

BIBLE

Le Bible en Tukurri

Tupuri Language

Tupuri - All Bible

Old Testament			
TIŞIŞGI WERE	3	NAHUM	1.640
LAAGE GO	103	HABAKUG	1.644
JOÑRE JAR LEFID WO	188	SOFONI	1.649
KEEGE JAR ISRAYEL WO	251	AJE	1.654
DOGGE JAG LIÑGI	337	SAKARI	1.658
JOSUWE	409	MALASI	1.676
JAR CAR KIIDA WO	456	New Testament	
RUD	503	MATIYE	1.682
1 SAMYEL	510	MARK	1.759
2 SAMYEL	572	LUG	1.807
1 WAÑRE WO	623	JAÑ	1.888
2 WAÑRE WO	687	JOÑRE	1.947
1 KRONIG	747	ROM WO	2.018
2 KRONIG	806	1 KORENTE WO	2.051
ESDRAS	876	2 KORENTE WO	2.082
NEHEMI	896	GALAD WO	2.102
ESTER	925	EFES WO	2.114
JOB	940	FILIP WO	2.126
SIÑ WORA	1.002	KOLOS WO	2.134
JAG JOÇOÇ WO	1.153	1 TESALONIG WO	2.142
EKLESIYASTE	1.206	2 TESALONIG WO	2.149
SIÑ MA DE DAÑ SIÑN WO	1.223	1 TIMOTE	2.153
ESAYI	1.232	2 TIMOTE	2.162
JERMI	1.336	TID	2.168
LAWGE MANI JEREMI WO	1.445	FILEMON	2.172
ESEKIYEL	1.455	HEBRE WO	2.174
DANYEL	1.459	JAG	2.199
OSE	1.590	1 PIYER	2.208
JOWEL	1.606	2 PIYER	2.217
AMOS	1.612	1 JAÑ	2.222
ABDIYAS	1.625	2 JAÑ	2.230
JONAS	1.627	3 JAÑ	2.232
MISE	1.631	JUD	2.234
		NAAGE NENE	2.237

Tupuri - All Bible

TIŞIŞGI WERE

TIŞIŞGI WERE 1

LE TI TIŞIŞGI WER JOÑGE FEÇEÇREN WORA Baa joñ feçeçren wo äuy, joñ je tabay

- ¹Le Ti tĩĩgi wer mono Baa joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ.
- ²Ngeel ma gesiñ la hay mbe wo go lugudlugud ti'i, day äil koë lay. Suñgu hay go de äo'ge ti tu ma kuëum no. Day Nenterse Baa hay halge ti biin caw.
- ³Baa day ga: Poëag mo joñ. Poëag kal joñge.
- ⁴Baa kal koge ga poëagn hay de ele, Baa kal caa äil poëagn wo go de suñgu no.
- ⁵Baa kal ëe poëagn ga ngeel ceege, kal ëe suñgun ga ngeel suñ. Wur kal coñge go, ngeel raw teege go, sen diñ naw ma tañgu no.
- ⁶Baa day ga: Holañ ngeel mo hay ti holañ bii no, ma caa äil biin wo go de bii no.
- ⁷Baa kal joñ holañ ngeel seno, ma caa äil bii ma wer gesiñ go de ma ciñ no. Sen kal joñge go do sen nono.
- ⁸Baa kal ëe holañ ngeel sen ga ngeel ma ciñ. Wur kal coñge go, ngeel raw teege go, sen diñ naw ma de äog no.
- ⁹Baa day ga: Bii ma wer ngeel ma ciñ ga go gesiñ la mo tay go ti ngeel po boñ nen maga ngeel ma de heeg mo naa nene. Sen kal joñge go do sen nono.
- ¹⁰Baa kal ëe ngeel ma de heegen ga siri, kal ëe tayge ti biin ga maaroge. Baa kal koge ga sen hay de ele.
- ¹¹Blam äe Baa kal waçaçge ga: Tamsir mo tĩĩi feçeçre: Mo tĩĩi fi maga wo de mbere äili, koore ma leë mbere wo gesiñ la ma honla de wer äe, day wo de mbere äaaran äili. Sen kal joñge go do sen nono.
- ¹²Tamsir kal tĩĩi feçeçre, tĩĩi fi ma de mbere äil wo ma honla de wer äe, de koore ma leëge wo de mbere äaara äil wo ma honla de wer äe. Baa kal koge ga sen hay de ele.
- ¹³Wur kal coñge go, ngeel raw teege go, sen diñ naw ma de swa' no.
- ¹⁴Baa kal ga: Feçeçre ma ler ngeel go mo hay wo le nen holañ ngeel ma ciñ no, ma caa äil ngeel ma de suñ wo go de ngeel ma de ceege no. AÀ mo hay wo diñ feçeçre ma ngaä ngeel po wo, de naw wo de kiñgi wora.

- ¹⁵Daga àà mo hay wo diñ feçeçe ma ler ngeel wo ti holañ ngeel ma ciñ no, ma tee ngeel go ne tamsir ti. Sen kal joñge go do sen nono.
- ¹⁶Baa joñ feçeçe ma ler ngeel ma kluuri wo äoge. Ma kluun diñ ma seege de ngeel ma de ceege, ma kleen diñ ma seege de ngeel ma de suñ no. Baa joñ ger wo ni lay.
- ¹⁷Baa cor ra le ti holañ ngeel ma ciñ, ma tee ngeel go ti tamsiri,
- ¹⁸Ma waçaç waçaçe ngeel ma de ceeg wo de ngeel ma de suñ, ma caa nen poëagn wo go de suñgu no. Baa kal koge ga sen hay de ele.
- ¹⁹Wur kal coñge go, ngeel raw teege go. Sen diñ naw ma de naa no.
- ²⁰Baa day ga: Feçeçe ma tenen mo def wo nen biin wo go, day gesiñ lam lay no, weere dweere mo hay wo pudgi ti holañ ngeel ma ciñ lay.
- ²¹Baa kal joñ wer feçeçe ma kluuri ma nen bii wo ma honla de wer äe, de feçeçe ma 'weçeçe ma tenen nen bii wo ma honla de wer äe. Nen bii kal joñge de äaara yogyog def go defge. Baa joñ dweere ma pudgi de grañ wo ma honla de wer äe lay. Baa kal koge ga sen hay de ele.
- ²²Baa kal kañ bosa' ne hara ti ga: Dus wee mbere ti yoo äay, tes wee, ni nday bag wee nen bii maarogn go. Day weere dweere mo baa wo tamsir go lay.
- ²³Wur kal coñge go, ngeel raw teege go, sen diñ naw ma de dwee no.
- ²⁴Baa kal ga: Tamsir mo joñ wer feçeçe ma tenen wo wer sar sare, horog wo, feçeçe ma seëge de äil wo, n àè yre ma ti tamsir wo ma honla ti wer äe. Sen kal joñge do sen nono.
- ²⁵Baa joñ n àè yre ma mbasga wo ma honla de wer äe, horog wo ma honla de wer äe, de feçeçe ma seëge de äil wo ma honla de wer äe. Baa kal koge ga sen hay de ele.
- ²⁶Baa day ga: Naa joñ wee je tabay do naa nono, de mañ naa, maga àà mo hay waçaç waçaçe ceçeç ma nen maarog wo, de dweere ma ciñ wo, de horog ma gesiñ wo la äuy.
- ²⁷Baa joñ je tabay de mañge äe, àà joñn de mañ Baa, ma twar wo de ma twaçy, Baa joñ ra.
- ²⁸Baa raw kañ bosa' ne hara ti, day wii ra ga: Tes wee, jaw wee, baa wee tamsir go, waçaç wee waçaçe äe. Waçaç wee waçaçe ceçeç ma nen bii wo, dweere ma ciñ wo de nayre maga seë wo de äil äaara gesiñ lam äuy no.
- ²⁹Baa kal ga: Koëa, ndi haç fi maga de mbere äil äuy, de koore ma leëge wo gesiñ la äuy ne nday diñ reege äay.

³⁰Ne nayre wo de dweere ma ciñ wo mo äuy lay no, de feçeçre ma seëge de äil äaaran wo mo äuy lay no, de feçeçre maga äod wo eegre de tenen äil mo äuy no, ndi haç haçaç depaçy ne hara diñ reege äaara lay. Sen kal joñge go do sen nono.

³¹Baa kal koge ga feçeçre maga se hay joñ ra go äuy mono, kona saara hay de el debañ. Wur kal coñge go, ngeel raw teege go, sen diñ naw ma de hiira' no.

TIŞIŞGI WERE 2

¹Diñ do kay no so no ga, joñre ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ joñ wo nen le' jag go de feçeçre ma äil äaaran wo äuy.

²Wur naw ma de renamn mono joñre maga Baa hay joñ ne le' jag go wur seno, aà kal hayge iggi wur naw ma de renamn de joñre äe maga se hay joñ ne mo äuy no.

³Baa kañ bosa' ne naw ma de renamn ti, façaç ne go, werga wursen mono Baa hay iggi de joñre feçeçre äe maga se hay joñ ra go mo äuy no.

TIŞIŞGI WER TAMSIR DE JAR TEBERE WORA

⁴Mokay diñ tişigi wer ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ, ti wur maga aè joñ ra mono.

Pay sug nee ma Eden no

De maga Manwur Baa joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ lam no,

⁵Koo po hay bay de tişigi mbasga gesiñ la jeçd wa ëa, fi po hay bay de tişigi mbasga wa ëa lay. Werga Manwur Baa hay bay de ra baa gesiñ la wa ëa, day je tabay hay bay gesiñ ma jee sir wa ëa lay.

⁶Ama bii po hay le go ndarge gesiñ la, day hay rayge ne sir ti.

⁷Manwur Baa joñ je tabay de beëef siri, aà kal fug eegre tenen ne hen huçy, je tabay kal kolge diñ je ma tenen caw.

⁸Blam äe Manwur Baa kal kañ pay sug nee Eden, wo nen äań were, aà kal kañ je tabay maga se hay joñ ne mono ni.

⁹Manwur Baa kal tişigi wer koore wo le ti sir wer sar sar de ele, de wore ma reege. Koo ma tenenn ti gisiëgi pay sug neen ni lay, de koo ma ko de el wo de älagge no.

¹⁰Blam äe maarog hay kal ge wo go Eden ma jwedge ne pay sug neen ti. Ti ngeel ni mono se ärew jag do go naa.

¹¹Aà ëe jag do äe ma tańgun ga Pison. Sen diñ maga ki ti sir Hafila go äuy mono, aè da' boo biñni nen äe ni.

¹²Diñ boo biñni ma de wore, de fen foçoçre bdeliyum, de huuli onikse.

¹³Ëu jag do äe ma de äogn ga, Gihon. Sen diñ maga ki ti sir Kus go äuy mo lay no.

¹⁴Ëu maarog ma de swa'n ga Hiddekel. Sen diñ maga yuu Asiri nen äań wer äe no kay mono. Ma de naan diñ Efrade.

¹⁵Manwur Baa kal mañ je tabay kaññ äil pay sug nee Eden, maga aà mo je ne, day mo gor ne.

¹⁶Manwur Baa kal haç jag liñgi ma kay ne je tabay: Ga ndo joñ ge mbo nen ree le'ge koore ma äil pay sug neen wo äuy,

¹⁷Ama, ma le'ge koo ma ko de eln wo de älaggen mo ka' no, ndo reen ge gaè. Werga wur maga ndo reen we no, ndo hu gi go.

¹⁸Manwur Baa day ga: AÀ bay de el maga je tabay mo hay boñ wa, ndi joñ je kayge äe ge yañ ne hen maga aà mo hay wo jar kaçaçra.

¹⁹Manwur Baa kne' n aè yre ma mbasga wo de dweere ma ciñ wo äuy de siri. AÀ kal age de äaara ne je tabay pele ma koge ga aà kañ ge ëu ne hara gahaçyla, nen maga maysela caw äuy mo hay diñ de ëu maga je tabay kaññ ge ne hen mono.

²⁰Je tabay kal kañ ëu go ne n aè yren wo äuy, ne dweere ma ciñ wo äuy, ne horog ma mbasga wo äuy, ama ma je tabay mono aà laa da' je kayge äe maga saara nen lagge de kaçaçra lay so yoo äaara ni gaè.

²¹Do kay nono, Manwur Baa kal äo' naa ma de haçaç ne je tabay ti, se raw le' naa. AÀ raw naa hm yoo äe boñ, fer nayn ti ngeel äe ni.

²²Manwur Baa kal kne' waçy de hm maga se naan le see je twarn mono, kal age de äe ne je twar no.

²³Je twarn day ga: Ma sen la diñ hm hm äi lay so, Diñ hoogesee hoogesee äi lay so, AÈ ëe ge ga waçy na diñ se lay so. Werga aè da'n le äiñ je tware.

²⁴Diñ wersen ga je twar men pan äe wo le go de man äe wo, ma sa'ge de waçy äe, aà kol wo go diñ ti hoogesee po boñ.

²⁵Je twarn hay wo mbaara de waçy äen glog koë jag äaara lagge, saçaçre hay bay joñ rage wa.

TIŞIŞGI WERE 3

AÈ nii je twarn wo go de waçyn äil pay ma Eden no

¹Cwe hay diñ n aè y ma de ëeñ yoo n aè y ma mbasga wo, maga Manwur Baa hay joñ ra mo äuy no. AÀ raw wii waçyn ga: Mbe na kidolgi cwaçy ga Baa de waçaçge ga nday mo ree le'ge koore ma äil payn wo äuy wa?

²Waçyn raw wii cwe ga, wuur yañ mbe ree le'ge koore ma äil pay sug nee wo no.

³Ama ti ree le'ge koo ma ti gisiëgi pay sug neen mo ka' no, Baa waçaç ti sen ga: Nday ree ge ne gaa, nday du'n gi gaa lay. Wur maga nday du'n we no nday huë gi go.

⁴Do kay nono cwe raw wii waçyn ga: Nday huë gi gaa has äuy tu!

⁵Ama Baa go de koge ga wur maga nday reen we no, nen äay day la bul go, nday joñ ge do baa wo nono, ma ko de el wo de älagge.

⁶Waçyn wo koge mono, koon hay de el ma reege, ndo kon se de wore, day se go pah ma car äil waçaçre lay mono, àà kal brag le'ge äe kal reege. War äe hay ti jeñ äe ni lay, se haç ne hen lay, se kal reege go lay.

⁷Nen äaara kal bulgi go äog äuy, àà raw wo koge ga saara go glog koëe. AÀ kal wo ya'ge tan sug sway glog äaara de sug koo figiye.

⁸Do kay nono, àà raw wo laa geçeçe Manwur Baa äil pay sug neen de law rañge caw. Je twarn kal wo dañge de ëeere yoñge do Manwur Baa de waçy äe yoo koore ma äil pay sug nee wo no.

⁹Manwur Baa kal ëe je twar no, day wiin ga: Ndo la gene?

¹⁰AÀ kal fer waçaçre le ga: Ndi laa geçeçe äo le äil pay sug nee no, day heçeçe raw joñ mege, werga ndi go glog koëe, do sen ndi raw yoñge.

¹¹Manwur wiin ga: Wose wii mo ga ndo go glog koë la? Ndo na de ree le'ge koo maga ndi hay mañ jag äo go ti äe ga ndo mo reen wa mo yawla?

¹²Je twarn kal fer waçaçre ga: Diñ waçy maga ndo kañ me ti jeñ lam no, ga haç koon me, day ndi kal reege äe.

¹³Do kay nono, Manwur Baa raw wii waçyn ga: Diñ wer may ga ndo joñ do kay no la? Waçyn kal fer waçaçre ga: Cwe bag bii äi day ndi kal reege äe.

¹⁴Manwur Baa raw wii cwe ga: Patala ndo joñ do kay no so lay no, Ndo joñ ge go de faëge yoo horog wo äuy, Yoo n aè yre ma mbasga wo äuy, Ndo see ge yañ ne äiiri äo ti. Day ndo hoë ge burgi yañ Haçaç go ti caw äon äuy tum.

¹⁵Ndi kañ ge hee yañ ti holañ äay de waçy no, ti holañ wer mani äon wo de wer mani äe no. Wer mani waçyn mbug gi ti äo yañ go, day ndo longn ge yañ ti diñriñ äaale lay.

¹⁶AÀ wii waçyn ga: Ndi kol ge äiili maga ndo farn yañ mo pel de gaali deba, Ndo biñ gi yañ de gaali. Ëiggi äo joñ ge de kañge go diñ ti war äo, Ama àà waçaçre äo yañe.

¹⁷AÀ wii je twarn ga: Do ga ndo yaçaç jag waçy äo ndo ree le'ge koo maga ndi hay go de mañ jag äo ti äe so lay no, Sir da' ge faëge go wer äo. Ndo da'ge reege ma jag äon ti naw maga ndo joñn ge caw äuy tu diñ de bone.

¹⁸Sir tji gi le ne ndo diñ haçaçre wo de ëewseñ, wo de yoo fi. Day ndo ree ge fi ma mbasga wora.

¹⁹Diñ de gibigri ma pel äo, ga ndo joñ ge nen da' hole ma jag äo no, haçaç go ti wur maga ndo fer nen sir maga aè hay naa mo le go ni mono. Werga ndo diñ äurgi, day ndo fer ge diñ nen äurgi.

²⁰Je twarn kal kañ ëu ne waçy äen ga Efa. Werga aà hay diñ man jar ma tenen wo äuy.

²¹Manwur Baa kal joñ oçoçbe haçge ne Adam wo de waçy äe, kal saëge äe ne hara gloge.

²²Manwur Baa day ga: Patala je tabay kol we go do te naa no lay so no, go de ko de el wo de älagge, naa joñ wee nen maga aà mo coñ doo brag le'ge koo ma tenenn lay day mo hay tenen caw tum wa so.

²³Manwur Baa kal niigi äe go see pay sug nee ma Eden no, nen maga aà mo ya' jee sir maga aè hay naan le ni mono.

²⁴Blam maga aà nii je tabay go nii mono, Baa kal lag kerubeçeç wo lag jag pay sug nee ma Eden no, le nen äaäñ wer no kay no, de moslam maga go de fliwgi car wuu jag kay ma gor faage koo ma tenen no.

TIŞIŞGI WERE 4

Kayin wo de Abel

¹Adam kal woge äiñ waçy äe Efa. AÀ kal mañ äiili, kal biñ Kayin. Waçyn day ga: Ndi biñ je twar we wer kayge ma Manwuri.

²AÀ kal biñ weegeman äe Abel pa. Abel kal joñge diñ je koë horoge, Kayin diñ je jeeë sir lay.

³Wo dayge ti wurpo Kayin kal age de le'ge feçeçre äe maga se jeë ra do fen haçge ne Manwuri.

⁴Abel äen lam lay no, kal age de jag weere saçaçre äe ma tañgun wo, de noo äaara, ne Manwur lay. Abel kal koge nen Manwur de fen haçge ma äen äuy de ele.

⁵Ama Kayin de fen haçge ma äen äuy laa koge nen äe de el gaè. Waçaçre sen kal car jiili Kayin go debaäñ, tog pel ne hen lay.

⁶Manwur wii Kayin ga: Ndo car jiili go lay, tog pel lay mono ree may la?

⁷Hayga ndo oo we de el no, ndo ur mbo yañ go ciñ, day hayga ndo joñ we de el gaa lay no, älagge de äo' hiigi jag tiñ ni äo day de saçy äo ti. Ama ma äon daññ go eegre ane.

⁸De sen ni mono, Kayin kal ya'ge wii hen äe Abele. Wo dayge de maga saara wo wo go mbasga so mono, Kayin kal ngië nen de hen äe Abel kal 'warge äe go.

⁹Manwur wii Kayin so ga: Hen äo Abel gen la? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: ndi ko gaè. Ndi diñ je gor ti hen äi no?

¹⁰Do kay nono, Baa day ga: Ndo joñ na diñ mayla? Ci hen bon le ti war nen siri, haçaç war äe wo da' me ge

¹¹Patala ndo joñ ge go de faëge, haçaç see sir maga haç' jag äe go ma yaçaç ci hen äon do äo mono.

¹²De maga ndo le' je sir ge we no, ndo da'ge horog maga wo nen äe ni gaa so. Ndo kol ge go de welge daëge ti tamsir ga caw lay.

¹³Kayin wii Manwur ga: Älagge äin bay ma soëge wa do kluu.

¹⁴Ndo nii gi mbo ndi go waara see sirn so, ndi joñ ge mbi nen yoñge wo go see äo haçaç so, ndi wel mbi wo go daëge ti tamsir caw so, day jobo da' ndi we mo 'war mbe ndi go.

¹⁵Manwur wiin ga: Jobo ii gi Kayin we no, aè sa'ge hee äe go äaale renam. Manwur kal du' fen kañ nen go ne Kayin see, nen maga jar maga da'n ge wo we mo mbarn wo wa.

¹⁶Blam äe Kayin kal kalge go see Manwuri, wo hayge äi sir Nod, see Eden wo nen äaäñ wer äe no kay no.

Wer mani Kayin wo no

¹⁷Kayin kal woge äiñ waçy äe se kal mañ äiili, kal biñ Henog. AÄ kal laa sir po, kal kañ ëu äe de ëu weel äe Henoge.

¹⁸Henog kal biñ Irad, Irad kal biñ Mehuyayel, Mehuyayel kal biñ Metukayel, Metukayel kal biñ Lemege.

¹⁹Lemeg kal da naare äoge, aè ëe la ga Ada, aè ëe ma lan ga Silla.

²⁰Ada kal biñ Yabal, Yabal diñ moo jar maga wo de horog koëge go ga ti' mo äuy no.

²¹Ëu hen äen hay ga: Yubal, Yubal diñ moo jar maga ma' wo tidil wo de jar 'waë daçaç wo mo äuy no.

²²Silla ti äaäñ ma äen lam lay no, kal biñ tubal-Kayin maga hay too boo maaway wo de boo mo lay. Maygeman Tubal-Kayin hay diñ Naama.

²³Lemeg wii naare äe wo ga: Ada wo de Silla, laa we jag äi! Naare mani Lemeg wo, kañ wee sug äay laa waçaçre äi no! Ndi ii jobo go ti waçaçge maga aè kañ me see no, Ndi ii weeklee go ti defoçoçre waçaçge maga kañ me see.

²⁴AÈ sa'ge hee Kayin go äaale renam, Day ma Lemegn joñ ge äaale do renam.

²⁵Adam kal woge äiñ waçy äe pa, aà kal biñ weele, se kal kañ ëu ne hen ga, Sede, werga aà kal waçaçge ga Baa haç mbere ma tigrin we me ti ngeel Abel maga Kayin 'warn go mono.

²⁶Sed mo lay kal biñ weel lay, day kal kañ ëu ne hen ga, Enoge. Diñ de wur sen so ga aè kal tiñj wer ëe ëu Manwuri ma goñge äe.

TIŞIŞGI WERE 5

WER MANI ADAM WO NO

Ëu jar ma äaa wo, le see Adam ka'a haçaç wo kañge äiñ Nowe

- ¹Mokay diñ kefder wer mani Adam no. Ti wur maga Baa tiji joñ Adam mono, àa joñ de mañ Baa.
- ²Aà joñ ra mono, ma twar wo de ma twacy. Aà kal kañ bosa' ne hara ti, kal kañ ëu ne hara ga je Tabay, de wur maga àa tiji joñ rage mono.
- ³De maga kiñgi Adam joñ go kis ti äe do swa'a mono àa kal biñ mbarga de mañge äe, do see äe nono, àa kal kañ ëu ne hen ga Sede.
- ⁴Adam joñ kiñgi blam maga se biñ Sed go äuy kiskis nenma'a. Aà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.
- ⁵Kiñgi maga Adam joñ caw äuy mono baa jag kiskis kaawa' ti äe do swa'a, blam äe àa kal hugi go.
- ⁶De maga kiñgi Sed joñ kis ti äe dwee mo lay no, àa raw biñ Enoge.
- ⁷Sed joñ kiñgi caw blam maga se biñ Enog go kiskis nenma' ti äe renam, se kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.
- ⁸Kiñgi maga Sed joñ caw äuy mokay baa jag go kiskis kaawa' ti äe hwal ti äoge, blam äe se kal hugi go.
- ⁹De maga kiñgi Enog do kaawa' mono, àa kal biñ Kenan.
- ¹⁰Enog joñ kiñgi caw blam maga se biñ Kenan go kiskis nenma' ti äe hwal ti dwee, àa kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.
- ¹¹Kiñgi maga Enog joñ caw äuy baa jag kiskis kaawa' ti äe do dwee, blam äe àa raw hugi go.
- ¹²De maga kiñgi kenan do renam mokay, àa kal biñ Mahaleel.
- ¹³Kenan joñ kiñgi blam maga se biñ Mahaleel go kiskis nenma' ti äe do naa, àa kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.
- ¹⁴Kiñgi maga Kenan joñ caw äuy baa jag kiskis kaawa' ti äe hwale, blam äe se kal hugi go.
- ¹⁵De maga kiñgi Mahaleel do hiira' ti dwee mono, àa kal biñ Yered.
- ¹⁶Mahaleel joñ kiñgi blam maga se biñ Yered go kiskis nenma' ti äe do swa'a, àa kal ge biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.
- ¹⁷Kiñgi maga Mahaleel joñ caw äuy baa jag kiskis nenma' ti äe do kaawa' ti dwee, blam äe se kal hugi go.
- ¹⁸De maga kiñgi Yered kis ti äe do hiira' ti äog mono, se kal biñ Henoge.

¹⁹Yered joñ kiñgi blam maga se biñ Henog go kiskis nenma'a, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²⁰Kiñgi maga Yered joñ caw äuy baa jag kiskis kaawa' ti äe do hiira' ti äoge, blam äe àà raw hugi go.

²¹De maga kiñgi Henog joñ do hiira' ti dwee mono, se kal biñ Metusaleme.

²²Henog joñ kiñgi blam maga se biñ Metusalem go kiskis swa' seege ti jag Baa àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²³Kiñgi maga Henog joñ caw äuy baa jag kiskis swa' ti äe do hiira' ti dwee.

²⁴Henog hay seege ti jag Baa, blam äe àà joñ ge caw gaa so, werga Baa raw mañge äe.

²⁵De maga kiñgi Matusalem joñ kis ti äe do nenma' ti renam mono, se kal biñ Lemege.

²⁶Metusalem joñ kiñgi blam maga se biñ Lemeg go kiskis renam ti äe do nenma' ti äoge, se kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²⁷Kiñgi maga Metusalem joñ caw äuy baa jag kiskis kaawa' ti äe do hiira' ti kaawa'a, blam äe se kal hugi go.

²⁸De maga kiñgi Lemeg joñ kis ti äe do nenma' ti äog mo kay, àà kal biñ weele.

²⁹Aà kal kañ ëu ne hen ga Nowe, ga: Je ma sen mo caw la joñ yañ nen haç teñge nen ne naa ti gayre joñre ma de do naan wo, ciñ ti sir maga Manwur faën go mono.

³⁰Lemeg joñ kiñgi blam maga se biñ Nowe go kiskis dwee ti äe do kaawa' ti dwee, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

³¹Kiñgi maga Lemeg joñ caw äuy baa jag kiskis renam de do renam ti renam lay, blam äe àà kal hugi go.

³²De maga kiñgi Nowe joñ kiskis dwee mono, àà kal biñ Sem, Kam wo de Jafede.

TIŞIŞGI WERE 6

Baa hay ëig go ga se caa wer jar tebere wo go

¹De maga jar tebere tîjî wo dusgi wo go ciñ ti sir lam no, day kal wo biñ mayre lay mono,

²weere mani Baan kal wo koge ga mayre mani jar teberen hay wo de wore, day diñ yoo äaara so ga saara kal far naare äaara wo lay.

³Do kay nono Manwur day ga: Nenterse äin joñ ge äil je tabay ma tum gaa, werga àà diñ haçaçgesee, day naw äen äuy taw ge kiñgi kis ti äe do äoge.

⁴Sen hay diñ ti wur maga jar ma ngrim ngrim hay wo gesiñ lam no, blam maga weere mani Baan nduu wo da mayre mani jar teberen wo, day kal wo biñ weere de äaara lay mono. Mono diñ jar se ga hay joñ wo blumri le ti wur ma äaan mo so no.

⁵Manwur kal koge ga debaycoçoçre je tabay hay joñ kluu gesiñ la debañ. Day tum ti naw mono jiili äe wo go de kañge diñ ti eiggi ma de älagge wora.

⁶Manwur kal ferge lawge ti maga se joñ je tabay go gesiñ lam no, jiili äe kal caage go.

⁷Manwur day ga: Ndi caa ge wer je tabay maga ndi joñ ciñ ti sir la go. Tiji wer de je tabay ka' haçaç le' go ti horog wo, de feçeçre ma seëge de äil wo, de weere dweere ma ciñ wo. Ndi fer lawge ti maga ndi joñ ra go mono.

⁸Ama Manwur kal joñ äil de el äen see Nowe.

WAÇAÇRE NOWE

Mañge bii no

⁹Mokay diñ wer ma ni Nowe no. Nowe hay diñ je ma de deele, day keëed yoo jar ma ti kal äen wo no. Nowe hay seege ti jag Baa.

¹⁰Nowe biñ weere swa'a, Sem, Kam wo de Jafede.

¹¹Tamsir hay go de glubgi pel Baa, hay go de baage de girgiri.

¹²Baa kal koge ga tamsir hay go de glubgi, werga jar feçd äuy tu seele äaara hay go de glubgi gesiñ la.

¹³Do kay nono, Baa kal wii Nowe gano: Ndi go de waçaçge ga ndi caa wer feçeçre ma tenen wo go äuy, werga tamsir go de baage de girgir wer äaara, ndi älag ra ge go de tamsir äuy.

¹⁴Ma äon ceë daage ma kluu de koo gofer, ni ndo car nen äil äe puri, blam äe ni ndo neë nen äe nen äil lay, nen faale lay de bitume.

¹⁵Ndo joñ ge do kay nono: Depaçaçge äe joñ ge nen ngaä meder kis ti äe do dwee, diy äe nen ngaä meder do äog ti dwee, geçeçre äe ciñ nen ngaä meder hwal ti dwee.

¹⁶Ndo law ge ti äe go. Ndo men ge tu go ti holañ ti äe ma de lawgen wo de jeñ äen wo nen ngaä nus medere. Ndo caa ge jag faagen diñ ti jeñ äe po boñ. Blam äe ni ndo joñ ge daagen de jage ciñ ti keçeç swa'a.

¹⁷Ma äin ndi joñ ge nen mañ bii go ti tamsiri, ma taw feçeçre ma de haçaçgesee ma wer ngeel ma ciñ maga wo de tenen äil mo äuy go. Feçeçre maga wo gesiñ lam äuy taw ge wo go.

¹⁸Ama ma äon mono ndi joñ ge tayge jag äin yañ de äo. Ndo kal ge yañ äi daagen de weere äo wo, waçy äo de naare weere äon wo no.

¹⁹Ndo laa ge n aè y ma tenen wo yañ wer äo äi daagen ni wer sarsar jag jag äuy nen maga aà mo gwa' wo tenen de äo. Ndo baa ge ma twar boñ lay ma twačy boñ lay.

²⁰Ndo hoor wer äaara jag jag äuy, weedwee, horoge, fečečre ma seège de äil ti sir wo. AÀ nduu gi yañ äiñ äo maga se mo gwa' tenen caw.

²¹Day ma äon mono hoor wer fečečre maga aè ree ra äuy do äo ciñ, ni ndo laan ciñ äiñ äo lagge, nen maga aà mo joñ ge diñ reege äo, de äaara lay.

²²Sen diñ fen maga Nowe joñ ne ge mono. AÀ joñ ra go ti faage äe keëed äuy do maga Baa hay wačaçn ne hen no tawtaw no.

TIŠIŠGI WERE 7

Nowe kal äi daage no

¹Manwur wii Nowe ga: Kal äi daage no, nday de jar ni äo äuy, werga ndi ko ga ndo diñ je ma de deele pel äi yoo jar ma ti kal mani äon lam no.

²Hoo wer nayre ma bay meyeëe wo do äo jag jag wer renam, ma twar wo de ma twačy äe no. Hoo ma de meyeëen jag boñ, ma twarn wo de ma twačy äe no.

³Hoo weere dweere ma ciñ wo wer jag jag renam lay, ma twar wo de ma twačy nen maga wer äaara mo gwa' ciñ ti tamsir la.

⁴Werga naw gwa' renam, ndi rage baa yañ ti sir la nen naw do naa de siili do naa lay. Day ndi caa ge wer fečečre maga ndi joñ ra ciñ ti sir la mo äuy yañ go.

⁵Nowe kal joñge do maga Manwur hay wačaçn ne hen no tawtaw keëed äuy no.

⁶Kiñgi Nowe hay kiskis hiira'a, de maga bii mañgen joñ gesiñ lam no.

⁷Nowe kal äi daagen de weere äe wo, de naare weere äen wo, ma dañge go jag bii mañge no.

⁸Yoo horog ma bay meyeëen wo de ma de meyeëen wo mo kay no, weere dweere wo de fečečre ma seège de äil ti sirn wo äuy,

⁹kal wo wo laage äiñ Nowe äi daagen ni, do maga Manwur hay wačaçn go ne hen nono.

¹⁰Naw wo renam ge joñre blam sen mono bii mañgen kal yam ngeel le ti tamsir so.

¹¹De wur maga kiñgi Nowe kiskis hiira' mono, nen few ma de äog no, wur naw ma de hwal ti renam äen mono, ti wur sen mono kačaçge bii ma äi tu ma kuëumn ndar wo jag le go äuy, jag ngeel ma ciñ kal bulgi le go lay.

¹²Baa raw rage gesiñ ti tamsir la naw do naa de siili do naa lay.

¹³Wur sen mono, Nowe Sem, Kam wo de Jafed jar ni Nowe wo, waçy mani Nowe no, de naare weere äe ma swa' wo no laa wo äi daage no.

¹⁴De n aè yren wo wer taë taë äuy, de horogn wo wer taë taë äuy, de feçeçre maga seë wo de äil ti sir wer taë taë mo äuy, de weere dweere wo wer taë taë äuy, maga pud wo day wo de grañ ti mono.

¹⁵Feçeçre maga wo de haçaçgesee, day wo de äod eegre tenen sug sug äuy mono, laa wo wo äiñ Nowe ni jag jag äuy.

¹⁶AÀ laa wo wo äiñ Nowe ni mono wer feçeçre ma de haçaçgeseen wo äuy, ma twar ma twaçy. Blam äe Manwur kal teçg jag äe ne hen ti.

¹⁷Mañge biin joñ naw ti tamsir la do naa. Biin de mañge, de mañge de mañge, haçaç mañ daagen go ciñ ti tamsiri.

¹⁸Biin hob kluu ciñ ti tamsir la debañ, haçaç geçeç, daagen mañ go ciñ ti äe 'weçeçge ga caw.

¹⁹Biin mbe jag yaë wer ciñ ti tamsir dosen lam no. Huuli ma de geçeçre maga wo wer ngeel ma ciñn lam äuy, luä wo go.

²⁰Biin mañ go ciñ ti huuli wo, haçaç dañ ra wo go ciñ nen ngaä meder renam.

²¹Feçeçre maga hay wo fijë gi gesiñ lam äuy no, weere dweere yawla, horog wo de n aè yre wo yawla, feçeçre maga hay wo de defge gesiñ mo deñ la äuy, de jar tebere wo, sen le' wo jag go feçd äuy tu.

²²Feçeçre maga hay wo äod eegre de huçy feçd feçd ga hay wo ti sir ma de heege mo äuy huë wo go.

²³Baa caa wer feçeçre maga hay wo ciñ ti sir lam sug sug äuy go. AÈ yeë wo nen go ti tamsir la. Kal gwa'ge diñ Nowe wo de maga sen hay wo äiñ äe äi dagen ni mo tawa tu.

²⁴Biin hob ge go ciñ ti tamsir la nen naw kisi, ti äe do dwee.

TIŞIŞGI WERE 8

Tawgeti bii mañge no

¹Baa kal ferge ëiggi ti Nowe, ti n aè yren wo äuy, ti horog wo no, maga hay wo ti jeñ äe äi daagen ni mono. Baa kal fug leege le ti tamsir la, biin kal haëamge go.

²Kaçaçge bii ma gesiñ kuëumn wo de jag ngeel ma ciñn teg wo go. Baa kal men raage lay.

³Biin tiñj wer oçgge go gesiñ la me' me'e. Biin taw oçgge go gesiñ la äuy mono, diñ äil naw kis ti äe do dwee.

⁴Nen few ma de renam no, wur naw ma de hwal ti renam äen mono, daagen kal kañge ciñ ti huuli ma Ararad wo.

⁵Biin see wo de oçggen haçaç wo go äil few ma de hwal no. Nen few ma de hwal no, wur naw ma tañgun mono, tipeçeçe ti huuli kal wo ndar nen kaë kaëe.

⁶Naw wo mañge do naa mono, Nowe kal bul jag feneder maga se hay caan see daagen ni go.

⁷AÀ kal äo' gaçaçe wo go siigi. Gaçaçgen wo le halge, kal ferge le, wo le halge, kal ferge le. Haçaç biin taw oçgge go ti sir la äuy.

⁸AÀ kal äo' kurgudu wo ni ma koge ga biin na taw we go ti sir la so yawla.

⁹Ama kurgudun da' ngeel laa äaale äe gaa, aà kal ferge le äi daage no, werga bii hay go de wum ti tamsir äuy ëa. AÈ kal coñ do äe baa ne, kal äo'ge äe wo äiñ äe äi daagen ni.

¹⁰AÀ kal gor naw ma tigriñ renam pa, kal äo' kurgudun wo go sigi ti daage no.

¹¹Kurgudun kal ferge le da'ge äe go de law, de brag sug koo olife jage. Nowe kal koge ga bii joñ yañ go de oçgge ti tamsir patala so.

¹²AÀ kal ëaw see äe fer gor naw ma tigriñ renam pa, blam äe kal äo' kurgudun tigriñ. Ama de sen mokay la kurgudun fer le äiñ äe gaa so.

¹³Nen kiñgi ma kiskis hiira' ti boñ no, wur naw ma tañgun nen few ma tañgun mono, biin hay açg go ti tamsiri. Nowe kal hog ti daagen go, wo ko nen no kay ko na ciñ ti sir hay go de heege.

¹⁴Nen few ma de äogn wur naw ma de do äog ti renam äen mono, tamsir hay go de heege.

¹⁵Do sen Baa kal fer waçaçre ne Nowe do kay nono:

¹⁶Ga kal le go äi daage no, ndo, waçy äo, weere äon wo, de naare weere äon wo no.

¹⁷Laa wer n aè yre ma sar sar maga wo äiñ äo ni wo le go wer äo ni lay, weere dweere wo, nayre wo, de feçeçe ma seëge de äil gesiñ wo lam äuy no. Daga aà mo def wo go ti sir la, mo tes wo, mo dus wo ti tamsiri.

¹⁸Nowe kal kalge go de weere äen wo, de waçy äe, de naare weere äen wo no.

¹⁹N aè yren wo äuy, de feçeçe ma seëge de äiln wo äuy, de weere dweeren wo äuy, de feçeçe ma seeëge de äil ti sir wo la wer sar sar äuy mo deñ kal wo laage le go äi daage no.

²⁰Nowe kal boo ngeel sië jag ne Manwuri. AÈ kal hooge yoo nayre ma bay meyeëe wo de weere dweere ma bay meyeëe wo kal joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy ti ngeel sië jag no.

²¹Manwur kal foçoç fen foçoçre maga de coçoçre jag äe. Manwur kal waçaçge de äil äe ga: Ndi faë ge tamsir go wer je tabay gaa so, do ga ëiggi je tabay go de kañge diñ ti älagge le ti klee äe äaa. Ndi taw ge feçeçre ma tenen wo go äuy do maga ndi hay joñn go no haç gaa so.

²²Haçaç hun laybla de maga tamsir yañ mbe ti' ëa mono, joëge feçeçre wo de weerge feçeçre wo, ngeel ceere wo de ngeel ti hisi jag tob wo de ngeel yaale ngeel ceeg wo de ngeel suñ, äuy taw ge wo go gaa so.

TIŞIŞGI WERE 9

Baa joñ tayge jag de Nowe

¹Baa raw kañ bosa' ne Nowe ti de weere äen wo äuy day riñ ra gano: Tes wee, dus wee, ni nday baa wee tamsir go.

²Nday joñ ge yañ diñ jar joñ heçeçne ma de haçaç ne nayre ma gesiñ wo la äuy, ne dweere ma ciñ wo äuy, de feçeçre ma seëge de äil wo, de ceçeç ma nen bii wo äuy. AÀ wo go de haçge ne nday bi coo do.

³Feçeçre maga wo tenen äuy mo äuy, de maga seeë wo de äil mo äuy, joñ ge wo diñ reege äo. Ndi haç ra ne ndo do maga ndi hay joñ ti feçeçre ma de tjiëgi wo no lay.

⁴Diñ ga anne, nday ree ge nay de tenen äen äuy gaa, kañ nen ga de ci äe no.

⁵Ndi fer ge yañ wii ci äo maga diñ tenenn tu lay ge, ndi fer ge wiigi äe do horog ma honla äuy. Do je tabay ma honla tenen caw äuy mono, ndi wiigi tenen äen do äe.

⁶Je maga kaa ci jobo we go no jobo kaa ge ci äe go lay.

⁷Werga Baa joñ je tabay de mañge äe. Day nday, tes wee, dus wee ti yoo äay, lag wee go ti tamsiri, dus wee wo go ti äe äuy.

⁸Baa fer wii Nowe wo de weere äen tigriñ äuy pa gano:

⁹Ma äin ndi joñ ge tayge jag yañ de äay, de wer mani bay wo no.

¹⁰Feçeçre ma tenen maga nday de kaçaçra mono, weere dweere wo de horog wo äuy, de n aë yre ma gesiñ la wo äuy, maga laa wo le go äi daagen mo äuy no, de nayre ma gesin la wo äuy.

¹¹Ndi joñ ge tayge jag äin yañ de äay. Mopo joñ ge de mañ sen nen maga feçeçre ma de haçaçgesee wo äuy mo taw wo go de bii mañge gaa so. Bii mañge joñ ge ma älag tamsir go gaa so.

¹²Baa day ga: Mokay diñ fen kañ nen maga ndi kañn ti holañ äay de äi, de feçeçre ma tenen maga wo de äay ti tjiëgi were, day haçaç wo pel mono.

¹³Ndi naa ge manyabaa äin yañ nen swaare, day àà joñ ge yañ diñ fen kañ nen ti holañ äi de tamsiri.

¹⁴De maga ndi ndar ge swaare wo we le ciñ ti tamsir no, manyabaa naa ge ge yañ le yoo swaare no.

¹⁵Day ni ndi eig gi ti yañ ti tayge jag äi maga ti holañ äay de äi no, de feçeçe ma tenen ma gesiñ wo lam äuy no, day ni biin kol ge diñ bii mañge ma taw haçaçgesee wo go äuy gaa so.

¹⁶Manyabaa naa ge yañ yoo swaare no, ndi kon ge yañ, day ndi fer yañ eiggi ti tayge jag ma tum ma ti holañ Baa wo de feçeçe ma tenen maga wo gesiñ lam äuy no.

¹⁷Baa wii Nowe ga: Mokay diñ fen kañ nen maga ndi kañ ti holañ äi de feçeçe ma de haçaçgesee maga wo gesiñ lam äuy no.

Nowe wo de jar ni äe

¹⁸Jar ni Nowe maga laa wo le go äi daagen hay wo diñ Sem, Kam wo de Jafede. Kam joñge diñ pan Kanaan.

¹⁹Jar ni äe ma swa' fer wo joñ ngaäa jar ti tamsiri.

²⁰Nowe kal ya'ge jee siri, kal kañ pay tlalum.

²¹Aà kal joo yii ta go, kal gwa'ge go glog koë ti' äi mburyug äe no.

²²Kam pan Kanaan ko pan äe go glog koëe, kal rawge waçaçe äe wo go sigi ne heçeçe äe ma äog wo no.

²³Do kay nono Sem wo de Jafed raw wo hoo oçoçbe ma kluu, laan wo soole äaara äog äuy, see wo wo de faale, kal wo yoñ glog pan äaara. Do ga nen äaara hay wo go de ngiëgi so mono, saara kaçaç ma ko glog pan äaara gaè.

²⁴De maga yiin naa ge le go ne Nowe ti so mono, àè kal bir waçaçe maga je ni be ma kluun joñ ne de äe mono.

²⁵Aà kal waçaçe so ga: Kanaan mo hay go de faëge! Daga àà mo hay diñ gebe geberen wo Gebe ma heçeçe äen wo!

²⁶Aà day pa ga: Bosa'n mo hay diñ ma Manwuri, Baa mani Sem no. Daga Kanaan mo hay diñ gebe äaara!

²⁷Daga Baa mo kañ Jafed ti diy! Daga àà mo hay äil mburyug mani Sem wo no, Ni Kanaan mo hay diñ gebe äaara!

²⁸Nowe fer kiñgi ni kiskis swa' ti äe do dwee blam mañge biin ëa pa.

²⁹Kiñgi maga Nowe joñ ne caw baa jag go äuy kiskis kaawa' ti äe do dwee, blam äe àà kal hugi go.

TIŞIŞGI WERE 10

JAR NI NOWE WORA Wer jar ma ti tamsir wora (Ko äil 1 Kro. 1.5-23)

- ¹Mokay diñ wer mani jar ni Nowe wo no, Sem, Kam wo de Jafede. AÀ biñ gi wo weere blam mañge bii no.
- ²Jar ni Jafed joñ ge wo diñ: Gomer, Magog, Maday, Yafan, Tubal, Meseg wo de Tirase.
- ³Jar ni Gomer wo diñ: Askenas, Rifad wo de Togarma.
- ⁴Jar ni Yafan wo diñ: Elisa, Tarsis, Kittim wo de Dodanim.
- ⁵Diñ de äaara so ga wer sir dus wo wo go ti kaali sir wo, ti sir äaara wo, sen diñ see jag maga wosela waçaç ne, de kawre äaara wo äi sir äaara mono.
- ⁶Jar ni Kam joñ ge wo diñ: Kus, Misrayim, Pud wo de Kanaan.
- ⁷Jar ni Kus wo diñ: Seba, Hafila, Sabta, Raema wo de Sabteka. Jar ni Raema wo diñ: Seba wo de Dedan.
- ⁸Kus biñ gi Nimrod. AÀ diñ je maga joñ blum tañgu ti tamsir lam no.
- ⁹AÀ joñ ge diñ blum ma äod darge pel Manwuri. Diñ wersen ga aè kol waçaçge ga: Do Nimrod blum ma äod darge pel Manwur no.
- ¹⁰AÀ joñ wañ tañgu diñ ti äi leege ma Babel, Ereg, Akkad wo de kalne, äi sir Sineyar.
- ¹¹Asur kal le go diñ äi sir sen ni. AÀ kal laa Ninife, äi leege ma Rehobod, Kala,
- ¹²wo de Resen, äi leege ma kluu ma ti holañ Ninife wo de Kala no.
- ¹³Misrayim biñ gi jar Ludim wo, jar Ananim wo, jar Lehabim wo, jar Naftuyim wo,
- ¹⁴jar Patrusim wo, jar Kasluhim wo, maga jar Filisteçeç wo de jar kaftorim laa wo le go see äaara mono.
- ¹⁵Kanaan kal biñ Sidoñ jag mbarga äe no, wo de Hede.
- ¹⁶De Jar Yebus wo, jar Amorid wo de jar Girgasid wo.
- ¹⁷Jar Hifid wo, jar Akid wo, jar Sinid wo,
- ¹⁸jar Arfadid wo, jar Semarid wo de jar Hamatid wo. Blam äe ge mokay moobe mani jar kanaan kal wo go mberge.
- ¹⁹Hagu mani jar Kanaan joñ ge le Sidoñ nen äaañ Gerar ka' haçaç le' go Gasa, nen äaañ Sodom, Gomor, Adma wo de Seboyim, haçaç le' go Lesa.
- ²⁰Mo so no diñ jar ni Kam wo ti moobe äaara, jag äaara wo de sir äaara wo.

- ²¹Sem pan jar ni Heber wo äuy kal biñ weere lay, hen Jafed ma kluu no.
- ²²Jar ni Sem joñ ge wo diñ: Elam, Asur, Arpaksad, Lud wo de Aram.
- ²³Jar ni Aram wo diñ: Uts, Hul, Geter wo de Mas.
- ²⁴Arpakad kal biñ Sela, Sela kal biñ Heber.
- ²⁵Heber biñ weere äoge: Mapo boñ aè hay ëege äe ga Peleg, do ga ti wur mani äen mono aè äes tamsir go, day ëu hen äen hay ga Yoktan.
- ²⁶Yoktan kal biñ Almodad, selef, Hatsarmafed, Yera,
- ²⁷Hadoram, Usal, Dikla.
- ²⁸Obal, Abimayel, Saba,
- ²⁹Ofir, Hafila wo de Yobab. Jar ma sen wo mo deñ äuy hay diñ jar ni Yoktan.
- ³⁰AÀ joñ wo de tiñ le Mesa nen Sefar ka' haçaç le' go ti huuli ma nen äań were.
- ³¹Mono diñ jar ni Sem wo, ti kaçaçge äaara, de jag äaara, äi leege äaara äi sir äaara wo.
- ³²Mokay so no diñ moobe mani jar ni Nowe wo, ti kaçaçge äaara, äi sir äaara. Diñ see äaara ga wer jar joñ wo nen dusgi wo ti tamsir blam mañge biin mo so no.

TIŞIŞGI WERE 11

Äi leege ma Babelwo de tiñ ma Babel no

- ¹Jar äuy hay waçaçge diñ jag po boñ, de waçaçre se boñ lay.
- ²AÀ pud wo le nen äań wer no kay no, kal wo age da' ful po äi sir Sineyare, saara kal lagge de tiñ ni.
- ³AÀ kal wo wii kaçaçra ti holań kaçaçra ga: Naa see wee! Naa ndar wee briggi, ni naa jiin wee go ti wuu. Brign mokay la no saara kol diñ huuli äaara, bitum mo lay no saara koln diñ mo ma neë nen äen tu lay.
- ⁴AÀ kal wo pa ga: Naa see wee! Naa boo wee äi leege wo de tiñ ma kluu nen maga ti peçeçge äe mo wo da' ngeel ma ciñ, naa ra wee ëu naa go nen maga naa mo joñ nen dusgi wo go ciñ ti tamsir äuy wa.
- ⁵Manwur kal ëiigi le gesiń ko äi leege wo de tiñ ma kluu maga weere jar tebere wo de booge äe mono.
- ⁶Manwur day ga: Jar ma de tayge boñ wo mo lag so no! AÀ waçaç wo äuy diñ jag se boñ no, day ko fen maga saara ba de tiñ; wer joñ sen mo haç' ëa pa! Patala mopo ma dig rage bay wa so mo pa de maga aà eig wo we ga saara joñ mopo no.
- ⁷Naa see! Naa ëii wo: Naa wo la ni naa brum nen waçaçre äaaran go nen maga aà mo laa wo jag kaçaçra ti yoo äaara wa so.

⁸Manwur kal dus rage wo go see ngeel sen haçaç ciñ ti tamsir äuy, àà kal wo men boo äi leege no.

⁹Diñ wersen ga àè kal kañ ëu ne hen ga Babel, werga diñ ni, ga Manwur brum jag jar ma ti tamsir wo go äuy. Diñ ni ga Manwur joñ nen mber rage wo go ciñ ti tamsir äuy mo lay

WAÇAÇRE SEM DE WER MANI ÄE NO

¹⁰Mokay diñ wer mani Sem no: De maga Sem joñ kiñgi kis mono, se bin Arpaksade, sen kiñgi äog blam mañge bii no.

¹¹Sem joñ kiñgi blam maga se biñ Arpaksad go kiskis dwee, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

¹²Kiñgi Arpaksad hay do swa' ti dwee de maga àà biñ Sela mono.

¹³Arpaksad joñ kiñgi blam maga se biñ Sela go kiskis naa ti äe swa'a, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

¹⁴Kiñgi Sela hay do swa'a, de maga àà biñ Heber mono.

¹⁵Sela joñ kiñgi blam maga se biñ Heber go kiskis naa ti äe swa'a, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

¹⁶Kiñgi Heber joñ do swa' ti naa, àà kal biñ Peleg.

¹⁷Heber joñ kiñgi blam maga se biñ Peleg go kiskis naa ti äe do swa'a, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

¹⁸Kiñgi Peleg joñ do swa'a, àà kal biñ Rewu.

¹⁹Peleg joñ kiñgi blam maga se biñ Rewu go kiskis äog ti äe kaawa'a, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²⁰Kiñgi Rewu joñ do swa' ti äoge, àà kal biñ Serug.

²¹Rewu joñ kiñgi blam maga se biñ Serug go kiskis äog ti renam, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²²Kiñgi Serug joñ do swa'a, àà kal biñ Nahor.

²³Serug joñ kiñgi blam maga se biñ Nahor go kiskis äoge, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²⁴Kiñgi Nahor joñ do äog ti kaawa' àà kal biñ Tera.

²⁵Nahor joñ kiñgi blam maga se biñ Tera go kis ti äe hwal ti kaawa'a, àà kal biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²⁶Kiñgi Tera joñ do renam, se kal biñ Abram, Nahor wo de Haran.

WAÇAÇRE TERA WO DE ABRAHAM

²⁷Mokay diñ wer mani Tera no: Tera biñ Abram, Nahor wo de Haran. Haran biñ Lod.

²⁸Haran hu go nen pan äe Tera äi sir maga se biñ ni, ga diñ Ur ni jar Kalde wo mono.

²⁹Abram kal wo da naare de Nahor. Ëu waçy mani Abramn ga Saray, ëu mani Nahorn ga Milka, may ma Haran pan Milka, pan Yiska.

³⁰Saray hay go de gedde, aà hay bay de mbarga wa.

³¹Tera kal baa je ni äe Abram, moo äe lod je ni Haran no, blam äe moo äe Saray waçy mani je ni äe Abram no. AÀ laa wo le go wer kaçaçra äuy le Ur ni jar Kalde wo, ma woge äi sir ni jar Kanaan wo.

³²Kiñgi maga Tera joñn caw äuy mono, aà kiskis äog ti äe dwee, aà kal hugi go äi sir Haran.

TIŞIŞGI WERE 12

Baa ëe Abram maga aà mo men sir äe go

¹Manwur wii Abram ga: Ur go men sir äon go, sir maga ndo biñ ni mono, de feele mani pan äo no, see wo go äi sir maga ndi kañ ge nen äo wo ti äe mono.

²Ndi joñ ge sir ma kluu ti' yañ de äo, day ndi kañ ge bosa' yañ mo ti. Ndi ra ge ëu äo yañ go kluu. Ndo joñ ge yañ diñ kaçaçge bosa'a.

³Ndi kañ ge bosa' yañ ne jar maga kañ wo bosa' mo ti mono, ndi faë ge jar maga faë ge wo mo go lay, day wer jar ma ti tamsir wo äuy da'ge wo bosa' yañ äuy diñ see äo.

⁴Abram kal rawge do maga Manwur hay siin ne hen nono, day Lod kal mañ blam äe lay. Kiñgi Abram hay do renam ti dwee de maga aà kal le go Haran mono.

⁵Abram baa waçy äe Saray wo de je ni wegeman äe Lode, de feçeçre äe maga se hay de äaara mo äuy no, de jar maga se hay daë ra ma äe Haran ni mo äuy. AÀ kal wo laage le go ma woge äi sir Kanaan.

⁶AÀ joñ wo nen dayge go äi sir Kanaan. Abram caa nen sirn go, haçaç day go ti ngeel maga aè een ga Sikem yoo koore cen ma More wo no. De sen jar Kanaan hay wo de lagge äi sirn ni.

⁷Manwur kal naa nen ne Abram, day wiin gano: Ndi haç ge sir sen mo ti' la ne wer mani äo no. Abram kal boo ngeel sië jag ne Manwur maga hay naa nen ne hen ti ngeel sen ni.

⁸Blam äe aà raw urgi ti ngeel sen ni, ma rawge wo ciñ ti huuli wo go Betel, nen äaän wer äe no kay no. AÀ kal ya'ge baa mburyug äen nen äaän wer Betel. AÀ baa

mburyug äen ti holañ Betel nen pele, Ay gwa' nen were. AÀ kal boo ngeel sië jag ne Manwur ni, kal ëe ëu Manwuri, goñ ne ti ngeel sen ni.

⁹Abram kal ferge rawge, yaë wo nen Negef no kay no.

Naw maga Abram joñ le Ejipte mono

¹⁰Koñne kal le'ge go äi sir no, Abram kal cegaëge le go Ejipte ma peçeç koñne no, werga aà hay diñ koñne ma kluu äi sir no.

¹¹De maga aà kos kalge go äi sir Ejipte so mono, aà kal wii waçy äe Saray gana: Naa koëa, ndo diñ waçy ma de wore.

¹²Do haç' no mo lay no de maga jar Ejipte ko ge wo ndo lam no aà waçaç ge wo ga: AÀ diñ waçy äe! Do kay nono, aà 'war ge wo ndi go, day men ge wo ndo caw.

¹³Ndo waçaç ge ne hara ga ndo diñ maygeman äi, nen maga aè mo joñ me de el wer äo, day diñ wer äo so ga aè men me yañ ge tenen caw.

¹⁴De maga Abram wo go Ejipte so mono, jar kal wo koge ga waçy äen de wore de haçaç tu.

¹⁵Jar kluuri mani Farawoñ kal wo ya'ge joñ tawgi äe ne hene. Ti ngeel sen aà raw wo baa waçy no, raw wo de äe äi feele tiñ wañ mani Farawoñ no.

¹⁶Ma Abram lam so no, aè kal joñge äe de el wer waçy no. Abram kal da' dere wo de fiiri wo, gerheçeç wo de weere gebere wo de mayre gebere wo, maare gerheçeç wo de manyoñyoñ wo.

¹⁷Ama Manwur kal äo' bulfuçñ ne Farawoñ ti de jar ni äe, ti waçaçre Saray waçy mani Abram no.

¹⁸Do kay nono, Farawoñ raw ëe Abram le day wiin ga: Ndo joñ na joñge äa? Diñ wer may ga ndo hay wii me ga aà diñ waçy äo gaa mo ne?

¹⁹Ndo kal waçaçge ga aà diñ maygeman äo na ga le? Day ndi kal baage äe waçy äi lay so! Patala waçy äon mo deñ no, baa ne ni ndo see go!

²⁰Farawoñ kal wii jar äen wo ga: Menn aà mo see de waçy äe no, de feçeçre maga wo diñ äe mo äuy.

TIŞIŞGI WERE 13

Abram fer Kanaan, caage äil äaara go de Lode

¹Abram men Ejipte go, fer wo go nen Negef, se de see äe, waçy äe de feçeçre äen wo äuy. Lod hay wer äe ni.

²Abram hay de horog ma de fuçy wo debañ, de solay, de boo biñni debañ lay.

³AÀ kal yaëge le Negef me'me' haçaç nduu Betel ti ngeel maga se hay tiñ; wer baa mburyug ni mono, ti holañ Betel wo de Ay mono.

⁴Ti ngeel maga ngeel sië jagn hay de booge keäaa la ni mono, ti ngeel sen ni, aà kal ëe ëu Manwuri, goñ ne.

⁵Lod maga hay seege wer Abram ni mono, hay de horog ma kleere wo de ma kluuri wo do lay, de mburyug wo lay.

⁶Sirn hay de peçeçre ma lag rage äuy. Werga horog äaaran hay wo go ni ëawa ëawa, bay maga saara lag see kaçaçra äuy wa.

⁷Dekwaçy kal le'ge ti holañ jar koë horog mani Abram wo de jar koë horog mani Lod no. Jar Kanaan wo de jar Feresid hay wo de lagge äi sir no.

⁸Abram kal wii Lod: Ga daga wuy mo kañ ti holañ naa de keçeç wa ndi kam ndo kamge: Mo hay ti holañ jar koë horog mani äin wo de mani äon wa lay. Werga naa heçeçrebe.

⁹Sirn wo pel äo mo ti' äuy no, naa see äo go see äi. Ndo waçaç we ga ndo fer wo nen ti do guur la no kay no, ndi fer yañ mbi wo nen ti do war la no kay lay. Ndo waçaç we ga ndo fer wo diñ nen ti do war la no kay yaw, ndi fer yañ mbi wo nen ti do guur la no kay lay no.

¹⁰Lod kal mañ nen äe ciñ raw ko ful jeñ maarog Jurdeçeç wo, aà hay wo go de lom äuy. Tañgu maga Manwur hay bay go de blag Sodom wo de Gomor wa ëa mono, aà hay wo go haçaç Sowar tem tem do pay sug nee Manwur nono, do sir Ejipte nono.

¹¹Lod kal baa äen diñ ful jeñ maarog Jurdeçeç, kal rawge wo nen wer no kay no. Diñ do kay nono, ga aà caa wo äil go ti yoo kaçaçra mono.

¹²Abram kal hayge äi sir Kanaan, Lod kal hayge äi leege ma ti ful no, kal baa mburyug äen wo wo nen Sodom.

¹³Jar Sodom hay wo diñ jar joñ blagge see Manwur de haçaç debaň.

¹⁴Manwur kal wii Abram blam maga Lod caa äil go de äe mono: Ga mañ nen äo ciñ ko ngeel maga ndo ni mono, ko nen wo nen äaň gloñhwede, nen äaň ni waçybane,

¹⁵Do ga sir maga ndo kon wo mo ti' see äo no, ndi haçn ge ne ne ndo de wer mani äon ma tum.

¹⁶Ndi kol ge wer mani äon yañ do äurgi sir nono, nen maga jobo joñ ge de kaçaçge ma kee rage gaa, do maga äurgi sir kee do jobo gaa no lay no.

¹⁷Ur go ciñ, rañ sirn go ti diy äe wo de depaçaçge äe, werga ndi haçn ge ne ndo.

¹⁸Abram kal baa mburyug äen wo, kal age hayge de tiñ yoo koore cen ma Mamre wo, äiñ Hebroñ. AÀ kal boo ngeel sië jag ne Manwur ni.

TIŞIŞGI WERE 14

Abram naa blum wañre wo puri

- ¹Ti wur maga Amrafel diñ wañ Sineyare, Aryog diñ wañ Ellasare, Kedorlaomer diñ wañ Elam, Tideyal diñ wañ Goyim wo mono,
- ²Kal joñge mokay wañre se ma swa' kal wo dur Bera wañ Sodom, Birsu wañ Gomor, Sineyab wañ Adma, Semeeber wañ Seboyim, blam äe wañ Bela, kañ nen ga Soware.
- ³Jar sen wo mo deñ äuy joñ wo nen tay see äaara bi log ma Siddim, ga diñ maarog ma Glagn mono.
- ⁴Kiñgi maga hay joñ go hwal ti äog mo ta' saara hay seege diñ wer Kedorlaomere, wo dayge nen kiñgi ma de hwal ti swa'n mono, saara kal giñgi äe.
- ⁵Ama wo dayge nen kiñgi ma de hwal ti naan mokay Kedorlaomer de wañre maga hay wo wer äe kal wo age, mbar wo jar Refayim wo Asterot-Karnayim, äum wo jar Susim wo Ham, jar Emim wo Safe-Kiryatayim.
- ⁶Äum wo jar Horid wo ti huuli äaaran wo Seyiri, haçaç go ti koore cen ma Paaram maga äiñ puuli mañ mono.
- ⁷Blam äe aà kal wo ferge le, nduu wo En-Mispad, ga diñ kadese, kal wo äum jar Amaleg wo ti sir äaaran äuy, de jar Amorid maga hay wo de lagge Hatsatson-Tamar mono.
- ⁸Do kay no mono, wañ Sodom, wañ Gomore, wañ Adma, wañ Seboyim wo de wañ Bela, kañ nen ga Sowar, kal wo laage le go sera'ge yiñ rage äi log ma Siddim.
- ⁹AÀ dur wo de Kedorlaomer wañ Elam, Tideyal wañ Goyim, Amrafel wañ Sineyar wo de Aryog wañ Ellasare. Wañre naa ma dur ma dween wo no.
- ¹⁰Log ma Siddimn mokay gutug ma de bitum hay wo ni debañ. Wañ Sodom wo de wañ gomor dañ wo de ëeere kal leëge go äi gutuggi. Maga sen gwa' wo mokay kal wo dañge nen ti huuli.
- ¹¹Jar maga naa wo blum la kal wo hoor feçeçre maga jar Sodom wo de jar Gomor wo de äe mono, de reege äaara no, blam äe aà kal wo rawge.
- ¹²AÀ hoo wo Lod je ni hen Abram de feçeçre äen lay, aà kal wo rawge. Lod hay de tiñ Sodome.
- ¹³Jobo maga dañ le go kal age sii waçaçre sen ne Abram je Hebre no. AÀ hay de tiñ yoo koore cen ma Mamre no, je Amorid no, heçn Eskol no, hen Aner no, maga hay wo de joñ tayge jag de Abrame.
- ¹⁴De maga Abram laa no kay tu ga aè baa je ni hen sen we bagla mono, raw grag weere jaçaçre äe maga wo diñ werpiiri tu seña. Jar maga biñ wo liñ ni äe ni, kiskis swa' ti äe hwal ti nenma'a, aà kal wo mañ blam wañren wo haçaç Dañ.

¹⁵AÀ kal car äil jar äen wo go, ma yiñ rage de suñ, saara de weere jaçaçre äe no. AÀ äum wo ra haçaç baa wo blam äaara wo go Hoba, ga wo äiñ Damas nen äaã gloñhwede äe mono.

¹⁶AÀ fer feçeçren le äuy. AÀ fer hen äe Lod le lay, de feçeçre äen äuy, de naaren wo de jarn äuy.

Melkisedege

¹⁷Blam maga Abram naa älum Kedorlaomer le go de wañre maga aà hay wo de kaçaçra mono, wañ Sodom kal kalge go caa pel äe ti log ma Safe, maga diñ Por Wañ mono.

¹⁸Melkisedeg wañ Salem kal age de hole peçeç ne Abram. AÀ hay diñ je sië jag ne Baa ma Ciñ-Haçaç no.

¹⁹AÀ kañ bosa' ne Abram ti, day ga: Baa ma Ciñ-Haçaç debaãñ mo kañ bosa' ne Abram ti. Je waçaç waçaçre ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ la no!

²⁰Daga Baa ma Ciñ-Haçaç debaãñ mo hay de togoëge, Baa maga haç jar heen wo go ne ndo äi coo do mono! Abram kal haç dim feçeçren wo äuy ne hene.

²¹Wañ Sodom wii Abram ga: Haç jar teberen me, ni ndo hoo feçeçren äuy ma äo lay.

²²Abram kal fer waçaçre ne wañ Sodom ga: Ndi mañ do ciñ ne Manwuri, Baa ma Ciñ-Haçaç debaãñ no, je waçaç waçaçre ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ la no.

²³Ndi baa ge do ti mo maga diñ ma äo gaa, koh haybaè nen sale geseg boñ noga sale taarage. Bay maga ndo mo ya'ge waçaçge la ga: Ndi wuu Abram go de horog wa so.

²⁴Ma äi bay ni wa, anne diñ weere jaçaçren wo no, blam äe jar maga hay wo wo wer äi mono, do Anere, Eskol wo de Mamre, ma äaaran aà hoo ge wo mbaara nen ma äaara yañ ge.

TIŞIŞGI WERE 15

Baa joñ tayge jag de Abram

¹Blam joñge feçeçre sen wo mono, Manwur kal fer waçaçre ne Abram nen naage nen de waçaçre ma kay no: Ga Abram joñ heçeçne wa! Ndi de see äi diñ gidigli äo, day poëge äon joñ ge yañ kluu debaãñ.

²Abram kal fer waçaçre ga: Wañ-Kluu Manwuri, ndo haç ge me diñ may la? Ndi day mbi rawge bay mbarga, je hoo tiñ bin joñ ge diñ Eliyeser ma Damas so lay no.

³AÀ kal waçaçge ni pa ga: Ndo haç je gwa'ge go ti äaale äi go me gaa, je maga biñ liñ ni äi la hoo ge tiñ äi no.

⁴Ama Manwur kal fer waçaçre ne hen day wiin ga: Joñ ge je hoo tabul äon bay se wa, ama aà joñ ge diñ je maga biñ gi mbe le go äil äo ga joñ ge je hoo tabul äo no.

⁵AÀ raw kalge le go de äe siigi day wiin ga: Er ngeel ma ciñ see äo mo ha' no, ni ndo kee ger maga wo ni mono, hayga aà kee wo yañ do äo no. AÀ kal waçaçge ni pa ga: Wer mani äon joñ ge wo diñ do deñ no so no.

⁶Abram kal kañ eiggi ti Manwuri, maga kal kee waçaçre sen ne hen diñ waçaçre ma de deele.

⁷AÀ kal wiigi äe tigriñ pa ga: Ndi diñ Manwur maga kal le go de äo äi sir Ur ni jar Kalde wo mono, ma haç sir sen la ne ndo ma äo.

⁸Abram kal fer waçaçre ga: Wañkluu, Manwuri, ndi kon ge koge ga aà joñ ge yañ diñ äi la?

⁹AÀ kal wiigi äe ga: Ba d aè y tigli ma kiñgi swa'a, fii ma kiñgi swa'a, gamla ma kiñgi swa'a, heenger wo de weel kurkudu ma haçge me.

¹⁰AÀ kal hoo feçeçre sen wo äuy, car äil äaara ti gisiëgi, kal ngaf rage de kaçaçra, de kañ jag ne kaçaçra, ama ma weere dweeren wo mono se car äil ma sen wo gaè.

¹¹Dweere ma ree nay kal wo cwaage ti äaara, Abram kal nii rage go.

¹²De maga wur le' go gesiñ mono, nen Abram hay gay go do joñ naa, day do heçeçne nen suñgu ma ndil ndil debañ lay.

¹³Manwur kal wii Abram ga: Hay de koge ga wer mani äon joñ ge wo yañ wo go äi sir waare maga bay diñ sir ma äaara wa. Wo ni mokay aà joñ ge wo diñ gebere, aè joñ ge coo äaara yañ nen kiñgi kiskis naa.

¹⁴Ama ndi caa ge kiida sir maga aè joñ ge gebe äaara ni yañ, day aà laage wo yañ le go ni de feçeçre do debañ.

¹⁵Ma äon ndo hu gi yañ jam, aè teege ndo yañ blam maga ndo hay taw taçaçbe mbo go jag äo de el äa.

¹⁶Wo dayge ti weere äaara ma de naa wo mono, aà fer ge wo yañ le ti ngeel la, werga sen joñ ge diñ de wur maga aè da'ge de el po ni jar Amorid wo la me' ceb gaa so mono.

¹⁷De maga wur le' go gesiñ mono, suñgun kal joñge go ndil ndil debañ. Do kay nono, wuu ma ngil kal naage yaçaç cug ti holañ n aè y ma de car nen wo no.

¹⁸Ti wursen mono, Manwur kal joñ tayge jag de Abram day wiin ga ndi haç sir sen la ne wer mani äo no, tiñi wer le jag maarog ma Ejipte ka' haçaç nduu go jag maarog ma kluu no, kañ nen ga Efrade.

¹⁹Sir mani jar Kenid wo, jar Kenisid wo, jar Kadmonid wo.

²⁰Jar Hitid wo, jar Peresid wo, jar Refayid wo,

²¹Jar Amorid wo, jar kanaan wo, jar Girgasid wo de jar Yebus wo no, ndi haç ge ra ne ndo.

TIŞIŞGI WERE 16

Agare, biñgi Ismayele

¹Saray waçy Abram hay bay de biñ mbarga ne hen wa. Maygebe äe hay yañ, diñ may jar Ejipte, aè èen ga Agare.

²Saray wii Abram ga: Do ga Manwur mañ jag äi go ga ndi mo biñ mbarga wa so lay no, see, wo äiñ maygebe äi no, tiga ndi da' mbarga yañ de äe laybla la. Abram kal laa jag Saray.

³Do kay nono, Saray waçy Abram kal baa maygebe äe Agar may jar Ejipte no, kal haçge äe ne war äe do waçy äe nono. Sen diñ blam maga saara hay wo go de joñ kiñgi Kanaan ni hwal mono.

⁴Abram kal woge äiñ Agar, se kal mañ äiili. De maga se wo koge ga se mañ äiili we mono, aà kal äo' èee mbuë fo waçy tiñ äe no.

⁵Do kay nono, Saray waçy Abram day ga: Mbuëgi fo maga aè de mbuë fo äi de äe mokay diñ ma ti äo. Ndi haç maygebe äin mo ga aà mo suu faale äo diñ ndi, day patala de maga aà ko ga se mañ äiili mokay kal äo' èee mbuë fo äi. Daga Manwur mo hay diñ je caa kiida ti holañ naa de keçeç!

⁶Abram kal fer waçaçre ne Saray ga: Maygebe äon mbe äi coo do äo. Joñn mbo do maga ndo de saçy joñge äe nono. Do kay nono, Saray kal joñ coo äe, se kal dañge wo go de èee do äe haçaç.

⁷Je peelee Manwur kal da'ge äe jag bii ti puuli jag bii ti faage Sur.

⁸Aà wiin ga: Agar maygebe Saray no, ndo hay le gene, day ndo wo gen ne? Se kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi èee le go haçaç do Saray waçy tiñ äi no.

⁹Je peelee Manwurn kal wiigi äe ga: Fer mbo ni waçy tiñ äo no, fer mbo ti äo gesiñ ne hen pele.

¹⁰Je peelee Manwurn kal wiigi äe ga: Ndi dus gi wer mani äon yañ debaň, jobo kaçaç ge ma kee rage ge gaa do ngaäa.

¹¹Je peelee Manwurn kal wiigi äe ga: Koëa, ndo de äiili mo deñ no ndo biñ gi diñ weele, ni ndo kañ ëu äe ga Ismayele, werga Manwur laa waçaçre ferge ti gesiñ äon we.

¹²Mbargan joñ ge do gerheçeç ma koore nono, do äe joñ ge yañ ti jar äuy, day do jar äuy joñ ge yañ ti äe lay. Aà hay ge yañ boñ de ngië nen de heçeçre äen wo äuy.

¹³AÀ kal ëe Manwur maga hay waçaç waçaçre ne hen de ëu maga: Atta-El-Roy, werga aà day ga: De maga aà naa nen see äe me mono, ndi ko ba mopo la ni lay ga ge?

¹⁴Diñ wersen ga aè kal ëe gutug sen ga gutug ma Lahay-Roy. AÀ ti holañ Kades wo de Berede.

¹⁵Agar kal biñ weel ne Abram, Abram kal kañ ëu ne mbarga maga Agar biñ ne hen ga Ismayele.

¹⁶Kiñgi Abram hay do nenma' ti hiira' de maga Agar biñ Ismayel ne hen mono.

TIŞIŞGI WERE 17

Ëu Abram kol ga Abraham

¹De maga kiñgi Abram joñ do kaawa' ti kaawa' mono, Manwur wiin ga: Ndi diñ Baa ma de Eegre-Äuy no. See pel äi keëede.

²Ndi joñ ge tayge jag yañ de äo, day ndi dus gi ndo yañ deba tu.

³Abram kal le'ge gesiñ, jel nen äe gesiñ, Baa kal fer waçaçre ne hen do kay nono:

⁴Ga ma äin mokay diñ tayge jag äi de äo no. Ndo kol ge yañ diñ pan wer sir wo ngaäa dusglugi.

⁵AÀ ëe ge ndo ga Abram gaa so, ama ëu äo joñ ge ga Abraham, werga ndi kol ndo yañ diñ pan wer sir wo ngaäa dusglugi.

⁶Ndi kol ndo yañ diñ je tesge deba tu, ndi joñ ge yañ ga wer sir mo laa wo le see äo, wañre laa ge wo yañ le go see äo.

⁷Ndi joñ ge tayge jag yañ de äo, de wer mani äon wo blam äo, ti wer äaara maga ndar ge wo wo mo äuy no. AÀ joñ ge diñ tayge jag ma tum, day diñ wer tayge jag sen ga ndi joñ ge diñ Baa äo, de wer mani äon wo blam äo.

⁸Sir maga ndo le de urgi waara la ni mono, ndi haçn ge ne ndo de wer mani äon wo blam äo, sir Kanaan äuy joñ ge diñ äaara ma tum, day ndi joñ ge diñ Baa äaara.

⁹Baa wii Abraham ga: Ma äon ndo ëaw ge tayge jag äi no, ndo de wer mani äon wo blam äo äuy, ti wer mani äaara maga ndar ge wo le blam mo äuy no.

¹⁰Mokay diñ faage maga ndi joñ tayge jagn ge de äay de wer mani äon wo blam äo mono. Je twar ma ti holañ äay äuy joñ ge go de caa äiñi.

¹¹Nday car ge äiñi, sen diñ fen ma kañ nen ti tayge jag ma ti holañ äin de äay mono.

¹²Naw nenma' blam biñgi mbarga ma twar mono, aè joñ ge nen caa äiñi mbarga ma twar ma yoo äayn go äuy. Sen diñ ti wer mani äay maga ndar ge wo wo mo

äuy, maga biñ yoo äay ni, noga maga aè yeen le yoo äay waare ni yeege ga bay ti wer mani äayn ni wa mono.

¹³Ndo joñ ge nen caa äïjïni je maga biñ liñ ni äo ni go, de je maga ndo yeen le yeege de solay äo mono. Sen joñ ge diñ mo ma de kañge go mo ti haçaçgsee ti tayge jag naa ma tum no.

¹⁴Je twar ma bay caa äïjïni, maga bay de lam faage caage äïjïnin ti haçaçgesee äe wa no, aè naa ge je sen go ti holañ jar ni äe wo, do ga aà älag tayge jag äin go.

¹⁵Baa kal wii Abraham pa ga: Ma waçy äo Saray mono, ndo een ge ga Saray gaa so, ama ëu äe joñ ge ga Sara.

¹⁶Ndi kañ ge bosa' yañ ne hen ti, ndo da'ge mbarga yañ de äe lay. Ndi kañ 'ge bosa' yañ ne hen ti day aà biñ gi wer wo sir yañ ngaäa, wañre wer sir wo debañ laa ge wo yañ le go see äe.

¹⁷Abraham kal le'ge gesiñ jel nen äe gesiñ, kal le' fege, waçaç de äil äe ga: Jobo kiñgi kis biñ mbarga? Day Sara patala de kiñgi do kaawa' biñ gi mbarga?

¹⁸Blam äe Abraham wii Baa ga: O! Ismayel mo hay mbe pel äo ni caw!

¹⁹Ama Baa day ga: Hay de koge ga waçy äo Sara biñ gi mbarga yañ mbe mo, ni ndo kañ ge ëu ne hen ga Isage. Ndi joñ ge tayge jag maga diñ tayge jag ma tum yañ de äe, de wer mani äen blam äe.

²⁰Ti Ismayel mono, ndi laa mbi waçaçre äon we. Ndi kañ ge bosa' yañ ne hen ti, ndi tesn ge yañ, ndi dusn gi yañ debañ tu. Aà joñ ge yañ diñ pan wañre wo hwal ti äoge, ndi joñ ge sir yañ de äe kluu buy ti'i.

²¹Ama ti äaäñ waçaçre tayge jag äin mo lay no, ndi joñ ge diñ de Isag maga Sara biñ gi ne ndo deeboo do sen la no mono.

²²De maga aà taw waçaçren go ne hen so mono, Baa kal urgi go ciñ ti Abraham.

²³Abraham kal baa weel äe Ismayel, de jar maga biñ wo liñ ni äe ni, de jar maga se yeë ra de solay äe, de ma twerpiiri maga hay wo jar ma liñ ni äen wo ni äuy, aà kal caa äïjïni äaara go wur sen äuy do maga Baa hay waçaçn ne hen nono.

²⁴Kiñgi Abraham hay do kaawa' ti kaawa' de maga aà caa äïjïni mono.

²⁵Kiñgi Ismayel hay hwal ti swa' de maga aà caa äïjïni mono.

²⁶Diñ wursen tu ga Abraham caa wo äïjïni go de weel äe Ismayel.

²⁷De tayge de jar ma twerpiiri ma liñ ni äen wo äuy, maga biñ wo liñ ni äe ni mono, noga de maga aà yeë ra le yeëge waare de solay äe, äuy caa wo äïjïni go wer äe ni.

TIŞIŞGI WERE 18

Baa fer go waçaçge ti biñgi Isage

- ¹Manwur naa nen ne hen yoo koore cen ma Mamre wo, da'n de hayle do ceege jag mburyug äen ye'e.
- ²AÀ mañ nen äe ciñ, ko na: Jar po wo de lagge mañ see äe deele la lag swa'a. De maga nen äe le' ne hara ti mono, se kal urgi le jag mburyug äen äaa caa pel äaara, le' moëra gesiñ.
- ³AÀ day ga: Wañ-Kluu hayga aà coo yañ jag äo no, raw see weejoçoç äon go haçaç do kay no tu wa.
- ⁴Daga aè mo nduu de bii ma yog äaale ne nday me' ëa, lag wee wer koo mo ka'lam no.
- ⁵Ndi wo le kië frum hole peçeç po me' ma haç eegre ne nday ëa, blam sen ni nday raw yañ kway. Do kay no mono, sen kañ nen ga nday hee ni weejoçoç äayn de koë gaa lay. Saara kal fer waçaçre ne hen ga, de ele, see mbo joñge do maga ndo waçaç nono.
- ⁶Abraham kal rawge äil mburyug äen see Sara, wiin ga, deparday ngaä coo farin swa' wañ nen äe ni ndo joñ gato.
- ⁷Abraham kal dañge de ëee yoo horog wo, kal baa weed aè y ma de goëre keäerkeäer de el le, kal haçge äe ne weelgebe po ma jaçaç maga kal sooge äe go deparday tu lay.
- ⁸AÀ kal mañ paçaç ma de baage wo de paçaç ma tenene, de nay weed aè y no, kal kañge äe ne hara pele. AÀ kal mbe ooge de see äe ti jeñ äaara wer koo ni lay, saara kal reege.
- ⁹Do kay nono, aà raw wo wiigi äe ga: Waçy äo Sara gene? Se kal ferge ne hara ga, aà yañ mbe wo äi mburyuggi.
- ¹⁰Mapo boñ yoo äaara kal ga: Go tinoos ga ndi fer yañ le ni äo deeboo: Koëa waçy bo Sara biñgi weel yañ. Sara hay co' sug waçaçre sen jag mburyug faale Abraham ye' lay.
- ¹¹Abraham wo de Sara äog äuy hay wo go de taçaçbe, day Sara hay ti wur sen bay diñ ma biñ mbarga wa so.
- ¹²AÀ kal mbe le' feg de see äe so day ga: Ndi go patala de lwaëge mo ye' so no, saçy je twar joñ mbe yañ ti äi ëa pa so? Wañ äin go de taçaçbe lay.
- ¹³Manwur wii Abraham ga: Diñ wer may ga Sara fege, day ga: Ndi da' mbi mbarga yañ ëa pa so yawla, ndi go de taçaçbe mo pa la?
- ¹⁴Mopo yañ mbe maga ngel Manwur lay yawla? Deeboo de wur ma de ngaägen mono, ndi fer yañ le day Sara da' mbarga yañ.

- ¹⁵Sara yoon jag ga ndi feg gaè. Heɛɛɛne hay joon ne. Ama aà kal wiigi àe ga day, cwaɛy, ndo fege!
- ¹⁶Jar sen la kal wo hooge go ciñ ma rawge, kal wo ko nen wo nen bañ Sodom. Abraham kal kañ rage wo go ma joon wo so ne hara.
- ¹⁷Paga Manwur hay go de waɛaɛge gano: Ndi yañ mbi nen yoon mopo maga ndi de joonge àe see Abraham?
- ¹⁸Sen go tinoo ga Abraham kol ge diñ pan sir po kluu de eegre ti' so lay no, day diñ see àe ga wer sir ma gesiñ la wo àuy da'ge wo bosa' yañe.
- ¹⁹Werga ndi baan diñ maga aà mo sii waɛaɛre àin go ne weere àe wo de jar ni àe wo blam àe ma seege de ëaw faage mani Manwur no. Sen diñ de joonge joñre de waɛaɛre ma de deele no, de keëed no. Diñ do kay nono, Manwur ào'ge jag waɛaɛre maga se hay waɛaɛn ti Abraham yañ go.
- ²⁰Manwur day ga: Fen maga aè ruu Sodom wo de Gomor ti àe mono, aà kluu, àlagge àaaran de gaali debań,
- ²¹nen maga ndi ëii le koge ga aà joon wo mbaara joonge do maga ndi laa waɛaɛre waɛaɛge ti àaara no haɛ' yawla, baywa lay no ni ndi ko yañ lay.
- ²²Jarn kal wo ngië nen wo ni so, kal wo woge Sodom. Ama Abraham kal ooge pel Manwur pa.
- ²³Abraham kal ya' see àe day ga: Ndo joon ge mbo nen taw je ma de deelen wo go wer je ma de àlaggen ni lay koë yawla?
- ²⁴Mapo ga jar ma de deele joon wo mbaara go ài leege ni do dwee: Ndo joon nen taw jar ma de deelen wo wo go wer jar ma de àlaggen wo ni, ndo fug àil go ne ài leege sen ti wer jar de deele ma ti holań àaaran wo ni mo gaa?
- ²⁵Baywa, ndo joon fen ma de mań sen mokay gaa: Ndo taw je ma de àlaggen wo go de je ma de deelen àog àuy, nen maga fen ma joon je ma de àlaggen diñ fen ma joon je ma de deelen lay mo kay no ndo joon sen gaa! Je maga caa kiida tamsir àuy mokay joon ge àen bay diñ fen ma ëegern wa?
- ²⁶Manwur day ga: Hayga ndi da' jar ma de deele wo we ti holań jar Sodom wo ni do dwee no, ndi fug àil go ne ài leege àaaran ti wer àaara.
- ²⁷Abraham fer tigriń pa ga: Koëa ndi tiĩĩ mbi ka' ga ndi waɛaɛ waɛaɛre go ne Wań-Kluu lay, ndi maga diñ àurgi wo de saɛaɛge mono.
- ²⁸Mapo ga yoo ma do dween wo mo ta' no kal gwa'ge go dwee. Ndo àlag mbo ài leegen go wer ma se dween maga gwa' wo go mo ta' no? Manwur kal wiigi àe ga: Ndi àlag ài leegen go gaa hayga ndi da' jar ma de deele wo we go ni do naa ti dwee no.

²⁹Abraham kal mbe ya'ge waçaçge ne hen do kay no pa ga: Mapo tiga da'yañ mbe ni do naa laybla no. Manwur ga: ndi du'gi mopo gaa has wer jar ma do naa wo no.

³⁰Abraham day ga: Daga jiili Wañ-Kluu mo cen wa, ndi waçaç mbi ni ëa pa. Mapo gaa da' mbe go ni do swa' po wo. Manwur ga: Ndi du'gi mopo gaa hayga ndi da' we go ni do swa' no.

³¹Abraham day ga: Koëa ndi waçaç waçaçre go ne Wañ-Kluu. Mapo da' yañ mbe ni do äoge. Manwur ga: Ndi älagne ge go wer ma do äogn wo gaë.

³²Abraham day ga: Daga jiili Wañ-Kluu mo cen wa, day ndi waçaç ge waçaçre ga so taw de ma kay la so. Mapo da' mbe yañ ni hwale. Manwur ga: Ndi älagne ge go gaa wer ma hwal wo no.

³³Manwur kal mbe rawge so, de maga se taw fer waçaçren go ne Abraham mono, Abraham kal rawge liñ lay.

TIŞIŞGI WERE 19

Sodom wo de gomore

¹Jar peelee ma äogn wo wo dayge go Sodom de law. Lod hay go de hayle jag tiñ Sodom ye'e. De maga nen Lod le' ne hara ti mono, aà raw caa pel äaara, kal le' monëra ne hara gesiñ de jel nen äe gesiñ.

²Blam äe aà day ga: Wañre äi wo, ndi kam nday, halag wee ma woge liñ ni weejoçoç äay no, naa wee ni lagge. Yog wee äaale äay go, ngeel tee we go no nday hoo yañ go ciñ de jag toñ mbuh ma mañ faage äay no. Jarn kal wo fer waçaçre ne hen ga baywa, wuur naa yañ mbe go ti ngeel ma lam no.

³Ama Lod baa wuu ne hara see gum ga aà mo halag wo ma woge liñ ni se. AÀ kal joñ few reege ne hara, äo' hole peçeç ma bay defoçoçre, saara kal reege.

⁴AÀ hay bay wo de suuli señ wa ëa, jar ma äi leege Sodom aà wo yiñ ti tiñn go cweçeç, jar kluuri wo, weere kleere wo, jar ma ti coçoç tiñn wo le äuy tu.

⁵AÀ ëe wo lod wo day wiin wo ga: Jar maga laa wo le ni äo suñ la aà wo gene? Laa ra le go ne wur maga wur suë de äaara.

⁶Lod kal kalge le see äaara jag tiñ ni, teg jag tiñ le nen blam äe.

⁷AÀ day ga: Heçeçre äi ndi kam nday, joñ wee älagge wa!

⁸Ko wee ëa, ndi kam nday: Mayre äi yañ äog maga bay wo de woge see jobo wa. Kamkam, ndi hoo ra yañ le wee la, ni nday joñ mbay ra do ga äil da nono. Ma jar ma lag wo mo no, joñ wee ra de mopo wa, werga aà nduu wo lagge nen cee tiñ äi.

⁹AÀ day wo ga: Ëee see äo go! Tigriñ pa, saara ga: Blon mo deñ ur le ni naa la urgi waare day na se nii kol see äe diñ je car kiida! De ele, wuur joñ ge ndo la de älagge de dañ rage an tawa. AÀ ya' wo wo srog Lod ma woge haw jag tiñn go.

- ¹⁰Jar peelen kal wo coñ do, baa wo Lod wo liñ, teg wo jag tiñ no.
- ¹¹AÀ kal wo raçaç nen jar maga hay wo jag tiñ ni wo go, jar kluuri äaaran wo, weere äaaran wo äuy, haçaç saara gay do lam jag tiñn de koëkoëe ga saara da'n yañ.
- ¹²Jarn wii wo Lod ga: Wose äo la pa? Yaa äo, mbarga äo, mayre äo wo, kaw äo maga äi leege la äuy kal go de äaara see äi leege sen mo ta' la no.
- ¹³Werga wuur älag ngeeln mo ta'la go, do ga älagge maga aè waçaç ti jarn wo mo ta' la pel Manwur mokay aà de raw do ëawa. Manwur laa wuur le ma älag äi leegen la go.
- ¹⁴Lod kal kalge go ma fer waçaçre sen la ne yaare äe maga hay de da mayre äe mono. AÀ wii ra ga: Pud wee go ciñ laa wee go ti ngeel mo ta' la no, werga Manwur älag ge äi leegen mo ta' la go. Yaare äen kal wo ko äaaran nen äaara do ga aà waçë diñ jag hragge po mbe koë nono.
- ¹⁵De maga ngeel wo le go mañge mono, jar peelen baa wo wuu ne Lod see gum ga: Ur go ciñ baa waçy äo wo de mayre äo ma äog maga wo äiñ äo lam no, nen maga ndo mo taw wo go wer äi leege ma joñ ren mo ta' la ni wa.
- ¹⁶Ama, se yaçaç mbe ti caw, do kay nono, jar kal wo ëaw do äe, se de see äe, waçy äe, de mayre äe ma äog wo no, werga Manwur hay de saçy men rage sugi. AÀ kal laa rage wo go, men ra wo go faale äi leege no.
- ¹⁷Blam maga aà kañ wo glog äaara wo go ti jeñ wo ni kañ so mono, mapo yoo äaara ni boñ day ga: Ëee jag äo, hay caw. Ni ndo ko nen blam äo wa, ya' ooge ti puuli la wa lay, ëee wo go ciñ ti huuli do heçeçne maga ndo mo taw go wa.
- ¹⁸Lod wii ra ga: O! Baywa, sen gaa so Wañ-Kluu!
- ¹⁹Sen go tino ga ndo joñ de el see weejoçoç äo no, ndo naa nen kluu de el äon go see äi, de maga ndo men me tenen caw mono. Ndi hay mo haç' ndi de dañ mbi yañ wo go ciñ ti huuli nen maga bon sen mo da' de ndi gaa anso, ndi de hu go!
- ²⁰Ndi kam ndo, koëa äi leege ma cebn wo mo ta' no aà la mbañ nen maga ndi dañ wo de ëee ni. Men me woge hayge ni, aà me'e, ndi wo we ni no ni ndi joñ yañ caw.
- ²¹Je peelen ga de ele, ndi joñ mbi de el ma sen go see äo ëa pa, ndi men äi leege se maga ndo waçaç ti äe yañ bay du'gi.
- ²²Ëee deparday ni, werga ndi joñ ge mopo tañgu maga ndo bay dayge ni gaè. Diñ wersen so ga aè kal kañ ëu ne äi leege sen ga Sowar mono.
- ²³Lod wo kalge äi leege Sowar mono, ni wur le de naage jag sir haç'aç.
- ²⁴Do kay nono, Manwur kal cwaa wuu ma haä see le yaçaçge ti Sodom wo de Gomore, wuu maga aà le see Manwuri.

²⁵AÀ älag äi leege ma sen wo go, ful ma ti äaän sen wo ni äuy, jar ma äi sir sen wo äuy, de koore ma gesiñ wora.

²⁶Waçy lod ngië nen wo blam kal kol manda go ta'a.

²⁷Abraham kal caa ngeel wo de jag toñ mbuh, wo ti ngeel maga se hay oo pel Manwur ni mono.

²⁸AÀ kal mañ nen wo nen Sodom wo de Gomor no kay, ti sir ma ti ful ma äaän sen wo wo ni no kay, aà raw ko cug wo naage ciñ deñ do cug maga naa le go nen wuu ma hiä nono.

²⁹De maga Baa älag äi leege ma ti fuln wo go mono, Baa fer eig ti ti Abraham, kal naa Lod le go jag ree ma kluu se maga älag äi leege maga Lod hay joñ ni wo go mono.

Mayre mani Lod wo no: Tiijiigi wer jar Mowab wo de jar Amoñ wo

³⁰Lod ur le go Sowar ma ya'ge hayge wo go de mayre äen wo ciñ ti huuli, werga aà hay joñ heçeçne ma hayge Sowar ni. AÀ raw hayge äi rum huuli.

³¹Do kay nono, may ma kluun wii ma kleen ga: Pan naa go de taçaçbe, day je twar bay ti ngeel la ma age see naa do maga jar joñ äuy no wa lay.

³²Ale naa joñ yii, ni naa haç go ne pan naa, day naa suë go de äe nen maga wer pan naa mo gwa' go.

³³AÀ kal wo haç yii go ne pan äaara, wursen de suñ ni. Ma kluu kal woge suugi de pan äe. Pan äaara kon gaa äuy. AÀ suu na hunla, aà ur go na hunla, se kon gaa äuy tu.

³⁴Toñ äe mono, ma kluun wii ma kleen ga: Ndi suu go su de pan äi. Naa haçaç yii go ne hen suñ la, day ni ndo wo suugi de äe ma men wer go ne pan naa.

³⁵AÀ kal wo haç yii ne pan äaara de suñ sen wursen tigriñ pa. Ma kleen la ya' suugi see äe. AÀ hay ko do äe gaa pa. AÀ suu na hunla, aà ur go na hunla, se kon gaa pa.

³⁶Mayre ma ni Lod kal wo far äiili go de pan äaara.

³⁷Ma kluu kal biñ weele, kal kañ ëu ne hen ga Mowab: AÀ diñ jar Mowab wo maga yañ wo waara ti' ëa mono.

³⁸Ma kleen kal biñgi twar lay, aà kal ëege äe ga, Ben-Ammi. AÀ diñ pan jar Amoñ wo maga yañ wo waara ti' ëa mo lay no.

TIŞIŞGI WERE 20

Abraham, ti wur maga se de tiñ Gerar mono

¹Abraham kal urgi le ti ngeel ni ma woge äi sir ma nen Negefe. AÀ kal hayge Kades wo de Sur blam äe se wo hayge Gerar.

²Abraham waçaç ti waçy äe Sara ga: AÀ diñ maygeman äi. Abimeleg wañ gerar hay ba Sara go.

³Do kay nono, Baa kal age äiñ Abimeleg de suñ nen lwa'ge day wiin ga: Ndo hu gi go wer waçy maga ndo baan le mono, werga aà go de da ware.

⁴Abimeleg hay bay de woge see waçyn wa ëa, aà kal fer waçaçre ga: ndo taw mbo sir po go koëe de maga aà mbe de de el mono?

⁵AÀ de see äe waçaç me ga: AÀ diñ maygeman äi, waçyn de see äe la lay ga aà diñ hen äi lay ga? De maga ndi hay joñ sen mokay we laybla no jiili äi hay ëeger ëa, do äi hay bay de mañ ree ti sen mo ta' wa ëa lay.

⁶Baa kal fer waçaçre ne hen nen lwa'ge ni ga: Ndi yañ mbi de koge de see äi de el lay ga jiili äo hay ëeger de maga ndo de hay joñn mono. Diñ wersen lay ga ndi mañ jag äo go ga ndo mo joñ älagge see äi wa mono. Diñ wersen so ndi mañ jag go maga ndo mo du' waçyn wa mono.

⁷Patala haç waçy blo sen ne hene, werga aà diñ je ndar nen waçaçre Baa go. AÀ tos ge yañ ti äo, day ndo joñge yañ caw. Day hayga ndo fer waçy äen we ne hen gaa no, ndo hu gi go de jar äon wo äuy.

⁸Abimeleg ur go ciñ de jag toñ, kal ëe weere jaçaçre äen wo no, kal bag blam waçaçre sen äuy ne hara. Heçeçne kal joñ jar äen wo de haçaç debañ.

⁹Abimeleg ëe Abraham le lay, day wiin ga: Ndo joñ wuur na joñge yaw ne? Ndi joñ mo de älagge may ga ndo hay le' kañ wer äi de sir äin äuy joñ älagge ma kluu do kay no ne? Ndo joñ see äi diñ joñre maga bay wo ma joñge wa mo pa.

¹⁰Abimeleg wii Abraham ga: Ndo joñ do kay no mono, ëiggi äo hay na gahaçyla?

¹¹Abraham kal ferge ne hen ga: Ndi hay ëig äin na ga aè bay joñ heçeçne Baa ti ngeel la wa, day pa day la aè 'war me go wer waçy äi no.

¹²De dañ sen äuy, aà diñ maygeman äi, may ma pan äi mbe. Diñ ga aà bay diñ may ma man äi wa tawa, day aà kol go diñ waçy äi.

¹³De maga Baa kal go de äi rañge caw see feelee mani äin haçaç mono, ndi hay waçaç go ne hen ga daga aà mo hay go nen äe de el ga, ti ngeel maga wuur wo ni mo äuy no, ni aà mo waçaç ga se diñ maygeman äi.

¹⁴Abimeleg kal hoo horog ma kleere wo de ma kluuri wo, weere gebere wo de mayre gebere wo, kal haç rage ne Abraham, kal haç waçy äe Sara ne hen lay.

¹⁵Abimeleg day ga: Ko nen äo sir äin wo mo ti' pel äo no, wo mbo ti ngeel maga coo jag äo mono.

¹⁶AÀ kal wii Sara ga: Ndi haç boo solay ne hen äon ndare sen joñ ge diñ ma kañ nen jar ma ti jeñ äon wo ga waçaçre sen mo ta' ndo bay de joñ älagge ni wa.

¹⁷Abraham fer tos Baa, maga aà mo fer go peçeç Abimeleg wo de waçy äe, de mayre gebere äen wo äuy, day saara fer biñgi.

¹⁸Werga Manwur hay ged jar ni Abimeleg wo go äuy wer Sara waçy Abraham.

TIŞIŞGI WERE 21

Biñgi Isage

¹Manwur kal naa nen de el äen see Sara do maga aà hay waçaç go nono, Manwur kal joñge do maga se hay waçaçn go nono.

²Sara kal mañ äiili, kal biñ weel ne Abraham de taçaçbe äe no, ti wur maga Baa hay ngaä ne, day hay waçaç ne hen ti äe mono.

³Abraham kal ëe weel maga aè biñ ne hen ga Isage, je maga Sara biñn ne hen mono.

⁴Abraham kal caa äiïjini weel äe Isag go ti naw nenma' do maga Baa hay waçaçn go ne hen nono.

⁵Kiñgi Abraham hay kisi, de maga aà biñ Isag mono.

⁶Diñ do kay no so no ga Sara ga: Baa joñ me mbe ma sen diñ ma feg ti lay so, werga jobo laan we no, aà feg ge ti äi.

⁷Aà kal waçaçge pa ga: Wose ii ba Abraham de sen ga Sara yañ mbe ma haç paçaç ne weere ëa pa mo la yaw? De sen ba mbe äuy ndi biñ mbi mbarga ne hen de taçaçbe äen lay ëe!

Agar go ti puuli

⁸Mbargan geçeç go, kal ma' jag go ti paçaç. Abraham kal joñ few ma kluu wur maga Isag ma' jag go ti paçaç mono.

⁹Sara kal ko weel maga Agar may jar Ejipte hay biñn ne Abraham mono ti fege.

¹⁰Aà wii Abraham ga: Nii waçy sen de mbarga äe no, werga mbarga maygebe sen hoo ge tabul de weel äin gaè.

¹¹Waçaçre sen mokay la coo jag Abraham gaa has wer weel äe no.

¹²Ama Baa wii Abraham ga: Älag eiggi go wer weeln wo de maygeben wa. Fen maga Sara wii mo ti äe mono joñn ne hene, werga diñ see Isag ga wer mani äon gw'age go de ëu äo mono.

¹³Ndi joñ ge mbi sir yañ go de weel mani maygeben ti' lay, werga aà diñ wer äo.

¹⁴Abraham kal urgi go ciñ de jag toñ mbuhu, hoo hole peçeç, kaa bii ti ndar bii, haç ra ne Agare kañn ne hen soole, haç mbargan ne hen ni lay kal niigi äe. Agar kal rawge, wel wo go ti puuli ma Beer-Seba.

¹⁵De maga bii ma äi ndar biin taw go mono, aà kal men mbargan nen cee sway ye'e,

¹⁶kal ya'ge wo go hayge nen ëee waa maga aè jwa' ne ye'e, werga aà kal waçaçge ga: Daga nen äi mo ko weel äin hugi wa. AÀ kal hayge mbe le äaäla ti ro ti äe dega'dega' ye' so.

¹⁷Baa kal laa geçeçge weel no, je peelee Baa raw ëe Agar le ciñ day wiin ga: Eçla Agare? Joñ heçeçne wa, werga Baa laa geçeçge mbargan we ti ngeel maga aà ni mo ye' no.

¹⁸Ur go ciñ de weel no, ëaw do äe, werga ndi joñ sir ma kluu ti' yañ de äe.

¹⁹Baa kal bul nen äe go, se ko gutug de bii äil ka'a, aà kal rawge ëa bii, baa ndar biin go, kal haçge ne weel no.

²⁰Baa kal joñge de weel no, se geçeç go, kal joñge de tiñ ti puuli ni, kal kolge diñ je jwag waa.

²¹AÀ kal hayge de tiñ ti puuli ma Paran, man äe kal da may jar Ejipte ne hene.

Tayge jag maga Abraham joñ de Abimeleg mono

²²Ti wursen mono, Abimeleg kal wo age wer kaçaçra de Pikol wañ sode äe no, ma waçaçge ne Abraham do kay nono ga: Fen maga ndo joñ äuy mono, Baa de äo.

²³Ha' go me ti ëu Baa ga ndo jaçaç ge ndi gaa, jaçaç ge weere äi wo gaa, jaçaç ge moore äi wo gaa lay. Do maga ndi joñ mo de el nono, ndo joñ ge me de el de sir maga ndo hay joñ de tiñ ni mo lay no.

²⁴Abraham day ga: Ndi ha' yañ mbi go ne ndo.

²⁵Ama Abraham raw ruu Abimeleg ti waçaçre gutug po maga weere jaçaçre mani Abimeleg hay yaçaçn wo de eegre.

²⁶Abimeleg kal fer waçaçre ga: Ndi bay ba de ko je joñ sen mokay wa äuy yaw. Ndo hay wo bag blam waçaçre sen me gaa lay, ndi de laage äe ba na wara mokay ëa no.

²⁷Do kay nono, Abraham kal hoo saçaçre wo, dere wo de fiiri wo, kal haç rage ne Abimeleg, blam sen saara kal joñ tayge jage.

²⁸Abraham kal laa saçaçre ma tigliiri ma yoo horog äen wo go lag sar rename.

²⁹Abimeleg day wii Abraham ga: Saçaçre ma se renamn wo go lag sar ma eçla?

³⁰Abraham kal fer waçaçre ne hen ga: Ndo yaçaç ge saçaçre se renamn wo diñ do mo ma kañ nen ga tee gutug sen diñ ndi.

³¹Diñ wersen ga aè ëe ngeel sen ga Ber-Seba. Werga diñ ti ngeel sen ni ga aà joñ wo nen haëge go ne kaçaçra mono.

³²AÀ kal wo joñ tayge jag Ber-Seba, ga diñ blam sen ga Abimeleg kal wo pudgi go ciñ de Pikol je waçaç waçaçre sode äen wo, kal ferge äi sir ni jar Filisteçeç wo.

³³Abraham kal peë koo tamaris Beer-Seba ni, kal ëe ëu Manwuri, goñ Baa ma tumtum no.

³⁴Abraham joñ de tiñ ni jar Filisteçeç wo wolañ.

TIŞIŞGI WERE 22

Abraham joñ siigi jag go de Isage

¹Blam waçaçre sen wo mo deñ Baa kal lam Abraham day wiin ga: Abraham! AÀ kal fer waçaçre ga: ndi yañ la!

²Ba ga: Baa weel äo no, weel äo ma boñ no, je maga ndo dan mono, Isage, see wo äi sir Morija, wo ni, ni ndo joñ sii jag maga aè roën go äuy ciñ ti huuli maga ndi kañ ge nen äo yañ wo ti äe ni mono.

³Abraham kal urgi go ciñ de jag toñ mbuh, bañ gerheçeç äe no, kal hoo weere jaçaçre äe wo wer äe äoge, de weel äe Isage. AÀ kal celer koo ma roë sii jagn ti celer lay, kal rawge ma woge ti ngeel maga Baa hay ngaän ne hen mo so no.

⁴Wur naw ma de swa'n mono, Abraham mañ nen äe kal ko ngeeln wo haçaç ta'a.

⁵Do kay nono, Abraham kal wii weere jaçaçre ma jaçaçren la wo ga: Nday gwa' wee de gerheçeçn la lagge, weejoçoç ma kay la wuur ëii de kaçaçra wo ciñ ma goñ Baa, Blam äe ni wuur fer yañ le äiñ äay kway.

⁶Abraham kal mañ koo ma roë sii jag no, kañn ne weel äe Isag ti, kal mañ mbeg wo de wuu do äe lay, kal wo rawge äog äuy.

⁷Do kay nono, Isag kal fer waçaçre ma kay ne pan äe ga: Pan äi! Pan äe ga kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi yañ la weel äi. Isag day pa so ga: Wuu wo mbaara de haçaçre kay an so, day weesam ma joñ sii jag maga aè roën go äuy gen yaw ne?

⁸Abraham kal fer waçaçre ga: Weel äi, Baa da' mbe weesam ma joñ sii jag maga aè roën go äuy yañ mbe diñ se de see äe. Saara kal mbe rawge wer kaçaçra äog äuy so.

⁹De maga aà wo wo go dayge ti ngeel maga Baa hay ngaän go ne hen mo so no, Abraham kal boo ngeel sii jag no, kal ëegal haçaçren go ti äe ëegal. AÀ kal bañ weel äe Isage, kal äo'ge ciñ ti haçaçre no, ti ngeel sië jag no.

¹⁰Blam äe Abraham kal coñ do, mañ mbeg le ma nga' weel äen go.

¹¹Do kay nono, je peelee Manwur kal ëege äe le ciñ day ga: Abraham! Abraham! AÀ kal fer waçaçre ga: Ndi yañ la!

¹²Je peelen kal wiigi äe ga: Mañ do ciñ se weeln wa, du'n de mopo wa has äuy. Ndi ko we go patala ga ndo joñ heçeçne wer Baa, day ndo eçg me de weel äon ga, weel äo ma bon no.

¹³Abraham mañ nen äe ciñ raw ko gamla yoo lir de ëawge coçoç kay. Do kay nono, Abraham kal rawge baa gamla no, kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de äe ti ngeel weel äe Isage.

¹⁴Abraham kal kañ ëu ne ngeel sen ga Adonay-Yireeh. Diñ wersen so ga aè waçaç waara gana: Wo ciñ ti huuli mani Manwur no aè da'n yañ mbe wo ni mo so no.

¹⁵Je peele Manwur fer dog ëe Abraham le ciñ ma de äoge,

¹⁶day ga: Ndi ha' go ti see äi tu, kay diñ jag Manwuri! Do ga ndo joñ do sen no so mono, ndo eçg me de weel äon gaa, weel äo ma bonn gaa mono,

¹⁷ndi kañ ge bosa' yañ mo ti debañ, day ndi dus gi wer mani äon yañ do ger ma ciñ wo nono, do deguëgi ma jag bii nono. Wer mani äon joñ ge yañ diñ je waçaç waçaçre jar hee äen wo no.

¹⁸Wer sir ma ti tamsir wo äuy waçaç ge wo yañ ga saara da' bosa' diñ nen do wer mani äo no, werga ndo laa jag äi.

¹⁹Abraham kal ferge le äiñ weere jaçaçre äe ma jaçaçren wo no, blam äe saara kal pudgi le ma woge Beer-Seba, werga Abraham hay de tiñ Beer-Seba.

²⁰Blam waçaçre sen wo mo deñ, aè kal nduugi bag blam waçaçre po ne hen do kay nono: Milka de see äe lay biñ weere we ne hen äo Nahore:

²¹Jag weel äen diñ Uts, Bus, hen äe Kemuel, pan Aram.

²²Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf wo de Betuwel.

²³Betuwel biñ Rebeka. Wo mo lag diñ weere ma nenma' maga Milka biñ ra ne Nahor hen Abrahamn mono.

²⁴Mangeçeçne äe maga aè ëen ga Reuma de see äe biñ weere lay. Diñ Teba, Gaham, Tahas wo de Maaka.

TIŞIŞGI WERE 23

Abraham yee ngeel tipaale ma tee Sara

¹Kiñgi maga Sara joñ tenen caw joñ kis ti äe do äog ti renam. Kiñgi maga Sara joñ tenen caw äuy mokay joñ na do kay no so no.

²Huli ba Sara Kiryat-Arba, kañ nen ga diñ Hebroñ äi sir Kanaan. Abraham kal joñ huli waçy äe no, kal rage äe.

³Blam äe Abraham kal men ngeel maga huli waçy äen ni go, kal rawge fer waçaçre ma do kay ne jar Hitid wo.

⁴Ndi bay weel biñi wa, day ndi diñ waare ti holañ äay. Haç wee ngeel ma äi ma teer huli me ni äay la ni nen maga ndi mo tee huli waçy äin go ni maga aà mo ya' go see äi.

⁵Jar Hitid kal wo fer waçaçre ne Abraham ga:

⁶Co' sug wuur wañ äi! Ndo diñ yarma ma Baa ti holañ wuuri. Tee mbo waçy äon ti ngeel tipaale mani wuur wo maga ndo mañ see sen mono. Jobo boñ yoo wuur joñ ge nen mañ jag äo go ti ngeel tipaale äe ma tee huli waçy äon gaè.

⁷Abraham kal urgi go ciñ le' moëra pel jar sir wo no, pel jar Hitid wora.

⁸Aà kal waçaç waçaçre ne hara do kay nono: Ga hayga nday yañ de dage ga ndi mo tee huli waçy äi no, day ndi mo ya'n wo go see äi no, waçaçre maga ndi waçaçn ne nday mokay wo wee waçaçge äe ne Afron je Sowar no.

⁹Daga aà mo men rum huuli ma äe ma Makpela maga wo ti jag pay äen go me. Mo menn go me ti solay nen maga aà mo kol diñ ngeel ma teer huli ma äi ti see äi ti holañ äay.

¹⁰Efron kal hayge yoo jar Hitid wo. Efron blo je Hitidn kal fer waçaçre ne Abraham pel jar Hitid wo äuy, pel jar maga laa wo le jag tiñ äi leege äen mo äuy no.

¹¹Ga baywa wañ äi no, co' sug äi! Ndi haç payn ne ndo, de rum huuli maga ni mono. Ndi haçnn mo nen weere sir äi wo, tee mbo huli waçy äon ni.

¹²Abraham kal le' monëra pel jar sir wo no.

¹³Aà kal fer waçaçre ma do kay ne Efron pel jar sir wo no: Ga patala daga ndo mo co' sug äi lay so! Ndi haç solay maga nen yee payn ne ndo. Yaçaçn mbo go me do, day ni ndi tee ge huli waçy äin yañ ni.

¹⁴Ama Efron kal fer waçaçre ne Abraham ga:

¹⁵Wañ äi, co' sug äi! Ngeel maga nen yee boo solay kiskis naa, sen diñ ma joñ may ti holañ naa de keçeç so la? Wo tee huli waçy äon go ëala!

¹⁶Abraham kal laa waçaçre Efron no, kal ngaä solay maga aà waçaç ti äe pel jar Hitid wo mono. Aà kal haç boo solay ma kiskis naa maga jar trere hay wo wursen joñ joñre de äe mono go.

¹⁷Diñ do kay ga pay mani Efron maga hay Makpela mono, de ngafge dega' de Mamre mono, payn wo de rum huuli ma äil äe no, koore maga wo ti jeñ hagu pay ni äuy,

¹⁸kol wo diñ ma Abraham de nen jar Hitid wo äuy, de jar maga hay wo de lagge jag tiñ äi leegen ni mo äuy no.

¹⁹Blam sen mono, Abraham kal tee waçy äe Sara äi rum huuli ma äi pay Makpela, de ngafge dega' de Mamre, kañ nen ga diñ Hebroñ äi sir Kanaane.

²⁰Payn wo de rum huuli ma äil äen ni, joñ wo go diñ nen mo ma Abraham maga se yeen do jar Hitid wora.

TIŞIŞGI WERE 24

Dage waçy Isage

¹Abraham taw taçaçbe go mañ so, day Manwuri hay kañ bosa' ne hen ti de feçeçre äen wo äuy.

²Abraham wii weejoçoç äe maga go tañgu äaa liñ ni, maga hay waçaç waçaçre feçeçre äen wo äuy ga: Ndo joñ nen hee do äo ti mankuçni äi.

³Day ndo joñ ge nen ha'ge go me ti ëu Manwuri, Baa ma ciñ wo de Baa ma gesiñ no, ga ndo da ge waçy ne weel äin yoo mayre mani jar Kanaan maga ndi de tiñ yoo äaara lam gaè.

⁴Ama ndo wo ge äi sir äi, ti äaān mani äi no ma da waçy ne weel äi Isage.

⁵Weejoçoçn kal fer waçaçre ne hen ga: Mapo waçyn day ge age go wer äi la gaa, ndi mo baa mbi weel äon wo wer äi sir maga ndo menn le go mono?

⁶Abraham kal fer waçaçre ne hen ga: Joñ fo see äo ma baa weel äin wo go ni wa hase!

⁷Manwuri, Baa ma ciñ maga joñ ga ndi mo men tiñ mani pan äin le go de äaān mani äin mono, aā diñ je maga hay waçaç me ga se haç sir sen la yañ ne wer mani äi no. Aā de see äe äo' je peelee äe yañ mo pele. Wo diñ ni ga ndo joñ ge nen da waçy le ne weel äin mono.

⁸Hayga waçyn waçaç we ga se day mañ blam äo gaa no, ni ndo ya' ha'ge maga ndi srog wer äo ha'ge we go see äo. Ama diñ ga ndo baa weel äin wo go wer äo ni gaa an tawa.

⁹Weejoçoçn raw hee do ti mankuçni Abraham wañ äe no, kal ha'ge go ne hen ti glog waçaçre seno.

¹⁰Aā kal hoo manyoñyoñ mani wañ äen wo hwaale, kal rawge de feçeçre mani wañ äe no, maga hay wo do äe mo äuy no.

¹¹Aā kal urgi go ciñ kal rawge Mesopotami, äi leege mani Nahor no. Aā kal laa koyoçgre manyoñyoñn wo le go jag leege, jag gutug bii po de law, de wur maga naare laa wo le go ëad bii mono.

¹²Blam äe aā day ga: Manwuri, Baa mani wañ äi Abraham no, kañ nen äi ti fen maga ndi a kiëgi äe mono, ti äi mo sii ndi kam ndo, joñ äil de el äon see wañ äi Abraham!

- ¹³Ndi de oole jag bii mo deñ la no, mayre mani jar sir sen la laa ge wo yañ le go ëa bii.
- ¹⁴Daga may maga ndi waçaç we ne hen ga: Jel hoole äon le me ndi kam ndo, ndi joo ëala, day se kal we fer waçaçre ga: Joo mbo, ndi haç yañ ne manyoñyoñ äon wo ni lay no, mo hay diñ may maga le go de haçge ne weejoçoç äo Isag mo so no!
- ¹⁵AÀ bay äo' jag waçaçren go kway, kola diñ maga Rebeka may mani Betuwel kaa Milka wo de moo Nahor hen Abrahamn de hoole soole la caw tu yaw.
- ¹⁶AÀ hay diñ maytigli de wore na fo gaè. AÀ hay diñ seram mayn tu maga jobo bay de woge see äe wa ëa. AÀ kal ëiigi wo jag bii no, kal baa hoole äen le go.
- ¹⁷Weejoçoç Abraham kal ur ëee le caa pel äe, wiin ga: Haç bii ma äi hoole äon me ndi lig swa'ëala.
- ¹⁸AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Joo mbo wañ äi! AÀ kal jel bii ne hen deparday, kal haç bii ne hen jooge.
- ¹⁹De maga aà haç bii go ne hen haç mono, aà day ga: Ndi ëa yañ go ne manyoñyoñ bon wo lay, nen maga aà mo joo wo go de kaçaçge lay.
- ²⁰AÀ kal rawge bud bii ma äi hoolen go deparday äi daage no, kal rawge de ëee ëaage le äi gutug ni, ëaa go ne manyoñyoñn wo äuy lay.
- ²¹Blon la mbe de wii jag see äe gesiñ so ma koge ga Manwur na de joñge ga ti se mo sii ti seele sen so yawla, baywa yawla, mbe koë so.
- ²²De maga manyoñyoñn joo wo bii go joo mono, blon kal mañ boo ma ti weedo nen gram hiira'a, de äeege boo biñni ma do ni äoge. Boñ yoo äaara mañ kelew dedaň kisi.
- ²³AÀ day ga: Ndo diñ may ma wo ne? Sii see äo me ëa ndi kam ndo. Ngeel naw yañ mbe liñ ni pan äo?
- ²⁴AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi diñ may ma Betuwele, mbarga maga Milka biñn ne Nahor mono.
- ²⁵AÀ day pa ga: Fi de haçaç äuy wo mbaara liñ ni wur deñe, ngeel naw yañ mbe lay.
- ²⁶Do sen blon raw le' mondra pel Manwuri, day ga:
- ²⁷Bosa'n mo hay diñ ma Manwuri, Baa mani wañ äi Abraham no, maga koge decoo äen wo de debay ndarge gog äen bay wo tawge go see wañ äin wa mono. Ndi de see äi Manwur joñ nen koë me ge le, a de äi liñ ni heçeçre wañ äin wo no.
- ²⁸May ma tiglin kal dañge de ëee liñ bag blam waçaçre sen see man äe.
- ²⁹Wegeman rebeka yañ, aè een ga Laban. Laban kal dañge de ëee see blon jag bii no.

³⁰AÀ hay ko boo ma ti weedo wo de äeegen do maygeman äe no, day se hay laa waçaçre maga Rebeka waçaçn ga, blo sen waçaç do kay no mono. AÀ kal nduugi jag bii da' blon de oole äiñ manyoñyoñ äen wo deñe.

³¹AÀ day ga: See le, je maga Manwur Baa de kañ bosa' ne ndo ti mono! Ndo oo wo go siigi la ni ga le! Ndi yañ le go de kne' tiñ de ngeel ne manyoñyoñ wo no.

³²Blon kal age liñ, Laban kal hoor feçeçre ma ti manyoñyoñn wo go, kal lag fi wo de haçaç ne hara. Haç bii ne blon wo de jar maga hay wo wer äe ma yog äaale äaara.

³³Blam äe aè raw haç reege ne hene. Ama se day ga: Ndi ree ge mopo bay waçaç fen maga ndi de saçy waçaçge äe mo gaè. Laban ga waçaç mbo!

³⁴Do kay no no, se day ga: Ndi diñ weejoçoç Abraham.

³⁵Manwur kañ bosa' ne wañ äin ti debań, day aà kol diñ je eegre debań. AÀ haç fiiri ne hen de dere, de solay, de boo biñni, de weere gebere wo de mayre gebere wo, de manyoñyoñ wo de gerheçeç wora.

³⁶Sara waçy wañ äin de taçaçbe äen kal biñ weel ne wañ äi no. AÀ kal haç feçeçre äe maga se de äaara äuy ne hene.

³⁷Wañ äin kal jońge ga ndi mo ha' go ne se ga: Ndi dage waçy ne weel sen yoo mayre mani jar Kanaan maga se de tiñ äi sir äaaran lam gaè.

³⁸Ama, ndi wo ge yañ liñ ni pan se, äi feele ni se, da waçy ne weel se no.

³⁹Ndi kal waçaçge ne wañ äin lay ga tiga waçy sen day ge age wer äi gaa lay bla la.

⁴⁰AÀ kal fer waçaçre me ga: Manwur maga ndi hay see pel äe mono, äo' je peelee äen yañ mo pele, day ti äo yiñ yañ ti seele äo no. Day ndo da ge waçy le ne weel äin ti feele ni äi, liñ ni pan äi.

⁴¹Ndo ya'ge waçaçre ha'gen go see äo mokay diñ de maga ndo wo we le go liñ ni pan äi no.

⁴²Ndi nduu waara jag bii, day ndi kal waçaçge ga: Manwuri, Baa mani wañ äi Abraham no, hayga ndo yañ de dage ga seele äi maga ndi a ti äe mo caw la ndo yiñ ti äi yañ ni no,

⁴³koëa ndi oo jag bii mo deñ la no, maytigli maga age äaa bii la day ndi waçaç we ne hen ga: Haç bii ma äi hoole äon me ndi joo de' äa, ndi kam ndo, day se kal waçaçge we ga:

⁴⁴Joo mbo de see äo, day ndi äa yañ ne manyoñyoñ äon wo lay we no, daga may ma sen mo hay diñ may maga Manwur le go de haçge äe ne je ni wañ bin mono!

⁴⁵De maga ndi bay taw waçaçre sen go jag jiili äi kway, kola diñ maga Rebeka go de hoole äen bay la caw, kal ëiigi wo jag bii no, kal ëaage le. Ndi kal wiigi äe ga: Ndi kam ndo, haç bii ma jooge me ëala.

⁴⁶AÀ kal jel hoole äen le bay äe deparday, day kal ga: Joo mbo, ndi haç yañ ma jooge ne manyoñyoñ äon wo lay. Ndi joo, se kal haçge ne manyoñyoñ wo lay.

⁴⁷Ndi kal wii jag äe, ndi day ga: Ndo diñ may ma wo la? AÀ kal fer waçaçre me ga: Ndi diñ may ma Betuwel je ni Nohor wo de Milka no. Ndi kal hee boo ne hen huç, hee ne hen do lay mono.

⁴⁸Blam äe ndi kal le' mondara gesiñ pel Manwuri, ndi kal joñ suse' ne Baa mani wañ äi Abraham no, ga joñ nen koë mege le de deele, nen maga ndi mo a da' may mani hen wañ äin ne weel äen mono.

⁴⁹Patala, hayga nday da we ga nday joñ äil de el yañ de debay ndarge gog see wañ bin no, ni nday sii wee go me. Bay wa lay no ni nday waçaç wee go me lay, ndi fer nen äañ hun lay bla ndi fer lay.

⁵⁰Laban kal wo fer waçaçre ne hen de Betuwel ga: Mo sen a le mokay äiñ Baa, wuur kaçaç ma waçaç de el äe noga älagge ne ndo gaè.

⁵¹Rebeka mo ye' see äo pel äo no, ban mbo, see mbay, aà mo kol waçy wañ äon mbe do maga Manwur waçaçn go nono.

⁵²De maga weejoçoç Abraham laa waçaçre äaaran laa mono, aà kal le' mondra gesiñ pel Manwuri.

⁵³Weejoçoçn kal hoor feçeçre maga de joñge de boo solay wo le go de boo biñni wo le go, de oçoçbe wo, kal haç rage ne Rebeka. AÀ kal haç feçeçre ne weegeman äen wo de man äe debañ lay.

⁵⁴Diñ blam sen so ga saara kal reege, kal jooge de jar maga hay wo wer äe mono, saara kal nage lagge. De jag toñ de maga aà pud wo go ciñ mono, weejoçoçn day ga: Men wee ndi ferge äiñ wañ äi no.

⁵⁵Weegeman Rebekann wo de man äe day wo ga: Daga may ma tiglin mo joñ naw de wuur mbag ëa, naw po hwal boñ blam äe ni nday raw yañ.

⁵⁶Weejoçoçn kal fer waçaçre ne hara ga: Yaçaç wee ti äi wa so, do ga Manwur yiñ ti seele äin we go. Men wee me rawge ndi wo da' wañ äi no.

⁵⁷Do kay no no, saara day ga: Naa ëe may ma tiglin le, ni naa wii jag äe.

⁵⁸AÀ raw wo ëe Rebeka le so, day wiin wo ga: Ndo raw yañ mbo wer blo sen mo ye' no? AÀ kal fer waçaçre ga açaç.

⁵⁹AÀ kal wo men maygeman äaara Rebeka rawge de waçy ma haç paçaçn ne hen wer weejoçoç Abrahamn de jar äen wo no.

⁶⁰AÀ kal wo kañ bosa' ne Rebeka ti ga: O maygeman wuur Rebeka, daga ndo mo kol wer jar pur trostrose, day wer mani äon mo hay wo waçaç waçaçre jar hee äaaran wo no.

⁶¹Rebeka kal urgi go ciñ de mayre gebere äen wo no. AÀ kal wo ëiigi ti manyoñyoñ wo, kal wo rawge wer blo no. Weejoçoçn kal baa Rebeka kal rawge.

⁶²Ti sen ni, Isag hay le jag gutug ma Lasay-Roy no, fer we le lay. AÀ hay de hayle de tiñ nen äañ Negefe.

⁶³Wurpo de law, Isag hay kal go rañge äi pay wo caw ëiggi, àà kal mañ nen wo koge, kona, manyoñyoñ wo le de seege sugi.

⁶⁴Rebeka mañ nen wo kal ko Isage, kal ëiigi le go ti manyoñyoñ äe no.

⁶⁵AÀ wii weejoçoçn ga: sen diñ je may le de seege caa pel naa äi pay mo caw ne? Weejoçoçn kal fer waçaçre ne hen ga àà diñ wañ äi no. Dosen àà raw hoo oçoçbe laa go ti äe.

⁶⁶Weejoçoçn kal bag blam feçeçre se maga hay joñ wo mo äuy ne Isage.

⁶⁷Isag kal rawge kañ Rebeka äi mburyug ni man äe Sara. AÀ kal baa rebeka maga joñ ge diñ waçy äe, àà kal dage äe. Diñ do kay no no, ga Isag da' teñge nen blam huli man äe.

TIŞIŞGI WERE 25

Huli Abraham

¹Abraham kal da waçy ma tigriñ pa, àà ëen ga Ketura.

²AÀ kal biñ Simran, Yoksan, Medan, Madiyañ, Yisbag wo de Suwa ne hene.

³Yoksan biñ gi Seba wo de Dedan. Jar ni Dedan wo diñ Asurim, jar Letusim wo de jar Leumim wora.

⁴Jar ni Madiyañ wo diñ Efa, Efer, Henog, Abida wo de Eldaa. Sen wo mo ta' äuy diñ jar ni Ketura.

⁵Abraham haç feçeçre äen go äuy ne Isage.

⁶Ma weere mani ndere äe ma de hoorgen wo mono, se haç ne hara haçge. De maga se hay yañ tenen caw ëa mono, àà kal nii rage wo go see weel äe Isag haçaç, nen wer wo no kay äi sir ma were.

⁷Kiñgi maga Abraham joñn caw äuy hay kisi ti äe do renam ti dwee.

⁸Blam äe àà kal tawge go. AÀ hu go blam maga se taw taçaçbe de fruygi, wuu do naw wo de kiñgi, blam äe wo da' paçaçre äe ma de hulin wora.

⁹Jar ni äe Isag wo de Ismayel teen wo ti rum huli ma Makpela äil pay ni Efron je ni Sowar je Hitid no, de ngafge dega' dega' de Mamre.

¹⁰AÀ diñ pay maga Abraham hay yeen do jar Hitid wo mono. Diñ ti ngeel sen ni ga aè joñ nen tee Abraham wo de waçy äe Sara.

¹¹Blam huli Abraham mono, Baa kal kañ bosa' ne weel äe Isag ti. AÀ hay de tiñ jag gutug ma Lasay-Roy no.

WAÇAÇRE ISMAYEL WO DE JAR NI ÄE

¹²Mokay diñ wer Ismayel je ni Abraham maga Agar may jar Ejipte no, maygebe Saran biñn ne hen mono.

¹³Mokay diñ ëu jar ni Ismayel wo ti kaçaçge äaara: Nebayod diñ jag weel Ismayel no, Kedar, Adbeel, Mibsam

¹⁴Misma, Duma, Massa,

¹⁵Hadad, Tema, Yetur, Nafis wo de Kedma. Wo mo ta' diñ jar ni Ismayel wora.

¹⁶Mokay diñ ëu jar äaara ti feele äaara wo, äi leege äaara wo. AÀ hay wo de lag wañre taë taë hwal ti äog ti jar äaara wora.

¹⁷Kiñgi maga Ismayel joñ caw äuy hay kisi ti äe do swa' ti renam. AÀ kal tawge go, hu go, kal woge äiñ paçaçre äe ma de hulin wo.

¹⁸Jar ni Ismayel wo de lagge tiñi wer le Hafila ka' haçaç nduu go Suri, dega' dega' pel Ejipte, de maga ndo fer wo Asyri no kay mono. Ismayel hay go de tiñ äañla see heçeçre äe ma lan wo äuy.

WAÇAÇRE ISAG WO DE JAR NI ÄE

Jar ni Isag ma äogn wo no: Esaw wo de Jakob

¹⁹Mokay diñ wer mani je ni Abraham no. Abraham biñ Isage.

²⁰Kiñgi Isag hay do naa de maga aà da waçy äe Rebeka may mani Betuwel je Arameyeçeç ma Padam-Aram mono, maygeman Laban je Arameyeçeç no.

²¹Isag ra pel Manwur ti waçy äe Rebeka, werga aà hay go de gedge. Manwur kal laa ro äe no. Waçy äe Rebeka kal mañ äiili.

²²Weeren wo le äil äe lag srog wo kaçaçra, se day ga: sen joñ mokay diñ may äa? AÀ kal rawge wii Manwuri.

²³Manwur wiin ga: Wer sir wo äil äo äoge, wer jar äog laage wo yañ le go äil äo de caa äili yoo wer jar se äogn wo mono ma po boñ dañge la no ma kleen joñge diñ je waçaç waçaçre ma kluu no.

²⁴Wo dayge ti wur biñgi äen mono, ko so na, aà da' le äil äe diñ weere gere wora.

²⁵Ma tañgun kal le go mokay go de seçeç äuy, do oçoçbe ma de fuçy nono, aè kal kañ ëu ne hen ga Esaw.

²⁶Blam sen mono, hen äen kal le go do äe de ëaw diñriñ äaale Esaw kay. Aë kal kañ ëu ne hen ga Jakobe. Aä biñ wo mokay ni kiñgi Isag do rename.

²⁷Weere sen la geçeç wo go. Esaw kol diñ je flegge ma de ëeñ, je seele mbasga. Ama Jakob joñ äen diñ je ma ëegede, hay mbe äil mburyug jag äe eñ ye'e.

²⁸Isag hay dage diñ Esaw, do ga nay hay de yaçaç jag äe, day Rebeka hay da äen diñ Jakob lay.

²⁹Wurpo Jakob de kar mo äe äi tumnee. Esaw hay le go mbasga, le de ferge go de gayre lay.

³⁰Esaw wii Jakob ga: ndi kam ndo men me ndi ree mo ma de ju nenn mo ta' ëa la, mo se de ju nen mo ta' no, werga ndi go de gayre. Diñ wersen ga aä kal kañ ëu ne Esaw ga Edom.

³¹Jakob ga: yee ngeel kluu äon go me wara.

³²Esaw kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi go mo deñ mbañ ma laäge, day ngeel kluun joñ may me la?

³³Do kay nono, Jakob kal wiigi äe ga: ha' go me ëa. Aä kal ha'ge go ne hene, yee ngeel kluu äen go ne Jakobe.

³⁴Do kay nono, Jakob kal haç hole lañtiye ma de karge ne Esaw. Se ree go ree, joo go wer äe joo lay, ur go ciñ raw jag äe. Diñ do kay nono, ga Esaw mbuë fo ngeel kluu äe no.

TIŞIŞGI WERE 26

Isag ni jar Filisteçeç wo

¹Koñne kal le'ge go äi sir no. Sen go sar bay diñ koñne ma tañgu maga hay le' ti wur mani Abrahamn wa. Isag kal woge äiñ Abimeleg wañ jar Filisteçeç wo Gerare.

²Manwur kal naa nen ne hene wiin ga: cegaë wo go Ejipte wa, ama hay äi sir maga ndi kañ ge nen äo ni mono.

³Hay mbo äi sir sen la, ndi yañ de äo, ndi kañ ge bosa' yañ mo ti, werga ndi haç ge sir sen wo mo deñ äuy ne ndo de wer mani äo no. Diñ do kay ga ndi ëaw ge ha'ge maga ndi hay ha' go ne pan äo Abraham mono.

⁴Ndi dusgi wer mani äon yañ do ger ma ciñ wo nono, sir sen wo mo deñ ndi haç ge ra ne wer mani äo no. Wer sir ma gesiñ la wo äuy kol ge wo yañ de bosa' ti diñ nen do wer mani äo no.

⁵Do ga no, Abraham laa jag äi, aä laa geçeçge äi, aä hoo sug ti jag äi, see wer jag liñgi äin wo, de jag liñgi äi ma de yergen wo, de jag liñgi äin wo no.

⁶Diñ do kay ga Isag kal hayge de tiñ Gerare.

⁷De maga jar ma ti ngeel wo ni wii wo jag äe ti waçy äe mono, àà kal waçaçge ne hara ga: AÀ diñ maygeman äi. AÀ hay joñ heçeçne maga se mo waçaç ga aà diñ waçy se, werga day la aè 'war se go, werga Rebeka hay de wore.

⁸Doga Isag ig gi wo de tiñ ni ëa so mono, ti wurpo Abimeleg wañ jar Filisteçeç wo kal ko nen go ti fenedere, kal da' Isag joñ hragge de waçy äe Rebeka.

⁹Abimeleg kal ga ëe Isag le ne se day wiin ga: AÀ diñ waçy äo mo pa äa! Diñ wer may ga ndo hay waçaç ga: AÀ diñ maygeman äo ne? Isag kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi waçaç dosen nono diñ do heçeçne maga ndi mo da' huli wer äe wa.

¹⁰Abimeleg kal wiigi äe ga: Ndo joñ wuur mo haç' joñge ne? AÀ hay mo haç' so no, jobo yoo jar wuur wo mo jaçaç we me' ga se suu de waçy äon so no, ndo de hay kol wuur diñ jar joñ älagge so mo pa.

¹¹Dosen Abimeleg kal fer waçaçre go do kay nono ne jar äen wo äuy ga: Je maga du' blon mo ye' wo we de waçy äe no, aà ii gi je ma sen go.

Isag joñ ge tayge jag de Abimelege

¹²Isag kal jo' feçeçre äi sir sen ni, aà kal wee feçeçre kal ma sen dedań maga se hay jo'n gesiń äale kisi, werga Manwur hay kañ bosa'a ne hen ti.

¹³Blo sen la hay kol de horoge, day se see pel ciñ tum haçaç kol de horog debań.

¹⁴AÀ hay de kaw horog ma kleere wo de ma kluuri wo, hay de weere jaçaçre pur debań lay.

¹⁵Gutug maga weere jaçaçre mani pan äe Abraham hay teen wo ti wur mani pan äen mono, jar Filisteçeç ndeb wo ra go, bag wo ra go de siri.

¹⁶Do kay nono Abimeleg wii Isag ga: see go see wuuri, werga ndo de eegre dedań wuur debań.

¹⁷Isag kal urgi go ti ngeel ni, raw hayge ti por ma Gerar, kal joñ tiñ ni.

¹⁸Isag fer hoor nen gutug maga aè teer ra ti wur mani pan äe Abraham wo, ga jar Filisteçeç hay ndeb wo ra go blam huli pan äe mono. AÀ kal ëe rage diñ de ëu maga pan äe Abraham hay ëe rage mo taw-taw pa.

¹⁹Weere jaçaçre mani Isagn tee wo gutug ti porn ni, kal wo da' bii ni yig-yiggi.

²⁰Jar koë horog ma Gerar kië wo de kwaçy de Isag ga: Biin diñ ma wuuri! AÀ kal kañ ëu ne gutugn ga Eseg, werga aà hay joñ de kwaçy de äe ni.

²¹Weere jaçaçre äen kal wo tee gutug ma tigriń maga aà joñ de kwaçy ti äe pa. AÀ kal ëe ge äe ga Sitna.

²²AÀ kal hoo kañ laggen go ni no ta' no, kal tee gutug ma tigriń maga aà joñ de kwaçy ti äe gaë. AÀ kal ëege äe ga Rehobod, werga aà kal ga Manwur kañ naa we go ti diy so, naa tes yañ äi sirn la so.

²³Ti ngeel ni, se fer ëiigi wo nen Beer-Seba.

²⁴Manwur kal naa nen see äe ne hen de suñ sen ni wiin gana: ndi diñ Baa mani pan äo Abraham no. Joñ heçeçne wa, werga ndi yañ de äo. Ndi kañ ge bosa' yañ mo ti, ndi dus gi wer mani äon yañ, wer ti weejoçoç äi Abraham.

²⁵Isag kal boo ngeel sii jag ni, kal ëe ëu Manwuri goñ ne. AÀ kal baa mburyug ti ngeel ni, weere jaçaçre äen kal wo tee gutugi.

²⁶Abimeleg kal age äin äe, wo de bar äe Ahusad, de Pikol wañ sode äen wo no.

²⁷Isag wii ra ga: nday a see äi joñ may la, nday caa hee de äi nday nii me le go ni äay so lay no?

²⁸AÀ kal wo fer waçaçre ga: wuur de koge de el ga Manwur yañ de äo. Diñ wersen ga wuur ga: daga ha'ge mo hay ti holañ naa, kañ nen ga ti holañ wuur de äo mono, naa joñ tayge jage.

²⁹Wer ha'ge sen wuur joñ ge ndo de älagge gaa, de ngaäge do maga wuur hay du' mo le gaa, wuur hay joñ see äo diñ de el tawa, wuur men mo le rawge jam, ndo maga Manwur de kañ bosa' mo ti patala no mono.

³⁰Isag kal joñ reege ne hara debañ, saara kal reege kal jooge.

³¹Blam äe saara pudgi go ciñ de jag toñ, kal wo ha'ge go ne kaçaçra. Isag kal men rage rawge, aà kal wo rawge jam.

³²Wur sen dera, weere jaçaçre mani Isag kal wo age bag blam waçaçre ne hen ti gutug maga saara tee ne. AÀ wiin wo ga: wuur da' bii we.

³³AÀ kal ëege äe ga: Sibeya. Diñ wersen aà kal kañ ëu ne äi leegen ga Beer-Seba haçaç wara.

³⁴De maga kiñgi Esaw joñ go do naa mono, aà kal da waçy, da Juidid may ma Beeri je Hitid no, Basmad may ma Elon je Hitid no.

³⁵Naaren kal wo joñge diñ jar car jiili go ne Isag wo de Rebeka.

TIŞIŞGI WERE 27

Isag kañ bosa' ne Jakob ti

¹Taçaçbe hay ba Isag go do so, nen äe kol go de gayre, hay kol bay koge wa so. Do kay nono aà kal ëe Esaw weel äe ma kluu no, day wiin ga: weel äi! AÀ kal yiñ jag ga: Ndi yañ la!

²Isag fer so ga: ndi go de taçaçbe, day ndi bay de ko naw huli äi wa.

³Hoo feçeçre darge äon patala so, mantoñwa wo de hulwa äo no, see ti darge mbasga, ni ndo 'war nay le me.

- ⁴Karn le go me de el do maga ndi dan nono, ni aà le de äe me ndi ree, nen maga ndi mo kañ bosa' go mo ti de see äi tañgu maga huli baa me mono.
- ⁵De maga Isag ti waçaçre ne weel äe Esaw mo ye' no, Rebeka de co' sug äe. Esaw kal rawge mbasga ma äo' darge nay ma ferge le de äe.
- ⁶Do kay nono, Rebeka wii weel äe Jakob ga: Ko ëa ndi laa la: Pan äo ti waçaçre ne hen äo Esaw de wii gi äe ga:
- ⁷'War nay le me, karn go de el a de äe me ndi reen ge go ree, ndi kañge bosa' go mo ti pel Manwuri, tañgu maga huli baa me mono.
- ⁸Patala weel äi, laa jag äi, joñ fen maga ndi waçaçn ge ne ndo la ga ndo mo joñ ne mono.
- ⁹See yoo horog wo, hoo fiiri ma de el le me äoge, ndi karn yañ ne pan äo do maga aà dan nono.
- ¹⁰Ni ndo wo ge de äe ne pan äo reege nen maga aà mo kañ bosa' go mo ti tañgu huli äe.
- ¹¹Jakob kal fer waçaçre ne man äe Rebeka ga: açaç, ama, hen äi Esaw de fuçy see, day ndi bay de fuçy see wa mono.
- ¹²Ma po pan äi wo ge la ya' lam see äi, day ndi kol ge pel äe diñ je bag bii äe. Ndi jaçaç ge le ti äi diñ faëge bay diñ bosa' wa so.
- ¹³Man äe wiin ga: Daga faëge ma sen mokay mo le' diñ me ti weel äi! Co' sug äo, yaçaç jag äi see äon hooge le me diñ fiirin wo tawa.
- ¹⁴Jakob kal rawge hoo rage le ne man äe, se kal karge äe le ne hen do maga äil pan äe dan nono.
- ¹⁵Blam äe Rebeka kal hoo oçoçbe mani Esaw jag weel äen wo no, oçoçbe äe ma de wore dañge maga hay wo liñ ni mono, kal laa rage ne weel äe ma ti äen ti.
- ¹⁶AÀ kal kaa haçaçge fii go ne hen do, kaa go ne hen soole lay.
- ¹⁷AÀ kal haç nayn wo de hole peçeçn maga se hay kne' ra ne weel äe Jakob do.
- ¹⁸Se kal nduugi de äaara ne pan äe day ga: Pan äi! Isag day ga: Ndi yañ la! AÀ diñ wo äa weel äi?
- ¹⁹Jakob kal fer waçaçre ne pan äe ga: AÀ diñ ndi Esaw weel äo ma kluu no. Ndi joñ fen maga ndo hay wii me ti äe mono. Ur go ciñ ti were, reen go ree ni ndo kañ bosa' go mo ti de see äo so.
- ²⁰Isag wii weel äen ga: Eh sen ene! Ndo da' we le gus yaw weel äi! Jakob kal fer waçaçre ne hen ga: sen diñ ga Manwur Baa äon äo'n le me pel ga pa.

- ²¹Isag wii Jakob ga: Ya' see äo le ëa so, maga ndi lam mo ëa, ma koge ga ndo mbo na diñ weel äi Esaw yawla noga bay wa.
- ²²Jakob kal ya' see äe le äiñ pan äe Isag maga kal lam see äe lam day ga: Geçeçgen diñ geçeçge Jakobe, ama don diñ do Esaw.
- ²³AÀ ko do äe gaa, werga do äe hay de fuçy de mañ hen äe Esaw, aà kal kañ bosa' go ne hen ti.
- ²⁴AÀ day ga: Na diñ ndo weel äi Esaw mbo? Jakob kal wiigi äe ga: AÀ diñ ndi mbi.
- ²⁵Isag day ga: Joñ le go me so, ndi ree nay weel äin go ëa so, nen maga ni ndi mo kañ bosa' mo ti de see äi so. Jakob kal laa reegen go ne hene, Isag kal reege äe go. AÀ kal ya' yii le ne hen ni lay, se kal jooge go lay.
- ²⁶Do kay nono, pan äe Isag kal wiigi äe ga: ya' see äo le, ni ndo klew me ëa so weel äi.
- ²⁷AÀ kal ya' see äe le, kal klewge äe. Isag foçoç oçoçbe ma ti äen foçoç, day raw kañ bosa' ne hen ti de waçaçre ma do kay nono ga: AÇaç, foçoçre weel äin foçoç Do pay maga Manwur kañ Bosa' ne hen ti nono.
- ²⁸Daga Baa mo haç meebe ma ciñ mo, De horog ma nen sir wo, De coore ble, de yii ma defay debañ-debañ.
- ²⁹Daga ndo mo hay diñ je waçaç re wer jar puri, Day daga wer sir wo ngaäa mo a wo leë modra pel äo! Joñ diñ wañ heçeçre äon wo no, Day jar ni man äo mo a wo leë modra mo pele! Je ma faë mogen mo hay go de faëge, Je maga ndo kañ bosa' ne hen ti mo hay de bosa' a.
- ³⁰Isag taw kañ bosa' go ne Jakob ti no kay, Jakob kal le go see pan äe Isag no kay tu mono, ko na, Esaw co' we, fer we le ti dargen lay.
- ³¹AÀ kal joñ reege le, a le de äe ne pan äe lay. AÀ wii pan äe ga: Daga pan äi mo ur go ciñ, mo ree nay maga weel äen a de äe ne hen mo so no, nen maga ndo mo kañ bosa' me ti de see äo so.
- ³²Pan äe Isag kal wiigi äe ga: AÀ diñ ndo wose äa? AÀ kal fer waçaçre ga: AÀ diñ ndi Esaw jag weel äo no.
- ³³See Isag raw hooge äe cuäi, hoon cuä de haçaç debañ. AÀ day ga: Sen diñ wose ga hay äo' darge nay le day hay aà go de äe me lam la? Ndi reen we go äuy, kañ bosa' we go ne hen ti, tañgu maga ndo bay age ëa so mono. AÀ go na de bosa'n ti so mono.
- ³⁴De maga Esaw laa waçaçre sen jag pan äe mono, aà kal ngar jag de eegre go de car jiili debañ, day wii pan äe ga: Kañ bosa' me ti lay pan äi!
- ³⁵Isag kal fer waçaçre ne hen ga: Hen äon hay nduu we de hila la, aà yaçaç bosa' äon we go.

³⁶Esaw day ga: Diñ wer maga aà kañ ëu ne hen ga Jakob mo yawla, ga aà dog coo me ge go na äog mo äa? AÀ hay yaçaç ngeel kluu äin we go, day bo mo pa no, se yaçaç bosa' äin we go pa. AÀ day ga: Day ndo bay de men bosa' ne ndi ni wa hase?

³⁷Isag kal fer waçaçre ne Esaw, wiin ga: Ko ëa, ndi go de kañge äe patala diñ wañ äo, ndi haç heçeçre äen wo go ne hen diñ weere jaçaçre äe äuy, ndi haç coore ble wo go de yii ne hen lay. Ndi kaçaç ma joñge ne ndo la diñ may pa la weel äi?

³⁸Esaw wii pan äe ga: Do äo na diñ bosa' ma sen mokay tawa no pan äi? Kañ bosa' me ti lay pan äi! Esaw kal hee jag ti roo, kal rage.

³⁹Pan äe Isag kal fer waçaçre ne hen ga: Ko ëa! Ngeel maga ndo hay ni mono, sir sen joñ ge de noo gaè. Meebe ma ciñ le'ge ni gaa lay.

⁴⁰Ndo joñ ge caw diñ de jaw äo. Ndo joñ ge diñ je joñ peelee ne hen äo no. Ndo joñ ge mbo wo go rañge de see äo äaäla äaäla caw.

Jakob dañ wo go ni nii äe Laban

⁴¹Esaw kal caa hee de hen äe Jakobe, wer bosa' maga pan äe kañn go ne hen ti mono. Esaw kal waçaçge de äil äe ga: Naw huli pan äi kos we go mo pa, ndi ii gi hen äi Jakob go.

⁴²AÈ kal age bag blam waçaçre Esawn jag mbarga Rebekan ne hene. AÀ kal ëe Jakob weel äe ma kleen le, day wiin ga: Koëa, hen äo Esaw ga se sa' bol go se ii mo go.

⁴³Patala, weel äi laa jag äi, ur go ciñ, ni ndo ëee wo go ni hen äi Laban Karañ.

⁴⁴Hay wo go ni nen naw po mbagge, haçaç nen maga jiili hen äon mo ham go gesiñ ëawa ëa.

⁴⁵Haçaç nen maga daga saçaçge äil äen mo ham go, mo taw go ti äo, ti äe mo yaçaç go ti fen maga ndo joñn see äe mo ëa. Do kay nono, ni ndi fer ndo yañ le. Sen joñ ge joñ ge ga nday yee nen äi go wurpo boñ äog äuy mo ne?

⁴⁶Rebeka wii Isag ga: Mayre mani jar Hedn wo mo sug ii wo koñne duniyaç go me ti debañ. Hayga Jakob da waçy äen la diñ yoo mayre jar Hed wo do ma sug wo nono, ni ndi ba tenen caw diñ ma joñ may la?

TIŞIŞGI WERE 28

¹Isag ëe Jakob le kal kañ bosa' ne hen ti, day kal fer waçaçre ma kay ne hene ga: Ndo da ge waçy yoo mayre mani jar Kanaan wo gaè.

²Ur go ciñ, see Paddan-Aram liñ ni Betuwel pan man äo, ni ndo da waçy äon yoo mayre mani Laban hen äon wo no.

³Daga Baa ma de Eegre Äuyn mo kañ bosa' mo ti, mo tes mo, mo dus wer mani äo no, nen maga ndo mo kol wer jar ngaäa dusglugi!

- ⁴Daga aà mo haç bosa' mani Abrahamn mo, ne ndo de wer mani äon wo ni lay, nen maga sir maga ndo ni do waare mono, mo hay diñ äo, sir maga aà hay haçn go ne Abraham mono!
- ⁵Isag kal äo' Jakob wo go, se kal rawge Paddan-Aram äiñ Laban je ni Betuwel no, je Arameyeçeç weegeman Rebeka man Jakob wo de Esaw no.
- ⁶Esaw raw koge ga Isag kañ bosa' we go ne Jakob ti, day äo'n we wo go Paddan-Aram, maga aà mo wo wo go da waçy ni, day pa, de maga aà de kañ bosa' ne hen ti aà kal waçaçge ga: Ndo da ge waçy yoo mayre mani jar Kanaan wo gaa mono.
- ⁷Jakob yaçaç jag pan äe wo de man äe, kal rawge wo go Paddan-Arame.
- ⁸Esaw kal laa wer waçaçren do kay nono, ga mayre mani jar Kanaan wo mokay la bay wo de coçoçre jag pan se wa. Esaw kal ngeraëge jag äe nen ni Ismayel lay.
- ⁹Aà kal da waçy ma tigriñ ciñ ti maga se hay go de sen ni, da Mahalad may mani Ismayel je ni Abraham no, maygeman Nebajod no.
- ¹⁰Jakob ur le Beer-Seba, kal rawge Karañ.
- ¹¹Aà kal dayge ti ngeel po maga see na ni, werga wur hay le' go gesiñ. Aà kal mañ huuli kal ëegal ti äe ni, kal suugi ti ngeel ni.
- ¹²Aà kal lwa'ge. Ko esele de jage gesiñ la, haçaç ti äe le de du' ngeel ma ciñ. Ko mono jar peelee ëii wo le gesiñ, fer wo wo ëiigi ciñ ti esel se no.
- ¹³Ko na Manwur le de oole ti äe, day ga: Ndi diñ Manwuri, Baa mani Abraham pan äo no, wo de Baa mani Isag no. Sir maga ndo de suuli ni mo ti' no, ndi haçn ge ne ndo, ne wer mani äon wo lay.
- ¹⁴Wer mani äon joñ ge do beëef sir nono. Ndo mbeë ge jag do yañ wo go nen pele, nen were, nen äaño gloñhwede, nen ni waçybane. Day wer jar ma ti tamsir äuy da'ge wo bosa' yañ wer äo, de wer mani äo no.
- ¹⁵Koëa, ndi yañ de äo, ndi koë ge ndo yañ ti ngeel ma honla äuy maga ndo wo ge ni mono, ndi fer ge yañ le de äo äi sir sen lam no, werga ndi tob ge ndo go gaa, say waçaçre äi maga ndi waçaçn mokay le' jag go ti ngeel äe.
- ¹⁶Jakob puçy le go ti naa äen mono, day ga: Ti faage äe Manwur ti ngeel mo ta' la no, day ndi de see äi ndi hay bay de koge wa!
- ¹⁷Heçeçne kal joñge äe se day ga: Ngeel ma ta' la bay diñ ngeel joñ hragge wa! Aà mo ta' la bay diñ tiñ Baa wa page, jag tiñ ngeel ma ciñ no!
- ¹⁸Day Jakob kal urgi go ciñ de jag toñ mbuhu. Aà kal mañ huuli maga se hay kañ ti ni mono, kal jagge äe deele, kaa noo ne hen ti, joñn go diñ ngeel ma bay ëagge.
- ¹⁹Aà kal kañ ëu ne ngeel sen ga Betel, ama aà hay ëe äi leege sen tañgu ga Lusi.

²⁰Jakoä kal ha' ha'ge ma kay ga: Hayga Baa yañ de äi, day koë me yañ ti faage rañge maga ndi de mañge ni mo caw no, hayga aà haç reege yañ me, laa oçoçbe yañ me ti lay no,

²¹hayga ndi fer we le liñ ni pan äi jam no, do kay nono ni Manwur joñge diñ Baa äi.

²²Huuli maga ndi jagn deele mo ta' no joñ ge diñ tiñ Baa. Feçeçre maga ndo haç ge ra me mo äuy no, ndi haç ge dim äen ne ndo.

TIŞIŞGI WERE 29

¹Jakob fer mañ seele tigriñ, kal rawge wo äi sir ni weere äań wer wo.

²AÀ kal mañ nen äe wo, ko na gutug po hay yañ wo äil pay ka'a, ko na fiiri wo wo de corge jag äe ka' ka' swa'a, werga aè hay haç bii ne horog sen wo na diñ jag gutug sen ni. Huuli maga go de teçg jag gutugn hay kluu debań.

³AÈ hay tay horogn wo le diñ ni äuy. AÈ legad huulin go jag gutug no, aè haç bii go ne horogn wo haç haç, blam äe aè fer legad huulin jag gutugn ni.

⁴Jakob wii jar koëgen wo ga: Heçeçre äi wo, nday le gen äa? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur le Karań.

⁵Se wii ra ga: Nday yañ de ko Laban je ni Nahor no? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur yañ mbe de koge äe.

⁶Se kal wii rage ga: AÀ yañ mbe go jam? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: AÀ yañ mbe go jam. Rasel may mani äen day le de horog wo mo caw no.

⁷Se day ga: Wur yañ ëa, aà bay diñ wur ma co' horog wo wa ëa. Haç wee bii ne hara haç ni nday see de äaara reege.

⁸AÀ kal wo fer waçaçre ga aà joñ do wuur gaa, de maga horogn bay wo go de ma' ti see keçeç äuy wa ëa mono. AÈ legad huuli ma jag gutugn go na diñ de seno, day haç bii ne horog wo no.

⁹AÀ ti waçaçre ne hara ëa, Rasel kal co'ge de horog mani pan äen wo no, werga aà hay diñ may ma koë horog wo.

¹⁰De maga Jakob wo ko Rasel may mani Laban hen man äen wo de horog mani Labann mono, aà kal ya'ge legad huuli ma jag gutugn go, kal haç bii ne horog wo no.

¹¹Blam äe Jakob kal klew Rasel, kal ya'ge rage.

¹²Jakob kal wii Rasel ga se diñ kaw pan äe, se diñ mbarga ma Rebeka. Se kal dañge de ëee fer waçaçre sen ne pan äe.

¹³De maga Laban wo laa waçaçre nduugi Jakob je ni maygeman äe Rebekan mono, aà kal ur ëee caa pel äe, wo la klewn jag jiili äe. AÀ kal rawge de äe liñ ni äe, Jakob kal bag blam waçaçren go äuy ne Labane.

¹⁴Do kay nono, Laban wii Jakob ga: Sen go tinoo ga ndo diñ haçaçgesee äi wo de hm mani äin so mo pala. Jakob joñ few ni Laban ni boñ.

Leya wo de Rasel

¹⁵Blam sen Laban wii Jakoä ga: Do ga ndo na diñ kaw äi so lay ndo joñ mbo joñre yañ me de koë tu? Ngaä fen maga ndo da ga ndi mo poë mo de äe me äa.

¹⁶Paga mayre Laban yañ äoge. AÀ ëe ma teäoogen ga Leya, ëu ma ti äen ga Rasele.

¹⁷Nen Leya hay bay de wore debañ wa, ama Rasel hay diñ maytigli de wore nen debañ ma koge.

¹⁸Day Jakob hay dage diñ Rasele. AÀ day ga: Ndi joñ joñre yañ mo kiñgi renam ti Rasel may äo ma klee no.

¹⁹Laban day ga: Ndi de saçy maga ndi haçn mo ëawa dedañ maga ndi haçn go ne je tigriñ mono. Hay ni äi la!

²⁰Ti ngeel sen Jakob kal joñ joñre kiñgi renam ti Rasele. Kiñgi sen joñ wo nen äe do naw po mbag koë nono, werga aà hay dage äe.

²¹Blam sen Jakob wii Laban ga: Haç waçy äin me so werga ngeel maga ndo hay ngaä me le' jag we go, ndi de saçy woge äiñ äe so.

²²Laban raw tay jar ma ti ngeel wo ni äuy, kal joñ reege kluu debañ.

²³De law mono se kal baa may äe Leya, wo de äe ne Jakobe, se kal woge äin äe.

²⁴Laban kal haç maygebe äe Silpa ma joñ peelee ne may äe Leya.

²⁵Ngeel wo go teege so na, Jakob kon mokay wo da'ge diñ Leya. Do kay nono, se wii Laban ga: Ndo joñ me mo haç' la joñge yaw äa? Ndi hay wii mo ga ndi joñ joñre mo na bay diñ ti Rasel wa? Day ndo bag bii äi na gahaçy pa.

²⁶Laban day ga: Sen bay joñge ni wuur la ga aè haç ma kleen go tañgu ma kluun wa.

²⁷Taw mbo lumo ma caw la go de ma lan ëa so, wuur haç mbe ma lan yañ ne ndo pa, maga ndo mo joñ joñre ma tigriñ ti äe nen kiñgi renam pa.

²⁸Jakob joñ dosen nono, taw lumon go de Leya, blam äe Laban kal haç may äe Rasel ne hen waçy.

²⁹Laban kal haç maygebe äe Bilha ma joñ peelee ne may äe Rasele.

³⁰Jakob kal woge äiñ Rasel maga se hay dage äe dedañ Leya mo lay. AÀ kal joñ joñre ni Laban ni kiñgi renam tigriñ.

Jar ni Jakob wo

³¹Manwur kal koge ga aà bay da Leya wa, aà kal haç tesge ne hene, ma Rasel hay go de gedge.

³²Leya kal mañ äiili. De maga aà wo go biñgi mono se kal kañ ëu ne mbargan ga Ruben. Werga aà day ga, Manwur ko ferge ti äi gesiñ we, day patala war äi da me yañ la so.

³³Aà kal mañ äiili tigriñ pa, kal biñ weele. Aà day ga: Manwur de laage ga aà bay da me ge wa, day kal haç ma kay la me lay. Aà kal kañ ëu ne hen ga Simeyoñ.

³⁴Aà kal mañ äiili pa, kal biñ weele. Aà day ga: Sen la ga so, war sa' yañ see äi la so, werga ndi biñ ma twerpiiri ne hen swa' mono. Diñ wersen ga aè kal kañ ëu ne hen ga Lefi mono.

³⁵Aà kal mañ äiili tigriñ pa, kal biñ weele. Aà day ga: Ma sen la ndi togoë ge Manwuri. Diñ wersen ga aà kal ëege äe ga Juda. Ti ngeel sen ni se kal hoo biñgi go.

TIŞIŞGI WERE 30

¹De maga Rasel wo koge ga se bay biñ mbarga ne Jakob wa mono, aà kal kolge de hun see maygeman äe no. Rasel wii Jakob ga: Haç weere me lay, noga diñ huli äi!

²Jiili Jakob kal caage go ne Rasel ti, day ga: Ndi na ti ngeel Baa maga mañ jag äo go ga ndo mo mañ äiili wa mo ga pa ge?

³Rasel day ga: Wo äiñ maygebe äi Bilha, ni aà mo biñ me koyoçgre, ndi mo da' mbarga see äe lay.

⁴Aà kal haç maygebe äe Bilha ne hen waçy. Jakob kal woge äiñ äe.

⁵Bilha kal mañ äiili, kal biñ mbarga ne Jakobe.

⁶Rasel ga: Baa joñ de deele we see äi, aà laa geçeçge äi we lay, kal haç mbarga me lay. Diñ wersen ga aà raw kañ ëu ne hen ga Dañ.

⁷Bilha maygebe Rasel kal mañ äiili pa, kal biñ weel ma de äog ne Jakobe.

⁸Rasel gana: Ndi dur le äiñ Baa see Maygeman äi no, day ndi naa blum. Aà kal kañ ëu ne hen ga Neftali.

⁹Leya ko ga se go de hoo biñgi mo lay no, kal baa maygebe äe Silpa haçn ne Jakob waçy.

¹⁰Silpa maygebe Leyan kal biñ mbarga ne Jakobe.

¹¹Leya ga: Rusgu joñ we! Aà kal kañ ëu ne hen ga Gad.

¹²Silpa maygebe Leyan biñ mbarga ma de äog ne Jakobe.

¹³Leya ga: Ndi de fruygi ëala! Dosen mayre waçaç ge wo yañ me ga ndo de fruygi. AÀ kal kañ ëu ne hen ga Aser.

¹⁴Ruben kal go de wur maga aà de wee coore ble mono, kal da' mandragore wo äi pay. AÀ kal nduugi de äaara ne man äe Leya. Do kay nono Rasel wii Leya ga: Ndi kam mo haç mandragor weel äon me lay.

¹⁵Leya kal fer waçaçre ne hen ga: Ndo yaçaç war äin go la sen ko nen äo me' ëa pa, ya' jag äo la ga ndo yaçaç mandragor weel äin ëa pa? Do kay nono Rasel day ga: De ele! AÀ na yañ suñ la wer äo ti ngeel mandragore weel äo no.

¹⁶De maga Jakob aà le liñ de law äi pay mono, Leya raw kalge go caa pel äe ga: Ndo wo ge diñ see äi, werga ndi haç Mandargor weel äin go ma da' mo ge. AÀ kal nage wursen faale äe.

¹⁷Baa kal laa ro Leya no, se kal mañ äiili. AÀ kal biñ mbarga ma de dwee ne Jakobe.

¹⁸Leya ga Baa poë me we so, ti maga ndi haç maygebe äin ne war äi mono. AÀ kal kañ ëu ne hen ga Isakar.

¹⁹Leya fer mañ äiili pa, kal biñ mbarga ma de hiira' ne Jakobe.

²⁰Leya ga: Baa haç kado ma de wore me, wer ma sen la war hay yañ see äi la so, werga ndi biñ weere ma twerpiiri ne hen hiira' mono. AÀ kal kañ ëu ne hen ga Sabulon.

²¹Blam äe se kal biñ may maga se kañ ëu ne hen ga Dina.

²²Baa kal eiggi ti Rasele, kal laa ro äe no, kal haç tesge ne hene.

²³AÀ kal mañ äiili, kal biñ weele. AÀ day ga: Baa mañ saçaçre ma ti äin we go.

²⁴AÀ kal kañ ëu ne hen ga Josefe, day ga: Daga Manwur mo haç me ni pa!

Horog mani Jakob wo no

²⁵De maga Rasel biñ Josef go biñ mono, Jakob wii Laban ga: Men me rawge maga ndi mo wo äi sir äi.

²⁶Haç naare äi wo de weere äin wo me maga ndi joñ joñre mo ti äaara mono, ndi raw, ndo de see äo ndo yañ mbo de ko joñre maga ndi joñn mo mo lay no.

²⁷Laban wiin ga: Daga aà mo coo mbe jag äo. Mopo wii me ga Baa kañ bosa' me ti diñ wer äo.

²⁸Ngaä mbo poëge me, ndi haçn yañ mbi ne ndo.

²⁹Jakob wiin ga: Ndo de see äo ndo yañ mbo de ko joñre maga ndi joñn ne ndo mono, horog äon kol wo mo joñ diñ wer äi.

³⁰Werga maga ndo hay de äaara tañgu äi me' mono, àà tes wo, Manwur kañ bosa' mo ti haçaç wur maga ndi kañ äaale äi ni äo mono. Patala ndi joñ ge joñre ma jar ni äi ge wo na hun lay so la?

³¹Laban wiin ga: Ndi mo haç may mo la? Jakob kal wiigi äe ga: Ndo haç ge mopo me gaè. Hayga ndo yiñ jag yañ ti fen maga ndi waçaçn mo lam no, ndi fer ge koè horog äon wo no, ndi ëaw ra yañ.

³²Wara mokay ndi kal yañ yoo äaara. Laa saçaçre maga sen wo de yerge de ndar see taë-taë go sar de maga see äaara go diñ sen äuy mono. Fiiri äere wo dosen no lay, maga sen wo de yerge de ndar see taë taë sen mo hay wo go sare. Sen joñge diñ poëge äin so.

³³Joñre äi maga ndi joñn ti faage äe fer waçaçre yañ go me toñ, de maga ndo age we ko poëge äin mono. Horog maga joñ ge ga bay de yerge de ndar see yoo saçaçren wo de fiiri äeren wo ni wa, ga see äe go diñ sen äuy yoo poëge äin wo ni mo kay joñ ge see äi diñ freñ.

³⁴Laban day ga: Sen de ele! Daga àà mo joñ do maga ndo waçaç nono.

³⁵Wursen dera tu, se kal caa nen togloñre ma de yerge de ndar sen wo go de fiiri äere ma de yer see de ndar sen wo. Saçaçre maga see äaara de piiri ga go diñ sen boñ äuy mo lay no go sar lay. AÀ kal haç sen wo ne weere äe wo do.

³⁶Blam sen àà kal joñ siili seege swa' ti holañ äaara de Jakob, ti ngeel maga àà hay koè tee horog mani Laban ma lan wo ni mono.

³⁷Jakob kal car do koore pepliye wo de amandiye wo de koore wo. AÀ kal ya'ge horog mblaaga äaara le tië-tiëi, horog flegre äen go haçaç dañ see koo äe ma de puy äe no.

³⁸Blam äe se ya' lag koore maga se hay horog ra go nen bii äi gesaçaçge wo, äi daage wo, ti ngeel maga horogn a ge wo joo bii ni, pel ngeel maga horog laa wo le joo bii de ceege ni mo dera no.

³⁹Horogn laa wo le de ceege äin do kooren wo mokay, see äaara kal yerge de ndarge taë-taë.

⁴⁰Jakob kal car äil saçaçren wo go, kal tay ma de yergen wo ti keçeç boñ, ma de teberen wo mono se laa ra yoo mani Laban wo no. AÀ kal joñge go de horog ma äe sar na do kay nono, bay tay rage de mani Laban wo wa.

⁴¹Tum de maga fiiri ma de goären laa wo we le go de ceege no, se kal lag kooren la nen bii ma ti daagen de nen fiirin wo no, nen maga àà mo laa wo le de ceege äiñ kooren wo no.

⁴²De maga àà yañ diñ fiiri ma de ngogre wo no, se day laa kooren wo ni gaa, nen maga ma de ngogren mo hay wo diñ ma Laban, ma de goären wo diñ ma Jakobe.

⁴³Blo sen kal kolge seege pel ciñ de horog debañ. AÀ kal joñge de horog ma do fiiri äere wo, de saçaçre wo de weere gebere wo, de mayre gebere wo, de manyoñyoñ de gerheçeç wo äuy.

TIŞIŞGI WERE 31

Jakob fer Kanaan

¹Jakob kal laa waçaçre maga jar ni Laban waçaçn wo mono: Ga Jakob yaçaç feçeçre mani pan naa wo go äuy, diñ wersen ga aà da' horog sen mo deñ no.

²Jakob ko mokay lay no, nen Laban bay see äe do ma tañgun no wa so lay.

³Do kay nono, Manwur wii Jakob ga: Fer äi sir ni paçaçre äo wo, ti äañ mani äo no, ndi joñ ge yañ de äo.

⁴Jakob kal ëe Rasel wo de Leya maga hay wo le go mbasga äiñ horog äen wo no.

⁵AÀ wii ra ga: Ndi ko patala mokay nen pan äay bay see äi do ma kää tañgun no wa so, day Baa mani pan äin de äi.

⁶Nday yañ mbay de koge de see äay lay ga ndi joñ joñre go ne pan äay de eegre äi äuy.

⁷Day pan äay mbuë fo äi, aà dog coo poëge äin äaale hwale. Day Baa laa haç faage ne hen maga aà mo joñ me de älagge gaè.

⁸De maga aà waçaç ga ma de ndar seen joñge wo diñ poëge äo, fiirin wo äuy kal wo äo' ëee go ndar see. De maga aà waçaç ga: Ma de yergen wo diñ poëge äo, fiirin wo äuy kal wo äo' ëee go yer see.

⁹Baa yaçaç horogn wo le go do pan äay haç ra go me.

¹⁰De wur maga horogn laa wo nen ceege mokay, ndi mañ nen äi ciñ, ndi kal koge nen lwa'ge, ma twerpiiri maga ëii wo ma tenaaren wo mokay hay wo de yer see, de ndar see de mbarge taë-taëe.

¹¹Je peelee Baa hay wii me de lwa'ge ga: Jakobe! Ndi kal fer waçaçre ga: Ndi yañ la!

¹²AÀ day ga: Mañ nen äo ciñ ko ëa. Ma twerpiiri maga ëii wo ma tenaaren wo mo deñ äuy wo de yer see, de ndar see de mbarge taë-taëe, werga ndi ko fen maga Laban joñ mo de äe mo äuy no.

¹³Ndi diñ Baa ma Betel maga ndo jag huuli le deele ni mono, maga ndo kaa noo ne huuli ti ni day ndo ha' ni mono. Patala ur go ciñ men sir sen la go, see äi sir maga ndo biñ ni mono.

¹⁴Rasel kal wo fer waçaçre ne hen de Leya ga: Nen mayse wuur ba le liñ ma hooge ti tabul pan wuur la ni pala?

¹⁵Wuur bay ba koge nen äe na do waare no wa pa, werga aà yee wuur go, ree solay wuurn go so lay no?

¹⁶Horog maga Baa yaçaç le go do pan wuur mo deñ kol patala diñ ma wuur de weere wuur wora. Patala joñ mbo fen maga Baa waçaçn mo mono.

¹⁷Jakob kal urgi, hoo weere äen wo de naare äen ti manyoñyoñ wo.

¹⁸Aà raw de horog äen wo äuy, de feçeçre maga se hay da' ra mo äuy, horog maga se hay da' ra le Paddan-Aram mo äuy. Aà kal rawge ni Pan äe Isag äi sir Kanaan.

¹⁹Laban hay raw caw fuçy fiiri äe wo. Rasel kal hoo Terafeçeç mani pan äen wo freñ.

²⁰Ma Jakob mo lay no, aà baa bii Laban je Arameyeçeç ti maga aà dañ mbe blam äe tu wiin señ gaa mo lay.

²¹Aà dañ de feçeçre maga hay wo diñ äe mo äuy. Aà ur mokay cegaë maarogn go cegaë kal ferge wo nen ti huuli ma Galad wo no kay.

Laban baa blam Jakobe

²²Wur naw ma de swa'n mono aè wo wii Laban so ga Jakob dañ we.

²³Aà kal hoo feçeçre äe wo, baa blam äe, joñ wo siili renam seege, wo wo da'ge äe ti huuli ma Galaad wo.

²⁴Ama Baa kal nduugi wii Laban nen lwa'ge de suñ ga: Ko see äo de el waçaç mopo ma bay ngar ne Jakob wa.

²⁵Laban wo da' Jakob so, Jakob hay de baa mburyug ciñ ti huuli. Laban kal wo baa mburyug ma äaaran de heçeçre äe ciñ ti huuli ma Galad lay.

²⁶Do kay nono, Laban wii Jakob so ga: Ndo joñ na joñge yaw ne? Ndo bag bii äi ma sen ga ndo dañ mbo le de mayre äin wo do dañgay maga ndo hoo le jag jaw koë mono eç yaw ne?

²⁷Diñ wer may ga ndo ëee le freñ, bag bii äi dañ wii me señ ga mo ne? Ndi de hay men mo rawge mo caw de fruygi, de siñ wo, de tembale, de dilna ga page.

²⁸Ndo haç faage me maga ndi mo klew weere äin wo de mayre äin wo señ gaa äuy! Ndo joñ sen mokay diñ ree ma bay ngare.

²⁹Ndi de kaçaçge ma joñ nday de älagge, day diñ ga Baa mani pan äayn wii me su ga: Ko see äo de el waçaç mopo ma bay ngar ne Jakob wa!

³⁰Patala ndo raw na diñ ma tum so, do ga ndo hay go na de saçy tiñ pan äon ti seäaa so mono, diñ wer may ga ndo hoo baa äin wo freñ lay muy la?

³¹Jakob kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi hay joñ heçeçne, eiggi äi hay ga tiga day la ndo hoo mayre äon wo go me wer yawla.

³²Ama je maga ndo da'ge baa äon do ma sen mokay la, men ge dunyaç go an tawa! Pel heçeçre naa wo mo ta' la äuy kië fen maga diñ äo mono, ni ndo mañ go. Jakob hay bay de koge ga Rasel le de hoo rage freñ wa.

³³Laban kal äil mburyug ni Jakobe, ni Leya, ni mayre gebere ma äog wo no, da' mopo ni gaè. AÀ kal le' ge go äil mburyug mani Leyan no kay, kal kalge äil mburyug mani Rasel no.

³⁴Rasel hay hoo Terafeçeçn wo mokay hay laa ra wer deëaare manyoñyoñ gesiñ, kal hayge ne hara ti, Laban kië äil mburyugn wo go äuy, hay da' mopo gaè.

³⁵Rasel wii pan äe ga: Daga äil wañ äin mo ceen wa, hayga ndi ur we go ciñ pel äe gaa no, werga ndi de mo wuur naare no. Laban ngar do kiëgi da' terafeçeçn gaè.

³⁶Jakob kal car jiili go, kal kië dekwaçy de Laban. AÀ kal mañ waçaçre ga: Ree maga ndi joñn gen so la, älagge maga ndi joñn mo äa, ga ndo mañ blam äi le de haçaç do kay no mo äa?

³⁷De maga ndo kië feçeçre äin wo go äuy so, feçeçre maga ndo da' la ni ga diñ ma liñ ni äo wo le so mono diñ ma hon wo so ne? Kañ nen äi go ni pel heçeçre äin wo, pel heçeçre äon wo lay nen maga aà mo hay wo diñ jar ma ti holañ naa äog äuy.

³⁸Ko ëa, ndi joñ kiñgi ni äo do äoge, saçaçre äon wo de fiiri äere äon cwaa wo äiili go gaa, ndi ree gamlara ma yoo horog äon wo gaè.

³⁹Ndi aà da' moge ti boñ de horog maga nay baan go gaè. Sen hay äuy diñ ree äi. Ndo hay ferge wië nen mo maga aà hay baan we go see äi de suñ noga de ceege mono.

⁴⁰Ndi hay ni tum, haçaç ceege gay me go haäge na fah-fah äuy, de suñ mo lay no ceere da goñ me ge, nen äi kol go mo kay bay joñ naa wa so.

⁴¹Ndi joñ kiñgi joñ sen ni äo do äoge, ndi joñ joñre mo kiñgi hwal ti naa ti mayre äo ma äog wo no, joñ mo kiñgi hiira' ti horoge, ndo dog coo poëge äin äaale hwale.

⁴²Hayga Baa mani pan äi no, Baa mani Abraham no. Je joñ heçeçne mani Isagn mo de hay we de äi gaa no, ndo de hay men me le rawge mo caw la do koëe. Baa ko ferge ti äi gesiñ no, ko gayge maga ndi gay coo do äo mono, su aà joñ nen ooge ti holañ naa.

⁴³Laban kal fer waçaçre ne Jakob ga: Mayren wo mo lag diñ mayre äi, weeren wo mo lag diñ weere äi, horogn wo mo ti' diñ horog äi, feçeçre maga ndo ko ra mo deñ äuy wo diñ äi. Day ndi joñ ba may see mayre äin wo de weere äaara wo pala?

⁴⁴Patala ale, naa joñ tayge jag ti holañ naa, daga je sedewa mo hay ti holañ naa!

⁴⁵Jakob kal mañ huuli jagn deele.

⁴⁶Jakob wii heçeçe äen wo ga: Hoo wee huuli. AÀ kal wo hoo huuli, co'n wo ti keçeç. AÀ kal wo reege ciñ ti huuli ma de co'gen ni.

⁴⁷Laban kal ëe ngeeln ga Yegar-Sahaluta, Jakob kal ëege äe ga Galed.

⁴⁸Laban ga: Huuli se ma de taygen mo lag diñ je sedewa ti holañ naa wara! Diñ wersen ga aà kal kañ ëu ne hen ga Galed.

⁴⁹AÈ ëen mbe ga Mitspa lay, werga Laban hay waçaç ga: Daga Manwur mo koë mo, mo koë me lay, de maga naa yeë nen kaçaçra we go no.

⁵⁰Ndo ya' we joñ bon mayre äin wo, ya' we da naare ma tigriñ no, sen joñ ge diñ ree je tabay gaa, ko see äo de ele, joñ ge diñ je sedewa naa diñ Baa.

⁵¹Laban wii Jakob ga: Huuli ma de taygen mo lag no, ma de jagge deelen mo ta' lay no, wo diñ mo maga ti holañ naa mono.

⁵²Huuli ma de taygen wo de ma de jagge deelen mo lag wo diñ sedewa, nen bo ga ndo cegaë huuli se ma de taygen wo de huuli ma de jagge deelen mo lag le go see äi la de ëiggi ma de älagge gaa lay, ndi cegaë ge see äe wo go see äo de ëiggi ma de älagge gaa lay.

⁵³Daga Baa mani Abraham wo de mani Nahor no, daga Baa mani pan äaaran mo hay diñ je caa kiida naa. Jakob kal ha'ge de Je maga Pan äe Isag joñ heçeçne äe mono.

⁵⁴Jakob kal joñ siigi jag ciñ ti huuli ni, kal ëe heçeçe äen wo ree hole. AÀ ree wo hole se no, kal wo nage ciñ ti huuli ni.

TIŞIŞGI WERE 32

¹Laban kal caa ngeel de jag toñ mbuh klew mayre äen wo de weere äen wo no, kal kañ bosa' ne hara ti. Blam äe Laban kal rawge ma ferge ni äe.

²Jakob kal mbe mañ faage äen so. Jar peelee Baa kal wo caage äe.

³De maga Jakob ko ra mono, aà day ga: AÀ diñ ngeel hayle Baa! AÀ kal kañ ëu ne ngeel sen ga Mahanayim.

Jakob laa jar wo wii Esaw

⁴Jakob kal laa jar peelee äe wo wii hen äe Esaw äi sir Seyir, mbasga ma Edom.

⁵AÀ wii ra jag ga: Mokay diñ waçaçre maga nday waçaç ge ne wañ äi Esaw mono. Waçaç do kay nono diñ weejoçoç äo Jakobe. Ndi hay joñ le go ni Laban, day haçaç patala werga ndi hay yaçaç ti le ni.

⁶Ndi de dere wo, de gerheçeç wo, de fiiri wo, de weere gebere wo de mayre gebere wo, day ndi laa jar wo ma wii wañ äin de waçaçre sen nen maga ndi mo ko nen äe de ele.

⁷Jar peelen äen fer wo le äiñ jakob de waçaçre ma kay ga: Wuur wo we le äiñ hen äo Esaw. AÀ le de seege caa pel äo de jar wer kis-kis naa lay.

⁸Heçeçne kal joñ Jakob debañ se kal lawge debañ. AÀ kal caa äil jar maga hay wo wer äe go äoge. Caa äil horogn ma kleeren wo go de ma kluurin wer taë taë äog lay, de manyoñyoñ wo no.

⁹AÀ waçaç de äil äe ga: Hayga Esaw yiñ jar ma ti ngeel ma de lagge ma boñn wo we no, ma boñ ma lan dañ yañ lay.

¹⁰Jakob ga: Baa mani pan äi Abraham no, Baa mani pan äi Isag no, Manwur maga wii me ga: Fer äi sir äo, ti äaäñ mani äo no, ndi joñ mo yañ de el mono!

¹¹Ndi peçeç go klee debañ see äil de el wo de bay ndarge gog maga ndo joñ ra see weejoçoç äon mo deñ no, werga ndi hay cegaë maarog Jurdeçeç wo la diñ de graw do, patala ndi de car äil taëtaë äoge.

¹²Ndi kam mo, yaçaç me go do hen äi Esaw! Werga ndi joñ heçeçne ga aà nduu we la no, aà mo taw me go, naaren wo de weeren wo äuy lay wa.

¹³Day ndo hay waçaç go me ga: Ndi joñ ge ndo yañ de ele, ndi kol ge wer mani äon yañ do duguëgi ma jag maarog ma ngaäa maga kee ga nono.

¹⁴Naw baa Jakob diñ ti ngeel sen ni. Yoo feçeçre äe maga se a le de äaara do mono, se kal hooge haç kado ne hen äe Esaw lay.

¹⁵Manfiiri kiskis äoge, togloñre do äoge, mansaçaçre kiskis äoge, gamlaare do äoge.

¹⁶Maare manyoñyoñ wo de weere äaara maga hay wo ti paçaç, maare dere wo do naa, blore dere hwale, maare gerheçeç do äoge, blore gerheçeç ni hwal lay.

¹⁷AÀ kal haç rage ne weere jaçaçre äen wo, car äil äaara go taëtaë sar sare, day wii weere jaçaçre äen wo ga: See wee pel äi, car wee holañ horogn wo go taë taëe.

¹⁸AÀ kal fer waçaçre ne ma tañgun ga: De maga hen äi Esaw yiñgi we de äo, day wii we ga: ndo diñ wo la? Ndo wo gen la? Horog ma pel äon wo diñ ma wo la no?

¹⁹Ni ndo fer ge waçaçre ne hen ga: Ma weejoçoç äo Jakobe. AÀ diñ kado maga aà haçn le ne wañ äi Esaw. AÀ de see äe tu yañ mbe le seege blam wuur caw lay.

²⁰AÀ wii je ma de äogn do sen nono, ma de swa' no, wii jar la maga seege wo wo blam äaara de horogn wo do sen no äuy. Diñ do kay no so no ga nday fer ge waçaçre ne wañ äi Esaw, de maga nday da'nge we no.

²¹Nday waçaçge ga: Ko ëa, weejoçoç äo Jakob day mbe le seege blam mo caw wer wuur lay no. Werga aà hay waçaç de äil äe ga: Ndi ham ëiggi äe yañ go de kado se maga day wo wo pel äi mono, day wuur yiñ we diñ blam sen no, aà yaçaç me yañ de ele.

²²Kadon kal rawge pel äe, wursen suñgu kal bage äe ti ngeel lagge äaaran ni.

²³AÀ kal urgi de suñ sen wur se no, hoo naare äe ma äog wo no, de mayre gebere äe ma äog wo no, de weere äe ma hwal ti boñ wo no, kal cegaë bii Yabbog go ti ngeel maga aè laa go de äaale ni mono.

²⁴AÀ hoo ra, de feçeçre maga hay do äe mo äuy kal cegaë bii yurin wo go de äaara äuy.

Jakob le' deguç

²⁵AÀ kal gwa'ge de see äe tawa. Do kay no no jobo kal age le' deguç de äe haçaç saara tee ngeel go de jag toñ.

²⁶De maga aà wo koge ga aà eçg se mono, aà raw ma'ge äe ti nen sage, nen sag Jakob raw naage de maaga saara de le' deguç mono.

²⁷Blon day ga: men me go ndi raw werga ngeel le go de mañge. Jakob day ga ndi men ndo rawge bay kañ bosa' me ti gaè.

²⁸Blon kal wiigi äe ga: Ëu äo gahaçy la? AÀ kal ga: Jakobe.

²⁹Blon fer pa ga: Jakob joñ ge diñ ëu äo gaa so, ama ga Israyel, werga ndo le' deguç de Baa, de jar tebere wo lay, day ndo naa blum.

³⁰Jakob kal wii jag äe ga: Ndi kam ndo kañ ëu äo me ëala. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndo wii ëu äi gahaçyla? Day aà kal kañ bosa' ne hen ti ni.

³¹Jakob kal kañ ëu ne ngeel sen ga Piniyel. Werga aà kal waçaçge ga ndi ko Baa go pel äi deñ day ndi fer mbi tenen caw ëa pa.

³²Wur hay le go naage mañ so, de maga aà cegaë Penuwel mono. Jakob hay jeñeëge sage.

³³Diñ wersen so ga haçaç wara weere Israyel bay wo ree kaçaçge ma ti nen sag wa. Werga Baa hay naa go diñ kaçaçge ma ti nen sag Jakob no.

TIŞIŞGI WERE 33

Jakob yiñ wo de Esaw

¹Jakob raw mañ nen äe, kal ko Esaw le seege de jar wer kisi. AÀ kal äes ail weeren wo go ti holañ Leya, Rasel wo de mayre gebere ma äog wo no.

²AÀ kal kañ mayre geberen wo wo de weere äaaran pele, blam äe Leya wo de jar ni äe, blam äe Rasel wo de Josefe.

³Se de see äe kal kalge pel äaara, dog leë mondra äaale renam haçaç wo dayge äiñ hen äe no.

⁴Esaw kal ur ëee le caa pel äe, aà kal klewge äe, le' ne hen sole, kal soä jag äe day aà kal wo rage.

⁵Esaw kal mañ nen äe, kal ko naaren wo de weeren wo no, day ga: Sen diñ wose wo de äo mo sug la ne? Jakob ga: AÀ diñ weere maga Baa de äil de el äen haç ra ne weejoçoç äon mono.

⁶Mayre geberen kal wo ya'ge le de weere äaara no, kal wo le' mondra

⁷Leya kal wo ya'ge le de jar ni äe kal wo le' mondra lay, blam äe Josef kal wo ya'ge le de Rasel kal wo le' mondra.

⁸Esaw day ga: Ndo laa ngaäa ma se ga ndi yiñ de äaara mo ti' le la diñ ne wo ne? Jakob kal fer waçaçre ne hen ga: Diñ ma da' äil de el see wañ äi no.

⁹Esaw day ga: Ndi diñ je horog hebo, äaw mbo ma äon wo no.

¹⁰Jakob kal fer waçaçre ne hen ga: Baywa, hayga ndi ko we nen äo de el no, yaçaç mbo kadon go me do ndi kam ndo. Diñ wersen ga ndi nen äo mono, diñ do maga àa ko nen Baa nono, day ndo kal yaçaç me ge de el lay mono.

¹¹Yaçaç mbo kado äi maga ndi hay haçn mo mono, werga Baa joñ de el see äi, wuu me de feçeçre de kaçaçge. AÀ baa wuu ne hen see gum haçaç Esaw yaçaçn mbe so.

¹²Esaw day ga: Naa see, naa mañ mbe faage so, ndi raw pel äo.

¹³Jakob kal fer waçaçre ne hen ga: Wañ äi no, àa mo ta' see äo ndo de koge äe lay do ga kamliiri wo de gaali, day pa, ndi na de fiiri wo, de dere maga weere äaara po wo ti paçaç. Se mo haç' aè joñ doole äaara we seege nen siili la boñ no, ma kleeren mo deñ sen taw wo go.

¹⁴Daga wañ äin mo see mbe pel weejoçoç äen äa so, ma äin ndi laa horogn wo pele, ndi see yañ wo wer äaara gena' gena'a, wuur mañ äaale yañ wo wer kaçaçra de kamliiri wo no, haçaç ndi wo yañ da' wañ äin Seyiri.

¹⁵Esaw day ga: Ndi men te jar äi po wo la. Jakob kal fer waçaçre ne hen ga: Sen baa ma may la? Daga ndi mo da' mbi äil de el mani wañ äin tawa.

¹⁶Wursen tu, Esaw mañ faage, fer Seyiri.

¹⁷Jakob raw, wo Sukkode. AÀ boo tiñ ma äe kal bag diuli ne horog äen wo. Diñ wersen ga àa kal kañ ëu ne ngeel sen ga Sukkode

Jakob laa tiñ äiñ Sikem

¹⁸Jakob day go äi leege Sikem jam, ga diñ sir Kanaan mono. AÀ kal laage wo go jag leege no, de maga se nduu le Paddan-Aram mono.

¹⁹Ngeel maga àa baa mburyug äen ni mono, àa yeen do jar ni Hamor pan Sikem wo de Solay boo kisi.

²⁰AÀ kal boo ngeel sië jag ni, kal kañ ëu ne hen ga El-Elohe-Israyele.

TIŞIŞGI WERE 34

Simeyoñ wo de Lefi sa' wo hee maygeman äaara maga aè mbuë saçaçre äe go mono

- ¹Dina, may maga Leya biñn ne Jakob mono kal kalge wo go ma ko mayre ma äi leegen wo no.
- ²Sikem je ni Hamor, wañ hifid ma ti äaã ngeel sen ni mono, ko ne, kal baage äe raw suugi de äe mbuë saçaçre äe go.
- ³AÀ kal sa' see äe go de eiggi äe äuy ti Dina, may mani Jakob no. AÀ hay da may ma tiglin debaã tu, ko äod ndalge ne hen äil na fo gaè.
- ⁴Sikem wii pan äe Hamor ga: Da may sen me waçy.
- ⁵Jakob kal laage ga aà mbuë saçaçre may se no. Day so, jar ni äe wo le go mbasga de horog wo ëa lay mono, se kal mbe ferge ba' so.
- ⁶Hamor pan Sikem kal nduugi äiñ Jakob ma fer waçaçre ne hene.
- ⁷Jar ni Jakob a wo liñ laa wo mo sen lay. Jar sen wo mo kay see äaara huë go, day äil äaara kal ce rage debaã, werga Sikem joñ diñ mo ma mbuë saçaçre Israyele, de maga aà suu de may Jakobn mono, sen mokay diñ mo maga joñ gaè.
- ⁸Hamor kal fer waçaçre ne hara do kay no so ga: Je ni äi Sikem mono, fruygi may äayn mo caw la baa eiggi äe wo go äuy. Ndi kam nday haçn wee ne hen waçy ëa la.
- ⁹Nday de kaçaçge ma sa' jag ti dage naare de wuuri. Nday haç mayre äay ne wuuri, day nday aà da ma wuur wo lay.
- ¹⁰Nday lagge nbay ni wuur la, day sirn joñ ge mbe diñ äay lay. Lag wee mbay joñ trere äay ni nday daë mbay feçeçre äay.
- ¹¹Sikem riñ pan Dina wo de heçeçre äen ga: Maga äil äay mo hay go feh mono, wii wee mbay fen maga ndi mo haçn ne nday mono.
- ¹²Ngaä wee mbay horog ma ti may äayn pur de kado wo, ndi haç mbi fen maga nday wiin yañ. Ama haç wee mbay may ma tiglin me waçy.
- ¹³Jar ni Jakob kal wo fer waçaçre ne Sikem wo de pan äe Hamor de hila, werga Sikem hay mbuë saçaçre mangeman äaara Dina go mono.
- ¹⁴AÀ wii wo ra ga: AÀ see wuur de gaali maga wuur haç maygeman wuurn ne je ma bay caa äiñi, werga sen mo haç' diñ ree saçaçre se wuuri.
- ¹⁵Wuur yiñ mbe jag yañ wer äay diñ ga hayga nday kol we do wuur no lay, ga ma twar ma yoo äayn äuy nday caa äiñi äe we go mono.

¹⁶Wuur haç mbe mayre wuur wo yañ ne nday, wuur da mbe mayre äay wo yañ wer wuur lay. Wuur lag ge mbe yañ de tiñ ti holañ äay la, naa kol ge mbe yañ diñ jar po boñ.

¹⁷Day hayga nday day we laa jag wuur caa äiñi gaa no, wuur baa ge may wuur no, wuur raw ge.

¹⁸Waçaçre sen kal cooge jag Hamor, coo jag je ni äe Sikem lay.

¹⁹Weel ma jaçaç la yaçaç ti bay joñge äe gaa so has äuy, werga may mani Jakobn hay de coçoçre jag äe. AÀ hay na diñ je maga aè kee go tinoo liñ ni pan äe ni na diñ se.

²⁰Hamor kal wo ferge de weel äe Sikem, wo wo lagge jag tiñ äi leege no, kal wo fer waçaçre ma kay ne jar ma äi leegen so ga:

²¹Jarn wo mbaara jam de naa. AÀ mo lag wo mbaara äi sir ni naa la, mo joñ mbaara trere äaara lay, sir yañ mbe kluu pel äaara. Naa da ge mbe mayre äaara, day naa haç ge mbe mayre naa ne hara lay.

²²Ama day jar sen la yiñgi wo jag ma lagge de naa nen maga naa mo kol jar po boñ mono, diñ ga hayga ma twar ma yoo naa äuy yañ go de caa äiñi do maga saara no lay mono.

²³Horog äaaran wo de feçeçre äaara wo mo deñ äuy joñ ge wo diñ ma naa ga? Naa yiñ mbe jag ti waçaçre äaara no, maga aà mo lag wo see naa la.

²⁴Jar maga hay wo le go laage ma woge jag tiñ äi leege äen mono, laa wo waçaçre maga Hamor fern wo de weel äe Sikem mono, ma twerpiiri maga hay laa wo le go jag tiñ ni mo äuy aè caa äiñi äaara go.

²⁵Wur naw ma de swa'n mono, de maga saara ti bon mo deñ no, jar ni Jakob wo, weeregeman Dinan wo, hoo wo moslam äaara ti, wo wo äi leege maga hay eig äen ga mo po du' se ga so mono, ii wo ma twerpiirin wo go feçd äuy.

²⁶Legaw wo Hamor wo go de je ni äe Sikem ciñ jag moslam lay. Baa wo Dina le go liñ ni Sikem laa wo le go.

²⁷Jar ni Jakob laa wo ne huulin ti, frum wo äi leegen go wer maga aà hay mbuë wo saçaçre maygeman saara Dina mono.

²⁸AÀ hoo wo horog äaara ma kleere wo de ma kluuri wo, gerheçeç maga hay wo äi leege ni de maga hay wo le go mbasga mo äuy.

²⁹AÀ tor wo, frum wo feçeçre äaara no, weere äaara wo de naare äaara wo, feçeçre maga aà da' ra liñ ni äaara ni mo äuy.

³⁰Do kay nono, Jakob wii Simeyon wo de Lefi ga: Nday de joñ ree ma haç eiggi me, nday nii kol me ge go diñ je hoor see nen jar sir wo no, jar Kanaan wo de jar

Feresid wora. Jar ma äin na mbag koëe, àà tay ge wo jag ge ti äi, àà äumgi wo ndi mokay la, àè taw ge tiñ mani äin go.

³¹AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: AÈ joñ mbe maygeman wuurn do gawlañ no koë ga pa ge?

TIŞIŞGI WERE 35

Jakob men Sikem go ma woge Betele

¹Baa wii Jakob ga: Ur go ciñ see Betel ni ndo hay wo ni. Wo ni mo no, ni ndo joñ ngeel sii jag ne Baa maga hay naa nen mo de maga ndo hay ti ëee do hen äo Esaw mono.

²Jakob riñ jar ni äe wo de jar maga hay wo wer äe ni äuy ga: Lag wee baa ma waare ma yoo äayn wo go, façaç wee go, coo wee oçoçbe ma ti äay wo no.

³Naa puë gi mokay la, naa raw wo Betel, ndi joñ ge ngeel sië jag wo ne Baa maga hay yiñ jag me ti wur maga ndi hay nen bonne, day hay de ëaw mege ti faage rañge maga ndi hay mañn äuy mono.

⁴AÀ kal wo haç baa ma waare maga hay wo do äaara äuy ne Jakobe, de kelelew ma sug äaaran wo no. Jakob raw tee rage go wer koo terebeçñte maga hay äiñ Sikem ni mono.

⁵Blam äe àà kal wo rawge. Joñge heçeçne do Baa kal dusgi wo go äi leege ma ti jeñ wo ni äuy, jobo baa blam jar ni Jakob wo gaè.

⁶Jakob day go Lus maga hay diñ Betel de Jar maga hay wo wer äe ni mo äuy äi sir Kanaan.

⁷Kal joñ ngeel sii jag ti ngeel ni, kal ëe ngeel sen ga: El-Betel, werga Baa hay naa nen ne hen na diñ ti ngeel sen ni, de maga àà hay ti ëee do hen äen mono.

⁸Debora, waçy ma haç paçaç ne Rebekan hu go. AÈ teen go wer Betel ni, wer koo Cen maga àè ëen ga Cen-ma-Ro mono.

⁹Baa naa nen ne Jakob tigriñ, blam maga àà nduu le Paddan-Aram mono, àà kañ bosa' ne hen ti.

¹⁰Baa wiin ga: Èu äo ga Jakobe, Ama àà ëe ge ndo De ëu Jakob sen gaa so. Èu äo joñ ge ga Israyele AÀ kal kañ ëu Israyeln ne hen na diñ do sen nono.

¹¹Baa wiin ga: Ndi diñ Baa ma de Eegre-Buy no Tese, dus wer äo go Sir ti', wo de wer sir wo ngaäa Biñgi wo yañ le go see äo. Day wañre laa ge wo yañ le go äil äo

¹²Sir maga ndi hay haçn go ne Abraham wo de Isag mono, Ndi haçn ge ne ndo, Ne wer mani äon wo blam äo Ndi haç ge sir sen yañ ge ne hara.

¹³Baa kal urgi go ciñ ti äe, ti ngeel maga àà hay fer waçaçre ne hen ni mono.

¹⁴Jakob kal jag huuli ti ngeel maga Baa hay fer waçaçre ne hen ti ngeel ni mono, huuli maga se mee yii ne hen ti ni, kaa noo ne hen ti lay.

¹⁵Jakob kal kañ ëu ne ngeel maga Baa hay fer waçaçre ne hen ni ga Betel.

Biñgi Benjame, huuli Rasel

¹⁶AÀ puë wo le Betel, day holañ ngeeln hay yañ de gwa'ge ma dayge go Efrata ëa. Rasel raw biñgi de gaali.

¹⁷De maga aà de biñgi mono, waçy ma de ko biñ naaren wiin ga: Joñ heçeçne wa, ndo da' weel we ni pa!

¹⁸Rasel hay go huugi, de maga tenen äen kal yañ go mono, aà raw ëe weeln ga: Ben-Oni, ama pan äe kal ëege äe ga Benjamin.

¹⁹Rasel hu go, aè teen go ti faage Efrata, maga diñ Betlehem mono.

²⁰Jakob kal jag huuli ti tipaale äe. AÀ diñ huuli ro Rasel maga yañ haçaç wara mono.

²¹Israyel kal rawge ya' go baa mburyug äen äaña Migdal-Eder.

²²De maga Israyel äi sir sen ni mono, Ruben kal woge suugi de Bilha, waçy pan äe ma klee no, Israyel kal laage äe. Jar ni Jakob hay wo hwal ti äoge.

²³Jar ni Leya wo: Ruben jag weel Jakob no, Simeyoñ, Lefi, Juda, Isakar wo de Sabulon.

²⁴Jar ni Rasel wo: Josef wo de Benjamin.

²⁵Jar ni Bilha wo, maygebe Raseln wo no: Dañ wo de Neftali.

²⁶Jar ni Silpa maygebe Leyan wo no: Gad wo de Aser. Mo lag so no diñ jar ni Jakob maga aà biñ ra le Paddan-Aram mono.

Ferge Jakob äiñ pan äe, huuli Isage

²⁷Jakob wo dayge äiñ pan äe Isag Mamre, wo Kiryat-Haarba, maga diñ Hebroñ, ti ngeel maga Abraham hay rañ wo de Isag ni mono.

²⁸Isag joñ kiñgi äuy kis ti äe do nenma'a.

²⁹AÀ kal tawge go. AÀ hu mokay wo tayge de paçaçre äe maga hay wo go de huli mono, gay do kiñgi wo de naw. Jar ni äe Esaw wo de Jakob tee wo ne.

TIŞIŞGI WERE 36

WAÇAÇRE ESAW WO DE JAR NI ÄE

¹Mokay diñ wer mani Esawn wo, ga aè hay ëege äe ga Edom mono.

²Esaw da naare äen wo yoo jar Kanaan wo. AÀ da Ada may ma Elom je Hitid no. Oholibama may ma Ana, may ma Sibeon je Hifid no,

- ³wo de Basmad, may mani Ismayel maygeman Nebayod no.
- ⁴Ada biñ Elifas ne Esaw, Basmad biñ Reuwel.
- ⁵Oholibama biñ Yewus, Yaelam wo de Kora. Mo lag diñ jar ni Esaw maga aà biñ ra äi sir Kanaan mono.
- ⁶Esaw hoo naare äe wo, weere äe wo de mayre äe wo, de jar maga wo liñ ni äe mo äuy, horog äen wo de feçeçe äe maga se da' ra äi sir Kanaan mo äuy, hoo ra kal rawge äi sir ma tigriñ wo go haçaç see hen äe Jakobe.
- ⁷Werga aà hay wo diñ jar horog debañ, bay nen maga aà lag wo see kaçaçra wa, day sir maga aà hay joñ wo ni mono hay go ne hara pel de peçeçe wer horog äaaran wo no.
- ⁸Esaw kal laa tiñ ti huuli ma Seyiri. Esaw diñ Edom.
- ⁹Mokay diñ wer mani Esaw no, pan Edom, ti huuli ma Seyir no.
- ¹⁰Mokay diñ ëu jar ni Esaw wo: Elifas je ni Ada waçy Esaw, Reuwel je ni Basmad waçy Esaw.
- ¹¹Jar ni Elifas joñ ge wo diñ: Teman, Omar, Sefo, Gayetam wo de Kenase.
- ¹²Timna hay diñ waçy Elifas je ni Esawn ma klee. AÀ kal biñ Amaleg ne Elifas. Sen wo mo lag diñ jar ni Ada waçy Esaw.
- ¹³Mokay diñ jar ni Reuwel wo: Nahad, Sera, Kamma wo de Misa. Sen wo mo lag diñ jar ni Basmad waçy Esaw.
- ¹⁴Mokay diñ jar ni Oholibama wo, may ma Ana no, may ma Sibeon waçy Esaw. AÀ biñ Yeus, Yaelam wo de Kora ne Esaw.
- ¹⁵Mokay diñ wañre jar ni Esaw wo. Mokay diñ jar ni Elifas jag mbarga Esaw wo no: wañ Teman, wañ Omar, wañ Sefo, wañ Kenas.
- ¹⁶Wañ Kora, wañ Kaetam, wañ Amaleg. Sen mo lag diñ wañre ma Elifas wo äi sir Edom. Sen wo mo lag diñ jar ni Ada wo.
- ¹⁷Mokay diñ jar ni Reuwel je ni Esaw no: Wañ Nahad, wañ Sera, wañ Kamma, wañ Misa. Sen wo mo lag diñ wañre ma Reuwel äi sir Edom. Sen wo mo lag diñ jar ni Basmad waçy Esaw.
- ¹⁸Mokay diñ jar ni Oholibama waçy Esaw wo. Wañ Yeus, wañ Yaelam, wañ Kora, sen wo mo lag diñ jar ni oholibama may ma Ana, waçy Esaw.
- ¹⁹Sen wo mo lag diñ jar ni Esaw wo, mo lag diñ wañre äaaran wo. Esaw diñ Edom.
- ²⁰Mokay diñ ëu jar ni Seyir wo, Je Horiyeçeç no, jar maga hay wo go ääääa äi sirn ni mono. Hotan, Sobal, Sibeon, Ana,

- ²¹Dison, Etser wo de Dekan. Sen wo mo lag diñ wañre Horiyeçeç wo, jar ni Seyir wo äi sir Edom.
- ²²Jar ni Lotan wo diñ: Hori wo de Hemam. Maygeman Lotan hay diñ Timna.
- ²³Mokay diñ jar ni Sobal wo, Alfán, Manahad Ebal, Kefo wo de Onam.
- ²⁴Mokay diñ jar ni Sebeon wo: Afa wo de Ana. Ana sen la da' kaçaçeç bii ma tuu ti puuli, de maga aà hay koë gerheçeç mani pan äe Sebeon wo mono.
- ²⁵Mokay diñ jar ni Ana wo: Dison wo de Oholibaama may ma Ana.
- ²⁶Mokay diñ jar ni Disan wo: Hemdan, Esban, Yitran wo de Keran.
- ²⁷Mokay diñ jar ni Etser wo: Bilhan, Saafan wo de Akan.
- ²⁸Mokay diñ jar ni Disan wo: Uts wo de Aran.
- ²⁹Mokay diñ wañre Horiyeçeç wo: Wañ Lotan, wañ Sobal, wañ Sibeon, wañ Ana.
- ³⁰Wañ Dikon, wañ Etser, wañ Disan. Sen mo lag diñ wañre Horiyeçeç wo, wañre äaaran wo äi sir Seyir.
- ³¹Mokay diñ wañre maga hay joñ wo ti sir Edom, tañgu maga wañ joñ ti jar Israyel wora
- ³²Bela, je ni Beorn joñ ti Edom, day ëu äi leege äen hay ga Dinhaba.
- ³³Bela hu go, day Yobab je ni Sera ma Botsra kol ti ngeel äe.
- ³⁴Yobab hu go, day Husam ma ti äaän Teman kol ti ngeel äe
- ³⁵Husam hu go, day Hadad je ni Bedadn kol ti ngeel äe. Boo Madiyañ ti prog Mohad diñ se. Du äi leege äen hay ga Afid
- ³⁶Hadad hu go, day Samla ma Masreka kol ti ngeel äe.
- ³⁷Samla hu go, day Sawul ma Rehobod jag maarog kol go wañ ti ngeel äe.
- ³⁸Sawul hu go, day Baal-Hanan je ni Akborn kol ti ngeel äe.
- ³⁹Baal-Hanan je ni Akborn hu go, day Hadar kal kolge ti ngeel äe, ëu äi leege äen hay ga Pawu, day ëu waçy äen hay ga Mahetabeel, may ma Matred, may ma Mesahab.
- ⁴⁰Mo kay diñ ëu wañre mani Esawn wo ti moobe äaara, ti sir äaara, ti ëu äaara. Wañ Timna, wañ Alfa, wañ Yeted.
- ⁴¹Wañ Oholibama, wañ Ela, wañ Pinon.
- ⁴²Wañ Kenas, wañ Teman, wañ Mibtsar,
- ⁴³wañ Magdiyel, wañ Iram. Mo lag diñ wañre Edom wo so, de lagge ti ngeel lagge äaara, äi sir maga hay diñ äaara mono. Mono diñ Esaw moo äaaran lay.

TIŞIŞGI WERE 37

WAÇAÇRE JAKOB WO DE JAR NI ÄE Heçeçre Josef yee wo ne go

- ¹Jakob kal hayge de tiñ äi sir Kanan ti ngeel maga pan äe hay joñ de tiñ ni mono.
- ²Mokay diñ wer mani Jakob no: De maga kiñgi Josef hwal ti renam mono, aà de koë fiiri yoo heçeçre äen wo caw lay. AÀ klee lewëeñ caw äiñ jar ni Bilha wo de jar ni Silpa naare pan äen wo no. Paga Josef nduuë de waçaçre äaara ma de älagge maga aà waçen wo ne pan äaara.
- ³Israyel hay da Josef dedaň weere ma lan wo äuy werga aà biñn go nen taçaçbe. AÀ hay caa oçoçbe ma de yerge ne hene.
- ⁴Heçeçre äen kon wo ga aè dan dedaň saara mono, kal wo caa hee de äe. AÀ bay wo waçaç waçaçre ne hen desaçy wa.
- ⁵Josef lwa'a, day kal age bag lwa'ge sen ne heçeçre äen wo, saara ya' wer caa ge heen wo ciñ pel ni tigriñ so.
- ⁶AÀ wii ra ga: Co' wee sug lwa'ge maga ndi lwa'n mono!
- ⁷Naa äil pay de saë coore ble. Ko na coore ble ma äi ma de sa'gen kal urgi go deele, ma äayn kal wo age cir ti äe, leë wo mondra pel äe.
- ⁸Heçeçre äen wiin wo ga, ndo waçaç na ga ndo joñ wañ ti wuuri? Ndo kol diñ je waçaç waçaçre wuuri? AÀ fer wo ya' wer caa hee wo de äe ciñ pel ni dedaňge wer lwa'ge äen wo de waçaçre äe no.
- ⁹AÀ kal lwa' lwa'ge ma tigriñ pa, kal bag blam äe ne heçeçre äen wo. AÀ ga: Ndi lwa' tigriñ pa! Ndi ko na wur wo de few, ger wo ni hwal ti boñ lay leë wo mondra me pele.
- ¹⁰AÀ kal bag blam äe ne pan äe wo de heçeçre äen wo no. Pan äe kal joñ de kwaçy ne hen day wiin ga: Wer lwa'ge äo maga ndo lwa'n na gahaçy so ne? AÀ na ga ndi, man äo, heçeçre äon wo, wuur mo aà leë mondra mo?
- ¹¹Heçeçre äen kal wo kolge de hun see äe, ama pan äe kal ëaw feçeçre sen wo ti äe.
- ¹²Heçeçre Josefn hay raw wo koë fiiri mani pan äaaran wo go Sikem.
- ¹³Israyel wii Josef ga: Heçeçre äon wo le de koë horog wo go Sikem ga? AÀ le ëa, ndi äo' mo äiñ äaara. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi yañ la!
- ¹⁴Israyel wiin ga: Joñ nen woge ko heçeçre äon wo ëa aà yañ wo mbaara go jam yawla, day horogn yañ wo mbaara de el lay yawla, ni ndo fer le de waçaçre äaara me. AÀ äo' Josef le ti log ma Hebroñ no, se kal rawge Sikem.

¹⁵Blo po kal da'ge äe go de welge mbasga ni caw. AÀ wii jag äe ga ndo kië may la? Josef kal fer waçaçre ne hen ga:

¹⁶Ndi kië heçeçre äin wo, ndi kam ndo sii me ëa, à wo de koë horog äaaran na gene?

¹⁷Blon wiin ga: AÀ raw wo we ti ngeel ma ta' la, werga ndi hay laa à waçaç wo ga: Naa see Dotan. Josef kal rawge wer heçeçre äen wo, wo da' rage Dotan.

¹⁸AÀ kon wo le haçaç caw, de maga à bay nduugi go äiñ äaara mbañ ëa mono, saara kal tay jag go ti äe ga à nduu we la ni saara mo 'warn go.

¹⁹AÀ wii wo kaçaçra ga: Je lwaëgen day le mo caw no.

²⁰AÀ wee le, patala naa 'warn wee go, ni naa äo'n wee go äi gutug po. Naa waçaç ge ga nay ma de haçaç po joñ baan go, ni naa koge ëa so lwa'ge äen kol ge wo may laybla no.

²¹Ruben laa waçaçre sen mono, à kal yaçaçge äe go do äaara. AÀ day ga: Naa taw wee naw äen go wa.

²²Ruben wii ra ga: Kaa wee ci go wa hase. Äo'n wee äi gutug ma ti puulin wo mo ka' no, ni nday du' wee do ne hen se wa hase. Ma ti ëiggi äen hay diñ ga se mo yaçaçn go do äaara yaa ni se fern ne pan äe.

²³De maga Josef à go äiñ äaara la so mono, saara jwid oçoçbe äen go ne hen ti, oçoçbe äe maga de lag lar pur maga hay ti äe mono.

²⁴AÀ kal wo baage äe, kal wo äo'ge äe äi gutugi, gutug sen hay go äil koëe. Bii hay bay ni wa.

²⁵AÀ kal wo lagge blam äe reege. AÀ mañ wo nen äaara, ko na jar mani Ismayel wo wer kaçaçra la didid ti'i, à wo le Galaad. Ti manyoñyoñ äaaran wo mono saara hay de hoo feçeçre foçoçre wo ni, bom wo de ladanum wo, ma woge Ejipte.

²⁶Do kay nono Juda wii heçeçre äen wo ga: Sen da' baa may ne naa la, de maga naa 'war hen naa go, day yoñ ci äen mono?

²⁷AÀ wee le, naa yeen go ne jar Ismayel wo, naa baa do ne hen see wa, werga à diñ hen naa, diñ tee haçaçgesee naa.

²⁸Heçeçre äen kal wo laa jag äe. Jar trere jar Madiyañ po kal wo heege, saara kal fuçñ Josef naan wo le go äi gutug no. AÀ kal wo yeege äe wo go nen boo solay do äog ne jar Ismayel wo, saara raw de äe Ejipte.

²⁹Ruben fer le jag gutug no, ko na, Josef bay äi gutugn ni wa so. AÀ kal ngar oçoçbe ma ti äen go,

³⁰fer äiñ heçeçre äen wo ga: Weeln bay ni wa so! Day ndi, ndi woge na gen lay la?

³¹AÀ kal wo hoo oçoçbe mani Josef no, kal wo ii togloñ laa wo oçoçben nen ci äe.

³²AÀ kal wo haç oçoçbe ma de laa lar purn wo ne pan äaara, day waçaç wo ni so ga: Mokay diñ mo maga wuur da' mono, kon ëa, aà mokay diñ oçoçbe weel äon mbe yaw bay wa.

³³Jakob ko ne, day ga: AÀ diñ oçoçbe mani weel äi no! Nay ma de haçaç reenn go!

³⁴AÀ car nen Josef go geëeb geëebe! AÀ kal ngar oçoçbe äen wo go, kal sa' sag äe de dehay, ig wolañ de sa' feçeçe ma ra weel äe no.

³⁵Jar ni äe wo, mayre äen wo äuy aà wo teñ nen äe. Ama, aà laa teñ nen do äaara gaè. AÀ ga: Ndi ra mo haç' diñ maga ndi mo wo da' weel äin ni jar huuli wo. AÀ ya' mbe ra weel äe no.

³⁶Jar Madiyañ yeen wo wo go Ejipte ne Potifar, je kluu jar ma gor ti Farawoñ wo no.

TIŞIŞGI WERE 38

Juda wo de Tamare

¹Ti wur sen ni mono, Juda kal ya' see äe go see heçeçe äen wo, kal naa see äe wo go see blo po ma Adullam maga aà ëen ga Hira.

²Wo ni mono, Juda raw ko may ma je Kanaan po maga aà ëen ga Suwa. AÀ kal dage äe waçy, kal woge äiñ äe.

³Se kal mañ äiili, kal biñ weele, se kañ ëu ne hen ga Er.

⁴Se kal mañ äiili tigriñ pa, kal biñ weel maga se ëen ga Onan.

⁵AÀ kal biñ weel tigriñ pa, maga se ëen ga Sela. Juda hay de tiñ Kesib de maga waçyn biñ mono.

⁶Juda kal dage ne jag mbarga äe Er diñ waçy maga aà ëen ga Tamar.

⁷Er, jag mbarga Judan la hay de älagge nen Manwuri, Manwur raw 'warge äe go.

⁸Do kay no no, Juda riñ Onan ga: Wo äiñ waçy weegeman äo no, do baçy äo no no, jor ceçw ne weegeman äo no.

⁹Onan go de koge ga sen joñge diñ ceçw se ga lay, le' woge äiñ waçy weegeman äen mokay to go gesiñ nen siri, nen maga se mo jor ceçw ne weegeman sen wa.

¹⁰De maga aà joñ do kay no mono, sen kal cooge jag Manwur gaa, Manwur kal 'warge äe go.

¹¹Do kay no no, Juda wii moo äe Tamar ga: Wo hayge dewur liñ ni pan äo, haçaç weel äi Sela mo geçeç go ëa. AÀ waçaçn do kay no mono, diñ do heçeçe maga Sela mo hu go do heçeçe äen wo no wa so. Tamar kal rawge, wo hayge liñ ni pan äe.

¹²Naw raw mbe go so, may ma Suwa waçy Juda kal go hugi. De maga Juda coä mbe go so mono, aà kal ëligi wo go Timna see jar maga hay wo caw fuçy saçaçre äen wo, aà wo de bar äe Hira je Adullam no.

¹³AÈ kal woge wii Tamar ga: Ko ëa moo äo yañ go woge Timna caw fuçy saçaçre äe wora.

¹⁴Do kay no no, aà kal naa oçoçbe dewur äen wo go, kal klew oçoçbe go ti äe äuy, wo hayge jag faage Enayim ti faage Timna. Werga aà ko Sela hay kol mbe go kluu ama, aè laa dayge haç sege ne hen waçy gaa mono.

¹⁵Juda ko ne, kal waçaç äen ga aà joñ diñ waçy figliw werga aà hay yoñ nen äe go.

¹⁶AÀ kal yiñgi äe ti faage ni tu day ga: Naa see ndi wo ni äo. Werga aà hay ko do äe ga aà la diñ moo sen gaa: Moo äen day ga: Ndo haç mayse me ma woge see äi mo ne?

¹⁷AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi baa fii yañ le mo yoo horog äin wo no. Moo äen day ga: Ndo kañ mopo me wer äe tañgu maga ndo haçge fiin le mono?

¹⁸AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi kañ ge mo diñ may? Moo äen day ga: Kase äon wo de saale äon wo de graw ma do äo no. AÀ kal haç rage ne hene. Blam äe se kal woge see äe, aà kal mañ äiili de äe.

¹⁹AÀ kal urgi go ciñ kal mbe rawge so, hog oçoçbe ma nen äen go, fer laa oçoçbe dewur äen mbe so.

²⁰Juda kal coñ fiin le ne bar äe je Adullamn ma haçge ne waçyn so, ma yaçaç feçeçre maga hay wo de kañge mo so no. Ama aà da'n gaè.

²¹AÀ wii jag jar ma ti ngeel wo ni ga: Waçy figliw maga hay hayge ti faage Enayim lam no, aà gen la? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur bay ba de ko waçy figliw po la wa äuy yaw.

²²AÀ kal ferge äiñ Juda wiin ga: Ndi da'n gaa, day jar ma ti ngeel wo ni dra' waçaç wo ga, waçy figliw po bay la wa äuy yaw.

²³Juda ga: AÀ mo ëaw sog ne! Naa kañ wer see naa fege ti wa. Ko ëa ndi hay äo' ndo wo de fiin mono, day ndo da'n gaè.

²⁴Few joñ go blam sen swa' no kay, aà kal nduugi wii Juda ga: Tamar moo äon le' go ti figliw, day aà da' äiili go jag figliw äen ni. Juda day ga: Baan le go ni roën go.

²⁵De maga aè le go de baage äe mono, aà kal wii moo äen wo ga: Blo maga feçeçren mokay diñ äe mono, mañ äiili äi diñ se. Ndi kam ndo Kasen wo mokay de saale no, de grawn diñ ma wo la?

²⁶Juda kal ko rage day ga: AÀ bay de joñ älagge dedaň mege wa, werga ndi haçn ne weel äi Sela gaè. Blam äe Juda wo see äe gaa so.

²⁷De maga wur biñgi äe aà go so mono, ko na hay äil äe diñ weere gere wo.

²⁸De maga aà de biñgi mono, mapo boñ kal hee do le go. Waçy ma de ko biñ naaren kal ëaw do äe le go. Waçy ma de ko biñ naaren kal ëaw do äe, kal sa' saale ma de seçeç yiñyiñ ne hen do, day ga:

²⁹Ma kay la kal le go tañgu. Ama aà kal fer do äe wo go, hen äen kal kalge le go. Do kay nono waçy ma ko biñ naaren day ga: Sen diñ ywaale may ga ndo caan mokay la ne! AÀ kal kañ ëu ne hen ga Perets.

³⁰Blam äe hen äen kal kalge le go de saale ma de seçeç yiñyiñ do, aà kal kañ ëu ne hen ga Serag.

TIŞIŞGI WERE 39

Josef wo go Ejipte

¹AÈ raw kolge wo go de Josef Ejipte, Potifar, wañ sode ma gor ti Farawoñ ma Ejipten wo no, kal yeege äe do jar Ismayel maga hay cegaë wo wo go de äe ni mono.

²Manwur hay de äe, horog kal mañ blam äe. AÀ kal hayge liñ ni je Ejipte pan tiñ äe no.

³Pan tiñ äen kal koge ga Manwur de äe, day Manwur de wuu se de feçeçre, de maga se joñ mo po äuy mono.

⁴Josef kal koge nen pan tiñ äen de ele, maga kal kañge äe ti joñre äe, kañn waçaç waçaçre tiñ äe, kal haç feçeçre äe maga se hay de äaara ne hen do äuy.

⁵De maga Potifar kañn ti tiñ äe no, ti feçeçre äen wo äuy no kay tu mono, Manwur kal kañ bosa' ne tiñ je Ejipten ti, wer Josefe. Bosa' ma Manwur kal joñge ti feçeçre maga se de äaara mo äuy no, maga wo liñ ni, de maga sen wo le go mbasga mo äuy.

⁶AÀ kal tob feçeçre äe maga se de äaara äuy go ne Josef do, ma äen gwa' diñ ga se ree jag se diñ hole tawa. Paga Josef hay de jawre weejoçoç debań, hay woo nen debań lay.

⁷Blam feçeçre sen wo mo deñ äuy, day ti wurpo waçy pan tiñ äen la kal le' nen ne Josef ti.

⁸AÀ day ga: Suu de äi! Se day kal wii waçy pan tiñ äen ga: Pan tiñ äin bay ko mopo ma tigriñ liñ see äi la ni wa, aà haç feçeçre äe maga se de äaara mo äuy go me do.

⁹AÀ bay dedań me ge kluu liñ mo ta' la wa, day aà bay go de mañ jag äi ti mopo wa lay, say diñ ndo boñ, werga ndo diñ waçy äe. Ndi joñ ge älagge ma se kluu mokay joñge see Baa äin ne?

¹⁰De maga àa mbe de baa wuu tum ti waçaçre sen ne Josef ane, Josef laa dayge suugi äiñ äe gaa, laa dayge woge see äe gaè.

¹¹Wurpo Josef kal tiñma ti joñre äe, day jar maga hay wo liñ ni mono, jobo bay liñ ni boñ wa lay.

¹²Se kal yoo'ge de oçoçbe äen cam wiin ga: Suu de äi! AÀ kal men oçoçben go ne hen do ni, kal dañge wo go de ëee siigi.

¹³De maga se wo koge ga àa men oçoçben ne se do, dañ wo go de ëee siigi mono,

¹⁴AÀ kal ëe jar ma liñ ni äen wo le day wii ra gana: Ko wee ëa, àa baa je Hebre le mo deñ ma mbuë fo naa no. Blo mo deñ aà nduu äiñ äi ga se suu de äi, diñ ga ndi raw ngar jag go jag ciñ kloñ.

¹⁵De maga àa wo koge ga ndi go de mañ geçeçge ciñ, day ndi de ngar jag mono, aà kal men oçoçbe äen go äiñ äi ni kal dañge go de ëee siigi.

¹⁶AÀ kal laa oçoçbe Josefn äiñ äe lag ga haçaç pan tiñ äen mo a ge liñ ëa.

¹⁷Do kay nono, aà kal fer waçaçre ne hen do kay so ga: Gebe je Hebre maga ndo baan le ne naa mono, nduu see äi ga se mbuë fo äi.

¹⁸Do maga ndi kal mañ geçeçge go ciñ, ndi kal ngar jagge, aà kal men oçoçbe äen ti jeñ äi ni, kal dañge go de ëee siigi.

¹⁹De maga àa laa waçaçre waçy äe maga waçaç ne hen ga: Mokay diñ fen maga gebe äon joñ me de äe mokay no mono, pan tiñ Josefn le' go de wañ plañgadañ tu.

²⁰AÀ baa Josef äo' ti dañgay, ti ngeel maga dañgay mani wañ hay wo de ma' jag ni mono, aà äo'n ti dañgay ni.

²¹Manwur hay de Josefe, aà kal joñ de el äen ti äe. AÀ kal joñ ge ga Josef mo ko de el nen wañ ma waçaç ree dañgay wo no.

²²Wañ ma waçaç ree dañgayn kal kañ Josef gor dañgay ma äuy maga hay wo ti dañgay ni mono.

²³Wañ ma waçaç ree dañgayn wo bay de kañ ëiggi ko fen ma do Josefn wa has äuy, werga Manwur hay de äe. Joñre äe maga àa hay joñge äuy mono, Manwur hay kayge äe ni.

TIŞIŞGI WERE 40

Josef ti dañgay

¹Blam feçeçre sen wo mo deñ äuy, ti wurpo, je ma waçaç waçaçre yii ma hage ne wañn wo de je ma waçaç waçaçre hole ma hage ne hen mbuë wo jiili ne pan tiñ äaara wañ Ejipte.

- ²Jiili wañ Farawoñ kal ceege äe ne jar kluuri se äogn wo ti, je ma waçaç waçaçre yiin lay, je ma waçaç waçaçre holen lay.
- ³AÈ kal laa rage wo ti dañgay see wañ ma waçaç waçaçre sode mani wañ wo no, ti ngeel maga Josef de ma' jag ni mo lay no.
- ⁴Wañ ma waçaç waçaçre soden wo la kañ Josef gor rage saara na le ti dañgay ni mbagge. Josef hay ti joñre ti äaara.
- ⁵Ti wurpo nen suñgu po boñ, je waçaç waçaçre holen wo de je waçaç waçaçre yii mani wañ Ejipte maga hay wo de ma' jag ti dañgay mo no lwa' wo äog äuy. Ma wosela äuy mono naage wer äe sare.
- ⁶Josef a äiñ äaara de jag toñ ko rage, ko na saara go de car jiili.
- ⁷AÀ kal wii jag jar kluuri mani Farawoñ maga hay wo ti dañgay ni pan tiñ äaara ni ga: Diñ wer may ga nen äay wara ma sen de älagge no äa?
- ⁸AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur lwa'a, day jobo bay naa wer äe go ne wur wa. Josef wii ra ga: Äöë wer feçeçre wo na diñ ma Baa ga ge? Bag wee blam lwa'ge äayn me äa.
- ⁹Wañ ma waçaç waçaçre yiin la kal bag blam lwa'gen ne Josef so ga: Äil lwa'ge äin mono, koo tlalum hay yañ pel äi ka'a.
- ¹⁰Koo tlalum mokay jag do äe swa'a. De maga aà jaw wo so mono, aà kal fuëgi, blam äe kal joñ le'ge le go de ruggi.
- ¹¹Weehaçn yii mani Farawoñ hay do äi kay. Ndi kal hoo le'ge tlalum no, ndi haçaç äil weehaçn no, ndi haçnn ne Farawoñ äi coo do.
- ¹²Josef kal wiigi äe ga: Äodge wer äe mono: Jag do tlalum ma swa'n diñ naw swa'a.
- ¹³Naw gwa' swa' Farawoñ fer yañ mañ ti äo ciñ, kañ mo yañ ti ngeel joñre äo no, ndo haç weehaçn yii yañ ne Farawoñ do do maga ndo hay joñge äe tum no no, de maga ndo hay diñ je waçaç waçaçre yii mono.
- ¹⁴Ama, ni ndo ëig ti ti äi, de maga ndo da' see äo we no, ndi kam ndo joñ äil de el see äi, fer waçaçre äi ne Farawoñ, joñ nen äo' mege go äi tiñ sen lam no.
- ¹⁵Werga aè baa me le go äi sir ni jar Hebre wo, day ba lam pa no, ndi bay de joñ mopo maga aè äo' me ti dañgay ti ree äe wa hase.
- ¹⁶Je kluu ma waçaç ree holen ko ga aà äod wer äe de el ti äaän mani blo lan bagla mono, raw wii Josef ga: Ma äin ti lwa'ge äin mono, hole peçeç ma depuy hay de kañge ti äi ti yaçaçge swa'a.

¹⁷Äi yaçaçge ma ciñ tawn mono, fen maga je waçaç ree holen joñn ne Farawoñ mokay hay go äil äe ni äuy. Ama weere dweere kal wo age reege äe go ti yaçaçgen ti äi ta'a.

¹⁸Josef ga äodge wer lwa'ge äon mono: Yaçaçge ma swa'n diñ naw swa'a.

¹⁹Naw gwa' swa' Farawoñ mañge ti äo yañ ciñ haçaç dedań moge, aà äal mo yañ go ciñ jag koo day weere dweere reege wo nay äo yañ go.

²⁰Wur naw ma de swa'n ga diñ naw few biñgi wañ Farawoñ mono, aà kal joñ few ma kluu ne weere jaçaçre äen wo äuy. Aà kal mañ ti je kluu ma waçaç ree yiin wo de je kluu ma waçaç waçaçre holen wo go ciñ yoo weere jaçaçre äen wo no.

²¹Aà fer kañ je kluu ma waçaç waçaçre yii wo ti ngeel äe, je ma sen la kal haç weehaçn yiin ne Farawoñ do.

²²Ama aè raw äal je kluu ma waçaç waçaçre holen go ciñ jag koo do maga Josef hay äod wer äe nono.

²³Je kluu ma waçaç waçaçre yiin eig ti ti Josef gaè. Aà yaçaç ti go.

TIŞIŞGI WERE 41

Lwa'ge mani Farawoñ wo no

¹Kiñgi wo mañge äog mono Farawoñ kal lwa'ge. Aà hay de oole jag maarog deññe.

²Maare dere ma de goäre de wore renam kal wo laage le go nen maaroge, kal wo ya'ge reege ti jeñ bii ti'i.

³Blam äe maare dere ma tigriñ wo de bay wore de ngogre kal wo laage le go nen maaroge, kal wo lagge ti jeñ äaara jag maarog no.

⁴Maare dere ma de bay wore de ngogren wo la kal wo ree ma de goäre de woren wo go. Farawoñ kal mbe go puçygi so.

⁵Aà fer le' naa, se fer lwa' lwa'ge ma de äog pa.

⁶Heege ka' boñ, coore ma de ndar ti de wore laa wo ti le go see äe renam. Blam äe coore ma de bay wore de cweçd ti go de roège do leege ma nen wer kal wo laa ti le wer äaara.

⁷Coore ma de laa ti de bay wore de cweçdgen wo la kal wo lig ma de ndar ti de woren wo go. Farawoñ kal puçygi go. Mo kay diñ lwa'gen so.

⁸Ngeel wo go teege mono eiggi Farawoñ haçy go, aà kal ee jar joñ maaji ma äi sir Ejipten wo le de jar äe ma de ko reen wo le äuy. Farawoñ kal bag blam lwa'ge äen wo ne hara. Ama jobo kaçaç ma äod wer äaara go ne Farawoñ boñ gaè.

⁹Do kay nono, wañ ma kluu ma waçaç waçaçre yiin kal mañ waçaçre wii Farawoñ so ga na: Ndi fer wara ëiggi ti älagge äi no.

¹⁰Jiili Farawoñ hay cen ti weere jaçaçre äen wo no. AÄ hay joñ nen baa me ge, äo' me ti dañgay äi tiñ mani wañ jar koë soden wo no. Wuur de wañ ma waçaç waçaçre hole no.

¹¹Wuur kal lwa'ge nen suñgu po wurpo boñ. Wosela yoo wuur äuy, aè hay nen äod wer lwa'ge äe maga aà hay lwa'n go ne hene.

¹²Weel jar Hebre po hay yañ see wuur ni, diñ gebe wañ ma gor ti soden wo no. Wuur bag blam lwa'ge wuurn wo ne hene, aà äod wer äaara go ne wuuri.

¹³Feçeçre sen joñ ge wo nen joñge do maga aà äod wer äaara ne wuur no lay. Farawoñ fer kañ mege ti ngeel joñre äi no, aà äal wañ ma waçaç waçaçre holen go ciñ.

Josef naa wer lwa'ge mani Farawoñn wo go

¹⁴Farawoñ joñ nen ëe Josef le. AÈ kal äo'ge äe le go ti dañgayn deparday. AÄ kal ceçeç ti go, coo oçoçbe ti äe, kal woge äiñ Farawoñ.

¹⁵Farawoñ wii Josef ga: Ndi lwa'a. Jobo bay de kaçaçge ma äod wer äe wa. Day ndi laa ga ndo äod wer lwa'ge maga aà bag blam äe we ne ndo mono.

¹⁶Josef kal fer waçaçre ne Farawoñ ga: Bay diñ ndi wa! Fer ge waçaçre ma de el ne Farawoñ diñ Baa.

¹⁷Farawoñ kal wii Josef so ga: Lwa'ge äin mokay no. Ndi de oole jag maarog deñ.

¹⁸Ko na maare dere ma de goäre renam, de nay see ko wo wo de wore, ëii wo le go ciñ nen maaroge, kal wo ya'ge koëge ti jeñ maarog ti'i.

¹⁹Maare dere ma tigriñ wo renam, ko wo wo debay wore de haçaç debañ, de ngogre, bay wo de nay see wa, kal wo ëiigi le wer äaara. Ndi bay ba de ko te debay wore ma sen mokay äi sir Ejipte la wa.

²⁰Day ma debay wore debay nay seen ree wo ma de goäre ma tañgun wo go.

²¹AÄ kal wo lig rage go äil äaara, day ndo ko ra do ga saara bay de lig mo po wa nono. Ndo ko ra aà wo mbaara ti ngeel äaara debay wore do maga saara hay tañgu nono.

²²Day ndi kal puçygi go. Nen lwa'ge tigriñ, ndi kal ko laage ti coore de wore renam de ruggi laa wo le go see heege po boñ.

²³Laage ti coore ma tigriñ renam bay mbere nen de kre'ge go de roëge go do leege ma nen wer kal wo le jorge wer äaara.

²⁴Laage ti coore ma de kre'gen kal wo lig ma de laa ti de woren wo go. Ndi bag blam äe ne jar joñ maajin wo, ama jobo kaçaç ma äod wer äe go me gaè.

²⁵Josef wii Farawoñ ga: Lwa'ge maga Farawoñ lwa'n mono àà diñ mopo boñ. Baa kañ nen Farawoñ go ti fen maga se joñn ge mono.

²⁶Maare dere ma de wore renamn wo diñ kiñgi renam, laage ti coore ma de wore renamn wo diñ kiñgi renam. AÀ diñ lwa'ge po boñ.

²⁷Maare dere ma de ngogre debay wore maga ëii wo le wer ma tañgun wo diñ kiñgi renam. Day laage ti coore ma bay mbere maga go de roëge do leege ma nen wer wo diñ kiñgi renam de koñne.

²⁸Ti ngeel sen do maga ndi waçaçn ne Farawoñ la no no, Baa kañ nen Farawoñ go ti fen maga se joñn ge mono.

²⁹Ko ëa, kiñgi joñge yañ renam feçeçre joñge mbe äi sir Ejipte la äuy deñ.

³⁰Kiñgi ma de koñne a ge wo le blam äe renam, day ti yaçaçge feçeçre ma debań maga hay mo deñ go äuy, koñne ree ge sirn go äuy.

³¹Koñne maga a ge le mono, àà joñ ge de eegre debań, haçaç aè ko ge feçeçre ma debań maga hay äi sirn mo deñ gaa so.

³²Do maga lwa'gen dog Farawoñ äog mono sen diñ mo ma kañ nen ga Baa le go de sa' waçaçre se no, day àà joñn ge go deparday.

³³Patala daga Farawoñ mo baa jobo de ti, de ko ree, mo kañ ciñ ti sir Ejipte.

³⁴Daga Farawoñ mo hoo jar joñre po wo, mo lag ra tay ma de dwee feçeçre maga aè daèn ge äi sir Ejipte mo äuy nen kiñgi maga feçeçre mbe de sen deñ ëa mono.

³⁵Daga àà mo baa jag feçeçre maga àà daë ra nen kiñgi se ma de el maga a ge wo le mono. Daga aè mo tay ti coore ble ciñ nen äo äi leege ma Ejipten wo äuy, ma ëogge.

³⁶Sir Ejipte joñ ge yañ de reege ciñ de baa jag lag ëogge nen kiñgi ma renam maga koñnen ni mono, nen maga koñnen mo ree sirn go wa.

Josef kol diñ Minisdir ma Farawoñ

³⁷Waçaçre sen mokay coo jag Farawoñ de weejoçoçre äen wo äuy.

³⁸Farawoñ wii ra ga: Naa da' mbe jobo yañ do je ma ye' la ga de Nenterse Baa?

³⁹Farawoñ wii Josef ga: De maga Baa kañ nen äo ti sen mo kay, jobo ma de ti, de ko ree lay do ndo nono da' gaè.

⁴⁰Ndo joñ ge nen hayge ti tiñ mani äin diñ ndo. Jar sir äin äuy hoo ge wo sug ti waçaçre maga ndo waçë ge ra mono. Go de kañ mege ciñ ti äo diñ paale wañn tawa.

⁴¹Farawoñ wii Josef ga: Ko nen äo, ndi haç sir Ejipte mo do äuy ndo waçaç waçaçre äe.

⁴²Farawoñ naa boo ma ti weedo äen le, heen ne Josef ti weedo. AÀ kal laa oçoçbe leçeç ma kefkef ne hen ti, hee redew boo biñni ne hen soole.

⁴³AÀ kal hayge äe ciñ ti pus maga de seege wer äe tu mo no. Day aà ngar jag pel äe so ga: Laa koyoçgre! Diñ do kay nono, ga Farawoñ haç waçaçre sir Ejipte ne hen do.

⁴⁴AÀ wii Josef pa ga: Ndi diñ Farawoñ! Ndo haç faage mopo we gaa no, jobo mañ do ciñ gaa lay, mañ äaale äi sir Ejipte la gaa has lay.

⁴⁵Farawoñ kal kañ ëu ne Josef ga: Safnat-Payeneyag. AÀ kal haç Asnad may mani Poti-Feran je sië jag ma Onn ne hen waçy. Josef kal rawge rañ sir Ejipte.

⁴⁶Kiñgi Josef hay do swa'a, de maga aà wo pel Farawoñ wañ Ejipte mono. AÀ kal men Farawoñ go, rañ sir Ejipte go äuy.

⁴⁷Nen kiñgi ma renam ma nen ngeel maga feçeçre mbe deñ mono, sir joñ feçeçre debaň.

⁴⁸Josef tay ti feçeçre maga joñ wo nen kal sen wo äi sir Ejipte mo äuy. AÀ kal lag feçeçre reege ciñ äi leegen wo, äi leege ma honla se laa feçeçre maga hay joñ wo äi pay ma ti jeñ äe ni karra mono ni.

⁴⁹Josef tay coore ble do duguëgi ma jag maarog nono, haçaç aè kol men keege äe, werga ngaäa äe hay bay tinoo wa so.

⁵⁰Taňgu kiñgi koñnen wo mono, Asnad may mani je sië jag ma Onn hay biñ weere ne hen äoge.

⁵¹Josef kañ ëu ne ma taňgun ga Manase, werga aà ga: Baa joñ ga ti äi mo yaçaç gaali äin wo go, de tiñ mani pan äi no.

⁵²AÀ kal kañ ëu ma de äogn ga Efrayim, werga aà ga: Baa kol me je tesge äi sir maga ndi nen lawge ni mono.

⁵³Kiñgi maga feçeçre mbe nen äe deñ äi sir Ejipte cegaë wo go.

⁵⁴Kiñgi maga koñnen joñ nen äaara tĩĩ; wo wer do maga Josef hay waçaçn go no so mono. Koñne kal le'ge go äi sir wo äuy. Ama äi sir Ejipte äuy mo lay no, reege hay yañ mbe lay.

⁵⁵De maga koñnen laa do we ne sir Ejipte see lay no, jarn kal laa ro ne Farawoñ ti ma da' reege. Farawoñ wii jar Ejipte wo äuy ga: See wee see Josefe, ni nday joñ wee fen maga aà waçaçn ne nday mono.

⁵⁶Koñnen hay go de suuli äi sirn äuy. Josef kal bul jag ngeel haç reege ne jarn wo go äuy, yeë coore ble ne jar Ejipte wo. Koñnen yaë wer ciñ äi sir Ejipte.

⁵⁷Day le go äi sir wo äuy tu, aè nduu yee coore ble na Ejipte, see Josefe, werga koñnen hay go äi sir wo äuy de eegre debaň.

TIŞIŞGI WERE 42

Jakob laa jar ni äe wo wo Ejipte

¹Jakob kal koge ga coore ble yañ wo Ejipte. Do kay nono aà wii jar ni äe wo ga: Nday ko diñ kaçaçra?

²Aà day ga ndi laa na ga coore ble yañ wo Ejipte. See wee wo ni, wo wee yeege le ne naa ni, nen maga naa mo laä go wa, naa hay wee suggi.

³Heçeçre Josef wo hwal kal wo cegaëge wo go Ejipte ma yee coore ble.

⁴Jakob laa dayge men Benjame woge wer heçeçre Josefn wo gaa has, do heçeçne maga day la ree po ma tigriñ da'n wo ni pa.

⁵Jar ni Israyel kal wo woge yee coore ble yoo jar maga hay wo woge yeëge mo lay no, werga koñnen hay go de le'ge äi sir Kanaan.

Josef joñ heçeçre äen wo do maga se ko ra gaa nono

⁶Josef hay waçaç waçaçre sir no. Hay yeë coore ble go ne jar äi sir ni äuy diñ se. Heçeçre Josefn kal wo nduugi le' mondra de jel nen äaara gesiñ ne hen pele.

⁷Josef ko heçeçre äen wo, saara kal leë mondra ne hene. Ama aà kal joñ see äe waare pel äaara, aà waçaç waçaçre ne hara de charge paçaç, wii ra ga: Nday a le gene? Aà kal wo fer waçaçre ne hen ga: Le äi sir Kanaan, wuur a yee reege.

⁸Josef ko heçeçre äen wo no, ama ma äaara saara kon gaë.

⁹Josef kal ferge eiggi ti lwa'ge maga se hay lwa' ti äaara mono, day aà wii ra ga: Nday diñ jar age ko sirn koge. Nday a koge diñ ga nday da'a dehugli sirn nen äaä honla.

¹⁰Aà kal wo fer waçaçre ne hen ga: Baywa wañ äi, weere jaçaçre äon a wo yeege diñ coore ble.

¹¹Wuur äuy diñ jar ni jobo boñ. Wuur waçaç diñ waçaçre ma nen señ mbe, weere jaçaçre äon bay wo diñ jar ko ngeel wa.

¹²Aà wii ra ga: Bay po wa. Nday aè koge diñ ngeel hugli maga wo äi sirn lam no.

¹³Aà kal wo fer waçaçre ga: Wuur weere jaçaçre äon wuur diñ jar ni jobo boñ hwal ti äog le äi sir Kanaan. Day ma klee wuurn yañ le de gwa'ge liñ see pan wuuri, ma po boñ sen bay wa so.

¹⁴Josef kal fer waçaçre ne hara ga: Ndi hay wii wee patala ga ge, nday diñ jar ko ngeele.

¹⁵Mokay diñ faage maga aè lam nday ge de äe mono. Ndi ha' go ti caw Farawoñ, nday laa ge go ti ngeel mo ta' la gaa, hayga nday baa hen äay ma kleen we le gaa no.

¹⁶Äo' wee jobo yoo äay boñ ma woge kië hen äayn le. Ma äayn mo lay no, nday raw ti dañgay. AÈ lam ge nen waçaçre äay yañ ma koge ga hayga nday waçaç mbay na diñ cwaçy no. Bay wa no, ti ëu caw Farawoñ nday diñ jar ko sir no.

¹⁷AÀ kal joñge ga hoo ra äuy ti dañgay naw swa'a.

¹⁸Wur naw ma de swa'n mono Josef wii ra ga: Mokay diñ fen maga nday joñn ge mono, maga nday mo hay sugi, werga ndi joñ heçeçne Baa.

¹⁹Hayga nday waçaç mbay go na de nen señ no, daga hen äay po mo gwa' ti dañgay yoo äayn la ni boñ. Ma äayn see wee, hoo wee coore ble do äay ma woge haç reege ne jar ni äay wo,

²⁰day ni nday baa wee hen äay ma kleen le, nen maga aè mo da' wer go ne waçaçre äay no, day nday mo daë huli wa. AÀ kal wo joñge do sen nono.

²¹AÀ wii wo kaçaçra ti yoo äaara ga: Dosen nono, naa joñ älagge see hen naa no, werga naa ko heçeçne maga hay caa ne äil mono, de maga aà hay wii naa ga naa mo ko decoo se, naa laa dayge laa waçaçre äen gaa mono! Diñ wersen ga bon sen da' naa mokay so no.

²²Ruben kal mañ waçaçre wii ra ga: Ndi hay wii nday go ga? Ga Joñ wee weeln de ree ma kay wa ga? Day nday laa dayge laage äe gaë. Mokay so no, aè fer wii ci äe do naa so.

²³AÀ hay bay wo de koge ga Josef de laage äe wa, werga a hay fer jag äaara go ferge.

²⁴AÀ kal ya'ge wo go see äaara ma rage.

Jar ni Jakob fer wo äi sir Kanaan

AÀ kal ferge le fer waçaçre ne hara, blam äe aà kal baa Simeyoñ, bañn de cen de nen äaara.

²⁵Josef kal waçaçge ga: Bag ndar äaaran go ne hara de coore ble, day ni laa solay wosela wo ne hen äi ndar äen ni, haç reege ma ti faage ne hara ni. AÈ kal joñge do sen nono.

²⁶AÀ kal wo hoo coore ble äaara ti gerheçeç äaaran wo kal wo rawge.

²⁷Jobo yoo äaara kal bul jag ndar äen go ma haç haçaç ne gerheçeç äen ti ngeel maga naw baa ra ni mono, aà kal da' solay äen go de äo'ge jag ndarn la ti'i.

²⁸AÀ wii heçeçre äen wo ga: AÀ fer solay ma äin me, aà mo ti' jag ndar ma äin no. Do kay nono, jiili äaara kal dañ rage go. AÀ kal wo mbaara mboraw ëiggi sen ti holañ äaara mboraw so, day wo ga: Baa joñ sen see naa diñ may pala?

²⁹AÀ fer wo le see pan äaara Jakob äi sir Kanaan, kal wo bag blam waçaçre maaga hay daë ra le mo äuy no, aà wiin wo ga:

- ³⁰Blo maga diñ wañ waçaçre sirn mono, aà ru wuur ga wuur diñ jar age ko sir no.
- ³¹Wuur kal wiigi äe lay ga: Wuur waçaç mbe go ne hen mokay diñ nen waçaçre tu lay, wuur bay diñ jar age ko sirn wa.
- ³²Wuur jar ni pan wuur äuy wuur hwal ti äoge. Ma boñn bay wa so, ma kle wuurn patala yañ le de gwa'ge see pan wuur äi sir Kanaan.
- ³³Blo se maga diñ je waçaçre sirn la kal fer waçaçre ne wuur ga: Mokay diñ fen maga ndi lam ge nday ma koge ga nday waçaç mbay go na de nen señ mono. Men wee hen äay po biñ äi la boñ, hoo wee feçeçre ma woge haçge ne jar ni äay wo, see wee ni nday baa wee hen äay ma kleen le me.
- ³⁴Diñ do kay ga ndi ko ge yañ ga nday bay diñ jar age ko sirn wa, day waçaçre äayn mbe go de nen señ. Ndi haç ge hen äayn yañ ne nday ni nday seege mbay yañ äi sirn la haçy.
- ³⁵De maga aà wo wo lag feçeçre ma äi ndarn wo go so mono, wosela äuy kal da' suñgu äen wo de sa'ge äil äe ni. AÀ kon wo äuy de pan äaara, heçeçne kal joñ rage.
- ³⁶Pan äaara Jakob wii ra ga: Nday kië caa nen äi go see weere äin wo äuy so. Josef bay wa so, Simeyoñ bay wa so, nday baa ge Benjame! AÀ mo deñ äuy ferge le'ge na me ti.
- ³⁷Ruben wii pan äe ga: Ni ndo ii mbo weere äi ma äogn wo go, hayga ndi fer we le de Benjame gaa no. Han mbo me do, ndi fer ge mbi yañ le de äe.
- ³⁸Jakob day ga: Weel äin cegaë ge wo go wer äay ni gaa, werga hen äen hu go, aà gwa' boñ. Hayga ree po da'n we wo ti faage ni no, nday joñ ge diñ may la. Nday laa ge riñ äi ma de puyn wo nen lawge ni jar huli wo.

TIŞIŞGI WERE 43

Jakob yiñ jag ga Benjame mo see mbe so

- ¹Koñnen hay mbe jag haç paçaçre ne sirn do sen lam no.
- ²De maga aà taw wo ree coore ble maga aà hay hoo wo sen le äi sir Ejipte go taw mono, Jakob wii jar ni äe wo ga: Fer wee yee reege le ne naa me' ëa pa la!
- ³Juda kal fer waçaçre ne hen ga: Blon hay wii wuur le go de el celel ga: Naa yiñ gi gaa, hayga hen äay bay we wer äay ni wa no.
- ⁴Ti ngeel sen hayga ndo waçaç we ga ndo äo'n yañ ne wuur wer no, ni wuur wo yañ mbe yee reegen le ne ndo.
- ⁵Hayga ndo waçaç we ga ndo kaçaç ma äo'ge äe gaa has lay no, ni wuur wo gaa so lay, werga blon waçaç go ne wuur ga: Naa ferge yiñgi gaa so, hayga hen äayn bay we wer äay ni wa no.

⁶Israyel day ga: Nday joñ me de älagge no ma' na ga le la. Nday yoo' waçaçge ne blo sen ga hen äay yañ pa na gahaçyla?

⁷AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Blo sen baa wuu wii wer wuur de kawre wuur wo gum ga: Pan äay yañ mbe ëa yawla? Hen äay yañ yawla? Day wuur fer waçaçre ne hen ti wiiëgi äen wo no. Wuur kaçaç yañ mbe go ma koge ga aà waçaçge ga: Baa wee hen äay le yawla?

⁸Juda wii pan äe Israyel ga: Men weeln rawge wer äi. Nen maga wuur puëi, wuur raw, hayga naa waçaç we ga naa mo hay suggi, ndo, wuuri de jar ni naa wo no. Hayga naa waçaç we ga naa mo laä go wa no.

⁹Ndi yaçaçn yañ diñ see äi. Ndo fer ge wiigi äe diñ do äi. Hayga ndi fer we le de äe äiñ äo gaa no, hayga ndi fer we kañge mo pel gaa no, ni ndi joñ ge mbi diñ je älagge see äo ma tum so.

¹⁰AÀ ba mo ta' see äo wuur de hay yaçaç ti gaa no, wuur hay ba go patala de woge day le go de ferge äaale äoge.

¹¹Pan äaara Israyel wii ra ga: AÀ na no so lay no, açaç, joñ wee so. Hoo wee feçeçre ma de ra ëu ma äi sir wo la do äay, ma woge haç kado ne blo seno. Bom me' lay, yaçaçre me' lay, de feçeçre foçoçre, de Ladanum, de Pistas wo de Amande wo.

¹²Hoo wee solay do äay pur äaale äoge, fer wee hoo solay maga aà lagn le ne nday jag sag äayn wo ni mono, ti ga aà hay joñ nen äaara joñge laybla no.

¹³Baa wee hen äay no, puë wee go ciñ, fer wee wo äiñ blo se no.

¹⁴Daga Baa ma de Eegre Äuyn mo joñ ga nday mo ko decoo nen blo se no, day aà mo men hen äayn wo le ferge wer äay de Benjame! Ma äin tiga weere äin yeë wo mbaara nen äi go so, aà yeë wo mbaara so!

Josef fer yiñgi de heçeçre äen wo ma äaale äoge

¹⁵Jar sen la kal wo hoo kadon do äaara, hoo wo solay do pur äaale äoge, baa wo Benjame ni lay. AÀ kal wo pudgi cegaë wo go Ejipte, wo wo pel Josefe.

¹⁶De maga Josef wo ko Benjame wer äaara mono, aà kal wii je maga de hayle ti tiñ äen ga: See de jar sen wo liñ, ii mopo ni äo' hole werga jar ma sug wo mono, wuur ree wara de kaçaçra de ceege.

¹⁷Blon joñ do maga Josef waçaç ne hen nono, kal woge kañ jarn sen wo liñ ni Josefe.

¹⁸Heçeçne kal joñ rage de maga aè wo kañ rage liñ ni Josef mono, aà wo ga: Sen joñ diñ wer solay maga hay gwa' wurpo ti ma tañgun äi ndar naa wo la ga aè day rawge de naa mo sug no. Sen diñ ma laage ne naa ti, day ma kol naa do gebere de gerheçeç naa wo so.

- ¹⁹AÀ Kal wo ya'ge biñ je maga de hayle ti tiñ mani Josef jag tiñ, ma fer waçaçre ne hene.
- ²⁰AÀ wo ga: Kamkam wañ äi no, wuur hay cegad we le go yee reege tañgu la.
- ²¹Blam äe de maga wuur wo dayge, ti ngeel naw mono, wuur kal bul jag ndar wuurn wo go mono, ko na solay maga wosela hay wo de äe do de äo'ge jag ndar äen ni, ti ngeel paçaçre äen keëedde. Wuur le de ferge de äe do wuur la.
- ²²Wuur yañ mbe de age de solay ma tigriñ do wuur ma yee reege do wuuri. Wuur bay de ko je maga laa solayn wo äi ndar wuurn wo ni mo wa lay.
- ²³Je ma de hayle ti tiñn la kal fer waçaçre ne hara ga: Lag wee mbay jam, joñ wee heçeçne wa! AÀ diñ Baa äay no. Baa mani pan äay laa horog ne nday äi ndar äay no. Solay äayn da' mbe ndi we. AÀ kal äo' Simeyoñ le go äiñ äaara.
- ²⁴Blo sen la kal laa rage wo liñ ni Josefe. AÀ kal haç bii ne hara, saara kal yog äaale äaara go. AÀ kal haç haçaç ne gerheçeç äaaran wo lay.
- ²⁵AÀ kal wo baa jag kado äaara wo go lag gor Josef de maga aà age we liñ de ceege no, werga sug äaara hay laa go ga saara reege de ceege ni mono.
- ²⁶De maga Josef wo age liñ mono, aà kal wo haç Kado maga hay do äaara ne hen liñ ni, aà kal wo le' mondra gesiñ ne hen pele.
- ²⁷AÀ kal wii jam ma see äaara go wii day ga: Pan äay ma de taçaçbe maga nday hay waçaç ti äe mono, aà yañ mbe go de ele? AÀ yañ mbe tenen caw äa?
- ²⁸AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Weejoçoç äo pan wuur yañ mbe de ele, aà yañ mbe tenen caw äa. AÀ kal wo goëomge, le' wo mondra.
- ²⁹Josef mañ nen äe, kal ko hen äe Benjamin, je ni man äe no, day ga: Mo ye' diñ hen äay ma klee maga nday hay waçaç mbay ti äe mono? AÀ day pa ga: Daga Baa mo kañ bosa' mo ti weel äi!
- ³⁰Josef caa waçaçren ciñ, do ga saçy hen äen hay ban go debañ, day nen äe da ro. AÀ kal kalge tiñma ni äe, ya' rage.
- ³¹Blam maga aà yog nen äe go yogge aà fer kalge le go, kië eegre ma äaw see äe day ga: Hoor reegen go.
- ³²AÈ kal haç reege go ne hen sare, haç go ne heçeçre äen wo sare, ne jar Ejipte maga hay wo reege de äe go sar lay, werga jar Ejipte bay wo reege de jar Hebre wo wa, do ga jar Ejipte wo ga aà diñ fen hoor see.
- ³³Heçeçre Josefn kal wo lagge pel äe, de lagge ti ngeel biñgi äaara, ma kleen ti ngeel kiñgi äen lay. Day saara ngele, wosela er keçeç, mbe de ko kaçaçra koge lag koë so.

³⁴Josef kal hoo reege ma pel äen le ne hara, day Benjame kal da'ge pur äaale dwee dedañ ma jar lan wo no. AÀ joo wo, joñ wo fruygi de äe.

TIŞIŞGI WERE 44

Josef lam heçeçre äen wo no

¹Josef kal wii je ma ti tiñ äen ga: Bag ndar jarn wo go mo lag de reege, nen maga aà soë yañ do äaara mono, äo' solay ma wosela ne hen jag ndar äen ni.

²Ni ndo äo' weehaçn boo ma äin de solay coore blen äuy jag ndar mani ma klee no. Je ma ti tiñn la kal joñ fen maga Josef hay waçaç ne hen mono.

³De jag toñ, de maga ngeel tee go mono, aà kal men jar sen la wo mbaara rawge de gerheçeç äaaran wo mbaara so.

⁴AÀ hay laa wo wo go jag leege, bay wo de day ngeel po wa ëa, Josef wii je ma ti tiñ äen ga: Baa blam jar wo no, hoo ra: Wii ra ga: Diñ wer may ga nday coo de el de älagge la?

⁵Wañ äin joo diñ äil weehaçn boo se no, day ko ngeel ma pel lay na bay diñ de weehaçn boo sen wa? Nday joñ do sen no mo haç' nday joñ ni gaè.

⁶Je ma ti tiñn la da' ra, kal dog waçaçre sen ne hara.

⁷AÀ kal wo wigi äe ga: Wañ äin waçaçre ma sen do kay no mo kay waçaçge ne? Weere jaçaçre äon bay wo nen joñ joñre ma do kay no wa.

⁸De maga wuur fer le de solay maga wuur da'n äil ndar wuur wo haçaç le äi sir Kanaan mono. Sen joñge joñge ga wuur fer hoo solay noga boo biñni liñ ni wañ äon freñ ne?

⁹Yoo weere jaçaçre äon wo, je maga aè da'ge mopo we do äe mo hu go, day wuur de see wuur mo hay gebere ma wañ wuurn lay!

¹⁰Je ma ti tiñn la day ga: De ele! Ndi joñn ge diñ ti jag äay so! Je maga ndi da'ge mopo ti äe mono joñ ge diñ gebe äi. Ma äayn mono ree äay bay ni wa.

¹¹Wosela kal äo' ëee cwaa ndar äen go gesiñ deparday bul jage.

¹²Je ma ti tiñn la kal tiñi wer kië nen feçeçre äaaran ti ma nen kluu no, le' ti ma nen klee no. AÀ kal da' weehaçn boon äi ndar mani Benjame no.

¹³AÀ kal wo ngar oçoçbe ma ti äaaran go, wosela fer mañ ndar ne gerheçeç ti, fer wo äi leege.

Juda mañ waçaçre ma kay ti Benjame

¹⁴Juda fer wo de heçeçre äen liñ ni Josef ti ngeel maga saara hay le ni mo tigriñ, aà kal wo leëge gesiñ pel äe.

¹⁵Josef wii ra ga: Nday joñ sen mokay diñ may yaw ne? Nday bay de koge ga jobo do ndi nono de kaçaçe ma ko ngeel ma pel wa?

¹⁶Juda kal fer waçaçe ga: AÈ waçaç baa ne wañ äin mokay gahaçy pala? AÈ waçaç diñ may pala? AÈ kne'nge ba mokay la kne'ge pala? Baa da' weere jaçaçe äon wo de joñge ni gaa so lay. Wuur mo lag diñ gebere wañ äin de je maga aè da' weehaçon boo ti äe mo äuy mbe so.

¹⁷Do kay nono, Josef day ga: Joñ fo gaa ndi joñ dosen no gaè. Je maga aè da' weehaçon boo ti äe gwa'ge diñ gebe äi. Ama, ma äayn wo wee mbay da' pan äay jame.

¹⁸Do kay, Juda kal ya' see äe äiñ äe wiin ga: Ko mbo decoo äi wañ äi no, men weejoçoç äon fer waçaçe ne wañ äin äa pa, nen maga jiili äo mo cee mo wa. Ko äa, ndo na do Farawoñ ne tu mono.

¹⁹Wañ äin wii jag weere jaçaçe äen wo ga: Pan äay noga hen äay yañ yawla?

²⁰Wuur kal fer waçaçe ga: Pan wuur yañ de taçaçbe, hen wuur ma klee yañ maga aà biñn nen taçaçbe äen lay. Weel sen la hen äe hay yañ maga aà wo jar ni waçy, day se hu go. AÀ gwa' na boñ tu, day pan äe da ne.

²¹Ndo hay wii weere jaçaçe äon wo ga: Baan wee le go la ndi kon de nen äi de see äi äa.

²²Wuur hay fer waçaçe ne wañ äin ga: Weeln bay ma men pan äe go wa. AÀ ya' we go see äe la no pan wuur hu gi go.

²³Ndo hay wii weere jaçaçe äon wo ga: Hayga hen äay ma kleen aà we wer äay gaa no, naa yiñgi pel gaa so.

²⁴De maga wuur fer wo see weejoçoç äon pan wuur lam so no, wuur hay bag blam waçaçe mani wañ äin ne hene.

²⁵Pan wuur day ga: Fer wee yee reege le ne naa me' äa pa la.

²⁶Wuur hay fer waçaçe ne hen ga: Wuur kaçaç ma ferge gaè. Day, hayga hen wuur ma kleen yañ wer wuur ni no, ni wuur wo yañ mbe, werga wuur kaçaç ma yiñ pel de blo sen gaa, say ni hen wuur ma kleen mo hay wer wuur ni.

²⁷Weejoçoç äon pan wuur hay wii wuur ga: Nday de koge ga waçy äin hay biñ weere me äoge.

²⁸Ma boñn hay kal wo go liñ see äi la, ndi eig na ga mopo joñ baan mbe go an so, haçaç patala ndi ko nen äe gaè.

²⁹Nday raw we de ma kay la pa no, day ree po da'n we no, nday laage riñ äi ma depuyn wo nen lawge ni jar äi tu wo.

³⁰Patala ndi fer we wo liñ äiñ weejoçoç äon pan wuur ga weel maga eiggi äe de sa'ge de äe bay we wer wuur ni wa no,

³¹aà hu gi go, de maga aà kola ga weeln bay wer wuur la ni wa mono. Day weere jaçaçre äon joñ ge wo nen laa riñ weejoçoç äo pan wuurn nen lawge wo ni jar äi tu wo.

³²Werga weejoçoç äon hay fer waçaçre ti weeln ne pan wuur ga: Hayga ndi fer we le de weeln see äo gaa no, ndi joñ ge mbi see äo diñ je joñ ree ma ti ngeel äe gaa tum so.

³³Ndi kam ndo, patala men ga weejoçoç äon mo gwa' joñ gebe mo ti ngeel weel no, day weeln mo raw liñ wer heçeçre äen wo no.

³⁴Ndi fer ge wo da' pan äi mo caw la da'ge ne, hayga weeln bay we wer äi ni wa mono? O! Daga ndi mo ko lawge pan äin wa!

TIŞIŞGI WERE 45

Josef naa nen see äe go

¹See Josef laa äawge do äe pel jar maga wo de cir ti äe mo deñ gaa so. AÀ kal waçaçge ga laa jarn go äuy. Jobo kaçaç ma gwa'ge äiñ Josef ni gaa, de maga aà naa nen see äe heçeçre äen wo mono.

²AÀ kal naa geçeçge go ciñ rage. Jar Ejipte laa wo ne, jar ma liñ ni Farawoñ laan wo lay.

³Josef wii heçeçre äen wo ga: AÀ diñ ndi Josefe! Pan äi yañ mbe caw äa? Ama heçeçre äen laa wo kaçaçge ma fer waçaçre ne hen gaa, aà hay haçy wo go ne hen pele.

⁴Josef wii heçeçre äen wo ga: Ya' wee see äay le see äi. AÀ kal wo ya' see äaara le. AÀ day ga: AÀ diñ ndi Josef hen äay maga nday yeen go ga aè raw wo go de äe Ejipte mono.

⁵Patala law wee wa, jiili äay mo caa go ti maga nday yee me go, maga aè kol le go de äi lam wa, werga Baa äo' me le go pel äay la diñ ma yaçaç weege go suggi.

⁶Ko äa, koñnen go de joñ kiñgi äi sirn na äoge, day kiñgi gwa' ni dwee äa pa maga jobo mañge soñ do gaa lay, weege mopo gaa lay.

⁷Baa äo' me le go pel äay la diñ ma joñge ga nday mo caa wer go ti sir la wa, day ma joñge de äay sug go de yaçaçge ma kluu.

⁸Äo' me le go la bay diñ nday wa, ama diñ Baa. AÀ kañ me pan Farawoñ, je waçaç waçaçre tiñ mani äe no, je waçaç waçaçre sir ma Ejipten la äuy.

⁹See wee äiñ pan äi deparday, ni nday wiin wee do kay nono ga: Waçaç do kay nono diñ weel äo Josefe: Baa kañ me wañ Ejipte äuy. Cegaë le go äiñ äi la, yaçaç ti le wa.

¹⁰Ndo hay ge de tiñ äi sir ma Gosen, day ndo joñ ge go see äi la mañ, ndo, weere äon wo, moore äon wo, fiiri äon wo de dere äon wo, feçeçre maga ndo de äaara mo äuy no.

¹¹Go la ni mokay ndo ree ge yañ mbo, werga kiñgi koñnen gwa' ni dwee ëa pa. Do kay no mono, ndo laä ge go gaa, ndo, jar ni äo wo, de feçeçre maga ndo de äaara mo äuy no.

¹²Nday de koge de nen äay, day hen äi Benjame de koge de nen äe lay ga ti waçaçre ne nday mo ye' diñ ndi de see äi.

¹³Bag wee blam togoëge maga ndi de da'ge äe patala Ejipte mo äuy ne pan äi, de feçeçre maga nday koñ mo äuy. Ni nday cegaë wee le go de pan äi gusi.

¹⁴AÀ kal le'ge ne hen äe Benjamin soole kal rage, Benjame kal rage ne hen soole lay.

¹⁵AÀ kal klew heçeçre äen wo äuy de ro lay. Blam sen heçeçre äen kal wo ndalge de äe.

Farawoñ ëe Jakob wo go Ejipte

¹⁶Waçaçre sen kal dusgi wo go liñ ni Farawoñ ga heçeçre Josef nduu wo we. Sen kal cooge jag Farawoñ de weere jaçaçre äen wo lay.

¹⁷Farawoñ wii Josef ga: Wii heçeçre äon wo ga: Joñ wee do kay nono: Hoo wee feçeçre ne horog äayn wo ti, ni nday see wee äi sir Kanaan.

¹⁸Baa wee pan äay de jar ni äay wo äuy, ni nday fer wee le see äi. Ndi haç ge fen maga de wore äi sir Ejipte la yañ wee, nday ree ge noo sirn la yañ ge.

¹⁹Ndo mbo de faage ma wii rage pa ga: Joñ wee do kay nono: Hoo wee pus wo äi sir Ejipte la ma hoo weere äay wo de naare äay wo. Baa wee pan äay le ni nday aà wee le.

²⁰Joñ wee nen ëiggi ti mo maga nday menn ge le go mo wa, werga fen ma de wore maga joñ ge äi sir Ejipte lam äuy joñ ge diñ ma äay.

²¹Jar ni Israyel kal wo joñge do sen nono. Josef haç pus ne hara do maga Farawoñ waçaç nono. AÀ kal haç reege ma faage ne hara lay.

²²AÀ haç oçoçbe few ne hara äuy, haç solay boo ne Benjamin kiskis swa'a, haç oçoçbe few ne hen ni dwee.

²³AÀ coñ blore gerheçeç wo de ndar ti sug sug hwal de feçeçre ma de coçoçre ma äi sir Ejipte no, de maare gerheçeç de ndar ti sug sug hwal de coore ble, de hole peçeç, de reege ne pan äe, ma seege ge le ti faage.

²⁴Blam sen àà kal mbe joñ woso ne heçeçe äen wo so, day wii ra ga: Joñ wee dekwacy ne kaçacra ti faage wa.

²⁵AÀ fer wo ëiigi le go äi sir Ejipte ma woge äi sir Kanaan äiñ pan äaara Jakobe.

²⁶AÀ wiin wo ga: Josef yañ mbe tenen ëa, ba de waçaç waçaçe sir ma Ejipten äuy diñ se yaw. Ama, jag jiili Jakob hay mbe de wooge tel-tel ta'a, werga àà bay de yaçaçe äe wa.

²⁷AÀ kal wo bag blam waçaçe maga Josef hay fern ne hara mo äuy ne hene. AÀ kal ko pus maga Josef haçn le ma hooge äe wo mono. Diñ de sen so ga ëiggi Jakob pan äaara fer age see äe.

²⁸Israyel day ga: Sen kaçaç mbe we so! Weel äi Josef yañ mbe ëa pa! Ndi wo ge koge äe tañgu maga huuli baa ndi.

TIŞIŞGI WERE 46

Jakob cegaë wo Ejipte

¹Israyel kal rawge de feçeçe äen wo äuy. AÀ kal dayge Beer-Seba, kal joñ sii jag wo ne Baa mani pan äe Isagn ni.

²Baa kal waçaç waçaçe ne Jakob nen lwa'ge de suñ day wiin ga: Jakob! Jakob!

³Israyel kal fer waçaçe ne hen ga: Ndi yañ la! Baa day ga: AÀ diñ ndi Baa, Baa mani pan äo no. Joñ heçeçe ma cegaëge wo go Ejipte wa, werga wo ni mono, ndi kol ge sir ma kluu ti' yañ de äo.

⁴Ndi de see äi ndi cegaë yañ wo go wer äo Ejipte ni, ndi de see äi ndi fer yañ le go ëii moge, day Josef kad ge nen äo yañ.

⁵Jakob kal men Beer-Seba go. Jar ni Israyel kal wo mañ pan äaara de weere äen wo, de naare äen wo ti pus maga Farawoñ hay haçn le ma hoo rage mono.

⁶AÀ hoo wo horog äaara de feçeçe äaara maga saara hay daë ra le äi sir Kanaan mono. Jakob kal woge go Ejipte de jar ni äe wo äuy.

⁷AÀ hoo weere äen wo, moore äe ma twerpiirin wo, mayre äen wo de moore äe ma tenaaren wo, jar ni äe wo äuy, se hoo ra wo go Ejipte.

Jar ni Jakob wo

⁸Mokay diñ ëu jar ni Israyel maga nduu wo Ejipte mono. Jakob de jar ni äe wo. Ruben, jag mbarga äe no.

⁹Jar ni Ruben wo: Henog, Pallu, Hetsron wo de Kasmi.

¹⁰Jar ni Simeyoñ wo: Yemuwel, Yamin, Ohad, Yakim wo de Sohar, de Sawul je ni may jar Kanaan no.

¹¹Jar ni Lefi wo: Gerson, Kehad wo de Merari.

¹²Jar ni Juda wo: Er, Onan, Sela, Perets wo de Sera, ama Er hu wo le go de Onan äi sir Kanaan. Jar ni Perets joñ ge wo diñ Hetsron wo de Hamul.

¹³Jar ni Isakar wo: Tola, Pufa, Yob wo de Simron.

¹⁴Jar ni Sabulon wo: Sered, Elon wo de Yaleel.

¹⁵Mo lag diñ weere maga Leya biñ ra le ne Jakob Paddan-Aram mono, äo' may äe Dina go ni. Weere äen wo de mayre äen baa wo jag äuy nen jar do swa' ti swa'a.

¹⁶Jar ni Gad wo: Sifiyon, Hagi, Suni, Etsbon, Eri, Arodi wo de Areeli.

¹⁷Jar ni Aser wo: Yimma, Yisfa, Yisfi wo de Beriya, blam äe Sera maygeman äaara no. Jar ni Beriya wo: Heber wo de Malkiyel.

¹⁸Mo lag diñ jar ni Silpa wo, maga Laban hay haçñ ne may äe Leya mono. Silpa biñ ra ne Jakobe, aà wo äuy hwal ti hiira'a.

¹⁹Jar ni Rasel waçy Jakob no: Josef wo de Benjamin.

²⁰Josef biñ Manase wo de Efrayim wo go äi sir Ejipte de Asnad mani Poti-Fera je joñ feçeçe sië jag ma On no.

²¹Jar ni Benjame wo: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim wo de Ard.

²²Mo lag diñ weere maga Rasel biñ ra ne Jakob mono. AÀ wo äuy hwal ti naa.

²³Jar ni Dañ wo: Husim.

²⁴Jar ni Neftali wo: Yatseel, Guni, Yetser wo de Sillem.

²⁵Mo lag diñ jar ni Bilha wo, maga Laban hay haçñ ne may äe Rasel mono. Bilha biñ ra ne Jakobe. AÀ wo äuy renam.

²⁶Jar maga laa wo le go äiñ Jakob day wo wo de äe Ejipte bay kee naare weere äen wo ni mono, hay wo äuy do hiira' ti hiira'a.

²⁷Jar ni Josef maga aà biñ ra wo go Ejipte ni mono: Jar äoge. Ngaäa jar ni Jakob maga nduu wo Ejipte hay tay wo äuy do renam.

Jakob go Ejipte so

²⁸Jakob äo' Juda wo pel äe wii Josef ga se yañ go kolge Gosen.

²⁹Josef kal bañ pus äen ma woge caa pel pan äe Israyele. De maga aà kon no kay mono, aà le' ne hen soole ti ro haçaç haçaç ig wolañ.

³⁰Israyel wii Josef ga: Daga ndi mo hu mbi patala so. Werga ndi ko nen äo we, ndo yañ mbo caw ëa mono!

³¹Josef wii heçeçre äen wo de jar ni pan äe ga: Ndi wo see Farawoñ ëa, ndi wiin gi ga: Heçeçre äin wo de jar ni pan äi maga hay wo le äi sir Kanaan nduu wo we go see äi la.

³²Jar sen wo diñ jar koë horoge, werga aà wo de geçeç horoge. AÀ nduu wo de fiiri äaara, de dere äaara wo, de feçeçre äaaran äuy.

³³Day de maga Farawoñ ëege nday wee, day wiigi nday we ga:

³⁴Joñre äay diñ may la no, ni nday fer wee waçaçre ga: Weere jaçaçre äon hay wo geçeçge diñ horog le ti kleere äaara äaa haçaç patala, wuuri, paçaçre wuur wo. De faage ma sen do sen no kay ni nday lag yañ de tiñ Gosen, werga jar koë horog wo äuy wo diñ jar hoor see jar Ejipte wo.

TIŞIŞGI WERE 47

¹Josef kal woge wii Farawoñ, day waçaç ne hen ga: Heçeçre äin nduu wo we le äi sir Kanaan de pan äi, de fiiri äaaran wo de dere äaaran wo, de feçeçre äaaran wo äuy. AÀ wo wo mo lag äi sir Gosen no.

²AÀ hoo heçeçre äe po wo dwee wo kañ nen Farawoñ ti äaara.

³Farawoñ wii ra ga: Joñre äay diñ mayla? AÀ kal wo fer waçaçre ne Farawoñ ga: Weere jaçaçre äon wo diñ jar koë horog do maga paçaçre wuur hay wo le wurpo nono.

⁴AÀ wii wo Farawoñ pa ga: Wuur aà diñ ma joñge go äi sir la, werga haçaç maga horog reen wo bay wa so, werga koñnen de paçaç sir Kanaan. Men weere jaçaçre äon mo lag wo de tiñ äi sir Gosene.

⁵Farawoñ wii Josef ga: Pan äo wo de heçeçre äon nduu wo äiñ äo.

⁶Sir Ejipte wo pel äo mo ti' no. Lag pan äo wo de heçeçre äon wo ti ngeel maga de wore äi sirn lam no. Daga aà mo lag wo mbaara äi sir Gosen. Day hayga ndo da' jar maga wo de kaçaçge yañ yoo äaara ni no, ni ndo kañ ra koë horog äin wo no.

⁷Josef kal baa pan äe le kal kañ nen Farawoñ ti äe. Jakob kal kañ bosa' ne Farawoñ ti.

⁸Farawoñ wii Jakob ga: Kiñgi maga ndo de joñge äe caw mono gaçy ne?

⁹Jakob kal fer waçaçre ne Farawoñ ga: Kiñgi maga ndi de rañge de äe mo caw aà kis ti äe do swa'a. Kiñgi maga ndi joñn mo caw aà bay pur wa lay, se de gaali lay, aà day mani paçaçre äi maga hay joñ mbaara mo sug ti seele sen do sen no lay gaa äuy.

¹⁰Jakob kal kañ bosa' ne Farawoñ ti tigriñ, kal mbe naa see äe go pel Farawoñ so.

¹¹Josef kal lag pan äe wo de heçeçre äen wo, haç ngeel ma äaara ne hara äi sir Ejipte ti äaän ngeel ma de wore äi sir no, wo nen ti coçoç ngeel ma Ramses do maga Farawoñ hay waçaçn go nono.

¹²Josef kal haç reege ne pan äe de heçeçre äen wo, de jar mani pan äen wo äuy, see ngaäa weeren wo no.

Ëeñ maga Josef joñ ne de maga koñnen go de le'ge so mono

¹³Reege hay bay äi sir wa so äuy, werga koñnen hay kluu debaň. Sir Kanaan wo de sir Ejipte hay wo go de gayre do koñnen debaň.

¹⁴Josef baa jag solay maga hay äi sir Ejipte wo de sir Kanaan mo deñ äuy go, ti coore ble maga aà hay yeëge äe mono. AÀ kal laa solay sen mokay liñ ni Farawoñ.

¹⁵De maga solay ma äi sir Ejipte wo de ma äi sir Kanaan leë wo jag go mono, jar Ejipte kal wo nduugi äiñ Josef ga: Haç reege ne wuuri! Wuur mo laä mbe go pel äo diñ werga solay bay do wuur wa bla?

¹⁶Josef ga: Bag wee horog äayn wo le, ndi haç mbi reege yañ ne nday ti horog äayn wo no, hayga solay bay we wa no.

¹⁷AÀ kal wo hoor horog äaaran wo le, Josef kal haç reege ne hara ti piiri äaaran wo, ti fiiri äaaran wo de dere äaaran wo, ti gerheçeç äaaran wo. AÀ kal haç reege ne hara kal sen ti horog äaaran wo äuy.

¹⁸De maga kiñgi ma sen raw go mono, aà kal wo nduugi da' Josef deeboo äen pa. AÀ day wiin wo ga: Wuur yoñge wañ äin gaa, solay taw we go, day horog ma de fuçy no, wuur a we go de äaara ne wañ äin pa. Gwa' pel wañ äin diñ haçaçgesee wuur wo de sir wuur wo no.

¹⁹Wuur mo laä mbe go nen äo de sir wuur wo gla? Yee mbo wuur go de sir wuur wo äuy de reege. Wuur kol ge yañ diñ jar ma wañ äi no, wuuri, sir wuur wo no. Haç mo jo'ge ne wuur lay, nen maga wuur mo hay suggi, wuur mo laä go wa, day pa, daga sir wuurn mo gwa' wo go ko decoo wa.

²⁰Josef yee sir ma Ejipten wo go ne Farawoñ, werga jar Ejipte joñ wo mokay wosela äuy yee pay äen go do ga koñnen hay haç paçaçre ne hara debaň. Day sirn kal kolge go diñ mo ma Farawoñ.

²¹Jar ma äi sirn wo mokay la se kal tay ti äaara le go äi leege wo, go ti hagu Ejipte leñleñ äuy.

²²Ama, aà yee pay mani jar joñ feçeçre sië jagn wo gaa tawa. Werga Farawoñ hay yañ go de haç jag liñgi ma kay jar joñ feçeçre sië jagn wo. AÀ hay wo nen do Farawoñ, haç reege ne hara diñ se. Diñ wersen ga aà yee wo pay äaaran wo go gaè.

²³Josef wii jarn ga: Ndi yee nday we go wara de sir äayn wo ne Farawoñ. Mbere ma jo'ge mokay no, wo wee mbay jo' ngeel äayn ge wo so.

²⁴Wur maga nday wo weege äe mono nday haç ma de dwee äen ne Farawoñ, ma de naa äe maga sen gwa'ge mo lay no, nday hoo see äe mbere lay, tee lan nday ree de weere äay wo, de jar ma liñ ni äay wo lay.

²⁵AÀ day wo ga: Yaçaç mbo wuur go! Daga wuur mo ko decoo nen äo wañ äi, day ni wuur kolge mbe yañ diñ gebere Farawoñ.

²⁶Josef kal kol sen go mokay diñ jag liñgi maga joñge äi sir Ejipte haçaç wara. Jag liñgi sen waçaç ga ma de dwee feçeçre maga aà daë ra nen sir ma Ejipten wo diñ ma Farawoñ. Gwa'ge go diñ sir mani jar joñ feçeçre sië jagn wo tawa ga joñ diñ ma Farawoñ gaa mono.

Ëiggi Jakob ma blam taw wo no

²⁷Israyel kal joñge de tiñ äi sir Ejipte, äi sir ma Gosen. AÀ da' wo feçeçre äaara ni, tes wo, dus wo wo ngaäa debaã.

²⁸Jakob joñ kiñgi äi sir Ejipte caw hwal ti renam. Day kiñgi maga aà joñ caw äuy baa jag kisi, ti äe do nenma' ti renam.

²⁹De maga Israyel wo dayge de ngar ngeel maga se hu go so mono, aà kal ëe weel äe Josef day wiin ga: Hayga ndi yañ nen äo de el no, ndi kam mo, aà le hee do äo ti mankuçni äi lam no, ni ndo joñ de el see äi, naa gog wa. Tee me go Ejipte la wa!

³⁰Wur maga ndi suu gi we see pan äi wo no, ndo cegaëge wo go de äi see sir Ejipte, ma woge tee mege ti ngeel teer huli mani äaara no. Josef kal waçaçge ne hen ga ndi joñ yañ ti jag äo do maga ndo waçaç nono.

³¹Jakob day ga: Ha' go me ëa. Josef kal ha'ge go ne hene. Blam äe Israyel kal le' mondra mbe wo go ti ëere äen so.

TIŞIŞGI WERE 48

Jakob kañ bosa' ne jar ni Josef wo ti

¹Blam waçaçre sen wo mono, aè kal age wii Josef go bol ga pan äo de ceege. AÀ kal hoo jar ni äe ma äogn wo do, Manase wo de Efrayim.

²AÈ kal wii Jakob go bol ga: Ko nen äo weel äo Josef yañ le seege äiñ äo. Israyel kal coä see äe coä kal urgi go ciñ ti ëere ye'e.

³Jakob wii Josef ga: Baa ma de Eegre Äuyn naa nen le me Lus äi sir Kanaan. AÀ hay kañ bosa' me ti.

⁴Day wii me ga: Ndi tes mo yañge, ndi dus mo ge yañge, ndi joñ ge wer jar yañ de äo ngaäa ngaäa dusglugi. Ndi haçge sir sen la yañ ne wer mani äon wo no, maga aà mo hay diñ ma äi ma tum.

⁵Patala weere ma äog maga ndo biñ ra go äi sir Ejipte la tañgu age äi go äiñ äo Ejipte lam no, joñ ge wo diñ ma äi. Efrayim wo de Manase joñ ge wo diñ äi do Ruben wo de Simeyoñ nono.

⁶Ama weere maga ndo biñ sen wo blam äaara mo lay no, sen joñ ge wo diñ äo lay. AÀ da'ge wo tabul ma hooerge ma äaaran diñ äi sir mani heçeçe äaara ma kluurin wo no.

⁷De maga ndi fer le Aram mono, Rasel hu go ti faage äiñ äi äi sir Kanaan, go see Efrata gena'a. Ndi teen diñ ti ngeel sen ni, ti faage Efrata, ga diñ Betlehem mono.

⁸Israyel kal ko jar ni Josef wo day ga:

⁹Ma lag la diñ wose wo ne? Josef kal fer waçaçe ne pan äe ga: AÀ diñ jar ni äi maga Baa haç ra go me ti ngeel lam no. Israyel day ga: Ya' ra le me äiñ la no kay maga ndi mo kañ bosa' ne hara ti.

¹⁰Nen Israyel hay kol go de gayri do taçaçe so. AÀ hay bay de kaçaçe ma ko rage wa so. Josef kal ya' rage le äiñ äe. Israyel kal ëaw rage see äe, kal klew rage.

¹¹Israyel wii Josef ga: Ndi hay eig ga ndi ko nen äo gaa so, ko ëa Baa fer joñ ge ga ndi mo ko weere äo wo.

¹²Josef kal hoo rage le go ne pan äe äaale, kal le' mondra de jel nen äe gesiñ pel äe.

¹³Blam äe Josef kal hoo rage äog äuy, ëaw Efrayim ti äaň war äe, coñn ne Israyel ti äaň guur äe, Manase ti äaň guur äe coñn ne Israyel ti äaň war äe, kal ya' rage wo äiñ äe.

¹⁴Israyel kañ do äe ma war kañn ne Efrayim maga hay diñ ma kleen ti, day kal kañ do äe ma guurn ne Manase ti. AÀ hay joñ mbe de äe dosen nono re'e, werga Manase diñ jag mbarga no.

¹⁵AÀ kañ bosa' ne Josef ti, day ga: Daga Baa maga paçaçe äi Abraham wo de Isag hay see wo pel äe, daga Baa maga koë me de wur maga ndi tiñi wer go caw haçaç wara,

¹⁶daga je peelee maga yaçaç me go jag älaggen wo mo äuy mo kañ bosa' ne weere sen wo ti! Daga ëu äi mo gwa' go see äaara, de ëu Abraham wo de Isag paçaçe äin wo no. Daga aà mo dus wo ngaäa ti sir no.

¹⁷Josef ko mokay do maga pan äe kañn coo jag äe gaa, de maga aà kañ do äe ma warn ne Efrayim ti mono. AÀ mañ do pan äe le go ne Efrayim ti, ma ya'ge kañge äe go ne Manase ti.

¹⁸Josef wii pan äe ga: Bay dosen no wa baba, werga ma kay la diñ jag mbarga no, kañ do äo ma warn ne hen ti.

¹⁹Pan äe laa dayge gaa, day ga: Ndi yañ mbi de koge weel äi! AÀ yañ mbe nen äi. AÀ de see äe joñ mbe yañ je jar lay, aà de see äe joñ mbe yañ kluu lay. Wer mani äen joñ ge mbe yañ diñ sir wo ngaäa lay. Ama hen äe ma ti äen kol ge kluu de dañge äe, wer mani äen joñge mbe yañ diñ wer sir wo ngaäa lay.

²⁰AÀ kal äo' bosa' ne hara ti wursen so day ga: Diñ see äo ga Israyel kañ ge bosa' yañ ga: Daga Baa mo joñ mo do Efrayim, do Manase nono! AÀ kañ Efrayim go tañgu Manase.

²¹Israyel wii Josef ga: Ko ëa, ndi day na ndi hu go! Ama day Baa joñ ge yañ de äay, aà fer ge yañ de äay äi sir mani paçaçre äay wo no.

²²Ndi haç ge ne ndo ciñ ti äon de dañ heçeçre äon wo diñ Sikem maga ndi yaçaçn do jar Amorid wo de moslam wo de waa mono.

TIŞIŞGI WERE 49

Jakob haç bosa' äen ne jar ni äe wo

¹Jakob ëe weere äen wo le, day wii ra ga: Tay wee ti see äay, day ndi ngaä ge fen maga joñ ge nday yañ nen ngeel ma wurpon ne nday.

²Tay wee see äay ni nday co' wee suggi, jar ni Jakob wo! Co' wee sug pan äay Israyele!

³Ruben, ndo jag weel äi no, Eegre äin wo de jag crew ma kiñkiñ ëa no, Pel go tinoo caw, pel de baa wuu,

⁴Ndo diñ blam bii ma yugi giggiggi. Mbe ane, ndo joñ ge diñ je ma pel taw gaè. Ndo ëii go ti fen suuli pan äo, Ndo kañ ëag go ne ngeel suuli äi see de ëiigi ti äe.

⁵Simeyoñ wo heçeçrebe de Lefi, Jawre ma do äaaran wo diñ feçeçre fijëgi kemaykemay,

⁶Daga ndi mo kal yoo äaara ti waçaçre äaara ni wa, Daga ëiggi äi mo tay de äaara yoo tayge äaaran ni wa. Werga de äil saçaçge äaara aà id wo jare. Day de faage haçaç äaaran aà car wo kerdew blore dere wo go

⁷Faëge mo hay go ti saçaçge äil äaaran, werga aà raw wo girgiri, Ti tijëgi de wañ äaara no, werga aà id huli! Ndi car ge äil äaara go ni Jakobe, Ndi dus gi äil äaara go ni Israyele.

⁸Juda, ndo da'ge togoëge ma heçeçre äon wo yañ Ndo kañ ge do ne jar hee äon wo gore. Jar ni pan äo leë ge wo mondra yañ mo pele.

⁹Juda diñ mingir ma jaçaç. Ndo fer le de baa n aè y jage, weel äi! AÀ goëom de koyočgre, aà suu do mingir nono, Do man mingir nono: Wose urn yañ go ciñ ne?

¹⁰Graw ma waçaçre jar ya' ge go see Juda haçaç gaè. Fen ma kañ nen ti je äod jag liñgin ya' go see baale äe haçaç gaa lay, haçaç go ti wur maga Silo a ge mono, Day wer jar hoo ge wo sug yañ ti äe.

¹¹AÀ sa' gerheçeç äen äi tlalum Day sa' weel gerheçeç äen ti koo tlalum ma de wore dañge no AÀ yog oçoçbe äen nen yii, Yog oçoçbe äe ma kluun nen ci bii tlalum no.

- ¹²Nen äe go de corge do yii, Day sañ äe go de piiri do paçaç.
- ¹³Sabulon hay ge ti jeñ maarog wo, AÀ oo ge yañ ti jeñ daage wo Hagu äen mbeë ge wo wo go nen Sidoñ.
- ¹⁴Isakar diñ gerheçeç ma de goäre de ele, Ga suu ti holañ kaw ma äog wo no.
- ¹⁵AÀ ko ga ngeel maga se ig ni de ele, Day ko ga sirn de coçoçre. AÀ haëam bay äe ne paçaçren were, AÈ kañ ne go ti joñre ma do dole.
- ¹⁶Dañ caa ge kiida jar äen wo, Do äiñiñi mani Israyel ma lan wo no lay no.
- ¹⁷Dañ joñ ge diñ cwe ti faage, Diñ cwe yee ti ngeel seele, Lor diñriñ äaale piiri wo, Ga je ya' pir kal jwa'ge go gwabe.
- ¹⁸Ndi de kañ eiggi ti peçeçe äo no, O Manwuri.
- ¹⁹Gad mono, ngaäa mbol ge ne hen ti, Ama, se kol ge diñ je mbolge ne hara ti ma ndered rage go yaw.
- ²⁰Ni Aser mono, reege jaw ge yañ ge, Sir äen joñ feçeçe yañ do ma wañ nono.
- ²¹Neftali diñ man mene maga go de budgi, deparday, AÀ waçe waçaçre ma de wore wo.
- ²²Josef diñ jag do koo ma de rumgi ga tñiñi ti jeñ bii mañ, Do äe lir le go ti kore.
- ²³Jar waa jwag wo ne, jaçe wo nen äe go, AÀ jwag wo wo de waa, äo' wo wuy äe go,
- ²⁴Ama toñwaa ma äen bay deäayge wa, Day do äe de coäge ngarmase, wer eegre Baa ma de Eegre mani Jakob no. Diñ do kay nono, ga aà kol je koëge, Kol huuli ma Israyel no.
- ²⁵Kay ge ndo diñ joñre Baa mani pan äo no, Kañ ge bosa' mo ti diñ joñre je ma de Eegre-Äuy no Bosa' maga a ge wo le ciñ ti ngeel ma ciñ wo no, Bosa' maga a ge le gesiñ nen bii no, Bosa' maga a ge wo le diñ paçaç ma geçeçe weere wo.
- ²⁶Bosa' mani pan äon naa wo ti go, Ti bosa' mani paçaçre äin wo no, Haçaç go ciñ ti tipeçeçe huuli ma lablab ma tum wo no: Daga aà mo hay wo ti Josef Ciñ ti tipeçeçe yarma heçeçe äen wo no!
- ²⁷Benjame diñ waybaa ma cerag see, De jag toñ mokay aà ya' ree nay, De law mokay se ya' äes maga se yaçaçn le mono.
- ²⁸Wo mo lag so no diñ jar maga boo wo äiñiñi weere Israyel ma hwal ti äogn wo mo so no. Day mo haç' lay no, diñ waçaçre maga pan äaara waçaçn ne hara de kañge bosa' mo lay no. AÀ kañ bosa' ne wosela ti de bosa' ma äe.
- ²⁹Blam äe aà kal waçaç waçaçre ma kay ne hara. Ndi joñ ge nen rawge see jar äin wo so. Tee wee ndi äiñ paçaçre äi wo, äi rum huuli ma äi pay ma Efron je Hitid no.

³⁰Äi rum huuli ma äi pay ma Makpela, de ngafge de Mamre äi sir Kanaan mono. AÀ diñ pay maga Abraham yeen do Efron je Hitidn do ngeel teer huli no mono.

³¹AÈ tee Abraham wo de Sara na ni, aè tee Isag wo de waçy äe Rebeka na ni, ndi tee Leya na ni.

³²Pay wo de rum huuli äen äuy, aè hay yee ra do jar ni Hed wo.

³³De maga Jakob taw fer waçaçre äen go ne jar ni äe wo mo kay no, aà fer äaale äe go ti ëere, kal tawge go, aè kal yaçaç waare äe wo go äiñ jar ni äe wo.

TIŞIŞGI WERE 50

Ro huli Jakobe

¹Josef kal le'ge ne pan äe pele, gay do roo, kal ëawge äe see äe.

²Josef kal wii weere jaçaçre äe maga wo diñ dogdor ga aà mo kne' wo huli pan se, dogdorn kal wo kne' huli Israyele.

³AÈ joñ naw kne' hulin do naa. Jar Ejipte joñ wo naw rage äe do renam.

⁴De maga naw ro hulin cegaë wo go mono, Josef kal fer waçaçre ne jar ni Farawoñ wo. AÀ wii ra ga: Hayga ndi waçaç waçaçre la coo yañ jag äay no, wo wee fer waçaçre maga ndi waçaçn ge la ne Farawoñ:

⁵Pan äi hay wii me go ga ndi mo ha' go ne se ga: Koëa ndi day na ndi hu go! Ndo tee ge ndi diñ ti ngeel teer huli maga ndi yeen äi sir Kanaan mono. Ndi da ga ndi raw tee pan äi go ni, day ndi fer ge yañ le.

⁶Farawoñ kal fer waçaçre ne hen ga: See mbo tee pan äo do maga ndo hay ha' go ne hen nono.

⁷Josef kal rawge ma woge tee pan äe. Weere Jaçaçre mani Farawoñn naa wo wer äe äuy, maga wo go äaa liñ ni äe ni de jar kluuri ma Ejipte wo.

⁸Jar ni Josef wo äuy, heçeçre äen wo, tiñ mani pan äen äuy. Gwa' äi sir Gosen ni diñ kamliiri wo, de fiiri wo de dere wo tawa.

⁹Jar hay wo na tee äaara ti pus, tee äaara ti piiri, jar ma kañge äen hay ngaäa debaň tu.

¹⁰AÀ wo wo dayge ti yaage ma Atad mokay maga wo go faale Jurdeçeç äaňla mono, aà kal wo rage äe ni de ngarge jag de eegre debaň. Josef joñ naw haç togoëge ne pan äe ti ngeel ni naw renam.

¹¹Jar Kanaan ma äi sirn wo ni, ko wo ro huli se ma ti yaage Atadn de nen äaara. AÀ wo ga: Ko ro huli ma kluu ni jar Ejipte wo mo haç' ëa! Diñ wersen ga aè kal kañ ëu ne yaage se maga wo go faale Jurdeçeç äaňla ga Abel-Mitsrayim mono.

¹²Jar ni Jakob see wo ti jag waçaçre äen na diñ do kay nono.

¹³AÀ mañn wo le wo wo de äe äi sir Kanaan, teen wo äi rum huuli ma Makpela, maga Abraham hay yeen do Efron je Hitidn ga aà mo hay diñ ma se ma teer huli se, ga de ngafge de Mamre mono.

¹⁴Josef, blam maga se tee pan äe le go mono, kal ferge le Ejipte de heçeçre äen wo, de jar maga hay wo wo wer äe kañge äe ti huuli pan äe mono.

Blam huli Jakobe

¹⁵De maga heçeçre Josefn ko wo ga pan saara hu we go mo kay no, day wo ga: Hayga Josef caa hee we de naa, day poë naa we de älagge maga naa hay joñn de äe mo lay muy la!

¹⁶AÀ raw wii Josef ga: Pan äo hay waçaç waçaçre ma kay go tañgu huli äe.

¹⁷Nday fer ge waçaçre ma kay ne Josefe: O! Fug äil go ne heçeçre äon wo ti ree äaara no, ti älagge äaara no, werga aà joñ wo ndo de älagge! Fug äil go patala ne weere jaçaçre Baa mani pan äon wo ti! Josef laa waçaçre sen mono kal rage.

¹⁸Heçeçre äen kal wo age de see äaara le' mondara ne hen pele, day wo ga: Wuur diñ weere jaçaçre äo.

¹⁹Josef wii ra ga: Joñ wee heçeçne wa. Ndi ti ngeel Baa yawla?

²⁰Nday hay eig ga nday joñ me de älagge, day Baa koln go diñ de el ma äo' jag fen maga de joñge wara mo ti' no, ma yaçaç jar ma ngaään wo go mo deñ suggi.

²¹Wersen joñ wee heçeçne wa. Ndi äaw mbi nday yañ de weere äay wora. AÀ kal teñ nen äaara de ferge waçaçre ma ti äil äaara.

²²Josef hay wo Ejipte ni de jar mani pan äen wo, Josef joñ kiñgi kis ti äe hwale.

²³Josef ko jar ni Efrayim wo haçaç go ti moo äe ma de swa'a. Jar ni Makir je ni Manasen biñ wo ne hen äaale.

²⁴Josef wii heçeçre äen wo ga: Ndi day go hugi! Ama Baa a ge yañ ko nday, aà fer ge yañ wo go ëiigi de äay ti sir sen lam no, ma woge de äay äi sir maga aà hay ha' go ga se haçn yañ ne Abraham, ne Isag, ne Jakob mono.

²⁵Josef joñ ga jar ni Israyel mo ha' wo go ne se ga: Baa a ge yañ ko nday, day nday cegaëge yañ wo go de hm äi ti ngeel mo ta' la haçaç.

²⁶Josef hu de kiñgi kisi, ti äe hwale. AÈ kne' huli äe, aà äo'n äi kes le Ejipte.

LAAGE GO

LAAGE GO 1

BAA LAA JAR ISRAYEL WO LE GO EJIPTÉ Jar Israyel wo le jag gebe äi sir Ejipte

- ¹Mokay diñ ëu jar Israyel maga nduu wo Ejipte de pan äaara Jakob mono, wosela yoo äaara de jar ni äe wora:
- ²Aà wo diñ Ruben, Simeyoñ, Lefi wo de Juda.
- ³Isakar, Sabuloñ wo de Benjame,
- ⁴Dañ wo de Neftali, Gad wo de Aser.
- ⁵Jar maga biñ wo le go see Jakob hay wo äuy do renam. Josef hay wo go Ejipte pel ni so mono.
- ⁶Huli baa ge Josef go de heçeçre äen wo, de jar maga saara hay joñ de kaçaçra mo äuy no.
- ⁷Jar Israyel kal wo jawge, kal wo tesge, dus wo, kol wo ngaäa de eegre, haçaç sirn baa go de äaara.
- ⁸Wañ ma tigriñ po defay maga hay bay de ko Josef wa kal kolge ti sir no.
- ⁹Aà kal wii jar äen wo ga: Ko wee ëa, jar Israyel wo patala ngaäa debaň de dañ naa, wo de eegre de dañ naa lay.
- ¹⁰Patala naa see, naa joñ wee ëeñ go see äaara pel bole. Naa dig faage jawge äaaran go, nen maga tiga durgi po ur wurpo laybla aà tay wo de jar hee naan wo ma dur naa, day blam äe saara laa ge go äil sir no.
- ¹¹Aà ko do kay no so mono, kal kañ wañre joñre ma de dole wo pel äaara, kañ joñre ma de gaali ne hara ti ma gay coo äaara de koëkoëe. Diñ do kay nono ga jar Israyel joñ wo nen boo äi leege ma Pitom wo de Ramses, ga hay diñ ngeel lag feçeçre ma Farawoñ mono.
- ¹²Day so, de maga aè de joñ bon äaara debaň do kay no mono, saara ya' wer tesge wo ciñ ni debaň lay, aè kal ya' wer caa hee wo de jar Israyel wo pel ni debaň lay.
- ¹³Do kay no mono, jar Ejipte kal wo joñ gebe jar Israyel wo debaň.
- ¹⁴Jar Ejipte kol wo duniyaçn ne jar Israyel wo pel de gaali de haçaç debaň. Kañ wo joñre paçy ma naa brig ne hara ti, de wer joñre po ma äil pay wo. Aà diñ waçaçre debaycoçoçre po wora, maga aè hay kañ ra ne jar Israyel wo ti mono.

Farawoñ de joñ coo jar Israyel wo

- ¹⁵Wañ Ejipte kal fer waçaçre ne naare ma ko biñ naare mani jar Hebren wo, ga aè ëe lan Sifra, aà ëe ma lan ga Puwa.

¹⁶AÀ wii ra ga: De maga nday le'e biñ naare mani jar Hebre wo we no, de maga aà wo hayge ti paale so mokay, aà biñ we twar no, ni nday 'warn go, aà yañ twaɣy lay no ni nday men se no.

¹⁷Ama naare ma ko biñ naaren kal wo joñ heɣeɣne Baa, laa wo dayge joñ fen maga wañ Ejipte wii ra ti äe mo gaè. AÀ kal wo mbaara men weere ma twerpiiri wo tenene.

¹⁸Wañ Ejipte kal ëe naaren wo le day wii ra ga: Nday joñ sen ga nday men mbay weere ma twerpiiri wo tenen na ga le äa?

¹⁹Naare ma ko biñ naaren kal wo fer waɣaɣre ne Farawoñ ga: Diñ werga naare mani jar Hebre bay wo do naare mani jar Ejipte wo no wa, aà wo de eegre. De maga waɣy ma ko biñ naaren wo dayge mokay da' la saara biñ we go.

²⁰Baa kal woo naare ma ko biñ naaren wo no, jarn kal tesge kol wo de eegre debañ.

²¹Wer maga naare ma ko biñ naare sen la joñ wo heɣeɣne do Baa mono, Baa kal haɣ feɣeɣre ne tiñ äaaran wo no.

²²Do kay no mono, Farawoñ kal fer waɣaɣre ne jar äen wo ga: Nday laa ge weere ma twerpiiri maga biñgi wo mo äuy go nen maarog Nil, day ni nday men wee ma tenaaren wo äuy lay.

LAAGE GO 2

Biñgi Moyis wo de klee äe

¹Blo po ti feele mani Lefi no, hay da waɣy äen ti wer mani Lefin lay.

²Waɣy sen la kal mañ äiili kal biñgi tware. Waɣyn la wo koge ga mbargan de wore mono, aà kal yoñge äe few swa'a.

³AÀ day ta' aà laa yoñge do äe gaa so, se raw joñ mopo de firibii do kerge nono, dam äil äe go de ele, neë nen äe go de bitum wo de bitum de wore, kal äo' mbargan ni kal rawge äo'ge äe jag maarog Nil yoo firibii.

⁴Maygeman mbargan la kal ooge wo go haɣaɣ deñ ma ko fen maga da'ge mbargan mono.

⁵May mani Farawoñ kal age jag maarog Nil blumgi, kaɣaɣre äen kal wo mañ jeñ bii. Nen äe kal ko kergen wo yoo firibii haɣ'aɣ, aà kal äo' maygebe äe po wo mañge äe.

⁶AÀ kal bul jag äe go, kal da' weel ma twar wo äil äe ti ro ni ti'i. AÀ kal ko decoo nen äe. AÀ day ga: AÀ mokay diñ mbarga mani jar Hebre wo!

⁷Do kay nono, maygeman weeln la day ga: Ndo de saɣy maga ndi mo wo kië waɣy ma geɣeɣge äe ne ndo yoo naare mani jar Hebre wo, ma haɣ paɣaɣ ne heɣn bla?

⁸May mani Farawoñ kal fer waçaçre ne hen ga: See mbo. Maygeman weeln kal rawge kië man weeln le.

⁹May mani Farawoñ wiin ga: Mañ mbargan mokay no haç paçaç ne hene, ndi poë mo yañge. Waçyn kal mañ mbarga no, kal haç paçaç ne hene.

¹⁰De maga àà geçeç go geçeç so mokay, àà kal woge de äe ne may mani wañ Farawoñ no, se kal joñge äe do mbarga äe nono. AÀ kal kañ ëu ne hen ga Moyis, werga àà kal waçaçge ga ndi naan le go nen bii.

Moyis joñ nen dañge wo go äi sir Madiyañ

¹¹De ngar ngeel sen mokay Moyis joñ kluu go so, àà kal woge see heçeçre äen wo, àà ko joñre maga àà joñ bon heçeçre äen wo de äe de nen äe. Ti wurpo àà kal ko je Ejipte po de mbar je Hebre po yoo heçeçre äen wo.

¹²AÀ kal ko nen go ti äe degarra äuy, jobo bay caw wa. Se kal 'war je Ejipten go, raw yoñge äe nen duguëgi.

¹³Ti wur ma tigriñ àà kal kalge go, kola jar Hebre wo de joñ dekwaçy ti holañ äaara la lagge. Day àà wii je maga äe co gaa la ga: Ndo mbar kan äon na ga haçy pa so la?

¹⁴Blo sen la kal fer waçaçre ne hen ga: Äa wose kañ mo wañ ma car kiida wuur lam äa? Ndo eig na ga ndo 'war me go do maga ndo 'war je Ejipten go no pa ga pa? Moyis kal joñ heçeçne, àà raw eiggi ga waçaçren la aè joñ go de koge äe.

¹⁵Waçaçre sen mokay Farawoñ wo ge laage äe, kal kië faage ma 'war Moyis go. Moyis kal dañge wo go see Farawoñ haçaç, kal rawge wo go äi sir Madiyañ. AÀ wo mokay kal hayge jag gutug po mbañ.

¹⁶Je moobe ma joñ sië jag ma äi sir Madiyañ la ni mono, mayre äe yañ renam. Mayren la kal wo age äaa bii. AÀ Kal wo bag daage ma haç bii ne horog mani pan äaaran wo go.

¹⁷Jar koë horog po kal wo age le, raw wo nii rage. Do kay no mono, Moyis raw urgi go ciñ, raw kay ti äaara, kal haç bii ne horog wo no.

¹⁸De maga àà wo wo liñ see pan äaara Reuwel mono, àà kal wii rage ga: Nday fer ma sen le wara deparday ferge ne?

¹⁹AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Je Ejipte po yaçaç wuur go do jar koë horog wo no. AÀ äaa bii ne wuur ni pa yaw, haç bii ne horog wo no.

²⁰AÀ kal wii mayre äen wo ga: AÀ gene? Nday men blo ma do kay le go na gahaçy pa? ëenn wee le maga àà mo ree mopo me' äa.

²¹Moyis kal eiggi ga se mo hay pel blo sen ni, blo sen kal haç may äe Sefora ne hen waçy.

²²Aà kal biñ mbarga ma tware, Moyis kal kañ ëu äe ga Gersom, werga aà kal waçaçge ga, ndi de hayle äi sir waare.

Baa baa Moyis ma yaçaç jar Israyel wo go

²³Ge mbe go wolañ blam sen so mono, huli kal baa wañ Ejipte go, day jar Israyel wo mbaara jag ndumgi do gebe sen lam no, jag ngarge jage. Ngarge jag se ma do geben mokay la ëii wo go haçaç da' Baa.

²⁴Baa kal laa ndumgi äaara no, kal ëiggi ti tayge jag äe maga se hay tayn de Abraham, de Isag wo de Jakob mono.

²⁵Baa kal ko jar Israyel wo, aà kal ko decoo äaara.

LAAGE GO 3

¹Moyis hay koë horog mani yaa äe Jetro je sië jag ma Madiyañ caw. Ti wurpo se kal fer horogn wo wo nen faale puuli no kay, kal age Horeb, ti huuli mani Baa no.

²Je peelee Manwur kal naa nen see äe ne hen nen wuu de yaçaçge yoo liri. Moyis ko nen äe, yoo lirn hay go äuy diñ wuu, day wuun bay roëge äe wa.

³Moyis kal waçaçge ga, ndi kol go de el ma ko mo se maga naa nen see äe kluu mo haç' ëa. Diñ wer may ga lirn bay roëge wa mo ne.

⁴Manwur wo koge ga aà de kolge ma ko nen mono, Baa kal ëege äe le yoo lir no, day wiin ga: Moyis! Moyis! Aà kal yiñ jag ga: Ndi la! Baa kal ga:

⁵Ya' le la wa, ndar taarag ma äaale äon go, werga ngeel maga ndo de oole ni mo deñ aà diñ sir ma bay ëage.

⁶Aà kal waçaçge ne hen ni pa ga: Ndi diñ Baa mani pan äo no, Baa ma Abraham, Baa ma Isag, Baa ma Jakobe. Moyis kal yoñ nen äe go, do ga heçeçne hay joñ ne, ga day la se ko Baa go.

⁷Manwur kal waçaçge ga: Ndi ko mbi bon maga de joñ jar äin wo le Ejipte we, ndi laa mbi ro äaara do jar joñ bon äaaran we lay,

⁸Ndi ëii le diñ ma yaçaç rage go do jar Ejipte wo. Day diñ maga aà mo ëii wo wo go ti sir sen lam no, ma woge de äaara äi sir ma de ele, sir ma kluu, sir maga noo yoçoçre yuu wo ni de paçaç, ti ngeel maga jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Amorid wo, jar Feresid wo, jar Hifid wo de jar Yebus wo de lagge ni mono.

⁹Patala ngarge jag jar Israyel wo wo go haçaç da' mege, day ndi ko joñge coo maga jar Ejipte wo de joñ bon äaara mono.

¹⁰Patala see, ndi äo' mo ge wo äiñ Farawoñ, ni ndo kal le go de jar äin wo äi sir Ejipte, jar Israyel wora.

Baa naa nen ëu see äe ne Moyisi

- ¹¹Moyis raw wii Baa ga: Ndi diñ wose ma woge äiñ Farawoñ, day ma laage le go de jar Israyel wo äi sir Ejipte la?
- ¹²Baa raw wiigi äe ga: Ndi yañ de äo. Day fen kañ nen maga kañ ge nen äo ga ndi äo' mo diñ ndi mokay no: De maga ndo laa jar Israyel wo we le go Ejipte no, ni nday goñ ge Baa yañ ti huuli sen mo ka' la no.
- ¹³Moyis wii Baa ga: Ndi wo ge see jar Israyel wo so, day ndi wii gi ra so ga Baa mani paçaçre äayn äo' me le see äay. Day aà wii gi wo ndi we ga ëu äe gahaçyla no, ndi waçaçge ne hara gahaçy so la?
- ¹⁴Baa kal wii Moyis ga: Ndi diñ je maga ndi yañ mono. Aà kal waçaçge pel äe ni pa ga: Je maga aè ëen ga “NDIYAN” mono äo' me le see äay diñ se.
- ¹⁵Baa day wii Moyis pa ga: Wii jar Israyel wo do kay nono: Ga Manwuri, Baa mani paçaçre äay wo no, Baa mani Abraham, Baa mani Isag, Baa mani Jakob no, äo' me le see äay. Mokay diñ ëu äi ma tum no, mokay diñ ëu äi maga wer jar maga ndar ge wo le mo sarsar deñ äuy ëe ge wo ndi de äe mono.
- ¹⁶See, wo tay jar kluuri jar Israyel wo, day wii ra ga: Manwuri, Baa mani paçaçre äay wo no, naa nen see äe ne ndi. Baa mani Abraham, Baa mani Isag, Baa mani Jakob no. Aà waçaç ga: Nday ko mbay decoo we nen äi cwaçy, ndi ko mbi fen maga aè le de joñ nday de äe äi sir Ejipte we.
- ¹⁷Day aà kal waçaçge ga: Ndi joñ ge yañ nen hoo nday le go äi sir Ejipte, ti ngeel maga nday le nen coocoo ni, ma woge de äay ni jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Amorid wo de jar Feresid wo, jar Hifid wo, jar Yebus wo, ti sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni mono.
- ¹⁸Aà laa ge wo jag äo yañ, blam äe ndo, jar kluuri ma yoo jar Israyel wo no, nday wo ge äiñ wañ Ejipte, ni nday wiin wee gana: Manwuri, Baa mani jar Hebre wo no, naa nen see äe ne wuuri. Patala haç faage ne wuur maga wuur mo joñ siili seege swa' äi puuli ma woge joñ siëgi jag ne Manwuri, Baa wuur no.
- ¹⁹Ndi yañ mbi de koge ga wañ Ejipte men ge nday rawge gaa, koh eegre po mo rawn ba yaw.
- ²⁰Ndi coñ ge do äi yañ day ndi mbarge Ejipte yañ de feçeçre mbuëgi ma kluuri maga ndi joñ ge ra yañ ni äe. Blam feçeçre sen wo mono aà minge nday yañ rawge.
- ²¹Ndi joñ ge yañ ga jar äon mo ko de el nen jar Ejipte wo. De maga nday le' rawge we no, nday rawge do koë gaè.
- ²²Waçy ma honla äuy mo woge wii teäoole wo de haçaçre boo solay, de boo biñni, de oçoçbe wo do waçy leege äe noga may jar Ejipte maga liñ ni äe, ma lagge ne weere äay wo de mayre äay wo ti. Nday äo' ge coo jar Ejipte wo go na do kay nono.

LAAGE GO 4

Baa naa nen eegre äen ne Moyisi

- ¹Moyis kal fer waçaçre, day ga: Koëa, aà yaçaç ge wo waçaçre äin gaa, aà laa ge wo geçeçge äi gaè. Ama aà kal ge wo la ga: Manwur bay de naa nen see äe ne ndo wa.
- ²Manwur kal wiigi äe ga: Do äo mokay diñ mayne? AÀ kal ga: AÀ diñ graw.
- ³Manwur kal wiigi äe ga: Äo'n gesiñ. AÀ raw äo'ge äe gesiñ, grawn raw kol cwe, Moyis dañ de ëee do äe.
- ⁴Manwur kal wii Moyis ga: Coñ do äo hoo waale äe. AÀ raw coñ do äe kal hoo waale äe, cwen kal ferge kol graw ne hen do.
- ⁵Manwur kal wii Moyis ga: Yo, diñ do kay no so no ga ndo joñ ge ga aà mo yaçaç wo waçaçre äon, ga äo' ndo le diñ Manwuri, Baa mani paçaçre äaara wo no, ga naa nen see äe ne ndo, Baa mani Abraham, Baa mani Isag, Baa mani Jakob no.
- ⁶Manwur kal wiigi äe pa ga: Hee do äo äil äo. AÀ kal hee do äe äil äe, aà kal naa do äe le go, kola diñ maga do äe go de fuëgi de bigriw depuy kañkañ.
- ⁷Manwur day ga: Fer hee do äo äil äo. AÀ fer hee do äe äil äe, aà wo le go ferge naage äe mokay la kola diñ maga do äe go de ferge de el do hoçoçgesee ma äuyn nono.
- ⁸Manwur day pa so ga, hayga aà yaçaç wo waçaçre äon we wer fen kañ nen ma tañgun gaa no, aà yaçaçn wo yañ wer fen kañ nen ma de äog no.
- ⁹Hayga aà yaçaçn wo we wer feçeçre kañge nen ma äogn wo mo lag gaa äuy, day co'o wo sug äo we gaa äuy no, ni ndo ëa bii maarog Nil ni ndo kaan gesiñ. Bii maga ndo ëan le nen maarog Nil mokay la kol ge ci yañ go gesiñ ni.

Baa baa Aaron diñ je de äog Moyisi

- ¹⁰Moyis kal wii Manwur ga: O! Wañkluu, ndi bay diñ je maga waçaçre waçaç go jag äi gus wa. Sen bay diñ mo maga tiñi wer joñ mege na su wo de wese po la koë wa, aà na haçaç see äi de maga ndo tiñi ba waçaçre me ni mo haçaç no. Do ga jag äi bay go de walge waçaç waçaçre celel wa.
- ¹¹Manwur kal wiigi äe ga: Joñ jag ne jobo diñ wo la? kol jobo go mbululum noga go ndigriñ, ko nen noga go reçw diñ wo la? Bay diñ ndi Manwur wa?
- ¹²See mbo, ndi joñ ge yañ de jag äo, ndi had moge yañ de mo maga ndo joñ ge nen waçaçge äe mono.
- ¹³Moyis day ga: O! Wañkluu, äo' mbo je maga ndo nen äo'ge äe mono.

¹⁴Do kay nono, soçoçge äil mani Manwurn kal do' wuu ne Moyis ti, àà day ga: Hen äo Aaron maga diñ je Lefid mono baywa yawla? koëa àà le de seege mo caw pel äo no, de maga àà da' mo we la àà joñ mbe fruygi yañ jiili äe lay.

¹⁵Ni ndo fer waçaçre ne hene, haç waçaçren ne hen jage. Ma äin ndi joñ ge yañ de jag äo, de jag äe lay, day ndi had ge nday yañ de fen maga nday joñ ge mono.

¹⁶Aà waçaçge waçaçre yañ ti ëu äo ne jar no, àà joñ ge yañ do jag äo nono, ma äon ndo oo ge yañ ti ngeel Baa lay.

¹⁷Mañ grawn mokay la do äo, graw maga ndo joñ ge feçeçre ma kañ nenn wo de äaara mono.

Moyis fer da' jar äen wo

¹⁸Moyis kal mbe rawge so. Aà fer wo äin yaa äe Jetro mo kay wiin ga: Ndi kam mo, haç faage me ndi fer äin heçeçre äin wo Ejipte ma woge ko rage ëa, àà yañ wo mbaara sug ëa laybla no. Jetro kal wii Moyis ga: Wo mbo jam!

¹⁹Manwur kal wii Moyis le äi sir Madiyañ ni ga: See, fer Ejipte werga jar maga hay wo kië moge mo äuy huë wo we go.

²⁰Moyis kal baa waçy äe de weere äen wo, hoo ra ti gerheçeç hoo, kal ferge Ejipte. Aà kal mañ graw mani Baan do äe ni lay.

²¹Manwur kal wii Moyis ga: De maga ndo wo de woge Ejipte mo caw no, ko feçeçre mbuëgi ma kluuri maga ndi haç ra mo do mono: Ni ndo joñ ge ra pel Farawoñ. Ma äi ndi hig gi jiili äe yañ go, àà men ge jarn rawge gaë.

²²Ni ndo wii gi Farawoñ ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga Israyel diñ weel äi, jag mbarga äi no.

²³Ndi wii mo ga: Men weel äin rawge ma joñ peelee me. Ndo day we haç faage ne hen ga àà mo see gaa no, koëa ndi ii gi weel äon go, jag weel äo no.

²⁴De maga Moyis wo de seege ti faage so mono, àà wo dayge ti ngeel po maga se na ni. Manwur kal le'ege äe ti ngeel ni hay kië ga se 'warn go.

²⁵Sefora kal mañ huuli ma jag ndelem, kal caa äiñi weel äen go, kal äo'ge äe äaale Moyisi, kal waçaçge ga: Ndo see äi diñ war ma ci lay so.

²⁶Day Manwur kal menge äe. Diñ wersen àà kal waçaçge ga war ma ci, wer caage äiñi no.

²⁷Manwur kal wii Aaron ga: See wo äi puuli wo mono, ma caa pel Moyisi. Aaron kal rawge, àà kal yiñgi de Moyis äin huuli mani Baa no, àà kal klewge äe.

²⁸Moyis kal bag blam waçaçre mani Manwur maga äo'n le ne Aaron äuy, de feçeçre kañge nen maga àà hay ngaä ra le ma joñge mo äuy no.

²⁹Moyis kal wo mbaara mañ faage seele äaaran de Aaron so, àà kal wo tay jar kluuri ma yoo jar Israyel wo äuy.

³⁰Aaron kal ferge bag blam waçaçre maga Manwur hay waçaç ra ne Moyis mo äuy no, Moyis kal joñ feçeçe kañ nen wo pel jar ni.

³¹Jarn kal wo yaçaçge lay. AÀ kal wo laage ga Manwur nduu ko jar Israyel wora, werga àà hay ko joñge coo äaara no. AÀ kal wo goëomge, kal wo leë mondra.

LAAGE GO 5

Moyis wo wo de Aaron ni Farawoñ

¹Blam sen Moyis kal wo rawge de Aaron äiñ Farawoñ, day wiin wo gana: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani jar Israyeln wo: Ga men jar äin mo see wo ti puuli ma joñ few ma haç togoëge ne ndi.

²Farawoñ kal fer waçaçre ne hara ga: Manwurn nen äi diñ wose maga ndi mo yaçaç jag äe, ma men Israyel rawge ne? ndi bay de ko Manwurn wa, day ndi men ge Israyel rawge gaè.

³AÀ kal wo wiigi äe ga: Baa mani jar Hebre wo no naa nen see äe ne wuuri. Haç faage ne wuur ma seege nen siili swa' ti puuli ma woge joñ fen sii jag ne Manwuri, nen maga àà mo äo' bulfuçñ noga mo taw wuur go jag jaw wa.

⁴Wañ Ejipte kal wii rage ga: Moyis nday de Aaron, nday kië älag joñre jar wo ne hara jag gahaçyla? see wee ti joñre äay no.

⁵Farawoñ day ga: Koëa jar se maga biñ wo go äi sirn la wo patala ngaäa, nday kië ga nday naa ra go ti joñre no!

Farawoñ ya' bon jar Israyel wo wo ciñ pel ni

⁶Wursen tu, Farawoñ kal wii jar ko jar joñre jarn wo, de jar kluuri jar ko jar wo ga:

⁷Nday haç ge dramgi ne jarn wo ma ma' brig do maga nday hay joñge tañgu no gaa so, àà mo see wo mbaara patala kië dramgi äaaran diñ saara de see äaara.

⁸Joñ wee nen joñ dole äaara maga àà mo ma' wo brig go do ma seäaan no ma' no, naa wee mopo go see äe wa hase, werga àà wo diñ jar cwaçaçge diñ wersen ga àà ya' wo ngar jag po ga riñ ga "Naa see go joñ sii jag ne Baa naan po lay no"!

⁹Haç joñre ne hara do ma joñge, àà mo joñ wo ne, day àà eig gi wo ti waçaçre gete' gaa so.

¹⁰Jar ko jar joñren wo de jar kluuri ma ciñ ti jar ko jar joñren kal wo age wii jarn ga: Waçaç do kay nono diñ Farawoñ: Ga ndi haç dramgi ne nday gaa so.

¹¹See wee mbay kië dramgi äayn ti ngeel maga nday da' yañ ni mono, jobo naa go see joñre äayn gaa has lay.

- ¹²Jarn hoo nen cagge go äi sir Ejipte äuh ma kië dramgi ti ngeel maga fi ni mono.
- ¹³Jar ko jar joñren wo ti' wer äaara srogge ga: Taw wee joñre äay maga nday joñnen naw tum go, do maga dramgi hay seäaa la nono.
- ¹⁴Jar ko jar joñre maga Farawoñ kañ ra la, kol wo mbar jar Israyel maga wo de kañge ko heçeçre äaaran wo ga diñ wer may ga nday taw joñre ma'ge brig äayn go suu wo de wara do maga aà hay de ngaäge ne nday seäaa noga mo ne?
- ¹⁵Jar kluuri jar ko jar joñre ma yoo jar Israyeln wo la kal wo rawge ti ro äiñ Farawoñ ga: Ndo joñ weere joçoçre äon wo dosen no na gahaçyn pala?
- ¹⁶Aè bay haç dramgi ne weere joçoçre äon wo wa so hase, day aè wii wuur ga: Ma' wee brigi! Koëa, aè wañ weere joçoçre äon wo do ga aà wo de joñ ree po nono, ni paga jar joñ reen diñ jar äon wo yaw.
- ¹⁷Farawoñ kal fer waçaçre ne hara ga: Nday diñ jar cwaçaçge, jar cwaçaçge! Koëa, diñ wersen nday ga: Wuur raw joñ sii jag ne Manwuri!
- ¹⁸Patala see wee ti joñre äay no, aè haç ge dramgi ne nday gaa so has, nday ma' mbay brig dega' do ma seäaa nono.
- ¹⁹Jar kluuri jar ko jar joñre ma yoo jar Israyel kal wo koge ga aà kol saara nen coocoo ti maga aè waçaç ga: Nday naa ge go see brig maga nday ma'an ti naw tum mo gaè.
- ²⁰De maga aà laa wo le go ni Farawoñ mokay aà kal wo yiñgi de Moyis wo de Aaron maga hay wo gor rage.
- ²¹Aà kal wo wii rage ga: Daga Manwur mo ko nday, mo caa kiida äay, Farawoñ de weere joçoçre äen kol wuur de älagge diñ wer äay. Nday haç feçeçre durgi ne hara do ma taw wuur go.
- ²²Moyis kal ferge wo äiñ Manwuri day wiin ga: Wañkluu ndo joñ jar sen wo de älagge do kay no le la? Ndo äo' me ga le la?
- ²³Tiñi wer de wur maga ndo äo' me wo se Farawoñ ni mo haçaç ma fer waçaçre ti ëu äo mono, aè na jag äaara joñge de älagge, day ndo bay go yaçaç jar äon wo wa pa lay eç pala?

LAAGE GO 6

¹Manwur kal wii Moyis ga: Patala ndo ko ge fen maga ndi joñ ge Farawoñ de äe yañ. Eegre do po mañge do äe yañ day joñ ge dole äe yañ ma ni rage go äi sir äe no.

Baa ngaä ne moyis ga aà mo yaçaçge jar Israyel wo go

²Baa kal waçaçge ne Moyis tigriñ pa ga: Ndi diñ Manwuri.

³Ndi naa nen see äi ne Abraham, ne Isag, ne Jakob do Baa ma de Eegre Äuyn nono. Ama aà hay bay wo de ko mege ti ëu äi Manwur wa.

⁴Ndi hay go de tay jag de äaara, ma haç sir Kanaan ne hara, sir maga aà rañ wo ni, sir maga aà hay joñ wo ni mono.

⁵Ndi laa ndumgi jar Israyel wo ti maga jar Ejipte wo de joñ gebe äaara ndi kal ëiggi ti tayge jag maga ndi hay tay de äaara mono.

⁶Diñ wersen wii jar Israyel wo ga: Ndi diñ Manwuri, ndi yaçaç ge nday yañ go jag joñre maga jar Ejipte wo de kañge äe ne nday ti mono, ndi bud gi nday yañ go jag gebe no, ndi coñ ge do äi yañ ma yaçaç nday go de kiida ma kluuri wo.

⁷Ndi hoo ge nday yañ go diñ jar äi, ndi joñ ge yañ diñ Baa äay. Nday ko ge yañ ga diñ ndi Manwuri, Baa äay no, je ma yaçaç nday go jag joñre maga jar Ejipte wo de kañge äe ne nday ti mono.

⁸Ndi wo yañ laa nday äi sir maga ndi hay ha' go ga ndi haçn yañ ne Abraham, ne Isage, ndi haçn ge yañ ne nday maga nday mo lag ni diñ ndi Manwuri.

⁹Diñ do kay nono ga Moyis joñ nen fer waçaçre sen ne jar Israyel wo. Ama heçeçne wo de joñre gebe ma de gaalin hay mañ wo jag äaara go ma laa waçaçre Moyis no.

¹⁰Manwur kal fer waçaçre ne Moyis ga:

¹¹See, wii Farawoñ wañ Ejipte ga aà mo men jar Israyel wo rawge ma men sir äen go.

¹²Moyis kal fer waçaçre ne Manwur pel ni ga: Koëa jar Israyel day wo laa waçaçre äin gaa, Farawoñ laan ge mokay laage an la, ndi maga waçaçre bay go waçaçge jag äi gus wa mono?

¹³Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de Aaron, ti jar Israyel wo, wii ra ti Farawoñ wañ Ejipte lay, nen maga aà mo joñ wo nen laa jar Israyel wo le go äi sir Ejipte.

Ëu moore Moyis wo de Aaron

¹⁴Mokay diñ ëu jar Israyel wo de pan tiñ äaara wo no. Jar ni Ruben wo, jag weel Israyel no: Henog, Pallu, Hetsron wo de Karmi. Mokay diñ ëu jar ni Ruben wo ti moobe äaara.

¹⁵Jar ni Simeyoñ wo: Yemuyel, Yamin, Ohad, Yakin wo de Sosar, Sawul je ni may jar Kanaan no. Mokay diñ ëu jar ni Simeyoñ wo ti moobe äaara.

¹⁶Mokay diñ ëu jar ni Lefi wo ti kaçaçge mani äaara no. Gerson, Kehad wo de Merari. Lefi joñ kiñgi tenen caw kis ti äe do swa' ti renam.

¹⁷Jar ni Gerson wo: Libni wo de Simay ti moobe äaara wo.

¹⁸Jar ni Kehad wo: Amram, Yitsehar, Hebroñ wo de Usiyel. Kehad joñ kiñgi tenen caw kis ti äe do swa' ti swa'a.

¹⁹Jar ni Merari wo: Makli wo de Muski. Mokay diñ jar ni Lefi wo de ti kaçaçge äaara de wer mani äaara wo no.

²⁰Amram da waçy äen diñ Yokebed maga diñ naa äe. AÀ kal biñ Moyis wo de Aaron ne hene. Amram joñ kiñgi caw tenen kis ti äe do swa' ti renam.

²¹Jar ni Yetsehar wo: Kore, Nefeg wo de Sikri.

²²Jar ni Usiyel wo: Miskayel, Eltsafan wo de Sitri

²³Aaron da waçy äen diñ Elisaba may ma Aminadab hen Nasson ma twaçy. AÀ kal biñ Nadab, Abihu, Eleyasar wo de Itamar.

²⁴Jar ni Kore wo: Asir, Elkana wo de Abiyasaf, mokay diñ jar ni Kore wo ti moobe äaara.

²⁵Eleyasar je ni Aaron da waçy äen diñ yoo mayre ma Putiyel wo. AÀ biñ Fines ne hene. Mokay diñ ëu wañre feele mani Lefin wo de moobe äaaran wo no.

²⁶Mo so no diñ Aaron sen wo de Moyis sen so maga Manwur wii ra ga: Laa wee jar Israyel wo le go äi sir Ejipte ti sera'ge äaara sam taë taë, de gragge de feçeçre durgi.

²⁷Waçaç waçaçre ne Farawoñ wañ Ejipte diñ saara, ma laa jar Israyel wo le go äi sir Ejipte. Mo so no diñ Moyis sen wo de Aaron sen so.

Manwur fer dog waçaçre äe maga se hay waçaçn go ne Moyis mono

²⁸De maga Manwur fer waçaçren le ne Moyis äi sir Ejipte

²⁹mono, Manwur wii Moyis gana: Ndi diñ Manwuri. Fer waçaçre maga ndi waçaçn mo äuy ne Farawoñ wañ Ejipte.

³⁰Moyis kal fer waçaçre pel Manwur ni ga: Koëa waçaçre bay waçaçge jag äi gus wa, Farawoñ laa ge waçaçre äin mokay laage la?

LAAGE GO 7

¹Manwur wii Moyis ga: Ko nen äo ndi kol ndo patala do Baa pel Farawoñ nono, day hen äo Aaron joñ ge yañ diñ je ndar nen waçaçre ma jag äon go lay.

²Ma äon ndo sii gi fen maga ndi waçaçn ge mo äuy go. Day hen äo Aaron waçaç ge waçaçren ne Farawoñ wañ Ejipte maga aà mo men jar Israyel wo rawge ma men sir Ejipte go.

³Ma äin ndi hig gi jiili wañ Farawoñ yañ go, day ndi dus gi feçeçre kañ nen äin ge wo yañ de feçeçre mbuëgi äin wo äi sir Ejipte.

⁴Farawoñ co'ge sug äay gaè. Ndi baa ge do yañ ne Ejipte see, ndi laa ge jar äi jar Israyel ge wo yañ le go äi sir Ejipte sam taë taëe, de kiida ma kluuri wo debaň.

⁵Jar Ejipte ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, de maga ndi coñ do äi we äi sir Ejipte no, day ndi laa ge jar Israyel wo yañ le go yoo äaara.

⁶Moyis kal wo joñge de Aaron do maga Manwur waçaçn ne hara nono. AÀ joñ wo dosen nono.

⁷Kiñgi Moyis hay do nenma'a, kiñgi Aaron do nenma' ti swa' de maaga aà waçaç wo waçaçre ne Farawoñ mono.

Farawoñ laa dayge co' sug Moyis wo de Aaron gaa

⁸Manwur wii Moyis wo de Aaron ga:

⁹Hayga Farawoñ waçaç we ne nday ga: Joñ wee fen mbuëgi no! Ni ndo wii Aaron ga: Mañ graw äo no, äo'n pel Farawoñ, aà kol ge cwe yañ go.

¹⁰Moyis kal wo rawge de Aaron äiñ Farawoñ. AÀ kal joñge do maga Manwur hay wii ra nono. Aaron äo' graw äen pel Farawoñ de weere joçoçre äen wo, grawn kal kol cwe.

¹¹Ama Farawoñ raw ëe jar ëeñ ma äi sir äen wo de jar joñ maaji wo de jar joñ feçeçre mbuëgi wo. Jar joñ sañgun kal wo joñge de sañgu äaaran dosen no tawtaw lay.

¹²AÀ kal wo laa grawre äaaran wo gesiñ äuy, saara kal kol cwe wo. Graw mani Aaron kal lig grawre ma äaaran wo go.

¹³Jiili Farawoñ kal higgi go, aà laa dayge co' sug Moyis wo de Aaron gaa, do maga Manwur hay waçaçn go nono.

Waçaçre bulfuçñ ma tañgu no: Biin kol wo ci go

¹⁴Manwur kal wii Moyis ga: Farawoñ go patala de hig jiili. AÀ laa dayge men jarn rawge gaè.

¹⁵See äiñ Farawoñ de jag toñ, aà kal ge yañ le go ma woge jag bii, ni ndo caa pel äe wo jag maarog Nil ni. Ni ndo mañ graw maga hay kol cwe go mono do äo.

¹⁶Ni ndo wii Farawoñ ga: Manwur mani jar Hebren wo äo' me le äiñ äo ma wii mo ge ga: Men jar äin mo see wo ma woge joñ peelee me ti puuli day haçaç patala ndo laa dayge co' sug äaara gaa lay no.

¹⁷Patala Manwur waçaç do kay nono: Diñ do kay nono ga ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri. Ndi ma' bii maarog Niln wo de graw ma do äi no, aà kol ge wo go diñ ci.

¹⁸Ceçeç maga wo nen maarog Niln huë gi wo go, maarog Niln buu gi go, jar Ejipte ngar ge wo see äaara yañ de koë ga saara joo bii maarog Nil no.

¹⁹Manwur kal wii Moyis ga, wii Aaron ga: Mañ graw äo no coñ do äo ti bii mani jar Ejipte wo no, ti peyew äaaran wo, ti jag do Nil äaaran wo, ti gloñre äaaran wo, ti ngeel maga bii de bagge ni mo äuy no. AÀ kol ge wo yañ go diñ ci. Sir Ejipte äuy joñ ge yañ go de ci. Äi rum koore wo, de rum huuli wo äuy.

²⁰Moyis kal wo joñge de Aaron do maga Manwur wii ra nono. Aaron mañ grawn ciñ kal ma' bii ma äil maarog Nil no, de nen Farawoñ, de nen weere joçoçre äen wo lay. Bii ma äil maarog Nil wo äuy kol wo go diñ ci.

²¹Ceçeç maga hay wo nen biin huë wo go, biin kal buugi go, jar Ejipte hay bay wo nen joo bii Niln wa so, sir Ejipte hay go äuy diñ ci.

²²Ama jar joñ maaji ma äi sir Ejipte kal wo joñge de sañgu äaaran dosen no tawtaw lay. Jiili Farawoñ kal higgi go, aà laa dayge co' sug Moyis wo de Aaron gaa has, do maga Manwur hay waçaçn go nono.

²³Farawoñ kal ferge äi tiñ wañ äe no, waçaçre sen mokay laa kalge ne hen jiili gaa hase.

²⁴Jar Ejipte kal wo ya'ge ter bii go ti jeñ maarogn ma kië bii ma jooge, werga bii ma lan hay bay ma jooge wa so.

²⁵Naw kal joñge go renam blam maga Manwur hay ma' bii maarog Niln mono.

Waçaçre bulfuçn ma de äog no: Tigeçw wo

²⁶Manwur kal wii Moyis ga: See wo äiñ Farawoñ ni ndo wiin ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Men jar äin mo see wo ma woge joñ peelee me.

²⁷Hayga ndo waçaç we ga ndo men ra rawge gaa no, ndi laa tigeçw wo go äi sir äon äuy.

²⁸Maarog Nil def ge go de tigeçw, aà ëii gi wo yañ ma woge laage äi tiñ wañ äo no, tiñma äo maga ndo na ni mono, ti fen suli äo, liñ ni weere joçoçre äon wo, de mani jar sir äon wo äuy. AÀ joñ ge wo yañ ti ngeel jië feçeçre äayn wo de ngeel wañ ragen wo äuy lay.

²⁹Tigeçw ëidgi wo yañ mo ti, ëidgi wo yañ ne jar sir äon wo ti de weere joçoçre äon wo no.

LAAGE GO 8

¹Manwur kal wii Moyis ga wii Aaron ga: Ëaw do äo de graw äon ti peyewre wo, ti blam bii ma kleere wo, ti gloñre wo, laa tigeçw wo äi sir Ejipte.

²Aaron kal coñ do äe ti bii ma Ejipten wo. Tigeçw kal wo ëiigi le, suu wo go ti sir Ejipte.

³Ama jar joñ maajin kal wo joñge de sañgu äaaran dosen no tawtaw lay.

⁴Farawoñ kal ëe Moyis wo le de Aaron day wii ra ga: Tos wee Manwuri, nen maga aà mo ya' tigeçwn wo wo go see äi de jar äin wo no, ni ndi men jarn yañ rawge ma woge joñ sii jag ne Manwuri.

⁵Moyis kal wii Farawoñ ga: Faage ma sen diñ äo, maga ndo ngaä naw maga ndi mo tos Baa wo ti äo, ti weere joçoçre äon wo, ti jar sir äon wo, nen maga Wañkluu mo ya' tigeçw wo wo go see äo haçaç de tiñ äon wo äuy. Gwa'ge diñ ma nen maarog wo tawa.

⁶Farawoñ kal fer waçaçre ga: Toñ. Moyis day ga: AÀ joñge yañ dosen nono, nen maga ndo mo ko ga mopo ma de ngaäge de Manwur Baa wuur bay wa.

⁷Tigeçwn ya'ge wo yañ go see äo haçaç, see tiñ äon wo no, see weere joçoçre äon wo no, see jar sir äon wo no, gwa'ge diñ ma nen maarogn wo tawa.

⁸Moyis kal wo laage le go de Aaron liñ ni Farawoñ. Moyis kal ngar jag ne Baa ti wer tigeçw maga aà hay laa ra ne Farawoñ ti mono.

⁹Manwur kal joñge äe ti jag Moyisi, tigeçw ma liñn wo de ma äi feelen wo de ma äi pay wo äuy kal wo huëgi go.

¹⁰AÈ kal bag ti äe go ka'ka'a, sirn äuy yaçaç go de foçoçre äe.

¹¹De maga Farawoñ wo koge ga aà men se we ëa pa mokay kal hig jiili äe, laa dayge co' sug Moyis wo de Aaron gaa has, do maga Manwur hay waçaç go nono.

Waçaçre bulfuçñ ma de swa' no: Tenëe wo

¹²Manwur kal wii Moyis ga: Mañ graw äon ciñ ni ndo ma' äurgi sir de äe, ni aà kol ge tenëe yañ go äi sir Ejipte äuy.

¹³AÀ kal wo joñge dosen nono. AÀ raw mañ graw äen ciñ kal ma' äurgi sir de äe, se kal kol tenëe go ti jar tebere wo, ti horog wo äuy. Äurgi ma gesiñ äuy kol go diñ tenëe äi sir Ejipte äuy.

¹⁴Jar joñ maajin kal wo joñ sañgu äaaran ma kol tenëen lay, ama aà kaçaç wo gaè. Tenëen hay go ti jar tebere wo lay, ti horog wo lay.

¹⁵Jar joñ maajin kal wo wii Farawoñ ga: AÀ diñ do Baa! Jiili Farawoñ kal higgi go, aà laa dayge laa waçaçre Moyis wo de Aaron ga has do maga Manwur hay waçaç go nono.

Waçaçre bulfuçñ ma de naa no: Wuçy wo

¹⁶Manwur kal wii Moyis ga: Ur go ciñ de jag toñ mbuh wo da' Farawoñ. AÀ kal ge yañ go ma woge jag bii. Ni ndo wiin ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri. Men jar äin wo rawge ma woge joñ peelee me.

¹⁷Hayga ndo men jar äin wo we rawge gaa no, ndi laa ge wuçy yañ wo ne ndo ti, ne weere joçoçre äon wo ti, ne jar sir äon wo ti, ne tiñ äon wo ti. Tiñ jar sir Ejipte wo äuy bag ge yañ go de wuçy wo, aà joñ ge wo yañ go ti ngeel äuy.

¹⁸Ama wursen mokay sir ma Gosen joñ ge yañ sare, ti ngeel maga jar äin wo de lagge ni mono, wuɕy joñ ge ni gaa nen maga ndo mo ko ga ndi Manwuri, ndi yañ äi sir sen la.

¹⁹Ndi joñ ge yañ ga jar äin mo hay wo sar de jar äo no, fen kañ nen sen joñ ge mokay diñ toñ tu.

²⁰Manwur kal joñge dosen nono. Wuɕy kal wo age äi tiñ wañ mani Farawoñ ngaäa deba. Liñ ni weere joçoçre äen wo, sir Ejipte go de yaçaçge de wuɕy äuy.

²¹Farawoñ kal ëe Moyis wo le de Aaron day wii ra ga: Wo wee mbay joñ sië jag ne Baa äayn äi sir la.

²²Moyis kal fer waçaçre ga: AÀ joñ dosen no gaa, wuur joñge ne Manwuri, Baa wuur mokay diñ feçeçe sië jag maga joñ nen jar Ejipte wo de el gaè. Day so de maga wuur joñ siëgi jag ma do kay nono ga bay nen jar Ejipte wo de el wa we no, aà äod wo wuur go de huuli ga yaw pa?

²³Wuur joñ siili seege swa' ti puuli, wuur joñ ge sië jag ne Manwuri, Baa wuur no do maga aà waçaçn ge ne wuur nono.

²⁴Farawoñ day ga: Ndi men ge nday yañ rawge ma woge joñ siëgi jag ne Manwur Baa äay no, diñ ga nday raw mono nday wo haçaç gaa an tawa. Tos wee ti äi.

²⁵Moyis kal fer waçaçre ga: Ndi kal mbi go ëa so, ndi tos ge Manwur yañ. Toñ mono wuɕyn ya'ge wo yañ go see Farawoñ, see weere joçoçre äen wo no, see jar ni äen wo no. Amaa daga Farawoñ mo hay bag bii wuur ni caw ga day ge men faage ne jarn ma woge joñ siëgi jag ne Manwur gaè wa so hase.

²⁶Moyis kal le go liñ ni Farawoñ, kal tos Manwuri.

²⁷Manwur kal joñge do maga Moyis wii nono. Wuɕyn kal wo ya'ge go see Farawoñ, see weere joçoçre äen wo, see jar sir äen wo. Gwa' boñ gaa so äuy.

²⁸Farawoñ de sen ni tigriñ pa hig jiili äe go, laa dayge men jarn wo rawge gaè.

LAAGE GO 9

Waçaçre bulfuñ ma de dwee no: Ceege horog wo

¹Manwur kal wii Moyis ga: See, wo ni Farawoñ ni ndo wiin ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani jar Hebre wo no: Ga men jar äin wo rawge ma woge joñ peelee me.

²Day hayga ndo men ra we rawge gaa, ndo dig ra we pa no,

³koëa do Manwur joñ ge na ti horog äon wo maga wo go mbasga, ti piiri wo, ti gerheçeç wo, ti manyoñyoñ wo, ti dere wo, ti fiiri wo. AÀ hu gi wo yañ deba.

⁴Manwur caa ge äil horog mani jar Israyeln wo yañ go de horog mani jar Ejipten wo, mani jar Israyel wo mokay mapo hu gi yoo äaara gaa hase.

⁵Manwur kal ngaä wur go ka' day ga: Toñ mokay Manwur joñ mo ma kayn yañ äi sirn la.

⁶Manwur kal joñge dosen nono, toñ äe tu. Horog mani jar Ejipten hu wo go äuy, mani jar Israyel wo mokay boñ yoo äaara hu gaè.

⁷Farawoñ kal laa jar wii wer fen maga joñ mono, wo da'ge mokay boñ yoo horog mani jar Israyeln wo hu gaè. Ama jiili Farawoñ kal higgi go, àa laa dayge men jarn rawge gaè.

Waçaçre bulfuçñ ma de hiira' no: Darmay

⁸Manwur kal wii Moyis wo de Aaron ga: Hoor wee saçaçge ma mene swee do äay yiiñ yiiñ, ni Moyis mo lag saçaçgen ciñ nen Farawoñ.

⁹Saçaçgen kol ge äurgi yañ day kuä gi yañ go ne sir Ejipte ti äuy. Äi sir Ejipte äuy àa kul gi waçaçge yañ de sañre jag ne jar tebere wo de horog wo see.

¹⁰Aà kal wo hoo saçaçge do, wo wo pel Farawoñ: Moyis kal laage äe ciñ, se kal kul waçaçge de sañre jag ne jar tebere wo de horog wo see.

¹¹Jar joñ maajin da' wo faage ma age pel Moyis señ gaa do waçaçge, werga waçaçgen hay car ra do ga car jar Ejipte ma äuyn wo no lay.

¹²Manwur kal hig jiili Farawoñ go, Farawoñ laa dayge co' sug Moyis wo de Aaron gaa has, do maga Manwur hay siin go ne Moyis nono.

Waçaçre bulfuçñ ma de renam no: Huuli Baa

¹³Manwur wii Moyis ga: Ur go ciñ caa ngeel de jag toñ mbuh wo äiñ Farawoñ, ni ndo wiin ga: Waçaç do kay nono diñ Manwur Baa mani jar Hebre wo no: Men jar äin wo rawge ma woge joñ peelee me.

¹⁴Werga maga sen day joñge mo haç' la diñ bulfuçñ maga joñ ge ti äo, ti weere joçoçre äon wo, de jar sir äon wo, nen maga ndo mo ko ga ti tamsir la äuy fen ma ngaäge de äi bay wa hase.

¹⁵Hayga patala ndi de coñ do äi we la ga ndi äo' bulfuçñ go mo ti, ndo de jar sir äon wo äuy no, ndo de hay yee ba nen we go ti tamsir la.

¹⁶Ama ndi men ndo tenen caw nen maga ndo mo ko eegre äi no, day nen maga aè mo ra èu äi go ti tamsir la äuy.

¹⁷Hayga ndo joñ nen giñ jar äin wo we la pa, ndo men ra we rawge la gaa pa no.

¹⁸Koëa ndi joñ ge yañ ga huuli Baa mo laa le toñ de eegre deba tu. Toñ wur do ka' la nono. Te huuli sen mokay laa ti boñ äi sir Ejipte gaa haçaç patala tiñi wer ti wur maga aè laa ne go ni mo haçaç no.

¹⁹Joñ nen laa horog äon wo go ti ngeel po de el de feçeçre äo maga wo le go mbasga mo äuy no. Huuli Baan laa ge mono, diñ ne jar tebere wo ti de horog

maga aà da' ge ra le go mbasga ga bay wo go de laage tiñma wa mo äuy, sen huë gi wo go.

²⁰Yoo weere joçoçre mani Farawoñ maga sen joñ wo heçeçne do waçaçre Manwurn mono, sen kal wo hoor weere joçoçre äaaran wo le de horog äaaran wo le liñ deparday tu tu.

²¹Ama jar maga sen men wo waçaçre Manwur kalge jag jiili äaara gaa mo lay no, men wo weere joçoçre äaaran wo wo go de horog äaaran wo wo go mbasga ni lay.

²²Manwur kal wii Moyis ga: Mañ do äo ciñ nen maaga huuli mo laa le go äi sir Ejipte äuy, ti jar tebere wo, ti horog wo, ti fi ma mbasga wo äuy ma äi sir Ejipte no.

²³Moyis kal mañ graw äen ciñ, Manwur kal laa charge poçoç Baa le de huuli Baa, day wuu kal äod trum gesiñ lay. Manwur kal laa huuli Baa le äi sir Ejipte.

²⁴Huulin kal laage le, wuun kal tayge go de huuli no. AÀ hay laa le de eegre debań, ko te äe laa ti boń äi sir Ejipte gaa haçaç de wur maga aè laan go lag do sir po no so mono.

²⁵Huulin joñ sir Ejipte so. Feçeçre maga hay wo le mbasga mo äuy tiñi wer ti jar tebere wo, le' de horog wo, huulin joñ fi ma mbasga wo, de koore ma mbasga wo mo deñ sen wañ wo nen go kruskrus äuy.

²⁶Hay gwa' diñ sir ma Gosen ti ngeel maga jar Israyel wo ni mo tawa ga huulin laa ti sen gaa mono.

²⁷Farawoñ kal ëe Moyis wo le de Aaron day wii ra ga: Patala ndi joñ älagge. Je ma de deelen diñ Manwuri, ma äin de jar sir äin wo mokay wuur joñ ni gaè.

²⁸Tos wee Manwuri, nen maga aà mo men charge poçoç no, mo men huulin lay, ndi men nday yañ rawge jobo dig gi nday gaa so hase.

²⁹Moyis kal wiigi äe ga: De maga ndi kal ge we go ndi men äi leegen we go no, ndi hoo ge do äi yañ ciñ ne Manwuri, charge poçoç Baan men ge yañ, day huuli Baan joñ ge gaa so lay, nen maga ndo mo ko ga tamsir diñ ma Manwuri.

³⁰Ama ndi go de koge ga nday joñ ge heçeçne Manwuri, Baa ge mbe de weere joçoçre äon wo gaa an pa so lay no.

³¹AÀ älag Leçeç wo go de orje, do ga orje hay laa ti de wur seno, leçeç hay fuëgi de wur sen lay.

³²AÀ joñ coore ble wo de coore pigri gaa do ga sen hay yañ wo ëa.

³³Moyis kal le go liñ ni Farawoñ ma rawge wo go see äi leege no, aà kal hoo do äe ciñ ne Manwuri, charge poçoç Baan wo de huuli Baan kal wo tawge go, Baa laa rage gesiñ gaa so lay.

³⁴Farawoñ wo koge ga ro Baa bay wa so, huuli Baan bay wa so, charge poçoç Baan bay wa so lay mono, raw mbe de älagge äen pel joñge pa. AÀ raw wo hig jiili äaara go de weere joçoçre äen wo.

³⁵Jiili Farawoñ kal higgi go, aè laa dayge men jar Israyel wo rawge gaa, sen do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis jag nono.

LAAGE GO 10

Waçaçre bulfuñ ma de nenma' no: Mapoë wo

¹Manwur wii Moyis ga: See äiñ Farawoñ, werga ndi hig jiili äaara we go de weere joçoçre äen wo, ma joñge ga feçeçre kañ nen äin mo joñ wo ti holañ äaara.

²Sen diñ maga ndo mo ya'ge bag blam äe ne jar ni äo wo, ne weere jar ni äo wo, ti joñge maga ndi joñ jar Ejipte wo joñge la, ndi joñ ti holañ äaara diñ feçeçre kañ nen may wo la. Nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

³Moyis kal wo rawge de Aaron äiñ Farawoñ day wiin wo ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani jar Hebre wo no: Ndo joñ ge nen giñ mege ga fer ti gesiñ pel äi ge gaa na diñ haçaç hunla? Men jar äin wo rawge ma joñ peelee me.

⁴Hayga ndo day we men jar äin wo rawge gaa no, koëa ndi joñ yañ nen age de mapoë wo toñ go äi sirn äuy.

⁵AÀ bar ge wo yañ go ti sir äuy, nday ko ge sir go tino gaa äuy. AÀ ree ge wo feçeçre maga hay gwaë wo do huuli Baa wo ni mono, aà ree ge wo koore maga wo de jawge mbasga äayn wo mo äuy go.

⁶AÀ bag ge wo tiñ äon wo yañ go, tiñ mani weere joçoçre äon wo äuy, de tiñ mani jar Ejipten wo äuy. Paçaçre äo wo de paçaçre paçaçre äo hay bay wo de ko te mo ma kay ti boñ wa haçaç de wur maga aà wo äaa ti sir sen lam no, haçaç wara. Moyis kal naa see äe go, kal le go ni Farawoñ.

⁷Weere joçoçre Farawoñ kal wo wiigi äe ga: Blo sen mo caw aà luä naa na luägi yawla? Men jar sen mo see wo ma woge joñ peelee ne Manwur Baa äaara no. Ndo bay de koge ga Ejipte go de tawge wa ge?

⁸AÀ kal fer Moyis wo le de Aaron äiñ Farawoñ, aà day ga: See wee joñ peelee ne Manwuri, Baa äay no. Wo ge na diñ wose wo mo ne?

⁹Moyis kal fer waçaçre ga: Wuur raw de weere wuur wo, de jar ma de taçaçrebe wuur wo, weere wuur ma twerpiiri wo de ma tenaare wo, firi wuur wo de dere wuur wo, werga ma wuurn aà diñ few maga wuur joñn ma haç togoëge ne Manwuri.

¹⁰Farawoñ kal wii rage ga: Daga Manwur mo hay de äay do maga ndi day men nday rawge nono, nday de weere äay wo. Joñ wee de el ane ree yañ pel äay!

¹¹AÀ' aè, wo wee diñ nday werpiiri tawa ni nday joñ wee peelee ne Manwuri, nday hay wii la na dosen nono. AÈ kal nii rage wo äiñ Farawoñ.

¹²Manwur kal wii Moyis ga: Coñ do äo ti sir Ejipte, mapoë mo naa wo le ti sir Ejipte. AÀ mo ree wo fii maga hay gwa' do huuli Baan mono.

¹³Moyis kal ëaw graw äen ti sir Ejipte, Manwur kal siigi wursen fid leege ma nen wer le no kay äi sirn heçeç, haçaç de suñ äuy. De maga ngeel wo go teege so mono, paga leegen nduu de mapoëe.

¹⁴Mapoë kal wo laage äi sir Ejipte, lag wo go äi sirn äuy. AÀ hay wo ngaäa mokay te ngaäa ma sen jobo bay ba de koge äe ti boñ wa, day te äe joñge gaa pa.

¹⁵AÀ bar wo go ti sir äuy, haçaç ngeel kol go de suñgu. AÀ ree wo fii ma gesiñ go äuy, ree wo le'ge koore wo go äuy, feçeçre maga hay gwa' do huuli Baa ni mono saara seën go äuy. Fii ma mbasga wo de koore wo äuy gwa' wo de sug ti gaa so, go äi sir Ejipte äuy.

¹⁶Tu señ Farawoñ kal ëe Moyis wo le de Aaron, kal ga: Ndi joñ älagge see Baa äay no, see äay lay.

¹⁷Ama fug äil go me ti älagge ma sen la tawa so. Tos wee Manwur Baa äay no, nen maga aà mo ya' gaali ma id huli sen mo kay la wo go me see pa so.

¹⁸Moyis kal le go liñ ni Farawoñ, aà kal tos Manwuri.

¹⁹Manwur kal fid leege ma nen pel le de eegre deba, leegen kal naa mapoën wo kwië äuy laa ra wo go nen maarog ma de seçeç. Äi sir Ejipte äuy mapoë gwa' boñ gaa so äuy.

²⁰Manwur kal hig jiili Farawoñ go, se laa dayge men jar Israyel wo rawge gaa hase.

Waçaçre bulfuçñ ma de kaawa' no: Suñgu

²¹Manwur kal wii Moyis ga: Mañ do äo ciñ, maga suñgu mo le' go äi sir Ejipte nen maga aè mo joñ nen lange äe.

²²Moyis kal mañ do äe ciñ, suñgu po ma diälig kal le'ge go äi sir Ejipte äuy nen naw swa'a.

²³Jobo hay bay ko keçeç wa, day jobo hay bay go urgi ciñ ti ngeel maga se de suuli ni mo wa haçaç nen naw swa'a. Ama ngeel maga jar Israyel wo ni mo äuy ngeel ma sen hay mbe go poëag ane.

²⁴Farawoñ ëe Moyis le, day wiin ga: See wee joñ peelee ne Manwuri. Men wee go diñ fiiri äay wo de dere äay wo tawa, ma weere äay wo mokay see wee mbay de äaara.

²⁵Moyis kal fer waçaçre ga: Ndo haçn ge ne wuur do diñ ndo de see äo. Feçeçre maga wuur joñ siëgi jagn de äe, de feçeçre maga wuur wo joñ siigi jag maga aè roè mo äen go äuy ne Manwuri, Baa wuur mono.

²⁶Wuur rawge de horog wuur wo no koh fuçygi äaale dra' gwa' go gaè. Wuur hoor ge ma joñ peepe ne Manwuri, Baa wuur na yoo äaara. Day haçaç de maga wuur wo go dayge mono, wuur bay de ko maga wuur hoor ge sen wo ma joñ feçeçre sië jagn ne Manwur mo wa.

²⁷Manwur kal hig jiili Farawoñ go, se laa dayge men rage rawge gaè.

²⁸Farawoñ wii Moyis ga: Kal go me liñ! Joñ see äo de el, fer mbo le pel äi la ëa pa, wur maga ndo fer we le ndo hu go.

²⁹Moyis kal wiigi äe ga: Ndo waçaç mbo ni, ndi fer ba le pel äo la gaa so has äuy.

LAAGE GO 11

AÈ waçaç go ti bon ma blam taw no

¹Manwur kal wii Moyis ga: Ndi kañ ge gaali yañ ne Farawoñ ne sir Ejipte ti pa. Blam sen aà men nday yañ rawge ti sen la ni so. De maga aà men nday we rawge has so no, aà nii gi nday go mo ta' la so äuy yaw.

²Fer waçaçre ne jar no nen maga wosela mo wii feçeçre ma de joñge de boo biñni, de boo solay do je leege äe noga waçy leege äe.

³Manwur kal joñ äil de el ne jar Ejipte wo äili, nen maga aà mo ko wo jar Israyel wo nen äaara de ele. Moyis de see äe hay diñ jobo ma de koge äi sir Ejipte deba. Nen weere joçoçre Farawoñ wo, nen jar sir Ejipte wo lay.

⁴Moyis day ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ti gisiëgi suñ no kay mo haç' no, ndi cegaè ge yañ äi sir Ejipte.

⁵Jag weere wo äuy huë gi wo yañ go, tji; wer le ti jag weel mani Farawoñ de hayle ti paale wañ ka' haçaç le' go ti jag weel mani maygebe maga le blam legad niini mono, haçaç go ti jag weere horog wo äuy.

⁶Ngarge jag ma kluu joñge yañ go äi sir Ejipte äuy, diñ mo maga te äe hay bay de joñge ti boñ wa, day joñ ge de mañ sen mokay ti boñ gaa pa.

⁷Ama yoo jar Israyel wo mo äuy no, tji; wer ti jar tebere wo haçaç le' go ti horog wo mono, koh way big gi dra' gaa äuy nen maga nday mo hay de ko caa äil fen maga Baa joñ ti holañ jar Israyel wo de jar Ejipte wo mono.

⁸Dosen weere joçoçre äo maga wo mo deñ, ëiigi wo yañ wo see äi laa koyoçgre me pel waçaçge ga: Kal go, ndo de jar maga wo de seege glog äo mo äuy! Blam sen ndi kalge yañ go. Moyis kal le go liñ ni Farawoñ go de car jag jiili de wañ na fo gaa äuy.

⁹Manwur kal wii Moyis ga: Farawoñ laa ge waçaçre äayn gaa, sen diñ maga feçeçre mbuëgi äin mo dus äi sir Ejipte.

¹⁰Moyis wo de Aaron joñ wo feçeçre mbuëgi sen mo deñ äuy pel Farawoñ, day Manwur kal hig jiili Farawoñ go maga laa dayge men jar Israyel wo rawge ma men sir äen go gaè.

LAAGE GO 12

Waçaçre few Page

¹Manwur wii Moyis wo de Aaron le äi sir Ejipte ga:

²Few sen mo ka' la joñ ge yañ diñ few ma äay ma tañgu yoo few ma lan wo no. AÀ joñ ge yañ see äay diñ few ma tañgu yoo fewn wo nen kiñgi.

³Wii wee ngaäa jar Israyel wo äuy nono: Ga wur naw ma de hwal nen few sen mo ka' la no, tiñ lag noga feele lag mokay baa ge weesam noga weelfii yañe.

⁴Hayga jar sen bay wo we liñ pur nen sam wa no, aà tay wo mbaara ti weesam boñ see keçeç de je leege äe ma mbañ, see ngaäa jar sen wo no. Ti weesam sen mono nday kee ge diñ reege maga wosela reen ge mono.

⁵AÀ joñge diñ weesam ma bay ëarge see, diñ weegamla ma kiñgi boñ. Nday joñ ge mbay nen baa weesam noga weelfii äeç.

⁶Nday sa'nge ka' haçaç go wur naw ma de hwal ti naa nen few se ka'n la no, day ngaäa jar Israyel wo äuy joñ ge wo yañ nen nga'ge äe ti holañ ngeel ma de law ma äog wo no.

⁷AÀ yaçaç ge ci äe no grudn gi see koore jag tiñ ma äog wo no, blam äe ciñ jag tiñ maga aà reen ge ni mono.

⁸De suñ sen ni so mokay aà ree ge nayn de cogge ti wuu. AÀ reen ge de hoole peçeç ma bay äo' de foçoçre, de fi ma glagge.

⁹Nday reen ge de karge de sidgi gaa, ama aè cogn ge ti wuu, ti äen de äaale no, de äiirin äuy.

¹⁰Mopo äe gwa'ge ma toñ ni gaa, day hayga gwa' we no, ni nday roë sen go ti wuu.

¹¹De maga nday le'ge reege äe mono, hay wee de saë sag äay, hay wee de taarag äay äaale, de graw äay do lay. AÀ diñ Pag mani Manwur no.

¹²De suñ sen wursen mono ndi cegaë ge yañ äi sir Ejipte. Ndi ii gi jag weere ma äi sir Ejipten yañ wo go äuy, tiñ le ti jar tebere wo haçaç le' go ti horog wo. Ndi caa ge kiida baa mani jar Ejipten ge wo yañ. Ndi diñ Manwuri.

¹³Ci joñ ge yañ diñ fen ma kañ nen go ti tiñ maga nday ni mono. Ndi ko ge cin yañ, day ni ndi cegaë ge yañ go ti äay, day gaali sen da'ge nday gaa, de maga ndi joñ ge sir Ejipte we no.

¹⁴Naw sen mokay nday kañn yañ ti äay ta' ma eig ti äe, day nday joñ ge few yañ wursen ma hoo sug ti Manwuri. Nday joñ ge few sen do ga aà diñ jag liñgi ma tum ti wer mani äay nono.

Few hole peçeç ma bay defoçoçre no

¹⁵Nen naw renam nday ree ge diñ hole peçeç ma bay defoçoçre. Tiñi wer wur naw ma tañgun tu mono aè da'ge defoçoçre liñ ni äay gaa so. Do ga je ma honla äuy maga ree ge hole peçeç ma de urgi we tiñi wur naw ma tañgun no, haçaç go wur naw ma de renam gla no, je ma sen aè naan ge go yoo Israyel wo.

¹⁶Wur naw ma tañgun mokay nday ee taygeti ma bay äage, wur naw ma de renamn mono, nday ee taygeti ma bay äage. Nen naw sen wo mo ta' jobo joñ joñre po ni gaa hase. Nday joñ diñ reege maga wosela nen reege äe mo tawa.

¹⁷Nday joñ ge nen joñ few hole peçeç ma bay defoçoçre no, werga sen joñ ge diñ wursen ga ndi joñ nen laa nday le go sam taë taë ai sir Ejipte. Nday joñ yañ nen hoo sug ti naw sen do maga aà go diñ faage waçaçre maga go de yerge ti holañ wer maga ndarge wo mo äuy no.

¹⁸Nen few ma tañgu no, wur naw ma de hwal ti naa äe no, de law äen mono nday ree ge mbay hole peçeç ma bay defoçoçre haçaç go wur naw ma de do äog ti boñn de law äe.

¹⁹Nen naw renam aè da'ge defoçoçre liñ ni äay gaa so. Werga wosela äuy maga ree ge hole peçeç ma de urgi we no, aè naan ge go yoo tayge mani jar Israyel wora, koh aà mo hay ba diñ waare noga je maga biñ yoo äay ni.

²⁰Nday ree ge hole peçeç ma de urgi gaa, ti ngeel maga nday de lag ge de tiñ ni mo äuy nday ree ge diñ hole peçeç ma bay defoçoçre.

Gragge go see hole Pag no

²¹Moyis kal ee jar kluuri ma yoo jar Israyeln wo äuy day wii ra ga: See wee bag weere saçaçre noga weere fiiri ne jar ni äayn wo, ni nday ngaë wee feçeçre joñ few Pag no.

²²Blam äe ni nday hoo wee hisop mbag ni nday heer nen ci ma ti gesaçaçge no, grudn wee ti koo jag tiñ ma ciñ no, de koore jag tiñ ma äog wo no, sen diñ de ci maga joñ ge ti gesaçaçge mono. Jobo kal ge le go liñ ni äe gaa has haçaç go de jag toñ.

²³De maga Manwur hee ge we ma joñ jar Ejipte wo no, day aà ko ge cin we ti koo ma jag tiñ kar no, de koore ma ti jag tiñ ma äogn wo no, Manwur cegaë ge yañ go ti jag tiñ no, day men ge je älag ngeeln ge kalge liñ ni äay wo ma joñ nday gaë.

²⁴Nday joñ ge yañ nen hoo sug ti sen mokay do jag liñgi ma tum ma äay, ma weere äay wo lay.

²⁵De maga nday wo we laage äi sir maga Manwur haçn ge ne nday do maga se hay waçaçn go nono we no, nday hoo ge sug yañ ti tosge sen mo ta' no.

²⁶Day so de maga weere äay wii gi wo nday we ga: Nday joñ sen dosen nono wer äe gahaçyla no?

²⁷Ni nday fer waçaçre ne hara ga: AÀ diñ siigi jag Pag ma haç togoëge ne Manwur maga cegaë go ti tiñ mani jar Israyel wo le äi sir Egipte ti maga aà joñ jar Egipte wo, day kal yaçaç tiñ ma naa wo go mono. Jarn kal wo jel ti gesiñ le' mondra.

²⁸Jar Israyel kal wo rawge joñge do maga Manwur hay waçaç go ne Moyis wo de Aaron nono. AÀ joñ wo dosen nono.

Waçaçre bulfuçñ ma blam taw no: Huli jag weere mani jar Ejipten wo

²⁹Wo dayge ti gisiëgi suñ mono, Manwur kal ii jag weere ma äi sir Egipte wo go äuy, tiñi wer ti jag mbarga mani Farawoñ de hayle ti paale wañ no, haçaç go ti jag weere mani je ma de sa'ge ti dañgay no, haçaç go ti jag weere horog wo.

³⁰Farawoñ kal urgi go ciñ de suñ ni, aà de see äe de weere joçoçre äen wo, de jar Egipte wo äuy. Ngarge jag kal du'gi go äi sir Egipte debań, werga tiñ po hay gwa' lag ga huli bay ni wa na bay wa.

³¹De suñ do ni, Farawoñ kal ëe Moyis wo le de Aaron, day wii ra ga: Puë wee go ciñ, laa wee go yoo jar äi wo, nday de jar Israyel wo. Wo wee joñ peelee ne Manwur do maga nday hay waçaç nono.

³²Hoo wee fiiri äay wo de dere äayn wo do maga nday waçaçn go nono, ni nday äo' wee bosa' me ti.

³³Jar Egipte srog wo wer jarn deparday parday maga aà mo see wo go see sir saara, werga aà kal wo ga: Naa taw go äuy.

³⁴Jarn kal wo hoo hole peçeç äaaran de guägi bay urgi. AÀ kuë wo guägi äen ti oçoçbe äaaran wo äodn wo bay äaara.

³⁵Jar Israyel joñ wo do maga Moyis hay fer ne hara nono. AÀ wië wo teäoole wo de haçaçre boo solay wo de boo biñni wo de oçoçbe do jar Egipte wo.

³⁶Manwur kal joñge ga jarn mo ko wo nen jar Egipte wo de ele, aè kal yaçaç wiiëgi äaara no. AÀ kal wo frum jar Egipte wo go.

³⁷Jar Israyel hoo wo le Ramses kal wo age Sukkod. AÀ hay wo äuy jar maga wo go de seege de äaale äaara ndar kiskis hiira'a, weere kleere bay wo de keege ni wa.

³⁸Ngaäa jar wo de taynen sarsar naa wo le wer äaara. Horog hay wo go do äaara ni ëawa lay, daëy wo de fiiri wo.

³⁹AÀ kal wo joñ wayla de peçeç ma bay defoçoçre ma de guägi maga saara hay hoon le do Egipte ga hay bay go de urgi wa ëa mono. Werga aè hay nii ra le go Egipte niigi bay yoçoç ti hoor feçeçre reege do äaara.

⁴⁰Wur maga jar Israyel joñn wo le äi sir Ejipte äuy mo kay aà kiñgi kiskis naa ti äe do swa'a.

⁴¹Äil kiñgi ma se kiskis naa ti äe do swa'n mo ta' wursen tu señ jar Israyel laa wo le go äi sir Ejipte de baa jag tegce'e.

⁴²AÀ kal joñ ge diñ ngeel suñ ma nage hoo sug ti Manwuri, werga aà laa ra le go äi sir Ejipte. AÀ diñ ngeel suñ ma nage hoo sug ti Manwuri, see jar Israyel wo äuy, see wer mani äaara maga ndar ge wo mo äuy lay.

Faage maga aè joñ ge few Pagn de äe mono

⁴³Manwur kal wii Moyis wo de Aaron ga: Koëa mokay diñ waçaçre maga ndi waçaçn go ti Pag mono: Waare po reen ge gaa has.

⁴⁴Gebe maga ndo yeen ge le yeege mono ni ndo caa äiñiñi äe go, dosen ni aà ree ge mbe yañ.

⁴⁵Jar ma ti ngeel wo ni de jar joñ joñre ti horog wo mokay sen ree ge wo gaè.

⁴⁶AÈ reen ge na diñ liñ, aè kal go de nay äen siigi gaa day jobo mo mbug nen hm äen wa lay.

⁴⁷Tayge jar Israyel wo äuy joñ ge wo Page.

⁴⁸Hayga waare aà we ni äo, day yañ de saçy joñ Pag mani Manwur ti no, weere ma twerpiiri ma liñ ni äen wo äuy aà mo caa äiñiñi äaara go, do kay nono ni aà ya'ge yañ joñge äe, aà kol ge yañ do je maga biñ yoo äay no lay no. Ama je maga bay de caa äiñiñi wa no je ma sen reen ge gaè.

⁴⁹Jag liñgi ma sen mokay diñ ma je maga biñ yoo äay, diñ ma waare maga de age yoo äay lay.

⁵⁰Jar Israyel wo äuy kal wo joñge do maga Manwur hay fer ne Moyis wo de Aaron nono. AÀ kal wo joñge dosen nono.

⁵¹Day diñ wur seno, ga Manwur kal laa jar Israyel wo le go äi sir Ejipte de baa jag tegce'e.

LAAGE GO 13

Waçaçre ma tigriñ ga de mañge see few Pagn pa

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wiin ga:

²Jag mbarga äuy men sen go me caw, jag mbarga äay yoo jar Israyel wo äuy, je tabay noga horoge: Sen diñ ma äi.

³Moyis wii jarn ga: Ëig wee ti naw se maga nday joñ nen laage le go de äe Ejipte ti ngeel maga nday hay le gebere ni mono. Werga diñ de do äe ma de eegren ga Manwur joñ nen laa nday le go. Jobo ree ge hole peçeç ma de urgi gaè.

⁴Nday laa go waara nen few Abib.

⁵De maga Manwur woge we go de äo kalge äi sir ni jar Kanaan wo, ni jar Hitid wo, jar Amon wo, jar Hifid wo, de jar Yebus wo, ti ngeel maga aà hay ha' le go ne paçaçre äay wo ga se haçn yañ go wee mono. Ti sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçoçre ni mono, ndo joñ ge yañ nen goñ Manwur ni nen few sen mo ka' la no.

⁶Nen naw renam, ndo ree ge diñ hole peçeç ma bay defoçoçoçre, wur naw ma de renamn mono, few joñ wursen ma hoo sug ti Manwuri.

⁷AÈ ree ge hole peçeç ma bay defoçoçoçren nen naw ma se renamn wo mo ta' no, aè da'ge hoole peçeç ma de urgi ni jobo gaa, day jobo da'ge defoçoçoçre ni äo gaa lay, go äi sir äon temtem äuy.

⁸Ndo wii gi mbarga äon de äe ga: AÀ diñ ma eig ti fen maga Manwur joñn see äi ti maga ndi kal le go Ejipte mono.

⁹AÀ joñ ge do fen kañ nen äi coo do äo, do fen eig ti äo pel äo nono, nen maga jag liñgi mani Manwurn mo hay jag äo. Werga diñ de do äe ma de eegren ga Manwur joñ nen kalge le go de äo äi sir Ejipte.

¹⁰Ndo joñ ge nen seege wer waçaçre sen mokay ti wur äe maga go de ngaäge mono, sen nen kiñgi wo wo haçaç haçaç pele.

¹¹De maga Manwur wo ge we go de äo kalge äi sir mani jar Kanaan wo do maga aà hay ha' le go ne ndo, ne paçaçre äay wo, aà wo ge we haçge äe wee no,

¹²ndo men ge jag mbarga wo go äuy ne Manwuri, koh haybaè diñ jag mbarga horog maga ndo da'nge. Ma twerpiirin äuy joñ ge wo diñ ma Manwuri.

¹³Jag mbarga gerheçeç mono ndo coon ge de weesam, ndo coon ge we gaa no ni ndo pog kneg äe go. Jag weere ma twerpiiri ma yoo äay wo mo lay no, nday coor ge ra lay.

¹⁴De maga mbarga äo wii jag äo we wurpo: Ga sen mokay wer äe gahaacyla no? Ni ndo fer waçaçre ne hen ga: Manwur laa le go de naa de do äe ma de eegren äi sir Ejipte ti ngeel maga naa hay le gebere ni mono.

¹⁵Day de maga Farawoñ hay mbe de ngelge caw laa dayge men naa rawge gaa, Manwur kal id jag weere ma äi sir Ejipte wo go, tiñi wer ti jar tebere wo haçaç le' go ti horog wo. Diñ wersen mokay so no ga ndi haçaç jag mbarga horog ma twarn go ne Manwuri, day ndi coo jag mbarga ma twar no.

¹⁶Sen joñ ge diñ do mo kañ nen go äi coo do äo wo de pel äo, Werga diñ de do äe ma de eegren ga Manwur joñ nen laa naa le go äi sir Ejipte mono.

Baa koë seele jar äen wo no

¹⁷De maga Farawoñ men jarn rawge so mono, Baa laa mañ faage maga hee äi sir ni jar Filisteçeç wo de äaara gaa, koh de maga sen hay mbe mbañ mo äuy no.

Werga Baa gano: Jarn coo ge wo ëiggi de maga àà ko ge wo durgi we no, àà fer wo Ejipte.

¹⁸Ama Baa kal kiigi de äaara ti faage ma ti puuli nen jag maarog ma deseçeç no. Jar Israyel laa wo le go Ejipte de gragge de feçeçe durgi.

¹⁹Moyis hoo hm Josef do äe, werga Josef hay waçaç go ga jar Israyel mo ha' wo go ti maga àà waçaç ga: Baa a ge yañ ko nday ni nday hoo wee hm äi wo go do äay haçaç se ngeel mo ta' la no.

²⁰Aà kal wo hooge le Sukkod, nduu wo Etam, ti jag puuli wo go cwede.

²¹Manwur hay seege pel äaara de ceege de gaë swaare ne hara ti ma seege de äaara ti faage no, de suñ de caa wuu ne hara pele, nen maga àà mo see wo de suñ lay de ceg lay.

²²Swaare ma de gaëge ti äaara de ceegen hay bay go tawge wa, wuu ma de caage pel äaara de suñ hay bay go tawge wa lay.

LAAGE GO 14

Farawoñ fer baa blam weere Israyel wo

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis ga:

²Wii jar Israyel wo ga: Aà mo ki wo go lagge nen pel Pi-Hahirod no kay, ti holañ Migdol wo de maaroge, pel Baal-Sefon dega' dega'a. Nday lag ge diñ pel ngeel seno, jag maaroge.

³Farawoñ waçaç ge yañ ti jar Israyel wo ga: Aà yeë wo we go äi sir no. Deguegi tay go ne hara ti.

⁴Ndi hig gi jiili Farawoñ yañ go, àà baa ge blam äaara yañ. Day Farawoñ de sode äen wo äuy joñ ge wo yañ diñ ma naa nen togoëge äin go, day jar Ejipte ko wo yañ ga ndi diñ Manwuri. Jar Israyel kal wo joñge dosen nono.

⁵Aë Kal wii wañ Ejipte ga jarn ëee wo we. Do kay nono jiili Farawoñ de jiili weere joçoçre äen fer wo cooge ti jarn no. Aà kal wo waçaçge ga: Naa joñ ba sen la diñ may ga naa men Israyel rawge äa? Wose joñ ge joñre ne naa pa?

⁶Farawoñ kal bañ pus durgi äen tu, àà kal hoo jar äen wer äe.

⁷Aà kal hoo pus durgi maga àà far sen wo farge kiskis hira'a, de pus durgi mani jar Ejipten wo äuy. Aà hay go ti jar durgin wo äuy.

⁸Manwur kal hig jiili Farawoñ wañ Ejipte go, àà kal baa blam jar Israyel wo. Jar Israyel hay laa wo go tinoo poëage.

⁹Jar Ejipte kal wo baa blam äaara. Piiri äaaran wo äuy, de pus durgi äaaran wo, Farawoñ de jar ma ti piiri äaaran wo de sode äen wo no, wo wo da'rage jag maarog, nen Pi-hahirod dega' de pel Baal-Sefon.

- ¹⁰Farawoñ hay wo jag seege. Jar Israyel wo wo hoo nen äaara la kona jar Ejipte wo le de baa blam äaara seege wer äaara sugi. Heçeçne kal caa jar Israyel wo debañ, aà kal wo ngar jag ne Manwuri.
- ¹¹AÀ kal wo wii Moyis ga: Tipaale hay bay le Ejipte wa yawla, haçaç nen maga ndo hoo jar le go huëgi ti duguëgi la mo äa? Ndo joñ wuur mo haç' joñge so la de maaga ndo laa le go de wuur äi sir Ejipte mo äa?
- ¹²Mokay bay diñ waçaçre maga wuur hay le waçaçge äe ne ndo Ejipte mo gaa so: Men wuur joñ peelee ne jar Ejipte wo, äawa äen wuur de saçy joñ peelee ne jar Ejipte wo de dañ maga ndo a go de wuur huëgi ti duguëgi?
- ¹³Moyis kal fer waçaçre ne jar no: Ga joñ wee heçeçne mopo wa, lag wee mbay lagge, nday ko faage maga Manwur yaçaç wee ge go de äe wara mono, werga jar Ejipte maga nday de ko rage wara mokay, nday ko ge ra gaa so has äuy.
- ¹⁴Manwur durgi mbe yañ go ti äay, ma äayn hay wee mbay ba'a.
- ¹⁵Manwur wii Moyis ga: Ngarge jag ma sen na gahaçy äa? Wii jar Israyel wo ga aà mo see wo.
- ¹⁶Ma äon mañ graw äon ciñ, coñ do äo ciñ ti maarog ni ndo caa nen äe go, day ni jar Israyel laa ge wo yañ wo go äil maarogn de heege.
- ¹⁷Day ma äin ndi hig gi jiili jar Ejipte yañ wo go nen maga aà mo laa wo wo wer äaara, day Farawoñ de sode äen wo äuy, pus durgi äen wo, jar piiri äen wo, naa ge wo nen togoëge äin yañ go.
- ¹⁸Day jar Ejipte ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, de maga Farawoñ de pus durgi äen wo, de jar piiri äen wo, joñ ge wo nen naa nen togoëge äin we go no.
- ¹⁹Je peelee Baa maga hay seege pel ngaäa jar Israyel wo mono, kal rawge, seege wer äaara. Day swaare maga hay de gaëge seege pel äaara mokay, kal rawge kañge wo wer äaara.
- ²⁰AÀ kal kañge ti holañ kañ mani jar Israyel wo de kañ mani jar Ejipte wo no. Swaare sen hay aañla plañ de suñgu, aañlan de lerge ne suñgun ti. Ngaäa jar ma äogn wo mokay jobo bay ya'ge see keçeç wa haçaç go nen suñgu sen wursen äuy.
- ²¹Do kay nono Moyis kal coñ do äe ciñ ti maarog no. Manwur kal fug maarogn wo go de leege ma nen were. AÀ fid na gaggig de suñ sen äuy. AÀ kol äil maarogn go de heegge, bii caa äil go äoge.
- ²²Jar Israyel laa wo ti gisiëgi maarog de heegge, biin kal ma' dam go do kor nen ti do war äaara wo de do guur äaara.
- ²³Jar Ejipte kal wo mañ blam äaara, piiri mani Farawoñ wo äuy, pus durgi äen wo de jar ya' piirin wo, laa wo wo ti gisiëgi maarogn wer äaara.

²⁴De maga ngeel wo go mañge mono, Manwur le nen wuu ma de caagen wo de swaaren kal ko kañ mani jar Ejipte wo no, kal dus äil äaara go haçyhaçy.

²⁵AÀ älag äaale pus durgi äaaran wo go, saara laa seege gusgus gaa so. Jar Ejipte kal wo waçaçge gaè. Naa èee wee pel Israyele, werga Manwur de durgi wer äe see jar Ejipte wo.

²⁶Manwur wii Moyis ga: Coñ do äo ti maarog no, day ni bii fer ge yañ go ne jar Ejipte wo ti. Ti pus durgi äaara wo, de jar ya' piiri äaara wono.

²⁷Moyis kal coñ do äe ciñ ti maarog no. De maga ngeel wo go teege no kay mono, maarogn fer tiñi wer seege go ti ngeel äe, jar Ejipte kal wo hooge de èeere ga saara dañ de maga aà kon wo le seege mono. Ama Manwur kal srog wer jar Ejipte wo go nen maarog ti gisiëgi bii ni.

²⁸Biin kal ferge le, äo' go ne pus durgin wo ti de jar piirin wo, de sode mani Farawoñ wo äuy maga hay laa wo wer jar Israyel wo nen maarog mono, boñ dra' yoo äaara dañ go gaa äuy.

²⁹Ama jar Israyel see wo go äil maarogn de heege, biin mbar wo dam go ti jeñ äaara äaã war lay äaã guur lay do kor nono.

³⁰Ti wursen mokay Baa yaçaç jar Israyel wo go do jar Ejipte wo. Israyel ko jar Ejipte maga huë wo go mokay wo go ti jeñ bii tiëtiëi.

³¹Israyel ko do ma de eegre maga Manwur joñ jar Ejipte wo de äe de haçaç mono. Day jarn kal wo joñ heçeçne wer Manwuri, kal wo haç äil ne Manwuri, haç wo äil ne Moyis weejoçoç äen lay.

LAAGE GO 15

Siñ maga weere Israyel 'waan wo mono

¹Do kay nono, Moyis wo de jar Israyel kal wo 'wa siñ ma kay ne Manwuri. AÀ kal wo ga: Ndi 'wa siñ yañ ne Manwuri, werga aà joñ nen naa nen togoëge äen go. AÀ srog piir wo go de je ma ti äen nen maaroge.

²Manwur diñ eegre äi no, je maga ndi togoë ge äuy diñ se mono. AÀ diñ je maga yaçaç me go. AÀ diñ Baa äi no: Ndi togoën ge yañ. AÀ diñ Baa mani pan äi no: Ndi togoë ge kluu äen yañ.

³Manwur diñ blum ma jag durgi. Manwur diñ ëu äe.

⁴AÀ laa Farawoñ wo go de pus durgi äen wo de sode äen wo go nen maaroge. Sode äe maga aà far ra farge mokay maarog ma deseçeç see go ne hara ti.

⁵Kaãñaw bii äo' go ne hara ti. AÀ luä wo wo wer bii gesiñ do huuli nono.

⁶O Manwuri! Äaã war äon naa nen eegre äen go. O Manwuri! Äaã war äon ndreë je heen go.

⁷Wer kluu äo ma de kaçaçge no Ndo srog jar hee äon wo go, Ndo naa nen soçoçge äil äon go: AÀ roë ra go do dramgi nono.

⁸De äodge eegre ma huçy äo, bii god wo go, Yuuri äen mbeë wo go do kor nono, Kaññaw kol wo go grañ ti gisiëgi maaroge.

⁹Je hee hay waçaçge ga: Ndi ti blam äe, ndi da'n yañ, Fen maga ndi yaçaçn ge jag durgi, ndi äesn ge yañ go Ndi sa' hee we no, äil äi suu yañ, Ndi naa ge moslam go mokay do äi taw ra yañ go.

¹⁰Ndo hay fug äodge eegre äon wo: Maarog raw äo'ge go ne hara ti. AÀ dañ wo wer bii do boo nono, Dañ wo nen kuëum bii wo no.

¹¹Wose do ndo yoo baa wo no la? Wose do ndo ga de el bay äage, Nen togoëge, day joñ feçeçre mbuëgi ma kluuri wo la?

¹²Ndo coñ do war äo wo: Tamsir kal hig rage go.

¹³Diñ wer koge decoo ga ndo hoo jar äon wora, Ndo yaçaç jar sen wo le go, Diñ de eegre äon ga ndo see de äaara Ma woge de äaara lagge ti ngeel ma bay äag äo no.

¹⁴Wer jar hay laa wo ne, day saara daëe: Heçeçne ma kluu joñ jar Filisteçer wo.

¹⁵Wañre ma Edom joñ wo heçeçne, Jar durgi ma Mowab daë wora, Jar sir ma Kanaan wo äuy haçy wo go.

¹⁶Heçeçne ma kluu ga daë ra lay, le' ne hara ti. Diñ wer do äo ma de eegre ma kluu no, AÀ kol ge wo go de äug jag do huuli nono, Haçaç nen maga jar äon mo cegaë wo go, o Manwuri! Haçaç nen maga aà mo cegaë wo go, Jar äo maga ndo yaçaç ra le go mono.

¹⁷Ndo a ge yañ de äaara, day kañ ge ra yañ ciñ Ti huuli äo maga ndo haçn ne jar äon wo mono, Ti ngeel maga ndo kne'n go ma hayle äo mono, O Manwuri! Ngeel maga Wañkluu ndo boo tiñ tosge äon de do äo ni mono.

¹⁸Manwur joñ ge wañ yañge haçaçaçaç tumtum.

¹⁹Werga piiri mani Farawoñ wo, de pus durgi äen wo de jar ya' piiri äen wo laa wo nen maaroge, Day Manwur kal fer bii maarog go ne hara ti. Ama ma jar Israyel kal wo laage wo go ti gisiëgi maarogn de heege.

²⁰Mari waçy ma ndar nen waçaçre ma jag Baa go, hen Aaron no, mañ tembal do äe, naare kal wo naage le wer äe äuy de tembal do de joçoç.

²¹Mari hay 'wa wer siñ ne jar Israyel wo ga: 'Wa wee siñ ne Manwuri, werga aà naa nen togoëge äe no, aà srog piir wo go de je ya'ge äen nen maaroge.

WAÇAÇRE SEELE JAR ISRAYEL WO TI PUULI **Waçaçre bii ma Mara no**

²²Moyis kal rawge go de jar Israyel wo ma men maarog ma de seçeṇ no. AÀ kal wo ngië nen wo seege nen ti puuli ma Sur, day wo joṅge blam maga saara joṅ siili seege swa' mokay, aà da' wo bii gaè.

²³AÀ raw nduugi Mara. Bii ma maran mokay laa jooge do äaara gaa pa werga aà da' wo biin go glagge. Diñ wersen ga aà kañ wo ëu ne ngeel sen ga Mara mono.

²⁴Ngaän raw ngurum jag ne Moyis ti ga: wuur jooge diñ mayla?

²⁵Moyis kal ngar jag ne Manwur ti, se kal kañ nen äe ti koo, se kal äo' koo nen bii no, bii kal kolge de coçoṇre. Diñ ti ngeel sen ni ga Manwur haç jag liṅgi ma de yerge wo ne hara, de jag liṅgi ma äod faage seele ne hara ni mono. Diñ ti ngeel sen ni lay ga aà joṅ nen lam rage.

²⁶AÀ ga: hayga ndo co' sug geçeṇge Manwur Baa äon we ëeged no, hayga ndo joṅ fen ma de deele nen äen we no, hayga ndo kañ sug äo we laa waçaṇre äen wo no, ndo see we wer jag liṅgi äen wo no, ndi joṅ ge ndo de ceege po boṅ yoo ceege maga ndi joṅ jar Ejipte wo de äe mo gaè. Werga ndi diñ Manwur maga peçeṇ ndo go mono.

²⁷AÀ kal wo age Elim ti ngeel maga blam bii hay ni hwal ti äoge, koore palme hay ni do renam. Saara kal co' kañ jag bii ni

LAAGE GO 16

Waçaṇre Man wo de weere dweere kay wo no

¹Ngaäa tayge jar Israyel äuy puë wo le Elim kal wo nduugi ti puuli ma Sin, ga ti holañ Elim wo de Sinayi. AÀ nduu wo wur naw ma de hwal ti dwee äil few ma de äog blam laage äaara le go Ejipte mono.

²Ngaäa tayge jar Israyel wo äuy ngurum wo jag ne Moyis wo de Aaron ti ti puuli.

³Jar Israyel wii wo ra ga: Manwur hay id mbe wuur le go Ejipte ni gaa na le la? Ti wur maga wuur hay de lagge diñ de temnee naëy ti jeñ, day wuur hay ree hole peçeṇ wuuri, hay wuëgi go kiñkiñ lay mo äa? Day so nday hoo mbay wuur le go ti puuli sug maga ngaäa ma deñ mo laä wo go mono.

⁴Manwur kal wii Moyis ga: koëa ndi laa peçeṇ yañ le ne nday ciñ. Jar laa ge wo yañ go hooge äe nen naw nen naw, sen nen maga kaçaṇ ra yañ mono, nen maga ndi mo lam ra ëa aà seege wo yañ wer jag liṅgi äiñ laybla bay wa laybla no.

⁵Wur naw ma de hira'n mono, nday äo'ge maga nday hay hoo sen ge go, day so, nday da'ge wursen diñ ma nen naw äoge, sen dedaṅ maga nday hoor seäaa nen siili boṅboṅ mono.

⁶Moyis wo de Aaron kal wo wii jar Israyel wo äuy: Ga law la mono, nday ko yañ so ga laa nday le go äi sir Ejipte diñ Manwuri.

⁷De jag toñ mono nday ko ge togoëge Manwurn yañ werga aà laa ngurumgi jag äay maga nday ngrum ti äe we. Wuur diñ wose wo ga nday ngurum jag ne wuur ti ne?

⁸Moyis day ga: Manwur haç naèy yañ ne nday ma reege law la, de jag toñ aà haç hole peçeç yañ ne nday ma wuu nday go kiñkiñ lay. Werga Manwur laa ngurumgi jag äay maga nday ngurum ne hen ti mono, werga wuur diñ wose wo la? Nday ngurum jag bay diñ ne wuur ti wa, ama diñ ne Manwur ti.

⁹Moyis wii Aaron ga: wii ngaäa tayge jar Israyel wo äuy ga: Ya' wee see äay le pel Manwuri, werga aà laa ngurumgi jag äayn we.

¹⁰De maga Aaron de fer waçaçre ne jar Israyel wo ëa mono, aà kal wo ngië nen äaara wo nen ti puuli no kay, kona togoëge Manwur kal naa nen le nen swaare.

¹¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day wiin ga:

¹²Ndi laa ngurumgi jag jar Israyeln wo we. Wii ra ga: de law nday ree ge naèy, de jag toñ nday ree ge hole peçeç go kiñkiñ, day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

¹³De law mono, jir kal wo barge go ti kañ maga jar Israyel hay wo de lagge ni mono. De jag toñ mono, meebe kal le'ge go ti äaara degarra äuy.

¹⁴De maaga meeben wo go laage mono, feçeçre po wo kleere do mbere mopo ti puuli deñ, kleere do mopo maga go de bagge gesiñ deñe.

¹⁵Weere Israyel kon wo ko, day wii wo kaçaçra so ga: Sen diñ mayne? Werga aà bay wo de ko mo sen wa. Moyis wii ra ga: Aà diñ hole peçeç maga Manwur haçn ne nday ma reege mono.

¹⁶Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaç go ti äe mono: Daga wosela mo hoo nen maga kaçaç se yañ mono, jobo boñ mo hoo nen omer boñ, sen diñ see ngaäa naa maga naa liñ ni naa do sen no mono.

¹⁷Jar Israyel kal wo joñge do kay nono: Jar po hoor wo pur puri, mapo hoor wo me'me'e.

¹⁸De maga aè wo ngaäge äe blam ti omer mono, aè da'n bay de rawge pur wa, je maga hay hoo me' mokay aè da'n bay de peçeçre wa lay. Wosela hay hoorge diñ ti ngar maga kaçaç se yañ mono.

Waçaçre maga aè waçaç ti mann mono

¹⁹Moyis wii ra ga: Jobo mo menn nage ni wa hase.

²⁰Saara laa waçaçre Moyisn gaè. Jar po kal wo ndar nen ni maga menn wo nage ni. Cogcoçoçre kal laage äe go, se buu go. Äil Moyis kal ceege äe ne jar sen wo ti.

²¹Tum de jag toñ mono, wosela hay hooge diñ maga kaçaç se yañ mono. De maga ceege caa we go no, se kal ngoroäge go.

- ²²Wur naw ma de hiira'n mono, àà kal wo hooge nen naw äoge, wosela caw hoo omer äoge. Jar kluuri ma yoo tayge jarn kal wo age de waçaçre sen ne Moyisi.
- ²³Day Moyis wii ra ga: Manwur waçaç mbe na do sen nono. Toñ diñ wur ma iggi, naw Saba maga go de minge ne Manwuri. Kar wee fen maga nday nen karge äe go, sar wee fen maga nday nen sarge äe go, ni nday kañ wee te äe ciñ ma toñ.
- ²⁴AÀ kal wo minge äe go haçaç toñ do maga Moyis hay waçaç ne hara nono, ma sen la buu go gaa, cogcoçoçre laa sen go gaa so lay.
- ²⁵Moyis day ga: Reen wee go wara, werga àà diñ naw Saba. Wara nday da'ge le mbasga gaa so.
- ²⁶Nen naw hiira' nday hoorge yañ, ama wur naw ma de renamn ga diñ naw Saba mono, nday da'ge wur sen gaè.
- ²⁷Wur naw ma de renamn mono, jar po wo yoo jarn hay laa wo mbaara go ma woge hooge ëa pa, day saara wo la da' wo gaè.
- ²⁸Do kay nono, Mawur kal wii Moyis ga: Nday men ge debay hooge sug ti jag liñgi äin wo de waçaçre äin wo na hunla?
- ²⁹Kañ wee go ti äay ga Manwur de haç wur Saba ne nday. Diñ wersen ga àà haç reege go ne nday wur naw ma de hiira' ma naw äoge. Ti ngeel sen daga wosela mo hay ti ngeel ye'e, mo joñ nen ya'ge go ti ngeel maga se ni wur naw ma de renamn mo wa.
- ³⁰Jarn kal wo lagge iggi wur naw ma de renam no.
- ³¹Jar Israyel kal wo kañ ëu ne reege sen ga: Mane. AÀ de mañ mbere koo maga aè ëen ga koriyañde mono. AÀ depuy, day coçoçoçre äe jag do gato maga de joñge de yoçoçoçre nono.
- ³²Moyis day ga: Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaçn go mono: Daga nday mo joñ wee nen ngaä man nen omer boñ, ni nday laa ciñ lag ne wer mani äay wo no, nen maga àà mo ko hole peçeç maga ndi joñ nen haçge äe ne nday ti puuli blam maga ndi laa nday le go äi sir Ejipte mono.
- ³³Moyis kal wii Aaron ga: Mañ haçn po, ni ndo ngaä man äil äe nen omer par boñ, ni ndo wo kañge äe pel Manwuri, nen maga àà mo hay ciñ ta' ne wer mani äay wo no.
- ³⁴Aaron kal joñge do maga Manwur waçaç ne Moyis jag nono, àà kal rawge kañge äe pel Komrom Waçaçre Sedewa no, nen maga àà mo hay ciñ lagge.
- ³⁵Weere Israyel ree wo man haçaç kiñgi do naa, haçaç go ti nduugi äaara äi sir maga jar go ni. AÀ ree wo man haçaç go ti nduugi äaara jag ngeel maga wo hagu de Kanaan mono.
- ³⁶Omer diñ ma de hwal efa.

LAAGE GO 17

Bii ma Masa wo de Meriba no

(Ko äil Kee. 20.2-13)

¹Day weere Israyel wo äuy puë wo le ti puuli ma Sin no see wo do maga Manwur hay waçaç ne hara nono, àà kal wo age lagge Refidim ti ngeel maga jar da' wo bii ma jooge ni gaè.

²Dosen nono, jarn kal wo le' hoor nen Moyisi. AÀ kal wo ga: Haç bii ma jooge ne wuuri. Moyis kal wii rage ga: Nday kië dekwacy de äi na gahaçyla? Nday jaçë Manwur na le la?

³Jarn wo na jwaale hay gay coo äaara lay, saara ya' ngrum jag ne Moyis ti. AÀ wo ga: Ndo hoo wuur le go äi sir Ejipite maga wuur mo laä go de jwaale de weere wuur wo na gahaçy so la?

⁴Moyis kal ngar jag wo ne Manwur ga: Jar sen wo mo haç' ndi joñ ge may ne hara mo la? AÀ mo haç' ig we la me' aà ya' wo äod mege go de huuli mo pa.

⁵Day Manwur kal wii Moyis ga: Kal pel jar no, ni ndo hoo jar kluuri Israyel wo. Mañ graw äo maga ndo hay ma' maarogn de äe do äo lay.

⁶Koëa ndi ooge yañ pel äo ti huuli ma Orebe. Ni ndo ma' ge huuli no, ni bii yuu yañ le go see äe, ni jarn mo jo wo so. Moyis kal joñge dosen nono, de nen jar kluuri Israyel wo ra.

⁷AÀ kal wo kañ ëu ne ngeel sen ga Masa wo de Meriba. Diñ werga weere Israyel hay giñ wo, diñ werga aà hay jaçë wo Manwur ga: Manwur yañ mbe yoo wuur la pa yawla bay wa yawla.

Jar Amaleg nduu wo le' Jar Israyel wo

⁸Amaleg kal age dur jar Israyel wo Refidim.

⁹Moyis kal wii Josuwe ga: Hoo jar po wo ne naa, ni ndo dur Amalege. Toñ mokay ndi ëii yañ go ti tipeçeçge huuli ma lab de graw mani Baan do.

¹⁰Josuwe kal joñge do maga Moyis hay waçaç ne hen ma dur Amaleg nono. Ama Moyis lay, Aaron lay, Hur lay kal wo ëiigi ciñ ti tipeçeçne huuli ma lab no.

¹¹De maga Moyis hoo do äe we ciñ no, Israyel kal joñge de eegre, de maga aà laa do äe we gesiñ no, Amaleg kal joñge de eegre.

¹²Do Moyis kal gayge, aà kal wo mañ huuli kañge ne hen were, se raw hayge ti äe. Aaron kal wo ëaw do äe de Hur, je la äaäla lay, je la äaäla lay. Do äe kal joñge ni kay haçaç wur le'go gesiñ.

¹³Josuwe kal naa blum ti Amalege, legaw jar äen wo go jag moslam.

¹⁴Manwur kal wii Moyis ga: Yer waçaçre sen mokay äil kefdere, nen maga ti mo yoçoç go ti äe wa. Wii Josuwe ga, ndi caa ge wer mani Amaleg yañ go nen maga jobo eiggi ti äaara gesiñ la gaa so.

¹⁵Moyis kal boo ngeel sii jag ni, kal kañ ëu ne hen ga: Manwur kiwal äi no.

¹⁶AÀ ga: Diñ wer maga do po hay mañ ciñ see paale wañ mani Manwur no, Manwur dur gi yañ de Amaleg haçaç wo ti wer mani äaara maga ndar ge wo wo pel mo äuy no.

LAAGE GO 18

Moyis wo de yaa äe Jetro

¹Jetro, blo je sië jag ma Madiyañ no, ga diñ yaa Moyis lay mono, kal laa waçaçre de el maga Baa joñ se Moyisi, see Israyel de jar äen wo mo äuy no. AÀ hay laa ga Baa joñ nen laage we le go de jar Israyel wo äi sir Ejipte.

²Jetro yaa Moyisn kal baa Sefora waçy Moyis le werga aà hay nii ne.

³AÀ hoo weere mani Sefora ma äogn wo le lay, ga aà ëe lan ga Gerson, werga Moyis hay waçaç ga: Ndi de hayle äi sir waare.

⁴AÀ ëe ma lan ga Eliyeser, werga aà hay waçaç ga: Baa mani pan äin caa war äi we, werga aà yaçaç me go jag moslam mani Farawoñ no.

⁵Jetro yaa Moyisn de weere ma äog wo no, de waçy Moyisi kal wo age da' rage ti huuli mani Baan ti ngeel maga aà hay wo de lagge ni mono.

⁶AÀ kal waçaçge ne Moyis ga: Ndi, yaa äo Jetro, ndi aà see äo de waçy äo, de weere äo ma äog wo no.

⁷Moyis kal le go caa pel yaa äe, le' mondra ne hene, kal klewge äe. AÀ kal wo wii jam ma ti holañ kaçaçra. Kal wo laage äi mburyug mani Moyis no.

⁸Moyis kal bag blam waçaçre maga Manwur hay joñ Farawoñ de äe mo äuy, de jar Ejipte wo wer Israyel mono, de bon maga saara daën ti faage mono, de yaçëge maga Manwur yaçë saara go jag äe mono.

⁹Jetro kal joñ fruygi ti de el maga Manwur hay joñ see Israyel mo äuy, ti maga aà yaçaç ra le go do jar Ejipte wo mono.

¹⁰Jetro day ga: Suse' ne Manwur maga yaçaç nday le do go jar Ejipte wo de Farawoñ mono.

¹¹Ndi ko we patala lay ga Manwur kluu de dañ baa ma lan wo no. Sen naa nen go diñ de maga aè hay mbe joñ jar Israyel wo de bay ngar do kay no koë mono.

¹²Jetro yaa Moyis kal joñ siigi jag maga aà roë mo äen go äuy de sië jag po wo ni, ma joñ sii jag ne Baa. Aaron wo de jar kluuri Israyel wo äuy kal wo age ree hole siigi jagn see yaa Moyis pel Baa.

Moyis bag wañre ma car kiida wo

- ¹³Toñ äe mono, Moyis kal hayge caa kiida jar no. Jarn kal wo lagge pel äe de jag toñ äaa, haçaç go de law.
- ¹⁴Yaa Moyis wo ko fen maga Moyis de joñge äe de jarn mo äuy no, àà day ga: Ndo joñ de jarn mo haç' joñge la? Diñ wer may ga ndo hay mbo ye' boñ tu, day jarn lag pel äo haçaç go de law la?
- ¹⁵Moyis kal fer waçaçre ne yaa äe ga: Werga jarn àà wo see äi maga ndi mo wii jag Baa ne saara ti ree saaran wo no.
- ¹⁶De maga waçaçre äaara po yañ ta' no, àà kal wo age see äi, day ndi kal blawge äe go ne hara. Ndi kañ nen äaara ti waçaçre maga Baa waçë ra ti jag liñgi äen wo mono.
- ¹⁷Yaa Moyis kal wiigi äe ga: Fen maga ndo joñn mokay sen bay de el wa.
- ¹⁸Ndo gay see äo go de see äo, ndo gay jar maga nday de kaçaçra mo lay. AÀ diñ mo maga de raw eegre äo, ndo bay de kaçaçge ma joñge äe de see boñ wa.
- ¹⁹Patala laa jag äi. Ndi baa yañ ne ndo, daga Baa mo hay de äo! Hay diñ je ma ya' jag jarn go ne Baa, ni ndo wo de waçaçren pel Baa.
- ²⁰Had ra de waçaçre maga Baa waçë ra, de jag liñgi äen wo. Kañ nen äaara ti faage maga àà wo nen seege ni, de feçeçre maga àà wo nen joñge äe mono.
- ²¹Hoo jar po wo yoo jar no, maga wo de kaçaçge, day joñ wo heçeçne do Baa lay. Jar maga wo de deele, bay wo de haram wa mono. Kañ ra waçaç ree jar ndare, waçaç ree jar kisi, waçaç ree jar do dwee, waçaç ree jar hwale.
- ²²Daga àà mo hay wo caa kiida jarn tum. Waçaçre maga yañ go tinoo ta' no, àà mo a wo de sen pel äo, ma me' me' wo mo lay no, àà mo blaw wo sen wo no. Naa gofoñ poçoçre ma ti äon go ëawa, àà mo kay wo ndo soëge äe lay.
- ²³Hayga ndo joñ we dosen nono, ga Baa yañ le fer waçaçre ne ndo no, ni ndo kaçaç yañ ma ooge, day jarn day wo yañ go de fruygi ti ngeel maga àà wo wo ni mono.
- ²⁴Moyis kal laa jag yaa äe, àà kal joñge do ga yaa äe waçaç nono.
- ²⁵Moyis kal hoo jar maga wo de kaçaçge yoo jar Israyel wo äuy, àà kal kañ rage waçaç ree jar ndare, waçaç ree jar kisi, waçaç ree jar do dwee, waçaç ree jar hwale.
- ²⁶AÀ hay wo caa kiida jarn tum. AÀ hay wo age de waçaçre ma de gaalin wo pel Moyisi, ma me' me' wo mo lay no, saara hay go blaw sen wo lay.
- ²⁷Moyis kal men yaa äe Jetro rawge äi sir äe.

LAAGE GO 19

JAR ISRAYEL WO TI HUULI MA SINAY NO

Ti huuli ma Sinay no

- ¹Nen few ma de swa' no, blam laage äaara le go äi sir Ejipte mono, weere Israyel kal wo age ti wur sen ti puuli ma Sinay no.
- ²Aà puë wo le Refidim kal wo age ti puuli ma Sinay no, aà kal wo lagge ti puuli ni. Israyel kal hayge ni, dega'dega' pel huuli no.
- ³Moyis kal ëiigi wo see Baa. Manwur kal ëege äe le ciñ ti huuli no, day wiin ga: Ndo waçaç ge ne jar ni Jakob wo do kay nono, wii weere Israyel wo ga:
- ⁴Nday ko fen maga ndi joñ Ejipte de äe we, day nday ko hooge maga ndi hoo nday le go grañ äi do gebeg hoo weere äe grañ nono we, day a de äay see äi mono.
- ⁵Patala hayga nday laa geçeçege äi yañ, day nday ëaw waçaçre tayge jag äin yañ lay no, nday joñ ge yañ diñ jar ma ti see äi yoo wer jar wo äuy, werga tamsir äuy diñ ma äi.
- ⁶Nday joñ ge yañ diñ twaywañ jar sië jag ne ndi, diñ sir ma bay ëage. Mokay diñ waçaçre maga ndo siin gi ne jar Israyel wo mono.
- ⁷Moyis kal age ëe jar kluuri ma yoo jar wo no, aà kal kañ waçaçre sen wo mokay ne hara pel do maga Manwur hay waçaçn le ne hen nono.
- ⁸Jarn äuy tu raw yiñ jag ga: Wuur joñ ge yañ mbe do maga Manwur waçaç no kay no. Moyis kal ferge de waçaçre jarn ne Manwuri.
- ⁹Manwur wii Moyis ga: Koëa ndi aà yañ see äo nen swaare dimliggi, nen maga jarn mo laa wo waçaçre maga ndi waçaç ne de maga ndi le' waçaçge äe ge we ne ndo mono. Nen maga aà mo hay wo de kañ ëiggi ti äo. Moyis kal ferge dog waçaçre maga jarn fern wo ne Manwuri.

Baa a yiñgi de Moyis ciñ ti huuli ma Sinay no

- ¹⁰Manwur kal wii Moyis ga: See äiñ jar wo no, façaç ra go. Wara lay toñ lay, aà mo yog wo oçoçbe äaaran wo go.
- ¹¹Wur naw ma de swa'n mono aà mo hay wo go gorge, werga wur naw ma de swa'n mono, Manwur ëii gi yañ le de nen jar äuy ciñ ti huuli ma Sinay no.
- ¹²Go ti huulin degarra äuy mno, ni ndo äo' ge hagu go ne jar no, day ni ndo wii ra ga: Ko wee see äay de el jobo mo ëii ciñ ti huulin wa, mo du' jeñ äe wa lay. Je maga du' huulin we no aè 'war ge ne go.
- ¹³Aè du' gi do ne hen see gaa, ama aè äodn ge go äodge, noga aà jwag ge ne go de waa. Je tabay noga horoge sen joñ ge caw gaa so.
- ¹⁴Moyis ëii le go ciñ ti huulin ma age see jar no, aà kal façaç rage go, saara yog oçoçbe äaaran wo go.

¹⁵AÀ kal wii jarn ga: Naw gwa' swa'a ni nday lag wee go gorge. Jobo mo wo see waçy wa hase.

¹⁶Wur naw ma de swa'n de jag toñ mono, carge poçoç Baa, sagge Baa wo de swaare ma klub klub kal wo joñge ti huuli no. Coçoç kal rage debañ lay, jar maga hay wo de lagge liñ ti kañ mo äuy heçeçne kal joñ rage debañ.

¹⁷Moyis kal laa jarn le go ti kañ no, ma woge yiñgi de Baa. AÀ kal wo lagge äaale huulin le gesiñ.

¹⁸Huuli ma Sinay hay wo go äuy mono diñ cuggi, werga Manwur hay ëii le mono diñ nen wuu. Cug sen hay naage le do cug ma ti ngeel jii paçy nono, huulin äuy hay daëge de eegre debañ.

¹⁹Geçeçge coçoç hay ya' wer ro wo ciñ pel ni, ciñ pel ni de eegre debañ. Moyis hay waçaç waçaçre, Baa hay fer waçaçre le ne hen go jag ciñ kloñ.

²⁰Diñ do kay nono ga Manwur ëii le ciñ ti huuli ma Sinayi, ëii le ti peçeçge huuli no, Manwur ëe Moyis wo ciñ ti tipeçeçge huuli no. Moyis kal ëiigi wo.

²¹Manwur kal wii Moyis ga: Ëii go, ni ndo mañ jag jarn go poëag maga aà mo tem wo age see Manwur ma koge äe wa, do heçeçne maga debañ yoo äaara day la taw wo go.

²²Daga jar sië jag maga aà wo äiñ Manwur mo façaç wo go lay, do heçeçne maga Manwur mo taw jar po wo go yoo äaara wa.

²³Moyis wii Manwur ga: Jarn kaçaç ge wo ma ëiigi ciñ ti huuli ma Sinayin gaa, werga ndo mañ jag wuur go tinoo poëage, ti maga ndo waçaç ga: Äo' hagu go ti huulin degarra ni façaç ne go mono.

²⁴Manwur kal wiigi äe ga: See, ëii go, ni nday ëii le de Aaron. Ama jar sië jagn wo de ngaän mo tem wo le ëiigi see Manwur wa, do heçeçne maga aà taw jar po wo go yoo äaara go.

²⁵Moyis kal ëiigi le go äiñ jar no, kal sii waçaçre sen äuy ne hara.

LAAGE GO 20

Jag liñgi ma hwal wo no

(Ko äil Dog. 5.6-21)

¹Do sen Manwur kal sii waçaçre sen wo mokay äuy diñ ma waçaçge ga:

²Ndi diñ Manwuri, Baa äo maga kal le go de äo äi sir Ejipte tiñ geben mono.

³Ndo joñ ge baa ma tigriñ wo pel äi gaa so.

⁴Ndo joñ ge foto po gaa, mopo mbe haçy koë de ngaäge de feçeçre maga wo le ciñ, noga maga wo gesiñ ti tamsir la, noga maga wo wer bii gesiñ la, ndo joñ ge ra gaè.

⁵Ndo le' ge mondra pel äaara gaa, day ndo joñ ge peelee ne hara gaa lay, werga ndi, Manwuri, Baa äo no, ndi diñ Baa ma de huni. Ndi joñ bon weere wo ti älagge ma paçaçre äaara wo haçaç wo go ti wer jar maga ndar ge wo ti äaale äaara ma de swa' wo ma de naa, see jar maga wo hee de äi mono.

⁶Day ndi ko decoo jar maga da wo ndi day see wo ti jag liñgi äin mo lay, haçaç wo go ti wer jar maga ndar ge wo ti äaale äaara äaale ndare.

⁷Ndo ëe ge ëu Manwur Baa äon de koë gaa, werga Manwur men ge je maga ëe ge ëu äe de koë bay joñ bon gaè.

⁸Ëig ti ti wur ma iggi no, nen maga àa mo hay go de faage.

⁹Ndo joñ ge joñre nen naw hiira'a, ndo joñ ge joñre äon wo go äuy nen naw sen wo no.

¹⁰Ama naw ma de renamn sen diñ wur ma iggi ma Manwuri, Baa äo no. Ndo joñ ge joñre po wursen gaa, hayba ndo, weel äo, may äo, gebe äo, maygebe äo, horog äo, waare maga de age ni äo.

¹¹Werga nen naw hiira'a, Manwur joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ, joñ maarog de feçeçre ma äil äaara wo no. AÀ raw hayge iggi wur naw ma de renam no: Diñ wersen ga Manwur kal kañ bosa' ti naw ma de renam no, kal façaçge äe go lay.

¹²Hoo sug ti pan äo wo de man äo, nen maga naw äo mo ya' wo pel ni äi sir maga Manwuri, Baa äon haçn ge mo mono.

¹³Ndo ii gi huli gaè.

¹⁴Ndo joñ ge figliw gaè.

¹⁵Ndo joñ ge freñ gaè.

¹⁶Ndo joñ ge sedewa maga bay cwaçy wa ti kan äo gaè.

¹⁷Ndo slag ge nen ti tiñ ma kan äon gaa, ti gebe äe gaa, ti maygebe äe gaa, ti daèy äe gaa, ti gerheçeç äe gaa, mayse äe laybla äuy ndo slag ge nen ti äe gaè.

¹⁸Jar äuy ko wo charge poçoç Baan wo de ro coçoç no. Nen äaara hay ko trum wuun wo de cugn wo deñ ciñ ti huuli no. Pel feçeçre sen wo mo deñ jarn hay wo daëge, day lag wo le go haçaç.

¹⁹AÀ wii wo Moyis ga: Waçaçn mbo ne wuur diñ ndo, ni wuur laan ge mbe yañ, bay ga Baa mo waçaçn le ne wuur tu wa do heçeçne maga day la wuur huë go.

²⁰Moyis wii jarn ga: Daë wee de heçeçne wa, werga Baa àa diñ ma lam nday, sen diñ maga nen äay mo joñ heçeçne ni nday mo joñ älagge wa.

²¹Jarn kal wo lagge le go haçaç, ama Moyis kal ya'ge wo äiñ swaaren ti ngeel maga Baa ni mono.

Jag liñgi ma ti ngeel sië jag wo no

²²Manwur wii Moyis ga: Ni ndo wii weere Israyel wo do kay nono: Ga nday ko we, ndi waçaç waçaçre le ne nday haçaç ciñ.

²³Nday joñ ge baa mapo wo de boo solay gaa, noga de boo biñni ma tay rage de äi gaa, nday joñ ge dosen no gaè.

²⁴Ndo boo ge ngeel sië jag yañ me de siri, ndo joñ ge siëgi jag äo maga aè roë mo äen go äuy de siëgi jag ma joñ suse' äon wo me ni, dere äon wo de fiiri äon wo. Ti ngeel ma honla äuy maga ndi naa nen see äi we ni no, ndi a ge yañ kañ bosa' ne ndo ti.

²⁵Ndo boo ge ngeel sië jag ma de huuli ne ndi, ndo boon ge de huuli ma de ceëge gaa, werga de maga ndo baa ge sañ klaä äon ne hen see mono, ndo demn ge go.

²⁶Ndo ëii gi wo ëiigi ma woge ti ngeel sië jag äin gaa, nen maga glog äo mo gwa' go tinoo wa.

LAAGE GO 21

Jag liñgi ti weere gebere ma Israyel wo

¹Mokay wo diñ jag liñgi ma äod faage seele maga ndo ngaä ge ra ne hara mono.

²De maga ndo yee gebe we yoo Israyel wo no, aà joñ ge peelee mo kiñgi hiira'a, ama nen kiñgi ma de renamn mono, aà kal go de budgi ti see äe bay poë mopo.

³Aà hay we boñ no, aà raw boñ. Aà hay aà we de waçy äe no, waçy äen raw ge wer äe.

⁴Hayga hay kañ waçy we ne hen diñ pan tiñ äen lay no, day se biñ weere de äe noga mayre de äe no, waçyn wo de weeren diñ ma pan tiñ äe no. Ma äen aà raw de see äe boñ.

⁵Hayga geben waçaç we ga: Ndi de saçy pan tiñ äin ti, waçy äin wo de weere äin wo, ndi bay de saçy rawge go de budgi ti see äi wa no,

⁶dosen nono pan tiñ äen baa ne, wo de äe pel Baa. Aà ya' wo de äe jag tiñ noga see koo ma jag tiñ no, aà kal fee sug äe go de waa, day geben la kol go tum ti joñre ne hene.

⁷Hayga jobo yee may äe we go maga aà mo hay go gebe no, mayn raw ge do gebere ma lan wo no gaè.

⁸Hayga aà coo we jag pan tiñ äe maga hay waçaç ga se dan waçy we gaa no, aà kne' ge faage cooge äe go gusi. Ama aà bay de kaçaçge ma yeege äe go ne waare wo wa, blam maga se naa gog de äe do mono.

⁹Hayga aà haçn we ne weel äe no, aà joñn ge ti faage äe do maga aà joñ see naare ma äuyn wo no lay.

- ¹⁰Aà fer we da waçy ma tigriñ no, aà naa ge mopo go see fen ma waçy ma tañgun gaa hase, reege äe, oçoçbe äe, de faage maga aè joñ waçy de äe mono.
- ¹¹Day hayga aà joñ feçeçre se swa'n we mo lag gaa no, waçyn kal go raw jag äe beëbeëe, bay haç solay.
- ¹²Je maga ma' jobo day 'warn we go no, aè 'warn ge go lay.
- ¹³Hayga aà hay laa guu we ne hen gaa, day Baa äo'n le ne hen do no, ndi kañ ge ngeel po yañ maga aà joñ nen ëeege wo go ni.
- ¹⁴Ama, de maga jobo joñ we diñ haçaç see kan äe, kië ëeñ äe ma 'warge äe go no, ndo baa ge je ma sen ndo 'warn ge go, aà mo ëee ba go ti ngeel sië jag yaw.
- ¹⁵Je maga mbar pan äe noga man äe we no, aè 'warn ge go.
- ¹⁶Je maga baa jobo we freñ day yeen we go, noga ëawn do äe kay we no, aè 'warn ge go.
- ¹⁷Je maga faë pan äe we, noga man äe we no, aè 'warn ge go.
- ¹⁸Hayga wuy kañ we ti holañ jar po wo, day mapo boñ äo' keçeç we de huuli, noga so'n de do day 'warn gaa lay joñ ceege äe gesiñ koë no,
- ¹⁹je ma' je lan la joñ bon äe wa. De maga je ceegen ur we go ciñ teäalge de graw caw no, ree bay ti je ma'ge äen wa, diñ ga ane, aà mo kay ne ti joñre äe maga aà caan ne hen jag mono, blam äe aà joñ ceege äe äuy diñ se, haçaç aà peçeç go.
- ²⁰De maga jobo ma' gebe äe we de graw, twar noga twaçy, day geben da' huli we ne hen do no, aè sa' ge hee äe.
- ²¹Ama hayga aà joñ naw we go tenen boñ noga äog no, ni aè sa' ge hee äe gaa, werga aà diñ solay äe.
- ²²Hayga jar po le' wo kaçaçra we day raw wo we srog waçy de äiili, waçyn biñ we go ga mopo joñ we ni gaa no, bon maga aè kañ ne hara ti diñ ga war waçyn kañ poëge ne hara ti, day aà poë ge wo pel je car kiida no.
- ²³Ama, hayga mopo joñ we ni no, aè poë ge tenen de tenene,
- ²⁴nen de nene, sañ de sañ, do de do, äaale de äaale.
- ²⁵Roëge de roëge lay, waçaçge de waçaçge lay, huli de huli lay.
- ²⁶De maga jobo ma' gebe we nene, twar noga twaçy, day äo' nen we go ne hen no, aà äo'n ge go de budgi go ti see äe wer nen äe maga aè äo' ne go mono.
- ²⁷Day hayga jobo haw sañ we go ne gebe äe, twaçy noga twar no, aà äo' ne ge go ti see äe ti sañ äe maga aè hawn go mono.

²⁸De maga daèy ma' jobo we de coçoç, diñ je twar noga diñ waçy, day huli raw we blam sen ni no, daèy sen mo caw aè äodn ge go de huuli. AÈ ree ge naèy äe gaa, day aè joñ ge bon je daèyn gaa lay.

²⁹Day hayga daèyn yañ go seäaa de haçaç, day aè hay mbe go de wii je äen lay, se day gorge äe gaa no, aè äod ge daèyn go de huuli, de maga aà ii waçy noga je twar we no, je äen mokay aà joñ ge bon äe, aè 'warn ge go.

³⁰Hayga aè kañ poëge we ne hen ti nen maga aà mo coo tenen äe no, aà poën ge go äuy.

³¹De maga daèyn la ma' mbarga ma twar noga ma twaçy we no, aè joñ ge joñre de jag liñgi sen lay.

³²De maga daèyn ma' we diñ gebe ma twar noga twaçy no, je daèyn poë pan tiñ geben solay do swa'a, day aè äod daèyn go de huuli.

³³De maga jobo men jag tu we go de koëe, noga de maga jobo tee tu day teçg jag äe we gaa, day gerheçeç noga daèy jobo joñ nen le'ge we ni no,

³⁴Je tuun poë de solay nen horog blo no, day horog ma de hulin gwa' diñ ma äe.

³⁵Hayga daèy jobo ma' ma je tigriñ we de coçoç, day huli kal we ni no, aà yee ge wo daèy ma tenenn go, day äes ge wo solay äen go. AÀ äes ge wo nay daèy ma de hulin go lay.

³⁶Day hayga je daèyn la mbe go de koge ga daèy sen mbar kaçaçra, day se gorn we gaa no, je daèyn ma de de haçaç poë ti daèy ma lan de daèy lay, ma äen se mañ diñ ma de huli no.

Waçaçre ti fen maga aè hay baan go freñ

³⁷Hayga jobo baa daèy we freñ noga fii laybla no, aà poë wer äe ni dwee, ma fiin se poë wer äe ni naa.

LAAGE GO 22

¹Hayaga aè naa jobo we ti freñ tinoo ndul ywaale de suñ day aè kal ma'ge äe ni day se da' huli no, sen bay de ngaäge do igi huli no wa.

²De maga sen joñ mokay ni wur yañ go de naage no, sen joñ ge de ngaäge do ga aè 'warn 'warge nono. Hayga je freñ bay we de mopo ma poëge do wa no, aà yeen ge go do gebe nono.

³Hayga fen maga aà baan freñ, diñ daèy laybla, gerheçeç laybla noga fii laybla aè da'n we do äe tenen äa no, aà poë ge ma tigriñ wer äe ni boñ pa.

Waçaçre duëgi do ti feçeçre kaçaçra

⁴De maga jobo joñ ree ma bay ngar we le äi pay, do ga äil pay tlalum se kal men horog äe wo go koëge ni no, aà joñ ge nen poë je maga horog ree wo mo äen diñ de le'ge tlalum äe ma de el no.

⁵De maga wuu raw we do jobo, kal da' yoo lir pele, day wo mañge ne coore ble ti, ti deele noga go de weege, day kal roëge äe go no, je maga do' wuun mono joñ nen poëge.

⁶Je maga jobo haç solay noga mopo ne je tigriñ do maga aà mo ëawn ne se do kay, day aè kal mañge äe go freñ liñ ni äe ni no, aà poë ma tigriñ wer äe ni dosen no ma' lay, sen diñ de maga aà le' wer we no.

⁷Hayga je freñn da' we gaa no, je maga aà joñ freñn liñ ni äe la joñ nen age pel Baa ma waçaç ge ga se bay de baa do ti mo kan sen mo haç' wa.

⁸Ti waçaçre feçeçre freñ wo äuy mono, tiga diñ daèy, gerheçeç, fii, oçoçbe, noga diñ mayla äuy maga yee go, day aà waçaç we ti äe ga: AÀ dosen nono! Waçaçre sen wo äuy aè wo de äaara pel Baa. Je maga kiida Baa baan ge mono, joñ ge nen poë kan äen ti ngeel mo äen äaale äoge.

⁹Hayga jobo haç gerheçeç laybla, daèy laybla, fii laybla, noga horog po mbe haçy koë ne jobo ga ëawn ne se, day horogn raw hugi go, noga haw äaale, noga yee go no, day jobo kon gaa lay no,

¹⁰Ti holañ jar ma äogn wo mono ha'ge go ti ëu Manwur joñ nen joñ ge ti holañ äaara. Je maga horogn hay do äe la waçaç go ga se bay de baa do ti mo kan sen wa. Je maga horogn hay diñ äe joñ nen yaçaç ha'ge äe no, day je lan mokay bay ga aà fer mo je äen ne hen ti ngeel äe ni wa.

¹¹Day hayga aè baa horogn we wo go ni äe freñ ni baage no, aà joñ ge nen poë je horogn ti ngeel äe.

¹²Hayga baa horogn we go diñ mopo lay, aà nduu de huli äe do ni, day se poë ma tigriñ ti ngeel äe ni gaè.

¹³Hayga jobo wo we yaçaç horog do jobo ma cici, day horogn raw we go haw äaale no, noga hu we go blam je äen no, aà poë ge ma tigriñ ne hen ti ngeel äe ni.

¹⁴Hayga je äen yañ ni no, aà poë ge ma tigriñ ne hen ti ngeel äe ni gaè. Day hayga aà hay yaçaçn we le ma joñ joñre ti mopo no, ni mo se maga aà hay ndal wo ti äe mokay de kaçaçge do poëge no tu señ.

Hooge sug ti Baa wo de hooge sug ti je tabay

¹⁵Hayga jobo jaçaç may ma tigli maga bay de suuli de jobo wa we, day suu we de äe no, aà poë ge horog maga aè hay nen haçge ti äe, blam äe se baa ge may sen go waçy äe.

¹⁶Day hayga pan mayn waçaç we ga se haç may sen ne hen gaa no, aà poë horog maga aà haçn ti mayre maga bay wo de woge se jobo wa ëa mono go.

- ¹⁷Ndo men ge waçy ma joñ sogway ni äo gaè.
- ¹⁸Jobo suu we de horog no, aè ii je ma sen go.
- ¹⁹Je maga ya' we joñ feçeçre sië jag ne baa ma tigrin wo no, aè caa wer je ma sen go.
- ²⁰Ndo joñ ge je ma waaren de älagge gaa, ndo joñ ge coo äe gaa, werga nday hay le go waare äi sir Ejipte.
- ²¹Ndo gay ge waçy dewurn gaa, ndo gay ge weel holgen gaa lay.
- ²²De maga ndo gay ra we, day aà a wo we see äi no, ndi laa ge ro äaara.
- ²³Äil äi soçoç ge, ndi taw ge nday go de jaw. Naare äay gwaë ge wo go dewuri, weere äay gwaë ge wo go holge lay.
- ²⁴De maga ndo taa solay we ne jar äin wo, je coo maga äin äo ni mono, ndo joñ ge do ga äere äo ti äe no gaa, ndo taa ge solayn ne hen de bii wer gaè.
- ²⁵De maga kan äo kañ oçoçbe we ne ndo no, ni ndo haçn ge ne hen tañgu maga wur le' go gesiñ mono.
- ²⁶Werga aà diñ oçoçbe ma ti äe ma boñn tu, aà diñ oçoçbe ma boñ maga aà laan see äe mo tu no, day aà suu gi na ti may ne? Hayga aà ra we see äi no, ndi laa ge ro äe no, werga ndi diñ je ko decoo jare.
- ²⁷Ndo faë ge Baa gaa, ndo faë ge wañ sir äon gaa lay.
- ²⁸Ndo yoçoç ge ti bay age de jag feçeçre äo maga ndo weer ra de maga nday äum gi ra mo gaa, ndo haç ge jag weere äon wo go me.
- ²⁹Ndo haç ge jag weere dere äon wo de weere fiiri äon wo go me lay. Aà joñ ge naw wer man äe renam, naw ma de nenma'n mokay ndo haçn ge go me.
- ³⁰Nday joñ ge diñ jar äi ma bay ëage. Nday ree ge nay maga nday da'n de huli wo go mbasga gaè. Nday äo'n ge wo go ne wayre wo.

LAAGE GO 23

Hooge sug ti jar ma de hugli wo

- ¹Ndo joñ ge nen dus waçaçre maga bay ti ngeel äe wa ge gaè. Ndo tay ge de je haçyhaçy ma waçaçge wer äe gaè.
- ²Ndo tay ge wer ngaäa ma joñ älagge gaè. Ndo joñ ge nen ooge wer ngaään koë pel kiida gaa, day ndo yoñ jag go ti waçaçre ma de deelen gaè.
- ³Ndo waçaç ge wer jobo de koë tu gaa, hayba je coo.
- ⁴Ndo da' daèy ma je hee äo, noga gerheçeç äe we go de yeege no, hawn le ne hen liñ.

⁵De maga ndo ko gerheçeç äe we semayge de poçoçre caw no, raw see äe sog wa, kay je hee äon ma ëob gerheçeçn seege de ele.

⁶Ndo le' caa kiida we no, ndo älag ge waçaçre mani je coon go gaè.

⁷Ndo joñ ge nen laage diñ waçaçre ma de älaggen gaè. Je maga bay de joñ mopo wa, noga je ma de deele mokay ndo waçaç ge ga kiida de baw rage ma id rage go gaè. Werga ndi waçaç ge ga ndo joñ mbo na ni bagla mokay ndi waçaç ge no gaè.

⁸Ndo yaçaç ge mandekoë do jobo ma caa kiida ti äañ gaè. Werga mandekoë maga aè haç ra ma car kiida ti mokay raçë nen jar ma de car nen wo go ti cwaçy no, day glub waçaçre jar ma de deelen wo go lay.

⁹Ndo joñ ge coo waare gaa, nday yañ de ko gaali waare see äay, werga nday hay le go waare äi sir Ejipte.

Waçaçre ti kiñgi ma iggin wo de naw ma iggi no

¹⁰Ndo joñ ge kiñgi jo' pay äon wo hiira'a, blam äe ndo weer ge ra.

¹¹Ama nen kiñgi ma de renamn mono, ndo menn ge, ndo joñ ge nen haç iggi ne hene. Jar coo ma äi sir äo joñ ge wo fruygi de seno, naèy ma mbasga ree ge wo maga gwa' ge go mono. Ndo joñ ge pay olife äon wo de pay tlalum äon wo dosen no lay.

¹²Ndo joñ ge joñre äon go nen naw hiira'a. Ama wur naw ma de renamn mono, ndo hay ge iggi, nen maga daèy bon wo de gerheçeç äon mo ig wo, nen maga mbarga äon wo de gebe äon de waare äon mo ig wo lay.

¹³Nday joñ ge nen hoo sug ti waçaçre maga ndi waçaç ra wee mo äuy no, day nday fer ge ëiggi ti ëu baa ma tigriñ wo gaè. Daga jobo mo laan ge go kalge jag äay wa hase.

Few maga wo nen joñ ge äi sir Israyel mono

¹⁴Nen kiñgi ka' ndo dog ge joñ few ma haç togoëge me ni äaale swa'a.

¹⁵Ndo hoo ge sug ti few hoole peçeç ma bay defoçoçre no. Nen naw renam ti wur maga hay go de ngaäge, nen few Abid, ndo ree ge diñ hole peçeç ma bay defoçoçre do maga ndi hay waçaç go ne ndo nono, werga diñ nen few sen ga ndo kal le go äi sir Ejipte mono. Jobo joñ nen woge pel äi ge do koë gaè.

¹⁶Ndo hoo ge sug ti few weege no, few jag feçeçre äo maga ndo hay joñ joñre äaara, maga ndo hay joë ra äil pay äon wo mono. Blam äe few weegen so, go ti tawge kiñgi no. De maga ndo weer feçeçre äo maga ndo hay jeë ra äil pay äon wo we le go äuy no.

¹⁷Äaale swa' nen kiñgi, ma twerpiiri wo äuy a ge wo pel Wañkluu Manwuri.

¹⁸Ndo joñ ge ti few sii jag ma haç togoëge ne ndin diñ hole peçeç ma de urgi gaè. Ndo men ge noo fen sië jagn ciñ lag haçaç go toñ äe gaè.

¹⁹Ndo a ge de jag feçeçre maga leë wo tañgu ail pay äon äi tiñ mani Manwur Baa äo no. Ndo kar ge weelfii nen paçaç man äe gaë.

Waçaçre maga Baa ngaä ra ti laage jarn wo äi sir Kanaane

²⁰Koëa ndi äo' je peelee ne ndo pel ma koë moge ti faage, ma dayge de äo ti ngeel maga ndi go de kne'ge äe mono.

²¹Ni ndo hay go de puçygi ma laa geçeçge äe, ni ndo giñn wa, werga aà joñ ge nen soë älagge äayn wo gaa, werga ëu äi see äe.

²²Day hayga ndo yañ laa jag äe, hayga ndo yañ seege wer waçaçre maga ndi waçaçn mo äuy no, ndi joñ ge diñ je hee jar hee äon wo no, je hee jar maga bay wo de saçy äo ti wa mono.

²³Je peelee äin seege yañ pel äo, wo ge yañ de äo ni jar Amon wo, jar Hitid wo, jar Feresid wo, ni jar Kanaan wo, jar Hifid wo, ni jar Yebus wo, ndi taw ge ra yañ go.

²⁴Ndo joñ ge nen le' mondra pel baa äaaran wo gaa, ndo joñ ge peelee ne hara gaa, ndo bir gi jag äaara ti joñre äaaran wo gaa, ama ni ndo älag ra go, mbug baa äaaran wo go yaw.

²⁵Nday joñ ge peelee diñ ne Manwuri, Baa äay no, day aà kañ ge bosa' yañ ne reege äayn wo de bii äayn wo ti.

²⁶Äi sir äon mono, waçy po cwaa ge äiili go ni gaa, waçy po joñ ge de gedde gaa lay. Ndi baa ge jag ngaäa naw äon wo yañ go ne ndo.

²⁷Ko fen maga ndi joñn ge pel äo mono. De maga ndo wo de seege mono, wer jar maga wo pel äo joñ ge wo yañ go de heçeçne, jar maga ndo hee ge ni äaara mo äuy ndo nii gi ra, jar hee äon ngië gi wo faale yañ mo ma dañge de ëee.

²⁸Ndi laa ge tiburi cay wo yañ ne ndo pele, aà nii gi wo jar Hifid wo, jar Kanaan wo de jar Hitid yañ go ne ndo pele.

²⁹Ndi nii gi ra go ne ndo pel nen kiñgi boñ tu gaa, do heçeçne maga sirn mo gwa' go de koëe, day naëy ma mbasga mo yaçaç wo ngeel go day mo ngië wo nen de äo wa.

³⁰Ndi nii gi ra go ne ndo pel me'me'e, haçaç nen maga ndo mo tese, day ni ndo mo hay ti sir no.

³¹Ndi ngaä ge hagu äon le haçaç jag maarog ma de seçeçn ka' haçaç go jag maarog mani jar Filisteçeçn wo, ma lan le ti puuli ka' haçaç go jag maaroge, werga ndi haç ge jar ma ti sirn yañ wo go mo do, day ni ndo nii rage go pel äo.

³²Ndo joñ ge tayge jag de äaara gaa, de baa äaaran gaa lay.

³³Aà lag ge wo äi sir äon gaa, do heçeçne maga aà kañ ge wo wer äo joñ älagge see äi, werga ndo joñ ge peelee ne baa äaaran wo, day sen joñ ge see äo diñ kindiäi.

LAAGE GO 24

Baa joñ tayge jag de Israyele

- ¹Baa wii Moyis ga: Ëii wo äiñ Manwuri, nday de Aaron, Nadab wo de Abihu, blam äe de jar kluuri jar Israyel wo ni do renam. Ni nday lag le go de le' mondra haçaç lage.
- ²Moyis joñ ge yañ nen ya'ge wo äiñ Manwur boñ. Jar ma lan ya'ge wo wo gaa, jar ëii gi wo wo wer äo gaè.
- ³Moyis kal age de waçaçre Manwurn wo ne jarn äuy, de jag liñgi ma äod faage seelen wo äuy. Jarn äuy kal wo fer waçaçre de tay geçeçe boñ ga: Wuur joñ mbe yañ do maga Manwur waçaç no äuy no.
- ⁴Moyis kal yer waçaçre maga Manwur waçaç ra mo äuy no. Blam äe aà kal urgi go ciñ de jag toñ, raw boo ngeel sië jag äaale huuli ni, raw jag huuli ti keçeç hwal ti äoge, ti äiñni weere Israyel ma hwal ti äogn wo no.
- ⁵Aà kal laa weere joçoçre jar Israyel wo ma joñ sië jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwuri, ma joñ siëgi jag ma joñ suse'e, kal ngaë dere wora.
- ⁶Moyis ëa cin ti gesaçaçge kal jwed nus äe ti ngeel sië jag no.
- ⁷Aà kal mañ kefder tayge jag no, kal jañge äe pel jar no, saara day ga: Wuur joñ yañ mbe do maga Manwur waçaç nono, wuur hoo ge mbe sug yañ ge.
- ⁸Moyis kal ëa ci kal jwedge äe ne jarn ti day ga: mokay diñ ci tayge jag maga Manwur joñn de äay wer waçaçre sen wo mo äuy no.
- ⁹Moyis kal wo ëiigi ciñ de Aaron, de Nadab, de Abihu, de jar kluuri Israyel wo do renam.
- ¹⁰Aà ko wo Baa mani Israyel no. Wer äaale äe gesiñ se do mo maga aà joñn de huuli Safir ga ko go clar nono, do ngeel ma ciñ de see äe go de façaçge cwelged nono.
- ¹¹Aà mañ do äe ciñ see jar Israyel ma de fargen wo mo lag gaè. Aà kon wo go de ele, blam äe saara ree lay, jo wo lay.
- ¹²Manwur wii Moyis ga: Ëii le ciñ äiñ äi ti huuli ni ndo hay wo ni, ndi haç ge table huulin yañ wo ne ndo, maga waçaçre äin wo de jag liñgi maga ndi yer ra wo ti äe, ma had rage mono.
- ¹³Moyis kal wo go puëgi ciñ de Josuwe maga hay joñ peelee ne hene, Moyis kal ëiigi ciñ ti huuli mani Baa no.
- ¹⁴Aà wii jar kluurin wo ga: Gor wee wuur la, haçaç wuur fer yañ le da' nday. Koëa Aaron wo de Hur gwa' wo yañ see äay la. Hayga waçaçre yañ ti holañ jar po wo no, ni aà mo wii gi wo diñ saara.

¹⁵Moyis ëii wo ciñ ti huuli no, swaare kal kuugi go ne huulin ti.

¹⁶Togoëge Manwur kal kañge ti huuli ma Sinay no, swaaren joñ naw go de kuugi ti äe hiira'a. Wur naw ma de renamn mono, Manwur kal ëe Moyis le yoo swaare no.

¹⁷Togoëge mani Manwurn mokay ndo kon se do wuu ma de ngalge ngil ciñ ti tipeçeçe huulin nen weere Israyel wo nono.

¹⁸Moyis raw kalge wo yoo swaare no, kal ëiigi wo ciñ ti huuli no. Moyis hay wo go ciñ ti huulin ni nen naw do naa, de siili do naa lay.

LAAGE GO 25

Haçege maga weere Israyel haçn wo mono

¹Manwur kal waçaçege ne Moyis ga:

²Wii weere Israyel wo ga aà mo tar wo feçeçe haçege ne ndi. Nday tar ge feçeçe haçege ne ndi. Nday tar ge feçeçe sen wo diñ do jar maga jiili äaara da haçege de el mo äuy no.

³Mokay wo diñ feçeçe haçege maga nday joñ ge nen tar rage mono: boo biñni, boo solay wo de boo dobe.

⁴Oçoçe ma de seçeç cuuwa, ma de seçeç burburi, ma de seçeç yiñyiñ, oçoçe leçeç ma kefkefe, de fuçy fii.

⁵Hoçoçe gamla ma de raçaçege de seçeç, hoçoçe ceçeç dofeçeç de koo gasiya.

⁶Noo ma do' wuu, fen foçoçe ma nen noo ma kagge ti, de trussa ma foçoçe.

⁷De huuli Oniksi, de huuli ma de el debañ wo, ma gur see efod wo de pektoral.

⁸Aà kne'ge wo tiñ hayle yañ me, day ndi hay ge yañ yoo äaara.

⁹Ndi kañ nen äo ge ti faage joñge tiñ haylen de feçeçe äen wo äuy lam no, ni ndo joñn ge dosen no tawtaw no.

Waçaçe kne'ge komrom tayge jag no

¹⁰Aà joñ ge wo komrom yañ de koo gasiya. Depaçaçege äe nen sañtimeder kis ti äe do äoge, diy äe sañtimeder do renam ti dwee, geçeçege äe ciñ nen sañtimeder do renam ti äe dwee lay.

¹¹Ndo äo'ge boo biñni de see äe tawa ne hen nen faale lay nen äil lay, day ni äo'n ge go ne hen jag deleñleñ äuy pa.

¹²Ndo joñ ge boo biñni delel delel do äeege naa go ti coçoç äen naa äuy, äañla äog lay, äañla äog lay.

¹³Car koo depaçaçege lamma lamma äoge, ni ndo äod boo biñni go ne hara faale.

¹⁴Ni ndo heer koore ma lamma lamman wo äil boore ma delel delel do äeëge wo no, ma soëge äe.

¹⁵De maga aè heer kooren wo we go äil boore ma delel delel do äeëgen wo no, ni fer go ndar rage wa so hase.

¹⁶Ndo laa ge waçaçre sedewa maga ndi haç ge ra ne ndo wo na diñ äil komrom ni.

¹⁷Ndo kne' ge mo ma teçg jag komromn diñ de boo biñni de see äe tawa. Depaçaçge äe joñ ge nen sañtimeder kis ti äe do äoge, diy äe nen sañtimeder do renam ti äe dwee.

¹⁸Ndo joñ ge kerubeçeç wo äog de boo biñni de lagge ti jag komromn äaňla lay äaňla lay.

¹⁹Kerubeçeç se äogn joñ ge wo go de toçege se jag komrom no, ti jag äe äaňla lay äaňla lay.

²⁰AA joñ ge wo de ngië nen ne kaçaçra ti, de kañ nen ne jag komromn ti, day wo de hugli ne hen ti de grañ äaara maga joñ ge go de blarge mono.

²¹Ndo kuä gi jag komromn ne komromn jage, ndo laa ge waçaçre sedewa maga ndi haç ge ra ne ndo wo äil äe ni.

²²Ndi yiñ gi de äo na diñ ciñ ti jag komromn ni, ti holañ kerubeçeç ma äog maga wo de lagge ciñ ti komrom sedewan mono, ndi fer ge waçaçre maga ndo fern ge ne weere Israyel wo äuy na diñ ni.

Waçaçre kne'ge table ma laa hole peçeç no

²³Ndo joñ ge table yañ de koo gasiya. Depaçaçge äe joñ ge nen ngaä meder boñ, diy äe nen sañtimeder do dwee, geçeçre äe ciñ nen sañtimeder do renam ti dwee.

²⁴Ndo äo' ge boo biñni de see äe tawa go ne hen ti, blam äe ndo äo' ge go ne hen jag deleñleñ äuy lay.

²⁵Ti jeñ äen wo naa äuy, ndo äo' ge boo biñni go ni lay, de diy nen sañtimeder nenma'a.

²⁶Ndo joñ ge boo biñni delel delel do äeëge naa, ndo heer ge ra go ti coçoç äen see äaale äen wo naa äuy.

²⁷Boore ma delel delel do äeëge naan joñ ge wo de toçege see eiñëiñ äe no, ti coçoç äe ma heer koore ma lamma lamman wo ma soëge äe.

²⁸Ndo joñ ge koore ma lamma lamman wo de koo gasiya, day ndo äo' ge boo biñni go ne hara ti, aà joñ ge wo diñ ma soëge äe.

²⁹Ndo kne' ge haçaçre äen wo lay: Kalis äen wo, kobre äen wo, de tasa äen wo, sen wo äuy diñ ma kag yii maga aè nduë de äaara joñ sië jag mono. Ndo joñ rage diñ de boo biñni de see äe tawa.

³⁰Ndo laage hole peçeç maga wo ma haçe me mono diñ ciñ ti table seno, aà joñ ge ni tum pel äi lagge.

Waçaçe kne'ge mo ma heer lampa no

³¹Ndo kne' ge mo ma heer lampan de tooge de boo biñni de see äe tawa. AÀ joñ ge go jag keçeç äuy. Äaale äe no, man koo äe no, huçy äen wo de fuëgi äen wo äuy.

³²Man see äe ma äuyñ joñ ge de jag do hiira'a: Jag do äe joñ ge äaña swa' lay äaña swa' lay.

³³Ti jag do äe boñ mono, huçy äe mo hay ni swa' de mañ le'ge amande, de horloñ äe, de fuëgi äe wo. Ti jag do maga laa wo wo go see mo ma heer lampan mo äuy no, aà mo hay ti äaara dosen no hiira' äuy.

³⁴See man koo mo ma heer lampan mono, huçy äe ma de mañ le'ge amanden joñ ge de toçege see äe naa, de horloñ äaaran wo, de fuëgi äaaran wo.

³⁵Jag do äe maga laa wo wo go see man koo äen äog mokay, horloñ äe mo hay ni. Ti ma la dosen no lay ti ma la dosen no lay, haçaç mo hay go ti äaara hiira' äuy.

³⁶Horloñ äen wo de jag do man koo mo ma heer lampan mo hay wo jag keçeç boñ. AÀ joñ ge de tooge äuy diñ de boo biñni, boo biñni de see äe tawa.

³⁷Ndo joñ ge lampa äe ma renamn wo no, ga joñ ge wo de hagge ciñ ti äe, nen maga aà mo ler ngeel ma nen pel äen go.

³⁸Feçeçe ma tagge äen wo, de gesaçaçe ma yaçe saçaçe äen wo, de äogam ma far wuu wo, joñ ge wo diñ de boo biñni de see äe tawa.

³⁹Ma too mo ma heer lampan wo de feçeçe joñre äen mono, aè toon ge de boo biñni nen mañ klew do swa'a.

⁴⁰Ko nen äo ni ndo joñ do maga aè hay ngaän le mo ciñ ti huuli nono.

LAAGE GO 26

Waçaçe kne'ge mburyug no

¹Ndo joñ ge mburyugn de mblaaga oçoçe lamma lamma hwale, de leçeç ma kefkefe, de ma de seçeç cuwa, de ma de seçeç burburi, de ma de seçeç yiñyiñ, blam äe aà mo hay de joñ kerubeçeç wo see. Ndo kne' ge ra de wore tu.

²Mblaaga oçoçe äen joñ ge wo dega'dega' äuy. AÀ joñ ge wo depaçaçe nen ngaä meder hwal ti naa, diy äaaran nen ngaä meder äog äog lay.

³AÈ joñ ge nen yiñ jag mapo dwee wo see kaçaça, day ma dwee ma lan ga gwa' wo mono, aè yiñ ra see kaçaça dosen no lay.

⁴Ndo dee ge saale lamma, ndo heen jag mblaaga oçoçe ma lamma ma tañgu no, ti äaä ngeel maga aà yiñ jag ni mono. Ndo joñ ge dosen no tawtaw pa ti äaä ngeel yiñgi jag oçoçe ma de äog no.

⁵Ndo lag ge huçy saalen ka' ka' do dwee jag oçoçbe ma tañgu no, blam äe ndo joñ jag ma de äogn dosen no lay, day ndo yiñ huçy saalen wo nen maga aà mo yiñ wo kaçaçra keëed keëede.

⁶Ndo joñ ge boo ma äag feçeçre do dwee de boo biñni de see äe tawa, day ndo joñ nen äag jag oçoçben wo see kaçaçra de boo ma äag feçeçre no, nen maga mburyugn mo hay wo go jag keçeç äuy.

⁷Ndo joñ ge oçoçbe ma tigriñ de fuçy fii ma blarge ne mburyugn ti. Ndo joñ ge oçoçbe sen hwal ti boñ.

⁸Oçoçbe ma hwal ti boñ wo äuy, joñ ge wo dega' dega'a. Oçoçbe boñ depaçaçge äe joñ ge nen ngaä meder hwal ti dwee, diy äen joñ ge nen ngaä meder äog lay.

⁹Ndo yiñ gi jag oçoçbe ma dwee wo jag kaçaçra boñ, blam äe ndo yiñ jag ma hiira' ma lan wo jag kaçaçra lay. Ma de hiira' äen mokay ndo rab sen le ti keçeç nen pel mburyug no.

¹⁰Ndo laa ge huçy saale do dwee jag ngeel yiñgi jag oçoçbe ma tañgu no, do dwee jag ngeel yiñgi jag oçoçbe ma de äogn lay.

¹¹Ndo joñ ge boo ma äag feçeçren de boo dob do dwee, day ndo äagge boon wo jag saale no. Diñ do kay nono ga ndo yiñ gi mburyugn jag keçeç äuy.

¹²Oçoçbe ma baa mburyugn joñ ge wo de raw jag pel ni, day ti diy oçoçbe ma de äogn, rab nen äe ti gisiëgi dega'a, ni äo' sen le wer mburyug no.

¹³Ti depaçaçge äen mo lay no, meder ma boñ maga gwa' go ni mono, haw jag äe ti gisiëgi dega' ti jag äe äaäla lay nen maga mburyugn mo hay go de yoñre.

¹⁴Ndo joñ ge oçoçbe hoçoçge gamla de raçaçge de seçeç ma äo'ge ne tiñn ti, blam äe ndo äo' hoçoçge ceçeç dofeçeç le ne hen faale.

¹⁵Ndo joñ ge plañse yañ de koore gasiya wo ma äaw mburyugn ti deele.

¹⁶Plañse boñ mono depaçaçge äe joñ ge nen ngaä meder dwee, diy äe joñ ge nen sañtimeder do renam ti dwee.

¹⁷Ti plañse ma honla äuy mono ndo car ge tuu ma yiñ jag äaara de ngaf keçeç ti keçeç ni äoge.

¹⁸Wo nen äaä ni waçyban no kay mono, ndo joñ ge koore plañse ni do äoge.

¹⁹Ndo äodge kray ne plañse ma do äogn wo wer tiëtië do naa de boo solay. Plañse boñ ndo laa kray ne hen wer äoge, ti ngeel yiñgi äe ma äaw keçeç no.

²⁰Ndo joñ ge plañse ma joñ ge ti äaä mburyug ma de äog ma ti äaä gloñhwede no,

²¹de kray ma do naa ma de boo solay ma de äodge äaale äaara wo no.

²²Ma nen glog mburyugn le, nen pel no kay mono, ndo joñ ge plañse ni hiira'a.

- ²³Ndo joñ ge plañse ti coçoç äen le glog no kay äoge.
- ²⁴Aà joñ ge wo de rabge see keçeç äog äoge, le gesiñ ka' haçaç go ti tipeçeçge äe. Ti coçoç äen wo äog äuy mono, aà joñ ge na de mañ se no.
- ²⁵Plañse ma de mañ sen joñ ge wo nenma'a, de äaale äaara ma de äod kray de boo solay no. Kray ma de äodge äaale äaaran joñ ge na hwal ti hiira'a, kray de laage äaale plañse boñ äoge.
- ²⁶Ndo joñ ge koore gasiya lamma lamma dwee ma corge ti jeñ plañsen wo no.
- ²⁷Ndo joñ ge mbal de koo gasiya de paçaçrege dwee ma äodge ti plañse
- ²⁸Koo mbal ma ti gisiëgin caa ge nen plañsen wo ti jag äe äañla ka' haçaç cegaë go ti jag äe äañla.
- ²⁹Ndo äo' ge boo biñni go ne plañsen wo ti, ndo joñ ge boo biñni go ti boore ma delel delel maga mbal heer wo ni mono. Ndo joñ ge go ti koore mbaln wo lay.
- ³⁰Ndo co' ge mburyugn ti deele de ngaäge do maga aè hay ngaän le ne ndo ciñ ti huuli nono.
- ³¹Ndo joñ ge oçoçbe ma de seçeç cuwa de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de oçoçbe leçeç ma kefkefe, blam äe ndo joñ ge kerubeçeç wo see oçoçbe no.
- ³²Ndo kañn ge ti gefay koo gasiya wo naa, ga go de äo' boo biñni ti. Gefay se maga joñ ge wo de äalge de boore ma äal feçeçre ma de joñ ge de boo biñni, sen äuy de kañge ciñ ti kray ma de äodge de boo solay naa lay.
- ³³Ndo heer ge oçoçbe ma car nen tiñn wo wer boore ma äag feçeçren wo no. Diñ ni so, wo nen äil oçoçbe ma caa nen tiñn so ga ndo kañ ge komrom waçaçre sedewa no. Oçoçbe ma caa nen tiñ joñ ge diñ ma caa nen ngeel ma debay äag has hasn wo de ngeel ma bay äag no.
- ³⁴Blam äe ndo joñ ge nen kañ komrom waçaçre sedewan jag äe ni, ti ngeel ma debay äag has has no.
- ³⁵Ndo kañ ge tablen le go nen faale oçoçbe ma de caa nen tiñ no, mo ma heer lampan joñ le de kañge pel äe dega' äil mburyugn le nen äaän ni waçybane. Day ni ndo kañ tablen wo nen äaän gloñhwede.
- ³⁶Ti jag faage ma kalge wo äil äen mono, ndo joñ ge oçoçbe ma jag tiñn de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, day de leçeç ma kefkefe. Daga aà mo hay go de dam jag de wore.
- ³⁷Ndo joñ ge dog koo gasiya yañ dwee ma heer oçoçbe ma jag tiñ no, ndo äo' ge boo biñni go ne hara ti. Ndo joñ ge boo ma äal rage yañ de boo biñni, day ni ndo äod ge kray ne hara wer de boo solay.

LAAGE GO 27

Waçaçre kne'ge ngeel sië jag maga aè roë feçeçre äen wo go äuy mono

¹Ndo joñ ge ngeel sië jag yañ de koo gasiya. Depaçaçge äe joñ ge nen ngaä meder boñ de nusi, diy äe joñ ge nen meder boñ de nus lay. Ngeel sië jagn joñ ge dega'dega' äuy. Geçeçre äe ciñ joñ ge nen ngaä meder boñ de nusi.

²Go ti coçoç äen wo naa äuy mono, coçoç äe mo hay wo go de ndarge ni kaë kaëe, äo' boo dob go ne hara ti.

³Ti ngeel sië jagn mono, ndo joñ ge feçeçre ma lag saçaçge wo ni, pel wo, gesaçaçge wo, de fursed wo, de swee wo de feçeçre ma roë feçeçre foçoçre wo no.

⁴Ndo joñ ge boo ma de taçaç nen yraçaçraçaç do bay yañ ge ti ngeel sië jagn ni. Ndo heer ge boo ma delel delel do äeege yañ go ti coçoç äe naa äuy.

⁵Ndo kal ne ge yañ le gesiñ wer jeñ ngeel sië jag ma diñdiñ no, haçaç go yoo äe ti geçeçre äen dega'dega'a.

⁶Ndo joñ ge koore ma lamma lamma yañ ti ngeel sië jag no. Ndo joñ ne ge de koo gasiya, go de äo' boo dob faale.

⁷Aë heer ge koore ma lamma lamman wo äil boore ma delel delel do äeegen wo, day koore ma lamma lamman joñ ge wo ti jeñ äe ma äog wo no, de maga aà le' soëge äe we no.

⁸Ndo joñ ge ra de plañse de tu äili. Aä joñ ge do maga aè hay ngaän le mo ciñ ti huuli nono.

Oçoçbe ma ti feelen wo no

⁹Ndo joñ ge feele mburyug no. Wo nen Negef äaä ni waçyban no kay mono, ndo joñ ge oçoçbe leçeç ma kefkef yañ ni, depaçaçge äe joñ ge nen ngaä meder do dwee,

¹⁰Aä joñ ge wo de saëge see gefay wo, de kañ glog ciñ ti kray boo dobe. Boore ma äal gefay ma kiñkiñn wo de boore ma heer oçoçben joñ ge wo de joñge de boo solay.

¹¹Wo nen äaä gloñhwede no kay mo lay no, oçoçbe joñ ge wo yañ wo ni, ga depaçaçrege äaara joñ ge nen ngaä meder do dwee lay, de gefay wo de kañ glog ti krayre boo dob wo do äog lay. Boo ma äal koore ma heer oçoçben wo äuy joñ ge wo de joñge de boo solay äuy lay.

¹²Wo nen pel no kay mono, diy feelen joñ ge oçoçbe nen ngaä meder do äog ti dwee, de gefay hwale, de kañ glog ti kray boo dob äaara äuy lay.

¹³Wo nen wer nen äaä wer wo no kay mono, ti diy feelen mono, oçoçbe joñ ge yañ wo ni nen ngaä meder do äog ti dwee.

¹⁴Oçoçbe joñ ge yañ ti jeñ äe po äaäla lay äaäla lay nen ngaä meder renam de nusi. De gefay wo swa' de kañ glog ti kray boo dob äaara wo swa' lay.

¹⁵Ti jeñ äe ma de äogn do sen no lay, oçoçbe nen ngaä meder renam de nusi, de gefay swa'a, de kañ glog ti kray boo dob swa' lay.

¹⁶Ma jag tiñ feelen mono, aè sa'ge oçoçbe ma jag tiñ ni nen ngaä meder hwale. De seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de oçoçbe leçeç ma kefkefe, de äo'ge de damge, de gefay äaara wo ni naa, de ngeel kañ glog äaara ni naa lay.

¹⁷Gefay maga wo de cir ti feelen so mokay, boo ma heer oçoçbe ma ti äaaran joñ ge de joñge diñ de boo solay, boo ma äal kooren joñ ge diñ de boo solay lay, day ngeel kañ glog äaaran joñ ge de joñge diñ de boo dobe.

¹⁸Depaçaçge feelen joñ ge nen ngaä meder do dwee, diy äen joñ ge nen ngaä meder do äog ti dwee äaña lay äaña lay, geçeçre äe ciñ joñ ge nen ngaä meder äog de nusi. Oçoçbe äen joñ ge wo de joñge de leçeç ma kefkefe, ngeel kañ glog äen joñ ge de joñge diñ de boo dobe.

¹⁹Feçeçre maga aè joñ joñre de äaara ti mburyug ni mo äuy, boore ma de deñge äen wo, ma deñ feelen wo, joñ ge wo de boo dobe.

Noo ma kagge äil lampan wo no

²⁰Ndo wii gi weere Israyel wo ga aà mo a wo de noo olife ma de ëuugi go de yuugi yegyeg ne ndo ma kagge äi lampan wo no, nen maga lampan mo hay wo yaçaç wuu tumtum.

²¹Aaron wo de weere äe kañ ge wo mo ma heer lampan ge go na diñ faale oçoçbe no, pel waçaçre sedewa no, Tiñ Yiñgi de Baa no, aè kne'n ge wo go na diñ ni, nen maga lampan mo hay wo yaçaçge ni, tji; wer de jag toñ haçaç go de law pel Manwuri. AÀ diñ jag liñgi ma tum maga weere Israyel hoo ge wo sug ti äe, haçaç wo ti wer mani äaaran wo no.

LAAGE GO 28

Waçaçre kne'ge oçoçbe ma ti ngeel sië jag wo no

¹Ëe Aaron wo le de jar ni äe äiñ äo, ni ndo hoo ra yoo weere Israyel wo, ma lag rage go sagsag ti nen ti joñre siëgi jag no. Aaron raw ëe jar ni äe wo: Nadab, Abihu, Eleyasar wo de Itamar.

²Ndo joñ ge oçoçbe ma sar wo ne hen äo Aaron, ma kañ nen go ti kluu äen wo de togoëge äe no.

³Ndo wii gi jar ma de ëeñn wo yañ äuy, jar maga ndi haç ti ne hara mono, aè joñ ge wo oçoçbe mani Aaron wo yañ, nen maga aà mo hay go sagsag ti nen ti joñre siëgi jag no.

⁴Mokay diñ oçoçbe maga aè joñ ge ra mono: Pektorale, Efode, trawal, oçoçbe ma kluu de äo'ge, juguu moobe ma kluu no, de Mblaaga. AÀ joñ ge wo oçoçbe maga go sagsag ti nen ne Aaron hen äo no, ne weere äen wo, nen maga aà mo hay wo ti joñre siëgi jag äi no.

⁵AÀ joñ ge joñre feçeçe sen wo yañ de boo biñni, de oçoçe ma de raçaçe de ma de seçeç cuwa, de ma de seçeç burburi, de ma de seçeç yiñyiñ, de leçeç.

Waçaçe Efode

⁶AÀ joñ ge wo efod boo biñnin de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe, de äo'ge de ele.

⁷AÀ joñ ge soole do äe yañ ni äoge, ga joñ ge wo de saëge ti jag äe ma cwed cwed äog no. AÀ joñ ge de yiñgi jag see keçeç na dosen nono.

⁸Mblaaga joñ ge de äo'ge do efodn no tawtaw lay, de sa'ge ti äe. AÀ joñ ge de boo biñni, de saale ma de seçeç cuwa, de ma de seçeç burburi, de ma de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe.

⁹Ndo hoo ge huuli Oniks yañ äoge, ndo krig gi ëu jar ni Israyel wo yañ ti äaara.

¹⁰Ndo yer ëu ma hiira'n wo ti mapo boñ, yer ma hiira' ma lan wo ti huuli ma lan boñ lay, ti sra'age biñgi äaara.

¹¹Ndo krig gi ëu jar ni Israyel wo ti huulin wo do maga aè car ti huuli wo nono, do maga aà krig kase nono. Day ndo äoë dam go ti jeñ ëu äaaran wo de boo biñni.

¹²Ndo saë ge huuli ma äogn wo ti jag do soole efod no, ma ëig ti jar ni Israyel wo. Day sen joñ ge diñ ma ëig ti, ga Aaron sa' ge ëu weere Israyeln wo soole äe pel Manwuri.

¹³Ndo joñ ge ëeñëeñ po yañ wo ni de boo biñni,

¹⁴de cen ma kleere kerëed de boo biñni de see äe tawa. Ndo deen ge do saale nono. Ndo saë ge cen ma de deege kleeren wo ti äe.

Waçaçe Pektorale

¹⁵Ndo joñ ge pectoral ma caa kiidan de bo'ge de ele. Ndo joñ ge do efodn no lay no, ndo joñ ge de boo biñni, de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe.

¹⁶AÀ joñ ge de rabge bogge, day joñ ge go dega'dega' äuy. Depaçaçe äe joñ ge nen sañtimeder do äog ti dwee, diy äe joñ ge nen sañtimeder do äog ti dwee lay.

¹⁷Ndo neë ge huuli yañ ti äe sra'ge naa. Ti sra'ge ma tañgun mono, huuli sardwan boñ, huuli topas boñ, huuli emerod boñ.

¹⁸Ti sra'ge ma de äogn mono, huuli eskarbukle boñ, huuli safir boñ, huuli diyamañ boñ.

¹⁹Ti sra'ge ma de swa' no, huuli opal boñ, huuli agad boñ, huuli ametiste boñ.

²⁰Ti sra'ge ma de naa no, huuli krisolid boñ, huuli oniks boñ, huuli jasp boñ. Huuli sen joñ ge wo de neëge ti ëeñëeñ äaara ma de boo biñnin wo no.

²¹AÀ joñ ge hwal ti äog de ngaäge de ëu weere mani Israyel wo no. AÀ joñ ge wo de krig gi do maga aè krig kase nono, ëu jar ni Israyel ma hwal ti äogn wo de krigi ti äaara.

²²Ndo joñ ge cen ma de deege kleere kerëed do saale de boo biñni ti pektoral no.

²³Ndo joñ ge boore ma delel delel wo do äeege de boo biñni ti pektoral no. Ndo saë ge boore se ma delel delel do äeege äogn wo ti jag pektoral ma cwedcwed äogn wo no.

²⁴Ndo hee ge saale boo biñni ma äogn wo äil boore ma delel delel äog do äeegen wo ti jag pektoral ma cwed cwed wo no.

²⁵Ndo taw ge jag saale ma äogn wo pel tawge jag ëeñëeñ ma äog maga wo de joñge ti soole efodn mono.

²⁶Ndo joñ ge boore ma delel delel do äeege ma tigriñ wo de boo biñni äog pa, ndo saë ge ra ti jag pektoral ma cwedcwed ma äog wo no, ti jeñ äe ma nen äil maga de kañge see efodn mono.

²⁷Ndo joñ ge boore ma delel delel do äeege ma tigriñ wo äog de boo biñni, ga ndo heer ge ra wer soole efod ma äogn wo, ti pel äe no, äiñ yiñgi jag äe no, ciñ ti mblaaga ma ti efod no.

²⁸AÈ sa'ge pectoraln ti boore se ma delel delel do äeegen wo no, see boore ma delel delel do äeege ma ti efodn wo de saale ma de seçeç cuwa, nen maga pectoraln mo hay go ciñ ti mblaaga efod no, day mo caa holañ go ne efodn wa.

²⁹De maga Aaron kal we le ti ngeel ma bay äagn no, aà sa' ge ëu jar ni Israyel wo yañ jag jiili äe de caage ti pektoral ma caa kiida no, maga ti mo yoçoç go ti waçaçre sen mokay pel Manwur wa.

³⁰Ndo sa' ge Urim wo de Tumim see pektoral ma caa kiidan ni, day aà joñ ge wo de sa'ge jiili Aaron, de maga aà wo ge we pel Manwur mono.

Waçaçre oçoçbe ma bay äagn wo no

³¹Ndo joñ ge trawal efodn go äuy de seçeç cuwa.

³²Ndo joñ ge tu ma hee ti go ti holañ äe ni. Tu sen mo ka' joñ ge go de dam jag gedeñ gedeñ äuy maga aà mo ngar go wa.

³³Go ti jeñ äe äuy mono, ndo saë ge grenad ma de seçeç cuwa wo yañ ni, ma de seçeç burburi, de ma de seçeç yiñyiñ, de coo nen de kondoloñ boo biñni wo.

³⁴Kondoloñ boo biñni joñ ka'a, grenad joñ ka'a, kondoloñ boo biñni ka'a, grenad ka'a, haçaç mo yiñ ti jag trawalnn go cweçeç äuy.

³⁵Aaron joñ ge joñre de äe. De maga aà kal we wo ti ngeel ma bay äagn no, day fer we le go kalge no, aè laa ro kondoloñ wo yañ, do kay nono, sen kañ nen ga aà hu go gaè.

³⁶Ndo joñ ge mblaaga yañ de boo biñni de see äe tawa. Ndo krig gi ge yañ ti äe ni do maga aè krig kase nono ga: Debayëag ne Manwuri.

³⁷Ndo sa'n ge yañ ti jugu mooben de saale ma de seçeç cuwa, nen pel jugu no.

³⁸AÀ joñ ge de sa'ge pel Aaron, day Aaron joñ ge diñ je soë älagge weere Israyel wo, de joñ ge feçeçre haçge äaara ma bay ëag maga aà haçn wo mono. AÀ joñ ge tum de sa'ge pel äe pel Manwuri, nen maga aà mo ko wo nen äe de ele.

³⁹Ndo joñ ge oçoçbe ma kluun de leçeç. Ndo joñ ge jugu mooben de leçeç, day ndo joñ ge mblaaga de äo'ge äo'ge.

⁴⁰Ma jar ni Aaron wo mono, ndo joñ ge oçoçbe ma kluuri wo yañ ne hara, ndo joñ ge mblaaga wo, de jugu wo ne hara ma kañ nen ti kluu äaaran wo de togoëge äaara no.

⁴¹Ndo laa ge oçoçbe sen wo yañ ne Aaron hen äon wo de jar ni äe ti. Ndo kaage noo yañ go ne hara ti, ndo lag ge ra yañ go sagsag ti nene, ndo façaç ge ra yañ go, nen maga aà mo hay wo ti joñre ma ti ngeel sië jag no.

⁴²Joñ cirila ne hara de leçeç ma yoñ glog äaara. AÀ mo tiñi wer le sag äe ka' haçaç mo nduu go ti mankuçuñi äe.

⁴³Aaron wo de jar ni äe heer ge wo ne, de maga aà wo wo we äi Tiñ Yiñgi de Baan no. Noga de maga aà wo wo we ti ngeel sië jagn ma joñ joñre ti ngeel ma bay ëagn mono. Do kay nono aà joñ ge wo nen kañ ëag see äaara gaa, day huë gi wo gaa lay. Sen joñ ge diñ jag liñgi ma tum see Aaron wo de wer mani äe maga a ge wo le blam äe mono.

LAAGE GO 29

Lagge jar sië jagn wo go sagsag ti nen no.

¹Mokay diñ faage maga ndo joñ ge nen façaç rage go de äe nen maga aà mo hay wo ti joñre ma ti ngeel sië jagn mono. Ndo baa ge weedaèy tware ni ndo hoo gamlaara ma bay ëarge see ni äog lay.

²Hoo coo ble hoo, ni ndo äo' hole peçeç ma bay defoçoçre, de gato wayla ma bay defoçoçre de wañge de noo, de galed ma bay defoçoçre de jwed noo ti.

³Ndo laa ge ra äi yaçaçge day ndo nga'ge weedaèy twar wo de gamlaara ma äogn wo ti äe.

⁴Ndo ya'ge Aaron wo le de jar ni äe Tiñ Yiñgi de Baa no, day ndo kal yog rage go de bii.

⁵Ndo hoo ge oçoçben wo no. Ndo laa ge oçoçbe ma kluun ne Aaron ti, ndo laa ge Trawal efodn ne hen ti, efodn wo de pektoral no, day ndo kal sa' mblaaga efodn ne hen ti.

⁶Ndo kañ ge jugu moobe ma kluun ne hen ti, day ndo kal sa' mblaaga de bay äagn ne jugu ma kluun ti.

⁷Ndo mañ ge noo ma kagge ti no, ndo pugn gi ne hen ti, maga aà mo hay go sag sag ti joñre siëgi jag no.

⁸Ndo ya' ge jar ni äe wo le, ndo lag ge oçoçbe ma kluurin wo ne hara ti.

⁹Ndo saë ge mblaaga ne Aaron wo de jar ni äe, day ndo kañ ge jugu ne jar ni Aaron wo ti. Ngeel sië jagn joñ ge tum diñ jag liñgi ma äaara. Ndo lag ge Aaron wo go de jar ni äe ma sen sag sage.

¹⁰Ndo baa ge blo daèyn le jag Tiñ Yiñgi de Baa no, day Aaron wo de jar ni äe kañ ge wo do ne dayn ti taëtaëe.

¹¹Ndo nga' ge blo dayn go jag Tiñ Yiñgi de Baan pel Manwur ni.

¹²Ndo äaa ge ci blodaèy no, ndo jwedn ge ti coçoç ngeel sië jagn de wee do, day ndo kag ge ci lan go äaale ngeel sië jagn ni.

¹³Ndo hoo ge noo ma ti weere äiiri äen äuy, jiirin eñ äuy, heçeçren wo äog äuy de noo ma ti äe no, ndo roë ge sen wo ti ngeel sië jag no.

¹⁴Ama ndo roë ge nay daèyn wo go ti wuu faale kañ no, hoçoçgen de mbiirin äuy. Sen diñ siigi jag ma por älagge.

¹⁵Ndo baa yoo gamlaaran wo boñ, Aaron wo de jar ni äe kañ ge wo do äaara ne hen ti.

¹⁶Ndo nga' ge gamlan go. Ndo äaa ci äe no, ndo jwed go ti ngeel sië jagn degarra äuy.

¹⁷Ni ndo car nen nay gamlan go, ni ndo yog äiirin wo go de äaalen wo no. Ni ndo äod nay ma de car nen wo de tin äuy ciñ ti ngeel ma sië jag no.

¹⁸Ndo roë ge gamlan go ciñ ti ngeel sië jagn ni. AÀ diñ siigi jag maga aè roën go äuy ti wuu ne Manwuri, ga foçoçre äe de coçoçre jag Manwur mono.

¹⁹Ndo baa ge gamla ma la no, day Aaron wo de jar ni äe kañ ge wo do äaara ne hen ti.

²⁰Ndo nga' ge gamlan go, ndo äaa ge ci äe ndo grudn gi ge ne Aaron ti sug äe ma äaän ware, ne jar ni äe wo ti sug äaara ma äaän war lay. Ndo duë ne hara ti wañdo ma ti äaän ware, duë ne hara ti wañäaale ma ti äaän war lay. Day ni ndo jwed ci ma lan go ti ngeel sië jagn degarra

²¹Ndo äaa ge ci ma ti ngeel sië jag no, de noo ma kagge ti no, ndo jwedn ge ne Aaron ti, ti oçoçbe äen wo no, ne jar ni äe wo ti, ti oçoçbe äaaran wo no. Diñ dosen no so ga Aaron de oçoçbe äen äuy joñ ge wo go sag sag ti joñre siëgi jag no, jar ni äe wo de oçoçbe äaaran wo no.

- ²²Ndo hoo ge noo gamla no, waale äe no, noo ma ti weere äiiri äe no, jiirin eñ äuy, heçeçre äe ma äog wo no, de noo ma ti äe no, de äaale äe ma war no, do ga aà go diñ äi sag sage.
- ²³Ni ndo hoo ge hole peçeç ma bay defoçoçren ail yaçaçge no, mañ gato peçeçn ni lay, mañ gato ma de jwed noo tin ni lay, galed ni lay, kañn pel Manwuri.
- ²⁴Ndo haç ge ra ne Aaron wo de jar ni äe äi coo do äuy, day ndo ngiën gi yañ äaäla, äaäla pel Manwuri.
- ²⁵Ndo yaçaçn ge go do äaara blam äe, ndo ya' go roë rage ti ngeel roë feçeçre sië jag no, ciñ ti siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono. AÀ diñ siigi jag maga aè roën go ti wuu pel Manwuri, ga foçoçre äe de coçoçre jag Manwur mono.
- ²⁶Ndo mañ ge jiili gamla maga aè kol Aaron go ti joñre äen sag sag de äe mono, ndo ngië gi äaäla äaäla pel Manwuri, sen joñ ge diñ ma äo.
- ²⁷Ndo waçaç ge go ga jag jiili gamla no, äaale äe no, maga aè lag Aaron wo de jar ni äe ti ngeel joñre äaara de äe mo kay wo diñ nay ma bay ëage.
- ²⁸AÀ joñ ge wo diñ ma Aaron de jar ni äe de jag liñgi ma tum maga weere Israyel hoo ge wo sug ti äe, werga aà diñ haçge maga aè farn go farge, day yoo feçeçre haçge maga aè haç ra ma joñ suse' ne Manwur mono, maga aè far sen wo farge wo diñ ma Manwuri.
- ²⁹Oçoçbe mani Aaron joñ ge wo blam äe diñ ma jar ni äe wo. AÀ laan ge wo ti äaara de maga aè kaa noo we ne hara ti, day aà lag ra we go sagsag ti nen ti joñre siëgi jagn no.
- ³⁰Jar ni äe maga kol ge wo ti ngeel äe mono laa ge wo oçoçben ti naw renam, jar maga wo ge wo laage äi Tiñ Yiñgi de Baan ti ngeel ma bay ëagn mono.
- ³¹Ndo mañ ge nay gamla maga aà sii jag de äe ti ngeel de äe ni mono, ndo karn nay äen ti ngeel ma bay ëage.
- ³²Aaron ree ge wo nay gamlan jag Tiñ Yiñgi de Baan de jar ni äe ti yaçaçge de hole peçeç.
- ³³AÀ ree ge wo nay maga aè por go de äe, nen maga aà mo hay wo go de lagge sagsag ti nen de façaçge. Waare po reen ge gaa hase, werga aà diñ feçeçre ma bay ëag wo.
- ³⁴Hayga nay siigi jag la gwa' we ni, hole peçeç gwa' we ni lay no, day kol we go de jag toñ no, ndo roë ge maga gwa' ge ni mono go. AÈ reen ge gaa so hase, werga aà diñ fen ma bay ëage.
- ³⁵Waçaçre maga ndi waçaç ra ne ndo ti Aaron wo de jar ni äe mokay ndo see ge wer äaara. Waçaçre lag rage go sarn joñ ge naw renam.

³⁶Nen naw tum mokay ndo ii gi daèy ma porge go ti älagge, ndo façaç ge ngeel sië jagn go de porge seno. Ndo kaa ge noo ne hen ti nen maga aà mo hay bay ëage.

³⁷Nen naw renam, ndo joñ ge porge wo go ti ngeel sië jag no, day ndo koln ge go bay ëage. Ngeel sië jagn joñ ge yañ diñ ngeel ma bay ëag has debañ, maysela äuy maga du' gi ngeel ma bay ëagn mokay we no, joñ ge go bay ëage.

Baage jag feçeçre sië jag ma nen naw wo no

³⁸Mokay diñ feçeçre maga ndo joñ ge sii jag de äaara mono. Ndo id gi weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ wo nen naw tum äogäoge. Sen joñ ge wo haçaç pel tumtum.

³⁹Sam ma la boñ ndo ii sen de jag toñ, ndo ii ma lan de law lay.

⁴⁰Weesam ma tañgun mokay ndo hoo coo nen mañ klew swa' de nusi, ndo wañ nen äe de noo ma yegyeg nen lidir boñ de nusi, blam äe yii ni nen lidir boñ de nus lay.

⁴¹Ndo ii gi sam ma lan de law. De tayge de coo, de yii wer äe ni, de ngaäge do ma tañgun ma de jag toñ no tawtaw pa no. Aà diñ siigi jag maga aè roë mo ben go äuy ti wuu ga foçoçre de coçoçre jag Manwuri.

⁴²Mokay so no diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum maga wer mani äay joñ ge wo jag Tiñ Yiñgi de Baan pel Manwur mono. Ndi yiñ gi de äay na diñ ni, ndi waçaç ge waçaçre ne ndo na diñ ni lay mono.

⁴³Ndi yiñ gi de weere Israyel wo na ni, ngeel sen mo ta' kol ge yañ go bay ëag wer togoëge äi no.

⁴⁴Ndi kol ge Tiñ Yiñgi de Baan wo de ngeel sië jagn yañ go bay ëage. Ndi kol ge Aaron wo de jar ni äe wo yañ go bay ëage, nen maga aà mo hay wo ti joñre ne ndi ti ngeel sië jag no.

⁴⁵Ndi hay ge yañ ti holañ weere Israyel wo, ndi joñ ge yañ diñ äaara.

⁴⁶Aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, Baa äaara maga joñ nen kalge le go de äaara äi sir Ejipte ma hayge yoo äaara mono. Ndi diñ Manwuri, Baa äaara no.

LAAGE GO 30

Ngeel sië jag ma roë feçeçre foçoçren wo no

¹Ndo joñ ge ngeel sië jag ma roë feçeçre foçoçre wo, ndo joñ ge de koo gasiya. Aà joñ ge go dega'dega' äuy. Depaçaçge äen joñ ge nen ngaä sañtimeder do dwee.

²Diy äe joñ ge nen ngaä sañtimeder do dwee lay. Geçeçre äe ciñ joñ ge nen ngaä meder boñ. Ndo joñ ge coçoç ne ngeel sië jag ti.

³Ndo äo' ge boo biñni de see äe tawa go ne hen ti. Ti äe, go ti jeñ äen wo, go ti äe degarra äuy, go ti coçoç äen wo lay. Ndo joñ ge ëiñëiñ po go ti jeñ äe ni degarra äuy.

⁴Wer ëiñëiñ äen gesiñ mono ndo joñ ge boore ma deleledelel do äeegen wo de boo biñni go ti jeñ äen wo äog äuy ma heer koore ma lamma lamma ma soëge äe no.

⁵Ndo joñ ge koore ma lamma lamman wo de koo gasiya, ndo äo' ge boo biñni go ne hara ti.

⁶Ndo kañ ge ngeel sië jagn pel oçoçbe ma de caa nen tiñ no, pel komrom waçaçre sedewa no, nen pel jag komrom sedewan dega'dega'a, ti ngeel maga ndi yiñ gi de äo ni mono.

⁷Aaron roë ge feçeçre ma foçoçren ni. AÀ joñ ge nen roëge äe ni tum de jag toñ, de maga aà le'ge kne' lampan wo we mono.

⁸AÀ roën ge tum de law lay, de maga aà le' doë wuu lampan wo we no. Diñ do kay no so no ga aà joñ ge nen roë feçeçre foçoçre tumtum pel Manwuri ti wer mani äay wo no.

⁹Ndo roë ge fen foçoçre ma waare, noga nday joñ ge siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ma waare ti ngeel sii jagn ni gaè. Koh hayba feçeçre jeëge wo, koh haybaè yii, nday mee ge ni gaè.

¹⁰Nen kiñgi tum mono, Aaron joñ ge nen joñ siigi jag ma porge wo go ti coçoç ngeel sii jag no. Ci horog maga aà por de äe mokay joñ ge diñ fen ma por älagge ti wer mani äayn wo tum nen kiñgi. Sen joñ ge diñ fen ma bay ëag has debañ pel Manwuri.

Haçge lombo ma ti ngeel ma bay ëag no

¹¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi:

¹²Ga de maga ndo le' kee weere Israyel wo we no, wosela äuy joñ ge nen coo je äe, nen maga hoäre po mo caan ma taw naw äe go ti keegen ni wa.

¹³Mokay diñ feçeçre maga jar maga wo äil keegen mo äuy haçn ge wo mono: Boo solay nen mañ klew gram dwee, diñ nus fen maga aè ngaä feçeçre de äe wur sen ti ngeel ma bay ëagn ni mono, ga diñ gera do äoge. Solay sen mokay la aè hoon ge diñ ma haçge ne Manwuri.

¹⁴Je twar maga kiñgi äe go de dayge do äog mono, joñ ge nen poë haçge se maga aè haçn diñ ne Manwur mono.

¹⁵Je horog poë ge pur dedañ je coon gaè. AÀ joñ ge diñ boo solay se ma mañ klew gram dween mo äuy boñ, ga diñ haçge maga aà far wo ra le go ma coor jar äaaran wo mono.

¹⁶Ndo yaçaç ge solay maga jar Israyel haçn wo ma coor jar äaaran wo do äaara, ndo joñ ge joñre de äe jag Tiñ Yiñgi de Baa no, sen joñ ge see weere Israyel wo diñ mo ma eig ti äaara ti coorge jar äaaran wo.

Waçaçre gesaçaçge ma yog äaale wo de do no

¹⁷Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi:

¹⁸Ga ndo joñ ge gesaçaçge de boo dobe, kray ma glog äen diñ boo dob lay, ma yog äaale wo de do wo. Ndo kañn ge ti holañ Tiñ Yiñgi de Baan wo de ngeel sië jag no. Ndo kaa ge bii äil äe,

¹⁹day Aaron joñ ge wo nen yog do äaara wo de äaale äaara ni.

²⁰De maga aà le' wo laage we äi Tiñ Yiñgi de Baan no, aà yog ge wo go de bii sen ni, nen maga saara mo huë go wa. Day pa, de maga aà le' wo ya'ge we wo ti ngeel sië jagn pel Manwur no.

²¹Aà yog ge wo do äaara wo go de äaale äaara nen maga saara mo huë wa. Sen mokay joñ ge diñ jag liñgi ma tum see Aaron wo de jar ni äe de wer mani äen wo no.

Waçaçre noo ma bay ëag no

²²Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi:

²³Ga hoo feçeçre foçoçre ma de wore de dañge wo, mir ma celel nen klew dwee, seçeçnamome ma foçoçre nen klew äog de nusi, kanel ma foçoçre nen klew äog de nus lay.

²⁴Kase nen klew äog de nusi, sen joñ ge diñ de mo maga aà de ngaä feçeçre de äe wursen äi tiñ Baan ni mono, noo Olife mo hay ni nen lidar hiira' lay.

²⁵Ndo joñ ge noo ma kagge ti ma bay ëage de äe. Tay nen trusa sen wo do maga je ko joñ trusan joñn nono, sen joñ ge diñ noo ma kagge ti ma bay ëage.

²⁶Ndo kaan ge noo ne komrom waçaçre sedewan wo de Tiñ Yiñgi de Baan ti.

²⁷Ndo kaan ne tablen wo de feçeçre joñre äen ti äuy, mo ma heer lampan wo de feçeçre joñre äen äuy lay.

²⁸Ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy, de feçeçre joñre äen wo äuy, gesaçaçgen de kray ma glog äen äuy lay.

²⁹Ndo façaç ge feçeçre sen wo go nen maga aà mo kol wo go de bay ëag has debañ. Maysela äuy maga du'gi ra mono joñ ge go de façaçge.

³⁰Ndo kaa ge noo ne Aaron wo de jar ni äe ti, ndo façaçge ra go nen maga aà mo hay wo ti joñre ne ndi ti ngeel sië jag no.

³¹Ndo wii gi weere Israyel wo ga: Aà joñ ge diñ noo ma kagge ti ma bay ëag ma äi, yoo wer mani äay wo no.

³²Jobo tagn ge gaa, ndo joñ ge ma tigrĩn de mañge äe gaa lay, àà bay äage. Nday kon ge do ga àà diñ mo ma bay äag nono.

³³Je maga joñ nen tay ma äe we de mañ sen mokay lay, day kal kaage äe we ne waare ti no, àè yee ge nen je ma sen go yoo jar ni äe wo.

Waçaçre kne'ge fen foçoçre no

³⁴Manwur wii Moyis ga: Hoo feçeçre foçoçre wo, estoraks, oniks de galbanum, feçeçre foçoçre wo, de añañs de see äe tawa àà mo hay wo äuy dega' dega'a.

³⁵Ndo joñ ge fen foçoçre maga mo tay nen äe diñ je ko joñ fen foçoçren tu de äe. AÀ joñ ge go de kaa cuu ti, go yegyeg bay äage.

³⁶Ndo sgoë ge nen te äe yañ go legeë legeëe, ndo kañ sen yañ pel waçaçre sedewa no, jag Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ joñ ge yoo äay diñ mo ma bay äag has debañ.

³⁷Ndo joñ ge fen foçoçre ma äay de mañge äe, de tay nen do sen no lay gaè. Nday kon ge do ga àà diñ mo ma bay äag maga de joñge diñ ne Manwur tawa.

³⁸Je maga joñ we de mañge äe ga se mo hay foçëge äe no, àè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

LAAGE GO 31

Jar joñre ngeel bay äag wo no

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Hay de koge ga ndi baa Betsalel je ni Uri no, ma ti äiñni mani Benjamin no.

³Ndi go de wuugi äe de Nenterse Baa, de koge ree, ndi haç ti wo de koge ne hen lay ma joñ wer feçeçre wo sar sare.

⁴Ndi koln de kaçaçge ma car jag joñ feçeçre po wo, nen maga àà mo toor boo biñni wo, boo solay wo, boo dob wo, mo car huuli ma de wore wo,

⁵mo ceë koore wo lay. Mo joñ joñre feçeçre wo wer sar sare.

⁶Day koëa ndi kañ Oholiab, je ni Ahisamak ma ti äiñni mani Dañ ne hen je kayge äe. Ndi haç ti ne jar ma de ëeñn wo ti eiggi äuy, nen maga àà mo joñ wo feçeçre maga ndi ngaä ra ne ndo ma joñge mo äuy no.

⁷Tiñ Yiñgi de Baa no, komrom maga waçaçre sedewan wo äil äe mono, jag komrom maga de kuägi ti äe mono, de te feçeçre ma äil mburyug ma lan wo no.

⁸Tablen de feçeçre äen wo no, mo ma heer lampa maga de tooge de boo biñni de see äe tawan de feçeçre äen wo no, ngeel roë feçeçre foçoçre wo no.

⁹Ngeel sië jag maga àè roë mo äen wo äuy de feçeçre joñre äen wo äuy, gesaçaçgen de kray äe ma wer äe no.

¹⁰Oçoço be joñren wo no, oçoço be ma bay ëag mani je sië jag Aaron no, oçoço be mani weere äen wo no, maga aà wo ti joñre ti ngeel sië jagn de äaara mono.

¹¹Noo ma kagge tin wo de trusa ma foçoço re ti ngeel ma bay ëag no. AÀ joñ ge wo nen joñ rage äuy do maga ndi hay waçaçn go nono.

Waçaço re hooge sug ti saba

¹²Manwur kal fer waçaço re ne Moyisi, day wiin ga:

¹³Fer waçaço re ma kayn ne weere Israyel wo ga, nday basge bay hoo sug ti saba äin wo gaa, werga aà joñ ge ti holañ äi de äay, ti yoo wer mani äay wo, diñ fen ma kañ nen ga je kol nday go bay ëagn diñ ndi Manwuri.

¹⁴Nday hoo ge sug ti saba, werga aà joñ ge see äay diñ mo ma bay ëage. Je maga kañ ëag we ne hen see no, aè 'warn ge go. Je maga joñ joñre po we wur sen no, aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

¹⁵AÈ joñ ge joñre go diñ nen naw hiira'a, ama naw ma de renamn mono diñ naw saba, naw ma iggi maga go de haço ge ne Manwuri. Je maga joñ joñre po we wur naw saba no, aè 'warn ge go.

¹⁶Weere Israyel hoo ge wo sug ti saba diñ de joñge äe go tinoo, saara de wer mani äaaran wo, do tayge jag ma tum nono.

¹⁷AÀ joñ ge ti holañ wuur de weere Israyel wo diñ mo kañ nen maga joñ ge wo haçaç tum. Werga diñ nen naw hiira' ga Manwur joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ, wo dayge wur naw ma de renam mono, aà men joñre äe no, kal hayge iggi.

Table jag liñgin wo no

¹⁸De maga Manwur taw ferge waçaçren go ne Moyis ciñ ti huuli ma Sinay mono, aà kal haç table waçaço re sedewa ma äogn wo ne hene, table huuli wo no, maga hay de yerge diñ de wee do Baa de see äe tu mono.

LAAGE GO 32

ISRAYEL ÄLAG TAYGE JAG MA TI HOLAÑ ÄAARA DE BAAN GO Daèy boo biñni no

¹De maga jarn wo wo koge ga Moyis bay le go ëiigi gesiñ ti huulin gus wa mono, kal wo boo ti ne Aaron ti day wiin wo ga: Naa see! Joñ baa maga see yañ pel naa ne naa, do ga Moyis, blo se maga hoo naa le go, kal le go de naa äi sir Ejipte mono naa bay de ko fen maga joñn wo ni mo wa.

²Aaron kal wii rage ga: Ndar wee boo biñni ma do äay wo de klelew ma sug naare äay wo le, de weere äay wo, de mayre äay wo äuy, ni nday aà wee le de äaara.

³AÀ wo äuy, kal wo ndar klelew boo biñni ma sug äaaran wo le kal wo age de äaara ne Aaron.

⁴AÀ kal yaçaç rage do äaara, kal äo' boo biñnin äil mbuli, kal yor day de äe. Day AÀ kal wo waçaçge so ga: Israyele! Mo deñ diñ baa äo maga kal le go de äi ti sir Ejipte mo so no.

⁵Aaron wo ko sen mokay, aà raw joñ ngeel sië jag pel äe, kal 'wa äay ga: Toñ mokay few yañ ma joñge ma haç togoëge ne Manwuri.

⁶Toñ äe mono aà kal wo caa ngeel mbuhu, ma joñ siëgi jag maga aè roë go äuy, kal wo joñ siëgi jag ma joñ suse'e. Jarn kal lagge gesiñ reege, jooge lay, blam äe saara kal puëgi go ciñ joñ hragge.

⁷Manwur wii Moyis ga: See, ëii go, werga jar äo maga ndo laa ra le go äi sir Ejipte glub wo see äaara we go.

⁸AÀ joñ wo nen naa gog we patala wade, ma celge go ti faage maga ndi hay yern le go ne hara mono. AÀ joñ wo nen yor daëy, kal wo leë mondra pel äe, joñ wo feçeçre sië jag ne hene, day waçaç wo ne hen ga Israyele! Mo deñ diñ baa äo maga kal le go de äo bi sir Ejipte mo so no.

⁹Manwur kal wii Moyis ga: Ndi de koge ga jar sen wo diñ jar ti grañ.

¹⁰Patala men mbo ndi so. Soçoçge äil äin naa nen yañ go see äaara, ndi taw ge ra yañ go, day ndi joñ ge sir yañ kluu ti' de äo.

¹¹Moyis kal rage pel Manwur Baa äe no, day ga: Diñ wer may gano, Oh Manwuri, soçoçge äil äon joñ nen naa nen go see jar äo maga ndo joñ nen kalge le go de äaara äi sir Ejipte de eegre kluu, day de do ma de eegre pa mo la?

¹²Nen maga jar Ejipte mo waçaç wo ga aà joñ nen laa rage wo go diñ ma woge idgi go ti huuli wo, ma woge caa wer äaara go gesiñ la pa mo la? Fer le de soçoçge äil äo maga ndo soçoçn de haçaç mono, coo ëiggi ma de älagge maga ndo hay de saçy joñ jar äon wo de äe mono.

¹³Fer ëig ti Abraham, Isag wo de Israyel, weere joçoçre äo maga ndo waçaç go ne hara de ha'ge ti ëu äo ga: Ndi dus gi wer mani äay wo yañ do ger ma ciñ wo nono mono. Ndi haç ge sir maga ndi hay waçaç ti äe yañ ne wer mani äayn wo no, day aà joñ ge yañ diñ äaara.

¹⁴Manwur kal coo ëiggi äe ti älagge maga se hay waçaç ga se joñ jar äen wo de äe mono.

¹⁵Moyis kal ferge ëiigi le go gesiñ ti huuli no, table ma äog maga waçaçre sedewan hay wo de yerge ti äe wo do äe, tablen hay wo go de yerge ti äog äuy, go de yerge ti äaäla lay, äaäla lay äuy.

¹⁶Hay joñ tablen wo diñ Baa, waçaçre ma de yerge ti äaaran wo hay yer ra diñ Baa, de caage ti huuli no.

¹⁷Josuwe kal laa geçeçe ngarge jag maga jarn ngarn wo mono, day aà wii Moyis ga: War jaw yañ 'wadge ti kañ no.

¹⁸Moyis kal wiigi äe ga: AÀ bay diñ war maga aè naa blum naa wa lay, mo maga ndi laan mokay aà diñ geçeçe jar po wo de 'wage diñ siñ.

¹⁹De maga aà wo de ya'ge wo see kañ mono, aà kal ko daèyn deñ de dagge joçoç jar wo no. Moyis kal taage go de wañ, kal laa table ma do äen wo go gesiñ mbug ra go äaale huulin ni.

²⁰AÀ kal mañ daèy äaara maga aà hay joñn wo mono roën go ti wuu. AÀ sgoë nen äe go coo, fedn nen bii, kal ga weere Israyel mo joo wo bii äe no.

²¹Moyis wii Aaron ga: Jarn joñ wo mo de may nen maga ndo men ra joñ älagge ma kluu do kay no mo la?

²²Aaron kal fer waçaçre ne Moyis ga, daga jiili wañ äin mo cen wa so. Ndo de see äo ndo yañ mbo de koge lay ga jar sen wo mo haç' see äo joñre äaara de älagge.

²³AÀ wii wo me ga: Joñ baa maga see yañ pel naa ne naa, werga Moyis blo se maga kal le go de naa äi sir Ejipte mono naa bay de ko fen maga joñn wo ni mo wa.

²⁴Ndi kal wii rage ga: Jar maga wo de boo biñni do mo ndarn wo ra le day mo aà wo le de äaara! AÀ kal wo haç rage me. Ndi kal äo'ge äe ti wuu, se kal joñ daèy sen mo so no.

Baa liñ weere Israyel wora

²⁵Moyis kal koge ga, jarn hay men wo see äaara joñ glubglub ma sen do kay no mono, day Aaron hay mbe see äaara ni lay, men mbe ra joñ glubglub sen lay, haçaç saara mbuë soçoçre see äaara go ti holañ jar hee äaara wo do kay nono.

²⁶Moyis kal ooge go jag faage kañ no day ga: Jar maga sen wo de saçy Manwur ti äuy mo aà wo le see äi! Jar ni Lefi wo äuy kal wo boo ti le see äe.

²⁷AÀ wii ra ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri. Baa mani Israyel no: Daga wosela yoo äay äuy mo äo' moslam äe ti jeñ äe. Rañ wee de ëee äil kañ no, go äaäla lay äaäla lay, day wosela mo ii hen äe, kaw äe, bar äe go.

²⁸Jar ni Lefi kal wo joñge ti jag Moyisi. Jar kal wo da' huli nen siili sen wursen nen ndar swa'a.

²⁹Moyis day ga: Nday joñ we wara diñ jar maga go sagsag ti nen ti joñre ne Manwur so, werga nday daë de heçeçne ma id weere äay wo de heçeçre äay wo dra' gaa mono. Daga Manwur mo kañ bosa' äen ne nday ti wara.

Moyis wo joñ kamkam ne Manwur ga aà mo fug äil go ne weere Israyel wo ti

³⁰Toñ äe mono, Moyis wii jarn wo ga: Nday joñ älagge ma kluu deba. Ndi ëii wo patala äiñ Manwur ëa, ndi da' faage fuggi äil yañ ti älagge äayn wo laybla no.

³¹Moyis kal ferge wo äiñ Manwuri, day ga: Hm! Jar sen joñ wo älagge ma kluu debañ. AÀ joñ wo baa boo biñni.

³²Fug äil go ne hara ti älagge äaara no! Bay wa no, ni ndo tag me go äil kefder äo maga ndo hay yern mono.

³³Manwur wii Moyis ga: Ndi tag go äil kefder äin diñ je maga joñ älagge see äi mono.

³⁴See so, wo kañ jarn wo wo ti ngeel maga ndi hay wii mo go ti äe mono. Koëa, je peelee äin see ge yañ pel äo, ama ti wur sa'ge heen mono, ndi joñ ge bon äaara yañ ti älagge äaara no.

³⁵Manwur kal joñ bon jarn no, diñ werga aà hay joñ wo daèy maga Aaron hay kne'n mono.

LAAGE GO 33

Baa wii Moyis ga aà mo mañ faage aà mo see

¹Manwur kal wii Moyis ga: See, raw go ti ngeeln mo ta' la no, nday de jar maga ndo joñ nen laa rage le go äi sir Ejipte mono. See wo nen äi sir maga ndi hay ha' go ti äe ga ndi haçn yañ ne Abraham, ne Isag wo de Jakob ti maga ndi waçaç go ga: Ndi haçn ge yañ ne wer mani äon mono.

²Ndi äo' ge je peelee yañ ne ndo pele, ndi nii gi jar Kanaan wo yañ go. Jar Amorid wo, jar Hitid wo, jar Ferisid wo, jar Hifid wo de jar Yebus wora.

³See wo äi sir se maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni mono. Ama ndi wo yoo äay de see äi ni gaa, do heçeçne maga day la ndi taw ge nday go ti faage, werga nday diñ jar ti grañ.

⁴De maga jarn wo wo laa waçaçre se ma de haçaçn do kay no laa mono, aà kal wo dañ jiili go, jobo laa hee mo joçoç see äe gaa so.

⁵Manwur kal wii Moyis ga: Wii weere Israyel wo ga: Nday diñ jar ti grañ. Ndi wo ba yoo äay la smagga ndi taw nday go pata patala. Patala ndar wee feçeçre joçoç ma see äayn wo go, ni ndi ko fen maga ndi joñ nday de äe ge yañ.

⁶Weere Israyel kal wo ndar feçeçre joçoç ma see äaaran wo go, mañ wo äil see äaara wo go see huuli Horebe.

⁷Moyis kal hoo äuryug no, ya' wo go bage äe faale kañn wo go no gena' ta' no, aà kal ëe äe ga, Tiñ Yiñgi de Baa. Day jar maga wo de saçy ko ëiggi Baa ti äuy wo wo diñ ti Tiñ Yiñgi de Baa se no, maga hay wo go de baage faale kañn mono.

⁸De maga Moyis wo we äil tiñn mono, jarn äuy puë wo go ciñ. Wosela äuy oo jag faage mburyug äe no, kañ nen wo ne Moyis ti ta' haçaç aà kal go äil äe.

⁹Day so, de maga Moyis kal we wo go äil äe so no, swaare kal cwaage le, kal ooge jag faage no, day Manwur kal waçaç waçaçre le ne Moyis so.

¹⁰Jarn äuy hay wo ko swaare ma de gaëge maga nduu ooge jag Tiñ Yiñgi de Baan mono, jarn äuy kal wo puëgi go ciñ kal wo leë mondra jag mburyug äaaran wo no.

¹¹Manwur hay wo waçaç waçaçren de Moyis pel kaçaçra lag do maga jobo waçaç waçaçre ne bar äe nono. Blam sen mono Moyis kal mbe ferge wo ti kañ so, ama, Josuwe je ni Nun, weel ma joçoç maga diñ weejoçoç äe mono hay bay le go kalge äil Tiñ Yiñgi de Baan wa.

¹²Moyis kal wii Manwur ga: Koëa, ndo wii me ga: See de jar wo no! Day ndo bay kañ nen äi ti je maga wuur wo ge de kaçaçra mo wa lay. Ndo waçaç mbo anso ga: Ndi de ko moge de ëu äo, do ga ndo nen äi de ele.

¹³Patala hayga ndi yañ nen äo de el no, kañ nen äi ti faage mani äon wo no, ni ndi ko ge ndo yañ, day ndi ko ge yañ nen äo de el lay. Hay de koge ga sir sen wo mo ti' wo diñ sir äo.

¹⁴Manwur kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi de see äi ndi see mbi yañ de äo, day ndi haç ge iggi yañ ne ndo.

¹⁵Moyis kal wiigi äe ga: Hayga ndo waçaç we ga ndo see de wuur de see äo gaa no, raw go de wuur ti ngeel ma ta' la wa so.

¹⁶Sen joñ ge go tinoo na joñge ga ndi la nen äo de el mo ne, wuur de jar äon wo mono? Sen joñ ge bay diñ de maga ndo see ge we de wuuri, de maga ndi de jar äon wo, wuur joñ ge we go tinoo sar yoo wer jar maga wo gesiñ la äuy mo wa?

¹⁷Manwur kal wii Moyis ga: Ndi joñ ge fen maga ndo wii me ti äe mono yañ, werga ndo nen äi de ele, day ndi de ko moge de ëu äo.

¹⁸Moyis day ga: Kañ nen äi ti togoëge äo no! Manwur kal fer waçaçre ne hen ga:

¹⁹Ndi joñ ge de el äin wo äuy yañ go mo pele, ndi ra ge ëu Manwur yañ go mo pele. Ndi joñ de el see wosela maga ndi de saçy joñ de el see äe, ndi ko decoo wosela maga ndi de saçy ko decoo äe.

²⁰Manwur day ga: Ndo kaçaç ge ma ko pel äi de nen äo gaa, werga je tabay bay de kaçaçge ma ko mege day fer joñge tenen caw wa so.

²¹Manwur day ga: Koëa, ngeel mo ta' see äi la no. Ndo oo ge yañ ciñ ti huuli no.

²²De maga togoëge äin hee ge we no, ndi äo' ge ndo yañ äi rum huuli no, day ndi hul gi do yañ mo ti, haçaç nen maga ndi mo cegaë go ëa.

²³Day so, de maga ndi bul gi do äi we le go so no, ndo ko ge ndi yañ wo nen faale, ama ma nen äi mokay jobo kaçaç ge ma koge äe ge gaë.

LAAGE GO 34

Table jag liñgi ma defay ma tigriñ wo

- ¹Manwur kal wii Moyis ga: Ceë table huuli äog do ma tañgun nono, day ni ndi yer ge waçaçre maga hay keäa ti huuli ma tañgu maga ndo mbug sen wo go mono ni.
- ²Hay go mbañ gorge de jag toñ mbhuhu, day ni ndo caa ngeel wo de jag toñ ëiigi ti huuli ma Sinay no. Ndo oo ge yañ pel äi ni, ciñ ti huuli no.
- ³Daga jobo mo ëii wo wer äo ni wa, jobo mo naa nen wo ti huuli ni wa. Koh hayba fiiri wo, dere wo, mopo mo naa ge nen wo ti huulin ni wa.
- ⁴Moyis kal ceë table huuli äog do ma tañgun wo nono. AÀ kal caa ngeel de jag toñ mbuh, raw ëiigi ciñ ti huuli ma Sinayin do maga Manwur hay waçaçn ne hen nono, hoo table huuli ma äogn wo do äe ni lay.
- ⁵Manwur kal cwaage le nen swaare, kal ooge äiñ äe ni, day raw ngar jag go ti see äe, ti ëu äe Manwuri.
- ⁶Manwur kal heege pel äe raw ngar jag ga: Manwuri, Manwuri, ndi diñ Baa ma äil de ele, ma ko decoo jare, bay soçoç äil gus wa, de el debañ, bay ndar gog wa lay.
- ⁷Ga oo ti dage äen haçaç see wer jar maga ndar wo wer sar sar ndare, day fug äil go ne jar wo ti debaycoçoçre äaaran wo de älagge äaaran wo. Day bay waçaçge ga je älagge mbe de el na enla mokay bay waçaçge no wa. Day äo' älagge ma paçaçreben wo ne weeren wo ti, ne weere weere äaaran wo, haçaç go ti wer weere äaara ma de swa'n wo de ma de naa wo no!
- ⁸Tu señ Moyis kal le' mondra gesiñ.
- ⁹AÀ day ga: Wañkluu, hayga ndi yañ nen äo de el no, daga Wañkluu mo see ti holañ wuuri, werga aà wo diñ jar ma tigrañ fug äil go ne wuur ti debaycoçoçre wuur wo no, ti älagge wuur wo no, day kol wuur go diñ jar ma äo.
- ¹⁰Manwur kal fer waçaçre ne hen ga: Koëa, ndi go de joñ tayge jag de see äi tu. Ndi joñ ge feçeçre mbuëgi ma kluuri yañ wo pel jar äon wo no, feçeçre mbuëgi ma kluuri maga bay wo de joñge ti wer sir jar po wo wa, bay de joñ ge ti wer jar po wo wa. Jar maga wo de cir ti äo mo äuy ko ge wo joñre Manwur yañ, werga ndi joñ ge feçeçre ma joñ heçeçne wo yañ de äo.
- ¹¹Waçaçre maga ndi de waçaç rage mo wara mono, ko ra de ele. Koëa, ndi nii gi jar Amorig wo, jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Feresid wo, jar Hifid wo de jar Yebus yañ wo go mo pele.
- ¹²Ko see äo de el nen maga ndo mo tay jag de jar sir maga ndo wo de kalge ni äaara mo wa, do heçeçne maga aà mo kol wo diñ kindiä äo wa.
- ¹³De el äen diñ ga, älag wee ngeel sië jag äaaran wo go, mbug wee soçoçre äaara ma de ceëgen wo go, älag wee soçoçre äaaran wo go.

- ¹⁴Ndo joñ ge nen goñ baa ma tigrĩn gaè. Werga Manwur de kañ ëu hun ne see äe. AÀ diñ Baa ma de huni.
- ¹⁵Joñ see äo de el nen maga ndo mo tay jag de jar sirn wo wa, do heçeçe maga ndo le' mondra we go pel baa äaaran wo la no, day joñ sië jag we go ne hara la lay no, day la aà ëe ge wo ndo, day ndo ya' ree nay co'ge äaaran lay.
- ¹⁶Blam äe do heçeçe maga no, ndo dage mayre äaaran ne weere äo wo, day mayre äaaran wo la, de maga aà wo de leë mondra ne baa äaaran wo mono, kog ge wo jar äon wo wer leë mondra ne baa äaaran wo lay.
- ¹⁷Ndo joñ ge nen joñ baa po ma de yorge ge gaè.
- ¹⁸Ndo joñ ge nen hoo sug ti few hole peçeç ma bay defoçoçre no. Nen naw renam, ti naw ma de ngaägen nen few Abib mono, ndo ree ge diñ hole peçeç ma bay defoçoçre, do maga ndi hay waçaçn go ne ndo nono, werga diñ nen few Abib ga ndo kal le go äi sir Ejipte.
- ¹⁹Jag mbarga äuy diñ ma äi, koo hayba diñ horoge, jag mbarga äen diñ ma äi, diñ daèy noga diñ fii.
- ²⁰Ndo coo ge jag mbarga ma gerheçeçn diñ de weesam. Day hayga ndo coon we gaa no, ndo pogge keneg äe go. Ndo coo ge jag weere äon wo äuy. Day aè wo ge pel äi do koë gaè.
- ²¹Ndo joñ ge joñre nen naw hiira'a, day ndo ig gi wur naw ma de renam no. Hayba de wur maga ndo de jeege noga ndo de weege, ndo ig gi.
- ²²Ndo joñ ge few Pentekode, few weege jag coore ble äo no. Ndo joñ ge few weegen ge go ti tawge kiñgi no.
- ²³Jar ma twerpiiri dogge wo woge äaale swa' pel Wañkluu, Manwuri, Baa mani jar Israyel wo no.
- ²⁴Werga ndi nii gi wer sir wo yañ go mo pele. Ndi mbeë ge hagu äon yañ wo wo go. Jobo kaçaçge ma slag nen ti sir äon gaa de maga ndo de wo ge pel Manwuri, Baa äon äaale swa' nen kiñgi mono.
- ²⁵Ndo joñ ge siigi jag äi maga ndo 'warn ge ti ëu äi diñ hole peçeç ma de urgi gaè. Day siigi jag ma few Pagn joñ ge nen nage liñ ni haçaç ngeel tee ni gaè.
- ²⁶Feçeçre äo maga ndo hay jee ra mono ndo a ge de le'ge äaara ma tañgun tu äi tiñ mani Manwuri, Baa äo no. Ndo joñ ge nen kar weelfii nen paçaç man äe gaè.
- ²⁷Manwur wii Moyis ga: Yer waçaçre sen wo no, werga, diñ de eiggi waçaçre sen mokay ga ndi tay jag de äo, de jar Israyel wora.
- ²⁸Moyis joñ siili le see Manwur ni do naa de naw do naa lay. AÀ ree hole gaa lay, jo bii gaa lay. Day Manwur kal yer waçaçre tayge jagn ti tablen wo no, waçaçre ma hwal wo no.

Moyis fer le ti kañ no

²⁹Moyis ëii le go gesiñ ti huuli ma Sinay no, de table waçaçre sedewa ma äogn wo do, de maga se le go de cwaage ciñ ti huulin mono, àa bay de koge ga pel se hay sagge wer maga se waçaç waçaçre de Manwur mo wa.

³⁰Aaron wo de weere Israyel äuy ko wo Moyisi, kona nen äe hay sagge, day saara hay joñ heçeçne ma ya'ge wo see äe.

³¹Moyis kal ëe rage le. Aaron kal wo rawge le äiñ äe de jar kluuri jar Israyel wo äuy, àa kal fer waçaçre ne hara.

³²Blam sen mono weere Israyel kal wo ya'ge le äuy lay, àa kal waçaç waçaçre maga se hay da'n le see Manwur ti huuli ma Sinayin äuy ne hara.

³³De maga Moyis taw fer waçaçren go ne hara mono, àa kal laa oçoçbe go nen äe.

³⁴De maga àa kal we wo pel Manwur ma waçaç waçaçre ne hen no, àa hay go hoo oçoçbe no, haçaç kal le go. Day de maga àa kal we le go no, àa hay waçaç fen maga aè waçaçn le ne hen ne weere Israyel wo.

³⁵Weere Israyel hay wo ko nen Moyisi, day hay wo koge ga nen äe la no kay hay sagge, day Moyis hay laa oçoçbe nen äe, haçaç de maga se kal we waçaç waçaçre de Manwur no.

LAAGE GO 35

WAÇAÇRE BOOGE TIÑ MA BAY ËAG NO

Saba diñ naw ma iggi

¹Moyis kal ëe tayge weere Israyel wo le äuy day wii ra ga: Feçeçre maga Manwur waçaç ga joñ ra wo mokay no.

²Aè joñ ge joñre diñ nen naw hiira'a, ama naw ma de renam joñ ge diñ fen ma bay ëage, àa diñ saba, naw ma iggi maga ndo kaçaç ge ma minge äe diñ ne Manwuri. Je maga joñ joñre po we wur sen no, aè 'warn ge go.

³Ti ngeel lagge äayn wo mono, aè ngal ge wuu wur saba ni gaa hase.

Weere Israyel tay wo feçeçre haçge äaaran le

⁴Moyis fer waçaçre ne tayge jar Israyel wo äuy, day ga: Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaç ne mono.

⁵Far wee yoo feçeçre maga wo diñ äay ma haçge ne Manwuri. Je maga jiili äe yañ de kañge de el mono, nduu yañ de feçeçre haçge ne Manwuri. Boo biñni, boo solay, boo dobe.

⁶Oçoçbe ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, oçoçbe leçeç ma kefkefe, de hoçoçge fii.

- ⁷De hoçoçge gamlaara ma de raçaçge de seçeçre wo, de hoçoçge ceçeç dofeçeç wora.
- ⁸De koo gasiya, de noo mo ma heer lampa no, feçeçre ma tay nen noo ma kagge tin wo, ma tay nen trusa ma foçoçren wo.
- ⁹De huuli Oniks, de huuli ma tigriñ wo, ma gur see efod wo de pectoral no.
- ¹⁰Daga jar maga wo de ëeñ ail yoo äay äuy mo aà wo ma joñ joñre maga Manwur waçaç go ti äaara mono.
- ¹¹Mburyug no, oçoçbe ma bage äe no, de oçoçbe ma blarge ne hen ti no, boore ma äagge äen wo no, plañse äen wo no, koore äe ma lamma lamman wo no, gefay äen de kray ma glog äaaran wo no.
- ¹²Komromn wo de koore äe ma lamma lamman wo, jag komrom no, de oçoçbe ma laage ne komrom ti no.
- ¹³Tablen wo de koore äe ma lamma lamman wo no, de feçeçre äe ma lan wo äuy, de hole peçeç äe ma de laage ti äe tum no.
- ¹⁴Mo ma heer lampan de feçeçre äe wo no, lampa äen wo no, de noo mo ma heer lampa no.
- ¹⁵Ngeel sië jag ma jwed trusa ma foçoçren wo, de koore äe ma lamma lamman wo, noo ma kagge tin wo de trusa ma foçoçre no, de oçoçbe ma sa'ge jag tiñ ma kalge ail mburyug no.
- ¹⁶Ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy, de boo dob äe ma de joñ nen yraçaçraçaç no, de koore äe ma lamma lamma no, de feçeçre joñre äen wo äuy, gesaçaçgen de kray ma glog äe no.
- ¹⁷Oçoçbe ma ti feelen wo de gefay äaaran wo no, de kray ma glog äaaran wo no, de oçoçbe ma de sa'ge jag tiñ ma kalge ai feele no.
- ¹⁸De boore ma deñ mburyug wo no, de boore ma äal feelen wo de saale äaaran wo no. Oçoçbe ma joñ joñre ti ngeel tosgen wo no.
- ¹⁹De oçoçbe maga go sagsag ti nen ma joñ sië jag ti ngeel ma bay äagn ne je sië jag Aaron de oçoçbe mani weere äen wo maga aà joñ wo joñre de äe ti ngeel sië jagn mono.
- ²⁰Ngaäa tayge weere Israyel wo äuy tay wo le go pel Moyisi.
- ²¹Jar maga jiili äaara go de kne'ge de el mo äuy, day wo de dage ma de el ail mo äuy, kal wo age, ndu wo de feçeçre haçge ne Manwur ma 'wuçy Tiñ Yiñgi de Baa no, de joñre äen äuy. Day ma joñ oçoçbe maga wo go sagsag ti nen ti ngeel joñren mo lay.

²²Werpiiri nduu wo de naare wo äuy. Jar maga jiili äaara hay de kañge de el mo äuy, nduu wo de klelew wo, de äeege wo, de boore ma ti weere do wo, de boore ma do wo, de wer feçeçre ma de joñge de boo biñni wo sarsare, wosela a de fen haçge, wosela joñ see äe ma haç boo biñni maga se hay äo'n go ciñ diñ ne Manwur mono.

²³Jar maga wo de oçoçbe ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de oçoçbe leçeç ma kefkef de fuçy fiiri wo, de hoçoçge gamlaara ma de raçège de seçeçre wo, de hoçoçge ceçeç dofeçeç wo äuy, nduu wo de äaara.

²⁴Jar maga a wo de feçeçre haçge äaara maga saara far ra le yoo feçeçre äaaran wo mono, boo solay, boo dobe, wo mo äuy, kal wo age de äaara ne Manwuri. Jar maga hay wo de koore gasiya maga nen joñ joñre mo äuy, nduu wo de äaara.

²⁵Naare maga hay wo de ëeñ äodge saale mo äuy, äod wo de do äaara. AÀ kal wo age de saale äaara maga saara äodn ra, de raçège go de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkef wora.

²⁶Naare maga jiili äaara hay de kañge de el mo äuy, day hay wo de ëeñ lay mono, äod wo fuçy fiiri wo.

²⁷Jar kluuri ma yoo jarn nduë wo de huuli Oniks wo, de huuli ma tigriñ wo, ma gur see efodn wo de pektoral no.

²⁸De feçeçre foçoçre wo de noo mo ma heer lampa no, noo ma kagge ti no, de trusa ma foçoçren, äuy.

²⁹Weere Israyel wo äuy, je tware, waçy, maga jiili äe hay de kañge de el ma kayge ti joñre mani Manwur do maga aà hay waçaçn ne Moyis no mono nduë wo de feçeçre haçge de dage äaara tutu ne Manwuri.

Betsalel wo de Oholiyab tiñji wo wer joñre äaara no

³⁰Moyis wii jar Israyel wo ga: Hay wee de koge ga, Manwur baa Betsalel je ni Uri no, je ni Hur ma ti äiñni mani Juda no.

³¹AÀ kal wuugi äe go de Nenterse Baa, de ëeñ, de ti, day de koge ma joñ wer joñre wo wer sarsare.

³²AÀ koln de kaçaçge ma car jag joñ feçeçre wo, ma toor boo biñni, boo solay, boo dobe.

³³Ma car huuli maga aè yer ti äaara, ma ceë koore wo, ma joñ wer joñre ma de do wo wer sarsare.

³⁴AÀ joñ nen haç joñre hadge ne hene, koh ne Oholiyab je ni Ahisamak no, ma ti äiñni mani Dañ no.

³⁵AÀ joñ nen wuu rage go de ti, ma joñ feçeçre ma de ceège de don wo mo deñ äuy no. Ma äodge wo de ma taçë nen oçoçbe ma de raçège de seçeç cuwan wo, de

seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ wo, de leçeç ma kefkef wo, ma joñ joñre feçeçre maga aè car jag joñ rage mo äuy no.

LAAGE GO 36

¹Betsalel, Oholiyab, wo de jar ma de ëeñ maga Manwur hee koge ree ne hara äil mo äuy, haç ti ne hara, ma ko joñ feçeçre wo mono, kal wo joñ feçeçre maga aè hay joñ diñ ma joñ joñre ti ngeel ma bay ëagn mono, sen do maga Manwur hay waçaçn go nono.

²Moyis kal ëe Betsalel, Oholiyab, de jar ma de ëeñ maga Manwur hay haç ti ne hara mo äuy, de jar maga jiili äaara hay de kañge ma seege joñ joñren mo äuy.

³Pel Moyis ni, saara kal hoo feçeçre haçge maga weere Israyel hay a wo de äaara ma joñ feçeçre maga aà joñ ra diñ ma joñ joñre ti ngeel ma bay ëagn mono. Tum de jag toñ mokay jar hay wo mbaara age de feçeçre ma haçge ti dage äaaran ëa.

⁴Dosen no mokay, jar ma de ëeñ wo äuy, kal wo men joñre äaaran wo le.

⁵Nduu wo wii Moyisi: Ga, jarn wo de age de feçeçre debañ debañ dedañ maga Manwur hay waçaç ga haçn ma joñ joñren mono.

⁶Moyis kal waçaçge wo go ti kañn ga je twar noga waçy mo kañ ëiggi ti feçeçre haçge ma joñ ngeel ma bay ëagn wa so. AÀ mañ jag jarn go ti haçgen na diñ do kay nono.

⁷Feçeçre maga aè haç ra mono hay wo de kaçaçge, hay cegaë go faale yaw, ti feçeçre maga hay wo ma joñge mono.

⁸Jar ma de ëeñ maga hay wo joñ joñre ti joñren ni mono, joñ wo mburyugn de älaaga oçoçbe hwale, de leçeç ma kefkefe. De saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ. AÈ joñ Kerubeçeç wo ni de tooge de wore.

⁹Depaçaçge mblaaga oçoçben boñ hay ngaä meder hwal ti naa, diy äen hay meder äoge. AÀ hay wo de ngaäge äuy dega' dega'a.

¹⁰Mblaaga oçoçbe mapo dwee sen hay wo de saçëge jag kaçaçra. Ma dwee lan hay wo dosen no lay.

¹¹AÈ lag huçy saale ma de seçeç cuwa, wo de ma de seçeç burburi de jeñ ngeel yiñ jag äe ma tañgun no. AÀ joñ ti jeñ ngeel yiñgi jag äe ma de äogn dosen no tawtaw pa.

¹²AÈ lag huçy saalen kaëkaë do dwee ti jeñ ngeel yiñ jag mblaaga oçoçbe ma tañgu no, aà kal joñ ma tigriñ do dwee ti jeñ ngeel yiñ jag mblaaga oçoçbe ma de äogn lay. Lagge huçy äaaran hay de yiñ keçeç keëed keëede.

¹³AÈ joñ boo ma äag feçeçre de boo biñni. AÈ kal yiñ mblaaga oçoçben wo see kaçaçra de äaara. Mburyugn kal joñ ge go jag keçeç äuy boñ.

- ¹⁴AÈ joñ mblaaga oçoçbe de fuçy fiiri, ma laage ne mburyugn ti. AÈ kal joñ mblaaga oçoçbe sen hwal ti boñ.
- ¹⁵Depaçaçge mblaaga oçoçbe boñ hay ngaä meder hwal ti dwee, diy äen hay ngaä meder äoge. AÀ wo hwal ti boñ äuy ngaäge äaara dega'dega'a.
- ¹⁶Mapo dwee sen hay wo de jagge jag kaçaçra, ma hiira' ma lan sen hay wo de jagge see kaçaçra lay.
- ¹⁷AÈ lag huçy saalen jag tawge jag mblaaga oçoçben wo do dwee. Joñ ti jeñ ma de äogn dosen no lay.
- ¹⁸AÈ joñ boo ma äag feçeçre de boo dob do dwee, ma yiñ jag äaara nen maga aà mo hay go jag keçeç äuy boñ.
- ¹⁹AÈ joñ oçoçbe de hoçoçge gamlaara wo de raçege de seçeç, de oçoçbe hoçoçge ceçeç dofeçeç wo, ma lagge ne tiñn ti.
- ²⁰AÈ joñ plañse wo ma joñ mburyug no. AÀ hay wo diñ koore gasiya, de corge deele.
- ²¹Plañse boñ mono geçeçre äe nen ngaä meder dwee, diy äe nen sañtimeder do renam ti dwee.
- ²²Plañse ma honla äuy hay de joñ ngeel kal jag keçeç äil äog äoge. Plañse ma ti mburyugn wo äuy hay wo de joñge dosen nono.
- ²³Wo nen äaän ni waçyban no kay mono, aè joñ plañse ni do äoge.
- ²⁴AÈ äod kray ne plañsen wo glog de boo solay do naa. Plañse ma do äogn wo mokay aà lag ni äog äoge, plañse ma honla äuy de ngeel yiñ jag äe ma äog no.
- ²⁵AÈ kal joñ plañse ti jeñ mburyug ma nen äaän gloñhwede do äog lay,
- ²⁶de kray ma glog äaara ma de boo solay ma do naa wo no, plañse boñ de kray glog äoge.
- ²⁷AÈ joñ plañse hiira' wo nen wer mburyugn wo nen pele.
- ²⁸AÈ joñ plañse äog ti coçoç mburyugn wo nen glogge.
- ²⁹AÀ hay wo de rabge see kaçaçra äog tiñi wer le gesiñ äaa, haçaç le' go ciñ, de sa'ge go ti tipeçeçge äe de boo ma delele delele. Ti coçoç äe ma äog ma lan wo mono, aè joñ ni dosen no tawtaw lay.
- ³⁰Plañsen hay wo äuy dosen nono, de glog äaara ma de kray de boo solay nenma'a. Plañse boñ de kray äog äoge.
- ³¹AÈ joñ mbal koore gasiya dwee ti plañse no, ti äaän mburyugn po plañ boñ.
- ³²Joñ mbal koore dwee ti plañse ma ti äaän äe ma de äog no, joñ dwee pa ti äaän mburyugn wo nen glog äe wo nen pele.

³³AÈ joñ mbal koo ti gisiëgi ma caa nen plañsen äaňla ka' haçaç cegaë go äaňla.

³⁴AÈ äod boo biñni go ne plañsen wo ti, joñ go ne boore ma delel delel do äeegen äaaran wo ti ma heer jag koo mbal wo no, aè joñ go ne koore mbaln wo ti lay.

³⁵AÈ joñ oçoçbe ma caa nen tiñn de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe. AÈ joñn de äo'ge de wore, kal joñ kerubeçeç wo ti äe.

³⁶AÈ joñ gefay koo gasiya ma kiñkiñ wo ne hen naa, kal äo' boo biñni go ti äaara. Boore ma äal ragen hay wo de boo biñni, aè yor kray ma glog äaaran de boo solay.

³⁷AÈ joñ oçoçbe ma ti ngeel kalge wo jag tiñn de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ de leçeç ma kefkefe. AÀ hay diñ joñre ma de äo'ge.

³⁸AÀ joñ gefay wo ne hen ni dwee, de boore ma äal ragen wo no. AÈ kal äo' boo biñni go ne hen ti äaara ma de dela'gen wo no, de boore ma de yer oçoçbe äaaran wo no. Day kray ma glog äaaran hay wo diñ de boo dobe.

LAAGE GO 37

Kne'ge komrom tayge jag no

¹Betsalel kal joñ komrom de koo gasiya. Depaçaçge äe hay nen sañtimeder kis ti äe do äog ti dwee, diy äe nen ngaä sañtimeder do renam ti äe dwee lay.

²AÈ äo' boo biñni de see äe tawa go ne hen ti, nen äil lay nen faale lay, kal äo' boo biñni go ne hen jag deleñleñ äuy.

³AÈ kal joñ boore ma delel delel do äeege naa de boo biñni, kal heer rage go ti coçoç äen wo naa äuy.

⁴AÈ kal joñ koore ma lamma lamma wo, day kal äo' boo biñni go ne hara ti.

⁵AÈ kal heer koore ma lamma lamman wo äil boore ma delel delel do äeegen ti jeñ komrom no, ma soëge äe.

⁶AÈ kal joñ jag komromn de boo biñni de see äe tawa. Depaçaçge äe hay nen ngaä sañtimeder kis ti äe do äog ti dwee, diy äe hay ngaä sañtimeder do renam ti äe dwee.

⁷AÈ joñ kerubeçeç wo äog de boo biñni ma de tooge, aà wo de lagge ti tawge ti jag komrom ma äog wo no.

⁸Kerubeçeç go ti tawge ti jag äe äaňla lay, go ti tawge ti jag äe äaňla lay. AÈ joñ ra mono kerubeçeçn wo go de joñge diñ de jag komromn see keçeç humlum äuy tuseñ.

⁹Kerubeçeçn hay wo go de blar grañ äaara ti kaykay, hay wo de hul grañ äaara ne jag komrom ti, blam äe hay wo de ngië nen äaara ne kaçaçra ti. Nen kerubeçeçn hay wo de kañge diñ ne jag komromn ti.

Kne'ge table ma laa hole peçeç no

¹⁰AÈ joñ tablen de koo gasiya. Depaçaçge äe hay nen ngaä meder boñ, diy äe nen sañtimeder do renam ti dwee, geçeçre äe ciñ nen ngaä sañtimeder do renam ti dwee.

¹¹AÈ äo' boo biñni go ne hen faale de see äe tawa, äo' boo biñni go ne hen faale de see äe tawa, äo' boo biñni go ne hen jag deleñleñ äuy.

¹²AÈ äo' eiñeiñ po ti jeñ äe de diy nen ngaä sañtimeder nenma'a, äo' boo biñni go ti jeñ äe deleñleñ äuy.

¹³AÈ joñ boo biñni delel delel do äeegge naa see table no, heer boore ma delel delel do äeegen wo ti coçoç äe ma naa wo no, go ti äaale äen wo naa äuy.

¹⁴Boore ma delel delel do äeegen wo go de toçëge see eiñeiñ ma ti jeñ äe no, day koore ma lamma lamman wo de heerge äil äe ma soë table no.

¹⁵AÈ joñ koore ma lamma lamman wo de koo gasiya. Kal äo' boo biñni go ne hara ti, aà hay wo diñ ma soë table no.

¹⁶AÀ kal joñ feçeçre maga hay wo ma laage ti tablen mono. Haçaçre äen wo, geëegre äen wo, kobre äen wo, diñ ma kag yii maga aè nduë de äaara sië jag mono. AÈ joñ ra äuy diñ de boo biñni de see äe tawa.

Kne'ge mo ma heer lampa no

¹⁷AÈ joñ mo ma heer lampan de boo biñni de see äe tawa. AÀ joñ de boo biñni ma de tooge, äaale äe, koo äe no, huçy äen wo no, horloñ äe ma do le'ge amañden wo no, de fuëgi äen wo äuy wo de jagge jag keçeç.

¹⁸Jag do äe ma hiira'n hay wo jag kaçaçra, äañla swa' lay, äañla swa' lay.

¹⁹Ti jag do äe boñ mono, huçy äe hay de toçëge ni swa'a, horloñ äe ma do amañde no, de fuëgi äen wo no, aà hay go ti jag do mo ma heer lampa ma renamn wo desen no äuy no.

²⁰See koo mo ma heer lampan mono, huçy äe hay ni naa, de horloñ äaara ma do le'ge amande no.

²¹Jag do äe ma po wo äog maga laa wo go see mo ma heer lampan hay wo de äod horloñ were. Wer ma la dosen no lay, wer ma la dosen no lay, haçaç go wer äaara hiira' äuy.

²²Horloñ äen hay wo go de jag nen äiñ kaçaçra äuy de mo ma heer lampa no. AÀ hay wo äuy de tooge de boo biñni de see tawa.

²³AÀ joñ lampa äe ma renamn wo de äogam ma tagge äen wo, de gesaçaçge ma yaçë saçaçge äen wo de boo biñni de see äe tawa.

²⁴Mo ma heer lampan de feçeçre joñre äen wo äuy mo deñ ree wo boo biñni de see äe tawa nen mañ klew do swa'a.

Kne'ge ngeel sië jag ma roë feçeçre foçoçre no

²⁵AÀ joñ ngeel sië jag feçeçre foçoçren de koo gasiya. Depaçaçge äen hay wo go dega'dega' äuy. AÀ ngaä sañtimeder do dwee. Geçeçre äe ciñ nen ngaä meder äoñ. AÀ hay de coçoç ti.

²⁶AÈ äo' boo biñni go de see äe tawa ne hen ti. Ti äe, ti jeñ äen wo, see äe äuy, ti coçoç äen wo. AÀ äo' diñdiñ po go ti äe degarra äuy.

²⁷Ti jag eiñëiñ äen mo ti' aà heer boo ma delel delel do äeege wer äe äañla äog lay, äañla äog lay. Nen maga koore ma lamma lamman mo heer wo ni ma soëge äe.

²⁸AÈ joñ koore ma lamma lamman wo de koo gasiya, äo' boo biñni go ne hara ti.

²⁹AÈ joñ noo ma kagge ti ma bay ëagn wo de trusa ma foçoçren go yegyeye, tay nen äe diñ jar ko joñre trusan wo tu.

LAAGE GO 38

Kne'ge ngeel joñ feçeçre sië jagn maga aè roë mo äen go äuy wo de gesaçaçge ma yog nen wo de äaale no

¹AÈ joñ ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy de koo gasiya. Depaçaçge äe hay nen ngaä meder äog de nusi, äañla dosen no lay, äañla dosen no lay. AÀ hay go dega' dega'a äuy. Geçeçre äe ciñ nen ngaä meder boñ de nusi.

²Ti coçoç äen wo naa äuy, aè kal cor coçoç go ne hen ti ka' ka'a, äo' boo dob go ne hen ti.

³AÈ joñ feçeçre joñre ma ti ngeel sië jagn wo ni äuy. Joñ pel äen wo, gesaçaçge äen wo, feçeçre ma yaçë saçaçge äen wo, fursed äen wo, de swee äen wo. AÈ joñ feçeçre joñre sen wo mo deñ äuy de boo dobe.

⁴AÈ joñ boo ma nen yračaçaçaç de boo dob ti ngeel sië jagn ni, kaln le wer gesiñ ti jeñ äe ma diñdiñ no, haçaç go yoo äe ti geçeçre äen dega'dega'a.

⁵AÈ yor boo ma delel delel do äeege naa, heer ra ti coçoç boo dob ma nen yračaçaçaçn naa äuy, ma heer jag koore ma lamma lamman wo no.

⁶AÈ joñ koore ma lamma lamman wo de koo gasiya, kal äo' boo dob go ne hara ti.

⁷AÈ kal heer rage ail boore ma delel delel do äeege ma jeñ ngeel sië jag no, ga wo diñ ma soëge äe mono. AÈ joñn de rum äili, de plañse.

⁸AÈ joñ gesaçaçge ma de boo dob no, de glog äe ma de boo dob no. AÀ joñn de fenkonen ma naare maga tay wo jag tiñ Tiñ Yiñgi de Baan mono.

⁹AÀ joñ feelen wo nen negef äañ ni Waçybane, hay go de äo'ge ti feelen diñ oçoçbe leçeç ma kefkefe, depaçaçge äen nen ngaä meder do dwee.

¹⁰De gefay äaara ma do äog de kañ glog ti kray boo dob wo no. Boore ma äal gefay ma kiñkiñn wo de boore ma heer oçoçben hay wo de joñge diñ de boo solay.

¹¹Wo nen äañ gloñhweede no kay mo lay no, oçoçbe hay ni nen ngaä meder do dwee, de gefay de boore ma de kray glog de boo dob äaara wo no. Boore ma äal gefay wo de boore ma heer oçoçben hay wo de joñge diñ de boo solay.

¹²Wo nen pel no kay mono, oçoçbe hay ni nen ngaä meder do äog ti dwee, de gefay wo hwal de kray äaara glog de boo dob hwale. Boore ma äal gefay ma kiñkiñn wo de boore ma heer oçoçben hay wo de joñge diñ de boo solay.

¹³Wo nen wer no kay mono, oçoçbe ni nen ngaä meder do äog ti diy äe no.

¹⁴Ti holañ äe boñ mono, oçoçbe hay ni nen ngaä meder renam de nusi, de gefay swa'a, de kray ma glog äaara ma swa'n wo no.

¹⁵Ti jeñ äe ma de äogn jag tiñn äañlan mo lay no, sen dosen no dega' lay. Ti holañ äe boñ mono oçoçbe hay ni nen ngaä meder renam de nusi, de gefay swa'a, de kray ma glog äaara swa' lay.

¹⁶Oçoçbe ma de yiñ ti feelen hay wo äuy de joñge de leçeç ma kefkefe.

¹⁷Kray ma glog gefay hay wo diñ boo dobe, boore ma äal gefayn wo de boore ma heer oçoçben hay wo diñ boo solay. Ti äaara ma de dla'gen hay wo de äo'ge go ti diñ boo solay. Dog ma yiñ ti feelen hay wo de yiñ do see kaçaçra diñ de boo ma heer oçoçbe maga diñ boo solay mono.

¹⁸Oçoçbe ma jag feelen hay diñ joñre ma de äo'ge äo'ge de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe. Depaçaçge äe hay nen ngaä meder hwale, geçeçre äe ciñ nen meder äog de nusi, diy äe do oçoçbe ma de yiñ ti feelen wo mono.

¹⁹Kray äaara ma naan wo de gefay äaara ma naan hay wo diñ boo dobe. Boore ma äal ragen wo de boore ma heer oçoçben hay wo diñ boo solay, day dla'ge ti äaaran hay go de äo' boo solay ti.

²⁰Boore ma deñ mburyugn wo de äil feelen äuy hay wo diñ boo dobe.

Mokay diñ keege feçeçre mburyug no

²¹Mokay diñ keege feçeçre mburyug no. Mburyug maga waçaçre sedewan wo ni mono. Boore maga aè joñ joñre de äaara ni äuy ga aè kee ra day faage äen hay diñ

do jar Lefid wo do maga Moyis waçaçn go nono, je ma pel joñre keege feçeçren diñ Itamar, je ni je sië jag Aaron no.

²²Betsalel je ni Uri no, je ni Hur ti äiñi mani Judan joñ feçeçren wo äuy do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

²³Je kayge äen ni hay diñ Oholiyab je ni Ahisamak no, ti äiñi mani Dañ no. AÀ de ëeñ ma gaë feçeçre, ma car jag joñ feçeçre, ma äod feçeçre ti oçoçbe ma de raçège de seçeçre cuwan wo, de seçeçre burbur wo, ma de seçeçre yiñyiñ wo, de oçoçbe leçeç ma kefkef wora.

²⁴Boo biñni maga jar Israyel hay tayn wo le ma boo ngeel ma bay äagn mono, poçoçre äe hay nen mañ klew kiskis nenma' ti äe do renam ti renam de gram ti äe ni kiskis swa'a. Sen diñ de mo ngaä feçeçre maga aà hay ngaä feçeçren de äe wursen ti ngeel ma bay äagn mono.

²⁵Boo solay maga tayge jarn tay wo le day aè keen mono aà tay äuy poçoçre äe hay nen mañ klew ndar swa' ti äe hwal ti renam de gram ti äe ni kiskis renam ti äe do dwee. Sen diñ de mo ngaä feçeçre maga aà hay ngaä feçeçre de äe wursen ti ngeel ma bay äagn mono.

²⁶Pur äen hay tay mokay, diñ ga wosela caw hay haç boo nen gram dwee, noga nen nus äe. Sen diñ de mo maga aè hay ngaä feçeçre de äe wursen ti ngeel ma bay äagn mono. Yoo jar Israyel ma ndar do hiira' ti swa' de kiskis dwee ti äe dween wo mono, je maga kiñgi äe hay go do äog noga de ti mono hay de keege äuy.

²⁷Boo solay nen klew ndar swa'a, aè joñ sen diñ ma yor kray ne gefay ma kiñkiñ ma kis ma ti ngeel ma bay äagn were, de ma wer oçoçbe ma nen äil no. Glog gefay ka' boñ ree klew do swa'a.

²⁸Klew ma ndar hwal ti renam ti äe nen gram kiskis renam ti äe do dwee ga gwa' mono, aè joñ feçeçre ma lan wo de äe. Joñ boore ma äal feçeçren wo, joñ boore ma heer oçoçbe ti gefay ma kiñkiñ wo, äo' lan go ti ti äe ma de dla'gen wo no.

²⁹Boo dob haçge maga aè hay haçn äuy mono hay joñ go nen mañ klew ndar äog ti äe kisi de do äog ti naa.

³⁰AÈ joñ kray ma glog ngeel kalge wo ti Tiñ Yiñgi de Baa no. Ngeel sië jagn de boo dob äe no, de boo äe ma nen yračaçaç no, de feçeçre joñre ma ti ngeel sië jagn wo ni äuy.

³¹Kray ma glog gefay ma de cir ti feelen äuy, de ma jag tiñ feelen wo no, de boore ma deñ äil mburyug wo no, de feele no.

LAAGE GO 39

Kne'ge oçoçbe ma ti ngeel sië jag wo no: Efod no

¹Diñ de oçoçbe ma de seçeç cuwa, ma de seçeç burburi, ma de seçeç yiñyiñ, ga aè kal car oçoçbe ngeel joñren wo, ma joñ joñre go sagsag ti nen ti ngeel ma bay èag no. AÈ kal joñ oçoçbe maga go sagsag ti nen diñ ma Aaron do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

²AÈ joñ efod de boo biñni, de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe.

³AÈ joñ mblaaga boo biñni wo, kal celer nen äe go do saale nono, kal taçaçge äe go nen oçoçbe ma de seçeç cuwa no, ma de seçeç burbur no, de ma de seçeç yiñyiñ no, blam äe nen leçeç ma kefkef no. AÀ hay de äo' nen de el debaň.

⁴AÈ joñ soole äe ma yiñ jag äe ma äogn wo ni. Diñ dosen ga jag äe ma cwedcwed hay wo de yiñgi see kaçaçra mono.

⁵Mblaagan hay de joñge do efodn no lay, day hay de sa'ge ti äe. AÀ hay diñ boo biñni, de saale ma de seçeç cuwa, ma de seçeç burburi, de ma de seçeç yiñyiñ, de saale leçeç ma kefkefe, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

⁶AÈ gir jag huuli Oniks wo de boo biñni, ciñ ti huuli sen wo, aè kal yer èu jar ni Israyel wo ni, do maga aè krig kase nono.

⁷Heer ra ti do efod no, ma èig ti jar Israyel wo do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

Pektoral no

⁸AÈ joñ pektoraln de äo'ge de ele, de joñge do efodn no lay. De boo biñni, de saale ma de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de leçeç ma kefkefe.

⁹AÀ hay dega'dega'a. AÀ joñ pektoraln de rabge äoge. Depaçaçge äe hay nen ngaä sañtimeder do äog ti dwee äaň po boň. Diy äen dosen no lay. AÀ hay de rabge ti keçeç äoge.

¹⁰AÀ yer huuli ne hen see de sraäge tiëtië naa. Ti sra'ge ma taňgun mono diñ: Huuli Sardwan boň, huuli Topas boň, huuli Emerod boň.

¹¹Ti sra'ge ma de äogn mono diñ: Huuli Eskarbukle boň,

¹²huuli Safir boň, huuli Diyamañ boň. Ti sra'ge ma de swa'n mono diñ: Huuli Opal boň, huuli Agad boň, huuli Ametisd boň.

¹³Ti sra'ge ma de naan mono diñ: Huuli Krisolid boň, huuli Oniks boň, huuli Jaspe boň. Huuli sen hay wo go de degar ti de el ti ngeel maga aè gir jag äaara go de boo biñni ni mono.

¹⁴AÀ hay wo äuy hwal ti äog, de ngaäge de èu jar ni Israyel wo. AÀ hay wo de caage do maga aè krig kase nono. Èu weere Israyel ma hwal ti äogn wo de yerge see huuli ma honla äuy.

¹⁵AÈ joñ cen kleere kerëed ti pektoraln de boo biñni de see äe tawa, de deege do saale nono.

¹⁶AÈ joñ ëeñëeñ äe wo äog de boo biñni, de boore ma delel delel äog do äeege de boo biñni. AÈ kal heer boore ma delel delel äog do äeegen wo wo go ti jag pektoral ma cwedcwed ma äog wo no.

¹⁷AÈ hee saale ma äogn wo äil boore ma delel delel do äeege ma äog maga wo wo go ti jag pektoraln cwedcwed mono.

¹⁸AÈ taw jag äaara wo pel tawge jag saale ma äog ma ti ëeñëeñ jag saale ma ti efod no.

¹⁹AÈ joñ boore ma delel delel do äeege ma tigriñ äog de boo biñni pa, ga aà kal heer sen wo ti jeñ pektoral ma cwedcwed äog wo no, ti jeñ äe ma nen äil maga de joñge see efodn mono.

²⁰AÈ joñ boore ma delel delel do äeege ma tigriñ de boo biñni äog pa, ga aà kal heer sen wo gesiñ wer saale ma äuy ma ti efod no, ti pel äe, äiñ yiñgi jag äen, ciñ ti mblaaga efod no.

²¹AÈ sa' pektoraln le see boore ma delel delel do äeege wo no, wo sa'ge äe see ma ti efod no, de saale ma de seçeç cuwa. Nen maga pektoraln mo hay go ciñ ti mblaaga efod no, nen maga aà mo caa wo äil go de efodn wa, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

Te oçoçbe ma bay äag ma lan wo

²²AÈ kal joñ trawal efod no, de äo'ge diñ de oçoçbe ma de seçeç cuwa äuy tu.

²³Ti gisiëgi trawaln mono, soole äe yañ de minge ni, go de dam jag gedeñ gedeñ go ti äe degarra äuy nen maga aà mo ngar go wa.

²⁴Ti jag trawaln mono, aè kal saë grenad maga see äe de seçeç cuwa ni, de ma de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de saale leçeç ma kefkefe.

²⁵AÈ joñ kondoloñn wo de boo biñni. AÀ kal saë kondoloñn wo ti holañ grenad wo no, go ti jag trawaln degarra äuy ti holañ grenad wo no.

²⁶Kondoloñ joñ de sa'ge ka'a, grenad joñ ka' lay, kondoloñ joñ de sa'ge ka'a, grenad ka' lay, haçaç go ti jeñ roä ma joñren degarra äuy, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

²⁷AÈ joñ oçoçbe ma kluuri de leçeç ma kefkef ne Aaron wo de jar ni äe.

²⁸AÈ joñ jugu moobe ma kluu no, de leçeç ma kefkefe, de jugu wo de leçeç ma kefkefe, ga joñge diñ ma bag rage de wore. AÈ joñ cirila de leçeç ma kefkefe.

²⁹AÈ joñ mblaaga de leçeç ma kefkefe, de äo'ge de seçeç cuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

³⁰AÀ joñ mblaaga maga diñ de boo biñni tawa mono. Jag jugu ma bay äag no, day aè kal yerge ti äe. AÈ yer ni do maga aè krig kase nono ga: Debayëag ne Manwuri.

³¹AÈ kal sa'ge äe de saale ma de seçeç cuwa ti jugu moobe ma kluu no, ciñ do maga Manwur hay waçaç go ne Moyis nono.

Joñren le' jag go so, aè tay feçeçre äen le ne Moyisi

³²Joñre mburyugn wo de Tiñ Yiñgi de Baan joñ wo nen le' jag go na diñ do kay no so no. Weere Israyel joñ wo äuy do maga Manwur hay waçaçn ne Moyis nono, aà joñ wo dosen nono.

³³AÀ nduu wo de mburyugn ne Moyisi. Tiñn de feçeçre maga hay wo ni mono. Boore ma äag feçeçren wo, plañsen wo, koore ma lamma lamman wo, gefay ma kiñkiñ wo, de kray ma glog äaaran wo.

³⁴OÇoçbe hoçoçge gamlaara ma de raçëge de seçeçren wo, oçoçbe hoçoçge ceçeç dofeçeç no, de oçoçbe ma caa nen tiñ no.

³⁵Komrom waçaçre sedewa no, de koore äe ma lamma lamman wo no, de jag komrom no.

³⁶Tablen de feçeçre äen wo äuy, hole peçeç ma de laage ti äe no.

³⁷Mo ma heer lampa ma de boo biñni de see äe tawa no, lampa maga wo go de kne'ge mono, de feçeçre äen wo äuy, de noo mo ma heer lampa no,

³⁸ngeel sië jag ma de boo biñni no. Noo ma kagge ti no, de trusa ma foçoçre no, de oçoçbe ma jag tiñ ma kalge wo äil tiñ no.

³⁹Ngeel sië jag ma de boo dob no, de nen äe ma yraçaçraçaç ma de boo dob no, koore äe ma lamma lamman wo no, de feçeçre joñre äen wo äuy. Gesaçaçgen de kray ma glog äe no,

⁴⁰oçoçbe ma de cir ti feelen wo no. Gefay äaara ma kiñkiñ wo no, kray ma glog äaara wo no, de oçoçbe ma jag tiñ feelen no, saale äaaran wo no, boore ma deñ ragen wo no, de feçeçre maga aè joñ joñre de äaara äil mburyugn ni mo äuy no. De ma ti Tiñ Yiñgi de Baan wo äuy.

⁴¹OÇoçbe joñre ma ti ngeel ma bay äagn wo no. OÇoçbe ma bay äag maga wo go sagsag ti nen diñ ma je sië jag Aaron, de oçoçbe mani weere äe ma joñ joñre ti ngeel siëgi jagn wo no.

⁴²Weere Israyel joñ wo feçeçre joñre sen wo mo deñ äuy tawtaw do maga Manwur hay ngaä ra go ne Moyis no äuy no.

⁴³Moyis kal hayge ko joñre sen wo äuy lay, aà kon mokay da'n do maga Manwur hay waçaçn ne hen no tawtaw lay. Moyis kal äo' bosa' ne hara ti.

LAAGE GO 40

Manwur wii Moyis ga aà mo baa mburyugn go so

- ¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi:
- ²Ga nen few ma tañgun wur naw ma tañgun mono, ndo co'ge mburyugn wo yañ go de Tiñ Yiñgi de Baan ti deele.
- ³Ndo kañ ge komrom sedewan yañ wo äil äe ni, ndo caa ge nen äe yañ go de oçoçbe no.
- ⁴Ndo mañ ge tablen le, ndo kañ ge yañ go ti ngeel kañge äen de ele. Ndo mañ ge mo ma heer lampan le, day ndo heer ge lampa äen wo ne hen ti.
- ⁵Ndo kañ ge ngeel sië jag ma de boo biñni ma roë fen foçoçre yañ pel komrom waçaçre sedewa no, day ndo heege oçoçbe yañ jag tiñ mburyug no.
- ⁶Ndo kañ ge ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy yañ jag tiñ mburyug no, Tiñ Yiñgi de Baa no.
- ⁷Ndo kañ ge gesaçaçgen ti holañ Tiñ Yiñgi de Baan wo de ngeel sië jagn ni, ni ndo kaa bii äil äe.
- ⁸Ndo kañ ge feelen ge go de yiñ ti äe, ndo hee ge oçoçbe jag tiñ feele no.
- ⁹Ndo mañ ge noo ma kagge ti no, ndo kaan ge ne mburyugn ti, de feçeçre ma äil äen wo äuy, day ndo koln ge go bay ëag de feçeçre joñre ma äil äen wo äuy, day aà joñ ge yañ go bay ëage.
- ¹⁰Ndo jwedn ge ti ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy mono, de feçeçre joñre äen wo äuy, day ndo kol ge ngeel sië jagn yañ go bay ëage, day aà joñ ge yañ go bay ëag has deba.
- ¹¹Ndo kaan ge ne gesaçaçgen ti de kray ma glog äe no, ndo koln ge go bay ëage.
- ¹²Ndo ya' ge Aaron wo le go de jar ni äe nen jag Tiñ Yiñgi de Baa no, ndo yog ge ra go de bii.
- ¹³Ndo laa ge oçoçbe maga wo bay ëag ne Aaron ti, ndo kaa ge noo ne hen ti, ndo koln ge go bay ëage, maga aà mo hay ti joñre ma ti ngeel sië jag no.
- ¹⁴Ndo ya' ge jar ni äen wo le, ndo laa ge oçoçbe ma kluuri wo ne hara ti.
- ¹⁵Ndo kaa ge noo ne hara ti, do maga ndo hay kaa ne pan äaara ti no lay no, nen maga aà mo hay wo ti joñre ma ti ngeel sië jag no. Kaa ge noo ti sen mokay joñ ge yañ see äaara ma tum yoo wer mani äaaran wo no.
- ¹⁶Moyis joñ do maga Manwur hay waçaç ne hen no tawtaw no.
- ¹⁷Nen few ma tañgu no, wur naw ma tañgun nen kiñgi ma de äogn mono, aè co' mburyugn go deele.

- ¹⁸Moyis co' mburyugn go deele. AÀ kañ kray ma glog äen wo no, cor plañsen wo no, de koore ma lamma lamman wo no, kal cor gefay ma kiñkiñ wo no.
- ¹⁹AÀ kal joñ oçoçben go ne mburyugn ti, kal blar oçoçbe tiñn go ciñ ti äe do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ²⁰AÀ kal mañ waçaçre sedewa no, kal äo'ge äe äil komrom no. AÀ heer koore ma lamma lamman wo ti jeñ komrom no, kal kañ jag komromn ne hen jage.
- ²¹AÀ kal woge de komromn äil mburyug no. Kal sa' oçoçbe ma caa nen äe no, kal blarge äe go ne komrom waçaçre sedewan ti do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ²²AÀ kañ tablen ti Tiñ Yiñgi de Baa no, ti jeñ mburyugn nen äaā gloñhwede, go faale oçoçbe ma de caa nen äe no.
- ²³AÀ laa hole peçeçn wo go ti äe de bag jag de el do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ²⁴AÀ kañ mo ma heer lampan ti Tiñ Yiñgi de Baa no, pel tablen dega'dega'a, ti jeñ mburyugn nen äaā ni waçybane.
- ²⁵AÀ hag lampan wo ti äe pel Manwuri, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ²⁶AÀ kañ ngeel sië jag ma de boo biñnin äil Tiñ Yiñgi de Baa no, pel oçoçbe ma de caa nen tiñ no.
- ²⁷AÀ roë fen foçoçre ma foçoçren ni do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ²⁸AÀ sa' oçoçbe jag tiñ mburyug no.
- ²⁹AÀ kañ ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy jag tiñ mburyug no, Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ kal haç feçeçre roëge ni, haç haçge ni, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ³⁰AÀ kañ gesaçaçgen ti holañ ngeel sië jagn wo de Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ kal kaa bii ma yog do wo de äaale wo ni.
- ³¹Aaron wo de jar ni äe hay wo yog äaale äaara wo de do äaara wo ni.
- ³²De maga aà laa wo we wo äi Tiñ Yiñgi de Baan no, day ya' wo we wo see ngeel sië jag no, aà yog wo go do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ³³AÀ kal joñ feelee go ti mburyug wo de ngeel sië jag no, kal sa' oçoçbe jag tiñ feelee no. Diñ do kay no so no, ga Moyis bo' jag joñren go mono.

Togoëge mani Manwur no

- ³⁴Do sen nono, swaare kal äo'ge go ne Tiñ Yiñgi de Baan ti, togoëge mani Manwur kal baa äil mburyugn go.

³⁵Moyis hay bay de kaçaçge ma kalge wo äi Tiñ Yiñgi de Baa wa, werga swaare hay go de kañge ti äe, day togoëge mani Manwurn hay go de baa äil mburyug no.

³⁶Weere Israyel hay wo joñge mokay de maga swaaren mañ we go ciñ ti mburyugn no, saara raw. Iggi äaara maga aà ig wo ti faage mo deñ dosen no äuy no.

³⁷De maga swaaren mañ we go gaa no, saara raw gaa lay, haçaç aà mañ go äa.

³⁸De ceege mono swaare mani Manwurn hay de kañge ti mburyug no, de suñ mono, wuu hay ni, go nen jar Israyel wo äuy, ti faage seele äaaran äuy.

JOÑRE JAR LEFID WO

JOÑRE JAR LEFID WO 1

JAG LIÑGI TI WAÇAÇRE SIËGI JAG WO

Waçaçre siigi jag maga àè roë mo äen go äuy mono

- ¹Manwur èe Moyis le haçaç jag Tiñ Yiñgi de Baa no, kal fer waçaçre ne hene, day wiin ga:
- ²Fer waçaçre ne jar ni Israyel wo, wii ra ga: De maga jobo le' joñ siigi jag we ne Manwur yoo äay no, àà joñn ge de horog ma kluu noga de ma klee.
- ³Hayga àà joñ we diñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy de horog ma kluu no, àà nga'ge diñ blo daèy ma bay èarge see. AÀ nga'gejag Tiñ Yiñgi de Baa no, maga àè mo joñ de wore pel Manwuri.
- ⁴AÀ kañ ge do äe ti mo siigi jag äe maga àè roë mo äen go äuy ga de wore nen Manwuri, maporge go ti see äe.
- ⁵AÀ nga'ge weedaèyn pel Manwuri, day jar sië jag jar ni AÈron wo, äaa ge wo ci no, jwedn wo go ti ngeel sië jag maga jag Tiñ Yiñgi de Baan degarra äuy. 3
- ⁶AÀ soo ge day ma joñ siigi jag maga àè roën mo äen go äuy go, day car ge nen äe go me' me'e.
- ⁷Jar ni je sië jag AÈron ngal ge wo wuu ti ngeel sië jag no, day èegal ge wo haçaçre ni.
- ⁸Jar sië jag jar ni AÈron äod ge wo naèy ma de car nenn ti haçaçre ma ti wuu no, ti äen wo de noo äen äuy.
- ⁹Weere äiiri äen wo de koyor äen wo mono se yog ra go de bii. Je sië jagn roë ra go äuy ti ngeel sië jag no. AÀ diñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy ti wuu, ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.
- ¹⁰Hayga fen siigi jag äe maga àè roë mo äen go äuy yañ diñ horog ma klee no, weesam noga weelfii no, àà nga'ge diñ ma twar ma bay èarge see.
- ¹¹AÀ nga' ne ge wo go pel Manwur nen äaã goloñhwede. Day jar sië jag jar ni AÈron jwed ge wo ci äen go ti ngeel sië jagn degarra äuy.
- ¹²AÀ car ge nen äe go, ti äen wo de noo äe no, day je sië jagn kal äod ge äe ti haçaçren ti wuu ti ngeel sië jag no.
- ¹³Weere äiiri äen wo de koyorn wo mono se yog ra go de bii. Je sië jagn sii jag go de äaara äuy, day roë ra go ti ngeel sië jag no. AÀ diñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.
- ¹⁴Hayga fen sii jag äe maga àè roën go äuy yañ diñ weere dweere no, àà haç ge diñ heënger noga weere kurgudu wo.

¹⁵Je sië jagn joñ ge nen nga'ge äe go ti ngeel sië jagn ni.

¹⁶AÀ naa ge kuldus äen go, njwed taçy äen go lay day laa ra äiñ ngeel sië jagn wo nen wer ti ngeel maga aè lag saçaçge go ni mono.

¹⁷AÀ joñ ge nen mun ail äe go, blaw nen äe go sar sar gaa, day je sië jagn joñ nen roë weedween go ti ngeel sië jagn ciñ ti haçaçre ma de laage ti wuu no. AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy, ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.

JOÑRE JAR LEFID WO 2

Waçaçre haçge feçeçre ma de jeëge wo

¹Hayga jobo nduu we de fen sii jag ma haçge ne Manwur no, fen siigi jag äen joñ ge diñ coo ma legeëe, aà kaa ge noo ti äe, haçge fen foçoçre no añañs wer äe ni.

²AÀ nduu gi de äe ne jar sië jag jar ni AÈron wo. AÀ hoo ge coo ma legeë do yiñ boñ de kaa noo ti, de fen foçoçre no añañs ni lay, day je sië jagn roën go ti ngeel sië jag no, ma eig ti Baa. AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.

³Te äe maga gwa'ge ni mono, sen diñ ma AÈron wo de jar ni äe. AÀ diñ see siigi jag maga bay ëag has debañ maga aè nduë de äaara roëge ti wuu pel Manwur mono.

⁴Hayga ndo aà we de fen sii jag ma haçge ne Manwur ga diñ de coo ma legeë, day aè hay eçgn le go ti wuu no, daga aà mo hay diñ gato ma de wañge de noo bay defoçoçre no, galed ma bay de foçoçre no de wañge de noo.

⁵Hayga fen siigi jag äon yañ diñ fen haçge maga aè hay eçgn le ti tasa no, aà joñ ge diñ coo ma legeë de wañge de noo bay defoçoçre no.

⁶Ndo harag ge nen äe go me' me'e, day ndo kaa noo ne hen ti. AÀ diñ fen sii jag go.

⁷Hayga fen siigi jag äon yañ diñ haçge maga aè hay eçgn le go ti boo no, aà joñ ge diñ coo ma legeë de wañge de noo.

⁸Ndo a ge de feçeçre haçge maga wo de joñge de feçeçre sen ne Manwuri. AÀ haçge ra ne je sië jag no, day se laa ra äiñ ngeel sië jag mañ.

⁹Je sië jagn caa nen maga sen wo nen haçge go ma eig ti mono, day roën go ti ngeel sië jag no. AÀ diñ haçge maga aè roë mo äen go ti wuu äuy, ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwur mono.

¹⁰Te fen sii jag maga gwa' ni mono, sen diñ ma AÈron wo de jar ni äe. AÀ diñ see siigi jag ma bay ëag has debañ maga aè nduë de äaara roëge ti wuu pel Manwur mono.

¹¹Yoo feçeçre sië jag maga nday nduë de äaara pel Manwur mono, mapo joñ ge de joñge de defoçoçre no ni gaë. Werga nday roë ge fen sii jag po maga de tayge de noo yoçoçre noga de tayge de defoçoçre no noga de noo yoçoçre ti wuu pel Manwur gaë.

¹²Nday joñ ge mbay nen haç rage do jag feçeçre äay wo no ane, ama nday joñ nen roë rage do mo maga foçoçre no äe mo hay de coçoçre jag Manwur no gaë.

¹³Ndo kaa ge cuu ti feçeçre äuy no. Ndo men ge fen haçge äo po bay cuu tayge jag mani Baan ti äon gaë. Ti feçeçre siëgi jagn äon wo äuy mono, ndo kaa ge cuu ni.

¹⁴Hayga ndo joñ nen haç jag feçeçre äon wo we ne Manwur no, ndo a ge de coore ble ma de cogge, coore ble ma defay, mo hay go de nañ nene, ga diñ haçge jag feçeçre äo wo no.

¹⁵Ndo kaa ge noo ti äe, ndo joñ ge fen foçoçre no ni. AÀ diñ fen haçge go.

¹⁶Je sië jagn roë ge see coore ble ma de nañ nen de noo tin de fen foçoçre no aänsan sen äuy ma ëig ti äe. AÀ diñ haçge maga aè roën go ti wuu äuy pel Manwuri.

JOÑRE JAR LEFID WO 3

Waçaçre siigi jag tayge

¹Hayga fen siigi jag ma jobo yañ diñ siigi jag ma tayge no, hayga aà baa we le diñ horog ma kluu, twar noga twaçy no, aà nga'ge diñ ma bay ëarge see pel Manwuri.

²AÀ kañ ge do äe ti tipeçeçgeti fen maga se nga'n jag Tiñ Yiñgi de Baan mono, day jar ni je sië jag AÈron jwed ge wo ci äe go ti ngeel sië jagn degarra äuy.

³See siigi jag tayge sen mono, aà joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti wuu pel Manwuri. Noo ma ti weere äiirin wo de noo maga see weere äiirin mo äuy.

⁴Heçeçre ma äogn wo de noo ma ti äaara no, ma yoo äen wo no, de ma de äo'ge faale jiiri no, daga aà mo caan äiñ heçeçren wo mañ.

⁵Jar ni AÈron roë ge wo ma sen ti ngeel sië jag no, ciñ ti mo sii jag maga aè roën go äuy ga aè äo'n ge ti haçaçren ti wuu mono. AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.

⁶Hayga fen sii jag äen yañ diñ horog ma klee lay no, twar noga twaçy, maga aè joñ siigi jag tayge de äe ne Manwur no, aà nga'ge diñ ma bay ëarge see.

⁷Hayga fen sii jag äen yañ diñ sam no, aà nduu gi de äe pel Manwuri.

⁸AÀ kañ ge do äe ti tipeçeçgeti fen maga se nga'n jag tiñ ma yiñgi de Baan ti äe, day jar sië jag jar ni AÈron jwed ge wo ci äe go ti ngeel sië jagn degarra äuy.

⁹See siigi jag tayge sen mono, aà joñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy pel Manwuri. Noo äe no, waalen eñ äuy ndo caan le go ti guëur äe tem, noo ma ti weere äiirin äuy, de noo ma see weere äiirin äuy.

¹⁰Heçeçre ma äogn wo de noo ma ti äaara no, ma yoo äen wo no, de ma de äo' ge faale jiiri no, daga aà mo caan äiñ heçeçren mañ.

¹¹Je sië jagn roë ge sen go ti ngeel sië jag no. AÀ diñ reege maga aè roën go ti wuu äuy ne Manwuri.

¹²Hayga fen siigi jag äen yañ diñ fii no, aà nduu gi de äe pel Manwuri.

¹³AÀ kañ ge do tipeçeçgeti fen maga se nga'n jag Tiñ Yiñgi de Baan no, day jar sië jag jar ni AÈron jwed ge wo ci äe go ti ngeel sië jagn degarra äuy.

¹⁴See siigi jag tayge sen mono, aà joñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy pel Manwuri. Noo ma ti weere äiirin wo de noo ma see weere äiirin äuy.

¹⁵Heçeçre ma äogn wo de noo ma ti äaara no, ma yoo äen wo no, de ma de äo' ge faale jiiri no, daga aà mo caan äiñ heçeçren wo mañ.

¹⁶Je sië jagn roë ge sen wo go ti ngeel sië jag no. AÀ diñ reege maga aè roën go ti wuu ga foçoçre no äe de coçoçre. Noo äen äuy diñ ma Manwuri.

¹⁷Sen mo ta'la diñ waçaçre ma de yerge ma tum ti wer mani äay wo no, ti ngeel ma honla äuy maga aè lag ge wo de tiñ ni mono. Nday ree ge noo gaa, ree ge ci gaa lay.

JOÑRE JAR LEFID WO 4

a. Waçaçre siigi jag ma da' fuggi ail ti älagge a. Siigi jag ma je sië jag ma kluu no

¹Manwur fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne jar ni Israyel wo ga: De maga jobo joñ älagge we see jag liñgi mani Manwurn wo boñ do debay koge, ga joñ mo maga hay bay ma joñge wa we no:

³Hayga aà yañ diñ je sië jag maga go de kaa noo ti, ga joñ älagge, day laa jarn nen älagge no, aà nga'ge weedaèy twar ma bay ëarge see ma joñ siigi jag go ti älagge maga se joñn mono.

⁴AÀ nduu gi, de blodaèyn jag Tiñ Yiñgi de Baan pel Manwuri, day se kañ ge do äe ne dayn tipeçeçgeti äe, aà nga' ge dayn go pel Manwuri.

⁵Je sië jag maga go de kaa noo ti mono, ëaa ge ci day no, day wo de äe ti Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁶AÀ hee ge wee do äe nen ci no, day joñ ge nen jwed cin äaale renam pel Manwuri, pel oçoçbe ma de caa nen ngeel ma bay ëag no.

⁷Je sië jagn gruë gi ci ti coçoç ngeel sië jag de trusa ma foçoçre non wo, maga pel Manwur äi Tiñ Yiñgi de Baan mono. Day aà joñ ge nen kag ci dayn go äuy ti kray ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy, ga jag Tiñ Yiñgi de Baan mono.

⁸AÀ hoo ge noo day maga aè sii jag de äe ti älaggen mo äuy, noo ma ti weere äiirin wo de ma see weere äiirin äuy.

⁹Heçeçre ma äogn wo de noo ma ti äe no, ma yoo äen wo de ma ti jiiri no, daga aà mo caan äiñ heçeçren mañ.

¹⁰De ngaäge do maga aè ndar ra see day siigi jag taygen nono, je sië jagn roë ge ra go ti ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ni mono.

¹¹Ama, hoçoçge dayn de naèy äe no, ti äen de koyor wo no, weere äiirin de mbiiri no,

¹²dayn eñ äuy, aà mañn ge wo go faale kañ no, ti ngeel maga go de kne'ge de ele, ti ngeel maga aè lag saçaçge ni mono, day aà roë ge ne wo go ti wuu ti haçaçre ni. Diñ ti juëum saçaçgen ni ga aè roën ge go.

b. Siigi jag ma tayge ngaäa jarn äuy

¹³Hayga joñ älagge ma do debay kogen we diñ tayge jar Israyeln wo äuy, day ngaään koh wo we ga aà mokay la diñ älagge see jag liñgi mani Manwur no, maga hay bay nen joñge wa we, day kol wo we go de älagge do kay no mono,

¹⁴day aè wo we koge ga aà joñ wo mokay la diñ älagge no, ngaään nga'ge weedaèy twar ma joñ siigi jag ti älagge, day aè nduu gi de daèyn pel Tiñ Yiñgi de Baa no.

¹⁵Jar kluuri ma yoo taygen kañ ge wo do äaara ne dayn see ti äe pel Manwuri, day aè nga'n ge go pel Manwuri.

¹⁶Je sië jag maga go de kaa noo ti wo ge de ci dayn ti Tiñ Yiñgi de Baa no.

¹⁷Je sië jagn hee ge weedo äe nen ci no, day dog ge jwedge äe äaale renam pel Manwuri, pel oçoçbe ma car nen ngeel no.

¹⁸AÀ joñ ge ci ti coçoç ngeel sië jag maga wo pel Manwur ti Tiñ Yiñgi de Baa mono. Day aà kaa cin go ti kray ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ga jag Tiñ Yiñgi de Baan mono.

¹⁹AÀ naa ge noo dayn äuy, day roën ti ngeel sië jag no.

²⁰AÀ joñ ge de daèy sen do maga se hay joñ de ma sii jag ti älaggen no lay. AÀ joñ ge dosen no lay. Diñ do kay nono ga je sig jag joñ nen porge go ti äaara, day aà da' wo fuggi äili.

²¹AÀ mañ ge dayn wo go faale kañ no, day roën ge go do maga se hay roë ma tañgun go nono. AÀ diñ siigi jag go ti älagge ngaäa no.

c. Siigi jag ma je maga diñ wañ

²²De maga wañ joñ älagge ma wer debay koge we, cegaë we go ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äen po boñ no, joñ ree maga hay bay nen joñge wa day kol see äe we de älagge no,

²³day hayga aà koh älagge äen we no, aà joñ ge sii jag de blo togloñ ma bay ëarge see.

²⁴AÀ kañ ge do äe tipeçeçgeti togloñ maga se nga' ne ge go, day nga'n ge go ti ngeel maga aè ngaë feçeçre maga aè roë mo äen go äuy pel Manwur ni mono. AÀ diñ siigi jag go ti älagge.

²⁵Je sië jagn du' ci mo maga aè sii jag go de äe ti älagge ti weedo äe, joñn ti coçoç ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ni mono, day kaan go ti kray ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ni mono.

²⁶AÀ roë ge noo äen go ti ngeel sië jag ni äuy do maga aè roë noo siigi jag taygen go no lay. Diñ do kay nono ga je sië jagn por älagge wañn go, day se da'ge fuggi äili.

d. Siigi jag ma jobo mbe haçy koëe

²⁷Hayga joñ älagge ma do debay koge see jag liñgi po boñ yoo mani Manwur we diñ jobo haçy no, ga joñ mo maga hay bay ma joñge wa we, day kol we go de älagge no,

²⁸hayga aà koh älagge äen we no, aà sii gi jag de fii ma twaçy ma bay ëarge see ti älagge maga aè joñn mono.

²⁹AÀ kañ ge do äe tipeçeçgeti fen maga aè nga'n ti älaggen mono. AÀ nga' mo maga aè nga'n go ti älaggen ti ngeel roë feçeçre sië jag no.

³⁰Je sië jag du' gi ci mo maga aè nga'n de weedo äe, joñn ti coçoç ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy mono, day kaa cin go äuy ti kray ngeel sië jag no.

³¹AÀ naa ge noo äen äuy do maga aè naa noo siigi jag taygen nono. AÀ roën ge ti ngeel sië jag no, day foçoçre no äe joñ de coçoçre jag Manwuri. Diñ do kay nono, ga je sië jagn joñ ge nen porge go ti je se no, day aà da'ge fuggi äili.

³²Hayga aà nduu we joñ siigi jag go ti älaggen diñ de sam no, aà baa ge diñ ma twaçy ma bay ëarge see.

³³AÀ kañ ge do tipeçeçgeti fen maga aè nga'n ti älaggen mono. AÀ nga'gego ma joñ siigi jag ti älagge ti ngeel maga aè ngaë horog maga aè roë ra go äuy äuy ni mono.

³⁴Je sië jagn du'gi ci mo maga aè nga' ti älagge de weedo äe, aà joñn ge ti coçoç ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ni mono, kaa cin go äuy ti kray ngeel sië jag no.

³⁵AÀ naa ge noo äen go äuy, do maga aè hay naa noo weesam siigi jag taygen nono. AÀ roën ge go ciñ ti siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti wuu pel Manwur nono. Diñ do kay nono ga je sië jagn joñ ge nen porge go ti je seno ti älagge maga aè joñn mono, day aà da'ge fuggi äili.

JOÑRE JAR LEFID WO 5

e. Te siëgi jag sen wo mokay no

¹De maga jobo laa waçaçre haç'ge go de sug äe de see äe do je sedewa nono, day joñ nen waçaçge we go ti fen maga se de koge äe de see äe we gaa no, aà soë ge poçoçre älagge äen diñ se mbe.

²De maga jobo koh see äe we de el gaa, du' do we see mo ma de meyeëe po, do huuli laybla' horog ma de meyeëe laybla' noga horog ma de meyeëe ma liñ, noga horog ma seege ti äiiri äe po, aà de see äe kol ge go de demge, kol go de älagge de see äe lay.

³De maga aè koh see äe we de el gaa, du'gi je ma de demge we, day fer ge koge äe go blam no, aà joñ ge go de älagge.

⁴De maga jobo koh see äe we de el gaa, kal waçaç jag hragge po we kay koë no, aà mo hay ba hayge laybla no, kal haç'ge we ma joñ älagge noga de el no, day aà fer we go koge äe blam no, aà joñ ge de keege diñ älagge yoo feçeçre se äog wo no.

⁵Je maga joñ älagge we ti mopo boñ yoo feçeçre sen wo mo lag no, aà äod ge jag go ti ree seno.

⁶Blam äe aà nduu gi de horog ma twaçy ma klee pel Manwur ti ree maga ti äe see Manwuri. AÀ nduu de sam noga de fii ma joñ siigi jag go ti älagge. Day je sië jagn por go ti älagge äe no.

Siigi jag ma je coo

⁷Hayga mo ma da' fii noga sam bay we do äe wa no, aà joñ ge nen age de heënger äog noga de weere kurgudu ne Manwur äoge, ma joñ siigi jag ti älagge äe maga se joñn mono. Ma äoñn diñ ma joñ siigi jag go ti älagge, ma lan diñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁸AÀ joñ nen woge de äaara ne je sië jag no, maga joñ ge nen 'warge go tañgu diñ ma joñ siigi jag ti älagge no. AÀ joñ ge nen pog ti äe go de fuçygi do äiñ keneg äe mañ, day blaw äil äe go gaè.

⁹Je sië jagn jwed ge ci fen maga aè sii jag go de äe ti älagge äil ngeel sië jag no, te cin mokay se kaa sen go ti kray ngeel sië jag no. AÀ joñ ge diñ siigi jag go ti älagge.

¹⁰Weedwee ma lan mokay aà joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de äe do maga faage äe go de äo'ge nono. Diñ do kay nono ga je sië jagn joñ nen porge go ti je seno, day aà da'ge fuggi äili.

11 Hayga mopo bay we do äe ma da' heënger äog noga weere kurgudu äog wa no, aà joñ nen age de coo ma legeë nen mañ klew naa ma joñ siigi jag go ti älagge äe no. Aà kaa ge noo ti äe gaa, joñ ge fen foçoçre no añañs ni gaa lay, werga aà diñ siigi jag go ti älagge.

12 Aà wo ge de äe ne je sië jag no, day je sië jagn joñ ge nen hooge do yiñ boñ ma eig ti äe, day kal roëge äe go ti ngeel sië jagn ciñ ti feçeçre sië jag maga aè roë ra ti wuu pel Manwur mono. Aà diñ siigi jag ma ti älagge.

13 Diñ do kay nono ga je sië jagn joñ nen porge go ti älagge maga je sen hay joñ yoo äaara mono, day aà da'ge fuggi äili. Maga gwa' ni mono, sen joñ ge diñ haçge ma je sië jag no.

Siigi jag ma ferge kne' waçaçre

14 Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

15 De maga jobo koh see äe we de el gaa, day raw we äaw nen fen haçge maga hay go diñ ma Manwur we kay do debay koge no, wer ree maga aè joñ see Manwur do kay no mono, aà baa ge gamla ma bay ëarge see le yoo horog wo nen yee solay maga go de ngaäge wursen ti ngeel ma bay ëagn mono.

16 Je sen joñ nen haç ma de dwee fen maga se haçn go mono, sen diñ ti maga se joñ ree ma de bay ngar we see ngeel ma bay ëagn mono, day aà haçn ne je sië jag no. Day je sië jagn kal joñ siigi jag ma mañ ree go ne hen ti de gamla no, day aà da' fuggi äili.

17 Hayga jobo joñ älagge we see jag liñgi po boñ yoo jag liñgi mani Manwurn wo werga se kon gaa, day joñ mopo maga hay bay nen joñge wa we no, aà kol ge de älagge, day soë poçoçre mo äe no.

18 Aà nduu gi de gamla siigi jag ma bay ëarge see ma mañ ree go ne see äe ti ne joñ sië jag no, gamla maga se ban ge le yoo horog äen wo do maga ndo ngaän ge ne hen nono, ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne hen ti. Day je sië jagn joñ nen porge go ne hen ti ti älagge ma do debay koge maga aè joñ werga se kon gaa mono, day se da'ge fuggi äili.

19 Aà diñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti. Werga je sen hay kol go de älagge cwaçy pel Manwuri.

20 Manwur fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

21 De maga jobo joñ see äe we see Manwur de el gaa, joñ älagge we de caage gete' ti mo maga de kagene hen ciñ do, noga mo freñ, noga mo maga se yaçaçn le do jobo bay eiggi je seno,

22 day faa we ga se bay de da' mopo wa, noga ya' we haç'ge ti gete'e, ti älagge maga je tabay joñ äuy gla no.

²³AÀ joñ älagge ma do kay nono we, kol see äe we de älagge no, àà fer ge mo maga aè hay maññ le freñ noga yaçaçñ le do jobo bay ëiggi je äen mono, mo maga aè laan ne hen ciñ do noga aà hay da'n mono aà fer ne,

²⁴noga mopo mbe haçy maga se haç' go ti äe ciñ ti gete'e mono, àà fer ge mo äen ne je äen keëed äuy, day laa ge ma de dwee mo äen ciñ jag äe ni, wur maga se joñ siigi jag ma mañ ree ti äen go wur sen mono.

²⁵Ti ree maga see äe ti holañ äaara de Manwur mono, àà baa ge gamla ma bay ëarge see le yoo horog wo, maga nen joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti do maga ndo ngaä ne hen nono.

²⁶Day je sië jagn joñ nen porge go ne hen ti pel Manwuri, day aà da' ge fuggi äili, koh älagge maga aè hay kol see äe go de äe mono mo hay ba eçne.

JOÑRE JAR LEFID WO 6

Jag liñgi maga aè yern ne jar sië jag wo: a. Siigi jag maga aè roë mo äen go äuy

¹Manwur fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ma kay ne AÈron wo de jar ni äe ga: Jag liñgi ma ti siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mokay no. Mo siigi jag maga aè roä mo äen go äuy naa ge ti meene sween ngeel sië jagn ni, haçaçñ ngeel teen ni, day wuu ma ti ngeel sië jagn joñ ge yaçaçge ni ka'a.

³Je joñ sië jaññ laa ge oçoçbe leçeç ma kluu ti, hee ge cirila leçeç wer äe. AÀ hoo ge saçaçge mo sii jag maga aè roë mo äen go äuy mono, day laan ge ti jeñ ngeel sië jagn ni.

⁴Blam äe aà joñ nen naa oçoçbe ma sen wo go, day laa oçoçbe ma tigriñ wo ti äe ma mañ saçaçgen wo go faale kañ no, ti ngeel maga go de façaçge.

⁵Wuu joñ ge yaçaçge ti ngeel sië jagn ni ka'a, day huu gi go gaè. Tum de jag toñ mono, je sië jagn ngaf ge jag haçaçre ti wuu ni, lag mo sii jag ma roëgen ti äe ni, day roë ge noo siigi jag taygen wo ni.

⁶Wuu joñ ge yaçaçge ti ngeel sië jagn ni ka' tum, aà hu gi go gaè.

b. Feçeçre ma de jedge nen sim wora

⁷Jag liñgi ma ti haçgen mokay no. Jar ni AÈron wo de äe pel Manwur pel ngeel sië jag no.

⁸Je sië jagn hoo see coo ma legeë de noo ti de fen foçoçre no añañs yiñ boñ, tayn de haçge no, roë sen ti ngeel sië jagn do mo ma ëig ti äe, ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwur nono.

⁹AÈron wo de jar ni äe ree ge wo te haçge maga gwa' ni go. AÀ reen ge bay defoçoçre no. AÀ reen ge diñ ti ngeel ma bay ëage, aà reen ge wo diñ äi feele Tiñ Yiñgi de Baa no.

¹⁰AÈ karn ge de defoçoçre no gaè. AÀ diñ äañ ma äaara ga ndi haçn ne hara see feçeçre sië jag maga aè roë ra go ti wuu mono. AÀ diñ mo ma bay äag has debaän do siigi jag ma ti älaggen nono, do siigi jag ma mañ ree go ne jobo tin nono.

¹¹Je twar ma yoo jar ni AÈron wo äuy kaçaç mbe ma reege äe. Sen diñ waçaçre maga go de yerge ti wer mani äayn wo ma tum ti waçaçre siigi jag maga aè roë mo äen go äuy pel Manwur mono. Maysela äuy maga du'gi ra mono joñ ge go bay äage.

¹²Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

¹³Fen siigi jag maga AÈron joñ ge wo ne Manwur de jar ni äe mokay no, wur maga aè kaa ge noo ne hara ti wursen mono. AÀ joñ ge wo nen haç coo ma legeë ne Manwur nen mañ klew swa' nen naw tumtum, nus äe de jag toñ, nus äe de law.

¹⁴AÈ eçg'n ge de noo ti tasa, ndo a ge de äe go de tay nene, ndo haçn ge go de car nen de karge do mo haçge maga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwur nono.

¹⁵Je sië jag maga joñ ge go de kaa noo ti ma kolge ti ngeel äe yoo jar ni AÈron wo mono, joñ ge haçge seno. AÀ diñ waçaçre maga go de yerge tumtum pel Manwuri, aà roën ge go äuy.

¹⁶Fen maga je sië jag haçn ge mono aè roën ge go äuy. AÀ reen ge gaè.

c. Siigi jag go ti älagge

¹⁷Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

¹⁸Fer waçaçre ne AÈron wo de jar ni äe, wii ra ga: Jag liñgi ma ti siigi jag go ti älagge mokay no: Diñ ti ngeel maga aè nga' fen siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ni, ga aè nga' mo ma joñ siigi jag go ti älaggen pel Manwur ni. AÀ diñ mo ma bay äag has debaän.

¹⁹Je sië jag maga nga'ge mo sen ti älaggen mono reen ge mbe. AÀ reen ge ti ngeel ma bay äage, äi feele Tiñ Yiñgi de Baa no.

²⁰Maysela äuy maga du'gi see naèy äen mono joñ ge go bay äage. Hayga ci äe du' we see oçoçbe no, ndo yog ge ngeel maga cin hay du' see oçoçben ni go ti ngeel ma bay äage.

²¹Tumnee paçy maga aè hay karn ni mono, aè mbug ne ge go. Hayga aè hay karn we ti tumnee boo dob lay no, aè nañn ge go, kor ne go nen bii.

²²Je ma twar yoo jar sië jagn wo äuy ree ge mbe werga aà diñ mo ma bay äag has debaäne.

²³Ama aè ree ge naèy mo maga aè nduu de äe joñ siigi jag ti älagge, ci äe maga aè nduu de äe ti Tiñ Yiñgi de Baan maporge go ti ngeel ma bay äagn mo gaè. AÀ roën ge go äuy ti wuu.

JOÑRE JAR LEFID WO 7

d. Jag liñgi ti siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti

- ¹Mokay diñ gag liñgi ma ti siigi jag ma mañ ree go ne jobo tin mokay no, aà diñ mo ma bay ëag has debaïne
- ²Diñ ti ngeel maga aè nga' mo maga aè roën go äuy ni ga aè nga' mo ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo tin ni. AÀ jwed ge ci äen go ti ngeel sië jagn degarra äuy.
- ³AÈ hoo ge noo äen go äuy, de waale no, noo ma ti weere äiirin äuy.
- ⁴Heçeçre ma äog no, de noo ma ti äe no, ma yoo äe no, de gefafiiri ma ti jiiri no, aè caan ge le go äiñ heçeçren mañ.
- ⁵Je sië jagn roë ge sen go ti ngeel sië jagn ti wuu ma joñ siigi jagn pel Manwuri. AÀ diñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti.
- ⁶Je ma twar ma yoo jar sië jagn wo äuy ree ge mbe. AÀ reen ge ti ngeel ma bay ëage. AÀ diñ mo ma bay ëag has debaïne.
- ⁷Siigi jag ma ti älaggen de ngaäge de siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti no lay, jag liñgi äaara diñ sen boñ. Nay mo äen diñ ma je sië jag maporge go no.

e. Nen mo ma je sië jag no

- ⁸De maga je sië jag joñ mo sië jag maga aè roë mo äen go äuy joñ ma jobo we no, hoçoçge mo sii jag maga aè roë mo äen go äuy diñ ma je sië jag no.
- ⁹Mo haçge maga aè karn le go ti wuu mo äuy, ga aè eçgn le go ti boo noga ti tasa mo äuy joñ ge diñ ma je sië jag maga haçn mono.
- ¹⁰Fen haçge maga de wañge de noo mo äuy noga de heg mo äuy joñ ge diñ ma jar ni AÈron wo äuy bay men mapo go.

f. Jag liñgi ti siigi jag tayge

- ¹¹Mokay diñ jag liñgi ma ti siigi jag tayge maga aè joñ ge ne Manwur mono.
- ¹²Hayga jobo joñ we diñ siigi jag ma joñ suse' no, aà joñ ge gato ma bay defoçoçre no wer äe de wañge de noo ni, de galed de jwed noo ti, de coo ma legeë de wañge de noo ma gato.
- ¹³AÀ joñ ge fen sii jag äen de gato peçeç ma de urgi, ciñ jag siigi jag joñge suse'n wo de siigi jag tayge no.
- ¹⁴AÈ joñ ge nen farge le see siigi jag ma honla äuy ma haçge ne Manwur farge. Sen joñ ge wo diñ ma je sië jag maga hay jwed ci fen siigi jag taygen mono.
- ¹⁵Nay siigi jag joñge suse' no, de ma jon siigi jag tayge no, aè ree ge ra go wur siigi jag äe no, aè men ge mopo äe nage ni haçaç wo tee ngeel ni gaë.

¹⁶Hayga fen siigi jag ma jobo yañ diñ ma baa jag waçaçre maga aè hay waçaç go ti äe ga se joñ mo äen yañ, noga diñ mo maga se ëig ga se haçn mbe de dage se tu no, aè reen ge go wur maga je äen joñn mono, day maga sen gwa'ge ni mono, aè ree ge mbe sen toñ äe äa pa.

¹⁷Nay siigi jag maga sen gwa' ni mono, aè roë ge sen go ti wuu wur naw ma de swa' no.

¹⁸De maga jobo joñ we nen gus ree naèy siigi jag tayge äen wur naw ma de swa'n no, aè yaçaç ge do äe de siigi jag äen gaè. Je joñ sii jagn mono, siigi jag äen joñ ge de keege gaa lay. AÀ joñ ge diñ mo maga go de ëarge, je maga reen mbe we no, soë ge mbe poçoçre älagge äen diñ se mbe.

¹⁹De maga nayn du' we see mo po ma de meyeëe no, aè reen ge gaè. AÀ roën ge go äuy ti wuu. Ma ree naèy siigi jagn mokay no, daga je sen mo hay bay ëage.

²⁰Ama je maga de demge see, day kal we ree naèy siigi jag tayge maga diñ ma Manwur no, je ma sen aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

²¹Je maga baa ge do we see mopo ma de meyeëe, tiga diñ je tabay maga go de meyeëe, horoge, noga meyeëe po ma hoor see mbe haçy, day ree naèy siigi jag tayge maga diñ ma Manwur we no, je ma sen aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

Jag liñgi ma wer sar sar wo ne ngaäa no

²²Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²³Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ni ndo wii ra ga: Nday ree ge noo daèy gaa, ree ge noo sam wo de fii gaè.

²⁴Nday joñ ge mbay mopo go haçy de noo horog maga hu go hugi, noga maga mopo baan go baage mono. AÀ ma, nday joñ ge nen reege äe gaè.

²⁵Ti faage äe je maga ree ge noo horog maga aè haçn go ne Manwur ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy we no, je ma sen aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

²⁶Nday ree ge ci gaa, koh ci weedwee, horoge, ti ngeel ma honla äuy maga nday lag ge de tiñ ni mono, nday reen ge gaè.

²⁷Je ma honla äuy maga ree ge ci we no, aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo wo.

²⁸Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²⁹Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ni ndo wii ra ga: Je maga nduu gi we de siigi jag tayge ne Manwur no, aà nduu gi diñ de mo siigi jag tayge ne Manwur no, maga se da'n le yoo siigi jag taygen mono.

³⁰AÀ nduu gi de äe diñ se de do äe, ma haçge äe go roëge ti wuu pel Manwu ri, noo äen wo de jag jiili no. Jag jiilin diñ ma ngiëgi äaäla äaäla pel Manwur ma haçge äe go ne hene.

³¹Je sië jagn roë ge noo äen ciñ ti ngeel sië jag no day jag jiilin joñ ge diñ ma AËron wo de jar ni äe.

³²Ti siëgi jag tayge äayn wo mono, nday haç ge äaale ma warn ne je sië jag no, nday mañn le go yoo keçeç mañge.

³³Je ni AËron maga jwed ge ci siigi jag taygen mono, äaale ma warn joñ ge diñ ma äe.

³⁴Werga ti siëgi jag tayge maga jar Israyel aà wo de äe mono, ndi far ge jag jiili maga aè ngiën ma haçge go mono, de äaale maga aè far sen wo le go farge mono, ndi haç ra ne je sië jag AËron wo de jar ni äe. Sen diñ waçaçre maga go de yerge ma tumtum do jar Israyel wo.

³⁵Sen mo ta' la diñ nen mo ma AËron wo de jar ni äe maga aè haçn ge ne hara ti siigi jag maga aè roë ra go ti wuu pel Manwuri, tiñi wer ti wur maga aè nduu go de äaara lagge go ti ngeel joñre ma joñ siëgi jagn pel Manwur mono.

³⁶Sen diñ fen maga Manwur de haç faage äe ne jar Israyel wo, ga haçn ne hara wur maga aè kaa noo go ne hara ti mono. Sen joñ ge diñ waçaçre maga go de yerge yoo wer jar ni äay wo no.

³⁷Mokay so no diñ jag liñgi ma ti siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy, de feçeçre haçge no, de siigi jag go ti älagge no, de siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti no, de kañge jar ti ngeel joñre no, de siigi jag tayge no.

³⁸Manwur äo' faage waçaçre sen ne Moyis ciñ ti huuli ma Sinay no, wur maga aè haç faage ne jar Israyel wo ma age de siigi jag ne Manwur ti huuli ma Sinayn mono.

JOÑRE JAR LEFID WO 8

Waçaçre few ma lag jar wo ti ngeel joñre

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Hoo AËron wo wer kaçaçra de jar ni äe, hoo oçoçbe wo no, mañ noo ma kagge ti no, baa blo daèy älagge no, gamlara ma äogn wo de yaçaçge hole peçeç ma bay defoçoçre no no,

³ni ndo tay ti jarn äuy jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁴Moyis kal joñge do maga Manwur hay waçaç go ne hen nono, jarn kal tayge jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁵Moyis wii jarn ga: Fen maga Manwur waçaç ga joñ ne mokay no.

- ⁶Moyis kal ya' AÈron wo le de jar ni äe, kal yog rage go de bii.
- ⁷AÀ kal laa oçoçbe ma kluu ne AÈron ti, kal sa' samdirn ne hene, kal hee robn ne hene, kal hee efodn ti äe kal cereëge äe de samdir efod maga se heen ni mono.
- ⁸AÀ kal hee pektoraln ne hen ni, kal yiñ Urim wo dege tumimn jag pektoral no.
- ⁹AÀ kal kañ jugu mooben ne hen ti, kal hee mblaaga boo biñnin nen pel jugu moobe no, kañ klañ hayle go sag sag ti joñre ne hen ti do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ¹⁰Moyis kal mañ noo ma kagge ti no, kal kaage ne mburyugn ti, de feçeçre maga hay wo ni mo äuy no, kal joñ rage go sag sage.
- ¹¹AÀ kal jwedge äe ti ngeel sië jagn äaale renam. AÀ jwedn ne ngeel sië jagn ti de feçeçre joñre äen wo ti äuy, gesaçaçgen de kray äe no, maga aè mo hay wo go sag sage.
- ¹²AÀ kal kaa noo ma kagge tin ne AÈron ti, baan go nen maga aè mo hay go sag sage.
- ¹³Moyis kal ya' jar ni AÈron wo le, kal lag oçoçbe ma kluuri ne hara ti, saë samdir ne hara, kal saë jugu moobe ne hara do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ¹⁴AÀ kal ya' day älaggen le, AÈron kal wo kañ do ne day älaggen ti de jar ni äe.
- ¹⁵Moyis kal nga'ge äe go, äaa ci, kal hee weedo ni kal joñge äe ti coçoç ngeel sië jag wo no, go ti äe degarra äuy, kal façaç ngeel sië jagn go. AÀ kal jwed ci ti kray ngeel sië jag no, joñn go sag sag maga joñ ge porge go ni.
- ¹⁶AÀ kal hoo noo ma ti weere äiirin äuy, ma faale jiiri no, de heçeçre ma äogn wo de noo äaara no, aà kal roë sen go ti ngeel sië jag no.
- ¹⁷Ama aà kal roë dayn wo go ti wuu faale kañ no, hoçoçge äe no, naèy äe no, de mbiiri äen äuy do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ¹⁸AÀ raw baa gamla siigi jag maga aè roë mo äen go äuy le. AÀ aron kal wo kañ do ti gamlan de jar ni äe.
- ¹⁹Moyis kal nga'ge äe go, kal jwed ci äen go ti ngeel sië jagn degarra äuy.
- ²⁰AÀ kal car nen gamlan go me' me'e. Moyis kal roë tin wo go de ma de car nen no, de noo äe no.
- ²¹AÀ kal yog koyorn wo de weere äiirin wo go de bii, kal roë gamlan go äuy ti ngeel sië jag no. Sen kal joñge diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, diñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu, ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

- ²²AÀ kal baa gamla ma de äogn le, gamla ma tiji; wer laa rage ti ngeel joñre äaara no. AÀ aron kal wo kañ do äaara de jar ni äe ne gamlan ti.
- ²³Moyis kal nga'ge äe go, kal äaa ci äe, kal joñge ne AÈron ti sug ma äaã ware, ti wañdo ma äaã ware, ti wañäaale ma äaã ware.
- ²⁴AÀ kal ya' jar ni AÈron wo le, Moyis kal joñ ci ne hara ti sug ma äaã ware, ti wañdo äaara ma äaã ware, ti wañäaale äaara ma äaã ware, day Moyis kal jwed ci go ti ngeel sië jagn degarra äuy.
- ²⁵AÀ kal hoo noo no, waale no, noo ma ti weere äiirin äuy, ma faale jiiri no, heçeçe ma äogn wo de noo ma ti äaara no, de äaale ma war no.
- ²⁶AÀ kal hoo hole peçeç ma bay defoçoçe no ti yaçaçe ma de kañge pel Manwur no, gato ma bay defoçoçe no boñ, gato peçeç ma de noo boñ, galed boñ, day kal laa rage tinoo wo no, ti äaale ma war no.
- ²⁷AÀ kal haç rage äuy ne AÈron do, ne jar ni äe wo do, day kal joñ fijëgi see äaãla äaãla pel Manwur maga aè haçn de äe mono.
- ²⁸Moyis kal yaçaç rage go do äaara, kal roë rage go ti ngeel sië jag no, ciñ ti siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono. Sen kal joñge diñ siigi jag ma lagge ti ngeel joñre, sen joñ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu ga foçoçe no äe de coçoçe jag Manwuri.
- ²⁹Moyis kal mañ jag Jiili gamla maga aè lag jar de äe ti ngeel joñre mono, kal joñ fijëgi see maga aè haç de äe pel Manwuri, sen kal joñge diñ ma Moyis do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ³⁰Moyis kal äaa noo ma kagge ti no, äaa ci maga hay ti ngeel sië jagn mono, kal jwedge ne AÈron see, ti oçoçe äen wo, ti weere äen wo de oçoçe äaaran wo no. AÀ kal kañ AÈron go sag sage, oçoçe äen wo no, de jar ni äe wo, de oçoçe jar ni äen wo no.
- ³¹Moyis wii AÈron wo de jar ni äe ga: Kar wee nayn jag Tiñ Yiñgi de Baa no, nday reen ge na diñ ni, de hole peçeç ma äi yaçaçe lagge jar ti ngeel joñre no, do maga ndi hay waçaçn go ga: AÈron reen ge wo de jar ni äe.
- ³²Nday roë ge naèy maga gwa'ge wo de hole peçeç ni mo go ti wuu.
- ³³Nen naw renam, nday laa ge go jag Tiñ Yiñgi de Baan gaa, haçaç nen maga naw ma lag nday ti joñren taw go äa, werga naw ma lag nday ti joñren na renam.
- ³⁴Fen maga sen joñ go wara mono, Manwur waçaç go ga joñ sen diñ mapor nday go.
- ³⁵Do sen nday lag ge jag Tiñ Yiñgi de Baan naw renam. De suñ de ceege, nday hoo ge sug ti waçaçe maga Manwur waçe ra go nen maga nday mo huë wa. Werga aà mokay diñ do maga aè hay waçaçn go me nono.

³⁶AÈron wo de jar ni äe kal wo seege ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaç ra go ne Moyis jag mo äuy no.

JOÑRE JAR LEFID WO 9

Waçaçre tiĩĩgi wer joñre AÈron wo de jar ni äe

¹Wur naw ma de nenman mono Moyis kal ëe AÈron wo de jar ni äe, de jar kluuri Israyel wora.

²AÀ wii AÈron ga: Ba weedaèy ma joñ siigi jag go ti älagge, de gamla ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, aà wo äog äuy mo hay wo bay ëarge see, day ni ndo aà de äaara pel Manwuri.

³Ndo fer ge waçaçre ne jar Israyel wo, ndo waçaçge ga: Ba wee togloñ ma joñ siigi jag go ti älagge, weedaèy wo de weesam maga kiñgi äaara boñ boñ day wo bay ëarge see ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy.

⁴Blodaèy boñ, gamla boñ lay ma joñ siigi jag tayge, nen maga aè de ma joñsiigi jag go de äaara pel Manwuri, de coo ma de wañge de noo de haçge äe wer äe ni. Werga wara mono Manwur naa nen yañ ne nday.

⁵AÀ kal wo nduugi de feçeçre maga Moyis hay waçaç go ti äaara jag Tiñ Yiñgi de Baa no. Taygen äuy kal ya'ge le lagge deele pel Manwuri.

⁶Moyis day ga: Fen maga Manwur waçaç go ti äe mono, joñ wee ne, day togoëge mani Manwurn naa nen yañ ne nday.

⁷Moyis wii AÈron ga: Ya' see äo le äiñ ngeel sië jag no. Joñ siigi jag älagge äon wo go de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, por go ti see äo, ti jarn lay. Joñ fen siigi jag ma jarn go, por go ti äaara lay, do maga Manwur waçaçn go nono.

⁸AÈron kal ya'ge le äiñ ngeel sië jag no, kal nga' weedaèyn go ti älagge ma äen de see äe.

⁹Jar ni AÈron kal wo haç cin ne hene. AÀ kal hee weedo äe nen ci no, kal joñge ti coçoç ngeel sië jag wo no, kal kaa ci ti kray ngeel sië jag no.

¹⁰AÀ kal roë noon ti ngeel sië jag no, heçeçre no, noo ma faale jiiri mo sii jag go ti älagge no, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

¹¹Ama aà kal roë nayn wo go ti wuu de hoçoçgen faale kañ no.

¹²AÀ kal nga' mo sii jag maga aè roë mo äen go äuy mono. Jar ni AÈron kal wo haç cin ne hene, day aà kal jwedge äe go ti ngeel sië jagn degarra äuy.

¹³AÀ kal wo haç mo maga aè nga'n ma joñ sii jag maga aè roë mo äen go äuy de car nen go ne hene, de ti ngeel äe no, aà kal roë rage go ti ngeel sië jag no.

¹⁴AÀ kal yog koyorn wo go de weere äiiri no, kal roë rage go ti ngeel sië jag no, ciñ ti mo maga aè roë mo siigi jag äen go äuy mono.

¹⁵Blam äe aà kal joñ mo siigi jag ma jar no. AÀ kal baa togloñ maga aè haçn ma joñ siigi jag go ti älagge jarn mono. AÀ kal nga'ge äe go, kal haçge äe äe go ti älagge de ngaäge do ma tañgun no taw taw pa no.

¹⁶AÀ kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy do maga faage äe go de äo'ge nono.

¹⁷AÀ kal haç coo maga se hoon do yiñ mono, kal roëge äe go ti ngeel sië jag no, go sar de mo siigi jag maga aè roë sen go äuy de jag toñ mono.

¹⁸AÀ kal nga' blo daèyn wo go de gamla ma joñ siigi jag tayge ma jar no. Jar ni AÈron kal wo haç ci ne hene, se kal jwedge go ti ngeel sië jagn degarra äuy,

¹⁹de noo blo daèyn äuy. Blam äe waale gamla no, de yoroä äe no, de heçeçre no, de noo ma ti jiiri no.

²⁰AÀ kal wo laa noo äen ti jiilin wo no, aà kal roë noo äen wo go ti ngeel sië jag no.

²¹AÈron kal joñ ngiëgi see ma haç jag jiilin wo go de äaale ma warn pel Manwuri, do maga Moyis hay waçaçn go ne hen nono.

²²AÈron kal mañ do äe ciñ ti jar no, kal kañ bosa' ne hara ti. Blam äe aà kal ëiigi le go blam maga se joñ siigi jag ma ti älaggen go joñ, siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, de siigi jag taygen mono.

²³Moyis kal wo laage de AÈron äi Tiñ Yiñgi de Baa no. De maga aè wo le go laage mono, aà kañ wo bosa' ne jarn ti. Day togoëge mani Manwur kal naa nen ne jarn äuy.

²⁴Wuu po raw kalge le go pel Manwuri, kal roë mo siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti ngeel sië jag no, de noo äen wo no. Jarn äuy koh wo ne. AÀ kal wo ngar jag de fruygi, kal wo leëge jel wo nen äaara gesiñ.

JOÑRE JAR LEFID WO 10

Boëge faage waçaçre ti rage huli

¹Ti wurpo jar ni AÈron wo, Nadab wo de Abihu, wosela mañ mo ma roë feçeçre foçoçre no do äe, lag wo wuu äil äaara de feçeçre foçoçre no. AÀ kal wo age de wuu ma waare pel Manwuri, sen diñ fen maga aè hay bay de waçaçge äe ne hara wa.

²Do kay nono, wuu kal kalge le go pel Manwuri, kal roë rage go. AÀ kal wo huëgi go pel Manwur ni.

³Moyis wii AÈron ga: Mono diñ fen maga Manwur hay waçaçn go de maga aè ga: Ndi joñ ge yañ go de façaçge see jar maga ya' ge wo see äi mono, day ndi da' ge togoëge yañ pel jarn äuy mono. AÀ aron mbe ba'a.

⁴Moyis kal ëe Mikayel wo de Eltsafan jar ni Usiyel wo, hen pan AÈron no, day wii ra ga: Ya' wee see äay le hoo heçeçre äayn wo go haçaç ti ngeel ma bay ëagn lam no, wo go faale kañ no.

⁵AÀ kal wo ya'ge le, hoo wo ra wo go de oçoçbe äaara ma kluurin wo go faale kañn do maga Moyis waçaç go nono.

⁶Moyis wii AÈron de Eleyasar wo de Itamar jar ni AÈron ga: Joñ wee nen legad ti wa, nday joñ ge nen cerag oçoçbe ma ti äayn wo go gaa lay, do kay no mono nday jaçaçge soçoçge äil Manwur le ne ngaään ti äuy gaè. Heçeçre äayn wo, tiñ mani Israyeln äuy rage wo yañ ti wuu maga Manwur roë ra go de äe mono.

⁷Nday ya' ge go jag Tiñ Yiñgi de Baan gaa, do heçeçne maga nday mo huë go wa, werga noo ma kagge ti mani Manwur ti äay. AÀ kal wo joñ fen maga Moyis hay waçaç ne go mono.

Boëge faage waçaçre ti yii ma taë see wo

⁸Manwur kal fer waçaçre ne AÈron day ga:

⁹Ndo joo ge yii gaa, joo ge mo ma de jiigi gaa, nday de jar ni äo äuy, de maga nday wo we laa ge äi tiñ ma yiñgi de Baan mono. Do kay nono nday huë gi gaè. Sen joñ ge diñ waçaçre maga go de yerge see äay ma tum ti wer mani äay wo no,

¹⁰nen maga nday mo hay go de caa äil mo maga sen bay ëage, de mo maga sen mbe wo haçy koë mono, mo maga go de façaçge de mo maga sen bay façaçge mono.

¹¹Day had weere Israyel wo de waçaçre ma de yerge maga Manwur haçn ne hara ne hara ne Moyis do mo äuy no.

Boëge faage waçaçre ti naèy siëgi jag wo

¹²Moyis wii AÈron woo de jar ni äe maga gwa' wo mono, Eleyasar wo de Itamar ga: Hoo wee coo maga gwa' go jag nen fen maga aè haçn ne Manwur roëge ti wuu mono, ni nday reen go bay defoçoçre no äiñ ngeel sië jag no, werga aà diñ mo ma bay ëag has debaë.

¹³Nday reen ge ti ngeel ma bay ëage. Sen diñ waçaçre maga go de yerge ti äay de jar ni äo ti waçaçre sië jag maga aè roë ra go ti wuu pel Manwur mono. Werga aà diñ waçaçre maga hay go de waçaçge me dosen no mono.

¹⁴Nday ree ge jag jiilin wo de äaale maga aè hay mañn go, haçn go de fiëgi see ma haç feçeçre ne Manwur mono, nday reen ge de weere äo ma twerpiiri wo de mayre äo wo ti ngeel maga go de façaçge lay. Werga aà wo de haçge ne nday, de yerge go ma äay de jar ni äo, ti siigi jag tayge mani jar Israyeln wo no.

¹⁵Jar Israyel joñ ge wo nen age de äaalen wo de jiilin ciñ tinoo äe maga aè roë sen go ti wuu pel Manwur mono. Blam maga aè joñ fiëgi see ma haç mopo ne

Manwur we go joñ no, sen wo diñ ma äay, de waçaçre maga go de yerge ma tum do maga Manwur hay waçaçn go mono.

¹⁶Moyis kal kië togloñ maga aè haçn go ti älagge mono. Ko na diñ maga aè hay go de roëge. Do kay nono aà raw ti;igi go de wañ ne Eleyasar wo de Itamar ti jar ni AÈron maga hay gwa' wo mono, aà day ga:

¹⁷Diñ wer may ga nday ree mo ma sii jag go ti älaggen ti ngeel ma bay äag gaa mo ne? AÀ diñ mo ma bay äag has debañ day Manwur haçn go ne nday nen maga nday mo hay soë älagge ngaäa no, nen maga nday mo hay joñ porge go ti äaara pel Manwuri so lay no.

¹⁸Ko äa aè hay wo de ci äen ti ngeel ma bay äagn gaa, nday de hay joñ nen reege äe ti ngeel ma bay äagn do maga aè hay waçaçn go me nono mo gaè.

¹⁹AÈron wii Moyis ga: AÀ joñ wo siigi jag äaara ma ti älagge, de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy pel Manwur wara. Day, blam mo maga da' me mono, hayga ndi de hay ree siigi jag älaggen we wara no, aà de hay joñ mbe yañ nen Manwur de ele?

²⁰Moyis laa ne, day waçaçren kal mbe joñge nen äe de el lay.

JOÑRE JAR LEFID WO 11

JAG LIÑGI TI WAÇAÇRE FAÇAÇGE GO

Horog ma de demge wo de horog ma bay demge wo

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AÈron, day wii ra ga:

²Fer wee waçaçre ne jar Israyel wo ni nday wii ra ga: Yoo horog maga wo gesiñ lam äuy no, maga nday nen ree sen wo mokay no.

³Nday ree ge horog maga fuçygi äaale äaara de äerewge mo äuy no, maga de celer äaale day se sgoë nen hoçoç lay mono.

⁴Ama, maga fuçygi äaale äaara de äerewge day saara sgoë nen hoçoç lay day nday ree ge ra gaa mono sen wo mokay lay no: Manyoñyoñ sgoë nen hoçoç day fuçygi äaale äe bay de äerewge wa, nday kon ge do ga aà de meyeëe nono.

⁵Tweçeç damañ maga sgoë nen hoçoç day fuçygi äaale äe bay de äerewge wa, nday kon ge do ga aà de meyeëe nono.

⁶Tweçeç maga sgoë nen hoçoç day fuçygi äaale äe bay de äerewge wa, nday kon ge do ga aà de meyeëe nono.

⁷Gadura maga fuçygi äaale äe de celerge, day äaale äe de celerge lay, day se bay sgoë nen hoçoç wa mono, nday kon ge do ga aà de meyeëe nono.

⁸Nday ree ge naèy äaara gaa, nday baa ge doo see huli äaara gaa lay. Nday koh ge ra do ga aà wo go de meyeëe nono.

⁹Horog maga wo nen bii ga nday joñ ge nen ree sen wo mokay no: Nday ree ge maga sen wo de fen 'weçeçle day wo de flegre mono, ga wo nen bii mono. Nen maarog noga nen pyew wora.

¹⁰Ama yoo gogo maga wo jag bii mo äuy, feçeçre maga wo nen bii mo äuy, nen maarog noga nen peyew mo äuy, maga bay wo de feçeçre 'weçeçle wa, day bay wo de flegre wa mo äuy, joñ ge wo diñ feçeçre hoor see ma äay.

¹¹Àà joñ ge wo see äay diñ feçeçre hoor see, nday ree ge naèy äaara gaa, nday koh ge huli äaara de hoor see.

¹²Feçeçre maga sen wo äuy maga wo nen bii ga bay wo de feçeçre 'weçeçle wa, bay wo de flegre wa mono, hoor ge wo see ne nday.

¹³Weere dweere maga nday koh ge ra do ga àà wo diñ feçeçre hoorsee, ga day nday ree ge naèy äaara gaa wo mokay lay no. Gebege, cigriw wo de da hm tawtaw.

¹⁴Krubi, gare, de ma de mañ ragen wo no.

¹⁵Gawla wo de ma de farge äen wo no,

¹⁶Gii, tugturu, weedwee bii, tikoçoçge de ma de mañge äen wo no.

¹⁷Weedwee yo, majeäe, giwgiw,

¹⁸dodo ma de puy, gbo, gebeg mbiiri,

¹⁹sasiya, angare, de ma de mañge äen wo no, baytigore, de guleçeçguleçeç wo.

²⁰Gogo ma pudgi gum gum wo mo deñ ga äaale äaara naa naa mo deñ joñ ge wo diñ feçeçre hoor see äay.

²¹Ama, yoo feçeçre ma pudgi de grañ wo mo deñ äuy no, maga seë wo ti äaale äaara naa naa, nday ree ge maga koyor äaara de jagge jag äaale äaara gesiñ ma yorge ciñ ti sim mono.

²²Maga nday joñ ge nen ree sen wo mokay no: Matihon, magalga, maceçeçre maälee de ma de far ragen wo no.

²³Ama, te gogo ma pudgi de grañ ma äaale naa naa ma lan wo mo deñ äuy joñ ge wo diñ feçeçre hoor see äay.

Waçaçre bagge do see feçeçre ma dem jar wo

²⁴Àà kol wo nday go de demge. Jobo baa do we ne huli äaara see no, joñ ge go de demge haçaç day go de law,

²⁵day jobo joñ nen mañ huli äaara we no, yog ge oçoçben äen wo go, day joñ ge go de demge haçaç day go de law.

- ²⁶Horog ma honla äuy maga fuçygi äaale äe de ärewge day äaale äe bay de celerge wa, day bay sgoë nen hoçoç wa mono, nday kon ge do ga aà go de meyeëe. Jobo baa do we see äe no, joñ ge go de demge.
- ²⁷Yoo horog maga äaale äaara naa naa ga seë wo de äi coo äaale äaara, nday koh ge ra go de meyeëe äuy. Jobo baa do we see huli äaara no, joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ²⁸Day jobo mañ ge huli äaara we, yog ge oçoçbe äen wo go, day joñ ge go de demge haçaç day go de law. Nday koh ge ra go de meyeëe.
- ²⁹Nay ma kleere maga seë wo de äil gesiñ la, day ndo koh ge ra go de meyeëe wo mokay no: Geëere, klum, cañ de ma mañge äen wo no nday koh ge ra go de meyeëe.
- ³⁰Gecemcem, sweluwa, degurhole, gedudu wo de tipeñ.
- ³¹Yoo naèyre ma kleeren wo äuy mono, nday koh ge ra go äuy de meyeëe. Jobo baa do we see huli äaara no, je sen joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ³²Maysela äuy maga mo sen la ma de huli äe le' we ne hen ti no, joñ ge go de demge. Do koo ma de rum, oçoçbe, hoçoçge, ndare, maysela äuy maga de holog tu äil day aè joñ feçeçre de äe mo äuy. AÀ äo'ge mo äen nen bii, day aà joñ ge de äag haçaç day go de law, blam sen aà joñ ge go de façaçge kway.
- ³³Mo maga joñ ge äil mo ma de booge de paçy day mopo le' we go nen äe no, aà joñ ge go de demge, day nday mbug gi mo äen go.
- ³⁴Mo reege maga aè reen äuy ga day aè kaa bii ti äe mono joñ ge go de äage, day mo jooge maga aè kaan äil maysela äuy mono joñ ge go de demge.
- ³⁵Maysela äuy maga huli äaara le' we go ti äaara no, joñ ge go de demge. AÀ a mbug gi swee wo de ngeel jië feçeçre sen wo go. AÀ wo go de demge day nday koh ge ra do ga aà wo go de meyeëe nono.
- ³⁶Ti ngeel sen, blam bii wo de gutuggi, ti ngeel maga bii de baage ni joñ ge wo mbaara go de façaçge ane. AÀma je maga baa do we see huli äaara no, joñ ge go de demge.
- ³⁷Hayga fen mo ma de hulin le' we nen mbere mo ma jo'ge po laybla no, aà joñ ge mbe go de façaçge.
- ³⁸Day hayga aè hay kaa bii we ti mbere sen no, day fen huli äaara kal le'ge ni no, nday kon ge do ga aà go de demge nono.
- ³⁹Hayga horog maga nday ree naèy äaara hu we go no, je maga baa do we see huli äe no, joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ⁴⁰Je maga ree huli mo ma do kay nono we no, yog ge oçoçbe äen wo go, day joñ ge go de demge haçaç day go de law je maga mañ huuli mo äen we no yog ge oçoçbe

äen go, day hay ge go de demge haçaç day go de law. Je mañ ge huli mo sen we yog ge oçoçbe äen day joñ ge go de demge day go de law.

⁴¹Nay ma kleere maga seë wo gesiñ mo deñ äuy joñ ge wo diñ ma hoor see. AÀ ree ge ra gaè.

⁴²Nay ma kleere maga seë wo gesiñ ti sim mo deñ nday ree ge mapo yoo äaara gaa, koh hay ba maga legad wo ti äiiri äaara, koh haybaè maga seë wo de äaale naa naa noga pur dedañ seno, werga aà wo diñ feçeçre hoor see.

⁴³Kol wee see äay go de see äay diñ jar hoor see de feçeçre se maga seë wo gesiñ mo wa. Kañ wee ëag go ne see äay see de äaara wa, dem wee see äay go de äaara wa.

⁴⁴Werga ndi diñ Manwuri, Baa äay no. Nday façaç ge see äay go, nday joñ ge bay ëage, werga ndi bay ëage. Day nday joñ ge nen dem see äay go de naèyre se ma kleere maga seë wo ti sim lam gaè.

⁴⁵Werga ndi diñ Manwur maga cegaè le go de äay äi sim Ejipte ma joñ ge diñ Baa äay mono, nday joñ ge bay ëage, werga ndi bay ëage.

⁴⁶Mokay diñ jag liñgi ma ti horog wo, weere dweere wo, de feçeçre maga wo nen bii tenen mo äuy, de maga seë wo gesiñ ciñ ti sim mo äuy no.

⁴⁷Nen maga aè hay go caa äil ma de meyeëen wo de maga sen wo go de façaçge mono, naèy maga aè nen ree seno, de maga aè bay nen ree sen wa mono.

JOÑRE JAR LEFID WO 12

Waçaçre façaçge waçy go blam biñgi äe

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo, wii ra ga: De maga waçy mañ äiili we, day aà biñ mbarga ma twar we no, aà joñ ge go de demge nen naw renam. AÀ joñ ge go de demge do maga se hay ti wur maga se hay daè waèy nen few nono.

³Wur naw ma de nenma'n mono, aè caa ge äiini mbargan go.

⁴AÀ joñ nen hayge naw do swa' ti swa' tigriñ ma façaç see äe go de ci äe no. AÀ baa ge do see mopo maga go sag sag gaa, day wo ti ngeel ma bay ëagn gaa, haçaç wur maga naw façaçge äen baa jag go ëa.

⁵Hayga aà biñ we diñ mbarga ma twaçy no, aà hay ge de demge nen lumo äoge, do maga waèy hay daège äe nen few nono. AÀ joñ ge naw do hiira'ti hiira' ma façaç see äe go de ci äe no.

⁶Wur maga naw façaçge äen baa wo jag we go ti mbarga ma twar noga ti mbarga ma twaçy no, aà joñ ge nen nduugi de weesam ma kiñgi boñ ne je sië jagn ma joñ

siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti älagge jag Tiñ Yiñgi de Baa no de weel kurkudu noga de weel heëngere.

⁷Je sië jagn nduu de äaara pel Manwuri day joñ porge go ne hen ti. AÀ joñ nen kol ge go de façaçge de curgi ci äe no. Mokay diñ jag liñgi ma ti waçy maga biñ mbarga ma twar noga mbarga ma twaçy we mono.

⁸Hayga mo ma da' weesam bay we do äe wa no, aà joñ ge nen hoo weere kurgudu äoge noga weere heënger äoge, ma boñ diñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, ma lan diñ ma joñ siigi jag go ti älagge. Je sië jag joñ ge nen porge go ti äe, day aà joñ ge yañ go de façaçge.

JOÑRE JAR LEFID WO 13

Waçaçre ceege ma ti hoçoçgesee je tabay

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AÈron ga:

²De maga 'wur ndar jobo we ti hoçoçgesee, terse, noga mopo maga de naa waçaçge ci ti hoçoçgesee joñ we no, aè nduu gi de je äen ne je sië jag AÈron, noga jobo yoo jar ni äe wo.

³Je sië jagn joñ nen koh waçaçge ma ti hoçoçgesee äe no. Hayga fuçy ma nen waçaçgen kol we go de puy day waçaçgen yañ wo koge kuëum dedaň hoçoçgeseen no, ni se diñ waçaçge ci. Je sië jagn joñ ge nen koge äe, day waçaç ge go ga je sen go de demge.

⁴Hayga mopo yañ de naage ti hoçoçgeseen ta' de puy day mo sen bay wo de caage nen hoçoçgesee ni kuëum wa, day fuçy ma nen äen bay we go de kolge de puy wa no, je sië jag joñ nen teçg jag je maga waçaçgen see äe nen naw renam.

⁵Je sië jagn joñ ge nen koge äe wur naw ma de renam no. De maga aè da' we ga waçaçgen bay wo de ya' ge pel ni wa, bay wo de mbeë do pel ti hoçoçgeseen ni wa no, aà fer teçg jag äe tigriñ nen naw renam pa.

⁶Je sië jagn fer koge äe ma de äog wur naw ma de renam no. Hayga waçaçgen joñ we go de puugi, bay wo de ya' ge pel ni wa no, je sië jagn waçaçge go ti je sen ga aà go de façaçge. AÀ diñ terse, aà yog ge oçoçbe äen wo go, day aà joñ ge go de façaçge.

⁷Day hayga tersen joñ nen mbeë do we wo go pel ni, blam maga se hay kañ nen je sië jagn ni maga aè mo waçaç go ti äe ga aà go de façaçge mono, aà fer kañ nen je sië jagn ni tigriñ ma de äoge.

⁸AÀ fer koh ge äe. Hayga tersen fer we wo yaëge pel ti hoçoçgeseen ni no, je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de demge. AÀ diñ ci.

⁹De maga waçaçge ci yañ see jobo no, aè nduu gi de je sen ne je sië jag no,

- ¹⁰maga joñ ge nen koge äe. Hayga mopo yañ de kañge äe de puy ti hoçoçgesee ta' no, hayga mo se ma de kañgen mo ta' kol fuçy ma ti äen we go de puy no, day naèy ma nen waçaçgen yañ le jorge no,
- ¹¹ni se diñ ci maga go de toçoç kaçaçge se je se no. Je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de demge. AÀ teçg ge jag äe gaa, werga aà go de demge.
- ¹²Hayga ci laa we le go ne jobo see, day car waçaçge we go ne je sen see äuy, le ti äe ka' haçaç le' go äaale äe no, ti ngeel ma honla äuy maga je sië jagn
- ¹³koh ge nen äe ni mono. Hayga waçaçgen yañ go see äe äuy no, aà waçaç ge go ti je maga waçaçgen see äe ga aà go de façaçge. Do ga aà go de kolge depuy äuy mono, aà go de façaçge.
- ¹⁴Ama wur maga waçaçge naa nen we see äe no, aà joñ ge go de demge.
- ¹⁵De maga je sië jagn wo ge we koh waçaçge ma see äen no, aà waçaç ge go ti äe ga aà go de demge. Hoçoçgesee ma de waçaçgen go de demge, aà diñ ci.
- ¹⁶Hayga hoçoçgesee ma de waçaçgen fer we go de puy no, aà wo ge äin je sië jag no,
- ¹⁷maga fer koge äe. Day hayga waçaçgen fer we go de puy no, je sië jagn waçaç ge go ti je ma de waçaçgen ga aà go de façaçge. AÀ go de façaçge.
- ¹⁸De maga waçaçge hay see jobo day se rug go,
- ¹⁹ti ngeel defoçoçre no waçaçgen mo ta' mopo kal naa nen depuy ni ta'a, noga kal gwa' ge de seçeç ni ta' no, je sen la wo wii nen see äe pel je sië jag no.
- ²⁰Je sië jagn joñ nen koge äe. Hayga mo maga see äe mo ta' yañ wo nen naèy äe kuëum no, day fuçy maga ni kol we go de puy no, je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de demge. Naa ti le nen waçaçgen mo haç' diñ waçaçge ci.
- ²¹Hayga je sië jagn koh we ga fuçy ma de puy bay we nen äe ni wa, day aà bay wo nen naèy ni kuëum wa, day se yañ go de puugi lay no, aà ma'ge jag je sen nen naw renam.
- ²²Hayga waçaçgen mbeë we wo go ti hoçoçgeseen no, je siiië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de demge. AÀ diñ waçaçge ci.
- ²³Day hayga waçaçgen yañ mbe ti ngeel äe ni ta' ya' we wo pel ni gaa no, sen diñ defoçoçre no. Je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de façaçge.
- ²⁴De maga wuu roë jobo we ti hoçoçgesee no, daga nen roëgen mo jor ba le nen äe de puy noga de puy pudfluñ,
- ²⁵je sië jagn joñ ge nen koge äe. Hayga fuçy ma nen waçaçgen kol we go de puy, day yañ wo nen naèy ni kuëum lay no, aà diñ ci naa nen le nen waçaçge roëgen ni. Je sië jagn waçaç ge go ti je sen ga aà go de demge. AÀ diñ waçaçge ci.

²⁶Hayga je sië jagn koh we ga fuçy ma de puy bay nen waçaçgen ni wa, day waçaçgen bay wo nen naèy ni kuëum wa no, day hayga aà puu we go de puy pudfluñ no, je sië jagn ma' jag je sen nen naw renam.

²⁷Je sië jagn joñ ge nen koge äe wur naw ma de renam no. Hayga waçaçgen mbeë we wo go ti hoçoçgesee äe no, je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de demge. AÀ diñ waçaçge ci.

²⁸Ama hayga waçaçgen taw we diñ ti ngeel sen ni ta' tawa, hayga aà mbeë we wo go ti hoçoçgeseen gaa, day hayga aà yañ go de puugi pudfluñ no ni sen diñ defoçoçre no roëge no. Je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de façaçge werga aà diñ defoçoçre no roëge no.

²⁹De maga waçaçge caa je twar noga waçy we ti, noga ti dum no,

³⁰Je sië jagn joñ nen koh waçaçge no. Hayga aà yañ wo koge nen naèy ni kuëum no, day fuçy ma nen äen yañ go de corge de kre'ge no, je sië jagn waçaç ge go ti je sen ga aà de demge. AÀ diñ mafela, aà diñ ci ma ti, noga ma ti dum.

³¹Hayga je sië jagn koh we ga waçaçge mafelan bay wo nen naèy äe ni kuëum wa, day fuçy ma de tabay bay we ni wa so lay no, aà joñ ge nen teçg jag je maga waçaçge mafelan see äe nen naw renam.

³²Je sië jagn joñ nen koh waçaçgen wur naw ma de renam no. Hayga mafelan bay we wo go de mbeë do pel ni wa no, day fuçy äen bay we go de kolge de corge wa, day aà bay wo nen naèy ni kuëum wa no,

³³je sen joñ ge nen ceçeç ti äe go, ama aà men ngeel maga mafelan ni mono aà ceçeç sen go gaë. Day je sië jagn fer ma' jag äe ma de äog nen naw renam.

³⁴Je sië jagn fer ge koh mafelan wur naw ma de renam no. Hayga mafelan bay wo go de mbeëge ti hoçoçgesee äe wa, day hayga aà bay wo nen naèy äe kuëum wa no, je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de façaçge. AÀ yog ge oçoçbe äen wo go, day aà joñ ge go de façaçge.

³⁵Ama day hayga mafelan mbeë we wo go ti hoçoçgesee äe blam maga aè hay waçaç ge go ti äe ga aà go de façaçge mono we no,

³⁶je sië jagn joñ nen koge äe. Hayga mafelan yañ wo go de mbeëge ti hoçoçgeseen ni, je sië jagn joñ ge de saçy kiëgi maga se mo koh ëa la fuçy ma de corge nen äe ni yawla gaa so. AÀ go de demge.

³⁷Day hayga aà kon we ga mafelan bay we wo de seege pel ni wa lay, day fuçy ma de taabay yañ mbe de tjiigi ni lay no, ni mafelan go de tawge. AÀ go de façaçge, day je sië jagn waçaç ge go ti äe ga aà go de façaçge.

³⁸De maga mopo ndar we ne je twar noga ne waçy see de puy taë taë no,

³⁹Je sië jagn joñ ge nen koge äe. Hayga mopo yañ de wuëgi äe ti hoçoçgesee de pudgi pudfluñ de puy kaë kaë no, sen diñ mopo wuë wo mbaara le ti hoçoçgesee äe koëe. AÀ go de façaçge.

⁴⁰De maga ti jobo yañ go de koë bay riñ no, à diñ je ma ti de hiriggi, à go de façaçge.

⁴¹Hayga ti äe yañ le go de gwa'ge de koë bay riñ diñ nen pel no, à diñ je ma de jee pele, à go de façaçge.

⁴²Ama hayga ti ngeel ma de hiriggin mo ta' waçaçge yañ de caage ni, nen gor noga nen pel de cor nen ni no, ni se diñ ci caan le ti ngeel ma de hiriggin ni, nen pel noga nen gore.

⁴³Je sië jagn joñ ge nen koge äe. Hayga waçaçgen yañ wo yoäge pel de puy de corge ti ngeel ma de hiriggin ni no, nen pel noga nen gore, de mañ ci ma ti hoçoçgesee taw taw no,

⁴⁴AÀ diñ je ci, à go de demge. Je sië jagn waçaç ge go ti äe ga à go de demge. Waçaçge äen diñ ti äe.

⁴⁵Je ci maga waçaçgen see äe lam no, lag ge ti äe diñ oçoçbe ma de ngarge wo, day men ge ti äe go de koëe. AÀ kuu gi jag äe ma nen ciñn go, day ngar ge jag ga: Go de demge! Go de demge!

⁴⁶De maga waçaçgen yañ see äe ni tum ëa no, à joñ ge go de demge. De maga aë go de demge so mono, à hay ge go boñ. Ngeel hayle äe joñ ge wo go faale kañ no.

Waçaçre colëo ma ti oçoçbe wo

⁴⁷De maga colëo naa wee ti oçoçbe jobo no, diñ oçoçbe fuçy fii noga oçoçbe leçeç no,

⁴⁸nen äil fuçy fiin noga nen faale äe, ti hoçoçge noga ti mopo maga de joñge de hoçoçge,

⁴⁹day waçaçgen yañ de kañ deçleçgu waysaä-waysaä noga de corge, ti oçoçbe noga ti hoçoçge, noga ti mopo maga de joñge de hoçoçge, nen äil noga nen faale no, ni à diñ waçaçge ci. AÀ kañ ge nen je sië jagn ni,

⁵⁰maga joñ ge nen koge äe, day teçg jag mo ma de waçaçgen tiñma nen naw renam.

⁵¹AÀ joñ ge nen koh nen waçaçgen wur naw ma de renam no. Hayga waçaçgen mbeë do we wo pel see oçoçben ni no, nen äil noga nen faale, see hoçoçge noga see mopo haçy maga de joñge de hoçoçge no, à diñ waçaçge ci ma ëug feçeçre: Mo sen mokay go de demge.

⁵²AÀ roë ge oçoçben go, äil äen noga faale äe no, fuçy fii noga leçeç, mopo ma haçy maga de joñge de hoçoçge day de waçaçge ti, werga aà diñ waçaçge ma ëug feçeçre. AÀ roë ge mo äen go ti wuu.

⁵³Ama, hayga je sië jagn koh we ga waçaçgen mbeë do wo go ti oçoçbe gaa, ti mo maga de joñge de hoçoçge haçy gaa, nen äil noga nen faale gaa no,

⁵⁴je sië jagn haç faage yañ ga yog mo sen la go, day fer teçg jag äe ma de äog nen naw renam.

⁵⁵Je sië jagn fer koh waçaçgen blam maga aè hay yog nen äe go mono. Hayga waçaçgen coo nen gaa, day ya' we wo pel ti mo sen ni gaa no, mo sen go de demge. AÀ roën ge go ti wuu. Hayga ëug go diñ ngeel sen noga diñ faale äe no.

⁵⁶Hayga je sië jagn koh we ga waçaçgen kol we go de puugi blam maga aè hay yogng go we no, aà caa ge waçaçge ma ti hoçoçgen noga ti oçoçben nen äil noga faale ge go.

⁵⁷Hayga aà fer we naa nen ti oçoçben noga ti mopo haçy maga de joñge de hoçoçge tigriñ pa no, ni se diñ ci kañ le. Fen maga waçaçgen see äe mokay aè roën ge go ti wuu;

⁵⁸oçoçbe no, noga mo se haçy maga de joñge de hoçoçge mono äil äen noga faale äe no, maga aè hay yogng go mono, aè fer ge go yogge äe ma de äog ni boñ day ni se go de façaçge.

⁵⁹Do kay nono diñ jag liñgi ma ti waçaçge ci ma ti oçoçbe fuçy fii noga oçoçbe leçeç noga mopo haçy maga de joñge de hoçoçge, nen äil äe noga nen faale, day aè nen waçaçge ti äaara ga aà wo go de façaçge noga de demge mono.

JOÑRE JAR LEFID WO 14

Waçaçre façaçge je ci go

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Ko ëa, mokay diñ jag liñgi maga joñ ge ti je ci wur naw façaçge äen go mono. AÀ nduu gi de äe äiñ je sië jag no.

³Je sië jagn kal ge wo go faale kañ no. Hayga je sië jagn koh we ga waçaçge je cin rug we go no,

⁴je sië jagn joñ ge nen waçaçge go ga hoo weere dweere ma bay ëag le tenen äog ti je maga aè nen façaçge äe go mono de haçaçre koo sedre, fuçy fii ma de raçge de seçeç yiñyiñ de jag do hisobe.

⁵Je sië jagn kal ga nga' go yoo weere dweeren wo boñ äi gsaçaçge, ti bii ma de siggi yigyiggi.

⁶Ma weedwee ma tenen mono, àà yaçaç ge ne, de koo cedre no, de hisob no. AÀ joñ nen hee rage nen ci weedwee maga àè nga'n go ciñ ti bii ma yigyign de weedwee ma tenen no.

⁷AÀ dog jwedge äe äaale renam ti je maga àè de façaç ci go ne hen mono. Blam äe àà waçaç go ti äe ga àà go de façaçge, day blam sen se men weedween rawge tenen mbasga.

⁸Je maga go de façaçge la yog oçoçbe äen wo go, ceçeç ge riñ ma see äen go, day yog go nen bii. Day àà joñ ge go de façaçge. Blam äe àà joñ mbe nen kalge wo ti kañ so, ama joñ naw go renam bay kalge äil mburyug äe no.

⁹Wur naw ma de renamn mono, àà ceçeç riñ ma see äen go, ti äe, piñ äe, fuçy nen äe, àà ceçeç riñ ma see äen go äuy. AÀ yog ge oçoçbe äen wo go, yog see äe go nen bii, day àà joñ ge go de façaçge.

¹⁰Wur naw ma de nenman mono, àà hoo ge saçaçre ma bay ëarge see äoge, de weesam ma kiñgi boñ ma bay ëarge see, haç coo ma legeë nen mañ klew kaawa' de wañge de noo, noo nen lidir de nusi.

¹¹Je sië jag maga de façaç je sen la oo blo maga àè de façaçge äe la pel Manwur de feçeçre äe maga àè haç ra jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

¹²Je sië jagn baa yoo weere saçaçren wo boñ, kal nga'ge äe go ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti, de noo ma lidir de nus no. AÀ kal joñ see äe maga àè haç feçeçre pel Manwur de äe mono.

¹³AÀ nga' ge weesamn ti ngeel maga àè ngaë feçeçre sië jag ma ti älaggen wo de siigi jag maga àè roë mo äen go äuy ni mono, ti ngeel ma bay ëage. Werga mo maga àè joñ siigi jag go de äe ti älagge, wo de mo maga àè joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti de äe mono, wo diñ ma je sië jag no. AÀ diñ mo ma bay ëag has debaë.

¹⁴Je sië jagn ëaa ge ci mo maga àè joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti de äe mono, grudn ge ne je maga àè de façaçge äe ti sug ma äaäñ ware, ti wañdo ma äaäñ ware, ti wañäaale ma äaäñ ware.

¹⁵Je sië jagn joñ ge nen mañ noo ma lidir de nus no, ka ge äi coo do äe ma guur no.

¹⁶Je sië jagn hee ge weedo äe nen noo ma äi coo do äe ma guur no, day joñ nen jwed noon de weedo pel Manwur äaale renam.

¹⁷Je sië jagn joñ nen jwed noo maga gwa' ni ne je maga go de façaçge la ti sug ma ware, ti wañdo ma ware, ti wañäaale ma ware, ciñ ti mo maga àè joñ siigi ma mañ ree go ne jobo ti go de äe mono.

¹⁸Je sië jagn kaa te noo maga gwa' do äe ni go ne je maga àè de façaçge äe go ti. Day je sië jagn joñ nen por ge äe ge go pel Manwuri.

¹⁹Blam äe je sië jagn joñ nen äo' jag siigi jag ma ti älaggen go. AÀ joñ nen joñ porge ne je maga aè de façaçge äe go ti demge äe no. Blam äe aà joñ nen nga' fen siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go.

²⁰Je sië jagn joñ ge siigi jag de mo maga aè roë mo äen go äuy de feçeçre haçgen wo ti ngeel sië jag no. Je sië jagn joñ ge porge go ti blo seno, day aà joñ ge go de façaçge.

Waçaçre façaçge je ci ma de coocoo

²¹Hayga aà yañ de coo, ga mopo äe bay de kaçaçge wa no, aà baa ge diñ weesam boñ tu ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti, nen maga aè mo joñ ngiëgi see ma haç mopo go maporge go ti äe. AÀ haç ge diñ coo ma legeë maga nen mañ klew kaawa' de wañge de noo no, de liden ma de nus no.

²²De heënger äoge noga weere kurgudu äoge, diñ see eegre äe maga aè de äe mono. Mapo boñ diñ ma joñ siigi jag go ti älagge, ma lan diñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

²³Wur naw ma de nenma'n mono, aà nduu gi de feçeçre haçge se ma façaç see äen wo mo deñ ne je sië jagn jag Tiñ Yiñgi de Baan pel Manwuri.

²⁴Je sië jagn baa ge weesam ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti no, de noo ma liden de nus no. Day aà joñ ge nen joñ fiëgi see maga aè joñn ma haç mopo ne Manwur mono.

²⁵AÀ nga' ge weesam ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo tin go. Je sië jagn äaa ge ci mo se no, grudn ne je maga aè de façaçge äe go ti sug ma äaä ware, ti wañdo ma äaä ware, ti wañäaale ma äaä ware.

²⁶Je sië jagn kaa ge noon äi coo do äe ma guur no.

²⁷AÀ jwed ge noon ma ti do ma äaä guurn de weedo ma warn äaale renam pel Manwuri.

²⁸Je sië jagn tag ge noo ma do äen go ne je maga aè de façaçge äe la go ti sug ma äaä ware, ti wañdo ma äaä ware, ti wañäaale ma äaä ware, ciñ ti ngeel maga aè grud ci mo maga aè joñ siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti go de äe mono.

²⁹Je sië jagn kaa ge te noo maga gwa' do äe ni go ne je maga aè de façaçge äe go ti, ma joñ porge go ne hen ti pel Manwuri.

³⁰Blam äe aà joñ nen bagge yoo heënger wo, noga weere kurgudun wo boñ maga eegre äe hay taw do sen no mono.

³¹Maga aà hay da'n do sen no mono, boñ ma joñ siigi jag go ti älagge, ma lan diñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de feçeçre haçge ma wer äaara wo no. Day je sië jagn joñ nen porge go ti je maga aè de façaçge äe go pel Manwuri mono.

³²Mokay diñ jag liñgi ma ti façaçge je maga yañ de waçaçge ci see, day se bay de mopo do de kaçaçge wa mono.

Waçaçre colëo ma see glig tiñ po

³³Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AÈron day ga:

³⁴De maga nday wo we go dayge äi sim Kanaan maga ndi haçn wee ma äay we mono, hayga ndi kañ waçaçge ci we ti tiñ po äi sim ni maga diñ äay we mono,

³⁵Je maga tiñn diñ äe mono, wo ge da' je sië jag no, day waçaçge ne hen ga: Ndi yañ koh mopo liñ ni äi do waçaçge nono.

³⁶Je sië jagn waçaç ge go ga hoo feçeçre ma äil tiñn go, blam maga aè kal koh waçaçge no. Do kay feçeçre maga wo äil tiñman ni mo äuy joñ ge wo go de demge gaè. Blam sen mono je sië jagn kal ge ma koh tiñ no.

³⁷Aà koh ge waçaçge no. Hayga aà da' we ga waçaçgen de kañ deleçgu see tiñn waysaä-waysaäe, noga de corge day wo see tiñ kuëum no,

³⁸Je sië jagn kal ge le go äil tiñ no, aà day go jag tiñ mono aà ma' jag tiñ ni ma naw renam.

³⁹Je sië jag fer ge le ti naw renam. Hayga aà koh we ga waçaçgen mbeë wo go see glig tiñn pel ni no,

⁴⁰Je sië jag waçaç ge go ga ndar huuli ma see tiñ ma ti ngeel sen go, lag ra wo go faale äi leegen ti ngeel ma de demge.

⁴¹Aà joñ ge nen horog äil tiñn go äuy, day äurgi maga aè hoo le äil tiñn ni mo äuy, laan wo go faale äi leegen ti ngeel ma de demge.

⁴²Aà hoo ge huuli ma tigriñ le, day laa ge go ti ngeel huuli ma tañgun wo no. Day blam äe aà caçaç ge paçy ma tigriñ ma kor see tiñ no.

⁴³Hayga waçaçgen fer we yuägi se tiñn blam maga aè hay torn go, day hay fer go korge äe we no,

⁴⁴Je sië jagn fer ge wo ni. Hayga aà koh we ga waçaçgen mbeë do wo pel see tiñn ni no, ni se diñ ci ma ëug tiñ no. Tiñ sen go de demge.

⁴⁵Aà mbuggi tiñ sen go, huuli äen wo de koore äen wo no, paçy tiñn äuy. Aà hoo ge ra wo go faale äi leege no, ti ngeel ma de demge.

⁴⁶Je maga kal we äil tiñn de maga aè de ma' jag mono, joñ ge go de demge haçaç day go de law.

⁴⁷Je maga suu we äil tiñn no, yog ge oçoçbe äen wo go. Je maga ree we äil tiñn no, yog ge oçoçbe äen wo go.

⁴⁸Hayga je sië jag maga fer wo koh tiñn mono da' la waçaçgen bay wo go de mbeë do pel ni blam maga aè hay fer korge mo wa no, je sië jag waçaç ge go ga tiñn go de façaçge, werga waçaçgen rug we go.

⁴⁹AÀ hoo ge weere dweere äog ma mañ älagge ma ti tiñn go, koo sedre, fuçy sam ma de raçaçge de seçeç yiñyiñ de hisobe.

⁵⁰AÀ nga'ge weedwee mapo go boñ ti gesaçaçyge ti bii ma siggi yigyiggi.

⁵¹AÀ mañ ge koo sedre no, hisob no, de fuçy sam ma de raçaçge de seçeç yiñyiñ no, de weedwee ma tenen no, aà hee ra nen ci weedwee maga aè nga'n go mono, nen bii ma yigyig no, day aà kal jwed ge äe ne tiñn ti äaale renam.

⁵²AÀ mañ ge älagge ma ti tiñn go de ci weedwee no, de bii ma yigyig no, de weedwee ma tenen no, de koo sedre no, de hisob wo de fuçy sam ma de raçaçge de seçeç yiñyiñ no.

⁵³AÀ äo' ge weedwee ma tenen wo go faale äi leegen wo go mbasga. Diñ do kay nono aà joñge nen por tiñn go, day aà joñ ge go de façaçge.

⁵⁴Mokay diñ jag liñgi ma ti waçaçge ci wo äuy, de mafela,

⁵⁵ci ma ti oçoçbe wo de ma ti tiñ,

⁵⁶ti feçeçre yuägi wo de terse wo de feçeçre kañge wora.

⁵⁷AÀ had diñ ti maga waçaçre demge yañ wo de waçaçre debay demge mono. Mokay diñ jag liñgi ma ti ci.

JOÑRE JAR LEFID WO 15

Waçaçre demge go ti suli de kaçaçra ma see je tware

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AÈron day ga:

²Fer wee waçaçre ne jar Israyel wo ni nday wii ra ga: Je maga colëo yañ de da'ge äe no, go ti ngeel sen ni mo caw de demge.

³AÀ go de demge wer colëo äe no. AÀ mo hay ba le go yuugi see äe, noga mo hay ba go yuugi gaa, aà go de demge.

⁴Je maga de yuu sañre glog mo äuy fen suli maga aè suu ti äe mo äuy go de demge, maysela äuy maga aè hay ge ti äe mono go de demge.

⁵Je maga baa do we ti fen suli äen no, yog ge oçoçbe äen wo go, aà yog ge go nen bii, day joñ ge go de demge haçaç day go de law.

⁶Je maga hay we ti fen maga je ma yuë sañre glogn la hay hay go ni no, je sen yog ge oçoçbe äen wo go, yog ge go nen bii, day joñ ge go de demge haçaç day go de law.

- ⁷Je maga baa do we ne je maga de yuu sañre glog see no, je sen yog ge oçoçbe äen wo go, day yog ge go nen bii, day joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ⁸Hayga je maga yu sañre glog tuf saçaçre we ne jobo see no, je sen yog oçoçbe äen wo go, yog ge go nen bii, day joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ⁹Deëaare maga je ma do kay nono rañ we le go ti äe no, joñ ge go de demge.
- ¹⁰Wosela maga baa do we ti mopo maga hay wer äe no, je sen joñ ge go de demge haçaç go de law. Je maga soë mo ma do kay nono we no, yog ge oçoçbe äen wo go, day yog ge go nen bii, day hay ge go de demge haçaç go de law.
- ¹¹Wosela maga je ma yuu sañre glog hay baa do we ne hen see, day se hay yog do äe we go nen bii gaa no, yog ge oçoçbe äen wo go, day yog ge go nen bii, day joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ¹²Mo ma de booge de paçy po maga je ma de sañre glogn baa do we ni mo äuy no, aè mbugn gi go, day mo maga sen de joñge diñ de koo mo äuy lay no, aè yogn ge go nen bii.
- ¹³De maga je ma de colëon joñ nen façaçge we go de sañre äen no, aà joñ ge nen kee naw renam ma joñ façaçge see äe no. Aà yog ge oçoçbe äen wo go, yog ge see äe go nen bii ma de siggi yigyiggi, day aà joñ ge go de façaçge.
- ¹⁴Wur naw ma de nenma' mono, aà hoo ge heënger äog noga weere kurgudu äoge, day aà wo ge pel Manwur jag tiñ ma yiñgi de Baa no, day aà haç ge ra ne je sië jag no.
- ¹⁵Ma boñn aà joñ siigi jag go ti älagge de äe, ma lan se joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de äe lay. Je sië jagn joñ ge nen porge go ti äe pel Manwuri, wer sañre äe no.
- ¹⁶Je maga joñ ge we nen toge go no, yog ge see äe go nen bii äuy, day joñ ge go de demge haçaç day go de lay,
- ¹⁷oçoçbe ma honla äuy, noga hoçoçge ma honla äuy maga feçeçre ma de togen du' we go see äe no, aè yog ge ra go, day aà joñ ge wo go de demge haçaç day go de law.
- ¹⁸Hayga je twar su we de waçy no, aà yog ge wo go, day lag ge wo de demge haçaç day go de law.
- ¹⁹Waçy maga ci yañ yugi wer äe no, hay ge de waèy äe ma nen fewn naw renam. Wosela maga baa do we ne hen see no, joñ ge go de demge haçaç day go de law.
- ²⁰Fen suli ma honla äuy maga aè su gi de waèy äen ni mono joñ ge go de demge, day maysela äuy maga aè hay ge ti äe mono, joñ ge go de demge.
- ²¹Wosela maga du' gi fen suli äen we no, yog ge oçoçbe äen go, day yog ge go nen bii, day hay ge de demge haçaç day go de law.

Waçaçre demge go ti suli de kaçaçra ma see waçy

²²Wosela maga baa do we see mopo maga waçy sen hay hay go ti äe no, yog ge oçoçbe äen wo go, day yog ge go nen bii, day hay ge de demge haçaç day go de law.

²³Hayga mopo hay we ti fen suli no, noga ti mo maga aè hay hay ti äe mono, ndo du'n we no, ndo go de dem see äo haçaç day go de law.

²⁴Hayga jobo su we de äe day yugi waèy äe ma nen fewn mokay la du' we ne hen see no, aà joñ ge de demge nen naw renam, day fen suli ma honla äuy maga aè su gi ti äe mono, joñ ge go de demge.

²⁵Waçy maga ci ma äen yu gi ne hen wer naw pur wo go de cegaège faale waèy äe ma nen fewn mono, aà joñ ge go de demge nen naw sen wo äuy do maga se joñ nen wur maga waèy ma nen few hay joñ se nono.

²⁶Fen suli ma honla äuy maga aè sugi ni de wur maga ci äen de yuu gi ne hen wer mono, joñ ge do fen suli waèy äe ma nen fewn nono. Day maysela äuy, maga aè hay ge ti äe mono, joñ ge go de demge do maga se hay de waèy äe ma nen fewn nono.

²⁷Je maga baa do we ni no, joñ ge go de demge. Aà yog ge oçoçbe äen wo go, yog go nen bii, day joñ ge de demge haçaç day go de law.

²⁸De maga aè façaç ge we go no, aà kee ge naw renam, blam naw sen wo mono aà joñ ge go de façaçge.

²⁹Wur naw ma de nenma'n mono, aà hoo ge heëgner äoge noga weere kurgudu äoge, maga aè wo de äaara ne je sië jagn jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

³⁰Mapo boñ je sië jagn joñ siigi jag go ti älagge de äe, ma lan se joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de äe. Je sië jagn joñ ge nen porge go ti äe pel Manwur wer ci maga hay yugi wer äe day hay koln go de demge mono.

³¹Nday ya' ge jar Israyel wo go see joñre ma de demge wo, do heçeçne maga aè no huë wo go de demge äaaran wa, de maga aè kañ wo ëag we ne ngeel ma bay ëag ma ti holañ äaaran see no.

³²Mokay diñ jag liñgi ma je ma de colëo, noga hay dem see äe de toge go mono.

³³Ma waçy maga waèy ma nen few hay joñ we mono, ma je twar noga waçy maga yuë sañre were, ma je maga su we de waçy ma de demge mono.

JOÑRE JAR LEFID WO 16

JAG LIÑGI TI WAÇAÇRE DEBAYËAGE

Naw ma kluu ma façaçge go no

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis blam huli jar ni Aëron ma äog wo no, maga hay wo pel Manwuri, day hu wo go mono.

²Manwur wii Moyis ga: Fer waçaçre ne hen äo AÈron, nen maga aè mo hay kalge ti ngeel ma bay èagn wo go nen äil oçoçbe ma de caa nen ngeel pel jag komrom no, ga diñ komrom mono ceb wa, do heçeçne maga aè mo hu go wa. Werga ndi naa ge nen le yoo swaare ciñ ti jag komrom no.

³Ko ëa, faage maga AÈron joñ ge nen kal ge de äe ti ngeel ma bay èagn mokay no: AÀ kal ge ni de weedaèy twar ma joñ siigi jag go ti älagge, de gamla ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁴AÀ laa ge oçoçbe ma kluu maga go sag sag de joñge de leçeç ti äe, day hee ge cirila leçeç see äe, sa' ge samdir leçeç, day kañ ge jugu leçeç ti äe. AÀ wo diñ oçoçbe maga wo go sag sag maga aè le' laa rage ti äe mokay no aà yog go tañgu nen bii ëa.

⁵AÀ yaçaç ge togloñre do tayge jar Israyel wo äoge, ma joñ siigi jag go ti älagge, de gamla ni boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy.

⁶AÈron nga' ge blodaèy äen go ma joñ siigi jag go ti älagge, day joñ porge go ti see äe, de jar ni äe wo.

⁷AÀ hoo ge togloñre ma äog wo no, lag ge ra pel Manwuri, jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁸AÈron kal naa waçywaàale ti togloñ ma äog wo no, ma koh maga sen diñ ma Manwur mono wo de maga sen diñ ma Asalsel mono.

⁹AÈron nga'ge togloñ maga waçywaàalen le' ti äe ma Manwur go ma joñ siigi jag ti älagge.

¹⁰Day togloñ maga waçywaàale le' ti äe ma Asalsel mono, aà ooge sen pel Manwur ma joñ porge go, day ma niigi äe wo go ti puuli ma Asalsel.

¹¹AÈron nga' ge blodaèy äen go ma joñ siigi jag go ti älagge, day joñ porge go ti äe, de jar ni äe wo. AÀ nga' ge blodaèy äen go ma joñ siigi jag ti älagge.

¹²AÀ mañ ge mo ma roë fen foçoçre no de hoo jañre wuu maga se hoon le ti ngeel sië jag ma pel Manwur no, hoo fen foçoçre no ma de duëug nen do ni yiñ yiñ äoge. AÀ raw ge de sen wo go faale oçoçbe ma de caa nen tiñn wo go äaãla.

¹³AÀ laa ge fen foçoçre non ti wuu pel Manwuri, nen maga cug äe mo saçaç go ne jag komromn ti, maga ti komrom waçaçre sedewan mono, day aà hu gi gaë.

¹⁴AÀ ëaa ge ci blodaèy no, jwedn ge de weedo pel jag komrom no, nen äaã were. AÀ jwed ge cin de weedo äaale renam pel jag komrom no.

¹⁵AÀ nga' ge togloñ ma joñ siigi jag go ti älagge ma jar no, day aà wo ge de ci äen wo go faale oçoçbe ma de caa nen tiñn äaãla. AÀ joñ ge de ci sen do maga se hay joñ de ci blodaèyn no pa no, aà jwed ge ci äen ti jag komrom no, pel jag komrom no.

- ¹⁶Diñ do sen nono, ga aà por ge ngeel ma bay ëagn go wer demge jar Israyel wo, wer haçyhaçy äaaran wo de älagge äaara no. AÀ joñ ge see Tiñ Yiñgi de Baa maga de kañge ti holañ äaara de demge äaaran dosen no lay.
- ¹⁷De maga aè kal joñ porge gon ti Tiñ Yiñgi de Baan mokay no, jobo joñ ge wo ti ngeel ma bay ëagn ni gaa haçaç aà kal le go. AÀ joñ ge porge go ti see äe de jar ni äe wo, ti tayge jar Israyel wo äuy.
- ¹⁸AÀ kal ge go nen pel ngeel sië jag maga pel Manwur mono, day aà por ge go ti ngeel sië jag no. AÀ äaa ge ci blodaèy wo de ci togloñ no, day kag ge ra go ti ngeel sië jagn degarra, go ti coçoç äen wo no.
- ¹⁹AÀ jwed ge cin de weedo ti ngeel sië jagn äaale renam. AÀ façaçn ge go, day porn ge wer demge jar Israyel wo no.
- ²⁰AÀ äo' ge jag porge go ti ngeel ma bay ëag no, ti Tiñ Yiñgi de Baa no, de ngeel sië jag no. Blam äe aà ya' ge togloñ ma tenenn le.
- ²¹AÈron laa ge do äe ne togloñ ma tenenn ti äog äuy, day äod ge jag go ti älagge jar Israyel wo de haçyhaçy äaaran ne hen ti. AÀ kañ ge älaggen wo ne togloñn ti, day je maga hay go de bagge ma joñ sen nii togloñn wo go ti puuli.
- ²²Togloñn hoo ge älagge äaaran ti äuy, day raw ge de äaara mbasga ti ngeel ma wañgeëaraan. AÀ nii gi togloñn wo go ti puuli.
- ²³AÈron kal ge äi Tiñ Yiñgi de Baa no, aà naa ge oçoçbe leçeç maga se hay laa ti äe de maga se le' kalge ti ngeel ma bay ëagn mono, day aà laa ra ti ngeel ni.
- ²⁴AÀ yog ge see äe go nen bii ti ngeel ma bay ëage, day fer laa oçoçbe äen wo ti. Blam äe aà kal ge le go, joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ma äe de see äe no, day joñ ma jarn go lay. AÀ joñ porge ma ti äen go, joñ ma ti jarn go lay.
- ²⁵Mo maga aè nga'n ma joñ siigi jag go ti älagge mono, aà roë ge noo äen go ti ngeel sië jag no.
- ²⁶Je maga nii gi togloñ ma Asaseln wo go mono, yog ge oçoçbe äen wo go, day yog see äe go nen bii. Blam sen mono, aà ferge le kal ge ti kañ.
- ²⁷AÀ hoo ge blodaèyn wo de togloñ maga aè joñ siigi jag ma ti älaggen go de äaara mono, faale kañ no, maga aè hay wo de ci äaara ti ngeel ma bay ëagn ma joñ porge go mono, day aè roë ge hoçoçge äaara go de naèy äaara de mbiiri äaaran go ti wuu.
- ²⁸Je maga roë ge ra go mono, yog ge oçobe äen wo go, day yog see äe go nen bii. Blam sen mono aà fer kalge le nen ti kañ no.
- ²⁹Sen mokay la diñ waçaçre maga go de yerge ma äay tumtum. Nen few ma de renamn mono, wur naw ma de hwaln mono, nday fer ge ti see äay gesiñ, nday joñ ge joñre po gaa, koh haybaè je ma liñ ni, koh haybaè waare maga ti holañ äay.

³⁰Werga wursen aè joñ ge porge go ti äay, ma façaç nday go. Nday joñ ge go de façaçe ti älagge äayn wo äuy pel Manwuri.

³¹AÀ joñ ge wursen diñ Saba ma äay, naw maga joñre bay wursen wa, day nday fer ge ti see äay gesiñ. AÀ diñ waçaçe maga go de yerge ma tumtum.

³²Joñ ge porgen diñ je sië jag maga go de kaa noo ti, day go de kañge ti ngeel joñren ma kolge ti ngeel pan äe ti ngeel siëgi jag no. AÀ laa ge oçoçe leçeç wo ti äe, oçoçe maga wo go sag sage.

³³AÀ joñ ge porge go ti tiñ ma bay ëagn maga go bay ëag mono, aà joñ ge porge go ti Tiñ Yiñgi de Baan wo de ngeel sië jag no. Day aà joñ ge porge go ti jar sië jagn wo de ngaään äuy.

³⁴Sen joñ ge diñ waçaçe ma äay maga go de yerge ma tumtum, nen maga aè mo joñ porge go ti jar Israyel wo äaale boñ nen kiñgi. AÀ kal joñ fen maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis mono.

JOÑRE JAR LEFID WO 17

Boëge faage waçaçe ti reege ci

¹Manwur kal fer waçaçe ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçe ne AËron wo de jar ni äe, de jar Israyel wo äuy. Ndo wii gi ra ga: Waçaçe maga Manwur waçaçn go mokay no:

³Hayga jobo ma liñ ni Israyel nga' daëy, noga sam, noga fii we äi kañ noga go faale kañ no,

⁴day wo we de äe jag Tiñ Yiñgi de Baan ma joñ fen sii jag ne Manwur pel mburyug mani Manwurn gaa no, aè wii gi glog waçaçe kaage ci go do je äe no. AÀ kaa ci go, je ma sen mokay aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

⁵Sen diñ maga jar Israyel hay wo nen maga aè raw wo ngaë feçeçe sië jag äaaran mbasga, patala saara nduë de äaara pel je sië jagn pel Manwuri, jag Tiñ Yiñgi de Baa no, daga aà mo joñ wo siigi jag tayge ne Manwuri.

⁶Je sië jagn joñ ge nen kaa ci äe go jag tiñ ma yiñgi de Baa no, ti ngeel sië jag no, aà joñ ge nen roë noo äen go, maga foçoçe no äe de coçoçe jag Manwur mono.

⁷A joñ ge wo nen joñ sië jag ne soçoçe togloñre äaaran wo gaa so, maga aè hay wo goñ rage mono. Sen joñ ge diñ waçaçe maga go de yerge see äaara, see wer mani äaaran wo no.

⁸Ndo wii gi ra so gano: Hayga jobo ma liñ ni Israyel noga diñ waare maga wo yoo äaara, joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, noga siigi jag po,

⁹day nduu we de äe joñ sii jag pel Manwur jag Tiñ Yiñgi de Baan gaa no, je ma sen aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

¹⁰Hayga jobo ma liñ ni Israyel, noga waare maga wo yoo äaara ree ge ci po we no, ndi ngië gi nen de je se maga ree ci mono, day ndi yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

¹¹Werga tenen hoçoçgesee na diñ nen ci. Ndi haçn ne nday ti ngeel sië jag nen maga aè mo hay diñ maporge go ti tenen äay wo, werga por go ti tenen äay wo diñ ci.

¹²Diñ wersen ga ndi waçaç go ne jar Israyel wo ga: Jobo ree ge ci yoo äay gaè. Day waçaçre ma yoo äayn ree ge ci gaè.

¹³Hayga jobo yoo jar Israyel wo, noga waçaçre maga wo yoo äaara 'war naèy noga weedwee maga aè reen we le ti darge no, aà kaa ge ci äe go, tayge sim go ne hen ti.

¹⁴Werga tenen feçeçre ma de hoçoçgeseen wo äuy diñ nen ci äaara maga see äaara mono. Diñ wersen ga ndi kal wii jar Israyel wo so gano: Nday ree ge ci mopo ma de hoçoçgesee po gaa, werga tenen hoçoçgesee äuy diñ ci äe. Je maga joñ ge we nen ree ge äe no, aè yee ge nen äe go.

¹⁵Wosela äuy maga diñ je ma liñ ni, noga waare maga ree naèy horog maga keçeç baa ne noga hu go hugi we no, je sen yog ge oçoçbe äen wo go, yog ge go nen bii, day joñ ge go de demge haçaç day go de law. Blam äe aà joñ ge mbe go de façaçgee so.

¹⁶Hayga aà yog oçoçbe äen wo we go gaa, yog see äe we go nen bii gaa lay no, aà soë ge älagge äen diñ se.

JOÑRE JAR LEFID WO 18

Waçaçre suli de kaçaçra ma bay faage wo

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo. Ndo wii gi ra ga: Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

³Nday joñ ge fen maga aè joñn le Ejipte ti ngeel maga nday hay le de tiñ ni mo gaa, day nday joñ ge fen maga aè joñn wo Kanaan ti ngeel maga ndi de wo ge de äay ni mo gaè. Nday see ge wer joñre äaaran wo gaè.

⁴Nday joñ ge joñre de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo, nday ëaw ge waçaçre maga ndi waçë ra go ne nday mono. Nday see ge diñ wer äaara. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

⁵Nday ëaw ge waçaçre maga ndi waçë ra go ne nday mono, de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo. Je maga joñ ge we nen joñ joñre de äaara no, joñ ge yañ tenen caw wer äaara. Ndi diñ Manwuri.

⁶Jobo ma yoo äay joñ ge nen woge see kaw äe ma koh glog äe gaè. Ndi diñ Manwuri.

- ⁷Ndo koh ge glog pan äo gaa, koh ge glog man äo gaè. AÀ diñ man äo. Ndo koh ge glog äe gaè.
- ⁸Ndo koh ge glog waçy pan äo gaè. AÀ diñ glog pan äo.
- ⁹Ndo koh ge glog maygeman äo may ma pan äo, noga may ma man äo maga biñ liñ ni noga biñ wo go siigi gaè.
- ¹⁰Ndo koh ge glog may ma weel äo gaa, noga may ma may äo gaa, werga aà diñ glog äo.
- ¹¹Ndo koh ge glog may ma waçy pan äo maga biñ de pan äo gaè. AÀ diñ maygeman äo.
- ¹²Ndo koh ge glog maygeman pan äo gaa, aà diñ kaw pan äo ma mbañ.
- ¹³Ndo koh ge glog maygeman man äo gaè. AÀ diñ kaw man äo ma mbañ.
- ¹⁴Ndo koh ge glog hen pan äo gaa, ndo wo ge äiñ waçy äe gaè. AÀ diñ naa äo waçy pan äo.
- ¹⁵Ndo koh ge glog moo äo waçy weel äo gaè. AÀ diñ waçy weel äo. Ndo koh ge glog äe gaè.
- ¹⁶Ndo koh ge glog waçy hen äo gaè. AÀ diñ glog hen äo no.
- ¹⁷Ndo koh ge glog may wo go de man äe äog äuy gaè. Ndo da ge may ma weel äe gaa, da ge may ma may äe ma koh glog äaara gaa lay. AÀ wo diñ kawre äo ma mañ: Sen diñ yo.
- ¹⁸Ndo da ge maygeman waçy äo, day äo' dekwacy ti jeñ waçy äo ni de maga aè yañ tenen ëa mo gaè.
- ¹⁹Ndo wo ge äiñ waçy de maga waèy äe ma nen few maga koln go de demge mono ma koh glog äe gaè.
- ²⁰Ndo su gi de waçy kan äo ma dem see äo de äe gaè.
- ²¹Yoo wer mani äon wo mono, ndo haç ge mapo go ma roège ti wuu ma haç togoège ne Molog gaa, day ndo dem ge ëu Baa äon gaè. Ndi diñ Manwuri.
- ²²Ndo su gi de je twar do maga aè su de waçy no gaè. Sen mokay diñ joñre ma hoor see.
- ²³Ndo joñ ge nen su gi de horog po ma dem see äo de äe gaè. Waçy joñ ge nen wo ge tayge de horog ma sugi de äe gaa lay. Sen diñ glubgi.
- ²⁴Dem wee see äay go de joñre ma de mañ sen wo mokay wa, werga wer sim maga ndi day nii rage go ne nday pel hay dem wo see äaara go diñ de feçeçe sen wo mokay no.

²⁵Sirn hay dem go. Day ndi kal nduugi liñ rage ti älagge sen mo ta' no, simn kal dug jar ma äil äen wo go.

²⁶Dosen nday hoo ge sug ti jag liñgi äi ma de yergen wo de jag liñgi äi ma äod faage wo no. Nday joñ ge ree hoor see sen wo mokay gaa, koh haybaè weel sim ma yoo äay no, koh haybaè waare maga de tiñ yoo äay ni mono.

²⁷Werga mo deñ äuy diñ feçeçre hoor see maga jar maga hay wo go pel äay tañgu ni joñ wo ra mono. Day simn hay dem go.

²⁸Do kay nono simn dug gi nday go wer demge äayn wo gaa so do maga aè hay joñ nen dug wer sim maga hay joñ wo go pel äay tañgu ni no mo gaè.

²⁹Werga jar maga joñ wo te ree hoor see ma do kayn we no, jar ma sen aè yee ge nen äaara go yoo jar äaaran wo no.

³⁰Nday hoo ge sug ti jag äi, day joñ ge te joñre hoor see po maga aè hay wo go joñ rage tañgu äay ni mo gaa, nday dem ge see äay gaè. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

JOÑRE JAR LEFID WO 19

Faage maga Baa de dage ga goñ se de äe mono

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne tayge jar Israyel wo äuy, ni ndo wii ra ga: Nday joñ ge bay ëage, werga ndi bay ëage, ndi Manwuri, Baa äay no.

³Wosela äuy yoo äay hoo ge sug ti pan äe wo de man äe, day hoo ge sug ti Saba äin wo no. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

⁴Nday ngië gi nen äay ti soçoçre wo gaa, day nday joñ ge nen yor baa po wo de boo gaè. Ndi diñ Manwuri Baa äay no.

⁵De maga nday le'ge we joñ siigi jag tayge ne Manwur no, nday joñ ge nen maga aè de hay yaçaç do äay de äe.

⁶Mo maga aè joñ siigi jagn de äe mono, aè reen ge go wursen ni, noga toñ äe. Maga sen gwa' ge ni ga cegaë go wur naw ma de swa'n mono aè roë ge sen go ti wuu.

⁷Hayga jobo reen we wur naw ma de swa'n no, sen joñ ge diñ mo maga go de kañ ëarge see, maga aè yaçaç ge do äe de äe gaè.

⁸Je maga reen ge we no, soë ge älagge äe no, werga aà dem mo maga hay go sag sag diñ ma Manwur mono. Je ma sen aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

⁹De maga nday le' ge weerge we äi sim äayn no, ndo men ge coçoç pay äon wo bay weerge, day ndo fer ge far blam äe maga gwaë wo ma flegge mo gaè.

- ¹⁰Ndo brag ge le'ge tllum maga gwaë go äil pay tllumn mo gaa, ndo far ge mbere maga ray go mo gaë. Ndo men ge sen wo go ne je cocoon wo de waare. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.
- ¹¹Nday joñ ge freñ gaa, nday joñ ge nen joñ ree ma bag bii jobo gaa, koh joñ ree ma de diñgi go kar see weel sim äe gaë.
- ¹²Nday ha' ge de ëu äi ti älagge gaa, werga ndo dem ge ëu Baa äo no. Ndi diñ Manwuri.
- ¹³Ndo joñ ge coo kan äo gaa, ndo joñ ge freñ gaë. Ndo caa ge wañ ti mo maga ndo hay nen poë je joñre äo go de äe, day ndo cegaë go de äe toñ äe gaë.
- ¹⁴Ndo faë ge je ndigriñ gaa, ndo äo' ge mopo ne je reɕw pel maga aè mo mañ äaale ni gaë. AÀma ndo joñ ge heɕeɕne do Baa äo no. Ndi diñ Manwuri.
- ¹⁵Nday joñ ge ree ma de diñgi ti ngeel car kiida wo gaë. Ndo joñ ge nen caa äil je Coon wo go de je ma de eegren gaë. AÀma ndo caa ge kiida je sim äon do maga waɕaren ti de deelee äen nono.
- ¹⁶Ndo wo ge waɕe waɕare ma de älagge ti jar äon wo gaë. Ndo waɕaɕ ge ga ii kan äo go ne ndo ti waɕare ma bay ngar gaë. Ndi diñ Manwuri.
- ¹⁷Ndo caa ge hee de hen äo jiili äo gaë. Ndo joñ ge mbo nen fer hen äo ti faage, ama ane ndo yaɕaɕ ge älagge po ti äo wer äe gaë.
- ¹⁸Ndo sa' ge bel gaa, ndo äaw ge waɕare po äil see weere sim äo wo gaë. Ndo da ge kan äon do see äo nono. Ndi diñ Manwuri.
- ¹⁹Nday hoo ge sug ti waɕare äi ma de yergen wo no. Ndo laa ge horog wo wer sar sar äog ëi kaɕara gaë. Ndo jo' ge mbere feɕeɕre wo wer sar sar äil pay äo gaë. Ndo laa ge oɕoɕbe maga de äo' ge de sale wer sar sar äog ti äo gaë.
- ²⁰De maga je twar suu we de waɕy, hayga aà yañ diñ maygebe maga go diñ nday jobo ma tigrin day aè bay le go de cooge äe wa ëa, noga aè bay go de megeäe de budgi ti see äe wa ëa no, aè kañ gaali ne hara ti äog äuy. Bon äaaran joñ ge bay diñ ma id rage go wa, werga aè bay go de megeäe de budgi ti see äe wa ëa mono.
- ²¹Je twarn nduu gi joñ siigi jag ma mañ ree go ne see äe ti ne Manwuri jag Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ baa ge gamla le ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne see äe ti.
- ²²Je sië jagn joñ nen porge go ti äe pel Manwuri de gamla no, ti älagge maga aè joñ ne mono, ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne hen ti, day aà da' fuggi äil ti älagge maga aè joñ ne mono.
- ²³De maga nday wo we go laage äi simn no, day nday peë ge koore ma leëge wo we no, nday koh ge le'ge äaaran do ga aà wo bay caa äiñni nono. Nen kiñgi swa' nday koh ge ra do maga aè wo bay caa äiñni nono, aè reen ge gaë.

- 24**Nen kiñgi ma de naan mono, aè joñ ge nen men le'ge äaaran go diñ ma togoë Manwur sag sage.
- 25**Nen kiñgi ma de dween mono, nday ree ge mbay le'ge äaara, day far ge mbay ra ma äay so. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.
- 26**Nday ree ge mo po de ci äe gaa, nday joñ ge nen men see äay rawge ti waçaçre maji wo gaa, day nday kañ halge wo gaè.
- 27**Nday joñ ge nen far jag riñ ti äay wo go deleldelel gaè. Ndo teges ge jag piñ äon wo go gaè.
- 28**Nday joñ ge nen krig mopo ti hoçoçgesee äay ma ra huli gaa, joñ wee nen nglor mopo de lïjdgi ti hoçoçgesee äay wa. Ndi diñ Manwuri.
- 29**Ndo joñ ge nen dem may äo de äo'ge äe joñ figliw gaa, do heçeçne maga simn day la kol go de figliw, day ba go de yo.
- 30**Nday hoo ge sug ti Saba äin wo no, nday joñ ge heçeçne do ngeel ma bay äag äi no. Ndi diñ Manwuri.
- 31**Joñ wee nen ngië nen wo see jar maga ëe wo nenterse wo mo wa, jar maga ndar wo nen waçaçre ma pel go mono. Kië wee ra wa, nen maga nday mo dem wee see äay go de äaara wa. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.
- 32**Ndo ur gi go ciñ pel riñ maga go de puy mono, ndo hoo ge sug ti je kluu ma de taçaçbe no. Ndo joñ ge heçeçne do Baa äo no, ndi diñ Manwuri.
- 33**Hayga waare aà we hayge see äay äi sim äay no, nday ree ge feçeçre äen go gaè.
- 34**Nday joñ ge waare maga de age yoo äay do je ma yoo äay mbe liñ ni no lay no, ndo dann ge do see äo no lay no, werga nday hay le go waare äi sim Ejipte. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.
- 35**Nday joñ ge waçaçre ma de diñgi ti maga nday le' car kiida mo gaa, le' ngaä geçeçre mopo mo gaa, le' ngaä poçoçre mopo mo gaa, le' ngaä mopo mundore mo gaa lay.
- 36**Nday joñ ge joñre de kelew ma ti faage äe keëëë wo, de feçeçre ma koh poçoçre ti faage äe keëëë wo, efa ma ti faage äe keëëë, hin ma ti faage äe keëëë. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no, maga laa nday le go äi sim Ejipte mono.
- 37**Nday hoo ge sug ti jag liñgi äi ma de yergen wo äuy de jag liñgi ma äod faage seelen wo äuy, day nday joñ ge joñre de äaara. Ndi diñ Manwuri.

JOÑRE JAR LEFID WO 20

Waçaçre goñge feçeçre maga wo go de diggi

- 1**Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Ndo wii gi jar Israyel wo ga: Jobo yoo jar Israyel wo, noga yoo waare maga wo yoo jar Israyel wo haç jobo we go yoo wer mani äen wo ne Molog no, aè 'warn ge go. Jar sim sen wo ni äod ge wo je sen go de huuli.

³Ma äin ndi ngië gi nen yañ de je seno, ndi yee ge nen äe yañ go yoo jar äen wo diñ wer maga aè hay haç jobo go yoo wer mani äen wo ne Mologe, dem ngeel äi ma bay äagn we do kay nono, day kañ äag we ne ëu äi ma bay äagn see mono.

⁴Hayga jar ma äi sim wo ni, äo' wo jag we go, hul wo nen we go ti je maga haç jobo go yoo wer mani äen wo ne Mologe, day hayga aà 'warn wo we go gaa no,

⁵ndi ngië gi nen de je seno, de moobe mani äe no, day ndi yee ge nen äe go yoo jar ni äe wo, de jar maga tay wo joñ figliw sen wer äe ni ma leë mondra ne Molog mono.

⁶Hayga jobo ngië nen we ëe jar huli wo, noga tay we de jar maga waçë wo waçaçre ti ngeel ma pel ma joñ figliw de äaara we no, ndi ngië gi nen de je seno, ndi yee ge nen äe go yoo jar äen wo.

⁷Nday joñ ge nen façaç see äay go, nday joñ ge bay äage, werga ndi Manwuri, Baa äay no, ndi bay äage.

Waçaçre suli de kaçaçra maga go de diggi

⁸Nday hoo ge sug ti faage waçaçre äi ma de äodgen wo no, nday joñ ge joñre de äaara. Ndi diñ Manwur maga façaç nday go mono.

⁹Jobo faë pan äe wo we de man äe no, aè 'warn ge go. AÀ faë pan äe wo go de man äe ci äe fer mbe diñ ne hen ti.

¹⁰Hayga jobo joñ figliw we de waçy maga go wer war we no, hayga aà joñ figliw we de waçy kan äe no, blon wo de waçy figliwn aà ii gi ra go.

¹¹Hayga jobo su we de waçy pan äe, koh glog pan äe we go do kay nono, blo sen wo de waçyn äog äuy aè ii gi ra go. Ci äaara fer ge le'ge ne hara ti.

¹²Hayga jobo su we de moo äe waçy weel äe no, aè ii gi ra go äog äuy. AÀ joñ wo ree glubgi. Ci äaara fer ge le'ge ne hara ti.

¹³Hayga jobo su we de je twar do maga aè su de waçy no no, aà wo äog äuy joñ wo ree ma hoor see. AÀ ii gi ra go. Ci äaara fer ge le'ge ne hara ti.

¹⁴Hayga jobo da may wo we go de man äe äog äuy no, sen diñ yo. AÀ roë ge blon wo go de naaren wo no, nen maga yo sen mo hay ti holañ äay wa.

¹⁵De maga jobo yañ suëgi de horog no, aè 'warn ge go, day nday ii gi horogn go.

¹⁶De maga waçy wo we tayge de horog ma sugi de äe no, ndo ii gi waçyn wo go de horog no. AÀ ii gi ra go, ci äaara fer ge le'ge ne hara ti.

¹⁷Hayga jobo da maygeman äe we, may ma pan äe noga may ma man äe we no, hayga aà koh glog äe we go, day se koh äen we go lay no, sen diñ ree soçoçre. AÀ yee ge nen äaara go de nen jar ni äaara wo. Blo sen koh glog maygeman äe, aà soë ge poçoçre älagge äe no.

¹⁸Hayga jobo su we de waçy maga de waay, day koh glog äe we, naa nen ci äe ma yugin we go, day aà koh ci äen no, aà wo äog äuy aà yee ge nen äaara go yoo jar ni äaara wo.

¹⁹Ndo koh ge glog maygeman man äo gaa, koh ge glog maygeman pan äo gaa lay, sen diñ koge glog kaw äo ma mbañ. Jar maga joñ wo do kay no mono, soë ge wo poçoçre älagge äaara no.

²⁰Hayga jobo su we de waçy pan äe ma klee no, aà koh go diñ glog pan äe ma klee no. AÀ soë ge wo poçoçre älagge äaara no. AÀ hu gi wo bay weere.

²¹Hayga jobo da waçy hen äe we no, sen diñ ree ëage. AÀ koh glog hen äe no. AÀ joñ wo bay weere.

²²Nday ëaw ge waçaçre äin wo de jag liñgi ma äod faage seelen wo, nday joñ ge joñre de äaara. Do kay nono sim maga ndi de woge de äay ma lag nday ni mono dug gi nday go gaè.

²³Nday see ge ti joñre wer sim maga ndi go de nii rage ne nday pel mo gaè. Werga aà hay joñ wo joñre sen wo mo deñ äuy no, day se hay coo jag äi gaè.

²⁴Ndi hay go de wii nday ga: Sirn joñ ge diñ ma äay. Ndi haçn ge ne nday ma äay. AÀ diñ sim maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no, maga caa nen äay go de wer jar wo mono.

²⁵Nday car ge äil horog ma de façaçge wo go de horog ma de demge wo, de weere dweere ma de demge wo de ma de façaçge, nen maga nday mo kol jar äayn wo go de hoor see de horog wo, de weere dweere wo de feçeçre maga seë wo de äil ti sim mo wa. Maga ndi caa nen ma sen wo go ne nday ga aà wo go de demge mono.

²⁶Nday joñ ge go bay ëag ma äi, werga ndi bay ëage, ndi Manwuri. Ndi caa nen äay go de wer jar wo maga nday mo hay diñ ma äi.

²⁷Hayga jobo noga waçy yañ de da' eegre po ma ëe jar huli wo, noga ma waçe waçaçre ti ngeel ma pel no, aè ii gi ra go. AÀ äod ge ra go de huuli. Ci äaara fer ge le' ge ne hara ti.

JOÑRE JAR LEFID WO 21

Waçaçre maga go de yerge ti jar sië jag wo a. Seele je sië jagn ti ree maga wo de farge see äe

¹Manwur wii Moyis ga: Fer waçaçre ne jar sië jag jar ni AÈron wo. Ndo wii gi ra ga: Je sië jag kañ ge ëag ne see äe see de huli yoo jar äen wo gaè.

- ²Say diñ huli kawre äe ma mañ mañ wo, huli man äe, pan äe, weel äe, may äe wo de hen äe.
- ³Tigriñ maygeman äe maga bay go de suli de jobo wa ëa, maga see äe mañ ga bay go de da war wa ëa mono. Ti waçaçre huli äe aà dem ge mbe see äe.
- ⁴Werga aà diñ wañ ma yoo jar äen wo mono, aà men ge see äe go kañ ëag see äe de demge see äe gaè.
- ⁵Jar sië jagn ndar ge wo per ti äaara gaa, sañ ge wo jag piñ äaara gaa, nglor ge wo see äaara gaè.
- ⁶Aà joñ ge wo bay ëag ma Manwur Baa äaara no, dem ge wo ëu Baa äaaran gaa, werga aà roë ge wo feçeçre sië jag ne Manwur ti wuu, ga diñ reege mani Baa äaaran mono. Aà joñ ge wo bay ëage.
- ⁷Aà da ge wo waçy figliw ma de mbuë fo go gaa, aà da ge waçy maga war äe busn le go gaa, werga je sië jag go de façaçge ma Manwur Baa äe no.
- ⁸Ndo kon ge do ga aà diñ je maga go de façaçge nono, werga aà haç reege ne Baa äo no. Aà joñ ge see äo diñ je ma bay ëage. Werga ndi bay ëage, ndi Manwuri, je façaç weege go no.
- ⁹Hayga may ma je joñ feçeçre sië jag mbuë soçoçre see äe we go joñ figliw no, ni aà mbuë go diñ soçoçre pan äe. Aà roë ge mayn go.
- ¹⁰Je sië jag maga go ciñ kluu ti heçeçre äen wo mono, maga aè hay kaa noo ma kagge tin go ne hen ti, day aè hay laa oçoçbe maga go sag sag ne hen ti mono, caw ge ti go gaa, day ngar ge oçoçbe äen wo go gaè.
- ¹¹Aà wo ge see huli po gaè. Aà dem ge see äe ti ree pan äe, noga ti ree man äe gaè.
- ¹²Aà kal go äil ngeel ma bay ëagn gaa, day dem ge ngeel ma bay ëag mani Baa äen gaa, werga aè hay kañn go sag sag de noo ma kagge ti mani Manwur no. Ndi diñ Manwuri.
- ¹³Aà da ge waçy äen diñ may maga jobo bay go de suli de äe wa mono.
- ¹⁴Aà da ge waçy maga hay gwa' go dewur gaa, da ge waçy maga hay bus go gaa, da ge waçy figliw noga maga go de mbuë soçoçre gaè. Aàma aà da ge diñ may maga jobo bay go de suli de äe wa ëa yoo jar ni äe wora.
- ¹⁵Aà mbuë gi soçoçre wer mani äen yoo jar ni äe wo gaa, werga ndi diñ Manwur maga ndi façaçn go mono.

b. Hayga joñre ma ti ngeel sië jagn bay we de haç faage ne hen wa mono

- ¹⁶Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:
- ¹⁷Fer waçaçre ne Aëron. Wii ne ga: Jobo maga biñ we le go de kañ ëargee see ti wer mani äon wo äuy no, joñ ge nen ya' ge haç reege ne Baa äen gaè.

¹⁸Je maga go de kañ ëarge see kaçaç ge ma ya' ge wo ni gaa: Je maga go reçw, go leñ, je maga huçy äe bay de el wa, noga mopo äe yañ selum no.

¹⁹Je maga do äe go de hawge noga äaale äe go de hawge.

²⁰Je maga de co' bay ti noga je ma de ngogre, je maga mopo go de du'gi ne hen nene, je maga go de darmay, de terse noga go de ndar äay.

²¹Jobo ma ti wer mani AËron po maga go de ëarge see joñ ge nen ya' ge wo ma haç mopo roëge ti wuu ne Manwur gaè. AÀ go de ëarge see, aà ya' ge wo ma haç reege ne Manwur äen gaè.

²²AÀ joñ mbe nen ree reege mani Baa äe no, feçeçre ma bay ëag has debañ wo no, de feçeçre ma bay ëag wo no.

²³Ama aà ya'ge wo de ngar oçoçbe ma de caa nen tiñn gaa, de ngar ngeel sië jagn gaa, werga aà go de ëarge see. AÀ dem ge ngeel äi ma bay ëagn wo go gaa, werga ndi diñ Manwur maga façaç ra go mono.

²⁴Moyis kal fer waçaçre sen ne AËron wo de jar ni äe, ne jar Israyel wo äuy lay.

JOÑRE JAR LEFID WO 22

Waçaçre reege feçeçre maga aè nduu de äaara ne Baa mono

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne AËron wo de jar ni äe, nen maga aè mo ëaw wo see äaara see feçeçre ma bay ëag maga wo go diñ ma äi sag sag ga jar Israyel haç wo ra me mono. Day aà mo dem wo ëu äi ma bay ëagn wa. Ndi diñ Manwuri.

³Wii ra ga: Je ma honla äuy yoo wer mani äay wo no, ti wer ma honla äuy maga ndar ge wo mono, joñ ge we nen ya'ge see feçeçre ma bay ëag maga jar Israyel haçn wo go me sag sag we no, day yañ de ëag po see no, je ma sen aè yee ge nen äe go pel äi, ndi diñ Manwuri.

⁴Jobo ti wer mani AËron ga yañ de ci noga yañ yuë sañre glog no, ree ge feçeçre haçge ma bay ëagn wo gaa, haçaç nen maga aè kol go de façaçge ëa. De ngaäge dega' je maga baa do we ne jobo maga hay go de dem see äe de huli, noga je maga hay to we go lay no.

⁵Je maga hay baa do we ne mo seëge de äil see, day hay dem see äe we go de äe no, noga je tabay maga hay baa do we ne mopo see ma dem see äe go, day dem see äe go do kay no mono.

⁶Je maga du' do we ne mo ma do kay nono see no, joñ ge go de demge haçaç day go de law. AÀ ree ge feçeçre haçge ma bay ëagn wo gaa, ama aà yog ge see äe wo go nen bii.

⁷Blam maga wur le' we go gesiñ no, àà joñ ge go de façaçge, blam äe àà ree mbe feçeçre haçge ma bay äagn wo so, werga àà diñ reege äe.

⁸AÀ ree ge naèy mo ma de huli gaa, noga maga mopo 'warn go gaa, nen maga se mo dem see äe go de äe wa. Ndi diñ Manwuri.

⁹AÀ hoo ge wo sug ti jag äi do heçeçne maga saara demn ge we go la no, saara mañ älagge ti saara, day saara huë gi go. Ndi diñ Manwur maga façaç ra go mono.

¹⁰Je maga bay ti wer mani AÈron wa äuy ree ge mo haçge ma bay äagn gaè. Koh hayba je maga de age ni je sië jag no, je maga de ma joñjoñre ni äe, ree ge mo haçge ma bay äagn gaè.

¹¹Ama gebe maga je sië jagn go de yeege äe de solay äe ree ge mbe, de je maga biñ liñ ni äe ni mono. AÀ ree ge wo mbaara reege äe no.

¹²May ma je sië jag maga bay we de da war ti wer mani äaaran ni wa no, ree ge feçeçre maga aè far ra le yoo feçeçre haçge ma bay äagn wo mo gaè.

¹³Ama may ma je sië jag maga gwa' we go dewuri, noga bus we le go bay mbarga, day fer we le liñ ni pan äe do maga se hay keäaa klee no no, àà ree ge mbe reege mani pan äe no. Waare po joñ ge nen ree ge äe gaè.

¹⁴Hayga jobo ree mo haçge ma bay äagn we do haçy kon we gaa no, àà haç ge nen fen haçgen ne je sië jag no, day haç ma de dwee äe ne hen wer äe ni.

¹⁵Jar sië jagn joñ ge wo go nen kañ äag ne feçeçre ma bay äag maga jar Israyel far ne wo le go ma haçge ne Manwur mo gaè.

¹⁶AÀ kol ge wo ra de älagge, de maga aè ree wo feçeçre haçge äaara ma bay äagn mono. Werga ndi diñ Manwur maga façaç ra go mono.

Boëge faage waçaçre ti horog maga aè joñ sië jag de äaara mono

¹⁷Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

¹⁸Fer waçaçre ne AÈron wo de jar ni äe, de jar Israyel wo äuy, ndo wii gi ra ga: Je ma liñ ni Israyel ma honla äuy noga diñ waare yoo jar Israyel wo, maga le' joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy we ne Manwur no, mapo àà baa le diñ daèy, mapo diñ mo haçge maga se haçn de dage äe.

¹⁹AÀ haç ge diñ maga de ele, ma twar ma bay èarge see, yoo dere wo, saçaçre wo, noga fiiri wo.

²⁰Nday haç ge mopo maga go de èarge po see gaa, werga ndi yaçaç ge do äay de äe gaè.

²¹Hayga jobo haç horog ma kluu noga ma klee we ma joñ siigi jag tayge, mapo diñ äo'ge jag waçaçre maga se hay haç' jag go ti äe ga se joñn yañ, mapo diñ haçge maga jobo haçn de dage äe, mo maga aè haçn mono daga àà mo hay bay èage, nen maga aè mo yaçaç ne. Daga èarge mo hay de kañge ne hen see wa hase.

²²Nday haç ge maga go reçw gaa, haç ge maga go leñ noga go de caa äaale gaa, maga go de car waçaçge see, de terse noga go de torso see ma age roëge ti wuu ti ngeel sië jag pel Manwur gaè.

²³Ndo a ge mbo joñ siigi jag de daèy noga de sam, ndo haçn ge ga äaale äe de raw keçeç sulum godogray noga depaçaçge gaè. AÀma hayga ndo hay yañ go de haç jag ga ndo joñ mo äen yañ no, aè yaçaç ge do äo go de äe gaè.

²⁴Nday haç ge horog maga äay äe go de nañge, go de rwagge, go de tiggi, go de ndarge go de charge ne Manwur äi sim äayn gaè.

²⁵Joñ wee nen yaçaç horog maga go de caage see do kay nono, le do waare po ma age joñ siigi jag ne Baa äayn wa hase. Werga aà wo go de charge see, day mopo go de glubgi see äaara ni, ti ngeel sen aè yaçaç ge do äay go de äe gaè.

²⁶Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²⁷AÈ joñ ge nen men weedaèy, weesam noga weelfii wer man äe nen naw renam. Wo dayge go ti naw ma de nenma'n noga blam äe mono, aè yaçaç ge mbe horog sen ma joñ fen sii jag maga aè roë mo äen go äuy ti wuu ne Manwuri.

²⁸Ama nga' wee mandaèy, mansam noga manfii wo wurpo boñ de mbarga äen wa.

²⁹De maga nday le'ge we joñ siigi jag ma joñ suse' ne Manwur no, nday joñn ge diñ de faage maga daga yaçaç do äay go de äe.

³⁰AÈ reen ge go wursen äuy. Nday men ge go cegaëge toñ be gaè. Ndi diñ Manwuri.

³¹Nday see ge wer jag liñgi äin wo no, nday joñ ge joñre de äaara. Ndi diñ Manwuri.

³²Nday joñ ge nen dem ëu äi ma bay ëagn gaa, nen maga ndi mo hay go de façaçge yoo jar Israyel wo. Ndi diñ Manwur maga façaç nday go mono.

³³Maga laa nday le go äi sim Ejipte ma joñge diñ Baa äayn mono. Ndi diñ Manwuri.

JOÑRE JAR LEFID WO 23

Keege naw ma joñ few ma Israyel wo no: Few Saba

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ni ndo wii ra ga: Few maga nday joñ ge ra mono, joñ ge wo diñ tayge ma bay ëag wo. Koëa few äin mokay wo no:

³AÈ joñ ge joñre nen naw hiira'a, ama wur naw ma de renamn mono sen diñ Saba, naw maga joñre bay wursen wa. Tayge ma bay ëag joñ wur seno. Nday joñ

ge joñre po wursen gaè. AÀ diñ naw saba ti ngeel ma honla äuy maga nday joñ ge de tiñ ni mono.

⁴Few mani Manwurn wo mokay no, tayge ma bay ëag wo no, maga nday joñ ge ra de wur äaara maga go de ngaäge mono.

Few Pag wo de few hole Peçeç ma bay defoçoçre no no

⁵Nen few ma tañgu no, wur naw äe ma de hwal ti naa no, ti holañ ngeel ma de law ma äogn wo no, sen joñ ge diñ Pag ma Manwuri,

⁶day wur naw ma de hwal ti dwee nen few sen mono, sen joñ ge diñ few hole peçeç ma bay defoçoçre no ma Manwuri. Nday ree ge hole peçeç ma bay defoçoçre no nen naw rename.

⁷Wur naw ma tañgun mono, nday ëe ge tayge ma bay ëage. Nday joñ ge joñre po ma bay ngar gaè.

⁸Nen naw renam nday joñ ge sië jag maga aè roë feçeçre äen wo go ti wuu ne Manwuri. Wur naw ma de renamn mono, nday joñ ge tayge ma bay ëage. Nday joñ ge joñre po ma bay ngar wursen gaè.

Few weerge jag feçeçren wo

⁹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

¹⁰Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ndo wii gi ra ga: De maga nday wo ge we laage äi sim maga ndi haçn wee mono, day de maga nday le' weer feçeçre äayn wo we no, nday a ge de jag feçeçre äayn wo de saëge ne je sië jag no.

¹¹Je sië jagn joñ ge nen joñ fijëgi see maga aè haç mopo ne Manwur de äe mono, nen maga Manwur mo yaçaç do äay de äe. Je sië jagn joñ ge nen joñ fijëgi see maga aè haç mopo de äe ne Mianwur toñ äe wur Saba.

¹²Wur maga nday joñ ge fijëgi see ma haç mo äay ma de sa'gen ne Manwuri, nen maga Manwur mo yaçaç do äay de äe mono, nday joñ ge nen joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de weesam ma kiñgi boñ ma bay ëarge see ne Manwuri.

¹³AÀ joñn ge de coo ma legeë de wañge de noo maga aè haçn wer äe nen mañ klew hiira'a, maga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri, de yii wer ni nen lidir de nusi.

¹⁴Nday ree ge hole peçeçn gaa, soo ge coore ma de cogge gaa, koh coore ble ma defay gaa, haçaç go ti wur maga nday nduu go de sii jag äayn ne Baa äayn ëa. Sen diñ waçaçre maga go de yerge ma tumtum see wer mani äay wo no, ti ngeel maga nday lag ge de tiñ ni mo äuy no.

Few Weege

¹⁵Tijji wer toñ äe de Saba maga nday nduu de coore ble äay ma de saëge maga aè haçn go so mono, nday kee ge lumo go de jag äe hala hala renam.

¹⁶Nday kee ge naw do dwee, haçaç day go de naw Saba ma de renam no, toñ äe. Day nday joñ ge few haçge ma defay ne Manwuri.

¹⁷Nday hoor ge hole peçeç wo le do äay äog äog ma joñ few haçge me no. Hole peçeç ma honla äuy joñ ge de kne'ge de coo ma legeë nen mañ klew swa'a, de äo'ge de defoçoçre no. Nday haç ge me mokay diñ see feçeçre äay maga nday weer ra le liñ defay mono.

¹⁸Wo ciñ ti hole peçeç sen wo ni mono, nday joñ ge siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwur de weere saçaçre ma kiñgi boñboñ renam, ga wo bay ëarge see. Weedaëy tware, de gamlara äoge, de fen haçge äe, de fen siigi jag ma wer äe maga de ngaäge de äe maga aè roën go ti wuu ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwur mono.

¹⁹Nday nga' ge togloñ go ti älagge, de weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag tayge.

²⁰Je sië jagn joñ ge nen joñ fijëgi see maga aè haç mopo de äe pel Manwuri, de tayge de hole peçeç jag feçeçre wo no, de weere saçaçre ma äog wo no. Aä joñ ge wo diñ feçeçre maga wo go ma Manwuri, day joñ ge wo diñ ma je sië jag no.

²¹Wursen mono, nday joñ ge nen ëe tayge ma bay ëage. Nday joñ ge joñre po ma bay ngar ursen gaë. Aä diñ waçaçre maga go de yerge see wer mani äayn wo ti ngeel maga nday joñ ge de tiñ ni mo äuy no.

²²De maga nday le'ge weer feçeçre ma ti sim äay wo we no, nday men ge coçoç ngeel mapo äil payn ni bay wee se no, day nday far ge blam äe maga gwaë go mo gaë. Nday tob ge ma sen wo go ni ne je maga go de koh decoo ga caw wo de waare no. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

Naw ma ferge ëig ti de 'wadge äay

²³Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²⁴Fer waçaçre ne jar Israyel wo, wii ra ga: Nen few ma de renam no, wur naw äe ma tañgun mono, nday joñ ge joñre ursen gaë. Nday 'waa ge äay go ti äe ka'a. Aä diñ tayge ma bay ëage

²⁵Nday joñ ge joñre ma bay ngar ursen gaa, nday joñ ge siëgi jag maga aè roë feçeçre äen wo go ti wuu ne Manwuri.

Naw ma kluu ma da' fuggi äil go ti blagge no

²⁶Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²⁷Wur naw ma de hwal nen few se ma de renamn mono, nday joñ ge tayge ma bay ëage, sen diñ naw ma façaçge go, day nday fer ge ti see äay gesiñ, nday joñ ge siëgi jag maga aè roë feçeçre äen wo go äuy äuy ti wuu ursen ne Manwuri.

²⁸Nday joñ ge joñre po wursen gaa, werga aà diñ naw ma façaçge go, maga wursen pel Manwuri, Baa äayn mono, sen diñ façaçge go ma äay.

²⁹Wosela maga fer ge ti see äe we wursen gesiñ gaa no, aè yee ge nen äe go yoo jar äen wo no.

³⁰Wosela äuy maga joñ ge joñre po we wursen no, ndi joñ ge nen maga tawn go yoo jar äen wo no.

³¹Nday joñ ge joñre po gaè. AÀ diñ waçaçre maga go de yerge ne wer maga ndar ge wo mo äuy, ti ngeel maga nday joñ ge de tiñ ni mono.

³²AÀ joñ ge diñ Saba ma äay, naw maga joñre bay wursen wa, nday fer ge ti see äay gesiñ. Wur naw ma de kaawa' nen few sen de law mono, nday joñ ge few Saba äay no, tĩjĩ wer de law, wo go kañge de law ma la no.

Few mburyugi

³³Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

³⁴Fer waçaçre ne jar Israyel wo ni ndo wii ra ga: Wur naw ma de hwal ti dwee nen few sen mono, sen joñ ge diñ few mburyug ma haç togoëge ne Manwur nen naw renam.

³⁵Nday ëe ge tayge ma bay ëage wur siili ma tañgu no, joñre ma bay ngar joñ ge wursen gaè.

³⁶Nday joñ ge siëgi jag maga aè roë feçeçre äen wo go ti wuu ne Manwur nen naw renam. Wur naw ma de nenma'n mono, nday joñ ge tayge ma bay ëage, day nday joñ ge siëgi jag ma roëge ti wuu ne Manwuri. Sen joñ ge diñ few ma kluu, nday joñ ge joñre po ma bay ngar wursen gaè.

³⁷Mo ta' wo no diñ few mani Manwur wo no, de tayge ma bay ëagn wo, maga nday tay ge ra, ti ngeel maga nday joñ ge siëgi jag ma de roëge ti wuu wo ne Manwuri: Siigi jag maga aè roë äen go äuy, feçeçre haçge wo, de siëgi jag jam wo de yii ma sië jag wo, maysela äuy ti wur naw äe maga go de ngaäge mono.

³⁸Siëgi jag sen laa ge wo diñ ciñ jag maga nday go de ma joñsen wo wur naw Saban wo mono, de feçeçre haçge wo de siëgi jag maga nday haç mbay ra me de dage äay wo, ma bag jag waçaçre maga nday waçë ga nday joñ ra yañ wo mono.

³⁹Wur naw ma de hwal ti dwee nen few ma de renamn mono, de maga nday weer ge feçeçre äay ma äi simn wo we go no, nday joñ ge few ne Manwur nen naw renam. Naw ma tañgun diñ naw maga joñre bay wa, naw ma de nenma'n diñ naw maga joñre bay wa.

⁴⁰Wur naw ma tañgun mono, nday da ge le'ge koore ma de wore wo, jag do koo palmiye wo, de jag do koore ma kluäklüä wo, de sole ma ti blam bii wo. Nday joñ ge fruygi pel Manwuri, Baa äayn nen naw renam.

⁴¹Nday joñ ge few sen nen kiñgi tum ne Manwur nen naw renam. Sen diñ waçaçre maga go de yerge see wer maga ndar ge wo mo äuy no. Nday joñ ge nen few ma de renam no.

⁴²Nday lag ge go nen naw renam äil mburyuggi. Je maga diñ je Israyel liñ ni hay ge go äil mburyuggi,

⁴³nen maga wer mani äayn mo hay wo de koge ga ndi hay joñ de jar Israyel wo äil tiñ mburyug blam maga ndi kal le go de äaara äi sim Ejipte mono. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

⁴⁴Diñ do kay no so no, ga Moyis fer waçaçre ne jar Israyel wo ti few mani Manwur wo mono.

JOÑRE JAR LEFID WO 24

Waçaçre mo ma her lampa ma ti ngeel ma bay äag no

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Wii jar Israyel wo ga aà mo nduu wo de noo Olife maga go de haçaçge de siggi yegyeg ma mo ma heer lampa no, nen maga lampan mo hay wo de äawge de el kay tum.

³AÈron kañ ge mo ma heer lampan äi Tiñ Yiñgi de Baa no, pel oçoçbe maga de caa nen komrom tayge jag no. Lampan joñ ge wo de do' wuu pel Manwur de law haçaç day go de jag toñ. Sen diñ waçaçre maga go de yerge tum see wer mani äay wo no.

⁴AÀ kne' ge lampan wo ti mo ma heer lampa maga diñ de boo biñni de see äe tawa mono, nen maga aè mo hay roège tum pel Manwuri.

Waçaçre hole peçeç maga aè haçn ne Baa mono

⁵Hoo coo ma legeë ni ndo äo' galed peçeç de äe hwal ti äoge, ma honla äuy mo hay nen mañ klew hiira'a.

⁶Ndo laa ge ra de sra'ge äoge, sra'ge boñ galed peçeç ni hiira'a, ndo laa ge ra ti table maga go diñ boo biñni de see äe tawa pel Manwuri.

⁷Ndo laa ge fen foçoçre no añañs maga go cegaège de el ti sra'ge ma honla äuy, day aà joñ ge nen roège äe go ti wuu pel Manwur ni, do mo ma eig ti Baa nono.

⁸Nen naw Saban wo äuy mono, aè kne' ge hole peçeç sen wo pel ni tumtum. AÀ diñ tayge jag ma tum see jar Israyel wora.

⁹AÀ joñ ge wo diñ ma AÈron wo de jar ni äe, aà reen ge wo ti ngeel ma bay äag no, werga aà joñ ge diñ fen haçge ma bay äag has debañ ma äaara yoo ma roège maga aè roë sen wo ti wuu pel Manwur mono. AÀ diñ waçaçre maga go de yerge ma tumtum.

Waçaçre gaali maga aè joñ je maga faë Baa we de äe mono

- ¹⁰Mbarga ma may jar Israyel po maga pan äe hay diñ je Ejipte kal age yoo jar Israyel wo. Wo yoo kañ wo äil ni, mbarga mani may jar Israyel sen la kal wo le' kaçaçra de jobo maga hay diñ je Israyele.
- ¹¹Mbarga mani may jar Israyeln kal ëar Ëu Baa kal faëge äe go. AÀ kal nduugi de äe ne Moyisi. Ëu man äe hay ga Selomid may ma Dibri ti äiñi ni mani Dañ no.
- ¹²AÈ kal lag jar gorge äe de el nen maga caage kiida äen mo kal le go diñ jag Manwuri.
- ¹³Manwur kal fer waçaçre ne Moyis ga:
- ¹⁴Kal go de je ëar ëu Baan ti kañ no. Jar maga hay co' wo sug äe mo äuy mo kañ wo do ne hen ti, day taygen äuy mo äodn ge wo go de huuli.
- ¹⁵Ndo fer ge waçaçre ne jar Israyel wo do kay nono ga: Wosela maga faë Baa äen we no, soë ge poçoçre älagge äen diñ se.
- ¹⁶Je maga ëar ëu Baa we no, da' ge bon äen diñ huli. Taygen äuy äodn ge go de huuli. AÀ mo hay ba diñ waare, mo hay ba diñ je ma liñ ni, da' ge huli ti maga aè ëar ëu Baa mono.
- ¹⁷Je maga ma' je tabay 'warn we go no, da' ge huli.
- ¹⁸Je maga ma' horog 'warn we go no, kol ge ma tigriñ ti ngeel äe. Tenen poë de tenene.
- ¹⁹De maga jobo kañ waçaçge we ne kan äe see no, aè kañ ne hen see diñ te waçaçge sen lay.
- ²⁰AÀ haw mopo je äen we go no, aè haw ma äen go lay, aà naa nen äe we go no, aè naa nen äe go lay, aà äo' sañ äe we go no, aè äo' äen go lay. Te fen maga aè joñ ne je lan see mono, aà joñ ge ne hen see mono diñ te ma sen tawtaw lay.
- ²¹Je maga ma' je tabay 'warn we go no, aè 'warn ge go lay, je maga ma' horog 'warn we go no, aà kol ge horog ti ngeel äe.
- ²²Nday äuy de ngaäge ti ngeel sen ni mo ta' dega'a, waaren de ngaäge do je ma liñ nin no lay, werga ndi diñ Manwuri, Baa äay no.
- ²³Moyis kal fer waçaçren ne jar Israyel wo. AÀ kal wo ba je ëar ëu Baan wo go ti kañ no, kal wo äoë ge äe go de huuli. Jar Israyel kal wo joñ ge do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

JOÑRE JAR LEFID WO 25

Waçaçre kiñgi maga sim mo ig de äe mono

- ¹Manwur fer waçaçre le ne Moyis ciñ ti huuli ma Sinay no, day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ndo wii ra ga: De maga nday wo ge we go lagge äi sim maga ndi haçn ne nday mono, sim joñ ge nen iggi, sen diñ saba ma haç togoëge ne Manwuri.

³Nen kiñgi ma hiira'n mono, ndo joñ ge nen jeë pay äon wo no, nen kiñgi ma hiira'n mono ndo joë ge mbo pay tlalum äon wo no, ndo led ge mbo jag do äaara day ndo haçaç ge mbo le'ge äaara lay.

⁴Ama nen kiñgi ma de renamn mono, sen joñ ge diñ saba, diñ ngeel iggi ma tamsimi, diñ saba ma haç togoëge ne Manwuri. Ndo jo' ge pay äon gaa, day ndo led ge do tlalum bon wo gaè.

⁵Ndo weer ge bas äe maga tñjè wo ti mbere maga ray wo go mo gaè. Tlalum maga ndo hay led do äaara gaa mono, ndo haçaç ge le'ge äaara gaè. Sen joñ ge diñ ngeel maga go diñ ma iggi Siri.

⁶Diñ wer maga tamsim de iggi mono, ga nday da' ge reege äay no, ndo, weel gebe äon wo de maygebe äo no, je maga aè poë ne wo de je maga de age deele ga caw ni äo ni mono.

⁷Horog äo ma liñn wo de naèyre ma koore maga wo äi sim äon ni mo äuy no. Feçeçre maga joñ ge wo mo deñ äuy joñ ge wo diñ reege äaara.

Waçaçre kiñgi ma men jar go de budgi

⁸Ndo joñ ge nen kee kiñgi saba renam äaale renam sen joñ ge äuy kiñgi do naa ti kaawa'a.

⁹Nen few ma de renam no, wur naw ma de hwal äen mono, ndo 'waa ge coçoç. Wur naw ma façaçge gon mono, nday 'waa ge coçoç go äi sim äayn äuy.

¹⁰Nen kiñgi ma de do dween mono, nday joñ ge nen façaçge äe go, nen kiñgi se ma de do dween mono, nday joñ ge nen bud jar ma äi sim wo go äuy. Sen joñ ge diñ few Jubile ma äay. Wosela äuy yoo äay joñ ge nen ferge ti ngeel maga hay diñ ma äe mono, wosela äuy yoo äay joñ ge nen ferge ti moobe äe maga se hay le ni mono.

¹¹Kiñgi ma de do dween joñ ge diñ kiñgi ma äay. Nday jo' ge mopo gaa, nday wee ge bas mo maga tñjì de see äe mo gaa, day nday haçaç ge le'ge tlalum maga aè hay led do äe gaa mo gaè.

¹²Werga aà diñ Jubile. Nday kon ge do maga aè diñ mo ma bay äag nono. Nday ree ge le'ge feçeçre ma äi pay äay wo no.

¹³Nen kiñgi ma Jubilén mono, wosela äuy yoo äay joñ nen ferge ti ngeel maga hay diñ äe mono.

¹⁴Hayga nday yee ngeel po we go ne kan äay weel simi, noga nday yee we do äe yaw no, daga jobo mo joñ kan äe de älagge ni wa.

¹⁵Yeeë wee ti holañ äay de kañ ëiggi ti kiñgi Jubile maga gwa' go blam taw lam no, day blam pa koh wee ngaäa kingi maga je äen dog ge weer payn no kay no haçaç wo kañge äiñ Jubile ma pel tu mono.

¹⁶Sen diñ see maga kiñgin gwa' pur noga me'e, yoo maga aè joñn mokay lay no, joñ pur noga me' lay. Werga ti faage äe aè yee go diñ weerge feçeçre maga aè dog weerge äe ti ngeel ni mono.

¹⁷Daga jobo yoo äay mo joñ diñ waçaçre ma ree kan äe wa, ama daga hay wee joñge diñ waçaçre maga kañ nen ga nday joñ heçeçne Baa. Werga ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

¹⁸Joñ wee joñre de jag liñgi äi ma de yerge wo, hoo wee sug ti jag liñgi äi ma äod faage seelen wo. Joñ wee joñre de äaara, ni nday lag ge yañ go de yoçoç ti äi simn flaçy.

¹⁹Sirn haç ge le'ge äe yañ ne nday, day nday ree ge yañ go ti ngeel kañ klaä äay, day nday lag ge yañ go äi simn ni flaçy lay.

²⁰Hayga nday waçaç we ga wuur ree ge mayse nen kiñgi ma de renamn la, werga wuur jo'ge mopo gaa lay, wee ge mopo gaa lay la mono?

²¹Ndi kañ ge bosa' äin yañ ne nday ti nen kiñgi ma de hiira' no, nday weer ge feçeçre yañ nen kiñgi sen nen joñ kiñgi swa'a.

²²Nday jo' ge diñ nen kiñgi ma de nenma' no, day nday ree ge feçeçre ma de kiñgi wo haçaç day go nen kiñgi ma de kaawa' no. Haçaç go ti wur maga le'ge ma lan nduu go, nday ree ge diñ ma de kiñgi no.

Waçaçre coorge ngeel wora

²³Aë yee ge sim go ma tum gaa, werga simn diñ ma äi, day nday ni äi la do waare ma iggi smaga koë nono.

²⁴Bi simn äuy ti ngeel maga nday lag ge ni mono, nday joñ ge nen kne' faage ma ferge coo simi.

²⁵De maga hen äo le' coo we go, day yee we go see coçoç ngeel äe no, je maga nen cooge äe, do kaw äe ma mbañ a ge, day joñ ge nen coo ngeel maga hen äen hay yeen go mono.

²⁶Hayga jobo joñ we ga je coo pay äen ne hen bay wa, day se kal we da' fen ma coo pay äen diñ se de see äe tu no,

²⁷Aä joñ ge nen kee kiñgi wo no, tñi wer de wur maga se yee ngeeln go mono, day maga sen gwa' wo ciñ ni wo kañge äiñ Jubile mono, aà fer ge solay ma sen go ne je yee ngeel no, day se kal ferge ti ngeel pay äe no.

²⁸Hayga aà da' mopo we ma ferge go ne je yee ngeeln gaa lay, ngeeln joñ ge diñ do je yeege äe no, haçaç gor ti nduugi Jubile lay, day se ferge ti ngeel äe no.

²⁹Hayga jobo yee tiñ naw we go äi leege maga go de äo' kor ti no, àà joñ ge de faage ma ferge cooge äe diñ blam kiñgi boñ, tiñi wer de wur maga se yeen go mono. Faage maga aè fer coo tiñ äen de äe diñ blam kiñgi boñ.

³⁰Ama hayga tiñ se maga de booge äi leege la bay we de kor ti wa, day je äen joñ nen cooge äe we de kiñgi ma boñ go hala mo ta' gaa no, tiñ joñ ge go diñ ma je yeege äen ma tum, de wer mani äen wo no. AÀ kal ge go wur Jubile gaè.

³¹Tiñ ma yoo fi wo go ga bay wo de kor ti wa mono, sen wo de keege do ngeel ma gesiñ wo mbaara koë nono. AÀ joñ mbe nen coor rage, day je yeege äen kal ge go wur Jubile lay.

³²Ma äi leege ma jar Lefidn wo mono, de tiñ äaara maga aè wo de äaara äi leege ni mono, jar Lefid joñ ge wo mbaara tum de faage ma coor tiñ äaaran wora.

³³Hayga je Lefid yee tiñ äe we go no, je yeege äen kal ge go wur Jubile äi tiñ no, men ge äi leegen go. Werga äi leege mani jar Lefid wo diñ nen mo äaara ti holañ jar Israyel wora.

³⁴Pay maga wo ti jeñ tiñ äaara mañ mañ mono, aè yee ge ra go gaa, werga aà wo diñ ma äaara ma tumtum.

Waçaçre taëge feçeçre ne jar coo wo

³⁵De maga hen äo le' coo we go ti jeñ äo nen maga mopo bay we do äe wa has no, ndo joñ ge nen äaw ge äe koh aà mo hay ba diñ waare noga je maga de age ma naw po mbag koë, nen maga aè mo hay ti jeñ äo ni caw lay.

³⁶Ndo joñ ge nen haç feçeçre ne hen de bii wer gaa, koh mo hayba de faage ma hon ne. Joñ wee see äay diñ de faage ma kañ nen ga nday joñ heçeçne do Baa äay no, day hen äon joñ yañ see äo ni caw.

³⁷Ndo joñ ge nen taa solay ne hen de bii gaa, day ndo haç ge reege ne hen maga aè mo haç bii äe le ne ndo wer äe ni gaè.

³⁸Ndi diñ Manwuri, Baa äay maga joñ nen kalge le go de äay äi sim Ejipte ma haç sim Kanaan ne nday nen maga ndi mo hay diñ Baa äay mono.

Waçaçre coorge jar tebere wo

³⁹Hayga hen äo äo' coo we go see äo, day yee see äe we go mono, ndo kañ ge joñre maga ndo de hay kañ ne gebe ti ne hen ti gaè.

⁴⁰AÀ joñ ge ni äo ni do je joñ joñre ti poëge nono, do je maga de age ma naw mbag koë nono. AÀ joñ ge ti joñre ne ndo ni haçaç go ti nduugi kiñgi ma Jubile.

⁴¹Do kay nono, àà joñ ge nen kalge le go liñ ni äo, de weere äe wo, day joñ nen ferge ti moobe mani äe no, ti ngeel maga diñ ma paçaçre äe wo mono.

⁴²Werga aà wo diñ weere joçoçre äi maga ndi joñ nen laa rage le go äi sim Ejipte. AÀ yee ge ra go do maga aè yeeë gebere wo go no gaè.

⁴³Ndo joñ ge nen joñ ge äe girgir gaa, ama ndo joñ ge heçeçne do Baa äo no.

⁴⁴Ndo yeeë ge weelgebe äon wo de maygebe äo maga joñ ge wo diñ äo mono, diñ ti wer sim maga wo de cir ti äay mono. Le diñ ni äaara ga nday yee ge weelgebe wo de maygebe.

⁴⁵Nday joñ ge mbay nen yeeë weere jar maga wo de age yoo äay ni ma naw po mbag mbag koë mo lay, de ceçw jar maga wo yoo äay ni maga lag wo le see äaara mono. AÀ joñ ge wo diñ nen mo äay wora.

⁴⁶Nday men ge ra diñ tabul ma hoorge blam äay ne weere äay wo, do nen mo äay nono. Nday äaw ge ra tum do gebere nono. AÀma maga see äay ti holañ äay heçeçrebe jar Israyel mono, jobo yoo äay kaçaç ge ma joñ hen äe de girgir gaë.

⁴⁷Hayga waare noga je maga de age ni äay ni ma naw po mbag koë da' horog we, day hen äo le' coo we go ti jeñ äo, day yee see äe we go ne hene, noga ne jobo ma ti ceçw mani waare sen no,

⁴⁸ma äen faage ma cooge äe yañ mbe, blam maga aè hay yee see äe go mono, jobo yoo heçeçre äen wo joñ mbe nen cooge äe.

⁴⁹Hayga hen äe bay we wa no, pan äe klee noga je pan äe se klee no, noga kaw ma mañ joñ nen cooge äe. Noga aà mbe de see äe tu coo mbe see äe lay hayga aà da' mopo yañ no.

⁵⁰Ti ngeel ma sen mo ta' no, aà kee ge wo kiñgi maga raw go ti holañ ni tiñi wer wur maga se yee see äe go de je yeege äe no, haçaç wo kañge äiñ Jubile mono. Day kal wo kee solay kiñgi maga go de joñge do maga se hay yee see äe go no mono, day joñ ge nen kee solay maga se joñ joñre go ti äe, day nen siili ka' boñ se no kay mono.

⁵¹Hayga kiñgin yañ de gwa'ge pur äa no, aà joñ ge nen haç dañge äe maga se nen coo see äe de äe go ne je yeege äe no.

⁵²Hayga kiñgi ma woge da' Jubile ma lan yañ de gwa'ge me' koë no, aà joñ ge nen keege äe, day joñ ge nen poëge go ti kiñgi maga de gwa'ge mono.

⁵³AÀ joñ ge do je joñre ti poëge liñ ni pan tiñ äe maga waçaç ge ree äe de haçaç girgir de nen äo gaë.

⁵⁴Hayga aà fer we cooge äe de faage mapo wo yoo keçeç ni gaa äuy no, aà joñ ge nen kalge go nen kiñgi ma Jubilen de weere äe wo.

Manwuri, Baa äayn diñ ndi

⁵⁵Werga jar Israyel wo diñ weere joçoçre äi la. AÀ wo diñ weere joçoçre äi maga ndi joñ nen laa rage le go äi sim Ejipte. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

JOÑRE JAR LEFID WO 26

¹Nday joñ ge soçoçre po wo gaa, nday joñ ge nen boo foto mopo ta'a, noga jag huuli po ti keçeç, nday joñ ge nen kne' huuli po de mañ mopo nen maga nday laa koyoçgre pel äe gaè. Werga ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

²Nday see ge wer Saba äin wo no, nday hoo ge sug ti ngeel ma bay äag äin wo no. Ndi diñ Manwuri.

Waçaçre kañge bosa'a

³Hayga nday yañ seege wer waçaçre äi ma de yergen wo, yañ ëaw jag liñgi äin wo, yañ joñ joñre de äaara no,

⁴ndi haç ge ro baa yañ le ne nday ti wur äe, tamsim joñ ge yañ nen joñ feçeçre, day koore ma mbasga leë ge wo yañe.

⁵Nday äum gi coore ble yañ haçaç wo kañ ge see haçaçge tlalum, day haçaçge tlalum ig gi haçaç wo kañ ge see jo'ge. Nday ree ge hole peçeç äay yañ go ti ngeel kañ klaä äay, day nday lag ge yañ go äi sim äayn flaçy.

⁶Ndi joñ ge jam yañ äi sim no, nday le' ge naa yañ go de yoçoç ti, jobo haçy nday ge gaè. Ndi yee ge nen naèy ma de haçaç ma bag jar wo yañ go äi sim no, day durgi cegaëge äi simn gaè.

⁷Nday ëee ge yañ wer jar hee äay wo no, day saara leë ge yañ go do moslam ne nday pele.

⁸Jar po wo dwee yoo äay laa ge wo jar yañ pel kisi, day jar wo kis laa wo jar yañ pel ndar hwale, day jar hee äayn leë ge wo yañ ne nday pel do moslam.

⁹Ndi ngië gi nen äi yañ ne nday ti, ndi kol ge nday yañ tesge, ndi dus gi nday yañ, day ndi ëaw ge tayge jag äi de äayn yañ ge.

¹⁰Nday ree ge feçeçre ma de kiñgi wo yañ, nday hoor ge ma de kiñgi wo yañ go ma men ngeel go ne ma defay wo no.

¹¹Ndi kañ ge ngeel hayle äi yañ ti holañ äay, day ëiggi äi joñ ge go de charge ne nday ti gaè.

¹²Ndi see ge yañ ti holañ äay ma joñ ge diñ Baa äay no, maga nday mo hay diñ jar äi.

¹³Ndi diñ Manwuri, Baa äay maga laa nday le go äi sim Ejipte mono, maga nday mo hay gebere wa so. Ndi hay car saale maga hay de bañ nday go, day ndi joñ nen seege le go de äay tinoo ti'i.

Waçaçre äo'ge faëge

¹⁴Ama hayga nday bay we laa jag äi wa, bay we joñ joñre de jag liñgi sen wo mo deñ äuy wa no,

¹⁵hayga nday srog jag liñgi äi ma de yergen wo we go, hayga eiggi äay bay wo we de saçy jag liñgi äi ma äod faage seelen wo ti wa, de faage maga nday bay we joñ joñre de jag lingi äin wo äuy wa, day nday joñ nen dwas tayge jag äin we go no,

¹⁶do kay nono, mokay diñ fen maga ndi joñ ge nday de äe mono. Ndi a ge yiñ nday diñ ma laa nday nen glumglum ma kluu, nen joñge coo. Ndi äo' ceere go ne nday see, maga älag ge wo nen äay wo go, day gay ge wo tenen äay wo go. Nday gay ge see äay joë feçeçe äayn wo de koëkoëe, jar hee äay reen ge wo go.

¹⁷Ndi ngië gi nen de äay, jar hee äay äum gi wo nday, nday kol ge go de balge do jar hee äay wo. Nday kol ge mbay go ti ëee de see äay ga ti' tu, koh de maga jobo mo hay ba wer äay gaë.

¹⁸Day hayga mbe de sen mo deñ äuy nday bay we dayge laa jag äi wa, ndi joñ ge nen kañ gaali ne nday ti ma joñ bon äay ti älagge äayn wo äaale renam kluuri dedaänge.

¹⁹Ndi taw ge eegre äay maga nday far ti see äay de äe ciñ yañ go. Ndi kol ge ngeel ma ciñ yañ go ne nday ti de heeg do boo nono, bay da' ro baa, sim äayn kol yañ go de ëee boo do boo dob nono.

²⁰Nday taw ge eegre äay wo yañ go de koë koë, sim äayn day ge joñ mopo gaa, day koore ma ti simn day ge wo leëge gaë.

²¹Hayga nday yañ mbay de giñ mege tum, bay we dayge yaçaç jag äi wa no, ndi joñ ge nen kañ gaali ne nday ti ma joñ bon äay ti älagge äayn wo äaale rename.

²²Ndi laa ge naëy ma mbasga wo yañ ne nday ti maga bag ge wo weere äay wo go, bag ge wo horog äayn wo go, day kol ge wo nday go mbagge. Day faage äayn gwaë ge wo go poëag poëage.

²³Hayga mbe de sen äuy nday bay we dayge yaçaç jag äi wa, nday yañ tum giñ me ge no,

²⁴ndi ti see äi ndi giñ gi nday lay, day ndi joñ ge nen kañ gaali ne nday ti ma joñ bon äay ti älagge äayn wo äaale rename.

²⁵Ndi kañ ge durgi ne nday ti ma joñ bon äay ti maga nday dwas tayge jag äin go mono. Hayga nday dañ we yoñ ge äi leege äay ma de boorge kiñkiñ wo no, ndi äo' ge bulfuçñ go ne nday ti holañ, day nday kol ge go äi coo do jar hee äayn wo no.

²⁶Ndi caa ge kaçaçe geëemgeëem hole peçeç äayn wo yañ go, nen maga naare wo hwal tay wo yañ go äo' hole peçeç äaaran ti ngeel po ta' boñ. De maga aë wo äesge äe go de ngaäge poçoçre äen nen reege so mono, se kaçaç ge koñne äaara äuy gaë.

²⁷Day hayga de sen äuy nday bay we dayge yaçaç jag äi wa, yañ giñ mege no,

²⁸ndi joñ ge nen baa wuu giñ nday debañ lay, day ndi joñ ge nen kañ gaali ne nday ti ma joñ bon äay ti älagge äayn äaale rename.

²⁹Nday ree ge naèy weere äay wora, nday ree ge naèy mayre äay wora,

³⁰Ndi älag ge ngeel sië jag äay ma ciñ wo go, ndi mbug gi huuli äay ma de jagge ti keçeç wo go ndi cab ge huli äay yañ wo ne huli soçoçre äayn wo ti, day ëiggi äi joñ ge de saçy äay ti gaè.

³¹Ndi kol ge äi leege äay wo go poëag poëage. Ndi älag ge ngeel äay ma bay ëagn wo go, ndi foçoç ge foçoçre no trusa äay ma de coçoçren wo gaa so.

³²Ndi älag ge simn go diñ ndi de see äi, nen maga jar hee maga a ge wo lagge ni mono ngris gi wo go.

³³Ndi dus gi nday go yoo wer sim wo, day ndi naa ge moslam wo ne nday were. Sir äayn kol ge go nen lawge, day äi leege äayn gwaë ge wo go poëag poëage.

³⁴Do kay nono, nen kiñgi maga nday wo go de hooge ni jar hee äayn wo mono, sim äay maga gwa' go de tobge mo ti' no, joñ ge nen iggi go ti ngeel saba maga aè hay hoor sug ti sen wo gaa mono.

³⁵Àà na do sen nono, simn joñ yañ nen ig see äe go ti bol maga nday de hay joñ nen men ge äe iggi de wur sen wo no, day nday menn gaa, de wur maga nday hay ni mono.

³⁶Ma jar ma yoo äay maga sen gwa'ge wo tenen mono, ndi kal ge jiili äaara yañ nen heçeçre ma kluu de hooge ra wo go ti dañgay, wo go ni jar hee äaaran wo. Sug koo maga le' le gesiñ boñ mono, àà ëee ge wo do äe do maga aè ëee do moslam je hee nono, day àà leë ge wo mbaara de see äaara tutu, de maga jobo bay mbe wer äaara wa mono.

³⁷Àà mbar ge wo go ne kaçaçra ti do maga aè ëee pel moslam nono, de maga jobo bay mbe wer äaara wa, àà kol ge wo mokay bay wo de kaçaçge ma giñ jar hee äaaran wo wa so.

³⁸Nday bas ge wo go yoo wer sim wora, day sim mani jar hee äayn taw ge wo nday go.

³⁹Jar maga gwaë ge wo tenen yoo äay mono, yol ge wo go wer älagge äaara wo de älagge mani paçaçre äaaran wo äi sim mani jar hee äaara wo no.

Baa ëig gi yañ ti tayge jag äe no

⁴⁰Àà äod ge wo jag yañ go ti älagge äaaran wo, ti älagge mani paçaçre äaaran wo, ti ndarge gog äaara maga aè ndarn wo see äi, giñgi maga aè giñ wo me mono.

⁴¹Ndi de see äi ndi giñ gi ra yañ lay, day ndi raw ge de äaara äi sim ni jar hee äaaran wo. Do kay nono jiili äaara maga bay de cooge wa fer ge yañ go gesiñ, day àà poë ge wo äere älagge äaaran yañ go.

⁴²Ndi fer ge yañ eiggi ti tayge jag äin de Jakobe, ndi fer ge yañ eiggi ti tayge jag äin de Isage, ti tayge jag äin de Abraham, day ndi fer ge yañ ti sim no.

⁴³AA tob ge wo simn go, day se gwa' ge mbe iggi de fruygi joñ saba äen wo blam äaara so, ti maga aè gwa'ge go de see äe blam äaara boñ tawa mo ti' no. AA poè ge wo äere älagge äaara wo yañ go, diñ werga aà tob wo jag liñgi ma äod faage seele äin wo go, werga jag liñgi äi ma de yergen wo coo jag äaara gaa so mono.

⁴⁴Ama de maga aè wo ge wo we go äi sim ni jar hee äaaran wo no, ndi tob ge ra go gaa, ndi car ge jiili go ne hara ti nen maga ndi caa wer äaara go gaa, haçaç nen maga ndi dwas tayge jag äin go de äaara gaè. Werga ndi diñ Manwuri, Baa äaara no.

⁴⁵Ndi fer ge yañ eiggi ti äaara de el wer tayge jag ma ti tiñgi wer maga ndi hay laa ra le go de äe äi sim Ejipte de nen wer sim wo poèage, ma joñ ge diñ Baa äaara mono. Ndi diñ Manwuri.

⁴⁶Mo lag diñ jag liñgi ma de yergen wo, jag liñgi ma äod faage seelen wo, de jag liñgin wo, maga Manwur kañ ra ti holañ äaara de jar Irsayel wo ciñ ti huuli ma Sinayn ne Moyis jag mo so no.

JOÑRE JAR LEFID WO 27

Baage jag waçaçre go ti fen maga jobo waçaç ga se joñ yañ mono

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo, day wii ra ga: Hayga jobo waçaç we go ga se haç je tabay go ne Manwur no, aà joñ ge nen baa jag waçaçre äen go diñ de ngaäge solay äe do kay nono.

³Hayga aà yañ diñ je twar maga kiñgi äe go do äog wo kañ ge do hiira' no, solay äe joñ ge de ngaäge nen solay boo do dwee, sen diñ se solay maga aè de ma joñjoñre de äe ti wursen ti ngeel ma bay äagn mono.

⁴Hayga aà yañ diñ waçy lay no, solay äe joñ de ngaäge nen solay do swa'a.

⁵Weel ma twar maga kiñgi äe dwee wo kañge do äog mono, solay äe joñ de ngaäge nen solay boo do äoge, may ma twaçy joñ de ngaäge nen solay boo hwale.

⁶Tiñji wer ti few boñ haçaç wo kañge kiñgi dwee mono, weel ma twar solay äe joñ de ngaäge nen solay boo dwee, may ma twaçy solay äe joñ de ngaäge nen solay boo swa'a.

⁷Tiñji wer de kiñgi do hiira' raw wo ciñ mono, je twar mono solay äe joñ ge de ngaäge nen solay boo hwal ti dwee, waçy mo lay no solay äe joñ de ngaäge nen solay hwale.

⁸Hayga coo yañ de raw je maga haç' go we no, nen maga solay maga go de ngaäge mo ta' poë do äe gaa no, aè joñ ge nen woge de äe pel je sië jag no, nen maga aè mo ngaä fen maga se de äe ti eegre de see äe.

⁹Hayga aà yañ diñ horog wo, maga aè go nen joñ siigi jag de äaara ne Manwur no, horog ma honla äuy maga aè haçn ge go ne Manwur mono, joñ ge diñ fen ma bay ëage.

¹⁰Aà joñ ge nen cooge äe de horog ma tigriñ gaè. Aà kol ge horog ma de wore ti ngeel ma de bay wore gaa, kol ma debay wore ti ngeel ma de wore gaa lay. Werga hayga aè coo horog we ti ngeel ma tigriñ no, aà wo äog äuy joñ ge wo bay ëage, maga aè nduu coo lan de äe, de maga aè hay nduu cooge äe mo lay.

¹¹Hayga aà yañ wo diñ horog ma de demge ga aè joñ fen sii jag de äaara ne Manwur gaa no, aè joñ nen nduugi de horog ne je sië jag no.

¹²Je sië jagn joñ ge nen ngaä fen äe no, sen diñ see maga aè joñ ge de wore noga debay wore, day je äen kal joñ ge do maga je sië jagn ngaän ge ne hen do sen no mono.

¹³Hayga je äen da we ga se coon no, mo maga je sië jagn ngaän ne hen mono, se haç ge ma de dwee äe ni boñ.

¹⁴Hayga jobo haç tiñ äe we go sagsag ti nen ma Manwur no, je sië jagn joñ ge nen ngaä fen äen diñ see maga aè de wore noga debay wore, day aè joñ ge nen joñ ge äe diñ ti jag maga je sië jagn ngaän go mono.

¹⁵Hayga je maga haç tiñ äen go sag sag la waçaç we gaa se fer cooge äe no, fen maga aè hay ngaä ne hen mono se haç ge ma de dwee äe ni boñ, day tiñn fer diñ äe.

¹⁶Hayga jobo haç pay äe we go ga aà go sagsag ti nen ma Manwur no, aè joñ ge nen ngaä fen äen diñ see pur mbere maga aè jo'n ge äil äe ni mono. Solay boo do dwee joñ ge diñ ma coore orje nen mañ klew kiskis swa'a.

¹⁷Hayga aà haç pay äen we go ne Manwuri diñ nen kiñgi ma jubilen tu no, aè joñ ge mbe nen ngaä fen äen ne hen do maga aè no tu no.

¹⁸Hayga aà joñ nen haç pay äen we go diñ blam kiñgi ma jubilen no, je sië jagn joñ ge nen kee poëgen ne hen ti diñ see ngaäa kiñgi maga de gwa'ge mono, haçaç wo kañge äiñ kiñgi jubile maga sen gwa' ge mono, day aà joñ ge nen ferge go see mo maga aè ngaän ge ne hen ti mono.

¹⁹Hayga je maga haç pay äen go la yañ de saçy ferge cooge äe ti no, ti fen maga aè ngaä ge ne hen mono, aà joñ nen haç ma de dwee äe ni boñ, day payn gwa'ge mbe diñ äe.

²⁰Hayga aà fer we yee pay äen gaa, day aè yeen we go ne je ma tigriñ no, aè fer ge cooge äe gaa so.

²¹Wo dayge nen kiñgi ma jubile mono, pay sen joñ ge go diñ ma Manwuri, day kol ge go diñ ma jar sië jag wo, do maga aè go diñ pay maga go de haçge ne Manwur ma tum nono.

²²Hayga jobo haç pay maga se hay yeen le yeege we go ne Manwur sag sag no, ga bay we diñ nen pay ma äe wa no,

²³Je sië jagn joñ nen ngaä fen äen ne hen ti diñ ma woge kañge see kiñgi jubile ma peln wo mono, day je sen joñ nen poë fen maga aè ngaä ne hen ti go wursen do ni tu señ do ga aà diñ fen maga hay go de haçge ne Manwur nono.

²⁴Nen kiñgi jubile mono, payn joñ nen ferge do je maga aè hay yeen do äe mono, je maga payn hay diñ ma äe mono.

²⁵Ngaäge feçeçre maga nday ngaärage mo äuy no, joñ ge wo diñ de solay maga aè joñ joñre de äe ti ngeel ma bay äagn mono, ga solay äen boñ poçoçre äe nen gram hwal mono.

Waçaçre haçge ma wer sar sar wo

²⁶Jobo ma yoo äay bay de faage ma joñ sii jag go de mbarga horog äe wa, werga jag weere wo go diñ ma Manwur mono, sen diñ wer maga aè wo diñ jag weere mono. Mo hay ba diñ daèy, weesam, aà diñ ma Manwuri.

²⁷Hayga aà yañ diñ horog maga de demge no, aè joñ ge nen cooge äe diñ see ngaäa fen maga ndo ngaä ge mono, blam äe ndo haç ge ma de dween äe ni boñ. Hayga aè fer we cooge äe gaa no, aè yeen ge go diñ see yoo äe maga aè ngaä ne ge mono.

²⁸Maysela äuy maga jobo haçn ge go ne Manwur sag sag ma tum mono, sen jobo fer ge cooge äe gaa, aè yeen go gaa lay. Ko aà mo hay ba diñ je tabay, diñ horoge, mo hay ba diñ pay maga aè hoon ti tabuli, maysela äuy maga nday haçn ge go me ma tum mono, joñ ge go diñ ma Manwur hala äuy tu.

²⁹Je tabay ma honla äuy maga aè haçn we go me ma tum no, aà fer ge äo'ge äe gaa so, say aè 'warn go.

³⁰Dim feçeçre maga aè jeeë ra nen sim mo äuy no, hayba diñ le'ge koore wo, wo diñ ma Manwuri. Aà diñ fen maga go de haçge ne Manwur sagsag ti nene.

³¹Hayga jobo waçaç we ga se fer coo dim mo se po no, mo sen dwee se äo' wo ciñ jag äe ni boñ.

³²Ma dim ma horog wo mono, aà yañ diñ fii noga daèy laybla no, ndo kee ra, maga ndo coñ graw ti äe ma de hwal mono, sen joñ ge go diñ ma Manwur sagsag ti nen sare.

³³Aè joñ ge nen koh horogn ga aà na de wore yawla debay wore yawla gaa, aè coon ge gaè. Hayga jobo coo horog we de ma tigriñ no, aà joñ ge wo go äuy diñ feçeçre ma bay äage, day aè coo ge ra gaa so.

³⁴Mo lag wo diñ jag liñgi maga Manwur haç ra ne Moyis ne jar Israyel wo ciñ ti huuli ma Sinay mono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO

KEEGE JAR ISRAYEL WO 1

JAR ISRAYEL WO TI PUULI MA SINAY NO

Keege ma tañgu maga aè kee jar Israyel wo ti äiïïni mono

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis ti puuli ma Sinay äil Tiñ Yiñgi de Baan wur naw ma tañgun nen few ma de äog no, nen kiñgi ma de äogn blam laage äaara le go Ejipte mono.

²AÀ ga: Kee wee ngaäa tayge weere Israyel wo ti moobe äaara, liñ ni pan äaara, wosela äuy maga tware day go caw nen durgi mono.

³Tiïï wer ti kiñgi kaawa' raw wo ciñ, je Israyel maga go nen durgi mono, nday joñ ge nen kee rage de AËron go ti carge äil äaara taë taë.

⁴Nday baa ge jobo boñ ti äiïïni ma honla äuy, je ma pel ti feele mani paçaçre äaaran wo no.

⁵Mokay diñ ëu jar maga lag ge wo see äay ni mono. Ma Ruben: Diñ Elitsur, je ni Sedewur no,

⁶Ma Simeyoñ: Diñ Selumiyel, je ni Surisadday no,

⁷Ma Juda: Diñ Nakson, je ni Amminadab no,

⁸Ma Isakar: Diñ Netanaeel, je ni Suwar no,

⁹Ma Sabulon: Diñ Eliyab, je ni Helon no,

¹⁰Ma jar ni Josef wo, ma Efrayim: Diñ Elisama, je ni Ammihud no. Ma Manase: Diñ Gamliyel, je ni Pedatsur no,

¹¹Ma Benjame: Diñ Abidan, je ni Gidewni no,

¹²Ma Dañ: Diñ Ahiyeser, je ni Ammisadday no,

¹³Ma Aser: Diñ Pagiyel, je ni Okran no,

¹⁴Ma Gad: Diñ Eliyasaf, je ni Deuwel no,

¹⁵Ma Neftali: Diñ Ahira, je ni Enan no.

¹⁶Mo lag diñ jar maga aè ëe ra le yoo ngaäa no, ga wo diñ wañre ma ti äiïïni mani paçaçre äaaran wo no, ga wo diñ wañre, maga wo de lagge waçë waçaçre jar ndar ndare.

¹⁷Moyis wo de AËron kal wo hoo jar maga aè hay ëe ra go de ëu äaara mono,

¹⁸day kal wo ëe tayge ma äuyn nen naw ma tañgun äil few ma de äog no. AÀ Kal wo car äil äaara go ti ceçw äaara, ti feele äaara, liñ ni pan äaara wo. AÀ kee wosela go caw äuy, tiïï wer ti kiñgi ma do äog ka' fer ciñ.

¹⁹Moyis kal kee rage ti puuli ma Sinay do maga Manwur hay waçaṇ go ne hen nono.

²⁰Ti Ruben jag mbarga mani Israyeln mono, ti äïjïni mani äe no, ti kaçaṇge äaara no, äi feele äaara, aè kee wosela go caw de äaale äe de ëu äe tïjï wer ti kiṅgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo go nen durgi mo äuy.

²¹Jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Ruben hay wo äuy, ndar do naa ti hiira' de kiskis dwee.

²²Ma jar ni Simeyoñ wo, ti kaçaṇge mani äaara no ti moobe äaara, äi feele äaara, jar maga aè kee ra ga wosela caw de äaale äe de ëu äe, werpiiri maga tïjï wer ti kiṅgi do äog ka' raw ciñ ga hay wo nen durgi mono,

²³jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Simeyoñn hay wo äuy ndar do dwee ti kaawa' de kiskis swa'a.

²⁴Ma jar ni Gad wo, aè kee ra ti feele äaara, ti ceṇw äaara, ti kaçaṇge äaara, aè kee ra de ëu äaara tïjï wer ti kiṅgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

²⁵Jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Gadn hay wo äuy ndar do naa ti dwee de kiskis hiira'a ti äe do dwee.

²⁶Ma jar ni Juda wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaṇge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara tïjï wer ti kiṅgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

²⁷Jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Judan hay wo äuy ndar do renam ti naa de kiskis hiira'a.

²⁸Ma jar ni Isakar wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaṇge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara tïjï wer ti kiṅgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

²⁹Jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Isakarn hay wo äuy ndar do dwee ti naa de kiskis naa.

³⁰Ma jar ni Sabulon wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaṇge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara tïjï wer ti kiṅgi do äog raw ciñ, jar maga wo nen woge durgi mo äuy no.

³¹Jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Sabulonn hay wo äuy ndar do dwee ti renam de kiskis naa.

³²Ma jar ni Josef wo, jar ni Efrayim wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaṇge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara tïjï wer ti kiṅgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

³³Jar maga aè kee ra ti äïjïni mani Efrayimn hay wo äuy ndar do naa de kiskis dwee.

³⁴Ma jar ni Manase wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaçge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara tĩĩĩ wer ti kiĩgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

³⁵Jar maga aè kee ra ti äĩĩĩni mani Manasen hay wo äuy ndar do swa' ti äog de kiskis äoge.

³⁶Ma jar ni Benjame wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaçge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara, tĩĩĩ wer ti kiĩgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

³⁷Jar maga aè kee ra ti äĩĩĩni mani Benjamin hay wo äuy ndar do swa' ti dwee de kiskis naa.

³⁸Ma jar ni Dañ wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaçge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara, tĩĩĩ wer ti kiĩgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

³⁹Jar maga aè kee ra ti äĩĩĩni mani Dañ hay wo äuy ndar do hiira' ti äog de kiskis renam.

⁴⁰Ma jar ni Aser wo, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaçge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra tĩĩĩ wer ti kiĩgi do bog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

⁴¹Jar maga aè kee ra ti äĩĩĩni mani Asern hay wo äuy ndar do naa ti boñ de kiskis dwee.

⁴²Ti jar ni Neftali wo mono, aè kee ra ti feele äaara, ti kaçaçge äaara, ti moobe äaara, aè kee ra de ëu äaara, tĩĩĩ wer ti kiĩgi do äog raw ciñ, jar maga hay wo nen durgi mo äuy.

⁴³Jar maga aè kee ra ti äĩĩĩni mani Neftalin hay wo äuy ndar do dwee ti swa' de kiskis naa.

⁴⁴Mo ta' diñ jar maga Moyis kee wo ra de AËron de wañre jar ni Israyel ma hwal ti äog wo no. Jobo ma ti äĩĩĩni ma honla äuy hay yoo äaara ni boñ boñ äuy.

⁴⁵Jar Israyel maga aè kee ra äuy ti äĩĩĩni äaara, tĩĩĩ wer ti kiĩgi do äog raw ciñ, jar Israyel maga hay wo go nen durgi mo äuy,

⁴⁶jar maga aè kee ra mo äuy hay wo ndar kiskis hiira ti swa' de kiskis dwee ti äe do dwee.

Joñre maga de haçge ne jar Lefid wo do sar mono

⁴⁷Jar Lefid wo liñ ni paçaçre äaara wo lag lag mono aè kee ra gaè.

⁴⁸Manwur fer waçaçre ne Moyis ga:

⁴⁹Ndo kee ge äĩĩĩni maLefidn gaa, aà joñ ge wo de keege yoo jar Israyel wo gaè.

⁵⁰Haç joñre ma äil mburyugn wo de feçeçre tayge jagn ma äil äen äuy ne hara, de feçeçre maga wo ni mo äuy. AÀ soë ge wo mburyugn de feçeçre äen äuy, de joñre äen äuy, lag ge wo de cir ti äe.

⁵¹De maga aè le' rawge we de mburyugn no, ndar ge feçeçre äen go diñ jar Lefid wora. De maga aà oo we no hoo feçeçre äen go gesiñ kne'ge diñ saara. Waare maga ya'ge see äe ge we wo ni no da'ge huli.

⁵²Jar Israyel lag ge wo mono wosela ti ngeel hayle äe, wosela wer kitwal äe, ti ngeel maga saara go de gragge ni mono.

⁵³Ama jar Lefid lag ge wo de cir ti mburyug maga Komrom Sedewan ni mono, nen maga äil äi mo soçoç ne ngaäa jar Israyel wo ti wa. Jar Lefid joñ ge wo diñ jar gor mburyug Sedewan no.

⁵⁴Weere Israyel kal wo joñge ti jag Manwur taw taw do maga aà hay waçaçn ne Moyis nono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 2

Ngeel lagge jarn go ti kañ ti äiñi ni äaara taë taë

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AËron ga:

²Jar Israyel lag ge wo mono wosela wer kitwal äe, ti ngeel ma ti äiñi ni mani äe no. AÀ lag ge wo de cir ti Tiñ Yiñgi de Baa no, go mbeëa ëawa.

³Le nen wer no kay mono, joñ de lagge tañgu pel diñ kañ kitwal mani Juda no, de sode äen wo. Jar maga aè hay kee ra ga wo nen durgi mo äuy, wañ äaara ti äiñi ni mani äaaran joñ ge wo pel äaara. Wañ jar ni Juda wo diñ Nakson je ni Amminadab no.

⁴Ngaäa jar durgi mani äen wo ndar do renam ti naa de kiskis hiira'a, jar maga aè hay kee ra mono.

⁵Ti jeñ äe mono lag ge diñ kañ mani Isakar no. Wañ jar ni Isakar wo diñ Netaneyel, je ni Sowar no.

⁶Ngaäa jar durgi mani äen wo jar ndar do dwee ti naa de kiskis naa, jar maga aè hay kee ra mono.

⁷Blam diñ jar ni Sabulon wo. Wañ jar ni Sabulon wo diñ Eliyab je ni Helon no.

⁸Ngaäa jar durgi mani äen wo ndar do dwee ti renam de kiskis naa, jar maga aè hay kee ra mono.

⁹Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ti kañ mani Judan tay wo äuy ndar kisi de do nenma'a ti hiira' de kiskis naa. AÀ wo diñ jar maga wo de seege pel taw diñ saara.

¹⁰Wo nen aañ ni wacyban no kay mono, joñ ge diñ kitwal kañ ma jar ni Ruben wo de sode äen wo. Wañ jar ni Ruben wo diñ Elitsur je ni Sedewur no.

- ¹¹Ngaäa jar durgi maga aè kee ra hay wo ndar do naa ti hiira' de kiskis dwee, jar maga aè hay kee ra mono.
- ¹²Ti jeñ äe mono joñ ge diñ jar ni Simeyoñ wo. Wañ jar ni Simeyoñ wo diñ Selumiyel, je ni Surisadday no.
- ¹³Ngaäa jar durgi maga aè kee ra hay wo ndar do dwee ti kaawa'a ti äe kiskis swa', jar maga aè hay kee ra mono.
- ¹⁴Blam äe äiñi ni mani Gad no. Wañ jar ni Gad wo diñ Eliyasaf, je ni Reuwel no.
- ¹⁵Ngaäa jar durgi maga aè hay kee ra hay wo ndar do naa ti dwee de kiskis hiira' ti äe do dwee, jar maga aè hay kee ra mono.
- ¹⁶Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ti kañ mani Ruben hay tay wo äuy ndar kisi ti äe do dwee ti boñ de kiskis naa ti äe do dwee. AÀ see ge wo wer jar ma tañgun wo tu diñ saara.
- ¹⁷Blam äe Tiñ Yiñgi de Baa rawge de jar Lefid wo de lagge ti gisiëgi kañ ma jar lan wo no. AÀ see ge wo de bag jag de el ti ngeel maga aà lag ge wo ni mono, wosela ti sra'ge äe, wer kitwal äaara no.
- ¹⁸Wo nen pel no kay mono, joñ ge diñ kitwal kañ ma jar ni Efrayim wo de sode äen wo. Wañ jar ni Efrayim wo diñ Elisama je ni Ammihud no.
- ¹⁹Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ni äe hay wo ndar do naa de kiskis dwee, jar maga aè hay kee ra mono.
- ²⁰Ti jeñ äaara ni mo lay no, lag ge diñ kañ ma jar ni Manasen wo. Wañ jar ni Manase wo diñ Gamliyel, je ni Pedatsur no.
- ²¹Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ni äe hay wo ndar do swa' ti äog de kiskis äoge. Jar maga aè hay kee ra mono.
- ²²Blam äe diñ äiñi ni mani Benjamin no. Wañ jar ni Benjamin wo diñ Abidan, je ni Gidewni no.
- ²³Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ni äe hay wo ndar do swa' ti dwee de kiskis naa, jar maga aè hay kee ra mono.
- ²⁴Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ti kañ mani Efrayim hay tay wo äuy jar ndar kisi ti äe nenma' de kisi. AÀ seege wo ti sra'ge ma de swa'n diñ saara.
- ²⁵Wo nen äaño gloñhwede no kay mo lay no, joñ ge diñ kitwal kañ ma jar ni Dañ wo de sode äen wo. Wañ jar ni Dañ wo diñ Ahiyeser, je ni Ammisadday no.
- ²⁶Ngaäa jar durgi maga aè hay kee ra ni äe hay wo ndar do hiira' ti äog de kiskis renam, jar maga aè hay kee ra mono.
- ²⁷Ti jeñ äaara ni mo lay no joñge diñ kañ ma jar ni Aser wo. Wañ jar ni Aser wo diñ Pagiyel, je ni Okran no.

- ²⁸Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ni äe hay wo ndar do naa ti boñ de kiskis dwee.
- ²⁹Blam äe diñ äiïjini mani Neftali no. Wañ jar ni Neftali wo hay diñ Ahira, je ni Enan no.
- ³⁰Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ni äe hay wo ndar do dwee ti swa' de kiskis naa, jar maga aè hay kee ra mono.
- ³¹Ngaäa jar durgi maga aè kee ra ti kañ mani Dañ äuy baa wo jag ndar kisi ti äe do dwee ti renam de kiskis hiira'a. AÀ seege wo blam wer kitwal äaara no.
- ³²Mo lag diñ jar Israyel maga aè kee ra ti äiïjini mo so no. Jar maga aè kee ra ti kañ äaara de jar durgi äaaran wo. AÀ hay wo äuy ndar kiskis hiira' ti äe swa'a, de jar kiskis dwee ti äe do dwee.
- ³³AÈ kee jar Lefid wo yoo jar Israyel wo ni gaa do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.
- ³⁴Jar Israyel see wo wer waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono. Diñ dosen ga aà lag wo ti kañ wer kitwal äaara. Day diñ dosen ga aà see wo, wosela ti moobe äe ti feele ni äe.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 3

Joñre maga jar Lefid wo nen joñ rage mono

- ¹Mokay diñ ceçw mani AÈron wo de Moyis ti wur maga Manwur fer waçaçre ne hara ti huuli ma Sinay mono.
- ²Mokay diñ ëu jar ni AÈron wo: Nadab, jag mbarga no, Abihu, Eliyasar wo de Itamar.
- ³Mokay diñ jar ni AÈron maga aè kaa noo go ne hara ti ga aà wo diñ jar sië jag ti ngeel sië jagn mono.
- ⁴Nadab wo de Abihu da' wo huli le go pel Manwur ti maga aà mañ wo wuu ma waare le pel Manwur ti puuli ma Sinayin mono. Weere äaara hay bay wa. Eliyeser hay joñ wo joñre ti ngeel siigi jagn de Itamar diñ nen do pan äaara AÈron.
- ⁵Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:
- ⁶Ya' äiini maLefidn le, lag ra nen do AÈron je sië jag no, maga aà mo hay ti joñre nen do äe.
- ⁷AÀ joñ ge wo nen seege de joñre maga aè de haçge äe ne hen do koge, de koge taygen äuy pel Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ joñ ge wo nen joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baa no.
- ⁸AÀ joñ ge wo nen ko feçeçre joñre ma äi Tiñ Yiñgi de Baa wo no, de maga sen wo de haçge ne jar Israyel wo do koge mono. AÀ joñ ge wo joñre äi Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁹Ndo haç ge jar Lefid wo ne AÈron de jar ni äe. AÀ joñ ge wo diñ jar maga Israyel wo go de haç rage ne hen sagsag ti nene.

¹⁰Ndo lag ge AÈron wo de jar ni äe maga aà mo ko wo joñre ngeel siëgi jag no. Day waare maga ya'ge see äe we wo ni no, bon äe diñ huli.

¹¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹²Koëa, ndi go de hoo jar Lefid wo yoo weere Israyel wo äuy ti ngeel jag weere wo, jag weere Israyel wo. Jar Lefid joñ ge wo diñ ma äi.

¹³Werga jag mbarga äuy diñ ma äi. Ti wur maga ndi taw jag weere wo le go äi sir Ejipte äuy mono, ndi joñ nen men mani jar Israyel wo äuy ma äi, jag mbarga horog maga biñ tañgu, joñ ge wo diñ ma äi. Ndi diñ Manwuri.

Keege ma tañgu maga aè kee äiñi maLefidn mono

¹⁴Manwur fer waçaçre ne Moyis ti puuli ma Sinay ga:

¹⁵Kee jar Lefid wo ti äiñi äaara, ti moobe äaara. Ndo joñ ge nen kee ma twerpiiri wo, tiñi wer ti few boñ raw ciñ.

¹⁶Moyis kal kee rage ti jag Manwuri, do maga aè hay waçaçn ne hen nono.

¹⁷Mokay diñ ëu jar Lefid wo: Gerson, Kehad wo de Merari.

¹⁸Mokay diñ ëu jar ni Gerson wo, ti moobe äaara: Libni wo de Semey.

¹⁹Jar ni Keha wo ti moobe äaara: Amram, Yitsehar, Hebroñ wo de Usiyel.

²⁰Jar ni Merari wo ti moobe äaara: Mahli wo de Musi. Mo lag diñ jar Lefid wo ti moobe äaara, ti feele äaara.

²¹Moobe mani Libni wo de Semey laa wo le go see Gerson. Sen mo lag diñ moobe ma jar ni Gerson wo.

²²Jar maga aè kee ra, je twar maga tiñi wer ti few boñ raw ciñ mokay, jar maga aè kee ra joñ wo äuy ndar renam de kiskis dwee.

²³Moobe mani Gerson lag wo le wer mburyugn nen pele.

²⁴Wañ jar ni Gerson wo hay diñ Eliyasaf, je ni Lael no.

²⁵Ama ti Tiñ Yiñgi de Baan mono, aè kañ jar ni Gerson wo gor mburyugn wo de oçoçbe äe ma nen äiln wo de ma nen faale no, de oçoçbe ma laage ti äe no, de oçoçbe ma de sa'ge jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

²⁶Oçoçbe ma ti feelen wo de oçoçbe ma jag tiñ feelen wo, go ti mburyugn degarra de ngeel sii jagn äuy, de saale maga aè joñ joñre de äaara mo äuy.

²⁷Kehad diñ je maga moobe mani jar ni Amram wo, moobe mani jar ni Yitsehar wo, moobe mani jar ni Hebroñ wo, moobe mani jar Usiyeln laa wo le go see äe mono. Mo ta' diñ moobe mani jar ni Kehad wo no.

²⁸De maga aè kee ma twerpiiri wo tiji ti few boñ raw ciñ mono, saara joñ ndar nenma' de kiskis hiira' jar maga hay wo gor ngeel ma bay èagn mono.

²⁹Kañ moobe ma jar ni Kehadn lag wo ti jeñ mburyugn wo nen ään ni waçybane.

³⁰Wañ jar ma ti äiji ni mani Keahatn wo diñ Elitsafan je ni Usiyel no.

³¹AÀ haç ne hara koge diñ komrom no, table no, mo ma hag lampa no, ngeel sië jagm wo de feçeçe joñre ma ti ngeel ma bay èagn ga aè joñ joñren ni mono, oçoçe ma jag ngeeln wo de feçeçe joñre äen äuy.

³²Wañ jar Lefid ma kluu äuy hay diñ Eleyasar je ni AÈron je sië jag no. AÀ diñ je maga jar ma ko ngeel ma bay èagn hay wo nen do äe.

³³Merari diñ je maga moobe mani Mahli no, moobe mani Musi no, laa wo le go see äe. Mo lag diñ moobe mani jar ni Merari wo no.

³⁴Jar maga aè kee ra tiji wer ti few boñ raw ciñ mokay hay wo ndar hiira' de kis äoge.

³⁵Wañ jar ma ti moobe ma ti äiji ni mani Merarin hay diñ Turiyel je ni Abihayil no. Kañ ma äaaran hay ti jeñ mburyugn nen ään gloñhwede.

³⁶AÈ lag jar ni Merari wo ko plañse mburyugn wo de koo äe ma lamma lamman wo, de gefay äe ma kiñkiñ wo no, de kray äen wo no, de feçeçe joñre äen wo äuy maga aà mo gor wora.

³⁷Gefay feelen go ti äe degarra äuy de kray äaaran wo no, de koo ma äal rage no, de saale äaara no.

³⁸Moyis, AÈron wo de jar ni äe, co' wo kañ ma äaaran pel mburyugn nen were, pel Tiñ Yiñgi de Baan wo nen ään were. AÀ hay wo ko ngeel ma bay èagn maga de haçe ne weere Israyel wo do mono. Waare maga ya' we le ni no, bon äe diñ huli.

³⁹Jar Lefid wo äuy maga Moyis kee wo ra de AÈron ti jag Manwur ti moobe äaara tiji wer few boñ raw ciñ mono, wo äuy ndar do äog ti boge.

Waçaçe cooge jag weere wo

⁴⁰Manwur wii Moyis ga: Kee jag weere ma twerpiiri ma yoo jar Israyel wo, tiji wer ti few boñ raw ciñ, bag jag äaara ti ëu äaara.

⁴¹Ndo far ge nen jar Lefid wo go sar maga aà mo hay wo diñ ma äi Manwuri, ti ngeel jag weere mani jar Israyeln wo. Ndo haç ge horog mani jar Lefidn wo go me dosen no lay, ti ngeel jag weere horog mani jar Israyel wo no.

⁴²Moyis kal kee jag weere ma yoo jar Israyeln wo äuy do maga Manwur hay waçaçn go ne hen nono.

⁴³Jag weere ma twerpiiri maga aè kee ra de ëu äaara tiji wer ti few boñ raw ciñ mokay hay joñ wo ndar do äog ti äog de kiskis äog ti äe do renam ti swa'a.

⁴⁴Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

⁴⁵Hoo jar Lefid wo ti ngeel jag weere mani jar Israyeln wo, horog mani jar Lefin wo ti ngeel horog mani äaara no. Jar Lefid joñ ge wo diñ jar ma äi. Ndi diñ Manwuri.

⁴⁶Jag weere jar ni Israyel maga gwa'ge wo go ni de dañ jar Lefid wo pur kiskis äog ti äe do renam ti swa' mono,

⁴⁷ndo hoo ge solay do swa' go ti wosela caw. Ndo hoon ge diñ do maga aè de joñge äe ti wur sen ti ngeel ma bay äagn nono, ga boñ mañ klew gram hwale.

⁴⁸Ndo haç ge solay sen ne AÈron wo de jar ni äe, ma coo jar maga wo dedañ jar Lefid maga wo go de cooge mono.

⁴⁹Moyis kal hoo solay ma coo jar maga wo wo pel ni pur ma coo jar Lefid wo mono.

⁵⁰AÀ hoo solay jag weere jar Israyel wo no: Solay boo ndare de kiskis swa' ti äe do hiira' ti dwee, do maga aè keen ti ngeel ma bay äagn nono.

⁵¹Moyis kal haç solay cooge sen ne AÈron wo de jar ni äe ti jag Manwuri, do maga Manwur hay waçaç ne Moyis nono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 4

Joñre maga wo de haçge ne moobe ma Lefin wo do mono a. Ceçw mani Kehad no

¹Manwur fer waçaçre ne Moyis wo de AÈron ga:

²Baa jag jar ni Kehad wo yoo jar Lefid wo, ti moobe äaara, ti feele äaara.

³Tiñi wer ti kiñgi do swa' raw ciñ wo kañge do dwee, jar maga wo de kaçaçge ma joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mono.

⁴Joñre jar ni Kehad wo ti Tiñ Yiñgi de Baan mokay no: AÀ diñ ti mo maga bay äag has debañ no.

⁵De maga kañn raw mono, AÈron budgi oçoçbe ma car nen ngeel wo no.

⁶Day aà kuu gi wo komrom waçaçre tayge jag no, aà blar ge hoçoçge ceçeç dofeçeç ne hen faale, laage wo oçoçbe maga go de seçeç cuuwa ne hen ti, blam aà her ge wo koore äe ma lamma lamman ne hen ti.

⁷AÀ blar ge wo oçoçbe ma de seçeç cuuwa ne table hole peçeç maga go sag sag ti. Ndo laa ge gosoñge äen wo ne hen ti, kopre äen wo, weere haçaçre yii äen wo, hole peçeç maga ni lag tum mono joñ ge ni lage.

⁸AÀ blar ge wo oçoçbe ma de seçeç yiñyiñ ne hen ti, day kuu wo hoçoçge ceçeç dofeçeç ne hen faale, blam aà her ge koo table ma lamma lamman ni.

⁹AÀ hoo ge wo oçoçbe ma de seçeç cuuwa, laage wo ne mo ma her lampa ma ler ngeeln ti, de feçeçre ma tagge äen wo no, feçeçre ma yaçë saçaçge äen wo no, de feçeçre ma kag noo äen wo äuy, de feçeçre joñre äen wo.

¹⁰AÀ laan ge wo de feçeçre äen wo äuy äil hoçoçge ceçeç dofeçeç blam äe aà kañ ge wo ciñ ti mo ma kañ feçeçre no.

¹¹AÀ blarge wo oçoçbe ma de seçeç cuuwa ne ngeel sië jag ma de joñge de boo biñnin ti, day kuuge wo hoçoçge ceçeç dofeçeç ne hen faale, blam äe aà her ge wo koore ma lamma lamman wo ni.

¹²AÀ hoo ge wo feçeçre joñre maga aè joñ joñre de äaara ti ngeel ma bay äagn mo äuy, laa ge wo oçoçbe ma de seçeç cuuwa ne hen ti, day kuu wo hoçoçge ceçeç dofeçeç ne hen faale, blam äe kañ gewo ti mo ma kañ feçeçre no.

¹³AÀ tor ge wo saçaçge ma ti ngeel sië jagn go, day blar wo oçoçbe ma de seçeç burbur ne hen ti.

¹⁴AÀ laa ge wo feçeçre joñre äen wo äuy ti äe ni. Sweèe wo, fursed wo, peln wo, gesaçaçgen wo, feçeçre joñre ma ti ngeel sië jagn wo äuy, aà blar ge wo hoçoçge ceçeç dofeçeç ne hen faale, blam äe aà heer ge wo koore ma lamma lamma ma ti ngeel sië jagn wo ni.

¹⁵Blam maga AÈron wo de jar ni äe taw wo kuu mo maga sen bay äag we go de feçeçre ma ti ngeel ma bay äagn we go äuy no, jar ni Kehad nduu gi wo de maga kañ de rawge mono, ma soë rage. AÀma aà du'ge wo mo ma bay äagn gaa, werga aà huë gi wo go. Mokay diñ joñre maga jar ni Kehad soën ge wo ti Tiñ Yiñgi de Baan mono.

¹⁶Eleyasar je ni AÈron je sië jagn mo lay no, noo mo ma her lampa no, noo ma foçoçre no, haçge ma tumtum no, noo ma kagge ti no, joñge wo nen do äe. Mburyugn äuy de feçeçre ma äil äe no, ngeel ma bay äagn de feçeçre joñre äen äuy joñ ge wo nen do äe.

¹⁷Manwur fer waçaçre ne Moyis ga:

¹⁸Joñ wee nen maga jar ni Kehad mo naa wo go yoo jar Lefid wo wa.

¹⁹Joñ wee mo ma kay ne hara maga aà mo hay wo suggi, aà mo huë wo go wa. De maga aà ya' wo we äiñ mo ma bay äag has debañ no, AÈron a ge wo de jar ni kañ wosela ti ngeel joñre äe ma ti äe no.

²⁰AÀ laa ge wo wo ma ko nen ëuwa ti ngeel ma kuu feçeçre ma bay äagn wo gaa, werga aà huë gi wo go.

b. Ceçw mani Gerson no

²¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²²Bag jag jar ni Gerson wo lay, ti moobe äaara, ti feele äaara.

²³Ndo joñ ge nen kee rage, tĩĩ wer ti kiñgi do swa' raw ciñ haçaç wo kañge do dwee, jar maga wo de kaçaçe ma joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mo äuy.

²⁴Mokay diñ joñre maga de haçe ne moobe ma jar ni Gerson wo do, ngeel joñre maga de kañge ne hara ti mono.

²⁵AÀ soëge wo oçoçe ma baa mburyugn wo de oçoçe ma baa Tiñ Yiñgi de Baa no. Oçoçe ma laage ti äen wo de hoçoçe ceçeç dofeçeç ma lagge ciñ ti äen wo no, oçoçe ma de sa'ge jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

²⁶Oçoçe ma ti feelen wo de oçoçe ma de sa'ge jag tiñ ma kalge wo ti feele no, go ti mburyugn degarra äuy wo de ngeel sië jag no, saale äaaran wo de feçeçe joñre äaara maga wo ni mo äuy. AÀ joñ ge wo joñre maga aà joñn ni mo äuy.

²⁷Joñre maga jar ni Gerson joñ ge wo mo äuy aà joñge wo diñ ti jag AÈron wo de jar ni äe. Joñre maga de kañge ne hara ti ma joñge mo äuy. Feçeçe maga aà soën wo mo äuy nday haç ge ra ne hara do koge.

²⁸Mokay diñ joñre maga jar ma ti moobe mani Gerson joñn ge wo ti Tiñ Yiñgi de Baa no, de maga aà wo nen do Itamar je ni je sië jag AÈron mono.

c. Ceçw mani Merari no

²⁹Ndo kee ge jar ni Merari wo ti moobe äaara, ti feele äaara.

³⁰Ndo kee ge ra, tĩĩ wer ti kiñgi do swa' raw ciñ wo kañge kiñgi do dwee, jar maga wo go de kne'ge de el nen joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mono.

³¹Mokay diñ feçeçe maga aà wo nen ko rage ti ngeel joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mono. Plañse mburyugn wo no, koore äe ma lamma lamman wo no, gefay äe ma kiñkiñ wo no, de kray äen wo no.

³²Gefay ma kiñkiñ maga wo go de cirgi ti feelen mono, kray äaaran wo, koore ma äal ragen wo, saale äaaran wo, de feçeçe joñre äaara maga wo ni mo äuy. Nday haç ge feeçeçe maga aà wo nen ko rage ne hara de ëu maga aà mo ko wo ra.

³³Mokay diñ joñre maga jar ma ti moobe mani Merarin joñn ge wo ti Tiñ Yiñgi de Baan mo äuy, nen do Itamar je ni je sië jag AÈron no.

Keege Jar Lefid maga wo ti joñre mono

³⁴Moyis, de AÈron wo de wañre taygen wo, kee wo jar ni Kehad wo ti moobe äaara, ti feele äaara.

³⁵Jar maga kiñgi äaara tĩĩ wer ti kiñgi do swa' raw ciñ wo kañge do dwee, ga hay wo de kaçaçe ma joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mo äuy no.

³⁶Jar maga aè kee ra ti moobe äaaran hay wo ndar äog de kiskis renam ti äe do dwee.

³⁷Mo ta' diñ jar ma ti moobe mani Kehad maga aè kee ra, jar maga hay wo joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baa mo äuy no. Moyis kee wo ra de AËron ti jag Manwur nen do Moyisi.

³⁸Jar ni Gerson maga aè kee ra ti moobe äaara, ti feele äaara,

³⁹tijj wer ti kiñgi do swa' raw ciñ wo kañge do dwee, jar maga hay wo de kaçaçe ma joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mo äuy.

⁴⁰Jar maga aè kee ra ti moobe äaara, ti feele äaara hay wo äuy ndar äog de kiskis hiira' ti äe do swa'a.

⁴¹Mo ta' diñ jar ma ti moobe mani Gerson maga aè kee ra mo äuy ga hay wo joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mono. Moyis kee ra wo de AËron ti jag Manwuri.

⁴²Jar maga aè kee ra ti moobe mani Merarin ti moobe äaara ti feele äaara,

⁴³tijj wer ti kiñgi do swa' raw ciñ wo kañge do dwee jar maga hay wo de kaçaçe ma joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baan mo äuy.

⁴⁴Jar maga aè kee ra ti moobe äaara hay wo ndar swa' de kiskis äoge.

⁴⁵Mo ta' diñ jar ma ti moobe mani Merarin wo, maga aè kee ra mono. Moyis kee wo ra de AËron ti jag Manwuri, nen do Moyisi.

⁴⁶Jar Lefid maga Moyis, AËron wo de wañre jar ni Israyel wo ti moobe äaara, ti feele äaara,

⁴⁷tijj wer ti kiñgi do swa' raw ciñ wo kañge kiñgi do dwee, jar hay wo de kaçaçe ma laage ti peelee ma soëge ti Tiñ Yiñgi de Baan mono,

⁴⁸jar maga aè kee ra äuy hay wo ndar nenma' de kiskis dwee ti äe do nenma'a.

⁴⁹AË kee ra ti jag Manwur nen do Moyisi, de ngaäge joñre maga de kañge ne wosela ti ne hene. AË kee ra do maga Manwur hay ngaän go ne Moyis nono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 5

Waçaçe ndarge jar maga wo de demge go

¹Manwur fer waçaçe ne Moyis ga:

²Wii jar Israyel wo ga aà mo nii wo jar ci wo go ti kañ no, de jar ma de colëo wo, noga je maga kol go de meyeëe do huli mono.

³Je twar noga waçy, nday niigi wo go faale kañ no, nen maga aà mo dem kañ maga ndi de hayle ti holañ ni mo go wa.

⁴Jar Israyel kal wo joñge do sen nono, aà nii wo ra wo go faale kañ no. Jar Israyel joñ wo do maga Baa waçaçe ne Moyis nono.

Waçaçe kne'ge ree ma ti holañ jare

⁵Manwur fer waçaçre ne Moyis ga:

⁶Fer waçaçre ne weere Israyel wo: De maga je twar noga waçy joñ älagge we see je tabay maga diñ älagge po mbe so maga koln diñ je debay yaçaç jag Baa, koln diñ je joñ älagge no.

⁷Aà äoëge jag go ti älagge maga se joñn mono, fen maga se joñn see je sen de älagge lam no, se haç wer äe ni dwee, kal haçge äe ne je maga se joñ älaggen see äe mono.

⁸Hayga je sen la bay we de je ooge ti ngeel äe nen maga aè haç mo maga aè da'n le ti faage ma bay ngar la ne hen wa no, mo sen joñ ge diñ ma Manwuri, de gamla porge maga aà haçn ne je sië jagn maporge go ti je joñ älaggen mono.

⁹Feçeçre haçge maga jar Israyel far wo ra go ma haçge mo äuy joñ ge wo diñ ma je sië jag maga aè haçn ne hen mono.

¹⁰Mo maga wosela haçn go sag sag mono, joñge diñ äe, day maga aà haçn go ne je sië jagn mono, joñge diñ ma äe lay.

Jag liñgi ti waçy maga war äe yañ eiggi ti äe ga aà joñ yañ suëgi de jar mono

¹¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹²Fer waçaçre ne jar Israyel wo wii ra ga: Hayga waçy jobo ngië faale we ne hen bay we yaçaç jag äe wa no,

¹³hayga je tigriñ yañ suëgi de äe ga war äen la kon we gaa no, hayga aà kañ äag we ne see äe see freñ ga je ma joñ sedewa äe bay wa, ga aè baan we do ni ga no,

¹⁴diñ ga aà äagn na äagge no. Aà yañ joñge mono warn kal baa äil go de hun see waçy äe, maga kañ äag go see äe. Hayga aà baa äil we go de hun see waçy äe diñ ti ngeel dekoë ni paga waçyn bay de kañ äag see äe wa no,

¹⁵blo sen joñ nen woge de waçy äe ne je sië jag no, kal haç mo sii jag maga aà nen haçge äe mono, ga diñ coo coore Orje nen klew swa'a. Day aà jwedge noo ti äe gaa, jwed fen foçoçre no añañs ni gaa lay, werga aà diñ haçge huni, haçge hun maga fer eig ti ti waçaçre mani ndañ gaè.

¹⁶Je sië jagn joñge nen ya' waçyn le day joñge nen ooge äe deele pel Manwuri.

¹⁷Je sië jagn kal äa bii ma bay äag ti gesaçaçge. Aà kal hoo äurgi le äi mburyug no kal laage äe nen bii no.

¹⁸Je sië jagn kal oo waçyn deele pel Manwuri, kalge men ti äe go de koëe, haç fen sië jag eiggi ti äen ne hen do, fen si jag hun no. Je joñ feçeçre sië jagn joñge de bii ma glagn do lay, bii faëge no.

¹⁹Je sië jagn joñ ge nen wii waçyn ga aà mo haç' go, aà wiin ge ga: Hayga jobo bay we de suli de äo wa, day hayga de maga ndo nen do war äo ndo bay we de dem see äo wa no, daga bii ma glagn maga joñ faëge mo kol mo diñ je bay joñ ree po.

²⁰Day hayga de maga ndo na diñ nen do war äo so mono, ndo yañ de ngië faale day raw we dem see äo, hayga je tigrin maga bay diñ war äo wa su we de äo lay no,

²¹Je sië jagn kal joñge ga waçyn mo haç' go de haç'ge ëe mopo ti see äe, day kal waçaçge ga: Daga Manwur mo faë mo go de haç'ge yoo jar äon wo, daga Manwur mo ged mo go, mo caa äil äo go,

²²bii maga nduu de faëge mo kal wo äil äo, mo caa äil äo go, mo ged mo go. Waçyn kal waçaçge ga Amen! Amen!

²³Je sië jagn kal yer waçaçre faëge sen wo äil kefdere, day kal tagge äe go de bii ma glag no.

²⁴Aà kal joñ ge ga waçyn mo joo bii ma glag maga joñ faëge mono, day bii ma age de faëgen kal ge wo äil äe ma joñ ree.

²⁵Je sië jagn yaçaçge fen sii jag hun le do waçy no, day joñge nen fië see äe ma haç mopo ne Manwur no, day kalge woge de äe ti ngeel sië jag no.

²⁶Je sië jagn kalge hooge see fen sii jag do mbag kal roë sen ti ngeel sië jagn ma ëig ti. Diñ blam sen ga aà joñge nen haç biin ne waçy no.

²⁷De maga aà haç biin we go ne hen haç no, hayga aà hay dem see äe we, hay yaçaç jag war äe we gaa no, bii ma age de faëgen kal ge wo äil äe, joñ ree ma glag yañ wo äil äe ni. Äil äe caa ge go, se ged ge go day joñ yañ go de faëge yoo wer ma äen wo no.

²⁸Day hayga waçyn bay we de dem see äe wa no, aà yañ go de yogge lay no, aà joñ yañ diñ je bayree ti, day aà biñ yañ.

²⁹Mokay diñ jag liñgi ti huni, ti maga waçy wer eegre war äe ye' kal ngië faale raw dem see äe mono,

³⁰day ti maga hayga war waçyn baa äil we go de hun kal joñ hun we see waçyn mono. Je sië jagn kal oo waçyn pel Manwuri, day kal bag wer jag liñgi ma kay äuy ti äe.

³¹Waçaçre sen la joñge ti war äe gaa, ama waçyn joñge nen soë poçoçre älagge äe no.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 6

Jag liñgi ti jar maga wo de saçy joñ nasiriyade

¹Manwur kal fer waçaçre ma kay ne Moyis, day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ni ndo wii ra ga: De maga je twar noga waçy caa see äe we go de jar lan wo ma haç'ge go ga se joñ Nasiriyade nen maga se mo hay go sag sag ma Manwuri no,

³AÀ joñ ge nen ëaw see äe see yii wo de feçeçe ma de jiigi de eegre wo. AÀ joo ge finegre ma de joñge de yii gaa, joo ge finegre ma de joñge de mo ma de jiigi de eegre gaè. AÀ joñ ge nen joo mo jooge maga de joñge de le'ge tlalum gaa, day àa ree ge le'ge tlalum ma depačy gaa, ree ge ma de heege gaa lay.

⁴De wur maga àa de ma joñ nasiriyad äen mo caw äuy no àa joñ ge nen ree mo maga àa le see tlalum gaa hase, le ti mbere äen ka' le' go ti flegre ma faale le'ge äe no

⁵De wur maga àa go de haç'ge ma joñ nasiriyad äen mo äuy no, àa du'gi sañ mo ceçeçti ti äe gaa, haçaç naw maga àa hay ngaä ra ga se mo hay go diñ ma Manwur sagsag ti nen mono le' wo jag go. AÀ joñ ge bay ëage, àa men ge mbe riñ äe jawge haçy.

⁶De wur äe maga àa go de men see äe ne Manwur mo caw sagsag ti nen äuy no, àa joñ ge nen ya'ge de ngar huli gaè.

⁷AÀ joñ ge nen dem see äe ti huli pan äe, man äe, weegeman äe noga maygeman äe wur huli äaara gaa, werga àa de soë megesee äe go sagsag ti nen ma Baa äen ti äe.

⁸De wur maga àa de ma joñ nasiriyad äen mo caw äuy no, àa joñ ge bay ëag ma Manwuri.

⁹Hayga huli hoo nen jobo we do äiñ äe no, day ti äe maga àa go de megeäe sagsag ti nen kol we go de demge do kay nono, àa joñ ge nen ceçeç ti äe go wur maga àa façaç see äe go mono, àa ceçeç ge ti äe go wur naw ma de renam no.

¹⁰Wur naw ma de nenma'n mono àa nduugi de heënger äoge noga weere kurgudu äog ne je sië jagn ti Tiñ Yiñgi de Baa no.

¹¹Je sië jag sii gi jag de mapo boñ do fen porge go nono, ma lan boñ se joñ ge siigi jag maga àe roë mo äen go äuy de äe lay. AÀ joñ ge nen por demge äe maga hay demn go ti hulin mono. Je maga de ma joñ nasiriyad la façaç ti äe go wursen do kay nono.

¹²AÀ fer ge men wur ma tigriñ go sagsag ti nen ne Manwuri, day àa kalge haç weesam ma kiñgi boñ ma joñ siigi jag ma mañ ree go ne hen ti. Naw maga sen cegaë wo le blam mo deñ sen kee ge wo gaa so, do maga nasiriyad äen hay dem go.

¹³Jag liñgi jar maga wo de ma joñ Nasiriyad mokay no. Wur maga àa taw naw Nasiriyad äen wo go mono, àe joñ nen age de äe jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

¹⁴AÀ joñ nen haç fen sii jag äen ne Manwuri: Weesam ma kiñgi boñ ma bay ëarge see ma joñ siigi jag maga àe roë mo äen go äuy, weelfii ma kiñgi boñ ma bay ëarge see, ma joñ siigi jag go ti älagge, gamla ma bay ëarge see, ma joñ siigi jag tayge.

¹⁵Hoo hole peçeç ma bay defoçoçre no le ti yaçaçge, de gato coo ma legeë de wañge de noo, de galed ma bay defoçoçre no de jwed noo ti, de feçeçre haçge äaaran wo de yii ma wer äaara no.

¹⁶Je sië jag sen wo de äaara pel Manwuri, kal joñ siigi jag go ti älagge wo de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

¹⁷AÀ joñ ge nen joñ siigi jag tayge go de gamla no, wo de hole peçeç ma bay defoçoçre no ma ti yaçaçgen ne Manwuri. Je sië jagn joñ nen haç feçeçre haçgen wo de yii ma wer äaara no.

¹⁸Je maga hay de ma joñ nasiriyad la kal ceçeç ti äe maga hay go de megesagsag ti nen jag Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ hoo ge riñ ti äe maga se hay menn go ta' sagsag ti nen mono, laan ti wuu maga de yaçaçge wer siigi jag taygen mono.

¹⁹Je sië jagn mañ gecer gamla ma de karge no, hoo gaton wo de galed ma bay defoçoçre no ma äil yaçaçgen ni lay, kal laa rage ne je maga hay de ma joñNasiriyadn la do blam maga se go de ceçeç ti äe maga se hay menn go sagsag ti nen mono.

²⁰Je sië jagn kal joñ fijëgi see ma pel Manwur maga aè haç feçeçre ne hen de äe mono. AÀ diñ fen ma bay äag maga diñ ma je sië jag no, de jag jiilin wo de äaale maga aè hay mañ go mono. Blam äe je maga de ma joñ nasiriyad la joñ mbe nen joo yii so.

²¹Mokay diñ jag liñgi ma ti je maga de ma joñ nasiriyade, ga go de haç'ge ga se joñ yañ do sen no mono. Mokay diñ feçeçre sië jag äe maga aà haç ra ma nasiriyad äen mono. AÀ yañ de kaçaçge ma haçge wo ciñ ti äe ni no, sen diñ blam seno. AÀ joñ ge nen baa jag ma nasiriyad äe maga se hay haç' go ga se joñ sen go do maga jag liñgin waçaç go nono.

Waçaçre ma äo' bosa'a

²²Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²³Fer waçaçre ne AËron wo de jar ni äe ga: Nday kañ ge bosa' ne jar Israyel wo ti na do kay nono, nday waçaç ge ne hara ga:

²⁴Daga Manwur mo kañ bosa' ne ndo ti, mo koë ndo!

²⁵Daga Manwur mo ngië nen go lerge mo ti, mo joñ äil de el äen see äo!

²⁶Daga Manwur mo mañ nen äe kañge mo ti, mo haç jam ne ndo!

²⁷Diñ do sen nono, ga aà kañ ge wo ëu äi ne jar Israyel wo, day ndi kañ ge bosa' ne hara ti.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 7

Puspus durgi maga aè haç ra ti ngeel ma bay äag no

¹Wur maga Moyis taw joñre bagge mburyugn go mono, aà kal kaa noo go ne hen ti de feçeçe joñre äen wo äuy, de ngeel sië jagn äuy maga aà mo hay wo go sagsag de feçeçe joñre äen wo äuy ti nene. AÀ kaa noo go ne hara ti maga aà mo hay wo go sag sag ti nene.

²Do kay nono, wañre Israyel maga wo diñ wañre ti feele äaara kal wo age de feçeçe haçge äaara no. AÀ hay wo diñ wañre ma ti äiïni maga hay lag wo pel keegen mono.

³AÀ kal wo nduëgi de feçeçe sië jag äaaran pel Manwuri. Pus ma de mañ fen suli hiira' de blore dere hwal ti äoge, kañ nen ga wañre äog ti pus boñ, wañ ma honla äuy de blodaëy boñ. AÀ kal wo haç rage pel mburyug no.

⁴Manwur fer waçaçe ne Moyis day ga:

⁵Yaçaç feçeçe sen do äaara, nen maga joñ joñre de äaara äi Tiñ Yiñgi de Baa no. Ndo haç rage ne jar Lefid wo, ne wosela see joñre äe.

⁶Moyis kal hoo deren wo de pus wo, kal haç rage ne jar Lefid wo.

⁷AÀ haç pus äog de dere ni naa ne jar ni Gerson wo see joñre äaara no.

⁸AÀ haç pus naa de dere ni nenma' ne jar ni Merari wo see joñre äaara no, nen do Itamar je ni AËron je sië jag no.

⁹Ama, aà haç ne jar ni Kehad wo gaa, do ga aà hay wo äaaran ti joñre feçeçe ma bay äagn wo mono, aà de ma joñwo nen soërage bay äaara.

Kado maga aè haç ra ma tiïi wer joñre ti ngeel joñ sië jag no

¹⁰Wañren nduë wo de feçeçe sië jag ma tiïi wer joñre ti ngeel sië jag no, wur maga aè kaa noo go ne hen ti mono. Wañren nduë wo de feçeçe sië jag äaaran pel ngeel sië jag no.

¹¹Manwur wii Moyis ga: Wañren a ge wo de feçeçe sië jag äaara ma tiïi wer joñre ti ngeel sië jagn mono, nen naw ka' jobo nduu boñ.

¹²Je maga aà de fen sii jag äen wur naw ma tañgun diñ Nason je ni Aminadab no, ti äiïni mani Juda no.

¹³Fen sii jag äe no: Solay boo ti gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew gram kiskis renam, diñ poçoçe fen maga aè ngaä feçeçe de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo go de äagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

¹⁴Boo biñni ti kob ni nen mañ klew gram kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçe no.

¹⁵AÀ baa weedaëy twar le, baa gamla le, baa weesam ma kiñgi boñ le ma joñ fen sii jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

¹⁶De togloñ ni ma joñ siigi jag go ti älagge,

¹⁷de ma joñ siigi jag tayge, dere äoge, gamlara dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag maga Nason je ni Aminadabn a de äe mono.

¹⁸Wur naw ma de äogn mono, Netaneyel je ni Suwar no, wañ ma ti äiñni mani Isakar nduu de siigi jage.

¹⁹AÀ nduu de siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew boñ de nusi, kob boo solay nen mañ klew gram kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

²⁰Boo biñni ni ti kob nen mañ klew gram kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.

²¹AÀ baa weedaèy twar le, baa gamla le, baa weesam ma kiñgi boñ le ma joñ fen sii jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

²²De togloñ ma joñ siigi jag go ti älagge.

²³De ma joñ siigi jag tayge, dere äoge, gamlara dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag maga Netaneyel je ni Suwarn a de äe mono.

²⁴Wur naw ma de swa' mono, kal nduugi diñ wañ ma ti äiñni ma jar ni Sabuloñ wo, diñ Eliyab je ni Helon no.

²⁵Siigi jag äe no: Solay boo ti gesoñge nen mañ klew gram ndar de kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew gram kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

²⁶Kob boo biñni nen mañ klew hwale go de bagge de fen foçoçre no.

²⁷Weedaèy tware, gamla boñ, togloñ boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

²⁸Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

²⁹de ma jon siigi jag tayge jage: Bloore dere äoge, gamlara dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag mani Eliyab je ni Helon no.

³⁰Wur naw ma de naan mono, kal nduugi diñ wañ jar ni Ruben wo, Elitsur je ni Sedewur no.

³¹Siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma äay äagn mono. AÀ wo äog äuy wo go de bagge de coo ma legeë.

- ³²Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale go de baage de fen foçoçre no,
- ³³weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ, ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.
- ³⁴Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,
- ³⁵de ma joñ siigi jag tayge. Bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag mani Elitsur, je ni Sedewur no.
- ³⁶Wur naw ma de dween diñ siigi jag ma wañ jar ni Simeyoñ wo no, Selumiyel, je ni Surisadday no.
- ³⁷Siigi jag äe no: Solay boo ti gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo äog äuy wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo
- ³⁸kob boo biñni nen mañ klew kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.
- ³⁹Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ, ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.
- ⁴⁰Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,
- ⁴¹de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag mani Selumiyel je ni Surisadday no.
- ⁴²Wur naw ma de hiira'n diñ siigi jag ma wañ ma jar ni Gad wo, Eliyasaf je ni Deuwel no.
- ⁴³Fen siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo äog äuy wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo.
- ⁴⁴Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.
- ⁴⁵Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.
- ⁴⁶Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,
- ⁴⁷de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag mani Eliyasaf, je ni Deuwel no.
- ⁴⁸Wur naw ma de renamn diñ siigi jag ma Wañ jar ni Efrayim wo, Elisama je ni Ammihud no,

⁴⁹Siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay ëagn mono. AÀ wo äog äuy wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

⁵⁰Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.

⁵¹Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁵²Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

⁵³de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag mani Elisama, je ni Ammihud no.

⁵⁴Wur naw ma de nenma'a diñ siigi jag ma wañ ma jar ni Manase wo, Gamliyel, je ni Pedatsur no.

⁵⁵Siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay ëagn mono.

⁵⁶Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.

⁵⁷Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁵⁸Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

⁵⁹de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mo kay diñ siigi jag mani Gamliyel, je ni Pedatsur no.

⁶⁰Wur naw ma de kaawa'n diñ siigi jag ma wañ ma jar ni Benjame wo, Abidan, je ni Gideuni no.

⁶¹Siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay ëagn mono. AÀ wo äog äuy wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

⁶²Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.

⁶³Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁶⁴Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

⁶⁵de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag ma Abidan, je ni Gideuni no.

⁶⁶Wur naw ma de hwaln diñ siigi jag ma wañ ma jar ni Dañ wo, Ahiyeser, je ni Ammisadday no.

⁶⁷Siigi jag äe no: Solay boo ti gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo äog äuy wo go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

⁶⁸Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale, go de baage de fen foçoçre no.

⁶⁹Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁷⁰Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

⁷¹de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag ma Abiyeser je ni Ammisadday no.

⁷²Wur naw ma de hwal ti boñ no, diñ siigi jag ma wañ ma jar ni Aser wo, Pagiyej jeni Okran no.

⁷³Siigi jag äe no: Solay boo äi gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a,

⁷⁴kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ poçoçre fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo äog äuy go de bagge de coo ma legeë kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale, go de abagge de fen foçoçre no.

⁷⁵Weedaèy ma twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁷⁶Togloñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

⁷⁷de ma joñsiigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag ma Pagiyej je ni Okran no.

⁷⁸Wur naw ma de hwal ti äogn mono, diñ siigi jag ma wañ ma jar ni Neftali wo, Ahira, je ni Enan no.

⁷⁹Siigi jag äe no: Solay boo ti gesoñge nen mañ klew gram ndar ti äe kiskis swa'a, kob boo solay nen mañ klew kiskis renam, diñ fen maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono. AÀ wo äog äuy go de bagge de coo ma legeë de wañge de noo ma wer haçge no.

⁸⁰Kob boo biñni boñ nen mañ klew kis ti äe hwale go de baage de fen foçoçre no.

⁸¹Weedaèy twar boñ, gamla boñ, sam ma kiñgi boñ boñ ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

⁸²Togloñ boñ ma joñ siigi jag go ti älagge,

⁸³de ma joñ siigi jag tayge, bloore dere äoge, gamlare dwee, togloñre dwee, saçaçre ma kiñgi boñ boñ dwee. Mokay diñ siigi jag ma Ahira je ni Enan no.

⁸⁴Mokay diñ feçeçre haçge maga wañre Israyel haçn wo wur maga aè tĩjĩ wer joñ sii jag ti ngeel ma sië jagn mono, wur maga aè kaa noo go ne hen ti mono. Boore solay ti gesoñge hwal ti äoge, kobre solay hwal ti äoge, kobre boo biñni hwal ti äoge.

⁸⁵Gesoñge boo solay ma honla äuy hay mañ klew gram ndar ti äe kiskis sawa'a, kob boo solay ma honla äuy hay mañ klew kiskis renam, sen äuy kal baa jag klew do äog ti naa. Diñ poçoçre maga aè ngaä feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn mono.

⁸⁶Kobre boo biñni ma hwal ti äog maga wo go de bagge de fen foçoçre no mono, maga boñ mañ klew kis ti äe hwal mono, sen baa wo jag go äuy klew ndare, de kiskis äoge, diñ kelew boo biñni maga aè joñ kobren wo de äe mono.

⁸⁷Ngaäa horog ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono. Bloore dere hwal ti äoge, weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ hwal ti äoge, de feçeçre haçge ma wer äaaran wo. Togloñre ma joñ siigi jag go ti älagge hwal ti äoge.

⁸⁸Ngaäa horog ma joñ siigi jag tayge no: Bloore dere do äog ti naa, gamlare do hiira'a, togloñre do hiira'a, weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ do hiira'a. Mo ta' diñ feçeçre hage maga aè haç ra ma tĩjĩ wer joñ siigi jag ti ngeel sië jagn so, blam maga aè kaa noo go ne hen ti mono.

⁸⁹De maga Moyis hay wo kalge ti Tiñ Yiñgi de Baan mono, aà hay laa geçeçge po le waçaçge ne hen ciñ ti jag komrom maga le go de kañge ciñ ti komrom Sedewan mono, ti holañ kerubeçeç ma äog wo no, maga hay le waçaç waçaçre ne hene.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 8

Waçaçre lagge lapan wo ti ngeel äaara

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²Fer waçaçre ne Aëron day ni ndo wii ne ga: De maga ndo le' her lampan wo we no, lampa ma renam mo joñ wo nen ler ngeel wo go nen pel ngeel mo ma her lampa no.

³Aëron kal joñge dosen nono. Aà her lampan wo nen pel mo ma her lampa no, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

⁴Koëa, mo ma her lampan hay de joñge diñ do kay nono: Aà hay de tooge de boo biñni, le äaale äe gesiñ ka' le' go ti fuëgi äen wo no. Aà hay diñ de boo biñni ma de tooge. Aà hay joñ mo ma her lampa do maga Manwur hay naa nen äe le ne Moyis nono.

Waçaçre lagge jar Lefid wo go sagsagge ti nene

⁵Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

⁶Hoo jar Lefid wo yoo jar Israyel wo ni ndo façaç ra go.

⁷Mokay diñ faage maga ndo façaç ge ra go de äe mono: Jwed bii ne hara see ma façaç älagge, daga aà mo ceçeç wo see äaara go äuy, daga aà mo yog wo oçoçbe äaaran wo go, mo façaç wo go.

⁸Blam äe aà baa ge wo weedaèy ma twar de haçge äe ma de ngaäge de äe no, coo ma legeë de wañge de noo äe no. Ndo baa ge weedaèy twar ma tigriñ ma sii jag go ti älagge.

⁹Ndo joñge nen ya' jar Lefid wo le jag Tiñ Yiñgi de Baa no, day ndo joñ nen tay ngaäa jar Israyel wo.

¹⁰Ndo joñge nen ya' jar Lefid wo le pel Manwuri, day jar Israyel kañge wo do ne jar Lefid wo ti.

¹¹AÈron joñge nen joñ fijëgi see ma haç mopo ne Manwuri, maga jar Israyel mo lag wo jar Lefid wo go me, day aà joñge wo de lagge sag sag ti joñre ne Manwuri.

¹²Jar Lefid kañ ge wo do äaara ti blore deren wo no. Ndo joñ ge de mapo boñ diñ siigi jag go ti älagge, ma lan diñ sii jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwuri, maporge go ti jar Lefid wo.

¹³Ndo joñge nen lag jar Lefid wo deele pel AÈron de jar ni äe, day ndo joñge nen joñ fijëgi see ma haç mopo ne Manwuri.

¹⁴Ndo caage nen jar Lefid wo go yoo jar Israyel wo, day jar Lefid joñge wo diñ äi.

¹⁵Blam sen jar Lefid age wo ti joñre ti Tiñ Yiñgi de Baa no. Diñ do kay nono ga ndo façaçge ra go, day ndo joñ ge fijëgi see ma haç rage.

¹⁶Werga aà wo go äuy sag sag diñ ma äi yoo jar Israyel wo. Ndi hoo ra go ma äi ti ngeel jag weere ma tañgu mani jar Israyeln wo äuy.

¹⁷Werga jag mbarga mani jar Israyel wo äuy diñ ma äi, yoo jar tebere wo do maga yoo horog wo no lay. Wur maga ndi taw jag weere mani jar Ejipten wo go mono, ndi lag ra go diñ ma äi sag sage.

¹⁸Day ndi kal hoo jag Lefid wo ti ngeel jar weere ma yoo jar Israyeln wo äuy.

¹⁹Ndi haç jar Lefid wo ne AÈron de jar ni äe wo yoo jar Israyel maga aà mo joñ wo joñre ne jar Israyel wo ti Tiñ Yiñgi de Baa no, maga aà mo joñ wo nen façaç jar Israyel wo go. Do kay nono bulfuçñ po joñ nen le'ge ne jar Israyel wo ti gaa, de maga jar Israyel ya' wo we see ngeel ma bay äagn mañ no.

²⁰Moyis wo de AÈron, de jar Israyel wo äuy joñ wo see jar Lefid wo de maga Manwur hay waçaç ne Moyis ti äaara nono.

²¹Jar Lefid kal wo façaç see äaara go, yog wo oçoçbe äaaran go. AÀ aron kal joñ fijëgi see ma haç ragen go pel Manwuri, kal porge go ti äaara, ma faa rage go.

²²Blam sen mono jar Lefid kal wo age ti joñre äaaran ti Tiñ Yiñgi de Baa no, nen do AËron wo de jar ni äe, do maga Manwur hay waçaçn ne Moyis ti äaara nono.

²³Manwur fer waçaçre ne Moyis day ga:

²⁴Mokay diñ waçaçre maga waçaç ti jar Lefid wo. Tïjï wer ti kiñgi do äog raw ciñ, je Lefid ma honla äuy joñ nen kalge ti joñre ti Tiñ Yiñgi de Baa no.

²⁵Caa jag ti kiñgi do dwee mo lay no, aà men joñre no, joñ joñren gaa so lay.

²⁶AÀ kayge heçeçre äen wo ti Tiñ Yiñgi de Baa no, ma kne' feçeçre maga wo de haçe ne hara do koge mono. AÀma aà joñge ti joñre gaa so. Ndo joñge see jar Lefid wo na dosen nono, ti mo maga de haçe ne hara do koge mono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 9

Waçaçre ngaäge wur maga aè joñ few Pag de äe

¹Manwur fer waçaçre le ne Moyis ti puuli ma Sinay nen few ma tañgun äil kiñgi ma de äogn blam laage äaara le go äi sir Ejipte. AÀ ga:

²Daga jar Israyel mo joñ wo few Pag ti wur äe ma de ngaäge no.

³Nday joñn ge diñ ti wur ma de ngaäge no, wur naw ma de hwal ti naa äil few sen mo ka' la no, ti holañ ngeel ma de law ma äog wo no. Nday joñge nen joñge äe ti jag waçaçre jag liñgi ma de yerge wo äuy, de jag liñgi ma äod faage seele maga waçe ti äe mo äuy no.

⁴Moyis kal fer waçaçre ne jar Israyel wo maga aà mo joñ wo few page.

⁵Day aà kal wo joñ few Pag wur naw ma de hwal ti naan äil few ma tañgun ti holañ ngeel ma de law ma äog wo ti puuli ma Sinay no. Jar Israyel joñ wo do maga Moyis waçaç ne hara no äuy no.

⁶Jar po kal wo naa nen ni maga hay dem wo see äaara go ti huli po, day hay bay wo nen joñ few Pagn wur sen wa. AÀ kal wo age wursen dera tu pel Moyis lay, pel AËron lay.

⁷Jar sen la kal wo waçaçge ne hen ga: Wur go de demge ti huli. Diñ wer may se ga wur gwa'ge go bay haç fen sii jag ma wurn pel Manwur yoo jar Israyel wo ti wur äe maga hay go de ngaäge mo an so la?

⁸Moyis kal wii rage ga: Men wee eñ, daga ndi mo da' wer ne fen maga Manwur waçaçgeti äay mo äa.

⁹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹⁰Fer waçaçre ne jar Israyel wo, wii ra ga: Hayga jobo yoo äay noga ti wer äayn ge wo wo yañ go de demge ti huli, noga go de mañ faage rañge haç no, aà joñge mbe few Pag ma haç togoëge ne Manwuri.

¹¹Diñ nen few ma de äogn ga aè joñge ne, wur naw ma de hwal ti naa no, ti holañ ngeel ma de law ma äog wo no. AÀ reen ge de hole peçeç ma bay defoçoçre no, de fi ma glagge.

¹²AÈ minge ni haçaç cegaë go toñ äe gaa, mbuggi nen hm äen gaa lay. AÀ joñge diñ do maga aè go de waçaçge äe ti waçaçre few Pagn nono.

¹³Je maga hay mbe bay äage, day hay bay ti faage rañge wa lay kal dig see äe bay joñ few Pagn no, je ma sen mo caw aè yeege nen äe go yoo jar äen wo, werga aà nduu de fen sii jag äen pel Manwur de naw maga hay go de ngaäge mo gaè. Je sen soë ge poçoçre älagge äen diñ se.

¹⁴Hayga je maga ur le yoo äay joñ few Pag mani Manwur we de äay no, aà joñge nen seege wer waçaçre maga go de yerge, ga go de waçaçge ti äe mono. Waçaçre maga go de yerge yoo äay mo kay diñ ma je maga ur le urgi mo lay no, diñ ma je maga liñ ni mo lay.

Swaare nduu go kañge ti ngeel ma bay äag no

¹⁵Wur maga aè co' mburyugn go deele mono, swaare kal hulgi go ne mburyugn ti, mburyug Sedewa no. Tĩĩj wer de law haçaç day go de jag toñ, aà hay koge ti mburyugn do wuu nono.

¹⁶AÀ joñ ge tumtum do sen nono. Swaaren hay hulgi ne hen ti, day de suñ mono se ko do wuu nono.

¹⁷De maga swaaren ur we go ciñ ti mburyugn no, jar Israyel kal wo pudgi ma woge lagge ti ngeel maga wo kañge ni mono, day kal wo co' kañ äaaran ni.

¹⁸Jar Israyel hay wo pudgi ti jag Manwuri, day wo wo lagge ti jag Manwuri. AÀ hay wo mbaara de lagge lage, de maga swaaren bay de rawge wa, yañ de kañge ti mburyugn ni ta' no.

¹⁹De maga swaaren ig we de kañge ciñ ti mburyugn ni wolañ no, jar Israyel hay wo hoo sug ti waçaçre Manwur no, hay bay wo rawge wa.

²⁰AÀ day we ti mapo ga swaaren joñ naw ti mburyugn koë no, aà lag wo ti jag Manwuri, day raw wo ti jag Manwuri.

²¹AÀ joñ we ga swaaren kañ ciñ ti mburyugn de law wo dayge go de jag toñ äe, day kal mañge we go de jag toñ tu no, aà kal wo rawge. Hayga swaaren mañ we go blam maga se sii ni boñ lay na ni boñ lay no, aà raw wo mbaara.

²²Hayga swaaren joñ we de kañge ciñ ti mburyugn ni ta' ti ga naw äoge, few boñ, noga kiñgi boñ, jar Israyel hay wo mbaara de lagge lagge raw wo gaè. Day de maga aà mañ we go no, saara pudi.

²³AÀ hay wo lagge ti jag Manwuri, day hay wo rawge ti jag Manwuri. AÀ hay wo hoo sug ti jag Manwuri, ti waçaçre maga Manwur hay waçaçge äe ne Moyis mono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 10

Coçoç ma de tooge de boo solay wo no

- ¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:
- ²Joñ nen kne' coçoç äo de boo solay äoge. Ndo joñge ra de tooge de boo. AÀ joñge wo diñ ma ëe tayge jar no, day ma naa jarn lay.
- ³De maga aè 'waan ge we no, tayge jarn joñge wo nen tayge le see äo jag Tiñ Yiñgi de Baa no.
- ⁴De maga aè 'waa coçoçn we boñ tu no, yarma wañre ma waçaç waçaçre jar ma ndar ndarn yoo jar Israyel wo mono, mo tayge wo le äiñ äo.
- ⁵De maga nday 'waa coçoçn we de war wer no, jar maga wo ti kañ ma nen wern pudgi wo.
- ⁶De maga nday fer we 'waa coçoç ma de äogn de war wer pa no, jar maga wo nen äaä ni waçy ban joñge wo nen pudgi. AÈ 'waage coçoçn de war wer ti rawge äaara no.
- ⁷Nday 'waage coçoç ma ëe tayge mbe le lay, ama, nday 'waan ge de war wer gaè.
- ⁸Jar ni AÈron wo, jar joñ feçeçre sië jag wo no, 'waage wo coçoç wo no. Sen joñge diñ waçaçre maga go de yerge ti' tum ti wer mani äayn ge wo wo äuy.
- ⁹De maga wo go äi sir äay ni nday le' woge we durgi de je hee äay maga dur gi de äay no, nday 'wadge coçoç de war were, day ti Manwuri, Baa kalge yañ ëiggi ti äay, day yaçaç nday yañ go do jar hee äay wo no.
- ¹⁰Wur naw fruygi äayn wo de kurwuy äayn wo de kolge few äay ciñ wo mo deñ nday 'wadge coçoç wo, de haçge siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy, de siëgi jag taygen wo, ndi ëiggi ti yañ ti äay, ndi diñ Manwuri.

LE SINAY NDUU GO TI HAGU MA MOABE

Jar Israyel joñ wo nen mañ faage

- ¹¹Nen kiñgi ma de äogn äil few ma de äogn wur naw äe ma de do äogn mono, swaaren kal mañge go ciñ ti mburyug Sedewa no.
- ¹²Jar Israyel pud wo le ti puuli ma Sinay ti jag maga aà hay go de ngaäge ne hara de waçaçre pudgi äaaran mono. Swaaren kal ooge ti puuli ma Paran.
- ¹³AÀ joñ wo nen pud pudgi se ma tañgun mono ti jag Manwur nen do Moyisi.
- ¹⁴Kitwal kañ ma jar ni Judan raw wo tañgu de sode äen wo. Je waçaç waçaçre sode mani Judan wo hay diñ Nakson je ni Aminadab no.
- ¹⁵Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äiñni mani Isakarn wo diñ Netaneyel je ni Sowar no.

¹⁶Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni mani Sabulon wo diñ Eliyab je ni Helon no.

¹⁷AÈ hoo ndar mburyugn go. Jar ni Gerson wo de jar ni Merari kal wo pudgi de mburyugn ti soëge.

¹⁸Kitwal kañ mani Ruben kal rawge de sode äen wo. Je waçaç waçaçre sode ma jar ni Ruben wo hay diñ Elitsur je ni Sedewur no.

¹⁹Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni mani Semeyon wo hay diñ Selumiyel je ni Surisadday no.

²⁰Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni mani Gadn wo diñ Eliyasaf je ni Deuwel no.

²¹Jar ni Kehad kal wo pudgi de hoo feçeçe ma ti ngeel ma bay ëagn wo ti. AÀ kal ya'ge baa mburyugn cici de maga àa wo bay nduugi ëa mono.

²²Kitwal kañ ma jar ni Efrayim won kal rawge de sode äen wo. Je waçaç waçaçre sode ma jar ni Efrayim wo hay diñ Elisama je ni Ammihud no.

²³Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni ma jar ni Manasen wo hay diñ Gamaliyel je ni Pedatsur no.

²⁴Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni ma jar ni Benjamin wo diñ Abidan je ni Gidewni no.

²⁵Kitwal kañ ma jar ni Dañ won kal rawge de sode äen wo. Hay gwa' wo koë glog jarn blam taw diñ se. Je waçaç waçaçre sode ma jar ni Dañ wo hay diñ Ahiyeser je ni Ammisaday no.

²⁶Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni mani Asern wo hay diñ Pagiyele je ni Okran no.

²⁷Je waçaç waçaçre sode ma jar ma ti äïïni mani Neftalin wo hay diñ Ahira je ni Enan no.

²⁸Mokay diñ sra'ge pudgi jar Israyel wo no, de sode äaara wo. AÀ raw wo na diñ do kay nono.

Moyis kië je ma seege de jar wo ti rañge no

²⁹Moyis wii Hobab je ni Reuwel je Madiyañ yaa Moyisn ga: Wuur raw ti ngeel maga Manwur hay wii wuur ti äe ga: Ndi hageyañ ne nday mono. See le wer wuuri, day ni wuur joñge ndo yañ de ele, werga Manwur go de waçaçge ga se joñ de el yañ see Israyele.

³⁰Day àa raw fer waçaçre ne hen ga ndi wo gaè. AÀma ndi raw äi sir äi ni kawre äi wo.

³¹Moyis wiin ga: Ndi kam ndo men wuur go wa, do ga ndo de ko ngeel maga wuur de cor kañ ti puuli ni mo ti' no, ndo joñge diñ je ma pel wuur so yaw.

³²Day hayga ndo wo we wer wuur no, wuur joñ yañ nen maga ndo mo hay de fruygi wer de el maga Manwur joñgeese wuur mono.

³³AÀ kal wo pudgi le ciñ ti huuli mani Manwur no, joñ wo naw swa' ti faage. Komrom tayge jag mani Manwur kal pel äaara, raw joñ naw ti faage swa' ma da' ngeel iggi ne hara.

³⁴Swaare mani Manwur hay de kañge ti äaara, de cege, de maga aà raw wo de kañ äaaran mono.

³⁵De maga Komrom raw we no, Moyis raw waçaçge ga: Ur go ciñ Manwuri! day daga jar hee äon mo dus wo go! Daga jar maga wo hee de äo mo ëee wo go mo pele!

³⁶Day de maga aè kañn we iggi no, aà raw waçaçge ga: Manwur fer le äiñ ngaäa ma ndar deäub deäub mani jar Israyel wo no.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 11

Jar Israyel wo Tabera

¹Jar Israyel kal wo ngrum jage, sen kal coge jag Manwur gaè. De maga Manwur wo laage äe mono, soçoçge äil äen kal mañ wuu. Wuu mani Manwurn kal do'ge ti holañ äaara, kal roë coçoç kañn go.

²Jarn kal ngar jag ne Moyis ti. Moyis kal tos Manwuri, wuun kal hamge go.

³AÈ kal kañ ëu ne ngeel sen ga Tabeera, werga wuu mani Manwurn hay do' ti holañ äaara.

Jarn wo de wii naèy

⁴Jar ma haçy maga hay tay wo le yoo jar Israyel wo ni mo kay saçy kal baa rage. Jar Israyel wo de see äaara kal wo tiñ ro pa ga: Wose haçge naèy ma reege ne naa la?

⁵Ti naa fer ëiggi ti ceçeç maga naa hay mbe le reege äe Ejipte de koë mo deñ koë no, de ngurgudu, de mantibaçy, de powaro, de teme, de açy.

⁶Patala see naa lwaë go mo ti' so no: Mopo bay wa so äuy! Nen äo ko na diñ man seno.

⁷Mann hay de mañ mbere Koriyañde, ko de mañ bdellium.

⁸Jarn hay go dusgi ma farge äe. AÀ hay wo nañge äe ti nini, noga ëuu ti sañne. AÀ hay karge äe äi teäoole, day joñ gato äe. AÀ jag do gato maga de karge de noo nono.

⁹De maga meebe le' de suñ ti kañ mono, man kal cwaage le ni lay.

- ¹⁰Moyis kal laa sug jarn ti ro deñ wosela ti moobe äe, jag mburyug äe. Soçoçoçe äil mani Manwurn kal do' wuu debañ, sen mokay kal coge jag Moyis gaè.
- ¹¹Moyis wii Manwur ga: Diñ wer may ga ndo gay coo weejoçoç äon no ma' la? Diñ wer may ga ndi laa koge nen äo de el gaa, nen maga ndo kañ poçoçoçe jarn mo deñ me ti la?
- ¹²Soë jar sen wo le, day biñ ra diñ ndi yawla? Nen maga ndo wii me ga: Hoo mbo ra jiili do maga jobo mañ mbarga geçeçe nono haçaç ma dayge go de äaara äi sir maga ndo go de haç'ge ti äe ga ndo haçn yañ ne moore äaara wo mono.
- ¹³Ndi hooge naèy le ma äesge ne jar sen wo mo deñ äuy na gen so ne? Werga aà wo na ti ro deñ ti jeñ äi ga: Haç naèy ma reege ne wuuri!
- ¹⁴Ndi bay de kaçaçe ma soë jar sen wo mo haç' de see äi boñ wa, aà raw wo me poçoçoçe ëawa.
- ¹⁵Dawa äen ii me go, joñ me do kay no wa, hayga ndi yañ nen äo de el no, bay maga ndi mo hay mbi ko decoo nen see äi ni no caw wa.
- ¹⁶Manwur wii Moyis ga: Tay jar kluuri ma yoo jar Israyel wo le äiñ äi do renam, jar maga ndo de ko rage ga aà wo diñ jar kluuri, jar ma pel jarn wo, nduu de äaara jag Tiñ Yiñgi de Baa no, aà mo lag wo deele äiñ äo ni.
- ¹⁷Ndi ëiigi yañ le, day ti ngeel ni ndi ferge waçaçe yañ ne ndo. Ndi mañge nenterse maga ti äo ge yañ, day ndi haçgeyañ ne hara ti, nen maga aà mo hay wo soë poçoçoçe jarn de äo lay, bay ga ndo mo soën boñ wa so.
- ¹⁸Ndo wiigi jarn ga: Façaç wee go ma toñ, day nday reege naèy yañ, do ga nday ra ne Manwur ti ga: Wose haçe naèy ne wur ma reege la mono? Werga wuur hay le Ejipte de ele. Manwur haçe naèy yañ ne nday, day nday reege yañ.
- ¹⁹Nday reege naèy bay diñ nen naw boñ, koh haybaè äoge, koh dwee, koh haybaè hwale, koh haybaè naw do äog po koë gaè.
- ²⁰Ama nday reen ge nen few hala, haçaç nen maga aà mo kol laage le go ne nday huçy, haçaç nen maga aà mo äo' foçoçoçe no go ne nday, werga nday feg ti Manwur maga ti holañ äay, nday kal rage pel äe ga: Wuur laa ba le go äi sir Ejipte na diñ ma may la mono?
- ²¹Moyis day ga: Jar maga ndi yoo äaara wo de äaale äaara sug sug ndar kiskis hiira'a, day ndo ga: Ndi haçe naèy yañ ne hara, day aà ren ge wo nen few hala!
- ²²Aë nga'ge na diñ fiiri wo de dere wo maga aà mo ree wo mo kaçaç wo yaw? Noga aè tay ti ceçeç ma nen maarog wo le go äuy nen maga aà mo ree mo wuu wo go?

²³Manwur kal fer waçaçre ne Moyis ga: Do Manwur joñ ge nen äo de dogray ga pa ge? Ndo koge yañ patala, yañ mbe noga bay wa fen maga ndi waçaçn mo joñ ge yañ.

Baa haç nesterse äen ne jar kluuri po wo do renam

²⁴Moyis kal kalge go, kal fer waçaçre Manwurn ne jar no. AÀ tay jar kluuri ma yoo jarn do renam kal lag rage de yiñ ti tiñ no.

²⁵Manwur kal cwaage le nen swaare kal fer waçaçre ne hara. AÀ kal mañ nenterse maga hay ti äe mono kal kañge ne jar kluuri ma do renamn wo ti. De maga Nenterse nduu ti äaara no kay tu mono, aà kal wo tiji wer ndar nen waçaçre Baa go, ama aà see wo wo de äe pel ni gaè.

²⁶Jar po wo äoge, aè ëe lan ga Eldad, aè ëe ma lan ga Medad ga hay wo le go de lagge ti kañ, day nenterse kal age ti äaara. Werga aà hay wo yoo jar maga aè de yer rage mono, diñ ga aà laa wo le go ma woge jag tiñ ni gaè. AÀ kal wo tiji wer ndar nen waçaçre ma jag Baa wo go ti kañ ni.

²⁷Weel ma joçoç po kal ur ëee le fer waçaçre sen ne Moyis ga: Eldad yañ wo le ndar nen waçaçre Baa go ti kañ.

²⁸Josuwe je ni Nun no, maga le de kay Moyis ti klee äe haçaç mono, kal mañ waçaçre ga: Wañ äi Moyis, mañ jag äaara go!

²⁹Moyis kal fer waçaçre ne hen ga: Ndo na de hun see äi yawla? Daga jar mani Manwurn mo kol wo go diñ jar ma ndar nen waçaçre ma jag Manwur go äuy so yaw, daga Manwur mo äo' Nenterse äen ne hara ti äuy so yaw!

³⁰Day Moyis kal wo mbaara ferge go ti kañ de jar kluuri Israyeln wo so.

³¹Manwur kal naa leege ma jag maarog le fidgi, leegen kal nduugi de jir wo, bar ra ti kañ no. AÀ bar wo go ti kañ degarra äuy nen maga ndo joñ siili heçeç seege ma taw ti ti coçoç äaã po boñ. AÀ hay wo de barge ciñ ti kaçaçra lubu'lubu' go ciñ nen meder boñ.

³²Nen siili sen wur seno, de suñ äe no, haçaç go toñ äen mono jarn pud ciñ jag jirn hooge. Je maga hay hoo me' mono go de hoo Omer hwale. AÀ kal wo yiñ mo äaara go ciñ ti kañ no.

³³De maga naèyn hay sañ äaara kay bay ree nen äa, soçoçge äil Manwur kal do' wuu ne jarn ti, Manwur kal äo' bulfuçñ ma kluu debaã de jarn ti.

³⁴AÈ kal kañ ëu ne ngeel sen ga Kibrot-Hattaafa, do ga aè tee jar saçy debaã wo ni.

³⁵Jarn pud le Kibrot-Hattaafa ma woge Hatserod, day kal lagge Hatserod.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 12

Bigriw kañ Mariyam go

¹Miryam kal wo waçaç waçaçre ti Moyis de AÈron ti ree waçy jar Kus maga aà hay dan mono, werga aà hay da waçy jar Kusi.

²AÀ wo ga: Äa Manwur waçë mbe waçaçre la diñ de Moyis tawa? AÀ waçë de naa lay ga? Day Manwur kal laage äe.

³Paga no, Moyis hay diñ jobo maga go de fer ti see äe gesiñ debañ, jobo bay gesiñ la do se no wa.

⁴Ni tuseñ Manwur wii Moyis, AÈron wo de Miryam ga: Laa wee wo äi Tiñ Yiñgi de Baan swa' äuy. AÀ kal wo laage wo ni swa' äuy.

⁵Manwur kal cwaage le nen swaare ma de gaëge, kal kañge jag tiñ no. AÀ kal ëe AÈron wo de Miryam saara kal laage le äog äuy.

⁶AÀ day ga: Laa wee waçaçre äin de ele! De maga je ndar nen waçaçre Baa go joñge we yoo äay no, ndi Manwuri, ndi naage nen ne hen diñ de ndarge nene, ndi waçëge waçaçre ne hen diñ nen lwa'ge.

⁷Ma weejoçoç äi Moyis mono äen bay dosen no wa. Yoo jar äin wo äuy aà bay ndar gog wa.

⁸Ndi waçaç waçaçre ne hen jage, ndi men see äi koge ne hen bay yoñre, day aà ko me go de naa nen pel äe. Day diñ wer may ga nday joñ nen joñ heçne ma waçaç waçaçre ti weejoçoç äin gaa le, ti Moyisi?

⁹Soçoçge äil mani Manwurn kal do' wuu ti äaara, aà kal rawge.

¹⁰Swaaren kal mañge go ciñ ti tiñ no. Ko na diñ maga bigriw kal kañ Miryam go depuy kañ kañ. AÀ aron raw ngië nen ko Miryam, aà wo koge mono se go de bigriw.

¹¹Do kay no no, AÈron wii Moyis ga: Kam Kam äo wañ äi no, älagge maga wuur joñn de loëge mono menn ne wuur ti wa.

¹²O! Daga Miryam mo hay do mbarga maga biñ le go de huli day hoçoçgesee äe go plañ de nduluägi de maga aà kal le go äil man äe no wa!

¹³Moyis kal ngar jag ne Manwur ti ga: O Baa, ndi kam ndo peçeçn go!

¹⁴Day Manwur kal wii Moyis ga: Hayga pan äe de hay tuf saçaçre we ne hen nen no, aà de hay wara nen soçoçre ma naw renam lay ga? Daga caa nen äe go see kañn nen naw renam, blam äe aà fer yañ kalge yoo keçeç.

¹⁵Miryam joñ naw go de caa nen faale kañ renam. Jarn bay rawge wa lay, haçaç Miryam fer yoo keçeç äa.

¹⁶Blam sen mono jarn kal pudgi le Hatserod nduu co' kañ ti puuli ma Paran.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 13

Moyis laa jar ko sir Kanaan

- ¹Manwur fer waçaçre ne Moyis day ga:
- ²Laa jar ma woge ko sir Kanaan maga ndi haçn ne jar Israyel wo mono. Nday äo' jobo boñ ti äïïni mani paçaçre äaaran wo. Wosela yoo äaara mo hay diñ wañ äaara.
- ³Moyis laa ra le ti puuli ma Paran ti jag Manwuri. Jar sen wo äuy wo diñ wañre jar Israyel wo.
- ⁴Ëu äaara mokay no: Ti äïïni mani Ruben no: Samuwa je ni Sakkur no.
- ⁵Ti äïïni mani Semeyoñ no: Safad, je ni Hori no,
- ⁶Ti äïïni mani Juda no: Kaleb, je ni Yefune no.
- ⁷Ti äïïni mani Isakar no: Yigal, je ni Josef no,
- ⁸Ti äïïni mani Efrayim no: Hoseya, je ni Nun no.
- ⁹Ti äïïni mani Benjame no: Palti, je ni Rafu no,
- ¹⁰Ti äïïni mani Sabulon no: Gaddiyel, je ni Sodi no.
- ¹¹Ti äïïni mani Josef no, ti äïïni mani Manase no: Gaddi je ni Sawsi no.
- ¹²Ti äïïni mani Dañ no: Ammiyel, je ni Gemali no.
- ¹³Ti äïïni mani Aser no: Setur, je ni Mikayel no.
- ¹⁴Ti äïïni mani Neftali no: Nabi, je ni Fofsi no.
- ¹⁵Ti äïïni mani Gad no: Gewel, je ni Maki no.
- ¹⁶Mo lag diñ jar maga Moyis laa ra ma woge ko sirn mono. Moyis kañ ëu ne Hoseya je ni Nun ga Josuwe.
- ¹⁷Moyis kal laa rage ma ko sir Kanaan. AÀ wii ra ga: Hee wee wo ti Negef la no kay no, ni nday ëii wee ciñ ti huuli.
- ¹⁸Nday koge sir yañ aà na eçne, jar maga wo äil äe mono, aà wo de hugli noga wo de eegre, aà wo pur noga wo me'e,
- ¹⁹sir maga aà wo de lagge ni mono, aà de el noga de älagge äi leege maga aà wo ni mono, tiñ lag lag koë yaw noga go de boo kor ti yawla.
- ²⁰Nen sirn ti' mono, aà de rumgi yaw noga go de puugi, koore ni yaw noga koore bay ni wa yawla. Haç wee eegre ne see äay. Brag wee le'ge feçeçre ma äi sirn le do äay. AÀ hay diñ wur le'ge tlalum ma tañgu no.
- ²¹AÀ kal wo rawge, rañ wo sirn le, tïïj wer le ti puuli ma Sin ka' haçaç le' go Rehob, jag leege Hamad.

²²AÀ raw wo wo nen Negef, kal wo rawge wo go haçaç Hebroñ, ti ngeel maga Ahiman Sesay wo de Talmay, jar ni AÈnag hay wo ni mono. AÀ hay laa Hebroñ go kiñgi renam tañgu Sowan ma Ejipte.

²³AÀ joñ wo nen dayge go haçaç ti log ma Eskol ti ngeel maga aà caa wo jag do tlalum le de le'ge äen tijiä äuy, jar äog soën wo le de heege ti koo. AÀ da wo grenad le de gum ni lay.

²⁴AÈ raw ëe ngeel sen ga log ma Eskol wer le'ge tlalum maga jar Israyel bragn wo ni mono.

Jar maga Moyis hay laa ra joñ wo nen ferge le

²⁵AÀ fer wo le liñ äil naw do naa de maga saara hay le ko sirn mono.

²⁶AÀ ndu wo mokay kal wo rawge äiñ Moyis wo de AÈron äiñ ngaäa jar Israyeln wo äuy Kades ti puuli ma Paran. AÀ kal wo bag blam seele äaaran ne hara, ne ngaään äuy lay, kañ wo nen äaara ti le'ge feçeçre ma äi sir no.

²⁷Waçaçre maga aà bag wo blam äe ne Moyis mokay no: Wuur day mbe we go äi sir maga ndo laa wuur wo ni mono. AÀ mbe diñ sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni, le'ge feçeçre äe mo kay no.

²⁸Ama diñ ga jar maga wo äil äe mono, aà wo de eegre, äi leegen wo go ngiñ ngiñ, day wo kluuri debañ lay, day wuur ko jar ni Anag wo dra'a.

²⁹Jar Amaleg wo de lagge äi sir ma Negef. Jar Hitid wo, jar Yebusit wo, de jar Amorid wo de lagge ciñ ti huuli. Jar Kanaan wo de lagge jag maarog wo de jeñ Jurdeçeç.

³⁰Kaleb kal fer ngaään go ba'a, ti maga aà hay wo ngurum jag ne Moyis ti mono. AÀ day ga: Naa see, naa yaçaçge sirn ma lagge, werga naa naage blum!

³¹Ama jar maga aà hay wo wo wer kaçaçra wiin wo ga: Naa bay de kaçaçge ma woge dur jarn wo mo haç' wa, werga aà dañ wo naa eegre.

³²AÀ kal wo waçaçge go de älagge ti sir maga saara hay le koge äe go pel jar Israyel wo. AÀ wo ga sir maga wuur rañn ma koge äe mono, aà diñ sir magareejar ma äil äen wo go. Jar maga wuur ko ra le ni mo äuy wo diñ jar ma de geçeçre ciñ.

³³Wuur ko jar ma de geçeçre wo, jar ni Anag wo, ma ti wer mani jar ma de geçeçren wo. Wuur hay koge nen wuur do mapoë nono, wuur hay nen äaara na do sen no lay.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 14

Jarn laa wo dayge laage äi sir Kanaan gaa

¹Ngaään äuy kal du' ware. Jarn kal wo rage de suñ seno.

²Jar Israyel wo äuy ngrum wo jag ne Moyis wo de AÈron ti, day ngaään äuy wii ra ga: Wuur hay huë ba le go äi sir Ejipte ga le la, noga wuur hay huë le go ti puuli ga na le!

³Manwur de woge laage de naa äi sir sen maga jaw mo ree jar go na gahaçy so la? Naare naa wo de weere naa kol ge wo diñ fen frumgi jag durgi so lay no. Naa fer ba Ejipte la sen bay ëawa wa ge?

⁴Day aà kal wo wii kaçaçra ga: Naa baa wee wañ naa, ni naa fer wee Ejipte.

⁵Moyis wo de AÈron kal wo laage, jel wo nen äaara gesiñ pel tayge ngaää jar Israyeln wo äuy.

⁶Yoo jar maga hay wo wo le ko sirn mono, Josuwe je ni Nunn wo de Kaleb je ni Yefunen kal wo ngar oçoçbe ma ti äaaran go,

⁷aà kal wo fer waçaçre ne ngaää jar Israyel wo äuy do kay nono: Sir maga wuur hay le rañge äe ma koge mono, aà diñ sir ma dewore debañ debañ.

⁸Hayga Manwur joñ de el we see naa no, aà wo yañ mbe laa naa ni, aà haçn yañ mbe ne naa. AÀ diñ sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni.

⁹Ama diñ ga giñ wee Manwur wa, joñ wee heçeçne jar sir sen wo wa lay, werga aà joñge wo diñ reege naa. AÀ bay wo de nencee ma hulgi ne hara ti wa. Manwur yañ de naa, joñ wee heçeçne äaara wa!

¹⁰Ngaään äuy hay waçaçge diñ jag äod rage go, de maga togoëge mani Manwurn kal naa nen ti Tiñ Yiñgi de Baan pel jar Israyel wo äuy mono.

Moyis de wii fuggi äil ti jar no

¹¹Manwur kal wii Moyis ga: Jar sen men ge wo waçaçre mbuëgi fo äi gon na hunla? AÀ waçaçge wo na ga saara kañ ëiggi ti äi ga has de maga ndi mbi de ma joñfeçeçre kañge nen wo ti holañ äaara mo äuy ga pa ge?

¹²Ndi äo' bulfuçñ go ne hara ti, ndi taw ra go. AÀma ndi joñ sir ma kluu buy ti' day de eegre lay yañ de äo de dañge äe.

¹³Moyis wii Manwur ga: Jar Ejipte maga ndo hoo jar äon wo le go ti holañ äaara de eegre äon mono laage wo ne,

¹⁴day aà waçaçge wo ne jar sir sen wo ga, saara hay laa ga ndo Manwuri, ndo ti holañ jar sen wo no. Ga ndo naa nen go pel äaara deñ, diñ ndo Manwuri, ga swaare äon kañ ti äaara. Ga ndo see pel äaara de cege swaare de gaëge, de suñ nen wuu de caage.

¹⁵Hayga ndo taw jar sen wo we go do jobo boñ la no, wer sir maga hay laa wo waçaçre äo mono waçaçge wo ga:

¹⁶Manwur hay bay de kaçaçge ma woge laa jar sen wo äi sir maga aà hay haç' go ga se haçn yañ hara mo wa. Diñ wersen ga aà ya' go nga' rage ti puuli mo haç' so no.

¹⁷Patala daga eegre mani Wañ-Kluu mo naa nen go ti kluu äe no, do maga ndo hay waçaçn go ga:

¹⁸Manwur bay soçoç äil gus wa, de el debañ, fug äil go ti älagge ma kleere wo de ma kluurin wo. Aà kañ bon ne weere wo ti ti älagge ma paçaçre äaara wo, haçaç wo go ti wer äaara maga ndar wo ma de swa' wo de naa wo.

¹⁹Fug äil go ti älagge äaara no ndi kam ndo, wer kluu de el äo no, ndo le go de fug äil ne hara ti le haçaç Ejipte, haçaç go ti ngeel la.

²⁰Manwur kal waçaçge ga ndi fug äil yañ go do ga ndo waçaç nono.

²¹Ama, ndi tenene! Day togoëge mani Manwur baage tamsir yañ go äuy.

²²Jar maga ko wo togoëge äin mo äuy, de feçeçre kañ nen maga ndi joñ ra nen äaara le Ejipte, ti puuli, ga dog wo jaçë mege äaale hwale, ga laa wo geçeçge äi ga mono,

²³jar ma sen wo äuy koge wo sir maga ndi hay waçaç ga ndi haçn ne paçaçre äaara wo mo gaa, jar maga ngië wo faale me mo äuy no.

²⁴Diñ werga weejoçoç äi Kaleb hay äen diñ de eiggi ma tigrin, day see ti faage äin keëed äuy mono, ndi woge yañ de äe äi sir maga aà rañn le mono, day wer mani äen lagge wo yañ ni.

²⁵Jar Amaleg wo de jar Kanaan wo de lagge äi loge. Toñ mokay no ngië wee nen wo ti puuli no kay no, fer wee wo nen jag maarog ma de seçeç no.

Manwur de ma joñ bon jar äen wo no

²⁶Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AËron ga:

²⁷Diñ haçaç hun ga ndi soë ge jar se de haçaçn wo ga wo tum ngurum jag me ti mo la? Ndi laa mbi ngurumgi jag maga jar Israyel guurumn wo me ti mono, ndi laa mbi we.

²⁸Wii ra ga ndi yañ! Diñ jag Manwuri, go tinoo ga ndi joñge nday de ngaäge diñ de waçaçre äay maga ndi laa mo lay.

²⁹Huli äay joñge diñ ti puuli sen lam no. Nday jar maga aè kee nday tiñi wer ti kiñgi do äog raw ciñ mo äuy, ga ngurum wo jag me ti mono.

³⁰Nday laa ge äi sir maga ndi hay waçaç go ga ndi wo lag nday ni mo gaa, gwa' go diñ Kaleb je ni Yefunen wo de Josuwe je ni Nun no.

³¹Day moore äay maga nday waçaç ti äaara ga: Aà kolge wo diñ naëy ma jag durgi mono, ndi laage ra yañ ni, aà koge wo sir maga nday joñ de saçy äe ti gaa yañ.

- ³²Ma äayn huli äay tawge wo ti puuli sen lam no,
- ³³day weere äay joñge wo yañ diñ jar koë horog ti puuli sen la nen kiñgi do naa, aà soëge wo poçoçre ndarge gog äayn yañ, haçaç nen maga huli äay mo leë jag go ti puuli.
- ³⁴De ngaäge de naw maga nday joñn le ko sirn mono, kañ nen ga naw do naa, nday soëge poçoçre älagge äayn wo nen kiñgi do naa, naw boñ nen kiñgi. Nday ko ge haçaç äi yañe.
- ³⁵Ndi Manwuri, ndi waçaçn go, day ndi joñge ngaäa jar se debaycoçoçren wo maga äo' wo jag go ti äi na diñ do sen nono. Huli äaara tawge go ti puuli la ni, diñ la ni ga aà huëgi wo go.
- ³⁶Jar maga Moyis hay laa ra ga fer wo le liñ la ya' wo srog wer ngaään ngurum jag ne hen ti werga aà ëar wo sir no.
- ³⁷Jar se maga ëar wo sirn de haçaç debañ mo deñ bulfuñ taw ra le go pel Manwur äuy.
- ³⁸Gwa' tenen yoo jar maga hay wo wo le ko sirn diñ Josuwe je ni Nun wo de Kaleb je ni Yefunen tawa.

Jarn laa wo yaçaç jag gaa tigriñ

- ³⁹Moyis kal age de waçaçre sen wo äuy ne jar Israyel wo, jarn kal ya'ge lawge debañ.
- ⁴⁰Aà kal wo caa ngeel de jag toñ mbuh ëiigi ciñ ti tipeçeçge huuli day wo ga: Wuur mo lag la no! Wuur wo mbe yañ ti ngeel maga Manwur waçaç ti äe mono, werga wuur joñ älagge.
- ⁴¹Moyis day ga: Nday cegaë jag Manwur go ga le la? Sen mokay see ge gaa so.
- ⁴²Wo wee wa so! Werga Manwur bay yoo äay wa so. Haç wee see äay äumgi ne jar hee äay wo wa.
- ⁴³Werga Jar Amaleg wo de jar Kanaan yañ wo pel äay, day jaw ree nday go. Diñ werga nday ngië faale ne Manwuri, Manwur joñge de äay gaë.
- ⁴⁴Aà kal wo mbaara hul nen äaara go ma ëiigi wo ciñ ti tipeçeçge huuli no. Aàma komrom tayge jag mani Manwur de Moyis sen ndor wo go ti kañn gaë.
- ⁴⁵Do kay nono, jar Amaleg wo de jar Kanaan maga hay wo de lagge ciñ ti huuli ni kal wo cwaage le, äum wo ra, kaf worageëeb geëeb go haçaç Horma.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 15

Feçeçre haçege ma do coo, noo wo de yii

- ¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ni ndo wii ra ga: De maga nday wo we go laage äi sir maga ndi haçn ne nday ma lagge no,

³day nday le' joñ sii jag ma de cogge ti wuu we, do siigi jag maga aè roë mo äen go äuy we no, noga do siigi jag maga ndo baa jag haç'ge maga ndo hay haç'n go, noga diñ haçge maga ndo ëig ga ndo haçn mbo tu we no, noga wur kurwuy äay wo no, ndo ga ndo baa daèy, fii, maga aà mo foçoç Manwur de wore laybla no,

⁴je maga joñ ge sii jag äen ne Manwur mono, joñ nen haç coo ma legeë wer äe ni nen klew swa'a, de wañ nen de noo nen lidir boñ de nusi.

⁵Ndo haçge yii lidir de nus wer weesam ma honla äuy maga aè joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy noga aè joñ sii jag tayge de äe.

⁶Hayga aà yañ diñ gamla no, ndo hooge coo ma legeë wer äe ni nen klew hiira'a,

⁷de yii ni nen lidir äoge. Ndo hagemaga aà mo hay de coçoçre jag Manwuri.

⁸Hayga ndo haç we diñ weedaèy ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, noga siigi jag ma baa jag haç'ge maga ndo hay haç' go ti äe, noga siigi jag tayge ne Manwur no,

⁹aè haçge coo ma legeë wer äe ni nen klew kaawa', de wañge de noo nen lidir swa'a,

¹⁰de yii ni nen lidir swa' lay. AÀ diñ siigi jag maga aè roën go ti wuu maga aà mo hay foçoçge de coçoçre jag Manwuri.

¹¹AÈ joñ ge wer siëgi jagn wo do sen no äuy no: De daèy, de gamla, de weesam noga de weelfii.

¹²Diñ see ngaäge feçeçre maga wo de ngaäge mono, aè joñge wer ma honla äuy dosen nono.

¹³Weel biñni ma honla äuy joñge sen wo do sen nono, de maga aà le' joñ siigi jag ma de roëge ti wuu maga aà mo hay foçoçge jag Manwur de coçoçre we no.

¹⁴De maga waare joñ we yoo äay, noga joñge we ti holañ äay wurpo, day joñ siigi jag maga aà mo hay foçoçge jag Manwur de coçoçre we no, aà joñ ge de ngaäge do ma äayn no taw taw lay no.

¹⁵Taygen äuy tu mono jag liñgin diñ jag liñgi se boñ no, ma äay lay, ma waare maga joñ ge ti holañ wer mani äayn wo mo lay. AÀ joñ ge de ngaäge see waaren dega' do nday pel Manwur no lay no.

¹⁶AÀ joñ ge diñ jag liñgi se boñ no, faage waçaçre se de äo'ge boñn see äay, see waare maga joñ ge yoo äay mo lay.

Haçge jag peçeç ma tañgun wo no

¹⁷Manwur kal fer waçaçre ne Moyisi, day ga:

¹⁸Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ni ndo wii ra ga: De maga nday wo ge we dayge äi sir maga ndi joñ ge nen laa nday ni no,

¹⁹day nday ree ge hole ma äi sir sen ge we no, nday hoo ge yañ ma haçge me lay.

²⁰Maga nday caa jag wañge äe depaçy no kay tu mono, nday kne'ge galed de äe ma haçge me do maga aè hoo jag coore ble ma tañgu go ti yaage nono.

²¹Do kay nono, nday joñ ge nen haç galed maga nday joñ ge tañgu tu me. Sen joñ ge do sen no tum wo ti wer mani äayn wo äuy.

Waçaçre siëgi jag go ti älagge maga bay re' wa

²²Hayga nday joñ älagge we do debay koge ga nday hoo sug we ti jag liñgi maga Manwur kañ nen Moyis ti äaara mo deñ äuy we gaa no,

²³Waçaçre maga Manwur waçaç ra ne Moyis mo äuy tiñi wer ti wur maga aà haç jag liñgin wo ne hen mono, ge go blam äe wo haçaç pel mono,

²⁴hayga älagge ma do debay kogen joñ we ga taygen ko we ni gaa no, taygen äuy joñ nen joñ sii jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri de weedaèy tware, de feçeçre äe maga go de ngaäge wer äe ni, coo wo de yii, blam äe kal haç togloñ ni maporge go ti älagge.

²⁵Je sië jagn joñ sii jag maporge go ti tayge jar Israyeln wo äuy, day aà da' wo fuggi äili, werga aà diñ älagge ma wer debay koge, day aà ndu wo de siigi jag äaara maga aè roën go ti wuu ma haç togoëge ne Manwuri, de fen sii jag äaara maporge go ti älaggen pel Manwuri, ti älagge äaara maga saara kon gaa mono.

²⁶Tayge jar Israyel wo äuy, de waare maga wo yoo äaara ni mo äuy da'ge wo fuggi äili, de ngaban äuy, werga aà diñ älagge maga joñ wer debay koge.

²⁷Hayga joñ älagge ma wer debay kogen we diñ jobo boñ no, aà baa ge fii ma kiñgi boñ ma joñ siigi jag porge älagge.

²⁸Je sië jagn por ge go ti je maga joñ älagge ma wer debay kogen mono. De maga aà por we go ti äe no, aà da' fuggi äili.

²⁹Weel biñni ma yoo jar Israyel wo no, de waare maga joñ ge yoo äaara mono, aà joñ ge diñ jag liñgi se boñ no, de maga älagge ma wer debay koge joñ we no.

³⁰Ama day hayga weel biñni Israyel noga waare mañ do we ciñ re' joñ älagge no, aà le' ti ngeel ma sen ni diñ ndi, je ma sen aè yee ge nen äe go yoo jar wora.

³¹Aà mbuë fo waçaçre Manwuri, day aà cegaë go ti jag liñgi äe no. Je ma do kay no mono aà yee ge nen äe go yoo jar äen wo day aà soë ge poçoçre älagge äe no.

Waçaçre po maga jobo raw jag liñgi Saba go

³²Do ga jar Israyel hay wo ti puuli ëa so mono, aè kal da' blo po sa' haçaçre wur naw Saba.

³³Jar maga da'n wo sa' haçaçren kal wo bagge äe le ne Moyis wo de AËron, de taygen äuy.

³⁴AË kal äo'ge äe ti dañgay, werga fen maga aè de joñn de äe hay bay go de waçaçge wa äa.

³⁵Manwur kal wii Moyis ga: Blo sen joñ ge go ma 'warge. Ngaään äuy äodn ge go de huuli faale kañ no.

³⁶Ngaään äuy kal bagge äe wo go faale kañ no, kal äodge äe go de huuli ni, se huu go, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

Waçaçre biñgi jag oçoçbe wora

³⁷Manwur wii Moyis ga:

³⁸Fer waçaçre ne jar Israyel wo, wii ra ga aà mo saë wo bulgum oçoçbe jag oçoçbe äaaran wo ti wer mani äaaran ge wo, mo der wo saale ma de seçeç cuuwa jag bulgum oçoçbe ma ti jag oçoçbe äaara no.

³⁹De maga nday yañ de bulgum oçoçbe sen no, nen äay kon ge we no, nday kal ëiggi yañ ti jag liñgi mani Manwur wo äuy, day nday see ge yañ wer äaara, nday see ge wer jiili äay wo de nen äay gaa, ma men see äay rawge ndar gog gaè.

⁴⁰Nday ëig gi ti jag liñgi äin wo diñ do kay nono, nday see ge wer äaara, nday joñ ge bay ëag ma Baa äay no.

⁴¹Ndi diñ Manwuri, Baa äay maga joñ nen laa nday le go äi sir Ejipte mono, ma joñge diñ Baa äay. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 16

Waçaçre giñgi mani Kore no

¹Kore je ni Yitsehar, je ni Kehad, je Lefid wo de Datan de Abiram je ni Eliyab de On je ni Peled, wo swa' äuy diñ jar ni Rubene.

²Kal wo ëiggi ga saara mo giñ Moyisi, jar wer äaara kiskis äog ti äe do dwee, wañre maga aà hay ëe rage ti tayge ti yoo jar Israyel wo, jar ma de ra ëu wora.

³Aà kal wo tay see äaara ti Moyis wo de AËron day wii wo ra ga: Kaçaç we ma'a! Werga taygen äuy, aà wo äuy bay ëage, Manwur yoo äaara. Diñ wer may ga nday kal naa ti see äay go ciñ yoo tayge jar mani Manwur wo la?

⁴De maga Moyis wo laa sen mono, aà kal le'ge de jel nen äe gesiñ.

⁵Aà kal fer waçaçre ne Kore de taygen äuy day gano: Toñ de jag toñ mono, Manwur naa nen je ma äe ma bay ëagn yañ go, day aà joñ ge yañ nen ya'ge äe le äiñ äe. Je maga aà baa ge sen mono aà ya'n ge yañ le äiñ äe.

⁶Joñ wee do kay nono: Kore de jar äen äuy mo hoo wo feçeçre ma roë fen foçoçre no do äaara.

⁷Toñ mono ngal wee wuu, ni nday laa fen foçoçre no pel Manwuri. Je maga Manwur baa ge ne mono, joñ ge diñ je ma bay äagn no. Sen kaçaç we ma' jar Lefid wo!

⁸Moyis wii Kore ga: Co' wee sug äay so jar Lefid wo!

⁹Maga Baa mani Israyeln hoo nday, lag nday go sar yoo jar ni Israyel wo, ya' nday le äiñ äe, lag nday ti joñre ti mburyug mani Manwur pel taygen ma kayge äe mono ko nen äay me' ga pa ge?

¹⁰AÀ joñ nen ya' nday le äiñ äe, ndo de heçeçre äon wo äuy jar Lefid wo wer äo ni, day nday ya' wii ngeel sië jag no!

¹¹Diñ wersen so ga nday kal äo' jag go ti keçeç de jar äon wo ti Manwuri! Ti faage äe AÈron diñ wose ga nday ngurum jag ne hen ti mo ne?

¹²Moyis kal äo' jobo ëe Datan wo de Abiram jar ni Eliyab wo. AÀma aà kal wo waçaçge le ga: Wuur wo ge ba gaa muçy!

¹³Maga ndo hoo wuur le go äi sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni, ma age go de wuur ti puuli mo ti' la no sen ko nen äo me' so gaa pa ge? Ndo waçaç na ga ndo kañ see äo wañ ti wuur ëa pa so?

¹⁴Ndo a de wuur bay äi sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni mo wa, ndo haç ne wuur bay diñ pay wo de tllum ma hoorge ti tabul wa, ndo waçaç na ga ndo joñ nen wuur gaa pa ge? Wuur wo ge ba gaa lay muçy!

¹⁵Moyis kal caa jag jiili go debañ, day wii Manwur ga: yaçaç siigi jag äaaran wa hase! Ndi bay de yaçaç mopo do äaara wa koh gerheçeç äaara dra', ndi bay de ma joñmopo ne jobo yoo äaara de älagge wa hase.

Bon maga da' Kore de jar äen wo mono

¹⁶Moyis wii Kore ga: Ndo de jar äo no, yiñ wee toñ pel Manwur de AÈron.

¹⁷Wosela mo mañ mo ma roë fen foçoçre no do äe, mo laa fen foçoçre no ni day mo a de äe pel Manwuri, wosela de mo ma roë fen foçoçre no äe. Feçeçre ma roë fen foçoçre no joñ ge kiskis äog ti äe do dwee, nday de AÈron wosela joñ ge de mo ma roë fen foçoçre no äe.

¹⁸AÀ kal wo hoo feçeçre ma roë fen foçoçre no äaara no wosela do äe, kal wo doë wuu ni kal wo lag rage jag Tiñ Yiñgi de Baa no, de Moyis wo de AÈron.

¹⁹Kore kal tay jarn le ne hara ti äuy jag Tiñ Yiñgi de Baa no. Do kay nono, togoëge mani Manwurn kal naa nen ne taygen äuy.

²⁰Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AÈron day ga:

²¹Naa wee see äay go yoo tayge sen haç' no, ndi taw ra go patala jag ta' boñ.

²²Aà kal wo laage de jel nen äaara gesiñ day wo ga: O Baa, Baa ma nenterse hoçoçgeseen wo äuy! Joñ älagge we diñ jobo boñ no, ndo joñ mbo nen caa jiili go ne taygen ti äuy koë yawla?

²³Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²⁴Fer waçaçre ne tayge no, wiin ga: Naa wee see äay wo go gen la gen la äuy haçaç haçaç see ngeel maga Kore, Datan wo de Abiram wo ni mono.

²⁵Moyis kal urgi go ciñ kal woge äiñ Datan wo de Abiram, jar kluuri Israyel kal wo rawge wer äe.

²⁶Aà kal fer waçaçre ne tayge no, wiin ga: Naa wee see äay go see mburyug jar se de haçaçn wo no, baa wee do ti mo äaara po wa has do heçeçne maga nday mo kog wer älagge äaaran wa.

²⁷Aà kal wo ndar see äaara wo go äaäñla lay äaäñla lay see ngeel maga Kore, Abiram wo de Datan ni mono haçaç, laa wo go ya' wo go lagge jag mburyug äaaran wo de naare äaara wo, de weere äaara wo, de moore äaara wora.

²⁸Moyis day ga: Diñ do kay nono ga nday ko ge yañ ga Manwur äo' me diñ ma äod jag joñre sen wo go, ndi bay joñ rage diñ de see äi wa.

²⁹Hayga jar sen wo mo lag huë wo we do jar ma äuy nono, hayga aà da' wo we diñ bon maga daë jar mo äuy koë no, ni de äo' me ge bay diñ Manwur wa.

³⁰Day hayga Manwur caa jag joñ mo ma ngel jobo we, hayga sir haç' jag we go ma lig rage de feçeçre äaaran wo äuy, day aà raw wo we wo tenen ni jar äi tu wo no, ni nday ko ge yañ so ga jar sen wo de ëar Manwuri.

³¹De maga aà äo' jag waçaçren go no kay mono, sir maga wer äaara mono kal celerge.

³²Sir ma wer äaaran kal haç' jag go kal lig rage go, saara de tiñ äaara wo, jar ni Kore wo de feçeçre äaaran wo äuy.

³³Aà raw wo tenen ni jar äi tu wo de feçeçre äaaran wo äuy, sir fer go ne hara ti, saara yee nen go yoo tayge no.

³⁴Jar Israyel maga hay wo ti äaara ni degarra äuy maga dañ wo go de ëeere do ngar jag äaara mono kal wo waçaçge ga: Diñ ga sirn lig mbe wuur go gaa an tawa so lay no!

³⁵Wuu kal kalge le go äiñ Manwuri, kal roë jar ma kiskis äog ti äe do dwee maga hay wo roë fen foçoçre non mono go.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 17

Feçeçre ma roë fen foçoçre no ma jar ma wer Koren wo no

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²Wii Eliyasar je ni je sië jag AÈronn ga aà mo hoo feçeçe ma roë feçeçe foçoçe non wo go nen wuu no, mo laa ra wo go see wuun haçaç werga aà wo bay ëage.

³Feçeçe roë fen foçoçe no jar joñ älagge ti see äaaran wo mono, daga mbeë ra go ma neëge go ne ngeel sië jagn faale. Werga aè hay aè de äaara pel Manwuri, aà wo bay ëage, aà joñ ge wo diñ mo ma kañ nen jar Israyel wora.

⁴Je sië jag Eleyasar kal hoo feçeçe ma roë fen foçoçe no ma de boo dob maga hay wo le nen wuu mono kal mbeë rage go ma joñge faale ngeel sië jag no.

⁵Aà diñ mo ma ëig ti jar Israyel wo, nen maga je maga diñ waare ga bay ti wer mani AÈron wa mo joñ nen ya'ge wo ma roë fen foçoçe no pel Manwuri, day mo kol do Kore wo de jar äen wo, do maga Manwur hay waçaçn go jag Moyis no wa so.

Jarn ya' wo ngurum jag ne Moyis wo de AÈron ti

⁶Toñ äe no kay tu mono, tayge jar Israyel wo äuy kal ngurum jag ne Moyis wo de AÈron ti ga: Joñ nen taw jar ni Manwur wo go diñ nday.

⁷De maga taygen de tayge ma le' Moyis wo de AÈron mono, de maga aà wo wo de ferge ko nen wo ti Tiñ Yiñgi de Baan mono, kona diñ maga swaare kal kañge ti äe, togoëge mani Manwur kal naa nene.

⁸Moyis kal wo nduugi de AÈron jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁹Manwur kal fer waçaçe ne Moyis day ga:

¹⁰Naa wee see äay go yoo tayge no, ndi taw ra go patala tu. Aà kal wo laage gesiñ de jel nen äaara gesiñ.

¹¹Moyis wii AÈron ga: Mañ mo ma roë fen foçoçe no do' wuu ma ti ngeel sië jagn ni, joñ fen foçoçe no ni, see äiñ taygen gus tu señ ni ndo joñ porge go ti äaara, werga Manwur go de cagge de wañ, day bulfuçñn go de tiñi wer yaw.

¹²AÈron kal mañ mo ma roë fen foçoçe non tu señ, do maga Moyis waçaç ne hen nono, kal ur ëee yoo tayge no. Kona diñ maga bulfuçñ hay tiñi wer we yoo jarn yaw. Aà kal sii jag go de fen foçoçe no ti jar no, kal porge go ti äaara.

¹³Aà kal ooge ti holañ jar ma hulin wo de jar ma de tenen wo no, bulfuçñn kal tawge go.

¹⁴Jar maga hay da' wo huli wer bulfuçñn ni hay wo ndar hwal ti naa de kiskis renam, bay de kee jar maga hu wo wer Kore ni wa.

¹⁵AÈron kal ferge äiñ Moyis jag Tiñ Yiñgi de Baa no. Bulfuçñn mbe go de tawge so ane.

Waçaçe graw mani AÈron no

¹⁶Manwur kal fer waçaçe ne Moyis day ga:

¹⁷Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ga àà mo haç wo grawre ne ndo ti äiïjini mani äaaran wo äuy, kañ nen ga grawre hwal ti äog ti wañre äaara ma ti äiïjini äaaran wo no. Ndo yer ge ëu wosela ti graw äe.

¹⁸Ndo yer ge ëu AÈron ti graw maLefid no, werga graw joñ ge go ti wañ ma ti äiïjini äaara ma honla boñ boñ äuy.

¹⁹Ndo laage ra äi Tiñ Yiñgi de Baa no, pel Sedewa no, ti ngeel maga ndi yiñgi de äay ni mono.

²⁰Je maga ndi ban ge joñ ge diñ je maga graw ma äen fuë gi mono, diñ do kay ga ndi taw ge ngurumgi jag maga jar Israyel ngurumn wo ne nday ti go mono.

²¹Moyis kal fer waçaçre ne jar Israyel wo. Wañre äaaran wo äuy kal wo far grawre ne hene, wañ ma honla caw äuy mañ graw ti äiïjini äaara, grawren joñ äuy hwal ti äoge. Graw mani AÈron hay yoo grawre mani äaaran wo ni lay.

²²Moyis kal laa grawren wo äi tiñ Sedewan pel Manwuri.

²³Toñ äe de maga Moyis wo kalge äi mburyug Sedewan mono, kona diñ maga graw mani AÈron je ma ti äiïjini maLefidn hay fuëi. AÀ hay jaw trum le go, kal fuëgi, kal rug le'ge amande wo.

²⁴Moyis kal hoo grawren wo le go äuy pel Manwuri, kal age de äaara ne jar Israyel wo äuy. AÀ ko wo ra, wosela mañ graw äe.

²⁵Manwur wii Moyis ga: Fer de graw mani AÈronn pel Sedewa no, maga àà mo hay ciñ ti' do mo ma kañ nen jar giñgin wo, nen maga ndo mo taw ngurumgi jag äaaran go pel äi maga àà mo huë wo go wa.

²⁶Moyis kal joñge do sen nono. AÀ kal joñge do maga Manwur hay waçaç go nono.

Joñre jar sië jagn wo de jar Lefid wo

²⁷Jar Israyel wii wo Moyis ga: Koëa wuur go de tawge, wuur go de le' jage, wuur go de le' jag äuy so!

²⁸Wosela maga ya' we wo äiñ mburyug mani Manwur no huu go. Wuur mo le' mbe jag go äuy ga pa ge?

KEEGE JAR ISRAYEL WO 18

¹Manwur wii AÈron ga: Nday de jar ni äo, de wer mani äon äuy, nday soë ge poçoçre älagge maga joñ ge ti ngeel ma bay ëagn mo äuy no. Älagge maga joñ ge ti joñre siëgi jag äayn mo äuy no, sen diñ nen do äay de wer mani äo no.

²Ndo Joñ nen ya' heçeçre äon wo le äiñ äo, äiïjini maLefid no, äiïjini mani pan äo no, nen maga àà mo hay wo de sa'ge de äo, ma kay ndo. Ma äon ndo de see äo nday de jar ni äo, nday joñ ge jag mbuyug Sedewa no.

³AÀ hoo ge wo sug ti jag äo, day ko ge wo mburyug no. AÀma à du'gi wo feçeçe ma bay äagn wo gaa, koh ngeel sië jag no, do heçeçe maga nday huë gi, nday lay, saara lay.

⁴AÀ joñ ge wo de sa'ge de äo, joñre äaaran diñ koge Tiñ Yiñgi de Baa no, joñre ma äi mburyugn äuy. Waare po joñ ge nen ya'ge wo see äay ni gaa hase.

⁵Nday joñ ge nen ko ngeel ma bay äagn wo de ngeel sië jag no, nen maga Manwur mo cag go de wañ see jar Israyel wo wa.

⁶Koëa, ndi hoo heçeçe äay jar Lefid wo yoo jar Israyel wo. AÀ wo go de haçe ne Manwur so mono, àè lag ra go de haçe ne nday ma joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁷Nday de jar ni äo, nday hoo ge sug ti ngeel joñre siëgi jag no, waçaçe ma de mañge see ngeel sië jagn äuy, ngeel ma nen äil wo go faale oçoçe ma de caa nen ngeeln mo äuy, nday joñ ge joñre äe. Ngeel joñre siëgi jagn mo ta' diñ joñre maga ndi haçn wee haçe. Je maga diñ waare ya'ge see äe we wo ni no je sen hu gi go.

Nen mo ma jar sië jagn wo no

⁸Manwur wii AÈron ga: Ma äin, ndi kañ ndo diñ je gor feçeçe maga àè haç ra me ma äi mono, ndi haç ra ne nday de jar ni äo, de feçeçe maga jar Israyel laa wo ra go sagsag ti nen mono. Sen diñ jag liñgi ma de yerge ma tum ti nen mo ma je maga go de kaa noo ti mono.

⁹Feçeçe maga joñ ge wo diñ äo yoo feçeçe ma bay äagn has debañn wo, maga sen bay wo go de roëge ti wuu wa mono: Feçeçe sië jagn wo äuy, feçeçe haçe äaaran wo äuy, feçeçe sië jag go ti älaggen wo äuy, de feçeçe sië jag ma far ree ti gon wo äuy maga àè haç wo ra me mo äuy. Feçeçe se ma bay äagn has debañn wo mo deñ äuy joñ ge wo diñ äay de jar ni äo.

¹⁰Ndo ree ge ra de kañ ëiggi ga àè wo diñ feçeçe ma bay äag has debañe. Ma twerpiiri äuy joñ ge wo nen reege. Feçeçe sen joñ ge wo bay äag ma äo.

¹¹Feçeçe maga joñ ge wo diñ äo mokay wo pa no: Feçeçe haçe maga jar Israyel far wo ra le ma haçe ne Manwur ga àè joñ fiëgi see ma haç mopo go de äe mono. Ndi haç ra go ne nday de weere äo wo, de mayre äo wo, diñ de jag liñgi maga go de yerge ma tum. Je maga joñ we go liñ ni äo de façaçe no, joñ ge nen reege äe.

¹²Jag feçeçe maga àè haçn ge wo ne Manwur mono, ndi haç ge ra ne ndo. Noo maga sen joñ ge de wore, yii ma defay maga joñ ge de wore, de coore ble ma defay wo no.

¹³Jag feçeçe äaara maga àè daë wo ra le nen sir ga àè nduë gi wo de äaara ne Manwur mono, joñ ge wo diñ äo. Je maga joñ ge go de façaçe liñ ni äo mono ree ge ne.

¹⁴Mo maga diñ äi, ga jobo baa do ti äe ga äi sir Israyel äuy mono, joñ ge diñ ma äo.

¹⁵Jag weere maga aè nduë gi de äaara ne Manwur mo äuy, diñ je tabay, horoge joñ ge wo diñ äo. Diñ ga ndo yaçaç ge mo ma coo jag weere jar tebere wo de mo coo jag weere horog ma de meyeëe wo mono ndo yaçaç ge ra.

¹⁶Mo ma coor rage maga ndo yaçaç ge ne mo tiñi wer few boñ tu do maga ndo ngaän ge no mono, joñ ge diñ boo solay dwee, do maga aè keë feçeçre de äe ti ngeel ma bay äagn nono, ga diñ gera do äog mono.

¹⁷Ama ndo yaçaç ge mo ma coo jag mbarga daëy gaa, ma coo jag mbarga weesam gaa, ma coo jag mbarga fii gaa lay, sen wo diñ feçeçre ma bay äag wo. Ndo jwed ge ci äaara ti ngeel sië jag no, ndo roë ge noo äaara ti wuu ma joñ siigi jag maga foçoçre no äe jag Manwur de coçoçre mono.

¹⁸Naëy äaaran joñ ge diñ ma äo, do maga jiilin wo de äaale ma ti äaän war maga aè joñ siigi jag tayge go de äe wo diñ äo nono.

¹⁹Ndi haç feçeçre maga jar Israyel far wo ra bay äag ma haçge ne Manwur mo äuy ne nday de weere äo wo, de mayre äo wo, go diñ de jag liñgi maga go de yerge ma tum. Aä diñ waçaçre tayge jag ma tum maga aè cegaë ge go ti äe pel Manwur gaa, see äo, see wer mani äon lay.

²⁰Manwur wii Aëron ga: Ndo joñ ge de mopo äi sir ni gaa hase, ndo joñ ge de tabul ma hoorge ti holañ äaara ni gaë. Tabul äo maga ndo joñ ge de äe ti holañ jar Israyel wo diñ ndi tu.

Nen mo ma jar Lefid wo

²¹Mo maga ndi haç ge ne jar Lefid wo do tabul ma hoorge äaara diñ dim feçeçre ma äi sir Israyel no, ti joñre maga aä joñ wo mono, joñre maga äi Tiñ Yiñgi de Baan mono.

²²Jar Israyel ya'ge wo wo see Tiñ Yiñgi de Baan gaa, do heçeçne maga aä mo hoo wo älagge wer äaara, day mo huë wo go wa.

²³Jar Lefid joñ ge wo nen joñ joñre ti Tiñ Yiñgi de Baa no, day älagge äaaran joñ ge ti äaara. Tabul äaara ma hoorge joñ ge ti holañ jar Israyel wo gaë. Sen joñ ge diñ waçaçre maga go de yerge ma tum ti' see wer mani äay wo no.

²⁴Ndi haç ne jar Lefid wo do tabul ma hoorge diñ dim feçeçre maga jar Israyel farn wo ma haçge ne Manwur mono. Diñ wersen ga ndi waçaç go ti äaara ga: Aä joñ ge wo de tabul ma hoorge ti holañ jar Israyel wo gaa mono.

²⁵Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²⁶Ndo fer ge waçaçre ne jar Lefid wo, day ndo wii gi ra ga: De maga nday da'ge dim feçeçre maga jar Israyel haçn wo ne nday do tabul ma hoorge äay ga day ndi haçnn ne nday we no, nday far ge yoo äaara ma haçge ne Manwur lay, nday haç ge dim dim wo no.

²⁷Haçge äayn joñ ge de keege do coore ble maga aè farn jag yaage nono, do yii maga aè mañ nen äe go äi rum ma haçaçge äen nono.

²⁸Nday joñ ge nen ndar dim feçeçre haçge feçeçre äay maga nday daën ge le do jar Israyel wo ne Manwur na diñ do kay no so no. Day haçge maga nday far ge ra ne Manwur mo kay no, nday haçn ge ne AËron je sië jag no.

²⁹Ti feçeçre maga aè haç ra ne nday mo äuy no, nday joñ nen farge ni ma haçge ne Manwur ti äaara äuy. Ti feçeçre maga aè haç ra ne nday mo äuy, nday haç ge ma de el äe de dañgen go sag sag ne Manwuri.

³⁰Ndo wiigi ra ga: De maga nday far ma de el äe de dañgen we go no, aè kee ge dim äen ne jar Lefid wo do maga aè joñ jag yaage nono, do maga aè joñ äi rum ma haçaç yii nono.

³¹Nday joñ ge nen reege äe ti ngeel po de jar ni äay wo. Werga aà diñ poëge äay ti joñre maga nday joñn ti Tiñ Yiñgi de Baa mono.

³²De maga nday far we le diñ feçeçre ma de el de dañge no, ti ngeel sen älagge po joñ ge see äay gaa, nday dem ge feçeçre haçge ma bay äag jar Israyeln wo gaa, day nday huë gi gaa lay.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 19

Saçaçge day ma de seçeç cugwuu cugwuu no

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis wo de AËron day ga:

²Mokay diñ waçaçre maga go de yerge ti jag liñgi maga Manwur waçaç go ga: Fer waçaçre ne jar Israyel wo maga aà mo haç wo mandaèy ma de seçeç cugwuu cugwuu ne ndo, aà mo hay de du' mopo see wa, mo hay bay ëarge see, day mo hay go de äo' jug soole wa lay.

³Nday haçn ge ne Eleyasar je sië jag no, aà diñ je maga kal ge wo go de äe faale kañ no, day aè nga'n go pel äe.

⁴Je sië jag Eleyasar ëa ge ci mandaèyn no, jwedn de weedo äaale renam jag Tiñ Yiñgi de Baa no.

⁵AË roë ge mandaèyn go pel äe. AÀ roë ge hoçoçge äe no, naèy äe no, ci äen wo de mbiiri äen äuy wo go.

⁶Je sië jagn mañ ge koo sedre, de hisop, de sale fuçy sam ma de raçaçge de seçeç yiñ yiñ, day mo laa ra wo nen wuu maga mandaèy de roëge ni mono.

⁷Je sië jagn yog ge oçoçbe äen wo go, yog see äe go lay, blam maga se fer kalge wo ti kañ mono. De sen aà siigi de demge haçaç day go de law.

⁸Je maga roë ge mandaèyn mono, yog ge oçoçbe äen wo go nen bii, yog ge see äe go nen bii lay. Day aà hay ge de demge haçaç day go de law.

⁹Jobo maga go de façaçge hoo ge saçaçge mandaèy no, day laan ge wo go faale kañ no, ti ngeel maga go de façaçge. AÀ laan ge ciñ lag ne tayge jar Israyel wo, nen maga aà mo hay diñ bii ma façaç demge see go. AÀ diñ siigi jag go ti älagge.

¹⁰Je maga hoo ge saçaçge mandaèyn mono, yog ge oçoçbe äen wo go, day hay ge de demge haçaç go de law. Sen joñ ge diñ waçaçre maga go de yerge ma tum see jar Israyel wo, see waare maga joñ ge de tiñ ti holañ äaara mo lay no.

Jag liñgi ti waçaçre façaçge go

¹¹Je maga baa do we ne huli see, ne jobo ma de huli po see no, aà joñ ge go de demge haçaç nen naw renam.

¹²AÀ façaç ge see äe go de bii sen lam no wur naw ma de swa'n wo de wur naw ma de renam no. Day aà joñ ge go de façaçge. Day hayga aà façaç see äe we go wur naw ma de swa'n tu señ wo de naw ma de renamn gaa no, aà joñ ge go de façaçge gaè.

¹³Je maga du'gi do we ne huli see, ne jobo maga go de huli see, day façaç see äe we go gaa no, aà kañ äag ne mburyug mani Manwur see. Je ma sen aè yee ge nen äe go äi sir Israyele. Werga aè bay de kaa bii façaçge gon ne hen ti wa so mono, ti ngeel sen aà joñ ge de demge, day demge äen joñ ge wo see äe ni ëa lay so mono.

¹⁴Jag liñgin mokay no: De maga jobo hu we äil mburyug no, day jobo kal we wo äil mburyug ni, noga hay we wo äil mburyug sen ni no, joñ ge go de demge haçaç naw renam.

¹⁵De maga mopo hay we äil mopo tiñma ni ga bay go de teçg jag keäed wa no, mo ma äil äen joñ ge go de demge lay.

¹⁶Jobo baa do we le mbasga ne je maga aè 'warn de jaw see, ne huli see, ne hm je ma de huli see, ne tipale see no, je sen joñ ge go de demge nen naw renam.

¹⁷Je maga go de demge mono, aè hooge saçaçge mo maga aè hay roën go ti älagge mono ne hene, day aè kaa mbe bii ma haçy koë ti äe äil mopo.

¹⁸Jobo maga go de façaçge maga mañ ge hisope, heen ge nen bii no, blam äe kal jwedge äe ti mburyug no, ti feçeçre ma de holog äil wo, de jar tebere maga wo ni, ti je maga hay du' hm je ma de huli, je maga aè hay 'war ne, huli noga tipale mono jwed ne hara ti.

¹⁹Je maga go de façaçge jwed bii ne je ma de demgen ti, wur naw ma de swa'n wo de wur naw ma de renam no, day aà façaç ge go wur naw ma de renam no. AÀ yog ge oçoçbe äen wo go, day yog ge go nen bii. Day de law mono aà joñ ge go de façaçge.

²⁰Je maga joñ we go de demge, day façaç ge see äe we go gaa no, aè yee ge nen äe go yoo tayge no, werga aà dem ngeel ma bay äag mani Manwurn go. Werga aè kaa bii façaçge gon ne hen ti gaa mono, aà go de demge.

²¹Sen joñ ge diñ jag liñgi ma de yerge ma tum ma äaara. Je maga jwed ge bii ma façaçge go ne jobo ti mono yog ge oçoçbe äen wo go, day je maga du'gi bii façaçge gon mono hay ge go de demge haçaç day go de law.

²²Mo maga je ma de demgen baa do ni mo äuy joñ ge go de demge, day je maga baa ge do ne hen see mono joñ ge go de demge haçaç day go de lay.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 20

Bii ma Mara no

¹Tayge jar Israyel wo äuy kal wo nduugi pel Moyis ti puuli ma Sin nen few ma tañgu no, jarn kal lagge Kadese.

²Miriyam hu go diñ ti ngeel sen ni, aè teen go diñ ti ngeel sen ni. Bii maga tayge jarn de hay joon so hay baywa. Day, aè kal tayge le ne Moyis wo de AËron ti.

³Jarn kal wo le' kië jag Moyisi. AÀ wo ga: Wuur mo de hay taw ba le go do maga heçeçre wuur hay taw wo le go pel bol no gaa an le la?

⁴Ndo kal le go de tayge jar mani Manwurn wo ti puuli sen la maga wuur mo huë go de horog wuur wo na gahaçy so la?

⁵Ndo cegaë le go de wuur Ejippte ma age go de wuur ti ngeel ma de älaggen mo ta' la na gahaçy so la? AÀ bay diñ ngeel maga jobo kaçaç yañ ma jo'ge ni wa lay. Koo hoçoç po bay ni ger ka' wa lay, tlalum po bay ni wa lay, grenadiye po bay ni wa, bii bay ma jooge ni dra' wa lay mo äa.

⁶Moyis kal wo naa see äaara wo go see taygen ma woge jag Tiñ Yiñgi de Baa no. AÀ kal wo laage gesiñ de jel nen gesiñ, togoëge mani Manwurn kal naa nen ne hara.

⁷Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

⁸Mañ graw ni nday tay wee jarn le de hen äo AËron. Nday fer ge waçaçre de nen äaara wer huuli no, day ni aà yuu gi bii wo yañ le. Ndo joñ ge nen maga bii mo yuu le ti huulin ne hara, ni ndo haç bii ne taygen de horog wo no.

⁹Moyis kal mañ graw maga hay pel Manwur mono, kal joñge do maga Manwur hay waçaçn go ne hen nono.

¹⁰Moyis wo de AËron kal wo tay ngaään le pel huuli no. Day Moyis wii ra ga: Co' wee sug äay so jar ti grañ wora! Wuur joñ mbe yañ de kaçaçge ma yuu bii le go ne nday äiñ huulin mo ka' no?

¹¹Blam äe Moyis kal mañ do äe ciñ kal mbar huulin de graw äen äaale äoge. Bii kal naa yuuri le go bid bidi. Ngaään kal jooge, horog joo wo lay.

¹²Do kay nono, Manwur wii Moyis wo de AÈron ga: Wer maga nday haç äil me gaa, nday men debay äag äin go naa nen pel jar Israyel wo gaa lay no, nday joñ ge nen laage de tayge jar sen wo mo haç' äi sir maga ndi haçn ne hara mo gaè.

¹³Mo ta' la ni diñ waçaçre bii ma Meriba no, ti ngeel maga jar Israyel kiè wo jag Manwur ni, day se kal naa nen debay äag äen go mono.

Wañ Edom laa dayge men jar Israyel wo cegaëge gaa

¹⁴Le Kades ni, Moyis kal laa jar wo äiñ wañ Edom ma waçaçge ne hen ga: Waçaç do kay nono, diñ hen äo Israyele, ndo de ko bon maga daë wo wuur mo äuy no.

¹⁵Paçaçre wuur cegaë wo wo go Ejipte, day wuur hay lag wo go ni wolañ, day jar Ejipte kal wo joñ bon wuur de paçaçre wuur wo.

¹⁶Wuur kal ngar jag ne Manwur ti, aà kal laa geçeçge wuuri, kal äo' je peelee wo, laa wuur le go Ejipte. Wuur go mo lag de tiñ Kades la no, äi leege maga ti jag sir äon mono.

¹⁷Ndi de saçy cegaëge äi sir äo no. Wuur cegaë ge äil pay wo gaa lay, äil tllum wo gaa lay, day wuur joo ge bii ma äi gutug wo gaa lay. Wuur mañ ge diñ faage ma kluu no, bay ga wuur cel la, cel la wa, haçaç nen maga wuur cegaë sirn go äa.

¹⁸Edom raw wiigi äe ga: Ndo cegaë ge ni äi la gaa! Baywa no, ndi kal ge go caa pel äo de jaw.

¹⁹Jar Israyel raw wo wiigi äe ga: Wuur cegaë ge diñ ti faage tawa, day hayga wuur joo bii we de horog wuur wo no, ni poëge äe ti wuuri. AÀ bay diñ mopo ni wa, diñ ga ndi hee de äaale seege caw tawa.

²⁰AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndo cegaë gaa! Edom raw kalge le go ma caa pel Israyel de jar ngaäa de eegre de gragge.

²¹Diñ do kay nono ga Edom eçg Israyel maga aà mo cegaë äi sir se wa. Day Israyel kal ngiè faale ne hene.

Huli AÈron

²²Tayge jar Israyel pud wo le Kades, kal wo nduugi ti huuli ma Hore.

²³Manwur wii Moyis wo de AÈron ti huuli ma Hor no, ti hagu sir ma Edomn ga:

²⁴AÈron joñ ge nen woge äiñ jar ni äe wo, werga aà kal ge äi sir maga ndi haçn ne jar Israyel wo mo gaa, do ga nday hay giñ me, nday hay yaçaç jag äi ti waçaçre bii ma Meriban gaa mono.

²⁵Hoo AÈron wo de je ni äe Eleyasar, ëii wo de äaara ti huuli ma Hor no.

²⁶Naa oçoçbe ma ti AÈron wo go, ni ndo laa ra go ne je ni äe Eleyasar ti. AÀ aron hu gi go, day aè yaçaç ge waare äe wo go diñ ti ngeel sen ni.

²⁷Moyis kal joñge do maga Manwur hay waçaçn go ne hen nono. AÀ kal wo ëiigi wo ciñ ti huuli ma Horn nen jar äuy.

²⁸Moyis kal na oçoçbe ma ti AÈron wo go, kal laa rage go ne ji ni äe Eleyasar ti. AÀ aron kal hugi go ti tipeçeçe huulin ni. Moyis kal wo ëiigi le go de Eleyasar ti huuli no.

²⁹Tayge jar Israyel wo äuy ko wo gano, AÈron taw we go, day tiñ mani Israyln äuy ra huli AÈron naw swa'a.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 21

Jar Israyel naa wo blum ti jar Kanaan wo

¹Arad, wañ jar Kanaan maga hay de hayle Negef mono, kal laage ga Israyel le de seege ti faage ma Atarimi. AÀ dur de Israyele, kal hoo jar mapo wo ti dañgay.

²Do kay nono Israyel kal haç' jag ne Manwur gano: Hayga ndo haç jar sen wo mo haç' we go me äi coo do no, wuur älag ge sir ma sen yañ go äuy.

³Manwur kal laa geçeçe Israyele, kal haç jar Kanaan wo go. Saara kal älag äi leege äaaran wo go äuy. AÀ kal kañ ëu ne ngeel sen ga: Horma.

Waçaçre cwe ma de neenee wo no

⁴AÀ kal wo pudgi le ti huuli ma Hor no, mañ wo faage ma jag maarog ma de seçeç no, ma kiigi go ti sir Edome.

⁵Jarn kal nglaw jag go ti faage, kal wo le' waçaçre ne Baa wo de Moyis ti ga: Nday cegaë le go de wuur Ejipte maga wuur mo huë go ti puuli na gahaçyla? Werga reege bay wa lay, bii bay wa lay, day reege se ma de bay ngarn mokay go de äo' foçoçre no ne wuuri.

⁶Do kay nono, Manwur kal laa cwe ma de nee wo le ne hara ti. Cwen kal wo lor jar no, jar hu ti wursen Israyel ngaäa debañ.

⁷Jarn kal wo woge da' Moyis day wo ga: Wuur joñ älagge, werga wuur waçaç waçaçre ti Manwuri, ti äo lay. Tos Manwur nen maga aà mo nii cwe sen wo go ne wuur ti. Moyis kal tosge ti jar no.

⁸Manwur wii Moyis ga: Joñ nen kne' cwe ma de nee, day ni ndo hagn go ciñ jag koo. De maga cwe loñ jobo we, day je sen ko nen we ne hen ti no, aà joñ ge yañ tenen caw.

⁹Moyis kal joñ cwe de boo dobe, kal hagge äe go ciñ jag koo. Day je maga cwe hay loñn we, day se ko cwe ma de boo dobn we no, je sen hu gaë.

Ngeel maga aà yaë wo ni mono, haçaç go ti huuli ma Pisga

¹⁰Jar Israyel kal wo pudgi, wo wo lagge Obode.

11 AÀ pud wo le Obod, lag wo Iye-Abarim ti puuli maga de ngafge de Mowab mono, nen äań wur bo toń no kay no.

12 Ti ngeel sen ni, saara kal pudgi, lag wo ti log ma Serede.

13 Ti ngeel ma sen ni, saara kal pudgi, lag wo wo go faale bii Arnon maga yuu wo ti puuli, ga a le nen ni jar Amorid wo no kay mono. Werga Arnon diń hagu Mowabe, ti holań jar Mowab wo de jar Amorid wora.

14 Diń wersen ga aà de waçaçge äil kefder Durgi mani Manwurn ga: Waheb ma Sufa de jag do äe ma yuurin wo, Arnon,

15 de jag do äe ma yuurin wo maga jag dińdiń äe ma nen Arn le de deńge ti hagu Mowab mono.

16 Le ti ngeel ni, aà kal wo rawge Beer. Diń Beer sen ni ga Manwur wii Moyis ga: Tay ti jar no, ni ndi haç bii yań ne hara mono.

17 Do kay nono, Israyel kal 'waa siń ma kay no: Ëii, gutugi! 'Wa wee siń mbaga jaw ma haç togoëge ne hene!

18 Gutug maga wańre hay tee wo ne, Maga jar ma tinoo yoo jar hay tee wo ne, De graw wań, de grawre jeerge äaaran wora.

19 Le ti puuli ni, aà kal wo rawge Mattana, le Mattana ni, saara kal rawge Nahaliyel, le Nahaliyel ni, saara kal rawge Bamode.

20 Le Bamod ni saara kal rawge ti log maga ti mbasga ni jar Mowab wo mono, ti tipeçeçge Pisga ti solge äe maga de ngafge de puulin mono.

AÈ naa blum go ti wańre ma Sihon wo de Oge

21 Israyel kal laa jar wo see Sihon, wań jar Amorid wo, ma waçaçge ne hen ga:

22 Ndi daga ndi cegaë äi sir äo. Wuur hee ge äil pay wo gaa, hee ge äil tlalum wo gaa, wuur joo ge bii ma äi gutug wo gaa lay. Wuur mań ge diń faage ma kluu no, haçaç wuur cegaë ge sir äon go ëa.

23 Sihon laa dayge men Israyel cegaëge äi sir äe gaè. Sihon kal tay ti jar äen wo äuy, kal caa pel äaara le'ge ti puuli. AÀ kal nduugi dur Israyel Yahats.

24 Israyel kal äum rage, kal yaçaç sir äaaran äuy, le jag Arnon ka' haçaç nduu go jag Yabboge, haçaç go ti hagu ni jar Amoń wo, werga hagu mani jar Amoń won hay go ngiń ngiń.

25 Israyel kal yaçaç äi leege sen wo go mo deń äuy. Israyel kal hayge go äi leege se mani jar Amorid wo mo deń äuy, de Hesbon, de äi leege maga wo nen do äe ni mo deń äuy no.

²⁶Werga Hesbon hay diñ äi leege ma Sihon, wañ jar Amorid wo. AÀ hay dur de wañ Mowab maga hay go tañgu ni mono, day hay yaçaç sir äen go äuy, haçaç go jag Arnoñe.

²⁷Diñ wersen jar siñ wo ga: AÀ wee le Hesbon! Daga äi leege ma Hesbon mo fer booge, Day mo fer kne'ge!

²⁸Werga wur kal le go Hesbon, Trum wuu ma äi leege ma Sihon Nduu lig Ar-Mowab go, Jar waçaç waçaçre ti Arnon wo no.

²⁹Bon de da' moge Mowab! Nday go de yeege, jar goñ Kemog wo! AÀ joñ ga weere sen mo kol wo go jar ëee, Day aà haç weere äen wo go ti dañgay ne Wañ jar Amorid wora.

³⁰Wuur hay jwag waa wo ne hara ti, Hesbon blag go haçaç nduu go Dibon, Wuur hay jo' lawge haçaç nduu go Nofa Maga wo go du'gi haçaç see Medeba.

³¹Israyel kal hayge ni jar Amorid wo ni.

³²Moyis kal laa jar wo ko äi leege ma Yaser no, blam äe jar Israyel kal wo yaçaç äi leege sen de äi leege ma ti jeñ wo ni, kal wo nii jar Amorid wo go.

³³Blam sen aà kal wo ngië nen ti äaã ma tigriñ, raw wo wo ti faage ma Basan. Og wañ Basan kal caa pel äaara le tu de sode äen wo, kal yiñ jar Israyel wo ma dur rage Adreyi.

³⁴Manwur kal wii Moyis ga: Joñ heçeçne äe wa, werga ndi go de haçge äe mo äi coo do, se de see äe, de jar äen wo, de sir äe no. Ndo joñ ge do maga ndo hay joñ Sihon wañ jar Amorid wo nono, maga hay de tiñ Hesbon mono.

³⁵AÀ kal wo id rage go, se de see äe, jar ni äen wo äuy, men wo jobo go dañge boñ gaa, aà kal wo lagge go äi sir no.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 22

JAR ISRAYEL WO ÄI FUL NI JAR MOWAB WO Waçaçre Balaam: Ëu maga wañ Balag ëen le mono

¹Jar Israyel kal wo pudgi, wo wo lagge äi ful mani jar Mowab wo go äaãla faale Jurdeçeç, de ngafge de Jeriko.

²Balag je ni Sipporn de ko fen maga Israyel hay joñ jar Amorid wo de äe mo äuy no.

³Day Mowab kal joñ heçeçne do ngaãa ma do deñ no äuy mono. Ti ngeel sen Mowab kal daëge do jar Israyel wo ladlade.

⁴Mowab wii jar kluuri ma Madiyañ wo ga: Ngaãa ma ti' mo ti' see äo ree ge wo ti naa go la degarra äuy do maga daëy ree hoçoçpaçy ma mbasga go nono. Balag je ni Sipporn hay diñ wañ Mowab ti wur seno.

⁵AÀ kal laa jar wo äiñ Balaam je ni Beworn ga hay de tiñ Petor jag maaroge äi sir ni jar ni äe wo, maga aà mo wo le wo ëege äe day mo wiin wo ga: Koëa, jar po yañ wo le go de laage Ejipte la, day wo go de dusgi ciñ ti siri, aà yañ wo de lagge de ngafge de äi la.

⁶AÀ le, ndi kam ndo, äo' faëge go ne hara ti, werga aà wo de eegre dedañ mege. Mapo do kay nono ni ndi kaçaç yañ ma äum rage, day ndi nii ra yañ go äi sirn lay bla no, werga ndi de koge ga ndo kañ bosa' we ne jobo ti no, je sen joñ de bosa' ti, day ndo äo' faëge we ne jobo ti no, je sen joñ go de faëge lay mono.

⁷Jar kluuri ma Mowab wo de jar kluuri ma Madiyañ kal wo rawge de mandekoë do ma haçge ne je konen no. AÀ kal wo woge da' Balaam kal wo fer waçaçre Balagn ne hene.

⁸Balaam wii ra ga: Joñ wee nen nage la lagge day ndi fer ge waçaçre yañ ne nday do maga Manwur waçaçn ge ne ndi nono. Wañre mani jar Mowabn kal wo lagge see Balaam ni.

⁹Baa kal age äiñ Balaam wiin ga: Sen de lagge ni äo mo lag diñ jar may wo la?

¹⁰Balaam kal fer waçaçre ne Baa ga: Balag je ni Sippor no, ga diñ wañ Mowab mono, laa ra le ma wii mege ga:

¹¹Koëa, jar yañ wo le go de laage Ejipte la, day wo go de dusgi ciñ ti siri. AÀ le, faë ra go me ti. Mapo do kay nono, ndi äum ra yañ, day ndi nii ra yañ go äi sirn lay bla la.

¹²Baa wii Balaam ga: Ndo wo ge wer äaara gaè. Ndo äo'ge faëge ne jar sen wo ti gaa, werga aà wo go de bosa' ti.

¹³Balaam kal urgi go ciñ de jag toñ wii wañre mani Balagn wo ga: See wee mbay äi sir äay, werga Manwur laa dayge men mege rawge wer äay gaè.

¹⁴Wañre mani jar Mowabn kal wo go pudgi ciñ fer wo äiñ Balag wii wo ne ga: Balaam laa dayge age wer wuur gaè.

¹⁵Balag kal laa wañre ma tigriñ wo wo ngaäa, maga wo de ra ëu dedañ ma tañgun wo lay.

¹⁶AÀ raw wo nduugi äiñ Balaam day wiin wo ga: Balag je ni Sipporn waçaç do kay nono ga: Daga jobo mo mañ jag bo go ma age see äi wa,

¹⁷werga ndi goë ge ti äo yañ debañ, ndi joñ ge fen maga ndo waçaçn ge me mo äuy yañ. AÀ le, ndi kam ndo kamge, faë jar sen wo go.

¹⁸Balaam raw fer waçaçre, day wii weere joçoçre Balagn wo ga: De maga Balag mo haç ba tiñ äen wo go me de bagge de solay, de boo biñni, ndi bay de kaçaçge ma waçaç mopo go sar de jag Manwuri, Baa äin wa, hayba kluu noga klee.

¹⁹Patala ndi wii nday de see äay gano, na wee la lage, ndi ko ge fen maga Manwur waçaçn ge me mo ëa pa.

²⁰Baa kal age äiñ Balaam de suñ, day wiin ga: Wer maga jar sen aà wo ma ëe moge so mono, ur go ciñ see wer äaara, ama ndo see ge diñ wer waçaçre maga ndi fern ge ne ndo mono.

²¹Balaam kal urgi go ciñ de jag toñ, laa deëaare ne mangerheçeç äen ti, kal rawge wer wañre jar Mowab wo no.

Waçaçre mangerheçeç mani Balaam no

²²Manwur kal soçoç äil ne Balaam ti wer maga aà raw wer äaara mono. Je peelee Manwur kal ooge pel äe ti faage äen ma giñgi äe. Balaam hay de ëiigi ti mangerheçeç äe no, weere joçoçre äe ma äogn hay wo wer äe ni.

²³Nen mangerheçeçn kal le'ge ne je peelee Manwurn ti go de naa moslam ti kay. Mangerheçeçn kal men faagen go, caa go äil pay wo. Balaam kal ma' gerheçeç no, ma ferge äe le ti faage.

²⁴Je peelee Manwurn kal ooge ti blam faage ti holañ pay tlalum wo, laä hay go de ma'ge äaäla lay äaäla lay.

²⁵Nen mangerheçeçn kal le'ge ne je peelee Manwurn ti. Mangerheçeçn kal cereë see äe wo äiñ gliggi, kal cereë äaale Balaam see gliggi. Balaam kal ma'ge äe tigriñ pa.

²⁶Je peelen kal rawge pel haçaç wo ooge ti ngeel ma de kesge, ti ngeel maga fleñ ngeel bay go ma celge ti äaä guur noga ti äaä war me' wa so has äuy tu mono.

²⁷Nen mangerheçeçn kal ko je peelee Manwur no, kal le'ge de Balaam. Jiili Balaam kal taa wuu go, aà kal ma' mangerheçeçn de graw äe no.

²⁸Manwur kal wal jag mangerheçeçn go, day se wii Balaam ga: Ndi joñ may äo ga ndo dog mbar mege go äaale swa' la?

²⁹Balaam kal fer waçaçre ne mangerheçeçn ga: Diñ wer maga ndo mbuë me do. Moslam mo de hay we do äi la ndi de hay 'war mo go patala.

³⁰Mangerheçeçn wii Balaam ga: Ndi bay diñ mangerheçeç äo maga ndo tum jag ëiigi haçaç wara mo wa yawla? Ndi yañ mbi joñ moge seäa do kay no yawla? Balaam kal fer waçaçre ne hen ga: Bay wa.

³¹Manwur kal bul nen Balaam go. Aà kal ko je peelee Manwur go de oole ti faage deñ, go de naa moslam ti kay. Aà kal le' mondra de jel nen äaara gesiñ.

³²Je peelee Manwur kal wiigi äe ga: Ndo dog mbar mangerheçeç äon äaale swa' gahaçyla? Ko ëa, ndi kal le go caa pel äo mo deñ diñ ma giñ moge, werga faage maga ndo de mañge äe mo caw diñ faage ma hug moge.

³³Nen mangerheçeçn le' me ti, day aà dog caage go do äi äaale swa'a. Day hayga aà de hay we go carge gaa no, ndi de hay 'war mo go, aà de hay gwa' tenene.

³⁴Balaam kal wii je peelee Manwurn ga: Ndi joñ älagge, werga ndi bay de koge ga ndo de oole ti faage pel äi ni wa. Day patala, hayga ndi joñ we nen äo de älagge no, ndi fer yañ mbi.

³⁵Je peelee Manwurn wii Balaam ga: See mbo wer jar sen wo no, diñ ga ndo fer ge go bagge diñ blam waçaçre maga ndi waçaç ge ne ndo mono. Day Balaam kal mbe rawge wer wañre jar Mowabn wo so.

Balaam yiñ wo de Balage

³⁶Balag kal laage ga Balaam nduu we. AÀ raw kalge le go caa pel äe go haçaç äi leege Mowab jag hagu Arnon, go jag hagun cwede.

³⁷Balag wii Balaam ga: Ndi hay laa jar wo äiñ äo ma ëe moge ga? Diñ wer may ga ndo aà äiñ äi ga ne? Ndi bay de kaçaçge ma joñ moge de wore wa?

³⁸Balaam wii Balag ga: Patala, de maga ndi a äiñ äo so mono, ndi waçaç ge mbi waçaçre haçy koëe? Ndi waçaç ge diñ waçaçre maga Manwur haçn ge me jag mono.

³⁹Balaam kal rawge wer Balage, aà kal wo dayge Kiryad-Hutsod.

⁴⁰Balag kal joñ siigi jag de fiiri wo de dere wo. AÀ kal haçge ne Balaam de wañre maga hay wo wer äe ni mo lay.

Balaam kañ bosa' ne jar Israyel wo ti

⁴¹De jag toñ mono Balag kal ba Balaam kal ëiigi de äe Bamod-Baal ti ngeel maga aà kal wo ko ngaän see äe plañ.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 23

¹Balaam wii Balag ga: Boor ngeel sië jag me mo ta' ta' la renam, ni baa jag blore dere me renam de gamlara renam lay.

²Balag kal joñ fen maga Balaam hay waçaçn go ne hen mono. Balaam wo de Balag kal wo nga' blodaëy de gamla wer ti ngeel sii jag ma honla äuy.

³Balaam wii Balag ga: Oo go deele deñ äiñ mo sii jag äo maga aè roë mo äen go äuy mono, day ni ndi ya'ge see äi yañ wo go. Mapo Baa a ge yañ yiñgi de äi lay bla, day ndi siigi fen maga aà siin gi me yañ mo. AÀ kal rawge go ciñ ti tipeçeçge ngeel po.

⁴Baa kal age caa pel Balaam, se wiin ga: Ndi kne' ngeel sië jag renam, day ndi nga' blodaëy de gamla wer ti ngeel sii jag ma honla äuy.

⁵Manwur kal hee waçaçre ne Balaam jage day ga: Fer äiñ Balage, day ni ndo waçaç ge do kay nono:

⁶Balaam kal ferge äiñ Balag maga hay de oole äiñ siigi jag äe maga aè roë mo äen go äuy deñ de wañre mani jar Mowabn wo äuy.

⁷Balaam kal cag waçaçren go do kay nono, day ga: Balag baa me le Aram, Wañ jar Mowabn wo baa mege le Ti huuli ma nen wern wo ga: AÀ le, faën go me! AÀ le, waçë älagge go ne Israyel see de haçaç.

⁸Ndi joñ ge nen faë je maga Baa bay de faëge äe wa mokay faëge la? Ndi waçë ge blagge go ne Israyel see mono waçë ge la De maga Baa bay de soçoç äil ne hara ti wa mono?

⁹Ndi kon le ciñ ti tipeçeçge huuli wo Ndi ern le go ciñ ti huuli ma lablab wo: Koëa, aà wo diñ jar po maga ngeel lagge äaaran go sara. Day bay wo de lagge yoo wer sir ma äuyn wo wa.

¹⁰Wose de kaçaçge ma kee äurgi mani Jakobn la, Kee ngaäa ma didid mani Israyeln go diñ wo la? Daga ndi mo hu diñ huli mani jar ma de deelen wo no. Day daga tawge ti äin go mo mañ mani äaara no!

¹¹Balag wii Balaam ga: Ndo joñ me mo haç' joñge pa äa? Ndi ëe mo le diñ maga ndo mo äo' faëge go ne jar hee äin wo ti, day ko ba na ndo ya' kañ bosa' mbo ne hara ti deñ koëe?

¹²Balaam kal fer waçaçre ne hen do kay nono ga: Ndi joñ nen waçaçge go na bay diñ waçaçre maga Manwur waçaçn go me jag mo wa yawla?

Balaam kañ bosa' ne jar Israyel wo ti ma de äoge

¹³Balag kal wiigi äe ga: See le wer äi ti ngeel ma tigriñ lam no, ti ngeel maga ndo ko ra yañ, ndo ko ge na diñ see äaara plañ koëe, ndo ko ge ra go äuy gaë. Wo ni mono, ni ndo äo' faëge go me ne hara ti.

¹⁴AÀ kal rawge de äe äil pay ma Sofim, ciñ ti tipeçeçge Pisga. AÀ kal boor ngeel sië jag ni renam, kal ngaë blore dere renam de blore gamlara wer renam, ti ngeel sii jag ma honla äuy.

¹⁵Balaam wii Balag ga: Oo la deñ, äiñ mo siigi jag äo maga aè roë mo äen go äuy mono, ma äin ndi wo yiñgi de Baa.

¹⁶Manwur kal caa pel Balaam le. AÀ kal hee waçaçre ne hen jag do kay ga: Fer äiñ Balage, ni ndo waçaç ge ne hen do kay nono.

¹⁷Balaam kal ferge äiñ Balage, maga hay de oole äiñ mo siigi jag äe maga aè roë mo äen go äuy deñ, day wañre mani jar Mowabn wo äiñ äe ni lay.

¹⁸Balaam kal cag waçaçre äen go do kay nono, day ga: Ur go ciñ Balage, day ni ndo co' suggi! Kañ sug äo me, je ni Sippor no!

¹⁹Baa bay diñ je tabay ga caa gete' wa, Bay diñ mbarga Adam ga äo' faare wa. Fen maga aà waçañ go mono, aà joñn ge ga ge? Fen maga aà riñ ti äe no mono, aà oo ni ga ge?

²⁰Koëa, aà wii me ga ndi mo kañ bosa'a: Baa kañ bosa'a go, ndi fer go älagge äe gaè.

²¹AÀ bay de da' waçaçre ma de diñgi ni Jakob wa, AÀ bay de ko mopo ma de gaali ni Israyel wa, Manwuri, Baa äen de äe. De 'waage ti holañ äaara ëiñ war ma ti wañ.

²²Baa kal le go de äaara Ejipte, AÀ diñ eegre äaara do eegre caèy nono.

²³Sogway kaçaç ma joñ mopo see Jakob gaa Kañge halge kaçaç see äe gaa lay. Joñre maga Baa joñn mono, aà day we ti wur äe no, AÀ waçañ ge ne Jakobe, aà waçañ ge go ne Israyele.

²⁴Jar sen pud wo ciñ do man mingir nono, Day lag wo do mingir nono, AÀ suë wo gaa, de maga aà bag wo jag we ti naèy gaa no, De maga aà bag wo jag we ti ci feçeçre maga saara Kañ waçaçge go ne hen see we gaa no.

²⁵Balag wii Balaam ga: Hayga ndo waçaç we ga ndo faë ra gaa no, ëawa äen ni ndo kañ bosa' ne hara ti wa.

²⁶Balaam kal fer waçaçre ne Balag do kay nono ga: Ndi hay waçaç go mo la no kay ga: Ndi joñ ge mo äuy diñ fen maga Manwur waçañ ge go ne ndi mono ga ge?

Balaam kañ bosa' ne jar Israyel wo ti ma de swa'a

²⁷Balag wii Balaam ga: See le, ndi wo kañ moge ti ngeel ma tigriñ, mapo ga ndo da'ge yañ ti ngeel ma sen ni de el nen maga ndo faë jar sen wo go me ti so laybla no.

²⁸Balag kal rawge kañ Balaam ti tipeçeçge Pewor ti solge äe maga de ngafge de puuli mono.

²⁹Balaam wii Balag ga: Boor ngeel sië jag me la renam, baa jag blore dere me renam de gamlara renam lay.

³⁰Balag kal joñge ti jag Balaam, se kal ngaë blore dere de gamlara äaara wer go ti ngeel sië jag ma honla äuy.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 24

¹Balaam raw koge ga Manwur go de kañ ëiggi diñ ga se mo äo' bosa' ne jar Israyel wo ti mono, aà laa seege wo pel joñ fen sogway do ma seäan no gaa so, ama aà raw ngië nen äe wo nen ti puuli.

²Balaam kal mañ nen äe, raw ko Israyel wo de lagge ti kañ ti äiñni äen wo ti'i. Do kay nono, Nenterse Baa kal age ti äe.

³Balaam kal cag waçaçre äen go, day ga: Kay diñ jag Balaam je ni Bewor no, Waçaçre ma jag blo maga nen äe go de caage mono,

⁴Waçaçre ma jag je maga laë waçaçre Baa mono Waçaçre je maga ko ndarge nen Je ma de Eegre Äuyn mono, Waçaçre je maga le' mondra, day nen äe bul go mono.

⁵Mburyug äon wo de wore ëala, O Jakobe!

⁶AÀ wo de mbeëge do bii yuuri nono, Do pay sugnee ma ti jeñ maarog nono, Do Alowes maga Manwur peën nono Do koore sedre wo ti jeñ bii wo nono,

⁷Do bii maga kag le go jag caçaçge nono, Day kal rawge äo'ge ne koore wo were, Wañ mani jar Israyel won naa ge blum ti Agage, Wañ mani äaaran kol ge de eegre,

⁸Baa laa ra le go Ejipte, AÀ diñ eegre äaara do eegre caëy nono, Wer sir maga wo diñ jar hee äe mono, se ree ra go AÀ hrag hm äaara go, day kañ waçaçge ne hara see de waa.

⁹AÀ laa koyogre, suu do mingir nono, do man mingir nono. Wose niin yañ go ciñ ne? Bosa' ti je maga kañ ge bosa' ne ndo ti mono, Day faëge ti je maga faëge ndo mono!

¹⁰Jiili Balag kal caage go ne Balaam ti. Balag kal mbar do äe, day wii Balaam ga: Ndi ëe mo le diñ maga ndo mo faë jar hee äin wo go, day ba na ndo dog kañ bosa' go ne hara ti äaale swa'a.

¹¹Ëee mbo go patala so, see mbo ni äo so! Ndi hay waçaç ga ndi ra ëu äo go, day Manwur mañ jag äo go ti äe lay no.

Balaam waçaç go ti jar Israyel wo ga aà kol ge wo yañ wurpo diñ jar ma de togoëge

¹²Balaam kal fer waçaçre ne Balag ga: Ndi hay fer waçaçre le ne jar maga ndo laa ra le do kay nono ga:

¹³De maga Balag mo haç ba tiñ äen wo go me de bagge de solay wo de boo biñni laybla no, ndi bay de kaçaçge ma waçaç mopo de el noga de älagge go kar de jag maga Manwur waçaç ge ne me mo wa ga ge? Ndi bag ge na diñ blam waçaçre maga Manwur waçaçn ge me mo ga?

¹⁴Patala ndi raw ni jar ni äi wo. AÀ le ndi sii fen maga jar sen joñ ge wo jar äon de äe go pel bol nen ngeel ma wurpon wo mono ne ndo.

¹⁵Balaam kal cag waçaçre äen go do kay nono day ga: kay diñ jag Balaam je ni Bewor no, Waçaçre ma jag blo maga nen äe go de caage mono,

¹⁶Waçaçre ma jag je maga laë waçaçre Baa mono, Waçaçre je maga de ko koge Je Ciñ Haçaç debaänn mono, Waçaçre je maga ko feçeçre ndarge nen Je ma de Eegre Äuyn mono, Waçaçre je maga le' mondra, day nen äe kal bulgi go mono.

¹⁷Ndi ko ne, day bay patala wa ëa, Ndi er ne, day bay la mañ wa ëa pa. Ger kal le go see Jakobe, Graw ma do wañ jaw le go see Israyele, AÀ kañ waçaçge ne Mowab yoo AÀ mbar jar ni Sed wo äuy

¹⁸AÀ yaçaç sir Edom go, AÀ yaçaç sir Seyir jar hee äen wo go ma äe, Israyel diñ blum sagsage.

¹⁹Je maga kal le go äiñ Israyel ree wañ äen De kaçaç see äe. AÀ taw jar maga dañ wo go de ëee see äi leege wo mono.

Balaam waçaç ti jar hee jar Israyel wo ga àa taw ge wo yañ go

²⁰Balaam ko Amalege, aà kal cag waçaçre äen do kay nono day ga: Amaleg diñ sir ma tañgu yoo wer sir wo, Ama äo'ge jag äen go mono aà woge go yeege.

²¹AÀ ko jar Kenid wo: AÀ kal cag waçaçre äen do kay nono day ga: Ngeel hayle äon kiñkiñ, Tiñ äon de kañge ciñ ti huuli.

²²Ama, aè nii gi je Kenidn wo go, De maga je Asyrin baa ge ndo we dañgay no.

²³Balaam kal cag waçaçre äen do kay nono day ga: Hay! Wose joñ ge yañ caw blam maga Baa kañ ge we go ye' mo la yaw?

²⁴Ama mandaage a ge wo yañ le Kittim, AÀ bal ge wo Asur yañ, aà bal ge wo Heber yañ, Day aà de see äe wo ge yañ go yeege lay.

²⁵Balaam kal urgi go ciñ, kal ferge ni äe. Balag kal ngraëge ti äaäñ äe lay.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 25

Jar Israyel men wo see äaara go goñ soçoçre wo

¹Israyel hay de hayle Kittim, day jarn kal wo men see äaara joñ figliw de mayre mani jar Mowab wora.

²Mayren ëe wo jarn ree naèy siëgi jag ne Baa äaaran wo no. Jarn kal wo ree naèy no, kal wo leë mondra ne baa äaaran wo no.

³AÀ kal wo tay see äaara dañge äuy goñ baa Baal mani Pewor no, soçoçge äil mani Manwurn kal do' wuu ne jar Israyel wo ti.

⁴Manwur wii Moyis ga: Hoo wañre jarn wo äuy, ni ndo äal ra go ciñ nen cege, nen maga äil Manwur maga de do' wuu de wañ ne Israyel ti kwiñ mono mo taw go.

⁵Moyis wii jar car kiida mani jar Israyeln wo ga: daga wosela äuy mo id jar äe maga tay wo de Baal-Pewor mono go.

⁶Kona diñ maga je Israyel po kal nduugi baa may jar Madiyañ le, nduu de äe äiñ heçeçre äen wo, de nen Moyisi, de nen tayge jar Israyeln wo äuy, de maga saara hay ti ro jag Tiñ Yiñgi de Baan deñ mono.

⁷Ko do kay no mono, Fineyas je ni Eleyasar no, je ni AÈron je sië jagn kal urgi go ciñ yoo tayge jar no, kal mañ jaw do äe.

⁸AÀ mañ blam je Israyeln wo äi mburyug ni äe, kal äeer rage go äiiri, je Israyeln wo de waçyn äog äuy. Bulfuçñn kal tawge go yoo jar Israyel wora.

⁹Jar maga hay taw wo go jag bulfuçnn hay wo äuy ndar do äog ti naa.

¹⁰Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹¹Fineyas je ni Eleyasar no, je ni AÈron je sië jagn ham ceege jag jiili äi ne jar Israyel wo tin go gesiñ, do ga hun mani äin hay de kalge ne hen äil yoo äaara. Day ndi taw ra go de hun ma äin gaè.

¹²Diñ wersen ga ndo joñ ge nen wiigi äe ga ndi joñ tayge jam äin yañ de äe.

¹³AÀ joñ ge see wer mani äen blam äe, maga joñ ge de äaara ti ngeel sië jag ma tum no, diñ werga aà naa nen de hun Baa äen äili, day joñ nen façaç jar Israyel wo go mono.

¹⁴Èu blo je Israyel maga aè ië ra go de may jar Madiyañ la hay ga Simri, je ni Salu, aà hay diñ wañ äi feele yoo jar ni Simeyoñ wora.

¹⁵Èu may jar Madiyañ maga aè 'warn go hay ga Gosbi, may ma Sur, wañ wer jar po wo ngaäa ti holañ jar Madiyañ wora.

¹⁶Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹⁷Joñ wee jar Madiyañ wo do jar hee äay wo nono, id wee ra go.

¹⁸Werga aà hay naa wo nen see äaara go diñ jar hee äay, ti wur maga aà mbuë wo nday do ti waçaçre mani Peworn wo de waçaçre mani Gosbi no, may ma wañ äaara no, maygeman äaara maga aè 'warn go ti wur bulfuçñn maga hay le' wer waçaçre Pewor mono.

¹⁹Blam bulfuçñ sen mono,

KEEGE JAR ISRAYEL WO 26

Keege äiñni jar Israyel wo ma de äoge

¹Manwur kal wii Moyis wo de Eleyasar je ni AÈron je sië jagn ga:

²Kee wee ngaäa tayge jar Israyel wo no, tiñi wer ti kiñgi do äog ka' haçaç raw ciñ, ti moobe äaara, jar Israyel maga wo nen durgi mo äuy no.

³Moyis kal wo fer waçaçre ne hara de Eleyasar je sië jagn äil ful ni jar Mowab wo, mañ äiñ bii Jurdeçeç, de ngafge de Jeriko. AÀ wo gano:

⁴Keegen tiñi wer ti kiñgi do äog raw ciñ do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis wo de jar Israyel wo ti wur maga aà laa wo le go äi sir Ejipte mono.

⁵Ruben jag mbarga Israyel no, jar ni Ruben wo: Jar Henokid laa wo le go ti moobe mani Henog no, jar Palluwid laa wo le go ti moobe mani Pallu no.

⁶Jar Hetsronid laa wo le go ti moobe mani Hetsron no, jar Karmid laa wo le go ti moobe mani Karmi no.

⁷Sen mo ta' diñ moobe ma jar ni Ruben wo no. Jar maga aè kee ra hay wo ndar do naa ti swa'a de kiskis renam ti äe do swa'a.

⁸Jar ni Pallu wo: Eliyabe.

⁹Jar ni Eliyab wo: Nemuwel, Datan wo de Abiram. Joñ wo nen tayge ma giñ Moyis wo de ge AÈron na diñ Datan wo de Abiram sen so, ga giñ wo Manwur mono.

¹⁰Sir haç' jag äe go, kal lig rage go de Kore, de maga jar äen hu wo go, wuu roë jar ma kiskis äog ti äe do dween wo go. AÀ kal wo joñge diñ jar ma joñ hayya go ne ngaän pel bole.

¹¹Jar ni Kore hu wo go.

¹²Jar ni Simeyoñ wo ti moobe äaara: Jar Nemuwelid laa wo le go ti moobe mani Nemuwel no. Jar Yaminid laa wo le ti moobe mani Yamin no. Jar Yakinid laa wo le go ti moobe mani Yakin no.

¹³Jar Serahid laa wo le go ti moobe mani Sera no, jar Sawulid laa wo le go ti moobe mani Sawul no.

¹⁴Wo mo ta' diñ moobe maga laa wo le see Simeyoñ mono. AÀ wo ndar do äog ti äog ti äe kiskis äoge.

¹⁵Jar ni Gad wo ti moobe äaara: Jar Sefonid laa wo le go see moobe mani Sefon no, jar Haggid laa wo le go see moobe mani Haggi no. Jar Sunid laa wo le go see moobe mani Suni no.

¹⁶Jar Osnid laa wo le see moobe mani Osni no, Jar Erid laa wo le go see moobe mani Erid no.

¹⁷Jar Arodid laa wo le go see moobe mani Arod no, jar Areyelid laa wo le go see moobe mani Areyeli no.

¹⁸Wo mo ta' diñ moobe jar ni Gad wo, do maga aè kee ra nono, aà wo ndar do naa de kiskis dwee.

¹⁹Jar ni Juda wo: Er wo de Onan.

²⁰Mokay diñ ëu jar ni Juda wo ti moobe äaara: Jar Selalid laa wo le go see moobe mani Sela no, jar Partsid laa wo le go see moobe mani Perets no. Jar Sarhid laa wo le go see moobe mani Sera no.

²¹Jar ni Perets wo: Jar Hetsronid laa wo le go see moobe mani Hetsron no. Jar Hamulid laa wo le go see moobe mani Hamul no.

- ²²Wo mo ta' diñ moobe ma jar ni Judan wo no, do maga àè kee ra nono: AÀ wo ndar do renam ti hiira' de kiskis dwee.
- ²³Jar ni Isakar wo ti moobe äaaran wo: Jar Tolayid laa wo le go see moobe mani Tola no, jar punid laa wo le go see moobe mani Pufa no.
- ²⁴Jar Yasubid laa wo le go see moobe mani Yasub no, jar Simronid laa wo le go see moobe mani Simron no.
- ²⁵Wo mo ta' diñ moobe ma jar ni Isakar wo no, do maga àè kee ra nono: AÀ wo ndar do hiira' ti naa de kiskis swa'a.
- ²⁶Jar ni Sabulon wo ti moobe äaaran wo no: Jar Sardid laa wo le go moobe mani Sered no, jar Elonid laa wo le see moobe mani Elon no, jar Yayelid laa le go see moobe mani Yaleel no.
- ²⁷Wo mo diñ moobe ma jar ni Sabulon wo no, do maga àè kee ra nono: AÀ wo ndar do hiira de kiskis dwee.
- ²⁸Jar ni Josef wo ti moobe äaaran wo: Manase wo de Efrayim.
- ²⁹Jar ni Manase wo: Jar Makirid laa wo le see moobe mani Makir no, Makir biñ Galaad. Jar Galadid laa wo le go see moobe mani Galaad no.
- ³⁰Jar ni Galaad wo mokay no: Jar Yeserid laa wo le go see moobe mani Yeser no, jar Helekid laa wo le go see moobe mani Heleg no.
- ³¹Jar Asriyerelid laa wo le go see moobe mani Asriyel no. Jar Sikemid laa wo le go see moobe mani Sikem no.
- ³²Jar semidyid laa wo le go see moobe mani Semida no, jar Hefirid laa wo le go see moobe mani Hefer no.
- ³³Selofhad je ni Hefern biñ twar gaa, àà biñ äen diñ tenaare tawa. Mokay diñ ëu mayre mani Selofhad wo no. Mahla, Nowa, Hogla, Milka wo de Tirtsa.
- ³⁴Wo mo ta' diñ moobe mani jar ni Manasen wo no, do maga àè kee ra nono: AÀ wo ndar do dwee ti äog de kiskis renam.
- ³⁵Mokay diñ jar Efrayim wo ti moobe äaaran wo no. Jar Sotalid laa wo le go see moobe mani Sutela no, jar Bakrid laa wo le go see moobe mani Beker no, jar Tahanid laa wo le go see moobe mani Tahan no.
- ³⁶Mo lag diñ jar ni Sela wo: Jar Eranid laa wo le go se moobe mani Eran no.
- ³⁷Wo mo ta' diñ moobe ma jar ni Efrayim wo no, do maga àè kee ra nono: AÀ wo ndar do swa' ti äog de kiskis dwee. Wo mo ta' diñ jar ni Josef wo ti moobe äaaran wo.

³⁸Jar ni Benjame wo ti moobe äaaran wo: Jar Balid laa wo le go see moobe mani Bela no, jar Asbelid laa wo le go see moobe mani Asbel no, jar Ahiramid laa wo le go see moobe mani Ahiram no.

³⁹Jar Sufamid laa wo le go see moobe mani Sufam no, jar Hufamid laa wo le go see moobe mani Hufam no.

⁴⁰Jar ni Bela joñ ge wo diñ: Ard wo de Naaman. Jar Ardid laa wo le go see moobe mani Ard no, jar Naamanid laa wo le go see moobe mani Naaman no.

⁴¹Mo lag diñ jar ni Benjame wo ti moobe äaaran wo, do maga aè kee ra nono: AÀ wo ndar do naa ti dwee de kiskis hiira'a.

⁴²Wo mo lag diñ jar ni Dañ wo ti moobe äaaran wo: Jar Suhamid laa wo le go see moobe mani Suham no. Mo lag diñ moobe ma jar ni Dañ wo ti moobe äaaran wo no.

⁴³Ngaäa jar ma ti moobe mani jar ni Suhamidn tay wo äuy do maga aè kee ra nono: AÀ wo ndar do hiira' ti naa de kiskis naa.

⁴⁴Jar ni Aser wo ti moobe äaaran wo: Jar Yimnid laa wo le go see moobe mani Yimna no, jar Yisfid laa wo le go see moobe mani Yisfid no, jar Berid laa wo le go see moobe mani Beriya no.

⁴⁵Jar maga laa wo le go see moobe mani jar ni Beriyan wo diñ: Jar Hebrid laa wo le go see moobe mani Malkiyel no.

⁴⁶Ëu may mani Aser hay ga Sera.

⁴⁷Mo lag diñ moobe ma jar ni Asern wo no, do maga aè kee ra nono: AÀ wo ndar do dwee ti swa' de kiskis naa.

⁴⁸Jar Neftali wo ti moobe äaaran wo no: Jar Yatseyelid laa wo le go see moobe mani Yatseyel no, jar Gunid laa le go see moobe mani Guni no.

⁴⁹Jar Yitsrid laa wo le go see moobe mani Yetser no, jar Sillemid laa wo le go see moobe ma jar ni Sillem no.

⁵⁰Mo lag diñ moobe ma jar ni Neftalin wo ti moobe äaaran wo, do maga aè kee ra nono: AÀ wo ndar do naa ti dwee de kiskis naa.

⁵¹Jar Israyel maga aè kee ra wo do kay nono: Ndar kiskis hiira' ti boñ de kiskis renam ti äe do swa'a.

Waçaçre ma ti äesge sirn go

⁵²Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

⁵³AÈ joñ ge wo nen äes sirn go ti holañ äaara maga aà mo hay diñ tabul ma hoorge äaara, diñ see ngaäa jar sen wo no.

⁵⁴Jar maga wo ngaäa mono, ndo haç ge tabul ma hoorge ne hara kluu lay, jar maga wo de peçeçe me' mono, ndo haç tabul ma hoorge ne hara de peçeçe me' lay. AÀ haç ge tabul ma hoorge ne wosela diñ see ngaäa äaara maga aè hay kee ra mono.

⁵⁵Ama aè äes ge sirn diñ de naage waçywaàale. AÀ joñ ge wo nen daè tabul ma hoorgen diñ ti äïjïni mani paçaçe äaaran wo no.

⁵⁶Diñ de naage waçywaàale ga aè äes ge tabul ma hoorgen ti holañ jar maga wo ngaäa pur mono, de jar maga wo de peçeçe me' mono.

Keege äïjïni maLefidn ma de äoge

⁵⁷Mokay diñ ëu jar Lefid maga aè kee ra ti moobe äaara mono: Jar Gersonid laa wo le go see moobe mani Gerson no, jar Kehatid laa wo le see moobe mani Kehad no, jar Merarid laa wo le go see moobe mani Merari no.

⁵⁸Moobe maLefidn wo mo lag no: Moobe mani jar Libnid wo no, moobe mani jar Hebroñ wo no, moobe mani jar Mahlid wo no, moobe mani jar Musid wo no, moobe mani jar Koreyid wo no, Kehad biñ Amram.

⁵⁹Ëu waçy Amram hay ga Yakebed, may ma Lefi, maga Lefi hay äiñn le go Ejipte mono. AÀ mram biñ de äe mokay no: AÈron, Moyis wo de Miryam maygeman äaara no.

⁶⁰AÈron joñ nen biñ weere do kay no lay no: Nadab wo de Abihu, Eleyasar wo de Itamar.

⁶¹Nadab hu wo de Abihu ti maga aà nduu wo de wuu ma waare pel Manwur mono.

⁶²Jar maga aè kee ra mono, ma twerpiiri wo äuy maga tiñj wer ti few boñ raw ciñ mono, hay wo äuy ndar do äog ti swa'a. AÀ hay bay de kee rage yoo jar Israyel wo wa, werga aè hay bay de haç tabul ma hoorge ne hara yoo jar Israyel wo ni wa.

Äo'ge jag keegen go

⁶³Mo lag diñ ëu jar Israyel maga Moyis kee wo ra de Eleyasar je sië jagn äi ful mani jar Mowab wo, ga mañ äiñ Jurdeçeç de ngafge de Jeriko mono.

⁶⁴Jar maga Moyis hay kee wo ra de AÈron mono hay bay wo yoo äaara ni wa so. AÀ hay kee wo jar Israyel wo le ti puuli ma Sinay no.

⁶⁵Werga Manwur hay waçaç go ga: AÀ hu gi wo go ti puuli, day jobo gwa'ge boñ gaa, say diñ Kaleb je ni Yefunen wo de Josuwe je ni Nun no.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 27

Faage hoorge naare wo

¹Do kay nono, àà kal wo ya' mayre mani Selofhad je ni Hefer no, je ni Galaad no, je ni Makir no, je ni Manase no, ti moobe mani Manase je ni Josefn wo le. Ëu äaara mokay no: Mahla, Nowa, Hogla, Milka wo de Tirtsa.

²AÀ kal wo nduugi pel Moyisi, pel Eleyasar je sië jag no, pel wañre taygen wo äuy jag Tiñ Yiñgi de Baa no. Saara day gano:

³Pan wuur hu le go ti puuli. AÀ bay yoo ngaäa jar maga giñ wo Manwur mo wa, ngaäa jar ma wer Koren wo no, ama àà hu wer älagge ma äe de see äe, day àà hay bay de biñ mbarga ma twar wa.

⁴Diñ wer may ga aè naa ëu pan wuur go ti moobe mani äaaran la, diñ werga aà bay de biñgi twar wa mo so yaw gahaçy ne? Haç wee ngeel ne wuur yoo heçeçre pan wuurn wo lay.

⁵Moyis kal rawge de waçaçre äaaran pel Manwuri.

⁶Manwur wii Moyis ga:

⁷Mayre mani Selofhadn waçaç wo ni keëede. Ndo joñ ge nen haç tabul ma hoorge ne hara yoo heçeçre pan äen wo no, ndo joñ ge nen haç tabul ma hoorge mani pan äaaran diñ ne hara.

⁸Ndo fer ge waçaçre ne jar Israyel wo do kay nono: Ga de maga jobo hu we go day men mbarga ma twar we go gaa no, nday haç ge tabul ma hoorge äen ne may äe.

⁹Hayga may äe bay we wa lay no, nday haç ge tabul ma hoorge äen ne heçeçre äe wora.

¹⁰Hayga hen äe bay we wa no, nday haç ge tabul ma hoorge äen ne heçeçre pan äen wora.

¹¹Hayga heçeçre pan äe bay wo we wa no, nday haç ge tabul äe ma hoorgen ne kaw äe ma mbañ ti moobe mani äe no, day àà joñ ge ma äe. Sen joñ ge diñ waçaçre maga go de yerge see jar Israyel wo, day aè nen joñge äe do sen nono, do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

AÈ baa Josuwe ma kolge ti ngeel Moyisi

¹²Manwur wii Moyis ga: Ëii ciñ ti huuli se ma Abirim no, day ni ndo ko sir maga ndi haçn ne jar Israyel wo mono.

¹³Ndo kon ge yañ wo ti'i, ama ndo de see äo lay, ndo joñ ge nen woge see jar ni äo wo lay, do maga hen äo AÈron hay joñ nen rawge no lay no.

¹⁴Werga nday hay yaçaç jag äi ti waçaçre maga ndi hay waçaç ne nday ti wur maga nday ti puuli ma Sin no, ga taygen raw grehge, day nday joñ nen haç togoëge ne ëu äi ti waçaçre biin gaa mono. AÀ diñ waçaçre dekwacy bii ma Kades ti puuli ma Sin mono.

¹⁵Moyis kal fer waçaçre ne Manwur day ga:

- ¹⁶Daga Manwuri, Baa ma nenterse hoçoçgeseen wo äuy mo kañ jobo pel tayge no,
- ¹⁷maga kal go pel äaara, day see wo pel äaara, mo laa ra go siigi, day mo fer le laa rage tiñma nen maga tayge jar mani Manwurn mo hay wo do saçaçre maga je koë rage baywa no wa.
- ¹⁸Manwur wii Moyis ga: Baa Josuwe je ni Nun no, je maga Nenterse ti äe mono, day ni ndo kañ do äo ne hen ti.
- ¹⁹Ndo kañn ge pel je sië jag Eleyasar day pel tayge jarn äuy, ndo bag ge waçaçre ne hen de nen äaara.
- ²⁰Ndo joñn ge maga aà mo kol de kaçaçge do ndo nono, nen maga tayge jar Israyel wo äuy mo laa wo waçaçre äe.
- ²¹Aà oo ge pel Eleyasar je sië jag no, maga joñ ge nen wii waçaçre maga Urim cagn ge go ti äe pel Manwur mono. Aà de see äe, de jar Israyel wo äuy wer äe ni, laa ge wo go ti jag Eleyasar, day fer ge wo le ti jag äe.
- ²²Moyis kal joñge do maga Manwur hay waçaçn go ne hen nono. Aà kal baa Josuwe oon pel Eleyasar je sië jag no, pel taygen äuy lay.
- ²³Aà kañ do ne hen ti, kal bag waçaçre ne hen do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis jag nono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 28

Faage waçaçre ma ti siëgi jag wo a. Siigi jag ma nen naw tum

- ¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:
- ²Bag waçaçre ma kay ne jar Israyel wo, ndo waçaç ge ne hara ga: Nday joñ ge nen age de fen sii jag äin me ti wur äe maga go de ngaäge mono, reege siëgi jag äi maga aè roë ra go me ti wuu, day foçoçre no äaara de coçoçre jag äi mono.
- ³Ndo wii gi ra ga: Siigi jag maga nday roë ge ra go ti wuu ma haçge ne Manwur wo mokay no: Weere saçaçre ma bay ëarge see maga wo kiñgi boñ boñ nen naw tum äog äoge, maga diñ sii jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum.
- ⁴Ndo ii gi weesam ma tañgun de jag toñ, ma de äogn ti holañ ngeel ma de law ma äog wo no,
- ⁵de coo ma legeë wer äe ni nen mañ klew swa' de wañge de noo olife ma yegyeg nen lidar boñ de nusi.
- ⁶Siigi jag se ma tumtum maga aè roë mo äen go ti wuu äuy mono, joñ ge do maga aè hay le joñ ge äe ti huuli ma Sinayin nono. Aà diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.
- ⁷Weesam ma honla äuy joñ ge de yii äe wer nen lidar boñ de nusi, ga aè wo ge de äe ne Manwur ti ngeel ma bay äag no.

⁸Ndo 'war ge weesam ma de äogn go ti holañ ngeel ma de law ma äog wo no, de coo äe ma legeën were, de yii äe wer do ma de jag toñn no lay. AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go ti wuu äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.

b. Siigi jag ma wur sili Saba

⁹Wur naw Saba mono, nday ngaë ge weere saçaçre maga kiñgi äaara boñ boñ day wo bay ëarge see lay äoge, de coo ma legeë wer äaara ni nen mañ klew hiira', de wañge de noo, de yii wer äe ni.

¹⁰AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wur naw Saba, wur naw Saba äuy ciñ jag siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum de yii äe wer ni mono.

c. Siigi jag ma wur naw ma tañgu nen few

¹¹Ti tiñji wer few äayn wo mono, nday ngaë ge weere dere maga aè roë ra go äuy ne Manwur äoge, gamla boñ de weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ ma bay ëarge see wo renam.

¹²Day horog ma honla äuy aè haç ge coo ma legeë wer äe de wañ ge de noo. AÀ haç ge coo ma legeë nen mañ klew kaawa' wer blodaëy ma honla äuy, coo ma legeë nen mañ klew hiira' wer gamla ma honla äuy lay.

¹³Coo ma legeë nen mañ klew swa' wer weesam ma honla äuy. AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri.

¹⁴Yii maga aè haç ge wer deren wo mono, joñ ge wo nen lidir swa' wer blodaëy ma honla äuy, nen lidir äog wer gamla ma honla äuy, nen lidir boñ de nus wer weesam ma honla äuy. AÀ diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ma ti tiñji wer few, few ma honla tum äuy, few ma nen kiñgin wo äuy tu.

¹⁵AÈ joñ ge nen nga' togloñ go ti älagge ne Manwuri, wo ciñ jag siigi jag maga aè roë mo äen äuy tumtum mono, de yii ma wer äe no.

d. Siigi jag ma wur few Page

¹⁶Nen few ma tañgun wur naw ma de hwal ti naan mono, sen joñ ge diñ few Pag ma Manwuri.

¹⁷Wur naw ma de hwal ti dween nen few sen mono, sen diñ wur naw ma joñ few. AÈ joñ ge nen ree hole peçeç ma bay de foçoçre no nen naw renam,

¹⁸wur naw ma tañgun mono, aè joñ ge nen ëe tayge ma bay ëage, nday joñ ge nen joñ joñre ma bay ngar wursen gaa hase.

¹⁹Nday joñ ge nen age de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwuri. Weere dere äoge, gamla boñ, blam äe weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ maga wo bay ëarge see ni rename.

²⁰Day nday haç ge coo ma legeë maga go de ngaäge wer ma honla äuy de wañge de noo: AÈ haç coo ma legeë wer blodaëy ma honla äuy nen mañ klew kaawa'a, wer gamlan nen mañ klew hiira'a,

²¹day wer weere saçaçre ma renamn wo, wer ma honla äuy nen mañ klew swa'a.

²²Nday nga'ge togloñ go ti älagge nen maga nday mo hay go de porge.

²³Nday joñ ge nen joñ siigi jag sen wo mo deñ go sar de siigi jag maga aè joñ sen de jag toñ ga diñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum mono.

²⁴Nday ngaë ge ra tum nen naw, haçaç naw renam, do reege siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwur nono. AÈ joñ ge nen ngaë rage ciñ ti siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum de yii wer mono.

²⁵Wur naw ma de renamn mono, nday joñ ge nen ëe tayge ma bay ëage, nday joñ ge joñre ma bay ngar wursen gaë.

e. Siigi jag ma wur few Pentekode

²⁶Wur naw weege jag feçeçren wo, ti ngeel maga nday joñ ge nen age de feçeçre haçge äay ma defayn wo ne Manwur mono, ti few lumo äayn wo mono, nday ëe ge tayge ma bay ëage, nday joñ ge joñre ma bay ngar wursen gaë.

²⁷Nday joñ ge nen age de feçeçre sië jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri, weere dere äoge, gamla boñ, de weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ ni rename.

²⁸De feçeçre ma de ngaäge ga aè haçaç ra wer äaara, coo ma legeë de wañge de noo. Coo ma legeë nen mañ klew kaawa' wer blodaëy ma honla äuy, coo ma legeë nen mañ klew hiira' wer gamla no.

²⁹Coo ma legeë nen mañ klew swa' wer weesam ma honla äuy.

³⁰Nday nga'ge togloñ ni, nen maga nday mo hay go de porge.

³¹Nday joñ ge nen age de feçeçre sië jag sen wo go sar de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti wuu tumtum de feçeçre haçge ma wer äen wo mono. Nday joñ ge nen ngaëge diñ horog ma bay ëarge see, de yii äaara wo were.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 29

f. Faage waçaçre ti wur maga go de 'waa äay ti

¹Nen few ma de renam no, wur naw äe ma tañgu no, nday joñ ge nen ëe tayge ma bay ëage. Nday joñ ge joñre ma bay ngar wursen gaë. Sen joñ ge yoo äay diñ naw maga go de 'waa äay ti.

²Nday joñ ge nen joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe jag Manwur de coçoçre de weedaëy twar boñ, gamla boñ, de weere saçaçre ma kiñgi boñboñ maga wo bay ëarge see rename.

³Horog ma honla äuy aè haç ge coo ma legeë wer äe de wañge de noo: Coo ma legeë nen mañ klew kaawa' wer daèy no, nen mañ klew hiira' wer gamla no.

⁴Nen mañ klew swa' wer weesam ma honla äuy lay.

⁵Nday nga' ge togloñ go ti älagge, maporge go ti äay,

⁶sen go sar de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de feçeçre haçge ma wer äe nen few wo mono, siigi jag ma tumtum no, de fen maga aè haçn wer äe de yii äen wo do maga jag liñgi äe maga go de äod faage waçaç no mono. AÀ wo diñ siëgi jag maga aè roë ra go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwur mono.

g. Faage waçaçre ma ti wur naw ma kluu ma wii fuggi äil no

⁷Wur naw ma de hwal äil few se ma de renam mono, nday ëe ge tayge ma bay ëage, nday fer ge ti see äay gesiñ, nday joñ ge joñre po wursen gaè.

⁸Nday joñ ge nen age de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri. Weedaèy twar boñ, weere saçaçre ma kiñgi boñ boñ maga bay wo de ëarge see wa,

⁹de feçeçre haçge ma wer äaara maga go de ngaäge, coo ma legeë de wañge de noo, coo ma legeë nen mañ klew kaawa' wer daèy no, nen mañ klew hiira' wer gamla no.

¹⁰Nen mañ klew swa' wer weesam ma honla äuy.

¹¹Nday nga' ge togloñ go ni sar ti älagge, de togloñ ma joñ siigi jag mapor älagge no, siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum de fen haçge ma wer äaaran wo, de yii ma wer äen wo no.

h. Faage waçaçre ma ti wur few mburyug no

¹²wur naw ma de hwal ti dwee nen few ma de renamn mono, nday joñ ge nen ëe tayge ma bay ëage. Nday joñge joñre po ma bay ngar wur sen gaè. Nday joñ ge few ma haç togoëge ne Manwur nen naw rename.

¹³Nday a ge de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coçoçre jag Manwuri: Weere dere hwal ti swa'a, gamlara äoge, de weere saçaçre ma kiñgi boñboñ maga wo bay ëarge see ni hwal ti naa.

¹⁴Horog ma honla äuy aè haç ge coo ma legeë wer äe de wañge de noo: Dere ma hwal ti swa'n wo mo ta' ma honla äuy aè haç coo ma legeë wer äe nen mañ klew kaawa'a, gamla ma honla äuy de cooma legeë wer äe nen mañ klew hiira',

¹⁵weere saçaçre ma hwal ti naa wo no, ma honla äuy de coo ma legeë wer nen mañ klew swa'a.

¹⁶Nday joñ ge nen nga' togloñ ma ti älaggen go sar de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tumtum de feçeçre haçge ma wer äen wo de yii äe no.

- 17**Wur naw ma de äogn mono, nday ngaë ge weere dere hwal ti äoge, gamlara äoge de weere saçaçre ma de kiñgi boñboñ ga wo bay ëarge see ni hwal ti naa,
- 18**de feçeçre haçge äaara no, de yii wo no, ma deren wo, de gamlanan wo, de saçaçren wo do maga faage äe go de äodge nono.
- 19**Nday joñ ge nen nga' togloñ go ti älagge, go sar de siigi jag ma tumtum maga aè roë mo äen go äuy mono, de fen hage äe no, de yii äen wo no.
- 20**Wur naw ma de swa' mono, nday ngaë ge blore dere hwal ti boñ, gamlara äoge, saçaçre ma kiñgi boñ boñ ma bay ëarge see wo ni hwal ti naa,
- 21**de fen haçgen wo de yii ma wer deren wo no, ma wer gamlanan wo no, ma wer saçaçren wo no, see ngaäa äaaran do maga faage äe go de äo'ge nono.
- 22**Nday joñ ge nen nga' togloñ go ti älagge, go sar de siigi jag ma tumtum maga aè roë mo äen go äuy de fen hage ma wer äen wo de yii äen mono.
- 23**Wur naw ma de naan mono, nday ngaë ge dere hwale, gamlara äoge, de saçaçre ma kiñgi boñ boñ maga wo bay ëarge see ni hwal ti naa,
- 24**de fen hagen wo de yii ma wer deren wo no, ma wer gamlanan wo no, ma wer saçaçren wo no, see ngaäa äaara do maga faage äe go de äo'ge nono.
- 25**Nday joñ ge nen nga' togloñ go ti älagge, go sar de siigi jag ma tumtum maga aè roä mo äen go äuy de fen haçge ma wer äen wo de yii äen mono.
- 26**Wur naw ma de dween mono, nday ngaë ge blore dere kaawa'a, gamlara äoge, saçaçre ma kiñgi boñ boñ ga wo bay ëarge see hwal ti naa,
- 27**de fen hagen wo de yii ma wer deren wo, ma wer gamlanan wo, ma wer saçaçren wo, see ngaäa äaara do maga faage äe go de äo'ge nono.
- 28**Nday joñ ge nen nga' togloñ go ti älagge, go sar de siigi jag ma tumtum maga aè roë mo äen go äuy de fen haçge äen de yii äen mono.
- 29**Wur naw ma de hiira'n mono, nday ngaë ge blore dere nenma'a, gamlara äoge, saçaçre ma kiñgi boñ boñ ga wo bay ëarge see ni hwal ti naa,
- 30**de fen haçgen wo, de yii ma wer deren wo, ma wer gamlanan wo, ma wer saçaçren wo, see ngaäa äaara do maga faage äe go de äodge nono.
- 31**Nday joñge nen nga' togloñ go sar ti älaggen de siigi jag ma tumtum maga aè roë mo äen go äuy de fen haçge ma wer äen de yii äen wo no.
- 32**Wur naw ma de renamn mono, nday ngaë ge blore dere renam, gamlara äoge, saçaçre ma kiñgi boñ boñ maga wo bay ëarge see ni hwal ti naa,
- 33**de fen haçgen wo de yii ma wer deren wo, ma wer gamlanan wo, ma wer saçaçren wo, see ngaäa äaara do maga faage äe go de boëge nono.

³⁴Nday joñ ge nen nga' togloñ go ti älagge, go sar de siigi jag ma tumtum maga aè roë ma äen go äuy de fen haçge äen de yii ma wer äen mono.

³⁵Wur naw ma de nenma'n mono, nday joñ ge few ma kluu, nday joñ ge joñre ma bay ngar wur sen gaè.

³⁶Nday a ge de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga foçoçre no äe de coore jag Manwuri ga diñ: Blodaèy boñ, gamla boñ, weere saçaçre ni renam maga kiñgi äaara boñ boñ, day wo bay ëarge see,

³⁷de fen haçgen wo de yii ma wer deren wo, ma wer gamlanan wo, ma wer saçaçren wo no, see ngaäa äaara do maga faage äe go de äodge nono.

³⁸Nday joñ ge nen nga' togloñ go sar ti älagge, de siigi jag ma tumtum maga aè roë mo äen go äuy de fen haçge äen de yii äen mono.

³⁹Diñ fen maga nday joñ ge ne Manwur de maga nday le' joñ few äay ma kluurin wo we no. Nday joñ ge siëgi jag ma sen wo sar de feçeçre haçge äay wo, de yii äay wo, de siigi jag tayge äayn wo, de haç'ge maga jobo haç' go ga se joñ mo ma kayn yañ, de feçeçre maga nday haç ra de dage äay mono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 30

¹Moyis kal fer waçaçre maga Manwur fern le ne hen äuy ne jar Israyel wora.

Jag liñgi ti waçaçre haç'ge jage

²Moyis kal fer waçaçre ne wañre ma ti äiñni jar Israyeln wo ga: Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaç ra go mono:

³De maga jobo ha' we ga se joñ mo ma kay yañ ne Manwuri, noga ha' we go ga se joñ mo äen yañ no, aà cegaë ge go ti waçaçre sen gaa, aà birn gi go ti waçaçre se maga kal le go jag äe mo äuy no.

⁴Ti ngeel sen hayga may ma twaçy liñ ni pan äe caw raw haç' jag we ga se joñ mo ma kay yañ ne Manwur de haç'ge go no.

⁵Pan äe joñ ge we nen laa waçaçre maga aà haç' go ga se joñ ne, day de sa' see äe no mono we, day hay mbe we go ba' koë no, haç'ge äe maga aà haç' ra go ga se joñ ra yañ do sen no mono joñ wo de ëawge kay.

⁶Day hayga wur maga pan äe laa waçaçre sen se coo we jag äe gaa no, waçaçre äe maga aà hay waçaç ga se joñ ra yañ do sen no mono bay wo de keege wa so. Day Manwur fug mbe äil yañ go ne hen ti, werga waçaçren coo jag pan äe gaa mono.

⁷Hayga aà yañ go wer ware, day joñ we nen waçaçge ga se joñ mo sen yañ, sa' see äe we go de waçaçre maga dañ le go jag äe we no,

⁸day waçaçre sen la war äe laa ne we, day joñ mbe we ba' see äe wur maga se laan mono, haç'ge äe maga aà haç' ga se joñ ra yañ mono, joñ wo de ëawge kay.

⁹Day hayga waçaçre sen coo we jag war äe wur maga se laan we gaa no, kal dwas haç'gen we go no, waçaçre maga hay dañ wo le go jag äe ga se haç' go ti äaara mono, Manwur fug mbe äil yañ go ne hen ti.

¹⁰Waçy maga go de dewuri, noga go de busgi ha' we ga se joñ mo ma kay yañ no, joñ ge nen ëaw waçaçre äen diñ se de see äe.

¹¹Ti ngeel maga waçy liñ ni war äe, joñ ge we nen haç'ge, klew see äe we de haç'ge go no,

¹²day hayga waçaçre sen la war äe laa ne, day joñ we go ti äe ba'a, ga joñ dayga äe we gaa no, haç'ge äen joñ ge de ëawge, waçaçre maga aà waçaç ga se joñ ra yañ mono, joñ ge wo de ëawge kay.

¹³Day hayga war äe dwas waçaçre sen we go wur maga se laan no, haç'ge maga aà hay haç' ra ti see äe mo äuy ga dañ wo le go jag äe mono, joñ ge wo go de dwasge. Blag ra go diñ war äe, day Manwur fug mbe äil yañ go ne hen ti.

¹⁴War äe mbe nen ëawge, day mbe nen dwas waçaçre maga waçyn waçaç ga se joñ ra yañ de haç'ge ma honla äuy, day saara joñ ge diñ ma kañ poçoçre ne see äe ti mono, aà joñ mbe nen dwas rage go.

¹⁵Day hayga war äe joñ mbe we go tum see äe ba' no, do kay nono, ni se de ëaw waçaçre maga aà waçaç ga se joñ ra yañ mo äuy wur maga se laan tu mono.

¹⁶Ama day hayga aà dwasn we go diñ blam maga se laa waçaçren mono, aà soë ge poçoçre älagge waçy äen diñ se.

¹⁷Wo mo ta' diñ waçaçre ma de yerge maga Manwur jag ra ne Moyis ni, ma waçaçge ti holañ war wo de waçy äe, ti holañ paçaçbe wo de may äe, ti maga se caw tigli liñ ni pan äe ëa mono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 31

Durgi ma bay ëag de jar Madiyañ wo

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²Joñ ga jar Israyel mo sa' wo hee go ti jar Madiyañ wo, blam äe ni ndo raw äiñ jar äon wo.

³Moyis kal fer waçaçre ne jar no, day ga: Grag wee jar po wo sode ma woge dur jar Madiyañ wo, nen maga sa' hee go ti mani Manwurn de Madiyañe.

⁴Ti äi;ï;ni mani jar Israyeln wo äuy nday hoor ge sode yoo äaara ndar ndare.

⁵Yoo ngaäa jar Israyel wo mono nday hoor ge sode ti ngeel äi;ï;nin wo ndar ndare, kañ nen ga sode ma durgin joñ ge äuy ndar hwal ti äoge.

⁶Moyis kal laa jar se ma ndar ndar ma ti äi;ï;nin wo ti sode no, äo' Fineyas je ni Eleyasar je sië jagn wer äaara de feçeçre ma bay ëagn wo, de coo wo.

⁷AÀ kal wo hoo jawre ti see Madiyañ, ti jag maga Manwur hay waçaç ne Moyis mono. AÀ kal wo id ma twerpiirin wo go äuy.

⁸Ti jaw sen ni mono, saara ngaë wañre Madiyañ wo go ni lay. Efi, Rekem, Sur, Hur wo de Reba, wañre Madiyañ wo dwee. AÀ taw wo Balaam je ni Beworn go jag jaw ni lay.

⁹Jar Israyel hoo wo naare jar Madiyañ wo le ti dañgay de kamliiri äaara wo, kal wo frum dere äaara wo go de fiiri äaara wo, horog äaaran wo äuy saara frum ra go.

¹⁰AÀ äod wo wuu go ne äi leege äaara maga aà hay wo de tiñ ni mo äuy, de mburyug äaaran wo äuy.

¹¹AÀ laa wo feçeçre maga aà yaçë wo ra jag jaw ni mo äuy le go, jar tebere wo de horog wora.

¹²AÀ kal wo nduugi de feçeçre maga saara yaçë ra jag jaw mono, dañgay wo no, de feçeçre maga saara frum ra le mo äuy ne Moyis wo de Eleyasar, de tayge jar Israyel wo äuy, ga hay de kañ äi ful jag Jurdeçeç de ngafge de Jeriko mono.

¹³Moyis wo de Eleyasar de wañre taygen kal wo laage le go caa pel äaara go faale kañ no.

¹⁴Moyis kal le' wañ see wañre soden wo no, wañre ma waçë waçaçre sode ndar ndar wo no, de ma waçë waçaçre sode kiskis wo no, maga fer wo le liñ jag durgin mono.

¹⁵Moyis wii ra ga: Nday men naaren wo mo deñ äuy tenene?

¹⁶Yaçaç jag Balaam ga kañ wer jar Israyerl wo go ga aà mo yaçaç wo jag Manwur wa na diñ saara ga yaw? Ti waçaçre ma Pewor no, ga bulfuçñ kal le'ge go ne tayge jar mani Manwurn wo ti mono.

¹⁷Patala id wee naare maga wo go de suli de jar mo äuy go de weere ma twerpiiri ma yoo kamliirin mo äuy id wee ra go.

¹⁸AÀma men wee mayre maga bay wo de woge see werpiiri wa ëa mono ma äay lay.

¹⁹Day ni nday joñ naw le go nen faale kañ renam, nen maga jar maga wo yoo äay ga id wo huli noga bag wo do ne huli see mo äuy mo façaç ge wo go wur naw ma de swa' no, day wur naw ma de renamn mono nday de dañgay äayn wo äuy lay.

²⁰Nday joñ ge nen façaç oçoçbe äayn wo go lay, de maysela äuy maga de joñge de hoçoçge fuçy fii, feçeçre maga wo de joñge de koore mo äuy no.

²¹Je sië jag Eleyasar wii sode maga hay wo le jag durgin ga: Waçaçre maga go de yerge äil jag liñgi maga Manwur waçaçn go ne Moyis mokay no.

²²Boo biñni, boo solay, boo dobe, boo, boo maaway, wo de boo dalma

²³Maysela äuy maga nen woge ti wuu mono, nday äo'n ge ti wuu ma façaçge äe go. Aäma maga sen wo wo ti wuu gaa mo lay no, aè façaç sen wo go diñ de bii façaçgen lay. Nday joñ ge nen heege äe nen bii.

²⁴Nday yog ge oçoçbe äayn wo go wur naw ma de renam no, day ni nday joñ ge yañ go de façaçge, blam sen nday joñ ge mbay nen laage wo ti kañ kway so.

Waçaçre äesge feçeçre maga aà yaçë ra le mono

²⁵Manwur wii Moyis ga:

²⁶Joñ wee nen kee feçeçre maga aè yaçaç ra le jag durgin mono. Nday de Eleyasar, de wañre ma pel taygen wo no. Kee wee jar teberen de horogn wo äuy.

²⁷Äes wee feçeçren se maga aè yaçë ra le jag durgin go ti holañ äay de jar maga hay raw wo jag jaw de ngaäa maga hay gwa' wo äuy lay.

²⁸Sode maga hay wo le jag durgi mono, ndo far ge feçeçre see ma äaara no, ga diñ äaä ma Manwuri. Yoo jar tebere kiskis dwee mono, ma Manwur ni boñ, dere kiskis dwee, ma Manwur ni boñ, gerheçeç wo de saçaçre wo, de fiiri wo do sen no äuy.

²⁹Day nday hoor ge nus äaara no, ndo haç ge sen ne je sië jag Eleyasar, de ngaëge do ga aè haçn ne Manwur nono.

³⁰Day see nus maga sen diñ ma jar Israyel wo mono, jar do dwee, ndo ba go boñ, horog do dwee ndo ba go boñ, yoo dere wo, gerheçeç wo de fiiri wo, horog wo äuy. Ndo haç ge sen ne jar Lefid wo, maga mburyug mani Manwurn nen do äaara mono.

³¹Moyis kal wo joñge de je sië jag Eleyasar do maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis nono.

³²Feçeçre yaçëge maga jar durgin hay yaçë wo ra le jag durgin hay gwa' ndar kiskis hiira' de do renam ti dwee, saçaçre wo de fiiri wora.

³³Dere ndar do renam ti äoge,

³⁴gerheçeç ndar do hiira' ti boñ,

³⁵mayre maga je twar bay de woge see äaara wa ëa hay ndar do swa' ti äoge.

³⁶Nus äe maga aè hay haç sen ne jar maga wo wo jag durgin mono, hay wo ndar kiskis swa' de do swa' ti renam, ti äe kiskis dwee, diñ saçaçre wo de fiiri wora.

³⁷Kañ nen ga nen ma Manwur ni kiskis hiira' ti äe do renam ti dwee.

³⁸Dere ndar do swa' ti äe hiira'a, kañ nen ga nen ma Manwur ni do renam ti äoge,

³⁹gerheçeç ndar do swa' de kiskis dwee, kañ nen ga ma Manwur ni do hiira' ti boñ.

⁴⁰Jar tebere ndar hwal ti hiira'a, kañ nen ga nen ma Manwur ni do swa' ti äoge.

⁴¹Moyis kal haç nen maga diñ ma Manwur ne je sië jag Eleyasar ti maga Manwur hay waçaçn go ne hen mono.

⁴²Nus maga diñ ma jar Israyel wo mono, Moyis kal laage äe go sar de ma jar maga hay wo le jag durgin mono.

⁴³Ma jar taygen kal joñge ndar kiskis swa' de do swa' ti äe renam de kiskis dwee, saçaçre wo de fiiri wo.

⁴⁴Dere ndar do swa' ti hiira'a,

⁴⁵gerheçeç ndar do swa' de kiskis dwee,

⁴⁶jar tebere ndar hwal ti hiira'a.

⁴⁷See nus se maga diñ ma jar Israyel wo mono, see ma do dween mono, Moyis baa je tabay go boñ, baa horog go boñ, haç ra ne jar Lefid wo, maga mburyug mani Manwurn hay nen do äaara mono.

Waçaçre haçge maga jobo haçn de dage äe ne Baa

⁴⁸Wañre ma waçë waçaçre sode ndar pur purn wo de ma waçë waçaçre sode ma ndar ndarn wo de ma kiskisn wo, kal wo tayge le äiñ Moyisi.

⁴⁹Aà wii wo ne ga: Weere joçoçre äon kee wo sode maga saara hay waçë waçaçre äaara mono, day sode gwa' go yoo wuur boñ gaè.

⁵⁰Wuur a de feçeçre maga wuur daë ra le, wosela äuy ne Manwur do feçeçre sië jag nono. Cen ma kleere wo, äeege wo, boore ma ti weere do wo, kelelew ma sug wo, meday ma kleere wo. Wuur a de äaara ne Manwuri, nen maga jar wuurn mo hay wo go de façaçge.

⁵¹Moyis kal wo yaçaç feçeçre se maga hay wo de tooge de boo biñni äuy do äaara de je sië jag Eleyasare.

⁵²Boo biñni maga wañre ma waçë waçaçre sode ndar pur pur de wañre ma waçë waçaçre sode ndar ndarn wo de ma kiskisn wo no hay tay nen mañ klew kis ti äe do rename.

⁵³Ma soden wo mono wosela äuy feçeçre maga aà hay frum ne le mo hay mbe diñ ma äe tu.

⁵⁴Moyis wo de Eleyasar je sië jagn kal wo hoo feçeçre maga wañre ma waçë waçaçre sode ndar pur purn wo de ndar ndarn wo de ma kiskisn won, kal wo woge de äaara pel Manwuri, jag Tiñ Yiñgi de Baan ma eig ti jar Israyel wora.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 32

Jar ma ti äiĩĩni mapo wo swa' lag wo le go faale Jurdeçeç nen äań were

- ¹Jar ni Ruben wo de jar ni Gad hay wo de horog go pel ni pur pur äawa tu. Aà kal wo koge ga sir ma Galaad wo de sir ma Yayeres hay diń sir ma de el ma koë horoge.
- ²Do kay nono, jar ni Gad wo de jar ni Ruben kal wo age fer waçaçre ne Moyis wo de je sië jag Eleyasar de wańre taygen wo äuy do kay nono:
- ³Ga Atarod, Diboon, Yayeres, Nimra, Hesbon, Eleyale, Sebam, Nebo wo de Bewon,
- ⁴sir se maga Manwur nii ra go pel tayge jar Israyel wo mono, diń sir ma koë horog de ele, day weere joçoçre äon wo de horoge.
- ⁵Aà wo ga: Hayga wuur ko yań nen äo de el no, daga ngeel sen mo hay diń ma weere joçoçre äon wo no, day ni ndo cegaë Jurdeçeç go de wuur wa so.
- ⁶Moyis kal fer waçaçre ne jar ni Gad wo de jar ni Ruben wo ga: Heçeçre äayn raw ge wo durgi, nday ma äayn nday gwa'ge la ga pa ge?
- ⁷Nday kië ga nday woo do jar Israyel wo go ma woge äi sir maga Manwur haçn go ne hara na gahaçy ne?
- ⁸Paçaçre äay hay joń wo na do sen no pa de maga ndi hay laa ra le Kades-Barneya ma woge ko sirn mono.
- ⁹Aà wo wo le go haçaç äi log ma Eskol, blam maga saara ko sirn go ko mono, aà kal wo woo do jar Israyel wo go maga aà mo wo wo äi sir maga Manwur haçn go ne hara mo wa.
- ¹⁰Soçoçge äil mani Manwurn kal do' wuu wur seno, aà kal haç'ge go gano:
- ¹¹Jar se maga cegaë wo le go Ejipte ga kińgi äaara hay go do äog raw ciń mono, sen ko ge wo sir maga ndi hay haç' go ga ndi haçn yań ne Abraham, ne Isag ne Jakob mo gaa, werga aà yaçaç wo jag äi keëëë äuy gaë.
- ¹²Say diń Kaleb je ni Yefune no, je Kenesiyeen no, wo de Josuwe je ni Nun no, maga hay yaçaç wo jag Manwur keëed äuy mono.
- ¹³Soçoçge äil mani Manwurn kal do wuu ne Israyel ti, aà kal rańge de äaara ti puuli nen kińgi do naa, haçaç jar maga hay joń wo älaggen pel Manwur mono yee wo nen go äuy.
- ¹⁴Koëa, nday de lagge ti ngeel paçaçre äay wo mo haç' pa no do jar älagge maga wo go de laage ma le' wuu soçoçge äil de tuu kwińn ne Israyel ti pa mono.
- ¹⁵Hayga nday ngië faale we ne hen no, aà men ge mbe Israyel wo ti puuli ni caw, day srog wer jar sen wo mo ha' ge go tawge äuy pa.

- ¹⁶Aà kal wo ya'ge le see Moyis day wo ga: Wuur mbar ge kaw see horog wuur wo no, boor ge äi leege ne jar ni wuur wo,
- ¹⁷blam äe wuur grag ge deparday ma laage pel jar Israyel wo, haçaç nen maga wuur wo go lag rage ti ngeel maga diñ äaara mo ëa. Jar ni wuur gwa'ge wo go äi leege maga go de kne'ge do heçeçne jar sirn wo mo lay no.
- ¹⁸Wuur fer ge le liñ ni wuur tañgu maga jar Israyel wo bay lagge ti tabul ma hoorge maga diñ äaara mono gaè.
- ¹⁹Day wuur joñ ge de tabul ma hoorge wo go see äaara äaäla faale Jurdeçeç ni gaa, koh haybaè wo haçaç, werga wuur go de tabul ma hoorge ma wuur go faale äaäla nen äaä wer la mono.
- ²⁰Moyis wii ra ga: Hayga nday joñ we do ga nday waçaç nono, hayga nday grag we ma woge durgi pel Manwur no,
- ²¹hayga jar ma yoo äay äuy grag wo we ma cegaë Jurdeçeç go pel Manwuri, ma nii jar hee äen wo go pel äe no,
- ²²day hayga nday fer we le diñ blam maga sirn go de yaçaçge do Manwur gla no, ti ngeel sen nday joñ ge go de yogge see Manwuri, see Israyel lay. Day sir sen mo ti' la joñ ge mbe yañ diñ ma äay pel Manwuri.
- ²³Ama hayga nday joñ we do sen no gaa no, nday joñ ge älagge see Manwuri. Hay wee go de koge ga älagge äayn fer ge mbe yañ ge da' nday.
- ²⁴Boo wee mbay äi leege ne jar ni äay wo, mbar mbay kaw see saçaçre äayn wo de fiiri äayn wo, ama joñ wee do maga nday waçaç go no an tawa.
- ²⁵Jar ni Gad wo de jar ni Ruben kal wo wii Moyis ga: Weere joçoçre äon joñ wo mbaara yañ do maga wañ äin waçaç nono.
- ²⁶Jar ni wuur wo, naare wuur wo, horog wuur wo de dere wuur wo äuy gwa'ge wo äi leege ma Galaadn wo la.
- ²⁷Weere joçoçre äon wo äuy grag ge wo ti sode, wo ge wo durgi pel Manwur do maga wañ äin waçaç go nono.
- ²⁸Moyis kal waçaçre go ti äaara ne je sië Eleyasare, ne Josuwe je ni Nun no, ne wañre ma ti feelen wo ti äiini mani jar Israyel wo no.
- ²⁹Moyis wii ra ga: Hayga jar ni Gad wo de jar ni Ruben cegaë wo Jurdeçeç we go de äay de gragge ma durgi pel Manwur no, nday haç ge sir ma Galaad ne hara ma äaara.
- ³⁰Day hayga aà cegaë wo we go de gragge de äay äuy gaa no, ni aà mo wo wo lagge yoo äay äi sir ni jar Kanaan wora.

- ³¹Jar ni Gad wo de jar ni Ruben kal wo fer waçaçre ga: Wuur joñ mbe fen maga Manwur waçaç ne weere joçoçre äen wo yañe.
- ³²Wuur raw ge mbe yañ de gragge pel Manwur äi sir Kanaan. Diñ ga tubul wuur ma hoorgen mo hay wo go diñ faale Jurdeçeç äaña la.
- ³³Moyis kal haçge äe ne jar ni Gad wo, jar ni Ruben wo de nus äiñni mani Manase je ni Josef no. Twaywañ mani Sihon wañ jar Amorid wo no, twaywañ mani Og wañ Basan sirn de äi leege äaaran wo de progre äaaran wo, de coçoç sir wo de äi leege maga wo ti jeñ ni mo karra äuy no.
- ³⁴Jar ni Gad kal boo Bibon, Atarod, Arower,
- ³⁵Atrot-Sofan, Yayereser, Yogbeha,
- ³⁶Bet-Nimra wo de Bet-Haran, äi leege ma kiñkiñ wo de kaw ma fiiri wora.
- ³⁷Jar ni Ruben boo wo Hesbon, Eleale wo de Kiryatayim,
- ³⁸Nebo wo de Baal-Meyon maga ëu äaara coo ge wo, boo wo Sibma, kal wo kañ ëu ne äi leege maga saara boor ra mono.
- ³⁹Wer mani Makir je ni Manasen raw wo dur Galaad, kal wo yaçaçge äe. AÀ nii wo Jar Amorid maga hay wo ni mono.
- ⁴⁰Moyis kal haç Galaad ne Makir je ni Manase no, maga raw hayge de tiñ ni mono.
- ⁴¹Yayir je ni Manasen kal rawge yaçë sir wo kal ëe rage ga sir Yayir wo.
- ⁴²Noba kal rawge, yaçaç Kenad de sir maga wo nen do äe mono, kal kañ ëu ne hen ga Noba de ëu äe tu.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 33

Seele maga aà yaë wo mono tiñi wer de wur maga saara laa le go Ejipte mono

- ¹Mokay diñ seele maga jar Israyel seë wo ti maga aà laa wo le go äi sir Ejipte de bag jag wer Moyis wo de AËron mono.
- ²Moyis yer waçaçre seele äaaran ti yaëge äaara maga aà yaë wo ni taä taë ti jag Manwur mono. Seele maga aà yaë wo ni taë taë mono wo mokay no.
- ³AÀ pud wo le Ramses nen few ma tañgu no, wur naw ma de hwal ti dwee nen few ma tañgu no. Go toñ äe blam few Pag ma tañgun mono, jar Israyel laa wo le go de budgi nen jar Ejipte wo ti' äuy.
- ⁴Jar Ejipte hay wo tee jar maga Manwur id ra go yoo äaara mono, jag weeren wo äuy. Manwur hay joñ nen caa kiida baa mani äaaran wo no.
- ⁵Jar Israyel pud wo le Ramses, kal wo age lagge Sukod.
- ⁶AÀ pud wo le Sukod kal wo age lagge Etam ga wo ti puuli go jag cwed mono.

- ⁷AÀ pud wo le Etam kal wo celge nen Pihahirod de ngafge de Baal-Sefon, kal wo lagge pel Migdol.
- ⁸AÀ kal wo pudgi le pel Pihahirod kal wo caa Maaroge, ma seege wo nen ti puuli. AÀ joñ wo naw seege ti puuli ma Etam swa'a, kal wo lagge Mara.
- ⁹AÀ pud wo le Mara kal wo age Elim. Blam bii hay Elim hwal ti äoge, de koore palmiye do rename. AÀ joñ wo nen lagge diñ ti ngeel sen ni.
- ¹⁰AÀ pud wo le Elim ma age lagge jag maarog ma de seçeç no.
- ¹¹AÀ pud wo le jag maarog ma de seçeç no, ma age lagge ti puuli ma Sin
- ¹²AÀ pud wo le ti puuli ma Sin ma age lagge Dofka.
- ¹³AÀ pud wo le Dofka kal wo lagge Alus.
- ¹⁴AÀ pud wo le Alus kal wo lagge Refidim, ti ngeel maga jarn da' wo bii ma jooge ni gaa mono.
- ¹⁵AÀ pud wo le Refidim kal wo lagge ti puuli ma Sinayi.
- ¹⁶AÀ pud wo le ti puuli ma Sinay kal wo lagge Kibrot-Hattafa.
- ¹⁷AÀ pud wo le Kibrot-Hattafa kal wo lagge Hatserod.
- ¹⁸AÀ pud wo le Hatserod kal wo lagge Ritma.
- ¹⁹AÀ pud wo le Ritma kal wo lagge Rimmon-Perets.
- ²⁰AÀ pud wo le Rimon-Perets kal wo lagge Libna.
- ²¹AÀ pud wo le Libna kal wo lagge Rissa.
- ²²AÀ pud wo le Rissa kal wo lagge Kehelata.
- ²³AÀ pud wo le Kehelata kal wo lagge ti huuli ma Safer.
- ²⁴AÀ pud wo le ti huuli ma Safer kal wo lagge Harada.
- ²⁵AÀ pud wo le Harada kal wo lagge Maghelod.
- ²⁶AÀ pud wo le Maghelod kal lagge Tahad.
- ²⁷AÀ pud wo le Tahad kal wo lagge Tara.
- ²⁸AÀ pud wo le Tara kal wo lagge Mitka.
- ²⁹AÀ pud wo le Mitka kal wo lagge Hasmona.
- ³⁰AÀ pud wo le Hasmona kal wo lagge Moserod.
- ³¹AÀ pud wo le Moserod kal wo lagge Bene-Yaakan.
- ³²AÀ pud wo le Bene-Yaakan kal wo lagge Hor-Gigad.

- ³³AÀ pud wo le Hor-Gidgad kal wo lagge Yotbata.
- ³⁴AÀ pud wo le Yotbata kal wo lagge Abrona.
- ³⁵AÀ pud wo Abrona kal wo lagge Etsyon-Gebes.
- ³⁶AÀ pud wo le Etsyon-Gebes kal wo lagge ti puuli ma Sin ga diñ Kadese.
- ³⁷AÀ pud wo le Kades kal wo lagge ti huuli ma Hor ti coçoç sir ma Edome.
- ³⁸AÈron je sië jagn kal ëiggi ciñ ti huuli ma Hor no, ti jag Manwuri, aà kal hugi wo go ni, nen kiñgi ma de naan blam maga jar Israyel laa wo le äi sir Ejipte mono, nen few ma de dween wur naw äe ma tañgu no.
- ³⁹Kiñgi AÈron hay kis ti äe do äog ti swa'a, de maga aà hu go ti huuli ma Hor mono.
- ⁴⁰Wañ jar Kanaan maga hay de hayle de tiñ Negef äi sir ni jar Kanaan wo ni mono kal laa waçaçre age jar Israyel wora.
- ⁴¹AÀ pud wo le ti huuli ma Hor kal wo lagge Salmona.
- ⁴²AÀ pud wo le Salmona kal wo lagge Punon.
- ⁴³AÀ pud wo le Punon kal wo lagge Obod.
- ⁴⁴AÀ pud wo le Obod kal wo lagge Iye-Abarim, ti hagu Mowab.
- ⁴⁵AÀ pud wo le Iye-Abarim kal wo lagge Dibon-Gad.
- ⁴⁶AÀ pud wo le Dibon-Gad kal wo Almon-Diblatayim.
- ⁴⁷AÀ pud wo le Almon-Diblatayim kal wo lagge ti huuli ma Abarim wo, pel Nebo.
- ⁴⁸AÀ pud wo le ti huuli ma Abarim wo, kal wo lagge äi ful ma Mowab mañ äiñ Jurdeçeç de ngafge de Jeriko.
- ⁴⁹AÀ kal wo lagge jag Jurdeçeç, tiñ wer le Bet-Hayer Simod haçaç nduu go Abel-Sittim äi ful ma Mowab wo.
- ⁵⁰Manwur fer waçaçre ne Moyis äi ful ma Mowab wo jag Jurdeçeç de ngafge de Jeriko.
- ⁵¹AÀ ga: Fer waçaçre ne jar Israyel wo, ndo wii gi ra ga: De maga nday cegaë ge Jurdeçeç we go ma woge äi sir Kanaan no,
- ⁵²nday nii gi jar sirn wo go äuy, nday yee ge nen soçoçre huuli äaaran wo go, nday yee ge nen foto ma de yorge de boon wo go, nday älag ge ngeel sië jag äaara ma ciñn wo go.
- ⁵³Nday yaçaç ge sirn go äuy, nday lag ge go ni, werga ndi haç sirn go ne nday maga aà mo hay diñ ma äay.

⁵⁴Nday äes ge tabul ma hoorgen wo go de waçywaàale ti moobe äayn wo no. Jar maga sen wo ngaäa mono, nday haç ge tabul ma hoorge ne hara debaň. Jar maga wo de peçeçre mono, nday haç ge tabul ma hoorge ne hara de peçeçre lay. Wosela joň ge diň de ngeel maga do äe le' de waçywaàale ti äe mono. Nday joň ge nen daë tabul se ma hoorgen wo diň see äiñiñi mani paçaçre äay wo no.

⁵⁵Ama hayga nday nii jar ma äi sirn wo we go gaa no, jar ma yoo maga nday men ge ra ni mono, joň ge wo ti jeň ni do berem ma krig nday nen nono, do hoçoçre ma ngirig nday faale nono. AÀ joň ge wo diň jar hee äay äi sir maga nday de woge lagge ni mono.

⁵⁶Day joň ge yaň maga ndi joň ge nday yaň do maga ndi hay go de waçaçge ga ndi joň ra nono.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 34

Hagu ma Kanaan wo no

¹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

²Waçaç waçaçre ma kay ne jar Israyel wo, ndo wii gi ra ga: De maga nday wo we laage ni jar Kanaan wo no, sir maga joň ge wo diň tabul äay ma hoorge wo mokay no, diň sir kanaan de hagu äen wo no.

³Ma äaň ni Waçybann tiñi gi wer diň de puuli ma Sin, maň de Edome. Dosen hagu äay ma nen äaň ni Waçybann see ge de jag coçoç Maarog ma de huli no, fer nen were.

⁴Hagu äayn kiigi nen äaň ni Waçybane, ëii wo go Akrabbim, hee Sin taw ma woge le' jag go Kades-Barneya, äaň ni Waçyban äe. AÀ joň ge wo nen seege pel Hatsar-Addar, day kal heege Atsmone.

⁵Le Atsmon ka'a, se kal kiigi go jag bii yuuri ma Ejipte no, ma le'ge go jag maaroge.

⁶Hagu äay ma nen Peln joň ge diň de maarog ma kluu no. Sen joň ge diň hagu äay ma nen pel no.

⁷Hagu äay ma nen äaň Goloñhweden joň ge diň do kay nono: Tiñi wer le jag maarog ma kluu no, nday äo'gewo go haçaç ti huuli ma Hor no.

⁸Le ti huuli ma Horn ka' nday äo'gewo go jag leege Hamad, maga hagin mo wo go le'ge Sedade.

⁹Hagin joň ge nen seege wo, hee Sifron ma woge le' ti go Hatsar-Enane. Sen joň ge diň hagu äay ma äaň Goloñhwede no.

¹⁰Nday joň ge nen äo' hagu äay ma nen Wern le Hatsar-Enan nduu go Sefam.

¹¹Hagun ëii gi Sefam nen Ribla, nen äaän wer Ayine. Hagun cwaa ge le, hee ge saän maarog ma Kinnered nen äaän wer äe.

¹²Hagun ëii gi le nen jag Jurdeçeç tigrin, ma woge äo' ti go jag maarog ma de huli no. Mokay diän sir äayn de hagu maga go ti äe mo äuy so no.

¹³Moyis kal woge de waçaçre sen ne jar Israyel wo, day ga: Mo ta' diän sir maga nday äesn ge go de naage waçywaàale, ga Manwur haçn go ga haçn ne äi:ini ma kaawa'n wo de nus äi:inin mo so no.

¹⁴Werga äi:ini mani jar ni Ruben wo ti feele äaara, de äi:ini mani jar ni Gadn ti feele äaara sen hoo wo tabul ma hoorge äaara we go.

¹⁵Äi:ini ma se äogn de nus äi:inin hoo wo tabul ma hoorge äaara we le go faale Jurdeçeç äaäla, de ngafge de Jeriko nen äaän were.

Ëu jar ma äes sir wo no

¹⁶Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹⁷Ëu jar maga äes ge wo sirn ti holaän äay wo mokay no: je sië jag Eleyasar wo de Josuwe je ni Nun no.

¹⁸Nday bag ge waäre ti äi:inin wo boän boän äuy ma äes sir no.

¹⁹Ëu jar sen wo mokay no: Ti äi:ini ma Juda no: Kaleb je ni Jefune no.

²⁰Ti äi:ini ma jar ni Simeyoän wo: Samuyel, je ni Amnihad no.

²¹Ti äi:ini ma jar ni Benjame wo: Elidad, je ni Kislön no.

²²Ti äi:ini ma jar ni Daän wo: Diän waän Bukki, je ni Yogli no.

²³Ma wer jar mani Josef n wo, äi:ini mani Manase no: Diän waän Haniyel, je ni Efod no.

²⁴Ti äi:ini mani Efrayim no: Diän waän Kemuyel, je ni Siftan no.

²⁵Ti äi:ini ma jar ni Sabulon wo no: Diän waän Elitsafan, je ni Panag no.

²⁶Ti äi:ini ma jar ni Isakar wo: Diän waän Paltiyel, je Assan no.

²⁷Ti äi:ini ma jar ni Aser wo: Ahihad, je ni Selomi no.

²⁸Ti äi:ini ma jar ni Neftali wo: Diän waän Pedahel, je ni Amnihad no.

²⁹Mo lag diän jar maga Manwur haç faage ne hara, ga aä mo äes wo sir Kanaan go ti holaän jar Israyel wo mo so no.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 35

Äi leege ma jar Lefidn wo no

¹Manwur fer waçaçre ne Moyis äi ful ma Mowabn wo, jag Jurdeçeç de ngafge de Jeriko.

²AÀ ga: Wii jar Israyel wo ga aà mo haç wo tabul ma hoorge ne jar Lefid wo see äi leege maga aà joñ ge wo de äe mono, nen maga aà mo lag wo ni lay. Daga nday haç wee jag ngoëog äi leege sen wo ne hara lay.

³AÀ joñ ge wo de äi leege wo ma lagge. Jag ngoëogn joñ ge wo diñ ma horog äaara wo lay, de feçeçre äaara maga aà joñ ge wo de äaara mo äuy no.

⁴Jag ngoëog maga nday haç ge ne hara mono, tiji wer de kor ma ti äi leege no, day haçaç äe joñ ge see äi leegen nen meder kiskis dwee, go ti äi leegen degarra äuy.

⁵Nday joñ ge nen gaë äi leegen ti gisiëgi de ngaäge, äe go ti coçoç äen naa äuy: Nen pele, nen were, nen ni Waçybane, nen Gloñhwede, nen meder ndar ndare. Jeñ äi leege äaaran joñ ge wo na dosen nono.

⁶Yoo äi leege maga nday haç ge ra ne jar Lefid wo mono, nday haç ge äi leege ma yaçaç wañ wo ni hiira'a, maga joboiihuli we no, mo ëee wo go ni, de äi leege ma tigriñ wo do naa ti äoge.

⁷Äi leege maga nday haç ge ra ne jar Lefid wo äuy joñ ge wo do naa ti äe nenma'a, de jag ngoëog äaara wora.

⁸Äi leege maga nday haç ge ra ne jar Lefid wo, ga nday daë ge ra le na diñ see mani jar Israyeln wo mono, jar maga äi leege äaara pur mono, aè da' le ni äaara pur lay, jar maga äi leege äaara de peçeçre mono, aè da' le ni äaara de peçeçre lay. Wosela haç ge äi leege ne jar Lefid wo diñ see ngaäa tabul ma hoorge maga se da'n mono.

Äi leege ma yaçë o wo no

⁹Manwur kal fer waçaçre ne Moyis day ga:

¹⁰Fer waçaçre ne jar ni Israyel wo, ndo wii gi ra ga: Wur maga nday cegaë Jurdeçeç we go, nday wo we laage äi sir Kanaan no,

¹¹nday far ge äi leege mapo wo, maga aà mo hay wo diñ äi leege ma yaçë o. Je maga huli raw we ne hen do no, joñ ge nen dañge wo go ni.

¹²AÀ joñ ge nen ur ëee wo go ni, do je maga sa'ge hee je hulin mono, nen maga aè mo 'warn go tañgu maga aè joñ nen caa kiida äe pel taygen wa.

¹³See äi leege maga nday haç ge ra mono, ma yaçaç wañ joñ ge wo yoo äaara ni hiira'a.

¹⁴Nday haç ge äi leege wo go faale Jurdeçeç swa'a, haç ge wo go äi sir Kanaan swa'a lay. AÀ joñ ge wo diñ äi leege ma yaçë o.

¹⁵Äi leege se ma hiira'n joñ ge wo diñ ma yaçë o jar Israyel wora, de je maga waare, wo de je maga de age ni diñ ma naw mbag koë mono. Je ma honla äuy, maga jobo raw we ne hen do no, aà joñ ge nen dañge wo go ni.

¹⁶Hayga jobo ma' kan äe we de boo, day huli raw we ni no, sen diñ igi huli, jeiihulin aè 'warn go.

¹⁷Hayga aà ma'n we de huuli nen 'warn äe go no, day huli raw we ni no, sen diñ igi huli, jeiihulin aè 'warn go.

¹⁸Hayga aà ma'n we de koo do nen 'warge äe go, day huli raw we ni no, sen diñ igi huli, jeiihulin aè 'warn go.

¹⁹Je sa' hee cin joñ nen 'warge äe go. De maga aà yiñ we de äe no, aà 'warn go.

²⁰Hayga jobo srog kan äe we do debaycoçoçre, noga äo'n we wo de mopo, day se hay go de baa jag ëiggi äe tañgu ta', day huli raw we ni no,

²¹noga hayga aà ma'n we de godeboñ do debaycoçoçre, day huli raw we ni no, je ma ma' je lan la aè 'warn ge go, aà diñ je id huli. Je sa' hee cin da'n ge we no joñ ge nen 'war ge äe go.

²²Ama hayga jobo srog mbe kan äe we wo haçy koë bay diñ do debaycoçoçre wa, noga äo'n wo de mopo day bay diñ do debaycoçoçre wa,

²³noga do äe srog huuli wo ne hen ti do haçy nen 'warge äe go, day huli raw we ni no, hayga aà bay we diñ je hee äe wa, bay we diñ je kiëgi äe ga se joñ de älagge wa no,

²⁴Faage waçaçre maga taygen joñ nen blaw waçaçre ma ti holañ je ma' je lan wo de je sa' hee cin mokay no:

²⁵Taygen yaçaç ge je 'war hulin go do je sa' hee ci no, kal ferge äe äi leege maga aà hay dañ wo go ni mono. Je 'war hulin hay wo go ni, haçaç je moobe ma kluu ma joñ sië jagn maga aè hay kaa noo ma bay äagn go ne hen tin hu go äa.

²⁶Hayga jeiihulin la kal we go, men äi leege maga se hay ëee wo yaçaç wañ ni la we go,

²⁷day hayga je sa' hee cin la yiñ we wo go de äe sigi ni, day je sa' hee cin la 'war jeiihulin we go no, aà joñ ge do jeiihuli no gaë.

²⁸Werga jeiihulin hay nen hayge äi leege äe maga se ëee wo go yaçaç wañ ni mono, haçaç je moobe ma kluu ma joñ sië jagn hu go äa. Blam huli je moobe ma kluu ma joñ sië jagn mono, jeiihulin la fer mbe le ti ngeel äen so.

²⁹Mokay diñ faage maga nday see ge wo ti wer mani äayn wo äuy do sen nono, ti ngeel ma honla äuy maga nday lag ge de tiñ ni mono.

³⁰Hayga jobo ma' keçeç we no, aè 'war ge jeihulin go diñ blam waçaçre jar sedewa wo. Je sedewa boñ tu bay de kaçaçge maga aè 'war jobo go ti jag äe wa.

³¹Nday joñ ge nen yaçaçge ga hay joñ nen coo tenen jeihuli gaa hase, werga aè joñ ge nen 'warge äe go.

³²Bay ga nday joñ ge nen yaçaç mopo ma cooge äe nen maga aà mo dañ wo go äi leege ma yaçaç wañ no, day mo fer le blam huli je moobe ma kluu ma joñ sië jagn wa.

³³Nday dem ge sir maga nday de woge ni mo gaa, werga ci dem siri. Mopo maga joñ ge yañ mapor sirn go bay wa, say diñ ci je ma kaa cin go mono.

³⁴Nday kañ ge äag ne sir maga nday de woge lagge ni mo gaa, ti ngeel maga ndi joñ ge yoo äay ni mono, werga ndi diñ Manwur maga ndi joñ ge yoo jar Israyel wo.

KEEGE JAR ISRAYEL WO 36

Faage dage naare: Naare maga hoor wo werpiiri mono

¹Wañre feelee ma ti moobe mani jar Galaad wo, jar ni Makir wo, jar ni Manase wo, yoo wer ma ti moobe mani Josefn wo no, kal wo ya'ge le fer waçaçre pel Moyisi, pel wañre ma ti feelee mani jar Israyeln wo no.

²Aà wo ga: Manwur hay waçaç go ne wañ äin ga äes tabul ma hoorge ma äi sirn go diñ de naage waçywaàle ne jar Israyel wora. Manwur hay waçaç go ne wañ äin pa ga haç tabul ma hooge mani Selofkadn ne mayre äen wo no.

³Hayga aà da wo werpiiri we wo ti äi'jini ma tigriñ wo yoo jar Israyel wo no, tabul ma hooge ma äaaran aè naan ge go yoo mani paçaçre wuur wo no, day aè haçn ge go ne jar ma ti äi'jini maga aà joñ ge wo diñ äaara mono. Diñ do kay nono, ga tabul ma hoorge ma wuur maga wuur da'n de naage waçywaàale mono fer ge go blam.

⁴Day kiñgi Jubile nduu we ga jar Israyel le' wo we joñge äe no, tabul ma hooge mani äaaran la jwa'ge go ti äi'jini ma jar maga aà wo diñ äaara mono, day naa ge go yoo mani paçaçre wuur wo no.

⁵Moyis kal fer waçaçre maga Manwur waçaçn go ne jar Israyel wo mono: Aà ga:

⁶Waçaçre ma jar ma ti äi'jini mani Josefn wo de coçoçre. Waçaçre maga Manwur waçaçn ne mayre mani Selofkad wo mokay no: Aà da ge wo mbaara je maga saara de saçy dage äe mono, diñ ga aà mo da wo diñ je ma ti moobe ma ti äi'jini mani pan äaara no.

⁷Tabul ma hoorge po yoo jar Israyel wo cegaë ge le ti äi'jini po ma woge go ti äi'jini ma tigriñ gaë. Aàma jar Israyel wo, wosela äuy hay ge ti tabul ma hoorge mani paçaçre äen wo no.

⁸May ma twaɣy ma honla äuy maga de tabul ma hooge yoo äïjïni mani jar Israyel wo mono, da ge diñ je ma ti moobe ma ti äïjïni mani pan äe no, nen maga jar Israyel mo hay wo de tabul ma hoorge mani paçaçre äaaran wo no.

⁹Tabul ma hooge po cegaë ge le ti äïjïni po, ma woge go ti äïjïni ma tigriñ gaa hase, ama äïjïni jar Israyeln joñ ge wo de saëge wosela äuy see tabul äaara ma hoorgen wo no.

¹⁰Mayre mani Selofkadn kal wo joñge do maga Manwur waçaçn go ne Moyis nono.

¹¹Mahla, Tirtsa, Hogla, Milka wo de Nowa, mayre mani Selofkad wo no, kal wo da jar ni paçaçre äaara ma kleere wo.

¹²AA da wo werpiiri ti moobe ma ti wer mani Manase je ni Josef no, day tabul äaara ma hoorge kal joñge yoo äïjïni ma ti moobe mani pan äaara no.

¹³Mokay diñ jag liñgi ma äod faage seele maga Manwur haç ra ne Moyis jag ma waçaçge ne jar Israyel wo äi ful ma Mowab wo jag Jurdeçeç, de ngafge de Jeriko mo so no.

DOGGE JAG LIÑGI

DOGGE JAG LIÑGI 1

WAÇAÇRE MOYIS MA TAÑGUN WO

¹Mokay diñ waçaçre maga Moyis fer ra ne jar Israyel wo äuy wo faale Jurdeçeç ma äaňlan ti puuli no äil Araba, pel Suf ti holaň Paran, Tofel, Labañ, Hatserod wo de Di-Sahab mono.

²Faage maga ur le Horeb day hee go ti huuli ma Seyirn wo haçaç a go Kades-Barneya mono, nen seele siili hwal ti boň.

³Ti kiñgi ma do naa nen naw ma tañgu äil few ma de hwal ti boň mono, Moyis raw fer waçaçre ne jar Israyel wo do maga Manwur hay waçaç ne hen ga aà mo waçaç ne hara no äuy no.

⁴Sen na blam maga se taw Sihon wañ jar Amoridn maga hay de hayle Hesbon wo go de Og wañ Basañ maga hay de hayle Astarod wo de Edreyi mono.

⁵Wo faale Jurdeçeç ma äaňlan äil sir Mowab mono, Moyis raw naa wer jag liñgi sen no, day gano:

De maga aà wo le ti puulin mono

⁶Manwuri, Baa naan hay waçaç waçaçre le ne naa Horeb gano: Nday ig we debañ ti jeñ huuli sen lam no.

⁷Mbuë wee nen äay, see wee: Wo wee ti huuli mani jar Amoridn wo, äi sir ma ti äen wo äuy, äil Araba no, ti huulin wo, äi Sefela no, äil Negef no, ti jeñ Maarog no, äi sir mani jar Kanaann wo, wo Libañ haçaç wo go ti maarog ma de paçaçe ga diñ Efrad mono.

⁸Ko wee, ndi haç sirn go wee, see wee, wo wee yaçaç sir maga Manwur hay haç' go ne paçaçe äay Abraham, Isag wo de Jakob ga se haçn go ne hara, ne weere äaara wo blam äaara mono.

Moyis hoo jar car kiida wo

⁹De kal sen ni ndi Moyis ndi hay wii wee we ga ndi kaçaç ma soë weege boň gaë.

¹⁰Manwuri, Baa äayn hay tes nday, nday wara ngaäa do ger ma ciñ wo no lay no.

¹¹Daga Manwuri, Baa mani paçaçe äayn mo ya' ngaäa äay wo ciñ ni äaale ndare, day mo kañ bosa' wee ti do maga aà hay waçaçn wee nono.

¹²Joñge joñge ga ndi mbi boň jag soë poçoçre waçaçre äayn wo de ree ma ti holaň äayn wo la?

¹³Hoo wee jar ma de ko ree wo, jar ma de ti ngeel wo ga aè go de ko rage ti äiñi ni äayn wo day ni ndi lag ge ra yañ pel äay.

¹⁴Nday raw ferge ga: Fen maga ndo äo' ne wuur pel mo haç' de ele.

¹⁵Ndi raw hoo jar ma pel ti äïjïni äayn wo ne nday diñ jar ma de ko ree wo, jar maga aè go de ko rage. Ndi kal lag rage pel äay wañre äay wo, wo pel jar ndare, jar kisi, jar do dwee, jar hwale day saara diñ jar kluuri sode ma ti äïjïni äayn wo.

¹⁶De kal sen ni ndi raw riñ jar car kiida äayn wo gano: Co' wee sug heçeçre äayn wo, day blaw wee ree ma ti holañ äaara de heçeçre äaaran wo de waaren wo ti faage äe.

¹⁷Nday cag ge reen bay do nen jar wo wa. Nday laa ge jag wee kleen do je kluun no lay day nday joñ ge heçeçne do je tabay po gaa, gahaçyla, kiida diñ ma Baa day hayga ree po joñ we de gaali de raw ti äay no, ni nday a de äe pel äi nen maga ndi mo laan de sug äi.

¹⁸De kal sen ni ndi hay yer fen maga nday nen joñge äe na do kay nono.

Jar Israyel bay wo yaçaç jag wa

¹⁹Naa hoo le Horeb day nday raw caa ti puuli se ma kluu ga de bon le go do maga nday kon nono. Naa raw mañ faage ma ti huuli mani jar Amoridn wo do maga Manwuri, Baa naan hay waçaçn ne naa nono day naa raw age go Kades-Barneya.

²⁰Ndi hay wii wee gano: Nday a we go ti huuli mani jar Amorid maga Manwuri, Baa naan haçn go ne naa mono.

²¹Ko wee so ga Manwuri, Baa äayn go de kañ sirn wee pele. Hoo wee, wo wee yaçaçge äe do maga Manwuri, Baa mani paçaçre äayn hay waçaçn nono. Joñ wee heçeçne wa, daë wee wa.

²²Nday raw ya'ge le see äi ma riñ mege gano: Naa laa jar wo wo go pel naa ma woge le ko sir no day aà mo fer wo le fer waçaçre ne naa ti faage maga naa nen mañge äe ma woge ni mono, ti äi leege maga naa wo ge äil äaara wo mono.

²³Waçaçre sen raw coge jag äi day ndi raw hoo jar hwal ti äog yoo äay, jar go ti äïjïni äay boñboñ äuy.

²⁴Saara raw mañ faage ma nen ti huuli no haçaç wo wo go äil log ma Eskol no day saara raw koge äe le go.

²⁵Saara kal hoo le'ge koore ma äil sirn wo le do day a wo kañ nen naa ti äaara. Saara kal wo fer waçaçre ne naa gano: Sir se maga Manwuri, Baa naan haçn ne naa diñ sir ma de ele.

²⁶Ama nday laa dayge woge ni gaa, nday raw joñ ti grañ go see waçaçre mani Manwuri, Baa äay no.

²⁷Nday raw ngrum jag le äi tiñma äayn wo, nday day gano: Manwur bay da naa wa, diñ wersen se laa naa le go äi sir Ejipte maga see wo go haç naa ne jar Amoridn wo do, ma taw naa go.

²⁸Naa wo ba na gen pa la? Gahaçyla, heçeçre naa caa wo bii go ne naa äili day wo gano: Aa wo diñ jar maga wo de dañ naa ngaäa lay, wo de dañ naa geçeçre lay. Äi leegen wo kluuri lay day kor ma ti äaaran wo wo go da' ngeel ma ciñ lay day wuur ko jar ni Anag wo le dra' ni lay.

²⁹Ndi kal riñ weege ga: Caa wee heçeçne go wa, joñ wee heçeçne äaara wa.

³⁰Manwuri, Baa äay maga de seege pel äay dur gi mbe yañ de see äe tu wer äay do maga se hay joñ le Ejipte day nday hay kon de nen äay no pa no,

³¹do ma ti puulin nono ga Manwuri, Baa äayn hay soë wee le doga jobo soë weel äe no mono. Sen mono haçaç le ti faage maga nday see le ni mo äuy haçaç a go ti ngeel maga naa go la ni mo lag no.

³²Ti ree sen ni mono, nday kañ eiggi ti Manwuri, Baa äayn gaa,

³³Baa äay maga hay see le pel äay ti faage ma kië ngeel lagge wee mono. De suñ se see nen wuu ma kañ nen äay ti faage maga nday nen seege ni, de ceeg nen swaare lay.

³⁴Manwur laa ngrumgi jag äayn wo no, day nen caage jiili äen se raw haç'ge go gano:

³⁵Jobo boñ yoo jar se maga naa wo de haçaç mo ta' la ko ge sir maga ndi haç' go ga ndi haçn ne paçaçre äay wo gaa has,

³⁶say diñ Kaleb je ni Yefune no: Ma äe aà ko ge sirn de nen äe day ndi haç ge sir maga äaale äe see go ni ne hara de jar ni äe werga aà hay see diñ ti jag Manwuri.

³⁷Manwur caa jiili go me ti wer äay lay day gano: Ndo de see äo ndo wo ge äil sirn gaa lay.

³⁸Wo ge ni diñ Josuwe je ni Nun je kay moge no. Teñ nen äe werga wo ge kañ jar Israyel wo go lagge äil sirn na diñ se.

³⁹Weere äay ma kleere maga nday riñ ti äaara ga jar hee taw wo ra go, weere äay maga wo wara bay wo go caa äil de el wo de älagge wa äa mono, ndi haç ge sirn go na diñ ne hara day wo ge yaçaç sirn ge na diñ saara.

⁴⁰Ama ma äay mono, see wee, wo wee ti puuli no, kañ wee ti wo ne maarog ma de seçeç no.

⁴¹Mo so no nday raw fer waçaçre gano: Wuur joñ älagge see Manwuri, wuur hoo yañ day wuur wo yañ durgi doga Manwuri, Baa wuur hay waçaçn ne wuur nono. Wosela äuy yoo äay raw grag see äe go de feçeçre durgi äen wo day nday raw koge nen äay ga aà mbe go gus ma ëii huulin tu.

⁴²Manwur raw riñ mege so gano: Wii ra gano: Ëiin wee wa, day dur wee wa, gahaçyla ndi bay wo wer äay ni wa, wersen nday kañ wer jar hee äay wo go wel weege.

⁴³Ndi kal waçaç waçaçre wee ama nday laa yaçaç jag äi gaa, nday raw joñ ti grañ go see waçaçre mani Manwur no, day nday ëii mbay huulin de see äay tu so.

⁴⁴Mo so no jar Amorid maga hay wo wo de tiñ ti huuli sen raw wo le go laage caa pel äay, kañ wo ne nday ti deg do yoçoçre wo nono. Saara tiñi äum weege le Seyir haçaç a go Horma.

⁴⁵De maga nday fer le mono, nday raw rage pel Manwuri, ama Manwur laa geçeçge äay gaa lay, co' sug äay gaa lay.

⁴⁶Nday raw joñ naw Kades ni pur do maga nday hay joñ le go tañgu no pa no.

DOGGE JAG LIÑGI 2

¹Naa raw hooge, naa kal rawge ma woge ti puuli no, ti faage maga le' wo jag Maarog ma de seçeçn do maga Manwur hay waçaçn ne ndi nono. Naw puri, naa de kii ti huuli ma Seyir no.

Israyel hee wo äil sir Edom, Mowab wo de Amoñ

²Manwur kal riñ mege gano:

³Nday kii ti huulin we ma'aç. See wee wo nen äañ gloñhwede.

⁴Wii jarn de ree ma kay no: Nday day heege wo na ti hagu mani jar ni Esaw, heçeçre äay maga wo wo de tiñ Seyir mono. AÀ joñ ge wo heçeçne yañ do äay ane ko wee see äay.

⁵Dur wee ra wa werga ndi haç ge ngeel kañ äaale dra' wo ne nday äil sir äaaran ni gaè. Gahaçyla ndi haç huuli ma Seyirn go ga aà mo hay diñ ma Esaw.

⁶Nday yee ge reege äayn le do äaara yeege de solay, bii ma jooge äayn dra' nday yeen ge do äaara de solay lay.

⁷Gahaçyla Manwuri, Baa äayn kañ bosa' go wee ti joñre ma do äayn wo äuy, aà ko seele maga nday see le ti puuli ma kluun mono. Ko wee ëa, kiñgi yañ wara do naa, Manwuri, Baa äayn yañ de äay day fen po bay de peçeçre ti äay wa hase.

⁸Naa raw heege go haçaç see sir mani heçeçre naa jar ni Esaw maga hay wo Seyir mono, naa le' go haçaç ti faage ma äil Araba no, go Elad wo de Etsiyon-Gebere. Blam äe naa kal heege go ti faage ma ti puuli ma Mowab no.

⁹Manwur day riñ me gano: Le' Mowab wa day tiñi ga ndo durn wa lay werga ndi haç ge ngeel ne ndo äil sir äen ni gaè. Ndi haç Ar na diñ ne jar ni Lod wo.

¹⁰Jar Emim hay wo tañgu de tiñ ni: AÀ hay wo diñ jar po ma ngaäa wo lay, wo pur lay wo de geçeçre do jar Anakim wo no lay.

¹¹AÈ hay kee rage de jar Anakim wo yoo jar Refayim wo. Jar Mowab hay kañ wo ëu ne hara ga Emim wo.

¹²Seyir hay äaa diñ ma jar Horid wo. Jar ni Esaw raw wo yaçaçge äe, taw wo ra go raw wo laa tiñ go ti ngeel äaara do maga Israyel joñn wo äil sir maga diñ äe ga Manwur hay haçn ne hen no lay no.

¹³Patala hoo wee go ciñ, cegaë wee pyew Sered go. Mo so no, naa raw cegaë pyew Sered go.

¹⁴Naw maga naa hoo le Kades-Barneya haçaç naa cegaë pyew Sered go mono, tay äuy, kiñgi do swa' ti nenma' haçaç jar durgi maga hay naa wo, caa wo wer go äuy yoo jarn do maga Manwur hay haç' go ne hara nono.

¹⁵Do Manwur haç puçuçri ne hara ma caa wer äaara go yoo jare, haçaç saara wo go tawge ëa.

¹⁶De maga huli bag jar durgi ma yoo jarn wo go äuy so mono,

¹⁷Manwur kal waçaç waçaçre me day gano:

¹⁸Wara ndo day na cegaë hagu Mowab wo go, ndo men ge sir Ar go.

¹⁹Ndo wo ge na ni jar Amoñ wo. Le' ra wa, day tiji; dur rage wa lay werga ndi haç ge ngeel ne ndo äi sir jar Amoñ wo ni gaa: Ndi go de haçge äe diñ ne jar ni Lod wo.

²⁰Sir sen hay diñ sir jar Refayim wo lay, jar Refayim hay wo de tiñ äaa ni. Jar Amoñ raw wo kañ ëu ne hara ga Samsumim wo.

²¹Aà hay wo diñ jar po wo ngaäa lay, wo pur lay wo de geçeçre do jar Anakim wo no lay. Manwur taw ra go ne jar Amoñ wo pele saara kal nii rage go, laa wo tiñ go ti ngeel äaara no.

²²Manwur joñ see jar ni Esaw maga wo de tiñ Seyir na dosen no lay, de maga se taw jar Horid wo go ne hara pel mono. Saara kal nii rage go, raw wo laa tiñ go ti ngeel äaara, haçaç wara.

²³Jar Afid maga hay wo wo de tiñ äi leege maga kal wo wo go haçaç nen Gasa mono, jar Kaftorim maga laa wo le go Kaftor taw wo ra go, raw wo laa tiñ go ti ngeel äaara no.

²⁴Hoo wee go ciñ, see wee, cegaë wee pyew Arnoñ go, ko wee ga ndi go de haç Sihon wañ Hesbon, je Amoridn go wee äi coo do de sir äen äuy. Patala tu yaçaç ne. Le' ra durgi!

²⁵Tiji; wara tu ndi kañ heçeçne äay yañ go ne wer jar maga wo ti tamsir äuy äili, day wer riñ äo maga le'ge go mono, saara daë ge yañ day joñ ge wo yañ go lawge pel äo.

De maga aë yaçaç sir mani Sihon mono

²⁶De maga naa le Kedemod mono, ndi raw laa jar wo see Sihon wañ Hesbon de waçaçre jam jage. Ndi riñn wo gano:

²⁷Ndi da caage wo go äil sir äo no, ndi mañ ge na diñ ti faagen dera tu, ndi cel ge go ti do war gaa lay ti do guur gaa lay.

²⁸Reege maga ndi reen ge mono, ndi yeen ge mbi yañ do äo yeege, bii ma jooge dra' yeen mbo me yeege, ndi caa mbi wo go de äaale äi tawa.

²⁹Sen na diñ fen maga jar ni Esaw maga wo de tiñ Seyir wo de jar Mowab maga wo de tiñ Ar hay joñn wo see äi mono. Joñn mbo ne ndi dosen no lay haçaç ndi wo go cegaë Jurdeçeç ma kalge äil sir maga Manwuri, Baa wuurn haçn ne wuur mono.

³⁰Ama Sihon wañ Hesbon laa dayge men naa heege ni äe gaa werga Manwuri, Baa äayn joñ ti äe go grañ, hig jiili äe go nen maga se haçn go ne nday äi coo do, do maga ndo de koge äe wara nono.

³¹Manwur kal riñ me gano: Ko nen äo ndi haç Sihon go de sir äen mo do patala. Patala tu, yaçaç sir äe no.

³²Sihon raw kalge le go caa pel naa de jar äen wo wer äe äuy ma dur naa le Yahase.

³³Manwuri, Baa naan raw haçge äe go ne naa, naa raw äum rage de jar ni äe wo de jar sir äen wo äuy.

³⁴De sen ni naa raw yaçaç äi leege äen wo äuy day naa kal caa wer äaara go äuy, werpiiri, naare, de kambiirin wo, jobo dañ go boñ gaa hase.

³⁵Naa frum horogn wo go jag naa de feçeçe maga hay wo äi leege maga naa yaçaç ra mo äuy no.

³⁶Ur le Arower maga le jag pyew Arnoñ wo de äi leege ma äil logn le haçaç wo go äil sir Galaad mono, äi leege po ta' ga raw eegre naa na bay wa, Manwuri, Baa naan haç ra go ne naa do äuy.

³⁷Ama nday du' sir mani jar ni Amoñ wo gaa lay, du' sir ma jag pyew Yabogn wo gaa lay, äi leege ma ti huulin wo gaa lay, koh de fen maga Manwuri, Baa naan hay mañ jag naa go ti äe mo dra'a.

DOGGE JAG LIÑGI 3

De maga aë yaçaç sir mani Og mono

¹Naa raw mbuë nen naa, naa mañ faage maga wo äil sir Basañ mono. Og wañ Basañ raw kalge le go caa pel naa, saara de jar sir äen wo äuy ma dur naa le Edreyi.

²Manwur raw riñ mege gano: Joñ heçeçe äaara wa werga ndi go de haçge äe mo äi coo do, saara de jar sir äen wo äuy, de sir äen no. Ndo joñ ge ra doga ndo joñ Sihon wañ jar Amoridn maga hay de hayle Hesbon no pa no.

³Day Manwuri, Baa naan raw haç Og go ne naa äi coo do de jar sir äen wo äuy day naa äum ra, naa men jobo go boñ dañge yoo jar äen wo gaa hase.

⁴De sen ni naa kal yaçaç äi leege äen wo äuy, äi leege po gwa' ga naa yaçaç sen gaa bay wa: Äi leegen wo äuy do hiira'a, prog ma Argob no, wo äuy, diñ tway mani Og wañ Basañ no.

⁵Äi leege sen hay wo äuy de kor ti, diñ kor ma de geçeçre wo, jag faagen hay wo go de mbarge, wo go de heer manyaçaç jag äuy lay. Äi leege ma bay kor ti hay wo ni ngaäa debañ lay.

⁶Naa raw caa wer äaara go dogo naa hay joñ Sihon wañ Hesbon no pa no, naa caa wer jar ma äi leege sen wo go äuy, werpiiri wo naare wo de kamliiri wo.

⁷Ane naa frum horogren wo go jag naa de feçeçre ma äi leege sen wo äuy.

Moyis äes sir Galaad go

⁸Diñ do kay no so no ga naa yaçaç sir wañre se äog mani jar Amorid maga wo go faale Jurdeçeç äaäla la mo so no. Sir maga tiñi le jag pyew Arnoñ haçaç wo go ti huuli Hermon maga

⁹jar Sidoñ een wo ga Siriyoñ, jar Amorid wo ga Senir lay mono,

¹⁰de äi leege ma ti ngeel ma de mañge ciñ wo äuy, sir Galaad äuy, de sir Basañ äuy haçaç wo go Salka wo de Edreyi, äi leege ma äil tway mani Ogn ma Basañ wo.

¹¹Hay gwa' boñ yoo jar Refayim wo na diñ Og wañ Basañ tu. Fen suuli äe hay diñ boo day se wo Rabad meene sir mani jar Amoon wo. Paçaçge äe hay meder naa de nusi, diy äe hay meder äog lay.

¹²De sen ni naa raw yaçaç sirn go. Ndi kal haçge äe go ne jar ni Ruben wo, ne jar ni Gad wo, sir maga mañ jag le de Arower le jag pyew Arnoñ day caa äil huuli ma Galaadn le gega' gega' de äi leege ma ti äen wo mono.

¹³Ndi raw haç sir Galaad maga gwa' de tway mani Og ma Basañ go äuy ne nus jar ma ti äiñi ni mani Manasen wo. Prog ma Argobn äuy de sir Basañ äuy aè hay eege äe ga sir jar Refayim wo.

¹⁴Yayir je ni Manasen kal yaçaç prog sir ma Argobn äuy haçaç le' wo go ti hagu jar Gersurid wo de jar Maakatid wo. Se kañ eu see äe ne sir Basañ lay haçaç wara aè een ga äi leege mani Yayir wo.

¹⁵Ndi raw haç sir Galaad ne Makiri.

¹⁶Ndi kal haç te sir ma Galaadn ne jar ni Ruben wo de jar ni Gad wo haçaç le' wo go jag pyew Arnoñ maga hagu äaaran mañ le ti äe mono haçaç le' wo go jag pyew Yabog le ti hagu jar Amoon wo,

¹⁷de Araba maga mañ le de Jurdeçeç mono, tiñi le Kinered ka' haçaç wo go jag maarog ma ail Araban ga diñ maarog ma Lug no, wo aaale huuli Pisga wo nen wur bo toñ mono.

¹⁸De sen ni ndi raw riñ weege gano: Manwuri, Baa aayn haç sirn ne nday nen maga aà mo hay go aay. Nday auy nday jar ma de eegre jag durgi no, nday cegaëge go pel heçeçre aayn jar Israyel wo de feçeçre durgi wo do.

¹⁹Naare aay wo, kamliiri aay wo de horog aay gwa' ge wo ai leege maga ndi haç ra go wee mono, ndi de koge go ga horog aay wo deba.

²⁰Nday joñ ge dosen nono say Manwur haçge ngeel iggi go ne heçeçre aayn wo do nday no ea lay no, day saara da' sir aaara maga Manwuri, Baa aayn haçn ne hara wo faale Jurdeçeç ma aañlan go ea lay. Blam ae ni nday fer ge le lagge wosela auy ti ngeel ae maga ndi hay haçn wee mo so no.

²¹De sen ni ndi kal fer waçaçre ne Josuwe, ndi day gano: Nen ao yañ wo de ko fen maga Manwuri, Baa aayn joñ wañre ma aogn wo de ae mo auy no, Manwur joñ ge sir wañre maga nday cegaë ge wo go ni aaara mo auy wo na dosen no tawtaw lay.

²²Joñ wee heçeçne do aaara wa, werga Manwuri, Baa aayn dur mbe yañ de see ae tu wer aay.

Baa ga Moyis kal ai sir Kanaan gaa

²³De sen ndi raw kam Manwur gano:

²⁴Wañkluu Manwuri, ndo tiñi wer ndo kañ nen weejoçoç aon go ti kluu aon wo de eegre ao no. Gahaçyla, le ciñ noga ti tamsir la baa po bay de kaçaçge ma joñ te feçeçre maga ndo joñ ra noga feçeçre ma kluuri wo do ndo no wa.

²⁵Ndi kam mo kamge, men mbo ndi go cegaëge ma woge ko sir se ma de wore maga wo go faale Jurdeçeç aañla, de huuli ma de woren wo de Liba e la!

²⁶Ama Manwur raw caa jiili go me ti wer aay day se laa co' sug ai gaè. Manwur kal riñ mege gano: Taw we ma'aç, sug ai mo laa ree sen le jag ao wa so.

²⁷Eii go ti peçeçgeti Pisga, mbuë nen ao wo nen wur bo law, wo nen aañ gloñhwede, wo aañ waçybane, wo nen wur bo toñ ni ndo rañ nen ao ma ko sir no werga ndo cegaë ge Jurdeçeç go gaè.

²⁸Fer waçaçre ma jag aon wo go ne Josuwe, coa nen ae day ni ndo teñ nen ae werga kalge pel jarn wo ga cegaëge go de aaara na diñ se day woge haç sir maga ndo kon ge de nen ao go ne hara na diñ se.

²⁹Naa raw lagge ail log maga kar de Bet-Pewor no.

DOGGE JAG LIÑGI 4

Moyis riñ jar Israyel wo ga aà mo yaçaç jag Baa

¹Patalam no Israyel wo, co' wee sug waçaçre ma de yergen wo de jag liñ ma äod faage waçaçre maga ndi de had rage ne nday mono. See wee ti äaara nen maga nday mo hay tenen day nday mo wo yaçaç sir maga Manwuri, Baa mani paçaçre äayn haçn ne nday mono.

²Nday laa ge mopo ti waçaçre maga ndi waçaçn wee mo gaa lay, nday naa ge mopo go see äe gaa has lay. AÀma nday hoo ge sug ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äayn do maga ndi de waçaç rage ne nday nono.

³Nen bay yañ de ko fen maga Manwur joñn le ti ree ma Baal-Peworn mono: Manwuri, Baa äayn taw je maga hay goñ Baal-Peworn mo äuy go ti yoo äay.

⁴Nday äuy maga nday hay sa' see äay see Manwuri, Baa äayn mono, nday wara tenene.

⁵Ko wee mbay, ndi hay had wee de waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçren wo do maga Manwuri, Baa äin hay waçaçn me nono, nen maga nday mo joñ joñre de äaara wo äil sir maga nday day laage ni ma yaçaçge äe mono.

⁶Nday hoo ge sug ti äaara day nday joñ ge joñre de äaara, gahaçyla aà mo na diñ fen maga kol ge nday yañ de ko ree lay de ti ngeel lay nen wer jar maga laa ge wo waçaçre ti waçaçre se ma de yergen wo mo deñ äuy no, day aà waçaç ge wo yañ ti äay gano: Ni wer jar se ngaään wo mo ti' diñ koge ree wo de ti ngeel mayse no la!

⁷Wer jar hon wo ngaäa ga baa äaaran see äaara mañ doga Manwuri, Baa naan see naa nono, tum de maga naa een we la?

⁸Wer jar ma ngaäa ma hon wo ga wo de waçaçre ma de yerge, wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre ma ti ngeel äe wo do jag liñgi se ga ndi de haçge äe ne nday wara no lay la?

Ree maga joñ le Horeb mono

⁹Ane, ko wee see äay day kañ wee nen äay de el ti maysee äay nen naw maga nday tenen mo äuy no, nen maga nday mo yoçoç ti go ti feçeçre maga nen äay ko wo ra le mo wa. AÀ mo hay wo tum jiili äay, kañ wee nen weere äay wo ti äe, kañ wee nen weere mani weere äayn wo ti äe lay.

¹⁰Yoçoç wee ti go ti wur maga nday hay lag pel Manwuri, Baa äayn le Horeb mo wa. Manwur hay wii me ti wur sen ni ga: Tay ti jarn le me pele, ndi daga aà mo laa wo waçaçre äin wo nen maga aà mo had wo joñ heçeçne do äi nen naw äaara maga saara joñ ge tenen ti tamsir lam äuy no, day mo hadn wo ra ne weere äaara wo.

¹¹Nday raw ya'ge le, nday a lagge äaale huuli no. Ti huulin hay go äuy yaçaç wuu ciñ deñ. Ngeel hay de äo' suñgu lay swaare de charge deñ lay, saçy de le'ge lay.

¹²Manwur hay waçaç waçaçre le ne nday nen wuu no day nday laa geçeçge waçaçre äen wo, ane nday ko mopo deñ gaa, nday laa diñ geçeçgen tawa tu.

¹³AÀ kañ nen äay go ti faage tayge jag äe no, ti waçaçre ma hwaln maga se riñ wee ga nday mo lag ti äaara mono. Se raw yer rage go ti huuli ma de ceëge äoge.

¹⁴De sen ni Manwur kal riñ mege ga ndi mo had waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçren wo ne nday nen maga nday mo joñ joñre de äaara wo äil sir maga nday day woge yaçaçge äe mono.

Jar mani Baan wo nen ko see äaara see soçoçre wo

¹⁵Wer maga nday hay ko mopo deñ ti wur maga Manwur waçaç waçaçre le ne nday Horeb nen wuun gaa mono, koë wee maysee äay de ele,

¹⁶nen maga nday mo glub see äay go day nday ceë mopo de ngaäge de je twar noga waçy,

¹⁷noga de mañ naèy po ma ti tamsir la, weedwee po maga pud ciñ,

¹⁸noga naèy po maga see de äili, noga ceçeç po ma nen bii ma gesiñ wo la wa.

¹⁹Ko wee see äay ti maga nday mañ nen äay we ciñ day nday ko wuri, few wo de ger wo de feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo we no, nday mo kol go leë mondra pel äaara ga nday goñ ra wa. Sen mo na diñ fen maga Manwur haç faage äe go diñ ne jar dehaçy maga wo ti tamsir mono.

²⁰Ama ma äay mono, Manwur hoo nday go day yaçaç wee le go jag wuu ma jië boo ma Ejipte no, maga nday mo hay diñ jar se, jar maga wo diñ tway äe, dogo nday wara nono.

²¹Manwur hay caa jiili go me ti wer äay, se raw haç'ge go ga ndi cegaë Jurdeçeç go gaa lay, ndi kal wo äi sir ma de el maga Manwuri, Baa äay haçn go wee ga aà diñ tway äay mo gaë.

²²Ma äi ndi hu gi go äi sir mo ti' la no, ndi cegaë ge Jurdeçeç go gaë. AÀma ma äay nday cegaë ge go ma woge yaçaç sir se ma de el no.

²³Ko wee see äay nen maga nday yoçoç ti go ti tayge jag maga Manwuri, Baa äayn tayn de äay go, day nday raw ceë mopo de mañ mopo haçy ma cegaë jag maga Manwuri, Baa äay hay waçaçn ne nday go wa.

²⁴Gahaçyla Manwuri, Baa äayn diñ wuu maga roë jare, aà diñ Baa ma de huni.

Bon ma wer de bay yaçaçge jage

²⁵De maga nday biñ gi weere we, day moore äay biñ gi wo we lay, nday ig gi we go äil sirn ni debaň lay, day nday glub see äay we go, nday raw we ceë feçeçre wo we de mañ feçeçre po wo haçy haçy no, hayga nday joñ fen ma de älagge we nen Manwuri, Baa äayn ma caa jiili äe go no,

²⁶ndi wii nday go wara ga ngeel ma ciñ wo de tamsir wo diñ sedewa äi see äay: Huli caa ge wer äay ge go deparday äi sir se maga nday wo ge yaçaçge äe blam maga nday cegaë ge Jurdeçeç go mono. Nday joñ ge wolañ äil sirn ni gaa werga nday caa ge wer go äuy.

²⁷Manwur dus gi äil äay yañ wo go yoo wer jar wo ra day nday gwa'ge yañ ne yemeg kay yoo wer jar maga Manwur raw ge wo go de äay ni äaara mono.

²⁸Day wo ni mono, nday goñ ge diñ baa maga joñ ra diñ jar tabay wo: Koo, huuli, äuy wo diñ feçeçre maga nen äaara ko gaa lay laa wo waçaçre gaa lay, ree wo gaa lay foçoç wo mopo gaa lay mono.

²⁹Day wo ni mo lay no, ndo kië gi Manwuri, Baa äon yañ day ndo da'n ge yañ hayga ndo kiën we go de jiili äo äuy, de maysee äo äuy lay no.

³⁰Nen lawge äon ni mono, ree sen caa ge wo nday ge go äuy, ane woge go blam äe wurpo mono, ndo fer ge yañ see Manwuri, ndo laa ge jag äe yañ.

³¹Werga Manwuri, Baa äayn diñ Baa ma ko decoo jare. AÀ tob ge nday go gaa day caa wer äay go gaa lay. AÀ yoçoç ti ge go ti tayge jag maga se hay tayn de paçaçre äayn wo de haç'ge go haç'ge mo gaë.

Jar Israyel wo diñ jar maga ti äaara sii

³²Wii mbo jag jar ti wur naw ma wurpo ma blam wo le äala, haçaç le ti wur maga Baa joñ je tabay go ti tamsiri, haçaç wo go ti jag sir tawge mono, fen ma sar ma do ma kay joñ mbe we ti boñ yawla? AÈ laa mbe te ree ma kay we ti boñ yawla?

³³Wer jar po laa mbaara geçeçge Baa le de waçaç waçaçre nen wuu day mbaara tenen ti' doga nday laan no yawla?

³⁴Baa po tiji; mbe we ti boñ ga se hoo jar po wo le go yoo wer jar po wo diñ de kañge ree ne jar ti, de feçeçre ma kañ nen jar wo, de feçeçre ngil jar wo, de durgi wo day naa nen see äe go de eegre de kaçaçge, joñ feçeçre ma joñ heçeçne wo do maga Manwuri, Baa äayn joñn le see äay Ejipte de nen äay no yawla?

³⁵Baa caa nen äay go nen maga nday mo ko ga Manwur diñ Baa day baa ma tigriñ bay do se no wa so.

³⁶AÀ hay waçaç waçaçre le wee ciñ de jag äe, ma had nday ti tamsir la se joñ ga nday mo ko wuu äe ma kluu no day nday hay laa waçaçre äen wo le nen wuu.

³⁷AÀ hay da paçaçre äay wo day raw hoo nday weere äaaran wo ma äe. Diñ wersen se de see äe raw laa nday le go Ejipte de eegre ma debaänn mono.

³⁸AÀ hay taw wer jar maga wo ngaäa day wo de eegre dañ nday wo go ne nday pele, ma lag nday go äil sir äaara no, ma haç sir äaaran go ne nday do maga nday kon wara nono.

³⁹Ko mbay wara so day ni nday äawn mbay go ti äay so ga Manwur diñ Baa le ciñ haçaç, go ti tamsir gesiñ la lay day baa ma tigiñ po bay do se no wa so.

⁴⁰Nday hoo ge sug yañ ti waçaçre äe ma de yergen wo de jag liñgi maga ndi de haç rage ne nday wara mono, nen maga nday mo hay de fruygi, nday de weere äay maga a ge wo le blam äay mono, day naw äay mo ya' wo pel ni äi sir maga Manwuri, Baa äay haçn wee ma tum mono.

Äi leege ma yaçaç wañ ma nen wur bo toñ wo

⁴¹Mo so no Moyis kal hoo äi leege wo swa' wo faale Jurdeçeç ma äaňlan nen wur bo toñ

⁴²nen maga aà mo hay wo diñ ngeel yaçaç wañ je maga ii kan äe we ga do äe raw ne hen rawge day hay bay go de äe äil wa mono. AÀ mo dañ wo go äi leege po boñ yoo äaara ma yaçaç see äe go.

⁴³Äi leege sen hay wo diñ Betser wo äi puuli ti ngeel ma de mañge ciñ ti tway mani jar ni Ruben wo, diñ Ramod wo äi sir Galaad ti tway mani jar ni Gad wo, diñ Golan äi sir Basañ ti tway mani jar ni Manase wo.

WAÇAÇRE MOYIS MA DE ÄOĞN WO

⁴⁴Lam no diñ jag liñgi maga Moyis kañ nen jar Israyel wo ti äe mono.

⁴⁵Mokay no diñ waçaçre sedewa, waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga Moyis haç ra ne jar Israyel wo blam maga saara laa le go Ejipte mono.

⁴⁶Saara hay de sen wo faale Jurdeçeç nen wur bo toñ äe äil log maga hay kar de Bet-Power äi sir mani Sihon wañ jar Amoridn wo mono. Sihon hay de hayle Hesboñ ama Moyis wo de jar Israyel hay naa wo blum äe,

⁴⁷day yaçaç wo sir äen go. Saara yaçaç sir mani Og wañ Basañ go lay. Wañre jar Amorid se äogn hay wo wo go faale Jurdeçeç äaňla nen wur bo toñ.

⁴⁸Sir maga tiñi le Arower ti diñdiñ pyew Arnoñ haçaç le' wo go ti huuli Siyon maga diñ Hermoñ mono,

⁴⁹Araba maga wo go faale Jurdeçeç nen wur bo toñ mo äuy haçaç le' wo go ti maarog ma äil Araban wo äaale Pisga mono, äuy saara yaçaçn go äuy.

DOGGE JAG LIÑGI 5

Jag liñgi ma hwaln wo

¹Moyis raw ëe jar Israyel wo le äuy day riñ ra gano: Israyeln wo, hoo wee sug ti waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga ndi de waçë rage wara wee sug mono. Had wee ra day ni nday hoo sug ti äaara ma joñ joñre de äaara.

- ²Manwuri, Baa naan hay tay jag le de naa Horebe.
- ³Manwur hay tay jag le na bay diñ de paçaçre naa wo wa, àa tayn na diñ de naa maga naa wara äuy tenen mo lag la no.
- ⁴Manwur hay waçaç waçaçre ne nday jag de nen äay le ti huuli nen wuu.
- ⁵De sen ni ndi de oole ti holañ äay de Manwuri ma sii waçaçre ma jag Manwurn wee werga nday hay joñ heçeçne do wuu no day nday laa ëiigi wo ti huulin gaè. Manwur day so gano:
- ⁶Ndi, ndi diñ Manwuri, Baa äo maga kal le go äo äil sir Ejipte tiñ geben mono.
- ⁷Ndo joñ ge de baa ma tigriñ wo pel äi gaa so.
- ⁸Ndo joñ ge fodo po gaa, mopo mbe haçy koë de ngaäge de feçeçre maga wo le ciñ, noga maga wo gesiñ ti tamsir la, noga maga wo wer bii gesiñ la, ndo joñ ge ra gaè.
- ⁹Ndo le' ge mondra pel äaara gaa lay day ndo joñ ge peelee ne hara gaa lay. Gahaçyla ndi, Manwuri, Baa äo no, ndi diñ Baa ma de huni. Ndi joñ bon weere wo ti älagge ma paçaçre äaara, haçaç wo go ti wer jar maga ndar ge wo ti äaale äaara ma de swa'n wo de ma de naa no, see jar maga wo hee de äi mono.
- ¹⁰Day ndi ko decoo jar maga da wo ndi day ëaw wo jag liñgi äin wo mono, haçaç wo go ti wer jar maga ndar ge wo ti äaale äaara äaale ndare.
- ¹¹Ndo ëe ge ëu Manwuri, Baa äon de koë gaa werga Manwur men ge je maga ëe ëu äen de koë bay joñ bon gaè.
- ¹²Hoo sug ti naw iggi no, nen maga àa mo hay go ti nen sar do maga Manwuri, Baa äon hay waçaçn ne ndo nono.
- ¹³Ndo joñ ge joñre nen naw hiira'a day ndo joñ ge joñre äon wo go äuy nen naw sen wo no.
- ¹⁴Ama naw ma de renamn diñ wur iggi mani Manwuri, Baa äo no: Ndo joñ ge joñre po wur sen gaa, hayba weel äo, may äo, gebe äo, maygebe äo, day äo, gerheçeç äo, horog äo, waare maga de age liñ ni äo, sen mono maga gebe äon wo de maygebe äon mo ig wo do ndo no lay no.
- ¹⁵Ndo eig gi ti yañ ga ndo hay le go gebe äil sir Ejipte day Manwuri, Baa äon kal le go de äo de eegre äe no: Diñ wersen Manwuri, Baa äon kal riñ moge ga ndo mo hoo sug ti wur iggin mono.
- ¹⁶Hoo sug ti pan äo wo de man äo do maga Manwuri, Baa äon hay waçaçn ne ndo nono, nen maga naw äon mo ya' wo wo pel ni, day ndo mo hay de fruygi ti sir maga Manwuri, Baa äon haçn ge ne ndo mono.
- ¹⁷Ndo ii gi huli gaè.

¹⁸Ndo joñ ge figliw gaè.

¹⁹Ndo joñ ge freñ gaè.

²⁰Ndo joñ ge sedewa maga bay cwaçy wa ti kan äo gaè.

²¹Ndo slag ge nen ti waçy kan äo gaè. Ndo slag ge nen ti tiñ mani kan äon gaa, ti pay äe gaa, ti gebe äe gaa, ti maygebe äen gaa, ti daèy äe gaa, ti gerheçeç äe gaa lay, mayse äe laybla' äuy ndo slag ge nen ti äe gaè.

²²Mono diñ waçaçre maga Manwur fer ra ne tayge äayn äuy go jag ciñ kloñ le ti huuli nen wuu wo de swaare wo de saçy mono. Se waçaç mopo ni gaa so. Se kal yer rage go ti huuli ma de ceège äoge raw haç rage ne ndi.

Moyis diñ je fer jag Baa ne Israyel wo

²³De maga nday laa geçeçe se ga kal le go nen suñgu day huulin de yaçaç wuu ka' mo lay no, nday raw ya'ge le see äi de wañre ma ti äijini äayn wo de jar kluuru äayn wo.

²⁴Nday day gano: Koëa Manwuri, Baa wuurn kañ nen wuur we go ti togoëge äen wo de kluu äe no day wuur laa geçeçe äe le nen wuu. Wara wuur ko we ga Baa joñ mbe nen waçaç waçaçre ne je tabay day je sen hu go gaè.

²⁵Patala wer mayse ga wuur kañ ba wer see wuur go huëgi pa la? Gahaçyla wuu se de giñgin mo haç' roë ge wuur go, hayga wuur lag we ni lag laa geçeçe Manwuri, Baa wuurn no, wuur huë gi go.

²⁶Je tabay ma hon ba ga hay laa geçeçe Baa ma tenen le waçaç waçaçre nen wuu dogaa naan nono day joñ ge mbe tenen caw la?

²⁷Ya' see äo, ni ndo co' sug fen maga Manwuri, Baa wuurn waçaçn ge mo äuy no, day ni ndo waçaç ge fen maga Manwuri, Baa wuurn fern ge ne ndo mo äuy ne wuuri. Wuur laan ge yañ day wuur see ge yañ mbe ti äe.

²⁸Manwur raw laa waçaçre äayn wo de maga nday de fer rage ne ndi mono. Manwur raw riñ mege gano: Ndi de laa waçaçre maga jarn a wo ferge äe ne ndo mono, fen maga aà waçaçn wo äuy de ele.

²⁹Hayga jiili äaara mo hay we tum dosen joñ heçeçne do äi lay, hoo sug ti jag liñgi äin wo lay no, aà wo de see äaara, de weere äaara de hay wo nen fruygi ma sen na hayge no la!

³⁰See wo riñ rage gano: Fer wee äil mburyug äay wo!

³¹Ama ma äo gwa' see äi la deñ ndi fer jag liñgin wo mo äuy de waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçren wo. Ndo woge had rage de äaara nen maga aà mo joñ wo joñre de äaara äil sir maga ndi haçn ne hara go tway äaara mono.

³²Nday hoo ge sug ti äaara day nday joñ ge joñre de fen maga Manwuri, Baa äayn hay waçaçn wee mono, nday cel ge go ti äaã war gaa lay, go ti äaã guur gaa lay.

³³Nday see ge na diñ ti jag maga Manwuri, Baa äayn hay fer ne nday mo taw taw no nen maga nday mo hay tenene, nday mo hay de fruygi day naw äayn mo ya' wo wo pel ni, äi sir maga nday day woge yaçaçge äe mono.

DOGGE JAG LIÑGI 6

Manwur boñ tu diñ Baa no

¹Mokay diñ jag liñgin wo de waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga Manwuri, Baa äayn waçaç ga had ra ne nday nen maga nday mo joñ joñre de äaara wo äi sir maga nday day go cegaëge ma yaçaçge äe mono.

²Sen mono nen maga nday mo joñ heçeçne do Manwuri, Baa äay no, nday de jar ni äay wo de moore äay wo, de hooge sug tum nen naw äayn wo ti waçaçre äe ma de yergen wo äuy, ti jag liñgi äe maga ndi haç ra wee wara mo äuy no nen maga naw äayn mo ya' wo wo ciñ pel ni.

³Nday co' ge sug äaara yañ, nday jar Israyel no, nday hoo ge sug yañ ti äaara ma joñ joñre de äaara nen maga nday mo hay de fruygi day nday mo tes debañ wo äi sir maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni do maga Manwuri, Baa äayn waçaçn ne nday nono.

⁴Co' wee sugi, Israyele! Manwuri, Baa naa no, Manwur diñ se boñ.

⁵Ndo da ge Manwuri, Baa äon yañ de jiili äo äuy, de maysee äo äuy, de eegre äo äuy.

⁶Day waçaçre maga ndi de waçë rage mo wara lam joñ ge wo yañ äil äo.

⁷Ndo kal ge ra yañ ne weere äo wo ti, ndo waçë ge ra de maga ndo liñ ni äo, de maga ndo go ti rañge, de maga ndo de suuli, de maga ndo go de urgi ciñ mono.

⁸Ndo sa' ge ra yañ go äi coo do äo, pel äo, ti holañ nen äo wo do fen kañ nen äo nono.

⁹Ndo yer ge ra yañ go ti koore ma jag tiñ äon wo, go ti jag faage äon wo lay.

Israyel bay go nen yoçoç ti ti Baa äen wa

¹⁰De maga Manwuri, Baa äon wo ge we go de äo äil sir maga se hay haç' go ne paçaçre äay Abraham, Isag wo de Jakob wo ga se haçn go wee de äi leege ma kluuri de wore wo ga ndo boor ra gaa mono,

¹¹de maga nday da' ge tiñ wo we go de bagge de wer feçeçre ma de el ma honla wo äuy ga tay ra diñ nday gaa, de gutugri ma de teerge maga teer ra diñ nday gaa, de koore tlalum wo de koore Olifiye maga peë ra diñ nday gaa mono, de maga nday ree ge we day nday wuë gi we go no,

¹²ko wee see äay nen maga nday mo yoçoç ti Manwur maga laa nday le go äil sir Ejipte, tiñ geben mo wa.

¹³Ndo joñ ge heçeçne yañ do Manwuri, Baa äo no, day ndo joñ ge peelee na diñ ne hene, ndo ha' ge na diñ de ëu äe boñ.

¹⁴Nday tay ge de baa ma tigriñ wo gaa, baa mani jar maga wo ti äay kara mono.

¹⁵Gahaçyla, Manwuri, Baa äayn ti holañ äay diñ Baa ma de huni, baage poçoç mani Manwuri, Baa äayn le' ge ne nday ti day se caa ge wer äay go ciñ ti sir la.

¹⁶Nday jaçaç ge Manwuri, Baa äayn dogo nday hay jaçaçn le Masa no gaè.

¹⁷Ane nday hoor ge sug yañ de el ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äayn wo, ti waçaçre sedewan wo de waçaçre ma de yerge maga aà hay waçaç ra wee mono.

¹⁸Ndo joñ ge diñ fen ma de deele, fen maga de el nen Manwuri, nen maga ndo mo hay de fruygi day ndo mo da' sir ma de el maga Manwur hay haç' go ne paçaçre äo wo ga se haçn ne ndo mono.

¹⁹Se mañ ge äil jar hee äon wo yañ wo go nendo see do maga Manwur hay waçaçn nono.

²⁰Hayga do toñ, weel äo riñ ndo we ga waçaçre sedewan wo de waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga Manwuri, Baa naa haç ra ne nday mo deñ no wer äaara gahaçyla no,

²¹ni ndo wii weel äon gano: Naa hay le go gebere Farawoñ Ejipte, day Manwur laa naa le go de do äe ma de eegre no.

²²Manwur joñ feçeçre ma kañ nen wo de feçeçre ngil jar de nen naa, a de ree ma kluuri wo de gayri wo ne Ejipte ti, ne Farawoñ wo de tiñ mani äen wo äuy.

²³Se raw laa naa le go ma woge de naa äil sir maga se hay haç' go ne paçaçre naa wo ga se haçn ne naa mono.

²⁴Manwur hay riñ naa ga naa mo joñ joñre de waçaçre ma de yerge sen wo äuy, naa mo joñ heçeçne do Manwuri, Baa naa no nen maga naa mo hay tum de fruygi day naa mo hay tenen ti' do maga naa wara nono.

²⁵Ma naa mono, fen ma keeedn diñ ga naa mo hoor sug ti jag liñgin wo äuy day naa mo joñ joñre de äaara pel Manwuri, Baa naan do maga aà hay waçaçn nono.

DOGGE JAG LIÑGI 7

Israel bay wo nen tayge de jar Kanaan wo wa

¹De maga Manwuri, Baa äon woge we go de äo äil sir maga ndo day woge ni ma yaçaçge äe mono, day de maga aà nii wer jar ma ngaään wo we go ne ndo pel werga jar se ga wo diñ jar Hitid wo, jar Girgasid wo, jar Amorid wo, jar Kanaan

wo, jar Feresid wo, jar Hifid wo, jar Yebus wo, wer jar se maga wo ngaäa, wo de eegre de dañ nday lay wo mono,

²de maga Manwuri, Baa äayn haç ge ra we go ne nday äi coo do day nday äum ra we, caa wer äaara we go lay no, nday tay ge jag de äaara gaa, nday ko ge decoo äaara gaa lay.

³Nday tay ge de äaara ti kañge kaçaçra gaa, nday haç ge may äay ne weel äaara gaa lay, nday da ge may äaara ne weel äay gaa lay.

⁴Gahaçyla, aà mañ wo äil weere äayn wo wo go see äi, saara kol ge go joñ peelee ne baa ma tigriñ wo day baage poçoç Manwur le' ge ne nday ti, se taw ge nday ge go deparday tu.

⁵Mokay diñ fen maga nday nen joñ rage de äe mo yaw no: Nday älagge ngeel sië jag äaaran wo go, nday hrag ge fodo äaara ma de ceëgen wo go, nday hrag ge koore Asera äaaran wo go day nday roë ge fodo äaara ma de ceëgen wo go de wuu.

⁶Werga nday diñ jar maga go sagsag ma Manwuri, Baa äay no. Manwuri, Baa äayn hay hoo nday maga nday mo hay diñ jar äe yoo wer jar maga wo ti tamsir lam äuy no.

Manwur bay ndar gog ti tayge jag äen wa

⁷Manwur sa' see äe de äay day hoo wee na bay werga nday de dañ jar lan wo ngaäa wa, nday diñ jar po no mbag yoo wer jar lan wo yaw.

⁸Ama Manwur joñ nono wer maga se da nday day se da ga se mo oo ti haç'ge maga se hay haç'n go ne paçaçre äay wo mono. Manwur raw laa nday le go äil sir Ejipte de do äe ma de eegre no, yaçaç nday le go jag gebe no, go do Farawoñ wañ Ejipte no.

⁹Nday nen koge so ga Baan diñ Manwuri, Baa äay no. AÀ diñ Baa ma de deele maga hoo sug ti tayge jag äe no, day ko decoo jar maga dan wo day äaw wo jag liñgi äen wo lay mono, haçaç wo go ti jar ma ti äaale äaara ma ndarn wo.

¹⁰Ama se poë jar maga wo hee de äe go do tu day taw ra go. AÀ bay men naw wo pel ne je maga hee de äe mo wa, se poën go do tu.

¹¹Nday hoor ge sug ti jag liñgi no, ti waçaçre ma de yergen wo, ti jag liñgi ma äod faage waçaçre maga ndi de haç rage wee wara mono, maga nday mo joñ joñre de äaara.

¹²De maga nday co' sug jag liñgi ma äod faage waçaçre sen wo we, nday äaw ra we, day nday joñ joñre we de äaara no, Manwuri, Baa äayn oo ge yañ ti tayge jag maga se hay tayn de äay mono day se ko ge mbe decoo äay yañ do maga se hay haç' go ne paçaçre äay wo nono.

¹³Aà da ge nday yañ, kañ bosa' yañ wee ti day tes ge nday yañ. Aà kañ ge bosa' yañ ne jar ma ti äiñni mani äon wo ti, ne fen maga ndo jeen ti, ne coore ble äon ti, ne yii äo ma defayn wo de noo äo no, tes ge dere äon wo de fiiri äon wo yañ wo äil sir maga se hay haç' go ne paçaçre äay wo ga se haçn ne nday mono.

¹⁴Nday joñ ge de bosa' ti de dañ wer jar wo äuy, je twar noga waçy po yoo äay ged ge go gaa, ko horog po äi kaw äayn wo dra' ged go gaè.

¹⁵Manwur mañ ge äil ceege ma honla äuy yañ wo go see äay haçaç day kañ ge wer bulfuñ ma de älagge ma Ejipte maga nday ko ra ne nday ti gaa, ama se kañ ge ra wo go ne jar maga wo hee de äe ti.

¹⁶Nday ree ge jar maga Manwuri, Baa äayn haç ge ra ne nday äi coo do wo yañ go, nday ko ge decoo äaaran gaa day nday joñ ge peelee ne baa äaaran wo gaa lay, werga aà joñ ge wo diñ rew see äay.

Manwur diñ je kayge wer jar äen wo

¹⁷Tiga nday riñ gi le jili äay ga wer jar sen wo ngaäa de dañ nday day nday joñ ge joñge ma nii rage go la laybla' no,

¹⁸joñ heçeçne wa, fer mbo eig ti ti fen maga Manwuri, Baa äon joñ Farawoñ wo de sir Ejipte äuy wo de äe mono.

¹⁹Eig ti ti ree ma kluuri maga nen äay hay ko ra, ti feçeçre kañ nen wo de feçeçre ngil jarn wo, ti do äe ma de eegre ma ti wur maga Manwuri, Baa äayn laa wee le go mono. Manwuri, Baa äayn joñ ge jar maga ndo joñ heçeçne do äaara wo ge na no lay.

²⁰Manwuri, Baa äayn kañ ge tiburicay wo yañ dra' ne hara ti, haçaç jar maga gwa' wo taw wo go day yoñ wo go do äay äa.

²¹Caa wee heçeçne go do äaara wa werga Manwuri, Baa äay yañ ti yoo äay, aà diñ Baa ma kluu maga aè joñ heçeçne do äe mono.

²²Manwuri, Baa äayn nii gi wer jar sen wo yañ wo go me'me' haçaç see äay, nday kaçaç ge ma caa wer äaara go deparday tu gaa, nen maga naèyre ma yoo ko mo tes wo debań see äay wa.

²³Manwuri, Baa äayn haç ge ra yañ go ne nday äi coo do, aà dus gi äil äaara yañ go mo pel äuy haçaç saara wo go tawge.

²⁴Aà haç ge wañre äaaran wo yañ go ne nday äi coo do day nday caa ge wer ëu äaara yañ go ti sir la. Jobo boñ oo ge deñ pel äo gaa haçaç ndo wo go taw rage.

²⁵Nday roë ge fodo baa äaaran wo go. Ndo slag ge nen ti solay noga boo biñni ma de kuwgi ne hara seen wo gaè. Ndo hoo ge ra ga äo gaa lay day la aà kol ge see äay diñ rew werga Manwuri, Baa äayn de caa hee de seno.

²⁶Nday a ge de fen ma de yeëe po liñ ni äay nen maga nday mo kol go diñ fen caa wer go do se no lay gaè. Nday kon ge yañ do fen ma de yeëe, do fen hoor see nono werga aà diñ fen maga go nen caa were.

DOGGE JAG LIÑGI 8

Baa hay liñ jar Israyel wo le ti puuli

¹Nday hoor ge sug yañ ti jag liñgi maga ndi de haç rage ne nday wara mono ma joñ joñre de äaara nen maga nday mo hay tenen ti'i, nday mo tese, day nday mo wo yaçaç sir maga Manwur hay haç' go ga se haçn go ne paçaçre äay wo mono.

²Ndo fer ge yañ eig ti ti faage maga Manwuri, Baa äon hay see le de äo ni nen kiñgi do naa ti puulin mono. Manwur hay joñ nono ma fer ti äo gesiñ, ma lam ndo, ma ko fen maga le äil äo mono, ma koge ga ndo yañ mbo hoo sug ti jag liñgi äen wo yaw, noga bay wa yawla.

³Aà hay fer ti äo gesiñ, joñ ga koñne mo cee ndo, day se raw haç man maga ndo hay kon gaa lay, paçaçre äay hay kon wo gaa lay ne ndo ma reege. Sen mono ma had ndo ga je tabay joñ tenen caw bay de reege tawa wa, ama je tabay joñ tenen diñ wer fen maga kal le go jag Manwur mo äuy no.

⁴Oçoçbe äon hay nrag le go mo ti gaa lay, äaale äo hay wuu le nen kiñgi se do naan wo gaa lay.

⁵Ko mbo le äil äo so ga Manwuri, Baa äon de liñ ndo doga jobo liñ weel äe nono.

⁶Ndo hoo ge sug yañ ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äon wo ma seege ti faage äen wo äuy, ma joñ heçeçne do äe.

Jaçaçge ma ti sir Kanaan

⁷Manwuri, Baa äon day woge de äo äi sir ma de ele, sir maga bii yuuri wo wo ni, de gedel wo de maarog maga kaçaçge äaara le äi log wo de huuli wo.

⁸Aà diñ sir maga coore ble wo de orge, pay tlalum wo, koore hoçoç wo de grenadiye, koore Olifiye wo de noo yoçoçre wo ni,

⁹diñ sir maga ndo ree ge reege äon go ti koñne äo, mopo peçeç ge ti äo wo ni gaa hase, sir maga huulin wo diñ boore, day ndo da' ge boo dobn ge na ti huulin wo.

¹⁰De maga ndo ree ge we day ndo wuu gi we go no, ni ndo joñ suse' ne Manwuri, Baa äon ti sir ma de el maga aà haçn mo mono.

¹¹Ko see äo nen maga ndo yoçoç ti go ti Manwuri, Baa äon day ndo kol go ga ndo hoo sug ti jag liñgi äen wo, ti jag liñgi ma äod faage waçaçren wo de waçaçre ma de yergen maga ndi haç ra mo wara mo gaa wa.

¹²De maga ndo ree ge we day ndo wuu we go, de maga ndo boor ge tiñ ma de wore wo we day ndo hay we go äil äaara no,

¹³de maga dere äon wo de fiiri äon tes ge wo we day solay wo de boo biñni ma do äon tay wo we puri day mo ma do äon ya' wer we ciñ ni no,

¹⁴ko see äo nen maga ndo mo mañ ti see äo ciñ day ndo mo yoçoç ti go ti Manwuri, Baa äo maga hay kal le go de äo Ejipte, tiñ geben mo wa.

¹⁵AÀ hay see le de äo ti puuli ma kluu ma joñ heçeçne ga diñ sir cwe ma de nee wo, sir daya wo de jwaale, sir maga bii bay ni wa. Se raw yuu bii le ne ndo nen huuli ma grañ,

¹⁶joñ ga ndo mo ree man maga paçaçre äo hay kon wo gaa le ti puuli, sen mono ma fer ti äo gesiñ, ma lam ndo day ni se mo joñ de el see äo blam.

¹⁷Ko see äo nen maga ndo eig ail äo ga ndo da' horog sen wo na de eegre äo wo de do äo na wa.

¹⁸Ndo eig gi ti yañ ti Manwuri, Baa äo no werga haç eegre ne ndo ma da' horog sen wo mo na diñ se, ma bag jag tayge jag maga se hay tayn de paçaçre äay wo de haç'ge go do maga se joñn wara nono.

¹⁹Hayga ndo yoçoç ti we go ti Baa kidolgi day ndo raw we tayge de baa ma tigriñ wo no, hayga ndo joñ peelee we ne hara day ndo le' mondra we ne hara no, ndi waçaçn go ne nday wara geëer ga nday taw ge go.

²⁰Kidolgi nday taw ge go do wer jar maga Manwur go de taw rage ne nday pel nono, werga nday laa ge jag Manwuri, Baa äayn ge gaa mono.

DOGGE JAG LIÑGI 9

Ti grañ maga Israyel joñ wo mono

¹Co' sugi, Israyele! Ndo day go wara na cegaë Jurdeçeç ma woge yaçaç sir mani wer jar maga wo ngaäa, day wo de eegre dañ mogen wo, yaçaç ai leege ma kluuri maga wo de kor ma de geçeçre ciñ haçaç haçaç wo ti lay,

²ma woge yaçaç sir mani jar ngaäa wo ga wo de geçeçre ga diñ jar ni Anag maga ndo de ko rage day ndo hay laa waçaçre ti äaara ga wose kaçaç ge yañ ma ooge yiñ pel de jar ni Anag sen wo la mono.

³Ko wara so ga Manwuri, Baa äon de see äe tu de seege pel äo do wuu ma roë jar nono. Taw ge rage go day mbuë gi fo äaara go ne ndo pele, day nii gi ra go na diñ se ndo caa ge wer äaara yañ go deparday do maga Manwur hay waçaçn ne ndo nono.

⁴De maga Manwuri, Baa äon mañ ge ail äaara we go ne ndo pel no, waçaç le ail äo ga sen na diñ wer keëed äo ga Manwur day woge de äo yaçaç sir sen mo wa. AÀ na diñ wer älagge wer jar sen wo ga Manwur nii ra go mo pel mono.

⁵AÀ bay ga ndo keëede noga jiili äo de deelee day Manwur day woge de äo yaçaç sir äaaran mo wa, ama aà na diñ wer älagge wer jar sen ga Manwuri, Baa äon nii

ra go mo pel mono, ma bag jag waçaçre maga Manwuri hay waçaçn go ne paçaçre äay Abraham, Isag wo de Jakob de haç'ge mono.

⁶Ko mbo so ga aà na bay wer keëed äo ga Manwuri, Baa äon haç sir se ma de el ga ndo mo wo yaçaçge äe mo wa, gahaçyla nday diñ jar maga nday deñ gor go tum.

Waçaçre weeday maga Israyel yorn wo mono

⁷Fer eig ti, day yoçoç ti go ti maga ndo hay car jiili Manwuri, Baa äon le go äi puuli mo wa. Haçaç le ti wur maga ndo kal le go Ejipte haçaç a go ti ngeel ma ta' lam no, nday hay joñ ti grañ see Manwuri.

⁸Nday hay caa jiili Manwur le go Horebe, day äil Manwur raw ceege äe wee ti, haçaç kol go maga se eig ga se taw nday go.

⁹De maga ndi eii wo ti huuli ma yaçaç huuli ma de ceëgen wo, huuli ma de ceëge ma tayge jag maga Manwur hay tayn de äayn wo mono, ndi joñ naw le ti huuli ni do naa de siili do naa lay, koh ndi ree hole gaa lay joo bii gaa lay.

¹⁰Manwur raw haç huuli ma äog de ceëge ga Baa yer waçaçre wo ti äaara de do äe do maga se hay waçaçn le ne nday ti huuli le nen wuu ti wur taygen no tawtaw no.

¹¹Manwur wo haç huuli ma äog de ceëge ga wo diñ huuli ma tayge jagn wo ne ndi na blam siili do naa de naw do naa.

¹²Manwur raw wii mege gano: Ur go ciñ, see deparday werga jar äo maga ndo laa ra le go Ejipte glub wo we go. AÀ men wo faage maga ndi hay äo'n ne hara we go deparday yaw, aà yor wo fodo po we jag äaara.

¹³Manwur day wii me gano: Ndi ko jar sen wo day aà wo diñ jar maga deñ wo gor go.

¹⁴Men me ndi taw ra go, ndi yee nen ëu äaara go ti tamsir la day ndi kol ge ndo yañ diñ wer jar po ma de eegre lay, ngaäa de dañ jar sen wo mo haç' lay.

¹⁵Ndi raw ferge eiiigi le go gesiñ de huuli tayge jag ma äogn wo do äi, day huulin hay go yaçaç wuu äuy.

¹⁶Ndi wo ko nen äi, ndi ko nday de ma joñ älagge see Manwuri, Baa äay no, nday yor fodo weeday day nday raw men faage maga Manwur hay äo'n ne nday go deparday tu.

¹⁷Ndi raw ëaw huuli ma äogn wo, ndi raw laa rage wo go de do äi, ndi mbug ra go de nen äay.

Moyis tos ti jar Israyel wo

¹⁸Ndi fer le'ge gesiñ pel Manwur siili do naa de naw do naa do ma tañgun bay ree hole bay joo bii pa, wer älagge äay maga nday joñ ra mo äuy ga nday joñ fen ma de älagge nen Manwur ma caa jiili äe go mono.

¹⁹Gahaçyla ndi hay caa heçeçne go do baage poçoç äen wo de ceege äil äe maga aà ceen wee ti, day se eig ga se taw nday go mono. Manwur raw laa jag äi de sen ni ëa pa.

²⁰Manwur hay caa jiili go ne Aëron ti debañ, hay eig go ga se tawn go lay ama ndi tos de sen ni ti Aëron lay.

²¹Ndi raw mañ weedayn, fen älagge äay no, ndi roën go de wuu, ndi sogoën go haçaç se kol go do beëef nono day ndi raw laa saçaçge äe nen pyew maga yuu le ti huuli mono.

²²Nday car jiili Manwur le go Tabeera, le Masa, le Kibrot-Hataawa lay.

²³De maga le Kades-Barneya ga Manwur laa weedaëy riñ nday ga: Hoo wee, wo wee yaçaç sir maga ndi haçn go wee mono, nday raw joñ ti grañ go see jag Manwuri, Baa äay no, nday day haç äil ne hen gaa, nday day yaçaç jag äe gaa lay.

²⁴Ti äay grañ see Manwur na haçaç le ti wur maga ndi ko nday mono.

²⁵Ndi le' gesiñ pel Manwuri, ndi taw ni ti' siili do naa de naw do naa wer maga Manwur hay eig ga se taw nday go mono.

²⁶Ndi raw tos Manwuri ndi day gano: Wañkluu Manwuri, taw jar äon wo, tway äo maga ndo yaçaçn le go Ejipte de do äo ma de eegren go wa.

²⁷Fer eig ti ti Abraham, Isag, Jakob weere joçoçre äon wo. Kañ ti diñ ti ti grañ jar sen wo mo haç' wa lay, ti debayçoçoçre äaaran wa lay, ti älagge äaaran wa lay,

²⁸dayla jar maga ndo laa wuur le go ni äaara riñ gi wo ga: Manwur hay bay de kaçaçge ma woge de äaara äil sir maga aà hay haç jag ne hara ti äe mo wa, aà hay de caa hee de äaara diñ wersen se laa ra le go ma taw rage go äi puuli no.

²⁹Aà wo mbaara na diñ jar mani äo no, tway äo maga ndo laa ra le go de eegre äo ma kluu no, de do äo mono.

DOGGE JAG LIÑGI 10

Baa fug äil go ne jar äen wo ti

¹De sen ni mono Manwur kal riñ mege gano: Ceë huuli ma tigriñ wo äog do ma tañgun wo nono, ni ndo ëii le see äi ti huuli no, joñ komrom de koo ni lay.

²Ndi yer ge waçaçre maga hay wo de yerge ti huuli maga ndo hay mbug ra go yañ ti äaara, ni ndo laa ge ra äil komrom no.

³Ndi raw joñ komrom de koo gasiya, ndi kal ceë huuli ma äogn wo do ma tañgun wo nono, day ndi raw ëiigi ti huulin de huuli ma äog de ceëgen wo do äi.

⁴Manwur raw yer waçaçre maga se hay yer ra ti huuli ma tañgun wo ti huuli ma de ceëgen wo, diñ waçaçre ma hwal maga se hay waçaç ra ne nday ti huuli nen wuu ti wur taygen mono. Manwur raw haç rage ne ndi.

⁵Ndi raw ferge le, ndi ëii le go gesiñ ti huuli no. Ndi kal laa huuli ma de ceëgen maga ndi hay ceë ra wo äil komrom no. Saara äil äe ni do maga Manwur hay waçaçn ne ndi nono.

Baa hoo jar Lefid wo go ma äe

⁶Jar Israyel kal wo men Beerot-Bene-Yaakan go, kal wo rawge Mosera. AÀ aron raw hugi go ti ngeel sen ni, aè teen go ni. Weel äe Eleyasar kal kolge ti ngeel äe.

⁷Saara kal hooge ni raw wo woge Gudgoda, men wo Gudgoda go ma woge Yotbata, sir maga bii yuuri wo ni mono.

⁸De sen ni Manwur raw lag jar Lefid wo go ti nene, ma soë komrom tayge jag mani Manwur no, ma lagge pel Manwuri, ma kayge äe, ma kañ bosa' ne jar ti ti ëu äe. Sen mo na diñ fen maga aà wo le de joñge äe haçaç wara mono.

⁹Diñ wersen ga jar Lefid bay wo de ngeel noga tway yoo heçeçre äaaran wo wa mono, Manwur diñ tway äaara do maga Manwuri, Baa äon hay waçaç ne hara nono.

Jag liñgi ti hooge sug wo de dage

¹⁰Ndi joñ naw le ti huulin ni do naa de siili do naa do ma tañgu no pa. Manwur raw laa tosge äin de sen ni pa, day Manwur raw men taw nday mbe go so.

¹¹Manwur raw riñ mege gano: Ur go ciñ, see pel jar no nen maga aà mo wo wo yaçaç sir maga ndi hay haç' go ne paçaçre äay wo ga ndi haçn go ne hara mono.

Baa da ga jar Israyel mo yaçaç wo jag se

¹²Patalam no Israyele, fen maga Manwuri, Baa äon wiin do äo diñ ga ndo mo joñ heçeçne do Manwuri, Baa äo no, ndo mo see ti faage äen wo, ndo mo da se day ndo mo joñ peelee ne Manwuri, Baa äon go de jiili äo äuy, go de maysee äo äuy lay.

¹³Ndo mo hoo sug ti jag liñgi mani Manwurn wo, ti waçaçre äe ma de yerge maga ndi de haç rage mo wara mono nen maga ndo mo hay de fruygi.

¹⁴Ngeel ma ciñ wo, ma ciñ ti ngeel ma ciñ wo, tamsir de feçeçre ma äil äen wo äuy wo diñ ma Manwuri,

¹⁵day Manwur kal sa' see äe diñ see paçaçre äo wo tawa ga se da ra, se da weere äaaran wo blam äaara. AÀ hoo nday yoo wer jar lan wo äuy do maga nday de koge äe wara nono.

¹⁶Coo wee jiili äay so, deñ wee gor äay go wa so.

¹⁷Gahaçyla, Manwuri, Baa äayn diñ Baa ma baan wo, diñ Wañkluu wañren wo, diñ Baa ma kluu ma de eegre ga aè joñ heçeçne do äe mono. AÀ bay koge diñ nen jar wa lay, jobo kaçaç ma yaçaç see äe go de mopo see äe gaa lay.

¹⁸Aà cag ree weel holgen wo de waçy dewurn wo go ne hara ti ngeel äe, da waare no, haç reege wo de oçoçbe ne hene.

¹⁹Nday da ge waare no werga nday hay le go waare äil sir Ejipte.

²⁰Ndo joñ ge heçeçne do Manwuri, Baa äo no, ndo joñ ge peelee yañ ne hene, ndo sa'ge see äo yañ see äe day ndo haç'ge na diñ de ëu äe.

²¹Aà diñ togoëge äo no, aà diñ Baa äo no: Hay joñ feçeçre ma kluuri ma joñ heçeçne wo ti yoo äay ga day nday ko ra de nen äay na diñ se.

²²Paçaçre äo wo wo Ejipte na ni saara hay do renam day patala Manwuri, Baa äon kol nday go ngaäa do ger ma ciñ wo nono.

DOGGE JAG LIÑGI 11

De el maga Baa joñ see Israyel wo mono

¹Ndo da ge Manwuri, Baa äon yañ, ndo hoo ge sug yañ ti fen maga aà haçn mo ga ndo mo hoo sug ti äe yañ, ndo hoo ge sug yañ ti waçaçre äe ma de yergen wo, ti jag liñgi ma äod faage waçaçren wo, ti jag liñgi äen wo tumtum.

²Mo lag wara bay diñ weere äay wo ga bay wo de da' wer äaara wa noga bay wo de ko rage wa gaè. Nday yañ de ko hadge maga Manwuri, Baa äayn hay had nday de äaara mono, de ko kluu äen wo de do äe ma de eegre debaň no,

³feçeçre kañ nen äen wo de joñre äen wo, fen maga aà joñn le Ejipte see Farawoň wañ Ejipten wo de sir äen äuy no,

⁴de ko fen maga aà joñ sode ma Ejipten wo de piiri äaaran wo de pus durgi äaaran wo de äe mono. Nday de ko maga aà god bii ma äil maarog ma de seçeç wo go ti kaçaçra de maga aà mañ wo blam äay le mono: Manwur taw sode sen wo go jag ta' boň tu.

⁵Nday de ko fen maga Manwur joñn le ti puuli haçaç a go ti ngeel maga nday wara la ni mono.

⁶Nday de ko fen maga aà joñ Dotaň wo de Abiram jar ni Eliyab, je ni Ruben wo de äe ti maga aà haç' jag tamsir go, se raw lig rage go de jar ni äaara wo, de tiñ oçoçbe äaaran wo de feçeçre maga gwa' wo ti äaale äaara yoo jar Israyel wo mo äuy no.

⁷Ko joñre se ma kluu maga Manwur hay joñn mo äuy na diñ nday de nen äay.

⁸Diñ werseno, nday hoor ge sug yañ ti jag liñgi maga ndi haç ra ne nday wara mo äuy no, nen maga nday mo da' eegre ma woge yaçaç sir maga nday day go cegaëge ma yaçaçge äe mono.

⁹Sen pa nen maga nday mo joñ wo wolañ ti sir maga Manwur hay haç' go ne paçaçre äay wo ga se haçn go ne hara de weere äaara wo, äil sir maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni mono.

Nen Baa ti sir Kanaan

¹⁰Gahaçyla, sir maga ndo day woge yaçaçge äe bay do sir Ejipte maga nday laa le go ni mo wa, bay do sir se ga ndo jo' mbere mo äo no, day ndo kag bii ne hen ti de äaale äo do maga ndo joñ sug nee no wa.

¹¹Sir maga nday day woge ma yaçaçge äe mono diñ sir huuli wo de log wo, sir maga joo bii Baa ma ciñ,

¹²sir maga Manwuri, Baa äon kië ne, sir maga nen Manwuri, Baa äon ti äe tum, ti tiñgi wer kiñgin haçaç wo go ti tawge äe.

Bosa' ma wer ëawge jag liñgi no

¹³Hayga nday hoo sug we ti jag liñgi äi maga ndi de haç rage ne nday wara, ma da Manwuri, Baa äayn no, ma joñ peelee ne hen go de jiili äay äuy, go de maysee äay äuy no,

¹⁴ndirage Baa yañ ne sir äayn ti ti wur äe, Baa ma jag tobn wo de ma ancoon wo, day ndo da' coore ble äon yañ, da' yii äo ma defayn yañ wo de noo äo no.

¹⁵Ndi tiñgi gi fii yañ mbasga ne horog äon wo lay, ndo ree ge yañ day ndo wuu gi yañ go.

¹⁶Koë wee see äay nen maga nday mo men jiili äay go haçyge day nday men ndi go ma rawge joñ peelee ne baa ma tigriñ wo ma leë mondra pel äaara wa.

¹⁷Baage poçoç Manwur day la le'ge ne nday ti, se teç' ge jag ngeel ma ciñ ge go day Baa rage ge gaa, sir joñ ge mopo ge gaa so lay day nday caa ge wer ge go deparday ti sir ma de el maga Manwur haçn ne nday mono.

¹⁸Nday ëaw ge waçaçre äin wo mokay yañ jiili äay, ti maysee äay wo lay. Nday sa' ge ra yañ äi coo do äay do fen kañ nen nono, à joñ ge wo yañ pel äay ti holañ nen äay wo.

¹⁹Nday hadge ra yañ ne weere äay wo, ndo waçaçn ge yañ ne hara de maga ndo de hayle liñ ni äo mono, de maga ndo raw we ti rañge mono, de maga ndo de suuli mono, de maga ndo ur go ciñ mono.

²⁰Ndo yer ge ra yañ go ti koore ma jag tiñ äon wo, go ti jag tiñ äon wo.

²¹Mo so no, naw äayn wo de naw weere äayn joñ ge wo yañ debañ do naw maga ngeel ma ciñ de joñge äe ciñ ti tamsir no lay, sen mono wo äil sir maga Manwur hay haç' go ne paçaçre äay wo ga se haçn ne hara mono.

²²Hayga nday hoo sug we de el ti jag liñgi maga ndi de haç rage ne nday mo äuy, hayga nday joñ joñre we de äaara ma da Manwuri, Baa äayn no, ma seege ti faage äen wo äuy lay, ma sa' see äay see äe lay no,

²³Manwur nii gi wer jar sen wo yañ go ne nday pele, day nday yaçaç ge sir wer jar se maga wo ngaäa debañ, day wo de eegre de dañ nday lay mono yañ go.

²⁴Ngeel maga äi coo äaale äay kañ ge go ni mo äuy sen joñ ge go ma äay. Hagu äayn mañ ge le ti puuli no, haçaç le' wo go Libañ, mañ le ti Efrad maarog ma de paçaçge no haçaç le' wo go ti Maarog ma nen wur bo law no.

²⁵Jobo oo ge pel äay gaa hase. Manwuri, Baa äayn äo' ge heçeçne äo yañ go äi sir maga nday see ge ni mo äuy, joñ ge yañ ga aà mo caa wo bii go äil do äo.

²⁶Ko wee, ndi laa bosa'n wo de faëgen wo ne nday wara pele,

²⁷bosa'a, hayga nday hoo sug we ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äayn wo we do maga ndi de haç rage wee wara nono,

²⁸faëge, hayga nday hoo sug we ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äayn gaa, day nday men faage maga ndi de kañ nen äay ti äe wara we go ma woge tayge de baa ma tigriñ maga nday bay de da' wer ne hara wa we no.

²⁹De maga Manwuri, Baa äon wo ge we go de äo äil sir maga ndo day woge ma yaçaçge äe mono, ndo kañ ge bosa' yañ ciñ ti huuli Garisim, faëgen ti huuli Ebal lay.

³⁰Huuli sen wo wo go faale Jurdeçeç äaäla, ti nen faage ma nen wur bo law ma äaäla no, wo äi sir mani jar Kanaan maga wo de tiñ äil Araba pel Gilgal ti jeñ koore Cen ma Moren wo.

³¹Gahaçyla nday cegaë ge Jurdeçeç go ma woge yaçaç sir maga Manwuri, Baa äayn haçn wee mono, nday yaçaç ge ne day nday lag ge tiñ yañ go ni.

³²Nday hoo ge sug yañ, day nday joñ ge joñre yañ de waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga ndi de haç rage ne nday wara mono.

DOGGE JAG LIÑGI 12

JAG LIÑGI TAYGE JAGN WO

¹Mokay diñ waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga nday hooge sug ge ti äaara day nday joñ ge joñre de äaara äil sir maga Manwuri, Baa mani paçaçre äayn haçn go ne ndo ga ndo mo yaçaçn mono.

Ngeel goñ Baa joñ ge boñ

²Nday caa ge wer ngeel tosge maga wer jar maga nday day yaçaç sir äaaran goñ wo baa äaaran wo ni ti huuli wo, ti ngeel ma de farge ciñ wo, wer koore ma de sug ti wo, wo ge go äuy tu.

³Nday älag ge ngeel sië jag äaaran wo go, nday mbug gi huuli äaara ma de ceëgen wo go, nday roë ge koore äaara maga aà cor ra wo ne Asera go, nday srog ge fodo baa äaaran wo go day nday yee ge nen ëu äaara go ti ngeel sen wo.

⁴Nday joñ ge see Manwuri, Baa äayn dosen no gaa ane.

⁵Ama nday wo ge yañ kiëgi äe ti ngeel maga Manwuri, Baa äayn baan ge yoo äay maga ëu se mo hay rage ti ngeel sen ni mono, ndo wo ge na ti ngeel seno.

⁶Nday wo ge joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy wo, siëgi jag äayn wo de dim äayn wo, de feçeçre maga do äay gel sen wo go, haçge äay ma wer haç'ge jagn wo, haçge äay ma de koën wo na ti ngeel sen de jag dere äay wo de jag fiiri äayn wo.

⁷Nday de jar ni äay nday wo ge reege pel Manwuri, Baa äayn na ni, nday joñ ge fruygi ti horog maga joñ ge wo do äay ga Manwuri, Baa äayn kañ bosa' ne nday ti de äaara na ti ngeel sen ni.

⁸Nday joñ ge do maga naa de joñge patala nono gaa wosela äuy joñ mbe do maga äil äe da nono gaa so.

⁹Ma patalan diñ werga nday bay go de woge ti ngeel iggin wo de tway maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo mo wa ëa.

¹⁰Ama, nday cegaë ge Jurdeçeç go day nday laa ge tiñ go ti sir maga Manwuri, Baa äay haçn go wee tway äay mono. AÀ haç ge iggi yañ ne nday ti maga se yaçaç ge nday go do jar hee äay ma ti äayn wo äuy mono, day nday lag ge yañ go de yoçoç ti.

¹¹Ngeel maga Manwuri, Baa äayn baan ge ma ra ëu äen joñ ge wo go na ni. Nday wo ge de feçeçre maga ndi waçaç ne nday ti äaara wo na ti ngeel seno: Siëgi jag äay maga aè roë mo äen go äuy wo, siigi jag äayn wo, dim äayn wo, feçeçre maga do äay gel ra gon wo, haçge ma wer haç'ge po ga nday haçn ge we ne Manwur mono.

¹²Nday joñ ge fruygi yañ pel Manwuri, Baa äayn de weere äay wo de mayre äay wo, de weere joçoçre äay wo, de mayre gebere äayn wo, de je Lefid maga joñge de tiñ see äay mono werga ngeel äe noga tway äe bay yoo äay ni wa mono.

¹³Ko see äo nen maga ndo mo sii jag maga aè roë mo äen go äuy ti ngeel maga ndo ko ra mo äuy wa.

¹⁴Ndo joñ ge siigi jag äo maga aè roë mo äen go äuy na diñ ti ngeel maga Manwur baan ge yoo äay day ndo wo ge joñ fen maga ndi waçaçn ne ndo na wo ti ngeel seno.

¹⁵Ane, hayga saçy naèy baa mo we no, ndo ii gi mbo horog yañ ma ree naèy de ngaäge dega' de bosa' maga Manwuri, Baa äon kañ ge ne ndo ti ti ngeel maga ndo joñ ge de tiñ ni mono. Je maga bay de façaçge wa noga maga go de façaçge ree ge wo mbaara dog aè ree baryam wo de meene no lay no.

- ¹⁶Ane nday ree ge ci gaa, ndo kaa ge cin go gesiñ do bii nono.
- ¹⁷Ndo ree ge dim coore ble äo no, yii äo ma defayn wo de noo äon wo ti ngeel maga ndo joñ ge de tiñ ni mo gaa, haybaa jag dere äon wo de fiiri äo no, haçge po yoo maga ndo haçn wer haç'ge, haçge de kode, fen maga do äo geln go.
- ¹⁸Ama ndo ree ge ra na pel Manwuri, Baa äon ti ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge mono, ndo lay, weel äon lay, may äon lay, weejoçoç äon wo de maygebe äo no, je Lefid maga joñ ge de tiñ see äay mo lay. Ndo joñ ge fruygi yañ pel Manwuri, Baa äon de horog maga ndo da' ge ra do äo mono.
- ¹⁹Haçaç de maga ndo yañ de hayle ti tway äon ëa mono, ko see äo nen maga ndo mo tob je Lefid go wa.
- ²⁰De maga Manwuri, Baa äon ya' ge hagu sir äon we wo go ni doge se hay waçaçn ne ndo nono day saçy naèy raw baa ndo we ma reege no, ndo kaçaç mbo we ma reege do maga äil äo da nono.
- ²¹Hayga ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge maga ëu äen mo hay ti ngeel sen joñ ge we wo go see äo haçaç no, ndo kaçaç mbo we ma ii daèy äo noga fii äo maga Manwuri haçn mo do maga ndi hay waçaçn ne ndo nono. Ndo reen ge ti ngeel maga ndo de tiñ ni do maga äil äo dan nono.
- ²²Ndo reen ge mbo do maga aè ree baryam wo de meene nono. Je maga bay de façaçge wa wo de je maga go de façaçge ree ge wo mbaara äog äuy.
- ²³Ane ëaw see äo de el maga ndo mo ree ci wa werga ci diñ maysee day ndo ree ge mayseen wo de nayn äuy gaè.
- ²⁴Ndo reen ge gaa, ndo kaan go gesiñ do bii nono.
- ²⁵Ndo reen ge gaa nen maga ndo mo hay de fruygi, ndo lay, jar ni äo wo blam äo lay. Nday joñ ge diñ fen maga de deele pel Manwur mono.
- ²⁶Ama mo maga diñ äo ga day ndo geln go, haçge ma wer haç'gen wo mono, ndo wo ge de äaara ti ngeel maga Manwur baan ge mono.
- ²⁷Ndo joñ ge siigi jag äo maga aè roë mo äen go äuy no, nayn wo de cin äuy go ti ngeel sië jag mani Manwuri, Baa äo no. Ndo kaa ge ci maga ndo sië jag de äaara yañ go ti ngeel sië jag mani Manwuri, Baa äo no, day ndo ree ge naèy no.
- ²⁸Hoo sugi day ni ndo co' sug waçaçre maga ndi de waçaç rage mo mo äuy no, nen maga ndo mo hay de fruygi, ndo lay, jar ni äo wo blam äo lay, de kiñgi de kiñgi. Ndo mo joñ fen ma de el no, fen maga de deele nen Manwuri, Baa äon mono.

Ko wee see äay see soçoçre ma Kanaann wo

- ²⁹De maga Manwuri, Baa äon caa ge wer jar maga ndo day woge yaçaç sir äaaran wo we go mo pel day ndo yaçaç ge sir äaaran we go, laa tiñ we go ti sir äaaran no,

³⁰koë see äo nen maga ndo mo men see äo baage ti rew ga ndo bir jag äaara blam maga aè taw ra go ne ndo pel mo wa. Ko see äo nen maga ndo wië wer baa äaaran wo day ndo riñ gi ga jar sen hay wo joñ peelee ne baa äaaran wo na joñge la, ndi joñ do saara no lay wa.

³¹Ndo joñ ge see Manwuri, Baa äon dosen no gaa werga aà hay wo joñge ne baa äaaran wo diñ feçeçe ma hoor see ga wo nen Manwur diñ fen yeëe mono, aà hay wo ba dra' roë weere äaara wo de mayre äaara wo go ti wuu ma goñ baa äaaran wo pa yaw.

DOGGE JAG LIÑGI 13

¹Nday hoo ge sug yañ, day nday joñ ge joñre yañ de fen maga ndi de waçaçe äe wee mono. Ndo laa ge ni gaa lay, ndo naa ge go see äe gaa lay.

Ree ti je maga srog wer jar coor soçoçe mono

²Hayga je ndar nen waçaçe Baa po noga je ko nen po ur we yoo äay sii waçaçe ti fen kañ nen ti po noga fen mbuëgi po ne ndo,

³day fen kañ nen ti noga fen mbuëgi sen raw joñge day se ga: Naa see tayge de baa ma tigriñ maga nday bay de ko rage wa, day ga naa see joñ peelee ne hara no,

⁴ndo co' ge sug waçaçe je ndar nen waçaçe Baa sen noga je ko nen sen gaë. Gahaçyla, sen na diñ Manwuri, Baa äon da lam weege ma koge ga nday yañ mbay da Manwuri, Baa äayn go de jiili äay äuy, de maysee äay äuy yawla.

⁵Nday tay ge see äay na de Manwuri, Baa äay no, nday joñ ge heçeçe äe yañ, nday hoo ge sug yañ ti jag liñgi äen wo, nday laa ge jag äe yañ day nday joñ ge peelee na diñ ne hene, nday sa' ge see äay yañ see äe.

⁶Nday 'war ge je ndar nen waçaçe Baa sen noga je ko nen sen ge go werga aà waçaç ti fen maga kañ wer jar joñ ti grañ see Manwuri, Baa äay maga laa nday le go äi sir Ejipte day yaçaç nday le go jag tiñ geben mono. Je sen la hay da na ga ndo mo men faage maga Manwuri, Baa äon hay riñ ga ndo mo see ni go. Ndo caa ge wer älagge go ti holañ äay na do kay no so no.

⁷Hayga hen äo, je ni man äo noga weel äo, may äo noga waçy maga wer äo, ko hay ba bar äo maga ndo dan do see äo no yaw, ya' we jaçaç nen äo freñ day riñ mo ga: Naa see joñ peelee ne baa ma tigriñ maga ndo, ko paçaçe äo hay bay wo de ko rage wa,

⁸baa mani jar maga wo ti äay mo kara see äay mbañ noga wo go haçaç, wo wo go ti jag sir tawge gen la yaw no,

⁹ndo yaçaç ge jag äe ni gaa hase. Ndo ko ge decoo äe gaa lay, kañ ge kiñ ti äe gaa lay, yoñ ge jag ti äe gaa lay.

¹⁰Ama ndo 'warn ge go. Mañ ge do see äe ciñ ma iigi äe go na diñ ndo, blam äe so jar ma äüyn hoo wo do ciñ see äe kway.

¹¹Ndo äodn ge go de huuli day se hu gi go werga aà kië ga se caa äil äo go de Manwuri, Baa äo maga kal ndo le go äil sir Ejipte tiñ gebe mono.

¹²Do kay nono jar Israyel wo äuy laan ge wo yañ, caa ge wo heçeçne yañ go day jobo joñ ge fen ma de älagge dosen no kay ge ti yoo äay gaa so hase.

¹³Hayga ndo laa waçaçre we ti äi leege yoo maga Manwuri, Baa äon haç ra mo ga:

¹⁴jar ma bay ngar laa wo le go yoo äay day ya' wo jaçë nen jar ma äi leege äaaran wo ga: Naa see joñ peelee ne baa ma tigrin wo, baa se ga nday bay de ko wer äaara wa wo no,

¹⁵ndo kië gi wer äe yañ, ndo ko ge nen reen yañ day ndo wië waçaçre yañ ti äe ma da' wer äe go de ele. Riñ ga mo sen cwaçy, aè go de da' wer pah day ree se de yeëen de joñge ti yoo äay cwaçy no,

¹⁶ndo car ge jar ma äi leege sen wo go de moslam, ndo caa ge wer fen maga äi leege ni go äuy de moslam, ko horog dra'a.

¹⁷Ndo tay ge ti feçeçre ma äi leege wo yañ go äuy ti ngeel tayge ti ma äi leegen no day ni ndo hee ge wuu go ne äi leegen de feçeçre ma äil äen wo äuy pel Manwuri, Baa äo no. Aà kol ge yañ go tum diñ tabul day jobo fer laa äi leege sen gaa hase.

¹⁸Fen maga go ma caa wer gwa' ge do äo gaa, nen maga Manwur mo fug äil go mo ti, mo ko decoo äo, day mo tes ndo do maga aà haç' go ne paçaçre äo wo no mono,

¹⁹hayga ndo yaçaç jag Manwuri, Baa äon we, ndo hoo sug we ti jag liñgi maga ndi haç ra mo wara we day ndo joñ fen ma de deele nen Manwuri, Baa äon we no.

DOGGE JAG LIÑGI 14

Rage huli jar mani Baan wo

¹Nday diñ weere ma Manwuri, Baa äay no. Nday ngaë ge see äay noga car mopo pel äay ti ree huuli jobo gaë.

²Gahaçyla nday diñ jar ma bay äag mani Manwuri, Baa äay no. Manwuri, Baa äayn hay hoo nday nen maga nday mo hay diñ jar maga wo diñ ma se yoo wer jar maga wo ciñ ti sir lam äuy no.

Naèyre ma de äagn wo de ma de eln wo

³Ndo ree ge mopo ma de äag gaë.

⁴Mokay diñ naèyre maga nday ree ge ra mono: Day, sam wo de fii,

⁵meene, blogaçaç, haçy, glugi, baryam, cay, goñ.

⁶Nday ree ge na diñ naèy maga äaale äe de ärew äili, ga fuçygi äaale äe äog lay day sogoë nen hoçoç lay mono.

⁷Ama nday ree ge maga sogoë wo nen hoçoç tawa noga äaale äaara de ärew ti de fuçygi äog tawa wo gaa: do yoñyoñ, tweçeç wo de tweçeç dama wo ga sogoë wo nen hoçoç day äaale äaara bay wo de ärew ti de fuçygi äog wa mono: Nday ko ge ra do feçeçre ma de ëag wo nono,

⁸do gaduru nono, ga äaale äe mbe de ärew ti de fuçygi äog ane day bay sogoë nen hoçoç wa: Nday kon ge do fen ma de ëag nono. Nday ree ge naèy äaara gaa lay, nday bag ge do see huuli äaara gaa lay.

⁹Mokay diñ feçeçre ma nen bii maga nday ree ra mono: Nday ree ge maga wo äuy de yoryore day wo de flegre see mono.

¹⁰Ama nday ree ge maga bay wo de yoryor wa noga flegre wa gaa, nday ko ge ra do feçeçre ma de ëag wo nono.

¹¹Nday ree ge mbay weedwee ma de el ma honla äuy,

¹²ama nday ree ge ma kay la wo gaa: 'wuri, gebege, da hm tawtaw,

¹³gare, krubi, ereña de ma de mañge äen wo äuy,

¹⁴gaçaçge de ma de mañge äen wo äuy,

¹⁵gii, tugturu, weedwee bii, tikoçoçge de ma de mañge äen wo äuy,

¹⁶weedwee yo, cigriw, ngangaa,

¹⁷gobo, gebegmbiiri, maajebe,

¹⁸sasiya, angar de ma de mañge äen wo äuy, baytigorgore, glweçeç-glweçeç.

¹⁹Weedwee ma de grañ ti äuy mono, nday kon ge do fen ma de ëag nono, nday ree ge ra gaè.

²⁰Nday ree ge fen de grañ maga de el mono.

²¹Nday ree ge naèy ma de huli po gaè. Ndo haçn ge go ne waare maga de tiñ see äo mono nen maga aà mo reen go noga ndo yeen ge go ne waare no. Gahaçyla nday diñ jar ma bay ëag mani Manwuri, Baa äo no. Ndo kar ge fii nen noo paçaç man äe gaè.

Waçaçre ti Dim

²²Ndo naa ge dim fen maga ndo hay jo'n wo de maga ndo ween le äil pay äon ti kiñgi mo äuy.

²³Ndo ree ge dim coore ble äo no, yii äo ma defayn wo de noo äo no, jag dere äon wo de fiiri äon wo yañ pel Manwuri, Baa äo no nen maga ndo mo had joñ heçeçne tum do Manwuri, Baa äo no,

²⁴day Manwuri, Baa äon mo kañ ge bosa' mo ti. Day hayga ndo joñ ge we go haçaç see ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge ma ra ëu äe no, day eegre äo kaçaç ma soëge äe wo go ni haçaç gaa no,

²⁵ni ndo coon go de solay. Ndo hul gi do yañ ti solay seno day ndo woge de äe ti ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge mono.

²⁶Woge ti ngeel ni mono, ndo coon ge mbo de fen maga äil äo dan mo äuy so no, day laybla', fii laybla', yii noga fen jooge laybla' diñ fen maga äil äo joñ go feh ti sen mono. Ndo ree ge yañ pel Manwuri, Baa äon ni, day ndo joñ ge fruygi yañ de jar ni äo wo.

²⁷Ndo tob ge je Lefid maga de tiñ see äo ge go gaa werga mopo äe noga tway äe bay do ndo no wa.

²⁸Ti kiñgi swa' mono, ndo hoo ge dim feçeçre äo maga joñ wo ti kal sen ni yañ wo äuy day ndo laa ge ra yañ go ti ngeel kluu äi leege maga ndo ni mono.

²⁹Mo so no, je Lefid maga mopo äe noga tway äe bay do ndo no wa no, waare no, weel holgen wo de waçy dewur maga wo de tiñ see äon a ge wo yañ, ree ge wo day wuë gi wo yañ go. Sen mono nen maga Manwur mo kañ bosa' mo ti de joñre ma do äon wo äuy.

DOGGE JAG LIÑGI 15

Kiñgi ma men äere go ne jar ti no

¹Ti kiñgi renam mono, ndo hoo ge sug ti megeäeren go no.

²Mokay diñ faage megeäeren go no: Wosela äuy maga hay taa mopo we ne kan äe no, men ge äere sen go ne hene. De maga wur 'waage äay megeäeren go ma hoo sug ti Manwur a we go no, jobo mo joñ nen cereë kan äen noga hen äen nen maga aà mo poë äeren go departday wa.

³Ndo kaçaç mbo we ma joñge ga waaren mo haçn go departday ane, ama ndo men ge fen äo maga ti hen äo go ne hene.

⁴Je coo bay nen joñge yoo äay wa werga Manwur kañ ge bosa' yañ ne ndo ti äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn go mo tway äo maga ndo mo yaçaçn mono.

⁵Ane sen joñ ge de maga ndo yaçaç jag Manwuri, Baa äon we, ndo hoo sug we day ndo joñ joñre we de jag liñgi se ga ndi de haçge äe mo wara mo äuy no.

⁶Manwuri, Baa äon kañ ge bosa' yañ mo ti do maga se hay waçaçn ne ndo nono. Ndo taa ge äere yañ ne wer jar wo debañ day ndo taa ge mopo le do äaara gaa hase. Ndo waçaç ge waçaçre wer jar yañ wo debañ ama saara waçaç ge waçaçre äo gaè.

⁷Hayga wo äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn mo, je coo joñ ge we yoo heçeçre äon wo no, ndo hig gi jiili äo go ga ndo joñ ge de teäee see hen äo ma de coon gaè.

⁸Ama ndo buñ gi do äo yañ go ne hene day ndo taa ge äere yañ ne hen maga aà mo ya' ree ma see äen wo go.

⁹Ēaw see äo nen maga eiggi ma debaycoçoçre po mo eig le äil äo day ndo kal ga kiñgi ma de renam ma men äeren go de age wa. Ēaw see äo ga ndo ko decoo hen äo ma de coon gaè ga ndo haç mopo ne hen gaa so has na wa. AÀ èe ge Manwuri we mo ti no, ndo kol ge yañ de älagge ti.

¹⁰Haç mopo ne hene day jiili äo mo hay de älagge see äe de maga ndo haç ne hen mo wa. Gahaçyla Manwuri, Baa äon kañ ge bosa' yañ ne ndo ti joñre äon wo äuy de feçeçre maga do äo bag ti äaara joñge mo äuy no.

¹¹Je coo joñ ge mbe yañ äil sirn ni tum, diñ wersen ndi haç jag liñgi sen ne ndo mono. Ndo buñ gi do äo yañ go ne hen äo no, ne je ma de gayrin wo de je coo ma äil sir äo no.

Jag liñgi ti gebere wo

¹²Hayga kaw äo je Hebre, je twar noga waçy, yee see äe we go ne ndo no, aà joñ ge peelee ne ndo nen kiñgi hiira' ama ti kiñgi ma de renamn mono, ndo naa ge sale go ne hen ti maga aà mo men tiñ äo go.

¹³Day de maga ndo naa sale ge go ne hen ti maga aà mo men tiñ äo go mono, aà raw ge do koè gaè.

¹⁴Ndo haç ge feçeçre ne hen yoo fiiri äon wo, see feçeçre ma ti yaagen äon wo, see feçeçre maga ndo yuè ra mono. Ndo haç ge ne hen see horog maga Manwuri, Baa äon kañ bosa' mo ti de äaara mono.

¹⁵Ndo eig gi ti yañ ga ndo hay le go gebe äil sir Ejipte day Manwuri, Baa äon yaçaç ndo le go diñ wersen so ndi haç jag liñgi sen mo wara mono.

¹⁶Ane hayga geben riñ ndo we ga se men tiñ äo go gaa werga se da nday de jar ni äo day se ko see se de el liñ ni äo no,

¹⁷ni ndo mañ boo ni ndo fee sug äe see fen teç' jag tiñ no day se joñ ge go tum gebe äo so. Ndo joñ ge maygebe äon dosen no lay.

¹⁸Ndo eig gi ga äegde' ndo nii wo go liñ ni äo äa gaa werga aà joñ peelee go ne ndo kiñgi hiira'a, day se hay nen da' poège jag jag äog de dañ je maga joñ joñre ti solay mono. Manwuri, Baa äon day kañ ge bosa' yañ mo ti de feçeçre maga ndo joñ ge ra mo äuy no.

Jag liñgi ti jag horog wo

¹⁹Jag daèy noga jag fii äo maga äiñ le twar mo äuy joñ ge yañ go sagsag ma Manwuri, Baa äo no. Ndo joñ ge joñre de jag daèy äon wo gaa lay ndo caw ge fuçy jag saçaçre äon wo gaa lay.

²⁰Ndo reen ge go tum ti kiñgi de jar ni äo wo pel Manwuri, Baa äon ti ngeel maga Manwur Baa baan ge mono.

²¹Hayga aà yañ de cerge see, hayga aà leñ noga reɕw noga de ëarge po mbe haɕy no, ndo sii jag de äe ne Manwuri, Baa äon gaè.

²²Ndo reen ge go ti ngeel maga ndo de tiñ ni mono. Je ma bay faɕaɕge wo de ma de faɕaɕgen reen ge wo mbaara äog äuy dog aè ree blogaɕaɕ noga meene nono.

²³Ane ndo ree ge ci äen gaa, ndo kaan ge go gesiñ do bii nono.

DOGGE JAG LIÑGI 16

Naw wo de faage joñge Pag no

¹Hoo sug ti few Abib no day ni ndo joñ few Pagn ne Manwuri, Baa äo no. Gahaɕyla Manwuri, Baa äon kal le go de äo äil sir Ejipte de suñ na nen few Abib no.

²Ndo joñ ge siigi jag Pag yañ ne Manwuri, Baa äon de fii wo de daèy äon ti ngeel maga Manwur baan ge ma ra ëu äen ni mono.

³Ti wur fewn mono, ndo ree ge hole peɕeɕ ma de defoɕoɕre no gaa, nen naw renam ndo ree ge diñ hole peɕeɕ ma bay defoɕoɕre no, hole peɕeɕ ma lawge werga ndo kal le go äil sir Ejipte de äagäag were. Nen tenen äon äuy ndo ëig gi ti yañ ti wur maga ndo kal le go äil sir Ejipte mono.

⁴Go äil sir äon äuy, nen naw renam aè ko ge defoɕoɕre no liñ ni jobo gaa, day naèy fen maga ndo sii gi jag de äe de law ti naw ma tañgun gwa' ge ni ga tee ngeel go gaa hase.

⁵Ndo joñ ge siigi jag Pagn liñ ni äo ti ngeel maga Manwuri, Baa äon haɕn mo ma laa tiñ mo gaè.

⁶Ama ndo joñ ge siigi jag Pagn na diñ ti ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge ma ra ëu äe ni mono, de law de wur coñge de ngar ngeel maga ndo kal le go Ejipte mono.

⁷Ndo kar ge fen sii jag no, ndo reen ge na diñ ti ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge mono. Toñ äe mono, ndo mbo nen ferge ma woge liñ ni äo so.

⁸Nen naw renam ndo ree ge diñ hole peɕeɕ ma bay defoɕoɕre no day ti naw ma de renamn mono, nday joñ ge few ma kluu yañ ma mañ ti Manwuri, Baa äon ciñ. Ndo joñ ge joñre po wur sen gaè.

Faage joñge few Pantekod no

⁹Ndo kee ge lumo yañ renam, ndo tiñji gi kee rage ti wur maga aè kañ jag sañ ne coore ble see mono.

¹⁰Blam äe ni ndo joñ ge few ma blam lumon wo ma mañ ti Manwuri, Baa äon ciñ. Haçge de koë maga ndo haçn ge de do äo mono, joñ ge yañ de ngar horog maga Manwuri, Baa äon kañ bosa' mo ti de äaara mono.

¹¹Ndo joñ ge fruygi yañ pel Manwuri, Baa äon ti ngeel maga aà baan ge ma ra ëu äen ni mono, ndo lay, weel äon lay, may äon lay, weejoçoç äon lay, maygebe äon lay, je Lefid maga joñ ge de tiñ see äo mo lay, waaren lay, weel holgen wo de waçy dewur maga joñ ge wo yoo äay mo lay.

¹²Ndo eig gi ti yañ ga ndo hay le go gebe Ejipte day ndo hoo ge sug yañ ti waçaçre ma de yerge sen wo, ndo joñ ge joñre yañ de äaara.

Joñge few mburyugn wo

¹³Ndo joñ ge few mburyug yañ nen naw renam de maga ndo hoo feçeçre äo ma ti yaagen wo de ma ti ngeel yuë feçeçren wo we go liñ mono.

¹⁴Ndo joñ ge fruygi yañ ti wur few seno, ndo lay, weel äon lay, may äon lay, weejoçoç äon wo de maygebe äo no, je Lefid no, waare no, weel holgen wo de waçy dehur maga wo de tiñ see äo mo lay.

¹⁵Nen naw renam, ndo joñ ge fewn yañ ma mañ ti Manwuri, Baa äon ciñ ti ngeel maga Manwur baan ge mono. Werga Manwuri, Baa äon kañ ge bosa' yañ ne ndo ti feçeçre maga ndo wee ra mo äuy no, ti joñre ma do äon wo äuy lay day ndo joñ ge fruygi yañ debaň lay.

¹⁶Äaale swa' nen kiñgi jar maga wo go de äod jag geçeçre yoo äay wo ge wo yañ pel Manwuri, Baa äon ti ngeel maga aà baan ge mono: Ti few hole peçeç ma bay defoçoçre no no, ti few ma blam lumo renam wo, ti few mburyug no. Jobo wo ge pel Manwur do koë gaè.

¹⁷Wosela äuy haç ge do maga eegre äe kaçaç ge nono, de ngar bosa' maga Manwur kañ ge ne hen ti mono.

Jar car kiidan wo

¹⁸Ndo hoor ge jar car kiida wo de jar waçaçre äon wo yañ go äi leege maga Manwur haç ra ne ndo mo äuy go de carge ti äiñnin wo, day saara car ge kiida jarn yañ wo ti faage äe.

¹⁹Ndo joñ ge ree ti äaň gaa, ndo ko ge diñ see nen jar gaa day ndo yaçë ge feçeçre do jar gaa lay werga feçeçre maga aè haç ra de koë raçë wo nen jar ma de ko ren wo go lay, älag waçaçre ma jag jar ma keëed wo go lay.

²⁰Ndo oo ge na diñ ti deele waçaçre no nen maga ndo mo hay tenene day ndo mo yaçaç sir maga Manwuri, Baa äon haçn mo mono.

Co'ge soçoç bay de el wa

²¹Ndo co' ge koo Asera po ge ti jeñ ngeel sië jag maga ndo boon ge ne Manwuri, Baa äon gaè.

²²Ndo kañ ge mopo ma de ceëge po ta' gaa, Manwuri, Baa äon de caa hee na diñ de äe.

DOGGE JAG LIÑGI 17

¹Ndo sii gi jag ne Manwuri, Baa äon de daèy noga de sam maga de cerge see noga de ëarge see gaa werga aà joñ ge diñ fen debaywore nen Manwuri, Baa äo no.

²Tiga je twar po noga waçy po joñ ge yañ yoo äay äi leege po yoo maga Manwuri, Baa äon haç ra ne ndo ga joñ fen ma de älagge nen Manwuri, Baa äo no, day hoo sug ti tayge jag äen gaa,

³raw joñ peelee ne baa ma tigriñ wo, leë mondra pel äaara, pel wuri, pel few noga feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo, bay do maga ndi hay waçaç no wa laybla' no,

⁴de maga ndo laa ge waçaçre sen no kay tu mono, ndo kië gi wer äe go de ele. Riñ ga mo sen cwaçy day aè go de da' wer äe ga ree se de yeëen de joñge ti sir Israyel no,

⁵ndo äo' ge blo sen noga waçy se maga joñ mo se de älaggen la le go siigi day nday äod ge blo sen noga waçy sen go de huuli haçaç blo sen noga waçy sen hu go ëa.

⁶ÄÈ 'war jobo go mono say ni aè laa reen go jag jar äog noga swa' ëa, aè 'warn go ti waçaçre ma jag jobo boñ tu gaè.

⁷Hooge do ciñ see äe tañgu na diñ jar sedewan wo ëa day do jar lan hoo ge wo ciñ blam kway. Ndo caa ge wer älaggen go yoo äay na do kay no so no.

Faage charge kiida no

⁸Hayga kiida joñ we ti ree huli, ti ree ma ti holañ jar po wo noga waçaçge maga caa jobo day se gaali ma cagge do äo äi leege maga ndo ni mono, ni ndo ur ciñ wo ti ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge mono.

⁹Ndo wo ge see jar Lefid ma sië jagn wo, se je car kiida maga joñ ge ti kal sen ti joñre mono. AÀ ko ge wo nen ree sen yañ day caa ge wo kiidan yañ go ne ndo.

¹⁰Ndo joñ ge ti jag äaara do maga aà caa wo kiidan ne ndo ti ngeel maga Manwur baan ge nono, day ndo see ge na do maga aà had ge wo ndo nono.

¹¹Ndo oo ge na diñ ti jag liñgi maga aà hadn ge wo ne ndo mono, ti jag kiida maga aà caan ge wo nono. Ndo cel ge go ti do war gaa lay, ti do guur gaa lay, ndo oo ge na ti jag kiida maga aà caan ge wo mono.

¹²Je maga joñ ge we sara, day ge we yaçaç jag je sië jag maga de hayge joñ peelee ne Manwuri, Baa äon ni mo gaa noga laa jag je car kiidan gaa no, aè 'war je sen go. Ndo caa ge wer älagge go ti yoo jar Israyel wo na do kay no so no.

¹³Ngaään äuy laa ge wo ree sen yañ, joñ ge wo heçeçne yañ day tiñ; gi wo ge ma joñ te mo se kayn gaa so hase.

Waçaçre ma ti wañren wo

¹⁴De maga ndo wo ge we go äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo, ndo yaçaçn ge we go, ndo laa tiñ ge we go ni day ndo raw ge we riñgi ga: Ndi kañ wañ pel äi do wer jar maga wo go de cir ti äi la no lay no,

¹⁵ndo kañ ge wañ pel äo na diñ je maga Manwuri, Baa äon baan ge yoo heçeçre äon wo mono. Ndo kañ ge waare maga bay diñ hen äo wa pel äo gaè.

¹⁶Ane daga piiri äe mo hay pur wa lay day aà mo fer laa jarn wo Ejipte maga aà mo hay wo de piiri pur wa, gahaçyla Manwur hay riñ nday we go gano: Nday fer ge mañ faage sen mo ti' la gaa hase.

¹⁷Daga aà mo hay de naare pur nen maga jiili äe kañ de el gaè wa lay, mo hay de solay noga boo biñni do debań wa lay.

¹⁸De maga aà hay ge we go ti paale wañ äen no, aà mo yaçaç jag liñgi sen mokay la do jar Lefid ma sië jagn wo, mo yer ne ma äe äil kefdere.

¹⁹Aà joñ ge do äe tum, se keen ge tum de maga se tenen äa mono, nen maga aà mo had joñ heçeçne do Manwuri, Baa äo no, mo hoo sug ti waçaçre ma äil jag liñgi sen wo äuy, ti waçaçre ma de yerge sen wo äuy ma joñ joñre de äaara.

²⁰Sen mono nen maga aà mo ko see äe go ciñ de dañ heçeçre äen wo wa lay, mo men jag liñgi sen wo go ti äań war wa lay, go ti äań guur wa lay day saara de jar ni äe mo joñ wo wolań ti wañn yoo jar Israyel wo.

DOGGE JAG LIÑGI 18

Nen mo mani jar Lefidn wo

¹Jar Lefid jar sië jagn wo, äiñni mani äaaran äuy joñ ge wo de mopo noga de tway do jar Israyel ma lan wo gaè. Aà ree ge wo na diñ naèy siëgi jag ma ti wuun wo de nen fen mani Manwur no.

²Aà da' ge wo tway yoo heçeçre äaaran wo gaa, Manwur joñ ge diñ tway äaaran do maga aà hay waçaçn ne hara nono.

³Mokay diñ nen mo mani jar sië jagn wo ga ti jar mono, ti jar maga sii gi wo jag de daèy noga de sam mono: Bay no, jag gesiñn wo de äiirin wo diñ ma je sië jag no.

⁴Ndo haç ge jag coore ble äon ne hen de jag yii äo ma defay no, jag noo äon wo de jag fuçy sam maga ndo äo'n tañgu mono.

⁵Gahaçyla, aà diñ je maga Manwuri, Baa äon hoo ra de jar ni äe wo nen maga aà mo hay wo joñ peelee ti ëu Manwur ma tum.

⁶De maga je Lefid po men äi leege ma hon laybla' ti sir Israyel we go ma woge dogaa äil äe da nono ti ngeel maga Manwur baan ge,

⁷day se raw woge joñ peelee ti ëu Manwuri, Baa äon do heçeçre äe jar Lefid maga wo de lagge pel Manwur ni mo lay no,

⁸se da' ge reege äen dega' do äaaran no lay, sen na ciñ ti nen fen äe maga se yeen ge go ni mo pa no.

Halge wo de sogway

⁹De maga ndo wo ge we go äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo no, ndo bir gi jag joñ feçeçre ma hoor see mani wer jar ma ti sirn wo gaè.

¹⁰Je maga roë weel äe noga may äe go ti wuu, je kañ halge, je ndar wer ngeel ma pel wo, je maga joñ feçeçre ti pele, je joñ maji,

¹¹je sogway, je maga waçë waçaçre de manmbuyuuri wo, je maga riñ ga se diñ je ndar nen waçaçre ma de el wo ne jare, je maga wië jag jar ma de huli wo, jar sen wo äuy mo hay wo äil sir äon wa.

¹²Gahaçyla je maga joñ feçeçre sen wo mono bay de coçoçre jag Manwur wa, day diñ wer feçeçre ma hoor see sen wo ga Manwuri, Baa äon day go nii wer jar sen wo go ne ndo pel mono.

¹³Ndo joñ ge go äuy sagsag ma Manwuri, Baa äo no.

¹⁴Gahaçyla wer jar se maga ndo day go nii rage mo haç' coor wo sug jar ndar wer ngeel ma pel wo de jar kañ halgen wo, ama ma äo, Manwuri, Baa äon bay de haç faage sen ne ndo wa.

Jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo

¹⁵Manwuri, Baa äon baa ge jobo yañ ne nday yoo äay, yoo heçeçre äon wo diñ je ndar nen waçaçre ma jag äen go do ndi nono, day nday co' ge sug äe.

¹⁶Aà joñ ge mona diñ yiñgi jag ti wiigi äo maga ndo wii Manwuri, Baa äon le Horeb ti wur taygen de maga ndo ga: Ndi bay de saçy laa geçeçge Manwuri, Baa äin de sug äi de see äi wa so, ndi bay de saçy kañ nen ne wuu se yaçaçge kluu mo haç' ti wa so, day la ndi hu go mono.

¹⁷Manwur raw riñ mege ga: Fen maga aà waçaçn wo de ele,

¹⁸ndi baa ge jobo yañ yoo heçeçre äaaran wo diñ je ndar nen waçaçre ma jag äi go do ndo nono, ndi haç ge waçaçre äin wo yañ ne hen jage day se fer ge fen maga ndi waçaçn ge ne hen mo äuy yañ ne hara.

¹⁹Day hayga jobo day we co' sug waçaçre äi maga aà waçaçn ge ti ëu äi gaa mono, ndi de see äi ndi wii gi jag je sen yañ.

²⁰Ama, hayga je ndar nen waçaçre ma jag Baa maga raw mbe we de ti ngeel see äe waçaç fen maga ndi waçaçn gaa ti ëu äi, noga raw waçaç waçaçre ti ëu baa ma tigriñ wo no, je ndar nen waçaçre ma jag Baa sen la aè 'warn ge go.

²¹Tiga ndo waçaç ge ga: Ndi da' wer go ne waçaçre maga aà le jag Manwur ge na da'ge la laybla' no,

²²de maga je ndar nen waçaçre Baan go la waçaç ge mopo day mo sen joñ ge we gaa no, ni se na diñ waçaçre maga Manwur waçaçn gaè. Je ndar nen waçaçre Baa sen la caan mbe jag äe de ti ngeel see äe tu, joñ heçeçne do waçaçre äen wa.

DOGGE JAG LIÑGI 19

Äi leege ma yaçë wañ wo

¹De maga Manwuri, Baa äon caa ge wer jar maga Manwuri, Baa äon haç sir äaaran wo we go ne ndo, day ndo nii gi ra we go, laa tiñ we go äi leege äaaran wo de tiñ äaaran wo no,

²ndo gel ge äi leege po yañ wo go swa' äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn mo ga ndo mo yaçaç mono.

³Ndo äod ge faage yañ wo day ndo car ge äil sir maga Manwuri, Baa äon day haçge äe ne ndo go tway äo yañ go swa'a. AÀ joñ ge dosen nono nen maga je maga ii huli we mo dañ wo go äi leege sen wo.

⁴Jag liñgi sen joñ ge na ma je maga dañ ge wo go yaçaç wañ ni de maga do äe raw we ne kan äe rawge ga se hay bay go diñ je hee äe seäaa wa lay mono.

⁵Do mapo jobo raw wo wer kaçaçra de kan äe caa koo: De maga se le' caa koo mokay no, klaän raw äilgi go, caa kan äe no, 'warn go. Do kay no so no se dañ ge wo go äi leege po yoo ma sen wo ma yaçaç wañ,

⁶nen maga je sa' heen mo ur de äe do soçoçge äili niigi wa lay, mo baan ti faage tañgu maga se bay dayge ni do haç ngeel no day 'war je maga hay bay nen 'warge go wa wa, werga kan äen hay bay go seäa diñ je hee äe wa mono.

⁷Diñ wersen ndi riñ mo ga: Gel äi leege wo go swa' mono.

⁸De maga Manwuri, Baa äon ya' ge hagu sir äon wo go ni do maga aà hay haç'n go ne paçaçre äon wo nono, day haç ge sir maga se hay haç jag go ne paçaçre äo wo ti äe we go ne ndo äuy no,

⁹ndo laa ge äi leege ma tigriñ wo ni swa' pa. AÀ ne say ndo hoo sug ti jag liñgi se ga ndi de yer rage mo wara mo äuy, ndo joñ ge joñre de äaara äuy nen maga ndo mo da Manwuri, Baa äo no, ndo see tum ti faage äen wo.

¹⁰Do kay no so no aè kaa ge ci jobo go de koë äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn go ne ndo tway äo mo gaa lay day ci jobo joñ ge ti äo gaa lay.

¹¹Ama hayga jobo de kan äe äili, se raw laa gu ne hene, mañ do ciñ see äe, ma'n go nen huli day kan äen hu go, se raw dañge wo go äi leege sen wo no,

¹²jar kluuri ma äi leegen laa wo jar wer äe baage äe le day haçn ge wo go ne je sa' heen äi coo do nen maga aà mo 'warn go.

¹³Ndo ko ge decoo äe gaa hase, ndo sa' ge bol ci ma de koën go na do kay nono, day ndo joñ ge yañ de fruygi.

Waçaçre ti jar hram wo

¹⁴Ndo ya' ge hagu ngeel mani kan äo maga paçaçre äo äodn ge wo wo äil tway maga ndo day da'ge äe wo äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo maga ndo mo yaçaç mo gaè.

Waçaçre ti joñge sedewa

¹⁵Sedewa ma jobo boñ kaçaç ma baw jobo de waçaçre ti älagge po, ti debaycoçoçre po noga ree po haçy gaè. AÀ riñ ga mo sen cwaçy mono ni jar sedewa äe äog noga swa'a.

¹⁶De maga je sedewa po waçaç ti jobo ga aà joñ ree po no,

¹⁷jar se äog de faa kaçaçran wo wo yañ pel Manwuri, pel jar sië jagn wo de jar car kiida maga wo ti joñre kal sen mono.

¹⁸Jar car kiidan kië gi wo wer reen yañ go de ele ma da' wer go ne je sedewa sen ga aà waçaç cwaçy noga bay wa, aà caa ree ne hen äen see caage yaw bay wa yawla.

¹⁹Mo so no nday joñn ge na do maga se hay eig ga se joñ hen äen no lay. Ndo caa ge wer älagge go yoo äay na do kay no so no.

²⁰Jar lan laan ge wo yañ, heçeçne caa ge ra yañ go day jobo joñ ge ree haçaç sen do kay yoo äay gaa so.

²¹Ndo ko ge decoo jobo gaa: Ndo poë tenen jobo de tenen kan äe, nen de nene, sañ de sañ, do de do, äaale de äaale.

DOGGE JAG LIÑGI 20

Jag liñgi durgi

¹De maga ndo kal ge we go ma durgi de jar hee äon wo day nen äo ko ge piiri wo, pus durgi wo de jar wo ngaäa de dañ ndo we no, ni ndo joñ ge heçeçne do äaara wa. Gahaçyla, Manwuri, Baa äo maga hay kal ndo le go äil sir Ejipte yañ de äo.

²De maga nday kos ge we go ma durgi so no, je sië jagn mo ya' ge see äe day mo waçaç waçaçre ne jar no.

³AÀ mo waçaç ge gano: Nday jar Israyel no, co' wee sugi! Nday tay le wara na ma durgi de jar hee äay wo. Daga jiili äay mo dañ wee go wa, joñ wee heçeçne wa, daë wee wa, caa wee bii go äil do äaara wa lay.

⁴Gahaçyla, Manwuri, Baa äayn yañ seege wer äay ma dur jar hee äayn wo, maga se yaçaç nday go.

⁵Jar kluuri soden fer ge wo waçaçre blam äe ne jarn lay. AÀ waçaç ge wo gano: Wose yoo äay de boo tiñ defay ga day kal äil äe gaa ëa la? Je sen mo fere, mo wo liñ ni äe nen maga aà mo hu le go jag jaw day je tigriñ mo kol go caa jag nage äil äe blam äe wa.

⁶Wose yoo äay ga de peë tlalum day baa jag ti le'ge äe gaa ëa la? A mo fere, mo wo liñ ni äe nen maga aà mo hu le go jag jaw day je tigriñ kol go ree jag le'ge äe blam äe wa.

⁷Wose yoo äay ga de yaçaç waçy ga day dan go gaa ëala? A mo fere, mo wo liñ ni äe nen maga aà mo hu le go jag jaw day je tigriñ mo dan go wa.

⁸Jar kluuri soden waçaç ge wo waçaçre ne jarn pa day riñgi wo gano: Heçeçne go de caa wose ga day go de caa bii äil la? A mo fere, mo wo liñ ni äe nen maga heçeçre äen mo caa wo bii go äil do se no lay wa.

⁹De maga jar kluuri soden mañ wo jag fer waçaçre we go ne jarn no, ni saara mo hoor jar ma pel kaçaçra pel jar no.

Jag liñgi durgin wo

¹⁰De maga ndo wo we äi leege po ma durgi äe no, ndo wii ra ga aà mo kol wo go wer äay bay durgi.

¹¹Hayga aà wii wo we ga saara kol yañ go wer äay bay durgi day buñ jag tiñ äen wo we go ne ndo no, jar ma äil äen wo äuy haç ge wo lombo ne nday day joñ ge wo diñ gebere äay.

¹²Day hayga aà day wo we go kolge wer äay bay durgi gaa le' wo ndo we durgi no, ni ndo kañ ne hara jage.

¹³Manwuri, Baa äon haç ge ra yañ go ne ndo do day ni ndo car werpiiri ma äi leegen wo go äuy de moslam.

¹⁴Ane nday frum gi naaren wo, kamliirin wo, horog de fuçy wo de feçeçre ma äi leegen wo ni äuy yañ go. Ndo frum girage go day ndo ree ge feçeçre maga ndo yaçaç ra le jag jaw do jar hee äo maga Manwuri, Baa äon haç ge ra mo äi coo do yañ go.

¹⁵Ndo joñ ge äi leege maga wo wo go haçaç haçaç see äo day bay wo yoo wer jar se ti'n wo la wa mona dosen nono.

¹⁶Ama äi leege mani jar se maga Manwuri, Baa äon haç ra go ne ndo tway äo mono, ndo men ge fen po ma tenen ga äod eegre ni gaa hase.

¹⁷Gahaçyla ndo caa ge wer jar Hitidn wo, jar Amoridn wo, jar Kanaan wo, jar Feresidn wo, jar Hifidn wo de jar Jebus wo ge go do maga Manwuri, Baa äon hay waçaç ne ndo nono.

¹⁸Sen mono maga aà mo had wo nday de birgi jag feçeçre ma hoor see maga aà joñ wo ra ne baa äaaran wo day nday mo joñ älagge see Manwuri, Baa äayn wa.

¹⁹Hayga nday kañ ge we ne äi leege po jag naw puri, ma durgi äe, ma yaçaçge äe no, ndo car ge kooren wo go de klaä gaa, ndo älag ra go gaa, ndo ree ge ra, ndo carrage go gaa werga koo ma mbasgan bay diñ je tabay ga nday kañ ne hen jag wa.

²⁰Ane ndo mbo nen car koore maga ndo ko sen wo ga aà bay wo diñ koore ma reege wa wo go, day ni ndo joñ fen durgi de äaara see äi leege maga nday de kañge ne hen jag mono, haçaç nday yaçaç äi leegen go äa.

DOGGE JAG LIÑGI 21

Ree huli maga je iigi äen bay tinoo wa mono

¹Hayga wo äi sir maga Manwuri, Baa äon haçn go mo ma äo, aè raw da' jobo de mbarge go de huli ti' yoofi, day je mbarge äen bay tinoo wa no,

²jar kluuri wo de jar car kiida wo ge wo yañ ngaä mañ ngeeln de äi leege maga wo ti ngeel sen ni mo kara äuy no.

³De maga aè da' äi leege maga sen mañ see ngeel maga aè da' je hulin ni we go no, jar kluuri ma äi leege sen baa ge wo daèy tigli maga joñ joñre po gaa äa lay, day aè äo' jug ne hen soole gaa äa lay mono.

⁴Jar kluuri ma äi leege sen wo ge wo yañ de daèy tigli sen jag pyew maga bay oçgge wa ga day aè bay jee mopo noga jo' mopo jag äe wa lay mono, day saara pog keneçg ge go ne hen wo äil pyew ni.

⁵Mo so no, jar Lefid jar sië jag ya' ge wo see äaara le so. Gahaçyla, Manwuri, Baa äon hay hoo ra maga aà mo hay wo joñ peelee ne se, ma kañ bosa' ne jar ti de ëu Manwuri. Cag ree po noga kañ poçoçre ne jobo ti na diñ saara.

⁶Jar kluuri ma äi leege se ga mañ see hulin yog ge wo do äaara go ciñ ti daèy tigli maga aè pog keneçg ge go ne hen äil pyewn mono.

⁷Day saara waçaç ge go poëag gana: Do wuur hoo ciñ ma kaa ci jobo gaa lay, nen wuur ko jobo joñ ree sen gaa lay.

⁸Manwuri, yog älagge Israyel jar äo maga ndo hay yaçaç ra go go. Kañ ree ci se maga kaa go de koë ne Israyel jar äon wo ti wa. Diñ do kay no so ga aè por älagge ci maga kaa go mo so no.

⁹Ma äo mono, ndo caa ge wer je maga kaa ci jobo mbe go de koë tu go ti yoo äay diñ de ma joñge fen maga sen de deele nen Manwur mono.

Waçaçre ti dage maygebe

¹⁰Hayga ndo kal ge we go ma wo ge dur jar hee äon wo, day Manwur haç ra we go mo äi coo do, ndo raw hoo jar po wo we wer äaara no,

¹¹tiga nen äo raw baa ma twaçy po ma de wore yoo jar se ma de hoogen wo laybla' no, ndo mbo nen tayge de äe day ndo dan ge mbo go waçy.

¹²Ndo wo ge de äe liñ ni äo, se ceçeç ge ti äe go, car ge fuçygi äe wo go,

¹³naa ge oçoçbe dañgayn go. Se joñ ge liñ ni äo ni de eig pan äe wo de man äe yañ nen few boñ. Blam sen ni ndo wo ge mbo see äe so, ndo kañn ge go waçy day se joñ ge diñ waçy äo.

¹⁴Hayga aà joñ ge we de coçoçre jag äo gaa so no, ndo men ge yañ rawge ti ngeel maga se eig ga se wo ni mono. Ndo yeen ge go de solay gaa lay, ndo koln ge go gebe gaa lay wer ga ndo hay joñ fen soçoçre go de äe.

Nen fen mani jag weeren wo

¹⁵Hayga jobo de naare äoge, se da mapo boñ de dañ lano, day se mbe de biñgi de äaara äog äuy, jag mbargan go diñ ma waçy maga se bay da sen debaň wa no,

¹⁶se kaçaç ma haç nen fen mani jag mbargan go ne je ni waçy maga se dan debaň ti wur maga se waçaç waçaçre ne hara ti hooge tabul äen mo gaè. Aà caa ge nen jag mbarga äe je ni waçy maga se bay dage äe wa go gaè.

¹⁷Ama aà nen ko ge ga jag mbarga sen diñ je ni waçy maga se bay dage äe debaň wa mono, day haç ge feçeçre ne hen ciñ ti ma äen ni äaale äoge werga weel sen diñ fen ma tañgu maga aà ko jag eegre äe see äe mono. Nen fen ma jag mbargan diñ ma weel seno.

Weel maga bay yaçaç jag wa mono

¹⁸Hayga weel jobo bay yaçaç jag wa lay, ti äe grañ lay no, bay yaçaç jag pee wo de mii wa lay ba mbe de maga saara jwa'n mo äuy se bay mbe laa sug wa no,

¹⁹pee wo de mii mo baa wo ne, day mo wo ge wo de äe see jar kluuri ma äi leege äen wo, ti ngeel kluu ma äi leege maga se de tiñ ni mono.

²⁰Saara wii gi jar kluuri ma äi leege äen wo gano: Weel wuur mokay no, aà bay yaçaç jag wa, ti äe grañ. Aà bay hoo sug wa. Aà diñ je figliw, je taège de yii lay.

²¹Jar ma äi leegen wo ni äuy äodn ge wo go de huuli, 'warn ge wo go. Ndo caa ge wer älagge go ti yoo äay na dosen nono nen maga Israyel wo äuy mo laa wo ree seno day mo caa wo heçeçne go.

Jar maga aè hag ra go ciñ mono

²²Hayga jobo joñ älagge maga aè go nen 'warge äe we, day ndo hagn go ciñ ti koo no,

²³huli äe na go ciñ ti koo ni gaè. Ndo teen ge go ti wur sen ni tu werga je maga aè hagn go ciñ diñ fen faège pel Baa day ndo kañ ge ëag ne sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo tway äo see gaè.

DOGGE JAG LIÑGI 22

Horog wo de feçeçe maga yeeë wo go mono

¹Hayga ndo da' day noga sam ma hen äo we go de yeege no, ndo menn wo go ni gaa, ndo hawn ge yañ le ne hen äo no.

²Hayga hen äon bay de tiñ see äo mbañ wa day ndo bay de koge äe wa lay no, ni ndo haw ge horogn le liñ ni äo day se joñ ge liñ ni äo ni haçaç hen äon wo ge wiigi day ndo fern ge ne hene.

³Ndo joñ ge gerheçeç äen na dosen no lay, joñ ge oçoçbe äen no lay ko de fen maga diñ ma hen äon ga yee go day ndo da'n mo äuy no. Ndo bay nen megeäe go wa.

⁴Hayga ndo ko gerheçeç noga day ma hen äo de le'ge ti faage no, ndo hee ge go kar gaa, ndo kayn ge ma mañge äe go ciñ.

Jag liñgi ti feçeçe wo sar sare

⁵Waçy hee ge oçoçbe je twar ti gaa, je twar hee ge oçoçbe waçy ti gaa lay, werga je maga joñ feçeçe sen wo kol see äe go diñ fen hoor see nen Manwuri, Baa äo no.

⁶Hayga ndo de seege ti faage day ndo raw da' tiñ weedwee ciñ ti koo po noga gesiñ ti tamsiri, de weere noga de paçaçre äili day maaben de suuli ti weeren noga ti paçaçren ni no, ndo hoo ge weeren de maaben äuy gaè.

⁷Ndo men ge maaben rawge, ndo hoo ge na diñ weeren wo tawa nen maga ndo mo hay de fruygi day ndo mo ya' naw äon wo ciñ pel ni.

⁸De maga ndo boo ge tiñ we defay no, ni ndo boo ngeel deñ jar le go ciñ ti tiñ no nen maga aè mo ya' ree huli jobo ne ndo de maga jobo le' ge we le ciñ ti tiñ mo wa.

⁹Ndo jo' ge mbere fen ma tigriñ äil pay tlalum äon ni gaa so, ndo joñ we no feçeçe maga ndo wee ge ra mo äuy joñ ge wo go de laage ti nen (ma Baa).

¹⁰Ndo jag soole bloday wo de gerheçeç ma jeege gaè.

¹¹Ndo heege oçoçbe maga de äo'ge de mbaaraw lay de swee lay gaè.

¹²Ndo saë ge sale go jag oçoçbe maga ndo heen ge ti mono go ti coçoç äen wo naa äuy.

Jag liñgi ma ti ree figliw

- ¹³Hayga jobo da waçy, raw woge go see äe day blam äe bay de saçy äe wa so,
- ¹⁴raw car ree ne hen see, äo' waçaçre äe go siigi debaywore ti'i, waçë ga: Ndi da waçy sen la, ndi wo see äe day ndi da'n keëed äuy gaa no,
- ¹⁵pan mayn wo de man äe mo a wo de fen maga kañ nen yañ ga mayn hay mbe we keëede day mo naa wo nen äe go pel jar kluuri ma äi leegen wo ti ngeel kluu no.
- ¹⁶Pan mayn wo de man mayn mo riñ wo jar kluurin wo gano: Ndi hay haç may äin ne blon mo deñ go waçy day se ga se dan gaè.
- ¹⁷Se raw car ree ne hen see, kal riñgi ga: Ndi da' may äon keëed äuy gaè. Mokay no diñ fen maga kañ nen ga may äin mbe keëed äuy mono. Day saara blar ge oçoçbe äen go pel jar kluuri ma äi leegen wo no.
- ¹⁸Jar kluuri ma äi leegen baa ge wo blo sen no day joñ wo bon äe.
- ¹⁹Day wer maga aà äo' waçaçre may tigli ma Israyel go siigi de älagge mono, saara kañ poëge ne hen ti solay boo kissi, saara haçn ne pan may tigli no. Mayn joñ ge diñ waçy äe day se niin gi gaa haçaç wur huli äe.
- ²⁰Ama hayga reen cwaçy, day fen kañ nen gaa mayn keëed äuy bay wa lay no,
- ²¹aè äo' may le go jag siigi ni pan äe, jar ma äi leege äen äodn wo go de huuli, aè 'warn go werga aà joñ fen yo ti sir Israyel, day äo' figliw see äe go liñ ni pan äe mono. Ndo caa ge wer älagge go ti yoo äay na do kay no so no.
- ²²Hayga jobo suu we de waçy maga de war no, aè 'war ra go äog äuy, blo maga suu de waçy mo lay, waçyn lay. Ndo caa ge wer älagge go ti yoo jar Israyel wo na do kay no so no.
- ²³Hayga may tigli po maga aè go de yaçaçge äe day je twar po da'n äi leege, suu de äe no,
- ²⁴nday laa ge ra le go jag faage äi leege no, nday äod ra go de huuli, aè 'war ra go ma mayn werga aà hay äi leege day se 'waa war gaa, ma je twarn werga aà blag waçy kan äen go. Ndo caa ge wer älagge go ti yoo äay na do kay no so no.
- ²⁵Ama, hayga blon da' may tigli se ga go de yaçaçge la wo go yoofi, baa ne, raw suugi de äe no, aè 'war go diñ je twar maga suu de äe mo tawa.
- ²⁶Ndo joñ ge may tiglin de mopo gaa hase. May tiglin bay de ree älagge po ti maga aè 'warn go wa. Sen na dogo jobo laa gu ne kan äe ma 'warge äe go nono.
- ²⁷May tigli se ga go de yaçaçge day ga blo sen yiñ de äe äil pay wo la hay 'wad mbe war we ama jobo joñ ma yaçaçge äe go gaè.

²⁸Hayga blo po yiñ we de may tigli po ga bay go de yaçaçge wa, raw baage äe, suu go de äe day aà da' ra go ni no,

²⁹blo maga suu go de äe haç solay boo ne pan mayn do dwee. Day wer maga aà älagh go mono, se dan ge go waçy äe day se kaçaç ma nii gi äee go gaa haçaç wur huli äe.

DOGGE JAG LIÑGI 23

¹Jobo mañ ge waçy mani pan äen gaa hase day hoo ge jag oçoçbe mani pan äen go ciñ gaa lay.

Jar maga faage bay ti äaara ma age ti tayge wa mono

²Je maga äay äe go de tiggi noga äiñni äe bay de el wa kaçaç wo ma woge ti tayge mani Manwurn gaè.

³Je maga aè biñ de faage ma de el gaa wo ti tayge mani Manwurn gaa koh hay ba diñ moore äe ma de hwaln wo yaw kaçaç wo ma woge ti tayge mani Manwurn gaè.

⁴Je Amoridn wo de je Mowabn wo ge wo ti tayge mani Manwurn gaa koh moore äaara ma de hwaln wo dra' wo ge wo ti tayge mani Manwurn gaè.

⁵Sen joñ ge dosen nono ma tum werga aà caa wo pel äay le de hole wo de bii ti faage ti wur laage äay le go Ejipte mo gaa, day pa saara haç solay ne Balaam je ni Bower ma Petor le äil sir Mesopotami maga aà mo faè wee go.

⁶Ama Manwuri, Baa äon raw coo faegen go de bosa' ne ndo ti werga Manwuri, Baa äon hay da ndo.

⁷De maga ndo yañ tenen äa mono, ndo joñ ge ga aà mo hay wo jam gaa lay, mo hay wo wo de el ti' gaa lay.

⁸Ndo caa ge hee de je Edomn gaa werga aà diñ hen äo. Ndo caa ge hee de je Ejipten gaa werga ndo hay le go waare äil sir äe.

⁹Moo äe ma de swa'n wo ge mbe ti tayge mani Manwur no.

Äag mo hay yoo jar mani Baan wo wa

¹⁰De maga ndo kal ge we go ma woge kañge ne jar hee äo wo jag no, ni ndo äaw ge see äo see fen po äuy maga de älagge mono.

¹¹Hayga jobo ni äo glub see äe go de ree po de suñ no, aà kal ge go, men ge jar ma de kañge ta'n wo go, day se fer ge le yoo jar ma de kañge ta'n wo gaa lay.

¹²Wur wo coñge mono, se yog ge go nen bii day wur le' we go gesiñ no se fer ge mbe kalge yoo jar so.

¹³Ndo caa ge ngeel po yañ go faale wo sara de ngeel maga jar de kañge ni day ndo kalge wo go na ti ngeel se no.

¹⁴Ndo joñ ge yañ de fen tee sir yoo feçeçre äon wo. De maga ndo wo ge we go hayge faale tiñ no, ni ndo tee tu day ndo fer ge le na ni ndo fer sir go ne mbiiri äon ti ëa.

¹⁵Gahaçyla Manwuri, Baa äon ti yoo äay ma far jag ree wo go ne nday ti, ma taw jar hee äayn wo go ne nday pele. Ngeel lagge äay joñ ge go bay ëage nen maga Manwur mo ko fen yeëe po day mo naa see äe go see äay wa.

Jag liñgi ti gebe maga dañ mono

¹⁶Ndo fer ge geben ne je äen de maga aà ëee we le go yaçaç wañ see äo mo gaè.

¹⁷AÀ joñ ge de tiñ ni äo yoo äay ti ngeel maga se ëig ne, äi leege äayn wo do maga se kon nen äe de el nono. Ndo joñ ge bon äe gaè.

Jar figliw wo

¹⁸AÈ da' ge gawlañ yoo mayre ma Israyel wo gaa lay, da' ge je figliw yoo weere ma Israyeln wo gaa lay.

¹⁹Ndo a ge de solay gawlañ noga solay way äil tiñ mani Manwuri, Baa äon ma baa jag haçge jag po gaa, werga aà wo äog äuy diñ feçeçre ma de yeëe wo nen Manwuri, Baa äo no.

Taëge feçeçre de bii

²⁰Ndo taa ge solay, noga coore noga mopo maga aè taan de bii ne hen äon de bii gaè.

²¹Ndo taan ge mbo ne waaren de bii ane, ama ndo taan ge ne hen äon gaa nen maga Manwuri, Baa äon mo kañ bosa' ne ndo ti joñre äon wo äuy wo äi sir maga ndo day woge yaçaçge äe mono.

Haçge jage

²²Hayga ndo haç jag we ne Manwuri, Baa äo no, ndo gor ge ma baa jag äe go gaa werga Manwuri, Baa äon wii gi jag äo ti äe day ndo kañ ge poçoçre älagge po ne see äo ti.

²³Ndo haç jag we gaa no, sen bay diñ älagge wa,

²⁴ama ndo oo ge yañ ti fen maga kal ge le go jag äo mono day ndo joñ ge ne go do haçge jag maga ndo haçn de dage äo ne Manwuri, Baa äon nono, do maga jag äo hay waçaçn go nono.

Waçaçre ti pay ma jobo

²⁵Hayga ndo kal we äil pay tlalum ma kan äo no, ndo mbo nen reege ti koñne äo go nen wuugi, ane ndo hoo ge do äo äi haçn äon gaè.

²⁶Hayga ndo kal ge we äil pay ble ma kan äo no, ndo mbo nen hrag ti coore de do äo ane ndo bay nen kañ jag sañ ne ble kan äon see wa.

DOGGE JAG LIÑGI 24

Faage busgi waçy

¹De maga jobo da waçy go wer äe ye'e, day ya' ta' ga se bay de saçy äe wa so werga se da' fen ma de baywore po see äe no, àa mo yer leder busgin ne hen do, mo haçn ne hen do de maga se nii gi go liñ ni äe mono.

²Waçyn la kal ge go ne hen liñ, raw ge mbe da war ma tigriñ.

³Hayga je ma sen la joñ ge we de saçy äe ti gaa no, se yer ge leder busgin ne hen do de maga se niin gi go liñ ni äe mono. Hay ba ga blo maga da waçyn blam la hu go hugi yaw,

⁴war äe ma tañgu maga hay niin go la fer dage äe waçy blam maga waçyn glub see äe go gaa so. Gahaçyla sen diñ fen yeëe nen Manwuri, day ndo bay ma kañ äag ne sir maga Manwuri, Baa äon haçn mo tway äo mo see wa.

Je maga da waçy defay mono

⁵De maga jobo da waçy we defay no, àa mañ sode gaa day aè kañ ge poçoçre po ne hen ti gaa lay. AÀ menn ge go caw wer ree tiñ no nen kiñgi boñ nen maga aà mo joñ fruygi de waçy äe maga se dan mono.

Poëge äere wo de freñ je tabay

⁶AÈ bay nen hoo manniini ma äogn wo ti äere wa, ko weel äe ma ciñ ti äaaran dra'a, sen na dog aè yaçaç maysee jobo go ti äere no ma' no.

⁷Hayga jobo baa jobo we freñ yoo heçeçre äe jar Israyeln wo, day koln go gebe noga yeen go no, aè 'war ge je freñ sen la go. Ndo caa ge wer älagge go ti yoo äay na do kay nono.

Jag liñgi ti caage ci

⁸Ko see äo de el ti waçaçge ci no nen maga ndo mo hoo sug ti fen maga jar sië jag jar Lefidn had ge wo nday de äe mo äuy no: Nday joñ ge ne, nday hoo ge sugi day nday joñ ge do jag äi maga ndi hay waçaçn ne nday nono.

⁹Fer eig ti ti fen maga Manwuri, Baa äon hay joñ Miriyam de äe le ti faage ti wur laage äay le go Ejipte mono.

Faage wiigi äere

¹⁰Hayga ndo taa mopo we ne kan äo, ndo kal ge wo liñ ni äee ma mañ mopo äe gaè.

¹¹Ndo oo ge go jag faage day je maga taa mo äon la aà ge yañ de mo äon ne ndo siigi.

¹²Hayga aà yañ diñ je coo no, ndo suu gi bay fer mo maga aà poë mo de äe ne hen gaa gaè.

¹³Ndo fer ge mo äen ne hen ti wur le' ge gesiñ nen maga aà mo suu, mo laa oçoçbe äen ti äe day mo kañ bosa' mo ti. Sen joñ ge diñ fen ma keëed nen Manwuri, Baa äo no.

AÈ nen hoo sug ti je coo no

¹⁴Ndo bay nen joñ nen je coon noga je ma de gayri ti poëge äen wa, aà mo hayba yoo heçeçre äon wo noga yoo waare maga wo de tiñ yoo äay mo yaw,

¹⁵ndo haç ge poëge äe ma nen siilin go ne hen tañgu wur coñge werga aà de coo day aè yoçoç ti bay haç mo äen ne hen gaa, bay wa no aà èe Manwur mo ti day ndo kol ge de älagge ti.

Ree wosela äuy ti äe

¹⁶AÈ bay nen 'war paçaçrebe wo go wer älagge ma weere wo wa, aè ii gi weere wo go ti älagge ma paçaçrebe wo gaa lay. AÀ ii gi wosela äuy wer älagge äe.

Waare, weel holge wo de waçy dewuri

¹⁷Ndo joñ ge nen waaren wo de weel holgen ti kiida gaa day ndo yaçaç ge oçoçbe waçy dewurn ti äere gaa lay.

¹⁸Ndo eig gi ti yañ ga ndo hay le go gebe äil sir Ejipte day Manwuri, Baa äon hay yaçaç mo le go. Diñ wersen ndi fer jag äi sen mo wara nen maga ndo mo joñ joñre de äe.

¹⁹De maga ndo de wee coore ma äil pay äo no, day ti äo yoçoç gesañ go bay weege äil pay ni no, ndo fer ge le hooge äe gaa so. Sen joñ ge go na diñ ma waare no, ma weel holgen wo de waçy dewurn no, nen maga Manwuri, Baa äon mo kañ bosa' ne ndo ti joñre ma do äon wo äuy.

²⁰De maga ndo gas ge koore Olifiye äon wo mono, ndo hoo ge maga sen gwa' ge wo ti äaara ni mo gaa so. Sen joñ ge diñ ma waare no, ma weel holgen wo de waçy dewur no.

²¹De maga ndo hoo ge tlalum äon mono, ndo fer ge le fleg maga sen gwa' ge ni mo gaa so. Sen joñ ge diñ ma waare no, ma weel holgen wo de waçy dewur no.

²²Ndo eig gi ti yañ ga ndo hay le go gebe äil sir Ejipte, diñ wersen ndi fer jag äi sen ne ndo wara nen maga ndo mo joñ joñre de äe.

DOGGE JAG LIÑGI 25

Faage caage kiida no

¹Hayga ree kañ we ti holañ jar po wo day saara raw we age ga caa kiida saara no, aè äo' ge je bay ree ti no day aè waçaç ge go ga je joñ älagge de älagge.

²Riñ ga je älagge nen mbarge no, je caa kiidan mo bawn go gesiñ pel äe ni, mo jwa'n de ngaäge dega' de älagge äe no.

³Ane aà jwa'n ge go de dañ do naa gaè. Aà mo raw wo pel ni de dañ sen nen maga hen äon mo mbuë soçoçre go wa.

Jag liñgi ti blodaèy

⁴Ndo hee ge kloro go ne blodayn jag de maga aà de dag cooren mo gaè.

Faage hooge waçy

⁵Hayga heçeçrebe wo äog wo de tiñ see kaçaçra, day mapo boñ raw hugi go bay biñ weel ma twar no, waçy mani je hulin la da ge je tigriñ wo go siigi haçy gaa, baçy äen la wo ge see äe day hoon ge go waçy äe, se joñ ge waçy baçy äe.

⁶Weel ma twar maga aà biñn gi tañgu mono, aà kañ ge ëu äe de je huli no nen maga ëu sen mo yee nen go ti sir Israyel wa.

⁷Hayga baçy waçyn la day we hooge äe gaa no, waçyn la mo wo see jar kluuri ma äi leegen wo ti jag faage no, mo wii ra gano: Baçy äin bay de saçy maga se naa nen ëu hen äen go ti sir Israyel la wa, aà laa hoo ndi waçy äe gaa lay.

⁸Jar kluuri ma äi leegen ëen ge wo yañ day fer ge wo waçaçre yañ ne hene. Hayga aà laa mbe dayge gaa tum day waçaç ga: Ndi day hooge äe gaa no,

⁹waçybaçyn la mo ya' le see äe, mo naa taarag ma äaale äe go day mo tuf saçaçre ne hen nen go nen jar kluuri wo ni. Waçyn raw waçaçge go deñ so ga: A joñ ge je maga day boo tiñ mani hen äen gaa na do kay no so no.

¹⁰Ëu maga aè ëe ge blo sen de äe äi sir Israyel na ga: Tiñ mani je maga aè ndar taarag go ne hen äaale mono.

Waçy maga kay ti war äe mono

¹¹Hayga werpiiri wo äog le' wo kaçaçra we day waçy ma jobo yoo äaara raw ya'ge le ma yaçaç war äe go do je mbarge äe no, se raw coñ do äe, ëaw je lan we ti ngeel soçoçre no,

¹²ndo car ge do äe go ti soole do äe, ndo ko ge decoo äe gaa hase.

Jag liñgi trere

¹³Ndo joñ ge de wer klew äi ndar äon äog ga lan kluu lan klee gaè.

¹⁴Ndo joñ ge de wer Efa liñ ni äo äog ga lan kluu lan klee gaè.

¹⁵Klew äon joñ ge diñ klew ma ti ngeel äe keëed lay, Efa äon joñ ge diñ Efa ma ti ngeel äe keëed lay, nen maga naw äon mo ya' wo ciñ pel ni äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo mono.

¹⁶Gahaçyla je maga joñ do kay nono day joñ hram mono, je sen diñ je debaycoçoçre nen Manwuri, Baa äo no.

Amaleg wo diñ jar hee Israyel wo tum

¹⁷Fer eig ti ti fen maga Amaleg joñ wo ndo le de äe ti faage ti wur laage äay le go Ejipte mono,

¹⁸ti maga aà laa guu ne ndo ti faage ma caa nen jar äay maga hay gwa' wo le go seege blam, ni paga ndo hay go de se-alge, go de gayri lay mono. Aà joñ wo dosen nono werga aà hay bay wo joñ heçeçne Baa wa.

¹⁹De maga Manwuri, Baa äon yaçaç ge ndo we go do jar hee äo maga wo ti äo mo kara äuy day haç iggi ge we go ne ndo äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo tway äo maga ndo mo yaçaçn mono, ndo yee ge nen Amaleg wo go ciñ ti sir la. Yoçoç ti go ti sen wa.

DOGGE JAG LIÑGI 26

Waçaçre ti jag feçeçre ma de weerge wo

¹De maga ndo wo ge we go äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn go ne ndo tway äo, day ndo yaçaçn ge we go, laa ge tiñ we go ni no,

²ndo hoo ge jag feçeçre maga ndo jee ge ra nen sir wo äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo mo äuy, ndo laa ge ra äi keerge day ndo wo ge de äe ti ngeel maga Manwuri, Baa äon baan ge ma ra ëu äe ni mono.

³Ndo wo ge see je sië jag maga joñ ge ti kal sen ti joñre mono day ndo wiin gi gano: Ndi waçaç go wara poëag ne Manwuri, Baa äon ga ndi kal we go äil sir maga Manwuri hay haç' go ga se haçn ne paçaçre naa wo mono.

⁴Je sië jagn yaçaç ge keergen yañ go mo do day kañn ge yañ ti ngeel sië jag mani Manwuri, Baa äo no.

⁵Ndo waçaç ge waçaçre yañ pa day ndo waçaç ge yañ pel Manwuri, Baa äon gano: Pan äi hay diñ je Arameyeçeç maga go de tiñ äen ti ga caw, se raw woge Ejipte de jar do mbagge ma joñ ge wo go de tiñ ni. Se raw kolge wo go ni diñ wer jar ma ngaäa wo, jar ma de eegre wo, wo pur debañ lay.

⁶Jar Ejipte raw wo joñ coo wuuri, joñ wo bon wuuri day kañ wo joñre gebe ma de bon ne wuur ti debañ.

⁷Wuur raw laa ro ne Manwuri, Baa mani paçaçre wuurn wo ti, Manwur raw laa geçeçe wuuri, ko joñge bon wuur no, ko poçoçre ma ti wuurn wo de coocoo wuur no.

⁸Manwur raw laa wuur le go Ejipte de do äe ma de eegre no, wer heçeçne maga se kañ ne hara ti de feçeçre kañ nen wo de feçeçre mbuëgi wo mono.

⁹Se raw age go de wuur ti ngeel se ta'n la no, haç sirn go ne wuuri, sir maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni mono.

¹⁰Ndi a patala mo deñ de jag feçeçe maga ndi jee ra äi sir maga ndo haçn ne ndi mono Manwuri! Day ndo kañ ge ra yañ gesiñ pel Manwuri, Baa äo no, ndo le' ge mondra yañ pel Manwuri, Baa äo no.

¹¹Day ndo joñ ge fruygi yañ de je Lefid wo de waare maga joñ ge de tiñ yoo äay ti horog maga Manwuri, Baa äon haç ra ne nday de jar ni äo wo mo äuy.

Dim ma ti kiñgi swa'n no

¹²Ti kiñgi ma de swa'n ga diñ kiñgi ma dimn mono, ndo bag ge jag dim äon wo go äuy, ndo haçn ge go ne je Lefid no, ne waare no, ne weel holgen wo de waçy dewur no. Saara ree ge yañ day wuë gi wo yañ go ti ngeel maga ndo de tiñ ni mono.

¹³Ndo waçaç ge go pel Manwuri, Baa äon gano: Ndi hoo feçeçe maga wo go sag sag äo wo wo go liñ ni äi day ndi haç ra go ne je Lefid no, ne waare no, ne weel holgen wo de waçy de wurn ti jag liñgi maga ndo hay yer ra me mono. Ndi cegaë go gaa lay, ndi yoçoç ti jag liñgi po go gaa lay.

¹⁴Ndi ree mopo go see feçeçe sen wo me' de maga ree hay caa me mo gaa, ndi mañ go see äe ma ya' ree po haçy de äe gaa lay, ndi ra huli go de äe gaa lay. Ndi yaçaç diñ jag Manwuri, Baa äi no, ndi see na diñ ti jag liñgi äo maga ndo hay yer ra ne ndi mo äuy no.

¹⁵Jel nen äo le ciñ le ti ngeel äo ma bay äagn haçaç, day ni ndo kañ bosa' ne Israyel jar mani äon wo ti, ti sir maga ndo haçn ne wuur mono, do maga ndo hay haç' go ne paçaçe wuur wo nono, ti sir se maga paçaç wo de noo yoçoçe yuu wo ni mono.

Israyel wo diñ jar mani Manwur no

¹⁶Wara Manwuri, Baa äon de wii ndo ga ndo mo joñ joñre de waçaçe ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçren wo. Ndo hoo ge sug ti äaara day ndo joñ ge joñre yañ de äaara go de jiili äo äuy, go de maysee äo äuy lay.

¹⁷Wara ndo haç jag ne Manwur ga aà mo hay diñ Baa äo nen maga ndo see ti faage äen wo äuy, ndo hoo sug ti waçaçe äe ma de yergen wo, ti jag liñgi äen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçe äen wo day ndo yaçaç jag äe.

¹⁸Wara, Manwur wii ndo lay ga nday mo hay diñ jar maga wo go diñ ma se sagsag do maga aà hay waçaçn ne ndo nono, ga ndo mo hoo sug ti jag liñgi sen wo äuy,

¹⁹nen maga se mo kol ndo go de togoëge de dañ wer jar maga se hay joñ ra mo äuy, se mo ra ëu äo, ndo mo hay go tinoo day nday mo hay diñ jar ma bay äag ma Manwuri, Baa äon do maga se waçaçn ne ndo nono.

DOGGE JAG LIÑGI 27

BOSA' N WO DE FAËGEN WO Ngeel sië jag ma ti huuli Ebal no

- ¹Moyis wo de jar kluuri ma Israyel kal wo fer jag äaara ne jarn wo gano: Hoor wee sug ti jag liñgi maga ndi yer ra wee wara mo äuy no.
- ²Ti wur maga nday cegaë ge Jurdeçeç we go ma laage äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo mono, ndo ëegal ge huuli ma kluuri wo yañ day ndo kor mo ma de puy yañ ne hara see.
- ³Ndo yer ge waçaçre ma äil jag liñgi sen la yañ wo go äuy ti äaara de maga ndo cegaë ge wo go äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo, sir maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni do maga Manwuri, Baa mani paçaçre äon hay waçaçn ne ndo nono.
- ⁴De maga nday cegaë ge Jurdeçeç we go no, nday ëegal ge huuli wo ti huuli Ebal do maga ndi fer jag äi ne nday wara ga nday mo joñ nono day ndo kor ge mo ma de puy ne hara see.
- ⁵Ti ngeel sen ni, ndo boo ge ngeel sië jag yañ ne Manwuri, Baa äon de huuli maga sañ boo bay de kañge ne hara see wa wo mono.
- ⁶Ndo boo ge ngeel sië jag mani Manwuri, Baa äon ge de huuli ma haçy wo tu, day ndo joñ ge siëgi jag maga aë roë mo äen go äuy wo ne Manwuri, Baa äon na ti äe.
- ⁷Ndo joñ ge siigi jag ma joñ suse' wo yañ, ndo ree ge yañ ni, lay day ndo joñ ge fruygi yañ pel Manwuri, Baa äon ni.
- ⁸Ndo yer ge waçaçre jag liñgi sen wo yañ go äuy ti huuli sen wo, ndo krig gi ra yañ go de el ti äaara.
- ⁹Moyis wo de jar Lefid ma sië jagn kal wo wii jar Israyel wo äuy gano: Lag wee eñ, Israyeln wo day co' wee sug ëa! Wara nday kol go diñ jar ma Manwuri, Baa äay no.
- ¹⁰Ndo laa ge jag Manwuri, Baa äon yañ day ndo joñ ge joñre yañ de jag liñgi äen wo de waçaçre äe ma de yerge maga ndi de haç rage ne ndo wara mono.
- ¹¹Ti wur sen ni tu Moyis raw riñ jarn gano:
- ¹²De maga nday cegaë ge Jurdeçeç we go no, Simeyoñ, Lefi, Juda, Isakar, Josef wo de Benjame lag ge wo ti huuli Garisim ma kañ bosa' ne jarn ti.
- ¹³Ruben, Gad, Aser, Sabuloñ, Dañ wo de Neftali lag ge wo ti huuli Ebal ma waçë faëgen wo lay.

Faëge ma hwal ti äogn wo

- ¹⁴Jar Lefidn waçaç ge wo waçaçre go jag ciñ kloñ ne jar Israyel wo äuy gano:
- ¹⁵Faëge go ti je maga ceë fodo po noga yor mopo, Ga diñ fen hoor see nen Manwuri noga diñ joñre je ceë feçeçre Day yoñn ti ngeel po ta' de yoñre mono, Jarn äuy yiñ gi wo jag yañ day waçaç ge wo ga: Amen!

¹⁶Faëge go ti je maga mbuë fo pan äe wo de man äe mono! Day jarn äuy waçaç ge ga: Amen!

¹⁷Faëge go ti je maga yaë hagu ma kan äe mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

¹⁸Faëge go ti je maga kañ wer je reçw go men faagen mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

¹⁹Faëge go ti je maga joñ nen waare no, Weel holgen wo de waçy dewurn wo ti nen fen ma äaara mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

²⁰Faëge go ti je maga suu de waçy pan äe mono, Werga aà ko ngeel soçoçre pan äen go! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

²¹Faëge go ti je maga suu de horog mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

²²Faëge go ti je maga suu de hen äe ma twaçy, May pan äe noga maygeman äe mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

²³Faëge go ti je maga suu de man-nee äe mono! Day jarnäuy waçaç ge wo ga: Amen!

²⁴Faëge go ti je maga 'war kan äen go freñ mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

²⁵Faëge go ti je maga aè haç mopo ne hen ga aà mo wo 'war jobo mbe go tu mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

²⁶Faëge go ti je maga bag ge jag waçaçre ma äil jag liñgi sen wo we go äuy gaa, Day joñ joñre de äaara gaa mono! Day jarn äuy waçaç ge wo ga: Amen!

DOGGE JAG LIÑGI 28

Bosa'n wo

¹Hayga ndo yaçaç jag Manwuri, Baa äon we de ele, ndo hoo sug we ti jag liñgi äe maga ndi de yer rage ne ndo wara we day ndo joñ joñre we de äaara no, Manwuri, Baa äon kol ge ndo yañ go ciñ ti wer jar ma ti tamsirn wo la äuy.

²Mokay no diñ bosa' maga a ge wo ne ndo ti day joñ ge wo yañ ti äo de maga ndo yaçaç ge jag Manwuri, Baa äon we mono:

³Ndo joñ ge yañ de bosa' ti äi leege äo no, ndo joñ ge yañ de bosa' ti äil pay äo no.

⁴Weere äon wo, feçeçre maga ndo da' ra le pay, feçeçre ma äil kaw äon wo, tesge dere äon wo de fiiri äon joñ ge wo yañ de bosa' ti.

⁵Yaage äon wo de gwoñ niini äo joñ ge wo yañ de bosa' ti.

⁶Age äo wo de rawge äo joñ ge wo yañ de bosa' ti lay.

⁷Manwur wel ge jar hee äo maga hoo ge wo we de äo yañ go ne ndo pele. AÀ laa ge wo le go ma dur ndo ti faage po boñ ama saara lag ge de ëeere pel äo ti faage wo renam.

⁸Manwur kañ ge bosa' yañ ne ndo ti boole äon wo, ti joñre ma do äo wo äuy. AÀ kañ ge bosa' yañ ne ndo ti wo äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo mono.

⁹Manwur lag ge nday yañ diñ jar äe ma bay ëagn wo do maga aà haç' go ne nday nono, hayga nday hoo ge sug we ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äon wo we day ndo see we ti faage äen wo mono.

¹⁰Jar ma ti tamsir wo äuy ko ge wo yañ ga aè de tos Manwur ne ndo ti day saara joñ ge heçeçe yañ do äo.

¹¹Manwur nges ge ndo yañ go de feçeçe, tes ge jar ni äo wo yañ, tes horog ma äil kaw äon wo yañ, sul feçeçe äo maga ndo jee ra wo yañ wo äil sir maga Manwur hay haç' go ne paçaçe äo wo ga se haçn ne ndo mono.

¹²Manwur naa ge nen horog äe ma de eln go ne ndo, buñ jag ngeel ma ciñn go ne ndo ma ra Baa ne sir äon ti ti wur äe, ma kañ bosa' ne joñre ma do äon wo äuy ti. Ndo taë ge mbo feçeçe ne wer jar wo, ane ndo taa mopo le do jobo gaè.

¹³Manwur kol ge ndo yañ diñ je ma pel kaçaçra, ndo joñ ge diñ blam kaçaçra gaè. Ndo joñ ge yañ go tum ciñ, ndo joñ ge gesiñ gaa hase, hayga ndo hoo ge sug we ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äo no, jag liñgi se ga ndi de yer rage ne ndo wara mono, hayga ndo hoo ge sug we ti äaara day ndo joñ ge joñre we de äaara no.

¹⁴AÀ joñ yañ nono hayga ndo cel we go ti äaā war noga ti äaā guur ma men jag liñgi maga ndi de haç rage ne ndo wara mo gaa, day ndo raw ge we tayge de baa ma waare wo ma joñ peelee ne hara gaa no.

Reen wo

¹⁵Ama, hayga ndo yaçaç jag Manwuri, Baa äon we gaa, hayga ndo hoo sug we ti jag liñgi äen wo äuy de waçaçe äe ma de yergen maga ndi de haç rage ne ndo wara mo gaa day ndo joñ joñre we de äaara äuy gaa lay no, mokay diñ ree maga a ge wo mo ti day caa ge wo ndo mono:

¹⁶Ndo joñ ge go de faëge ti äi leege äo no, ndo joñ ge go de faëge ti äil pay äo no.

¹⁷Yaage äon wo de gwoñ niini äon joñ ge wo go de faëge ti.

¹⁸Weere äon wo, feçeçe maga ndo daë ra le äil pay, tesge dere äon wo de fiiri äon joñ ge wo go de faëge ti.

¹⁹Age äon wo de rawge äon joñ ge wo go de faëge ti.

²⁰Manwur äo' ge faëge yañ go ne ndo ti, äo' dawdaw äo yañ go, kañ ge ree wo yañ mo ti, ti joñre äon wo äuy haçaç nday wo caa wer go, ndo taw go wer älagge maga ndo joñ ra mono, wer maga ndo tob ndi go mono.

- 21** Manwur kañ bulfuñ yañ ne ndo ti haçaç se caa wer äay go äuy äil sir maga ndo day kalge ni ma yaçaçge äe mono.
- 22** Manwur kañ ge huli ne ndo ti, de hergebe, de manwaçaçge de waçaçge wuu wo. AÀ baa ge kay yañ wee ti, kañ ge yoçoçre wo yañ de bir ne coore äay wo ti. Feçeçre sen mañ ge wo blam äo yañ ge, haçaç wo wo go taw ndo.
- 23** Ngeel ma ciñ ëee boo yañ go mo ti do boo dob nono, sir hig yañ go mo wer do boo no lay.
- 24** Baa maga Manwur ran ge mo ti mono diñ äurgi wo de duguëgi, se cwaa ge le ciñ mo ti haçaç ndo wo go tawge.
- 25** Manwur wel ge ndo yañ go ne jar hee äon wo pele. Ndo kal ge le go dur rage ti faage boñ day ndo mbuëgi faale yañ de ëee pel äaara ti faage wo renam day ree maga caa ge ndo mono, joñ ge heçeçne yañ go ne jar ma ti tamsir wo äuy.
- 26** Huli äo joñ ge yañ go diñ naèy weere dweere ma ciñ wo de naèyre ma ti tamsir wo äuy day je nii rage go joñ ge gaa hase.
- 27** Manwur kañ ge gweçeç ma Ejipten ne ndo ti de ceege tobge gloge, de darmay wo de fregge see, day ndo peçeç ge go gaa hase.
- 28** Manwur loë ge ndo go, raçaç ge ndo go day ma' ge nen ti äo go,
- 29** day ndo lam ge ngeel yañ de ceeg doge je reçw lam ngeel nen suñgu nono. Fen maga ndo da ga ndo joñ ra, joñ ge wo go do äo gaa, ndo joñ ge mbo tumtum ti bone, aè frum gi ndo ge go day je caa war äo joñ ge gaa hase.
- 30** Ndo yaçaç ge waçy day je tigriñ suu gi go de äe. Ndo boo ge tiñ, ndo hay ge äil äe gaè. Ndo peë ge tlalum, ndo baa ge jag ti le'ge äe gaè.
- 31** AÈ nga' ge day äon go pel äo de nen äo ti'i, ndo reen ge gaè. AÀ baa ge gerheçeç äon go freñ de nen äo ama aè fern ge mo gaa hase. AÀ haç ge fiiri äon wo yañ go ne jar hee äon wo day je ma caa war äo joñ ge gaa hase.
- 32** AÈ haç ge weere äon wo de mayre äon wo yañ go ne jar tigriñ wo. Nen äo ko ge ra yañ wo ti'i, ndo law ge yañ wer äaara tumtum ama ndo kaçaç ge ma joñ mopo me' gaa hase.
- 33** Jar po maga ndo bay de ko rage wa ree ge wo feçeçre maga ndo da' ra le pay wo yañ go, ree ge wo feçeçre maga ndo da' ra le de joñre äon mo äuy go. Ndo joñ ge mbo tum ti bone, aè ndreë ge ndo go tumtum.
- 34** Fen maga joñ ge ga nen äo kon ge mono, ma' ge nen ti äo go.
- 35** Manwur car ge waçaçge gweçeç ne ndo koyoçgre, äaale, day ndo peçeç ge go gaa hase. Waçaçge sen joñ ge go see äo äuy tiñ le äi coo äaale haçaç le' go ti temtem.

- ³⁶Manwur hoo ge nday yañ de wañ äay maga nday hayn ge ti äay wo go ni wer jar po maga nday joñ ge de ko rage gaa, ko ndo, ko paçaçre äo wo. Day wo go ni mono, ndo joñ ge peelee ne baa ma tigriñ wo, ne koore wo, ne huuli wo.
- ³⁷Ndo kol ge yañ diñ fen ngil jare, diñ mbaa wo de fen hoor see wo ni jar maga Manwur wo ge de äo ni äaara mo äuy no.
- ³⁸Ndo hoo ge mbere feçeçre wo pay debañ ama, ndo wee ge le do me'eç werga maapoë reen ge wo go.
- ³⁹Ndo peë ge tllum wo yañ, ndo jee ge wer äaara yañ go ane ndo joo ge yii äe gaa lay ndo haçaçn gaa lay werga gogo reen ge wo go.
- ⁴⁰Ndo joñ ge de koore olifiye wo go äil sir äon äuy ama ndo tag ge noo äe see äo gaè. Le'ge koo olifiye äon slul gi wo go.
- ⁴¹Ndo biñ gi weere wo yañ de mayre day saara joñ ge ma äo gaa werga aè hoo ge ra wo go ti dañgay.
- ⁴²Gogo kañ ge wo go ne koore äon wo ti äuy go ne feçeçre maga ndo jee ra mo äuy ti.
- ⁴³Waare ma yoo äay kol ge yañ go ciñ ti äo tumtum day ndo ma äon ndo fer ge yañ go gesiñ tumtum lay.
- ⁴⁴Aà taë ge feçeçre ne ndo ama ndo taa ge mopo ne hen gaè. Aà joñ ge yañ diñ ti no ndo joñ ge äon diñ waale no.
- ⁴⁵Ree se deñn a ge wo mo ti äuy, mañ ge wo blam äo yañ, caa ge wo ndo yañ haçaç wo ge wo go taw ndo werga ndo yaçaç jag Manwuri, Baa äon gaa, ndo hoo sug ti jag liñgi äen wo de waçaçre äe ma de yerge maga aà hay haç ra ne ndo mo gaa mono.
- ⁴⁶Ree sen joñ ge wo tum nen äay de wer mani äon do feçeçre kañ nen wo de feçeçre ngil jar nono.
- ⁴⁷Wer maga ndo joñ ge peelee ne Manwuri, Baa äon de fruygi gaa lay de jiili ma de eln gaa lay ko ba de maga feçeçre wo go äuy see äo, ndo go de ngesge ngesge mo äuy dra' no,
- ⁴⁸ndo joñ ge peelee yañ ne jar hee äo maga Manwur laa ge ra le ne ndo ti nen koñne, jwaale, nen coocoo day feçeçren äuy peçë ge wo yañ ti äo. Aà äo' ge jug boo yañ ne ndo bay haçaç ndo wo go tawge.
- ⁴⁹Manwur hoo ge wer jar po yañ le mo ti haçaç ti jag sir tawge, diñ wer jar po maga cwaa ge wo ge ne ndo ti do gebeg nono, wer jar po maga ndo laa ge jag äaara gaa,
- ⁵⁰wer jar po maga nen äaara de togge do wañ, wer jar po maga hoo ge wo sug ti je tabay gaa lay, ko ge wo decoo wheel ma klee gaa lay mono.

⁵¹AÀ kom ge wo weere horog äon wo go, ree ge wo feçeçre äo maga ndo da' ge ra le pay wo go haçaç ndo wo go tawge. AÀ men ge wo coore ble ne ndo ni gaa, haybo yii ma defay no, noo, weeday, weesam haçaç saara wo go taw ndo.

⁵²AÀ kañ ge mbaara ge ne ndo jag tum ti ngeel maga ndo joñ ge de tiñ ni mo äuy haçaç kor äo ma de geçeçre ma kiñkiñ maga ndo kañ ge eiggi äo ti äaara wo äil sir äon leë wo go äuy äa. AÀ kañ ge wo ne ndo jag tum ti ngeel maga ndo joñ ge de tiñ ni mo äuy wo äil sir maga Manwuri, Baa äon haçn ne ndo mono.

⁵³Nen cocoo sen wo de ree see maga jar hee äo kañ ge wo ra ne ndo ti mono, ndo ree ge weere äon wo yañ go, ree ge naèy weere äon wo de mayre äo maga Manwuri, Baa äon haç ge ra ne ndo wo yañ.

⁵⁴Je maga yoo äay ga äil äe de el ga ko decoo jar debañ soçoç ge äil yañ ne hen äen wo de waçy ma wer äen wo de weere äe maga se men sen wo bay ngaëge ti,

⁵⁵peñ ge ra yañ de naèy weere äe maga se kol ra go reege äe mono do maga mopo äe bay wa so mono. Sen mono do cocoo wo de ree bon maga je hee äon kañ ge ra ne ndo ti ti ngeel maga ndo joñ ge de tiñ ni mo äuy no.

⁵⁶Waçy ma yoo äay maga äil äe de el ga ko decoo jar debañ ga dañ go do de el wo de koge decoo jar mono, soçoç ge äil yañ ne war äe maga se wer äe ti, ne weel äe wo de may äe ti.

⁵⁷See äe hoor ge ti fañ maga laa ge le go wer äe mo gaa lay ti weere maga se biñ gi ra mo gaa lay werga aà yoñ ge ra go ma reege. Sen mono do cocoo wo de ree maga je hee äon kañ ge ra mo ti ti ngeel maga ndo joñ ge de tiñ ni mono.

⁵⁸Hayga ndo hoo sug we gaa, day ndo joñ joñre we de waçaçre ma äil jag liñgi sen la ga wo de yerge äil kefder sen mokay gaa, hayga ndo heçeç ëu ma de togoëge ma joñ heçeçne mani Manwuri, Baa äon we gaa no,

⁵⁹Manwur kañ ge bulfuñ ma kluuri ga ig wo de ceege ma de haçaç ga ig wo yañ ne nday ti de jar ni äo wo, day sen joñ ge sar do feçeçre mbuëgi wo no no.

⁶⁰AÀ kañ ge bulfuñ ma Ejipten wo ge ne ndo ti äuy, ndo daë ge yañ do äaara day saara toçë ge ndo yañ.

⁶¹Manwur kañ ge wer ceege wo, bulfuñ ma honla wo mo ti äuy ko ba de maga bay wo go de kañ ëu äil kefder jag liñgi la wa dra'a, haçaç ndo wo go tawge.

⁶²Nday joñ ge ngaäa do ger ma ciñ wo nono ama nday gwa' ge go ne yemeg koë no werga ndo yaçaç ge jag Manwuri, Baa äon gaë.

⁶³Äil Manwur hay da wee de fruygi ma joñ de el see äay ma tes weege day se joñ ge yañ dosen no tawtaw ma älag nday go, ma taw nday go lay. AÀ naa ge nday yañ go ti sir maga nday day laage ni ma yaçaçge äe mono.

⁶⁴Manwur dus gi nday yañ wo go yoo jar ma ti tamsir wo äuy day wo ni mono, ndo joñ ge peelee yañ ne baa ma tigriñ maga ko ndo, ko paçaçre äo wo, nday kon ti boñ gaa mono, ne koore wo de huuli wo.

⁶⁵Wo yoo wer jar sen wo ni mono, ndo joñ ge jam gaa, day ndo da' ge ngeel kañ äaale äo iggi gaè. Manwur joñ ge ga jiili äo mo hay ndar ndo, nen äo mo hay de swiḍgi tum, maysee äo mo hay nen lawge.

⁶⁶Tenen äon joñ ge go de da' wer nen äo gaa, heçeçne caa ge ndo ge go de suñ lay de ceeg lay day ndo joñ ge de faare ti tenen äo no.

⁶⁷Ndo waçaç ge de toñ ga: Ngeel mo hay ba de law na ëawa! De law ndo waçaç ge ga: Ngeel mo hay ba de jag toñ na ëawa! Sen mono wer heçeçne maga caa ge ndo le go jiili mono, wer feçeçre maga joñ ge wo de nen äo mono.

⁶⁸Manwur hoor ge nday yañ ti daage ma ferge de äay Ejipte day ndo fer ge yañ ti faage maga ndi hay riñ ndo go ti äe ga: Ndo fer ge heege la ni gaa so has mono. Wo go ni jar sen wo ni, nday haç see äay go ma yoo ne jar hee äayn wo do gebere wo de mayre gebere wo nono, ama je yee nday joñ ge gaa hase.

MOYIS FER TAY JAG ISRAYEL WO DE BAA

⁶⁹Mokay diñ waçaçre tayge jag maga Manwur fer ra ne Moyis äil sir Mowab maga àa mo tay jag jar Israyel wo de äe ciñ ti tayge jag maga àa hay tayn le de äaara Horeb mo pa no.

DOGGE JAG LIÑGI 29

Feçeçre maga Baa hay joñ ra se Israyel wo

¹Moyis raw ëe jar Israyel wo le äuy day gano: Nday yañ de ko fen maga Manwur hay joñ le Ejipte nen äay mo äuy de fen maga àa hay joñ Farawoñ wo de weere joçoçre äen wo de sir äen äuy de äe mono.

²Nen äay yañ de ko gaali maga àa kañ ra ne hara ti mono, de ko feçeçre kañ nen sen wo de feçeçre ngil jar ma kluuri sen wo.

³Ama haçaç wara, Manwur haç jiili ne nday ma da' wer go ne mopo gaa ëa, haç nen ne nday ma koge gaa ëa, haç sug ne nday ma laage gaa ëa lay.

⁴Ndi hay koë nday le ti puuli nen kiñgi do naa, oçoçbe äayn ngrag wo go wee ti gaa, taarag äon crag go ne ndo äaale gaa lay.

⁵Nday ree hole peçeç gaa, nday joo yii noga fen jooge po gaa nen maga nday ko ga ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

⁶Nday day àa go ti ngeel se ta' la no, Sihon wañ Hesbon wo de Og wañ Basañ laa wo le go ne naa nen ma dur naa day naa taw ra go.

⁷Naa yaçaç sir äaaran go day naa haçn go ne jar ni Ruben wo, jar ni Gad wo de nus jar ma ti äiḵiḵiḵi mani Manasen wo.

⁸Nday hoo ge sug yañ ti waçaçre tayge jag sen la no, nday see ge ti äaara nen maga nday mo sii ti ti fen maga nday joñ ge ra mo äuy no.

Israyel wo nen hoo sug ti tayge jag no

⁹Nday äuy, nday de lagge wara pel Manwuri, Baa äayn de wañre äay wo, de jar ma ti äiñi ni äay wo, de jar kluuri äay wo, de jar kluuri sode äayn wo, de werpiiri ma Israyeln wo äuy,

¹⁰de weere äayn wo, de naare äayn wo de waare maga wo de tiñ yoo äay mono, tiñi le ti je maga saë haçaçre ne ndon haçaç le' go ti je maga ëad bii ne ndo mono.

¹¹Ndo day na tay jag de Manwuri, Baa äon wer haç'ge maga aà hay haç'n go mono, diñ tayge jag se ga Manwuri, Baa äon tayn de äo wara mono.

¹²Sen na nen maga se lag nday go wara jar äe day se de see äe joñ ge go diñ Baa äon lay, do maga se waçaçn ne ndo nono, do maga se hay haç' go ne paçaçre äo Abraham, Isag wo de Jakob nono.

¹³Ndi tay tayge jag se de haç'ge na bay de äay tawa wa,

¹⁴ama de jar maga wo yoo naa ti ngeel wara pel Manwuri, Baa naan lam no, de jar maga bay wo yoo naa wara la wa lay.

¹⁵Nday de see äay nday yañ de ko maga naa hay joñ le de tiñ äil sir Ejipte na joñ ge la, day naa hee le ni wer jar maga naa caa sir äaaran le na heege la mono.

¹⁶Nday yañ de ko feçeçre äaara ma hoor sen wo de soçoçre äaaran wo: AÀ wo diñ koore, huuli, boosolay, boobiñni maga wo le ni äaara mono.

¹⁷Daga jobo yoo äay, hayba je tware, waçy, moobe po, äiñi ni po mo coo jiili äe ga tob Manwuri, Baa naan go wara ma woge joñ peelee ne baa mani jar sen wo wa. Daga jobo yoo äay mo hay diñ fen id jar noga guur geäer wa.

¹⁸Daga jobo yoo äay ga mbe go de laa waçaçre haç'gen äuy day raw mbe eig äen de ti ngeel see äe, kal waçaçge ga: Ndi joñ ge mbi tum jam, ndi mo see ba haçy dogä äil äi da no yaw wa. Daga je sen mo kañ wer fen maga go de tañgen wo go wer ma de heegn wa,

¹⁹Manwur day ge go fug äil ne hen ti gaè. Baage poçoç wo de hun mani Manwurn roë ge wo je sen go day faëge maga de yerge äil kefder sen la le' ge ne hen ti, Manwur yee ge nen ëu äe go ti tamsir la.

²⁰Manwur caa ge nen äe go see äiñi ni ma Israyeln wo ma kañ ree ne hen ti de ngaäge dega' de faëge ma wer tayge jag maga de yerge äil kefder jag liñgi no.

Ree caa ge jar tob Manwurn wo go

²¹Jar maga naa ge wo wo wurpo mono, weere maga kol ge wo blam äay, waare maga ur gi le ti sir ma haçaç ko ge wo ree se maga caa wo sir no, de ceege maga Manwur kañ ra ne hen ti mo deñ no,

²²ko ge wo sufte no, de taage saçaçge maga sirn taan go mono, de roëge maga aà roë go mo ti' äuy ga nen ko mbere mopo gaa lay, coore po gaa lay, ti fi po ga de tĩĩgi jeë ka' gaa lay do maga aà hay joñ Sodom, Gomor, Adma wo de Seboyim maga Manwur dwas ra go de baage poçoç äen wo de soçoçge äil äen nono.

²³Wer jar äuy waçë ge wo yañ ga: Wer mayse ga Manwur joñ sir sen do kay no la? Wer mayse ga jiili äe sen caa go debañ no la?

²⁴Day aè yĩn gi jag yañ gano: Diñ wer maga aà lag wo ti tayge jag maga Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran hay tayn de äaara de maga se laa ra le go äil sir Ejipte mo gaa,

²⁵wer maga aà raw wo joñ peelee ne baa ma tigriñ wo, raw wo leë mondra pel äaara, pel baa se maga aà hay bay wo de ko rage wa, ga hay bay wo diñ fen äaara wa mono.

²⁶Do kay no so no Manwur raw caa jiili go ne sirn ti day raw kañ ree ma äil kefdern wo nene ti äuy.

²⁷Manwur ndar ra go ti sir äaara de baage poçoç, nen caage jiili wo de äil soçoçge ma debañ no. Se raw wo go lag rage ti sir ma tigriñ do maga aà wara nono.

²⁸Feçeçre ma de yoñren wo diñ ma Manwuri, Baa naa no, feçeçre maga aà ndar nen sen wo go ne naa mono sen wo diñ ma naa de weere naa wo ma tum, nen maga naa mo joñ joñre de waçaçre ma äil jag liñgin wo äuy.

DOGGE JAG LIÑGI 30

Baa fer ge ko decoo jar äen wo

¹De maga waçaçre sen wo äuy, bosa'n wo de faëge maga ndi laa ra ne ndo pel bag ge wo jag we go ne ndo ti, hayga ndo fer ge we eig ti ti äaara wo go ni wer jar se maga Manwuri, Baa äon dus gi nday wo go ni,

²hayga nday de jar ni äo nday fer ge we le see Manwuri, Baa äon go de jiili äay äuy, de maysee äay äuy ti jag äi maga ndi de ferge äe mo wara no,

³mo so no Manwuri, Baa äon fer ge jar äo maga aè hay hoo ra wo go yañ wo le, ko ge decoo äo yañ, fer yañ le tay nday le yoo wer jar maga Manwuri, Baa äon hay dus nday wo go yoo äaara mo äuy pa.

⁴De maga nday joñ ge wo go de welge ti jag sir tawge mono, Manwuri, Baa äon tayge nday yañ le ni, day hoo ge nday yañ le ni haçaç.

⁵Manwuri, Baa äon fer ge nday yañ le äil sir maga hay diñ tway ma paçaçre äo wo mono day ndo yaçaçn ge yañ. Aà joñ ge mo yañ de ele day tes nday yañ ngaäa de dañ paçaçre äo wo.

⁶Manwuri, Baa äon coo ge jiili äo yañ, coo ge jiili jar ni äo wo yañ nen maga ndo mo da Manwuri, Baa äon go de jiili äo äuy, go de maysee äo äuy day ndo mo hay tenene.

⁷Manwuri, Baa äon kañ ge faëge sen wo mo äuy ne jar hee äon wo ti, ne jar maga hay wo de caa hee de äo ga joñ wo bon äo ti.

⁸Day ndo fer ge yañ le, ndo yaçaç ge jag Manwur yañ day ndo joñ ge joñre yañ de jag liñgi äe maga ndi de yer rage ne ndo wara mo äuy no.

⁹Manwuri, Baa äon nges ge ndo yañ go de feçeçre day kañ ge bosa' yañ ne joñre ma do äon wo ti äuy, ne weere äon wo ti, ne horog de fuçy äon wo ti, ne feçeçre maga ndo da' ra le pay wo ti. Gahaçyla, äil Manwur fer yañ go fuggi ma haç de wooge ne ndo do maga aà hay joñ le nen paçaçre äo wo no pa no.

¹⁰Sen joñ ge na de maga ndo yaçaç ge jag Manwuri, Baa äon we, ndo hoo sug we ti jag liñgi äen wo de waçaçre äe ma de yerge ma äil kefder jag liñgin wo we, day ndo fer ge we le see Manwuri, Baa äon go de jiili äo äuy, go de maysee äo äuy mono.

Waçaçre mani Baa bay wo go haçaç see naa wa

¹¹Kidolgi, jag liñgi se ga ndi yern ne ndo wara bay de raw eegre äo wa lay, bay de raw ti äo wa lay.

¹²Aà bay le go ciñ maga ndo waçaç ga: Wose ëii ba wo ciñ ma age le de äe ne naa day waçaçn ne naa maga naa mo laa ne, ma joñ joñre de äe mo la wa.

¹³Aà bay wo go faale maarog äaäla maga ndo waçaç ga: Wose cegaë ge ba wo go faale maarog äaäla ma age le de äe ne naa day waçaçn ne naa maga naa mo laa ne ma joñ joñre de äe mo la wa.

¹⁴Ba mo yaw no, waçaçre sen see äo mbañ, aà jag äo, le äil äo nen maga ndo mo joñ joñre de äe.

Israyel nen mañge go yoo tenen wo de huli

¹⁵Ko nen äo, ndi laa tenen wo de de el no, huli wo de älaggen ne ndo pele.

¹⁶Gahaçyla ndi de riñ ndo wara ga ndo mo da Manwuri, Baa äo no, ndo mo see ti faage äen wo day ndo mo hoo sug ti jag liñgi äen wo, ti waçaçre äe ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre äen wo, nen maga ndo mo hay tenene, ndo mo tese day Manwuri, Baa äon mo kañ bosa' ne ndo ti wo äil sir maga ndo day woge ma yaçaçge äe mono.

¹⁷Ama hayga jiili äo coo we, hayga ndo yaçaç jag we gaa, ndo men see äo we kogge ma rawge leë mondra ne baa ma tigriñ wo, joñ peelee ne hara no,

¹⁸ndi waçaç go ne nday wara ga nday taw ge go, nday joñ ge wo wolañ ti sir maga ndo day woge ma yaçaçge äe blam maga nday cegaë ge Jurdeçeç we go mo gaë.

¹⁹Ndi hoo jar sedewa wara ne nday ti diñ ngeel ma ciñ wo de tamsiri. Ndi laa tenen wo de huli, bosa'n wo de faëgen ne ndo pele, mañ diñ tenen no, nen maga nday de wer mani äon nday mo hay tenen ti'i,

²⁰ma da Manwuri, Baa äo no, ma yaçaç jag äe, ma sa' see äo see äe. Tenen äon na diñ se, day ya' ge naw äon wo ciñ pel ni na diñ se, nen maga ndo mo joñ de tiñ äil sir maga Manwur hay haç' go ga se haçn ne paçaçre äo Abraham, Isag wo de Jakob mono.

DOGGE JAG LIÑGI 31

JOÑRE MOYIS MA BLAM TAWN WO DE HULI ÄE

Josuwe coo Moyisi

¹Moyis raw woge riñ jar Israyel wo äuy gano:

²Kiñgi äi go wara kis ti äe do äoge. Ndi kaçaç ma kalge go de äay, ma ferge le de äay gaa so. Manwur go de riñ mege ga ndi cegaë ge Jurdeçeç mo ti' go gaë.

³Manwuri, Baa äon kal ge yañ pel äo ma cegaëge go de äo. AÄ taw ge wer jar sen wo yañ go ne ndo pele day ndo nii gi ra yañ go. Josuwe kal ge yañ pel äo ma cegaëge go de äo do maga Manwur hay waçaçn nono.

⁴Manwur joñ ge wer jar sen wo yañ doge se hay joñ Sihon wo de Og wañre mani jar Amoridn wo de sir äaaran wo nono: AÄ hay taw ra go.

⁵Manwur haç ge ra yañ go ne nday äi coo do day nday joñ ge ra na do maga aä äil jag liñgi maga ndi hay haç ra wee mo äuy nono.

⁶Lag wee ngiñ day coä wee see äay! Joñ wee heçeçne wa lay, daë wee pel äaara wa lay werga Manwuri, Baa äon see ge yañ de see äe pel äo. AÄ men ge ndo go gaa, aä tob ge ndo go gaa lay.

⁷Moyis raw ëe Josuwe day riñn go pel jar Israyel wo ka' äuy gano: Oo ngiñ day coä see äo werga wo ge de jarn wo äil sir maga Manwur hay haç' go ne paçaçre äaara wo ga se haçn ne hara na diñ ndo, wo ge haç tway ne hara na diñ ndo.

⁸Manwur de see äe see ge yañ pel äo, aä de see äe joñ ge yañ see äo. AÄ men ge ndo go gaa, tob ge ndo go gaa lay. Joñ heçeçne wa, caa bii go äil wa.

AÈ nen kee jag liñgin ti kiñgi renam tum

⁹Moyis raw yer jag liñgin go raw haçge äe ne jar sië jag jar Lefid ma soë komrom tayge jag mani Manwurn wo de jar kluuri ma Israyeln wo.

¹⁰Moyis raw riñ rage gano: Ti kiñgi renam tum ga diñ kal megeäeren go, de ngar few mburyugn

¹¹de maga jar Israyel wo äuy a ge wo pel Manwuri, Baa äon ti ngeel maga aä baan ge mono, ndo kee ge jag liñgin pel jar Israyel wo nen maga aä mo laa wo ne de sug äaara.

¹²Ndo tayge jarn yañ wo äuy, werpiiri wo, naare wo, weere kleere wo de waare maga joñ ge wo de tiñ yoo äay mono nen maga aà mo laan wo de sug äaara day mo joñ wo heçeçne do Manwuri, Baa äay no, mo hoo wo sugi, mo joñ wo joñre de waçaçre ma äil jag liñgin wo äuy.

¹³Day weere äaara maga joñ ge wo de ko jag liñgin gaa no, laan ge wo yañ de sug äaara. AÀ joñ ge wo heçeçne yañ do Manwuri, Baa äay ti wur maga nday yañ tenen ti' äil sir maga nday yaçaçn ge blam cegaëge Jurdeçeç go mono.

Israyel älag ge wo mbaara tayge jagn go

¹⁴Manwur kal wii Moyis gano: Patala wur huli äo go de kosge. Ëe Josuwe day ni nday wo lagge ti deele äil tiñ ma yiñgi no, ndi fer ge jag äi yañ wo go ne hene. Moyis wo de Josuwe raw wo woge lagge ti deele äil tiñ ma yiñgi no.

¹⁵Manwur raw naa nen äil tiñ ma yiñgin nen swaare. Swaaren raw kañge jag tiñ no.

¹⁶Manwur day riñ Moyis gano: Ndo go mañ ma woge da' paçaçre äo wo. Jarn hoo ge wo yañ day glub wo see äaara yañ go de baa ma waare ma äil sir maga aà day wo laage ni mono. AÀ tob ge wo ndi yañ go day älag wo tayge jag maga ndi hay tayn de äaara yañ wo go.

¹⁷Ti wur sen ge ni mono, baage poçoç äin le' ge yañ ne hara ti. Ndi tob ge ra yañ go day ndi mbuë gi faale yañ ne hara. AÀ kol ge wo yañ go diñ naëyre jar wo, ree wo de gaali da' ge wo ra yañ debań. Saara waçë ge yañ ga: Äa ree sen caa wo naa mo deñ na bay diñ wer maga Baa naa bay yoo naa wa mo gaa ge!

¹⁸Day ndi äin, ndi mbuë gi faale go ne hara ti wur sen has tu diñ wer älagge maga aà joñn ge wo ga saara raw see baa ma tigriñ wo mono.

¹⁹Patala yer siñ ma kay la no, had jar Israyel wo de äe, wal jag äaara de äe nen maga siñ sen mo hay diñ sedewa äi ti jar Israyel wo.

²⁰Gahaçyla, ndi wo ge go de jarn wo äil sir maga ndi hay haç' go ne paçaçre äaara wo ga ndi haçn ne hara, sir maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni mono. AÀ ree ge wo yañ, wuë gi wo yañ go, goä ge wo yañ go day saara raw ge yañ see baa ma tigriñ wo, joñ ge wo peelee yañ ne hara, las ge wo ndi yañ day älag ge wo tayge jag äin go.

²¹Day de maga ree wo de gaali da' ge ra wo we debań so no, siñ sen yoçoç ge ti wer mani äaaran wo go gaa day joñ ge sedewa äi yañ ma baw rage de waçaçre. Kidolgi ndi go de ko ëiggi ma äil äaara no, aà go de naa nen wara tañgu maga saara bay de laage äil sir maga ndi haç' go ga ndi haçn ne hara mo wa ëa yaw.

²²Ti wur sen ni Moyis raw yer siñ seno, had jar ni Israyel wo de äe.

²³Manwur kal fer jag äe ne Josuwe je ni Nunn no, se day riñn gano: Oo ngiñ day coä nen äo werga wo ge de jar Israyel wo äil sir maga ndi hay haç' go ga ndi haçn ne hara na diñ ndo. Ndi de see äi ndi joñ ge yañ de äo.

²⁴De maga Moyis taw yer waçaçre jag liñgin go äil kefdere, äo' jag äe go mono,

²⁵se raw riñ jar Lefid ma soë komrom tayge jag mani Manwurn wo gano:

²⁶Mañ wee kefder jag liñgi no, äo'n we äiñ komrom tayge jag mani Manwuri, Baa äay no. AÀ joñ ge ni ti' do sedewa ma ti äay nono.

²⁷Gahaçyla ndi de ko ti äay ma grañn wo de gor äay ma de deñge no. Nday joñ ti grañ go see Manwur de maga ndi tenen yoo äay ëa mo yaw yo' no ma' maga ndi ge go de huli mo gaa so.

²⁸Tay wee jar kluuri ma ti äiñni äayn wo de wañre sode äayn wo le me pele. Ndi fer ge waçaçre sen wo ne hara nen maga aà mo laan wo de sug äaara day ndi hoo ge sedewa ne nday ti na diñ ngeel ma ciñ wo de tamsiri.

²⁹Ndi go de koge ti äi paë paë ga blam huli äi mono nday glub gi see äay go, nday äo' ge soçoçre go ne see äay ti day nday mañ ge äil go see faage maga ndi hay äo'n wee mono. Ree caa ge nday yañ wurpo de maga nday joñ ge fen ma de älagge nen Manwur we, nday car jiili äe we go de joñre ma do äayn wo mono.

Siñ mani Moyis no

³⁰Moyis raw fer waçaçre ma äil siñn wo go äuy, äo' jag äe go maga tayge jar Israyel wo äuy mo laa wo ne.

DOGGE JAG LIÑGI 32

¹Ngeel ma ciñ no, co' sugi day ndi waçaçge waçaçre yañ! Tamsiri, laa waçaçre ma jag äin wo no!

²Daga koge ree äin mo cwaa le do bii Baa nono, Waçaçre ma jag äin mo yuu do meebe nono, Do Baa maga ra bodbod ti fi ma depaçy nono. Do Baa maga ra ne fi ti nono!

³Ndi day na ëe ëu Manwuri. Mañ wee ti Baa naan ciñ wer kluu äe no!

⁴AÀ diñ huuli, joñre äen go de bag jage Werga faage äen go de deele. AÀ diñ Baa maga bay ndar gog wa, bay joñ feçeçre ti äaä wa mono! AÀ diñ je ma keëed ga de deele lay mono.

⁵Nday älag se äay go diñ nday, bay diñ se wa. Nday hay joñ see äay do weere äe wo no gaa Nday wer jar se ma de älagge de haçyhaçy no.

⁶Nday jar se ma de loëge bay ko ree no, Mona diñ fen maga nday mbe nen joñge see Manwur mo ge? A bay diñ pan äay je joñ ndayn wa yawla? Hay joñ ndo day hay coä ndo na bay diñ se wa yawla?

⁷Fer eig ti ti wur ma ti wurpon wo ëala, Fer ko kiñgi maga jar hay ndar le mo ta'ta' ëala? Wii jag pan ao ni aà siin yañ ne ndo, Wii jag jar kluuri äon wo ni aà waçaçn wo yañ ne ndo.

⁸De maga je ma ciñ haçaç haç tway ne wer jar wo mono, De maga aà car nen jar ni Adam wo go ta'ta' mono, Se raw äod hagu sirn go ne wer jar wo ra, De ngaäge de ngaäa jar ni Israyel wo.

⁹Gahaçyla nen fen mani Manwurn na diñ jar äen wo. Jakob diñ nen tway mani äe no.

¹⁰AÀ da'n le go äil sir maga diñ puuli, Ti ngeel maga aà hay mbe wo go car war de see äe boñ tu, Se raw caa war äe le, 'wuçyn go. AÀ hay gor ti äe, de kañ nen äe ti äe.

¹¹Do gebeg maga go de puçygi ciñ caw ti weere äen wo, Blar grañ äe wo go, hoo ra ni day ur de äaara nono.

¹²Hay koëge äe diñ Manwur boñ tu, Baa ma waare po hay bay see äe ni wa.

¹³AÀ ëii wo go de äe ti ngeel ma de mañge ciñ ma äil sir no, haç feçeçre ma äil pay wo ne hen ma reege. AÀ kañ jag äaara tinoo yoçoçre ma ti huuli, Ti noo maga aè da'n le ti huuli ma grañ mono.

¹⁴AÀ hay haç noo paçaç day wo de noo paçaç fiiri wo nene, De noo weere saçaçre wo, De noo gamlaare ma Basañ wo de noo togloñre wo. De coo coore ble ma legeëe. Day ndo hay jooge diñ bii tlalum ma de seçeç do cin Ga diñ yii ma de jiigi mono.

¹⁵Yesurun kol go de goäre, day se raw deñ gor go. A goä go ledlede, äod naèy go see, Ama se raw men Baa je joñge äen go, Mbuë fo huuli peçeçge äen go.

¹⁶AÀ kañ wo wer äe go caa jiili, Mañ wo blam baa ma tigriñ wo. AÀ car wo jiili äe go de joñre äaara ma hoor seen wo.

¹⁷Sië wo jag ne soçoçre maga bay wo diñ Baa wa mono, Siën wo ne baa maga saara bay de ko rage wa, Baa maga saara da' ra defay naw la mbagn mono, Baa se ga paçaçre äay hay goñ ra wo gaa mono.

¹⁸Ndo mbuë fo huuli maga biñ ndo go, Ndo yoçoç ti go ti Baa maga hay biñ mo mono.

¹⁹Manwur raw koge ga aè mbuë fo se, Werga weere äen wo de mayre äen caa wo jiili äe go.

²⁰Se day ga: Ndi mbuë gi faale ne hara, Ndi ko ge ra ëa aà joñ ge wo joñge laybla' no. Werga jar se maga naa wo mo haç' bay wo ëeged wa, A bay wo diñ jar maga aè kañ eiggi ti äaara wa.

- ²¹AÀ kañ wo wer äi go caa jiili de fen maga bay diñ Baa wa, AÀ caa wo jiili äi go diñ wer soçoçre äaara ma de koën wo. Day ndi äin ndi car jiili äaara yañ go de jar po ma bay ngar wo lay, Car jiili äaara yañ go de wer jar po ma bay ti wo lay.
- ²²Gahaçyla baage poçoç äin do' wuu we go. AÀ yaçaç wo go haçaç ni jar huli wo. A roë tamsir go de coore ma äil äen wo äuy, Roë guur huuli wo go.
- ²³Ndi tog ge reen wo yañ le go ne hara ti äuy. Ndi jwag ge waa äin wo go ne hara ti äuy.
- ²⁴AÀ seal ge wo yañ go do koñne, Ngog ge wo yañ go do hergebe wo de bulfuñ ma de haçaç no. Ndi kañ ge naëyre ma lor jar wo yañ ne hara ti, Nee cwe taw ge ra yañ go.
- ²⁵Wo go siigi moslam taw weere äaaran wo go, Nen liñ heçeçne caa ra go lay. Ree sen joñ ge go ti weejoçoçn do maytiglin no lay, Ti weel ma ti paçaçn do je ma de taçaçbe de boo tin no lay.
- ²⁶Ndi da riñgi na ga ndi tawrage go jag ta' boñ, Ndi caa ge wer riñ äaara go yoo jar tabay wo.
- ²⁷Ndi bag see äi na do ëarge je hee no, Ndi joñ heçeçne na do jar giñ ragen wo. Daga aà mo waçë wo ga: Wuur joñn de eegre wuuri, Manwur bay de ma joñmopo ni me' wa has wa.
- ²⁸Gahaçyla aà wo diñ wer jar maga yee wo see äaara go De yañ maga aà bagn wo ne see äaara mono. A bay wo de ti ngeel me' wa hase.
- ²⁹AÀ mo hay wo we de ko ree no, AÀ de ëig wo ti yañ ti ree ma kay no, AÀ de ëig wo yañ ti naw äaara ma pel no.
- ³⁰Joñge joñge ga jobo boñ nii jar ndare, Jar ndar hwal ëee wo do jar äog la? Hayga huuli äaaran de yee ra we go gaa, Day Manwur mo hay haç ra we go gaa la?
- ³¹Gahaçyla, huuli äaaran bay do huuli mani naan wa, Jar hee naa wo dra' wo de koge äe mbe no lay.
- ³²AÀ wo diñ koore tlalum maga aà ndar ra le Sodom wo de sir Gomor mono. Le'ge äaaran wo diñ le'ge ma id jare, AÀ wo do nee yee ma de haçaç nono.
- ³³Yii äaaran wo diñ nee cwe wo. AÀ diñ nee ma de haçaç ma sañ yee wo.
- ³⁴Ree sen äuy go de yoñre see äi, Go de bag jag ti ngeel yoñ horog äin wo.
- ³⁵Sa'ge hee na diñ ndi, poë jar na diñ ndi, Ti wur maga äaale äaara ma' ge we mono. Gahaçyla wur maga ree caa ra go de kosge, Naw äaaran le go de age gusi.
- ³⁶Manwur caa ge kiida jar äen wo, Ama aà ko ge decoo weere joçoçre äen wo yañ Ko ge yañ ga eegre äaara hoo go Day je kay ti äaara bay wa hase.

³⁷Aà waçaç ge yañ ga: Baa äaara maga hay wo joo noo feçeçre sië jagn wo genla? Huuli äaara maga hay diñ ngeel yoñre äaaran genla?

³⁸Baa maga hay wo joo yii ma sië jagn wo genla? A mo hoo wo ciñ ma caa war äay so. A mo aà wo cir ti äay go so!

³⁹Patalam no, ko wee mbay so ga Baan diñ ndi mbi boñ tu, Baa ma tigriñ po bay ti jeñ äi ni wa so. Joñ ga jobo mo hay na diñ ndi lay. Taw naw jobo go na diñ ndi. Ndi caa waçaçge ne jobo see, Ndi peçeç jobo go na diñ ndi lay. Jobo kaçaç ma yaçaç je tigriñ go do äi gaa,

⁴⁰Werga ndi mañ do äi ciñ, ndi kal ga: Ndi, ndi yañ tenen tum.

⁴¹Hayga ndi dag sañ moslam äin we go ceëem ceëem Day ndi oo we ti cwaçy no, Ndi sa' ge hee see äi yañ go see jar ngiñ ndin wo, Ndi joñ ge jar caa hee de äin wo dogaa aà hay joñ wo no lay.

⁴²Ndi taë ge waa äin yañ go de ci, Moslam lor naëy yañ jage, Ndar ci jar ma da' waçaçgen wo de geberen wo go jage, Car ti wañre mani je heen wo yañ go.

⁴³Nday wer jar no, ma' wee do ne jar äen wo ti! Werga Manwur de sa' hee ci weere joçoçre äen wo. Aà go de sa' hee see äe see jar giñgi äen wo. Day go de porge ti sir äe no, ti jar äen wo lay.

Moyis kam ra ga aà mo yaçaç wo jage

⁴⁴Moyis wo de Ose je ni Nunn kal wo age sii waçaçre siñ sen nen maga jarn mo laan wo de sug äaara.

⁴⁵De maga Moyis mañ jag fer waçaçre sen wo go äuy pel jar Israyel wo äuy mono,

⁴⁶Se raw riñ rage gano: Èaw wee waçaçre maga ndi de bagge äe ne nday wara mo äuy ga nday mo fer ra wee ne weere äay wo, nen maga aà mo hoo wo sugi day mo joñ wo joñre de waçaçre ma ail jag liñgi sen wo äuy.

⁴⁷Aà bay see äay na diñ waçaçre ma de koëkoë wa, aà diñ tenen äay no. Nday joñ ge wo wolañ ti sir maga nday day woge yaçaçge äe blam maga nday cegaë ge Jurdeçeç go na diñ nen do waçaçre seno.

Baa riñ Moyis ga aà hu go

⁴⁸Ti wur sen ni tu Manwur kal waçaç waçaçre ne Moyis day gano:

⁴⁹Èii ti huuli Abirim no, ti Nebo wo ail sir Mowab maga kar de Jeriko mono. Ko nen äo wo, ko sir Kanaan maga ndi haçn go ne jar Israyel wo tway mono.

⁵⁰Ndo huu gi wo go ti huuli maga ndo day èiigi äe mono, ndo fer ge wo go da' kawre äo wo, da' hen äo Aèron maga hu le go ti huuli ma Hor day fer wo go see kawre äen wo mono.

⁵¹Sen mono werga nday joñ ti grañ see äi le yoo jar Israyel wo le ti jeñ bii ma Meriban le Kades, ti puuli ma Sin no, day nday kañ nen jar Israyel wo go ga ndi yoo äaara bay äag gaa mono.

⁵²Ndo ko ge mbo sir yañ wo pel äo ti'i, ama ndo kal ge äil sir maga ndi haçn ne jar Israyel wo gaè.

DOGGE JAG LIÑGI 33

Moyis kañ bosa' ne Israyel wo ti

¹Mokay no diñ bosa' maga Moyis je mani Baan kañn ne jar Israyel wo ti tañgu huli äe mono.

²Se gano: Manwur ur le Sinayi, A naa wer le go ne hara ti do wur nono. A sag le ti huuli ma Paran no. A aà see jar äen de jar peelee Baa wo wer ngaäa, Day aà haç jag liñgi wo ne hara de car wuu jage.

³Kidolgi, aà da jar wo. Jar ma bay äagn wo nen do äo, AÀ wo de lagge äaale äo, AÀ wo de lagge laa waçaçre äon wo.

⁴Moyis hay yer jag liñgin ne wuuri, Jag liñgi sen diñ fen ma tayge jar ni Jakob wo.

⁵AÀ hay diñ wañ Yesuruni. De maga wañre ma yoo jarn hay wo de tayge, Wo de tayge de äiñni ma Israyeln wo äuy mono.

⁶Daga Ruben mo hay wo tenen ti'i, mo huë wo wa, Day jar äaara mo hay wo ngaäa.

⁷Mokay diñ fen maga aà hay waçaç ti Juda mono: Manwuri, laa geçeçe Juda, Fern le see jar mani äen wo. Daga do äe mo yaçaçn go, Day ni ndo caa war äe le ma dur jar hee äen wo.

⁸Ti Lefi se gano: Tumim äon wo de Urim wo diñ ma je maga bay ndar gog wa no. Ma je maga ndo jaçaçn le Masa mono. Je maga ndo kië jag äe le jag bii ma Meriban mono.

⁹AÀ diñ je maga riñ pan äe wo de man äe ga: Ndi bay de ree äay wa mono. Je maga bay de ko heçeçe äen wo wa, Bay de kañ eiggi ti weere äen wo wa mono. AÀ wo de hoo sug ti waçaçre äo no, Wo de lagge ti tayge jag äon lay.

¹⁰AÀ had wo jag liñgi ma äod faage waçaçre äon wo ne Jakobe, Had wo jag liñgi äon ne Israyel wo. A roë wo trusan ne ndo, Joñ wo siigi jag äuy ne ndo ti ngeel siëgi jag äo no.

¹¹Manwuri, kañ bosa' ne hen ti ti fen maga aà joñn de dañ seno! Yaçaç do äe de joñre äen wo! Hrag äaale jar maga hoo ge wo durgi äe mo äuy go, De jar maga wo de caa hee de äe mo äuy no, Nen maga aà mo hoo wo de äe wa so.

- ¹²Ti Benjamin se gano: AÀ diñ je dage mani Manwur no, AÀ go de hayle äiñ äe go de yoçoç ti. Manwur de baa nencee ne hen ti tum, AÀ de oole gor ti äe nen faale äe.
- ¹³Ti Josef se gano: Sir äen joñ yañ de bosa' Manwur ti, Wer bosa' ma ciñn wo de meebe, Wer bii ma gesiñ wo lay.
- ¹⁴Wer bosa' maga wur caa ceeg go ne hara ti, Day saara rug tum ti fewn wo.
- ¹⁵Wer bosa' ma de wore ma ti huuli ma ääääaan wo, Ma ti weere huuli maga wo tum ka'ka' mono.
- ¹⁶Wer bosa' ma ti tamsirn de feçeçre ma äil äen wo. Daga siigi ti mani je maga le yoo lirn mo hay ti Josefe. Mo hay ti je maga aè baan yoo heçeçre äe wo mono.
- ¹⁷Blodaèy äe maga biñ tañgu naa nen togoëge äen go, Coçoç äen wo do coçoç cay wo nono. A tur jar wo go de äaara jag ta' boñ. Haçaç wo go ti jag sir tawge. Jar ma Efrayim maga kee wo gaa wo na nono, Jar ma ngaäa ma Manasen wo na nono.
- ¹⁸Ti Sabuloñ se gano: Fruy mbo, Sabuloñ, wer kalge maga ndo kal go durgi mono day ndo Isakare, Äil äo mo hay go feh äil tiñma äon wo.
- ¹⁹AÀ ëee ge jar wo yañ wo go ti huuli wo, Day joñ ge wo siëgi jag ma keëedn yañ wo wo ni. Gahaçyla, aà da' ge wo feçeçre yañ debañ nen maarog no, Hoor ge wo horog maga wo de yoñre nen duguëgin wo yañ.
- ²⁰Ti Gad se gano: Suse' ne je maga hay Gad go flaçy mono! AÀ go de iggi ti' do man mingir nono, Hrag do jare, mbug tipeçeçge ti jare.
- ²¹Nen äe le' ti fen ma de woren no, Gahaçyla feçeçre ma wañre wo wo de yoñre ni. A kal go seege pel jar wo. Hay joñ fen ma ti faage äe do maga Manwur da nono, See do maga Israyel hay wo nen seege nono.
- ²²Ti Dañ se gano: Dañ diñ mingir ma joçoç maga yo' le Basañ deñ.
- ²³Ti Neftali se gano: Manwur sii ti Neftali go, Kañ bosa' go ne hen ti debañ. AÀ yaçaç ngeel ma nen wur bo lawn go, Yaçaç ma äaäñ waçybann go.
- ²⁴Ti Aser se gano: Bosa' mo hay ti Aser yoo weeren wo! Daga aà mo hay de coçoçre jag heçeçre äen wo, Day mo hee äaale äe nen noo!
- ²⁵Daga manyaçaç ma jag tiñ äon, Mo hay wo diñ boore wo de boo dobe, Day ndo mo hay tumtum jam tu!
- ²⁶Fen po bay do Baa no wa, Yesuruni, A cwaa le ciñ ma caa war äo De togoëge äen nen swaare wo.
- ²⁷Baa ma tum diñ ngeel yoñre, AÀ diñ je kayge wer äo tum no! AÀ hay nii jar hee äon wo go ne ndo pele, Diñ de riñgi ga: Caa wee wer go.

²⁸Israyel wo go de lagge de yoçoç ti, Gedel mani Jakobn go sar Bil sir coore blen wo de yii ma defay no, Day ngeel äe ma ciñn cwaë bii.

²⁹Nday go de fruygi äala, Israyel wo! Wose baa do nday no la? Manwur yaçaç wee go, AÀ diñ kroñ ma nen äay no, Diñ moslam maga haç blum ne nday mono. Jar hee äon hoo ge wo eegre yañ go mo pele Day ndo see ge yañ go ti ngeel äaara ma ciñn wo.

DOGGE JAG LIÑGI 34

Huli Moyisi

¹Moyis raw men ful ma Mowabn wo go, raw ëii huuli Nebo wo tipeçeçge ti Pisga maga kar de Jeriko mono. Manwur kañ nen äe go ti sirn äuy: Galaade le' go Dañ.

²Neftali go äuy, sir Efrayim wo de Manase, sir Juda go äuy haçaç lag wo go jag maarog ma nen wur bo law no.

³Negefe, sir ma ti Jurdeçeç no, log ma Jeriko äi leege ma de goomon no, haçaç le' wo go Soware.

⁴Manwur kal riñgi äe gano: Mo so no diñ sir maga ndi haç' go ne Abraham, Isag wo de Jakob ga: Ndi haçn ge go ne wer mani äon wo mono. Ndi kañ nen äo go ti äe maga ndo mo kon de nen äo ama ndo cegaëge wo go ni gaè.

⁵Moyis, weejoçoç Manwurn kal hugi go äil sir Mowab ni ti jag Manwuri.

⁶Manwur teen go äil log maga kar de Bet-Power wo äil sir Mowabe. Jobo ko tipaale äe gaa haçaç wara.

⁷Kiñgi Moyis hay kis ti äe do äog de maga se huu mono. Nen äe hay mbe tum koge de el lay, se hay mbe tum de eegre äa lay.

⁸Jar Israyel ra wo Moyis nen naw do swa' wo äil ful ma Mowabn wo. Naw rage huli Moyis raw wo mañ jag go.

⁹Josuwe je ni Nun hay diñ je ma de ko ree debañ werga Moyis hay blar do ne hen ti. Jar Israyel raw wo hoo sug ti äe, see wo ti jag maga Manwur hay fer ra ne Moyis mono.

¹⁰Je ndar nen waçaçre ma jag Baa po hay joñ ti sir Israyel ga Manwur hay wo ko kaçaçra pel keçeç do Moyis no gaè.

¹¹Jobo ngaä de äe gaa diñ wer feçeçre kañ nen wo de feçeçre ngil jar maga Manwur hay äo'n wo joñ rage äil sir Ejipte ne Farawoñ ti, ne weere joçoçre äen wo de sir äen äuy ti mono.

¹²Jobo ngaä de äe gaa wer feçeçre ma joñ heçeçne maga Moyis joñ ra de do äe ma de eegren de nen Israyel wo äuy mono.

JOSUWE

JOSUWE 1

Josuwe kol ti ngeel Moyis pel jar Israyel wo

¹Blam huli Moyis weejoçoç Manwur mono, Manwur kal wii Josuwe je ni Nun je kay Moyisn gano:

²Moyis weejoçoç äin go de huli, patala ur go ciñ, cegaë wee Jurdeçeç mo ti'i go, nday de jar Israyel wo äuy ma laage äil sir maga ndi haçn go ne jar Israyel wo mono.

³Ngeel maga äaale äo kañ ge go ni mo äuy no, ndi haçn go wee doge ndi hay waçaçn ne Moyis nono.

⁴Hagu sir äayn mañ ge jag le ti puulin haçaç le go ti huuli Libañ haçaç go ti Effrad maarog ma de paçaçge no, de sir mani jar Hitidn wo haçaç le' go jag maarog ma kluu ma nen wur bo law no.

⁵Jobo oo ge pel äo ti wur maga ndo yañ tenen äa gaa hase. Ndi yañ de äo do maga ndi hay joñ de Moyis no pa no. Ndi men ge ndo go gaa lay, ndi tob ge ndo go gaa lay.

⁶Teñ nen äo day ni ndo coä see äo, werga jar Israyel wo ge wo da' sir maga ndi hay ha' go ne paçaçre äaara wo ga ndi haçn ne hara na nen do äo.

⁷Ane teñ nen äo day oo ngiñ. Hoo sug ti jag liñgi maga Moyis weejoçoç äin hay yern mono, see ti äe. Cel go ti do war wa lay, go ti do gur wa lay nen maga ndo mo sii ti ti ngeel maga ndo wo ge ni mo äuy no.

⁸Kefder se ma de jag liñgi äiln joñ ge go see äo haçaç gaë. Ndo eig gi wer äe yañ de suñ lay, de ceeg lay. Ndo hoo ge sug yañ ti äe, ndo see ge yañ ti fen maga de yerge äil äe ni mo äuy no. Ni mokay so no, ndo äo' ge jag joñre äon wo yañ go de ele, ndo sii gi ti yañ lay.

⁹Ndi yañ de wii ndo ga teñ nen äo day coä see äo. Daë wa, joñ heçeçne wa lay. Gahaçyla, Manwuri, Baa äon yañ de äo ti ngeel maga ndo wo ge ni mo äuy no.

Jar Israyel grag wo go ma cegaë Jurdeçeç

¹⁰Josuwe kal wii jar kluuri sode ma yoo jar Israyeln wo gano:

¹¹Rañ wee yoo ngaään go äuy, riñ wee ra gano: Bag wee jag feçeçre äayn wo go, gahaçyla ti naw swa' mono, nday cegaë ge Jurdeçeç go ma woge yaçaç sir maga Manwuri, Baa äayn haçn go wee mono.

¹²Josuwe day wii jar ma ti äi:ĩni mani Ruben wo, ma ti äi:ĩni mani Gad wo de jar ma ti nus äi:ĩni mani Manase wo gana:

¹³Fer wee eig ti ti fen maga Moyis weejoçoç Manwurn hay wii wee ti äe mono. A hay wii ga Manwur haç sir go wee maga nday mo da' iggi.

¹⁴Naare äay wo, weere äay wo de horog äay mo gwa' wo äil sir maga Moyis haçn wee faale Jurdeçeç ma nen wur bo toñ lam no. Ama nday jar durgin nday cegaë ge yañ go pel heçeçre äayn wo ma kay rage.

¹⁵Haçaç wo go ti wur maga Manwur haç ngeel iggi go ne hara do nday no ëa lay. De maga Manwuri, Baa äayn haç sir ma äaaran we go ne hara lay no, nday fer ge yañ le lagge ti tway äay maga diñ sir äay maga Moyis weejoçoç Manwur hay haçn wee go faale Jurdeçeç nen wur bo toñ lam no.

¹⁶Saara kal ferge ne Josuwe gana: Wuur joñ ge mbe feçeçre maga ndo wii wuur ti äaara yañ äuy. Wuur wo ge yañ mbe ti ngeel maga ndo riñ ga wuur mo wo ni mo äuy no.

¹⁷Wuur hoo ge sug yañ ti äo ti feçeçren wo äuy doge wuur hay hoo sug ti Moyis no lay no. Ane daga Manwuri, Baa äon mo joñ de äo doge se hay joñ de Moyis no lay no.

¹⁸Je maga cegaë ge jag äo we go, day hoo ge sug wee ti waçaçre äo gaa noga ti fen po maga ndo haç jag liñgi ne wuur ti äe mo gaa no, aë ii gi je sen go. Ane teñ nen äo, day oo ngiñ.

JOSUWE 2

Josuwe laa jar wo äog ko äi leege Jeriko

¹De maga jar Israyel wo Sitim mono, Josuwe je ni Nun kal hoo jar äog ma woge ko sir Kanaan wo de äi leege Jeriko. Se day riñ ra gano: See wee. Saara kal rawge, laa wo liñ ni mangawlañ po ëu äe ga Rahab. Saara na ni.

²Aë kal riñ wañ Jeriko gano: Jar Israyel yañ wo de age suñ la ma äod eñre sir no.

³Wañ Jeriko kal laa jar wo wii Rahab gano: Laa jar maga a wo day lag wo ni äo go sigi werga aà a wo na ma ko sir no.

⁴Ama waçy sen la raw hoo jar ma äogn wo la, kal yoñ rage. Se day wii jar peele wañ wo gano: Kidolgi jar sen la a mbaara we ni äi, ane ndi ko ngeel maga aà a wo le ni mo gaë.

⁵Day pa, de maga ngeel wo go joñge daymola de ngar ngeel maga aë teçg jag korn go mono, jar sen la laa wo go. Nen äi ba ra gaa so. Hoo wee ëeere wer äaara ni nday da' ra yañ mbay.

⁶Paga se yoñ ra wo go ciñ ti tiñ äi duuli maga se hay ban wo go ciñ ni de gesañ mono.

⁷Jar Jeriko po kal wo hoo ëeere wer äaara ti faage maga wo ti ngeel maga aë cegaë Jurdeçeç go may ni mono. Aë teçg jag tiñ go blam äaara tu lay.

- ⁸Tañgu maga jar ko ngeeln wo bay suëgi ëa mono, Rahab raw ëiigi wo ciñ see jar ma äogn wo.
- ⁹Se day riñ ra gano: Ndi de koge ga Manwur go de haç sirn la wee, heçeçne äay go de caa wuur yaw, jar ma äil sirn äuy wo go de caa bii äil do äay lay.
- ¹⁰Gahaçyla wuur yañ de laa fen maga Manwur caa äil maarog ma de seçeçn go ne nday pele, day nday laa le go ti ngeel de heeg ti wur maga nday laa le go äil sir Ejipte mono. Wuur yañ de laa fen maga aà joñ wañre ma äog mani jar Amoridn wo le faale Jurdeçeç de äe mono, wañre se ga diñ Sihon wo de Og maga nday taw ra go mono.
- ¹¹Wuur de laa ree sen wo. Ëiggi wuur go de dañge, eegre wosela äuy go de hooge. Gahaçyla Manwuri, Baa äayn diñ Baa maga le go ciñ haçaç lay, go gesiñ ti tamsir la lay.
- ¹²Patalam no, ha' wee go ne ndi de ëu Manwur ga nday joñ ge tiñ mani äin yañ de el do maga ndi hay joñ wee de el no lay no. Day ni nday kañ fen po maga kañ nen äi yañ ga cwaçy nday joñ ge yañ dosen nono ne ndi.
- ¹³Ha' wee go me ga nday ii gi paçaçre äi wo de heçeçre äi wo go gaa, day nday älag ge feçeçre äaaran wo go gaa lay.
- ¹⁴Jar ma äogn wo la kal wo ferge ne Rahab gano: Wuur go de haç see wuur ma hugi wer äay hayga nday laa huli we go ne wuur ti gaa no. Day de maga Manwur haç ge sirn la we go ne wuur no, wuur joñ ge ndo yañ de el ti ngeel äe keëed lay.
- ¹⁵Rahab raw laa rage wo ti feneder kor ma ti Jeriko no werga tiñ äe hay ti kor no.
- ¹⁶Se day wii ra gano: Fer wee go nen ti huuli no kay no nen maga jar maga raw wo wo kië nday mo yiñ wo de äay ti faage wa. Yoñ wee ni naw swa'a, haçaç aà mo fer wo le go ëa, blam äe ni nday mañ wee faage äayn so.
- ¹⁷Jar Israyel ma äog la raw wo wii Rahab gano: mokay diñ fen maga kañ wer wuur yañ joñge do maga wuur hay ha' go la no mono.
- ¹⁸De maga wuur laa ge we le äi sirn lam no, ni ndo sa' sale ma de seçeçn mokay ti feneder maga ndo laa wuur le go ni mono. Tay pan äo wo de man äo wo de heçeçre äo wo go liñ ni äo äuy.
- ¹⁹Je maga kal ge we go siigi no, ci je sen mbe ti äe, ree je sen joñ ge ti wuur gaa lay. Day hayga jobo baa do we ne jar maga tay ge wo go see äo mono, ci äe ti wuur lay.
- ²⁰Ane, ndo laa huli we go ne wuur ti no, ha'ge maga wuur ha'n joñ ge diñ ngeel de koëe.
- ²¹Rahab kal ga: Reen do maga nday waçaçn nono. Se kal men rage mbaara rawge so. Do ni tu, se sa' sale ma de seçeç ti feneder kor no.

²²Jar ma äogn la raw wo ciñ ti huuli, joñ wo naw ni swa' haçaç jar maga hay raw wo kië rage fer wo wo go ëa. Jar kië ragen kië wo ngeel go äuy, saara da' ra gaë.

²³Jar Israyel ma äogn ëii wo le go gesiñ, kal wo cegaëge wo go see Josuwe je ni Nun no. Saara fer waçaçre go ne hara ti feçeçre maga da' wo saara mo äuy no.

²⁴Saara day wii Josuwe gano: Kidolgi, Manwur go de haç sirn ne naa. Jar ma äil sirn dra' wo go de caa heçeçne do naa lay.

JOSUWE 3

Jar Israyel cegaë wo Jurdeçeç go

¹Josuwe kal urgi go ciñ de toñ mbuh de jar Israyel wo, saara kal men Sitim go, kal wo hooge wo wo go jag Jurdeçeç. Saara na ni.

²Naw wo mañge go swa' mono, jar kluuri sode ma yoo äaaran kal wo rañ yoo äaara go äuy ma riñ rage gano:

³De maga nday ko komrom mani Manwurn wee ti jar sië jag ma ti äiñi mani Lefin wo ta' no ni nday hoo go ciñ, mañ wee blam äe.

⁴Ane nday ya' ge wo wer äe mañ gaa, holañ äay joñ ge go mbeëa see äe nen klew meder boñ, kañ ge nen äay ti faagen na diñ se, werga nday hee ti faage sen la ti boñ gaë.

⁵Josuwe kal wii ngaäa jar Israyel wo äuy gano: Façaç wee see äay go, gahaçyla toñ mokay Manwur joñ ge fen mbuëgi yañ ti yoo äay.

⁶Josuwe day wii jar sië jag wo lay gano: Mañ wee komrom tayge jag no, see wee pel ngaäa no. Saara raw mañ komrom no, kal wo mañ faage pel ngaäa no.

⁷Manwur kal riñ Josuwe gano: Wara ndi kol mo go kluu nen jar Israyel wo so, nen maga aà mo ko wo ga ndi yañ de äo doge ndi hay joñ de Moyis no lay no.

⁸Day ndo ma äon wii jar sië jag wo gano: De maga nday day we ti diñdiñ bii no, lag wee nen bii ni nday lag äil Jurdeçeç ni lagge.

⁹Josuwe day wii jar Israyel wo gano: Ya' wee see äay le laa waçaçre mani Manwuri, Baa äay no.

¹⁰Josuwe day pa gano: Mokay diñ fen maga kañ nen äay yañ mbalmbal ga Baa ma tenen yoo äay, fen maga kañ nen äay ga aà nii gi jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Feresidn wo, jar Girgasidn wo, jar Amoridn wo de jar Jebusidn wo yañ go ne nday pel kidolgi mono.

¹¹Komrom tayge jag mani Wañkluu je waçaç ree tamsirn äuy kal ge yañ pel äay ma cegaë Jurdeçeç go.

¹²Hoo wee jar hwal ti äog go ti äiñi mani jar Israyel wo boñ boñ äuy.

¹³Day de maga äaale jar soë komrom mani Manwur je waçaç ree tamsirn äuy baa wo bii we no, Jurdeçeç caa äil yañ go. Bii maga le de yuugi oo ge yañ day co' ge ëugul yañ ti keçeç ka'a.

¹⁴De maga jar Israyel men wo ngeel maga saara hay ni go ma woge cegaë Jurdeçeç go mono, jar sië jag ma soë komrom kal wo mañ faage pel äaara.

¹⁵Ti wur sen ni do maga aà joñ tum ti wur weege no mono, Jurdeçeç hay go de duggi feçeçfeçeç. De maga äaale jar sië jag ma soë komrom baa wo bii no kay mono,

¹⁶bii maga hay le yuugi kal ooge, raw co' ëugul ne keçeç ti le go haçaç see äaara de ngar äi leege Adam ma ti jeñ Sartañ no. Bii maga hay wo go yuugi nen maarog ma äil fuul ga diñ maarog ma luglug sol wo go tu lay. Jar Israyel cegaë wo wo go ti ngeel maga de kañ ti ne Jeriko mono.

¹⁷Jar sië jag ma soë komrom tayge jagn lag wo äil Jurdeçeç ni lag ti ngeel de heege, haçaç jar Israyel cegaë wo go äuy ëa.

JOSUWE 4

Ëugul huuli ma hwal ti äogn wo

¹De maga jar Israyel cegaë wo Jurdeçeç go äuy so mono, Manwur kal wii Josuwe gano:

²Hoo jar hwal ti äog yoo ngaäa no, ba go ti äiñnin wo boñ boñ äuy.

³Wii ra ga aà mo far wo huuli do äaara boñ boñ hwal ti äog äuy, ti ngeel maga jar sië jagn wo de lagge ni mono. A mo wo wo co' rage ti ngeel maga nday na ge ni mono.

⁴Josuwe kal hoo jar hwal ti äog yoo jar Israyel wo, go ti äiñnin wo boñ boñ äuy

⁵day riñ ra gano: Kol wee go pel komrom mani Manwuri, Baa äay no, wosela äuy mo mañ huuli bay äe boñ boñ äuy, de ngaäge dega' de äiñni jar Israyel wo.

⁶Sen mono nen maga weere äayn mo ko wo ni. De maga aà wii gi wo we wurpo ga huuli sen mo ka' kañ nen ti mayla no,

⁷ni nday wii ra ga de maga komrom mani Manwur hay cegaë Jurdeçeç go mono, biin caa äil go ne hen pele. Huuli sen wo la joñ ge wo yañ diñ fen kañ nen weere äay wo ti se no.

⁸Jar Israyel kal wo joñ fen maga Josuwe wii ra ti äe mono, saara hoo huuli ma hwal ti äogn wo le äil Jurdeçeç go ti äiñnin wo boñ boñ äuy do maga Manwur hay waçaçn ne Josuwe nono. Saara kal co' huuli sen wo ti ngeel maga saara na ni mono.

⁹Josuwe raw ëegal huuli ma tigrin wo hwal ti äog ti gesiëgi Jurdeçeç ti ngeel maga jar sië jag hay wo de lagge ni mono, haçaç wara huuli sen yañ wo ni ëa.

¹⁰Jar sië jag ma soë komromn lag wo äil Jurdeçeç ni lag haçaç aë joñ feçeçre maga Manwur hay wii Josuwe ti äaara go äuy ëa, de ngaäge dega' de fen maga Moyis hay yern go ne Josuwe mo äuy no. Ngaään cegaë go departay.

¹¹De maga aà cegaë wo go äuy mono, jar sië jag kal wo ëiigi go de komrom mani Manwurn ciñ, kal wo kolge go pel ngaäa no.

¹²Jar ma ti äiñni mani Ruben wo de mani Gad wo de nus jar ma ti äiñni mani Manasen kal wo kolge go pel ngaään de feçeçre durgi äaaran wo do, do maga Moyis hay wii ra nono.

¹³Ää hay wo nen ndar do naa ti' pel Manwuri, goo de gragge ma durgi, wo de kañ ti ne fuul ma Jeriko no.

¹⁴Wur sen ni mono, Manwur kol Josuwe kluu nen jar Israyel wo. Saara hoo sug ti äe nen naw maga se tenen mo äuy do maga saara hay hoo sug ti Moyis no lay no.

¹⁵Manwur day wii Josuwe gano:

¹⁶Wii jar sië jag ma soë komrom ma sedewan wo ga aà mo ëii wo go ciñ.

¹⁷Josuwe kal wii rage gano: Ëii wee le go ciñ.

¹⁸De maga jar sië jag ma soë komrom mani Manwur ëii wo go ciñ day äaale äaara duë wo ti ngeel ma de heeg no kay mono, bii ma äil Jurdeçeç fer go ti ngeel äe, dug go ti ngeel äe feçeçfeçeç do ma tañgu nono.

¹⁹Jar Israyel cegaë wo Jurdeçeç go ti naw ma de hwal nen few ma tañgu no, saara kal lagge Gilgal ti coçoç sir ma Jeriko ma nen wur bo toñ no.

²⁰Josuwe raw ëegal huuli ma hwal ti äog maga se hay hoo ra le äil Jurdeçeç Gilgal ni.

²¹Day se wii jar Israyel wo gano: De maga weere äay wii wo jag äay we wurpo ga huuli sen wo mo ka' kañ nen ti mayla no,

²²ni nday naa wer äe ne hara day ni nday wii ga jar Israyel hay cegaë wo Jurdeçeç le go ti ngeel de heege.

²³Werga Manwuri, Baa äayn hay caa äil bii go ne nday pele day nday cegaë go ti ngeel de heeg do maga Manwur hay caa äil maarog ma de seçeçn go ne wuur pele day wuur cegaë go ti ngeel de heeg no lay no.

²⁴Manwur joñ feçeçre sen wo mono nen maga wer jar ma ti tamsir wo äuy mo ko wo ga se diñ Baa ma de eegre no, day pa nen maga nday mo joñ heçeçne do Manwuri, Baa äay no.

JOSUWE 5

Jar Israyel caa wo äiĩĩni äaara äi leege Gilgal

¹De maga wañre mani jar Amorid ma faale Jurdeçeç nen wur bo law wo de wañre mani jar Kanaan ma ti jeñ maarog wo äuy laa wo ga Manwur caa äil bii ma Jurdeçeç go ne jar Israyel wo pel mono, jiili äaara dañ ra go do heçeçne, caa ra go do jar Israyel wo.

²De ngar ngeel sen ni Manwur kal wii Josuwe gano: Ceë mbegre huuli wo ni ndo caa äiĩĩni jar Israyel wo go ni äaale boñ pa.

³Josuwe kal ceë mbegre huuli sen wo, raw caa äiĩĩni jar Israyel wo go ciñ ti huuli ma Aralod no.

⁴Mokay no diñ fen maga Josuwe caa äiĩĩni äaara ti ree äe mono, jar maga laa wo le go Ejipte mo äuy, werpiiri de jar durgin wo äuy hu wo le go ti faage äil puuli blam maga saara men sir Ejipte le go mono.

⁵Jar maga hay laa wo le go äil sir Ejipte mo äuy wo go de caa äiĩĩni, ama maga sen biñ wo ti faage äil puuli blam maga saara men sir Ejipte le go hay bay wo de caa äiĩĩni wa.

⁶Werga jar Israyel hay joñ wo kiñgi do naa äil puuli haçaç jar maga hay wo de kaçaçe ma durgi ti wur maga saara laa le go äil sir Ejipte taw wo go äuy äa. A hay yaçaç wo jag Manwur gaa, diñ wersen so Manwur raw ha'ge go ga aà ko wo sir maga se hay haç jag go ne paçaçre äaara wo ti äe mo gaa, sir se maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni mono.

⁷Manwur kol weere äaara wo go ti ngeel äaara, Josuwe caa na diñ äiĩĩni weere sen wo gahaçyla aà hay bay wo de caa äiĩĩni wa werga jobo caa äiĩĩni äaara de maga saara ti faagen mo ti' gaè.

⁸De maga aè caa äiĩĩni jar go äuy, saara lag ti ngeel ni haçaç waçaçe äaaran rug wo go äuy äa.

⁹Manwur kal wii Josuwe gano: Ndi mañ soçoçre ma Ejipten we go ne nday ti wara so. Le ti wur sen ni haçaç wara, saara èe ngeel sen ga Gilgal.

Jar Israyel joñ wo few Pag ma tañgu äi sir Kanaan

¹⁰Jar Israyel laa wo tiñ Gilgal ni. Saara raw joñ few Pag de law ti naw ma hwal ti naa nen few ma tañgun äil fuul ma Jeriko no.

¹¹Toñ äe mokay saara tiĩĩ ree coore ma äil sir ni. Ti wur sen ni saara ree hole ma bay defoçoçre, soo wo coore ma de cogge lay.

¹²De maga jar Israyel baa wo jag go ne coore ma äil sir see mono, Mann taw lagge go toñ äe tu. Saara da' Mann gaa so, saara ree nen kiñgi sen ni diñ feçeçre ma äil sir Kanaan wo.

Wañ jar durgi mani Manwurn a da' Josuwe

¹³Wer maga Josuwe hay wo ti jeñ Jeriko mbañ mono, se kal mañ nen äe wo ciñ, kola jobo de oole pel äe la deñ de moslam bay fra ti do kay. Josuwe raw woge äiñ äe day wiin gano: Ndo na diñ je ma wer wuur yaw noga je hee wuur yawla?

¹⁴Je sen la kal ferge ne hen ga ndi bay diñ je hee wa, ama ndi diñ wañ sode mani Manwur wo. Ndi de age mokay äa no. Josuwe raw le'ge gesiñ pel äe, goñ ne, day gano: Wañkluu waçaç ne gebe äen ba na gahaçyla?

¹⁵Wañ sode mani Manwurn wo, kal wii Josuwe gano: Ndar taarag ma äaale äon wo go gahaçyla ngeel maga ndo ni mo haç' diñ ngeel ma bay äage. Josuwe raw joñge dosen nono.

JOSUWE 6

Jar Israyel yaçaç wo äi leege Jeriko

¹Jar Jeriko teçg wo jag korn go ti äaara kaçd do jar Israyel wo. Jobo kaçaç ma kalge go siigi noga kal wo ni gaa hase.

²Manwur day wii Josuwe gano: Ndi haç sir ma Jerikon go mo äi coo do de wañ äe no, de sode äe ma de eegren wo äuy.

³Nday de soden wo äuy, kii wee ti äi leege no. Ti naw hiira' nday kii gi ti äe yañ nen siili ka' äaale boñ.

⁴Jar sië jag po wo renam mo hoo wo coçoç gamlaare wo do äaara, day mo see wo pel komrom mani Manwur no. Ti naw ma de renamn mono, nday kii gi ti äi leegen yañ äaale renam day ni jar sië jagn mo 'waa wo coçoç no.

⁵De maga aà 'waa wo coçoç wo we, day nday laa ge ro coçoç wo we no, ni ngaään äuy mo swele. Kor ma ti äi leegen le' yañ go de see äe ni nday laa wee äi leege no, wosela äuy mo see pel äe de deele.

⁶Josuwe je ni Nun kal ëe jar sië jagn wo day riñ ra gano: Mañ wee komrom tayge jagn ti äay. Jar po yoo äay renam mo hoo wo coçoç do äaara, mo see wo pel komrom mani Manwur no.

⁷Blam äe Josuwe kal wii ngaään äuy lay gano: See wee, kii wee ti äi leege no, jar durgin mo kol wo go pel komrom no.

⁸Saara kal joñge do maga Josuwe waçaçn ne hara no äuy no. Jar sië jag ma renamn kal wo hoo coçoç do äaara, kal wo hoo seele pel komrom mani Manwur no, wo ti' 'wad coçoç wo. Jar ma de komrom mani Manwurn wo ti wo le blam äaara.

⁹Jar durgi ma po wo de seege pel 'wad coçoçn wo, ma lan wo le wer komromn lay. De maga saara ti seele mo ti' no, aè de 'wad coçoçn wo tu tu lay.

¹⁰Josuwe hay go de wii ngaään an ga àà mo ngar wo jag wa lay, mo waçë wo waçaçre wa lay, mo see wo jag ba'ba' say àà mo wii ra ga swel wee ëa ni àà mo swel wo kay so.

¹¹Jar Israyel kii wo ti äi leege Jeriko de komromn boñ, saara kal wo ferge ti ngeel lagge äaara haçaç ngeel tee go.

¹²Toñ mokay Josuwe kal urgi go ciñ de toñ mbuhu. Jar sië jag raw wo mañ komrom mani Manwurn ti äaara.

¹³Jar sië jag ma de coçoç gamlaaren wo do kal wo hoo seele pel komrom mani Manwur no, wo ti' de 'wad coçoçn wo. Jar durgi ma po wo pel äaara, ma lan wo le wer komrom mani Manwur no. De maga saara ti seele mo ti' no aè de 'wad coçoçn tu tu lay.

¹⁴Jar Israyel kii wo ti äi leege Jeriko ti naw se ma de äogn ni boñ pa, saara fer go ti ngeel lagge äaara. Saara joñ dosen nono nen naw hiira'a.

¹⁵Ti naw ma de renamn mono, saara kal hooge go ciñ de maga waa naa le go mono. Saara kii ti äi leegen äaale renam de sra'ge do ma tañgun no pa no. A kii wo ti äi leegen äaale renam na ti wur sen tawa tu.

¹⁶Ti naw ma de renamn mokay so no, jar sië jagn kal wo 'waa coçoçn wo. Josuwe kal wii ngaään gano: Swel wee, gahaçyla Manwur go de haç äi leegen wee.

¹⁷Manwur caa ge wer äi leegen mo ti' la go de jar ma äil äen wo äuy. Gwa' ge diñ Rahab mangawlañ wo de jar ma liñ ni äen wo tawa tu werga Rahab hay yoñ jar maga naa hay laa ra le ko ngeel wo de ele.

¹⁸Ane ko wee see äay, ëaw wee see äay. Baa wee do ti fen ëag po nen maga nday kañ ëag ne ngaäa jar Israyel wo see day ree po caa ra wa.

¹⁹Solay, boo biñni, feçeçre maga wo de yorge de boo dobe noga wo de toorge de boore sen wo mo äuy joñ ge wo yañ go ti nen ta' ma Manwuri. AÈ laa ge ra äil tiñ horog mani Manwur no.

²⁰Ngaään raw swelge. AÈ raw 'waa coçoçn wo. De maga ngaään laa ro coçoçn mokay, saara raw swelge. Kor ma ti Jerikon raw le'ge mbe go de see äe tu. Ngaään raw wo laage äi leege no, wosela äuy see pel äe de deele. Jar Israyel yaçaç wo äi leege no.

²¹Werpiiri de naare, weere kleere de jar ma de taçaçrebe, dere de saçaçre de gerheçeç maga hay wo äi leegen ni mo äuy, jar Israyel caa wo wer äaara go, car wo ra go de moslamre wo.

Jar Israyel men wo Rahab tenene

²²Josuwe hay wii jar ma äog maga hay a wo ko ngeel ga àà mo wo wo liñ ni mangawlañ no, mo hoon wo le go de feçeçre äen wo äuy do maga àà hay ha' wo go ne hen nono.

²³Weere joçoçre se maga hay a wo ko ngeel la raw wo laa Rahab wo le go de pan äe, de man äe, de heçeçre äe wo de feçeçre äen wo äuy. Saara yoñ ra wo go sara lag de ngar ngeel lagge jar Israyeln wo.

²⁴Blam äe saara kal hee wuu go ne äi leegen de feçeçre ma äil äen wo äuy. Gwa' diñ solay, boo biñni, de feçeçre ma de yorge de boo dobn wo de ma de toorge de boore wo mo tawa no. AÈ laa sen wo äil tiñ horog mani Manwur no.

²⁵Josuwe men Rahab mangawlañ wo de jar ni äe wo tenene, de feçeçre äaaran wo äuy. Saara joñ de tiñ yoo jar Israyel wo werga Rahab yoñ jar maga Josuwe hay laa ra le ko Jeriko wo de el mono.

²⁶Josuwe kal ha'ge go deñ pel Manwur gano: Faège go ti je maga ur gi ga se fer laa Jeriko pa mono. Je sen äo' ge wer tiñ äen ti jag weel äe no day heer ge äeñ wo go ti weel äe ma kleen lay!

²⁷Manwur joñ de Josuwe, riñ Josuwe le' go äil sir ni äuy.

JOSUWE 7

Akan joñ älagge day aè 'warn go

¹Paga jar Israyel cegaë wo jag Manwur we go ti fen maga Manwur hay riñ ra ga aà mo du' wo do see äe wa mono. Jobo, ti äiñni mani Juda no, ëu äe ga Akan je ni Karmi no, moo Sabdi, didi Seragn kal hooge yoo feçeçre maga aè hay mañ jag äaara go ti äe mono. Manwur raw caa jiili go ne jar Israyel wo ti debañ.

²De maga Josuwe Jeriko ni ëa mono, se raw laa jar ko sir ma Ayi no. Ayi hay äiñ Bet-Afen mbañ wo nen wur bo toñ Betel no kay no. Josuwe day wii ra gano: See wee, wo wee ko sir no. Jar sen la kal mbaara rawge ko äi leege Ayi so.

³De maga saara fer le da' Josuwe mono, saara wiin gana: Sen bay maga ngaään naa äuy wa so! Jar po wo la nen ndar äog noga swa' laybla' kaçaç mbaara yañ ma nii äi leege ma Ayi no. Bay maga naa kañ gayri ne soden wo ti äuy wa so, jar Ayi bay wo ngaäa wa.

⁴Sode kal wo caage nen ndar swa'a, jar Ayi nii wo ra le.

⁵Jar Ayi ii wo jar wer äaara do swa' ti hiira'a, tiñi wo nii rage jag feele Ayi haçaç kañ wo wer äaara wo go Sebarim, day äum wo ra wo go ti ngeel ma de solge no. Jiili jar Israyel caa wo go, saara kal caa bii go äil lay.

⁶Josuwe kal nrag oçoçbe ma ti äen go, raw le'ge gesiñ pel komrom mani Manwur no haçaç wur coñ go. Jar kluuri ma pel jar Israyel joñ wo dosen no lay, saara lag sir ti äaara.

⁷Josuwe day gano: Wañkluu, Manwuri, ti ree mayse ga ndo srog wer wuur le go cegaë Jurdeçeç ma kañ wer wuur go laage ne jar Amorid wo äi coo do ma yee nen wuur go la? Wuur de lag ba we le faale Jurdeçeç äaäla na ëawa yaw.

- ⁸Wañkluu, ndi waçaç ge ba na gahaçy de maga jar Israyel ëee wo le go do jar hee äaaran wo mo so la?
- ⁹Jar Kanaan wo de jar ma äil sirn la laa ge wo ree seno day saara mañ ge poçoç le ti wuur ma taw wuur go so mono, ndo joñ ge mayse maga ëu äo mo ra pa la?
- ¹⁰Manwur kal wii Josuwe gano: Ur go ciñ! Ti ree mayse ga ndo caa wañ de mbuë nen äo gesiñ ni ti' la?
- ¹¹Jar Israyel joñ wo älagge, aà hoo wo sug ti tayge jag maga ndi hay tayn de äaara mo gaè. Aà mañ wo fen maga ndi hay mañ jag äaara go ti äe mono. Ba mo pa yaw no, saara mañn freñ, yoñ wo ne, heen wo yoo feçeçre äaaran wo.
- ¹²Jar Israyel kaçaç ge wo ma lagge ngiñ pel jar hee äaaran wo gaè. Aà mbuë gi wo mbaara faale de ëeere do äaara gahaçyla aà kañ wo ëag go ne see äaara see de see äaara. Ndi kaçaç ma kay nday gaa hayga nday naa fen ëag sen go ti yoo äay gaa no.
- ¹³Ur go ciñ, façaç ngaään go! Wii ra ga aà mo façaç wo see äaara go ma toñ gahaçyla Manwuri, Baa mani Israyel gano: Fen ëag yañ ti yoo äay, nday jar Israyel no! Hayga nday naa fen ëag sen go ti yoo äay gaa no, nday kaçaç ma lagge ngiñ pel jar hee äayn wo gaè.
- ¹⁴Toñ de jag toñ mono, lag wee le go ti äiñi ta' ta'a. Äiñi maga Manwur wii do we ti sen no, lag ge wo yañ le go ti wer moorebe ta' ta'a. Moobe maga Manwur wii do we ti sen no, lag ge wo yañ le go ti feele ta' ta'a. Feele maga Manwur wii do we ti sen no, lag ge wo yañ le go ti jag tiñ ka' ka'a.
- ¹⁵Je tiñ maga ree ëag sen la naa nen we see äe no, aè roën ge go de feçeçre mani äen wo äuy. Aà hoo sug ti tayge jag mani Manwurn gaa, aà joñ yo go yoo jar Israyel wo.
- ¹⁶Josuwe raw urgi go ciñ de toñ mbuhu, lag jar Israyel wo le go pel äe ti äiñi ta' ta'a. Do raw le'ge ti äiñi mani Juda no.
- ¹⁷Se lag äiñi mani Judan le go ti moorebe ta' ta'a. Do raw le'ge ti moobe mani Serag no. Moobe mani Serag lag le go ti feele ta' ta'a, do raw le'ge ti feele mani Sabdi no.
- ¹⁸Feele mani Sabdi lag le go ti jag tiñ ka' ka'a, do raw le'ge ti Akan je ni Karmi moo Sabdi, didi Serag ti äiñi mani Juda no.
- ¹⁹Josuwe day wii Akan gano: Weel äi, joñ mbo ga Manwuri, Baa mani Israyel mo da' togoëge ëa la. Dom mbo ne ëa la! Sii mbo fen maga ndo joñn go me ëegere, yoñn do äi wa.
- ²⁰Aà kal ferge ne Josuwe gano: Kidolgi, joñ älagge see Manwuri, Baa mani Israyeln na diñ ndi mbi. Fen maga ndi joñ geëer diñ ma kay no:

²¹Nen äi ba oçoçbe po yoo kaçaçra ni ga wore äe da' gahaçy gaa, ga aè joñn le äil sir Sineyar mono, de solay boo ni kiskis äog de boo biñni po poçoçre äe nen klew do naa ti boñ lay. Nen äi sag ti äaara day ndi hoo ra. AÀ wo patala de yoñre gesiñ nen sir tiñma ni äi, solay wo wer taw.

²²Josuwe kal laa jar deparday tiñma no, saara wo da' feçeçren de yoñre dosen no cwaçy no, solayn wo were.

²³Saara hoo ra le go äuy a wo de äaara ne Josuwe wo de jar Israyel wo äuy. Saara raw co' rage pel Manwur ka'a.

²⁴Josuwe kal hoo Akan je ni Serag de solay no, de oçoçbe no, de boo biñni no, de weere äen wo de mayre äen wo, de dere äen wo de gerheçeç äen wo de fiiri äen wo, tiñ mani äen de feçeçre äen wo äuy. Jar Israyel tay wo see äaara de Josuwe äuy kañ wo ra wo äil log ma Akor no.

²⁵Josuwe kal gano: Ndo mbuë fo wuur go no ma' le la! Manwur mbuë fo äo yañ go ti wur se ka'n wara lay. Jar Israyel wo äuy äod wo ra go de huuli, aè kal roë rage go.

²⁶AÈ co' ëugul huuli go ne hara ti. Haçaç wara, huuli sen yañ wo wo ni ka' ëa. Äil Manwur kal go fuggi ne hara ti so. Diñ wersen no kay ga aè ëe ngeel sen haçaç wara ga log mani Akor mono.

JOSUWE 8

Jar Israyel yaçaç wo äi leege Ayi

¹Manwur day riñ Josuwe gano: Caa heçeçne go wa, dañ jiili go wa lay! Hoo soden wo wer äo äuy, ur go ciñ, see wo dur jar Ayi wo. Ko mbo ga ndi go de haç wañ Ayi wo de jar sir äen wo de äi leege äe no, de sir äen äuy mo do.

²Ndo joñ ge jar Ayi wo de wañ äaaran dogo ndo hay joñ jar Jeriko wo de wañ äaaran no pa no. Ane feçeçre maga nday da' ge ra ni de horog wo mo äuy, joñ ge wo ma äay. Ndo ma äon mono, laa gu le ne hara faale tiñ äaara no.

³Josuwe kal urgi go ciñ de soden wo äuy ma woge dur jar Ayi wo. Josuwe kal hoo sode ma de eegre wo ndar dwee, kal laa rage de suñ.

⁴Day wii ra gano: Ko wee see äay, wo wee le laa gu ne äi leegen le nen faale äe. Ane lag wee wo go haçaç debañ wa, lag wee go de gragge lay.

⁵Ma äi wuur de jar ma äuy no, wuur wo ge yañ go see äi leegen mbañ. Day de maga aà laa wo we le go ne wuur nen no, wuur hoo ëeere yañ pel äaara do ma tañgun no pa no.

⁶Day ni saara hoo ëeere yañ le nii wuuri, saara ya' yañ le go haçaç see äi leege no werga aà ëig gi wo yañ gano: AÀ ëee wo we do naa do ma tañgun no pa no. De maga wuur hoo ëeere we pel äaara no,

⁷ni nday laa wee le go, äug wee äi leege no. Manwur haçn ge yañ mbe go wee äi coo do.

⁸De maga nday äug gi äi leege we go no, ni nday hee wee wuu go ne hene. See wee ti jag mani Manwur no, ko wee see äay day joñ wee do maga ndi siin wee nono.

⁹Josuwe raw laa rage day saara wo laa gu ti holañ Betel wo de Ayi nen faale Ayi nen wur bo law no kay no. Josuwe gwa' nage ti wur sen yoo jar ma ngaäa no.

¹⁰Toñ äe de jag toñ mbuh mono, Josuwe kal kee soden wo go äuy, se kal woge le' Ayi. Josuwe wo de jar kluuri ma pel jar Israyel wo pel soden wo.

¹¹Josuwe wo de sode ma wer äen wo wo go mbañ see Ayi. Saara raw lagge le go nen äaño gloñhwede äe no kay. Por hay go de caa nen äaara de Ayi.

¹²Josuwe raw hoo jar nen ndar dwee, raw lag rage ti gu ti holañ Betel wo de Ayi nen wur bo law no kay no.

¹³Te sode ma po wo de lagge nen äaño gloñhwede, ma lan wo nen wur bo law lay. Blam sen mokay Josuwe kal woge de suñ äil log no.

¹⁴De maga wañ Ayi wo de jar äen wo wo koge no kay mono, saara kal hooge go ciñ de jag toñ mbuh ma caa pel jar Israyel wo le ma dur rage. Wañ Ayi wo de jar äen kañ wo ti äaara ti jar ma äil logn tawa tu, bay wo de koge ga jar ma tigriñ yañ wo go de laa gu ne saara wa.

¹⁵Josuwe wo de jar Israyel kal mbaara hoo ëeere pel jar Ayi wo tu mañ wo faage ma nen äil puuli no.

¹⁶Jar Ayi raw wo joñ togle ne kaçaçra äuy, kal wo hoo ëeere wer Josuwe wo. Josuwe jaçaç wo ra wo go haçaç see äi leege no.

¹⁷Je twar po gwa' le äi leege Ayi wo de Betel ga kal le go dur jar Israyel wo gaa na gaë. Saara laa le go äuy ma nii jar Israyel wo, men wo jag tiñ äaaran wo go de buñgi.

¹⁸Manwur kal wii Josuwe gano: Ëaw jaw ma do äon wo ne Ayi ti, gahaçyla ndi haçn go mo äi coo do. Josuwe kal ëaw jaw ma do äen wo ne Ayi ti.

¹⁹De maga se mañ do äe ciñ no kay, jar maga hay wo de laa gu laa wo le go deparday tu, laa wo äi leege no, hee wo wuu go ne hene.

²⁰Jar Ayi mbuë wo nen äaara no kay ko wo cug go ndarge ciñ ti tiñ deñ yaw. Saara kal dawge go, ngar maga saara mo joñ no kay bay nen äaara wa so. Jar maga hay mañ wo faage ma äil puulin raw wo ferge le de äaara niigi.

²¹De maga Josuwe wo de jar Israyel wo wo koge ga jar saara ma ti gun yaçaç wo äi leegen go day wo go de hee wuu ne hen lay mono, saara raw mbuë nen le de jar Ayi wo niigi.

²²Jar Israyel maga hay wo le äi leegen laa wo le go lay. Saara cir ti jar Ayi wo go cweçeç äuy. Jar Israyel id wo ra go äuy, jobo boñ dañ go yoo äaara gaè.

²³Jar Israyel baa wo wañ Ayi le tenene, aà wo de äe da' Josuwe.

²⁴De maga Jar Israyel car wo jar Ayi maga hay mañ wo blam äaara wo äil puuli go de moslam day taw wo ra go äuy mono, saara fer le äi leege no, car wo jar maga sen hay gwa' wo ni go äuy de moslam lay.

²⁵Werpiiri de naare maga aè ii ra ti wur sen ni wo äuy ndar hwal ti äoge, diñ jar Ayi wo äuy.

²⁶Josuwe ëaw jaw ma do äen go ciñ ni kay haçaç aè id jar Ayi wo go äuy ëa.

²⁷Ane Jar Israyel hoo wo horog de fuçy wo de feçeçre maga saara da' ra äi leegen ni äuy ma äaara do maga Manwur hay waçaç ne Josuwe nono.

²⁸Josuwe roë äi leege Ayi go, se kol go diñ tabuli, haçaç wara.

²⁹Josuwe hag wañ Ayi go ti koo men go ni ka' haçaç wur coñ go. De maga wur go de le'ge gesiñ mono, se kal riñgi ga bud huli äe le go. Saara raw äo'ge äe wo jag faage ma Ayi no, kal wo tay huli wo ne hen ti, huuli sen yañ wo haçaç wara ni ka' ëa.

Jar Israyel boo wo ngeel sië jag ti huuli Ebal no

³⁰Josuwe raw boo ngeel sië jag ne Manwuri, Baa ma Israyeln ciñ ti huuli Ebal no.

³¹Aà boon do maga Moyis je peelee Manwur hay waçaç ne weere Israyel wo nono, do maga aà de yerge äil kefder jag liñgi mani Moyis nono. Huulin wo diñ huuli ma haçy wo tu, bay wo de ceëge wa. Jar Israyel sii wo jag ti ngeel sen ni ne Manwuri, saara kal joñ siigi jag maga aè roë feçeçre äaaran go äuy wo ne Manwuri, sië wo jag ma joñ suse' ne hene.

³²Ti ngeel ni pa, Josuwe kal hoo huuli wo, kal ferge yer jag liñgi mani Moyis go pel jar Israyel wo ni pa.

³³Jar Israyel wo de jar kluuri ma yoo äaaran wo äuy, de wañre soden wo, de jar car kiida äaara wo, de waare wo de weere biñni wo äuy, cir wo ti jar sië jag ma ti äijini mani Lefin ga wo de komrom tayge jag mani Manwur wo ti go. Te jar po plañ wo nen ti huuli Garisim no, ma la plañ wo nen ti huuli Ebal no, de ngaäge dega' do maga Moyis je peelee Manwur hay waçaç go ga kañ bosa' ne jar Israyel wo ti dosen no mono.

³⁴Blam sen Josuwe raw kee jag liñgin go äuy, bosa' wo de faëgen wo, do maga aà de yerge äil kefder jag liñgin nono.

³⁵Josuwe men mopo go see maga Moyis hay yer ra go mo gaa hase. Se kee ra go pel ngaäa jar Israyel maga hay wo de tayge ni mo äuy no. Pel naare wo de weere kleere wo, pel waare maga hay wo yoo jar Israyel wo ni mo äuy no.

JOSUWE 9

Jar Gabawoñ kië wo ëeñ le ma tay jag de jar Israyel wo

¹Wañre maga hay wo nen faale Jurdeçeç ma äaňlan nen wur bo lawn wo, ma ti huulin wo, ma ti jeñ maarog ma kluun wo, maga wo nen Libañ no kay mo äuy, jar Hitid wo, jar Amorid wo, jar Kanaan wo, jar Feresid wo, jar Hefid, jar Yebusid wo, jar sen wo äuy kal wo laa ree se no.

²Saara raw tay see äaara le äuy ma dur Josuwe wo de jar Israyel wo.

³Jar Gabawoñ laawo fen maga Josuwe joñ jar Jeriko wo de jar Ayi wo de äe mokay,

⁴saara raw äaaran kiëgi diñ ëeñ, kal wo laa jar le de ndar ma de gragge wo ti gerheçeçre wo, de ndar bi ma de cragge wo, de ma de nduëgi wo de ma de neëge wo.

⁵Saara heer tarag ma de cragge, de neëge wo le äaale äaara, heer wo oçoçbe ma de ngragge wo le see äaara lay. Saara hoo le do äaara diñ hole taçy wo de frum äe.

⁶Saara raw age da' Josuwe ti ngeel lagge jar Israyel wo Gilgale. Saara day riñn gano: Wuur hoo le äi sir ma haçaç. Patalam no, tay wee jag go de wuuri.

⁷Ama jar Israyel kal wo ferge ne jar Hitid sen wo gana: Ti ga nday de tiñ see wuur la mbañ laybla' day wuur tay jag go de äay na tayge la?

⁸Saara kal ferge ne Josuwe gano: Wuur diñ gebere äon wo no. Josuwe day wii ra gano: Nday diñ wose wo la? Nday a le genla?

⁹Saara kal ferge ne hen gano: Gebere äon a wo le ti sir ma haçaç debañ. Wuur a na wer riñ Manwuri, Baa äo no werga wuur hay laa waçaçre ti äe, ti feçeçre maga aà joñ ra le äil sir Ejipte mo äuy no.

¹⁰De fen maga aà joñ Sihon wañ Hesbon wo de Og wañ Basañ maga hay de tiñ Astarod wo de äe mono, wañre se ma äog mani jar Amorid wo ga hay le go faale Jurdeçeç nen wur bo toñ mono.

¹¹Jar kluuri wuur wo de jar sir wuur wo äuy kal wo wii wuur gano: Hoo wee reege do äay, mañ wee faage, wo wee da' rage day ni nday wii ra gano: Wuur diñ gebere äay, patala tay wee jag go de wuuri.

¹²De maga wuur hoo le mono, hole ma do wuurn hay de tuu ëa. Patala nday ko we lay ga aà hig go mokay do haçaç faage. Aà kol frum go werga wuur na ti faage debañ.

¹³Ti wur maga wuur hoo le mono, ndar bii hay wo de fayre ëa. Ko wee mbay ra mo haç' no aà wo go de cragge, oçoçbe ma see wuurn wo de taarag ma äaale wuur kol wo go de gragge mo äuy na do faage se de paçaçge no.

¹⁴Jar Israyel kal wo yaçaç feçeçre ma do äaaran wo bay wii jag Manwuri.

¹⁵Josuwe raw baa barge go de äaara, kal tay jag go de äaara day riñ ra ga mopo joñ ge ra gaè. Wañre ma pel jar Israyel ha' wo go dosen no lay.

¹⁶Naw wo mañge swa' blam äe mono, jar Israyel kal wo laage ga jar sen la wo diñ jar leege ma mbañ tu.

¹⁷Saara wo dayge ni äaara ti naw ma de swa' no. Äi leege äaara hay wo diñ Gabawoñ, Kefira, Beerod wo de Kiryad-Yearim.

¹⁸Jar Israyel id wo ra go gaa wer ha'ge maga wañre ma pel äaaran hay ha' wo go ne hara de Manwuri, Baa mani Israyeln mono. Ane ngaäa jar Israyel ma äuyn ngrum wo jag ti wañre äaaran wo debañ.

¹⁹Wañren wo äuy kal wo wii ngaään gano: Naa kaçaç ma du' rage gaa, wuur hay ha' go ne hara de Manwuri, Baa mani Israyel no.

²⁰Fen maga naa joñ ge ra de äe diñ ma kay no: Wer ha'ge jag no naa id ra go gaa, Manwur day la caa jiili go ne naa ti.

²¹Aà joñ ge mbaara ti', wañre ma pel jar Israyel kal wo ga jar sen la mo saë wo haçaçre day mo ëad wo bii ne jar Israyel wo.

²²Josuwe raw ëe jar Gabawoñ wo le day riñ ra gano: Wer mayse ga nday jaçaç wuur ga nday hoo le haçaç ni paga nday de tiñ ti jeñ wuur la la?

²³Patala nday go de faëge. Wer mani äayn joñ ge mbe tum gebere. Nday joñ ge yañ diñ jar saë haçaçre, jar ëad bii ma joñre äil tiñ mani Baa äi no.

²⁴Jar Gabawoñ kal wo ferge ne Josuwe gano: Wuur joñ dosen nono werga aè wii wuur go ga Manwuri, Baa äon hay haç jag go ne Moyis je peelee äen ga sir mo ti' la äuy se haçn go wee day se taw jar ma äil äen wo go äuy. Wuur joñ heçeçne do äay na wer maysee wuur wo.

²⁵Patala wuur go nen do äo, joñ mbo wuur ti ngeel äe do maga ndo ëig ga ndo joñ wuur mbo nono.

²⁶Josuwe joñ ra do maga se ëig nono. Se men jar Israyel wo go id rage gaè.

²⁷Haçaç le ti wur sen ni tu Josuwe lag ra ma saë haçaçre ma ëad bii ne ngaään lay, ma kay joñre ma ti ngeel sië jag mani Manwurn lay, ti ngeel ma honla äuy ga se laa ra ni mo lay. A wo jag joñre sen haçaç wara.

JOSUWE 10

Jar Israyel yaçaç wo sir Kanaan ma äaäñ waçyban no

¹Adoni-Sedeg wañ Jerusalem kal laage ga Josuwe yaçaç Ayi go day taw jar ma äil äen wo go doge se hay joñ jar Jeriko wo de wañ äaara no pa no. Se laa pa ga jar Gabawoñ tay wo jag go de jar Israyel wo, kol wo go de tiñ yoo kaçaçra.

²Heçeçne raw caage äe debañ werga Gabawoñ hay diñ äi leege ma kluu do äi leege wañre wo nono. AÀ hay kluu de dañ Ayi day jar ma äil äen hay wo diñ werpiiri lay.

³Adoni-Sedeg wañ Jerusalem kal äo' soole ne Hoham wañ Hebroñ, ne Pireyam wañ Yarmud, ne Yafiya wañ Lakisi, ne Debir wañ Eglon. Day se riñ ra wo gano:

⁴Tay wee le see äi ma kay mege nen maga naa mo wo dur jar Gabawoñ wo wer maga aà tay wo jag go de Josuwe wo de jar Israyel wo mono.

⁵Wañre se ma dwee mani jar Amorid wo la ga wo diñ ma Jerusalem no, ma Hebroñ, ma Yarmud no, ma Lakis no, ma Eglon no, tay wo see äaara le äuy de sode äaara wo wer äaara äuy. Saara a kañge jag feelee Gabawoñ day le'n wo durgi.

⁶Jar Gabawoñ kal wo äo' soole wo ne Josuwe ti ngeel lagge äaara ma Gilgaln gano: Tob gebere äon wo go wa, a le deparday ma yaçaç wuur go: Caa war wuur le, gahaçyla wañre mani jar Amorid maga wo le ti huuli mo äuy mañ wo poçoç le ti wuuri.

⁷Josuwe raw urgi le Gilgal de soden wo wer äe äuy, de jar ma de eegre jag jawn wo äuy lay.

⁸Manwur day wii Josuwe gano: Joñ heçeçne do äaara wa werga ndi go de haç rage mo äi coo do, jobo yoo äaara kaçaç ge ma ooge pel äo gaè.

⁹Josuwe kal naa rage do guggi werga aà na ti seele poëag de maga se ur le Gilgal mo haçaç no.

¹⁰Manwur dus äil äaara go ne jar Israyel wo pele. Jar Israyel mbuë wo fo äaara ti wur sen Gabawoñ ni, nii wo ra haçaç wo wo go de äaara ti faage maga le' wo Bet-Horon haçaç wo wo go taw rage äi leege Aseka wo de Makeda.

¹¹De maga jar Amoridn wo ti ëee mo ti' pel jar Israyel wo no, Manwur laa huuli Baa ma kluuri wo ne hara ti, tiñi le Bet-Horon haçaç wo go Aseka, saara hu debañ. Jar maga huë wo do huuli Baan dañ wo maga jar Israyel id wo ra de moslamre wo mono.

¹²Ti wur se maga Manwur haç jar Amorid wo go ne jar Israyel wo äi coo do mono, Josuwe kal wii Manwuri day waçaçn go pel jar Israyel deñ gano: Wuri, oo eñ ciñ ti Gabawoñ, Ndo few, oo eñ ciñ ti log ma Ayalonn lay.

¹³Wur kal ooge, few kal men seele lay, haçaç jar Israyel naa wo blum jar hee äaaran wo go ëa. Waçaçre sen go de yerge äil kefder mani je ma Keëed no. Wur caa mbe wañ ni ka'a, le' go gesiñ deparday gaa haçaç siili halla.

¹⁴Hayba le tañgu seno noga blam äe, siili po joñ dosen nono ga Manwur laa geçeçge je tabay do kay nono, joñ gaè. Sen joñ mono werga Manwur hay durgi wer jar Israyel wo.

- ¹⁵Josuwe wo de jar Israyel wo äuy kal wo ferge go ti ngeel lagge äaara ma Gilgal no.
- ¹⁶Wañre ma dween dañ wo, wo wo yoñge äi rum huuli ma Makeda no.
- ¹⁷AÈ raw age wii Josuwe ga wañre ma dween yañ wo wo de yoñre äi rum huuli ma Makeda no.
- ¹⁸Josuwe kal gano: Legad wee huuli wo le, teçg wee jag rum no day ni nday lag wee jar gor ti äaara.
- ¹⁹Ma äay mono, lag wee wa, kañ wee ne jar hee äayn wo nene. Men ra laage äi leege äaaran wo wa, gahaçyla Manwuri, Baa äayn go de haç rage wee äi coo do.
- ²⁰Josuwe wo de jar Israyel mbuë wo fo jar Amorid wo debañ, taw wo ra go äuy. Gwa' diñ maga sen yoor wo go ga dañ wo day wo wo laage äi leege ma kluuri wo mono.
- ²¹Blam sen mokay jar Israyel fer wo le go jam da' Josuwe äi leege Makeda. Jobo bay go buñ jag pel äaara wa hase.
- ²²Josuwe day so gano: Buñ wee jag rum go, laa wee wañre se ma dween wo le go siigi.
- ²³AÈ raw laa rage le go ne hen siigi. AÀ hay wo diñ wañ Jerusalem, wañ Hebroñ, wañ Yarmud, wañ Lakis wo de wañ Eglon, wañre sen wo dwee äuy.
- ²⁴De maga aè a go de äaara see Josuwe mono, Josuwe raw ëe jar Israyel wo le äuy. Day se wii jar kluuri sode maga hay wo seege wer äe gano: Ya' wee le, kañ wee äaale äay ne wañre sen wo soole. Saara kal ya'ge le, kañ wo äaale äaara ne hara soole.
- ²⁵Josuwe day wii ra gano: Joñ wee heçeçne wa, äil äay mo caa bii wa lay, teñ wee nen äay, coä wee see äay lay. Gahaçyla, Manwur joñ ge jar hee äay maga nday de dur rage mo äuy wo ge na dosen nono.
- ²⁶Blam äe Josuwe kal car rage go, id ra go. Se kal hag rage go ciñ ti koore wo dwee haçaç wur coñ go.
- ²⁷De maga wur go de le'ge gesiñ mono, Josuwe kal ga pog ra le go gesiñ. AÈ raw laa rage wo äi rum huuli maga aà hay yoñ wo ni mono. AÈ teçg jag äaara de huuli ma kluuri wo. Huuli sen yañ wo ni lag haçaç wara ëa.
- ²⁸Ti wur sen ni Josuwe yaçaç Makeda go, se id jar ma äil äen wo go äuy de moslam, wañ de jar sir äen wo äuy, jobo boñ dañ gaa hase. Josuwe joñ wañ Makeda do maga se hay joñ wañ Jeriko no pa no.
- ²⁹Josuwe wo de jar Israyel wo äuy men wo Makeda go, wo wo le' Libna.

³⁰Manwur kal haç äi leegen go ne hara äi coo do de wañ äen äuy pa. Jar Israyel car wo ra go äuy de moslam wo. Jobo boñ dañ go gaa hase. Saara joñ wañ Libna do maga saara hay joñ wañ Jeriko no pa no.

³¹Josuwe wo de jar Israyel wo äuy men wo Libna go, wo wo Lakisi, saara kal lagge jag feelee äe day le'n wo durgi.

³²Manwur kal haç jar Lakis wo go ne hara äi coo do. Saara kal yaçaç sirn go ti naw ma de äog no, car wo ra go de moslamre wo dogaa saara hay joñ jar Libna wo no pa no. Jobo dañ go boñ gaa hase.

³³Horam wañ Geser raw urgi le caa war Lakisi. Josuwe taw wo ra go de jar äen äuy. Jobo boñ dañ go gaa hase.

³⁴Josuwe wo de jar Israyel wo äuy men wo Lakis go, wo wo Eglon.

³⁵Saara lag jag feelee äe day le'n wo durgi. Saara yaçaç sirn go ti naw sen ni tu, car wo jar ma äil äen wo go äuy de moslamre wo. Josuwe caa wer äaara go ti wur sen ni tu dogaa se hay joñ jar Lakis wo no pa no.

³⁶Josuwe wo de jar Israyel wo äuy men wo Eglon go, wo wo Hebroñ day le'n wo durgi.

³⁷Saara yaçaç sirn go, car wo jar ma äil äen wo de wañ äaaran go de moslamre wo. Saara id jar ma ti progree äen wo go äuy lay. Jobo dañ go boñ gaa has dogaa saara hay joñ jar Eglon wo no pa no. Jar Israyel caa wo wer jar magaa hay wo äi leege sen ni wo go äuy.

³⁸Josuwe wo de jar Israyel wo äuy wo wo Debir day le'n wo durgi.

³⁹Saara yaçaç sirn de wañ äen äuy de äi leege magaa wo ti progree äen wo mo äuy. Saara car jar ma äil äaaran wo go äuy de moslamre wo, caa wo wer äaara go. Jobo boñ dañ go gaa hase. Josuwe joñ wo jar Debir wo de wañ äaaran do magaa saara hay joñ Hebroñ nono, do magaa saara hay joñ jar Libna wo de wañ äaaran no pa no.

⁴⁰Josuwe taw jar ma äil sirn wo go äuy: Jar ma ti huulin wo, ma nen äaani ni waçyban wo, ma äil fuuln wo, ma ti jeñ maarog ma kluun wo äuy. Se taw wañre äaaran wo go äuy lay. Josuwe caa wer äaara go äuy, men jobo go dañge boñ gaa hase do magaa Manwuri, Baa mani Israyel hay waçaç ne hen nono.

⁴¹Josuwe taw jar sir magaa le Kades-Barneya haçaç le' go Gasa go äuy, de magaa mañ wo le Gosen haçaç le' go Gabawoñ mono.

⁴²Josuwe yaçaç sir sen wo go de wañre äaaran wo äuy wergaa Manwuri, Baa mani Israyel hay durgi wer jar Israyel wo.

⁴³Josuwe wo de jar wo äuy kal wo ferge le Gilgal ti ngeel lagge äaara no.

JOSUWE 11

Josuwe yaçaç sirn go äuy so

- ¹De maga Yabin wañ Hatsor wo laa ree sen wo mono, se raw äo' soole ne Yohab wañ Madon, ne wañ Simron wo de ma Aksaf no.
- ²Se kal äo' soole wo ne wañre ma ciñ ti huuli ma äaã gloñhweden wo, ne maga wo äil Araba ma nen äaã waçyban Kinarodn wo, ne ma äil Sefelan wo, ne maga wo ti prog ma Dor nen wur bo lawn wo,
- ³ne jar Kanaan ma nen wur botoñn wo de ma nen wur bolawn wo, ne jar Amorid wo, ne jar Hitid wo, ne jar Feresid, ne jar Yebusid ma ti huulin wo, ne jar Hifid ma ti sir Mispa ga wo äaale huuli Hermon mo äuy no.
- ⁴Saara laa le go äuy de sode äaaran wo äuy, tay wo le ngaãa do duguëgi ma jag maarog nono. Piiri äaaran wo de pus durgi äaaran wo debaã lay.
- ⁵Wañre sen tay wo le go äuy see kaçaçra, aà wo kañge ti jeñ bii ma Merom no, ma dur jar Israyel wo.
- ⁶Manwur kal wii Josuwe gano: Joñ heçeçne do äaara wa hase gahaçyla, toñ de wur do ka' la nono, ndi sra' ra yañ go ne jar Israyel wo pel de huli. Ndo car ge äaale piiri äaaran wo yañ go day ndo roë ge pus durgi äaaran wo yañ go äuy lay.
- ⁷Josuwe wo de sode äen kal wo naa rage do gug ti jeñ bii ma Merom ni, aà wo go ne hara ti rus tu.
- ⁸Manwur kal haç rage go ne jar Israyel wo äi coo do. Saara id ra go, nii wo ra haçaç wo wo go kañ rage Sidoñ äi leege ma kluu no, wo go Misrofof-Mayim haçaç wo go äil log ma Mispa nen wur bo law no kay no. Saara id ra go äuy, jobo dañ go boñ gaa hase.
- ⁹Josuwe joñ ra do maga Manwur hay waçaç ne hen nono. Se kal car äaale piiri äaaran wo go, roë pus durgi äaaran wo go lay.
- ¹⁰De maga Josuwe fer le de sen mokay no, se yaçaç äi leege Hatsor go, car wañ äen go de moslam. Gahaçyla, ti wurpo mono, ti tway sen wo äuy hay do jar Hatsor wo.
- ¹¹AÈ car jar ma äi leege Hatsor wo go de moslam, aè caa wer äaara go äuy. Fen po maga äod eegre äuy gwa' äi leege ni boñ gaè. AÈ hee wuu go ne Hatsor lay.
- ¹²Josuwe yaçaç sir mani wañre sen wo mo deñ go äuy de wañre äaaran wo äuy lay. Se car jar ma äil äaaran wo go de moslam, caa wer äaara go äuy lay do maga Manwur hay waçaç ne je peele äe Moyis nono.
- ¹³Ane jar Israyel roë wo äi leege ma tigriñ go yoo tiñ ma ti huulin wo gaa say diñ Hatsor maga Josuwe hee wuu go ne hen mo tawa tu.

¹⁴Jar Israyel hoo wo feçeçe wo de horog de fuçy ma äi leege sen wo äuy, ane saara car jar teberen äuy wo go de moslamre wo, taw ra go äuy ko jobo gwa' boñ gaa hase.

¹⁵Fen maga Manwur hay waçaçn ne Moyis je peelee äen mono, Moyis fern ne Josuwe day Josuwe baa jag äe go. Josuwe men mopo go gaa, joñ do maga Manwur hay waçaç ne Moyis no taw taw no.

¹⁶Josuwe yaçaç sirn go äuy: ma ti huulin wo, sir Negef go äuy, sir ma Gosen go äuy, Sefela no, Araba no, huuli mani Israyeln de ngeel ma äil Sefelan äuy.

¹⁷Sir maga mañ le ti huuli ma ti koë ga le nen Seyir mo haçaç wo go Baal-Gad äil log ma Libañ äaale Hermon mo äuy, Josuwe yaçaç ra go de wañ äaaran wo äuy. Se taw jar sirn wo go, id ra go äuy.

¹⁸Durgi maga Josuwe dur de wañre sen wo mono, joñ naw pur debañ.

¹⁹Sir po tay jag de jar Israyel wo gaa say diñ jar Hifid ma Gabawon wo tawa tu. Jar Israyel yaçaç wo sir sen mo äuy diñ de jaw.

²⁰Gahaçyla Manwur joñ nen maga wer jar sen wo äuy mo hig wo jiili go, mo hoo wo le dur Israyel wo day ni jar Israyel mo caa wo wer äaara go, mo ko wo decoo äaara wa day mo id ra wo go do maga Manwur hay waçaçn ne Moyis nono.

²¹De sen ni Josuwe kal rawge id jar Anakim ma ti huuli Hebron wo, ma Debir wo, ma Anabn wo de ma ti huuli ma Judan wo de ma ti huuli mani Israyeln wo go äuy. Josuwe caa wer äaara go de äi leege äaaran wo äuy.

²²Je Anakim po gwa' äil sir mani jar Israyeln wo gaa, say wo äi leege Gasa, de Gad wo de Asdod tawa.

²³Josuwe yaçaç sirn go äuy do maga Manwur hay waçaç ne Moyis no äuy no. Josuwe kal charge äe go ne jar Israyel wo, wosela äuy de tway yoo äiñni mani äen wo. Blam sen mokay sirn raw joñge jam, durgi joñ gaa lay.

JOSUWE 12

Ëu wañre maga aè yaçaç sir äaara wo go mono

¹mokay no diñ ëu wañre maga jar Israyel dur wo ra day yaçaç wo sir äaaran wo lay mono. Wañre se maga hay wo le faale Jurdeçeç ma nen wur bo toñ ga sir äaara mañ le haçaç ti pyew ma Arnon no, haçaç wo go ti huuli Hermon no, kal de Araba ma nen wur bo toñ äuy mono.

²Àà hay wo diñ Sihon wañ jar Amorid maga hay de hayle Hesbon mono. Tway mani äen mañ le Arower ti diñdiñ pyew Arnon, caa äil sir ma Galaad haçaç wo go ti pyew Yabok ti hagu jar Amorid wo.

³Tiñi le ti Arban haçaç le' wo go jag maarog ma Kinarod nen wur bo toñ haçaç le' wo go jag maarog ma äil Araba ga diñ maarog ma Lug nen wur bo toñ nen Bet-

Yesimod no kay haçaç le' wo go äaale huuli Pisga nen äaã waçyban ti ngeel ma de solgen mo äuy hay äil tway äe no.

⁴Lan diñ Og wañ Basañ maga hay de hayle Astarod wo de Edrey mono. AÀ hay diñ jobo yoo jar ma mbag maga gwa' wo ti wer mani jar Refayim wo mono.

⁵Tway mani Og hay mañ le äaale Hermon haçaç le' go Salka, de sir ma Basañ äuy haçaç wo go ti hagu jar Gesurid wo de jar Makatid wo, kal de sir Galad maga le hagu de Sihon wañ Hesbon mono.

⁶Moyis je peelee Manwur wo de jar Israyel hay yaçaç wo sir äaaran wo. Day Moyis je peelee Manwur raw haç sir äaaran wo go ne jar ma ti äijini mani Ruben wo de ma ti äijini mani Gad wo de nus jar ma ti äijini mani Manasen wo.

⁷Mokay diñ ëu wañre maga Josuwe wo de jar Israyel dur wo ra äil sir ma faale Jurdeçeç nen wur bo law mono. Sir sen mañ le de Baal-Gad äil log ma Libañ haçaç wo go ti huuli ma ti koë maga wo nen Seyir mono. Josuwe äes sir sen go ne jar Israyel wo, äijini ma honla äuy de tway äe go de ngaäge de carge äil äaaran wo.

⁸Sir sen hay diñ ma ti huuli wo, ma äil Sefela no, ma äil Araba no, ma ti ngeel ma de solgen wo, ma äil puulin wo de ma ti Negef no, sir maga jar Hitid wo, jar Amorid wo, jar Kanaan wo, jar Feresid wo, jar Hifid wo de jar Yebusid hay wo ni mono.

⁹Wañre sen hay wo diñ wañ Jeriko, wañ Ayi ti jeñ Betel mono.

¹⁰Wañ Jerusalem, wañ Hebron,

¹¹Wañ Yarmad, wañ Lakis,

¹²Wañ Eglon, wañ Geser,

¹³Wañ Debir, wañ Geder,

¹⁴Wañ Horma, wañ Arod,

¹⁵Wañ Libna, wañ Adulam,

¹⁶Wañ Makeda, wañ Betel,

¹⁷Wañ Tapuwa, wañ Hefer,

¹⁸Wañ Afeg, wañ Lasaron,

¹⁹Wañ Madon, wañ Hatsor,

²⁰Wañ Simron-Meron, wañ Aksaf,

²¹Wañ Taanag, wañ Megido,

²²Wañ Kedes, wañ Yokneyam wo ti huuli ma Karmel mono,

²³Wañ Dor wo ti prog ma Dor mono, wañ Goyim ti jeñ Gilgal mono.

²⁴Wañ Tirsa. A wo äuy wañre do swa' ti boñ.

JOSUWE 13

Sir maga sen gwa' bay yaçaçge mono

¹Josuwe taw taçaçbe go debañ kiñgi äe joñ go pur lay. Manwur kal riñgi äe ga no: Ndo taw taçaçbe go, kiñgi äo joñ go pur lay. Sir maga nen yaçaçge gwa' kluu debañ.

²Aà gwa' mono diñ sir mani jar Filisteçer wo äuy, sir mani jar Gesurid wo äuy,

³mañ le jag Sihor maga le jag feele Ejipte ka' haçaç wo go ti hagu de Ekroñ nen äañ gloñhwede no kay ga diñ sir ma jar Kanaan wo, sir se maga wañre ma dwee mani jar Filisteçer wo de lagge ni mono: wañre sen wo diñ ma Gasa no, ma Asdod no, ma Askaloñ, ma Gadn wo de ma Ekroñ. Sir mani jar Afiyeçer wo gwa' lay.

⁴Wo nen äañ waçyban no kay mono, gwa' diñ sir mani jar Kanaan wo äuy, diñ äi leege Meara maga diñ sir ma jar Sidoñ wo mono, diñ sir maga mañ le de Afeg haçaç wo go ti hagu de jar Amorid wo mono.

⁵Gwa' pa mono diñ sir mani jar Gibliyeçer wo, sir ma Libañ ma nen wur bo toñ äuy tiñi le Baal-Gad le äaale Hermon haçaç le' wo go jag feele Hamade.

⁶Diñ jar ma ciñ ti huuli wo äuy ga tiñi wo le Libañ ka' haçaç wo go Misrefot-Mayim mono, diñ jar Sidoñ wo äuy lay. Sir sen wo mo äuy no, ndi nii gi jar ma äil äaaran wo yañ go day ndi haç ge sir sen yañ go ne jar Israyel wo. Ane, ma äo Josuwe mono, äes sirn go ne jar Israyel wo, naa waçywaàale go ti äe do maga ndi hay waçaç ne ndo nono.

⁷Patalam no, car äil sir mo ti' go ti äiñi ni jar Israyel ma kaawa'n wo de nus jar ma ti äiñi ni mani Manase ma lan wo lay.

Sir jar Israyel ma faale Jurdeçer nen wur bo toñ no

⁸Nus jar ma ti äiñi ni mani Manasen wo de äiñi ni mani Ruben wo de Gad hay da' wo tway ma äaaran le go faale Jurdeçer nen wur bo toñ no. Hay haç sir sen ne hara diñ Moyis je peelee Manwur no.

⁹Sir äaaran mañ le Arower ti diñdiñ Arnoñ, de äi leege ma äil log no, kal de ngeel ma de mañge ciñ ma Medeba no, haçaç wo go Dibon,

¹⁰kal de sir mani Sihon wañ jar Amorid maga hay de hayle Hesbon mono haçaç wo go ti hagu de jar ni Amoon wo,

¹¹kal de sir Galaad maga hay nen do jar Gesurid wo de jar Maakatid wo mono, huuli Hermon äuy, sir Basañ äuy haçaç wo go Salka.

¹²Kal de sir mani Og wañ Basañ maga hay de hayle Astarod wo de Edrey mo äuy. Og hay diñ jobo yoo jar ma mbañ maga gwa' wo ti wer mani jar Refayim wo mono. Moyis hay dur de wañre sir sen wo mo deñ äuy day se yaçaç sir äaaran wo.

- ¹³Ane jar Israyel yaçaç wo sir mani jar Gesurid wo de jar Maakatidn wo go gaè. Saara joñ de tiñ yoo jar Israyel wo haçaç wara.
- ¹⁴AÈ haç tway gaa diñ ne äiñiñi mani Lefin boñ tawa tu. Tway äaaran diñ feçeçe maga aè a de äaara siè jag ne Manwuri, Baa mani Israyeln mono. Manwur hay waçaç ne hara dosen nono.
- ¹⁵Moyis caa tway go ne äiñiñi mani Ruben wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.
- ¹⁶Tway äaaran mañ le de Arower ti diñdiñ Arnoñ wo de äi leege ma äil log no, kal de ngeel ma de mañge ciñ ma ti jeñ Medeban äuy.
- ¹⁷Kal de Hesboñ de äi leege ma ti ngeel ma de mañge ciñ wo äuy ga wo diñ Dibon, Bamot-Baal, Bet-Baal-Meon.
- ¹⁸Yahsa, Kedemod, Mefaad,
- ¹⁹Kiryatayim, Sibma, Seret-Hasahar ma ciñ ti huuli ma äi log no,
- ²⁰Bet-Power de jeñ huuli ma Pisgan wo, Bet-Heyesimode.
- ²¹Pa mono, diñ äi leege ma ti ngeel ma de mañge ciñ wo äuy, sir mani Sihon wañ jar Amorid maga hay de hayle Hesbon mo äuy. Moyis hay taw jar sir sen wo go de jar kluuri sir ma Madiyan maga hay wo de sa' jag de Og mo äuy day hay wo joñ wañ ti ëu äe mono. Jar kluuri sen hay wo diñ Efi, Rekem, Sur, Hur wo de Reba.
- ²²Yoo jar maga jar Israyel car wo ra go de moslam mono, je ni Bower ga diñ Balam je ko nen ni lay.
- ²³Hagu jar ni Ruben mañ le ti diñdiñ Jurdeçeç. Mo äuy no diñ tway maga aè caa ne jar mani Rubenn wo mono, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a. AÈ haç äi leege wo ne hara de sir ma ti äaara wo.
- ²⁴Moyis hay caa tway go ne äiñiñi mani Gad go de ngaäge ti moobe ta' ta' lay.
- ²⁵Sir maga aè haç ne hara diñ Yaeser, diñ äi leege ma äil sir Galaad wo äuy, nus sir mani jar Amoridn wo, haçaç wo go Arower maga kar de Raba mono.
- ²⁶Sir äaaran mañ le jag feelee Hesbon haçaç le' wo go Ramat-Mispe wo de Betonim, le Mahanayim haçaç wo go hagu de Debir.
- ²⁷Le äil logn mo lay no, sir äaaran wo diñ äi leege Bet-Haram, Bet-Nimra, Sukod wo de Safoñ, te sir maga Sihon wañ Hesbon hay waçaç ree äaara mono, caa Jurdeçeç le äil de jeñ äen wo äuy haçaç wo go ti tawge ti maarog ma Kinered no. Sir sen wo äuy wo go faale Jurdeçeç nen wur bo toñ.
- ²⁸Mo äuy so no, diñ tway maga aè caa ne jar ma ti äiñiñi mani Gad wo mono, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a. AÈ haç äi leege wo ne hara de sir ma ti äaaran wo.
- ²⁹Moyis haç tway go ne nus jar ma ti äiñiñi mani Manasen wo go de ngaäge ti moobe ta' ta' lay.

³⁰Sir maga aè haç ne hara mañ le Mahanayim, kal de sir ma Basañ äuy, de sir mani Og wañ Basañ no, de äi leege ma do hiira' mani Yayir ga wo äil sir Basañ mono.

³¹Ni pa mono, diñ nus sir ma Galaad no, äi leege ma kluuri ma äog ga wo äil sir mani Og mono. Äi leege sen wo diñ Astarod wo de Edreyi day aè haç ra ne jar ni Makir je ni Manasen wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

³²Mo äuy so no, diñ sir maga Moyis hay äes le go äil fuul ma Mowab nen wur bo toñ faale Jurdeçeç maga kar de Jeriko mono.

³³Moyis haç tway ne äiïjini mani Lefin wo gaè. Manwuri, Baa mani Israyel diñ tway äaara tu do maga se hay wii ra nono.

JOSUWE 14

Faage maga aè äes sir Kana de äe mono

¹mokay no diñ sir maga aè car äil äe go ne jar Israyel wo äil sir Kanaan mono. Car sir sen go ne hara diñ Eleyasar, je sië jag no, diñ Josuwe je ni Nun wo de jar kluuri ma ti äiïjini mani jar Israyeln wo.

²Do maga Manwur hay waçaç ne Moyis nono, aè car äil sirn go ti äiïjini jar Israyel ma kaawa' de nus wo diñ de naage waçywaàale.

³Moyis hay haç tway go ne äiïjini ma äog de nusn wo faale Jurdeçeç ma äañla no, ane se haç tway ne äiïjini mani Lefin wo yoo äaara ni gaè.

⁴Jar ni Josef hay wo wer äoge, Manase wo de Efrayim day aè haç tway ne äiïjini mani Lefin wo gaè. Aè haç ne hara diñ äi leege po wo de ngoëog äaara wo ti, nen maga aà mo lag wo ni day horog äaara mo ree wo ni.

⁵Jar Israyel joñ wo do maga Manwur hay waçaçn ne Moyis nono, saara kal äes sirn go.

Tway maga aè caa ne Kaleb mono

⁶Jar ma ti äiïjini mani Judan kal wo age Gilgal see Josuwe day Kaleb je ni Yefune ti moobe mani Kenasn kal wiigi äe gano: Ndo de ko fen maga Manwur hay waçaç ne Moyis, je mani Baan ti naa de keçeç le Kades-Barneya mono.

⁷Kiñgi äi hay do naa de maga Moyis äo' me le Kades-Barneya ma ko sirn mo ti' lam no. Ndi wo fer waçaçre ne hen de deele, go de äil boñ lay.

⁸Heçeçre äi maga wuur hay a äuy mono, car wo jiili ngaän go. Ama ma äi ndi hay see ti jag mani Manwuri, Baa äi no.

⁹Ti wur sen ni, Moyis kal ha'ge go gano: Sir maga äaale äo du'n ge mo äuy joñ ge yañ diñ tway äo ma tum werga ndo see ti jag mani Manwuri, Baa äi no.

¹⁰Haçaç wara, Manwur men me tenen do maga se hay waçaç nono, kiñgi yañ wara do naa ti dwee maga Manwur hay waçaç fen sen ne Moyis mono, de sen jar Israyel hay wo seege äil fuul ëa. Wara, kiñgi äi go do nenma' ti dwee.

¹¹Ndi yañ mbi de eegre äil do maga ndi hay ti wur maga Moyis äo' me le no ëa no. Eegre yañ mbe äil äi patala ma durgi, ma kalge pel jare, ma fer ge le de äaara do ma ti wurpon no ëa pa no.

¹²Patalam no, haç huuli se ka'n ga Manwur hay waçaç ti äe ti wur sen me. Ndo hay laa we ti wur sen ni ga jar ma ti wer mani Anag wo wo ti huuli sen ni day äi leege äaaran wo kluuri lay wo de boor kor ti lay. Manwur kay me we no, ni ndi nii ra yañ go do maga se hay waçaç nono.

¹³Josuwe raw kañ bosa' ne Kaleb je ni Yefunen ti, se kal haç äi leege Hebroñ ne hene.

¹⁴Äi leege sen haçaç wara diñ ma Kaleb je ni Yefune, je ma ti moobe mani Kenas no, werga aà hay yaçaç jag Manwuri, Baa mani Israyeln go ti ngeel äe.

¹⁵AÈ hay äaa ëe Hebroñ ga Kiryat-Arba. Arba hay diñ je maga ra ëu yoo jar ma ti wer mani Anagn wo mono. Sirn raw da' see äe durgi joñ gaa so.

JOSUWE 15

Tway maga aè caa ne jar ma ti wer mani Judan wo mono

¹Tway maga aè caa ne jar ni Juda wo, go de ngaäge ti moobe ta'ta'a. Tway äaara mañ le nen ti hagu Edom de puuli ma Sin go ti tawge ti äe ma nen äaã waçyban no.

²Hagu ma se äaã waçyban ur le ti waale maarog ma Lug no, ti trum äe maga kar de Negef mono.

³Se le' go Akrabim äaã waçyban äe no kay no, hee go ti puuli ma Sin no haçaç le' wo go Kades-Barneya äaã waçyban äe no kay no. AÀ ur le ni ka' wo ne Hesron ti, hee go nen Adar no kay kii go Karkaa.

⁴Hagun le' go Asmon, go ti pyew ma Ejipte no, wo go tawge ti maarog ma kluu no. Sen mono diñ hagu tway äaara maga sen mañ le äaã waçyban mono.

⁵Jag sir äaara ma nen wur bo toñ mañ le de maarog ma Lug no haçaç wo go ti ngeel maga Jurdeçeç kal le nen äe ni mono. Hagu äaara ma äaã gloñhwede tiji; na ti ngeel sen ni lay.

⁶Se fer go nen Bet-Hogla, le' wo go Bet-Araba haçaç le' wo go ti huuli mani Bohan je ni Ruben no.

⁷Hagun hee go Debir äil log ma Akor no, le' wo go ti jeñ Gilgal nen äaã gloñhwede no kay no. Gilgal hay kar de ngeel ma de mañge ciñ ma Adumim ti jeñ pyewn äaã waçyban no kay no. Hagun le' go jag gedel ma En-Semes no le' wo go En-Rogele.

⁸Se ur le ni ka' hee äil log ma Ben-Hinom no, le' wo go ti huuli ma Yebus maga diñ Jerusalem go ään waçyban äe no kay no. Se le' go ti tipeçeçege ti huuli maga kar de log ma Hinom go nen wur bo law no kay haçaç wo go tawge ti log mani jar Refayim ma ään gloñhwede no.

⁹Hagun tiñi le ti tipeçeçege huulin ni ka' day kii go jag gedel ma Neftowan wo no, haçaç raw wo go nen äi leege ma ti huuli ma Efron no, day kii go Baala maga diñ Kiryat-Yearim mono.

¹⁰Se ur le Baala ka' kii go nen wur bo law nen ti huuli ma Seyir no haçaç le' go ti jeñ huuli ma yooway ga aè een ga Kesalon go ään gloñhwede mono, haçaç le' go Bet-Semes day hee go Timna.

¹¹Hagun hee ti jeñ huuli ma Ekron ma ään gloñhwede no, kii go nen Sikron, hee wo ti huuli ma Baala no day le' wo Yabneel haçaç wo go kañge ti maarog ma kluu no.

¹²Hagu ma nen wur bo lawn mañ le ti maarog ma kluu no. Mo so no diñ hagu tway jar ma ti äiñi ni mani Judan wo, go ti jag äe leñleñ äuy, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

¹³Aè raw caa sir ne Kaleb je ni Yefunen yoo jar ni Juda wo do maga Manwur hay waçaç ne Josuwe nono. Aè haç Kiryat-Arba maga diñ Hebron ne hene. Arba hay diñ pan Anage.

¹⁴Kaleb kal yaçaç sir mani Sesay, Ahiman wo de Talmay wo go. Saara hay diñ wañre ma swa' mani jar ma ti wer mani Anag wo no.

¹⁵Blam sen Kaleb raw dur jar Debir wo. Aè hay èe Debir äaa ga Kiryat-Sefer.

¹⁶Kaleb kal gano: Ndi haç ge may äi Aksa go waçy ne je maga nii jar Kiryat-Sefer wo we go day yaçaç sirn we go mono.

¹⁷Otniyel, je ni Kenas hen Kaleb raw yaçaç sir no, Kaleb raw haç may äe Aksa go ne hen waçy.

¹⁸De maga Aksa wo go ni Otniyel so mono, se raw srog wer äe ga aà mo wii pay do pan se. Se kal yoo'ge le go ti gerheçeç äe no day Keleb kal wiigi äe ga ree mayla?

¹⁹Aksa kal ferge ne hen ga: Ngeel maga ndo haçn me diñ ngeel maga bii bay ni wa. Haç ngeel maga bii ni me lay. Pan äe raw haç gedel ma ti ngeel ma de mañge ciñ wo de ma ti ngeel ma de hamge gesiñn wo ne hene.

²⁰Mo so no diñ tway maga aè caa ne äiñi ni mani Judan wo mono, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

²¹Äi leege maga sen wo le ti hagu Edom ään waçyban wo diñ Kabseel, Eder wo de Yagur,

- ²²Kina, Dimona wo de Adada,
²³Kedes, Hatsor wo de Itan,
²⁴Sif, Telem wo de Bealod,
²⁵Hatsor-Hadata, Kiryat-Hesron maga diñ Hatsor mono,
²⁶Amam, Sema wo de Molada,
²⁷Hatsar-Gada, Hesmon wo de Bet-Paled,
²⁸Hatsar-Suwal, Beer-Seba wo de Bisyotiya,
²⁹Baala, Iyim wo de Atsem,
³⁰Eltolad, Kesil wo de Horma,
³¹Siglag, Madmana wo de Sansana,
³²Lebaod, Sihim, Ayin wo de Rimon. Tay äuy äi leege do äog ti kaawa' de sir ma ti äaaran wo.
³³Wo äi Sefela mono, äe leege ma sen wo diñ Estawol, Soreya wo de Asna,
³⁴Sanowa, En-Ganim, Tapuwa wo de Enam,
³⁵Yarmud, Adulam, Soko wo de Aseka,
³⁶Saarayim, Aditayim, Gederawo wo de Gederotayim. Tay äuy äi leege hwal ti naa de sir ma ti äaaran wo.
³⁷Ma tigriñ wo ni pa diñ Senan, Hadasa wo de Migdal-Gad.
³⁸Dileyan, Misphe wo de Yogteel
³⁹Lakis, Boskad wo de Eglon,
⁴⁰Kabon, Lahmas wo de Kitlis
⁴¹Gederod, Bet-Dagon, Naama wo de Makeda. Tay äuy äi leege hwal ti hiira' de sir ma ti äaaran wo.
⁴²Ni pa mono diñ Libna, Eter wo de Asan
⁴³Yifta, Asena wo de Netsib
⁴⁴Keyla, Aksib wo de Maresa. Tay äuy äi leege kaawa' de progre äaara wo,
⁴⁵Ekroñ de progre äen wo de sir ma ti äen wo.
⁴⁶Sir maga mañ le Ekroñ ka' kal de äi leege ma nen wur bo law ma ti jeñ Asdodn wo äuy de progre äaaran wo,

- ⁴⁷Asdod de progre äen wo de sir ma ti äen wo, Gasa de progre äen wo de sir ma ti äen wo, haçaç wo go jag pyew ma Ejipte no, le' wo go jag maarog ma kluu no.
- ⁴⁸Äi leege ma ti huulin wo diñ Samir, Yatir wo de Soko,
- ⁴⁹Dana, Kiryat-Sana maga diñ Debir mono,
- ⁵⁰Anab, Estemo wo de Anim,
- ⁵¹Gosen, Holon wo de Gilo. Tay äuy äi leege hwal ti boñ de sir ma ti äaaran wo.
- ⁵²Arab, Duma wo de Eseyan
- ⁵³Yanum, Bet-Tapuwa wo de Afeka,
- ⁵⁴Humeta, Kiryat-Arba maga diñ Hebroñ mono wo de Siyor. Tay äuy äi leege kaawa' de sir ma ti äaaran wo.
- ⁵⁵Maon, Karmel, Sif wo de Yuta,
- ⁵⁶Jisreyel, Yokdeyam wo de Sanowa,
- ⁵⁷Kayin, Gibeya wo de Timna. Tay äuy äi leege hwal de sir ma ti äaaran wo.
- ⁵⁸Halhul, Bet-Sur wo de Gedor,
- ⁵⁹Maarad, Bet-Anod wo de Eltekon. Tay äuy äi leege hiira' de sir ma ti äaaran wo.
- ⁶⁰Kiryat-Baal maga diñ Kiryat-Yearim mono, wo de Raba. Äi leege se äogn wo de sir ma ti äaaran wo.
- ⁶¹Äi leege ma äil puulin wo diñ Bet-Araba, Midiñ, Sekaka,
- ⁶²Nibsan, Ir-Hamela wo de En-Gedi. Tay äuy äi leege hiira' de sir ma ti äaaran wo.
- ⁶³Jar ma ti äiñni mani Judan joñ wo de eegre ma nii jar Yebus maga hay wo de tiñ Jerusalem go gaè. Jar Yebus joñ wo de tiñ yoo jar ma ti äiñni mani Judan wo haçaç wara.

JOSUWE 16

Tway maga aè caa ne jar ma ti wer mani Efrayim wo mono

- ¹Jag tway maga aè caa ne jar ni Josef wo mañ le de Jurdeçeç ma äiñ Jeriko no, le' go ti bii ma Jeriko ma nen wur bo toñ no kay no. Se hee ti puuli ma Jeriko no le' go de huuli ma Betel no.
- ²Se ur le Betel ni ka' le' go Lus, mañ go ti hagu de jar Arkiyeçeç maga wo äi leege Atarod mono.
- ³Se mañ go nen wur bo law go ti hagu de jar Yafeletiyeyeçeç wo haçaç wo go äil sir Bet-Horon ma de hamge gesiñ no, le' go Geser haçaç wo go jag maarog no.

⁴Sen mo na diñ tway maga aè caa ne Manase wo de Efrayim jar ni Josefn wo mono.

⁵Tway maga aè caa ne jar ma ti wer mani Efrayim wo go de ngaäge ti moobe ta' ta'a. Hagu äaara ma nen wur bo toñ ur le Atarot-Adar haçaç le' wo go Bet-Horon ma de mañge ciñ no.

⁶Hagu ma nen wur bo lawn le' wo go nen Mikmetad nen äañ gloñhwede äe no kay no. Se äas le ne Taanat-Silo ti, raw see äe wo go nen Yanowa nen wur bo toñ no kay no.

⁷Se ur le Yanowa ni ka' wo go Atarod wo de Naarata, hee wo Jeriko day ndu wo go jag Jurdeçeç.

⁸Hagun ur Tapuwa ka' fer go nen wur bo law no kay, le' wo go ti pyew ma Kana no, kal wo go jag maarog ma kluu no. Mo so no diñ tway maga aè caa ne jar ma ti äiñi;ni mani Efrayim wo mono, go de ngaäge ti moobe ta'ta'a.

⁹Äi leege jar ni Efrayim wo de sir ma ti äaara wo hay yañ wo go ti tway mani jar ni Manasen wo pa.

¹⁰Ane jar ni Efrayim nii wo jar Kanaan maga hay wo Geser go gaè. Jar Kanaan sen joñ wo de tiñ yoo äaara haçaç wara, ane jar ni Efrayim kañ wo joñre ma de poçoçre wo ne hara ti.

JOSUWE 17

Tway mani nus jar ma ti äiñi;ni mani Manase lan wo mono

¹AÈ haç tway ne jar ni Manase jag weel Josefn lay. Jar ni Makir jag weel mani Manasen ga diñ Galaad hay da' wo sir ma äaaran wo le go äil sir Galaad wo de Basañ werga Makir hay diñ jobo ma de ko durgi.

²AÈ caa tway go ne jar ni Manase ma lan wo go de ngaäge ti moobe ta'ta' lay. AÈ caa ne jar ni Abiyaser wo, ne jar ni Heleg wo, ne jar ni Asriyel wo, ne jar ni Sikem wo, ne jar ni Hefer wo, ne jar ni Semida wo. Wo mo äuy na diñ weere ma twerpiiri mani Manase je ni Josef wo, go ti moobe ta' ta'a.

³Selofod je ni Hefer, moo Galad, didi Makir ti äiñi;ni mani Manasen biñ weel ma twar gaè. Se biñ diñ mayre tawa. AÈ èe ra ga Mahla, Nao, Hogla, Milka wo de Tirsa.

⁴Saara ndu da' Eleyasar je sië jagn wo de Josuwe je ni Nun wo de wañre ma pel jar Israyeln wo day riñ ra wo ga no: Manwur hay wii Moyis we go ga aà mo car tway ne wuur yoo heçeçre wuurn wo lay. Diñ wersen aè raw caa tway ne hara yoo kawre äaaran wo do maga Manwur hay waçaç nono.

⁵AÈ caa ngeel ti' ti' hwal ne jar ni Manase wo ciñ ti sir äaara maga sen le go Galaad wo de Basañ faale Jurdeçeç äañlan mo pa no.

⁶Werga aè caa tway ne ma tnaare ma ti wer mani Manasen wo yoo heçeçe äaara ma twerpiirin wo lay. Sir ma Galaad go diñ ma jar ni Manase ma lan wo lay.

⁷Hagu Manase mañ le de Aser ka' haçaç wo go Mikmetad maga kar de Sikem mono. Se le' go Yamim nen ni jar ma En-Tapuwan wo no kay no.

⁸Ngeel ma ti Tapuwan äuy diñ ma jar ni Manase wo. Tapuwa de see äe ciñ ti hagu no ane se diñ ma jar ni Efrayim wo.

⁹Hagu tway mani jar ni Manasen mañ le de jag pyew ma Kana ma äaäñ waçyban no. Ane äi leege maga wo ti jeñ pyewn ni wo diñ ma jar ni Efrayim wo. Hagu äaara ma äaäñ gloñhwede ur le ti pyewn ka' le' wo go ti maarog ma kluu no.

¹⁰Sir Efrayim hay go äaäñ waçybane, sir Manase hay go äaäñ gloñhwede mañ le hagu de Asere, ma nen wur bo toñn go hagu de Isakar lay.

¹¹Äi leege ma jar ni Manase hay wo go ti tway mani jar ni Isakar wo de Aser ni pa. Äi leege sen wo diñ Bet-Seyan de progre äen wo, Yibleyam de progre äen wo, Dor de progre äen wo, En-Dor de progre äen wo, Taanag de progre äen wo, Megido wo de progre äen wo. Sir ma kluuri ti'ti' swa'a.

¹²Jar ni Manase joñ wo de eegre ma yaçaç äi leege sen wo gaè. Jar Kanaan dur wo mbaara maga saara mo joñ de tiñ äi leege sen wo äa.

¹³De maga jar Israyel kol wo go de eegre mono, saara kol jar Kanaan wo go gebere ane saara joñ de eegre ma nii rage go gaè.

¹⁴Jar ni Josef kal wo wii Josuwe ga no: Manwur de kañ bosa' ne wuur ti, wuur de tesge debaäñ haçaç wara. Wer mayse ga ndo caa tway ne wuur no me' no day se boñ tu pa la?

¹⁵Josuwe kal ferge ne hara ga no: Hayga nday ngaäa day huuli ma Efrayim de peçeç wee ge no, see wee wo yooway mani jar Feresid wo de jar Refayim wo, ni nday po' wee ngeel wo ni.

¹⁶Jar ni Josef kal wo ga no: Huulin kaçaç wuur gaa, ba äuy pa mono, jar Kanaan maga wo wo de tiñ äil logn wo de pus durgi boore do, maga wo wo Bet-Seyan wo de progre äen no, maga wo wo äil log ma Jisreyel mo äuy wo dosen no lay.

¹⁷Josuwe kal wii jar ni Efrayim wo de Manase, jar ni Josef wo ga no: Nday ngaäa debaäñ, nday de eegre lay, tway äay joñ ge boñ tu gaè.

¹⁸Huulin joñ ge mbe ma äay ko aà mo hay ba ga aà diñ yooway dra'a. Nday po'n ge yañ go day sir joñ ge yañ go diñ ma äay go ti jag äe leñleñ äuy. Gahaçyla, nday nii gi jar Kanaan wo yañ go, ba de maga aà wo de pus durgi boore noga wo de eegre mo äuy no.

JOSUWE 18

Te sir maga gwa' bay äesge mono

¹Jar Israyel tay wo äuy äi leege Silo. Saara raw baa tiñ ma yiñgin de Baa ni. Sirn hay go nen do äaara.

²Äiñini jar Israyel ta' ta' renam hay bay wo de da' tway ma äaaran wa äa.

³Josuwe day wii ra ga no: Nday joñ ge naw na gaçy gorge ma yaçaç sir maga Manwuri, Baa mani paçaçre äay hay haçn go wee mo la?

⁴Hoo wee jar ti äiñini wo swa' swa'a, ni ndi laa ra ma woge rañ sir no. AÀ kon ge wo yañ le day car wo äil äe yañ go, day saara fer yañ le da' ndi.

⁵AÀ car ge wo äil sirn yañ go ti'ti' renam. Jar ma ti äiñini mani Judan lag ge wo äil tway ma äaaran nen äaň waçyban lay, äiñini mani Josefn lag ge wo go äil äaaran nen äaň gloñhwede lay.

⁶See wee, car wee äil sirn go ti'ti' renam ni nday a wee le da' ndi la. Ndi naa ge waçywaàale yañ go wee ti äe pel Manwuri, Baa naa la.

⁷Ane jar ma ti äiñini mani Lefin da' ge wo tway yoo äay ni gaè. Gahaçyla, ngeel sië jag mani Manwurn diñ tway äaara. Jar ni Gad wo, jar ni Ruben wo de nus jar ni Manasen hay da' wo ngeel ma äaaran we le go faale Jurdeçeç nen wur bo toñ, Moyis je peelee Manwur hay haçn go ne hara.

⁸Jar se maga aè hoo ra la kal wo hoo ge go ciñ. Josuwe hay wii ra we go gano: See wee, rañ wee sir no, car wee äil äe le go ni nday fer le da' ndi day ni ndi naa waçywaàale yañ go wee ti äe pel Manwur go Silo la.

⁹Jar sen la kal mbaara rawge rañ sirn so. Saara raw car äil sirn go ti' ti' renam, kee go de äi leegen wo day yer wo go äil kefdere. Saara kal ferge le da' Josuwe ti ngeel lagge ma Silo no.

¹⁰Josuwe raw naa waçywaàale go ne hara ti äe pel Manwur go Silo ni. Se car sirn go ne jar Israyel wo, go de ngaäge ti äiñini wo ta' ta' äuy.

Tway mani jar ma ti äiñini mani Benjamen wo mono

¹¹AÈ naa waçywaàale, se le' ti äiñini mani Benjamen no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a. Tway ma äaaran hay ti holañ sir mani jar ni Judan wo de jar ni Josef wo.

¹²Go äaň gloñhwede no kay mono, hagu äaara ur le jag Jurdeçeç ka' le' wo go ti jeñ Jeriko nen äaň gloñhwede äe no kay no. Se ur le ti huulin ka' le' wo go ti puuli ma Bet-Afen no.

¹³Hagun hee ni day le' wo go ti jeñ Lus maga diñ Betel go äaň waçybane. Se le' go Atarot-Adar, cegaë huuli maga go äaň waçyban Bet-Horon ma de hamge gesiñ wo go.

¹⁴Nen wur bo law mono, hagum kii go nen ti jeñ maarog ma kluu go nen äaň waçyban no kay. Se ur le ti huuli ma äaň waçyban Bet-Horon ka' le' go Kiryat-

Baal maga diñ Kiryat-Yearim äi leege maga diñ ma jar ni Juda wo mono. Sen mo na diñ hagu äaara ma nen wur bo law no.

¹⁵Hagu ma nen äaã waçyban ur le jag Kiryat-Yearim ka' le' go nen wur bo law de ngar gedel ma Neftowan wo no.

¹⁶Se le' go ti jag huuli ma de ngafge de log ma Bet-Hinom ga diñ log ma jar Refayim wo, go äaã gloñhwede mono. Hagun le' go ti jeñ huuli mani jar Yebusn wo, go äaã waçyban no kay no haçaç wo go En-Rogele.

¹⁷Se kii go äaã gloñhwede no kay le' wo go En-Semes wo de Gelilod maga kar de ngeel ma de mañge ciñ ma Adumin mono. Se le' wo go ti huuli mani Boham, je ni Ruben no.

¹⁸Hagun hee ti jeñ huuli ma de ngafge de fuul ma Araba go äaã gloñhwede no kay day le' go ti Araba no.

¹⁹Se ba ti jeñ huuli ma Bet-Hoglan go äaã gloñhwede no kay le' wo go ti waale maarog ma luglugn go äaã gloñhwede no kay de ngar ngeel maga Jurdeçeç kal le nen äe ni go äaã waçyban no kay mono. Sen mo na diñ hagu ma äaã waçyban no.

²⁰Hagu ma nen wur bo toñn mañ le de Jurdeçeç tu. Mo so no diñ tway mani jar ma ti wer mani Benjamen wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a, go ti jag äe leñleñ äuy lay.

²¹Äi leege jar ma ti äiñni mani Benjamen de ngaäge ti moobe ta' ta' hay wo diñ Jeriko, Bet-Hogla, Emek-Ketsis,

²²Bet-Araba, Semarayim wo de Betel,

²³Afim, Para wo de Ofra,

²⁴Kefar-Amonay, Ofni wo de Geba, tay äuy äi leege hwal ti äog de sir ma ti äaaran wo.

²⁵Ni pa diñ Gabawoñ, Rama wo de Beerod,

²⁶Mispe, Kefira wo de Mosa,

²⁷Rekem, Yirpel wo de Tareala,

²⁸Sela, Elef wo de Yebus maga diñ Jerusalem mono, Gebeyad wo de Kiryad. Tay äuy äi leege hwal ti naa de sir ma ti äaaran wo. Mo so no diñ tway mani jar ma ti äiñni mani Benjamen wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

JOSUWE 19

Tway mani jar ma ti äiñni mani Simeyoñ wo mono

¹AÈ naa waçywaàale ma de äogn se le' ti moobe mani Simeyoñ no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a. AÈ caa tway ne hara äil tway mani jar ni Judan wo.

²Äi leege maga wo äil tway äaaran wo de Beer-Seba, Seba, Molada

³Hatsar-Suwal, Bala wo de Atsem,

⁴Eltolad, Betul wo de Horam,

⁵Siglag, Bet-Markabod wo de Hatsar-Susa.

⁶Bet-Lebaod wo de Saruhen. Tay äuy äi leege hwal ti swa' de sir ma ti äaaran wo.

⁷Ni pa diñ Ayin, Rimon, Eter wo de Asan, äi leege naa de sir ma ti äaaran wo.

⁸Äi leege sen wo äuy wo de progre ma ti äaaran wo äuy haçaç le' wo go Baalat-Beer maga diñ Ramad ma äań waçyban mono. Mo so no diñ tway mani jar ma ti äiñi ni mani Simeyoń wo mono.

⁹AÈ caa tway ne hara äil tway mani jar ni Judan wo werga tway äaara hay raw kluu debań. AÈ caa ne jar ni Simeyoń wo see tway mani äaara no.

Tway mani jar ma ti äiñi ni mani Sabuloń wo mono

¹⁰AÈ naa waçywaàale ma de swa'n se le' ti äiñi ni mani Sabuloń no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a. Hagu tway äaaran hee go Sarid haçaç.

¹¹Se hee go nen wur bolaw no kay le' go nen Mereala, wo du' Dabesed haçaç wo go ti pyew ma ti jeñ Yokneyam no.

¹²Se ur le Sarid ka'a, kii go nen wer nen wur botoń no kay wo go ti hagu de Kislot-Tabor, nduu wo go Dabrad day kal wo go Yafiya.

¹³Se ur le ni ka' le' go nen wur botoń nen Gita-Hefer wo de Ita-Katsin, le' go Rimon day kii go Neya.

¹⁴Hagun fer go nen äań glońhwede Hanatone, day le' go ti log ma Yifta-El no.

¹⁵Äi leege äaaran hay wo ni pa diñ Katad, Nahalal, Simron, Yideala wo de Betlehem. Tay äuy äi leege hwal ti äog de sir ma ti äaaran wo.

¹⁶Äi leege sen wo de sir ma ti äaaran wo mo äuy na diñ tway mani jar ma ti äiñi ni mani Sabuloń wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

Tway mani jar ma ti äiñi ni mani Isakarn wo

¹⁷AÈ naa waçywaàale ma de naan se le' ti äiñi ni mani Isakar no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

¹⁸Hagu äaaran caa le äil diñ Jisreyel, Kesulod, Sunem,

¹⁹Hafarayim, Siyon wo de Anaharad,

²⁰Rabid, Kisyon wo de Abes,

²¹Remed, En-Ganim, En-Hada wo de Bet-Patses.

²²Hagun hee Tahor, hee Sahatsima, hee Bet-Semes day wo go kañ ti ne Jurdeçeç. Tay äuy äi leege hwal ti hiira' de sir ma ti äaaran wo.

²³Äi leege sen wo de sir ma ti äaaran wo mo äuy na diñ tway mani jar ma ti äiñiñi mani Isakarn wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

Tway mani jar ma ti äiñiñi mani Asern wo

²⁴AÈ naa waçywaàale ma de dween se le' ti äiñiñi mani Aser no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

²⁵Hagu äaaran mañ le de Helkad, de Hali, de Beten wo de Aksaf,

²⁶de Alameleg, de Ameid wo de Miseyal. Se le' go ti huuli Karmel nen wur bo law, le' go jag pyew Sihor-Libnad.

²⁷Se kii go Bet-Dagon nen wur bo toñ no kay, hee go ti jag sir ma Sabuloñ wo de log ma Yifta-El go äaño gloñhwede Bet-Emeg wo de Neyele no kay no. Se le' go Kabul go nen äaño gur no kay no.

²⁸Se le' go nen Ebron, le' go Rehob, go Hamon, go Kana, haçaç le' wo go Sidoñ äi leege ma kluu no.

²⁹Hagun kii go nen Rama haçaç le' wo go Tir äi leege ma de eegre no, kii go Hosa, hee wo äil ngeel ma Aksib no, day le' wo go jag maarog ma kluu no.

³⁰Äi leege ma tigriñ hay wo ni pa mono, diñ Uma, Afeg wo de Rehob. Äi leege äaaran wo do äog ti äog de sir ma ti äaaran wo.

³¹Äi leege sen wo de sir ma ti äaara wo mo äuy diñ tway mani jar ma ti äiñiñi mani Asern wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

Tway mani jar ma ti äiñiñi mani Neftalin wo

³²AÈ naa waçywaàale ma de hiira'n se le' ti wer mani Neftali no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

³³Hagu äaaran ur le Helef wo de Elon, hee le Saananim, le Adami-Nekeb wo de Yabneyel haçaç le' wo go Lakum wo go kañ ti ne Jurdeçeç.

³⁴Se kii go Asnot-Tabor nen wur bo law no kay, day ur le ni ka' le' wo go Hukog. Se le' go nen äaño waçyban ti hagu de Sabuloñ go nen wur bo law go ti hagu de Aser wo de Juda. Jurdeçeç hay diñ hagu äaaran ma nen wur botoñ tu.

³⁵Äi leege äaara ma de eegren hay wo diñ Sidim, Ser, Hamad, Rakad wo de Kinered,

³⁶Adama, Rama wo de Hatsor,

³⁷Kedes, Edrey wo de En-Hatsor

³⁸Yireon, Migdal-El, Horem, Bet-Anad wo de Bet-Semes. Tay äuy äi leege hwal ti kawa' de sir ma ti äaaran wo.

³⁹Äi leege sen wo de sir ma ti äaaran wo mo äuy na diñ tway mani jar ma ti äiñiñi mani Neftalin wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

Tway ma jar ma ti äiñiñi mani Dañ wo

⁴⁰AÈ naa waçywaàale ma de renamn, se le' ti äiñiñi mani Dañ no, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

⁴¹Äi leege maga wo äil tway äaaran wo diñ Soreya, Estawol wo de Ir-Semes.

⁴²Saalabin, Ayalon wo de Yitla,

⁴³Elon, Timnata wo de Ekroñ,

⁴⁴Elteke, Gibetnñ wo de Baalad,

⁴⁵Yehud, Bene-Berag wo de Gat-Rimon.

⁴⁶Äi leege Yarkon wo de Rakon de sir ma ti jeñ Jafa no.

⁴⁷AÈ yaçaç sir mani jar ni Dañ wo go do äaara. Jar ni Dañ kal wo rawge dur jar Lesem wo. Saara raw yaçaç äi leege no, car wo jar ma äil äen wo go de moslamre wo, kal wo laa tiñ go ni. Saara raw kañ ëu ne äi leegen ga Dañ, de ëu pan äaara.

⁴⁸Äi leege sen wo de sir ma ti äaaran wo mo äuy na diñ tway mani jar ma ti äiñiñi mani Dañ wo, go de ngaäge ti moobe ta' ta'a.

AÈ haç äi leege Timnat-Sera ne Josuwe

⁴⁹De maga jar Israyel kol wo sirn go tway äaara ti jag äe leñleñ äuy so mono, saara kal caa tway ne Josuwe je ni Nun yoo äaara ni lay.

⁵⁰Ti jag Manwuri, saara kal haç äi leege Timnat-Sera maga wo ti huuli mani Efrayim ne hen do maga se hay wii nono. Josuwe raw ferge booge äe day raw laa tiñ ni.

⁵¹Wo mo äuy so no diñ tway maga Eleyasar je sië jag no, Josuwe je ni Nun wo de wañre ma pel jar Israyel carn wo go ti äiñiñin wo ta' ta' ne jar Israyel wo mono. Saara äes sirn go diñ de naage waçywaàale pel Manwur äi leege Silo jag Tiñ ma yiñgi de Baa no. Saara äes sir go ti holañ äaara na dosen no kay so no.

JOSUWE 20

Äi leege ma hiira' ma yaçë wañ wo

¹Manwur kal wii Josuwe gano:

²Wii jar Israyel wo gano: Bag wee äi leege ma yaçë wañ wo do maga ndi hay wii Moyis ga àà mo fern wee nono.

³Je maga ii huli we re' gaa, ga do äe raw ne hen rawge no, aà mo dañ wo go yaçaç wañ ni do je sa' hee no.

⁴Je ii hulin la dañ wo go äi leege po yoo äaara. Se wo la oo jag feelee äi leegen deñ day se fer waçaçre äen ne jar kluuri ma äi leegen wo ni. Saara äawn ge yañ äiñ äaara ni kay day saara haç ngeel ne hen maga aà mo laa tiñ ni.

⁵Hayga je sa' heen mañ blam äe we le no, saara naa nen je ii hulin go ne hen gaa werga aà ii hulin re' gaa day se hay bay go de äe seäaa äil wa lay.

⁶Je ii hulin hay wo äi leege sen ni haçaç aè wo go cag ree äen pel ngaään no, haçaç je sië jag maga hay ti kal sen ni hu go äa. Blam sen mokay se fer ge mbe liñ ni äe äi leege maga se hay ëee le go ni mo so no.

⁷Saara kal ba Kedes ti prog ma Galile wo ti huuli ma Neftali no, ba Sikem ti huuli ma Efrayim no, ba Kiryat-Arba maga diñ Hebroñ ti huuli ma Juda no.

⁸Wo go faale Jurdeçeç ma äaāñlan nen wur bo toñ Jeriko mono, saara kal ba Betser wo ciñ ti ngeel ma de mañge ciñ ma äil puuli no, ti tway mani Ruben no. Saara baa pa diñ Ramod äil sir Galaad ti tway mani Gad no, diñ Golan äil sir Basaāñ ti tway mani Manase no.

⁹Wo mo na diñ äi leege maga aè bag ra ne jar Israyel wo de waare ma yoo äaaran wo maga aà mo dañ wo wo go yaçë wañ ni de maga do jobo raw we ne kan äe rawge mono. Je heen kaçaç ma iigi äe go gaa hayga aè cag reen go pel ngaään ka' gaa äa mono.

JOSUWE 21

Äi leege maga aè haç ra ne jar ni Lefin wo mono

¹Wañre ma ti äiñni mani Lefin kal wo age see Eleyasar je sië jagn wo de Josuwe je ni Nun wo de wañre ma ti äiñni ma yoo jar Israyel wo.

²Saara a see äaara Silo äi sir Kanaan day wii wo ra ga no: Manwur hay wii Moyis we go ga aè nen haç äi leege ne wuur ma lagge, de ngoëog äaara wo ma ree horog wuur wo.

³Ti jag Manwuri, jar Israyel raw wo haç äi leege wo de ngoëog äaara wo ne jar ni Lefi wo äil tway äaaran wo.

⁴Aè raw naa waçywaàale ne jar ma ti moobe mani Kehadn wo. Yoo jar ni Lefi ma sen wo mono, jar ni Aaron je sië jagn kal wo da' äi leege hwal ti swa' ti tway mani jar ma ti äiñni mani Judan wo de Simeyoñ wo de mani Benjamin wo.

⁵Jar ni Kehad ma lan da' wo äi leege hwal ti tway mani jar ma ti wer äiñni Efrayim wo de mani Dañ wo de mani nus jar ni Manasen wo.

- ⁶Jar ni Gerson da' wo äi leege hwal ti swa' ti tway mani jar ma ti äiïjini mani Isakarn wo de mani Asern wo, de mani Neftalin wo de nus jar ni Manase maga wo wo Basaň mono.
- ⁷Jar ni Merari wo go de ngaäge ti moobe ta' ta' da' wo äi leege hwal ti äog ti tway mani jar ma ti äiïjini mani Ruben wo de mani Gadn wo de mani Sabuloňn wo.
- ⁸Jar Israyel naa wo waçywaàale day haç wo äi leege sen wo go ne jar ni Lefi wo do maga Manwur hay waçaçn ne Moyis nono.
- ⁹Ti tway mani jar ma ti äiïjini mani Judan wo de Simeyoň mono, äi leege maga aè haç ra ne hara mokay
- ¹⁰wo diň ma jar ni Aaron ma ti moobe mani Kehad je ni Lefin wo, werga aè naa waçywaàale taňgu na ti äaara.
- ¹¹Äi leege äaaran wo diň Kiryat-Arba maga diň Hebroň ga wo ti huuli ma Judan mono de ngoëog äen wo äuy. Arba hay diň pan Anage.
- ¹²Ane payre ma Hebroň de sir ma ti äen wo äuy wo diň ma Kaleb je ni Yefune no.
- ¹³Äi leege maga aè haç ne jar ni Aaron je sië jagn wo diň: Hebroň äi leege maga jar maga do äaara yee wo wo yaçë waň ni mono, de ngoëog äen wo, Libna de ngoëog äen wo,
- ¹⁴Yatir de ngoëog äen wo, Estemowa de ngoëog äen wo,
- ¹⁵Holon de ngoëog äen wo, Debir de ngoëog äen wo,
- ¹⁶Ayin de ngoëog äen wo, Bet-Semes de ngoëog äen wo, Tay äuy äi leege kawa' ti tway mani äiïjini ma se äogn wo.
- ¹⁷Ti tway mani jar ma ti äiïjini mani Benjamen wo mono, aè haç ne hara diň Gabawoň de ngoëog äen wo, Geba de ngoëog äen wo,
- ¹⁸Anatod de ngoëog äen wo, Almon de ngoëog äen wo. Tay äuy äi leege naa.
- ¹⁹Äi leege maga aè haç sen wo ne jar sië jag jar ni Aaron wo äuy hwal ti swa' de ngoëog äaaran wo.
- ²⁰AÈ naa waçywaàale ne jar ni Lefi ma ti moobe mani Kehad ma lan wo. Saara da' äi leege go ti tway mani jar ni Efrayim wo.
- ²¹AÈ haç Sikem äi leege ma yaçë waň jar maga do äaara yee ne hara de ngoëog äen wo. Sikem wo ciň ti huuli ma Efrayim no. AÈ haç ne hara pa diň Geser de ngoëog äen wo,
- ²²Kibsayim de ngoëog äen wo, Bet-Horon de ngoëog äen wo. Tay äuy äi leege naa.
- ²³Ti tway mani jar ma ti äiïjini mani Daň wo mono, aè haç ne hara diň Elteke de ngoëog äen wo, Gibeton de ngoëog äen wo.

- ²⁴Ayalon de ngoëog äen wo, Gat-Rimon de ngoëog äen wo. Tay äuy äi leege naa.
- ²⁵Ti tway mani nus jar ma ti äïjïni mani Manasen wo mono, aè haç ne hara diñ Taanag de ngoëog äen wo, Gat-Rimon de ngoëog äen wo, äi leege äoge.
- ²⁶Äi leege maga aè haç ra ne jar ma ti moobe mani Kehad ma lan wo tay wo äuy hwal de ngoëog äaaran wo.
- ²⁷Äi leege maga aè haç ra ne jar ma ti äïjïni mani Lefi maga wo ti äïjïni mani Gerson ga day wo ti tway mani nus jar ma ti äïjïni mani Manasen wo äoge: Golan wo äil sir Basañ, äi leege maga jar maga do äaara yee wo wo yaçaç wañ ni mono, de ngoëog äen wo, Bestra de ngoëog äen wo.
- ²⁸Ti tway mani jar ma ti äïjïni mani Isakarn wo mono, aè haç ne hara diñ Kisyon de ngoëog äen wo, Dabrad de ngoëog äen wo,
- ²⁹Yarmud de ngoëog äen wo, En-Ganim de ngoëog äen wo lay. Tay äuy äi leege naa.
- ³⁰Ti tway mani jar ma ti äïjïni mani Asern wo mono, aè haç ne hara diñ Miseyal de ngoëog äen wo, Abdon de ngoëog äen wo,
- ³¹Helkad de ngoëog äen wo, Rehob de ngoëog äen wo lay. Tay äuy äi leege naa.
- ³²Ti tway mani jar ma ti äïjïni mani Neftalin wo mono, aè haç ne hara diñ Kedes äil prog ma Galile de ngoëog äen wo, äi leege maga jar maga do äaara yee wo wo yaçaç wañ ni mono de ngoëog äen wo, Hamot-Dor de ngoëog äen wo, Kartan de ngoëog äen wo lay. Tay äuy äi leege swa'a.
- ³³Äi leege maga aè haç ra ne jar ni Gerson wo go ti feele ta' ta' tay wo äuy hwal ti swa' de ngoëog äaaran wo.
- ³⁴Äi leege maga aè haç sen wo ne te jar ma ti äïjïni mani Lefi maga wo ti feele mani Merarin ga day wo ti tway mani jar ni Sabuloñ wo diñ Yokneyam de ngoëog äen wo, Karta de ngoëog äen wo,
- ³⁵Dimna de ngoëog äen wo, Nahalal de ngoëog äen wo. Tay äuy äi leege naa.
- ³⁶Ti tway mani jar ni Ruben wo mono, aè haç ne hara diñ Betser de ngoëog äen wo, Yahsa de ngoëog äen wo,
- ³⁷Kedemod de ngoëog äen wo, Mefaad de ngoëog äen wo. Tay äuy äi leege naa.
- ³⁸Ti tway mani jar ma ti äïjïni mani Gadn wo mono, aè haç ne hara diñ Ramod äi sir Galaad, äi leege maga jar maga do äaara yee wo wo yaçaç wañ ni mono, de ngoëog äen wo, Mahanayim de ngoëog äen wo,
- ³⁹Hesbon de ngoëog äen wo, Yeaser de ngoëog äen wo. Tay äuy äi leege naa.
- ⁴⁰Äi leege maga aè naa waçywaàale ti äaara ne te jar ma ti äïjïni mani Lefi ma ti feele mani Merarin go ti moore äe ta' ta' tay äuy hwal ti äoge.

⁴¹Äi leege maga wo diñ tway mani jar ni Lefin wo tay wo äuy do naa ti nenma' de ngoëog äaara wo ti.

⁴²Äi leege ma honla äuy de ngoëog äen wo ti, saara äuy dosen nono.

⁴³Manwur haç sir maga se hay ha' go ga se haç go ne paçaçre äaara wo ne jar Israyel wo do kay no so no. Saara yaçaç sirn go day laa wo tiñ go ni.

⁴⁴Manwur haç jam go ne hara ti äaara äuy do maga se hay ha' go ne paçaçre äaara wo nono. Je hee äaara po boñ hay kaçaç ma ooge pel äaara gaa hase. Manwur hay haç blum go ne hara ti jar hee äaaran wo äuy.

⁴⁵Waçaçre maga Manwur waçaç ra ti tiñ mani Israyel mo äuy no, ma po gwa' ga baa jag go gaa bay wa aà bag wo jag go äuy.

JOSUWE 22

Jar durgi ma äil sir ma nen wur bo toñ fer wo le liñ so

¹Dayge so, Josuwe kal ëe jar durgi ma ti äiñi mani Ruben wo, ma ti äiñi mani Gad wo de nus äiñi mani Manase maga wo wo go faale Jurdeçeç nen wur bo toñ wo.

²Se day riñ ra gano: Nday hoo sug we ti fen maga Moyis je peelee Manwur hay waçaç we mo äuy, nday hoo sug go ti jag äi maga ndi hay fern wee mo äuy lay.

³Nday tob heçeçre äay wo go gaa, naw yañ go wara puri. Nday hoo sug we ti jag Manwuri, Baa äay no.

⁴Day de maga patala ga Manwur haç ngeel iggi go ne heçeçre äayn wo so mono, fer wee liñ ni äay wo so, äil sir maga diñ tway äay ga Moyis je peelee Manwurn hay haçn wee wo go faale Jurdeçeç äaäla mono.

⁵Joñ wee nen maga nday mo see ti jag maga Moyis je peelee Manwur hay fer ra wee mono. Da wee Manwuri, Baa äay no. See wee ti faage maga aà äod ra mono. Hoo wee sug ti jag liñgi äen wo. Sa' wee see äay see äe day ni nday joñ wee peelee ne hen go de jiili äay äuy, go de maysee äay äuy lay.

⁶Josuwe kal kañ bosa' ne hara ti, kal men rage rawge. Saara kal rawge liñ ni äaara.

⁷Moyis hay haç tway we le go ne nus jar ma ti äiñi mani Manase wo le go äil sir Basañ, Josuwe kal haçe ne nus ma lan wo yoo heçeçre äaaran wo faale Jurdeçeç nen wur bo law lay. De maga Josuwe men ra rawge liñ ni äaara wo mono, se kal kañ bosa' ne hara ti.

⁸Day wii ra gano: Wo wee liñ de horog debañ, de horog de fuçy wo do debañ, de solay, de boo biñni, boo dobe, de boore, de oçoçbe wo debañ. Äes wee feçeçre maga nday hay yaçe ra le do jar hee äay wo de heçeçre äayn wo.

Ree maga le' le'ge ti holañ jar Israyel wo mono

⁹Jar ni Ruben wo, jar ni Gad wo de nus jar ni Manase men wo heçeçe äaaran wo Silo, äil sir Kanaan ni, saara kal ferge ma woge äil sir Galaad, sir maga Moyis hay lag ra ni ti jag Manwur mono.

¹⁰De maga saara wo dayge jag Jurdeçeç ti sir maga diñ Kanaan ëa mono, saara kal boo ngeel sië jag po sara ni ka' jag bii ni.

¹¹AÈ raw age wii jar Israyel ma lan wo gano: Ko wee ëa, jar ni Ruben wo, jar ni Gad wo de nus jar ni Manasen boo wo ngeel sië jag we ti sir Kanaan maga wo jag Jurdeçeç mono.

¹²De maga jar Israyel wo wo laa ree sen mokay, saara tay le go äuy Silo ma woge dur rage.

¹³Jar Israyel raw wo äo' Fineyas je ni Eleyasar je sië jag wo äil sir Galaad see jar ni Ruben wo de jar ni Gad wo de nus jar ni Manasen wo.

¹⁴Wañre wo wer äe ni hwale, wañ go ti äiñi jar Israyel wo boñ boñ äuy. Jar sen la wo äuy wo diñ wañre ti äiñi mani äaaran wo.

¹⁵Saara wo da' jar ni Ruben wo, jar ni Gad wo de nus jar ni Manasen wo äil sir Galaad. Saara day riñ ra gano:

¹⁶mokay diñ waçaçe ma jag ngaäa jar mani Manwurn wo äuy: Sen na diñ debay yaçaçe jag mayse no ma' ga nday joñ see Baa mani Israyel ga nday mbuë faale go ne Manwur wara day nday boo ngeel sië jag la? Nday joñ ti grañ go see Manwur wara le la?

¹⁷Ree ma Pewor haçaç wara yañ ti na ti' ëa, day nday kon nen äay na fen fo yawla?

¹⁸Wara nday fer joñ ti grañ see Manwur pa mono! Day hayga wara nday joñ ti grañ we go see Manwur no, jiili äe caa ge go toñ na diñ ne ngaäa jar Israyel wo ti äuy pa.

¹⁹Hayga sir maga diñ tway äay yañ go de älagge no, cegaë wee le go äi sir maga sen diñ tway mani Manwur ga Manwur de hayle ni mono, day ni nday da' ngeel lagge yañ yoo wuuri. Ane joñ wee ti grañ go see Manwur wa! Kol wee see äay jar hee wuur ga nday boo ngeel sië jag po sar de dañ mani Manwuri, Baa naan wa.

²⁰De maga Akan je ni Serag yaçaç jag Manwur ti fen maga aà hay mañ jag naa go ti äe gaa mono, ree le' na diñ ne ngaäa jar Israyel wo ti äuy, hu diñ se boñ ti ree älagge äen gaë.

²¹Jar ni Ruben wo de jar Gad wo de nus jar ni Manase kal wo ferge ne wañre ma ti äiñi jar Israyeln wo gano:

²²Baa, Baa Manwur yañ mbe de koge, day jar Israyel kon ge wo mbaara yañ lay. Hayga aà yañ diñ ti grañ noga debay yaçaçe jag no, yaçaç wuur go wara wa.

²³Hayga wuur boo ngeel sië jag we ga wuur mbuë faale ne Manwuri, hayga aà yañ ga wuur joñ siigi jag maga aè roë feçeçre äaaran go äuy wo ti äe noga wuur a de feçeçre wo ne Baa ni, hayga aà yañ ga wuur sië jag ma joñ suse' ne Baa ni no, Manwur mo kañ mbe poçoçre äe ne wuur ti.

²⁴AÀ bay do maga nday ëig no wa. Wuur joñ mo na diñ do heçeçne maga ti wurpo weere äay day wii wo jar ni wuur wo ga ree mayse tay wee de Manwuri, Baa mani Israyeln la laybla no.

²⁵Tiga aà riñ wo ra ga: Nday jar ni Ruben wo de Gad no, Manwur äo' hagu naa go de Jurdeçeç, mayse tay wee de Manwur la laybla no. Diñ wer waçaçre se ga lagge wo le go jag weere äay wo, jar ni wuur men ge wo joñ heçeçne do Manwur go laybla no.

²⁶Diñ wersen so, wuur kal wii kaçaçra ga wuur mo boo ngeel sië jage, bay maga wuur roë feçeçre ti äe wa lay, bay ma sië jag ti äe wa lay.

²⁷Ane wuur joñ mono, maga aà mo hay diñ fen kañ nen ti holañ naa de kaçaçra, ti holañ weere naa wo blam naa. Sen mono, ma kañ nen ga wuur de joñ peelee ne Manwur lay, de goñge äe de roëge feçeçre wo, de siëgi jag wuurn wo, de siëgi jag wuur ma joñ suse' wo ne hen lay. Sen mono maga weere äay mo wii wo jar ni wuur wo toñ ga mayse tay wee de Manwur la wa.

²⁸Wuur day so gano: Ko aà mo wii ba wo jar ni naa wo wurpo no so laybla no naa yiñ gi jag yañ ne hara gano: Ko wee mbay ngeel tosge mani Manwur maga paçaçre wuur hay boon wo mo ka' no. AÀ hay boon wo mono bay ma roë feçeçre wo ti äe wa lay, bay ma sië jag ti äe wa lay, ama maga aà mo hay diñ fen kañ nen ti holañ naa de kaçaçra.

²⁹Ëiggi maga wuur mo joñ ti grañ see Manwur noga wuur mbuë faale ne Manwur wara mono, sen bay le äil wuur wa. Wuur boo na bay diñ ngeel sië jag ma roë feçeçre, ma age de feçeçre ne Baa ni noga sië jag ti äe go sar de dañ ngeel sië jag mani Manwuri, Baa naan ga de kañge jag tiñ äen mo wa so.

³⁰De maga Fineyas je sië jag wo de wañre ma pel ngaään wo de jar kluuri maga sen hay wo ni laa wo waçaçre ma jag jar ni Ruben wo de jar ni Gad wo de nus jar ni Manasen wo mono, äil äaara raw joñge go fehe.

³¹Day Fineyas je sië jagn kal riñ jar ni Ruben wo de Gad wo de nus jar ni Mansen wo gano: Wuur de koge wara ga Manwur yañ de naa wer ga nday cegaë jag Manwur go gaa day nday joñ ga Mnawur mo kañ bon ne jar Israyel wo ti gaa lay mono.

³²Fineyas je ni Eleyasar je sië jagn wo de wañre ma pel jar Israyel men wo jar ni Ruben wo de jar ni Gad wo le go. Saara men sir Galaad le go, fer wo go äil sir Kanaan äiñ jar Israyel wo. Saara kal fer waçaçre ne hara ti woge äaaran le mono.

³³Jar Israyel kal wo joñ ail go feh ti waçaçre maga aà fern wo ne hara mono, kal wo joñ suse' ne Baa. Saara men eiggi maga saara mo wo dur sir Galaad maga jar ni Ruben wo de jar ni Gad wo de lagge ni mo go, men eiggi maga saara mo wo go frumgi äe go lay.

³⁴Jar ni Ruben wo de jar ni Gad raw wo kañ ëu ne ngeel tosge se no day wo gano: AÀ diñ fen kañ nen ti holañ naa ga Manwur diñ Baa.

JOSUWE 23

Josuwe fer jag huli äe go ne jar Israyel wo

¹Naw raw go debañ blam maga Manwur haç ngeel iggi go ne jar Israyel wo day yaçaç ra go do jar hee äaaran wo lay mono. Josuwe hay go de taçaçbe lay, kiñgi äe joñ go pur lay.

²Josuwe kal ëe jar Israyel wo le äuy de jar kluuri äaaran wo, de wañre äaaran wo, de jar car kiidan wo de jar kluuri soden wo se day riñ ra ga no: Ndi taw taçaçbe go debañ, kiñgi äi joñ go pur lay.

³Nday de see äay nday yañ de ko fen maga Manwuri, Baa äayn joñ wer jar lan wo de äe mono. Gahaçyla je maga hay durgi wer äay mo na diñ Manwuri, Baa äay no.

⁴Ko wee mbay, ndi haç tway go wee diñ de naage waçywaàale. Tii; wer ti jar maga sir äaara gwa' bay yaçaçge le' go de sir maga ndi caa wer jar ma ail äaaran wo go äuy, ndi haçn go wee. Sirn mañ le ti Jurdeçeç ka' le' wo go jag maarog ma kluu ma nen wur bo law no.

⁵Manwuri, Baa äayn mañ ge ail äaara yañ wo go see äay haçaç day nii gi ra yañ go ne nday pele. Nday yaçaç ge sir äaaran wo yañ go do maga Manwur, Baa äayn hay waçaçn wee nono.

⁶Tob wee eegre äay go ma hoo sug ti fen po äuy maga de yerge ail kefder jag liñgi mani Moyisn mono, nen maga nday mo joñ joñre de äaara. Cel wee go ti do war wa lay, go ti do gur wa lay.

⁷Sen mono nen maga nday mo tay see äay go de wer jar maga gwa' wo yoo äay la ni mo wa. Nday ëe ge ëu baa äaaran wo jag äay gaa, nday ha' ge de äaara gaa lay, nday joñ ge peelee ne hara gaa lay, nday laa ge koyoçgre pel äaara gaa lay.

⁸Ane nday sa' ge see äay yañ see Manwuri, Baa äayn do maga nday hay joñ le haçaç wara nono.

⁹Manwur hay nii jar ma ngaäa ma de eegre wo go ne nday pele, haçaç wara, jobo oo deñ pel äay dur weege gaè.

¹⁰Jobo boñ, yoo äay nii jar ndare werga Manwuri, Baa äayn hay durgi wer äay do maga se hay waçaçn wee nono.

¹¹Ko wee see äay de ele, da wee Manwuri, Baa äay no.

¹²Hayga nday mbuë faale we ne hene, day nday tay we go de wer jar se maga gwa' wo yoo äay mono, hayga nday tay jag we go de äaara ti kañge kaçaçra day nday tay nen we go de äaara no,

¹³ko wee go ti äay de el ga Manwuri, Baa äay joñ ge wo tum nii wer jar sen wo go ne nday pel gaè. Saara kol ge yañ see äay diñ baèy wo de rew, diñ mbreñ ma jwag wee ge yoo, diñ hoçre ma äeer wee ge nene haçaç nday yeege nen go ti sir se maga Manwuri, Baa äayn hay haçn go wee mono.

¹⁴Ma äi ndi day rawge ti ngeel maga jar äuy wo wo ni mono. Nday yañ de koge le go äil äay tem, go de maysee äay äuy ga waçaçre ma de el maga Manwuri, Baa äayn hay waçaç ra ti äay mono, ma po gwa' bay le' jag gaa gaè. AÀ bag wo jag go ti äay äuy, ma po gwa' bay äo' jag gaa hase.

¹⁵Do maga Manwuri, Baa äayn bag jag waçaçre ma de el maga se hay waçaç ra ti äay go äuy nono, diñ dosen no taw taw pa Manwur kañ ge bon maga se hay waçaç ti äaara mo äuy go ne nday ti lay haçaç se kol ge go ma taw weege go ti sir se ma de wore maga Manwuri, Baa äayn hay haçn wee mono.

¹⁶Hayga nday älag tayge jag maga Manwuri, Baa äayn hay tayn de äay we go, hayga nday raw we joñ peelee ne baa ma tigriñ wo day nday laa koyoçgre we pel äaara no, bage poçoç mani Manwur le' ge wee ti, day nday caa ge wer go departday ti sir se ma de wore ga aà hay haçn wee mono.

JOSUWE 24

Josuwe tay jag jar Israyel wo de Baa pa

¹Josuwe kal tay wer jar Israyel wo le go äuy äi leege Sikem. Se raw ëe jar kluuri äaaran wo le de wañre äaaran wo, jar car kiida äaaran wo de jar kluuri soden wo äuy. Saara raw tayge le pel Baa.

²Josuwe day wii ngaään äuy gano: mokay diñ waçaçre ma jag Manwuri, Baa mani Israyel no: Moore äay wo do Terag pan Abraham wo de Nakor nono, hay wo le äaa de tiñ faale maarog ma de paçaçge no. Saara hay joñ peelee ne baa ma tigriñ wo.

³Ndi hay ba pan äay Abraham le faale maarogn le äaäla ni, day ndi rañ sir ma Kanaan go de äe äuy. Ndi tes wer mani äe no ndi kal haç Isag ne hene.

⁴Ndi haç Jakob wo de Esaw ne Isage. Ndi haç huuli ma Seyir ne Esaw ama Jakob wo de jar ni äe raw wo woge Ejipte.

⁵Ndi laa Moyis wo wo de Aaron day ndi kañ bon ne sir Ejipte de wer feçeçre wo sar sare, blam äe ndi laa wee le go.

⁶Ndi laa paçaçre äay wo le go äil sir Ejipte day nday a go jag Maarog ma de seçeç no. Jar Ejipte mañ wo blam äaara le haçaç a wo go jag maarog ma de seçeçn de pus durgi äaaran wo.

⁷Paçaçre äay kal wo laa ro ne Manwur ti, se raw kañ suñgu ti holañ äay de jar Ejipte wo. Se kal mañ bii go ne hara ti, maarogn äo' go ne hara ti. Nen äay hay yañ de ko fen maga ndi joñ Ejipte de äe mono. Nday joñ kiñgi debañ äil puuli.

⁸Ndi koë nday haçaç a go de äay ti sir mani jar Amorid maga wo wo go faale Jurdeçeç ma äaña no. Saara dur wee day ndi haç ra go wee äi coo do. Nday yaçaç sir äaaran no, ndi taw ra go wee pele.

⁹Je ni Sipor, Balag wañ Mowab kal urgi le ma age dur nday. Se kal ëe Balam je ni Bowerne le ga aà mo a go faë weege.

¹⁰Ama ndi laa jag Balam gaa, se kal kañge wee ti diñ bosa'a. Ndi yaçaç wee go do Balage.

¹¹Nday cegaë Jurdeçeç le go, day nday kal age go Jeriko. Wañre ma Jerikon dur wo wee. Jar Amorid wo, jar Feresid wo, jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Girgasid wo, jar Hifid wo de jar Yebusid wo äuy dur wo de äay. Ndi kal haç rage go wee äi coo do.

¹²Ndi kañ deburicay ne wañre ma äog mani jar Amoridn wo ti, saara dus äil äaara go wee pele. Ndi nii ra bay de moslam ma do äayn wa, bay de waa ma do äayn wa lay.

¹³Ndi haç sir maga nday parn gaa de äi leege maga nday boor tiñ ma äil äaaran wo gaa ne nday, day nday lag go patala äil äaara. Ndi haç pay tlamum wo de Olifiye maga nday peë ra gaa ne nday, day nday de ree rage wara.

¹⁴Patalam no, joñ wee heçeçne do Manwuri, joñ wee peele ne hen ti faage äe, de deele lay. Lag wee baa maga paçaçre äay hay wo le joñ peele ne hara faale maarog noga le Ejipte wo wo go day ni nday joñ wee peele ne Manwuri.

¹⁵Day hayga nday ko we ga joñge peele ne Manwur de älagge nen äay no, baa wee je maga nday da joñ peele ne hen go wara: baa maga paçaçre äay hay wo le joñ peele ne hara faale maarog mo laybla'a, baa mani jar Amoridn maga nday äil sir ni äaara mo laybla'a no. Wuur ma wuur de jar ni äi wuur joñ ge peele na diñ ne Manwuri.

¹⁶Ngaän kal yiñ jag ne Josuwe ga no: Ëiggi se ga wuur tob Manwur go day wuur raw joñ peele ne baa ma tigriñ wo bay äil wuur wa.

¹⁷Gahaçyla, Manwur diñ Baa wuuri. Laa wuur le go äil sir Ejipte tiñ gebe na diñ se, wuur de paçaçre wuur wo. Joñ feçeçre mbuëgi ma kluuri ga nen wuur ko ra na diñ se day äaw wuur le do ti faage maga wuur see le ni noga yoo jar maga wuur hee le ni äaara mo äuy na diñ se.

¹⁸Nii wer jar wo de jar Amorid maga wuur äil sir äaara mo ti' la go ne wuur pel na diñ se. Wuur lay, wuur joñ ge peele na diñ ne Manwuri werga aà diñ Baa wuur no.

¹⁹Josuwe kal wii ngaään gano: Nday kaçaç ge ma joñ peele ne Manwur gaa, werga aà diñ Baa ma bay ëage, aà diñ Baa ma de huni. A fug gi äil go wee ti ti debaycoçoçre äay wo de älagge äayn wo gaè.

²⁰De maga nday tob Manwur we go day nday raw we joñ peele ne baa ma waare wo no, se kol ge yañ joñ weege de älagge day se caa ge wer äay go blam maga se joñ de el go see äay mono.

²¹Ngaään kal ferge ne Josuwe gano: AÀ joñ ge no gaa werga wuur joñ ge mbe peele yañ ne Manwuri.

²²Josuwe kal wii ngaään gano: Nday de see äay tu nday diñ sedewat ii see äay werga nday ba de see äay ga nday da joñ peele na diñ ne Manwuri. Saara kal yiñ jag ne hen ga: Wuur de see wuur tu wuur yañ mbe diñ sedewa ti see wuuri.

²³Josuwe day pa gano: Lag wee baa ma waare ma yoo äayn wo wo go patala, kañ wee ëiggi äay ti Manwuri, Baa mani Israyel no.

²⁴Ngaään kal wii Josuwe gano: Wuur joñ ge mbe peele yañ ne Manwuri, Baa wuur no, day wuur lag ge mbe yañ ti jag äe.

²⁵Josuwe kal tay jag ti wuur sen ni de ngaäa no. Se kal haç jag liñgi wo ne hara Sikem ni, haç jag liñgi ma äod faage waçaçre wo ne hara ni lay.

²⁶Josuwe kal yer feçeçre sen wo go äil kefder jag liñgi mani Baa no. Se kal mañ huuli ma kluu, raw äo'ge äe wer Cen ma jag ngeel ma bay ëag mani Manwur no.

²⁷Josuwe day wii ngaään äuy gano: Huulin mo ti' joñ ge yañ diñ sedewa ti holañ naa de kaçaçra. AÀ yañ de laa waçaçre maga naa fer ra ne kaçaçra mo äuy no. AÀ joñ ge yañ diñ fen maga fer ge waçaçre go ti äay mo tu de maga nday tob ge Baa äayn we go mono.

²⁸Josuwe kal haç faage ne ngaään maga aà mo fer wo liñ ni äaara, wosela äuy ti tway äe.

Huli Josuwe wo de Eleyasar

²⁹Blam feçeçre sen wo mono, Josuwe je ni Nun, je peele Manwurn kal hugi go ti kiñgi kis ti äe hwale.

³⁰AÈ kal teege äe ti tway mani äen äi leege Timnat-Serag ciñ ti huuli ma Efrayim wo go äaä gloñhwede huuli ma Gaas no kay no.

³¹Jar Israyel joñ wo peele ne Manwur de maga Josuwe hay tenen ëa mono. Saara joñ peele ne hen de maga jar kluuri maga hay wo de Josuwe ga ko wo joñre maga Manwur joñ ra see jar Israyel wo mo äuy wo tenen ëa mo lay.

³²AÈ tee hm Josef maga jar Israyel hay hoo ra wo le Ejipte go Sikem ti ngeel maga Jakob hay yeen do jar ni Hamor pan Sikem solay kis mono. Ngeel sen hay ti tway mani jar ni Josefn wo.

³³Eleyasar je ni Aaron kal hugi go lay. AÈ kal teege äe go ti huuli mani weel äe Fineyas no. AÈ hay haç huuli sen ne hen wo yoo huuli ma Efrayim wo.

JAR CAR KIIDA WO

JAR CAR KIIDA WO 1

Jar Israyel lag wo go äil tway äaaran wo

- ¹Blam huli Josuwe mono, jar Israyel kal wo wii Manwur gano: Wose wo ge tañgu dur jar Kanaan wo mo la?
- ²Manwur kal gano: Wo ge na diñ Juda werga ndi go de haç sirn ne hen äi coo do.
- ³Juda kal wii hen äe Simeyoñ gano: Wo kañ mege ma yaçaç sir maga go de haçge me tway äi mono, maga naa wo dur jar Kanaan wo. Ndi wo ge yañ kay ndo ti sir maga sen go de haçge mo tway äo mo lay no. Simeyoñ kal rawge wer äe.
- ⁴Juda kal wo rawge, day Manwur kal haç jar Kanaan wo de jar Feresid wo go ne hara äi coo do. Saara kal ii jar go wer äaara ndar hwal äi leege Besege.
- ⁵Saara da' Adoni-Beseg äi leege Beseg ni, saara le'n durgi. Diñ do kay no so no, saara taw jar Kanaan wo go de jar Feresidn wo mono.
- ⁶Adoni-Beseg raw dañge ama saara hoo ëeere wer äe kal wo bage äe. Saara kal car wañ do äe wo go de wañ äaale äe wo.
- ⁷Adoni-Beseg kal waçaçge gana: Wañre wo do renam ga wañ do äaara wo de wañ äaale äaara wo go de carge hay wo hoor besgem hole pel äi. Baa joñ me mo haç' diñ de fen maga ndi hay joñ jar de äe mono. AÀ raw woge de Adoni-Beseg Jerusalem se kal hugi wo go ni.
- ⁸Jar ni Juda le' wo Jerusalem, saara kal yaçaçge äe. Saara car jar ma äil äen wo go de mosalamre wo, day hee wo wuu go ne äi leege no.
- ⁹Jar ni Juda kal wo woge blam äe dur jar Kanaan ma ti huulin wo, ma äil Negefn wo de ma äil Sefelan wo.
- ¹⁰Juda kal wo woge dur jar Kanaan maga hay wo Hebroñ maga aè hay äaa ëege äe ga Kiryat-Arba mono, saara kal taw Sesay, Ahiman wo de Talmay wo go.
- ¹¹Saara hoo le ni wo wo dur jar Debir wo aè hay äaa ëe Debir ga Kiryat-Sefer.
- ¹²Kaleb kal gano: Ndi haç ge may äi Aksa go waçy ne je maga dur Kiryat-Sefer we day yaçaçn we mono.
- ¹³Otniyel je ni Kenas ma ti Kaleb kal yaçaç sir no, day Kaleb raw haç may äe Aksa go ne hen waçy.
- ¹⁴De maga Aksa a go ni äe mono, Aksa kal srog wer äe ga aà mo wii pay do pan se. Aksa kal yoo'ge le go ti gerheçeç äen gesiñ, day Kaleb kal wiigi äe ga ree mayla?

¹⁵AÀ kal ferge ne hen gano: Ko decoo äi ëa werga ndo haç sir wo me äaã waçybane, patala haç gedel wo me ni lay. Kaleb raw haç gedel ma ti ngeel ma de mañge ciñn wo de ma ti ngeel ma de hamge gesiñn wo ne hene.

¹⁶Jar ni je Kenid, yaa Moyis men wo äi leege ma yoo gomon go, kal wo rawge wer jar ni Juda wo, day wo wo laa tiñ yoo äaara äil puuli ma Juda maga wo nen äaã waçyban Arad mono.

¹⁷Juda wo de hen äe Simeyoñ kal wo woge taw jar Kanaan maga hay wo Sefad go. Saara caa wer äi leegen go, day aè kal kañ ëu ne äi leegen ga Horma.

¹⁸Juda kal yaçaçge pa diñ Gasa de prog äe no, Askaloñ de prog äe no, Ekroñ de prog äe no.

¹⁹Manwur joñ de Juda, se kol go waçaç ree jar ma ti huulin wo, ane se kaçaç ma nii jar ma äil logn wo go gaa werga aà hay wo de pus durgi boore wo do.

²⁰AÈ kal haç Hebroñ ne Kaleb do maga Moyis hay waçaç nono, day se raw nii jar ni Anag ma swa'n wo go.

Wer jar Israyel ma lan dur wo ma yaçaç tway äaaran lay

²¹Jar ni Benjame nii wo jar Yebusid maga hay wo Jerusalem go gaè. Jar Yebusid joñ wo de tiñ yoo jar ni Benjame wo haçaç wara.

²²Jar ni Josef kal wo hooge dur Betel lay, Manwur raw kay rage.

²³Jar ni Josef raw wo woge ko Betele, aè hay ëe äi leege sen äaa ga Lusi.

²⁴Jar ko ngeeln kal wo ko blo po le go kalge äi leegen caw, day saara kal wiigi äe gano: Kañ nen wuur ti jag faage maga aè laa wo äi leegen ni mono, ni wuur joñ mo yañ de ele.

²⁵Se raw kañ nen äaara ti jag faage maga aà wo nen laage ni mono. Saara kal wo laage ni, car wo jar ma äi leegen wo go de mosalamre wo. Ane saara men blon rawge de jar ni äe wo äuy.

²⁶Blo sen la kal rawge äil sir jar Hitid wo, se kal laa sir wo go ni, raw kañ ëu ne hen ga Lusi. Haçaç wara aè ëe äi leegen no ëa no.

²⁷Jar ma Bet-Seyann wo de ma ti progre äaaran wo, ma Taanagn wo de ma ti progre äaaran wo, ma Dorn wo de ma ti progre äaaran wo, ma Yibleyamn wo de ma ti progre äaaran wo, ma Megidon wo de ma ti progre äaaran wo, jar ni Manase nii wo ra go gaè. Jar Kanaan ngreh wo mbaara de tiñ äil sir ni lage.

²⁸De maga jar Israyel kol wo go de eegre mono, saara kol jar Kanaan wo go gebere, ane saara nii ra go gaè.

²⁹Efrayim nii jar Kanaan maga hay wo Geser go gaa, jar Kanaan sen joñ wo de tiñ äil tway mani Efrayim äi leege Geser ni.

³⁰Sabuloñ nii wo jar maga hay wo Kitron wo de Nahalol go gaa, jar Kanaan joñ wo de tiñ äil tway mani Sabuloñ ni, ane saara kol ra go gebere.

³¹Aser nii wo jar Ako wo, jar Sidoñ wo, jar Ahlab wo, jar Aksib wo, jar Afig wo de jar Rehob wo go gaè.

³²Day jar ni Aser joñ wo de tiñ yoo jar Kanaan maga diñ jar sirn wo mono werga aà nii wo ra go gaè.

³³Neftali nii wo jar Bet-Semes wo de jar Bet-Anag wo go gaa, day jar ni Neftali joñ wo de tiñ yoo jar Kanaan jar sirn wo. Ane jar Bet-Semes wo de jar Bet-Anag kol wo go gebere äaara.

³⁴Jar Amorid mañ wo äil jar ni Dañ wo wo go ciñ ti huuli wo, men wo ra le laage äil logn gaè.

³⁵Jar Amorid joñ wo de tiñ Har-Heres, Ayalon wo de Saalbim, ama eegre jar ni Josef raw wo ra, saara kol go gebere äaara.

³⁶Hagu sir mani jar Amorid hay mañ le ti ngeel ma de mañge ciñ ma Akrabim no, le Sela haçaç day raw se äe wo go.

JAR CAR KIIDA WO 2

Je peelee Manwur ndu ruu jar Israyel wo

¹Je peelee Manwur raw urgi le Gilgale, raw age Bokim day gano: Ndi hay laa nday le go äil Ejipte, day ndi a go de äay äi sir maga ndi ha' go ne paçaçre äay wo ga ndi haçn ne hara mono. Ndi kal gano: Ndi älag ge tayge jag äin go de äay gaa hase.

²Day nday lay, nday tay ge jag de jar ma äi sir se ti'n lam gaa, nday älag ge tiñ soçoçre äaaran wo yañ go lay. Ama nday yaçaç jag äi gaa, wer mayse ga nday joñ no la?

³Ndi day so gano: Ndi nii gi ra go wee pel gaa, ama saara joñ ge yañ mbaara ti jeñ äay hlag hlagge, baa äaaran joñge wo yañ see äay diñ rew.

⁴De maga je peelee Manwur mañ jag fer waçaçre sen go ne jar Israyel wo mono, ngaään kal laa ro cab go jag ciñ kloñ.

⁵Saara kal kañ ëu ne ngeel sen ga Bokim day saara raw wo joñ siëgi jag wo ne Manwur ni.

Huli Josuwe

⁶Josuwe kal men ngaään rawge. Jar Israyel kal wo ferge ma yaçaç sir, no wosela äuy ti tway äe.

⁷Ngaään joñ wo peelee ne Manwur ti wur maga Josuwe tenen ëa mo äuy. Saara joñ peelee ne hen de maga jar kluuri maga hay wo de Josuwe ga hay ko wo feçeçre mbuëgi maga Manwur hay joñ ra wer jar Israyel wo, wo tenen ëa mo lay no.

⁸Josuwe je ni Nun weejoçoç Manwurn kal hugi go, kiñgi äe hay kis ti äe hwale.

⁹Äë kal teege äe wo go ti ngeel maga diñ tway ma äe wo Timnat-Heres ciñ ti huuli mani Efrayim wo go äaã gloñhwede huuli ma Gaas no kay no.

¹⁰Jar maga hay naa wo le nen Josuwe hu wo go äuy do paçaçre äaara wo no lay. Jar ma tigriñ kal wo naage blam äaara ni, bay wo de ko Manwur wa lay, bay wo de ko feçeçre maga se hay joñ ra wer jar Israyel wo mo wa lay.

Jar Israyel mbuë wo faale ne Baa

¹¹Jar Israyel kal wo joñ fen ma de älagge nen Manwuri, saara raw joñ peelee ne Baal wo.

¹²Saara raw tob Manwuri, Baa mani paçaçre äaara maga hay laa ra le go äil sir Ejipte go, day raw wo sa' see äaara de baa ma tigriñ po wo yoo baa mani jar maga hay wo ti äaara ni kara mono. Saara leë mondra pel äaara, car wo jiili Manwur go.

¹³Saara tob Manwur go, raw wo joñ peelee ne Baal wo de Astarte wo.

¹⁴Äil Manwur kal soçoçge ne jar Israyel wo ti debaã. Se kal haç rage go ne jar frum jar wo do, saara frum ra go. Manwur kal yeeë rage go gebere ne jar hee äaara maga hay wo ti äaara ni mo kara no, saara joñ de kaçaçge ma mañ jar hee äaaran wo gaa so.

¹⁵Tum de maga saara wo jag jaw mono, Manwur go de kol see äe je hee äaara ma joñ rage de älagge do maga se hay waçaçnono, do maga se hay ha' go ne hara no no. Coocoo kal baa ra ge go debaã de sen ni.

¹⁶Manwur kal laa jar car kiida wo le ma yaçë rage go do jar frum ragen wo no.

¹⁷Ama saara yaçaç mbaara jag jar car kiidan wo gaa pa, werga aà hay wo go de haç see äaara joñ figliw de baa ma tigriñ wo, hay wo le' mondra pel äaara. Saara men faage maga paçaçre äaara ma yaçaç jag Manwurn hay see wo le ti äe go deparday tu, ya' wo joñge diñ fen tigriñ sara.

¹⁸De maga Manwur laa jar car kiidan wo le mono, Manwur joñ de je car kiida no day se yaçaç ra go do jar hee äaaran wo de maga je car kiidan yañ tenen äa mono. Gahaçyla Manwur hay ko decoo äaara ti ndumgi maga saara hay ndumgi do jar maga hay wo joñ bon äaara day hay wo las rage lay mono.

¹⁹Ama, de maga je car kiidan hu we go no, saara fer go glubgi tigriñ de dañ paçaçre äaara wo pa, fer wo sa' see äaara de baa ma tigriñ wo ma joñ peelee ne hara, ma leë mondra pel äaara pa. Ba dra' pa saara bay go men mopo me' see joñre äaaran wo noga see higgi jiili ma ti seele äaara ma de dijëgin me' dra' wa hase.

Baa lam jar Israyel wo

²⁰Mo so no, jiili Manwur kal caage go ne jar Israyel wo ti debañ, se day gano: Wer maga wer jar sen wo la älag wo tayge jag maga ndi hay tayn de paçaçre äaara wo go, day wer maga aà yaçaç wo jag äi gaa lay mono,

²¹ndi lay, ndi nii gi wer jar maga Josuwe hay men ra de maga se go de hugi wo go ne hara pel gaa lay.

²²Diñ wersen so ndi lam ge jar Israyel wo yañ de äaara ma koge ga aà yañ mbaara de haç see äaara ma seege ti faage mani Manwur doga paçaçre äaara hay haç wo see äaara ma seege ni no yawla bay wa yawla.

²³Manwur kal men wer jar sen wo mbaara äil sir ni jam, la go nii rage deparday tu gaa lay. Ba dra' se hay haç ra go ne Josuwe äi coo do gaa lay.

JAR CAR KIIDA WO 3

¹Lam no diñ wer jar maga Manwur men ra jam ma lam jar Israyel maga hay dur wo jaw ma äil sir Kanaan gaa mo äuy no.

²Se joñ nono maga jar Israyel maga ndar ge wo blam mo ko wo durgi day mo had wo ne, dañge äuy diñ jar maga sen hay dur wo ti boñ gaa mono.

³Wer jar maga se men ra hay wo diñ wañre ma dwee mani jar Filisteçeç wo, jar Kanaan wo, jar Sidoñ wo de jar Hifid maga wo wo de tiñ ti huuli ma Libañ mono, ur le ti huuli ma Baal-Hermoñ ka'a, haçaç wo go jag feele Hamade.

⁴AÈ lam weere Israyel wo na de wer jar sen wo ma koge ga aà hoo wo mbaara sug yañ ti jag liñgi maga Manwur hay yern ne paçaçre äaara wo nen do Moyis mo yawla.

⁵Jar Israyel joñ wo de tiñ yoo jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Amorid wo, jar Feresid wo, jar Hifid wo de jar Yebus wo.

⁶Saara kal da naare yoo mayre äaaran wo, haç wo mayre äaara wo dra' ne weere äaara wo, kal wo joñ peelee ne baa äaaran wo lay.

JAR CAR KIIDAN WO Otniyele

⁷Jar Israyel kal wo joñ fen ma de älagge nen Manwuri, saara yoçoç ti go ti Manwuri, Baa äaara no, raw wo joñ peelee ne Baal wo de Asera wo.

⁸Äil Manwur kal soçoçge ne jar Israyel wo ti debañ, se kal yee rage wo go do Kusan-Risatayim wañ ma Mesopotami no. Jar Israyel kol wo go gebere Kusan-Risatayim nen kiñgi nenma'aç.

⁹Jar Israyel kal wo laa ro ne Manwur ti, Manwur kal äo' je yaçaç rage wo ne hara ma yaçaç rage go diñ Otniyel je ni Kenas ma ti Kaleb no, Se raw yaçaç rage go.

¹⁰Nenterse mani Manwur hay ti Otniyele, se kal kolge diñ je car kiida jar Israyel wo. Otniyel kal rawge durgi, Manwur kal haç Kusan-Risatayim go ne hen äi coo do, se kal raw eegre Kusan-Risatayim go.

¹¹Sirn kal joñge jam nen kiñgi do naa. Otniyel je ni Kenas kal hugi go.

Ehudi

¹²Jar Israyel kal wo joñ fen ma de älagge nen Manwur pa, day Manwur kal haç eegre ne Eglon wañ Mowab ti jar Israyel wo werga aà hay joñ wo fen ma de älagge nen Manwuri.

¹³Eglon kal mañ poçoç le ni jar Amoñ wo de jar Amaleg wo kal rawge dur jar Israyel wo. Se raw äum jar Israyel wo, yaçaç äi leege ma de gomon go do äaara.

¹⁴Jar Israyel kol wo go gebere Eglon wañ Mowab nen kiñgi hwal ti nenma'aç.

¹⁵Jar Israyel kal wo laa ro ne Manwur ti, Manwur kal äo' je yaçaç rage le ne hara diñ Ehud je ni Gera ma ti wer mani Benjame ga hay do gur mono. Jar Israyel kal wo äo'ge äe wo de mandekoë ne Eglon wañ Mowabe.

¹⁶Ehud kal too moslam ma sañ äog de paçaçge nen sañtimeder do dwee. Se kal sa'ge äe sag äe ti äaã ware, laa oçoçbe go ne hen ti.

¹⁷Se raw woge haç haçge de koë ne Eglon wañ Mowab so, Eglon hay diñ jobo ma de nay debaã.

¹⁸De maga Ehud haç haçge de koën go ne hen mono, se kal kañ glog jar maga saara a de kaçaçra wo go.

¹⁹Se kal men rage wo de ngar ngeel mbug huuli ma ti jeñ Gilgal wo no, kal ferge le day wii Eglon gano: Wañ, ndi yañ de waçaçre ma ferge mo la. Wañ kal wii jar maga hay wo see äe ni mo äuy ga: Naa wee see äay go! Saara kal laage go siigi äuy.

²⁰Ehud raw woge see äe äi tiñ ma de geçeçre ma de wooge ga hayle ni ga go ka' sagsag ma äe mono. Ehud day gano: Ndi yañ de waçaçre ma jag Baa ma ferge mo. Eglon kal urgi go deele.

²¹Day so Ehud kal äo' do gur äe no kay naa moslam le go ti äaã ware, kal tuñgi äe äili.

²²Hil moslam dra' kal wo go nen nay äe, raw äo' nay go ti tu lay werga aà naa moslam le go gaa day se mañ ti wo go nen faale.

²³Ehud kal wo go ti jag tiñ ma nen faale no, kal teçg jag tiñ ma de geçeçre ne hen ti, ma'n go de lakle.

²⁴De maga se kal go mono, weere joçoçre wañ kal wo nduugi koge äe da' wo jag tiñ ma de geçeçren go de ma'ge de lakle. Saara day ga: Aà joñ mo haç' na de to toçoç äi tiñ ma de wooge no.

²⁵Saara kal gorge äe wolañ day wer maga aà bay go bul jag tiñ ma de geçeçren wa mono, saara kal mañ lakle, buñ wo jag tiñn go. Saara kola je waçaç ree äaaran go de sre'ge gesiñ la senew ti' de huli.

²⁶De maga saara de gorge mo lag no, paga Ehud dañ we, dañ, raw see ngeel mbug huulin wo wo go yaw, kal rawge wo go nen Seyra no kay no.

²⁷De maga Ehud day go liñ mono, se kal 'waa coçoç wo yoo huuli ma Efrayim wo no. Jar Israyel laa wo le go yoo huuli wer äe, se kal kalge pel äaara.

²⁸Se wii ra gano: See wee le wer äi werga Manwur haç jar Mowab jar hee äayn wo we go wee äi coo do. Saara ëid le go wer äe, wo wo go yaçaç ngeel maga aè cegaë Jurdeçeç go may wo go nen Mowab ni mono, bay wo men jobo go cegaëge wa hase.

²⁹De sen ni saara ii jar nen ndar hwal wer jar Mowab wo, saara äuy diñ jar ma de goäre wo lay wo de eegre jag jaw lay, jobo boñ dañ go dra' yoo äaara gaë.

³⁰Ti wursen ni jar Israyel mbuë wo fuy jar Mowab wo debañ. Sirn kal joñge jam nen kiñgi do nenma'aç.

Samgar kol ti ngeel Ehud

³¹Blam Ehud mono, Samgar je ni Anad kal kolge. Se ii jar Filisteçeç wo kiskis hiira' de cuçy ma nii wer day soñ wo. Se de see äe yaçaç jar Israyel wo go lay.

JAR CAR KIIDA WO 4

Debora wo de Barage

¹Ehud hu go mono, jar Israyel kal wo joñ fen ma de älagge nen Manwur pa.

²Manwur kal yee rage go gebere ne Yabin wañ Kanaan maga hay de tiñ Hatsor mono. Wañ sode äen wo hay diñ Sisera. Se hay go de hayle Haroset-Goyim.

³Jar Israyel kal wo laa ro ne Manwur ti werga Sisera hay de pus durgi boore do kiskis kawa'a, day se joñ bon äaara debañ nen kiñgi do äoge.

⁴De sen ni mono, Debora waçy ma ndar nen waçaçre Baa go, waçy mani Lapidodn, hay car kiida jar Israyel wo.

⁵Aà hay de tiñ wer gomo mani Deboran ti holañ Rama wo de Betel ti huuli ma Efrayim wo. Jar Israyel hay wo woge pel äe ma car kiida.

⁶Se kal äo' soole wo wer Barag je ni Abinowam wo Kedes-Neftali, day se wiin wo gano: Mokay wo diñ jag Manwuri, Baa ma Israyel haçn mono: See wo tay ti jar wo go ti huuli Tabor day ni ndo hoo jar wer äo ndar hwal yoo jar ni Neftali wo de Sabuloñ.

⁷Ndi jaçaçge jag Sisera wañ sode mani Yabin wo yañ le go ne ndo jag pyew Kison de pus durgi äen wo de sode äen wo, day ndi haç ge ra yañ go ne nday äi coo do.

- ⁸Barag kal riñgi äe gano: Riñga ndo wo yañ wer äi no, ni ndi wo yañ. Ama ndo wo we wer äi gaa no, ndi wo gaa lay.
- ⁹Debora kal ferge ne hen gano: Ndi wo yañ mbi, ane ndo da' ge keege ti fen maga ndo day joñge äe mo haç' gaa, werga Manwur yee ge nen Sisera go na diñ nen do waçy. Debora kal urgi go ciñ raw wo de Barag wo Kedese.
- ¹⁰Barag raw tay ti jar Sabuloñ wo de jar Neftali wo le go Kedese. Jar ndar hwal kal wo mañ blam äe, Debora kal rawge wer äe lay.
- ¹¹Heber je Kenid hay caa see äe go de te jar Kenid jar ni Hobab yaa Moyisn wo, se raw baa tiñ äen wo wer koo Cen ma Saanayim wo ti jeñ Kedese.
- ¹²AË raw wii Sisera ga Barag je ni Abinowam yañ wo go ciñ ti huuli Tabor.
- ¹³Sisera kal tay ti pus durgi äen wo go äuy, pus durgi boore kiskis kaawa'a, tay ti ngaäa maga hay wo see äe ni le äuy. Se raw urgi le Haroset-Goyim haçaç wo go jag pyew Kison.
- ¹⁴Debora wii Barag so gano: Ur go ciñ werga wara diñ wur maga Manwur haç Sisera go mo äi coo do mo so no. Manwur go de kalge pel äo. Barag kal ëiigi le go ti huuli Tabor de jar wer ndar hwale.
- ¹⁵Manwur kal dus äil Sisera wo de pus durgi äen wo de jar äen wo go ne Barag pel de moslam ma de sañ. Sisera kal men pus durgi äen go, yoo go de äaale ga caw ti ëee.
- ¹⁶Barag hoo wo ëeere wo wer pus durgi wo de sode mani Siseran wo haçaç wo wo go Haroset-Goyim. Sode mani Sisera taw wo go äuy do jag moslam no, jobo boñ gwa' gaa hase.
- ¹⁷Sisera yoo go de äaale, dañ wo kal tiñma ni Yayel waçy mani Heber je Kenid no werga jam hay ti holañ Yabin wañ Hatsor wo de tiñ mani Heber je Kenid no.
- ¹⁸Yayel raw kalge le go caa pel Sisera day wii gano: Kal le wañ äi no, kal le ni äi la, joñ heçeçne wa. Se raw kalge tiñma ni äe ni, Yayel kal laa mopo go ne hen ti, yoñ ne.
- ¹⁹Sisera kal wii Yayel gano: Ndi kam mo kamge haç bii ne ndi me' ëa la werga jwale de kañ mege. Se kal buñ jag lañ paçaç äen go, kal haç bii ne hene. Blam äe se fer laa oçoçbe ne hen ti tigriñ.
- ²⁰Sisera fer wii Yayel pa gano: Oo go jag tiñ deñ, jobo a we wii jag äo ga jobo yañ de kalge la yawla no, ni ndo wiin ga bay wa.
- ²¹Yayel waçy mani Heber kal naa gefay ma ti tiñ äe no, mañ big do äe, kal ya'ge le eñaç, äal gefay ne Sisera plañaç. Gefayn dañ wo go gesiñ paçde. Sisera hay go ti naa debañ werga aà hay go de gayre debañ, se kal hugi go.

²²Barag hay le ti ëee wer Sisera. Yayel kal caa pel äe wo day wiin gano: A le ni ndi kañ nen äo yañ ti blo maga ndo de kiëgi äe mono. Se raw kalge le tiñma ni äe, da' Sisera go de huli ti' de gefay plañaç ka'a.

²³Ti wur sen ni mono, Manwur mbuë fuy Yabin wañ Kanaan pel jar Israyel wo.

²⁴Jar Israyel haç wo puçuçri ne Yabin wañ Kanaan me'me' haçaç wo wo go tawge äe.

JAR CAR KIIDA WO 5

Siñ mani Debora no

¹Ti wur sen ni, Debora wo de Barag je ni Abinowam kal wo 'waa siñ gano:

²De maga jar Israyel haç wo see äaara go mono, De maga ngaään äuy grag wo see äaara go lay mono, Togoë wee Manwuri!

³Nday wañre no, laa wee waçaçre! Nday weere wañre no, co' wee sugi! Ndi 'waa ge siñ yañ, kidolgi ndi 'waa ge siñ yañ ne Manwuri. Ndi togoë ge Manwuri, Baa ma Israyel yañ ma mañ ti äe ciñ.

⁴Manwuri, de maga ndo kal le go Seyir mono, De maga ndo le de seege äil pay ma Edom mono, Tamsir daëe, ngeel ma ciñ älag wo go! Swaare caa wo bii go.

⁵Huuli ngroä wo go pel Manwuri, Pel Manwuri, Baa ma Israyel maga le ti Sinay mono.

⁶Ti wur mani Samgar je ni Anad mono, Ti kal mani Yayel mono, faagen hay bay wo nen jobo wa, Jar maga hay wo rañge mono hay wo go kii faage.

⁷Bi leege ma Israyel ma bay korn ti hay wo go äil koëe, AÈ hay men ra go haçaç ndi Debora, ndi wo urgi go ciñ, Ndi ur go ciñ ti jar Israyel wo do man äaara no ëa no.

⁸AÀ hay raw wo kië baa ma defay wo, Jawn kal go heb rage jag tiñ mbañ mbañ. Nen hay bay baa gidigli noga jaw do jobo yoo jar Israyel Ma ndar do naa wo ga kaskas wa.

⁹Ndi de kañ ëiggi äi na ti wañre jar Israyeln wo, Ti jar ma yoo ngaää maga haç wo see äaara go de dage äaara mo äuy no. Togoë wee Manwuri!

¹⁰Nday maga nday ëid maare gerheçeçre ma de piirin wo mono, Nday maga ngeel hayle äay wo go de el mono, Nday jar seeëge ti faage wo mono, ëig wee ti!

¹¹Daga jar ëad bii ti daagen mo kee wo Manwur ti de el äen wo, Ti de el äe maga se lag jar Israyel wo go flaçy mono. Jar mani Manwurn lag mbaara go jag tiñ wo so.

¹²Puçy go, puçy go, Debora! Puçy go, puçy go, 'waa siñ! Ur go ciñ, Barage, raw de jar maga ndo bag ra le jag jaw mono, Je ni Abinowam no!

- ¹³Jar maga gwa' wo mbag naa wo blum jar ma de eegren wo. Manwur kal me go yoo blumrin wo.
- ¹⁴Jar Efrayim maga wo de lagge wañre jar Amalesid a wo lay, Benjame kal tayge le wer sode äaaran wo lay. Wañre ma ti feele mani Makirn hoo wo le ma durgi, Jar kluuri sode laa wo le go ti wer mani Sabuloñ no.
- ¹⁵Jar kluuri ma ti wer mani Isakarn wo wer Debora, Jar ni Isakar wo de see äaara wo wo go äil logn do Barag no lay. Faare kañge ti holañ jar ni Ruben wo Debañ na kañge wo jag pyewre äaaran wo ni la?
- ¹⁶Wer mayse ga ndo caa wañ wo äi kaw ni deñ co' sug ro Horog wo la? Faare kañge ti holañ jar ni Ruben wo deba a kañge wo jag pyewre äaaran wo ni la?
- ¹⁷Jar Galaad lag wo mbaara wo go faale Jurdeçeç äaara no! Wer mayse ga jar ni Dañ car mbaara wañ wo äi daagen wo ni ti'ti' la? Jar ni Aser lag mbaara le jag maarog ni lage, Car mbaara wañ le jag gosoñ wo ni lage.
- ¹⁸Jar ni Sabulon haç wo see äaara go hugi ti ngeel durgi no. Jar ni Neftali joñ wo le ti ngeel durgin dosen no lay.
- ¹⁹Wañre a wo le, saara kal durgi. Wañre ma ti sir Kanaan kal wo durgi wo Taanage, Wo ti jeñ bii ma Megidon wo. Saara da' solay le ti mopo do ni gaa hase.
- ²⁰Ngeel ma ciñ dur le lay, Jag seele äaara wo mo ti' no, ger dur wo Sisera lay.
- ²¹Piyew ma Kison hoo ra we, Piyew ma Kison diñ pyew ma ääääaa. Maysee äi, see mbo go ne hara ti so.
- ²²Äaale piiri ra wo gesiñ de ëeere rididi, Werga jar durgi äaara lag wo we de ëeere, car wo we.
- ²³Faë wee äi leege Meros go, je peele Manwur waçaç dosen nono. Faë wee, faë wee jar sir äen wo go, Werga aà a wo kay Manwur gaè. Tay wo see äaara le de Blumrin wo ma kay Manwur gaè.
- ²⁴Yoo naare wo mono, Bosa' ti Yayel waçy mani Heber je Kenid no. Yoo naare maga wo liñ mono, daga bosa' mo hay ti äe!
- ²⁵Blon wii bii, se haç paçaç wo de noo paçaç ne hen ti haç biñni.
- ²⁶Se kal coñ do äe, naa gefay. Se kal mañ big mani jar joñren wo de do war äe. Se ma' Sisera, mbug ti äe go, Crag plañaç äe go, nduln go.
- ²⁷Sisera hay de wer äaale Yayeale, Le' gesiñ, kal suugi. AÀ hay de wer äaale äe, kal le'ge gesiñ. Ti ngeel maga se hay de wer ni mono, Se taw de huli na ni tu lay.
- ²⁸Man Sisera jel nen äe le ti fenedere, Ko nen ti holañ kleä no, day waçaç so gana: Wer mayse ga pus durgi äen yoçoç ti le la? Wer mayse ga pus durgi äen see wo de ceere la?

²⁹Naare wañ maga wo de dañ kaçaçra ko reen yoo Naare äen kal fer waçaçre ne hene, Se kal waçaçge mbe de see äe tu lay gano:

³⁰AÀ mona wer maga aà yaçaç wo feçeçre le jag jaw day saara de äesge äe mono. May tigli boñ noga äoge go ti sode ma hon la äuy, OÇoçbe ma de wore ndub ma Sisera, OÇoçbe ma de wore wo, ma de yerge de seçeçre wo, OÇoçbe ma de wore boñ noga ma de yerge de seçeçre äog de mbolge soole blum no.

³¹Manwuri, hu do kay nono diñ jar hee äon wo, Jar maga da wo Manwur wo do wur nono, Do wur maga hee le go de caa ceeg de el nono. Sir Israyel raw joñge jam nen kiñgi do naa.

JAR CAR KIIDA WO 6

Jar Madiyañ joñ wo bon jar Israyel wo

¹Jar Israyel joñ wo fen ma de älagge nen Manwuri, day Manwur kal haç rage go ne jar Madiyañ wo äi coo do nen kiñgi renam.

²Jar Madiyañ haç wo puçuçri ne jar Israyel wo deba. Jar Israyel kol wo go clo' huuli wo, lag wo ti rum huuli wo de ngeel ma de yoñre wo na do jar Madiyañ wo.

³De maga jar Israyel jo' wo mopo we no, jar Madiyañ hoo wo le de jar Amaleg wo de jar ma nen wur bo toñ wo ma dur rage.

⁴AÀ kal kañge ne hara jag tih ta'a, älag wo feçeçre ma äil sirn go äuy haçaç le' wo go Gasa, men wo fen reege po Israyel ni gaa äuy: Hayba sam, day, noga gerheçeç dra' gwa' ni gaè.

⁵De maga aà naa wo le ti feçeçre äaaran wo de tiñ äaaran wo ti ti' mono, aà a wo do gejer wo nono. A hay wo ngaäa, saara lay, yoñyoñ äaaran wo lay. Saara nduu na ma älag sirn go.

⁶Coocoo kal baa sir Israyel go deba wer jar Madiyañ wo day jar Israyel kal wo laa ro ne Manwur ti.

⁷De maga jar Israyel laa wo ro ne Manwur ti wer Madiyañ wo mono, Manwur kal äo' je ndar nen waçaçre äe go wo ne hara.

⁸Se day wii ra gano: Manwuri, Baa ma Israyeln do kay nono gano: Ndi hay laa wee le go äi sir Ejipte, ndi laa wee le go ti tiñ gebe no.

⁹Ndi hay yaçaç wee go do jar Ejipte wo, do jar maga joñ wo coo äay mo äuy no. Ndi hay nii ra wo go wee pele day ndi hay haç sir äaaran go wee.

¹⁰Ndi hay wii wee we gano: Ndi diñ Manwuri, Baa äay no. Nday joñ ge heçeçne do baa mani jar Amorid maga nday äil sir äaaran lam gaè. Ama nday laa yaçaç jag äi gaè.

Baa ëe Jedeyoñ ma yaçaç jar Israyel wo go

¹¹Je peelee Manwur raw age, kal hayge wer koo Terebente ma Ofran ga hay diñ ma Jowas ti moobe mani Abiyaser mono. Jedeyoñ je ni äen hay ëuu coore deñ äi tu ma yuë noo no nen maga se mo yoñn go do jar Madiyañ wo.

¹²Je peelee Manwur kal naa nen see äe ne hene day wiin ga no: Manwur yañ de äo blum ma de eegre no!

¹³Jedeyoñ kal wiigi äe gano: Hi! Wañkluu äi no, hayga Manwur hay we de wuur na, wer mayse ga ree se deñ caa wo wuur no la? Feçeçre mbuëgi maga paçaçre wuur hay wo waçëge ti äaara ga Manwur hay laa wuur le go äi sir Ejipite wo na gen yawla? Patala Manwur tob wuur go day haç wuur go ne jar Madiyañ wo äi coo do!

¹⁴Manwur kal kañ nen ne hen ti day wii gano: Raw de eegre maga äil äo mono, day ni ndo yaçaç ge jar Israyel wo yañ go do jar Madiyañ wo. Äo' mo na diñ ndi.

¹⁵Jedeyoñ kal ferge ne hen gana: Hi! Wañkluu, ndi yaçaç ge jar Israyel wo ge go na de may? Koëa, moobe mani äin diñ moobe ma de gayre yoo äiñni mani Manase no day äi feele mani pan äin mo pa no ndi diñ weel ma klee pa.

¹⁶Manwur kal wiigi äe gano: Ndi joñ ge yañ de äo day ndo äum gi jar Madiyañ wo yañ do jobo boñ nono.

¹⁷Jedeyoñ kal wiigi äe gano: Hayga ndi coo we jag äo no, joñ mopo maga kañ nen äi yañ ga waçaç waçaçre me na diñ ndo ne ndi.

¹⁸Ndi kam mo kamge, men ngeel ma ta' la go wa haçaç ndi fer le da' moge de fen ma haçge mo, day ndi kañ go mo pel ëa. Je peelee Manwur day gano: Ndi hay yañ mbi la ye'e, haçaç ndo fer mbo le ëa.

¹⁹Jedeyoñ kal nga' fii le, kal hoo coo le nen klew do swa'a, äo' hole peçeç ma bay defoçoçre le de äe. Se laa nay le ti yaçaçge, ser yii le ti dañ ni lay, kal age laa rage ne hen pel wer koo terebenten ni.

²⁰Je peelee Baan kal wiigi äe gano: Hoo nay de hole ma bay defoçoçre no, wo laa rage ciñ ti huulin mo ti' no, day ni ndo kaa yiin go ni lay. Jedeyoñ kal joñge dosen nono.

²¹Je peelee Manwur kal coñ graw maga hay do äe mono, ëu' nay wo de hole ma bay defoçoçre wo de jag graw no. Wuu kal mbe yaçaçge ciñ ti huulin tu, roë nayn wo go de hole ma bay defoçoçren wo go hmes tu. Je peelee Manwur kal yee nen Jedeyoñ go lay.

²²Jedeyoñ raw koge ga aà hay mo na diñ je peelee Manwuri. Jedeyoñ kal ga: Maaga Wañkluu Manwuri, ndi taw we go! Werga ndi ko je peelee Manwur go pel äi ye' de nen äi mono.

²³Manwur kal wiigi äe gano: Hay mbo eñ, joñ heçeçne wa, ndo hu go gaë.

²⁴Jedeyoñ kal boo ngeel sië jag ne Manwur ni, se kal kañ ëu ne hen ga Jam-Manwur. Ngeel sië jag sen yañ haçaç wara wo Ofra ma ti moobe mani Abiyeser ni ka' ëa.

Jedeyoñ älag ngeel sië jag mani Baaln go

²⁵Ti wur sen de suñ ni tu, Manwur kal wii Jedeyoñ gano: Ba weeday twar mani pan äon de blodaëy ma kiñgi renam ni tigriñ pa. Mbug ngeel mani pan äo ma sië jag ne Baal go day ni ndo hrag nen Asera maga aè co'n ti äe ni mo ka' go lay.

²⁶Blam äe ni ndo fer boo ngeel sië jag ne Manwuri, Baa äon ti ngeel äe ciñ ti ngeel sen ni de faage maga aè boorn de äe mono. Ni ndo baa ge blodaëy ma de äog no, joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go de äe de koo mani Asera maga ndo hrag ge nen äe go mono.

²⁷Jedeyoñ kal hoo werpiiri hwal yoo weere joçoçre äen wo, raw joñge do maga Manwur hay waçaç nono. Ama wer maga aà hay de heçeçne do jar mani pan äen wo de jar ma äi leegen wo mono, se joñn de ceeg gaa, joñn de suñ.

²⁸De maga jar ma äi leegen wo wo go hooge ciñ de jag toñ mbuh mono, kola ngeel sië jag mani Baaln go de mbuggi, koo maga aè hay co'n ne Asera ti äe ni go de hragge lay. Aë go de joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go de blodaëy ma de äogn ti ngeel sii jag maga aè fer booge äe mo lay.

²⁹Saara day wii kaçaçra gano: Wose joñ mo sen mo haç' la? Saara kal wië jag jare, kië wo wer äe. Aë kal wii rage ga: Joñn diñ Jedeyoñ je ni Jowas no.

³⁰Jar ma äi leege ni day wii wo Jowas gano: Äo' weel äon le go siigi nen maga aè mo 'warn go, gahaçyla aà mbug ngeel sië jag mani Baaln go day hrag koo maga hay de co'ge ti äe ne Asera go lay mono.

³¹Jowas kal ferge ne jar maga hay wo see äe ni mo äuy gano: Jar kay ti Baaln na diñ nday yawla? Yaçaçn ge go na diñ nday so yawla? Je maga kay ti Baal we no, sen hu gi go tañgu ngeel teege. Riñga Baal yañ diñ Baa no, aà mokay mbe ti see äe de see äe tu, werga aè mbug ngeel sië jag äen go so mono.

³²Ti wur sen aè kal kañ ëu ne Jedeyoñ ga Yerubaal wer äe ga daga Baal mo kañ poçoçre ne hen ti mbe de see äe tu, werga aà mbug ngeel sië jag äen go mono.

Jedeyoñ wii Baa ga aà mo kañ nen se ti mopo ëa

³³Sir Madiyañ äuy, de Amaleg de jar ma nen wur bo toñn tay wo see äaara le, cegaë wo Jurdeçeç le go, kal wo age kañge äil log ma Jisreyel no.

³⁴Nenterse Manwur raw age ne Jedeyoñ ti, se kal 'waa coçoç. Moobe mani Abiyeser kal tayge le go ma rawge wer äe.

³⁵Se äod jar soole go ti sir Manase äuy ma wii jar ga aà mo tay wo le wer se. Se äod jar soole wo go Asere, wo Sabuloñ wo Neftali, saara kal tayge le see äe.

³⁶Jedeyoñ kal wii Baa gano: Hayga ndo da yaçaç Israyel go na nen do äi do maga ndo hay waçaçn nono,

³⁷ndi laa hoçoçge sam ma de fuçy tin mo lag ti yaage la meebe baa we diñ hoçoçgen tawa day ngeel ma äuy de heeg no, ni ndi ko ge yañ so ga ndo yaçaç ge Israyel go na nen do äi do maga ndo hay waçaçn no so no.

³⁸Mo sen raw joñge dosen nono. Go toñ äe mono, Jedeyoñ kal urgi go ciñ de toñ mbuhu, se kal haçaç bii hoçoçge no, meeben yuu, baa kob bii go hala.

³⁹Jedeyoñ day wii Baa gano: Daga jiili äo mo caa go me ti wa, ndi waçaç go mokay la taw go so. Ndi da tawa ga ndi dog joñ mopo de hoçoçgen ni boñ pa. Daga hoçoçgen de see äe tawa mo hay de heege day meebe mo le' go ti ngeel äuy.

⁴⁰Day Baa raw joñge äe de suñ sen ni dosen nono. Hoçoçgen de see äe tawa gwa' de heege, meebe le' go ti ngeel äuy.

JAR CAR KIIDA WO 7

Jedeyoñ hoo sode wo kiskis swa'a

¹Yerubaal maga diñ Jedeyoñ wo de ngaäa maga hay wo wer äe mo äuy kal wo hooge go ciñ de toñ mbuhu, wo wo kañge ti jeñ gedel ma Harod no. Jar Madiyañ hay wo de kañge go äaño gloñhwede jar mani Jedeyoñn wo, tiñi wo le ti huuli ma Moren haçaç a wo go äil log no.

²Manwur kal wii Jedeyoñ gano: Jar ma wer äon raw wo pur debaño bay maga ndi haç jar Madiyañ wo go mo äi coo do wa. Israyel day la kee see äe ga se naa blum äaara de eegre se, day yaçaç togoëge äin go.

³Waa äay go nen maga ngaään äuy mo laa ne gano: Daga je maga heçeçne joñ ne ga daë mono, mo taw ti huuli ma Galaad no, day mo fer liñ. Jar ndar do äog ti äog yoo ngaään kal wo ferge liñ, jar raw gwa'ge ndar hwale.

⁴Manwur kal wii Jedeyoñ gano: Jar gwa' debaño äa pa, naa ra wo jag bii day ni ndi caa ge äil äaara yañ wo go ne ndo ni. Je maga ndi wii mo we ti äe ga aà mo raw wer äo raw ge yañ wer äo. Day wosela äuy maga ndi wii mo we ti äe ga a wo wer äo gaa wo ge wer äo gaa lay.

⁵Jedeyoñ kal naa rage wo jag bii no, day Manwur kal wii Jedeyon gano: Jar maga lag wo bii de trum doga way lag no mono, mañ nen sen wo go sar de jar maga sen laa wo koyoçgre go gesiñ laage ma joo bii mono.

⁶Jar maga lag wo bii jag äaara de do äaara kal wo joñge kiskis swa'a. Ngaäa ma äuyn kal wo laa koyoçgre go gesiñ laage ma joo bii.

⁷Manwur kal wii Jedeyon gano: Ndi yaçaç ge nday go day ndi haç ge Madiyañ wo go ne nday äi coo do na nen do jar ma kiskis swa' ga lag wo bii lagge mono. Daga

ngaäa ma äuy mo fer wo, wosela äuy liñ ni äe. Jedeyoñ kal wo yaçaç reege wo de coçoç maga hay wo do jar lan wo mono.

⁸Blam äe Jedeyoñ kal fer jar Israyel wo äuy liñ, wosela liñ ni äe se raw ëaw jar ma kiskis swa'n wo. Jar Madiyañ hay wo de kañge nen gesiñ äil log no.

Baa ga Jedeyoñ naa ge blum Madiyañ wo

⁹Manwur kal wii Jedeyoñ de suñ ni gano: Ur go ciñ, wo ti ngeel maga aà wo de kañge ni mono, werga ndi go de haç rage mo äi coo do.

¹⁰Hayga heçeçne yañ joñ moge ma woge ni no, ni nday wo wee de Pura weejoçoç äo no.

¹¹Ndo laa ge fen maga aà waçaçn ge wo mono day ni ndo da'ge eegre yañ blam seno. See wo ti ngeel maga aà wo de kañge ni mono. Saara kal rawge de Pura weejoçoç äen haçaç wo wo go de ngar jar maga hay wo go de lagge jag taw ti ngeel lagge äaaran mono.

¹²Madiyañ, Amaleg wo de jar ma nen wur bo toñn wo äuy äo' wo äil logn lid ti' do ngaäa gejer wo nono. Yoñyoñ äaaran hay wo ngaäa do duguëgi ma jag maarog nono.

¹³Jedeyoñ kal woge. Ko la blo po de sii wer lwa'ge äe ne kan äe, se de waçaçge gano: Ndi lwa' lwa'ge po ga hole peçeç ma de jii wuu de legadge caw yoo jar Madiyañ wo haçaç wo go äaale tiñ ma de bage no, srog ne day se kal le'ge go gesiñ. Holen raw ngië tiñn ciñ, tiñn say go.

¹⁴Kan äen kal ferge gano: A bay diñ fen ma tigriñ po go sar de dañ moslam mani Jedeyoñ je ni Jowas, blo ma Israyeln wa. Baa go de haç Madiyañ ne hen do go de soden wo äuy.

¹⁵De maga Jedeyoñ laa waçaçre lwa'gen go de naage wer äen mono, se kal le' mondra, fer le ti ngeel maga Israyel wo de kañge ni mono, day gano: Puë wee go ciñ werga Manwur go de haç Madiyañ wee äi coo do.

Jedeyoñ nii jar Madiyañ wo

¹⁶Se kal car äil jar ma kiskis swa'n wo go ta'ta' swa'a, haç coçoç go ne hara do äuy de temneere ma äil koë wo ra, de wuu ti dol de herge äi temneeren wo.

¹⁷Jedeyoñ day wii ra gano: Nday ko ge yañ see äi day nday joñge yañ do ndi nono. De maga ndi wo ge we go ne hara ti so no, ni nday joñ ge fen maga ndi joñn ge mo lay no.

¹⁸De maga wuur de jar ma wer äin wuur 'waa coçoç we no, ni nday 'wad wee coçoç go ti äaara kara äuy day ni nday waçë wee gano: Ma Manwuri, ma Jedeyoñ!

¹⁹De ngar gisiëgi suñ no kay mono, Jedeyoñ wo de jar ma kis maga hay wo wer äe nduu wo go mbañ ti jeñ äaara. Jar Madiyañ hay wo de coor jar gor ngeeln wo

defay lay. Jedeyoñ kal wo 'waa coçoç day mbug wo temneere maga hay wo do äaara wo go.

²⁰Carge äil äaara ma ta' ta' swa'n 'wad wo coçoç, day mbug wo temneere ma do äaaran wo go. Saara äaw doln wo ti do guri, coçoç wo ti do war ma 'wadge lay. Saara kal ngar jag gano: Moslam ma Manwuri, ma Jedeyoñ!

²¹Saara od mbaara ti ngeel deñ deñ wo go de cir ti äaara cweçeç äuy. Jar Madiyañ le' mbaara kii ti de ëee haçy haçy tu, ngar wo jag lay dañ wo de ëeere lay.

²²Jar ma kiskis swa'n 'wad wo coçoç. Manwur kal joñge ga jar Madiyañ mo mbuë mbaara nen car kaçaçra de moslamre tu tu. Saara dañ de ëeere wo go haçaç Bet-Kita wo nen Serera no kay no, haçaç wo go jag feelee Abel-Mehola ti jeñ Tabad mono.

²³Jar Israyel kal wo tayge le: Jar ma ti äiñni mani Neftali no, mani Asern wo de mani Manasen wo äuy. Saara mañ blam jar Madiyañ wo niigi.

²⁴Jedeyoñ äod jar de soole wo go ciñ ti huuli ma Efrayim äuy ma riñ rage gano: Laa wee le go ne jar Madiyañ wo pele, caa wee nen äaara go see biin wo haçaç le' wo go Bet-Bara, go see Jurdeçeç lay. Jar Efrayim wo äuy kal wo tay see äaara go, lag wo go jag biin wo haçaç le' wo go Bet-Bara, go jag Jurdeçeç lay.

²⁵Saara kal hoo wañre ma äog mani jar Madiyañ wo ga diñ Oreb wo de Seeb mono. Saara kal ii Oreb go ti huuli mani Oreb no, ii Seeb go ti ngeel yuu noo mani Seeb lay. Saara kal mañ blam jar Madiyañ wo niigi kal wo woge de ti Oreb wo de Seeb ne Jedeyoñ go faale Jurdeçeç äaäla.

JAR CAR KIIDA WO 8

Jar Efrayim ruu wo Jedeyoñ

¹Jar Efrayim kal wo wii Jedeyoñ gano: Ndo joñ wuur na joñge noga ndo ëe wuur le de maga ndo de woge dur Madiyañ gaa mo la? Saara joñ dekwacy ne hen debañ.

²Jedeyoñ kal ferge ne hara gano: Ndi joñ baa mayse maga ngaä de äayn la? Fañge blam coore maga nday jar Efrayim fañn bay äawa de dañ weege maga wuur ma ti moobe mani Abiyaser ween mo wa yawla?

³Baa haç Oreb wo de Seeb wañre jar Madiyañ wo go na diñ ne nday äi coo do, ndi ba de joñ mayse la ma ngaäge de äayn la? De maga se fer waçaçre ne hara dosen no kay mono, äil äaara kal go fuggi ne hen ti.

Jedeyoñ hoo jar Madiyañ maga dañ wo mono

⁴Jedeyoñ kal age go jag Jurdeçeç, cegaën wo go de jar ma kiskis swa' maga hay wo wer äe mono. A hay wo go de gayri ane saara mbaara de nii jar heen wo äa.

⁵Jedeyoñ kal wii jar Sukod wo gano: Ndi kam wee kamge haç wee hole ne jar ma wer äin wo ëala. Gahaçyla aà wo go de gayri day ndi de mañ blam Seba wo de Salmuna wañre Madiyañ wo niigi.

⁶Wañre ma Sukodn fer wo ne hen gano: Eegre äo ba gen haç' de raw Seba wo de Salmuna ga wuur haç hole ne sode äon wo so la?

⁷Jedeyoñ day gano: Ko wee de ele, de maga Manwur haç ge Seba wo de Salmuna wo we go me äi coo do no, ndi jwag ge nday yañ de sildi wo de hoçoçre wo ma äil puulin wo

⁸Se kal urgi ni deñ wo Penuwel day wii jar Penuwel wo doge se hay wii jar Sukod wo no pa. Jar Penuwel kal wo ferge ne hen do jar Sukod wo no lay.

⁹Se kal wii jar Penuwel wo lay gano: De maga ndi fer we le jam no, ndi mbuggi tiñ ma de geçeçre ma gor ngeel ma ka' la ge go.

¹⁰Seba wo de Salmuna hay wo wo go de kañge Karkor de sode äaaran wo wer äaara. Sode mani jar ma nen wur bo toñ hay gwa' wo nen ndar hwal ti dwee tu, ma ndar kis ti äe do äogn ga ko wo durgi de moslam mo äuy sen taw wo go.

¹¹Jedeyoñ mañ go ti faage mani jar maga tiñ äaaran wo de bagge de oçoçbe mono, go nen wur bo law Noba wo de Jogbeha no kay no. Se kal äum sode mani jar Madiyañ maga hay wo go de yoçoç ti ni doge mopo du' saara gaa no mono.

¹²Seba wo de Salmuna raw wo dañge de ëeere, Jedeyoñ kal mañ blam äaara nii rage. Se wo hoo wañre jar Madiyañ se äogn wo ga diñ Seba wo de Salmuna mono, se dus äil sode äaaran wo go äuy.

¹³Jedeyoñ je ni Jowasn fer le jag durgin mokay se kii go ti ngeel ma de mañge ciñ ma Heres no.

¹⁴Se kal baa weel ma joçoç po yoo jar Sukod wo, kal wii jag äe ti jar kluuri ma Sukodn wo. Se yer ëu äaara go ne hen kay jar do renam ti renam.

¹⁵Blam äe Jedeyoñ kal age da' jar Sukod wo day gano: Mo lag so no diñ Seba wo de Salmuna maga nday ëar me wer äaara, day nday kal waçaçge ga eegre äi ba de raw rage gen so ga nday mo haç reege ne jar äi ma de gayrin wo la mo so no.

¹⁶Se kal hoo jar kluuri ma Sukodn wo, day kal kañ nen äaara ti ma äaaran de sildi ma de hoçoçre äil puuli wo.

¹⁷Se raw mbug tiñ ma de geçeçre ma gor ngeel ma Penuwel go lay, ii jar ma äi leegen wo go lay.

¹⁸Jedeyoñ kal wii Seba wo de Salmuna gano: Jar maga nday id ra wo go jag Tabor hay wo na eçla? Saara kal ferge ga: AÀ hay wo do ndo nono, wosela äuy yoo äaara de mañ weel wañ.

¹⁹Se kal gano: AÀ hay wo na diñ heçeçre äi weere geman äi wo. Manwur yañ tenene! Nday hay men ra we tenen no, ndi hay id wee go gaa lay.

²⁰Se day wii Jeter jag mbarga äen gano: Ur go ciñ, id ra go! Ama weel ma joçoçn la naa moslam äen go gaa werga heçeçne hay caan go, day se hay diñ weeklee ëa lay.

²¹Seba wo de Salmuna kal wo gano: Ur mbo go ciñ diñ ndo tu, ii mbo wuur go, werga eegre je twar diñ eegre je tware. Jedeyoñ kal urgi go ciñ, raw id ra go. Se raw ndar feçeçre maga hay wo soole yoñyoñ äaaran wo mono.

Huli Jedeyoñ

²²Jar Israyel kal wo wii Jedeyoñ gano: Hay diñ wañ wuuri, ni blam äe weel äo mo kole, moo äo mo kole werga ndo yaçaç wuur go do jar Madiyañ wo mono.

²³Jedeyoñ kal wii rage gano: Ndi joñ ge wañ äay gaa, hayba weel äi dra' joñn gaa lay. Je waçaç ree äay diñ Manwuri.

²⁴Jedeyoñ kal wii rage gano: Ndi wii mopo do äay boñ, wosela äuy yoo äay mo haç gaçaç me boñ yoo maga nday yaçë ra le jag jaw mono. Jar heen hay wo kidolgi de gaçaç ma de joñge de boo biñni wo do werga aà hay wo ti wer mani Ismayel no.

²⁵Saara day gano: Wuur haç ra yañ mbe mo bay gaali. Saara kal blar oçoçbe ma kluu gesiñ wosela äuy äo' gaçaç ni boñ yoo maga se yaçaç ra le jag jaw mono.

²⁶Poçoçre gaçaç ma de joñge de boo biñni maga Jedeyoñ wii ra day aè haç ra ne hen tay nen klew do äoge. Sen mono, aè kee äeegre, de klelew ma sugn wo, de oçoçbe ma burbur maga wañre ma Madiyañ hay wo heer rage see wo ni gaè. AÈ kee redew maga hay wo de biñgi soole yoñyoñ äaaran wo ni gaa lay.

²⁷Jedeyoñ raw joñ Efod de gaçaçn wo, se kal hagge äe wo Ofra äi leege mani äe no. Se raw kolge diñ soçoç jar Israyel wo, kol diñ fen ma ma' äaale Jedeyoñ wo de jar ni äe lay.

²⁸Jar Israyel mbuë wo fo Madiyañ go, se bay fuçygi ge' do äaara wa so hase. Sirn raw joñge jam nen kiñgi do naa de maga Jedeyoñ tenen ëa mono.

²⁹Yerubaal je ni Jowasn kal ferge wo hayge liñ ni äe.

³⁰Jedeyoñ biñ weere ma twerpiiri do renam, werga naare äe hay wo puri.

³¹Nday äe maga aà hay wo de hooge äe äi leege Sikem biñ weel ne hen lay, se raw kañ ëu ne hen ga Abimelege.

³²Jedeyoñ je ni Jowasn hu go de taçaçbe deba. AÈ kal teege äe go ti tipale mani pan äe Jowasn wo äi leege Ofra ga diñ ma jar ma ti moobe mani Abiyesern wo mono.

³³De maga Jedeyoñ hu go mono, jar Israyel fer wo tiñj wer glub see äaara go de Baaln wo pa. Saara kal baa Baal-Berid diñ baa äaara.

³⁴Jar Israyel eig wo ti ti Manwuri, Baa äaara maga hay yaçaç ra go do jar hee äaara maga hay wo ti äaara kara äuy mo gaa so.

³⁵Saara kañ eiggi ti tiñ mani Yerubaal ga diñ Jedeyoñ gaa lay, eig wo ti de el maga aà hay joñ see Israyel mo gaa has lay.

JAR CAR KIIDA WO 9

Abimeleg hay see äe wañ

¹Abimeleg, je ni Yerubaaln kal woge Sikem da' heçeçe man äen wo de jar ma ti moobe mani man äen wo äuy, kal waçaç waçaçe ne hara do kay no gana:

²Ndi kam nday kamge, wo wee wii jar kluuri ma Sikem wo äala, de el nen äay na diñ ga jar ni Yerubaal ma do renamn wo äuy joñ wo wañ ti äay mo yaw noga jobo boñ joñ wañ äay mo yawla? Dig wee ga ndi na diñ ci äay, diñ kaw äay lay.

³Heçeçe man äen kal wo woge fer waçaçe sen wo äuy ne jar kluuri ma Sikem wo, jag äaara kal go le'ge wer Abimelege werga aà hay wo waçege gana: A diñ kaw naa.

⁴Saara kal hoo solay boo ne hen do renam see ma äil tiñ soçoç Baal-Berid no. Abimeleg kal hoo jar ma bay ngar wo de ma de haçy haçy wo wer äe de solay seno.

⁵Se kal age Ofra äil tiñ mani pan äe no, ii heçeçe äe jar ni Yerubaal wo go, jar do renam ti huuli po boñ. Gwa' diñ Yotam ma klee äaaran tawa werga aà hay yoñ go.

⁶Jar kluuri ma Sikem wo de tiñ mani Milon äuy kal wo tayge le, wo wo hay Abimeleg ti paale wañ wer koo cen ma ti jeñ huuli ma de kañge Sikem no.

Waçaçe maga Yotam waçaç äil jag joçoç mono

⁷Yotam kal laa ree seno, se kal woge ooge ti tipeçeçe huuli Garisim day wii ra go jag ciñ kloñ gano: Co' wee sug waçaçe äi, nday jar kluuri ma Sikem no, Daga Baa mo co' sug waçaçe äay lay!

⁸Koore naa wo ga saara wo baa wañ ti saara. Saara kal wii koo olifiye gano: Hay wañ wuuri.

⁹Ama koo olifiye kal ferge ne hara gano: Ndi tob ge noo äi maga aè hoo sug ti Baa wo de jar tabay wo wer äe Go na tobge ma kolge go legadge caw ti koore wo na kolge la?

¹⁰Koore kal wo wii koo hoçoç gano: Ale, ni ndo hay wañ wuuri.

¹¹Ama koo hoçoç kal ferge ne hara gano: Ndi tob ge desaçy äin wo go de le'ge äi ma de dañ kaçaçra wo go na tobge Ma kolge go legadge caw ciñ ti koore wo na kolge la?

¹²Day koore raw wo riñ koo tlalum gano: A le hay wañ wuuri.

¹³Ama koo tlalum kal ferge ne hara gano: Ndi tob ge yii äi maga joñ äil Baa wo de jar tabay wo go fehfeh Na tobge ma kolge go legadge caw ti koore wo na kolge la?

¹⁴Day so, koore kal wo woge wii kesme gano: A le hay wañ wuuri.

¹⁵Day kesme kal ferge ne koore wo gano: Hayga nday da kaa noo me ti wañ äay mbe go de jiili äay boñ no, a wee le lagge wer nen cee äi la bay wa no, Wuu kal yañ wo go yoo kesme la day roëge koore seder ma Libañ wo yañ go.

¹⁶Patalam nday hay Abimeleg go wañ na mbe go de jiili boñ noga mbe ti faage äe yawla? Nday joñ mbay na de el see Yerubaal wo de jar ni äe yawla? Nday joñ no na mbe de ngaäge de feçeçre ma de el maga aà hay joñ ra mbe mo yawla?

¹⁷Gahaçyla pan äi hay dur ti äay, aà hay haç see äe go jag jaw day yaçaç wee go do jar Madiyañ wo.

¹⁸Day nday wara, nday kol jar hee tiñ mani pan äi no, nday ii weere äen wo go, werpiiri do renam go ti huuli po boñ. Nday kal hay Abimeleg weel ma de ndayn go wañ ti jar kluuri ma Sikem wo werga aà diñ kaw äay mono.

¹⁹Hayga nday joñ mbay na go de jiili äay äuy day ti mbe faage äe see Yerubaal wo de jar ni äe lay no, daga Abimeleg mo fruy äil äay go, day nday fruy äen go lay.

²⁰Hayga bay wa lay no, wuu mo kal le go see Abimeleg day mo roë jar kluuri ma Sikem wo go de tiñ mani Milo no. Daga wuu mo kal le go see jar kluuri ma Sikem wo de tiñ mani Milo no, day mo roë Abimeleg go lay.

²¹Yotam kal naa see äe go, kal dañge de ëee wo go Beere, se hay wo go haçaç see heçn äe Abimeleg ni.

Jar Sikem caa wo hee de Abimelege

²²Abimeleg joñ wañ ti Israyel kiñgi swa'a.

²³Day Baa raw kañ wuy ti holañ Abimeleg wo de jar kluuri ma Sikem wo. Jar kluuri ma Sikem kal wo joñ ti grañ go see Abimelege.

²⁴Sen mono wer huli weere mani Yerubaal ma do renam wo no, nen maga ci äaara mo fer ne Abimeleg hen äaara maga hay ii ra go ti, ne jar kluuri ma Sikem maga hay kay wo Abimeleg ma ii rage go ti lay.

²⁵Jar kluuri ma Sikem kal wo kañ guu ne hen go ti huuli wo äuy, diñ jar maga frum wo wosela maga hee ti faage ni de ngar äaara go mono. Ama, aè kal sii ree sen go ne Abimelege.

²⁶Gaal je ni Ebedn wo de heçeçre äe kal wo nduugi, saara kal heege Sikem, jar kluuri ma Sikem raw wo kañ ëiggi ti äe.

²⁷Jar Sikem kal wo laage go äil pay tlalum äaaran wo, saara hoo le'ge äe no, haçaç wo äii äe, kal wo joñ few. Saara laa äil tiñ soçoç äaara no, ree wo, joo wo, kal wo faë Abimeleg go.

²⁸Gaal je ni Ebed hay waçaç lay gano: Abimeleg ba diñ wosela? Day Sikem ba diñ wosela ga naa nen joñ peelee ne Abimeleg la? A bay diñ je ni Yerubaaln wa yawla? Day je maga se kañ waçaç ree jar bay diñ Sebul wa yawla? Nday hay nen joñ peelee äawa na ne Hamor pan Sikem. Day wer mayse ga naa joñ peelee go diñ ne Abimeleg la?

²⁹Wose kol ba ngaään go wer äi la maga ndi mañ äil Abimeleg wo go la? Se kal tag Abimeleg go ga no: Bag jag sode äon wo go, ni ndo kal le go durgi!

³⁰Sebul je waçaç ree äi leegen kal laa fen maga Gaal je ni Ebedn hay waçaçge äe mono, äil äe raw soçoçge debaň.

³¹Se raw laa jar go freñ see Abimeleg wiigi äe gano: Ko mbo so ga Gaal je ni Ebed wo de heçeçre äe nduu wo Sikem day saara jaçë nen äi leege go mo ti.

³²Patalam no, ur le go ciñ de suñ, nday de jar maga wo wo see äo mono, ni ndo a laa guu go äil pay wo.

³³Ngeel wo go teege ga wur hee le go mono, ni ndo cwaa ne äi leegen ti. Day de maga Gaal wo de jar ma wer äen laage wo wo go ma yiñ moge mono, ndo joñ ge ra mbo de fen maga eegre äo kaçaç yañ ma joñ rage de äe mo so no.

³⁴Abimeleg de jar maga hay wo le see äe mo äuy kal wo hooge le de suñ, caa wo äil go ta'ta' naa, a wo laa guu ti jeñ Sikem mbaň.

³⁵Gaal je ni Ebed raw kalge go, oo go jag feelee Sikem deñ. Abimeleg wo de jar maga hay wo wer äe raw wo le go laage puh tu.

³⁶Nen Gaal raw baa ngaäa no, day se wii Sebul gano: Ko nen äo jar po wo le de cwaage ti huuli wo mo ti' no. Sebul kal ferge ne hen ga: Ndo ko do jar tebere wo mo haç' diñ nenceere huuli wo.

³⁷Gaal fer dog waçaçre tigriñ kal gano: A cwaçy diñ jar po wo le de cwaage äil sir no day ngaäa po le de seege ti faage maga hee wo ti koo cen mani jar kañ halgen wo no.

³⁸Sebul kal ferge ga jag äo maga ndo hay waçëge ga Abimeleg baa diñ wo maga naa joñ peelee ne hen la gen yawla? Mo ti' na bay diñ jar maga ndo hay feg ti äaara mo wa yawla? See patala dur rage so!

³⁹Gaal raw kalge go pel jar kluuri ma Sikem wo, le' Abimeleg durgi.

⁴⁰Abimeleg maññ niigi se raw dañge do äe. Jar sraë mbaara go de suuli go nen huuli sululul deñ gesiñ haçaç wo go jag faage äi leege no.

⁴¹Abimeleg raw tawge Aruma. Sebul kal nii Gaal wo de heçeçre äe wo go, saara joñ nen lagge Sikem ni gaa so.

⁴²Toñ äe mono, jar Sikem raw wo laage wo go äil pay wo, Abimeleg kal laa ree seno.

⁴³Se kal hoo jar äen wo, car äil äaara go ta'ta' swa'a, kal woge laa guu ne hara äil pay wo. De maga se wo koge ga jarn laa wo we le go äi leege mono, se cwaa ne hara ti, kal äum rage.

⁴⁴Abimeleg de jar ma wer äen kal wo seege le ne äi leegen ti, wo wo lagge jag äe. Carge äil ta'ta' äog kal wo cwaage ne jar maga hay wo äil payn mo äuy ti, kal wo äum ra ge.

⁴⁵Abimeleg si heçeç dur äi leege no, se raw yaçaçge äe, ii ngaäa jar maga hay wo äil äe ni go äuy. Se älag äi leege go, dwasn go lay.

⁴⁶De maga jar kluuri ma Sikem laa wo waçaçre sen mono, saara kal wo woge laage äi tu ma wer tiñ mani Baal-Berid no.

⁴⁷Aë kal riñ Abimeleg de ree sen ga jar kluuri ma äi leege Sikem yañ wo go de tay ti see kaçaçra äuy.

⁴⁸Day so Abimeleg wo de jar maga hay wo wer äe mo äuy kal wo ëiigi ti huuli ma Salmon no. Abimeleg kal mañ klaä do äe, kal caa jag haçaçre, raw mañge äe, äo'n jag bay äe. Blam äe se kal wii jar maga hay wo wer äe gano: Nday ko fen maga ndi joññ we, joñ wee deparday do ndi no lay no.

⁴⁹Jar wo äuy kal wo car jag haçaçre ti äaara lay, raw wo mañ blam Abimelege. Saara lag koore wo jag tu no, hee wo wuu go ne hen de jar maga hay wo wo äil äe ni mono. Diñ do kay no so ga jar ma äi leege Sikem taw wo, jar nen ndar boñ, werpiiri de naare wo.

Huli Abimelege

⁵⁰Abimeleg kal woge Tebese. Se cir ti Tebes go de sode äen wo, kal yaçaçge äe.

⁵¹Ti gisiëgi äi leegen mono, tiñ ma de geçeçre hay ni, werpiiri wo de naare kal wo yoñge ni äuy de jar kluuri ma äi leegen wo äuy. Saara teçg jag tiñ ma de geçeçre go ti äaara, ëii wo wo go ciñ ti tiñ no.

⁵²Abimeleg kal woge go äaale tiñ ma de geçeçre no, se le'n durgi, kal ya'ge le jag tiñ no ma hee wuu go ne hene.

⁵³De sen ni waçy po kal äo'ge äe ti de wee nini, mbug ti go ne hene.

⁵⁴Deparday tu se kal wii weejoçoç ma soë feçeçe durgi äen gano: Naa moslam äon go day dog me go, nen maga aè mo waçaç ti äi ga 'war ndi go la diñ waçy wa. Weel ma joçoç kal tuñgi äe, se kal hugi go.

⁵⁵De maga jar Israyel wo wo koge ga Abimeleg go de huli mono, saara kal ferge, wosela äuy liñ ni äe.

⁵⁶Diñ do kay no so ga Baa poë Abimeleg go ti älagge maga aà hay joñ see pan äe ti maga aà ii heçeçe äe ma do renam wo go mono.

⁵⁷Baa poë jar Sikem wo go ti älagge maga aà hay joñ wo mo lay. Dosen faëge maga Yotam je ni Yerubaaln hay faë ra go kal bag jag go so.

JAR CAR KIIDA WO 10

Tola wo de Yayiri

¹Blam Abimeleg mono, Tola je ni Puwa je ni Dodo je Isakarn kal kolge car kiida jar Israyel wo. A hay de tiñ Samir wo yoo huuli ma Efrayim wo.

²Se joñ car kiida jar Israyel wo nen kiñgi do äog ti swa'a, day se kal hugi go, aè teen go Samiri.

³Blam äe mono, Yayir je Galaad kal kolge car kiida jar Israyel wo nen kiñgi do äog ti äoge.

⁴Weere äe hay wo do swa'a. Saara hay seege ti weere gerheçeçe wo do swa' lay, äi leege äaara hay wo do swa' lay. Haçaç wara aè yañ ëe äi leege sen wo ga äi leege mani Yayirn wo ëa, aà wo wo äil sir Galaade.

⁵Yayir kal hugi go, aè teen go Kamon.

Jar Amoñ kañ wo cee go ne Israyel wo ti

⁶Jar Israyel kal wo joñ fen ma de älagge nen Manwur tigriñ pa. Saara kol go joñ peelee ne Baal wo de Astarten wo, ne baa ma äil sir Sirin' wo, ne baa ma Sidoñ wo, ne baa ma Mowabn wo, ne baa mani jar Amonidn wo, ne baa mani jar Filisteeç wo. Saara tob Manwur go day men wo joñ peelee ne hen hase.

⁷Äil Manwur kal soçoçge ne jar Israyel wo ti debań day se kal yee rage go gebere ne jar Filisteçeç wo, go ne jar Amonid wo.

⁸Saara kañ cee go ne jar Israyel wo ti, joñ wo coo äaara debań ti kal sen ni, day joñ wo jar Israyel maga hay wo wo faale Jurdeçeç äil sir Galaad mo äuy dosen no lay nen kiñgi hwal ti nenma'aç.

⁹Jar Amonid cegaë wo Jurdeçeç go ma woge dur Juda wo de Benjame lay, ma dur tiñ mani Efrayim lay. Israyel kol go nen lawge debań.

¹⁰Jar Israyel kal wo laa ro ne Manwur ti, kal wo gano: Wuur joñ älagge see äo werga wuur tob ndo Baa wuurn go, day wuur raw joñ peelee ne Baaln wo no.

- ¹¹Manwur kal wii jar Israyel wo gano: Jar Ejipte wo, jar Amorid wo, jar Amonid wo de jar Filisteçeç wo,
- ¹²jar Sidoñ wo, Amaleg wo de Mawoñ hay joñ wo bon äay. Day de maga nday laa ro me ti mono, ndi yaçaç nday go do äaara ga yawla?
- ¹³Ama nday kal tob mege go, day nday kal ya'ge joñ peelee ne baa ma tigriñ wo. Diñ werseno, ndi yaçaç nday ge go gaa so hase.
- ¹⁴See wee, wo wee rage ne baa maga nday bag ra baa äay wo mono ti, aà mo yaçaç wo wee go jag naw se ma de bon wo so!
- ¹⁵Jar Israyel kal wo wii Manwur gano: Wuur joñ älagge, joñ mbo wuur do maga ndo kon mbo nen äo no so no. Ane yaçaç mbo wuur go wara ëa!
- ¹⁶Saara kal lag baa ma waare ma ti yoo äaaran wo wo go, kal wo ferge joñ peelee ne Manwuri, day Manwur kal ko bon äaaran diñ ree.
- ¹⁷Jar Amonid kal wo tay see äaara le, raw kañge wo äil sir Galaade. Jar Israyel tay wo see äaara le, kal wo kañge Mispa lay.
- ¹⁸Jar sir Galaad wo de wañre äaaran wo äuy kal wo wii kaçaçra gano: Je twar ma hon tĩjĩ; wer dur jar Amonid wo yañ la? Je sen joñ ge yañ diñ wañ jar ma äi sir Galaadn wo äuy.

JAR CAR KIIDA WO 11

Jefte kol diñ wañ jar Israyel wo

- ¹Jefte, je Galaadn hay diñ jobo ma de eegre jag durgi. A hay diñ je ni gawlañ po, aè biñ Jefte diñ de Galaade.
- ²Nen waçy mani Galaad biñ weere ma twerpiiri wo ne hene. De maga weere waçy sen la kol wo go kluuri mono, saara nii Jefte wo go, kal wo wiigi äe gano: Ndo hoo ge tabul tiñ mani pan naa gaa werga aè biñ ndo de nday.
- ³Jefte kal dañge wo go haçaç do heçeçre äen wo, raw laa tiñ wo go äil sir Tobe. Jar ma bay ngar kal wo tayge se Jefte ni, saara hay woge kañge äe jag durgi.
- ⁴Blam naw sen wo mono, jar Amonid kal wo le' Israyel durgi.
- ⁵Day wer maga jar Amonid hay wo dur jar Israyel wo mono, jar kluuri ma Galaad kal wo woge kië Jefte wo äil sir Tobe.
- ⁶Saara day wii Jefte gano: Ale ni ndo oo pel wuuri day ni naa dur jar Amonid wo.
- ⁷Jefte kal ferge ne jar kluuri ma Galaadn wo gano: Nday hay caa hee de äi, day nday hay nii me go see tiñ mani pan äin ga yawla? Wer mayse ga nday a see äi patala de maga nday nen bon ëa so la?

⁸Jar kluuri ma Galaad kal wo wii Jefte gano: Ma ree mbe na dosen nono, wuur fer le see äo patala na diñ wersen yaw, nen maga ndo mo tay de wuuri, ndo mo wo dur jar Amonid wo day ni ndo mo hay diñ wañ wuuri, diñ wañ jar ma äil sir Galaadn wo äuy.

⁹Jefte kal ferge ne jar kluuri ma Galaadn wo gano: Hayga nday fer me wo ma dur jar Amonid wo, day hayga Manwur taw ge ra we go me pel no, joñge wañ äay na diñ ndi kidolgi.

¹⁰Jar kluuri ma Galaad kal wo wii Jefte gano: Manwur yañ laa fen maga naa de waçaçge äe de kaçaçra mono, hayga wuur joñ ge we do maga ndo waçaç no gaa mono.

¹¹Day Jefte kal rawge wer jar kluuri ma Galaadn wo. Ngaään kal kañge äe pel äaara diñ wañ äaara, diñ je seele pel äaara no. Jefte kal dog waçaçre maga se hay waçaç ra mo äuy pel Manwur go Mispa ni pa.

Jefte tag jar Amonid wo go

¹²Jefte kal laa jar soole wo da' wañ mani jar Amonidn wo ma riñgi äe gano: Ree mayse ti holañ naa de keçeç ga ndo ur le dur sir äin la?

¹³Wañ mani jar Amonidn kal ferge le ne Jefte jag jar soolen wo gano: Diñ werga Israyel yaçaç wo sir äi de maga aà men wo Ejipte le go mono. Diñ sir maga mañ le ti Arnoñ ka' wo go jag Yabog haçaç le' wo go ti Jurdeçeç mono. Patala fern me bay jag so.

¹⁴Jefte fer laa jar soole wo da' wañ mani jar Amonidn wo tigriñ pa,

¹⁵ma riñgi äe gano: Mokay diñ waçaçre ma jag Jefte. Israyel bay de yaçaç sir Mowab wa lay, bay de yaçaç sir mani jar Amonid wo wa lay.

¹⁶Kidolgi, de maga Israyel men Ejipte le go mono, aà see wo le haçaç a wo go jag marog ma de seçeç no, haçaç a wo go Kadese.

¹⁷Israyel kal wo laa jar soole wo wo da' wañ Edom ma riñgi äe gano: Men wuur caa äil sir äon wo go äa la. Ama wañ Edom laa dayge laa mopo me' gaa äuy. A laa wo jar soole wo wo da' wañ Mowabe, se day gaa lay. Israyel raw mbaara lagge Kades ni so.

¹⁸Israyel kal mbaara mañ faage äil puulin so, kii wo go men wo sir ma Edom go lay, ma Mowabn go lay. Saara day kol le go nen wur bo toñ Mowabe, raw wo lagge le go faale pyew Arnoñ, kañ wo äaale ti sir ma Mowabn gaa hase werga Arnoñ hay diñ ti jag sir ma Mowab no.

¹⁹Israyel kal wo laa jar soole wo wo da' wañ ma Hesbon ga diñ Sihon wañ jar Amoridn wo no. Israyel day wiin wo wo gano: Men wuur wo go caa äil sir äon ma woge ti ngeel maga wuur da woge ni mo äala.

²⁰Ama Sihon kañ eiggi ti Israyel me' ma men ra ge wo go caa äil sir äen ga äuy. Sihon kal tay jar äen wo le äuy, wo wo kañge Yahase, day le' Israyel durgi.

²¹Manwuri, Baa mani Israyel kal haç Sihon wo de jar äen wo äuy go ne Israyel wo äi coo do, saara taw ra go. Israyel yaçaç wo sir maga jar Amorid hay wo de lagge ni go äuy.

²²Saara yaçaç sir mani jar Amoridn wo go äuy, tiji le jag Arnoñ ka' haçaç le' wo go jag Yabog, le ti puulin haçaç le' wo go ti Jurdeçeç.

²³Day patala de maga Manwuri, Baa mani Israyel, nii jar Amoridn wo go ne Israyel jar mani äen wo pel mono, ndo da na ga ndo nii ra go lay so yawla?

²⁴Mopo maga Kemos baa äon haç mo ga mo hay äo mono, ndo äawn gaa yawla? Day fen po äuy maga Manwuri, Baa wuurn haçn ne wuur ga ma wuur mo lay no, sen joñ ma wuur gaa an so ge!

²⁵Ndo na äawa de dañ Balag je ni Sifor wañ Mowabn yawla? A kië mbe jag Israyel wo we noga dur mbe ra we yawla?

²⁶Kiñgi yañ go wara kiskis swa' ga Israyel go de laa tiñ Hesboñ wo de progre äen wo, go Arower de progre äen wo, go äi leege maga wo ti jeñ Arnoñ mo äuy no. Wer mayse ga nday yaçaç ra le go ti wur sen ni haçaç gaa la?

²⁷Ndi bay de joñ moge de älagge wa, ndo joñ me de älagge yaw wer maga ndo le' me durgi mono. Daga Manwuri, je cag reen mo hay wara diñ je cag ree ti holañ jar Israyel wo de jar Amonid wo so!

²⁸Wañ mani jar Amonidn laa laa waçaçre maga Jefte waçaç wo ne hen mo gaa äuy.

Jefte haç jag ne Baa

²⁹Nenterse Manwur kal joñge ti Jefte, se kal caa äil sir Galaad wo le go de Manase, hee le Mispa ma Galaad no, se le Mispa ma Galaad deñ a go ni jar Amonid wo.

³⁰Se kal haç jag ne Manwuri day gano: Hayga ndo haç jar Amonid wo we go me äi coo do äuy no,

³¹wosela äuy maga kalge le go liñ ni äi caa pel äi ti wur maga ndi fer we le de fruygi ni jar Amonid wo mono, sen joñ ge go sagsag ma äo day ndi siigi jag maga aè roë mo äen go äuy yañ go de äe mo.

³²Jefte kal woge ni jar Amonid wo ma dur rage. Manwur kal haç rage go ne hen äi coo do.

³³Jefte äum ra debañ, tiji le Arower haçaç wo go nen Minid, äi leege do äoge, haçaç wo go Abel-Keramim. Jar Amonid mbuë wo fuy go debañ pel jar Israyel wo.

³⁴Jefte fer le liñ ni äe Mispa, kola may äen kal le go caa pel äe de tembal do de dag joçoç caw. AÀ hay diñ may äen go ni no boñ tu no, weel noga may äe ma tigriñ hay bay ni wa so.

³⁵De maga se kon no kay se kal nrag oçoçbe ma ti äen go day gano: Hm! May äi, ndo haç lawge we me. Ndo kol go yoo jar maga kañ wo wer äi eiggi mono. Ndi raw jag äi go debañ pel Manwuri, ndi kaçaç ma ferge blam gaa so.

³⁶Se kal wii Jefte gano: Pan äi, ndo haç' jag go debañ pel Manwuri, de maga Manwur sa' hee äo le go see jar hee äon wo so mono, joñ mbo ndi do maga aà hay kal le go jag äo nono.

³⁷Se day wii pan äe gano: Daga ndo mo haç faage fen ma kay me: Kee few me äoge, ndi raw wo go caw, ndi le' wo go yoo huuli wo caw ra tigli äin de kaçaçre äi wo.

³⁸Jefte kal ferge ga: See mbo! Se kal kee few ne hen äoge. Mayn kal rawge de kaçaçre äen wo, wo ra tigli äen wo ciñ ti huuli wo.

³⁹Few ma äogn wo wo go mañ jag mono, se raw ferge le see pan äe. Jefte kal joñ fen maga se hay ha' jag go ti äe de äe. May äen hay suu de je twar ti boñ gaè. Haçaç le ti wursen ni se kol go jag liñgi ni jar Israyel wo ga

⁴⁰nen kiñgi tum, mayre Israyel raw wo mañ ti may mani Jefte je Galaad ciñ nen naw naa mo so no.

JAR CAR KIIDA WO 12

Jar Efrayim dur wo de Jefte

¹Werpiiri ma Efrayim tay wo see äaara, kal wo rawge wo äaã gloñhwede day saara wii Jefte gano: Wer mayse ga ndo raw dur jar Amonid wo bay ëe wuur le ma woge wer äo wa la? Wuur da hee wuu go ne tiñ mani äo no, day wuur roë ndo go de äe äuy.

²Jefte kal ferge ne hara gano: Ree le' kluu debañ ti holañ äi lay, jar äin wo lay de jar Amonid wo. Day de maga ndi äo' soole wo wee mono, nday day le caa war äi ma yaçaç ndi go do äaara gaè.

³De maga ndi wo koge ga nday bay le age ma yaçaç mege go wa mono, ndi tob mbi see äi go ne huli so. Ndi kal rawge dur jar Amonid wo, Manwur kal haç rage go me äi coo do. Wer mayse so ga nday hoo le wara ma age dur mege la?

⁴Jefte raw tay werpiiri ma Galaadn wo äuy se kal ya'ge dur Efrayim. Jar Galaad äum wo jar Efrayim wo werga aà hay wo waçëge ne hara ga: Nday jar Galaad nday diñ jar maga nday ëee wo go ti sir Efrayim la day nday kol go ti sir Manase kolge.

⁵Galaad kal wo yaçaç ngeel maga aè cegaë Jurdeçeç go may ni go, caa wo nen Efrayim wo wo go ciñ. Day de maga je Efrayim po yoo we le go day wii ra we ga: Ndi da cegaëge wo go lay no, saara kal wiigi äe ga: Ndo diñ je Efrayim yawla? Je sen kal ferge lay ga: Bay wa.

⁶Saara kal wiigi äe so gano: AÇ waçaç ga Ciboled äa. Je Efrayim kal waçaçge ga Siboled werga aà kaçaç ma waçaçge äe go de el gaè. Do kay no so no jar Galaad kal wo baa je se no, raw wo nga'ge äe go ti jeñ ngeel se maga aè cegaë Jurdeçeç go may ni mono. De sen ni mono, jar Efrayim taw wo go ndar do naa ti äoge.

⁷Jefte joñ car kiida jar Israyel wo nen kiñgi hiira'a. Blam äe Jefte je Galaadn kal hugi go, aè teen go äi leege po yoo äi leege ma äi sir Galaadn wo.

Ibsan, Elon wo de Abdon

⁸Blam Jefte mono, Ibsan ma Betlehem kol car kiida jar Israyel wo.

⁹Se biñ weere ma twerpiir do swa' lay, ma tnaare do swa' lay. Se kal haç mayren wo wo go ti äiñni ma tigriñ wo day se hoo mayre ma ti äiñni ma tigriñ wo le do swa' ne weere äen wo lay. Se joñ car kiida jar Israyel wo nen kiñgi renam.

¹⁰Ibsan kal hugi go aè teen go Betlehem.

¹¹Blam äe mono, Elon ma ti sir Sabuloñ kol car kiida jar Israyel wo, se joñ car kiida jar Israyel wo nen kiñgi hwale.

¹²Se kal hugi go, aè teen wo go Ayalon äil sir Sabuloñ.

¹³Blam äe mono, Abdon je ni Hilel je Piratonn kol car kiida jar Israyel wo.

¹⁴Se biñ weere do naa, moore äe hay wo ni do swa' lay. Saara hay seege ti weere gerheçeç wo do renam. Abdon joñ car kiida jar Israyel wo nen kiñgi nenma'aç.

¹⁵Abdon je ni Hilel je Piratonn kal hugi go, aè teen go Piraton äil sir Efrayim ciñ ti huuli mani jar Amalesidn wo.

JAR CAR KIIDA WO 13

Biñgi Samsoñ

¹Jar Israyel joñ wo fen ma de älagge nen Manwur pa, Manwur kal haç rage go ne jar Filisteçeç wo äi coo do nen kiñgi do naa.

²Blo po hay äi leege Soreya, ti feele mani Dañ no, aè hay äege äe ga Manowa. Waçy äe hay go de gedgeday se biñ gaè.

³Je peelee Manwur kal naa nen see äe ne waçy no, day riñn gano: Koëa, ndo go de gedgeday, ndo bay de biñgi wa. Ndo mañ ge äiili yañ day ndo biñ gi weel yañ.

⁴Patalam no, koë see äo de ele, joo yii noga mopo maga taë see wa lay, ree mopo ma de äag wa lay.

⁵Gahaçyla ndo day na mañ äiili day ndo biñ gi weel yañ. Moceçeçti kañ ge jag ne hen ti gaa hase, werga weel sen la joñ ge go sagsag ma Baa le go äil man äe haçaç. Day tiji gi yaçaç Israyel go do jar Filisteçeç wo na diñ se.

⁶Waçy kal rawge wii war äe gano: Je mani Baa po a da' mege, aà hay koge nen äi do je peelee Baa nono, kidolgi aà hay sara. Ndi wiin ga aà a le gen la gaa lay, se kañ ëu äe me gaa lay.

⁷Ama se wii me an gano: Koëa ndo day na mañ äiili, ndo biñ gi weel yañ. Patalam no, joo yii noga mopo maga taë see wa lay, ree fen po ma de ëag wa lay. Werga weel sen joñ ge go sagsag ma Baa le go äil man äe haçaç wo go ti wur huli äe.

⁸Manowa kal tos Manwur gano: Wañkluu, daga je mani Baa maga ndo hay äo'n le mo fer le wurpo ëa pa day mo had wuur de fen maga wuur nen joñge see weel se maga biñ gi mono!

⁹Manwur kal laa jag Manowa. Je peelee Baan fer le see waçyn pa. Waçyn hay de hayle äil pay day war äe Manowa hay bay see äe ni wa.

¹⁰Se kal ur ëee deparday siigi äe ne war äe day riñn gano: Koëa, blo maga hay a wurpo see äi la naa nen see äe we me pa so.

¹¹Manowa kal urgi go ciñ, mañ blam waçy äe wo see blo no. Se day riñn gano: Hay waçaç waçaçre ne waçyn la na diñ ndo mbo yawla? Se kal ferge ga: Diñ ndi mbi!

¹²Manowa kal ga: Patala de maga waçaçre äon le' ge jag we go so mono, wuur nen koë see wuur na koëge see weel sen la? Wuur mo joñn joñge la?

¹³Je peelee Manwurn kal ferge ne Manowa gano: Waçyn mo ëaw see äe see feçeçre maga ndi hay fer ra ne hen mo äuy no.

¹⁴Aà mo baa jag ti le'ge tialum wa. A mo joo yii noga fen po ma taë seege po wa lay, mo ree fen ma de ëag po wa lay. A mo oo ti fen maga ndi hay waçaç ne hen mo äuy no.

¹⁵Manowa kal wii je peelee Manwurn gano: Hay ye' nen maga wuur joñ weel fii po go mo ëa.

¹⁶Je peelee Manwur raw ferge ne Manowa gano: Ndo mo caa bo wañ ti äi la laybla no, ndi kaçaç ge ma ree reege äon gaè. Day hayga saçy joñ fen sii jag maga aè roë mo äen go äuy yañ ne Manwur ti äo no, ni ndo joñn mbo ane. Manowa hay bay de koge ga aà diñ je peelee Manwur wa.

¹⁷Manowa day riñ je peelee Manwurn so gano: Ëu äo gahaçy nen maga wuur togoë mo de maga waçaçre äon le' ge jag we go so mo la?

¹⁸Je peelee Manwur kal ferge gana: Ndo wii ëu äi gahaçyla? A diñ fen ma de yoñre.

¹⁹Manowa kal baa fiin wo de fen haçge no, se raw joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwur ciñ ti huuli no. Fen mbuëgi kal joñge de maga Manowa wo de waçy äe de ko nen mono.

²⁰De maga wuun de yaçaçge ciñ ti ngeel sii jagn mono, je peelee Manwurn kal urgi wo ciñ nen wuu ma ti ngeel sii jag no. Manowa wo de waçy äe wo wo ko sen mokay, kal wo leëge gesiñ de mbuë nen äaara gesiñ.

²¹Je peelee Manwurn kal yee nen Manowa wo go de waçy äe. Manowa raw koge so ga aà hay diñ je peelee Manwuri.

²²Manowa day riñ waçy äe gano: Cwaçy, na huë go werga naa ko Baa go de nen naa mono.

²³Waçy äe kal ferge ne hen gano: Hayga Manwur de da we ga se ii naa go no, aà de yaçaç do naa de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de fen haçgen gaè. A de joñ ga naa mo ko feçeçre sen wo mo deñ äuy gaa lay, de joñ ga naa mo laa feçeçre se deñ wo gaa lay.

²⁴Waçyn raw biñ weele, se kal kañ ëu ne hen ga Samsoñ. Weeln kal geçeçge go, Manwur raw kañ bosa' ne hen ti.

²⁵Nenterse Manwur tiñi age ne hen ti äi leege Mahane-Dañ, ti holañ Soreya wo de Estawole.

JAR CAR KIIDA WO 14

Samsoñ 'war mingiri

¹Samsoñ raw woge Timna, nen äe kal baa waçy yoo mayre mani jar Filisteçeçn wo ni.

²De maga se fer le mono, se raw sii ree sen ne pan äe wo de man äe gano: Nen äi baa waçy we le Timna yoo mayre mani jar Filisteçeçn wo. Patala kañn wee me waçy.

³Pan äe wo de man äe kal wo wiigi äe gana: Waçy bay baa yoo mayre mani heçeçre äon wo noga ti wer mani äon ba la wa has nen maga ndo wo da waçy say ni jar Filisteçeç ma bay caa äiñi wo yawla? Samsoñ day wii pan äe gana: Kañn mbo me waçy werga baa nen äi na diñ se.

⁴Pan äe wo de man äe hay bay wo de koge ga joñ ree sen diñ Manwur wa werga Samsoñ hay kiëgi na diñ ga wuy mo kañ ti holañ saara de jar Filisteçeç wo. De sen ni mono, jar Filisteçeç hay wo waçaç ree jar Israyel wo.

⁵Samsoñ kal wo rawge de pan äe wo de man äe Timna. Day de maga saara wo go äil pay tlam ma Timna wo mono, kola mingir ma joçoç po raw caa pel äe le caw buçëgi.

⁶Nenterse Manwur raw age ne Samsoñ ti, se plaw mingirn go dog aà plaw weelfii go nono, mopo ma durgi hay bay do äe wa has äuy. Se day sii fen maga se joñ ne pan äe wo de man äe gaa hase.

⁷Se kal woge ndal waçy no, waçyn kal baa nen äe.

⁸Naw wo mañge mbag blam sen mono, Samsoñ kal ferge Timna ma woge baa waçy äe no. Se raw celge go ko har mingir no. Ko la yoçoçre wo de dembolge ti keçeç äil äe ni ta' de kañ noo.

⁹Se kal naage noo yoçoçren do äe soän wo ti faage. De maga se wo da' pan äe wo de man äe mono, se raw haçge ne hara lay, saara raw soäge lay. Ane se kañ nen äaara ga se naa noo yoçoçren le äil har mingirn gaè.

Samsoñ waçaç waçaçre ma kuëum ne jar Filisteçeç wo

¹⁰Pan Samsoñ kal woge ti ngeel waçy no. Samsoñ kal joñ few wo ni werga weere ma joçoçre hay wo joñge dosen nono.

¹¹De maga jar Filisteçeç kon wo mokay saara raw hoo kaçaçre äe wo do swa' ma lagge ti jeñ äe.

¹²Samsoñ day wii ra gano: Ndi waçaç jag joçoç po wee. Hayga nday äo' wer äe we go nen naw few ma kluu ma renam wo la, day nday da' wer äe we go no, ni ndi haç ge simis wo yañ ne nday do swa' de oçoçbe few wo ni do swa' lay.

¹³Ama, hayga nday kaçaç ge we ma äo' wer äe go gaa no, nday haç ge simis wo me do swa' de oçoçbe few wo do swa' lay. Saara kal wiigi äe ga waçaç mbo jag joçoç äo no, day wuur co' mbe sug äe yañ.

¹⁴Se day wii ra so gano: Je maga ree jar mono, fen reege kal le go äil äe, see je ma de eegre no, fen ma desaçy kal le go ni. A joñ wo naw swa'a, saara kaçaç ma äo wer jag joçoçn go gaè.

¹⁵Ti naw ma de renamn mono, saara kal wii waçy Samsoñ gano: Ndal war äo de tawgi nen maga aà mo naa wer jag joçoçn go ne wuuri. Bay wa no, wuur roë nday go de tiñ mani pan äo no. Nday ëe wuur le ma äo coo wuur go ga pa ge?

¹⁶Waçy Samsoñ kol wer ro go ne hen ti äuy day wiin gano: Ndo bay de saçy äi ti me' wa has äuy, ndo bay da mege wa hase. Ndo waçaç mbo jag joçoç ne jar sir äi wo ane, day ndo naa wer äe me gaa has äuy. Samsoñ kal ferge ne hen gano: Ndi bay de äo' wer äe go ne pan äi wa lay ne man äi wa lay day ndi äo' wer äe go na diñ mo so yawla?

¹⁷Waçy kol wer ro go ne hen ti äuy nen naw few se ma renam wo äuy. Ti naw ma de renamn mono, se kal äo' wer äe go ne hene werga aà hay gay coo äe deba. Waçyn raw naa wer äe go ne jar sir äen wo.

¹⁸Jar ma äi leegen kal wo wii Samsoñ ti naw ma de renam tañgu le'ge wur gesiñ gana: Mayse ba desaçy do noo yoçoçre no la, day mayse ba de eegre do mingir no

la? Samsoñ day wii ra gano: Hayga nday de jee we de day tigli äin gaa no, nday de da' wer jag joçoç äin go gaè.

¹⁹Nenterse Manwur kal age ne Samsoñ ti, se kal woge Askaloñ. Se raw ii werpiiri wo ni do swa'a, ndar oçoçbe ma ti äaaran wo, kal age haç oçoçbe few sen wo ne jar maga hay äo' wo wer jag joçoçn go mono. Jiili äe kal caage go debañ se raw ferge liñ ni pan äe.

²⁰AÈ raw haç waçy Samsoñn go ne kan äe maga hay diñ bar äe.

JAR CAR KIIDA WO 15

Samsoñ sa' hee see äe go

¹Naw wo mañge go blam sen mbage, a go ti wur ma wee coore ble no. Samsoñ kal ferge ko waçy äen de fii do, se day so gana: Ndi kal wo tiñma ni waçy äin äa. Ama pan waçy äen haç faage ne hen ma kalge wo ni gaè.

²Pan waçyn kal wiigi äe gana: Ndi hay go de koge ti äi cwaçy ga ndo bay de saçy äe ti wa hase, ndi raw haçge äe go ne kan äo no. Ma klee äe ma tiglin ba bay äawa de dañge äe wa yawla? Ban mbo ti ngeel äe so.

³Samsoñ raw riñ rage gano: Ti sen mo haç' la ree jar Filisteçeç joñge wo ti äi gaa so, ndi mo joñ ba ra de älagge ma honla yaw.

⁴Samsoñ kal rawge, kal hoo baygema wo kiskis swa'a. Se raw saë waale äaara see keçeç äog äoge, saë dol wo ti holañ waalen wo ti gisiëgi ka' ka'a.

⁵Se kal doë wuu jag doln wo, raw nii baygeman wo wo äil pay coore ble mani jar Filisteçeç wo. Se roë coore maga hay wo de bag ti go lay, roë coore ble ma ti deelen go lay, haçaç leë wo go de pay koore Olifn wo temtem.

⁶Jar Filisteçeç kal wo ga: Wose joñ mo sen mo la? AÈ raw ferge ga: Diñ Samsoñ yaa je Timna no. Werga blo sen la hay ba waçy äe no, haçn go ne kan äe. Jar Filisteçeç kal wo hooge, wo wo go roë waçy wo de pan äe.

⁷Samsoñ kal riñ rage gano: Wer maga nday joñ dosen no so mono, ndi sa' hee see äi go day ndi fer ba' kway.

⁸Se kal äum rage de haçaç, day joñ coo äaara go dogä äil da nono. Blam äe se raw kañ ti go, naa see äe wo go ti rum huuli ma Etam no.

Samsoñ ii jar Filisteçeç wo puri

⁹Day so jar Filisteçeç kal wo hooge, wo wo kañge jag Juda day cir wo wo go haçaç Lehi.

¹⁰Jar Juda kal wo ga: Wer mayse ga nday hoo le ti wuur no la? Saara kal ferge ga: Wuur a na ma bañ Samsoñ nen maga wuur joñn de te fen maga aà hay joñ wuur de äe mo lay no.

¹¹Wer seno, jar Juda wo ndar swa' raw wo woge jag rum huuli ma Etam no day wii wo Samsoñ gano: Ndo bay de koge ga jar Filisteceç waçaç wo ree naa wa yawla? Ndo hay kañ tew naa na kañge la? Samsoñ kal ferge ne hara gana: Ndi hay joñ ra diñ de te fen maga aà hay joñ wo ndi de äe mo lay.

¹²Saara raw wiigi äe gano: Wuur nduu na ma bañ ndo, ma haç ndo go ne jar Filisteceç wo äi coo do. Samsoñ kal wii rage ga: Ha' wee go me ga nday ii mege go gaè.

¹³Saara kal wiigi äe ga: Bay wa, wuur da bañ ndo ma woge haç moge ne jar Filisteceç wo äi coo do tawa, ama wuur ii ndo go gaè. Saara kal bañge äe de sale ma defay äoge, cwaan wo le go ti huulin gesiñ.

¹⁴De maga se a go Lehi mono, jar Filisteceç caa wo pel äe de war jag deñ. Nenterse Manwur kal age ne hen ti, sale maga hay wo do äe kol wo go do sale leçeç maga wuu roën go nono, feçeçre maga hay wo de bañge äe lag mbaara go tu tu.

¹⁵Se kal da' kengarga gerheçeç ma de paçy ti'i, se raw coñ do äe, mañ ne, kal ii jar de äe ndare.

¹⁶Samsoñ kal gana: Diñ de kengarga gerheçeç, Ndi cor jar ne kaçaçra ti ëib ëibi, Diñ de kengarga gerheçeç, Ndi ii jar ndare.

¹⁷De maga Samsoñ äo' jag waçaçre sen go mono, se raw äo' kengargan go. AÈ kal ëe ngeel sen ga Ramat-Lehi.

¹⁸Wer maga jwaale kañn debañ mono, se kal ëe Manwuri day gano: Joñ ga weejoçoç äon mo yaçaç jar go do haç' nono na diñ ndo. Day patala ndo men ge ndi go laäge do jwaale nen maga ndi mo le' go ne jar ma bay caa äiñnin wo äi coo do so yawla?

¹⁹Baa kal cler rum huuli ma Lehi no, bii kal yuugi le go ni. Samsoñ kal joo bii no, see äe fer le see äe, se fer go woñ woñ. Diñ wer ree se kayn ga aè ëe ngeeln ga En-Hakore mono. Haçaç wara gedel sen yañ Lehi ni ëa.

²⁰Samsoñ joñ car kiida jar Israyel wo ti wur mani jar Filisteceç wo nen kiñgi do äoge.

JAR CAR KIIDA WO 16

Samsoñ hrag jag tiñ ma Gasan go

¹Samsoñ kal rawge Gasa. Nen äe kal baa mangawlañ po wo ni se raw kalge ni äe.

²AÈ kal wii jar Gasa wo gano: Samsoñ yañ de nduugi la. Saara raw cir ti äe go, laa wo guu go ne hen jag tiñ äi leegen nen ngeel ma de suñn äuy. Saara menn mbaara eñ nen ngeel ma de suñgu no day wo gana: De maga ngeel tee we le go no, ni naa 'warn yañ go.

³Samsoñ kal mbe suugi ti'i, haçaç gisiëgi suñ. De ngar gisiëgi suñ no kay mono, se raw urgi go ciñ, naa jag tiñ äi leegen de koore ma äog ma ti jeñ äen wo de manyaçaç äen äuy, hoo ra bay äe wo go de äaara ti tipeçeçe huuli maga de ngafge de Hebroñ mono.

Delila kañ tew Samsoñ

⁴Blam sen Samsoñ kal da waçy wo äil log ma Soreg no. AÈ hay ëege äe ga Delila.

⁵Wañre mani jar Filisteçeç kal wo age see Delila day wiin wo gana: Ndaln de tawgi nen maga wuur mo da' wer go ne fen maga haç eegre ne hen debañ mono, ma da' wer go ne faage maga wuur joñ yañ de eegre de dañge äe mono. Ni mo so no wuur bañn yañ go, wuur joñ ge yañ de eegre de dañge äe, day wosela äuy yoo wuur haç ge solay boo yañ ne ndo ndar ti äe kisi.

⁶Delila kal wii Samsoñ gano: Ndi kam mo kamge, naa nen fen maga haç eegre mo debañ go me de fen maga aè nen bañ ndo de äe ma joñge de eegre de dañ ndo me ëa la.

⁷Samsoñ kal wiigi äe gano: Hayga aè bañ me we de sale ma de paçy wo renam ga hay hig wo go gaa ëa no, ndi kol go de hugli day ndi joñ ge go do je twar ma honla no äuy.

⁸Wañre mani jar Filisteçeç raw wo hoo sale ma de paçy ga hay hig wo go gaa ëa le ne Delila renam. Se kal bañge äe de äaara.

⁹Paga guu yañ go de laage ti jeñ äe tiñma ni. Delila kal wiigi äe ga: Samsoñ, jar Filisteçeç wo go de cir ti äo! Se raw ëir salen wo go do sale leçeç maga wuu roën go nono. Diñ wersen aè da' wer go ne fen maga haç eegre ne hen mo gaè.

¹⁰Delila raw wii Samsoñ gano: Koëa ndo joñ loëge äi we go day ndo caa me diñ gete'e. Patalam no, ndi kam mo kamge, naa nen fen maga aè nen bañ ndo de äe me ëala.

¹¹Se raw riñgi äe gano: Hayga aè bañ me we de sale ma defay maga aè sa' mopo de äe ti boñ gaa we no, ndi kol go de hugli day ndi joñ go do je twar ma honla äuy no lay.

¹²Delila kal hoo sale ma defayn wo, raw bañge äe de äaara. Blam äe se kal wiigi ga: Samsoñ, jar Filisteçeç wo go de cir ti äo! Paga guu hay we go de laage ne hen tiñma ni. Se raw ëir salen wo go do maga aè hay sa' do äe wo de äaara no pa.

¹³Delila kal wii Samsoñ gano: Haçaç patala ndo joñ loëge äi joñge sagsage, day ndo car me diñ gete' charge. Naa mbo nen fen maga aè nen bañ ndo de äe me ëa la. Se kal wiigi äe gano: Dee ti äi ma de labge renam wo go se kaçaçra de sale mbaraw.

¹⁴Delila kal joñge dosen nono, sa' riñn wo go see gefay day wiin gano: Samsoñ, jar Filisteceç wo go de cir ti äo! Samsoñ puçy le go ti naa mokay naa gefayn le go jag salen ni äuy.

¹⁵Delila day wiin gana: Sen joñge na joñge so ga ndo kal ga ndo da ndi ni paga eiggi äo bay de kañge ti äi wa la? Koëa ndo dog joñ loëge äi go äaale swa'a, day ndo bay go naa nen fen maga haç eegre mo debañ me wa.

¹⁶Wer maga Delila hay gay coo äe tum de waçaçre day bay men ngeel ne hen wa mono, jiili Samsoñ car go, se haç mbe see äe go ne huli so.

¹⁷Se kal waçaç fen ma äil äen go ne hen äuy day riñn gano: AÈ kañ moceçeçti me ti ti boñ gaa werga ndi go sagsag ma Baa haçaç le go äil man äi. Hayga aè ceçeç ti äi we go no, ndi kol go de hugli day ndi joñ go do je twar ma honla no äuy lay.

¹⁸Delila wo ko maga aà waçaç waçaçre ma äil äen go ne se äuy mono, raw äo' jobo wo ëe wañre mani jar Filisteceçn wo. Se day riñ ra wo gana: A wee mbay le de sen la so werga aà waçaç fen ma äil äen we go me äuy. Wañre mani jar Filisteceçn kal wo hooge le a wo da'ge äe, hoo wo suñgu le do äaara lay.

¹⁹Delila raw äo' naa Samsoñ do äe ti'i, raw ëe blo po le. Se kal ceçeç ti äe ma de labge renam wo go. Se kol go waçaç ree äe do kay no tu, eegre äen taw go lay.

²⁰Delila day wii gano: Samsoñ, jar Filisteceç wo go de cir ti äo! Se kal puçygi le go ti naa äen mokay eiggi äe ta' pa ga se dañ yañ go do ma lan wo no pa day se yaçaç yañ go pa. Se hay bay de koge ga Manwur naa see äe we go see äe wa.

²¹Jar Filisteceç kal wo bage äe, äeer wo nen äe wo go. Saara kal wo rawge de äe Gasa, sa'n wo de rece' boo dobe. Se hay kii mannini ma äil tiñ dañgay no.

²²Ane, ti äe maga aè hay ceçeçn go fer laage.

Samsoñ hu go

²³Ge mbe so, wañre mani jar Filisteceçn raw wo tayge ma joñ siigi jag ne Dagon, baa äaara no, ma joñ fruygi lay. Saara day so gana: Baa naan haç Samsoñ je hee naan we go ne naa äi coo do so.

²⁴Day de maga ngaään kon mokay saara kal mañ ti baa äaaran ciñ day wo gano: Baa naan haç je hee naa maga hay go älag sir naa no, hay kañ wer na tum ra huli we go ne naa äi coo do so.

²⁵Wer fruygi se ga hay go de baa äil äaara mono, saara kal gano: Èe wee Samsoñ le nen maga aà mo a go fruy äil naa ëa la! Saara kal woge ëege äe le äil tiñ dañgay no, se caw ti hragge pel äaara. Saara kal ooge äe ti holañ dog tiñ baa no.

²⁶Samsoñ raw wii weel maga hay de ëaw do äe gano: Wo kañ do äi see dog maga tiñn de booge ti äaara mono, ndi wo deñ see äi see äaara.

²⁷Tiñn hay go de bage de werpiiri wo de naare wo mañ mañ. Wañre mani jar Filisteçeçn hay wo go ni façd äuy. Jar hay wo ciñ ti tiñn ni nen ndar swa'a, werpiiri de naare hay wo ko Samsoñ caw ti hragge.

²⁸Samsoñ raw ëe Manwuri, kal gano: Wañkluu Manwuri, ndi joñ kamkam mo, fer mbo ëig ti ti äi! Baa, haç mbo eegre me ti ma sen mo haç' la tawa nen maga ndi mo sa' hee nen äi ma äogn wo go see jar Filisteçeç wo jag ta' boñ ëala!

²⁹Samsoñ raw baw dog ma ti gisiëgi maga tiñn hay de booge ti äaara mono. Ma la hay boñ ti do war äe ma lan ti do gur äe lay, se kal srog rage.

³⁰Samsoñ kal ga: Ndi mo hu mbi go de jar Filisteçeç wo! Se kal tob eegre äe go äuy, tiñn laa go ne wañren wo de ngaäa maga hay wo ni mo äuy ti. Huli maga Samsoñ ii ra wur huli äe wo pur debaň de daň maga se ii sen wo ti caw äe mono.

³¹Heçeçre äe wo de jar ni pan äe wo äuy kal wo rawge mañ huli äe le. De maga saara fer le mono, saara kal teege äe go ti holañ Soreya wo de Estawol ti tipale mani pan äe Monowas no. Samsoñ joñ car kiida jar Israyel wo nen kiñgi do äoge.

JAR CAR KIIDA WO 17

REE HAÇYHAÇY MA TI WUR MANI JAR CAR KIIDAN WO

Mika 'wuçy ngeel tosge liñ ni äe

¹Blo po hay wo ciñ ti huuli ma Efrayim no, ëu äe ga Mika.

²Se kal wii man äe gano: Boo solay äo ma ndar ti äe kis ga aè hay hoon go freñ day ndo raw jag go ti äe, day sug äi laan lay mono, boo solay sen do äi hay hoon na diñ ndi. Man äe day gano: Daga Manwur mo kañ bosa' ne weel äin ti!

³Se kal fer solay ma ndar ti äe kism ne man äe. Man äe day gano: Ndi haç solay sen mokay go sagsag ne Manwur de do äi nen maga weel äin mo hay de fodo ma de ceëge wo de fodo ma de yorge lay. Diñ de faage se kay no, ndi fer ge solay ne ndo dog.

⁴Mika kal fer solayn ne man äe. Man äe raw hoo boo solay kiskis äoge, haç ra ne je yor feçeçren wo no. Je sen la raw joñ fodo ma de ceëge wo de fodo ma de yorge ne hene. Aë raw laa rage liñ ni Mika.

⁵Mika sen raw joñge de tiñ Baa do kay no so no. Se kal joñ efod wo de Terafim wo, raw bage yoo weere äe wo boñ hayn maga aà mo hay diñ je sië jag ne se.

⁶De sen ni mono, wañ hay bay Israyel wa. Wosela äuy joñ diñ fen maga äil äe da mo no.

⁷Weel ma joçoç po hay we äi leege Betlehem ma ti sir Juda no, ti äiñni mani Juda no. Se hay diñ je Lefidi, day se hay ur wo go ni.

⁸Blo sen la raw men Betlehem ma ti sir Judan le go ma woge hayge ti ngeel maga se da' sen we de baa nen se mono. De maga se ti seele mo caw no, se wo go haçaç ti huuli ma Efrayim wo liñ ni Mika.

⁹Mika kal wiigi äe gano: Ndo ale genla? Se kal ferge ne hen gano: Ndi diñ je Lefidi, ndi a le Betlehem ma ti sir Juda no. Ndi rañ mo caw ma woge hayge ti ngeel maga sen baa nen äi we mono.

¹⁰Mika raw wiigi äe gano: Hay see äi la, kol see äo go pan äi lay, je sië jag äi lay. Ndi haç ge boo solay yañ ne ndo hwal nen kiñgi, de oçoçbe wo ra, day ndi ko ge ngar äo yañ lay. Je Lefidn raw kalge liñ ni äe.

¹¹Je Lefidn raw yaçaçge ga se hay yañ mbe see Mika. Mika hay koge äe do weere äen wo no lay.

¹²Mika raw hay je Lefidn go sagsag ye'e. Weejoçoç sen la hay diñ je sië jag äe, se hay de hayle liñ ni äe.

¹³Mika day gano: Patala Manwur joñ me yañ mbe de el so werga ndi de baa je Lefid sen diñ je sië jag äi mono.

JAR CAR KIIDA WO 18

Jar ni Dañ raw wo kië ngeel lagge

¹De sen ni mono, wañ hay bay Israyel wa. Ti wur sen ni mo lay no, jar ni Dañ hay wo kië tway ma lagge ni lay werga haçaç le ago ti wur sen mono aè caa tway ne hara yoo wer jar Israyel wo gaa äa.

²Jar ni Dañ raw wo laa jar ma de eegre jag jaw wo dwee yoo äaara ti äiñi mani äaaran ma woge ko ngeele, ma da' wer le go ne hene. Saara day wii ra gano: See wee, wo wee da' wer le go ne sir no. Saara kal rawge wo go haçaç ti huuli Efrayim wo liñ ni Mika, naa wo ni. Jar ma dween hoo wo le Soreya wo de Estawole.

³De maga aà a wo go ti jeñ tiñ mani Mika mbañ mono, saara raw laa geçeçe je Lefid no. Saara kal kolge go see äe day wiin wo gano: Wose a go de äo la la? Ndo de joñ mayse go ti ngeel la la? Ree mayse äo go la la?

⁴Je Lefidn raw ferge ne hara gano: Mika joñ me no kay no kay no, se poë me day ndi kol go diñ je sië jag äe.

⁵Saara kal wiigi äe gano: Wii Baa ne wuur nen maga wuur mo ko ga rañge wuurn maga wuur de rañge äe mo ti' äo' mbe jag yañ go de el yawla äala.

⁶Je sië jagn day fer ne hara gano: Wo wee jam, nen Manwur de kañge ti äay ti faage maga nday de mañge äe mono.

⁷Jar ma dween raw wo, wo wo dayge Layisi. Saara da' jar ma äil äen wo mbaara go de yoçoç ti lag do jar Sidoñ wo nono, wo ëeged lay wo go flaçy lay. Jobo äil sir

ni hay bay fraçy nen äaara de waçaçre wa lay, bay joñ bon äaara wa lay. A hay wo go haçaç se jar Sidoñ wo lay, bay wo de sa' see äaara de jar po wo wa has lay.

⁸Jar ma dween fer wo le da' heçeçre äaaran wo Soreya wo de Estawole. Heçeçre äaaran wii wo ra gano: Nday waçaç ba gahaçy ne?

⁹Saara fer ne hara gano: Naa hoo go ciñ, naa wo dur rage werga wuur le de ko sir no, à de el deba. Yoçoç wee ti ni ka' wa! Joñ wee de cwaçaçge wa lay. Hoo wee seele ma woge yaçaç sir seno.

¹⁰De maga nday woge we ni no, nday da'ge jar ma äil äen wo yañ go de yoçoç ti. Sir wo go mo ti' äuy no day Baa go de haçeçre äe ne naa äi coo do. A diñ sir maga mopo maga aè da'n ti tamsir la go äil äe ni äuy.

¹¹Werpiiri kiskis hiira' ti äiñni mani Dañ kal wo hooge Soreya wo de Estawol tu, wo go de gragge de feçeçre durgi äaaran wo.

¹²Saara raw woge, wo wo kañge Kiryat-Yearim äi sir Juda. Diñ wersen haçaç wara aè èe ngeel se ma faale Kiryat-Yearim ga Mahane-Dañ mono.

¹³Saara men ngeel sen go, wo wo go ti huuli ma Efrayim wo, haçaç wo wo go dayge liñ ni Mika.

¹⁴Day so jar ma dwee maga hay wo wo ko sir Layis la kal wo wii heçeçre äaaran wo gano: Nday yañ mbay de koge ga Efode, Terafim wo de fodo ma de ceège, wo de fodo ma de yorge wo äi tiñ wo mo haç' la yawla? Sen patala nday ko mbay fen maga nday nen joñge äe mo so no.

¹⁵Saara kal celge wo ni, laa wo liñ ni je Lefid ma joçoç wo liñ ni Mika no, day hee wo jag ne hene.

¹⁶Jar ma kiskis hiira' ma yoo jar ni Dañ kañ wo jag siigi ta'a, wo go de gragge de feçeçre durgi äaaran wo.

¹⁷Jar ma dwee maga hay wo wo ko sirn la kal wo hooge, laa wo liñ, hoo wo fodo ma de ceègen wo de Efod no, de Terafim wo de fodo ma de yorge no. De sen mono, je siè jagn go de oole deñ jag siigi de jar ma kiskis hiira' maga wo go de gragge de feçeçre durgin wo mono.

¹⁸À hay laa wo liñ ni Mika day saara hoo fodo ma de ceègen wo de Efodn no, de Terafim wo de fodo ma de yorgen wo. Je siè jagn kal wii rage ga: Nday joñ äayn diñ may la ni la?

¹⁹Saara kal ferge gano: Hay go ba'a, kuä jag äo, day ni ndo mañ blam wuuri. Kol go diñ pan wuuri lay diñ je siè jag wuur lay. Coo jag äo na diñ maga ndo diñ je siè jag ma tiñ jobo boñ tu mo yaw noga ma äiñni po hala, ne moobe po hala äil sir Israyel mo yawla?

²⁰Äil je sië jag raw joñge go feh debañ, se raw hoo Efodn wo de Terafimn wo de fodo no, kal yoo jar ma ngaään wo.

²¹Saara kal hoo seele tigrin raw wo, wo de laa weeren wo de horogn wo de feçeçe äaaran wo pel äaara ti'i.

²²De maga saara ya' wo go haçaç see tiñ mani Mikan mono, jar maga tiñ äaara hay leege de Mika raw wo ëe kaçaçra, mañ wo blam jar ni Dañ wo wo.

²³Saara ëe jar ni Dañ wo wo, jar ni Dañ kal wo ferge le wii wo Mika gana: Ree mayla ga ndo tay jar le do deñ no la?

²⁴Mika kal ferge gano: Nday hoo baa äi maga ndi hay joñ ra wo le go de je sië jag äin äuy day nday raw le go mono mayse äi gwa' pa la? Joñge joñge ga nday wii me ga ree mayla pa la?

²⁵Jar ni Dañ kal wo wiigi äe gana: Jobo mo laa geçege äo ti yoo wuur la wa. Jar po ma äil tuu day la ngië wo nen le de äay day ndo kañ wer see äo go tawge lay, taw jar ni äo wo go lay.

²⁶Jar ni Dañ raw wo mañ faage äaara no. Mika wo ko maga àa raw wo se eegre mokay fer le liñ ni äe.

Ngeel cor soçoç ma äi leege Dañ no

²⁷Diñ do kay no so no, saara hoo feçeçe maga Mika hay joñ ra mono, raw wo de je sië jag äen lay. Saara kal wo laage ne jar Layis wo ti, jar se maga hay wo ëegede ga wo go de yoçoç ti ti' lay mono. Saara car wo ra go de moslam, raw wo roë äi leegen go.

²⁸Jobo caa war Lakis le gaa hase, werga àa hay go haçaç se Sidoñ lay, day se hay bay de tayge de jobo wa has lay. A hay wo äil log maga hay wo nen Bet-Rehob mono. Jar ni Dañ fer wo boo äi leege no day lag wo go de tiñ ni.

²⁹Saara kal kañ ëu ne äi leegen ga Dañ de ëu pan äaara Dañ je ni Israyel no. AË hay ëe äi leegen tañgu ga Layisi.

³⁰Jar ni Dañ kal wo kañ fodon ta' ma äaara day Jonatañ je ni Gerkom je ni Manasen wo de jar ni äe joñ wo diñ jar sië jag ne jar ni Dañ wo haçaç wo go ti wur maga aë hoo jar ma äil sir wo wo go ti dañgay mono.

³¹Saara kañ fodo ma de ceëge maga Mika hay joñn go ta' ma äaara ti wur maga tiñ mani Baan hay Silo mo ëa no.

JAR CAR KIIDA WO 19

Jar Gibeya ii wo waçy je Lefid po go

¹De sen ni mono, wañ hay bay Israyel wa. Je Lefid po hay wo de tiñ ti jag huuli ma Efrayim wo, se raw hoo nday äe po le diñ waçy jar Betlehem ma ti sir Juda no.

- ²Nday äe se ga se hoon le bay hayge wer äe ye' de el wa. Se kal men je Lefidn go ma woge ni pan äe wo Betlehem ma ti sir Juda no, hay wo go ni few naa.
- ³War äen kal urgi go ciñ raw wer äe ma woge ndalge äe, ma ferge äe le liñ. Saara hay wer kaçaçra de weejoçoç äe no, de gerheçeçre wo ni äog lay. Waçy raw laa rage liñ ni pan äe day de maga pan maywaaren ko war äen mokay se yaçaçn de fruygi.
- ⁴Yaa äe pan maywaaren raw ëawge äe ni äe ni haçaç se joñ naw ni äe swa'a. Saara ree lay, joo wo lay, kal wo joñ naw ni mbage.
- ⁵Ti naw ma de naan mono, saara kal hooge go ciñ de toñ mbuhu day je Lefid hay go de 'wuçy see äe ma rawge. Ama pan maywaaren raw wii yaa äen gano: Ba jag ti mopo me' ma da' eegre ëa ni nday raw wee so.
- ⁶Saara raw lagge gesiñ ree wo day joo wo de kaçaçra äog äuy. Blam äe pan maywaaren kal wii war äen gano: Coä mbo nen äo ni ndo na mbo la ëa pa day ni äil äo mo joñ go fehe.
- ⁷War waçyn hay ur go ciñ ga se raw. Day, wer maga yaa äe mbe ceä ga aà mo na ni boñ ëa mono, se raw nage mbe ni boñ ëa pa.
- ⁸Ti naw ma de dween mono, se kal urgi go ciñ de toñ mbuh ma rawge. Pan maywaaren day so gana: Ndi kam mo kamge coä see äo day ig wee, wur mo coñ ëawa ëa. Saara kal wo reege äog äuy pa.
- ⁹War waçyn hay ur go ciñ ma rawge de nday äe maga se hoon wo de weejoçoç äe no. Ama yaa äe pan maywaaren kal wiigi äe gano: Koëa wur go de coñge, go de kië le'ge gesiñ. Na wee la, werga wur go de coñge. Na wee la nen maga äil äo mo joñ go fehe. Toñ mono, nday hooge yañ go ciñ ma mañ faage äayn kway day ni ndo dayge yañ go liñ ni äo.
- ¹⁰War waçyn day nage gaa so. Se raw urgi go ciñ kal rawge. Se wo go dayge jag Yebus maga diñ Jerusalem mono. Nday äe maga se hoon wer äe ni lay, gerheçeç äe ma äogn de deëaare ti wo do äe ni lay.
- ¹¹De maga saara day go ti jeñ Yebus mono, wur hay go de coñge debañ. Weejoçoçn kal riñ je waçaç ree äen gano: Naa see, naa cel wo äi leege mani jar Yebusidn wo ni naa na ni.
- ¹²Je waçaç ree äen kal ferge ne hen gana: Naa cel wo go haçaç äi leege mani jar dehaçy po ga jar Israyel bay wo ni wa wa. Naa wo go nage Gibeya.
- ¹³Se day wii weejoçoç äen pa gano: Naa see, naa ya' wo see ngeel po boñ yoo ma haç' wo lam no, Gibeya laybla' Rama laybla' day ni naa nage ni.
- ¹⁴Saara raw mbaara rawge so. Wur wo le'ge gesiñ mokay saara äiñ Gibeya ma ti sir Benjamin mbañ.

- ¹⁵Saara kal celge wo ma nage Gibeya. Je Lefidn raw kalge wo äi leege no day oo ti ngeel tayge ti ma äi leege no. Je maga mo yaçaç ra liñ ma naw bay wa äuy.
- ¹⁶Kola blo je taçaçbe po hay le ti joñre äil pay fer le de law so. Je sen la hay diñ je ma ti huuli ma Efrayim wo day se hay ur le go Gibeya ni. Jar sir wo ni hay wo ti wer mani Benjame no.
- ¹⁷Se kal mañ nen äe ciñ kal ko je rañgen deñ ti ngeel tayge ti ma äi leege no. Je taçaçben kal wiigi äe ga: Ndo wo genla? Day ndo hay le genla?
- ¹⁸Je Lefidn kal ferge ne hen gano: Wuur hoo le Betlehem ma ti sir Juda ma cegaëge wo ti jag huuli ma Efrayim wo ga diñ ngeel maga ndi wo de tiñ ni mono. Ndi hay raw wo go Betlehem ma ti sir Juda no, day ndi wo na äi tiñ mani Manwur no. Ama je maga mo yaçaç me liñ ni äe bay wa.
- ¹⁹Ane hoçoç yañ mbaara do wuur de hoçoçsaä ma ree gerheçeçre wuurn wo, hole wo de yii yañ mbaara do wur nen kaçaç ndi lay, nen kaçaç maytigli äon lay ma kaçaç wee twar ma wer weere joçoçre äon wo lay. Coo mopo bay see wuur wa.
- ²⁰Je taçaçben kal gano: Daga jam mo hay see äo! Ndi de see äi ndi mañ poçoçre fen maga saçy äe ti äo we ti äi, ndo na go ti ngeel tayge tin la gaè.
- ²¹Se raw hoo rage le liñ ni äe, haç hoçoçsaä ne gerheçeçren wo. Jar rañgen yog wo äaale äaara go blam sen saara ree lay joo lay.
- ²²De maga saara go mo feh lag no, kola jar po ma bay ngar ma äi leegen wo ni kal wo cir ti tiñn go, mbar wo jag tiñn gim gim day wii wo je taçaçbe, je tiñn gano: Äo' blo maga kal ni äo la le go sigi wuur suë de äe.
- ²³Je tiñ la raw kalge wo go see äaara day riñ ra gano: Bay wa heçeçre äi no! Ndi kam nday kamge, joñ wee älagge wa, werga blo sen de hayge liñ ni äi mono, joñ wee fen yo sen wa.
- ²⁴Nday da we no, may äi ma tiglin lay, nday blon maga aà de hooge äe mo lay, ndi laa ra le go wee siigi ni nday joñ mbay ra haçy do maga nday kon nen äay no so no. Ane, joñ wee fen soçoçre se kayn de blo sen wa.
- ²⁵Jar sen laa wo laa jag äe gaa äuy. Blo raw baa nday äe maga se hay hoon la, raw äo'ge wo go ne hara siigi. Saara suë de äe joñ wo fen maga äil äaara da de äe de suñ ni haçaç ngeel tee jag äe. Blam äe saara kal äo'ge äe de maga waa le go de naage mono.
- ²⁶De ngar ngeel teege mono, waçy sen la fer le a le'ge jag tiñ ni blo maga je tiñ äen hay de hayle ni mono haçaç ngeel teen go ni.
- ²⁷De maga ngeel tee go mono, war waçyn la raw urgi go ciñ buñ jag tiñ go, day kal go ma mañ faage äe no. Ama, kola waçy no, nday äe maga se hoon la go de le'ge gesiñ jag tiñ la ti'i, do de laage ti jag faage no.

²⁸Blon kal wiigi äe gano: Ur go ciñ naa see. Ama se fer waçaçre go ne hen ni gaa hase. War äen kal mañge äe ti gerheçeç äe no kal rawge liñ ni äe.

²⁹Se wo go dayge liñ mokay, raw mañ mbege baa nday äe maga se de hooge äe mono, raw pawge äe go, car nen äe go ti' ti' hwal ti äoge, äesn wo go äil sir Israyel äuy.

³⁰Jar maga ko wo fen sen mokay kal wo gano: Fen ma dosen no kay joñ ti boñ gaa lay day nen jobo ko ba fen sen mokay ti boñ gaa has lay, haçaç le de maga jar Israyel laa wo le go äil sir Ejipte haçaç wara. Kon wee ga aà diñ ree, ndal wee kaçaçra day ni nday waçaç wee mopo ti äe.

JAR CAR KIIDA WO 20

Jar Israyel ma lan mañ wo poçoç ne sir Benjame ti

¹Jar Israyel wo äuy tiñi le Dañ ka' haçaç le' wo go Beer-Seba, de ma äil sir Galaadn äuy mañ wo poçoç le. Saara kal tayge go do jobo boñ pel Manwur äi leege Mispa.

²Jar ma pel ngaäa ma ti wer ma Israyel a wo go äuy ti tayge ti jar mani Baan wo, jar äuy ndar kiskis naa, werpiiri go deñ deñ de äaale äaara ga ko wo durgi de moslam äuy.

³Jar ni Benjame raw wo laage ga jar Israyel hoo wo le, a wo go Mispa. Jar Israyel raw wo gano: Waçaç wee äa so la, ree sen joñ na joñge so la?

⁴Je Lefidn war waçyn maga aà 'warn go kal waçaç waçaçre day gano: Wuur a de nday äi maga ndi hoon Gibeya ma äi sir Benjamin ma nage ni.

⁵Jar kluuri ma Gibeyan kal wo hooge le ti äi. De suñ mokay saara cir ti tiñ maga ndi hay ni go. Aà hay kië wo ga saara ii go na diñ ndi ama, saara woge haç puçucri na diñ ne nday äi maga ndi hoon mono.

⁶Ndi raw baa nday äi maga ndi hoon mono, ndi kal car nen äe go ti' ti'i, ndi äodn wo go ti tway ma Israyeln äuy werga aà joñ wo yo go, joñ wo fen soçoçre go äil sir Israyele.

⁷Nday jar Israyel go mo ka' äuy no, ndal wee mbay ni nday waçaç wee fen maga nen joñge go la so.

⁸Ngaään äuy raw wo hooge go ciñ do jobo boñ nono, day wo gano: Jobo fer tiñma ni äe yoo naa gaa lay, jobo fer liñ ni äe gaa lay.

⁹Patalam no, naa joñ ge Gibeya diñ do ma kay nono: Naa woge durgi äe diñ de naage waçywaale.

¹⁰Naa hoo ge jar hwal yoo jar kisi, jar kis yoo jar ndare, jar ndare yoo jar ndar hwale go yoo wer jar Israyeln wo äuy. Jar sen wo ge wo yañ le kië reege wo ne ngaäa no, day de maga aà fer ge wo we le no, naa wo ge joñ Gibeya ma ti sir Benjame ti fen soçoçre maga aà joñ äil sir Israyel mono.

¹¹Diñ dosen no so no, jar Israyel tay wo le go äuy do jobo boñ nono ma dur äi leege no.

¹²Wer jar Israyel lag wo jar wo wo go ti äiñi ma Benjame wo äuy ma riñ rage gano: Ree se maga joñ ni äay na eçla?

¹³Patalam no, haç wee jar se ma bay ngarn ma Gibeyan wo go ne wuur nen maga wuur 'war ra go day wuur mo caa wer älaggen go yoo jar Israyel wo. Ama jar Benjame laa wo laa jag jar Israyel heçeçe äaaran wo gaè.

¹⁴Jar ni Benjame laa wo le go äi leege äaaran wo, kal wo go tayge Gibeya ma woge dur jar Israyel wo.

¹⁵Ti wur sen ni jar ni Benjame maga laa wo le go äi leege wo ga day aè kee ra go, wo äuy ndar do äog ti hiira'a, saara äuy diñ jar ma ko durgi de moslam. Sen mono, aà kee jar Gibeya ma kiskis renam ga wo diñ werpiiri ma tinoo ma de ko durgin wo ni gaè.

¹⁶Yoo jar sen wo mo äuy, jar hay wo yoo äaara ni kiskis renam ga wo diñ werpiiri ma tinoo ma de ko durgi wo. Saara äuy do guuri day hay wo de kaçaçe ma geèer riñ ti äoñ, jwa' wo garfuçyda wo day do äaara kal go gesiñ gaè.

¹⁷AÈ kee jar Israyel maga bay wo diñ jar Benjame wa wo lay, saara äuy ndar kiskis naa, wo äuy jar ma de ko durgi de moslam, wo äuy jar ma de ko durgi wo lay.

¹⁸Jar Israyel kal wo woge Betele, saara raw wii jag Manwur gano: Wose wo ge wo tañgu yoo wuur dur jar ni Benjame wo mo la? Manwur kal ferge gano: Tiñgi wer äe diñ Juda.

¹⁹De jag toñ tu mono, jar Israyel raw wo hooge go ciñ day kañ wo jag Gibeya ma durgi äe.

²⁰Jar Israyel kal wo hooge dur Benjame, cir wo dur rage jag feelee Gibeya ni.

²¹Jar ni Benjame laa wo le go Gibeya, kal wo ii jar ti ngeel ni wer jar Israyel wo ndar do äog ti äoge.

²²Jar Israyel raw wo teñ nen see äaara day fer wo go cirgi tigrin jag jawn ti ngeel maga saara hay lag tañgu ni mo pa.

²³Jar Israyel kal wo ferge, wo wo rage pel Manwur haçaç wur coñ go. Saara wii jag äe gano: Wuur mbe nen maga wuur fer mbe kiè faage ma dur jar ni Benjame heçeçe wuurn wo pa yawla? Manwur kal ferge gano: Wo wee mbay durgi äe!

²⁴Jar Israyel naa wo le ma dur jar ni Benjame wo ti naw ma de äog no.

²⁵Ti naw se ma de äogn mono jar ni Benjame laa wo le go Gibeya caa pel äaara, kal wo ii jar wer jar Israyel wo ti ngeel ni ndar hwal ti nenma'a, wo diñ jar ma de ko durgi de moslam äuy.

²⁶Jar Israyel wo äuy de jar äaaran wo äuy kal wo hooge le a wo Betele. Saara kal laa ro, lag wo pel Manwur ni, heçeç wo bii ti wur sen ni haçaç wur coñ go. Saara joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de ma joñ suse' pel Manwur ni.

²⁷Jar Israyel kal wo wii jag Manwuri. Ti wur sen Komrom tayge jag mani Baan hay ni,

²⁸day hay de sen de oole pel Baa ni na diñ Fineyas je ni Eleyasar je ni Aaron no. Jar Israyel kal wo wii Baa gano: Wuur mbe nen maga wuur wo dur jar ni Benjame heçeçre wuurn wo pa yawla noga wuur mo lag go yawla? Manwur kal ferge gana: Wo wee mbay, gahaçyla toñ mono, ndi haç ra yañ go wee äi coo do.

²⁹Mo so no, jar Israyel kal wo cir ti Gibeya go de guu.

³⁰Jar kal wo hooge le dur jar ni Benjame wo ti naw ma de swa' no day cir wo go ma dur rage jag feele Gibeya do ma lan no pa.

³¹Jar ni Benjame kal wo laage le go caa pel ngaäa no, aè raw caa nen äaara go see äi leege no. Saara kal tii; wer id jar yoo ngaään wo do ma lan no pa, wo ti faage maga lan raw wo Betel ma lan raw wo Gibeya äi payn mono. Saara ii jar go de kos do swa'a.

³²Jar ni Benjame kal wo gana: Naa de äum rage do ma tañgun no pa no! Ama jar Israyel wo lay gano: Naa hoo ëeere day ni naa kañ wer äaara wo go ti faage, ma caa nen äaara go see äi leege no.

³³Jar Israyel wo äuy men wo ngeel maga saara hay de lagge ni go raw wo kañge Baal-Tamar. Jar Israyel maga hay wo de laa guu laa wo le go nen Maare-Geba no kay lay.

³⁴Jar ndar hwal ga aè hoor ra le go ti wer ma Israyeln wo mo äuy nduu wo jag leege Gibeya. Durgin joñ go ni ëawa day jar ni Benjame hay bay wo de ëiggi ti ree po ga caa ge saara yañ wa hase.

³⁵Manwur kal dus äil Benjame go ne jar Israyel wo pele, jar Israyel kal wo ii jar wo wer jar Benjame wo ndar do äog ti dwee ti äe kisi, wo äuy diñ jar ma de ko durgi de moslam wo.

³⁶Jar ni Benjame ko wo ga saara go de yeege paga jar Israyel wo go ti ëee do äaara lay men wo ngeel go diñ ne jar maga wo de la guu ne Gibeya sagsage.

³⁷Jar ma ti gun äug wo Gibeya go celcel tu, kol wo le go pele, raw wo car jar ma äi leegen wo go äuy de moslamre wo.

³⁸Aà hay go de waçaçge ti holañ äaara jar Israyel ma lan wo ga jar se ma ti gun mo joñ wo nen maga cug mo ndar le go ti tiñ dul dul debañ.

³⁹Jar Israyel kal wo mbuë faale ne jaw no. Jar ni Benjame ii wo jar go wer äaara de ngar do swa' yaw day waçaç wo gana: Sen may koë pa, àà day wo wo go ti ëee pel naa mo ti' do ma ti durgi ma tañgun no pa no!

⁴⁰Ni paga cug hay le go de tiñ; wer ndarge ciñ ti tiñ dul dul debañ deñ yaw. Jar Benjame raw wo ko nen blam äaara, kola wuu le go de yaçaçge äi leegen ciñ deñ.

⁴¹Jar Israyel hay mbuë wo nen le de jaw no, jar ni Benjame raw wo caa heçeçne go, ko wo ree maga de caa saara mo lay.

⁴²Saara kal mbuë faale de ëee pel jar Israyel wo, mañ wo faage maga le' wo ti puulin mono. Ama jawn haç poçoçre go ne hara, jar maga laa wo le go äi leegen wo taw wo ra go werga aè hay go de cir ti äaara.

⁴³Jar Israyel kal wo caa jar Benjame wo äili, mañ wo ra, ndreë wo ra go de maga aà gay wo we me' mono haçaç wo wo go de äaara jag Gibeya nen nen wur bo toñ.

⁴⁴Jar hu yoo jar Benjame wo ndar hwal ti nenma'a, wo äuy diñ werpiiri ma de eegre jag jawn wo äuy.

⁴⁵Yoo jar maga sen mbuë wo faale de ëeere wo nen ti puuli wo ti huuli ma Rimon mono, aè taw jar go ti faage ndar dwee. AÈ nii ra haçaç aè wo go de äaara Gideom day aè ii wer äaara ni ndar äog pa.

⁴⁶Jar Benjame maga taw wo go ti wur sen ni wo äuy ndar do äog ti dwee, wo äuy diñ jar ma de ko durgi de moslam wo lay, wo diñ werpiiri ma de eegre wo jag jaw äuy lay.

⁴⁷Jar ma kiskis hiira' maga hay mbuë wo faale day dañ wo wo go nen ti puuli ti huuli ma Rimon mono, lag wo wo go ni few naa.

⁴⁸Jar Israyel mbuë wo nen le de jar ni Benjame wo, saara car ra go de moslamre wo, tiñ; le ti jar tabayn wo haçaç le' go ti horog wo de feçeçre maga saara yiñ de sen wo mo äuy no. Saara hee wuu go ne äi leege maga saara da' ra pel äaara mo äuy lay.

JAR CAR KIIDA WO 21

Wer mani Benjame fer duugi ëa pa so

¹Jar Israyel hay ha' wo go ka' Mispa kal wo gano: Jobo boñ yoo naa haç ge may äe waçy ne je Benjame gaa hase.

²Day ngaään raw age Betele, raw wo lagge pel Baa ni haçaç wur coñ go. Saara raw laa ro day ra wo debañ.

³Saara day gano: Manwuri, Baa ma Israyel no, ti ree mayse ga wara äiñ;ni po boñ caa wer go ti sir Israyel la?

- ⁴Toñ äe mono, ngaään kal wo hooge go ciñ de jag toñ mbuhu. Saara kal boo ngeel sië jag ni, saara joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de ma joñ suse' wo.
- ⁵Jar Israyel kal wo gano: Wose ti wer ma Israyeln ga aà go ti taygen pel Manwur gaa la? Gahaçyla, aè hay ha' go poëag ti je maga ur we le ma woge da' Manwur go Mispa gaa mono, day naa hay waçaç ga ii je sen go.
- ⁶Jar Israyel fer wo eiggi tigriñ ti Benjame hen äaara no day saara raw gano: Wer po boñ caa go wara Israyele.
- ⁷Naa joñ ge joñge maga jar maga gwa' wo tenen mo da' wo naare wo so la, werga naa hay ha' go de Manwur ga naa haç mayre naa wo ne hara naare gaa mono?
- ⁸Saara day so gano: Jobo yañ ti wer ma Israyel wo ga ur le da' Manwur go Mispa gaa yawla? AÈ wo koge mokay je Yabes ma ti sir Galaad bay de age ti tayge ma de kañge mo ta' wa.
- ⁹AÈ raw kee ngaäa no day aè da' jobo yoo jar Yabes ma ti sir Galaad ni boñ gaè.
- ¹⁰Day so taygen raw laa jar wo ni ndar hwal ti äoge diñ werpiiri ma de dañ kaçaçra eegre jag jawn wo. AÈ day wii ra gano: See wee, wo wee car jar Yabes ma ti sir Galaad wo go de moslamre go de naaren wo de weeren äuy.
- ¹¹Mokay diñ fen maga nday joñn ge mono: Caa wee wer ma twerpiirin wo go äuy de naare maga sen suë wo go de werpiiri mo äuy no.
- ¹²Saara kal woge, da' wo mayre tigliiri maga ko wo werpiiri gaè ga suu wo de je twar ti boñ gaa wo yoo jar Yabes ma ti sir Galaad wo kiskis naa. Saara hoo ra le a wo de äaara ti ngeel lagge ma Silo ma äi sir Kanaan no.
- ¹³Taygen äuy kal äo' soole wo ma riñ jar ni Benjame maga hay lag wo wo go ti huuli ma Rimon mono, ma riñ rage ga jam mo hay ti holañ saara.
- ¹⁴De sen ni jar Benjame kal wo ferge le day aè raw haç naare wo ne hara yoo mayre maga aè hay men ra tenen yoo naare ma Yabes ma ti sir Galaadn wo mono. Ama naaren day wo go ti äaara äuy gaè.
- ¹⁵Ngaään fer eiggi ti Benjame werga Manwur kal do äe yoo äiñni ma Israyel wo, raw caa äaän po go plañ.
- ¹⁶Jar kluuri ma yoo taygen kal wo gana: Naa joñ ge joñge maga jar maga gwa' wo tenen mo da' wo naare la, werga aè caa wer naare ma Benjame wo go äuy so mono.
- ¹⁷Saara day gano: Daga jar maga gwa' wo tenen mo äaw wo tway äaara jar ni Benjame nen maga äiñni po ma caa wer go yoo äiñni ma ti sir Israyeln wo wa.
- ¹⁸Ama naa kaçaç ma haç mayre naa wo ne hara naare gaa, werga jar Israyel hay ha' wo go gano: Faëge ti je maga haç ge may we ne je Benjame mono!

¹⁹Saara day so gana: Koëa aè joñ few mani Manwurn tum ti kiñgi wo Silo maga wo äañ gloñhwede Betel go nen wur bo toñ ti nen faage maga ur le Betel le' wo Sikem go nen äañ waçyban Lebona mono.

²⁰Saara raw riñ jar ni Benjame wo gano: See wee, wo wee laa guu äil pay tlalum wo.

²¹Beg wee, day so de maga mayre ma Silon laa wo we le go dag joçoç de cirgi no, ni nday laa wee le go yoo tlalum wo ni wosela mo baa waçy yoo mayre ma Silon wo boñ boñ day ni nday wo wee äil sir Benjame so.

²²Hayga paçaçre äaara wo noga heçeçre äaara nduu wo we ti kiida pel wuur no, wuur wiigi ra yañ gano: Ko wee mbay decoo äaara werga wuur da' naare le go ti äaara boñ boñ äuy jag jaw gaè. Haç ra ne hara diñ nday gaa, nday hay haç ra we diñ nday no, nday hay de ree ti ane.

²³Jar ni Benjame raw wo joñge dosen nono. Saara raw hoo naare go ti äaara äuy yoo mayre ma dag joçoçn wo. Saara raw wo rawge, fer wo ti tway äaara no, boor wo äi leegen wo day lag wo de tiñ ni.

²⁴De sen ni mo lay no, jar Israyel fer wo, wosela äuy ti äiñiñi mani äe no, ti moobe mani äe no. Saara raw, wosela äuy äi tway äe.

²⁵De sen ni mono, wañ hay bay Israyel wa, wosela äuy hay joñge diñ fen maga äil äe dan mono.

RUD

RUD 1

Gaali maga da' jar ni Elimeleg wo mono

¹Ti wur maga jar car kiidan hay wo waçaç waçaçre sir Israyel mono, koñne raw le'ge go äi sir Israyele. Wer seno, blo po ma Betlehem ti äaã Juda, kal wo pudgi de jar ni äe, waçy äe, de weere äe ma äogn wo no. AÀ pud wo mokay la wo wo lagge ti prog po ni jar Mowab wo.

²AÈ èe blo sen ga Elimeleg, èu waçy äen ga Nawmi. AÈ èe weere äe ma äogn wo ga Mahlon wo de Kilyon. AÀ wo ti moobe ma Efrata ma Betlehem ti äaã Juda no. De maga saara wo ni jar Mowab wo ni mono,

³Elimeleg raw hugi go. Nawmi raw gwa'ge go de weere äe ma äog wo no.

⁴Weeren la raw wo da mayre mani jar Mowab wo wo ni. Ma po boñ aè èe sen ga Orpa, aè èe ma lan ga Rudi.

⁵Kiñgi wo mañge blam sen hwal boñ mono, Mahloñ hu wo go de Kilyoñ äog äuy lay. Nawmi raw gwa'ge go boñ, warn gaa lay, weeren wo gaa lay.

Rud wo kañ kaa äe Nawmi Betlehem

⁶Le äi sir ni jar Mowab wo ni mono, Nawmi raw laage ga Manwur fer we ko de el jar äen wo no, werga aà fer wo we daë reege. Do sen no mono, aà raw baa jag feçeçre äe ma ferge äi sir Juda de kaare äen wo no.

⁷AÀ kal wo mbaara rawge äuy, ama wo dayge ti faage mono,

⁸Nawmi wii kaare äen wo ga: Fer wee mbay ni äay patala so, wosela yoo äay mo see mbe ni man äe so. Daga Manwur mo joñ äil de el see äay do maga nday hay joñ see jar hulin wo no lay no, mo joñn see äi lay.

⁹Daga aà mo haç war ne wosela yoo äay ma hayge liñ ni äe de fruygi. Blam äe aà raw klew kaare äen wo, ma joñ gwa' so ne hara. AÀ raw wo du' ro ne hen ti geë geëe,

¹⁰day wiin wo ga: Bay wa wuur wo kañ moge äi sir äo.

¹¹Nawmi fer dog rage tigrin pa ga: Fer wee mbay ni äay mayre äi wo. Nday mañ blam äi ma sen diñ wer may pa? Ndi mbi na de weere äil ma kolge werpiiri äay äa pa?

¹²Fer wee mayre äi wo. See wee. Ko wee äa, ndi go mo deñ patala de rawge de taçaçbe debaã, bay ma da war ma tigrin wa so. De sen äuy, ndi mo waçaç baa ga ndi de kañ eiggi äi ta' ga ndi da' war yañ suñ la, day ni ndi da' weere yañ, nday gor yañ ga weere sen la mo geçeç wo go äa?

¹³Nday waçaç ge yañ ga nday da werpiiri ma tigriñ gaa? Bay wa mayre äi wo werga Manwur joñ diñ ndi, hoäre joñ me go see äay kluu debañ.

¹⁴Kaare äen fer wo du' ro ne hen ti geë geë tigriñ pa. Orpa kal klew kaa äe raw joñ gwa' so ne hene. Ama Rud gwa' mbe de toçoç kaa äe ka'a.

¹⁵Nawmi raw wii Rud ga: Koëa, mangeçeçne äo raw we ni jar ni äaara wo, see baa mani äaaran wo no, joñ dosen no lay.

¹⁶Rud raw fer waçaçre ne kaa äe gana: srog wer äi srogge ma woge hayge ni äi wa. Ngeel maga ndo wo ni mono, ndi wo ni lay, ngeel maga ndo wo hayge ni mono, ndi wo hayge ni lay. Jar ni äon joñ ge wo yañ diñ jar ni äi lay, Baa mani äon joñ ge yañ diñ Baa mani äin lay.

¹⁷Ngeel maga ndo hu ni mono, ndi hu gi na ni lay day aè tee ge me wo na ni lay. Daga Manwur mo joñ mbe bon äi go krus do ga se da nono, hayga caa äil naa we go de keçeç diñ huli gaa no.

¹⁸De maga Nawmi wo koge ga Rud go de kañ eiggi diñ ma rawge wer se mono, aà kal mbe mence äe rawge so.

¹⁹Aà kal wo rawge de kaçaçra äuy, haçaç wo wo Betlehem. De maga aà wo wo laage äi leege Betlehem so mono, äi leegen äuy wo go de lawge de klew do ti wer äaara. Day naare waçe so gana: Aà na diñ Nawmi mbe?

²⁰Nawmi kal wii rage ga: Èe wee ndi ga Nawmi wa so jar äi, èe wee ndi ga Mara, werga Baa ma de Eegre äuyñ äo' me nen gaali debañ.

²¹Ndi hay raw wo see äay la de hul do, day Manwur fer me le do koëe. Diñ wersen ga èe wee ndi ga Nawmi wa so, werga Manwur ma de Eegre Äuyñ ngië nen de äi, haçaç kol joñ bon äi.

²²Nawmi fer wo le de kaa äe Rud may jar Mowabn na diñ do kay no so no, de maga aà hay wo le äi sir Mowab mono. Aà nduu wo Betlehem diñ de wur maga aè de tiñj wer wee coore ble liñ mono.

RUD 2

Rud wo fleg blam jar äil pay ni Bowase

¹Kaw war Nawmi ma mbañ hay yañe. Blo sen la hay diñ je ma ti feele mani Elimeleg no, aà diñ je maga aè de koge äe, se de horog lay, èu äe ga Bowase.

²Ti wurpo Rud may jar Mowabn wii kaa äe Nawmi gana: Haç faage me ma woge fleg blam jar äil pay wer je maga ndi ko we nen je äen de el mono. Nawmi raw fer waçaçre ne hen ga: See mbo, may äi.

³Rud kal rawge so, aà wo fleg blam jar äil pay wer jar po wo de wee coore ble. Paga se wo da'ge mono payn diñ ma Bowas kaw Elimeleg maga aà wo äi feele po boñ.

⁴Blam sen mono, Bowas hay le liñ raw nduugi. AÀ raw joñ suse' ne jar wee cooren wo ga, Daga Manwur mo hay de äay. Jarn raw wo ferge wo ne hen lay ga: Daga Manwur mo kañ bosa' mo ti.

⁵Bowas raw wii je gor jar weegen wo ga: Sen mo caw diñ may waare ma wo se ne?

⁶Je ma gor jar weegen wo ga: AÀ diñ may jar Mowab maga Nawmi nduu le de äe wer äi sir Mowab mono.

⁷AÀ wii faage ga men se far coore ble maga gwaë go blam jar weegen wo mono, day aà mo caw diñ maga se nduu we kääa haçaç de jag toñ, aà mbe deele caw ngeel iggi äe bay wa äuy, aà ig we no ni se semagga koëe.

⁸Bowas raw wii Rud ga: Co' sug äo de ele may äi, ti naw sen la ni ndo wo fleg blam jar äil pay ma je tigrin wa so, taw mbo flegge wer mayre gebere ma äin wo la ni so.

⁹Ko ngeel maga jar weegen wo ni mono, ni ndo see blam äaara. Ndi go de wii weere joçoçre äin wo ga aà mo du' wo ndo wa. De maga jwaale kañ ndo we no, bii maga weere joçoçre äin joon wo mono ni ndo wo mbo jooge tu lay.

¹⁰Rud raw le'ge gesiñ pel Bowas day wiin gana: Ndi diñ may jar sir waare lay, day diñ wer may ga ndo joñ me de el do sen ga, ndo kañ eiggi ti äi nono mo la?

¹¹Bowas raw wiigi äe ga: AÈ bag blam waçaçre äo me, ti fen maga ndo joñ see kaa äo, haçaç le ti wur maga war äo hu wo go mono. Day ndi de koge ga ndo men man äo wo le go de pan äo, de sir äo maga ndo biñ le ni mono, ma nduugi hayge yoo jar po wo maga ndo hay bay go de ko rage pel bol wa.

¹²Nen daga Manwur mo poë mo ti sen mo deñ äuy no. Daga Manwuri, Baa mani jar Israyel wo no, maga ndo aà hulgi grañ äe mo poë mo ti joñre äon wo äuy.

¹³Rud day ga: Ndo joñ de el see äi debañ, wañ äi no, werga waçaçre äon kal me jag jiili de wore debañ. Ndo haç teñge nen me do maygebe äo no no, day ndi bay diñ maygebe äo wa lay mono, sen de ele.

¹⁴De maga aà lag wo reege mono, Bowas raw wii Rud ga: a le reege äiñ wuur la. Caa hole ni ndo de' mbo nee tu lay. Do sen nono, Rud raw hayge äiñ jar weegen wo no, Bowas raw haç coore ble ma de cogge ne hene. Rud ree, kaçaç go, haçaç te äe gwa' go do äe ni.

¹⁵Rud fer urgi go ciñ ma fleg blam jar pa. Bowas raw wii jar joñre äen wo ga: Menn wee mbay farge yoo coore ble ma bay weegen lay, car wee poçoç ne hen wa.

¹⁶Lag wee mbay coore mapo le go blam, ni nday menn mbay go nen maga aà mo far ne. Dañge äuy car wee poçoç ne hen ti mopo wa.

¹⁷Rud sii farge heçeç, de law mono, se kal ya'ge go äum maga se far ne mono, sen kal baa bugu boñ.

¹⁸AÀ raw age go de äe liñ, raw kañ nen kaa äe ni. Blam sen se raw hoo reege maga hay gwa' le kääa do äe ni mono raw haçge äe ne kaa äe.

¹⁹Kaa äe raw wiigi äe ga: Ndo fleg blam jar ma sen wara na la gen pa? Bil pay ma hon pa? Daga Baa mo kañ bosa' ne je ma joñ de el see äon ti. Rud raw bag blam waçaçre sen ne kaa äe ga je maga se joñ joñren äil pay äen mono aè èen ga Bowase.

²⁰Nawmi wii kaa äen ga, Daga Manwur mo kañ bosa' ne hen ti, Manwur maga ko decoo jar ma tenen wo do jar ma de huli wo no lay mono. AÀ day wii Rud ga: Blo sen mo caw see äo diñ kaw naa ma mbañ ti wer ma hor naan wo.

²¹Rud day ga: AÀ wii me yaw ga ndi mo wo mbi ti naw sen la tum flegge wer jar weege mani sen wo no.

²²Nawmi raw wii Rud ga: De el debaň may äi. Wo mbo flegge wer mayre gebere mani äen wo no.

²³Rud raw mbe tawge joñ joñre wer mayre gebere mani Bowasn wo ni so, haçaç go ti wur maga weege coore blen taw go. Day de maga joñre cooren blen taw go äuy mono, Rud raw mbe hayge äiñ kaa äe sen lam no.

RUD 3

Rud na äaale Bowase

¹Ti wurpo Nawmi, wii kaa äe Rud ga, May äi, daga ndi mo kië ngeel hayle go mo, nen maga ndo mo hay de fruygi.

²Do maga ndo kon mbo no so no, Bowas se maga men ndo joñ joñre wer mayre gebere äen wo mono, aà diñ je ma mbañ de werpiiri naan wo. AÀ wo yañ go äum coore ble äe ma ti yaagen law la.

³Do sen yog go, ni ndo jwed trusa see äo jwede, hee oçoçbe äo ma de woren see äo. See, wo ti ngeel maga aà de äum coore ble äen ni mono, ama ni ndo naa nen see äo go tañgu maga aà bay reege wo de jooge mo wa.

⁴De maga aà suu we no, er ngeel maga aà suu ni mono, blam äe ni ndo see, hoo jag oçoçbe ma äaale äe no, ni ndo suu ni. AÀ wii ndo yañ ti fen maga ndo nen joñge äe mono.

⁵Rud raw fer waçaçre ne kaa äe ga: Fen maga ndo wii me ti äe mono ndi joñn yañe.

⁶AÀ èii gi wo ma woge ti yaagen so. AÀ wo mokay la joñ fen maga kaa äe hay ngaän ne hen mo äuy no.

⁷Bowas ree go ree, raw jooge wer äe lay, blam äe äil äe raw joñge go fehhe. AÀ raw ya'ge wo go suugi ti jeñ yaagen ti'i. Rud kal nduugi ya' suugi äaale äe eñña.

⁸Wo dayge ti gisiëgi suñ mono, Bowas raw urgi go ciñ bodaçy de temge, aà wo jel see äe no kay kona waçy po de suuli äaale äe la ti'i.

⁹AÀ raw wiigi äe ga: AÀ diñ ndo wo se äa? Waçyn raw fer waçaçre ne hen ga, AÀ diñ ndi Rud, maygebe äo no, ëaw me do äo werga faage ti äo ma hoo mege.

¹⁰Bowas raw wiigi äe ga: Daga Manwur mo kañ bosa' mo ti, may äi. Fen maga ndo joñ sen mo pa no, diñ mo ma kañ nen ga ndo yaçaç jag kaa äo ti feele mani äe no. Ama maga ndo joñ sen mokay dañ ma tañgun pa so yaw, werga koëa, ndo da diñ weere joçoçre ma decoo noga de eegre wo gaè.

¹¹Patala de ele, ëig wa so hase. Ndi joñ fen maga ndo de saçy äe ti yañ mo, werga jar äuy go de koge ga ndo diñ manwaçy po ma de ele.

¹²AÀ mbe cwaçy kidolgi do sen nono, ga ndi diñ kaw ma mbañ ma hoo moge, ama je ma mbañ ma tigriñ de dañ mege yañ go.

¹³Patala joñ mbo nen nage la ti'i, ngeel tee we go toñ no, naa ko waçaçre sen yañe. Hayga aà ëig we ga se oo yañ ti ngeel oole se, se hoo ndo yañ, ni aà mo hoo mbe. Day hayga aà waçaç we ga waçaçre sen la joñ do se gaa lay no, ma äin Manwur yañe, ndi yaçaç mo yañ see äi. Patala suu mbo ti' ëa so, ngeel mo tee go ëa.

¹⁴Rud raw mbe nage äaale äe ni ti' so, haçaç ngeel tee go. AÀ raw urgi go ciñ de maga ngeel busum busum ga jobo hay bay nen ko keçeç caw wa ëa mono, werga Bowas hay ëig ga daga jobo mo ko ga aà hay nduu we la wa.

¹⁵Day pa aà wiin ga, naa oçoçbe ma kluu ma ti äon le go ni ndo blarn wo go. Rud raw blarge äe wo go, se raw ngaä coore ble ne hen ni kelew hwal ti dwee, raw mañ ti äe de mañ, blam sen Rud kal mbe rawge liñ so.

¹⁶Rud wo da' kaa äe, day kaa äe wiin ga: Na ndo mbo may äi? Rud raw bag blam fen maga Bowas joñn ne hen mo äuy.

¹⁷Day wiin ga: AÀ ngaä coore ble le me do mokay no ga fer liñ da' kaa äo do koë wa.

¹⁸Nawmi wii kaa äen ga: Hay mbo eñ may äi, waçaçre sen la taw tawge ne, ndo kon yañ mbo. Werga blon mo caw hay ge wara ye' gaa, de maga waçaçre sen mo ta'la bay go de le' jag wa ëa mono.

RUD 4

Bowas kol ti ngeel Elimelege

¹Bowas kal rawge jag tiñn ti ngeel kluu maga aà tay kne' waçaçre wo ni mono, aà kal hayge gesiñ ye'e. Kaw Elimeleg maga aà hay wii Rud ti äe la kal heege tu lay. Bowas raw ëege äe le ga: A le hayge lam ëa mbo. Je sen la raw ya'ge le äiñ äe.

²Bowas raw hoo jar po wo hwal yoo jar kluuri ma äi leegen wo ni, day ga: Lag wee go gesiñ lam no. AÀ raw wo lagge go gesiñ.

³AÀ raw wii je maga de hay hoo tabul mani Elimeleg la gana: De maga Nawmi fer le liñ ga aà hayle ni jar Mowab wo mono, de kiëgi patala ga se yee pay mani kaw naa Elimelegn go.

⁴Ndi raw eiggi ga aà de el maga ndi sii waçaçre sen mo ëa lay. Patala ndi eig ga daga ndo mo joñ nen cooge äe pel jar kluuri naa wo no. Ndo yañ nen coo pay no, ni ndo coo ne, bay wa lay no, ni ndo siin go me nen maga ndi mo laa lay, werga jobo bay go pel äo ti sen mo ta' wa, je de äog äon diñ ndi tu señ lay. Blo sen la kal waçaçge ne hen ga, ndi coon mbi yañ.

⁵Bowas day ga: Wur maga ndo ndar do Nawmi go see payn mono, ndo hoo ra wer kaçaçra de Rud may jar Mowabn waçy je hulin äuy, ma ferge mañ ëu je hulin ciñ ti tabul äe ma hoorge no.

⁶Blo maga hay nen hoo Rud la wo laa sen mono, raw fer waçaçre ga: Ti sen mo ta' ni ndi joñ nen menge äe. Sen bay ma älag tabul ma hoorge me la wa so. Kol mbo patala joñ joñre sen mokay ti ngeel äi so. Ndi haç faage mo, werga aà bay diñ mo joñge do äi wa.

⁷Hay ti wurpo ni jar Israyel wo mono de maga jar po le' wo we joñ yoo mopo lay bla noga le' wo we cooge äe laybla no, jobo boñ yoo äaara raw naa taarag ma äaale äen go, raw haçge äe ne je ma la no, ma joñ sedewa ti holañ äaara.

⁸Je maga hay nen hoo tabuln la raw naa taarag ma äaale äen go raw haçge äe ne Bowas day wiin ga, Coon mbo ma äo.

⁹Do sen nono, Bowas raw wii jar kluuri äaaran wo äuy gana: Nday diñ jar sedewa äi wara ga ndi hoo tabul mani Elimelegn we do Nawmi de feçeçre mani jar ni äen wo, Kilyon wo de Mahlon.

¹⁰Day ndi joñ nen hoo Rud may jar Mowab no, waçy mani Mahlon no, ma ferge mañ ëu äe ciñ ti tabul ma hoorge mani äe no, nen maga ëu äe mo joñ nen tawge go yoo heçeçre äe wo wa. Feçeçre maga jar ni äaara joñn wo mono, daga ëu äe mo hay yoo äaara ni lay. Patala nday diñ jar sedewa.

¹¹Jar kluurin de jar maga hay wo ti ngeel ni kal wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur diñ jar sedewa mbe. Ama daga Baa mo kol waçy maga day woge wo kalge liñ ni äo mo caw do Rasel wo de Leya nono, werga aà wo äog äuy diñ naare maga laa wo tiñ mani Israyeln mono. Daga ndo mo hay de horog debañ ti moobe mani Efrata no, daga ëu äo mo hay de rage äi leege Betlehem.

¹²Daga Baa mo haç weere mo de waçy sen ngaäa, daga feele mani äon mo joñ do mani Perets weel mani Judan wo de Tamar nono.

Bowas hoo Rudi, wo ge biñ Obede

¹³Diñ do kay no so no ga Bowas hoo Rud waçy äe. AÀ raw woge äin äe, Manwur raw haç äiili ne Rudi, se raw biñ weel ma tware.

¹⁴Naare wii wo Nawmi gana: Bosa', bosa' Manwuri, ti maga aà kañ je ëaw mo ge mo pel mono. Daga kaa äon mo kol de ra ëu äi sir Israyele.

¹⁵Mbargan mokay fer yañ haç eegre ne ndo, fer yañ soë taçaçbe äo, werga äiñn diñ kaa äo maga da mo mono, kaa äo maga yañ nen weere renam mono.

¹⁶Nawmi raw mañ mbargan go jiili äe, haçaç geçeçn go.

¹⁷Naare ma ti jeñ wo ni raw wo waçaçge ti mbargan ga: Nawmi da' weel we. Saara kal kañ ëu ne hen ga Obed. Obed wo ge joñge diñ pan Isayi, pan Dafidi.

Ëu moore Dafid wo mokay no

¹⁸Mokay diñ ëu moore Dafid wo, tiñi wer ti Peretse.

¹⁹Perets diñ pan Hesroñ, Hesroñ diñ pan Ram, Ram diñ pan Aminadab.

²⁰Aminadab diñ pan Nasoñ, Nasoñ diñ pan Salmon,

²¹Salmon diñ pan Bowas, Bowas diñ pan Obed.

²²Obed diñ pan Isayi, Isayi diñ pan Dafidi.

1 SAMYEL

1 SAMYEL 1

Ana wo Silo ti ngeel goñ Baa no

¹Blo po hay we äi leege Ramatayim-Sofim ti huuli ma Efrayim no, aè hay èege äe ga Elkana je ni Yehoram, je ni Elihu, je ni Tohu, je ni Suf, je Efrata no.

²Naare äe hay äoge: Èu ma boñ hay ga Ana, ma lan ga Penina. Penina hay de weere ama Ana hay bay de biñgi wa.

³Tum ti kiñgi blo sen la ur le äi leege äe ma woge Silo le' mondra pel Manwur Pantway no, ma sië jag ne hene. Hofni wo de Fineyas, jar ni Eli ma äog hay wo Silo ni diñ jar sië jag ne Manwuri.

⁴Ti wur maga Elkana wo joñ siigi jag äen mono, se raw caa naèy go ne waçy äe Penina, go ne weere äen wo de mayre äen wo äuy.

⁵Ama se caa ne Ana ti äen ni werga aà hay da Ana maga Manwur hay gedn go mono.

⁶Mangeçeçne Anan hay go tum car jiili äe nen maga aà mo joñ ti grañ go see Manwur maga hay gedn go mono.

⁷Nen kiñgin wo äuy se joñ dosen nono. Tum de maga Ana wo äil tiñ mani Manwurn mono, Penina car jiili äe go dosen ne tum no. Wersen mokay Ana raw rage, day reege gaa lay.

⁸Elkana war äen kal riñgi äe gana: Ana, wer mayse ga ndo ra day ndo day reege gaa la? Wer mayse ga ndo car jiili go la? Ndi bay ba nen äo de dañ weere hwal wa yawla?

⁹Ana kal urgi go ciñ blam maga aè ree go day aè joo go Silo ni lay mono. Eli je sië jagñ hay de hayle ye' ti jeñ ngeel maga aè èii wo kalge äil tiñ mani Manwurn ni mono.

¹⁰Ana raw tos Manwuri, ra debaň de lawge jiili.

¹¹Se kal haç jag ne Manwuri, day gano: Manwur Pantway no, hayga nen äo ko ree soçoçre ma ti maygebe äon we, hayga ndo eig ti we ti äi day ndo yoçoç ti we go ti maygebe äon gaa no, hayga ndo haç weel we ne maygebe äon boñ no, ndi haçñ ge go ne ndo Manwur nen naw äe maga aà tenen mo äuy day aè kañ ge sañ moçeçeçti ne hen ti gaa hase.

¹²Wer maga Ana ig ni wolañ tosge pel Manwur mono, Eli raw kañ nen ne hen jag ta'a.

¹³Ana hay le tosge äil äe, hay fijëgi diñ jag äe tawa. Aà hay bay laa geçeçeçge äe wa. Eli raw eiggi ga aà hay go de taage.

¹⁴Eli kal wiigi äe gana: Ndo joñ ge de taage na haçaç hunla? Naa yii ma ti äon go ëa la!

¹⁵Ana raw ferge ne hen gano: Bay wa wañ äi no, ndi diñ waçy po maga ree de raw ti äi. Ndi bay de taage de yii wa lay, ndi bay de joo mopo ma taë jar po wa lay. Ndi hay äo'ge ne Manwur pel na diñ ree ma ti maysee äi no.

¹⁶Ko maygebe äon do waçy ma de loëge no wa. Ree ma see äin wo de carge jiili kañ wo wer äi waçaç waçaçre do deñ nono.

¹⁷Eli raw waçaç waçaçre day gano: Wo jam! Daga Baa mani Israyeln mo haç fen maga ndo wiin do äe ne ndo!

¹⁸Ana day gano: Daga maygebe äon mo sii ti ti jag äo! Waçy sen la raw mbe mañ faage äen so. Se kal reege, nen äe joñ de swi'dgi do ma seäaan no gaa so.

Biñgi Samyele

¹⁹Elkana wo de jar ni äe raw wo hooge go ciñ de jag toñ mbuhu. Blam maga saara leë mondra go pel Manwur le' le' mono, saara kal ferge ma woge liñ ni äaara Rama. Elkana raw woge see waçy äe Ana, Manwur kal eig ti ti Ana.

²⁰Nen kiñgi sen ni mono, Ana raw mañ äiili, kal biñ weele. Se raw kañ ëu ne hen ga Samyele wer äe ga: Ndi wiin do Manwuri.

²¹War äe Elkana wo de jar ni äe äuy kal wo hooge ma woge sië jag ne Manwuri, ma woge go baa jag fen maga se hay haç jag go ti äe mono.

²²Ama Ana wo gaa, se day wii war äe gano: De maga ndi mañ jag mbargan we go no, ndi wo ge yañ de äe ma kañ nen Manwur ti äe nen maga aà mo hay wo go ni ma tum.

²³Elkana war äen kal riñgi äe gano: Joñ mbo diñ fen maga sen nen äo de el mono. Gor mbo ga aà mo mañ jag mbe go ëa. AÀ ne, daga Manwur mo baa jag ree äen go. Waçyn raw mbe gwa'ge so, se mbe de haç paçaç ne mbarga no, haçaç se wo go mañ jag äe.

²⁴De maga se mañ jag äe go mono, se kal urgi, hoo blore dere wo do äe ni swa' lay, mañ coo do äe ni bugu boñ de yii ti dañ ni boñ lay. Se wo de weeln Silo äil tiñ mani Manwur no. Weeln hay klee ga' ëa.

²⁵Saara raw ii blodaëyn go, kal wo woge de weeln ne Eli.

²⁶Ana day gano: Wañ äi no, de maga ndo tenen ye' ëa mono, ndi diñ waçy se maga hay oo ti jeñ äo mo deñ la mbañ tos Manwur mono.

²⁷Ndi hay tos na diñ ti weel sen mo deñ no, day Manwur raw haç fen maga ndi hay wiin do äe ne ndi.

²⁸Dosen no so no ndi da haçge äe go ne Manwuri, aà joñ ge go ma Manwur nen tenen äen äuy. Saara raw leë mondra pel Manwur ni.

1 SAMYEL 2

Ana joñ suse' ne Baa

¹Ana raw tosge day gano: Äil äi go feh ti Manwuri Manwur kal coçoç äi we go siigi. Jag äi bul go ne jar hee äin wo see. Gahaçyla, ndi joñ fruygi wer peçeçe äo no.

²Jobo ma bay äag do Manwur nono bay wa, Baa ma tigriñ bay do ndo no wa so hase, Huuli ma tigriñ bay do Baa naa no wa hase.

³Lor wee jar de waçaçre ceä wa so, Daga waçaçre ma keeë see äay mo kal le go jag äay wa so. Gahaçyla, Manwur diñ Baa maga go de ko feçeçren äuy, Day se lam poçoçre joñre wosela go äuy.

⁴Toñwaa mani blumri durgin hrag wo we go, Eegren kol go diñ mblaaga ma sag jar ma de hugli wo.

⁵Jar maga wo go de wuuri hoor wo kaçaçra ti joñre diñ wer reege, Jar maga wo koñne kol wo go bay joñre. Hayba waçy ma de gedgen dra' biñ äaale renam, Ama maga hay de weere debañ taw taçaçbe go.

⁶Taw naw jobo go na diñ Manwuri, Joñ ga jobo mo hay tenen caw na diñ se pa. Manwur wo de jobo ni jar huli wo day se kaln le go ciñ.

⁷Manwur kol jobo go de coo, haç horog ne jobo diñ se lay. AÀ fer jobo go gesiñ, se geçeç jobo ciñ pa.

⁸AÀ mañ je ma de gayri ma nen äurgi go ciñ, A naa je coon le go nen jaçaçre no, Ma woge lag rage go yoo jar kluurin wo. A haç paale wañ ma de togoëgen go ne hara diñ nen fen äaara. Gahaçyla, dog tamsirn wo na diñ ma Manwuri, Day se de kañ tamsir na diñ ti äaara.

⁹AÀ koë ge äaale jar äe ma dagen wo yañ. Ama, jar ma de älaggen yee ge wo nen yañ go nen suñgu. Gahaçyla, je tabay kaçaç ma naa blum de eegre see äe gaë.

¹⁰Jar maga giñ wo Manwur caa wo heçeçne yañ go. AÀ car ge poçoç yañ le ne hara ciñ. Manwur caa ge kiida jar ma jag sir tawge wo yañ. A haç ge kluu yañ ne wañ äe no, A mañ ge ti mesi äen yañ go ciñ.

¹¹Elkana raw wo ferge liñ ni äe Rama, weeln kal gwa'ge joñ peele ne Manwur äiñ Eli je sië jag no.

Jar ni Eli wo

¹²Jar ni Eli hay wo diñ jar po ma haçyhaçy debañ, saara hay bay de ko Manwur wa.

¹³Mokay diñ fen maga saara jar sië jag sen la hay wo joñ jar wo de äe mono: Tum de maga jobo a we sii jag no, weejoçoç je sië jagn raw age de wur maga aë de kar nayn äa mono. Se raw äaw furset ma jag swa'n do,

¹⁴raw äee'ge äe wo äil mo ma kar feçeçre no, noga äil gasrol no, noga äil temnee no noga äil tuäulu no. Fen maga fuset naan le go jag mo äuy je sië jagn mañ go äe tu. Saara hay joñge see jar Israyel maga hay wo age Silo mo äuy na do kay nono.

¹⁵Ba äuy pa mo yaw no, tañgu maga aè bay roë noo naèy ëa, weejoçoç mani je sië jag raw age wii je maga de sii jag la gano: Caa naèy ma cogge le ne je sië jag no ni se wiigi naèy ma de karge do äo gaa so, aà da diñ naèy ma tenene.

¹⁶De maga blon wii we ga aà mo hay eñ ëa aè mo roë noo nayn go ëa ni aà mañ maga äil äe dan yañ kway no, weejoçoçn la kal ferge ne hen gano: A joñ no gaa hase. Haçn go me patala, bay wa no, ndi mañ de wañ tu.

¹⁷Älagge weere joçoçre sen kol ra go de ree ti debaň pel Manwuri, werga aà hay wo go mbuë fo siëgi jag maga aè sië ra ne Manwur mono.

¹⁸Samyel weel ma kleen hay joñ peelee pel Manwuri, day se hay de hee efod ma de äo'ge de sale leçeç ti.

Jar ni Elkana wo

¹⁹Tum nen kiñgi man äe hay äod rob ma klee ne hene day wo de äe ne hen do de maga aà hoo wo de war äe ma woge joñ siigi jag ma nen kiñgin mono.

²⁰Eli raw kañ bosa' ne Elkana wo de waçy äe ti day gano: Daga Baa mo joñ ga ndo mo biñ weere ma tigriñ de waçy sen la ma kolge ti ngeel maga aà haç sen go ne Manwur mono! Saara raw ferge liñ ni äaara.

²¹De maga Manwur wo ko decoo Ana mono, se kal far äiili, raw biñ twerpiiri swa'a, mayre äoge. Samyel hay wo go geçeçge äiñ Manwuri.

Eli ruu weere äe wo

²²Eli hay go de taçaçbe debaň. Se raw laa ree maga jar ni äe joñn wo see jar Israyel wo mono. Aà laa ga aà suë wo de naare maga tay wo le jag tiñ ma yiñgi de Baan mono.

²³Se kal riñ rage gano: Nday joñ feçeçre sen wo na wer mayse la? Gahaçyla, ndi laa wo go jag jar äuy ti joñre äay ma de älaggen wo no.

²⁴Aà bay no wa weere äi no. Fen maga ndi laan ti äay bay de el wa, nday kañ wer jar mani Manwurn wo laage nen älagge.

²⁵Hayga jobo joñ kan äe we de älagge no, Manwur caa kiida äe. Aàma hayga aà joñn we see Manwur tu mono, wose tos ge ti äe la? De sen äuy saara laa yaçaç jag pan äaara gaa werga Manwur hay go de dage ga se ii ra go.

²⁶Samyel weel ma kleen hay mbe geçeçge sog soge, day se hay de coçoçre jag Manwur lay, jag jar tabay wo lay.

Baa ga se kañ ge ree ne Eli wo de jar ni äe ti

²⁷Je mani Baan raw age see Eli day riñ gana: Ndi hay naa nen see äi le ne tiñ mani pan äon de maga aà hay wo le Ejipte nen do Farawoñ mo gaa yawla?

²⁸Ndi hay ban yoo äiñni ma Israyeln wo maga aà mo hay joñ peelee ti siigi jag äi no, aà mo oo ti ngeel sië jag äin roë fen foçoçre no no, mo hay de sa' efodn see caw pel äi. Day ndi raw haç feçeçre siëgi jag maga aè roë ra de wuu ga jar Israyel a wo de äaara mo äuy go ne tiñ mani pan äo no.

²⁹Feçeçre siigi jag äin wo de feçeçre maga aè haç ra ne ndi mono, ndi hay haç faage äaara ga joñ ra ti ngeel hayle äi no. Day wer mayse ga nday dag ra go ti de äaale la? Day joñge joñge ga ndo hoo sug ti weere äo wo de dañ ndi, haçaç kol go maga nday goä go de jag feçeçre maga jar Israyel jar mani äin haçn wo mo äuy la?

³⁰Diñ wersen so, mokay diñ fen maga Manwuri, Baa ma Israyel waçaçn mono: Ndi hay waçaç go ga tiñ mani äon wo de tiñ mani pan äon joñ wo yañ joñ peelee me sagsage. AÀ ma, patala aà joñ ge no gaa so hase. Kay diñ jag Manwuri. Gahaçyla, ndi hoo sug na ti je maga hoo sug ti äi mono, ma jar maga bay wo heçeç ndi wa mono, aè mbuë gi fo äaara ge go.

³¹Ko ga wur yañ le age, ndi car do äay go de tiñ mani pan äo no, nen maga jobo mo taw taçaçbe äil feelee mani äon wa so hase.

³²Ndi kañ ge je tigrin yañ ma waçaç ree tiñ mani äi no, day ndo kol ge yañ go ko nen do äe ti de el maga aà joñ ge see jar Israyel wo mo äuy no. Jobo taw ge taçaçbe äi feelee mani äon gaa so hase.

³³Ndi men ge jobo yañ boñ ti wer mani äon ti jeñ ngeel sië jag äi no, nen maga aà mo hay ni caw tum äod nen flïd flïdi day mo hay ni caw go de caa jiili lay. AÀma te jar ni äo ma äuyn huë gi wo go joçoçre.

³⁴Fen maga kañ ge nen äo yañ ti äe diñ fen maga a ge ne weere äo ma äog Hofni wo de Fineyas ti mono: A hu gi wo go äog äuy nen wurpo boñ.

³⁵Ndi kañ ge je sië jag äi ma de deelee maga joñ ge joñren yañ ti ëiggi äi lay, do maga äil äi da no lay yañ go ti ngeel äay. Ndi laage tiñ yañ ne hen ti day se see ge yañ tum pel mesi äi no.

³⁶Wosela äuy maga gwa' ge we ti feelee mani äon a ge yañ le' mondra pel äe ma da' sisi boñ de gerdem hole peçeç do äe de wiigi gana: Ndi kam ndo kamge, kañ mbo ndi ti joñre po me' ti siigi jagn nen maga ndi mo da' gerdem hole peçeç me' ma reege ëala!

1 SAMYEL 3

Baa ëe Samyel ma ndar nen waçaçre äen go

¹Samyel weel ma joçoçn hay joñ peelee ne Manwur pel Eli. Waçaçre Baa hay da'ge de gaali ti wur sen ni lay, Baa hay bay ndar nen feçeçre ne jar ceä ceä de mbuëgi nen wa lay.

- ²Ti wurpo de suñ le de ngar ngeel sen ni, Eli maga nen hay wo cuggi äe day bay wo koge de el wa so hay go de suuli ti ngeel äen ti'i.
- ³Lampa mani Baan hay bay go de iigi wa ëa lay. Samyel hay go de suuli äil tiñ mani Manwurn ti ngeel maga komrom mani Baan hay de kañge ni mono.
- ⁴Mo so no, Manwur raw ëe Samyele, se kal yiñ jag ga: Ndi la!
- ⁵Se raw ur ëee wo see Eli day riñn gano: Ndi la! werga ndo ëe ndi. Eli kal ferge ne hen gano: Ndi ëe mo gaa, fer mbo suugi. Samyel raw ferge suugi.
- ⁶Manwur fer ëe Samyel tigriñ pa. Samyel kal urgi go ciñ, raw woge see Eli day gano: Ndi la! werga ndo ëe ndi. Eli kal ferge ne hen gano: Ndi ëe mo gaa weel äi, fer mbo suugi.
- ⁷Samyel hay bay de ko Manwur wa ëa lay, Manwur hay naa nen waçaçre ne hen ti boñ gaa ëa lay.
- ⁸Manwur fer ëe Samyel ma de swa' tigriñ pa. Samyel kal urgi go ciñ, raw woge see Eli day gano: Ndi la! werga ndo ëe ndi. Eli raw koge ga hay ëe weeln mo haç' diñ Manwuri.
- ⁹Se raw riñ Samyel gano: See, wo suugi. Hayga aè ëe mo we pa no, ni ndo waçaç gano: Waçaç mbo Manwuri werga weejoçoç äon de co' sug mbe! Samyel kal rawge suugi ti ngeel äe no.
- ¹⁰Manwur raw nduugi ooge deñ, kal ëe Samyel do ma tañgun no pa ga: Samyel! Samyel! Samyel raw yiñ jag ga: Waçaç mbo, werga weejoçoç äon de co' sug mbe.
- ¹¹Manwur day wii Samyel gano: Ko ga ndi joñ ge mopo yañ ti sir Israyele, je maga laa ge waçaçre sen de sug äe ma äogn mo äuy ndiñ gi go.
- ¹²Ti wur sen mono, ndi bag ge jag fen maga ndi hay waçaçn ti tiñ mani Elin mo äuy yañ go. Ndi tiñ gi wer äe yañ day ndi äo' ge jag äe yañ go.
- ¹³Ndi hay waçaç we go ne hen ga ndi kañ ge ree yañ ne tiñ mani äen ti ma tum, wer älagge maga aà de see äe de koge äe mono, diñ älagge se ga weere äe koln wo go diñ hragge day se laa liñ rage gaa mono.
- ¹⁴Diñ wersen ndi haç' go ne tiñ mani Elin ga älagge äaaran da' ge porge ti de siëgi jag wo noga de feçeçre po maga aè haçaç ra gaa hase.
- ¹⁵Samyel raw mbe suugi ti' so haçaç ngeel tee go, se kal bul jag tiñ mani Manwurn go. Samyel hay joñ heçeçne ma bag blam fen maga hay mbuë nen äe de suñ ne Eli.
- ¹⁶Ama Eli raw ëe Samyel day gano: Weel äi Samyele! Samyel kal yiñ jag ga: Ndi la!
- ¹⁷Eli day gano: Waçaçre maga Manwur fer ne ndo na gahaçyla? Yoñ mopo go do äi wa hase. Daga Baa mo joñ mo go krusi, hayga ndo yoñ mopo we go see fen maga aà hay waçaçn ne ndo mo äuy no!

¹⁸Do kay nono, Samyel kal fer waçaçren wo go ne hen äuy, yoñ mopo go do äe gaa hase. Eli day gano: AÀ diñ Manwur no, aà mo joñ mbe fen maga sen de el nen äe mono.

¹⁹Samyel hay geçeçe ciñ day Manwur hay de äe. Samyel hay bay go men waçaçre ma jag Manwur le'ge gesiñ wa hase.

²⁰Tiñi Dañ ka' haçaç le wo go Beerseba, jar Israyel wo äuy ko wo go äuy ga Samyel de kañge diñ je ma ndar nen waçaçre ma jag Manwur go.

²¹Manwur hay tum ndar nen see äe Silo ni, werga Manwur hay ndar nen see äe ne Samyel Silo ni de waçaçre ma jag äe Manwuri.

1 SAMYEL 4

Jar hee mañ wo komrom mani Baa no

¹Samyel hay go fer waçaçren ne jar Israyel wo äuy. Jar Israyel raw wo le go laage caa pel jar Filisteçeç wo ma dur rage. Saara kal kañge ti jeñ Eben-Esere, jar Filisteçeç hay wo de kañge Afeg lay.

²Jar Filisteçeç raw wo cirgi go ne jar Israyel wo nene, day saara kal cagge ne kaçaçra ti. Jar Filisteçeç kal wo äum jar Israyel wo, raw wo ii jar wer äaara ti ngeel durgin ni nen ndar naa.

³Ngaäa jar Israyeln raw wo ferge le go ti ngeel lagge no, day jar kluuri ma Israyel kal wo gano: Wer mayse ga Manwur men naa äumgi wara ne jar Filisteçeç wo la? Naa see, naa wo le Silo mañ komrom mani Manwur no. Daga aà mo nduu yoo naa la day mo yaçaç naa go do jar hee naan wo.

⁴Ngaään kal laa jar Silo, aè raw mañ komrom tayge jag mani Manwur Pantwayn maga de hayle ti holañ Kerubeçeçn wo le. Jar ni Eli ma äog Hofni wo de Fineyas hay wo de komrom tayge jag mani Baan do.

⁵De maga komrom tayge jag mani Manwurn a go ti ngeel laggen mono, jar Israyel wo äuy laa wo ware, haçaç sir kol go daëge daëge.

⁶Jar Filisteçeç raw wo la war äaara no day wo gana: Sen diñ ngarge jag mayse wo debañ ti ngeel lagge jar Hebren wo no la? Saara wo da' wer äe ga komrom mani Manwurn de age ti ngeel lagge äaara no.

⁷Jar Filisteçeç kal wo caa heçeçne go day wo gano: Baa de age ti ngeel lagge äaara no, naa taw we go werga sen mokay hay bay le suu wo de wese wa.

⁸Naa taw we go! Wose yaçaç ge naa go do Baa se ma de eegren la? AÀ diñ Baa maga kañ wer bon ma honla go äuy ne jar Ejipte wo ti le ti puuli mono.

⁹Nday jar Filisteçeç no, coä wee see äay! Joñ wee see äay do werpiiri wo nono nen maga nday mo kol go gebere jar Hebren wo dog aà hay kol wo go gebere äay no wa! Joñ wee see äay do werpiiri wo nono, day dur wee!

¹⁰Jar Filisteçeç raw wo tiji durgi no, aè kal äum jar Israyel wo, wosela ngraë de ëee liñ ni äe. Ree raw caa rage debañ: Jar taw go wer jar Israyel wo ndar do swa'a, werpiiri deñ deñ de äaale äaara.

¹¹Aë yaçaç komrom mani Baa no. Jar ni Eli ma äog, Hofni wo de Fineyas hu wo go lay.

Eli je sië jagn hu wo go de jar ni äe

¹²Je Benjame po raw ur ëee le ti ngeel durgin ni deñ kal age go ti wur sen ni tu Silo go de nrag oçoçbe see lay, go de lag sir ti äuy lay.

¹³De maga aà a mono, Eli hay go de hayle ye' gorge werga jiili äe hay ndarge äe ti ree komrom mani Baa no. De maga je sen la kal le äi leegen mono, se raw sii reen go day äi leegen äuy raw laa ro.

¹⁴Eli raw laa sug ro no day se kal wii jar gana: Sen diñ ngarge jag mayse dosen no äa? Blon ëee le deparday ma sii reen ne Eli.

¹⁵Kiñgi Eli hay go do kaawa' ti nenma'aç. Nen äe hay wo go de firgi lage, se hay bay ko mopo wa so hase.

¹⁶Blon la raw riñ Eli gano: AÀ diñ ndi! Ndi a le ti ngeel jaw no, ndi yoo' le go ti ngeel jawn na wara tu. Eli day gano: Ree mayse joñ le la weel äi?

¹⁷Je soolen raw ferge gana: Israyel hoo wo ëeere pel jar Filisteçeç wo day ree caa jar debañ. Weere äo ma äog Hofni wo de Fineyas wo dra' hu wo go lay, aè yaçaç komrom mani Baan lay.

¹⁸De maga se bay äo' jag ëe ëu Komrom mani Baan ëa mokay Eli le' le go ti koo hayle äen gesiñ gorgesarge ti jeñ jag tiñn ni. Se pog keneg go, raw hugi go werga aà hay go de taçaçbe debañ lay, hay kluu debañ lay. AÀ hay car kiida jar Israyel wo kiñgi do naa.

¹⁹Moo äe waçy mani Fineyasn hay de äiili go mbañ ma biñgi. De maga se wo laa ree maga aè mañ komrom mani Baan wo de ree huli moo äe wo de war äe mokay, se raw baa see äe gesiñ, kal biñgi go werga äiln le'n mbe do ni tu.

²⁰De maga se hay go mbañ ma hugi mono, naare maga hay wo äiñ äe ni kal wo wiigi äe gano: Joñ heçeçne wa so, werga ndo biñ we! Ama se yiñ jag gaa lay, kañ ti ti waçaçre äaaran gaa lay.

²¹Se raw kañ ëu ne mbargan ga I-Kabod: Wer äe ga togoëge bay Israyel wa so! Sen mo na wer maga aè yaçaç komrom mani Baan mo lay, wer huli moo äe wo de war äe lay.

²²Se waçaç so ga togoëge bay Israyel wa so na wer maga aè yaçaç komrom mani Baan mono.

1 SAMYEL 5

Komrom mani Baan wo go do jar Filisteçeç wo

- ¹Jar Filisteçeç raw wo mañ komrom mani Baa no, soën wo le Eben-Eser haçaç wo wo go de äe Asdode.
- ²De maga jar Filisteçeç yaçaç wo komrom mani Baan go so mono, saara kal woge de äe kañge äil tiñ mani Dagon, soçoç äaara no. Saara raw kañge äe ti jeñ Dagon ni.
- ³Toñ äe jar Asdod raw wo hooge go ciñ de jag toñ mbuhu, saara da' Dagon go de le'ge de mbuë nen gesiñ ti' pel komrom mani Manwur no. Saara kal mañ Dagon go ciñ, fer wo kañge äe go ti ngeel äen ni.
- ⁴Toñ äe pa, saara kal hooge go ciñ de jag toñ mbuh pa, kola Dagon go de le'ge de mbuë nen gesiñ la ti' pel komrom mani Manwur no. Ti Dagon wo de do äe wo go de ndarge lag ti diñdiñ jag faage no, gwa' diñ buñbuñ äe tawa.
- ⁵Diñ wersen ga haçaç wara jar sië jag ne Dagon wo de jar maga laa wo äil tiñ soçoç Dagon ma Asdodn mo äuy bay wo kañ äaale ti diñdiñ jag faagen wa mono.
- ⁶Do Manwur raw haç puçuçri ne jar Asdod wo, kañ lawge ti yoo äaara. Manwur kañ ceege tobge glog ne jar Asdod wo ti de jar sir ma ti äaara no.
- ⁷Jar Asdod wo wo ko sen mokay kal wo gana: Komrom mani Baa ma Israyeln joñ ge ni naa la gaa werga Baa sen de haç puçuçri ne naa lay, ne Dagon baa naan lay.
- ⁸Saara raw laa jar kië wañre ma ti sir Filisteçeçn wo le äuy, tay wo ra le see äaara äuy kal wo gano: Naa joñ joñge de komrom mani Baa mani jar Israyeln la? Wañren raw wo ferge gano: Daga aè mo ya' komrom mani Baa ma Israyel wo go äi leege Gade. AÀ raw ya' komrom mani Baa ma Israyeln wo go ni.
- ⁹De maga aè ya' komrom wo go ni mono, do Manwur raw haç puçuçri ne äi leege no. Lawge kal joñge ni debań: Manwur kañ ree ne jar ma äi leegen wo ti, tiñi le ti ma kleen haçaç go ti je kluu no: Ceege tobge glog da' ra.
- ¹⁰Do kay nono saara raw ndor komrom mani Baan wo go Ekroñ. De maga komrom kal äi leege Ekroñ no kay mono, jar Ekroñ laa wo ro day wo gano: AÈ ya' komrom mani Baa ma Israyeln le go ni naa la ma taw naa go de jar naan wo!
- ¹¹Saara kal laa jar kië wañre ma ti sir Filisteçeçn wo le äuy, tay wo ra le äuy day wo gano: Fer wee komrom mani Baa ma Israyel no, nen maga aà mo fer ti ngeel äe no day mo taw naa go de jar naa wo wa. Gahaçyla, go äi leegen äuy mono, nenterse jar hay go de dañ rage do heçeçne huli, do Baa hay haç puçuçri ne hara debań debań lay.
- ¹²Jar maga hay huë wo go gaa mono, ceege tobge glog bag ra go day ro ma yaçaç o maga aà ran wo, raw wo go ciñ haçaç.

1 SAMYEL 6

Jar Filisteçeç fer wo Koromn le ti sir Israyele

- ¹Komrom mani Manwurn kal joñ few le ni jar Filisteçeç wo rename.
- ²Day so jar Filisteçeç raw wo ëe jar sië jagn wo de jar kañ halgen wo, day riñ wo ra gano: Wuur joñ joñge de Komrom mani Manwurn la? Kañ wee nen wuur ti faage maga wuur nen ferge äe ti ngeel äe de äe mo ëala!
- ³Saara kal ferge ne hara gano: Hayga nday fer komrom mani Baa ma Israyeln we no, fern wee de koë wa, haç wee fen sii jag maporgen wo wer äe ni. Do kay nono nday peçe yañ go day nday ko yañ so ga wer mayse ga do Baa bay go mañge wee ti wa so la.
- ⁴Jar Filisteçeç kal wo gano: Fen sii jag maporge maga wuur haç ge ne hen na diñ ma honla? Saara kal ferge gano: Mo ma de yorge de boo biñni de ngaäge de ceege tobge glogn dwee, klumri de yorge de boo biñni dwee lay, go de ngaäge de keege wañre mani jar Filisteçeçn wo äuy. Gahaçyla, bulfuñ se boñ hay le' go na ne nday ti lay, go ne wañre äayn wo ti lay.
- ⁵Yor wee mo ma de mañ ceege tobge glog wo de ma de mañ klumri maga wo go de älag sir mono, haç wee togoëge ne Baa ma Israyel no, tiga aà fer ree ma ti äay de baa äayn wo de sir äayn wo yañ go ne nday ti gefeñ laybla' no.
- ⁶Wer mayse ga nday hig jiili äay go doge jar Ejipte wo de Farawoñ hay hig wo jiili äaara go no la? De maga Baa de see äe kañ cee ne hara ti mono saara men jar Israyel wo rawge day aà raw wo gaa yawla?
- ⁷Patalam no, mañ wee pus durgi ma defay, day genann wee go. Hoo wee mandere maga wo de weere wer äoge, diñ maga aè äo' jug ne hara soole gaa ëa mono. Jag wee pus durgin ne manderen wo were, caa wee nen weere äaaran wo go liñ.
- ⁸Nday mañ ge komrom mani Manwurn no, nday kañ ge ti pus durgi no. Nday laa ge feçeçre ma de yorge de boo biñni maga nday a ge de äaara ne hen maporgen wo yañ äil weel komrom, day nday kañ ge yañ ti jeñ äe ni lay. Blam äe nday so' ge glog äe wo go day se raw ge yañ.
- ⁹Nday kañ ge nen äay de ele: Hayga aà mañ we ti faage maga ti hagu Bet-Semes no, ni kañ ree se kluun ne naa ti diñ Manwuri. Day hayga aà hee we kar lay no, ni naa ko yañ lay ga äo' bulfuñ sen ne naa ti bay diñ do äe wa lay, kañ nen ga reen a mbe ne naa ti haçy lay koëe.
- ¹⁰Jar sen kal wo joñge dosen nono. Saara raw hoo mandere ma äog de weere wern wo no, raw jag pus durgin ne hara were, caa wo nen weere äaaran wo go liñ.
- ¹¹Saara raw kañ komrom mani Manwurn ti pus durgi no, kañ wo weel komrom maga klumri ma de yorge de boo biñnin wo de mo ma de yorge de mañ ceege tobge glogn wo äil äe ti jeñ äe ni lay.

¹²Manderen kal wo mañge ti faage ma Bet-Semes de deele tu, see wo diñ ti faage se boññ tu de buçëgi ti'i. Saara caa go ti äań war gaa lay, go ti äań guur gaa lay. Wañre jar Filisteçeçn see wo wo wer äaara haçaç wo wo go ti hagu Bet-Semese.

¹³Jar Bet-Semes hay wo sań coore ble äil loge. Saara kal hoo nen äaara ciń, nen äaara raw baa komrom no day äil äaara raw jońge go feh ti maga saara kon mono.

¹⁴Pusn raw age äil pay mani Josuwe ma Bet-Semes no, raw kańge ni. Huuli ma kluu hay we ti ngeel ni ti'i. AÀ kal cler koore pus durgin go, aè raw joń siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de manderen wo ne Manwuri.

¹⁵Jar Lefid cwaa wo komrom mani Manwurn wo go gesiń de weel komrom maga hay ti jeń äe ni ga feçeçre ma de yorge de boo bińni wo äil äe ni mono. Saara raw laa rage ti huuli ma kluu no. Jar Bet-Semes kal wo joń siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de siigi jag ma joń suse' ne Manwur ti wur sen ni.

¹⁶De maga wañre jar Filisteçeç ko wo ree sen mokay saara raw ferge ti wur sen ni tu Ekroń.

¹⁷Jar Filisteçeç haç wo feçeçre ma de yorge de boo bińni ne Manwur de ngaäge de ceege tobge glog do kay nono: Boń ti Asdode, boń ti Gasa, boń ti Askaloń, boń ti Gade, boń ti Ekroń.

¹⁸Klumri ma de yorge de boo bińni hay go ti äi leege mani jar Filisteçeç maga wañre äaara ma dween hay wo ni mo boń boń äuy lay: Ti'ij le ti äi leege ma de kor tin ka' haçaç le' wo go ti ma klee ma bay kor ti no, haçaç wo go ti huuli ma kluu maga aè kań komrom mani Manwurn ti äe mono. Huuli sen yań wara äil pay mani Josuwe ma Bet-semesn ni äa.

¹⁹Manwur kań ree ne jar Bet-Semes wo ti wer maga aà kań wo nen ne komrom mani Manwurn ti ta'ta' mono. AÀ raw taw jar go do renam yoo jar ma ndar do dween wo. Saara kal lawge debań werga Manwur hay kań bulfuń ne hara ti kluu debań.

²⁰Jar Bet-Semes kal wo gano: Wose kaçaç yań ma jońge tenen deń pel Manwuri, Baa se ma bay äagn la? AÀ raw ge ba yań wo go se wose sen ga day se mań äil yań wo go se naa mo la?

²¹Saara raw laa jar wo de soole ni jar Kiryat-Yearim wo ma riń rage gano: Jar Filisteçeç fer wo komrom mani Manwur we le, hoo wee le, ni nday mań wo go ni äay.

1 SAMYEL 7

¹Jar Kiryat-Yearim raw wo age, kal wo mań komrom mani Manwur no. Saara kal ëiigi de äe wo ti weel huuli wo liń ni Abinadabe, day saara raw hay weel äe Aminadab go sagsag ma gor ti komrom mani Manwur no.

AÈ naa blum jar Filisteceç wo, Samyel kol wañ Israyele

- ²Haçaç le ti wur maga aè kañ komromn go Kiryat-Yearim mono, naw raw go debañ, kiñgi joñ go do äoge. Jar Israyel wo äuy raw wo tayge ma ferge le see Manwuri.
- ³Samyel kal wii jar Israyel wo äuy gano: Hayga nday fer le see Manwur mbe go de jiili äay äuy no, lag wee baa ma waare ma ti yoo äayn wo wo go de Astarten wo. Kañ wee eiggi äay go äuy ti Manwur boñ, joñ wee peelee diñ ne hen boñ tu lay. Do kay nono, se yaçaç nday yañ go do jar Filisteceç wo.
- ⁴Jar Israyel raw wo lag Baaln wo de Astarte ma ti yoo äaara wo wo go, kal wo joñ peelee diñ ne Manwur tawa.
- ⁵Samyel day gano: Tay wee jar Israyel wo le go äuy Mispa, ni ndi tos Baa yañ ti äay.
- ⁶Saara raw tayge le go Mispa, kal wo äa bii day kaan wo go gesiñ pel Manwuri. AÀ heçeç wo bii ti wur sen ni. Ti ngeel ni saara waçaç gano: Wuur joñ älagge pel Manwuri! Samyel raw kolge car kiida jar Israyel wo Mispa ni.
- ⁷Jar Filisteceç raw wo laage ga jar Israyel tay wo we go Mispa. Wañre jar Filisteceçn kal wo hooge le dur jar Israyel wo. Jar Israyel raw wo laage äe, day heçeçne kal caa rage go debañ do jar Filisteceç wo.
- ⁸Jar Israyel kal wo wii Samyel gano: Hay ba' wa, ama ra ne Manwuri, Baa naan ti wer wuur nen maga aà mo yaçaç naa go do jar Filisteceç wo.
- ⁹Samyel raw mañ weesam ma ti paçaç, kal sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwur de äe. Se raw rage wo ne Manwur ti wer jar Israyel wo day Manwur kal yiñ jag ne hene.
- ¹⁰De maga Samyel de sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, jar Filisteceç kal wo ya'ge le ma dur jar Israyel wo. Ti wur sen ni Manwur raw car poçoç debañ ne jar Filisteceç wo. AÀ dus äil äaara go, saara mbuë fuy go debañ pel jar Israyel wo.
- ¹¹Werpiiri ma Israyel laa wo le go Mispa, nii wo jar Filisteceç wo, äum wo ra, haçaç wo wo go de äaara äaale Bet-Kare.
- ¹²Samyel raw mañ huuli, kal äo'ge äe ti holañ Mispa wo de Sene. Se raw kañ ëu ne hen ga Eben-Eser, wer äe gano: Haçaç patala Manwur hay caa mbe war wuur we.
- ¹³AÈ mbuë fuy jar Filisteceç wo go na do kay no so no, saara fer le ti sir Israyel gaa so hase. Do Manwur hay haç puçuçri ne jar Filisteceç wo de maga Samyel hay tenen caw äa mo äuy no.
- ¹⁴Äi leege maga jar Filisteceç hay yaçë wo ra go do jar Israyel fer wo go do Israyel äuy, tiñi le Ekroñ ka' haçaç le' wo go Gad de sir ma ti äaaran wo äuy. Israyel yaçaç ra go do jar Filisteceç wo. Jam raw joñge ti holañ Israyel wo de jar Amorid wo.

¹⁵Samyel joñ car kiida ti sir Israyel de maga se tenen mo äuy no.

¹⁶Tum ti kiñgi se hay go kalge rañge, kii go Betele, go Gilgale, go Mispa day se hay car kiida jar Israyel wo ti ngeel sen wo mo äuy no.

¹⁷Blam äe se kal ferge Rama ti ngeel maga tiñ äe hay ni mono. Se hay car kiida jar Israyel wo na ni day se hay de boo ngeel sii jag ne Manwur ti ngeel sen ni lay.

1 SAMYEL 8

Jar Israyel wii wo wañ

¹De maga Samyel kol go de taçaçbe mono, se raw lag weere äen wo car kiida jar Israyel wo.

²AÈ hay ëe jag weel äen ga Jowelee, aè hay ëe ma de äogn ga Abija. Saara hay de lagge Beerseba car kiida jare.

³Jar ni Samyel hay bay wo de mañge ti äaale äe wa: AÀ hay wo de koñne horog äili, hay wo yaçë mandekoë do jar lay, bay wo car kiida ti ngeel äe wa lay.

⁴Jar kluuri ma Israyel kal wo tayge le äuy, nduu wo Rama see Samyele.

⁵Saara raw wiigi äe gano: Koëa, ndo go de taçaçbe day jar ni äo bay wo de mañge ti äaale äo wa. Patalam no, kañ wañ ne wur pel maga aà mo car kiida wuur do maga aà wo go ti wer jar ma äuyn wo no lay no.

⁶Fen maga aà riñ wo ga haç wañ ne saara ma car kiida saara hay coo jag Samyel gaè. Samyel raw tos Manwuri.

⁷Manwur raw riñ Samyel gano: Laa jag ngaään ti fen maga aà waçaçn ge wo mo äuy no. Gahaçyla, aà tob wo go na bay diñ ndo wa, aà tob wo go na diñ ndi nen maga ndi mo hay wañ saara wa so.

⁸AÀ joñ wo na do maga aà joñ wo mbaara tum nono, sen na le ti wur maga ndi laa ra le go Ejipte mo haçaç a go wara. AÀ hay tob wo ndi go ma joñ peelee ne baa ma tigriñ wo.

⁹Laa jag äaara, ane wii ra go tañgu day kañ nen äaara go ti fen maga wañ maga hayge ti äaara wiin gi do äaara mono.

Samyel kañ nen jar Israyel wo ti joñre wañ no

¹⁰Samyel raw ferge le de waçaçre ma jag Manwurn äuy ne ngaäa maga hay wii wo wañ mono.

¹¹Se day wii ra gano: Mokay diñ fen maga wañ maga hay ge ti äay wiin gi do äay mono: AÀ hoor ge weere äay wo yañ day lag ra go ciñ ti pus durgi äen wo, kol ra yañ go jar yaë piiri äen wo day saara hoo ëeere yañ pel pus durgi äen no.

- ¹²AÀ lag ge ra yañ waçaç ree jar ndare, jar do dwee, lag ge ra yañ jeeë payre äen wo, toor feçeçre durgi wo. AÀ kol ge ra yañ diñ jar durgi äe wo de jar gor ti pus durgi äen no.
- ¹³AÀ hoor ge mayre äay wo yañ ma joñ trusa, ma eçg feçeçre wo ne hene, ma äod hole ne hen lay.
- ¹⁴Ngeel payre äay ma de eln wo, payre tlalum äayn wo de koore olifiye äayn wo mono, se yaçë ge ra yañ go day haç ge ra go ne weere joçoçre äen wo.
- ¹⁵AÀ yaçd ge dim feçeçre äay maga nday joë ge ra wo de dim tlalum äayn wo yañ, day haç ge ra yañ go ne jar äe ma de ndar äayn wo de weere joçoçre äen wo.
- ¹⁶AÀ hoor ge gebere äayn wo yañ de mayre gebere äayn wo, de dere äayn ma de woren wo de gerheçeçre äayn wo day kol ge ra yañ go ma joñ joñre äe.
- ¹⁷AÀ yaçë ge dim horog äayn wo yañ day nday joñ ge yañ go diñ gebere äe.
- ¹⁸Day ge so mono, nday laa ge war yañ ne wañ äay maga nday ban ge ti, ama Manwur laa ge jag äay ge gaa so.
- ¹⁹Ngaään laa wo dayge laa jag Samyel gaè. Saara day so gano: Bay wa hase, Wañ joñ ge ti wuuri!
- ²⁰Wuuri, wuur joñ ge do wer jar ma äuy wo no lay no. Wañ wuurn caa ge kiida wuuri, see ge pel wuuri day kal ge go pel wuur kañ wuur jag durgi lay.
- ²¹Samyel co' sug waçaçre ma jag ngaään go äuy, blam äe se raw woge äo' sug Manwur de waçaçre sen wo.
- ²²Manwur raw wii Samyel gano: Laa jag äaara day hay wañ ne hara ti. Samyel raw wii werpiiri ma Israyeln wo gano: Fer wee, wosela äuy äi leege äe.

1 SAMYEL 9

Mangerheçeçre Sawul yee wo go

- ¹Je Benjame po hay we ëu äe ga Kis je ni Abiyel, je ni Seror, je ni Bekorad, je ni Afiya ti wer mani Benjame no. Blo sen hay diñ je eegre debañ.
- ²Weel äe hay we ëu äe ga Sawuli. Se hay diñ jobo ma de do lay de wore lay. Je Israyel po bay de wore de dayge äe wa day ti äe hay go ciñ de dañ rage äuy lay.
- ³Maare gerheçeçre mani pan Sawul raw wo yeege go day Kis kal wii Sawul weel äen gano: Ba yoo weere joçoçren wo boñ, ur go ciñ, see wo kië maare gerheçeçren wo.
- ⁴Sawul rañ ti huuli ma Efrayim wo de sir ma Salisan go äuy ama se da' ra gaè. Se rañ sir ma Saalim no, ti äaara tinoo gaa hase. Se caa äil sir ma Benjamin le go, se da' ra gaè.

⁵Sawul rañ wo go äil sir Sufi, Sawul kal wii je maga hay wer äe gano: Naa fere, nen maga pan äi mo fer go eiggi ti naa de dañ maare gerheçeçren wo pa yaw wa.

⁶Je ma wer äen kal ferge ne hen gano: Je mani Baa po yañ äi leege ma ta' lam no, day aà diñ jobo maga aè hoo sug ti äe debań, fen maga aà waçaçn mo äuy taw de koë gaa hase. Naa see wo ni ëa, tiga aà kañ ba nen naa yañ ti faage maga naa nen mañge äe mo laybla' no.

⁷Sawul day wii weejoçoç äen gano: Hayga naa raw we wo ni so no, naa wo ge de mayse ne je mani Baan do so la? Reege po bay äi ndar naan wo wa so lay, mopo bay maga naa wo haçge ne je mani Baan wa lay. Mayse do naa so la?

⁸Weejoçoçn kal fer waçaçre ne Sawul pa gano: Boo solay yañ do äi la äre'e, ndi haçn ge ne hene, day se kañ nen naa yañ ti faage naa no.

⁹Ti wurpo ni jar Israyel wo mono, je maga wo kië dage Baa mono waçaç ga a wee le, naa see ni je ko nen no werga je maga aè ëen wara ga je ndar nen waçaçre Baa go mono, aè hay ëege äe ga je ko nen no.

¹⁰Sawul day wii weejoçoç äen gana: De ele, see le naa wo ni. Saara kal woge äi leege maga je mani Baan ni mono.

¹¹De maga saara wo de laage äi leegen mono, saara raw yiñgi de mayre tigliiri po wo le go de laage ëa bii. Saara day riñ ra gano: Je ko nen mbe na la yawla?

¹²Mayren kal wo ferge ne hara gano: Açaç, see mbo pel äo, ane see deparday tu, werga aà nduu wara äi leege la dog a siigi jag de joñge ti jar wo ti ngeel ma de mañge ciñ no.

¹³De maga nday laa ge wo äi leegen no, da'n wee go tañgu maga se bay woge ti ngeel ma de mañge ciñn ma reege mono, gahaçyla jar ree ge wo go tañgu maga aà bay woge ëa gaa, dog a aà joñge nen kañ bosa' go ne siigi jagn ti ëa blam äe jar maga aè ëe ra le ree wo kway. See wee mbay patala tu so day ni nday da'n ge mbañ tu.

Sawul yiñ de Samyele

¹⁴Saara raw mbaara laage äi leegen so. De maga saara wo wo dayge ti gisiëgi äi leegen mokay saara raw yiñgi de Samyel de woge ti ngeel ma de mañge ciñ no.

¹⁵Paga naw go boñ tañgu age Sawul mono, Manwur hay riñ Samyel we go pel bol gano:

¹⁶Toñ de wur do ka' la nono, ndi a ge yañ de je ma ti sir Benjame äiñ äo day ni ndo kaa noo ne hen ti maga aà mo hay diñ wañ jar äi Israyel wo. Aà yaçaç ge jar äin wo yañ go do jar Filisteçeç wo. Gahaçyla, nen äi de ko jar äin wo, dog a ro äaaran a go da' mege la haçaç.

¹⁷De maga nen Samyel baa Sawul mono, Manwur kal wii Samyel gano: Mo caw diñ blo maga ndi hay wii ndo ti äe mo so no, joñ ge wañ jar äin wo na diñ se so.

¹⁸Sawul raw ya'ge wo see Samyel jag faage äi leege no, day wiin gano: Ndi kam mo kamge kañ nen äi ti tiñ mani je ko nen ëa la.

¹⁹Samyel kal ferge ne Sawul gano: Je ko nen na diñ ndi yaw, kal pel äi, wo ti ngeel ma de mañge ciñ no day nday ree wee wara de äi. Ndi men ge faage yañ ne nday toñ kway day ndi sii gi fen maga le de ree mege äil yañ go ne ndo äuy.

²⁰Ëig debañ ti ree maare gerheçere maga yee wo go wara naw swa' mo wa werga aè da' ra we. Fen ma de el dañge ma ti sir Israyel na diñ ma wo la? A bay diñ ma äay de tiñ mani pan äon wa yawla?

²¹Sawul kal ferge gano: Ndi bay diñ je Benjame yoo äiñni ma kleere ma Israyeln wo wa yawla? Day moobe mani äin bay diñ moobe ma klee ma yoo moobe ma ti äiñni ma Benjamin wo äuy wa yawla? Wer mayse ga ndo waçaç waçaçre ne ndi do kay no la?

²²Samyel raw hoo Sawul wo de weejoçoç äe no, laa de äaara tiñma, kal haç ngeel lagge go ne hara pel jar maga aè hay ëe ra le mono.

²³Samyel day wii je joñ reegen gano: AÀ le de naèy maga ndi hay wii mo ti äe ga äo' sen go sar mono.

²⁴Je joñ reegen raw age de bayn de noo ma ti äen wo äuy raw kañ rage ne Sawul pele. Samyel day gano: Mokay diñ maga aè hay äo' sen go ti nen mono, äo'n pel äo ni ndo ree, werga aè hay äo'n go ti' ma äo de maga ndi ëe ngaään le mono. Dosen Sawul raw reege de Samyel ti wur seno.

²⁵Saara raw cwaage le go ti ngeel ma de mañge ciñ no, wo wo äi leege. Samyel raw ya'ge ndalge de Sawul go ciñ ti tiñ.

Samyel kaa noo ne Sawul ti

²⁶Sawul kal wo hooge ciñ de jag toñ mbuh, day de maga waa naa wer le go mono, Samyel kal ëe Sawul wo go ciñ ti tiñ day gano: AÀ le, ndi haç faage mo ma rawge so. Sawul raw urgi go ciñ, day saara raw laage go äoge, se lay, Samyel lay.

²⁷De maga saara day go ti tawge ti äi leegen mono, Samyel raw wii Sawul gano: Wii weejoçoç äon mo raw wo go pel naa, day weejoçoçn raw rawge go pele, Samyel fer pa so gano: Patala oo deñ, ndi sii waçaçre ma jag Baa mo.

1 SAMYEL 10

¹Samyel raw mañ klobo noo do äe, raw kaage äe ne Sawul ti, se raw klewge äe day gano: Manwur kaa noo mo ti maga ndo mo hay diñ je seege de tway mani äe no.

²Wara tu de maga ndo men ndi go lam no, ndo da'ge werpiiri wo yañ äog wo Selsa ti jeñ tipaale mani Raseln wo ti hagu Benjame. AÀ wii gi wo ndo yañ gano: Maare gerheçere maga ndo hay raw kië rage, aè da' ra we. Patala pan äo bay

ëiggi diñ ti maare gerheçeçren wo wa so, ama aà dig debań ti äay day de waçaçge gano: Ndi joń see äi ti ree weel äin na jońge la?

³Ndo see ge yań wo pel ni mbeëa ëawa, ndo wo yań ge go wer koo cen ma Tabor no, jar wo swa' yiń gi wo yań de äo ni wo de woge see Baa wo Betele. Ma boń de fiiri do swa'a, ma de äog de äaare hoole peçeç do swa'a, ma de swa'n de yii ti dań ti.

⁴Aà hee ge wo jag yań mo day haç ge wo hoole peçeç yań mo äoge day ni ndo yaçaç ra go ne hara do.

⁵Blam sen ndo day ge yań go Gibeya-Elohim ti ngeel maga jar Filisteçeç wo de lag sode äaara wo ni mono. De maga ndo kal ge wo äi leegen mono, ndo yiń gi yań de jar ma ndar nen waçaçre Baa go wo pur ti' le go de cwaage ti ngeel ma de mańge ciń no, wo ti' ndar nen waçaçre Baa go. Jar pel äaara de mbar mandilna wo de tembale, wo de 'wad siili, wo de mbar dilna.

⁶Nenterse Manwur cwaa ge yań mo ti, ndo ndarge nen waçaçre Baa yań go do saara no lay, day ndo kol ge yań diń je ma tigriń.

⁷De maga feçeçre kań nen se deń bag wo jag we go ti äo äuy so no, ni ndo joń mbo fen maga do äo baa see sen mo so no, gahaçyla Manwur yań de äo.

⁸Blam äe ni ndo kol ge go pel äi Gilgale. Ndi ma äin mo lay no, ndi wo ge yań wo see äo ma woge joń siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de siigi jag ma joń suse' wo. Ndo gor ge wo ni naw renam haçaç ndi wo ge wo da' ndo ma kań nen äo ti fen maga ndo nen jońge äe mono.

⁹De maga Sawul mbuë faale ma men Samyel go no kay, Baa raw coo jiili äe go diń ma tigriń day feçeçre kań nen sen joń wo go äuy ti wur sen ni tu.

¹⁰Sawul wo de weejoçoç äen wo wo Gibeya ni, kola jar ndar nen waçaçre Baa wo go wo le pur ti' seege le pel äe. Nenterse Baa raw cwaage ne hen ti, se raw kolge go ndar nen waçaçre Baa go yoo äaara ni lay.

¹¹Jar maga hay wo de koge äe seäaa mo äuy kon wo caw ndar nen waçaçre Baa go yoo jar ndar nen waçaçre Baan gon wo. Day aè raw wii kaçaçra yoo jarn gana: Mayse joń je ni Kisin go la? Sawul yoo jar ndar nen waçaçre Baa wo gon wo ni lay yawla?

¹²Je Gibeya po kal ferge gano: Day pan äaara na diń wo la? Diń wersen so aè raw waçaç jag joçoç gano: Sawul yoo jar ndar nen waçaçre Baa gon wo ni lay ge?

¹³De maga se mań jag ndar nen waçaçre Baan go mono, se raw woge ti ngeel ma de mańge ciń no.

¹⁴Pan Sawul ma klee raw wii Sawul wo de weejoçoç äen gano: Nday hay raw na genla? Sawul kal ferge ne hen gano: Kië maare gerheçeçren wo, ama nen wuur baa ra gaa day wuur raw woge see Samyele.

¹⁵Pan Sawul ma kleen raw ferge pa gano: Sii fen maga Samyel fern wee ëa so la.

¹⁶Day Sawul raw ferge ne pan æe ma kleen gano: A waçaç go ne wuur tu ga aè da' maare gerheçeçren wo we. Se fer waçaçre ne hen me' ti ree wañ maga Samyel waçaç ne hen ti æe mo gaa hase.

AÈ baa Sawul wañ diñ de naage waçywaale

¹⁷Samyel kal ëe jar wo go Mispa pel Manwuri,

¹⁸day se raw wii jar Israyel wo gano: Mokay no diñ waçaçre ma jag Manwuri, Baa ma Israyel no: Hay laa nday jar Israyel wo le go Ejipte na diñ ndi. Ndi hay yaçaç nday go do jar Ejipte wo de wañre maga hay wo joñ coo äay mo äuy no.

¹⁹Day wara diñ nday tu, nday tob Baa äay maga hay yaçaç wee go jag ree maga car wo wee mo äuy de gaali maga daë wo wee mono. Nday day gano: Kañ wañ ne wuur ti! Patalam so no, car wee le go pel Manwur ti wer äay ta' ta' ti carge äil äay ma ndar ndar wo no.

²⁰Samyel raw ndar wer jar Israyel wo le ta' ta' äuy, do raw le'ge ti äiñni mani Benjame no.

²¹Se ndar äiñni mani Benjame wo le go ti moobe ta' ta'a, do raw le'ge ti moobe mani Mitri no. Blam æe do raw le'ge ti Sawul je ni Kis no. AÀ kië ne ama aè da'n gaè.

²²AÈ fer wii jag Manwur tigriñ pa gano: Je ma tigriñ yañ de nduugi la pa yawla? Manwur day gano: Ko wee, aà yañ wo go de yoñge ti ngeel maga feçeçre wo de laage ni mono.

²³AÈ raw ur ëee, aè ban le go ni, se a ooge go yoo jar deñ. Ti æe hay go ciñ de dañ rage äuy.

²⁴Samyel raw wii ngaään äuy gano: Nen äay yañ mbe ko je maga Manwur ban mo yawla? Yoo jarn äuy tu je ma do se nono bay wa. Ngaään äuy raw laa war de ngarge jag kloñ ga: Wañ mo hay mbe ciñ caw!

²⁵Samyel raw 'wuçy faage fen maga wañ wii gi go ne jar no, yern go äil kefdere, raw äo'ge æe pel Manwuri. Blam æe Samyel raw dus jarn go, wosela äuy wo liñ ni æe.

²⁶Sawul kal ferge liñ ni æe Gibeya lay, jar ma de ëu maga Manwur 'wuçy jiili äaara go wo wo kañge æe liñ.

²⁷Jar haçyhaçy mapo kal wo an gano: May mo so, mo caw na diñ je maga yaçaç naa ge go mo so no! Saara feg ti æe lay, wo wo de haçge de koë po ne hen gaa lay. AÀma Sawul raw mbe joñge go ba' koëe.

1 SAMYEL 11

Sawul naa blum jar Amoñ wo

- ¹Nahas je Amoñn kal wo nduugi kañge jag Yabes ma Galaad no. Jar Yabes wo äuy raw wo wii Nahas gano: Tay jag go de wuuri, ni wuur joñ ge peelee yañ ne ndo.
- ²Ama Nahas je Amoñn kal ferge ne hara gano: Ndi tay jag ge de äay mono say ni nday yaçaç ga ndi mo äeer nen äay ma ti äaã warn go boñ boñ äuy day do kay no so no, ndi mbuë gi soçoçre Israyel go äuy so.
- ³Jar kluuri ma Yabesn raw wo wiigi äe gano: Men ngeel ne wuur me' nen naw renam maga wuur mo laa jar soole go äi sir Israyel äuy äa, day hayga jobo a we go yaçaç wuur gaa no, ni wuur kol mbe go nen do äo so.
- ⁴Jar soolen raw wo woge Gibeya mani Sawul no day saara raw äo' sug jar de waçaçre sen no. Jarn äuy raw laa ro cabe. Paga Sawul hay le go wer dere äe wo mbasga day se raw age.
- ⁵Se day wii gana: Mayse joñ ga jarn ra la? AÈ raw fer waçaçre mani jar Yabesn wo ne hene.
- ⁶De maga Sawul laa waçaçre sen wo mokay Nenterse Baa raw cwaage ne hen ti, day äil äe raw soçoçge debaã debaã.
- ⁷Se raw hoo day jage, car nen äaara go, raw lag jar wo go de naèy äaara go ti sir Israyel äuy gano: Je maga kal we le go wer Sawul wo de Samyel gaa no, aè car ge nen dere äen wo go do kay no taw taw lay. Heçeçne mani Manwur kal caa jar go äuy, saara laa le go jag ta' boñ äuy.
- ⁸Sawul kal kee rage wo Besege. Jar sir Israyel hay ndar kiskis swa'a, jar Juda hay wo ndar do swa' lay.
- ⁹Saara kal wii jar soole maga hay aà wo gano: Nday wii gi jar Yabes wo äuy gano: Toñ de maga wur caage ceeg go äuy mono, sen joñ ge diñ wur maga aè yaçaç wee go mono. Jar soolen raw wo woge fer waçaçre sen ne jar Yabes wo, saara kal joñ fruygi ti seno.
- ¹⁰Jar Yabes raw wo wii jar Amoñ wo gano: Toñ mono, wuur kol ge go nen do äay so day ni nday joñ mbay wuur do maga nday kon nen äay no so no.
- ¹¹Toñ äen mono, Sawul car äil jarn go ta' ta' swa'a. Saara hoo le, laa wo yoo jar Amoñ wo de ngar maga ngeel go de kos teege mono. Saara äum jar Amoñ wo, haçaç wo go de ceege. Jar maga gwa' wo tenen yoo äaara ni mono, dus wo äil go boñ boñ äuy, jar po tab wo wer kaçaçra äog gaa hase.
- ¹²Ngaään raw wii Samyel gano: Wose sen hay waçaç ga Sawul joñ wañ wuur gaa mo la? Haç jar sen wo go ne wuuri, wuur id ra go.
- ¹³Ama Sawul day gano: AÈ 'war ge jobo ti wur se waran mo ka' la gaa hase, werga Manwur joñ fen ma yaçaç jar Israyel wo go wara.

¹⁴Samyel raw wii ngaään gano: A wee le, naa see wo go Gilgal ma woge hay wañ go dlah so.

¹⁵Jarn äuy raw wo woge go Gilgale. Saara raw hay Sawul go wañ pel Manwur Gilgal ni. Wo Gilgal ni pa saara joñ siigi jag ma joñ suse' wo pel Manwuri, day Sawul wo de werpiiri ma Israyeln wo äuy joñ wo fruygi debań debańe.

1 SAMYEL 12

Samyel fer waçaçre ne jar Israyel wo

¹Samyel day wii jar Israyel wo äuy gano: Nday ko we ga ndi laa jag äay go ti fen maga nday hay waçaçn mo äuy day ndi hay wañ we go wee ti.

²Patala, mo deñ diñ wañ maga see ge pel äay mono. Ma äi ndi go de taçaçbe, day ndi taw bii go so, ma weere äin wo mono, aà wo mo lag yoo äay no. Ndi hay see we pel äay le ti joçoç äi haçaç go wara.

³Ndi go mo deñ no, waçaçn wee go ne ndi pel Manwur la, lay pel mesi äen lay. Ndi hay yaçaç daèy noga gerheçeç wose we la? Ndi hay joñ bon noga creë wose we la? Ndi hay yaçaç mo wose we ga day ndi kuà nen go ti äe la? Ni ndi fern go wee.

⁴Saara kal ferge gano: Ndo joñ bon wuur gaa lay, ndo creë wuur gaa lay day ndo yaçaç mopo jobo gaa lay.

⁵Se day riñ ra pa gano: Manwur diñ je Sedewa ti äay day mesi äen diñ je sedewa wara lay ga mopo äay bay do äi wa. Jarn day ga aà mbe diñ je sedewa.

⁶Samyel day wii ngaään so gano: Hay hoo Moyis wo de AÈron na diñ Manwuri, day laa paçaçre äay wo le go äi sir Ejipte na diñ se pa.

⁷Patalam no, ya' wee le, ndi caa kiida äay go pel Manwur ti feçeçre ma keëed maga Manwur hay joñ ra see äay, see paçaçre äay wo mo lay.

⁸Blam maga Jakob a go Ejipte mono, paçaçre äay ëe wo Manwur nen maga aà mo caa war saara le. Manwur raw laa Moyis wo de AÈron, saara laa paçaçre äay wo le go Ejipte day lag wo ra go ti ngeel ma ta' la no.

⁹Ama saara kal yoçoç ti go ti Manwuri. Se kal yee rage go do Sisera wañ sode ma Hatsor no, go do jar Filisteçeç wo, go do wañ Mowab. Jar sen wo äuy dur wo ra.

¹⁰Saara kal ëe Manwur ga aà mo caa war saara pa day wo gano: Wuur joñ älagge werga wuur tob Manwur go day wuur raw joñ peelee ne Baaln wo de Astarten wo. Yaçaç wuur go patala do jar hee wuurn wo day ni wuur joñ peelee yañ ne ndo.

¹¹Manwur raw äo' Yerubaal le, blam äe diñ Bedan, Jefte wo de Samyele. Manwur yaçaç wee go do jar hee äay maga hay wo de cir ti äay mono day nday lag go flaçy.

¹²Blam äe, de maga nday ko Nahas, wañ jar Amoñn wo le de age dur weege mono, nday raw wii mege gano: La gaa so toçoç! Wañ joñ ge ti wuur ma joñ wañ ti wuuri, ni paga Manwuri, Baa äayn hay go diñ wañ äay.

¹³Wañ äay maga nday ban mo deñ so no, wañ maga nday wii ne mono. Ko wee ga Manwur hay wañne nday ti mo deñ so no.

¹⁴Hayga nday joñ heçeçne Manwur we, hayga nday joñ peelee we ne hene, hayga nday laa jag äe we day nday joñ ti grañ we go see waçaçre ma jag Manwur gaa no, nday tay yañ de Manwuri, Baa äay no, nday de wañ äay maga joñ ge wañ ti äay mono.

¹⁵Ama hayga nday laa jag Manwur we gaa day nday joñ ti grañ we go see waçaçre mani Manwurn no, do Manwur poçoç ge nday yañ do maga aà hay poçoç paçaçre äay wo le no pa no.

¹⁶Patalam no, ya' wee le, day ko fen ma kluu maga Manwur da joñge äe nen äay mono.

¹⁷Wara bay diñ wur wee coore ble wa yawla? Ndi ëe ge Manwur yañ day se charge poçoç yañ, Baa ra yañ lay. Kañ wee ti äay ti seno day ni nday ko wee so ga älagge äay maga nday joñn ga nday wii wañ sen kluu debań nen Manwuri.

¹⁸Samyel raw ëe Manwuri day Manwur raw car poçoç debań ti wur sen ni, Baa kal rage lay. Heçeçne Manwur wo de Samyel raw caa jarn wo go debań.

¹⁹Jarn äuy raw wo wii Samyel gano: Tos Manwuri, Baa äon ti weere joçoçre äon wo nen maga wuur mo huë go wa. Gahaçyla wuur fer joñ älagge ma tigriń ti älagge wuurn ma äuy lan wo ni pa ti maga wuur wii wañ mono.

²⁰Samyel day wii ngaään gano: Joñ wee heçeçne wa so! Nday joñ älagge sen wo we go äuy, ama mañ wee äil go see Manwur wa so, joñ wee peelee ne Manwur go de jiili äay äuy.

²¹Mañ wee äil go see äe wa, bay wa no nday tay ge mo haç' diñ de ngeel de koë maga kay wee gaa lay, yaçaç wee go gaa lay mono, werga sen diñ ngeel de koë koë tawa tu mono.

²²Manwur men ge jar äen wo go gaa wer ëu äe ma kluu no. Gahaçla, Manwur hay ëign le go äil äe tem tu ga se kol wee go jar mani äe no.

²³Ma äin, ndi joñ ge älagge see Manwur ti maga ndi men tosge go ti äay gaë. Ndi had ge nday yañ ti faage ma de el de deele no.

²⁴Ane, joñ wee heçeçne do Manwuri, day joñn wee peelee ne hen ti cwaçy äe go de jiili äay äuy. Ko wee mbay fen maga aà joñn see äay kluu lam no.

²⁵Ama, hayga nday joñ we diñ älaggen no, nday taw go, nday de wañ äayn äuy.

1 SAMYEL 13

Sawul joñ älagge

- ¹Kiñgi Sawul hay gaçy laybla' de maga se kol go wañ mono. Se raw joñ wañ ti jar Israyel wo kiñgi äoge.
- ²Se kal hoo jar ndar swa' yoo jar Israyel wo, lag ma la wo ndar äog äiñ äe Mikmas ti huuli ma Betel no, ma ndar ma lan se lag sen wo see Jonatañ Gibeya ma ti sir Benjamin lay. Se raw fer te ngaäa ma äuyn wo liñ, wosela äuy tiñma ni äe.
- ³Jonatañ raw äum sode maga jar Filisteçeç hay lag wo ra Gibeya mono, day jar Filisteçeç kal wo laa ree seno. Sawul raw 'waa coçoç go äi sirn äuy day gano: Daga jar Hebre mo laa wo!
- ⁴Jar Israyel wo äuy laa wo ga Sawul äum jar Filisteçeç wo day foçoçre no jar Israyel bay wo kalge ne jar Filisteçeç wo ti wa so.
- ⁵Aè raw tay ngaäa le äuy Gilgal see Sawuli. Jar Filisteçeç raw wo tay see äaara le ma dur Israyele. Pus durgi äaara hay wo ndar do swa' de jar ya' piiri wo ndar hiira'a, day jar sen hay wo ngaään do duguëgi ma jag maarog nono. Saara raw nduugi kañge Mikmas nen wur bo toñ Bet-Afene.
- ⁶Jar Israyel kal wo ko see äaara nen ree werga aè hay heb ra go debañ. Saara raw yonçe ti rum huuli wo, yoo sugway wo, ti huuli wo, äi rum wo, äi tu wo.
- ⁷Jar Israyel mapo cegaë wo Jurdeçeç go ma woge go ti sir Gad wo de Galaad lay. Sawul hay äen Gilgal ni ëa day jar maga hay wo äiñ äe ni hay wo go daëge äuy.
- ⁸Sawul gor naw renam haçaç wo go ti wur maga Samyel hay ngaä ne hen mono. Aäma Samyel laa age Gilgal gaa day jarn le' wo mañ ail go see Sawul haçaç haçaç lay.
- ⁹Sawul day so gano: Hoo wee fen sii jag maga aè roë mo äen go äuyn wo de ma sii jag ma joñ suse'n wo le me. Se raw sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuyn go.
- ¹⁰De maga se go de äo' jag siigi jag maga aè roë mo äen go äuy no kay kola Samyel nduu we lay. Sawul raw caa pel äe wo ma hee jag ne hene.
- ¹¹Samyel day ga: Ndo joñ sen na mayla? Sawul kal ferge gano: De maga ndi ko ga jarn go de mañ ail see äi haçaç haçaç lay, ndo a de wur maga ndo hay ngaän mo gaa lay, day jar Filisteçeç wo le go de tayge Mikmas lay mono,
- ¹²ndi kal wii jag see äi gano: Jar Filisteçeç hoo ge wo le dur mege Gilgal la day ndi bay de ma joñkamkam ne Manwur wa ëa lay mono! Diñ wersen so ndi raw loñ naëy jag äi ka'a, ndi raw mbi joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go so.
- ¹³Samyel raw wii Sawul gano: Ndo joñ fen ma bay ngare, ndo hoo sug ti jag liñgi maga Manwuri, Baa äon hay haçn ne ndo mo gaë. Ndo de ma joñwe no gaa no, Manwur de men mbe wer mani äon wo ti wañn ni tum.

¹⁴Ma patala wañ äon joñ ge wo wolañ gaa so. Manwur go de kië je äe ma ti äil äe no, day Manwur go de kañge äe diñ je koë jar äen wo, werga ndo hoo sug ti fen maga Manwur hay waçañ ne ndo mo gaa mono.

¹⁵Blam äe Samyel raw urgi Gibeya ni deñ, wo Gilgal ma ti sir Benjame no. Sawul raw kee jar maga hay wo äiñ äe ni mono, saara hay de ngar kiskis hiira'a no kay no.

¹⁶Sawul wo de weel äe Jonatañ wo de jar maga hay wo äiñ äaara ni hay wo go de gragge ka' Geba ma äi sir Benjame no. Jar Filisteçeç hay wo de kañge Mikmase.

¹⁷Jar raw wo le carge ta' ta' swa' see jar Filisteçeç wo ma age taw jar Israyel wo go. Ma tañgun mañ wo ti faage ma nen Ofra wo nen ti sir ma Cuwal no.

¹⁸Ma de äogn mañ wo ti faage ma Bet-Horon no, ma de swa'n mañ wo ti faage ma ti hagn nen äil log ma Sebayim nen ti puuli no.

¹⁹Je tooge hay bay äi sir Israyel wa äuy gahaçyla jar Filisteçeç hay bay wo de dage ga jar Hebre mo toor wo moslamre wo de jawre wo wa.

²⁰Je Israyel ma honla äuy hay woge dag sañ soñ äe, lorgo' äe, klaä äe noga sañ äe na ni jar Filisteçeç wo,

²¹de maga sañ sañ wo, sañ soñren wo, sañ feçeçre ma jag swa'n swa'n wo de sañ klaären huë wo we go, day jag cwuçy ma nii wer dayn drus wo we go lay mono.

²²Ti wur durgin mokay moslam noga jaw po hay bay do jar ma wer Sawul wo de Jonatañ wa äuy. Aä hay wo na do Sawul wo de Jonatañ tawa.

²³Jar Filisteçeç po raw wo le caage, a wo go lagge ti ngeel maga aë cegaë wo go Mikmas ni mono.

1 SAMYEL 14

Jonatañ taw jar Filisteçeç wo go mbage

¹Ti wurpo Jonatañ je ni Sawul raw wii je soë feçeçre durgi äen gano: Aä le naa see, naa wo go haçaç see jar Filisteçeç maga caa wo le day kañ wo wo go äañlan mo ta' no. Aä ne se hay bay de riñ pan äe de ree sen wa.

²Sawul hay go de hayle wer koo grenadiye ma Migron maga ti hagu Gibeya mono. Jar maga hay wo see äe ni wo nen kiskis hiira'a no kay.

³Ahiya je ni Ahitub hen I-Kabod je ni Fineyas je ni Eli je sië jag ne Manwur äi leege Silon hay de hee Efodn ti. Jarn hay bay wo de koge ga Jonatañ de rawge wa.

⁴Ti holañ ngeel maga Jonatañ kië ga se cegaë wo go see jar Filisteçeç se ma de kañge ta'n wo mono, jag huuli hay wo we ni kar kar äoge. Aë ëe ma äoñn ga Boses ma de äogn ga Sene.

⁵Jag huuli ma boñ de naa jag nen ään gloñhwede no kay, kar de Mikmase, ma de äogn go nen ään waçybane go kar de Geba lay.

⁶Jonatañ raw wii weejoçoç ma soë feçeçre durgi äen gano: AÀ le, naa cegaë wo go ni jar ma bay caa äiñni se de kañge ta'n wo no, tiga Manwur kay yañ ba wer naa laybla' no. Gahaçyla fen ma dig Manwur go ga aà mo yaçaç jar go diñ de jar ma mbag doge se joñ de jar ma pur wo no lay bay wa.

⁷Je maga hay soë feçeçre durgi äen kal ferge ne hen gano: Joñ mbo fen maga sen äil äo mo äuy no, mbraw wa so, ko mbo ga äil äi go do äon no lay.

⁸Jonatañ day so ga: De ele, naa cegaë wo go see jar sen wo day naa naa nen see naa go ne hara.

⁹Hayga aà riñ wo naa we ga: Lag wee le see äay! Wuur laa waçaçre ma jag äay go ëa no, ni naa lag ti ngeel naa no, naa wo ge wo see äaara gaë.

¹⁰Day hayga aà riñ wo we ga: See wee mbay le no, ni naa raw, kañ nen ga Manwur go de haç rage ne naa äi coo do. Sen joñ ge mokay diñ fen kañ nen tu.

¹¹Saara raw naa nen see äaara go äog äuy ne jar Filisteçeç ma de kañge ta'n wo day jar Filisteçeç kal wo ga: Ko jar Hebre wo le go de laage äi tu maga saara hay wo de yoñre ni mo lag wo no.

¹²Jar ma de kañge ta'n raw wo wii Jonatañ wo de je maga hay soë feçeçre durgi äen gano: A wee mbay le see wuuri, day wuur kañge nen äay yañ ti ma äay no! Jonatañ kal wii je maga hay soë feçeçre durgi äen gano: See le go wer äi, gahaçyla Manwur haç ra we go ne Israyel äi coo do.

¹³Jonatañ ëii wo see äaara de do lay de äaale lay, je maga hay soë feçeçre durgi äen le blam äe. Jar Filisteçeç leë wo gesiñ pel Jonatañ, je maga hay soë feçeçre durgi äen hay le go dog rage ne hen wer tu tu.

¹⁴Wer do se ma tañgu maga Jonatañ wo de je soë feçeçre durgi äen kal wo wo yoo jar Filisteçeç wo mono, jar hu go ti ngeel se degaran ni de ngar do äog no kay.

¹⁵Heçeçne raw caa jar Filisteçeç maga hay wo de kañge mo ta' go, caa jar ma ti prog sen ni wo go, caa jar Filisteçeç wo go äuy. Jar maga hay caa wo le kab wo de jar maga hay wo go älag sirn mo äuy caa wo heçeçne go deba. Ngeel raw daëge day heçeçne raw caa jar go deba.

¹⁶Jar maga Sawul hay lag ra gor ngeel Gibeya ma Benjame raw wo ko ngaan go de dusgi ti ëee de dawge ti'i, wo wo äa. la, wo wo äa. la.

¹⁷Sawul day wii jar maga hay wo äi. ñ äe so gana: Rañ wee yoo jare, day ko wee ëala wose raw go yoo naa la? Saara raw rañ yoo jar no, wo wo da'ge ga Jonatañ wo de je ma soë feçeçre durgi äen bay wo wa.

¹⁸Sawul day wii Ahiya gano: Ya' le de komrom mani Baa no! De sen ni komrom mani Baan hay do jar Israyel wo.

¹⁹De maga Sawul de waçaç waçaçre ne je sië jag mono, ngarge jagn ya' wer ciñ ni debañ wo ti ngeel lagge mani jar Filisteçeçn wo. Sawul day wii je sië jagn ga: Naa mbo see äo go so!

²⁰Sawul wo de jar maga hay wo see äe mo äuy raw wo tay see äaara, ya' wo wo, haçaç wo wo go ti ngeel durgi no. Kola jar Filisteçeç mbaara go de mbuë nen car kaçaçra de moslamre la deñ tu tu. Ti äaara ma' nen go debañ.

²¹Do maga hay mbe tañgu no pa, jar Hebre hay yañ wo le de hooge wer jar Filisteçeç wo day wo de lagge ti ngeel lagge äaaran ni lay, go ti ngeel ma ti äaara karan wo lay. Saara raw tay see äaara go de jar maga hay wo wer Sawul wo de Jonatañ mono.

²²Jar Israyel maga hay yoñ wo wo go ti huuli ma Efrayim wo wo laage ga jar Filisteçeç lag wo we de ëeere mokay, le' wo heb jar Filisteçeç wo ti jaw ni lay.

²³Ti wur sen ni Manwur kal yaçaç Israyel go, jaw nii keçeç haçaç raw see Bet-Afen wo go.

Sode ma Israyeln yaçaç wo Jonatañ go

²⁴Jar Israyel wo äuy se-al wo go ti wur seno werga Sawul hay haç' go ti äaara äuy gano: Haçaç wur wo go coñge mono, je maga baa jag we ti reege tañgu maga ndi bay sa' hee see äi go de jar hee äin wo wa no, je sen go de faëge ti. Diñ wersen so, yoo jarn äuy jobo hay bay de baa jag ti mopo wa.

²⁵Jar ma äil sirn äuy raw wo age yooway, noo das hay go ni deñ gesiñ.

²⁶De maga jarn a wo yoowayn mono, saara ko noo das gesiñ deñ yuugi. AÀma jobo coñ do jag äe gaa werga jarn hay wo joñ heçeçne do haç'ge jag no.

²⁷Jonatañ hay bay de laage ga pan äe kañ wer jarn go haç'ge wa. Se raw coñ jag graw maga hay do äe wo, heen nen noo das no, raw heege jag äe, day nen äe kal caage go.

²⁸Day so jobo yoo jarn ni raw waçaç waçaçre ne hen gano: Pan äo kañ wer jarn go haç'ge gano: Faëge ti je maga baa jag we ti reege wara mono. Day paga jarn go äuy go de gayri.

²⁹Jonatañ day gano: Pan äi kañ poçoçre ne sirn ti. Ko mbay ëa so la, nen äi caa go mo haç' na dogo ndi baa jag ti noo dasn me' mono.

³⁰Kidolgi hayga jarn de baa wo jag we wara ti feçeçre maga àa yaçë ra wo le do jar hee äaaran wo mono, ree maga hay caa jar Filisteçeç wo de hay kluu de dañ sen gaa yawla?

³¹Saara äum jar Filisteceç wo ti wur sen ni, tiñi wer le Mikmas haçaç wo go Ayalon. Jarn hay gay wo go debañ,

³²day saara raw lwa'ge ne feçeçre maga saara hay yaçe ra le jag jaw wo ti. Saara hoo fiiri wo de dere wo de weere deren wo, raw wo ngaë rage go ti ngeel gesiñ ni, saara raw ree nayn de ci äen äuy.

³³AÈ raw woge de ree sen ne Sawul day aè wiin gano: Koëa jar le go mo deñ joñ älagge see Manwur ree naëy de ci äe äuy no. Sawul kal ga: Nday diñ jar ma ti grañ! Legad wee huuli ma kluu le patala tu.

³⁴Blam äe se daëy ni pa gano: Dus wee wo go yoo jar no, day wii wee ra ga wosela äuy mo a le de daëy äe noga de weesam äen see äi la, mo nga'n go la. Nday ree ge yañ blam kway day nday joñ ge älagge see Manwur ga nday reen de ci äen äuy gaa so. De suñ ni mono, wosela äuy raw age le de day äen go ma nga'ge go ti ngeel ni.

³⁵Sawul raw boo ngeel sië jag ne Manwuri, se diñ ngeel sië jag ma tañgu ga se boon ne Manwur mono.

³⁶Sawul day gano: Naa cegaë wee go suñla wer jar Filisteceç wo, naa frum ra go haçaç ngeel wo le go teege naa men jobo yoo äaara boñ wa hase. AÀ raw riñgi äe gano: Joñ mbo fen mbo sen de el nen äo mono. Je sië jagn day gano: Naa tay le pel Baa ëa.

³⁷Sawul raw wii jag Baa ga: Ndi mo baa mbi blam jar Filisteceç wo yawla? Ndo haç ra yañ mbo go ne ndi äi coo do yawla? Ama ti wur sen ni Manwur yiñ jag ne hen gaë.

³⁸Sawul day gano: Ya' wee le la, nday maga nday diñ dog jar mono! Kië wee wer äe ni nday ko wee ëala, älaggen wara na ti mayla?

³⁹Gahaçyla, Manwur je yaçaç Israyeln go yañ tenene! A mo hay ba ga joñ reen diñ Jonatañ weel äin yaw, aè 'warn mbe go. Day yoo jar ni mono jobo waçaç ree go ne hen ni gaa hase.

⁴⁰Sawul raw wii jar Israyel wo äuy gano: Lag wee go ti nen äan la lay, wuur de weel äi Jonatañ wuur lag go ti nen äaäla lay. Jar day wiin wo gano: Joñ mbo fen maga sen nen äo de el mono.

⁴¹Sawul day wii Baa gano: Baa ma Israyel no, naa nen cwaçyn go! Do raw le'ge ti Jonatañ wo de Sawuli, ree joñ ti jobo yoo jarn gaë.

⁴²Sawul raw gano: Naa wee waçywaale ti wuur de Jonatañ. Do raw le'ge ti Jonatañ.

⁴³Sawul raw wii Jonatañ gano: Kañ nen äi ti fen maga ndo joñn mo ëa la, Jonatañ raw kañ nen äe ti fen maga se joñn mono, day gano: Ndi hay baa jag le ti noo das

me'e. Ndi du'n le de jag graw maga hay do äi mono. Ndi go mo deñ no, ndi mo hu mbi go.

⁴⁴Sawul day gano: Daga Baa mo joñ me mbe krusi de mayse la äuy, aè 'war mo go Jonatañ!

⁴⁵Jar raw wo wii Sawul gano: Jonatañ hu go po! Je maga yaçaç jar Israyel wo mbaara go wara mono! Me' gaa äuy! Manwur yañ mbe tenene! Riñti Jonatañ po boñ le' ge go gesiñ gaa hase werga Baa joñ joñre nen siili ma waran na diñ de äe. Diñ do kay no so no, jarn raw wo yaçaç Jonatañ go, se hu go gaè.

⁴⁶De maga Sawul kañ glog jar Filisteçeç wo wo go mono, se raw ferge le, jar Filisteçeç raw wo rawge liñ ni äaara.

Blum maga Sawul ndar ra. Jar ni Sawul wo

⁴⁷Blam maga Sawul hay go wañ ti jar Israyel wo mono, se dur go de jar hee ma ti äen wo äuy de sir Mowabe, de jar Amorid wo, de sir Edome, de wañre ma Soban wo, de jar Filisteçeç wo. Go ti sir maga se mbuë nen äe ni mo äuy no, ti äe go ciñ ta'a.

⁴⁸Se raw joñge go de eegre, kal äum sir Amalege day yaçaç Israyel le go do jar maga hay wo go frumgi äe mono.

⁴⁹Jar ni Sawul hay wo diñ Jonatañ, Yiswi wo de Malkisuwa, mayre äe hay äoge, aè hay ëe ma kluun ga Merab, ma ti äen ga Mikal.

⁵⁰Ëu waçy Sawul hay ga Ahinowam, may mani Ahimaas no. AÀ hay ëe wañ sode äen ga Abiier je ni Ner pan Sawul ma klee no.

⁵¹Kis pan Sawul lay, Ner pan Abner lay, hay wo diñ jar ni Abiyele.

⁵²Jaw ma de haçaç joñ tum de jar Filisteçeç wo, nen naw maga Sawul tenen mo äuy no. Jobo ma de eegre, jobo maga de eegre jag durgi ga nen Sawul ban we no, se sa'n go see äe tu.

1 SAMYEL 15

Baa tob Sawul go

¹Samyel raw wii Sawul gano: Manwur hay äo' le kaa noo mo ti maga ndo mo hay wañ jar Israyel wo na diñ ndi. Patala co' sug fen maga Manwur da waçaçge ne ndo mo so no.

²Manwur Pantway waçaç do kay nono gano: Ndi joñ ge jar sir Amaleg wo yañ go de guur ti fen maga aà hay joñ wo jar Israyel wo de äe, day lag wo go ne hara ti faage ti wur maga aà laa wo le go äil sir Ejipte mono.

³See patala, wo äum jar Amaleg wo. Caa wer fen maga diñ äaara go äuy. Ndo ko ge decoo äaara gaa hase: Werpiiri wo de naare wo, kamliiri wo de weere ma ti

paçaç wo, dere wo de saçaçre wo, manyoñyoñ wo de gerheçeçren wo äuy ndo id gi ra go äuy.

⁴Sawul raw tay jarn le go äuy, kal kee rage go äi leege Telayim. Jarn hay wo äuy ndar kiskis äoge, werpiiri deñ deñ de äaale äaara, jar Juda wo ni ndar hwal boñ lay.

⁵Sawul raw seege haçaç wo go äi leege Amalege, se kal laa gu le äil log no.

⁶Sawul kal wii jar Kenid wo gano: Men wee yoo jar Amaleg wo go nen maga ndi mo taw nday go yoo äaara ni wa werga nday hay joñ de el le see jar Israyel wo äuy de maga aà men wo Ejipte le go mono. Jar Kenid raw wo naa see äaara go yoo jar Amaleg wo.

⁷Sawul kal äum jar Amaleg wo, tiji le Hafila ka' haçaç wo go jag feelee Sur maga wo mbañ see Ejipte mono.

⁸Se raw baa Agag wañ Amaleg tenen kay, kal caa wer jar ma äuyn wo go de moslam.

⁹Ama Sawul wo de jar äen kal wo men Agag tenen de dere wo de fiiri ma de goären wo de horog de faare ma de woren wo äuy. Saara kal gel saçaçre ma de goären wo de feçeçre ma de eln wo äuy, caa wo wer äaara go gaè. Aà caa wo wer feçeçre ma bay ngarn wo de ma de ngogren wo go äuy.

¹⁰Manwur raw waçaç waçaçre ne Samyel day riñ gano:

¹¹Ëawa ndi de baa Sawul wañ gaa werga aà mañ äil wo go see äi, bay seege ti jag äi wa so lay. Jiili Samyel raw caage go, se kal nage rage ne Manwur ti poëage.

¹²Samyel raw urgi go ciñ de jag toñ mbuh ma woge see Sawuli. Aà kal riñgi äe ga Sawul raw go Karmele werga aà hay boo mo ma ra ëu äe wo ni day se kal mañ faage, raw wo go Gilgal pel ni pa.

¹³Samyel kal woge see Sawuli day Sawul kal waçaçge ne hen gano: Daga Manwur mo kañ bosa' mo ti! Ndi bag jag waçaçre Manwurn we go.

¹⁴Samyel day gano: Sen diñ fiiri mayse wo de dere mayse ga sug äi laa ro äaara wo de buçëgi äaara mo deñ la?

¹⁵Sawul raw ferge ne hen gano: Aà hoo wo ra le ni jar Amaleg wo werga jar gel wo saçaçren wo de dere ma de goären wo ma age de äaara sii jag ne Manwuri, Baa äo no. Ma feçeçre ma äuyn wuur caa wer äaara go.

¹⁶Samyel raw riñ Sawul gana: Taw ni no ma' so no! Ndi fer waçaçre maga Manwur waçaçn ne ndi suñ la ne ndo so. Sawul day ga: Waçaç mbo.

¹⁷Samyel kal riñgi äe gano: De maga ndo hay de peçeçre nen see äo tu mono, ndo kal kolge go diñ je waçaç ree äiñni ma Israyeln wo. Manwur raw kaa noo ne ndo ti maga ndo mo hay wañ jar Israyel wo gaa yawla?

- ¹⁸Manwur hay kañ mo wo ti faage day wii mo ga ndo mo wo go caa wer jar Amaleg jar joñ älagge sen wo go, ndo mo dur ra haçaç ndo motaw ra go äuy tu.
- ¹⁹Wer mayse ga ndo laa jag Manwur gaa la? Wer mayse ga ndo slag nen ti feçeçe wo, day ndo raw joñ fen ma de älagge nen Manwur la?
- ²⁰Sawul kal ferge gano: Ndi laa mbi jag Manwur we de ele, ndi see mbi we ti faage maga Manwur hay äo' me wo ni mono. Ndi baa Agag wañ Amaleg le, day ndi taw jar Amaleg ma äuyñ wo go.
- ²¹Ama ngaään kal wo hoo fiiri wo de deren wo le do jag feçeçe wo nono, yoo maga aè hay caa wer äaara go mono, ma age sië jag de äaara ne Manwuri, Baa äon äi leege Gilgale.
- ²²Samyel day gano: Siëgi jag maga aè roë mo äaaran go äuy wo de siëgi jagn Coow wo jag Manwur de dañ yaçaçe jag äe yawla? Ko ga yaçaçe jagn ëawa de dañ siëgi jagn wo, Hooge sug ëawa de dañ noo gamlaaren wo lay.
- ²³Gahaçyla ti grañ mbe diñ älagge do kañge halge no lay, Gingi Manwur mbe do co'ge soçoç wo de terafimn wo no lay. Wer maga ndo tob waçaçe Manwur go mono, A tob ndo go ga ndo joñ wañ gaa so lay.
- ²⁴Do kay nono, Sawul raw wii Samyel gano: Ndi joñ älagge werga ndi cegaë jag Manwur go lay, cegaë go ti waçaçe mani äon lay. Ndi hay joñ heçeçe do ngaäa no day ndi kal yaçaç jag äaara.
- ²⁵Patala ndi kam mo kamge, fug mbo äil go me ti älagge äi no. Fer mbo le see äi ni ndi le' mondra yañ pel Manwuri.
- ²⁶Samyel kal wii Sawul gano: Ndi fer wo see äo gaa werga ndo tob waçaçe Manwur go day Manwur go de tob ndo nen maga ndo mo hay wañ ti Israyel wa so.
- ²⁷De maga Samyel wo mbuë nen ma rawge mokay Sawul kal ëaw jag oçoçbe äe ma kluu no, se raw nragge go.
- ²⁸Samyel kal wiigi äe gano: Manwur nrag wañ ma ti Israyel go mo ti wara ma naage äe go mo ti. Aä go de haçe äe ne je ma äiñ äo mbañ ga ëawa de dañ ndo mono.
- ²⁹Baa, je maga diñ dog sir Israyel bay car gete' wa lay, fer go jwag jag äe gaa lay werga aà bay diñ je tabay ga se fer go jwag jag äe wa.
- ³⁰Sawul day pa gano: Ndi joñ älagge! Patala goë mbo ti äi pel jar kluuri ma yoo jar sir äin wo lay pel jar Israyel wo lay ëala. Fer mbo le see äi ni ndi le' mondra yañ pel Manwuri, Baa äo no.
- ³¹Samyel kal ferge le mañ blam Sawuli, Sawul raw le' mondra pel Manwuri.

³²Blam äe Samyel day gano: Ba wee Agag wañ Amaleg le me! Agag raw ya'ge le jag de fege, eiggi äe ga ree huli po bay see se wa so.

³³Samyel wiin gano: Do maga moslam äon hay men naare po wo go bay weere nono, man äo gwa' go bay mbarga dosen no lay. Samyel raw kaf nen Agag go pel Manwur äi leege Gilgal ni.

³⁴Samyel raw rawge Rama, Sawul kal ferge liñ ni äe Gibeya mani Sawuln lay.

³⁵Samyel wo ko Sawul gaa so hase haçaç se hu go werga Samyel hay lawge ti Sawul dogo Manwur fer go lawge ti maga se hay ba Sawul wañ ti sir Israyel mono.

1 SAMYEL 16

Baa baa Dafid wañ

¹Manwur raw wii Samyel gano: Ndo joñ ge nen lawge ti ree Sawul na haçaç hunla? Ma äi ndi go de tobge äe ga aà mo hay wañ ti Israyel wa so. Ba coçoç äon go de noo ni ndo raw! Ndi äo' ndo wo ni Isayi ma Betlehem werga nen äi yañ wo de ko wañ maga nen baage cwaçy wo yoo jar ni äe wo ni.

²Samyel kal gano: Ndi wo ge na woge la? Hayga Sawul laa ge ree sen we no, aà 'war me go. Manwur kal gano: Baa daèy tigli do äo day ni ndo waçaç ga ndo nduu joñ siigi jag ne Manwuri.

³Ndo ëe ge Isayi wo ti siigi jag no. Ndi de see äi tu ndi kañ ge nen äo yañ ti fen maga ndo nen joñge äe mono, day ni ndo kaa noo me ne je maga ndi wii gi ndo ti äe mono.

⁴Samyel raw joñ fen maga Manwur ngaän ne hen mono, se kal woge Betlehem. Jar kluuri ma äi leegen caa wo pel äe le go daège deñ deñ day riñn wo gana: Age äon mbe na ma jam yawla?

⁵Se kal ferge gano: Ma jam mbe! Ndi a ma sii jag ne Manwuri. Façaç wee see äay go ni nday a wee le see äi ti siigi jag no. Se raw façaç Isayi wo go de weere äe, kal ëe rage le ti siigi jag no.

⁶De maga aà a wo day Samyel wo ko Eliyab mono, se kal waçaçge le äil äe gano: Cwaçy, mesi mani Manwurn mo caw pel äe la so no.

⁷Ama Manwur raw wiigi äe gana: Ko diñ caw äen noga diñ geçeçe äen wa werga ndi bay de baage äe wa. Reen bay diñ fen maga je tabay de kañ eiggi ti sen mo wa. Je tabay ko äen diñ fen maga nen äe baa sen mono, ama Baa ko äen diñ jiili jobo no.

⁸Isayi raw ëe Abinadab le, raw age de äe pel Samyele. Samyel kal ga: Manwur bay de baa je sen la wa.

⁹Isayi kal age de Sama, Samyel day ga: Manwur bay de baa je ma sen la wa lay.

- ¹⁰Isayi a go de weere äe ma renam wo pel Samyel äuy day Samyel wii Isayi gano: Manwur bay de baa jobo yoo äaara boñ wa hase.
- ¹¹Day so Samyel riñ Isayi gano: Mo lag go diñ jar ni äo wo äuy tu yawla? Isayi kal ferge ne hen gano: Ma kleen yañ le go de gwa'ge ëa, ane aà le go de koë fiiri wo. Samyel raw wii Isayi gano: Äo' jobo wer äe kiëgi werga na lag ge go gesiñ tañgu maga aà bay nduugi ëa gaè.
- ¹²Isayi raw äo' jobo kiëgi äe. AÀ hay de seçeç lay, de wore nen lay. Koo äe deñ de wore lay. Manwur raw riñ Samyel gano: Ur go ciñ, kaa noo ne hen ti werga aà diñ se.
- ¹³Samyel kal mañ coçoç no, raw kaa noo ne hen ti ti holañ heçeçre äe wo. Nenterse Manwur raw cwaage ne Dafid ti ti wur sen ni tu haçaç go blam sen lay. Samyel raw urgi go ciñ kal rawge Rama.
- ¹⁴Nenterse Manwur raw naa see äe go see Sawuli. Manwur kal äo' nenterse ma de älagge le go car heçeçne äe.
- ¹⁵Weere joçoçre Sawul kal wo riñgi äe gana: Koëa, Manwur äo' nenterse ma de älagge le mo ti ma ndar jiili äo,
- ¹⁶daga ndo wañ wuurn ndo mo waçaç mopo ëala! Weere joçoçre äon wo go de gorge lage. AÀ wo wo yañ le kië je mbar dilna, day se mbarn yañ de maga nenterse ma de älaggen a we mo ti mono ni ndo joñ yañ go ëawa.
- ¹⁷Sawul raw ferge ne weere joçoçre äen wo gano: Ko mbay jobo ma de ko mbar joçoç le me day ni nday ban mbay le me.
- ¹⁸Jobo yoo weere joçoçre äen wo boñ kal waçaç waçaçre day gano: Koëa, nen äi yañ de baa je ni Isayi ma Betlehem po. AÀ de ko mbar joçoç, se diñ blum ma de eegre lay, de ko durgi lay. AÀ waçaç waçaçre de el lay, diñ jobo ma de wore lay, Manwur de äe do lay.
- ¹⁹Sawul raw laa jar wo riñ Isayi gano: Äo' weel äo Dafid maga de koë horog wo le me.
- ²⁰Isayi raw hoo hole peçeç, man yii ti dañ boñ, baa fii ni boñ lay, kal laa rage ti gerheçeç, äo' Dafid wo de äaara ne Sawuli.
- ²¹Dafid raw age ooge pel Sawuli. Se raw cooge jag Sawul deba, Sawul kal kolge äe diñ je soë feçeçre durgi äen wo no.
- ²²Sawul raw laa jar wo riñ Isayi gano: Ndi kam mo kamge, men Dafid see äi la ëa werga aà de coçoçre jag äi deba.
- ²³De maga nenterse ma de älaggen laa we ne Sawul ti no, Dafid raw mañ dilnan ma'ge. See Sawul kal joñge go see äe fehe, se raw joñge go ëawa day nenterse ma de älaggen kal mañ wer wo go see äe lay.

1 SAMYEL 17

Dafid wo de Goliyade

- ¹Jar Filisteceɕ raw wo tay sode äaaran wo le ma durgi. Saara kal wo tayge le go Soko ma ti sir Juda no, raw wo kañge Efes-Damim ti holañ Soko wo de Aseka.
- ²Sawul wo de jar Israyel raw wo tay see äaara lay. Saara kal wo kañge äil log ma Ela no day cir wo go jag jaw ma dur jar Filisteceɕ wo.
- ³Jar Filisteceɕ wo go ti huuli äaña lay, jar Israyel wo go ti huuli äaña lay, logn hay go ti gisiëgi äaara.
- ⁴Je ma pel kaçaçra po raw kalge le go yoo jar Filisteceɕ wo, raw ooge ti holañ sode ma wer äogn wo deñ. Ëu blo sen hay ga Goliyade, se hay diñ je Gade day geçeçre äe hay nen meder swa'a.
- ⁵Tilgi boo dob hay de kañge ti äe. Ngoñ ma jag jiili äen hay de joñge de flegre nayre wo day poçoçre ngoñ sen hay nen klew do hiira'a.
- ⁶Se hay de heer tigli boo dob gesel äe wo, jaw boo dob hay de äo'ge jag bay äe ti'i.
- ⁷Hil manjaw äen hay do gefay boo mani jar äod oçoçben wo nono, mbeg jaw äen hay poçoçge nen klew rename. Je äaw gidigli äen hay seege pel äe caw.
- ⁸Goliyad raw ooge deñ day wii jar Israyel wo go jag ciñ kloñ gana: Wer mayse ga nday cir le go deñ ma durgi la? Ndi äin ndi diñ je Filisteceɕ, nday äayn diñ jar Israyele, gebere Sawuln wo no. Ba wee jobo boñ maga aà mo a le yiñ mege.
- ⁹Hayga aà kaçaç yañ ma dur mege day 'war me yañ go no, ni wuur kol go gebere äay. AÀ ma, hayga ndi raw eegre äe we day ndi 'warn we go no, nday kol ge go gebere wuur lay.
- ¹⁰Je Filisteceɕn day pa gano: Ndi äod bum wo ne nday sode ma Israyeln nen wur se ka'n la no! Haç wee mbay jobo me boñ maga wuur mo dur de kaçaçra.
- ¹¹Sawul wo de jar Israyel wo äuy laa wo waçaçre je Filisteceɕ no, heçeçne raw caa rage go debañ lay, saara caa bii go äil deäañ lay.
- ¹²Dafid hay diñ je ni Isayi blo je Betlehem se ma ti sir Juda ga ti moobe mani Efratan mono. Weere blo sen la hay wo nenma'aç. Ti wur mani Sawuln mono, se hay go diñ je kluu ma de taçaçbe debañ yoo jare.
- ¹³Jar ni Isayi ma kluuri swa'n hay raw wo jag jaw wer Sawuli. Mokay diñ ëu weere äe ma swa' maga hay wo wo go jag durgi mono: Jag weeln diñ Eliyabe, ma de äogn diñ Abinadabe, ma de swa'n diñ Sama.
- ¹⁴Dafid hay diñ ma klee äaara äuy no. Day de maga ma kluuri swa'n hay wo wo go jag jaw wer Sawul mono,

¹⁵Dafid hay koë fiiri mani pan äen wo Betlehem. AÀ hay lag rage go, hay ferge le de äaara liñ.

¹⁶Je Filisteçeçn kal le go äod bum de toñ lay, de law lay, aà mbe tum tum haçaç naw do naa.

¹⁷Isayi day wii weel äe Dafid gano: Sag coore ma de karge mokay lay, hole peçeç mo hwal kay lay, hoo ra, ëee wo de äaara deparday ne heçeçre äon wo ti ngeel maga aà wo wo de kañge ni mono.

¹⁸Ndo wo ge haç noopaçaç se de boor ti hwaln mokay ne je waçaç ree jar ma ndar ma pel äaaran lay. Ndo ko ge jam ma see heçeçre äon wo yañ le ni lay, day ndo fer ge yañ le de jag äaara go me celel de ele.

¹⁹AÀ yañ wo wo wer Sawul de werpiiri ma Israyeln wo äuy äil log ma Elan durgi de jar Filisteçeç wo.

²⁰Dafid raw urgi go ciñ de jag toñ mbuhu. Se kal kañ fiirin wo ne jobo do gorge, raw mañ soëge äen ti äe, kal rawge do maga Isayi hay waçaçn ne hen nono. De maga aà wo go dayge ti ngeel kañge jar Israyel wo mono, soden laa wo le go ma cirgi jag jawn wo de 'wad war jawn deñ.

²¹Jar Israyel wo de jar Filisteçeç wo go de cirgi jag jawn deñ de mbuë nen ne kaçaçra ti ta' ta'a.

²²Dafid raw laa feçeçre ma ti äen wo go gesiñ, haç ra ne je ma gor ti feçeçren wo do kal ur ëee wo deparday see jar maga wo de cirgi ma durgi mono. De maga se wo go no kay tu se raw heer jag go ne heçeçre äen wo.

²³De maga se de waçaç waçaçre ne hara ëa kola je ma pel kaçaçra ma yoo jar Filisteçeçn raw kalge le go. AÀ hay ëege äe ga Goliyade, se hay diñ je Filisteçeç ma äi leege Gade. Se kal waçaç waçaçre do ma seäaan no taw taw pa, Dafid raw laa waçaçre sen wo.

²⁴De maga jar Israyel ko wo blo sen mono, saara kal dañge de ëeere do äe, heçeçne raw caa rage go debañ do äe lay.

²⁵Wosela äuy hay waçëge gano: Nday ko mbay blo sen le mo caw ëiigi yawla? A aà mo caw ma äod bum ne jar Israyel wo maga aà mo ya' wo wo. Je maga iin we go no, wañ haç ge horog ne hen debañ lay, haç ge may äe go ne hen waçy lay. Je sen mañ ge mbe poçoçre go ne tiñ mani pan äen ti an so!

²⁶Dafid raw wii jag werpiiri maga hay wo äiñ äe ni ga: A joñ ge mayse ne je maga ii je Filisteçeç se deñn we go day ham jam äe we go ti fen maga aà de waçëge äe mo deñ ne jar Israyel wo ne? Je Filisteçeç se bay caa äiñnin ba diñ wose ga äod bum ne sode mani Baa ma tenenn wo la?

²⁷Jarn fer mbaara ne hen diñ waçaçre sen wo mbaara pa gano: Mokay mbe na diñ fen maga aè joñn ge ne je maga iin we go mono.

²⁸Eliyab hen äe ma kluun hay deñ co' sug waçaçre maga se hay waçaçge ne jar sen wo mono. Se raw caa jiili go ne Dafid ti day gano: Wer mayse ga ndo nduu la la? Ndi yañ mbi de ko ti grañ äon wo de hila ma äil äo no. Ndo nduu mo haç' koge diñ durgi no.

²⁹Dafid raw ferge ne hen gano: Ndi waçaç ba mayse we la ga se kol we diñ ree la tu la?

³⁰Dafid raw mbuë faale go hene, ya' wii jag jar ma tigriñ wo do lan mbe no pa no. Jar sen fer wo waçaçre ne hen do ma tañgun wo no pa no.

³¹De maga aè laa waçaçre ma jag Dafidn mono, aè kal woge siigi äe ne Sawuli. Sawul raw kiëgi äe wo.

³²Dafid day wii Sawul gano: Daga jobo mo dañ jiili go do je Filisteçeçn wa! Weejoçoç äon wo ge yañ durgi äe.

³³Sawul raw riñ Dafid gana: Ndo bay de kaçaçge ma dur je Filisteçeçn wa. Gahaçyla, ndo diñ weel ma klee day se äen diñ je durgi haçaç le go ti joçoç äe.

³⁴Dafid kal riñ Sawul gano: Weejoçoç äon hay koë fiiri mani pan äen wo. Day de maga mingiri, noga naèy urse baa we boñ yoo horogn wo no,

³⁵ndi ur ëee wer äe, ndi mbar ne day ndi yaçaç horogn le go jag äe. Day de maga aà giñ me we no, ndi ëaw fuçy ma jag äe no, ndi mbar ne, ndi 'warn go.

³⁶Weejoçoç äon hay mbar mingirn wo de naèy ursen wo na dosen nono. Ndi joñ ge je Filisteçeç, je se bay caa äiñnin ge na dogo ndi hay joñ ra no pa no werga aà äod bum ne sode mani Baa ma tenenn wo mono.

³⁷Dafid day pa gano: Manwur maga hay yaçaç me le go jag fuçygi äaale mingirn wo de naèy ursen yaçaç mbe ndi yañ go do je Filistin lay. Sawul raw riñ Dafid ga: See mbo, daga Manwur mo kay ndo!

³⁸Sawul kal hee oçoçbe mani äen ne Dafid ti, kañ tilgi boo dob ne hen ti, raw hee ngoñ ne hen see lay.

³⁹Dafid raw hag moslam mani Sawuln ti mblaagan wo ciñ ti oçoçben wo ni pa, se raw tiji wer seele de äaara ti so werga aà hay gusn gaa äa. AÀma se kal wii Sawul gano: Ndi kaçaç ma seege de feçeçre sen wo mo deñ see gaa werga ndi hee ra ti boñ see äi gaè. Dafid raw naa rage go,

⁴⁰kal mañ graw do äe, kië huuli ma de guurgi do äe äil pyewn ni dwee, raw laa rage äil weendar weel wer fiiri äe no. Blam äe se raw kañ ti wo see je Filisteçeçn de garfuçyda äen do.

⁴¹Je Filisteçeçn raw le, yaë le me' me' see Dafidi. Je ëaw gidigli äen hay pel äe caw.

⁴²Je Filisteçeçn kal ko nene. Day de maga nen äe baa Dafid mono, se raw äo' fo äe go, kon mbe wo go do weeklee po de corge deñ koë nono.

⁴³Je Filisteçeḅn day wii Dafid gano: Ndi diñ way ga ndo ur le dur mege de grawre wo yawla? Day blam maga se faë Dafid go de ëu baa äen wo faë faë mono,

⁴⁴se raw waçaḅge pa gana: See mbo le ne ndi ti so day ndi haḅ naèy äo yañ go ne dweere ma ciñ wo de nayre ma mbasga wo matala tu!

⁴⁵Dafid kal wii je Filisteçeḅn lay gano: Ndo a le dur mege diñ de moslam, de jaw wo de manjaw, day ndi ma äin ndi wo dur moge de ëu Manwur Pantway no, Baa ma waçaḅ ree sode ma Israyel maga ndo feg ti äaara mono.

⁴⁶Wara Manwur haḅ ge ndo yañ go me äi coo do, ndi äum ge ndo yañ day ndi caa ge ti äo yañ go. Wara, ndi haḅ ge huli jar Filisteçeḅ maga wo de kañge ti ngeel lagge äay wo yañ go ne dweere ma ciñ wo de nayre ma ti tamsir wo, day wer jar wo wo go äuy ko ge wo yañ ga jar Israyel wo mono, Baa äaara yañ.

⁴⁷Jar ma de tayge mo ka' äuy ko ge wo yañ lay ga Manwur yaçaḅ jar go bay diñ de moslam wa lay, bay diñ de manjaw wa lay. Gahaḅyla, durgin diñ ma Manwuri, day se go de haḅ nday ne wuur äi coo do.

⁴⁸De sen ni tu je Filisteçeḅn kal bud see äe go ma woge dur Dafidi. Dafid raw ur ëee wo departday ti ngeel wañn caa pel je Filisteçeḅ no.

⁴⁹Dafid kal hee do äe äil weendar weel wer fiiri äe no, mañ huuli le go boñ, raw jwa' garfuḅyda, äo' je Filisteçeḅn de huuli pele day huulin raw dañge wo ne je Filisteçeḅn pele. Je Filisteçeḅn kal le'ge gesiñ de jag jiili ti'i.

⁵⁰Do kay no so no Dafid raw joñge de eegre de dañ je Filisteçeḅn diñ de garfuḅyda wo de huuli tawa. Se 'warn go bay moslam do.

⁵¹Dafid raw ur ëee wo see je Filisteçeḅ no, ëaw moslam äe no, kal naage äe le go äil fra äe no. Se raw 'war je Filisteçeḅn go, kal caa ti äe go de moslam no. Jar Filisteçeḅ wo wo koge ga blum saaran hu go mokay raw wo lagge de ëeere.

⁵²De sen mokay werpiiri ma Israyel wo de ma Judan kal wo äud see go, laa wo ware, raw wo mañ wer jar Filisteçeḅ wo niigi haçaḅ wo go jag log no, wo wo go de äaara haçaḅ jag feelee Ekroñ. Jar Filisteçeḅ maga waçaḅge car ra go nen huli tiñi wo leëge go gesiñ wo ti faage ma Saarayim ka' haçaḅ wo go Gad wo de Ekroñ.

⁵³Jar Israyel kal wo men nii jar Filisteçeḅ wo, fer wo le go frum ngeel maga aà hay wo de kañge ni mono.

⁵⁴Dafid kal mañ ti je Filisteçeḅ no, raw age de äe Jerusalem. Se raw laa feḅḅre durgi mani je Filisteçeḅn wo tiñma ni äe.

Jonatañ tay jag go de Dafidi

⁵⁵De maga Sawul hay ko Dafid wo seege caa pel je Filisteçeḅn mono, se raw wii Abner wañ soden wo gana: Äa Abnere, weel sen diñ je wo äa? Abner raw ferge ne hen gano: Wañ, do maga ndo tenen ye' ëa mono, ndi bay de koge äe wa.

⁵⁶Wañ day gano: Wië jag jar ti weel sen ëa aà na diñ je wose laybla' no.

⁵⁷Blam maga Dafid ii je Filisteçeçn le go day fer le go mono, Abner raw baage äe, a de äe pel Sawuli. Dafid hay de ti ngeel je Filisteçeçn do äe kay.

⁵⁸Sawul raw wiigi äe gano: Weel äi, ndo diñ je wola? Dafid kal ferge ne hen gano: Ndi diñ je ni weejoçoç äo Isayi ma Betlehem.

1 SAMYEL 18

¹De maga Dafid mañ jag waçaçre go de Sawul no kay mono, maysee Jonatañ raw tayge go de Dafidi, day Jonatañ da Dafid do maysee äe nono.

²Ti wur sen ni tu Sawul raw ëaw Dafidi, menn ferge liñ ni pan äe gaa so.

³Jonatañ raw tay jag go de Dafidi werga aà hay dage äe do maysee äe nono.

⁴Se kal naa oçoçbe äe ma kluun go, haçn go ne Dafidi, haç oçoçbe äe ma lan wo go ne hen de moslam äe no, de toñwaa äen wo de mblaaga ben lay.

⁵Dafid hay woge ti ngeel maga Sawul hay äodge äe wo ni mo äuy no day se hay sii ti tum. Sawul hay kañge äe pel jar woge jag jaw, se hay de coçoçre jag jarn äuy, hayba weere joçoçre Sawuln wo dra'a.

Sawul ga se 'war Dafid go

⁶De maga jar Israyel fer wo le go liñ ti wur maga Dafid ii je Filisteçeçn go mono, naare laa wo le go äi leege ma Israyeln wo äuy caa pel wañ Sawul de siñ jag lay, wo de dag joçoç de tabge de ro tembal wo. Saara 'wad yegre lay, fië wo gecwagcwaçy wo lay.

⁷Naare maga hay wo ti siñ mo ti' hay wo riñ kaçaçra gana: Sawul ii wer äaara ndare, Dafid ii ndar hwal lay!

⁸Äil Sawul raw soçoçge debañ day ree sen coo jag äe gaè. Se kal gano: AÈ haç ma ndar hwaln go ne Dafid yaw a men ne ndi ndar boñ tu yaw! Gwa' mbe go ne hen na diñ wañn mbe tu so!

⁹Ti wur sen ni tu haçaç go blam äe dra' Sawul bay ko Dafid de nen ma de el wa so.

¹⁰Toñ äe mono, nenterse ma de älagge maga Baa äo'n le raw laage ne Sawul ti, se le' waçë jag mbe wo go haçyhaçy caw äi feele äen koëe. Dafid hay ma' joçoç do ma seäaa no pa, manjaw hay do Sawul kay.

¹¹Sawul kal so' jaw no day gano: Ndi äal Dafid wo see gliigi. AÀma Dafid dog ndar yaçaçle go äoge.

¹²Sawul hay joñ heçeçne do Dafidi, werga Manwur hay kayge wer Dafidi day men Sawul go.

¹³Sawul raw nii Dafid wo go see äe haçaç, kal kañge äe pel jar ma ndarn wo. Dafid hay go kalge de jarn wo jag jaw lay, hay le ferge de äaara liñ lay.

¹⁴Dafid hay sii ti ti rañge äen wo äuy day Manwur hay kayge äe.

¹⁵De maga Sawul wo koge ga aà hay sii ti tum mono, heçeçne raw caage äe go debañ pa yaw.

¹⁶Ama jar Israyel wo de jar Juda wo äuy hay wo da Dafidi, werga aà hay go kalge de äaara jag jaw day fer le de äaara liñ lay mono.

Dafid da Mikal maçy mani Sawul no

¹⁷Sawul kal wii Dafid gano: Ko ga ndi haç Merab may äi ma kluun go ne ndo waçy. AÀ ne, joñ mbo peele go me de eegre äo äuy do weel äi nono, wo kañ jarn jag durgi mani Manwur no. Paga Sawul hay waçaçge na ga aà mo taw nen do se wa, do jar Filisteçeç mo taw wo naw äe go.

¹⁸Dafid kal ferge ne Sawul gano: Ndi baa diñ wosela? Tenen äi ba diñ mayse noga moobe mani pan äin ba diñ mayse ga ndi kol yaa wañ la?

¹⁹Wo dayge ti wur maga aè hay nen haç Merab ne Dafid so mono, aè raw haçge äe go ne Adriyel ma Mehola.

²⁰Dafid kal le'ge äil Mikal may mani Sawul no. AÀ raw woge de ree sen ne Sawuli, day se raw cooge jag äe.

²¹Sawul kal waçaçge de äil äe gano: Ndi haçn ge go ne hen nen maga aà mo kol diñ rew see äe day ni jar Filisteçeç mo tawn wo go. Sawul raw riñ Dafid ma de äog pa gano: Ndo kolge go wara diñ yaa äi so.

²²Sawul day wii weere joçoçre äen wo äuy gano: Fer wee waçaçre ne Dafid de el day riñn wee gana: Wañ wo de weere joçoçre äen wo äuy da wo, patala kol mbo yaa wañ so!

²³Weere joçoçre wañ raw wo woge fer waçaçre sen ne Dafid sugi, day Dafid kal ferge ne hara gano: Nday ko nen äay ga kolge yaa wañ na diñ fen ma me' yawla? Ndi diñ je coo, day ndi bay go diñ mopo hala wa pa.

²⁴Weere joçoçre Sawul fer wo wo de waçaçre ma jag Dafid ne hen day wo gano: Mokay diñ waçaçre ma jag Dafidn so!

²⁵Sawul day gano: Wañ bay de saçy horog ti wa, ama aà da diñ jag äi;ni jar Filisteçeç wo kis boñ ma sa' hee see äe go de jar hee äen wo. Sawul hay kiëgi na ga se kañ tew äe go de jar Filisteçeç wo.

²⁶Weere joçoçre Sawuln kal wo fer waçaçre sen ne Dafidi, se raw cooge jag äe maga se mo kol go yaa wañ de faage se kay no. Go tañgu naw maga Sawul hay ngaän go ne Dafid mono,

²⁷Dafid kal urgi go ciñ de jar äen wo, wo wo ii jar kiskis äog yoo jar Filisteçeç wo. Dafid raw age de jag äiñi äaara, haç ra ne wañ do de baa jag äuy nen maga se mo kol go diñ yaa wañ. Do kay nono, Sawul kal haç may äe Mikal go ne hen waçy.

²⁸Sawul raw koge de nen äe, kon go de ti ngeel äe lay ga Manwur de kayge wer Dafidi. Mikal may mani Sawuln hay da Dafid lay.

²⁹Sawul fer go joñ heçeçne do Dafid debañ debañ, se joñ go diñ je hee Dafid caw tum tu.

³⁰Jar Filisteçeç hay wo le go laage ma dur jar Israyel wo. Tum de maga àa laa wo le go mono, ti Dafid sii mbe tum de dañ weere joçoçre Sawuln wo. Ëu Dafid raw rage debañ.

1 SAMYEL 19

Jonatañ kay ti Dafidi

¹Sawul raw wii weel äe Jonatañ wo de weere joçoçre äen wo äuy ga se 'war Dafid go, ama Jonatañ je ni Sawuln hay da Dafid debañ.

²Jonatañ kal fer ree sen go ne Dafidi day riñn gano: Pan äi Sawul de kiëgi ga se 'war mo go. Toñ de jag toñ mono, ni ndo hay go de ëeñ. Hul go de yoñre.

³Ndi kal ge yañ go day ndi wo ge yañ ooge see pan äi wo äil pay maga ndo joñ ge wo de yoñre ni mono. Ndi waçaç ge waçaçre yañ ne pan äi ti äo, ndi sur gi reen yañ day ndi fer ge waçaçre yañ ne ndo.

⁴Jonatañ raw waçaç waçaçre ne pan äe Sawul ti Dafid gana: Wañ, joñ weejoçoç äo Dafid de älagge wa, werga àa joñ ndo de älagge gaa mono.

⁵Àa hay haç see äe go, hay 'war je Filisteçeç go. Yaçaçge maga Manwur yaçaç jar Israyel wo go diñ fen ma kluu debañ. Ndo hay kon de nen äo day äil äo hay joñ go feh ti sen lay. Wer mayse ga ndo da joñ älagge de kaage ci je ma bay ree tin go, day ndo ii mbo Dafid go re' tu la?

⁶Sawul raw laa jag Jonatañ, se kal haç'ge go gano: Manwur yañ mbe tenene! Jobo 'war ge Dafid go gaè.

⁷Jonatañ raw ëe Dafidi, kal fer waçaçre sen go ne hen äuy. Blam äe se raw woge de äe see Sawuli, Dafid fer mbe go pel Sawul do ma seäaa no ëa pa no.

Mikal yaçaç Dafid go

⁸Durgi hay mbe tum joñge. Dafid kal kalge go de jarn ma woge dur jar Filisteçeç wo. Se raw joñ coo äaara debañ, day saara raw lagge de ëeere do äe.

⁹Mo so no nenterse ma de älagge maga Manwur äo'n le raw laage ne Sawul ti. Se raw hayge liñ ni äe ye' de manjaw do kay, Dafid hay ma' dilnan lay.

¹⁰Sawul kal eiggi ga se äal Dafid wo go se gliig de man jaw no. Dafid raw yoo'ge go jaw n kol go baa gliin ga kid ka'a. Dafid raw yoo'ge go, kal dañge go de ëee nen ngeel se de suñ ni.

¹¹Sawul raw laa jar faage äe wo wo liñ ni Dafid ma gor ti äe day ni se iin go toñ äe de jag toñ. AÀma Mikal waçy Dafid kal fer ree sen go ne hen gano: Hayga ndo yoo' we go suñ la gaa no, toñ ndo bay wa so.

¹²Se raw kal Dafid wo go ti fenedere, se kal rawge, dañ de ëee. Se yoo' go na diñ do kay nono.

¹³Blam äe Mikal raw mañ terafim, äo'n ti ëeere no, hee hoçoçge fii go ne hen ti, raw laa oçoçbe go ne hen ti äuy.

¹⁴De maga Sawul laa jar faage äen wo wo ma baage äe mono, Mikal kal ga àa de ceege.

¹⁵Sawul fer laa rage le tigriñ nen maga àa mo wo wo go koge äe de nen äaara äa. Se riñ ra pa ga àa mo mañn wo wo ne se de ëeere äen äuy nen maga se wo go taw naw äe.

¹⁶Jar faage kal wo ferge le, ko wo la terafim ti ëeere la ti'i, hoçoçge fii de heege ti äe ka'a.

¹⁷Sawul raw wii Mikal gano: Wer mayse ga ndo hug me do kay nono, day ndo kañ wer je hee äin dañge la? Mikal kal ferge ne Sawul gano: A riñ me ga men se rawge, bay wa se 'war ndi go.

Sawul wo da' Dafid äil Nayodn wo

¹⁸Dafid dañ go de ëee day yoo' go na do kay no so no. Se raw rawge wo go Rama see Samyele day fer ree maga Sawul joñn de äe go ne Samyel äuy. Samyel wo de Dafid kal wo rawge laage äil nayodn wo.

¹⁹AÈ raw woge siigi ne Sawul ga Dafid yañ wo go Rama äil Nayodn wo no.

²⁰Sawul raw laa jar faage äe wo ma baa Dafidi. Saara kal ko jar ndar nen waçaçre Baa go wo ti' ndar nen waçaçre Baa go, Samyel hay pel äaara caw. Nenterse Baa raw age ne jar faagen wo ti, saara raw ya'ge ndar nen waçaçre Baa go de see äaara tu lay.

²¹AÈ raw age sii ree sen ne Sawuli, se kal laa jar faage ma tigriñ wo pa, saara wo wo la kol wo go ndar nen waçaçre Baa go lay. Sawul kal laa ma tigriñ wo ma de swa' pa, sen wo wo la kol wo go ndar nen waçaçre Baa go pa.

²²Do kay nono Sawul kal rawge de see äe tu wo Rama. De maga se wo dayge jag gutug ma kluu ma see Sekun mono, se kal wiigi gano: Samyel wo de Dafid wo na genla? AÈ raw ferge ne hen ga àa wo wo Rama äil nayodn wo.

²³Se kal urgi ni deñ raw woge Rama äil Nayodn wo. Nenterse Baa raw age ne Sawul ti, se raw mañ faage go caw ndar nen waçaçre Baa go, haçaç wo Rama äil nayodn wo no.

²⁴Se de see äe ndar oçoçbe ma ti äen wo go, raw ndar nen waçaçre Baa go pel Samyel ni. Sawul le' go gesiñ ti' see koë nen siili sen ni lay, de suñ äen äuy lay. Diñ wersen so ga aè raw waçaçre maga waçaç ga: Sawul la yoo jar ndar nen waçaçre Baa gon wo lay yawla mo so no.

1 SAMYEL 20

Jonatañ dur ti Dafidi

¹Dafid raw dañge de ëee, men nayod ma Raman wo go. Se raw woge da' Jonatañ day wiin gano: Ndi joñ na diñ mayse no ma' la? Ree äin noga älagge maga ndi joñn see pan äo na diñ ma hon ga se kië ga se 'war ndi go mo la?

²Jonatañ kal ferge ne Dafid gano: Bay wa, aè 'war ndo go gaa hase. Ree po kluu noga me' ga pan äi joñn ga wii ndi gaa bay wa, day wer mayse ga pan äi yoñ ma sen do äi la? A joñ bay diñ ree po go hala wa.

³Dafid raw ferge äe go ne hen geëer tu gano: Pan äo go de koge pah ga ndi de coçoçre jag äo day se le go de bag jag äe äil äe ga ndo Jonatañ mo laan wa day la aà cee ndo. Aà ne do maga Manwur tenene day ndo yañ tenen deñ ëa lay mono, ndi waçaçn mbi go ne ndo geëer tu ga huli äi gwa' go jag fuçygido no me' no.

⁴Jonatañ raw riñ Dafid gano: Ndi joñ ge fen maga äil äo dan yañ ne ndo.

⁵Dafid raw ferge ne hen gano: Koëa, toñ diñ wur kolge few ciñ defay no, ndi hay nen hayge de pan äo wañ reege. Men ndi, ndi raw wo go yoñge yoofi haçaç wo go ti naw ma de swa' no.

⁶Hayga pan äo wii wer äi we no, ni ndo riñ gano: Dafid kam ndi ga ndi mo men se woge Betlehem äi leege mani se no werga siigi jag ma nen kiñgi ma jar ma ti moobe mani sen yañ wo joñge ni.

⁷Day hayga pan äo waçaç we ga sen de el no, ni weejoçoç äon joñ heçeçne gaa so. Aàma hayga äil äe soçoç we no, ni ndo ko mbo tu ga aà go de ëiggi äe le äil äe ga se taw naw äi go.

⁸Ko decoo weejoçoç äo no, werga ndo kañ wer äi go tay jag de äo de ëu Baa so mono. Hayga ndi yañ de ma joñmopo no, ni ndo 'war mbo ndi go diñ ndo de see äo tu. Sen ba ma mayse ga ndo wo de äi ne pan äo do äegde' ëa la.

⁹Jonatañ kal riñgi äe gana: Ëiggi po mo hay le äil äo ga ndi go de ko ree maga pan äi le go de bag jag äe äil äe ga se joñ mo de äe day ndi yoñn do äo yoñge wa.

¹⁰Dafid raw wii Jonatañ gano: Wose siin gi me de maga pan äo yiñ gi jag we ne ndo de bay wore mo la?

- ¹¹Jonatañ kal wii Dafid gano: AÀ le, naa laa wo go yoofi! Saara raw laage wo go äog äuy yoofi.
- ¹²Jonatañ day wii Dafid so gano: Ndi haç' go de Manwuri, Baa mani Israyel no! Ndi lamge jag pan äi yañ toñ noga pelnew ti wur se ka'n la taw taw. Hayga äil äe yañ go ne ndo Dafid ti fehe, day ndi äo' jobo we riñ ndo gaa no,
- ¹³ni Manwur mo joñ ndi Jonatañ mbe go krus dogaa äil da nono. Hayga pan äi eig we ga se joñ mo de älagge no, ndi siin gi yañ go mo day ndi men ge ndo yañ rawge nen maga ndo mo wo jam. Daga Manwur mo joñ de äo do maga aà hay joñ de pan äi no lay no.
- ¹⁴Hayga ndi yañ jam äa no, ni ndo ko decoo äi diñ de koge decoo mani Manwur no, do kay nono ndi hu gi go gaa ane.
- ¹⁵Ndo men ge koge decoo tiñ mani äin go gaa lay, hayba de maga Manwur yee nen je hee Dafid ma honla we go ti sir la mo dra'a.
- ¹⁶Gahaçyla, Jonatañ hay tay jag go de tiñ mani Dafid no. Daga Manwur mo sa' hee go de jar hee Dafidn wo!
- ¹⁷Jonatañ joñ nen maga Dafid mo haç' go ne se ti dage maga aà da se mo pa werga Jonatañ hay da Dafid do maysee äe nono.
- ¹⁸Jonatañ kal wiigi äe gano: Toñ diñ wur kolge few ciñ defay no, day aè koge yañ ga ngeel hayle mani äon go de koëe.
- ¹⁹Ti naw ma de swa'n mono, ni ndo fer wo go ti ngeel maga ndo hay raw wo go wurpo la ni mono day ni ndo wo hayge ti jeñ huuli ma Esel no.
- ²⁰Ndi jwag ge waa yañ wo ne hen ti swa' dogaa ndi de geëer mopo nono.
- ²¹De sen ni ndi äo' ge weel ma twar yañ wo, ndi wiin gi yañ ga aà mo see wo kië waan wo. Hayga ndi wiin we ga: Waan wo go nen blam äo la, fer le hoo rage no, ni ndo raw le. Ndo joñ ge yañ mbo jam, ni ree po bay wa. Manwur yañ mbe tenene!
- ²²Ama, hayga ndi riñ weel ma joçoç we ga waan wo wo go pel äe no, ni ndo dañ jag äo, kañ nen ga Manwur de riñgi ga ndo mo raw go.
- ²³Mona diñ waçaçre ma ti holañ naa de keçeç ga naa fern ne kaçaçra mono. Ko ga Manwur mbe tum diñ je sedewa ma ti holañ naa de keçeç no.
- ²⁴Dafid kal mbe rawge wo go yoñge yoofi so. Wur kolge few ciñ defayn raw age go, day wañ kal hayge go ti ngeel reegen ma reege.
- ²⁵Wañ raw hayge go ti ngeel äe ma seäaa ti jeñ gliig no, Jonatañ raw urgi go ciñ. AÀ bner raw hayge äiñ Sawuli, ama ngeel mani Dafidn raw gwa'ge go de koëe.
- ²⁶Sawul waçaç mopo ti wur sen gaa werga aà hay eig äen ga Dafid a gaa na tiga aà bay go de façaç see äe wa laybla' no. Day mapo se joñ mbe dosen no kidolgi lay.

²⁷Toñ äe ti naw ma de äog ti wur kolge fewn ciñ mono, ngeel mani Dafid gwa' go de koë pa. Sawul kal wii Jonatañ je ni äen gano: Wer mayse ga je ni Isayin nduu reege suu gaa lay, wara gaa lay äa?

²⁸Jonatañ raw ferge ne Sawul gano: Dafid kem me debañ ga ndi mo men se woge Betleheme.

²⁹AÀ riñ me gano: Ndi kem mo kemge, men ndi woge Betlehem ëa werga siigi jag ma ti moobe mani wuurn yañ wo joñge äi leegen ni day heçeçre äin wo wo go de ëe mege ni. Hayga ndi yañ de coçoçre jag äo no, haç faage me maga ndi mo wo le ko heçeçre äin wo ti deele ëa. Diñ wersen so ga aà bay de nduugi ti reege mani wañn la wa mono.

³⁰Mo so no jiili Sawul raw caage go ne Jonatañ ti debañ. Se raw wiigi äe gano: Weel ma de dog jag ma ti grañ no, äon ba ga ndi bay de koge ga ndo kol go wer je ni Isayin ma kañ ree soçoçre ne see äo ti lay, ne man äo ti lay wa yawla!

³¹Gahaçyla, haçaç hun laybla' de maga je ni Isayin yañ ciñ ti sirn la tenen caw ëa mono, ndo da' see äo gaa lay, wañ äon joñ ëeged gaa lay. Patala tu, laa jar kiëgi äe ma baage äe le maga aè mo 'warn go.

³²Jonatañ raw ferge ne pan äe Sawul gano: Wer mayse ga aè mo 'warn go la? A joñ mayse la?

³³Sawul raw naa manjaw äen go tu ga se so' Jonatañ. Jonatañ raw koge go tu ga Sawul le go de bag jag äe äil äe ga se ii Dafid go.

³⁴Jonatañ raw urgi go ciñ, men ngeel reegen go, raw go de car jiili debañe. Se ree wur sen ti naw kolge few ciñ defayn ma de äogn gaa werga aà hay go de caa jiili debañ ti ree Dafidi maga pan äe lasn debañ mono.

³⁵Toñ äe mokay Jonatañ raw wo yoofi ti ngeel maga saara hay ngaä ne keçeç de Dafid mono. Se kal ba weel ma klee po wer äe.

³⁶Jonatañ kal wii weel ma kleen gano: Ëee wo le kië waa maga ndi day wo jwag rage mono. Weeln raw ur ëee, Jonatañ raw jwa' waa wo boñ day waa raw raw see äe wo go.

³⁷De maga weel wo go ti ngeel maga waan ni mono, Jonatañ kal ngar jag wo blam äe gano: Waan bay wo go de raw see äo pel wa ge?

³⁸Se day wiin wo go jag ciñ kloñ pa gano: Deparday, mañ äaale way do äo, yoçoç ti wa! Weel mani Jonatañ raw hoo waan wo le, kal ferge le see je waçaçre äe no.

³⁹Weel laa wer mopo ni me' gaa äuy, hay de koge äe diñ Dafid wo de Jonatañ tawa.

⁴⁰Jonatañ raw haç feçeçre durgi äen wo ne weel maga hay wer äe ni mono day riñn gano: See, wo de äaara liñ.

⁴¹Blam maga weel raw go liñ mono, Dafid raw urgi, kol go nen äań waçyban no kay no, raw le' mondra gesiń äaale swa'a. Barge ma äogn klew wo kaçaçra, ra wo debań, äuy äen diń Dafidi.

⁴²Jonatań raw riń Dafid gano: De maga patala naa haç' go ne kaçaçra de Manwur ga daga Manwur mo hay diń je sedewa ma ti holań naa de keçeç lay, ti holań wer mani äin wo de wer mani äon wo ma tum mono, wo jam.

1 SAMYEL 21

Dafid wo Nob ni Ahimeleg je sië jag no

¹Dafid raw urgi, kal rawge. Jonatań kal ferge le liń lay.

²Dafid raw woge Nob see Ahimeleg je sië jag no. AÀ himeleg raw caa pel äe le de ëee caw daëge day wiin gano: Wer mayse ga ndo mbo boń tu la? Je tigriń bay wer äo ni wa has yawla?

³Dafid raw riń Ahimeleg gano: Wań haç jag le me day wii me ga jobo mo laa mopo ti fen maga se äo' me le ti äe mo wa lay, ti waçaçre maga ndi fern mo wa lay. Diń wersen ndi go de ngaä ngeel yińgi go ne weere joçoçre äin wo no kay no.

⁴Mayse baa do äo patala la? Haç hole peçeç me dwee noga fen maga sen do äo mono.

⁵Je sië jagn raw ferge ne Dafid gano: Hole ma tigriń bay do äi wa, diń maga sen wo go de laage ti nen sagsag ne Baa mo tawa no, hayga weere joçoçre äon bay wo de woge see naare wo wa an no.

⁶Dafid kal ferge ne je sië jagn gano: AÈ go de mań jag wuur ti woge see naare wo do maga wuur hay mbe woge seäaa jag jaw nono. Feçeçre mani weere joçoçre äin wo go bay äage, day aà mo hay ba ga seele wuurn la sara laybla' no, aà wo go wara bay äag ti sen äa.

⁷Do kay nono, je sië jagn raw haç hole peçeç maga go de laage ti nen sagsag ne Baa ne hene werga hole ma tigriń hay bay ni wa, hay tawa diń maga aà hoon le go pel Manwuri day aè hay coon de ma de wuu ti wur maga aà hoon le go mono.

⁸Paga ti wur sen ni aè hay we de dig jobo pel Manwur yoo weere joçoçre Sawuln wo ni. Je sen hay diń Doyeg maga hay diń je kluu ma yoo jar koë horog mani Sawuln wo mono.

⁹Dafid kal wii Ahimeleg gano: Manjaw po noga moslam po bay do äo wa yawla? Ndi mań moslam äin le do gaa lay, ndi hoo feçeçre durgi äin wo le do gaa lay werga ree peelee mani wań hay naa ndi go do rus debań.

¹⁰Je sië jag kal ferge ne hen gano: Moslam mani Goliyad je Filisteçeç maga ndo hay iin le go äil log ma Elan yań la. AÀ yań wo de kuugi de oçoçbe wo de heege

faale efod no. Hayga ndo da we ga ndo maññ no, ni ndo maññ mbo werga ma tigriñ bay la wa so. Dafid kal gano: Te ma dosen nono da' ga, haçñ mbo me.

Dafid wo ni jar Filisteçeç ma Gadn wo

¹¹Dafid kal urgi go ciñ, raw dañge wo go do Sawul ti wur sen ni tu. Se raw woge ni Akis wañ Gade.

¹²Weere joçoçre mani Akis raw wo riñgi äe gana: Äa lam na bay diñ Dafid wañ ma äil sirn wa ge? A mo na bay diñ je maga aè hay 'waa siñ ne hen ti ga: Sawul ii weräara ndare, Dafid ii ndar hwal lay mo wa ge?

¹³Dafid raw kañ ti ti waçaçre sen wo, day se raw caa heçeçne go debañ do Akis wañ Gade.

¹⁴Se raw joñ see äe go do je loège pel äaara ni, joñ mbe feçeçre wo go haçyhaçy yoo äaara, klir feçeçre go see jag tiñ wo, srew saçaçre go ti piñ äe lay.

¹⁵Akis day wii weere joçoçre äen wo gana: Nday mbay go de koge ga blon go de loège, wer mayse ga nday ban le me la?

¹⁶Coo jar loège wo see äi nen maga nday baa ma deññ le me ma joñ feçeçre loège äen wo pel äi la yawla? A mbe mo deñ ma kalge le me liñ yawla?

1 SAMYEL 22

Dafid kol go diñ wañ jar de laage yoofi wo

¹Dafid ur Gad ni deñ, raw woge yoñge äi rum huuli ma Adulam no. Heçeçre äe wo de jar ni äe wo äuy kal wo laage äe day saara raw wo woge see äe.

²Jar maga hay wo nen coocoo mo äuy, maga hay wo de äere ti noga äil äaara hay bay go feh wa mo äuy raw wo tayge wo see äe, se kol diñ wañ äaara. Werpiiri kal wo joñge go see äe nen kiskis naa.

³Dafid raw urgi ni deñ kal woge Mispa ma ti sir Mowab no. Se raw wii wañ Mowab gano: Ndi kem ndo kemge, men pan äi wo de man äi wo lagge ni äo la haçaç ndi ko fen maga Baa da joñge äe see äi go äa.

⁴Se raw woge de äaara pel wañ Mowabe, saara lag ni äe ni nen naw maga Dafid go jag ëee yoñge mo caw äuy no.

⁵Gad je ndar nen waçaçre Baa gon kal riñ Dafid gano: Hay ti ngeel yoñren la ni wa, fer wo go ti sir Juda. Dafid kal ferge go yooway ma Hered no.

Sawul id jar sië jag ma Nobn wo go

⁶Sawul raw laage ga aè yañ de ko ngeel maga Dafid wo de jar ma wer äen wo de lagge ni mono. Se hay de hayle ye' wer koo tamaris wo Gibeya ti ngeel ma de mañge ciññ de mañ jaw do kay, weere joçoçre äen hay wo de lagge ti äe ni äuy lay.

⁷Sawul kal wii weere joçoçre äe maga hay wo see äe ni gana: Co' wee sugi, nday jar Benjame no! Je ni Isayin haç ge mbe payre wo yañ ne nday de payre tlalum wo lay yawla? A lag ge nday yañ mbe pel jar ndar noga kis lay yawla?

⁸Nday äuy nday diñ jar kañ tew äi werga jobo boñ yoo äay sii me ga je ni äin tay jag go de je ni Isayin gaa mono. Jobo yoo äay bay law ndi wa, jobo yoo äay sii ba me ga je ni äin jaçë nen weejoçoç äin ne ndi ti ga aà mo äo' rew me dogaa aà de joñge äe wara no gaè.

⁹Doyeg je Edom maga hay pel weere joçoçre mani Sawuln kal waçaçge gano: Ndi hay ko je ni Isayin we de woge Nob see Ahimeleg je ni Ahitub no.

¹⁰Ahimeleg hay wii jag Manwur ne hene, haç reege ne hen lay, haç moslam mani Goliyad je Filisteçeçn go ne hen lay.

¹¹Wañ raw äo' jobo wer Ahimeleg je ni Ahitubn ëe rage le de jar ni äe wo äuy, saara äuy diñ jar sië jag maga hay wo de tiñ Nob mono. AÀ raw wo age äuy pel wañ.

¹²Sawul day gano: Co' sug äo, ndo je ni Ahitub no! Ahimeleg kal yiñ jag ga: Ndi la, wañ äi no.

¹³Sawul raw riñgi äe gano: Wer mayse ga nday de je ni Isayin nday kañ tew äi la? Wer mayse ga ndo haç hole peçeç ne hene de moslam ni boñ day ndo wii jag Manwur ne hen maga aà mo kol go je hee äi ma äo' rew ne ndi do maga aà de joñge wara no la?

¹⁴Ahimeleg kal ferge ne wañ gana: Wose ba yoo weere joçoçre äon wo do Dafid yaa wañ nono ga nday äod faare waçaçre de kaçaçra day aè hoo sug ti äe wo liñ ni äo ni de dañge äe la?

¹⁵Ndi tiñji wii jag Manwur ne hen na wara la gaè. AÀ bay dosen no wa! Daga wañ mo kol reen ne ndi weejoçoç äen soole wa lay, ne jobo ma liñ ni äi po soole wa lay. Gahaçyla, weejoçoç äon bay de ko mopo ti reen ni wa hase, hayba me' noga debañ, ndi ko ni dra' gaè.

¹⁶Wañ kal gano: Ndo Ahimeleg aè 'war nday go de jar ni äo wo äuy!

¹⁷Wañ kal wii jar gor ti äe maga hay wo ti äe ni gano: Mbuë wee nen äay, id wee jar sië jag ne Manwurn wo go werga aà wo de see äaara kay wo Dafid lay! AÀ hay mbaara go de koge ga aà ëee na ëeege day saara siin me gaa! Ama weere joçoçre wañn laa wo hoo do äaara ciñ see jar sië jag ne Manwurn wo gaè.

¹⁸Do kay nono, wañ raw wii Doyeg gano: Mbuë nen äo, kaf nen jar sië jagn wo go! Doyeg je Edomn raw mbuë nen äe, day kaf nen jar sië jagn wo go na diñ se. Se kal ii werpiiri ma de Efod ma de äodge de leçeç ti go ti wur sen ni do nenma' ti dwee.

¹⁹Sawul raw kaf nen jar Nob äi leege mani jar sië jagn wo go de moslam: Werpiiri de naare, weere kleere wo de ma ti paçaç wo, dere, gerheçeçe wo de saçaçe wo, äuy aè kaf nen äaara go de moslam.

²⁰Je ni Ahimeleg je ni Ahitub po boñ kal yoo'ge go, aè hay ëege äe ga Abiyatare. AÀ biyatar raw dañge de ëee, wo da' Dafidi.

²¹Abiyatar kal fer waçaçe ne Dafid ti maga aè id jar sië jag ne Manwurn wo go mono.

²²Dafid raw riñ Abiyatar gano: Ndi hay mbi go de koge ti äi de el ti wur sen ni tu ga Doyeg je Edom ni mo ye' no, aà basge bay sii reen ne Sawul gaè. Kañ wer jar ni äo wo go hugi äuy na diñ ndi.

²³Hay äiñ äi la, joñ heçeçe wa so. Je maga kië ndo mono, je sen kië na diñ ndi. Äin äi la mopo joñ ndo gaa so.

1 SAMYEL 23

Dafid yaçaç jar Keyla wo go do jar Filisteçeç wo

¹AÈ raw riñ Dafid gano: Ko ga jar Filisteçeç wo de dur Keyla day wo go de frum feçeçe ma ti yaagen wo.

²Dafid raw wii jag Manwur gano: Ndi mo wo mbi day ndi äum gi jar Filisteçeç sen wo yañ mbi yawla? Manwur kal ferge ne hen gano: See mbo, ndo äum gi jar Filisteçeç wo yañ day ndo yaçaç ge Keyla yañ go.

³Ama jar mani Dafid kal wo riñgi äe gano: Koëa, naa mo lag de heçeçe äil sir Juda la yaw, day naa joñ ge joñge de maga naa wo ge dur jar Filisteçeç wo mo pa la?

⁴Dafid fer wii jag Manwur tigriñ pa. Manwur kal ferge ne hen gano: Ur go ciñ, wo Keyla, werga ndi go de haç jar Filisteçeç wo ne ndo äi coo do.

⁵Dafid raw woge Keyla de jar äen wo. Se kal le' jar Filisteçeç wo durgi, hoo horog äaaran wo le go lay, joñ coo äaara debañ lay. Dafid yaçaç jar ma äi leege Keyla wo le go na do kay no so no.

⁶De maga Abiyatar hay dañ wo go see Dafid Keyla mono, se hay wo de efodn do äe.

⁷AÈ raw riñ Sawul ga Dafid yañ wo durgi äi leege Keyla. Sawul day so gano: Baa haçn we go me äi coo do so werga aà a go yoñge äi leege ma de jag ti lay go de ma' jag de manyaçaç lay mono.

⁸Do kay nono Sawul raw joñ togle go ne jar äuy ma woge durgi nen maga saara mo wo Keyla ma cir ti Dafid wo go de jar äen wo.

⁹Dafid raw go laa fen älagge maga Sawul hay le eiggi äe ti äe mono. Dafid kal riñ Abiyatar je sië jagn ga: AÀ le de efod no!

¹⁰Dafid day gano: Manwuri, Baa mani Israyel no, ndi weejoçoç äon ndi go de laage ga Sawul le de kiëgi ga se a go älag äi leegen la wer äi.

¹¹Jar waçaç ree Keylan la haç ge wo ndi go ne hen äi coo do yawla? Sawul a ge mbe cwaçy do maga weejoçoç äon laa no yawla? Manwuri, Baa mani Israyel no, kañ mbo nen weejoçoç äon ni ëala! Manwur raw yiñ jag gano: Sawul a ge kidolgi.

¹²Dafid day pa gano: Jar waçaç ree Keylan la haç ge wo wuur de jar äin go ne Sawul äi coo do yawla? Manwur kal ferge gano: A haç ge wo ndo go.

¹³Do kay nono Dafid raw urgi go ciñ de jar äen wo. Jar äen wo nen ndar kiskis hiira'a. Saara kal laage go, men wo Keyla go, kal wo rawge ti ngeel woge. AÀ raw riñ Sawul ga Dafid kal go, men Keyla go. Sawul kal le go gaa so.

Dafid wo ti puuli ma Sif no

¹⁴Dafid raw hayge wo go ti puuli ti ngeel ma de yoñre wo. Se kal hayge wo go ti huuli ma ti puuli ma Sif no. Sawul hay mbe tum kië Dafidi, ama Baa bay go haçge äe ne hen äi coo do wa.

¹⁵Dafid raw koge ga Sawul le go de kalge ma taw se go. Dafid hay de sen ni wo go yooway ti puuli ma Sif no.

¹⁶Do kay nono, Jonatañ je ni Sawuln raw urgi, kal woge see Dafid yoowayn ma teñ nen äe nen maga aà mo hay de kañ eiggi äe ti Baa.

¹⁷Se day riñn gano: Joñ heçeçne wa werga do pan äi baa ge mo se gaè. Ndo joñ ge wañ yañ ti Israyel day ndi joñ ge yañ diñ je ma de äog ma wer äo no, pan äi Sawul mbe go de koge äe lay.

¹⁸Saara raw tay jag äaara go äog äuy pel Manwuri. Dafid raw gwa'ge wo go yooway ni, Jonatañ kal ferge liñ ni äe.

Sawul de kië Dafidi

¹⁹Jar Sif raw wo woge see Sawul Gibeya day wo gano: Dafid yañ wo go de yoñre yoo wuur ti ngeel yoñre wo yooway ti huuli ma Hakila maga go äan waçyban Yesimon mono.

²⁰Wañ, wo mbo so werga ndo kië tum ga ndo wo mono, wo mbo. Ma wuur, wuur haçn ge go ne wañ äi coo do ane.

²¹Sawul kal gano: Daga Manwur mo kañ bosa' wee ti werga nday de kañ eiggi ti äi mono.

²²See wee, wo wee kië wer äe go de ele. Da' wee wer go ne hene, ko wee ngeel maga aà wo de ngië ti äe ni go de je maga hay kon wo ni mono werga aè riñ me ga aà de ëeñ debañ.

²³Jeäern wee go de ele, ko wee ngeel maga aà hay yoñge ni wo go äuy. Blam äe ni nday fer le see äi go de mopo maga go de kië wer de ele day ndi woge yañ wer äay. Hayga aà yañ bil sirn la no, ndi kiën gi yañ go yoo jar Juda ma de charge ndar ndarn wo mo ta' ta' äuy.

²⁴Jar Sif raw wo ferge wo go Sif tañgu Sawuli. Dafid wo de jar äen hay wo äil puuli ma Mawon äil Araba wo äan waçyban Yesimone.

²⁵Sawul raw rawge de jar äen wo kië Dafid. Aà raw siigi äe go ne Dafidi, se raw cwaage le go ti huuli no, hay go ti puuli ma Mawon no. Sawul wo laage äe mokay raw mañ blam äe wo niigi ti puuli ma Mawon no.

²⁶Sawul wo de jar äen wo go ti nen huuli äaãla lay, Dafid wo de jar äen wo go ti nen ma äaãlan lay. Dafid wo de ëee äaãla äaãla do Sawuli. Sawul wo de jar äen hay heb wo Dafid wo de jar äen wo, kos wo ra go ma hooge.

²⁷Kola je soole raw age riñ Sawul gano: Fer deparday werga jar Filisteçeç äug wo sirn we go.

²⁸Sawul raw ferge ti blam äe tu, men nii Dafidi ma woge dur jar Filisteçeç wo. Diñ wersen ga aè kañ ëu ne ngeel sen ga Sela-Hamahlekod mono.

1 SAMYEL 24

Dafid day 'war Sawul go gaa

¹Dafid raw men ngeel sen go, kal rawge wo go ti ngeel yoñre ma En-Gedin wo, se raw hayge wo go ni.

²De maga Sawul nii jar Filisteçeç wo wo go day fer le mono, aè raw riñgi äe gano: Koëa, Dafid yañ wo go de yoñge ti puuli ma En-Gedi no.

³Sawul raw hoo werpiiri ma de do ma yoo jar Israyeln wo wer äe ndar swa'a, kal rawge kië Dafid wo de jar äen haçaç wo go ti nen huuli maga fiiri ma yooway wo ti äe mono.

⁴Sawul raw age go de ngar ngeel kaw saçaçre maga hay wo ti jeñ faage mono, rum huuli hay ni. Sawul kal kalge ni ma hayge go. Dafid wo de jar äen hay wo wo wer wo äi rum huulin ni.

⁵Jar mani Dafid kal wo riñgi äe gano: Mo ka' wara diñ wur maga Manwur riñ mo ga se haç je hee äon go mo äi coo do mono, joñn mbo do maga ndo kon mbo no so no. Dafid raw urgi, kal caa jag oçoçbe mani Sawul ma nen gesiñ freñ eña.

⁶Blam sen jiili Dafid ndarn debañ werga aà caa jag oçoçbe mani Sawuln go mono.

⁷Dafid kal riñ jar äen wo gano: Daga Manwur mo dig me go, mo men ndi baa do ne wañ äi mesi mani Manwurn see wa. Gahaçyla, aà diñ mesi mani Manwur no.

⁸Dafid dig jar äen wo go, mañ jag äaara go ga aà mo hoo wo de Sawul wa na diñ de waçaçre sen wo no. Blam äe Sawul raw naa ti äe go ciñ, kal go, raw mañ faage äe no.

⁹Blam sen mokay Dafid raw urgi, kal kalge le go jag rumn deñ, raw ngar jag wo ne Sawul wer gano: Wañ, je waçaç ree äi no! Sawul raw mbuë nen äe blam. Dafid kal fer nen äe go gesiñ, raw le' mondra.

¹⁰Dafid kal riñ Sawul gano: Wer mayse ga ndo laë jag jar maga riñ wo ndo ga Dafid de kië ndo mo la?

¹¹Ndo ko go wara de nen äo so ga Manwur hay haç ndo go ne ndi äi coo do äi rum huuli la. AÀ hay riñ me ga ndi mo 'war ndo go, ama ndi ko decoo äo day ndi gano: Ndi kaçaç ma baa do ne wañ äin see gaa werga aà diñ mesi mani Manwur no.

¹²Ko mbo so pan äi, ko mbo jag oçoçbe äon go do äi mokay no. Wer maga ndi caa diñ jag oçoçbe äon tawa, ndi ii mo go gaa mono, kon mbo day ni ndo da'n mbo de ti ngeel äo so ga äil äi de älagge bla' noga ti äi grañ bla' so. Ndi bay de ma joñ älagge see äo wa, day ndo ma äo ndo mbo de nii mege ceä ma taw ndi go!

¹³Manwur joñ ge yañ diñ je ma cag ree ma ti holañ naa de keçeç no day Manwur sa' ge mbe hee äi yañ go de äo. Do äi de see äi mañ ge ciñ see äo gaè.

¹⁴Do maga jag joçoç ma äaaäaa waçaç nono, hun a le na ni jar hunn wo. AÀma ma äi, do äi mañ ge ciñ see äo gaa hase.

¹⁵Wañ ma Israyeln kal le go durgi na diñ wosela? Way ma de huli yaw, noga äagäray ma kemrem ge?

¹⁶Manwur caa ge mbe kiidan yañ go, aà joñ ge yañ diñ je cag ree ma ti holañ naa de keçeç no. AÀ kon ge yañ, day kay ge mbe ti äi yañ le. AÀ joñ ge yañ diñ je cag ree äi no, day yaçaç ge mbe ndi yañ go do äo.

¹⁷De maga Dafid mañ jag fer waçaçre sen wo go ne Sawul mono, Sawul day gano: Mbe mo cwaçy na diñ geçeçge äo yawla weel äi Dafidi? Sawul kal cagge go de ro.

¹⁸Blam äe se raw riñ Dafid gano: Ndo keëed de dañ ndi werga ndo poë me diñ de de ele, ma äi ndi hay poë mo diñ de älagge.

¹⁹Ndo naa nen de el maga ndo joñ see äi go wara werga Manwur hay haç me go ne ndo äi coo do day ndo 'war ndi go gaa mono.

²⁰Hayga jobo da' je hee äe go pel äe ma 'warge mono, aà menn mbe yañ mañ faage äen caw pa yawla? Daga Manwur mo poë mo ti de el se maga ndo joñ see äi nen wur se ka'n wara mono.

²¹Wara ndi ko we go mbal mbal so ga ndo joñ ge wañ ti jar Israyel wo day wañ ma Israyeln joñ ge go diñ ma äo kidolgi.

²²Patala mono, haç' go me de Manwur ga ndo taw ge jar ni äi wo go blam äi gaa lay, ndo caa ge wer ëu äi go ti tiñ mani pan äin gaa lay.

²³Dafid raw haç'ge go ne Sawul dosen nono. Sawul raw ferge liñ ni äe, Dafid wo de jar äen raw wo ti ngeel yoñre lay.

1 SAMYEL 25

Nabal ga se kay Dafid gaa

¹Samyel kal hugi go. Jar Israyel wo äuy raw wo tayge rage äe. AÀ raw teege äe go Rama liñ ni äe. Blam sen mokay Dafid kal urgi, raw wo go ti puuli ma Paran no.

²Blo po hay we Mawon day ngeel da'ge äen hay wo go Karmele. AÀ hay diñ jobo maga go de ngesge de horoge. Saçaçre äe hay wo ndar swa'a, fiiri äe hay wo ndar boñ lay. Se raw woge Karmel ma caw fuçy saçaçre äen wo.

³Ëu blo sen hayga Nabal, day aè hay ëe waçy äen ga Abigayele. AÀ bigayel hay diñ waçy po ma de ko ree lay, de wore lay. AÀma war äen hay de haçaç lay, hay de hun nen joñre äen wo lay. AÀ biñ le go ti kaçaçge mani Kaleb no.

⁴Dafid raw laage wo äil puulin ni ga Nabal de caw fuçy saçaçre äen wo.

⁵Dafid raw laa weere ma joçoçre wo wo hwal see äe, day riñ ra gano: Hoo wee, wo wee Karmel ni Nabale. Hee wee jag ne hen ti ëu äi, day ni nday wiin gano:

⁶Hay mbo ciñ caw tum! Daga jam mo hay see äo, jam mo hay liñ ni äo, jam mo hay ti fen po maga diñ ma äo mo äuy!

⁷Patala ndi laa ga ndo de caw fuçy saçaçre wo. Ba mo pa no jar koë horog äon hay joñ wo see wuur la, wuur joñ ra de mopo me' gaa hase day mo äaara yee go boñ nen naw maga saara joñn Karmel lam äuy gaa has lay.

⁸Wii mbo jag weere joçoçre äon wo ni saara fern yañ ne ndo dosen nono. Daga weere joçoçre äin mo coo wo jag äo werga wuur wo see äo de wur ma de el mono. Ndi kam mo kamge, haç fen ma do äon ne weere joçoçre äon wo lay, ne Dafid weel äon lay.

⁹De maga weere joçoçre mani Dafidn a wo go see Nabal mono, saara fer waçaçre sen wo go äuy ne Nabal ti jag Dafidi day saara kal ferge go ba'a.

¹⁰Nabal kal ferge ne weere joçoçre Dafidn wo gana: Dafidn ba diñ wose la? Je ni Isayin ba diñ wo mo so la? Gebere jar yañ wo wara debañ, dañ wo day men wo jar waçaç ree äaaran wo go.

¹¹Ndi wo ba hoo hole äi wo de bii äi maga ndi hay 'wuçy ra go ne jar caw fuçy saçaçre äin wo ma haç rage go ne jar po maga ndi bay de ko ngeel maga aà a wo le ni mo gaa has mo so ge!

¹²Weere joçoçre Dafid kal mbaara mañ faage so, fer mbaara so lay. AÀ day wo go see äe mokay kal wo fer waçaçre sen wo go äuy ne Dafidi.

¹³Do kay nono Dafid raw riñ jar äen wo gano: Daga wosela äuy mo sa' moslam äen sag äe! Wosela äuy raw sa' moslam äen sag äe day Dafid kal sa' äen sag äe lay. Jar nen kiskis naa raw wo mañ blam äe, gwa' gor ti feçeçren wo kiskis äog lay.

Abigayel waçy Nabal kay Dafidi

¹⁴Jobo yoo weere joçoçre mani Nabaln raw woge sii reen ne Abigayele waçy mani Nabal no, day riñn gano: Koëa, Dafid laa jar le ti puulin haçaç ma age hee jag ne je waçaç ree naa no, se yaçaç waare äaara de el gaè.

¹⁵Jar sen wo mo haç' hay joñ wo wuur de el debaë, las wo wuur ti mopo me' gaa hase. Ti wur maga wuur hay le yoofi mono, mopo yee go boñ dra' ti wur se maga wuur joñ le see äaara mo gaa hase.

¹⁶Ti wur maga wuur hay le see äaara koë fiiri wo mono, de suñ noga de ceege, saara hay ti wuur do kor nono.

¹⁷Patala ko ree no day ni ndo ko fen maga ndo nen joñge äe mono werga ree ma taw je waçaçreenaan go de tiñ mani äen äuy le de seege. AÀ äen diñ je debaycoçoçre, bay maga aà waçaç waçaçre ne hen wa so.

¹⁸Abigayel raw hoo hole do äe deparday kiskis äoge, hoo yii ti dañre äoge, naèy saçaçre dwee go de karge, coore ma de karge ti haçn fa'ge dwee, gato ma de joñge de mbere tllum ma de heeg kiskis äoge, gato ma de joñge de le'ge hoçoç ma de heeg ni kiskis äog lay.

¹⁹Se raw laa rage ti gerheçeçre wo, day wii weere joçoçre äen wo gano: Kol wee go pel, ndi see wo wer äay. Se sii mopo ne Nabal war äen me' gaa äuy.

²⁰De maga se wo go de cwaage ti nen huuli de gerheçeç äe maga se hay ti äe mono, kola Dafid wo de jar äen wo le de cwaage pel äe ti' lay, se yiñ de äaara tu.

²¹Dafid hay go de waçaçge gano: Ndi hay gor ti feçeçre mani blo sen wo le ti puuli day mopo yee go boñ gaa na ndi joñ ba ni gaa yaw! A poë ba ndi ti de el äin de älagge pa yaw!

²²Daga Baa mo haç eegre ne jar hee Dafidn wo, mo kañ bosa' ne hara ti hayga ngeel wo go teege ndi yañ de men mopo jeçd ni Nabal no!

²³De maga nen Abigayel baa Dafid no kay se raw cwaage le go gesiñ ti gerheçeç äe no, le' mondra gesiñ pel Dafid de mbud nen gesiñ.

²⁴Blam äe se raw le'ge gesiñ äaale äe day gano: Wañ äi no, joñ älaggen diñ ndi! Haç mbo faage ne maygebe äon ma waçaç waçaçre nen maga ndo mo laan de sug äo äala! Co' mbo sug waçaçre maygebe äo no!

²⁵Daga wañ äin mo kañ ti ti Nabal je debacoçoçre sen wa werga joñre äe na do ëu äen no lay no. AÀ ëen ga Nabal day se mbe go de dog jag kidolgi lay. Ndi maygebe äon nen äi hay baa weere ma joçoçoçre maga wañ äin hay laa ra wo mo gaè.

²⁶Ma patalam no wañ äi no, Manwur yañ tenen cwaçy, day ndo yañ tenen ëa lay mono, mañ jag äo go ga ndo mo kaa ci go wa day ndo mo sa' hee see äo go diñ ndo tu wa na diñ Manwuri. Daga jar hee äon wo de jar maga kië wo joñ wañ äin de älagge mo hay wo do Nabal no äuy no!

²⁷Patala mo maga maygebe äon a de äe hee jag ne wañ äen mono, daga aè mo äesn go ne weere joçoçoçre ma seege wer wañ äin wo.

²⁸Ndi kam ndo kamge, fug mbo äil go ne maygebe äon ti älagge äe no. Gahaçyla, Manwur laage tiñ yañ ne wañ äin ti jam, werga wañ äin de dur durgi mani Manwurn mono. Daga nen tenen äo aè mo da' älagge see äo wa hase!

²⁹Hayga jobo ur we nii moge day kië ga se ii ndo go no, Manwuri, Baa äon ëaw maysee wañ äin yañ yoo jar ma tenenn wo. AÀma ma jar hee äon wo mono, aè jwag ge tenen äaara wo go haçaç haçaç do maga aè jwa' garfuçyda nono.

³⁰De maga Manwur joñ ge de el maga se hay haç' go ne ndo wañ äin ti äe we go äuy, day hay ndo we go wañ ti Israyel no,

³¹wañ äin fer ge ëig ti ti mopo maga se hay joñn de älagge ga se kaa ci jobo go de koëkoë gaa so. Day de maga Manwur joñ ge de el we go see äo wañ äin no, ni ndo ëig ti ti maygebe äo no.

³²Dafid kal wii Abigayel gano: Suse' ne Manwur, Baa ma Israyel maga äo' mo le wara me pel mono!

³³Bosa' mo hay ti koge ree äo no, bosa' mo hay ti äo lay, ndo maga ndo mañ jag äi go wara ga ndi mo kaa ci go wa lay, day ndi mo sa' hee see äi go diñ ndi de see äi tu wa lay mono!

³⁴Manwuri, Baa ma Israyeln yañ mbe tenene! Mañ jag äi go ga ndi mo joñ mo ma de älagge wa na diñ se. Ndo de hay a we le wara pel äi departay do kay no gaa no, taw maga ngeel de wo go teege la mopo ma Nabal jeçd de gwa' me' gaa so.

³⁵Dafid raw yaçaç feçeçoçre maga Abigayel a de äaara ne hen mono, day wiin gano: Wo mbo jam liñ ni äo so, ko mbo so ga ndi de laa jag äo day ndi de yaçaç waare äo de ele.

Nabal hu go, Abigayel kol go waçy Dafidi

³⁶De maga Abigayel fer le liñ see Nabal mono, se da'n joñ few reege ma kluu liñ ni äe do few wañ nono. Äil äe hay go feh lay, se hay go de taage de yii has tu lay. AÀ bigayel fer mopo ne hen me' gaa haçaç wo go toñ äe de jag toñ.

³⁷De jag toñ de maga yii ma ti Nabal naa go mono, waçy äe raw sii ree maga hay joñ ne hene. Se raw hugi huyum de higgi ye' do huuli nono.

³⁸Naw wo mañge blam sen hwal mono, Manwur raw taw naw Nabal go, se kal hugi go.

³⁹Dafid wo laage ga Nabal hu go mokay se day gano: Suse' ne Manwur ti maga Manwur kay ti äi go ti ree maga Nabal mbuë soçoçre äi mono, ti maga aà mañ jag weejoçoç äen go ga aà mo joñ älagge wa mono! Manwur fer älagge mani Nabaln ne hen ti toge. Day Dafid raw laa jar wo see Abigayel ga se dan waçy.

⁴⁰Weere joçoçre Dafid kal wo age Karmel ni Abigayel day riñn wo gano: Dafid laa wuur le see äo ga se da ndo waçy.

⁴¹Abigayel kal urgi, raw le' mondra de mbuë nen gesiñ day gano: Maygebe äon joñ ge mbe diñ ma yog äaale weere joçoçre mani wañ äin mbaara lay so!

⁴²Abigayel raw urgi go ciñ deparday, kal ëii gerheçeç de mayre tigliiri wo wer äe dwee, mañ blam jar peelee Dafidn wo raw kolge go waçy äe.

⁴³Dafid hay go de da Ahinowam ma Jisreyel ni lay, saara raw tayge äog äuy naare äe.

⁴⁴Sawul hay haç may äe Mikal waçy mani Dafidn go ne Palti je ni Layis ma Galim no.

1 SAMYEL 26

Dafid 'war Sawul go gaa pa

¹Jar sif wo wo see Sawul Gibeya day wiin wo gana: Dafid yañ wo go de yoñre ti huuli ma Hakila maga kar de Yesimon mono.

²Sawul raw hooge yoo werpiiri ma Israyel ma de don wo ndar swa'a, kal woge de äaara ti puuli ma Sifn ma kië Dafid wo ti puuli ma Sif no.

³Se kal kañge de jar äen wo ti huuli ma Hakila maga kar de Yesimon ti faage no. Dafid hay de laa tiñ na ti puuli no, se raw go koge ga Sawul le de seege ti puulin ma nii se.

⁴Se raw laa jar ko ngeel wo, se kal koge go ga Sawul wo de seege.

⁵Do kay nono, Dafid raw urgi, kal woge ti ngeel maga Sawul wo de kañge ni mono. Se raw ko ngeel maga Sawul hay de suuli ni mono, ko ngeel mani Abner je ni Ner wañ soden wo go lay. Sawul hay de suuli ti gisiëgi ngeel kañge äaara no, ngaäa ma äuyn hay wo go de cir ti äe äuy.

⁶Dafid kal waçaç waçaçre day riñ Ahimeleg je Hitidn wo de Abisay je ni Seruja hen Jowabn wo gano: Wose da woge yañ wer äi see Sawul ti ngeel kañge äaaran la? Abisay kal ga: Diñ ndi, ndi wo yañ wer äo!

⁷Dafid wo de Abisay kal wo woge see ngaäa jar mani Sawuln wo de suñ day Sawul hay de suuli ti gisiëgi äaara ti'i, manjaw äen de co'ge nen ti äe ka'a. Aä bner wo de jar ma äuyn hay wo go de suuli de cir ti äe äuy.

⁸Abisay raw wii Dafid gano: Baa haç je hee äon we go ne ndo wara äi coo do so. Men me ndi mun manjaw go ne hene, ndi äaln go gesiñ ma tawge äe go jag ta' boñ ëala!

⁹Ama Dafid kal riñ Abisay gana: Tawn go wa. Wose kaçaç yañ ma baa do ne mesi mani Manwurn see bay kañ ree ne see äe ti gaa la?

¹⁰Dafid day pa gano: Manwur yañ mbe tenene! Manwur boñ tu diñ je maga kaaç ma ma'ge äe mono: Ma po naw äe raw tawge go, se hu go mapo se wo jag jaw naw äe taw le go ni.

¹¹Daga Manwur mo dig me go maga ndi mo baa do ne mesi mani Manwur see wa. Naa le go diñ manjaw ma nen ti äen mo ka' wo de lan bii äe no ni naa fer go jag naa.

¹²Dafid raw naa manjaw wo de lan bii maga hay wo nen ti Sawul mono day saara kal go ferge. Nen jobo baa ra gaa lay, jobo ko ba fen maga aä joñn wo mo gaa has lay. Jobo puçy go yoo äaara gaa lay dogaa aä hay laa wo naa go werga Manwur hay kañ naa po go ne hara ti deba.

¹³Dafid cegaë wo go äaäla, raw go ooge ti tipeçeçti huuli wo go mbeëa haçaç see äaara deñ go de caa holañ ne hara haçaç.

¹⁴Dafid kal ngar jag wo wii ngaään wo de Abner je ni Nern gano: Ndo yiñ jag yañ mbo pa yawla Abnere? Abner kal yiñ jag ga: Ndo sen diñ wose ga ndo ngar jag ne wañ ti mo la?

¹⁵Dafid kal ferge ne hene gana: Je twarn na bay diñ ndo wa yawla? Wose do ndo nono äil sir Israyel la la? Wer mayse ga ndo gor ti wañ je waçaç ree äon gaa la? Jobo ma yoo jarn hay a we ga se 'warn go.

¹⁶Manwur yañ tenene! Fen maga ndo joñn bay de el wa. Nday go ma idgi werga nday gor ti wañ je waçaç ree äay mesi mani Manwurn gaa mono. Ko nen äo ëala, manjaw mani wañn wo de lañ bii maga hay wo nen ti äe wo na genla?

¹⁷Sawul raw laa geçeçge Dafidi, se day gano: Mbe mona diñ geçeçge äo yawla weel äi Dafidi? Dafid kal ferge ne hen gano: Diñ geçeç äi mbe wañ, je waçaç ree äi no.

¹⁸Wer mayse ga wañ je waçaç ree äin nii weejoçoç äen no la? Ndi joñ na diñ mayse noga älagge may no ma' la?

¹⁹Daga wañ je waçaç ree äin mo co' mbe sug weejoçoç äen patala ëala! Riñga srog wer äo le me ti diñ Baa no, ni aä mo yaçaç mbe do äi de siigi jag po ma fug äil go me ti ree maga ndi joñ de älagge mo so no! Day hayga jaçë nen äo le me ti diñ jar

tabay wo no, daga aà mo hay wo go de faëge pel Manwuri, werga aà nii wo me go wara ma caa nen äi go see tway mani Manwurn mono. Sen mo haç' te doga aè riñ me ga: See, wo joñ peelee ne baa ma tigriñ wo nono.

²⁰Daga ci äi mo kaa wo go haçaç see Manwur wa. Gahaçyla, wañ ma Israyel kal le go durgi diñ äagäray po mbe no koë doga aè de niigi diñ kwee po mbe wo yoo huuli no koë lay no.

²¹Sawul kal gano: Ndi joñ älagge, fer mbo le see äi so weel äi Dafidi! Ndi joñ mo de mopo gaa so werga ndo ko tenen äi wara nen äo diñ mopo ma de el mono. Ndi hay joñ ree ma do je dog jag go, ndi joñ fen maga bay ti faage äe wa go debaë.

²²Dafid kal gano: Manjaw mani wañn mo kay no, daga weejoçoç wañ po mo a le yaçaçge äe.

²³Manwur poë wosela yañ mbe ti keëed äe, ti de deele äe no. Gahaçyla, Manwur hay haç mo go ne ndi äi coo do wara, ama ndi day baa do ne mesi mani Manwurn see gaè.

²⁴Do maga tenen äo joñ nen äi wara kluu nono, tenen äi joñ ge yañ kluu nen Manwur lay, day se yaçaç ge ndi yañ go jag ree maga caa wo ndi mo äuy no.

²⁵Sawul kal riñ Dafid gano: Bosa' mo hay ti äo, weel äi Dafidi! Ti joñre äon wo äuy mono, ndo sii gi ti yañ kidolgi. Dafid kal mbe mañ faage äen so, Sawul raw ferge liñ ni äe lay.

1 SAMYEL 27

Dafid dañ wo go ni jar Filisteçeç wo

¹Dafid day gana: Ndi mo haç' la wurpo wurpo ndi taw go nen do Sawuli. Gwa' boñ diñ maga ndi mo dañ wo go hayge ma tum ni jar Filisteçeç wo nen maga Sawul mo men kië mege go ti sir Israyel la so. Do kay nono, ndi yaçaç yañ go do äe ane.

²Mo so no Dafid raw urgi de jar äe ma kiskis hiira'n wo wer äe äuy ma woge ni Akis je ni Maog wañ Gade.

³Dafid raw laa tiñ wo go Gad ni, se de jar ben wo, wosela äuy de jar ni äe wo. Dafid hay de naare äe ma äogn wo wer äe, diñ Ahinowam may Jisreyeln wo de Abigayel waçy mani Nabal ma Karmel no.

⁴Aè raw riñ Sawul ga Dafid dañ wo go Gade, se kal men kiëgi äe go so.

⁵Dafid kal wii Akis gano: Hayga ndi coo we jag äo no, ni ndo haç äi leege po wo go me yoo ma yoofin wo nen maga ndi mo laa tiñ wo go ti ngeel po ni. Gahaçyla, sen ba ma mayse ga weejoçoç äon hay de tiñ äin äi leege mani wañn la äegde' la?

⁶Ti wur sen ni tu Akis raw haç Siglag ne hene, diñ wersen so ga Siglag go haçaç wara diñ ma wañre ma Judan wo mono.

⁷Dafid joñ wo yoofi mani jar Filisteçeçn wo ni kiñgi boñ de few ti naa.

⁸Dafid wo de jar äen hay wo go hoorge ciñ, kii wo le go ni jar Gesurid wo, ni jar Gisrid wo de jar Amaleg wo werga le nen wur ma äaan wo le mono, wer jar sen la hay wo de tiñ ti sir maga mañ le nen Sur no kay haçaç le' wo go Ejipte mono.

⁹Dafid hay äum jar sir sen wo, men je twar noga waçy ni boñ dra' gaa äuy. Se hay hoor fiiri äaaran wo de dereäaaran wo le go, hoor gerheçeçren wo de yoñyoñn wo de oçoçbe äaaran wo le go lay. Blam äe se kal ferge wo ni Akisi.

¹⁰Akis hay wiëgi äe tum lay gano: Ndo kii ba le wara la nen gen pa la? Dafid raw yiñ jag ne hen gano: Wo ti sir Juda ma äaã waçyban no, wo nen äan waçyban sir mani jar Yerameelidn wo, wo nen äan waçyban sir mani jar Kenidn wo no.

¹¹Dafid hay bay men je twar po noga waçy po tenen maga se a de äe Gad wa. Ëiggi äe ga aà day la riñ wo Akis go ne saara ti day waçë wo ga Dafid joñ na no kay no. Dafid hay joñge tum na dosen nono de maga saara joñ le yoofi mani jar Filisteçeçn wo mo äuy no.

¹²Akis hay de kañ ëiggi ti Dafidi day se kal waçaçge gano: Jar Israyel jar äen bay wo kiigi ti foçoçre no äe wa so mono, aà joñ ge mbe go diñ weejoçoç äi tum so.

1 SAMYEL 28

¹Ti kal sen wo le ni mono, jar Filisteçeç raw wo tay sode äaaran wo le ma woge dur jar Israyel wo. AÀ kis day wii Dafid gano: Ko go de el ga nday de jar äon nday woge durgi na diñ wer äi ane!

²Dafid kal ferge ne Akis gano: Ndo ko ge mbo fen maga weejoçoç äon joñn ge yañ mbo. AÀ kis raw riñ Dafid gano: Ndi de kañ ndo patala diñ je gor ti äi ma tum.

Sawul wo kañ halge En-Dor ni waçy po

³Samyel hay go de huli. Jar Israyel wo äuy hay ran wo go day teen wo go Rama äi leege äe. Sawul hay caa wer jar waçë waçaçre de jar huli wo de jar kañ halgen wo go.

⁴Jar Filisteçeç raw wo tayge le, a wo kañge Sunem. Sawul kal tay jar Israyel wo le äuy lay, saara raw woge kañge Gilbowa.

⁵De maga Sawul wo ko jar Filisteçeç wo de kañge mo ta' no, heçeçne raw caage äe day jiili äe naan debaã lay.

⁶Sawul kal wii jag Manwuri, Manwur laa yiñ jag ne hen nen lwa'ge gaa lay, de Urim gaa lay, jag jar ndar nen waçaçre Baa wo gaa lay.

⁷Sawul kal riñ weere joçoçre äen wo gana: Kië wee waçy maga waçë waçaçre de jar huli wo le ne ndi nen maga ndi wii jag äe äala. Weere joçoçre äen kal wo riñgi äe gano: Waçy maga waçë waçaçre de jar huli wo yañ wo En-Dore.

⁸Sawul raw joñ see äe go do je tigrĩn nono, kal hee oçoçbe ma tigrĩn wo ti äe, hoo jar wer äe äoge. Saara wo wo dayge ni waçyn de suñ. Sawul day wiin gano: Kañ halge me see äo ni ndo wii jag je huli po me, day fer je maga ndi wii mo ti äe le go me äala.

⁹Waçyn raw riñgi äe gano: Ndo yañ mbo de ko fen maga Sawul joñ ne day caa wer jar waçë waçaçre de jar huli wo go de jar kañ halge wo go mono day wer mayse ga ndo äo' rew me ma bas tenen äi go la?

¹⁰Sawul raw go haç'ge ne hen de Manwur gano: Manwur yañ mbe tenene! Ree ma dosen no kay caa ndo gaè.

¹¹Waçyn day gano: Ndo da ga fer wose le go mo ciñ mo la? Sawul kal ferge ga: Fer Samyel le go me.

¹²De maga waçy wo ko Samyel mokay se raw jaw war tu day riñ Sawul gano: Wer mayse ga ndo jaçaç me la? Ndo diñ Sawuli.

¹³Wañ day riñ gano: Joñ heçeçne wa! Ndo ko mayse la? Waçy day gano: Ndi ko baa po le caw ëiigi ti tamsiri.

¹⁴Sawul kal riñ waçy ga: Mo sen do may no la? Waçy kal ferge ga: AÀ diñ je taçaçbe po le de seege day se de hee oçoçbe ma kluu ti. Sawul raw koge tu ga aà mo na diñ Samyele. Se raw le' mondra de mbuë nen gesiñ.

¹⁵Samyel raw riñ Sawul gano: Wer mayse ga ndo gay coo äi day ndo fer me le go ciñ la? Sawul kal ferge ne hen gano: Ree ma kluu de caa mege. Jar Filisteçeç wo de dur ndi, day Baa mañ wer go see äi. AÀ laa yiñ jag me jag jar ndar nen waçaçren wo gaa lay, nen lwa'ge gaa lay. Ndi fer le go ëe moge na maga ndo mo kañ nen äi ti fen maga ndi nen joñge äe mono.

¹⁶Samyel day gano: Manwur mañ wer go see äo day kol go je hee äo, wer mayse ga ndo wii jag äi la?

¹⁷Manwur oo na ti jag äe maga aà hay fern ne ndo jag äi mo so no. Manwur yaçaç wañ äon go day haçn go ne jobo yoo jar ma äin äo mañn wo, diñ ne Dafidi.

¹⁸Wer maga ndo yaçaç jag Manwur gaa, day ndo joñ jar Amaleg wo go de haçaç do maga aà hay ëign no gaa mono, Manwur kol poçoçren wara ne ndo ti.

¹⁹Ba mo pa yaw no, Manwur haç ge nday de jar ni äo de jar Israyel wo äuy go ne jar Filisteçeç wo äi coo do. Toñ mokay nday de jar ni äo nday kol ge go see äi la, day Manwur haç ge sode ma Israyel wo go äuy ne jar Filisteçeç wo äi coo do lay.

²⁰Do ni tu Sawul kal le'ge go gesiñ de mbeëge ti'i. Heçeçne joñn debań wer waçaçre mani Samyel no, eegre äe raw hooge go lay werga aà hay ree mopo de ceeg gaa lay de suñ gaa lay.

²¹Waçyn raw age see Sawuli, se da'n go de caa heçeçne mo ti' kal riñgi äe gano: Koëa, maygebe äon haç see äe go ma joñge do maga ndo waçaç nono.

²²Patala mono, laa jag maygebe äo no day men ndi haç guurdum hole peçeç po ne ndo me' nen maga ndo mo da' eegre ma ferge mañ faage äo no.

²³Ama Sawul laa dayge gaa day gano: Ndi day reege gaè. Weere joçoçre äen wo de waçyn laa wo megeäe gaa äuy, se raw mbe yaçaç jag äaara so. Se kal urgi go ciñ raw hayge go ti ëeere ye'e.

²⁴Bloday waçyn hay we de goäre. Se kal nga'ge äe go deparday tu, raw hoo coo, guän go, kal joñ hole peçeç ma bay defoçoçre no de äe.

²⁵Waçy raw laa reege ne Sawul pel lay, ne weere joçoçre äen wo pel lay, saara kal reege. Blam äe saara kal hooge go ciñ, raw wo rawge de suñ sen ni tu.

1 SAMYEL 29

Jar Filisteçeç haw wo nen Dafid liñ

¹Jar Filisteçeç raw wo tay sode äaaran wo le go äuy Afege. Jar Israyel kal wo kañge ti jeñ gedel ma Jisreyeln lay.

²Wañre ma Filisteçeç naa wo le de jar äaara ma de car äil kiskisn wo de ma de charge ndar ndarn wo. Dafid wo de jar äen wo de Akis wañ Gad hay wo le seege blam taw.

³Wañre jar Filisteçeçn kal wo gana: Jar Hebre sen wo mo ti' na eçla? Akis kal ferge ne wañre jar Filisteçeçn wo gano: AÀ diñ Dafid weejoçoç Sawul no. AÀ joñ kiñgi we go ni äi la mbag yaw day ndi bay de da' mopo ma de älagge see äe ta' wa ëa, le ti wur maga aà a we ni äi mono, haçaç go wara.

⁴Ama wañre jar Filisteçeç kal wo soçoç äil ne Akis ti day riñn wo gana: Haw blo sen liñ day aà mo fer ti ngeel maga ndo hay kañn ni mono. AÀ mo wo wer naa jag jawn nen maga aà mo kol wo go je hee naa ni wa. Blo sen cooge see äe pel je waçaç ree äen na bay diñ de ci naa wa yawla?

⁵AÀ mo na bay diñ Dafid se ga aè hay 'waa siñ ne hen ti de dag joçoç ga: Sawul ii jar äaara ndare Dafid ii jar ma ndar hwaln wo mo wa yawla?

⁶Akis raw ëe Dafid day wiin gano: Manwur yañ mbe tenene! Ndo diñ jobo ma de deele. Ndi hay da ga ndo mo kal go de soden wo day ni ndo fer le de äaara. Gahaçyla, ndi da' mopo ma de älagge see äo gaa, haçaç le ti wur maga ndo a we ni äi mono haçaç go wara. AÀma ndo bay de coçoçre jag wañren wo wa.

⁷Patala mono, fer jag äo jam nen maga ndo mo joñ mo ma de älagge nen wañre jar Filisteçeçn wo wa.

⁸Dafid kal wii Akis gano: Ndi hay joñ mayse we noga ndo hay da' mayse see weejoçoç äon haçaç le de maga ndi go ni äo la haçaç go wara kol go nen maga ndi wo dur jar hee wañ je waçaç ree äin wo gaa la?

⁹Akis kal ferge ne Dafid gano: Ndi yañ mbi de koge äe day ndo de coçoçre jag äi do jar peelee Baa wo no ma' lay no. AÀ ma, wañre jar Filisteçeçn wo ga ndo wo wer saara jag jaw gaè.

¹⁰Patala, hoo wee go ciñ de jag toñ mbuhu, nday de weere joçoçre mani je waçaç ree äo maga a wo le wer äo mono, hoo wee go ciñ de jag toñ mbuhu day ni nday raw wee de maga nen äay le' ko ngeel we go de el mono.

¹¹Dafid wo de jar äen raw wo hooge go ciñ nen wuri. Saara kal rawge de jag toñ mbuhu, fer wo ti sir mani jar Filisteçeçn wo. Jar Filisteçeç kal wo rawge Jisreyel lay.

1 SAMYEL 30

AÈ frum äi leege Siglag go. Dafid dur de jar Amaleg wo

¹Dafid wo de jar äen wo wo dayge go Siglag ti naw ma de swa' no. AÀ wo wo da'ge mokay la jar Amaleg hay kii wo we go nen äaän waçyban wo de Siglag no kay no. Saara äum jar Siglag wo day hee wo wuu go ne hene.

²Jar Amaleg hoo wo naare wo de jar maga hay wo Siglag ni mo äuy, je kluu noga weeklee. AÀ ii wo jobo go boñ gaa, ama saara hoo ra äuy raw wo de äaara.

³Dafid wo de jar äen kal wo woge äi leege no, ko wo la wuu go de heege ne hene. Naare äaaran wo, weere äaaran wo de mayre äaaran wo äuy wo de hooge.

⁴Do kay no no, Dafid wo de jar ngaäa maga hay wo wer äe kal wo laa ro haçaç kol go maga eegre äaara ma rage bay wa so.

⁵Naare mani Dafid ma äogn ga diñ Ahinowam may Jisreyel wo de Abigayel waçy mani Nabaln hay wo de hooge lay.

⁶Dafid kal joñge nen ree debañ werga ngaäan äuy hay wo waçaçge ga saara äodn go de huuli, hay wo lawge debañ, wosela äuy ti weere äe wo de mayre äe wo. AÀma Dafid raw da' eegre nen do Manwuri, Baa äe no.

⁷Se day riñ Abiyatar je ni Ahimeleg je sië jag gano: Hoo efodn le me ëala! Abiyatar raw hoo efodn le ne Dafidi.

⁸Dafid kal wii jag Manwuri day gana: Hayga ndi mañ blam jar se ngaäan wo we no, ndi da' ra mbi yañ yawla? Manwur kal ferge ne hen gano: Mañ mbo blam äaara. Ndo da' ra yañ day ndo yaçaç jar äon wo yañ le go kidolgi.

⁹Dafid wo de jar äe ma kiskis hiira'n raw wo hoo seele, saara wo dayge jag pyew ma Besor no, jar maga hay gwa' wo le blam kal wo lagge ni.

¹⁰Dafid cegaë wo go de jar ma kiskis naan wo, mañ wo blam jarn wo. Jar ma kiskis äogn lag wo werga àa hay gay wo go debañ day eegre äaara hay joñ maga saara cegaë pyew ma Besorn go gaa so.

¹¹Saara kal da' je Ejipte po yoofi ni, kal wo age de äe see Dafidi. Saara raw haç hole ne hen ma reege, haç wo bii jooge ne hen ni lay.

¹²Àa haç wo hoçoç ma de heeg ne hen ni mbag lay, gato mbere tllum ne hen ni äog lay. De maga àa ree mokay see äe raw age see äe werga àa hay ree gaa lay, joo bii gaa lay naw swa' de siili swa' lay.

¹³Dafid day riñn gano: Ndo diñ ma wo la? Day ndo diñ je mayla? Se kal gano: Ndi diñ weel jar Ejipte, gebe blo je Amaleg po. Naw yañ wara swa'a, je tiñ äin men ndi go werga ndi hay le' ceege.

¹⁴Wur hay äug äań waçyban sir mani jar Keretiyeçeçn wo, sir ma Judan wo de Negef mani Kaleb no day wuur hay hee wuu go ne Siglage.

¹⁵Dafid kal wiigi äe gana: Ndo wo yañ kañ mege see jar se ngaään wo yawla? Se kal ferge gano: Ha' go me de Baa ga ndo 'war me go gaa lay, ndo fer me ne je waçaç ree äin äi coo do gaa lay ni ndi wo yañ kañ moge see jar se ngaään wo.

Dafid äum jar Amaleg wo

¹⁶Do kay no so no se raw woge de äe see äaara. Kola, jar Amaleg ii buy lid ti'i, wo de reege, wo de jooge wo de ma joñfew deñ wer feçeçre ma debañ maga saara hoo ra le jag jaw äi sir mani jar Filisteçeç wo de sir Juda mo äuy no.

¹⁷Dafid tiñ; äum rage de maga ngeel le go de teege mo haçaç wo go de law. Jobo boñ dañ go yoo äaara gaa say diñ weere ma joçoçre ma kiskis naa maga ëii wo manyoñyoñ wo day dañ wo mo tawa no.

¹⁸Dafid fer yaçaç feçeçre maga jar Amaleg hay hoo wo ra wo le go äuy. Dafid yaçaç naare äe ma äogn wo le go na do kay no so no.

¹⁹Je Dafid po gwa' go gaa, hayba klee noga kluu, weel noga may, mopo gwa' go gaa hayba see feçeçre äaara maga aè hay hoo ra mo dra'a. Dafid fer le de äaara äuy.

²⁰Dafid hoo deren wo le de fiirin wo le äuy. Day jar maga hay wo seege pel äaara wo de maga wo de koë glog äaara hay wo waçëge gana: Mo deñ diñ feçeçre maga Dafid yaçaç ra le jag jaw mono.

²¹Dafid raw age see jar ma kiskis äog maga hay gay wo go debañ ga kaçaç wo ma mañ blam äe gaa day aè hay men ra jag pyew ma Besor mono. Saara raw caa pel Dafid wo le de ngaäa maga wo de seege wer äe mono. Dafid kal ya'ge le see äaara day wii jag äaara ti jam ma see äaara.

²²Jar ma de hun ma bay ngar ma yoo jar maga hay raw wo wer Dafid kal wo waçaçge äuy gana: Wer maga àa wo wo wer naa gaa mono, àa ko wo nen fen

maga naa yaçaç le jag jaw mo gaa äuy. AÀ fer ne hara diñ naare äaara wo de weere äaara wo tu day saara hoo ra, raw wo go bay jag tu.

²³Ama Dafid day gana: Heçeçre äi no, joñ wee do kay nono de fen maga Manwur haçn ne naa mo wa, werga aà hay äaw naa do, day raw haç jar se ngaäa maga hay a wo dur naa go ne naa äi coo do mono.

²⁴Wose co' ba sug äay yañ ti waçaçre sen ni mo so la! Je maga hay wo le jag jaw wo de je maga hay gwa' ti jeñ feçeçren wo dega' boñ äuy, day saara äes feçeçre jag dega' boñ äuy.

²⁵Se raw joñge dosen nono le ti wur sen ni haçaç day go blam sen pa. Day wara aè koln go ti sir Israyel diñ jag liñgi lay, diñ fen maga aè see ti äe lay.

²⁶De maga Dafid day go Siglag mono, se raw coñge wo see te feçeçre maga se yaçaç ra le jag jaw wo ne jar kluuri ma Judan wo de bar äen wo lay. Se day riñ ra wo gano: Mokay wo diñ mandekoë se maga aè yaçaçn le do jar hee Manwurn wo jag jaw mono.

²⁷Se coñn wo ne jar Betel wo, ne jar Ramod ma äaäñ waçybann wo, ne jar Yatir wo,

²⁸ne jar Arower wo, ne jar Sifmod wo, ne jar Estemowa wo,

²⁹ne jar Rakal wo, ne jar ma äi leege mani jar Yerameelidn wo, ne ma äi leege mani jar Kenidn wo,

³⁰ne jar Horma wo, ne ma Bor-Akan wo, ne ma Atagn wo,

³¹ne ma Hebroñ wo de ma ti ngeel maga Dafid wo de jar äen hay rañ wo ni mo äuy no.

1 SAMYEL 31

Huli Sawuli

¹Jar Filisteçeç raw wo durgi de jar Israyel wo. Jar Israyel kal wo dañge de ëeere do jar Filisteçeç wo, sra' wo go de huli pel äaara sululul deñ ti huuli ma Gilbowa no.

²Jar Filisteçeç raw wo heb Sawul wo go de weere äen wo. Saara raw id Jonatañ, Abinadab wo de Malkisuwa jar ni Sawuln wo go.

³Durgin kal joñ togle le go äuy ti Sawuli. Jar waa raw wo gelge äe go, se kal le' da'ge do äaara debaë.

⁴Sawul kal wii je maga hay soë feçeçre durgi äen gano: Naa moslam äon go day car me go, nen maga jar se ma bay caa äi;ñnin mo a wo car mege day mo las wo ndi de lasge äaaran wa.

⁵Je maga hay soë feçeçre durgi äen la laa dayge gaa werga heçeçne hay go de caage äe debaë. Do kay nono, Sawul raw äaw moslam äe no, kal le'ge go jag äe.

⁶Sawuli, weere äe ma swa'n wo, je äaw feçeçe durgi äen wo de jar äen wo äuy hu wo go na do kay nono nen wurpo boñ.

⁷Jar Israyel maga hay wo wo go faale log äaãla wo de maga hay wo wo go faale Jurdeçeç äaãla raw wo koge ga werpiiri ma Israyeln hoo wo ëeere day Sawul wo de jar ni äe wo go de huli lay. Saara raw men äi leege äaaran wo go, kal wo dañge. Jar Filisteçeç raw wo laa tiñ go äi leege sen wo.

⁸Toñ äe mokay jar Filisteçeç raw wo age ndar feçeçe ma see jar hulin wo. Saara kal da' Sawul wo de weere äe ma swa'n wo go de huli ti huuli ma Gilbowa no.

⁹Saara kal caa ti Sawul go, raw wo hoo feçeçe durgi äen wo. Blam sen saara raw sii waçaçe ma se de coçoçren go ti sir mani jar Filisteçeçn wo äuy lay, go äil tiñ soçoçe äaaran wo lay, go ti holañ jar äaaran wo äuy lay.

¹⁰Saara kal laa feçeçe durgi mani Sawul wo äil tiñ Astarten wo, hag wo huli äe go see kor ma Bet-Kan no.

¹¹De maga jar Yabes ma ti sir Galaad laa wo fen maga jar Filisteçeç joñ wo Sawul de äe mono,

¹²werpiiri ma de eegre jag jawn kal wo hooge äuy, na wo ti seele poëage. Saara raw hoo huli Sawul wo de huli weere äe wo le go ti kor ma Bet-Kan no. Blam äe saara kal ferge le Yabese, raw wo roë rage go.

¹³Saara kal hoo hm äaaran wo, raw wo tee rage go wer koo tamaris wo Yabese. Saara raw heçeç bii naw rename.

2 SAMYEL

2 SAMYEL 1

AÈ sii ree huli Sawul wo de Jonatañ ne Dafidi

¹Blam huli Sawul mono, Dafid fer le Siglag de maga se äum jar Amalesid wo le go äum äum mono. Se raw joñ naw ni äoge.

²Ti naw ma de swa'n mono, jobo raw age le ti ngeel maga Sawul hay wo de kañge le jag jaw ni mono, go de nrag oçoçbe see äuy lay, go de lag sir ti äuy lay. De maga se a go se Dafid mono, se kal le' mondra gesiñ.

³Dafid day wiin gano: Ndo a le gen la? Se kal ferge ne hen ga: Ndi yaçaç le go ti ngeel maga Israyel wo le de kañge ni mono.

⁴Dafid kal wiigi äe gano: Ree mayse joñ le ni la? Fer waçaçre me ti äe ëala. Se raw ferge gano: Jarn ëee wo do jaw no. Day pa mono jar debañ yoo ngaään taw wo go. Sawul wo de weel äe Jonatañ dra' hu wo go lay.

⁵Dafid raw wii weel ma joçoç se maga hay fer waçaçre sen ne hen gano: Ndo ko koge ga Sawul wo de weel äe Jonatañ wo go de huli la?

⁶Weel ma joçoç se maga hay fer waçaçren ne Dafid la kal ferge gano: Ndi hay mbi wo ti huuli ma Gilbowan caw koë lay. Sawul hay de oole deñ de deñge de manjaw äe no. Kola pus durgin wo de jar piirin hebn wo we go mañ mañ yaw.

⁷Se raw mbuë nen äe no kay nen äe raw baa mege, se kal ëee ndi. Ndi kal ga: Ndi la!

⁸Se day wii me gano: Ndo diñ wosela? Ndi kal ferge ne hen ga: Ndi diñ je Amalesidi.

⁹Sawul day ga: Ale see äi la day ni ndo 'war me go werga see äi dañ me go, ba de maga ndi mbi tenen deñ ëa mo äuy no.

¹⁰Ndi raw ya'ge le see äe, ndi raw 'warge äe go de koge ti äi cwaçy ga aà hay joñ tenen caw gaa so. Ndi hoo tilgi maga hay de kañge ti äe wo le de cen maga hay do äe mono, day ndi a de äaara ne wañ äin la so.

¹¹Dafid kal ëaw oçoçbe ma ti äen wo, nrag ra go day jar maga hay wo äiñ äe ni joñ wo dosen no lay.

¹²Saara kal lawge, ra wo, heçeç wo bii haçaç wo go de law ti ree Sawul wo de weel äe Jonatañ, de jar mani Manwur wo de jar Israyel maga aè id ra go de moslam mono.

¹³Dafid raw wii weel ma joçoç maga hay fer waçaçre sen wo ne hen gano: Ndo na diñ je mayla? Se kal ferge ga: Ndi diñ je ni je Amalesid waare maga le go de urgi la.

¹⁴Dafid day wiin gano: Joñge joñge ga ndo joñ heçeçne gaa, ndo mañ do äo ciñ ma taw mesi mani Manwurn go la?

¹⁵Dafid raw ëe jobo le yoo weere joçoçre äen wo boñ ga: Ya' le, 'warn go! Blo sen la raw ma' je Amelesid no, se kal hugi go.

¹⁶Dafid day wiin gano: Ci äo fer mbe ne ndo ti dogo, gahaçyla jag äo caa ree mo ti, werga ndo ga ndo 'war mesi mani Manwurn go diñ ndo!

Siñ maga Dafid ra Sawul wo de Jonatañ de äe mono

¹⁷Dafid raw 'waa siñ se kayn la ma ra Sawul wo de weel äe Jonatañ,

¹⁸day se kal riñgi ga had jar Juda wo de äe. AÀ diñ siñ jaw day se go de yerge äil kefter mani je ma Keëed no.

¹⁹Israyele, dog äon bas le go ti ngeel äo ma de mañge ciñ wo! Sen joñge joñge ga blumri durgin taw wo le go la?

²⁰Siin wee ne jar Gad wo wa, wo wee de ree sen ti faage ma Askaloñ wo wa! Mayre mani jar Filisteçeç day la joñ wo fruygi, Mayre mani jar bay caa äiñnin day la yoor wo ciñ de fege.

²¹Huuli ma Gilbowan wo, daga meebe po mo le' ti äay wa so, Baa mo ra ti äay dra' wa lay. Daga pay po mo joñ ti äay maga aè a de äe sii jag wa! Werga aè äo' fo gidigli werpiirin wo go ti äay, Gidigli mani Sawul gwa' go bay noo ti.

²²Toñwaa mani Jonatañ hay bay go mañ wer do ci jar ma de hulin wo wa lay, Do noo naèy jar ma de eegre jag jawn wo wa lay. Moslam mani Sawuln hay bay le ferge bay baa jag ne mopo see gaa wa.

²³Sawul wo de Jonatañ maga aè hay da rage, AÈ hay sena' rage ti tenen äaara lay, Blaw wo äil go ti huli äaara gaa lay. AÀ hay wo deparday dañ gebege, Hay wo de eegre de dañ mingir wo.

²⁴Mayre ma Israyel no! Ra wee Sawul maga hay grag weege go de oçoçbe ma burbur wo mono, Sawul maga hay biñ feçeçre wore ma de joñge boo biñni wo ti oçoçbe äayn wo mono.

²⁵Blumri durgin taw wo le jag jaw ni na tawge la! Jonatañ gwa' le go de huli ti huuli wo ni na gwa'ge la!

²⁶Ndi kol go nen lawge wer äo so heebo Jonatañ! Ndo hay diñ toäog äi no. Dage maga ndo hay daa mege hay de dañ dage naare wo.

²⁷Blumri durgin taw ge wo go na tawge la! Feçeçre durgin yee wo ge go mona yeege la!

2 SAMYEL 2

AÈ hay Dafid go wañ ti Juda

¹Blam feçeçre sen wo mono, Dafid raw wii jag Manwur gano: Ndi mbi nen woge äi leege po yoo ma ti sir Judan wo yawla? Manwur kal ferge ne hen ga: Wo mbo. Dafid day gano: Ndi woge na gen la? Manwur fer ne hen ga: Wo Hebroñ.

²Dafid raw woge ni de naare äe ma äogn wo ga wo diñ Ahinowam ma Jisreyel wo de Abigayel waçy mani Nabal je Karmeln mono.

³Dafid hoo jar maga hay wo see äe ni wo wer äe lay, wosela äuy de jar ni äe wo. Saara kal lagge de tiñ äi leege ma ti sir ma Hebroñ wo.

⁴Jar Judan raw wo age, kaa wo noo ne hen ti day hayn wo go wañ ti jar ni Juda wo. AÀ raw wii Dafid ga jar Yabes ma ti sir Galaad tee wo Sawul we go.

⁵Dafid kal laa jar wo see jar Yabes ma ti sir Galaad wo ma riñ rage gano: Daga Manwur mo kañ bosa' wee ti werga nday joñ de el se kayn see Sawul wañ äay no, day nday teen go mono.

⁶Patalam no, daga Manwur mo joñ de el see äay ti ngeel äe keëed lay. Ndi de see äi, ndi joñ ge nday yañ de el lay wer maga nday joñ fen se kayn mono.

⁷Daga do äay mo hay ciñ kay, ko wee see äay do werpiiri wo nono. Sawul wañ äayn hu go day jar ni Juda kaa wo noo me ti day hay wo ndi go wañ äaara.

AÈ hay Is-Bosed go wañ ti Israyele

⁸Abner, je ni Nern wañ sode mani Sawuln wo kal baa Is-Bosed je ni Sawul no, cegaë go de äe Mahanayim.

⁹AÈ raw hayge äe ti sir Galaad, ti jar Asurid wo, ti Jisreyele, ti Efrayim, ti Benjame day go ti Israyel äuy.

¹⁰Kiñgi Is-Bosed je ni Sawuln hay do naa ti wur maga se kol wañ mono. Se joñ kiñgi ti wañ äoge. Jar ni Juda hay wo äaaran de sa' see äaara see Dafid ane.

¹¹Naw maga Dafid joñ wañ ti jar ni Juda wo äi leege Hebroñ tay äuy kiñgi renam de few ti hiira'a.

Durgi joñ ti holañ jar Israyel wo de Juda

¹²Abner je ni Nern wo de weere joçoçre mani Is-Bosed je ni Sawuln laa wo le go Mahanayim, kañ wo ti äaaran wo ne Gabawoñ ti.

¹³Jowab je ni Seruyan wo de weere joçoçre mani Dafidn kal wo hoo seele lay. Saara wo yiñgi jag man gloñ ma Gabawoñ no. Saara lag de kañ nen ne kaçaçra ti ta' ta'a, jar la wo go faale äaäñla lay, jar la wo äaäñla lay.

¹⁴Abner raw wii Jowab gana: Daga weere joçoçren mo hoo wo day mo ngaä wo jag pel naa la. Jowab kal yiñ jag ga: A mo hoo wo mbaara go ciñ.

¹⁵Saara kal hooge, see wo ne kaçaçra ti, jar hwal ti äog wer jar Benjame wo de Is-Bosed je ni Sawuln lay, hwal ti äog wer weere joçoçre mani Dafidn wo lay.

- ¹⁶Wosela äuy ëaw ti je hee äe no day tuñn de moslam yoo. Saara hu go jag kaçaçra ta' boñ äuy. AÀ raw ëe ngeel se ma Gabawoñ ni ga Helkat-Hatsurim.
- ¹⁷Jawn kal joñge go ti wur sen ni ëawa, weere joçoçre mani Dafidn äum wo Abner wo de jar Israyel wo.
- ¹⁸Jowabe, Abisay wo de Asayel jar ni Seruya ma swa'n hay wo wur sen ni. Äaale Asayel hay wo deparday do baryam ma yoofi nono.
- ¹⁹Se raw ur ëee wer Abner de deele bay go caage ti äaã war wa lay, go ti äaã guur gaa lay.
- ²⁰Abner raw mbuë nen äe day gano: Na diñ ndo Asayel yawla? Se kal ferge ga: AÀ diñ ndi mbi.
- ²¹Abner raw wiigi äe gano: Caa go ti äaã war noga ti äaã guuri, baa yoo weere joçoçre wo mo ti' boñ ni ndo yaçaç feçeçre äen wo. AÀma Asayel la dayge mañ äil go see äe gaè.
- ²²Abner day wii Asayel gano: Mañ äil wo go see äi. Wer mayse ga do äi raw go mo, day ndi taw mo go la? Ndi mañ ge nen äi ko hen äo Jowab ge na koge la?
- ²³Ama Asayel la dayge go mañ äil see äe gaè. Mo so no Abner raw so'ge äe de manjaw äili, jag manjawn kal wo go faale. Se le' ti ngeel ni, kal hugi go. Jar maga aà wo go dayge ti ngeel maga Asayel le' go de huli ni mokay kal wo tawge ni tu.
- ²⁴Jowab wo de Abisay kal wo mañ blam Abner niigi. Wur wo go le'ge gesiñ mokay de maga saara day go ti coçoç huuli ma Ama maga pel Giya ti faage maga le' wo ti puuli ma Gabawoñ mono.
- ²⁵Jar ni Benjame raw wo tay see äaara wer Abner, tay wo go see kaçaçra doälog ta'a, day wo wo lagge ti tipeçeçge huuli po.
- ²⁶Abner kal ëe Jowab day gano: Moslamn joñ ge mbe tum car jar so yawla? Ndo bay de koge ga aà äo' ge ti go diñ de lawge wa yawla? Ndo gor ge na hun ëa so ga ndo wii jarn ga aà mo nii wo heçeçre äaaran wo wa so mo la?
- ²⁷Jowab kal ferge gano: Baa yañ mbe tenene! Ndo de waçaç waçaçre we la gaa no, jarn de men wo durgi na de jag toñ, wosela de hay mbe nii hen äen ëa.
- ²⁸Jowab raw 'waa coçoç, day jarn äuy kal wo lagge. Saara men nii Israyel wo lay. Men wo durgin lay.
- ²⁹Abner wo de jar äen na wo ti seele poëag äil Araba no. Saara kal cegaë Jurdeçeç go, caa wo Bitron wo go, wo wo go Mahanayim.
- ³⁰Jowab men nii Abner le go mokay raw tay jarn le äuy. Jar gwa' go yoo weere joçoçre mani Dafid wo hwal ti kaawa'a, lan diñ Asaye.
- ³¹Ama jar mani Dafid ii wo jar kiskis swa' wer jar Benjame wo de Abnere.

³²Saara kal mañ huli Asayel le, raw wo teege äe wo go ti tipale mani pan äen go Betlehem. Jowab wo de jar äen na wo ti seele poëage, saara wo laage Hebroñ de maga ngeel mañ le go mono.

2 SAMYEL 3

¹Durgi ma ti holañ tiñ mani Sawuln wo de tiñ mani Dafidn ig debañ. Dafid hay tum de raw eegre äaara ama eegre jar ni Sawul hay wo tum hooerge lay.

Jar ni Dafid maga biñ wo Hebroñ mono

²Dafid raw biñ weere wo Hebroñ ni. Jag mbarga äen diñ Amnon je ni Ahinowam may Jisreyel no,

³ma de äogn diñ Kileyab je ni Abigayel waçy mani Nabal je Karmel no, ma de swa'n diñ Absalon je ni Maaka may mani Talmay wañ Gesur no

⁴ma de naan diñ Adonija je ni Hagid no, ma de dween diñ Sefatiya je ni Abital no

⁵ma de hiira'n diñ Yitreyam je ni Egla waçy mani Dafid no. Mona diñ jar maga Dafid biñ ra Hebroñ mono.

Waçaçre kañ ti holañ Abner wo de Isbosed

⁶Ti wur maga durgi hay ti holañ tiñ mani Sawul wo de tiñ mani Dafid mono, Abner hay mbe tum de oole ngiñ wer tiñ mani Sawul no.

⁷Paga Sawul hay we de hoo nday äe po, ëu äe ga Rispa may mani Aya no. Day Is-Bosed kal riñ Abner gano: Wer mayse ga ndo wo see nday pan äin la?

⁸Jiili Abner raw caage go debañ wer waçaçre Is-Bosedn wo. Se kal ferge gano: Ndi na diñ ti way jar Juda wo yawla? Haçaç wara ndi mbi tum joñ de el see tiñ mani Sawul pan äo no, see heçeçre äen wo de bar äen wo, ndi haç mo go ne Dafid äi coo do gaa, day wara so ndo ya' ruu mege ti waçaçre waçy?

⁹Daga Baa mo joñ Abner go de mopo doga äil äe da nono hayga ndi see we see Dafid do maga Baa hay haç' go ne Dafid no gaa mono.

¹⁰Aà hay haç' go ne hen ga se yaçaç wañ yañ le go do tiñ mani Sawul no, day se hay Dafid go ti paale wañ ti Israyel wo de Juda tjiñ le Dañ ka' le go Beer-Seba.

¹¹Is-Bosed buñ jag go ne Abner ni gaa äuy werga aà hay joñ heçeçne do äe.

Abner tay jag go de Dafidi

¹²Abner raw laa jar wo see Dafid ma riñgi äe gano: Sirn na ma wo ba pa la? Se wiin wo pa gano: Tay jag go de äi ni ndi kay mo yañ ma fer Israyel wo le wer äo.

¹³Dafid kal ferge gano: De ele, ndi tay ge jag yañ mbi de äo. Aà ne, ndi wii mopo yañ do äo boñ, diñ ga ndo ko nen äi mono say ndo a de Mikal may mani Sawul do äo de maga ndo a see äi mono.

¹⁴Day Dafid raw laa jar wo see Is-Bosed je ni Sawuln ma riñgi äe gano: Haç waçy äi Mikal maga ndi dan de jag äiñi jar Filisteçer wo kis le me.

¹⁵Is-Bosed kal laa jar baage äe le go ni war äe Paltiyel je ni Lakis no.

¹⁶War äen raw mañ blam äe le de ro haçaç a go Bahurim. AÀ bner kal riñgi äe ga: See, day ndo fer jag äo. Se kal ferge liñ.

¹⁷Abner raw ndalge de jar kluuri ma Israyeln wo day wii ra gano: Nday hay dage tum ga Dafid mo hay diñ wañ äay.

¹⁸Patala wur äe a we so werga Manwur hay waçaç we go ti äe gano: Ndi yaçaç ge Israyel jar mani äin wo go do jar Filisteçer wo de jar hee äaaran wo mo äuy na nen do Dafidi, weejoçoç äi no.

¹⁹Abner kal ndalge de jar Benjame wo lay. Se raw age Hebroñ fer feçeçre maga sen wo de el nen jar Israyel wo de tiñ mani Benjamin mo äuy ne Dafidi

²⁰Abner raw age Hebroñ see Dafid de jar wer äe hwal hwal äoge. Dafid kal joñ few ma kluu wer Abner wo de jar maga hay wo wer äe mono.

²¹Abner day wii Dafid gano: Ndi da urgi go ciñ ma woge tay Israyel wo le go äuy wer wañ je waçaçre äi no. AÀ tay ge wo jag yañ go de äo, day ndo joñ ge yañ go diñ wañ äaara boñ äuy tu do maga ndo da nono. Dafid kal mbe men Abner mbe rawge so, se kal rawge jam.

Jowab 'war Abner go

²²Kola weere joçoçre Dafid wo de Jowab fer wo le jag jaw wo de feçeçre maga saara yaçaç ra le jag jaw do debañ. AÀ bner hay bay Hebroñ see Dafid ni wa so werga Dafid hay menn rawge day se hay raw jam.

²³De maga Jowab wo de jar durgi maga hay wo wer äe aà wo mono, aè raw sii waçaçre ne Jowab gano: Abner je ni Nern hay a see wañ se men rawge day se raw mbe jam.

²⁴Jowab raw woge ni wañ day gano: Ndo joñ sen na mayla? Koëa, Abner a see äo, ndo menn rawge day se raw mbe wo caw lay mo na megela?

²⁵Ndo yañ mbo de ko Abner je ni Ner no! A nduu na jaçaç moge nen maga se mo da' wer go ne jar maga ndo da dur rage mono, ma da' wer go ne fen maga ndo de joñge äe mo äuy no.

²⁶De maga Jowab men Dafid go mono, se raw laa jar wo wer Abnere. Saara wo le ferge äe le jag gutug ma Siran haçaç, Dafid hay bay de ko ree sen wa hase.

²⁷De maga Abner fer le Hebroñ mono, Jowab raw baage äe go ti jeñ jag tiñ doga se fer waçaçre po ne hen go freñ nono. Ti ngeel ni se raw tuñgi äe äili. AÀ bner hu go ti hee Asayel hen Jowab no.

²⁸Dafid kal laa waçaçre sen blam day gano: Pel Manwuri ndi go de yogge. Ci Abner je ni Nern bay ti äi wa lay, bay ti sir äin waa lay.

²⁹Daga ci äen mo fer mbe ne Jowab wo de jar ni äe ti. Daga ti wer mani Jowabn mono, jobo mo hay tum ni de colëo noga de ci, grum noga aè tawn go de moslam noga da' reege ma jag äe gaè.

³⁰Diñ do kay no so no ga Jowab wo de hen äe Abisay ii wo Abner go werga aà hay 'war hen äaara Asayel le go Gabawoñ jag jaw mono.

³¹Dafid raw wii Jowab wo de jar maga hay wo see äe ni mo äuy gano: Ngrag wee oçoçbe ma ti äayn wo go, lag wee bugu wo ti äay day law wee ti ree Abnere! Dafid hay seege caw wer huli no.

³²AÈ raw tee Abner go Hebroñ, wañ raw cagge go de ro, ngaään äuy raw laa ro lay.

³³Wañ kal 'waa siñ ma ra Abner gano: Abner hay mbe nen hu huli je loëge yawla?

³⁴Do äo hay bay wo go de bañge wa pa lay! Ko äaale äo hay bay wo ti geyam wa lay! Ndo le' mbo gesiñ tu, Doga aà le' pel jar ma bay ngarn wo nono!

³⁵Mo so no ngaään äuy fer laa ro tigriñ ti Abner pa. Jarn äuy raw wo nduugi haç reege ne Dafid de maga wur hay ciñ ka' ëa mono, ama Dafid kal haç'ge go gano: Daga Baa mo joñ me de mopo dog aäil da nono hayga ndi baa jag we ti reege noga mopo haçy tañgu le'ge wur gesiñ mono.

³⁶Nen jar äuy raw koge lay day saara ko lay ga reen do maga wañ joñ no äuy no.

³⁷Ngaään äuy de jar Israyel wo äuy raw wo koge go ti wur sen ni so ga aè ii Abner je ni Nern go mono bay ti jag wañ wa.

³⁸Wañ day wii weere joçoçre äen wo gano: Nday bay de koge ga weel biñni, je kluu le' go gesiñ wara äil sir Israyel wa yawla?

³⁹Ndi mbi de kaa noo ti ma hayge wañ, ane ndi bay de coäge wa ëa. Jar ni Seruya sen wo mo haç' äil äaara dañ me tuu. Daga Manwur mo kañ ree ne je hun ti wer hun maga aà joñn mono.

2 SAMYEL 4

AÈ 'war Is-Bosed go

¹De maga je ni Sawul wo laage ga Abner hu le go Hebroñ mono, eegre äe raw hooge go, Israyel wo äuy caa wo heçeçne go lay.

²Jar ma pel kaçaçra po hay wo we äog yoo jar mani je ni Sawuln wo: AÈ ëe ma boñn ga Baana, ma lan ga Rekab. Saara hay diñ jar ni Rimon ma Beerod ti sir mani jar ni Benjame wo.

³Gahaçyla aè hay ko Beerod do sir jar ni Benjame wo nono, day jar Beerod hay dañ wo wo go Gitayim, haçaç wara saara yañ wo go de tiñ ni ëa.

⁴Jonatañ je ni Sawuln hay biñ weele, day se go leñ. Kiñgi ãe hay dwee de maga aè a le Jisreyel sii ree huli Sawul wo de Jonatañ ne jar mono waçy ma haç reege ne hen hay mañ ga se dañ. Ti ëee se deparday mono, se raw le'ge day haw leñ go, ëu ãe hay ga Mefibosede.

⁵Jar ni Rimon ma Beerod ga diñ Baana wo de Rekab raw wo laage wo liñ ni Is-Bosed de ceeg no, se hay de suuli iggi de ceeg ti'i.

⁶Saara kal laage wo haçaç wo wo go liñ ni ãe dog a saara hoo coore nono, saara raw tuñgi ãe ãili. Blam ãe Rekab wo de hen ãe Baana kal wo dañge.

⁷Aà hay laa wo liñ ni ãe de maga se de suuli iggi ti ëeere ãen tiñma naw ãen mono. Saara tuñ ne, 'warn wo go. Aà caa wo ti ãe go, mañ wo ti ãe no day na wo ti seele poëag ti faage ma ãil Araba no.

⁸Saara raw age de ti ngeel Is-Bosed Hebroñ ne Dafidi day wiin wo wañ gano: Ti Is-Bosed je ni je hee ão Sawul maga hay ëig ga se taw mo go mokay so no! Manwur sa' hee wañ je waçaç ree ãin go wara de Sawul wo de wer mani ãen wo so.

⁹Dafid kal ferge ne Rekab wo de hen ãe Baana jar ni Rimon ma Beerod wo gano: Manwur maga hay yaçaç me go jag ree wo ãuy yañ tenene!

¹⁰Je maga nduu siigi me ga Sawul hu we go mono hay ëig ga se a na sii waçaçre ma de coçoçre me. Ndi baa ne, day ndi iin le go Siglag mapoëge ãe ti waçaçre ãe ma de coçoçre no.

¹¹Day de maga jar debaycoçoçre ii wo jobo ma bay ree ti wo liñ ni ãe ti ngeel suuli ãe mono, ndi wii ci ãe do ãay day ndi caa wer ãay go ti tamsir gaa yawla?

¹²Dafid raw riñ weere joçoçre ãen wo ga aà mo id wo ra go, saara raw car do ãaara wo go de ãaale ãaara wo, kal wo hag rage go ciñ jag man gloñ ma Hebroñ no. Blam ãe saara raw mañ ti Is-Bosede, teen wo go Hebroñ ti tipaale mani Abner no.

2 SAMYEL 5

Dafid kol go wañ jar Israyel wo ãuy so

¹Äiñini ma Israyeln raw wo age ãuy Hebroñ see Dafidi, day wo gano: Wuur mo ta' no! Wuur diñ hm ão wo de naèy see ão.

²Ba mo pa yaw no de maga Sawul hay diñ wañ wuur mono, hay go kalge de Israyel wo day fer le de ãaara na diñ ndo. Manwur go de wii moge ga ndo koë ge Israyel jar ãen wo yañ day ndo joñ ge yañ diñ je ma pel ãaara.

³Do kay no so no jar kluuri ma Israyel raw wo age äuy Hebroñ see wañ, day wañ Dafid kal tay jag de äaara Hebroñ pel Manwuri. Saara raw kaa noo ne Dafid ti go wañ ti Israyel.

⁴Kiñgi Dafid hay do swa' de maga se kol ti wañ mono, se raw joñ kiñgi ti wañ doo naa.

⁵AÀ joñ wañ ti Juda kiñgi renam de few ti hiira' äi leege Hebroñ, joñ kiñgi ti wañ do swa' ti swa' ti Israyel äuy de sir Juda äi leege Jerusalem.

Dafid yaçaç Yebusi

⁶Wañ raw urgi de jar äen wo, see wo ne Jerusalem ti ma dur jar Yebus jar sirn wo no. Saara kal riñ Dafid gano: Ndo kal le la gaa, hayba jar reçwre wo de jar leñre wo dra' niigi wo ndo wo go. Sen ma riñgi ga Dafid kal ni saara gaè.

⁷Ama Dafid raw yaçaç ngeel yoñre ma Siyoñn go: Se hay diñ äi leege mani Dafid no.

⁸Ti wur sen ni Dafid hay waçaç gano: Wose äum jar Yebusidn wo yañ ga day hee ti blam bii no, wo da' jar leñre sen wo de jar reçwre sen wo mo la! Dafid bay de saçy äaara ti wa! Diñ wersen so aè waçë ga: Je reçw wo de je leñ laa wo äil tiñn gaa mo so no.

⁹Dafid raw laa tiñ go ti ngeel yoñre no, se raw ëege äe ga äi leege mani Dafid no. Se kal boor feçeçre go ti äe äuy, tiñi le Milo haçaç, boor feçeçre nen äil lay.

¹⁰Dafid hay mbe tum seëge de pel de pele. Manwuri, Baa Pantway hay de äe.

Hiram wañ Tir laa jar le see Dafidi

¹¹Hiram wañ Tir raw laa jar le de koore sedere, de jar mbar tiñ wo de jar ceë huuli wo, saara boo tiñ wañ ne Dafidi.

¹²Dafid raw koge ga Manwur de coä sege day go de hay se de el ti Israyele. Se ko lay ga wañ sen de seege diñ wer Israyel jar mani äen wo.

Jar ni Dafid maga biñ wo Jerusalem mono

¹³Dafid kal da ndere wo de naare wo Jerusalem ni pa. Se raw biñ weere ma tigriñ wo ni pa.

¹⁴Mokay no diñ ëu jar maga se biñ ra Jerusalem mono: Samuwa, Sobab, Natañ, Salomoñ,

¹⁵Yibhar, Elisuwa, Nefeg, Yafiya,

¹⁶Elisama, Elyada wo de Elifelege.

Dafid äum jar Filisteçëç wo

¹⁷Jar Filisteçëç kal wo laage ga aè kaa noo go ne Dafid ti wañ ti jar Israyel wo, saara kal hooge le äuy kiëgi äe. Dafid raw laage äe, kal men ngeel yoñren le go.

- ¹⁸Jar Filisteçeç raw wo age, laa wo le äil log mani jar Refayim wo no.
- ¹⁹Dafid kal wii jag Manwur gano: Ndi mo wo mbi dur jar Filisteçeç wo yawla? Ndo haç ra yañ mbo go ne ndi äi coo do yawla? Manwur raw wii Dafid gano: Wo mbo, werga ndi haç ge jar Filisteçeç wo yañ go mo äi coo do kidolgi.
- ²⁰Dafid raw woge Baal-Peratsim, se kal äum rage ni. Blam äe se day gano: Manwur kal do we yoo jar hee äin wo do bii maga haw dam nono. Diñ wersen ga aè kal kañ ëu ne ngeel sen ga Baal-Peratsim mono.
- ²¹Jar Filisteçeç men wo baa äaaran wo go ti ngeel ni, Dafid wo de jar äen kal wo hoo rage raw wo de äaara.
- ²²Jar Filisteçeç hoo wo le pa, laa wo le äil log mani jar Refayim mono.
- ²³Dafid raw wii jag Manwuri, Manwur day gano: Ndo see ge wo ne hara ti gaa, kol le go nen blam äaara day ni ndo a go ne hara ti rus de ngar mborgwayn wo.
- ²⁴De maga ndo laa ge ro äaale wo we samge ti mborgwayn wo no, ni ndo joñ deparday so werga aà na diñ Manwur go de kalge pel äo ma äum jar Filisteçeç ma de kañge ta'n wo no.
- ²⁵Dafid raw joñ fen maga Manwur hay waçaç ne hen mono, se kal äum jar Filisteçeç wo, tiñi le Geba haçaç wo go jag feelee Gebere.

2 SAMYEL 6

Dafid ga se mañ komrom tayge jagn le Jerusalem

- ¹Dafid raw tay jar ma de ko durgi de el ma Israyeln wo go äuy pa, jar ndar do swa'a.
- ²Dafid kal urgi de ngaäa maga hay wo see äe ni mo äuy, hoo wo le Baale-Juda ma woge mañ komrom mani Baa maga aè ëe Ëun pel äe, ëu mani Manwur Pantway maga de hayle ti holañ Kerubeçeç ma ciñ ti komromn wo mono.
- ³Saara raw kañ komrom mani Baa ti pus durgi ma defay day mañn wo le go liñ ni Abinadab ma ti huuli no. Usa wo de Ahiyo jar ni Abinadab wo de seege de pus durgi ma defay no.
- ⁴Saara mañn le go liñ ni Abinadab ti huuli no. Usa hay seege ti jeñ komrom mani Baa no, Ahiyo go pel komromn lay.
- ⁵Dafid wo de tiñ mani Israyeln äuy hay wo ti joçoç deñ pel Manwuri, wo de mbar wer joçoç ma honla äuy maga wo de ceège de koo sipres mono, de dilna wo, de mandilna wo, de tembal wo de gecwagcwaçy wo de soñre wo.
- ⁶De maga saara wo go dayge ti yaage mani Nakon mono, deren raw wo äa'ge. Usa raw coñ do äe, kal ëaw komrom mani Baa no.

⁷Jiili Manwur raw caage go ne Usa ti, day Baa tawn go ti ngeel ni wer maga aà joñ fen se bay ngar mono. Usa kal hugi go ti ngeel ti jeñ komrom mani Baa ni.

⁸Dafid raw caa jiili go ti maga Manwur naa jagjiñ go ne Usa ti de faage ma dosen no kay mono. Le ti wur sen ni haçaç go wara, aè èe ngeel sen ga Peres-Usa.

⁹Dafid kal caa heçeçne go do Manwur ti wur sen ni, se day gano: Komrom mani Manwurn kalge wo liñ ni äi ge na kalge pa la?

¹⁰Se la dayge mañ komrom mani Manwurn wo liñ ni äe wo äi leege mani Dafidn gaè. Se raw woge kañge äe liñ ni Obed-Edom je Gad no.

¹¹Komrom mani Manwurn joñ few liñ ni Obed-Edom je Gadn swa'a day Manwur raw kañ bosa' ne Obed-Edom ti de tiñ mani äen äuy.

AÈ a go de Komromn Jerusalem

¹²AÈ kal woge riñ Dafid gano: Manwur kañ bosa' go ne Obed-Edom ti de feçeçre äen wo äuy wer komrom mani Baa no. Mo so no Dafid raw mañ faage, mañ komrom mani Baan le liñ ni Obed-Edom haçaç a go de äe äi leege mani Dafid no, jar deñ ti fruygi, komrom ti gisiëgi äaara.

¹³De maga jar ma soë komromn kañ wo äaale hiira' mokay aè sii jag de blodaèy wo de weeday ma de goäre tu.

¹⁴Dafid dag joçoç go de eegre äe äuy pel Manwur de sa' Efod ma de joñge de swee sag äe do mblaaga nono.

¹⁵Dafid wo de tiñ mani Israyeln äuy mañ wo komrom mani Manwurn le de war jag deñ, wo de 'waë coçoç lay.

¹⁶De maga komrom mani Manwur le de kalge äi leege mani Dafidn mono, Mikal may mani Sawuln hay ko nen ti fenedere. Nen äe raw ko wañ Dafid go de budgi caw ti joçoç pel Manwuri. Mo so no se raw äo' fo äe le go jiili äe.

¹⁷De maga aè a go de komrom mani Manwurn äi leege mani Dafidn mono, aè raw kañge äe äil tiñ oçoçbe maga Dafid hay baan ne hen mono. Dafid kal sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de siigi jag ma joñ suse' wo pel Manwur ni.

¹⁸De maga Dafid mañ jag siigi jag maga aè mo äen go äuy wo go de siigi jag ma joñ suse'n wo go mono, se raw kañ bosa' ne ngaään ti de ëu Manwur Pantway.

¹⁹Blam äe se raw äes gato, de naèy ma de cogge wo de hoole tlalum go ne jarn äuy, ne ngaäa jar Israyeln wo äuy, werpiiri de naare jar go boñ boñ äuy. Day ngaään kal wo ferge, wosela äuy liñ ni äe.

²⁰Dafid raw rawge ma woge kañ bosa' ne tiñ mani äen ti. Mikal may mani Sawuln raw kalge le go caa pel äe day gano: Wañ ma Israyeln da' ti go wara ëala, haçaç kol go äo' fo see äe nen weere joçoçre äen wo de tigliiri äen wo do jobo ma de ko äo' fo see go nono!

²¹Dafid kal ferge ne Mikal gano: A na pel Manwur maga da ndi de dañ pan äo wo de jar ni äe äuy day hay ndi ma seege de Israyel jar mani Manwurn wo no. Ndi dag joçoç na diñ pel Manwuri.

²²Ndi da ba na ga ndi mo äo' fo see äi go de dañ seno, day ndi mo fer see äi go gesiñ twore fer ëa pa yaw! Dayge ba mbe de sen äuy tigliiri se ga ndo waçaç ti äaara hoo ge mbaara sug ti äi pa.

²³Blam sen mokay Mikal biñ gaa so haçaç wo go ti wur huli äe.

2 SAMYEL 7

Dafid ga se boo tiñ ne Manwuri

¹De maga wañ hay go liñ ni äe day Manwur haç iggi go ne hene, yaçaçn go do jar hee äe maga hay wo ti äe kara äuy mono,

²se kal riñ Natañ je ndar nen waçaçre ma jag Baan gon gano: Koëa, ndi na äi tiñ ma de joñge de koore seder yaw day komrom mani Baan go de kañge wer tiñ oçoçbe ma de baage baage!

³Natañ kal ferge ne wañ gano: Wo mbo joñ fen maga le äil äo mono gahaçyla Manwur yañ de äo.

⁴De suñ sen ni mono, Manwur raw waçaç waçaçre ne Natañ gano:

⁵See, wo wii weejoçoç äi Dafid gano: Mokay diñ waçaçre ma jag Manwuri. Boo ge tiñ me nen maga ndi mo hay ni na diñ ndo yawla?

⁶Ndi hay äil tiñ po de booge ti boñ gaa, haçaç le ti wur maga ndi laa jar Israyel wo we le go Ejipte, haçaç go wara. Ndi mbi tum äil tiñ ma de baage de oçoçbe, äil mburyugi.

⁷Go ti ngeel maga ndi hay yaëge de jar Israyel wo mono, ndi hay waçaç mopo we ne äiñni ma Israyel po boñ maga ndi hay wii ra ga aà mo koë jar äin wo ga wer mayse ga nday bay baa tiñ me de koore seder wa le la yawla?

⁸Patala wo wii Dafid weejoçoç äin gano: Mokay no diñ waçaçre ma jag Manwur Pantway no: Ndi baa mo le wer horog wo ti ngeel koë rage, nen maga ndo mo hay diñ je seege de Israyel jar äin wo.

⁹Ndi hay joñ de äo ti ngeel maga ndo hay wo ni mo äuy no. Ndi caa wer jar hee äon wo go mo pele, day ndi kol ëu äo go kluu do ëu jar kluuri ma ti tamsirn wo nono.

¹⁰Ndi haç ngeel go ne Israyel jar äin wo day ndi lag ra go ni nen maga aà mo joñ wo de tiñ ni lay, mo hay wo go ti' lay, jar ma bay ngar po mo fer wo mbuë soçoçre äaara do ma ti wurpon no wa so lay,

¹¹noga do ma ti wur maga ndi hay lag jar car kiida wo ti Israyel jar äin wo wa so lay. Ndi haç iggi ne ndo day ndi yaçaç ndo go do jar hee äon wo äuy. Manwur sii ne ndo ga se 'wuçy gi tiñ yañ mo ti.

¹²De maga naw äo taw ge we go, day ndo wo ge we go da' paçaçre äo wo no, ndi hay ge mbarga äo yañ blam äo, diñ je maga diñ äiiri äo tu day ndi coä ge wañ äen yañ.

¹³Boo ge tiñ yañ ti ëu äi na diñ se, day ndi kañ ge paale wañ äen yañ go ma tum.

¹⁴Ndi de see äi tu ndi joñ ge yañ diñ pan äe day aà joñ ge yañ diñ weel äi lay. Hayga aà joñ ge älagge we no, ndi liñn ge na diñ de graw mani werpiirin wo de ree maga kañ ge ra ne hen ti diñ jar tabay wo tu mono.

¹⁵Ane, ndi men ge koge decoo äe go doge ndi joñ Sawul maga ndi ndar do go see äe no gaè.

¹⁶Tiñ mani äon wo de wañ äon joñ ge wo mbaara yañ tum nen äi, paale wañ äon joñ ge mbe de coäge wo sagsage.

¹⁷Natañ raw fer waçaçre sen wo äuy ti ngeel äe lay, do maga aè hay naa nen äe ne hen no lay.

Dafid tose

¹⁸Dafid raw woge ooge pel Manwuri, raw tosge äe gano: Ndi baa diñ wose, day tiñ mani äin baa diñ mayse ga ndo Wañkluu Manwur ndo koë me le, haçaç ndo a go de äi ti ngeel ma ta' la la?

¹⁹Ndo ko ba sen nen äo me' ëa pa yaw Wañkluu Manwuri, day ndo waçaç ba pa ti tiñ mani weejoçoç äon wo wurpo mono. Mbe mo na diñ fen maga joñ mbe see je tabay no tum yawla Wañkluu Manwuri.

²⁰Ndi waçaç ba mayse wo ne ndo ni ga deñ pa la? Ndo Wañkluu Manwuri ndo de ko weejoçoç äo no!

²¹Do maga ndo waçaç nono day ndo eign le jiili äo nono, ndo joñ feçeçre se kluurin wo mo deñ ma naa nen äaara go ne weejoçoç äo no.

²²Manwur Baa, ndo kluu! Gahaçyla jobo bay do ndo no wa so. Ndo boñ tu ndo diñ Baan tu, wer feçeçre maga wuur laa ra de sug wuur wo mo äuy no.

²³Wer jar po yañ mbaara ti tamsir la ga baa äaaran wo wo le go yaçaç rage, kol wo ra go jar äaara day kol wo ëu äaara go rage do Israyel jar äon wo no yawla? Ndo joñ feçeçre ma kluuri wo ne hara de feçeçre ma joñ heçeçne wo wer sir mani äo no, go nen jar äo maga ndo yaçaç ra le go Ejipte do wer jar sen wo de baa äaaran wo, nen maga aà mo hay wo go ma äo.

²⁴Ndo coä Israyel jar äon wo nen maga aà mo hay wo diñ jar äo sagsage, day ndo Manwur ndo kol diñ Baa äaara.

²⁵Patalam no Manwur Baa, oo mbo tum ti waçaçre maga ndo waçaç ti weejoçoç äon wo de tiñ mani äen mono joñ mbo do maga ndo waçaçn nono.

²⁶Daga ëu äon mo hay mbe tum rage day jar mo waçë ga: Manwur Pantway diñ Baa ma Israyel no! Daga tiñ mani weejoçoç äon mo hay mbe tum de coäge nen äo!

²⁷Werga ndo Manwur Pantway, Baa ma Israyeln ndo de see äo tu ndo äo' sug weejoçoç äoñ gano: Ndi boo ge tiñ yañ mo ti! Diñ wersen weejoçoç äon raw da' eegre ma tos ndo do kay no mono.

²⁸Patalam no Wañkluu Manwuri, Baan na diñ ndo. Waçaçre äon wo diñ cwaçy day ndo sii fen ma de el we ne weejoçoç äo no.

²⁹Patalam no, kañ mbo bosa' ne tiñ mani weejoçoç äon ti nen maga aà mo hay tum nen äo. Werga waçaç waçaçren na diñ ndo Wañkluu Manwuri, day wer bosa' äo no, tiñ mani weejoçoç äon joñ ge yañ mbe de bosa' ti sagsage.

2 SAMYEL 8

Dafid naa blum sir ma ti äen wo

¹Mokay diñ fen maga joñ ge blam sen mono: Dafid äum jar Filisteçeç wo, mbuë fo äaara day raw yaçaç sale sirn go do äaara.

²Dafid raw äum jar Mowab wo lay. Se hoo ra, sra' rage gesiñ day ngaä ra de sale. Se ngaä sale äoge, id jar ma sen wo go, ngaä sale boñ men jar ma sen wo tenene. Jar Mowab kol wo go gebere Dafidi, se kal kañ lombo ne hara ti.

³Dafid äum Hadadeser je ni Rehob wañ Soban de maga se de mbeë jag sir äen wo go ti Efrad maarog ma de paçaçgen mono.

⁴Dafid kal hoo jar piiri äe wo ndar ti äe kiskis renam, jar äaale ni ndar do äog lay. Se raw car kerdew piiri ma kog pus durgin wo go, hoo yoo äaara kis boñ.

⁵Jar Siri ma Damas kal wo caa war Hadadeser wañ Soba le, Dafid raw taw jar Siri wo go ndar do äog ti äoge.

⁶Dafid raw lag sode äe wo wo go Siri maga Damas diñ meene sir äe mono. Jar Siri kol wo go gebere Dafidi, tar wo lombo nene. Manwur haç blum go ne Dafid ti ngeel maga a wo durgi ni mo äuy no.

⁷Dafid hoo kroñ boo biñni maga hay do weere joçoçre mani Hadadesern wo mono, kal rawge le go de äaara Jerusalem.

⁸Wañ Dafid hoo boo dob le debañ le Beta wo de Berotay äi leege maga hay waçaç ree äaara diñ Hadadeser pa mono.

⁹Toy wañ Hamad kal laage ga Dafid taw sode mani Hadadesern wo go äuy.

¹⁰Se raw äo' weel äe Yoram le see Dafid ma hee jag nene, ma keege äe ti maga aà wo dur Hadadeser day tawn go mono, werga Toy hay wo durgi de Hadadesere.

Yoram raw rawge de feçeçre ma de joñge de boo solay, de boo biñni, de boo dob wo do.

¹¹Dafid raw laa rage go ti nen ne Manwur do maga se hay joñn de suñgu wo de boo biñni maga se hay yaçë ra le do wer jar maga se ndar blum äaara go mo äuy pa no.

¹²Jar sen wo diñ jar Siri wo, jar Mowab wo, jar Amoñ wo, jar Filisteçeç wo, jar Amaleg wo. Se joñ de feçeçre maga se yaçaç ra le jag durgi mo äuy do Hadadeser je ni Rehob wañ Soban no lay.

¹³Dafid ra ëu see äe go de maga se naa blum le go ti jar Siri ma ndar hwal ti nenma'n wo le äil log Mandan mono.

¹⁴Se raw lag sode wo go äi sir Edom, lag sode wo go äil sir Edom äuy day jar Edom wo äuy kol wo go gebere Dafidi. Manwur haç blum go ne Dafid ti ngeel maga aà wo durgi ni mo äuy no.

Jar joñre ma kluuri mani Dafidn wo

¹⁵Dafid hay joñ wañ go ti Israyel äuy. Se hay caa kiidan go ti ngeel äe day fer nen mo ma wosela äuy yoo jar äen wo go ne hene.

¹⁶Jowab je ni Seruyan hay diñ wañ Soden wo, Josafad je ni Ahiludn hay diñ je bag jag feçeçre ma de yergen wo.

¹⁷Sadog je ni Ahitubn wo de Abimeleg je ni Abiyatarn hay wo diñ jar sië jagn wo.

¹⁸Seraya hay diñ je yer feçeçren wo, Benayahu je ni Yehoyadan hay de kañge waçaç ree jar Keretiyeçeç wo de jar Peletiyeyeçeç wo. Jar ni Dafid hay wo diñ jar kluuri ma kayge äen wo.

2 SAMYEL 9

Dafid ko decoo Mefibosed je ni Jonatañ no

¹Dafid day gano: Jobo gwa' mbe we ti feelee mani Sawul nen maga ndi joñ de el see äe wer Jonatañ pa yawla?

²Jobo hay we äaa diñ weejoçoç Sawul ëu äe ga Siba, aè raw baage äe le, aè a de äe see Dafidi. Wañ raw riñgi äe ga: Ndo mbo na diñ Siba yawla? Se kal ferge ga: AÀ diñ ndi weejoçoç äon mbe!

³Wañ day gano: Jobo ma ti feelee mani Sawul po bay boñ nen maga ndi joñn de el see äe do Baa no wa yawla? Siba kal ferge ne wañ gano: Je Jonatañ yañ mbe boñ day se go grum.

⁴Wañ raw wiigi äe ga aè genla? Siba raw ferge ne wañ ga aè wo Lodebar liñ ni Makir je ni Amiyel no.

⁵Wañ raw laa jar wo Lodebar kiëgi äe le liñ ni Makir je ni Amiyel no.

⁶Mefibosed je ni Jonatañ je ni Sawuln kal age see Dafidi, raw le' mondra gesiñ. Dafid raw ëege äe ga: Mefibosed! Se raw yiñ jag ga: Weejoçoç äon la!

⁷Dafid raw riñgi äe gano: Joñ heçeçne wa so! Ndi joñ ge ndo yañ de el wer pan äo Jonatañ. Ndi fer ge payre mani pan äo Sawuln wo yañ mo äuy day ndo reege yañ tum pel äi!

⁸Se raw le' mondra day gano: Weejoçoç äon ba diñ wose nen maga ndo kañ eiggi äo ti way ma de hulin do ndi no ye' pa la?

⁹Wañ raw ëe Siba weejoçoç Sawuln le day riñn gano: Ndi haç feçeçre maga hay wo diñ ma Sawul wo de jar ni äe mo äuy go ne weel mani wañ äo no.

¹⁰Ndo jee ge pay nene, nday de jar ni äo wo de weere joçoçre äon wo day ndo age de coore no nen maga weel mani wañ äon mo da' hole ma reege. Mefibosed je ni wañ äon ree ge tumtum pel äi. Siba de see äe tu weere äe hay hwal ti dwee, weere joçoçre äe wo ni do äog lay.

¹¹Siba day riñ wañ gano: Weejoçoç äon joñ mbe fen maga wañ je waçaç ree äin waçaç ne weejoçoç äen mo äuy yañ. Dafid hay waçaç go ga: Mefibosed reege pel äi do weel wañ nono.

¹²Je Mefibosed hay we joçoç boñ ëu äe ga Mika day jar maga hay wo liñ ni Siba mo äuy hay wo diñ weere joçoçre Mefibosed äuy.

¹³Mefibosed raw joñge de tiñ Jerusalem werga aà hay reege tum pel wañ. Aà hay go grum, äaalen go äog äuy.

2 SAMYEL 10

Jar Amoñ mbuë fo jar peelee Dafid wo

¹Mokay diñ fen maga joñ blam sen mono: Wañ jar Amoñn kal hugi go, je ni äe Hanun raw kolge ti ngeel äe.

²Dafid day gano: Ndi joñ de el see Hanun je ni Nahasn do maga pan äe hay joñ me de el no lay no. Dafid raw laa weere joçoçre äen wo nen maga aà mo wo wo yiñ do de äe ti huli pan äe no. Weere joçoçre Dafid raw wo woge ti sir mani jar Amoñidn wo.

³Minisdir mani jar Amoñidn kal wo riñ Hanun je waçaç ree äaaran gano: Ndo ko nen äo ga Dafid laa jar sen wo le teñ nen äo na diñ ga aè hoo sug ti pan äo yawla? A laa weere joçoçre äen wo le see äo na bay ma da' wer go ne äi leege no, ma äod eñre äe day ni se älagh go wa yawla?

⁴Mo so no Hanun raw hoo weere joçoçre mani Dafidn wo, raw ceçë piñ äaara go plañ plañ, ngrag oçoçbe äaara wo go ne hara nen faale le ciñ haçaç le go gesiñ. Blam äe se kal nii rage wo go.

⁵AÈ raw age sii ree sen ne Dafid se raw laa jar wo caa pel äaara werga jar sen hay wo nen soçoçre debañ. Wañ day riñ ra wo gano: Lag wee wo go Jeriko lage haçaç piñ äay mo laa go ëa ni nday fer yañ le kay.

Dafid dur de jar Amoñ wo

⁶Jar Amoñid raw wo koge ga saara joñ fen ma de bay wore see Dafidi. Saara kal woge le hoo sode ma de äaale wo le ndar do äog ni jar Siri ma Bet-Rehobn wo de jar Siri ma Soban wo, hoo wo jar le ndar ni wañ ma Maaka no, hoo le ndar hwal ti äog ni jar ma Tobn wo. AÀ hoo wo ra le ti solay.

⁷Dafid raw laa ree seno, se kal äo Jowab de soden wo äuy de jar ma de eegre jag jawn wo.

⁸Jar Amoñid laa wo le go, raw wo cirgi go jag jawn ti jag faage no. Jar Siri ma Soban wo de ma Rehob no, jar ma Tobn wo de ma Maakan hay wo wo go sara yoofi.

⁹Jowab raw go koge ga durgi joñ ge nen pel lay nen blam lay. Se raw hooge yoo jar ma de ko durgi ma Israyeln wo, raw kañge ne jar Sirin wo jage.

¹⁰Se kal kañ jar maga gwa' wo ne jar Amoñid wo jag lay, Abisay hen äen hay pel jar ma sen wo no.

¹¹Se day wiin gano: Hayga jar Siri raw wo eegre äi we no, ni ndo caa war äi le day hayga jar Amoñid raw wo eegre äo we no, ni ndi caa war äo yañ wo lay.

¹²Joñ see äo tware, naa lag go ngiñ ti jar naan wo, ti äi leege mani Manwurn wo day daga Manwur mo joñ mbe fen maga se kon nen äe de el mo so no.

¹³Jowab wo de jar maga hay wo wer äe raw wo seege wo ne jar Siri wo ti ma woge yiñ rage, saara kal lagge de ëeere pel äe.

¹⁴Jar Amoñid wo wo koge ga jar Sirin lag wo de ëeere mokay kal wo lagge de ëeere pel Abisay, laa wo äi leege no. Jowab dur jar Amoñid wo le go mokay raw ferge Jerusalem.

¹⁵Jar Siri wo wo koge ga Israyel äum wo saara mokay raw wo tay see äaara le äuy.

¹⁶Hadadeser raw laa jar wo joñ togle ne jar Siri maga wo wo go faale maarog ma de paçaçgen mono, saara raw age Helam. Sobag wañ sode mani Hadadesern wo hay pel äaara.

¹⁷AÈ raw siigi äe ne Dafidi, se kal tay Israyel wo le äuy, cegaë Jurdeçeç go raw woge Helam. Jar Siri raw wo cirgi wo ne Dafid pele, dur wo de äe.

¹⁸Jar Siri kal wo lagge de ëeere pel jar Israyele. Dafid raw älag pus durgi äaara wo go kiskis renam de jar piiri ndar do naa. Se taw Sobag wañ sode äaaran go lay, se hu go ti ngeel ni.

¹⁹Wañre maga sen hay wo diñ weere joçoçre Hadadeser mo äuy wo wo koge ga eegre Israyel raw saara mokay raw wo baa barge go de Israyele, kol wo see äaara go gebere äaara. Jar Siri caa wo heçeçne go ti woge caa caage war jar Amoñidn wo.

2 SAMYEL 11

Dafid suu de Bat-Seba waçy Uri

¹Wo dayge go deeboo ti wur maga wañre lag wo go durgi mono, Dafid raw äo' Jowab de weere joçoçre äen wo de jar Israyel wo wer äuy. Saara kal woge id jar Amoñid wo go, raw wo cir ti Raba go, Dafid gwa' le go Jerusalem ane.

²Wurpo de law Dafid men ngeel suuli äen go kal go caw mbeë äaale äe ciñ ti tiñ mani wañ no. Nen äe raw baa waçy po de yogge deñ, waçy sen hay de wore debañ.

³Dafid raw laa jar wo wii wer waçy seno. AÀ raw siigi äe ne hen gano: AÀ diñ Bat-Seba, may mani Eliyam no, waçy mani Uri je Hitid no.

⁴Dafid raw laa jar wo kiëgi äe. Se kal age see äe, Dafid raw suugi de äe paga se hay na façaç see äe go ti sag maga hay da'n mo lay. Se raw mbe ferge liñ ni äe so.

⁵Waçy sen raw mañ äiili day se raw äo' jobo riñ Dafid gano: Ndi de äiili.

⁶Do kay nono Dafid raw riñ Jowab wo gano: Äo' Uri je Hitid le me. Jowab raw äo' Uri le ne Dafidi.

⁷Uri raw age see Dafidi, se kal wii waçaçre jag äe ti Jowab wo de ngaäa no, ti durgi maga aà wo le jag äe mono.

⁸Blam äe Dafid day wii Uri gano: See, wo liñ ni äo ni ndo yog äaale äo wo le go. Uri raw kalge go men tiñ wañ go, wañ kal haç mopo wo ne hen blam äe.

⁹Ama Uri raw go suugi jag tiñ mani wañn see weere joçoçre mani je waçaç ree äe no, wo liñ ni äe gaè.

¹⁰AÈ kal siigi ne Dafid ga: Uri bay de woge liñ ni äe wa. Dafid day riñ Uri gano: Ndo hay le go na bay ti rañge wa yawla? Wer mayse ga ndo wo liñ ni äo gaa la?

¹¹Uri kal ferge ne Dafid gano: Komrom (mani Baan) wo de jar Israyel wo de jar Juda wo le go de lagge wer mburyugi, je kluu äi Jowab wo de weere joçoçren wo le go yoofi jag jaw, day ndi äin ndi kal liñ ni äi reege, jooge day suu de waçy äi so ge! De maga ndo yañ tenen ye' de maysee äo äa mono, ndi joñ ge fen ma dosen no kay gaa hase.

¹²Dafid day wii Uri ga: Hay mbo wara la äa pa so day we toñ no ni ndi fer mo yañ kway. Uri raw hayge Jerusalem ti wur sen ni lay, toñ äen lay.

¹³Dafid raw ëege äe le reege lay, jooge lay day raw taage äe go. Wur coñ go mokay Uri raw kalge le go ma woge suugi see weere joçoçre mani je waçaç ree äen wo, wo liñ ni äe gaè.

¹⁴Ngeel wo go teege mono, Dafid raw yer leder wo ne Jowabe, coñ wo ne Uri do.

¹⁵Se yer wo äil ledern ni gano: Kañ wee Uri ti ngeel maga jawn de tuu ni mono day ni nday kol wee go nen blam äe nen maga do mo baan go day àà mo hu go.

Uri hu go

¹⁶Jowab wo ko äi leegen mokay raw kañ Uri ti ngeel maga se ko ga jar ma de eegre jag jawn wo ni mono.

¹⁷Jar ma äi leegen laa wo le go, le' wo Jowab wo durgi. Jar taw go yoo jar maga wo diñ weere joçoçre Dafid wo mono, Uri je Hitidn hu go lay.

¹⁸Jowab raw fer waçaçre wo ne Dafid ti fen maga joñ le jag jaw ni mo äuy no.

¹⁹Jowab raw wii je soolen gano: De maga ndo mañ ge jag fer waçaçre we go ne wañ ti fen maga joñ wo jag durgin mo äuy,

²⁰day jiili wañ caa we go day waçaç we ga: Wer mayse ga nday hay ya' wo see äi leegen durgi la? Nday bay de koge ga aè jwag waa le na le ti kor deñdeñ wa?

²¹Wose ii Abimeleg je ni Yerubessedn go mo la? Bay diñ waçy po maga äo'n le ti de weeniini day se hu le go Tebes wa yawla? Wer mayse ga nday ya' see äay wo see korn la no, ni ndo wiin so gano: Weejoçoç äo Uri je Hitidn hu go lay.

²²Je soolen kal rawge, se wo mokay la fer waçaçre ne Dafid ti jag maga Jowab hay waçaçn wo mono.

²³Je soole raw wii Dafid gano: Jar sen joñ wo parday go nen wuuri, caa wo pel wuur le go yoofi day wuur raw mañ äil äaara wo go haçaç wuur wo go kañ rage jag feelee äaara.

²⁴Jar jwag waa raw wo jwag waa le ti kor deñdeñ ne weere joçoçre äon wo ti day jar taw go yoo weere joçoçre wañn wo, weejoçoç äo Uri je Hitid hu go lay.

²⁵Dafid kal riñ je soolen gano: Ndo wo ge riñ Jowab gano: Ko sen go nen äo ree hala wa werga moslam caa mbe je la lay, je la lay. Kañ poçoçre ne äi leegen ti de eegre day ni ndo älagh go. Day ndo ma äon mono teñ nen äe!

²⁶Waçy mani Uri raw laage ga war se go de huli, se kal ra war äe go.

²⁷De maga naw hulin taw go mono, Dafid raw äo' jobo kiëgi äe, raw yaçaçge äe liñ ni äe. Waçyn raw kolge go waçy äe, kal biñ weel ne hene. Fen maga Dafid joñn kal coge jag Manwur gaè.

2 SAMYEL 12

Baa äo' Natañ le riñ Dafid ti älagge äe no

¹Manwur raw äo' Natañ le see Dafidi. Natañ kal age see äe day wiin gano: Jar po hay wo äog äi leege po boñ, ma boñ diñ je horoge, ma lan de coo.

²Je horogn la hay de fiiri wo de dere wo debañ.

³Mopo je coon la hay bay me' dra' wa has äuy, diñ weesam tigli äe boñ, se hay yee ne. Se hay haç reege ne hene day sam äen hay geçeçe liñ ni äe de weere äe wo, ree diñ hole maga se reen mono lay, joo bii äil haçn äen lay, suu de kañ ti ne hen do lay. AÀ hay do may äe nono.

⁴Waare raw nduugi ni je horogn no ama eiggi äe laa kañge ti fii po noga daèy po yoo mani äen ma joñ waare je se ga a ni äe mo gaa äuy. Se kal baa fii mani je coo no, nga'n go ne blo maga a ni äe mono.

⁵Jiili Dafid raw caage go debañ debañ ne blo sen ti, se day wii Natañ gano: Manwur yañ mbe tenene. Je maga joñ fen se kayn go ma 'warge,

⁶day se fer ge fiiri yañ wo ne hen ti ngeel samn naa, werga aà joñ fen ma dosen no kay no day ko decoo je lan gaa has mono.

⁷Mo so no Natañ kal riñ Dafid gano: Blo sen na diñ ndo so. Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç so gana: Kaa noo mo ti ga ndo mo hay wañ ti Israyel na diñ ndi, hay yaçaç mo le go do Sawul na diñ ndi.

⁸Ndi haç tiñ mani je waçaç ree äon go ne ndo, ndi kol naare mani je waçaç ree äon wo go wer äo day ndi haç tiñ mani Israyeln wo de Juda wo go mo. AÀ mo hay we diñ mopo ma me' no, ndi de haç ma tigriñ yañ wo mo ni pa.

⁹Wer mayse ga ndo mbuë fo waçaçre Manwur go, day ndo raw joñ fen ma de älagge nen äe la? Ndo 'war Uri je Hitidn go de moslam, day ndo raw baa waçy äe ndo koln go waçy äo ma äe ndo joñ ga moslam mani jar Amoñidn mo tawn go.

¹⁰Patalam no, moslam ya' ge go see tiñ mani äon gaa hase werga ndo mbuë fo äi day ndo baa waçy mani Uri je Hitid no, ndo koln go waçy äo mono.

¹¹Manwur waçaç so gano: Ndi joñ ge yañ nen maga ree mo caa mo day se age mbe le na feele ni äo ni tu. Ndi hoor ge naare äon wo go de nen äo ti'i, ndi haç ra yañ go ne jobo yoo jar ma see äo mañ wo day se suë gi yañ go de äaara nen jar poëage.

¹²Gahaçyla, ndo joñ äon de yoñre day ndi ma äin ndi joñn ge yañ go nen jar Israyel wo äuy, go poëag nen jar äuy.

¹³Dafid raw riñ Natañ gano: Ndi joñ älagge see Manwuri. Natañ kal wii Dafië gano: Manwur go de fug äil mo ti älagge äo no, ndo hu go gaë.

¹⁴Ane, wer maga ndo haç faage ne jar heen wo ma ëar Manwur mono, mbarga maga biñ gi sen hu gi go.

Mbarga maga Bat-Seba biñn hu go

¹⁵Natañ kal rawge liñ ni äe. Manwur raw kañ ceege ne weel maga waçy mani Urin biñn ne Dafid ti, se kal baë see go.

¹⁶Dafid raw kam Manwur ti mbarga no, raw heçeç bii. De maga se kal tiñma mono, se na de suñ go de suuli gesiñ.

¹⁷Jar kluuri ma liñ ni äe wo wo see äe tebge äe maga aà mo ur go ciñ ama se laa gaa, day ree hole de äaara gaa lay.

¹⁸Wo dayge ti naw ma de renamn mono, mbargan kal hugi go, weere joçoçre Dafid kal wo joñ heçeçne ma jon siigi ne hen ga mbargan go de huli. Saara day waçë gano: De maga mbargan hay tenen ëa mo yaw, naa fer waçaçre ne hene se laa laa jag naa gaa, day naa tiñgi gi tiñgi ma riñgi äe ga mbargan hu go la? A joñ ree po!

¹⁹Nen Dafid raw baa weere joçoçre äen wo sweg waçaçre ne kaçaçra deñ, se raw koge tu ga mbargan go de huli. Se raw riñ weere joçoçre äen wo ga: Mbargan hu go yawla? Saara kal ferge ne hen ga: A hu go.

²⁰Mo so no Dafid kal urgi le go ciñ, raw yogge go, jwed trussa see äe, raw coo oçoçbe see äe. Blam äe se raw rawge äil tiñ mani Manwur no, kal le' mondra. Se kal ferge liñ ni äe day ga haç reege ne se, se raw reege.

²¹Weere joçoçre äen day riñn wo gano: Fen maga ndo joñn na wer äe gahaçyla? Mbargan hay tenen ëa ndo heçeç bii, ndo ra day maga patala se hu go so yaw!

²²Se kal ferge gano: De maga mbargan hay tenen ëa mono, ndi hay heçeç bii day ndi hay rage werga ndi hay ëig na ga ree ko go gaa ti ga Manwur ko decoo äi yañ day mbargan joñ yañ tenen laybla no.

²³Patala de maga aà hu go so mono, wer mayse ga ndi heçeç bii pa la? Ndi kaçaç yañ ma ferge äe le yawla? Ndi wo ge wo da'ge äe ane, ma äe de see äe aà fer le see äi gaa so.

Biñgi Salomoñ

²⁴Dafid raw teñ nen waçy äe Bat-Seba, kal woge see äe day raw suugi de äe. Se raw biñ weele, kal kañ ëu ne hen ga Salomoñ. Manwur kal dage äe,

²⁵raw äo' Natañ je ndar nen waçaçre Baa gon le siigi äe ne Dafidi. Diñ wersen aè raw ëe mbargan ga Yedidiya ti jag Manwuri.

Dafid yaçaç äi leege Raba

²⁶Jowab hay durgi de äi leege Raba mani jar Amoñidn wo, se raw yaçaç äi leege se ga diñ ngeel lagge wañre wo mono.

²⁷Se kal laa jar wo de soole ma riñ Dafid gano: Ndi le' Raba durgi, day ndi go de yaçaç coçoç tiñ maga bii wo ni go.

²⁸Patalam no, tay ngaäa maga gwa' wo le le wer äo ni ndo a kañge jag äi leege no, yaçaç ne nen maga ndi mo yaçaçn go day ëu äi mo ra wa.

²⁹Dafid raw tay jarn wo äuy, see wo ne Raba ti, le'n wo durgi day raw yaçaçge äe.

³⁰Dafid raw mañ gobogray go ne wañ äen ti. Gobogray sen hay poçoçge nen klew do swa'a, hay de cir huuli ma de wore jag lay. AÀ raw kañge äe ne Dafid ti, se hoo feçeçre le jag durgi äi leegen ni debaň.

³¹Jar maga sen gwa' wo äi leegen ni mono, Dafid kañ ra jag ceëge koo, jag ceëge huuli, jag charge koo, jag mbarge brigi. Se joñ äi leege mani jar Amoñidn wo äuy dosen nono. Blam sen Dafid kal ferge le Jerusalem de ngaään wer äuy.

2 SAMYEL 13

Amnon joñ fen yo, suu de hen äe Tamar

¹Mokay diñ fen maga joñ ge blam sen mono: Maygeman Absalom je ni Dafid hay we, se de wore debaň, ëu äe hay ga Tamare. AÀ mnon je ni Dafidn raw joñge de saçy äe ti.

²Amnon kol wer eiggi go ti äe äuy haçaç kol go le' ceege wer Tamar may pan äe no, werga jobo hay bay go de suugi de äe wa ëa day ngar maga se mo yiñ de äe yiñgi la bay nen äe wa.

³Bar Amnon hay we, ëu äe ga Yehonadab je ni Simeya hen Dafid no. Yehonadab hay diñ jobo ma de ëeñ debaň.

⁴Se kal riñ Amnon gano: Wer mayse ga ndo caa mbo ngeel tum de lawge ndo maga diñ je wañ mo la? Ndo bay de saçy sii ree äen baa me me' wa has yawla? Amnon raw ferge ne hen gano: Ndi de saçy Tamar maygeman Absalom weel pan äin ti.

⁵Yehonadab kal riñgi äe gano: Suu ti ëeere day ni ndo joñ doga ndo de ceege nono. Day de maga pan äo a ge we ko ndo no, ni ndo wiin gano: Men may pan äi Tamar le age haç reege me jag ëa la, aà mo joñn nen äi la deñ nen maga nen äi mo ko ne day ndi mo reen do äe de ëawge kay.

⁶Amnon raw suugi joñ see äe doga se de ceege nono. Wañ raw age koge äe day Amnon kal wii wañ gano: Ndi kam mo kamge, daga may pan äi Tamar mo a le joñ gato me äog nen äi la deñ day ndi mo reen äi coo do äe kay ëala.

⁷Dafid raw äo' jobo wo äil kor ma nen liñ wii Tamar gano: See, wo liñ ni weel pan äo Amnon day ni ndo joñ reege ne hene.

⁸Tamar kal woge liñ ni hen äe Amnon maga hay de suuli mono. Se raw hoo coo, wañn go, kal beë gato go de äe pel Amnon ni day kar ra go.

⁹Se raw kañ toäoole no, hugn go ne hen pele, ama Amnon laa dayge reege gaè. Se day ga: Laa wee jar wo go me liñ äuy! Jar äuy laa go ne hen liñ.

¹⁰Mo so no Amnon kal riñ Tamar gano: AÀ le de reegen me tiñma ni ndi ree do äo yañ so. Tamar kal hoo gato maga se hay joñ ra mono wo de äaara ne hen äe Amnon tiñma.

¹¹De maga se de haç reege ne hen mo deñ, Amnon raw baage äe day wiin gano: May pee, a le, suu de äi.

¹²Tamar kal ferge ne hen gano: Bay wa heebo, baa me de wañ wa werga aè bay joñge dosen ti sir Israyel wa, joñ fen yo se kayn wa.

¹³Ndi wo ge gen de soçoçre ma sen ti la? Ndo de see äo ndo joñ ge äi sir Israyel diñ je ma de yo lay. Patala ndi kam mo kamge wii wañ daày a peñge bay haç ndi ne ndo gaè.

¹⁴Ama Amnon laa dayge yaçaç jag äe gaè. Se raw baage de wañ, suu go de äe.

¹⁵Blam sen Amnon raw caa hee go de äe debañ debañ tu de dañ dage maga se hay dage äe keäa mono, day riñn ga: Ur go ciñ, see go.

¹⁶Tamar kal ferge ne hen gano: Bay wa hase, maga ndo nii ndi mo haç' de dañ älagge maga ndo joñ sen go see äi mo pa yaw.

¹⁷Ama Amnon laa dayge laa jag äe gaa, raw ëee weel maga hay joñ pee ne hen mono day riñn gano: Nii mo se deñ wo go siigi ni ndo teçg jag tiñ wo go ne hen nene!

¹⁸Tamar hay de rob ma de wore ti, se hay diñ rob maga mayre mani wañ hay wo herge äe ti de maga aà yañ tigli bay de woge see je twar wa ëa mono. Weejoçoçn raw äo'ge äe go siigi, kal teçg jag tiñ wo go ne hen nene.

¹⁹Tamar kal lag saçaçge ti äe, nrag rob ma de wore ma ti äen go, raw grag do go ti, raw wo ti war caw.

²⁰Weegeman äe Absalom kal riñgi äe ga: Hen äo Amnon na wo see äo yawla? Patalam no maygema, hem mbo so, aà diñ hen äo. Dañ jiili go debañ ti ree sen wa. Tamar hay go de car jiili liñ ni weegeman äe Absalom ye'e.

²¹Wañ Dafid raw laa ree sen wo äuy, jiili äe raw soçoçge debañ.

²²Absalom waçaç mopo ne Amnon me' gaa äuy ane se ëawn äili dog aà älag maygeman äe Tamar go, baan de wañ mono.

Absalom 'war Amnon go

²³Kiñgi wo mañge blam sen äog mono, Absalom raw hoo jar ma caw fuçy saçaçre äen wo wo Baal-Hatsor ti jeñ Efrayim. Se raw ëe jar ni wañ wo wo go ni äuy.

²⁴Absalom kal woge se wañ day gano: Koëa weejoçoç äon de hoo jar caw fuçy saçaçre wo, daga wañ wo de weere joçoçre äen mo wo wo liñ ni weejoçoç äe no.

- ²⁵Wañ raw riñ Absalom gano: Bay wa na'aç, wuur wo ge äuy gaa werga wuur kañ ge poçoçre mo ti. Aà bsalom teb mbe wañ ni ëa pa ama wañ laa dayge woge gaa, raw kañ bosa' ne hen ti.
- ²⁶Absalom day gano: Haç mbo faage ne hen äi Amnon aà mo wo mbe wer wuur toç' so. Wañ raw ferge ne hen gano: Wer mayse ga aà mo wo ni äo la?
- ²⁷Wer maga Absalom teb wañ debañ mono, wañ raw mbe men Amnon wo de weere mani wañn wo äuy rawge wer äe so.
- ²⁸Absalom kal wii weere ma joçoçre äen wo gano: Ko wee nen äay de ele, de maga yii kal ge we go ne Amnon ti day ndi wii nday we ga: Ma' wee Amnon no, ni nday 'warn go. Joñ wee heçeçne wa, waçaç ne nday diñ ndi. Teñ wee nen äay, joñ wee see äay do werpiiri wo nono!
- ²⁹Weere ma joçoçre mani Absalom joñ wo Amnon do maga Absalom hay haç jag äe ne hara nono. Do kay nono, weere mani wañ kal wo hooge go ciñ, wosela äuy ëii gerheçeç wayla äe, kal wo dañge de ëeere.
- ³⁰De maga aà wo ti faage ëa mono, Dafid raw laage ga Absalom ii weere mani wañn wo go äuy gwa' yoo äaara boñ gaa hase.
- ³¹Wañ raw urgi go ciñ, kal ngrag oçoçbe ma ti äen wo go suu go gesiñ ti tamsiri, weere joçoçre äen hay wo äiñ äe ni äuy go de ngrag oçoçbe ti lay.
- ³²Yonadab je ni Simeya hen Dafid kal waçaç waçaçre day gano: Bay ga wañ riñ ga aè ii weere ma joçoçre jar ni äen wo go äuy na wa, werga hu go diñ Amnon boñ. Se diñ fen maga hay go jag Absalom haçaç le ti wur maga Amnon baa maygeman äe Tamar de wañ mono.
- ³³Patala bay ga wañ ko reen doge aà diñ cwaçy day waçaç ga jar ni se wo go de huli äuy na wa, hu go diñ Amnon boñ.
- ³⁴Absalom kal dañge. Weejoçoç maga hay de kañge gor ngeel raw mañ nen äe ciñ, kal koge wo, kola jar po wo le de age ngaäa ti' ti faage ma nen faale äe go nen ti huulin no kay no.
- ³⁵Yehonadab raw riñ wañ gano: Jar ni wañ day wo le mo ti' so no. Reen do maga weejoçoç äon hay waçaç nono.
- ³⁶De maga se go de äo' jag waçaçre no kay mono, jar ni wañ raw wo age. Saara kal wo cagge go de ro, wañ wo de weere joçoçre äen wo äuy ra wo debañ lay.
- ³⁷Absalom dañ, raw rawge wo go ni Talmay je ni Amihud wañ Gesuri. Dafid joñ naw pur lawge ti weel äe no.
- ³⁸Absalom dañ wo go de ëee Gesur mono, kal joñ kiñgi wo go ni swa'a.
- ³⁹Wañ Dafid joñ nen mañ blam äe wo durgi gaa so werga aà da' teñge nen ti huli weel äe no.

2 SAMYEL 14

Absalom fer le liñ

- ¹Jowab je ni Seruyan raw koge ga eiggi wañ de kañge ti Absalom.
- ²Se raw äo' jobo wo Tekowa kië waçy ma de eëñ po le, day riñn gano: Kol see äo nen lawge day ni ndo laa ti äo diñ oçoçbe huli wo, jwed trusa see äo wa lay day joñ see äo do waçy maga de ree huli see naw pur nono.
- ³Ndo wo ge see wañ day ndo waçaç ge waçaçre ne hen no kay, no kay no. Mo so no Jowab raw waçaç waçaçre maga waçyn nen waçaçge äe ne hen jage.
- ⁴Waçy ma Tekowan raw woge riñ wañ. Se kal le' mondra de mbuë nen gesiñ, day gano: Wañ, yaçaç me go äala!
- ⁵Wañ raw riñgi äe ga: Ree may see äo la? Se kal ferge ga: Kidolgi ndi diñ waçy dewuri, war äi go de huli!
- ⁶Maygebe äon hay de weere äoge, saara kal le' kaçaçra le go yoofi. Wer maga je blaw rage hay bay ni wa mono, ma boñ raw ma' ma lano, 'warn go.
- ⁷Jar ma ti moobe mani wuur wo äuy raw wo hooge de maygebe äo no day riñn wo gana: Haç je maga taw hen äen go ne wuuri, wuur da 'warge äe go ma sa' hee hen äe no! Wuur da taw je hoo tabuln go! AÀ nii wo na ga saara ii wuu maga gwa' felge ti jag haçaçre äin ni go nen maga ëu war äi noga mopo äe jeçd mo gwa' ciñ ti sir la wa hase.
- ⁸Wañ raw riñ waçy gano: Wo mbo liñ, ndi wii jar yañ ti ree äo no.
- ⁹Waçy ma Tekowan kal riñ wañ gano: Wañ je waçaç ree äi no, älaggen diñ ma wuur de tiñ mani pan äi no. Daga wañ wo de jar ma ti äe mo hay wo go de yogge ti ree seno.
- ¹⁰Wañ day gano: Hayga jobo waçaç waçaçre we de älagge no, ni ndo baan le me nen maga aà mo du' mo blam wa so hase.
- ¹¹Waçyn day ga: Daga wañ mo fer eig ti ti Manwuri, Baa äe no, nen maga je sa' hee mo ya' wer gayrin wo ciñ ni day mo taw weel äin go wa! Wañ day gano: Manwur yañ mbe tenene, riñ weel äon po boñ le' go gesiñ gaë.
- ¹²Waçy kal gano: Haç mbo faage ne maygebe äon maga aà mo waçaç mopo ne wañ je waçaç ree äen ëa la! Wañ day ga: Waçaç mbo!
- ¹³Waçy day gano: Wer mayse ga ndo eig eiggi se kay ti jar mani Baan wo la? Waçaçre maga laa wo le jag wañ dra' wo de baa ndo de ree lay, dogo wañ bay le fer je maga se hay nii wo go liñ wa mono.
- ¹⁴Naa äuy naa ma huli. Naa do bii maga kaa go gesiñ nono, aà fer tay ti gaa so. Ree je hulin bay de mañ Baa wa, ane eiggi äe da na ga je maga aè nii wo go mo taw wo go ni wa.

¹⁵Patala ndi a fer waçaçre sen wo ne wañ je waçaç ree äin mono, wer maga ngaän joñ heçeçne me. Mo so no maytigli äon day ga se a waçaç waçaçre ne wañ ëa, tiga wañ yaçaç jag maytigli äen yañ laybla' no.

¹⁶Kidolgi wañ laa ge mbe jag maytigli äen yañ, yaçaçn ge yañ mbe go do je maga da yee nen wuur go de weel äin go ti tway mani Baan mono.

¹⁷Maygebe äon gano: Daga waçaçre ma jag wañ je waçaç ree äin mo kañ me ti doñ, mo haç iggi me werga wañ je waçaç ree äin do je peelee Baa nono, de kaçaçge ma caa äil de eln wo go de älagge no. Daga Manwuri, Baa äon mokay mo!

¹⁸Wañ raw fer waçaçre ne waçy no day riñn gano: Fer waçaçre go me ti wiigi äi maga ndi day wii ndo lam de ele, yoñ mopo do äi wa hase. Waçyn kal ga: Daga wañ je waçaç ree äin mo waçaç mbe!

¹⁹Wañ day so gano: Jag Jowab bay ti ree sen mo haç' ni wa has yawla? Waçy kal ferge gano: De maga ndo wañ je waçaç ree äin yañ tenen ye' ëa mono, aà bay maga aè fer de waçaçre äaäla äaäla wa so. Kidolgi, haç jag me diñ Jowab weejoçoç äon mbe day haç waçaçre sen wo mo äuy ne maygebe äon jag na diñ se.

²⁰Weejoçoç äo Jowab joñ dosen nono ma kii reen go kiigi koëe. AÀma je waçaç ree äin de ko ree do je peelee Baa nono, da' wer go ne feçeçre maga joñ wo ti sirn la go äuy.

²¹Wañ day wii Jowab gano: Ko mbo so ga ndi de saçy joñ fen sen ti so, see wo le fer Absalom ma joçoç liñ.

²²Jowab raw le'ge mondra de mbuë nen gesiñ, raw kañ bosa' ne wañ ti. Blam äe se day gano: Weejoçoç äon ko we wara so ga ndi coo jag äo wañ je waçaç ree äi no, werga wañ yaçaç jag weejoçoç äen mono.

²³Jowab raw urgi, raw Gesuri, kal fer Absalom le Jerusalem.

²⁴Wañ raw waçaçge ga Absalom mo hay wo go liñ ni äe nen maga nen saara mo yiñ wa. Mo so no Absalom raw hayge wo go liñ ni äe nen äaara yiñ de wañ gaë.

Dafid yaçaç mbe Absalom see äe so

²⁵Go äi sir Israyel äuy jobo maga aè hay keege äe ti wore äe do Absalom nono bay wa. Tïjij le äaale ka' le' go ti äe aè hay bay da' cerge see äe wa.

²⁶Tum ti kiñgi se ceçeç ti äe go werga riñ äe poçoç ne. De maga aà ceçeçn go mono se ko poçoçre riñ äe day se poçoç de dañ klew äog ti klew mani wañ no.

²⁷Absalom raw biñ weere ma twerpiiri swa'a, may ni boñ. Ëu may sen hay ga Tamare, may sen kol diñ waçy ma de wore debañ.

²⁸Absalom joñ kiñgi Jerusalem ni äog bay ko nen wañ.

²⁹Se äo' jobo wo see Jowab nen maga aà mo a le se äo'n see wañ, ama Jowab laa dayge age see äe gaè. Se fer dogge äe ma de äog pa, Jowab laa dayge age see äe gaè.

³⁰Day so Absalom raw riñ weere joçoçre äen wo gano: Nday de ko pay mani Jowab maga ti jeñ äin ga de coore äil mono. Wo wee, ni nday hee wee wuu go ne hene. Weere joçoçre Absalom raw wo hee wuu go ne pay no.

³¹Jowab raw urgi, kal woge see Absalom liñ ni äe day riñn gano: Wer mayse ga weere joçoçre äon hee wo wuu go ne pay maga diñ äi mo la?

³²Absalom raw ferge ne Jowab gano: Koëa ndi laa jar wo see äo ma riñ moge ga ndo mo a le day ni ndo mo wo wii wañ ma riñgi äe ga: Wer mayse ga ndi men Gesur le go ndi fer le la? Èawa hay ba diñ maga ndi de hay wo go ni mono. Saçy ko nen wañ patala ti äi. Hayga ndi yañ de ma joñree po no, ni aà mo 'war me go èawa.

³³Jowab raw woge see wañ, kal fer waçaçre sen ne hene. Wañ raw èe Absalom le, se raw age see äe, le' mondra gesiñ pel äe. Wañ raw klewge äe.

2 SAMYEL 15

Absalom joñ ti grañ go see pan äe

¹Blam sen Absalom raw da' pus durgi wo de piiri wo de jar do dwee ma èeege pel pus durgi äe no.

²Se raw urgi go ciñ de jag toñ mbuh, wo ooge ti faage maga le' wo ti ngeel tayge ti ma äi leegen mono. De maga jobo hee äuy ga se wo ti kiida se wañ maga cag ree sen go mono, Absalom kal èege äe day riñn gano: Ndo a le äi leege ma hon la? Day de maga je sen fer we ne hen ga: Weejoçoç äon ti äiñni mani Israyel ma kay no no,

³Absalom kal wiigi äe gano: Ree äon de el lay ti ngeel äe lay, ama ndo wo ni wañ la je co' sug äo joñ ge wo ni gaè.

⁴Absalom hay waçëge pa gano: Wose hay me go je car kiida ti sirn mo ti' la la? Wosela äuy maga joñ we de ree kiida noga de ree de je tigriñ day a we see äi no ndi cag ree äen yañ go ne hen ti faage äe.

⁵Day pa de maga jobo ya' we le see äe ma le' mondra pel äe no, se raw coñ do ne hene, èaw ne day raw klewge äe.

⁶Absalom hay joñge see jar Israyel maga hay wo woge see wañ ti kiida mo äuy na dosen nono. Aà bsalom raw mbuë nen jar Israyel wo go ti äe.

⁷Ti kiñgi ma de naan mono, Absalom kal riñ wañ gano: Haç faage ma woge Hebroñ me nen maga ndi wo baa jag fen maga ndi hay haç' jag go ne Manwuri ti äe go èala!

⁸Gahaçyla weejoçoç äon hay haç' jag le de maga ndi hay le Gesur äil sir Siri gano: Hayga Manwur fer me we Jerusalem no, ndi joñ ge fen sii jag yañ ne hene.

⁹Wañ raw riñgi äe ga: Wo mbo jam. AÀ bsalom raw urgi, kal rawge Hebroñ.

¹⁰Absalom hay go de lag jar wo go freñ freñ ti äiñi ma Israyeln wo äuy ma riñ rage gano: De maga nday laa ro coçoçn ge we no, ni nday waçaç ga: Absalom go wañ äi leege Hebroñ.

¹¹Se ëe jar Jerusalem wo wo ni kiskis äoge, jar sen la raw wo mbaara wer Absalom haçy lay koëe bay wo de ko mopo ti reen ni wa äuy.

¹²De maga Absalom de ma joñsiigi jag mono, se raw äo' jobo wo äi leege Gilo ëe Ahitofel, je Gilo no, je bag yañ ne Dafid no. Reen raw kolge go diñ mopo ma kluu lay, jar maga wo wer Absalom raw wo joñge go pur tu lay.

Dafid dañ, men Jerusalem go

¹³Jobo raw age see Dafid day riñn gano: Jar Israyel wo äuy tay wo jag go wer Absalom.

¹⁴Mo so no Dafid raw riñ weere joçoçre äe maga hay wo see äe Jerusalem ni gano: Hoo wee go ciñ, naa dañ wee de ëeere werga faage maga naa yaçaç yañ go do Absalom bay wa so. Joñ wee deparday ma rawge, bay wa no, aà joñ ge parday go nen naa ma hoo naa, day a ge de ree ne äi leegen ti, car ge jar go de moslam.

¹⁵Weere joçoçre wañn kal wo wiigi äe gano: Wuur diñ weere joçoçre äo, aà na do maga ndo wañ je waçaç ree wuurn waçaç ge mbo no äuy no.

¹⁶Wañ raw kalge go, jar ma äi feele ni äen raw wo laage go wer äe äuy lay. Se raw men ndere äe maga se hay de hoo rage wo liñ ni hwal ma gor tiñ äe no.

¹⁷Wañ raw kalge go, ngaään äuy raw mañ blam äe. Saara wo lagge ti jag tiñ ma blam taw no.

¹⁸Weere joçoçre äen wo äuy, jar Keretiyeçeçn wo äuy, jar Peletiyeçeçn wo äuy kal wo tayge wer äe. Jar sir Gad ma kiskis hiira' maga hay aà wo le wer Dafid Gad kal wo laage pel wañ.

¹⁹Wañ raw wii Itay ma Gad gano: Wer mayse ga ndo raw wer wuur lay la? Fere, wo hayge see wañ Absalom, gahaçyla ndo diñ waare day ba pa ndo bay diñ je sirn la wa.

²⁰Ndo a na su le la day wara ndo kol go woge äañla äañla do wuur lay ni ndi bay de ko ngeel maga ndi wo ge ni wa pa mono. Fere, hoo heçeçre äon wo wer äo. Daga Manwur mo woo mo, day mo joñ mo de el ti ngeel äe keëede.

²¹Itay raw ferge ne wañ gano: Manwur yañ mbe tenene day wañ je waçaç ree äin yañ mbe tenen lay. Riñga wañ je waçaç ree äin wo ti ngeel ma hon ne, hu go yaw, tenen yaw weejoçoç äon joñ ge na ni lay.

²²Dafid day wii Itay mbe so gano: De ele kal mbo so. Itay raw kalge go pel de jar äen wo äuy de kamliiri maga hay wo do äe mo äuy no.

²³Jar ma äil sirn äuy ra wo debañ de maga aà ko wo ngaään mo ti' seege mono. Wañ raw cegaë log ma Sedroñ go, jarn äuy raw wo cegaëge wo go de kañ ti ne faage maga le' wo ti puulin mono.

²⁴Sadog hay ni de jar Lefid ma soë komrom tayge jag mani Baan wo lay. Saara raw kañ komrom mani Baa gesiñ day Abiyatar raw ëiigi ciñ haçaç ngaään taw laage le go äi leegen äuy äa.

²⁵Wañ wii Sadog gano: Fer de komrom mani Baan äi leege. Hayga Manwur ko decoo äi we no, aà fer me yañ le day ndi ko ge komromn wo de tiñ äen yañ.

²⁶Day hayga aà waçaç we ga: Ndo bay de coçoçre jag äi wa so lay no, ndi go mo deñ na nen do äe aà mo joñ mbe me de fen maga sen de el nen äe mo so no.

²⁷Wañ raw wii Sadog je sië jagn pa gano: Ko nen äo, fer jam äi leege no, nday de je ni äo Ahimas wo de Jonatañ je ni Abiyatar, day weere äay ma äog fer wo wer äay lay.

²⁸Ndi yoçoç ge ti yañ caw seege äil puulin haçaç nday a de waçaçre po ge me äa.

²⁹Do kay no so no Sadog wo de Abiyatar kal wo ferge le de komrom mani Baan Jerusalem, kal wo lagge ni.

Dafid fer Husay le ma laë ree ma jag Absalom no

³⁰Dafid raw ëii huuli ma Olifiye no. Se ëiin ti ro caw go de laa oçoçbe nen äe lay, go äaale koë lay. Jar maga hay wo wer äe ni mo äuy laa wo oçoçbe go nen äaara lay, wo ti' ëiigi huulin ti ro lay.

³¹Aë raw age riñ Dafid gano: Ahitofel wo wer Absalom yoo jar kië ndon wo lay. Dafid day gano: Manwuri, joñ nen maga bagge yañ mani Ahitofeln mo bag jag go wa!

³²De maga Dafid wo wo go dayge ti tipeçeçe huulin mono, se raw le' mondra pel Baa. Kola Husay je Arkid raw nduugi caa pel äe go de nrag oçoçbe äe ma kluun ti lay go de lag sir ti lay.

³³Dafid kal wiigi äe gano: Hayga ndo raw we wer äi no, ndo kol see äi diñ poçoçre.

³⁴Hayga ndo fer we äi leege day ndo wii Absalom we ga: Wañ, ndi joñ ge yañ weejoçoç äo. Ndi hay äaa diñ weejoçoç pan äo ama patala ndi diñ weejoçoç äo no, do kay nono ni ndo joñ ge yañ nen dwas baage yañ mani Ahitofeln yañ go ma kañ mege ti doñ.

³⁵Sadog wo de Abiyatar jar sië jagn yañ wo wo see äo ni. Fen maga ndo laan ge le liñ ni wañ mo äuy no, ni ndo fern ge ne Sadog wo de Abiyatar jar sië jagn wo.

³⁶Day wer maga Ahimas je ni Sadogn wo de Jonatañ je ni Abiyatarn jar ni äaara se äogn wo wo see äaara ni mono, ni nday lag ra le sii fen maga nday laan ge äuy me.

³⁷Husay bar Dafidn raw mbe ferge äi leege so. AÀ bsalom kal kalge äil Jerusalem.

2 SAMYEL 16

Dafid wo de Siba

¹De maga Dafid cegaë ti tipeçeçe huulin wo go me' mono, kola Siba weejoçoç mani Mefibosedn la caw de gerheçeçe de deëaare ti do äog de hole peçeç ti kiskis äoge, mbeere tlalum ma de heeg de saëge kissi, ma yale de saëge ni kis lay, yii ti ndar gerheçeç ni boñ lay.

²Wañ raw wii Siba gano: Ndo da joñ mayse de feçeçe sen wo la? Siba kal yin jag ga: Gerheçeçren joñ ge wo maga jar ni wañ mo ëid wo ra lay, hollen wo de le'ge ko ma de yale joñ ge wo diñ reege weere ma joçoçren wo lay, yin joñ ge ma ii jwaale jar maga seal ge wo go äil puulin mo lay.

³Wañ day gano: Je ni wañ äon genla? Siba raw ferge ne wañ gano: AÀ le de gwa'ge Jerusalem werga aà ga: Wara tiñ mani Israyel fer wo wañ mani pan äin ge me so.

⁴Wañ kal wii Siba gano: Fen po äuy maga diñ ma Mefibosed mono, go diñ ma äo so. Siba day ga: Ndi le' mondra! Daga ndi mo hay de coçoçe jag wañ je waçaç ree äi no.

Simeyi faë Dafid go

⁵De maga wañ Dafid day go Bahurim mono, blo po ti moobe mani Sawuln raw kalge le go. AÀ hay ëege äe ga Simeyi je ni Gera no. Se kal le go mokay de faë Dafid go jag tu.

⁶Se äod Dafid wo de weere joçoçe äen wo de huuli baa mbe de maga jar ma de eegre jag jawn wo mbaara go de cir ti Dafid go ti äañ war lay go ti do guur lay mo dra'a.

⁷Simeyi hay waçëge de maga se faë Dafid go mono gano: Kal go, kal go, ndo je id jar no, je debaycoçoçe no!

⁸Manwur fer ci jar ma äi feele mani Sawul maga ndo kol go wañ ti ngeel äe wo mo ti äuy so. Manwur ya' wañn go ne weel äo Absalom do so, ko mo go mo caw ti coocoo do ree maga aà mo ti mo so no, werga ndo diñ je id jare!

⁹Mo so no Abisay je ni Seruyan raw wii wañ gano: Wer mayse ga way se de huulin faë wañ je waçaç ree äin go do kay no la? Men me ndi wo go caa ti äe ëala.

¹⁰Ama wañ day gano: Ree may tay naa de kaçaçra la, nday jar ni Seruya no? A faë me go mono tiga Manwur waçaç ne hen jag ga: Faë Dafid go! Day wose wiin yañ ga: Wer mayse ga ndo joñ no lela pala?

11 Dafid raw riñ Abisay wo de weere joçoçre äen wo äuy gano: Koëa, weel äi maga diñ äiiri äi kañ tew äi go, yoo' no ma' no je Benjamin yawla? Menn wee mbay aà mo faë me mbe go werga Manwur waçaç ne hen jage.

12 Tiga Manwur ko ge baa bon äi no, day joñ ge ba ndi de el wer faëge äe maga aà faë me go wara mo yaw!

13 Dafid wo de jar äen mañ wo mbaara faage jag seele äaaran so. Simeyi mbe de seege kar ti jeñ huulin ti jeñ Dafid caw faë Dafid go lay, äodn de huuli wo lay, lag sir ciñ lay.

14 Wañ wo de jar ma wer äen day wo go mokay wo go de gayri debañ, saara raw iggi ti ngeel sen ni.

Absalom go Jerusalem so

15 Absalom wo de ngaäa jar Israyeln äuy hay wo go de age Jerusalem so. AÀ hitofel hay wer äe ni lay.

16 De maga Husay je Arkidn, bar Dafid a da' Absalom mono, se kal waçaçge gano: Wañ mo hay tum tenene! Wañ mo hay mbe tum tenene!

17 Absalom day wii Husay gano: Ndo joñ mbo na de el see bar äon yawla? Wer mayse ga ndo raw wer bar äon gaa pa?

18 Husay kal ferge ne Absalom gano: Ndi wo gaa, werga ndi joñ äin peelee na diñ ne je maga Manwur wo de ngaään wo de werpiiri ma Israyeln baan wo mono. Ndi da hayge na see je ma se no.

19 Ndi joñ ge ba peelee na ne wo yawla? Bay ne weel äen wa yawla? Ndi joñ ge peelee yañ ne ndo do maga ndi hay joñge ne pan äo no lay.

Absalom suë go de naare pan äe wo

20 Absalom raw riñ Ahitofel gano: Lag wee ndalge ti fen maga naa nen joñge äe mono.

21 Ahitofel kal ferge tu ne Absalom gano: See, wo suëgi de ndere pan äo maga a men ra ma gor tiñn mono, do kay no so no jar Israyel wo äuy ko wo yañ ga ndo mbuë fo pan äo go so, day jar maga wo wer äo mo äuy da'ge wo eegre yañ lay.

22 AÈ raw baa tiñ oçoçbe wo go ne Absalom ciñ ti tiñ, day Absalom kal woge see ndere pan äe wo, go nen jar Israyel wo poëag äuy.

23 Ti kal sen ni aè ko baage yañ mani Ahitofeln wo dogaa aè wii na diñ jag Baa de see äe tu nono. AÀ mo hay ba nen Dafidi noga nen Absalom, baage yañ mani Ahitofeln hay wo na dosen nono.

2 SAMYEL 17

Ahitofel äo' sew go

- ¹Ahitofel kal wii Absalom gano: Men me ndi hoo jar wer äi ndar hwal ti äoge, ndi uri, ndi mañ blam Dafid wo niigi suñ la ëala.
- ²Ndi wo ge go ne hen ti rus tu de maga aà go de gayri day eegre äe wo go de hooge lay mono. Ndi wo la ndi kañ ge cee ne hara ti, day jar ma wer äen dus wo yañ go äuy de ëeere day ndi taw wañ yañ go de see äe boñ.
- ³Diñ do kay no so no, ndi fer ge jarn yañ wo le wer äo. Gahaçyla, je maga ndo de kiëgi äe bay we tenen wa so no, jarn äuy fer ge wo yañ le wer äo, day saara äuy joñ ge go jam na de sen kay ëa lay.
- ⁴Waçaçre sen raw coge jag Absalom wo de jar kluuri ma Israyeln wo äuy.
- ⁵Ane Absalom day gano: Naa ëe Husay je Arkidn le, naa laa fen ma jag äen ëa lay.
- ⁶Husay raw age see Absalom day Absalom kal riñgi äe gano: Mokay diñ fen maga Ahitofel waçaç mono, wuur mbe nen joñ fen maga aà waçaç mo yaw bay wa yawla? Ndo waçaç ëala!
- ⁷Husay raw ferge ne Absalom gano: Ti sen mokay la yañ maga Ahitofel baan bay de el wa so.
- ⁸Husay day so gano: Ndo de ko pan äo wo de jar ma wer äen wo! AÀ wo diñ jar ma de eegre jag jaw day aà wo go na de tjiigi do naëy urse maga aè hoo weere äen wo le go nono. Pan äo diñ je ma de ko durgi day se nage de jarn ti faage gaè.
- ⁹AÀ baa mo na go de yoñge äi tu po noga go ti ngeel po. Hayga ti tjiigi wer do kay no tu saara raw taw jar po wo go la no, aè raw laa ree se no day aè waçëge ga: AÀ taw jar po wo we go yoo jar maga mañ wo blam Absalom mono!
- ¹⁰Day mo haç' no je maga mo hay ba de jiili do mingir no laybla' no, se caa ge bii go äili, werga jar Israyel wo äuy wo de koge ga pan äo diñ blum durgi, ga jar ma wer äen wo diñ jar ma de eegre jag jaw lay.
- ¹¹Yañ maga ndi da baage äe mono diñ ga jar Israyel wo äuy tjii le Dañ ka' haçaç le' go Beer-Seba, mo tay wo le go äuy see äo ngaäa do duguëgi ma jag maarog nono. Ndo de see äo tu ndo kal ge pel äaara ni ndo wo ge de äaara jag jaw na diñ ndo de see äo tu.
- ¹²Naa wo ge da'ge äe, aà mo hay ba ti ngeel ma hon laybla' yaw, day naa cwaa ge ne hen ti do bii cwaa ne sir ti nono. Jobo gwa' ge yoo äaara boñ gaa äuy, hayba se noga jobo yoo jar maga wo wer äe mono.
- ¹³Hayga aà yoñ we go äi leege po no, jar Israyel wo äuy hoo ge wo sale yañ le, day naa trom äi leegen go, naa laan go nen pyew maga ti jeñ ni mono, weel huuli gwa' ge ni jeçd ga äuy.

¹⁴Absalom wo de jar ma Israyeln wo äuy kal wo gano: Yañ mani Husay je Arkidn ëawa de dañ mani Ahitofel no. Paga mo na diñ Manwur hay waçaç le go ga se älag baage yañ mani Ahitofeln go, ni see a de ree ne Absalom ti.

Dafid cegaë Jurdeëç go

¹⁵Husay day riñ Sadog wo de Abiyatar jar Sië jagn wo gano: Ahitofel baa yañ ne Absalom wo de jar kluuri ma Israyeln no kay no kay no, day ndi waçaç fen ma kay ma kay ne hen lay.

¹⁶Patalam no, laa wee jar wo riñ Dafidi, day wo wee wiigi äe gano: Na de jarn äil puulin ni wa, cegaë go, bay wa no, wañ wo de jar ma wer äen wo äil guu.

¹⁷Jonatañ wo de Ahimas hay wo wo go En-Rogele. Maygeben raw woge riñ rage ga aà mo wo wo riñ Dafidi. Werga aà hay bay wo maga saara naa nen see äaara go, noga laa wo äi leege wa.

¹⁸Weel ma joçoç po raw ko rage day wo siigi äe ne Absalom. AÀma saara kal hoo ëeere äog äuy wo wo go Bahurim liñ ni blo po maga gutug hay liñ ni be ni, saara raw laage äi gutug no.

¹⁹Waçyn raw hoo oçoçbe, laa go jag gutug no, yiñ coore ma de jwa'ge go ti äe bay maga jobo kaçaç ma koge ga aà no kay gaa hase.

²⁰Weere joçoçre Absalom laa wo liñ ni waçy no day wo gano: Ahimas wo de Jonatañ wo genla? Waçyn kal ferge ne hara ga: AÀ cegaë wo bii go. Saara kië ra, da' wo ra gaa, raw wo ferge Jerusalem.

²¹Blam äaara mokay Ahimas wo de Jonatañ ëii wo le go ciñ, raw wo rawge riñ wañ Dafidi. Saara day wii Dafid wo ga: Hoo wee, raw wee deparday day cegaë wee maarogn go werga Ahitofel waçaç ga joñ wee no kay no kay no.

²²Dafid wo de jar maga hay wo wer äe mo äuy kal wo hooge go ciñ cegaë wo Judeçeç go. Ngeel wo le go teege mokay jobo bay go de gwa'ge ga cegaë Jurdeçeç go gaë wa so.

²³Ahitofel wo koge ga aè see ti baage yañ mani sen gaa mokay raw bañ gerheçeç äe no, kal rawge liñ äi leege äe. Se fer jag huli äe go ne jar ni äe wo, raw 'war see äe go. Se hu go, do kay nono aè raw teege äe go ti tipale mani pan äe no.

Dafid wo Mahanayim

²⁴Dafid raw woge Mahanayim. AÀ bsalom kal cegaë Jurdeçeç go de jar Israyel wo wer äe äuy.

²⁵Absalom kal kol Amasa go ti ngeel Jowab waçaç ree soden wo. AÀ masa hay diñ je ni blo maga aè ëen ga Yeter je Israyel maga hay wo see Abigayel may mani Nahas mono. AÀ bigayel hay diñ maygeman Seruyan man Jowabe.

²⁶Jar Israyel wo de Absalom wo wo kañge äi sir Galaad.

²⁷De maga Dafid a Mahanayim mono, Soni je ni Nahas je Raba ti sir mani jar Amoñidn wo lay, Makir je ni Amiyel je Lodebarn wo de Barsilayi je Galaad ma Rogelimn

²⁸kal wo age de feçeçre suuli wo, de tasa wo, de hole wo, de paçaç ma de baage, de coore, de coo, de coore ma de karge, de fefe, de lañtiy, de coore ma de cogge,

²⁹de noo yoçoçre, de noo paçaç, de fiiri wo de paçaç daèy ma de baage. Saara raw age de feçeçre sen wo äuy ne Dafid wo de jar ma wer äen wo nen maga aà mo ree wo. Saara hay waçaç gano: Ngaään wo mo ti' koñne de cee rage, wo go de gayri lay, jwaale de kañ rage de maga aà hay wo le äil puulin mono.

2 SAMYEL 18

AÈ dus äil jar ma wer Absalom wo go

¹Dafid raw kee jar ma wer äen wo go kee kee, kal car äil äaara go ndar ndare, go kiskissi day kañ wañre wo go pel äaara.

²Dafid raw car jarn go ta' ta' swa'a: Ma tañgun wo wer Jowabe, ma de äogn wo wer Abisay je ni Seruya, hen Jowab no, ma de swa'n wo wer Itayi je Gad no. Wañ day wii ngaään gano: Ndi de see äi, ndi da kalge go wer äay lay.

³Ama ngaään day wo gano: Ndo kal go gaa! Gahaçyla de maga naa lag we de èeere no, jobo kañ ge èiggi ti wuur gaa, ko nus jar mo hu ba wo go yaw, jobo wiigi wer ne sen gaa day ndo äon mo haç' nen jar yoo wuur ndar hwale. Ni pa mo yaw no aà de el maga ndo caa war wuur wo äi leege la deñ.

⁴Wañ kal ferge ne hara ga: Ndi joñ ge mbi fen maga sen de el nen äay yañ. Wañ raw ooge jag tiñ deñ de maga ngaään go de laage mo deñ de carge kiskissi, ndar ndar mono.

⁵Wañ raw riñ Jowab wo de Abisay wo de Itayi gano: Diñ wer äi, daga nday mo joñ Absalom weel ma joçoçn desaçy. Ngaään äuy laa fen maga wañ waçaçn ne jar ma peln wo ti Absalom mono.

⁶Jarn kal wo laage le go yoofii ma yiñ jar Israyel wo, durgin joñ na yooway ma Efrayim no.

⁷Weere joçoçre Dafid äum wo ngaää jar Israyeln wo ti ngeel sen ni. Ti wur sen ni mono, jar taw go debañ, jar ndar do äoge.

⁸Durgin èee do wo go äil sirn äuy. Jar maga taw wo go yooway ni wo pur de dañ maga aà id sen wo de moslam mono.

Jowab ii Absalom go

⁹Weere joçoçre mani Dafid kos wo Absalom go, se hay de èiigi ti gerheçeç wayla. Gerheçeç wayla sen la raw kalge de äe wer koo cene, koo cen raw äaw riñti Absalom, se gwa' go de hagge ciñ ni ka'a, gerheçeç waylan la kal wo go.

¹⁰Nen blo po raw baage äe, se raw woge sii ree sen ne Jowab gano: Mokay no diñ fen maga nen äi kon mono: Absalom yañ le go de hagge ciñ ti koo cene.

¹¹Jowab kal wii je maga sii ree sen ne hen la ga: Ndo kon mbo de nen äo cwaçy ge! Wer mayse ga ndo tawn go ti ngeel ni tu gaa la? Ndi hay haç boo solay ne ndo hwal de mblaaga ni boñ.

¹²Ama blo sen sen day wii Jowab gano: Ndi mo ko ba boo solay go äi coo do äi ndar kay yaw, ndi baa do ne je ni wañ see gaa werga wañ wii wee de Abisay wo de Itayi ga: Joñ wee Absalom ma joçoçn de el na de sug wuuri.

¹³Day hayga ndi de ma joñmo se ma kañ tew äin we mokay no, reen de bas bay woge da' wañ gaa day ndo de see äo tu ndo de ma joñgo je hee äi lay.

¹⁴Jowab kal ga: Ndi yoçoç ti see äo deñ gaa so! Se raw hoo koore ma de ceë jag do äe swa'a, wo da' Absalom tenen mo ti' ciñ ti koo cen ëa mokay, raw sorge äe de koore ma de ceë jagn wo jag jiili.

¹⁵Weere ma joçoçre ma hwal maga hay wo soë feçeçre durgi mani Jowabn kal wo cir ti Absalom go carn wo go de moslam, kal wo 'warge äe go.

¹⁶Jowab raw 'waa coçoç, ngaään raw wo ferge le, men wo nii jar Israyel wo werga Jowab mañ jag äaara go.

¹⁷Saara raw mañ Absalom äo'n wo tu ma kuëum maga hay wo yooway ni mono. Saara kal co' huuli wo ne hen ti deba. Jar Israyel wo äuy dañ wo de ëeere, wosela äuy liñ ni äe.

¹⁸De maga Absalom hay tenen ëa mono, se hay boo mopo wo äil log mani wañ no werga aà hay waçaç ga: Weel äi ma twar bay ma ra ëu äi blam wa. Se raw kañ ëu ne mo ma de boogen diñ ëu äe de see äe tu. Haçaç wara aè yañ ëege äe ga mo ma ëig ti ti Absalom ëa.

AÈ sii ree huli Absalom ne Dafidi

¹⁹Ahimas je ni Sadog day gano: Ndi ur ëee ndi wo sii waçaçre ma de coçoçre sen ne wañ ga Manwur cag ree äen we go, yaçaçn we go do jar hee äen wo.

²⁰Jowab kal riñgi äe gano: Je woge sii waçaçre ma de coçoçren wara bay diñ ndo wa, ndo wo yañ siigi äe ti wur ma tigriñ kway. AÀma ndo wo ge siigi äe gaa werga je ni wañn go de huli.

²¹Se raw riñ je Kusn ga: See wo wii wañ de fen maga ndo kon mono. Je Kusn raw le' mondra pel Jowab, raw ur ëee.

²²Ahimas je ni Sadog day riñ Jowab pa gano: A mo hay ba ga ree mayse joñ laybla' no, ndi de see äi ndi raw de ëee wer je Kusn lay. Jowab kal riñgi äe gano: Na'aç, wer mayse ga ndo da rawge de ëee la! A joñ ge diñ waçaçre ma de coçoçre maga kay mo gaè.

²³Ahimas kal ferge ga: A mo hay ba ga ree mayse joñ laybla' no, ndi raw mbi de ëee. Jowab raw riñgi äe ga: De ele, ëee mbo so! Ahimas raw ur ëee hee go ti faage ma äil fuul no, kal kolge go pel je Kus no.

²⁴Dafid hay de hayle jag tiñ gega' gega' ye'e. Je gor ngeeln raw ëiigi wo ciñ ti tiñ ma ti jag faagen de ngar kor no. Se kal mañ nen äe ciñ, ko nen wo kola jobo le ti ëee caw boñ.

²⁵Je gor ngeeln raw 'waa ware day siin ne wañ. Wañ day gano: Hayga aà yañ boñ no, ni se aà diñ de waçaçre ma de coçoçre jage. Day blo sen mbe le de yaëge me' me' lay.

²⁶Je gor ngeeln raw ko je ma tigriñ le ti ëee caw pa, je gor ngeeln raw 'waa war wo jag tiñ pa ga: Blo po le ti ëee caw boñ pa. Wañ day ga: A a na de waçaçre ma de coçoçre jag lay.

²⁷Je gor ngeeln day ga: Ndi ko dogä ëee je ma tañgun de mañ Ahimas je ni Sadog nono. Wañ day ga aà diñ je ma de ele, aà a na de waçaçre ma de coçoçre wo jage.

²⁸Ahimas raw 'waa ware day wii wañ ga: Jam yañ! Se raw le' mondra pel wañ de mbuë nen gesiñ ti'i day gano: Suse' ne Manwuri, Baa äo maga taw jar maga hoo wo do äaara ciñ ma durgi de wañ je waçaç ree äin mono!

²⁹Wañ day ga: Absalom ma joçoçn yañ mbe go tenen caw jam yawla? Ahimas kal ferge ga: Ndi hay laa ngarge jag po mbe we debañ de maga Jowab le de laa wuur le de weejoçoç wañ mono ane, ndi bay de ko fen maga joñ mo wa.

³⁰Wañ kal ga: Naa see äo go, oo go ti jeñ deñ. AÀ himas raw naa see äe go, oo go deele deñ.

³¹Je Kusn raw age tu lay. Je Kusn day so gano: Daga wañ je waçaç ree äin mo laa waçaçre ma de coçoçren so! Wara Manwur cag ree äon we go, yaçaç ndo we go do jar maga hay hoo wo de äo mo äuy so!

³²Wañ day wii je Kusn ga: Absalom ma joçoçn yañ mbe go tenen caw jam yawla? Je Kusn raw ferge gano: Daga ree maga caa weel ma joçoç sen mo haç' mo caa jar maga wo hee de wañ je waçaç ree äin mono, mo caa jar maga hoo wo dur ndo ga saara joñ mo de älagge mo äuy lay!

2 SAMYEL 19

Dafid law debañ ti ree Absalom

¹Mo so no see wañ raw dañge äe go, se raw ëiigi wo ciñ äil tiñ ma de geçeçre ma ciñ ti jag faage no, raw rage. Se hay waçaçge ti seele caw ga: Weel äi Absalom! Weel äi, weel äi Absalom! Ndi de hu go ti ngeel äo! Absalom weel äi no, weel äi no!

²Àë raw woge riñ Jowab ga wañ de lawge ti ree Absalom.

³Naage blumn ti wur sen kol diñ lawge see jar äuy gahaçyla, ti wur sen ni mono, jar laa ga wañ go de caa jiili ti ree weel äe no.

⁴Ti wur sen ni mo pa no, jar fer le äi leege bay jag do jar po ma de soçoçre ga dañ wo le de ëeere jag durgi nono.

⁵Wañ laa oçoçbe go nen äe, day ngar jag go kloñ kloñ de ro lay ga: Weel äi Absalom! Absalom, weel äi no, weel äi no!

⁶Jowab raw age see wañ tiñma day gano: Ndo mbuë soçoçre weere joçoçre äo maga yaçaç wo nday go wara de weere äo wo de mayre äo wo de naare äo wo de ndere äo maga ndo de hoo rage wo mono.

⁷Ndo da diñ jar maga wo de caa hee de äo mono, day ndo caa hee de jar maga da wo ndo mono, werga ndo kañ nen jar go wara so ga ndo bay de lag jar ma pel wo wa lay, ndo bay de weere joçoçre wo wa lay. Ndi ko we go wara so ga Absalom de hay we tenene day wuur ma äuyn wuur de huë we go no, sen de hay de el nen äo.

⁸Ur go ciñ, kal go wo waçaç waçaçre ne weere joçoçre äon wo nen maga jiili äaara mo suu. Bay wa no, ndi haç' go mo de Manwur ga hayga ndo kal we go ga no, jobo gwa' suñla wer äo boñ gaa has, day sen kol ge see äo diñ ree de dañ ree maga caa wo ndo le ti joçoç äo haçaç a go wara mono.

⁹Mo so no wañ raw urgi go ciñ, wo go hayge jag faage. AÀ raw riñ jar äuy ga wañ yañ go de hayge jag faage, jar äuy raw wo age pel wañ. AÀ ne jar Israyel ma äuyn dañ wo de ëeere, wosela äuy liñ ni äe.

Dafid kië faage ma ferge Jerusalem

¹⁰Wo go ti äiñni ma Israyel wo äuy jar hay wo äagge day waçë wo gano: Wañ hay yaçaç naa go do jar hee naa wo, joñ ga do jar Filisteçëç mo baa wo ne naa see wa na diñ se lay, day patala aà kol nen dañge wo go haçaç men sirn go do Absalom.

¹¹Ba mono, Absalom se maga naa hay kaa noo ne hen ti ga aà mo hay wañ ti naa hu we go lay. Wer mayse ga nday mbay ba' bay kië faage ma fer wañ liñ wa la?

¹²Wañ Dafid raw laa jar wo see Sadog wo de Abiyatar jar sië jagn wo gano: Riñ wee jar kluuri ma Judan wo gano: Wer mayse ga nday da kolge go blam ti ferge wañ wo liñ ni äe la? Gahaçyla, fen maga le de waçëge jag jar Israyel wo mo äuy go de age da' wañ liñ ni äe la.

¹³Nday diñ heçeçre äi, nday diñ hm äi wo de naëy see äi. Wer mayse ga nday kolge go blam ti ferge wañ wo liñ la?

¹⁴Nday riñ wee Amasa lay gano: Ndo bay diñ hm äi wo de naëy see äi wa yawla? Daga Baa mo joñ me go de mopo hayga ndi kol ndo we go ma tum ti ngeel Jowab waçaç waçaçre soden wo gaa no!

¹⁵Dafid kol eiggi jar Juda wo go äuy wer äe doga aà wo diñ jobo boñ nono. Saara raw laa jar wo riñ wañ ga: Fer wee le nday de weere joçoçre äon wo.

¹⁶Wañ raw ferge le, a go jag Jurdeçeç. Jar Juda raw wo woge Gilgal caa pel wañ ma cegaëge Jurdeçeç le go de äe.

Simeyi fer le see Dafidi

¹⁷Simeyi je ni Gera je Benjame maga hay Bahurim raw urgi le deparday wer jar Juda wo ma woge caa pel wañ Dafidi.

¹⁸Jar Benjame hay wo wer äe ni ndare, Siba je maga hay joñ peele ne jar ma äi feelee ni Sawuln wo hay ni lay, de weere äe ma hwal ti dween wo de weere äe ma do äogn wo were. Saara kal dayge go jag Jurdeçeç tañgu wañ.

¹⁹AÈ cegaë jar ni wañ wo le de fen cegaë jar no, maga aà mo coo jag wañ. Simeyi raw age le'ge gesiñ pel wañ de maga aà cegaë Jurdeçeç le go mono.

²⁰Se raw riñ wañ gano: Daga je waçaç ree äin mo ëaw me äil ti debaycoçoçre äin wa. Ëig ti ga gebe äon hay joñ debaycoçoçre we ti wur maga wañ je waçaç ree äin kal le go Jerusalem mo wa. Daga wañ mo ëawn äil wa!

²¹Gahaçyla weejoçoç äon kon we. Ndi joñ älagge, day wara ndi diñ je ma tañgu äi feelee mani Josef n ga aà caa pel wañ je waçaç ree äin mono.

²²Mo so no Abisay je ni Serujan kal waçaç waçaçre day gano: Simeyi maga hay faë mesi mani Manwurn go na bay go ma 'warge wa pa so!

²³Ama Dafid day gano: Mayse tay naa de kaçaçra la, nday jar ni Seruya no? Wer mayse ga nday naa nen see äay go wara jar giñ mege la? AÈ mbe ma 'war jobo go wara äi sir Israyel pa yawla? Ndi bay ba de koge wara ga ndi go paëpaë wañ jar Israyel wo wa yawla?

²⁴Wañ raw wii Simeyi ga: AÈ 'war ge ndo go ga! Wañ raw haç'ge go haç'ge ne hen nono.

Mefibosed a fer waçaçre ne Dafid lay

²⁵Mefibosed je ni Sawuln raw age caa pel wañ lay. Se yog äaale äe wo le go gaa lay, crog piñ äen dra' gaa lay, yog oçoçbe äen wo go gaa lay, le ti wur maga wañ kal go mo haçaç a go ti wur maga aà fer le liñ jam mono.

²⁶De maga se wo Jerusalem pel wañ mono, wañ raw wiigi äe ga: Wer mayse gaa ndo Mefibosed ndo wo wer äi gaa la?

²⁷Se raw ferge gano: Wañ, je waçaç ree äi no, weejoçoç äin jaçaç me, werga ndi weejoçoç äon hay go de waçaçge ga ndi bañ gerheçeç, ndi ëii gi ne day ndi raw ge wer wañ dogaa weejoçoç äon go grum mono.

²⁸Ama se raw woge laa cogob ne weejoçoç äon ti see äo wañ je waçaç ree äi no. Wañ je waçaç ree äin na do je peele Baa nono, joñ mbo fen maga ndo ko sen de el nen äo mo so no,

²⁹werga jar ma äi feele mani pan äin äuy hay wo nen maga wañ je waçaç ree äin id rage go, day ndo raw äo' weejoçoç äon yoo jar maga ree wo pel äo mono. Ndi joñ ba mayse ti ngeel äe maga ndi nen joñ kamkam ne wañ la?

³⁰Wañ kal wiigi äe ga: Waçaçre äo se deñ ba wo ma mayse la? Ndi go de waçaçge äe ga nday de Siba nday äes payren wo.

³¹Mo so no Mefibosed raw riñ wañ gano: A mo yaçaç mbe ra äuy yaw, äin diñ ga wañ je waçaç ree äin fer le go liñ jam mono.

Dafid poë Barsilayi ti de el äe no

³²Barsilayi je Galaadn ur le Rogelim day cegaë Jurdeçeç go wer wañ ga se kañn jag Jurdeçeç ni aà mo raw so.

³³Barsilayi hay go de taçaçbe, kiñgi äe hay do nenma'aç. AÀ hay ëaw wañ le do ti wur maga se hay le Mahanayim mo äuy no werga aà hay diñ jobo ma de horog debaň.

³⁴Wañ hay wii Barsilayi gano: Raw wer äi day ni ndi ëaw ge ndo yañ do ti feçeçren äuy wo Jerusalem liñ ni äi.

³⁵Ama Barsilayi raw ferge ne wañ gano: Kiñgi äi gwa' ba ni gaçy ga ndi joñ caw ëa pa nen maga ndi raw Jerusalem wer wañ la?

³⁶Kiñgi äi go wara do nenma'aç, day ndi kaçaç mbi yañ ma koge ga mo ma kay de ele, ma kay de älagge yawla? Weejoçoç äon kaçaç mbe yañ ma ko coçoçre fen maga se ree ne noga joon yawla? Ndi kaçaç mbi yañ ma laa geçeçge werpiiri wo de naare ma 'wad siñ wo pa yawla? Sen ba ma mayse ga weejoçoç äon wo kañ poçoçre ne wañ je waçaç ree äin ti pa la?

³⁷Weejoçoç äon raw see Jurdeçeç yañ wo go wer wañ ni me' tawa tu. Sen ba na ma mayse ga wañ poë me de faage ma kay no pa la?

³⁸Daga weejoçoç äon mo fer mbe, day ndi mo wo hugi äi leege äi ti jeñ tipale pan äi wo de man äi. AÀ ne weejoçoç äo Kimham mo deñ no, aà mo wo wer wañ je waçaç ree äi no. Joñn mbo ne hen do maga ndo kon ge mbo nen äo de el no so no.

³⁹Wañ day ga: Kimham mo see le wer äi. Ndi joñ ge fen maga coo ge jag äo yañ ne hene, day fen maga ndo riñ gi we ga saçy äe ti äo äuy ndi joñn ge yañ ne ndo lay.

⁴⁰De maga jarn äuy mañ jag cegaë Jurdeçeç go day wañ cegaë go lay mono, wañ raw klew Barsilayi day Barsilayi raw ferge liñ ni äe.

⁴¹Wañ cegaë go de kañ ti ne Gilgale, Kimham cegaë go wer äe. Jar ma Judan wo äuy wo de nus jar Israyeln hay a wo ma cegaë Jurdeçeç go de wañ.

Wuy kañ ti holañ jar Juda wo de jar Israyele

⁴²Ama jar ma Israyeln wo äuy raw wo age see wañ day riñ wo gano: Wer mayse ga heçeçe wuur ma Judan baa wo wañ le go freñ day cegaë wo Jurdeçeç le go de wañ wo de jar ni äe wo de jar mani Dafidn wo wer äe äuy la?

⁴³Jar Juda wo äuy raw wo ferge ne jar Israyel wo gano: Diñ werga wañ ti äijini mani wuur no, day sen ba ma mayse ga nday caa jiili go debañ pa la? Tiñ wur hay wo na nen do wañ yawla? Wañ de haç feçeçe ne wuur yawla?

⁴⁴Jar ma Israyeln kal wo ferge ne jar Juda wo gano: Wañ ba diñ je wuur de dañ nday äaale hwal yaw, Dafid ba dra' diñ ma wuur de dañ nday. Wer mayse ga nday ko wuur do fen hragge no la? Jar maga eig wo tañgu ga fer wañ le liñ na bay diñ wuur wa yawla? Ama jar Juda fer wo waçe jag guur de dañ sen ne jar Israyel wo pa yaw.

2 SAMYEL 20

Seba joñ ti grañ go see wañ

¹Paga je ma bay ngar po hay we ni, aè een ga Seba je ni Bikri je Benjame no. Se raw 'waa coçoç day gano: Ree naa bay de Dafid wa so, fen ma tay naa de je ni Isayin bay wa lay! Nday jar Israyel no, wosela äuy mo wo liñ ni äe!

²Jar Israyel kal wo mañ wer see äaara go see Dafidi, raw wo tayge go wer Seba je ni Bikri no. AÀma jar Juda sa' mbaara see äaara se wañ äaara no, hoo wo le jag Jurdeçeç haçaç a wo go kañge äe Jerusalem.

³Dafid raw kalge liñ ni äe Jerusalem. Wañ kal hoo ndere äe ma hwal maga se hay men ra gor tiñ mono, raw lag rage wo go ti ngeel po de yoñre lage. Se haç mbe reege ne hara ane se bay woge see äaara wa. Saara joñ wo go de yoñre ni haçaç wur huli äaara doga saara diñ naare dewur nono.

Jowab 'war Amasa go

⁴Wañ day wii Amasa gano: See wo le tay jar Juda wo le ti naw swa' ni ndo fer le la.

⁵Amasa kal rawge ma woge tay jar Juda wo le, ama se fer le gus ti wur maga wañ hay ngaä ne hen mo gaë.

⁶Dafid day wii Abisay so gano: Seba je ni Bikri joñ naa de älagge de dañ Absalom pa yaw. Ndo de see äo tu hoo weere joçoçe mani je waçaç ree äon wo, mañ blam äe niigi nen maga aà mo kal go äi leege po ma de kor ti day se yee nen naa go wa.

⁷Jar mani Jowabn raw wo laage go wer äe de jar Keritiyeçeç wo de jar Peletiyeyeç wo de jar ma de eegre jag jawn wo äuy. Saara laa le go Jerusalem ma mañ blam Seba je ni Bikri niigi.

⁸De maga saara wo dayge go ti jeñ huuli ma kluu ma Gabawoñn mono, Amasa le caw age pel äaara. Jowab hay de sa' mblaaga ti oçoçbe maga se hay de heege äe mono, hee moslam ti fra ti mblaaga no, sa'n sag äe.

⁹Wer maga Jowab hay ti seele mono, mosalam raw le'ge go. Jowab raw wii Amasa ga: Heebo, ndo yañ mbo go de el yawla? Se raw ëaw piñ ma jag Amasa de do war dog se klew Amasa nono.

¹⁰Amasa kañ ëiggi ti moslam maga hay do Jowab mo gaa day Jowab raw tuñgi äe äili, laa weere äiiri äe go jag ta' boñ tu, dog toäog äe gaa so. AÀ masa kal hugi go. Jowab wo de hen äe Abisay raw mbaara rawge nii Seba je ni Bikrin so.

AÈ 'war Seba go

¹¹Jobo yoo weere joçoçre ma wer Jowabn wo kal ooge ti Amasa deñ, raw waçaçge gano: Wose de saçy Jowab ti la, day wose wer Dafid la? Je sen mo mañ blam Jowabe!

¹²Amasa hay legadge nen ci ti diili faagen ti'i. Blo sen la wo koge ga jar lag wo ni mono, raw ndor Amasa go ti faage no, äo'n wo go äil pay po, se laa oçoçbe go ne hen ti de maga se ko ga jar maga a wo ti ngeel ni äuy kal wo lagge mono.

¹³De maga aè ya'n go ti faagen mono, wosela äuy mañ blam Jowab ma nii Seba je ni Bikri no.

¹⁴Saara caa äil sir maga äiïni ma Israyeln wo de lagge ni wo go äuy wo de kañ ti ne Abel-Bet-Maaka wo de jar Bikridn wo. Saara raw tayge le, kal wo mañ blam äe lay.

¹⁵Saara raw age cir ti Seba go äi leege Abel-Bet-Maaka, tay wo sir le äaale kor no a go de äe de geçeçre äe dega'a. Jar maga hay wo wer Jowab mo äuy le' wo korn srogge ga saara äo'n go gesiñ.

¹⁶Mo so no waçy ma de ko ree po raw le' war le äi leegen deñ gano: Co' wee sug äay ëa, co' wee sug ëa! Ndi kam nday kamge! Wii wee Jowab ga aà mo ya' le la ndi da fer waçaçre po ne hen ëala!

¹⁷Jowab raw ya'ge le see äe, waçyn day ga: Ndo na diñ Jowab mbe? Jowab day ga: AÀ diñ ndi mbi. Waçyn kal riñgi äe gano: Laa waçaçre maga maytigli äon waçaç mono. Jowab kal ferge ga: Ndi de co' sug äe.

¹⁸Waçyn day so gano: Äaa mono, aà hay go ti' jag jar ga: Daga naa wo le kië wer reen le Abel ëa day ree sen taw mbe go ni tu lay.

¹⁹Ndi go jam yoo jar ma de deele ma Israyeln wo, ama ma äo ndo da älag äi leege maga diñ mene sir mani jar Israyeln wo go! Wer mayse ga ndo älag tway mani Manwurn go la?

²⁰Jowab raw ferge gano: Ëiggi maga ndi mo frumn go day ndi mo älag go bay le äil äi wa!

²¹Ree äin bay na diñ sen wa, ama diñ ga je ma ti huuli ma Efrayim po ëu äe ga Seba je ni Bikri mañ do äe ciñ see wañ Dafidi. Haçn mbay le go ne wuur diñ se

boñ ni ndi mañ wer yañ go see äi leege no. Waçyn day riñ Jowab ga: De ele, aè äo' ti äe yañ wo go mo faale kore.

²²Waçyn raw woge de koge ree äen see jar ma äuy no, saara raw caa ti Seba je ni Bikrin go, äo'n wo le go ne Jowabe. Jowab raw 'waa coçoç, aè kal dusgi go men äi leegen go haçaç, wosela äuy raw liñ ni äe. Jowab raw ferge Jerusalem see wañ.

Jar kluuri joñre mani Dafidn wo

²³Jowab hay waçaç waçaçre sode ma Israyeln wo äuy. Benaya je ni Yehoyadan hay de kañge pel jar Keretiyeçeç wo de jar Peletiyeçeçn wo.

²⁴Adoram hay diñ je äod faage joñre ma de bon wo. Josafad je ni Ahiludn hay diñ je bag jag feçeçre ma de yergen wo.

²⁵Sefa hay diñ je yerge, Sadog wo de Abiyatar hay wo diñ jar sië jage.

²⁶Ira ma Yayir hay diñ je kay Dafidi.

2 SAMYEL 21

Koñne le' nen kiñgi swa'a

¹Ti kal mani Dafidn mono, koñne raw le'ge kiñ swa'a. Dafid raw wii jag Manwuri, Manwur day gano: AÀ le' naa werga do Sawul wo de jar ma äi feele äen wo de yeege ti maga aà id wo jar Gabawoñ wo go mono.

²Wañ kal ëe jar Gabawoñ wo le ma waçaç waçaçre de äaara. Jar Gabawoñ hay bay wo diñ jar Israyel wo wa, aà hay wo diñ jar Amorid maga gwa' wo, day jar Israyel tay wo go de äaara day ha' wo go ne hara ga saara joñ ra gaa mono. De sen mbe äuy Sawul hay ëig mbe ga se taw ra go werga aà hay de hun ti jar Israyel wo de jar Juda wo.

³Dafid day wii jar Gabawoñ wo gano: Ndi mo joñ may ne nday day ndi mo 'wuçy ree sen na 'wuçygi nen maga nday kañ bosa' yañ ne tway mani Manwur ti mo so la?

⁴Jar Gabawoñ kal wo ferge ne hen gano: Ree solay noga boo biñni bay ti holañ wuur de Sawul wo de jar ma äi feele mani äen wo wa. Day pa, sale iigi jobo äil sir Israyel la bay do wuur wa lay. Wañ day ga: Fen maga nday waçaçn we no, ndi joñ ge sen ne nday.

⁵Saara raw ferge ne wañ gano: Wer maga blo sen hay ëig ga se taw wuur go day hay go waçaçge ga se caa wer wuur go äil sir Israyel la äuy mono,

⁶daga haç jar ne wuur renam yoo jar ni äe nen maga wuur mo id ra go pel Manwur wo Gibeya mani Sawuln, je maga Manwur hay geln go äe mono. Wañ day ga: Ndi haç ra yañ go wee.

⁷Wañ raw men Mefibosed je ni Jonatañ je ni Sawuln go wer haç'ge maga saara hay haç' go ne kaçaçra pel Manwur de Jonatañ je ni Sawuln mono.

⁸Ama wañ kal hoo weere maga Rispa may mani Ayan hay biñ ra ne Sawul äogn ga diñ Armoni wo de Mefibosed mono, hoo weere ma dwee maga Mikal may mani Sawul hay biñ ra de Adriyel je ni Barsilayi je Meholan wo lay.

⁹Se kal haç rage go ne jar Gabawonid wo äi coo do. Saara raw id rage go, sra' wo huli äaara wo go ciñ ti huuli pel Manwuri. Jar se renamn taw wo go jag ta' boñ äuy, aè ii ra go ti naw weege ma tañgun wo, ti tiñgi wer weege coore orje no.

¹⁰Rispa may mani Ayan raw hoo bugu, raw laage äe ti huuli lage, hay ne hen ti ye' le ti tiñgi wer weegen haçaç wo go ti wur maga bii Baa cwaa ne hara ti. Se hay go mañ jag dweere ma ciñ wo de ceeg ga aà mo lag wo ti äaara wa lay, mañ jag nayre ma yoofi wo go ne hara ti de suñ lay.

¹¹AÈ raw age sii fen maga Rispa may mani Ayan nday Sawuln hay joñn ne Dafidi.

¹²Mo so no Dafid raw woge hoo hm Sawul wo de hm Jonatañ weel äen le ni jar Yabes ma ti Sir Galaad, diñ hm se maga aà hay hoo wo ra le Bet-San ti ngeel maga jar Filisteçeç hay hag wo ra go ciñ ni ti wur maga saara taw Sawul le go Gilbowa mono.

¹³AÈ hoo hm Sawul wo de hm Jonatañ wo le ni, aè raw hoo hm jar maga aè hay men huli äaara go ti' ti' wo lay.

¹⁴AÈ raw tee hm Sawul wo de weel äe Jonatañ go Sela äi sir Benjame ti tipaale mani Kis pan Sawul no. AÀ joñ fen maga wañ hay waçaç mo äuy no. Blam sen mokay äil Baa raw fuggi go ne sirn ti so.

Jar maga joñ wo jar Filisteçeç wo go de guur mono

¹⁵Jar Filisteçeç dur wo de jar Israyel wo pa. Dafid raw rawge wer weere joçoçre äen wo, day saara raw dur jar Filisteçeç wo. Dafid raw gayge go.

¹⁶Yisbi-Benod jobo yoo weere mani Rafan wo, raw eiggi ga se 'war Dafid go. Manjaw ma do äen hay de tooge de boo dobe. Se poçoç de dañ klew swa'a. Moslam ma defay hay de sa'ge ti mblaaga äen lay.

¹⁷Abisay je ni Seruyan raw caa war Dafid le, raw caa je Filisteçeç no, 'warn go. Mo so no jar mani Dafid raw wo go haç'ge ga: Ndo kalge le go wer wuur durgi gaa so hase, day la ndo ii lampa ma Israyeln go.

¹⁸Blam sen durgi raw joñge Gob de jar Filisteçeç wo pa. Mo so no Sibekay je ma äi leege Husan raw ii Saf maga hay diñ je Rafa yoo jar ni äe ma lan wo lay go.

¹⁹Blam sen mono, durgin fer joñge wo Gob de jar Filisteçeç wo pa, Elhanan je ni Yaare-Oregim ma Betlehem kal ii Goliyad ma Gad go. Hil manjaw ma do Goliyadn hay do gefay mani jar äod oçoçben wo nono.

²⁰Durgi raw joñge Gad pa. Blo po hay we de geçeçe, weere do äe wo de weere äaale äe wo hiira' hiira'a, tay wo äuy do äog ti naa. Blo sen de see äe ti wer mani Rafan lay.

²¹Se raw tag Israyel go day Jonatañ je ni Simeya hen Dafidn kal 'warge äe go.

²²Jar se naan hay wo äuy ti wer mani Rafa no. Dafid wo de weere joçoçre äe taw wo ra go.

2 SAMYEL 22

Dafid togoë Baa ti maga aà yaçaç se go mono

¹Dafid raw 'waa siñ se kañn na de maga Manwur yaçaçn go do jar hee äen wo äuy mo lay, yaçaçn go do Sawul lay mono.

²Se day gano: Manwur diñ huuli äi, ngeel yoñre äi, je yaçaç ndi no.

³Baa diñ huuli maga ndi wo yoñge ni, AÀ diñ kroñ äi no, diñ eegre maga yaçaç ndi go mono, Diñ ngeel maga ndi dañ wo yaçaç wañ ni. Je yaçaç ndi no, ndo yaçaç me we go do jar ma de hun wo.

⁴Ndi ngar jag mbi so ga: Manwur mo hay de togoëge! Ndi yaçaç we go jag jar hee äin wo.

⁵Gahaçyla, kañgaw huli hay äo' bii go me ti, Piyewre ma far jarn hay caa wo heçeçne äi go.

⁶Rew mani jar äi tun hay go de äo'ge me ti, Baèy mani hulin hay go de cirgi pel äi.

⁷Nen ree äin wo, ndi ëe Manwuri, Ndi ëe Baa äi no, Se laa geçeçge äi le liñ ni äe, War äi wo kalge ne hen sugi.

⁸Tamsir kal cragge go, daë lay. Dog ngeel ma ciñ fijë wo, Day hrag wo go werga jiili äe caa go debañ.

⁹Cug hay ndar le go huçy äe. Wuu ma de haçaç raw kalge le go jag äe. Jañre wuu yoor wo le go.

¹⁰AÀ raw buñ jag ngeel ma ciñ go day raw cwaage le, Sware ma de taabay de kañge äaale äe.

¹¹AÀ hay de ëiigi ti Kerubeçeç boñ day se hay de urgi caw. AÀ hay koge doge se ti grañ leege nono.

¹²Suñgu hay de kañge ti äe ta'a, Se hay de yoñge nen swaare ma de taabay wo, Nen swaare maga bii nen äaara mono.

¹³Jañre wuu hay wo le go yoorge nen poëag maga hay seege pel äe mono.

¹⁴Manwur kal car poçoç le ciñ, Je ma ciñ haçaçn raw ngar jage.

¹⁵AÀ raw jwag waa wo le, raw dus äil äaara go. Ngeel raw sagge, saara kal welge go.

- 16** Wer carge poçoç mani Manwur no, Wer äodge eegre ma huçy äe no, Nen ko wo go wer maarog gesiñ. Nen ko wo go wer tamsir gesiñ lay.
- 17** AÀ raw coñ do äe le ciñ, Raw mañ ndi le go nen bii ma kluurin wo,
- 18** AÀ yaçaç me go do je hee äi ma de eegre no, Go do jar maga wo de caa hee de äi ga day wo de eegre de dañ ndi mono.
- 19** AÀ hay yiñ wo me ti wur maga ree caa ndi mono, Ama Manwur kal joñge diñ dog äi.
- 20** AÀ kal ndi le go ma hay mege go flaçy, AÀ yaçaç ndi le go werga aà hay da ndi.
- 21** Manwur joñ ndi dosen nono wer keëed äi no. A joñ ndi nono werga do äi hay go de yogge.
- 22** Gahaçyla ndi hay seege ti faage mani Manwur wo, Day ndi joñ älagge ma mañ wer wo go haçaç see Baa äin gaè.
- 23** Jag liñgi ma äod faage waçaçre äen wo nen äi ti' ti'i. Ndi bay go men waçaçre äe ma de yergen wo wa.
- 24** Ndi hay seege pel äe de deele, Day ndi ëaw see äi de el maga ndi mo joñ älagge wa.
- 25** Wersen so, Manwur raw poë mege ti keëed äi no. De ngaäge dega' do maga ndi go de façaçge nen äe no lay.
- 26** Manwuri, ndo bay ndar gog wa, See je maga bay ndar gog wa lay mono. Ndo de deele see je ma de deelen lay.
- 27** Ndo bay ëag see je ma bay ëagn lay, Ama ndo oo go jeë see je joñ haçy haçy no.
- 28** Ndo yaçë jar ma de gayrin wo go, Ama ndo fer jar ma far ti see äaara ciñ pel äo Wo go gesiñ.
- 29** Kidolgi, ndo diñ poëag äi no Manwuri! Manwur diñ je ler ngeel go me ti no.
- 30** Ndi yiñ jar po wo go de gragge de feçeçre durgi do na wer äo. Ndi yoo' go ne kor ti na diñ wer Baa äi no.
- 31** Faage mani Baan wo go de tefge, Waçaçre mani Manwur go de bag jage. Manwur diñ kroñ jar maga a wo yoñge see äe mono.
- 32** Werga Baa ma tigriñ bay wa so, say diñ Manwuri. Huuli ma tigriñ bay wa so, say diñ Baa naa no.
- 33** Ngeel yoñre äi ma de eegren na diñ Baa, 'Wuçy faage äin go me pel de el na diñ se lay.
- 34** AÀ wal äaale äi wo go deparday do mene wo nono, Day kañ me go ti ëiñriñ wo.

- ³⁵AÀ had do äi go ma durgi, Day do äi raw wo ëaw toñwaa ma de boo dob no.
- ³⁶Ndo haç kroñ peçeçge äon me, Day ferge maga ndo fer ti äi go gesiñ kol ndi go kluu.
- ³⁷Ndo mbeë äaale äi go, ndi ëee, Ama hm äaale äi naa wo nen gaè.
- ³⁸Ndi nii jar hee äin wo, day ndi taw ra go, Ndi fer le bay caa wer äaara go gaa hase.
- ³⁹Ndi caa wer äaara go, Ndi kaf nen äaara go, Day saara fer go hooge ciñ gaa so hase. A sra' wo me pel sulululi.
- ⁴⁰Ndo sa' sag äi go de eegre ma durgi, Ndo hrag ti jar kië ndin wo le me pele.
- ⁴¹Ndo kañ faale jar hee äin wo go me ta' ta'a. Ndi ham ge jag jar maga car wo hee de äi wo yañ go.
- ⁴²AÀ mbeë wo nen äaara, ko je yaçaç rage go bay wa hase. Mbeën wo wo see Manwuri, se yiñ jag ne hara gaa lay!
- ⁴³Ndi fed ra go ciñ do äurgi sir nono, Ndi ndreë ra go, ndi waçaç ra go do paçaçge ma ti faage nono.
- ⁴⁴Jar sir äi maga joñ wo ti grañ mono, Ndo yaçaç me go do äaara, Ndo men me maga ndi mo hay diñ wañ ti wer jar wo ra, Jar maga ndi bay de ko rage wa kol wo go gebere äi.
- ⁴⁵Weere waaren hay wo jaçë mege de hooge sugi, Ama de maga sug äaara wo laa geçeçge äi mokay, Saara yaçaç jag äi.
- ⁴⁶Weere waaren wo go de leëge tië tië yaw, AÀ men wo ngeel yoñre äaaran le go, wo go de daëge deñ deñ.
- ⁴⁷Do Manwur mo hay mbe ciñ kay, Suse' ne huuli äi no. Daga aè mo mañ ti Baa, huuli peçeçge äin ciñ!
- ⁴⁸AÀ diñ Baa maga sa' hee äi mono, Fer jar wo le äuy wer äi Ga ndi mo waçaç waçaçre äaara na diñ se.
- ⁴⁹Day yaçaç me go do jar hee äin wo na diñ se lay. Ndo kol me go ciñ ti jar hee äin wo! Ndo yaçaç me go do jar ma de hun wo!
- ⁵⁰Diñ wersen so, ndi mañ ge ti äo yañ ciñ Yoo wer jar wo, Manwuri! Ndi 'waa ge siñ yañ ma togoë ëu äo!
- ⁵¹AÀ joñ ga wañ mo ndar blum debañ, A bay ndar gog see mesi äen wa, See Dafid wo de jar ni äe wo wa, haçaç wo tum.

2 SAMYEL 23

Waçaçre mani Dafid ma blam tawn wo

¹Mokay no diñ waçaçre mani Dafid ma blam tawn wo: Diñ waçaçre Dafid je ni Isayi, Diñ waçaçre je maga go de hayle ciñ ti kaçaçra, Mesi Baa mani Jacob no, Je kañ siñ ma de wore ma ti sir Israyel no.

²Nenterse Manwur waçaç waçaçre le me äili, Day waçaçre äen jag äi.

³Baa mani Israyel hay waçaç waçaçre, Huuli mani Israyel riñ me gano: Je maga le go ti jar tabay wo mono, Diñ je ma keëede. Day je maga de waçaç ree jare Day joñ heçeçne do Manwur mono,

⁴Je sen do ngeel maga mañ le go de jag toñ de maga wur hee le go, Ti wur maga swaare bay ciñ wa nono. Diñ wer maga se hol ngeel go blam rage Baa, Fi raw laage ti siri.

⁵Baa joñ tiñ mani äin na dosen no so no, Werga aà tay tayge jag ma tum go de äi Ti feçeçren wo äuy lay day se de oole ti äe lay. A 'wuçy gi tenen äin ge äuy lay, Bag ge jag eiggi äin wo yañ go lay.

⁶Ama jar ma debaycoçoçren wo do hoçoçre Maga aè lagn wo go, aè baa do see äaara gaa has nono.

⁷Je maga baa do ne hara see mono, Say ni se mañ boo noga koo do äe äa. Day aè roë ra go na diñ de wuu ti ngeel ni.

Werpiiri mani Dafidn wo

⁸Mokay no diñ ëu jar ma de eegre mani Dafidn wo: Yoseb-Basebed, je Tahkemonid no, se waçaç waçaçre jar kabe. AÀ diñ je maga naa manjaw go ti jar kiskis nenma'aç, taw ra go jag ta' boñ mono.

⁹Eleyasar je ni Dodo, je ni Ahohin kal naage blam äe. AÀ hay yoo jar ma de eegre ma swa' maga hay wo wer Dafid day tag wo jar Filisteçeç maga hay tay wo le durgi day jar Israyel yoñ wo go ti huuli wo do äaara mono.

¹⁰Ama se kal hooge, car jar Filisteçeç wo haçaç do äe gay, caa wañ go de neege ti moslam ni. Manwur yaçaç jar go ti wur sen no. Ngaän fer le wer Eleyasar hooge diñ feçeçre jar ma de hulin wo tawa tu.

¹¹Sama je ni Age je Hararn kal naage. Jar Filisteçeç raw wo tayge le Lehi. Coçoç sir po hay ni Lantiye hay de joñge ni debañ ama jar Israyel raw wo hoo ëeere pel jar Filisteçeç wo.

¹²Sama raw ooge äil ngeel deñ, yaçaçn go day taw jar Filisteçeç wo go. Manwur yaçaç jar go ti wur se no.

¹³Jar swa' yoo wañre ma do swa'n raw wo age se Dafid ti wur weegen de maga aà hay ti rum huuli ma Adulam de maga jar Filisteçeç hay wo de kañge äil log mani jar Refayimn wo mono.

- ¹⁴Dafid hay go de yoñre day de sen ni jar Filisteçeç hay wo de lag sode äaara wo Betlehem lay.
- ¹⁵Dafid raw eiggi day gano: Wose wo yañ le ëa bii jooge me äi gutug maga wo jag feele Betlehem mo la?
- ¹⁶Mo so no jar ma de eegre ma swa'n raw wo, laa wo wo yoo jar Filisteçeçn wo de eegre, ëa wo bii le go äi gutug maga wo jag feele Betlehem mono. Saara kal age de äe ne Dafidi. Se joon gaa raw kaage äe go gesiñ pel Manwur do fen sii jag nono.
- ¹⁷Se day ga: Manwuri, ndi baa jag ni gaa! Jar sen haç wo see äaara go day raw wo, aà mokay do ci äaara nono. Se laa dayge jooge äe gaè. Mono diñ fen maga jar se swa' de eegren joñn wo mo so no.
- ¹⁸Abisay hen Jowab je ni Seruyan hay pel jar yoo charge äil ma ta' ta' swa'n wo. AÀ diñ je maga naa manjaw äen go ti jar kiskis swa'a, sor ra go mono. Se ra ëu yoo jar ma swa'a wo.
- ¹⁹AÈ hay hoo sug ti äe debań yoo jar ma swa'n wo, se hay diñ wań jar ma swa'n wo, ane se day jar ma swa' ma tańgun wo go gaè.
- ²⁰Benayahu je ni Yehoyada, je Kabseeln hay diñ jobo maga ra ëu wer twar maga aà joń debań mono. Taw Ariyel ma äog ma Mowab wo go na diñ se. Ëii wo äi gutug ga ii mingir le ni ti wur maga gedembar de le'ge na diñ se.
- ²¹Taw je Ejipte po de geçeçre hoçg go na diñ se. Manjaw hay do je Ejipte no, se raw wo yińgi äe de graw, wo la yaçaç manjawn go do je Ejipte no, kal 'warge äe go de manjaw äen dogo.
- ²²Mono diñ fen maga Benayahu je ni Yehoyadan joñn mono, A ra ëu yoo jar ma de eegre ma swa'n wo.
- ²³AÈ hay hoo sug ti äe debań yoo jar ma do swa'n wo, ane se day jar ma swa' ma tańgun wo go gaè. AÀ hay yoo jar maga Dafid wiè ra ti nen waçaçre äen wo mono.
- ²⁴Yoo jar ma do swa'n wo mo pa no diñ: Asayel hen Jowab no, Elhanan je ni Dodo je Betlehem no,
- ²⁵Sama ma Harode, Eliko ma Harode,
- ²⁶Heles ma Pelede, Ira je ni Ikes ma Tekowa,
- ²⁷Abiyaser ma Anatode, Mebunay ma Husa,
- ²⁸Salmon ma Ahowa, Maharay ma Netofa,
- ²⁹Heleb je ni Baana ma Netofa, Itay je ni Ribay ma Gibeya mani jar Benjamidn wo.
- ³⁰Benayahu ma Piratone, Hiday ma Nahale-Gaase,
- ³¹Abi-Albon ma äil Araba no, Asmafed ma Barhumi,

- ³²Eliyaba ma Saalbon, Bene-Yasen wo de Jonatañ,
³³Sama ma Harare, Ahiyam je ni Sarar ma Arare.
³⁴Elifeled je ni Ahasbay je ni je Makatiyeçeç no, Eliyam je ni Ahitofel je Gilo no,
³⁵Hesray ma Karmele, Paaray ma Arabe,
³⁶Yigeal je ni Natañ ma Soba, Bani ma Gade,
³⁷Seleg je Amoñid no, Naharay ma Beerod maga hay soë feçeçe durgi mani
 Jowab je ni Seruyan wo mono,
³⁸Ira ma Yetere, Gareb ma Yetere,
³⁹Uri je Hitid no. Tay äuy jar do swa' ti renam.

2 SAMYEL 24

Dafid kee jar Israyel wo

- ¹Jiili Manwur raw caage go ne jar Israyel wo ti tigriñ pa. Se kal srog wer Dafid ne hara ti nen maga aà mo waçaç ga se kee jar Israyel wo de jar Juda wo.
²Mo so no wañ raw riñ Jowab je waçaç waçaçre sode maga hay see äe ni gano: See wo rañ äiñni ma Israyeln wo go äuy, le Dañ haçaç le' wo go Beer-Seba, day kee jar no. Ni mo so no ndi ko yañ ga werpiiri ma yoo jarn ma gaçyla so.
³Jowab kal riñ wañ gano: Daga Manwuri, Baa äon mo tes jarn wo debaň ciñ ni äaale kissi day nen wañ je waçaç ree äin mo ko ni. Day wer mayse ga wañ je waçaç ree äin eig ga se joñ fen ma dosen no kay la?
⁴Ama waçaçre mani wañn kal raw eegre Jowab wo de wañre soden wo. Jowab wo de wañre soden raw wo men tiñ wañ go, raw wo ma woge kee jar Israyel wo.
⁵Saara cegaë Jurdeçeç go, wo wo kañ wer le Arower le ti äaň war äi leege maga äil log ma Gadn ti jeñ Yaeser mono.
⁶Saara kal woge äi sir Galaad, äil sir ma Tohtim-Hodsi no. Saara wo Dañ-Yaan wo de sir ma de ngar Sidoñ wo.
⁷Saara Kal woge ti ngeel yoñre ma Tir no, äi leege mani jar Hefidn wo de jar Kanaan wo äuy, wo wo go taw ti äe go Beer-Seba, ti Negef ma Juda no.
⁸Saara rañ sirn go äuy do kay nono. Few wo joñge kaawa' de naw ti do äog mono saara fer le Jerusalem.
⁹Jowab raw ngaä keege jarn ne wañ: Werpiiri hay ndar kiskis nenma' ti sir Israyele, ndar kiskis dwee ti sir Juda.

Baa kañ bulfuñ ne Dafid wo ti

¹⁰Jiili Dafid kal le' ndarge äe blam maga se kee jarn go do kay no so mono. Dafid kal wii Manwur gano: Ndi joñ älagge kluu debañ ti maga ndi kee jarn mono. Patalam no Manwuri, fug mbo äil go ne weejoçoç äon ti ti älagge no, werga ndi joñn na do je bay ko ree nono.

¹¹Dafid raw urgi go ciñ de jag toñ day Manwur kal waçaç waçaçre ne Gad je ko nen mani Dafidn gano:

¹²See wo riñ Dafid gano: Ndi laa ree wo mo pel swa'a, baa go boñ ni ndi kañ sen ne ndo ti.

¹³Gad raw age ni Dafidi day riñn gano: Ndo da na ga koñne mo le' bil sir äon kiñgi renam yaw, noga ndo joñ go ti ëee caw do jar hee äon wo few swa' yaw, noga bulfuñ mo le' äil sir äon few swa' yawla? Patala ëiggi, ni ndo baa maga ndi nen ferge wo waçaçge ne je maga äo' me le mono.

¹⁴Dafid raw ferge ne Gad gano: Ndi nen ree ma kluu debañ! Ëawa mo taw naa diñ Baa, werga koge decoo jar äen raw debañ. Daga ndi mo le' go äi coo do jar tabay wo wa.

¹⁵Manwur raw äo' bulfuñ le ne jar Israyel wo ti, tiñi de toñ haçaç wo go ti wur maga hay de ngaäge mono. Tiñi le Dañ ka' haçaç wo go Beer-Seba jar hu ndar do renam yoo jar sir äe no.

¹⁶De maga je peelee Baan hay de coñ do ti Jerusalem ma älagge äe go mono, Manwur fer äo' faare ti ree maga hay nen caa rage mono, se raw riñ je peelee ma taw jarn gano: Taw we, fer do äo go patala so. Je peelee Manwur hay de oole ti jeñ yaage mani Arafna je Yebusidn no.

¹⁷De maga nen Dafid ko je peelee maga de taw jar go mono, se raw wii Manwur gano: Koëa, joñ älagge na diñ ndi, joñ reen naa diñ ndi day jarn joñ wo mayse lay la? Daga do äo mo poçoç na diñ wuur de jar ni äi.

Dafid boo ngeel sië jag ne Manwuri

¹⁸Ti wur sen ni Gad raw age ni Dafidi, day riñ gano: See wo boo ngeel sië jag ne Manwur äi yaage mani Arafna je Yebusid no.

¹⁹Dafid raw urgi ti jag Gad do maga Manwur hay waçaçn nono.

²⁰Arafna raw mañ nen äe ciñ, kola wañ wo de weere joçoçre äen wo le de seege ne hen ti. Mo so no Arafna raw kalge le go, raw le' mondra pel wañ de mbuë nen gesiñ.

²¹Arafna day gano: Ree mayse ga wañ je waçaç ree äin a see weejoçoç äen la? Dafid kal ferge gano: Ma yee yaage äo no, maga ndi boo ngeel sië jag ne Manwur ni nen maga bulfuñn mo mañ wer wo go se jar no.

²²Arafna day riñ Dafid gano: Wañ je waçaç ree äin mo yaçaç mbe yaage no, day mo boo mbe fen maga sen de el nen äe mono. Fiirin wo go ma sië jag maga aè roë mo äen go äuy mo lay, pus durgi ma wer blore deren wo go diñ haçaçre lay.

²³Wañ! Sen äuy Arafna go de haç sen ne wañ! Arafna raw riñ wañ pa gano: Daga Manwuri, Baa äon mo yaçaç do äo de siigi jag no!

²⁴Ama wañ kal riñ Arafna gano: Bay wa, ndi yeen mbi go yeege do maga aà hay ne tu go ti yoo äe. Ndi day sii jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwuri, Baa äin diñ de man de koë gaè. Dafid raw yee yaagen wo go de blore deren wo äog äuy de solay boo do dwee.

²⁵Dafië raw boo ngeel sië jag ne Manwur ni, raw sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de ma joñ suse' wo. Mo so no äil Manwur raw fuggi go ne sirn ti, bulfuñn raw mañ wer wo go see Israyel wo lay.

1 WAÑRE WO

1 WAÑRE WO 1

Adoniya hay de saçy joñ wañ ti

¹Wañ Dafid hay taw taçaçbe go, kiñgi äe hay joñ go puri. AÀ hay blar oçoçbe ne hen ti, sen äuy hay bay de kaçaçge ma hol see äe wa so.

²Weere joçoçre äen kal wo wiigi äe ga: Daga aè mo joñ nen kië may ma tigli maga jobo bay de suli de äe wa ëa ne Wañ äi no, ne Wañ. Daga aà mo hay pel Wañ, mo hay wañ see ne hene, day mo suu jiili äe. Do kay nono, see wañ äin wañ fer yañ baa wuu.

³AÈ raw kië may ma tigli ma de wore go äi sir Israyel äuy, aè kal da' Abisag may jar Sunamid no, maga aè kal nduugi de äe äiñ wañ.

⁴Maytigli sen hay de wore debaň tu seň. AÀ kal wañ see ne wañ, kal ya'ge ti peelee ne hene. AÀma wañ suu de äe do waçy äe no gaè.

⁵Adoniya, je ni Haggid kal ur waçaçre po mbe ti eiggi äe tu seň day ga: Joñ ge wañ diñ ndi! AÀ kal kië pus durgi ma durgi wo, de jar yaë piiri wo, de jar ni do dwee maga hay wo ti ëee pel äe ti'i.

⁶Le ti caw äen mono pan äe ruun ti boň gaa, noga wiin ba ti aoň ga: Ndo joñ do kay no mono gahaçyla gaa äuy yaw. AÀ doniya hay de eegre, de wore ma koge lay, day aà hay biñ go diñ blam Absalom.

⁷AÀ kal wo ndalge de Jowab je ni Seruya no, de Abiyatar je sië jag no, jar sen la kal wo go tay jag wer Adoniya.

⁸Ama, je sië jag Sadog, Banayahu, je ni Yehoyada no, Natan je ndar nen waçaçre ma jag Baa go, Simey Rey de jar bogawla mani Dafid wo no, sen joñ wo wer Adoniya gaè.

Natan wo go de Bat-Seba wer Salomoň

⁹Adoniya raw joñ siigi jag de horogre ma kluuri wo de ma kleere wo, de weere dere ma de goäre wo äiñ huuli ma Soheled maga ti jeñ Eyn-Reguwel mono. AÀ kal ëe heçeçre äen jar ni wañ wo le äuy, de weere joçoçre wañ jar Juda wo le äuy.

¹⁰Ama aà ëe je ndar nen waçaçre Baa go Natan le ni gaa, koh Benayahu, de jar bogawlan wo no, koh hen äe Salomoň.

¹¹Do kay nono, Natan raw wii Bat-Seba man Salomoň ga: Ndo bay de laage ga Adoniya je ni Haggidn go de kolge wañ, day wañ naa Dafid reçw waçaçre sen lay wa ge?

¹²Patala ale lam no, ndi bag yañ yañ ne ndo maga ndo mo yaçaç see äo go, day ni ndo yaçaç weel äo Salomoň go lay.

¹³See, wo kalge ti wañ Dafidi, ni ndo waçaç ge ne hen ga: O wañ, wañ äi no, ndo hay bay go de haç'ge ne maygebe äon ga: Je ni äo Salomoñ joñ ge wañn blam äi ti paale wañn wa? Diñ wer may ga Adoniya joñ ge wañ la?

¹⁴Koëa de maga ndo de waçaç waçaçre de wañ ni mono, ndi kal ge yañ wo de see äi, day ndi äo' ge jag waçaçre äon yañ go.

¹⁵Bat-Seba kal rawge tiñma ni wañ. Wañ hay go de taçaçbe debañ, day Abisag may jar Sunanidn hay ti peelee ne wañ.

¹⁶Bat-Seba kal le'ge gesiñ, kal le' mondra pel wañ. Wañ day ga: Ela?

¹⁷Aà kal fer waçaçre ne hen ga: Wañ äi no, ndo hay haç' go ne maygebe äon de ëu Manwuri, Baa äon ti maga ndo waçaç ti weel äo Salomoñ ga: Aà joñ ge wañn yañ blam äi, hay ge ti paale wañ äin diñ se mono.

¹⁸Day, koëa patala Adoniya go de ma joñwañ no, ndo bay de da' faage äe wa wañ, O wañ äi no!

¹⁹Aà joñ sii jag de dere wo, de weere dere ma de goäre wo, de horog ma kleere ngaäa debañ. Aà ëe jar ni wañ wo äuy, ëe je sië jag Abiyatar wo de Jowab wañ sode no, ama aà ëe weejoçoç äo Salomoñ ni gaè.

²⁰Day ma äo wañ, ndo wañ äi no, jar Israyel wo äuy de kañ nen diñ ti äo, maga ndo mo waçaç go ti je maga hay ge ti paale wañn blam wañ äin mono.

²¹De wur maga wañ, wañ äin wo ge we sugi äiñ paçaçre äen wo mono, wuur de weel äi Salomoñ mo lag aà joñ ge wuur do jar joñ ree nono.

²²De maga aà wo ti waçaçre de wañ ëa mono, kona Natan, je ndar nen waçaçre Baa gon raw kalge le tu señ lay.

²³Aè kal fer waçaçre sen ne wañ ga: Natan je ndar nen waçaçre Baa gon yañ la! Aà kal ya'ge le pel wañ kal le' mondra pel wañ, jel nen äe gesiñ.

²⁴Blam äe Natan day ga: O wañ, wañ äi no, hay waçaç do kay no mono diñ ndo: Adoniya joñ ge wañn blam äi, aà hay ge ti paale wañ äi no!

²⁵Werga aà ëii le wara, aà joñ siigi jag de dere wo, de weere dere ma de goäre wo, de horog ma kleere wo puri. Day aà ëe jar ni wañ wo äuy, wañre soden wo wo de je sië jag Abiyatar. Aà wo le mo lag reege day jooge pel äe no, waçë wo ga: Wañ Adoniya mo hay mbe ciñ caw!

²⁶Day aà ëe ndi maga diñ weejoçoç äo mo gaa lay, ëe je sië jag Sadog gaa lay, ëe Benayahu je ni Yehoyadan gaa lay, ëe weejoçoç äo Salomoñ gaa lay.

²⁷Waçaçre ma sen joñ do kay no mono, diñ ti jag wañ, wañ äin mbe yawla, ga ndo bay go de sii je maga hay ge ti paale wañn blam wañ, wañ äin ne weejoçoç äon wa ëa äuy mbe mo yawla?

Dafid baa Salomoñ ma kolge ti ngeel äe

28 Wañ Dafid kal fer waçaçre ga: Ëe wee Bat-Seba le me. AÀ kal kalge wo pel wañ, kal hayge pel äe.

29 Do kay nono wañ kal haç'ge go day ga: Manwur yañ tenene, àa yaçaç me go jag gaalin wo äuy.

30 Diñ dosen ga ndi haç' go ne ndo ti ëu Manwuri, Baa mani Israyel no, ti maga ndi waçaç ga: Je ni äo Salomoñ joñ ge wañn blam äi, àa hay ge ti paale wañn blam äi, do kay nono ndi joñ ge wara na diñ dosen nono.

31 Bat-Seba kal le'ge gesiñ, jel nen äe gesiñ, kal le' mondra pel wañ day ga: Wañ äi no, wañ Dafid mo hay mbe ciñ caw tumtum!

32 Wañ Dafid day ga: ëe wee je sië jag Sadog le me, Natan je ndar nen waçaçre Baa go wo de Benayahu je ni Yehoyada no. AÀ kal wo laage le pel wañ.

33 Wañ raw wii rage ga: Hoo wee weere joçoçre wañ äayn wo wer äay, kañ wee weel äi Salomoñ ti mangerheçeç wayla äi no, ni nday cwaa wee wo de äe Gihon.

34 Wo ni mono, je sië jag Sadog wo de Natan je ndar nen waçaçre Baa go mo kaa wo noo go ne hen ti wañ ma hayge ti sir Israyele. Nday 'waa ge coçoç, day nday waçaç ge ga: Wañ Salomoñ mo hay mbe ciñ caw!

35 Nday ëii gi le wer äe, àa nduu gi hayge ti paale wañ äi no, day joñ ge wañ ti ngeel äi diñ se. Ndi go de kañge äe je seege de jar Israyel wo de Juda.

36 Benayahu je ni Yehoyadan raw fer waçaçre ga Amen! Waçaç dosen nono diñ Manwuri, Baa mani wañ äi wañ no!

37 Do maga Manwur hay joñ de wañ äi wañ nono, daga àa mo joñ de Salomoñ, mo geçeç paale wañ äen dedaň mani wañ äi, wañ Dafid no!

AÈ kañ Salomoñ go ti Wañ no

38 Do kay nono, je sië jag Sadog kal wo rawge de Natan je ndar nen waçaçre Baa go no, de Benayahu je ni Yehoyada, jar Keretiyen wo de jar Peletiyen wo. AÀ kal wo kañ Salomoñ ti mangerheçeç wayla mani wañ Dafid no, kal wo woge de äe Gihon.

39 Je sië jag Sadog kal mañ coçoç äi mburyugi, kal kaa noo go ne Salomoñ ti. AÀ kal 'waa coçoç, day jar äuy day ga: Wañ Salomoñ mo hay mbe ciñ caw!

40 Jar äuy kal naage wer äe, jarn kal wo 'waa sili, kal wo joñ fruygi ma kluu debaň. Sir hay kol go daëge do ngarge jag äaara no.

Salomoñ fug äil go ne Adoniya ti

41 Adoniya laa waçaçre seno, de jar maga se hay ëe ra äiñ äe ni mo äuy, sen diñ de maga àa hay wo go äo' jag reege äaaran mono. Jowab laa ro coçoç no day ga: Diñ wer may ga ngarge jag sen wo äi leege mo glumglum deñ äa?

⁴²De maga aà ti waçaçre ëa mono, kona Jonatan je ni je sië jag Abiyatar kal nduugi. AÀ doniya day ga: AÀ le ëa, ndo diñ je tabay day ndo nduë de waçaçre ma de coçoçre wo.

⁴³Jonatan kal fer waçaçre ne Adoniya do kay nono. Diñ ma waçaçge ga wañ naa wañ Dafid kañ Salomoñ we go wañ.

⁴⁴Wañ laa je sië jag Sadog wo de Natan je ndar nen waçaçre Baa go, Benayahu je ni Yehoyada no, jar Keretiyen wo de jar Peletiyen wo wer äe, day aà kañn wo ti mangerheçer wayla mani wañ no.

⁴⁵Je sië jag Sadog wo de Natan je ndar nen waçaçre Baa go kaa wo noo le go ne hen ti wañ Gihon. Le ni mono aà fer wo le go de fruygi day ngarge jag kal dusgi wo go äi leege. AÀ diñ ngarge jag maga nday hay laan mono.

⁴⁶Salomoñ joñ ba go de hay see äe ti paale wañ yaw.

⁴⁷Day weere joçoçren joñ wo nen nduugi go kañ bosa' ne wañ naa wañ Dafid ti ga: Daga Baa äon mo ra ëu Salomoñ dedań ndo, day aà mo geçeç paale wañ äen ciñ dedań paale wañ ma äo no. Day wañ kal le' mondra ti ngeel suuli äe.

⁴⁸Mokay diñ waçaçre maga wañ waçaç mo pa no: Bosa' diñ ma Manwuri, Baa mani Israyel no, maga kañ jobo go ti paale wañ äi no, day nen äi kaçaç ma koge äe mono.

⁴⁹Jar maga Adoniya hay ëe ra le äuy kal wo le' daëge. AÀ kal wo pudgi go ciñ mber wo, wosela ngraë ti äań äe.

⁵⁰Adoniya do heçeçne Salomoñ, kal urgi go ciñ raw ëaw coçoç ngeel sië jag no.

⁵¹AÈ kal woge bag blam äe ne Salomoñ. Koëa Adoniya do heçeçne wañ Salomoñ raw ëaw coçoç ngeel sië jagn ga: Daga wañ Salomoñ mo haç' go me wara ga se ii gi weejoçoç äen go de moslam gaè.

⁵²Salomoñ day ga: Hayga aà joñ see äe we diñ je tabay no, riñ äe boñ kaçaç ge ma le'ge go gesiñ gaè. Day hayga älagge yañ äil äe lay no, aà hu gi go lay.

⁵³Wañ Salomoñ kal laa jar wo cwaage äe le go ti ngeel sië jag no. AÀ kal nduugi le' mondra pel wañ Salomoñ, day Salomoñ kal wiigi äe ga: See mbo liñ ni äo.

1 WAÑRE WO 2

Waçaçre maga Dafid bag ra go blam taw mono

¹De maga Dafid kos tawge go so mono, aà kal fer jag äe ne weel äe Salomoñe:

²Ga ndi de rawge ti faage maga feçeçre ma gesiñ la wo äuy wo wo ni mono. Hay ngiñ, joñ see äo diñ je tabay!

³Hoo sug ti jag Manwuri, Baa äo no, diñ de seege ti faage äen wo no, de ëaw jag liñgi äe ma de yergen wo no, jag liñgi äen wo no, jag liñgi äe ma äod faage seelen

wo, de jag liñgi faage seele äen wo no. Sen diñ do maga aà de yerge äil jag liñgi mani Moyis nono, nen maga joñre äo maga ndo joñ ra mo äuy mo see wo mo were, sen ti ngeel ma honla äuy maga ndo wo ge ni mono.

⁴Day nen maga Manwur mo äo' jag waçaçre maga aà hay waçaçn go ti äi mono go. Hayga jar ni äo koë wo see äaara we ti seele äaara no, see wo we ti cwaçyn pel äi, de jag jiili äaara äuy, de eiggi äaara äuy no, ndo joñ ge mbo de je ma hayge ti paale wañ ti ngeel äo tum äi sir Israyele.

⁵Ndo de ko fen maga Jowab je ni Seruyan joñ me de äe de ele, fen maga aà joñ wañre sode ma äog ma Israyeln wo de äe, Abner je ni Ner no, wo de Amasa je ni Yeter no. AÀ hay id ra go, aà kaa ci durgi go nen wur maga aè jam de äe, aà kaa ci durgi ti samdir ma sag äe no, de taarag maga hay äaale äe mono.

⁶Ndo joñ ge diñ de koge ree äo, ndo men ge riñ ti äe wo laage jam äi tu depuy ni jar äi tu wo gaè.

⁷Ndo joñ ge äil de el see jar ni Barsillay je Galaadid no, aà joñ ge wo yoo jar maga ree wo ti table pel äo, werga aà hay caa wo pel äi le ti wur maga ndi hay go ti ëee do hen äo Absalom mo caw no.

⁸Simey je ni Gera no, je Benjamid ma Behurim äiñ äo mo ye' la no. AÀ äo' faège ma de haçaç me ti debañ de wur maga ndi de woge Mahanayim mono. AÀma aà kal caa pel äi le jag Jurdeçeç, day ndi kal haç'ge go ne hen ti ëu Manwur ga: Ndi ii gi ndo go de moslam gaè.

⁹Patala menn bay joñ bon wa, werga ndo diñ je ma de ko ree, day ndo yañ mbo de ko faage maga ndo joñ ge de äe mono. Ndo joñ ge nen maga riñ ti äe ma depuyn mo wo ni jar äi tu wo de ci ti.

Dafid hu go, Salomoñ kol go ti ngeel äe

¹⁰Dafid kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe äi leege mani Dafid no.

¹¹Kiñgi maga Dafid ree wañ äen de äe de äe ti jar Israyel wo mono aà äuy do naa. AÀ joñ kiñgi Hebroñ renam, joñ Jerusalem do swa' ti swa'a.

¹²Salomoñ kal hayge ti paale wañ pan äe Dafid no, day wañ äen kal toçoç äaale go gesiñ de el lay.

Salomoñ hog Adoniya go see äe

¹³Adoniya je ni Haggid kal nduugi äiñ Bat-Seba man Salomoñ. Bat-Seba kal wiigi äe ga: Ndo a mbo jam? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Jam mbe!

¹⁴AÀ kal waçaçge jag äe ni pa ga: Ndi yañ de mo ma waçaçge ne ndo. Bat-Seba day ga: Waçaç mbo!

¹⁵AÀ day ga: Ndo yañ de koge ga Wañ hay diñ ma äi, day Israyel äuy hay de kañ nen diñ ti äi maga ndi mo de hay joñ wañ no. Day wañ kal ngiëgi go do hen äi no, werga joñ ga aà mo hay diñ ma äe diñ Manwuri.

¹⁶Patala ndi wii do äo diñ mopo boñ: Srog me wo go wa. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Waçaç mbo!

¹⁷AÀ day ga: Wii wañ Salomoñ ndi kam ndo, werga aà srog ge ndo go gaa, daga aà mo haç Abisag may jar Sunamidn me waçy.

¹⁸Bat-Seba day ga: De ele! Ndi fer waçaçre sen yañ ne wañ de see äi ti ree äo.

¹⁹Bat-Seba kal rawge äiñ wañ Salomoñ ma fer waçaçre ne hen ti ree Adoniya. Wañ kal urgi go ciñ ma woge caa pel äe, aà le' mondra ne hen pele, kal hayge ti paale wañ äe no. AÀ kal kañ paale wañ ne man wañ, se kal hayge ti äaäñ war äe.

²⁰Blam äe aà day ga: Ndi de wiigi me' ma wiigi ne ndo: Ni ndo srog me wo go wa. Wañ kal wiigi äe ga: Wii mbo man äi, werga ndi srog ge ndo go gaè.

²¹AÀ day ga: Haç Abisag may jar Sunamidn ne Adoniya hen äon waçy.

²²Wañ Salomoñ kal fer waçaçre ne man äe ga: Diñ wer may ga ndo wii Abisag may jar Sunamidn ne Adoniya la? Wii go ne hen diñ wañ sog boñ tu sogne, werga aà diñ hen äi ma kluu so mono. Je sië jag Abiyatar, Jowab je ni Seruyan wo wer äe mono!

²³Do kay nono wañ Salomoñ kal haç'ge go ti ëu Manwur ga: Daga Manwur mo joñ mbe bon äi go krus do maga äil se da nono, hayga ndi 'war Adoniya we go ti waçaçre maga aà waçaçn mokay we gaa no!

²⁴Patala Manwur yañe, aà diñ je maga toçoç glog äi gesiñ, hay me ti paale wañ mani pan äi Dafidn mono, day haç tiñ ne ndi do maga se hay waçaç go no mono, wara mono, aè ii gi Adoniya go.

²⁵Wañ Salomoñ kal äo' Benayahu je ni Yehoyadan wo, maga kal 'warge äe go. Day Adoniya kal hugi go.

Salomoñ nii Abiyatar go see Jerusalem

²⁶Blam sen wañ wii je sië jag Abiyatar ga: See wo go äi sir äo Anatod, werga ndo go nen 'warge. Day ndi 'war mo go wara gaa werga ndo hay soë komrom mani Wañkluu Manwurn pel pan äi Dafidi, day pa, diñ werga ndo hay gay ti gaali maga hay gay wo coo pan äi mo äuy no.

²⁷Diñ do kay nono ga Salomoñ nii Abiyatar go ti ngeel sië jag mani Manwur no, nen maga waçaçre maga Manwur hay waçaç go ti tiñ mani Elin le Silo mono, mo le' jag go.

Salomoñ hog Jowab go see äe

²⁸Waçaçre sen kal day Jowabe. Jowab hay de tay jag de Adoniya, ama bay de tay jag de Absalom wa. Jowab kal dañge wo go äi mburyug mani Manwur no, kal ëaw coçoç ngeel sië jag no.

²⁹Aë kal age wii wañ Salomoñ ga Jowab yañ wo go de ëeege äi mburyug mani Manwur no, day aà de hayle ti jeñ ngeel sië jag no. Do kay nono, wañ Salomoñ kal äo' Beneyahu je ni Yehoyadan wo wiigi äe ga: See, ni ndo 'warn go.

³⁰Benayahu kal woge äi mburyug mani Manwur no, day wii Jowab ga: Wañ waçaç do kay nono: Kal go! Ama aà kal fer waçaçre ga: Ndi day ga! Ndi hu gi diñ la! Benayahu kal ferge de waçaçre sen ne wañ ga: Jowab waçaç do kay nono, aà fer waçaçre me diñ do kay nono.

³¹Wañ kal wiigi äe ga: Joñ do maga aà waçaç nono, 'warn go, day ni ndo teen go. Do kay ne no, ndo ya' ge waçaçre ci maga Jowab hay kaan go me see de jar äin wo bay ngar mono.

³²Manwur joñ ge ga ci äen mo hay ti äe, werga aà id jar ma de deele de dañge äe wo go äoge, maga hay wo de el dedaenge äe seiira go de moslam, pan äi Dafid ko gaa: Abner je ni Ner no, je waçaç waçaçre sode ma Israyeln wo de Amasa je ni Yeter no, wañ sode ma Juda no.

³³Ci äaara joñ ge nen le'ge ne Jowab wo de wer mani äen ti ma tum. AÀma Manwur men ge mbe jam tum ne Dafid de wer mani äe no, de jar ni äe wo, de paale wañ äe no.

³⁴Benayahu je ni Yehoyadan wo la ma' Jowab raw 'warge äe go. AÀ kal teege äe go liñ ni äe ti puuli.

³⁵Wañ kal kañ Benayahu je ni Yehoyadan go waçaç waçaçre sode wo ti ngeel äe, kal kañ Sadog je sië jagn go ti ngeel Abiyatar lay.

Salomoñ hog Simey go see äe

³⁶Wañ kal äo' jobo wo ëe Simey day wiin ga: Boo tiñ äo Jerusalem, ni ndo wo hayge ni. Day ndo cegaëge go äi leege ma tigriñ gaë.

³⁷Hay go de koge ga wur maga ndo kal we go cegaë log ma Sedron we go no, ndo da'ge huli. Ci äo joñ ge ti äo.

³⁸Simey kal fer waçaçre ne wañ ga: Sen de ele! Weejoçoç äon joñ fen maga wañ äin wañ waçaçn mono. Simey kal hayge de tiñ Jerusalem wolañ.

³⁹Kiñgi wo mañge swa', kal joñ ge mono weere joçoçre ma Simey kal wo dañge äog wo go ni Akis je ni Maaka wañ ma Gad no. AÀ kal age fer waçaçre sen ne Simey do kay ga: Weere joçoçre äon yañ wo wo go Gade.

⁴⁰Simey kal urgi go ciñ, bañ gerheçeç äe no, kal rawge Gad ni Akis ma woge kië weere joçoçre äen wo no. Simey kal rawge hoo weere joçoçre äen wo le Gade.

⁴¹AÈ kal age bag blam ree sen ne Salomoñ ga Simey hay ur le Jerusalem wo Gad, day aà fer we le go liñ.

⁴²Wañ kal äo' jobo wo ëe Simey, day wiin ga: Ndi hay bay go de haç'ge mo ti ëu Manwuri, day ndi hay bay go de waçaçge mo tinoo ga: Hay go de koge ga wur maga ndo kal ge wego ma woge äaña no ndo da'ge huli wa yawla? Day ndo kal fer waçaçre me ni lay ga sen de ele! Ndi laa we ga yawla?

⁴³Day wer may ga ndo hoo sug ti haç'ge Manwurn gaa, de jag maga ndi hay waçaçn go mo gaa le?

⁴⁴Day wañ kal wii Simey ga: Ndo yañ mbo de ko älagge jiili äo ti eiggi äo ti fen maga ndo joñn see pan äi Dafid mono. Manwur fer ge äo' waçaçre älagge äon mo ti.

⁴⁵Ama wañ Salomoñ de bosa' ti, day paale wañ mani Dafid joñ ge mbe de toçoç äaale gesiñ pel Manwur tumi.

⁴⁶Wañ kal fer jag äe ne Benayahu je ni Yehoyada no: AÀ kal kalge go, 'war Simey go, se hu go. Wañ mani Salomoñn kal toçoç glog gesiñ na diñ do kay nono.

1 WAÑRE WO 3

Salomoñ da may ma Farawoñ

¹Salomoñ kal tay jag de Farawoñ wañ Ejipte, da may äe. AÀ kal da may ma Farawoñ waçy äe, kal nduugi de äe äi leege mani Dafid no, haçaç de maga se taw boo tiñ äen go mono, tiñ mani Manwur no, de kor ma ti Jerusalem no.

²Jar hay wo joñ siëgi jag mono diñ ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo, werga haçaç go ti wursen tiñ hay bay go de booge ka' ne Manwur wa ëa.

³Salomoñ hay da Manwuri, day hay seege wer jag liñgi ma de yerge mani pan äe Dafid wo no. AÀma aà de see äe lay, hay joñ sië jage, hay haç trusa äen wo diñ ciñ ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo lay.

⁴Wañ kal rawge Gabawon ma woge joñ siigi jage, werga aà hay diñ ngeel po go tinoo de keege yoo ngeel sië jag ma de farge ciñ wo no. Salomoñ kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti ngeel sië jagn ndare.

⁵Manwur kal naa nen see äe ne Salomoñ nen lwa'ge de suñ le Gabawon ni. Baa wiin ga: wii fen maga ndo de saçy äe ti mono, ni ndi haçn yañ mo.

⁶Salomoñ kal fer waçaçre ga: Ndo hay joñ äil de el see weejoçoç äo Dafid pan äi kluu debañ, werga aà hay seege pel äo ti cwaçy, ti dedeele, de jag jiili äe ëeger see äo. Ndo hay ëaw äil de el äo ma kluu see äe kay, day ndo kal haç mbarga ne hen maga de hayle wara ti ngeel äe do maga aè de koge äe nono.

⁷Patala mono, Manwuri, Baa äi no, kañ weejoçoç äon ti ngeel pan äi Dafid diñ ndo, day ndi de see äi diñ mbarga ma klee ëa, ndi bay de ko waçaç waçaçre jar wa.

⁸Weejoçoç äon ti holañ jar äon wo, jar maga ndo hoo ra go, jar ma ngaään ga ngaä wo gaa lay, kee wo gaa lay do ngaäa äaara ma debaän mono.

⁹Joñ nen haç jiili ma ëegeë ne weejoçoç äo no, ma waçaç waçaçre jar äon wo no, ma da' wer ne de el wo de älagge! Werga wose waçaçge waçaçre jar äo maga wo go ni ëawa mo haç' la?

¹⁰Wiigi maga Salomoñ wiin mono raw cooge jag Wañkluu.

¹¹Do kay nono Baa kal wiigi äe ga: Werga mokay diñ fen maga ndo wiin mo so lay no. Ndo wii diñ ga ndo mo hay tenen caw wolañ gaa, ndo wii diñ ga ndo mo hay de horog gaa, ndo wii bay diñ huli jar hee äon wo wa, ama ndo wii diñ ga daga ndo mo hay de ti, nen maga ndo mo hay ëegeë de deele mono, sen de ele.

¹²Ko nen äo: Ndi joñ yañ do maga ndo waçaç nono. Ndi haç ge jiili ma de ko ree de ti ngeel wo yañ mo, diñ feçeçre maga jobo hay bay go de äaara tañgu äo wa day naa ge nen le blam äo do ndo no gaa lay.

¹³Feçeçre maga ndo wii ra gaa ndi haçge ra yañ mo ni pa. Ndi haç ge horog mo, haç ge togoëge mo, haçaç nen maga ti wur mani äon mo äuy jar maga wo diñ wañre mo äuy maga de ngaäge de äo mono joñ ge gaè.

¹⁴Day hayga ndo see we ti faage äin wo de hooge sug ti jag liñgi äi ma de yergen wo de jag liñgi äin wo do maga pan äo Dafid hay see nono, ndi ya'ge naw äon wo yañ ciñ ni.

¹⁵Salomoñ kal puçygi go, kona lwa'gen hay na diñ do kay nono. Salomoñ kal ferge le Jerusalem kal woge pel komrom tayge jag mani Manwur no. AÄ kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de siëgi jag tayge wo, kal joñ few ma kluu ne weere joçoçre äen wo no.

Salomoñ caa kiida de ko ree

¹⁶Do kay nono, naare figliw po wo äog kal wo age see wañ, kal wo age pel äe.

¹⁷Mapo boñ yoo naaren wo day ga: Kamkam äo wañ äi no, waçy ma deñ lay ndi lay, wuur de laage äi tiñ po boñ, day ndi kal biñgi see äe tiñma ni.

¹⁸Naw wo joñge swa' blam biñgi äin mono, waçyn mo deñ kal biñgi lay. Wuur hay de lagge äiñ kaçaçra tiñma ni lagge, jobo ma tigriñ hay bay biñ wuur ni wa hase, hay ni diñ wuur de kaçaçra äog tu.

¹⁹Mbarga mani waçyn mo deñ kal hugi go de suñ werga aà hay legad go ne hen ti.

²⁰AÄ kal urgi go ciñ ti gisiëgi suñ mañ mbarga ma äin go ti jeñ äi de maga maygebe äon ti naa mono, kal äo'ge äe go jiili äe. Day mbarga ma äe ma de hulin la se kal äo'ge äe me jag jiili.

²¹Ngeel wo go teege mono ndi kal urgi go ciñ haç paçaç ne mbarga äi no, kona diñ maga se go de huli. Ndi kal hayge go koge äe ye' de el de jag toñ, ndi wo da'ge ga aà bay diñ mbarga ma äi maga ndi biñn mo wa.

²²Waçy ma lan day ga: Bay dosen no wa! Tenen diñ mbarga ma äi no, go de huli diñ ma äo no. AÀma waçy ma tañgun day ga: Bay po wa has! Go de huli diñ mbarga ma äo no, day tenen diñ mbarga ma äi no. Mokay diñ waçaçre maga aà fern wo pel wañ mono.

²³Wañ day ga: Je la ga: Tenen mokay diñ mbarga ma äi no, go de huli diñ mbarga ma äo no. Je ma lan ga: Bay po wa hase! Go de huli diñ mbarga ma äo no, tenen diñ ma äi no.

²⁴Wañ day ga: Kië wee moslam le me. AÀ kal nduugi de moslam pel wañ.

²⁵Wañ day ga: Caa äil mbarga ma tenen go äoge, ni haç nus äe go ne waçy la no, haç nus ma lan go ne waçy ma lan lay.

²⁶Do kay nono, waçy maga mbarga ma tenenn diñ ma äe mono kal wii wañ, werga mbargan hay ko decoo nen äe mono ga: Ndi kam ndo wañ äi no, haç mbay mbarga ma tenenn ne waçy la no, dedaänge äuyiwee mbargan go wa. AÀma waçy ma lan day ga: AÀ joñ ge diñ ma äi gaa lay ma äo gaa lay caa äil äe go!

²⁷Do kay nono, wañ kal mañ waçaçre day ga: Haç mbargan ne waçy ma tañgu no, dedaänge äuy in wee go wa, werga man mbargan diñ se.

²⁸Israyel äuy laa waçaçre kiida maga wañ Salomoñ caan mono. Day aè kal joñ heçeçe wañ, werga aè kal koge ga koge ree mani Baan hay de äe, ma joñ joñre ma de deele.

1 WAÑRE WO 4

Salomoñ kne' wañ äen go

¹Wañ Salomoñ hay wañ go diñ ti Israyel äuy.

²Ëu minisdir äen wo mo lag no: Asariyahu je ni je sië jag Sadog no.

³Elihoref wo de Ahiya jar ni Siba wo, hay wo diñ jar yerge wo. Josafad je ni Ahiludn hay diñ je bag jag kefter ciñ.

⁴Benayahu je ni Yehoyada hay diñ je ma ti soden wo. AÀ biyatar wo de Sadog hay wo diñ jar sië jage.

⁵Asariyahu je ni Natann hay diñ je ma ti prefen wo. Sabud je ni Natan hay diñ je sië jage, diñ bar wañ.

⁶Ahisar hay diñ je ko tiñ mani wañ no. AÀ doniram je ni Abdan hay diñ je ko jar joñre ma de dolen wo

⁷Bi sir Israyel äuy mono Salomoñ hay de kañ prefe yeë yeë hwal ti äoge. AÀ hay wo diñ jar maga hay kië reege le liñ ni wañ diñ saara. Wosela yoo äaara hay kië reege le nen few ka' nen kiñgi.

⁸Ëu äaara mokay no: Jar ni Hur wo, ciñ ti huuli ma Efrayim wo no.

⁹Je ni Deker no, wo Makads wo Kaalbim wo Bet-Semes, wo Elon wo de Bet-Hanan.

¹⁰Je ni Hesed wo Arubbod. Sir ma Sokon wo de Hefer hay wo äuy diñ äe.

¹¹Ngeel ma Dorn hay äuy diñ ma je ni Aminadab no. Tafad may mani Salomoñ hay diñ waçy äe.

¹²Sir ma Taanag wo de Megiddo, de Bet-Seyan äuy maga äiñ Tsatan mono, nen wer Jisreyel le Bet-Seyan ka' haçaç le' go Abel-Mehola, haçaç wo go faale Yogmeyam hay diñ ma Baana je ni Ahilud no.

¹³Je ni Gebern hay waçaç waçaçre Ramod ma ti äaño Galaad. AÀ hay waçaç waçaçre äi leege ma Yayir wo, ma jar ni Manase wo ti äaño Galaad. AÀ hay waçaç waçaçre ngeel ma Argob äaño Basan, äi leege ma kluuri tiëtië do hiira' go de boor kor ti, go de mbar jag de boo dobe.

¹⁴Ahinadab je ni Iddon hay waçaç waçaçre ngeel ma äaño Mahanayim wo no.

¹⁵Ahimaadn ti äaño Neftali. AÀ de see äe hay da may ma Salomoñ lay, diñ Basmade.

¹⁶Baana je ni Husayn wo ti äaño Aser de Bealod.

¹⁷Josafad je ni Paruwan wo ti äaño Isakar.

¹⁸Semey je ni Elan wo ti äaño Benjame.

¹⁹Geber je ni Urin wo äi sir ma Galaad. AÀ hay waçaç waçaçre ngeel ma Sihon wañ mani jar Amoreyeçeç wo no, de Og wañ Basan. Sir ma sen mo ti' äuy prefe äe hay boñ tu.

²⁰Juda wo de Israyel hay wo ngaäa do ngaäa deguëgi ma jag bii ne no. AÀ hay wo reege, hay wo jooge, hay wo joñ fruygi.

1 WAÑRE WO 5

¹Salomoñ hay go de lir do ti wañre maga tiñi wer le jag maarog ka' haçaç le' go äi sir ni jar filisteçeç wo, haçaç le' go ti hagu de jar Ejipte wo. AÀ hay wo nduëgi de mandekoë ne hene, hay wo go de balge wer Salomoñ haçaç de wur maga aà joñ tenen caw mo äuy no.

²Nen naw tum mono, reege maga Salomoñ hay reege äe de jar äen wo mono hay do kay nono: Coö ma de har nen purduë hay nen mañ klew ton kaawa', coö maga go de sgoë nen kefkef hay nen mañ klew ton hwal ti nenma'a.

³Blore dere maga hay wo go de caa nen sar goäge hwale, maga aè hoo sen wo le koore ti koège yoo kaçaçra tu wo do äoge, de saçaçre ni kisi, bay de kee nayre ma do Serf po wo, de naèy haçyn po wo, de naèy deçeç po wo, de dweere po ma de goäre wo mono bay de kee sen wo ni wa.

⁴Salomoñ hay go de lir do waçaç waçaçre sir maga wo go äaäñla faale maarog mo äuy, tiji wer le Tifsa ka'a, haçaç le' go Gasa, ti wañre maga hay wo go faale maarog äaäñla mo äuy. AÀ hay go jam de jar ma ti äen wo äuy.

⁵Juda wo de Israyel tiji wer le Dañ ka' le go Beer-Seba wosela äuy hay mbe go de hayle de yoçoç ti wer tialum äe wo de gum äe ye' ti wur maga Salomoñ joñ de äe mo äuy no.

⁶Salomoñ hay de kaw ma lag piiri ndar do naa, jar ya' piirin wo de pus durgi äen wo mo lay no hay wo ndar hwal ti äoge.

⁷Prefen hay wo diñ jar kië reege le ne wañ Salomoñ, ma soège äe de jar maganduwo reege jag table mani wañ Salomoñ ni mo äuy no, wosela de few ma äe. AÀ hay bay wo men ngeel po go de koë wa hase.

⁸AÀ hay wo nduëgi de coore orje wo de de fi ma haçge ne piirin wo de piiri ma èeen wo, sen diñ ti jag maga aè hay waçaçn go ne hen ti ngeel maga wañ hayn ni mono.

Salomoñ de dañ jar tebere wo de ko ree äuy

⁹Baa kal haç koge ree ne Salomoñ, haç ti ne hen de haçaç deba, haç koge ma de diy ne hen deba do deguëgi maga jag maarog nono.

¹⁰Koge ree mani Salomoñ hay deda, mani weere ma nen wer wo äuy, de koge ree mani jar Ejipten wo äuy lay.

¹¹Koge ree äen hay mokay je ma ngaäge de äe bay wa, deda je Esrahite no, deda Heman, Kalkol wo de Darda jar ni Mahol wo. Day èu äe kal rage go ti wer sir ma ti jeñ wo ni äuy.

¹²AÀ kañ jag joçoç ndar swa'a, day siñ maga aà kañ ra mono wo ndar ti äe dwee.

¹³AÀ waçaç waçaçre ti koore wo mono tiji wer le ti koore Sedre ma Liba, wo ka' haçaç le' go ti hisope maga laa le go see glig mono. AÀ waçaç waçaçre ti nayre wo lay, ti weere dweere wo, ti feçeçre ma seège de jiili wo, ti ceçeç wo.

¹⁴AÈ hay le nduëgi ti wer jar wo äuy ma laa waçaçre koge ree mani Salomoñ no, jar sen lag ra le diñ wañre ma ti tamsir wo äuy maga lae wo waçaçre koge ree mani Salomoñ mono.

Salomoñ de kne' booge tiñ Baa no

¹⁵Hiram wañ Tir kal laa weere joçoçre äen wo le äiñ Salomoñ, werga aà hay laa ga aè kaa noo wego ne hen ti wañ ti ngeel pan äe. Do ga Hiram hay da Dafid tum.

16Salomoñ kal laa jar wo wii Hiram ga:

17Ndo hay de ko pan äi Dafidi. AÀ hay kaçaç ma boo tiñ ti ëu Manwuri, Baa äen gaè. Sen diñ wer durgi maga aè hay durgi äe go de cir ti äe cweçeç mono haçaç Manwur wo go kañ äi coo äaale äe go ne jar hee äen wo ti.

18Patala Manwur Baa äin go de haç iggi me ti ngeeln wo äuy. Je hee bay wa so lay, äumgi jar po de coocoo bay wa so lay!

19Koëa ndi de saçy boo tiñ ti ëu Manwuri, Baa äi no, do maga Manwur hay go de waçaçge äe ne pan äi Dafid ga: Je ni äo maga ndi kañ ge ti ngeel äo ti paale wañn mono, boo ge tiñ me ti ëu äi diñ se.

20Patala haç faage ga car koore Sedre ma Libañ le me. Weere joçoçre mani äin tayge wo yañ de weere joçoçre mani äon wo no, day ndi haç ge poëge weere joçoçre mani äon wo yañ de ngaäge do maga ndo waçaçn ge no äuy no. Ndo yañ de koge ga jobo bay de ko caa koo yoo wuur do jar Sidon wo no wa.

21De maga Hiram wo laa waçaçre Salomoñn mono, aà kal joñ fruygi debañ day ga: Suse' debañ ne Manwur wara, ti maga aà haç weel ma de ko ree ne Dafid ma seege de jar ma ngaään wo mono.

22Hiram kal laa jar wo fer waçaçre ne Salomoñ ga: Ndi laa waçaçre maga ndo laa jar le ferge äe me we. Ndi joñ ge yañ do maga ndo da nono, ti waçaçre koo Sedren wo de koo Sipres no.

23Weere joçoçre äin hoo ge wo ra yañ le Libañ ma laage go jag maaroge. Day ndi coñ ge ra yañ wo mo de tagenen maarog haçaç go ti ngeel maga ndo haç ge fen poëgen le ni mono. Ti ngeel sen ni ndi joñ ge nen bud rage yañ go so, day ni ndo hoo ge ra lay so. Ma äon mo lay no, ndo joñ ge fen maga ndi de saçy äe ti mo lay no, diñ haçge reege ne tiñ mani äi no.

24Hiram kal haç koore Sedre wo de Sipres ne Salomoñ do maga äil äe hay da nono.

25Salomoñ hay haç coore ble ne Hiram nen mañ klew ton ndar hiira'a, de noo Olif maga go yegyeg nen lidar ndar nenma'a. Sen mokay diñ haçge maga Salomoñ hay haçge ne Hiram tum nen kiñgi mono.

26Manwur hay haç koge ree ne wañ Salomoñ do maga aà hay waçaçn go ne hen ne no. Jam kal joñge ti holañ Hiram wo de Salomoñ. AÀ kal wo joñ tayge jag de kaçaçra.

27Wañ Salomoñ kal hoor jar joñre de dole wo le äi sir Israyel äuy. AÀ hay wo äuy nen ndar do swa'a.

28AÀ kal laarage wo Libañ. Jar ndar hwal raw wo, blam äe ma la raw wo dosen pa no. AÀ joñ wo few le Libañ boñ, ma äogn liñ ni äaara. AÀ doniram hay diñ je ko jar joñre ma de dolen wo no.

²⁹Salomoñ hay de manefer ma soëge wo ndar do renam de jar ma ceë huuli ciñ ti huuli le ndar do nenma'a.

³⁰Bay de kee wañre prefe mani Salomoñ ma ti joñren wo ni wa. AÀ wo ndar swa' de kiskis swa' diñ jar maga hay wo waçaç waçaçre jar ma ti joñren wo mono.

³¹Wañ kal waçaç ge go ga ceë huuli ma kluuri de wore wo nen maga äo' wer tiñ diñ de huuli ma de ceëge wora.

³²Jar joñre mani Salomoñ wo de jar joñre mani Hiramn de jar Gibliye wo kal wo kne' rage, ceë wo huuli wo de kooren wo ma boo tiñ no.

1 WAÑRE WO 6

Waçaçre booge tiñ Baa no

¹Sen diñ nen kiñgi ma de kiskis naa ti äe do nenma' no, blam maga jar Israyel laa wo le go Ejipte mono, nen kiñgi ma de naa maga wañ Salomoñ ti wañn Israyel mono, nen few ma Sif maga diñ few ma de äogn mono, ga aà boo tiñ ne Manwur mono.

²Tiñ maga wañ Salomoñ boon ne Manwur mono depaçaçge äe hay nen meder do swa'a, diy äe nen meder hwale, geçeçre äe ciñ nen meder hwal ti dwee.

³Jewlere ma jag tiñ Baan hay le go tañgu tiñ no, day hay ngaä meder ti diy äen hwal do tiñ Baa no lay, kuëum äen nen meder dwee.

⁴AÀ kal caa feneder maga ko nen wo go yeraçraçaç ti boo ma de taçaçge see tiñ no.

⁵AÀ kal boor tiñ de jage ciñ ti keçeç swa' maga hay wo de kañ jag see glig ma nen faale tiñ ma kluu no, de tiñ ma wern wo mono. AÀ kal boor tiñ ma ti koë wo go ti äe degarra äuy.

⁶Tiñ ma wer gesiñn hay ngaä meder ti diy äen äog de nusi, ma ti gisiëgin hay ngaä meder swa'a, ma ciñ ti tawn hay ngaä meder swa' de nusi. Doga glig maga go nen faale la hay bay go de naëytijj; wer gesiñ ka' le' go ciñ wa. Ti ngeel ma honla äuy naëy äen hay de ngar äe, haçaç nen maga koore ma de heergen mo kal nen glign wa.

⁷De maga aà boo tiñn mono, aà joñ joñre de huuli ma de ceëge wo äuy, koh haybaè marto, koh haybaè klaäe jobo laa sug äe ni gaa, de maga aà de boo tiñn mono.

⁸Ngeel kalge wo äil tiñ ma de jagge ti keçeç ti holañn ni hay go ti äaäñ war tiñ no. AÈ hay wo ëiigi äi tiñ ma ti holañn ni diñ ti äogäogla ma de carge, äil tiñ ma ti holañn ni ga aè cegaë wo go äil tiñ ma de swa' no.

⁹Blam maga Salomoñ taw boo tiñn go mono, aà kal yer plañse wo de koore putre de Sedre go ne hen faale.

¹⁰AÀ boor tiñ ma de jage ti keçeçn nen ngaä meder äog de nus de geçeçre ciñ toçë ra see tiñn de koo Sedre go ti äe äuy.

¹¹Manwur kal fer waçaçre ne Salomoñ do kay nono:

¹²Ga ndo de boo tiñ Baa sen mo ka' ne ndi. De ele! hayga ndo yañ seege ti jag liñgi äi ma de yergen wo, hayga ndo yañ seege wer jag liñgi äi ma äod faage seelen wo maga ndi go de haç rage ne ndo, hayga ndo yañ hoo sugi day yañ seege ti jag liñgi äin wo äuy lay no, do kay nono, ndi bag ge jag waçaçre äi maga ndi hay waçaç ra go ti äo ne pan äo Dafid yañ wo go see äo.

¹³Ndi nduu gi yañ hayge äi tiñ Baa sen mo ka' ti holañ jar Israyel wo, day ndi tob ge jar äi Israyel wo go gaa hase.

Waçaçre kne'ge äil tiñ Baa no

¹⁴Blam maga se äo' jag boo tiñn go äo' mono, Salomoñ

¹⁵kal joñ see glig ma nen äiln wo de koore Sedre wo, tiñj wer le gesiñ ka' haçaç go ciñ. Do kay nono aà joñ äil tiñn go de koore, joñ ngeel ma gesiñ äil tiñn go de plañse koo Sipres.

¹⁶Tiñ ma nen wer tawn wo mono aè sre' plañse Sipres go ni nen ngaä meder hwale, blam äe aè kal kne' äil äe go de el maga aà mo hay diñ ngeel ma bay äag has has no.

¹⁷Tee maga gwa' mono, kañ nen ga äil tiñ ma kluun hay nen ngaä meder do äoge.

¹⁸Koo Sedre ma nen äiln de ceège do le'ge gonogonogre mono, de ma joñfuégi go de dlijiyi ka'a. AÀ hay go de joñge de koo Sedren äuy, ndo ko huulin go tinoo gaè.

¹⁹Salomoñ kal kne' ngeel ma bay äagn wo ti gisiégi tiñn wo ni, kal kañ komrom tayge jag mani Manwur wo ni.

²⁰Pel ngeel ma bay äag maga depaçaçge äe ngaä meder hwale diy äe ngaä meder hwale, day geçeçre äe ciñ ngaä meder hwale, lay mono. AÀ hay äo' boo biñni de see äe tawa go ne hen ti, aà kal joñ ngeel sië jag de koo Sedre.

²¹Salomoñ äo' boo biñni de see äe tawa go äil tiñ no, aà kal äod cen ma kleere wo pel ngeel ma bay äag no, kal bod boo biñni go ne hara ti.

²²AÀ hay äo' boo biñni go ne tiñn see äuy, tiñn go äuy tu, äo' boo biñni go ne ngeel sië jag maga hay jag ngeel ma bay äagn mono.

²³AÀ kal kne' Kerubeçeç wo de koo Olifiye ma koore wo äoge, ma honla hay ngaä meder dwee de geçeçre ciñ.

²⁴Grañ Kerubeçeçn boñ hay nen ngaä meder äog de nus ti depaçaçge äe, kañ nen ga aà wo go jag keçeç äog äuy nen ngaä meder dwee, tiñj wer ti ma lan ka' le' go ti jag ma la no.

²⁵Kerubeçeç ma de äogn hay ngaä meder dwee lay. Geçeçre äaara de deñ deñ äaaran hay diñ sen boñ.

²⁶Geçeçre Kerubeçeç ma tañgun hay nen meder dwee, do Kerubeçeç ma de äogn no tawtaw tu lay.

²⁷Salomoñ laa Kerubeçeçn wo äil tiñman ti gesiëgi. AÀ kal blar grañ Kerubeçeçn wo go. Grañ Kerubeçeç ma tañgun hay de du'gi see gligi, grañ Kerubeçeç ma de äogn hay de du'gi see glig ma lan lay. Grañ äaara hay yiñgi ti gisiëgi, grañ lan de kañge see ma la no.

²⁸Salomoñ kal äo' boo biñni go ne Kerubeçeçn wo ti äuy.

²⁹AÀ joñ ga ceë Kerubeçeç wo de sug palme see, de fuëgi mopo maga go de dlïygi see glig tiñn nen äil lay nen faale lay.

³⁰AÀ äo' boo biñni go ti ngeel ma gesiñn nen äil lay nen faale lay.

³¹AÀ kal joñ laporte jag ngeel ma bay äag de yiñgi äog de koo Olifiye ma koore. Koore maga hay wo de äawge äe de ma de yiñ ti äen wo nen maga aè car äil glign we dwee no, se diñ mapo boñ.

³²Laporte ma äogn hay wo diñ de koo Olifiye ma koore. AÀ kal ceë Kerubeçeç wo de sug palme see de fuëgi mopo maga go dlïy jag ni, aà kal äo' boo biñni go ne hara ti. AÀ kal äo' boo biñni go ne Kerubeçeçn wo de palmen wo ti lay.

³³AÀ joñ ngeel kalge ma jag tiñ Baa dosen no lay, yiñ ti äe go de koo Olifiye ma koore wo. AÀ car äil glign we naa no, se diñ mapo boñ, de laporte koo Sipres äoge.

³⁴Plañse äog maga yaëe ti laporte ma tañgu no, de oçoçbe ma jag tiñ äog maga yaëe ti laporte ma de äog no.

³⁵AÀ kal ceë kerubeçeç wo, de palme wo, de fuëgi feçeçre wo, kal äo' boo biñni go ne hara ti go de äod blam de wore.

³⁶AÀ kne' feelee ma nen äiln de huuli ma de ceëge de sra'ge tiëtië swa'a, de koore putre sedre sra'ge boñ.

³⁷AÀ äo' wer tiñ mani Manwur nen kiñgi ma de naan nen few ma Sifi.

³⁸Day nen kiñgi ma de hwal ti boñn nen few ma Bul ga diñ few ma de nenma' no. AÀ kal äo' jag tiñn go ti ngeel maga aè hay nen joñge äe ni mo äuy no. Salomoñ boon go nen kiñgi renam.

1 WAÑRE WO 7

Waçaçre booge tiñ mani wañ no

¹Ma tiñ mani äen de see äe mono, Salomoñ joñ kiñgi boo ge äe hwal ti swa'a. Diñ do kay nono ga aà taw joñre boorge tiñ ma ti ngeel wañ wo go mono.

²AÀ kal boo tiñ maga aè èen ga Tiñ yoo koo ma Liban no mono. Depaçaçge äe hay nen ngaä meder doo dwee, diy äe ngaä meder do äog ti dwee, geçeçre äe ciñ ngaä meder hwal ti dwee, ti koore Sedre ma kiñkiñ de sra'ge tiëtië naa. Mbal koore Sedre hay wo ti dog ma kiñkiñ wo no.

³Koore Sedre hay wo go de äodge ne plañse ma ti koore dog ma kiñkiñ wo ti, aà wo äuy do naa ti dwee, ti sra'ge ma honla äuy hwal ti dwee.

⁴See tiñn äañla lay äañla lay mono, feneder maga ko nen wo go yeraçaçraçaç hay de sraège ni tiëtië swa'a, go de degar jage, day hay wo de ngafge taëtaë swa'a.

⁵Jag faagen wo de degarge jag äaaran wo äuy hay wo go ko nen yeraçaçraçaç, day coçoç äaaran hay wo go äuy dega'a. Ti holañ äaara mono, äaale kañ ni swa'a.

⁶AÀ kal joñ jewleren de koore dog ma kiñkiñ wo, depaçaçge äe nen ngaä meder do äog ti dwee, diy äe nen ngaä meder hwal ti dwee. De jewlere ma jag pel ngeeln ma caa kiida de koore dog ma kiñkiñ de ngeel ma de hul mopo ti go tañgu pele.

⁷AÀ kal joñ tiñ ma jag ma ti paale wañ no, maga aà hay car kiida ni mono. Tiñ ma car kiida no, aà kal joñ koore Sedre go ni, tjiñ wer le gesiñ ka' haçaç le' go äil äe ma ciñ no.

⁸Tiñ ma äe maga aà de hayle ni mono hay de mañ sen tawtaw lay äi feele ma tigriñ, le faale tiñ ma pel no. Salomoñ kal joñ tiñ ma de mañ sen tawtaw do tiñ ma peln no pa ne may mani Farawoñ maga se hay dan le waçy äe mono.

⁹AÀ joñ feçeçre sen wo mo deñ äuy diñ de huuli ma de ceège de wore go de ngaäge, de ceège de si, le nen äil do ma nen faalen no lay. Sen do kay no mono tjiñ wer le ti äodge wer äen haçaç le' go ti dla'ge ti äe no le nen faale haçaç go äi feele ma kluu no.

¹⁰Äodge wer äen hay wo de huuli ma kluuri ma de wore wo maga ngaä wo meder naa, de dwee ti geçeçre äaaran wo no.

¹¹AÀ kal joñ huuli ma de ceège dewore go de ngaäge, de koo Sedre ti äe.

¹²Feele ma kluun mono, ti äen degarra äuy huuli ma de ceège hay go de yiñ ti äe de sra'ge tiëtië swa'a, de mbal koo Sedre sra'ge boñ, do feele tiñ ma nen äil mani Manwurn ne no, do jewleren ne no.

AÈ haç joñren ne Hiram do

¹³Wañ Salomoñ kal ga wo le kië Hiram Tiri.

¹⁴AÀ diñ mbarga waçy dewur po ma ti wer mani Neftali no, pan äe diñ je Tir maga de ko joñre boo dobe. AÀ diñ je maga hay go de wuri de koge ree, de ti, de koge ma joñ feçeçre wo wer sarsar de boo dobe. AÀ kal nduugi äiñ wañ Salomoñ, kal joñ joñre feçeçre äen wo go ne hen äuy lay.

Dog ma de joñge de boo dob wo no

¹⁵Hiram kal kne' dog wo äog de boo dobe. Dog ma tañgun geçeçe äe ngaä meder kaawa'a, ma de äogn mono ti äe go degarra ngaä de sale nen meder hiira'a.

¹⁶AÀ kal yor klañ dla'ge ti äaara ma äogn wo de boo dob ma kañ rage le ti dog wo no. Klañ dla'ge ti äe ma tañgun ngaä meder äog de nus ti geçeçe äe ciñ, geçeçe ma de äogn ngaä meder äog de nusi.

¹⁷AÀ kal lag lar feçeçe joçoç äe wo de boo dob ni pa, joñ do äo'ge nen bay ne no, lab ma tigriñ cerëed do cen ma kleere ma jag oçoçbe nono, ma joñge ti klañ dla'ge ti äaaran wo no. Ti klañ dla'ge ti äe ma honla äuy, aà hay joñ ni renam.

¹⁸AÀ kal joñ grenade de sra'ge äog go de yiñ ti mo ma de äo' nen do bay no, ma hulgi go ne klañ ma de kañge tipeçeçe dog mapo boñ. AÀ kal joñge ti ma lan dosen no tawtaw lay.

¹⁹Klañ dla'ge ti maga hay wo tipeçeçe dog wo mono, klañ dla'ge ma de äog hay ni nen ngaä meder äog ti geçeçe äe ciñ, aà hay de mañ fuëgi sañgu.

²⁰Ciñ ti klañ dla'ge ti äen mbañ tu mono, ngeel mapo yañ ni sen go de giñgi. Ngeel se ma de giñgin hay go ti jeñ mo ma de äo'ge do bay no, de sra'ge grenade ma kiskis äog maga hay go de yiñ ti klañ dla'ge ti äen mono.

²¹AÀ kal cor dog se ma kiñkiñn wo jag tiñ Baa no, ma la ti äaān ware maga se kañ ëu ne hen ga: Yakin, blam äe aè kal co' ma lan ti äaān guuri maga se kañ ëu ne hen ga: Bowase.

²²Ti tipeçeçe dog ma kiñkiñn wo mono, fuëgi po ma do fuëgi sañgu wo ni. Joñre dog ma kiñkiñ joñ nen le' jag go diñ do kay nono.

Gesaçaçe ma kluu ma de joñge de boo dob no

²³Hiram kal joñ gesaçaçe ma kluu degargar de boo dobe. Jag äe ma äaānla ga cegaë wo go ti ma lan mono ngaä meder dwee, geçeçe äe ciñ ngaä meder äog de nusi, ti äe go delel äuy ngaä meder hwal ti dwee.

²⁴Wer jag gesaçaçgen gesiñ ga yiñ ti äe degarra äuy mono, aè hay laa lar äe de le'ge gonogonogre. Meder boñ mono ndo da' gonogonogre ni do äoge, de sra'ge tiëtië äoge. Yerge äe ma dosen hay go de yorge see gesaçaçgen ni.

²⁵AÀ hay de kañge ti bloore dere wo hwal ti äoge. Swa' yoo äaara wo de ngië nen nen gloñhwede, swa' wo de ngië nen nen pele, swa' wo de ngië nen nen ni waçybane, swa' wo wo de ngië nen nen were. Glog äaara hay wo de ngiëgi äuy nen äili day gesaçaçgen hay de kañge ne hara faale.

²⁶Äiäir äe hay ngaä sañtimeder nenma'a. Girgi jag äen hay go de äo'ge desas do fuëgi sañgu nono. Äil gesaçaçgen hay nen kaa lidir ndar do nenma' no kay.

Pus boo dob ma hoor feçeçe no

27 AÀ kal joñ glog äaara ma hwal wo de boo dobe. Glog äe ma honla äuy hay ngaä meder äog ti geçeçe äe, diy äen ngaä meder äog lay, geçeçe äe ciñ ngaä meder boñ de nusi.

28 Koëa àà hay wo de kne'ge diñ do kay nono: AÀ joñ feçeçe po wo kamram kamram de boo dobe, day wo lamma lamma ma heer feçeçe ti. Ma tigriñ wo lamma lamma de mañ lan wo pa wo de toçege see la no, raw wo ciñ.

29 Ti boo dob ma lamma lamma ma de toçege see lan ga raw wo ciñ mono, foto mingir wo, bloore dere wo de kerubeçeç wo hay wo de joñge ni. Ti ma lan dosen no lay foto mingir wo de bloore dere hay wo ni. Laage lar po do fuëgi nono hay yañ ni.

30 Ti glog äe ma honla äuy mono äaale ma legadge hay ni naa de joñge de boo dobe, de akse de joñge de boo dobe. Ti coçoç äe ma naan wo mono, mo ma do äaale wo nono hay wo ni. Äaale sen hay wo de yorge de boo, wer gesaçaçge no, go ti jeñ lagge lar äen wo no.

31 Wo äil gesaçaçgen mono, ngeel mapo yañ wo go de mbeëge ni de äo' blam wo go ni de mañ jag ciñ nen sañtimeder do dwee, maga hay diñ ma kañ äaale gesaçaçge no. Blam se maga hay wo go de äo'ge mo ti' no jag äe cegaë wo go äaäla hay ngaä sañtimeder do renam ti dwee. Äaä maga sen hay go ti see äen mono, sen hay go de cor coçoç dega' dega'a, ama bay delel wa, àà hay de yerge de ndar plor see labrag äen de boo dobe.

32 Äaale äe ma legadge ma naan hay wo wer äe ti jeñ see äe ma äuy no, day mo maga äaalen wo de herge ni hay wo de herge ti holañ mo ma kamram ma lamma lamman wo no. Äaale äe ma legadge ma honla äuy hay ngaä sañtimeder ti jag äe maga cegaë wo go äaäla do renam ti dwee.

33 Äaale äe ma legadgen hay wo de joñge do äaale pus durgi nono. Mo maga äaalen hay wo de heerge ti äe mono, jañte äen wo no, reyoñ äen wo no, de moyen äen wo no, hay wo diñ boo ma de yorge.

34 Jeñ äe ma naa ma do äaale äe ma ti coçoç äe ma naan hay wo go de tayge de see äe ma äuy no.

35 Le glog äen le ciñ mono, sen hay go de laa lar de klañ ti nen sañtimeder do äog ti dwee de diy go ti jag blam maga wo go de rawge mo äuy. Ti ngeel se ma nen ciñn mono, ngeel ëaw do äe hay wo ni kamram kamram de boo dobe, de tayge de te see äe ma äuy pa.

36 AÀ kal joñ kerubeçeç wo de mingir wo, de sug palme wo, ti ngeel maga go de dlaëge ga bay de yer mopo ti wa ëa mono, de ngeel ëaw do ma kamram kamram wo. Go ti äe degarra äuy mono àà kal yer sug feçeçe go ni äuy.

37 AÀ joñ glog äaara ma äogn wo diñ do kay nono. Boo ma de yorgen diñ se boñ no, diñ ngaäge se bon no, haç' äen äuy tu diñ mo se boñ äuy tu señ.

38 AÀ kal joñ gesaçaçge ma de boo dobn hwale. Gesaçaçge ma honla äuy äil äe hay ngaä liden ndar ti äe kiskis hiira'a no kay, gesaçaçge ma honla äuy hay de kañge ti glog äe ma kañge äe po yoo ma hwal wo no.

39 AÀ kal lag gesaçaçge ma dween wo de glog äaara ma kañ ragen ti äaän war tiñ Baa no, lag glog ma dwee ma lan wo ti äaän guur tiñ Baan lay. AÀ kal kañ gesaçaçge ma degargar ma kluun ti äaän war tiñ Baa no, ti coçoç tiñn nen ti äaän waçyban ma nen wer no.

Èu feçeçre maga wo de joñge de boo mo äuy no

40 Hiram kal joñ gesaçaçgen wo, de peln wo, de kobren wo. Hiram taw joñre maga aà hay joñ rage ne wañ Salomoñ äi tiñ mani Manwurn mono go äuy.

41 Gefay ma kiñkiñ äoge, dla'ge ti äe de boor ti äoge ma kañge le ti peçeçge ti dog ma kiñkiñ wo no. Mo ma de taçë nen do bay äog ma heerge ne dla'ge ti ma de boor tin wo ti.

42 Grenade wo kiskis naa de saège jag bay ma äog wo no, ma waçaçge ga bay boñ sra'ge grenade ni äoge, go de cirgi ne dla'ge ti äen wo ti.

43 Glog gesaçaçge ma hwaln wo de gesaçaçge äaaran ti,

44 Gesaçaçge ma kluu degargare, blore dere wo hwal ti äog maga wo de soë gesaçaçge seno.

45 De gesaçaçge ma hoor saçaçge wo, de pel wo, de kob wo. Feçeçre sen wo mo deñ äuy maga Hiram hay joñ ra ne wañ Salomoñ äi tiñ mani Manwurn mono, hay wo diñ de boo dob ma de guur see.

46 Wañ hay yor ra le go diñ äi ful ma jag Jurdeçeç ti holañ äi leege ma Sukkod wo de Sartan.

47 Salomoñ men feçeçre sen wo mo deñ äuy joñge, laa dayge kee poçoçre boo dob äen gaa werga aà raw pur debaän.

48 Salomoñ joñ te feçeçre ma äi tiñ mani Manwurn wo mo deñ pa no. Ngeel sië jag boo biñni no, table boo biñni maga aà hay lag hole peçeç ma sië jag ni mono.

49 Feçeçre ma heer lampan wo de boo biñni maga de see äe tawa no, ga dwee nen ti äaän ware, dwee nen ti äaän guuri pel ngeel ma bay äag has no, de fuëgi wo, de lampa wo, de feçeçre ma tagge äe ma de boo biñni wo no.

50 Gesaçaçgen wo, mbegren wo, kobren wo, weere haçaçren wo, kob ma roë feçeçre foçoçre non wo hay wo de boo biñni de see äe sagsagge, de feçeçre ma heer laporte ma nen äil tiñn jag tiñ ma bay äag hasn wo äuy de boo biñni.

51 Joñre feçeçre maga wañ Salomoñ joñ ra ma laage äi tiñ mani Manwurn joñ nen le' jag go diñ do kay nono. Salomoñ kal age de feçeçre maga wañ Dafid pan äe hay

laa ra go lag sagsag mono. Solay, boo biñni wo de feçeçe wo. AÀ kal laa rage yoo horog ma äi tiñ mani Manwur no.

1 WAÑRE WO 8

AÈ kañ komrom tayge jagn äi tiñ Baa no

¹Do kay nono, wañ Salomoñ kal tay jar kluuri Israyel wo äiñ äe Jerusalem, de wañre ma ti äiñnin wo, de ma ti feelee mani jar Israyel wo no, ma woge mañ komrom tayge jag mani Manwur le äi leege mani wañ Dafid no, ga diñ Siyoñ mono.

²Jar Israyel wo äuy kal wo tayge äiñ wañ Salomoñ nen few Etanim, maga diñ few ma de renam de maga aè de ma joñfewn mono.

³Jar kluuri ma Israyel wo äuy kal wo nduugi de jar sië jagn wo, kal wo mañ komrom no.

⁴AÀ kal wo mañ komrom mani Manwur no, Tiñ Yiñgi de Baa no, de feçeçe maga wo go sagsag maga hay wo äil mburyugn mo äuy no. Joñ nen mañge äe le diñ jar sië jagn wo de jar Lefid wora.

⁵Wañ Salomoñ de tayge jar Israyel maga aà hay ëe ra le äiñ äe mo äuy kal wo lagge pel komrom no. AÀ kal joñ siigi jag de horog ma kleere wo de ma kluuri wo ngaäa deba, maga hay bay ma ngaäge wa, hay bay wo ma keege wa lay.

⁶Jar sië jagn kal wo nduugi de komrom tayge jag mani Manwurn ti ngeel äe no, äi tiñ ti ngeel ma bay ëag no, ti ngeel ma bay ëag has no, haçaç go wer grañ kerubeçeç wo no.

⁷Werga kerubeçeçn hay wo go de giñ grañ äaara ciñ ti ngeel maga komromn de kañge ni mono. Kerubeçeçn hay wo le go de hulgi ne komromn wo de koore äe ma lamma lamman ti.

⁸AÈ hay joñ nen car koore ma lamma lamman wo de geçeçe nen maga ndo ko jag äaara le go ti tiñ ma bay ëag no, pel ngeel ma bay ëag no, day se hay bay wo go koge siigi wa ane. AÀ wo de lagge ti ngeel ni haçaç wara.

⁹Mo ma tigriñ hay bay äil komromn ni wa, say diñ table huuli jag liñgi ma äog maga Moyis hay laa ra le Horeb ni ti wur maga Manwur hay joñ tayge jag le de jar Israyel wo de maga saara laa le go äi sir Ejipte mono.

¹⁰De ngar ngeel maga jar sië jagn laa wo le go äi tiñ ma bay ëagn mono, swaare kal kañge go ne tiñ mani Manwurn ti.

¹¹Jar sië jagn kaçaç wo ma lagge ti joñre ni gaa wer swaare no, werga togoëge mani manwur hay ba tiñ go.

¹²Do kay nono, Salomoñ day ga: Manwur waçaç ga se hay mbe yañ nen suñgu!

13Ndi boo ngeel hayle we ne ndo so, Ngeel maga ndo hay ge mbo ni tumtum so!

Waçaçre maga àè waçaç ti waçaçre haçge tiñ Baan go sagsag mono

14Wañ kal ngië nen äe wo, kal kañ bosa' ne tayge jar Israyel wo ti. Tayge jar Israyeln wo äuy hay go de lagge deele.

15Aà day ga: Suse' ne Manwuri, Baa mani Israyel no, maga hay fer waçaçre go de jag äe de see äe ne pan äi Dafidi, day joñ nen äo' jag waçaçre maga se hay waçaçn go de eegre äen ga:

16Tiñi wer le wur maga ndi laa jar äi Israyel wo le go äi sir Ejipte, ndi bay de baa äi leege po yoo äiñi ni mani Israyeln wo nen maga tiñ mo hay de booge me ni nen maga ëu äi mo hay joñ de kañge ni wa. Day ndi kal baa Dafid maga aà mo hay diñ ti jar äi Israyel wora.

17Pan äi Dafid hay de ëaw waçaçre booge tiñ ti ëu Manwur jag jiili äe, Baa mani Israyel no.

18Werga Manwur hay waçaç ne pan äi Dafid ga: Werga ndo de dage jiili äo ga ndo boo tiñ ti ëu äi so mono, ndo eig sen jag jiili äo do sen no mono sen diñ fen ma de ele.

19Diñ ga boo ge tiñ diñ ndo gaa tawa, ama aà joñ ge diñ weel äo maga kal le go äil äo, maga boo ge tiñ me ti ëu äi mono diñ se.

20Manwur oo ti jag waçaçre äe maga se hay waçaçn go mono. Patala ndi go de hayle ti ngeel pan äi Dafidi, ndi de hayle ti paale wañ ma Israyel no, do maga Manwur hay waçaçn go nono, day ndi kal boo tiñ ti ëu Manwuri Baa mani Israyel no.

21Ndi kal 'wuçy ngeel wo ne komrom maga tayge jag mani Manwurn wo ni, tayge jag maga aà tayn de paçaçre naa wo mono, de maga aà laa ra le go äi sir Ejipte mono.

Tosge maga wañ Salomoñ tosn go poëag mono

22Salomoñ kal ooge pel ngeel sië jag mani Manwur no, pel tayge jar Israyeln wo äuy. Aà kal hoo do äe ciñ day ga:

23Manwuri, Baa mani Israyel no! Baa ma ngaäge de äo bay wa, bay le ciñ wa, bay gesiñ la wa lay. Ndo de oole ti tayge jag äon wo de äil de el äon see weere joçoçre äo maga see wo pel äo de jiili äaara äuy mono!

24Diñ do kay nono ga ndo joñ nen joñge see weejoçoç äo no, pan äi Dafidi, ti waçaçre maga ndo hay waçaçn go ne hen mono. Day waçaçre maga ndo hay waçaçn go de jag äo mono, ndo go de äo' jag äe wara de do äo.

25Patala Manwuri, Baa mani Israyel no, joñ mbo see weejoçoç äo pan äi Dafid do maga ndo hay waçaç go ne hen nono: Ga ndi bas ge bay da' je kolge ti ngeel äo pel

äi ge gaa hase, ga joñ de hayle ti paale wañ ma Israyel no, diñ ga jar ni äo mo lag wo go de puçygi ti seele äaara no, day aà mo hay wo seege pel äi do maga ndo hay seege pel äi no lay no.

²⁶Day patala mo so no, Baa mani Israyel no, daga waçaçre sen mo joñ go do maga ndo hay waçaçn go ne weejoçoç äo pan äi Dafid no so no!

²⁷Day ene? Ti cwaçy äen mono Baa hay mbe yañ go gesiñ ti tamsir la yawla? Koëa, ngeel ma ciñ wo, ngeel ma ciñ wo wo bay wo de kaçaçge ma hayge äe wa. Day so tiñ maga ndi boon mo ka' kaçaç yañ ma joñ may mo la?

²⁸Mbe an laybla Manwuri, Baa äi no, hay mbo ëeged laa tosge weejoçoç äo no, de kamkam maga aà joñn mo mono, ma laa ngarge jag maga aà ngarn mo, de tosge maga aà tos mo wara mono.

²⁹Daga nen äo mo hay de kañge de suñ de ceg ti tiñ seno, ti ngeel maga ndo waçaç ti äe ga: Ëu äi joñ ge ni mono! Co' sug tosge maga weejoçoç äon tosn mo ti ngeel sen ni mono.

³⁰Ndo laa ge kamkam weejoçoç äo no, de jar äo Israyel wo, de maga aà tos wo we ti ngeel la ni no. Ndo co' ge sug jar äon wo ti ngeel sen la ni, ndo maga de hayle ti ngeel la ni le ciñ, ndo laa ge sugi, day ndo fuggi äil go ne hara ti!

³¹Hayga jobo joñ älagge we see kan äe, day aè joñ dole äe we ga aà mo haç' no, day hayga haç'gen yañ pel ngeel sië jagn äi tiñ sen lam no,

³²Joñ ge nen co' sug le ciñ diñ ndo, day joñ ge sen diñ ndo, ndo caa ge kiida weere joçoçre äon wo no, ma baw je joñ ren de kiida, ma äo' seele äe ma de älaggen ne hen ti, ma kne' je ma de eln ti de deele äe no.

³³De maga jar hee jar äo Israyel äum wo ra we le diñ werga aà joñ wo älagge see äo we no, day hayga aà fer wo we le see äo, day togoë wo ëu äo we no, hayga aà tos wo ndo we, day joñ wo kamkam we ne ndo äi tiñ sen mo ka' la no,

³⁴joñ ge nen co' sug waçaçre äaara le ciñ diñ ndo. Ndo fug gi äil go ne jar äo Israyel wo ti älagge äaara no, day ndo joñ ge nen ferge le de äaara äi sir maga ndo haçn go ne paçaçre äaara wo mono.

³⁵De maga ngeel ma ciñ teçg jag we go ga Baa bay rage wa diñ wer maga aà joñ wo älagge see äo no, hayga aà tos wo we ti ngeel mo ta' la, togoë wo ëu äo we, day fer wo we le de älagge äaaran no,

³⁶diñ wer maga ndo fer ra go gesiñ we no, co' ge sug äaara le ciñ na diñ ndo, ndo fug gi äil go ne weere joçoçre äo jar Israyel wo ti älagge äaara no. Werga ndo had ge faage seele ma de el maga aà wo nen seege ni ne hara, day ndo joñ ge nen ra baa äi sir maga ndo haçn ne jar äon wo tabul ma horge mono.

³⁷De maga koñne le' we go äi sirn no, de maga bulfuçñ le' we go äi sirn no, de maga bir joñ we go ne feçeçre ti no, matihoñ wo de mapoë le' wo we no,

³⁸de maga je heen nduu we go yaçaç sirn do jar äon wo liñ ni no, de maga wer bulfuçñ wo de ceege wo wer sarsare joñ wo we no, tosge ma honla äuy, kamkam ma honla äuy maga wosela maga yoo jar äo Israyel, waçaçn ge ne ndo äi tiñ sen mo ka' la no, diñ wer maga se ko bulfuçñ de jiili se äuy day kal hoo do we ne ndo ciñ no, äi tiñ sen mo ka' la no,

³⁹Joñ ge nen laa waçaçre äen le ciñ diñ ndo, ti ngeel maga ndo le de hayle ni mono. Ndo fug gi äil yañ go, ndo joñ ge yañ nen poë wosela see joñre äe no, werga de ko jiili jar tebere wo diñ ndo boñ.

⁴⁰De faage sen do kay nono, aà joñ ge wo heçeçne we do äo haçaç nen kiñgin wo äuy äi sir maga ndo haçn go ne paçaçre wuur wo mono.

⁴¹De ngaäge dosen no lay, waare maga bay diñ je ma yoo jar äo Israyel wo wa, ga nduu we le äi sir ma haçaç wer ëu äon no,

⁴²werga jar ko ge yañ ga ëu äon kluu, do äo ma de eegre no, ma de mbeëge no, de maga aà nduu we tosge äi tiñ sen mo ka' la no,

⁴³joñ ge nen co' sug äe le ciñ ti ngeel maga ndo de hayle ni mono diñ ndo, day ndo joñ ge nen haçaç fen maga waaren wiin do äo ne hene, nen maga jar ma ti tamsir äuy mo ko wo ëu äo, day mo joñ wo heçeçne äo, do jar äo Israyel wo no lay, day aà mo hay de koge ga aè ëe ëu äo äi tiñ se maga ndi boon mo ka' no!

⁴⁴De maga jar äon laa wo we go dur jar hee äaaran wo no, see wo we ti faage maga ndo laa ra ni we, hayga aà tos wo Manwur we wo de ngië nen äi leege maga ndo baan go, de tiñ maga ndi boon ti ëu äo we no,

⁴⁵ndo co' sug tosge äaaran le ciñ de kamkam äaara no, day ndo joñ ra yañ ti ngeel äe.

⁴⁶De maga aà joñ wo älagge we see äo no, werga je maga joñ älagge gaa bay wa, de maga äil äo cee mo we ne hara ti, day ndo haç ra we go ne jar hee äaaran wo do no, day jar maga wo de hoo rage dañgay raw wo we de äaara ti dañgay äi sir jar hee äaaran wo haçaç noga mañ no,

⁴⁷de maga see äaara fer we le see äaara, wo go äi sir maga saara wo go de hooge ni mo we, day hayga aà joñ wo kamkam we ne ndo wo go äi sir maga aà wo go de hooge ni we ni, day waçaç wo we ga: Wuur joñ älagge, wuur joñ ni gaa, wuur diñ jar joñ ree!

⁴⁸Hayga aà fer wo we le de älaggen äaaran see äo de jiili äaara äuy, de tenen äaaran äuy, day hayga le go äi sir ni jar hee äaaran wo ni, aà ngië wo nen we wo tos ndo äi sir maga ndo hay haçn go ne paçaçre äaara wo, de äi leege maga ndo baa ne, de tiñ maga ndi boon ti ëu äo we,

⁴⁹ndo co'ge sug tosge äaaran yañ le ciñ ti ngeel maga ndo de hayle ni mono, de kamkam äaara no, ndo joñ ge ra yañ ti ngeel äe.

⁵⁰Ndo fuggi äil yañ go ne jar äon wo ti älagge äaara maga aà joñ wo see äo mono, de haçyhaçy äaara maga aà joñ wo mo äuy no. Ndo joñ ge nen maga jar maga aà wo ni äaara mo ko wo decoo äaara, day aà ko wo decoo äaara mbe yañ.

⁵¹Werga aà wo diñ jar äo, aà wo diñ tabul ma hoorge ma äo, le haçaç de maga ndo laa ra le go nen wuu ma de ngalge hiä de boo le Ejipte mono.

⁵²Daga nen äo mo hay go de bulgi ti kamkam weejoçoç äo no, ti kamkam jar äo Israyel wo no, ma co' sug äaara tum de maga aà ëe ge wo ëu äo we no.

⁵³Joñ nen caa nen äaara go de wer jar ma gesiñ wo la äuy maga aà mo hay wo diñ tabul ma hoorge äo diñ ndo, de maga ndo hay waçaçn go ne weejoçoç äo Moyis jag de maga ndo laa paçaçre wuur wo le go äi sir Ejipte mono Wañ-Kluu, Manwuri.

Salomoñ wii bosa' ma Baa

⁵⁴De maga wañ Salomoñ taw tosge sen wo go de kamkam sen wo mo deñ äuy go mono, aà kal urgi go ciñ pel ngeel sië jag mani Manwur no, ti ngeel maga aà hay de laa koyoçgre ni mono, de blar äi coo do äe go ciñ.

⁵⁵Aà kal kañ bosa' ne tayge jar Israyel wo ti äuy go deele deñ jag ciñ kloñ day ga:

⁵⁶Suse' ne Manwuri, maga haç iggi ne jar äe Israyel wo mono, do maga se hay waçaçn go no äuy mono. Ti waçaçre äe ma de eln wo äuy maga aà hay sii ra go ne Moyis weejoçoç äen jag mo äuy no, waçaçre mapo bay de tawge go de koë boñ wa.

⁵⁷Daga Manwuri, Baa naan mo hay de naa, do maga aà hay de paçaçre naa wo nono.

⁵⁸Daga aà mo tob naa go wa, mo men naa go wa, ama diñ ga aà mo jel jiili naa wo wo ti äe, nen maga naa mo see ti faage äen wo äuy, naa mo hoo sug ti jag liñgi äen wo no, jag liñgi äe ma de yergen wo no, de jag liñgi äe ma äod faage seelen wo maga aà haç ra ne paçaçre naa wo mono.

⁵⁹Daga waçaçre se maga ndi waçaç ra de kamkam pel Manwur mono, mo hay wo tum de ceege de suñ ti jeñ Manwuri, Baa naa no, daga aà mo joñ weejoçoç äen ti ngeel äe ti naw tum, see jar äe Israyel wo.

⁶⁰Do kay nono jar ma ti tamsir wo äuy ko ge wo yañ ga Baa diñ Manwuri, day ma tigriñ bay go sar wa so.

⁶¹Daga jiili äay äuy mo hay go diñ ma Manwuri, Baa naa no, nen maga naa mo see ti jag liñgi äe ma de yergen wo, de jag liñgi äen wo no!

Siëgi jag maga aè joñ ra ne Manwur mono

⁶²Wañ de jar Israyel wo äuy kal wo joñ feçeçre sië jag pel Manwuri.

⁶³Salomoñ kal joñ siigi jage, siigi jag tayge maga se ngaë dere ne Manwur ndar do äog ti äoge, saçaçre wo de fiiri ndar kisi de ndar do äoge. Diñ do kay nono ga wañ de jar Israyel wo äuy tiñ; wo wer joñre äi tiñ mani Manwur mono.

⁶⁴Ti wur sen wañ kal joñ gisiëgi feele maga pel tiñ mani Manwur go sagsagge, werga aà joñ siëgi jag maga aè roë mo äen wo go äuy ni, de feçeçre haçge wo, de noo feçeçre siëgi jag taygen wo, werga ngeel siëgi jag boo dob maga hay pel Manwur mono hay go de peçeçge klee ma laa siigi jag maga aè roë mo äen wo go äuy, de feçeçre haçgen wo, de noo feçeçre siëgi jag taygen wo no.

⁶⁵Salomoñ joñ few sen diñ de seno, day jar Israyel ma äuyn wo de äe lay. Tayge ngaäa ma kluu debañ le Hamad ka' haçaç le' go jag pyew ma Ejipte no, hay de lagge pel Manwuri, Baa naa no, nen naw renam, blam äe naw ni renam pa, tay äuy nen naw hwal ti naa.

⁶⁶Wur naw ma de nenma'n mono, aà kal laa jar no, saara kal joñ suse' ne wañ, kal wo dusgi äi mburyug äaaran wo. Aà kal wo joñ fruygi jiili äaara go fehfeh ti de el maga Manwur joñn see weejoçoç äe Dafidi, see Israyel jar äen wo mono.

1 WAÑRE WO 9

Manwur fer naa nen see äe ne Salomoñ ma de äoge

¹De maga Salomoñ äo' jag boo tiñ mani Manwurn go, tiñ mani wañ no, de feçeçre maga aà hay eig ga se joñ ra mo äuy do maga aà coo jag äe no mono,

²Manwur kal naa nen see äe ne hen tigriñ ma de äoge, do maga se hay naa nen see äe le ne hen Gabawon nono.

³Manwur wiin ga: Ndi laa tosge äon wo de kamkam äo maga ndo joñ ra me we, tiñ maga ndo boon mo ka' no, ndi go de mañ ge äe patala sagsag ga aà diñ maga ëu äi mo hay ni ma tumtum, day nen äi wo de jiili äi joñ ge wo yañ ti äe tum.

⁴Day ndo, hayga ndo see we pel äi do maga pan äo Dafid hay see pel äi nono, de jiili go sog boñ, de deele ma joñge do maga ndi hay waçaç go mo ne no, day hayga ndo see we ti jag liñgi äi ma de yergen wo, ti jag liñgi ma äod faage seelen wo no,

⁵ndi kañ ge paale wañ äon yañ Israyel ma tum, do maga ndi hay go de waçaçge äe ne pan äo Dafid ga: Ndo basge bay da' je kolge ti ngeel äo ti paale wañ ma Israyeln gaa nono.

⁶Day hayga ndo ngië faale we me de see äo lay no, nday de jar ni äo hayga nday bay we seege wer jag liñgi äin wo wa, de jag liñgi äi ma de yerge maga ndi kañ ra mo pel wo we no, hayga nday raw we goñ baa ma tigriñ wo de leëge mondra ne hara pel no,

⁷ndi naa ge Israyel go äi sir maga ndi hay haçn go ne hen mono, ndi srog ge tiñ maga ndi hay go de co'ge äe sagsag ne ëu äi mo wo go haçaç, day Israyel kol ge mbe do mbaa po wo de mo soçoçre yoo jar wo äuy no koë no.

⁸Tiñ se maga de geçeçre jag fo gaan mo ka' wosela äuy maga hee ge we ni no, 'waa ge mbe diñ flew tawa koëe. AÀ waçaç ge yañ ga: Diñ wer may ga Manwur joñ sir ma sen wo de tiñ ma sen do sen nono gahaçy äa?

⁹Day aè fer ge waçaçre yañ ga: Diñ wer maga aà tob wo Manwuri, Baa äaara maga laa paçaçre äaara wo le go Ejipte go, diñ wer maga aà raw wo saë see äaara de baa ma tigrin wo, raw wo goñ rage mono. Diñ wersen so ga Manwur kal age de gaali sen wo ne hara ti mo deñ äuy so no.

Joñre maga Salomoñ joñ ra wer sar sar mono

¹⁰Salomoñ boo tiñ ma äogn wo nen kiñgi do äoge. Tiñ mani Manwurn wo de tiñ mani wañ no.

¹¹Diñ wer maga Hiram wañ Tir hay haç koore Sedre wo de koore Sipres de boo biñni ne wañ Salomoñ do maga äil äe da no mono, wañ Salomoñ kal haç äi leege ne Hiram wañ Tir do äoge äi sir ma Galile.

¹²Hiram wañ Tir raw kalge go ma woge ko äi leege maga wañ Salomoñ hay haç ra ne hen mono. AÀma saara baa nen äe gaè.

¹³AÀ day ga: Ndo haç me mo haç' diñ äi leege may wo yaw äa hebo? AÀ kal ëe rage ga sir Kabul, ëu maga aà wo de äe haçaç wara.

¹⁴Hiram hay haç boo biñni le ne wañ nen mañ klew ton boñ de nusi.

¹⁵Mokay diñ fen maga jar maga Salomoñ hay hoo ra joñ joñre de dole ma boo tiñ mani Manwurn wo de tiñ ma äen de see äe no, Millo wo de kor maga go de äo'ge ti Jerusalem mono, de Hatsor, de Megiddo wo de Geser.

¹⁶Wañ Farawoñ ma Ejipte hay ur le ma age yaçaç Geser, hay äo' wuu go ne hene, id jar Kanaan maga hay wo de tiñ äi leege ni go. Ge go blam sen mono aà kal haçge äe go kado ne may äe maga wañ Salomoñ dan mono.

¹⁷Salomoñ kal boo Geser wo de Bet-Horon ma Gesiñ,

¹⁸Baalad wo de Tadmor ti puuli ma äi sir no,

¹⁹äi leegen wo äuy wañ Salomoñ hay tay feçeçre äen wo ni, pus durgin äen wo no, maga aà hay lag piiri äen wo ni. AÀ kal boor äi leege maga hay coo jag äe maga se mo boor ra, äi leege Jerusalem, go Libañ, ti ngeel maga se hay waçaç waçaçre äe mo äuy no.

²⁰Jar maga hay gwa' wo mo äuy lay no, jar Amorid wo, jar Hitid wo, jar Feresid wo de jar Jebusid wo, sen hay bay wo de keege yoo jar Israyel wo wa.

²¹Weere maga hay gwa' wo äi sirn ni, maga weere Israyel hay caa wo wer äaara go gaa mono, Salomoñ kal hoo sen wo gebere joñ joñre ne hen de dole, day sen joñ dosen nono haçaç wara.

²²Ama Salomoñ kañ gebe ne jobo ti dole yoo jar Israyel wo gaè. Werga aà hay wo diñ jar durgi, weere joçoçre äe wo, wañre äe wo, jar yaë pus durgi ma de farge farge wo, wañre ma yaë pus durgi wo, de jar yaë piiri wora.

²³Wañre ma de kañge pel joñre Salomoñ hay wo kiskis dwee de do dwee, aà hay wo waçaç waçaçre jar maga wo de ma joñjoñren mono.

²⁴May mani Farawoñ kal le go äi leege mani Dafid no, ma woge hayge äi tiñ mani äe no, tiñ maga Salomoñ hay boon ne hen mono. Diñ de sen so ga aà kal boo Millo.

²⁵Salomoñ joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy äaale swa'a, de siigi jag tayge ti ngeel sië jag maga aà hay boon ne Manwur mono, aà kal roë feçeçre foçoçre no wo ti maga sen hay pel Manwur mono. AÀ kal taw joñre tiñn go.

²⁶Wañ Salomoñ kal joñ daage ma kluuri wo Etsyon-Geber äiñ Elad mañ, jag for maarog ma de seçeç no, äi sir Edom.

²⁷Hiram kal laa weere joçoçre äe de see äe ma de ko tuñ daage ma kluuri de el wo, wo de ko maarog de el lay see weere joçoçre mani Salomoñ wo no.

²⁸AÀ kal wo woge Ofir, kal wo hoo boo biñni le nen mañ klew ton hwal ti äoge, maga saara nduu de äe ne wañ Salomoñ.

1 WAÑRE WO 10

Waçy maga diñ wañ Saban nduu ko Salomoñ

¹Waçy maga diñ wañ Saba kal laa waçaçre ti rage ëu mani wañ Salomoñ ma haç togoëge ne Manwur mono, se kal nduugi lamge äe de waçaçre ma daë wer de gaali wo.

²AÀ kal nduugi Jerusalem de jar go wer de ele, de manyoñyoñ wo de feçeçre foçoçre no wo ti, de boo biñni pur debań, de huuli ma de wore debań wo. AÀ kal nduugi äiñ wañ Salomoñ kal fer waçaçre maga hay jag jiili äe äuy ne hene.

³Salomoñ kal ndar wer waçaçre maga aà waçë ti äaara mo äuy go ne hene, mopo maga hay de yoñre ga wañ bay de kaçaçge ma naa wer äe wa bay wa.

⁴Waçy maga diñ wañ Saban kal ko koge ree mani Salomoñ äuy de tiñ maga aà hay boo ne mono,

⁵reege ma ti table äe no, tiñ maga weere joçoçre äen wo de lagge ni mono, joñre jar maga wo ti peelee ne hen de oçoçbe ma ti äaara no, jar maga wo de kag yii ne hen mono, de feçeçre sië jag maga aè roë mo äen go äuy äi tiñ mani Manwurn mono.

⁶Eegre äe hoo go, day aà wii wañ ga: Waçaçre maga ndi hay laa le ti äo äi sir äi ti waçaçre koge ree äon mono aà hay mbe cwaçy!

⁷Ndi hay bay de haç äil wer waçaçre sen wo wa, say diñ de maga ndi kal nduugi day ndi kal koge go de nen äi ëa. Day de maga ndi kon ba mo haç' no, aè waçaç me bay diñ nus äe dra' wa. Ndo de koge lay, de horog lay dedañ maga aè wo go de laa sen mono.

⁸Jar äon wo de da' see äaara, weere joçoçre äo maga wo de lagge tum pel äo co' sug waçaçre koge ree äon wo mono wo de da' see äaara.

⁹Suse' ne Manwuri, Baa äo no, maga joñ de el see äo, kañ mo ti paale wañ ma Israyeln mono! Sen diñ wer maga Manwur da Israyel tum mono, ga aà kal kañ moge wañ maga ndo mo joñ ree ma de deele wo de ma keëed no.

¹⁰AA kal haç boo biñni nen mañ klew ton swa' de nus ne wañ Salomoñ, haç feçeçre foçoçre no wo ne hen pur debañ, de huuli ma de wore wo do sen no lay. Feçeçre foçoçre no age wo do maga waçy maga diñ wañ Saban haç ne Salomoñ no gaa so.

¹¹Daage ma kluuri mani Hiram maga nduu wo de boo biñni ma Ofirn mono, hoor wo koore Sañtal ma Ofir le do äaara ni lay, de huuli ma de wore wora.

¹²Wañ Salomoñ kal joñ koore ma de car horloñ de Sraëge de koo Sañtaln äi tiñ mani Manwur no, äi tiñ mani wañ no, ma lan se ceë feçeçre joçoç wo de äe, do mandilna wo de dilna wo, ma jar 'wad siñ wo. Koore sañtal ma de mañ sen mokay nduu ti boñ Israyel gaa, day jobo ko ma de mañ sen mokay ti boñ gaa so haçaç wara.

¹³Wañ Salomoñ kal haç feçeçre maga waçy maga diñ wañ Saban hay de saçy äaara ti äuy ne hene, kal haç mandekoë wo ne hene, maga kañ nen ga haç ra diñ wañ ma do Salomoñ nono. Blam äe aà kal ferge äi sir äe de weere joçoçre äen wo.

Waçaçre ma wer sar sar wo ti waçaçre horog mani Salomoñ no

¹⁴Ti kiñgi mono Salomoñ hay da' boo biñni nen mañ klew ton ndar do äoge.

¹⁵AÈ laa targe maga aà tar le do jar trere maga hoor wo feçeçre äi sirn ni, de lombo maga aè tar le do wañre ma waare wo, de lombo maga guferner tarn wo le mono ni.

¹⁶Wañ Salomoñ kal too gidigli kiskis äog de boo biñni, gidigli boñ hay de tooge de boo biñni nen mañ klew hiira'a.

¹⁷AA too gidigli ma kleere kiskis swa' de boo biñni pa. Gidigli boñ hay de tooge de boo biñni nen mañ klew boñ de nusi. Wañ kal laa rage äi tiñ maga aè ëen ga tiñ yoo koo ma Libañn mono.

¹⁸Wañ kal joñ paale wañ ma kluu de sañ feçeçre wo kal äo' boo biñni de see äe tawa go ne hen ti.

¹⁹Pale wañ sen hay go de kañge ciñ ti ngeel ma de car ëigil ma seele tiëtië hiira'a, day tawge ti äe ma ciñ taw le mono sen go de dla' ti degargar le nen faale äe. Ti

ngeel hayle sen mono, do äe hay wo äaña lay äaña lay, mingir hay wo go de lagge deele äog ti jeñ do äen wo no.

²⁰Mingir wo de lagge deele hwal ti äog ti ngeel seele äen wo äaña lay äaña lay. Te mo sen mokay hay bay go de joñge ti wañ po wa hase.

²¹Feçeçre maga aè joo äil äaara mani wañ Salomoñ hay wo go de joñge diñ de boo biñni äuy, haçaçre maga hay äi tiñ maga aè een ga Tiñ yoo koo ma Libañ hay wo äuy diñ de boo biñni de see äe tawa. Maga hay de joñge de boo solay hay bay ni wa, werga ti wur mani Salomoñ mono aè hay bay de kañ eiggi ti sen mokay wa.

²²Werga wañ hay wo go de daage äe ma kluuri wo Tarsis äiñ daage ma kluuri mani Hiram wo no. Day nen kiñgi swa' tum mono, daage ma kluuri ma Tarsis nduu wo de boo biñni wo, de boo solay wo, de sañ feçeçre wo, de mbaydañ wo, de weere dweere pawoñ wora.

²³Wañ Salomoñ joñ diñ wañ ma kluu de dedañ wañre ma gesiñ wo la äuy wer horog maga se hay de äe, de koge ree maga se hay de äe lay.

²⁴Jar äuy hay kië faage ma yiñgi de äe ma co' sug koge ree maga Baa hay haç ne hen jag jiili mono.

²⁵Wosela äuy hay age diñ de fen haçge äe no, feçeçre ma de joñge de boo solay wo, de ma de boo biñni wo, de feçeçre durgi wo, de oçoçbe wo, de feçeçre foçoçre no wo, de piiri wo, de gerheçeç wayla wo. Sen hay joñ ge dosen nono tum nen kiñgi.

²⁶Salomoñ kal tay pus durgi ma durgi wo de piiri ma durgi wo. Pus äe ma durgi hay ndar ti äe kiskis naa, piiri ma durgi hay ndar hwal ti äoge, maga se kal lag rage wo go äi leege ti ngeel maga sode wo de lagge ni lay, Jerusalem ti jeñ wañ lay.

²⁷Wer wañ, solay hay kol mbe Jerusalem do huuli deñ koëe, koore Sedre hay kol mbe ngaäa deñ do koore Sikomore maga mbe wo äil ful mo lid ti' koë nono.

²⁸Jar trere hay wo le woge hoor piiri ne Salomoñ Ejipte. Jar trere ma wañ Salomoñ hay wo le woge hoor rage de charge taëtaë le go de ngaä yoo tinoo ta'a.

²⁹Pus durgi maga aè nduu le de äe Ejipte mono hay yeege boo solay kisi, pir boñ hay yeege boo solay kis de do dwee. Jar trere sen wo doge pa, hay wo hoorge le ne wañre Hitid wo de wañre Siri wo lay.

1 WAÑRE WO 11

Salomoñ bay seege wer Manwur eeger wa

¹Wañ Salomoñ maga hay da may mani Farawoñ wañ Ejipte mono, dage naare ma sir waare ma tigriñ wo ni pa: Aä da mayre jar Mowab wo, mayre jar Amoñ wo, mayre jar Edom wo, mayre jar Sidon wo, mayre jar Hitid wo,

²maga wo diñ mayre wer sir jar maga Manwur hay go de waçaçge ne jar Israyel wo ti äaara ga: Nday wo ge ni äaara gaa, àà nduu gi wo ni äay gaa lay: Werga àà go tinoo ga àà kog ge wo nday wo go ti baa äaaran wo no. Salomoñ joñ ge nen sa' see äe na diñ de wer sir sen wo no, dage kog ne.

³Àà da mayre wañre maga wo diñ nen naare äe kiskis renam, de ndere äe ma de hoorge wo ni kiskis swa'a, day naare äen kal wo kog eiggi äe go.

⁴De ngar ngeel maga Salomoñ kol go de taçaçbe mono, naare äen kal wo kog eiggi äe wo go ti baa ma tigriñ wo, day jiili äe joñ go de haçge ne Manwuri, Baa äuy do maga jiili pan äe Dafid hay go de haçge ne Baa äuy no gaè.

⁵Salomoñ kal tayge go goñ Astarte soçoç mani jar Sidoniyen wo no, goñ Milkom fen hoorsee mani jar Amoñ wo no.

⁶Salomoñ kal joñ fen maga nen Manwur de älagge, àà see go ti faage Baa äuy do maga pan äe Dafid hay joñ no gaè.

⁷Do kay nono Salomoñ kal boo ngeel joñ sië jag ma ciñ ti huuli maga de ngafge de Jerusalem ne Kemos fen hoorsee mani jar Mowab wo no, day ne Molok fen hoorsee mani jar Amoñ wo no.

⁸Àà hay joñge see naare äe mayre sir waaren wo dosen no äuy, maga hay wo roë feçeçre foçoçre no wo de siëgi jag ne baa äaaran wo mono.

⁹Manwur kal car jiili go ne Salomoñ ti, wer maga àà hay ngië faale go ne Manwuri, Baa mani Israyel maga hay dog ndar nen see äe ne hen äaale äog mono.

¹⁰Àà hay go de fer waçaçre ne hen ti ngeel sen mo ta' de el celele: Ga daga àà mo raw tayge de baa ma tigriñ wo wa, ama Salomoñ yaçaç jag Manwur gaè.

¹¹Do kay nono Manwur wii Salomoñ ga: Doga ndo na dosen no so mono, dogo ndo hoo sug ti tayge jag äin wo de jag liñgi äi ma de yergen wo gaa, maga ndi hay go de fer rage ne ndo mono, àà go tinoo ga ndi celerge äil wañn go mo do, ma yaçaçge äe go, day ndi haçn ge go ne weejoçoç äo.

¹²Diñ ga ndi joñn ge de maga ndo tenen caw mo gaa, wer pan äo Dafidi. Ndi yaçaçn ge go diñ do weel äo.

¹³Mbe de sen äuy ndi yaçaç ge wañn go äuy gaè. Ndi men ge äiñni yañ ne weel äon boñ, sen diñ wer weejoçoç äi Dafidi, day diñ wer Jerusalem maga ndi baan go mono.

Jar hee Salomoñ wo no

¹⁴Manwur kal joñ je hee ne Salomoñ ti. Hadad je Edom no, maga hay ti kaçaçge wañ ma Edom no.

¹⁵Ti wur maga Dafid hay dur wañ ma Edomn mono, Jowab wañ soden wo, kal rawge wo ma woge teer huli wo, kal id weere ma twerpiiri ma Edomn wo go äuy.

¹⁶Jowab kal hayge wo ni few hiira' de Israyel äuy haçaç nen maga se taw ma twerpiiri ma Edom wo go äuy.

¹⁷Diñ de sen ni do kay no so no ga Hadad kal dañge wo go de jar Edom weere joçoçre pan äen wo ma woge go Ejipte. Hadad hay diñ weel ma klee ëa.

¹⁸AÀ pud wo le Madiyañ kal wo woge Paran, kal wo hoo jar Paran wo wer äaara, kal wo dayge go Ejipte äiñ Farawoñ wañ Ejipte, maga kal haç tiñ ne hene, haç reege ne hene, kal haç sir ne hen lay.

¹⁹Hadad kal koge nen Farawoñ de ele, haçaç nen maga se haç maygeman waçy äe go ne hene, maygeman waçy wañ Tahpenes.

²⁰Maygeman Tahpenes kal biñ weel äe Genubad ne hene, Tahpenes kal geçeçge äe go äi feele ni wañ yoo weere mani wañn wo, day Genubad kal hayge liñ ni Farawoñ yoo jar ni äe wo.

²¹Hadad kal laage le Ejipte ni ga Dafid suu we go äiñ paçaçre äe wo, day Jowab hu we go lay. Hadad wii Farawoñ ga: Men me rawge äi sir äi.

²²Farawoñ kal wiigi äe ga: Mayse gwa' go see äo äiñ äi lam la, nen maga ndo daga ndo raw äi sir äo mono. AÀ kal fer waçaçre ga: Bay mbe wa, ama men mbo ndi rawge.

²³Baa kal joñ je hee ma tigriñ ne Salomoñ ti, Reson, je ni Elyada no, maga hay dañ go see tiñ wañ äe Hadadeser, wañ ma Soban mono.

²⁴AÀ hay tay jar äe po wo le ti äe, day hay kol diñ wañ ma pel äaara ti wur maga Dafid hay taw sode pan tiñ äen wo go mono. Reson kal wo rawge de jar äen wo, see wo go ne Damas ti kal wo mañ eegre no lag wo ni.

²⁵AÀ joñ diñ je hee Israyel haçaç ti wur maga Salamon joñ caw mo äuy, de ngaäge do maga Hadad hay joñge äe de älagge no lay, day aà hay joñ go diñ je hee Israyele. AÀ kal joñ wañ Siri.

Waçaçre giñgi mani Jerobowam no

²⁶Jerobowam hay diñ mbarga ma Nead, je Efratiyeç ma Sereda, day man äe hay diñ waçy dewur maga aè een ga Seruwa.

²⁷AÀ diñ weejoçoç Salomoñ, day kal mañ do ciñ see wañ. Faage maga aà mañ do ciñ see wañ de äe mono see diñ do kay nono: Salomoñ hay boo Millo, day hay neë nen mungi äi leege mani wañ Dafid pan äe no.

²⁸Jerobowan hay diñ jobo ma de eegre de kaçaçge. Salomoñ wo ko weejoçoç sen ti joñre mono kal haç koëge jar soë feçeçre poçoçre ma ti äiñni mani Josef wo äuy ne hene.

- ²⁹De ngar ngeel sen ni mono, Jerobowan hay kal wo go see äi leege Jerusalem, day kal yiñgi de Ahiya je ndar nen waçaçre ma jag Baa go ma Silo, de laa oçoçbe ma kluu ti defay. AÀ hay wo wo go de see äaara ni äog tawa.
- ³⁰Ahiya kal ëaw oçoçbe ma kluu ma defay maga hay ti äe mono, kal ngar äil äe go me'me' hwal ti äoge.
- ³¹Day wii Jerobowam ga: Yaçaç ma äo me'me' hwale! Werga waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa ma Israyel no: La diñ ndi! Ndi day go yaçaç wañn do Salomoñ, day ndi haç ge äiñni mo hwale.
- ³²Ama aà joñ ge de äiñni boñ wer weejoçoç äi Dafidi, day diñ wer Jerusalem äi leege maga ndi baan go yoo äiñni ma Israyeln wo äuy mono.
- ³³Sen diñ wer maga aà tob wo ndi go, raw wo leë mondra pel Astarte soçoç mani jar Sidoniyen wo, pel Kemos baa mani jar Mowab wo, pel Milkon baa mani jar Amoñ wo mono. Day diñ wer maga aà see wo ti faage äin wo ma joñ fen maga de deelee nen äi mo gaa, ma hoo sug ti jag liñgi äi ma de yergen wo de ma bod faage seelen wo do Dafid pan Salomoñ no gaa mono.
- ³⁴Ndi yaçaç ge wañn go do äe äuy gaa, werga aà joñ ge mbe yañ diñ wañ tum ti tenen äe caw, wer weejoçoç äi Dafid maga ndi baan go, day see wer jag liñgi äin wo de jag liñgi äi ma de yergen wo mono.
- ³⁵Ama ndi yaçaç ge wañn go do je ni äe no, day ndi haç ge äiñni ne ndo hwale.
- ³⁶Ndi haç ge äiñni ne je ni äen boñ, nen maga weejoçoç äi Dafid mo hay de lampa pel äi tum Jerusalem, äi leege maga ndi baan go maga ndi kañ ëu äi ni mono.
- ³⁷Ndi baa ge ndo yañ, day ndo joñ ge wañ yañ ti feçeçre maga ndo de saçy äaara ti mo äuy no, day ndo joñ ge wañ ti Israyel äuy.
- ³⁸Hayga ndo yañ co' sug fen maga ndi siin mo äuy no, hayga ndo yañ seege ti faage äin wo no, hayga ndo yañ joñ fen maga nen äi de deelee de hooge sug ti jag liñgi äi ma de yergen wo, de jag liñgi äin wo do maga weejoçoç äi Dafid hay joñ nono no, ndi joñ ge yañ de äo. Ndi laa ge tiñ ma ëeged yañ mo, do maga ndi hay laa ne Dafid nono, day ndi haç ge Israyel yañ ne ndo.
- ³⁹Ndi fer ge ti wer mani Dafidn go gesiñ diñ do kay nono, day sen joñ ge diñ ma tum gaè.
- ⁴⁰Salomoñ kal kiëgi ga se 'war Jerobowam go. Do kay nono, Jerobowam kal dañge wo go de ëee äiñ Sisag wañ Ejipte, aà hay wo go ni haçaç Salomoñ hu go.
- ⁴¹Te joñre Salomoñ no, fen maga aà joñn mo äuy no, wo de koge ree äe no, sen wo de yerge äil kefder Joñre Salomoñ no.
- ⁴²Wur maga Salomoñ ree wañn de äe Jerusalem ti Israyel äuy mono hay kiñgi do naa.

⁴³Salomoñ kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe äi leege mani pan äe Dafid no. Weel äe Robowam kal joñ wañ ti ngeel äe.

1 WAÑRE WO 12

WAÑRE MA JUDAN WO DE WAÑRE MA ISRAYELN WO TIŞİŞ WER LE DE CAAGE ÄIL WAÑN KA' HAÇAÇ NDUU GO KAÑGE TI TAWGE TWAYWAÑ MA ISRAYEL NO

Tayge ma Sikem no

¹Robowam kal rawge Sikem, werga Israyel hay go de nduugi Sikem ni, ma kañge äe wañ.

²De maga Jerobowam je ni Nebadn wo laage äe mono, aà hay le go Ejipte äa, ti ngeel maga aà hay äee wo go do wañ Salomoñ ni mono. Jerobowam laa waçaçre seno, kal hayge wo go Ejipte ni.

³Aà kal laa jar wo äege äe. Do kay nono Jerobowam de tayge jar Israyeln wo äuy kal wo nduugi, day kal wo fer waçaçre ne Robowam do kay nono ga:

⁴Pan äo hay joñ wuur do gebere nono, day ma äon patala kay wuuri, mañ poçoçre se maga pan äo hay kañn ne wuur ti äaa go äawa, ni wuur joñ mbe peelee yañ ne ndo.

⁵Aà kal fer waçaçre ne hara ga: See wee, ni nday fer wee le see äi ti naw swa'a. Jarn kal mbaara rawge so.

⁶Wañ Robowam kal woge ndal jar kluuri maga hay wo lagge äiñ pan äe Salomoñ mono, day wii ra ga: Nday baa me diñ yañ may maga ndi mo fern ne jarn mo la?

⁷Aà kal wo fer waçaçre ne hen do kay nono ga: Hayga ndo kañ nen we wara ga ndo joñ peelee yañ ne jarn no, hayga ndo fer waçaçre we ne hara ti waçaçre äaaran de el no, aà joñ ge wo mbaara yañ diñ weere joçoçre äo ma tum.

⁸Ama Robowam laa dayge yaçaç jag jar kluurin wo gaa, kal rawge wii yañ äen diñ äiñ kamliiri wo, kaçaçre äe maga saara geçeç de kaçaçra, ga lag wo äiñ äe mono.

⁹Aà kal wii rage ga: Nday baa me diñ yañ may maga ndi mo fer ne jarn wo ti maga aà wii wo me ga: Mañ poçoçre maga pan äo hay kañn ne wuur ti äaa go äawa mono mo la?

¹⁰Weere maga aà hay geçeç wo wer kaçaçra kal wo fer waçaçre ne hen do kay nono ga: Ndo fer ge waçaçre ne jar se maga wii wo mo ga: Pan äo hay kañ poçoçre ne wuur ti debañ, day ma äon mañn go ne wuur ti äawa mono, ndo wiigi ra do kay nono: Weedo äi ma kleen kluu dedañ heçeçre pan äi.

¹¹Patala pan äi hay kañ poçoçre ne nday ti debañ day ma äin ndi ya' ge poçoçren wo pel poçoçge ni. Pan äi hay jwag nday de mbreñ, day ma äin ndi jwag ge nday de mbreñ boo.

¹²Jerobowam de jar Israyel wo äuy kal wo ferge le äiñ Robowam wur naw ma de swa'n do maga wañ hay waçaç nono ga: Fer wee le ti naw swa'a.

¹³Wañ kal fer waçaçre ne jarn wo de heeg kwĩĩjĩ. AÀ kañ eiggi ti waçaçre maga jar kluurin hay waçaçn wo ne hen mo gaè.

¹⁴AÀ kal fer waçaçre ne hara do maga weere ma joçoçren hay ba wo yañ äe ne hen nono ga: Pan äi hay kañ poçoçre ne nday ti debañ, day ma äin ndi ya' ge poçoçren wo pel poçoçge ni. Pan äi hay jwag nday de mbreñ, ma äin ndi liñ nday de mbreñ boo.

¹⁵Diñ do kay nono ga wañ day laa jag jarn gaa, werga kii waçaçren do kay no mono diñ Manwuri, ma äo' jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Ahiya ma Silo jag ne Jerobowam je ni Nebadn mono.

Wañ blaw bil go

¹⁶De maga Israyel äuy wo koge ga wañ bay laa jag se wa mono, jarn kal wo fer waçaçre ne wañ ga: Mayse ba de tay wuur de Dafid la? Wuur bay de tabul ma hooge ti keçeç de je ni Isayin wa See mbo äil mburyug äon wo no Israyele! Patala Dafid laa mbo ti tiñ äon wa so lay! Israyel kal rawge äi mburyug äen wo no.

¹⁷Ma jar Israyel maga hay wo äi leege ma Judan wo mono, Robawam kal joñge diñ wañ äaara.

¹⁸Do kay nono, wañ Robowam kal äo' Adoram je maga waçaç waçaçre jar joñre ma de dolen wo see äaara. AÀma Israyel äuy kal äodge äe go de huuli, se hu go. Do kay nono wañ Robowam kal da'ge diñ eegre ma ëii pus durgi ma dañge Jerusalem tawa.

¹⁹Diñ do kay no so no ga Israyel giñ tiñ mani Dafidn haçaç wara.

²⁰De maga jar Israyel äuy wo wo laage ga Jerobowam fer we le mono, aà kal wo ëege äe le ti tayge ti kal wo kañge äe wañ ti Israyel äuy. Kal gwa'ge go diñ äiĩjĩni mani Juda no, maga kal sa'ge de tiñ mani Dafidn mono:

²¹Robowam day go Jerusalem mono kal tay jar ni Juda wo äuy, de äiĩjĩni mani Benjame no, tay sode maga de farge ndar kis ti äe do nenma'a maga aà mo wo wo dur tiñ mani Israyel no, day mo fer wo wañn le ne Robowam je ni Salomoñn do.

²²Ama Baa kal fer waçaçre ne Semaya je mani Baan do kay nono.

²³Fer waçaçre ne Robowam je ni Salomoñn no, wañ Juda no, de tiñ mani Judan äuy, de mani Benjame no, de te jar maga gwa' wo mono.

²⁴Ma waçaçge ne hara ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Nday wo ge gaa, nday durgi heçeçre äay jar Israyeln wo gaa! Daga wosela äuy mo fer liñ ni äe, werga fen maga joñ go mono, aà nduu le diñ see äi. AÀ kal wo hoo sug ti waçaçre Manwur no, kal wo ferge ma seege ti jag waçaçre Manwur no.

²⁵Jerobowam kal boo äi leege ma Sikem ti huuli mani Efrayim wo no, kal hayge de tiñ ni. Blam äe aà kal kalge go, kal boo äi leege ma Penuwel.

Älagge mani Jerobowam no

²⁶Jerobowam kal waçaçge de äil äe ga: Patala wañ joñ ge nen ferge do jar ni Dafid wo pa,

²⁷hayga jar sen la fer wo we woge Jerusalem joñ feçeçre sië jag ne Manwur ni pa no. Jiili jar sen la ferge wo sa'ge de wañ äaara Robowam wañ Juda, day aà 'warge wo ndi go, day fer wo äiñ Robowam Juda.

²⁸Blam maga se ndal de jar äen wo ndale, aà raw joñ dere boo biñni äoge, day wii jarn wo ga: Nday wo we Jerusalem ma'a! Israyele, mo lag diñ baa äay maga cegaë le go de äay äi sir Ejipte mono.

²⁹AÀ kal kañ mapo boñ Betel, kañ ma lan Dañ.

³⁰Sen kal joñge ti ngeel sen ni mo ta' diñ faage ma de älagge. Jarn kal wo rawge pel daëy ma de joñge de boo biñnin haçaç Dañ.

³¹Jerobowam kal joñ tiñ ngeel sië jag ma de farge ciñ wo, de jar sië jag wo maga se hoor mbe ra le yoo wer jar haçy koëe, bay diñ jar maga wo ti wer maLefidn wa.

³²Jerobowam raw kañ joñge few nen few ma de nenma' wur naw ma de hwal ti dween do few maga aè hay le joñge äe Juda nono, day se kal rawge wo ti ngeel sië jag no. AÀ joñ Betel na do kay nono, ti maga aà joñ sië jag ne dere äe maga se hay joñ ra mono. AÀ kal lag jar sië jag äe ma ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo maga se hay hoo ra le Betel mono.

Tosge Baa ma Beteln bay ti faage äe wa

³³AÀ kal woge ti ngeel sië jag maga se hay joñ Betel mono, wur naw ma de hwal ti dwee nen few maga aà hay ban mbe de see äe tu mono. AÀ kal joñ few ne jar ni Israyel wo, kal woge ti ngeel sië jagn ma roë feçeçre wo no.

1 WAÑRE WO 13

¹Kona diñ maga blo po diñ je mani Baa ga ur le Juda kal nduugi Betel ti jag waçaçre maga Baa waçaç ne hene, de maga Jerobowam hay de oole roë feçeçre ti ngeel sië jagn mono.

²AÀ kal ngar jag ne ngeel sië jagn ti, ti jag waçaçre maga Manwur waçaç ne hen mono ga: Ngeel sië jage! Ngeel sië jage! Co' sug waçaçre maga Manwur waçaç mono. Mbarga ma twar biñ yañ äi feele mani Dafid no, aè een ge ga Josiyas. AÀ joñ ge siigi jag yañ go ti äo de jar sië jag ma joñ sië jag ti ngeel ma de farge ciñ wo maga roë wo feçeçre foçoçre no ti äo, day aè roë ge hm jar tebere yañ ti äo.

³Wursen dera tu aà kal ngaä fen kañ nene, day ga: Koëa, ngeel sië jagn celer ge yañ go, day saçaçge ma ti äen dus yañ le go.

⁴De maga wañ wo laa waçaçre maga je mani Baan waçaçn ti ngeel sië jagn Betel mono, àà kal hoo do äe le ciñ ti ngeel sië jag no, raw ngar jag ga: Baa wee blo se no! Day do maga Jerobowam hoon ciñ ti äe mono taw wo go de labge ciñ ni, laa ferge le gesiñ gaa so.

⁵Ngeel sii jagn kal celerge go, day saçaçge ma ti äen kal dusgi le go, de ngaäge ti jag maga je mani Baan hay waçaçn mo tawtaw, do maga Manwur hay waçaçn go nono.

⁶Do kay nono wañ kal mañ waçaçre ma wii je mani Baa ga: Kam Manwuri, Baa äo no, tosn ti äi, nen maga ndi mo kaçaç ma fer do äi le go gesiñ. Je mani Baan kal kam Manwuri, day wañ kal fer do äe le go gesiñ so, do äe kal ferge le go ti ngeel äe.

⁷Wañ kal wii je mani Baa ga: Kal le tiñma wer äi la ma ig see äo day ni ndi haç ge kado yañ ne ndo.

⁸Je mani Baan kal wii wañ ga: De maga ndo mo haç ba nus tiñ äon go me yaw, ndi kal ge liñ ni äo gaè. Ndi ree ge hole peçeç gaa, ndi joo ge bii gaa lay.

⁹Werga waçaç waçaçre sen me diñ Manwur ga: Ndo ree ge hole peçeç gaa, ndo joo ge bii gaa, day ndo fer ge mañ faage maga ndo hay wo wo la ni mo gaa pa.

¹⁰AÀ kal rawge ti faage ma tigriñ, àà fer mañ faage maaga se hay mañn le ma age Betel mo gaa so.

Je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon laa dayge yaçaç jag gaa

¹¹Paga je ndar nen waçaçre Baa go po go de taçaçbe hay yañ de tiñ Betel ni. Mbarga äe po yoo jar ni äe wo kal age bag blam waçaçre maga je mani Baan hay joñ ra wursen Betel mo äuy, de waçaçre maga àà waçaçn ne wañ mono. De maga jar ni äe bag wo blam waçaçre sen go ne pan äaara bag mono,

¹²AÀ kal wii rage ga: AÀ fer diñ ti faage ma nen äañ hon ne? Jar ni äe hay wo de ko faage maga je mani Baa maga hay àà le Juda fer wo nen ni mono.

¹³Do kay nono, àà wii jar ni äe wo ga: Bañ wee gerheçeç me. AÀ kal wo bañ gerheçeç ne hene, se kal ëiigi ti äe.

¹⁴AÀ kal mañ blam je mani Baa no, kal da'ge äe de hayle wer koo terebinte ye'e. AÀ kal wiigi äe ga: Ndo na diñ je mani Baa maga àà mbe le Juda mono? AÀ kal fer waçaçre ga: AÀ diñ ndi mbi.

¹⁵Do kay nono àà kal wiigi äe ga: See le wer äi liñ ma woge reege.

¹⁶Ama àà kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi kaçaç ma ferge wer äo gaa, kaçaç ma kalge liñ ni äo gaè. Ndi ree ge hole peçeç gaa, ndi joo ge bii do äo ti ngeel ma ta' la gaè.

¹⁷Werga hay fer waçaçre sen go me mono diñ Manwuri, ga: Ndo ree ge hole peçeç gaa, ndo joo ge bii wo ni gaa, day ndo le' ferge ge we le no, ndo mañ ge faage maga ndo hay wo wo ni mo gaa pa.

¹⁸Do kay no, àà kal wiigi äe ga: Ndi de see äi diñ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go do ndo no lay. Je peelee Baa fer waçaçre me ti jag Manwur do kay nono ga: Fern le wer äo liñ ni äo, day àà mo ree mbe hole peçeç, mo joo mbe bii lay. AÀ hay caa ne hen diñ gete'e.

¹⁹Je mani Baan kal ferge le wer äe, kal ree hole peçeç, kal joo bii liñ ni lay.

Waçaçre baw je ndar nen waçaçre Baa no

²⁰De maga àà wo de lagge gesiñ reege mo lag no, Manwur kal fer waçaçre ne je ndar nen waçaçre Baa go maga hay fern le mono.

²¹AÀ kal ngar jag de waçaçre ne je mani Baa maga àà le Juda mono ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Diñ wer maga ndo day yaçaç jag waçaçre Manwurn gaa, ndo hoo sug ti jag liñgi Manwuri, Baa äo maga hay haçn mo mo gaa lay no,

²²Wer maga ndo fer le, ndo ree hole peçeç, ndo joo bii go ti ngeel maga àà hay wii mo go ti äe ga: Ndo ree ge hole peçeç gaa, ndo joo ge bii ni gaa so lay no, aè äo' ge huli äo äi tu äiñ paçaçre äo wo gaè.

²³Blam maga àà ree hole peçeç go ree, joo bii go joo lay mono, àà kal bañ gerheçeç go ne je ndar nen waçaçre ma jag Baa go maga se hay fern le mono.

²⁴Je sen la kal mbe rawge so. Mingir kal baage äe go ti faage, kal 'warge äe go. Huli äe kal gwa'ge go de äo'ge go ti faage ni ti'i, gerheçeçn go de oole ti jeñ äe ni deñ lay. Mingirn go de oole ti jeñ hulin ni deñ lay.

²⁵Jar maga hee wo ti faage ni mono ko wo na diñ maga hulin wo go de äo'ge ti faage ti'i, day mingir go de oole ti jeñ hulin ni deñ lay. AÀ kal wo age fer waçaçre sen äi leege maga tiñ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go ma de taçaçben ni mono.

²⁶Je ndar nen waçaçre ma jag Baa go maga hay fern le ti faage la kal laage äe day ga: AÀ diñ je mani Baa maga hay day laa jag Manwur gaa mono, day Manwur kal haçe äe go ne Mingir maga kal ceragge äe go, kal 'warge äe go, ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne hen mono.

²⁷Blam äe, se kal ferge wii jar ni äe wo day ga: Bañ wee gerheçeç me. AÀ kal wo bañ gerheçeç ne hene.

²⁸AÀ kal rawge wo da' hulin go de äo'ge ti faage ti'i, gerheçeçn go ni deñ, mingirn go de oole ti jeñ hulin ni deñ lay. Mingirn hay ree hulin go gaa, hay baa gerheçeçn go gaa lay.

²⁹Je ndar nen waçaçre ma jag ma jag Baa gon kal mañ huli je mani Baa no, kal äo' ge äe ti gerheçeç, kal ferge le de äe. Je ndar nen waçaçre Baa go ma de taçaçben kal kalge de äe äi leege ma rage äe, ma teege äe go.

³⁰AÀ kal äo' huli äe äi tu, aè kal ra ro lawge ma kay ti äe ga: Eh! Hebo!

³¹Blam maga aà teen go tee mono, aà kal wii jar ni äe wo ga: Ti wur maga ndi hu we no, ni nday tee me ti tipaale maga je mani Baan de teege ni mono, nday laa ge hm äi wo äiñ hm äe.

³²Werga go tinoo ga waçaçre äe maga aà ngar jag de äe ti jag Manwur see ngeel sië jag ma Beteln mokay le'ge jag go ti ngeel äe, de tiñ ngeel sië jag ma de farge ciñ wo maga wo äi leege maga wo Samari mo äuy no.

³³Blam waçaçre se maga joñ mono Jerobowam laa dayge men faage äe ma de älaggen go gaè. AÀ kal ferge kañ jar sië jag ma ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo, maga se hoor ra le yoo wer jar wo haçy äuy. Jar maga wo de saçy äe ti mono, se hoo ra, lag mbe ra go sagsag diñ jar sië jag ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo koëe.

³⁴Sen kal äo'ge diñ faage älagge see feele mani Jerobowam no, diñ wersen ga aà yee nen go, diñ wersen ga aè älag feele mani äen go ti sirn mono.

1 WAÑRE WO 14

Te waçaçre wañ Jerobowam I

¹De ngar ngeel sen Ahiya je ni Jerobowamn kal le' ceege.

²Jerobowam kal wii waçy äe ga: Ndo joñ ge nen urgi go ciñ, day ndo cooge see äo go nen maga aè mo ko ga ndo diñ waçy Jerobowam wa, ndo wo ge Silo. Koëa, Ahiya je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon yañ wo ni. Hay waçaç go ti äi ga ndi kol wañ jar sen la wo yañ diñ se.

³Hoo hole peçeç do äo hwale, de gato wo, kaa yoçoçre äi mopo ni lay, ni ndo kal ni äe. AÀ siigi fen maga joñ ge nen joñ mbargan yañ ne ndo.

⁴Waçy Jerobowam kal joñge do sen nono. AÀ kal urgi go ciñ kal rawge Silo, kal kalge liñ ni Ahiya. Nen Ahiya hay bay de kaçaçge ma koge wa so lay, werga nen äe hay kol mbe go de ngirgi do taçaçbe ga lag koë so.

⁵Manwur hay wii Ahiya go ga: Koëa waçy Jerobowam day mo caw no, aà yañ le seege ma wii jag äo ti weel äe no, werga aà de ceege. Ndo fer ge waçaçre ne hen diñ do kay nono. De maga aà nduu we le la no, aà ngaä ge see äe yañ go sare.

⁶De maga Ahiya wo laa sug äaale äe le fijëgi mono, aà le de kalge jag tiñ äa, aà kal ga: Kal mbo le waçy Jerobowam, sen ga le yaw ne? Ndo nii kol see äo go diñ je tigrin le yaw ne! Waçaçre poçoçre ma de gaali yañ mbe jag äi ma waçaçge mo an so!

⁷See wo wii Jerobowam ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani Israyel no. Ndi geçeç mo go ciñ yoo jar wo no, ndi kañ mo diñ je koë jar äi Israyele.

⁸Ndi yaçaç wañn le go do jar ni Dafid wo ndi haçn go mo. AÀma ndo laa joñge do weejoçoç äi Dafid no gaa, maga hay ëaw jag liñgi äin wo, maga go de tayge de äi de jag jiili äe äuy, ma joñge diñ mo maga de el nen äi mono.

⁹Ndo joñ älagge dedaň jar maga hay wo go tañgu pel bol mo äuy no, ndo raw joñ baa ma tigriñ wo, soçoçre boo ma de yorge wo, ma car jag jiili go me, day ndo kal kol mege go faale äo!

¹⁰Diñ wersen ga ndi joñ nen age de bon ne tiñ mani Jerobowamn ti. Ndi caa ge wer jar maga wo diñ jar äo wo go, weeklee, je kluu, ndi tef ge feelee mani äon go, do maga aè tor jaçaçre go de getagle nen maga aà mo yee nen go nono.

¹¹Je ma liñ ni Jerobowam maga huli da'n we le go äi leege no, wayre reen ge wo go, je maga huli da'n ge le go mbasga mono, weere dweere ma ciñ reen ge wo go, werga waçaçn diñ Manwuri.

¹²Day ma äon ur go ciñ, see liñ ni äo. De maga ndo kañ ge äaale wo liñ no kay tu mono mbargan hu gi go.

¹³Jar Israyel wo äuy raan ge wo yañ, day teen ge wo yañ go, werga aà diñ je ma boñ ma liñ ni Jerobowam maga aè äo' huli äe äi tu mono. Werga aà diñ je ma boñ ma liñ ni Jerobowam maga aè da' de el see äe pel Manwuri, Baa mani Israyel mono.

¹⁴Manwur kañ ge wañ ma äe yañ ti Israyel maga caa ge wer feelee mani Jerobowamn yañ go ti wur seno. Day aà diñ mo maga le de nduugi mo caw yaw ga?

¹⁵Manwur baa ge do yañ ne Israyel see, day Israyel joñ ge yañ do firibii maga fijë nen bii nono. AÀ naa ge jar Israyel wo yañ go äi sir ma de el maga aà hay haçn go ne paçaçre äaara wo mono, day aà dus gi ra yañ wo go faale maarog äaňla, diñ wer maga aà ya' wo cor Asera wo, ma car jiili go ne Manwur mono.

¹⁶AÀ tob ge Israyel yañ go wer älagge maga Jerobowam joñ ne mono, day kañ wer Israyel joñge äe lay mono.

¹⁷Waçy Jerobowam kal urgi go ciñ, kal rawge. AÀ kal dayge Tirtsa. De maga aà wo de kañ äaale jag leege mono, mbargan kal hugi go.

¹⁸AÈ kal teege äe go, day Israyel äuy kal rage äe, ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Ahiya weejoçoç äe ma ndar nen waçaçre ma jag äen go jag mono.

¹⁹Te joñre Jerobowam ma lan wo, durgi jaw maga aà hay durn durgi la, joñge wañ maga aà hay joñn joñge la, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

²⁰Jerobowam joñ kiñgi ti wañ äuy do äog ti äoge. AÀ kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, je ni äe Nadad kal joñ wañ ti ngeel äe.

Te waçaçre wañ Robowam wañ Juda no

²¹Robowam kal joñ wañ Juda. Kiñgi äe hay do naa ti boñ, de maga aà nduu ti wañ mono. AÀ joñ wañ Jerusalem kiñgi hwal ti renam äi leege maga Baa mañ go yoo äiñni ma lan wo äuy ma kañ ëu see äe ti äe mono. Ëu man äe hay ga Naama may jar Amoñ no.

²²Juda kal joñ fen maga nen Manwur de älagge. AÀ kal wo yaë wer hun äen ciñ de faage älagge maga aà joñ ra dedañ mani paçaçre äaaran wo mono.

²³AÀ wo de see äaara kal wo boor ngeel sië jag ti ngeel ma de farge ciñ wo lay, jag wo huuli wo ti keçeç, joñ wo sië jag ne koore Asera wo, ciñ ti huuli ma lablab wo äuy, go wer koore ma depaçy wora.

²⁴Koh jar figliw wo dra' joñ wo go äi sir no. AÀ kal wo bir jag feçeçre hoorsee maga wer sir ma lan joñ wo mono, sir maga Manwur hay nii ra go pel jar Israyel wo mono.

²⁵Nen kiñgi ma de dween de maga Robowam ti wañ mono, Sisag wañ Ejipte kal urgi le' Jerusalem.

²⁶AÀ kal hoo horog ma äi tiñ mani Manwurn go, hoo horog ma liñ ni wañ go, aà hoo ra go äuy. AÀ hoo gidigli boo biñni maga wañ Salomoñ hay joñ ra mo äuy go.

²⁷Wañ Robowam kal joñ gidigli boo dod ma tigriñ wo ti ngeel äaara, day kal haç rage ne wañre jar maga wo de lagge gor jag feelee wañ mono.

²⁸Tum de maga wañ le' we woge äi tiñ mani Manwurn no, jar gor tiñ kal wo hoo gidigli wo no, blam äe aà kal wo fer rage le ti ngeel gor rage no.

²⁹Te joñre Robowamn wo, fen maga aà joñ äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

³⁰Durgi hay mbe tum ti holañ Robowam wo de Jerobowam.

³¹Robowam kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no. Ëu man äe hay ga Naama may jar Amoñ no. Je ni äe Abiyam kal joñ wañ ti ngeel äe.

1 WAÑRE WO 15

Abiyam ti wañ Juda

¹Nen kiñgi ma de hwal ti nenma' wur maga Jerobowam je ni Neadn ti wañ mono, Abiyam kal joñ wañ ti Juda.

²AÀ joñ wañ Jerusalem kiñgi swa'a. Ëu man äe hay ga Maaka, may ma Abisalom.

³AÀ kal men see äe joñ älagge maga pan äe hay joñ rage tañgu äe mo deñ äuy no. Day jiili äe kal joñ ge go diñ ma Manwuri, Baa äen äuy gaa do maga jiili Dafid pan äe hay joñ no gaë.

⁴Ama, diñ wer Dafidi, Manwuri, Baa äen kal haç lampa ne hen Jerusalem, kañ weel äen wañ blam äe, day kal men Jerusalem ta' lay mono.

⁵Werga Dafid hay joñ diñ mo maga de deelee nen Manwuri, day aà hay cel go ti faage maga Manwur hay waçaçn ne hen ti naw äe maga se hay joñn äuy mo gaa hase, say diñ ti waçaçre mani Uri blo je Hitidn mo tawa.

⁶Durgi joñ ti holañ Robowam wo de Jerobowam haçaç de maga Robowam joñ caw mono.

⁷Te joñre Abiyamn wo de fen maga aà joñn mo äuy sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no. Ëurgi joñ ti holañ Abiyam wo de Jerobowam.

⁸Abiyam kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äi leege mani Dafid no. Je ni äe Asa kal joñ wañ ti ngeel äe.

Asa wañ ti Juda

⁹Nen kiñgi ma de do äogn de maga Jerobowam ti wañ Israyel mono, Asa kal joñ wañ ti Juda.

¹⁰AÀ joñ wañ Jerusalem kiñgi do naa ti boñ. Ëu man äe hay ga Maaka may ma Abisalom.

¹¹Asa joñ fen maga de el nen Manwuri do pan äe Dafid nono.

¹²AÀ kal yee nen naare figliw wo go äi sir no, de soçoçre maga paçaçre äen hay joñ wo ra mo deñ äuy no go.

¹³Man äe Maaka dra' ëu maga aè hay haç togoëge de äe ne hen se naan go, werga aà hay go co' soçoç Asera. AÀ sa kal caa soçoç äen go kal roë ge äe go äi tu ma Sedron.

¹⁴Ama ngeel sië jag ma de farge ciñ wo mono sen taw wo go gaa, koh de maga jiili Asa ti caw äen äuy hay mbe go de haçge ne Manwur äuy mono.

¹⁵AÀ kal nduugi de feçeçre maga pan äe hay go de laa rage sag sage, de maga se de see äe hay lag ra go sagsage, do solay, boo biñni, de feçeçre ma tigriñ wo sar sar äi tiñ mani Manwur no.

¹⁶Durgi joñ ti holañ Asa wo de Baysa wañ Israyel de wur maga saara joñ sug sug mo äuy no.

¹⁷Baysa kal woge le' Juda. AÀ kal boo äi leege ma Rama, ma mañ jag jar ni Asa wañ Juda wo go maga aà mo hay wo go rañge ni haçy wa.

¹⁸Asa kal hoo solay wo de boo biñni maga hay gwa' wo äi tiñ mani Manwurn de horog maga hay wo liñ ni wañ mo äuy. AÀ kal haç rage ne weere joçoçre äen wo do. Blam äe wañ Asa kal laa rage wo äiñ Ben-Hadad je ni Tabrimon, je ni Hesyion wañ Siri maga hay de tiñ Damas mono ma wiigi äe ga:

¹⁹Daga tayge jag mo hay ti holañ äi de äo, do maga hay ti holañ pan äi wo de pan äo nono. Ndi haç solay wo de boo biñni wo ne ndo kado mokay no. See, wo go blaw tayge jag ma ti holañ äay de Baysa wañ Israyel no, nen maga aà mo ya' go see äi.

²⁰Ben-Hadad kal laa waçaçre wañ Asa no. AÀ kal laa wañre sode äen wo wo ma dur äi leege ma Israyel wo, day aà kal boo äi leege ma Lyon. Dañ, Abel-Bet-Maaka, Kinnerod äuy, tigriñ sir ma Neftalin äuy.

²¹De maga Baysa wo laage äe mono, aà kal men boo äi leege ma Rama no, kal hayge Tirtsa.

²²Do kay nono, wañ Asa raw 'waa äay ne jar Juda wo äuy jobo gwa' go gaa, ma hoo huuli maga wañ Baysa hay joñ joñre de äe mono le go. Wañ kal joñ joñre de äe ma boo äi leege ma Geba ni Benjame wo de Mitspa.

²³Te joñre Asa wo no, blum äe maga aà joñn mono, de fen maga aà joñ mo äuy no, de äi leege maga aà boor ra mono, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no. Diñ ga ane de maga aà taw taçaçbe go mono, ceege joñn go äaale.

²⁴Asa kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid pan äe no. Je ni äe Josafad kal joñ wañ ti ngeel äe.

Nadab ti wañ Israyel

²⁵Nadab je ni Jerobowamn joñ wañ ti Israyel nen kiñgi ma de äog mani Asa wañ ma Juda no. AÀ joñ wañ ti Israyel kiñgi äoge.

²⁶AÀ kal joñ fen ma de älagge nen Manwuri, see diñ ti faage mani pan äe no, men see äe joñ älagge maga aà hay joñn ma kañ wer Israyel joñ älagge mono.

²⁷Baysa je ni Ahiya, ma ti äiñni mani Isakar kal caa äaale äe. Baysa kal äumgi äe Gibbeton maga hay diñ ma jar Filisteçer wo mono, de sen ni mono, Nadab wo de jar Israyel wo äuy, kal wo yaçaç Gibbeton lay,

²⁸Baysa kal 'warge äe go nen kiñgi ma de swa' maga Asa ti wañ Juda mono, day aà kal joñ wañ ti ngeel äe.

²⁹De maga aà wo kolge ti wañ mono, aà kal taw jar ni Jerobowam wo go äuy. AÀ men jobo dañge yoo jar ni Jerobowam wo boñ gaa äuy, haçaç aà taw ra go äuy ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne weejoçoç äe Ahiya ma Silo jag mono.

³⁰Sen diñ wer älagge maga Jerobowam hay joñ ne, day hay kañ wer Israyel joñge äe, day car jili Manwuri, Baa mani israyeln go mono.

³¹Te joñre Nadab ma lan wo mono, de fen maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyel wo no.

³²Durgi joñ ti holañ Asa wo de Baysa wañ Israyel ti tenen äaaran sug äuy.

Baysa ti wañ Israyel

³³Nen kiñgi ma de swa' de maga Asa ti wañ Juda, Baysa je ni Ahiyan kal joñ wañ ti Israyel Tirtsa. AÀ joñ wañ kiñgi do äog ti naa.

³⁴AÀ kal joñ fen ma de älagge nen Manwuri, see diñ ti faage mani Jerobowam no, äo' see äe go ti älagge maga aà hay srog wer jar Israyel wo joñ ge äe mono.

1 WAÑRE WO 16

¹Manwur kal fer waçaçre ne Jehu je ni Hananin ti Baysa do kay nono:

²Diñ wer maga ndi naa mo le go nen äurgi, ga ndi kañ mo je koë jar äi Israyel wo, day ndo kal seege diñ ti faage mani Jerobowam no, ndo kal kañ jar äi jar Israyel wo joñ älagge maga jag jiili äi mo soçoç wer älagge äaaran so lay no,

³ndi tor ge Baysa go de tiñ mani äe no, ndi kol ge tiñ mani äon yañ do tiñ mani Jerobowam je ni Nebadn nono.

⁴Je ma liñ ni Baysa maga hu gi we le go äi leege mono, wayre reen ge wo go, je äe maga hu gi we le go mbasga mono, weere dweere ma ciñ reen ge wo go.

⁵Te joñre Baysa maga gwa' wo mono, fen maga aà joñ ne, blum äe no, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyel wo no.

⁶Baysa kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go Tirtsa. Ela je ni äen kal joñ wañ ti ngeel äe.

⁷Manwur hay go de fer waçaçre ne Jehu je ndar nen waçaçre ma jag Baa go, je ni Hananin jag ne Baysa wo de tiñ mani äe no, wer älagge äe maga aà hay joñ nen Manwur mo äuy, maga soçoç jag jiili ne hen de joñre ma do äen wo no, ma kolge go de mañ tiñ mani Jerobowam mono, sen diñ wer maga aà hay baa do ne tiñ ma sen ti lay mono.

Ela ti wañ Israyel

⁸Nen kiñgi ma de do äogn de maga Asa ti wañ Juda mono, Ela je ni Baysan kal joñ wañ ti Israyel Tirtsa. AÀ joñ wañ kiñgi äoge.

⁹Weejoçoç äe Simri, wañ ma waçaç waçaçre nus pus durgi äe ma durgin wo kal caa äaale äe. Ela hay le go Tirtsa, de jooge do je maga go de taage liñ ni Artsa je ma waçaç waçaçre tiñ mani wañ ma Tirtsa no.

¹⁰Simri raw kalge wo, kal 'warge äe go nen kiñgi ma de do äog ti renam maga Asa ti wañ Juda mono, aà kal joñ wañ ti ngeel äe.

¹¹De maga aà kol ti wañn no kay tu, kal hayge ti paale wañn no kay mono, aà kal taw jar ni Baysa wo go äuy, aà men jobo boñ dra' gaa äuy, koh kaw äe ma mbañ, koh bar äe.

¹²Simri ngaë jar ni Baysa wo go äuy ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ti Baysa jag Jehu je ndar nen waçaçre Baa gon mono,

¹³wer älagge maga Baysa hay joñ wo ra mo deñ äuy de je ni äe Ela no, day hay kañ wo wer jar Israyel wo joñge äe ma car jiili Manwuri Baa mani Israyeln go mono.

¹⁴Te joñre Elan de fen maga aà joñn mo äuy, sen de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyel wo no.

Simri ti wañ Israyele

¹⁵Nen kiñgi ma de do äog ti renam maga Asa ti wañ Juda mono, Simri kal joñ wañ naw renam ti Tirtsa. Ti ngeel sen jarn hay le de suli pel Gibbeton maga hay diñ ma jar Filisteçeç wo mono.

¹⁶Jar maga hay wo de suli mo ti' kal wo laa waçaçre po de waçaçge so ga: Simri caa äaale wañ day aà 'warbaa wañ we go yaw! Ti wursen tu Israyel äuy kal baa Omri wañ soden wo wañ Israyel ti kañn ni tu.

¹⁷Omri de jar Israyel wo äuy kal wo pudgi le Gibbeton kal wo yaçaç Tirtsa go.

¹⁸De maga Simri wo koge ga aè yaçaç äi leegen we go mono, aà kal naa see äe go äil tiñ po ma ti ngeel tiñ wañn ni, kal äo' wuu go ne tiñ wañ no, roën go ti äe.

¹⁹Aà kal da' huli go wer älagge maga aà hay joñ ra de ma joñge fen maga bay nen Manwur de el wa mono, diñ de seele ti faage mani Jerobowam no, diñ de megesee äe joñ älagge mani Jerobowam no, maga hay kañ wer Israyel joñ älagge mono.

²⁰Te joñre mani Simri no, de waçaçre caage äaale maga aà hay kne'n mono, sen de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

²¹Do kay nono, jar Israyel kal wo caa äil go äoge. Nus jar la plañ kal wo mañge wer Tibni je Ginad ma kañge äe wañ, jar ma lan plañ mañ wo wer Omri lay.

²²Jar maga mañ wo wer Omri mono kal wo dañ jar maga hay mañ wo wer Tibni je ni Ginadn mono. Tibni kal da' huli go, Omri kal joñ wañ.

Omri ti wañ Israyele

²³Nen kiñgi ma de do swa' ti boñ mani Asa wañ Judan mono, Omri kal joñ wañ ti Israyele. Aà joñ wañ kiñgi hwal ti äoge. Blam maga aà joñ kiñgi go ti wañn Tirtsa hiira' mono,

²⁴aà kal yee huuli ma Samarin do Semer nen boo solay ndar hiira'a, kal boo äi leege ni, kal kañ ëu ne äi leege maga se boon ni ga Samari, do maga ëu Semer je huulin hay nono.

²⁵Omri kal joñ fen ma de älagge nen Manwuri. Aà joñ älagge dedañ jar maga hay wo go tañgu pel äe äuy mono.

²⁶AÀ see äuy diñ ti faage mani Jerobowam je ni Nabadn no, men see äe joñ älagge maga aà hay kañ wer Israyel joñge äe ma car jag jiili Manwuri, Baa mani Israyeln go de soçoçre äaara ma de koë koë wo no.

²⁷Te joñre Omri ma lan wo no, fen maga aà joñ ne de blum äe maga aà hay de äe, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyel wo no.

²⁸Omri kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe Samari. Je ni äe Akab kal joñ wañ ti ngeel äe.

Akab ti wañ Israyel

²⁹Akab je ni Omrin joñ wañ ti Israyel nen kiñgi ma de do swa' ti nenma' maga Asa ti wañ Juda mono. AÀ kab je ni Omrin joñ wañ ti Israyel Samari kiñgi do äog ti äoge.

³⁰Akab je ni Omrin joñ fen ma de älagge nen Manwur dedañ jar maga hay wo go pel äe tañgu äe mo äuy.

³¹Sen gwa' te doga se men see se seege wer älagge mani Jerobowam je ni Neadn mokay sen ko ba nen äe de peçeçre äa pa yaw. AÀ kal rawge da Jesabel may mani Etbaal wañ jar Sidon wo no, kal rawge goñ Baale, raw laa koyoçgre ne hen pele.

³²AÀ kal boo ngeel sië jag ne Baal äi tiñ ma Baal maga aà boon ne hen Samari mono.

³³Akab joñ koore Asera lay. AÀ kab joñ ree ma mbuë jiili Manwuri, Baa mani Israyel debañ dedañ wañre ma Israyel maga hay wo go pel äe tañgu äe mo äuy.

³⁴Ti wur mani äen mono Hiyel ma Betel kal ferge boo Jeriko. AÀma waçaçre maga Josuwe je ni Nunn hay sii go tañgu ti jag Manwur mokay no kal le' jag go. Jag mbarga mani Hiyel no, Abiram kal hugi go de maga aà äo' wer äi leegen mono, mbarga äe ma klee ma ti ma kluu kal hugi go de maga aà ma' jag tiñn mono.

1 WAÑRE WO 17

Eli je ndar nen waçaçre Baa gon ga kay joñ ge yañe

¹Eli je Tisbe yoo jar Galaad wo, wii Akab ga: Manwur yañe, Baa mani Israyel maga ndi pel äe mo deñ no! Nen kiñgi ma lag wo lam no, meebe le' ge gaa lay, Baarage gaa lay, joñ we ni toç' no, say ni ndi wii ne.

Eli raw wo go jag pyew ma kerid no

²Manwur kal fer waçaçre ne hen do kay ga:

³See go see ngeel ma ta' lam no, ni ndo see wo go nen were, ni ndo yoñ wo go jag pyew ma Kerid maga de ngafge de pyew Jurdeçç mono.

⁴Ndo joo ge pyew no, day ndi go de wii gaçaçge wo maga aà mo haç ge wo reege ne ndo.

⁵AÀ kal rawge, kal joñge ti jag waçaçre Manwur no, raw hayge jag pyew ma Kerid maga de ngafge de pyew Jurdeçeç mono.

⁶Gaçaçge kal wo nduugi de hole peçeç ne hen de naèy ti de jag toñ, hole peçeç de naèy ti de law, day aà hay joo bii ti blam pyew no.

Eli ni waçy dewur ma Sarepta no

⁷Ama wo dayge de ngar ngeel po ta' mono, pyewn kal go higgi, werga Baa hay bay de rage äi sirn wa ëa.

⁸Do kay nono, Manwur kal fer waçaçre ne hen do kay ga:

⁹Ur go ciñ, see Sarepta, maga diñ sir ma Sidon, ni ndo hay wo go ni. Koëa ndi yañ de wii waçy dewur po wo ni maga aà mo haç reege ne ndo.

¹⁰AÀ kal urgi go ciñ, kal rawge Sarepta. De maga aà wo dayge ma kalge wo jag leege mono, kona diñ maga waçy dewur po la caw maga hay far haçaçre äe. AÀ kal ëege äe day wiin ga: Ndi kam ndo see kië bii le me ti mopo me' ndi joo ëala.

¹¹AÀ kal rawge kiëgi äe. Eli kal ëege äe le tigriñ day ga: See, ndi kam ndo kië hole peçeç le me do äo.

¹²AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Manwuri, Baa äon tenene! Ndi bay de mopo de karge wa, do äi la diñ coo po äi jiñ do yiñ boñ de noo äi tumnee ni me' lay. Ndi far haçaçre see äo mo äog kay no, ndi joñ ge la ndi wo go kres sen go jag äi lay, go ne weel äin lay. Wuur reen go ree blam sen wuur laä go.

¹³Eli kal wiigi äe ga: Joñ heçeçne wa, see mbo liñ, ni ndo joñ mbo do maga ndo waçaç nono. Diñ ga joñ gato le go me de sen me' ëa an tawa, ni ndo aà le de äe me. Day ni nday joñ ge ma äay yañ de weel äo.

¹⁴Werga Manwuri, Baa mani Israyel waçaç do kay nono: Coo ma äi jiñn tawge go gaa, noo ma äi tumnee taw ge go gaa, haçaç go ti wur maga Manwurrage baa go ciñ ti tamsir la ëa.

¹⁵AÀ kal rawge ti jag Eli, ge go haçaç blam sen se raw da' reege de jar ni äe wo, de Eli äuy.

¹⁶Coo ma äi jiñn hay bay go tawge wa, day noo ma äi tumneen hay bay go tawge wa, ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Eli jag mono.

Eli bir mbarga waçy dewurn go

¹⁷Blam waçaçre sen wo mokay no, mbarga waçy no, waçy tiñ no, kal le' ceege, day ceegen hay joñn de haçaç debań haçaç eegre äe hoo go.

¹⁸Do kay nono aà kal wii Eli ga: Ndo joñ me mo haç' joñge la je mani Baa no? Ndo nduu diñ ma ëig ti Baa ti älagge äin wo, day diñ ma kañ wer weel bin go hugi yawla?

¹⁹Eli kal fer waçaçre ne hen ga: Haç weel äon me. AÀ kal mañge äe le go jiili waçy no, kal ëiigi de äe äil tiñ ma ciñ ti ngeel maga aà de hayle ni mono, kal äo'ge äe ti fen suli äe no.

²⁰Blam äe aà kal ëe ëu Manwuri day ga: Manwuri Baa äi no, ndo joñ ge mbo waçy dewur se maga ndi ni äe lam yañ mbo de älagge nen maga ndo 'war mbarga äen go?

²¹AÀ kal dog suli wo go de mbeëge de geçeçre see äe äuy ne mbargan ti äaale swa'a, kal ëe ëu Manwuri day ga: Manwuri, Baa äi no, ndi kam ndo, daga eegre mbargan la mo fer le see äe!

²²Manwur kal laa geçeçge Eli, eegre weeln kal ferge le äiñ äe aà kal ferge tenene.

²³Eli kal mañ weel no, cwaan le go äi tiñ ma ciñ no kal haçge äe ne man äe. Eli day ga: Ko nen äo weel äon tenene.

²⁴Waçyn kal wii Eli ga: Patala ndi ko we so ga ndo diñ je mani Baa no, day waçaçre Manwur maga jag äo mono diñ cwaçy mbe.

1 WAÑRE WO 18

Eli joñ nen waçaçge ga kayn taw yañ go

¹Naw kal rawge go debañ, Manwur kal fer waçaçre ne Eli nen kiñgi ma de swa'n do kay ga: See, wo naa nen see äo pel Akabe, day ni ndi äo'ge baa yañ le rage ti sir no.

²Eli kal woge naa nen see äe pel Akabe.

³Koñnen hay Samari de haçaç debañ. AÀ kab kal ëe Abdiyas le, ga diñ wañ ma waçaç waçaçre feelee wañ äe no, Abdiyas hay diñ je maga joñ heçeçne do Manwur debañ.

⁴De maga Jesabel hay ngaë jar ndar nen waçaçre ma jag Manwur wo go mo deñ no, Abdiyas hay yoñ jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go kisi, yoñ ra äi rum äiñ kaçaçra do dwee do dwee, day hay haç hole peçeç wo de bii ne hara ni.

⁵Akab wii Abdiyas ga: Ale, naa joñ nen rañ sir no, naa ko ngeel maga blam bii wo ni äuy, de pyew wo ni mo äuy. Tiga naa daë fi yañ ne piirin wo de gerheçeç waylan wo ni laybla, do kay nono naa joñ ge go nen ngaë horog wo gaë.

⁶AÀ kal wo äes äil sir go ma rañ äil äe. AÀ kab kal rawge mañ faage ma äe boñ, Abdiyas kal rawge mañ faage ma tigriñ boñ lay.

⁷De maga Abdiyas hay ti faage mono, kona se kal yiñgi de Eli. AÀ kal le'ge ne Abdiyas nene, se kal le'ge gesiñ de jel nen gesiñ day ga: AÀ na diñ ndo mbo yawla wañ äi Eli?

⁸Eli kal fer waçaçre ne hen ga: AÀ diñ ndi mbi. See, wo wii wañ äon ga: Eli yañ la?

⁹Do kay nono Abdiyas day ga: Ndi joñ diñ älagge may ga ndo haç weejoçoç äon go ne Akab do 'warge la?

¹⁰Manwuri, Baa äon tenen cwaçy! Ndi sii sen ba go mokay cwaçy ga sir po, noga wañ po bay de gwa'ge ti' ga wañ äin kië ndo ni gaa na bay wa. De maga jar ma äi sir sen waçaç wo we ga ndo bay la wa no, se kal ga sirn mo haç' go ga aè hay da' ndo gaè.

¹¹Day patala ndo ga ndi mo wo wii wañ äin ga ndo yañ la?

¹²Day ndi men ndo go la no kay tu Nenterse Manwur raw ge de äo gen laybla ndi ko gaa so lay no. Ndi wo ge waçaçge ti äo ne Akabe, day aà kië gi ndo la so mono aà da' ge ndo gaa, ti ngeel sen aà ii gi ndi ge go. Ti ngeel sen weejoçoç äon diñ je joñ heçeçne do Manwur le ti klee äe äaa.

¹³Aë joñ bay de bag blam waçaçre ma kay ne wañ äin wa lay bla no, de wur maga Jesabel hay go id jar ndar nen waçaçre ma jag Manwur wo go mo äa? Ndi hay yoñ jar ndar nen waçaçre ma jag Manwur wo go kisi, lag ra go äi rum do dwee do dwee, day ndi hay haç hole peçeç ne hara de bii ga yawla?

¹⁴Day patala ndo ga: Ndi mo see, wo wii wañ äon ga: Eli yañ le! AÀ 'war ge ndi go.

¹⁵Ama Eli day ga: Baa Pantway maga ndi pel äe mo deñ no, aà yañe! Wara ndi naa ge nen see äi pel Akabe.

Eli joñ nen naa nen see äe pel Akabe

¹⁶Abdiyas kal rawge caa pel Akabe, kal bag blam waçaçre sen ne hene. Do kay nono, Akab kal rawge caa pel Eli.

¹⁷De maga Akab wo ko Eli mono, Akab kal wii Eli ga: Na diñ ndo je älag sir Israyeln go mo so yawla?

¹⁸Eli kal fer waçaçre ga: Ndi bay älag Israyel wa. Ti faage äe älag Israyel go diñ ndo de tiñ mani pan äon yaw, werga nday tob jag liñgi mani Manwur wo go, day ndo kal sa' see äo go diñ wer goñge soçoçre Baal wo mono.

¹⁹Laa jar tay Israyel le äiñ äi ti huuli Karmel äuy, de jar ndar nen waçaçre ma jag baa Baal ma kiskis naa wo no, de jar ndar nen waçaçre ma jag baa Asera ma kiskis naa maga ree wo ti table de Jesabel mono.

Eli de jar ndar nen waçaçre baa Baaln wo ti huuli Karmele

²⁰Akab kal laa jar soole wo äiñ jar Israyel wo äuy, kal tay jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo go ti huuli Karmele.

²¹Do kay nono, Eli kal ya'ge le äiñ jarn äuy day ga: Nday men ge kañ äaale äañla lay äañlay na hunla? Hayga Manwur yañ diñ Baa no, tay wee le go see äe, hayga aà yañ diñ Baal no, ni nday tay wee go see äe! Jarn laa wo waçaç mopo ne hen gaè.

- ²²Eli wii jarn ga: De gwa'ge je ndar nen waçaçre ma jag Manwur go diñ ndi boñ, day jar ndar nen waçaçre ma jag baa Baal gon wo kiskis naa ti äe do dwee.
- ²³Daga haç blore dere ne wuur äoge. AÀ mo baa wo blo daèy ma äaara boñ lay, mo car wo nen äe go mo laan wo ti haçaçre bay do' wuu ni, day ma äin mo lay no, ndi kne' ge blodaèy ma lan go lay, ndi äo' ge go ti haçaçre bay do' wuu ni lay.
- ²⁴Blam äe nday ëe ge ëu baa äay no, ndi ëe ge ëu Manwur lay, baa maga yiñgi jag le de wuu mono, joñ ge diñ Baa na diñ seno. Jarn äuy kal wo fer waçaçre ga: Mbe dosen nono.
- ²⁵Eli wii jar ndar nen waçaçre baa Baal wo ga: Baa wee blodaèy ma äay no ni nday kne' wee go tañgu, dogo nday ngaäa dañge so mono. Ëe wee ëu baa äay no, ama ni nday do' wee wuun ni wa.
- ²⁶AÀ kal wo baa blo daèy maga aà haçn ne hara mono, kal wo kne'ge äe go. AÀ kal wo ëe ëu Baal, tji; wer de jag toñ haçaç nduu go de wur ëegere saara jag waçaçge ga: Baal fer waçaçre ne wuuri! Ama geçeçe po bay le waçaçge wa lay, waçaçre bay le ferge wa lay. AÀ ya' wo yoorge ciñ pel sië jag maga aà hay joñn wo mono.
- ²⁷Wur day go ëeger mono, Eli ya' fege ti äaara day ga: Ngar wee jag go jag ciñ kloñ werga aà diñ baa so mono aà joñ go de eiggi ti mopo, noga joñre po go do äe, noga aà le go ti rañge laybla. Noga mapo tiga aà ti naa day aà puçygi yañ go.
- ²⁸Jar ndar nen waçaçre baa Baaln kal wo ngar jag de haçaç deba. Day do maga aà joñn wo tum nono, aà ya' wo ngaë see äaara de moslam, de jawre haçaç ci naa yuuri go ti hoçoçgesee äaara.
- ²⁹De maga wur wo go haw soole mono, aà kal wo ndar nen waçaçre haçaç go de wur maga aè go de haç haçe ma de lawn mono. AÀma aè bay laa geçeçe po wa lay, bay laa ferge waçaçre po wa lay, koh mopo maga mo fuçy no ge' kay ma kañ nen bay dra' wa has äuy tu.
- ³⁰Do kay nono Eli kal wii jarn äuy ga: Ya' wee le äiñ äi! Jarn äuy kal wo ya'ge le see äe. Do kay nono Eli kal ferge kne' ngeel sië jag mani Manwur maga hay go de srogge gesiñ mono.
- ³¹Eli kal hoo huuli hwal ti äog ti ngaäa äi;ini jar ni Jakob wo, maga Manwur hay fer waçaçre go ne hen do kay ga: Ëu äo kol ge ga Israyel mono.
- ³²De huuli sen wo aà kal boo ngeel sië jag ti ëu Manwuri. Go ti ngeel sië jagn degarra äuy se kal tee tu go ni nen kaa liden bii do swa'a.
- ³³AÀ kal kne' haçaçre go ti äe, car nen blodaèyn go kal lagge äe go ti haçaçre no.
- ³⁴Blam äe aà day ga: Bag wee caçaçe go de bii naa ni nday kaa ti fen siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, ti haçaçre no. AÀ day ga: Dogn wee ni ma de äoge. AÀ day ga: Dogn wee ni ma de swa'a. AÀ kal wo joñge äe dosen nono ma de swa'a.

³⁵Bii kal yuugi go ti ngeel sië jagn degarra äuy, àà kal baa tun go de bii lay.

³⁶Day de ngar ngeel maga aè de haç mo haçgen so mono, Eli je ndar nen waçaçre Baa gon day ga: Manwuri, Baa ma Abraham, ma Isag, ma Israyel, daga aè mo ko wara ga äi sir Israyel la Baan diñ ndo, ga ndi diñ weejoçoç äo, day ndi joñ feçeçre sen wo mo deñ äuy diñ de waçaçre äo no!

³⁷Yiñ jag ne ndi, Manwuri, yiñ jag ne ndi, nen maga jar sen la mo ko wo ga ndo diñ Manwuri, Baa diñ ndo, day fer jiili äaara le diñ ndo.

³⁸Do kay nono, wuu mani Manwurn kal le'ge le, kal roë fen siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go, haçaçre no, huuli no, de sir no, day kal oçg bii maga hay äi tun mo go lay.

³⁹De maga jarn äuy wo wo ko sen mono, àà kal wo laage de jel nen gesiñ day wo ga: Baa diñ Manwuri! Baa diñ Manwuri!

⁴⁰Eli raw wii rage ga: Hoo wee jar ndar nen waçaçre ma jag baa Baal wo no, men wee go dañge boñ wa! AÀ kal wo hoo rage. Eli kal cwaage wo de äaara ti blam pyew ma Kison, kal ngaë rage wo go ni.

Baa fer rage

⁴¹Eli kal wii Akab ga: See, wo reege, wo jooge, werga ndum le see äo mo ti' diñ baa.

⁴²Akab kal rawge ma woge reege wo de jooge. AÀma Eli kal ëiigi ti tipeçeçge huuli Karmel, kal goñ ti äe gesiñ, hee ti äe ti holañ koyoçgre äe,

⁴³day wii weejoçoç äe ma joçoçn ga: Ëii see äo so ni ndo ko nen äo wo nen jag maaroge. AÀ kal rawge ëiigi ko nen äe wo nen wo jag maaroge day ga: Mopo bay wa. Eli day ga: Dog ferge äaale renam.

⁴⁴Ti ma de renamn mono àà day ga: Koëa, swaare po yañ le naage ta' me'e, àà do äi coo do jobo nono. Eli day ga: See wo wii Akab ga: Grag pus durgi äo no, ëii go ni ndo see nen maga ro Baa mo dig ndo wa.

⁴⁵Go ti ngeel äuy, ngeel ma ciñ kal rumgi go de taabay de swaare, leege kal naage le, baa kal rage kluu deba. AÀ kab kal ëiigi ti pus durgi äe no, kal rawge ma woge Jisreyel.

⁴⁶Do Manwur hay de Eli, àà sa' samdir sag äe, kal ur ëee pel Akab haçaç go jag leege Jisreyele.

1 WAÑRE WO 19

Eli car jiili go

¹Akab kal woge bag blam waçaçre maga Eli hay joñ ra mo äuy ne Jesabele, ti maga àà hay ngaë jar ndar nen waçaçre ma jag baa Baaln wo go äuy de moslam mono.

²Jesabel kal äo' jobo wo äiñ Eli ma wiigi äe ga: Daga baa mo joñ wo bon äi do maga äil äaara da nono, hayga toñ wur do ka' la nono, ndi joñ mo we do maga ndo joñ ra no lay gaa no.

³Eli wo ko sen do kay no mono, kal urgi go ciñ kal ngraëge de ëee jag äe ma yaçaç see äe go. AÀ kal woge Beer-Seba maga hay diñ ma Juda, kal men weejoçoç äe ma joçoçn ni.

⁴Ma äen de see äe, àa kal seege ti puulin nen joñ siili boñ jag seele. AÀ kal hayge wer koo gened kal wii huli, day ga: Sen raw do so! Patala Manwuri mañ tenen äi no, werga ndi bay de el dedań paçaçre äin wo wa.

⁵AÀ kal suugi, kal le' naa wer koo gened no. Kona je peelee kal du'gi äe day wiin ga: ur go ciñ ni ndo ree.

⁶AÀ kal ko nene, ko nen ti äe la gato ti äe la ta' ti huuli de tuu, bii äi lone ni lay. AÀ kal reege, kal jooge wer äe blam äe se fer suugi.

⁷Je peelee Manwur kal ferge age du'gi äe ma de äoge day ga: Ur go ciñ ree, werga faagen joñ ge pel äo depaçaçge debań.

⁸AÀ kal urgi go ciñ, kal reege, kal jooge. De eegre maga àa da'n wer reegen mono, àa kal seege nen siili do naa de naw do naa, haçaç wo go ti huuli mani Baa Horebe.

Baa fer haç eegre ne Eli

⁹Wo ni mono, àa raw kalge äi rum, kal nage wo ni. Kona diñ maga Manwur kal fer waçaçre ne hen do kay nono ga: Ndo joñ go la diñ may la Eli?

¹⁰AÀ kal fer waçaçre ga: Ndi men see äi go äuy ne Manwuri, Baa Pantway, werga jar Israyel tob wo waçaçre tayge jag äon go, àa srog wo ngeel sië jag äon wo go, àa ngaë wo jar ndar nen waçaçre ma jag äon wo go de moslam, day gwa' diñ ndi boñ. Day àa wo de kiëgi na ga saara mo taw tenen äin go pa.

¹¹Manwur day ga: Kal go, oo go ciñ ti huuli pel Manwuri! Day, kona, Manwur kal heege. Leege ma de eegre debań crag huulin wo no, mbug huulin wo go pel Manwuri. Manwur hay bay yoo leegen ni wa. Blam leegen mono kal joñge diñ daëge siri. Manwur hay bay nen daëge sirn ni wa.

¹²Blam daëge sirn mono diñ wuu. Manwur hay bay nen wuu ni wa. Ti tawge äen blam wuun mono diñ laage geçeçge ma desaçy de fuggi flele.

¹³De maga Eli wo laage äe mono, àa kal ku nen äe go de oçoçbe äe no, kal ooge jag rum no. Kona diñ maga geçeçge po kal wiigi äe ga: Ndo joñ go la diñ may la Eli?

¹⁴AÀ kal fer waçaçre ga: Ndi men see äi go äuy ne Manwuri, Baa Pantway, werga jar Israyel tob wo waçaçre tayge jag äon go, àa srog wo ngeel sië jag äon wo go, àa ngaë wo jar ndar nen waçaçre ma jag äon wo go de moslam gwa' diñ ndi boñ, day àa kië wo ga saara taw tenen äin go pa.

¹⁵Manwur kal wiigi äe ga: See, mañ faage ma ti puuli no, ni ndo see wo go haçaç Damase. De maga ndo day we go ni no, ni ndo kaa noo ne Hasayel ti ma joñ wañ ti Siri.

¹⁶Ndo kaa ge noo ne Jehu je ni Nimsin ti, ma joñ wañ Israyele, day ndo kaa ge noo ne Elise je ni Safadn ti ma Abel-Mehola no, ma kolge je ndar nen waçaçre ma jag Baa go ti ngeel äo.

¹⁷AÀ dayge yañ, de maga jobo dañ we go jag moslam mani Hasayeln no, Jehu 'warn ge yañ go, de maga jobo dañ we wo go jag moslam mani Jehun no, Elise 'warn ge yañ go.

¹⁸Ama ndi men ge jar yañ äi sir Israyel nen ndar renam, ga wo diñ jar maga wo äuy laa koyoçgre pel Baal gaa, day soä wo jag äe gaa lay.

Eli baa Elise ma kolge ti ngeel äe

¹⁹Eli kal urgi le ti ngeel sen ni, kal woge da' Elise je ni Safad no, maga hay jeege. Blore dere hay jeege pel äe sugrug jagjag hwal ti äoge, ma de hwal ti äog äen hay do äe. Eli kal heege ti jeñ äe, kal laa oçoçbe äen ne hen ti.

²⁰Elise kal men dere äen wo go, kal ur äee wer Eli, day ga: Ndi wo joñ gwa' so ne pan äi wo de man äi äa, ni ndi mañ blam äo yañ. Eli kal fer waçaçre ne hen ga: See, ni ndo fer le wer fen maga ndi joñn ne ndo mono.

²¹Blam maga aà mañ äil go see Eli mono, aà kal ferge le hoo blore dere jag boñ, kal joñ sii jag go de äe. AÀ kal kar nayn go de koo ma soole äaara no, kal haçge äe go reege ne jare. Blam äe aà kal urgi go ciñ, kal mañ blam Eli, kol joñ peelee ne hene.

1 WAÑRE WO 20

Wañ Siri nduu go cir ti Samari

¹Ben-Hadad wañ Siri kal tay ti sode äen wo äuy. Wañre maga hay wo de tayge de äe äuy hay wo do swa' ti äoge, de piiri wo, de pus durgi ma durgi wo. AÀ kal wo rawge go cir ti Samari pel äe ma le'ge äe.

²AÀ kal laa jar peelee wo wo äi leegen ma wii Akab wañ Israyele,

³day kal fer waçaçre wo ne hen ga: Waçaç do kay nono diñ Ben-Hadad: Solay äon wo de boo biñni äon wo diñ äi, naare äon wo de weere äo ma de wore dedaŋgen wo diñ äi.

⁴Wañ Israyele kal fer waçaçre ga: Wañ äi no, wañ, ti jag waçaçre äo no, ndi diñ ma äo de feçeçre maga ndi mbi de äaara mo äuy no.

⁵Jar peelen kal wo ferge le day wo ga: Waçaç do kay nono diñ Ben-Hadad: Ndi hay äo' mo wo waçaçge ga: Ndo haç ge solay äon wo go de boo biñni äon me, naare äon wo go de weere äon me.

⁶Toñ de wur do ka' la mono, ndi laa ge weere joçoçre äin wo yañ wo ni äo. AÀ kië gi wo äil tiñ äon wo yañ go de tiñ mani weere joçoçre äon wo no. AÀ joñ ge wo nen hoor feçeçre äo maga wo nen äo de wore mono.

⁷Wañ Israyel kal ëe jar kluuri ma äi sir äen wo le äuy day ga: Hay wee de koge ga blo sen kië diñ älagge, werga aà hay laa jar le wii naare äin wo de weere äin wo, solay äin de boo biñni äi no, day ndi peñ gaè.

⁸Jar kluurin wo äuy, de jarn wo äuy kal wo wii Akab ga: Yaçaç jag äe wa, day ooge ni wa.

⁹Do kay nono, aà kal wii jar peelee Ben-Hadadn wo ga: Wii wee wañ äin wañ ga: Ndi joñ fen maga ndo laa jar le wii weejoçoç äon ti äe ti waçaçre ma tañgu no. AÀma maga ndo de waçaç sen me mono, sen joñ ge do äi gaè. Jar peelen kal wo rawge, kal wo bag blam waçaçre sen ne hene.

¹⁰Ben-Hadad kal äo' jobo wo wii Akab ga: Daga baa mo joñ mbaara bon äi de haçaç do maga äil äaara da nono, hayga buëuf sir po gwa' we le Samari ni nen hooge go äi coo do sode ma wer äin wo yiñ pa no ni gete'e.

¹¹Ama wañ Israyel kal fer waçaçre do kay nono: Ga wiin wee ga: Je maga hoo jawre do ëa mono, joñ suse' ne see äe do je maga nduu äen go laa ge äe gesiñ laage no gaè.

¹²De maga Ben-Hadad wo laa waçaçre sen mono, aà hay jooge wer mburyug de wañre wo. AÀ kal wii weere joçoçre äen wo ga: Go ti ngeel joñre äayn wo no! AÀ kal wo lagge go ti ngeel joñre äaaran wo le nen pel äi leege no.

Wañ Akab joñ nen naa blum

¹³Ama kona diñ maga je ndar nen waçaçre ma jag Baa go kal ya'ge le äiñ Akab wañ Israyel day ga: Ndo yañ ko ngaäa sen wo mo ti' äuy no? Ndi haç ra go mo wara äi coo do äuy ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹⁴Akab kal fer waçaçre ga: Diñ de wone? AÀ kal fer waçaçre ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri. Diñ de weere joçoçre maga wañre ma ti coçoç sirn wo hoor wo ra le mono. AÀ kab day ga: Wose joñ ge nen yiñ jawn mo la? Je ndar nen waçaçre Baa gon day ga: Diñ ndo tu.

¹⁵Do kay nono, Akab kal naa weere joçoçre maga wañre ma ti coçoç sirn hoor wo ra le mono go koge, aè kal da' rage kiskis äog ti äe do swa' ti äoge. Blam äaara mono, aà kal naa jarn go äuy, jar Israyel wo äuy, saara hay nen jar ndar renam.

¹⁶AÀ kal wo laage go de wur ëegere. Ben-Hadad hay wo mbaara joo yii äaara de taëge go wer mburyug de wañre ma hwalhwal swa' ti äog maga hay wo kayge äe mono lage.

¹⁷Weere joçoçre maga wañre ma ti coçoç sir won hoor wo ra le mono, kal wo laage go tañgu. Ben-Hadad kal laa jar wo ko fen maga de ma joñge mono. AÀ kal

nduugi bag blam waçaçre ma kay ne hen ga: Jar po laa wo we le go äi leege Samari.

¹⁸Aà day ga: Hayga aà laa wo le go diñ ma kië jam no, ni nday hoo wee ra tenene, day hayga aà laa wo we le go diñ ma durgi no, ni nday hoo wee ra tenene.

¹⁹Weere joçoçre maga wañre ma ti coçoç sirn hoor wo ra le kal wo laage le äi leegen de sode maga hay wo wer äaara mono.

²⁰Wosela yoo äaara, aà kal wo äum jar hee äaaran wo no, jar Siri kal wo dañge de ëeere. Jar Israyel kal wo mañ blam äaara. Ben-Hadad wañ Siri kal yo'ge go de ëee ti piiri, de jar ya' piiri po wo.

²¹Wañ Israyel raw kalge le go, kal id piirin wo go, älag pus durgin wo go. Aà joñ jar Siri wo diñ de fen joñge ma kluu de haçaç deba tu.

²²Do kay nono, je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon kal ya'ge le äiñ wañ Israyel day wiin ga: See, coä see äo, kne' see äo go de ele, ko go de el lay, day ni ndo ëig ti fen maga ndo joñ ge mono, werga deeboo dosen la no tawtaw wañ Siri fer ge yañ le le' moge pa.

Wañ Akab fer naa blum ma tigriñ defay pa

²³Weere joçoçre wañ Siri kal wo wiigi äe ga: baa äaaran diñ baa ma ti huuli wo, diñ wersen ga aà hay joñ wo de eegre deda naa mono. Naa dur ra go äil ful ëa so, aè ko yañ hayga naa dañ we eegre gaa no.

²⁴Mokay diñ fen maga ndo de ma joñne mono. Nii wañren wo go ti ngeel joñre äaara no, kol goferner wo go ti ngeel äaara.

²⁵Blam äe, hoo sode ma tigriñ ngaäa do ma tañgun wo no pa no, piiri wo de pus durgi dosen no pa. Blam äe ni wuur dur ra go äil ful ga ti'i, go tinoo ga wuur naa blum äaara. Ben-Hadad kal yaçaç jag äaara, kal joñge do maga saara baa yañ äe ne hen nono.

²⁶Deeboo äen de wur ma lan tawtaw, aà kal naa jar Siri wo go koge, kal rawge wo go de äaara haçaç äi leege ma Afege, ma le' jar Israyel wora.

²⁷Le ti äaä äaara mo lay no, jar Israyel kal wo naa jar äaara go lay, aà kal wo da' feçeçre reege, kal wo seege wo ma yiñ rage. Jar Israyel kal wo co' kañ pel äaara dega' dega' de mañ fiiri ma de car äil cebceb äoge, de maga jar Siri wo go de baa äil sirn äuy mono.

²⁸Je mani Baa kal ya' see äe le äiñ wañ Israyel day wiin ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Diñ wer maga jar Siri waçaç wo ga: Manwur diñ baa ma ti huuli wo, bay diñ Baa ma äi log wo wa lay no, ndi haç ge ngaäa sen wo mo deñ äuy go mo äi coo do, day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

²⁹AÀ kal wo coorge ti kañ de ngafge pel kaçaçra lag nen naw renam. Wur naw ma de renamn mono, durgin kal tĩjĩ wer so, day jar Israyel kal wo ii jar maga wo de äaale äaara sugsug yoo jar Siri wo ndar kis nen siile ka' boñ.

³⁰Te äaara maga gwa' wo mono, kal wo dañge äi leege ma Afege, kor raw laage go ne jar ma ndar do äog ti renam maga hay gwa' wo mono ti.

Akab men Wañ Siri tenen caw

Ben-Hadad kal dañge, ëee wo go äi leege ti ngeel yoñge maga se wo mokay kal yoñge äi tiñ ma la lor, kal yoñge äi tiñ ma la lore.

³¹Weere joçoçre äen kal wo wiigi äe ga: Koëa wuur hay de laage ga wañre ma Israyel wo diñ wañre maga äil äaara go de baage de joñge de ele. Men wuur maga wuur lag oçoçbe ma yugudgi ti wuuri, day wuur klew saale ti wuuri. Day wuur joñ nen woge men see wuur go ne wañ Israyele, ti ga aà joñ yañ nen men ndo tenen laybla no.

³²AÀ raw wo klew oçoçbe ma de yugudgi see äaara, klew wo sale ti äaara, kal wo woge äiñ wañ Israyele. AÀ day wo ga: Weejoçoç äo Ben-Hadad waçaç ga: Men me tenen ëala! Akab kal fer waçaçre ga: AÀ yañ mbe tenen yawla? AÀ diñ hen äi mo pa.

³³Jar sen la kal wo ko waçaçre sen dog aà diñ mo ma kañ nen ga taw mbe yañ see saara de el nono, aà kal wo ëaw waçaçre maga Akab fern ne kam tu señ, day wo ga: Ben-Hadad diñ hen äo! AÀ day ga: See wee, baan wee le. Ben-Hadad kal kalge le go, kal nduugi äiñ äe, Akab kal mañge äe äil pus durgi wañ no.

³⁴Ben-Hadad kal wiigi äe ga: Ndi haç ge äi leege maga pan äi hay yaçd ra do pan äo wo yañ ne ndo. Ndo joñ ge mbo nen kañ ngeel yeë feçeçre ma äi sir äo wo wo go Damas, do maga pan äi hay yeë ma wuur wo wo go Samari no lay no. Day ma äin, fer waçaç sen diñ Akabe ndi men ge ndo rawge mono diñ de maga naa go de ma joñtayge jage. AÀ kal joñ tayge jag de äe, kal megeäe rawge.

Baa baw Akab de waçaçre ti hugli äe maga aà joñ ne mono

³⁵Jobo boñ yoo jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wii kan äe ma wer äen ti jag Manwur ga: Ma' me sog la! Ama blo sen laa dayge ma'ge äe gaë.

³⁶Do kay nono aà kal wiigi äe ga: Diñ wer maga ndo day laa geçeçge Manwur gaa lay no, koëa de maga naa blaw äil we go la no, mingir baa ge ndo go. De maga aà wo wo go blaw äil no kay mono, mingir kal yiñgi de äe kal baage äe go.

³⁷AÀ kal da' je ma tigriñ day ga: Ma' me sogla! Blo sen kal ma'ge äe, aà ma'n mokay se kal kañ waçaçge ne hen see.

³⁸Je ndar nen waçaçre ma jag Baan la kal woge ooge ti faage wañ. AÀ hay bañ nen äe go de mo bañ nen po.

³⁹De maga wañn wo heege mono, aà kal ngar jag wo ne hen ti day ga: Ndi hay nen durgi ma de haçaç, day jobo kal kalge le go, raw baa dañgay le me day ga: Daw blo sen mokay me kay! AÀ dañ we no, ndo kol ge ti ngeel äe. Noga ndo haç ge solay boo nen ndar swa'a.

⁴⁰Day kona ndi yoçoç ti go joñ feçeçre mapo wo la nono, la nono je dañgay kal dañge. Wañ Israyel kal fer waçaçre ne hen ga: Mokay diñ kiida äon ga pa ge, ndo caan mbo go diñ ndo de see äo tu.

⁴¹Ni tu señ je ndar nen waçaçre ma jag Baan kal bud oçoçbe maga hay de kuu nen äe go, Wañ Israyel raw koge äe da'n diñ je ma yoo jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo no.

⁴²Do kay aà raw wii wañ ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Diñ wer maga ndo men blo maga ndi hay go de waçaçge ti äe ga aà go ma tawge, tenen äon kol ge ti ngeel ma äe no, jar sir äon kol ge wo ti ngeel jar sir ma äen wo no.

⁴³Wañ Israyel kal mbe rawge liñ ni äe Samari de heçeçne go de tijiigi caw so.

1 WAÑRE WO 21

Wañ joñ mbe nen haç faage ga 'war Nabod go

¹Blam ree sen wo mo deñ no, mokay diñ fen maga joñ ge nen nduugi mono: Nabod ma Jisreyel hay yañ de pay tlalum äe faale tiñ wañ mani Akab wañ Samari no.

²Akab kal fer waçaçre ne Nabod do kay nono ga: Haç pay tlalum äon me, maga ndi peë koore ma reege wo ni werga aà faale tiñ ni äi mañ mono. Ndi haç ge pay tlalum ma de wore dedań sen yañ ne ndo, noga hayga sen coo yañ jag äo no, ni ndi haç solay ne ndo nen pay äo no.

³Nabod kal fer waçaçre ne Akab ga: Daga Manwur mo koë ndi ti maga ndi joñ nen haç tabul ma hoorge mani paçaçre äin wo go ne ndo!

⁴Akab kal ferge liñ de soçoçre go de tijiigi wer waçaçre maga Nabod ma Jisreyel hay fer ne hen gano: Ndi haç ge tabul ma hoorge mani paçaçre äin wo go mo gaa mono. AÀ kal wo ge suugi ti fen suuli ngië nen äe wo go laa reege gaë.

⁵Waçy äe Jesabel kal age see äe day wiin ga: Diñ wer may ga ndo ko go dedań ëiggi wara, day bay dayge reege wa le la?

⁶AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi hay wii Nabod ma Jisreyele, ndi wiin ga: Haç pay tlalum äon me ndi haç solay mo ti äe, noga ndi haç pay tlalum ma tigriñ ne hen ti ngeel äe. AÀma aà day gano: Ndi haç ge pay tlalum äin mo gaa!

⁷Do kay nono, waçy äe Jesabel kal wiigi äe ga: Mbe de ma joñwañ Israyel la na diñ ndo ëa pa yawla? Ur go ciñ, ni ndo ree do maga äil äo da. Ma äin ndi haç ge pay tlalum mani Nabod ma Jisreyeln go ne ndo.

⁸AÀ kal yer leder wo ti ëu Akab tu, kal mañ kase mani Akab no kal kañge ti äe. AÀ kal äod leder sen wo wo ne jar kluuri wo de jar car kiida maga hay wo äi leege mani Nabodn mono.

⁹AÀ yer waçaçre ma äil ledern wo do kay nono: 'Wa wee äay ma heçeç bii. Kañ wee Nabod go pel jar no,

¹⁰day ni nday lag wee jar ma bay ngar po wo pel äe äoge, maga joñ ge wo sedewa ti äe do kay nono: Ndo faë Baa wo de wañ! Blam äe ban wee wo go siigi, ni nday äod wee go de huuli aà mo hu go.

¹¹Jar ma äi leege mani Nabodn wo, jar kluurin wo de jar car kiida maga hay wo äi leege ni kal wo joñge do maga Jesabel hay waçaç wo ne hara äil leder maga se hay yer ra wo day hay äod ra wo nono.

¹²AÀ kal wo 'waa äay ma heçeç bii, kal wo hay Nabod pel jar no so.

¹³Jar ma bay ngar ma äogn kal wo age lagge pel äe, jar se ma bay ngarn la kal wo joñ Sedewa ne Nabod ti pel jar no: Ga Nabod faë Baa wo de wañ! Do kay nono, aà kal wo kogge äe wo go faale äi leege no, aà kal wo äodge äe go de huuli, aà kal hugi go.

¹⁴AÀ kal wo laa jar wo wii Jesabel ga: AÈ äod Nabod wego de huuli, day aà hu we go.

¹⁵De maga Jesabel wo laage ga aè äod Nabod we go de huuli, aà hu we go na eçn la mono, aà kal wii Akab ga: Ur go ciñ, see mbo kol pay mani Nabod ma Jisreyel maga waçaç ga se day yeege äe go ne ndo gaa mono äo so, werga aà bay tenen wa so, aà hu we go.

¹⁶De maga aà wo laage ga Nabod hu we go mono, aà kal mañ faage ma woge Jisreyel ma kol pay mani Nabodn go ma äe.

Baa baw Akab wo de Jesabel de waçaçre ti seele äaara no

¹⁷Do kay nono, Manwur kal fer waçaçre ne Eli je Tisäen do kay nono.

¹⁸Ur go ciñ, see wo caa pel Akab wañ Israyel maga wo Samari mono. AÀ yañ wo de rawge äil pay tlalum mani Nabodn maga se mo koln go ma se.

¹⁹Ndo fer ge waçaçre ne hen do kay nono: Waçaç do kay nono diñ Manwuri. Ga may ne? Ndo ii huli, day ndo kië baa na ga ndo yaçaç feçeçre äen go kol ra go diñ äo! Day ndo wiin gi ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ti ngeel maga wayre seë wo ci Nabod go ni mono, wayre seë ge wo ci äo go de see äo ni tu lay.

²⁰Akab wii Eli ga: Ndo da' me we mo pa je hee äi no? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi da' mo we werga ndo yee see äo go ma joñge diñ fen ma de älagge nen Manwuri.

²¹Ndi mo deñ patala diñ ma joñge ga gaali mo nduu ne ndo ti. Ndi tefge ndo go ciñ ti sir la, ndo de ceçw mani äo no, ndi caa ge wer jar ma ti feele mani äon wo go äi sir Israyele, mo hay ba diñ gebe noga diñ je maga go ti see äe ga caw yaw.

²²Ndi joñ ge feele mani äon do maga ndi joñ mani Jerobowamn je ni Nebadn nono, wo de mani Baysa je ni Ahiya no, diñ wer maga ndo mbuë jiili äi, ndo kog Israyel nen älagge mono.

²³Manwur yañ mbe de fer waçaçre ti Jesabel lay, aà waçaç ga: Wayre seë ge wo ci Jesabel yañ go ti jeñ kor ma Jisreyel no.

²⁴Je ma äi feele mani Akab maga huli da'n ge äi leege mono, wayre reen ge wo go, maga huli da' ge sen wo go mbasga mono weere dweere ma ciñ reen ge wo go.

²⁵Ti faage äe jobo bay go de yee see äe joñ älagge do Akab no wa, ma joñ fen maga de älagge nen Manwur do kay no mono. Sen diñ ga waçy äe Jesabel hay srog wer äe.

²⁶Aà joñ diñ feçeçre ma hoorsee wo de maga aà ya' goñ soçoçre wo do maga jar Ammorid maga Manwur hay nii ra go ne jar Israyel wo pel nono.

Akab fer ti äe go gesiñ ti seele äe no

²⁷Blam maga aà laa waçaçre Eli laa mono, Akab kal ngar oçoçbe ma ti äen go, kal laa oçoçbe ma de yugudgi ti äe, kal ya'ge heçeç bii. Aà hay suugi diñ de oçoçbe ma de yugudgi seno, day see go salla salla salla.

²⁸Manwur kal fer waçaçre ne Eli je Tisben do kay nono ga:

²⁹Ndo ko mbo ferge ti gesiñ maga Akab fern gesiñ pel äi mono we? Diñ wer maga aà fer ti see äe gesiñ pel äi, ndi a ge de gaalin nen äe gaa, ndi a ge de gaalin ti feele ma äen diñ nen weel äe.

1 WAÑRE WO 22

Akab joñ de saçy ferge yaçaç äi leege ma Ramode

¹Aè kal lagge kiñgi swa' durgi joñ ti holañ jar Siri wo de Israyel gaè.

²Nen kiñgi ma de swa'n mono, Josafad wañ Juda kal woge äiñ Israyele.

³Wañ Israyel kal wii weere joçoçre äen wo ga: Nday yañ mbay de koge ga Ramod ma ti äaä Galaadn diñ ma naa ge? Day ba naa de heçeçne ma woge yaçaçge äe le go do wañ Siri.

⁴Aà kal wii Josafad ga: Ndo wo yañ durgi wer äi ti Ramod ma ti äaä Galaad lay? Josafad kal fer waçaçre ne wañ Israyel ga: Açaç, ndi do ndo no lay, jar äin wo do jar äon wo no lay, piiri ma äin wo do piiri ma äon wo no lay no.

Jar ndar nen waçaçre Baa ma kië ngeel joñren waçaç wo go pel bol ga jaw n see ge yañ mbe

⁵Blam äe Josafad kal wii wañ Israyel ga: Patala ndi kam ndo wii wer waçaçre maga Manwur waçaçn ge mo ëa so.

⁶Wañ Israyel kal tay ti jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo, maga hay wo go nen kiskis naa po ta'a, day wii ra ga: Ndi mo wo mbi durgi ti Ramod ma ti äañ Galaad yaw noga ndi mo men eñ ëa? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: See mbo, Manwur haçn ge yañ mbe go ne wañ äi coo do.

⁷Ama Josafad day ga: Je ndar nen waçaçre ma jag Baa Manwur po bay la maga naa joñ nen wii jag äe wa so has yawla?

⁸Wañ Israyel kal fer waçaçre ne Josafad ga: Jobo yañ la boñ tu maga aè de kaçaçge ma wii waçaçre Manwur jag äee. AÀma ndi bay de saçy äe ti wa ane, werga aà bay naa nen waçaçre po ma de el ti äi wa, ama diñ ma de älagge tawa. AÀ diñ Mise je ni Yimla no. Josafad day ga: Daga wañ mo waçaç dosen no wa!

⁹Do kay nono, wañ Israyel kal ëe je ma bay äay le day ga: Ëe Mise je ni Yimlan le patala deparday ëa.

¹⁰Wañ Israyel wo de Josafad wañ Juda hay wo de lagge wosela ti paale wañ äe no, wo de lag oçoçbe wañre äaaran ti, jag yaage maga ndo kal wo Samari ni mono, day jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay wo de cirgi ndar nen waçaçre ti äaara deñ lay.

¹¹Sedesiyas je ni Kenaanan hay de ma joñcoçoç boo äe wo, aà day ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: De coçoç sen wo mono ndo äum gi jar Siri wo, haçaç ndo taw ra go.

¹²Jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo go äuy hay ndar nen äe waçaçge na diñ dosen no äuy no ga: See mbo Ramod ti äañ Galaade! AÀ see yañ mbe ne ndo were, Manwur haçn yañ mbe go ne wañ äi coo do.

Je ndar nen waçaçre Baa waçaç go pel bol ga jawn see ge gaa

¹³Je peele maga aà äo'n wo wer Mise mono wo la wiin do kay nono ga: Koëa, jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo go de äo' jag boñ äuy waçaçge de el wer wañ. Daga waçaçre äon mo tay de ma äaaran lay, waçaç de ele!

¹⁴Mise kal fer waçaçre ga: Manwur tenene! Maga Manwur waçaç ge sen me mono, ndi waçaç ge ne go.

¹⁵De maga aà wo age äiñ wañ so mono, wañ wiin ga: Mise, naa mbe nen woge durgi ti Ramod ma ti äañ Galaadn yawla noga naa men eñ ëa? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: See mbo! AÀ see yañ mbe ne ndo were, Manwur haçn yañ mbe go ne wañ äi coo do.

¹⁶Ama wañ kal wii gi äe ga: Ndo äon mo deñ la ndi mo dog wii moge äaale gaçy ga ndo mo haç' go ma waçaç cwaçy me ti ëu Manwur mo lay la?

¹⁷Mise kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi ko jar Israyel wo wo go de dusgi ciñ ti huuli wo do saçaçre maga je koë rage baywa nono. Manwur day ga: Jar sen wo mo ti' jar waçë waçaçre äaara baywa. Daga wosela mo fer liñ ni äe jam!

¹⁸Wañ Israyel kal wii Josafad ga: Ndi hay wii mo go la ga? AÀ bay naa nen waçaçre po ma de el ti äi wa, say diñ ma de älagge tawa.

¹⁹Do kay nono Mise day ga: Mbe de ele, ane co' sug waçaçre Manwuri! Ndi ko Manwur de hayle ti paale wañ äe no, day feçeçre ma ciñ wo äuy de lagge ti jeñ äe, ti äaň war äen lay, ti äaň guur äe lay.

²⁰Manwur day ga: Wose jaçë Akab maga aà mo raw Ramod ti äaň Galaad day mo le' le go ni mo la? AÀ kal wo fer waçaçre je la waçaç äe go sare, je la waçaç äe go sare.

²¹Do kay nono nenterse ma de älagge raw kalge le go kal ooge pel Manwuri, day ga: Diñ ndi, ndi jaçaçn yañ. Manwur kal wiigi äe ga: De faage mayla?

²²AÀ kal waçaçge ga: Ndi kal ge yañ day ndi kol ge yañ diñ nenterse ma car gete' jag jar ndar nen waçaçre äen wo go äuy. Manwur day ga: Ndo jaçaçn ge mbo yañ, ndo joñ mbo yañ de kaçaçge ma jaçaçge äe. Kal go, ni ndo joñ dosen no so no!

²³Day patala so, koëa Manwur haç nenterse ma de gete' ne jar ndar nen waçaçre äo maga wo mo lag go jag äuy so. Day Manwur go de waçaçge ga gaali da'ge ndo.

²⁴Do kay nono Sedesiyas je ni Kenaanan kal ya'ge le kal ma' Mise de do haw, day ga: Diñ la gen ga Nenterse Manwur kal wo go äiñ äi la ma fer waçaçre mo ne?

²⁵Mise kal fer waçaçre ga: Ndo kon ge mbo yañ wur maga ndo wo de ëee tiñma äaňla, tiñma äaňla kië ngeel yoňge mono.

²⁶Wañ Israyel day ga: Baa Mise, see de äe see Amoň wañ ma äi leege no, see Jowas je ni wañ no.

²⁷Ndo waçaç ge ga waçaç do kay no diñ wañ. Äo' wee blo sen mokay ti daňgay day nday haç wee ne hen diñ glog hole peçeç wo de bii, haçaç nen maga ndi fer le go jam jag durgi no.

²⁸Mise day ga: Hayga ndo fer we le jam cwaçy no, ni Manwur waçaç waçaçre me jag gaë. AÀ day pa ga: Nday jar wo no, laan wee äuy!

AÈ 'war wañ Akab le go jag jaw ni

²⁹Wañ Israyel wo de Josafad wañ Juda kal wo rawge ma woge Ramod ti äaň Galaade.

³⁰Wañ Israyel kal wii Josafad ga: See coo see se go ma woge jag durgi. AÀ wii Josafad ga ma äon mono, laa mbo oçoçbe wañ äon ti. Do kay nono, wañ Israyel kal coo see äe go ma woge jag durgi.

³¹Wañ Siri hay go de waçaç waçaçre ma kay ne wañre ma do swa' ti äog maga wo de waçaçre pus durgi ma durgi äen wo ga: Nday le' ge weeklee noga je kluu gaa, ama nday le' ge diñ wañ Israyel tawa.

³²De maga nen wañre ma waçë waçaçre pus durgi ma durgin wo wo le'ge ne Josafad ti mono, àà day wo ga: Sen go tinoo ga mo caw diñ wañ Israyele. AÀ kal wo rawge wo nen äiñ äe ma woge le'ge äe. AÀma Josafad kal äo' ëu maga àà le kay se.

³³Wañre pus durgi ma durgin wo wo koge ga àà bay diñ wañ Israyel wa mono, kal wo naa see äaara go see äe.

³⁴Do kay nono, jobo kal mbe jwa' waa le haçy, waan kal jwa' wañ Israyel werga àà hay bay de hee ngoñ yoo äe wa. Wañ kal wii je ya' pus durgi äen ga: Fer go de äi, men ngeel durgin go de äi werga ndi de da' waçaçge.

³⁵Ama wursen durgin hay de de tuu de haçaç debañ nen maga wañ sii de oole deele ti pus durgi äen pel jar Siri wo heçeç hingir deñe. Wo go dayge de law mono se hu go. Ci waçaçge äen joñ nen yuugi äil pus durgi äe no.

³⁶Wur wo go le'ge gesiñ mono, ngarge jag du' wo go yoo soden wo geëgeë äuy, ga daga wosela mo fer äi leege äe wo de sir äe.

³⁷Wañ joñ nen hugi go diñ dosen nono, aè kal ferge le de äe Samari, ti ngeel maga aè joñ nen teege äe ni.

³⁸De maga aè yog pus durgi äen go nen gloñ ma äi leegen ni mono, wayre lag wo ci Akabe, naare figliw kal wo yogge ni. Diñ do kay no so no, ga waçaçre maga Manwur hay waçaçn go joñ nen le' jag go.

³⁹Te joñre Akab no, fen maga àà joñn mo äuy, tiñ maga àà boon de sañ feçeçre wo, de äi leege maga àà boor ra, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

⁴⁰Akab kal suugi go äiñ paçaçre äe wo, je ni äe Ahasiya kal joñ wañ ti ngeel äe.

Josafad ti wañ Juda

⁴¹Josafad je ni Asan joñ wañ ti Juda nen kiñgi ma de naa mani Akab wañ Israyel no.

⁴²Kiñgi Josafad hay do swa' ti dwee de maga àà nduu ti wañ mono, àà joñ wañ Jerusalem kiñgi do äog ti dwee. Ëu man äe hay ga Asuba, may ma Silhi.

⁴³AÀ see äuy diñ ti faage mani pan äe Asa no, cel go gaa, joñ diñ fen maga de el nen Manwur mono.

⁴⁴Mbe de sen äuy ane, ngeel sië jag ma de farge ciñn hay caa wo wer go gaè. Jarn hay wo mbaara joñ sië jage hay wo mbaara roë feçeçre foçoçre no wo ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo ëa.

⁴⁵Josafad hay jam de wañ Israyele.

⁴⁶Te joñre mani Josafad no, bogawla äe ti joñre äen wo, durgi äen wo, sen de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

⁴⁷AÀ caa wer naare figliw maga hay gwaë wo ti wur mani pan äen äi sir ni go.

⁴⁸Wañ hay bay Edom wa so, ama diñ prefe ma wañ no.

⁴⁹Josafad kne' daage ma kluuri ma Tarsis wo, ma woge Ofir hoo boo biñni, ama aè wo go ni señ gaa, werga daage ma kluurin mbug wo go Etsyon-Geber.

⁵⁰Do kay nono, Ahasiya je ni Akabn wii Josafad ga: Daga weere joçoçre ma äin mo wo wo wer ma äon wo ti daage ma kluurin wo! Ama Josafad laa dayge gaè.

⁵¹Josafad kal suugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid pan äe no. Je ni äe Yoram kal joñ wañ ti ngeel äe.

Ahasiya ti wañ Israyele

⁵²Ahasiya je ni Akabn kal joñ wañ ti Israyel Samari nen kiñgi ma de hwal mani Josafad wañ Juda no. AÀ joñ wañ ti Israyel kiñgi äoge.

⁵³AÀ kal joñ fen maga bay nen Manwur de el wa, see diñ ti faage mani pan äe no, ti faage mani man äe no, ti faage mani Jerobowam je ni Nebad no, maga hay srog Israyel joñ älagge mono.

⁵⁴AÀ joñ nen goñ Baale, kal le' mondra ne hen pele. AÀ car jiili Manwuri, Baa mani Israyeln go de ngaäge do maga pan äe hay joñ no lay.

2 WAÑRE WO

2 WAÑRE WO 1

Baa ga Ahasiya joñ ni nañ gaa

- ¹Blam huli Akab mono, Mowab kal giñ Israyele.
- ²Wañ Ahasiya kal le'ge le go jag feneder ti tiñ äe ma ciñ ti keçeç ma Samari no, day da' waçaçge de eegre debañ. AÀ kal laa jar wo day wii ra ga: Wo wee ko Baal-Sebud baa ma Ekron no, ma koge ga ndi peçeç yañ mbi go de waçaçge sen yawla bay wa yawla.
- ³Ama je peelee Manwur kal wii Eli je Tisben ga: Ur go ciñ see wo yiñgi de jar peelee mani wañ Samarin wo mo ti' no, day ni ndo wii ra ga: Sen na diñ wer maga Baa bay Israyel wa mo so yaw, ga nday raw le ma woge ko Baal-Sebud baa ma Ekronn mo äa?
- ⁴Diñ wersen ga Manwur waçaç do kay nono: Fen suli maga ndo ni mo ti' ndo ur gi go ciñ gaa, werga ko go tinoo ti äo ga ndo hu gi go. Blam äe Eli kal mbe rawge so.
- ⁵Jar peelen kal wo le ferge äiñ Ahasiya maga kal wii rage ga: Diñ wer may ga nday fer le äa?
- ⁶AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Blo po ur le caa pel wuuri: Ga see wee, fer wee, wo wee äiñ wañ maga laa nday le ni nday wiin wee ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Sen na diñ wer maga Baa bay Israyel la wa mo so yaw, ga ndo laa jar wo ko Baal-Sebud baa ma Ekron mo äa? Diñ wersen ga fen suli maga ndo de suli ni mo ti' no ndo ur gi go ciñ gaa, werga ko go tinoo ti äo ga ndo hu gi go.
- ⁷Ahasiya kal wii rage ga: Blo se maga ur le caa pel äay day fer waçaçre ma kay ne nday mono, nday kon see äay caw äen eçne?
- ⁸AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: AÀ hay diñ blo po de oçoçbe ma de fuçy see ti, day samdir hoçoçge hay de sa'ge sag äe. Do kay nono, Ahasiya day ga: AÀ diñ Eli je Tisbe no.

Ahasiya kië faage ma baa Eli

- ⁹AÀ kal äo' wañ po ma waçaç waçaçre jar do dwee wo de jar äe ma do dween wo. Wañ sen kal rawge äiñ Eli, kal woge da'ge äe de hayle ciñ ti ti peçeçge huuli, day kal wii gi äe ga: Je mani Baa no, wañ waçaç ga: Ëii le go!
- ¹⁰Eli kal fer waçaçre ne wañ ma waçaç waçaçre jar do dween ga: Hayga ndi yañ diñ je mani Baa no, daga wuu mo cwaa le ciñ day mo roë nday go. Ndo de jar äo ma do dwee no! Day wuu kal le cwaage ciñ, kal roëge äe go de jar äe ma do dwee wo no.

¹¹Ahasiya kal äo' wañ ma waçaç waçaçre jar do dwee de jar äe ma do dwee wo wo wer äe tigriñ. Wañ sen la kal mañ waçaçre day wii Eli ga: Je mani Baa no, wañ waçaç do kay nono: Dii le go gesiñ deparday!

¹²Eli kal fer waçaçre ne hara ga: Hayga ndi yañ diñ je mani Baan no, daga wuu mo cwaa le ciñ, day mo roë nday go. Ndo, de jar äo ma do dween wo no! Day wuu mani Baan kal le cwaage ciñ, kal roë rage go de jar äe ma do dwee wo no.

¹³Ahasiya kal äo' wañ ma tigriñ ma waçaç waçaçre jar do dwee de jar äe ma do dween wo wo ma de swa' pa. Wañ se ma de swa' ma waçaç waçaçre jar do dween la kal rawge. De maga aà wo dayge mono aà kal laa koçyoçgre pel Eli day wiin de joñge kamkam ga: Je mani Baa no, ndi kam ndo, daga tenen äi no, de tenen jar se ma do dween wo maga wo diñ weere joçoçre äo, mo hay wo nen äo diñ mo ma de ele.

¹⁴Koëa, wuu cwaa le ciñ, day roë wañ ma waçaç waçaçre jar ma do dwee ma äog ma tañgun wo go. AÀma ma patala daga tenen äin mo hay nen äo de wore!

¹⁵Je peelee Manwur kal wii Eli ga: Ëii le go wer äe, joñ heçeçne äe wa. Eli kal ëiigi le go, kal rawge wer äe äiñ wañ.

¹⁶AÀ kal wiigi äe ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Diñ wer maga ndo laa jar wo ko Baal-Sebud baa ma Ekron mono. Sen na diñ wer maga Baa bay Israyel la nen maga aè joñ nen wii waçaçre jag äe wa mo gaa pa ge? De ele! Fen suli maga ndo de suli ni mo ti' no, ndo ur gi go ciñ gaa, werga ko go tinoo ti äo ga ndo hu gi go.

¹⁷Ahasiya kal hugi go ti jag waçaçre maga Manwur waçaç ne Eli jag mono. Yoram kal joñ wañ ti ngeel äe, nen kiñgi ma de äog maga Yoram je ni Josafadn ti wañ Juda mono, werga Ahasiya hay bay de weel wa.

¹⁸Tee joñre Ahasiya ma lan wo, fen maga aà joñ ne, sen de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

2 WAÑRE WO 2

Baa mañ Eli, day Elise kol ti ngeel äe

¹De maga Manwur mañ Eli wo go ciñ nen degurleege mono, Eli hay ur le Gilgale, wo wer kaçaçra de Elise.

²Eli wii Elise ga: Ndo joñ ge nen gwa'ge la, werga Manwur wo go de äo' mege haçaç Betele. Elise kal fer waçaçre ne hen ga: Manwur tenen caw, day ndo tenen caw ëa lay mono, ndi men ge ndo go gaè. AÀ kal wo rawge wer kaçaçra de Eli äog äuy.

³Tayge jar ma ndar nen waçaçre ma jag Baa wo maga hay wo de tiñ Betel hay laa wo le go day wii wo Elise ga: Ndo yañ mbo de koge ga Manwur mañ wañ äon go

wara ciñ ti äo yawla? AÀ kal fer waçaçre ne hara ga: Ndi yañ mbi de koge lay, hay wee mbay go ba'a.

⁴Eli kal wiigi äe ga: Elise, ndo joñ nen gwa'ge la, werga Manwur wo go de äo' mege Jeriko. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Manwur tenen caw, day ndo tenen caw äa lay mono, ndi men ge ndo go gaè. AÀ kal wo rawge wer kaçaçra äog äuy wo wo Jeriko.

⁵Tayge jar ndar nen waçaçre Baa ma jag äe maga hay wo Jeriko mono, kal wo ya'ge le äiñ Elise day wiin wo ga: Ndo yañ mbo de koge ga Manwur mañ wañ äon go wara ciñ ti äo? AÀ kal fer waçaçre ne hara ga: Ndi yañ mbi de koge äe lay, hay wee mbay go ba'a.

⁶Eli kal wiigi äe ga: Ndo joñ nen gwa'ge la, werga Manwur wo go de äo' mege jag Jurdeçeç. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Manwur tenen caw, day ndo tenen caw äa lay mono, ndi men ge ndo go gaè. AÀ kal wo mañ faage äaaran wer kaçaçra äog äuy.

⁷Jar po wo hwal yoo jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo kal wo lagge le haçaç lag äaäla dega' dega'a. Day saara kal lagge le jag Jurdeçeç lagge.

⁸Do kay nono, Eli kal hoo oçoçbe äe no, kal klewge äe kal jwa' biin de äe, biin kal caa äil go äaäla lay äaäla lay, day saara kal laage wo go äog äuy ti ngeel de hege.

⁹De maga aà cegaë wo wo go mono, Eli wii Elise ga: Wii fen maga ndo de saçy äe ti ga ndi mo joñn mono, tañgu maga aè mañ me go see äo mono. Elise kal ferge ne hen ga: Ndi kam ndo daga nenterse äon mo hay joñ ti äi pel äaale äogge!

¹⁰Eli day ga: Ndo wii diñ fen ma de gaali. AÀ ma, hayga ndo yañ ko mege, de maga aè wo ge we go mañ mege ti jeñ äo no, sen kañ nen ga wiigi äon joñ yañ mbe, day hayga ndo bay we ko mege wa lay no, kañ nen ga aà joñ ge gaa lay.

¹¹De maga aà wo mbaara ti seele wer kaçaçra ti waçaçre mono, kona diñ maga pus durgi wuu wo de piiri wuu wo, kal wo blaw äil äaara go see kaçaçra. Do kay nono, Eli kal rawge ciñ nen degurleege.

¹²Elise hay koge äe day hay ngar jag ga: Pan äi! Pan äi! Pus ma Israyeln de jar ya'ge äe no! Blam äe se kon gaa so. AÀ kal yoo'ge de oçoçbe äen wo no, kal ngar äil äaara go äogge,

¹³kal hoo oçoçbe maga Eli hay menn le go laage mono. Blam äe kal ferge, wo ooge jag Jurdeçeç.

¹⁴AÀ kal hoo oçoçbe maga Eli menn go mono, kal jwa' biin de äe day ga: Manwuri, Baa mani Elin gene? AÀ de see äe lay, kal jwa' bii no, biin kal caa äil go äaäla lay äaäla lay, se kal cegaëge go.

¹⁵Tayge jar ndar nen waçaçre ma jag Baa maga hay wo le de lagge äańla de ngafge de Jeriko mono, ko wo ne, day wo ga: Nenterse mani Elin de hayle ti Elise! AÀ kal wo rawge caa pel äe, kal wo leë mondra gesiń pel äe.

¹⁶AÀ kal wo wiigi äe ga: Koëa, jar ma de eegre ga wo diń bogawla yań wo, weere joçoçre äon wo la do dwee. Daga aà mo raw wo kië wań äo no! Tiga mapo ga Nenterse Manwur de mańge äe day de äo'ge äe wo go ciń ti huuli po noga wo de äo'ge äe äil log po lay bla no. AÀ kal fer waçaçre ne hara ga: Laa wee ra wa!

¹⁷Ama aà kal wo mbaara baa wuu ne hen see gum. Do kay nono, se day so ga: Laa wee mbay ra. AÀ kal wo laa blumri ma do dween wo so, maga raw wo kië Eli naw swa'a, day da'n wo gaë.

¹⁸AÀ kal wo ferge le äiń äe, se hay de hayle Jeriko, day aà wii ra ga: Ndi hay wii nday go ga: Wo wee wa ga?

Eli kne' blam bii ma Jerikon go de ele

¹⁹Jar ma äi leegen wo ni kal wo wii Elise ga: Do maga ndo kon see äo no haç' mono wań äi no, äi leege mani wuurn hay de laage de el debañ, day no, biin bay de wore wa, sirn bay joń mopo wa lay.

²⁰AÀ day ga: Mań wee haçn ma defay le me, ni nday laa wee cuu äil äe.

²¹AÀ raw kalge wo go jag blam bii no, kal laa cuu nen äe, day ga: Waçaç do kay nono diń Manwuri: Ndi kne' bii sen we go. AÀ joń ge nen id huli gaa so, joń ge nen jońge ga sirn mo joń feçeçre wa gaa so lay.

²²Biin kal kne'ge go haçaç wursen ti jag waçaçre maga Elise waçaçn go mono.

Baa joń bon weere po maga feg wo ti Elise

²³AÀ kal urgi le ti ngeel ni kal rawge Betele. De maga aà de seege ti faage äi leegen mono, weere ma kleere ma twerpiiri kal wo laage le go kal wo fege ti äe. AÀ hay wo waçaçge ne hen ga: Ti de hiriggi see mbo! Ti de hiriggi see mbo!

²⁴AÀ kal ngië nen blam ko rage, kal äo' faëge ne hara ti ti ëu Manwuri. Do kay nono, naëy Urs kal wo laage le äogge, kal wo plawge go yoo weere sen wo do naa ti äoge.

²⁵Le ti ngeel ni, Elise kal rawge ti huuli ma Karmele, wo ti ngeel ma sen ni se kal ferge Samari.

2 WAÑRE WO 3

Yoram kol ti wań Israyele

¹Yoram je ni Akabn kal joń wań ti Israyel Samari nen kińgi ma de hwal ti nenma' maga Josafad ti wań Juda mono. AÀ joń kińgi ti wań hwal ti äoge.

²Aà kal joñ fen maga de älagge nen Manwuri, ama bay mbe do pan äe wo de man äe no wa an so. Aà srog feçeçre maga pan äe hay boor ra ne Baal wo go,

³ama aà hay de sa' see äe de älagge mani Jerobowam je ni Nebad no, maga hay kañ wer Israyel joñ älagge mono, aà cel go ni gaè.

Sode naa wo le' sir Mowabe

⁴Mesa wañ Mowab hay diñ je geçë horoge. Aà hay poë lombo ne wañ Israyel de saçaçre ndar hwale, de gamlare ndar hwale de fuçy äaara no.

⁵De maga Akab hu go mono wañ Mowab kal giñ wañ Israyele.

⁶Wañ Yoram raw kalge, men Samari go kal naa sode ma Israyeln go koge.

⁷Aà kal rawge, kal laa jar wo wii Josafad wañ Juda ga: Wañ Mowab joñ nen giñ mege, ndo wo yañ kañ mege? Ndo wo yañ wer äi kañ mege ma dur wañ Mowab lay? Josafad kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi wo mbi yañ do maga ndo de woge no lay no, jar mani äin wo do jar mani äon wo no lay, piiri mani äin wo do piiri mani äon wo no lay no.

⁸Aà day pa ga: Naa mañ ge na diñ faage ma hon ne? Yoram day ga: Naa mañ diñ faage ma ti puuli ma Edom no.

⁹Wañ Israyele, wañ Juda wo de Edom kal wo rawge. Aà kal wo joñ naw seege renam ti faage ma de djiigi, ama saara laa da' bii ne ngaän gaa, laa wo da' bii ne horog maga hay wo seege wer äaara mo gaa lay.

¹⁰Do kay nono, wañ Israyel day ga: O, Manwuri ndo ëe wañre se ma swa'n wo le go ma haç rage go ne Mowab äi coo do mo pa!

¹¹Ama Josafad day ga: Je ndar nen waçaçre ma jag po bay la nen maga naa ko dage Manwur see äe wa ge? Jobo yoo weere joçoçre wañ Israyel wo kal fer waçaçre ne hen ga: Elise je ni Safadn yañ la, maga hay kag bii ne Eli do mono.

¹²Josafad day ga: Waçaçre mani Manwurn jag äe. Wañ Israyele, Josafad wo de wañ Edom kal wo rawge äiñ äe.

¹³Elise wii wañ Israyel ga: Ndi mo joñ may mo la? See mbo äiñ jar ndar nen waçaçre ma jag Baa mani pan äon wo no, äiñ jar ndar nen waçaçre ma jag Baa mani man äon wo no. Do kay nono, wañ Israyel kal riñgi äe ga: Baywa! Werga Manwur tay wañre se swa'n wo le mo sug diñ ma haç rage go ne jar Mowab wo äi coo do.

¹⁴Elise day ga: Baa ma waçaç waçaçre feçeçren wo äuy maga ndi pel äe mo deñ no, tenene! Ama, hayga Josafad wañ Juda mo de hay we wer äo la gaa no, ma äon tawa ndi de hay kañ eiggi ti äo gaa, ndi de hay ko ba ndo gaa äuy yaw.

¹⁵Patala baa wee je mbar joçoç le me. Day so, de maga je mbar joçoçn de ma' joçoçn mono, Nenterse Manwur kal joñge de Elise.

¹⁶AÀ day ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Teer wee tu äil blam pyew maga wo go de heege mo haç' ngaäa debaň!

¹⁷Werga waçaç do kay nono diñ Manwuri: Nday ko ge leege fidgi gaa, nday ko ge baarage gaa, ama, nday ko ge yañ blam bii sen mo ti' baa ge go de bii, nday joo ge yañ de horog äayn wo äuy.

¹⁸Ama day sen joñ ge diñ mo ma me' pel Manwur ëa pa yaw, aà haç ge Mowab go ne nday äi coo do.

¹⁹Nday älag ge äi leege ma kiñ kiñ wo de äi leege maga wo de el taë taë go äuy. Nday car ge koore ma de eln wo go äuy, nday ndeb ge blam bii äaaran wo go äuy, nday lag ge huuli go ti ngeel äaara ma de eln wo taë taë äuy.

²⁰Kona, wo dayge toñ äe de jag toñ de wur maga aè joñ fen sii jagn mono, aè kal ko bii le age nen äi sir Edom no kay, day kal äo'ge go ne sirn ti.

²¹De maga jar Mowab wo wo laage ga wañre ma swa'n wo le de seege ma woge le' sirn mono, aà kal wo tay jar maga kiñgi äaara go de kaçaçge ma durgi äuy, kal wo sra' rage ti hagu.

²²AÀ kal wo pudgi go ciñ de jag toñ mbuhu. De maga wur wo le go naage ti biin wo no kay no, jar Mowab wo wo koge pel äaara mono biin hay koge de seçeç do ci nono.

²³AÀ day wo ga: AÀ diñ ci! Wañren joñ wo go de ndar moslam ti kaçaçra, day joñ wo go de id kaçaçra. Patala jar Mowab wo, naa see wee hoor feçeçre frumgi so!

²⁴AÀ kal wo woge ti kañ mani jar Israyeln wo mono jar Israyel kal wo äum rage, jar Mowab kal wo dañge. Jar Israyel kal wo laage äi sir äaara no, kal wo joñ jar Mowab wo de haçaç debaň.

²⁵AÀ älag wo äi leegen wo go, pay maga aè de jeë rage äuy mono, saara coor huuli go ni, wosela äuy aà äo' huuli ni. AÀ ndeb wo blam biin wo go äuy, day car wo koore ma kluurin wo go äuy. Wo ge gwa'ge bay du'gi diñ äi leege ma Kir-Haresedn tawa, ti ngeel sen jar jwag garfiçda kal wo cir ti äe go, kal wo älagge äe go.

²⁶De maga wañ Mowab wo koge ga jawn de raw eegre se mono, kal hoo jar ma de moslam wer äe kiskis renam, day hay kië ga se kal wo ma woge go äiñ wañ Edom, ama day saara kaçaç gaè.

²⁷AÀ kal baa jag mbarga äe maga de kol ti ngeel äe ti wañ mono, kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ciñ ti kore. De maga jar Israyel wo wo ko sen mono sen kal hoo ci go ne hara see, saara kal naa see äaara go see wañ Mowabe, kal wo ferge äi sir äaara.

2 WAÑRE WO 4

Elise wo kay waçy dewur po

¹Waçy po yoo naare mani jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo kal ngar jag wo wer Elise do kay nono ga: Weejoçoç äon war äi hu go. Day ndo de koge lay ga weejoçoç äon hay joñ heçeçne wer Manwuri. Koëa blo maga hay taa solay ne hen nduu ga se hoo weere äi ma äog wo no, se kol ra go gebere äe.

²Elise kal wiigi äe ga: Ndi kaçaç ge ma joñ ge ne ndo diñ may la? Kañ nen äi ti fen maga le liñ do äo mono. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Maygebe äon bay le de mopo liñ wa, diñ noo ti klobo me' koëe.

³Do kay nono, Elise kal wiigi äe ga: See wië feçeçre ma kag feçeçre le do jar leege äo wo äuy, feçeçre ma äil koë wo, wii me' wa hase.

⁴De maga ndo a ge we go liñ no, ni nday teçg wee jag tiñ ti äay de weere äo. Ndo kag ge noo go äil feçeçren wo äuy, day ndo laa ge maga sen wo go de baage ti jeñ.

⁵Do kay nono waçyn kal megeäe go kal rawge. AÀ kal teçg jag tiñ äe de weere äe wo. AÀ raw wo yaë feçeçren le ne hene, day se raw kagge äil äaara lay.

⁶De maga feçeçren wo wo go bagge so mono aà kal wii je ni äen ga: Ya' fen ma tigriñ le me see äo. AÀma aà kal fer waçaçre ne hen ga: Mopo bay wa so. Do kay nono noon kal ooge.

⁷Waçyn kal ferge de waçaçren ne je mani Baa no, maga kal wiigi äe ga: See go yeë noo no, ni ndo poë äeren go, day nday de jar ni äo nday gwa' ge yañ sug liñ ni äo de te maga gwa' mo lay no.

Elise wo äi leege ma Sunem

⁸Ti wurpo Elise hee Sunem. Waçy po hay yañ ni hay diñ manwaçy maga go ni ëawa mo tu no, day hay baa wuu ne Elise see maga aà mo a reege ni se. Tiñi wer ti wursen so, tum de maga aà hee we ni no, aà hay celge reege ni äe.

⁹Waçy sen la wii war äe gano: Koëa, ndi de koge ga blo se maga heer ni naa tum mo caw la no diñ je ma bay ëag mani Baa no.

¹⁰Naa joñ nen boo tiñ po ne hen ciñ la me'e, ni naa äo' fen suli ni, kañ table ni, kañ fen hayle wo de lampa ni lay nen maga aà mo ya' go hayge ni, de maga aà nduu we ni naa la no.

¹¹Ti wurpo pa, Elise kal age go ni, aà kal ya'ge wo go äi tiñ ma ciñ no, kal sugi wo go ni.

¹²AÀ kal wii Gehasi weejoçoç äe ma joçoçn ga: Ëe waçy jar Sunamid sen le äa. Gehasi kal ëege äe le, se kal ooge pel äe.

¹³Elise kal wii Gehasi ga: Wii ne ga: Ndo gay see äo joñ feçeçre sen mo deñ wer wuur so lay no, patala wuur mo joñ mayse ne ndo la? Joñ nen fer waçaçre ti äo de

el see wañ yaw, noga see wañ soden wo? AÀ kal fer waçaçre ga: Ndi de hayle de tiñ ti holañ jar äin wo.

¹⁴Elise day so ga: AÈ joñ mayse ne hen so la? Gehasi kal fer waçaçre ne hen ga: Day mbarga äe bay wa, war äe go de taçaçbe lay.

¹⁵Elise day ga: Èen le äa. Gehasi kal ëege äe le, se kal ooge jag tiñ.

¹⁶Elise kal wiigi äe ga: Deeboo ngeel do kay la no mono, ndo da'ge mbarga yañ. Waçyn day ga: Baywa! Wañ äi no, je mani Baa no, mbuë soçoçre maygebe äon wa.

¹⁷Waçy sen la kal mañ äiili, kal biñ weel deeboo äe de ngar ngeel maga Elise hay ngaän ne hen mono.

Elise bir mbarga waçy maga se ni äe go

¹⁸Mbargan kal geçeçge go. Ti wurpo, àa hay kal wo go wer pan äe wer jar weer coore ble wo.

¹⁹AÀ kal wii pan äe ga: Ti äi! Ti äi! Pan äe kal wii weejoçoç äe ma joçoçn ga: Mann wo ne man äe.

²⁰Weejoçoçn kal mañge äe, kal woge de äe da' man äe. Mbargan kal hayge äaale man äe ye' haçaç wo go dayge de wur ëeger mono se kal hugi go.

²¹AÀ kal ëiigi ciñ, kal äo'ge äe ti fen suli mani je mani Baa no, kal teçg jag tiñ ne hen ti, kal kalge le go.

²²AÀ kal ëe war äe le, day ga: Ndi kam ndo, äo' le yoo weere joçoçre ma joçoçren wo boñ day baa me yoo mangerheçeç wo boñ lay. Ndi wo le de ëe ni je mani Baan äa ndi fer yañ le.

²³War äe kal wiigi äe ga: Diñ wer may ga ndo wo wara ni äe la? Werga àa bay diñ few ma defay wa lay, bay diñ Saba ma defay wa lay mono. AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Jam mbe, ree po bay wa.

²⁴Blam äe àa kal hoo nen bañ mangerheçeç no, day wii weejoçoç äe ma joçoçn ga: See de äe lam no, oo de äi ti faage wa, hayga ndi wii ndo we gaa no.

²⁵AÀ kal rawge so, kal woge see je mani Baa ti huuli Karmele. De maga je mani Baan kon le haçaç caw mono, àa kal wii Gehasi, weejoçoç äe ma joçoçn ga: Waçy jar Sunamidn day le mo caw no.

²⁶Patala ëee caa pel äe day ni ndo wiin ga: Ndo yañ mbo go de ele? War äo yañ mbe go de ele? Mbargan yañ mbe go de ele? AÀ kal fer waçaçre ga: Yañ mbe go de ele.

²⁷De maga àa wo go dayge ciñ ti huuli äiñ je mani Baa mono, àa kal le'ge ne hen äaale. Gehasi kal ya'ge le srogge äe wo go. AÀma je mani Baan day ga: Men mbo ne, werga jiili äe raw go de dañge äe debañ, do ga Manwur yoñn go do äi, àa bay de naa nen fen maga joñn mo haç' go me pel bol wa.

28Do kay no so mono, waçyn day ga: Ndi hay wii weel do wañ äin yawla? Ndi hay bay de wii moge ga: Jaçaç me wa ga ge?

29Elise wii Gehasi ga: Sa' samdir sag äo, ni ndo mañ graw äin do äo, day ni ndo see. Hayga ndo yiñ we de jobo ti faage no, ni ndo hee jag ne hen wa. Day hayga jobo hee jag we ne ndo no, ni ndo yiñ jag ne hen wa. Ni ndo äo'ge grawn ne weel ma twarn nene.

30Man weel ma klee ma twarn la day ga: Manwur yañ mbe tenene, day ndo yañ mbo tenen caw lay mono, ndi men ge ndo go gaa! Do kay nono, Elise kal urgi go ciñ, kal mañ blam äe.

31Gehasi hay raw pel äaara, day hay äo' grawn ne weel ma klee ma twarn nene. AÀma geçeçe po joñ gaa lay, mo ma kañ nen po ma ëaw ëiggi jobo joñ haç' gaa lay. AÀ kal ferge le caa pel Elise day kal wiigi äe ga: Mbarga ma klee ma twarn laa puçygi go gaè.

32De maga Elise wo kalge wo tiñma ni mono, kona diñ maga weel ma twar ma klee hay go de huli, de suli ti fen suli äen ti'i.

33Elise raw kalge wo ni, kal teçg jag tiñ ti äaara äog tawa ma tos Manwuri.

34AÀ kal ëiigi, kal sugi ne mbargan ti. AÀ kal kañ jag äe ne jag ma äen ti, kañ nen äe ne nen ma äen ti, ëaw do äe ne do ma äen ti. AÀ kal sugi de hulgi ne hen ti, see mbargan kal le' wuu.

35Elise kal ferge le go äi tiñman ni, wo äaäla, wo äaäla, blam äe, kal ferge sugi ne mbargan ti. Do kay nono, weel ma twar ma kleen kal dog cwĩri renam, kal laa nen go.

36Elise kal ëe Gehasi le, day ga: Ëe waçy jar Sunamid sen le. Gehasi kal ëege äe le, se kal nduugi äiñ Elise, Elise day ga: Mañ mbarga äo no!

37AÀ kal woge le'ge ne hen äaale, le' mondra gesiñ, kal mañ mbarga äe no, raw kalge go.

Nee maga bay ma lagge wa

38Elise kal ferge le Gilgale. Paga koñne hay yañ de le'ge äi sirn ni. Doga tayge jar ma ndar nen waçaçre ma jag Baan go hay wo de lagge pel äe so mono, Elise kal wii weejoçoç äe ma joçoçn ga: Kne' äil tumnee go, ni ndo kar nee ne tayge jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo!

39Mapo yoo äaara raw kalge go mbasga haçaç sugnee, aà kal da' tlalum ma yoofi, day kal da' gonogonogre ma yoofi ni, kal hooge äi oçoçbe äen pare. De maga aà nduu liñ mono kal car nen äe go äi tumnee me'me' karge. Werga aè hay bay de koge ga aà na diñ mayla wa.

⁴⁰AÀ kal äes reegen go ne jar sen wo so. AÀma de maga àa wo wo ree subn no kay mono, àa kal wo ngar jag ga: Huli äil tumnee no, jar ni Baa wo! Day àa laa reege do äaara gaa so.

⁴¹Elise day ga: Hoo wee coo. AÀ kal laage äil tumnee no, day ga: Äesn go ne jar sen wo no, ga àa mo ree wo. Blam sen mo ma de älagge laa joñge ni gaa so.

Elise haç reege ne jar kisi

⁴²Blo po kal age le Baal-Salisa. AÀ nduu de hole peçeç jag feçeçre wo ne je mani Baa no. Peçeç coore orje do äoge, de coore ble ma defay de laage äi ndar äe no. Elise day ga: Han ne jar sen wo see äo, àa mo ree wo.

⁴³Je kayge äen kal fer waçaçre ga: Ndi joñ ge nen haçge äe ne jar kis mo haç' haçge la? Ama Elise kal fer waçaçre ne hen ga: Haçn go ne jar sen wo, àa mo ree wo go. Werga waçaç do kay nono diñ Manwuri. AÀ ree ge, day te äe gwa' ge go ni.

⁴⁴Do kay nono, àa kal lag hole peçeç ne hara pele, àa kal wo reege, te äe kal gwa'ge go ni, ti jag waçaçre Manwur no.

2 WAÑRE WO 5

Naaman je cin peçeç go

¹Naaman wañ ma waçaç waçaçre sode mani wañ Sirin wo, hay de fruygi ti maga wañ äen joñn de el mono, day hay diñ je maga hay de ra ëu lay. Werga Manwur haç blom ne jar Siri wo diñ wer äe. AÀma blo se maga go tinoo mo haç' hay go de ci.

²Paga jar Sirin maga lag wo wo frum feçeçre äi sir Israyel mono, hay ba wo may jar Israyel po le dañgay. Maysen la hay ti joñre ne waçy Naamane.

³AÀ wii waçy tiñ äen ga: O! Hayga wañ äin mo de hay le diñ äin je ndar nen waçaçre ma jag Baa go maga le Samari mo na, je sen la de hay taw ba ci äen we go ne hene!

⁴Naaman kal age bag waçaçre sen ne wañ äen do kay no lay: May ma tigli mani jar Israyel wo bag blam waçaçre po la no kay kay no.

⁵Do kay nono wañ Siri day ga: See, wo mbo Samari, ndi äo' leder yañ wo ne wañ Samari. AÀ kal rawge hoo solay boo do äe kiskis swa' de do dwee, boo biñni nen mañ klew hwale, de oçoçbe few ni hwale.

⁶AÀ kal nduugi de leder maga àa hay de yerge äil äe ni ne wañ Israyel ni ga: Patala de maga leder sen mokay day ndo we no, ndo kon ge ga ndi äo' Naaman weejoçoç äin wo ne ndo, nen maga ndo mo taw ci äen go ne hene.

⁷Blam maga wañ Israyel jañ ledern go jañ mono, àa kal ngar oçoçbe ma ti äen wo go day ga: Ndi diñ Baa maga ndi 'war jobo go day joñ ga jobo mo hay caw yawla,

maga aà waçaç le me do kay nono ga ni ndi mo taw ci blo sen go ne hen mo äa? Hay wee de koge ga aà kië mo caw diñ faage geçëge jag äi.

⁸De maga Elise je mani Baan wo laage ga wañ Israyel ngar oçoçbe äen go mono, aà kal wiigi äe wo ga: Ndo ngar oçoçbe ma ti äo wo go gahaçyla? Daga aà mo a le äiñ äi ni aà ko ge yañ ga je ndar nen waçaçre ma jag Baa go yañ Israyel la.

⁹Naaman kal nduugi de piiri äen wo, de pus durgi äen wo, kal ooge jag tiñ ni Elise

¹⁰Elise kal laa jar wo wiigi äe ga: See luägi nen bii Jurdeçeç äaale renam, day hoçoçgesee äo joñ ge yañ go de ele, ndo façaç yañ go.

¹¹Naaman kal rawge go de car jag jiili day ga: Ndi hay eig äin na ga: AÀ kal yañ le go see äi, nduu yañ de see äe tu, ëe ëu Manwuri, Baa äe no, lam ge do äe yañ ti ngeel ma de ceege no, day

¹²Maarog ma Damasn wo, Amana wo de Parpar bay ba wo dedaň bii ma Israyeln wo äuy wa? Ndi hay bay nen maga ndi de hay yog le ni day ndi de hay façaç go wa? AÀ kal carge jag äe ra wañ jag na fo gaa äuy.

¹³Ama weere joçoçre äen kal wo ya'ge le äiñ äe ma fer waçaçre ne hene. AÀ wiin wo ga: Pan äi, hayga je ndar nen waçaçre ma jag Baan mo de hay wii we do äo diñ mopo ma de gaali no, ndo de hay joñn gaa yawla? Do kay nono, diñ wer may ga ndo joñ ma kay gaa la: Ndo wo go yogge nen bii day ndo façaç go mono?

¹⁴Do kay nono, aà kal rawge kal rawge luägi nen Jurdeçeç äaale renam ti jag waçaçre je mani Baa no, hoçoçgesee äe kal ferge do hoçoçgesee weel ma klee nono, aà kal façaçge go.

¹⁵AÀ kal ferge see je mani Baan de jar ma wer äen wo äuy. De maga aà wo dayge mono aà kal ooge pel äe day ga: Koëa, ndi ko we patala ga Baa po bay gesiñ la wa hase say diñ äi sir Israyele. Day patala ndi kam ndo so, yaçaç kado go ne weejoçoç äon do mokay no.

¹⁶Elise kal fer waçaçre ne hen ga: Baa maga ndi de oole pel äe mono, aà tenene! Ndi yaçaçn ge gaë. Naaman baa wuu ne hen see gum, ama se laa dayge gaë.

¹⁷Do kay nono, Naaman day ga: Do ga aà na diñ da gaa sen so mono, patala haç faage maga weejoçoç äon mo hoo sir do nen soë gerheçeç wayla äoge, werga weejoçoç äon joñ ge siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, de siigi jag ne baa ma tigriñ wo gaa so lay, say diñ ne Manwuri.

¹⁸Diñ ga ane daga Manwur mo fug äil go me ti ti fen ma kay no: De maga wañ äin wañ Siri wo kalge äi tiñ tosge mani Rimmon ma le' mondra ni mono, aà le' mondra le diñ me do, day ndi le' mondra äi tiñ tosge mani Rimmon ni lay.

¹⁹Elise kal wiigi äe ga: Wo jam. AÀ kal megeäe go kal rawge see wo go no ta' ëawa no.

Älagge mani Gehasi no

²⁰Gehasi weejoçoç Elise ma joçoçn kal waçaçge de äil äe gano: Koëa, wañ äin men Naaman je Siri seno, laa dayge yaçaç fen maga àà nduu de äe do mo gaè. Manwur yañe! Ndi ur ëee wer äe, ndi da' mopo yañ do äe.

²¹Do kay nono, Gehasi kal hoo nen baa blam Naamane. Naaman wo le koge äe ti ëee mo caw kal cwaage le go gesiñ ti pus durgi äen deparday, raw caa pel äe day ga: Jam mbe ëa ga?

²²AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Jam yañ mbe. Wañ äin äo' me le wii mo ge ga: Weere joçoçre tayge jar ma ndar nen waçaçre ma jag Baa go nduu wo da' mege patala, àà nduu wo le ti huuli ma Efrayim no kay no, patala ndi kam ndo, ndo haç solay boo yañ wo ne hara nen mañ klew do swa' ti dwee de oçoçbe few ni äog lay yawla?

²³Naaman day ga: Yiñ mbo jag ma yaçaç solay boo nen mañ klew do renam! AÀ baa wuu ne hen see gum maga àà mo yaçaç ne, kal laa solay boo ma nen mañ klew do renam wo wo ne hen äi ndar diñ se de see äe tu kal haçge äe ne hene. AÀ kal haç oçoçbe few wo ne hen ni äog lay. Weere joçoçre ma äog kal wo laage soëge äe pel Gehasi.

²⁴De maga àà wo go dayge ti huuli ma labn mono, Gehasi kal yaçaçge äe do äaara, kal laa rage go tiñma de ele, kal men jar sen wo, maga kal mbaara rawge lay so.

²⁵Blam äe àà kal mbe nduugi de see äe lay so, kal woge pel wañ äe no. Elise kal wiigi äe ga: Gehasi ndo hay le gene?

²⁶AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Weejoçoç äon hay bay de rawge kor po wa. AÀma Elise raw wiigi äe ga: De maga blo sen cwaa le go ti pus durgi äen ma age caa pel äo mono ndo waçaç äon na ga ëiggi äi hay bay wo see äo ni wa? AÀ na diñ wur ma yaçë solay wo de oçoçbe do jare, blam äe Olifiye wo de tlalum, fiiri wo de dere wo do weere joçoçre wo de mayre gebere wo ga pa?

²⁷Ci mani Naaman ya' ge ndo de wer mani äon tum. Gehasi men Elise go mono kol go de caa ci depuy kañ kañ.

2 WAÑRE WO 6

Klaä maga yee go day aè fer da'ge äe mono

¹Ti wurpo tayge jar ma ndar nen waçaçre ma jag Baa go wii wo Elise ga: Koëa, ngeel maga wuur lag pel äo ni àà raw go de peçeçre debañ.

²Patala wuur rawge wo go haçaç jag Jurdeçeç, wo ni mo haç' no wuur joñ ge nen ceë koo mbal ma tigriñ wo, wuur fer ge le de äe ma joñ tiñ ma defay.

³Elise kal fer waçaçre ne hara ga: See wee mbay! Jobo boñ yoo äaara day ga: Joñ mbo nen woge wer weere joçoçre äon wo lay.

⁴Elise kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi wo mbi yañ. AÀ kal rawge wer äaara.

⁵De maga aà wo wo go dayge jag Jurdeçeç mono, aà kal wo ya'ge car koore. Jobo yoo äaara de caa koo mbale, klaä äen kal äilgi go nen bii. AÀ kal ngar jag so ga: O! Wañ äi no, ndi hay yaçaçn le do jobo yaçaçe!

⁶Je mani Baan day ga: AÀ le' la gene? Se raw kañ nen äe ti ngeel maga aà le' ni mono. Do kay nono, Elise kal caa koo geëañ kal äo'ge wo ti ngeel maga aà le' ni mono, boon kal urgi le go ciñ 'weçeçe caw.

⁷Blam äe aà day ga: Mañ mo äo! Je sen kal coñ do äe, kal mañge äe le go.

Elise hoo sode jar Siri wo

⁸Wañ Siri hay durgi de Israyele. AÀ kal ndalge de weere joçoçre äen wo ndal day ga: Kañ ma äin joñ ge na ti ngeel ma ta' noga ti ngeel ma la no.

⁹Ama je mani Baan kal äo' jobo wo wii wañ Israyel ga: Ko see äo de el ma heege ti ngeel ma ta' no, werga jar Siri wo de age ni.

¹⁰Do kay nono, wañ Israyel kal laa jar wo nen ti ngeel maga aè hay ngaä ne, ti ngeel maga je mani Baan hay waçaç ti äe mono, ma lagge wo ni ma erge äe. Sen joñ do kay no mo haç' bay äaale boñ wo de äog tu wa.

¹¹Waçaçre sen mokay la kal car jiili wañ Siri go. AÀ kal ëe weere joçoçre äen wo, day wii ra ga: Nday bay go naa nen je maga yoo naa la day se go diñ je ma wer wañ Israyel mo wa ga le la?

¹²Jobo boñ yoo weere joçoçre äen wo day ga: Je ma sen bay wa! Wañ, wañ äi no. Diñ ga ane, Elise je ndar nen waçaçre ma jag Baa go maga wo Israyel mono, wo bag blam waçaçre maga ndo waçen tiñma ni äo ti ngeel suli äo ne wañ Israyele.

¹³Wañ day ga: See wee ko ngeel maga aà ni mono, day ni ndi joñ nen baage äe. AÈ kal ferge le wiigi äe ga: AÀ yañ de hayle Dotan.

¹⁴AÀ kal laa piiri wo, de pus durgi wo, de sode wo ngaäa maga wo wo de suñ mono kal wo cir ti äi leegen go.

¹⁵Je ma kay je mani Baan kal urgi go ciñ de jag toñ mbuh raw kalge go. Kona diñ maga sode po wo go de cir ti äi leegen de piiri wo de pus durgi wora. Weejoçoç je mani Baa ma joçoçn kal wiigi äe ga: O! Wañ äi no, naa joñ ge la joñge ne?

¹⁶AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Joñ heçeçne wa, werga jar maga wo see naa la wo ngaäa dedañ jar maga wo le see äaara mono.

¹⁷Elise kal tosge, day ga: Manwuri, ndi kam ndo bul nen äe go maga aà mo ko. Manwur kal bul nen weejoçoç ma joçoçn go, se kal ko fen ma kay no: Huulin de piiri wo ti, de pus durgi de car wuu go de cirgi ti Elise.

¹⁸Jar Siri kal wo rawge le äiñ Elise. Do kay nono, aà kal tos Manwur ga: Ndi kam ndo raçaç nen sode sen wo mo ti' wo go! Manwur raw raçaç nen äaara go ti jag waçaçre maga Elise waçaçn mono.

¹⁹Elise kal wii rage ga: Mo ti' la bay diñ faagen wa, day mo ta' la bay diñ äi leegen wa. See wee le wer äi lam no, ndi kañ nday see blo maga nday kiën mono! AÀ kal rawge kañ rage Samari.

²⁰De maga aà wo wo laage äi leege Samari mono, Elise day ga: Manwur bul nen jar sen wo go, maga nen äaara mo ko! Manwur kal bul nen äaara go, aà wo wo koge mono saara go ti gisiëgi Samari.

²¹De maga wañ Israyel wo ko rage kal wii Elise ga: Ndi mo id mbi ra go, ndi mo id mbi ra go yawla pan äi?

²²Elise kal fer waçaçre ne hen ga: Id ra go wa. Ndo joñ la ndo id jar maga ndo hoor ra le dañgay de moslam äo wo de toñwaa äo wo mo yawla? Kañ reege wo de bii ne hara pel nen maga aà mo ree wo day mo joo wo. Day aà mo see wo äiñ wañ äaara no.

²³Wañ Israyel kal joñ reege ne hara debañ, aà kal wo reege, kal wo jooge. Blam äe aà kal men rage rawge, saara kal rawge äiñ wañ äaara no. Sode mani jar Sirin joñ ge wo nen seege wo pel nduëgi äi sir ni jar Israyel ni gaa so.

Koñne le' go Samari

²⁴Ge go blam sen mono Ben-Hadad wañ Siri kal tay sode äen wo äuy, kal urgi wo ma woge cir ti Samari go.

²⁵Koñne ma kluu raw le'ge äil Samari. Cirgi ti gon joñ nen seege wo haçaç nen maga ti gerheçeç boñ joñ go nen yee solay boo do nenma' ti dwee, day mbiiri kurgudu nen ngaä kab boñ yee solay boo dwee.

²⁶Wañ Israyel kal cegaëge ciñ ti kor caw, waçy po kal ngar jag wo ne hen ga: Yaçaç me go wañ äi, Wañ!

²⁷AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Hayga Manwur yaçaç mo we go gaa no, ndi yaçaç mo go de may la? Coore ble bay do äi wa lay, yii bay do äi wa lay so lay no.

²⁸Wañ raw wiigi pa ga: May do äo ne? Waçyn kal fer waçaçre ne hen ga: Waçy ma deñ la wii me ga: Haç weel ma äon le me, naa reen go wara, day we no, ni se joñ ge diñ ma äin lay so.

²⁹Wuur raw kar weel ma äin go kar so, naw ma pel wo joñ ge mono ndi kal wiigi äe ga: Haç mbarga ma äon le ni naa reen go lay so. AÀ ma, aà kal rawge yoñ weel ma äe no.

³⁰De maga wañ wo laa waçaçre waçy sen mono aà kal ngar oçoçbe ma ti äen go. Doga aà hay seege na diñ ciñ ti korn mono, jar äuy kal koge äe. Ko na diñ maga oçoçbe ma de yugudgi hay wo de laage nen äil ti hoçoçgesee äe.

³¹Wañ kal waçaçge so ga: Daga Baa mo joñ mbe ndi go krus do maga äil äe da nono, hayga ti Elise je ni Safadn joñ we wara soole äe ni ta' pa no!

Elise ga koñnen taw yañ go

³²Elise hay de hayle liñ ni äe, jar kluuri hay wo de lagge äiñ äe ni lay. Wañ kal äo' je ma pel äe po wo. Day tañgu maga je soolen wo mono Elise hay go de wii jar kluurin wo ga: Ko wee nen äay je id hulin äo' jobo le mo caw ma age caa ti äi go no. Joñ wee see äay de ele: Je soolen mo caw aà we la no, ni nday teçg wee jag tiñ no, ni nday srog wee jag tiñn wo go de äe. Äaale pan tiñ äen bay le see äay samge wer äe wa ane?

³³Aà hay ti waçaçre ne hara äa, kola diñ maga je soolen nduu we go äiñ äe la yaw. Wañ kal wii Elise ga: Älagge sen mo deñ äuy nduu le na diñ see Baa! Ndi nen gorge le äiñ äe diñ may pala?

2 WAÑRE WO 7

¹Elise day ga: Co' sug waçaçre maga Manwur waçaç mono: Toñ wur do ka' la nono, aè yee ge klew coo hwal ti äog de solay boo boñ. AÈ yee ge coore Orje nen mañ klew do äog ti naa nen solay boo boñ äi lumu Samari la.

²Je kluu sode wañ maga aà kañ do diñ see äe mono raw wii je mani Baan ga: Koh Manwur mo feer ba ndugla ngeel ma ciñ go laybla ma sen mokay joñ yañ mbe yawla? Elise kal wiigi äe ga: Ndo kon ge yañ de nen äo. AÀma ndo reen ge gaè.

Jar Siri tob wo kañ äaaran go

³Jar ci po hay yañ wo de lagge jag äi leegen ni naa, kal wo wii kaçaçra ti holañ äaara ga: May ne! Naa lag ge ba mbe ti ngeel la lag haçaç nen maga naa huè go?

⁴Hayga naa waçaç we la gano: Naa laa wo äi leege, do ga koñnen na de le'ge äi leegen lay mono, naa huè gi wo go ni lay. Day hayga naa lag we ti ngeel la, naa huè gi dosen no pa. Patala äawa naa see, naa wo go laage ne jar Siri wo do ti kañ äaara no. Hayga aà men wo naa we suggi, naa joñ ge yañ sug lay, day hayga aà id wo naa we go lay naa huè gi go lay koëe.

⁵Wo dayge go de law no kay mono, saara kal gragge ma woge ti kañ ni jar Siri wo. De maga aà wo wo dayge ti hagu kañn mono saara da' jobo ni gaa hase.

⁶Wañkluu hay äo' ngarge jag ma kluu ti holañ kañ sode mani jar Sirin wo do ga äaale sode wo wer kaçaçra ngaäa ti pus durgi de piiri wo le de seege nono. Jar Siri kal wo wii kaçaçra ti holañ äaara ga: AÀ mo haç' see äay sen go tinoo ga wañ Israyel joñ le de hoo wañre Hitid wo de wañre Ejipte wo ne naa ti ma age dur naa.

⁷Do kay nono, aà kal wo pudgi go ciñ de maga wur go de le'ge gesiñ mono kal wo dañge, men wo mburyug äaaran wo de gerheçeç äaaran wo go ti ngeel ni do maga aà hay wo mbaara no tu kal wo dañge jag äaara.

⁸Jar cin wo wo dayge jag kañn mono kal wo laage äil mburyugi ree wo, joo wo. AÀ kal wo hoo solay wo de boo biñni, kal wo rawge yoñ rage. AÀ kal wo ferge le, laa wo äil mburyug ma tigriñ, hoo wo, raw wo yoñ rage.

Cirgi ti ngeel taw wo go de koñne no

⁹Blam äe aà kal wo wii kaçaçra ti holañ äaara ga: Naa bay joñge ni wa! Sili ma waran diñ sili waçaçre ma de coçoçre. Hayga naa ëaw waçaçren we la ba' haçaç nen maga ngeel mo tee go ëa pa no, älagge joñ ge see naa. AÀ wee le naa wo wee bag blam waçaçre sen mokay liñ ni wañ.

¹⁰AÀ kal wo rawge, raw wo ëe je gor jag tiñ po le boñ kal wo bag blam waçaçre ma kay ne hene ga: Wuur hay le ti kañ mani jar Sirin wo no, day wuur da' mono jobo bay ni boñ wa äuy, waçaçre je tabay bay waçaçge ni boñ wa äuy. Ndo da' de saëge diñ piiri wo de gerheçeç wo, day mburyugn wo go de bagge ti ngeel äaara do maga saara hay nono.

¹¹AÀ kal wo ëe jar gor jag tiñn wo le, saara kal woge bag blam waçaçre sen wo äi feele liñ ni wañ.

¹²Wañ kal urgi ciñ de suñ, wii weere joçoçre äen wo ga: Ndi sii fen maga jar Siri wo de saçy joñ naa de äe ne nday. Do ga aà wo de koge ga koñne de gay naa, ti ngeel sen aà joñ wo nen men kañn go, raw wo yoñge mbasga ma waçaçge ga: De maga aà laa ge wo we le go see äi leegen la no, ni naa bag ra tenene day ni naa laa äi leege no.

¹³Jobo boñ yoo weere joçoçre äen wo kal fer waçaçre ne hen ga: Naa joñ mbe nen laa jar po mbag de piiri ma dwee maga wo de gwa'ge do naa äi leege lam ëa no. Bay ga sen joñ mopo see naa ti ngeel ma sen ni mo ta' wa, werga da'ge ra na diñ gaali maga da' ge jar Israyel ma ngaäa ma äuy maga gwa'ge wo äi leege lam no, day saara go äuy ma tawge mo lay koë ga yawla. Naa laa ra day ni naa kon wee ëa.

¹⁴AÈ kal hoo pus durgi äog de piiri wo, wañ kal laa jar peelee äe wo baa blam sode mani jar Sirin wo day wii ra ga: Èee wee ko rage ëa!

¹⁵AÀ kal wo rawge baa blam äaara wo go haçaç jag Jurdeçeç. Kona diñ maga faagen go de baage de oçoçbe wo, de feçeçre maga jar Siri men wo go rayge do temge mono. Jar peelen kal wo ferge le bag blam äe ne wañ.

¹⁶Jarn kal wo laage le go, kal wo frum kañ mani jar Sirin wo go. Diñ do kay no so ga aè kal yee klew coo hwal nen solay boo boñ, yee klew coore Orje hwal nen solay boo boñ do maga Manwur hay waçaçn go no mo so no.

¹⁷Wañ hay kañ je kluu sode äen wo gor jag tiñ äi leege no, ama ngaään joñ nen dagge äe go, se kal hugi go ti jag waçaçre maga je mani Baan hay waçaçn ne hen de maga wañ hay nduu äiñ äe mono.

¹⁸Je mani Baan hay wii wañ de sen ni do kay ga: Toñ wur do ka' la no mono, aè yee ge klew coo hwal ti äog de solay boo boñ, aè yee ge klew coore Orje do äog ti naa de solay boo boñ ti lumo Samari la mono.

¹⁹Je kluu sode waññ hay joñ nen fer waçaçre ne je mani Baan ga: Koh Manwur mo feer ba ndugla ngeel ma ciñ go laybla fen ma sen mokay joñ yañ mbe yawla? Do kay nono, Elise hay fer waçaçre ne hen ga: Ndo kon ge mbo yañ de nen äo, ama ndo reen ge gaè.

²⁰Sen diñ fen maga joñ ge nen joñge äe mo so no, do ga ngaään dagn go de äaale jag tiñ ni, se kal hugi go.

2 WAÑRE WO 8

Tawge ti waçaçre waçy jar Sunem no

¹Elise hay joñ nen bag blam waçaçre go ne waçy maga àà hay bir mbarga äen go ga: Ur go ciñ ni ndo see go de jar ni äo wo. Wo go hayge ti ngeel maga ndo kaçaç yañ ma hayge de tiñ ni mono, werga Manwur le de age de koñne, àà nduu gi diñ ma kiñgi renam.

²Waçyn kal urgi go ciñ kal joñ ge do maga je mani Baan waçaç ne hen nono. AÀ kal rawge de jar ni äe wo. AÀ kal joñ kiñgi le go de tiñ ni jar Filisteçeç wo renam.

³Blam maga kiñgi ma renamn taw go ga se fer le liñ mono, àà kal woge da' wañ nen maga àà mo kay se ma ferge hayge äi tiñ se no, ma ferge da' ngeel pay se no.

⁴Wañ raw ndalge diñ de Gehasi, weejoçoç je mani Baan tu lay, day kal wiigi äe ga: Bag blam feçeçre ma kluuri maga Elise joñ ra mo äuy me äa.

⁵De maga àà hay bag blam waçaçre ne wañ ti maga Elise hay bir huli go birgi la mono, waçy maga àà hay bir mbarga äen go kal nduugi wii wañ ga àà mo kay se ti waçaçre tiñ sen wo de pay se no. Gehasi day ga: Wañ äi no, wañ mo deñ diñ waçy maga Elise bir mbarga äen go mono, weel äen mo deñ lay no.

⁶Wañ kal wië jag waçy no, se kal bag blam waçaçre äe go ne hen äuy. Blam tu señ, wañ kal haç faage ne je kluu po yoo jar äen wo boñ ma ko faage waçaçre se no, day wiin ga: Joñ nen kië faage ma fer feçeçre sen ne hene, day mo maga àè hay nen haçge ne hen wer pay äen ni tñi; wer de wur maga àà men payn go haçaç patala mono, daga haçn go ne hen äuy.

Elise wo de Hasayel

⁷Elise kal rawge Damase. Ben-Hadad wañ Siri hay de cege, àè kal bag blam waçaçre sen ne hen ga: Je mani Baan yañ go de age la.

⁸Wañ kal wii Hasayel ga: Mañ kado do äo ni ndo see da' je mani Baan ma ko eiggi Manwur ga ndi de cegen mo ti' ndi peçeç mbi yañ go yawla.

⁹Hasayel kal rawge da' Elise de kado maga hay diñ feçeçre ma de el ma Damas wo mono. AÀ hoo ra ti Manyoñyoñ naa. De maga àà wo dayge go äiñ äe mono, àà kal ooge pel äe, day ga: Je ni äo Ben-Hadad wañ Siri äo' me le äiñ äo ma wii moge ga se peçeç mbe yañ go de cegen yawla?

¹⁰Elise kal fer waçaçre ne hen ga: See mbo, ni ndo wiin ga ndo peçeç mbo yañ go de cege se no! Ama Manwur hay go de kañ nen äi an ga go tinoo ga aà hu gi go.

¹¹Je mani Baan kal mañ nen äe kañ ëeñres ta'a, aà kal rage.

¹²Hasayel day ga: Wañ äin ra gahaçyla. Elise kal fer waçaçre ne hen ga: Diñ werga ndi de ko älagge maga ndo joñ ge jar Israyel wo de äe mono. Ndo doë ge äi leege äaara ma de eegren wo go, ndo id gi weere joçoçre äaara wo go de moslam, ndo nañ ge nen weere äaara wo go, ndo cerag ge äil naare äaara ma de äiili wo go.

¹³Hasayel day ga: Weejoçoç äon diñ wose, ma joñ joñre ma kluu ma do kay no mo la? Elise day ga: Manwur joñ nen kañ nen äi go ti äe ga ndo joñ ge diñ wañ Siri.

¹⁴Hasayel kal men Elise le go, kal nduugi äin wañ äe no, maga kal wiigi äe ga: Elise wii ndo gahaçyla? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: AÀ wii me ga ndo joñ mbo yañ tenen caw.

¹⁵Toñ äe mono Hasayel kal hoo oçoçbe, heen nen bii, kal blarge äe ne wañ nene, se kal hugi go. Hasayel kal joñ wañ go ti ngeel äe.

Yoram kol ti wañ Israyele

(Ko äil 2 Kro. 21.5-20)

¹⁶Nen kiñgi ma de dwee maga Yoram je ni Akabn ti wañ Israyel mono, Josafad diñ wañ Juda äa, Yoram je ni Josafadn kal joñ wañ ti Juda.

¹⁷Kiñgi äe hay do swa' ti äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, day kal joñ kiñgi ti wañ Jerusalem nenma'a.

¹⁸AÀ joñ nen seege diñ ti faage wañre mani jar Israyel wo no, joñ do maga tiñ mani Akabn hay joñ nono, werga aà hay da may ma Akabe. AÀ kal joñ fen maga de älagge nen Manwuri.

¹⁹Ama Manwur joñ nen älag Juda go gaa, wer weejoçoç äe Dafidi, werga aà hay waçaç go ne hen ga se äaw ge mbe ne yañ de weere äe wo ti wañ ni mono.

²⁰Ti wur mani äen mono Edom kal giñ Juda ti äaän maga aà hay waçaç waçaçre äe mono, kal baa wañ ma äe lay.

²¹Yoram kal cegaëge wo go Sayir, de pus durgi ma durgin wo wer äuy. AÀ kal urgi de suñ, kal äeredge wo ti sera'ge mani jar Edom wo, maga kal wo cir ti äe go, wañre ma waçë waçaçre pus durgin wo wer äe ni lay. Ngaän kal dañge de ëeere liñ ni äaara.

²²Jar Edom joñ wo nen giñ Juda haçaç wara. Libna joñ nen giñgi de ngar ngeel sen lay.

²³Te joñre Yoramn wo, de fen maga aà joñn mo äuy no, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo.

²⁴Yoram kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äi leege mani Dafid no. AÀ hasiya je ni äen kal joñ wañ ti ngeel äe.

Ahasiya kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 22.1-6)

²⁵Nen kiñgi ma de hwal ti äog maga Yoram je ni Akabn ti wañ Israyel mono, Ahasiya je ni Yoramn kal joñ wañ ti Juda.

²⁶Kiñgi Ahasiya hay do äog ti äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi boñ. Ëu man äe hay ga Atali, se diñ may ma Omri wañ Israyele.

²⁷AÀ see diñ ti faage feelee mani Akab no, kal joñ fen maga de älagge nen Manwuri. Sen diñ do maga feelee mani Akabn hay joñ nono, werga aà hay de da waçy liñ ni Akab ni mono.

²⁸AÀ kal wo woge dur Hasayel wañ Siri de Yoram je ni Akabn ti Ramod ma ti äaã Galaade. Jar Siri kal wo kañ waçaçge ne Yoram see.

²⁹Wañ Yoram kal ferge le Jisreyel ma age sa' waçaçge äe maga jar Siri hay kañ wo le ne hen see Rama de maga aà hay wo wo dur Hasayel wañ Siri mono. AÀ hasiya je ni Yoram no, wañ ma Juda no, kal rawge ma woge ko Yoram je ni Akabn Jisreyele, werga see äen hay ceege äe debaã.

2 WAÑRE WO 9

AÈ baa Jehu ti wañ

¹Elise je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon kal ëege yoo tayge jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo boñ day kal wiigi äe ga: Sa' samdir sag äo, mañ klobonoo ma kay do äo ni ndo see Ramod ma Galaade.

²Ndo wo ni mono ni ndo wo äiñ Jehu je ni Josafad no, je ni Nimsi no. Ndo woge see äe, ndo joñ ge nen baage äe le go yoo kaçaçra äen wo, maga aà mo mañ blam äo wo go de see äe tiñma tawa.

³Ndo mañ ge klobonoo no, ndo kaan ge ne hen ti, day ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ndi kaa noo mo ti maga ndo mo hay diñ wañ ti Israyele. Blam äe ni ndo bul jag tiñn go, ni ndo dañ de ëee bay yoçoç ti.

⁴Weel ma joçoç no, je ndar nen waçaçre ma jag Baa go ma joçoçn kal rawge Ramod ma ti äaã Galaade.

⁵De maga aà wo dayge mono ko na diñ maga wañre sode ma Israyel hay wo de lagge ka' äuy. AÀ day ga: Wañ, waçaçre yañ jag äi ma ferge mo la. Jehu day ga: Diñ ne wose de wañ äe yoo wuur mo ka' äuy la? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: Diñ ne ndo wañ.

⁶Jehu kal urgi go ciñ ma kalge tiñma, weel ma joçoçn kal kaa noo ne hen ti kal wiigi äe ga: Manwuri, Baa mani Israyeln waçaç do kay nono. Ndi kaa noo mo ti maga ndo mo hay wañ ti Israyele, jar mani Baa wo no.

⁷Ndo taw ge jar ni Akab wañ äon wo go, ndi sa' ge hee weere joçoçre äin jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo yañ go de weere joçoçre Manwur wo äuy maga Jesabel kaa ci äaara go mono.

⁸Feele mani Akabn äuy le'ge jag go. Ndi caa ge wer jar ma liñ ni äen wo go äuy, gebe noga je maga go de budgi ti see äe ga caw maga wo äi sir Israyel mono.

⁹Ndi joñ ge tiñ mani äen do maga ndi joñ tiñ mani Jerobowam je ni Nebadn nono, do tiñ mani Baysa je ni Ahiya nono.

¹⁰Wayre ree ge wo Jesabel go äil pay ma Jisreyel, day jobo da' ge ma teege äe gaè. Blam äe aà kal bul jag tiñn go kal dañge.

¹¹De maga Jehu kal le go ma woge äiñ weere joçoçre mani wañ äen wo mono, aè kal wiigi äe ga: Ene, jam mbe äa ga? Blo je dogjag sen mo caw hay nduu äiñ äo joñ may ne? Jehu kal fer waçaçre ne hara ga: Nday yañ mbay de ko blo ma caw de waçaçre äe no.

¹²AÀ kal wo ferge ne hen ga: AÀ waçaç diñ yoo fi mbe! Day bag blam äe ne wuur sog la! AÀ day ga: AÀ waçaçn me na no kay ga waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ndi kaa noo mo ti wañ ti sir Israyele.

¹³Do kay no mono, wosela yoo äaara kal rawge naa oçoçbe ma ti äen go do temge kal blarge äe ne Jehu ti ngeel seele gesiñ. AÀ kal wo 'waa coçoç day wo ga: Jehu diñ wañ!

Jehu mañ äaale wañ Joram

¹⁴Do kay nono, Jehu je ni Josafad no, je ni Nimsi no, kal mañ äaale Yoram. De sen mono Yoram de jar Israyel wo äuy hay wo gor ti Ramod ma ti äaä Galaad do Hasayel wañ Siri.

¹⁵Ama wañ Yoram hay fer le go Jisreyel ma sa' waçaçge maga jar Siri hay kañn wo ne hen see de maga aà hay dur Hasayel wañ Siri mono. Jehu kal wii jar ma wer äen wo ga: Hayga nday yañ mbay de dage ga nday wer äi no, jobo mo joñ nen rawge yoo äay ma woge fer waçaçre go Jisreyel wa hase.

¹⁶Blam äe Jehu kal ëii pus durgii, kal rawge Jisreyel ti ngeel maga Yoram hay de suli de ceegen ni mono, day Ahasiya wañ Juda hay de nduugi koge äe ni mo lay no.

¹⁷Je maga go de hayle gor ngeel ciñ ti kor mono kal ko ngaäa ma wer Jehun le ti' day ga: Ndi yañ ko jar po wo le suggi. Yoram day ga: Äo' jobo ti pir caa pel äaara. AÀ mo wii ra ga: Nday see mbay le ma jam yawla?

¹⁸Je ma ti pirn la kal rawge caa pel Jehu day ga: Waçaç do kay diñ wañ: Nday see mbay ma jam yawla? Jehu kal fer waçaçre ne hen ga: Jamn mañ see äo teç' la? Fer wo go see äo, kol le go wer äi lam yaw no. Je ma gor ti ngeel la kal bag blam waçaçre äen ne hen day ga: Je peelen mbe go de dayge äiñ äaara, ama aà bay le ferge wa.

¹⁹Yoram kal äo' je ya' pir ma tigriñ wo, maga kal woge da' rage wii ra ga: Waçaç do kay nono diñ wañ: Nday see mbay ma jam yawla? Jehu kal fer waçaçre ne hen ga: Jamn mañ see äo teç' la? Fer wo go see äo, kol le go wer äi lam yaw no.

²⁰Je ma gor ti ngeeln la kal bag blam waçaçre äen ne hen day ga: AÀ wo mbe we go dayge äiñ äaara, ama aà bay le ferge wa. Day ya'ge maga je ma pel äaaran ya' pus durgin mono ko de mañ Jehu je ni Nimsi no, werga aà ya' pus durgi ma äen do je loëge nono.

²¹Do kay nono Yoram day ga: Bañ wee pus durgi me! AÈ kal bañ pus durgi äen ne hene. Yoram wañ Israyel wo de Ahasiya wañ Juda kal wo laage le go wosela äi pus durgi ma äe ma woge caa pel Jehu. AÀ kal wo da'ge äe äil pay mani Nabod ma Jisreyel no.

Huli wañ Joram ma Israyele

²²De maga Yoram wo ko Jehu no kay tu mono, aà day ga: Sen diñ seele ma jam mbe yawla Jehu? Jehu kal fer waçaçre ne hen ga: May mone, jam po! Na diñ maga joñre figliw mani man äo Jesabeln mbe mo haç' tum de waçaçre sañgu äen wo bla!

²³Do kay nono Yoram kal ngië faale degar tu kal dañge. AÀ wii Ahasiya ga: AÀ diñ kañge taw Ahasiya!

²⁴Ama Jehu kal mañ toñwaa äen tu, kal jwa' Yoram wo bay, waan kal mañ ti wo go jiili äe, Yoram kal hayge de glog äil pus durgi äe no.

²⁵Jehu wii je kluu sode äe Bidkar ga: Mañ huli äe äo' ne wo go äil pay ni Nabod ma Jisreyele, werga fer mbo ëiggi ti maga ndo lay ndi lay naa hay ti piiri äuy wer pan äe Akab mono, Manwur hay go de caa kiida ma kay ne hen ti, ti maga aà waçaç ga:

²⁶Ndi ko mbi ci Nabod wo we de jar ni äe su, kay diñ jag Manwuri. Ndi joñ ge ndo yañ de mañ sen taw taw äil pay sen la ni lay, kay diñ jag Manwuri! Patala mañ ne, äo'n wo go äil payn ti jag waçaçre Manwur no.

Huli wañ Ahasiya ma Juda

(Ko äil 2 Kro. 22.7-9)

²⁷Ahasiya wañ Juda wo ko sen mono kal dañge de ëee nen ti faage ma Bet-Hagan. Jehu kal baa blam äe day ga: AÀ de see äe 'warn wee go ti pus durgi lay. AÀ hay ti ngeel maga ëii wo Gur äiñ Yibleyan mono. AÀ kal dañge wo go Megiddo, kal hugi wo go ni.

²⁸Weere joçoçre äen kal wo mañge äe ti pus durgi raw wo de äe Jerusalem, raw wo teege äe ti tipaale ma äen see paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no.

²⁹Ahasiya hay nduu ti wañ mono diñ nen kiñgi ma de hwal ti boñ maga Yoram je ni Akabn ti wañ mono.

Huli Jesabele

³⁰Jehu kal kalge äi leege Jisreyel. Jesabel wo laage äe mono kal raçaç nen äe go de wore, dee ti äe go de el lay kal ko nen le go ti fenedere.

³¹Jehu nduu dayge jag tiñ mono se day ga: Ela jam mbe yawla, Simri ma defayn mo caw no, je nga' wañ äen go äa?

³²Jehu kal äo' ti äe wo ko nen jag feneder no day kal ngar jag ga: Wose joñ yañ wer äi la? Diñ wo la? Jar ma de goñga ma feelee ni wañ po kal wo ko nen le ciñ nen see äe äog noga swa'a.

³³AÀ kal wii rage wo ga: Srogn wee le go gesiñ! AÀ kal wo srogge äe le go gesiñ, ci äe kal yuugi go see gligi, see riñ äe. Jehu kal seege wo go ne hen ti.

³⁴Blam aà raw kalge wo äi feelee ni wañ ni ma reege, ma jooge. Day aà wii jar ma wer äen wo ga: ko wee waçy se ma de faège no, tee wee ne go. Do ga mbe de sen äuy laybla aà diñ may ma wañ mono.

³⁵AÀ kal wo rawge teege äe, ama aà wo wo da'ge de gwa'ge see äe ni diñ hm ti äe, äi coo äaale äe wo de äi coo do äe.

³⁶AÀ kal wo ferge le de waçaçre sen ne Jehu maga kal wii rage ga: AÀ diñ waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne weejoçoç äe Eli je Tisben jag do kay no mono ga: Wayre reege wo naèy Jesabel yañ go äil pay ma Jisreyeln mono.

³⁷Huli Jesabel kol ge yañ diñ mo ma rum ngeel mbasga ma Jesreyel haçaç nen maga jobo joñ ge nen waçaçge ga: AÀ diñ Jesabel gaa so.

2 WAÑRE WO 10

AÈ taw jar ni Akab wo go

¹Jar ni Akab hay yañ wo Samari ni do renam. Jehu kal yer leder haçn wo ne wañre sode ma Jisreyeln wo, ne jar kluuri wo de wañren wo de jar maga hay wo geçeç jar ni Akab wo mono. AÀ hay de yerge äil ledern ni ga:

²Patala de maga ledern wo we da' nday no, do ga jar ni wañ wo ni äay so mono, day nday na de pus durgi wo, de piiri wo, de feçeçre durgi wo lay day äi leege äayn na kiñkiñ lay mono.

³Nday joñ ge mbay nen koge so, yoo jar ni wañ äayn wo mono, je maga sen nen äay de ele day de kaçaçge mono, nday kañn mbay ti paale wañ ti ngeel pan äe so. Blam äe nday ya' mbay durgi ti tiñ mani wañ äayn so!

⁴Heçeçne kal caa rage debañ, àà day wo ga: Naa koëa: Wañre äoge, kaçaç wo ma lagge pel äe gaa, day ma naan naa kaçaç ma lagge pel äe lagge la?

⁵Je maga de waçaç waçaçre tiñ mani wañn äuy mono, de wañ ma waçaç ree äi leege wo ni, jar kluuri ma äi leegen wo ni, jar maga jar ni wañ wo ni äaara mono, kal wo laa jar wo wii Jehu ga: Wuur diñ weere joçoçre äo, day wuur joñ ge fen maga ndo waçaç ge ne wuur mono. Wuur kañ ge jobo wañ gaa, joñ mbo fen maga koge nen äo de el mono.

⁶Jehu kal yer leder ma de äog wo ne hara maga a hay de yerge äil äe ni ga: Hayga nday yañ diñ jar ma wer äi, hayga nday hoo sug yañ ti äi no, car wee ti jar ni wañ äay wo go ni nday àà le da' mege toñ Jisreyel wur do ka' la nono. Jar ni wañ ma do renamn hay wo na liñ ni jar kluuri ma äi leegen wo ni, maga hay wo geçeç rage.

⁷De maga ledern wo da' rage mono, saara kal hoo jar ni wañ ma do renam wo no, kal wo ngaë jar sen wo go. Blam äe àà kal wo laa ti äaara äi yaçaçge kal wo haç rage wo ne Jehu Jisreyel.

⁸Je peelen kal nduugi bag blam waçaçren ne hen day ga: AÀ nduu wo we de ti ngeel jar ni wañ wo. Do kay Jehu day ga: Laa ra le go de tay ti jag jiñ ka' ka' äoge, go haçaç go toñ äe.

⁹De jag toñ mono àà raw kalge le go, kal naa nen see äe go ne jarn äuy day ga: Nday diñ jar ma keëede. Ndi mo deñ go no, ndi hay joñ nen mañ äaale wañ äi no, ndi joñ nen 'warge äe go. Dayiijar ma deñ wo go diñ wo la?

AÈ taw wañre ma Judan wo go

¹⁰Hay wee de koge ga mopo gwa'ge go bay le'ge go ti jag waçaçre Manwur gaa, ti waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ti tiñ mani Akabn mono. Manwur go de baa jag waçaçre maga àà hay waçaçn go ne weejoçoç äe Eli jag mono.

¹¹Jehu joñ nen id jar ni Akab maga hay gwa' wo mo äuy go Jisreyel. Jar kluuri äen wo äuy, jar maga hay wo de hadge de äe mo äuy, jar sië jag äen wo äuy, men mapo dañge boñ gaa äuy.

AÈ ndereë weere wañre ma Judan wo go

(Ko äil 2 Kro. 22.8)

¹²Blam äe àà kal urgi go ciñ ma rawge Samari. Wo Bet-Eked-ti-ngeel jar koëgen wo ti faage mono

¹³Jehu kal da' heçeçre Ahasiya wañ Juda wo, àà day ga: Nday diñ wose wo ne? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur diñ heçeçre Ahasiya, day wuur de woge hee jag ne jar ni wañ wo de jar ni waçy wañ wo.

¹⁴Jehu day ga: Bag wee ra tenene! AÈ kal bag rage, kal ngaë rage go ma lagge go äi tu ma Bet-Ekede. Jarn hay wo äuy do naa ti äoge, Jehu men mapo dañge boñ gaa äuy.

Jehu yiñ de Yonadab

¹⁵AÀ kal rawge le go ti ngeel sen ni kal da' Yonadab je ni Rekab no, maga hay le seege pel äe. AÀ raw hee jag ne hene, day raw wiigi äe ga: Jiili äo yañ mbe see äi de deele do maga ma äin see äo no lay no. Yonadab raw fer waçaçre ne hen ga: Yañ mbe do sen nono. Jehu day ga hayga aà yañ mbe do sen nono, ni ndo coñ do äo le me. Yonadab kal coñ do wo ne hene. Jehu kal ëiigi äe le äiñ äe äil pus durgi äe no.

¹⁶AÀ wiin ga: See le wer äi, day ni ndo ko baage wuu äi maga ndi de baa wuu ti joñre ne Manwur mo äa. AÀ kal rawge de äe wer äil pus durgi äen do kay nono.

¹⁷AÀ wo dayge Samari mokay la aà kal id jar maga hay gwaë wo ga wo diñ jar ma Akab Samari ni mo go. AÀ kal taw rage go feçd äuy do maga Manwur hay waçaçn go ne Eli nono.

Jehu älag goñge soçoç Baal go

¹⁸Blam äe Jehu raw tay ti jarn äuy, day wii ra ga: Akab hay joñ peelee ne Baal me' koëe, Jehu joñ ge peelee ne hen debañ.

¹⁹Patala joñ wee nen ëe jar ndar nen waçaçre ma jag baa Baal wo le see äi äuy, jar maga joñ wo peelee ne hen mo äuy, jar sië jag ne hen wo äuy, jobo mo gwa' go boñ wa, werga ndi de saçy joñ siigi jag ma kluu debañ ne Baale. Je maga age we gaa no, gwa'ge tenen caw gaa, Jehu hay joñ sen diñ hila ma taw jar maga joñ wo peelee ne Baal wo go.

²⁰Jehu day ga: Joñ wee nen kne' fen ma joñ ge ne Baal. AÀ kal wo rawge sii waçaçre seno.

²¹Jehu kal laa jar wo go äi sir Israyel äuy. Jar maga hay wo joñ peelee ne Baal mono, kal wo nduugi äuy, jobo gwa' go boñ gaë. AÀ kal wo laage äil tiñ mani Baal no, day tiñ mani Baal kal baage go mañmañ.

²²Jehu kal wii je ma waçaç waçaçre oçoçbe maga wo go sag sag mono, maga hoo oçoçben wo le go day äes ne jar joñ peelee ne Baal wo äuy. Blon kal hoo rage le go ne hara.

²³Jehu kal rawge wo äi tiñ ma tos Baal no, wo wer kaçaçra de Yonadab je ni Rekab no. AÀ kal fer waçaçre ne jar goñ Baal wo ga: Ko wee nen ni nday kië wee, daga jar maga joñ wo peelee ne Manwur mo hay wo yoo äay la ni wa hase, daga mo hay diñ jar joñ peelee ne Baal wo tawa.

²⁴Blam äe aà kal wo laage wo ma joñ siëgi jag wo de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono. Jehu hay lag jar le go siigi do nenma' day hay wii ra ga: Hayga jobo dañ we go yoo jar maga ndi haçge ra ne nday äi coo do la boñ no, ni aè 'war ge je sen go ti ngeel äe.

²⁵De maga aè taw siigi jag maga aè roë mo äen go äuy taw mono, Jehu kal wii soden wo de wañre äaran wo ga: Laa wee, id wee ra go mapo mo kal le go boñ wa. AÀ kal wo id rage go, car wo ra go de moslam. Soden wo de wañren wo kal wo lag rage go ni, blam äe kal wo le ferge äi leege maga tiñ ma tos Baaln ni mono.

²⁶AÀ kal wo hoor feçeçre maga aà hay kne' ra ne Baal le go tiñma ni Baal ni, kal wo lag rage go ti wuu.

²⁷AÀ kal wo mbug huuli maga aè hay de kne'ge äe ne Baal go, mbug wo tiñ äen go lay, koln go diñ ngeel yogge ma jar äuy maga yañ äa haçaç wara.

Jehu kol ti wañ Israyele

²⁸Jehu joñ nen caa wer Baal go yoo jar Israyel wo,

²⁹ama, aà cel go see älagge mani Jerobowam je ni Nebad haçaç gaa, älagge maga aà hay kañ Israyel joñge äe mono, sen kañ nen ti weere dere boo biñni maga hay wo Betel wo de Dañ mono.

³⁰Manwur kal wii Dañ ga: Diñ wer maga ndo joñ fen ma de el nen äi, ndo joñ fen maga de wore nen äi see tiñ mani Akabn mono, wer mani äon wo haçaç wo go ti weere äaara ma de naa, ndi haç ge paale wañ ma Israyeln ne hara.

³¹Mbe de sen äuy, Jehu joñ nen ko see äe ma seege ti jag liñgi mani Manwuri, Baa mani Israyeln äuy gaè. AÀ laa dayge go celge see älagge maga Jerobowam hay kañ Israyel joñge äe mo gaè.

³²Ti wur sen mono Manwur kal tiñi wer kañge ne Israyel do. Hasayel kal äum jar Israyel wo go ti hagu äaaran äuy.

³³Le jag Jurdeçeç ka' haçaç wo go nen wur bo toñ no kay no, aà taw sir jar Galaad wo go äuy, jar Gad wo, jar ni Ruben wo, jar ni Manase wo, le Arower ka' haçaç go jag pyew ma Arnon no, haçaç go Galaad wo de Basan.

³⁴Te joñre Jehun wo, fen maga aà joñn mo äuy no, joñre blum äe no, sen de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyel wo no.

³⁵Jehu kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè raw teege äe go Samari. Je ni äe Yowahas kal joñ wañ ti ngeel äe.

³⁶Kiñgi maga Jehu joñ wañ de äe ti Israyel Samari mono hay do äog ti nenma'a.

2 WAÑRE WO 11

Atali yaçaç eegre ma Jerusalem no

(Ko äil 2 Kro. 22.10-12)

¹Atali, man Ahasiya kal koge ga weel sen hu we go. AÀ kal urgi kal taw jar ma ti ceçw wañn wo go äuy.

²Ama Yehoseba, may ma wañ Yoram maygeman Ahasiya kal baa Yowas mbarga ma Ahasiya kal rawge go de äe freñ yoo jar ni wañ maga aà hay go id rage mo deñ no. AÀ kal laa rage de waçy ma haç reege ne henn äil tiñ maga feçeçe suli wo ni mono. AÀ kal yoñ rage go do Atali, ti ngeel sen se da' huli gaè.

³AÀ joñ kiñgi de yoñre do Yehoseba hiira' äi tiñ mani Manwur no. De wursen Atali de ma joñwañ äi sir no.

AÈ baa Jowas ti wañ no

(Ko äil 2 Kro. 23)

⁴Nen kiñgi ma de renamn mono, Yehoyada kal laa jar ëe wañre ma waçaç waçaçe jar kiskisn wo, de Kariyeçeç wo, de soden wo. AÀ kal ëe rage le äiñ äe äi tiñ mani Manwur no, kal joñ tayge jag de äaara, kal haç'ge go ne hara äi tiñ mani Manwur no, kal kañ nen äaara ti je ni wañ no.

⁵Blam äe aà kal sii waçaçe go ne hara ga: Mokay diñ fen maga nday joñ ge nen joñge äe mono: Jar maga mañ wo joñre äaaran wur naw Saba mono, aà caa äil äaara we swa' no, ma tañgun joñ wo nen lagge gor ti tiñ mani wañ no.

⁶Ma de äogn lag wo wo jag tiñ ma Sur no, ma de swa'n lag wo jag tiñ maga sode ma gor gen wo ni mono. Jar se ma de car äil swa'n joñ ge wo nen coor ti kaçaçra gor tiñ mani Manwur no.

⁷Carge äil äay ma äog wo no, jar maga cwaa wo le go ti joñre äaaran wur naw Saba mo äuy no, joñ ge wo nen woge gor tiñ mani Manwurn ti jeñ wañ.

⁸Nday joñ ge nen cir ti wañ go cweçeç äuy, wosela de feçeçe durgi do, day je maga ya' we le see sra'ge äay mo ti' äuy no, ni nday 'warn go.

⁹Wañre ma waçë waçaçe jar kiskisn kal wo joñ joñre de waçaçe mani je sië jag Yehoyadan äuy. Wosela äuy yoo äaara kal hoo jar äen wo, jar maga mañ wo joñre äaaran wur naw Saba mono, de jar maga cwaa wo le go wur naw Saba mono. AÀ kal wo rawge äiñ je sië jag Yehoyada.

¹⁰Je sië jag kal haç jawre wo de gidigli wo ne wañre ma waçë waçaçe jar kiskisn wo no, diñ feçeçe maga hay wo diñ ma wañ Dafidi, day saara hay de laage äi tiñ mani Manwur no.

¹¹Soden wo, wosela äuy de jawre äe do kal wo lagge ti jeñ tiñn le nen ti äaā war haçaç go ti äaā guur äe, äiñ ngeel sië jag no see tiñn mañ, ma cir ti wañ go.

¹²Je sië jagn kal ya' je ni wañn le, kal kañ klañ wañn ne hen ti, de waçaçe sedewan wo no. AÀ kal wo kañge äe wañ, kal wo kaa noo go ne hen ti. AÀ kal wo ma' do day wo ga: Wañ mo hay mbe caw!

¹³Atali kal laa geçeçe sode wo de jar no. AÀ kal nduugi äiñ jarn äi tiñ mani Manwur no, kal ko nene:

¹⁴Ko na diñ maga wañ de oole ti ngeel ëiigi wo deñ do maga aè joñ tum nono. Wañren wo de coçoçn wo hay wo ti jeñ wañ lagge. Jar ma äi sirn äuy hay de fruygi, day aè hay 'wad coçoç lay. AÀ tali kal ngar oçoçbe ma ti äen go kal ngar jag ga: Mañge äaale! Mañge äaale!

¹⁵Do kay nono, je sië jag Yehoyada kal fer waçaçre ma kay go ne wañre ma waçë waçaçre jar kiskisn wo, sode ma kluurin wo ga: Baan wee wo go faale sra'ge no, ni nday 'war wee je maga mañ blam äe we mo go de moslam. Werga je sië jagn hay waçaç go ga: Daga joñ nen 'warge äe go äil tiñ mani Manwurn la ni wa!

¹⁶AÀ kal wo rawge de äe äi tiñ mani wañ no, mañ de äe ti faage piirin wo, ti ngeel sen saara joñ nen 'warge äe wo go ni.

¹⁷Yehoyada kal joñ tayge jag ti holañ jarn de Manwuri, äil tayge jag sen mono, aà de waçaçge ni ga aà mo hay wo diñ jar ma Manwuri. AÀ joñ tayge jag ti holañ wañ wo de jarn lay.

¹⁸Ngaäa jar ma äi sirn äuy kal wo laage äi tiñ mani Baal no, kal wo mbuggi äe go, mbug wo ngeel sië jagn wo go re' re'e, de foton wo no, kal woiMattan je sië jag ne Baal go pel ngeel sië jag wo no. Je sië jag Yehoyada kal lag jar go gor ngeel wo äi tiñ mani Manwur no.

¹⁹AÀ kal hoo wañre ma waçë waçaçre jar kiskis wo no, Kariyeçeç wo de soden wo no, de jar ma äi sir wo ni äuy. AÀ kal wo baa wañ le go äi tiñ mani Manwur no, kal wo woge liñ ni wañ hee wo ti faage maga sode wo ni mono. Do kay nono, Jowas kal hayge ti paale wañ no.

²⁰Jar ma äi sirn äuy kal joñge de fruygi, äi leegen kal hayge eñ. AÀ hay joñ nen 'war Atali go liñ ni wañ ni.

2 WAÑRE WO 12

Jowas kol ti wañ ma Juda no

(Ko äil 2 Kro. 24.1-3)

¹Kiñgi Jowas hay renam, de maga aà nduu ti wañ mono.

²Nen kiñgi ma de renam maga Jehu ti wañ mono, Jowas kal nduugi ti wañ. AÀ joñ wañ Jerusalem kiñgi do naa. Ëu man äe ga: Sibya ma Beer-Seba.

³Jowas kal joñ fen maga de el nen Manwur haçaç de wur maga se de laa waçaçre ma jag je sië jag Yehoyada mono.

⁴Mbe de sen äuy ngeel sië jag ma de farge ciñn taw wo go gaè. Jarn hay mbaara joñ sië jag wo, hay wo mbaara roë feçeçre foçoçre no wo ti ngeel sië jag ma de farge ciñn wo äa.

Jowas fer kne' tiñ Baa no

(Ko äil 2 Kro. 24.4-14)

⁵Jowas kal wii jar sië jagn wo ga: Laa wee solay maga go sagsag ga jar nduu wo de äe äi tiñ mani Manwurn go sare. Solay maga patala mono, solay maga jar Israyel maga wo de keege äuy tar wo ne, noga maga haçn wo de dage äaara ma laage äi tiñ mani Manwurn mono.

⁶Jar tay solayn mo joñ wo nen tay ti solay sen äuy, ni joñ nen kne' tiñ mani Manwurn de äe, ti ngeel maga aè kon we ga aà yañ go de älagge ni ta' mono.

⁷Ama, aà wo dayge go nen kiñgi ma de do äog ti swa' no, jar sië jagn hay bay wo de kne' ngeel maga go de älagge mo taë taë wa ëa.

⁸Wañ Jowas kal ëe je sië jag Yehoyada le de jar sië jag ma lan wo no, day wii ra ga: Diñ wer may ga nday kne' ngeel maga go de älagge see tiñn mo taë taë gaa la? Wo pel la nday joñ ge nen ëaw solay maga nday yaçen le do jar targon wo mo gaa so, nday joñ ge nen laage äe go diñ ma kne' tiñ mani Manwurn ëeger tu.

⁹Jar sië jagn kal wo yiñ jag ga saara yaçë ge solay maga jar a ge wo de äe mo gaa, saara joñ ge nen joñ joñre kne'ge tiñn ti ngeel maga aà go de älagge ni mo taë taë gaa lay.

¹⁰Do kay nono je sië jag Yehoyada kal mañ kes po kal caa tu ti jag äen caa, kal kañge äe ti jeñ ngeel sië jagn ti äaã ware, ti ngeel maga aè laa le äi tiñ mani Manwurn ni mono. Jar sië jag maga hay wo gor jag tiñn mono, hay wo lag solay maga aè nduu de äaara äi tiñ mani Manwurn mono äil äe.

¹¹De maga solay tay we äil kesn ni pur no, je yerge mani wañn kal wo nduugi de je moobe ma kluu ma joñ sië jag no, kal wo laa solayn äi ndare, kal wo kee solay ma äi tiñ mani Manwurn go.

¹²De maga solayn go de keege so mono saara kal haçge äe ne jar maga hay wo de hooge ma joñ joñre kne'ge tiñ mani Manwurn mono. Solay sen hay diñ ma kay jar maga wo de ceë kooren wo de jar maga wo de boo tiñ mani Manwurn mono.

¹³Ma jar ko boor tiñn wo de jar ceë huuli wo de yeë koore ma kne' ngeel maga wo go de älagge mono, de feçeçre maga aè nen ray solay ti äaara ma kne' tiñn mono.

¹⁴Ama, de solay se maga jar nduu de äe äi tiñ mani Manwurn mo deñ äuy, aè joñ nen too gesaççe ma de boo solay gaa, too mbeg gaa, too kalis ma jooge wo gaa, too coçoç gaa, koh mopo ma de boo biñni noga de boo solay jobo too gaë.

¹⁵Aë hay haçge äe ne jar maga hay wo joñ joñren mono, nen maga aà mo kne' wo tiñ mani Manwurn de äe.

¹⁶Aë hay bay nduugi ko joñre jar maga wo de poë jar kne' tiñn wo mo wa, werga aà wo diñ jar ma joñ joñre ti ngeel äe.

¹⁷Solay maga jar nduë wo de äe äi tiñ mani Manwurn ma joñ siigi jag ma far ree go ti äaara de ma joñ siigi jag go ti älagge mono, sen hay diñ ma jar sië jagn wo no.

Tawge ti reege wañ mani Jowas no

(Ko äil 2 Kro. 24.23-27)

¹⁸Do kay nono, Hasayel wañ Siri kal nduugi ma dur äi leege ma Gade, maga se kal yaçaçge äe. Ëiggi Hasayel hay ga se wo le' Jerusalem.

¹⁹Jowas wañ Juda kal hoo feçeçre maga hay wo go de laage ciñ sagsag mono, de maga Josafad hay go de laa rage ciñ sagsagge, de mani Yoram no, mani Ahasiya, paçaçre äen wo, wañre ma Judan wo. De maga se de see äe hay laa ra go ciñ sagsagge boo biñni äuy tu maga hay de laage ti ngeel lag horog äi tiñ mani Manwurn wo de tiñ mani wañn mono. AÀ kal hoo feçeçre sen wo äuy kal haç rage wo go ne Hasayel wañ Siri, maga kal mañ äil go see Jerusalem.

²⁰Te joñre Jowas wo no, fen maga aà hay joñn äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

²¹Weere joçoçre äen kal wo mañ äaale äe, kal wo 'warge äe go Bet-Millo maga ti ngeel maga cwaa wo Silla mono.

²²Yosabad, je ni Simeyad wo de Yehosabad je ni Somern maga wo diñ weere joçoçre äe kal wo äumgi, se kal hugi go. AÀ kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo, äi leege mani Dafid no. Je ni äe Amatsiya kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 13

Jowahas kol ti wañ Israyele

¹Nen kiñgi ma de do äog ti swa' maga Jowas je ni Ahasiyan ti wañ Juda mono, Yowahas je ni Jehun kal joñ wañ ti Israyel Samari. AÀ joñ wañ kiñgi hwal ti renam.

²AÀ kal joñ fen ma de älagge nen Manwuri. AÀ kal bir jag älagge maga Jerobowam je ni Nebadn hay kañ wer Israyel joñge äe mono, werga aà cel go gaè.

³Soçoçge äil mani Manwur kal do' wuu ne jar Israyele wo ti. AÀ kal haç rage go ne Hasayel wañ Siri do, ne Ben-Hadad je ni Hasayel no, ti wur maga wañre sen joñ wo de äe mo äuy no.

⁴Yowahas kal rage pel Manwuri. Manwur kal laa ro äe, werga aà hay joñ nen ko joñge coo maga jar Siri tiñi wo wer joñ coo jar Israyel wo mo haçaç no.

⁵Manwur kal haç je yaçaç jar Israyel wo go ne hara. Jar Israyel kal wo yaçaçge go do jar Siri wo, day fer wo lagge äi mburyug äaaran wo do ma kaaa tañgun nono.

⁶Ama aà laa wo dayge go celge see älagge maga feelee mani Jerobowamn hay kañ wer Israyel joñge äe mo gaè. AÀ kal wo men see äaara wo ni, mañ wo diñ faage seno, koh koore Asera hay joñge wo mbaara de corge Samari.

⁷Sode maga Manwur hay men ne Yowahas hay diñ jar piiri do dwee, pus durgi hwale, jar may ndar hwal tu lay. Werga wañ Siri hay taw ra go, hay kol ra go do äurgi maga aè dagn go gesiñ de äaale nono.

⁸Te joñre maga wañ Yowahas joñ ra, fen maga aà joñn äuy, waçaçre blum äe, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

⁹Yowahas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go Samari. Je ni äe Jowas kal joñ wañ ti ngeel äe.

Jowas kol ti wañ Israyele

¹⁰Nen kiñgi ma de do swa' ti renam maga Jowas ti wañ Juda mono, Jowas je ni Yowahas kal joñ wañ Israyel Samari. AÀ joñ wañ kiñgi hwal ti hiira'a.

¹¹AÀ hay joñge diñ mo maga de älagge nen Manwuri. AÀ cel go ti älagge po maga Jerobowam je ni Neadn hay kañ wer Israyel wo joñge äe mo gaa äuy, aà see diñ ti faage se no.

¹²Te joñre Jowas no, fen maga aà joñn mo äuy, blum äen de durgi äe maga aà durn de Amatsiya wañ Juda mono, sen de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo.

¹³Jowas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, Jerobowam kal hayge ti paale wañ äe no. AÀ kal tee Jowas Samari äiñ wañre ma Israyeln wo.

Elise waçaç go ga aè naa blum jar sir Siiri wo yañ

¹⁴De maga Elise le' ceege maga aà da'ge huli go de äe mo kay no, Jowas wañ Israyel kal woge koge äe. AÀ wo la kal rage de gisgi ne hen pel ga: Baba! Baba! Ndo do pus durgi ma Israyel de jar ya' piiri wo nono!

¹⁵Elise kal wiigi äe ga: Mañ toñwaa de waa äen wo. AÀ kal da' toñwaa le de waa wo.

¹⁶Blam äe Elise kal wii wañ Israyel ga: Mbeë toñwaan go! De maga aà mbeën le go mono, Elise kal kañ do äe ti mani wañ no, day ga:

¹⁷Bul jag feneder wo go nen were! AÀ kal bulgi äe go. Elise day ga: Jwa' so. Do kay nono se kal jwa'ge. Elise day ga: AÀ diñ waa ma Manwur ma yaçaç nday go. Ndo äum gi jar Siri wo Afege, haçaç ndo taw ra go.

¹⁸Elise day tigriñ pa ga: Hoo waa! AÀ kal hoo rage. Elise kal wii wañ Israyel ga: Jwa'n ti siri! Do kay nono aà kal jwag waa swa' kal megeäe.

¹⁹Je mani Baan kal ferge go de ceere see äe ti äe ye' day ga: Ndo de hay jwag äaale dwee noga hiira'a. Do kay nono ndo de hay äum jar Siri wo haçaç ndo de hay taw ra go. Patala ndo joñ ge nen äum rage äaale swa' tu.

²⁰Elise raw hugi go, aè raw teege äe go. Deeboo äen mo kay sode jar Mowab kal wo laage le äi sir no.

²¹AÀ joñ wurpo mono aè de tee jobo, kona diñ maga sode wo le ti'i. AÀ kal äo' je sen wo äil ti paale mani Elise no. Blon kal woge du' hm Elise, aà kal ferge go tenene, kal ooge go deele.

AÈ naa blum jar Siri wo

²²Hasayel wañ Siri hay joñ coo jar Israyel wo de wur maga Yowahas hay joñ de äe mo äuy.

²³Ama Manwur kal joñ äil de el see äaara. AÀ kal ko decoo äaara, kal ngië nen äaara wer tayge jag äen de Abraham, Isag wo de Jakobe. AÀ hay bay de dage ga se taw ra go wa, day hay bay go de ngië faale ne hara wa haçaç patala.

²⁴Hasayel wañ Siri kal hugi go, Ben-Hadad je ni äen kal joñ wañ ti ngeel äe.

²⁵Jowas je ni Yowahas kal ferge yaçë äi leege maga Hasayel hay yaçë ra de durgi do pan äe Yowahas mono do je ni äe Ben-Hadade. Jowas dog äum rage äaale swa'a, fer yaçë äi leege Israyel wo no.

2 WAÑRE WO 14

Amatsiya kol ti wañ Juda

(Ko 2 Kro. 25—26.1-2)

¹Nen kiñgi ma de äog maga Jowas je ni Yowahasn ti wañ Israyel mono, Amatsiya je ni Jowasn kal joñ wañ ti Juda.

²Kiñgi äe hay do äog ti dwee, de maga aà nduu ti wañ mono, day kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do äog ti kaawa'a. Èu man äe hay ga Yehowadan ma Jerusalem.

³AÀ kal joñ fen maga de deele nen Manwuri, ama bay do maga pan äe Dafid hay joñ no wa ane.

⁴Doga mbe de sen äuy ngeel sië jag ma de farge ciñn taw wo go gaè. Jarn hay mbaara joñ sië jag wo, hay wo mbaara roë fen foçoçre no ti ngeel sië jag ma de farge ciñn wo no.

⁵De maga wañn coä ne hen do mono, aà raw id weere joçoçre äe maga hay 'war wo wañ, pan äe go mono.

⁶Ama aà id weere jar id hulin wo go gaa, do maga aà de yerge äil kefder jag liñgi mani Moyisn nono, ti ngeel maga Manwur haç jag liñgi ma kay ga: AÈ ii gi paçaçreben wo go ti ngeel weeren wo gaa, aè ii gi weeren wo go ti ngeel paçaçreben wo gaa, ama aè ii gi wosela diñ ti älagge äe.

⁷AÀiijar Edom wo ndar hwal äil log ma cuu. Ti wur maga aà de durgi mono, aà kal yaçaç Sela, kal kañ èu ne hen ga Yokteel haçaç wara.

⁸Do kay nono, Amatsiya kal laa jar wo see Jowas je ni Yowahas no, je ni Jehu wañ ma Israyel no, ma wiigi äe ga: AÀ le, naa joñ nen yiñ kaçaçra!

⁹Jowas wañ Israyel kal laa jar wo wii Amatsiya wañ Juda ga: Hoçoçre ma Libañ äo' jobo wo wii koo Sedre ma Libañ ga: Haç may mani äon ne je ni äin waçy! Ama naëy ma yoo fi maga wo wo Libañ ni mono kal wo heege, kal wo dag hoçoçre go.

¹⁰Sen yañ mbe go tinoo ga ndo äum jar Edom wo, day ndo kal le' mañ ti see äo ciñ. Joñ mbo fruygi togoëge äo no, day hay wo see äo liñ ni äo. Ndo joñ nen mañ gaali ma se gimliñn mo ti' na gahaçyla? Ndo le' ge, day Juda wer äo ni lay.

¹¹Ama, Amatsiya laa dayge laa waçaçre äen gaè. Do kay nono, Jowas wañ Israyel kal ëiigi wo. AÀ kal wo yiñ kaçaçra, se lay Amatsiya wañ Juda lay, kal wo yiñ kaçaçra Bet-Semes maga ti äañ Juda mono.

¹²Jar Israyel kal wo äum jar Juda wo, wosela kal dañge de ëee äi mburyug äe.

¹³Jowas wañ Israyel kal baa Amatsiya wañ Juda je ni Jowas no, je ni Ahasiyan dañgay Bet-Semese. AÀ kal nduugi Jerusalem, kal plaw kor glig ma ti Jerusalemn go nen meder kiskis äoge, le jag tiñ ma Efrayim ka' haçaç nduu go kañge jag tiñ ngeel ma de hee coçoç no.

¹⁴AÀ kal hoo boo biñni maga hay äi tiñ mani Manwur ni mo äuy, de maga hay wo ti ngeel lag horog mani wañn mo äuy. AÀ kal hoor jar ti dañgay do äe ni lay, kal ferge Samari.

¹⁵Te joñre Jowasn wo, fen maga aà joñn mo äuy, waçaçre blum äe no, waçaçre durgi maga aà dur de Amatsiya wañ Juda mono, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

¹⁶Jowas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe Samari äiñ wañre ma Israyeln wo no. Je ni äe Jerobowam kal joñ wañ ti ngeel äe.

¹⁷Amatsiya je ni Jowas wañ ma Judan joñ kiñgi hwal ti dwee blam huli Jowas je ni Yowahas wañ Israyele.

¹⁸Te joñre Amatsiyan de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

¹⁹AÀ kal mañ äaale äe Jerusalem, se kal dañge wo go de ëee Lakis ti ngeel maga aè 'warn wo go ni mono.

²⁰AÀ kal mañge äe le ti piiri wo, aè kal nduugi teege äe Jerusalem äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no.

²¹Ngaäa jar ma Judan äuy kal wo baa Asariya maga kiñgi äe hay hwal ti hiira'a, kal kañge äe wañ ti ngeel pan äe Amatsiya.

²²Hay boo Eliyad diñ se, day fern le nen do Juda blam maga wañ joñ nen da' suli go äiñ paçaçre äe wo mono.

Jerobowam II kol ti wañ Israyele

²³Nen kiŋgi ma de hwal ti dwee maga Amatsiya je ni Jowasn ti wañ Juda mono, Jerobowam je ni Jowasn kal joñ wañ ti Israyel Samari. AÀ kal joñ wañ kiŋgi do naa ti boñ.

²⁴AÀ joñ diñ fen maga bay de el nen Manwur wa. AÀ men älagge po maga Jerobowam je ni Nebadn kañ jar Israyel wo joñge äe mo go boñ dra' gaa äuy.

²⁵AÀ fer kne' hagu ma Israyeln ti ngeel äe tiñi wer le haçaç Hamade, haçaç nduu go jag maarog ma Araba, ti jag waçaçre maga Manwuri, Baa mani Israyeln hay waçaçn go ne weejoçoç äe Jonas je ni Amittay je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon go Gad-Hefer.

²⁶Werga Manwur hay ko mbuëgi fo maga aà mbuë fo Israyel go de äe debayçoçoçre debañ mo haç' no. AÀma jobo maga hay no boñ kay maga de hay kay Israyel hay bay boñ wa äuy tu.

²⁷Werga Manwur hay de waçaçge ga älag ëu Israyel go ti ngeel ma gesiñ la wa. AÀ kal yaçaç rage go do Jerobowam je ni Jowas no.

²⁸Te joñre Jerobowam wo no, fen maga aà joñ ne mo äuy, waçaçre blum äen jag durgi wo, ti ngeel maga aà joñ nen fer jar Israyel le ti maga aà hay wo nen do Damas wo de Hamad maga hay wo diñ ma Juda mono. Sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyel wo no.

²⁹Jerobowam kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, äiñ wañre ma Israyel wo. Je ni äe Sakari kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 15

Asariya kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 26)

¹Nen kiŋgi ma de do äog ti renam maga Jerobowam ti wañ Israyel mono, Asariya je ni Amatsiyan kal joñ wañ ti Juda.

²AÀ nduu ti wañ mono kiŋgi äe hay hwal ti hiira'a. AÀ joñ wañ Jerusalem kiŋgi do dwee ti äoge. Ëu man äe hay ga Yekolyahu ma Jerusalem.

³AÀ joñ fen ma de deele nen Manwur go ti ngeel wo äuy do maga pan äe Amatsiya hay joñ no lay.

⁴Diñ ga ngeel sië jag ma de farge ciñn taw wo go gaè. Jarn hay wo mbaara jag joñ sië jag wo, hay wo mbaara roë feçeçre foçoçre no ti ngeel sië jag ma de farge ciñn wo ëa.

⁵Manwur kal caa ci wañ go, maga joñ go de ci haçaç wur huli äe, day hay go de hayle äi tiñ maga go de see äe tawa. Yotam je ni wañn hay diñ je äe maga de kolge ti tiñ no, hay waçaç waçaçre jar ma ti sir no.

⁶Te joñre Asariyan wo, fen maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

⁷Asariya kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aà kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no. Je ni äe Jotam kal joñ wañ ti ngeel äe.

Sakari kol ti wañ Israyele

⁸Nen kiñgi ma de do swa' ti nenma' maga Asariya ti wañ Juda mono, Sakari je ni Jerobowamn kal joñ wañ ti Israyel Samari few hiira'a.

⁹Aà kal joñ fen ma de älagge nen Manwuri, do maga paçaçre äe hay joñ wo nono. Aà cel go ti älagge mani Jerobowam je ni Nebadn gaa, maga kañ wer jar Israyel wo joñge äe mono.

¹⁰Sallum je ni Yabesn kal mañ äaale äe, kal ma'ge äe pel jar ngaäa no, kal 'warge äe go, kal joñ wañ ti ngeel äe.

¹¹Te joñre Sakarin wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo.

¹²Sen mokay hay de tayge de waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Jehu do kay no mono. Jar ni äo wo haçaç day go ti weere äaara ma de naa wo, day lag ge wo yañ ti paale wañ ma Israyel no. Sen kal joñge do sen nono.

Sallum kol ti wañ Israyele

¹³Sallum je ni Yabes kal joñ wañ nen kiñgi ma de do swa' ti kaawa' no, maga Osiyas ti wañ Juda mono. Aà joñ wañn Samari few boñ.

¹⁴Manahem je ni Gadin ur le Tirtsa nduu Samari. Aà nduu la kal 'war Sallum je ni Yabesn go Samari ni. Aà joñ nen 'warge äe go, kal joñ wañ go ti ngeel äe.

¹⁵Te joñre Sallum no, waçaçre mañge äaale äe maga aà hay kne'n mono, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

¹⁶Do kay nono, Manahem kal le' äi leege ma Tifsa kal id jar ma äil äen wo go äuy, kal ree sir ma ti jeñn wo go ni äuy tiñi wer le Tirtsa ka'a, diñ wer maga äi leege sen hay men faage ne hen gaè. Aà cerag äil naare ma de äiili wo go äuy.

Manahem kol ti wañ Israyele

¹⁷Nen kiñgi ma de do swa' ti kaawa' maga Asariya ti wañ Juda mono, Manahem je ni Gadin kal joñ wañ ti Israyele. Aà joñ wañ Samari kiñgi hwale.

¹⁸Aà joñ fen ma de älagge nen Manwuri. Ti wur mani äen äuy tu, aà cel go see älagge maga Jerobowam je ni Nebadn hay kañ wer Israyel joñge äe mo gaè.

¹⁹Pul wañ Asiri kal nduugi go ti sir no. Manahem kal haç solay boo ne hen nen mañ klew ton do swa' ti naa, maga aà mo kay se ma hayge ti paale wañn ni, maga wañn mo hay de coäge ne se do ngiñ.

²⁰Manahem yaçë solay sen le do jar Israyel maga hay wo de horog mo äuy no, ma haçge äe ne wañ Asiri. AÀ hay yaçaçn le do wosela caw solay boo do dwee. Wañ Asiri kal yaçaç solay sen lay, kal carge go liñ jag äe kal men sirn go.

²¹Te joñre Manahemn wo, fen maga aà joñn mo äuy sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

²²Menahem kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, je ni äe Pekaya kal joñ wañ ti ngeel äe.

Pekaya kol ti wañ Israyele

²³Nen kiñgi ma de dwee maga Asariya ti wañ Juda mono, Pekaya je ni Menahem kal joñ wañ ti Israyel Samari. AÀ joñ wañ kiñgi äoge.

²⁴AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri. AÀ cel go se älagge maga Jerobowam je ni Nebadb hay kañ wer Israyel joñge äe mo gaè.

²⁵Peka je ni Remaliyahu no, je kluu sode äe no, kal mañ äaale äe. AÀ kal 'warge äe go äil kor tiñ wañn nen äili. AÀ rgob wo de Ariye hay wo kayge äe ni de jar Galaad wo do dwee. Blam maga se 'warn go 'war mono aà kal joñ wañ go ti ngeel äe.

²⁶Te joñre Pekaya no, de fen maga aà joñn mo äuy sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

Peka kol ti wañ Israyele

²⁷Nen kiñgi ma de do dwee ti äog maga Asariya ti wañ Juda mono, Peka je ni Remaliyahun kal joñ wañ ti Israyel Samari.

²⁸AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri. AÀ cel go see älagge maga Jerobowam je ni Nebadn kañ wer Israyel joñge äe mo gaè.

²⁹Ti wur mani Peka wañ Israyeln mono Tiglat-Pileseser wañ Asiri kal nduugi raw yaçaç Iyoñ, Abel-Bet-Maaka, Yanowa, Kades, Hatsor Galaad wo de Galile, sir mani Neftalin äuy, aà kal hoo jar ma äil äaaran wo, raw de äaara Asiri.

³⁰Ose je ni Elan raw mañ äaale Peka je ni Remaliyahu no, kal äumgi äe joñ nen 'warge äe go. AÀ kal joñ wañ go ti ngeel äe nen kiñgi ma de do äog maga Yotam je ni Osiyasn ti wañ mono.

³¹Te joñre Peka no, fen maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Israyeln wo no.

Yotam kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 27.1-3, 7-9)

³²Nen kiñgi ma de do äog maga Peka je ni Remaliyahun ti wañ Israyel mono, Yotam je ni Osiyasn de ma joñwañ ti Juda.

³³Kiñgi äe hay do äog ti dwee, de maga aà nduu ti wañ mono, day se joñ wañ Jerusalem kiñgi hwal ti hiira'a. Ëu man äe hay ga Yerusa, se diñ may ma Sadoge.

³⁴AÀ joñ fen ma de deele nen Manwuri. AÀ joñ go ti ngeeln wo äuy do pan äe Osiyas nono.

³⁵Diñ ga ngeel sië jag sië jag ma de farge ciñn taw wo go gaè. Jarn hay wo mbaara joñ sië jag wo, hay wo mbaara roë feçeçre foçoçre no ti ngeel sië jag ma de farge ciñn wo ëa. Yotam boo jag tiñ ma nen ciñ mani Manwur no.

³⁶Te joñre Yotam no, fen maga aà joñn äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

³⁷De ngar ngeel sen ni mono, Manwur kal tiji wer äod Retsin wañ Siri le ne Juda ti, wo de Peka je ni Remaliyahu no.

³⁸Yotam kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani pan äe Dafid no. Je ni äe Ahas kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 16

Ahas kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 28.1-27)

¹Nen kiñgi ma de hwal ti renam maga Peka je ni Remaliyahun ti wañ Israyel mono, Ahas je ni Yotamn kal joñ wañ ti Juda.

²Kiñgi Ahas hay do äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ kiñgi ti wañ Jerusalem hwal ti hiira'a. AÀ joñ fen ma de deele nen Manwuri, Baa äen do maga pan äe Dafid hay joñ no gaè.

³AÀ see ti faage mani wañre ma Israyel wo no, aà joñ nen roë mbarga äe go ma seege ti faage ma hoor see mani wer sir maga Manwur hay nii ra go pel jar Israyel wo mono.

⁴AÀ hay joñ siëgi jag wo, hay roë feçeçre foçoçre no wo ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo, ciñ ti huuli ma lablab wo, wer koore ma de paçy wo äuy.

⁵Do kay nono, Retsin wañ Siri wo de Peka je ni Remaliyahu wañ Israyel no, kal wo rawge ma woge dur Jerusalem. AÀ kal wo cir ti Ahas go, ama aà kaçaç wo ma naa blum ti äe gaè.

⁶De ngar ngeel sen Retsin wañ Siri kal fer Elad le nen do jar Siri wo. AÀ nii jar Jwif wo go äi leege Elade, jar Edom kal wo nduugi go lagge äi leege Elad haçaç wara.

⁷Ahas kal laa jar wo äiñ Tiglad-Pilesar wañ Asiri ma waçaçge ne hen ga: Ndi diñ weejoçoç äo, weel äo lay. AÀ le ma yaçaç mege go do wañ Siri wo de wañ Israyel maga wo de caa ti äi.

⁸Ahas kal hoo solay boo wo de boo biñni maga hay wo äi tiñ mani Manwur mono, de maga hay wo ti ngeel lag horog mani wañn mono. AÀ kal haç rage wo go ne wañ Asiri kado.

⁹Wañ Asiri kal laa jag äe. Wañ Asiri kal nduugi le' Damase, kal yaçaç ge äe, hoo jar ma äil äen wo ti dañgay wo Kiri. Ma Retsin mono se 'warn go.

¹⁰Wañ Ahas kal rawge Damas ma woge yiñgi de Tiglad-Pilnesere, wañ Asiri. De maga aà wo ko ngeel sië jag ma Damas le mono wañ Ahas kal ngaä feçeçre äe wo de mañ sen tawtaw lay, kal haçge äe wo ne je sië jag Uri.

¹¹Je sië jag Uri kal boo ngeel sië jag de ngaäge ti jag maga wañ hay ngaä le ne hene, day haçn le ne hen Damas mo taw taw. Je joñ feçeçre sië jag Uri kal joñge äe go tañgu maga wañ Ahas le Damas bay nduugi liñ ëa mono.

¹²De maga wañ fer le liñ ga hay le Damas mono, kal ko ngeel sië jag no, kal ya'ge äiñ äe, kal ëiigi ni.

¹³Aà kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, kal haç haçge äe no, kag yii äen wo ni, kal jwed ci siigi jag tayge äen wo ti ngeel sië jagn ni.

¹⁴Ama, ma ngeel sië jag ma de boo dob maga hay pel Manwur mono, aà kal ndor sen go see ngeel maga hay jag tiñ ni, ti holañ ngeel sië jag ma defayn wo de tiñ mani Manwur no, kal ndorge äe go ti jeñ ngeel sië jag ma defayn nen äaä ni waçy ban no kay no.

¹⁵Wañ Ahas kal fer waçaçre ma kay go ne je sië jag Uri ga: Patala ndo joñ nen roë siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, ga diñ siigi jag ma wañn wo de fen haçge äe no, ma jar ngaäa ma äuyn de feçeçre haçge ma wer äaaran wo ti ngeel sië jag ma kluu no day diñ siigi jag ma de jag toñ wo de feçeçre haçge ma de law mono. Yii äaaran wo de ci äaaran wo mono ndo jwedn ge go ni äuy. Ma ngeel sië jag ma de boo dobn mono ndi joñ sië jag yañ ti ma sen diñ ndi.

¹⁶Je sië jag Uri kal joñge do maga wañ Ahas hay waçaç go ne hen no taw taw no.

¹⁷Wañ Ahas kal car nen kray ma wer äen wo go geëeb geëebbe, yaë gesaçaçge ma ciñ ti äen wo go. Aà kal ndor gesaçaçge ma digirgir maga hay de kañge faale blore dere boo biñni ma hwal ti äog wo mono, kal kañge äe go ciñ ti huuli po de joñge go gesiñ.

¹⁸Blam äe, maga waçaçre se mo hay de cooge jag wañ Asiri mono, aà kal älag jag faage saba maga hay wo de booge äi tiñ ni, ti jag ngeel maga wañ kal wo siigi la ni mono go.

¹⁹Te joñre Ahas no, fen maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

²⁰Ahas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no. Je ni äe Esekiyas kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 17

Ose kol ti wañ Israyele, aè yaçaç Samari go

¹Nen kiñgi ma de hwal ti äog maga Ahas ti wañ Juda mono, Ose je ni Elan kal joñ wañ ti Israyel Samari. AÀ joñ kiñgi ti wañ kaawa'a.

²AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri, ama bay mbe go do mani wañre ma Israyel maga hay joñ wo go pel äe joñ wo no wa ane.

³Salmanasar wañ Asiri kal age le'ge äe. Ose kal kolge nen do äe, kal poë lombo go ne hene.

⁴Ge blam sen mono Ose kal mañ äaale äe. AÀ laa jar wo äiñ So wañ Ejipte ma kayge äe, day laa dayge poë lombo ma nen kiñgin ne hen gaa so. De maga wañ Asiri wo go da' wer ne waçaçre mañge äaale sen mono wañ Asiri kal baa Ose äo'n ti dañgay.

⁵Blam äe wañ Asiri kal rañ sirn go äuy, kal nduugi yiñ ti Samari go haçaç kiñgi swa'a.

⁶Nen kiñgi ma de kaawa' maga Ose ti wañ mono, wañ Asiri kal yaçaç Samari, kal hoo jar Israyel wo wo go Asiri. AÀ kal laa tiñ äaaran Hala wo de Habor ciñ ti maarog ma Gosan, ma lan äi leege ma Medes wo.

Feçeçre maga kañ wo wer wañ ma Israyeln go älagge mono

⁷Sen joñ do sen no mono, diñ wer maga jar Israyel joñ wo älagge see Manwuri, Baa äaara maga hay laa ra le go äi sir Ejipte jag eegre mani Farawoñ wañ Ejipte mono, day diñ wer maga aà joñ wo heçeçne do baa ma tigriñ wo mono.

⁸AÀ joñ wo nen seege ti tosge wer sir maga Manwur hay nii ra go ne hara pel hay wo seege ni mono. Sen na diñ fen maga wañre ma Israyeln joñ wo mono.

⁹Jar Israyel joñ wo feçeçre ma de yoñre maga bay wo ma joñge wa see Manwuri, Baa äaara no. AÀ joñ wo nen boor ngeel sië jag ma de farge ciñ wo go äi leegen wo äuy, le ti ngeel gor ngeel ma de geçeçren wo ka' haçaç go äi leege ma kiñkiñn wo äuy.

¹⁰AÀ joñ wo nen tay ti huuli wo ti keçeç, cor wo koore Asera wo ti huuli ma lablab wo, wer koore ma de paçy wo.

¹¹Ti ngeel sen wo ni mono saara kal roë feçeçre foçoçre no wo ni, ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo äuy, de mañ mani wer sir maga Manwur hay nii ra go pel äaara no lay no. AÀ joñ wo feçeçre ma de älagge maga aà car wo jiili Manwur go de äe.

¹²AÀ ya' wo goñ soçoçre maga Manwur hay go de waçaçge ti äaara ne hara ga: Nday joñ ge sen mokay gaa mono.

¹³Manwur joñ nen caa poçoç go ne Israyel wo de Juda tinoo de el jag jar ndar nen waçaçre ma jag Baa äen wo äuy, de jar ko nen äen wo äuy, wii ra go ga: Fer wee le de seele äay ma de älaggen wo no, hoo wee sug ti jag liñgi äin wo de jag liñgi äi ma de yergen wo no. See wee ti jag liñgi äin wo äuy do maga ndi hay go de

waçaçge äe ne paçaçre äay wo nono, day do maga ndi hay joñ nen haçge äe le ne weere joçoçre äin jar ndar nen waçaçre ma jag Baa äin wo go jag nono.

¹⁴Ama, àà day wo laage äe gaa, joñ wo nen deñ gor äaara go do paçaçre äaara wo no lay no, maga hay haç wo äil ne Manwuri, Baa äaaran gaa mo lay no.

¹⁵Aà hoo wo nen srog jag liñgi äe ma de yergen wo go, tayge jag maga àà hay tayn de paçaçre äaara wo mono, de ruugi maga àà hay ruu ra go tinoo mo äuy no. Aà joñ wo nen tay see äaara de joñre ma de koëkoë ti ngeel sen saara kol see äaara go diñ jar ma mbofo de koë lay. Aà joñ wo nen tayge go wer sir maga hay wo de cir ti äaara mono, day Manwur hay go de mañ jag äaara ga àà mo bir wo jag äaara wa.

¹⁶Aà joñ wo nen tob jag liñgi mani Manwuri, Baa äaaran go äuy, àà kal wo joñ daèy de boo ma de yorge äoge, àà joñ wo koore Asera ma corge wo, àà goñ wo feçeçre ma ciñ wo no, joñ wo nen goñ Baale.

¹⁷Aà joñ wo nen roë weere äaara ma twerpiiri wo de ma tenaare äaara àà raw wo kañ halge wo de joñge sañgu ma joñ fen ma de älagge nen Manwuri nen maga saara mo car jiili äe go.

¹⁸Do kay no mono jag jiili Manwur joñ nen caage go ne Israyel ti deda, ti ngeel sen àà joñ nen ya' rage go ti jeñ pel äe. Joñ nen gwa'ge diñ äiñni mani Judan boñ tu.

¹⁹Koh hayba Juda hay bay de äaw jag liñgi mani Manwuri, Baa äen wa! Aà hay see wo mbaara diñ ti faage maga Israyel hay see mbe ni mo lay.

²⁰Manwur joñ nen srog wer mani Israyeln go äuy. Aà joñ nen fer rage go gesiñ, joñ nen haç rage go ne jar frum jar wo do, äo'ge ti äen diñ ga àà joñ nen nii rage wo go haçaç pel äe.

²¹Koëa, de maga àà hay caa nen Israyel go de feele mani Dafidn mono, saara hay kañ Jerobowam je ni Neadn wañ, day Jerobowam joñ nen caa holañ äaara go de Manwuri, hay kañ wer Israyel joñ älagge ma kluu deba.

²²Day jar Israyel joñ wo nen men see äaara joñ älagge maga Jerobowam hay joñ ra mo äuy. Aà joñ wo nen celge go gaa,

²³haçaç nen maga Manwur joñ nen srog Israyel go pel äe haçaç äa, do maga àà hay go de waçaçge äe jag weere joçoçre äe jar ndar nen waçaçre äen wo ti sir äaara no, haçaç wara.

Tiñgi wer jar Samari wora

²⁴Wañ Asiri kal hoo jar po wo le Babilon, hoo le Kuta wo de Affa, hoo le Hamad wo de Sefarfayim. Aà kal lag tiñ äaara äi leege ma Samari wo, ti ngeel jar Israyel wo. Aà kal wo kol Samari go diñ äaara, kal wo lagge äi leege äen wo.

- ²⁵De maga àà tĩjĩ wo wer joñge de tiñ ni so mono, àà laa wo joñ heçeçne do Manwur gaa, Manwur kal laa mingir wo le bag rage go.
- ²⁶AÈ kal wii wañ Asiri ga: Wer sir maga ndo hoor ra wo, day ndo wo lag rage äi leege ma Samari wo mono, àà bay wo de ko tosge baa ma äi sirn ni wa, day àà äod mingir le go bag rage werga àà bay wo de ko tosge baa ma äi sir ni wa.
- ²⁷Wañ Asiri kal fer waçaçre ma kay ga: Baa wee yoo jar sië jag maga nday hoo ra le go lam no wo ni. Daga àà mo wo hayge de tiñ ni, day àà mo had tosge baa ma äi sirn ni ne hara.
- ²⁸Jobo yoo jar sië jag maga aè hay hoo ra le Samari mono, kal nduugi hayge de tiñ Betel, kal had rage de faage maga àà wo nen joñ heçeçne do Manwur de äe mono.
- ²⁹Ama, wer sirn wo mokay ma honla yoo äaara kal wo joñ baa äaara. AÀ kal wo lag rage äi tiñ ngeel sië jag ma de farge ciñ wo maga jar Samari hay boorn wo mono, äi leege maga jar ma honla äuy lag wo de tiñ ni mono.
- ³⁰Jar Babilon joñ wo Sukkot-Bemod, jar Kud joñ wo Nergal, jar Hamad joñ wo Asima,
- ³¹Jar Affa joñ wo Nibhas wo de Tartag. Jar Sefarfayim hay wo roë weere äaara go ti wuu ma hoo sug ti Adrammeleg wo de Anammeleg baa ma Safarnayim wo no.
- ³²AÀ hay wo mbaara joñ heçeçne do Manwur lay, àà kal wo lag jar sië jag äaara wo, ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo, maga saara hoor ra mbe le ti ngeel haçy äuy. Jar sië jag sen hay wo joñ sië jag ne hara äi tiñ ngeel sië jag ma de farge ciñ wo no.
- ³³Diñ do kay nono ga àà hay wo joñ heçeçne do Manwuri, ama saara hay goñ baa maga wo diñ äaara de see äaara ni lay, do tosge wer sir maga aè hoor ra wo go ni joñn wo nono lay.
- ³⁴Haçaç wara, àà wo de joñge do maga saara hay joñge tañgu nono. AÀ bay wo joñ heçeçne do Manwur wa, day bay wo seege wer jag liñgi äe ma de yergen wo do maga aè waçaç ga joñ no wa, bay wo seege wer jag liñgi wo de jag liñgi wo maga Manwur haç ra ne jar ni Jakob maga àà kañ ëu ne hen ga Israyel no wa.
- ³⁵Manwur hay joñ tayge jag de äaara, day wii ra do kay ga: Nday joñ ge heçeçne do baa ma tigriñ wo gaè. Nday leëge mondra pel äaara gaa, nday goñ ge ra gaa, day nday joñ ge siëgi jag ne hara gaè.
- ³⁶Ama nday joñ ge heçeçne diñ do Manwur maga laa nday le go Ejipte de coñ do äe de eegre kluu debañ mono. Nday leëge mondra diñ pel äe, nday joñ ge siëgi jag diñ ne hene.
- ³⁷Nday hoo ge suggi, day nday seege wer jag liñgi ma de yergen wo tum, jag liñgi ma äod faage seelen wo de jag liñgi no, jag liñgi maga àà yer ra ne nday, day nday joñ ge heçeçne baa ma tigriñ wo gaè.

³⁸Nday yoçoçge ti go ti tayge jag maga ndi tay de äay mo gaa, day nday joñ ge heçeçne do baa ma tigriñ wo gaè.

³⁹Ama nday joñ ge heçeçne do Manwuri, Baa äay no, day àa yaçaç ge nday yañ go do jar hee äay wo no.

⁴⁰AÀ hoo wo sug gaa, joñ mbaara diñ joñre äaara ma tañgu no.

⁴¹Wer sir sen hay wo joñ heçeçne Manwuri, day hay wo goñ foto äaaran wo no. Weere äaaran wo de weere weere äaaran wo de joñge haçaç wara do maga paçaçre äaara hay joñ wo nono.

2 WAÑRE WO 18

WAÑRE MA BLAM TAW MA ÄI SIR JUDAN WO NO, TIŞIŞ WER DE ESEKIYASE, HAÇAÇ NDUU GO KAÑGE DE WUR MAGA AA BLAG JUDA GO MONO

Esekiyas kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 29.1-2; 31.1)

¹Nen kiñgi ma de swa' maga Ose je ni Elan ti wañ Israyel mono, Esekiyas je ni Ahasn kal joñ wañ ti Juda.

²Kiñgi äe hay do äog ti dwee, de maga àa nduu ti wañ mono, day àa joñ kiñgi ti wañ Jerusalem do äog ti kaawa'a. Ëu man äe hay ga Abi may ma Sakari.

³AÀ joñ fen ma de deele go nen Manwur keëed äuy do maga pan äe Dafid hay joñ nono.

⁴AÀ yee nen ngeel sië jag ma de farge ciñ wo go, mbug huuli ma de tay tin wo go, car koore Asera ma de corgen wo go, kal harag nen cwe boo dob maga Moyis hay joñ go, werga haçaç de wur sen jar Israyel hay wo roë feçeçre foçoçre no pel äe. AÀ hay ëege äe ga: Nehustan.

⁵AÀ kañ eiggi äe ti Manwuri, Baa mani Israyel no. Yoo wañre maga hay a ge wo le blam äe, noga hay joñ wo go pel mo äuy no, ma do se nono bay wa.

⁶AÀ hay de sa'ge de Manwuri, joñ nen celge go see äe gaa, hoo sug ti jag liñgi maga Manwur hay yer ra ne Moyis mono.

⁷Manwur kal joñge de äe. Joñre äe maga àa joñ ra mo äuy see wo ne hen were. AÀ joñ nen giñ wañ Asiri, joñ nen do äe gaa so.

⁸Joñ nen kolge je waçaç waçaçre jar Filisteçer wo diñ se, haçaç go Gasa, le ti ngeel gor ti ngeel ma de geçeçren wo, haçaç go äi leege ma kiñ kiñ wo.

AÈ fer eig ti ti maga àe yaçaç Samari mono

⁹Nen kiñgi ma de naa mani wañ Esekiyas no, maga hay diñ kiñgi ma de renam maga Ose je ni Ealan ti wañ Israyel mono, Salmanasar wañ Asiri kal nduugi le' Samari kal cir ti äe go.

¹⁰AÈ kal yaçaçge äe go nen kiñgi swa'a, nen kiñgi ma de hiira' mani Esekiyas no. AÀ yaçaç Samari go diñ nen kiñgi ma de kaawa' maga Ose ti wañ Israyel mono.

¹¹Wañ Asiri hoo jar Israyel wo wo go Asiri, aà kal woge de äaara jag hala jag Habor maarog ma Gosan de äi leege ma Medes wo,

¹²diñ wer maga aà hay laa wo geçeçe Manwuri, Baa äaaran gaa, day hay älag wo jag liñgi äen go. Diñ wer maga aà hay laa wo waçaçre maga Manwur hay sii ra ne Moyis mo gaa äuy, hay see wo wer äe gaa lay.

Senakerib nduu le' wañ ma ti äañ Juda no

(Ko äil Esa. 36.1; 2 Kro. 32.1 lay)

¹³Nen kiñgi ma de hwal ti naa mani wañ Esekiyasn mono, Senakerib wañ Asiri kal nduugi leë äi leege ma kiñ kiñ ma Judan wo äuy, day kal yaçe rage.

¹⁴Esekiyas wañ Juda kal laa jar wo wii wañ Asiri Lakis ga: Ndi joñ ni gaa! Ya' mbo go see äi so. Fen maga ndo kañ ge me ti mono, ndi poën ge mbi yañ go. Do kay nono wañ Asiri kal kañ solay boo ne Esekiyas wañ Juda ti nen mañ klew ndar kaawa'a, boo biñni nen mañ klew kiskis kaawa'a.

¹⁵Esekiyas kal haç solay maga hay äi tiñ mani Manwurn go äuy de maga hay ti ngeel lag horog ma liñ ni wañn mo äuy go.

¹⁶Ti wursen ni mono, Esekiyas hay ndar jag tiñ mani Manwur wo go de koore ma ciñ jag äen wo. Esekiyas wañ Juda hay äo' boo biñni go ne hara ti, day se kal haç rage go äuy ne wañ Asiri.

Waçaçre maga je kluu sode Senakeribn waçaç ne mono

(Ko äil Esa. 36.2-22; Ko 2 Kro. 32.9-16 lay)

¹⁷Wañ Asiri kal laa Tartan wo le de Rab-Saris, de Rabsake de sode wer de eegre le Lakis ma age äiñ wañ Esekiyas Jerusalem. De maga aà hoo wo le, wo wo dayge mono aà kal wo lagge ti blam ngeel maga bii de caage ni nen ciñ mono, ti faage pay mani jar yog oçoçben wo no.

¹⁸AÀ kal wo ëe wañ le. Do kay no, Eliyakim je ni Hilkiyahu no, je waçaç waçaçre tiñ wañn kal wo rawge äiñ äaara de Sebna je yerge no, wo de Yowa je ni Asaf no, je bag jag kefder ciñ wo no.

¹⁹Rabsaken raw wii rage ga: Ndi kam nday wo wee wii Esekiyas ga: Waçaç do kay nono diñ wañ ma kluu, wañ Asiri ga: Ëiggi ma se ga ndo de kañge äe mo haç' na, jobo do äo yawla?

²⁰Ndo hay waçaç mbo ane, ama aà diñ waçaçre po ma filiwgi wer leege: Ti durgi mono daga je baa yañ äe mo hay, day daga eegre mo hay lay. Day patala mono ndo de kañ ëiggi na diñ ti wose ga ndo joñ nen giñ mege mo so la?

- ²¹Koëa patala ndo joñ nen kañ ëiggi ti kayge ma Ejipte, àà diñ firibii maga kal wo, day laä je maga coä we de äe mono do. Jar maga wo de kañ ëiggi ti Farawoñ wañ Ejipte mo äuy no, àà na do kay nono.
- ²²Mapo nday wii me yañ ga: Wuur de kañ ëiggi diñ ti Manwuri, Baa wuur no. Day, joñ la bay diñ ndo Esekiyas wa, ga älag ngeel siëgi jag ma de farge ciñn wo go de ngeel siëgi jag wo no, kal wii Juda wo de Jerusalem ga: Nday joñ ge nen leë mondra pel ngeel sië jag sen Jerusalem la mono bay diñ ndo wa?
- ²³Patala mo so no, ngaä wee jag de wañ Asiri, wañ äin so, day ndi haç ge piiri wo ne ndo ndar äoge, day ni ndo kaçaç mbo ma kië jar ëii rage wo lay so.
- ²⁴Do kay ndo joñ ge nen nii je kluu sode po boñ yoo weere joçoçre mani wañ äin wo na niigi so ne, hay ba diñ ma de peçeçre yoo äaara. Ndo de kañ ëiggi ti Ejipte, ma de pus durgi wo de jar yaë piiri wo.
- ²⁵Ba de sen äuy ëa pa so mo yaw no, wañ joñ nen nduugi le' sir sen ma älagge äe ge go bay ëage Manwuri? Manwur wii me go ga: See le' sir seno, ni ndo äagn go.
- ²⁶Eliyakim je ni Hilkiyahu no, Sebna wo de Yowa, kal wo wii Rabsake ga: Wuur kam ndo, waçaç waçaçre ne weere joçoçre äon wo de jag Arameyeçeç, werga wuur laa ne. Day waçaçn ne wuur jag Hebre wa do jar maga le ti kor mo deñ co' sug no.
- ²⁷Rabsaken kal fer waçaçre ne hara ga: Wañ äin hay äo' me le fer waçaçre na diñ ne nday de wañ äon yawla, bay diñ ne jar se maga wo de lagge ti kor mo deñ ga reege wo mbiiri äaara, day joo ge wo toçoç äaara de äay äuy mo wa yaw?
- ²⁸Blam äe Rabsaken kal kol see äe, kal ngar jag wo go de jag hebre de eegre äe äuy ga: Co' wee sug waçaçre wañ ma kluu, wañ Asiri!
- ²⁹Waçaç do kay nono diñ wañ: Daga Esekiyas mo toç' nday go desen no wa, werga àà bay de kaçaçge ma yaçaç nday go do äi wa.
- ³⁰Daga Esekiyas mo joñ nen wii nday ga nday mo kañ ëiggi äay ti Manwuri day wii nday ga: AÀ go tinoo ga Manwur yaçaç mbe naa yañ go, day äi leege sen mo ti' la joñ ge go äi coo do wañ Asiri gaa na eçn la mo wa.
- ³¹Co' wee sug Esekiyas wa, werga waçaç do kay nono diñ wañ Asiri. Joñ wee jam de äi, tay wee go wer äi, day ni wosela yoo äay reege tlalum äen yañ, ree ge koo Figiye äen yañ, day joo ge bii ma äi gutug äen yañ.
- ³²Haçaç nen maga ndi nduugi day ndi hoo ge nday wo go äi sir ma do ma äayn nono, äi sir maga coore ble wo de yii ni, äi sir maga hole peçeç ni, äi sir maga tlalum wo de Olifiye ni, noo wo de noo yoçoçre ni. Do kay no mono, nday joñ ge yañ suggi, nday huë gi go gaë. Ti ngeel sen co' wee sug Esekiyas wa. AÀ bag bii äay ti maga àà day ga: Manwur yaçaç naa yañ ge go mono.

³³Wer sir ma lan wo mono baa äaaran joñ wo nen yaçaç rage go wosela äuy yoo äaara do wañ Asiri so yawla? Hamad wo de Arpad mono baa mani äaaran wo gene?

³⁴Sefarnayim wo de Hena de Iffa, baa mani äaaran wo gene? AÀ yaçaç wo Samari we go do äi so yawla?

³⁵Yoo baa ma äi sir ma lan wo mo deñ äuy no, maga sen joñ wo nen yaçaç sir äaaran go do äi diñ ma hon ga day Manwur yaçaç ge Jerusalem go do äi an la?

³⁶Jarn kal wo lagge go seëem, jobo laa fer mopo ne hen ni gaa, werga wañ hay go de waçaçge ga: Nday fer ge waçaçre ne hen gaè.

³⁷Eliyakim je ni Hilkiyahu no, je waçaç waçaçre tiñ wañ no, Sebna je yerge no wo de Yowa je ni Asaf no, je bag jag kefdere ciñ no, kal wo nduugi da' wañ Esekiyas go de ngar oçoçbe ma ti äaaran äuy, kal wo bag blam waçaçre Rabsaken ne hene.

2 WAÑRE WO 19

Esekiyas wo ndal je ndar nen waçaçre Baa Esayi

(Ko äil Esa. 37.1-7; 2 Kro. 32.20-23)

¹De maga wañ Esekiyas wo laa sen mono, aà kal ngar oçoçbe ma ti äen go, kal laa oçoçbe ma de yugudgi ti äe kal rawge äil tiñ mani Manwur no.

²AÀ kal laa Eliyakim je waçaç waçaçre tiñ wañ no, Sebna je yerge no, de jar sië jag maga wo go ti ngeel äaa tañgu ni mono de laa oçoçbe ma de yugudgi ti ma woge äiñ Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go je ni Amots no.

³AÀ kal wo wiigi äe ga: Waçaç do kay nono diñ Esekiyase: Naw sen diñ naw ma lawge, aà diñ naw ma da' bone, diñ naw ma joñ soçoçre, werga weere maga wo le äil man äaara wo le go de saçy laage ti, ama eegre ma biñ rage go bay wa.

⁴Mapo ti ga Manwuri, Baa äon laa ge waçaçre maga Rabsaken nduu waçaçge äe mo deñ no, ga wañ äen wañ sir Asiri äo'n le ma ëar Baa ma tenen no, ti ngeel sen mapo Manwuri, Baa äon laa ëargen wo mo deñ we no, kañ bon yañ ne hen ti laybla no. Joñ nen tosge ti jar maga wo de gwa'ge mo ëa no.

⁵Weere joçoçre wañ Esekiyasn kal wo woge äiñ Esayi.

⁶Esay wii ra ga: Mokay diñ waçaçre maga nday waçaçn ge ne wañ äayn mono. Ga waçaç do kay nono diñ Manwuri. Joñ heçeçne do waçaçre maga ndo laa ne, waçaçre maga weere joçoçre wañ sir Asiri ma joçoçren joñ wo nen ëar mege de äe mo wa.

⁷Wañ laa ge waçaçre ma defay yañe. Ndi kal ge waçaçre yañ ne hen ti ëiggi maga aà mo fer liñ. Day wo liñ ni mono, ndi joñ ge yañ nen maga 'warn wo go liñ ni.

Senakerib de ferge le' Juda pa

(Ko äil Esa. 37.8-13; 2 Kro. 32.17)

⁸Rabsaken kal ferge, wo da'ge mono wañ sir Asiri de le' Libna, werga aà hay go de laage ga aà raw go Lakisi.

⁹Do kay nono, wañ sir Asiri kal laa waçaçre ti Tirhaka wañ Etiyopi. AÀ wiin ga: Koëa, aà yañ le seege ma dur moge.

¹⁰Do kay nono, aà kal laa jar wo äiñ Esekiyas tigrin: Ga nday fer ge waçaçre ne Esekiyas wañ Juda do kay nono: Ga daga Baa äo maga ndo de kañ eiggi ti äe mono, mo toç' ndo go dosen nono ti maga aà kal ga: AÈ haç ge Jerusalem go ne wañ sir Asiri äi coo do gaa mo wa.

¹¹Ndo de see äo ndo yañ mbo de laa fen maga wañre ma sir Asirin joñ wo sir ma äuyn wo mono. AÀ joñ wo nen taw rage go, day ndo ma äon la aè yaçaç ge ndo go ga pa ge!

¹²Wer sir maga paçaçre äi hay älag wo baa äaaran wo go mono, hay yaçë wo ra go so yawla, do Gosan, Haran, Retsef wo de jar ni Eden wo, maga wo Telasar wo mo deñ äa?

¹³Wañ Hamad, wañ Arpad, wañ äi leege ma Sefarnayim, wañ Hena wo de Iffa wo ge ne?

Tosge maga Esekiyas tosn mono

(Ko äil Esa. 37.14-20)

¹⁴Esekiyas kal yaçaç ledern do jar peelen wo, kal jañge äe, kal rawge äil tiñ mani Manwur no, Esekiyas kal blarge äe go pel Manwuri.

¹⁵Esekiyas kal tosge pel Manwuri, day ga: Manwuri, Baa mani Israyel no, maga de hayle ti Kerubeçeç mono! Wañre ma gesiñ wo mo deñ la äuy Baa äaaran diñ ndo boñ, joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ diñ ndo.

¹⁶Manwuri! Kañ sug ta'a, ni ndo laa! Manwuri, buñ nen äo go day ni ndo ko! Co' sug waçaçre Senakerib maga äo' Rabsaken le ma ëar Baa ma tenenn mono.

¹⁷O Manwuri, aà mbe kidolgi ga wañre ma sir Asiri hay taw wo wer sir wo go äuy, älag wo sir äaaran wo go lay.

¹⁸AÀ lag wo baa äaara wo go ti wuu. Mbe go tinoo ti ngeel sen ga aà bay wo diñ baa cwaçy wa, ama wo diñ joñre ma do je tabay, diñ koo wo de huuli. Saara yeë nen äaara go.

¹⁹Patala mono, Manwuri, Baa wuur no, yaçaç wuur go do Senakerib, nen maga wañre ma ti tamsir wo la äuy mo ko wo ga ndo Manwuri, Baan diñ ndo boñ.

Esay fer waçaçre maga Baa waçaçn ne Esekiyas mono

(Ko äil Esa. 37.21-35)

²⁰Do kay nono Esayi, je ni Amotsn raw laa jar wo wii Esekiyase: Ga waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani Israyel no. Ndi laa tosge maga ndo tos me ti waçaçre Senakerib wañ sir Asiri we.

- ²¹Mokay la diñ waçaçre maga Manwur waçaç go ti äe mono: Ga aà äo' fo äo go, aà feg ti äo, ndo maytigli maga jobo kon gaa äa mono, may ma Siyoñ no, AÀ glad ti wo ne ndo were, May ma Jerusalem no,
- ²²Ndo hay äare, day mbuë na diñ fo wo la? Ndo hay mañ geçeçe go ciñ na diñ see wosela? Ndo mbeë nen äo go ciñ ti je ma bay äag ma Israyel no!
- ²³De jar äo maga ndo laa ra le mono, Ndo hay äar Wañkluu. Day ndo hay waçaç ga: Ndi hay ëid ti tipeçeçe huuli wo, Wer pus durgi äi ma ngaään wo no. Ndi kal wo go haçaç äil Libañ äedew. Ndi car koore sedre äe ma de dañ kaçaçra ciñn wo De koore Sipres äe ma de wore dañ kaçaçran wo Ndi wo go ti tipeçeçe ti äe ma taw no. Yoo waèy äe de pay sugnee äen wo no.
- ²⁴Ndi hay teer gutugri wora, Ndi hay joo bii waare wo. Ndi oçg ge bii ma ti ärewge Niln go äuy De äi coo äaale äi.
- ²⁵Ndo bay de laage ga ndi le go de ma joñfeçeçe Sen wo mo deñ äaa le go tañgu haçaç wa yawla, Ga le ti naw ma ti wurpon wo le tu mono, Ndi hay le go de 'wuçy rage gaè yawla? Patala ndi joñ nen nduugi de äaara so, Day äi leege ma de eegren joñ ge wo ma ferge go Diñ ma de geëeb nene, go de mbuggi.
- ²⁶Jar ma äil äaara bay wo de kaçaçe wa, Heçeçe go de caa rage, soçoçe go de baa rage. AÀ wo do fi ma äil pay wo nono, Do fi ma de leäay nono. AÀ wo do fi ma ciñ ti tiñ wo nono, Maga lwaë go blam maga se rug go mono.
- ²⁷Ama, ma äin ndi yañ mbi de ko wur maga ndo hay gesiñ mono, Yañ mbi de wur maga ndo kal go mono, De ko wur maga ndo fer le liñ mono, Day de ko wur maga ndo tiji go de äi mono.
- ²⁸Diñ wer maga ndo tiji go de äi mono, Day waçaçre farge ti ciñ äon wo le' me sug lay, Ti ngeel sen ndi fee ge huçy äo day hee ge boo äin yañ mo ni, Ndi hee ge rece' äin yañ mo jage, Day ndi fer ge yañ de äo ti faage maga ndo a le ni mono.
- ²⁹Daga ma kay mo hay diñ fen kañ nen ma äo. Tagla mono, aè ree ge diñ coore ble maga laa go gesiñ, Day deebuo mono, aè ree ge diñ bas äe. Ama ti kiñgi ma de swa'n mono, jo' wee ni nday weer wee, Peë wee tlalum ni nday ree wee le'ge äe.
- ³⁰Jar ni Juda maga dañ ge wo go mono, Fer ge wo yañ laa ceçw gesiñ äa pa, Day le'ge wo mbeere yañ nen ciñ.
- ³¹Werga Jerusalem mono, jar po gwa' ge wo yañ ni Day wo ti huuli Siyoñ ni mono jar po yaçaç ge wo yañ go. Mo so no diñ fen maga hun mani Manwur Pantwayn joñ ge mono.
- ³²Diñ wersen so ga Manwur waçaç ti wañ Asiri do kay nono ga: AÀ kal ge le äi leegen sen la gaa, AÀ jwag ge waa ni gaè. AÀ äaw ge gidigli ne hen nen gaa, AÀ hoor ge ngeel lag gu ciñ ti see äe gaè.

³³AÀ fer ge yañ go ti faage maga se hay a le ni mono, AÀ kal ge äi leege sen gaè. Kay diñ jag Manwuri.

³⁴Ndi oo ge yañ go ti äi leege sen ma yaçaçge äe go, Wer äi, wer weejoçoç äi Dafidi.

Jar Asiri raw wo, huli Senakerib

(Ko äil Esa. 37.36-38; 2 Kro. 32.21-22)

³⁵Paga de suñ sen ni mono, je peelee Manwur raw kalge go, kal id jar go yoo jar Asiri ma ti kañ wo ndar kis ti äe do nenma' ti dwee. De maga aè wo go pudgi ciñ de jag toñ mo kay no ko na diñ maga huli hay mbe sulul deñ koëe.

³⁶Do kay no mono, Senakerib wañ Asiri kal rawge, kal ferge ma woge hayge Ninife.

³⁷Ti wurpo de maga aà hay de le' mondra äil tiñ mani baa äe Nisrogn mono, jar ni äe Adrammeleg wo de Saretser raw wo charge äe go de moslam, kal wo dañge wo go äil sir Ararade. Je ni äe Esar-Hadon kal joñ wañ go ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 20

Esekiyas le' ceege, day fer go peçeçge

(Ko äil Esa. 38.1-8; 2 Kro. 32.24-26)

¹De ngar ngeel sen ni mono, Esekiyas raw le' ceege go nen huli. Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go je ni Amots raw age see äe day wiin ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga fer waçaçre go ne jar ni äo wo werga ndo hu gi go, ndo joñ ge tenen caw gaa so.

²Esekiyas raw mbuë nen äe wo go see gliggi, kal tos Manwuri, day ga:

³O Manwuri, fer mbo eig ti ti maga ndi hay see le pel äo bay ndar goge, go äil sog boñ lay mono, day ti maga ndi hay joñ fen ma de el le nen äo mono! Day Esekiyas raw yuu mberbe go de ro debań.

⁴De sen ni mono, Esay hay bay de nduugi liñ äi feelee ma ti gisiëgin ni wa äa, de maga Manwur kal fer waçaçre ne hen do kay nono ga:

⁵Fer wo wii Esekiyas je seele de jar äin wo no: Ga waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani pan äo Dafid no. Ga ndi laa tosege äon we, ndi ko mberbe äon wo we. Koëa, ndi peçeç ge ndo yañ go. Wur naw ma de swa'n mono, ndo wo ge yañ go äi tiñ mani Manwur no.

⁶Ndi laa ge kiñgi yañ mo ti naw äon wo ni hwal ti dwee. Ndi yaçaç ge nday yañ go de äi leege sen do wañ sir Asiri. Ndi oo ge yañ ti äi leege sen wer äi, wer weejoçoç äi Dafidi.

⁷Esay day ga: Mañ wee le'ge figiye le de nañ nene. AÀ kal mañge äe le, kal joñge äe nen waçaçge no, Esekiyas kal joñge tenen caw.

⁸Esekiyas hay go de wii Esay ga: Fen kañ nen maga Manwur kañ ge nen äi ni, ga ndi ko ge ga Manwur peçeç ndi go day ndi wo ge äil tiñ mani Manwurn diñ may la?

⁹Do kay nono, Esay day ga: Fen kañ nen maga Manwurn joñn ge ma kañ nen ga waçaçre maga se waçaçn le' yañ go ti jag äe mono diñ kay no: Nencee mo see ge pel nen kañ äaale hwal yaw noga aà mo fer blam nen kañ äaale hwale?

¹⁰Esekiyas kal fer waçaçre ne hen ga: AÀ go gus maga aè ya' nencee pel nen kañ äaale hwale. Daga aà mo fer blam nen kañ äaale hwale!

¹¹Do kay nono Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa kal ëe Manwuri, maga kal fer nencee go blam nen kañ äaale hwale ti ngeel ëiigi mani Ahas no, ti ngeel maga aà hay cwaa le ni mono.

Esekiyas yaçaç waare jar maga wañ Babilon laa ra le mono

(Ko äil Esa. 39)

¹²De ngar ngeel sen ni Merodog-Baladan je ni Baladan, wañ Babilone, raw äo' leder le ne Esekiyas de kado ma haçge ne hen ni lay, wer maga aà hay laa waçaçre ceege mani Esekiyas no.

¹³Esekiyas raw yiñgi ma ndalge de jar maga aè laa ra le mono, day raw kañ nen äaara go ti ngeel maga feçeçre äe ma de woren wo ni mono: Solay wo de boo biñni, feçeçre foçoçre no wo de noo ma de wore wo no, feçeçre durgi maga wo äi tiñ ni mo äuy, fen maga hay ti ngeel lag horog äen mo äuy. Mopo gwa' liñ ni Esekiyas noga ti ngeel äe po laybla' ga se kañ nen äaara go ti sen gaa mono gwa' gaa hase.

¹⁴Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go raw age blam sen see wañ Esekiyase, day wiin ga: Jar sen waçaç wo gahaçy äa? Day aà nduu wo see äo mo haç' aà nduu wo le ge ne? Esekiyas raw fer waçaçre ne hen ga: AÀ aà nduu wo le äi sir ma haçaç, le Babilone.

¹⁵Esay day pa ga: AÀ ko wo mayse liñ ni äo mo lay? Esekiyas raw fer waçaçre ne hen ga: AÀ ko wo fen maga liñ ni äi mono go äuy. Mopo bay de gwa'ge äil tiñ horog äin ga ndi kañ nen äaara go ni gaa na bay wa.

¹⁶Do kay nono Esay day so gana: Co' sug waçaçre Manwur so!

¹⁷Koëa wurpo a ge wo yañ maga aè hoo ge feçeçre ma liñ ni äon wo yañ go äuy, de maga paçaçre äo hay tay wora le mono haçaç wara yañ wo go Babilone, mopo gwa' ge gaa hase, diñ Manwur waçaç ne.

¹⁸AÈ hoo ge weere äo maga laa wo le go see äo, ga ndo hay biñ ra yañ go. AÀ joñ ge wo yañ diñ jar ma de ndar äay äi feele tiñ wañ Babilone.

¹⁹Esekiyas raw fer waçaçre ne Esay ga: Waçaçre Manwur maga ndo waçaçn go mono aà de ele. AÀ day pa ga: De wur mani äin mo haç' wuur joñ ge mbe yañ de lagge jam day go flaçy lay ane bay do sen no wa?

²⁰Te joñre Esekiyas no, waçaçre blum äen äuy, maga aà joñ nen tee gloñ no, de blam bii maga aà joñ ne ma woge äi leegen mono, sen wo de yerge äil kefder Kronig ma wañre Judan wo no.

²¹Esekiyas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo. Je ni äe Manase kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 21

Manase kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 33.1-20)

¹Kiñgi Manase hay hwal ti äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ kiñgi ti wañ Jerusalem do dwee ti dwee. Ëu man äe hay ga Heftsiba.

²AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri, aà men see äe joñ feçeçre hoor see maga wer sir maga Manwur nii ra go pel jar Israyel hay wo joñge äe mono.

³AÀ fer boor ngeel sië jag ma de farge ciñ maga pan äe Esekiyas hay yeeë nen äaara go mono, kne' ngeel sië jag wo ne Baal, day co' koo Asera do maga Akab wañ Israyel hay joñ nono. AÀ kal leë mondra pel feçeçre ma ciñ wo äuy day hay goñ rage.

⁴AÀ kal boor ngeel sië jag wo äi tiñ mani Manwur no, maga Manwur hay go de waçaçge ti ngeel sen ga: Ëu äin joñ ge de kañge diñ Jerusalem.

⁵AÀ boor ngeel sië jag ne feçeçre ma ciñ wo äuy äi feele tiñ mani Manwur ma äog wo no.

⁶AÀ roë weel äe go ti wuu. AÀ hay kañ halge ma ko ngeel ma pel wo, day hay joñ sañgu. AÀ lag jar maga hay wo waçë waçaçre de jar huli wo de jar maga hay wo waçaçge go ti ngeel ma pel ni äe. AÀ joñ fen maga de älagge wo pel ni debaň debaň nen Manwuri, ma mbuë jiili äe.

⁷AÀ kañ foto Asera maga aà hay joñn äil tiñ mani Manwur no, tiñ maga Salomoñ hay go de waçaçge ti äe ne Dafid wo de je ni äe Salomoñ ga: Diñ äi tiñ sen lam no, day diñ äi leege Jerusalem maga ndi baan go yoo äi leege ma ti äiñni ma lan wo äuy ga ëu äi mo hay diñ ni mono.

⁸Ndi joñ ge nen rawge seege de jar Israyel wo rañge äi sir ma tigriñ wo dedaň sir maga ndi haçn go ne paçaçre äaara wo mo gaa so, ama diñ ga aà mo hay wo hoo suggi, day mo hay wo seege wer waçaçre maga ndi hay go de waçaçge äe ne hara, do maga aà äil jag liñgi maga weejoçoç äi Moyis haçn ne hara mono.

⁹Ama, saara joñ nen laa sug gaa, day Manase joñ nen wel rage go, haçaç nen maga saara joñ älagge debaň dedaň wer sir maga Manwur hay älag ra go pel jar Israyel wo mono.

¹⁰Do kay no mono, Manwur kal fer waçaçre ma do kay ne weere joçoçre äe jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo jage ga:

¹¹Diñ wer maga Manase wañ Juda joñ feçeçre hoor see sen wo mo deñ no, diñ wer maga aà joñ älagge debañ dedañ maga jar Amoreyeçeç hay joñ wo tañgu äe mono, day diñ wer maga aà kañ wer Juda joñ älagge de soçoçre sen wo mono.

¹²De ele! Manwuri, Baa mani Israyeln waçaç do kay nono. Ndi joñ nen age de bon ne Jerusalem wo de Juda ti, diñ bon maga wosela äuy laan ge we de sug äe no, je sen ngil gi go.

¹³Ndi kañ ge bon maga hay joñ Samari ne Jerusalem ti lay, ndi joñ ge nen fer rage go de ngaäge de mañ tiñ mani Akab no. Ndi tef ge äi leege Jerusalem go do maga aè sad äil gesoñge go, day ko' jag äe jel go gesiñ nono.

¹⁴Ndi tob ge go see te tabul äi ma hoorge no, ndi haç ge ra yañ go ne jar hee äaaran wo do, maga joñ ge wo nen älag feçeçre äaaran wo go, day frum gi wo ra go.

¹⁵Ndi joñ ge do sen no mono diñ wer maga aà joñ wo fen maga ndi ko ge ga aà diñ älagge, day aà wo le haçaç tum mbuë jiili me tiñi wer de wur maga saara laa le go äi sir Ejipte ni mo haçaç no, day haçaç go wara.

¹⁶Manase kaa ci jar maga bay wo de ma joñ älagge wa go debañ go äi leege Jerusalem äuy, tiñi wer äañla ka' le' go äañla. Bay de kee maga aà kañ wer Juda joñ ge äe ga Manwur de keege äe do älagge nono ni wa.

¹⁷Te joñre Manasen wo de fen maga aà joñn mo äuy, de älagge äe maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

¹⁸Manase kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè raw teege äe go äil pay sugnee ma liñ ni äe no, äil pay sugnee mani Usa no. Je ni äe Amoñ kal joñ wañ ti ngeel äe.

Amoñ kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 33.21-25)

¹⁹Kiñgi Amoñ hay do äog ti äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ kiñgi ti wañ Jerusalem äoge. Ëu man äe hay ga Mesullemed may ma Haruts ma Yotba.

²⁰Aà joñ fen ma de älagge nen Manwuri, do maga pan äe Manase hay joñn nono.

²¹Aà see diñ ti faage maga pan äe hay see ni mo äuy no, aà hay goñ soçoçre maga pan äe hay goñ rage mo äuy no, kal leë mondra ne hara.

²²Aà tob Manwuri, Baa mani paçaçre äen wo go, laa dayge seege ti faage mani Manwurn gaè.

²³Weere joçoçre Amoñn kal wo mañ äaale äe. Aà joñ wo nen 'warge äe go liñ ni äe.

²⁴Day jar ma äi sirn wo ni kal wo id jar maga mañ wo äaale wañ Amoñ mo äuy go, day jar ma äi sirn wo ni kal wo kañ je ni äe Josiyas go wañ ti ngeel äe.

²⁵Te joñre Amoñn wo de fen maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

²⁶AÈ joñ nen teege äe go äi tu huli äe no, äil pay sugnee mani Usa no. Je ni äe Josiyas kal joñ wañ go ti ngeel äe.

2 WAÑRE WO 22

Josiyas kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 34.1-2)

¹Kiñgi Josiyas hay nenma'a, de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ kiñgi ti wañ Jerusalem do swa' ti boñ. Èu man äe hay ga Yedida may ma Adaya ma Botskade.

²Aà joñ fen ma de deele nen Manwuri, day see diñ ti faage mani pan äe Dafidn äuy. Aà cel go ti äaã ware noga ti äaã guur gaè.

Je moobe ma kluu ma joñ sië jagn da' kefder jag liñgi no

(Ko äil 2 Kro. 34.8-18)

³Nen kiñgi ma de hwal ti nenma' maga Josiyas ti wañ mono, wañ kal äo' Safan je yerge no, je ni Atsaliya no, je ni Mesullamn wo äi tiñ mani Manwur no, day wiin gana:

⁴See, wo äiñ Hilkiya, je moobe ma joñ sië jag ma kluu no, ga daga aà mo kee solay maga tay go äuy ga jar nduu wo de äe äil tiñ mani Manwurn mono, maga jar gor jag tiñn yaçë wo do jar mono.

⁵AÈ joñ ge nen haç solay sen ne jar maga joñre kne'ge feçeçre ma äi tiñ ma Manwurn de haçge ne hara do mono. Aà joñ ge wo nen haçge äe ne jar maga wo ti joñre ma kne' ngeel maga wo go de älagge äi tiñ mani Manwurn ni mono.

⁶Ne jar maga wo de ceë feçeçre wo, jar maga wo de hoorge ti joñre ni, jar boor tiñ wo no, ma yeeë koore wo de huuli ma de ceëge wo, maga nen kne' tiñn mono.

⁷Ama aè joñ ge nen wii jag äaara ga aà mo kee wo solay ma do äaaran gaa, werga aà wo diñ jar ma keëede.

AÈ da' kefder jag liñgin äi tiñ Baa

(Ko äil 2 Kro. 34.14-28)

⁸Do kay nono, Hikilya je moobe ma kluu ma joñ sië jagn kal wii Safan je yergen ga: Ndi da' kefder jag liñgin we äil tiñ mani Manwur no! Hikilya kal haç kefdern ne Safane, maga kal jañge äe go.

⁹Blam äe Safan je yergen kal rawge ni wañ. Aà kal bag blam waçaçre sen ne wañ day ga: Weere joçoçre äon joñ wo nen laa solayn we go ne jar maga joñre ma äi tiñ de haçge ne hara mono do.

¹⁰Safan je yergen kal bag blam waçaçre ma kay ne wañ pa. Je sië jag Hikilya yañ de haç kefder po me la. Blam äe Safan kal jañ kefdern go pel wañ ni.

Josiyas wo ko Hulda waçy ma ndar nen waçaçre no

(Ko äil 2 Kro. 34.19-28)

¹¹De maga wañ wo laa waçaçre ma äil kefder jag liñgin mono, aà kal ngar oçoçbe ma ti äen wo go.

¹²Wañ kal fer waçaçre ma kay ne je sië jag Hikilya, ne Ahikam je ni Safan no, ne Akbor je ni Mise no, ne Safan je yergen wo de Asaya weejoçoç wañn ga:

¹³Wo wee ko ëiggi Manwur ti äi, ti jarn wo de Juda äuy ti waçaçre ma äil kefder se maga aè da'n mono. Werga soçoçge äil mani Manwurn kluu. AÀ joñ nen do' wuu ne naa ti wer maga paçaçre naa joñ wo nen hoo sug ti waçaçre ma äil kefder sen mokay ma joñ ge do maga aà de yerge ti naa ni no gaa mono.

¹⁴Je sië jag Hikilya, Ahikam, Akbor, Safan wo de Asaya, kal wo rawge äiñ Hulda waçy ma ndar nen waçaçre no, waçy Sallum je ni Tikfa no, je ni Harhas je gor ti oçoçbe wo no. AÀ hay de hayle de tiñ Jerusalem ti ngeel ma de laage defay no.

¹⁵Blam maga aà fer waçaçre go ne hen fer mono, aà kal wii rage ga: Manwuri, Baa mani Israyel waçaç do kay nono: Wii wee je maga laa nday le ga:

¹⁶Waçaç do kay nono diñ Manwuri ga: Ndi joñ nen age de bon ti ngeel sen de jar ma äil äen wo no, do maga waçaçre ma äil kefder maga wañ Juda jañn waçaçn no äuy no.

¹⁷Diñ wer maga aà tob wo ndi go, day roë wo feçeçre foçoçre no ne baa ma tigriñ wo, nen maga saara mo mbuë jiili me de joñre ma do äaaran wo, jiili äi joñ nen do' wuu ne ngeel sen ti. Wuu äen hu gi go gaè.

¹⁸Ama nday fer ge ne wañ Juda maga laa nday le ko ëiggi Manwur ga: Manwuri, Baa mani Israyeln waçaç do kay nono, ti waçaçre maga ndo laan mono.

¹⁹Diñ wer maga waçaçre sen du' ndo jag jiili, ndo kal fer ti see äo gesiñ pel Manwuri, de maga ndo laa waçaçre maga ndi go de waçaçge äe ti ngeel sen wo de jar ma äil äen mono, maga aè law ge yañ ti äaara, day wer maga ndo ngar oçoçbe ma ti äon wo go, day ndo kal rage pel äi lay mono, ndi lay, ndi laa we, kay diñ jag Manwuri.

²⁰Diñ werseno, ndi yaçaç ge ndo yañ wo go äiñ paçaçre äo wo, day aè yaçaç ge ndo yañ jam yoo tipaale äon wo, day nen äo koge bon maga ndi a ge de äaara ti ngeel sen mo ta' la gaè.

Josiyas fer kne' tayge jag de Baa

AÀ kal wo nduugi bag blam waçaçre sen ne wañ.

2 WAÑRE WO 23

¹Wañ laa jar ëe jar kluuri ma Judan wo le de ma Jerusalem wo äuy.

²Blam äe wañ kal rawge äi tiñ mani Manwur no, de jar Juda wo äuy, de jar maga wo de tiñ Jerusalem mo äuy: jar sië jag wo äuy, jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go wo äuy, de ngaään äuy tiñ; wer ti ma klee me', haçaç le' go ti ma kluu ëim no. AÀ kal jañ waçaçre maga de yerge äil kefder tayge jag maga aè hay da'n äil tiñ mani Manwurn de sug äaara.

³Wañ kal ooge ti ngeel maga go de mañge ciñ mono, aà kal joñ tayge jag ma kay de Manwuri: Ma seege wer Manwuri, day ma hoo sug ti jag liñgi äen wo no, jag liñgi faage seelen äen wo de jag liñgi äe ma de yergen wo go de jag jiili äe äuy, de tenen äen äuy, nen maga se mo ëaw waçaçre ma ti tayge jag sen wo no, maga wo äil kefder sen mono. Day jarn äuy kal yiñ jag wer tayge jag seno.

AÈ fer kne' faage jag Baan äi sir Juda

(Ko äil 2 Kro. 34.3-5)

⁴Wañ kal fer waçaçre ne Hikilya je moobe ma kluu ma joñ sië jag no, ne jar sië jag maga wo le ti sra'ge ma de äog mono, ne jar gor jag tiñ wo no, ga aà mo hoo wo feçeçre maga aà hay joñ ra ne Baale, ne Asera, ne feçeçre ma de joñge ma ciñ wo äuy go sigi. AÀ kal roë rage wo go faale Jerusalem, ti ngeel ma Sedroñ wo, kal soë äurgi äen wo go Betel.

⁵AÀ kal laa jar sië jag maga wañre ma Judan hay kañ wo ra ti joñre go, ga ti wursen ni mono, aè hay roë feçeçre foçoçre no ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo no. Äi leege Juda wo de ngeel ma ti jeñ Jerusalem wo ni äuy mono, aè hay roë feçeçre foçoçre no ne Baal, ne wur wo de few, ne ger wo de feçeçre ma ciñ wo äuy.

⁶AÀ kal mañ koo Asera maga hay äil tiñ mani Manwur ni go, maga se raw wo go de äe faale Jerusalem ti log ma Sedron no. AÀ kal roëge äe wo go ti log ma Sedron ni koln go saçaçge. AÀ kal laa äurgi äen wo go ti tipaale ngaäa jarn wo.

⁷AÀ kal mbug tiñ naare figliw maga hay wo äi tiñ mani Manwurn ni go, ngeel maga naare hay wo äod oçoçbe ne Asera ni mono.

⁸AÀ joñ nen ëe jar sië jag ma äi leege Judan wo le äuy. AÀ dem ngeel sië jag ne soçoçren wo go, tiñ; wer Geba ka' haçaç le' go Beer-Seba. AÀ kol ngeel sië jag ma de farge ciñ ma jag tiñn wo go de demge, maga hay ti ngeel kalge jag tiñ mani Josuwe no, wañ äi leege no ti äaän guur jag tiñ äi leegen mono.

⁹Yañ mbe an ga jar sië jag ma ti ngeel sië jag ma de farge ciñn hay bay wo woge ti ngeel sië jag mani Manwurn Jerusalem wa, ama aà hay wo ree hole peçeç ma bay defoçoçre no yoo heçeçre äaaran wo.

¹⁰Wañ kol mo ma roë feçeçre ma Tofedn maga hay ti log ma Ben Hinnom ni mono, go de demge nen maga jobo mo joñ nen roë weel äe noga may äe ti wuu ma haç togoëge ne Molog ni wa so.

¹¹Jag faage maga aè kal wo äi tiñ mani Manwurn ni mono, piiri maga wañre ma Judan hay lag wo ra ni sagsag ma goñ wur mono, se yee nen äaara go, ga mañ see tiñ mani je kluu sode Netan-Meleg mono, ga wo ti jeñ ngeel ma de saëge see äen wo ni mono. AÀ joñ nen roë pus durgi wur wo go ti wuu.

¹²Wañ kal mbug tiñ maga hay wo wo ciñ ti tiñ ma ciñ ti keçeç mani Ahas go, maga wañre ma Judan hay joñn wo mono, ti ngeel sië jag maga Manase hay joñ ra äi feelee tiñ ma äog ma Manwurn wo mono. Blam maga se mbug ra go mbug day hoor ra go mono, aà kal lag rage wo go de kuëuf nen äi log ma Sedron no.

¹³Wañ kal kol ngeel sië jag ma de farge ciñ maga hay wo de ngafge de Jerusalem nen ti äaän war huuli maga aè een ga huuli Älagge go mono go de demge, ngeel maga Salomoñ wañ Israyel hay boon ne Astarte fen hoor see mani jar Sidonn wo no, Kemog fen hoor see mani jar Mowab wo no, wo de Milkom soçoç hoor see mani jar Amoñ wo no.

¹⁴AÀ mbug huuli ma de jagge ti keçeçn wo go, car nen koore Aseran wo go kal baa ngeel maga aà hay wo ni go de hm jar tebere wo.

AÈ fer kne' faage jag Baan äi sir Israyele

(Ko äil 2 Kro. 34.6-7)

¹⁵De ngaäge dosen no lay, ti ngeel sië jag maga hay Betel mono, de ngeel sii jag ma ti eigriñ maga Jerobowam je ni Nebadn maga kañ wer Israyel joñ älagge hay joñn mono. AÀ kal mbug ngeel sië jag sen wo go de ngeel sië jag ma ciñ no. AÀ kal roë ngeel sië jag ne soçoçre wo ma ciñn go, koln go äurgi, aà kal roë koo Aseran go.

¹⁶Josiyas kal ngië nene, kal ko tipaale maga hay wo ti huuli ni mono, kal laa jar hoo hm wo le, kal roë rage ti ngeel sië jag no. AÀ kal kol rage go de demge ti jag waçaçre maga je mani Baan hay waçaçn go mono. Sen hay mo ta' la ni diñ waçaçre maga aà hay waçaçn go mono.

¹⁷AÀ ga: Ndi ko de jagge ti keçeç mo haç' diñ huuli mayla? Jar ma äi leegen kal wo fer waçaçre ne hen ga: AÀ diñ tipaale je mani Baa maga nduu le Juda mono, maga hay sii waçaçre go ne ngeel sië jag ma Beteln ti mono, feçeçre se maga ndo äod jag äaara go mono.

¹⁸AÀ day so ga: Men wee mbay ne, daga jobo mo baa do see hm äen wo wa! Diñ de faage sen dosen mono ga aè men hm äe, men hm je ndar nen waçaçre ma jag Baa go maga hay nduu le Samari mo lay.

¹⁹Josiyas joñ nen yee nen tiñ ngeel sië jag ma de farge ciñ maga hay wo äi leege ma Samari wo mo go, maga wañre ma Israyel hay joñn wo ma mbuë jiili ne Manwur mono. AÀ kal joñ rage do maga se joñ ma Beteln wo no lay.

²⁰AÀ ngaë jar sië jag ma ti ngeel sië jag ma de farge ciñn maga hay wo ni mo äuy go ti ngeel sië jag wo no, kal roë hm jar tebere wo go ni.

Jar Juda joñ wo few Page

(Ko äil 2 Kro. 35.1, 18-19)

²¹Wañ kal fer waçaçre ma kay go ne jarn wo äuy ga: Joñ wee few Pag ma haç togoëge ne Manwuri, Baa äay no, do maga aà de yerge äil kefder tayge jag sen nono.

²²Te few Pag po ma de mañ sen mokay hay bay de joñge ti boñ de mañ sen wa, tiñ; wer ti wur maga jar car kiidan hay wo waçaçre sir Israyel ni mo haçaç, ko hay ba de wur maga wañre ma Israyeln hay wo de Judan mono.

²³Ama sen joñ diñ nen kiñgi ma de hwal ti nenma' maga Josiyas ti wañ mo tawa no, ga aè joñ few Pag sen ma haç togoëge ne Manwur Jerusalem mono.

Äo'ge jag waçaçre go ti wañ maga Josiyas joñn mono

(Ko äil 2 Kro. 35.20-27; 36.1)

²⁴Ni tigriñ pa, Josiyas joñ nen tor jar maga hay wo waçë waçaçre de jar ma de huli wo go, de jar maga waçë wo waçaçre ti ngeel ma pele, de terafeçeç wo, de soçoçre wo, de feçeçre hoor see maga aè hay ko rage Juda wo de Jerusalem mono, nen maga ëaw waçaçre jag liñgi maga de yerge äil kefder maga je sië jag Hikilya hay da'n äil tiñ mani Manwurn mono.

²⁵Taangu wañ Josiyas mono wañ po hay bay de joñge do se nono ga joñ nen ferge see Manwur de jiili äe äuy, de tenen äen äuy, day de eegre äe äuy do maga jag liñgi mani Moyis waçaç no bagla mono, hay baywa. Blam äe mono wañ po naa ge nen de mañge äe gaa lay.

²⁶Mbe de sen äuy, Manwur joñ nen ferge blam de soçoçge äil äe ma kluu maga hay joñ nen do' wuu ne Juda ti mo gaa, wer fen maga Manase hay joñn mo äuy ma mbuë jiili äe mo gaë.

²⁷Manwur day ga: Ndi ndor ge Juda go pel äi do maga ndi ndor Israyel go no lay, day ndi srog ge Jerusalem maga ndi hay baan go, de tiñ maga ndi hay waçaç go ti äe ga: Ëu äi joñ ge diñ ni mono go lay.

²⁸Te joñre Josiyas no, de fen maga aà joñn mo äuy sen wo de yerge äil kefder wañre ma Juda wo no.

²⁹Ti wur mani äen mono Farawoñ Neko wañ Ejipte kal nduugi äiñ wañ Asiri, jag maarog ma Efrade. Wañ Josiyas kal rawge le'ge äe. Day Farawoñ kal 'warge äe go Meguido, de maga aà kon no kay mono.

³⁰Weere joçoçre äen kal wo mañ huli äe le ti pus durgii, aà kal wo mañge äe le Megiddo, nduu wo de äe Jerusalem, kal wo teege äe go ti tipaale äe no. Jar ma äi sirn kal wo baa Yowahas je ni Josiyas no, kaa wo noo go ne hen ti, kal wo kañge äe wañ ti ngeel pan äe.

Jowahas kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 36.2-4)

³¹Kiñgi Yowahas hay do äog ti swa'a, de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ wañ Jerusalem few swa'a. Ëu man äe hay ga Hamutal may ma Jermi ma Libna.

³²AÀ joñ go ti ngeeln äuy diñ fen ma de älagge nen Manwuri, do maga paçaçre äen hay joñ wo nono.

³³Farawoñ Neko bañ Ribla äi sir Hamade, maga aà mo joñ wañ Jerusalem wa so hase. AÀ hay targe go ne sirn ti nen solay boo nen mañ klew ndar swa' de kiskis naa, de boo biñni nen mañ klew do swa' ti naa.

³⁴Farawoñ Neko kal kañ Elyakim je ni Josiyasn wañ ti ngeel pan äe Josiyase, day aà kal kol ëu äe ga Yehoyakim. AÀ kal baa Yowahas wo go ti dañgay Ejipte, se hu wo go ni.

³⁵Yehoyakim kal haç solay wo de boo biñni maga aè wii ra mono. Maga se mo joñ nen poë feçeçre sen wo go mono, aà kal kee feçeçre maga wosela de äe äi sir ni mono, day wosela haç diñ see pur feçeçre äen wo no.

Yehoyakim kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 36.5-8)

³⁶Kiñgi Yehoyakim hay do äog ti dwee de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ kiñgi ti wañ Jerusalem hwal ti boñ. Ëu man äe hay ga Sebudda may ma Pedaya ma Ruma.

³⁷AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwur go ti ngeel äuy do maga paçaçre äe hay joñ wo nono.

2 WAÑRE WO 24

¹Ti wur mani äen mono, Nebukanetsar wañ Babilon raw kalge go le'ge äe, day Yehoyakim kal kolge go seege wer äe nen kiñgi swa'a. AÀma aà kal ferge giñgi äe tigriñ.

²Do kay nono, Manwur kal laa jar Kalde wo le ne Yehoyakim ti ngaäa, jar Siri wo ngaäa, jar Mowab wo ngaäa de jar Amoñ wo ngaäa. AÀ kal laa rage le ne Juda ti, ma yee nen äe go, ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne weere joçoçre äe jar ndar nen waçaçre ma jag äen wo jag mono.

³Sen joñ do kay no mono diñ ti jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go mo tawa no, maga se mo ndor Juda go pel se wer älagge maga Manase hay joñ ra mo äuy no.

⁴Day diñ wer ci jar maga bay wo de ma joñmopo wa, ga Manase kaan go mono, maga aà hay baa äi leege Jerusalem go de äe mono. Manwur laa dayge fug äil go ne hen ti gaè.

⁵Te joñre Yehoyakim wo de fen maga aà joñn mo äuy, sen wo de yerge äil kefder Kronig wañre ma Judan wo no.

⁶Yehoyakin kal sugi go äiñ paçaçre äe wo. Je ni äe Yehoyakin kal joñ wañ ti ngeel äe.

⁷Wañ Ejipte hay bay le go kalge sigi äi sir äe wa so, werga wañ Babilone hay go de yaçaç ngeel maga hay diñ ma Ejipte mo äuy, tiñi wer le jag pyew ma Ejipte ka' haçaç nduu go jag maarog ma Efrade.

Yehoyakin kol ti wañ Juda, hooje jar ma tañgu no

(Ko äil 2 Kro. 36.9-10)

⁸Kiñgi Yehoyakin hay hwal ti nenma'a, de maga aà nduu ti wañ mono, aà joñ wañ Jerusalem few swa'a. Ëu man äe hay ga Nehusta, may ma Elnatan ma Jerusalem.

⁹Aà joñ fen ma de älagge nen Manwur go ti ngeeln wo äuy do maga pan äe hay joñ no lay no.

¹⁰De ngar ngeel sen ni mono weere joçoçre Nebukanetsar wañ Babilon kal wo nduugi le Jerusalem, aà kal wo cir ti äi leegen go.

¹¹Nebukanetsar wañ Babilon kal nduugi jag tiñ ma äi leege no, de maga weere joçoçre äen wo de cir ti äe mono.

¹²Do kay nono, Yehoyakin wañ Juda raw kalge le go see wañ Babilone. Aà wo de man äe, de weere joçoçre äen wo, de minisdir äen wo de jar äe ma ndar äayn wo. Wañ Babilon kal baage äe dañgay nen kiñgi ma de nenma' maga se ti wañ mono.

¹³Wañ Babilon kal hoo feçeçre ma ti ngeel lag horog ma äi tiñ mani Manwurn wo de ma äi tiñ mani wañ äuy. Aà mbug feçeçre maga wo de joñge de boo biñni ga wañ Salomoñ hay joñ ra äi tiñ mani Manwurn mo go geëeb geëeb äuy, do maga Manwur hay waçaçn go nono.

¹⁴Aà kal hoo jar Jerusalem wo äuy, aà hoo minisdirn wo de jar maga wo go tinoo mo äuy, jar maga aà hoo ra hay wo ndar hwale, bay de kee jar ko kne' feçeçren wo de jar ko heer feçeçren ni wa. Kal gwa'ge diñ jar ma me' ma äi sir wo no.

¹⁵Aà kal baa Yehoyakin wo go Babilone. Aà hoo man wañ wo le go de naare äen wo de jar äe ma ndar äayn wo de jar ma de eegre ma äi sirn wo äuy le Jerusalem, raw go de äaara Babilone.

¹⁶Jar durgin hay wo ndar renam, jar ko kne' feçeçren wo de jar ko heer feçeçren hay wo ndare, jar maga wo diñ bogawla ga wo go de wore ma durgi mo äuy. Wañ Babilon hoo ra wo go ti dañgay Babilone.

¹⁷Wañ Babilon kal kañ Mattaniya weel pan äen go wañ ti ngeel äe, maga aà kal coo ëu äe ga Sedesiyase.

Sedesiyas kol ti wañ Juda

(Ko äil 2 Kro. 36.11-12; Jer. 52.1-3)

¹⁸Kiñgi Sedesiyas hay do äog ti boñ, de maga aà nduu ti wañ mono, day aà joñ kiñgi ti wañ Jerusalem hwal ti boñ. Ëu man äe hay ga Hanutal may ma Jermi ma Libna.

¹⁹Aà kal joñ fen ma de älagge go ti ngeel äuy nen Manwuri, do maga pan äe Yehoyakin hay joñ nono.

²⁰Feçeçre sen joñ wo nen nduugi mo deñ diñ wer soçoçge äil maga Manwur joñ nen joñge äe ti Jerusalem wo de Juda mono, haçaç nen maga se srog ra wo go äiñ äe haçaç pel äe.

2 WAÑRE WO 25

Nebukanetsar nduu go yiñ ti Jerusalem, Sedesiyas giñ wañ Babilone.

(Ko äil Jer. 39.1-7; 52.3-11)

¹Nen kiñgi ma de kaawa' maga se ti wañ mono, wur naw ma de hwaln äil few ma de hwaln mono, Nebukanetsar wañ Babilon kal nduugi de sode äen wo äuy le' Jerusalem. Aà kal kañge go ne hen pel kridi, day aè kal far ngeel lag gu ciñ ma yiñ ti äe go degarra äuy.

²Äi leegen joñ go de cir ti haçaç nen kiñgi ma de hwal ti boñ maga Sedesiyas ti wañ mono.

³Koñnen hay de baa wuu de haçaç debañ day mopo hay bay ma haçge reege ne jar sir wa lay. Wur naw ma de kaawa' äil few ma de naan mono,

⁴jar Babilon kal wo ndul tu wo see kor ma de booge ti äi leege no. De maga wur wo go le'ge gesiñ mono jar durgi ma Judan kal wo dañge. De maga jar Babilon hay wo mbaara go de cir ti Jerusalem mono, aà kal wo laage wo jag tiñ ma ti holañ kor ma äog wo no, ti jeñ pay sugnee mani wañ no. Wañ Sedesiyas kal mañ faage raw ti por ma Jurdeçeç no.

⁵Ama, sode jar Babilon kal wo mañ blam äe, wo wo da'ge äe äi ful ma Jeriko no, day sode äen äuy kal wo dañge wo go see äe haçaç.

⁶Aà kal wo baa wañ, kal wo rawge de äe äiñ wañ Babilon Ribla, aè kal caa kiida äe.

⁷Aè ngaë jar ni Sedesiyas wo go pel äe de nen äe. Blam äe wañ äe wañ Babilon kal äeer Sedesiyas go nene, aà kal ma' geyam ne hen de boo dobe, aè kal rawge de äe Babilone.

AÈ yaçaç Jerusalem go, hooge jar ma de äog no

(Ko äil Jer. 39.8-10; 52.12-30; 2 Kro. 36.17-21)

⁸Nen naw ma de renamn äil few ma de dween mono, sen hay diñ kiñgi ma de hwal ti kaawa' maga Nebukanetsar ti wañ Babilon mono. Nebusaradan wañ ma waçaç waçaçre gardin wo no, weejoçoç wañ Babilonn kal nduugi Jerusalem.

⁹AÀ kal roë tiñ mani Manwurn go, roë tiñ mani wañn go, de tiñ ma Jerusalem wo äuy. Tiñ maga mo hayba eç laybla se roë ra go äuy.

¹⁰Sode jar Kalde maga hay wo wer gardin ni mo äuy kal wo mbug kor maga hay de äo'ge ti Jerusalem go.

¹¹Nebusaradan wañ gardin kal hoo jar maga hay wo de gwa'ge äi leege ni mono, jar maga hay wo go wer wañ Babilon mono, de ngaäa maga hay gwa' mono.

¹²Ti ngeel sen ni, wañ gardin hay joñ nen men jar mapo wo me' maga aà mo gwa' wo jeë pay wo de pay tlamum wo.

¹³Jar Kalde kal wo mbug dog boo dob maga hay wo äi tiñ mani Manwurn go, kray wo no, de gesaçaçge boo dob ma kluu no, aà kal wo hoo boo dobn raw wo de äaara Babilone.

¹⁴AÀ hoo tumäoole wo no, de pel wo no, de mbeg wo no, weere haçaçren wo de feçeçre maga wo de joñge de boo dob mo äuy, maga aè hay ti joñre de äaara mono.

¹⁵Wañ gardin kal hoo mo ma roë feçeçre foçoçre non wo, de kalisn wo, fen maga hay de joñge de boo biñni äuy mono, de maga hay de joñge de boo solay mo äuy no.

¹⁶Dog ma äog wo no, Gesaçaçge boo dob ma kluu no, kray wo no, maga Salomoñ hay joñ ra äi tiñ mani Manwurn mono, feçeçre se ma de joñge de boo dobn wo mo deñ äuy, aè hay bay de ko poçoçre äaara wa.

¹⁷Dog boñ mokay geçeçre äe hay meder kaawa'a, wo ciñ ti äe mono dla'ge ti äe yañ de joñge de boo dob ni geçeçre äe hay meder boñ de nusi. Go ti dla'ge ti äen degarra mono, boo ma de taçaçge yeraçaçraçaç hay go de äo'ge ni, grenade hay ni lay, sen äuy hay wo de joñge de boo dobe. Dog ma de äogn hay de joñge de boo ma de taçaçge yeraçaçraçaç do ma lan wo no lay.

¹⁸Wañ gardin wo kal baa je moobe ma kluu ma joñ sië jag no, Seraya, Sofoni, je sië jag maga diñ ma de äog mono, de jar gor jag tiñ ma swa' wo no.

¹⁹AÀ baa je kluu sode po le äi leege ni maga hay waçaç waçaçre sode wo, jar bag yañ ne wañ po wo dwee maga hay wo äi leege ni, je yerge ma wañ sode maga hay de kañge hoor jar ti sode äi sir ni mono, de jar Jude wo ni do hiira' maga hay wo de gwa'ge äi leege ni.

²⁰Nebusaradan wañ gardin wo, kal rawge de dañgay sen wo mo deñ äuy ne wañ Babilon Ribla.

²¹Wañ Babilon kal id rage go Ribla ni, äi sir Hamade.

Gedaliya diñ je waçaç waçaçre sir ma Juda no

(Ko äil Jer. 40.7—41.18)

²²Diñ do kay no so no, ga aè hoo jar Juda wo wo go haçaç see sir äaara no. Ma jar maga sen gwa' wo äi sir Juda ni mono, jar maga Nebukanetsar wañ Babilon hay haç faage ne hara ga aà mo gwa' wo ni, se raw kañ Gedaliya je ni Ahikam, je ni Safann waçaç waçaçre äaara.

²³De maga wañre soden wo de jar äaaran wo äuy wo wo laage ga wañ Babilon kañ Gedaliya we diñ je waçaç waçaçre jar mono, aà kal wo rawge da'ge äe Mitspa. AÀ hay diñ Ismayel je ni Netaniya no, Yohanan je ni Kareya no, Seraya je ni Tahumed ma Netofa no, wo de Yaasaniyahu mbarga ma je Maakatiyen po. AÀ kal wo nduugi de jar äaaran wo were.

²⁴Gedaliya kal fer waçaçre ne hara de jar äaaran wo go de haç'ge ga: Nday bay ma joñ heçeçne do jar joñre jar Kalden wo wa. Lag wee mbay äi sir no, ni nday hay wee seege wer wañ Babilone, ni ma äuyn see yañ mbe de ele.

²⁵Nen few ma de renam nen kiñgin mono, Ismayel je ni Nataniya no, je ni Elisama no, maga hay ti ceçw wañ mono, kal nduugi de jar wer Mitspa hwale, aà kal wo 'war Gedaliya go. AÀ kal wo id jar Juda wo de Kalde maga hay wo äiñ äe ni go.

²⁶Do kay nono, jar ma äi sir Judan wo äuy, klee kluu, de wañre soden wo äuy, kal wo caa faage dañ wo wo go Ejipete do heçeçne maga jar Kalde day la men wo saara gaa mono.

Wañ Babilon äo' Yehoyakini

(Ko äil Jer. 52.31-34)

²⁷Nen kiñgi ma de do swa' ti renam maga aè wo go de baa Yehoyakin wañ Juda mono, wur naw ma de do äog ti renamn äil few ma de hwal ti äogn mono, Efil-Merodag wañ Babilone, ti maga se de ma joñkiñgi ti wañ ni boñ ëa mono, kal äo' Yehoyakin wañ Juda le go ti dañgay de togoëge.

²⁸AÀ kal fer waçaçre ne hen de ele, kal kañ paale wañ äen go ciñ ti paale wañ ma wañre maga hay wo see äe Babilon ni mo äuy no.

²⁹AÀ kal coo oçoçbe dañgay äen go ne hene, Yehoyakin hay reege tum diñ pel äe ti maga se joñ caw mo äuy.

³⁰Ndalge äaara ndalge ma tumtum no, wañ hay go de kne' sen ne hen maga saara mo ndal tum ti naw, haçaç de wur maga se joñ de äe caw mo äuy no.

1 KRONIG

1 KRONIG 1

MOORE JAR ISRAYEL WO Tijji ti Adam wo ti Abraham

- ¹Adam, Sed, Enog,
- ²Kenan, Mahalaleel, Yered,
- ³Henog, Metusalem, Lemeg,
- ⁴Nowe, Sem, Kam wo de Jafed.
- ⁵Jar ni Jafed wo diñ: Gomer, Magog, Maday, Yafañ, Tubal, Meseg wo de Tiras
- ⁶Jar ni Gomer wo diñ: Askenas, Difad wo de Togarma.
- ⁷Jar ni Yafan wo diñ: Elisa, Tarsisa, Sitim wo de Rodanim.
- ⁸Jar ni Kam wo diñ: Kus, Misrayim, Pud wo de Kanaan.
- ⁹Jar ni Kus wo diñ: Seba, Hafila, Sabta, Raema wo de Sabteka. Jar ni Raema wo diñ: Seba wo de Dedan.
- ¹⁰Kus raw biñ Nimrod maga kol de eegre debañ tañgu ti tamsir mono,
- ¹¹Misrayim raw joñge diñ pan jar Ludim wo, jar Anamim wo, jar Lehabim wo, jar Naftuyim wo,
- ¹²Jar Patrusim wo, jar Kasluhim maga jar Filisteçeç wo de jar Kaftorim a wo le see äaara mono.
- ¹³Kanaan raw joñge diñ pan Sidoñ jag weel äen wo de Hede,
- ¹⁴Diñ pan je Yebus no, je Amorid no, je Girgasid no,
- ¹⁵je Hifid no, je Arkid no, je Sinid no,
- ¹⁶je Arfadid no, je Semarid no, je Hamatid no, wer jar sen wo mo äuy a wo le see Kanaan äuy.
- ¹⁷Jar ni Sem wo diñ: Elam, Asur, Arpaksad, Lud wo de Aram, Uts, Hul, Geter wo de Mesege.
- ¹⁸Arpaksad raw biñ Sela, Sela biñ Hebere.
- ¹⁹Heber raw biñ weere äoge: Ëu mapo boñ hay ga Peleg wer maga ti kal äe ni tamsir car äil go, ëu hen äen hay ga Yoktane.
- ²⁰Yoktan raw biñ Almodad, Selef, Hatsarmafed, Yera,
- ²¹Hadoram, Usal, Dikla,

- ²²Ebal, Abimayel, Saba, Ofir, Hafila wo de Yobabe.
- ²³Jar sen wo äuy hay wo diñ jar ni Yoktan wo.
- ²⁴Sem, Arpaksad, Sela.
- ²⁵Heber, Peleg, Rewu,
- ²⁶Serug, Nahor, Tera,
- ²⁷Abram maga diñ Abraham mono.
- ²⁸Jar ni Abraham wo diñ Isag wo de Ismayele.
- ²⁹Mokay diñ wer mani Ismayeln wo: Nebayod diñ jag weel Ismayel no, Kedar, Adbeel, Mibsam,
- ³⁰Misma, Duma, Masa, Hadad, Tema,
- ³¹Yetur, Mafis, wo de Kedma. Mona diñ jar ni Ismayeln wo so.
- ³²Jar ni Ketura, waçy ma klee mani Abraham no: A biñ Simran, Yoksan, Medan, Madiyañ, Yisbag wo de Suwa. Jar ni Yoksan wo diñ Saba wo de Dedan.
- ³³Jar ni Madiyañ wo diñ: Efa, Efer, Henog, Abida, wo de Eldaa. Wo mo äuy na diñ jar ni Ketura wo.
- ³⁴Abraham biñ Isage. Jar ni Isag wo diñ Esaw wo de Israyele.
- ³⁵Jar ni Esaw wo diñ: Elifas, Reuwel, Yewus, Yaelam wo de Kora.
- ³⁶Jar ni Elifas wo diñ: Teman, Omar, Sefi, Gaetam, Kenas, Timna wo de Amalege.
- ³⁷Jar ni Reuwel wo diñ: Nahad, Sera, Sama wo de Misa.
- ³⁸Jar ni Seyir wo diñ: Lotan, Sobal, Sibewoñ, Ana, Dison, Etser wo de Disan.
- ³⁹Jar ni Lotan wo diñ: Hori wo de Homam. Maygeman Lotan diñ Timna.
- ⁴⁰Jar ni Sobal wo diñ Alyan, Manahad, Ebal, Sefi wo de Onam. Jar ni Sibewoñ wo diñ Aya wo de Ana.
- ⁴¹Je ni Ana diñ Dison. Jar ni Dison wo diñ Hamran, Esban, Yitran wo de Keran.
- ⁴²Jar ni Etser wo diñ Bilhan, Saafan wo de Yaakan. Jar ni Disan wo diñ Uts wo de Aran.

Wañre ma ti wer mani Edomn wo

- ⁴³Mokay diñ ëu wañre maga hay joñ wo ti sir Edom go tañgu maga wañ po hay ti sir Israyel ga ëa mono: AÅ wo diñ Bela je ni Bower no, ëu äi leege äen hay ga Dinhaba.
- ⁴⁴Bela kal hugi go, Yobab je ni Sera ma Bosra raw kolge wañ ti ngeel äe.

- ⁴⁵Yobab hu go, Husam ma ti sir mani jar Temanidn kal kolge wañ ti ngeel äe.
- ⁴⁶Husam hu go, Hadad je ni Bedadn raw kolge ti ngeel äe. AÀ diñ je maga hay äum Madiyañ wo äil pay ma Mowabn mono. Ëu äi leege äen hay ga Afidi.
- ⁴⁷Hadad hu go, Samla ma Masreka raw kolge wañ ti ngeel äe.
- ⁴⁸Samla hu go, Sawul ma Rehobod jag maarog ma de paçaçgen kal kolge wañ ti ngeel äe.
- ⁴⁹Sawul hu go, Baal-Hanan je ni Aknorn raw kolge wañ ti ngeel äe.
- ⁵⁰Baal-Hanan hu go, Hadad kal kolge wañ ti ngeel äe. Ëu äi leege äen hay ga Payi, ëu waçy äen hay ga Mehetabeel may ma Matred may mani Mesahab no.
- ⁵¹Hadad hu go, wañre Edom raw wo joñge diñ: Wañ Timna, wañ Alfa, wañ Yeted,
- ⁵²wañ Oholibama, wañ Ela, wañ Pinon,
- ⁵³wañ Kenas, wañ Teman, wañ Mibsar,
- ⁵⁴wañ Magdiyel, wañ Irame. Mo na diñ wañre maga hay joñ wo ti sir Edom mo so no.

1 KRONIG 2

Jar ni Jakob wo de wer mani Juda no

- ¹Mokay diñ ëu jar ni Israyel wo: Ruben, Simeyoñ Lefi, Juda, Isakar, Sabuloñ,
- ²Dañ, Josef, Benjamin, Neftali, Gad wo de Asere.
- ³Jar ni Juda wo diñ Er, Onan wo de Sela. Biñ weere se swa'n wo ne hen diñ may mani Suwa, may jar Kanaan no. Er jag weel Judan hay de älagge nen Manwuri, Manwur raw 'warge äe go.
- ⁴Tamar, moo Judan raw biñ Peres wo de Sera ne hene. Jar ni Juda wo äuy dwee.
- ⁵Jar ni Peres wo diñ: Hesrom wo de Hamul.
- ⁶Jar ni Sera wo diñ: Simri, Etan, Heman, Kalkol wo de Dara, saara äuy dwee.
- ⁷Jar ni Karmi wo diñ: Akar maga hay haçy Israyel wo go ti maga aà joñ fen ma bay ngar ti feçeçre maga Baa hay riñ ga baa do ti äaara wa mono.
- ⁸Je ni Etan diñ Asariya.
- ⁹Weere maga Hesron biñ ra mono wo diñ: Yerameel, Ram wo de Kelubay.
- ¹⁰Ram raw biñ Aminadab, Aminadab raw biñ Nason, wañ ma pel jar ni Judan wo.
- ¹¹Nason raw biñ Salma, Salma raw biñ Bowase.
- ¹²Bowas raw biñ Obede, Obed raw biñ Isayi.

- ¹³Isayi kal biñ Eliyab jag weel äe no, Abinadab ma de äog no, Simeya, ma de swa' no,
- ¹⁴Nataneel ma de naa no, Raday ma de dwee no,
- ¹⁵Otsem ma de hiira' no, Dafid ma de renam no.
- ¹⁶Heçeçre äaara ma tenaare hay wo diñ: Seruya wo de Abigayil. Jar ni Seruya wo diñ Absay, Jowab wo de Asayel saara swa'a.
- ¹⁷Abigayil kal biñ Amasa, pan Amasa hay diñ Yeter je ma ti wer mani Ismayel no.
- ¹⁸Kaleb je ni Hesron biñ weere de Asuba waçy äe no, biñ de Yeriyod lay. Mokay diñ ëu weere maga a biñ ra de Asuba mono: Yeser, Sobab wo de Ardon.
- ¹⁹Asuba kal hugi go, Kaleb raw mañ Efrade, se raw biñ Hur ne hene.
- ²⁰Hur biñ Uri, Uri kal biñ Betsalel.
- ²¹Blam äe Hesron raw woge see may mani Makir pan Galaad no. AÀ mañn de maga kiñgi äe hay do hiira' mono, se raw biñ Segub ne hene.
- ²²Segub raw biñ Yayir maga da' äi leege ti' ti' do äog ti swa' ti sir Galaad mono.
- ²³Jar Gesur wo de jar Siri kal wo yaçaç äi leege ma kluuri mani Yayirn wo go, äi leege Kenad de progre äen wo äuy, äuy äi leege do hiira'a. Jar maga hay wo äil äaara mo äuy diñ jar ni Makir, pan Galaade.
- ²⁴Blam huli Hesron go äi leege Kaleb-Efrata mono, Abiya, waçy Hesron raw biñ Ashur pan Tekowa ne hene.
- ²⁵Jar ni Yerameel jag weel Hesron wo diñ: Ram, jag weel äe no, diñ Buna, Oren wo de Otsem, diñ Ahiya.
- ²⁶Yerameel raw da waçy ma tigriñ, ëu äe ga Atara maga diñ man Onam mono.
- ²⁷Jar ni Ram jag weel Yerameeln wo diñ: Maas, Yamin wo de Ekere.
- ²⁸Jar ni Onam wo diñ: Samay wo de Yoda. Jar ni Samay wo diñ Nahab wo de Abisuri.
- ²⁹AÈ hay ëe waçy Abisur ga Abihayil, se raw biñ Ahban wo de Molid ne hene.
- ³⁰Jar ni Nadab wo diñ Seled wo de Apayim. Seled raw hugi go bay weere.
- ³¹Je Apayim diñ Yisey, je Yisey diñ Sesan, je Sesam diñ Ahlay.
- ³²Jar ni Yada hen Samayn wo diñ: Yeter wo de Jonatañ, Yeter kal hugi go bay weere.
- ³³Jar ni Jonatañ wo diñ Peled wo de Sasa. Mo na diñ jar ni Yerameel wo so.

- ³⁴Sesan hay biñ weel ma twar gaa, àà hay biñ diñ mayre wo. Je Ejipte po hay diñ gebe Sesan, àè hay èe ge àe ga Yarha.
- ³⁵Sesan raw haç may àe ne Yarha gebe àen waçy, may sen raw biñ Atay ne hene.
- ³⁶Atay raw biñ Natañ, Natañ raw biñ Sabade
- ³⁷Sabad raw biñ Eflal, Eflal kal biñ Obede
- ³⁸Obed raw biñ Jehu, Jehu kal biñ Asariya,
- ³⁹Asariya, raw biñ Heles, Heles raw biñ Elasa,
- ⁴⁰Elasa raw biñ Sismay, Sismay kal biñ Salum.
- ⁴¹Salum kal biñ Yekamiya, Yekamiya raw biñ Elisama.
- ⁴²Jar ni Kaleb hen Yerameeln wo diñ: Mesa jag weel àe maga joñ diñ pan Sif wo de jar ni Marera pan Hebroñ wo.
- ⁴³Jar ni Hebroñ wo diñ: Kora, Tapuwa, Rekem wo de Sema.
- ⁴⁴Sema raw biñ Raham pan Yorkeyam, Yekem kal biñ Samay.
- ⁴⁵Jar ni Samay wo diñ: Mawon, Mawon diñ pan Bet-Suri.
- ⁴⁶Efa nday Kaleb raw biñ Haran, Motsa wo de Gasese, Haran raw biñ Gasese.
- ⁴⁷Jar ni Yahday wo diñ: Regem, Yotam, Gesan, Peled, Efa wo de Saaf.
- ⁴⁸Maaka, nday Kaleb raw biñ Seber wo de Tirhana.
- ⁴⁹Se biñ pa diñ: Saaf pan Madmana wo de Sefa, pan Makbena wo de Gibeya. May mani Kaleb hay diñ Aksa.
- ⁵⁰Jar ma kay wo diñ jar ni Kaleb wo: Sobal je ni Hur jag weel Efrata, pan Kiryat-Yearim no,
- ⁵¹Salma, pan Betlehem Haref, pan Bet-Gadere.
- ⁵²Jar ni Sobal pan Kiryat-Yearim wo diñ: Harowe, Hatsi-Hamenuhod.
- ⁵³Moobe ma Kiryat-Yearim wo diñ: Jar Yetrid wo, jar Putid wo, jar Sumatid wo de jar Misrayid wo. Jar Soreya wo de jarn Estowa laa wo le go na see äaara.
- ⁵⁴Jar ni Salma wo diñ: Betlehem wo de jar Netofa wo, diñ Arot-Bet-Jowabe, Hatsi-Hamanati, jar Soreyid wo,
- ⁵⁵diñ moobe mani jar Sofrid ma Yeabesn wo, jar Tireyatid wo, jar Simeyatid wo, jar Sukatid wo. Mo na diñ jar Kenid maga laa wo le go see Hamad pan tiñ mani Rekabn mono.

1 KRONIG 3

Jar ma ti wer mani Dafidn wo

- ¹Mokay diñ ëu weere maga Dafid biñ ra Hebroñ mono: Jag weel äen diñ Amnon, man äe diñ Ahinawam may Jisreyele ma de äog diñ Danyele, man äe diñ Abigayel may Karmele
- ²ma de swa'n diñ Absalom, man äe diñ Maaka may mani Talmay wañ Gesur no ma de naan diñ Adonija je ni Hagid no
- ³ma de dween diñ Sefatiya, man äe diñ Abitale ma de hiira'n diñ Yitreyam, man äe diñ Egla waçy Dafid no.
- ⁴AÀ biñ weere se hiira'n wo Hebroñ. AÀ joñ wañ Hebroñ ni kiñgi renam de few ti hiira'a, se raw joñ wañ kiñgi do swa' ti swa' Jerusalem.
- ⁵Mokay diñ ëu weere maga se biñ sen wo Jerusalem mono: AÀ wo diñ Simeya, Sobab, Natañ wo de Salomoñ, wo naa diñ jar ni Bat-Suwa, may mani Amiyel no,
- ⁶diñ Yibhar, Elisama, Elifeled.
- ⁷Noga, Nefeg, Yafiya,
- ⁸Elisama, Elyada wo de Elifelede, wo äuy kaawa',
- ⁹diñ jar ni Dafid wo äuy, aè bay de kee weere mani ndere äen wo ni wa. Tamar hay diñ hen äaara ma twaçy no.
- ¹⁰Jar ni Salomoñ wo diñ: Robowam pan Abiya je Abiya diñ Asa, je Asa diñ Josafad,
- ¹¹je Josafad diñ Yoram, je Yoram diñ Ahasiya je Ahasiya diñ Jowase,
- ¹²je Jowas diñ Amatsiya je Amatsiya diñ Asariya, je Asariya diñ Yotam,
- ¹³je Yotam diñ Akas, je Akas diñ Esekiyas, je Esekiyas diñ Manase,
- ¹⁴je Manase diñ Amoñ, je Amoñ diñ Josiyase.
- ¹⁵Jar ni Josiyas wo diñ: Yohanan jag weel äe no, Yehoyakim ma de äog no, Sedesiyas ma de swa' no, Salum ma de naa no.
- ¹⁶Je Yehoyakim diñ Yekoniya pan Sedesiyase.
- ¹⁷Jar ni Yekoniya maga aè ban wo go ti dañgay Babilon wo diñ: Sealtiyel weel äe no,
- ¹⁸Malkiram, Pedaya, Senatsar, Yekamiya, Hosama, wo de Nedabiya.
- ¹⁹Jar ni Pedaya wo diñ: Sorobabel wo diñ Simey. Jar ni Sorobabel wo diñ: Mesulam wo de Hananiya, Selomid diñ ma twaçy äaara.
- ²⁰Ma tigriñ wo ni dwee pa diñ: Hasuba, Ohel, Berekiya, Yusab, Hesed.
- ²¹Jar ni Hananiya wo diñ: Pelatiya wo de Esayi, diñ jar ni Refeya wo, jar ni Arnan wo, jar ni Abdiyas wo, jar ni Sekaniya wo.

²²Jar ni Sekaniya wo hira'a, diñ Semaeya wo de jar ni äe maga wo diñ Hatus, Yegeyal, Bariya, Neariya wo de Safade.

²³Jar ni Neariya wo diñ: Elyoenay, Esekiyas, wo de Asrikam, wo swa'a.

²⁴Jar ni Elyoe naèy wo diñ: Hadafiyahu, Eliyakib, Pelaya, Akub, Yohanan, Delaya wo de Anani, wo rename.

1 KRONIG 4

Jar ma ti wer mani Judan wo

¹Jar ni Juda wo diñ: Peres, Hesron, Karmi, Hur wo de Sobal.

²Reaya je ni Sobaln raw biñ Yahad, Yahad kal biñ Ahumay wo de Lahad. Mo na diñ moobe mani jar Soreyan wo.

³Mokay diñ jar ma ti wer mani pan Etamn wo: AÀ wo diñ Jisreyel, Yisma wo de Yidba. Ëu ma twaçy äaaran hay ga Hat-Selelponi.

⁴Penuwel hay diñ pan Gedor wo de Eser pan Husa. Sen mo na diñ jar ni Hur jag weel Efrata pan Betlehemn wo.

⁵Ashur pan Tekowa hay de naare äoge, diñ Heliya wo de Naara.

⁶Naara raw biñ Ahusam, Hefer, Temeni wo de Ahastari wo ne hene, sen na diñ jar ni Naara wo.

⁷Jar ni Heleya wo diñ: Sered, Sohar wo de Etnan.

⁸Kos raw biñ Anub wo de Hatsobeba wo de jar ma ti moobe mani Aharehel je ni Harumn wo.

⁹Yeabes hay diñ je ma tinoo yoo heçeçre äen wo, man äe kañ ëu ne hen ga Yeabes na gana: Diñ wer maga ndi biñn nen bon mono.

¹⁰Yeabes raw ëe Baa ma Israyel no, day gana: Hayga ndo nges ndi we go de bosa' wo, day ndo ya' hagu äin wo wo pel ni, hayga do äo kay we wer äi, ndo joñ we ga ree po mo caa ndi wa day ndi yaçaç go jag bon no!... Baa kal joñ fen maga aà hay wiin ne hene.

¹¹Kelub, hen Suhan raw biñ Mehiri, pan Eston.

¹²Eston kal biñ Rapha, Paseya wo de Tehina je laa äi leege Nahas no. Mo na diñ werpiiri mani Rekan wo.

¹³Jar ni Kenas wo diñ: Otniyel wo de Seraya. Jar ni Otniyel wo diñ: Hatad wo de

¹⁴Moenotay maga biñ Ofra mono. Seraya raw biñ Jowab je laa tiñ ma ti log mani jar joñ joñre ma defed defedn wo werga joñre äaara hay diñ se no.

¹⁵Jar ni Kaleb je ni Yefunen wo diñ: Iru, Ela wo de Naam, diñ jar ni Ela wo, diñ Kenase.

¹⁶Jar ni Yehalelel wo diñ: Sif, Sifa, Tiriya wo de Asareyel.

¹⁷Jar ni Esdras wo diñ: Yeter, Mered, Efer wo de Yalon. Waçy mani Meredn raw biñ Miriyam, Samay wo de Yisba pan Estemowa.

¹⁸Waçy äe may jar Juden raw biñ Yered pan Gedore, biñ Heber pan Soko, biñ Yekutiyel pan Sanowa. Mo na diñ weere mani Bitiya, may mani Farawoñ maga Mered hay dan waçy mono.

¹⁹Jar ni may mani Hodiya, hen Nahamn wo diñ: Je Garmid maga laa äi leege Keyla mono, diñ je Maakatid maga wo Estemowa mono.

²⁰Jar ni Simon wo diñ: Amnon, Rina, Ben-Hanañ wo de Tiloñ. Jar ni Yisey wo diñ: Sohed wo de Ben-Sohede.

²¹Jar ni Sela je ni Judan wo diñ: Er pan Leka, diñ Laeda pan Maresa, diñ jar ma ti moobe mani jar maga joñ wo joñre äodge oçoçbe de swee ma de yulgi mono, diñ jar ma liñ ni Asbeyan wo,

²²diñ Yokim wo de jar ma Koseban wo, diñ jar ma Yowas wo de ma Saraf maga hay wo waçaç ree Mowab mono, diñ Yasubi-Lehem. Sen diñ feçeçre ma ääääa wo le go.

²³ÄÄ hay wo diñ jar boorge, jar maga hay wo de tiñ yoo koore ma de peège wo, jag kaw horog wo. ÄÄ hay wo de tiñ ti jeñ wañ ni day saara hay joñ joñre ne hene.

Jar ma ti wer mani Simeyoñ wo

²⁴Jar ni Simeyoñ wo diñ: Nemuwel, Yamin, Yarib, Sera, Sawul,

²⁵Salum diñ je Sawul, Mibsam diñ je Salum, Misma diñ je Mibsam.

²⁶Jar ni Misma wo diñ: Hamuwel, Sakur diñ je Hamuwel, Simeyi diñ je Sakur.

²⁷Simeyi raw biñ weere ma twerpiiri hwal ti hiira' de ma tenaare hiira' lay. Heçeçre äen biñ wo weere ngaäa do se no gaè. Moobe mani äaaran tes wo go debaä do jar ni Juda wo no gaè.

²⁸Saara hay de tiñ Beer-Seba, Molada, Hatsar-Suwal,

²⁹Bilha, Etsem, Tolad,

³⁰Betuwel, Horma, Siglag,

³¹Bet-Markabod, Hatsar-Surim, Bet-Birey wo de Saarayim. Haçaç a go ti wur maga Dafid hay joñ wañ mono.

³²Äi leege äaaran wo de sir äaaran hay wo na dosen nono. Ma tigriñ hay wo ni pa diñ Etam, Ayin, Rimon, Token wo de Asan, äi leege dwee de

³³sir ma ti äi leege sen wo kara äuy haçaç wo go Baale. Mona diñ ngeel lagge äaaran wo de wer mani äaaran wo le ti kaçaçra ta' ta'.

³⁴Mesobad, Yamleg, Yosa wo diñ jar ni Amatsiya.

³⁵Jowel, Jehu wo diñ jar ni Yosibiya je ni Seraya, je ni Asiyel no.

³⁶Elyoenay, Yaakoba, Yesohaya, Asaya, Adiyel, Yesimiyed, Benaya,

³⁷Sisa wo diñ jar ni Sifey je ni Alon, je ni Yedaya, je ni Semaeya no.

³⁸Jar se maga aè kañ ëu äaara la wo diñ wañre ma ti moobe äaaran wo, day feele mani äaaran tes wo debaň debaň.

³⁹Saara dus wo go nen jag feele Gedor haçaç wo wo go nen nen wur botoň log no, ma kië ngeel koë fiiri äaaran wo.

⁴⁰Saara raw da' ngeel koëge ma debaň ga hoçoç ni lay diñ sir ma kluu lay, ëeged lay, jam lay, werga jar maga hay wo de tiñ tañgu ni diñ jar ma ti wer mani Kam wo.

⁴¹Ti kal mani Esekiyas wañ Judan mono, jar sen la hay wo go de yer ëu äaara, saara raw age, älag wo tiñ ma de bagge mani jar sirn wo go de duuli maga hay wo ni wo go, taw wo jar sirn wo go haçaç wara. Saara kal wo laa tiñ go ti ngeel äaara werga aà hay da' wo ngeel koë fiiri äaaran wo ni.

⁴²Jar ni Simeyoň mapo wo kiskis dwee raw wo wo go ti huuli ma Seyir wo. Jar ma pel äaaran hay wo diñ Pelatiya, Meariya, Refaya wo de Usiyel, jar ni Yisey wo.

⁴³Saara raw taw jar Amaleg maga hay dañ wo wo go ni wo go, day laa wo tiñ go ti ngeel ni haçaç wara.

1 KRONIG 5

Jar ma ti wer mani Ruben wo

¹La diñ jar ni Ruben jag weel Israyel no. AÀ hay mbe diñ jag weel no, day wer maga a suu go de waçy pan äe, dem fen suuli pan äen go mono, aè haç nen mo mani jag weeln go ne jar ni Josef je ni Israyeln no. Diñ wersen so ga aè sra' jar ni Ruben wo ti faage mani jag weeln gaa mono.

²Je maga hay de eegre yoo heçeçre äen wo diñ Juda, je ma seege de kaçaçran hay kal le go na see äe, ama mo mani jag weeln go diñ ma Josefe.

³Jar ni Ruben jag weel Israyeln wo diñ: Henog, Palu, Hesron wo de Karmi.

⁴Jar ni Jowel wo diñ: Semaeya pan Gog, je Gog diñ Simey,

⁵Je Simey diñ Mise, je Mise diñ Reaya, je Reaya diñ Baal,

⁶je Baal diñ Beera maga Tilgat-Pilneser wañ Asiri baan wo go daňgay mono: AÀ hay diñ wañ pel jar ma ti wer mani Rubenn wo.

⁷Heçeçre Beera maga wo go de yerge ti moobe ta' ta'a, go ti ngeel kaçaçge äaara ti' ti' wo diñ: Yeyel ma tañgu no, diñ Sakari,

⁸diñ Bela je ni Asas, je ni Sema je ni Jowel no. AÀ hay de tiñ Arower haçaç wo go ti huuli Nebo, haçaç wo go Baal-Mewoñ.

⁹Go nen wur botoñ mono, sir äen le' wo go haçaç jag puuli no, mañ le de Efrad maarog ma de paçaçge no, werga horog äaaran hay wo debaň äil sir Galaade.

¹⁰Ti wur mani Sawuln mono, saara raw dur jar Hagarid wo, jar sen leë wo go ne hara äi coo do saara kal laage go äil tiñ äaara ma de baggen wo, go ti sir Galaad ma nen wur botoñn äuy.

Jar ma ti wer mani Gad wo

¹¹Jar ni Gad hay wo de laa tiñ kar de jar ni Ruben wo äil sir Basañ haçaç wo go Salka.

¹²AÀ hay wo diñ: Jowel jag cerew no, Safam ma de äog no, diñ Yaenay wo de Safad wo ti sir Basañ.

¹³Heçeçre äaara go ti feele ta' ta' hay wo diñ: Mikayel, Mesulam, Seba, Yoray, Yaekaň, Siya wo de Eber, wo renam.

¹⁴Mokay diñ jar ni Abihayil je ni Huri, je ni Yarowa, je ni Galaad je ni Mikayel je ni Yesisay, je ni Yaholo, je ni Bus no.

¹⁵Ahi je ni Abdiyel je ni Gunin hay diñ je ma pel feele mani äaaran wo.

¹⁶AÀ hay wo de tiñ äil sir Galaad, äil sir Basañ wo de ngeel maga wo ti äe mono, ti ngeel maga wo ti Saron mo äuy haçaç leë wo go ti hagu äaaran wo tem tem.

¹⁷AÈ hay yer ëu äaara go ti kaçaçge äaara ti' ti' ti kal mani Yotam wañ Juda no, ti wur mani Jerobowam wañ Israyel no.

¹⁸Werpiiri ma tinoo maga wo de ko ëaw gidigli wo de moslam, wo de ko jwag waa lay, wo de ko ëeñ durgi lay hay wo we yoo jar ma ti äi;ï;ni mani Ruben no, yoo mani Gadn wo de nus äi;ï;ni mani Manase no. Saara hay ndar do naa ti naa de jar kiskis renam ti äe do hiira'a, wo äuy de kaçaçge ma laage go jag jaw.

¹⁹Saara kal dur jar Hagarid wo äi leege Yetur, Nafis wo de Nodabe.

²⁰AÈ caa war äaara le ma kay rage jag durgi no, jar Hagarid wo de jar maga hay wo wer äaara mo äuy laa wo go ne hara äi coo do. Gahaçyla, de maga jar ni Ruben wo, jar ni Gad wo de nus jar ni Manasen hay wo jag jaw mono, saara kal rage ne Baa ti, se raw laa jag äaara wer maga aà hay wo de kañ ëiggi äaara ti äe.

²¹AÀ kal wo yaçë horog de fuçy äaaran wo: Yoñyoñ wo ndar do dwee, fiiri de äaale äaara ndar kiskis äog ti äe ndar do dwee, gerheçeçre wo ndar äoge, jar tebere wo ni ndar kis lay.

²²Jar debañ huë wo go werga durgin a le do Baa. Saara raw laa tiñ go ti ngeel äaara haçaç go ti wur maga aè hoo ra wo go ti dañgay mono.

Jar ma ti wer mani Manasen wo

²³Nus jar ma ti äiñni mani Manasen hay wo de tiñ äil sir no, ur le Basañ haçaç wo go Baal-Hermoñ, wo go Senir wo de huuli Hermoñ. Saara hay ngaäa debañ.

²⁴Mokay diñ ëu wañre moobe äaaran wo: Efer, Yisey, Eliyel, Asriyel, Jermi, Hodafiya wo de Yahdiyele, saara diñ jar po ma de eegre wo lay, wo de horog lay, diñ jar ma de ëu wo, diñ wañre ma ti feele äaaran wo.

²⁵Ama saara lag de deele see Baa mani paçaçre äaaran wo gaa, glub wo see äaara go de baa mani jar ma ti sirn maga Baa hay taw ra go ne hara pel mono.

²⁶Baa ma Israyeln raw jaçë nen Pul, wañ Asiri le ne hara ti, srog wer Tilgat-Pilneser wañ Asiri le ne hara ti, day Tilgat-Pilneser raw hoo jar ni Ruben wo, jar ni Gad wo, nus jar ni Manase wo wo go ti dañgay, se kal rawge de äaara wo go Hala, go Habor, go Hara, wo go jag Gosan maarog ma de paçaçge no, saara wo go de tiñ ni haçaç wara.

Jar ma ti wer maLefidn wo

²⁷Jar Lefid wo diñ: Gerson, Kehad wo de Merari.

²⁸Jar ni Kehad wo diñ: Amram, Yitsehar, Hebron wo de Usiyele.

²⁹Jar ni Amram wo diñ: AÈron, Moyis wo de Miriyam. Jar ni AÈron wo diñ: Nadab, Abihu, Eleyasar wo de Itamare.

³⁰Eleyasar raw biñ Fineyas, Fineyas raw biñ Abisuwa,

³¹Abisuwa kal biñ Buki, Buki raw biñ Usi,

³²Usi raw biñ Serahiya, Serahiya kal biñ Merayod,

³³Merayod raw biñ Amariya, Amariya kal biñ Ahitub,

³⁴Ahitub kal biñ Sadog, Sadog raw biñ Ahimaas,

³⁵Ahimaas raw biñ Asariya, Asariya kal biñ Yohanan,

³⁶Yohanan raw biñ Asariya maga hay joñ joñre siigi jagn äil tiñ Baa maga Salomoñ boo äi leege Jerusalem mono.

³⁷Asariya kal biñ Amariya, Amariya raw biñ Ahitub,

³⁸Ahitub kal biñ Sadog, Sadog raw biñ Salum,

³⁹Salum raw biñ Hilkiya, Hilkiya kal biñ Asariya,

⁴⁰Asariya kal biñ Seraya, Seraya raw biñ Yehosadag

⁴¹Yehosadag kal rawge de maga Manwur hoo jar Juda wo de jar Jerusalem wo wo go ti dañgay nen do Nebukanetsar mono.

1 KRONIG 6

Jar ni lefi ma tigrĩn wo pa

- ¹Jar Lefid wo diñ: Gerson, Kehad wo de Merari.
- ²Mokay diñ ëu jar ni Gerson wo: Libni wo de Simey.
- ³Jar ni Kehad wo diñ: Amram, Yitsehar, Hebron wo de Usiyele.
- ⁴Jar ni Merari wo diñ: Mahli wo de Musi.
- ⁵Mokay diñ ëu moobe maLefidn wo, go ti paçaçrebe ta' ta'a: Ni Gerson diñ Libni, je Libni diñ Yahad, je Yahad diñ Sima,
- ⁶Je Sima diñ Yowa, je Yowa diñ Ido, je Ido diñ Sera, je Sera diñ Yeatray.
- ⁷Jar ni Kehad wo diñ: Aminadab, je Aminadab diñ Kore, je Kore diñ Asir.
- ⁸Je Asir diñ Elkana, je Elkana diñ Ebiyasaf, je Ebiyasaf diñ Asir,
- ⁹je Asir diñ Tahad, je Tahad diñ Uriyel, je Uriyel diñ Usiya, je Usiya diñ Sawul.
- ¹⁰Jar ni Elkana wo diñ Amasay wo de Ahimod,
- ¹¹Elkana, jar ni Elkana wo diñ Sofay, je Sofay diñ Nahad,
- ¹²je Nahad diñ Eliyab, je Eliyab diñ Yeroham, jar ni Yeroham wo diñ Elkana
- ¹³wo de jar ni Samyel maga jag weeln diñ Fasni, lan diñ Abiya mono.
- ¹⁴Jar ni Merari wo diñ: Mahli, je Mahli diñ Libni, je Libni diñ Simey, je Simey diñ Usa,
- ¹⁵je Usa diñ Simeya, je Simeya diñ Hagiya, je Hagiya diñ Asaya.

Jar 'wad siñ ma nen Dafidn wo

- ¹⁶Mokay diñ ëu jar maga Dafid hay lag ra ma seege de siñn äil tiñ mani Manwurn de maga komromn da' ngeel kañge go mono.
- ¹⁷Jar sen hay wo ti joñre siñ jag mburyug no, jag tiñ ma yiñgi no, haçaç Salomoñ wo go boo tiñ ne Manwur Jerusalem ëa. AÀ hay wo tum jag joñre äaaran do maga aè hay de äod faage äe go nono.
- ¹⁸Mokay diñ jar maga hay wo ni de weere äaaran wo mono: Yoo jar ni Kehad wo mono, diñ je 'wad siñ Heman je ni Jowel je ni Samyel,
- ¹⁹je ni Elkana, je ni Yehoram, je ni Eliyel, je ni Towa,
- ²⁰je ni Suf, je ni Elkana, je ni Mahad, je ni Amasay,

- ²¹je ni Elkana, je ni Jowel, je ni Asariya, je ni Sofoni,
²²je ni Tahad, je ni Asir, je ni Ebiyasaf, je ni Kore,
²³je ni Yitsehar, je ni Kehad, je Lefid, je ni Israyel no.
²⁴Hen äe Asaf hay ooge ti do war äe. AÀ saf hay diñ je Berekiyahu, je Simeya,
²⁵je Mikayel, je Baaseya, je Malkiya,
²⁶je Etni, je Sera, je Adaya,
²⁷je Etan, je Sima, je Simey,
²⁸je Yahad, je Gerson, je Lefi.
²⁹Heçeçre äaara jar ni Merari hay wo lagge ti äaã guuri, aà hay wo diñ Etan je ni Kisi, je ni Abdi, je ni Malug,
³⁰je ni Hasabiya, je ni Amatsiya, je ni Hilkiya,
³¹je ni Amsi, je ni Bani, je ni Semer,
³²je ni Mahli, je ni Musi, je Lefid no.
³³Heçeçre äaara jar Lefidn hay wo de haç see äaara ne joñre ma äil mburyug, tiñ mani Baa no.
³⁴AÈron wo de weere äe hay wo roë feçeçre sië jagn wo ti ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuyn wo de ngeel roë fen foçoçre no wo. Saara hay bag jag joñre ma ti ngeel ma bay äag debaãñ wo go äuy, hay wo joñ siigi jag mapor älagge Israyel wo go do maga Moyis weejoçoç Baan hay haç jag äe nono.
³⁵Mokay diñ ëu jar ni AÈron wo: Eleyasar diñ je äe, je Eleyasar diñ Fineyas, je Fineyas diñ Abisuwa,
³⁶je Abisuwa diñ Buki, je Buki diñ Usi, je Usi diñ Serahiya,
³⁷je Serahiya diñ Merayod, je Merayod diñ Amariya,
³⁸je Amariya diñ Ahitub, je Ahitub diñ Sadog, je Sadog diñ Ahimaase.

Äi leege jar Lefidn wo

- ³⁹Mokay diñ ëu ngeel lagge jar Lefidn wo, go ti koo siigi äaara ta' ta' äil tway äaara wo: AÈ haç ne jar ni AÈron ma ti moobe mani Kehadn wo do maga aè naa waçywaàale tañgu nono diñ
⁴⁰Hebroñ ti sir Juda de ngoëog ma ti äen wo.
⁴¹Ama, ngeel payre ma ti äi leegen wo de progre ma ti äen wo mono, aè haç sen wo ne Kaleb je ni Yefune no.

- ⁴²AÀ raw haçge ne jar ni AÈron wo diñ: Hebroñ, äi leege ma yaçaç wañ no, Libna wo de ngoëog äen wo, Yatir, Estemowa de ngoëog äen wo,
- ⁴³Hilen de ngoë og äen wo, Debir de ngoëog äen wo,
- ⁴⁴Asan de ngoëog äen wo, Bet-Semes de ngoëog äen wo.
- ⁴⁵Wo yoo jar ma ti äïjïni mani Benjamin wo mono, aè haç ne hara diñ Geba de ngoëog äen wo, Alemed de ngoëog äen wo, Anatod de ngoëog äen wo. Äi leege äaaran wo äuy hwal ti swa' de ngaäge de moobe äaaran wo.
- ⁴⁶Ma te jar ni Kehad ma lan wo mono, aè naa waçywaàale ne hara ti äi leege wo hwal ti sir ma ti äïjïni mani Efrayim no, yoo nus jar ma ti äïjïni mani Dañ wo, yoo nus jar ma ti äïjïni mani Manasen wo.
- ⁴⁷Jar ni Gersom wo go ti moobe äaara ta' ta' wo äi leege hwal ti swa' ti sir jar ma ti äïjïni mani Isakarn wo, jar ma ti äïjïni mani Asern wo, jar ma ti äïjïni mani Neftalin wo, yoo nus jar ma ti äïjïni mani Manasen wo.
- ⁴⁸AÈ naa waçywaàale ne jar ni Merari, go ti moobe ta' ta' ti äi leege wo hwal ti äog ti sir jar ma ti äïjïni mani Ruben wo, yoo nus jar ma ti äïjïni mani Gadn wo, yoo jar ma ti äïjïni mani Sabuloñn wo.
- ⁴⁹Jar Israyel haç wo äi leege wo ne jar Lefid wo de ngoëog äaara wo.
- ⁵⁰AÀ haç wo äi leege sen wo go ne hara de naage waçywaàale, ëe wo ra go de ëu de ëu ti sir jar ma ti äïjïni mani Judan wo, ma ti äïjïni mani Simeyoñn wo, ma ti äïjïni mani Benjamin wo.
- ⁵¹Ne te jar mani Kehad ma lan wo aè naa waçywaàale ne hara ti äi leege ma ti sir jar ma ti äïjïni mani Efrayimn wo.
- ⁵²Saara raw haç Sikem ne hara de ngoëog äen wo, wo ti huuli ma Efrayimn wo, Geser de ngoëog äen wo,
- ⁵³Yokmeyam de ngoëog äen wo, Bet-Horon de ngoëog äen wo,
- ⁵⁴Ayalon de ngoëog äen wo, Gat-Rimon de ngoëog äen wo.
- ⁵⁵Wo yoo nus jar ma ti äïjïni mani Manasen wo mono, aè haç ne hara diñ Aner de ngoëog äen wo, Bileyam de ngoëog äen wo, sen na diñ maga aè haç sen wo ne moobe mani Kehad maga hay gwa' wo mono.
- ⁵⁶AÈ haç ne jar ni Gersom yoo moobe ma ti nus jar ma ti äïjïni mani Manasen wo diñ Golan ti sir Basañ de ngoëog äen wo, diñ Astarod de ngoëog äen wo.
- ⁵⁷Wo ti sir jar ma ti äïjïni mani Isakar wo mono, diñ Kedes de ngoëog äen wo, Dobrad de ngoëog äen wo,
- ⁵⁸Ramod de ngoëog äen wo, Anem de ngoëog äen wo.

⁵⁹Wo ti sir jar ma ti äijini mani Asern wo diñ Masal de ngoëog äen wo, Abdon de ngoëog äen wo,

⁶⁰Hukog de ngoëog äen wo, Rehob de ngoëog äen wo.

⁶¹Wo ti sir jar ma ti äijini mani Neftalin wo diñ Kedes wo ti prog Galile de ngoëog äen wo, Hamon de ngoëog äen wo, Kiryatayim de ngoëog äen wo.

⁶²AË raw haçge ne te maga hay gwa' wo, ne jar ni Merari wo ti sir jar ma ti äijini mani Sabuloñn wo diñ Rimono de ngoëog äen wo, Tabor de ngoëog äen wo.

⁶³Wo go faale Jurdeçeç ma äaãla nen wur botoñ ti sir maga kar de Jeriko mono, aè haç wo ne hara ti sir jar ma ti äijini mani Ruben wo diñ Betser ma ti puulin de ngoëog äen wo, Jatsa de ngoëog äen wo,

⁶⁴Kedemod de ngoëog äen wo, Mefaad de ngoëog äen wo.

⁶⁵Wo ti sir jar ma ti äijini mani Gadn wo mono, aè haç ne hara diñ Ramod wo ti sir Galaad de ngoëog äen wo, Mahanayim de ngoëog äen wo,

⁶⁶Hesbon de ngoëog äen wo, Yaeser de ngoëog äen wo.

1 KRONIG 7

Jar ma ti wer mani Isakarn wo

¹Jar ni Isakar wo diñ: Tola, Puwa, Yasub, Simron, wo naa.

²Jar ni Tola wo diñ: Usi, Refaya, Yeriyel, Yahmay, Yibsam wo de Samyele, saara diñ wañre ma ti feele mani Tolan wo, diñ werpiiri ma de eegre ti moobe äaaran wo. Ti kal mani Dafidn mono, ngaäa jar ni Tola hay wo äuy ndar do äog ti äog de jar kiskis hiira'a.

³Je ni Usi diñ Yisrahiya. Jar ni Yisrahiya wo diñ: Mikayel, Abdiyas, Jowel, Yisiya wo äuy wañre dwee.

⁴Jar durgi hay wo wer äaara go ti kaçaçge ti' ti'i, go ti feele ta' ta' ndar do swa' ti hiira'a, wo go de gragge ma durgi äuy, werga naare äaara wo de weere äaara hay wo debaã.

⁵Te heçeçre äaara ma ti moobe mani Isakarn tay wo äuy ndar do nenma' ti renam, wo go de yerge äuy. Saara diñ werpiiri ma de eegre wo.

Jar ma ti wer mani Benjamin wo de Neftalin wo

⁶Jar ni Benjame wo diñ: Bela, Beker, Yediyael, wo swa'a.

⁷Jar ni Bela wo diñ: Esbon, Usi, Usiyel, Yerimod wo de Iri, wañre ma ti feele wo dwee de werpiiri ma de eegre wo wer ndar do äog ti äog de jar do swa' ti naa wo go de yerge äuy.

⁸Jar ni Beker wo diñ: Semira, Yowas, Eliyeser, Elyoenay, Omri, Abiya, Anatod wo de Almed, wo äuy diñ jar ni Beker wo äuy.

⁹AÈ yer ra go ti kaçaçge äaara ti' ti'i, diñ wañre ma ti feele äaara wo no, saara diñ werpiiri ma de eegre wo lay. Ngaäa äaara hay ndar do äog ti äog de jar kiskis äoge.

¹⁰Je ni Yediyael diñ Bilhan. Jar ni Bilhan wo diñ Yewus, Benjame, Ehud, Kenaana, Setan, Tarsis wo de Ahisahar.

¹¹Saara äuy diñ jar ni Yediyael wo, diñ werpiiri ma de eegre wo, diñ wañre ma ti feele äaaran wo lay. Ngaäa jar äaaran wo äuy ndar hwal ti renam ti äe kiskis äoge, wo äuy diñ jar maga wo de kaçaçge ma woge jag jaw äuy.

¹²Supim wo de Hupim hay wo diñ jar ni Ir wo. Husim diñ je Ahere.

¹³Jar ni Neftali wo diñ: Yasiyel, Guni, Yetser wo de Salum, kare Bilha wo.

Jar ni Manase wo

¹⁴Jar ni Manase wo diñ: Asriyel maga se biñn de nday äe may jar Sirim mono, waçy sen biñ Makir pan Galaad ni pa.

¹⁵Makir raw da naare ne Hupim wo de Supim. AÀ hay ëe hen äe ma twaçyn ga Maaka, ëu weel äe ma twar ma de äog hay ga Selofhade, day Selofhad raw biñgi diñ mayre tawa.

¹⁶Maaka, waçy Makir kal biñ weel ne hen pa, Maaka raw kañ ëu ne hen ga Perese, aè hay ëe hen äen ga Serese, weere äen hay wo diñ: Ulam wo de Rekeme.

¹⁷Ulam diñ pan Bedan lay. Mo na diñ jar ni Galaad je ni Makir, je ni Manasen wo so.

¹⁸Ma twaçy äe Hamoleked raw biñ Ishod, Abiyaser wo de Mahla.

¹⁹Jar ni Semida hay wo diñ: Ahiyan, Sikem, Likhi wo de Aniyam.

Jar ma ti wer mani Efrayimn wo

²⁰Je ni Efrayim diñ Sutela, Bered diñ je Sutela, Tahad diñ je Bered, Eleyada diñ je Tahad, je Eleyada diñ Tahade.

²¹Sabad diñ je Tahad, Sutela diñ je Sabade. Jar ni Efrayim ma lan wo diñ Eser wo de Eleyad. Jar Gad maga biñ wo äil sir ni id wo ra go, wer maga aà hay kië wo ga saara mañ horog de fuçy äaaran wo.

²²Efrayim pan äaara joñ naw pur debañ nen lawge, heçeçre äen raw wo woge teñ nen äe.

²³Blam sen se raw woge see waçy äe, se raw mañ äiili, kal biñ weele. Efrayim kal kañ ëu ne hen ga Beriya wer maga ree hay caa waçyn liñ ni se ni debañ.

²⁴May maga Efrayim biñn diñ Seera maga laa Bet-Horon ma ciñn wo de Bet-Horon ma gesiñn wo de Usen-Seera mono.

²⁵Efrayim biñ pa diñ Refa weel äen wo de Resefe. Je Refa diñ Tela, je Tela diñ Tahan,

²⁶je Tahan diñ Laedan, je Laedan diñ Amihud, je Amihud diñ Elisama,

²⁷je Elisama diñ Non, je Non diñ Josuwe.

²⁸Tway äaara wo de ngeel lagge äaara hay diñ Betel de progre äen wo. Go nen nen wur botoñ diñ Naaran, go nen nen wur bolaw diñ Geser de progre äen wo, Sisem de progre äen wo, haçaç le' wo go Gasa de progre äen wo.

²⁹Tway jar ni Manase hay diñ Bet-Seyan de progre äen wo, Taanag de progre äen wo, Megido de progre äen wo, Dor de progre äen wo. Jar ni Josef je ni Israyeln hay wo de laa tiñ na äi leege sen wo so.

Jar ma ti wer mani Asern wo

³⁰Jar ni Aser wo diñ: Yimna, Yisfa, Yisfi wo de Beriya. Ma twaçy äaara diñ Sera.

³¹Jar ni Beriya wo diñ Heber wo de Malkiyel pan Birsafid.

³²Heber raw biñ Yafled, Somer, Hotam wo de ma twaçy äaara Suwa.

³³Jar ni Yafled wo diñ: Pasag, Bimhal wo de Asfade, mo na diñ jar ni Yafled wo.

³⁴Jar ni Semer wo diñ: Ahi, Rohega, Huba wo de Aram.

³⁵Jar ni hen äe Helem wo diñ: Sofa, Yimna, Seles wo de Amal.

³⁶Jar ni Sofa wo diñ: Suwa, Harnefer, Suwal, Beri, Yimra,

³⁷Betser, Hod, Sama, Silsa, Yitran wo de Beera.

³⁸Jar ni Yeter wo diñ: Yefune, Pispa wo de Ara.

³⁹Jar ni Ula wo diñ Arah, Haniyel wo de Ritsiya.

⁴⁰Jar sen wo mo äuy hay wo diñ jar ni Aser wo, diñ wañre ma ti feele äaaran wo, werpiiri ma de do ma de eegre wo. Wañre ma pel kaçaçra maga aè kee ra go day wo go de gragge ma durgi wo äuy ndar do äog ti hiira'a.

1 KRONIG 8

Jar ni Benjame maga lag wo Jerusalem mono

¹Benjame biñ Bela, jag weel äe no, Asbel ma de äog no, Ahra ma de swa' no,

²Noha ma de naa no, Rafa ma de de dwee no.

³Jar ni Bela wo diñ: Adar, Gera, Abihud,

⁴Abisuwa, Naama, Ahowa,

- ⁵Gera, Sefufan wo de Huram.
- ⁶Mokay diñ ëu jar ni Ehud maga wo diñ wañre ma ti feele wo yoo jar Geba wo,
- ⁷day aè ur de äaara wo go Manahad mono: Naama, Ahiya wo de Gera, hoo ra wo go ni diñ Gera. Gera raw biñ Usa wo de Ahihud.
- ⁸Saharayim raw biñ weere wo ti prog ma Mowabn blam maga se bus naare äe Husim wo de Baara wo go mono.
- ⁹Se raw biñgi de waçy äe Hodes diñ: Yobab, Sibiya, Masa, Malkam, Yewus, Sakiya wo de Mirma.
- ¹⁰Mo na diñ weere äe maga wo diñ wañre ma ti feelen wo mono.
- ¹¹Se biñ de Husim diñ Abitub wo de Elpaal.
- ¹²Jar ni Elpaal wo diñ: Eber, Meseyam wo de Semer maga laa Ono, laa Lod de progre äen wo mono.
- ¹³Beriya wo de Sema maga hay wo diñ wañre ma ti feele yoo jar Ayalon kal wo nii jar Gad wo go.
- ¹⁴Ahiyo, Sasag, Yeremod,
- ¹⁵Sebadiya, Arad, Eder,
- ¹⁶Mikayel, Yisfa wo de Yoha hay wo diñ jar ni Beriya wo.
- ¹⁷Sebadiya, Mesulam, Hiski, Heber,
- ¹⁸Yismeray wo de Yobab hay wo diñ jar ni Elpaale.
- ¹⁹Yakim, Sikri, Sabdi,
- ²⁰Eliyenay, Siltay, Eliyel,
- ²¹Adaya, Beraya wo de Simrad hay wo diñ jar ni Simeyi.
- ²²Yispan, Eber, Eliyel,
- ²³Abdon, Sikri, Hanan,
- ²⁴Hananiya, Elam, Antotiya,
- ²⁵Yifdeya wo de Penuwel hay wo diñ jar ni Sasage.
- ²⁶Samseray, Sehariya, Ataliya,
- ²⁷Yaaresiya, Eliya wo de Sikri hay wo diñ jar ni Yeroham.
- ²⁸Mo na diñ wañre ma ti feele wo, wañre ma ti kaçaçe ti' ti'n wo. Saara hay de tiñ Jerusalem.
- ²⁹Je laa Gabawoñ hay de tiñ Gabawoñ, aè hay ëe waçy äen ga Maaka.

³⁰Abdon diñ jag weel äe no, blam äe diñ Sur, Kis, Baal, Nadab,

³¹Gebor, Ahiyo wo de Sekere.

³²Miklod raw biñ Simeya. Saara hay wo lagge äiñ heçeçe äaaran wo: AÀ hay wo de tiñ Jerusalem see heçeçe äaara wo.

Wer mani Sawul no

³³Ner hay biñ Kis, Kis raw biñ Sawul, Sawul kal biñ Jonatañ, Malki-Suwa, Abinadab wo de Esbaal.

³⁴Je Jonatañ diñ Merib-Baale, Merib-Baal kal biñ Mise.

³⁵Jar ni Mise wo diñ Piton, Meleg, Taereya wo de Ahas.

³⁶Ahas raw biñ Yehooda, Yehooda kal biñ Alemed, Asmafed wo de Simri.

³⁷Simri raw biñ Motsa, Motsa kal biñ Bineya. Je Bineya diñ Rafa, je Rafa diñ Eleyasa, je Eleyasa diñ Atsel.

³⁸Atsel raw biñ weere hiira'a, a wo diñ: Asrikam, Bokru, Ismayel, Seariya, Abdiyas wo de Hanan. Saara hay äuy diñ jar ni Atsel wo.

³⁹Jar ni Eseg hen äen hay wo diñ: Ulam, jag weel äe no, Yewus ma de äog no, Elifeled ma de swa' no.

⁴⁰Jar ni Ulam hay wo diñ werpiiri ma de eegre de hm wo, wo de ko jwag waa lay. AÀ hay biñ wo weere debañ, moore äaara wo debañ lay, saara äuy kis ti äe do dwee. Jar sen wo mo äuy diñ jar ni Benjame wo.

1 KRONIG 9

¹Jar Israyel wo äuy hay wo go de yerge äil kefder mani wañre Israyeln wo.

Jar Jwif maga lag wo de tiñ Jerusalem mono

²AÈ raw hoo jar Juda wo wo go ti dañgay Babilon wer debay yaçaçe jag äaaran wo. Jar ma tañgu maga fer wo le lagge ti tway äaaran wo, äi leege äaaran wo, hay diñ jar Israyel wo, jar sië jag wo, jar Lefid wo, jar Netiniyeçeç wo.

³Lag Jerusalem diñ jar ni Juda wo, jar ni Benjame wo, jar ni Efrayim wo de Manase wo.

⁴Diñ Utay je ni Amihud, je ni Omri, je ni Imri, je ni Bani, yoo jar ni Peres je ni Judan wo.

⁵Yoo jar Silonid wo mono, diñ Asaya, jag weeln wo de jar ni äe.

⁶Yoo jar ni Sera wo mono diñ Yeuwel wo de heçeçe äe, wo äuy kiskis hiira' ti äe do kaawa'a.

⁷Yoo jar ni Benjame wo diñ: Salu je ni Mesulam, je ni Hodafiya, je ni Hasenuwa no

⁸diñ Yibneya je ni Yeroham no, diñ Ela je ni Usi, je ni Mikri no diñ Mesalum je ni Sepatiya, je ni Reuwel, je ni Yibneyan

⁹wo de heçeçre äaaran wo, go ti kaçaçge ti' ti' wo kiskis kaawa' de jar do dwee ti hiira'a. Jar sen wo äuy hay wo diñ wañre ti feele mani paçaçre äaaran wo.

¹⁰Yoo jar sië jagn wo mono diñ: Yedaeya, Yehoyarib, Yakin

¹¹diñ Asariya je ni Hilkiya, je ni Mesulam, je ni Sadog, je ni Merayod, je ni Ahitub, je waçaç ree tiñ Baa no

¹²diñ Adaya je ni Yeroham, je ni Pashur, je ni Malkiya no diñ Maesay je ni Adiyel, je ni Yahsera, je ni Mesulam, je ni Mesilemid, je ni Imern

¹³wo de heçeçre äaara wañre ma ti feelen wo. AÀ wo äuy ndar ti äe kiskis renam de jar do hiira'a, wo äuy diñ jar ma de kaçaçge ti joñre ma äil tiñ Baa no.

¹⁴Yoo jar Lefid wo diñ: Semaeya, je ni Hasud, je ni Asrikam, je ni Hasabiya, je ni Merari no

¹⁵diñ Bakbakar, Heres, Galal, Mataniya je ni Mise, je ni Sikri, je ni Asaf no

¹⁶diñ Abdiyas je ni Semaeya, je ni Galal, je ni Yedutun no diñ Berekiya je ni Asa, je ni Elkana maga hay de tiñ äi leege mani jar Netofan wo mono.

¹⁷Jar gor jag tiñ wo mo lay no diñ: Salum, Akub, Talmon, Ahiman wo de heçeçre äaaran wo Salum hay diñ wañ,

¹⁸day haçaç wara a yañ jag tiñ ni wañ ma nen wur botoñ äa. Mo na diñ jar gor ngeel maga paçaçre äaara jar Lefid hay wo le äaa kañge ta' jag tiñ mono.

¹⁹Salum, je ni Kore, je ni Ebiyasaf je ni Koren wo de jar ni Kore, heçeçre äe mani pan äen hay wo go bag jag joñre gorge jag tiñ ma de bagge de oçoçbe no paçaçre äaara hay wo le gor jag faage kañ mani Manwur no.

²⁰Fineyas, je ni Eleyasarn hay ti wurpo diñ je ma pel äaara. Manwur hay de äe do.

²¹Sakari je ni Meselemiyen hay diñ je gor jag tiñ ma yiñgi de Baa no.

²²AÀ hay wo äuy kiskis äog ti äe hwal ti äoge. AÀ hay hoo ra ma gor jag tiñ wo, saara go de yerge ti äi leege äaara ta' ta'a. Dafid wo de Samyel je ko nenn hay lag wo ra ti joñre äaaran wo.

²³AÀ hay wo de weere äaara wo diñ jar gor jag tiñ mani Manwurn wo, diñ jag tiñ ma de bagge de oçoçbe no.

²⁴Jar gor jag tiñ hay wo go ti coçoç sirn naa äuy: go nen wur botoñ, go nen wur bolaw, go nen äaño gloñhwede, go nen äaño waçybane.

²⁵Heçeçre äaara maga hay wo wo go de tiñ äi leege äaaran hay wo age see äaara ceä ma naw renam renam.

²⁶Ane, jar kluuri ma se naan ma pel jar Lefid ma gor ngeeln hay wo tum de lagge jag joñre no. AÀ hay haç faage gorge tiñ naw wo de tiñ horog ma äil tiñ mani Baa ne hara do lay.

²⁷Saara hay nage de ngar tiñ mani Baa no werga joñre gorge äe wo de bulgi jag äe go tum de jag toñ hay na nen do äaara.

²⁸Jar Lefid mapo hay wo diñ jar gor ti feçeçe joñre ma äil tiñ Baa no, aà hay wo kee rage de maga saara fer ra tiñma, kee wo ra de maga saara hoo ra go siigi mono.

²⁹AÀ hay de hoo mapo wo tigriñ maga aà mo hay wo go de puçygi ti feçeçe joñre ma ti ngeel ma bay äag no, ti coo ma legeë no, ti yii no, ti noo no, ti trusan wo de feçeçe foçoçe non wo.

³⁰Hay tay nen trusa ma foçoçe non wo diñ weere jar sië jagn wo.

³¹Matita je Lefid maga diñ jag weel mani Salum je ma ti wer mani Koren hay de oole ti joñre gato ma de hiëilgin wo.

³²Heçeçe äaara mapo wo mbag yoo jar ni Kehad hay wo de joñre sraëge hoolen wo do, saara hay äod rage tum ti wur Saba no.

³³Jar 'wad siñ maga wo diñ wañre ti feele mani jar Lefidn hay wo de tiñ äil tiñ naw ma äil tiñ Baa no, joñre ma tigriñ hay bay do äaara wa so werga aà hay wo jag siñn de ceeg lay de suñ lay.

³⁴Mo na diñ wañre ma ti feele mani jar Lefidn wo, wañre go ti kaçaçe äaara ti' ti'i, saara hay de tiñ Jerusalem.

Wer mani Sawuln wo

³⁵Yeyel je laa Gabawoñ hay de tiñ Gabawoñ, aè hay ëe waçy äen ga Maaka.

³⁶Abdon diñ jag weel äe no, blam äe diñ Sur, Kis, Baal, Ner, Nadab

³⁷Gedor, Ahiyo, Sakari wo de Miklod.

³⁸Miklod raw biñ Simeyam. AÀ hay wo de lagge äiñ heçeçe äaaran wo lay: Saara hay de tiñ Jerusalem se heçeçe äaaran wo.

³⁹Ner raw biñ kis, Kis kal biñ Sawul, Sawul raw biñ Jonatañ, Malki-Suwa, Abinadab wo de Esbaal.

⁴⁰Je Jonatañ Merib-Baal. Merib-Baal kal biñ Mise.

⁴¹Jar ni Mise wo diñ: Piton, Meleg wo de Tahreya.

⁴²Ahas raw biñ Yaera, Yaera kal biñ Alemed, Asmafed wo de Simri. Simri raw biñ Motsa, Motsa kal biñ Bineya.

⁴³Refaya diñ je Bineya, je Refaya diñ Eleyasa, Atsel diñ je Eleyasa.

⁴⁴Atsel raw biñ weere hiira'a, àà wo diñ: Asrikam, Bokru, Ismayel, Sesriya, Abdiyas wo de Hanan. Mo na diñ jar ni Atsel wo so.

1 KRONIG 10

WAARE DAFID, WAÑ ISRAYEL NO Huli Sawuli

¹Jar Filisteceç raw wo durgi de jar Israyel wo, werpiiri ma Israyeln lag wo de èeere pel jar Filisteceç wo, leë wo go gesiñ de car waçaçe see deñ ti huuli ma Gilbowa no.

²Jar Filisteceç kal wo heb Sawul wo de jar ni ãe go mbañ mbañ Saara raw ii Jonatañ, Abinadab wo de Malki-Suwa jar ni Sawul wo go.

³Jawn raw togge le go äuy ti Sawuli jar waa raw wo gelge ãe go, se da' lad lad do äaara.

⁴Sawul raw riñ je maga hay soë feçeçre durgi äen gano: Naa moslam äon go ni ndo tuñ me go nen maga jar se bay caa äiñnin mo joñ wo coo äi go de lasge äaaran wo wa. Je maga hay soë feçeçre durgi äen laa dayge gaa werga heçeçne hay go de caage ãe debañ. Do kay nono Sawul kal naa moslam ãe no, raw le'ge go jag ãe.

⁵Je maga hay soë feçeçre durgi mani Sawuln kon go de huli mokay raw le'ge go jag moslam lay, se kal hugi go.

⁶Sawul wo de weere ãe ma swa'n hu wo go na do kay no so no, tiñ mani äen äuy taw go de sen lay.

⁷Jar Israyel maga hay wo äil logn mo äuy raw wo koge ga sode ma Israyel èee wo day Sawul wo de weere ãe wo go de huli lay. Saara raw wo men äi leege äaaran go, dañ wo de èeere. Jar Filisteceç raw wo age laa tiñ go ni.

⁸Wo go dayge toñ ãe mono, jar Filisteceç raw wo woge hoor feçeçre ma see jar hulin wo, saara raw da' huli Sawul wo de weere ãe ciñ ti huuli ma Gilbowa no.

⁹Saara raw hog feçeçre ma see äen wo go, caa wo ti ãe do äaara, hoo wo feçeçre durgi äen wo. Blam ãe saara raw sii waçaçre se ma de coçoçren go äil sir Filisteceç äuy ne soçoçre äaaran wo de jar äaaran wo.

¹⁰Saara kal laa feçeçre durgi mani Sawuln wo äil tiñ baa äaara no, raw wo hag hm ti äen äil tiñ soçoç Dagon no.

¹¹De maga jar Yabes ma ti sir Galaad laa wo fen maga jar Filisteceç hay joñ wo Sawul de ãe mo äuy no,

¹²werpiiri ma de eegren raw wo hooge, wo wo le hoo hoçoçgesee Sawul wo de weere ãe, a wo de äaara Yabese. Saara kal tee hm äaaran wo go wer koo terebente wo Yabese, day raw wo heçeç bii nen naw renam.

¹³Sawul hu go wer de bay yaçaçge jag äe maga se kañ ree go ne see äe ti de see äe pel Manwur mono. AÀ hay hoo sug ti waçaçre Manwur gaa, raw rawge wië jag jar maga waçë wo waçaçre de jar huli wo mono.

¹⁴AÀ wii Manwur gaa, Manwur raw 'warge äe go day ya' wañ go ne Dafid je ni Isayi no.

1 KRONIG 11

AÈ hay Dafid go wañ ti Israyel wo

¹Jar Israyel wo äuy raw wo tayge see Dafid äi leege Hebroñ day riñn wo gana: Koëa wuur diñ hm äo wo de naëy see äo.

²Ba mo pa yaw, de maga Sawul hay diñ wañ mo dra' no, hay kalge go de Israyel wo jag jaw, day fer le de äaara na diñ ndo. Manwuri, Baa äon hay riñ mo gano: Ndo koë ge Israyel jar mani äin wo yañ, ndo joñ ge yañ diñ je ma seege de Israyel, jar mani äin wo.

³Do kay no so no jar kluuri ma Israyel raw wo age äuy Hebroñ see wañ, day Dafid kal tay jag de äaara Hebroñ ni pel Manwuri. Saara raw kaa noo ne Dafid ti ma hayge äe go wañ ti Israyel wo do waçaçre maga Manwur hay waçaçn ne Samyel jag nono.

Dafid yaçaç äi leege Yebusi

⁴Dafid de jar Israyel wo wer äe äuy, raw wo seege ne Jerusalem maga diñ Yebus ti. Jar Yebusid, jar sirn hay wo de tiñ na ni.

⁵Jar Yebus kal wo riñ Dafid gana: Ndo kal le la gaë. AÀma Dafid kal yaçaç kor ma de eegre kiñkiñ ma Siyoñ no: Se diñ äi leege mani Dafid no.

⁶Dafid hay waçaç go gano: Je maga äum jar Yebus wo we go tañgu no, je sen joñ diñ wañ, diñ je kluu. Jowab je ni Serujan raw woge tañgu, se kol go diñ wañ soden wo.

⁷Dafid raw laa tiñ go äil kor ma de eegre kiñkiñ no, diñ wersen aè raw ëe ngeeln ga äi leege mani Dafidn mono.

⁸Se raw boor feçeçre wo go ti äi leegen kara äuy, tiñ Milo haçaç, day go ti ngeel ma ti äen wo äuy. Jowab raw 'wuçy te äi leege ma äuyn lay.

⁹Kluu Dafid hay seëge de pel de pele, day Manwur Pantway hay de äe.

Werpiiri mani Dafid wo

¹⁰Mokay diñ ëu wañre werpiiri ma de eegre mani Dafidn wo, diñ jar maga hay kayn wo debań ma yaçaç wañ de jar Israyel wo äuy, kayn wo maga aà mo joñ wañ äen do maga Manwur hay waçaçn ti Israyel nono.

- ¹¹Werpiiri ma de eegre se mani Dafidn hay wo go de keege, àà hay wo diñ: Yasobeyam, je ni Hakmoni no, se hay diñ wañ jar po wo kabe. AÀ diñ je maga naa manjaw äen ti jar kiskis swa'a, day sor ra go nen wurpo boñ mono.
- ¹²Blam äe diñ Eleyasar je ni Dodo, je Ahohidn ma yoo werpiiri ma de eegre ma swa'n wo.
- ¹³Hay wo wer Dafid Pas-Damin, ti ngeel maga jar Filisteçeç hay tay wo le ni ma durgi mo na diñ se. Ngeel po hay we ni kab de coore orje äili, day jar Israyel hay lag wo de ëeere do jar Filisteçeç wo.
- ¹⁴Saara raw lagge äil ngeel se kab ni deñ deñ, yaçaç wo ne go day äum wo jar Filisteçeç wo. Manwur yaçaç jar go ni debaň.
- ¹⁵Jar po wo swa' yoo wañre ma do swa'n raw wo woge see Dafid ti huli äi rum huuli ma Adulamn de maga jar Filisteçeç hay wo de kañge äil log mani jar Refayim wo mono.
- ¹⁶Dafid hay de sen naäil kor ma de eegre kiñkiñ no, day sode jar Filisteçeç wo mbag hay wo we de lagge Betlehem.
- ¹⁷Dafid raw ëiggi day gano: Wose wo yañ le ëa bii ma jooge me äi gutug ma jag feelee Betlehem la?
- ¹⁸Jar se ma swa'n la raw wo laage de wañ yoo sode jar Filisteçeçn wo, ëa wo bii le go äi gutug ma jag feelee Betlehem no. Saara raw age de äe, haçn wo ne Dafidi. AÀma se la jooge äe gaa, kal kaage äe go gesiñ pel Manwur do fen sii jag nono.
- ¹⁹Se day gano: Daga Baa mo men ndi joñ sen wa! Ndi joo ci jar se maga haç wo tenen äaara go na jooge la? Gahaçyla, àà haç wo tenen äaara go ma woge le ëa bii no. Dafid day jooge äe gaè. Mona diñ fen maga jar se swa'n hay joñn wo mono.
- ²⁰Abisay hen Jowabn hay pel jar se swa'n wo. Hay naa manjaw go ti jar kiskis swa'a, day sor ra go na diñ se, se raw ra ëu yoo jar ma swa'n wo.
- ²¹Yoo jar se ma de swa' ma de äogn wo mono, àè hay togoëge äe day se hay diñ wañ äaara, ane se day jar ma swa' tañgun wo go gaè.
- ²²Benaya, je sir Kabseeln hay diñ weel jobo ma de eegre maga hay joñ feçeçre werpiiri wo debaň, hay taw Ariyel ma äog ma ti sir Mowab wo go na diñ se. Hay cwaa wo äi gutugi, day ii mingir wo ni ti wur maga gedembar de le'ge na diñ se.
- ²³Hay ii je Ejipte maga geçeçre äe meder äog de nus go na diñ se. Manjaw po hay do je Ejipten do koo gefay mani jar äod oçoçben wo nono, se raw seege wo ne hen ti de graw do, cegaw jaw ma do je Ejipte no, 'warn go de jaw äen dogo.
- ²⁴Mo na diñ fen maga Benayahu je ni Yehoyadan joñ mono, àà hay de ra ëu yoo werpiiri ma swa' de eegren wo.

- ²⁵AË hay togoëge äe debañ yoo jar ma do swa'n wo ama se day jar ma swa' tangun wo go gaë. AÀ hay yoo jar maga Dafid hay ëe rage ma äöd faare nen waçaçre äen wo de äaara mono.
- ²⁶Werpiiri ma de eegre ma lan hay wo diñ: Asayel, hen Jowab no Elhanan je ni Dodo ma Betlehem no,
- ²⁷Samod ma Horare, Heles ma Palon,
- ²⁸Ira je ni Ikes ma Tekowa, Abiyaser ma Anatode,
- ²⁹Sibekay ma Husa, Ilay ma Ahowa,
- ³⁰Maharay ma Netofa, Heled je ni Baana ma Netofa,
- ³¹Itay je ni Ribay ma Gibeya ti sir Benjame Benaya ma Piratone,
- ³²Huray ma Nahale-Gaase, Abiyel ma ti Araba no,
- ³³Asmafed ma Baharum, Eliyahba ma Saalbone,
- ³⁴Bene-Hasem ma Gison, Jonatañ je ni Sage ma Harare,
- ³⁵Ahiyam je ni Sakar ma Harare, Elifal je ni Ur no,
- ³⁶Hefer ma Mekera, Ahiya ma Palon,
- ³⁷Hesro ma Karmele, Naaray je ni Esbay no,
- ³⁸Jowel hen Natañ no, Mibha je ni Hagri no,
- ³⁹Seleg je Amoñid no, Nahray ma Berod maga hay soë feçeçre durgi mani Jowab je ni Serujan mono,
- ⁴⁰diñ Ira ma Yetere, Gareb ma Yetere,
- ⁴¹Uri je Hitid no, Sabad je ni Ahlay no,
- ⁴²Adina je ni Sisa je Rubenid maga hay diñ wañ jar Rubenidn wo mono, se de jar wer äe ni do swa'a,
- ⁴³Hanan je ni Maaka no, Josafad ma Mitni no,
- ⁴⁴Usiya ma Astarode Sama wo de Yehiyel jar ni Hotam ma Arower wo,
- ⁴⁵Yediyayel je ni Simri no, hen äe Joha je Tisid no.
- ⁴⁶Eliyel ma Mahafim no, Yeribay wo de Yosafiya jar ni Elnaam wo, Yitma je Mowab no.
- ⁴⁷Eliyel, Obed wo de Yaasiyel-Metsobaya.

1 KRONIG 12

Jar maga hay wo wo see Dafid Siglag mono

- ¹Mokay diñ ëu jar maga hay wo wo see Dafid Siglag de maga aà hay wo go de caa nen haçaç see Sawul je ni Kisin mono. AÀ hay wo yoo werpiiri ma de eegre maga hay caa wo war äe le jag durgin mono.
- ²AÀ hay wo diñ jar waa wo, day äod wo huuli de do war lay de do guur lay, jwag wo waa de toñwaa äaaran wo. Saara hay diñ jar ma äi sir Benjame yoo heçeçre Sawuln wo.
- ³AÀ hay wo diñ Ahiyeser wañn wo de Jowas jar ni Semaa ma Gibeya wo, diñ Yesiyel wo de Peled jar ni Asmafed wo, diñ Beraka, diñ Jehu ma Anatode,
- ⁴diñ Yismaeya ma Gabawoñ, je twar ma yoo jar ma do swa'n wo, je ma ti jar ma do swa'n wo,
- ⁵diñ Jermi, Yahasiyel, Yohanan, diñ Yosabad ma Gedera,
- ⁶diñ Ehisay, Yerimod, Bealiya, Semariya, Sepatiya ma Harofe,
- ⁷diñ Elkana, Yisya, Asareyal, Yoeser wo de Yasobeyam, jar ma ti wer mani Koren wo,
- ⁸diñ Yoela wo de Sebadiya, jar ni Yersam ma Gedor wo.
- ⁹Yoo jar ni Gad wo mono, werpiiri ma de eegre jag jaw raw wo caage ma woge see Dafid wo ti ngeel yoñre ma ti puuli no. AÀ hay wo diñ sode maga wo de ko ëeñ durgi de gidigli de manjaw do wo. Nen äaara hay do mingir nono, saara hay deparday do baryam ma ti huuli wo nono.
- ¹⁰AÀ hay wo diñ: Eser wañ no, Abdiyas ma de äog no, Eliyab ma de swa' no,
- ¹¹Misamana, ma de naa no, Jermi ma de dwee no,
- ¹²Atay ma de hiira' no, Eliyel ma de renam no,
- ¹³Yohanan ma de nenma' no, Elsabad ma de kaawa' no,
- ¹⁴Jermi ma de hwal no, Makbanay ma de hwal ti boñ no.
- ¹⁵AÀ hay wo diñ jar ni Gad wo, jar ma pel durgi wo, ma klee ma yoo äaara boñ nen jar kissi, ma kluu äaaran nen jar ndare.
- ¹⁶Mo na diñ jar maga hay cegad wo Jurdeçeç go ti few ma tañgun de maga Jurdeçeç hay wo go de duggi go ti ngeel äuy mono. Saara hay nii wo jar ma äil log ma nen wur botoñ wo de ma nen wur bolawn wo go äuy.
- ¹⁷Jar Benjame wo de jar Juda hay wo wo see Dafid ti ngeel yoñren lay.
- ¹⁸Dafid raw kalge le go caa pel äaara. Se kal waçaç waçaçre day riñ ra gano: Hayga nday a see äi na ma jam nen maga nday mo caa war äi no, äil äi tay yañ mbe de äay, day hayga nday a na ma kañ tew äi go ne jar hee äin wo day ni paga

ndi bay mbi kië waçaçre wa lay mono, daga Baa mani paçaçre naan mo ko, day mo cag mbe sen lay so!

¹⁹Do kay no no, Nenterse raw laage ne Amasay wañ jar ma do swa'n wo ti, se day gano: Wuur wer äo, Dafidi, Wuur lag see äo, je ni Essay no, Daga jam, jam mo hay see äo, Daga jam mo hay see je maga caa war äo mono, Gahaçyla, Baa äon hay caa war äo le. Dafid raw yaçaç waare äaara, raw lag rage yoo wañre ma pel sode äen wo.

²⁰Jar Manase kol wo go wer Dafid de maga aà hay ur le wer jar Filisteçeç wo ma dur Sawul mono. AÀma saara kay jar Filisteçeç wo gaa werga jar kluuri ma pel jar Filisteçeç hay ndal wo ti holañ äaara, fer wo Dafid liñ day wo gano: AÀ fer ge kolge go wer Sawul wañ äen na diñ de maga se taw naa go mono.

²¹De maga se fer Siglag mono, mokay diñ ëu jar Manase maga hay kol wo go wer äe mono: AÀ hay wo diñ Adna, Yosabad, Yediyayel, Mikayel, Yosabad, Elihu wo de Siltay, wañre ma pel ngaäa jar Manasen wo.

²²Saara raw caa war Dafid le, wo pel soden wo werga aà hay wo äuy diñ werpiiri ma de eegre jag jaw wo, saara raw joñge diñ wañre ma pel soden wo.

²³Ti naw tum jar hay woge see Dafid ma caa war äe, haçaç wo go ti wur maga jar tay wo go see äe ngaäa do jar mani Baa maga wo de kañge ta' nono.

Jar Israyel maga hay wo Dafid go wañ Hebroñ mono

²⁴Mokay diñ keege wañre jar maga hay wo go de gragge ma durgi mono. AÀ hay wo wo Hebroñ see Dafid ma haç wañ go ne hen ti jag Manwuri.

²⁵Jar Juda maga wo de ko ëaw gidigli wo de manjaw wo ndar hiira' ti äe kiskis nenma'aç wo go de gragge ma durgi.

²⁶Jar ni Simeyoñ wo ndar renam de jar kisi, diñ werpiiri ma de eegre jag jaw wo.

²⁷Jar Lefid wo ndar naa ti äe kiskis hiira'a

²⁸wo de Yehoyada je ma pel jar ni AËron wo de jar wer ndar swa' ti äe kiskis renam,

²⁹de Sadog weel ma joçoç ma twar debañ ga de eegre lay no, de jar ma ti feele mani äen wo wer do äog ti äog diñ wañre ma pel kaçaçran wo.

³⁰Jar ni Benjame, heçeçre Sawuln wo ndar swa' werga haçaç de sen ngaäa äaara hay wo de lagge ngiñ wer tiñ mani Sawuln ëa.

³¹Jar ni Efrayim wo ndar do äog de jar kiskis nenma'aç, wo diñ werpiiri ma de eegre wo, jar ma de ra ëu ti feele mani äaaran wo.

³²Jar ma ti nus äiñni mani Manasen wo ndar hwal ti nenma'aç, diñ jar maga aè hay ëe ra go de ëu äaara ëege ma woge hay Dafid go wañ mono.

³³Jar ni Isakar maga wo de ko car äil feçeçe wo go, wo de ko wur maga Israyel hay wo nen joñ mopo nen äe, day wo diñ wañre wo kiskis äog de heçeçe äaara ma wer äaaran wo.

³⁴Le ti sir Sabuloñ jar ndar do dwee, wo äuy nen woge jag jaw, go de hoo feçeçe durgi äaaran do äuy, wo go de gragge ma yiñ jaw go de jiili boñ.

³⁵Le ti sir Neftali, jar ma pel kaçaçra ndare, de jar wer äaara ndar do swa' ti renam de hoo gidigli wo de manjawre do.

³⁶Jar ni Dañ wo go de gragge ma durgi wo ndar do äog ti nenma' de jar kiskis hiira'a.

³⁷Jar a le ti sir Aser ndar do naa, wo go de gragge ma woge durgi, ma yiñ jaw lay.

³⁸Le go faale Judeçeç ma äaña ni jar Rubenid wo, jar ni Gad wo de nus jar mani Manasen wo mono, jar a le ni ndar kis ti äe jar ndar do äog, wo go de feçeçe durgi äaaran do äuy ma woge jag jaw.

³⁹Jar sen wo äuy diñ jar durgi wo, wo go de gragge ma yiñ jaw de lagge see kaçaçra. Saara hay a wo Hebroñ see Dafid de äil ma de eln ma hayge äe go wañ ti Israyel wo äuy.

⁴⁰Aà joñ wo naw see Dafid ni swa'a, ree wo, joo wo lay werga heçeçe äaaran hay joñ wo reege ne hara.

⁴¹Jar maga hay wo de tiñ ti jeñ äaara ni mbañ mbañ, kal de ma ti sir Isakarn wo, Sabuloñ wo de Neftali hay a wo de reege wo ti gerheçeçe wo, ti yoñyoñ wo, ti gerheçeçe wayla wo, ti dere wo, diñ maysela äuy ma reege: Coo, de heeg le'ge koo hoçoç wo de le'ge tlalum ma de heeg de kuëgi, yii, noo, dere de fiiri wo debañ werga Israyel hay wo nen fruygi.

1 KRONIG 13

AÈ kañ komrom liñ ni Obed-Edom

¹Dafid kal tayge ndalge de jar ma pel jar ma ndar ndarn wo de ma pel jar kiskisn wo, de jar ma seege de kaçaçran wo äuy.

²Dafid raw wii tayge jar Israyeln wo äuy gano: Hayga nday kon we de ele, day hayga aà joñ we diñ fen maga a le jag Manwuri, Baa naan lay no, naa laa jar soole wo go ti ngeel äuy see heçeçe naa maga gwa' wo wo go äi sir ma Israyeln mo äuy no, see jar sië jagn wo de jar Lefidn wo wo ti ngoëog äi leege äaaran wo lay, nen maga aà mo tay wo le see naa.

³Naa wo ge le fer komrom mani Baa naan le see naa werga naa hay wo kiëgi äe le ti kal mani Sawuln gaè.

⁴Jar tay tin wo äuy raw wo waçaçge ga aà nen joñge dosen nono, werga waçaçre sen raw koge nen jarn äuy de ele.

⁵Dafid kal tay jar Israyel wo le äuy, ur le jag Siyor ma Ejipten ka' haçaç le' wo go jag Hamade, maga aà mo a wo ma mañ komrom mani Baan le Kiryat-Yearim.

⁶Dafid de jar Israyel wo äuy raw wo woge Baala, wo wo Kiryat-Yearim maga hay ti sir Juda mono, ma mañ komrom mani Baa Manwur maga de hayle ti holañ Kerubeçeç wo, day aè èe èu äe na ni mono.

⁷Saara raw kañ komrom mani Baan ti pus durgi ma defay le liñ ni Abinadab haçaç, Usa wo de Ahiyo hay wo seege pel pus durgi no.

⁸Dafid wo de Israyel wo äuy hay wo mbar dilna wo, mandilna wo, tembal wo de soñre wo, wo de 'wad coçoç wo go de eegre äaara äuy, de siñ wo jag ti' pel Baa.

⁹De maga a a wo dayge Kidon mono, Usa raw coñ do äe ma ëaw komrom no werga deren hay naa wo ndarëa.

¹⁰Äil Manwur kal soçoçge debaň ne Usa ti, day Manwur raw 'war Usa go wer maga aà hay coñ do äe ma ëaw komromn mono. Usa raw hugi go pel Baa ni.

¹¹Äil Dafid raw soçoçge ti maga Manwur joñ Usa de guur de fen ma dosen no kay mono. AÀ raw èe ngeel sen ga Perets-Usa, haçaç wara.

¹²Dafid raw caa heçeçne go do Baa ti wur sen ni, se day gano: Ndi kal ge baa komrom mani Baan wo liñ ni äi na kalge pa?

¹³Dafid mañ komromn wo liñ ni äe äi leege mani Dafidn gaa, se raw woge kañge äe liñ ni Obed-Edom je Gad no.

¹⁴Komrom mani Baan joñ few liñ ni Obed-Edom äi feege äe ni swa'a Manwur raw kañ bosa' ne tiñ mani Obed-Edomn ti de feçeçre äen wo äuy.

1 KRONIG 14

De maga Dafid hay go Jerusalem de tiñ mono

¹Hiram wañ Tir raw laa jar le see Dafid de koore seder wo, de jar boor tiñ wo de jar ceë koore wo maga aà mo a wo boo tiñ wañ ne heçe.

²Dafid raw koge ga Manwur de coä se maga se mo joñ wañ ti Israyele, ko lay ga wañ sen de seege pel tum wer Israyel jar mani Baan wo.

³Dafid kal da naare ma tigriñ wo Jerusalem ni pa, se kal biñ weere wo de mayre wo ni pa.

⁴Mokay diñ èu weere maga a biñ ra Jerusalem mono: AÀ wo diñ Samuwa, Sobab, Natañ, Salomoñ,

⁵Yibhar, Elisuwa, Elpeled,

⁶Noga, Nefeg, Yafiya,

⁷Elisama, Beelyada wo de Elifelede.

Dafid naa blum jar Filisteçeç wo

⁸Jar Filisteçeç kal wo laage ga aè hay kaa noo go ne Dafid ti go wañ ti jar Israyel wo äuy, saara raw hooge le ma kiëgi äe. Dafid kal laage äe, se raw kalge wo go ne hara nene.

⁹Jar Filisteçeç raw wo age, kal wo äo'ge lid ti' äil log mani jar Refayimn wo.

¹⁰Dafid kal wii jag Baa gano: Ndi mo wo äi dur jar Filisteçeç wo, day ndo haç ge ra yañ mbo go ne ndi äi coo do yawla? Manwur raw riñgi äe gano: Wo mbo, ndi haç ge ra yañ mbi go ne ndo äi coo do.

¹¹Saara raw woge Baal-Peratsim day Dafid äum ra ni. Dafid day gano: Baa kal do wo yoo jar hee äin wo doge bii mañge haw dam nono. Diñ wersen so ga aè raw kañ ëu ne ngeel sen ga Baal-Peratsim mono.

¹²Jar Filisteçeç men wo baa äaaran wo go ti ngeel ni, Dafid raw haç jag ga hee wuu go ne hara.

¹³Jar Filisteçeç fer wo äo'ge lid ti' äil logn pa.

¹⁴Dafid raw wii jag Baa pa, day Baa riñn gano: Ndo wo ge wo nen blam äaara gaa, naa ra do naage. Ndo wo ge go ne hara ti rus tu de ngar mborgwayn wo.

¹⁵De maga ndo laa äaale wo we samge deñ ciñ ti mborgwayn wo no, ni ndo kal ge go durgi so werga Baa go de kalge pel äo ma dur jar Filisteçeç ma de kañge ta'n wo.

¹⁶Dafid raw joñ fen maga Baa de haç jag ne hen ti äe mono: Sode äen kal wo äum jar Filisteçeç ma de kañge ta'n wo, tiji le Gabawoñ haçaç le' wo go Gesere.

¹⁷Riñ Dafid raw le'ge wo go äi sir wo äuy day Manwur kal heçeçe Dafid go ne wer jarn wo äuy äili.

1 KRONIG 15

Dafid 'wuçy faage ma kañ komromn go äi tiñ äe

¹Dafid raw boor tiñ äe wo äi leege mani Dafid no. Se raw 'wuçy ngeel go ne komrom mani Baa no, kal baa tiñ oçoçbe ne hene.

²Do kay no so Dafid kal gano: Nen soë komrom mani Baan na diñ jar Lefid wo tawa tu werga Manwur hay hoo ra ma soë komrom mani Manwur no, day nen äaara mo hay ti äe sagsage.

³Dafid kal tay jar Israyel wo le äuy Jerusalem ma mañ komrom mani Baan le, ma kañge äe go ti ngeel maga se hay 'wuçy ne hen mono.

⁴Dafid raw tay jar ni AËron wo le de jar Lefid wo.

⁵Yoo jar ni Kehad wo diñ Uriyel wañn de heçeçe äe wo wer kis ti äe do äoge.

- ⁶Yoo jar ni Merari wo diñ Asaya wañn de heçeçre äe wo wer kiskis äog ti äe do äoge.
- ⁷Yoo jar ni Gersom wo diñ Jowel wañn de heçeçre äe wo wer kis ti äe do swa'a.
- ⁸Yoo jar ni Elisafan wo diñ Semaeya wañn de heçeçre äe wo wer kiskis äoge.
- ⁹Yoo jar ni Hebroñ wo diñ Eliyel wañn de heçeçre äe wo wer do nenma'aç.
- ¹⁰Yoo jar ni Usiyel wo diñ Aminadab wañn de heçeçre äe wo wer kis ti äe hwal ti äoge.
- ¹¹Dafid kal ëe jar ni Sadog wo de Abiyatar jar sië jagn wo le de Uriyel, Asaya, Jowel, Semaeya, Eliyel wo de Aminadab jar Lefidn wo.
- ¹²Se day riñ ra gano: Nday diñ wañre ma ti feele mani jar Lefidn wo. Façaç wee see äay go, nday de heçeçre äayn wo, day ni nday wo wee le mañ komrom mani Manwurn, Baa ma Israyeln le ma kañge äe ti ngeel maga ndi hay 'wuçyn ne hen mono.
- ¹³Wer maga nday hay bay ti wur ma tañgu maga wuur hay mañ le mo wa mono, Manwuri, Baa naan hay kal do yoo wuuri, werga wuur hay mañ komrom le de faage jag liñgi äen wo gaè.
- ¹⁴Jar sië jagn wo de jar Lefidn raw wo façaç see äaara go ma woge le mañ komrom mani Manwuri, Baa ma Israyeln le.
- ¹⁵Jar Lefid raw wo mañ komrom mani Baa le, kañ wo jag bay äaara ti boore ma de kadge wo doge Moyis hay haç jag äe nono, doge Manwur hay waçaç nono.
- ¹⁶Dafid kal riñ wañre jar Lefidn wo ga aà mo lag wo heçeçre äaara jar 'wad siñn wo go lag de feçeçre joçoç wo do, de mandilna wo, de dilna wo, de soñre wo nen maga aà mo ra wo kloñ kloñ ma kañ nen ga aè de ma joñfruygi.
- ¹⁷Jar Lefid raw wo baa Heman je ni Jowel no, baa Asaf je ni Berekiyan yoo heçeçre äen wo, baa wo yoo jar ni Merari wo diñ Etan je ni Kuseyan yoo heçeçre äen wo, kal wo lag rage lage.
- ¹⁸Heçeçre äaara maga a wo le blam äaara ni ma de äog pa diñ Sakari, Ben, Yaasiyel, Semiramod, Yehiyel, Uni, Eliyab, Benayahu, Maaseyahu, Matitiyahu, Elifelehu, Mikneyahu, Obed-Edom wo de Yeyel jar gor jag tiñn wo.
- ¹⁹Jar 'wad siñ Heman, Asaf wo de Etan hay wo de soñre boo dob wo do ma mbarge.
- ²⁰Sakari, Asiyel, Semiramod, Yehiyel, Uni, Eliyab, Maaseyahu wo de Benayahu hay wo de mandilna ma geçeçge tigliiri wo do äaara.
- ²¹Matitiyahu, Elifelehu, Mikneyahu, Obed-Edom, Yeyel wo de Asaeyahu hay wo de dilna ma sale nenma' nenma' wo do ma seege de siñ no.

²²Kenaniyahu wañ jar Lefid ma soëgen hay seege pel jar soë komrom wo werga aà hay de ko ëëñ äe.

²³Berekiya wo de Elkana hay wo diñ jar ma gor jag tiñ komrom no.

²⁴Sebaniyahu, Josafad, Netaneel, Amasay, Sakari, Benayahu wo de Eliyeser jar sië jagñ hay wo 'wad coçoç wo pel komrom mani Baa no, Obed-Edom wo de Yehiya hay wo diñ jar gor jag tiñ komrom no.

Komromn a go Jerusalem so

²⁵Dafidi, jar kluuri ma Israyeln wo de wañre soden raw wo mañ faage ma woge le mañ komrom tayge jag mani Manwurn le liñ ni Obed-Edom nen fruygi deñ.

²⁶Kay jar Lefidn wo ga aà mo soë wo komrom tayge jag mani Manwurn na diñ Baa day aè raw sii jag de blore dere renam de gamlaare renam.

²⁷Dafid hay de oçoçbe swee ma kluu ti, hay ti jar Lefid maga hay wo de mañ komromn wo, ti jar 'wad siñn wo, ti Kenaniya wañ no, ti jar soëgen wo de jar 'wad siñn wo na diñ te oçoçbe sen lay. Dafid hay de Efod leçeç ti.

²⁸Jar Israyel wo äuy wo wo le mañ komrom tayge jag mani Manwurn le ti ngarge jag deñ, nen ro coçoç gamla, coçoç boo wo de soñre wo, wo de mbar mandilna wo de dilna wo.

²⁹De maga komrom tayge jag mani Manwurn de kalge äi leege mani Dafidn mono, Mikal may mani Sawul hay ko nen ti fenedere, se raw ko wañ Dafid caw yoorge de fruygi. Mo so no se raw äo' fo Dafid le go jiili äe.

1 KRONIG 16

¹De maga aè a go de komrom mani Baan so mono, aè raw kañge äe ti gisiëgi tiñ oçoçbe maga Dafid hay ban ne hen mono, day aè raw sii jag maga aè roë mo äen go äuy wo de ma joñ suse' wo pel Baa ni.

²De maga Dafid mañ jag sië jag maga aè roë mo äen go äuy wo de ma joñ suse'n wo go mono, se raw kañ bosa' ne jarn ti de ëu Manwuri.

³Blam äe se raw haç hole peçeç boñ boñ, naëy ma de cogge jag mbeg boñ boñ de hole mbere tlalum boñ boñ go ne jar Israyel wo äuy, werpiiri de naare go boñ boñ äuy.

Jar Lefid 'waa wo siñ ma togoë Baa

⁴Se raw lag jar Lefid maga joñre ma äaaran diñ ëege ëu Manwuri, Baa ma Israyel no, diñ mañge ti äe ciñ, diñ togoëge äe, wo pel komrom mani Manwur no.

⁵Jar sen hay wo diñ Asaf wañ no, Sakari ma de äog no, diñ Yeyel, Semiramod, Yehiyel, Matitiya, Eliyab, Benayahu, Obed-Edom wo de Yeyele. Saara hay de feçeçre joçoç wo do, de mandilna wo de dilna wo do, day Asaf hay mbar soñren wo lay.

⁶Jar sië jag Benayahu wo de Yahasiyel hay wo 'wad coçoç wo ceä tu pel komrom tayge jag mani Baa no.

⁷Dafid haç joñre mañge ti Manwur ciñ de siñ go ne Asaf wo do de heçeçre äe wo tañgu cegrega na ti wur sen ni.

Jar Lefid 'waa siñ ma togoë Baa

⁸Mañ wee ti Manwur ciñ, ëe wee ëu äe! Kañ wee nen jar go äuy ti joñre äe ma kluurin wo!

⁹'Waa wee siñ ne hene, togoën wee de siñ! Ëig wee ti ti feçeçre ngil jar äen wo!

¹⁰See äay mo hay go fehfeh wer ëu äe ma bay ëag no! Daga äil jar maga wo de kië Manwur mo fruy wo!

¹¹Kië wee Manwuri, wii wee eegre äe no! Kië wee tum ga nday mo hay de lagge pel äe!

¹²Fer wee ëig ti ti feçeçre ngil jar maga aà hay joñ ra mono! Ti feçeçre mbuëgi äen wo de kiida maga aà hay cag ra mono!

¹³Nday jar ma ti wer mani Israyel weejoçoç äe no, Nday jar ni Jakob, jar äe maga do äe le' ti äay mono!

¹⁴Aà diñ Manwuri, Baa naa no, Aà cag ree jar ma ti tamsir wo wo go äuy!

¹⁵Ëig wee ti tum ti tayge jag äe no, Ti waçaçre äe maga aà hay waçaçn le äaa, Go ne jar maga ndarge wo ta' ta' haçaç wo ndar mono.

¹⁶Ëig wee ti tayge jag maga aà hay tayn de Abraham mono, Ti haç'ge maga aà hay haç'n go ne Isag mono!

¹⁷Aà kañ diñ jag liñgi ne jar ni Jakob wo, Kañ ti sir Israyel do tayge jag ma tum nono.

¹⁸Aà hay waçaç ne Abraham gano: Ndi haç ge sir Kanaan go ne ndo Do tway äay maga aè ngaän go ne nday nono.

¹⁹Nday hay diñ jar po mbagge, Diñ fen po ma me'e, Diñ jar po ma äil sir waare wo.

²⁰Aà hay wo woge see wer jar la see wer jar la wo, Ti sir wañ ma la, see jar sir ma la.

²¹Ama Baa laa men jobo joñ bon äaara gaè. Aà ruu wañre wo ti ree äaara gano:

²²Duë wee jar äi ma de kaa noo tin wo wa, Joñ wee jar ndar nen waçaçre äin go wo wa!

²³'Waa wee siñ ne Manwuri, nday jar ma ti tamsir äuy! Nen naw tum, sii wee waçaçre ma de coçoçre ma ti peçeçge äe no!

- ²⁴Sii wee waçaçre ti togoëge äen yoo wer jar wo, Ti feçeçre ngil jar äen wo go yoo jar wo äuy!
- ²⁵Gahaçyla, Manwur kluu, àà kaçaçge de debañ ma togoëge. AÀ joñ heçeçne ne jar de dañ baa ma lan wo äuy.
- ²⁶Gahaçyla, baa ma ti jar lan bay wo diñ baa ma cwaçy wo wa. Ama Manwur hay joñ ngeel ma ciñ no.
- ²⁷Sagge wo de togoëge see wo pel äe, Kluun wo de fruygin wo wo liñ ni äe.
- ²⁸Nday moobe ma ti wer jar no, Haç wee togoëge ne Manwuri, Togoë wee kluu Manwur no!
- ²⁹Togoë wee ëu Manwuri! A wee le de feçeçre haçge wo pel äe! Leë wee mondra pel äe de hooge sug ti bay ëag äe no.
- ³⁰Nday jar ma ti tamsirn mo äuy no, Daë wee pel äe! Cwaçy, tamsir mbe de oole eñ, àà bay fijëgi wa.
- ³¹Daga ngeel ma ciñ mo fruy, Day tamsir mo joñ äil go fehfehe. Daga aè mo 'wad siñ wo yoo wer jar wo gana: Manwur de ma joñwañ!
- ³²Daga maarog de feçeçre ma nen äen wo äuy mo 'wad wo ware! Daga sir de feçeçre ma äil äen äuy mo swel wo!
- ³³Daga koore ma yooway mo ngar wo jag pel Manwuri. AÀ le de age caa kiida tamsiri.
- ³⁴Mañ wee ti Manwur ciñ, àà de ele! Gahaçyla äil de el äen mbe wo tum!
- ³⁵Waçë wee gano: Yaçaç wuur go, Baa ma peçeç wuur no! Tay wuur le, yaçaç wuur go do jar dehaçy wo, Nen maga wuur mo mañ ti ëu äo ma bay ëagn ciñ, Wuur mo da' see wuur diñ de togoëge ndo.
- ³⁶Bosa', bosa' Manwuri, Baa ma Israyel no! Nen kiñgi de kiñgi! Mo so no jar äuy kal wo ga Amen! Day saara raw togoë Manwuri.
- ³⁷Dafid raw lag Asaf wo de heçeçre äe äiñ komrom tayge jag mani Manwurn ni nen maga aà mo hay wo ni lag tum ma joñ peelee pel komromn ni do maga jag hay de haçge ti joñren nen naw tum nono.
- ³⁸Se raw lag Obed-Edom je ni Yeditunn wo de Hosa wo de heçeçre äaaran wo do hiira' ti nenma' ma gor jag tiñ no,
- ³⁹kal lag Sadog je sië jagn wo de heçeçre äe jar sië jagn wo jag mburyug mani Manwurn wo ti ngeel ma de mañge ciñ maga hay Gabawoñ mono,
- ⁴⁰nen maga aà mo joñ wo siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy tum tum, de toñ lay, de law lay, ti ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ni, nen maga aà mo bag

wo jag fen maga hay go de yerge äil jag liñgi maga Manwur hay haç jag äaara ne Israyel mo äuy go.

⁴¹Hay see äaara ni diñ Heman, Yedutun wo de jar maga aè hay hoo ra, day aè ëe ra go de ëu äaara maga aà mo mañ wo ti Manwur ciñ mono. Gahaçyla, äil de el äe mbe wo tum.

⁴²Yedutun wo de Heman hay wo see äaara ni de coçoç wo do, day soñre hay wo do jar wo ma mbarge. AÀ hay wo de feçeçre joçoç ma 'wad siñ Baan wo do lay. Jar ni Yedutun hay wo de lagge jag tiñn no.

⁴³Jar äuy kal wo ferge, wosela äuy liñ ni äe. Dafid raw rawge ma woge kañ bosa' ne tiñ mani äen ti.

1 KRONIG 17

Baa haç jag ne Dafid wo de wer mani äe no

¹De maga Dafid hay go äil tiñ äen mono, se kal wii Natañ je ndar nen waçaçre Baan go gana: Koëa ndi äin ndi de hayle äil tiñ koo Sedere, day komrom tayge jag mani Manwurn go de kañge wer tiñ oçoçbe ma de bagge bagge.

²Natañ kal ferge ne Dafid gano: Joñ mbo fen maga ndo ëign le äil äo mono, werga Baa yañ de äo.

³Ama de suñ äen ni mono, Manwur raw waçaç waçaçre ne Natañ gano:

⁴See, wo wii Dafid weejoçoç äin gano: Manwur waçaç do kay nono gana: Boo ge tiñ maga ndi hay ge äil äe ne ndi bay diñ ndo wa.

⁵Gahaçyla, ndi na ti boñ äil tiñ gaa, haçaç le ti wur maga ndi laa Israyel wo le go haçaç wara, ane ndi hay mbi tum na äil tiñ oçoçbe ma de bagge, äil tiñ oçoçbe ma de bagge, äil mburyugi, äil mburyugi.

⁶Go ti ngeel ma honla äuy ndi hay yaëge wer Israyel wo, day jag äi hay bul we me' wii jobo boñ yoo jar car kiida ma Israyel maga ndi hay haç jag ne hara ga aà mo koë wo jar äin wo day ndi riñ ra we ga wer mayse ga nday bay baa tiñ ne ndi de koore seder wo wa la yawla?

⁷Patala ndo riñ gi Dafid weejoçoç äin do kay nono gana: Manwur Pantway waçaç do kay nono gano: Hay baa ndo le ti ngeel koë horoge, le wer horog wo maga ndo mo hay diñ je seege de Israyel jar äin wo mo na diñ ndi.

⁸Ndi hay joñ de äo ti ngeel maga ndo hay wo ni mo äuy no. Ndi hay yee nen jar hee äon wo go äuy day ndi raw kol ëu äo go kluu do ëu jar kluuri ma ti tamsirn wo nono.

⁹Ndi hay caa ngeel go ta' ne Israyel jar äin wo day ndi laa ceçw äaara go ni, nen maga aà mo lag wo go ni day mo hay wo woge äaäñla äaäñla wa so lay, jar ma bay ngarn mo fer wo tiñ; wer joñ coo äaara,

¹⁰do ma ti wurpo nono, noga do ma ti kal maga ndi hay lag jar car kiida wo ti Israyel jar äin wo wa so lay. Ndi haç blum go ne ndo ti jar hee äon wo. Ndi waçaç ne ndo ga Manwur boo ge tiñ yañ ne ndo ti.

¹¹De maga naw äon bag ge wo jag we go, day ndo fer ge we wo go see paçaçre äo wo no, ndi men ge wer mani äon wo yañ blam äo ti wañ no, diñ weel äo yoo weere äon wo, day ndi coä ge wañ äen yañ.

¹²Boo ge tiñ ne ndi na diñ se, day ndi coä ge paale wañ äen yañ ma tum.

¹³Ndi de see äi ndi joñ ge yañ diñ pan äe day se joñ ge yañ diñ weel äi. Ndi men ge ko decoo äe go dogo ndi hay joñ je maga hay ti wañ tañgu äo no gaè.

¹⁴Ndi hayn ge yañ go ma tum äil tiñ mani äi no, äi sir wañ äi no day paale wañ äen joñ ge yañ tum de coäge.

¹⁵Natañ raw fer jag waçaçre sen wo ne Dafid do kay no taw taw no, ti jag mbuëgi nen taw taw.

Dafid tose

¹⁶Mo so no wañ Dafid raw woge pel Manwuri day gano: Ndi baa diñ wosela, Manwur Baa, day tiñ mani äin baa diñ mayse ga ndo koë ndi le haçaç a go wara lam la?

¹⁷Ndo ko baa sen nen äo me' ëa pa yaw O Baa! Ndo waçaç ti tiñ mani weejoçoç äon ma nen wur ma pel wo haçaç pa. Manwur Baa, ndo fer see äo le go see äi do jar tabay wo nono, ndo maga ndo go ciñ ti jar haçaç mono!

¹⁸Dafid waçaç ge baa mayse ne ndo ciñ ti togoëge maga ndo haçn go ne weejoçoç äon mo pa la? Ndo de see äo ndo go de ko weejoçoç äon de ele.

¹⁹Manwuri, ndo hay joñ feçeçre äo ma kluurin wo mo na wer weejoçoç äo no, do maga a le äil äo nono, ma naa nen äaara go!

²⁰Manwuri, jobo bay do ndo no wa hase, Baa po bay wo go faale äo wa so wer fen maga wuur laë ra de sug wuur wo mo äuy no.

²¹Wer jar po yañ mbaara ti tamsir la do Israyel jar äon wo ga baa äaaran wo le go yaçaç rage, day kol ra go diñ jar äe yawla? Ndo joñ feçeçre ma kluuri wo de ma joñ heçeçne wo, ndo nii wer jar wo wo go ne jar äo maga ndo yaçaç ra le go Ejipte pele, ma ra ëu äo.

²²Ndo hay gel Israyel jar äon wo go maga aà mo hay wo diñ jar äo ma tum, day ndo Manwur, ndo kol diñ Baa äaara.

²³Patalam no, O Manwuri, daga waçaçre maga ndo waçaçn ti weejoçoç äon wo de tiñ mani äen mo bag jag go ma tum! Joñ mbo do jag äo nono!

²⁴Daga aà mo leë jag go nen maga ëu äon mo hay kluu tum day aè mo waçë ga: Manwur Pantway, Baa mani Israyeln diñ Baa Israyel wo! Daga tiñ mani Dafid weejoçoç äon mo hay de coäge pel äo!

²⁵Gahaçyla, O Baa äi no, ndo waçaçn go ne weejoçoç äo sug ga ndo äo' ge wer tiñ äen yañ ne hene diñ wersen so ga weejoçoç äon raw da' eegre ma tosge pel äo mono.

²⁶Patalam no, O Manwuri, Baan na diñ ndo, day ndo sii de el sen go ne weejoçoç äo no.

²⁷Patala ndo ëign le go äil äo ga ndo kañ bosa' ne tiñ mani weejoçoç äon ti nen maga aà mo hay tum ta' pel äo sagsage! Gahaçyla, O Manwuri, fen maga ndo kañ bosa' we go ti äe no, mbe go de bosa' ti ma tum.

1 KRONIG 18

Dafid äum jar sir ma ti äen wo

¹Mokay diñ fen maga joñge blam sen mono: Dafid raw äum jar Filisteçeç wo, kal mbuë fuy äaara go. Se yaçaç Gad de sir ma ti äen wo go do jar Filisteçeç wo.

²Se raw äum jar Mowab wo, jar Mowab kol wo go nen do Dafidi, se kañ lombo ne hara ti.

³Dafid raw äum Hadadeser wañ Soba wo de ngar Hamad no kay no, sen na de maga se hay woge mbeë jag sir äen wo ti Efrad maarog ma de paçaçgen mono.

⁴Dafid kal yaçaç pus durgi do Hadadeser ndare, hoo jar piiri äe ndar renam, jar äaale ndar do äoge. Se raw car koyor piiri ma kog pus durgin wo go äuy men yoo äaara kis boñ.

⁵Jar Siri ma Damas raw wo caa war Hadadeser wañ Soba le, Dafid kal taw werpiiri go wer äaara ndar do äog ti äoge.

⁶Dafid raw lag sode wo go ta' ta' äil sir Siri ma Damas no. Jar Siri kol wo go nen do Dafidi, se kañ lombo ne hara ti. Manwur hay haç blum go ne Dafid ti ngeel maga aà hay woge ni mo äuy no.

⁷Dafid raw hoo kroñ boo biñni maga hay do weere joçoçre Hadadesern wo mono, se kal rawge de äaara Jerusalem.

⁸Dafid raw hoo boo dob debań debań Tihad wo de Kun, äi leege mani Hadadesern wo. Salomoñ joñ gesaçaçge boo dob no, gefayn wo de feçeçre ma de joñge de boo dob wo na diñ de äe.

⁹Tohu wañ Hamad kal laage ga Dafid taw sode mani Hadadesern wañ Sobadn wo go äuy.

¹⁰Se raw äo' weel äe Hadoram wo see wañ Dafid ma hee jag ne hene, ma joñ suse' ne hen ti maga a wo le' Hadadesere, day äumn mono. Gahaçyla, Tohu hay wo leë kaçaçra de Hadadesere. Tohu raw haç wer feçeçre maga wo de joñge de boo biñni, de boo solay wo de boo dob wo wo ne Dafidi.

¹¹Wañ Dafid raw lag feçeçre sen wo go sagsag ne Manwuri de solay wo de boo biñni maga se hay yaçë ra le ni wer jarn wo mo äuy no, le ti sir Edom, le ti sir Mowab, le ni jar Amoñ wo, le ni jar Filisteçer wo, le ti sir Amaleg mo äuy no.

¹²Abisay je ni Serujan hay äum jar Edom wo ndar hwal ti nenma' äil log cuu manda no.

¹³Se raw lag sode wo go ta' ta' ti sir Edom day sir Edom kal kolge go äuy nen do Dafidi. Manwur hay haç blum go ne Dafid ti ngeel maga aà hay woge ni mo äuy no.

Jar kluuri joñre mani Dafidn wo

¹⁴Dafid hay go joñ wañ ti Israyel wo äuy. Se raw joñ fen ma de deele, ma ti ngeel äe see jar sir äen wo äuy.

¹⁵Jowab je ni Serujan hay waçaç ree soden wo. Josafad je ni Ahiludn hay diñ je bag jag feçeçre ma de yergen wo.

¹⁶Sadog je ni Ahitubn wo de Abimeleg je ni Abiyatarn hay wo diñ jar sië jagn wo. Safoha hay diñ je yerge.

¹⁷Benayahu je ni Yehoyadan hay diñ wañ jar Keretiyeçeçn wo de jar Peletiyeçeçn wo. Jar ni Dafid hay wo diñ jar ma pel kaçaçra ma see wañ no.

1 KRONIG 19

Jar Amoñ kië wo jag Dafidi

¹Mokay diñ fen maga hay joñ blam sen mono: Nahas wañ jar Amoñ raw hugi go, weel äe raw kolge wañ ti ngeel äe.

²Dafid day gano: Ndi joñ ge de el see Hanun je ni Nahas no, werga pan äe hay joñ de el see äi mono. Dafid raw laa jar wo see äe ma hee jag ne hen ti huli pan äe no. Weere joçoçre Dafidn raw wo woge ti sir mani jar Amoñn wo, see Hanun ma hee jag huli ne hene.

³Ama, minisdir mani jar Amoñn kal wo riñ Hanun gana: Ndo eig ba na ga Dafid laa jar le hee jag huli ne ndo na werga a hoo sug ti pan äo so yawla? Weere joçoçre äen a wo na ma da' wer go ne sir no, ma huygi äe, ma äod eñre äe.

⁴Hanun raw hoo weere joçoçre Dafidn wo, raw ceçeç piñ äaara go, ngar oçoçbe äaaran wo go ti gisiëgi gega' gega' le' go nen glogge, blam äe se kal fer rage le.

⁵AÈ raw age sii ree ma ti jar sen wo ne Dafidi, se kal laa jar caa pel äaara werga jar sen hay wo go nen soçoçre debañ. Wañ raw riñ rage wo gano: Lag wee le go Jeriko lage say piñ äay mo laa wo go ëa ni nday a le kway.

Dafid dur de jar Amoñ wo de jar Siri

⁶Jar Amoñ raw wo koge ga saara mbuë jiili go ne Dafidi, day Hanun wo de jar Amoñ raw wo coñ boo solay wo ndar ma woge le yee pus durgi wo de jar piiri wo le ni jar Siri ma Mesopotamin wo, le ni jar Siri ma Maaka wo de Soban wo.

⁷Saara raw yee pus durgi wo le ndar do swa' ti äoge day wañ Maaka de jar sir äen wo wer äe kal wo woge kañge jag Medeba. Jar Amoñ raw wo laage le go äi leege äaaran wo, tay wo see äaara day hoo wo seele ma woge durgi.

⁸Dafid kal laage äe, se raw äo' Jowab wo ne hara ti de soden wo äuy, diñ werpiiri ma de eegren wo.

⁹Jar Amoñ raw wo laage le go, cir wo go ma durgi jag feele äi leege no. Wañre maga hay a wo le kay rage hay wo wo go sar yoofi.

¹⁰Jowab raw koge ga jawñ joñ ge na nen pel lay nen blam lay. Se raw hoo jar yoo werpiiri ma de do ma Israyeln wo day mbuë nen dur jar Siri wo.

¹¹Se raw kañ weegeman äe Abisay pel te jar ma äuy wo, saara raw mbuë nen de jar Amoñ wo lay.

¹²Jowab day riñ Abisay gano: Hayga jar Siri raw wo eegre äi we no, ndo a ge caa war äi, day hayga jar Amoñ raw wo eegre äo we no, ndi caa war äo yañ lay.

¹³Coä see, naa coä see naa wer jar naan wo de äi leege mani Baa naan wo daga Manwur mo joñ fen maga de el nen äe mono!

¹⁴Jowab raw seege wo de jar maga hay wo wer äe mono, ma dur jar Siri wo. Jar siri kal wo lagge de ëeere pel äe.

¹⁵Jar Amoñ kal wo koge ga jar Siri lag wo de ëeere. Saara raw wo lagge de ëeere pel Abisay, weegeman Jowabn lay, kal wo laage äi leege, Jowab raw ferge Jerusalem.

¹⁶Jar Siri wo wo koge ga Israyel äum wo saara mokay kal wo mañ poçoç le ni jar Siri maga hay wo go faale maarog ma de paçaçgen äaäla mono. Sofag wañ sode mani Hadadesern hay pel äaara.

¹⁷AÈ raw age riñ Dafid de waçaçre se no, se raw tay Israyel wo le äuy, cegaë Jurdeçeç go, kal woge go see äaara mañ, day mbuë nen de äaara durgi. Dafid mbuë nen de jar Siri wo durgi saara cir go ma durgi äe lay. Jar Siri kal wo lagge de ëeere pel Israyel wo.

¹⁸Dafid taw jar ma ti pus durgi go ndar renam, taw jar äaale go ni ndar do naa wer äaara, ii Sofag wañ soden go lay.

¹⁹Weere joçoçre Hadadesern wo wo koge ga Israyel äum saara mokay raw wo tay jag go de Dafidi, haç wo see äaara go ne hene. Jar Siri laa wo dayge caa war jar Amoñ wo le gaa so.

1 KRONIG 20

Jowab yaçaç äi leege Raba

¹Deeboo äen ti wur maga wañren lag wo go jag jaw mono, Jowab de sode wo wer ngaäa raw wo kal do wo ti sir mani jar Amoñn wo, day raw wo kañge ne Rabaa jage. AÀ ne Dafid raw gwa'ge le go Jerusalem. Jowab raw äum jar Raba wo, raw mbuggi äe go.

²Dafid raw mañ tilgi go ne wañ Raba ti day se raw da' poçoçre äe de dañ klew do swa'a. Tilgin hay de biñ huuli ma de wore ti. AÀ raw kañge äe ne Dafid ti, se raw de feçeçre maga aè hoo ra jag durgi äi leege ni do debaň.

³Jar maga hay wo äi leege ni mono, Dafid laa ra le go, kal kañ rage jag ceège koore, ceège huuli wo de charge koore wo. Se raw joñ äi leege mani jar Amoñn wo äuy dosen no lay. Blam äe Dafid kal ferge le Jerusalem de jarn wo wer äuy.

Dafid dur de jar Filisteçeç wo

⁴Blam sen durgi raw joñge Geser de jar Filisteçeç wo. Sibekay je ma äi leege Husan kal 'war Sipay jobo yoo jar Refayim wo go, day jar Filisteçeç raw wo mbuë fuy go.

⁵Durgi kal joñge de jar Filisteçeç wo pa, Elhanan je ni Yayirn raw 'war hen Goliyad, Lahmi ma Gad maga hil manjaw ma do äen hay do gefay mani jar äod oçoçben wo no mono go.

⁶Jaw raw joñge wo Gad pa, jobo hay we ni de geçeçre, weere do äe wo de weere äaale äe hay wo hiira' hiira'a, äuy do äog ti naa, se de see äe hay ti wer mani Rafan lay.

⁷Se raw äod bum pel jar Israyel wo day Jonatañ je ni Simeya, hen Dafidn raw 'warge äe go.

⁸Jar sen wo äuy hay wo diñ jar Gad ti wer mani Rafa no. Do Dafid wo de weere joçoçre äen taw wo ra go.

1 KRONIG 21

Dafid kee jare

¹Manhuli raw urgi de Israyel wo, se kal srog wer Dafid maga aà mo kee Israyel wo.

²Dafid day wii Jowab wo de minisdir ma yoo jarn wo gano: See wee, kee wee Israyel wo, tĩjĩ le Beer-Seba haçaç le' wo go Dañ, day ni nday fer wee le ferge äe ne ndi. Do kay nono, ndi koge ngaäa äaara yañ go.

³Jowab kal ferge gano: Daga Manwur mo tes jar mani äen wo ni äaale kisi! O wañ, je waçaç ree äi no, a wo äuy bay wo diñ weere joçoço je waçaç ree äin wa yawla? Day wer mayse ga je waçaç ree äin wii fen se kayn la? Wer mayse ga Israyel kol ge de ree ti la?

⁴Ama waçaçre wañ raw raw eegre mani Jowab no, Jowab kal kalge go, raw rañ Israyel go äuy. Blam äe se kal ferge le Jerusalem.

⁵Jowab raw kañ nen Dafid ti ngaäa jar no: Jar hay miliyoñ boñ ti äe ndar kis ti sir Israyel ma äuy no, wo diñ jar maga wo de kaçaçge ma durgi de moslam. Jar ndar kiskis naa de jar ndar do renam ti sir Juda, wo diñ jar maga wo de kaçaçge ma durgi de moslam.

⁶Jowab kee je Lefid noga je ni Benjame po boñ gaa dogaa hay go de caa heçeçne debaň do jag maga wañ haçn mono.

Baa kañ bulfuñ ne Israyel wo ti

⁷Ree se kayn raw coge jag Baa gaa, se raw kañ ree ne Israyel wo ti.

⁸Dafid kal riñ Baa gano: Ndi joñ mbi fen mani nañ gaa we ti fen maga ndi joñ mono! Patala joñ mbo nen fug äil go ne weejoçoç äon ti debaycoçoçoçre äe no, werga ndi joñ fen sen na do bay koge!

⁹Manwur kal riñ Gad je ko nen mani Dafidn do kay nono gano:

¹⁰See, wo riñ Dafid gana: Manwur waçaç do kay nono gano: Ndi laa ree wo ne ndo pel swa'a, baa boñ ni ndi joñ ge ndo de äe.

¹¹Gad raw age ni Dafidi, day riñ gano: Manwur waçaç do kay nono gano:

¹²Baa go boñ yoo ree ma kay wo no: Diñ koñne kiñgi swa' laybla', diñ few swa' go ti ëee caw pel jar hee äon wo day moslam jar hee äon ba wo ndo go ni laybla', diñ naw swa' maga moslam mani Manwur joñ nday de guur de bulfuñ äil sir no, day je peelee Manwur kañ ge reen go ti tway ma Israyeln äuy mo laybla' no. Ba fen maga ndi nen ferge de äe ne je maga äo' ndi le go patala so.

¹³Dafid kal ferge ne Gad gano: Ndi nen ree ma kluu debaň! Ėawa mo taw ndi diñ do Manwuri, werga koge decoo jar äen debaň, ama daga do jar tabay mo taw wo ndi go wa!

¹⁴Manwur raw kañ bulfuñ ne sir Israyel ti, jar raw hugi go ndar do renam ti sir Israyele.

¹⁵Baa kal äo' je peelee äe le Jerusalem maga aà mo kañ ree ne hen ti, day de maga se de kañ ree ne hen ti mono, Manwur fer eig ree seno. Se day riñ je peelee maga hay kañ reen ne hen ti gano: Ma' so! Baa mbo do äo so! Je peelee Manwurn hay de oole ti jeñ yaage mani Ornan je Yebus no.

¹⁶Dafid raw mañ nen äe ciñ raw ko je peelee Manwurn de oole deñ ti holañ tamsir wo de ngeel ma ciñ, moslam äen do äe kay bay fra ti de ma joñ Jerusalem de guuri. Dafid wo de jar kluuri maga hay wo de taçy oçoçbe ti äaara raw wo leège de mbuë nen gesiñ.

¹⁷Dafid raw riñ Baa gano: Hay riñ ga kee jarn na bay diñ ndi wa yawla? Hay joñ älaggen na diñ ndi, hay joñ fen ma bay ngarn na diñ ndi, day jar ma äuy joñ wo mayse lay la? Manwuri, Baa äi no, daga do äo mo haç puçuçri na diñ ne wuur de jar ni äi wo, aà mo kañ ree ne jobo ti yoo jar äon wo wa!

Dafid boo ngeel sië jag ne Baa

¹⁸Je peelee Manwurn hay wii Gad we go ga aà mo riñ Dafid nen maga Dafid mo boo ngeel sië jag ti yaage mani Ornan je Yebus no.

¹⁹Dafid kal rawge ti jag Gad maga aà hay waçaçn ti jag Manwur mono.

²⁰Ornan raw mbuë nen äe, se kal ko je peelee no. Aà hay wo äum coore de weere äe ma naan wo, saara kal dañge yoñge.

²¹De maga Dafid nduu see Ornan mono, Ornan jel nen äe no kay, raw ko Dafidi. Se kal kalge le go äil yaage no, raw le' mondra pel Dafid de mbuë nen gesiñ.

²²Dafid day riñ Ornan gano: Haç ngeel yaage äon me nen maga ndi boo ngeel sië jag ne Manwur ni äala. Haçn mbo ne ndi, ndi haç solay yoo äen go ne ndo äuy, nen maga bulfuñn mo mañ wer wo go see jar no.

²³Ornan kal ferge ne Dafid gano: Yaçaçn mbo, daga wañ je waçaç ree äin mo joñ mbe fen maga sen de el nen äe mono. Kay no! Ndi haç deren wo go ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mo lay, mo ma äum cooren go haçaçre lay, cooren go ma haç haçgen lay. Ndi haç feçeçre sen wo go äuy.

²⁴Ama Dafid raw riñ Ornan gana: Bay wa, ndi yeen go do äo yeege de solay yoo äen tu, werga ndi haç mo maga diñ ma äo ne Manwur ma sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne hen de man de koë gaè.

²⁵Dafid raw haç solay boo biñni go ne Ornan ti ngeeln kiskis hiira'a.

²⁶Dafid raw boo ngeel sië jag ne Manwur ni, kal sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de siigi jag ma tay jag wo ti äe ni. Se raw ëe Manwuri, day Manwur kal yiñ jag ne hen de wuu maga caa le ciñ ne ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ti.

²⁷Mo so no Manwur raw waçaç waçaçre ne je peelee no, se kal fer moslam äen äil fra äe.

²⁸De maga Dafid ko ga Manwur yiñ jag ne se ti yaage mani Ornan je Yebusn mono, se hay sië jag ti ngeel ni de ngar ngeel sen mbe ni ceä so.

²⁹Ane mburyug mani Manwur maga Moyis hay 'wuçy le äi puuli wo de ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy hay wo le go ti ngeel ma de mañge ciñ ma Gabawoñ no.

³⁰Dafid hay bay go woge pel äe ni wa werga aà hay go de caa heçeçne do moslam mani je peelee Manwur no.

1 KRONIG 22

¹Dafid day gano: Tiñ mani Manwur Baa joñ ge na ti ngeel la, ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy ma Israyeln joñ ge na ti ngeel la.

Dafid baa jag feçeçre ma boo tiñ Baan go

²Dafid kal waçaçge ga aè mo tay waare maga wo de lagge de tiñ äil sir Israyel wo le, se raw kañ joñre ndarge huuli wo de ceë rage ne hara ti ma boo tiñ Baa no.

³Dafid tay boore wo go debañ tu ma 'wuçy ponde ma äal jag tiñn wo, ma toor boore ma de labrag ma ti holañ jag tiñn wo lay, tay boo dob go debañ bay maga aè ngaä poçoçre äe wa do pur äe

⁴tay koore seder wo go debañ lay, werga jar Sidoñ wo de jar Tir hay hoor wo koore seder le ne Dafid debañ debañ.

⁵Dafid hay waçaç go gano: Weel äi Salomoñ klee lay de leäay ëa lay, day tiñ maga aè boon ge ne Manwur ya' ge wer riñ äe wo de togoëge äe wo yañ ciñ go ti sir wo äuy, diñ wersen ndi 'wuçy feçeçre wo go ne hene. Diñ do kay no so ga Dafid 'wuçy feçeçren wo go tañgu huli äe mono.

Dafid haç joñre booge tiñn ne Salomoñ do

⁶Dafid raw ëe weel äe Salomoñ le, day haç jag ne hen ga aà mo boo tiñ ne Manwuri, Baa ma Israyel no.

⁷Dafid kal riñ Salomoñ gano: Na'aç, ndi hay eig ga ndi boo tiñ ma ra ëu Manwuri, Baa äi no.

⁸Ama Manwur raw waçaç waçaçre me do kay nono gana: Ndo kaa ci jar go debañ day ndo dur debañ ndo boo tiñ me ma ra ëu äi gaa werga ndo kaa ci jar go gesiñ debañ.

⁹Ko ga ndo biñ gi weel yañ, day se joñ ge yañ diñ je ma nen jam, ndi haç ge jam yañ ne hene, ndi yaçaçn ge yañ go do jar hee äe ma ti äe karan wo werga aè ëen ge ga Salomoñ. Ndi haç ge jam wo de iggi wo yañ ne Israyel wo de maga a tenen mono.

¹⁰Boo ge tiñ ne ndi de ëu äi na diñ se. AÀ joñ ge diñ weel äi, day ndi joñ ge diñ pan äe lay. Ndi coä ge paale wañ äen yañ ti Israyel ma tum.

¹¹Patalam no weel äi no, daga Manwur mo hay de äo nen maga ndo mo sii ti, day ndo mo boo tiñ ne Manwuri, Baa äon do maga aà hay waçaç ti äo nono.

¹²Daga Manwur mo haç laëge wer feçeçre wo de ti ngeel ne ndo, day mo kañ nen äo ti faage joñre ti Israyeln wo maga ndo mo hoo sug ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äo no!

¹³Mo so no ni ndo sii gi ti yañ hayga ndo hoo sug we ti waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga Manwur hay waçë ra ne Moyis ma jar Israyel wo we, day ndo joñ joñre we de äaara mono. Coä see äo day teñ nen see äo. Joñ heçeçne wa lay, caa heçeçne go wa lay.

¹⁴Mokay diñ feçeçre maga ndi bag jag äaara go ma boo tiñ mani Manwur no, day eegre äi hoo ni mono: Klew boo biñni ndar do swa'a, klew boo solay miliyoñ swa'a. Ma boo dobn wo de boo ma de koë sen jobo kaçaç ma ngaä klew äaara gaa dog a raw wo debañ. Ndi bag jag kooren wo we go de huulin wo lay, ane ndo kië ge see äaara ni ëa.

¹⁵Jar joñre wo, jar ceë huuli, jar guur see huuli wo de koon yañ wo see äo ngaäa de jar ma de ko de el wer joñre ma honla äuyn wo.

¹⁶Boo biñni no, boo solay no, boo dobn wo de boo ma de koën bay wo ma keege wa. Ur go ciñ joñ joñre, day daga Manwur mo hay de äo!

¹⁷Dafid raw haç jag ne minisdir ma Israyeln wo äuy ga a mokay wo Salomoñ weel äe no.

¹⁸Se day riñ ra gana: Manwuri, Baa äayn yañ de äay day se go de haç jam ne nday ti sir äay leñ leñ äuy. Gahaçyla, a haç jar sirn la wo go ne ndi äi coo do, day sirn äuy go nen do Manwur wo de jar äen wo.

¹⁹Patalam no, haç wee jiili äay wo de maysee äay ma kië Manwuri, Baa äay no. Puë wee go ciñ day boo wee ngeel ma bay ëag mani Manwur Baa no, nen maga nday mo hoo ge komrom tayge jag mani Manwurn wo le de feçeçre maga wo go sagsag ma Baa wo le ma age laa rage äil tiñ maga aë boon ge de ëu Manwur mono.

1 KRONIG 23

Dafid 'wuçy faage joñre jar Lefidn wo

¹Dafid raw taw taçaçbe go, kiñgi äe joñ go pur lay. Se raw hay Salomoñ weel äen go wañ ti Israyele.

²Se raw tay minisdir ma Israyeln wo le äuy, jar sië jagn wo de jar Lefidn wo.

³Aë raw kee jar Lefid wo, tiñji ti kiñgi do swa' ka' raw ciñ, go kel kel äuy wosela go boñ boñ äuy saara ndar do swa' ti nenma'aç.

⁴Dafid day gano: Jar mo hay yoo äaara ndar do äog ti naa ma seege de joñre booge tiñ mani Manwur no, jar ndar hiira' diñ jar ko wer jar car kiida wo, jar ndar naa diñ jar gor jag tiñ wo.

- ⁵Jar ndar naa ma togoë Manwur de feçeçe joçoç maga ndi hay joñ ra ma togoëge äe mono.
- ⁶Dafid raw car äil äaara go ta' ta' de ngaäge de jar Lefid wo: Gerson, Kehad wo de Merari.
- ⁷Yoo jar ni Gerson wo diñ Laedan wo de Simeyi.
- ⁸Jar ni Laedan wo diñ: Yehiyel wañ no, diñ Setam wo de Joweles, wo swa'a.
- ⁹Jar ni Simeyi wo diñ: Selomid, Hasiyel wo de Haran, wo swa'a. Mo na diñ wañre ma ti feele mani Laedann wo.
- ¹⁰Jar ni Simeyi wo diñ Yahad, Sisa, Yewus wo de Beriya. Mo na diñ weere ma naa mani Simeyin wo.
- ¹¹Yahad hay diñ wañ no, Sisa hay diñ ma de äog no Yewus wo de Beriya biñ wo weere pur gaa day aè kee ra go do feele po boñ nono.
- ¹²Jar ni Kehad wo diñ Amram, Yitsehar, Hebroñ wo de Usiyele, wo naa.
- ¹³Jar ni Amram wo diñ AËron wo de Moyisi. AÀ aron hay go ti nen sara maga aà mo hay wo go sagsag bay äag de jar ni äe wo ma tum, ma roë fen foçoçe no pel Manwuri, ma joñ peelee äe no, ma kañ bosa' ne jar ti de ëu äe wo sagsage.
- ¹⁴Moyis hay diñ je mani Baa no, aà hay ëe weere äen wo go yoo jar ma ti äiñni maLefidn wo.
- ¹⁵Jar ni Moyisn wo diñ Gersom wo de Eliyesere.
- ¹⁶Je ni Gersom diñ Sebuwel wañ no.
- ¹⁷Je ni Eliyeser hay diñ Rehabiya wañ no. Eliyeser biñ weel ma tigriñ ni gaa so ane jar ni Rehabiya hay wo go ngaäa ni ëawa.
- ¹⁸Je ni Yitsehar diñ Selomid: wañ no.
- ¹⁹Jar ni Hebroñ wo diñ: Yeriyahu wañ no, Amariya ma de äog no, Yahasiyel ma de swa' no, Yekameyan ma de naa no.
- ²⁰Jar ni Usiyel wo diñ Mise wañ no, diñ Yisiya ma de äog no.
- ²¹Jar ni Merari wo diñ Mahli wo de Musi. Jar ni Mahli wo diñ Eleyasar wo de Kisi.
- ²²Eleyasar kal hugi go bay biñ weel ma tware, ane se biñ diñ mayre wo jar ni Kis heçeçe äaaran da wo ra go naare.
- ²³Jar ni Musi wo diñ: Mahli, Eder wo de Yeremod, wo swa'a.
- ²⁴Mo na diñ jar Lefid wo, go de charge ti tiñ mani paçaçe äaara wo ta' ta'a, go ti feele wañren wo ta' ta'a, do keege maga aà hay kee ra go boñ boñ nono. AÀ hay

wo de kañge joñ peelee äil tiñ mani Manwur no, tiñ; le ti ma kiñgi do äogn haçaç raw ciñ.

²⁵Gahaçyla, Dafid hay waçaç go gana: Manwuri, Baa ma Israyel hay haç jag ne jar äen wo, aà hay ge mbe yañ wo sagsag äi leege Jerusalem.

²⁶Do kay nono, jar Lefid soë ge wo mburyugn wo de feçeçre joñre ma äil äen wo gaa so.

²⁷AÈ kee jar Lefid wo, tiñ; ti ma kiñgi do äog raw ciñ na ti jag Dafid ma blam tawn wo.

²⁸Joñre äaara ti jeñ jar ni AÈron wo ti joñre ma äil tiñ mani Manwurn wo na diñ ma äi feelee tiñ Baa no, ma äil tiñ naw ma äiñ tiñ Baan wo, diñ façaçge feçeçre ma bay äagn wo äuy, diñ joñre ma defeë defeë maga wo de mañge see tiñ Baan mono,

²⁹diñ sraëge holen wo, diñ 'wuçygi coo ma legeën ma sië jagn wo, diñ joñge gato ma bay defoçoçre non wo, joñge gato ma de hiëilgin wo, joñge gato ma de kargen wo, diñ äawge feçeçre ma ngaä feçeçren wo de ma ngaä paçaçge feçeçren wo.

³⁰AÀ hay wo age tum de jag toñ lay, de law lay ma mañ ti Manwur ciñ, ma togoëge äe,

³¹ma sië siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwur ti wur Saban wo, ti kolge few ciñn wo, ti wur kurwuyn wo, wo go de keege ta' ta' tum do maga jag liñgi ma äaaran de waçaçge ga aà mo see wo no mono.

³²Joñre jar Lefid hay wo diñ gorge ti tiñ ma yiñgi no, gorge ti ngeel ma bay äag no, day saara hay hoo sug ti jag maga heçeçre äaara jar ni AÈron hay wo haçege äe ne hara ti joñre ma äil tiñ mani Manwurn mono.

1 KRONIG 24

AÈ car äil jar sië jagn wo go ti joñre

¹Carge äil jar ni AÈron wo: Jar ni AÈron wo diñ Nadab, Abihu, Eleyasar wo de Itamare.

²Nadab wo de Abihu raw wo hugi go tañgu pan äaara bay biñ weere. Eleyasar wo de Itamar hay wo ti joñre siëgi jag no.

³Dafid lay, Sadog yoo jar ni Eleyasarn wo lay, Ahimeleg yoo jar ni Itamar wo lay, kal wo car jar ni AÈron wo go ta' ta' ti joñre maga a wo nen age joñge äe mono.

⁴Yoo jar ni Eleyasar wo mono, wañre raw joñge ni pur de dañ ma yoo jar ni Itamarn wo, day aè raw car rage go ta' ta' joñ go nen maga wañre ma ti tiñ paçaçrebe mo hay wo yoo jar ni Eleyasar wo hwal ti hiira'a, yoo jar ni Itamar wo nenma'aç.

⁵AÈ raw car rage go ta' ta' de naage waçywaale, jar la wo lay, jar la wo lay werga jar kluuri joñre ma ti ngeel ma bay äag wo de jar kluuri joñre mani Baan hay wo diñ jar ni Eleyasar wo de jar ni Itamar wo.

⁶Semaeya je ni Netaneeln ti äi;ïni maLefidn raw yer keege äaara go pel wañ, yer keege jar kluuri joñren wo pel Sadog je sië jag no, pel Ahimeleg je ni Abiyatar no, pel wañre ma ti feele mani jar sië jagn wo de jar Lefidn wo. AÀ hoo wañre ma ti feele äog ni Eleyasar, aè baa boñ ni Itamare.

⁷Waçywaàale ma tañgun le' ti Yehoyarib, ma de äogn ti Yedaeya,

⁸ma de swa'n ti Harim, ma de naan ti Seorim

⁹ma de dween ti Malkiya, ma de hiira'n ti Miyamin

¹⁰ma de renamn ti Hakos, ma de nenma'n ti Abiya

¹¹ma de kaawa'n ti Josuwe, ma de hwaln ti Sekaniyahu

¹²ma de hwal ti boñn ti Eliyakib, ma de hwal ti äogn ti Yakim

¹³ma de hwal ti swa'n ti Hupa, ma de hwal ti naan ti Yesebeyam

¹⁴ma de hwal ti dween ti Bilga, ma de hwal ti hiira'n ti Imer

¹⁵ma de hwal ti renamn ti Hesir, ma de hwal ti nenma'n ti Hapitses

¹⁶ma de hwal ti kaawa'n ti Petahiya, ma de do äogn ti Esekiyel

¹⁷ma de do äog ti boñn ti Yakim, ma de do äog ti äogn ti Gamul

¹⁸ma de do äog ti swa'n ti Deleyahu, ma de do äog ti naan ti Maasiyahu

¹⁹Diñ do kay no so ga aè haç joñre äaaran ne hara, ma laage äil tiñ mani Manwur de faage maga pan äaara AÈron hay men do maga Manwuri, Baa ma Israyeln hay haç jag äe ne hen nono.

Carge äil jar Lefidn wo

²⁰Ma jar Lefidn maga gwa' mono, aè baa yoo jar ni Amram wo diñ Subayel, yoo jar ni Subayel wo diñ Yehdeyahu

²¹ni Rehabiyahu yoo jar ni Rehabiyahu wo mono diñ Yisiya wañ no,

²²yoo jar ni Yitsehar wo mono diñ Selomod, yoo jar ni Selomod wo mono diñ Yahad.

²³Ni Be naèy mono diñ Yeriyahu, diñ Amariyahu ma de äog no, Yahasiyel ma de swa' no, Yekameyam ma de naa no

²⁴Je ni Usiyel diñ Mise, aè baa yoo jar ni Mise wo diñ Samir

²⁵hen Mise diñ Yisiya, yoo jar ni Yisiya wo aè baa diñ Sakari.

- ²⁶Jar ni Merari wo diñ Mahli wo de Musi de weere mani weel äe Yaasiyahun wo.
- ²⁷Moore Merari mani weel äe Yaasiyahun wo diñ: Soham, Sakur wo de Ibri.
- ²⁸Jar ni Mahli wo diñ Eleyasar maga biñ weel ma twar gaa mono, diñ Kisi.
- ²⁹Jar ni Kis wo, yoo äaara diñ Yerahmeele.
- ³⁰Jar ni Musi wo diñ: Mahli, Eder wo de Yerimode. Mo so no diñ jar ni jar Lefidn wo, go ti tiñ paçaçrebe ta' ta'a.
- ³¹AÀ wo de see äaara naa wo waçywaàale do heçeçre äaara jar ni AÈron wo pel wañ Dafidi, pel Sadog, Ahimeleg wo de wañre ma ti feele jar sië jagn wo de jar Lefidn wo lay. AÀ joñ go dosen nono go ti wañ ma ti feelen do je maga klee me' yoo heçeçre äen wo no lay.

1 KRONIG 25

AÈ car äil jar 'wad siñ wo go ta' ta'a

- ¹Dafid wo de wañre soden kal wo lag jar ni Asaf wo, jar ni Heman wo de jar ni Yedutun wo go ti nen maga aà mo ndar wo nen waçaçre Baa go de siñ, de mbarge dilna wo de mandilna wo de soñre wo. Mokay diñ keege ngaäa maga aè hay haç joñre wo ne hara do ma joñge mono.
- ²Yoo jar ni Asaf wo mono diñ Sakur, Josef, Netaniya wo de Asareela, jar ni Asaf maga pan äaara Asaf hay pel äaara ndar nen waçaçre Baa go ti jag wañ mono.
- ³Ni Yedutun mono, diñ jar ni Yedutun ma hiira'n wo diñ Gedeliyahu, Seri, Esayi, Hasabiyahu, Matitiyahu, pan äaara Yedutun hay pel äaara ndar nen waçaçre Baa go de siñ de mbar dilna ma mañ ti Manwur ciñ, ma togoëge äe.
- ⁴Ni Heman mono, jar ni Heman hay wo diñ Bukiyahu, Mataniyahu, Usiyel, Sebuwel, Yerimod, Hananiya, Hanani, Eliyata, Gidalti, Romamti-Eser, Yosbekasa, Maloti, Hotir, Mahasiyode.
- ⁵Saara äuy diñ jar ni Heman maga hay diñ je ko nen mani wañn ti waçaçre Baa no, nen maga aà mo togoë wo kluu mani Baa no. Baa hay haç weere ne Heman hwal ti naa de mayre swa'a.
- ⁶Jar sen wo mo äuy hay wo 'wad siñ äil tiñ mani Manwur no, hay wo de soñre wo, mandilna wo de dilna wo do ma joñre ma äil tiñ mani Baa no, paçaçre äaara hay wo pel äaara. AÀ saf, Yedutun wo de Heman hay wo nen do wañ.
- ⁷AÀ hay wo äuy kiskis äog ti äe do nenma' ti nenma'aç, go de heçeçre äaara maga wo de geçeçge ti siñ mani Manwurn mono, saara äuy diñ jar had siñ wo äuy.
- ⁸Saara raw wo ndar waçywaàale ti joñre äaaran wo, ma kleere de ma kluuri wo, jar hadge wo de jar maga aè de had rage mono.

⁹AÈ naa waçywaàale ma tañgun ne Asaf, se le' ti Josefe. Ma de äogn ti Gedaliyahu saara de heçeçe äe wo de weere äe wo hwal ti äoge.

¹⁰Ma de swa'n ti Sakur de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹¹Ma de naan ti Yitseri de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹²Ma de dween ti Netaniya de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹³Ma de hiira'n ti Bukiyahu de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹⁴Ma de renamn ti Yesareela wo de weere äe de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹⁵Ma de nenma'n ti Esay de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹⁶Ma de kaawa'n ti Mataniyahu de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹⁷Ma de hwaln ti Simeyi de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹⁸Ma de hwal ti boñn ti Asareel de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

¹⁹Ma de hwal ti äogn ti Hasabiya de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁰Ma de hwal ti swa'n ti Subayel de weere äe de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²¹Ma de hwal ti naan ti Matitiyahu de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²²Ma de hwal ti dween ti Yeremod de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²³Ma de hwal ti hiira'n ti Hananiyahu de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁴Ma de hwal ti renamn ti Yosbekasa de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁵Ma de hwal ti nenma'n ti Hanani de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁶Ma de hwal ti kaawa'n ti Maloti de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁷Ma de do äogn ti Eliyata de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁸Ma de do äog ti boñn ti Hotir de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

²⁹Ma de do äog ti äogn ti Gidalti de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

³⁰Ma de do äog ti swa'n ti Mahasiyod de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

³¹Ma de do äog ti naan ti Romanti-Eser de weere äe wo de heçeçe äe wo, saara hwal ti äoge.

1 KRONIG 26

Carge äil jar gor jag tiñn wo

¹Carge äil jar gor jag tiñn wo. Ti jar ma ti wer mani Koren wo mono, diñ Meselemiyahu je ni Kore yoo jar ni Asaf wo.

²Jar ni Meselemiyahu wo diñ: Sakari, jag weel no, Yediyayel ma de äog no, Sebadiyahu ma de swa' no,

³Yatniyel ma de naa no, Elam ma de dwee no, Yohanan ma de hiira' no, Elyoenaèyma de renam no.

⁴Jar ni Obed-Edom wo diñ: Semaeya jag weel no, Yehosabad ma de äog no, Yowa ma de swa' no, Sakar ma de naa no, Netaneel ma de dwee no,

⁵Amiyel ma de hiira' no, Isakar ma de renam, Pewultayi ma de nenma' no, gahaçyla Baa hay kañ bosa' ne hen ti.

⁶Weel äe Semaeya raw biñ weere maga lag wo ngiñ ti feele äaaran wo werga aà hay wo diñ werpiiri ma de eegre wo.

⁷Jar ni Semaeya wo diñ: Otni, Refayel, Obed, Elsabad wo de heçeçe äe Elihu wo de Semakiyahu werpiiri ma de eegren wo.

⁸Jar sen wo äuy diñ jar ni Obed-Edom wo, saara hay de weere äaaran wo diñ werpiiri ma de eegre debań jag joñre. Aà wo do hiira' ti äoge, diñ jar ni Obed-Edom wo.

⁹Jar ni Meselemiyahu wo de heçeçe äe wo hwal ti nenma'aç, diñ werpiiri ma de eegre wo.

¹⁰Hosa yoo jar ni Merari biñ weere, diñ Simri, wañ no. Hay kañn wañ diñ pan äe, ba mbe de maga se bay mbe diñ jag weel wa mo äuy no,

¹¹diñ Hilkiyahu ma de äog no, Tebaliyahu ma de swa' no, Sakari ma de naa no. Jar ni Hosa wo de heçeçe äen wo äuy hay wo hwal ti swa'a.

¹²Carge äil jar gor jag tiñ sen wo, wañre ma pel jar sen wo de heçeçe äaaran hay wo ti joñre gor jag tiñ mani Manwur no.

¹³Weere kleere de jar kluuri naa wo waçywaàale ti jag tiñn wo, wosela ne jar ma ti feele äen wo.

¹⁴Waçywaàale le' ti Selemiyahu ma gor jag tiñ ma nen wur bo toñ no. AÀ raw naa waçywaàale ne weel äe Sakari maga hay diñ je bag yañ ma de ëeñ mono, waçywaàalen raw baa ngeel ma nen äaño gloñhweden ne hene.

¹⁵Äaño waçybann raw le'ge ti Obed-Edom, tiñ ma lag feçeçre le' ti weere äe wo.

¹⁶Äaño ma nen wur bo lawn le' ti Supim wo de Hosa, jag tiñ Saleked ma ti faage ma de mañge ciñn lay. Faage joñre gorge tiñn hay de äodge do kay nono:

¹⁷Nen naw tum mono, jar Lefid lag wo hiira' nen wur botoñ, naa nen äaño gloñhwede, naa nen äaño waçybane, naa jag tiñ feçeçren wo go de car äil äog äog ti ngeel ta' ta' äog lay.

¹⁸Go ti ngeel ma ti jeñn go nen wur bolawn mono, jar naa wo nen ti faage no, jar äog wo nen ti faage ngeel ma ti jeñn lay.

¹⁹Mo so no diñ carge äil jar gor jag tiñ ma yoo jar ni Koren wo de jar ni Merarin wo.

Joñre jar Lefid ma tigriñ wo pa

²⁰Ahiya, je Lefid po boñ hay diñ je ko wer horog ma äil tiñ Baan wo de feçeçre ma bay äag maga aè haç ra mono.

²¹Yoo jar ni Laedan maga wo ti moobe mani Gerson day wo diñ wañre ti feele äaaran wo, day biñ wo le go äil Laedan je ni Gerson mono diñ Yehiyeli,

²²diñ Setam wo de hen äe Jowel jar ni Yehiyelin wo aè hay de haç joñre koge wer horog ma äil tiñ mani Manwurn ne hara do.

²³Yoo jar ma ti moobe mani Amram no, mani Yitsehar no, mani Hebroñn wo de Usiyeln wo mono,

²⁴aè hay ba diñ Sebuwel je ni Gersom je ni Moyisn ma ëaw horogn wo.

²⁵Yoo heçeçre äe jar ni Eliyesern wo mono, aè baa diñ Selomid je ni Sikri, je ni Yoram je ni Esayi, je ni Rehabiyahu no.

²⁶Selomid wo de heçeçre äe hay wo diñ jar ko wer horog ma bay äag maga wañ Dafidi, wañre ma ti feelen wo, wañre ma pel jar ndar ndarn wo de ma pel jar kiskisn wo de wañre soden hay lag ra wo go ti nen sagsag ne Baa mono.

²⁷Horog sen hay wo diñ feçeçre maga aè hay yaçë ra le jag durgi, day aè lag ra go sagsag ti nen ma kay joñre ma äil tiñ mani Manwurn mono.

²⁸Fen po äuy maga Samyel je ko nen no, Sawul je ni Kis no, Abner je ni Ner no, Jowab je ni Serujan wo de wosela äuy maga do äe hay gel mopo go mo äuy hay

lag ra wo go sagsag ti nen mono, aè lag Selomid wo de heçeçe æe wo ko wer äaara.

²⁹Yoo jar ma ti moobe mani Yitseharn wo mono, aè hoo Kenaniyahu wo de weere æe wo diñ jar joñre de jar Israyel wo ti äaã seele de jare, ti äaã carge kiida.

³⁰Yoo jar ma ti moobe mani Hebroñn wo mono, Hasabiyahu wo de heçeçe æe, werpiiri ma de eegre wo ndar ti æe kiskis renam, hay wo diñ jar seege de jar Israyel ma faale Jurdeçeç äaãla nen wur bolawn wo ti joñre mani Manwur wo de joñre mani wañ no.

³¹Ti jar se ma ti moobe mani Hebroñn wo mono, Yeriya hay diñ wañ äaara. Nen kiñgi ma de do naa maga Dafid ti wañ mono, aè raw kië wer äaara le ti çeçw äaara, go ti feele äaaran wo, aè kal da' werpiiri ma de eegre wo yoo äaara wo Yaeser ti sir Galaade.

³²Heçeçe æe werpiiri ma de eegren hay wo ndar äog ti æe kiskis rename, wo diñ wañre ma ti feele wo. Wañ Dafid raw lag rage ti jar ma ti äiñi ni mani Ruben wo, mani Gadn wo de nus jar ma ti äiñi ni mani Manasen wo ma waçaç ree feçeçe mani Baan wo de feçeçe mani wañn wo.

1 KRONIG 27

Wañre soden wo

¹Mokay diñ ëu wañre ma ti feele maga wo diñ jar ma pel jar ndar ndarn wo de ma pel jar kiskisn wo, jar kluuri sode maga hay wo kay wañ ti waçaçe carge äil jar go ta'ta' mono. Aä hay wo go de ngaäge ta'ta' de wur age äaara wo de wur rawge äaara, nen few de few, go nen few ma nen kiñgin wo kelkel äuy, caage äil ma honla äuy jar ni ndar do äog ti naa.

²Pel caage äil ma tañgun ga joñ joñre nen few ma tañgun hay diñ Yasobeam je ni Sabdiyel no, jar ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

³Aä hay diñ jobo yoo jar ni Peres wo, se hay pel jar kluuri sode ma ti caage äil maga joñ wo joñre nen few ma tañgun mono.

⁴Pel caage äil ma de äogn ga joñ joñre nen few ma de äogn hay diñ Doday je Ahowa no, go æe hay diñ Miklode. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

⁵Je waçaç ree caage äil ma de swa'n maga joñ joñre nen few ma de swa'n hay diñ Benayahu je ni je sië jag Yehoyada no, se hay diñ wañ no. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

⁶Benayahu sen hay diñ je twar ma yoo jar ma do swa'n wo, se hay diñ je mati jar se ma do swa'n wo. Je ni æe Amisadab hay yoo caage äil ma wer æe no.

⁷Pel ma de naan ma nen few ma de naan hay diñ Asayel hen Jowab no, hay kol blam æe diñ weel æe Sebadiya. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

⁸Pel ma de dween ma joñre nen few ma de dween hay diñ wañ sode Samehud ma Yisra. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

⁹Pel ma de hiira'n ma joñre nen few ma de hiira'n hay diñ Ira je ni lkes je Tekowa no. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

¹⁰Pel ma de renamn ma joñre nen few ma de renamn hay diñ Heles ma Paloñ yoo jar ni Efrayim wo. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

¹¹Pel ma de nenma'n hay diñ Sibekay ma Husa ti moobe mani Sera no. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

¹²Pel ma de kaawa'n ma joñre nen few ma de kaawa'n hay diñ Abiyaser ma Anatode, yoo jar ni Benjame wo. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

¹³Pel ma de hwaln ma joñre nen few ma de hwaln hay diñ Maharay ma Netofa ti moobe mani Sera no. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

¹⁴Pel ma de hwal ti boñn ma joñre nen few ma de hwal ti boñn diñ Benaya ma Piraton yoo jar ni Efrayim wo. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

¹⁵Pel ma de hwal ti äog ma joñre nen few ma de hwal ti äogn hay diñ Helday ma Netofa ti feele mani Otniyel no. Jar hay ti caage äil mani äen ndar do äog ti naa.

Jar ma pel äiïjini ma Israyeln wo

¹⁶Hay pel äiïjini ma Israyeln wo ti äiïjini mani Ruben diñ Eliyaser je ni Sikri je ma seege de kaçaçra no, mani Simeyoñ diñ Sefatiyahu je ni Maaka no,

¹⁷maLefidn diñ Hasabiya je ni Kemuwel no, ti moobe mani AÈron diñ Sadog,

¹⁸pel äiïjini mani Judan diñ Elihu yoo heçeçre Dafidn wo, mani Isakarn diñ Omri je ni Mikayel no,

¹⁹mani Sabuloñ diñ Yismaeyahu je ni Abdiyas no, mani Neftalin diñ Yerimod je ni Asriyel no,

²⁰mani Efrayim diñ Hose je ni Asasiyahu no, mani nus äiïjini mani Manasen diñ Jowel je ni Pedayahu no,

²¹mani nus äiïjini mani Manase ma ti sir Galaadn diñ Yido, je ni Sakari no, mani Benjamin diñ Yaasiyel je ni Abner no,

²²mani Dañ diñ Asareel je ni Yeroham no. Mo na diñ jar waçaç ree äiïjini ma Israyeln wo.

²³Dafid hay kee jar maga kiñgi äaara caa le ti do äog ka' fer gesiñ mo gaa, werga Manwur hay waçaç go ga se tes Israyel wo yañ debañ do ger ma ciñ wo nono.

²⁴Jowab hay tiïj kee jar no, day se äo' jag go gaa werga jiili Manwur hay caa go ne Israyel ti. Ngaäge keege jar sen bay de yerge äil waçaçre ma nen naw mani wañ Dafid wo wa.

Jar kluuri joñre ma tigrĩn wo pa

²⁵Hay waçaç ree horog maga wañ lag ra ëogge diñ Asmafed je ni Adiyel no. Ti horog maga wo le go de laage yoofi, äi leege ma kluuri wo, äi leege ma kleere wo de tiñ ma gor ngeeln wo mono diñ Jonatañ je ni Osiyas no.

²⁶Ti jar joñre ma yoofi ga jeed wo sir mono diñ Esri je ni Kelub no.

²⁷Ti pay tlalumn wo diñ Simeyi ma Rama, ti yii ma de laage ëogge äil pay tlalumn wo diñ Sabdi ma Sefam no.

²⁸Ti koore Olifiyen wo de koore Sikomorn ma äil Sefelan wo diñ Baal-Hanan ma Gedere, ti noo ma de laage ëoggen wo diñ Yowase.

²⁹Ti dere maga hay wo koëge äil Saroñ diñ Sitray ma Saroñ, ti dere ma äil logn wo diñ Safad je ni Adlay no.

³⁰Ti yoñyoñn wo diñ Obil, je ma ti wer mani Ismayel no, ti mangerheçeçren wo diñ Yehdiyahu ma Meronode.

³¹Ti fiirin wo diñ Yasis je Hagarid no. Jar sen wo äuy hay wo diñ minisdir ma ko wer horog mani wañ Dafidn wo.

Jar ma kluuri ma see Dafid mañn wo

³²Jonatañ hen pan Dafidn hay diñ je bag yañ ma de ti ngeel deba. Aa hay diñ je ma de ko yerge. Yehiyel je ni Hakmoni hay ko ngar weere mani wañn wo.

³³Ahitofel hay diñ je bag yañ ne wañ, Husay je Arkidn hay diñ je ma ti nen wañ no.

³⁴Hay kol ti ngeel Ahitofel blam diñ Yehoyada je ni Benayahun wo de Abiyatare. Jowab hay diñ je waçaç ree sode mani wañn wo.

1 KRONIG 28

Dafid riñ ti Salomoñ ga aà diñ je coo se

¹Dafid raw tay wañre ma ti Israyeln wo le äuy Jerusalem. Diñ wañre ma ti äi;ñnin wo, wañre ma pel carge äil ma joñ peelee ne wañn wo, wañre ma pel jar ndar ndarn wo de ma pel jar kiskisn wo, wañre maga hay wo waçaç ree horog mani wañn wo mo äuy de maga hay wo waçaç ree horog de fuçy mani wañn wo mo äuy. Diñ jar maga hay wo ko ngar jar ni äe wo mono, jar ma de ndar äayn wo, werpiiri ma de eegren wo de jar ma tinoon wo äuy.

²Wañ Dafid kal ooge go de äaale äe deñ day gano: Co' wee sug äi, heçeçre äi wo de jar sir äi no. Ndi hay eig ga ndi boo tiñ ma kañ komrom tayge jag mani Manwurn iggi ni, day aà mo hay diñ fen kañ äaale Baa naa no. Ndi hay go 'wuçy see äi ma booge äe.

³Ama Baa raw riñ mege gano: Ndo boo ge tiñ de ëu äi gaa werga ndo diñ je durgi day ndo kaa ci jar go gesiñ debaň.

⁴Manwuri, Baa ma Israyel hay gel ndi go yoo jar ni pan äi wo äuy maga ndi mo hay diñ wañ ti Israyel ma tum werga a go de baa Juda ma seege de kaçaçra no. AÀ raw baa feelee mani pan äin ti sir Juda, day yoo weere mani pan äin wo mono, se baa diñ ndi maga ndi mo hay wañ ti Israyel wo äuy.

⁵Yoo weere äi maga Manwur haç ra ne ndi debaň mono, se raw baa weel äi Salomoñ ma hayge ti paale wañ sir mani Manwur no, ti Israyele.

⁶AÀ hay riñ ndi gano: Boo ge tiñ äin wo de feelee äin wo ge yañ na diñ weel äo Salomoñ werga ndi hay ban ga aà mo hay diñ weel äi, day ndi de see äi ndi joñ ge yañ diñ pan äe.

⁷Ndi coä ge wañ äen yañ ma tum hayga a oo we ti jag liñgi äin wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre äin wo do maga a de oole wara no mono.

⁸Patala, go nen jar Israyel wo äuy, go pel tayge mani Manwurn äuy, pel Baa naa maga de co' sug äayn mo lay no, hoo wee sug de el ti jag liñgi mani Manwuri, Baa äayn wo äuy nen maga sir ma de eln la mo hay nen do äay, day nday mo menn ge ne weere äay wo tway blam äay.

⁹Day ndo Salomoñ weel äi, da' wer go de el ne Baa mani pan äo no, day ni ndo joñ peelee ne hen go de jiili äo boñ, go de haç maysee äo sog boñ. Gahaçyla, Manwur da' wer go ne fen ma jiili jar äuy, ko wer eiggi ma honla go äuy. Hayga ndo kiën we, se men see äe yañ da'ge ne ndo, day hayga ndo tobn we go no, se tob ge ndo go ma tum.

¹⁰Ko patala ti äo de el so ga Manwur hay baa ndo nen maga ndo mo boo tiñ maga joñ ge diñ ngeel ma bay äag ne se. Coä nen äo day ni ndo joñ ne!

Dafid kañ nen Salomoñ ti faage booge tiñ no

¹¹Dafid raw kañ nen weel äe Salomoñ ti faage booge ngeel se kluu no, de tiñ ma äil äen wo, de tiñ ma lag horogn wo, tiñ naw ma de geçeçe ciñn wo, äil tiñman wo de äil tiñ ma kañ komrom no.

¹²Se kañ nen äe go ni do maga aà hay le nen eiggi äe nono, go ti feelee tiñ mani Manwur no, ti tiñ ma nen äil korn ma lag horog ma äil tiñ Baan wo de ma lag feçeçe ma bay äagn wo mo äuy no,

¹³kañ nen äe go ti carge äil jar sië jagn wo de jar Lefidn wo, ti mopo äuy maga de mañge see joñre joñge peelee ma äil tiñ mani Manwurn mo äuy de feçeçe joñre ma äil tiñ mani Manwurn wo äuy.

¹⁴AÀ raw kañ nen äe go ti boo biñni no, ti poçoçe feçeçe maga sen joñ ge wo diñ boo biñni mono wer äe ga feçeçe maga aè joñ ge ra ma joñre go ti ngeel joñre wo

ta' ta' äuy mono kañ nen äe ti feçeçe maga sen joñ ge wo de boo solay mono, go ti poçoçe feçeçe joñre maga joñ ge wo go ti ngeel joñre wo ta' ta' äuy mono.

¹⁵Se kañ nen äe go ti poçoçe feçeçe maga joñ ge wo de boo biñni ma hag lampan wo de lampa äaara maga joñ ge wo diñ boo biñni mono, go ti poçoçe mo ma hag lampa ma honla äuy de lampa äen wo, go ti poçoçe feçeçe ma hag lampa ma de joñge de boo solayn wo, go de poçoçe mo ma hag lampa ma honla äuy de lampa äen wo, go de ngaäge ti joñre äaaran wo ta' ta' äuy.

¹⁶AÀ raw haç boo biñni go ne hen de ngaä poçoçe maga nen joñ table ma sraë holen wo mono, go de ngaä poçoçe ma nen joñ tabul ma honla go äuy, ngaä poçoçe boo solay ma nen joñ table ma de boo solayn wo go lay.

¹⁷Se kal ngaä faage joñge fursedn wo, tasan wo, klobon wo de kob boo biñnin wo ne hene, go de ngaä poçoçe kob ma honla äuy, de kob boo solayn wo go de poçoçe kob boo solay ma honla äuy.

¹⁸AÀ kañ nen äe go ti faage joñge ngeel sië jag ma roë fen foçoçe no maga de joñge de boo biñni ma bay sir nenn go de poçoçe äe, go ti pus durgi no, ti kerubeçeç boo biñni maga blar wo grañ äaara day yoñ wo komrom tayge jag mani Manwurn go mono.

¹⁹Dafid kal gano: Sen mo äuy diñ fen maga le go de yerge äi coo do Manwur ga ndi mo laa wer joñre no, day ndi mo joñn do maga a de ngaäge nono.

²⁰Dafid raw riñ weel äe Salomoñ gano: Coä see, teñ nen äo day ni ndo joñ ne. Joñ heçeçe wa lay, dañ jiili go wa lay. Gahaçyla, Manwur Baa, Baa äin joñ ge yañ de äo. AÀ men ge ndo go gaa lay, tob ge ndo go gaa lay, haçaç joñre joñge peelee ma ti tiñ mani Manwurn wo go äo' jag äa.

²¹Jar sië jagn wo de jar Lefidn wo go de charge mo ta' ta' ma joñre ma ti tiñ Baa no. Ma joñ joñren go äuy mono, jar maga haç wo see äaara de see äaara tu ga wo de ko el joñre ma honla äuy wo, wañre wo de jar ma yaçaç jag ti waçaçe äon wo äuy yañ wo see äo.

1 KRONIG 29

AÈ haç feçeçe ma boo tiñ Baa no

¹Wañ Dafid kal riñ taygen äuy gano: Salomoñ, weel äi maga Baa ban mo deñ klee äa lay, de leäay äa lay, day joñren kluu deba. Gahaçyla tiñ se kluun bay diñ ma je tabay wa, ama ma Manwur Baa.

²Ndi hay tob eegre äi go äuy ma bag jag feçeçe ma boo tiñ mani Baa äi no: Tay boo biñni go ma feçeçe maga wo nen joñge de boo biñni mono, boo solay go ma feçeçe maga wo nen joñge de boo solay mono, boo dob go ma feçeçe maga wo nen joñge de boo dob mono, boo go ma feçeçe maga wo nen joñge de boo mono, koo go ma feçeçe maga wo nen joñge de koo mono. Ndi bag jag huuli Onikse,

huuli ma yer see tiñn wo, huuli ma sagge wo, iriñ huuli ma honla wo äuy, wer huuli ma de wore ma honla wo äuy de huuli ma kluuri de piiri wo debañ.

³Wer maga ndi da tiñ mani Baa äin debañ mono, ndi haç boo biñni wo de boo solay maga sen go diñ nen mo äi ciñ ti maga ndi hay bag jag sen go se ngeel ma bay äagn ni pa, ma boo tiñ mani Baa äi no.

⁴Ndi haç ni diñ ton boo biñni ma Ofirn kisi, ton boo solay ma bay sir nen kiskis äog ti äe do naa ma kor äil tiñ Baa no.

⁵Ndi haç boo biñni ma feçeçre maga wo nen joñge de boo biñni mono, boo solay go ma feçeçre maga wo nen joñge de boo solay mono. Ndi haç ra ma joñre maga jar joñren joñn ge wo de do äaara mo äuy no. Wose yañ yoo äay wara ga se haç mopo de do be ne Manwur la?

⁶Wañre ma ti feelen wo, wañre ma ti äiñni ma Israyeln wo, wañre jar ndar ndarn wo de jar kiskisn wo de wañre ma pel joñre mani wañn raw wo haç haçge de dage, de äil äaara.

⁷Saara raw haç ton boo biñni kis ti äe do renam, solay boo biñni ndar hwale, boo solay de dañ ton kiskis swa'a, boo dob nen ton kiskis hiira'a, ton boo ndar swa'a, mo äuy na ma joñre tiñ Baa no.

⁸Saara haç huuli ma de wore wo ne Yehiyel je ma ti moobe mani Gersonn do ni pa, ma laage äil tiñ horog mani Manwur no.

⁹Jarn raw wo joñ äil go feh ti haçge de dage äaaran wo werga aà hay haçn wo go de jiili boñ day saara de see äaara tu hay eig wo ga saara mo haç ne Manwuri. Wañ Dafid raw joñ äil go feh debañ lay.

Dafid raw tosge

¹⁰Dafid raw joñ suse' ne Baa pel taygen äuy day Dafid kal gano: Suse' ne ndo nen kiñgin wo äuy, Manwuri, Baa mani pan wuur Israyel no!

¹¹Kluu no, eegre no, domge no, Togoëge no, sena'ge no, wo diñ ma äo Manwuri! Gahaçyla, fen maga le ciñ noga gesiñ la wo diñ ma äo Manwuri! Wañn diñ ma äo, ndo go ciñ ti feçeçren wo äuy!

¹²Horogn wo de togoëgen a wo le na do äo, ndo go ciñ ti feçeçren wo äuy. Eegren wo de kluun wo na do äo. Eegre ma geçeç mopo ciñ noga ma coä mopo äuy na äi coo do äo!

¹³Patalam no Baa wuur no, wuur mañ ti äo ciñ, Wuur togoë ëu äo ma de wore no!

¹⁴Gahaçyla, wuur de jar sir äin baa diñ wose wo, Nen maga wuur kol go de kaçaçge ma haç haçge de dage sen do deñ no la? Feçeçren äuy a wo le see äo, Feçeçre maga wuur haç ra ne ndo mo äuy a wo le na do äo!

¹⁵Wuur pel äo diñ waare wo, diñ jar ma de lagge gor naw do paçaçre wuur wo no lay no. Naw wuur wo ti tamsir la do nencee nono, a raw wo go deparday.

¹⁶Manwuri, Baa wuur no, horog se debañ ga wuur tay ra Ma boo tiñ ne ndo de ëu äo ma bay ëagn a wo le na äi coo do äo! Feçeçren äuy wo diñ ma äo!

¹⁷O Baa äi no, ndi de koge ga ndo da' wer go ne fen ma jiili jobo no, Day ndo da diñ fen ma ti faage äe no. Dosen ndi raw haç haçge de dage sen wo go ne ndo de jag jiili ma sog boñ no, Äil äi raw joñge go feh ti maga ndi ko jar mani äon wo Haç haçge de dage ne ndo patalam no.

¹⁸Manwuri, Baa mani Abraham, Isag wo de Israyel paçaçre wuurn wo no, Men ëiggi se de eln tum äil jar äon wo, Day joñ ga äil äaara mo hay de kañge tum ti äo.

¹⁹Haç jiili maga go sog boñ ne weel äi Salomoñ Nen maga aà mo ëaw jag liñgi äon wo, waçaçre sedewa äon Wo de waçaçre äo ma de yergen wo nen maga aà mo joñ joñre de äaara, Day mo boo tiñ maga ndi 'wuçy feçeçre äen wo go mono.

²⁰Dafid raw riñ taygen wo äuy gano: Joñ wee suse' ne Manwuri, Baa äay no! Jar ma ti taygen wo äuy kal wo joñ suse' ne Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo. Saara leë mondra gesiñ pel Manwuri, pel wañ lay.

AÈ hay Salomoñ go wañ, Dafid hu go

²¹Saara kal joñ siëgi jag wo de sidgi jag maga aè roë mo äen go äuy wo ne Manwur go toñ äe no: Blore dere ndare, gamlaare ndare, weere saçaçre ndare de yii ma wer äaaran wo de siëgi jag ma tigriñ wo ni debañ go ti Israyel wo äuy.

²²Äà ree wo, joo wo ti wur sen ni pel Manwur ni de fruygi debañ. Saara raw ferge hay Salomoñ je ni Dafidn wañ pa, kal wo kaa noo ne hen ti pel Manwuri maga aà mo hay diñ je ma seege de saara, kaa wo noo ne Sadog ti maga aà mo hay diñ je sië jag lay.

²³Salomoñ raw hayge go ti paale wañ sir mani Manwur no, go wañ ti ngeel pan äe Dafidi. Wañ äen hay see ne hen do debañ day Israyel wo äuy hay wo yaçaç jag äe lay.

²⁴Minisdirn wo, soden wo de jar ni Dafid ma lan wo dra' fer wo ti see äaara gesiñ pel wañ Salomoñ äuy.

²⁵Manwur raw kol Salomoñ go kluu nen jar Israyel wo äuy, kol wañ äen de togoëge de dañ ma wañre maga hay joñ wo go tañgu äe mo äuy no.

²⁶Dafid je ni Isayin hay joñ wañ go ti Israyel wo äuy.

²⁷Naw maga se joñ wañ ti Israyel mo äuy tay kiñgi do naa: Kiñgi renam de hayle wañ äi leege Hebroñ, kiñgi do swa' ti swa' de hayle wañ äi leege Jerusalem.

²⁸Äà hu go de taçaçbe debañ, se na pur lay, go de ngesge de horog lay, de togoëge lay. Weel äe Salomoñ raw kolge wañ ti ngeel äe.

²⁹Joñre mani wañ Dafid wo, ti tijiigi wer äaara haçaç wo go ti tawge ti äaara wo go de yerge äil kefder mani Samyel je ko nen no, äil kefder mani Natañ je ndar nen waçaçre Baa go no, äil kefder joñre mani Gad je ko nen no.

³⁰Wañ äe maga aà hay joñn mono, twar äe maga aà hay joñn mo äuy no, fen maga hay joñ nen äe ti sir Israyel noga ti sir wañre ma tigriñ wo mo äuy wo go de yerge äil äaara.

2 KRONIG

2 KRONIG 1

¹Wañ mani Salomoñ je ni Dafidn raw joñge de ooge ne hen do. Manwuri, Baa äen hay de äe, day hay geçeçn go ciñ de el haçaç tu lay.

Salomoñ wii Baa ga aà mo haç koge ree ne se ma joñ wañ se no

(Ko äil 1 Wañ. 3.4-15)

²Salomoñ kal fer waçaçre ne Israyel äuy. Ne wañre ma waçë waçaçre jar ndar ndar wo no, ne ma waçë waçaçre jar kiskis wo no, ne jar car kiidan wo no, ne jar maga wo pel mo äuy, ne wañre ma ti feelen wo lag lag mo äuy no.

³Salomoñ kal rawge de ngaään äuy ti ngeel sië jag ma de mañge ciñ ma Gabawoñ no, werga Tiñ Yiñgi de Baa maga Moyis weejoçoç mani Manwurn hay joñn le ti puuli mono hay le diñ ni.

⁴Ama ma komrom tayge jag mani Baan mono, sen Dafid hay mañn le Kiryat-Yearim day hay wo go de äe kañge Jerusalem ti ngeel maga Dafid hay kne'n go ne hen ni mono, werga aà hay baa mburyug wo go ne hen Jerusalem.

⁵Ti ngeel ni mo lay no, ngeel sië jag boo dob maga Betsalel je ni Uri no, je ni Hurn hay joñn mono hay pel mburyugn ni lay. Salomoñ de tayge ngaään äuy kal wo wii ëiggi Manwuri.

⁶Diñ ti ngeel ni ga Salomoñ wo ti ngeel sië jag boo dobn pel Manwuri, maga hay ti Tiñ Yiñgi de Baa no, day aà kal joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy ndare.

⁷Wursen de suñ ni mono Baa raw naa nen see äe ne Salomoñ day wiin ga: Wii fen maga ndo de saçy äe ti ga ndi mo haçn ne ndo mono.

⁸Salomoñ kal fer waçaçre ne Baa: Ga ndo joñ äil de el see pan äi Dafid kluu debañ, day ndo kañ me joñ wañ ti ngeel äe.

⁹Patalam no, Manwuri, Baa, daga waçaçre maga ndo hay waçaçn ne pan äi Dafië mono, mo le' jag go, werga ndo kañ me wañ ma waçaç waçaçre jar maga wo ngaäa do äurgi ma nen sir no mono.

¹⁰Do kay nono, haç koge ree wo de koge me, nen maga ndi mo hay de ko koë see äi pel jar sen wo no! Werga wose kaçaç ge yañ ma seege de jar äon wo la, jar se ma ngaään wo mo ti' äuy no.

¹¹Baa kal wii Salomoñ ga: Werga mo haç' diñ fen maga jag jiili äo so mono, werga ndo wii diñ ga ndo mo hay de horog gaa, wii feçeçre gaa, wii togoëge gaa, ndo wii huli jar hee äon wo gaa lay. Ndo wii ga ndo mo hay tenen caw wolañ gaa, ama ndo wii diñ ga ndo mo hay de ko ree, ndo mo hay de koge nen maga ndo mo hay seege de jar äi maga ndi kañ mo joñ wañ ti äaara so mono,

¹²ti ngeel sen koge ree wo de koge mono ndo go de da' rage yaw. Ciñ ti äaara ni ndi haç ge horog wo yañ ne ndo, haç ge feçeçre wo yañ de togoëge ne ndo, nen maga wañ po maga hay joñ go tañgu äo de dañ moge bay wa, day wañ po joñ ge blam äo de dañ moge gaa pa.

¹³Salomoñ kal ferge Jerusalem de maga se hay le ti ngeel sië jag ma de mañge ciñ ma Gabawon mono, le äi Tiñ Yiñgi de Baan haçaç, day kal joñ wañ ti Israyele.

Horog mani Salomoñ wo de eegre äe no

(Ko äil 1 Wañ. 10.26-29; 2 Kro. 9.25-28)

¹⁴Salomoñ kal tay ti pus durgi de jar yaë piiri wo. Pus durgi äe hay ndar ti äe kiskis naa, jar yaë piiri äe hay ndar hwal ti äoge, maga se kal lag rage äi leege maga ngeel lag sode wo ni, lag ra Jerusalem äiñ wañ lay.

¹⁵Wañ hay kol solay wo de boo biñni go gus Jerusalem do weere huuli wo mbaara no koë no, kol koo sedre wo go gus do koo Sikomor maga äil Sefela nono.

¹⁶Aë hay nduëgi le de piiri mani wañ Salomoñ wo le Ejipte. Jar trere po hay wo le woge hoor rage ne hen ti yoo maga saara go de ngaäge äe ta'a.

¹⁷Aä hay wo wo rawge Ejipte, day hay wo hoor pus durgi wo le, boñ mokay yee boo solay kiskis hiira'a, day piir boñ nen yee solay kis ti äe do dwee. Aä hay wo joñge do kay no lay, hay wo hoorge le ne wañre ma Hitidn wo le do ni de wañre ma Sirin wo no.

Salomoñ de gragge go ma boo tiñ Baa no

(Ko äil 1 Wañ. 5.15-32; 7.13-14)

¹⁸Salomoñ kal waçaçge ga daga boo tiñ ti ëu Manwuri, day boo tiñ wañ ma se lay.

2 KRONIG 2

¹Salomoñ kal kee jar ndar do renam ma soë feçeçre poçoçre wo, jar ndar do nenma' ma ceë huuli ciñ ti huuli, day jar ndar swa' de kiskis hiira' ma gor rage.

²Salomoñ kal laa jar wo wii wañ Hiram, wañ Tir ga: Joñ do maga ndo hay joñ see pan äi Dafid nono ga ndo haç koo sedre wo le ne hene, maga aä mo boo tiñ äe ma hayle mono.

³Ko ëa, ndi de boo tiñ ti ëu Manwuri, Baa äi no, tiñ maga mo hay go diñ ma äe sag sage, ma roë feçeçre ma foçëge façyfaçy wo pel äe, ma woge sraë hole peçeç wo pel äe tumtum wo de siigi jag maga aë roë mo äen go äuy mono, de jag toñ, de law, de Saba wo, de few ma defay wo, de few ma kluuri wo ne Manwuri, Baa wuur no, do maga sen diñ joñre jar Israyel wo tumtum nono.

⁴Tiñ maga ndi day booge äe mono, aä joñ ge kluu, werga Baa mani wuurn kluu de dañ baa ma lan wo äuy.

⁵Day wose de kaçaçge ma boo tiñ ne hen la, werga ngeel ma ciñ wo wo mo äuy bay wo de kaçaçge ma ëawge äe äil äaara wa so lay no? Day ndi diñ wose maga

ndi boo tiñ ne hen so la? De dañ sen äuy ndi yañ mbi de kaçaçge ma roë feçeçre foçoçre no pel äe!

⁶Patala äo' jobo ma de ëeñ le me, maga de ko joñre boo biñni, boo solay, boo dob wo de boo, oçoçbe ma de raçaçge de seçeç yiñyiñ, de seçeç burburi, noga de seçeç cuuwa, day mo hay de ko car feçeçre yeç' yeç'eç. Nen maga aà mo nduu joñ joñre de jar ma de ëeñ maga wo see äi äi sir Juda wo de Jerusalem lam äuy no.

⁷Patala haç koo Sedre, koo Sañtal wo de Sipres ma Libañ wo le ne ndi, werga ndi de koge ga weere joçoçre äon wo de ko car koore ma Libañ wo no. Patala weere joçoçre äin wo ge wo yañ äiñ weere joçoçre äon wo no.

⁸Daga joñ nen kne' koore ne ndi pur debañ, werga tiñ maga ndi day booge äe mono, joñ ge kluu day de wore lay.

⁹Ndi haç ge feçeçre ma kay wo yañ ne weere joçoçre äo maga car ge wo koore no, day hrag ge wo ra mono. Coore ble maga go de duëuggi, nen mañ kelew ton ndar hiira'a, coore orje nen mañ kelew ndar hiira'a, yii nen ngaä liden ndar kiskis nenma'a, day noo nen ngaä liden ndar kiskis nenma' lay.

¹⁰Huram wañ Tir kal fer waçaçre wo ne Salomoñ äil leder maga se äo'n wo ne hen mono. Aà gano: Diñ werga Manwur da jar äen wo no, ti maga aà kañ ndo ti äaara wañ mono.

¹¹Huram day pa ga: Suse' debañ ne Manwuri, Baa mani Israyel no, maga joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ mono, ti maga aà haç mbarga ma de ko ree de kañ ëiggi de ele, day de ti, de kaçaçge lay ne wañ.

¹²Patala ndi day äo' je ma de ëeñ wo ne ndo ga de ti, day de kaçaçge lay mono,

¹³diñ Huram-Abi mbarga waçy po yoo mayre mani Dañ wo, maga pan äe diñ je Tiri. Aà de ko joñre boo biñni, boo solay, boo dob wo de boo, huuli wo, de koo oçoçbe ma de raçge de seçeçre burbur wo de seçeçre cuuwa cuuwa, de oçoçbe bisus, de ma de raçaçge de seçeç yiñyiñ wora. Aà de ko car feçeçre yeç' yeç'eç, day de ko maysela äuy maga aè haç ge ne hen kne'ge de jar äo ma de ëeñ wo de mani wañ äi wañ Dafid pan äon wo mono.

¹⁴Patala daga wañ äin mo laa mbe jar le de coore blen ne weere äen wo so, de coore orje no, de noo no, de yii maga aà waçaç go ti äaara mono.

¹⁵Ma wuur, wuur car ge koore ma Libañ wo yañ ne ndo do maga ndo de saçy äe ti no ma' nono. Wuur laa ge ra yañ wo ne ndo nen maarog 'weçeçge ciñ ti bii haçaç go Jaffa, day ndo hoo ge ra yañ wo go Jerusalem lay.

¹⁶Salomoñ kal kee waare maga hay wo de tiñ äi sir Israyel mo äuy no, jar maga pan äe Dafid hay go de kee rage mono. Aà kal da' rage ndar kis de do dwee ti swa' ti äe kiskis hiira'a.

¹⁷AÀ kal hooge ndar do renam ma soë feçeçe poçoçe wo, hoo ndar do nenma' ma ceë huuli ti huuli, day hoo ndar swa' de kiskis hiira' ma gor ti ngaäa no, de ma koë rage ti joñre no.

2 KRONIG 3

Waçaçe booge tiñ Baa no

(Ko äil 1 Wañ. 6.1-38)

¹Salomoñ kal tiñ; wer boo tiñ mani Manwurn Jerusalem, ciñ ti huuli ma Moriya, maga hay go de ngaäge ne pan äe Dafidi, ti ngeel maga pan äe Dafid hay go de kne'ge äe ti yaage mani Onan je Yebusn mono.

²AÀ kal tiñ; wer boo tiñ nen naw ma äog nen few ma de äog no, nen kiñgi ma de naa maga se ti wañ mono.

³Mokay so no diñ ngaäge maga Salomoñ boo tiñ Baan de äe mono: Paçaçe äen de ngaäge de mo ma ngaä feçeçe ma äaa no, hay ngaä meder do swa'a, diy äen hay ngaä meder hwale.

⁴Jewlere ma jag äen hay ngaä meder hwal ti paçaçe äe no, de laa keçeç de diy tiñ Baa no, geçeçe äe ciñ hay ngaä meder do hiira'a. AÀ kal kne' äil äen go äuy de boo biñni sag sage.

⁵AÀ kal joñ koo Sipres go ne tiñ ma kluun faale, kal joñ boo biñni ma de wore, day kal yer sug palme wo de cen ma kleere yerëen see äe.

⁶AÀ kal joñ huuli ma de wore wo, ma yer tiñ no. Day boo biñni ma see äen hay diñ boo biñni ma Parfayim no.

⁷AÀ kal joñ boo biñni go ne tiñ see, koore putren wo no, ngeel ëiigi jag tiñ wo no, see äe ma nen äil wo no, jag jag tiñ wo no, aà kal ceë foto kerubeçeç wo ti see äe ma nen äil wo no.

⁸AÀ kal boo tiñ ma bay ëag has has no. Geçeçe äe hay ngaä meder hwale, maga wo de tay kaçaçra de diy tiñ Baa no, aà kal joñ boo biñni ma de el ne hen faale nen mañ kelew ton do äoge.

⁹Boo biñni maga aè joñ ponte de äe mono hay nen mañ kelew gram kiskis dwee. AÀ kal joñ boo biñni go ti äil tiñ ma ciñn wo lay.

¹⁰Äil tiñ ma bay ëag has hasn mokay no, se kal ceë kerubeçeç wo ni äoge, day aè kal joñ boo biñni go ne hara faale.

¹¹Grañ kerubeçeçn hay wo ngaä meder hwale. Mapo boñ mo kay grañ äe ngaä meder ti paçaçe äe äog de nusi, day se hay woge kañge see gligi, grañ ma lan nen ngaä meder äog de nus lay, hay woge du' grañ kerubeçeç ma de äog no.

¹²Kerubeçeç ma sen lam lay no, kal mbeë grañ äe maga ngaä meder äog de nus wo go haçaç wo du'gi see glig tiñ ma äañlan lay, day grañ äe ma de äog maga ngaä meder äog de nus mono wo du'gi see grañ kerubeçeç ma tañgu no.

¹³Grañ kerubeçeç sen wo de maga aà go de blarge mono hay ngaä meder hwale. Kerubeçeç ma äogn hay wo go de lagge deele ciñ ti äaale äaara, day hay wo wo de ngië nen äil tiñ no.

¹⁴Salomoñ kal joñ oçoçbe ma car nen ngeel de saale ma de raçaçge de seçeç cuuwa, de seçeç burburi, de seçeç yiñyiñ, de saale bisusi, day kal joñ kerubeçeç wo ti äaara.

Dog boo dobn wo de ngeel sië jag no

(Ko äil 1 Wañ. 7.15-22)

¹⁵Pel tiñ Baan mono, aà kal joñ dog ma kiñkiñ wo ni äoge, maga geçeçre äaara nen meder hwal ti renam de nusi, day dla'ge ti äe wo de joñge ciñ jag äe ni nen meder äog de nus ti geçeçre äe ciñ.

¹⁶Aà kal joñ cen ma kleere do maga hay ti tiñ ma bay äagn nono, day kal joñ rage ciñ ti peçeçgeti dog ma kiñkiñ wo no, day kal joñ grenad wo ni kisi, maga se heer ra yoo cen ma kleeren wo no.

¹⁷Aà kal cor dog ma kiñkiñ wo nen pel tiñ Baa no, ma la ti äañ ware, ma lan ti äañ guuri. Aà kal kañ ëu ne ma ti äañ warn ga Yakin, day kal kañge ne ma ti äañ guurn ga Bowase.

2 KRONIG 4

¹Aà kal joñ ngeel sië jag ma de joñge de boo dobe, maga diy äe ngaä meder hwale, paçaçge äe ngaä meder hwal lay, geçeçre äe ciñ ngaä meder dwee.

Gesaçaçge ma kluun wo de gesaçaçge boo dob wo no

(Ko äil 1 Wañ. 7.23-26)

²Aà kal joñ gesaçaçge ma kluu de yorge de boo dobe. Jag äe äañla ka' cegaë wo go äañla hay ngaä meder dwee, geçeçre äe ciñ hay ngaä meder äog de nusi, jag äen go delel äuy hay ngaä meder hwal ti dwee.

³Wer äe gesiñ mokay no, blore dere hay wo de joñge ni de sraëge tiëtië äog go wer äe degarra äuy, day saara de yorge see gesaçaçgen jag keçeç ti' boñ äuy, ti nus meder boñ mokay no dere de yorge ni hwale.

⁴Gesaçaçgen äuy hay de kañge ciñ ti blore dere hwal ti äoge, swa' wo de ngië nen nen gloñhwede, swa' wo de ngië nen nen pele, swa' wo de ngië nen nen äañ ni waçybane, day swa' wo de ngië nen nen äañ were. Gesaçaçgen hay de kañge ne hara faale, day te see äaara ma äuyn hay wo nen äili.

⁵Äiäir äen hay nen ngaä sañtimeder nenma'a, day jag äe hay go de dla'ge do jag kob nono, de fuëgi do sañgu nono. AÀ hay de kaçaçge nen kaa bii lidir ndar do naa.

⁶Salomoñ kal joñ gesaçaçge hwal pa, kal laage ti äañ war dwee, ti äañ guur dwee jag tiñ Baa no, maga aè mo yog ni. AÈ hay yog feçeçre sië jag maga aè roë mo äen go äuy wo ni. Gesaçaçge ma kluun hay diñ ma jar sië jagn wo, maga aà mo yog wo ni.

Èu feçeçre ma de joñge de boo wo no

(Ko äil 1 Wañ. 7.40-51)

⁷AÀ kal joñ feçeçre ma hag lampa ma hwaln wo de boo biñni, do maga faage äaara hay go äo'ge nono, day raw laa rage äi tiñ Baa no, dwee ti äañ ware, dwee ti äañ guuri.

⁸AÀ kal joñ table hwale, day kal laa rage äi tiñ Baa no, dwee ti äañ ware, dwee ti äañ guuri. AÀ joñ kalis ni kis de yorge de boo biñni.

⁹AÀ joñ feele mani jar sië jagn wo no, joñ feele ma kluu no, de jag tiñ feelen wo no, maga se kal äo' boo dob go ne jag jag äen wo faale.

¹⁰AÀ raw kañ gesaçaçge ma kluun wo nen äañ ni waçybane, nen äañ wer äe.

¹¹Huram kal joñ tuäulu ma kluuri wo, peln wo de kalisn wo. Diñ do kay no so no ga Huram taw joñre maga se hay joñ rage ne wañ Salomoñ äi tiñ Baan mono.

¹²Dog ma kiñkiñ äoge de ma joñdla'ge ti äe wo ciñ ni äog de boorge de kañge ti tipeçeçge dog ma kiñkiñ ma äog wo no. Boo ma de taçaçge ma äogn wo ma heege ti tipeçeçge dog ma kiñkiñ ma äog wo no.

¹³Grenade ma kiskis naan wo diñ ma heerge ti boore ma de taçaçge ma äog wo no. Boo ma de taçaçge boñ mokay no, grenade de sraëge ni äoge, ma joñge go ne boorge ti äe ma äog wo ti ti tipeçeçge ti äaara.

¹⁴AÀ joñ kray wo no, kal joñ gesaçaçgen wo ciñ ti kray wo no.

¹⁵Gesaçaçge ma kluun hay de see äe tawa, de kañge ne blore dere ma hwal ti äogn wo ti.

¹⁶Tuäulu ma kluuri wo, peln wo, fursedn wo äuy. Feçeçre sen wo mo deñ äuy maga Huram-Abi hay joñ ra ne wañ Salomoñ ma laage äi tiñ mani Manwurn mono hay wo diñ de boo dob ma de korge go.

¹⁷Wañ kal waçaçge ga yor ra go äi ful ma Jurdeçeç nen paçaçge siri, ti faage ma Sukkod wo nen Sereda nokay no.

¹⁸Salomoñ joñ feçeçre sen wo mo deñ äuy pur debañ haçaç poçoçre boo dobn eçg bay ngaäge.

¹⁹Salomoñ joñ feçeçre ma tiñ Baa ma lan wo no: Ngeel sië jag boo biñni no, table maga aè laa hole peçeç ma tumtumn ni mono.

²⁰Joñ feçeçre ma heer lampan wo de lampa äen wo de boo biñni ma de wore, lampa maga aè hay doë wuu ti äaara do maga faage äe go de äo'ge äi tiñ ma bay äag no.

²¹Fuëgi feçeçren wo no, lampan wo no, de feçeçre ma tag lampan wo äuy de boo biñni, diñ boo biñni ma de woren tu señe.

²²Mbegren wo, kalisn wo, tasan wo, feçeçre ma roë feçeçre foçoçre non wo äuy de joñge de boo biñni ma de wore. De jag jag tiñ ma ti jag tiñ ma nen äil no, jag tiñ ma bay äag has has no, wo de jag tiñ ma kalge wo äi tiñ Baa no.

2 KRONIG 5

¹Salomoñ taw joñre maga se joñn ti tiñ mani Manwurn go na diñ do kay nono. Salomoñ kal nduugi de feçeçre maga pan äe Dafid hay laa ra go lag sag sag mono. Solay, boo biñni wo de feçeçren wo äuy. AÀ kal laa rage yoo horog ma äi tiñ mani Baa no.

AÈ kañ komrom tayge jagn äi tiñ Baa no

(Ko äil 1 Wañ. 8.1-13)

²Do kay nono, Salomoñ kal tay jar kluuri Israyel wo Jerusalem de wañre ma ti äiñnin wo äuy, jar ma waçë waçaçre feelee ma Israyel wo no, ma woge mañ komrom tayge jag mani Manwurn le äi leege mani wañ Dafidn Siyon, day ma nduugi de äe äi tiñ Baa no.

³Jar Israyel tay wo ti go see wañ äuy ma joñ few ma nen few ma de renam no.

⁴Jar kluuri Israyel kal wo nduugi äuy, day jar Lefid kal wo mañ komrom no.

⁵AÀ kal wo rawge mañ komrom no, Tiñ Yiñgi de Baa no, de feçeçre maga wo go sag sag maga hay wo äil mburyugn ni mono. Joñ nen hoo rage le diñ jar sië jag jar Lefid wo.

⁶Wañ Salomoñ de tayge jar Israyeln wo äuy maga se hay ëe ra le pel äe mono, kal wo lagge pel komrom no. AÀ kal wo joñ siigi jag de fiiri wo de dere wo ngaäa debaň maga kaçaç wo ma keege gaa lay, kaçaç wo ma ngaäge gaa lay.

⁷Jar sië jagn kal wo nduugi de komrom tayge jag mani Manwurn ti ngeel äe, ti ngeel ma bay äag ma äi tiñ no, ti ngeel ma bay äag has has no, haçaç go wer grañ kerubeçeç wo no.

⁸Kerubeçeçn hay wo go de blar grañ äaara ciñ ti ngeel maga komrom de kañge wer äe ni mono. Kerubeçeçn hay wo go de giñgi ti komrom no, day koore ma lamma lamman go ciñ ti äaara.

⁹AÈ hay joñ koore ma lamma lamman wo de geçeçre nen maga jag äaara ma cwed cwedn ko go de maga ndo le go haçaç see komromn jag tiñ ma bay äagn mono, ama aà hay bay wo go koge siigi wa. Komrom joñ de kañge ti ngeel ni haçaç wara.

¹⁰Mopo hay bay äil komromn ni wa, say diñ table huuli ma äog maga Moyis laa ra äil äe ti huuli ma Horeb ni de maga Manwur laa le go de jar Israyel wo, joñ tayge jag de äaara le Ejipte mono.

¹¹De ngar ngeel maga jar sië jagn laa wo le go ti ngeel ma bay ëagn mono, ti wursen jar sië jag maga hay wo ti ngeel ni mo äuy, hay façaç wo see äaara go bay hoo sug ti carge äaara go taë taë no.

¹²Jar Lefid maga hay wo diñ jar 'wad siñ äuy, Asaf, Hemane, Yedutun, weere äaara wo de heçeçre äaara wo, hay wo de laa oçoçbe bisus ti äaara, day hay wo de lagge see ngeel sië jagn nen äañ wer äe no kay no, de kondoloñ do, de mandilna, de dilna do, day jar sië jag hay wo ti jeñ äaara ni kis ti äe do äog lay, maga hay wo 'waa coçoç.

¹³De maga jar 'waa coçoçn 'waa wo coçoç äaara no, day jar 'waa siñn 'waa wo siñ lay mono, saara tay kaçaçra de äo'ge ti keçeç togoë Manwuri, mañ ti äe ciñ. Aà kal wo 'waa coçoç no, fuçy kondoloñn de feçeçre joçoç ma lan wo, day togoë wo Manwur de waçaçre ma kay ga: Werga aà de ele, aà joñ äil de el äen diñ ma tumtum. De sen ni mono, tiñ no, tiñ mani Manwurn kal bagge go de swaare.

¹⁴Jar sië jagn joñ wo de kaçaçge ma lagge ti joñre ni gaa, do swaare no, werga togoëge mani Manwurn hay baa äil tiñ Baan go.

2 KRONIG 6

¹Do kay nono Salomoñ day ga: Manwur waçaç ga se hay ge yañ nen suñgu ye'e!

²Day ma äin ndi boo tiñ ma hayle ne ndo. Ngeel maga ndo hay ge yañ ni ma tumtum!

Waçaçre ma haç tiñ Baan go sagsage

(Ko äil 1 Wañ. 8.14-21)

³Wañ kal ngië nen äe wo, kañ bosa' ne tayge ti jar Israyeln wo ti äuy. Tayge jar Israyeln wo äuy hay wo go de lagge deelee.

⁴AÀ day ga: Suse' ne Manwuri, Baa mani Israyel no, maga hay waçaç go de jag äe ne pan äi Dafidi, day go de baa jag fen maga se hay waçaç go ti äe de do äe mono.

5Tiĭi wer le ti wur maga ndi laa le go de jar äin wo äi sir Ejipte mono, ndi hay baa äi leege po yoo äi leege ma ti äiĭi;ni mani Israyeln wo gaa äuy, maga aè de hay boo tiñ me ni nen maga ëu äin hay ni gaè. Day ndi hay bay de baa jobo maga mo hay diñ je ma seege pel jar Israyel jar äin wo wa pa.

⁶Ama ndi baa Jerusalem maga ëu äin mo hay ni, day ndi baa Dafid maga aà mo hay de hayle ti jar Israyel jar äin wo no.

⁷Pan äi Dafid hay de dage jiili äe ga se mo boo tiñ ti ëu Manwuri, Baa mani Israyel no.

⁸Do maga Manwur hay waçaç ne pan äi Dafid nono ga: Do ga ndo hay eig jiili äo ga ndo boo tiñ ti ëu äi mono, ndo joñ ti ngeel ma sen ni de el debaň de maga ndo eig do sen no mono.

⁹Diñ ga ane, joñ ge nen boo tiñ diñ ndo gaa, werga boo ge tiñ diñ weel äo maga kal le go äil äo, boo ge tiñ ti ëu äi diñ se.

¹⁰Manwur oo ti waçaçre äe maga se hay waçaçn go mono. Ndi joñ nen urgi ti ngeel pan äi Dafidi, ndi joñ nen hayge ti paale wañ ma Israyeln do maga Manwur hay waçaçn go nono, day ndi kal boo tiñ ti ëu Manwuri, Baa mani Israyel no.

¹¹Ndi joñ nen kañ komrom maga tayge jag mani Manwur äil äe mono ni, tayge jag maga aà hay joñn de jar Israyel wo mono.

Tosge ma kluu mani Salomoñ no

(Ko äil 1 Wañ. 8.22-53)

¹²AÀ kal ooge go deele pel ngeel sië jag mani Manwur no, pel tayge jar Israyel wo äuy. AÀ kal hoo do äe ciñ.

¹³Do ga Salomoñ hay de ma joñngeel oole de boo dobe, day hay kañn ti gisiëgi feelee no. Paçaçge äe hay ngaä meder äog de nusi, diy äe hay meder äog de nusi, geçeçre äe ciñ hay ngaä meder boñ de nussi. AÀ kal ooge ni, raw laa koçyoçgre gesiñ pel jarn äuy. AÀ kal hoo do äe ciñ, day ga:

¹⁴Manwuri, Baa mani Israyel no! Baa po bay do ndo le ciñ noga gesiñ la wa. Ndo de oole ti tayge jag äon wo de äil de el äon see weere joçoçre äo maga see wo pel äo de äil äaara äuy mono.

¹⁵Diñ do sen ga ndo joñ see weejoçoç äo no, pan äi Dafidi, ti fen maga ndo hay waçaç go ne hen mono, day fen maga ndo hay waçaçn go de jag äo mono, ndo go de äo' jag äe wara de do äo.

¹⁶Patalam so no, Manwuri, Baa mani Israyel no, joñ see weejoçoç äo pan äi Dafid do maga ndo hay waçaç go ne hen nono ga: Ndo bas ge bay da' je kolge ti ngeel äo pel äi gaa, maga hay ge ti paale wañ ma Israyel no, ama diñ ga jar ni äo mo ko wo see äaara ti faage seele äaaran de ele. Daga aà mo hay wo seege ti jag liñgin do maga ndo hay see pel äi nono.

¹⁷Day patalam no, Manwuri, Baa mani Israyel no, daga aà mo naa nen go so, waçaçre maga ndo waçaçn ne weejoçoç äo Dafid mono.

¹⁸Day eç so! Baa hay mbe yañ go gesiñ äiñ je tabay la kidolgi an so? Koëa ngeel ma ciñ wo wo mo äuy bay wo de kaçaçge maga se hay yañ äil äaara wa. Yo' no ma' ne tiñ maga ndi boon mo haç' no!

¹⁹Mbe de sen äuy Manwuri, Baa äi no, kañ mbo sug ëeged co' sug tosge weejoçoç äo no, de kamkam maga aà joñn ne ndo de ngarge jag äen mono, de tosge maga weejoçoç äon de waçaçge äe ne ndo mono.

²⁰Daga nen äo mo hay go de bulgi de suñ de ceege ti tiñ sen mo ka' no, ti ngeel maga ndo hay go de waçaçge ti äe ga ndo kañ ge ëu äon yañ ni mono. Co' sug tosge maga weejoçoç äon tosn ti ngeel sen ni mono.

²¹Ndo laa ge kamkam maga weejoçoç äon joñn ge ne ndo, de jar äo jar Israyel wo, de maga aà tos ge wo we ti ngeel sen la ni mono! Ndo joñ ge nen co' sug äaara ti ngeel maga ndo de hayle la ni mono. Le ciñ haçaç, ndo co' ge sug äaara day ndo fug gi äil go ne hara ti!

²²Hayga jobo joñ älagge we see kan äe, day aè joñ dole äe we ga aà mo haç' go no, day hayga haç'gen yañ pel ngeel sië jag äon äil tiñn mo ka' la no,

²³Joñ ge nen laa waçaçre sen le ciñ diñ ndo, ndo joñ ge mopo yañ, day ndo caa ge kiida weere joçoçre äon wo yañ. Ndo joñ ge bon je joñ reen yañ, day ndo kañ ge ree äen yañ ne hen ti, day ndo kee ge je ma keëedn yañ de deelee, day ndo joñ je ma de eln yañ diñ ti faage joñre äe ma keëed no.

²⁴Hayga jar hee jar äo Israyel äum wo ra we no, diñ ti maga aà joñ wo älagge see äo we no, day hayga aà fer wo we le see äo ma togoë ndo, hayga aà togoë wo ndo we, joñ wo kamkam we ne ndo, äi tiñ sen mo ka' la no,

²⁵Joñ ge nen co' sug äaara le ciñ diñ ndo. Ndo fug gi äil go ne jar äon wo ti älagge äaara no, day ndo fer ge yañ le de äaara äi sir äaara maga ndo hay haçn go ne hara de paçaçre äaara wo mono.

²⁶De maga ngeel ma ciñ teçg jag we go, day Baa bay ge we rage wa, diñ wer maga aà joñ wo de ma joñ älagge see äo no, hayga aà nduu wo we tosge ti ngeel mo ta' la no, haç wo togoëge we ne ëu äo, day fer wo we le de älagge äaaran no, diñ wer maga ndo fer ti äaara gesiñ no,

²⁷Joñ ge nen co' sug äaara le ciñ diñ ndo. Ndo fug gi äil go ne weere joçoçre äon wo ti ti älagge äaaran diñ ndo, jar äo jar Israyel wo no. Werga ndo had ge ra ti faage de eln diñ ndo, faage maga aà joñ ge wo nen seege diñ ni, day ndo joñ ge nen ra baa äi sir äo no, sir maga ndo haçn go diñ tabul ma hoorge ne jar äon wo mono!

²⁸De maga koñne le' we go äi sir no, bulfuçñ le' we go ni, yoçoçre le' wo we go de bir wo ni no, mapoë le' wo we go de degornog ni no, hayga je hee nduu we yaçaç sir jar äon wo äi sir äaara ni tu no, jag tiñ äen wo ni tu no, de maga bulfuçñ wer sar sar nduë wo we ni de ceege wo no,

²⁹tosge ma honla äuy, kamkam ma honla äuy maga wosela äuy joñ ge ne ndo, de jar äon wo äuy tu maga tos ge wo ndo mono de maga wosela äuy joñ ge we nen ko bulfuñ äe no, ko bon äen we, day nduu we hoo do ciñ äil tiñ sen mo ka' la no,

³⁰Joñ ge nen co' sug äe le ciñ diñ ndo, le ti ngeel maga ndo le de hayle ni mono. Ndo fug gi äil yañ go, day ndo poë ge wosela yañ diñ see seele äen wo no, ndo maga ndo go de ko jiili wosela äuy mono, werga de ko jiili jar tebere wo äuy diñ ndo boñ.

³¹Dosen no kay bagla mono, aà joñ ge wo heçeçne yañ do äo, day seege wo yañ ti faage äon wo no, haçaç tum de maga aà joñ ge wo de lagge äi sir maga ndo haçn go ne paçaçre wuur wo mono.

³²De ngaäge dosen no lay, hayga waare, je maga bay diñ je Israyel yoo jar äon wo wa, nduu we le äi sir ma haçaç tos moge äi tiñ sen lam no, sen diñ blam maga aà hay laa waçaçre ti ëu äo ma de togoëge no, de eegre maga ndo joñ feçeçre de äe mono,

³³Joñ ge nen co' sug äe le ciñ ti ngeel maga ndo le de hayle ni mono diñ ndo. Ndo joñ äuy mono diñ ndo, nen maga wer jar ma ti tamsir wo äuy mo ko wo ëu äo ma joñ heçeçne äo do jar äo Israyel wo no lay no. Day aà mo hay wo de koge ga aè ëe ëu äo ti tiñ maga ndi hay boo mo ka' la no.

³⁴De maga jar äon laa wo we go ma dur jar hee äaaran wo no, mañ wo faage maga ndo hay ngaän go ne hara we no, hayga aà tos wo ndo we de ngië nen wo ti äi leege maga ndo baan go we, de tiñ maga ndi boon go ti ëu äo we,

³⁵ndo laa ge tosge äaaran wo de kamkam äaaran wo yañ le ciñ, day ndo joñ ge ne hara do maga aà da wo nono.

³⁶De maga aà joñ ge wo älagge we no, werga jobo caw maga bay joñ älagge wa, bay wa. De maga jiili äo car we go ne hara ti, day ndo haç ra we go ne jar hee äaaran wo no, day jar sen la hoo wo ra we dañgay, day kal wo we rawge de äaara ti dañgay äi sir ma haçaç noga ma mañ no,

³⁷hayga aà fer wo we ko see äaara wo go äi sir maga saara wo go de hooge ti dañgay ni mono, day hayga aà fer wo we le see äo no, hayga aà kam wo ndo we äi sir maga saara wo go ti dañgay ni mono, day kal wo we waçaçge ga: Wuur hay joñ älagge, wuur hay joñ ree ma ni nañ gaa, wuur joñ debay wore!

³⁸Hayga aà fer wo we le see äo de jiili äaara äuy, de eiggi äaara äuy, day hayga wo go äi sir maga saara wo go ti dañgay ni mono, sir maga aè hoo ra go do dañgay ti sir maga ndo hay haçn go ne paçaçre äaara wo de äi leege maga ndo baa ne go, de tiñ maga ndi boon maga ëu äon mo hay ni mono,

³⁹ndo co' ge sug äaara yañ le ciñ ti ngeel maga ndo le de hayle ni mono, tosge äaaran wo de kamkam äaaran wo no, day ndo joñ ge yañ ne hara do maga aà da wo nono. Ndo fug gi äil go ne jar äon wo ti älagge maga aà joñ wo see äo mono.

⁴⁰Patalam no, O Baa äi no, daga nen äo mo hay go de bulgi day sug äo mo hay go de kañge ëeged laa tosge maga aè tosn ti ngeel ma ta' lam no.

⁴¹Patalam no, Manwuri, Baa, ur go ciñ a le hayge ti ngeel iggi äo no. Ndo de komrom eegre äo no. Daga jar sië jag äon wo no, Manwuri, Baa, mo hay wo de laa peçeçe ti äaara, Day jar seege wer äon mo hay wo de fruygi de da' see äaara!

⁴²Manwuri, Baa, srog mesi äon wo go wa Fer eig gi ti seele ma wer jag liñgi maga weejoçoç äo Dafid hay seege mono.

2 KRONIG 7

Feçeçe sië jag maga aè joñ ra ne Manwur mono

(Ko äil 1 Wañ. 8.62-66)

¹De maga Salomoñ taw tosgen go mono, wuu kal cwaage le ciñ, raw roë siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go, de feçeçe sië jag wo no, day togoëge mani Manwur kal baa äil tiñ Baan go.

²Jar sië jagn hay bay wo de kaçaçe ma laage äil tiñ mani Manwurn wa so, werga togoëge mani Manwurn hay baa äil tiñ mani Manwurn go.

³Jar Israyel wo äuy hay ko wo wuu mani Baan wo de togoëge mani Manwurn le cwaage ti tiñ no. AÀ kal wo laage gesiñ, ngië wo nen äaara gesiñ kal wo leë mondra day togoë wo Manwur ga: Werga aà de ele, werga äil de el äen diñ ma tumtum mono.

⁴Wañ de ngaäa jar Israyel wo äuy kal wo joñ feçeçe sië jag pel Manwuri.

⁵Wañ Salomoñ kal joñ siigi jag de dere sug sug ndar do äog ti äoge, fiiri wo ndar kis ti äe do äoge. Diñ do kay nono ga wañ de ngaäa jar Israyel kal wo bul jag tiñ mani Baa no.

⁶Jar sië jagn kal wo lagge ti ngeel joñre äaara no, jar Lefid wo mo lay no, wo de feçeçe joçoç äaara mani Manwurn do lay, feçeçe joçoç maga wañ Dafid hay joñ ra ma togoë Manwuri, day hay wii ra ga aà mo togoë wo Manwur de waçaçe ma kay ga: Werga äil de el äen diñ ma tum mono. Jar sië jagn hay wo 'waa coçoç le pel äaara dega'dega'a, day jar Israyel äuy hay wo go de lagge deelee.

⁷Salomoñ kal façaç gisiëgi feelee maga jag tiñ mani Manwurn go bay ëage, werga aà joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ni de siigi jag tayge wo ni, werga ngeel sië jag ma de boo dob maga Salomoñ hay joñn mono hay bay de kaçaçe maga aè joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy de feçeçe haçgen wo, de noo feçeçren wo ni äuy wa.

⁸Salomoñ kal joñ few de sen ni nen naw renam, de jar Israyel wo äuy. Ngaäa ma kluu debañ hay tay wo le ti jag faage ma laagen le Hamad ka' haçaç wo go jag pyew ma Ejipte.

⁹Wur naw ma de nenma'n mono, àà kal wo joñ few tayge ma kluu debań, werga àà joñ wo naw renam joñ ge diń few tĩĩ; wer ti ngeel siẽ jag no, day joñ wo naw joñ few renam.

¹⁰Wur naw ma de do äog ti swa'n mono, Salomoń kal fer ngaään wo äil mburyug äaaran wo. AÀ hay wo de fruygi, äil äaara hay go fehfeh ti de el maga Manwur hay joñn see Dafid, see Salomoń, day see Israyel jar äen wo mono.

Baa naa nen see äe ne Salomoń ma de äoge

(Ko äil 1 Wań. 9.1-9; Ko 2 Kro. 1.7-12 lay)

¹¹Salomoń joñ nen taw joñre tiń mani Manwurn go, taw joñre tiń wań go lay. Ėiggi maga hay jag jiili äe ti waçaçre tiń mani Manwurn wo de tiń mani wań mono, joñre sen see wo ne hen were.

¹²Manwur kal naa nen ne Salomoń de suń day wiin ga: Ndi laa tosge äon we, day ndi de baa ngeel ma ta' diń tiń ma joñ siẽgi jage.

¹³De maga ndi teçg ge jag ngeel ma ciń we go, ga Baa bay we rage wa, de maga ndi haç ge faage we ne mapoẽ wo maga àà mo ree wo feçeçre ma äi sirn go, de maga ndi äo' ge bulfuçń we le ne jar äin wo ti,

¹⁴hayga jar äi maga ëu äi de ëege ti äaara fer wo see äaara we gesiń no, hayga àà fer wo we le de joñre äaara maga bay ti faage äe wa we le no, ndi co' ge sug äaara yań le ciń, ndi fug gi äil yań go ne hara ti älagge äaara no, day ndi yaçaç ge sir äaaran yań go.

¹⁵Tĩĩ; wer patala nen äi joñ ge yań go de bulgi, day ndi kań ge sug äi yań ëegeẽ laa tosge maga aè tosn ti ngeel mo ta' la no.

¹⁶Ndi de mań tińn sen ndi koln go sag sag ka' maga ëu äi mo ra go ni ma tum patala ndi go de façaçge äe maga ëu äi mo hay ni ma tum, day nen äi wo de jiili äi joñ ge wo yań go de kań ge ti äe.

¹⁷Ma äo, hayga ndo yań seege pel äi do maga pan äo Dafid hay see nono, ma joñ fen maga ndi hay waçaçn go ne ndo mo äuy no, hayga ndo hoo sug we ti jag lińgi ma de yergen wo äuy, de jag lińgi ma äod faage seelen wo äuy,

¹⁸Ndi coã paale wań äon yań ti jag waçaçre tayge jag maga ndi hay tayn go de pan äo Dafid ti maga ndi waçaç gano: Ndo joñ ge yań tum de je ma kolge ti ngeel äo, maga hay ge wań yań ti Israyele mono.

¹⁹Day hayga nday ngiẽ faale we, nday tob jag lińgi äi ma de yergen wo we go de jag lińgi äin wo no, jag lińgi maga ndi de laa rage ne nday pel mono. Day hayga nday raw we goń baa ma tigriń wo, raw leẽ mondra ne hara no,

²⁰ndi nii gi nday go äi sir äi maga ndi haçn ne nday mono, ndi tob ge tiń sen mo ka' go see äi haçaç. Tiń se maga ndi koln go sag sag bay äag ma ra ëu äi mo ka' no,

ndi joñ ge yañ maga aè mo kol 'waa mbaa ti äe, day mo kol diñ mo ma joñ soçoçre see wer jar ma äuy wo no.

²¹Tiñ sen mo ka' la mo hay ba de geçeçre kemay laybla jobo hee ge we ti jeñ äe la no ngel ge go day waçaç ge ga: Diñ wer may ga Manwur joñ sir sen wo de tiñ sen mo haç' la dosen mo la?

²²Day aè fer ge waçaçre yañ ga: Diñ wer maga aà tob wo Manwur go, Baa mani paçaçre äaaran wo no, maga hay kal le go de äaara äi sir Ejipte mono, aà raw wo saë see äaara de baa ma tigriñ wo, day raw wo leë mondra pel äaara day kal wo goñ rage. Diñ wersen mo haç' so no ga aà kal nduugi de gaali sen wo ne hara ti mo deñ so no.

2 KRONIG 8

Joñre maga Salomoñ joñ ra wer sarsare

(Ko äil 1 Wañ. 9.10-28)

¹Salomoñ hay boo tiñ mani Manwurn wo de tiñ wañ diñ äil kiñgi do äoge.

²Aà boor äi leege maga Huram hay haç ra ne hen mono, kal lag jar Israyel wo de tiñ ni.

³Salomoñ kal woge le Hamad ma Soba day kal hay wañ ti äe.

⁴Aà kal boo Tadmor wo ti puuli, de äi leege ma lag feçeçre äe maga wo ti äaä Hamad mo äuy no.

⁵Aà boo Bet-Horon ma ciñ, boo Bet-Horon ma gesiñ, äi leege maga hay wo de eegre ga kor hay go de äodge ti äaara day jag tiñ äen wo de mbarge de boore.

⁶Baalad wo de äi leege maga hay wo ma lag feçeçre mo äuy no, maga hay wo diñ ma Salomoñ mono, äi leege ma lag pus durgi wo äuy, äi leege ma lag jar yaë piirin wo, de äi leege maga Salomoñ hay boor ra werga aà de coçoçre jag se dosen no mo äuy no: Jerusalem, wo go Libañ, de sir maga se hay de hay wañ ti äaara mo äuy.

⁷Jar sir maga hay gwa' wo ni jar Hitid wo, jar Amoñ wo, jar Feresid wo, jar Hifid wo, de jar Yebus wo, maga hay bay wo de keege äi sir Israyel wa so mono,

⁸Weere äaara maga hay gwa' wo blam äaara äi sir ni ga jar Israyel hay taw wo ra go gaa mono, Salomoñ kal hoo rage kol ra diñ jar joñre äe de koëe, day saara hay ti joñre sen haçaç wara.

⁹Salomoñ kañ joñre gebe ne je Israyel po ti gaa, werga jar Israyel hay wo diñ jar durgi, de wañre jar durgin wo, wañre pus durgin wo, de wañre jar yaë piirin wo.

¹⁰Wañre maga Salomoñ hay lag ra mono hay wo äuy kiskis äog ti äe do dwee, maga hay wo waçaç waçaçre jarn mono.

¹¹Salomoñ kal baa may mani Farawoñ le äi leege mani Dafid no, kal nduugi de äe äi tiñ maga aà hay boon ne hen mono, werga aà ga: waçy äi hay ge äi tiñ ma Dafid wañ Israyeln gaa, werga ngeel maga aè hay kal komrom mani Manwurn ni mono wo diñ ngeel ma bay äage.

¹²Do kay nono, Salomoñ kal joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwur ti ngeel sië jag mani Manwur maga aà hay boon pel jewlren mono.

¹³Aà hay joñ ge diñ siigi jag ma nen naw tum maga Moyis hay haç faage äe go mono, ma nen naw Saban wo, ma kolge few ciñ defayn wo, ma few ma kluurin wo äaale swa' nen kiñgi, ma few hole peçeç ma bay defoçoçre no no, ti few lumun wo no, ti few mburyug no.

¹⁴Aà kal lag jar sië jagn wo ti ngeel joñre äaaran taëtaë do maga pan äe Dafid hay yaln go nono, diñ see joñre äaara no. Jar Lefid wo maga joñre äaara diñ togoëge Manwuri, day diñ joñre ma pel jar sië jagn wo do maga aà go de waçaçge ti naw tum nono. Jar ma jag tiñn wo mo lay no, diñ see maga aè caa jar sen wo jag tiñ ma sen mo lay no. Werga Dafid je mani Baan hay waçaçn go diñ dosen nono.

¹⁵Waçaçre maga wañ waçaçn go ti jar sië jag wo de jar Lefid wo mono, jobo cel go ti waçaçre äen gaa, ko hayba ti waçaçre horog ma äi tiñ Baa no.

¹⁶Diñ do kay no so no ga Salomoñ kne' joñre äen wo no, ti wur maga aè tiñi wer ga aè boo tiñ mani Manwurn go so mono, haçaç day go ti wur maga aè äo' jag äe go mono. Tiñ mani Manwurn äo' jag go de ele.

¹⁷Salomoñ kal rawge ma woge Etsyon-Geber wo de Elod wo go jag maarog äi sir Edom.

¹⁸Huram kal laa weere joçoçre äe wo le de daage wo ne hene, de weere joçoçre maga wo de ko joñre bii mono. Aà kal wo woge de weere joçoçre mani Salomoñ wo Ofir, aà kal wo hoo boo biñni ni nen mañ kelew ton hwal ti swa' ne wañ Salomoñ.

2 KRONIG 9

Waçy maga diñ wañ Saba nduu ko Salomoñ

(Ko äil 1 Wañ. 10.1-13)

¹Waçy maga diñ wañ ma Saban kal laa waçaçre ti rage ëu maga wañ Salomoñ ran go mono, aà kal nduugi Jerusalem de waçaçre ma daë wer de gaali wo jag ma lamge äe. Aà hay wo go de jar wer ni ëawa, de manyoñyoñ maga hay wo de feçeçre foçoçre no wo ti, de boo biñni ti pus durgi debañ, de huuli ma de wore wo debañ. Aà kal nduugi äiñ wañ Salomoñ, day kal bag blam waçaçre maga hay äil äe äuy ne hene.

²Salomoñ kal äod wer feçeçre maga aà hay wië rage äuy go ne hene, mopo hay bay de gwa'ge de yoñre maga eg Salomoñ ga wer äe bay nen äe wa mokay bay wa.

³Waçy maga diñ wañ ma Saban ko koge ree mani Salomoñ no, tiñ maga aà hay boon mono,

⁴reege maga aà reen mono, tiñ maga weere joçoçre äen wo de lagge ni mono, joñre äaaran wo de oçoçbe jar maga hay wo ti joñre ne hen mono. Jar äe maga haç wo yii ne hen de oçoçbe ma ti äaara no, de ngeel seele maga aè ëii wo ma woge äi tiñ mani Manwurn ni mono. Feçeçre sen wo mo deñ hoo wo eegre äe go, aà day wii wañ ga:

⁵Paga feçeçre maga ndi hay laa ra le ti waçaçre äo wo de koge ree äon mokay hay wo diñ cwaçy!

⁶Ndi hay bay de yaçaç fen maga aè hay waçaçge me mo wa, say diñ de maga ndi nduu de see äi day ndi ko go de nen äi mo ëa no. Day ndi kon mokay no, aè bay de bag waçaçre me ti nus koge ree äon dra' wa. Ndo dedañ rage ëu äo maga aè hay sii sen me mono.

⁷Jar äon wo de da' see äaara, weere joçoçre äo maga lag wo tum pel äo, ga co' wo sug koge ree äon tum mono wo de da' see äaara.

⁸Suse' ne Manwuri, Baa äo no, maga joñ de el see äo, day kañ mo ti paale äen do wañ ma Manwuri, Baa äon no mono. Sen diñ wer maga Baa äon da Israyele, day de dage ga aà mo hay ma tum, day kal kañ moge wañ ma äe maga ndo kañ joñre ma de deele wo de joñre ma keëedn ni mono.

⁹Blam äe waçy maga diñ wañ ma Saban kal haç boo biñni ne Salomoñ nen mañ kelew ton swa' de nus no kay, haç feçeçre foçoçre no wo ne hen ni pur debañ, de huuli ma de wore debañ wo. Te feçeçre foçoçre no maga waçy maga diñ wañ ma Saban haçn ne Salomoñ mono ma do sen nono bay wa so.

¹⁰Weere joçoçre mani Hiram wo de weere joçoçre mani Salomoñ maga hoo wo boo biñni ma Ofirn le mono, hay hoo wo koore Sañtal le ni lay, de huuli ma de wore wo.

¹¹Wañ kal äod faage ma woge ti tiñ mani Manwurn wo de tiñ mani wañ wo de koo sañtal no, ceë dilna wo de mandilna wo ne jar 'wad siñn wo no. AÀ hay bay go de ko te fen ma de mañ sen mokay ti boñ äi sir Juda wa ëa.

¹²Wañ Salomoñ kal haç fen maga waçy maga diñ wañ ma Saban hay de saçy äe ti äuy ne hene, de fen maga aà hay wiin mo äuy no, dedañ ma äe maga se hay nduu de äe ne wañ mono. Blam äe aà kal ferge ma woge liñ de weere joçoçre äen wo.

Waçaçre po wo ti glog horog mani Salomoñ no

(Ko äil 1 Wañ. 10.14-29)

¹³Poçoçre boo biñni maga hay nduugi da' Salomoñ nen kiñgi mokay hay nen mañ kelew ton do äoge.

¹⁴Sen mo haç' bay de kee maga se tar sen le do wañre wo, de maga jar trere nduë wo de äe de wañre ma Arabin wo, de goferne sirn wo, boo biñni wo de solay maga aà hay wo nduëgi de äe ne Salomoñ mono ni wa.

¹⁵Wañ Salomoñ kal too gidigli ma kluuri kiskis äoge de boo biñni ma de wañ nen de ele, gidigli boñ mokay no aè toon de boo biñni ma de wañ nen nen mañ kelew kilogram hiira'a.

¹⁶Aà joñ gidigli ma kleere kiskis swa' maga aè too ma honla de boo biñni nen mañ kelew kilogram swa'a. Wañ kal laa rage äi tiñ maga aè èen ga tiñ yoo koo ma Libañn mono.

¹⁷Wañ kal joñ paale wañ maga de joñge de sañ feçeçre, kal joñ boo biñni de see äe sagsag go ne hen faale.

¹⁸Ngeel ëiëgi hay de joñge ti paale wañ sen tiëtië hiira'a, ngeel maga aè kañ äaale ni hay de joñge de boo biñni, day do äe hay de joñge äaäla lay äaäla lay. Mingir wo de ceëge ni äoge äaäla boñ lay äaäla boñ lay.

¹⁹Mingir hay wo de toçëge de lagge deele ni hwal ti äog, äaäla lay äaäla lay ti ngeel ëiëgi ma hiira' no. Te mo ma de mañ sen mokay hay bay go ti wañ po wa.

²⁰Feçeçre maga wañ Salomoñ hay joo yii de äaara mono hay wo de joñge äuy de boo biñni, day feçeçre maga aè joñ feçeçre äil äaara ga wo äi tiñ maga aè èen ga tiñ yoo koo ma Libañn hay wo de joñge de boo biñni de see äe tawa. Werga ti wur mani wañ Salomoñn mono, solay hay de ngaäge do maga aà diñ boo po maga de el äe bay debañ wa mbe no koë no.

²¹Werga daage wañ hay yañ wo le rañge nen bii Tarsis de weere joçoçre mani Hiram wo no. Day nen kiñgi swa' tum mokay no, daage hay wo le nduëgi Tarsis de boo biñni, de boo solay de sañ feçeçre, de mbaydañ wo de weere dweere pawoñ wo.

²²Wañ Salomoñ joñ kluu dedañ wañre ma ti sir wo äuy de horoge, de ko ree.

²³Wañre ma ti tamsir wo äuy hay wo kiëgi ga saara mo yiñ de Salomoñ, maga saara mo co' sug koge ree äe maga Baa haçn ne hen jag jiili mono.

²⁴Wosela hay nduugi de fen haçge äen lay, de boo biñni, de oçoçbe wo, de feçeçre durgi wo, de feçeçre foçoçre no wo, de piiri wo de gerheçeç wayla wo. Sen hay joñge do kay no mono nen kiñgi tum.

²⁵Salomoñ hay de kaw ma lag piiri ndar naa de pus durgi wora. Jar yaë piiri wo de pus durgi wo mo lay no sen hay wo ndar hwal ti äoge maga se lag ra äi leege maga sode wo de lagge ni lay, day Jerusalem äiñ wañ mañ lay.

²⁶Aà hay de hay wañ ti wañren wo äuy tiñi wer le jag bii ka' haçaç wo go kañge äi sir ni jar Filisteçeç wo, day wo go kañge jag hagu Ejipte.

²⁷Wañ kol solay go Jerusalem do huuli wo mbaara no koë no, day aà kol koore sedre wo go do koore Sikomor maga aè hay le car rage ti Sefela no koë no.

²⁸Aè kal nduugi de piiri wo le ne Salomoñ Ejipte do maga le äi sir lan wo no äuy nono.

Waçaçre huli wañ Salomoñ

(Ko äil 1 Wañ. 11.41-43)

²⁹Te joñre mani wañ Salomoñn wo no, ma ti tiñgi wer äen wo de tawge ti äe no, sen wo de yerge äil kefder mani Natan je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no, äil ndarge nen waçaçre mani Ahiya ma Silo no, day äil waçaçre ma de ndar nen mani je ko nen Yeedon ga se ndarn ti Jerobowam je ni Nebad mono.

³⁰Salomoñ joñ wañ Jerusalem ti Israyel äuy kiñgi do naa.

³¹Blam äe Salomoñ kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe äi leege mani Dafid pan äe no. Je ni äe Robowan kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 10

WAÇAÇRE WAÑRE MA JUDAN WO NO

Tayge ma Sikem no

(Ko äil 1 Wañ. 12.1-15)

¹Robowam kal woge Sikem, werga jar Israyel äuy hay de nduugi Sikem ma kañge äe ti wañ.

²De maga Jerobowam je ni Nebadn wo laage äe mono, aà hay le go Ejipte, ti ngeel maga aà hay ëee wo go do wañ Salomoñ ni. Jerobowam kal men Ejipte le go fer le.

³Aè kal laa jar wo ëeege äe. Do kay nono, Jerobowam de jar Israyel wo äuy kal wo nduugi day kal wo fer waçaçre ne Robowam do kay nono ga:

⁴Pan äo hay joñ wuur do gebere nono, day ma äon patala kay wuuri, mañ poçoçre se maga pan äo hay kañn ne wuur soole go ëawa, day ni wuur joñ peelee yañ mbe ne ndo.

⁵Aà kal fer waçaçre ne hara ga: Fer wee le see äi ti naw swa'a. Jarn kal mbaara rawge so.

⁶Wañ Robowam kal ndal jar kluuri maga hay wo de lagge äiñ pan äe Salomoñ ti maga aà hay caw mono, day wii ra ga: Yañ ma hon ga nday baan me ga ndi mo fern ne jarn la?

⁷Aà kal wo fer waçaçre ne hen do kay nono ga: Hayga ndo joñ de el yañ see jar no, hayga ndo yaçaç ra yañ de ele, hayga ndo fer waçaçre yañ ne hara de el no, aà joñ ge wo mbaara yañ tum diñ weere joçoçre äo.

⁸Ama Robowam laa dayge laa bagge yañ maga jar kluurin bagn wo ne hen mo gaa, kal rawge wii yañ äen diñ äiñ weere wo, kaçaçre äe maga saara geçeç de kaçaçra, ga wo de lagge äiñ äe mono.

⁹AÀ kal wii rage ga: Nday baa me diñ yañ mayse maga ndi mo fern ne jarn wo ti maga aà wii wo me ga: Mañ poçoçre maga pan äo hay kaññ ne wuur soole go ëawa mono la?

¹⁰Weere maga aà hay geçeç wo wer kaçaçra la kal wo fer waçaçre ne hen ga: Ndo fer ge waçaçre ne jar se maga wii wo mo ga: Pan äo hay kañ poçoçre ne wuur ti debañ day ma äon maññ go ne wuur ti ëawa mono, ndo wii gi ra do kay nono: Ga weedo äi ma klee dedañ heçeçre pan äi.

¹¹Patala pan äi hay kañ poçoçre ne nday ti debañ, day ma äin ndi ya' ge poçoçren wo pel ni tigriñ. Pan äi hay liñ nday de mbreñ, day ma äin ndi liñ ge nday de mbreñ boo

¹²Jerobowam de jar Israyel wo äuy kal wo ferge le äiñ Robowam wur naw ma de swa' no, do maga wañ hay waçaç go nono ga: Fer wee le see äi ti naw swa'a nono.

¹³Wañ kal fer waçaçre ne hara de hege. Wañ Robowam kañ eiggi ti waçaçre maga jar kluuri hay waçaçn wo ne hen mo gaè.

¹⁴AÀ fer waçaçre ne hara do maga weere ma joçoçren hay baa wo yañ äe ne hen nono ga: Pan äi hay kañ poçoçre ne nday ti debañ, day ma äin ndi ya' ge poçoçren wo pel ni diñ ndi. Pan äi hay jwag nday de mbreñ day ma äin ndi liñ gi nday de mbreñ boo.

¹⁵Diñ do kay nono, ga wañ day laa jag jarn wo gaa, diñ werga kii waçaçren do kay no mono diñ Manwuri, ma äo' jag waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Ahiya ma Silo ne Jerobowam je ni Nebadn mono.

Waññ caa äil go äoge, Robowam diñ wañ Juda

(Ko äil 1 Wañ. 12.16-25)

¹⁶De maga Israyel äuy wo koge ga wañ bay laa jag se wa mono, jarn kal fer waçaçre ne wañ ga: Mayse ba de tay wuur de Dafid la? Tabul ma hoorge wuur bay ti keçeç de je ni je ni Isayin wa! Wosela mo see äil mburyug äen wo no Israyele! Patala laa mbo ti tiñ äon wa so Dafidi!

¹⁷Day Israyel kal rawge äil mburyug äen wo no. Ma jar Israyel maga hay wo de tiñ äi leege ma Judan wo mono, Robowam kal joñge diñ wañ äaara.

¹⁸Do kay nono, wañ Robowam kal äo' Adoram je maga waçaç waçaçre jar joñre ma de dolen wo mono wo. AÀma jar Israyel kal wo go äodge äe de huuli, aà kal hugi go. Do kay nono wañ Robowam kal da'ge diñ eegre ma ëii pus durgii, ma dañge Jerusalem.

¹⁹Diñ do kay no so no ga Israyel giñ tiñ mani Dafidn haçaç wara.

2 KRONIG 11

¹Robowam day go Jerusalem mokay kal tay jar ni Juda wo äuy, de äiïni mani Benjame no, tay sode ma de farge ndar kis ti äe do nenma'a, maga aà mo dur wo tiñ mani Israyel no, day mo fer wo wañ le wer Robowam.

²Ama Manwur kal fer waçaçre ne Semaya je mani Baan do kay nono:

³Ga fer wee waçaçre ne Robowam je ni Salomoñ no, wañ Juda, day ne jar Israyel ma Judan wo äuy de ma Benjame wo no, ma waçaçge ne hara ga:

⁴Waçaç do kay nono diñ Manwuri, ga: Nday wo ge gaa, day nday dur gi heçeçre äayn wo gaa! Daga wosela mo fer liñ ni äe, werga fen maga joñ mo haç' nduu le diñ see äi. AÀ kal wo hoo sug ti waçaçre Manwur no, kal wo ferge bay woge le' Jerobowam.

Robowam fer haç eegre ne äi leege mapo wora

⁵Robowam kal hayge ti Jerusalem kal boor äi leege ma de eegre wo Juda.

⁶AÀ kal boo Betlehem, Etam, Tekowa,

⁷Bet-Sur, Soko, Adullam,

⁸Gad, Maresa, Sif,

⁹Adorayim, Lakis, Aseka,

¹⁰Soreya, Ayalon wo de Hebroñ ti äań Juda wo de Benjame. AÀ raw wo jońge diñ äi leege ma de eegre wo.

¹¹AÀ kal kne' kor ma ti äaaran wo no, kal lag goferne wo ni, lag feçeçre reege ciñ ni, noo wo de yii.

¹²Äi leege sen wo äuy mono äil ma honla äuy mokay gidigli ma kluuri hay wo ni, de jawre wo, day aà hay kol ra de eegre debań. Juda wo de Benjame hay wo diñ ma äe.

Jar sië jag wo jar lefid tay wo go diñ wer Robowam

¹³jar sië jagn wo de jar Lefid maga hay wo de tiñ äi sir Israyel äuy mono, kal wo pudgi le äi sir äaaran wo äuy ma tayge go see äe.

¹⁴Werga jar Lefid men wo tiñ äaaran wo le go de feçeçre äaaran wo no, kal wo rawge go äań Juda, go Jerusalem, diñ wer maga Jerobowam wo de jar ni äe hay mañ wo jag äaara go ga aà mo joñ wo jońre siëgi jag äaaran ne Manwur wa.

¹⁵Jerobowam kal lag jar sië jag ne soçoçre toglońre wo de dere wo ti ngeel ma de farge ciñ wo, ne toglońre wo de weere dere maga se hay joñ ra ni.

¹⁶Jar ma ti äiĩni mani Israyeln wo äuy maga äil äaara hay ti kięgi Manwuri, Baa mani Israyeln mono, kal wo mañ blam jar Lefid wo Jerusalem ma joñ siigi jag ne Manwur Baa mani paçaçre äaaran wo no.

¹⁷AÀ kal wo haç eegre ne wañ ma ti äań Judan do kay nono, haç wo teńge nen ne Robowam je ni Salomoń no, nen kińgi swa'a. Werga aà joñ wo kińgi swa' seege ti faage mani Dafid wo de Salomoń no.

Feele mani Robowam no

¹⁸Robowam kal da Mahalad may mani Yerimod no, je ni Dafid wo de Abihayil may mani Eliyab je ni Isay no.

¹⁹AÀ kal biń weere ne hene: Yeus, Semariya wo de Saham.

²⁰Blam äe mokay no, se kal da Maaka, may ma Absalom. AÀ kal biń Abiya ne hene, biń Ahay, Sisa wo de Selomidi.

²¹Robowam hay da Maaka, may mani Absalomn de dań naare äen wo äuy lay, de dań ndere äe maga se hay de hoor rage äuy lay. Werga naare äe hay hwal ti nenma'a, day maga hay wo diń ndere äe ma de hoorge mono sen hay wo do hiira'a, day aà kal biń weere ma twerpiiri do äog ti nenma'a, biń mayre do hiira'a.

²²Robowam kal haç ngeel ma tańgun ne Abiya je ni Maaka no de oole go ti heçeçre äen wo no, werga aà hay de dage ga aà mo hay diń wañ.

²³AÀ kal jońge de ti ngeel ma dus weere äen wo wo go ti coçoç sir ma Judan wo de Benjame äuy, wo äi leege ma de eegren wo äuy. AÀ hay haç feçeçre wo ne hara debań, day hay da naare ne hara ngaäa debań.

2 KRONIG 12

Sisag Wań Ejipte nduu le' Juda

(Ko äil 1 Wañ. 14.25-28)

¹De maga wañ mani Robowam joñ nen kań glog go ti ngeele, day se de see äe da' eegre lay mokay no, aà kal tob jag lińgi mani Manwurn go, day Israyel äuy kal wo tob jag lińgi mani Manwurn go wer äe ni lay.

²Nen kińgi ma de dwee maga Robowam ti wañ mono, Sisag wañ Ejipte kal nduugi le' Jerusalem, diń wer maga aà hay bay yaçaç jag Manwur wa.

³Pus durgi äe hay ndar ti äe kiskis äoge, jar yaë piiri ndar do hiira'a, day aà kal nduugi le Ejipte de jar wer ngaäa debań, jar Libi wo, jar Soukkiyeçeç wo, de jar Etiyopi wo.

⁴AÀ kal yaçaç äi leege ma de eegre maga wo diń ma Juda mono, kal nduugi go haçaç Jerusalem.

⁵Do kay no no Semaya je ndar nen waçaçre ma jag Baa go kal nduugi äiń wañ Robowam de wańre äen wo ti maga aà hay fer wo wo go Jerusalem de maga aà ko

wo Sisag le seege mono. AÀ kal wii rage ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri ga: Nday tob me go, patala ndi de see äi ndi tob nday go ne Sisag do lay.

⁶Wañre ma Israyeln wo de wañ kal wo fer ti see äaara gesiñ, day kal wo ga: Manwur keëede!

⁷De maga Manwur wo koge ga aà fer wo ti see äaara gesiñ mokay no, Manwur kal fer waçaçre ne Semaya do kay nono ga: AÀ fer wo se äaara we gesiñ, ndi taw ge ra go gaa so. Ig la me' mono, ndi haç ge faage yañ ne hara maga aà mo dañ wo go, day tiñgi go de wañ äin kaçaç ge ma dusgi ne Jerusalem ti de Sisag gaa so.

⁸Diñ ga ane, aà joñ ge wo gebere äe, day aà ko ge wo yañ ga joñge peelee ne ndi de el yawla noga de el diñ joñge peelee ne wañre ma sir ma tigriñ wo yawla.

⁹Sisag wañ Ejipte kal nduugi le' Jerusalem. AÀ kal hoo horog ma äi tiñ mani Manwur no, de horog ma äi tiñ mani wañ no. AÀ kal hoo feçeçren äuy. AÀ hoo gidigli boo biñni maga wañ Salomoñ hay joñ ra mono.

¹⁰Wañ Robowam kal joñ gidigli boo dob ma tigriñ ti ngeel äaara, kal men rage nen do wañre jar ëeen wo, maga hay wo gor jag tiñ mani wañ mono.

¹¹Tum de maga wañ wo we äi tiñ mani Manwurn no, jar ëeen kal wo hoo rage wo, blam äe aà fer wo le de äaara äi tiñ mani jar ëee wo no.

¹²Wer maga Robowam hay joñ nen fer ti see äe gesiñ so mono, baage poçoç mani Manwur joñ ti äe gaa so, nen maga se mo älagh go has wa. Werga feçeçre ma de el hay yañ wo mbaara wo Juda ni.

Tawge ti reege wañ mani Robowam no

(Ko äil 1 Wañ. 14.21-24, 29-31)

¹³Wañ Robowam kal toçoç glog wo Jerusalem ni, kal joñ wañ. Kiñgi Robowam hay do naa ti boñ, de maga aà nduu ti wañ mono, day aà kal joñ wañ äi leege Jerusalem kiñgi hwal ti renam, äi leege maga Manwur hay baan yoo äi leege ma ti äiñni mani Israyeln wo äuy maga ëu se mo hay ni mono. Ëu man äe hay ga Naama may jar Amoñ no.

¹⁴AÀ joñ älagge, werga aà men jiili äe go kië Manwur gaë.

¹⁵Joñre mani Robowam no, ma tañgun wo de ma blam no, sen wo de yerge äil kefder mani Semayan je ndar nen waçaçre ma jag Baa go wo de je ko nen Iddon ma baa jag ma tañgun wo de ma blam taw no. Ëurgi hay tum ti holañ Robowam wo de Jerobowam.

¹⁶Robowam kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe äi leege mani Dafid no. Je ni äe Abiya kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 13

Abiya kol ti wañ

(Ko äil 1 Wañ. 15.1-8)

- ¹Nen kiñgi ma de hwal ti nenma' maga Jerobowam ti wañ mono, Abiya kal joñ wañ ti Juda.
- ²AÀ joñ wañ Jerusalem kiñgi swa'a. Ëu man äe hay ga Mikayahu, may ma Uriyel ma Gibeya. Ëurgi kal joñge ti holañ Abiya wo de Jerobowam.
- ³Abiya kal woge le' jawn de sode maga wo diñ bogawla durgi de farge ndar kiskis naa. Jerobowam kal yiñgi äe le de jaw äaña de jar ma de farge ndar kiskis nenma'a maga wo diñ bogawla lay.
- ⁴Le ciñ ti huuli ma Semarayim no, maga ti äañ huuli ma Efrayimn mono, Abiya kal ooge ciñ ni kal waçaçge ga: Jerobowam nday de Israyel äuy co' wee sug äi.
- ⁵Nday hay bay nen koge ga Manwuri, Baa mani Israyeln go de haç wañ ne Dafid ti Israyel ma tum, ne hen de see äe, de weere äe wo de faage tayge jag maga bay ma dwasge go wa yawla?
- ⁶Ama Jerobowam je ni Nead no, weejoçoç Salomoñ je ni Dafidn kal urgi ya' giñ wañ äe no.
- ⁷Jar po ma bay ngare maga bay wo diñ jar po wa has kal wo tayge see äe day kal wo mañ wañ ti Robowam je ni Salomoñ no. Robowam hay klee, day hay bay de kaçaçge ma waçaç mopo go ta' wa, day aà hay bay de kaçaçge ma ooge pel äaara wa.
- ⁸Patala nday ga nday yaçaç wañ mani Manwurn do jar ni Dafid wo so lay no. Nday diñ jar ma ngaäa debañ, day weere dere boo biñni maga Jerobowam hay joñ ra ne nday diñ baa äay mono wo do äay ni.
- ⁹Hay nii jar sië jag mani Manwur wo no, jar ni AËron wo de jar Lefid wo go, day hay raw hoor jar sië jag ma äaara wo do maga jar sir waare joñ wo no lay mono bay diñ nday wa yawla? Jobo nduu de weedaèy kal hoo gamlara wer äe ni äog lay nen maga kañ se ti joñre, day kola diñ maga se mbe de kolge diñ je sië jag ne fen maga bay diñ Baa wa.
- ¹⁰Ama, ma wuur mono, Manwur diñ Baa wuur no, day wuur bay go de tobge äe wa. Jar sië jag maga wo ti joñre ne Manwur mono, wo diñ jar ni AËron, day jar Lefid wo ti joñre.
- ¹¹Wuur joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tum de jag toñ äuy, de law äuy ne Manwuri, roë feçeçre foçoçre no wo, lag hole peçeç ti table ma bay ëage, day wuur doë wuu de law tum äuy ti mo ma heer lampa ma de boo biñnin de lampa äen wo no. Werga wuur hoo sug ti jag waçaçre mani Manwuri, Baa wuur no. AÀma ma äayn nday tobn go.
- ¹²Ko wee äa: Baa de jar sië jag äen wo go patala yoo wuuri, wo de lagge ti wuuri, day coçoç ma ragen wo de ma 'waage ne nday tin wo na do wuuri. Jar ni Israyel

wo! Joñ wee nen dur Manwuri, Baa mani paçaçre äayn wo wa, werga àa seege ne nday wer gaa hase.

¹³Jerobowam kal yiñ rage le nen faale, kal kiigi le de laa gu ne hara, sode äen hay wo le de ngafge de Juda, day hay wo le de laa gu nen faale.

¹⁴Sode ma Judan joñ wo nen ngië nene, durgin hay nen pel äaara lay, hay faale äaara lay. AÀ kal wo rage see Manwuri, day jar sië jagn kal wo 'waa coçoç.

¹⁵Jar Juda kal wo 'waa ware, day ti 'waage war jar Judan wo mono, Manwur kal srog Jerobowam wo go de jar Israyel wo äuy pel Abiya de jar Juda wo.

¹⁶Jar Israyel kal wo dañge de ëeere pel jar Juda wo, day Baa kal haç rage go ne hara äi coo do.

¹⁷Abiya de jar äen joñ wo nen joñ rage de haçaç debañ, yoo jar Israyel wo mokay jar ndar kiskis dwee da' wo huli jag jaw.

¹⁸Jar Israyel kol wo go de mbuë fo de ngar ngeel seno, day jar Juda joñ wo nen naa blum diñ wer maga àa hay joñ wo nen kañ eiggi äaara diñ ti Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo no.

¹⁹Abiya baa blam Jeroboyam, day kal yaçë äi leege äe wo: Betel de äi leege maga wo nen do äe mono, Yesama de äi leege maga wo nen do äe mono, de Efron de äi leege maga wo nen do äe mono.

²⁰Jerobowam kal joñge go de hoo eegre ti wur mani Abiya no. Blam äe Manwur kal 'warge äe go.

²¹Ama Abiya kal da' eegre. AÀ kal joñge de naare hwal ti naa, kal biñ weere ma twerpiiri do äog ti äoge, biñ ma tenaare hwal ti hiira'a.

²²Te joñre Abiya no, fen maga àa joñ ne, waçaçre maga àa waçaç ne, wo de yerge äil flegge nen waçaçre mani Iddo je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no.

²³Abiya kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, day aè raw teege äe go äi leege mani Dafid no. Je ni äe Asa kal joñ wañ ti ngeel äe. Ti wur mani äen mokay no sirn kal joñge ëegeë nen kiñgi hwale.

2 KRONIG 14

Tiñgi wer wañ mani Asa no

(Ko äil 1 Wañ. 15.9-11)

¹Asa kal joñge diñ fen ma de ele, fen maga de deele nen Manwur Baa äe no.

²AÀ kal älag ngeel sië jag ma goñ feçeçre ma waaren wo go de ngeel sië jag ma de farge ciñ wo no. AÀ mbug huuli ma de jagge ti keçeçn wo go, kal car koore Asera ma de coorgen wo go.

³AÀ kal waçaçge ne jar Juda wo ga aà mo kië wo Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo, day mo joñ wo joñre de jag liñgi, de jag liñgin wo no.

⁴AÀ älag ngeel sië jag ma de farge ciñ wo de huuli ma de jagge ti keçeç ma äi leege ma Judan wo go äuy. Nen äe mokay no, wañn kal joñge de hayge ëegede.

⁵AÀ kal boor äi leege ma de eegre wo Juda, werga sirn kal joñge de hayge ëegede, day aè nduu durgi äe nen kiñgi sen wo gaa, diñ wer maga Manwur haç iggi ne hene.

⁶AÀ kal wii jar Juda wo ga: Naa boor wee äi leege sen wo no, day naa äod wee kor go ti äaara, boor glig ma de geçeçre go ti äaara, day ni naa joñ jag äaara go de boo. Sirn yañ mbe nen naa ti' ëa, wer maga naa hay kië Manwuri, Baa naa no. Naa hay kië ne, day aà kal haç iggi go ne naa ti coçoç ngeeln wo äuy. Joñre boorgen kal seege ne hara were.

⁷Asa hay de sode ndar kiskis swa' maga wo diñ jar Juda maga wo nen ëaw gidigli ma kluuri wo de jaw. AÀ hay de sode ndar do äog ti nenma' maga wo diñ jar ni Benjame maga wo nen soë gidigli ma kleere wo day jwag wo waa, saara äuy diñ bogawla wo.

⁸Serak blo je Etiyopin raw kalge le go le' rage de sode wer ndar puri, de pus durgi kiskis swa'a, day kal ya'ge le nduu go haçaç Maresa.

⁹Asa raw kalge pel äe, ti ngeel sen aà kal wo yiñ kaçaçra durgi äi log ma Sefata äiñ Maresa.

¹⁰Asa kal ëe Manwuri, Baa äe no. AÀ day ga: Manwuri, ndo kay mbo je ma de hugli do je ma de eegre no lay: AÀ le kay wuuri. Manwuri, Baa wuur no! Werga wuur de gisgi diñ see äo, day wuur nduu le' ngaäa sen mo ti' diñ ti ëu äo. Manwuri, ndo diñ Baa wuur no. Daga je ma naa blum ti äon mo hay diñ je tabay wa.

¹¹Manwur kal äum jar Etiyopin wo, saara kal dañge de ëeere pel Asa wo de jar Juda wo.

¹²Asa de jar maga hay wo wer äe mono, baa wo blam äaara wo go haçaç Gerar, day jar Etiyopi da' wo eegre ma yaçe see äaara go gaa, werga aè geëeb nen äaara go pel Manwuri, pel kañ no. AÀ sa yaçaç wo feçeçre ma jag durgi le de jar äen wo debañ.

¹³AÀ raw wo älag äi leege ma ti jeñ Gerarn wo go äuy, werga heçeçne Manwur hay joñ ra go, day saara kal frum äi leegen wo go äuy. Werga feçeçre ma frumgi hay mbe cab cab deñ.

¹⁴AÀ kal wo älag kaw horogn wo go, day kal wo hoo dere de fiiri wo ngaäa debañ de manyoñyoñ wo ni lay. Blam äe aà kal wo ferge le Jerusalem.

2 KRONIG 15

Asa fer kne' joñre tosge Baa no

(Ko äil 1 Wañ. 15.12-15)

- ¹Nenterse Baa kal joñge ti Asaniyahu je ni Oded no,
- ²maga raw kalge le go pel Asa, day kal waçaçge ne hen ga: Co' sug äi Asa, nday de jar Juda de jar Benjame äuy! Manwur yañ mbe de äay, de maga nday yañ de äe no. Hayga nday kiën we no, nday da'n mbay yañ. AÀma hayga nday tobn we go no, aà tob ge nday go lay.
- ³Naw joñ go pur debaň maga jar Israyel bay wo de Baa ma Cwaçyn wa, bay wo de je sië jag wa, bay wo de jag liñgi wa.
- ⁴Ama nen coocoo äaaran mono, aà fer wo le see Manwuri, Baa mani Israyel no, aà fer wo kiëgi äe. Day aà men see äe da'ge ne hara.
- ⁵Ti wur sen wo mokay no, jam bay see jar maga wo wo rañge day fer wo le mo wa, werga gujug gujug hay joñ go ti holañ jar ma äi sir wo ni kluuri de haçaç debaň.
- ⁶Sir tië tië hay wo giñ kaçaçra, äi leege wo de äi leege, diñ wer maga Baa hay gujug rage de faage joñge coo wo wer sar sare.
- ⁷Dosen ma äay no, lag wee ngiñ, men wee do äay go hragge wa, werga nday da'ge poëge joñre äayn wo yañ.
- ⁸Blam maga se laa waçaçre sen laa de glog waçaçre se ma de ndar nenn äuy mono, Oded na diñ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go lay, ti ngeel sen Asa kal da' eegre, kal yee nen feçeçre hoorsee ma äi sir Judan wo go de ma Benjamin go äuy, de äi leege maga se hay yaçë ra wo ti huuli ma Efrayim wo mo äuy go. AÀ fer kne' ngeel sië jag mani Manwur maga hay pel jewlere mani Manwurn mono.
- ⁹AÀ kal tay ti jar Juda wo, jar ni Benjame wo de jar ni Efrayim wo, jar ni Manase wo de Simeyon maga hay pud wo wo go yoo äaara mono. Werga ngaäa jar debaň hay tay wo go wer äe, de maga aà hay ko wo ga Manwuri, Baa äen hay de äe mono.
- ¹⁰AÀ tay wo see äaara Jerusalem nen few ma de swa' no, nen kiñgi ma de hwal ti dwee maga Asa ti wañ mono.
- ¹¹Ti wursen mokay aà joñ wo siigi jag ne Manwur de feçeçre maga saara yaçaç ra le jag jaw mono. Dere kiskis renam, fiiri wo ndar rename.
- ¹²AÀ kal wo yiñ jag go ga saara kië Manwur yañ. Baa mani paçaçre äaaran wo no, de jiili äaara äuy, de eiggi äaara äuy.
- ¹³Je maga fer ge we kië Manwuri, Baa mani Israyeln gaa no, je ma sen go ma 'warge. AÀ mo hay ba diñ weeklee, je kluu, je twar noga diñ waçy yaw.

¹⁴AÀ kal wo haç'ge go ne Manwur de geçeçe ciñ kloñ de 'waage war de tayge de ro coçoç wo.

¹⁵Jar Juda kal wo joñ fruygi de haç'ge sen äuy diñ werga à hay ha' wo go de jiili äaara äuy, hay kië wo Manwur de dage äaara day à hay men see äe da'ge ne hara. Manwur kal haç iggi go ne hara ti ngeeln wo äuy.

¹⁶Wañ Asa joñ nen naa ëu maga à hay de haçge äe ne man äe Maaka do waçywañ man wañ no mono, diñ werga à hay joñ soçoç ne Asera mono. AÀ sa caa soçoç äen go, kal wañ nen äe go kuf kuf do äurgi kal roëge äe go äi tu ma Sedron.

¹⁷Ama ngeel sië jag ma de farge ciñ ciñ joñ wo nen yeeë nen go äi sir Israyel gaa, koh de maga jiili wañ Asa hay mbe go de megene Manwur ti caw äen äuy mono.

¹⁸AÀ kal nduugi de feçeçe maga pan äe hay go de laa rage sag sag mono äi tiñ mani Manwur no, de maga se de see äe hay laa ra go sagsag mono. Boo solay, boo biñni de feçeçe ma sar sar wo.

¹⁹Nduu go haçaç nen kiñgi ma de do swa' ti dwee mani wañ Asa no, durgi joñ gaë.

2 KRONIG 16

Asa de durgi de Baysa wañ Israyele

(Ko äil 1 Wañ. 15.16-22)

¹Nen kiñgi ma de do swa' ti hiira' maga wañ Asa ti wañ mono, Baysa wañ Israyel kal nduugi le' Juda. AÀ kal boo Rama ma mañ jag jar mani Asan wo go maga à mo laa wo wo go wa, mo laa wo le wa lay.

²Asa kal hoo solay wo go de boo biñni wo äi tiñ mani Manwur no, day à kal laa jar wo äiñ Benhadad wañ Siri maga hay de tiñ Damas ga:

³Daga tayge jag mo hay ti holañ naa de keçeç do maga à hay ti holañ pan äi wo de pan äo nono. Koëa ndi haç solay wo ne ndo de boo biñni mokay no. See wo go blaw tayge jag ma ti holañ äay de Baysa wañ Israyel no, nen maga à mo ya' go see äi.

⁴Benhadad kal laa waçaçe Asa no. AÀ kal laa wañre sode äen wo le' äi leege ma Israyel wo no, day kal äum äi leege ma lyon, Dañ, Abel-Mayim de ngeel lag feçeçe ma äi leege ma Neftalin wo no.

⁵De maga Baysa wo laa ge äe mono, à kal men boo Rama, kal men joñre äen wo no.

⁶Do kay nono, wañ Asa kal haç joñre ne jar Juda wo do maga à mo hoo wo huuli wo de koore maga wañ Baysa hay joñ joñre de äaara ma boo Rama mono, day à kal ya'ge boo Gibeya wo de Mispa de äaara.

Asa äo' Hannani je ndar nen waçaçe ma jag Baa go ti dañgay

⁷Ti wur sen mono, Hanani je ko nenn kal woge äiñ Asa wañ Juda, day kal wiigi äe ga: Diñ wer maga ndo gis see äo diñ see wañ Siri, day gis see äo see Manwuri, Baa äon gaa lay no, ndo joñ nen haç faage go patala de see äo maga sode mani jar Sirin mo hay wo äi coo do äo wa so.

⁸Jar Etiyopi wo de jar Libi hay bay wo de tayge diñ sode ma kluu debañ, de pus durgi wo, de jar yaë piiri wo debañ lay wa yawla? De sen äuy Manwur haç ra go ne ndo äi coo do, diñ wer maga ndo hay de gisgi see äe.

⁹Werga Manwur go de rañ nen ti tamsir äuy, maga jar ma de men jiili äaara go ne sen äuy mo da' wo eegre. Ndo joñ debay ko ree ti waçaçre sen mo ta' no, day tiji wer patala so mono, ndo joñ ge yañ nen durgi.

¹⁰Asa kal le' wañ de je ko nen no, kal äo'ge äe ti dañgay, diñ wer maga aà hay le' wañ de äe ti waçaçre sen mono. De sen ni tu pa mono, Asa kal joñ coo jar po wo yoo jar ma äuy no.

Tawge ti reege wañ mani Asa no

(Ko äil 1 Wañ. 15.23-24)

¹¹Te joñre Asa wo no, ma tañgun wo de ma blam taw no, wo de yerge äil kefder mani wañre ma Judan wo de ma Israyel no.

¹²Nen kiñgi ma de do swa' ti kaawa' maga se ti wañ mono, ceege ma de gaali debañ hay da' Asa äaale. De sen äuy de maga se de ceege mbe mono, se fer kië Manwur gaa, ama raw wiëgi diñ dogdor wo.

¹³Asa kal sugi go äiñ paçaçre äe wo. AÀ hu go nen kiñgi ma de do naa ti boñ maga se ti wañ mono.

¹⁴AÈ kal teege äe go äi tu huli äe po boñ yoo tu huli maga se hay teen äi leege mani Dafid mono. AÀ äo'n ti fen suuli maga aè hay kne'n go de feçeçre foçoçre no maga hay joñ diñ jar maga wo de ko joñre sen mono. Day aè hay roë feçeçre sen wo go ti äe ni ëawa tu.

2 KRONIG 17

Josafad kol ti wañ, seele äe ma bay ndar gog no

¹Je ni äe Josafad kal joñ wañ ti ngeel äe. AÀ kal ooge de giñ Israyel ngiñ.

²AÀ kal lag sode wo go äi leege Juda ma kiñkiñn wo äuy, joñ ngeel lag sode wo go äi sir Juda de äi leege ma Efrayimn wo maga pan äe hay yaçë ra mono.

³Manwur kal joñge de Josafade, diñ wer maga aà hay seege ti faage ma tañgu mani pan äe Dafid no, hay kië Baal wo gaë.

⁴AÀ hay joñ ma äen ba mokay hay fer kië Baa mani pan äe no, hay seege ti jag liñgi äen wo no, joñ do maga jar Israyel hay wo joñge no gaë.

⁵Manwur kal coä wañn ne hen do, day jar Juda wo äuy kal wo nduugi de feçeçre haçge ne hene. Horog wo de togoëge kal wo mbaara joñge deñ.

⁶Jiili äe kal kañge ma togoë Manwuri, àa kal älag ngeel sië jag ma de farge ciñ ma Judan wo go pa, de koore Aseran wo no.

⁷Nen kiñgi ma de swa' maga se ti wañ mono, àa kal laa minisdir äen wo wo, ga diñ Ben-Hayil, Abdiyas, Sakari, Netaneel wo de Mise hadge äi leege ma Judan wo.

⁸AÀ laa jar Lefid wo wo wer äaara ni ga diñ Semayahu, Netanyahu, Sebadiyahu, Asayel, Semaramod, Jonatan, Adoniyahu, Tobiyahu, Tob-Adoniya ga wo diñ jar Lefid, day jar sië jag Elisama wo de Yoram hay wo wer äaara ni.

⁹AÀ kal wo hadge ti äaã Juda, kefder jag liñgi mani Manwurn hay do äaara. AÀ rañ wo äi leege ma Judan wo go äuy jag hadge yoo jare.

Eegre mani Josafad no

¹⁰Heçeçne Manwur kal caa wañre ma ti sir ma de cir ti Judan wo go äuy, day aà joñ wo nen nduugi dur Josafad gaè.

¹¹Jar Filisteçeç kal wo nduugi de feçeçre haçge, de lombo maga diñ solay ne Josafade. Day jar Arabo kal wo nduugi de fiiri wo ne hene, gamlare ndar renam ti äe kiskis renam, togloñre ndar renam ti äe kiskis renam.

¹²Josafad kal mbe äo' ëee geçeçge ciñ so. AÀ kal boo äi leege ma de geçeçre de äi leege ma lag feçeçre wo ciñ äi sir Juda.

¹³Joñre äe hay joñge kluu debaã äi leege ma Judan wo, jar durgi äe hay wo ni debaã, de bogawla äe wo äi leege Jerusalem.

¹⁴Keege äaara ti feele äaara hay wo mokay no: Ti äiñiñi mani Juda no, wañ ma waçaç waçaçre sode ndar puri, wañ äaara diñ Adna, hay waçaç waçaçre sode ndar kiskis swa' maga wo diñ bogawla durgi wer äe.

¹⁵Ti jeñ äe ni diñ Yohanan, maga hay waçaç waçaçre sode ndar do äog ti nenma'a,

¹⁶Ni mo pa no, Amatsiya je ni Sikri no, maga hay haç see äe ti joñre ne Manwur sagsag de dage äe, day se hay waçaç waçaçre sode ndar kiskis äoge maga wo diñ bogawla durgi.

¹⁷Ti äiñiñi mani Benjame no, blum ma yoo äaaran diñ Eliyada, sode hay wer äe ndar kiskis äoge maga feçeçre durgi ma do äaaran diñ toñwaa wo de gidigli.

¹⁸Ti jeñ äe ni diñ Yehosabad, sode hay wer äe ndar ti äe do nenma'a, maga hay wo go de baa jag ma durgi.

¹⁹Mokay diñ jar maga hay wo ti joñre ne wañ mono. Sen mokay aè laa maga aà hay lag sen wo wo go äi leege ma kiñkiñ ma Judan wo ciñ jag äe ni.

2 KRONIG 18

Josafad tay de Akab, wañ Israyele

(Ko äil 1 Wañ. 22.1-4)

¹Josafad da' togoëge wo de horog debaň. AÀ kal tay jag de feele mani wañ Akab no da may äe waçy.

²Kiňgi wo maňge mbagge, se raw woge äiň Akab Samari, day Akab hay joň siigi jag ne hene, day ne ngaäa maga hay wo wer äe mono, de fiiri wo de dere wo pur debaň. AÀ raw srog wer äe maga aà mo wo Ramod ti äaň Galaade.

³Akab wañ Israyel wii Josafad wañ Juda ga: Ndo wo yaň wer äi Ramod ti äaň Galaade? Josafad raw fer waçaçre ne hen ga: AÈ ndi na do ndo nono, day jar äin wo do jar äon wo nono, wuur wo yaň mbe durgi wer äo.

Jar ndar nen waçaçre ma jag Baa maga kië wo diň ngeel joňre wo ga reen go de seege

(Ko äil 1 Wañ. 22.5-12)

⁴Blam äe Josafad raw wii wañ Israyel ga: Patala ndi kam ndo, kië dage waçaçre Baa äa.

⁵Wañ Israyel kal tay ti jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo, maga hay wo kiskis naa, day wii ra ga: Naa mbe nen woge durgi ti Ramod ti äaň Galaad yawla noga ndi mo men eň äa yawla? AÀ kal wo fer waçaçre ne hen ga: See mbo, day Baa haçn yaň mbe go ne wañ äi coo do.

⁶Ama Josafad day ga: Je ndar nen waçaçre ma jag Manwur go po bay la maga naa joň nen wii jag äe wa so hase?

⁷Wañ Israyel kal fer waçaçre ne Josafad ga: Jobo yaň la boň tu maga aè de kaçaçge ma wii waçaçre Manwur jag äe, ama ndi bay de saçy äe ti wa ane, werga aà bay naa nen waçaçre po ma de el ti äi wa, ama diň ma de älagge tawa. AÀ diň Mise je ni Yimla no. Josafad day ga: Daga wañ mo waçaç dosen no wa!

⁸Do kay nono, wañ Israyel kal ëe je ma bay äay po le day ga: Èe Mise je ni Yimlan le deparday tu äa.

⁹Wañ Israyel wo de Josafad wañ Juda hay wo de lagge, wosela ti paale wañ äe de lag oçoçbe wañre äaaran ti. AÀ hay wo go de lagge ti ngeel po flaçy ti jag faage maga kal wo Samari mono, day jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo äuy hay wo ndar nen waçaçre pel äaara deñe.

¹⁰Sedesiyas je ni Kenaanan hay de ma joňcoçoç boo äe wo, aà day ga: Waçaç do kay nono diň Manwuri ga: De coçoç sen wo mo kay no, ndo äumgi jar Siri wo, haçaç ndo taw ra go.

¹¹Jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo äuy hay wo ndar nen waçaçre na diň dosen no äuy no ga: See mbo Ramod ti äaň Galaade! AÀ see yaň mbe ne ndo were, Manwur haçn yaň mbe go ne wañ äi coo do.

Je ndar nen waçaçre ma jag Baa go Mise ga reen see ge gaa

(Ko äil 1 Wañ. 22.13-28)

- ¹²Je peelee maga aè äo'n wo wer Mise mokay wo la wiin do kay nono ga: Koëa, jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon wo go de äo' jag boñ äuy waçaçge de el wer wañ. Daga waçaçre äo mo tay de ma äaaran lay, waçaç de ele!
- ¹³Mise kal fer waçaçre ga: Manwur tenene! Fen maga Baa äin waçaç ge ne me mono, ndi waçaçn ge go.
- ¹⁴De maga aà wo age äiñ wañ so mono, wañ wiin ga: Mise naa mbe nen woge durgi ti Ramod ti äaā Galaad yaw noga ndi mo men eñ äa? AÀ kal fer waçaçre ne hen ga: See mbay! AÀ see yañ mbe ne nday were, aè haç ge mbe ra yañ go ne nday äi coo do.
- ¹⁵Ama wañ raw wiigi äe ga: Ndo äon mo deñ la ndi mo dog wii moge äaale gaçy ga ndo mo haç' go ma waçaç cwaçy me ti ëu Manwur mo lay la?
- ¹⁶Mise kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi ko jar Israyel wo go de dusgi ciñ ti huuli wo do saçaçre maga je koë rage bay wa nono. Day Manwur day ga: Jar sen wo mokay jar waçë waçaçre äaaran bay wo wa. Daga wosela mo fer liñ ni äe jam!
- ¹⁷Wañ Israyel kal wii Josafad ga: Ndi hay wii mo go la ga? AÀ bay naa nen waçaçre po ma de el ti äi lay wa, say diñ ma de älagge tawa.
- ¹⁸Do kay nono, Mise day ga: Mbe de ele, ane co' sug waçaçre Manwuri! Ndi hay ko Manwur de hayle ti paale wañ äe no, day feçeçre ma ciñ wo äuy de lagge ti jeñ äe, ti äaā war äe lay, ti äaā guur äe lay.
- ¹⁹Manwur kal waçaçge ga: Wose jaçë Akab wañ Israyel yañ maga aà mo raw Ramod ti äaā Galaade, day aà mo le' le go ni mo la? AÀ kal wo fer waçaçre je la waçaç äe go sare, je la waçaç äe go sare.
- ²⁰Do kay nono Nenterse raw kalge le go raw ooge pel Manwuri, day ga: Diñ ndi, ndi jaçaçn yañ. Manwur kal wiigi äe ga: De faage mayla?
- ²¹AÀ kal fer waçaçre ga: Ndi kal ge yañ go, day ndi kolge yañ go diñ nenterse ma car gete' jag jar ndar nen waçaçre Baa go ma jag äen wo äuy. Manwur day ga: Ndo jaçaç ge mbo ne yañ, ndo joñ mbo yañ de kaçaçge ma jaçaçge äe. Kal go, ni ndo joñ dosen no so no!
- ²²Day patala so, ko äa Manwur haç Nenterse ma de gete' ne jar ndar nen waçaçre Baa go äo maga wo mo lag jag äuy so. Day Manwur go de waçaçge ga gaali da' ge ndo.
- ²³Do kay nono, Sedesiyas je ni Kenaanan kal ya'ge le, kal ma' Mise de do haw, day ga: Diñ la gen ga Nenterse Manwur kal wo go äiñ äi la ma fer waçaçre mo ne?
- ²⁴Mise kal fer waçaçre ga: Ndo kon ge mbo yañ ti wur maga ndo wo de ëee tiñma äaāla, tiñma äaāla kië ngeel yoñge mono.

²⁵Wañ Israyel day ga: Ba Mise, see de äe äiñ Amoñ wañ ma äi leege no, see Jowas je ni wañ no.

²⁶Nday waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ wañ. Äo' wee blo sen mokay ti dañgay, day ni nday haç wee ne hen diñ glog hole peçeç wo de bii, haçaç nen maga ndi fer le go jam jag durgi no.

²⁷Mise day ga: Hayga ndo fer we le jam cwaçy no, ni Manwur waçaç waçaçre me jag gaè. AÀ day pa ga: Nday ngaään äuy, laan wee äuy!

AÈ 'war wañ Akab le go jag durgin ni

(Ko äil 1 Wañ. 22.29-40)

²⁸Wañ Israyel wo de Josafad wañ Juda kal wo rawge ma woge Ramod ti äaän Galaade.

²⁹Wañ Israyel kal wii Josafad ga se coo see se go ma woge jag durgi. AÀma ma äon laa mbo ti äo diñ oçoçbe wañ äon wo no. Do kay nono, wañ Israyel kal coo see äe go, saara kal rawge jag durgi.

³⁰Wañ Siri hay go de waçaç waçaçre ma kay ne wañre ma do swa' ti äog maga wo de waçaç waçaçre pus durgi äe ma durgin wo ga: Nday le' ge weeklee noga je kluu gaa, ama nday le' ge diñ wañ Israyel tawa.

³¹De maga nen wañre ma waçë waçaçre pus durgi ma durgi wo wo le'ge ne Josafad ti mono, aà day wo ga: AÀ diñ wañ Israyele. AÀ kal wo cir ti äe go ma le' ge äe. Josafad kal äo' ëu kië kayge, day Manwur kal kayge äe. Baa kal nii rage wo go see äe haçaç.

³²Wañre pus durgi ma durgin wo wo koge ga aà bay diñ wañ Israyel wa mono, kal wo naa see äaara go see äe.

³³Do kay nono jobo kal mbe jwa' waa le haçy, waan kal jwa' wañ Israyel werga aà hay bay de hee ngoñ yoo äe wa. Wañ kal wii je ya' pus durgi äen ga: Fer go de äi, men ngeel durgin go de äi werga ndi da' waçaçge.

³⁴Durgin kal joñge wursen de haçaç debaän. Wañ Israyel joñ nen siigi de oole deele pel jar Siri wo ti pus durgi heçeç deñ haçaç day go de law. De maga wur le'ge go gesiñ no kay mono, se hu go.

2 KRONIG 19

Josafad lag jar car kiida wo Juda

¹Josafad wañ Juda kal ferge le liñ ni äe äi leege Jerusalem jam.

²Jehu je ni je ko nen Hanani raw kalge go caa pel äe. AÀ kal wii wañ Josafad ga: AÀ mbe de el maga aè caa war je älagge yawla, day ndo na diñ je da jar maga wo de caa hee de Manwur mo yawla? Wersen mo sen mokay äil Manwur de cege äe ne ndo ti wer fen maga ndo joñn mokay no.

³Ama, diñ ga feçeçe ma de el yañ wo äin äo ni, werga ndo älag koore Asera ma äi sirn wo go, day ndo men jiili äo kië Manwur mono.

⁴Josafad kal hayge Jerusalem. Blam äe aà kal mañ rañge yoo jar no, tji; wer le Ber-Seba ka' haçaç nduu go ti huuli ma Efrayim no, kal fer rage le äiñ Manwuri, Baa mani paçaçe äen wo no.

⁵Aà kal lag jar car kiida wo go äi leege ma kiñkiñ ma äi sir Judan wo äuy, äi leege ma honla äuy.

⁶Aà kal wii jar car kiidan wo ga: Lag wee go de puçygi ti fen maga nday joñ ge mono, werga kiida maga nday carn mono bay diñ ne jar tebere wo wa. Aà diñ ma Manwuri, maga joñ ge yañ ti jeñ äay ni, ma joñ reen ti de deelee äe.

⁷Patalam no, daga heçeçe mani Manwurn mo hay ti äay, ko wee see äay de maga nday joñ mopo we no, werga ni Manwuri, Baa naan mono, bagge bii jar bay wa, koge jar dedań keçeç bay wa, yaçege mandekoë do jar bay faage bay wa lay.

⁸Dosen no lay, de maga aè wo le ferge Jerusalem mono, Josafad kal lag jar Lefid wo, jar sië jag wo de wañre ma ti feelee ma Israyeln wo Jerusalem ma joñ ree ma de deelee mani Manwur no, de waçaçe leege kaçaçra wo.

⁹Aà kal waçaçe go ne hara ga: Nday joñ ge joñre äayn diñ de heçeçe wer Manwur do kay nono, de debay ndarge goge, de jiili go sog boñ.

¹⁰Ti waçaçe kiida maga heçeçe äay maga wo le ni nduu gi wo de äe ne nday ti äań igi huli, ti waçaçe jag lińgi, ti waçaçe jag lińgi ma de yergen wo, de jag lińgi ma äod faage seelen wo mono, nday riń gi ra go pel bol nen maga aà mo kol wo see äaara de älagge pel Manwur wa, nen maga äil äe mo kol de soçoçe ne nday ti wa, mo kol de soçoçe ne heçeçe äayn wo ti wa lay. Diñ do kay no so no ga nday joñ ge joñre äay no, nday kol ge see äay go de älagge gaè.

¹¹Ko äa patala de hayle ti äay diñ Amariyahu je moobe ma joñ sië jag ma kluu no, ma waçaç waçaçe ti feçeçe mani Manwurn wo äuy, Sebadyahu je ni Israyel diñ goferne ma ti tiń mani Juda no, ma waçaç waçaçe ti feçeçe mani wañn wo no. Day jar Lefid wo de lagge pel äay ma caa kiida äay. Lag wee ngiń, joñ wee joñre, maga Manwur mo hay de je maga joñ ge de el mono.

2 KRONIG 20

AÈ nduu le' wañ ma ti äań Juda no, tosge mani Josafad no

¹Blam sen mono, jar ni Mowab wo de jar ni Amoń wo, day wer äaara ni mono, jar Meonid ma tigriń hay yañ wo ni lay, maga kal wo nduugi dur Josafade.

²Aè kal nduugi fer waçaçe sen ne Josafad ga: Ngaäa po debań yañ le seege le' moge. Jag äaara le jag maarog äańla ka' le Siri, day aà wo Hatsatson-Tamar kań nen ga En-Gedi.

³Heçeçne kal yoo'ge de Josafade, se kal rawge ko ëiggi Manwuri. AÀ kal 'waa äay heçeçge bii go äi sir Juda äuy.

⁴Jar Juda kal wo tay ti see äaara ma kië Manwuri, day jar kal wo le nduëgi äi leege ma Judan wo äuy ma kië Manwuri.

⁵Josafad kal ooge ti holañ tayge jar Juda wo de jar Jerusalem äi tiñ mani Manwur no, pel feele ma defay no.

⁶AÀ day ga: Manwuri, Baa mani paçaçre wuur wo no, ndo na bay diñ Baa ma ciñn wa yawla, waçaç waçaçre wañre wer sir wo äuy mo na bay diñ ndo wa yawla. Eegren äuy bay diñ do äo wa yawla? Je le' ndo bay wa!

⁷Baa wuur no, nii jar sir sen wo go pel jar äo jar Israyel wo, ma haçge äe go ma tum ne wer mani Abraham maga hay da moge mono bay ndo wa yawla?

⁸AÀ hay lag wo de tiñ ni, day hay boo wo tiñ ma bay ëag ti ëu äo ni, day wo gano:

⁹Hayga gaali da' wuur we no, jaw, kiida, bulfuçñ noga koñne laybla no, wuur lag ge jag tiñ sen mo ka' la no, lag ge pel äo, werga ëu äo äi tiñ sen lam no. Wuur ëege ndo yañ nen coocoo wuur no, ndo co' ge sug ro wuur yañ, day ndo yaçaç wuur yañ go!

¹⁰Patala koëa jar Amoñ wo de jar Mowab wo de jar ma ciñ ti huuli Seyir wo, ni jar maga ndo haç faage ne Israyel ma heege ni äaara gaa ti wur maga aà nduu le Ejipte mono, werga aà cel see äe go see äaara kare, day älag ra go gaë.

¹¹Koëa aà wo de nduugi poë wuuri, wo go de nii wuur ti ngeel äo maga ndo haçn ne wuur mono.

¹²O Baa wuur no, ndo caa ge kiida ne hara ti ga yawla? Werga ngaäa se debañ maga wo le de seege le' wuur mo ti' wuur bay de eegre pel äaara wa, day ngeel maga joñ ni mokay bay nen wuur wa, nen wuur de kañge diñ ti äo.

¹³Jar Juda wo äuy hay wo de lagge pel Manwuri, koh de weere äaara ma kleere wo, naare äaara wo de weere äaara wo.

Manwur haç blumn diñ ne jar Juda wora

¹⁴Do kay nono Nenterse Manwur kal yoo'ge de Yahasiyel je ni Sakari no, je ni Banaya no, je ni Yehiyel no, je ni Mattaniya je Lefidn yoo jar ni Asaf wo yoo tayge no.

¹⁵Yahasiyel day ga: Lag wee mbay ëegede, nday jar Juda äuy de Jerusalem, ndo lay wañ Josafade! Waçaç ne nday do kay nono diñ Manwuri ga: Joñ wee heçeçne wa, daë wee pel ngaäa ma debañn mo ti' wa, werga durgin bay diñ ma äay wa, ama aà diñ ma Baa.

¹⁶Toñ mokay no, wo wee le' rage. AÀ nduu gi wo yañ le ti ngeel ma de mañge ciñ ma Hatsits no, day nday da' ra yañ ti tawge ti por ma kluu no, de ngafge de puuli ma Yeruwel no.

¹⁷Nday joñ ge nen durgi ni gaè. Wo wee mbay, ni nday lag wee ni, day nday ko peçeçe mani Manwur yañ kayge wer äay. Jar Juda wo de jar Jerusalem, hay wee bay heçeçe, bay daëge. Toñ mokay no laa wee go caa pel äaara, day Manwur joñ ge yañ de äay!

¹⁸Josafad kal le'ge gesiñ de jel nen äe gesiñ, day jar Juda wo de jar Jerusalem wo äuy kal wo laage gesiñ pel Manwuri, ma le' mondra pel äe.

¹⁹Jar Lefid ma yoo jar ni Kehad wo, ma yoo jar ni Kore wo kal wo pudgi go ciñ ma togoë Manwuri, Baa mani Israyeln de eegre de geçeçe go ciñ kloñ.

²⁰AÀ kal wo pudgi go ciñ de jag toñ mbuh kal wo rawge nen ti puuli ma Tekowa. De wur maga saara go de laage mono, Josafad kal ooge go deele day ga: Co' wee sug äi, jar Juda wo de jar Jerusalem! Lag wee ti kañ ëiggi äay ti Manwuri, Baa naa ngiñ, Day ni nday da' eegre yañ ti durgi go ti see äay no Lag wee ngiñ de kañ ëiggi äay ti jar ndar nen waçaçe ma jag Baa gon wo no Ni se see yañ ne nday were.

²¹Blam äe aà kal ndalge de jar no, kal hoo jar ma 'waa siñ wo ne Manwuri, nen maga aè mo hay laa siñ de feçeçe ma de wore maga wo go diñ ma sen sag sage. De maga aà laa wo le go pel soden wo mono, aà hay wo waçaçe ga: Togoë wee Manwuri, werga äil de el äen diñ ma tum!

²²De maga aè de tji; wer mañ siñ se ma togoëgen mono, Manwur kal lag gu ne jar Amoñ wo de jar Mowab wo. Jar ma ti huuli ma Seyir maga hay pud wo le' jar Juda wo mono, aè kal äum rage.

²³Jar Amoñ wo de jar Mowab kal wo laage ne jar ma ti huuli ma Seyir wo ti ma caa were, ma ndreë rage go. De maga aà taw wo jar ma Seyir wo go mono, aà kal wo ya'ge ngië nen see kaçaça ti holañ äaara doge.

²⁴De maga jar Juda wo wo dayge ti ngeel maga ndo ko puuli wo ti' mono, aà kal wo ngië nen wo nen ti äaäñ ngaäa no, ko na diñ maga huli mbe de laage gesiñ sulul deñ koëe. Jobo hay dañ go boñ gaa äuy.

²⁵Josafad kal wo ferge le de jar äen frum feçeçe äaara maga gwaë go mono. AÀ kal wo da' feçeçe ni pur debaäñ, horoge, huli wo, de feçeçe ma de wore wo. AÀ kal wo hooge gay wo, haçaç te äe eçg ra ti ngeele. AÀ joñ wo naw swa' jag hoo feçeçe ma jag durgi no, werga aà hay go ni ëawa tu.

²⁶Wuur naw ma de naan mono, aà kal wo tay see äaara ti log ma Baraka, ti ngeel maga aà joñ wo suse' ne Manwur ni. Diñ wersen ga aè kal kañ ëu ne ngeel sen ga log ma Baraka haçaç wara.

²⁷Jar Juda wo de jar Jerusalem wo äuy, Josafad go pel äaara caw kal wo ferge de fruygi ma woge Jerusalem, werga Manwur hay baa äil äaara go de fruygi ti jar hee äaaran wo no.

²⁸AÀ laa wo wo äi leege Jerusalem de mandilna wo, de dilna wo, de coçoç wo, haçaç go äi tiñ mani Manwur no.

²⁹Heçeçne Manwur kal caa wañre ma äi sir ma lan wo go äuy, de maga aà hay laa wo ga Manwur hay dur de jar hee jar Israyeln wo mono.

³⁰Wañ mani Josafad kal joñge ëegede, day Baa äen kal haç iggi go ne hen ti coçoç ngeeln wo äuy.

Tawge ti reege wañ mani Josafad no

(Ko äil 1 Wañ. 22.41-51)

³¹Josafad kal joñ wañ ti Juda. Kiñgi äe hay do swa' ti dwee, de maga aà nduu ti wañ mono, day kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do äog ti dwee. Ëu man äe hay ga Asuba, may ma Silhi.

³²AÀ see äuy diñ ti faage mani pan äe Asa no, cel go gaa, joñ diñ fen maga de el nen Manwur mono.

³³Mbe de sen äuy ane, ngeel sië jag ma de farge ciñn hay caa wo wer go gaè. Jarn hay bay wo go de sa' jiili äaara kiñ ne Baa mani paçaçre äaaran wo wa ëa.

³⁴Te joñre Josafad wo no, ma tañgun wo de ma blam taw wo no, sen wo de yerge äil joñre mani Jehu je ni Hanani no, joñre maga wo de heege äil kefder wañre ma Israyel wo no.

³⁵Blam sen mokay no, Josafad wañ Juda kal tayge de wañ Ahasiya wañ Israyel maga seele äen hay de glubgi mono.

³⁶AÀ tay de äe ma ceë daage maga hay wo ma woge Tarsis. AÀ kal wo ceë daage sen wo Etsiyon-Geber.

³⁷Do kay nono, Eliyeser je ni Dodafahu ma Maresan kal naa nen waçaçre ne Jasafad ti, day ga: Diñ wer maga ndo tay de Ahasiya, Manwur älag ge joñre äon yañ go. Daagen kal wo mbuggi go, kaçaç wo ma woge Tarsis sen gaè.

2 KRONIG 21

¹Josafad kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, aè kal teege äe go äiñ paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no, je ni äe Yoram kal joñ wañ ti ngeel äe.

Joram kol ti wañ

(Ko äil 2 Wañ. 8.16-24)

²Heçeçre Yoram hay yañ wo maga wo diñ jar ni Josafade: Asariya, Yehiyel, Sakari, Asariyahu, Mikayel wo de Sefatyahu. AÀ wo äuy diñ jar ni Josafad wañ Israyele.

³Pan äaara hay haç kado go ne hara ni ëawa, solay, boo biñni, day hay haç äi leege ma kiñkiñ wo ne hara äi sir Juda. AÀma aà kal men wañn ne Yoram, diñ wer maga aà hay diñ jag mbargan mono.

⁴De maga Yoram hay go ti wañ mani pan äen ye' so mokay no, day wañ äen kal coäge go ne hen do kay lay mono, aà kal iid heçeçre äen wo go de moslam, de wañre jar Israyel po wo ni lay.

⁵Kiñgi Yoram hay do swa' ti äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi nenma'a.

⁶AÀ kal seege diñ ti faage mani wañre ma Israyel wo no, do maga tiñ mani Akabn hay joñ nono, werga aà hay de da may ma Akabe, day aà kal joñge diñ fen maga de älagge nen Manwuri.

⁷Ama Manwur laa dayge älag tiñ mani Dafidn go gaa, wer tayge jag maga se hay tayn de Dafid mono, day diñ wer maga aà hay waçaç go ne hen ga se haç ge wañ yañ ne hen ti wer mani äe no, ne hen de see äe, day ne jar ni äe wo lay mono.

⁸Ti wur mani äen mono, Edom kal giñ jar Juda wo ti lagge äaara ne hara ti no, day kal baa wañ ma äe.

⁹Yoram kal rawge de wañre äen wo, de pus durgi äen wo äuy. AÀ kal urgi de suñ, kal äum jar Edom wo, maga kal wo cir ti äe go de wañre pus durgin wo äuy.

¹⁰Giñgi maga jar Edom giñ wo eegre mani Judan mono, joñ nen joñge haçaç wara. Ti wursen mono Libna joñ nen giñ eegre äen lay, diñ wer maga aà hay tob wo Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo go mono.

¹¹Yoram joñ ngeel sië jag ma de farge ciñ wo dra' ti huuli ma Juda wo no. AÀ kog jar Jerusalem wo joñ figliw, day jaçë nen Juda wo ni lay.

¹²Yoram kal da' leder ma Eli je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani pan äo Dafid no. Gano: diñ wer maga ndo see ti faage mani pan äo Josafadn wo de faage mani Asa wañ Judan gaa,

¹³ama ndo see diñ ti faage mani wañre ma Israyel wo no. Diñ wer maga ndo kog jar Jerusalem wo de jar Juda wo joñ figliw do maga tiñ mani Akabn hay joñ nono, day diñ wer maga ndo id heçeçre äo jar ni pan äo wo de see äaara tu maga wo de el dedañ moge wo go.

¹⁴Ko nen äo: Manwur kañ ge bulfuçñ ma kluu yañ ne jar äon wo ti. Weere äo wo, naare äo wo, de horog äon wo äuy.

¹⁵Day ma äon mono, aà kañ ge ceege ma de haçaç yañ mo ti, ceege ma äil maga ti naw tum mono, se see ge yañ pele, see ge yañ pele, haçaç äiiri äo laa le go do ceege maga aà cee mo de eegre mono.

¹⁶Manwur kal jaçë nen jar Filisteçeç wo de jar Arab wo maga hay wo diñ jar leege jar Etiyopi wo mono ne Yoram ti.

¹⁷AÀ kal wo nduugi le' jar Juda wo, naa wo ti yoo äaara puhu, kal wo hoo horog äaaran wo äuy maga hay liñ ni wañ mono, de weere äe wo, de naare äe wo, haçaç nen maga mbarga äe gwa' diñ Yowahas je äe ma kleen boñ tu.

¹⁸Blam sen mokay no, Manwur kal kañ ceege ma äil ne hen ti.

¹⁹Ceegeen hay tum seeëge pele, ti tawge ti kiñgi ma de äogn mono, weere äiiri Yoram laa le go do eegre ceege äe no. AÀ da' huli jag bon ma de eegre debaň. Jar sir äen roë wo feçeçre ti äe ma haç togoëge ne hen do maga aà hay joñ wo ti paçaçre äe wo no gaè.

²⁰Kiñgi äe hay do swa' ti äog de maga aà nduu ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi nenma'a. AÀ kal hugi go jobo ëig ti äe ga, day aè raw teege äe go äi leege mani Dafid no, ama bay ti ngeel maga aè teer wañre wo ni mo wa.

2 KRONIG 22

Ahasiya kol ti wañ

(Ko äil 2 Wañ. 8.25-29; 9.27-29)

¹Jar Jerusalem kal wo kañ Ahasiya je ni äe ma kleen ti ngeel äe, werga sode maga hay nduu wo ti kañ de jar Arab wo mono hay iid wo ma kluurin wo go äuy. Diñ do kay nono ga Ahasiya je ni Yoram wañ Judan kal joñ wañ.

²Kiñgi Ahasiya hay do naa ti äog, de maga aà nduu ti wañ mono, day se kal joñ wañ Jerusalem kiñgi boñ. Ëu man äe hay ga Atali, may ma Omri.

³AÀ de see äe mo lay no, see diñ ti faage mani tiñ mani Akabn lay, werga man äe hay bag yañ ne hen maga aà mo joñ diñ älagge.

⁴AÀ kal joñ fen ma de älagge nen Manwuri, do tiñ mani Akabn nono, ti ngeel maga jar bag yañ ne hen blam huli pan äe hay wo diñ jar yeege äe go.

⁵Ti jag äaara, saara kal rawge dur Hasayel wañ Siri de Yoram je ni Akab no, wañ Israyele, ti Ramod ma ti äaň Galaade, day jar Siri kal wo kañ waçaçge ne Yoram see.

⁶Se kal ferge le ma sa' waçaçge maga jar Siri hay kañ wo ne hen see Rama äi leege Jisreyele, ti maga aà hay dur Hasayel wañ Siri mono. AÀ saryahu je ni Yoram wañ Judan kal rawge ma woge ko Yoram je ni Akabn Jisreyele, werga ceegeen hay baa wuu ne hen see debaň.

⁷Sen hay joñ diñ dage Baa maga Ahasiya wo äiñ Yoram ma bas see äe go. De maga aà day go ni so mokay no, aà kal wo laage go de Yoram ma woge caa pel Jehu je ni Nimsi no, je maga Manwur hay kaa noo go ne hen ti ma caa wer tiñ mani Akabn go mono.

⁸Do ga Jehu hay wo go na de le' kaçaçra de tiñ mani Akabn so mono, aà kal da' minisdir ma Judan wo de weere mani heçeçre Ahasiyan wo, maga hay wo ti joñre ne Ahasiya mono, aà raw ii rage go.

⁹Aà raw kië Ahasiya, day aè raw baage äe Samari ni, ti ngeel maga aà hay de yoñre ni. Aà kal nduugi de äe äiñ Jehu, day aè raw 'warge äe go. Blam äe aè raw teege äe go, werga aè hay waçaçge so ga: Aà diñ je ni Josafad maga hay kië Manwur de jiili äe äuy mono. Jobo ma liñ ni Ahasiya maga hay nen joñ wañ pa mokay hay bay de gwa'ge wa so.

Atali yaçaç wañ no

(Ko äil 2 Wañ. 11.1-3)

¹⁰Atali man Ahasiya hay ko ga weel sen hu we go. Aà kal urgi mokay la kal ii wer ma ti wañ ma ti tiñ mani Judan go äuy.

¹¹Ama Yehosabead may mani wañn kal mañ Jowas je ni Ahasiya no, mañn go freñ eñ yoo jar ni wañ wo de maga aè go deiirage mono. Aà kal äo'ge äe see waçy ma haç paçaçn ne hen äi tiñ fen suulin wo no. Diñ do kay nono ga Yehosabead may mani wañ Yoram no, waçy je sië jag Yehoyada no, aà hay diñ maygeman Ahasiya kal yoñge go nen Atali maga da' faage ma 'warge äe go gaè.

¹²Aà raw joñ kiñgi de yoñre do äaara äi tiñ mani Manwurn hiira'a. De wur sen Atali de ma joñwañ äi sir no.

2 KRONIG 23

AÈ hay Jowas go ti wañ no

(Ko äil 2 Wañ. 11.4-20)

¹Nen kiñgi ma de renam no, Yehoyada kal coäge, day kal joñ tayge jag de wañre ma waçë waçaçre jar kiskisn wo, ga diñ Asariyahu je ni Yeroham no, Ismayel je ni Yohanan no, Asariyahu je ni Obed no, Maaseyahu je ni Adayahu no, wo de Elisafad je ni Sikri no.

²Aà kal wo rañ äi leege Juda, kal wo tay ti jar Lefid maga wo äi leege ma Judan wo mo äuy de wañre ma ti feele ma äi sir Israyeln wo äuy. Aà kal wo nduugi Jerusalem,

³day taygen äuy kal joñ tayge jag de wañ äi tiñ mani Baa no. Yehoyada kal wii rage ga: Je ni wañn wo mo deñ no, aà joñ ge wañ yañ do maga Manwur hay waçaçn go ti jar ni Dafid wo nono.

⁴Mokay diñ fen maga nday joñn ge mono: Yoo jar maga mañ ge wo joñre äaaran wur naw Saba mono, jar sië jagn wo jar Lefid wo aè caa äil äaara we swa' no, mapo boñ lag wo gor ngeel ëiigi jag tiñ wo no,

⁵jar ma boñ ma lan lag wo liñ ni wañ, jar ma boñ mo lag wo jag tiñ ma Yesod no. Ngaään äuy joñge wo ti feele tiñ mani Manwur wo.

⁶Daga jobo mo kal wo äi tiñ mani Manwurn wa say diñ jar sië jagn wo de jar Lefid maga wo ti joñre mono. Jar ma sen la joñ wo mbaara nen laage wo ni werga aà wo bay ëage. Ngaäa ma äuy lag ge wo gor do Manwuri.

⁷Jar Lefid cir gi wo ti wañ go cweçeç äuy, wosela de feçeçre durgi do, day aè ii gi wosela maga kal le tiñma ni go. Nday lag ge äiñ wañ mañ, de maga aà kal le tiñma, day fer go siigi.

⁸Jar Lefid wo de jar Juda joñ wo ti jag waçaçre maga je sië jag Yehoyada hay waçaçn mono. AÀ kal wo hoo jare, wosela äuy hoo jar äe, jar maga hay wo laage ni wur naw Saba, jar maga hay wo go laage wur naw Saba. Werga tayge äaaran mo taë taë je sië jag Yehoyada hay bay go de caa nen jar po faale wa hase.

⁹Je sië jag Yehoyada kal haç jawre wo de gidigli ne wañre ma waçë waçaçre jar kiskis wo no, gidigli ma kleere wo de ma kluuri maga hay ma wañ Dafidi, maga hay äi tiñ mani Baan mono.

¹⁰AÀ kal lag ngaään wo äuy wosela äuy de fen durgi äen do, le ti äaäñ war ka' haçaç le' go ti äaäñ guur tiñ Baa no, ti jeñ ngeel sië jag no, ma cir ti wañ go.

¹¹AÈ kal ya' je ni wañn le, day aè kal kaa mblaaga wañn ne hen ti, kal haç waçaçre sedewan ne hen lay. AÀ kal wo kañge äe wañ. Yehoyada wo de jar ni äe kal wo kaa noo go ne hen ti, day wo ga: Daga wañ mo hay mbe caw!

¹²Atali kal laa geçeçge ngaäa maga hay wo le ti ëee mo deñ togoë wañ no.

¹³AÀ kal nduugi äiñ ngaään see tiñ mani Manwur no, day kal ko nene: Ko na diñ maga wañ de oole ti ngeel oole jag tiñn deñ. Wañren wo de jar 'wad coçoçn hay wo de lagge ti jeñ äe lagge. Ngaäa jar ma äi sirn äuy hay wo nen fruygi, aè hay 'waa coçoç wo, jar 'wad siñn hay wo mbar coçoç seege de jar haç togoëgen wo no. AÀ tali kal ngar oçoçbe äen wo go day ga: Mañge äaale! Mañge äaale!

¹⁴Do kay nono, je sië jag Yehoyada kal laa wañre ma waçë waçaçre jar kiskis wo go de wañre soden wo no, day wii ra ga: Kal wee wo go de äe siigi ti sra'ge no, day je maga mañ blam äe we no, daga 'war je ma sen go. Werga je sië jagn hay waçaç go ga: li wee ne go äi tiñ mani Manwurn la ni wa.

¹⁵AÈ kal men ngeel go ne hene, day se raw kalge äi tiñ wañn jag tiñ piiri wo no. Diñ ti ngeel sen ni ga aà joñ wo nen 'warge äe go.

¹⁶Yehoyada kal joñ tayge jag ti holañ äe, jar ma äuy no de wañ. Äil tayge jag sen ni diñ ga daga aà mo hay wo diñ jar ma Manwuri.

¹⁷Ngaään äuy kal laage äi tiñ mani Baal no. AÀ kal wo mbuggi äe go, geëeb wo nen ngeel sië jag äen wo go de foto äe wo no, kal wo 'war Mattan je sië jag Baal go pel ngeel sië jag wo no.

¹⁸Yehoyada kal haç joñre koge tiñ mani Manwurn ne jar sië jag jar Lefid wo äi coo do, maga Dafid hay go de car äil äaara taë taë äi tiñ mani Manwur no, nen maga

aà mo hay wo joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne Manwur do maga aà de yerge äil jag liñgi mani Moyisn no mono. Sen äuy ti holañ fruygi 'waëge siñ wo do maga Dafid go de ngaä rage nono.

¹⁹AÀ kal lag jar gor jag tiñn wo jag jewlere tiñ mani Manwur wo no, nen maga jobo maga ëag po yañ go de du'gi ne hen see mo kal wo ni wa.

²⁰AÈ kal hoo wañre ma waçë waçaçre jar kiskisn wo, jar ma tinoon wo de ngaäa jar ma äi sirn wo äuy day kal baa wañ le go äi tiñ mani Manwur no. AÀ kal wo nduugi liñ ni wañ diñ de faage ma ciñ no, day kal wo hay wañ ti paale wañ no.

²¹Jar ma äi sir ni äuy kal wo joñ fruygi, day äi leegen kal joñge ëegede. AÀ hay ii Atali go de Moslam.

2 KRONIG 24

Jowas fer kne' tiñ Baa no

(Ko äil 2 Wañ. 12.1-17)

¹Kiñgi Jowas hay renam, de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do naa. Ëu man äe hay ga Sibiya ma Beer-Seba.

²Jowas joñ fen ma de deele nen Manwuri, de wur maga je sië jag Yehoyada tenen caw mo äuy no.

³Yehoyada da naare ne Jowas äoge, day Jowas biñ weere ma twerpiiri wo de ma tenaare.

⁴Blam sen mokay no, jiili Jowas kal dage ga se mo fer kne' tiñ mani Manwur no.

⁵AÀ kal tay ti jar sië jagn wo de jar Lefid wo, day wii ra ga: Laa wee wo go nen äi leege ma Judan wo, day ni nday tay wee solay le äi leege ma Israyeln äuy nen kiñgi tum ma kne' tiñ mani Baa äay no. Joñ wee nen fuçy see äay ti waçaçre sen mokay ëa. AÀma jar Lefid laa wo fuçy see äaara gaè.

⁶Wañ kal ëe Yehoyada je moobe ma joñ sië jag no day wiin ga: Diñ wer may ga ndo wii jag jar Lefid wo ti maga aà de hay nduu wo de feçeçre le Juda wo de Jerusalem, feçeçre tayge maga Moyis weejoçoç Manwur hay go de kañge äe ne tayge jar Israyel wo ti ma kne' mburyug waçaçre sedewa gaa mo la?

⁷Werga Atali waçy ma joñ älaggen wo de jar ni äe tor wo tiñ mani Baan go, ya' wo go de äe ne baa Baal wo, feçeçre maga hay wo diñ ma tiñ ma Manwur sag sag mono.

⁸Do kay nono wañ day ga kne' komrom, day kañn jag tiñ mani Manwurn nen faale.

⁹AÈ kal 'waa äay go äi leege Juda wo de Jerusalem, maga jar mo nduë wo de feçeçre maga Moyis weejoçoç mani Manwurn hay kañn go ne jar Israyel wo ti ti puuli mono.

¹⁰Wañren wo äuy de ngaään äuy kal wo joñ fruygi, day kal wo nduëgi lagge äe äil komrom no haçaç se baa go ëa.

¹¹De maga aè wo de komromn pel jar ko nen feçeçre mani wañn wo ga faage äe hee do jar Lefid wo mono, kañ nen ga de maga solay tay we ni pur no je yerge mani wañn wo de je ko nen feçeçre mani je moobe ma joñ sië jagn kal wo nduugi hooge äe go, saara da' solay ni pur debaň. AÀ hoon wo go hoo, day fer wo kañge äe ti ngeel äe ni. AÀ hay wo joñge do sen nono nen naw tumtum, day hay wo tay solay pur debaň lay.

¹²Wañ wo de Yehoyada hay wo haçge äe ne jar maga hay wo ti joñre 'wuçgi feçeçre ma äi tiñ ni Manwur wo mono. Jar maga hay wo hoor jar ceë huuli wo maga aè poë ra, jar ceë koore wo, ma kne' tiñ mani Manwur no, de jar ma joñ joñre boo wo de boo dob wo ma kne' tiñ mani Manwur no.

¹³Jar maga joñren hay de haçge ne hara mono kal wo joñ joñre, day joñre kne'ge tiñn kal go seege ne hara were. AÀ kal wo fer tiñ mani Baan go de ele, fer wo coäge äe kiñkiñ.

¹⁴De maga aà taw wo joñren go mono, aà kal wo nduugi de solay maga gwa' go ni ne wañ wo de Yehoyada. AÀ kal joñ feçeçre wo de äe äi tiñ mani Manwur no, feçeçre joñre ma ti ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy mono, weere haçaçre wo de feçeçre ma de boo biñni wo de boo solay. Day, ti wur maga Yehoyada joñ de äe caw mono, aà hay joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy tum äi tiñ mani Manwur no.

Jowas kol ndar gog see Baa

¹⁵Yehoyada kal taw taçaçbe go, day kal hugi go de ma joñnaw jag äe pur debaň. Kiñgi äe hay kis ti äe do swa'a, de maga huli baan mono.

¹⁶AÈ kal teege äe äi leege mani Dafidn see wañre wo, diñ wer maga aà hay joñ de el see Israyele, joñ see Baa, joñ see tiñ mani äen lay.

¹⁷Blam huli Yehoyada mokay no, wañre ma Judan kal wo nduugi le' mondra pel wañ. Do kay nono, wañ kal co' sug äaara.

¹⁸AÀ kal wo tob tiñ mani Manwur no, Baa mani paçaçre äaaran wo go, day kal wo ya'ge goñ Asera wo de soçoçre wo. Äil Manwur kal cege äe ti Juda wo de Jerusalem ti maga aà kol wo see äaara de älage do kay no mono.

¹⁹Manwur kal laa jar ndar nen waçaçre ma jag äe go wo le yoo äaara ma fer rage see äe. Jar ndar nen waçaçre ma jag äe gon kal wo nduugi de sedewa äaaran wo see äaara, ama saara laa dayge co' sug äaara gaë.

²⁰Nenterse Manwur kal laage ne Sakari je ni je sië jag Yehoyadan ti, aà kal ooge pel ngaäa no, day wiin ga: Diñ wer may ga nday cegaë jag liñgi mani Manwurn wo go mo la? Mopo kaçaç ge ma seege ne nday wer gaa, diñ wer maga nday tob Manwur go mono. AÀ tob ge nday go.

²¹Do kay nono aà kal wo mañ äaale äe, kal wo äodge äe go de huuli ti jag wañ äi feelee tiñ mani Manwur no.

²²Wañ Jowas hay bay de ëaw äil de el maga Yehoyada pan Sakari hay joñn see äe mo wa. AÀ ii je ni äen go. De maga Sakari de hugi mono day ga: Daga Manwur mo ko, day mo wii gi wer äe!

Taw ge ti reege wañ mani Jowas no

(Ko äil 2 Wañ. 12.18-22)

²³Kiñgi wo joñge boñ mokay no, sode jar Siri kal wo nduugi le' Jowase. AÀ kal wo nduugi Juda wo de Jerusalem. AÀ kal wo iid wañre ma yoo jarn wo go äuy, day kal wo haç feçeçre maga saara yaçë ra jag jaw wo go ne wañ Damase.

²⁴Sode mani jar Sirin nduu wo mokay diñ jar po wo mbag ko ëe, day de sen äuy Manwur kal haç sode ma ngaään wo go ne hara äi coo do, diñ wer maga aà hay tob wo Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo go mono. Diñ do kay ga jar Siri kol wo diñ fen ma caa kiida Jowase.

²⁵De maga aà naa wo see äaara go see äe haçaç mono, blam maga saara menn go nen bon ma kluu debañ mono, weere joçoçre äen kal wo mañ äaale äe, wer ci jar ni Yehoyada je sië jag no. AÀ iin wo go ti fen suli äe no, day se hu go. AÀ kal teege äe go äi leege mani wañ Dafid no, ama aè teen see tipaale mani wañren wo gaè.

²⁶Mokay diñ jar ma mañ äaale äen wo no: Sabad je ni Simeyad no, waçy jar Amoñ wo de Yosabad je ni Simrid, waçy jar Mowabe.

²⁷Ma jar ni äe wo mokay no, ti ndarge nen waçaçre maga hay de ndarge ti äe ngaäa debañ mo deñ no, de waçaçre kne'ge tiñ Baa maga aà kne'n mono, sen de yerge äil kefder ndarge wer waçaçre mani wañren wo no. Je ni äe Amatsiya kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 25

Amatsiya kol ti wañ

(Ko äil 2 Wañ. 14.1-7)

¹Amatsiya kol ti wañ mokay kiñgi äe hay do äog ti dwee, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do äog ti kaawa'a. Ëu man äe hay ga Yehoaddan ma Jerusalem.

²AÀ joñ fen ma de deele nen Manwuri, ama jiili äe hay de äes äili.

³De maga wañ kal coäge ne hen do mono, aà kal ii weere joçoçre äe maga hay ii wo pan äe wañ mono go.

⁴AÀ ii weere äaaran wo go gaa, werga aà joñ sen diñ do maga aà de yerge äil jag liñgi nono, äil kefder mani Moyisn nono, ti ngeel maga Manwur haç jag liñgi ma kay ni ga: Ama wosela hu gi diñ wer älagge äe. AÀ ii paçaçbe wer mbarga gaa, aè ii mbarga wer paçaçbe gaa lay.

⁵Amatsiya kal tay jar Juda wo, day kal lag rage diñ see tiñ mani moore äaaran wo, wañre ma waçë waçaçre jar ndar ndar wo de wañre ma waçë waçaçre jar kiskis wo, ti tiñ ma Judan wo de Benjamin äuy. AÀ kal kee rage tĩjĩ wer ti kiñgi do äog raw ciñ. AÀ kal da' rage äuy ndar kiskis swa'a, ga wo diñ jar ma de farge farge, ga wo nen woge durgi day wo de ko ëaw jaw wo de gidigli mono.

⁶AÀ kal hoo bogawla ma tigriñ wo le ndar kis ti äaã Israyel nen boo solay ton swa' no kay.

⁷Je mani Baa po kal age wiigi äe ga: O Wañ, daga sode ma Israyel po mo wo wer äo wa, werga Manwur bay wer Israyel wa, bay wer weere mani Efrayim wo wa äuy.

⁸Hayga ndo raw we de äaara no, ndo mo oo baa jag jawn ngiñ, Baa äo' ge ndo go gesiñ pel je hee äo no, werga Baa de kaçaçge ma kay jobo, day de kaçaçge ma srog jobo go.

⁹Amatsiya kal wii je mani Baan ga: Day solay ma nen ton swa' maga ndi haçn go ne sode ma Israyeln wo mokay aè joñ sen joñge lay? Je mani Baa kal fer waçaçre ne hen ga: Manwur de kaçaçge ma haçge mo dedaã seno.

¹⁰Do kay nono, Amatsiya kal wo blaw äil de sode maga hay nduu wo le ti äaã Efrayim mono, nen maga aà mo see wo ni äaara. AÀma äil äaara kal do' wuu ne Juda ti debaã, aà fer wo liñ mo ti' äil äaara de ngal wuu ngili.

¹¹Amatsiya kal haç eegre ne wañ äe no, day hay seege de jar äen wo no. AÀ kal rawge ti log ma cu kal ii jar ndar hwal yoo weere ma Seyir wo.

¹²Jar ni Juda kal wo hooge yoo äaara tenen ndar hwale, kal wo rawge de äaara ti tipeçeçge huuli. AÀ kal wo srog rage le ti tipeçeçge huuli ni day saara ndereë go äuy.

¹³De sen ni, jar ma yoo sode maga Amatsiya hay nii ra go ga aà mo wo wo durgi wer se wa mono, kal wo dusgi go äi leege ma Juda wo, tĩjĩ wer le Samari ka' haçaç nduu go kañge Bet-Horon. AÀ ii wo jar ndar swa'a, day frum wo feçeçre pur debaã.

Jowas wañ Israyel äum Amatsiya

(Kol äil 2 Wañ. 14.8-14)

¹⁴De maga Amatsiya fer le liñ blam maga se nii jar Edom wo mono, aà kal hoo baa mani weere jar Seyir wo le, day kal kol rage do baa äe wo nono. AÀ kal le' mondra pel äaara, kal roë feçeçre foçoçre no ne hara.

¹⁵Do kay nono, soçoçge äil mani Manwur kal do' wuu ne Amatsiya ti, aà kal äo' je ndar nen waçaçre ma jag Baa go le äiñ äe maga kal wiigi äe ga: Diñ wer may ga ndo fer kië baa mani jar sen wo, ga hay kaçaç wo ma yaçaç rage go do äo gaa mo la?

¹⁶De maga aà ti waçaçre mono Amatsiya kal wiigi äe ga: Wuur de kañ moge diñ je bag yañ ne wañ yawla? Äo' jag äe go! Diñ wer may ga ndo de dage ga äum ndo la? Je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon kal äo' jag äe go diñ de waçaçge ga: Ndi de koge ga Baa go de baa jag see äe ga se älag ndo go, werga ndo laa baage yañ äin gaa mono.

¹⁷Blam maga Amatsiya joñ nen laa baage yañ ma tigriñ laa mono, aà kal laa jar wo wii Jowas je ni Yowahas no, je ni Jehu, wañ Israyel ga: AÀ le, naa joñ nen yiñ kaçaçra äa!

¹⁸Jowas wañ Israyel kal laa jar le wii Amatsiya wañ Juda ga: Yoo hoçoçre ma Liban laa jar wo wii Sedre ma Liban ga: Haç may mani äon ne je ni äin waçy! Ama naèy ma yoo koo maga wo Liban ni kal wo heege kal wo dag yoo hoçoçre go.

¹⁹Ndo hay äum jar Edom wo, ndo waçaç sen de äil äo na nono day ndo kal le' mañ ti see äo ciñ togoë see äo. Hay wo patala ni äo ni. Diñ wer may ga ndo joñ nen mañ gaali ma se ti'n de coocoon ti äo la? Ndo le' ge day sen diñ de jar Juda wo äuy.

²⁰Ama Amatsiya joñ nen co' sug äe gaa, werga sen hay nduu le diñ se Baa maga aè mo haçn go ne jar hee äen wo äi coo do, diñ werga aà hay raw kië baa mani jar Edom wo.

²¹Do kay nono Jowas wañ Israyel kal mbe rawge. AÀ kal wo yiñ kaçaçra de Amatsiya wañ Juda Bet-Semes maga diñ ma Juda mono.

²²Jar Israyel kal wo äum jar Juda wo, day wosela kal dañge de ëe äi mburyug äe.

²³Jowas wañ Israyel kal baa Amatsiya wañ Juda, je ni Jowas no, je ni Yowahasn ti dañgay Bet-Semese. AÀ kal rawge de äe Jerusalem, kal caa ywaale wo go see kor ma Jerusalemn nen meder kiskis äog no kay, ti'i'i wer jag tiñ Efrayimn ka' haçaç nduu go jag tiñ ma de her coçoç no.

²⁴AÀ kal hoo boo biñnin wo de boo solayn äuy, de feçeçre maga hay wo äi tiñ mani Baan ni mo äuy, ni Obed-Edom mono, de horog ma liñ ni wañn wo äuy. AÀ kal hoo jar dañgay ni lay, blam äe kal ferge Samari.

Tawge ti reege wañ mani Amatsiya no

(Ko äil 2 Wañ. 14.15-20)

²⁵Amatsiya je ni Jowas no, wañ Juda, joñ kiñgi hwal ti dwee caw blam Jowas je ni Yowahas wañ Israyel no.

²⁶Te joñre Amatsiya no, ma tañgun wo de ma blam taw wo no, sen wo de yerge äil kefder wañre ma Judan wo de ma Israyel no.

²⁷Blam maga Amatsiya joñ nen celge go see Manwur mono, aè kal mañ äaale äe Jerusalem, aà kal dañge wo go Likisi. AÀ kal baa blam äe wo go Lakis ni, ti ngeel maga aè 'warn wo go ni.

²⁸AÈ kal mañge äe ti piiri wo, day aè kal teege äe see paçaçre äe wo äi leege mani Dafid no.

2 KRONIG 26

Osiyas kol ti wañ

(Ko äil 2 Wañ. 14.21-22; 15.1-3)

¹Jar Juda wo äuy kal wo baa Osiyas, maga kiñgi äe hay hwal ti hiira' mono, kal wo kañge äe wañ ti ngeel pan äe Amatsiya.

²Joñ nen boo äi leege ma Eladn diñ se, fern le nen do Juda, sen diñ blam maga wañ hay joñ nen sugi go äiñ paçaçre äe wo mono.

³Kiñgi Osiyas hay hwal ti hiira'a, de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do dwee ti äoge. Èu man äe hay ga Yekoliya ma Jerusalem.

⁴AÀ joñ fen ma de deele nen Manwur go ti ngeeln wo äuy do maga pan äe Amatsiya hay joñ no lay no.

Osiyas hay bay ndar gog see Baa wa, blam äe se le' ndar goge

⁵AÀ haç see äe kië Baa de wur maga Sakari je maga hay de ti ngeel ndar nen waçaçre Baa hay tenen caw ëa mono. Day, tum de maga aà hay kië Baa mono, Baa kal joñge ga joñre äen mo see ne hen were.

⁶AÀ raw kalge go ma dur jar Filisteçeç wo, day aà kal caa ywaale ti kor ma Gad no, ti kor ma Yabene no, de kor ma Asdod no. AÀ kal boor äi leege wo äi sir ma Asdod ti holañ jar Filisteçeç wo.

⁷Baa kal kañge äe ti jar Filisteçeç wo, ti jar Arab wo, maga hay de tiñ Gur-Baal mono, day ti jar Maon wo.

⁸Jar Amoñ hay wo joñ feçeçre haçge ne Osiyase, day èu äe kal rage wo haçaç ti jeñ ngeel ma Ejipte wo. Werga eegre äen hay geçeç go ciñ haçaç.

⁹Osiyas boor tiñ ma kluuri wo ti jag tiñ ma de heer coçoç no, ti jag tiñ Por no, day ti ngeel maga korn hay wo de naa coçoç ni mono, day fer joñ rage kiñkiñ.

¹⁰AÀ boor tiñ gorge ma kluuri wo ti puuli, day teer gutug wo ni ngaäa lay werga aà hay de horog wo wo ti Sefala ni ngaäa de ful ma ti jeñn wo ni, de jar jeëge wo, jar gor ti pay tlalum wo wo ciñ ti huuli ma Karmel wo, werga aà hay da soñ debaë.

¹¹Osiyas hay de sode ma durgi wo, maga laa wo go durgi mokay diñ do maga je yerge Yeyel wo de komiser Maaseyahu hay wo kee rage nono. Sen äuy diñ ti jag Haniyahu ga diñ minisdir po yoo mani wañn wo.

¹²Ngaäa wañre ma ti feelen wo lag lage, bogawla soden wo, hay wo ndar äog ti äe kiskis hiira'a.

¹³Sode maga aà hay wo waçë waçaçre äaara mono, hay wo ndar kiskis swa' ti renam ti äe kiskis dwee, ga wo de eegre, bogawla ma kay wañ ti je hee no.

¹⁴Osiyas hay de haç feçeçre ne hara ma haçge ne soden wo äuy: Gidigli wo, jawre wo, tilgi wo, ngoñ wo, toñwaa wo, de huuli ma jwag garfuçyda wo.

¹⁵Aà hay joñ masiñ wo Jerusalem, maga joñ ra diñ je el äili, ma kañge ti ngeel ma de boorge de geçeçre de hulugn wo, ma jwag waa wo de ma legad huuli ma kluuri wo. Èu äe kal rage wo go ti ngeel ma haçaç haçaç wo äuy, werga aà hay kayn go de el tu señ nen maga se kal coä wañ äe no.

¹⁶Ama de maga aà coä wañ äen coä mokay no, jiili äe kal kañ wer äe mañ ti see äe ciñ, haçaç kol kañ wer äe go. Aà kal ndar gog see Manwuri, Baa äe no. Aà raw kalge äi tiñ mani Manwurn ma roë feçeçre foçoçre no ti ngeel sië jag ma roë feçeçre foçoçre no no.

¹⁷Je sië jag Asaryahu raw kalge wo wer äe de jar sië jag Manwur wo wer do nenma'a,

¹⁸ga wo diñ jar bogawla wo maga kal wo giñ wañ Osiyase, day wiin wo ga: Sen bay diñ joñre ma äo Osiyas ma roë feçeçre foçoçre no ne Manwur wa, ama aà diñ joñre ma jar sië jag jar ni Aèron wo, maga hay wo go de lagge ma roë rage sagsag mono. Kal go ti ngeel ma bay äag no, werga ndo diñ je ndar goge, sen bay diñ mo maga kol ge ma haç togoëge ne ndo pel Manwuri, Baa wa.

¹⁹Wañ Osiyas hay de mo ma roë feçeçre do kay, raw roë jag jiili go. De maga aà roë jag jiili go ne jar sië jagn wo ti mokay no, ci kal caage äe go pele, nen jar sië jagn wo ni lage äi tiñ mani Manwur no, ti jeñ ngeel sië jag ma roë feçeçre foçoçre no no.

²⁰Asaryahu, je moobe ma joñ sië jagn wo de jar sië jagn wo äuy kal wo koge äe, kona diñ maga ci hay go de caage äe pele. Aà kal wo äo'ge äe wo go siigi departday, se de see äe hay mbe go temge lay werga Manwur hay caa ci äe go.

Tawge ti reege wañ mani Osiyas no

(Ko äil 2 Wañ. 15.5-7)

²¹Wañ Osiyas hay go de ci ye' haçaç wur huli äe, aà hay go äi tiñ maga go de caa nen sar do je ci nono, werga aà hay go de caa nen see tiñ mani Manwur no. Je ni äe Yotam maga hay diñ je waçaç waçaçre tiñ mani waññ cici mono hay waçaç waçaçre jar ma äi sir no.

²²Te joñre mani Osiyas wo no, ma tañgun wo de ma blam taw wo no, hay yer ra diñ Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go, je ni Amots no.

²³Osiyas raw sugi go äiñ paçaçre äe wo, day aè raw teege äe see paçaçre äe wo äil pay ngeel tipaale mani wañren wo, werga aè hay waçaçge ti äe ga: Aà go de ci. Je ni äe Yotam kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 27

Yotam kol ti wañ

(Ko 2 Wañ. 15.32-38)

- ¹Kiñgi Yotam hay do äog ti dwee de maga aà kol ti wañ mono, day kal joñ wañ Jerusalem kiñgi hwal ti hiira'a. Ëu man äe hay ga Yerusa may ma Sadog.
- ²Aà joñ fen ma de deele nen Manwur go ti ngeeln wo äuy do maga pan äe Osiyas hay joñ no lay no. Diñ ga ane aà kal äi tiñ mani Manwurn gaè. De dañge äuy pa mono, jarn hay glub wo go pa so yaw.
- ³Hay boo jag tiñ ma ciñ ma ti tiñ mani Manwur diñ se, day hay boor feçeçre ma tigrin wo debań see kor ma Ofel no.
- ⁴Aà boor äi leege wo ti huuli ma Judan wo, de äi leege wo de tiñri ma de geçeçre wo ti tway wo.
- ⁵Aà hay durgi de wañ mani jar Amoń wo, day aà hay naa blum ti äaara. Jar Amoń hay haç wo targe ne hen boo solay ton swa'a, coore ble ton ndar swa'a, de coore Orje ton ndar swa'a. Mokay diñ targe maga jar Amoń tar wo nen kiñgi seno, de kiñgi ma deäog wo de ma de swa' maga see ge wo wo pel ni mono.
- ⁶Yotam kol de eegre debań, diñ wer maga aà kne' faage äen wo pel Manwuri, Baa äe no.
- ⁷Te joñre Yotam wo no, durgi äen wo de feçeçre äe maga aà joñ ra mo äuy, sen wo de yerge äil kefder wañre ma Israyeln wo de ma Juda no.
- ⁸Kiñgi äe hay do äog ti dwee de maga aà kol ti wañ mono, day se kal joñ wañ Jerusalem kiñgi hwal ti hiira'a.
- ⁹Yotam raw sugi go äiń paçaçre äe wo, day aè raw teege äe go äi leege mani Dafid no. Je ni äe Ahas raw joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 28

Tiñgi wer wañ mani Ahas no

(Ko äil 2 Wañ. 16.1-6)

- ¹Kiñgi Ahas hay do äoge, de maga aà kal ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi hwal ti hiira'a. Aà joñ fen ma de deele nen Manwur do maga pan äe Dafid hay joñ no gaè.
- ²Aà see diñ ti faage mani wañre ma Israyel wo no, day ya' ba yoor boo ma joñ Baal wo äa pa yaw.
- ³Aà roè feçeçre foçoçre no ti log ma jar ni Hinnom wo, day kal roè weere äe wo go ti wuu ma joñ feçeçre hoor see maga wer sir maga Manwur nii ra go ne jar Israyel wo pel hay wo joñge äe mono.

⁴Aà hay roë feçeçre foçoçre no wo ti ngeel sië jag ma de farge ciñ wo, ti huuli ma lablab wo, day wer koore ma depaçy wo äuy.

⁵Manwuri, Baa äen kal haçge äe go ne jar Siri wo äi coo do. Jar Siri kal wo äumgi äe, day kal wo hoo jar äe wo ti dañgay ngaäa raw wo de äaara Damase. Aà hay haçn go ne wañ ma Israyeln äi coo do lay, maga hay joñn wo de guur de haçaç debañ.

⁶Peka je ni Remaliyahun ii jar maga wo diñ bogawla äuy nen naw ka' boñ äi sir Juda ndar kis ti äe do äoge, diñ wer maga aà hay tob wo Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo go mono.

⁷Sikri, blum ma ti äaän Efrayimn kal ii Maaseyahu je ni wañn go, Asrikam je waçaç waçaçre tiñ mani wañ no, wo de Elkana wañ sode mani wañ no.

⁸Jar Israyel hoo wo dañgay yoo heçeçre äaaran wo ndar kiskis äoge, naare wo, weere ma twerpiiri wo de mayre wo, day aà hoo wo feçeçre ma jag durgin debañ, day kal wo rawge de feçeçre sen Samari.

⁹Je ndar nen waçaçre ma jag Manwur go hay yañ ni maga aè èen ga Odede. Aà raw kalge go caa pel sode maga fer wo le liñ Samari mono. Aà wii ra ga: Ko ëa, Manwuri, Baa mani paçaçre äayn wo tiñ; go de wañ see Juda day aà kal haç rage go ne nday äi coo do, day nday joñ nen ii rage de hoorgesee maga day go haçaç ciñ.

¹⁰Day patala jar Juda sen wo de Jerusalem sen wo mo haç' nday de waçaçge na ga nday kol ra go diñ weere gebe äay wo de mayre gebe äay! Day nday mo äa, nday bay de ma joñ älagge see Manwuri, Baa äay wa ga pa ge?

¹¹Patalam no, co' wee sug äi, day fer wee dañgay se maga nday hoo ra le yoo heçeçre äayn wo mo haç' liñ. Werga baage poçoç ma de do wuu ngil mani Manwur ti äay.

¹²Jar po wo yoo jar maga hay wo pel jar ni Efrayim wo mono, Asariyahu je ni Yohanan no, Berekiyahu je ni Meksilemod no, Esekiyas je ni Sallum no wo de Amasa je ni Hadlay no, kal wo giñ sode maga hay wo le ti durgin mono.

¹³Aà wii wo ra ga: Nday laa dañgay äayn wo le gaè. Werga sen diñ ma kol naa de älagge see Manwuri ga nday waçaç sen ma laa älagge wo de ree ne naa ti ni. Naa go de älagge yaw day baage poçoç Manwur ma de do' wuu ngiln na ti Israyele.

¹⁴Soden kal wo men dañgayn wo de feçeçre yaçège ma jag durgin wo go pel wañren wo de tayge ngaän äuy.

¹⁵Jar maga aè hay ëe ra go de ëu äaara mono kal wo go pudgi ciñ kal wo hoo dañgayn wo. Feçeçre yaçège ma jag durgin wo mokay la saara kal ya'ge lag oçoçbe de äe ne jar maga hay wo go see koë mo äuy ti. Aà haç wo oçoçbe ne hara de taarag wo, aà haç wo reege ne hara de jooge wo, saë wo waçaçge äaaran wo,

jar maga sen hay bay wo de kaçaçge ma seege wa mono, saara hoo ra ti gerheçeç kal wo rawge kañ rage Jeriko, äi leege koore Palmen wo no, ti jeñ heçeçe äaaran wo. Blam äe aà kal wo le ferge Samari.

Ahas wii jar sir siiri wo ga aà mo nduu wo kay sege

(Ko 2 Wañ. 16.1-20)

16De wursen ni mono, wañ Ahas kal laa jar wo wii kayge see wañre ma Assirin wo.

17Jar Edom kal wo nduugi tigriñ kal wo äum jar Juda wo, day kal wo hoo dañgay wo do.

18Jar Filisteçeç kal wo laage le go äi leege ma ti äań Sefelan wo de ma ti äań Negefa ma ti äań Judan wo. AÀ kal wo yaçaç Bet-Semese, Ayalon, Gederode, Soko de sir ma nen do äen wo, Timna de ma nen do äen wo, Gimso de ma nen do äen wo, day aà kal wo lagge de tiñ ni.

19Werga Manwur hay bal jar Juda wo, wer Ahas wañ Israyele, maga hay äo' gujuggugug go äi sir Juda, day hay naa nen see äe go diñ je ndar gog see Manwur pah tu mono.

20Tilgad-Pilneser wañ Asiri kal nduugi diñ le'ge äe, day kal jońge diñ hee de äe, kayn gaè.

21Werga Ahas hay taw feçeçe ma äi tiñ mani Manwurn go, de tiñ mani wañ no, de tiñ mani wañren wo no, ma haç kado go de äaara ne wañ Asiri. AÀma sen kaçaç ma kayge äe ti ngeel po ni me' gaè.

22De maga aà hay nen coocoo sen mono, aà hay mbe tum seege de ndarge gog äe no, se, wañ Ahas se no.

23AÀ hay joń siigi jag ne baa ma Damas maga hay äumn wo mono, aà day ga: Do maga baa mani wañre ma Sirin nduë wo kay rage mono, ndi jońge siëgi jag ne hara, maga aà nduu wo kay ndi! Ama saara kal jońge diñ faage ma äo'ge äe go gesiñ, ma äo' Israyel go gesiñ äuy.

24Ahas tay ti feçeçe ma äi tiñ Baa wo no, kal geëeb nen äaara go. AÀ kal teçg jag tiñ mani Manwurn wo go, raw joń ngeel sië jag äe go ti coçoç ngeel ma Jerusalem wo äuy.

25AÀ kal joń ngeel sië jag ma de farge ciñ wo äi leege ma Juda ma honla äuy, ma roë feçeçe foçoçe no ne baa ma tigriñ wo. AÀ cor go ne Manwuri, Baa mani paçaçe äaaran wo jiili na diñ do kay nono.

26Te jońre äen wo no, de feçeçe maga aà joń ra mo äuy, ma tańgun wo de ma blam taw wo no, sen wo de yerge äil kefder ma wañre ma Judan wo de ma Israyel no.

²⁷Ahas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, day aè raw teege äe äi leege Jerusalem, werga aà teen ti tipaale mani wañren wo gaè. Je ni äe Esekiyas kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 29

Reege wañ mani Esekiyas no, waçaçre façaçge tiñ Baan go

(Ko äil 2 Wañ. 18.1-4)

¹Esekiyas kol ti wañ mokay ni kiñgi äe do äog ti dwee, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do äog ti kaawa'a. Ëu man äe hay ga Abiya, may ma Sakari.

²AÀ joñ fen ma de deele nen Manwur go ti ngeel äuy do maga pan äe Dafid hay joñ nono.

³Joñ nen bul jag tiñ mani Manwurn wo go nen kiñgi ma tañgu maga se ti wañ mono, nen few ma tañgun mono diñ se, day kal kne' rage.

⁴AÀ kal hoo jar sië jagn wo le de jar Lefid wo. AÀ kal tay ti äaara ti ngeel ma nen wer no,

⁵day wii ra ga: Co' wee sug äi jar Lefid wo! Patala façaç wee see äay go, façaç wee tiñ mani Manwuri, Baa mani paçaçre äayn wo go, day ni nday ya' wee fen ma de demgen go ti ngeel ma bay äag no.

⁶Werga paçaçre naa hay joñ wo nen ndar gogge, aà joñ wo fen ma de älagge nen Manwuri, Baa naa no, aà tobn wo go, day aà ngië wo nen go kar see tiñ ma bay äag mani Manwur no, day ngië wo faale ne hene.

⁷AÀ teçg wo jewleren go dra' lay äuy, id wo wuu ma ti lampan wo go, aà bay wo roë feçeçre foçoçre no ne Baa mani Israyeln wa, bay wo joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti ngeel ma bay äagn mo wa so lay.

⁸No mo lay no, ceege äil Baa kal dusgi go ne Juda wo de Jerusalem ti, day se kal kol rage diñ mo joñ heçeçne, mo lawge wo de fen feg ti do maga nday de koge äe de nen äay nono.

⁹Ko äa paçaçre naa taw wo le go jag jaw, day weere naa ma twerpiiri wo de mayre naa wo de naare naa wo le go de hooge ti dañgay werseno.

¹⁰Patala jiili äi de saçy joñ tayge jag de Manwuri, Baa mani Israyel no, maga baage poçoç äe ma de ngal wuu ngiiln mo ya' go see naa.

¹¹Patalam no, weere äi wo, men wee joñre ma bay faagen go. Werga Manwur hay hoo nday go maga nday mo lag pel äe ti joñre ne hene, ma joñge diñ weere joçoçre äe, day ma roë feçeçre foçoçre no ne hene.

¹²Do kay nono, jar Lefid kal wo go pudgi ciñ: Matad je ni Amasay no, Jowel je ni Asaniyahu no, ti moobe mani Kehad no. Kis je ni Abdi no, wo de Asariyahu je ni

Yehalleleel wo ti moobe mani Merari. Yowa je ni Simma, Eden je ni Yowa no, ti moobe mani Gersom no.

¹³Simri wo de Yeyel ti moobe mani Elitsafan no. Sakari wo de Mattaniya no ti moobe mani Asaf no.

¹⁴Yehiyel wo de Semey ti moobe mani Heman no. Semeya wo de Usiyel ti moobe mani Yedutun no.

¹⁵AÀ kal wo tay heçeçe äaaran wo no, day blam maga saara façaç see äaara go façaç mono, aà kal wo nduugi façaç tiñ mani Manwurn go, ti jag wañ, day do maga waçaçe Manwur de dage nono.

¹⁶Jar sië jagn kal wo laage äil tiñ mani Manwurn ma façaçge äe go. AÀ hoo wo feçeçe ma de demge maga saara da' ra wo äil tiñ mani Manwurn wo ni go, haçaç go äi feele tiñ mani Manwur no, ti ngeel maga jar Lefid yaçaçn wo ni, ma hoo rage wo go laage äi tu ma Sedron no.

¹⁷AÀ tĩjĩ wo wer façaç tiñ Baan go diñ nen naw ma tañgun äil few ma tañgu no. Wur naw ma de nenma' äil fewn mono, aà kal wo laage äil jewlere mani Manwur no, day joñ wo naw façaç tiñ mani Manwurn nenma'a. Wur naw ma de hwal ti hiira' äil fewn mono, saara hay tawn go.

¹⁸AÀ kal wo laage blam sen liñ ni wañ, Esekiyase, day wo ga: Wuur façaç tiñ mani Manwurn we go, ngeel sië jag maga aè roë mo äen go äuy mono, de feçeçe joñre äen wo äuy, table maga aà sra' hole peçeç wo ni mono de feçeçe joñre äen wo äuy.

¹⁹Wuur fer feçeçe maga wañ Ahas hay dem ra go ti wur maga se ti wañ de ndarge gog äen wo we ti ngeel äe de ele. AÀ wo de laage pel ngeel sië jag mani Manwur no.

Esekiyas fer kne' faage tosgen wo de siigi jag wo no

²⁰Esekiyas kal urgi go ciñ de jag toñ mbuhu, kal tay ti wañre ma äi leegen wo, kal rawge äi tiñ mani Manwur no.

²¹AÀ kal nduugi de blore dere ma joñ siigi jag go ti älagge renam, weere saçaçe renam de toloñre renam, ma joñ siigi jag go ti wañ no, ti tiñ ma bay äagn wo de Juda. Wañ wii jar sië jag jar ni AÈron wo ga aà mo joñ wo siigi jag sen wo ti ngeel sië jag mani Manwur no.

²²Jar sië jagn kal wo ngaë dere no, yaçaç ci no, kal wo jwedge äe ti ngeel sië jag no. AÀ kal wo ngaë gamlaren wo no, kal wo jwed ci ti ngeel sië jag no. AÀ kal wo ngaë weere saçaçren wo no, kal wo jwed ci ti ngeel sië jag no.

²³Blam aè kal ya' togloñre ma joñ siigi jag go ti älaggen wo pel wañ wo de tayge no, maga kal wo kañ do äaara ti äaara.

²⁴Jar sië jagn kal wo ngaë rage go day kal wo joñ ci äaaran ti ngeel sië jagn do siigi jag maporge go ti sir Israyel äuy. Werga wañ hay waçaç go ga siigi jag maga àè roë mo äen go äuy de siigi jag ma ti älaggen mokay joñ ge diñ ma Israyel äuy.

²⁵Aà kal lag jar Lefid wo äi tiñ mani Manwurn de kondoloñ wo, de mandilna wo, de dilna wo do ti jag Dafidi, ti jag Gad je ko nen mani wañn wo de Natan je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no. Werga aà hay diñ waçaçre maga Manwur go de waçaçge äe ne jar ndar nen waçaçre äen wo jage.

²⁶Jar Lefid kal wo lagge de feçeçre joçoç mani Dafid wo no, jar sië jagn kal wo lagge de coçoçn wo lay.

²⁷Esekiyas kal waçaçge ga joñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy ti ngeel sië jag no. Day de maga siigi jag maga àè roë mo äen go äuy tiñ; wer mono, siñ mani Manwur kal tiñ; wer lay de coçoç ma wer äen wo, de feçeçre joçoç mani Dafid wañ Israyeln wo no.

²⁸Taygen äuy kal le' mondra, àè kal 'waa siñ, day àè kal 'waa coçoç, sen do deñ no äuy haçaç de maga siigi jag maga àè roë mo äen go äuy le' jag go ëa.

²⁹De maga àè taw joñge siigi jag maga àè roë mo äen go äuy mono, wañ de jar maga hay wo see äe ni mo äuy kal wo laage gesiñ le' mondra.

³⁰Blam äe wañ Esekiyas de minisdirn wo kal wo wii jar Lefid wo ga aà mo togoë wo Manwur de waçaçre mani Dafidn wo de Asaf je ko nen no. Aà kal wo togoëge äe go de baage de fruygi, kal wo jel ti gesiñ kal wo le' mondra.

³¹Do kay nono Esekiyas kal mañ waçaçre, day ga: Patala de maga àè lag nday go diñ ma Manwur so mono, ya' wee see äay ni nday aà wee de feçeçre sië jag no, joñ wee siigi jag ma joñ suse' äi tiñ mani Manwur no. Taygen kal nduugi de feçeçre sië jag wo no, kal wo joñ siigi jag ma haç togoëge, day jar maga jiili äaara hay da haçge mono, kal wo joñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy mono.

³²Ngaäa horog maga taygen hay nduu de äe ma joñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy mono, hay wo do renam diñ dere, gamlare kisi, weere saçaçre kiskis äoge. Sen wo mo deñ äuy diñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy ne Manwuri.

³³Aè kal laa horog ma tigriñ go lag sar kiskis hiira' ga diñ dere, fiiri wo ndar swa'a.

³⁴Ama jar sië jagn hay bay wo ngaäa wa, day kaçaç wo ma sooë feçeçre siigi jag maga àè roë mo äen go äuy mo gaë. Heçeçre äaara jar Lefid kal wo kay rage haçaç taw wo joñren go, haçaç nen maga jar sië jag ma lan façaç wo see äaara go. Werga jar Lefid hay wo de dage jiili ma façaç see äaara go de dañ jar sië jag wo no.

³⁵Feçeçre sië jag maga àè roë mo go äen go äuy hay wo ngaäa, de noo äaara ma joñ joñ siigi jag taygen wo, de siigi jag de yii ma wer siigi jag maga àè roë mo äen go äuy mono. Diñ do kay nono ga àè fer tosge tosge äi tiñ mani Manwurn mono.

³⁶Esekiyas de ngaään äuy joñ wo suse' ti maga Baa hay kne' feçeçe go ne ngaään mono, werga mo maga joñ mokay hay hoo mbe nen jar do pad tu señ.

2 KRONIG 30

Esekiyas ëe jar Israyel wo le äuy ma joñ few Page

¹Esekiyas kal laa jar wo go äi sir Israyel wo de Juda äuy. AÀ hay de yer leder ne Efrayim wo de Manase lay maga aà mo nduu wo äi tiñ mani Manwurn Jerusalem ma joñ few Pag ma haç togoëge ne Manwuri, Baa mani Israyel no.

²Wañ de minisdir äen wo no, de taygen äuy hay joñ wo go nen joñ ndalge ti holañ äaara Jerusalem nen maga aè de ma joñfew Pag nen few ma de äog no.

³Werga aà hay bay wo de kaçaçe ma joñge äe ti wur äen wa, diñ wer maga jar sië jagn hay bay wo go de façaç see äaara ngaäa wa, de jar maga hay bay wo de tay see äaara Jerusalem wa mono.

⁴Mo sen kal cooge jag wañ de taygen wo äuy,

⁵AÀ kal wo waçaçe ga sii waçaçren mokay wo go äi sir Israyel äuy, tiji; wer le Beer-Seba ka' haçaç wo go kañge Dañe, maga jar mo nduu Jerusalem ma joñ few Pag ma haç togoëge ne Manwuri, Baa mani Israyel no. Werga jar hay bay age joñge äe ngaäa do maga aà go de yerge no wa.

⁶Jar soole kal wo rawge de leder ma wañn wo de minisdir äen wo go äi sir Juda wo de sir Israyel äuy. Do maga wañ waçaç go nono, aà wo ga: Jar ni Israyel wo, fer wee le see Manwuri, Baa mani Abraham no, Baa mani Isagn wo de mani Israyel no, nen maga aà mo fer le see äay, nday maga nday gwa'a, day yaçaç go do wañ Asiri mono.

⁷Joñ wee do paçaçe äay wo de heçeçe äay maga hay wo ndar gog see Manwuri, Baa mani paçaçe äaaran wo no day se kal haç rage nen lawge do maga nday de koge äe no haç' wa.

⁸Patalam no, joñ wee nen hig jiili äay go do paçaçe äay wo no wa. Coñ wee do ne Manwuri, see wee le äi tiñ äe ma bay ëag maga aà go de façaçe äe ma tum mono, day ni nday joñ wee peelee ne Manwuri, maga äil äe ma de ngal wuu ngiiln mo coo ne nday ti.

⁹Hayga nday fer we le see Manwur no, heçeçe äay wo de weere äay da'ge wo koge decoo yañ äiñ jar maga hay wo wo go de hoo rage ti dañgay mono, day aà fer ge wo yañ le äi sir sen lam no. Werga Manwuri, Baa äayn joñ äil de el yañ see äay, aà diñ je ko decoo jare, day ngië gi faale ne nday gaa, hayga nday fer wee le see äe no.

¹⁰Jar soolen kal wo rañ äi leegen wo do kay no, cegaë wo äi leege ma la, cegaë wo äi leege ma la, äi sir ni jar Efrayim wo de jar ni Manase, haçaç go ni jar ni Sabulon wo, ama aà hay wo fegge ti äaara, hay wo las rage.

11 Ti ngeel sen ni mo ta' jar po yoo jar ni Aser wo de Manase de jar Sabulon wo, kal wo fer ti äaara gesiñ, kal wo nduugi Jerusalem.

12 Äi sir Juda mo lay no, do Manwur kal joñ joñre ma haç jiili ne hara boñ maga àà mo joñ wo fen ma ti jag wañ wo de minisdirn wo no, do maga waçaçre mani Manwurn de dage nono.

Esekiyas joñ few Pag no

13 Jar wo ngaäa kal wo tayge Jerusalem ma joñ few hole peçeç ma bay defoçoçre non nen few ma de äog no. Sen hay joñ diñ tayge ti ma kluu debaň.

14 AÀ kal wo pudgi, kal wo älag ngeel sië jag maga hay wo äi leege Jerusalem wo go, day älag wo ngeel roë feçeçre foçoçre non wo go, lag wo ra go äi tu ma Sedron no.

15 AÀ kal wo ngaë feçeçre ma joñ few Pagn wo wur naw ma de hwal ti naa äil few ma de äog no. Jar sië jagn wo de jar Lefid hay mbuë wo soçoçre, kal wo façaç see äaara go. AÀ kal joñ feçeçre sië jag maga aè roë mo äen go äuy äi tiñ mani Manwur no.

16 AÀ kal wo lagge ti ngeel äaara ma seäaa, do maga jag liñgi mani Moyis je mani Baan hay go de ngaäge äe nono, day jar sië jagn hay wo jwed ci maga saara hay wo yaçaçge äe le do jar Lefid wo mono.

17 Do maga jar hay wo yoo taygen ni debaň maga hay bay wo go de façaçge wa mono, jar Lefid kal wo ya'ge ngaë horog siigi jag few Pagn wo ne jar maga hay bay wo go de façaçge wa mo äuy, nen maga àà mo hay wo go diñ ma Manwur sagsage.

18 Werga te ngaään wo debaň, yoo jar ni Efrayim wo, jar ni Manase wo, jar ni Isakar wo de jar ni Sabulon wo hay bay wo go de façaç see äaara wa. AÀ ree wo hole few Pag no, see wo ti jag fen maga hay go de yerge mo gaa, diñ wersen Esekiyas kal tosge ti äaara, kal waçaçge ga: Daga Manwur maga de el mo fug äil go

19 ne jar maga men wo jiili äaara ma ferge kië Baa, Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo mono ti, jar maga see wo ti jag façaçge go ma bay äagn gaa mono.

20 Manwur kal laa waçaçre Esekiyas no, kal men jar no.

21 Do kay nono, jar Israyel maga hay wo Jerusalem mono, kal wo joñ few hole peçeç ma bay defoçoçre non de fruygi nen naw renam. Nen naw tum mokay jar Lefid wo de jar sië jagn hay wo togoë Manwur go de eegre äaara äuy de feçeçre joçoç äaaran wo ma haç togoëge ne hene.

22 Esekiyas hay fer waçaçre ma le'ge ne jar Lefid wo jag jiili de ele, maga hay wo go de naa nen see äaara de lagge ma Manwur mono. AÀ ree wo naëy feçeçre sië

jagn wo nen naw renam. Joñ wo siëgi jag tayge wo, day togoë wo Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo no.

²³Taygen äuy kal tay jag ga joñ naw ma tigriñ haç togoëge ni renam, day saara kal joñ naw haç togoëge äe ni renam de fruygi.

²⁴Werga Esekiyas wañ Juda hay de haç blore dere ne taygen ndare, haç fiiri wo ni ndar renam, day minisdir hay haç wo blore dere ndare, haç wo fiiri wo ndar hwale. Jar sië jag wo ngaäa debañ hay façaç wo see äaara go.

²⁵Tayge jar Juda wo äuy, jar sië jagn wo de jar Lefid wo, ngaäa maga hay nduu le Israyel mo äuy, waare maga nduu wo le Israyel mo äuy, noga hay wo de lagge Juda mo äuy, haç wo see äaara joñ fruygi.

²⁶Fruygi hay joñ Jerusalem kluu debañ. Le ti wur naw mani Salomoñ je ni Dafid wañ Israyeln ka' haçaç mokay te mo ma de mañ sen mokay hay bay de joñge Jerusalem wa.

²⁷Jar sië jagn wo de jar Lefid kal wo go pudgi ciñ, day kal wo kañ bosa' ne ngaään ti. Aà laa geçeçge äaara, day tosge äaaran joñ nen dayge go haçaç ti ngeel ma bay äag mani Manwurn wo go ciñ.

2 KRONIG 31

Esekiyas fer yal joñre ma äi tiñ Baan go de wore

¹De maga sen mo deñ äuy le' jag go mono, jar Israyel maga hay wo ti ngeel ni äuy mono kal wo rawge äi leege ma Judan wo, day kal wo mbug huuli ma de jagge ti keçeçn wo go, car wo koore Aseran wo go, day srog wo ngeel sië jag ma de farge ciñn wo go äuy, de ngeel sië jag ma Judan wo de mani Benjame no, de mani Efrayimn wo de mani Manse no. Blam äe jar Israyel kal wo ferge äi leege äaaran wo, wosela ti ngeel maga diñ ma äe mono.

²Esekiyas kal lag jar sië jagn wo go ti carge äaara taë taë, wosela see joñre äe, jar sië jagn wo de jar Lefid wo diñ ma joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, de siëgi jag taygen wo no, de joñre no, ma joñ fewn wo de togoëgen wo, jag tiñ kañ mani Manwur wo no.

³Wañ kal haçge see te feçeçre mani äen wo ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ma de jag toñ wo de ma de law, de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ma wur Saban wo no, de kolge few ciñ wo no, de few ma kluuri wo do maga aà de yerge äil jag liñgi mani Manwurn nono.

⁴Aà kal wii ngaäa no, de jar ma äi leege Jerusalem wo ga aà mo haç wo feçeçre mani jar sië jagn wo go de mani jar Lefid wo no, nen maga aà mo lag wo ti jag liñgi mani Manwurn ngiñ.

⁵De maga waçaçre sen mokay la wo go dusgi mono, jar Israyel kal wo haç jag coore ble äaara wo no, de yii ma defay, de noo yoçoçre de feçeçre maga aè daë ra

le mbasga debañ debañ. AÀ nduu wo de dim feçeçre äaaran wo äuy debañ debañ lay.

⁶De ngaäge do sen no lay jar Israyel wo de jar Juda maga hay wo de tiñ äi leege ma Judan wo mono, kal wo haç dim horog äaara ma kluuri wo de ma kleere wo, de dim feçeçre ma bay äagn wo maga hay wo go de haçge sagsag ne Manwuri, Baa äaara no, maga aè kal bag ti äe go taë taë.

⁷AÈ tiñ; wer bag ti feçeçren nen few ma de swa' no, day aè äo' ti äe go nen few ma de renam no.

⁸Esekiyas de minisdirn wo, kal wo nduugi ko bagge ti feçeçren wo no, aà kal wo joñ suse' ne Manwuri, de jar äe Israyel wo.

⁹Esekiyas kal wii jag jar sië jagn wo de jar Lefid wo ti waçaçre feçeçre ma de bag tinn mo deñ no.

¹⁰Do kay nono, Asariyahu je moobe ma joñ sië jag no, je ma ti moobe mani Sadogn raw fer waçaçre ne hen ga: De wur maga aè tiñ; wer nduëgi de feçeçre ma fargen wo äi tiñ mani Manwurn ni mo haç' no, reege kal mbe joñge deñ, haçaç aè wuu go te äe gwa' mbe wo go ni deñ, werga Manwur de kañ bosa' ne jar äen wo ti. Ma te äe maga gwaë go ni mono, de bag ti see äay mo deñ diñ se.

¹¹Esekiyas kal waçaçge ga kne' tiñ wo ti tiñ mani Manwur no, day aè kal kne' tiñ sen wo no.

¹²AÈ kal hoo feçeçre fargen wo wo ni keëede, dimn wo de feçeçre ma bay äag wo no. Je Lefid Konanyahu hay ko faage äe, wo de weegemi Simey maga hay diñ je de äog äe.

¹³Yeliyel, Asasyahu, Nahad, Asayel, Yerimod, Yosabad, Eliyel, Yismakiyahu, Mahad wo de Benayahu hay wo diñ jar ko nen feçeçre no, day de waçaç waçaçre äaara diñ Konanyahu wo de weegemi, ti jag maga wañ Esekiyas de Asariyahu je ma pel tiñ mani Baan hay waçaçn wo go mono.

¹⁴Kore, je Lefid no, je ni Yimna je gor ti tiñ ma nen wern hay diñ je äaw haçge maga jar haçn wo de dage äaara ne Baa mono, ma äes feçeçre ma de farge ne Manwur mono, de feçeçre ma bay äag has debañ wo no.

¹⁵Äi leege mani jar sië jagn wo mono, Eden, Minyamin, Josuwe, Semayahu, Amaryahu wo de Sekanyahu hay wo de lagge ti jeñ äe ni ma äes feçeçren go ne heçeçre äaaran wo, jar kluuri wo de weere kleere wo, go ti charge äaara taëtaë mono.

¹⁶Bay diñ ne ma twerpiiri maga aè hay kee ra tiñ; wer ti kiñgi swa' raw ciñ mo tawa wa, ama ne jar maga hay wo le laage ti joñre maga kol ti äaara ti naw tum äi tiñ mani Manwurn ma joñ joñre äaara maga gorgen de kolge diñ ti äaara day ti charge äaara taëtaë mono.

¹⁷Haç ne jar sië jag maga aè hay kee ra ti feele äaara wo, ne jar Lefid maga kiñgi äaara hay go do äog raw ciñ, diñ see maga gorgen de kolge ti äaara mono, de carge äaara go taë taë no.

¹⁸Haç ne jar ma yoo taygen wo äuy maga aè hay kee ra de weere äaara ma kleere wo äuy, de naare äaara wo, weere äaara ma twerpiiri wo de mayre äaara wo, werga aà hay wo go de men see äaara ti joñre ti ngeel ma bay ëagn sagsag bay ndar goge.

¹⁹Ma jar ni AËron wo, jar sië jagn wo, maga hay wo go de lagge mbasga jag äi leege äaaran wo mono, jar po hay yañ wo äi leege ma hun wo la äuy maga aè go de kañ ëu äaara, ma äes mo ma wosela äuy go ne hene yoo jar sië jagn wo, day ne jar Lefid maga aè hay kee ra go mo äuy.

²⁰Mokay diñ fen maga Esekiyas joñn äi sir Juda mo äuy no. AÀ joñ diñ fen ma de ele, fen ma de deele ti cwaçy äe pel Manwuri, Baa äe no.

²¹Ti joñre maga aà hay mañn äuy ti ngeel tosge ma äi tiñ mani Baan äuy mono, ti jag liñgin wo de waçaçre liñgin äuy ma ferge kië Baa äen mono, aà joñn go diñ de jiili äe äuy, day se kal seege ne hen were.

2 KRONIG 32

Senakerib nduu le' wañ ma ti äaän Juda no

¹Blam feçeçre se maga hay joñ wo mo deñ äuy de joñre debay ndarge gog sen wo mo deñ äuy no, Senakerib wañ Asiri kal nduugi, raw kalge wo Juda, raw cir ti äi leege ma kiñ kiñn wo go, day kal haç faage ga srog glig äaaran wo go.

²De maga Esekiyas wo koge ga Senakerib de nduugi day aà de ëiggi patala ga se le' Jerusalem mono,

³Kal joñ ndalge de wañre äen wo de blumri äen wo no, nen maga ndeb kaçaçge bii maga wo wo go faale äi leegen wo go.

⁴AÀ kal wo kayge äe, day ngaäa jar kal tayge le, aà kal wo ndeb kaçaçge biin wo äuy de bii yuuri maga yuu ti holañ ngeel ma äaän sen ni mono. AÀ day ga diñ wer may ga wañre ma Asiri nduugi wo mokay la da' wo mbaara bii ga tu mo ne?

⁵Esekiyas kal coä ngeel wañ äe no. AÀ kal boor kor maga hay go de mungi mono, day geçeçn go ciñ haçaç de tiñ ma de geçeçre wo no, kal boo kor ma tigriñ wo go nen faale, kne' Millo ma äi leege mani Dafid no, day kal joñ feçeçre durgi wo puri, de gidigli wo.

⁶AË kal kañ wañre sode wo ti jar no, kal tay see äe ti ngeel ma jag tiñ ma äi leege no. AÀ kal haç teñge nen ne hara do kay nono ga:

⁷Coä wee, ni nday ëaw wee jiili äay! Joñ wee heçeçne wa, daë wee pel wañ Asiri wa, daë wee pel ngaäa maga wo wer äe mo deñ wa, werga ma wer äayn wo de dañ ma wer äe no.

⁸Wer äe diñ jar tebere wo, day wer naa diñ Manwuri, Baa naa no, maga kay ge naa yañ, day ëaw ge naa yañ do jag durgi no. Ngaän kal lagge ti waçaçre Esekiyas wañ Juda no.

Waçaçre maga Senakerib waçaçn ne jar Jerusalem wo mono

(Ko äil 2 Wañ. 18.17-37; Esa. 36.2-22)

⁹Blam sen mokay no, Sennakerib wañ Asiri kal laa weere joçoçre äe wo wo Jerusalem, de maga aà hay wo de lagge jag leege ma Lakis de sode äen wo mo äuy. Aà kal laa rage wo äiñ Esekiyas wañ Juda, day äiñ jar maga hay wo Jerusalem mo äuy no, ma waçaçge ne hara ga:

¹⁰Waçaç do kay nono diñ Sennakerib wañ Asiri ga: Nday de kañ eiggi äay diñ ti may ga nday mbay de lagge Jerusalem nen coocoo ni lag mo la?

¹¹Esekiyas jaçë nen äay mo haç' bay diñ ma kañ wer äay go jag huli de koñne, de jwaale ti maga aà day ga: Manwuri, Baa wuur yaçaç wuur yañ go do wañ Asiri mo wa has yawla?

¹²Älag ngeel sië jag ma de farge ciñn wo de ngeel sië jag mani Manwurn wo go day kal waçaçge ne jar Juda wo de Jerusalem ga: Nday joñ nen leë mondra diñ pel ngeel sië jag po boñ, day nday roë ge feçeçre foçoçre no wo diñ ti ngeel sen ni mono bay diñ Esekiyas wa?

¹³Nday bay de ko fen maga wuur hay de ma joñjar sir ma lan wo de paçaçre wuur wo mo wa yawla? Baa mani wer sir sen hay yaçë wo mbaara sir äaaran we go do äi yawla?

¹⁴Wose yoo baa ma ti wer sir sen wo mo deñ maga paçaçre wuur hay caa wo wer äaara go deñ hay joñ de kaçaçge ma yaçaç rage go do äi nen maga Baa äayn kaçaç ma yaçaç weege go do äi mo la?

¹⁵Daga Esekiyas mo joñ nen bag bii äay, day mo joñ nen jaçë nen äay de sen mokay wa. Kañ wee eiggi äay ti äe wa! Werga baa sir jar po wo, noga baa wañ po hay joñ de kaçaçge ma yaçaçge äe go do äi gaë. Kaçaç ma yaçaçge äe go do paçaçre äi wo gaë. Do sen no lay, baa mani äayn kaçaçge wo ma yaçaç nday go dedañ sen gaë.

¹⁶Weçeçre joçoçre Senakeribn waçaç wo waçaçre ti Manwuri, Baa de älagge tigriñ, waçaç wo ti Esekiyas weejoçoç äen lay.

Senakerib ndar Baa

(Ko äil 2 Wañ. 19.14-19; Esa. 37.14-20)

¹⁷Senakerib hay yer leder wo maga se ëar Manwuri, Baa mani Israyeln wo ni, aà waçaç wo ti äe de älagge äil ledern ni na do kay nono ga: De ngaäge do maga baa

sir po wo, ti wer sir ma tigriñ po kaçaç wo ma yaçaç rage go do äi gaa nono, de ngaäge do sen no lay Baa mani Esekiyasn kaçaç ge ma yaçaçge äe go do äi gaa lay.

¹⁸AÀ kal wo ngar jag de geçeçe kloñ de jag Hebre ma caa heçeçe jare, ma caa bii ne jar Jerusalem maga hay wo go ti kor mono äili, do kay nono, ni saara mo yaçaç äi leege no.

¹⁹AÀ waçaç wo ti Baa ma Jerusalemn do maga aè waçaç mbe ti baa ma jar ma ti sir wo wo haçy koë nono, maga wo diñ feçeçe maga jar tebere joñ wo ra de do mono.

Jar sir Siiri dañ wo de ëeere, Senakerib hu go lay

(Ko äil 2 Wañ. 19.15, 35-37; Esa. 37.15, 36-38)

²⁰Wañ Esekiyas wo de Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go, je ni Amots kal wo ya'ge tosege ti waçaçre seno, day kal wo ngar jag wo ciñ.

²¹Do kay nono, Manwur kal äo' je peele le maga kal taw sode maga wo diñ bogawla ti kañ mani jar Asirin wo go äuy, wañre soden wo de wañren wo äuy. Do kay nono wañ kal ferge äi sir äe de soçoçre nene. AÀ raw kalge äi tiñ baa äe no, ti ngeel ni weere äe de see äe kal wo 'warge äe go de moslam.

²²Diñ dosen ga Manwur yaçaç jar Jerusalem wo go do Senakerib wañ Asiri, de jar hee äaaran wo äuy, day aà kal koë rage do jar maga hay wo de cir ti äaara mo äuy no.

²³Jar debañ kal wo nduugi de feçeçe haçge ne Manwuri, haç wo ne Esekiyas wañ Juda lay maga tiñ; wer de sen mokay kal kolge diñ je maga go ciñ haçaç nen jar ma ti wer sir wo äuy.

Tawge ti reege wañ mani Esekiyas no

(Ko äil 2 Wañ. 20.1-21; Esa. 38.1-8; 39)

²⁴De ngar ngeel sen ni mono, Esekiyas raw le' ceege go nen huli. AÀ kal tos Manwuri, day Manwur kal fer waçaçre ne hene, kal joñ fen mbuëgi ma kluu ne hene.

²⁵Ama Esekiyas laa dayge joñ fen ma kañ nen ti de el maga aà joñn see äe mo gaa, werga aà hay kol de mañ ti see äe ciñ. Ti ngeel sen äil Manwur kal ceege äe ne hen ti, cen ti jar Juda wo de jar Jerusalem wo lay.

²⁶Do kay nono Esekiyas de mañge ti äen ciñ äuy kal fer ti see äe gesiñ de jar Jerusalem wo äuy, day cege äil mani Manwurn joñ nen nduugi ti äaara de wur maga Esekiyas joñ tenen caw mo gaè.

²⁷Esekiyas hay de horog debañ, day hay de da' togoëge debañ lay. AÀ hay de ngeel lag solay, boo biñni, huuli ma de wore wo, feçeçe foçoçre no wo, gidigli wo, de feçeçe maga wo de el de el mo lay.

²⁸Ngeel lag coore ble wo, yii ma defay wo, noo, kaw ma lag wer horog ma honla äuy, de ngeel lag horog wo.

²⁹AÀ hay joñ äi leege äe wo, day hay joñ de horog debañ, dere de fiiri wo, werga Baa hay haç horog go ne hen ni ëawa.

³⁰Hay ndeb blam bii maga kal wo Gihon mono, diñ se Esekiyas pa, day kal fer rage wo nen gesiñ nen pel äi leege mani Dafid no. Joñre maga Esekiyas joñ ra mo äuy see wo ne hen were.

³¹Ti ngeel sen ti waçaçre jar peele wo, minisdir maga wañ Babilone hay laa ra le see äe ma laa wer fen mbuëgi ma kluu maga hay joñ äi sirn mono, Baa kal tobge äe go ma lamge äe nen maga se mo ko fen maga hay jag jiili äe mo äuy ëa.

³²Te joñre Esekiyas wo no, joñre seele wer jag liñgi äe no, sen wo de yerge äil ndarge nen waçaçre mani Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go, je ni Amots no, blam äe äil kefder ma wañre ma Judan wo de ma Israyel no.

³³Esekiyas kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, day aè kal teege äe ti ngeel maga go de mañge ciñ ti ngeel teer huli maga dedañ ma jar ni Dafidn wo äuy. Jar Juda wo de jar Jerusalem wo äuy joñ wo nen haç togoëge ne hen ti huli äe. Je ni äe Manase kal joñ wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 33

Manase kol ti wañ

(Ko äil 2 Wañ. 21.1-18)

¹Kiñgi Manase hay hwal ti äoge, de maga aà nduu ti wañ mono, day se kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do dwee ti dwee.

²AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri, aà men see äe joñ feçeçre hoor see mani wer sir maga Manwur hay nii ra go pel jar Israyel wo mono.

³AÀ fer boor ngeel sië jag ma de farge ciñn wo, maga pan äe Esekiyas hay mbug ra go mono. AÀ kal boor ngeel sië jag ne Baal wo, coor koore Asera wo, kal le' mondra ne feçeçre ma de joñge ma ciñ wo äuy, day kal goñ rage.

⁴AÀ boor ngeel sië jag äi tiñ mani Manwur no, ti ngeel maga Manwur hay go de waçaçge ti äe ga: Ëu äi joñ ge de kañge tumtum diñ Jerusalem mono.

⁵AÀ boor ngeel sië jag ne feçeçre ma de joñge ma ciñ wo äuy äi feele ma äog ma ti tiñ mani Manwur no.

⁶AÀ roë weere äe wo go äi log ma je ni Hinnom no. AÀ raw kañ halge, kië faage ma waçë waçaçre de jar huli wo, joñ sañgu. AÀ kal kañ jar maga waçë wo waçaçre de jar huli wo de jar waçëge ti ngeel ma pel wo go ti ngeel yeë yeë. AÀ baa wuu gum joñge nen Manwur diñ fen ma de älagge nen maga se mo roë jag jiili ne hene.

⁷Aà kal ceë foto soçoç po, day kal kañge äe äi tiñ mani Baa no, tiñ maga Baa hay wii Dafid wo de weel äe Salomoñ ti äe ga: Diñ äil tiñ sen lam no, diñ äi leege Jerusalem maga ndi baan yoo äiñi ma Israyeln wo äuy maga ndi kañ ëu äi ni ma tumtum mono.

⁸Ndi ya' ge go de jar Israyel wo äi sir po go see sir maga ndi haçn go diñ ma paçaçre äay wo mo gaa, ama diñ ga aà mo hay wo seege wer waçaçre maga ndi hay go de waçaçge äe ne hara mo äuy no. Do maga aà äil jag liñgin nono, äil jag liñgi ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage seelen wo maga ndi hay haçn go ne hara jag Moyis nono.

⁹Ama, Manase wo joñge mokay diñ de faage maga jar Juda wo de jar Jerusalem mo yeeë wo go joñ älagge de dañge de raw wer sir maga aè hay älag ra go ne jar Israyel wo pel mo yaw no.

¹⁰Manwur kal fer waçaçre ne Manase de jar äen wo no, ama saara kañ eiggi ni gaè.

¹¹Do kay nono, Manwur kal hoo wañre sode mani wañ Asiri wo le ne hara ti, maga kal wo baa Manase de boore ma de gungi wo. Aà äo' wo geyam ne hen de boo dobe, day raw wo de äe Babilone.

¹²De maga aà le' nen joñge coo mono, aà kal rage pel Manwuri, Baa äe no, day kal fer ti see äe gesiñ pel Baa mani paçaçre äen wo de haçaç debañ.

¹³Aà raw tosge äe, day Manwur raw laa tosge äen lay. Aà raw laa kamkam äe no, raw ferge äe le Jerusalem ti wañ äe no. Diñ do kay nono ga Manase raw koge ga Baan diñ Manwuri.

¹⁴Blam sen mokay no, aà kal boo kor go nen faale äi leege mani Dafid no, Gihon wo nen pel no kay no, ti log no haçaç go mañ ti jag tiñ ceçeçn wo no. Aà hay de yiñ ti Ofel, day aà kal geçeçge äe go ciñ haçaç. Aà raw kañ wañre sode wo go äi leege Juda ma kiñkiñn wo äuy.

¹⁵Aà hoor baa ma waaren wo de foto maga se hay lag ra äi tiñ mani Manwurn mono go, de ngeel sië jag maga se hay boor ra ti huuli ti tiñ mani Manwurn wo de Jerusalem mono go, day kal lag rage wo go faale äi leege no.

¹⁶Aà kal ferge boo ngeel sië jag mani Manwur no, kal joñ siigi jag tayge wo de siigi jag suse'e, day kal wii jar Juda wo ga aà mo joñ wo peele ne Manwuri, Baa mani Israyel no.

¹⁷Jarn hay wo mbaara joñ siëgi jag ti ngeel sië jag ma de farge ciñn wo ëa pa, ama diñ ma haç togoëge ne Manwuri, Baa tawa so ane.

¹⁸Te joñre Manasen wo no, tosge äe maga aà tos Baa äen mono, de waçaçre maga jar ko nen waçë wo ne hen ti ëu Manwuri, Baa mani Israyeln mono, sen wo de yerge äil joñre wañre ma Israyel wo no.

¹⁹Tosge äe no, de faage maga aè joñ nen laa tosge äen mono, älagge äen wo de ndarge gog äe no, ngeel maga aà hay boor ngeel sië jag ma de farge ciñn wo ni mono, de ngeel maga aà hay cor koore Aseran wo ni, de foton wo blam ferge ti see äe gesiñn mokay no, sen wo wo de yerge äil kefder mani Hosay no.

²⁰Manase kal sugi go äiñ paçaçre äe wo, day aè raw teege äe liñ ni äe. Je ni äe Amoñ kal joñ wañ ti ngeel äe.

Amoñ kol ti wañ

(Ko äil 2 Wañ. 21.19-26)

²¹Kiñgi Amoñ hay do äog ti äoge, de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi äoge.

²²Aà joñ fen ma de älagge nen Manwuri, do maga pan äe Manse hay joñ nono. Aà hay joñ siigi jag ne foto maga pan äe Manse hay joñ ra mo äuy, day hay goñ ra lay.

²³Aà fer ti see äe gesiñ pel Manwuri, do maga pan äe Manase hay joñ no gaa, werga Amoñ de see äe kol joñ see äe de älagge de dañge pa yaw.

²⁴Weere joçoçre äen mañ wo äaale äe, kal wo 'warge äe go liñ ni äe.

²⁵Ama ngaäa ma äi sirn kal wo iid jar maga hay mañ wo äaale wañ Amoñ mo äuy go, day ngaäa ma äi sirn kal wo kañ Josiyas je ni äen wañ ti ngeel äe.

2 KRONIG 34

Reege wañ mani Josiyas no, waçaçre ferge kne' faage jag Baa no

(Ko äil 2 Wañ. 22.1-2; 23.4-20)

¹Kiñgi Josiyas hay nenma'a, de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiñgi do swa' ti boñ.

²Aà joñ fen ma de deele nen Manwuri, day see diñ ti faage mani pan äe Dafid no. Aà joñ nen celge go ti äañ ware, noga ti äañ guur gaè.

³Nen kiñgi po nenma' de maga se ti wañ äen mono, do ga aà hay klee ëa so mono, aà kal ya'ge ferge kië Baa mani pan äe Dafid no. Nen kiñgi ma de hwal ti äogn mokay no, se kal ya'ge façaç Juda wo go de Jerusalem wer ngeel sië jag ma ciñ wo de koore Aseran wo, de foton wo de soçoçre boo ma de yorgen wo no.

⁴Aè srog ngeel sië jag Baal wo go pel äe haçaç, aà mbug huuli ma de jagge ti keçeç maga hay wo ti äe mono go. Aà hrag nen koore Aseran wo go, foton wo de soçoçre boo ma de yorgen wo. Aà geëeb nen äaara go äurgi, day kal fed äurgi äaaran go ti tipaale jar maga hay wo joñ siëgi jag ne hara mono.

⁵Aà roë hm jar sië jagn wo go ti ngeel sië jag äaaran wo no. Diñ do kay nono ga aà façaç Juda wo go de Jerusalem.

⁶Äi leege mani Manase, Efrayim wo de Simeyon day haçaç go ni Neftali mono, yoo ngeel ma de älagge gon wo mo deñ no, day go ti äe degarra äuy mono, aà srog ngeel sië jagn wo go,

⁷geëeb koore Aseran wo go de foton wo no, wañ nen äaara go äurgi. AÀ srog huuli ma de jagge ti keçeç maga wo äi sir Israyel mono go äuy, blam äe aà kal ferge Jerusalem.

Je moobe ma kluu ma joñ sië jag da' kefder jag liñgi no

(Ko äil 2 Wañ. 22.3-10)

⁸Nen kiñgi ma de hwal ti nenma maga se ti wañ mono, aà kal laa Safan je ni Atsalyahun wo de Manaseyahun wañ äi leege no, de Yowa je ni Yowahas je bag jag kefder ciñn wo ma façaç sirn wo go de tiñ Baa no, ma kne' tiñ mani Manwuri, Baa äe no.

⁹AÀ kal wo rawge äiñ Hilkiya je moobe ma kluu ma joñ sië jag no, day saara kal nduugi de solay maga aè hay nduëgi de äe bi tiñ mani Manwurn mono, ga jar Lefid maga hay wo gor jag tiñn hay wo yaçëge äe do jar ni Manase wo de jar ni Efrayim wo, de jar Israyel maga gwa' wo mono, de jar Juda wo de Benjame äuy. Day saara kal ferge le Jerusalem.

¹⁰AÈ kal haçge äe ne jar maga joñre ma äi tiñ mani Manwurn hay do äaara mono do. Saara kal haçge ne jar maga wo de ma joñjoñren do, ga wo de kne' tiñ mani Manwurn ga aà mo fer kiñkiñ mono.

¹¹AÀ kal wo haçge äe ne jar ko ceë feçeçren wo de jar ko boor feçeçren wo no, ma yeë huuli ma de ceëge wo, de koore ma äodge ti äe wo, de koore ma kne' tiñ maga wañre ma Judan hay älagh wo go mono.

¹²Jar sen kal wo joñ joñre äaaran de deele. Jar ma pel äaaran hay diñ Yahad wo de Abdiyas jar Lefid ma yoo weere mani Merari wo, lan diñ Sakari wo de Mesullam yoo weere mani Kehad wo, maga wo de lagge gor ti feçeçren wo mono.

¹³Jar Lefid sen hay diñ jar maga wo de ëëñ ma'ge joçoç äuy. AÀ hay wo ko joñre soëge feçeçre poçoçren wo, hay wo de ko joñre ti ngeel maga aà de joñge ni mo taëtaë äuy no. Jar Lefid ma tigriñ hay wo diñ jar yerge, komiser wo, jar gor jag tiñ wo.

¹⁴De maga aè hoo solay maga aè hay nduu de äe äi tiñ mani Manwurn le go mono, je sië jag Hilkiya kal da' kefder jag liñgi mani Manwur no, kefder maga aà haçn ne Moyis mono.

¹⁵Do kay nono, Hilkiya kal mañ waçaçre day wii Safan je yergen ga: Ndi da' kefder jag liñgin we äil tiñ mani Manwur no. Day Hilkiya kal haç kefdern ne Safan.

¹⁶Safan kal nduugi de kefdern ne wañ, day kal bag blam waçaçre ne hen ni lay ga: Weere joçoçre äon joñ wo fen maga aè hay wii ra ti äe mono we go äuy.

¹⁷AÀ haç wo solay maga hay äi tiñ mani Manwurn we go ne jar ma pel joñren wo de jar maga wo ti joñren mono do.

¹⁸Safan je yergen kal bag blam waçaçre ma kay ne wañ ni pa, je sië jag Hilkiya haç kefder po me mokay no. Blam äe Safan Kal jañ kefdern go pel wañ ni.

Josiyas wo ko ëiggi Baa ni Hulda waçy ma ndar nen waçaçre ma jag Baa no

(Ko äil 2 Wañ. 22.11-20)

¹⁹De maga wañ wo laa waçaçre jag liñgin wo mokay no, aà kal ngar oçoçbe ma ti äen wo go.

²⁰Wañ kal fer waçaçre ma kay ne Hilkiya, ne Ahikam je ni Safan no, ne Abdon je ni Mise no, ne Safan je yerge no, day ne Asaya weejoçoç wañ no, ga:

²¹See wee ko ëiggi Manwur ti äi, ti te jar Israyel maga gwa' wo mono, wo de Juda, day ti glog waçaçre ma äil kefder se maga aè da'n mono. Werga tiñgi go de wañ mani Manwur dus go ne naa ti deba, diñ wer maga paçaçre naa hoo wo sug ti waçaçre mani Manwurn do maga aà de yerge äil kefder sen ni no äuy gaa mono.

²²Hilkiya wo de jar maga wañ hay hoo ra mono, kal wo rawge äiñ Hulda waçy ma ndar nen waçaçre no, waçy Sallum je ni Tekehad no, je ni Hassa je gor ti oçoçben wo no. AÀ hay de tiñ Jerusalem, äi leege ma defay no. AÀ kal wo fer waçaçre ne hen do maga saara hay waçaçn le go nono.

²³AÀ kal fer waçaçre ne hara ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani Israyel no, ga: Wii wee blo maga laa nday le see äi mono ga:

²⁴Waçaç do kay nono diñ Manwuri, ga: Ndi joñ nen nduugi de bon ti ngeel sen mo ta' no, ti jar ma äil äen wo no, do maga waçaçre faëgen wo de yerge äil kefder maga aè jañ pel wañ Juda ni mo äuy no.

²⁵Werga aà tob wo ndi go, day hay roë wo feçeçre foçoçre no ne baa ma tigriñ wo, nen maga saara mo roë jag jiili me de feçeçre maga saara joñ ra de do äaara mono, tiñgi de wañ äin kal dusgi go ti ngeel sen mo ta' no. AÀ kaçaç ge ma hugi go gaè.

²⁶Ama, nday wii gi wañ Juda maga laa nday le wii ëiggi Manwur ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa mani Israyel no, ti glog waçaçre maga ndo laan mono ga:

²⁷Diñ wer maga waçaçre sen du' ndo jag jiili, day ndo kal fer ti see äo gesiñ pel Baa, ti maga ndo laa waçaçre ti ngeel sen mo ta' de jar ma äil äen wo, diñ wer maga ndo ngar oçoçbe ma ti äon wo go, day ndo kal rage pel äi, patala ndi lay, ndi laa we, kay diñ jag Manwuri.

²⁸Ndi yaçaç ge waare äo yañ wo äiñ paçaçre äo wo, aè yaçaç ge mo yañ jam ti ngeel teer hulin wo no, day nen äo koge bon maga ndi age de äe ti ngeel mo ta' la no, ti jar ma äil äen wo mo gaè.

Josiyas fer joñ tayge jag de Baa tigriñ

(Kol äil 2 Wañ. 22.20—23.3)

AÀ kal wo ferge de waçaçre maga aè fern ne hara ne wañ.

²⁹Wañ kal laa jar ëe jar kluuri ma Judan wo de ma Jerusalem no.

³⁰Blam äe wañ kal rawge äi tiñ mani Manwurn de jar Juda wo äuy, de jar Jerusalem wo, jar sië jagn wo de jar Lefid wo, de ngaään äuy, tiñ; ti je kluu le' go ti weeklee. AÀ kal jañ waçaçre ma äil kefder tayge jagn de sug äaara, kefder maga aè hay da'n äil tiñ mani Manwurn mono.

³¹Wañ hay de oole pel Manwur ti ngeel äe no, day aà kal joñ tayge jag ma kay no: Ma seege wer Manwuri, wer jag liñgi äen wo, wer jag liñgi ma äod faage seele äen wo, wer jag liñgi äe ma de yergen wo de jag jiili äe äuy, de eiggi äe äuy nen maga se mo see wer waçaçre maga de yerge äil kefder tayge jag sen la mokay no.

³²AÀ kal tay jar maga hay wo Jerusalem de jar ni Benjame wo äuy äil tayge jag no. Day jar Jerusalem kal wo joñge do maga tayge jag mani Baan de dage nono, Baa mani paçaçre äaaran wo no.

³³Feçeçre hoor see maga nduu wo le äi sir ma tigriñ wo äuy, day saara diñ ma jar Israyel wo mono Josiyas srog ra wo go äuy. AÀ joñ dole jar maga hay wo de tiñ Israyel mo äuy maga aà ma joñ wo peelee ne Manwuri, Baa äaara no. Ti kal mani äen mo äuy no, saara mañ äil go see Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo gaè.

2 KRONIG 35

Josiyas joñ few Page

(Ko äil 2 Wañ. 23.21-23)

¹Josiyas joñ few Pag ma haç togoëge ne Manwur Jerusalem, day aè raw ngaë feçeçre ma joñ few Pagn wo wur naw ma de hwal ti naa äil few ma tañgu no.

²AÀ raw kañ jar sië jagn wo ti joñre äaara no, day kal coä rage ti joñre ma äi tiñ mani Manwur no.

³AÀ raw wii jar Lefid maga hay wo had jar Israyel wo äuy, day hay wo go de lagge diñ ma Manwur sagsag mono ga: Kañ wee komrom ma bay ëagn äil tiñ maga Salomoñ je ni Dafidn wañ Israyeln hay boon mono. Nday bay maga nday soën soole äay wa so. Patala joñ wee peelee ne Manwuri, Baa äay no, day ne Israyel jar äen wo no.

⁴Car wee see äay go ti feelee äayn wo, ti carge äay taë taë no, do maga Dafid wañ Israyel hay yern go nono, day do maga Salomoñ je ni äen hay äod faage äe go nono.

⁵Lag wee ti ngeel ma bay ëagn diñ see sarsar feelee mani heçeçre äay wo no, weere Israyel wo, day ti sra'ge maga feelee mani jar Lefidn wo de sra'ge ni mono.

⁶Ngaë wee feçeçre ma joñ few Pagn wo go, façaç wee see äay go, kne'n wee go ne heçeçre äayn wo, de joñge äe do waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Moyis jag mono.

⁷Josiyas kal hoo fiiri wo go ti ngaäa no, saçaçre wo de fiiri äeçeç wo, maga wo diñ ma nga'ge ti few Pag äuy, go ti jar ma ndar do swa' maga hay wo ni mono, de dere ni ndar swa'a. Sen wo mo deñ äuy wañ hay hoo ra diñ yoo horog ma äen wo de see äe.

⁸Minisdir äen wo ti dage äaara mbe tu kal wo hoo feçeçre go ti ngaään wo de jar sië jag wo no, de jar Lefid wo. Hilkiya, Sakari wo de Yehiyel jar ma pel tiñ Baa wo no kal wo haç horog ma nga'ge ti Pag ndar äog de kiskis hiira'a, de dere kiskis swa'a.

⁹Konanyahu, Semayahu wo de Netaneel, heçeçre äe Hasabyahu, Yehiyel wo de Yosabad wañ jar Lefid wo kal wo hoo horog ma nga'ge ti few Pag ndar dwee, dere kiskis dwee.

¹⁰AÈ kal kne' joñren go, day jar sië jagn kal wo go lagge deele, de jar Lefid wo ti sra'ge äaara taë taë do maga wañ waçaç nono.

¹¹AA kal wo nga' feçeçre few Pag no. Jar sië jagn kal wo jwed ci maga saara hay le yaçge äe do jar Lefid wo, day jar Lefid hay wo go sooë horog wo no.

¹²AA kal wo laa siigi jag maga aè roë mo äen go äuy go sare, ma haç rage ne feele ma wer sarsar ma yoo jar ngaään wo no, maga aà wo de äe ne Manwuri do maga aà de yerge äil jag liñgi mani Moyisn nono. AA joñ wo de deren wo dosen no lay.

¹³AA kal wo kar feçeçre few Pagn do maga faage äe go de äo'ge nono, day kal wo kar feçeçre ma bay äagn wo äil tumnee ma kar feçeçre wo, de powele wora, kal wo äesge äe go deparday ne ngaäa no.

¹⁴Blam äe aà kal wo ya'ge kne' ma äaaran wo de mani jar sië jag wo no, werga jar sië jag jar ni AÈron hay wo go de baa wuu joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy, de noo äaaran wo haçaç go de suñ. Diñ wersen ga jar Lefid kal wo kne' ma äaara de see äaaran wo de ma jar sië jag jar ni AÈron wo lay mono.

¹⁵Jar 'wad siñ jar ni Asaf hay wo de lagge ti ngeel äaaran do maga Dafid hay wo go de waçaçge äe de Asaf, de Heman wo de Yedutun je ko nen mani wañn nono, day jar gor jag tiñ hay wo go jag tiñ ma honla äuy. AA joñ wo nen celge go ti joñre äaaran gaa hase, werga heçeçre äaara jar Lefid kne' wo ma äaaran wo go ne hara.

¹⁶Diñ do kay ga aè kne' joñre ma joñ few Pag mani Manwur go wur seno, de ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti ngeel sië jag mani Manwur no, do maga wañ Josiyas waçaç go nono.

¹⁷Jar Israyel maga hay wo ni mono, joñ wo few Pag de wursen ni, wo de few hole peçeç ma bay defoçoçre non nen naw renam.

¹⁸Pag ma de mañ sen mokay hay bay de joñge ti boñ de mañ sen mokay ai sir Israyel wa, haçaç le ti wur mani Samuyel je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no. Wañ Israyel po bay de ma joñfew po de mañ maga Josiyas wo de jar sië jag wo, de jar Lefid wo, de jar Juda wo de jar Israyel maga hay wo wursen ni, de jar Jerusalem wo äuy mokay bay de joñge wa.

¹⁹Sen diñ nen kiñgi ma de hwal ti nenma' maga Josiyas ti wañ ga aè joñ few Pag sen mono.

Tawge ti reege wañ mani Josiyas no

(Ko ail 2 Wañ. 23.28-30)

²⁰Blam sen mokay no, blam maga Josiyas fer tiñ mani Manwurn go ti ngeel äe mono, Neko wañ Ejipte le' Karkenusi, jag bii Efrade. Josiyas raw kalge go yiñgi äe.

²¹Neko kal laa jar le äiñ äe ma waçaçge ne hen ga: Ndi hay waçaç ga ndi joñ mo teçeç la wañ Juda? Ndi wo le'ge wara mo caw bay diñ ndo wa. Ndi wo le'ge day durgi mo caw diñ tiñ po maga wuur de le' kaçaçra. Baa wii me ga ndi mo see deparday. Joñ nen giñ Baa maga wer ai mo wa, do heçeçne maga aà mo 'war ndo go wa.

²²Ama Josiyas laa dayge ferge blam gaa, aà raw kol see äe go ma woge durgi äe, laa dayge laa waçaçre maga Neko waçaç ne hen mo gaa, waçaçre maga nduu le jag Baa mbe de see äe mono. AÀ kal nduugi durgi äe ti log ma Megiddo no.

²³Jar waa kal wo jwa' wañ Josiyas, day wañ wii weere joçoçre äen wo gaè. Mañ wee ndi wo go werga see ai cee me deba.

²⁴Weere joçoçre äen kal wo mañge äe ti pus durgi äe no, kal wo äo'ge äe ail pus durgi äe ma de äog no, kal wo rawge de äe Jerusalem. AÀ kal hugi go, aè raw teege äe ti ngeel tipaale mani paçaçre äen wo no. Jar Juda wo de jar Jerusalem wo äuy ra wo Josiyase.

²⁵Jermi kañ siñ lawge ti Josiyase. Jar 'wad siñ wo de naare ma 'wad siñ waçë wo waçaçre ti Josiyas ti siñ lawge äaara no, haçaç wara, day hay yern wo go ai sir Israyele. Siñ sen wo de yerge ail siñ lawge wo.

²⁶Te joñre Josiyas wo no, de joñre seele wer jag liñgi äen wo no, do maga aà de yerge ail jag liñgi mani Manwurn no nono,

²⁷Joñre äe ma tañgun wo de ma blam tawn mono, sen wo de yerge ail kefder wañre ma Judan wo de ma Israyel no.

2 KRONIG 36

Jowahas kol ti wañ: Yehoyakim wo de Yehoyakin

(Ko ail 2 Wañ. 23.30—24.17)

¹Ngaäa ma ai sirn kal wo baa Yowahas je ni Josiyas no, raw kañge äe wañ ti ngeel pan äe Jerusalem.

²Kiingi Yowahas hay do äog ti swa'a, de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem few swa'a.

³Wañ Ejipte kal age sroge äe go ti paale wañ Jerusalem ni dogga tu, kal yaçaç targe do sir Juda boo solay nen mañ kelew ndar swa'a, de boo biñni nen mañ kelew do swa'a.

⁴Wañ Ejipte kal kañ Elyakim hen Yowahasn wañ ti Juda wo de Jerusalem, day kal coo ëu äe ga Yehoyakim. Neko kal baa hen äe Yowahas kal rawge de äe Ejipte.

⁵Kiingi Yehoyakim hay do äog ti dwee de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiingi hwal ti boñ. AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri, Baa äe no.

⁶Nebukanetsar wañ Babilon kal nduugi le'ge äe, day kal äo' dala äe de boo dobe ma woge de äe Babilone.

⁷Nebukanetsar kal hoo feçeçre ma äi tiñ mani Manwur no, kal rawge de äaara Babilon ma laage äi tiñ wañ wo go Babilone.

⁸Te joñre Yehoyakim wo no, feçeçre hoorsee maga aà joñ ne, de fen maga hay see äe mono, sen wo de yerge äil kefder wañre ma Israyel wo de ma Juda. Je ni äe Yehoyakin kal joñ wañ ti ngeel äe.

⁹Kiingi Yehoyakin hay nenma'a, de maga aà kol ti wañ mono, day kal joñ wañ Jerusalem few swa' de naw ti hwale. AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri.

¹⁰De maga kiingi ma defayn kos go mono, wañ Nebukanetsar kal rawge de äe Babilon de feçeçre ma de wore ma äi tiñ mani Manwurn wo. AÀ kal kañ Sedesiyas hen Yehoyakimn wañ ti Juda wo de Jerusalem.

Sedesiyas kol ti wañ, aè yaçaç Jerusalem go

(Kol äil 2 Wañ. 24.18—25.22; Jer. 39.1-10; 52.1-27)

¹¹Kiingi Sedesiyas hay do äog ti boñ de maga aà kol ti wañ mono, day aà kal joñ wañ Jerusalem kiingi hwal ti boñ.

¹²AÀ joñ fen ma de älagge nen Manwuri, Baa äe no. AÀ laa dayge fer ti see äe gesiñ pel Jermi je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon gaa, maga hay waçë waçaçre ti jag Manwur mono.

¹³AÀ joñ mokay giñ wañ Nebukanetsar dra' lay maga hay wiin ga aà mo haç' go ti ëu Baa mono. AÀ deñ gor äe go, dweë jiili äe go, hay nen maga se fer le see Manwuri, Baa mani Israyel no.

¹⁴Wañre jar sië jagn wo äuy, de ngaään äuy dus wo joñ joñre ndarge gog ma de haçaç debañ, joñ wo feçeçre hoorsee te mani wer jar wo no. AÀ dem wo tiñ mani Manwur maga saara hay façaçn go Jerusalem mono go.

¹⁵Manwuri, Baa mani paçaçre äaaran wo hay lag jar peelee wo le ma riñ rage go pel bol gus tu yaw, werga aà hay de saçy maga se mo ëaw jar sen wo ti ngeel lagge äaaran ni.

¹⁶Ama aà hay wo fegge ti jar peelee Baa wo no, aà hay mbuë wo fo waçaçre äaara no, feg wo ti jar ndar nen waçaçre äen äe go sen wo no, haçaç nen maga tiñigi go de wañ mani Manwurn joñ nen urgi le ti jar äen wo no, day sañgu äe laa da'ge gaa so.

¹⁷Do kay nono, Manwur kal nduugi de wañ jar Kalde wo ne hara ti day kal iid weere joçoçre äaara wo go äi tiñ Baa äaara no. AÀ kaçaç wo ma men weel ma joçoçn gaa, men wo maytigli gaa, ko je ma de taçaçbe no, ko hayba blo ma ti de puy kañkañ no, saara men mapo gaè. Manwur haç ra go ne hara do äuy.

¹⁸Nebukanetsar hoo feçeçre ma de wore ma äi tiñ Baan wo wo go Babilon äuy, ma kleere wo de ma kluuri wo, horog ma äi tiñ mani Manwur no, horog ma liñ ni wañn wo de mani minisdir äen wo no.

¹⁹AÀ roë wo tiñ Baan go, mbuë wo kor ma ti Jerusalemn go. Roë wo tiñ mani wañren wo go, älag wo feçeçre ma de woren wo go äuy.

²⁰Nebukanetsar hoo jar maga gwa' wo tenen jag jaw mo äuy wo go Babilone, day saara kol seege wer äe gebere, gebere weere äe wo lay, haçaç go ti wur maga jar Perse kol wo waçaç waçaçre ngeeln de twaywañ ma äaara mono,

²¹nen maga waçaçre maga Manwur hay waçaçn ne Jermi jag mono mo le' jag go. Sirn gwa' ge yañ go de tobge nen kiñgi do renam, haçaç nen maga kiñgi iggi äen mo baa wo jag go, mapoëge go ti ngeel iggi maga aè hay hoor sug le ti sen wo gaa mono.

Sirus haç faage ma boo tiñ Baa no

(Ko äil Esd. 1.1-3)

²²Nen kiñgi ma tañgu mani Sirus wañ Persen mono, nen maga waçaçre maga Manwur hay waçaçn go ne Jermi jag mo le' jag go mono, Manwur kal puçy ëiggi Sirus wañ Perse go, maga aà mo waçaç waçaçre ma kay go jag ciñ kloñ de yerge wo go ti twaywañ äen äuy.

²³Waçaç do kay nono diñ Sirus wañ Perse: Ga Manwuri, Baa ma ciñn haç wañre ma gesiñn wo la äuy go ne ndi, day aà haç joñre maga ndi mo wo boo tiñ ne se Jerusalem ti äaāñ Juda me do. Jar maga wo yoo äay diñ jar äe mono diñ wose wo la? Daga Manwuri, Baa äen mo hay de äe, day aà mo see mbe!

ESDRAS

ESDRAS 1

Sirus haç faage booge tiñ Baa ma Jerusalem no

¹Ti kiñgi ma tañgu ga Sirus wañ Perse kol ti wañ mono, Manwur raw bag jag waçaçre äe maga se hay waçaçn ne Jeremi jag go. Manwur raw buñ ti Sirus wañ Perse go, se raw waçaçge wo go äil sir äen äuy ga 'waa äay de jag lay, yer lay gano:

²Mokay diñ fen maga Sirus wañ Perse waçaçn mono: Manwuri, Baa ma ciñn haç wañre ma ti tamsirn wo go ne ndi äuy, day se raw riñ ndi ga ndi mo boo tiñ ne se Jerusalem wo ti prog ma Juda no.

³Wose yoo äay diñ je ma yoo jar äen wo la? Daga Baa äen mo hay de äe day aà mo raw wo Jerusalem maga wo ti prog Juda mono, mo wo boo tiñ mani Manwuri, Baa ma Israyel no. Aà diñ Baa maga wo Jerusalem mono.

⁴Ti ngeel ma honla äuy maga jar äen wo de gwa'ge ni mono, jar ma ti ngeel sen ni mo haç wo solay, boo biñni, feçeçre ma de el wo de horog de fuçy wo de haçge de dage wo ne hara ma joñre tiñ mani Baa maga wo Jerusalem mono.

⁵Mo so no wañre ma ti äiñni mani Judan wo de Benjamin wo, jar sië jagn wo de jar Lefidn wo, jar maga Baa puçy eiggi äaara go mo äuy raw wo hooge ma woge boo tiñ mani Manwur ma Jerusalem no.

⁶Jar leege äaara wo äuy raw wo kay rage, haç wo feçeçre ma de joñge de boo solay, de boo biñni wo de feçeçre ma de eln wo de horog de fuçy wo, haç wo feçeçre ma de wore wo ne hara debañ ciñ ti haçge de dagen wo ni pa.

⁷Wañ Sirus raw fer feçeçre ma äil tiñ mani Manwur maga Nebukanetsar hay hoo ra le Jerusalem day hay laa ra go äil tiñ mani baa äen mono.

⁸Sirus wañ Perse raw wii Mitredad je äaw horogn ga aà mo hoo ra le go siigi. Se raw kee rage go, haç ra ne Sekbasar, wañ ma pel jar Judan wo do.

⁹Mokay no diñ ngaäa feçeçre sen wo: Tasa boo biñni do swa'a, tasa boo solay ndare, mbegre wo do äog ti kaawa'a,

¹⁰kob boo biñni do swa'a, kob boo solay ma äil äogäog wo kiskis naa ti äe hwale, feçeçre ma tigriñ wo ni ndar lay.

¹¹Feçeçre ma de joñge de boo biñni wo de boo solay hay wo äuy ndar dwee ti äe kiskis naa, Sekbasar raw rawge de äaara wer jar maga hay wo le go ti dañgay ga men wo Babilon go, fer wo Jerusalem mono.

ESDRAS 2

Keege jar maga fer wo le mono.

- ¹Mokay no diñ keege jar maga wañ Nebukanetsar hay hoo ra wo go ti dañgay Babilon day fer wo le Jerusalem wo de Juda mono. Jar sen hay wo diñ biñni prog ma Juda no, saara fer le, wosela äuy äi leege äe.
- ²Saara fer le wer Sorobabel, Josuwe, Nehemi, Seraya, Reelaya, Mardose, Bilkan, Mispar, Bigfay, Rehum wo de Baana. Lam no diñ keege jar Israyel wo:
- ³Jar ni Pareos wo ndar äog ti äe kis de do renam ti äoge.
- ⁴Jar ni Sefatiya wo kiskis swa' de do renam ti äoge.
- ⁵Jar ni Ara wo kiskis renam de do renam ti dwee.
- ⁶Jar ni Pahat-Mowab ga wo diñ jar ni Josuwe wo de Jowab wo ndar äog ti äe kiskis nenma' de jar hwal ti äoge.
- ⁷Jar ni Elam wo ndar ti äe kiskis äog de do dwee ti naa.
- ⁸Jar ni Satu wo kiskis kaawa' de do naa ti dwee.
- ⁹Jar ni Sakay wo kiskis renam de do hiira'a.
- ¹⁰Jar ni Bani wo kiskis hiira' de do naa ti äoge.
- ¹¹Jar ni Bebay wo kiskis hiira' de do äog ti swa'a.
- ¹²Jar ni Asgad wo ndar ti äe kiskis äog de jar do äog ti äoge.
- ¹³Jar ni Adonikam wo kiskis hiira' de do hiira' ti hiira'a.
- ¹⁴Jar ni Bigfay wo ndar äog de jar do dwee ti hiira'a.
- ¹⁵Jar ni Adin wo kiskis naa ti äe do dwee ti naa.
- ¹⁶Jar ni Ater ma ti feele mani Esekiyasn wo do kaawa' ti nenma'aç.
- ¹⁷Jar ni Betsay wo kiskis swa' de do äog ti swa'a.
- ¹⁸Jar ni Yora wo kis ti äe hwal ti äoge.
- ¹⁹Jar ni Hakum wo kiskis äog de do äog ti swa'a.
- ²⁰Jar ni Gibar wo do kaawa' ti dwee.
- ²¹Jar Betlehem wo kis ti äe do äog ti swa'a.
- ²²Jar Neftowa wo do dwee ti hiira'a.
- ²³Jar Anatod wo kis de do äog ti nenma'aç.
- ²⁴Jar Asmafed wo do naa ti äoge.
- ²⁵Jar Kiryad-Arim, Kefira wo de Beerod wo kiskis renam ti äe do naa ti swa'a.
- ²⁶Jar Rama wo de Geba wo kiskis hiira' ti äe do äog ti boñ.

- 27Jar Mikmas wo kis de do äog ti äoge.
- 28Jar Betel wo de Ayi wo kiskis äog de do äog ti swa'a.
- 29Jar Nebo wo do dwee ti äoge.
- 30Jar ni Magbis wo kis de do dwee ti hiira'a.
- 31Jar ni Elam po pa wo ndar ti äe kiskis äog de do dwee ti naa.
- 32Jar ni Harim wo kiskis swa' ti äe do äoge.
- 33Jar Lod, Hadid wo de Ono wo kisksi renam ti äe do äog ti dwee.
- 34Jar Jeriko wo kiskis swa' ti äe do naa ti dwee.
- 35Jar Senaa wo ndar swa' ti äe kiskis hiira' de jar do swa'a.
- 36Jar sië jagn wo: Jar ni Yedaya ti feele mani Josuwen wo kiskis kaawa' de do renam ti swa'a.
- 37Jar ni Imer wo ndar de jar do dwee ti äoge.
- 38Jar ni Pashur wo ndar ti äe kiskis äog de do naa ti rename.
- 39Jar ni Harim wo ndar de jar hwal ti rename.
- 40Jar Lefidn wo: Jar ni Josuwe wo de Kadmiyele, jar ni Hodafiya wo, sen wo do renam ti na.
- 41Jar 'wad siñ wo: Jar ni Asaf wo kis de do äog ti nenma'aç.
- 42Jar gor jag faagen wo: Jar ni Salum wo, jar ni Ater wo, jar ni Talmon wo, jar ni Akub wo, jar ni Hatita wo, jar ni Sobay wo, saara tay äuy kis ti äe do swa' ti kaawa'a.
- 43Jar Netiniyeçeç wo: Jar ni Siha wo, jar ni Hasufa wo, jar ni Tabaod wo,
- 44Jar ni Keros wo, jar ni Siyaha wo, jar ni Padon wo,
- 45Jar ni Lebana wo, jar ni Hagaba wo, jar ni Akub wo,
- 46Jar ni Hagab wo, jar ni Samlay wo, jar ni Hanan wo,
- 47Jar ni Gidel wo, jar ni Gahar wo, jar ni Reaya wo,
- 48Jar ni Retsin wo, jar ni Nekoda wo, jar ni Gasam wo,
- 49Jar ni Usa wo, jar ni Paseya wo, jar ni Besay wo,
- 50Jar ni Asna wo, jar ni Meunim wo, jar ni Nefusim wo,
- 51Jar ni Bagbug wo, jar ni Hakufa wo, jar ni Harhur wo,
- 52Jar ni Baslud wo, jar ni Mehida wo, jar ni Harsa wo,

⁵³Jar ni Barkos wo, jar ni Sisera wo, jar ni Tama wo,

⁵⁴Jar ni Netsiya wo, jar ni Hatifa wo.

⁵⁵Jar ni weere joçoçre Salomon wo: Jar ni Sotay wo, jar ni Sofered wo, jar ni Peruda wo,

⁵⁶Jar ni Yaala wo, jar ni Darkon wo, jar ni Gidel wo,

⁵⁷Jar ni Sefatiya wo, jar ni Hatil wo, jar ni Pokedred-Hasebayim wo, jar ni Ami wo.

⁵⁸Jar Netiniyeçeç wo de jar ni weere joçoçre Salomoñ wo kiskis swa' ti äe do kaawa' ti äoge.

⁵⁹Mokay la diñ keege jar maga sen hoo wo le Tel-Mela, Tel-Harsa, Kerub-Adam wo de Imer ga kaçaç wo ma kañ nen jar go ti feele äaaran wo de wer mani äaaran ma kañ nen jar go pah ga saara diñ jar Israyel cwaçy gaa mono. AÀ wo diñ:

⁶⁰Jar ni Delaya wo, jar ni Tobiya wo, jar ni Nekoda, wo äuy kiskis hiira' ti äe do dwee ti äoge.

⁶¹Day yoo jar sië jagn wo mono diñ jar ni Habaya wo, jar ni Hakos wo, jar ni Barsilayi maga hay da waçy yoo mayre mani Barsilayi je Galaadn wo day aè een de ëu äe mono.

⁶²Saara kië wer mani äaara no, ama saara da' ra gaè. AÈ raw nii rage go ti siigi jag no.

⁶³Wañ ma ti progn raw riñ rage ga aà mo ree wo feçeçre ma bay ëag has hasn wo wa ëa say je sië jag po mo wii jag Urim wo de Tumim wo ëa.

⁶⁴Ngaäa jarn äuy hay ndar do naa ti äog ti äe kiskis swa' de jar do hiira'a.

⁶⁵AÈ bay de kee gebere ma twerpiirin wo de ma tnaaren wo ni wa, saara ndar renam ti äe kiskis swa' de jar do swa' ti rename. Jar 'waë siñ wo naare ma 'wad siñ wo yoo äaara ni kiskis äoge.

⁶⁶Piiri wo kiskis renam ti äe do swa' ti hiira'a, gerheçeçre wayla wo kiskis äog ti äe do naa ti dwee,

⁶⁷yoñyoñ wo kiskis naa ti äe do swa' ti dwee, gerheçeçre wo ndar hiira' ti äe kiskis renam de gerheçeçre do äoge.

⁶⁸Wañre ma ti feele wo ngaäa haç wo haçge de dage wo de maga saara wo go Jerusalem jag tiñ mani Manwurn mono. AÀ haç wo ra ma joñre tiñ Baa no nen maga aà mo fer go booge ti ngeel äe.

⁶⁹Saara haç ma kay joñren do maga eegre äaara kaçaç nono, haç wo boo biñni ndar do hiira' ti boñ de boo solay nen klew ndar äog ti äe kiskis dwee, oçoçbe jar sië jag wo ni kis boñ lay.

⁷⁰Jar sië jagn wo, jar Lefidn wo, jar ma yoo ngaään wo, jar 'wad siñn wo, jar gor jag faagen wo, jar Netiniyeçeçn wo de jar Israyel wo äuy kal wo lagge go äi leege äaaran wo.

ESDRAS 3

AÈ fer tjĩj wer siëgi jagn wo.

¹Few ma de renam wo kolge mokay jar Israyel hay wo go äi leege äaaran wo. Jarn raw wo tayge go äuy Jerusalem do jobo boñ nono.

²Josuwe je ni Yotsadagn wo de heçeçe æe jar sië jag wo, Sorobabel je ni Sealtiyeln wo de heçeçe æen kal wo hooge, boo wo ngeel sië jag mani Baa ma Israyel no, ma joñ siëgi jag maga aè roë mo æen go äuy wo ti æe do maga aà de yerge ail jag liñgi mani Moyis je mani Baan nono.

³Saara fer boo ngeel sië jagn ti ngeel æe werga aà hay wo go de caa heçeçe do jar ma ail sirn wo ni. Saara raw joñ siëgi jag maga aè roë mo æen go äuy wo ne Manwuri, joñ wo siëgi jag maga aè roë mo æen go äuy ma de jag toñn wo de ma de lawn wo.

⁴Saara raw joñ few mburyugn wo do maga aà de yerge nono, day saara joñ siëgi jag maga aè roë mo æen go äuy wo tum ti naw do maga aà de ngaäge ga aè nen joñge æe äaale no kay nen naw ka' no mono.

⁵Blam æe saara raw joñ siigi jag maga aè roë mo æen go äuy ma tum tum no, joñ wo ma ti kolge fewn wo de ma ti wur fruygi maga wo go sagsag ma Manwur mono, joñ wo ma wosela äuy maga aà haç haçge de dage wo ne Manwur mono.

⁶Ti naw ma tañgu nen few ma de renamn mono, saara tjĩj wer joñ siëgi jag maga aè roë mo æen go äuy ne Manwuri. Ane tiñ mani Manwurn hay bay de äo' wer wa äa.

⁷AÈ raw haç solay ne jar ceë huulin wo de jar ceë kooren wo, haç reege, feçeçe jooge wo de noo wo ne jar Sidoñ wo de jar Tir wo nen maga aà mo hoo wo koore seder ma Libañ wo le ti daage, mo aà wo go de æe Jafa do maga Sirus wañ Perse hay waçaçn le nono.

⁸Nen few ma de äogn ti kiñgi ma de äogn blam age äaara go Jerusalem ti tiñ mani Baan mono, Sorobabel je ni Sealtiyeln lay, Josuwe je ni Yotsadagn wo de te heçeçe äaara jar sië jagn wo de jar Lefidn wo de jar maga hay wo le ti dañgay ga fer wo le Jerusalem mo äuy kal wo tjĩj joñren wo. Saara raw wo wii jar Lefid maga kiñgi äaara tjĩj ti do äog raw ciñ ga aà mo see wo de joñre booge tiñ mani Manwur no.

⁹Day Josuwe wo de jar ni æe wo de heçeçe æen wo, Kadmiyel wo de jar ni æe maga wo diñ jar Juda mono, jar ni Henadad wo de weere äaara wo de heçeçe

äaara jar Lefidn raw wo yaçaç joñre seege de jar maga hay wo joñ joñre tiñ mani Baan ti äaara.

¹⁰De maga jar boogen wo de äo' wer tiñ mani Manwurn mono, aè raw lag jar sië jag wo go de tee oçoçbe po boñ ti ta' de coçoç wo do, lag jar Lefid jar ni Asaf wo go de soñre wo do lag nen maga aà mo togoë wo Manwur do maga Dafid, wañ Israyel hay kañ nen jar ni nono.

¹¹Aà hay wo ferge ne kaçaçra nen siñ ma togoë Manwur ma mañ ti äe ciñ gano: Aà de ele, werga koge decoo maga aà ko decoo Israyel mbe wo tum tum. Jarn ngar wo jag debań ma togoë Manwuri, werga aè hay äo' wer tiñ mani Manwur no.

¹²Jar debań yoo jar sië jagn wo de jar Lefidn wo de wañre ma ti feele maga hay wo de taçaçrebe ga hay ko tiñ ma tañgun ra wo debań de maga aè de äo' wer tiñ sen mono. Jar ma tigriñ wo debań 'wad wo war de fruygi lay.

¹³Sen kol nen maga jarn bay wo go caa ail war fruygin wo de ron wo wa werga jarn hay wo ngar jag debań day jar ma haçaç haçaç hay wo laa ngarge jag seno.

ESDRAS 4

Jar hee jar Jwif wo de hun ti booge tiñ Baa no.

¹Jar hee Judan wo de Benjamin raw wo laage ga jar maga hay wo le go ti dañgay wo de boo tiñ ne Manwuri, Baa ma Israyel no.

²Saara raw ya'ge le see Sorobabel wo de wañre ma ti feelen wo day riñ wo ra gano: Wuur da kay nday ti booge tiñn lay, werga wuur de tos Baa äayn do nday no lay, day wuur de joñ siëgi jag wo ne hen lay haçaç le ti wur maga Esar-Hadon wañ Asiri hoo wuur le go ti ngeeln mo ta' la mono.

³Ama Sorobabel, Josuwe wo de wañre ma ti feele ma Israyel kal wo ferge ne hara gano: Aà bay ga nday lay, wuur lay naa boo tiñ ne Baa wuurn wa, wuur boo mbe tiñ yañ de see wuur tawa ne Manwuri, Baa ma Israyeln do maga Sirus wañ Perse hay waçaçn le ne wuur nono.

⁴Mo so no jar ma ail sir ni raw wo woo do jar Juda wo go, car wo heçeçne äaara go nen maga aà mo men wo booge no.

⁵Saara raw haç solay ne jar bag yañ po wo nen maga joñren mo äo' jag go wa. Ree sen joñ do kay nono nen Sirus wañ Perse haçaç wo go ti kal mani Dariyus wañ Perse no.

AÈ laa huli ne jar Jwif wo ti

⁶Ti kal mani Asuwerus ti tijiigi wer wañ äen mono, saara raw yer leder ma laa huli ne jar Juda wo de jar Jerusalem wo ti.

⁷Day wo ti kal mani Artagserses mono, Bislam, Mitredad, Tabeel wo de Kaçaçre äaara ma lan raw wo yer leder ne Artagserses wañ Perse. Ledern de yerge de faage yerge mani jar Arameyeçeçn wo, go de kolge de jag Arameyeçeç lay.

⁸Rehum je waçaç waçaçre progn wo de Simsay je yergen raw wo yer leder wo ne wañ Artagserses ti Jerusalem gano:

⁹Rehum je waçaç waçaçre prog no, Simsay je yergen wo de kaçaçre äaaran ma lan wo de jar ma Din wo, ma Arfarsatagn wo, ma Tarpeln wo, ma Afarasn wo, ma Eregn wo, ma Babilon wo, ma Susen wo, ma Dehan wo, ma Elamn wo de

¹⁰jar ma lan maga Osnapar ma kluu ma de togoëgen hay hoo ra le day lag ra go äi leege Samari wo de ngeel maga wo le go faale maarog ma de paçaçgen äaňla lam no.

¹¹Mokay la diň leder maga saara äo'n wo wo ne wañ Artagserses mono: Weere joçoçre äon wo, jar maga wo wo go faale maarog ma de paçaçgen äaňla la yer wo wo ne ndo wañ.

¹²Daga wañ mo ko ga jar Jwif maga raw wo le see äo day aà wo go yoo wuur Jerusalem la wo de ferge boo äi leege ma ti graň ma de haçaç no, wo de ferge 'wuçy kor ma ti äe no, wo de äod wer tiňn wo.

¹³Daga wañ mo ko so ga hayga äi leegen la fer we booge day aè fer we 'wuçy korn no, aà poë ge targen gaa lay, poë ge lombo gaa lay, hayba solay ma cegaëgen dra'a, day sen mo haç' na äo'ge coo wañ go.

¹⁴Day wuur maga wuur daë manda wuurn le do wañ la wuur wo koge ga aà bay de el maga aè mbuë fo wañ wa. Wuur yer wo ne wañ na ma riň wañ de feçeçre sen wo

¹⁵nen maga aè mo kië wer ree sen wo äil kefder ma nen paçaçre äen wo äa. Ndo da'n ge yaň äi kefder ma äaan wo day ndo koge yaň ga äi leege sen diň äi leege ma ti graň, äi leege maga äoë coo wañre wo go de progren wo, äi leege maga bay yaçaç jag wa haçaç le ti wur ma äaan wo le, day aè hay älag äi leege sen go diň werseno.

¹⁶Wuur waçaçn wo go ne wañ an äa ga hayga äi leege sen la fer we booge, aè fer we 'wuçy kor äen wo no, ni ndo ko mbo go tu so ga nen fen äo po joň ge wo faale maarog ma de paçaçge ma se äaňlan la gaa so.

Wañ Artagserses dig booge tiň no

¹⁷Wañ raw fer waçaçre le ti sen gano: Ndi yer wo ne Rehum, je waçaç waçaçre prog no, ne Simsay je yergen wo de kaçaçre äaara maga wo wo Samari wo de ngeel maga wo wo faale maarog ma de paçaçge ma äaňlan wo mono. Daga jam mo hay see äay.

¹⁸Leder maga nday yern le ne wuur mono, aè keen go do maga aà nono go pel äi.

¹⁹Ndi day ga aè mo kië wer feçeçren wo day aè wo da'ge ga haçaç le ti wur ma äaan wo le mono, äi leege sen la hay giñ wañre wo, gifid tum lay, joñ ti grañ lay.

²⁰Wañre ma de eegre hay joñ wo we Jerusalem, hay wo waçaç waçaçre sir maga wo go faale maarog ma de paçaçge ma äaňlan wo lam äuy no, day aè hay haç targe ne hara, poë lombo wo de solay cegaëgen ne hara lay.

²¹Do kay no so mono, laa wee jar nen maga aà mo wo wo dig joñre jar sen wo day äi leege sen la mo fer go booge tañgu maga ndi haç faage äe gaa ëa wa.

²²Joñ wee see äay de ele, yoçoç wee ti go nen maga älagge mo ya' ciñ ma äo' coo wañre wo go wa.

²³Do ni tu de maga aè kee leder go pel Rehum wo de Simsay je yergen wo de kaçaçre äaara ma lan wo no kay mono, saara kal rawge deparday Jerusalem see jar Jwifn wo, kal wo dig joñre de wañ girgir.

Joñre booge tiñ fer tñjì wer tigrìñ

²⁴Mo so no joñre tiñ Baa ma Jerusalem raw ooge. A oo, haçaç wo go ti kiñgi ma de äog mani Dariyus wañ Perse no.

ESDRAS 5

¹Aje je ndar nen waçaçre Baa gon wo de Sakari je ni Ido, je ma ndar nen waçaçre Baa gon raw wo naa nen waçaçre ma jag Baa go ne jar Jwif ma Juda wo de ma Jerusalem wo ti ëu Baa ma Israyel no.

²Mo so no Sorobabel je ni Sealtiyeln wo de Josuwe je ni Yotsadagn raw wo hooge go ciñ, le' wo boo tiñ Baa ma Jerusalem no. Day jar maga hay wo diñ jar ndar nen waçaçre Baa gon hay wo coä rage.

³De sen ni mo lay no, Tatnay je waçaç waçaçre prog maga go faale maarog ma de paçaçge ma äaňlan la lay, Setar-Bosnay wo de kaçaçre äaaran wo lay, raw wo age see äaara day riñ wo ra gano: Wose haç faage ne nday ma boo tiñ seno, ma 'wuçy kor äen wo la?

⁴Saara day wii ra so gano: Ëu jar maga wo de boo tiñ sen mo ka' la wo gahaçyla?

⁵Ama nen Baa hay ti jar kluuri jar jwifn wo. Jobo mañ jag äaara go ti joñren de maga aè äo' leder wo ne Dariyus ma naa wer waçaçren ne hene day aè de gor leder maga se ferge le ti äe ëa mo gaè.

AÈ laa huli ne jar Jwif wo ti pel wañ Dariyusi

⁶Mokay no diñ leder maga Tatnay je waçaç waçaçre prog maga go faale maarog ma de paçaçre ma se äaňlan la wo de Setar-Bosnay wo de kaçaçre äaara ma Afarsag maga wo le go faale maarog ma de paçaçge ma se äaňlan la yer wo wo ne wañ Dariyus mono.

⁷Saara raw naa wer waçaçre wo ne hen do kay nono ga: Wuur yer wo ne ndo wañ Dariyusi. Wañ, daga jam mo hay!

⁸Daga wañ mo ko ga wuur hay wo we ti prog ma Juda no, haçaç wo go ti tiñ mani Baa ma kluu no. AÈ de booge äe de huuli ma de ceège wo day aà heer koo nen glig no. Joñren go de joñge ti faage äe lay, de yaçaç do äaara de el lay.

⁹Wuur wii jag jar kluurin wo day wuur raw waçaçge ne hara gano: Wose haç faage ne nday maga nday mo boo tiñ se ka' no day nday mo fer 'wuçy korn wo la?

¹⁰Wuur hay wii ëu äaara ma kañ nen äo ti äaara lay, day wuur raw yer ëu jar maga wo pel äaara go yerge.

¹¹Day mokay diñ waçaçre maga saara fern ne wuur mono, aà wo gano: Wuur diñ weere joçoçre Baa maga le ciñ lay go ti tamsir la lay mono. Wuur fer booge na diñ tiñ maga kiñgi yañ wara puri wañ po ma kluu ma Israyel hay boo ne day äo' jag äe go mono.

¹²Day de maga paçaçre wuur car wo jiili Baa ma ciñn go mono, se raw haç rage go ne Nebukanetsar wañ Babilon je Kalde äi coo do, se kal älag tiñ sen go day hoo jarn wo wo go Babilon ti dañgay.

¹³Ama ti kiñgi ma tañgu maga Sirus kol ti wañ Babilon mono, wañ Sirus raw haç jag ga fer boo tiñ Baa seno.

¹⁴Feçeçre ma de joñge de boo biñni wo de boo solay maga hay wo le äil tiñ mani Baa no day Nebukanetsar hay hoo ra le go äil tiñ Baa ma Jerusalem wo go laa rage äil tiñ baa ma Babilon mono, wañ Sirus de see äe tu hoo ra le go äil tiñ baa ma Babilon no, raw haç rage ne Sekbasar maga se kañ waçaç waçaçre progn do.

¹⁵Se raw riñgi äe gano: Hoo feçeçre sen wo, wo laa rage äil tiñ Baa ma Jerusalem no day daga aè mo fer boo tiñ mani Baa ti ngeel äe.

¹⁶Sekbasar sen raw age day äo' wer tiñ mani Baan Jerusaleme. Haçaç le ti wur sen aè de boo tiñ no ane se bay go de äo' jag wa ëa.

¹⁷Patalam no, hayga aà coo we jag wañ no, daga aè mo kië yoo feçeçre ma de yerge ma ääääaa mani wañn wo Babilon ëa, ma koge go pah ga wañ Sirus hay haç mbe jag we ga fer boo tiñ mani Baa se ma Jerusalem yawla bay wa yawla. Blam äe mono daga wañ mo fer ëiggi äe le ne wuur ti se no.

ESDRAS 6

Waçaçre maga wañ Dariyus fern le monmo.

¹Dariyus raw waçaçge ga wo kiëgi äil tiñ kefder maga aè lag feçeçre ma de yergen wo Babilon ni mono.

²AÈ raw da' kefder ma de kaage po wo Ahmeta wo ti prog ma Medi no, aè hay de yerge äil kefder sen ti' go de bag jag gano:

³Ti kiñgi ma tañgu maga Sirus kol ti wañ mono, wañ Sirus raw waçaçge gano: Tiñ mani Baa ma Jerusalem mono, daga fer boo tiñ sen maga àà mo hay diñ ngeel sië jag wo day àà mo hay de äo' wer de eegre. Geçeçre äe ciñ joñge meder do swa'a, diy äe meder do swa' lay.

⁴Huuli ma de ceëge de sraëge swa'a, sra'ge koore ma defay wo boñ lay. Solay äen äuy ti tiñ mani wañ no.

⁵Ni mo pa no, feçeçre ma de joñge wo de boo biñni wo, boo solay ma äil tiñ Baan ga Nebukanetsar hay hoo ra le go äil tiñ Baa ma Jerusalem no, day raw wo go de äaara Babilon mono, aè fer ge ra day aè wo ge de äaara laage äil tiñ Baa ma Jerusalem ti ngeel maga àà hay wo de laage äil tiñ mani Baan ni mono.

⁶Patala ndo Tatnay je waçaç waçaçre prog ma faale maarog ma de paçaçgen äań ma lan wo mono, ndo Setar-Bosnay, nday kaçaçre äaara maga nday wo Afarsag ga nday wo de tiñ wo go faale maarog ma de paçaçge ma äańlan mono, ya' wee see äay go haçaç.

⁷Men wee joñre booge tiñ Baa sen seege. Daga je waçaç waçaçre prog mani jar Jwifn wo de jar kluuri jar Jwifn mo fer wo booge äe ti ngeel äe no.

⁸Mokay diñ fen maga ndi waçaçn wo ga nday mo joñn see jar kluuri jar Jwif sen wo ti ree booge tiñ mani Baan mono: Feçeçre mani wañ maga aè da' ra le ti targe lombo wo go faale maarog ma de paçaçgen äańlan wo go mono, aè poë jar sen la wo go de äaara do tu nen maga joñren mo oo wa.

⁹Fen maga de el ma joñ siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy wo ne Baa ma ciñ mono, nday haçn ne hara: Blore dere wo, gamlare wo, weere saçaçre wo, coore wo, cuu manda, yii wo de noon äuy nday haç ra go ne jar sië jag ma Jerusalem wo tum tum se maga do äaara wii ti sen mono, day nday joñ hragge ti sen gaa has

¹⁰nen maga àà mo joñ wo siëgi jag maga foçoç Baa ma ciñn de wore day mo tos wo ti tenen wañ wo de jar ni äe.

¹¹Mokay wo diñ fen maga ndi waçaçn wo ti je maga cegaëge jag waçaçre sen we go mono: AÈ naa ge koo ma ti tiñ äen yañ go boñ day aè hagn ge go ti äe, aè äaln ge go ni. AÈ kol ge tiñ mani äen go diñ tabuli.

¹²Daga Baa maga de ra ëu ti ngeel ni mo srog wañ noga jar po maga cegaë wo jag liñgi sen la go day coñ wo do äaara ma älag tiñ Baa maga wo Jerusalem go gesiñ. Ndi Dariyus ndi waçaçn go! Daga aè mo joñn dog aà no tu!

¹³Do kay nono Tatnay je waçaç waçaçre prog ma faale maarog ma de paçaçgen ma äańlan le la lay, Setar-Bosnay wo de kaçaçre äaaran raw wo lagge ti jag maga wañ Dariyus fern le ne hara mo dera tu.

AÈ äo' jag booge tiñ Baan go.

¹⁴Jar kluuri jar Jwifn boo wo tiñ no se yaçaç do äaara do maga Aje je ndar nen waçaçre Baa gon wo de Sakari je ni Idon hay waçaç wo nono. Saara raw booge äe go, fer wo 'wuçygi äe ti jag Baa ma Israyeln lay ti jag Sirusi, ti jag Dariyus wo de Artagserses wañ Perse no.

¹⁵Tiñ äo' jag go ti naw ma de swa' nen few Adar ti kiñgi ma de hiira' maga wañ Dariyus ti wañ mono.

¹⁶Jar Israyel wo, jar sië jagn wo de jar Lefidn wo, jar ma äuy maga hay wo le äaa ti dañgay mo äuy raw wo joñ few bulgi jag tiñ Baa sen de fruygi.

¹⁷Saara kal sii jag de blore dere kissi, gamlaara kiskis äoge, weere saçaçre wo kiskis naa ma bul jag tiñ Baa no. Ti älagge Israyel wo äuy mono, saara raw sii jag de togloñre hwal ti äoge, go ti äiñni ma Israyeln wo boñ boñ äuy.

¹⁸Saara raw lag jar sië jag wo ta' ta' ti carge äaara, lag jar Lefid wo go ta' ta' ti äesge äil äaara ma joñ peelee ne Baa äi leege Jerusalem do maga aà de yerge äi kefder mani Moyisn nono.

Jar Jwif joñ wo few Page

¹⁹Jar maga hay wo le go äaa ti dañgay raw wo joñ Pagn ti naw ma de hwal ti naa nen few ma tañgu no.

²⁰Jar sië jagn wo de jar Lefidn hay façaç wo see äaara go jag ta' boñ äuy, saara hay go äuy de façaçge. Saara raw wo ngaë feçeçre Pagn go ti jar maga hay wo le go äaa ti dañgay mono, go ti heçeçre äaara jar sië jagn wo, go ti see äaara lay.

²¹Jar Israyel maga hay wo le ti dañgay ga day fer wo le raw wo ree Pagn de jar maga hay caa wo see äaara go de fen yeeëe mani jar dehaçy wo day tay wo de äaara ma kië Manwuri, Baa ma Israyeln mono.

²²Aà joñ wo few peçeç ma bay defoçoçren nen naw renam de fruygi werga Manwur haç fruygi ne hara äil ti maga aà 'wuçy jiili wañ Asiri go maga a mokay ra ti joñre booge tiñ Baa, Baa ma Israyeln mono.

ESDRAS 7

Esdras je sië jag no

¹Blam sen ge mbe go so, ti kal maga Artagserses wañ Perse ti wañ mono, Esdras je ni Seraya, je ni Hilkiya,

²je ni Salum, je ni Sadog, je ni Ahitub,

³je ni Amariya, je ni Asariya, je ni Merayod,

⁴je ni Serahiya, je ni Usi, je Buki,

⁵je ni Abisuwa, je ni Fineyas, je ni Eleyasar, je ni Aaron je mooben kal naage.

⁶Esdras sen la raw urgi le Babilone. AÀ diñ je had waçaçre Baa maga de ko jag liñgi mani Moyis maga Manwur, Baa ma Israyel hay haçn mono. Day wer maga do Manwuri, Baa äen hay kayge wer äe mono, wañ kal haç fen maga se wiin mo äuy ne hene.

⁷Jar Israyel ma po wo, jar sië jag wo de jar Lefid ma po wo, jar 'wad siñ, jar gor jag tiñ ma po wo de jar Netiniyeçeç ma po kal wo hooge, raw wo Jerusalem ti kiñgi ma de renam maga wañ Artagserses de joñ wañ mono.

⁸Esdras nduu Jerusalem nen few ma de dwee ti kiñgi ma de renam mani wañ no.

⁹AÀ hay ur le Babilon ti naw ma tañgu nen few ma tañgu no, se wo age Jerusalem ti naw ma tañgu nen few ma de dwee no, do ma de el mani Baa äen hay kayge wer äe.

¹⁰Esdras hay haç jiili äe ma kië wer jag liñgi mani Manwur no, ma joñ joñre de äe, ma had waçaçre ma de yerge wo de fen ma de deelee yoo jar Israyel wo.

Leder maga wañ yer ne Esdras do mono.

¹¹Mokay diñ leder maga wañ Artagserses yer ne je sië jag Esdras je ko wer waçaçre Baa maga hay go kol yerge jag liñgin wo de waçaçre ma de yerge maga Manwur hay waçaç ra ti Israyel go mono:

¹²Artagserses yer so gano: Artagserses wañ ma wañren yer ne je sië jag Esdras je ko wer waçaçre Baa maga de ko jag liñgi mani Baa ma ciñn no:

¹³Ndi hay haç faage go ga aè mo men jar maga wo diñ jar Israyele, jar sië jagn wo de jar Lefid maga wo äil sir äin la day wo de dage ga saara fer Jerusalem wo rawge wer äo.

¹⁴Äo' ndo wo diñ wañ de jar bag yañ äe ma renamn wo ma woge ko wer joñre ma Juda wo de Jerusalem do maga jag liñgi mani Baa äon ga do äo de waçaçge nono.

¹⁵Ndo raw na ma woge de solay wo de boo biñni maga wañ wo de jar bag yañ äen haçn wo wo de dage äaara ne Baa ma Israyel maga tiñ äen wo Jerusalem mono,

¹⁶ma woge de solay wo de boo biñni maga ndo da'n ge mo äuy ti prog ma Babilon mo äuy, haçge de dage maga jarn wo de jar sië jag haç wo ra ma joñre äi tiñ Baa äaaran mo äuy no.

¹⁷Do kay nono ndo joñ ge nen yee blore dere wo, gamlaare wo, weere saçaçre wo de feçeçre ma haçge wer äaaran wo de yii ma sië jagn wo de solay seno. Ndo sië gi jag de äaara ti ngeel sië jag ma äil tiñ Baa äay ma Jerusalem no.

¹⁸Fen maga nday de heçeçre äo nday kon de el ma joñge de te solayn mono, nday joñ ge na ti dage Baa äay no.

¹⁹Wo laa feçeçre maga aè haç ra mo do ma joñre äil tiñ Baa äon wo pel Baa ma Jerusalem no.

²⁰Ndo hoo ge solay äi tiñ horog mani wañ no, ma yee feçeçe maga ndo joñ ge nen yee rage ma tiñ mani Baa äon mono.

²¹Ndi wañ Artagserses ndi waçaç wo ne nday jar ëaw horog maga nday wo go faale maarog ma de paçaçe ma äañlan wo mo äuy ga nday haçe fen maga je sië jag Esdras je ma de ko waçaçe Baa ga de ko jag liñgi mani Baa ma ciñn wiin ge do äay mo äuy ne hene do maga a no tu no.

²²Boo solay maga nday haçn ge mo day go klew ndar swa'a, coore ble klew ndar do swa'a, lidir yii ndar naa, lidir noo ndar naa, ma cuu manda aè ngaä sen go ngaäge gaè.

²³Daga fen po maga a le jag Baa ma ciñ ti ree tiñ mani Baa ma ciñn mo joñ go ti ngeel äe nen maga bage poçoç äen mo le' ne sir mani wañn wo de mani weere äen wo ti wa.

²⁴Diñ wersen wuur wii nday wo ga nday mo ko ga fen ma de kañ ge ne jar ti no, lombo no, poëge ma cegaëge no, aè wii sen ge do je sië jag po gaa, do jar Lefid wo, do jar 'wad siñ wo, jar gor jag faagen wo, jar Netiniyeçeç de jar joñre ma ti tiñ mani Baa sen wo gaè.

²⁵Ma äo ndo Esdras, wer koge ree maga Baa haçn mo mono, lag jar car kiida wo de jar ma seege de jarn wo nen maga aà mo car wo kiida go ne jar maga wo wo go faale maarog ma de paçaçe ma äañlan wo mono, mo car wo kiida ne jar maga wo de ko jag liñgi mani Baa äon wo mo äuy no, kañ nen jar maga bay wo de ko jag liñgin wo wa ti äaara.

²⁶Je maga hoo ge sug we ti jag liñgi mani Baa äon wo de jag liñgi mani wañn do maga aà no tu gaa no, aè 'warn go noga aè niin go yoo jare, aè yaçaç feçeçe äen wo noga aè ban ti dañgay.

Esdras joñ suse' ne Baa.

²⁷Suse' ne Manwuri, Baa mani paçaçe naan wo ti maga aà 'wuçy jiili wañ go maga aà mo kol tiñ mani Manwur ma Jerusalem go kluu do kay no mono.

²⁸Suse' ne hen ti maga aà joñ dage ti äi pel wañ wo de jar bag yañ ne hen wo de minidirn wo äuy mono. Ndi da' eegre wer do Manwuri, Baa äi maga hay kayge wer äi mono. Ndi raw tay wañre ma Israyeln wo nen maga aà mo raw wo wer äi.

ESDRAS 8

Jar maga wo wo wer Esdras mono.

¹Lam no diñ wañre ma ti feele maga aè kee ra day raw wo le wer äi Babilon ti kal maga wañ Artagserses hay ti wañ mono:

²Pel jar ni Fineyas wo diñ Gerkom, pel jar ni Itamar wo diñ Danyele, pel jar ni Dafid wo diñ Hatusi.

³Pel jar ni Sekaniya wo de jar ni Pareos wo diñ Sakari de werpiiri wer kis ti äe do dwee wo go de keege äuy.

⁴Pel jar ni Pahat-Mowab wo diñ Eljoenay je ni Serahiya no, werpiiri wer äe kiskis äoge.

⁵Pel jar ni Sekaniya wo diñ je ni Mahasiyel no, werpiiri wo wer äe kiskis swa'a.

⁶Pel jar ni Adin wo diñ Ebed je ni Jonatañ no, werpiiri wer äe do dwee.

⁷Pel jar ni Elam wo diñ Esay je ni Ataliya no, werpiiri wo wer äe do rename.

⁸Pel jar ni Sefatiya wo diñ Sebadiya je ni Makiyel no, werpiiri wo wer äe do nenma'aç.

⁹Pel jar ni Jowab wo diñ Abdiyas je ni Yehiyel no, werpiiri wo wer äe kiskis äog ti äe hwal ti nenma'aç.

¹⁰Pel jar ni Selomid wo diñ je ni Yosifiya no, werpiiri wo wer äe kis ti äe do hiira'a.

¹¹Pel jar ni Bebay wo diñ Sakari, werpiiri wo wer äe do äog ti nenma'aç.

¹²Pel jar ni Asgad wo diñ Yohanan je ni Hakatañ no, werpiiri wo wer äe kis ti äe hwale.

¹³Pel jar ni Adonikam wo diñ weere maga biñ wo le blam mono, ëu äaara ga: Elifeled, Yeiyel wo de Semaeya, werpiiri wo wer äaara do hiira'a.

¹⁴Pel jar ni Bigfay wo diñ Utay wo de Sabudi, werpiiri wo wer äaara do rename.

Edsdras wo de jar ma wer äen grag wo go ma seele

¹⁵Ndi raw tay rage go ti jag maarog ma de paçaçge maga yuu wo nen Ahafa mono day wuur lag ni naw swa'a. Ndi raw rañ nen äi ti ngaään wo de jar sië jagn wo go de ele, ama ndi da' jobo yoo jar ni Lefi wo ni boñ gaè.

¹⁶Mo so no ndi raw de Eliyeser, Ariyele, Semaeya, Elnatañ, Natañ, Sakari wo de Mesulam wañren wo le de Yoyarib wo de Elnatañ jar had jarn wo.

¹⁷Ndi raw fer jag äi ne hara ti Ido je ma pel jar maga wo de tiñ Kosifiya mono, day ndi kal haç waçaçre maga aà wo nen waçaçge äe ne Ido wo de heçeçre äe jar Netiniyeçeç wo ne hara jage, nen maga aà mo aà wo de jar kayge ti tiñ mani Baa wuur ne wuuri.

¹⁸Day wer maga do ma de el mani Baa wuurn hay kayge wer wuur mono, saara raw wo baa Serebiya je maga ëiggi äe de eln le ne wuur yoo jar ni Mahli je ni Lefi je ni Israyel le ne wuuri. Saara de weere äe wo de heçeçre äen wo äuy hwal ti nenma'aç,

¹⁹hoo wo Hasabiya wo le ne wuur de Esay yoo jar ni Merarin wo de heçeçre äen wo de weere äaaran wo. Saara äuy do äoge,

²⁰hoo wo jar Netiniyeçeç wo le ne wuur kiskis äog ti äe do äog yoo jar Netiniyeçeç maga Dafid wo de wañren hay lag wo ra ti joñre kay jar Lefidn wo mono. Saara äuy go de kañ ëu.

²¹Ti jeñ maarog ma de paçaçge ma Ahafan ni mono, ndi raw waçaçge ga wuur mo heçeç bii ma fer ti wuur gesiñ pel Baa wuur no, ma wiigi äe nen maga seele wuur mo joñ de el see wuur de weere wuur wo de horog wuurn wo äuy.

²²Soçoçre de hay joñ ndi hayga ndi de wii wañ we ga àa mo laa jar gor ti wuur wo de jar piiri wo ne wuur wer ma gor ti wuur do je hee ma ti faagen mono. Wuur hay wii wañ ga do Baa wuurn kay yañ mbe de el wer jar maga wo de saçy äe ti mono, day eegre äen wo de bage poçoç äen haç wo puçuçri ne jar maga tobn wo go mono.

²³Diñ wersen wuur raw heçeç bii, wuur kië Baa wuur no day se raw laa tosge wuur no.

²⁴Ndi raw lag jar po wo go ti nen hwal ti äog yoo jar ma pel jar sië jagn wo, jar sen wo diñ Serebiya wo de Hasabiya wo de heçeçre äaara wo ni hwale.

²⁵Ndi kee solay no, boo biñni wo de feçeçre maga wañ wo de jar bag yañ ne hen wo, jar kluuri äen wo de jar Israyel maga hay wo ni haç wo ra ma tiñ mani Baa wuurn mono.

²⁶Ndi raw kee boo solay ne hara do nen klew ndar do äoge, feçeçre ma de joñge wo de boo solay klew ndar swa'a, boo biñni klew ndar swa'a,

²⁷kob ma de joñge de boo biñni ga yoo äaara nen solay boo biñni ndar ne hara do ni do äoge, tasa boo dob ma de wore wo do boo biñni nono ni äog lay.

²⁸Blam äe ndi kal wii rage gano: Nday go sagsag ma Manwuri, feçeçre sen wo mo haç' diñ feçeçre ma bay äag wo, solay sen wo de boo biñni sen wo mo haç' diñ feçeçre ma bay äag wo, solay sen wo de boo biñni sen wo mo haç' diñ haçge de dage ne Manwuri, Baa mani paçaçre äayn wo.

²⁹Puçy wee go, hoo wee feçeçre sen wo, nen äay mo hay ti äaara haçaç nday wo go kee rage pel jar ma pel jar sië jag wo de jar Lefidn wo, pel wañre ma ti feele ma Israyeln wo Jerusalem äil tiñma ma äil tiñ mani Manwur no.

³⁰Jar sië jagn wo de jar Lefidn raw wo yaçaç solay no, boo biñnin wo de feçeçre maga aè hay kee ra go mono, ma woge de äaara Jerusalem äi tiñ mani Baa wuur no.

Esdras àa wo go Jerusalem

³¹Wuur men jag bii ma Ahafan go ti naw hwal ti äog nen few ma tañgu no ma woge Jerusalem. Do Baa wuur hay kayge wer wuuri, mañ jag je hee go ga àa mo le' wuur wa lay, ree po mo caa wuur ti faage wa lay.

³²Wuur a go Jerusalem mokay wuur raw iggi naw swa'a.

³³Ti naw ma de naan mokay aè raw kee solay no, boo biñni wo de feçeçren wo äil tiñ mani Baa wuur ne Meremod je ni Uri je sië jagn äi coo do. Eleyasar je ni Fineyas hay wo see äe ni de Yosabad je ni Josuwe no, de Noadiya je ni Binuyi jar Lefidn wo.

³⁴AÈ kee ra go äuy, aè mañ klew äaara go day aè raw yer klew äaara äuy go ta'a.

³⁵Jar maga hay wo le go ti dañgay ga day fer wo le, raw wo sii jag maga aè roë mo äen go äuy ne Baa ma Israyeln de blore dere hwal ti äog go ti jar Israyel wo äuy, de gamlaare do kaawa' ti hiira'a, de weere saçaçre do renam ti rename, de togloñre ma por älagge hwal ti äoge. Feçeçre sen wo äuy saara joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de äaara ne Manwuri.

³⁶Saara raw wo fer jag wañ ne satrap äen wo de jar waçaç waçaçre prog maga wo go faale maarog ma de paçaçgen ma äaňlan la mono. Saara raw kay jarn wo, kay wo tiñ mani Baa no.

ESDRAS 9

Jar Jwif da wo mayre jar dehaçy wo.

¹Blam maga sen mañ jag go mono, jar ma pel jar po wo mbag raw wo age riñ mege gano: Jar Israyel bay wo go de caa see äaara de jar sirn wo la wa, joñ wo feçeçre ma hoor see mani jar sen wo ga wo diñ jar Kanaan wo, jar Hitid wo, jar Feresid wo, jar Yebusid wo, jar Amonid wo, jar Mowabid wo, jar Ejipte wo de jar Amorid wo mono.

²Gahaçyla, aè hoo wo mayre äaara wo naare jag äaara lay, ne weere äaara wo lay. Saara glub wer ma bay äagn go, tay wo nen äe go de jar ma äil sir sen la wo. Jar ma peln wo de jar ma seege de jarn wo diñ jar maga wo pel taw ti joñ ge mo se de älagge no.

³De maga ndi laa ree sen mokay ndi raw nrag oçoçbe ma ti äin wo go de oçoçbe äi ma kluu no, ndi ndar riñ ti äi wo go de piñ ma jag äi no, day ndi raw hayge go gesiñ de lawge.

⁴Jar maga hay wo daëge do waçaçre mani Baa ma Israyel raw wo tayge le see äi ti ree se de älagge maga jar maga hay wo le go ti dañgay joñn wo mono. Ndi ma äi ndi raw gwa' ge äi de hayle gesiñ ni ye' de lawge haçaç wo go ti wur siigi jag ma de law no.

Esdras tos ti jar joñ älaggen wo.

⁵Ti wur siigi jag ma de lawn mono, ndi kal urgi le go ciñ nen lawge äi no, ndi hay de oçoçbe äi ma ti äin wo de oçoçbe äi ma kluu maga hay wo go de nragge ti äa. Ndi raw laa koyoçgre gesiñ, ndi kal hoo do wo ciñ ne Manwuri, Baa äi no.

⁶Ndi day gano: Baa äi no, ndi hee ti go gesiñ. Soçoçre joñ me ma mañ nen äi wo ciñ ko moge, Baa äi no. Gahaçyla, älagge wuurn raw wo ti wuur go, debaycoçoçren geçeç day raw wo wo go ciñ haçaç.

⁷Haçaç le ti wur mani paçaçre wuurn wo, haçaç go wara wuur de ree ti kluu debañ pel äo. AÈ hay haç wuur de wañre wuurn wo de jar sië jag wuurn wo go ne wañre mani jar dehaçy wo äi coo do. AÈ kañ moslam nen wuur ti, aè hoo wuur wo go ti dañgay. AÈ frum wuur go day aè kañ soçoçre ne wuur ti doge aà wara no haç' na diñ wer älagge wuurn wo.

⁸Day mbe de sen äuy, patala Manwuri, Baa wuurn fer ko decoo wuuri, men jar po wo yoo wuuri day fer cor gefay tiñn ne wuur ti ngeel äe ma bay äagn nen maga ndo Baa wuurn ndo fer go caa nen wuur day wuur mo hay tenen mbe ti' jag gebe maga wuur de joñge äe mono.

⁹Gahaçyla wuur diñ gebere day Baa wuurn men wuur wo go nen bon ni gaè. AÀ hay joñ äil de el ti wuur pel wañren wo ma ferge haç tenen ne wuur nen maga wuur mo fer mañ tiñ mani Baa wuurn go ciñ, wuur mo fer boo ngeel maga sen leë wo go mono. Sen mono maga se haç ngeel iggi ne wuur ti sir Juda wo de Jerusalem.

¹⁰Patala wuur waçaç baa mayse blam sen ni mo pa la Baa wuur no?

¹¹Gahaçyla wuur men jag liñgi äo maga ndo hay yer ra ne wuur nen do weere joçoçre äo jar ndar nen waçaçre ma jag äon wo go. Ndo hay waçaç go gano: Sir maga nday day woge yaçaçge äe mono diñ sir maga de äage, wer feçeçre yeëe mani jar maga wo ti sir sen wo ni mono, wer feçeçre hoor see maga aà baa wo sirn go äuy de feçeçre yeëe wo.

¹²Haç wee mayre äay wo ne weere äaara wo wa, hoo wee mayre äaara wo ne weere äay wo wa lay. Nday kañ ge äiggi ga aà mo hay wo jam gaa lay, ga aà mo hay wo ti' de el gaa lay. Do kay no so no nday kol ge yañ de eegre, nday ree ge feçeçre ma de wore maga joñ wo äil sir ni yañ wo, day nday men ge sir yañ go ne weere äay wo ma tum.

¹³Baa wuur no, ndo joñ ba bon wuur go ti älagge wuurn wo äuy gaa yaw. Day blam maga fen sen a go ne wuur ti wer joñre wuur ma de älaggen wo de ree ma kluu ma de baa wuurn mo äuy day ndo men jar ne wuur mbag ba yaw so mono,

¹⁴wuur mbe nen maga wuur fer kañ wer cegaë jag liñgi äon wo go, raw tayge de jar se maga joñ wo fen hoor sen mo pa yawla? Bage poçoç äon le' ge ne wuur ti haçaç kol go maga wuur caa wer go jobo gwa' ge boñ gaa so has gaa yawla?

¹⁵Manwuri, Baa ma Israyel no, ndo keëede werga ndo men mbo wuur wara mbag lag äa pa mono. Wuur ba mbe wara pel äo lag de älagge wuur ti, ni paga jobo de kaçaç ma ooge pel äo de ree ti dosen no gaa mono.

ESDRAS 10

Jar Jwif nii wo mayre dehaçyn wo no.

- ¹De maga Esdras ti ro de laa koyoçgre gesiñ jag tiñ Baa no, de tos tosge seno, de wii fuggi äil sen lay mono, jar Israyel wo ngaäa: Werpiiri, naare de weere kleere raw wo tayge see äe day jar hay wo rage debañ.
- ²Mo so no Sekaniya je ni Yahiyel yoo jar ni Elamn wo raw waçaç waçaçre day riñ Esdras gano: Wuur hay see de deele see Baa wuurn gaa, wuur da naare ni jar dehaçy maga wo diñ jar sirn wo lam no. Patala gorge ti mo ma de el yañ mbe ti sir Israyel ëa, hayba ga reen de joñge mo äuy no.
- ³Patala tu naa tay jag de Baa naan ga naa nii naare sen wo yañ de weere äaara wo äuy do maga wañ äin wo de jar maga daë wo do jag liñgi mani Baa naan waçaçn wo nono. Daga aè mo joñ dogo jag liñgin waçaç nono.
- ⁴Ur go ciñ werga ree sen diñ ree äo. Wuur joñ ge yañ wer äo. Coä see äo day ni ndo joñ mopo.
- ⁵Esdras raw urgi go ciñ, raw joñge ga jar ma pel jar sië jagn wo, ma pel jar Lefidn wo, ma pel jar Israyel wo äuy mo ha' wo go ga saara joñ yañ do maga aè hay waçaçn la nono. Saara raw ha'ge go ne hen dosen nono.
- ⁶Blam äe Esdras raw naa see äe go jag tiñ Baa no, raw woge tiñma ni Yohanan je ni Eliyakib no. De maga se kal wo ni mono, se ree hole gaa lay, joo bii gaa lay werga aà hay lawge ti ree ma de älagge maga jar maga hay wo le äaa ti dañgay joñn wo mono.
- ⁷Aë raw waçaçge wo go ti sir Juda wo de Jerusalem ga jar maga hay wo le ti dañgay mo tay wo le go äuy Jerusalem.
- ⁸Do maga wañren hay waçaç wo go nono, je maga a ge we ti naw se swa'n wo gaa no, aè yaçaç feçeçre äen wo day aè caan go de jar maga hay wo le äaa ti dañgay mono.
- ⁹Jar Juda wo de jar Benjame raw wo tayge le go äuy Jerusalem ti naw swa'a, nen naw ma do äog nen few ma de kaawa' no. Jar äuy hay wo de lagge ti ngeel tiñ mani Baa no, wo de daëge deñ deñ do ngeel no werga baa hay rage.
- ¹⁰Esdras je sië jagn raw urgi ciñ day gano: Nday see de deele gaa ti maga nday da maçyre dehaçyn wo mono, day nday kañ ree go ne Israyel ba ti has äuy pa yaw.
- ¹¹Patala haç wee togoëge ne Manwuri, Baa mani paçaçre äayn wo, joñ wee dage äe so! Caa wee see äay go de jar ma äil sirn wo de maçyre dehaçyn wo.
- ¹²Taygen äuy kal wo yiñ jag go jag ciñ kloñ gano: AÇ, sen diñ ree wuur mbe ga wuur joñ do maga ndo hay waçaç nono.
- ¹³Ane jarn raw ngaäa, ngeel de yaale bay maga jobo hay go siigi wa lay. Day pa se bay diñ ree maga taw go ti naw boñ noga äog wa werga jar debañ wo de joñ älagge ti ree seno.

¹⁴Daga jar ma pel wuurn mo gwa' wo ti sel ngaäa no day jar maga wo le äi leege wuurn wo ga hay da wo maçyre dehaçyn wo mono, a ge wo yañ ti wur maga wo go de ngaäge ta' de jar kluuri wo de jar car kiida ma äi leege ma honla wo were, haçaç bage poçoç ma de haçaç mani Baa naan ga le' ne naa ti wer ree sen mo haç' taw go ne naa ti ëa.

¹⁵Jar maga yaçaç wo ga aà joñ dosen no gaa diñ Jonatañ je ni Asayeln wo de Yahsiya je ni Tikfa no, dog äaara hay diñ Mesulam wo de Sabtay je Lefid no.

¹⁶Ama jar maga hay wo le ti dañgay äaa joñ wo do maga aè hay waçaç no an no. AÈ raw lag Esdras je sië jagn wo go ti nen de wañre ma ti feelen wo, wosela ti tiñ mani pan äe day go de kañ ëu see äe. Saara raw lagge ti naw ma tañgu nen few ma de hwal no ma ko waçaçre se no.

¹⁷Ti naw ma tañgu nen few ma tañgun mokay saara mañ jag ree go de jar maga hay da wo naçaçre dehaçy wo mo äuy!

Ëu jar maga da wo mayre dehaçy wo mono.

¹⁸Yoo jar sië jagn wo mono jar ma po da wo maçyre dehaçy wo, jar sen wo diñ Maaseya, Eliyeser, Yerib wo de Gedaliya jar ni Josuwe je ni Yotsadagn wo de heçeçre äe wo.

¹⁹Saara raw wo hoo do äaara go ciñ ma nii naare äaaran wo, ma sii jag de gamla ma por älagge äaara no.

²⁰Yoo jar ni Imer wo diñ Hanani wo de Sebadiya.

²¹Yoo jar ni Harim wo diñ Maaseya, Semaeya, Yehiyel wo de Osiyase.

²²Yoo jar ni Pashur wo diñ Eljoenay, Maaseya, Ismayel, Netaneel, Yosabad wo de Eleasa.

²³Yoo jar Lefidn wo diñ Yosabad, Simeyi, Kelaya maga aè ëen ga Kelita mono, Petahiya, Juda wo de Eliyesere.

²⁴Yoo jar 'wad siñn wo diñ Eliyakib. Yoo jar gor jag tiñ wo diñ Salum, Telem wo de Uri.

²⁵Yoo jar Israyel mono diñ Ramiya, Yisiya, Malkiya, Miyamin, Eleyasar, Malkiya wo de Benaya jar ni Pareos wo.

²⁶Yoo jar ni Elam wo diñ Mataniya, Sakari, Yehiyel, Abdi, Yeremod wo de Eli,

²⁷diñ Elyoenay, Eliyakib, Mataniya, Yeremod, Sabad wo de Asisa yoo jar ni Satu wo,

²⁸diñ Yohanan, Hananiya, Sabay wo de Atlay yoo jar ni Bebay wo,

²⁹diñ Mesulam, Malug, Adaya, Yakub, Seal wo de Ramod yoo jar ni Bani wo,

³⁰diñ Adna, Kaelal, Benaya, Maaseya, Mataniya, Betsalel, Binuyi wo de Manase yoo jar ni Pahat-Mowab wo,

³¹diñ Eliyeser, Yisiya, Malkiya, Semaeya, Simeyoñ,

³²Benjame, Malug wo de Semariya yoo jar ni Harim wo,

³³diñ Madnay, Matata, Sabad, Elifeled, Yeremay, Manase wo de Simeyi yoo jar ni Hasum wo.

³⁴Yoo jar ni Bani wo diñ: Maaday, Amram, Uwel,

³⁵Benaya, Bediya, Keluhu,

³⁶Faniya, Meremod, Eliyakib,

³⁷Mataniya, Madnay, Yaasay,

³⁸Bani, Binuyi, Simeyi,

³⁹Selemiya, Natañ, Adaya,

⁴⁰Maknadbay, Sasay, Saray,

⁴¹Asareel, Selemiya, Semariya,

⁴²Salum, Amariya wo de Josefe.

⁴³Yoo jar ni Nebo wo diñ: Yeiyl, Matitiya, Sabad, Sebina, Yaday, Jowel wo de Benaya.

⁴⁴Jar sen wo mo äuy hay da wo maçyre dehaçyn wo, debañ yoo äaara hay biñ wo weere go de äaara.

NEHEMI

NEHEMI 1

Nehemi tos ti jar Jwif wo

¹Waçaçre Nehemi je ni Hakaliya no. Nen few Kislef nen kiñgi ma de do äog maga Artagserses ti wañ mono, ndi hay Suse äi leege ma kluu no.

²Hanani, diñ jobo yoo heçeçre äin wo de jar po wo mbag raw wo a ge le ti sir Juda. Ndi raw wii jag äaara ti jar Jwif maga hay yaçaç wo le go jag dañgay day gwa' wo mono, ti Jerusalem lay.

³Saara kal ferge ne ndi gano: Jar maga yaçaç wo le go jag dañgayn yañ mbaara wo ti prog ma Judan ni, aà wo nen ree ma kluu, soçoçre go de wuu ti ne hara lay. Kor ma ti Jerusalem go de nduë ywaale, day jag tiñn wo go de roëge de wuu lay.

⁴De maga ndi laa waçaçre sen wo mono, ndi raw hayge gesiñ, ndi ra, day ndi raw joñ naw pur nen lawge. Ndi raw heçeç bii, ndi raw tosge pel Baa ma ciñ no.

⁵Ndi day gano: O Manwuri, Baa ma ciñ no, Baa ma kluu maga aè nen heçeç moge mono, ndo maga ndo oo ti tayge jagge day ndo ko decoo jar maga da wo ndo day ëaw wo jag liñgi äon wo mono!

⁶Daga ndo mo co'o sugi, day nen äo mo bul wo go ma yiñ jag ti tosge mani weejoçoç äo no. Ndi tos patala pel äo de suñ lay, de ceeg lay ti jar Israyel weere joçoçre äon wo, ndi de wii fuggi äil ti älagge jar Israyeln wo, ti älagge wuur maga wuur joñ ra see äo mono, wuur de jar ni äi wuur hay joñ älagge.

⁷Cwaçy, wuur joñ fen ma bay ngar go see äo, day wuur hoo sug ti jag liñgi äon wo gaa, ti waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma äod faage waçaçre maga ndo hay haç ra ne Moyis weejoçoç äon wo mo gaa lay.

⁸Fer eig ti ti waçaçre maga ndo hay yern go ne Moyis weejoçoç äon mono, ndo hay waçaç ne wuur gano: Hayga nday see wee de deele gaa no, ndi dus gi nday yañ wo go yoo wer jar wo ra.

⁹Ama, hayga nday fer we le see äi, nday ëaw jag liñgi äin wo we, day nday joñ joñre we de äaara no, ko nday mo hay ba wo go de welge ti jag sir tawge yaw, ndi tay ge ti äay yañ le ni, day ndi fer yañ le de äay ti ngeel maga ndi hay ban ma ra ëu äi ni mono.

¹⁰Jar Israyel wo diñ weere joçoçre äo, aà wo diñ jar mani äo maga ndo hay yaçaç ra le go de eegre äo ma debaño, de do äo ma de eegren mono.

¹¹O Wañkluu, co' mbo sug laa tosge mani weejoçoç äon wo de weere joçoçre äo maga da wo heçeç ëu äon mono! Joñ wara ga weejoçoç äon mo sii ti, day joñ mbo ga aà mo coo jag blo seno. Ndi hay diñ je gus reege mani wañ no.

NEHEMI 2

Nehemi da' faage ma woge Juda

¹Nen few Nisañ nen kiñgi ma de do äog maga wañ Artagserses de ma joñwañ mono, yii hay pel äi ta'a, ndi raw mañ yii no, ndi raw haçge äe ne wañ. Ndi hay wo ti boñ pel wañ de lawge dosen no gaa hase.

²Wañ day riñ me gano: Wer mayse ga nen äo de swi;dgi la? Ndo bay po de ceege wa lay, aà joñ na diñ ree po le de cee moge äil so lay no.

³Ndi kal ferge ne wañ gano: Daga wañ mo hay mbe ciñ caw tum! De maga äi leege maga tipale paçaçre äi wo le ni go de mbuggi day jag tiñ äen wo go de roëge de wuu lay mono, nen äi swi;d gaa na swi;dgi la?

⁴Wañ day riñ ndi gano: Ndo wii cwaçy na diñ mayse mo so la? Ndi raw tos Baa ma ciñ no,

⁵day ndi raw ferge ne wañ gano: Hayga aà coo we jag wañ, day weejoçoç äon coo we jag äo lay no, äo' me wo ti sir Juda, wo äi leege maga tipale paçaçre äi wo wo ni mono, nen maga ndi fer booge äe.

⁶Wañ maga waçy äen hay ti jeñ äe ni kal riñ mege so gano: Rañge äon mañ ge naw na gaçyla? Day ndo fer ge le na hunla? Se raw cooge jag wañ ma men ndi rawge, day ndi raw ngaä naw ne hene.

⁷Blam äe ndi raw riñ wañ gano: Hayga aà coo we jag wañ no, daga aè mo haç kefder wo ne ndi do ne jar waçaç ree progre maga wo wo go faale maarog ma de paçaçgen mono, nen maga aà mo men wo ndi woge haçaç wo go ti prog ma Juda no,

⁸aè mo haç kefder wo ne Asaf je gor ti yooway mani wañ no, nen maga aà mo haç koo ne ndi ma heerge jag tiñ ma de eegre ma ti jeñ tiñ Baa no, ma heerge ti kor ma ti äi leegen wo de tiñ maga ndi wo ge hayge äil äe mono. Wañ raw haç rage ne ndi werga do ma de el mani Baa äin hay kayge wer äi.

⁹Ndi raw woge see jar waçaç ree progre maga wo wo go faale maarog ma de paçaçgen mono day ndi haç leder mani wañ wo ne hara. Wañ hay laa jar kluuri soden wo de jar piiri wo kañ mege.

¹⁰Sañbalad je Horoñ wo de Tobiya je amoñ weejoçoç äen wo wo laa ree sen mokay äil äaara raw cee rage debañ ti maga jobo a le ma woo jar Israyel wo mono.

Nehemi a go Jerusalem.

¹¹Ndi raw age Jerusalem, ndi kal joñ naw ni swa'a.

¹²Blam äe ndi raw urgi go ciñ de suñ de jar wer mbagge, bay riñ jobo de fen maga Baa äin hay waçaç me jiili ga ndi mo joñn see Jerusalem mono. Horog ma de balge po hay bay do äi ni wa, diñ naèy maga ndi hay ëidgi äe mo tawa tu.

¹³Ndi raw kalge go de suñ ti jag tiñ ma ti Por no, de kañ ti äi ne gedel Barkag no, ne jag tiñ Rumgi no, de ko kor ma ti Jerusalem maga go de nduë ywaale wo de jag tiñ äe maga wo go de roëge de wuu mono.

¹⁴Ndi raw heege ti jeñ jag tiñ Gedel no, ti jeñ mangloñ mani wañ no ndi la da' ngeel kalge de naèy maga ndi hay de ëiigi äe mo gaè.

¹⁵Ndi kii go de suñ ni äil pyew no, ndi kal er kor no. Ndi raw kalge le nen liñ ti jag tiñ ma ti Por no, day ndi fer le na do kay no so no.

¹⁶Jar cag kiida ma äi leege hay ko wo ba ga ndi hay le na genla, noga ndi hay joñge na mayla gaa hase. Ba de sen ni ndi hay bay de waçaç mopo ne jar Jwif wo, ne jar sië jagn wo, ne jar kluurin wo, ne jar cag kiidan wo de te jar maga hay wo de joñre po do wo me' dra' wa ëa.

¹⁷Ndi day riñ ra so gano: Nday yañ de ko ree maga naa nen äe mono! Jerusalem go de mbuggi day wuu go de roë jag tiñ äen wo! A wee le, naa fer boo kor ma ti Jerusalem no, ni naa joñ ge nen soçoçre gaa so.

¹⁸Ndi raw sii maga do ma de el mani Baa äin hay kay wer äi na kayge la ne hara, ndi sii waçaçre maga wañ hay waçaç ra me ne hara lay. Saara day gano: Naa hoo go ciñ day naa boo wee! Day saara raw teñ nen see äaara ma lagge ti waçaçre se ma de el maga saara ëign mono.

¹⁹Sañbalad je Horoñ no, Tobiya je Amoñ weejoçoç äen wo de Gesem je Arab wo wo laage äe mokay raw wo fegge ti wuuri, äo' wo fo wuur go. Saara gana: Nday joñ na mayse la? Nday joñ ti grañ go see wañ yawla?

²⁰Ndi raw ferge ne hara do kay nono gana: Baa ma ciñn kay yañ mbe maga wuur mo sii ti. Wuur weere joçoçre äen wuur hoo ge go ciñ day wuur boon ge yañ. AÀma nday ma äay nen mo äay, da'ge äay noga ëiggi äay po bay ti Jerusalem me' wa hase.

NEHEMI 3

Jar lag wo jag korn booge.

¹Eliyakib je mooben kal wo hooge go ciñ de heçeçre äe jar sië jagn wo, saara raw boo jag tiñ Saçaçren wo. Saara äo' jag äe go, heer wo jag tiñn wo go ni. AÀ 'wuçyn wo le haçaç ti tiñ ma de geçeçre mani Meya no, haçaç wo wo go ti tiñ ma de geçeçre mani Hanane el no.

²Äiñ äe mono, jar Jeriko hay wo booge, Sakur je ni Imrin hay booge äiñ äe ni lay.

- ³Jar Senaa raw wo boo jag tiñ ceçeçn wo. Saara heer koore go jag äe day heer wo jag äen wo go ni de manyaçaç äen wo de boore ma coäge äen wo.
- ⁴Äiñ äaara mono, Meremod je ni Uri, je ni Hakosn hay joñ joñre ma 'wuçy kor no. Äiñ äaara pa, Mesulam je ni Berekiya je ni Mesesabeeln hay joñ joñre, Sadog je ni Baanan hay joñ joñre äiñ äaara lay.
- ⁵Jar Tekowa maga jar kluuri äaaran laa wo yaçaç jag wañ äaaran joñ peelee ne hen gaa joñ wo joñre äiñ äaara.
- ⁶Yoyada je ni Paseya wo de Mesulam je ni Besodiya raw wo 'wuçy jag faage ma ääääaa no. Saara heer koore wo ni, heer wo jag äen wo ni de manyaçaç äen wo de boore ma coäge äen wo.
- ⁷Äiñ äaara mono, kal joñ joñre diñ Melatiya je Gabawoñ no, diñ Yadon je Meronodn wo de werpiiri ma Gabawoñ wo de ma Mispa maga aà wo le ti ngeel maga je waçaç ree prog ma äaäñ sen faale maarog ma de paçaçgen la de hayle ni mono.
- ⁸Äiñ äaara mono, joñ joñre diñ Usiyel je ni Harhaya jobo yoo jar yor boo biñnin wo, joñ joñre äiñ äe diñ Hananiya jobo yoo jar joñ trusan wo. Saara äo' jag boo kor ma ti Jerusalem ma ti ngeel sen go, haçaç wo wo go ti kor ma de diy no.
- ⁹Äiñ äaara mono, joñ joñre diñ Refaya je ni Hurn ga diñ wañ sir Jerusalem ma äaäñ po plañn mono.
- ¹⁰Äiñ äaara mono, Yedaya je ni Harumafn raw joñ joñre pel tiñ mani äe no, äiñ äe mono joñ joñre diñ Hatus je ni Hasabniya no.
- ¹¹Malkiya je ni Harimn wo de Hakub je ni Pahat-Mowabn raw wo 'wuçy ngeel mapo ni cab ti kor ni wo de tiñ ma de geçeçre ma ti ngeel jië feçeçren wo.
- ¹²Äiñ äaara mono, joñ joñre diñ Salum je ni Halohees wañ äaäñ Jerusalem ma plañn wo de mayre äe wo.
- ¹³Hanun wo de jar Sanowa raw wo 'wuçy jag faage ma ti Por no. Saara boon go, raw wo heer jag äen wo ni de manyaçaç äen wo de boore ma coäge äen wo. Saara joñ joñre wo ti korn ni nen meder kiskis dwee pa, haçaç wo wo go ti jag faage Rumgi no.
- ¹⁴Malkiya je ni Rekab, wañ sir ma äaäñ Bet-Hakeremn raw 'wuçy jag faage Rumgi no. Se boon go, raw heer jag äen wo ni de manyaçaç äen wo de boo ma coäge äen wo no.
- ¹⁵Salum je ni Kol-Hose, wañ sir ma äaäñ Mispan raw 'wuçy jag faage Gedel no. Se boon go, raw 'wuçy ti äen go, heer jag äen wo ni de manyaçaçn wo de boore ma coäge äen wo no. Se 'wuçy kor ma ti man gloñ ma Silowe ti jeñ pay sugnee mani wañ no, haçaç wo go ti ngeel maga aè ëii le go äi leege mani Dafid ni mono.

- ¹⁶Le nen blam äe mono, Nehemi je ni Asbug wañ sir ma äań Bet-Sur mapo plań raw joń jońre ma 'wuçy korn haçaç wo go pel tipale mani Dafidn wo, haçaç wo go ti gloń maga aè hay teen teege mono, haçaç wo go ti tiń mani blumrin wo no.
- ¹⁷Le nen blam äe mono, joń jońre diń jar Lefid wo, diń Rehum je ni Bani no. Äiń äe mono, joń jońre ti ëu sir äe diń Hasabiya wañ äań sir Keyla ma äań po plań no.
- ¹⁸Le nen blam äe mono, joń jońre diń heçeçre äaaran wo, diń Bafay je ni Henadad wañ sir ma Keyla ma äań po plań ma la no.
- ¹⁹Äiń äe mono, Eser je ni Josuwe wañ Mispan raw 'wuçy ngeel mapo ni cab pel ngeel maga aè ëii wo ti ngeel lagge sode wo ni ti ngeel maga korn hee hlug go ni mono.
- ²⁰Le nen blam äe mono, Barug, je ni Sabayn raw baa wuu 'wuçy ngeel po ni cab pa, tiñi le ti ngeel ma de hee hlugn haçaç wo go ti jag faage mani Eliyakib je moobe no.
- ²¹Le nen blam äe mono, Meremod je ni Uri, je ni Hakosn kal 'wuçy ngeel mapo ni cabe, tiñi le ti jag faage mani Eliyakibn haçaç wo go ti tawge ti tiń mani Eliyakib no.
- ²²Le nen blam äe mono, joń jońre diń jar sië jag maga wo wo go de tiń äil fuuln mono.
- ²³Le nen blam äaara mono, Benjame, wo de Hakub joń wo jońre pel tiń äaaran wo. Le nen blam äaara mono, Asariya je ni Maaseya je ni Ananiyan joń jońre äiń tiń mani äe no.
- ²⁴Le nen blam äe mono, Binuwiyy je ni Henadadn raw 'wuçy ngeel ma tigriń ni cab pa, tiñi le ti tiń mani Asariyan haçaç wo go ti ngeel maga korn hee hlug go ni haçaç wo go ti ngeel maga aà hee coçoç go ni mono.
- ²⁵Palal je ni Usay raw joń jońre pel ngeel ma de hee hlugn wo de tiń ma de geçeçre de dañ kaçaçra maga hee coçoç le go ti tiń mani wań ti jeń feelee tiń dańgayn mono. Le nen blam äe mono, joń jońre diń Pedaya je ni Pareos no.
- ²⁶Jar Netiniyeçeç maga wo de tiń ti Ofeln joń wo jońre haçaç wo go pel jag faage Biin wo go nen nen wur bo toń lay, pel tiń ma de geçeçre ma de hee coçoçn lay.
- ²⁷Le nen blam äaara mono, jar Tekowa 'wuçy wo ngeel mapo ni cab pel tiń ma kluu ma de geçeçre maga hee coçoç go mono, haçaç wo go ti kor ma Ofel no.
- ²⁸Le nen ciń ti jag faage Piirin wo mono, jar sië jagn joń wo jońre, wosela äuy jag tiń äe.
- ²⁹Le nen blam äaara mono, Sadog je ni Imern joń jońre jag tiń ni äe. Le nen blam äe mono, Semaeya je ni Sekaniyan, je gor jag faage ma nen wur bo tońn raw joń jońre.

³⁰Le nen blam äaara mono, Hananiya je ni Selemiyan wo de Hanun weel ma de hiira' mani Salafn 'wuçy wo ngeel mapo ni cab ti korn ni. Le nen blam äaara mono, Mesulam je ni Berekiyan raw joñ joñre pel tiñ naw äe no.

³¹Le nen blam äe mono, Malkiya, jobo yoo jar yor boo biñnin wo raw joñ joñre haçaç wo go ti tiñ mani jar Netiniyeçeçn wo de jar treren wo, pel jag faage Mifkad no haçaç wo go ti tiñ naw ma de geçeçre ma ti ngeel ma de hee hlug no.

³²Jar yor boo biñni wo de jar trere joñ wo joñre ti holañ tiñ naw ma de geçeçre ma ti ngeel ma de hee hlugn wo de jag faage Saaren wo.

Jar heen giñ wo jar boogen wo.

³³De maga Sañbalad wo laage ga wuur de boo korn mono, äil äe raw ceege äe day se coo jag äe gaa hase.

³⁴Se raw fegge ti jar Jwif wo. AÀ raw waçaçge pel heçeçre äen wo de sode ma Samarin wo gano: Jar Jwif ma se de hoo eegren joñ wo na mayla? AÈ men ge ra go äo' jag äe so? A sië gi wo baa jag yañ ni? A day äo' ge wo jag äe go so? AÀ fer ge ba wo go frug huli maga hay wo go de yoñre nen sir wo de saçaçge wo le go ciñ so?

³⁵Tobiya je Amoñn hay äiñ äe ni, day gano: A mo boo mbaara tawa ëala! Hayga baygemapo yo'o we le no, aà caa ge ywaale yañ mbe ti kor huuli äaara no.

³⁶Co' sugi, o Baa wuur no, werga aè go de äo' fo wuuri! Fer kañ mbuëgi fuy äaaran ne hara ti dogga, day haç ra go maga aè mo frum ra wo go, aè mo raw wo go de äaara ti sir maga aà caa wo nen yañ wo go ti dañgay ni mono.

³⁷Fug äil go ne hara ti debaycoçoçre äaara wa lay, day älagge äaara mo yee nen go pel äo wa lay, werga aà kië wo jag jar maga wo de booge mono.

³⁸Wuur hay boo kor no, geçeçre korn äuy tu hay go de woge ti nus äe.

NEHEMI 4

¹Jarn raw wo kañ ëiggi äaara ti joñre no. AÀma Sañbalade, Tobiya, jar Arab wo, jar Amoñ wo de jar Asdod raw wo soçoç äil debañ de maga saara laa ga joñre booge kor ma ti Jerusalem de seege day ndugla ywaalen wo go de rebge mono.

²Saara raw wo äo' jag le go äuy ma age le' Jerusalem, maga saara mo älagh go.

³Wur raw tos Baa wuur no, day wuur raw lag jar gor ngeel de suñ lay, de ceeg lay do äaara ma kañge ne hara nene.

⁴Mo pa no Juda hay wo waçëge gana: Eegre wuur bay ma soë poçoçren wo wa, sir ma hoorgen raw debañ lay, wuur kaçaç ma boo korn gaa so.

⁵Jar hee wuurn hay wo waçëge lay gano: A da' ge wo wer ne mopo gaa has lay, ko ge wo mopo me' gaa lay, haçaç naa wo ge go yoo äaara rus tu, naa ië gi ra go day naa dig gi joñre na de faage ma se kay no.

Nehemi grag jar äen wo go see jar heen wo

⁶Paga jar Jwif maga hay wo wo de tiñ see äaara ni hay aà wo go riñ wuur äaale hwale, saara hay age le go ti ngeel äuy see wuuri.

⁷Diñ wersen ndi raw lag jarn go ti moobe ta'ta' äaale korn le nen faale, go ti ngeel ma de ëañrañ wo, go de moslamre äaaran wo, de jawre äaaran wo de toñwa äaaran wo do.

⁸Ndi raw ko nene, ndi raw urgi go ciñ day ndi riñ jar kluurin wo, jar car kiidan wo de te jar ma äuyn wo gano: Joñ wee heçeçne äaara wa! Fer wee ëig ti ti Wañkluu ma kluun ga joñ heçeçne ne jar mono! Dur wee ti heçeçre äay wo, ti weere äayn wo de mayre äayn wo, ti naare äayn wo de tiñ äayn wo!

⁹De maga jar hee wuurn wo wo laage ga aè go de riñ wuur mono, Baa raw älag joñre äaara maga saara hay ëign go. Wuur raw ferge jag kor no, wosela äuy jag joñre äe no.

¹⁰Haçaç le ti wur sen ni, nus weere joçoçre äin joñ wo joñre, nus ma lan wo de hoo jawre wo, gidigli wo, toñwa wo de kroñ wo do lay. Wañren wo äuy hay wo le de kañge wer jar Juda wo.

¹¹Jar maga hay wo boo korn wo de jar maga hay wo soëge noga hoor feçeçre poçoçren hay wo joñ joñre de do po boñ lay, wo de ëaw fen durgi ti do ma lan lay.

¹²Wosela äuy yoo jar maga hay wo booge hay de sa' moslam äen sag äe, day saara hay joñ joñren na dosen nono. Je maga hay 'wad coçoçn hay de oole äiñ äi.

¹³Day ndi riñ jar kluurin wo, jar car kiidan wo de te jar ma äuyn wo gano: Joñren na debañ lay, de mbeë jag lay, day naa wo go na see kaçaçra mbeëa mbeëa jag kor no, go see kaçaçra haçaç haçaç lay.

¹⁴Ti ngeel maga nday laa ro coçoçn wo ni mono, ni nday tay wee le see äi, Baa naan dur gi yañ mbe wer naa.

¹⁵Wuur see de joñre de pel na do kay no so no, jar mapo plañ yoo wuur de hoo jaw do de maga waa naa wer le go mo haçaç, haçaç wo go de law de maga ger ko wo go ciñ mono.

¹⁶De sen ni ndi raw riñ jarn pa gano: Daga wosela äuy mo na Jerusalem äiñ weejoçoç äe no. Naa gor wee ngeel de suñ, day naa joñ joñre de ceege.

¹⁷Wuur hay bay go naa oçoçbe ma ti wuurn wo wa äuy, ko ndi, heçeçre äin wo, jar peelee äi ma joçoçren wo, jar gor ngeel maga hay wo seege wer äi wo dra'a, hay do wosela äuy na diñ feçeçre durgi äen wo de bii ma jooge tawa tu.

NEHEMI 5

Jar Jwif ngrum wo jage, Nehemi 'wuçy ree seno.

- ¹Jar po ma yoo jar Jwifn wo de naare äaara raw wo ngrum jag debañ ti heçeçre äaara jar Jwifn wo.
- ²Ma la wo gano: Wuuri, weere wuur wo de mayre wuur wo, wuur ngaäa, wuur de saçy coore ble ti ma reege nen maga wuur mo hay tenen ti'i.
- ³Ma lan wo ga: Wuur kañ payre wuur wo go de payre tlalum wuurn wo de tiñri wuurn wo ma da' coore ble nen ngeel koñne no.
- ⁴Ma tigriñ wo pa ga: Wuur hay yaçë solay go ti payre wuurn wo de payre tlalum wuurn wo mapoë lombo mani wañ no.
- ⁵Hoçoçgesee wuur mbe na do hoçoçgesee heçeçre wuurn wo no lay, weere wuur wo mbaara na do weere äaaran wo no lay, day koëa, wuur haç weere wuur wo de mayre wuur wo go ma joñ gebere, mayre wuur wo debañ wo go jag äe yaw, do wuur wo go plo' plo'o, day payre wuurn wo de payre tlalum wuurn kol wo go diñ ma jar tigriñ wo.
- ⁶De maga ndi laa ngrumgi jag sen wo de waçaçre se kayn wo mono, äil äi raw soçoçge debañ.
- ⁷Ndi raw bag jag äe le go äil äi ga ndi mo ruu jar kluurin wo de jar car kiidan wo, day ndi kal riñ rage gano: Mayse! Nday taë feçeçre ne heçeçre äayn wo de bii mo gaa! Ndi raw ëe tayge ti ma kluu ti ree äaara.
- ⁸Ndi day riñ ra gano: Naa hay fer le coor heçeçre naa jar Jwif maga aè hay yeeë ra wo go ni jar dehaçy wo, eegre naa hoo hooge, day nday de see äay tu nday yeeë heçeçre äayn wo go, day aè yee ra mbe go na diñ ne naa tu lay! Saara kal ferge go ba'a, ngar maga saara mo fer ni no kay bay nen äaara wa hase.
- ⁹Blam äe ndi kal gano: Fen maga nday de joñge äe bay ti ngeel äe wa. Nday hay bay maga nday joñ heçeçne do Baa nen maga jar dehaçy maga wo diñ jar hee naa mo mbuë wo fuy naa wa gaa yawla?
- ¹⁰Ndi de see äi, heçeçre äin wo de weere joçoçre äin wo, wuur hay taë solay wo de coore ble wo we ne hara lay. Naa men äere sen go ne hara ti so!
- ¹¹Wara, naa fer payre äaaran wo, payre tlalum äaaran wo, koore olifiye äaaran wo de tiñ äaaran wo ne hara, naa men go ne hara see suñgu no, see coore ble no, see yiin wo de noo maga naa hay taë ne hara mo lay.
- ¹²Saara raw ferge gano: Wuur fer ra yañ ne hara day wuur wii gi mopo do äaara gaa hase. Wuur joñ ge mbe fen maga ndo waçaçn yañ mbe. Mo so no ndi raw ëe jar sië jagn wo le, ndi raw joñge ga jar kluurin wo de jar car kiidan mo ha' wo go pel äaara ga saara lag yañ ti waçaçre no.
- ¹³Ndi raw gejag jiba oçoçbe äi ma kluun go, ndi day gana: Daga Baa mo gejag je maga oo ge we ti waçaçren gaa wo go faale tiñ de horog äen wo äuy, day je sen la

mo hay go de gefafge, mo hay go do plo' plo'o! Ngaän äuy kal wo ga: Amen. Saara raw togoë Manwuri. Jarn kal wo lagge ti waçaçre no.

¹⁴Ti wur sen ni wañ raw hay ndi go diñ je waçaç ree prog ma ti sir Juda no, tiñi le nen kiñgi ma de do äogn haçaç wo go nen kiñgi ma de do swa' ti äog maga wañ Artagserses de ma joñwañ mono, nen kiñgi hwal ti äoge, ko ndi, ko heçeçre äen wo, wuur hay kañ nen wuur ti mo maga je waçaç ree progn hay nen yaçaçge äe mo gaë.

¹⁵Go tañgu äi mono, jar waçaç ree prog ma tañgun hay wo gay jarn wo, hay wo yaçë hole wo de yii do äaara ciñ ti solay boo ma do naan ni pa, weere joçoçre äaaran wo dra' hay wo go wañ ti jar lay. Ndi hay bay joñge dosen no wa, do heçeçne Baa.

¹⁶De dañ sen pa yaw mono, ndi joñ joñre ti 'wuçygi kor no, wuur yee pay jobo gaa lay weere joçoçre äi ma joçoçren wo äuy tay wo le go day lag wo jag joñre lay.

¹⁷Jar hay reege pel äi kis ti äe do dwee, diñ jar Jwif wo de jar car kiidan wo, ndi bay de kee jar maga hay wo le age ti wer jar maga wo ti wuur mo karan wo ni gaë.

¹⁸Aë hay nga' day boñ, saçaçre ma tinoo wo hiira' de weere dweere wo tum nen naw yoo horog mani äin wo. Ti naw hwal hwal tum aë hay go yuu yii go debañ ti ngeel äe do maga aë hay de saçy äe no tu no. Ba de sen äuy ndi hay bay wii nen feçeçre maga hay diñ ma je waçaç ree progn wa werga joñren hay poçoç jarn wo debañ.

¹⁹Ëig ti ti äi de ele O Baa äi no, wer fen maga ndi joñn mo äuy see wer jar sen wo mono!

NEHEMI 6

Jar hee naa wo nen pa

¹Sañbalade, Tobiya, Gesem je Arabn wo de jar hee wuur ma lan raw wo laage ga ndi boo kor ma ti äi leegen we go, day ndugla po bay ti äe wa so hase. De sen ni ndi hay bay de heer jag tiñn wo ni wa ëa.

²Mo so no, Sañbalad wo de Gesem raw wo äo' jobo le riñ mege gana: Aä le, naa wo go ndalge Kefrim äil log ma Ono no. Saara hay ëig ga saara mo joñ me de älagge.

³Ndi raw fer waçaçre wo ne hara jag jar soolen wo gana: Joñre kluu do äi ma joñge, ndi kaçaç ma woge gaë. Joñge joñge ga joñren oo ge wer maga ndi menn go day ndi raw wo go see äay la?

⁴Saara dog soole se boñn le ne ndi äaale naa, day ndi fer mbi wo ne hara tum diñ yiñgi jag se boñn lay.

⁵Sañbalad fer dog soole sen le ne ndi ma de dwee pa, se äo' le diñ weejoçoç äen de leder ma de bul jag do kay.

⁶AÀ hay de yerge äil äe gano: Waçaçre go de rañge yoo wer jar wo, day Gasmu waçaç lay ga nday de jar Jwif nday de eiggi ga nday mo joñ ti grañ go, day wersen so ga ndo fer boo korn mono. AÀ de waçëge ga ndo kol ge wañ äaara,

⁷ga ndo de see äo, ndo go de lag jar ndar nen waçaçre Baa go lag Jerusalem maga aà mo 'waa wo äay go ne jar ti äo ga wañ yañ ti sir Juda. Patala waçaçre sen na wo ge da' wañ, a le ni naa äo' ma naa go ti keçeç.

⁸Ndi kal ferge wo ne hen gana: Waçaçre se ga ndo waçaç ra mo haç' aè bay waçaç rage wa, aà diñ fen maga ndo caan jag äo caage!

⁹Jar maga hay da wo mo äuy ga saara caa heçeçne wuur go hay wo waçëge gana: AÈ woo wo mbaara do yañ go, day joñre joñ ge gaè. Patalam no, Baa äi no, haçaç eegre ne ndi!

¹⁰Ndi raw woge ni Semaeya je ni Delaya, je ni Mehetabeel no. Se raw yoñge, day gano: Naa see de kaçaçra wo go äil tiñ mani Baan ti gisiëgi äe äedew day ni na teçg jag tiñ Baan wo ti naa. Gahaçyla jar hee wo le de age ma 'war ndo go, day aà a ge wo na de suñ ma ii ndo go.

¹¹Ndi raw ferge gana: Je twar do ndi nono dañ de ëee! Wose sen do ndi nono ga kal äil tiñ Baa day joñ ge tenen pa na diñ wo so la? Ndi kal ge ni gaè.

¹²Ndi raw koge äe go ga hay äo'n le na diñ Baa gaa, ama aà hay waçaç waçaçre do kayn no na werga Sañbalad wo de Tobiya hay haç wo mopo ne heçne.

¹³De maga saara haç mopo ne hen do kay no mono, saara hay de kañ eiggi äaara ta' ga ndi yaçaç jag äe yañ, ndi joñ älagge yañ ni do kay nono, saara äo' riñ äi go siigi de älagge ma äo' fo äi go.

¹⁴O Baa äi no, ko Tobiya, Sañbalad wo de joñre äaaran wo, ko Nawdiya, waçy ma ndar nen waçaçre Baa gon lay, de te jar ndar nen waçaçre Baa go ma lan ga kië wo caa heçeçne äi go mono.

¹⁵Korn äo' jag go ti naw do dwee ti äog nen naw do äog ti dwee nen few Eluli.

¹⁶De maga jar hee wuurn wo äuy laan wo mono, jar dehaçy ma ti wuur karan caa wo heçeçne go, soçoçre joñ ra go pel wuuri, day saara raw koge de ti ngeel äaara ga joñren äo' jag diñ wer dage Baa wuur no.

¹⁷Ti wur sen wo ni mo lay no, jar kluuri ma ti sir Juda po hay wo yer leder wo ne Tobiya ceä lay, day leder Tobiya hay wo daë rage ceä lay.

¹⁸Gahaçyla jar debañ ti sir Juda hay tay wo go de äe de haç'ge haç'ge, werga Sekaniya je ni Aran hay de da may äe day weel äe Yohanan hay de da may mani Mesulam je ni Berekiyan lay.

¹⁹AÀ hay wo keege äe dra' pel äi day fer wo wo de waçaçre ma jag äi ne heçne. Tobiya hay äod leder le ma caa heçeçne äi go.

NEHEMI 7

Keege jar Jwif maga fer wo le mono.

¹De maga korn äo' jag booge go day ndi heer jag äen wo go ni mono, aè raw lag jar gor jag tiñn wo, jar 'wad siñn wo de jar Lefidn wo jag joñre äaaran wo.

²Ndi raw haç jag ne Hanani hen äin wo de Hananiya wañ tiñ ma de eegre ma Jerusalem ga diñ jobo ma de dañ jar debañ ti de deele äe wo de heçeçne maga aà joñn do Baa mono.

³Ndi kal riñ rage gano: Jag faage ma Jerusalem bul wo go tañgu maga mboëay bay holge gaa, day aè teçg ra go de manyaçaç de nen äay. Jar Jerusalem gor ge wo ngeele, wosela äuy ti ngeel äe, wosela äuy jag tiñ ni äe.

⁴Äi leegen hay de diy lay, hay kluu lay ane jar bay äil äe debañ wa, tiñ hay bay wo de boorge ni wa lay.

⁵Baa äin raw kañge ne ndi äil ga ndi mo tay jar kluurin wo, jar car kiidan wo de jar ma äuyn wo ma kee rage. Ndi raw da' ëu jar maga hay fer wo le tañgu de yerge go ti moobe ta' ta' äil kefder gano:

⁶Mokay diñ keege jar ma ti prog Juda maga hay fer wo le, diñ jar maga Nebukanetsar wañ Babilon hay hoo ra wo go ti dañgay day fer wo le Jerusalem wo de sir Juda mono, wosela äuy äi leege äe.

⁷AÀ hay fer wo le wer Sorobabel, Josuwe, Nehemi, Asariya, Raamiya, Nahamani, Mardose, Bilkan, Mispered, Bigfay, Nehum wo de Baana. Keege werpiiri ma Israyeln wo:

⁸Jar ni Pareos wo ndar äog de jar kis ti äe do renam ti äoge.

⁹Jar ni Sefatiya wo kiskis swa' ti äe do renam ti äoge.

¹⁰Jar ni Ara wo kiskis hiira' de jar do dwee ti äoge.

¹¹Jar ni Pahat-Mowab wo, diñ jar mani Josuwe wo de Jowab wo ndar äog de jar kiskis nenma' ti äe hwal ti nenma'aç.

¹²Jar ni Elam wo ndar ti äe kiskis äog de jar do dwee ti naa.

¹³Jar ni Satu wo kiskis nenma' de jar do naa ti dwee.

¹⁴Jar ni Sakay wo kiskis renam de jar do hiira'a.

¹⁵Jar ni Binuwi wo kiskis hiira' ti äe do naa ti nenma'aç.

¹⁶Jar ni Bebay wo kiskis hiira' de jar do äog ti nenma'aç.

- ¹⁷Jar ni Asgad wo ndar äog ti äe kiskis swa' de jar do äog ti äoge.
- ¹⁸Jar ni Adonikam wo kiskis hiira' ti äe do hiira' ti rename.
- ¹⁹Jar ni Bigfay wo ndar äog de jar do hiira' ti rename.
- ²⁰Jar ni Adin wo kiskis hiira' ti äe do dwee ti dwee.
- ²¹Jar ni Ater ti feele mani Esekiyas wo do kaawa' ti nenma'aç.
- ²²Jar ni Hasun wo kiskis swa' ti äe do äog ti nenma'aç.
- ²³Jar ni Betsay wo kiskis swa' ti äe do äog ti naa.
- ²⁴Jar ni Harif wo kis ti äe hwal ti äoge.
- ²⁵Weere Gabawoñ wo do kaawa' ti dwee.
- ²⁶Jar Betlehem wo de jar Netofa wo kis ti äe do nenma'ti nenma'aç.
- ²⁷Jar Anatod wo kis ti äe do äog ti nenma'aç.
- ²⁸Jar Bet-Asmafed wo do naa ti äoge.
- ²⁹Jar Kiryat-Yearim wo, jar Kefira wo de jar Beerod wo kiskis renam ti äe do naa ti swa'a.
- ³⁰Jar Rama wo de Geba wo kiskis hiira ti äe do äog ti boñ.
- ³¹Jar Mikmas wo kis ti äe do äog ti äoge.
- ³²Jar Betel wo de Ayi wo kis ti äe do äog ti swa'a.
- ³³Jar Nebo ma tigriñ po pa wo do dwee ti äoge.
- ³⁴Jar ni Elam ma tigriñ po pa, wo ndar ti äe kiskis äog de jar do dwee ti naa.
- ³⁵Jar ni Harim wo kiskis swa' ti äe do äoge.
- ³⁶Weere Jeriko wo kiskis swa' ti äe do naa ti dwee.
- ³⁷Weere Lod wo, weere Hadid wo de Ono wo kiskis renam ti äe do äog ti boñ.
- ³⁸Weere Senaa wo ndar swa' ti äe kiskis kaawa' de jar do swa'a.
- ³⁹Jar Sië jag wo: Jar ni Yedaeya ma ti feele, mani Josuwen wo kiskis kaawa' ti äe do renam ti swa'a.
- ⁴⁰Jar ni Imer wo ndar de jar do dwee ti äoge.
- ⁴¹Jar ni Pashur wo ndar ti äe kiskis äog de jar do naa ti renam.
- ⁴²Jar ni Harim wo ndar de jar hwal ti rename.
- ⁴³Jar Lefid wo: Jar ni Josuwe wo de Kadmiyel, yoo jar ni Hodfa wo do renam ti naa.

- ⁴⁴Jar 'wad siñ wo: Jar ni Asaf wo kis ti äe do naa ti nenma'aç.
- ⁴⁵Jar gor jag tiñ wo: Jar ni Salum wo, jar ni Ater wo, jar ni Talmon wo, jar ni Akub wo, jar ni Hatita wo de jar ni Sobay wo kis ti äe do swa' ti nenma'aç.
- ⁴⁶Jar Netiniyeçeç wo: Jar ni Siha wo, jar ni Hasufa wo, jar ni Tabaod wo,
- ⁴⁷Jar ni Keros wo, jar ni Siya wo, jar ni Padon wo,
- ⁴⁸Jar ni Lebana wo, jar ni Hagaba wo, jar ni Salmay wo,
- ⁴⁹Jar ni Hanañ wo, jar ni Gidel wo, jar ni Gahar wo,
- ⁵⁰Jar ni Reaya wo, jar ni Retsin wo, jar ni Nekoda wo,
- ⁵¹Jar ni Gasam wo, jar ni Usa wo, jar ni Paseya wo,
- ⁵²Jar ni Besay wo, jar ni Mehunim wo, jar ni Nefisim wo,
- ⁵³Jar ni Bakbug wo, jar ni Hakufa wo, jar ni Harhur wo,
- ⁵⁴Jar ni Baslud wo, jar ni Mehida wo, jar ni Harka wo,
- ⁵⁵Jar ni Barkos wo, jar ni Sisera wo, jar ni Tama wo,
- ⁵⁶Jar ni Netsiya wo, jar ni Hatifa wo.
- ⁵⁷Jar ni weere joçoçre Salomoñ wo: Jar ni Sotay wo, jar ni Sofered wo, jar ni Perida wo,
- ⁵⁸Jar ni Yaala wo, jar ni Darkon wo, jar ni Gidel wo,
- ⁵⁹Jar ni Sefatiya wo, jar ni Hatil wo, jar ni Pokered-Hatsebayim wo, jar ni Amoñ wo.
- ⁶⁰Jar Netiniyeçeç wo de jar ni weere joçoçre Salomoñ tay wo äuy kiskis swa' ti äe do kaawa' ti äoge.
- ⁶¹Mokay diñ keege jar maga sen hoo wo le Tel-Mela, Tel-Harka, Kerub-Adon wo de Imere, day kaçaç wo ma ko feelee mani äaaran wo de ëu moore äaara wo ma kañ nen ga saara diñ jar Israyel gaa mono:
- ⁶²Jar ni Delaya wo, jar ni Tobiya wo de jar ni Nekoda wo kiskis hiira' ti äe do naa ti äoge.
- ⁶³Day yoo jar sië jagn wo mo lay no diñ: Jar ni Hobaya wo, jar ni Hakos wo, jar ni Barsilayi maga hay da waçy yoo mayre mani Barsilayi je Galadn wo day aë ëen de ëu äe mono.
- ⁶⁴Saara kië wo wer mani äaaran wo äil kefder wo, ama saara laa da' rage gaë. AÀ raw nii rage go ti siëgi jag no.

⁶⁵Je waçaç ree progn raw riñ rage ga àà mo ree wo feçeçe ma bay äagn wo wa äa, say je sië jag po mo wii jag Urim wo de Tumim wo äa.

⁶⁶Ngaäa jarn äuy hay ndar do naa ti äog de jar kiskis swa' ti äe do hiira'a.

⁶⁷Sen na àè bay de kee weere joçoçe äaaran wo de mayre gebere äaara maga hay wo ndar renam de jar kiskis swa' ti äe do swa' ti renam wo ni wa. Yoo äaara ni jar 'wad siñ ma twerpiiri de ma tenaare hay wo kiskis äog ti äe do naa ti dwee. Piiri äaara hay wo kiskis renam ti äe do swa' ti hiira'a, gerheçeçe wayla äaara hay wo kiskis äog ti äe do naa ti dwee.

⁶⁸Yoñyoñ wo kiskis naa ti äe do swa' ti dwee, gerheçeçe wo ndar hiira' ti äe kiskis renam de gerheçeçe do äoge.

⁶⁹Wañre ma ti feele wo debaň haç wo feçeçe ma kay joñren wo. Je waçaç ree progn haç solay boo biñni ndare, tasa wo do dwee, Oçoçbe ma joñre siigi jag wo kiskis dwee ti äe do swa' ma kay joñren wo.

⁷⁰Wañre ma ti feelen haç wo solay boo biñni ndar äoge, solay boo ni ndar ti äe kis ma kay joñren wo.

⁷¹Te jar Israyel ma äuyn haç wo solay boo biñni ndar do äoge, solay boo ni ndar de oçoçbe ma joñre siigi jag do hiira' ti rename.

⁷²Jar sië jagn wo, jar Lefidn wo, jar gor jag tiñn wo, jar 'wad siñn wo, jar ngaään wo, jar Netiniyeçeç wo de jar Israyel wo äuy raw wo lagge go äi leege äaaran wo.

NEHEMI 8

Esdras kee waçaçe Baa ne jare

¹Few ma de renamn raw age, jar Israyel hay wo go de lagge äi leege äaaran wo. Mo so no jarn wo äuy raw wo tayge le go see kaçaçra do jobo boñ nono ti ngeel ma jag faage Biin wo. Saara raw riñ Esdras je had waçaçe Baan ga àà mo mañ kefder jag liñgi mani Moyis maga Manwur hay yern ne Israyel le.

²Esdras je sië jagn raw mañ jag liñgin le pel ngaäa maga hay de tayge diñ werpiiri wo, naare wo de wosela äuy maga laa wo wer fen maga se laan de sug äe mo äuy no. Sen na ti naw ma tañgu nen few ma de renam no.

³Se kal kee kefder le de jag toñ haçaç wo wur de deelee ti ngeel maga jag faage Biin wo, pel werpiiri wo, naare wo jar maga laa wo wer mopo mono. Jarn wo äuy lag wo seëem co' sug keege kefder jag liñgi no.

⁴Esdras je had waçaçe Baan hay go de oole ciñ ti koo po maga àè hay kañn ma seno. Matitiya, Sema, Anaya, Uri, Hilkiya wo de Maaseya hay wo de odge ti do war äe, Pedaya, Mikayel, Malkiya, Hasum, Hasbadana, Sakari wo de Mesulam hay wo ti do guur äe lay.

⁵Esdras raw bul äil kefdern go de nen jarn äuy werga aà hay go de oole ciñ haçaç de dañ jarn wo no, day de maga se bul äil kefdern go mono, jarn raw hooge go deele äuy.

⁶Esdras raw joñ suse' ne Manwuri, Baa ma kluu no. Jarn wo äuy raw yiñ jag de hoor do ciñ ga: Amen! Amen! Saara raw laa koyoçgre gesiñ, raw wo leë mondra pel Manwur de mbuë nen gesiñ.

⁷Josuwe, Bani, Serebiya, Yamin, Akub, Sabetay, Hodiya, Maaseya, Kelita, Asariya, Yosabad, Hanan, Pelaya wo de jar Lefidn hay wo go naa wer jag liñgin go ne jarn wo maga aà mo laa wo wer äe, day jarn raw wo lagge go deele.

⁸Aà hay wo kee kefder jag liñgi mani Baan go crage day saara hay go naa wer äe maga jar mo laa wo wer fen maga saara hay kee ne hara mono.

⁹Nehemi je waçaç ree prog no, Esdras je sië jag ma naa wer waçaçre Baan wo de jar Lefidn maga hay wo had jarn kal wo riñ jarn wo äuy gano: Wur se ka'n wara diñ wur maga go sagsag ma Manwuri, Baa äay no. Law wee wa, ra wee wa lay! Sen na werga jarn wo äuy hay ra wo de maga saara laa waçaçre jag liñgin wo mono.

¹⁰Esdras hay riñ ra gano: See wee, wo wee ree naèy ma de noo wo, joo wee feçeçre ma bay jiigi wo day haç wee te äaara ne jar maga ma äaara bay wo go de 'wuçygi wa ëa mono. Gahaçyla, wur sen diñ wur maga go sagsag ma Wañkluu naa no, law wee wa werga fruygi mani Manwurn diñ eegre äay no.

¹¹Jar Lefidn hay wo teñ nen jarn wo äuy gano: Hem wee mbay werga wur sen diñ wur ma sara. Law wee wa so!

¹²Jarn wo äuy kal wo rawge reege lay, jooge lay maga saara mo haç te äe ne jar lay, saara mo joñ fruygi ma kluu lay. Gahaçyla, aà hay laa wo wer waçaçre maga aè hay naa wer äaara ne hara mono.

Jar Jwif joñ wo few mburyugn wo

¹³Ti naw ma de äogn mono, wañre ma ti feele ma yoo jarn wo äuy, jar sië jagn wo de jar Lefidn raw wo tayge le see Esdras je had waçaçre Baan ma lagge seëem co' sug waçaçre jag liñgi no.

¹⁴Saara wo da'ge de yerge äil jag liñgi maga Manwur hay yern nen do Moyis ga jar Israyel wo nen nage äil mburyug ti wur joñge few ma nen few ma de renam no,

¹⁵ga aà wo nen 'wad äay go äi leege äaaran wo äuy lay, go Jerusalem lay gano: Laa wee wo go yoo huuli wo, hrag wee sug koo Olifiye le, sug koo Olifiye ma mbasga, sug koo mirte, sug hare wo de sug koore ma kliäkliä wo ma bag mburyug wo do maga aà de yerge nono.

¹⁶Mo so no jarn raw wo laage go, kal wo hragge äe le. Saara raw wo bag mburyug wo, wosela äuy ciñ ti tiñ äe ma de lawge, jar po wo feelee äaara wo, äil feelee tiñ mani Baa no, ti ngeel ma jag faage Biin wo, ti ngeel ma jag tiñ mani Efrayim no.

¹⁷Ngaäa jar maga hay wo le ti dañgay day fer wo le mo äuy raw wo bag mburyug wo, saara lag go äil mburyug wo. Tiñji le ti kal mani Josuwe je ni Nun haçaç a go ti wur sen mono, jar Israyel joñ wo te mo ma dosen no kay gaa, fruygi joñ debaň debaň ti wur sen ni.

¹⁸AË hay keege äil kefder jag liñgi mani Baan nen naw tum, tiñji le ti naw ma tañgun haçaç wo go ti naw ma blam no. AÀ raw joñ few nen naw renam day aè kal joñ tayge ma kluu ti naw ma de nenma'n do maga aà joñn tum nono.

NEHEMI 9

Jar Jwif heçeç wo bii ma wii fuggi äili.

¹Nen naw do äog ti naa nen few se ma de renamn mono, jar Israyel kal wo tayge le de lag bugu wo ti de sir ma heçeç bii.

²Jar maga sen hay wo ti wer mani Israyel raw wo caa äil see äaara go de waaren wo äuy, day aà wo ma wii fuggi äil ti älagge äaaran wo de debaycoçoçre mani paçaçre äaaran wo.

³De maga aà wo wo go oodge ti deele ti ngeel äaaran mono, aè raw keege äil kefder jag liñgi mani Manwuri, Baa äaaran nen ler swa'a day saara nen ler swa' pa, saara wii fuggi äil ti älagge äaaran wo, leë wo mondra pel Manwuri, Baa äaara no.

Jarn tos wo Baa.

⁴Josuwe, Bani, Kadmiyel, Sebaniya, Buni, Serebiya, Bani wo de Kenani raw wo ëiigi ciñ ti ngeel maga jar Lefid od wo pel jar waçë waçaçre ni mono. Saara ngar jag wo kloñ ne Manwuri, Baa äaara no.

⁵Josuwe, Kadmiyel, Bani, Hasabniya, Serebiya, Hoddiya, Sebaniya wo de Petahiya jar Lefidn kal wo gano: Puë wee go ciñ, togoë wee Manwuri, Baa äay sagsage. Daga aè mo togoë ëu äe ma de togoëgen maga go ciñ ti togoëge wo domge ma honla äuy tu mono!

⁶Diñ ndo, ndo boñ tu Manwuri, ndo hay joñ ngeel ma ciñ, ndo hay joñ ngeel ma ciñ ti ngeel ma ciñ na diñ ndo, de feçeçre maga wo wo ni mo äuy no. Ndo hay joñ tamsir de feçeçre ma ti äen wo, maarog wo de feçeçre ma nen äaaran wo äuy. Ndo haç tenen ne feçeçre sen wo äuy day jar durgi ma ciñ leë wo mondra pel äo.

⁷Diñ ndo Manwur Baa, ndo hay ba Abram, ndo kal le go de äe äi leege Ur mani jar Kalden wo, day ndo raw kañ ëu ne hen ga Abraham.

⁸Ndo kal da' jiili äe de deele pel äo, day ndo raw tay jag de äe ma haç sir mani jar Kanaan wo, jar Hitidn wo, jar Amoridn wo, jar Feresidn wo, jar Yebusn wo, jar

Girgasidn wo go ne wer mani äen wo. Ndo raw ooge ti waçaçre äo no, werga ndo keëede.

⁹Ndo hay ko ree maga hay caa paçaçre wuur wo le Ejipte mono, day ndo raw laa ro äaara ma jag maarog ma de seçeç no.

¹⁰Ndo hay kañ feçeçre kañ nen wo de feçeçre mbuëgi wo ne Farawoñ ti, ne weere joçoçre äen wo de jar sir äen wo äuy ti wer maga ndo hay go de koge ga aà hay joñ bon äaara go bay ngare, day ndo raw ra ëu see äo do maga aà wara no ëa mono.

¹¹Ndo hay caa äil maarog go ne hara pele, day saara cegaë wo go äil maarogn ti ngeel de heege. AÀma ndo srog jar maga hay mañ wo blam äaara le niigi wo go äi tu ma këum do huuli maga le' go nen bii maga yuu de eegre no no.

¹²Ndo hay koë rage de ceeg de swil swaare, de suñ de swil wuu maga hay go ler ngeel ne hara pel ti faage maga aà hay wo de mañge äe mono.

¹³Ndo hay cwaa le ti huuli Sinay, ndo hay waçaç waçaçre le ne hara le ciñ haçaç day ndo raw haç jag liñgi ma äod faage waçaçre ma de deele wo ne hara, haç jag liñgi ma cwaçyn wo ne hara de waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ma de dañ kaçaçran wo.

¹⁴Le ciñ haçaç ndo raw kañ nen äaara ti wur Saba äo ma bay ëag no day ndo kal yer waçaçre jag liñgi wo, waçaçre ma de yergen wo de jag liñgi ne hara nen do Moyis, weejoçoç äe no.

¹⁵Le ciñ haçaç ndo raw haç hole ne hara de maga koñne hay cee ra mono, ndo yuu bii le go nen huuli de maga jwaale hay kañ ra mono, day ndo raw riñ rage ga aà mo yaçaç wo sir maga ndo hay haç' go ga ndo haçn ne hara mono.

¹⁶Ama saara de paçaçre wuur kal wo äaaran far ti see äaara ciñ, deñ wo gor äaara go. AÀ hay hoo wo sug ti jag liñgi äon wo gaë.

¹⁷Saara day wo yaçaç jag äo gaa, ëig wo ti ti feçeçre ma ngil jar maga ndo hay joñ ra wer äaara mo gaë. Saara raw deñ gor äaara go, day wer ti grañ äaaran saara kalbaa wañ pel äaara maga saara mo fer jag gebe saara no. Day ndo diñ Baa maga ndo fug äil go ne jar ti, äil äo de ele day ndo ko decoo jare. Ndo bay soçoç äil deparday wa, ndo joñ äil de el ti jar debañ day ndo tob ge ra go gaa,

¹⁸ko ba de maga aà raw wo yor weeday day waçaç wo ti äe ga: Israyele, mo na diñ Baa äo maga kal le go de äo Ejipte mono, ko ba de maga aà joñ wo ti grañ go see äo has äuy, las wo ndo mo äuy no.

¹⁹Wer koge decoo jar äo ma kluu no, ndo hay tob ra go äil puulin gaa, swil swaaren men seele go pel äaara ma kañ nen äaara ti faagen gaa lay, swil wuun men ler ngeel go ne hara de suñ ti faage maga aà hay wo de mañge äe mo gaa lay.

²⁰Ndo hay haç Nenterse äo ma de el ne hara maga aà mo ko wo car äil feçeçren wo go, ndo hay peñ ra de man ga aà mo hee wo jag wa gaa day ndo haç bii ne hara ma ii jwaale äaara pa.

²¹Nen kiñgi do naa, ndo hay oo ti äaara kay rage äil puuli, mopo peçeç ti äaara me' gaa äuy oçoçbe äaaran nrag wo go gaa lay, äaale äaara hay wuë wo gaa lay.

²²Ndo hay haç sir wañre wo go de wer jar wo go ne hara äi coo do maga progre maga wo hagu de äaara mo hay wo go ma äaara. AÀ hay yaçaç wo sir mani Sihon no, diñ sir mani wañ Hesbon no, yaçaç wo sir mani Og wañ Basañ no.

²³Ndo raw tes weere äaara wo do ger ma ciñ wo no no, day ndo raw woge de äaara ti sir maga ndo hay waçaç go ne paçaçre äaara wo ga aà wo ge wo yañ yaçaçge äe mono.

²⁴Day weeren laa wo äi sir no, yaçaç wo ne. Ndo mbuë fuy jar sirn wo go ne hara pele, diñ jar Kanaan wo, day ndo haç ra go ne hara äi coo do de wañre äaaran wo de jar sirn wo nen maga aà mo joñ wo ra dogä äil äaara da nono.

²⁵AÀ hay yaçë wo äi leege ma de eegre wo de sir maga feçeçre joñ wo ni debañ, yaçë wo tiñ maga wo go de bagge de horog ma de el ma honla wo äuy, yaçë wo gutugri ma de teerge wo, payre tlalum wo, koore Olifiye wo de koo maga aè ree le'ge äaara wo debañ. AÀ hay ree wo, wuë wo go, goä wo go raw wo joñge go ti tore wer äil de el äo ma debañ no.

²⁶Ama saara raw hooge de äo, joñ wo ti grañ go see äo, mbuë wo faale go ne jag liñgi äo no, id wo jar ndar nen waçaçre äo maga hay wo kam rage ga aà mo fer wo le see äo wo go, day haç see äaara ne lasge lasge sag sage.

²⁷Mo so no ndo raw haç rage go ne jar hee äaaran wo do, saara joñ bon äaara. AÀma ti wur reen mono, saara kal rage mo ti, day ndo, ndo raw laa jag äaara le ciñ haçaç. Wer äil de el äo ma kluu no, ndo raw haç jar yaçaç rage wo ne hara ma yaçaç rage go do jar hee äaaran wo no.

²⁸De maga aà da' wo see äaara mokay saara fer tiñ; wer joñ älaggen pel äo pa. Mo pa no, ndo kal tob rage go ne jar hee äaaran wo, saara kol go waçaç ree äaara. AÀma saara fer rage mo ti pa, ndo, ndo laa jag äaara le ciñ haçaç day wer äil de el äo ma kluun ndo hay yaçaç ra we go äaale puri.

²⁹Ndo hay kam ra maga aà mo fer wo le ti jag liñgi äo no, ama saara raw far ti see äaara ciñ day wo yaçaç jag liñgi äon wo gaè. AÀ kal wo joñ älagge see jag liñgi äo ma äod faage waçaçre äo maga haç wo tenen ne je tabay maga joñ joñre de äaara mono, raw wo far bay äaara ciñ do ti grañ, deñ wo gor äaara go day wo yaçaç jag gaè.

³⁰Ndo hay soë ra nen kiñgi puri, ndo hay bag waçaçre ne hara de Nenterse äon nen do jar ndar nen waçaçre äon wo, ama saara laa co' sug gaè. Mo so no ndo raw haç rage go ne jar sir waare wo äi coo do.

³¹Wer äil de el äo ma kluu no, ndo hay caa wer äaara go gaa, ndo hay tob ra go gaa lay werga ndo diñ Baa maga ndo joñ äil de el ti jare, day ndo ko decoo jar lay.

³²Patalam no, O Baa wuur no, Baa ma kluu no ma de eegre debañ ga aè joñ heçeçe do äo, ndo maga ndo oo ti tayge jage, day ndo joñ äil de el ti jar mono, ko ree maga de caa wuuri, wañre wuur wo, minisdir wuurn wo, jar sië jag wuurn wo, jar ndar nen waçaçre Baa go ne wuurn wo, paçaçre wuur de jar äon wo äuy haçaç le ti wur mani wañre ma Asirin wo haçaç go wara do fen po ma me' no wa.

³³Ma äo ndo go de yogge ti ree maga hay aà wo ne wuur ti mo äuy no werga ndo hay naa nen see äo go diñ je ma de deele day wuur raw joñge diñ älagge.

³⁴Wañre wuurn wo, minisdir wuurn wo, jar sië jag wuurn wo de paçaçre wuur hay see wo ti jag liñgi äon gaa, aà co' wo sug jag liñgi äon wo gaa lay, laa ruugi maga ndo hay ruu rage mo gaa lay.

³⁵Ti wur maga aà hay wo ti sir äaara, go de ngesge de de el ma debañ maga ndo hay joñ see äaara äil sir ma de diy maga joñ feçeçe, sir maga ndo hay haçn go ne hara mono, saara laa joñ peelee ne ndo gaa, laa wo mbuë faale ne joñre äaara ma de älaggen wo gaa lay.

³⁶Wara wuur go gebere mo lag so no! Wuur go diñ gebere ti sir maga ndo hay haçn ne paçaçre wuur wo maga aà mo ree wo feçeçe maga joñ wo ni de feçeçe ma de el ma äil äen wo mo lag so no!

³⁷Feçeçe maga joñ wo ni debañ kol wo go diñ ma wañre maga ndo haç wuur go ne hara ga aà mo waçaç wo ree wuur mono, sen na wer älagge wuurn wo. Aà wo de ma joñhoogese wuur wo de horog de fuçy wuurn wo dogä äil äaara da nono, day wuur go nen ree ma kluu debañ!

NEHEMI 10

Jar haç wo see äaara ma seege ti jag liñgi

¹Diñ wer ree sen mo äuy wuur raw tay tayge jag po maga wuur yern go yerge. Ëu wañre wuurn wo, jar Lefid wuur wo de jar sië jag wuur hay wo go de yerge ti äil kefder ma de kañ kase ti wo.

²Äil kefder se de kañ kase tin wo diñ ëu Nehemi, je ni Hakaliya je waçaç ree prog no, diñ ëu Sedesiyas,

³Seraya, Asariya, Jermi,

⁴Pashur, Amariya, Malkiya,

⁵Hatus, Sebaniya, Malug,

⁶Harim, Meremod, Abdiyas,

⁷Danyel, Gineton, Barug,

- ⁸Mesulam, Abiya, Miyamin,
⁹Maasiya, Bilgay, Semaeya, jar sië jag wo.
¹⁰Jar Lefid wo diñ Josuwe je ni Asaniya, diñ Binuwi, yoo jar ni Henadad wo diñ Kadmiyele,
¹¹Heçeçre äaara wo diñ Sebaniya, Hodiya, Kelita, Pelaya, Hanan,
¹²Mise, Rehob, Hasabiya,
¹³Sakur, Serebiya, Sebaniya
¹⁴Hodiya, Bani, Beninu
¹⁵Wañre ma pel jarn wo diñ Pareos, Pahat-Mowab, Elam, Satu, Bani.
¹⁶Buni, Asgad, Bebay,
¹⁷Adoniya, Bigfay, Adin
¹⁸Ater, Esekiyas, Asur
¹⁹Hodiya, Hasum, Betsay
²⁰Harif, Anatod, Nebay
²¹Magpiyas, Mesulam, Hesir,
²²Mesesabel, Sadog, Yaduwa,
²³Pelatiya, Hanan, Asaya,
²⁴Hose, Haninaya, Hasub,
²⁵Halohe, Pilha, Sobeg,
²⁶Rehum, Hasabna, Maaseya,
²⁷Ahiya, Hanan, Anan,
²⁸Malug, Harim, Baana,
²⁹Te jar ma äuy no, jar sië jagn wo, jar Lefidn wo, jar gor jag tiñn wo, jar 'wad siñn wo, jar Neteñyeçeçn wo de jar maga caa wo see äaara go de waare wo ma seege ti jag liñgi mani Baan mo äuy, naare äaara wo, weere äaara wo de mayre äaara wo, jar maga wo äuy ga wo de kaçaçge ma da' wer go ne mopo day wo de ti ngeel lay mono,
³⁰raw wo tay see äaara de heçeçre äaara ma de ëun wo. Saara kal waçaçge go de jag äaara, ha' wo go haç'ge ga saara see ti jag liñgi maga Baa hay haçn nen do Moyis, weejoçoç Baa mono, ga saara hoo sugi day saara joñ joñre de jag liñgi mani Manwurn Wañkluu wuur wo äuy, de jag liñgi ma äod faage waçaçre äen wo de waçaçre äe ma de yergen wo.

³¹Wuur raw haç jag ga wuur haç mayre wuur wo ne jar ma äil sirn wo gaa, wuur da mayre äaara wo ne weere wuur wo gaa lay.

³²Wuur yee mopo wur Saba wo de wur fewn wo do jar sirn maga aà wo de feçeçe trere wo noga feçeçe reege wo ma yoo wur Saba mo gaa, ga wuur men ngeel payren wo yañ bay jeege ti kiñgi ma de renam no, ga wuur men äere mopo äuy maga aè hay yaçaçn do wuur yañ go ne jar ti.

³³Wuur raw kañ jag liñgi ti see wuur ga wuur mo haç boo solay ma nen gram naa äegde' nen kiñgi ma joñre ma äil tiñ mani Baa wuur no,

³⁴ma joñre hole ma de sra'ge ciñ ti kaçaçran wo, ma fen haçge ma tum nen naw no, ma jon siigi jag ma tum ti wur Saban wo ga aè roë mo äen go äuy wo de siigi jag ma ti kolge few ciñn wo de wur kurwuyn wo, ma feçeçe maga aè haç ra go sagsag ne Baa mono, ma feçeçe siëgi jag ma mañ älagge go ne Israyel wo ti no, ma fen po äuy maga aè joñn äil tiñ mani Baa wuurn mono.

³⁵Wuur äuy, jar sië jagn wo, jar Lefidn wo de jar ma äuy wuur kal naa waçywaàale go ti haçaçe maga aè hay nen sa'ge äe le nen kiñgi ka' ma roëge äi tiñ Baa wuurn mono, wuur carn go ti feele wo ta' ta', go de ngaä wur äe ka' ka' nen maga aè mo roën ti ngeel sië jag mani Manwuri, Baa wuurn do maga aà de yerge äil jag liñgin nono.

³⁶Wuur raw haç jag ga wuur mo aà tum nen kiñgi de jag feçeçe maga wuur jeeë ra mono, de jag le'ge koore wuur wo äuy äil tiñ mani Manwur no

³⁷ga wuur mo aà de jag weere wuur wo de jag weere horog de fuçy wuurn wo äil tiñ mani Baa wuurn ne jar sië jag maga wo de ma joñpeeä äil tiñ mani Baa wuurn do maga aà de yerge äil jag liñgin no no, diñ jag weere dere wuurn wo de fiiri wuurn wo

³⁸ga wuur mo aà de jag hole wuurn wo, feçeçe maga wuur mañ nen äaara go ma haçgen wo, le'ge koore wuurn wo, yii ma defay wo de noon ne jar sië jag wo äil tiñ horog mani Baa wuur no, ga wuur mo haç dim feçeçe maga wuur jee ra go ne jar Lefid wo. Jar Lefid wo de see äaara wo nen yaçë rage le go äi leege maga wo ciñ ti sir maga wo diñ tway wuur mo äuy no.

³⁹Je sië jag ma ti wer mani AÈron joñ wer jar Lefid wo ni de maga jar Lefid a ge wo de dim ma dim äil tiñ mani Baa wuur äil tiñ horogn wo mono.

⁴⁰Gahaçyla jar Israyel wo de jar Lefid a ge wo de feçeçe haçge maga saara hoor see coore ble no, see yiin wo de noon na äil tiñ sen wo. Feçeçe ma äil tiñ ma bay äagn wo de laage na ni jar sië jag maga joñ wo peeä mono, jar gor jag tiñn wo de jar 'wad siñn wo de lagge na ni lay. Do kay no so no, wuur tob ge tiñ mani Baa wuurn go gaè.

NEHEMI 11

Ëu jar Jwif maga lag wo Jerusalem mono

- ¹Wañre ma pel jarn raw wo lagge go Jerusalem. Te jar ma äuy kal wo naa waçywaàale nen maga jobo boñ yoo jar hwal mo a hayge Jerusalem day ma kaawa' lan mo lag wo wo go äi leege ma lan wo lay.
- ²Jarn raw wo kañ bosa' ne jar maga eig wo de dage äaara ga saara lag Jerusalem mono.
- ³Mokay diñ ëu wañre ma ti prog maga lag wo de tiñ Jerusalem mono. Äi leege ma ti sir Judan wo mono, wosela äuy laa tiñ na ti tway äe, äi leege äe, hay ba Israyel wo, jar sië jag wo de jar Lefid wo, jar Netiniyeçeç wo de jar ni weere joçoçre Salomoñ wo yaw.
- ⁴Äi leege Jerusalem mono, weere sir Juda wo de Benjame raw wo lagge ni. Yoo jar Juda wo mono diñ Ataya je ni Osiyas, je ni Sakari, je ni Amariya, je ni Sefatiya, je ni Mahaleel yoo jar ni Peres wo.
- ⁵Lan diñ Maaseya, je ni Barug, je ni Kol-Hose, je ni Hasaya, je ni Adaya, je ni Yoyarib, je ni Sakari, je ni Siloni no.
- ⁶Jar ni Peres maga lag wo de tiñ Jerusalem wo äuy kiskis naa de jar do hiira' ti nenma'aç, diñ werpiiri ma de eegre wo.
- ⁷Mokay no diñ ëu jar Benjame wo, aà wo diñ Salu je ni Mesulam, je ni Yoed, je ni Pedeya, je ni Kolaya, je ni Maaseya, je ni Itiyel, je ni Esay no.
- ⁸Blam äe diñ Gabay wo de Salay, saara äuy kiskis kaawa' de jar do äog ti nenma'aç.
- ⁹Jowel je ni Sikrin hay diñ je waçaç ree äaara, day Juda je ni Senuwan hay diñ goo äe äi leegen ni.
- ¹⁰Jar sië jag maga lag wo Jerusalem wo diñ Yedaya, je ni Yoyarib no, diñ Yakin,
- ¹¹diñ Seraya je ni Hilkiya, je ni Mesulam, je ni Sadog, je Merayod, je ni Ahitub, je waçaçre tiñ Baa no,
- ¹²diñ heçeçre äaara maga hay wo de haç see äaara jag joñre ma äil tiñn mono saara äuy kiskis nenma' de jar do äog ti äoge. Yoo äaara pa diñ Adaya je ni Yeroham, je ni Pelatiya, je ni Amsi, je ni Sakari, je ni Pashur, je ni Malkiya,
- ¹³wo de heçeçre äe wañre ma ti feelen wo, saara äuy kiskis äog de jar do naa ti äogge, diñ Amasay je ni Asareel, je ni Ahsay, je ni Mesilemod, je ni Imern
- ¹⁴wo de heçeçre äaara, jar ma tinoo n wo äuy kis ti äe do äog ti nenma'aç. Sabdiyel, je ni Gedolimn hay diñ je waçaç ree äaara.
- ¹⁵Yoo jar Lefid wo mono diñ Semaeya je ni Hasub, je ni Asrikam, je ni Hasabiya je ni Buni no,

- ¹⁶diñ Sabetay wo de Yosabad jar ma yoo wañre jar Lefid maga waçaç wo ree feçeçre ma nen siigi ga wo de mañge se tiñ Baan mono
- ¹⁷diñ Mataniya je ni Mise, je ni Sabdi, je ni Asaf, wañ maga far siñ togoëgen ti wur tosgen mono, diñ Bakbukiya je kluu ma de äog yoo heçeçre äen wo mono, diñ Abda je ni Samuwa, je ni Galal, je ni Yedutun no.
- ¹⁸Jar Lefid ma äi leege ma bay äagn wo äuy kiskis äog de jar do nenma' ti naa.
- ¹⁹Jar gor jag tiñn wo diñ Akub, Talmon wo de heçeçre äaara jar gor jag tiñn wo, saara äuy kis de jar do renam ti äoge.
- ²⁰Te jar Israyel ma lan wo, jar sië jag wo, jar Lefidn wo mono, sen hay wo de tiñ äi leege ma ti sir Judan wo, wosela äuy ti tway äe.
- ²¹Jar Netiniyeçeç hay wo de laage ti Ofel no, Siha wo de Gispa hay wo diñ wañre jar Netiniyeçeç wo.
- ²²Je waçaç ree jar Lefid ma Jerusalem wo diñ Usi je ni Bani, je ni Hasabiya, je ni Mataniya, je ni Mise yoo jar ni Asaf wo, jar maga joñre siñ ma äil tiñ Baan de haçge ne hara do mono.
- ²³Wañ hay we de yer jag liñgi ti äaara, hay go de ngaä joñre äaara maga jar 'wad siñn wo nen joñge äe nen naw tum go ta' ta'a.
- ²⁴Petahiya je ni Mesesabeeln yoo jar ni Sera je ni Judan hay diñ ajiya wañ ti ree feçeçre maga sen de mañge see jar ma ti prog Judan mo äuy no.
- ²⁵Go äi leegen wo de tiñ ma ti äaaran wo mono, weere Juda laa wo tiñ go Kiryat-Arba de sir ma ti äen wo, go Dibon wo de sir ma ti äen wo, go Yekabseel de äi leege ma ti äen wo,
- ²⁶go Yesuwa, go Molada, go Bet-Paled,
- ²⁷go Hatsar-Suwal, go Beer-Seba de sir ma ti äen wo,
- ²⁸go Siglage, go Mekona de sir ma ti äen wo,
- ²⁹go En-Rimoñ, go Soreya, go Yarmud,
- ³⁰go Sanowa, go Adulam wo de äi leege ma ti äaaran wo go Lakis de prog äe no, go Aseka de sir ma ti äen wo. Saara lag tiñ le Beer-Seba haçaç a go ti log Hinom.
- ³¹Jar Benjame lag wo le Geba haçaç wo wo go Mikmase, go Aya, go Betel de sir ma ti äen wo,
- ³²go Anatod, go Nob, go Hananiya,
- ³³go Hatsor, go Rama, go Gitayim,
- ³⁴go Hadid, go Seboyim, go Nebalad,

³⁵go Lod wo de Ono, log mani jar bag do ti joñre ma defeë defeën wo.

³⁶Jar Lefid ma yoo jar Juda po raw wo wo laa tiñ yoo jar Benjame wo.

NEHEMI 12

Keege jar sië jag wo de jar Lefid wo.

¹Mokay diñ ëu jar sië jagn wo de jar Lefid maga fer wo le wer Sorobabel je ni Sealtiyeln wo de Josuwe mono: AÀ hay wo diñ Seraya, Jermi, Esdras,

²Amariya, Malug, Hatus,

³Sekaniya, Rehum, Meremod,

⁴Ido, Ginetoy, Abiya,

⁵Miryamin, Maadiya, Bilga,

⁶Semaeya, Yoyarib, Yedaeya,

⁷Salu, Amog, Hilkiya, Yedaeya. Sen mo na diñ jar kluuri jar sië jagn wo de heçeçe äaaran wo ti wur mani Josuwen mono.

⁸Jar Lefid hay wo diñ Josuwe, Benuwi, Kadmiyel, Serebiya, Juda wo de Mataniya je maga hay wo de heçeçe äe oodge pel seege de siñ togoëgen wo mono,

⁹diñ Bakbukiya wo de Uni maga hay wo lagge pel äaara jag joñre mono.

¹⁰Josuwe biñ Yoyakim, Yoyakim raw biñ Eliyakib, Eliyakib raw biñ Yoyada.

¹¹Yoyada raw biñ Jonatañ day Jonatañ raw biñ Jaduwa.

¹²Mokay diñ ëu jar sië jag maga hay wo diñ wañre ma ti feele wo ti kal mani Yoyakimn mono: Ti feele mani Serayan diñ Meraya, ti mani Jermin diñ Hananiya,

¹³ti mani Esdras diñ Mesulam, ti mani Amariyan diñ Johanan,

¹⁴ti mani Melukin diñ Jonatañ, ti mani Sebaniyan de Josef,

¹⁵ti mani Harimn diñ Ada, ti mani Merayodn diñ Helkay,

¹⁶ti mani Idon diñ Sakari, ti mani Ginetonn diñ Mesulam,

¹⁷ti mani Abiyan diñ Sikri, ti mani Miniyamin wo de Moadiyan diñ Piltay,

¹⁸ti mani Bilgan diñ Samuwa, ti mani Yedaeyan diñ Jonatañ,

¹⁹ti mani Yoyaribn diñ Matnay, ti mani Yedaeya diñ Usi,

²⁰ti mani Salayn diñ Kalay, ti mani Amogn diñ Eber,

²¹ti mani Hilkiyan diñ Hasabiya, ti mani Yedaeyan diñ Netaneele.

²²Ti kal mani Eliyakib, Yoyada, Yahanan wo de Yaduwa mono, jar Lefid maga wo diñ wañre ma ti feelen wo de jar sië jag hay wo le go de yerge de maga Dariyus je Persen hay ti wañ mono.

²³Weere jar Lefid maga wo diñ wañre ma ti feelen hay wo go de yerge äil kefder maga aè yer waçaçre ma tum nen nawn wo ni mono, haçaç a go ti wur mani Yahanan, je ni Eliyakib no.

²⁴Wañre jar Lefid maga diñ Hasabiya, Serebiya, Josuwe je ni Kadmiyel wo de heçeçe äaara ma odge pel kaçaçra ma lan hay wo diñ jar maga waçaçre togoëge Manwurn wo de mañge ti äe ciñn hay do äaara do jag maga Dafid je mani Baan hay waçaçn nono, jar go de carge ta' ta'a.

²⁵Mataniya, Bakbukiya, Abdiyas, Mesulam, Talmon wo de Akub jar gor jag tiñn hay wo lagge jag tiñn wo gorge lage.

²⁶Jar sen hay wo tenen ti' ti kal mani Yoyakim je ni Josuwe, je ni Yotsadag no, ti kal mani Nehemi je waçaç ree progn wo de Esdras je sië jag ma had waçaçre Baa no.

AÈ joñ few kor ma Jerusalem no.

²⁷Ti wur joñge few kor ma Jerusalemn mono, aè raw woge kië jar Lefid wo le ti ngeel maga aà hay wo le de tiñ ni mo äuy no, maga aà mo aà wo Jerusalem nen maga aè mo joñ few nen fruygi siñ wo, de ro soñre wo, ro mandilna wo de dilna wo.

²⁸Weere jar 'wad siñ ma ti Jerusalem karan tay wo see äaara le äuy de ma äi leege mani jar Netofan wo,

²⁹de ma Bet-Gilgaln wo, ma ti prog ma Geban wo de ma Asamafedn wo no, werga aà hay wo de lag tiñ ti Jerusalem kara äuy.

³⁰Jar sië jagn wo de jar Lefidn raw wo façaç see äaara go, façaç wo jarn wo go de jag faagen wo de kor no.

³¹Ndi raw ga wañre ma Judan mo ëii wo ti kor no, day ndi kal car äil jar go ta' ta' äog ma 'wad siñ. Jar ma tañgun fer wo nen ti äaā war go ciñ ti korn ti' de kañ ti äaara ne jag tiñ rumgi no.

³²Ose wo de wañre ma Juda wo plañ hay wo de kañge seege wer äaara, wañre sen hay wo diñ

³³Asariya, Esdras, Mesulam,

³⁴Juda, Benjame, Semaeya wo de Jermi.

³⁵Le nen blam ni pa diñ jar sië jagn wo de coçoç wo do, diñ Sakari je ni Jonatañ, je ni Semaeya, je ni Mataniya, je ni Mise, je ni Sakur, je ni Asafn

³⁶wo de heçeçre äe Semaeya, Asareel, Milalay, Gilalay, Maay, Netaneel, Juda wo de Hanani saara de feçeçre joçoç mani Dafid je mani Baan do äaara. Esdras je had waçaçre Baa hay pel äaara.

³⁷AÀ wo wo dayge ti jag faage gedel no, saara raw cegaëge wo go ne ngeel maga aè ëii wo ni Dafid ni ti, see wo go ciñ ti tiñ mani Dafid no, haçaç wo wo jag faage Biin nen nen wur bo toñ.

³⁸Jar siñ ma de äog fer wo de seelen nen äaã guuri. Ndi hay nen blam äaara de te jar ma lan wo, wuur go ciñ ti kor no, wuur hee ciñ ti tiñ ma de geçeçre ma ti ngeel jië feçeçre no, haçaç wuur wo go ti kor ma de diy no.

³⁹Wuur hee ciñ ti jag tiñ mani Efrayim no, ti jag tiñ ma äaaäaa no, ti jag faage Ceçeçn wo, ciñ ti tiñ ma de geçeçre mani Hananeel no, ti tiñ ma de geçeçre mani Meyä no haçaç wo go jag tiñ Saçaçren wo. Wuur raw lagge jag tiñ dañgay no.

⁴⁰Jar siñ se ta' ta' wer äogn wo wo lagge äil tiñ mani Baa no, ndi de see äi lay, jar kluuri maga hay wo wer äi mo äuy lay,

⁴¹Jar sië jag Eliyakim, Maaseya, Minyamin, Mise, Elyoenay, Sakari, Hananiya maga hay wo de coçoç do wo lay,

⁴²Maaseja, Semaeya, Eleyasar, Usi, Yohanan, Malkiya, Elam wo de Eser wo lay, äuy wuur lag äil tiñ Baa no: Jar 'wad siñ 'waan wo nen maga jar mo laa ne, je waçaç ree äaara hay diñ Yisrahiya.

⁴³Ti wur sen ni jar joñ wo siëgi jag wo debañ day joñ wo fruygi debañ lay werga Baa hay haç fen fruy äil äaara ne hara. Naare wo de kamliiri kal wo joñ fruygi, aè hay laa war fruygi ma Jerusalem wo go haçaç haçaç.

Nen fen mani jar joñre Baan wo.

⁴⁴Ti wur sen ni mono, aè raw lag jar wo jag tiñ maga aè lag feçeçre haçgen wo, jag feçeçren wo de dimn wo ni mono, day aè raw haç joñre ne hara maga aà mo tar wo feçeçre maga jag liñgi waçaç ti äaara ga aà wo diñ ma jar sië jagn wo de jar Lefidn wo le äi leegen wo äuy. Gahaçyla, Juda hay wo joñ fruygi ti maga jar sië jagn wo de jar Lefidn hay wo jag joñre äaara no,

⁴⁵hay wo hoo sug ti joñre mani Baa äaara no, ti joñre façëge jarn lay mono. Jar 'wad siñn wo de jar gor jag tiñ hay wo joñge no lay, do maga Dafid wo de weel äe Salomoñ hay waçaçn wo nono.

⁴⁶Gahaçyla, ti wurpo le nen Dafid wo de Asaf, wañre jar 'wad siñ hay wo we de siñ ma togoëge, ma joñ suse' ma mañ ti Baa ciñ wo.

⁴⁷Jar Israyel wo äuy, ti kal mani Sorobabeln wo de Nehemi, hay wo haç nen mo mani jar 'wad siñn wo de jar gor jag tiñn wo ne hara tumtum nen naw, hay wo haç feçeçre maga wo go sagsag ma jar Lefidn wo ne hara lay, day jar Lefid hay wo haç feçeçre maga wo go sagsag ma jar ni AËron wo ne hara lay.

NEHEMI 13

Nehemi 'wuçy faage jag Baa jar Jwifn wo

- ¹Ti wur sen ni aè kal kee kefder mani Moyisn ne jar no, day aè raw da'ge ni ga je Amoñn wo de je Mowabn bay wo nen laage yoo tayge jar mani Baan wo wa hase,
- ²wer maga aà hay caa wo pel jar Israyel wo le de reege wo de bii gaa, day haç wo mopo go ne Balaam maga aà mo faë ra go ama Baa raw kol faëgen go diñ bosa'a.
- ³De maga aè laa jag liñgin no kay aè raw caa äil Israyel wo go de waaren wo.
- ⁴Go tañgu sen me' Eliyakib je mooben raw hayge go äil tiñ ma ti jeñ tiñ Baa wuur no, se hay diñ kaw Tobiya.
- ⁵Wersen se raw 'wuçy tiñ naw ma kluu ne hene, diñ tiñ maga aè hay tañgu lag feçeçre maga aè haç ra wo ni mono, trusa no, de tasan wo, de dim coore ble no, dim yii ma defayn wo de dim noon wo ni mono. Sen hay na diñ tiñ maga aè hay haç faage äe ne jar Lefid wo, jar 'wad siñn wo de jar gor jag tiñn wo do mono diñ tiñ ma lag feçeçre maga aè caa nen sen go ma jar sië jagn wo mono.
- ⁶Ndi hay bay Jerusalem ni de maga feçeçre sen joñ wo mo wa, werga ndi hay fer wo go see wañ Artagserses wañ Babilon nen kiñgi ma de do swa' ti äog maga se hay joñ wañ mono. Go ti tawge kiñgin mono, wañ raw haç
- ⁷faage le me maga ndi mo fer le Jerusalem. Nen äi raw baa älagge maga Eliyakib hay joñn ti maga se 'wuçy tiñ naw go ne Tobiya äi feele tiñ Baan mono.
- ⁸Äil äi cee me debaň ti ree seno. Ndi kal lag feçeçre maga wo diñ ma Tobiya mo äuy wo go siigi,
- ⁹ndi day ga façaç tiñ nawn wo go. Ndi raw kol feçeçre ma tiñ Baan wo go ni, de feçeçre maga aè haç ra, de trusa no.
- ¹⁰Ndi raw laage pa ga aè haç nen fen mani jar Lefidn wo ne hara gaa day jar Lefidn wo de jar 'wad siñ ti ngeel joñren hay dañ wo, wosela äuy äil pay äe.
- ¹¹Ndi raw joñ kwaçy ne jar car kiidan wo, ndi day gano: Wer mayse ga aè tob tiñ mani Baan go la? Ndi kal tay jar Lefidn wo le de jar 'wad siñn wo, ndi raw fer rage jag joñre äaara no.
- ¹²Mo so no, jar Juda wo äuy raw wo age de dim coore ble no, dim yii ma defay wo de noon äil tiñ ma lag feçeçren wo.
- ¹³Ndi kal haç faage tiñ feçeçren wo ne Selemiya je sië jag no, ne Sadog je had waçaçre Baa no, ne Pedaya, jobo boñ yoo jar Lefidn wo, Hanan je ni Sakur, je ni Mataniyan hay kay rage ni lay werga riñ äaara hay go de le'ge ga aà wo diñ jar ma de deele wo. Aà raw haç joñre äesge feçeçre ne heçeçre äaaran wo ne hara do.

¹⁴Ēig ti mbo ti äi, O Baa äi no, wer fen se kay no, day yoçoç ti go ti joñre maga ndi joñ ra ti faage äe see tiñ mani äin wo de faage waçaçre äo ma de äodgen wo mo wa.

¹⁵De ngar ngeel sen ni ndi raw ko jar po wo yoo jar Juda wo haçë yii ti ngeel haçegen wur Saba, hoor wo coore le ti gesaň le liň ti gerheçeçre wo, hoor wo yii, le'ge tlalum, le'ge hoçoç wo de wer fen soëge ma hon wo la äuy, a wo de äaara Jerusalem ti wur Saba. Ndi raw ruu rage go pel ti wur maga aà hay wo go yeeë feçeçre reege äaaran wo go mono.

¹⁶Jar Tir hay wo we de tiñ ni lay, saara hay age de ceçeç wo de wer feçeçre trere ma hon wo la äuy day hay wo yeeë rage go ne jar Juda wo de jar Jerusalem wo.

¹⁷Ndi kal ruu jar kluuri ma Judan wo, ndi day riň ra gano: Wer joñre se de älagge ga nday de joñge äe mo haç' na ga haçy ga nday äo' fo wur Saban go la?

¹⁸Paçaçre naa hay joñ wo na bay diň te mo se kayn wo wa yawla? Baa naan hay aà de ree ma de caa naa wo mo deň äuy ne naa ti lay, ne äi leegen la ti lay. Day nday fer ur wuu bagge poçoç äen ne Israyel ti diň de äo'ge fo wur Saban go pa!

¹⁹Blam äe de maga ngeel ba swena go ti jag faage ma Jerusalem wo ti wur siili ma taňgu wur Saban mono, ndi kal gano: Mbar wee jag faagen wo go day aè mo bul ra go na blam wur Saba no. Ndi raw lag jar po wo mbag yoo weere joçoçre äin wo go jag faagen wo ma maň jag jar go ga aà mo laa wo le de feçeçre soëge wo le ti wur Saban wa.

²⁰Do kay no so no, jar treren wo de jar yeeë wer feçeçre ma hon wo la äuy raw wo nage äaale boň ko äaale äog dra' wo go nen faale kor ma Jerusalem no.

²¹Ndi raw ruu rage wo gana: Wer mayse ga nday na jag korn la la? Hayga nday dog we pa no, ndi ba ge do ne nday see. Haçaç de sen ni saara bay age ti wur Saba wa so hase.

²²Ndi raw riň jar Lefid wo ga aà mo façaç wo see äaara go ma age gor jag tiñn wo, maga aà mo hay wo go bay ëag ti wur Saba no. O Baa äi no, ëig mbo ti äi wersen mokay pa no, ëaw mbo ndi do nen äil de el äo ma kluu no.

²³De sen ni pa mono, nen äi raw ba jar Jwif maga hay da wo mayre Asdod wo, mayre Amoň wo de mayre Mowab wo mono.

²⁴Nus weere äaaran hay wo waçaçge diň jag Asdode, hay bay wo de ko waçaç jag Jude wa, saara hay de koge diň jag jar po wo la, noga jag jar mapo wo wo go.

²⁵Ndi raw ruu rage, ndi kal faë rage go. Ndi mbar ma ba po wo, ndi ndar riň ti äaara go. Ndi raw joñ ge ga aà mo ha' wo go de ëu Baa gano: Nday haç ge mayre äay wo ne weere äaara wo gaa, day nday da ge mayre äaara wo ne weere äay wo gaa lay, ma äay gaa lay.

²⁶Salomoñ wañ Israyel hay joñ älagge na bay ti te fen sen wa yawla? Wañ po hay bay do se yoo ngaäa jar dehaçyn wo wa, Baa äen hay dage äe day Baa hay hayn go wañ ti Israyel wo äuy ama naare dehaçyn kog wo ne go nen älagge.

²⁷Nday da na ga aè mo laa ti äay ga nday de ma joñ älagge ma kluu dosen no lay, ga nday bay de deele see Baa naan wa so ti maga nday de da naare dehaçy wo lay so yawla?

²⁸Je ni Yoyada je ni Eliyakib je mooben hay de haç may äe ne Sañbalad je Horoñ no, ndi kal niigi äe wo go see äi haçaç.

²⁹O Baa äi no, eig ti mbo ti äaara, werga aà glub wo ngeel sië jagn go, älag wo tayge jag de jar sië jagn wo de jar Lefidn wo go mono.

³⁰Ndi raw caa äil äaara go de waaren wo, day ndi fer joñge ga jar sië jagn wo de jar Lefidn mo hoo wo sug ti fen maga aà hay wo nen hoo sug ti mono, wosela äuy jag joñre äe.

³¹Ndi kal joñge ga aè mo lag ti joñre sa'ge haçaçre ma sië jag no, go de ngaäge de wur äe ta' ta'a, ga aè mo lag ti haçge jag feçeçren wo lay. O Baa äi no, eig ti mbo ti äi de ele!

ESTER

ESTER 1

Reege ma kluu mani wañ Asuyerus no

¹Waçaçre sen joñ mokay diñ ti wur mani wañ Asuyerus no. AÀ suyerus sen diñ je maga hay waçaç waçaçre sir tië tië kis ti äe do äog ti renam. Tiñi wer le Eñde ka' haçaç nduu go kañge Etiyopi.

²Ti wursen wañ Asuyerus kal age hayge ti paale wañ äen Susi, maga diñ meene sir ma Susn mono.

³Nen kiñgi ma de swa' maga se ti wañ äen ni mono, aà kal joñ few ma haç reege ne wañre äen wo de weere joçoçre äen wo. Jar eegre ma Persen wo de ma Meden wo, jar kluurin wo de wañre sirn wo, kal wo tayge le pel äe.

⁴AÀ kal naa nen togodge horog äen wo go de kluu wañ äen nen naw kisi, ti äe do nenma'a.

⁵De wur maga naw sen wo go baa jag mono, wañ kal joñ reege ne jar maga wo wursen ti meene sirn Sus ni mo äuy no, je kluu, weeklee. Reegen joñ naw renam. AÀ joñn äil pay sugnee äe ma äiñ tiñ wañ no.

⁶Feçeçre ma de lag lar de piiri wo, ma waysaäwaysaäe, ma de tebere suäaa, hay wo go de saëge de saale mbaraw ma depuy ceëceë, ma de seçeç burburi, de saëge jag boore maaway ma de gaëge deger deger wo, de saëge see mbal ma de guur see de piiri wo äuy deñ. Feçeçre suulin wo diñ de boo biñni wo, de boo maaway wo. AÀ hay wo de laage ti ngeel ma de da'ge go de guurgi de seçeç, depuy, de laa lare, de guurgi see ma de taabay.

⁷Haçaçre maga aè haç feçeçre ma jooge wo äil äaara mokay no, wo de joñge diñ de boo biñni wo wer sar sare, yii wañ hay mbe ëros ëros deñ koëe, sen diñ see do wañ mbe koë so.

⁸Wosela äuy joo diñ do ga äil äe da nono. Wañ hay siin go tañgu ne jar kluuri ma liñ ni äen wo na diñ do sen nono, ga joñ dole jobo de äe wa, ama aà mo hay diñ ti dage wosela.

⁹Fasti waçywañ lay, joñ reege ne naare wo äi feelee tiñ wañ mani wañ Asuyerusn ni lay.

AÈ naa waçywañ Fasti go

¹⁰Wur naw ma de renamn mono, yii kal fruy jiili wañ, aà raw wii Mehuman, Bista, Harbona, Bigta, Abagta, Setar wo de Karkas, jar ma renam ma de ndar äay maga wo ti peelee pel wañ Asuyerus, ga aà mo ëe wo waçywañ Fasti le.

¹¹Ga aà mo aà le pel wañ de klañ wañ äen ti, ma kañ nen jar äuy, de wañren wo ti wore äe no, werga aà de wore debañ.

¹²Ama Fasti laa dayge age ti waçaçre maga wañ waçaçn wo ne jar ma de ndar äayn wo jag mo gaè. Wañ raw taage go de wañ haçaç äil äe taa wuu go gum.

¹³Wañ kal wii jar ma de ko reen wo, jar ko ngeel ma pel wo no. Werga aè hay äod faare waçaçre mani wañn wo na diñ do sen nono, pel jar maga wo de ko wer jag liñgi wo de waçaçre ma de deele wo mono.

¹⁴Jar maga wo ti jeñ äe ni diñ: Karsema, Setar, Admata, Tarsis, Meres, Marsena, Memukan, wañre Perse wo de mede wo renam maga hay wo ko nen wañ. AÀ wo diñ jar ma pel taw ti wañ tu diñ saara.

¹⁵Wañ day so ga, aè joñ ge joñre diñ de jag liñgi ma hon ti waçywañ Fasti mo ne, ti maga wañ Asuyerus laa jar ma bay äayn wo wiigi äe day se laa dayge nduugi gaa mono?

¹⁶Menukan kal mañ waçaçre pel wañ, pel wañren wo gana: waçywañ Fasti joñ do kay no mo haç' bay diñ see wañ tawa wa. Fen maga aà joñn mokay aà joñn diñ see wañren wo, de jar sir mani wañ Asuyerus maga wo go ti coçoç sirn mo äuy no.

¹⁷Werga waçaçre mani waçywañn mokay raw ge yañ, day naare laan ge wo yañ go äuy, day se kañ ge wer äaara yañ äuy mbuë fo werpiiri äaara wo. Naare ya' ge wo la ga, wañ Asuyerus hay wii waçy äe Fasti la ga aà mo aà le pel se, day se day gaa äaa yaw so lay no.

¹⁸Wursen mokay wañre ma Persen wo de ma Meden wo, maga laa ge wo fen maga waçywañ joñn mono, ya' ge wo waçaçge äe ne wañre mani wañn wo äuy. Ti ngeel sen mokay mbuëgi fo wo de ceege jag jiili joñ ge wo yañ ge.

¹⁹Hayga wañ da' sen mokay yañ de el no, daga dus waçaçre go ti jag wañ. Waçaçre sen mokay yern yoo jag liñgi ma Persen wo de ma Mede no, dig jar go ga, jobo mo cegaën go wa. Waçaçre ma ti jag wañn joñ ge mokay diñ ga, Fasti a ge wurpo pel wañ Asuyerus gaa so hase, day wañ haç ge ëu waçywañn go diñ ne waçy ma tigriñ maga de kaçaçge de el dedaңge äe mono.

²⁰Waçaçre ma ti jag wañn mokay la aè koñn ge yañ wo go ti ngeel maga wañ äen wo go de mbeë jag ni mo äuy, koh de kluu äen äuy. Day naare wo äuy hoo ge wo sug yañ ti werpiiri äaara wo, tiñi wer ti ma klee haçaç le' go ti ma kluu.

²¹Ëiggi sen kal cooge jag wañ de wañren wo, wañ kal joñge äe do maga Menukan waçaç nono.

²²AÀ Kal äod kefder wo go ti coçoç sir maga wañ äen ni mo äuy, ti coçoç sir ma honla äuy diñ de faage maga saara yer jag äaara dosen no mono, de jag maga aè waçaçn ni äaara dosen no mono.

ESTER 2

Ester kol go ti waçywañ no

- ¹Blam waçaçre sen wo mo deñ äuy de maga äil wañ Asuyerus fer go fuggi de äil wañ äen mono, aà eig ti fasti, ti fen maga aà joñ ne, de waçaçre maga aè de waçaçge äe go ti äe mono.
- ²Ti ngeel sen jar maga wo ti peelee ne wañ kal wo ga: Daga kië mayre tigliiri ma de wore maga bay wo de woge see jobo wa ëa le ne wañ.
- ³Daga wañ mo lag jar ma joñge diñ joñre sen tawa wo go ti ngeel maga wañ äen ni mo äuy, maga aà mo tay wo ti tigliiri maga wo de wore wora. Nduu de äaara Sus ti meene sir no, ti tiñ maga naare wo ni, ne Hege je ma de ndar äay maga de gor ti naare mani wañn wo mono. AÀ haç ge feçeçre maga wo de el ma yog see äaara yañ ne hara.
- ⁴Day may maga woo ge we nen wañ no, joñ ge diñ waçywañ ti ngeel Fasti. Waçaçre sen mokay la wañ kal yiñ jag ti äe, day kal joñ ge dosen nono.
- ⁵Blo po yañ ti meene sirn Sus ni, aà ëen ga Mardoke, aà diñ weel ma Yayir, weel ma Semay, weel ma Kis, ti wer mani Benjame no.
- ⁶AÈ hay baan le Jerusalem yoo jar maga aè hoo ra wer wañ Jekoniya, wañ Juda mono. Hay hoo ra le diñ Nebukanetsar wañ Babilone.
- ⁷AÀ geçeç Hadasa, ga diñ Ester may pan äe, werga pan äe bay wa lay, man äe bay wa lay. May sen hay geçeç diñ geçeçre may tiglin tu, day hay woo nen lay. De huli pan äe wo de man äe mono, Mardoke mañ ne, day geçeçn go do may äe nono.
- ⁸De maga aè wo go dus waçaçre mani wañ ti jag maga aà hay waçaçn go, day so, aà raw tay ngaäa tigliiri ma äi leege Sus ti meene sirn wo go so, ga Hegay de gor ti äaara mono, Ester hay de baage yoo keçeç ni lay. AÀ raw wo de äe äi tiñ wañn wer Hegay je ko el naare wo no.
- ⁹May sen kal wooge nen äe, äil äe kal joñge ti äe de ele. Deparday tu, aà kal kië feçeçre kne' see wo ne hen de reege. AÀ kal hoo tigliiri renam maga aè hoo ra liñ ni wañ ni, äo'n yoo äaara, äi tiñ ma de el yoo mani naare wo no.
- ¹⁰Ester laa dayge kañ nen jobo ti wer mani äe maga se biñ ni mo gaè. Sen diñ werga Mardoke hay go de mañ jag äe, ga aà mo siin go ne jobo wa.
- ¹¹Day tum mono, Mardoke caw dogge. Wo le, ferle, äi feelee jag tiñ mani naaren wo no, ma koge ga Ester ba ela, day aè ba de joñge äe na joñge la.
- ¹²May ma tigli ma honla äuy wo äiñ wañ Asuyerus, blam maga se joñ few we go hwal ti äog joñ feçeçre maga aà hay ngaä ra ne naaren wo mono. De wur sen mono aà joñ wo few hiira' kne' see äaara de noo mire, blam äe few hiira' pa tag noo trusa ma foçoçre no wo see äaara ma façaç see äaara go.
- ¹³Diñ do kay no so no ga may ma tiglin wo see wañ. Fen maga aà wiin äuy aè haçn ne hene, ga aè nen woge de äe do le äi tiñ maga saara de tay ti ni ma cegaëe wo go see wañ äi tiñ wañn mono.

14 AÀ wo see wañ de law, toñ äe mono se fer le go äi tiñ naare ma de äogn wo no, ti ngeel maga Sasgas je ma de ndar äayn de ko joñre naare maga sen wo bay kol naare wañ äa ni mono. AÀ fer wo see wañ gaa so, say ni wañ joñ de saçy äe ti, day een wo de ëu äe.

15 De maga aà wo kolge ti Ester may mani Abisayil no, may pan Mardoke maga aà geçeçn go do may äe no mono, Ester wii äen diñ fen maga kañ nen äe ti äe diñ Hegay, je ma de ndar äay mani wañ ma gor ti naare wo no. Ester hay koge de wore nen jar maga kon wo mo äuy no.

16 AÈ kal woge de Ester äiñ wañ, äi tiñ wañ no, nen few ma de hwaln ga diñ few maga aè een ga Tebet, nen kiñgi ma de renam maga se ti wañn ni mono.

17 Wañ kal da Ester dedañ naare lan wo äuy, Ester ko nen äe de ele, de wore dedañ tigliiri lan wora. AÀ kañ klañ wañn ne hen ti, koln waçywañ ti ngeel Fasti.

18 Wañ kal joñ few ma kluu ne wañre äen wo de weere joçoçre äen wo, joñ few Estere. AÀ kal waçaçge ga jar sir sen äuy mo poë wo lombo wa äa so, aà mo ig wo, day kal äes feçeçre mbe ne jar haçy do ga wañ joñ nono.

19 De maga aà fer tay ti tigliirin wo ma de äog mokay no, Mardoke hay de hayle jag tiñ ni wañ ni.

20 Ester hay bay de kañ nen jobo ti wer jar mani äe maga se biñ ni mo wa äa, do maga Mardoke hay siin go ne hen nono. Ester hay joñge diñ ti jag Mardoke do maga se geçeç ni äe joñge nono.

Mardoke da' jar po wo mañ äaale wañ

21 Ti wurpo Mardoke de hayle jag tiñ ni wañ, jar ma bay äay wo äog yoo jar maga wo de gor jag tiñ no, ga diñ Bigtam wo de Terese, kal wo le' wañ blam kal wo kië faage ma mañ do ciñ see wañ Asuyerus.

22 Waçaçre sen la kal le'ge ne Mardoke sugi, se kal ferge äe ne Estere, Ester kal fer waçaçre sen la ne wañ ti ëu Mardoke.

23 AÈ kal kië wer waçaçre se no, aè wo da' ge äe do sen no taw taw no, jar ma de ndar äay ma äogn wo la aè äal ra go ciñ jag koo. Waçaçre sen la aè kal yerge äe äil kefder Kronig pel wañ ni tu señ.

ESTER 3

Le'ge kaçaçra ma ti holañ Haman wo de Mardoke

1 Blam waçaçre sen wo mokay, wañ Asuyerus kal kañ Haman je ni Hamedata ma ti wer mani Agag ti ngeel eegre ma kluu. AÀ kañn ti ngeel kluu maga go tinoo, haç ngeel hayle go ne hen ciñ ti wañre ma äiñ äen wo äuy.

²Weere joçoçre wañ maga wo de lagge jag tiñ ni mokay laa wo koyoçgre leë mondra pel Haman äuy, wañ hay waçaç go dosen nono. AÀma Mardoke hay bay dayge laa koyoçgre pel äe wa has, bay le' mondra pel äe wa lay.

³Weere joçoçre wañ maga wo de lagge jag jiñ ni wañ mokay kal wo wii Mardoke ga: Ndo cegaë jag wañ go na ga le la?

⁴De maga aà wo tum ti naw jag dogge äe ne hen day se bay laage äe wa mokay no, aà kal wo fer waçaçre sen ne Haman ma koge ga Mardoke ba mbe wuu yañ joñge do maga se go de eiggi äe no lay bla, do ga aà hay go de wii rage ga se diñ Jwif.

⁵De maga Haman wo koge ga Mardoke bay laa koyoçgre pel se wa, bay le' mondra pel se wa mono, kal tiñgi go de wañ.

⁶Ama aà kal koge ga Mardoke de see äe boñ tawa mokay se du'n gaa äa, de el äen diñ ga se caa wer mani äe maga wo äi sir ni wañ Asuyerus ni mono go äuy, werga aà hay sii wer jar maga Mardoke aà le ni mono ne hene.

⁷Nen few ma tañgun ga diñ few Nisan, nen kiñgi ma de hwal ti äog maga wañ Asuyerus ti wañ äen mono, aà raw äo' Puri, kañ nen ga aè raw ndar waçywaàale pel Haman nen naw tum, nen few tum haçaç go ti few ma de hwal ti äog ga diñ few Adar mono.

Haman grag go ma taw jar jwif wo go

⁸Ti ngeel sen Haman kal wii wañ Asuyerus ga: Ti coçoç sir äon wo äuy maga wañ äon de baa jag ni mono, jar po yañ wo le go de dusgi la ni, wo sar de jar sir äo lan wo no. AÀ wo de waçaçre liñgi äaara sar de jar ma äuy no, day bay wo seege wer jag liñgi mani wañn wa. Jar sen wo mo haç' men ge wo wañ äeged gaa, day da'ge äe po bay see äaara ni wa hase.

⁹Hayga sen coo yañ jag wañ no, daga yer waçaçre po go ti jag wañ ma taw rage go, day ni ndi ngaä solay yañ go nen boo solay ton kiskis swa' ma haçge ne jar joñren wo do ma laage äi boole solay mani wañ no.

¹⁰Wañ kal naa boo ma do äen go haçn ne Haman je ni Hamedata, wer mani Agag je hee jar jwif wo no.

¹¹Wañ wii Haman ga: Äaw mbo solay äo no, ama ma jar sen wo mo haç' joñ mbo ra do ga äil äo da nono, ndi go de haç rage mo do.

¹²AÀ kal äe jar yerge mani wañn wo le nen naw ma de hwal ti swa' no, nen few ma tañgu no. AÀ kal yer waçaçre maga Haman waçaç ra ne satrapn wo de guferner ma ti coçoç sir mani wañn wo ma honla äuy yoo äaara, ne wañre wer jar ma honla maga wo ti coçoç sir no, faage maga aà yer wo jag äaara de äe, ne jar ma hon wo la de jag äaara. AÀ joñ nen yer yerge sen wo diñ ti ëu wañ Asuyerus, blam äe boo ma do äen de kañge ni.

¹³AÀ kal laa jar peelee wo de kefder go ti coçoç sir mani wañ wo äuy ma ndreë rage go, ma id rage go, ma caa wer jar Jwif wo go äuy, ma joçoç, ma de taçaçbe, weere kleere wo de naare wo äuy. Sen diñ nen naw boñ, naw ma de hwal ti swa' nen few ma de hwal ti äogn ga diñ few Adare, blam äe ni feçeçre äaaran äuy frum ra go.

¹⁴Kefder sen wo mokay te äe yañ ni ma äesge wo go day ma waçaçge wo go ti coçoç sir wo äuy, wii jarn wo ni äuy ga aà mo lag wo go gorge wur sen mañe.

¹⁵Jar peelen kal wo rawge de ëee departday ti jag wañ. Waçaçre ma ti jag wañ la aè dusn go äi leege Sus meene sirn lay. De sen ni mono wañ wo de Haman wo de joo yii äaara, de maga äi leege Sus äuy de daëge mono.

ESTER 4

Mardoke wii Ester ga aà mo waçaç mopo go

¹Mardoke laa waçaçre sen äuy, kal ngar oçoçbe ma ti äen go, kal laa oçoçbe ma de yugudgi ti äe, kal bug saçaçge ti äe. Blam äe kal rawge äi leege ngar jag debaycoçoçre kloñ kloñe.

²Raw wo jag tiñ ni wañ ti ngeel maga faage bay de haçge ne jobo ma kalge liñ ni de oçoçbe ma de yugudgi ti ni wa mono.

³Ti coçoç sirn wo äuy ti ngeel maga waçaçre wañn go de dayge ni do maga aà go de waçaçge no mono, lawge ma kluu raw joñge ti holañ jar Jwif wo deba. AÀ heçeç wo bii, ra wo, law wo yoo äaara deba, suë wo de oçoçbe ma de yugudgi wo de saçaçge ti.

⁴Naare ma ti peelee ne Estern wo de jar ma de ndar äayn kal wo age fer waçaçre sen la ne hene, heçeçne kal caage äe deba. AÀ kal coñ oçoçbe wo ne Mardoke ma laage ne hen ti, maga aà mo naa oçoçbe ma de yugudgi ma ti äen go, ama se laa dayge yaçaç rage gaè.

⁵Do kay nono, Ester raw ëe Hatak je ma yoo jar ma de ndar äay mani wañn wo, maga aè hay kañn äiñ äe, aà kal wiigi äe ga aà mo wo wii Mardoke ti fen maga joñ, day diñ wer may ga aà joñ do sen no la?

⁶Hatak kal rawge see Mardoke äi leege, jag jiñ ni wañ.

⁷Mardoke kal bag blam waçaçre maga joñn ne hen äuy, ngaä solay maga Haman hay waçaç ga se haçn yañ ma laage äi boole mani wañ no, ti maga aè taw ge jar Jwif wo go mono ne hene.

⁸AÀ kal haç te waçaçre ma ti jag wañ maga aà hay go de dusgi äe äi leege Sus ma taw rage go mono, maga aà mo kañ nen Ester ni, mo sii ra ne hen äuy. AÀ kal waçaçge ne hen ni ga Ester mo wo see wañ joñ kamkam ne hene maga aà mo joñ jar sen wo de ele.

⁹Hatak kal age da' Ester de waçaçre Mardoke wo no.

¹⁰Ester kal wii Hatak ga àà mo wo wii Mardoke ga:

¹¹Weere joçoçre wañ wo, de jar ma ti coçoç sir wo äuy wo de koge ga jag liñgi po yañ. Jag liñgi sen go de waçaçge ga je ma honla äuy twacy noga tware, kal wo feelee ni wañ nen ail ga aè een we wo eege gaa no, joñ tenen caw pa mokay say ni wañ coñ graw boo biñni äen ne hene. Day ndi mo haç' so no, yañ wara naw do swa' wañ èe me wo gaè.

¹²De maga àà wo woge de waçaçre Estern ne Mardoke mokay no,

¹³Mardoke kal ferge le ne Ester ga: Èag ti äo ga ndo gwa' ge yañ yoo jar Jwif wo boñ tawa werga ndo liñ ni wañ na enla mo haç' èag dosen no wa.

¹⁴Ama de maga ndo hay ba go la ba' no, kayge ma age yaçaç jar Jwif wo gon naa ge mbe nen yañ le ti ngeel po, ma äon nday de jar ni pan äo nday bas ge go. Day wose ba de koge ga diñ wer fen maga de joñge mo haç' ga ndo da' faage ma kalge wo ti wañni ni mo ta' gaa ne?

¹⁵Ester kal äo' jobo wo see Mardoke ma wiigi äe ga:

¹⁶See, tay ti jar jwif maga wo äi leege Sus la äuy, heçeç wee bii ti äi, ree wee wa, joo wee wa lay ko de suñ, ko de ceege nen naw swa'a. Ndi joñ nen heçeç bii de mayre gebere äin wo lay, blam äe ndi kal ge yañ wo see wañ, de jag liñgin mbe do äuy. Tiga àà diñ ma huli sen so, ni ndi mo hu mbi go so.

¹⁷Mandoke kal rawge wo joñ fen maga Ester ngaän ne hen mo äuy no.

ESTER 5

Ester wo äiñ wañ ndalge äe ti glog ree seno

¹De maga naw ma de swa'n wo nduugi mokay no, Ester kal laa oçoçbe ma de saè feçeçre seen ti äe, kal woge naa nen see äe go feelee ma nen ail maga tiñ wañ ni mono ga de ngafge de äe mono. Wañ kal hayge ti paale wañ äen äi tiñ wañ no, de ngafge de jag faage tiñ no.

²De ngar ngeel maga wañ wo ko waçywañ Ester de oole ti deele äi feelen mokay no, àà kal cooge jag äe tu. Wañ kal coñ graw boo biñni maga hay do äe mono ne Estere. Ester kal ya' see äe le, kal du' jag graw no.

³Wañ kal wiigi äe ga: Mayse joñ ndo la waçywañ Estere? Saçy mayse ti äo la? AÈ joñ ge mbe yañ nen haçge äe ne ndo, hayba nus wañ no!

⁴Ester kal fer waçaçre ne hen ga: Hayga àà coo yañ jag wañ no, daga wañ mo nduu wo le wara de Haman ti few maga ndi de kne'ge äe ne hen mono.

⁵Wañ kal fer waçaçre ga: Wii wee Haman ga àà mo joñ deparday ma woge ti few mani Ester no.

⁶Wañ kal wo nduugi de Haman ti few maga Ester hay kne'n go mo so no. De maga aè de joo yii mono, wañ kal wii Ester so ga: Ndo wii na diñ mayse so la? AÈ haçn yañ mbe ne ndo. Fen maga saçy äe ti äo mono diñ mayla? Hayba diñ nus wañ laybla, aè yiñ mbe jag äe yañ ne ndo.

⁷Ester kal fer waçaçre ne wañ ga: Wiigi äi no, fen maga ndi de saçy äe ti mono...?

⁸Hayga waçaçre äin coo we jag wañ no, daga aà mo hay nen wañ de el ma yiñ jag ti wiigi äi no, day mo joñ fen maga ndi de saçy äe ti mono. Daga wañ mo nduu wo ti few maga ndi kne'n ne hara de Hamane, day toñ mokay no, ndi fer waçaçre sen yañ go ne wañ poëage.

Haman kne' koo ma de coçoç go see Mardoke

⁹Haman kal le go wursen mo caw see äe go cwahcwah ti waçaçre maga se laa ne mono. Kona diñ maga Haman kal ko Mardoke de hayle jag tiñ ni wañ ye'e. Mardoke laa dayge go urgi ciñ pel Haman gaa, laa dayge go ya' see äe go pel äe me' gaa äuy. Do kay nono äil Haman raw ceege äe ne Mardoke ti debañ.

¹⁰Ama aà kal mbe ba see äe kay, raw mbe liñ. AÀ kal laa jar ëe bar äe ma debañ wo de waçy äe Serese.

¹¹Haman kal ngaä horog äe maga se de äaara mo deñ ne hara, de ngaäa weere äen wo, de faage maga hay joñ ga kañn go ti ngeel ma tinoo ti ngeel ma ciñ yoo wañren wo, de weere joçoçre ma ti wañ äen wo äuy mono.

¹²AÀ kal wii rage ga ko ba ëa, waçywañ Ester hay ëe wo ma woge ti few äen de wañ na diñ ndi, ama bay diñ jobo ma tigriñ wa, day ba toñ mo pa no, wo ge wer wañ na diñ ndi pa.

¹³Day sen mo deñ äuy bay ba mbe nen äi de kaçaç mege wa ëa, de maga nen äi yañ ko Mardoke je Jwifn mo haç' ti ngeel joñre äen jag tiñ ni wañ ni ëa mono.

¹⁴Waçy äe Seres wo de bar äe ma debañ kal wo wiigi äe ga: Kne' koo ma de coçoç go nen ngaä meder do äog ti dwee. Toñ de jag toñ mokay no, ndo wii gi wañ ga äal Mardoke go ti äe. Ndo raw ge mbo de fruygi wer wañ ti fewn koë so. Waçaçre sen mokay kal cooge jag Haman lay, se ga ni kne' koo ma de coçoç no.

ESTER 6

Dole de da' Haman patala ma goñ Mardoke

¹De suñ sen wursen mokay no, nen wañ laa ba naa gaè. Se kal waçaçge ga hoo kefder ma äaaäaa maga waçaçre maga hay joñ wo le ti wañ äaa de yerge äil äe mono hoo ra le ne se.

²AÈ kal da' waçaçre maga hay joñ ti holañ Mardoke wo de Bigtan, de Teres jar ma de ndar äay ma äog mani wañ wo no, maga hay wo gor jag tiñn mono, jar maga hay waçaç wo ga saara mañ do ciñ see wañ Asuyerus mono.

³Wañ day ga: Day fen maga aè joñ see Mardoke ma haç togoëge ne hen lay so mono diñ mayla? Jar maga hay wo ti joñre ne wañ mono, kal wo fer waçaçre ga: AÈ bay de ma joñmopo ne hen me' wa äuy tu yaw.

⁴Wañ day ga: Day, wose wo siigi mo ne? AÈ wo da'ge mokay hay siigi ti feele tiñ wañ ma nen faalen ni diñ Hamane, de nduugi wii wañ ga äal Mardoke go ti koo ma de coçoç maga se hay kne'n go see äe mono.

⁵Jar ni wañn kal wo ga: Siigi la ni diñ Hamane. Wañ day ga: AÀ mo kal le!

⁶Haman raw kalge le, day wañn wiin ga: Je maga wañ de saçy haç togoëge ne hen mono, aè joñ je sen joñge la? Le nen äil äe haçaç so mokay no, Haman kal eiggi ga: Je ma sen ge ga wañ joñ ge de saçy haç togoëge ne hen go kar de äi mo haç' diñ wo ne?

⁷Haman kal wii wañ ga: Jobo maga wañ de saçy haç togoëge ne hen ti?

⁸Daga hoo oçoçbe wañ ma kluu maga hay laan go ti äe, ba piir maga wañ hay ëii go ti äe, ga diñ piir maga aè hay kañ klañ wañ go ne hen ti lay mono.

⁹Baa jobo yoo jar kluuri joñre äon wo boñ maga aà mo laa oçoçbe ne je sen ti, day mo kañn ciñ ti piir äo no, day mo raw wo go de äe ti ngeel tayge ma äi leegen no kay no, mo hay ti ngar jag pel äe caw ga: Mokay diñ faage maga wañ joñ see jobo maga aè de saçy haç togoëge ne hen mono.

¹⁰Wañ kal wii Haman ga: De ele, see hoo oçoçbe le deparday de piiri, day ni ndo joñ see Mardoke do maga ndo ngaän ne ndi no tawtaw so no, blo je Jwif maga de hayle jag tiñn mono. See, bir do maga ndo ngaä no tawtaw so no, caa mopo go see äe me' wa hase.

¹¹Haman kal hoo oçoçben wo de piir no, kal laa oçoçben ne Mardoke ti, kal rawge rañge de äe ti piir ti ngeel tayge ma äi leege no, day kal ngar jag pel äe ga: Mokay diñ fen maga aè joñ see je maga wañ de saçy haç togoëge ne hen mono!

¹²Blam äe Mardoke kal mbe ferge jag faage tiñ mani wañn so, day Haman kal rawge liñ ni äe deparday, go de jel ti gesiñ de soçoçre.

¹³AÀ raw bag blam fen maga joñ mono ne waçy äe Seres wo de bar äe ma debañ wo no. Jar bag yañ ne hen wo de waçy äe Seres kal wo wiigi äe ga: Mardoke se maga ndo tjiñ wer jel ti go gesiñ pel äe mo caw diñ je Jwif, ti ngeel sen mo haç' ndo da' ge faage ma kolge go pel äe gaa so, ndo joñ ge mbo tum diñ je mbuë soçoçre ne hen pele.

¹⁴AÀ wo ti waçaçre lag äa, jar ma de ndar äay maga wañ laa ra le kal wo nduugi tu, day saara kal rawge de Haman deparday ma woge de äe ti few maga Ester hay de kne'ge äe mono.

ESTER 7

AÈ naa Haman go, lan diñ huli äe tu lay

- ¹Wañ kal wo woge de Haman ma joñ few see waçywañ Estere.
- ²Ti wur naw se ma de äogn mokay no, de maga aà wo de joo yii mo lag no, wañ kal wii Ester ga: Ndo wii na diñ mayla waçywañ Estere? AÈ haçn yañ mbe ne ndo. Fen maga saçy äe ti äo diñ mayla? Hayba diñ nus wañn yaw, aè yiiñ mbe jag äe yañ ne ndo.
- ³Ester kal fer waçaçre ne wañ ga: Hayga ndi ko we nen wañ de el no, O wañ, hayga aà coo yañ jag wañ no, koëa, wiigi äin mokay no. Diñ ga daga ndi mo hay tenen caw, fen maga ndi de saçy äe mono: Daga jar äin mo hay wo sugi.
- ⁴Werga ndi de jar äin wo mono, aè go de yee wuuri, maga caa wer wuur go, id wuur go, ndreë wuur go! Pa mo haç' no, hayga aè mo de hay yee wuur we go diñ ma joñ gebere tawa no, ndi de hay joñ mbi yañ ba'a, werga sen hay bay maga ndi gay coo wañ ti sen mo ta' wa.
- ⁵Wañ Asuyerus kal mañ waçaçre day wii waçywañ Ester ga: AÀ diñ wola, day aà genla, je se maga äil äe go de bagge de eiggi ma do kay no mo äa?
- ⁶Ester kal fer waçaçre ne hen ga: Je hee no, je debaycoçoçre sen diñ Hamane, blo se ma de älagge no. Haman kal ngruägi pel wañ wo de waçywañ ni ye'e.
- ⁷Wañ kal tiñgi go de wañ, kal men ngeel fewn go departay, raw äil pay sugnee ma ti jeñ tiñ wañ no. Haman kal gwa'ge mbe ti jeñ waçywañ Ester ni so, jag joñ kamkam ne hen maga aà mo men mbe se tenen caw äala, werga aà hay ko eiggi wañ mokay no, ma äen aà go de le' jag jag äe.
- ⁸Wañ hay mbe rañge caw äil pay sugnee ma see tiñ wañ no, de tiñ maga aè hay wo joñ few ni mono, de wur maga Haman wo go de legadge ti koo hayle maga Ester de gisgi ni mono. Wañ kal ngar jag ga: Sen ba la, aè nduu joñ waçywañ de girgir ma sen mokay diñ de mbere nen äi tiñma la tu pa yaw! De maga waçaçre ma do kay nono kal le go jag wañ tawa, aè raw kuu nen Haman go.
- ⁹Harbona, jobo ma yoo jar ma de ndar äay wo, kal waçaçge pel wañ ni ga: AÀ na dosen nono, koo ma de coçoç maga Haman hay le de kne'ge äe liñ ni äe see Mardoke, je maga hay waçaç wer wañ mono koo sen yañe. Koo se ma de coçoçn ga geçeçre äe ngaä meder do äog ti dwee mono. Wañ day ga, daga äal Haman go ciñ ti äe.
- ¹⁰AÈ kal äal Haman go ciñ ti koo ma de coçoç maga aà hay kne'n see Mardoke mono. Do kay nono, äil wañ maga hay soçoç mono kal mbe go tawge so.

ESTER 8

- ¹Wursen dera tu, wañ Asuyerus kal haç tiñ mani Haman go ne waçywañ Estere, je hee jar Jwif wo no. Mordoke kal nduugi pel wañ, werga Ester hay naa nen fen maga de tay rage de kaçaçra ne hene.

²Do kay nono, wañ kal mañ boo wañ ma ti weedo maga aà hay fer yaçaçe äe do Haman mono, kal haçe äe go ne Mardoke. Ti ngeel sen Ester kal kañ Mardoke waçaç waçaçe tiñ mani Haman no.

Wañ haç jag liñgi go ma kay jar jwif wo

³Ester taw ti ngeel ma sen ni tawa gaa, aà fer mañ waçaçe pel wañ, le' gesiñ äaale äe. AÀ kal rage, raw kam wañ, nen maga wañ mo älag fen maga Haman blo se ma ti wer mani Agagn hay kne'n go ma joñ jar Jwif wo de älagge mono, aà mo älag go.

⁴Wañ kal coñ graw boo biñni äen ne Estere, se kal urgi go ciñ deele pel wañ.

⁵Ga hayga aà ko we nen wañ de el no, day hayga waçaçe sen coo we jag wañ no, hayga sen mokay le' we ne wañ äil no, hayga ndi yañ de coçoçe jag wañ no, daga yer leder ma dwas waçaçe maga Haman je ni Hamedata no, ma ti wer mani Agagn hay yern go ma taw jar Jwif wo go ti coçoç sir mani wañ wo wo go äuy mono, dwas leder sen go.

⁶Koëa, ndi hay ge mbi ye' de ngelge ko bon maga de nduugi da' jar äin wo mo haç' hayge la? AÀ na dosen nono, ndi hay ge mbi ye' de ngelge koge ga wer mani äin wo mbaara go de yee nen mokay hayge ne?

⁷Wañ Asuyerus kal wii waçywañ Ester wo je Jwif Mardoke ga: Koëa ndi haç tiñ mani Haman go ne Estere, werga Haman mono, aè äaln go ciñ ti koo ma de coçoç, ti maga aà hay mañ do ciñ see jar Jwif wo mono.

⁸Patala joñ wee nen yer leder ti ëu wañ so, joñ wee fen maga joñ yañ nen jar Jwif wo de el mono, day ni nday kañ wee kase mani wañn ti äe. Werga waçaçe maga aè yern we go ti ëu wañ, day aè kañ kase mani wañn we go ti äe no, aè fer go älag waçaçe sen gaa so.

⁹AÈ kal tay jar yerge mani wañn wo le wursen dera tu, naw hay wursen do äog ti swa' äil few ma de swa' no, ga diñ few Sifan mono. Day do maga Mardoke joñ nen ngaäge ne hara nono, aè kal yer leder ne jar Jwif wo, ne Satrapn wo, ne gofernern wo, ne wañre ma ti coçoç sirn wo äuy, le Eñde ka' haçaç wo go kañge Etiyopi, coçoç sir tiëtië kis ti äe do äog ti renam. AÀ yern ne coçoç sir ma honla äuy de faage maga aà yer jag äen de äe mono, ne jar ma hon wo la äuy de jag äaara.

¹⁰AÈ yer ledern wo ti ëu wañ Asuyerusi, aè kal kañ kase mani wañn ti äaara, aè kal laa jar soole wo de äaara. AÀ wo ti piiri wo, de piiri-gerheçeç maga manpiiri biñ wora.

¹¹Wañ haç faage ne jar jwif wo äuy maga aà mo tay wo ti go, ma durgi go ti see äaara, maga aà mo taw wo jare, mo id wo jare, jar maga tayge wo ti wo go ti coçoç ngeel wo mo äuy ma dur rage mono, aà mo id wo mbaara ra haçy, ko weere kleere wo de naare wo, day mo frum wo mbaara feçeçe äaaran haçy lay.

¹²Sen diñ nen naw boñ, wo go ti coçoç sir mani wañ Asuyerusn wo äuy, nen naw ma hwal ti swa' äil few ma de hwal ti äog no, maga diñ few Adar mono.

¹³Go ti coçoç sirn wo äuy, waçaçre ma äil ledern mokay hay diñ jag liñgi po maga jar äuy de ko ne, day jar Jwif mo lag wo go de gragge ma sa' hee ti jar hee äaaran wo wur naw maga go de ngaäge mono.

¹⁴Jar soolen ëii wo ti piiri wo de gerheçeç-wayla wo, kal wo rawge deparday tu, de maga wañ haç faage go ne hara no kay mono. Jag liñgi sen mokay la, aè kal dusgi äe go ti meene sir Sus äuy lay.

¹⁵Mardoke kal mbe ya' see äe go pel wañ so, de oçoçbe wañ ma de seçeç burbur ti, de ma depuy, de jugu boo biñni ti, de oçoçbe ma kluu ma de joñge de bisus wo de ma de seçeç. Äi leege Sus hay nen fruygi, nen fruygi ma kluu debaň.

¹⁶Äil jar Jwif hay ba wo go de fruygi, de naage blum äaara no.

¹⁷Go ti coçoç sirn wo äuy, go äi leegen wo äuy, go ti ngeel wo äuy maga jag liñgin day go ni mono, fruygi ma ti holañ jar Jwif won hay kluu debaň, sen hay see äaara diñ few ma kluu debaň. Jar ma äi sir wo ni debaň kol wo see äaara go diñ jar Jwif, werga heçeçne jar Jwif maga hay joñ wora debaň.

ESTER 9

¹Nen few ma de hwal ti äog maga diñ few Adar mono, wur naw ma de hwal ti swa' äil few sen mono, ti wur maga waçaçre maga wañ waçaçn go de jag liñgi äuy maga aà haçn go de tiñi wer joñ joñre so mokay no, ti wur maga jar hee jar Jwifn hay wo go waçaçge de äil äaara ga saara kol yañ de lag wañre ti äaara la so mono, diñ de faage po mbe la nokay ga ngeeln ngië mbe la kecegaë kay tu. Jar Jwif kol wo de lag wañre ti jar hee äaaran wo no.

²Äi leege ma ti coçoç sir mani wañ Asuyerusn wo äuy, jar Jwif kal wo tay ti see äaara ma yiñ jar hee äaara maga hay wo kiëgi ga saara joñ ra de älagge mono. Jobo hay bay de kaçaçge ma ooge pel äaara wa has äuy, werga heçeçne jar Jwif hay joñ wo ra go debaň.

³Wañre ma ti coçoç sirn wo äuy, Satrap wo no, goferner wo no, de jar eegre ma ti wañn wo äuy kal wo kay jar Jwif wo, werga heçeçne Mardoke hay joñ ra debaň.

⁴Do ga Mardoke hay kol diñ je kluu ma liñ ni wañ ni so mono. Ëu äe kol wo go de rage ti coçoç sirn wo äuy, day aè kol wo go waçaçge ti äe geëgeë äuy.

⁵Do kay nono, jar Jwif kal wo id jar hee äaaran wo go de moslam, aà id wo ra go, taw wo ra debaň, joñ wo jar hee äaaran wo do maga äil äaara da nono.

⁶Ti meene sirn Sus ta' tawa tu saara id jar ni kiskis dwee.

⁷Day, Parsandata, Dalfon, Aspata,

⁸Potara, Adaliya, Aridata,

⁹Parmasta, Arisay, Ariday wo de Farisata,

¹⁰Weere ma hwal mani Haman je ni Hamedata wo no, je hee jar Jwif wo no, aè ii ra go äuy. AÀ joñ mbe dosen no ane, aè frum feçeçe gaè.

¹¹Wursen tu, ngaäa jar maga aè ii ra äi leege Sus ti meene sirn joñ nen woge da' wañ.

¹²Wañ kal wii waçywañ Ester ga: Sus ti meene sirn lam no, jar Jwif joñ wo nen ii jar kiskis dwee, day ii wo weere ma hwal mani Haman wo go. Day wo ti coçoç sir mani wañ ma lan wo wo mo haç' no, aà ba wo wo de joñge ti sen wo ni mo haç' joñge pala!... Day fen maga ndo wiin na diñ mayla? AÈ haçn mbe yañ ne ndo, fen maga ndo de saçy äe ti mono aà diñ mayla, aè yiñ jag äe yañ mbe ne ndo.

¹³Ester kal fer waçaçe ne wañ ga: Hayga aà coo yañ jag wañ no, daga haç faage ne jar Jwif ma Susn wo lay, maga aà mo joñ ti koore ma de coçoç wora.

¹⁴Wañ kal waçaçe ga joñn dosen nono: AÈ kal haç jag liñgi sen go äi leege Susi, day aè kal äal jar ni Haman ma hwaln wo go ciñ jag koore ma de coçoç wo.

¹⁵Jar Jwif ma Susn joñ wo nen tay see äaara wur naw ma de hwal ti naan nen few ma Adar no, kal wo ii jar kiskis swa'a, frum wo feçeçe gaè.

¹⁶Jar Jwif ma ti coçoç sir wañ ma lan wo wo mono, kal wo tay see äaara ma durgi go ti tenen äaara, maga jar hee saaran mo du' wo saara wa. AÀ ii wo jar hee äaaran wo ndar do renam ti dwee, ama day wo frum feçeçe gaè. Sen diñ wur naw ma de hwal ti swa' äil few ma Adare.

¹⁷De wur naw ma hwal ti naan mono, saara lag iggi wurseno, kal wo joñ few, joñ wo fruygi wursen debañ.

¹⁸Ma jar Jwif ma Sus wo mokay sen kal wo tay see äaara wur naw ma hwal ti swa' wo de wur naw ma de hwal ti naa no. De wur naw ma hwal ti dween mono, saara lag iggi wurseno, kal wo joñ few, joñ wo fruygi wursen debañ.

¹⁹Diñ wursen so ga jar Jwif ma ti prog wo, maga wo wo go de lagge äi leege ma mbasga wo mono, joñ wo few, joñ wo fruygi debañ wur naw ma de hwal ti naa äil few ma Adar mono, day äod wo mandekoë ne kaçaçra lay mono.

²⁰Mardoke kal yer feçeçe sen wo mo deñ äuy äil leder maga se äod ra wo ne jar Jwif maga wo go ti coçoç sir mani wañ Asuyerusn wo mo äuy no, maga wo ni mañ de maga sen wo go haçaç mo äuy no.

²¹Sen diñ maga aà mo hoo wo sug ti naw ma de hwal ti naa maga go de mañge mo haç' äil few ma Adar no, de naw ma de hwal ti dwee no.

²²Sen diñ naw maga de ngaäge do naw maga ti wursen mo kay jar Jwif joñ wo nen durgi go ti see äaara, diñ nen few sen ga jiili äaara maga hay go de caage mono kol go diñ fruygi, day ro huli äaaran kol diñ few. Ti ngeel sen saara kal kol naw

sen wo diñ naw ma joñ few, ma joñ fruygi, ti ngeel maga jar haç wo mandekoë ne kaçaçra, haç wo ne jar coo wo lay.

²³Jar Jwif kal wo seege wer waçaçre maga Mardoke waçaç ne hara mono, kal wo ëaw waçaçre maga few sen mokay mo hay diñ few ma joñge tum ti holañ jar Jwif wora.

²⁴Mardoke hay eig ti äaara ti waçaçre maga: Haman je ni Hamedata no, ti wer mani Agag no, je hee jar Jwif wo äuy no, hay go de eiggi ga se taw jar Jwif wo go. AÀ hay joñ nen äo' Pur we go, kañ nen ga aè naa waçywaàale we go ti äaara, ma kii ti äaara, ma taw rage go.

²⁵Ama, de maga Ester joñ nen woge pel wañ mono, wañ kal waçaçge go de yerge ga: Älagge maga Haman hay waçaç ga se joñn see jar Jwif wo mono, mo fer le'ge diñ ne hen ti dogä, day äal jar ni äe ma hwaln wo go ciñ jag koo ma de coçoç de äe äuy.

²⁶Diñ wersen ga aè raw ëe naw sen wo wursen ga Purim, ga nduu le diñ see ëu maga aè ëe ga Pur mono. Ti ngeel sen, diñ wer feçeçre se maga joñ wo mo deñ äuy no, maga hay wo de bag blam äil ledern mono, feçeçre se maga aà hay ko wo ra, maga hay daë wo ra mo deñ no.

²⁷Jar Jwif kal wo kañ tosge sen ti yoo äaara maga älag ge go ti wer mani äaaran wo gaa so de jar maga tay ge wo de äaara mo äuy no. AÀ hay wo joñ few sen ti naw ma äog wo no, do maga faage äe hay go de äo'ge nono, day do maga wur äen hay go de ngaäge nono, kiñgi de kiñgi.

²⁸AÈ hay de ëaw naw sen ma eiggi ti kay, day aè day joñ few naw sen wo ti wer jar jwif maga ndar wo mono, ti feele ma honla äuy, ti coçoç sir ma honla äuy, äi leege ma honla äuy. Naw Purim wo diñ naw maga dwas ge go wo go ni jar Jwif wo gaa, aè yoçoç ge ti äaara go yoo jar Jwif wo gaa, ti wer mani äaara yoçoç ge wo go ti äaara gaa hase.

²⁹Waçywañ Ester, may mani Abikayiln wo de je Jwif Mardoke kal wo yer leder go de kañ eegre äaara äuy nen maga yiñ jag go ne saara ti waçaçre leder ma de äog ti glog few Purimn de ele.

³⁰Ne jar Jwif maga wo ti coçoç sir ma kis ti äe do äog ti renam mani wañ Asuyerusn mono, aè kal yer leder maga waçaçre jam äil äe wo de waçaçre de bay ndarge gogge.

³¹Naw Purim sen kal wo tiñi wer ti wur maga go de ngaäge mono, ti wur maga jar Jwif hay wo heçeç bii, hay wo lawge mono, day je Jwif Mardoke wo de waçywañ Ester hay kañ wo naw sen diñ wer äaara de see äaara, de wer mani äaaran wo no.

³²Waçaçre maga Ester waçaçn go mono, diñ waçaçre maga tiñi wer few Purim mono, day aè kal yer rage go äil kefdere.

ESTER 10

¹Wañ Asuyerus kal kañ lombo ne sir wo de kaali ma nen maarog wo ti.

²Waçaçre maga de bag blam ti eegre äen mo äuy, de blum äe no, de waçaçre ma me' me' wo maga wañ kañ Mardoke go ciñ ti ngeel kluun mono, sen wo äuy de yerge äil kefder Kronig wañre ma Meden wo de wañre ma Persen wo no.

³Werga je Jwif Mardoke hay diñ Minisdir ma tañgu mani wañ Asuyerus no. Je maga kluu yoo jar Jwif wo, ga heçeçre äen dan wo ngaäa debañ mono. AÀ hay dage diñ ga jar äen mo hay wo de ele, day waçaçre äen äuy hay diñ ga wer mani sen äuy mo hay wo de da' see äaara.

JOB

JOB 1

Ree maga caa Job tañgu mono

- ¹Jobo hay we äil sir Uts, ëu äe hay ga Jobe. Blo sen hay keëed lay, hay de deele lay. AÀ hay joñ heçeçne do Baa, hay bay da ree älagge see äe wa lay.
- ²AÀ hay biñ twerpiiri renam, mayre swa' lay.
- ³Äil kaw horog äen mono, saçaçre hay wo ni ndar renam, yoñyoñ hay wo ndar swa'a, blore dere jag jag kiskis dwee, maare gerheçeçre kiskis dweedaèy jar joñre ma liñ ni äen hay wo ngaäa debañ lay. Blo sen hay diñ je kluu maga aè hoo sug ti äe de dañ jar ma nen wur bo toñn wo äuy.
- ⁴Weere äen hay wo woge ni kaçaçra, toñ ni je la, toñ ni je la ma joñ few, day saara hay ëe ma tnaare äaara ma swa'n wo le ma age reege, jooge de äaara lay.
- ⁵De maga naw fewn mañ jag kiigi we go ti äaara äuy no, Job raw äo' jobo wer weere äen wo day façaç ra go. AÀ hay go urgi ciñ de jag toñ tum ma sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ti weere äen wo boñ boñ äuy, werga Job hay ëiggi gana: Tiga weere äin joñ wo älagge, day ëar wo Baa le jiili äaara laybla' no. Job hay joñge tum tum dosen nono.
- ⁶Day ti wurpo, weere mani Baan raw wo age lagge pel Manwuri, Manhuli kal age yoo äaara ni lay.
- ⁷Manwur day riñ Manhuli gana: Ndo a le genla? Manhuli raw ferge ne Manwur gana: Ndi hay mbi go kiigi rañge ti tamsir caw caw.
- ⁸Manwur kal riñ Manhuli gano: Nen äo ba weejoçoç äi Job gaa yawla? Jobo bay do se nono ti tamsir wa, aà diñ jobo ma keëed lay de deele lay. AÀ joñ heçeçne do Baa, bay da ree älagge see äe wa lay.
- ⁹Manhuli kal ferge ne Manwur gana: Job joñ heçeçne do Baa na de koë so yaw!
- ¹⁰Äa ndo bay go de ma' laä ne hara ti de tiñ äe de feçeçre mani äen wo äuy wa ge? Ndo kañ bosa' go ne joñre ma do äen wo äuy ti, day horog de fuçy äen yaçaç wo sirn wo go lid ti' pa.
- ¹¹Ama, coñ do äo, day baa do see feçeçre mani äen wo äuy ëa, ndi go de koge cwaçy ga aà ëar ge ndo go poëage.
- ¹²Manwur day riñ Manhuli gano: Ko so, ndi haç faage feçeçre mani Jobn wo go mo äi coo do äuy, ane, baa do ne hen see wa. Mo so no Manhuli raw naa see äe go pel Manwuri.
- ¹³Ti wurpo jar ni Job hay wo reege, hay wo joo yii liñ ni hen äaara ma kluu no.

¹⁴Jobo raw age see Job de soole riñgi äe gana: Blore deren hay wo jeege day maare gerheçeçren hay wo ree hoçoç ti jeñ äaara ni lay.

¹⁵Jar Sabeyeçeç äug wo ne hara ti, hoo wo ra day id wo jar koë ragen wo go de moslam. Ndi yaçaç le go diñ ndi boñ ma age sii ree sen ne ndo.

¹⁶Je sen de waçaç waçaçre ëa, kola je ma tigriñ a we pa day gana: Wuu mani Baan cwaa le ciñ day roë saçaçren wo go de weere joçoçren wo, taa saçaçge äaara go. Ndi yaçaç le go diñ ndi boñ ma age sii ree sen ne ndo.

¹⁷Je sen de waçaç waçaçre ëa kola je tigriñ a we pa day gana: Jar Kalde a wo le de car äil ta' ta' swa'a, äug wo ne manyoñyoñ wo ti, hoo wo ra, day id wo weere joçoçren wo go de moslam. Ndi yaçaç le go diñ ndi boñ ma age sii ree sen ne ndo.

¹⁸Je sen de waçaç waçaçre ëa, kola je ma tigriñ a we pa day gana: Weere äon wo de mayre äon hay wo reege, hay wo joo yii liñ ni hen äaara ma kluu no,

¹⁹kola leege ma kluu a le nen ti äań ngeel ma ti puuli no, raw hrag tiñ go äuy, day tiñn le' go ne weere ma joçoçren wo ti, saara huë go äuy. Ndi yoo' le go diñ ndi boñ ma age sii ree sen ne ndo.

²⁰De sen ni, Job raw urgi go ciñ, nrag oçoçbe äe ma kluun go, raw ceçeç ti äe go. Blam äe se raw le' mondra gesiñ

²¹day gana: Ndi kal le go äil man äi glog koëe day ndi ferge na glog koë pa. Manwur hay haç ra me, day se fer hoo rage, daga ëu Manwur mo hay de bosa' ti.

²²Ti sen äuy Job joñ älagge gaa lay, ëar Baa ti mopo ni me' gaa has lay.

JOB 2

Ree ma de äog maga caa Job mono

¹Ti wurpo weere mani Baan raw wo age lagge pel Manwuri, day Manhuli raw age yoo äaara ooge pel Manwur lay.

²Manwur day riñ Manhuli gana: Ndo a le genla? Manhuli raw ferge ne Manwur gana: Ndi hay le rañ tamsir go mbeë äaale äi ni caw caw.

³Manwur kal riñ Manhuli gana: Nen äo ba weejoçoç äi Job gaa yawla? Jobo bay do se nono ti tamsir wa, aà diñ jobo ma keëed lay de deelee lay. AÀ joñ heçeçne do Baa, bay da ree älagge see äe wa lay. AÀ bay deäay see äe ti faage keëed äe wa, day ndo srog wer äi go ma taw naw äe de koë koëe.

⁴Manhuli kal ferge ne Manwur gana: Cog jobo na diñ ree ma äe, day jobo coo hoçoçgesee äe na diñ de hoçoçgesee je tigriñ!

⁵Ama, du' mbo hm äe wo de maysee äe ëa, ndi go de koge ti äi cwaçy ga aà ëar ge ndo go poëage.

⁶Manwur day riñ Manhuli gana: Patala, ndi go de haç sale äe mo do, ane baa do ne tenen äe see wa.

⁷Mo so no, Manhuli raw naa see äe go pel Manwuri. Blam äe se raw kañ ceege waçaçge ma de haçaç ne Job ti, tiji le äi coo äaale ka' le' go ti äe.

⁸Job raw mañ gidiñdiñ ma horog see äe day raw hayge go nen saçaçge.

⁹Waçy äe day riñn gana: Ndo mbo tum na de oole ngiñ nen keëed äon bla! Ëar Baa go ëare ni ndo hu go jag äo!

¹⁰Ama Job kal ferge ne hen gano: Ndo waçaç waçaçre do waçy maga bay de ko ree wa nono! Naa yaçaç mo ma de eln do Baa, day naa da ree maga aà kañ ne naa ti gaa an yawla! Ti sen äuy Job waçaç älagge de jag äe gaa hase.

Bar Job wo swa' a wo koge äe

¹¹Bar Job wo swa' raw wo laa ree maga car wo Job mo äuy no, day wosela äuy raw urgi le äi sir äe. AÀ hay wo diñ Elifas ma Teman, Bildad ma Suwa wo de Sofar ma Naama. Saara kal tay kaçaçra le ma age lawge äe, ma teñ nen äe.

¹²AÀ raw wo hoo nen äaara ciñ, kon wo wo haçaç ye'e, se mañ jobo nen äaara gaa so, saara kal laa ro. AÀ raw wo nrag oçoçbe äaara ma kluurin wo go, lag wo sir ciñ.

¹³Saara raw lagge gesiñ ti tamsir see äe nen sili renam de naw renam lay, jobo yoo äaara bul jag go waçaç mopo ne hen gaa hase werga aà hay wo de koge ga ree ma see äen kluu debañ.

JOB 3

WAÇAÇRE TI HOLAN JOB WO DE BAR ÄEN WO Job law see äe

¹Blam sen mono, Job kal tiji wer waçaç waçaçre, raw faë wur biñgi äe go.

²Job kal waçaç waçaçre day gano:

³Ti mo yoçoç go ti wur maga ndi biñ nen äe mono, ti ngeel suñ maga aè waçaç nen äe ni ga: Weel biñ we mono!

⁴Suñgu mo äo' go ne naw sen nene, Baa mo eig ti le ti äe ciñ wa, tu ma kuëum ma de taabay mo yoñn wo go.

⁵Ree ma de gaali mo leë wo go nen naw seno day mo koln wo go diñ naw ma joñ heçeçne.

⁶Ngeel suñ ma sen mo yee nen wo go nen suñgu ni, fruygi po mo joñ ni me' dra' do ma nen naw ma lan wo no wa, day aè mo keen yoo naw ma nen fewn wo wa!

⁷Cwaçy, daga ngeel suñ sen mo hay tum diñ naw maga raw go de koë koë bay mañ äiili jobo, day jobo mo 'waa war fruygi nen äe wa hase!

- ⁸Daga jar maga faë wo nawn wo go day srog wo wer barkag ma nen bii ne jar ti mo faë wo ngeel suñ sen go.
- ⁹Ger maga laa wo le ti daymola sen mo kol wo go de suñgu, àà mo ler wo ngeel go ne hen ti me' dra' wa. A mo ko ngeel le go mañge dra' ma tee wa.
- ¹⁰Gahaçyla, a reb jag ngeel weere wo go ne ndi ti ail waçy maga hay mañ äiili ai ni nen maga ndi mo kal le go ko bon gaa mono!
- ¹¹Wer mayse ga ndi hay taw le go ail man ai ni gaa la? Wer mayse ga ndi hay hu le go de maga ndi kal le go ail man ai mo tu gaa le la?
- ¹²Wer mayse ga ndi hay da' do po ma soë ndi wo de jag paçaç ma jooge pa na le la?
- ¹³Ndi mo hay ba go patala de suuli, go bay ree see. Ndi mo hay ba go de le' naa, day do kay nono ndi mo hay ba go iggi.
- ¹⁴Go iggi yoo wañre wo de jar kluuri ma ti tamsir maga boor wo feçeçre ma ra ëu see äaara kluuri day de gwaëge diñ tabul äaara mono.
- ¹⁵Go iggi yoo weere wañre maga hay tay wo boo biñni liñ ni äaara day bag wo tiñ äaaran wo go de solay mono.
- ¹⁶Ndi mo hay caw gaa so do mbarga maga aè cwaa äiili äe go, aè teen go nen sir de yoñre nono, do weere kleere maga ko wo nen wur go gaa nono.
- ¹⁷Wo go ti ngeel sen ni jar hun joñ wo hun gaa so, jar maga gay wo go day eegre äaara bay wa ig wo see äaara.
- ¹⁸Jar maga hay wo diñ dañgay mo äuy wo wo go nen jam ni, àà laa wo geçeçge jar joñ bon äaara maga hay wo gor ti äaara mo gaa so lay.
- ¹⁹Weekleen wo de je kluun wo wo go de lagge ti ngeel sen ni boñ, geben go de naa sale ti, bay nen do je waçaçre äen wa so.
- ²⁰Wer mayse ga aà men ngeel go teege ne je ma ti bon ti jam la? Wer mayse ga aà men jar maga maysee äaara nen lawge wo tenen la?
- ²¹Diñ jar maga wo de gorge ga huli mo a, day se a gaa, jar maga wo de saçy äe ti de dañ horog wo mono.
- ²²Diñ jar maga mo hay joñ wo fruygi yañ debañ lay, day ail äaara de hay go feh lay de maga aà de hay wo we go de teerge ai tu huli mono.
- ²³Wer mayse ga aà men je maga faage äen go de yee nen äe, day Baa hebn go mbañ mbañ tenen na le la?
- ²⁴Gahaçyla, ndi tiji reege no kay ndumgi kol go ti ngeel hole no, day mberbe ma nen ai kaa le go do bii maarog nono.

²⁵Ree maga ndi joñ heçeçne do äe, da' me na diñ sen yaw, ree maga ndi daë do äe, caa ndi na diñ sen so yaw.

²⁶Ndi bay ëeged wa lay, see äi bay see äi wa lay, ndi bay da' iggi wa lay, see äi diñ ree ma de caa ndin boñ tum tu.

JOB 4

Elifas waçaç waçaçre ne Jobe

¹Elifas ma Teman raw waçaç waçaçre day gano:

²Hayga aè waçaç waçaçre po we mo me' na sen gay ndo yawla? Day wose kaçaç yañ ma ëaw jag äe ti waçaçre gaè.

³Koëa, ndo hay had jar debañ de waçaçre wo, ndo hay coä nen jar maga gay wo go mono,

⁴Ndo hay mañ je maga hay le' go gesiñ go ciñ de waçaçre ma jag äo wo, ndo hay kay je maga hay hrag äaale go mono.

⁵Day patala aà kol ti äo lay so, ndo raw gayge go! Day patala de maga reen du' ndo lay so, ndo raw ma' nen ti go!

⁶Heçeçne maga ndo joñ do Baa bay diñ fen ma deñ ndon wa yawla? Kay ndo nen maga ndo mo kañ mbo ëiggi äo gorge ëa mo na bay diñ faage äo ma de deelen wa yawla?

⁷Fer ëiggi ti ngeel ma blam le ëala, je ma bay ree ti ma hon hay taw go so la? Sen hay joñ le gen ga jar ma de deele yee wo nen go so la?

⁸Do maga ndi hay kon no mono, jar maga jee wo wer debaycoçoçre, day jo' wo hun mono, sen weege wo le'ge äe.

⁹Baa sam puçuçri go de äaara day leege bagge poçoç äen raw de äaara were.

¹⁰Mingir buçëi, gaagir car ro, sañ weere mingir hrag wo go.

¹¹Mingir hu go do coo nay, day weere manmingir dus wo äil go.

¹²Waçaçre po nduu ndi le freñ day sug äi raw laa sweg äe.

¹³De wur maga wer lwa'ge a wo ne jar ti sarsar de suñ, day jar tabay wo go de laa naa äuy mono.

¹⁴Heçeçne raw caa ndi, see äi kal daë ndi day hm äi wo äuy yir wo ndi.

¹⁵Nenceere mopo raw heege me ti, day ti äi raw hoo ndi.

¹⁶Jobo hay de oole deñ pel äi, day ndi laa da' wer go ne hen ga aà diñ wosela gaè. Nenceere äe hay mbe nen äi ta' ane. Ndi kal laa geçeçge po de grumgi gesiñ gana:

¹⁷Mopo maga hu joñ mbe yañ keëed pel Baa yawla? Je tabay joñ mbe yañ bay ëag pel je maga joñn mo yawla?

¹⁸Hayga Baa bay de kañ ëiggi ti weere joçoçre äen wo wa yaw, day da' ba mo ma bay ngar see jar peelee äen wo yaw,

¹⁹Jar maga na wo äil tiñ paçy ga aè joñ ra diñ de äurgi siri, day aè ndreë ra go do tende no mono, sen ba wo na i; pa so yawla!

²⁰Ti; de jag toñ haçaç wo go de law, ree mbe tum de caa rage. A huë wo mbaara go na ma tum, ama jobo bay ëiggi ti sen mo ta' wa hase.

²¹Aè ndar jag kor äaaran go, day saara huë go bay ko ree.

JOB 5

¹'Waa mbo war so, je maga yiñ jag yañ ne ndo da' yañ laybla' no! Ndo wii gi na diñ wose yoo jar ma bay ëagn wo mo so la?

²Kidolgi jag jiili taw je ma bay ko reen go, soçëge äil 'war je ma de loëgen go.

³Ndi ko je ma bay ko reen de laa ceçw, kola tiñ mani äen mbe go de frumgi koëe.

⁴Weere äe mañ wo äil go see faage peçeçge no, ree raw baw rage jag kiida, day je yaçaç rage go bay wa hase!

⁵Jar maga wo koñne ree ge wo mo maga a ween go, heçeç wo laä hoçoçre ma ti äen gaa äuy. Jar ma de koñne äil lig gi wo horog äen go.

⁶Ree maga caa jobo kal le go nen sir gaa, bon maga da' jobo ti; le gesiñ gaè.

⁷Je tabay biñ go na ma joñ bone, doge felge wuu raw wo go ciñ yee nen go no lay no.

⁸Aà hay na diñ ndi no, ndi de kië äin diñ Baa, ndi de men ree äin ëawa na diñ ne Baa do.

⁹A joñ feçeçre ma kluuri wo de feçeçre maga da' wo wer do jobo gaan wo, joñ feçeçre ma ngil jar wo ngaäa.

¹⁰A ra baa le ciñ ti tamsiri, cwaa bii le äil payre wo.

¹¹A lag jar maga wo go blam kaçaçra wo go ciñ ti jare, day jar maga wo nen lawge wo wo da' see äaara.

¹²A älag feçeçre maga jar ma de ëeñ kañ wo ra wo pel ma joñge wo go, day do äaara kaçaç ma joñ mopo maga sii ti äaara gaa hase.

¹³A bag jar ma de ko reen wo de ëeñ äaaran äuy, day bagge yañ äaara ma de hilaan dra' mañ mopo ne hara me' dra' gaa hase.

¹⁴Diñ jar se maga suñgu äo' mbe ne hara ti de ceeg kaçg tu, day saara lam ngeel de wur ëeger doga ngeel de suñ no mono.

¹⁵Ane Baa yaçaç je coon go jag moslam maga kal le go jag äaara mono, yaçaçn go do je ma de eegre no.

¹⁶Do kay no so no ëiggi je huglin raw ferge le gor mopo, day je ma debaycoçoçre kañ ge do go ti dum lay.

¹⁷Do kay no so mono, dewore ti je maga Baa ruun mono! Hoo sug ti liñgi maga je ma de eegre äuyn de liñ ndo mono!

¹⁸Gahaçyla, caa waçaçge ne jobo see, day sa'n na diñ se. AÀ kañ ree ne jobo ti, day se yaçaçn go jag äe.

¹⁹A dog ge yaçë ndo yañ go jag ree wo äaale hiira'a, day ma de renam mokay ree po ma de älagge da' ndo gaa so.

²⁰AÀ yaçaç ge ndo yañ go jag huli ti wur koñne no, yaçaç ge ndo yañ go jag moslam ti wur jawn lay.

²¹Waçaçre kal ge le go jag jobo ti äo de älagge gaa lay, ndo joñ ge heçeçne de maga ree ma älag jarn a ge mo gaa lay.

²²Ti äo joñ ge yañ go de yoçoçge nen ree ma älag jarn do ma ti wur koñnen no pa no. Ndo joñ ge heçeçne do nayre ma ti tamsirn wo gaa lay.

²³Gahaçyla, ndo tay ge jag yañ go de huuli ma äil payre wo, day nayre ma yoofi joñ ge wo yañ go jam de äo.

²⁴Ndo ko ge yañ ga jam yañ liñ ni äo, ndo wo ge yañ ko ngeel koë horog äon wo, day fen äo po boñ gwa' ge go gaè.

²⁵Ndo ko ge wer mani äon wo yañ de tesge ngaäa, day kaçaçge äo jor ge yañ do fi ma ti sir nono.

²⁶Ndo kal ge yañ äi tu go de taçaçbe koçyaçä do maga aè caa coore go ti gesaň ti wur äe nono.

²⁷Mokay diñ fen maga wuur da' wer äe go mono, day a na no tu seň no! Gwa' diñ maga ndo laa ne, day ndo kon ga aà na no lay!

JOB 6

Job fer waçaçre ne Elifase

¹Ndi ra de koë gaè. Job raw fer waçaçre ne hen gano:

²Hayga aà mo hay we ga aè mañ klew fen maga de cog ndi, day aè tay ree maga wo de caa ndi mo äuy go boñ ti klew no,

- ³Aà de hay wo patala poçoçge de dañ duguëgi ma jag maaroge. Diñ wersen ga aè bay go ko waçaçre äin wo go diñ mopo hala wa mono.
- ⁴Gahaçyla, waa mani je ma de eegre äuyin wo de toçë mege, day nee äaaran go de kalge me nen nay. Feçeçre ma joñ heçeçne mani Baan cir wo le go ma dur ndi.
- ⁵Gerheçeç ma yooway ra mbe koñne yañ ti jeñ hoçoç depaçy yawla? Blodaèy ra mbe koñne yañ ti jeñ juug äe ma de co'gen yawla?
- ⁶Jobo ree mbe mo ma kuäkuä bay manda ti mbe yawla? Kris paçaçre mopo yañ mbe yaçaç jag jobo yawla?
- ⁷Fen maga saçy du'gi äe hay bay ti äi wa, ndi kol go reege äe, hayba de maga aà bay ma reege wa mo äuy!
- ⁸Daga wiigi äin mo bag wo jag go, day Baa mo bag jag fen maga ndi de gorge äe go ëala!
- ⁹Daga aà mo coo jag Baa, day aà mo a ndreë ndi go ëala! Daga aà mo coñ do äe, day mo dog ndi go ëala!
- ¹⁰Ndi de hay ba yañ de teñ nen ëawa, ndi mo hay yoor yañ ciñ de fruygi, ba mbe de maga bon ma see äin de raw ti äi mo äuy. Sen kañ ne ga ndi hay go de tob waçaçre je ma bay ëagn wa ëa.
- ¹¹Eegre äi sen kemay nono maga ndi gorn pa la? Tawge ti äi ba diñ mayse maga ndi hay ye' tenen pa la?
- ¹²Eegre äi diñ eegre huuli yawla? See äi diñ boo dob yawla?
- ¹³Je caa war äi bay wa, day ngar maga ndi mo joñ no kay yañ po mbe nen äi pa yawla?
- ¹⁴Je maga de ma joñ bon ko mbe decoo nen bar äe, aà mo hay ba ga a men joñ heçeçne go do je ma de eegre äuyin yaw.
- ¹⁵Heçeçre äin jaçë wo ndi do blam bii nono, do blam bii maga äil äe hig go nono.
- ¹⁶Bii äaara doä wo go do glas no, neje ngroä wo ne hen nen ni pa.
- ¹⁷Ngeel ti ceege wo age mokay saara oçg go, ceeg le' wuu go mokay saara hig äil go.
- ¹⁸Faage raw yee nen jar rañge maga wo wer kaçaçra ngaäa wo go, saara raw wo yoo puuli no, day taw wo go.
- ¹⁹Jar rañge maga wo wer kaçaçra ngaäa ma ti sir Tema kañ wo nen äaara wo ti bii sen wo, jar rañge ma Saban kañ wo ëiggi äaara ti äe.
- ²⁰Ama soçoçre joñ ge ra ti maga saara kañ ëiggi äaara ti äe mono, day soçoçre wuu gi ti go ne hara de maga saara wo ge go dayge jag äe ni lag so mono.

- ²¹Nday patala mo lag na dosen no so no, nday ko ree maga de caa ndi mono day heçeçne raw caa nday go!
- ²²Ndi hay wii nday we ga nday mo haç mopo me noga nday mo coo ti äi go de horog ma do äay wo yawla?
- ²³Ndi hay wii nday we ga nday mo yaçaç ndi go do je hee no, noga nday mo hog ndi le go do jar hunn wo yawla?
- ²⁴Kaň wee nen äi ti waçaçre, ni ndi fer yaň go ba'a, kaň wee nen äi ti ngeel maga ndi de yeege ni mono.
- ²⁵Waçaçre ma ti ngeel äe kay mbaara jobo, day pedped ruugi äayn wo mo deň maň wo mayse ba me so la?
- ²⁶Nday eig na ga nday äo' fo waçaçre äin wo go, nday kol waçaçre je maga eiggi äe daň go, go diň waçaçre ma nen leege so ge?
- ²⁷Nday äo' mbay ree ne weel holge ti de waçywaale tu, day nday coo bar äayn go de mopo lay!
- ²⁸Patalam no, mbuë wee nen äay mbay ne ndi ti ëala, ndi mbi na diň je maga car gete' pel äay yawla?
- ²⁹Fer wee eiggi äay le, ndi kam nday kamge, hay wee diň jar ma bay ngar wa! Fer wee mbay eiggi äay le, keëed äin yaň mbe see äi ëa!
- ³⁰Jag äi hay waçaç fen ma bay ngar we la yawla? Ti waçaçre ma jag äi wo mono, ndi bay go car äil ree maga leë wo ne jar ti wo wa yawla?

JOB 7

Job gano: Baa, ëawa taw ndi go

- ¹Tenen je tabay ti tamsir la bay do mani sode no wa yawla? Naw äen bay wo do mani je maga joň joňre ti solay no wa yawla?
- ²Do gebe maga de saçy nencee ti nono, do je joňre ti solay maga de gor poëge äen nono,
- ³Ndi da' tum ti few ma äin wo diň lawge, poëge ma äin tum de suň diň bone.
- ⁴De maga ndi suu mono ndi ga ndi ur go ciň na hun ga day ngeel tee go me ti mo sola? Day see äi mbe jag daë ndi ceä do ceege no, haçaç wo go de jag toň.
- ⁵Cogcoçoçre see wo ne ndi see sunug sunugi, gweçeç go see äi äuy. Hoçoçgesee äi kuyüä go, car go nduguë nduguëi.
- ⁶Naw äin ëee wo deparday de daň sale mbaraw mani je äod oçoçbe no, aä dwas wo go, ndi gor mopo gaa so!

⁷Fer mbo eig ti ga tenen ai bay diñ mopo wa ëala! Nen ai ko ge wo fruygi po ge gaa so.

⁸Nen maga de ko mege ba ge ndi gaa so hase, ndo rañ ge nen yañ kië ndi, day ndi joñ ge gaa so hase.

⁹Sware dwas go, yee nen go, je maga raw wo ni jar huli wo, kaçaç ma ferge le go ciñ gaa so dosen no lay.

¹⁰AÀ fer ge le liñ ni ae gaa so hase, ngeel maga aà hay de tiñ ni yoçoç ge ti go ti ae lay.

¹¹Diñ wersen so ga ndi day ëaw jag ai gaa mono, ndi waçaç ge mbi go ti coocoo maga de ba ndi nen eiggi ai mono, ndi law ge mbi see ai ti bon ma ti maysee ai no.

¹²Ndi diñ maarog noga barkag nen maga nen ao me ti ta' gor ti ai yawla?

¹³De maga ndi eig ga ndi da' teñge nen yañ ti ngeel suuli ai no, noga ndi suu we no, lawge ain joñ yañ ëawa mono,

¹⁴Ndo caa heçeçne ai go de lwa'ge wo, ndo dañ jiili ai go de feçeçre mbuëgi nen wo.

¹⁵Ti ai diñ saçy maga dog me go mono! Huli ëawa de dañ ngogre ma se ga gwa' diñ hm tawa mono!

¹⁶Saçy sen bay ti ai wa so! Ndi bay mbi ma tum wa lay pa mono! Men mbo ndi go ëala, werga naw ain bay wo diñ mopo mbaara wa lay mono.

¹⁷Je tabayn ba diñ wose lay so ga ndo kañ eiggi ti kluu ae no, day ndo ëawn ail do kay no lay so la?

¹⁸A ba diñ wose maga ndo car ngeel le koge ae tum de jag toñ, day ndo lamn de ree wo ceä no la?

¹⁹Ndo mañ ge nen ao go ne ndi ti na hunla? Ndo men ge ndi ëawa maga ndi mo lig saçaçre lay na hunla?

²⁰Riñga ndi de ma joñ älagge so laybla' no, ndi hay joñ mo de mayse no ma' la, ndo je ma gor ti jar tabay wo no? Wer mayse ga ndo mbuë nen ma äon diñ de ai no la? Wer mayse ga ndi kol see ao diñ poçoçre la?

²¹Ndo bay nen maga ndo mañ älagge ain go day ndo kañ ti ti debaycoçoçre ain gaa so wa yawla? Gahaçyla, ndi day na kalge go nen sir so, ndo kië gi ndi day ndi joñ ge gaa so hase.

JOB 8

Bildad fer waçaçre ne Jobe: Älagge bas bay ree gaa

¹Bildad ma Suwa kal waçaç waçaçre day gana:

- ²Ndo men ge waçaç feçeçre ma do se kayn wo na hunla? Day waçaçre ma jag äo kol ge wo diñ degurleege ma gig gig so yawla?
- ³Ndo ko nen äo ga Baa bay joñ ree ti ngeel äe wa so gaa yawla? Je ma de eegre äuyn bay joñ mopo ti faage äe wa so yawla?
- ⁴Hayga weere äon hay joñ wo älagge we see äe, day se kañ we ne hara ti na diñ poçoçre debaycoçoçre äaara muyla!
- ⁵Ane, ma äo mono, hayga ndo kië Baa we, ndo yaçaç o we pel je ma de eegre äuyn no,
- ⁶Hayga ndo joñ we bay cerge see, day ndo oo we de deele no, kidolgi cwaçy se oo ge yañ ti äo, day se fer ndo yañ go ti ngeel hayle äon keëede.
- ⁷Tore maga ndo hay tañgu nen äe joñ ge ba diñ mopo me' äa pa yaw, maga sen a ge le blam joñ ge kluu de dañ se no.
- ⁸Wië jag jar maga hay joñ wo le go tañgu naa mono, kañ ti ti feçeçre maga hay joñ wo le nen paçaçre äaara wo mono.
- ⁹Gahaçyla, naa na diñ jar ma su wo, naa bay de ko mopo wa. Naw naa ti tamsir la do nencee nono.
- ¹⁰Aà wo de see äaara had ge wo ndo yañ, day waçaçn ge wo yañ ne ndo. Aà fer ge wo waçaçre ma äil äaara yañ ne ndo do kay nono gana:
- ¹¹Gusur tiñ; mbe yañ ti ngeel ma bay bii yawla? Firibii jaw mbe yañ bay bii yawla?
- ¹²Bii joñ we gaa no, aà de leäay ti' äa, day jobo sañn go gaa lay, se hig mbe go departday tu tañgu fi ma lan wo.
- ¹³Ree da' jar maga yoçoç wo ti go ti Baa na dosen no lay, Mopo maga je maga bay heçeç Baa wa has de gorge äe nen eiggi äe ndo' ti go rus tu lay.
- ¹⁴Fen maga hay nen äe dwas go, kañge eiggi maga se hay de kañge äe na do bay goboñgoboñgi nono.
- ¹⁵Aà de ñ see äe see tiñ äe no, se le' go lay. Aà kañ faale äe see äe, tiñ laa go lay.
- ¹⁶Aà de ceeg ka' de paçy, jag do äe ëee wo do go ne pay sugnee äen ti,
- ¹⁷Kaçaçge äe kal wo ti holañ huuli wo kurwa' kurwa'a, kal wo yoo huuli wo.
- ¹⁸Day de maga aè naa we go no, ngeel maga aà hay ni kañ kiñ go ti äe ga: Ndi kon ba ti boñ gaa has äuy!
- ¹⁹Mokay diñ ree maga aà yiñ de äe ti faage äen mono, day jar ma tigriñ tiñ; wo go ti ngeel äe.

²⁰Cwaçy, Baa bay go tob je ma de deelen wa, day se mañ do jar maga joñ wo älagge go ciñ gaa lay.

²¹Ge la me' tu mono, àa haç ge mbe feg yañ ne ndo jage, day jag äo caa ge feg yañ go.

²²Soçoçre wuu gi ti yañ go ne jar maga wo de caa hee de äo mono, tiñ mani jar joñ älaggen yee ge nen yañ go.

JOB 9

Job riñ Bildad gano: Ndi ngaä see äi de Baa gaa

¹Job kal ferge gano:

²Kidolgi, ndi mbi de koge dosen nono. Je tabay joñ ge keëed pel Baa na joñge la?

³Jobo mo riñ ba ga se faa de Baa laybla' no, se kaçaç ma yiñ jag ne je sen ti mapo boñ yoo wiëgi äe ma ndarn wo gaa äuy.

⁴Koge ree wo de eegren äuy wo na diñ ma Baa, wose day giñ Baa yañ ga se kañ poçoçre ne hen ti gaa la?

⁵A yaë huuli wo, saara kon dra' gaë. A dwas ra go de bagge poçoç äe no.

⁶A daë tamsir go kemay kemay äuy, day dog äen hrag wo go.

⁷A waçaç waçaçre ne wuri, day wur naa le go gaë. A teçg jag tiñ go ne ger wo ti.

⁸Je maga ler ngeel ma ciñ go, day go ciñ ti maarog wo na diñ se boñ tu.

⁹Àa hay joñ ger ma kluurin wo, ger jar freñ wo, de gojog wo de ger ma nen äaä waçybann wo na diñ se.

¹⁰A joñ feçeçre ma kluuri maga jobo da' wer äaara gaa wo de feçeçre ma ngil jar wo debaä debaä.

¹¹Koëa àa mo hee ba see äi la, nen äi kon gaë. A mo yee ba nen go yaw, ndi laa mopo ni gaë.

¹²Wose fer fen maga a naan go yañ ti ngeel äe la? Wose wiin yañ ga: Ndo joñ na maysela la?

¹³Baa men soçoçge äil äen ti faage gaa, Rahab barkag ma nen biin wo de jar ma kayge äen wo äuy leë ge wo yañ go gesiñ äaale äe.

¹⁴Day ndi äin ndi ferge waçaçre ne hen an na ferge la? Waçaçre ma hon ge so ga ndi kiën gi le ma waçaçge pel äe mo so la?

¹⁵Ndi mo hay ba keëed dra'a, ndi fer mopo ne hen gaa, ndi yaçaç pel je cag ree äin na diñ o boñ tu.

- ¹⁶Ndi mo ëen ba, day àà mo yĩn baa jag ne ndi laybla' no, ndi bay de kañ ëiggi ga àà laa jag ài yañ na wa.
- ¹⁷Diñ je se maga haw ti ài go gesiñ de degurleege, kañ mbe ree ma cee megen wo ne ndi ti re're' tu,
- ¹⁸Day bay men mege äo' eegre me' wa äuy mono. Gahaçyla, àà kaçaç maysee ài go de bone.
- ¹⁹Ndi mo riñ ba ga ndi sogn de girgiri, je eegren na diñ se pa. Ndi ga ndi joñ diñ kiida, wose ëenn yañ le ne ndi pel kiida la?
- ²⁰Ndi hay ba keëede, jag ài de baw ndi we go de waçaçre. Ndi mo hay ba de deele, jag ài de kañ mbe ree go me ti pa.
- ²¹Ndi na de deele so yawla? Sen bay de koge me wa ëa pa. Saçy tenen bay ti ài wa so.
- ²²Ree po bay hag ndi wa! Diñ wersen ndi waçaç mbi ga Baa yee nen je ma de deelen mbe go do je ma de ree tin no lay.
- ²³Daga ree po mo a le ma taw naw ài go ëala! Day se fruy äen na ti ree maga caa jar ma bay ree tin wo mo yaw no.
- ²⁴A haç tamsir go ne jar haçaç wo do, yee nen jar cag ree ma ail äen wo go. Hayga bay diñ se wa no, àà diñ wose sen ge so la?
- ²⁵Naw äin ëee wo deparday de dañ je ëee, àà raw wo go fid fidi, ndi bay ko coçoçre äaara wa.
- ²⁶Àà raw wo go do daage firi bii wo nono, do gebeg maga de cwaage ne naèy äe ti nono.
- ²⁷Ndi mo riñ ba ga ndi yoçoç ti go ti ree ma see ài no, ndi law gaa so, ndi coä see ài yañ mbi dra'a,
- ²⁸Heçeçne go de caa ndi do ree maga de caa ndi mo deñ no. Ndi de koge ga ndo waçaç ge ga ndi diñ je joñ ree.
- ²⁹Day je ma de ree tin na diñ ndi mbi an so yawla! Wer mayse ga ndo gay coo ài no le la?
- ³⁰Ndi mo yog ba le go nen bii Baa, ndi mo yog baa do ài wo go de sabuli,
- ³¹Ndo hee ge mbo ndi nen paçaçge ma guläud nen maga oçoçbe äin mo tegaä wo go, mo hoor wo see ne ndi toge.
- ³²A bay diñ je tabay do ndi nen maga ndi fer waçaçre ne hene, day wuur wo de kaçaçra jag kiida wa lay.
- ³³Je blaw wuur maga waçaç ree wuur äog äuy bay wa pa.

³⁴Daga àà mo men mbar ndi go de graw äe no, mo kañ heçeçe me ti ma dañ see äi go wa so hase.

³⁵Do kay nono, ni ndi waçaç ge waçaçre yañ, day ndi joñ ge heçeçe gaa lay. Day hayga àà joñ we no gaa no, see äi bay diñ ma äi wa so.

JOB 10

Job gano: Baa biñ me bay ma haç puçuçri me wa

¹Maysee äi bay de saçy tenen ti wa so! Ndi bay ma ëaw jag ti ree ma see äin wa so, ndi waçaç mbi go ti lawge ma ti maysee äi no.

²Ndi wii Baa gano: Ko me do je de ma ree ti no wa! Kañ nen äi ti fen maga ndo heb ndi ti äe mono!

³Ndo kon nen äo de el ga ndo mo joñ bon je maga ndo joñn de do äo, ndo mo mbuë faale go ne hene, day ndo mo laa jag jar älaggen wo yaw so ge?

⁴Nen äo ko do je tabay no yaw, noga ndo ko feçeçe na do jobo maga äere huli ti äe no lay yawla?

⁵Naw äo wo go de ngaäge ta' do naw je maga äere huli ti äe no lay yaw, noga kiñgi äo wo go de baa jag ta' do kiñgi je tabay no lay.

⁶Nen maga ndo kië wer debaycoçoçre äi no, day ndo wië jag jar ti älagge äin wiëgi ëa yawla?

⁷Ndo mbo go de koge de el ga ree bay ti äi wa, day je yaçaç ndi go do äo bay wa pa lay mono.

⁸Hay 'wuçy ndi na diñ do äo wo, hay joñ ndi äuy tu na diñ saara day ndo fer yañ mbo go älag ndi diñ ndo tu yawla!

⁹Fer mbo ëig ti ga ndo hay boo ndi na do paçy nono, day ndo da mbo yañ ga ndo fer ndi nen sir yawla?

¹⁰Ndo hay haçaç ndi go do paçaç nono, day ndo raw ba ndi go do paçaç ma de bagge nono.

¹¹Ndo hay hee hoçoçge wo de naëy see ne ndi ti, ndo hay jag hm äi wo de kaçaçge äi wo see kaçaçra,

¹²Ndo hay haç tenen me, ndo raw woo ndi. Ëawge maga ndo hay ëaw ndi do hay suu ëiggi äi go.

¹³Ama, paga ndo hay le go de bag jag mo ma kayn la äil äo, day ndi de ko fen maga hay le nen ëiggi äo mono. Fen sen diñ ma kay no:

¹⁴Ndi joñ älagge we me' no, ndo cereë ndi tu, day ndo men ree debaycoçoçre äin go me ti gaa hase.

¹⁵Hayga ndi yañ de ree ti no, ni ndi hoä mbi go koë lay! Hayga ndi yañ keëede, ndi bay mañ ti äi go ciñ wa so lay, ndi mbuë fuy go lay, coocoo go de ba mege debaň lay.

¹⁶Day hayga ndi mañ ti äi we go ciñ me' no, ndo nii me do mingir nono, ndo kaň feçeçre mbuëgi wo ne ndi debaň pa yaw.

¹⁷Ndo lag jar kaň tew äi wo ne ndi ti tigriň, ndo ya' wer soçoç äil go ne ndi ti de pel de pele. Sode äon coo wo kaçaçra ti äi cooge ma taw ndi go.

¹⁸Wer mayse ga ndo kal ndi le go äil man äi la? Ndi mo de hay hu go day nen jobo de hay ko ndi gaa na ëawa.

¹⁹Ndi de hay do je maga hay joň ba caw ti boň gaa has nono, ndi de kal le go äil man äi no kay aè de raw de äi jag tu sogé.

²⁰Naw äi wo na diň mopo me' koë gaa yawla? Daga aà mo men mbe ndi so! A mo mañ äil see äe wo go see äi nen maga ndi mo fer mbi da' see äi me' ëa lay la!

²¹Go taňgu maga ndi raw, day ndi fer le gaa so mono, go taňgu maga ndi raw äil sir ma de suňgu no, wo nencee huli mono.

²²Wo äil sir ma de suňgu ëilig do ngeel suň no mono, wo nencee huli ti ngeel maga jobo bay wo wii wer ne keçeç ni wa, day poëag wo ni diň suňgu mono.

JOB 11

Sofar riň Job gano: Jobe, fer le see Baa

¹Sofar ma Naama kal waçaç waçaçre day gano:

²Waçaçre se ngaään wo mo deň aè fer waçaçre ti äaara gaa yawla? Day waçaçre je jag kraňn coo mbe tu gaa pa yawla?

³Ham ge jag jar go na diň waçaçre äo ma pjeg pjegn wo so yawla? Ndo feg mbo ti jare, day je ma äo' fo äo go joň ge gaa has yawla?

⁴Ndo gana: Koge äin go ti ngeel äe, ndi go de yogge pel äe.

⁵Hayga Baa da we ga se waçaç ree, se bul jag go pel äo muyla!

⁶Hayga aà mo hay sii ëeň waçaçre äe ma de yoñre maga daň koge reen wo we ne ndo no, ndo de ko mbo yañ tu ga Baa bay ba go de kaň ti ti debaycoçoçre äon wo äuy wa yaw.

⁷Ndo kaçaç we ma da' wer go ne mo maga le äil Baa de yoñre noga da' wer go ne je ma de eegre äuyn doge aà no yawla?

⁸Aà go de daň ngeel ma ciñ wo go ciñ haçaç, day ndo joň ge joňge la? A kuëum de daň ngeel mani jar hulin wo, ndo ko ge mayse ni lay so la?

⁹Ngaäge paçaçge äe de daň tamsiri, diy äe de daň maaroge.

¹⁰A mo hee ba la, mo äo' paglam jobo noga ëe jobo wo jag kiida laybla' no, wose day dign yañ la?

¹¹Gahaçyla, aà de ko jar tabay maga joñre äaara diñ huli de koë koë mono, aà bay maga se hay go ye' kië wer debaycoçoçren kiëgi wa, nen äe kon mbe tu.

¹²Ama je tabay bay de ti ngeel me' wa hase. A biñ le na do weel gerheçeç ma yooway nono.

¹³Ma äo mono, hayga ndo kañ ëiggi äo we de ele, ndo hoo do äo wo ne Baa ciñ,

¹⁴Ndo ndar do see äo we go see joñre hram no, day ndo men ree ma bay ngar we äo' paçaçre liñ ni äo gaa no,

¹⁵Ndo mañ ge ti yañ go ciñ bay waçaçre ti, ndo joñ ge yañ de coäge lay, bay heçeçne lay.

¹⁶Gahaçyla, ndo yoçoç ge ti go ti bon äo no, ndo ëig gi ti ti äe do bii yuuri maga sol wo go nono.

¹⁷Caw äo joñ ge yañ go tinoo sagge de dañ wur ëegere, suñgu äe joñ ge do ngeel de jag toñ nono.

¹⁸Äil äo suu gi yañ go, werga ndo fer ge yañ kañ ëiggi äo ma da' feçeçre wo. Ndo ko ge feçeçre sen wo yañ äuy day ndo suu gi yañ go de yoçoç ti.

¹⁹Ndo suu gi yañ go lemde'e, day je ma duë ndo joñ ge gaa hase jar debañ a ge wo yañ sena' ndo.

²⁰Ama nen jar joñ älaggen cor ge wo, ngeel yaçaç wañ äaara bay wa hase. Fen maga aà wo de gorge äe boñ tu diñ huli.

JOB 12

Job fer waçaçre ne Sofare: Ree jar äuy do Baa

¹Job kal ferge gano:

²Kidolgi je tabay diñ maysela na diñ nday mo lag so no, day koge reen äuy taw ti go na ti äay tu!

³Ndi de see äi ndi mbi de ti ngeel do nday no lay, ndi bay go has wa lay. Wose sen ga waçaçre ma do kay wo nono bay wo nen äe wa mo an so la?

⁴Ndi kol go diñ fen feg ti nen bar äin wo. De maga ndi, je ma keëed no, je ma de deelen ndi ëe Baa maga aà mo yiñ jag ne ndi, sen kol diñ fen feg ti pa!

⁵Je maga ree de caage äe sen go ma mbuë fo! Mokay diñ jag jar maga ree po bay see äaara wa mono, day saara waçë ti jar maga äaale äaara äa' mono.

⁶Ëiggi po bay see jar frum tiñ jarn wo wa. See go de yoçoç ti na diñ jar maga ëar wo Baa mono, diñ wosela äuy maga ëe eegre äe ga baa se mono.

- ⁷Ane, wië jag nayre wo, àà had ge wo ndo yañ de mopo. Wië jag weere dweere ma ciñ wo, àà naa wo nen äe yañ ne ndo.
- ⁸Ëig wer tamsiri, àà kañ nen äo yañ ti mopo ceçeç ma nen maarog siin wo yañ ne ndo.
- ⁹Wose yoo äaara bay de koge ga joñ feçeçre sen wo mo äuy diñ do Manwur gaa la?
- ¹⁰Maysee mo ma tenen äuy na nen do äe, äaw tenen je tabay äuy na diñ se lay.
- ¹¹Sug car äil waçaçre wo go doge jag gus reege no lay gaa yawla?
- ¹²Ëëñ waçaçren na jag jar taçaçrebe wo, je maga na pur debañ joñ de ti.
- ¹³Ëëñ waçaçren wo de eegren wo na ni Baa, charge äil feçeçren go wo de ti ngeel no, sen wo diñ ma äe.
- ¹⁴A mbug mopo we go no, jobo kaçaç ma ferge booge äe gaa so. A teçg jag tiñ we ne jobo ti no, aè kaçaç ma bulgi äe go gaè.
- ¹⁵Hayga àà dig bii ma ciñ we go no, feçeçren äuy hig wo go. A naa jag äe we gesiñ no, se mañ wo go ti tamsir äuy.
- ¹⁶Eegren wo de cwaçy waçaçren wo na do äe. Je maga yee see äe go noga kañ wer jar go yeeëge wo diñ ma äe lay.
- ¹⁷A äoë fo jar bag yañ ma ti sirn wo go, mbar nen ti jar car kiidan wo go.
- ¹⁸A yaçë kluu wañre wo go day kol sale gebere ne hara soole.
- ¹⁹AÈ hoor jar sië jagn wo wo go ti dañgay, AÈ nië jar ma ti kluuri maga wo go de lagge dlah dlah go.
- ²⁰A yaçë waçaçre go ne jar maga waçë wo waçaçre go de yoçoç ti jage, yaçë koge ree mani jar taçaçreben wo go.
- ²¹A mbuë fo jar kluuri sirn wo go, far gobogray go ne jar eegren wo ti.
- ²²A naa wer feçeçre ma de yoñre ma wer ngeel ma de suñgun wo le go, da' wer go ne ngeel suñgu ma ëiliglig no.
- ²³A tes wer jar wo, day se taw ra go. A dus wer jar wo wo wo go, day se fer ra le see kaçaçra.
- ²⁴A mbar nen ti wañre ma ti jarn wo go, day kol ra go seege äil puuli ma bay faage wo.
- ²⁵Kol ra go lam ngeel lamge nen suñgu, bay poëage kol ra go woge äaäñla äaäñla do jar maga wo go de taage de yii nono.

JOB 13

Job gano: Ndi de saɣy waɣaɣ ree de Baa

- ¹Kidolgi, nen äi hay ko mbe mo sen we äuy. Sug äi yañ mbe de laage äe, day ndi yañ mbi de da' wer go ne hene.
- ²Fen maga nday de koge äe mono, ndi yañ mbi de koge äe lay ndi bay go blam äay wa.
- ³Ane, ndi da waɣaɣ ree na ne je ma de eegre äuy no. Ndi da naa wer ree äin ma kay ti see äi na pel Baa.
- ⁴Gahaɣyla, nday äayn nday raw cab gete'n ti keɣeɣ debañ, day nday diñ dogdor ma äeer nen waɣaɣe äin de koë koëe.
- ⁵Nday de lag we jag ba'ba' na eɣla? Sen mo hay kañ nen ba yañ ga nday diñ jar ma de ëeñ waɣaɣre äil yaw.
- ⁶Ndi kam nday kamge, laa wee mbay fen maga ndi waɣaɣn go ti see äi mono. Co' wee mbay sug ree ma jag äi ga ndi de naa wer äe ti see äi mono.
- ⁷Nday waɣaɣ mo maga bay ti ngeel äe wa yañ ma kay ti Baa, noga nday car gete' yañ ga nday waɣaɣ wer äe yawla?
- ⁸Nday joñ na ga nday wer Baa so yawla? Nday da na kay ti äe so yawla?
- ⁹A lam ba eiggi äay la no, äil äe joñ mbe yañ go ne nday ti feh yawla? Nday ko nen äay ga nday jaɣen mbay haɣy dog aè jaɣe je tabay no yawla?
- ¹⁰Kidolgi cwaɣy mono, aà ruu gi nday yañ hayga nday joñ feɣeɣren de yoñre freñ ga ni wii ga nday wer äe mono.
- ¹¹Kluu äen bay joñ heɣeɣne ne nday wa yawla? Heɣeɣne äe bay ba de caa nday wa yawla?
- ¹²Waɣaɣre maga nday fer eig ti äaara mo deñ äuy wo diñ saɣaɣe de koë koëe. Ferge waɣaɣre maga nday fern mo äuy diñ mo ma de booge de paɣy.
- ¹³Fer wee go ba'a, men wee ndi go eñ! Da waɣaɣ waɣaɣre na diñ ndi! Fen maga nen age me ti mo a mbe.
- ¹⁴Wer mayse ga ndi lor naèy jag äi day ndi haɣ mbi maysee äi go la?
- ¹⁵A mo riñ ba ga se 'war ndi go laybla' no, ndi gor ge mbi na diñ do äe kidolgi, ndi dur gi ti see äi wo na pel äe.
- ¹⁶Ndi da' ge ba see äi na diñ de sen so yaw, werga je maga bay de ree Baa wa has kaɣaɣ ma naa nen see äe me' dra' pel äe gaè.
- ¹⁷Co' wee sug waɣaɣre äi no, co' wee sugi! Sug äay mo laa mbaara mo maga ndi de naa wer äe mono.

¹⁸Ko wee ga ndi da na ga ndi mo naa nen de el äin go. Ndi de koge ga waçaçre äin ti cwaçy äe.

¹⁹Wose da 'waa war me ti laybla' no, ndi go de 'wuçygi ma ferge ba' lay, ma hugi lay.

²⁰Ane, feçeçre yañ wo äoge, joñ sen wo ne ndi day ni ndi yoñ ge see äi go do äo gaa so. AÀ wo diñ ga:

²¹Do äo mo men cweçd mege go, day heçeçne äo mo dañ nenterse äi go wa so.

²²Blam sen ni ndo ëe ëu, ndi waçaç waçaçre yañ, noga ndi, ndi waçaç waçaçre, ni ndo yiñ jag ne ndi.

²³Debaycoçoçre äin wo de älagge äin wo na gaçy no la? Kañ nen äi ti debaycoçoçre äin wo de älagge äi no.

²⁴Wer mayse ga ndo yoñ nen äo go ne ndi, day ndo kol me go diñ je hee äo la?

²⁵Ndo de saçy fiçd sug koo maga go de daëge ni ga ka' mbe ëa pa yawla? Ndo de saçy ëeege wer fi ma de heegn yawla?

²⁶Gahaçyla, ndo yer ti äi tum diñ waçaçre ma haç lawge wo ne ndi. Ndo fer kañ poçoçre älagge ma ti joçoç äin wo ne ndi ti.

²⁷Saçy äo' dala äi, saçy maga ndi mo fuçy me' wa äuy, saçy mañ äaale äi ti äo.

²⁸Hoçoçgesee äi kuyuä go do oçoçbe maga laa poçoçre go nono.

JOB 14

Job waçaç pa gano: Je tabay bay diñ mopo wa

¹Je tabay biñ le go na äil waçy! Tenen äe na nen naw mbag koëe day se tum nen ree.

²AÀ hay jaw le go do fuëgi mopo nono, day aè caan go. A see deparday do nencee nono, day se oo gaa so.

³Nen äo de kañge na ti äe! Ndo joñ ga ndi mo wo yiñ kiida de äo!

⁴Wose naa mo ma de façaçge yañ le go nen mo ma de ëag la? Jobo gaë.

⁵Hayga ndo yañ go de ngaä naw äen wo, ndo yañ go de kee few äen wo, day ndo yañ go de waçaçge ga naw no kay aà cegaë sen go gaa no,

⁶Ni ndo mañ nen äo go ne hen ti, day aà mo da' iggi, nen maga jag äe mo caa mbe feg me' toçoç do je joñre ti solay feg de maga aà taw joñre ma nen silin go no ëala.

⁷Ma koo mbe tum de da' see äe, aè mo caan ba go, se fer mbe goëge, day guur äe fer mbe jor weere pa.

⁸Kaçaçge äe mo gar ba wo go nen siri, guur äe mo fer ba sir go ti laybla' no,

⁹AÀ fer ge mbe goëge de maga jag tob a mono. AÀ fer go jorge do koo ma klee nono.

¹⁰Ama je tabay hu go mokay hoo eegre go tu. Je tabay hu go mokay aè da'n ba gen pa so la?

¹¹Bii maarog oçg wo go, maarog ma de paçaçregen hig wo äil go.

¹²Je tabay suu mokay se ur go ciñ gaa so has dosen no lay. A puçy gi go tañgu maga ngeel ma ciñ yee nen go gaa ëa gaa, aà men ge le' naa äe ma wolañlañ go gaa lay.

¹³Ëawa äen yoñ ndi wo go ni jar huli wo, äo' ndi wo go de yoñre ni, haçaç äil äo mo fug go ne ndi ti ëa. Ngaä naw äin go nen maga ndo mo fer eig ti ti äi ëala!

¹⁴Hayga je tabay hu la fer le go tenen pa no, ndi de hay go tum nen naw gorge jag joñre äi no, haçaç wo go ti wur maga aè a coo ndi mono.

¹⁵Mo so no ndo ëe ge ëu yañ, day ndi yiñ gi jag yañ saçy mo maga ndo hay joñn de do äo fer ge yañ ba ndo.

¹⁶Ma patala ndo na de beg äaale äi caw tu, nen äo ti älagge äin ta' tu lay.

¹⁷Debaycoçoçre äin go de sa' jag äil ndar do äo kay, day ndo fer le ndar nen älagge äin ciñ yaw.

¹⁸Ama huuli le' go gesiñ, day wes nen go. Huuli ndor go ti ngeel tigriñ.

¹⁹Bii yol je'açy wo go, day sir sol wer yuuri äaaran wo, ndo yee nen fen maga je tabay de gorge äe go na do kay no lay.

²⁰Ndo mbo ceä kañ cee ne hen ti, gay gay se yee nen go. Ndo kañ cerge go ne hen see kañkañ, day ndo raw niigi äe wo go.

²¹AÈ de hoo sug ti weere äe wo pa so yawla, aà ko mopo ni me' gaa so hase. AÈ de mbuë fuy äaara yawla? Nen äe ba sen gaa so has lay.

²²A äen mbe de joo bon nen naèy äe, maysee äe mbe nen lawge.

JOB 15

Waçaçre Elifas ma de äoge: Je debaycoçoçre dañ ree gaa

¹Elifas ma Teman kal waçaç waçaçre day gano:

²Je ko reen yiñ mbe jag yañ ti mopo de waçaçre ma bay ngar yawla? A ma' mbe jag jiili äe yañ ti leege maga a le nen wur bo toñ mo yawla?

³A dur yañ mbe ti see äe de waçaçre maga kay wo jar gaa noga de waçaçre po maga mañ wo mopo gaa wo yawla?

- ⁴Ndo de see äo tu ndo joñ ga jobo mo joñ heçeçne do Baa wa lay, ndo kañ wer jar ga jobo mo eig mopo ti see äe me' dra' pel Baa wa so lay.
- ⁵Gahaçyla, waçaç waçaçre de äo na diñ debaycoçoçre äo no, day ndo waçaç waçaçre patala do jar ma de hila jag wo nono.
- ⁶Bay baw ndo de waçaçre diñ ndi wa, diñ jag äo. Kañ ree ne ndo ti na diñ trum äo.
- ⁷Biñ go tañgu yoo jar tabay wo na diñ ndo yawla? AÈ hay biñ ndo go ti tamsir la tañgu huuli wo yawla?
- ⁸Ndo hay laa ree ma de yoñre ma jag Baan wo we yawla? Koge reen äuy na do äo yawla?
- ⁹Ndo de ko mayse ga wuur kon gaa an la? Ndo de laa wer mayse ga wuur bay de laa wer äe wa an la?
- ¹⁰Jar ma ti de boo ga wo go de taçaçrebe yañ wo yoo wuur la, kiñgi äaara pur debañ de dañ pan äo.
- ¹¹Teñge nen maga Baa teñ nen äo mo deñ ndo ko ga sen na diñ mopo ma me' gaa pa ge! Hayba mbe de waçaçre ma desaçy maga aè waçaç ne ndo mo äuy no!
- ¹²Jiili äo wo de äo na genla? Wer mayse ga ndo ndar nen ne wuur la?
- ¹³Ndo fer äon soçoç ail ne Baa ti, day jag äo waçë waçaçre ma do kayn wo bla!
- ¹⁴Je tabay ba diñ mayse so ga se joñ go de façaçge so la? Je maga biñ le go ail waçy ba diñ mayse so ga se joñ go keëed so la?
- ¹⁵Baa bay de kañ eiggi äe ti jar peelee äe ma bay äagn wo wa yaw, day ngeel ma ciñ wo dra' bay wo go pel äe de façaçge wa yaw.
- ¹⁶Yoo' no ma' ne jobo ma hoor se ma de älagge no, ne je tabay maga joo älagge do bii no mo yawla!
- ¹⁷Co' sug äo, ndi naa wer äe ne ndo! Ndi sii fen maga ndi hay kon ne ndo.
- ¹⁸Diñ fen maga jar ma de ko eëñ waçaçre hay waçaçn wo le, diñ fen maga aà hay ëaw wo jag ti äe gaa, day saara hay laan le jag paçaçre äaara wo mono.
- ¹⁹AÈ hay haç tamsir na ne hara do tawa, day nen waçaçre ma waare bay de kalge yoo äaaran ni wa ëa.
- ²⁰Je debaycoçoçren äen mbe tum tum nen bone, haçaç nen tenen äen äuy. Mona diñ fen maga je hun taw kiñgi ma äen wo go nen äe mono.
- ²¹Sug äe laë ree ma joñ heçeçne wo. A mbe go jam ye'e, kola je frum jarn a mbe ne hen ti rus koëe.
- ²²A eig po ga se yaçaç yañ go jag suñgun lay gaè. AÀ le' mbe go tum jag moslam.

- ²³Aà wo äańla, wo äańla ma kië hole ma jag äe no, go de koge ga wur ma de suńgun de gor se.
- ²⁴Ree wo de lawge car wo heçeçne äe go, hebn wo go do wań po maga go de gragge ma durgi nono.
- ²⁵Gahaçyla, aà mań do äe ciń see Baa, aà ngaf pel de je ma de eegre äuy no.
- ²⁶A ur ëee wo ne hen ti de gidigli do, day äod bum pel äe.
- ²⁷Aà hay açd haw go do goäre, mań jag jiili go ciń do nay.
- ²⁸Ama se hay ge go ti tabul äi leege maga aè älag ra go, go äil tiń maga aè bay nage ni wa ga go mań ma le'ge nono.
- ²⁹A joń ge de horog gaa so, horog äen fer ge le do äe gaa so lay, wer mani äen joń ge wo ti' ti tamsir gaa so lay.
- ³⁰Aà caa ge äil go de suńgun gaa, wuu roë ge jag do äe wo go, äodge eegre ma jag Baa mań ge äil äe yań wo go.
- ³¹Daga je älaggen mo kań ëiggi äe ti ngeel de koën wa, aà jaçë see äe na jaçëge. Gahaçyla, aè poën ge na diń de ngeel de koën lay.
- ³²Sen bag ge jag go bay day wur huli äe maga hay de ngaäge ne hen mono, day jag do äe fer ge goëge gaa so.
- ³³A sulul gi mbe ge go tu do le'ge tlalum maga wo gwagu ëa nono, aà laa ge fuëgi go do koo Olifiye nono.
- ³⁴Jar ma äi feele mani je maga bay da ree Baa wa geë ge wo go, wuu roë ge tiń mani je ma da mandekoën ge go.
- ³⁵Mańge äiili älagge wo bińgi diń ree, sen diń do maga jobo haç äil äe go sagsag maga hila mo mań äiili äil se nono.

JOB 16

Job fer waçaçre ne Elifase: Je sedewa äin le ciń

- ¹Job kal ferge gano:
- ²Ndi yań mbi de laa te fen ma do kayn wo ngaäa. Nday äuy nday diń jar teń nen äi maga yaë wo wer lawge jar ciń.
- ³Waçaçre se ma bay ngarn mań wo jag go na hunla? Mayse cee äil äo le dosen no ga ndo fer waçaçre do kay no la?
- ⁴Hayga nday hay na ti ngeel äi, day ndi kol go do nday nono, ndi de waçaç waçaçre na do nday mbe no yawla! Ndi de lor nday mbi de waçaçre wo noga ndi de ceë mbi saçaçre go ti äay lay so yawla!

- ⁵Ma äin ndi mo hay coä nen äay de waçaçre ma jag äi wo, ndi mo hay bul jag go na ma teñ nen äay.
- ⁶Ndi mo waçaç ba waçaçre laybla' no, bon äin ham mbe jag gesiñ gaa pa. Ndi mo hay ba ba' laybla' no, day bon men ge ndi go na megela?
- ⁷Patala cwaçy mono, Baa, ndo gay ndi we go. Ndo älag tiñ mani äin go äuy.
- ⁸Ndo äo' me go gesiñ. Ngogre äin diñ fen maga cer ndi, day se joñ sedewa ga ndi de ree ti.
- ⁹Bage poçoç äen njegad nen naèy äi go, aà peg go ne ndi ti. A ceç' sañ me ti de wañ. Nen je hee äin cor go me ti.
- ¹⁰A haçë wo jag go ne ndi ti. A mbar wo ndi haw ma mbuë fuy äi go. A mañ wo poçoç le me ti.
- ¹¹Baa haç ndi go ne kamliiri wo do joñ coo. Aä kañ me go le'ge ne jar älagge wo äi coo do.
- ¹²Ndi hay go de hayle eñ, se gejag me go. A hen gor äi go gesiñ, day hrag me go. Aä hay hay ndi go ye' ma ko jag nee waa see äi.
- ¹³Jawre äen a wo le ti ngeel äuy sor ndi, aà sor ndi heçeçre, bay baa do äe me' wa äuy. A yuu meyeçw äi go gesiñ.
- ¹⁴Aä caa ywaale mbe ne ndi ti pa, mbe ne ndi ti pa. Aä caa ëee me ti do je durgi nono.
- ¹⁵Ndi kol go ma laa taçy oçoçbe ti äi, kol go ma tor'açy nen äurgi.
- ¹⁶Nen äi kol go de corge do ro, nen äi baë go ma huli.
- ¹⁷Ree sen de ngil ndi, werga do äi bay de ma joñmopo ma de älagge wa lay, day tosge äin tum hay go ti ngeel äe lay.
- ¹⁸Siri, joo ci äi go wa! Daga ro äin mo day wo go ti ngeel äuy!
- ¹⁹Ma patalam no, je sedewa äin le go na ciñ, je yiñ jag ne ndin le go ti ngeel ma ciñ haçaçn wo.
- ²⁰Bar äin feg wo ti äi, day ndi de kamge de mberbe nen na diñ Baa.
- ²¹Daga aà mo joñ nen blaw je tabayn wo go de Baa ëala, mo blaw weel je tabay wo go de bar äe no!
- ²²Gahaçyla, kiñgi äin wo go de bag jage, day ndi mañ ge na diñ faage maga ndi fer ge le gaa so mono.

JOB 17

Job gano: Ëiggi äi po bay wa so

- ¹Eegre äi hoor go, naw äin wo go de kosge day tu huli go de gor ndi ka'a.
- ²Go de cir ti äi diñ jar feg ti see wo. Nen äi laa ba naa gaa do ëarge äaaran wo.
- ³Hay diñ je kay ti äi wo pel äo diñ ndo Baa tu ëala, werga ndo joñn we gaa no, wose sen day oo yañ ti äi la?
- ⁴Gahaçyla, ndo mbar nen ti äaara go maga aà mo car wo äil feçeçre wo go wa so, day ndo men ge ra naa blum gaa lay.
- ⁵Jobo mapo ëe bar äe wo le ma äes feçeçre ne hara, paga nen jar ni äe wo go de corge do koñne.
- ⁶Aà hay kañ wo ndi ma waçaç ree jar wo, day ndi kol go patala diñ je maga aè ceë saçaçre go ti äi.
- ⁷Nen äi kol go äod suñgu do ree no, see äi diñ gofore.
- ⁸Jar ma de deelen caa wo heçeçne go do ree seno, je ma bay ree tin soçoç äil ne je maga bay heçeç Baa wa ti ree äi.
- ⁹Ane je ma keëedn mbe de oole ti faage äe no, je maga do äe go de façaçge teñ mbe nen see ceä ceäe.
- ¹⁰Ma äay äuy mono, fer mbay tiñi wer äe pa so, day ndi da' ge mbi je ma de ëeñ waçaçre äiln ge yoo äay ni boñ gaa pa.
- ¹¹Naw äin taw wo we go, feçeçre maga ndi hay kañ ra pel ma joñge yeeë wo nen äi go, eiggi po bay le äil äi wa so.
- ¹²A da wo waçaçge le äil äaara ga ngeel suñ diñ ngeel ceege, ga ngeel go de teege de maga ngeel mbe de suñgu ëa mono.
- ¹³Fen maga ndi de gorge äe patala diñ sir mani jar hulin wo. Ndi wo ge 'wuçy ngeel naw äin wo na ti ngeel ma de suñgu no.
- ¹⁴Ndi ëe tu huli ga pan äi, ëe cogcoçoçre ga man äi, ga maygeman äi.
- ¹⁵Mayse ba ga ndi de gorge äe pa la? Nen wose ba de koge äe pa so la?
- ¹⁶Aà raw ge wo go wer äi nen sir ni jar huli wo. Wuur raw ge na de kaçaçra äuy iggi nen siri.

JOB 18

Bildad wii Job pa gano: Rew de äo'ge ne je älagge no

- ¹Bildad ma Suwa kal waçaç waçaçre day gano:
- ²Nday men ge waçaçre äay se bay blamn wo na hunla? Eig wee de el ni naa waçaç wee waçaçre so.

- ³Wer mayse ga àè ko naa do horogre wo no la? Wer mayse ga naa ko nen äay do jar loëge wo no la?
- ⁴Ndo maga ndo car jiili go bred bred do wañ mono, àè nen tob tamsir go wer äo so yawla? Huuli mo yaë wo day mo men wo ngeel äaaran wo go wer äo so yawla?
- ⁵Kidolgi, wuu mani je älaggen hu gi jag go, yaçaçge maga a go de yaçaçge ciñ ka'n ham ge jag go gesiñ.
- ⁶Poëag ma liñ ni äen äo' ge suñgu go nene. Lampa ma de hagge ciñ ti tiñ äen hu gi go.
- ⁷Aà go caw ti äaale äe day se hay ge go gesiñ de were. Äo'n ge go gesiñ diñ jag äe de see äe tu.
- ⁸Gahaçyla, àè srogn wo go, se bagge äaale go ti baèy, aà see ge go de hee äaale ti nen baèy.
- ⁹Rew go de klew diñriñ äaale äe, sale äen wo de creëge ne hen äaale.
- ¹⁰Gedafya ma bagge äen le de yoñre nen siri, genië de kañge ne hen ti faage äe no.
- ¹¹Ree a wo le go ti ngeel äuy caa heçeçne äe, mañ wo blam äe niigi.
- ¹²Eegre äe go de hooge do koñne, coocoo tum de hebge äe.
- ¹³Hoçoçgesee äe äuy car waçaçge go, jag weel mani hulin go de lorge äe see äuy.
- ¹⁴Aè caa nen äe go see tiñ äe maga se hay de kañ eiggi äe ti äe mono. A san go lad lad do ree ma kluu ma car jar no.
- ¹⁵Tiñ äen gwa' ge go de koëe, je maga bay de mañge see äe wa hay ge go ni, day wuu sufre cwaa ge go ne tiñ äen ti.
- ¹⁶Kaçaçge äe hig wo le go ne hen were, jag do äe lwaë wo go ne hen ti ka' ka' lay.
- ¹⁷Aè yoçoç ti go ti äe ti tamsiri, ëu äe gwa' go ciñ me' gaa äuy.
- ¹⁸Aè ban le go nen poëag no, day àè srogn wo go nen suñgu no. Aè niin go ti sir maga jar tabay wo de tiñ ni mono.
- ¹⁹Aà men mbarga noga moo äe po jeçd yoo wer mani äen gaè. Ngeel maga aà hay ni, jobo gwa' ge go ti äaale äe ni boñ gaa hase.
- ²⁰Jar maga naa ge wo wo wurpo ngris gi wo yañ do ko tabul äe. Jar ma debalan caa ge wo heçeçne yañ go lay.
- ²¹Mona diñ ree maga caa tiñ mani je maga bay keëed wa mono. Ngeel je maga hay bay de ko Baa wa gwa' ge go na do kay nono!

JOB 19

Job fer waçaçre ne Bildad: Je yaçaç ndi a ge mbe yañ

- ¹Job kal ferge gano:
- ²Nday men ge gay maysee äi na hunla? Nday men ge ndreë mege go de waçaçre bayn wo na hunla?
- ³Ko wee ga nday dog kañ soçoçre we go me ti äaale hwale, day soçoçre bay joñ weege ti maga nday de gay coo äi mo wa yawla?
- ⁴Riñga ndi hay yee sen so, yeege äin fer na ne ndi ti mbe.
- ⁵Hayga cwaçy kidolgi nday hoo de äi, day nday ruu ndi ti maga ndi mbuë fuy go mono,
- ⁶Ko wee an ga kañ cerge me see diñ Baa, a klew ndi go de baèy baèy äe no.
- ⁷Ndi mo waçaç ba ga ndi sogn de girgiri, nobo yiñ jag me gaè. Ndi ga caa war äi le, je ma cag ree äin bay wa lay.
- ⁸A äo' koo go ne ndi ti faage äi no, ndi kaçaç ma seege pel gaa so. A äo' suñgu go me ti faage äin wo.
- ⁹A hog togoëge äin go me ti, mañ gawrañ ma ti äin go.
- ¹⁰A blul ndi go gesiñ day ndi taw ge mbi go so. A naa kaçaçge mo maga ndi hay gorge äe go ciñ do koo nono.
- ¹¹Aä caa jiili go me ti, kol ndi go do jar hee äe wo nono.
- ¹²Sode äen tay wo le go see kaçaçra äuy, hweç' wo faage le. A a wo go da' ndi, day kañ wo me jag tiñ go de cir ti äi äuy.
- ¹³A mañ äil heçeçre äin wo wo go see äi, day jar maga hay wo de ko ndi mo äuy dus wo wo go haçaç haçaç see äi.
- ¹⁴Kawre äin tob wo ndi go, jar maga wuur hay de ko kaçaçra yoçoç wo ti go ti äi lay.
- ¹⁵Jar maga ndi de yaçaç rage liñ ni äi wo de mayre gebere äin ko wo ndi do waare nono. Ndi nen äaara do je maga saara kon gaa nono.
- ¹⁶Ndi ëe weejoçoç äi no, se day yiñ jag gaa say ndi kamn kamge de jag äi ëa.
- ¹⁷See äi bay de coçoçre jag waçy äi wa, ndi kol go de äo' foçoçre no ne weere ma de äil äin wo lay.
- ¹⁸Kamliri wo dra' tob wo ndi go lay, ndi ur we ciñ no, saara waçë waçaçre ti äi.
- ¹⁹Jar maga hay wo diñ jar ma ti nen äi kol wo ndi go diñ fen hoor see. Jar maga ndi hay da rage kol wo go diñ jar hee äi.
- ²⁰Hoçoçgesee äi wo de naèy see äi äog wo go ne hm äi ti. Ndi kol go reege diñ naèy jag äi.

²¹Ko wee decoo äi, ko wee decoo äi, nday bar äi no! Gahaçyla, Baa baa do ne ndi see.

²²Wer mayse ga nday nii ndi dogaa Baa de nii ndi no lay la? Maysee äi gay coo nen äay ma' ga äa yawla?

²³Jar äi ya, wose joñ yañ nen maga waçaçre ma jag äin mo hay wo go de yerge kay la! Wose joñ yañ nen maga aà mo hay wo go de kriggi äi kefder la!

²⁴Daga aè mo krig ra go de saçaçne aè mo klir ra go de boo de el nen maga aà mo hay wo go de kriggi tum ti huuli.

²⁵Ndi, ndi de koge an ga je kay ti äin yañ tenene. A ur gi mbe yañ le blam taw ti tamsir la.

²⁶Go blam maga hoçoçgesee äi soç' ge we go mono, ndi de see äi ndi ko ge Baa yañ de nen äi.

²⁷Ndi ko ge na diñ se tu, kon ge na diñ ndi de nen äi, bay diñ je tigrin wa. See äi bay hayge eñ wa so.

²⁸Nday maga nday waçë ga: Naa niin mbe ceä dosen nono, ni naa da' wer yañ ne ree ma see äen mono,

²⁹Joñ wee äayn diñ heçeçne moslam no, werga ree maga moslam a de äaara ne jobo ti de bon deba. Nday nen koge ga kiida yañ gor jare.

JOB 20

Sofar waçaç ree pa: Ree wo deba ti je älagge no

¹Sofar ma Naama kal waçaç waçaçre day gano:

²Ëiggi äi laa suuli gaa, day se srog wer äi maga ndi mo fer waçaçre. Sen na wer see äi maga laa hayle gaa mono.

³Sug äi laa ruugi maga wuë wo ti äi go de soçoçre mono, day koge ree ma ti äin raw kañ nen äi ti yiñgi jag ti äaara.

⁴Ndo bay ba de koge ga le äaa tum, haçaç le ti wur maga aè äo' je tabay ti tamsir so,

⁵Ga blum maga jar älagge naan wo na ma naw mbagge noga fruygi mani je maga bay de ree Baa wa joñ wo wolañ gaè wa yawla?

⁶A mo geçeç ba ciñ haçaç wo go da' ngeel ma ciñ, day ti äe mo wo ba go du' swaare Baa yaw,

⁷A soç' ge mbe go ma tum do jaçaçre nono, day jar maga hay wo de koge äe waçaç ge wo yañ ga: A yee nen go na genla?

- ⁸A dwas ge go do lwa'ge nono, day aè da'n ge gaa so hase. AÈ yoçoç ge ti yañ go ti äe do fen mbuëgi nen ma de suñ nono.
- ⁹Nen maga hay koge äe, joñ ge wo tum koge äe gaa so. A yee ge nen go has ti ngeel maga se hay de hayle de tiñ ni mono.
- ¹⁰Jar coo ree ge wo jar ni äe wo go, day se fer ge mo maga hay diñ nen horog äe yañ go ne jar de do äe.
- ¹¹See äe hay go see äe woñ woñ do ma ti joçoç äe nono, ama se wo ge suugi nen sir de eegre äen äil hmid äuy.
- ¹²Hayga älagge yañ de yaçaç jag äe, day se yañ kañ kiñ go ti äe,
- ¹³Hayga aà mbe sweçd joñge äe bay go megeäe wa, day äawn le jag äe no,
- ¹⁴Reege äen wo kol mopo ne hen äili, aà kol ge wo ne hen äil diñ nee bondro.
- ¹⁵Aà hay lig horog wo liggi, day se dug girage go. Baa naa ge ra le go ne hen äili.
- ¹⁶A soä na diñ nee cwe yee wo, sañ mucumcum 'warn ge go.
- ¹⁷Daga aà mo kañ nen äe ti noo yoçoçre wo de noopaçaç maga yuu wo do bii yuuri wo, do maarog ma de paçaçge wo, do pyewre wo no mo wa!
- ¹⁸Aà fer ge fen maga se hay da'n le de gaali go, day se ree ge go do äe gaa so hase. Horog maga aà hay da' ra de trere mono, se ree ge ra go de fruygi gaa has lay.
- ¹⁹Werga aà hay ndreë jar coo wo go, hay tob ra go. Aà hay frum tiñ jar go, day fer boor rage ni gaa so.
- ²⁰Aà hay bay äaw see äe se koñne äil äen wa. Wer slagge nen äe no, se men mopo go raw see äe gaè.
- ²¹Fen maga hay yaçaç see äe go jag hun äen bay wa. Ane tore äen joñ ge wo wolañ gaè.
- ²²De maga se joñ mbeñ we go so mono, coocoo ban ge go. Joñre äe ma honla äuy aà ge de ree ne hen ti.
- ²³De maga äil äe go de wuuri mo mañ mañ so no, bagge poçoç Baa raw le'ge ne hen ti so. Waa äen yuu wo ne hen ti do bii Baa nono, saara dañ ne hen nen naèy coçd coçde.
- ²⁴Hayga aà dañ we de ëee do moslam no, waa boo dobn fal ge ne hen see.
- ²⁵A mo naa ba waa le go see äe, mo naa ba manjaw ma ti jiiri äen le go, heçeçne caan ge mbe yañ go.
- ²⁶Suñgu ma honla äuy wo le go de kañge ta' ma age äo'ge ne hen ti. Wuu maga ii jag do jobo gaa roën ge go, day fen maga gwa' ge liñ ni äe ni kol ge go diñ dramgi pel äe.

²⁷Ngeel ma ciñ naa ge nen debaycoçoçoře äen go, day tamsir ur gi de äe lay.

²⁸AÈ tor ge da'ge ma liñ ni äen wo ge go. AÈ hoor ge ra go ti wur bagge poçoço mani Baa no.

²⁹Mokay na diñ fen maga Baa kañ ne je älaggen ti, diñ fen maga Baa a de äe ne hen ti wer waçaçoře äen wo mono.

JOB 21

Job fer ne Sofar gano: Je älagge ma nen tore yañ mbe lay

¹Job kal ferge gano:

²Co' wee sugi, co' wee sug waçaçoře äi no. Teñ wee mbay nen äi de sen mokay tawa ëala!

³Men wee mbay ndi waçaçoře waçaçoře ëa, day de maga ndi waçaçoře waçaçoře we go no, ni ndo feg ge mbo ti äe so.

⁴Äa ndi de riñgi ga ndi 'waa war na diñ ne je tabay ti yawla? Day wer mayse ga see äi bay ëawge do äi wa mo la?

⁵Mbuë wee nen me ti ko ndi, ngris weedaëyi ni nday kañ wee do go ti dum.

⁶De maga ndi eig ti we ti reen no, see äi dañ me go, nen naëyi äi daë me go äuy.

⁷Wer mayse ga jar älagge wo mbaara tenen ti' mo la? Wer mayse ga aà wo wo go haçaço ti taçaço be äaara day mbaara tum de eegre äil mo la?

⁸Jar ni äaara lag wo tiñ go ti de nen äaara, day saara ko moore äaara wo go de nen äaara pa.

⁹Wo liñ ni äaara diñ jam, ree po bay caa heçeço ne äaara wa. Jag graw mani Baan bay bag rage wa.

¹⁰Bloday äaaran mbe tum far äiili kaçaço, manday äaaran mbe ceä biñgi bay go cwaa äiili wa lay.

¹¹ÄÄ men wo kamliiri äaara wo go ti ëee ti' do firi wo nono, jar ni äaara yoor wo mbaara ciñ haço.

¹²A mbar wo tembale wo de dilna day joñ wo fruygi de 'wadge daçaço.

¹³A bag wo jag naw äaaran wo go de fruygi, ane, kola no kay tu huli caa heçeço ne äaara go.

¹⁴Ba mo pa yaw aà hay wo wië Baa ga: Mañ äil wo go see wuuri, wuur bay de saço da' wer go ne faage äon wo ti wa has äuy.

¹⁵ÄÄ hay wo waçoço ne hen gano: Je ma de eegre äuyin ba diñ wose maga wuur joñ peelee ne hen la? Wuur da' ba mayse ti maga wuur joñ kamkam ne hen mo la?

- ¹⁶Cwaçy, fruygi äaaran na nen do äaara mbe, ane ndi day laa bagge yañ mani jar älaggen wo gaa hase.
- ¹⁷AÈ yañ mbe ko lampa mani jar joñ älaggen wo go huëgi ceäe noga Baa cwaa ne hara ti day kañ poçoçre ne hara ti de bagge poçoç äen yawla?
- ¹⁸AA yañ mbe trom rage wer do fi maga leege hoon wer nono noga do hoole maga degurleege pudn ciñ no yawla?
- ¹⁹Baa go de kañ ree ta' na ma gor weere mani je älaggen wo tawa yawla? Baa hay nen haç puçuçri na diñ ne hen nen maga aà mo ko se.
- ²⁰Je älagge hay nen maga se ko cocoo äen de nen äe, hay nen maga soçoçge äil mani je ma de eegre äuy n haç puçuçri go ne hen tore haç mbe.
- ²¹Kidolgi, de maga aà hu go, day naw äen bag wo jag go mono, ree jar ni äe mañ ge wo see äe gaa so.
- ²²AÈ had de koge ree na diñ Baa maga cag ree jar maga wo go ciñ kluuri ti kaçaçran mbe mo yawla?
- ²³Jobo yañ mbe hugi nen de deele äen de maga se jam ye' go de yoçoç ti day bay ëig mopo me' wa has mono,
- ²⁴Yañ mbe hugi de naa bay ti ciñ ëir do goäre, day hm äe wo de noo äil de el ëa mo lay.
- ²⁵Je ma lan hu äen nen lawge, bay ko fruygi no.
- ²⁶Day saara äog äuy wo wo na nen siri, day cogcoçoçre laa ra go äog äuy.
- ²⁷Ndi yañ mbi go de ko ëiggi äayn wo de ele, go de kië wer ree maga nday da waçaçge äe ma riñgi ga ma äin coo gaa mono.
- ²⁸De maga nday waçë ga: Tiñ mani je toren ba genla? Tiñ maga jar älaggen hay wo äil äe ba gen ka' la mono,
- ²⁹Day mayse so la! Nday bay wië jag jar maga heer wo mo wa yawla? Day nday riñ na ga nday hoo sug ti fen maga aà naa wo wer äe go de el mo gaa so yawla?
- ³⁰Ti wur maga ree caa jare, day bagge poçoç Baa joñ jar mono, mopo joñ je maga joñ älaggen mo gaa yaw.
- ³¹Wose day ruun yañ ti seele äe go pel äe deñ la? Wose day joñ yañ de te fen maga aà hay joñ jar de äe mo la?
- ³²AÈ wo go de je sen ti ngeel teer jar lay, day aè 'wuçy mbe tipaale äe go ti ngeel äe lay.
- ³³Sir ma äil logn laa mbe ne hen ti de wore lay. Jar debañ see wo wer huli äe, jar ma tigriñ ngaäa ngaäa see wo pel huli äe lay.

³⁴Wer mayse ga nday a äayn teñ nen äi de waçaçre ma car jiili äi go la? Fen maga gwa' le jag äay ma ferge ne ndi pa diñ jaçège de koë koëe.

JOB 22

Elifas wii Job ma de swa'a: Jobe, ndo de ree ti cwaçy

¹Elifas ma Teman raw waçaç waçaçre day gano:

²Je tabay joñ mbe yañ de el ma kay Baa yawla? Bay wa. Je maga de ko reen dra' de el äen kay na diñ se mbe tu.

³Ndo mo hay ba keëed laybla' no, sen mañ mayse baa ne je ma de eegren äuy mo la? Ndo mo hay ba de deele ti joñre äon wo laybla' no, aà da' mayse ni so la?

⁴Aà hay kañ ree ne ndo ti, day se wo de äo pel kiida na werga ndo heçeç ne mo so yawla?

⁵Älagge äo maga ndo joñn bay kluu wa yawla? Debaycoçoçre äon bay wo ma keege wa gaa yawla?

⁶Ndo hay mbo hoor feçeçre heçeçre äon wo tu tu ga ti äere, ndo hay hog oçoçbe go ne jar ti, men ra go see koëe.

⁷Ndo hay bay haç bii ne je maga jwaale mo wa, ndo hay peñ je ma koñnen de reege.

⁸Sir hay go nen do blo ma de horog no, hay go de hayle dlah ti jar diñ je far ti see äe ciñ no.

⁹Ndo hay fer naare dewur wo do koëe, ndo hay haç puçuçri ne weere holge wo.

¹⁰Diñ wersen so ga rew wo go de cir ti äo äuy, day heçeçne mbe go de caa ndo tu mono.

¹¹Nen äo bay ko suñgun wo de bii mañge maga day wo go äo'ge ne ndo ti mo wa yawla?

¹²Baa bay le go ciñ wa yawla? Ko ger wo wo ciñ ëala, aà wo wo go ciñ haçaç haçaç!

¹³Day ndo gana: Baa ba de ko mayse so la? A bay cag ree ma nen suñgun wo wa.

¹⁴Sware wo go de yoñ nen äe, nen äe ko le go nen äaara gaè. Aà taw le kiigi na ciñ ni tawa tu.

¹⁵Mayse so la! Ndo na de saçy seege ti faage ma äaaäaa maga jar maga bay wo keëed wa hay mañn wo mo yawla?

¹⁶Tañgu maga wurn bay age ëa, aè bag ra go do aà wo de äod wer na ti pyew maga raw go fud de yuuri mono.

- ¹⁷Aà hay wo waçëge ne Baa gana: Mañ äil see äo wo go see wuuri. A mbe diñ je ma de eegren äuy ane, day se kaçaç ma joñ mayse see wuur la?
- ¹⁸Ba mbe de sen äuy hay bag tiñ äaaran wo go de horog na diñ se. Ndi day laa bagge yañ mani jar älaggen wo gaè.
- ¹⁹Jar ma keëedn kon ge wo yañ de nen äaara, day fruy gi wo yañ. Je ma bay ree tin feg ge yañ ti äaara gano:
- ²⁰Je maga hay ur le de wuur bay go de yee nen wa yawla? Wuu bay go de roë da'ge äaaran wa yawla?
- ²¹Ba barge go de Baa ni ndo da' jam yañ. De faage se kay no, nen fen äon joñ ge yañ diñ fen ma de el no.
- ²²Yaçaç hadge maga kal le go jag äe mono, ëaw waçaçre äen wo äil äo.
- ²³Hayga ndo fer we le see je ma de eegre äuyn no, ndo fer yañ da' see äo, ndo mañ ge äil debaycoçoçren yañ wo go see tiñ mani äo no.
- ²⁴Äo' boo biñnin go nen siri, äo' boo biñni ma Ofirn wo go yoo huuli ma äil pyewn wo.
- ²⁵Ni je ma de eegre äuyn joñ ge yañ diñ boo biñni äo, aà joñ ge yañ diñ boo solay äo ma de corge ka' ka' no.
- ²⁶Do kay no so no, je ma de eegre äuyn joñ ge yañ diñ fen ma de coçoçre jag äo, ndo mbuë gi nen yañ wo ne Baa ti.
- ²⁷Ndo kamn ge yañ, se laa ge jag äo yañ. Ndo bag ge jag haç'ge jag äon wo yañ go.
- ²⁸Ndo ëig gi we ga ndo joñ mopo no, se bag ge jag yañ go, day ngeel ler ge yañ go ne ndo pel ti faage äon wo.
- ²⁹Hayga aà fer ti äo we go gesiñ day ndo waçaç we ga sen diñ mañge ti ciñ no, Baa yaçaç ge je maga jel nen go gesiñ yañ go.
- ³⁰Aà yaçaç ge je ma de ree tin ge go lay, day wosela äuy yaçaç ge see äe go na diñ wer do äe ma bay ëag no.

JOB 23

Job fer ne Elifas gano: Bay yiñ jag me wa diñ Baa

- ¹Job kal ferge gana:
- ²Haçaç wara aè ko lawge maga ndi law see äi doge ndi joñ ti grañ nono, ndi gay go do kuä do jag äi ma dig ro äi no.
- ³Hayga ndi da' ba ngeel maga aà ni la no! Hayga ndi day ba wo go ti ngeel hayle äen la no!

⁴De sen mono, ndi wo ge yañ naa wer cwaçy ma jag äin pel äe, ndi 'wuçy gi waçaçre ma jag äin wo yañ wo go ni.

⁵Ndi da' ge wer yañ go ne waçaçre maga aà fer ge ra ne ndi mono, day ni ndi laa ge wer fen maga aà waçaçn ge ne ndi yañ go!

⁶A nen cag ree äin laybla' na, tob eegre äe go äuy see äi do kay so yawla? Ti faage äe, aà hay maga se de ba mbe do äe me' eig mopo ti äi ëa lay so.

⁷Aà ko ge mbe yañ ga de naa wer cwaçy ma jag äe pel äe mo ye' diñ je maga de deele, day ndi yaçaç ge yañ mbi go tum pel je cag ree äi no.

⁸Ndi daw go! Ndi raw nen nen wur botoñ se bay le ni wa lay, ndi fer nen nen wur bolaw, nen äi ban gaa lay.

⁹Ndi mo raw ba wo nen äaã gloñhwede, ndi day see äe gaa lay. Aà wo de yoñre nen äaã waçyban yawla, nen äi laa koge äe gaa lay.

¹⁰A mbe go de ko faage maga ndi ti äe mo ane. A mo lam ba ndi laybla' no, ndi kal ge mbi go tum bay ëag see, do boo biñni ma bay sir nen nono.

¹¹Ndi hay kañ äaale na diñ ti äaale äe, ndi hay seege na diñ ti faage mani äe no, ndi hay cel go gaè.

¹²Ndi hay äo' fo waçaçre jag liñgi ma jag äen wo go gaè. Ndi hay men eiggi äi go äuy joñge diñ fen maga kal le go jag äe mono.

¹³Day ma äen de maga aà oo we go ti mopo mono, wose dign gi yañ ga aà mo joñn wa la? Fen maga aà eign go mono, aà joñn go.

¹⁴A bag ge jag feçeçre maga se hay eig ra le go ti äi ge mbaara go, day joñ ge ma tigriñ wo mbaara pa.

¹⁵Mokay so diñ fen maga dañ nenterse äi go pel äe mono. De maga ndi eig wer ree sen we no, heçeçne äe caa ndi go.

¹⁶Baa caa bii go ne ndi äili, je ma de eegre äuy dañ nenterse äi go.

¹⁷Ham ge jag äi go na bay diñ suñgu ma de le'ge ne ndi tin wa, bay diñ suñgu maga äo'ge me ti mo wa lay.

JOB 24

Job gano: Baa bay ba joñ jar älaggen wo wa yaw

¹Wer mayse ga je ma de eegre äuyn bay go ngaä wur kiida äen wo go ka' ka' wa la? Day wer mayse ga jar maga wo de koge äe ko wo wur äen wo gaa la?

²Aè yaë hagu ngeel wo, aè hoor horog wo freñ day aè mbe de äaara ti' koège.

³Aè raw mbe de gerheçeç weel holge no, aè yaçaç bloday waçy dewurn ti äere.

- ⁴AÈ daw je coon go ti faage, aè joñ mbe dole jar gayri wo maga aà mo yee wo nen go.
- ⁵Koëa, aà laa wo go de maga waa naa le go do gerheçeçe ma yooway wo nono, ma woge jag joñre äaaran wo nen maga saara mo da' reege ma jag äaara no, day aà haç wo reege ne weere äaara wo jag na diñ de rañge yooway seno.
- ⁶Le yoofi mono, saara sañ hoçoç ne je älagge no, haçaç wo le'ge tlalum äen go ne hene.
- ⁷A na wo de suñ ti koë bay oçoçbe ti fen ma laage ti äaara do ceere bay wa.
- ⁸Bii Baa ma ti huulin mbar ra go, day saara hul nen huuli ye' ye' do coo duuli.
- ⁹AÈ ba weel holgen de wañ, aè kañ je coon go wer feçeçe.
- ¹⁰A seeë wo go glog koë has bay oçoçbe see, wo koñne de gesañ coore ti ta' ta'a.
- ¹¹A yuu wo noo ne jar wo äi feele äaara, Sii wo de haçw do deñ deñ haç wo yii ne hara, ama saara mbe tum jwaale.
- ¹²Le äi leege ma kluuri wo mo lay no, jar maga wo go de se'alge gay wo do ro, maysee jar maga waçaçge de car rage gay do ware, ama Baa bay kañ ti ti fen hoor see ma do kayn wa äuy!
- ¹³Jar mapo wo de mañge diñ wer jar maga caa wo hee de poëag mono, bay wo seege ti faage äen wo wa, bay wo lagge ni wa lay.
- ¹⁴Je id jarn ur go de ceeg kaçg, day 'war je gayrin wo go de je coo no, de suñ mokay se kol see äe diñ je freñ.
- ¹⁵Nen je figliwn cegeë ngeel de daymola, day se waçaç gana: Nen jobo ko ge ndi gaa hase se raw laa oçoçbe go nen äe.
- ¹⁶A hrag wo jag tiñ jar nen suñgu no, day de ceeg mokay saara mbar jag tiñ go ti äaara de yoñre ngeel ceeg diñ mayse la bay nen äaara wa.
- ¹⁷Ngeel tee go mokay saara ko see äaara do ga saara nencee huli nono, werga heçeçne caa ra go dogaa saara go de huëgi nono.
- ¹⁸Nday ko nen äay ga je älaggen go gefeñ, bii raw mbe de äe sog tu so gaa yawla? Da'ge ma äen ti tamsir diñ faëge day äaale äe kaçaç ma mañ faage ma dañge wo go äil pay tlalum wo gaa so gaa yawla?
- ¹⁹Do maga sir ma de heeg joo bii Baa de maga ceeg caa go nono, tu huli lig je maga joñ älagge go lay gaa pa ge!
- ²⁰Ngeel weere maga hay soë ne, yoçoç ti ge go ti äe day cogcoçoçe slom wo jag go de äe, jobo ëig gi ti ti äe gaa has gaa pa ge! Je maga see seele ma bay blam we na, aè haw nen äe go do koo no gaa pa ge!

²¹Nday gana: AÀ hay yaçë feçeçre waçy ma de gedde ma bay weere no, aà hay kay waçy dewur de el gaa!

²²A bay no wa. Wer eegre äen mono, Baa yaë naw jar ma haçyhaçyn wo wo ciñ ni yaw. A ëig wo gaa saara hoo go ciñ gaa so, kola saara mbaara go ciñ yir tenen ti' koëe.

²³Baa raw joñge ga aà mo hay wo go ti' bay ree see, nen äe de koë rage ti faage äaaran wo.

²⁴A geçeç wo go, kola saara yee nen go has tu. AÀ le ë wo go gesiñ, wo wo go ti wur äaara do jar tabay ma äuyn wo no lay no. AË car ti äaara go do ti coore nono.

²⁵Hayga aà bay dosen no wa no, wose faa ge ndi yañ day ham ge jag äi yañ go ti waçaçre äin wo so la?

JOB 25

Waçaçre Bildad ma de swa'a: Baa waça ree tamsir go äuy

¹Bildad ma Suwa raw waçaç waçaçre day gano:

²Waçaçge ree jarn wo de kañge heçeçne ne jar ti wo diñ ma Baa. A joñ ga jam mo hay ti ngeel ma ciñ haçaç no.

³Hagu ngeel po yañ ta' ga sode äen wo wo ni gaa yawla? Wur naa le go ti wose gaa mo so la?

⁴Je tabay joñ ge go keëed pel Baa na joñ ge la? Je maga biñ le go äil waçy joñge go de façaçge na joñge la?

⁵Hayba few, sen bay sagge depuy dra' wa. Ger wo dra' bay wo go ceëeg nen äe wa lay.

⁶Yoo no ma' ne je tabay maga diñ gogo de koëkoëe, ne weel je tabay maga diñ weel gogo de koëkoë mo so ge!

JOB 26

Job fer ne Bildad gano

Ndo ko teñ nen jar debań!

¹Job kal ferge gano:

²Ndo ko kay je maga eegre äe hoo go ëala! Ndo ko mañ do je maga gay go, go ciñ ëala!

³Ndo ko bag yañ ne je maga bay de ko ree wa ëala! Ndo kañ nen jar go ga ndo dañ go ti ferge waçaçre ëala!

⁴Ndo fer waçaçre äon wo na diñ ne wose la? Wose ndar nen äaara ne ndo mo la?

Job gano: Ndi yañ mbi de ko kluu mani Baa no

- ⁵Jar maga sen huë wo go daë wo wo wer bii gesiñ de jar maga wo wo ni äaara mo äuy no.
- ⁶Ngeel lagge jar huli wo go pel äe ndol ta'a, tu ma kuëum ma yee nen jar gon bay de yoñre pel äe wa.
- ⁷Hay mbeë jag ngeel ma ciñ wo nen äaã gloñhwede na diñ Baa. Hay kañ tamsir mbe ta' nen leege tu na diñ see lay.
- ⁸A bag nen swaare wo go de bii day swaaren leë wo le go gesiñ do poçoçre biin gaë.
- ⁹A yoñ paale wañ äen go, kañ swaare go ti äe degara äuy.
- ¹⁰Aà hay gaë mopo delel ciñ ti bii wo haçaç wo go ti ngeel maga poëag wo de suñgu yiñ wo ni mono.
- ¹¹Dog ngeel ma ciñn daë wo do heçeçne wer charge poçoç äe no.
- ¹²Wer eegre äe no, se hoor bii maarog ciñ giäliñ giäliñ, Wer koge ma ti äe no, se ham jag hoorge ciñ äen gesiñ.
- ¹³Wer fuggi eegre ma jag äe no, ngeel ma ciñ caa go aà 'war cwe ma de mbeëgen go de do äe.
- ¹⁴Hayga sen wo mo haç' diñ jag bii joñre äe maga na laë sen wo laëge no me' me' mo ëa yaw no, wose laa ge ba wer yañ go ne charge poçoç äe maga aà carn de eegre ma kluun mo la?

JOB 27

Job äo' ti waçaçre äen go: Ndi day laa ree äayn gaa

- ¹Job kal ferge jag waçaçre äen pa, day gano:
- ²Baa maga bay go cag ree äin wa yañ mbe tenene, aà diñ je ma de eegre äuy maga haç lawge me debaã ti maysee äi mono.
- ³Hayba hun laybla' de maga ndi yañ ëiggi ëa, day äodge eegre mani Baan yañ le go äodge huçy äi ëa mono,
- ⁴Jag äi waçaç ge mopo ma bay ngar gaa, ndi ngrum gi jag de älagge gaa lay.
- ⁵Ndi riñ gi ga waçaçre äayn ni gaa hase! Ndi waçaç ge mbi tum ga ndi de deele haçaç ndi wo go hugi.
- ⁶Ndi oo mbi tum ti keëed äi no, day ndi gay ge gaa hase. Jiili äi bay ndar ndi ti mopo ga ndi hay joñn we de älagge ti naw äin wo wa hase.
- ⁷Daga ree ma ti je hee äin mo hay diñ te ma ti je debaycoçoçre no. Daga ma ti je maga ur de äi mo hay diñ te ma ti je de älagge no.

⁸De maga aè yee ge nen je älaggen we go day Baa ban we go mono, aà gor ba mayse blam sen pa la?

⁹Baa laa ge mbe ro äe de maga ree caan ge mo yawla?

¹⁰Je ma de eegre äuyn joñ mbe yañ diñ nen mo äen yawla? AÀ tos mbe Baa yañ ti naw tum yawla?

¹¹Ndi kañ nen äay ti eegre mani Baan so, day ndi yoñ ge eiggi ma ail je ma de eegre äuyn wo ne nday gaè.

¹²Ane nday de see äay nday yañ mbay go de koge äe de ele. Day wer mayse ga nday men see äay ne fen ma de koëkoën la?

Job gano: A mbe cwaçy ga je älaggen joñ wo wolañ gaa

¹³Mokay diñ fen maga Baa go de bag jag äe ti je älaggen mono, diñ da'ge maga je debaycoçoçren da'n le do je ma de eegre äuyn mono:

¹⁴Weere äe mo hay ba wo ngaäa, saara go ma moslam. Wer mani äen wuu wo go de hole gaa lay.

¹⁵Jar ni äe maga sen gwa' wo mo mbag no, bulfuñ te' ge sen wo ge go lay. Naare dewur äaaranrage wo ra gaa lay.

¹⁶A mo tay ba solay debañ do sir nono, aà mo tay ba oçoçbe wo do paçy nono,

¹⁷Tay ti äaara diñ se, ane heer ge ra go ti diñ je ma keëed no je maga bay de ree ti wa hoo ge solayn go.

¹⁸AÀ hay boo tiñ äen go de fen ma de soç'ge do mburyug maga je gor ngeel ban nono.

¹⁹AÀ de suuli ti' se de horoge, ane aè teen ge do je horog no gaè. A bul nen äe go no kay, kola mopo bay wa so hase.

²⁰Heçeçne caan ge go do bii wo nono, degurleege raw ge go de äe ti gisiëgi suñ.

²¹Leege ma nen wur botoñ raw go de äe were, day se yee ge nen go. Baa mañn mbe go ngwag tu ti ngeel maga aà hay de hayle ni mono.

²²AÈ jwagn go de waa bay ko decoo äe, day se dañ de ëee do äe, maga aà mo ba se wa.

²³AÈ 'wad war go ne hen ti, day aè niin go de war wer ti ngeel maga aà hay nide war were.

JOB 28

Koge ree da' wer do jobo gaa

¹Ngeel maga aè hoor boo solay le go gesiñ ni yañ, ngeel ma ray sir ma nen boo biñni go yañ lay.

- ²AÈ da' boo le na nen siri, aè yor kudi go mono se kol go boo.
- ³AÈ cwaa wo gesiñ ti ngeel ma de suñgu no, aè raw wo gesiñ haçaç wo nen sir kië huuli ma de yõñre wo nen suñgu wo äi tu kuëum.
- ⁴AÈ tee tu wo gesiñ kuëum go nen maga äaale jar day gesiñ gaa saara kol mbe go fliwgi bil äe ga ti' go haçaç see jar tabay wo.
- ⁵AÈ glum nen sir maga naa da' hole le ni le go gesiñ tem tem dogo wuu raw le ni nono.
- ⁶AÈ da' huuli safir na nen huuli äen wo, day aè da' boo biñni na nen beëef äen lay.
- ⁷Weedwee ma bag nayn bay de ko faage äen me' wa hase, nen krub bay de bagge äe wa lay.
- ⁸Wañ nayre bay wo de heege ni wa, äaale mingir bay de woge ni wa lay.
- ⁹Je tabay mbug huuli, ndar huuli wo le go haçaç le ti guur äaara gesiñ.
- ¹⁰A äod blam bii wo yoo huuli wo, day nen ko fen maga ni de el go äuy.
- ¹¹A mbar dam go ne bii wo pele, ndar nen feçeçre maga wo de yõñre wo go.
- ¹²Day koge ree mono, aà de tiñ la genla? Ngeel maga aè da' joñge de ti le de tiñ ni na la genla?
- ¹³Je tabay bay de ko yoo äe wa, aà bay de tiñ yoo jar tabay wo wa.
- ¹⁴Tu ma kuëum waçaç gano: A bay äil äi la wa. Maarog ga: A bay nen äi la wa.
- ¹⁵AÈ coon de boo biñni ma bay sir nen gaè. AÀ hoo boo solay ma yeege äe gaa lay.
- ¹⁶AÈ kaçaç ma ngaä poçoçre äe ti klew de boo biñni ma Ofirn gaa, bay de huuli Onigs ma de woren wo de huuli Safir wa lay.
- ¹⁷AÈ ngaän de boo biñni gaa lay, de doñdloñ gaa lay. AÈ coon de kob boo biñni ma bay sir nen gaè.
- ¹⁸Huuli Koray wo de huuli Kristal tji wo see äe gaè. Joñge de ko ree de dañ redew wo.
- ¹⁹Koge ree ngaä de huuli Topas ma Etiyopin gaa, aè kaçaç ma ngaä klew äaara de boo biñni ma bay sir nen gaè.
- ²⁰Koge ree a le cwaçy na gen mo so la? Ngeel maga joñge de ti ngeel le de tiñ ni ne gen la?
- ²¹AÀ go de yõñge, nen fen ma tenen caw äuy kon gaè. A da' wer go do weere dweere wo gaa lay.
- ²²Tu ma kuëum ma yeeë nen jarn wo de huli waçë wo gano: Sug wuur hay laa wo waçaçre ti äe laage tawa.

²³Go de da' wer ne faage äen diñ Baa, de ko ngeel maga a le de tiñ ni diñ se.

²⁴Gahaçyla, je maga ko wo go jag sir tawge äuy na diñ se, nen äe ko go ti tamsir la äuy.

²⁵De maga a ngaä poçoçre leege go, äod hagu go ne bii wo,

²⁶De maga aà haç jag liñgi go ne harage baa, äo' faage go ne sagge baa wo de carge poçoç baa mono,

²⁷Se kon le na de se no, se raw naa nen äe go. Se raw äo' wer äe le, day da' wer le go ne hen de ele.

²⁸Blam äe se kal riñ je tabayn gano: Joñge heçeçne do Wañkluu diñ koge ree no. Mañge äil go see älagge diñ joñge de ti ngeel no.

JOB 29

JOB FER MBE JAG WAÇAÇRE ÄEN BOÑ PA **Job fer waçaçre ti maga se hay tañgu mono**

¹Job fer mbe jag waçaçre äen tigriñ pa, day gano:

²Jar äi, daga ndi mo fer go do maga ndi hay le nen few ma blam wo do ma ti wur maga Baa hay de äaw mege do no äala!

³Daga ndi mo fer go do maga aà hay do' lampa äen go tee ngeel me ti, day ndi hay seege nen poëag äen mbi haçy nen ngeel suñ no äala!

⁴Go do ma ti wur maga see äi hay go see äi de el ti ngeel äe de maga Baa hay bar äi gor ti tiñ äin nono.

⁵Do maga je ma de eegre äuy hay see äi äa, day weere ma joçoçre hay wo go de cir ti äi nono.

⁶Do maga ndi hay go yog äaale äi de noo paçaç, day noo hay le de naa jag le ciñ ti huuli yuugi see äi mbañ nono!

⁷De maga ndi hay le go kalge ma woge ti ngeel tayge ma äi leege no, day aè hay go 'wuçy ngeel hayle äin ni ta' mono,

⁸Weere joçoçre ko wo ndi no kay, ndar wo see äaara go. Jar ma de taçaçrebe hay wo go hoorge ciñ, day ood wo go deele.

⁹Weere wañre men wo waçaçre äaara no, day kuä wo do go jag äaara,

¹⁰Jag wañren ham wo go gesiñ, jag äaara bul go gaè.

¹¹Gahaçyla, wosela äuy maga hay laa waçaçre äi de sug äe äuy hay waçaçge ne ndi ga bosa' bosa'a. Wosela äuy maga nen äe hay ko ndi mo äuy hay joñ sedewa ti äi.

¹²Kidolgi, ndi hay caa war je gayri maga hay wii kaygen wo de weel holge maga je kayge äe bay wa mono.

¹³Bosa' ma ti je maga hu go mo äuy hay le ferge na ti äi, ndi hay go fruy äil waçy dewur no.

¹⁴Ndi hay de hee keëedn ti, day se hay de heege ti äi do oçoçbe nono. Mo ma de deelen hay diñ oçoçbe äi ma kluu no, diñ oçoçbe ma de kaa ti äi no.

¹⁵Ndi hay diñ nen je reçw no, ndi hay diñ äaale je grumn lay.

¹⁶Ndi hay diñ pan jar coon wo, ndi hay ooge ti je ma waare no.

¹⁷Ndi hay go car wer mo ma bay ngar no, ndi hay go yaçë jar jag äe.

¹⁸Ndi hay waçaç äin mbi so ga ndi hu ti tore, kiñgi äi joñ ge wo pur do duguëgi nono.

¹⁹Ga kaçaçge äi raw wo yañ wo gesiñ haçaç da' bii, day meebe na yañ de le'ge yegeä ti jag do äi.

²⁰Ga togoëge äin joñ ge mbe tumtum defay ti äi, day toñwaa äin joñ ge mbe tum de eegre do äi kay.

²¹AÈ hay co' sug äi, day aè hay gor jag äi. AÈ hay go ferge ba' ba' ma laa bagge yañ äin wo.

²²Ndi fer waçaçre go mokay je ferge ni hay bay wa, day aè hay go men waçaçre äin wo äod jage.

²³AA hay wo gor ndi dog aè gor rage Baa nono aà hay wo go haç' jag ka'ka' do jar ma yaçaç bii ma jag tob nono.

²⁴Ndi mo feg ba ra laybla' no, saara hay bay kañ eiggi ti sen wa. Nen äaara hay bay go farge ti äi wa.

²⁵Ndi hay seege wer äaara, day ndi hay hayge pel äaara. Ndi hay de hayle do wañ yoo sode wo nono, do je maga teñ nen jar ma nen lawge wo nono.

JOB 30

Job waçaç ti bon ma see äe no

¹Day patala mo so no!... Jar maga wo diñ weere kleere äi feg wo ti äi, jar se maga ndi hay bay hoo sug ti paçaçre äaara wo wa has tu ga ndi hay go de tay rage de wayre ma äil kaw äin wo mono!

²Ba mbe mo äuy laybla' no, eegre äaara de mañ do äi ciñ na ti mayse mo la? A kaçaç ge wo ma ceçeç ti boo go de do äaara gaè.

- ³AÀ hay wo go de gayri do cocoo wo de koñne, day saara hay go kii ti ti' teer guur feçeçre wo äil fuul maga le' äil le go ääääaa, day go de heeg kañkrañ lay mono.
- ⁴AÀ hay wo sroä ti fi ma wer sugway wo, teer wo kañge cii wo ma reege.
- ⁵AÈ hay nië rage wo go yoo jare, day aè hay 'wad war ne ra wer do je freñ nono.
- ⁶Nen maga aà mo raw wo wo go lagge de tiñ äil log ma de tu wo, äi tu wo de rum huuli wo.
- ⁷AÀ hay wo le ragge yoo lir wo do gerheçeç nono, hay wo hulgi yoofi wo.
- ⁸AÀ hay wo diñ jar ma bay ngar wo, hay wo bay riñ. AÈ hay bay de saçy äaara ti äil sirn wa.
- ⁹Day patala ndi kol go jag äaara ti siñ, ndi kol go diñ fen maga saara ndal na de äi jage.
- ¹⁰Ndi joñ yeëe ne hara, saara mañ äil go see äi. A bay wo heçeç ndi wa so, ceë wo saçaçre go ti äi.
- ¹¹Wer maga Baa ëir sale toñwaa äin go, day mbuë fuy äi go mono, saara bay heçeç ndi wa, seë wo mbaara le me ti haçy koëe.
- ¹²Jar see de gayrin hoo wo ti äi gim gim, day keëeg wo äaale äi wo. A äod wo blam ree wo le ne ndi ti.
- ¹³Faage mani äin dra' saara teer tu go me pel ni, day joñ wo nen maga ndi mo bas go, diñ jar se maga je caa war hay bay dra' wa mono.
- ¹⁴A nduu wo le doga saara laa le ti ywaale ma hwiñ nono, äred wo le ti holañ tiñ ma de mbuggin wo äredge.
- ¹⁵Wer heçeçne ma honla äuy go de caa ndi, tore äin raw we wer leege, fruygi äin raw go do swaare nono.
- ¹⁶Patala tenen äin go de dwasge, wur bon wo de age ne maysee äi ti.
- ¹⁷De suñ mono, nen hm äi cee wo ndi, ceege ma see äin bay men ngeel ne ndi wa.
- ¹⁸Baa hoo mbe jag oçoçbe äin paw tu creë kiñ äi go do soole oçoçbe äi ma kleen nono.
- ¹⁹A äo' me go gesiñ nen paçaçge, ndi kol go de mañ äurgi wo de saçaçge.
- ²⁰Ndi ëe ndo ga ndo mo caa war äi, ndo day yiñ jag ne ndi gaa lay. Ndi ur go ciñ deele nen maga nen äo mo ko ndi le.
- ²¹Ndo kol go de hun see äi, ndo tob eegre äo go äuy ma kañ ree me ti.

²²Ndo kañ guur leege ne ndi ti ma kog ndi, ndo naa swil me ti ma rawge de äi were.

²³Ndi yañ mbi de koge ga ndo wo de äi na jag huli, ti ngeel maga jar tabay wo äuy yĩn wo wo go ni mono.

²⁴Day je maga go de tawge so mono, sen hoo do äe wo ciñ wii ndo gaa so yawla? Je maga ree de caage äe, sen ëe ndo maga ndo mo caa war se gaa so yawla?

²⁵Nen äi hay bay lag mberbe ti je maga tenen äen hay de gaali mo wa yawla? Maysee äi hay bay lawge ti je coon wa yawla?

²⁶Ndi hay de kañ ëiggi äi ti fruygi no, day ree raw caa ndi. Ndi hay gorge diñ poëag no, suñgu raw le'ge ne ndi ti.

²⁷Weere äiiri äi preçd wo ndi ceä tu, wur bon yĩn wo pel de äi.

²⁸Ndi kol go de corge, ama bay do ceeg wa. Ndi ur go ciñ yoo jar ngaäa day ndi ngar jage.

²⁹Ndi kol go diñ kaw weà wo, go diñ kan gii wo.

³⁰Hoçoçgesee äi lĩd go, hm äi leë wo wuu go do ceege no.

³¹Dilna äin kol go diñ ma ra huli tawa, daçaç äin ra na de geçeçe jar maga wo de rage mo tawa no.

JOB 31

Job waçaç ti seele äe

¹Ndi hay haç' go, day nen äi hay bay slagge ti may tigli po wa.

²Day Baa car äil feçeçren wo le ciñ na charge la? Je ma de eegre äuynd haç äin le me ciñ na diñ mayse no an la?

³Ree caa na diñ je ma dijë faage äen gaa yawla? Gaä go na diñ je maga joñ feçeçre de hram mo gaa yawla?

⁴De ko ngeel seele äin wo de äaale äi maga kañ wo mo na bay diñ Baa wa yawla?

⁵Hayga ndi yañ de see seele ma bay blam, noga äaale äi hay kañ we ti mopo ma bay ngar no,

⁶Baa mo oo me ti klew maga ko wo klew feçeçre go de el mono, day se da' wer yañ go ga ndi diñ jobo ma de deele!

⁷Hayga äaale äi hay men wo faage ma de deelen go, hayga jiili äi hay mañ blam nen äi wo we, day do äi yañ de bagge ti fen ëag po no,

⁸Daga mo maga ndi jo'n mo äuy je tigriñ mo reen go, day wer mani äin mo caa go!

⁹Hayga jiili äi hay älag we go wer waçy jobo, noga ndi beg tiñ je leege äi we no,

- ¹⁰Ni waçy äi mo kol go gebe jobo nañ niini ne hene, day jar tigiñ mo suë wo go de äe!
- ¹¹Gahaçyla, sen na diñ yo, diñ debaycoçoçre maga jar car kiida wo nen joñ bon jobo ti äe.
- ¹²Sen diñ wuu maga roë jobo haçaç wo go de äe äi tu ma bas jar no, day ree nen mo äin go äuy mo so no.
- ¹³Hayga ndi hay de ma joñnen weejoçoç äi noga maygebe äin we ti nen fen äaara de maga wuy hay kañ po ti holañ wuur no,
- ¹⁴Ndi joñ ge joñge de maga Baa ur we le ciñ mo la? Day de maga aà ur gi we le ciñ mono, ndi yiñ gi jag ne hen na gahaçyla?
- ¹⁵Hay boo ra na bay diñ je maga hay boo ndi le äil man äi mo wa an yawla? Hay äod naa ne maare naa wo äil na bay diñ Baa se boñn wa yawla?
- ¹⁶Ndi hay peñ jar gayri wo we de fen maga saçy äe hay ti äaara yawla? Ndi hay men waçy dewurn we ko decoo yawla?
- ¹⁷Ndi hay we de goç'ge ree hole boñboñ bay haçge ne weel holgen wa yawla?
- ¹⁸Gahaçyla, haçaç le ti joçoç äi weel holgen hay geçeçe see äi doge se see pan äe nono, ndi hay soë waçy dewurn le na haçaç le äil man äi.
- ¹⁹Ndi hay we ko je maga wel go bay oçoçbe see noga je coon bay fen laage ti,
- ²⁰Day ndi menn we rawge bay kee ndi noga bay laa hoçoçge saçaçre äin wo ne hara ti ma baa wuu see äaara gaa yawla?
- ²¹Hayga ndi hay mañ do we ciñ see weel holgen wer maga jar car kiida joñ ge wo yañ go wer äi no,
- ²²Daga do äi mo brag le go see gleñgleñmanboole äi, day maymay do äi mo caa le go ti ëoñëoñ do äi day mo hrag go!
- ²³Gahaçyla, ree maga Baa äo'n le me ti go de caa heçeçne äi day ndi bay de kaçaçge pel kluu äen wa.
- ²⁴Hayga ndi mo hay kañ eiggi äi we go ti boo biñni, ndi de wii we ti boo ma de wore ga ndi de kañ eiggi äi go na diñ ti äe no,
- ²⁵Hayga ndi mo je'er we de mbeñ maga ndi joñn go, noga de horog maga ndi da' ra de do äi no,
- ²⁶Hayga nen äi de kañ we ti sagge wur de maga se de sagge noga ti few maga aà de seege go de ler ngeel mo keçgkeçg ka' no,
- ²⁷Day hayga ndi hay men jiili äi we le go glubgi freñ freñ noga ndi hay hoo do äi wo wo ciñ tos rage no,

²⁸Sen na diñ älagge ma woge de äi jag kiida pa day do kay nono, ni ndi hay tob mbi Baa ma ciñn go na tobge!

²⁹Ndi hay joñ fruygi we werga ree hay caa je maga hay hee de äi noga ndi hay poor we ciñ de fruygi wer maga gaali da'n yawla?

³⁰Ndi maga ndi hay men jag äi ti boñ rawge de älagge gaa lay, waçaçge ga je hee äin de taw go gaa lay mono.

³¹Wose hay a we liñ ni äi ga day waçaç ga se wuu de naèy gaa la?

³²Waaren hay bay go nage siigi wa, ndi hay go bul jag tiñ äin ne je rañge no.

³³Ndi hay yoñ älagge äin wo we ma ëaw debaycoçoçre äin wo wo äil äi do jar tabay ma äuyn wo.

³⁴Ndi hay hay we go liñ ni äi ti boñ ba'ba' ye' do heçeçne maga ngaään day la waçë wo ti äi, noga jar äod wo fo äi ti feele äaara wo yawla?

³⁵Jar äi ya! Wose da' je maga co' sug äi yañ le ne ndi la? Waçaçre ma jag äi boñ diñ gano: Daga je ma de eegre äuyn mo yiñ jag ne ndi! Kefder maga je hee äin yern ma 'waa war ne ndi ti mono,

³⁶Ndi äo'n ge jag bay äi, ndi kañn ge ti äi do gawrañ nono.

³⁷Ndi wo ge yañ fer waçaçre ne hen ti seele äi no, ndi see ge wo ma woge see äe do wel wañ nono.

³⁸Hayga ngeel pay äi hay 'waa war we me ti, day ngeel ma de paëge ciñn hay ra wo we me ti go mberbe,

³⁹Hayga ndi hay taw eegre äe we go bay poëge äe noga ndi hay gay coo maysee jar maga aà hay nen do äaara we no,

⁴⁰Daga ëewseñ mo tiji go ti ngeel coore ble no, day birglig mo kol go ti ngeel coore orje no. Waçaçre Jobn taw wo la ni so.

JOB 32

WAARE MANI ELIHU NO

¹Jar se swa'n kal wo men fer waçaçre go ne Job werga aà hay ko see äe nen äe diñ je ma keëede.

²Mo so no äil Elihu je ni Barakeel ma Bus, ti moobe mani Ramn raw soçoçge. Äil äe kal soçoçge ne Job ti wer maga aà hay ko see äe keëed pel Baa mono.

³Äil äe raw soçoçge ne bar Job ma swa'n wo ti wer maga a laa wo da' waçaçre ma ferge ne hen gaa, day saara äo' mbaara waçaçre ne Job ti tu mono.

⁴Wer maga kiñgi äaara hay go pur pur de dañge äe mono, Elihu hay gor ga se fer waçaçre ne Job gaa äa.

⁵Elihu raw koge ga jar se swa'n bay wo de waçaçre jag ma ferge wa so, day äil äe raw soçoçge.

Elihu ga se hay ba' ga so

⁶Elihu je ni Barakeel ma Bus kal waçaç waçaçre day gano: Ndi diñ weeklee maga kiñgi äi bay pur wa, day nday go diñ jar ma de taçaçrebe. Diñ wersen ndi hay san go, heçeçne hay joñ ndi ma naa wer fen maga ndi de koge äe ne nday.

⁷Ndi hay eig le äil äi gana: Je ma de taçaçbe waçaç reen yañ go, je maga kiñgi äe pur naa nen koge reen yañ go.

⁸Ama paga ti cwaçy le äil je tabay na diñ Nenterse, Haç ti ne hen na äodge eegre mani je ma de eegre äuy no.

⁹Kiñgi purn haç koge ree ne jobo gaa, day laa wer fen ma ti ngeel äe bay diñ jar ma de taçaçreben wo tawa wa.

¹⁰Diñ wersen mokay ndi waçaç so gana: Co' wee sug äi! Ndi de see äi ndi naa wer fen maga ndi ko sen mo lay so no.

¹¹Ndi hay gore, haçaç nday wo go taw waçaçre äayn wo. Ndi hay co' sug naage wer waçaçre äayn wo, haçaç nday tee wer waçaçre äen wo go pleñ pleñ äuy.

¹²Ndi hay kañ eiggi äi laa waçaçre äayn wo, day jobo boñ yoo äay kaçaç ma kañ nen Job ti äen gaè. Jobo yoo äay fer waçaçre ne hen de el ti waçaçre äen wo gaè.

¹³Ane, daga nday mo waçaç ga koge reen taw ti go äuy na ni äe, day kaçaç ma äo' fo äe go na diñ Baa bay diñ je tabay wa na wa!

¹⁴Àà hay waçaç waçaçre äen wo diñ ne ndi gaa, diñ wersen ndi fer ge waçaçre ne hen diñ de waçaçre ma jag äayn wo gaa lay.

¹⁵Ko ra äa aà caa wo heçeçne go, laa wo fer waçaçre gaa so hase! Jag äaara äug go!

¹⁶Ndi hay gor ra, day wer maga aà laa wo waçaç waçaçre gaa so, wer maga aà lag wo go ba'a, day bay wo fer waçaçre wa so mono,

¹⁷Ndi de see äi, ndi fer waçaçre lay so, ndi da naa wer fen maga ndi de koge äe mo lay so.

¹⁸Gahaçyla jag äi lag me see waçaçre, see äi bay da ngeel wa.

¹⁹Äil äi joñ me le do yii maga de jiigi äil dañre ma defay wo day nii mun rage go nono.

²⁰Ndi waçaç waçaçre go maga see äi mo laa bii go. Ndi bul jag äi go, day ndi fer ge waçaçre yañ.

²¹Ndi waçaç waçaçre äin bay ma ooge wer do jobo wa hase, day ndi waçaçn ge ma kañ firi ne jobo nen gaa lay.

²²Gahaçyla, ndi bay de hadge de kañ kiñ ti waçaçre wa, day la je joñ ndin taw naw äi go gusi.

JOB 33

Elihu ga Baa waçë waçaçre ne jar de bone

¹Patalam so no Jobe, laa waçaçre äin wo. Co' sug fen maga kal le go jag äi mo äuy no!

²Ko ga ndi day go bul jag äi, ndi day na waçaç waçaçre de jag äi!

³Waçaçre äin kañ ge wo nen äo yañ ti cwaçy waçaçre maga le äil äi mono, jag äi waçaç ge na diñ koge ma ti ngeel äe no.

⁴Hay boo ndi na diñ Nenterse Baa, day joñ ga ndi mo hay tenen na diñ äodge eegre je ma de eegre äuy no.

⁵Hayga ndo yañ de kaçaçge no, ni ndo fer waçaçre ne ndi. 'Wuçy see äo go, ni ndo a le pel äi!

⁶Pel Baa mono, ndi do ndo no lay, ndi de see äi aè boo me de paçy lay.

⁷Do kay no so mono, daga ndo mo caa heçeçne go do äi wa, eegre waçaçre äi mo haç lawge ne ndo wa lay.

⁸Ane, ndi hay laa we jag äo de sug äi, day ndi hay laa waçaçre äon wo we gana:

⁹Ndi bay cerge see, ndi bay de älagge wa, ndi go keëede, debaycoçoçre po bay äil äi wa.

¹⁰Day Baa caa hee de äi, ko me do je hee äe nono,

¹¹A mbar geyam me äaale, ndi fuçy do äe me' gaa äuy.

¹²Ndi yiñ jag ne ndo ti sen mo ta' ga ma äo coo gaè. Gahaçyla, Baa kluu de dañ je tabay.

¹³Wer mayse ga ndo da faare de äe day ndo mbo ceä wiigi äe ga aà mo yiñ jag go ne ndo ti waçaçre äon wo äuy la?

¹⁴Ane, Baa waçë waçaçre wer sar sare, day aè bay kañ eiggi ti äaara wa.

¹⁵A waçaç waçaçre de feçeçre mbuëgi nen wo, nen lwa'ge ma de suñ wo de maga naa go de ba jar tabay wo äuy, day saara go de laa naa ti fen suuli äaaran wo mono.

¹⁶De sen mono, se raw naa nen ree wo ne jar tabay wo, day se äo' ti waçaçre äen go ne hara äuy tu.

¹⁷Ma blaw äil je tabayn wo go de joñre äe ma de älaggen wo, ma mañ jag je ma de eegren go ga aà mo far ti see äe ciñ wa lay,

- ¹⁸Maysee äe mo kal äi tu wa lay, day manjaw mo bas tenen äen go wa lay.
- ¹⁹Je tabay ko see äen ni de maga se de ceege day see äe bay da ngeel wa do nen hm äe maga ceen wo go äuy mo lay.
- ²⁰Mo so no, hole mañ mopo nen äe gaa, hayba diñ reege maga aè da ra debań wo dra'a.
- ²¹Hoçoçgesee äe kuyuä go, day aè ko ge ga ye' diñ se gaa so. Hm äe maga hay wo de yoñre kol wo go tinoo.
- ²²Maysee äe kol go mañ see tu huli, tenen äe go sam de jar huli wo.
- ²³Ane hayga je peelee Baa ma fer jag äe yañ no, boñ yoo ma ndarn wo diñ je kañ nen je tabay ti joñre ma de el maga aà nen joñge äe mono.
- ²⁴Do kay no so no, se ko decoo äe, day waçaç ge yañ gana: Menn go, nen maga aà mo cwaa wo äil tu ma de suñgun wa, ndi da' fen ma coo ti äe we!
- ²⁵Mo so no, hoçoçgesee äe fer go do ma ti joçoç äen nono, fer go do ma ti wur maga se de naa joçoç nono.
- ²⁶Aà tos Baa, day se sii ti äe. Aà wo mbe pel äe de war fruygi jag so lay werga Baa 'wuçy gi ree je tabay ge go ne hene.
- ²⁷Je sen 'waa ge siñ yañ pel jar tabay wo gano: Ndi hay joñ älagge, ndi façy fen ma ti faage äen go, day aè kañ poçoçre äe ne ndi ti do maga aè hay nen kañge äe ne ndi ti no gaa yaw.
- ²⁸Baa hay yaçaç maysee äi go maga aà mo wo äil tu ma de suñgun wa, aà men mbe ndi tenen caw joo leege äa pa.
- ²⁹Mokay na diñ fen maga Baa joñn äaale äoge, äaale swa' see je tabay mo so no.
- ³⁰Sen na ma haw maysee äe le go jag tu ma de suñgu no, ma ler poëag go ne jar tabay wo ti.
- ³¹Jobe, hay eñ, co' sug äi! Hay ba'a, men ndi waçaç waçaçre äa!
- ³²Hayga waçaçre po yañ jag äo ma waçaçge ni ndo fer mbo waçaçre ne ndi. Waçaç mbo, werga ndi da cag ree äon go ne ndo.
- ³³Day hayga bay we wa no, ni ndo co' sug äi! Hay ba'a, ni ndi had ge ndo yañ de koge ree no.

JOB 34

Elihu ga Baa bay yeege wa

- ¹Elihu fer waçaç waçaçre day gano:

- ²Nday jar ma de ko ree no, laa wee waçaçre äi no! Nday jar ma de koge no, co' wee sug äi!
- ³Gahaçyla, sug car äil waçaçre wo go dogo jag gus reege wo no lay no.
- ⁴Naa kië wee wer ne fen ma ti faage äen de kaçaçra äuy, day ni naa lag diñ ti fen ma de el no.
- ⁵Job gana: Ndi keëede, day Baa bay 'wuçy ree äin go ti ngeel äe wa.
- ⁶Ba de maga ree äin ti ngeel äe mo äuy, ndi kol go diñ je car gete'e ba de maga ndi joñ älagge gaa mo äuy waçaçge äin kol joñre go see äi.
- ⁷Jobo yañ mbe do Job nono ga joo debaycoçoçre go bii bii,
- ⁸See yoo jar maga joñ wo diñ feçeçre ma bay ngar wo, tab faage äen de jar joñ älagge wo pa yawla?
- ⁹Aà de see äe tu gana: Da'ge bay ti maga jobo kañ eiggi ti Baa mo wa.
- ¹⁰Laa wee jag äi so, nday jar maga ti äay de el mono! Baa joñ jobo de älagge gaa, je ma de eegre äuy joñ fen ma bay ngar gaa!
- ¹¹Aà fer ne je tabayn diñ nen joñre äe no, aà poë wosela äuy ti seele äe no.
- ¹²Cwaçy kidolgi Baa bay joñ jobo de älagge wa, je ma de eegre äuy joñ nen jar wa.
- ¹³Wose hay hayn we waçaç ree tamsir la? Wose hay haç jag sir tawge äuy we ne hen do la?
- ¹⁴Hayga aà mo hay eiggi diñ ti see äe tawa, de fer Nenterse äen wo go see äe, day de naa leege äen we go lay mono.
- ¹⁵Jar äuy de hu wo go jag ta' boñ, je tabayn de fer we go nen siri.
- ¹⁶Hayga ndo yañ de ti ngeel no, ni ndo laa mo ma kay no co' sug waçaçre äi maga laa wo wo go jag äi mono!
- ¹⁷Je maga de caa hee de fen ma ti faage äen kaçaç mbe yañ ma joñ wañ ti jar yawla? Ndo yañ mbo de kaçaçge ma baw je ma keëed ga de eegre de waçaçre yawla?
- ¹⁸Aè waçaç mbe yañ ne wañ ga: Fen debaycoçoçre yawla? A wii mbe yañ ne jar kluuri sirn wo ga: Jar älagge wo yawla?
- ¹⁹Baa bay joñ feçeçre do nen weere biñni wo wa. A bay caa äil je horogn wo go de je coon wa werga aà wo äuy diñ jar maga se joñ ra de do äe.
- ²⁰Do no kay tu saara huë go. Ti gisiëgi suñ no kay ko la wer jar po wo ta' dwas wo go, day taw wo go. Aè nii je eegre po go bay gaali tu lay.

- ²¹Gahaçyla, nen Baa de kañge ti seele je tabay no, àà de ko äaale äe maga àà kañ ra seege mono.
- ²²Ngeel po bay ta' de suñgu noga de yoñre ga jar maga joñ wo feçeçre bay ngar yoñ wo do äe ni bay wa.
- ²³Baa bay yoçoç ti ye' wolañ kië wer waçaçre ti je tabayn maga se een le pel äe ti kiida kway wa.
- ²⁴A kië wer joñre jar eegren wo kiëgi gaa, àà srog mbe ra go tu tu, day lag jar tigrin wo ti ngeel äaara.
- ²⁵Gahaçyla àà go de car ail joñre äaaran wo, àà srog ra go de suñ day àà ndreë ra go.
- ²⁶A mbar ra do jar älaggen wo nono, go nen jar poëage.
- ²⁷Sen na werga àà hay mañ wo ail go see äe, day da' wo wer go ne faage äen wo äuy gaa mono.
- ²⁸Àà hay kañ wo wer je gayrin ëe Baa ne see äaara ti, day Baa raw laa ro je ma nen coocoo no.
- ²⁹Hayga àà haç jam we, wose day riñn yañ ga àà joñ ni gaa la? Hayga àà yoñ we go no, wose day kon yañ la? Hayba diñ wer jar po wo ta'a, noga jobo boñ yaw, àà na dosen nono.
- ³⁰Sen na maga je ma bay ngar po mo hay joñ wañ ti jare, day kol diñ rew see jar sir äen wo wa.
- ³¹Jobo wii mbe Baa we ti boñ ga: Ndi ko ree maga le' me ti we, ndi joñ älagge gaa so yawla?
- ³²Wiin mbe we ga: Fen maga ndi kon gaa ëa mono, kañ nen ai ti äe noga ga: Hayga ndi joñ feçeçre ma bay blam wo we, ndi fer ge joñ rage gaa so yawla?
- ³³Baa nen poë jar na ti jag äo so yawla? Ndo maga ndo de ko far fi waçaçre äen wo so mono, ndo da nono, bay diñ ndi wa ane. Fen maga ndo de ko sen mono, waçaçn mbo so!
- ³⁴Jar ma de tin wo de je ma de ko ree maga de co' sug ai waçaç wo mbaara yañ lay gana:
- ³⁵Job waçaç do bay koge, waçaçre äen diñ waçaçre kamliiri wo.
- ³⁶Daga ree mo heb Job go wore heb ëa werga àà fer waçaçre do jar maga joñ wo feçeçre ma bay blam wo nono!
- ³⁷Gahaçyla, àà fer joñ ti grañ go ciñ jag älagge äen ni tigrin, kañ faare ti holañ naa, ya' wer durgi de Baa de pele, day äo' jag äe go diñ de kejebege nen waçaçre ne Baa see.

JOB 35

Elihu ga je tabay bay keëed pel Baa wa

- ¹Elihu fer waçaç waçaçre day gana:
- ²Jobe, ndo ëig na ga ree äon ti ngeel äe de maga ndo waçaç ga ndo de deele pel Baa mo so yawla?
- ³Gahaçyla, ndo waçë gana: De deele bay mañ mopo ne ndi wa. Joñge älagge gaan bay kay ndi wa.
- ⁴Ndi Elihu ndi yiñ jag ne nday de bar äon wo äuy tu.
- ⁵Mañ nen äo ciñ day ni ndo kon wo ëala! Ko swaare wo ëala, àà wo wo go ciñ ti äo haçaç!
- ⁶Ndo mo joñ ba älagge sen älag may se Baa la? De maga ndo mo joñ ba tingrañ wo de pel de pel ni, ndo joñn de may la?
- ⁷Ndo mo hay ba keëede, ndo haç mayse ne hen noga àà da' may le do äo la?
- ⁸Debaycoçoçre äon älag na diñ je tabay ma do ndo no, day keëed äon kay na diñ je tabay lay.
- ⁹AÈ ra do jar joñ bon jar ma ngaään wo, jar ngar jag ga caa war saara do bon maga jar debań de kañge äe ne saara ti mono.
- ¹⁰Ama, je maga riñ ga Baa maga hay joñ se, Baa maga a de siñ togoë wo ne jar ti de suñ,
- ¹¹Baa maga naa da' hadge see äe de dañ nayre ma ti tamsir wo la, day haç koge ree ne naa de dañ dweere ma ciñ wo, Baa sen na genla, je waçaç sen bay wa.
- ¹²Do kay no so ga aè gay do ro mbe se yiñ jag gaa mono. Sen na wer farge ti ciñ jar joñ älaggen wo.
- ¹³Kidolgi, àà gay wo see äaara de koë koëe, Baa day laa jag äaara gaa, je ma de eegre äuyn day kañ nen äe ti äaara gaè.
- ¹⁴Ndo mo riñ ba ga ndo bay de ko sen wa laybla' no, ree äon go nen do äe, gor mbo do äe!
- ¹⁵Day wer maga patala bagge poçoç äen bay de le'ge wa ëa, day se joñ doge nen se bay de ba ti grañ mani Jobn wa ëa yaw mono,
- ¹⁶Job haç' jag go de koë koëe, day cab mbe waçaçre ma do bay koge po wo mbaara wo deñ koëe.

JOB 36

Elihu ga eegre mani Baan kluu debań

- ¹Elihu see de waçaçre äen pele day gana:
- ²Gor me' ëa, ndi naa wer äe ne ndo, werga waçaçre yañ jag äi mbag ma kay ti Baa ëa.
- ³Ndi da' ge koge äin le na haçaç, day ndi blaw ge ree go ne je maga hay boo ndi ti.
- ⁴Gahaçyla, ti cwaçy äe tu waçaçre äin bay wo diñ jag hila wa. De waçaç waçaçre ne ndo na diñ je maga koge äe go de bag jag ti ngeel äe.
- ⁵Baa de eegre, day se tob jobo go gaè. AÀ de eegre wer koge ma debañ ma ti äe no.
- ⁶AÀ men je joñ älagge caw tenen gaa, aà cag ree jar gayrin wo go ne hara.
- ⁷A bay mbuë faale go ne je ma keëedn wa. A lag wañre wo ti pale, aà lag ra go ti äe ma tum nen maga aà mo hay wo diñ jar maga wo go ciñ ti kaçaçra.
- ⁸Day hayga aà kol wo we go ti geyam, noga ree po caa ra laybla' no,
- ⁹Sen na diñ ga Baa da naa nen joñre äaaran wo go ne hara de ti ngeel grañ äaara maga aà hay wo far ti see äaara ciñ wer äe mono.
- ¹⁰A äo' na sug äaara ma liñ rage, day da riñ rage ga aà mo men wo joñre äaara ma bay blamn go.
- ¹¹Day hayga aà laan wo we, day yaçaç wo jag we no, saara bag ge jag naw äaaran wo yañ go nen fruygi, bag ge wo jag kiñgi äaaran wo yañ go nen tore lay.
- ¹²Hayga aà laan wo we gaa no, manjaw taw ge ra go aà huë gi wo go nen de bay koge äaara no.
- ¹³Jar ma de hig jiili men wo see äaara ne ti grañ no, day wo ëe Baa maga aà mo caa war saara le de maga aà mbar geyam ne hara mo gaè.
- ¹⁴Maysee äaara taw go ti joçoç äaara, tenen äaara bas go de jar figliw wo.
- ¹⁵Ama Baa yaçaç je coon go diñ de cocoo äe no, riñn go pel bol diñ de bone.
- ¹⁶AÀ yaçaç ge ndo yañ go jag ree maga de caa ndo mono, hay ge ndo yañ go flaçy bay ree see day laa ge reege ma de coçoçre wo yañ ne ndo pele.
- ¹⁷Hayga ndo oo we see reen doge jar älagge lag wo no lay no, ree wo de kiida baa ge wo ndo.
- ¹⁸Daga soçoçge äil mo kañ wer äo go äo' fo reen wa, kañ ëiggi äo ta' ga feçeçre ma coo see äo yañ debañ, day ndo ma' äaale ti sen na wa!
- ¹⁹Ro äon wo de eegre äo maga ndo tobn go äuy kaçaç wo yañ ma yaçaç ndo go jag reen yawla?
- ²⁰Kañ ëiggi äo ti ngeel ma de suñ maga yeeë nen jar go mo wa.

²¹ Ko see äo, mañ wer älagge wa werga ndo nii da sen de dañ soë ree ma see äo no.

Kluu mani Baa no

²² Baa go ciñ ti feçeçren äuy na diñ wer eegre äe no. Wose yañ de kaçaçge ma kañ nen jar ti ree do se no la?

²³ Wose hay kañ nen äe we ti äen la? Wose kaçaç yañ ma riñgi äe ga: Ndo yañ de ma joñfen ma bay blam la?

²⁴ Fer eig ti ma mañ ti äe ciñ wer joñre äe maga aà joñ ne, day jar tabay 'wad wo siñ togoëge de äe mono.

²⁵ Nen je tabay äuy de kañge ti joñre äe no, nen wosela äuy mo hay ba genla, de koge äe.

²⁶ Baa kluu, day naa bay dayge koge äe no wa keege kiñgi äe de raw ti naa.

²⁷ A joo bii wo wo ciñ day saara fer le go ra baa pa.

²⁸ Sware menn wo le go yuugi, day se ra go ne ngaäa jar tabay wo ti äuy.

²⁹ Wose laa wer yañ ne seele swaare wo de carge poçoç Baa la?

³⁰ A cir ti see äe go de poëag äe no, bag äil tu maarog ma kuëum wo go de bii na diñ se lay.

³¹ Aà car kiida wer jar wo na de feçeçre sen wo, haç reege ne jar jag debaň debaň na diñ de äaara.

³² Aà äaw sagge baa do äe, day wii nen äe wo ne fen maga aà geëern wo ti.

³³ A naa nen go diñ de carge poçoç äe no, Horogre wo dra' ko wo ga aà caa poçoç we.

JOB 37

¹ Diñ wersen so ga jag jiili äi mbar me debaň, day ndar me jiëid jiëid mono.

² Laa wee, laa wee sug carge poçoç äen wo de duugi ma jag äe no!

³ Aà caa poçoç wo go ti ngeel äuy day sagge äen sag wo go ti jag sir tawge äuy lay.

⁴ Aà raw duugi, caa poçoç de eegre day maga aè laa caage poçoç äen go mokay se dig sagge äen gaa so.

⁵ De maga Baa caa poçoç mokay se ngil jare. A joñ feçeçre ma kluuri maga da' wo wer ne naa gaa wo.

⁶ A wii gedembarn gana: Le' ti tamsiri! Waçaç ne baa bis wo de baa ma rage bodbod dosen no lay.

- ⁷A woo do jar tabay wo go ti joñre äaaran wo nen maga aà mo ko wo ga joñ ra diñ se.
- ⁸Nay ma yoowayn fer go ti ngeel suuli äe, day suu go ti ngeel naw äe.
- ⁹Leege ma debañ a le nen äaän waçybane, ceere naa le na nen äaän gloñhwede lay.
- ¹⁰Äodge eegre Baa kol bii wo go grañ, ëee boo bii go se keçeç.
- ¹¹A bag nen swaare wo go de bii day se dus äil swaare wo go de sagge äe no.
- ¹²Äaän maga aà fer wo ni mono, saara kii na ti faage maga aà ngaä ne hara mono nen maga aà mo joñ wo diñ fen maga se hay riñ ga aà mo joñn wo mo äuy ti tamsir lam no.
- ¹³ÄÄ wo na do graw nono, mapo ma ëob jare, mapo ma tañ tamsiri noga ma kañ nen jar ti äil de el äe no. Se a de äaara na ma seno.
- ¹⁴Jobe, co' sug feçeçre sen wo! Ba see äo kay ma laa wer feçeçre mani Baa ma ngil jarn wo!
- ¹⁵Ndo yañ mbo de ko maga aà äo' faage feçeçre ma ngil jar sen wo, day sag poëag äen yoo swaare mo yawla?
- ¹⁶Ndo yañ de ko maga swaare kañ wo ciñ mo ta' ta' yawla? Ndo yañ de ko feçeçre ngil jar mani je maga koge äen go de bag jag ti ngeel äe keëed äuy wo yawla?
- ¹⁷Ndo maga oçoçbe ba de baa wuu mo ti, ni paga te jar ma ti tamsir ma äuyn da wo go goñge do ceere maga a le nen äaän waçyban mono.
- ¹⁸Ndo kaçaç yañ do Baa nono ma caa swaare go ciñ ta' ta' nen ngeel ma ciñ go kiñ kiñ do fen ko nen no lay yawla?
- ¹⁹Kañ nen wuur ti fen maga wuur nen waçaçge ne hen mono, ni wuur waçaç ge fen maga wuur waçë do de bay koge maga de hoo wuur do mo gaa so hase.
- ²⁰ÄÈ wo ge siigi ne hen siigi ga ndi waçaç ge waçaçre yañ ëa so yawla? Je tabay kaçaç mbe yañ ma äo' sug äe de ree po äo'ge ëa yawla?
- ²¹ÄÈ ko mbe la no kay ceeg bay mbe wa koëe, diñ ga wur kal go nen swaare. Leege po raw yañ le naage, raw go de swaare no, ngeel raw caage go.
- ²²Ngeel ma de lerge de wore do boo biñni nono raw age le nen äaän gloñhwede. Kluu mani Baan bay jag fo wa!
- ²³Naa kaçaç ma day je ma de eegre äuyn gaa, aà kluu do eegre äe no, do cagge ree ti faage äen wo de keëed äe no. A bay ga aà yiñ jag go äegde' ëa wa.
- ²⁴Diñ wersen so ga jar tabay wo nen heçeçge äe mbe. Ane se bay de kañ nen ti jar maga ëig wo ga saara de ko ree mo wa hase.

JOB 38

MANWUR YIÑ JAG NE JOBE

Yiñgi jag äe ma tañgu no

- ¹Manwur raw fer waçaçre nen degurleege ne Jobe, day gano:
- ²Sen diñ wose sen ga äod suñgu ne joñre äi maga ndi go de äod faage äaara nen de waçaçre ma bay ngar wo mo la?
- ³Sa' sag äo de mblaaga do jobo maga twar nono. Ndi wië gi jag äo, ni ndo kañ nen äi ti äin so.
- ⁴De maga ndi de äo' wer tamsir mono, ndo hay genla? Waçaçn ne ndi so, hayga ndo yañ de ti ngeel ma koge äe no.
- ⁵Wose hay riñ ga ngaäge äe mo hay no kay no kay mo la, ndo yañ de koge äe yawla? Wose hay ëaw sale ma ngaäge äen mo la?
- ⁶Aä de äo' wer na ciñ ti mayse la? Wose hay äo' huuli ma ti coçoç äen gesiñ
- ⁷De maga ger ma de jag toñ wo go ti siñ blum po po deñ, day jar ni Baa wo go deñ 'wad war fruygi lay mo la?
- ⁸Wose hay dig jag maarog de maga aä hay ur le, men ngeel suuli äen le go mo la?
- ⁹De maga ndi hay hee swaare ne hen ti do oçoçbe nono, sa' suñgu ne hen wer do farda nono,
- ¹⁰De maga ndi äod faage waçaçre äin wo go ne hene, ndi hee manyaçaç ne hen jage, day ndi mbar jag tiñ wo go ne hen ti mono,
- ¹¹De maga ndi hay riñn ga aä taw la, aä cegaë go ne ngeel sen ti gaa, eegre kañngaw äen taw wo mo ta' la mono, wose hay joñ we no la?
- ¹²Haçaç le ti wur maga ndo ti tamsir mono, ndo hay wii ngeel we ga aä mo tee go yawla? Ndo kañ nen waa we ti naage äe le go.
- ¹³Maga aä mo ler ngeel go ne tamsir ti, day mo gas jar ma joñ ree de suñ wo go mo yawla?
- ¹⁴De maga ngeel tee go mono, feçeçre äuy kol wo go do paçy booge maga aë kañ kase go ti äe nono, mayse la äuy ko go de wore ka' ka' dogase de oçoçbe ti nono.
- ¹⁵Ama jar älaggen joñ wo mbaara tum nen suñgu, do äaara maga far ciñ mbar jar laa wo go gesiñ lay.
- ¹⁶Ndo hay wo we le go gesiñ wer maarog wo ko kaçaçge maga aä law wo le ni mo yawla?
- ¹⁷Aë hay kañ nen äo we go ti jag tiñ mani hulin yawla? Ndo hay ko jag faage sir mani jar hulin wo we yawla?

- 18Ndo yañ de ko kluu tamsir yawla? Waçaç ne ndi so, hayga ndo yañ go de ko feçeçren äuy mono.
- 19Faage maga le' wo liñ ni poëag na genla? Suñgu wo le de tay ti na gen.
- 20Maga ndo da' wer go ne hagu äaara, noga ndo da' wer go ne faage maga wo wo ti ngeel naw äaara mo so la?
- 21Ndo go de koge äuy go tañgu maga ndo bay biñgi, day kiñgi äo go pur de dañ sen yaw so mono!
- 22Ndo wo we le go ti ngeel maga gedembar le de tayge ni ka' mo yawla? Ndo yañ de ko ngeel maga huuli baa ma laage wo le de tayge ni mo yawla?
- 23Ndi co' ra go ka' ma gor wur äaara, ma gor wur jaw wo de durgi no.
- 24Ndo yañ de ko faage maga poëag a le ni wo de faage maga leege ma nen wur botoñ naa le ni ma age ti tamsir mo yawla?
- 25Wose äo' blam le ne baa bis wo, day bul faage le ne sagge Baa wo de carge poçoç Baa.
- 26Maga àà mo ra wo baa go ti ngeel maga jar tabay bay wo ni wa, go ti puuli maga jobo bay ni boñ wa,
- 27Day mo tañ ngeel maga go de heeg bay bii day fii mo tiji; ni mo la?
- 28Baa maga ra mono, pan äe yañ yawla? Wose joñ nen maga meebe mo le' mo la?
- 29Bii maga ëee boo go mono, àà kal le go äil mayse la? Huuli Baa maga laa le ciñ mono, wose joñ la?
- 30De maga ceere naa mono, bii ëee boo go do huuli nono, day ti bii ma kluu see go see keçeç kiji tu lay.
- 31Ndo yañ de kaçaçe ma ëaw gojog wo see kaçaçra noga ma dus äil ger jar freñ wo go yawla?
- 32Joñ ga feçeçre maga kol wo ciñ mo äuy mo kol wo ciñ na diñ ndo yaw, noga see de ger ma kluun wo de ma kleere ma ti äen wo na diñ ndo yawla?
- 33Ndo yañ de ko jag liñgi ma nen ngeel ma ciñn wo noga joñ ga tamsir mo see no kay no kay na diñ ndo yawla?
- 34Geçeçe äo day yañ wo go ciñ see swaare wo nen maga baa mo ra le mo ti yawla?
- 35Äod faage wo ne sagge Baa maga àà mo car wo wuu jag na diñ ndo yawla? AÄ yañ wo wië ndo ga: Wuur mo lag pel äo la no yawla?
- 36Wose haç koge ree le ne jar äili, noga haç ti ne jar le ti eiggi äaara mo la?

³⁷Wose yañ de ko ree ga kaçaç yañ ma kee swaare wo go, day jel jag caçaçge ma ciñ wo yañ le go gesiñ.

³⁸Nen maga beëef mo caçaç go, day sir ma de was nen mo fer wo go neëge see kaçaçra mo la?

Waçaç ree nayre wo diñ ndi Baa

³⁹Bag naèy ne man mingir na diñ ndo yaw, noga ii koñne weere mingir wo go na diñ ndo.

⁴⁰De maga aà wo de hulgi le äi tu äaara, day wo de yoñre yoo lir wo dogaa saara ti ngeel naw äaara wo no mo yawla?

⁴¹Wose 'wuçy reege gawla go ne hen de maga weere äen ra wo wo ne Baa ti day wo go de halge deñ do coo reege mo la?

JOB 39

¹Ndo yañ de ko wur maga fiiri ma ti huuli biñ wo mo yawla? Meene biñ wo biñgi la ndo yañ de koge äe yawla?

²Ndo yañ de kee few äiili äaara noga ndo yañ de ko wur biñgi äaara yawla?

³A gay wo do tweçëge, biñ wo weere äaaran wo go day laa wo äil go.

⁴Weere äaara coä wo go, geçeç wo mbaara ti' tu. A mañ wo äil wo go see maare äaaran wo, day fer wo le see äaara gaa so.

⁵Wose äo' gerheçeç ma yooway go ti see äe caw mo la? Wose pog dala go ne hen äaale mo la?

⁶Ndi hay haç fuul ne hen do tiñ äe nono, haç laale ne hen diñ ngeel naw äe.

⁷Ngarge jag ma äi leege bay mañ see äe wa. Carge poçoç je ma wer pus durgin laa sug äe leege.

⁸A rañ ti huuli wo ma kië hoçoç äe no, a go caw kië hoçoç depaçy.

⁹Cay eig mbe yañ ga se mo hay go nen do äo yawla? Ngeel naw äe na ti jeñ gwoñ piir äon yawla?

¹⁰Ndo ba mbo cay yañ jag sale ga aà mo paë ngeel ne ndo yawla? Ndo ëaw mbo pel äe yañ maga aà mo kog soñ le wer äe ma woge äil log wo yawla?

¹¹Ndo kañ mbo eiggi äo yañ ti äe wer maga eegre äe debaň mo yawla? Ndo kañ mbo nen joñre äon wo yañ ti äe yawla?

¹²Ndo kañ mbo eiggi yañ ti cay ma hoo feçeçre jeege äon wo le liñ de äe noga ma tay ti feçeçre äon wo go äi yaage yawla?

¹³Gii mbeë grañ äe go de fruygi, ndo da'n ndo ga diñ taçy sasiya.

- ¹⁴Ane de maga aà tob paçaçre äen mbaara wo go gesiñ lage, day men ra mbe wo go gesiñ lag le' wuu nen ceeg mono,
- ¹⁵Ti äe yoçoç go ti maga äaale jobo day la mbug ra go, noga naèy ma yoofi po kañ äaale go ne hen ti mono.
- ¹⁶Aà ko weere äen wo nen gaa dogo aà bay wo diñ ma se wa nono. A èig ti ga aà hay gay wo se gaè.
- ¹⁷Gahaçyla, Baa bay de haç koge ree ne hen wa, aà bay de haç ti ne hen do kaçaçran wa.
- ¹⁸De maga aà bud see go, day le' èee mono, piir wo de je ya'ge äen mañ wo mopo see äe gaè.
- ¹⁹Haç eegre ne piir na diñ ndo noga hee bulgum ma èee leege ne hen soole na diñ ndo yawla?
- ²⁰Joñ nen maga aà mo yoor do matihoñ nono diñ ndo yawla? Buçygi äen tawa caa heçeçne jar go.
- ²¹A yoor go ne log ma kleere wo ti, day äil äe go feh ti eegre ma äil äe no. Aà èee mbe wo ne feçeçre durgi wo ti haçy koëe.
- ²²Ree heçeçne po bay see äe wa, aà caa heçeçne go do mopo gaa lay, day se dag go de wer do heçeçne moslam gaa lay.
- ²³Waa fuçy wo le äil huul kemay kemay see äe, jaw wo de manjaw car wo wuu ne hen ti.
- ²⁴De sen äuy se gjig gjiggi do eegre go ciñ ga caw. A laa ro coçoç we no, see äe da ngeel gaa so.
- ²⁵De maga coçoç ra we no, se le' mbe buçygi tu, mañ huçy äe wo ciñ ma foçoç ngeel jaw no, ma laa geçeçge wañre ma car poçoç ne kaçaçran wo de war jawn wo no.
- ²⁶Haç ti ne tikoçoçge ga aà mo uri, noga mo blar grañ äe wo go, day mo raw wo nen ciñ na diñ ndo yawla?
- ²⁷Haç jag ne 'wur ga aà mo ur wo go ciñ haçaç day mo kañ tiñ äen wo go ciñ haçaç na diñ ndo yawla?
- ²⁸Aà le go de tiñ na yoo huuli wo, na go ti coçoç huuli ma do kor ma de eegre kiñkiñ nono.
- ²⁹A beg naèy äen le na ni ye'e, nen äe kon na le ni haçaç tu.
- ³⁰Weere äe joo wo ci feçeçre, day ti ngeel maga feçeçre ma de huulin wo ni mo äuy, ndo da'n na ni.

JOB 40

Jobe, ndo ga ndo ngaf de äi so mono

¹Manwur fer waçaç waçaçre tigriñ pa day riñ Job gano:

²Je ko faaren ëe je ma de eegre äuyn na pel kiida so yawla? Je giñ Baan yañ de fen ma ferge ti sen ni yawla?

Job fer waçaçre ne Baa

³Job raw ferge ne Manwur gano:

⁴Koëa, ndi diñ mopo me' koëe, day ndi ferge mayse baa ne ndo ni la? Ndi kuä do we go jag äi.

⁵Ndi hay waçaç go äaale boñ, ndi fer mopo ni gaa so hase. Ma de äogn mokay ndi waçaç mopo ciñ ti äe ni me' gaa so hase.

Jobe, ndo ga ndo fo gaa so mono

⁶Manwur kal fer waçaçre ne Job nen degurleege day gano:

⁷Sa' sag äo de mblaaga do jobo ma twar nono. Ndi wië gi jag äo yañ, ni ndo kañ nen äi ti äin so.

⁸Ndo da waçaçge na ga ndi ko cag ree de el gaa so yawla? Ndo baw ge ndi de waçaçre nen maga ma äo mo coo so yawla?

⁹Do äo yañ mbe do mani Baan no yawla? Ndo car mbo poçoç yañ go de geçeçe kloñ kloñ do äen no lay yawla?

¹⁰Bag jag see äo go de gragge de wore, grag see äo go de togoëge wo de kluu so!

¹¹Soçoç äil go tore soçoç lay, ko jar far ti see äaara ciñn wo day ni ndo fer ti äaara go gesiñ so!

¹²Ko jar far ti see äaara ciñn wo äuy, ni ndo ham jag äaara go so! Ndreë jar älaggen wo go jag ta' boñ ëa lay so la?

¹³Yee nen äaara go jag ta' boñ nen siri, ma' jag äaara äil tiñ dañgay ma de heben so!

¹⁴Do kay no so no, ndi de see äi ndi mañ ge ti äo yañ ciñ, werga de deele äon joñ ge diñ fen haç peçeçe ne ndo so mono!

Jobe, joñ keer diñ ndo yawla?

¹⁵Ko keer ma nen bii maga ndi joñn do ndo no lay mo ëala: A ree fi do day no lay.

¹⁶Kon ëala, eegre äen na sag äe, aà de hm yoo na wer naëy äe ma de saëge kidkid nen äil äen mono.

¹⁷A hig waale äe go do koo seder nono, kaçaçge ma äaale äen wo go de kalge nen keçeç krwa' krwa'a.

¹⁸Hm äe wo do boo dob ma de rum äil nono, hm äe wo äuy do boore ma de kadge wo nono.

¹⁹AÀ diñ jag joñre mani Baa no, je maga joñn raw heer moslam ne hen jage.

²⁰AÀ wo le da' reege äen ti ngeel ma de farge ciñ wo, ti ngeel maga nayre ma yoofi joñ wo hragge ni mono.

²¹A suu na wer gedem wo, wo de yoñre wer gusur ma nen bii wo.

²²Gedem ba wo nencee ne hen ti, kesme ma äil log yoñ wo ne go.

²³Yuuri bii maarogn mo hay ba iji laybla' no, se joñ heçeçne gaa hase. Bii Jurdeçeç mo kag baa ne hen jag yaw, se mbe tum go de yoçoç ti.

²⁴Hayga nen äe go lag koge no, jobo ban mbe yañ yawla? Jobo ban yañ mbe ti rew ma fee huçy äe yawla?

Jobe, ndo joñ mbo hragge yañ de siji yawla?

²⁵Ndo ba mbo siji yañ le go ciñ ti tiëeb ma bag ceçeç yawla? Ndo kaa mbo jag äe yañ de sale yawla?

²⁶Ndo hee mbo firi bii yañ ne hen jag yawla? Ndo tul mbo jag gesiñ äe yañ de waa yawla?

²⁷A yoçoç ti yañ mbe kem ndo wolañ yawla? A waçaç mbe waçaçre ma de el yañ ne ndo yawla?

²⁸AÀ tay mbe jag yañ de äo yawla? Ndo ba mbo yañ go gebe äo ma tum yawla?

²⁹Ndo joñ mbo fo yañ de äe doga ndo joñ de weedwee no yawla? Ndo sa'n yañ mbo ka' maga mayre tigliiri äon mo joñ wo hragge de äe yawla?

³⁰Jar bag ceçeç ma de tay do ban wo yañ mbaara ma woge de äe go yeege nen maga jar trere joñ wo yoo äe yawla?

³¹Ndo so' mbo ne yañ ti hoçoçge äe de ko ma de ceë jage, noga ndo so'n mbo yañ ti de gecweg yawla?

³²Le'n mbo durgi ëala, ndo dog ge toäog äe gaa so hase.

JOB 41

¹Gorge äe tawa caa bii go ne jar äili. Ti' äen tawa kañ wer jar go leëge gesiñ gorgesarge.

²Jobo bay de jiili boñ ma woge du'gi äe wa, wose day oo yañ deñ ma yiñ pel de äi la?

- ³Wose hay taa mopo we ne ndi maga ndi de hay fern ne hen la? Feçeçre ma ti tamsir wo äuy diñ ma äi.
- ⁴Ndi fer go ba' do heçeçne äaale äen wo gaa lay, do eegre äen wo de hoçoçgesee äe ma luman mo ti' gaa lay.
- ⁵Wose hay naa oçoçbe we go ne hen ti la? Wose kal see äe yañ ne hen jag la?
- ⁶Wose hay haç' jag äe we go ti boñ la? Sañ äe joñ wo heçeçne ne jare.
- ⁷Flegre ma faale äe ma de hoo jag ciñn wo do gidigli ma kiñkiñ wo nono, day wo go de saège see kaçaçra kidkid dog aè car saara charge de mopo nono.
- ⁸AÀ wo go de hee do see kaçaçra, leege laa go nen äaara me' gaa hase.
- ⁹AÀ wo go de saège see kaçaçra, ëaw wo kaçaçra day blaw äil go gaa hase.
- ¹⁰Cwuçyri äe bel wuu, nen äe wo do sagge waa maga naa le de jag toñ nono.
- ¹¹Wuu ray le go jag äe, wuu fel wo le go jag äe.
- ¹²Cug ndar le go huçy äe do toäoole ma de kañge ti wuu nono, do temnee maga go de ur ti debañ nono.
- ¹³Äodge eegre äe baa wuu heegre, trum wuu kal le go jag äe.
- ¹⁴Eegre äen na goçoçge äe, jar san wo go do mblar äe.
- ¹⁵Älog ma see äen wo go de saège see kaçaçra kidkid äuy. Mopo ree see äe gaa has äuy.
- ¹⁶Piili äe grañ do huuli nono, grañ do man niini nono.
- ¹⁷De maga aà mañ ti äe ciñ mono, jar ma de eegren wo dra' joñ wo heçeçne, paë wo go ti jeñ do mblaräe maga far ra go mono.
- ¹⁸Je maga see wo ne hen ti mono, moslam äe no, jaw äe no, manjaw äen wo de ngoñ äen kaçaç wo see äe gaè.
- ¹⁹AÀ ko boon do fi nono, ko boo dobn do koo ma de soç'ge nono.
- ²⁰AÀ ëee do waa gaa, huuli maga aè jwag ra de garfuçyda wo see äe do fi nono.
- ²¹Graw see äe do fi nono, aà äo' fo samge manjawn go.
- ²²Ponde ma de ndar jag ndelem ndelem wo nen äil äe, ndo da' ndo ga boo ma mbug nen sir maga de kogge nen paçaçge nono.
- ²³AÀ ndar paçaçge ma wer maarog wo le go ciñ do temnee maga ndar mopo le go ciñ ti wuu ta' nono. A doä nen maarog go do äil temnee maga aè roë fen foçore ni nono.
- ²⁴Blam äe gwa' ti' sagge, bii pud ti äe proh de puy do ti je taçaçbe nono.

²⁵Ti tamsir la je waçaç ree äe bay wa. AË hay boon maga heçeçne mo joñn wa hase.

²⁶Nen äe ti feçeçre ma de dañ kaçaçra kluuri ciñn wo mo äuy no, day se diñ wañ nayre maga wo go ti kaçaçra mo äuy no.

JOB 42

Job ko mbe tu ga se bay diñ mopo wa

¹Job raw fer waçaçre ne Manwur gano:

²Ndi ko we ga ndo de kaçaçge ti feçeçren äuy. Ndi ko we ga mopo bay de gaali see äo maga ndo eig wer äe eiggi ëa wa.

³Ndo ga wose äod suñgu ne joñre äo maga ndo äod faage äaara go nen de waçaçre ma bay ngar wo la mono, kidolgi ndi waçaç feçeçre ma ngil jar ma de raw ti äi ga ndi hay bay de ko rage wa na do bay da' were.

⁴Ndo ga ndi mo co' sug äo day ni ndo waçaç waçaçre, ndo wië jag äi, ni ndi mo kañ nen äo ti äo no.

⁵Sug äi hay laa waçaçre ti äo laage, day patala nen äi ko ndo we so.

⁶Diñ wersen ndi baw see äi de waçaçre, day ndi äod jag go de suuli nen sir wo de saçaçge.

BAA FER JOB GO DO MA TAÑGUN NONO

⁷Blam maga Manwur waçaç waçaçre sen wo go ne Job mono, Manwur kal riñ Elifas ma Teman gano: Äil äi de soçoçge debañ ne nday ti de bar äo ma äogn wo werga nday hay waçaç waçaçre ti äi de faage äe do maga weejoçoç äi Job hay waçaç no gaè.

⁸Patala hoo blore dere renam de gamlaare renam, ni nday wo wee da' weejoçoç äi Jobe, day se sii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy yañ go ti äay. Weejoçoç äi Job tos yañ ti äay, day wer maga ndi laa jag äe mono, ndi joñ ge nday ti jag loëge äayn gaè. Gahaçyla, nday hay waçaç waçaçre ti faage äe doga weejoçoç äi Job hay waçaçn no gaè.

⁹Elifas ma Temane, Bildad ma Suwa wo de Sofar ma Naama raw wo rawge. Saara kal joñge do maga Manwur hay waçaçn ne hara nono, day Manwur raw laa jag Jobe.

¹⁰De maga Job tos go ti bar äen wo mono, Manwur raw fer Job go do ma tañgun nono. Manwur kal ya' feçeçre Job wo ne hen ciñ ni jag jag äoge.

¹¹Heçeçre äe ma twerpiirin wo, ma tenaaren äen wo de jar ma de koge äe äaan wo äuy raw wo age see äe, day saara ree de äe liñ ni äe. Saara raw lawge äe, teñ wo nen äe ti ree maga Manwur hay a de äaara ne hen ti mo äuy no. Wosela äuy yoo äaara haç solay Kesita ne hen boñ de äeege boo biñni boñ lay.

¹²Manwur raw kañ bosa' ne tenen Job ma blamn ti de dañ ma tañgu no. Job raw joñge de saçaçre ndar hwal ti naa, yoñyoñ wo ndar hiira'a, dere jag jag ndare, maare gerheçeçe wo ndar lay.

¹³Se raw biñ weere ma twepiiri renam, mayre swa'a lay.

¹⁴Se kal kañ ëu ne may ma tañgun ga Yemima, ne ma de äogn ga Ketsiya, ne ma de swa'n ga Keren-Hapug.

¹⁵Naare po hay bay wo äil sirn ni de wore do mayre mani Jobn wo no lay wa. Pan äaara raw car tway ne hara yoo heçeçe äaaran wo lay.

¹⁶Job raw kiñgi blam sen ni kis ti äe do naa. Se raw ko weere äe wo, ko weere mani weere äen wo haçaç wo go ti gutur gutur äe wo.

¹⁷Job hu go de taçaçbe debañ lay, de kiñgi pur lay.

SIÑ WORA

SIÑ WORA 1

KEFDER MA TAÑGU NO

(Siñ 1—41)

Da'ge see ma cwaçy no

¹De da' see äe diñ je maga bay seege wer yañ jar debaycoçoçre wo wa, Ga bay mañ blam jar älagge wo wa, Day bay tayge ti ngeel lagge de jar feg ti jar wo wa mono.

²Werga aà da' fruygi ma äen diñ äil jag liñgi mani Manwur no, eig ti jag liñgi äen de ceeg de suñ lay!

³Je ma sen do koo maga de peëge ti jeñ blam bii nono, Maga le' le'ge äen ti wur äe, Day sug äe lwaë go gaa hase. Fen maga aà joñ ne äuy mono, mo sen see ne hen were.

⁴Ama, ma jar debaycoçoçren wo mono, äaaran bay dosen no wa, AÀ wo do hoole maga leege dus äil äaara go nono.

⁵Diñ wersen so ga jar debaycoçoçren lag ge wo ngiñ ti wur kiidan gaè. Jar älaggen lag ge wo ngiñ yoo tayge jar ma keëedn wo gaa lay.

⁶Werga Manwur de ko faage jar ma keëedn wo no, Ama faage ma jar joñ älaggen wo go de äaara basge.

SIÑ WORA 2

Wañ maga Baa go de kaa noo ne hen ti mono

¹Diñ wer may ga wer sir gijig wo mo deñ, Day jar eig wo mo deñ bay blam diñ eiggi mayla?

²Wañre ma ti tamsirn bag wo jag see äaara go, Day jar kluurin tay wo jag go wer keçeç boñ Ti Manwuri, day ti mesi äen lay.

³Naa älag tayge äaaran go Naa laa gyam äaaran wo go see naa haçaç!

⁴Je maga le go de hayle ciñ ti fege, Wañkluu ti feg ti äaara.

⁵AÀ de fer waçaçre ne hara nen soçoçge äil äe no, Day, de tiñgi go de wañ äe no, aà caa heçeçne äaara.

⁶Hay kaa noo go ne wañ äin ti mono diñ ndi, Le Siyoñ, ti huuli äi ma bay äag no!

⁷Ndi dus gi waçaçre kefder maga Manwur kal ne go ge yañ wo go. Manwur hay waçaç me gano: Ndo diñ weel äi! Joñ nen biñ moge go wara mono diñ ndi.

⁸Wii mbo ndi, ndi haç ge wer sir wo yañ ne ndo diñ tabul ma hoorge. Day ndi haç ge jag sir tawge wo yañ ne ndo diñ nen mo ma äo.

⁹Ndo waçaç ge waçaçre äaara yañ de graw boo, Ndo weseg ge nen äaara ge go do teäoole paçy nono.

¹⁰Day patalam no, wañre wo, hay wee car äil waçaçre wo Jar car kiida ma tamsir wo, yaçaç wee hadge no!

¹¹Joñ wee peelee ne Manwur de hooge sug ti äe, Hay wee nen fruygi, hay wee daëge.

¹²Klew wee weel no, do heçeçne maga à mo soçoç äil wa, Day ni nday mo bas go ti faage äayn wa. Werga soçoçge äil äen go mbañ ma do' wuu, Jar maga wo wo yaçaç wañ see äe mo äuy, wo de da' see äaara.

SIÑ WORA 3

Jar hee wo go de cir ti Dafidi

¹Siñ *ma Dafidi, ti wur maga se go ti ëee do weel äe Absalom mo caw no.*

²Manwuri, jar hee äin wo ngaäa! Jar maga wo de puëgi ciñ kië mege mono à wo ngaäa!

³Aä wo ngaäa, jar maga waçaç wo ti äi ga: Aä da' ge see äe äiñ Manwur ni gaa mono! Iggi

⁴Ama ndo, Manwuri, ndo diñ gidigli äi, Ndo diñ togoëge äi no, ndo mañ ge ti äi yañ go ciñ.

⁵Ndi ngar jag wo ne Manwur jag ciñ kloñ, Day se fer waçaçre le me ti huuli äe ma bay äag no. Iggi

⁶Ti ngeel suli äi, nen naa äi, Ti puçygi äi go, Manwur yañ koë mege.

⁷Ndi bay joñ heçeçne do ngaäa jar ma lubu' lubu'n wo mo deñ wa, Maga wo äañla lay äañla lay, ga bay wo de saçy äi ti wa mono.

⁸Ur go ciñ Manwuri! Yaçaç me go Baa äi no! Werga ndo mbar jar hee äin wo de do haw äuy, Ndo hrag sañ jar debaycoçoçren wo go.

⁹Peçeçgen diñ ma Manwuri! Daga bosa' äon mo hay ti jar äon wo no! Iggi

SIÑ WORA 4

Baa kay ti je maga aè car waçaçre ne hen see mono

¹Ne *wañ siñ no. De feçeçre joçoç ma de saale wo. Siñ ma Dafidi.*

²De maga ndi ngar jag we no, fer waçaçre me, Baa maga diñ keëed äin mono! Nen joñge coo mono, yaçaç me go! Ko decoo äi, co' sug tosge äi no!

³Weere jar tebere wo, diñ haçaç hun ga nday jag coo Togoëge äin go de glubgi mo la? Diñ haçaç hun ga nday men dage feçeçre ma de koë wo, Day men kië gete' go lay mo la? Iggi

⁴Hay wee de koge ga Manwur go de ba je ma äe Maga bay ndar gog wa mono. Manwur de laa sugi, de maga ndi ngar jag we ne hen no.

⁵Gijig wee mbay, ama joñ wee älagge wa. Waçen wee mbay de äil äay ti ngeel suli äay wo, Blam äe ni nday lag wee go seëem. Iggi

⁶Joñ wee siigi jag ma keëede, Ni nday kañ wee eiggi bay ti Manwuri.

⁷Jar debañ waç wo ga: Wose kañ ge wuur da' twore mo la? Joñ nen ler poëag ma nen äon le go ne wuur ti o Manwuri!

⁸Ndo de äo' fruygi äon le me äil de dañge De dañ ma ti wur mani äaara maga coore ble äaara Mbe deñ, yii äaara mbe deñ lay mono.

⁹Ndi su no kay tu mono, ndi mañ naa jam tu, Werga hay me go de yoçoç ti ye' mono diñ ndo boñ tu O Manwuri!

SIÑ WORA 5

Tosge je maga Baa yaçaç ne see äe

¹Ne *wañ siñ no. De siili wo. Siñ ma Dafidi.*

²Manwuri! co' sug äo laa waçaçre äin wo no, Laa wer ne ndumgi äi no.

³Hay eegeë ti ëu äi ma de ngarge jag no, wañ äi no, Baa äi no! Ndi tos diñ ndo!

⁴Manwuri! De jag toñ mono, ndo laa geçeçge äi De jag toñ mono, ndi naa nen see äi ne ndo, day ndi hay gorge.

⁵Werga ndo diñ Baa maga ndo bay joñ fruygi ti debaycoçoçre wa, Älagge bay le joñge äiñ äo wa.

⁶Jar dogjag bay wo gregge pel äo wa Ndo hee de jar maga joñ wo ree maga bay keëed wa mo äuy no.

⁷Ndo caa wer jar car gete' wo go. Jar kag ci jar wo de jar joñ nen jar wo mono, Sen hoor wo see ne ndo Manwuri.

⁸Ama ma äi, wer äil de el äo ma kluu no, Ndi wo ge yañ liñ ni äo. Wer heçeçne maga aè nen joñge äe do äo mono, Ndi le' mondra jag tiñ äo ma bay ëag no.

⁹Manwuri! Koë me ti joñre mani äo ma keëedn do jar hee äin wo no. Ra' faage mani äon wo go me pele.

¹⁰Werga mopo maga go tinoo no ta' bay nen waçaçre äaaran wa hase. Le nen äil äaara diñ glubgi sagsage. Kiñ äaara diñ tu huli maga go de haç' jage. Trum äaara diñ ma joñ tawgi.

¹¹Joñ ra do jar joñ ree nono, O Baa! Nii ra wo go wer ngaäa älagge äaara ma de haçaç maga bay wo keege wa mono. Werga aà wo de giñ moge.

¹²Do kay nono jar maga wo wo yaçaç wañ see äo mono, joñ ge wo fruygi yañe, Daga aà mo hay wo joñ fruygi tumtum, day ndo koë ge ra yañ, aà joñ ge wo fruygi yañ ni äo. Jar maga da wo ëu äon mono.

¹³Werga Manwuri, ndo kañ bosa' ne je ma keëedn ti Ndo cir ti äe go de de el äon do gidigli nono.

SIÑ WORA 6

Manwuri baw ndi de kiida wa

¹Ne *wañ siñ no. De feçeçre joçoç ma de saale wo. Ti dilna ma saale nenma'a. Siñ ma Dafidi.*

²Manwuri! Joñ bon äi de äil soçoçge äon wa, Day ni ndo joñ me de älagge de tiñiigi go de wañ äon wa.

³Joñ äil de el äon see äi Manwuri, werga eegre äi bay wa. Peçeç me go Manwuri! Werga hm äi daëe.

⁴Maysee äi äuy daë me go, Day ma äon ndo mo so no Manwuri! Diñ haçaç hun so la?

⁵Fer le, Manwuri! Yaçaç tenen äin go Yaçaç me go diñ wer äil de el äo no.

⁶Werga go nen huli mono eiggi ti äo bay wa so Wose togoë ge ndo yañ ni jar äi tu wo pala?

⁷Ndi go de gayge do ndumgi De suñ tum mokay no, fen suli äin tañ go de mberbe Ro maga ndi ra mono äo' bii go ti fen suli no.

⁸Nen äi wo go de rwagge do carge jag jiili AÀ taw wo taçaçbe go do jar hee äin wo mo deñ äuy no.

⁹Nday jar maga nday joñ ree maga bay keëed wa mo deñ äuy no, Ëee wee go see äi. Werga Manwur laa ro äin wo we,

¹⁰Manwur laa kamkam äin wo we Manwur laa tosge äi no.

¹¹Jar hee äin wo äuy soçoçre joñ ge ra day aà daë ge wora, AÀ fer ge wo yañ go gug de wuu ti de soçoçre.

SIÑ WORA 7

Manwuri, blaw kiida äin go

¹Siñ *lawge maga Dafid 'waan ne Manwur ti ree Kus je ma ti wer mani Benjamin mono.*

- ²Manwuri, Baa äi no! Ndi kië ngeel yaçaç wañ äin din see äo. Yaçaç me go jag jar joñ coo äin wo no, day bud me go,
- ³Do heçeçne maga aà mo cerag wo ndi go do mingir wo no wa, Maga raw de fen äe no, day je yaçaçge äe go bay wa mono.
- ⁴Manwuri, Baa äi no! Hayga ndi joñ sen mokay we, Hayga joñge nen yañ äi coo do äi no,
- ⁵Hayga ndi fer fen ma de älagge we ne je maga wuur hay jam de kaçaçra we no, Hayga ndi frum feçeçre je hee äin we go bay faage no,
- ⁶Daga je hee äin mo mañ mbe blam äi, day mo wo mbe ba mege, Daga aà mo srog mbe tenen äin go gesiñ. Daga aà mo legad mbe togoëge äin go nen äurgi! Iggi
- ⁷Manwuri, ur go ciñ! De äil soçoçge äo no, Ur go ciñ see bage poçoç mani jar hee äin wo no. Ndo je maga ndo joñ de deelee waçaçren wo mono, Hay go de puçygi ti äi.
- ⁸Daga tayge jar mo cir ba wo ti äo go yaw, Ndo ma äon hay le go waçaç waçaçre äaara ciñ ti äaara!
- ⁹Manwur caa kiida wer jar wo, Kañ me ti ngeel de deelee äi no, O Manwuri! Do maga ndi keëed nono, do maga ndi de deelee no lay!
- ¹⁰Taw älagge maga jar debaycoçoçren joñ wo ne mono go, Day ni ndo kay je ma keëed no, Ndo diñ je maga ndo go de ko jiili jare, go de ko eiggi Ma de yoñren wo no, ndo Baa ma keëed no!
- ¹¹Gidigli äin le äiñ Baa maga yaçaç jar maga jiili äaara de deelee go mono.
- ¹²Baa diñ je caa kiida ma de deelee Baa maga äil äe soçoç mbe ti naw tum
- ¹³Hayga je debaycoçoçren coo we gaa no, aà äod sañ moslam äe no, AÀ bañ toñwaa äe no, day kal kañge äe go ti toñ.
- ¹⁴AÀ grag see äe go de feçeçre durgi ma id huli. Kal bañ waa wo go lag ma roë ngeel wo go.
- ¹⁵Koëa, aà ti joñre ma joñ ree maga bay keëed wa mono. AÀ ëaw älagge äil äe, kal biñ fen maga bay cwaçy wa.
- ¹⁶AÀ caa jag tu, day kal teege äe. Day se kal le'ge äi tu maga se hay tee ne mono.
- ¹⁷Älagge äen fer le'ge ne hen ti toga, Day joñre girgir äen fer le ne hen ti peçeçgeti.
- ¹⁸Ndi togoë ge Manwur yañ wer keëed äe no, Ndi 'waa ge siñ yañ ma haç togoëge ne ëu Manwuri, Je ma Ciñ Haçaç debaño.

SIÑ WORA 8

Togoëge mani Baan wo de kluu mani je tabay no

- ¹Ne *wañ siñ no, Ti gittid Siñ ma Dafidi.*
- ²Manwuri, Wañkluu wuur no! Do ga ëu äon go de wore ti tamsir äuy mono! Ndo diñ je maga ndo go de kañ togoëge äon ciñ ti ngeel ma ciñ no.
- ³Diñ jag weere kleere wo, de weere ma ti paçaç wo, Ga ndo toçoç kaçaçge togoëge äo no, ma mbuë soçoçre jar hee äon wo no Ma joñ dole je heen ga àà mo hay go ba'a, je maga de giñ ndo mono.
- ⁴De maga ndi ko ngeel ma ciñn we, feçeçre maga ndo joñ ra de do äo mono, Few de ger wora, maga ndo cor ra mono,
- ⁵Je tabay ba diñ wose maga ndo joñ nen ëiggi ti äe la? Day weel je tabayn ba diñ wose maga ndo kañ ëiggi ti äe la?
- ⁶Ndo joñn go de kos Baa, Day ndo kal haç togoëge ne hene, haç twore ne hene.
- ⁷Ndo kañn waçaç waçaçre feçeçre maga ndo joñ ra de do äo mo äuy no, Ndo laa feçeçre wo go äuy ne hen gesiñ äaale.
- ⁸Fiiri wo de dere wo wer keçeç äuy. Koh hayba nayre ma mbasga wora,
- ⁹Weere dweere ma ciñ wo de ceçeç ma nen maarog wo De feçeçre maga seeë wo nen bii mo äuy no.
- ¹⁰Manwuri, Wañkluu wuur no! Do ga ëu äon ti tamsir la äuy de wore!

SIÑ WORA 9

Manwur diñ je yaçaç jar coo wo go de jar maga àè de joñ bon äaara mono

- ¹Ne *wañ siñ no. "Alamud laben" Siñ ma Dafidi.*
- ²Ndi togoë ge Manwur yañ de jiili äi äuy Ndi dog waçëge yañ go pur ti feçeçre ngel see äo wo no.
- ³Ndi joñ ge fruygi yañ ni äo, ndi cag ge yañ go de fryugi Ndi 'waa ge siñ yañ ma haç togoëge ne ëu äo, Baa ma Ciñ Haçaç debaño,
- ⁴De maga jar hee äin dag wo we go blam no, Äaale äaara mbar ge day saara huë go,
- ⁵Werga ndo kay ti äi, ndo de ko ree ma see äin lay, Ndo de hayle ti paale wañ äon diñ je car kiida ma keëede.
- ⁶Ndo fijë wer sir wo, ndo ii je debaycoçoçren go, Ndo tag ëu äaara go ma tum, haçaç haçaç wo pele.
- ⁷Je hee bay wa so! A go de hasge ma tumtum. Äi leege maga ndo srog ra go, ëiggi ti ti äaara taw we go.

- ⁸Manwur de hayle diñ ma tumtum AÀ de kañ paale wañ äen diñ ma caa kiida.
- ⁹Waçaç waçaçre tamsir ti ngeel äe keëed diñ se, Caa kiida jar wo de deele lay.
- ¹⁰Daga Manwur mo hay diñ ngeel yaçaç wañ je maga aè de joñ coo äe mono. Ngeel yaçaç wañ ti wur ma nen coocoo no.
- ¹¹Jar maga wo de ko ëu äo mono, wo de kañ ëiggi ti äo Werga ndo bay go de tob jar maga kië wo ndo mo wa Manwuri!
- ¹²'Waa wee siñ ma haç togoëge ne Manwur maga de hayle Siyoñ mono. Ngar wee jag go yoo jar wo ti feçeçre maga aà joñ ra go jag ciñ kloñe.
- ¹³Werga aà sa' hee ci maga kaa go mono, aà fer ëig ti äe AÀ bay go yoçoç ti ti ro je ma nen coocoon wa.
- ¹⁴Joñ äil de el äon see äi, O Manwuri, Ko bon äi maga kañn me ti diñ jar hee äin wo mono, Ndo diñ je maga ndo ëii me le go jag tu huli mono,
- ¹⁵Nen maga ndi mo fer togoë moge de togoëge äon wo äuy, Jag tiñ ni may ma Siyoñ no, Day nen maga ndi mo hay nen fruygi wer peçeçge äo no.
- ¹⁶Wer sir yoçä wo äi tu äaara maga saara teer ra mono. Äaale äaara bag ti baèy maga saara hay yoñ ne mono.
- ¹⁷Manwur naa nen see äe go, aà joñ jar ti ngeel äe, Je ma debaycoçoçren ma' go ti kiëiäi, Ti joñre maga se hay joñ ra de do äe mono. Glegge joçoç no Iggi
- ¹⁸Jar debaycoçoçre ngië wo nen wo ni jar äi tu wo Wer sir maga yoçoç wo ti go ti Manwur mo äuy no.
- ¹⁹Werga aè bay go yoçoç ti ti je coon ma tum wa hase, Ëiggi maga jar ma nen bon wo de kañge äe ta' mono bay go tawge wa.
- ²⁰Ur go ciñ Manwuri! Daga je tabay mo naa blum wa! Daga ndo mo caa kiida wer sir wo pel äo!
- ²¹Caa bii go ne hara äili, O Manwuri! Daga aà mo hay wo de koge ga saara diñ jar tebere koëe!

SIÑ WORA 10

- ¹Diñ wer mayla Manwuri! Ga ndo oo le go haçaç mo la? Diñ wer may ga ndo yoñ le go ti wur ma nen coocoon wo mo la?
- ²Jar debaycoçoçren wo de bag blam jar coocoon wo de mañge ti ciñ äaara no. AÀ wo go de joñ coo do äaara wer ëiggi äaara ma de älagge maga saara hay ëag ra wo mono.
- ³Werga je debaycoçoçren togoë see äe de haram äe no, Day je daëge wer jarn faë Manwuri go day las ne lay.

⁴Je debaycoçoçren kal waçaçge go de yoçoç ti ga: Baa bay joñ bon jobo wa. Baa bay wa has äuy yaw! Mono diñ eiggi äen wo äuy so.

⁵Ëeñ äen wo tum mono see wo ne hen were. Kiida mani äon raw wo go ciñ haçaç debañ ma dayge äe AÀ äo' eegre la no kay tor jar hee äen wo wo go äuy.

⁶AÀ kal waçaçge de äil äe ga: Ndi ma' ge äaale gaè. De wer maga ndar ge wo wer sar sar mo äuy bon da' ge me gaè.

⁷Jag äe go de bage de faège, de bagge bii jare, De joñge freñ wer trum äe no, Ni diñ ree wo de joñre maga bay keëed wa.

⁸AÀ oo de laa gu ti jeñ äi leege wo, Kal ii je maga bay de joñ mopo wa wo go ti jeñ, Nen äe bay go mañge ti je coon wa.

⁹AÀ le go de laa gu ti ngeel ma ti jeñ ti' do mingir äi tu äe nono, AÀ go de laa gu ti' ma naa je coon do AÀ naa je coon do, day kogn le ti baèy äe no.

¹⁰AÀ goëom, àa huli, Day je coon le' go ne hen äi coo do.

¹¹AÀ waçaç de äil äe ga: Ti Baa go de yoçoçge AÀ go de yoñ nen äe, àa bay ko nen wa hase

¹²Ur go ciñ Manwuri! Baa, mañ do äo ciñ Yoçoç ti go ti jar coocoo wo wa.

¹³Diñ wer may ga je debaycoçoçren ëar Baa la? AÀ waçaç de äil äe ga: Baa bay joñ bon jar wa

¹⁴Ndo ma äon ndo hay ko we, gayren wo de bon no. Ndo de ko rage maga ndo mo mañ ree äaaran do Je coocoon go de tob see äe diñ ne ndo Nduu caa war weel holgen diñ ndo.

¹⁵Harag do je debaycoçoçren go, Joñ bon debaycoçoçre äe no, day daga àa mo yee nen go nen äo!

¹⁶Manwur diñ wañ tumtum, haçaç haçaç wo pele Jar maga bay wo de ko Baa wa mono, wo go de caa wer äi sir sen la

¹⁷Ndo de laa waçaçre jar coocoon wo no Manwuri! Ndo coä jag jiili äaara, ndo co' sug äaara,

¹⁸Ma joñ weel holgen wo de je maga aè de joñ coo äe ti ngeel äe keëede, Nen maga je tabay maga ndo naan le go nen sir mono, Mo hay de baa wuu joñ heçeçne ne jar wa.

SIÑ WORA 11

De maga feçeçren ko wo do ga saara go de dwasge äuy no mono

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

Ndi wo yaçaç wañ mono diñ see Manwuri. Nday kaçaç ge ma waçaçge me waçaçge gana: Èee wo go ciñ ti huuli äayn wo do weedwee nono mono waçaçge la?

²Werga koëa, jar debaycoçoçren wo de bañ toñwaa, AÀ wo de kañ waa äaaran ti toñ Ma jwa' waa wo nen suñgu ti jar maga jiili äaara de deele mono

³De maga ngeel toçë glog äaaran ndar wo we go ciñ no, Je ma keëedn joñ ge joñge la?

⁴Manwur de hayle äil tiñ äe ma bay ëag no, Paale wañ mani Manwurn le go ciñ, nen äe le de koge. Mbere nen äe le de er jar tebere wora.

⁵Manwur er je ma keëedn wo de je debaycoçoçre no, AÀ caa hee de je maga da joñ girgir mono.

⁶AÀ cwaa bii jañre wuu, wuu wo de sufre ne jar debaycoçoçren wo ti. Gurleege ma giggig naa ne hara ti, mono diñ fen maga de gor rage mono.

⁷Werga Manwur diñ je ma keëede, AÀ de saçy joñre ma keëed ti. Je ma de deelen joñ yañ nen ko nen äe.

SIN WORA 12

Waçaçre mani Baan ti tamsir maga go de glubgi mono

¹Ne *wañ siñ no. De dilna ma saale nenma'a. Siñ ma Dafidi.*

²Yaçaç me go Manwuri! Werga jar seele wer jag liñgin le' wo jag we go jag äaara. Jar ma bay ndar gogn wo go de yeë nen yoo jar tebere wora

³Wosela waçaç ti kan äe diñ älagge AÈ waçaç ti kaçaçra diñ jag tawgi po fedda Day jag jiilin le äil de äesge äoge.

⁴Daga Manwur mo taw jag ma de tawgin wo go Trum maga waçaç waçaçre de mañge ti ciñ mono, taw ra go.

⁵Jar maga waçë wo ga: Wuur de eegre diñ wer trum wuuri, Jag wuur yañ mbe kay wuuri mono. Wañ wuur joñ ge ba diñ wose ne?

⁶Diñ wer maga aè de joñ coo jar ma de gayrin wo mono, Day pa jar coocoon wo jag ndumgi. Patalam no, Manwur ga ndi ur go ciñ, Ndi nduu de peçeçge ne jar maga aè bod eegre ne hara ti mono.

⁷Waçaçre mani Manwurn wo diñ waçaçre ma bay ëage. Diñ boo solay maga go de lamge nen siri, Ga go de dog jiigi äaale renam.

⁸Ndo Manwuri! Ndo koë ge ra yañ, Ndo ëaw ge wuur yañ see wer jar sen wo ma tum.

⁹Jar debaycoçoçren see wo mbaara haçy, De maga soçoçoře jar tebere roë wo we go mono.

SIÑ WORA 13

Manwuri, ti äo yoçoç ge go na diñ hun la?

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²Manwuri, diñ haçaç hun ga ndo yoçoç ge ti go ti äi has mo la? Diñ haçaç hun ga ndo yon ge nen äo go see äi mo la?

³Diñ haçaç hun ga ndi joñ ge jag eiggi ti maysee äi, Day nen naw tum mono, jiili äi go de charge Diñ haçaç hun ga je hee äin mbe tum De urgi ciñ ti äi durgi mo la?

⁴Ko nen äo ni ndo fer waçaçre me Manwuri, Baa äi no! Caa nen äi go poëage. Nen maga ndi mo le' naa huli wa

⁵Nen maga je hee äin mo waçaç ga: Ndi naa blum äe we go wa! Day jar hee äin mo hay wo nen fruygi, Hayga ndi ma' äaale we mo wa.

⁶Ama, ma äin mono, ndi de kañ eiggi ti de el mani äo no, Jiili äi de fruygi wer peçeçe mani äo no. Ndi 'waa ge siñ yañ ma togoë Manwuri, werga aà joñ me de ele.

SIÑ WORA 14

Jar mani Baan wo de Baa äaaran äil tamsir ma se de glubgi no

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

Je dogjagn waçaç de äil äe ga: Baa bay wa hase! AÀ glub wo see äaara go, day joñ wo joñre ma hoor see wora. Je maga joñ de el no kay bay boñ wa hase.

²Manwur le ciñ mono, jel nen äe le ko jar tebere wora, Ma koge ga jobo yañ ni maga eiggi äe de el yawla, Maga de kië Baa yawla?

³AÀ wo go de yeeëge äuy, aà wo go de glubgi äuy. Je joñ de el bay ni boñ wa hase, Koh boñ dra' bay wa.

⁴Jar maga joñ wo ree maga bay keëed wa mo äuy bay wo de koge wa? Saara jar maga ree wo jar äin wo go do maga aè ree hole no mono. AÀ bay wo ëe ëu Manwur jag äaara wa.

⁵Diñ la ni ga aà daë ge wo do heçeçe, De maga Baa naa ge nen we yoo wer jar ma keëedn wo mono

⁶Fen maga a eign ma joñge mo äuy nday älagh go maga soçoçoře mo joñ ne, Manwur diñ ngeel yaçaç wañ äe.

⁷Wose nduu gi le haçaç Siyoñ de peçeçge ma Israyeln mo la? De maga Manwur fer we le de dañgay ma yoo jar äen wo mono Jakob joñ ge yañ de fruygi, Israyel fruy gi yañ ge.

SIÑ WORA 15

Fen maga Baa wiin do jar äen wo mono

¹Siñ *ma Dafidi*.

Manwuri, wose hay ge yañ äil mburyug äon mo la? Wose hay ge yañ ti huuli äo ma bay äagn mo la?

²Diñ je maga see ti faage äe keëede, Ga joñ joñre ma keëed mono, Day waçaç diñ cwaçy do maga aà le äil äe no lay mono.

³Aà waçaç älagge ti jobo de jag äe gaa, Aà joñ kan äe de älagge gaa, Day mbuë soçoçre jar ma ti jeñ äen wo gaè.

⁴Aà srog je maga go de mbuë fo nen äe wo go see äe, Ama aà hoo sug ti jar maga joñ wo heçeçne Manwur mono. Hayga aà hay ha' we ti guur no, aà coo waçaçre maga se hay waçaç go mo gaè.

⁵Aà taa solay äe ne jobo de bii wer gaa, Day aà yaçaç mndekoë do jobo ma yee jobo maga bay de Joñ mopo wa maga kiida mo baa ne gaa lay. Je maga joñ do kay no mono, kaçaç ma ma' äaale ge gaè.

SIÑ WORA 16

Fruygi ma je maga Baa yaçaçn go jag huli

¹Siñ *mbaga jaw ma Dafidi*.

O Baa, koë me! Werga ndi wo yaçaç wañ diñ see äo

²Ndi waçaç ne Manwur ga: Ndo diñ Wañkluu äi no Ndo diñ da'ge äi no, mopo maga wo go ciñ ti äo pa bay wa so!

³Jar ma bay äag maga wo äi sir ni de see äaara mono, De jar eegren wo mono wo diñ jar maga ndi da ra mono.

⁴Aè dus soçoçren wo ngaäa, aè tem wo ma woge see baa ma Tigriñ temge, sen ya' wer ma' nen ti äaara wo ciñ ni Ndi day ge kaa ci ne hara gaa hase Ndi joñ ge de ëu äaara jag äi gaa lay.

⁵Manwur diñ nen da'ge äi no, diñ weehaçn jooge äi no Ndo diñ je maga go de ngaä äaän ma äin me mono.

⁶Sen diñ nen mo ma äi maga wo ti ngeel ma de ele, Aà diñ tabul ma hooge ma äi ma de wore.

⁷Ndi joñ suse' ne Baa maga bag yañ me mono. De suñ dra' mono, jiili äi haç teñge nen me.

⁸Nen äi tum de kañge ti Manwur pel äi, De maga aà yañ ti äaã war äi no, ndi le' gaè.

⁹Do sen no lay jiili äi de fruygi, nenterse äi de fruygi, Koh hoçoçgesee äi dra' go de hayle de yoçoç ti.

¹⁰Werga ndo tob ge maysee äi wo go ni jar äi tu wo ni gaa, Ndo men ge je dagen äon ko tu ma kuëumn gaè.

¹¹Ndo kañ ge nen äi yañ ti faage ma tenen no Pel äo mono, wuuri go de fruygi yañ ni debaã Da'ge see ma tum yañ ti äaã war äo no.

SIÑ WORA 17

Patala ndi äo' ëu diñ ne Manwuri

¹**Tosge ma Dafidi.**

Manwuri! Co' sug fen ma keëed no, hay laa sug ro äin ëegede. Kañ sug laa tosge äi maga bay go jag äi la fadda tawa wa mono.

²Daga de deele äin mo naa nen go pel äo Daga nen äo mo hay de laage ko de deele no!

³Ndo ko äil äi wo, day ndo nduu koge äe, de suñ Ndo lam ndi, day ndo da' ge mopo ni gaa, Waçaçre äin bay go sar de ëiggi äi wa.

⁴De maga ndi ko joñre jar tebere wo mo deñ no, Ti waçaçre ma jag äaara no, Ndi koë see äi see faage jar ma girgir wo no.

⁵Äaale äi de kañge ti faage mani äon kiñkiñ Äaale äi kaçaç ma ma'ge gaè.

⁶Ndi ëe ndo day ndo fer waçaçre me o Baa Jel sug äo le see äi, day ni ndo co' sug waçaçre äi no.

⁷Ndo diñ je maga ndo yaçaç jar maga wo de kië yaçaç wañ mono. Naa nen wore de el feçeçre ma ngel see äo maga ndo joñ ra go Ndo maga ndo yaçaç jar maga wo wo yaçaç wañ see äo go do jar Taw ragen wo mono.

⁸Koë me de mbere nen äo nono. Yoñ me nencee grañ äo,

⁹Do jar debaycoçoçre maga joñ wo coo äi mono Do jar hee äi maga wo de baa wuu cereë mege mono.

¹⁰ÄÄ wo go de teçg jag jiili äaara see ëiggin wo äuy Waçaçre äaaran äuy diñ ma kee ti see äaara sag sage.

¹¹ÄÄ wo de mañ blam wuuri, aà wo go de cir ti wuur yaw Nen äaara de kañge ne wuur ti ma laa wuur go gesiñ.

¹²Do mingir maga de saɣy cerag nay go ti nono, Do weel mingir maga de begge ti ngeel yoñre nay wo nono.

¹³Ur go ciñ Manwuri, caa pel äe, tawn go! Yaçaç me go jag je debaycoçoçren de moslam äe no.

¹⁴Yaçaç me go do jar tebere wo de do äo Manwuri, Jar tebere ma ti tamsir sen wo lam no. Da'ge ma äaaran go ti duniyaç la, Day ndo ba äil äaara go de feçeçre maga ndo lag ra ciñ mono. Weere äaara wo go de wuri Day aà men wo maga sen gwa' wo go ni mo deñ Ne kamliiri äaara wo.

¹⁵Ma äin wer maga ndi patala keëed mono, Ndi koge nen äo yañe, De maga ndi puçy go no kay tu mono, Ndi wuu gi yañ go do ko moge.

SIÑ WORA 18

Wañ po de joñ suse' ne Baa blam maga se naa blum le

(Ko äil 2 Sam. 22.1-51)

¹Ne *wañ siñ no. Ma Dafid weejoçoç Manwur no, maga fer waçaçre ma äil siñ sen mokay la ne Manwuri, de maga Manwur hay yaçaçn go do jar hee äen wo äuy, do Sawul lay mono.*

²AÀ day ga: Ndi da mo, Manwuri, ndo diñ eegre äi no!

³Manwuri, huuli äi no, je yaçaç mege go no! Baa äi no, huuli äi no, ngeel maga ndi yaçaç wañ ni mono! Gidigli äi no, eegre maga yaçaç me go no, Ngeel maga ndi hay go de yoçoç ti ni mono!

⁴Ndi ngar mbi jag so ga: Manwur mo hay de togoëge! Day ndi go de yaçaçge jag jar hee äin wo no.

⁵Saale mani hulin hay de cereë mege AÀ hay joñ heçeçne me do pyew ma älag feçeçre nono.

⁶Saale mani jar äi tu hay cir wo ti go Baèy mani hulin hay de äo'ge pel äi.

⁷Nen joñge coo äin mono, ndi äo' èu ne Manwuri, Ndi ngar jag ne Baa äi no. Le äil tiñ wñ äen aà laa geçeçge äi, Day ngarge jag äi maga ndi ngar wo ne hen mono, Le' wo ne hen sug äi tiñ wañ äe no.

⁸Tamsir raw geëge, day raw daëge. Glog huuli ma gesiñ gijig wora, Day geë wora, diñ werga soçoçge äil äen hay mañ wuu.

⁹Cug ma huçy äen hay le go ndarge, Day wuu ma roë jar hay le go kalge jag äe Jañrewuu ma de bage ngil hay le go laage jag äe.

¹⁰AÀ kal jel jag ngeel ma ciñ day kal le go cwaage De swaare ma de nay diälig äaale äe.

¹¹AÀ hay de ëiigi ti Kerubeçeç, day hay urgi, AÀ hay halge ti grañ leege.

- ¹²Ngeel ma de suñgun hay diñ ngeel iggi äe, diñ oçoçbe maga hay de laage go ne hen ti mono. AÀ hay diñ bii ma de suñgu wo, diñ swaare ma kluä kluäi.
- ¹³Pel äe mono, poëag ma de lerge go keçgkeçg hay ni, Swaare hay cegaëge pel äe, De hulibaa wo de jañrewuu.
- ¹⁴Manwur kal car poçoç le ciñ Je ma Ciñ Haçaçn debañ joñ nen naa ti geçeçe äe go De huulibaa wo de jañrewuu wora.
- ¹⁵AÀ kal sag sage äen wo wo go haçyhaçy äuy Jwag waa äen wo wo go ti ngeel äuy.
- ¹⁶Ngeel maga bii de suuli ni gwaë wo go, Ngeel maga tamsir de co' glog ni gwaë wo go tinoo Diñ wer dekwaçy äo no, O Manwuri! Diñ wer leege maga fug le go huçy äo mono.
- ¹⁷AÀ coñ do äe le ciñ, day kal ëaw mege, AÀ kog me le go nen bii ma kuëum wo no.
- ¹⁸AÀ yaçaç me go jag je hee äi ma de eegre no, Do jar maga wo hee de äi, day wo de eegre dedañ mege mono.
- ¹⁹AÀ hay yiñ wo me de wur maga ndi nen bon äin mono. Ama Manwur diñ je maga ndi de gisgi diñ see äe.
- ²⁰AÀ äo' me le go maga ndi mo hay go flaçy, AÀ naa me le go, werga aà da ndi.
- ²¹Manwur joñ me dosen diñ see keëed äi no. AÀ poë me diñ see do äi maga go de façaçge mono,
- ²²Werga ndi ëaw faage mani Manwur wo no, Day ndi ëee go do debaycoçoçre see Baa äin gaë.
- ²³Jag liñgi äe ma äod faage waçaçre äen wo äuy pel äi, Day ndi ya' jag liñgi äe ma de yergen wo go see äi haçaç gaë.
- ²⁴Ndi hay see äe diñ je ma keëede, Day ndi hay diñ je maga de oole ko see äi ti älagge äi no.
- ²⁵Manwur poë me diñ ti de deele äi no, Diñ see do äi maga go de faage nen äe mono.
- ²⁶See je maga oo ti jag liñgi mono, ndo oo ti jag liñgi lay, See je maga keëed mono, ndo naa nen see äo go see äe keëed lay,
- ²⁷See je maga go de façaçge mono, Ndo naa nen see äo go see äe de façaçge lay, Day see jar maga wo haçyhaçy mono, ndo naa nen see äo go de ëeñ
- ²⁸Werga yaçaç jar ma nen cocoon wo go diñ ndo, Day fer jar far ti see äaara ciñn wo go gesiñ.

- ²⁹Je maga ler poëag äin go me pel diñ ndo Manwuri, Baa äi no, ler ngeel suñgun go me pele.
- ³⁰De äo mono, ndi yiñ sode maga wo go de gragge de feçeçre durgi De Baa äin mono, ndi yo' go ti kore.
- ³¹Faage mani Baa wo go ti ngeel äe, AÈ go de lam waçaçre mani Manwur no, AÀ diñ gidigli ma jar maga wo wo yaçaç wañ see äe mo äuy no.
- ³²Werga wose diñ Baa la, aà na diñ Manwur tawa tu. Day wose diñ huuli mo la, aà na diñ Baa naan tawa tu ga?
- ³³Diñ Baa de sa' yoo äi de eegre äe no, Day kne' faage äin go ti ngeel äe diñ se lay.
- ³⁴AÀ kol äaale äi go jefad do nay mene wo nono, Day oo me go ti ngeel ma ciñ haçaç wora.
- ³⁵AÀ wal do äi go jag durgi Day do äi gun toñwaa ma de boo dobe
- ³⁶Ndo haç gidigli peçeçge äon me, Äañ war äon de ëaw mege Day ferge gesiñ maga ndo fer ndi kol ndi kluu.
- ³⁷Ndo mbeë äaale äi wo go me were, Day kerdew äaale äi joñ wo nen mbarge gaè.
- ³⁸Ndi baa blam jar hee äin wo no, day ndi da' ra Ama ndi fer le tu bay taw rage go gaè.
- ³⁹Ndi car nen äaara go, Day saara kaçaç ma puëgi go ciñ gaa so, AÀ leë wo go äaale äi gesiñ.
- ⁴⁰Ndo sa' sag äi de eegre ma durgi, Ndo bal jar hee äin wo go gesiñ wer äi
- ⁴¹Jar hee äin ngië wo me diñ faale Jar maga wo hee de äi mono, ndi fer ge ra yañ go ba'a.
- ⁴²AÀ ngar wo jage, je yaçaç rage go bay wa hase, AÀ ngar wo jag wo ne Manwuri, se fer waçaçre ne hara gaa lay!
- ⁴³Ndi fug ra wo go do äurgi maga leege hoon nono, Ndi tor ra go do paçaçge ma ti faage nono
- ⁴⁴Ndo dañ go de äi jag waçaçre jar ma ngaään wo no, Ndo kañ me go ciñ waçaç ree wer sir wora, Jar po maga ndi bay de ko rage wa kol wo ti peelee me.
- ⁴⁵Ti waçaçre maga ndi waçaç go tañgu mono, Saara hoo sug ti äe, Weere waare joñ wo tawgi see äi,
- ⁴⁶Weere waaren wo go de dawge, AÀ laa wo le go äil kor äaara ma kiñkiñ de daëge deñ deñe.
- ⁴⁷Manwur mo hay mbe caw, suse' ne huuli äi no! Daga Baa maga diñ peçeçge äin mo hay de togoëge.

⁴⁸Baa maga de haç faage sa'ge bel me mono Maga kañ me waçaç waçaçre jar wo mono,

⁴⁹Je maga dañ go de äi jag jar maga bay wo de saçy äi ti wa mono! Ndo kol me go ciñ ti jar hee äin wo no, Ndo yaçaç me go do je ma girgir no.

⁵⁰Diñ wersen ga ndi togoë ge ndo yañ yoo wer sir wora, O Manwuri! Day ndi 'waa ge siñ yañ ma haç togoëge ne ëu äo no.

⁵¹AÀ yaçë wañ äen le go de yaçëge ma kluuri wo debaň AÀ joñ äil de el äen see mesi äe no. See Dafid de wer mani äen wo ma tum

SIÑ WORA 19

Togoëge mani Baan go ti ngeel äuy, de jag liñgi äe no

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²Ngeel ma ciñ go de waçaçge ti togoëge mani Baa no Holañ ngeel ma ciñn go de sii joñre maga aà joñ ra de do äe ne naa.

³Nawn tum fer waçaçre ne naw ma pel äe no Suñgun haç koge ne suñgu ma pel no.

⁴AÀ bay diñ waçaçre po go ti' wa, bay diñ ëu mopo go haç' wa AÈ bay go de laa geçeçe äaara wa lay.

⁵Blam äaara go de ndar nen ti tamsir äuy, Waçaçre äaaran go de koge haç' haçaç go ti jag sir tawge, Ti ngeel maga aà go de baa mburyug ne wur ni mono.

⁶De jag toñ mokay no, wur kal naa nen le ciñ, Do war maywaare maga kal le go tiñma nono, Joñ fruygi do blum maga de mañ faage seege nono.

⁷AÀ ur le ti coçoç ngeel ma ciñ ma äaňla, Day wo go taw seele äen ti jag ngeel ma äaňla no. Mopo bay de yoñre pel ceege äen wa.

⁸Jag liñgi mani Manwurn ti faage äe, AÀ fer kne' tenen je tabay. Sedewa mani Manwurn diñ cwaçy, AÀ kol je maga hay mbe caw koë de ko ree.

⁹Jag liñgi ma äod faage seele mani Manwurn wo de deele, AÀ haç wo fruygi ne jobo jiili, Jag liñgi mani Manwurn wo go celele, AÀ bul wo nen jar go.

¹⁰Joñge heçeçne do Manwur diñ mo ma bay ëage, AÀ joñ wo tumtum nen kiñgin wo no. Jag liñgi ma äod faage seele mani Manwurn wo cwaçy, wo äuy keëede.

¹¹AÀ wo de wore dedaň boo biñni, koh dewore dedaň boo biñni maga go yelyele. AÀ de el dedaň noo yoçoçre, ko dedaň noo yoçoçre maga yuu le ti gofor äe.

¹²Weejoçoç äon mo lay no go de caa nen pel bole, Wosela maga hoo sug ti äaara, da' see äe ni debaň.

¹³Wose de ko älagge äe ma do debaykogen wo la Fug äil go ne ndi ti, ti ma de yoñren wo no.

¹⁴Koë weejoçoç äon do jar far ti see äaara ciñ wo no, Nen maga aà mo kol wo go waçaç waçaçre äi wa! Do kay nono, ni ndi joñ ge yañ keëede, Ndi joñ ge diñ je joñ älagge ma kluu gaa,

¹⁵Yaçaç mbo waçaçre ma jag äin wo de ele. De eiggi maga ndi eig ra jiili äi pel äo mono. O Manwuri, huuli äi no, je yaçaç mege go no.

SIÑ WORA 20

Tosge ti wañ

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²Daga Manwur mo fer waçaçre ne ndo nen wur ma de gaali no, Daga ëu Baa mani Jakobn mo koë ndo.

³Daga le ti ngeel ma bay ëag no aà mo caa war äo le Daga le Siyoñ mono, aà mo ëaw ndo.

⁴Daga aà mo eig ti ti feçeçre maga ndo haç ra ne hen mo äuy, Day mo yaçaç do äo go de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono. iggi

⁵Daga aà mo haç fen maga jiili äo de saçy äe ti ne ndo Day aà mo bag jag waçaçre äen wo go see äo äuy!

⁶Wuur ngar ge jag yañ de fruygi wer peçeçge äo no, Wuur mañ ge drapo yañ ciñ ti ëu Baa wuur no. Manwur bag ge jag wiëgi äon wo yañ go äuy.

⁷Ndi ko we patala so ga Manwur yaçaç mesi äen go AÀ fer ge waçaçre yañ le ne hen ciñ ti ngeel äe ma bay ëag no. De caage war ma de eegre ma ti äaã war äe no.

⁸Jar mapo wo diñ ti pus durgi äaara wo, Jar ma tigriñ wo diñ ti piiri äaara wo, Ama, ma naan mono, diñ ti ëu Manwuri, Baa naa no. Ga naa joñ nen äo' ëu mono.

⁹Ma äaaran aà gay wo go, day laa wo go gesiñ. Ama, ma naa mono, naa deele, day naa de lagge ngiñ

¹⁰Manwuri, yaçaç wañ go! Daga aà mo fer waçaçre ne naa de maga naa ëen we no.

SIÑ WORA 21

Wañ kaçaç mbe ma kañ diggi ti Baa

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²Manwuri! Wañ joñ fruygi diñ wer eegre äo. Peçeçge mani äon ba äil äe go de fruygi ëala!

³Ndo hay haç fen maga àà hay de saçy äe ti ne hene. Day ndo hay peñn de fen maga jag äe dan mo gaa hase. Iggi

⁴Werga ndo caa pel äe le de bosa' ma de el wora, Ndo kañ klañ boo biñni ma yelyel ne hen ti

⁵Aà hay wii tenen do äo, ndo hay haçn ne hene, Ndo ya' naw ma de paçaçrege wo wo ne hen ni tumtum

⁶Togoëge mani äen kluu diñ wer peçeçge äo no. Ndo kañ sagge wo de dewore ne hen ti

⁷Ndo de äe, se tum diñ je ma de bosa' ti Ndo wuun go de fruygi pel äo

⁸Wañ de kañ eiggi äe diñ ti Manwuri Day, diñ wer äil de el je ma Ciñ Haçaç debaño, Ga àà ma' ge äaale gaa

⁹Do äo da' ge jar hee äon wo yañ äuy, Äaño war äon yiñ gi jar maga wo hee de äo ge yañ

¹⁰Ndo kol ge ra yañ do jañrewuu ma de ngalge ngil nono Wur maga ndo naa ge nen see äo we mono. Manwur wum gi ra yañ go de soçoçge äil äe no Day wuu ree ge ra yañ go.

¹¹Ndo taw ge wer mani äaaran wo yañ go gesiñ la De ceçw mani äaaran wo yoo jar tebere wora.

¹²Aà hay eig wo joñ älagge see äo Aà hay wo wo äag älagge po wo pele, Ama aà joñ ge wo go de hugli.

¹³Werga ndo joñ ge yañ nen maga a mo mbud wo faale, Day de waa äo no, ndo jwa' ge ra yañ pele.

¹⁴Ur go ciñ Manwuri, de eegre äo no! Wuur de saçy 'waa siñ, de saçy togoë moge de eegre äo no

SIÑ WORA 22

Baa äi no, Baa äi no ndo tob ndi go gahaçyla

¹Ne *wañ siñ no. Al ayyeled has sahar. Siñ ma Dafidi.*

²Baa äi no! Baa äi no! Ndo tob ndi go gahaçyla? Waçaçre lawge äin bay wo ma haç peçeçge ne ndi wa.

³Baa äi no, ndi ngar jag de ceege, ndo bay yiñ jag wa, De suñ mokay no, ndi bay go hayge ba' wa.

⁴De sen äuy ndo diñ je ma bay äag no Ndo de hayle ti holañ togoëge ma Israyel wo no.

- ⁵Paçaçre wuur hay wo de kañ eiggi diñ ti äo. AÀ hay wo de kañ eiggi äaara ti äo, day ndo hay go yaçë rage.
- ⁶AÀ hay wo ngar jag wo mo, day saara yaçaç go, AÀ hay wo de kañ eiggi ti äo, day saara hay bay nen soçoçre wa.
- ⁷Day ma äin mono, ndi diñ gogo, ndi bay diñ je tabay wa Je mbuë fo ne jar tebere wo, je feg ti ne jar wora.
- ⁸Jar maga ko wo ndi mo äuy no, feg wo ti äi, AÀ bleë wo jage day glad wo ti.
- ⁹AÀ kañ eiggi diñ ti Manwuri! Manwur yaçaç ge ne yañ go, AÀ yaçaç ge ne yañ go werga aà da ne!
- ¹⁰AÀ na dosen nono, ndo naa me le go äil man äi, Ndo hay haç me ne man äi jag jiili.
- ¹¹De maga ndi biñ go no kay tu mono, aè haç me go mo, Le haçaç äil man äi, ndo hay diñ Baa äi no.
- ¹²Èee go see äi haçaç de maga gaalin kos ndi we mo wa. De maga jobo bay we age caa war äi wa mono!
- ¹³Blore dere wo de caa ti äi ngaäa, Blore dere ma Basan wo go de yiñ ti äi.
- ¹⁴AÀ wo go de haçë jag äaara see äi, Do mingir maga de buçygi crag naèy nono.
- ¹⁵Ndi do bii maga naa yuuri mono, Day hm äi äuy dus wo go. Jag jiili äi kol go do Keaçy nono. Day wo go de ngoroäge äil äi ni.
- ¹⁶Eegre äi go de higgi do paçy nono, Day trum äi halag wo go ciñ see tagrum äi. Ndo fer me go do äurgi huli nono.
- ¹⁷Werga wayre wo go de cir ti äi, Ngaäa jar ma haçyhaçy caa wo ti äi, AÀ tul wo do äi wo go de äaale äi.
- ¹⁸Ndi kee hm äi wo go äuy. Ma äaaran aà wo de sur mege, laa wo nen me ti ëeñrese.
- ¹⁹AÀ äes wo oçoçbe äin wo go. AÀ naa wo waçywaàale go ti oçoçbe äi ma kluu no.
- ²⁰Day ma äo, Manwuri, èee see äo go wa! Ndo maga ndo diñ eegren äin mono, see le caa war äi deparday
- ²¹Yaçaç maysee äin go jag moslam, Yaçaç tenen äin go jag eegre wayren wo no.
- ²²Yaçaç me go jag mingir no, Yaçaç me go jag coçoç cay no! Day ndo raw yiñ jag me!
- ²³Ndi dus gi ëu äo yañ go yoo heçeçre äin wo no, Ndi togoë ge ndo yañ yoo tayge no.

²⁴Nday maga nday joñ heçeçne do Manwur mono, Togoë wee ne! Nday, wer mani Jakobn äuy, togoë wee ne! Daë wee pel äe, nday wer mani Israyeln äuy.

²⁵Werga aà bay mbuë fo jar ma nen coocoo wo wa, Bay fege ti bon äaaran wa, bay ngië faale ne hara wa lay. Ama, aà co' sug äe, de maga aà ngar jag we ne hen ti no.

²⁶Yoo tayge ma kluun mono, ndi togoë ge diñ ndo, Ndi bag ge jag haëge jag äin wo yañ go pel jar maga joñ wo heçeçne do äo mono.

²⁷Jar maga wo de fer ti see äaara gesiñ mono, Ree ge wo, day wuu gi wo yañe. Jar maga kië wo Manwur mono, togoë ge wo ne yañe. Daga jiili mani äon mo hay mbe haç' tum!

²⁸Jag wer sir ma ti jag sir tawge wo äuy eig gi wo yañ ti Manwuri, Day ngië gi wo nen yañ äiñ äe. Feele jar ma ti wer jar wo äuy leë ge wo mondra yañ pel äe.

²⁹Werga joñge wañn diñ ma Manwuri, AÀ go de hay wañ ti wer sir wora.

³⁰Jar eegre ma ti tamsir wo äuy ree ge wo yañ, Day leë ge wo mondra yañ lay. Jar maga wo de woge nen äurgi mo äuy, jel ge wo ti yañ gesiñ pel äe. Jar maga bay wo de kaçaçge ma äaw tenen äaaran kay wa mono.

³¹Ceçw äaara joñ ge peelee yañ ne hene. AÈ waçaç ge waçaçre Wañkluu yañ ne jar maga naa ge wo le mono

³²AÈ nduu gi yañ waçaç waçaçre ti keëed äen Ne jar maga biñ gi wo mono, werga Manwur hay joñ joñre go.

SIÑ WORA 23

Manwur diñ je koëge ma de ele

¹Siñ *ma Dafidi*.

Manwur diñ je koë me ge no: Mopo gwa' ge go see äi gaa so hase.

²AÀ ig de äi ti ngeel hoçoç ma de labay, AÀ koë me wo jag bii ma desaçy.

³AÀ haç eegre ne tenen äi no, AÀ koë me ti faage ma keëed wo no, Wer ëu äe no.

⁴De maga ndi le' we seege ti log ma de suñgu no, Ndi joñ heçeçne ree po gaa werga ndo yañ de äi. Gecegle äon wo de graw äo no, mokay diñ coäge äi no.

⁵Ndo kañ table me pele, Go pel jar hee äin wo ta'a. Ndo kaa noo me ti, Day kob äin ba go feçeçfeçeç lay.

⁶Kidolgi, twore wo de ail de el koë ge wo ndi yañ Ti naw äin wo äuy Day ndi fer ge yañ le äi tiñ mani Manwuri Ti naw maga ndi caw de äaara mo äuy no.

SIÑ WORA 24

Manwur de kalge äi tiñ Baa

¹Siñ *ma Dafidi*.

Sir diñ ma Manwur de feçeçre ma äil äen wo äuy, Tamsir de jar ma äil äen wo äuy lay!

²Werga kañ glog äe ciñ ti maarog wo diñ se Day äawn ti bii wo kay diñ se.

³Wose ëii gi yañ wo ti huuli mani Manwurn la? Wose ya' ge yañ go ciñ haçaç ti ngeel äe ma bay äagn la?

⁴Diñ je maga bay de baa do ti mopo wa, day jiili äe go de façaçge mono Diñ je maga bay go de men see äe ne feçeçre ma haçy wo wa mono Day ha' ha'ge ma bag bii jar gaa lay mono.

⁵AÀ da' ge bosa' mani Manwur no, Da' ge keëed mani Baa ma peçeçge äe gon yañe.

⁶Mokay diñ wer jar maga kië wo ne mono, Diñ wer jar maga kië wo nen äo mono, Baa mani Jakob no! Iggi

⁷Jag tiñ wora, hoo wee ti äay go ciñ, Jagjiñ ma tum wora, hoo wee go ciñ! Daga wañ ma de togoëgen mo kale!

⁸Wañ ma de togoëge sen diñ wola? Diñ Manwur ma de eegre no, blum no, Manwur diñ blum ma jag durgi.

⁹Jag tiñ, far wee ti äay go ciñ, Jagjiñ ma tum, hoo wee go ciñ! Daga wañ ma de togoëgen mo kale!

¹⁰Wañ ma de togoëge sen diñ wose so la? Diñ Manwur Pantway. Wañ ma de togoëgen diñ se. Iggi

SIÑ WORA 25

Kañ nen äi ti dage äo no, day ni ndo fug äil go me ti

¹Siñ *ma Dafidi*.

Manwuri, tenen äin wo de ngië nen diñ see äo

²Baa äi no, ndi de kañ ëiggi diñ ti äo: Daga Ti äi mo wuu de soçoçre wa! Daga jar hee äin mo joñ wo fruygi ti ree äi wa!

³Jar maga wo de kañ ëiggi ti äo mo äuy joñ ge wo nen soçoçre gaa Jar maga wo bay ko ree mono, joñ ge wo nen soçoçre, AÀ wo diñ jar cogobe

⁴Manwuri! Kañ nen äi ti faage äon wo no, Had me de faage äon wo no,

⁵See de äi ti faage cwaçy mani äo no, day had me, Werga ndo diñ Baa ma peçeç mege no. Ndi de kañ ëiggi nen naw tum diñ ti äo.

⁶Manwuri! ëig ti ti koge decoo äon wo de äil de el äo no. Werga aà wo le äaa haçaç tum.

⁷Joñ nen eig ti ti älagge äi maga ndi joñ ra le kleen mo wa, eig ti ti joñre debay yaçaçe jag äin wo wa lay. Eig ti äi wer äil de el äo no. Diñ wer de el äo no Manwuri!

⁸Manwur de ele, day de deele lay. Diñ wersen ga aà kañ nen jar älagge wo ti faage

⁹Aà see de jar fer ti gesiñn wo ti faage ma keëed no, Aà had jar fer ti gesiñn wo de faage äe no.

¹⁰Faage mani Manwurn wo äuy diñ äil de el wo de debay ndarge goge See jar maga wo de ëaw tayge jag äen wo de jag liñgi Faage seele äen wo mono.

¹¹Sen diñ wer ëu äo no Manwuri, Ga ndo fug gi äil me ti ree maga ndi joñn ni nañ gaa mono, Werga aà kluu debañ.

¹²Je maga joñ heçeçne do Manwur diñ wola? Manwur kañ nen äe ti faage maga aà nen mañge äe mono.

¹³Tenen äen wo ge yañ iggi ti twore Day sirn joñ ge yañ diñ ma wer mani äe no.

¹⁴Ëiggi Manwur ma de yoñren diñ ma jar maga joñ wo heçeçne do äe mono, Day sen mokay diñ ma kañ nen äaara ti tayge jag äe no.

¹⁵Nen äi wo tum de ngiëgi wo nen see Manwuri, Werga hog äaale äi le go ti baèy diñ se.

¹⁶Ngië nen äo le ti äi, day ni ndo joñ äil de el äon see äi, Werga ndi go boñ, nen coocoo lay.

¹⁷Jiili äi go de bage de lawge Naa lawge ma jiili äin wo go me.

¹⁸Ko coocoo äin wo de gayri äi no, Day fug äil go me ti älagge äin wo äuy.

¹⁹Koëa jar hee äin wo mo deñ ngaäa ëa Day hee maga aà wo de caage äe de äi mo haç' Diñ hee ma de eegre debañ.

²⁰Koë tenen äi no, day ni ndo yaçaç me go! Daga ti äi mo wuu de soçoçre wa, De maga ndi wo we yaçaç wañ see äo no!

²¹Daga joñre ma keëed wo de ma de deelen mo koë wo ndi Werga ndi de kañ eiggi äi diñ ti äo!

²²O Baa! Bud Israyel go jag joñge coo äen wo äuy.

SIÑ WORA 26

Jobo maga bay de joñ ree wa ti ëu ne Manwuri

¹Siñ *ma Dafidi*

Manwuri, caa kiida äi go! Werga ndi de seege pel äo keëede. Ndi hay de kañ eiggi äi diñ ti Manwuri, ndi ma' ge äaale gaè.

- ²Manwuri, ko mbo ndi, lam mbo ndi, Frug mbo nen eiggi äi, ko mbo jiili äi.
- ³Werga äil de el äon nen äi pel äi ta'a, Day ndi see diñ wer cwaçy mani äo no.
- ⁴Ndi bay hayge see jar ma bay ngar wo wa, Ndi bay seege wer jar ma de glubgi wo wa.
- ⁵Ndi go de caa hee de tayge jar maga joñ wo älagge mono Ndi bay hayge de tayge de jar debaycoçoçre wo wa.
- ⁶Ree maga bay ti ngeel äe wa mono ndi yog do äi go, Day ndi raw kii ti ngeel sië jag mani äo no O Manwuri!
- ⁷Ma waçaçge go ti joñre äil de el äo no, Day ma ferge waçaçge go ti feçeçre äo ma ngel jarn wo äuy.
- ⁸Manwuri, ndi da hayge äi tiñ mani äo no, Ti ngeel maga togoëge äon de hayle ni mono.
- ⁹Joñ nen ii mege wo go wer jar joñ älaggen wo ni wa Taw tenen äin go wer jar kag ci jar gesiñ wo no wa.
- ¹⁰Jar maga do äaara de joñ feçeçre hoor see, Day do war äaara go de bagge de mandekoë mono!
- ¹¹Ma äin ndi see diñ wer joñre ma keëed äi no, Bud me go, day joñ äil de el äon see äi!
- ¹²Äaale äi de kañge ti joñre ma de deele no. Ndi joñ ge suse' yañ ne Manwur ti taygen wo no.

SIÑ WORA 27

See Manwur mono, ndi ko see äi go de yoçoç ti

¹Siñ *ma Dafidi*

Manwur diñ poëag äin wo de peçeçge äi no: Ndi joñ ge heçeçne do wose pala? Manwur diñ ngeel yaçaç wañ tenen äi no. Ndi joñ ge heçeçne do wose pala?

²De maga jar joñ älaggen ya' wo we le see äi, Jar giñ megen wo de jar hee äin mbar ge wo äaale, Day joñ ge nen leëge mbe mono diñ saara.

³Koh hayga sode mo hay ba wo go de kañge see äi krid ta' yaw, Jiili äi caa ge heçeçne gaa hase. Hayga durgi po mo nduu ba yiñ ndi, Mbe de sen äuy ndi joñ ge mbi go de yoçoç ti.

⁴Ndi wii do Manwur diñ mopo boñ, day ndi de saçy äe ti cwaçy ane. Diñ ga daga ndi mo hay de hayle ti tenen äin wo Äuy äi tiñ mani Manwur no, Ma ko togoëge mani Manwur no, Ma ko wore tiñ mani äe no.

⁵Werga àà koë me yañ äi duuli mani äen ti wur ma de gaali no, AÀ hul me yañ nencee äil mburyug äe no. AÀ kañ ndi yañ go ciñ ti huuli.

⁶Day ba mo yaw no, ti äi go de kañge ciñ ti jar hee äin wo no Ndi joñ ge siëgi jag yañ wo äil mburyug äe no. Siëgi jag mbarge do fruygi de togoëge wora. Ndi 'waa ge siñ yañ, ndi togoë ge Manwur yañe.

⁷Manwuri! laa geçeçege äi, ndi de ëe moge, joñ äil de el äon see äi, fer waçaçre le me!

⁸Ndi ëig ti waçaçre maga ndo hay waçaçn go ga: Kië wee nen äi mono. Ndi de kië nen äo O Manwuri!

⁹Yoñ nen äo go see äi wa, Srog weejoçoç äon wo go de soçoçege äil wa! Ndo diñ je caa war äi no, Men ndi go wa, tob ndi go wa, Baa ma peçeç mege go no.

¹⁰Werga pan äi wo de man äi tob wo ndi go, Ama Manwur yaçaç ge ndi yañ see äe.

¹¹Manwuri, had me de faage mani äo no. Kañ me ti faage ma de deele no, Do jar hee äin wo no.

¹²Haç me go ne jar hee äi maga wo de kië mege do wa, Werga jar sedewa ma de älaggen wo de hooge ciñ ti äi Day wosela äod huçy do wañ fi;dfi;di.

¹³O, ndi de hay joñ na joñge la, hayga àà de hay We go tinoo nen äi celel ga ndi go de ko wore de el mani Manwurn gesiñ ti ngeel maga naa tenen la ni mo sug gaa muçy mo la?

¹⁴Kañ ëiggi äo ti Manwuri! Cob mbo see äo, ëaw jag jiili äo! Kañ ëiggi äo ti Manwuri!

SIÑ WORA 28

Tosge je maga go de ko huli see äe mañe

¹Siñ *ma Dafidi*.

Manwuri, ndi ngar jag diñ ne ndo ti. Huuli äi no, hay go ndigriñ see äi wa. Do heçeçne maga hayga ndo hay we go see äi la ba' no, Ndi mo kol de mañ jar maga cwaa wo wo äi tu mo wa.

²Co' sug geçeçege kamkam äin wo no, de maga ndi ngar jag we mo ti no. De maga ndi hoo do we ciñ nen ti ngeel ma bay ëag äon no.

³Joñ nen rawge de äi wer jar debaycoçoçren wo wa, de jar Maga bay wo joñ ree ma keëed wa mo wa, Ga waçaç wo waçaçre jam ne kaçaçre äaaran wo, Paga ma äil äaaran diñ ëeñ ma tigriñ mo wa.

⁴Fer joñre äaaran ne hara, do ëeñ joñre äaaran nono. Poë ra de joñre äaara ma de do äaara no. Äo' fen maga nen le'ge ne hara ti mono ti.

⁵Werga aà bay wo laa wer ne joñre mani Manwurn wo wa, Joñre ma de do äen wo no. Daga aà mo srog ra go gesiñ, day mo hoo ra go ciñ wa so!

⁶Suse' ne Manwuri! Werga aà laa geçeçege kamkam äin wo no.

⁷Manwur diñ eegre äi no, diñ gidigli äi no Jiili äi de kañge diñ ti äe, day se caa war äi Jiili äi joñ fruygi debañ, Day ndi togoë ne de siñ äin wo no.

⁸Manwur diñ eegre äaara, AÀ diñ kor ma kiñkiñ ma haç peçeçege ne Mesi äe no.

⁹Yaçaç jar äon wo go, kañ bosa' ne tabul äo ma hoorgen ti Hay diñ je koë rage, je ëaw rage ma tum!

SIÑ WORA 29

Geçeçege Manwuri

¹Siñ *ma Dafidi*

Jar ni Baa wo, togoë wee Manwuri, Togoë wee Manwur de 'waage äay go ti togoëge äen wo de eegre äe no.

²Do sen nono, mañ wee togoëge ëu mani Manwurn ciñ Leë wee mondra pel äe go de gragge de feçeçege ma bay ëag wora.

³Geçeçege Manwur le de ndumgi ciñ ti bii, Baa ma de togoëgen joñ charge poçoç baa, Manwur ciñ ti bii ma kluurin wo no.

⁴Geçeçege Manwur de eegre, Geçeçege Manwur de wore,

⁵Geçeçege Manwur harag koore sedre wo go Manwur harag koore sedre ma Libañ wo go

⁶AÀ yoor ra ciñ do weedaëy nono, Yoor Libañ wo de Siriyoñ ciñ do weel cay nono.

⁷Geçeçege Manwur ndar trum wuu ciñ.

⁸Geçeçege Manwur daë puuli, Manwur daë puuli ma Kadese.

⁹Geçeçege Manwur biñ nayre mene wo go, AÀ frum yoo koo wo go Day äi tiñ wañ äen mono, Feçeçren äuy ngar wo jag ga: Togoëgen diñ ma Baa!

¹⁰Manwur de hayle ti bii mañge no, Manwur de hayle diñ wañ ma tum.

¹¹Manwur haç ge eegre yañ ne jar äen wo, Manwur kañ ge bosa' yañ ne jar äen wo ti nen jam.

SIÑ WORA 30

Manwuri, ndo fer me tenene

¹Siñ. *Siñ ma bul jag tiñ Baa. Siñ ma Dafidi.*

²Ndi mañ ti äo ciñ Manwuri, werga ndo mañ me go ciñ Ndo men jar hee äin wo joñ fruygi ti waçaçre äi gaè.

³Manwuri, Baa äi no, Ndi hay ngar jag mo ti, day ndo kal peçeç mege go

⁴Manwuri! Ndo hay naa tenen äin le go ni jar äi tu wo Ndo hay fer me tenen caw go haçaç see jar maga cwaa wo äi tu mono.

⁵'Waa wee siñ ma haç togoëge ne Manwuri, nday jar yaçaç jag äe no. Togoë wee ëu äe ma bay ëag no!

⁶Werga soçoçge äil äen ig me' koëe, Ama äil de el äen mbe haç' ma tum De law mokay nduu le diñ ro wo, De jag toñ mono, diñ few lay

⁷Ndi hay go waçaçge de ti yoçoçge äin ga Ndi ma' ge äaale ge gaa so hase!

⁸Manwuri! Diñ wer äil de el äon ga ndo jeb huuli äin kiñkiñ mono... Ndo hay yoñ nen äo go, day ndi kal haçyge go lay.

⁹Manwuri, ndi hay ngar jag wo mo ti, Ndi hay joñ kamkam wo ne ndo Manwuri.

¹⁰Ndo da' ge mayse ti maga ndo kaa ci äi go mo la, Ti maga ndo cwaa me wo äi tu ma kuëumn mo äa? Äurgi togoë ge mbe ndo yañ yawla? AÀ bag ge mbe blam cwaçy mani äon yañ yawla?

¹¹Co' sug äo, Manwuri, joñ äil de el äon see äi! Manwuri, hay diñ je kay mege!

¹²Ndo hay coo lawge äin go diñ fruygi, Ndo naa oçoçbe lawge äin go, day ndo grag me de fruygi,

¹³Nen maga ndi de see äi äuy ndi mo haç togoëge ne ndo, Ndi mo hay go mbululum wa. Manwuri, Baa äi no, ndi togoë ge ndo yañ tumi.

SIÑ WORA 31

Manwuri, ndo diñ je gor ti äi no

¹Ne *wañ siñ no, siñ ma Dafidi*.

²Manwuri! Ndi wo yaçaç wañ diñ see äo Daga ndi mo hay nen soçoçre wa hase! Bud me go wer joñre äo ma keëed no

³Ngië sug äo le nen see äi, AÀ le go yaçaç mege deparday! Hay diñ huuli äi, diñ kor äi ma kiñkiñ no, Maga ndi mo yaçaç go!

⁴Werga ndo diñ huuli äi no, diñ kor äi ma kiñkiñ no, Day diñ wer ëu äo no, ga ndo koë ge ndi yañ, Ndo see ge yañ de äi.

⁵Ndo hog ge ndi yañ le go jag baèy maga aà äo'n wo me mono Werga ndo diñ je koë mege no.

- ⁶Ndi haç nenterse äin mo äi coo do, Ndo bud me we go, Manwuri, Baa ma waçaç cwaçy no!
- ⁷Ndi de caa hee de jar maga saë wo see äaara de soçoçre Ma de koë koë wo mono, Day ndi kañ ëiggi äi diñ ti Manwuri.
- ⁸Day ndi joñ ge yañ nen fruygi, see äi joñ ge yañ go feh wer äil de el äo no, Werga ndo de ko ree ma see äi no. Ndo de ko lawge ma see äi no,
- ⁹Ti ngeel sen haç me go ne je heen äi coo do wa Day ni ndo see mbo de äi haçy so.
- ¹⁰Joñ äil de el äon see äi Manwuri! Werga ndi nen coocoo. Nen äi, tenen äi de hoçoçgesee äi go de rwagge äuy do carge jag jiili.
- ¹¹Tenen äin äuy ngar go do ceege, Day nen kiñgi äin wo mo äuy ndi jag ndumgi Eegre äi wo äaäla, wo äaäla wer ree ma ni nañ gaa äi no, Day hm äi kol wo go de hos jage.
- ¹²Diñ wer jar hee äin wo äuy so ga Ndi go de mbuë soçoçre see jar leege äi wora, Diñ fen joñ heçeçne ma kluu see jar maga wo de ko mege mono. Jar maga ko wo ndi go siigi mono Dañ wo go de ëeere do äi haçaç.
- ¹³Jiili jar go de yoçoç ti äi do je huli nono, Ndi do mopo maga go de yeege nono.
- ¹⁴Ndi hay laa waçaçre ma de älagge ti äi ngaäa Heçeçne ma kluu go de yiñ ti äi äuy, De maga aà sa' wo jag äaara go ti äi mono. Aä tay wo jag go ma taw tenen äin go.
- ¹⁵Day ma äin mono, ndi de kañ ëiggi äi diñ ti äo O Manwuri! Ndi gano: Ndo diñ Baa äi no.
- ¹⁶Wur äin wo äuy diñ äi coo do äo. Hog me le go do jar hee äin wo, jar joñ coo äin wo no!
- ¹⁷Ler poëag nen äo maga sag le ne weejoçoç äon ti Yaçaç me go de äil de el äo no!
- ¹⁸Manwuri, daga ndi mo hay nen soçoçre wa de maga Ndi äo' ëu we mo mono, Daga jar debaycoçoçren mo laa wo nen soçoçre, Daga aà mo cwaa wo wo bay jag ni jar äi tu wo!
- ¹⁹Daga jag ma waçë waçaçre ma bay ngar mo kol wo go mbululum, Jag maga waçë waçaçre ma pejeg pejeg ne je ma keëedn ti De mañge ti ciñ, day de feg ti lay mono.
- ²⁰Manwuri, ndo go de joñ de el äon see jar äon wo kluu, De el maga ndo de äo'ge äe ciñ ne jar joñ heçeçne do äon wo mono, De el maga ndo de joñge äe see jar maga wo wo yaçaç wañ see Äo go pel jar tebere wo mono.
- ²¹Ndo lag ra go de yoñre nen pel äo, Go haçaç see ëarge mani jar tebere wo no, Ti ngeel yaçaç wañ maga ndo koë ra ni see trum maga leë wo ra mono.

²²Suse' ne Manwuri! Werga àà naa nen äil de el äen go see äi, Do ma äi leege ma de eegre nono.

²³Day ma äin ndi hay waçaçge de temge ga: Ndi go de niigi nen äo haçaç! Ama, ndo, laa mbo geçeçe kam kam äi no, De maga ndi hay ti ngar jag mo ti mono.

²⁴Da wee Manwuri, nday jar ma yaçaç jag äen äuy, Manwur koë jar ma de haç äiln wo no, AÀ joñ bon je maga joñ feçeçre de mañge ti see äe ciñ debaň mono.

²⁵Haçaç wee eegre ne see äay, day coä wee jiili äay, Nday äuy maga nday de gor do Manwur mono!

SIÑ WORA 32

Fruygi je maga go de da' fuggi äil mono

¹Siñ *ma Dafidi*.

Je maga älagge äen go de mañge mono de da' see äe, Je maga de da' fuggi äil go ti älagge äen mono.

²Je maga Manwur bay kee ree ma ni nañ gaa äen ne hen ti Wa so mono de da' see äe, Je maga ëiggi ma freñ bay ti ëiggi äe wa so mono!

³Tum de maga ndi hay go ba' mono, hm äi wo mbaara jag sor mege, Nen siilin heçeç äuy, ndi jag ndumgi.

⁴Werga de suñ lay de ceege lay, do äo hay poçoç mege, Eegre äi hay kol go de heg pasgeyaçg do mo ma ti his nono. Iggi

⁵Ndi hay kañ nen äo go ti älagge äi no, Ndi hay yoñ ree mani nañ gaa äin gaè. Ndi hay waçaç go ga: Ndi äod ge jag yañ go ti älagge Äin wo ne Manwuri! Day ndo kal naa älagge äi ma ni nañ gaan go.

⁶Diñ do sen ga je yaçaç jag äon äuy mo tos ndo ti wur äe. De maga bii ma kluurin dug wo we go no, AÀ kaçaç ge wo ma da' ge äe gaa hase.

⁷Ndo diñ ngeel yoñge äi no, ndo koë me jag joñge coo no Ndo go de yiñ ti äi de 'wadge war ma yaçaç mege go. Iggi

⁸Ndi had ge ndo yañ, day ndi kañ ge nen äo yañ ti Faage maga ndo nen mañge äe mono. Ndi ba ge yañ yañ ne ndo, ndi kañ ge nen yañ ne ndo ti.

⁹Hay wee do piir noga do gerheçeç wayla maga wo bay ti no wa. AÈ hoor jag äaara de reece'e noga de bugrum maga aè grag ra de äe, Nen maga àà mo yaë wo le see äo wa.

¹⁰Ree ma ndumgi raw wo ti je debaycoçoçren pur debaň. Ama, je maga de kañ ëiggi äe ti Manwur mono, Go de yiñ ti de äil de el mani äe no.

¹¹Jar ma keëed wo no, fruy wee ni Manwuri, day hay wee nen Fruygi! 'Wad wee war fruygi, nday äuy nday maga jiili äay de deelee mono!

SIN WORA 33

Naa togoë je joñ feçeçeren wo de yaçaç jar no

¹Jar ma keëedn wo, 'wad wee war fruygi ma haç Togoëge ne Manwuri! Togoëgen de bage diñ see jar ma de deelee wo no.

²Mañ wee ti Manwur ciñ de dilna Togoën wee de mandilna ma saçaçraçw hwale

³'Waa wee siñ ma defay ne hene! Ma' wee joçoç äayn wo de el de ma'ge do were.

⁴Werga waçaçre mani Manwurn de deelee, Day joñre äen äuy äo' jag go ti ngeel äe.

⁵AÀ da keëedn wo de deelee no, Äil de el mani Manwurn go de ba tamsiri.

⁶Hay joñ ngeel ma ciñ wo diñ waçaçre ma jag Manwuri, Day feçeçre ma äil äaaran wo äuy hay wo de joñge diñ de äodge eegre ma jag äe.

⁷AÀ tay bii maarog wo, boo ra go see keçeç AÀ ser maarog wo go äi tu caçaçge äaaran wo.

⁸Daga tamsir äuy mo joñ heçeçne do Manwuri, Daga jar ma ti tamsir wo äuy mo daë wo pel äe!

⁹Werga aà waçaç waçaçre day mo äen kal nduugi, AÀ waçaç go, mo äen kal joñge go haç'aç.

¹⁰Manwur älag waçaçre maga wer sir kne'n wo go, AÀ dwas feçeçre maga jar ngaä wora mono go.

¹¹Baage yañ mani Manwur mbe haç' tum, Day feçeçre maga aà de ngaä rage jiili äe mono wo haç' ti wer maga ndar wo wo sar sar mo tum no.

¹²Sir maga Manwur diñ Baa äe mono de da' see äe! Jar maga aà de hoo rage diñ nen mo äe mono wo de da' see äaara.

¹³Manwur le de ko nen ciñ ti ngeel ma ciñ, Day se ko jar tebere wo go äuy.

¹⁴Le ti ngeel hayle äen le, se de er jar ma ti sirn wo go äuy,

¹⁵AÀ diñ je maga kne' jag jiili ne hara mo äuy no, Diñ je maga de hayle äeeged ko joñre äaaran wo äuy lay.

¹⁶Wañ po maga yaçaç go diñ wer ngaäa sode äen wo bay wa, Blum yaçaç go mo lay no bay diñ wer eegre ma kluu wa lay.

¹⁷Piir bay de kaçaçge ma yaçaç jobo go wa Eegre äen äuy bay ma yaçaç jobo go wa.

¹⁸Koëa nen Manwur de kañge ti jar maga joñ wo heçeçne äe mono. Nen äe ti jar maga wo de gor äil de el äen mono.

¹⁹Diñ maga se mo yaçaç tenen äaaran le go jag huli, Day se mo lag ra tenen de maga koñne le' we mono.

²⁰Tenen naan de gor do Manwuri, AÀ diñ je caa war naa no, diñ gidigli naa no.

²¹Werga jiili naa joñ fruygi ti äe, Werga naa de kañ eiggi ti ëu äe ma bay ëag no.

²²Manwuri Daga äil de el äon mo hay de wuuri Do maga wuur de gorge diñ do äo nono.

SIÑ WORA 34

Manwur yaçaç me go jag heçeçne äin wo äuy

¹Siñ *ma Dafidi. Ti maga aà hay kol see äe pel Abimeleg do je loëge no mono. Blam maga aè niin wo go mo lay no, aà kal fer waçaçre ma kay no.*

²Ndi joñ ge suse' yan ne Manwur de wur ma honla äuy, Togoëge äen joñ ge yañ tum jag äi.

³Daga tenen äin mo hay joñ fruygi diñ ti Manwuri Daga jar maga fer ti see äaara gesiñn mo laan wo, day mo fruy wo!

⁴Mañ wee ti Manwur ciñ de äi! Naa haç wee togoëge ne ëu Manwur de kaçaçra äuy!

⁵Ndi hay kië Manwuri, day aà kal yiñ jag me, AÀ yaçaç me go jag heçeçne äin wo no.

⁶De maga ndo kañ nen we ti äe no, ndo cag go de fruygi, Day ndo kaçaç ma rwag nen go de corge gaa so.

⁷De maga je coocoon ngar jag we no, Manwur laa ne, Day yaçaç ne go jag coocoo äen wo no.

⁸Je peelee Manwur de gor ti jar maga joñ wo heçeçne do äe mono, day se yaçë ra go.

⁹Gus wee ne, day ni nday kon wee ëa, coçoçre Manwur na kmay la? Je maga wo yaçaç wañ see äe mono de da' see äe!

¹⁰Joñ wee heçeçne Manwuri, nday jar äe ma bay ëag no! Werga mopo bay go de gwa'ge see jar joñ heçeçne do äen wo wa.

¹¹Weere mingir da' wo reege gaa, joñ wo koñne lagge, Ama jar maga kië wo Manwur mono, mopo bay go de gwa'ge see äaara wa.

¹²A wee le, weere äi wo, co' wee sugi, Ndi had ge nday yañ de joñge heçeçne Manwuri.

¹³Je maga de saɣy hayge tenen ti mono diñ wola, Ga de saɣy naw ti puri, ma ko ngeel ma ti twore mo äa?

¹⁴Ēaw trum äo see älagge, Ēaw jag äo see waçaçre ma bag bii see wora.

¹⁵Ya' see äo go see älagge, day ni ndo joñ diñ de ele. Kië diñ jam, day ni ndo see wer äe.

¹⁶Nen Manwur de kañge ti jar ma keëedn wo no, Day sug äe de kañge ëegeë laa ro äaara.

¹⁷Manwur ngië nen de jar maga joñ wo älagge mono Ma yoçoç ti go ti äaara gesiñ la.

¹⁸De maga jar ma keëedn ngar wo jag we no, Manwur laa ne. Day aà yaçaç ra go jag coocoo äaaran wo äuy.

¹⁹Manwur mañ see jar maga jiili äaara go de charge mono Day aà yaçaç jar maga ëiggi äaara mbar ra mono go.

²⁰Bon daë je ma keëed pur debañ, Day Manwur yaçaçn go jag äaara äuy.

²¹Aà gor ti hm äen wo äuy. Mapo kaçaç ma hawge go yoo äaara boñ gaë.

²²Bon 'war je debaycoçoçren go, Day kiida ba ge jar maga wo hee de je ma keëedn mono.

²³Manwur yaçaç tenen weere joçoçre äen wo go Day jar maga yaçaç wo o see äe mo äuy no, Yaçaç ge wo go jag kiida no.

SIÑ WORA 35

Tosge ma jobo maga bay de joñ ree wa, day aè de kogge äe jag kiida

¹Siñ **ma Dafidi.**

Manwuri, yiñ jar maga leë wo ndi mono, Dur jar maga dur wo ndi mono!

²Mañ gidigli ma kleen wo de gidigli ma kluu no, Day ni ndo ur go ciñ ma kay mege!

³Ngië manjaw wo de haage wo ne jar joñ coo äin wo ti! Waçaç ne tenen äin ga: Peçeçge äon diñ ndi!

⁴Daga aà mo mbuë wo soçoçre mo daw wo go, Jar maga wo de kië tenen äin mono! Daga aà mo dag wo blam, day mo ngruä wo, Jar maga ëig wo ga bon mo da' ndi mono.

⁵Daga aà mo hay wo do dramgi maga puë wer leege nono, Day je peelee Manwur mo nii ra!

⁶Daga faage äaaran mo hay de suñgu, mo hay ndar ndarda, Day daga je peelee Manwur mo baa blam äaara!

⁷Werga mbe dekoë has tu ga saara tee tu me ti faage, laa wo baèy me. Mbe dekoë has tu ga saara tee ne diñ ma taw tenen äin go.

⁸Daga bon mo naa ra guggi, Daga baèy maga aà yon wo ne mono mo hoo ra dogo, Daga aà mo laa wo ni, day mo jon wo bone.

⁹Day tenen äin jon ge fruygi yañ ni Manwuri, AÀ jon ge fruygi yañ ti peçeçe äe no.

¹⁰Day hm äi äuy waçaç ge wo yañ ga: Manwuri! Wose de kaçaçe do ndo no la, Ma yaçaç je ma nen coocoon go do je dañge äe eegre no, Yaçaç ge je ma ti bon wo go de je coocoon le go jag je frum ragen la?

¹¹Jar jon sedewa ma de gete' puë wo we go ciñ, AÀ wii wo jag äi ti fen maga ndi bay de koge äe wa.

¹²AÀ poë wo me ti de el de älagge, Tenen äin go de gwa'ge de see äe tawa.

¹³Day ma äin de maga aà hay wo de ceege mono, Ndi hay laa taçy oçoçbe ti äi, Ndi hay go fer eiggi äi gesiñ heçeç bii Ndi hay tum jag tosge ceäe,

¹⁴Do maga aè jon see barge wo de henbe nono, Ndi hay kol go seege slew slew. Do maga aè law ti huli maabe nono Ndi hay seege go de goëomge, de car jag jiili,

¹⁵Blam äe, de maga äaale äi ma' we no, aà jon wo fruygi, Kal wo tayge. AÀ tay wo ti äi, ndi bay de koge äe wa, jar yiñ megen wo no, AÀ frum wo me go bay gayre.

¹⁶Jar haçyhaçyn feg wo mbaara jag äaara haçy koë so De maga aà ko wo ga äaali äi de mbarge mono. Soo wo sañ äaara see äi.

¹⁷Wañkluu ndo ko sen mo haç' koge la? Èaw maysee äi jag buçygi äaara no, Èaw tenen äi jag weere mingir wo no!

¹⁸Ndi mañ ge ti äo yañ ciñ yoo tayge ma kluu no, Ndi togoë ge ndo yañ yoo jar ma ngaän wo no.

¹⁹Daga jar maga äaaran coo gaa mono, Jar hee äin wo no, mo jon wo fruygi ti ree äi wa. Daga jar hee äin mo ëar wo ndi de ndarge nen wa!

²⁰Werga aà bay wo waçaçe diñ waçaçre jam wa, AÀ eig wo diñ bagge bii jar maga wo äi sirn ni ëeged mono

²¹AÀ haçe wo jag äaara go ti äi, AÀ day wo ga: Hah! Hah! Nen wuur de koge!

²²Manwuri, ndo yañ koge, hay go ba' wa! Wañkluu, ëee see äo go see äi wa!

²³Puçy go, ni ndo kañ me ti ngeel keëed äi no! Baa äi no, Wañkluu äi no kay ti äi!

²⁴Caa kiida äi diñ de faage ma keëed äo no, Manwuri Baa äi no. Daga aà mo joñ wo fruygi ti ree äi wa!

²⁵Daga aà mo waçaç wo jiili äaara ga: Hah haa, Mo maga wuur de saçy äe ti mo haç' so no wa! Daga aà mo waçaç wo ga: Wuur wumn we go wa!

²⁶Daga aà wo äuy, soçoçre mo joñ ra, day aà mo nguruä wora, Jar maga joñ wo fruygi ti bon äin mono. Daga aà mo hay wo de wuu ti de soçoçre, Jar maga wo de puëgi ciñ see äi mo hay wo de lugudgi.

²⁷Daga aà mo 'wad wo ware day mo fruy wo, Jar maga joñre äi ma kededn coo jag äaara mono, Day tumtum mono aà mo hay wo waçëge ga: Manwur mo hay de togoëge, Manwur maga de saçy maga weejoçoç sen mo hay jam mono.

²⁸Day jag äi togoë ge ndo yañ wer keëed äo no, Day ndi togoë ge ndo yañ ti nawn wo tum äuy.

SIÑ WORA 36

Kaçaçge tenenn nduu le diñ see äo Manwuri

¹Ne *wañ siñ no. Ma weejoçoç mani Manwur no. Siñ ma Dafidi.*

²Waçaçre giñgi mani je debaycoçoçren mono Ndi de ko kuëum äen jag jiili äi AÀ bay ba de koge ga se joñ heçeçne Manwur na gahaçyla wa has äuy tu yaw.

³Maga se mo ko ree ma ni nañ gaa sen mono, Se raw ko see äe nen äe jag fo gaa äuy tu señ Blam äe se raw mbuë faale ne hene.

⁴Waçaçre ma jag äen wo diñ gete' wo de bagge bii jare, Joñge de el mokay bay koge nen äe diñ mopo wa so.

⁵AÀ eig joñge ree äen ti ngeel suli äe, AÀ de oole ti faage maga bay de el wa, AÀ srog älagge go see äe gaè.

⁶Manwuri, äil de el äon go de dayge haçaç ciñ Debay ndarge gog äon go de dayge haçaç yoo swaare wo

⁷Keëed äon do huuli mani Baan wo nono, Kiida äon wo do tu ma kuëumn nono, Manwuri, ndo yaçaç jar tebere wo go de horog wora.

⁸O Baa! äil de el mani äon de wore ëala, Jar tebere wo wo yaçaç wañ nencee grañ äo.

⁹AÀ wuu wo go de feçeçre ma debañ ma äi tiñ mani äo no Ndo wo haç bii ne hara ti blam bii de el äo no.

¹⁰Werga kaçaçge tenen nduu le diñ äiñ äo. Diñ de poëag äon ga wuur ko poëag no.

¹¹Blar äil de el äon ne jar maga wo de ko ndo ti, Blar keëed äon ne jar maga jiili äaara de deele ti.

¹²Daga äaale je far ti see äe ciñn mo da' ndi wa Day jar debaycoçoçren mo nii ndi wa lay!

¹³Diñ ti ngeel sen ni ga jar maga bay wo joñge ni nañ wa leë wo mono. Aë wo go de srog rage gesiñ, aà kaçaç wo ma puëgi ciñ gaa so.

SIN WORA 37

Soçoç äil ti siigi ti mani jar debaycoçoçren wo wa

¹Siñ *ma Dafidi*.

Soçoç äil ne jar joñ älaggen wo ti wa, Slag nen ti jar joñ älaggen wo wa.

²Werga aà hig wo go depar day do fi nono, Aä lwaë wo go do fi ma de tiñji de laäay nono.

³Kañ eiggi äo ti Manwuri, Day ni ndo hay joñ joñre ma de ele. Hay äil sirn ni, ni reege äo mo hay diñ debay ndarge gogge.

⁴Da' fruygi äon diñ see Manwuri. Day aà haç ge fen maga jag jiili äo dan yañ ne ndo.

⁵Haç ree ma see äon ne Manwur do, Kañ eiggi äo ti Manwuri, day aà joñ ge mbe fen joñgen yañ diñ se tu.

⁶Aä naa ge nen poëag äon yañ go do ngeel ma de lerge nono. Caa ge ceege yañ go ne joñre äo ma keëedn ti.

⁷Hay go pel Manwur ba'a, day ni ndo gor diñ do äe, Joñ nen soçoç jiili ne je maga joñre äen seeë ne hen wer ti wa. Ne je maga bag jag waçaçre ma de älagge wo ti mo wa lay.

⁸Men soçoçëge äil go, men tiñjiëgi de wañ go, Soçë jag jiili wa, sen diñ joñge ni gaë.

⁹Werga jar maga joñ wo älagge mono, aè yee ge nen äaara go Day jar maga wo de kañ eiggi äaara ti Manwur mono, Sirn joñ ge yañ diñ ma äaara lay.

¹⁰Ig la me' koë mono je debaycoçoçren joñ ge gaa so. Ndo er ge ngeel maga aà hay ni mono yañ: Jobo joñ ge ni gaa so!

¹¹Sirn joñ ge diñ ma jar maga fer wo ti see äaara gesiñ mono Day saara lag ge yañ ni jam de fruygi de ele.

¹²Je debaycoçoçren kne' eiggi ma de älagge Wo jag jiili äe ti je ma keëed no. Day aà ya' soo sañ äe ti keçeç see äe.

¹³Wañkluu ya' fege ti äe. Werga aà de koge ga wur äen go de nduugi.

- ¹⁴Jar debaycoçoçren ndar wo moslam go, AÀ bod wo ti toñwaa go, Ma srog jar ma nen bonn wo de jar coo wo no, Ma ngaë jar maga faage äaaran de deelee mono go.
- ¹⁵Moslam äaaran kal ge diñ jiili äaara de see äaara, Day toñwaa äaaran harag ge wo yañ go.
- ¹⁶Ëawa diñ mo ma me' mani je ma keëed no, Dedañ feçeçre ma ngaäa mani je ma debaycoçoçre no.
- ¹⁷Werga do jar debaycoçoçren harag ge wo go Ama Manwur ëaw jar ma keëed wo no.
- ¹⁸Manwur de ko naw jar ma keëed wo no, Day taabul ma hoorge äaaran diñ ma tum.
- ¹⁹Ti wur bonn mono, aà mbuë ge wo soçoçre gaa, Day ti wur le'ge koñne mono, aà joñ ge wo de kaçaçge.
- ²⁰Jar debaycoçoçren laä ge wo go, Day jar hee Manwurn wo do hoçoçpaçy nono. AÀ ndar wo, ndar wo go do cug nono.
- ²¹Je debaycoçoçre yaçaç mopo le, day fern gaa, Je ma keëedn joñ äil de ele, day aà haç mbe.
- ²²Werga jar maga Manwur de kañ bosa' ne hara ti mono, Sirn joñ ge diñ äaara. Day jar maga aà go de faë sen wo mono, yee ge wo nen go lay.
- ²³De maga seele jobo yañ de coçoçre jag Manwur no, AÀ joñ fruygi ti faage äe no.
- ²⁴AÀ le' we no, aà ma' gor go gesiñ gaa, Werga Manwur de ëaw do äe.
- ²⁵De maga ndi le klee haçaç ndi taw taçaçbe go, Ndi ko je ma keëed go ti boñ de tobge gaa, Ko wer mani äen ti ro wer hole ma jag äen gaa lay.
- ²⁶Tum aà joñ äil de ele, aà haç mbe, Day wer mani äen tum de bosa' ti lay.
- ²⁷Ëee see äo go see älagge, joñ diñ de ele, Day ni ndo oo ni ma tum.
- ²⁸Werga Manwur da diñ joñre ma de deelee Day aà men jar ma yaçaç jag äen wo go gaa, AÀ tum de gor rage, Ama wer mani jar debaycoçoçren wo mokay no, Sen yee ge wo nen go.
- ²⁹Sirn joñ ge diñ ma jar ma keëed wo no, Day aà lag ge wo ni haçaç diñ ma tum.
- ³⁰Kal le go jag je ma keëedn diñ waçaçre koge ree, Day trum äe waçë diñ waçaçre ma de deelee.
- ³¹Jag liñgi mani Baa äen jag jiili äe, äaale äe mbar gaè.
- ³²Je debaycoçoçren beg je ma keëed no, Day kië ga se 'warn go.
- ³³Manwur tobn go ne hen äi coodo gaa, Day aà men kiida bawge äe gaè.

³⁴Kaň eiggi äo ti Manwuri, äaw faage mani äe no, Day aà mañ ndo yañ go ciñ, maga sirn mo hay äo, Ndo ko yañ, aè yee nen jar debaycoçoçren wo yañ go

³⁵Ndi hay ko je debaycoçoçren de eegre äen äuy. AÀ go de lir jagdo do koo ma de goëge nono.

³⁶AÀ raw we, koëa, aà bay wa so, Ndi hay kië ne, ama aà bay da'ge wa so.

³⁷Kaň nen ti je ma keëed no, day ni ndo ko je ma de deele no Ngeel ma pel yañ gor je ma jam no.

³⁸Ama jar giñgin wo mono, aè caa ge wer äaara go äuy, Ngeel ma pel mani jar debaycoçoçren wo go de caa were.

³⁹Peçeçge mani jar ma keëedn nduu le diñ see Manwuri, Day aà diñ kor ma kiñkiñ ma ti äaara ti wur ma de gaali no

⁴⁰Manwur kay ra, day yaçaç ra go AÀ yaçaç ra go jag je debaycoçoçre no, day peçeç ra go, Diñ wer maga aà wo wo yaçaç wañ see äe.

SIÑ WORA 38

Tosge je maga ko älagge äe no

¹Siñ *ma Dafid ma eig ti.*

²Manwuri! Joñ bon äi de carge jiili äo gon wa, Day, kañ gaali me ti tiñji de wañ äo gon wa.

³Werga waa äon nduë wo jwag mege, Do äo nduu heçgge me ti.

⁴Mopo bay see äi patala ti ngeel äe ta' wa so, Wer baage poçoç äo no, Jam bay nen hum äi wo wa so, wer älagge äi no.

⁵Werga älagge äin geçeç wo le go ciñ de raw ti äi, Do fen poçoçre nono, aà wo de poçoç mege.

⁶Waçaçge äin wo patala de yuägi de sañre, Wer loëge äi no.

⁷Ndi go de goëomge, de gayre debaň, Nen naw tum mokay no, ndi see de lawge.

⁸Werga heçeçre äi haä wo ndi wo go äuy, Mopo bay see äi ti ngeel äe ta' wa so.

⁹Eegre äi bay wa so, go de hragge huluä äuy, Ndi ndum wer jiili äi maga go de carge mono.

¹⁰Wañkluu! dage äin äuy de kañge mo pele, Day jooge puçuçri äin bay de yee moge wa.

¹¹Jiili äi go de carge, eegre äi go de tob mege. Day nen äi patala bay go de caage wa so äuy yaw.

¹²Bar äin wo de jar maga wuur see wer kaçaçra mono lag wo go haçaç see bon äin wo no. Day jar ma see äi mañn lag wo go diñ ti jeñ.

¹³Jar maga wo de kië tenen äin mono, kañ wo kindiä me, Jar maga kië wo ga bon mo da' me mono ëar wo me, day ngurum wo jag ti naw tum ma bag bii jare.

¹⁴Day ma äin mo haç' ndi do je ndigriñ nono, Ndi bay laëge äe wa, Ndi do je mbululum maga bay go bul jag wa nono.

¹⁵Ndi do je maga sug äe bay laëge wa nono, Do je maga bay fer waçaçre ne jobo ti äe wa nono.

¹⁶Manwuri, ndi de gorge diñ do äo, Fer ge waçaçre diñ ndo, Wañkluu, Baa äi no!

¹⁷Wersen ndi ga: AÀ mo joñ wo fruygi ti ree äi wa, Day mo puë wo de äi wa, hayga äaale äi ndar gog we no,

¹⁸Werga ndi go mañ ma ma' äaale, Day ceege äin tum pel äi ta'a.

¹⁹Werga ndi waçaç go ti ree ma ni nañ gaa äi no. Heçeçne go de caa mege wer älagge äi no.

²⁰Jar hee äin wo mbaara jag äaara sugsgugi, de eegre lay, Jar car hee de äi ti guurn wo no, aà wo ngaäa,

²¹Day jar poë de el äin wo de älaggen wo no, Wo de giñ mege werga ndi kië diñ de ele.

²²Tob ndi go wa Manwuri! Baa äi no, ya' go see äi haçaç wa!

²³AÀ le kay mege deparday, Wañkluu, peçeçge äi no!

SIÑ WORA 39

Men ndi iggi me'ëa, duniyaçn peçeç go de dogray

¹Ne *wañ siñ no, Ne Yedutun. Siñ ma Dafidi.*

²Ndi hay waçaçge ga: Ndi ëaw ge faage äin wo yañ. Do heçeçne magatrum äi mo joñ älagge wa. Ndi hee ge bugrum yañ ne jag äi, Haçaç de maga je debaycoçoçren yañ pel äi caw ëa mono.

³Ndi hay go de teçg jage, day hay go ba'a, Ndi laa dayge waçaç waçaçre po gaa so, go haçaç see twore no, Day ceege äin joñ nen yaë wer ciñ see äi ni de dañge so yaw

⁴Jiili äi hay roë mege le nen äil äi, Jag ndumgi äin mono, wuu hay de ngalge ni Day waçaçre kal age me jag ga:

⁵Manwuri, kañ nen äi ti tawge naw äi no, Naw äin gwa' pel äi ni kmay pala, Ndi ko ge yañ lay ga ndi bay grañ wa.

⁶Koëa, ndo haç naw me do mbag koëe, Day naw äin bay wo pur pel äo nen mopo wa, AÀ na nono, je tabay pel äo diñ ngeel de koëe Iggi

⁷AÀ na nono, je tabay kii do nencee nono AÀ ngar see äe de koë koë lay. AÀ tay horog ciñ, bay de ko je hooge äen wa.

⁸Patalam no, Wañkluu, ndi kañ eiggi ti may pala Ndo diñ je maga ndi de gor do äo mono.

⁹Yaçaç me go jag älagge äin wo äuy! Men me go mbuë fo ne jar dogjagn wo wa.

¹⁰Ndi hay go ba'a, ndi bul jag äi go gaa, werga joñ mopo mono diñ ndo.

¹¹Ama men mbo mbar mege ma' so, Ndi say go do do äo maga mbar ndi mono.

¹²Ndo kañ nen je tabay ti faage diñ de joñge Bon äe ti ree ma ni nañ gaa äe no. Fen maga aà de saçy äe ti mono, ndo ëugn go do gogo nono. AÀ na nono, je tabay ma honla äuy diñ ngeel de koëe. Iggi

¹³Kañ sug äo laa tosge äi no, Manwuri, kañ sug äo laa ro äi no. Ndiñ go see ro äin wo wa. Werga ndi diñ waare ni äo, Je maga de hayle naw mbag koë do paçaçre äin wo no lay no

¹⁴Mañ nen äo go me ti ëa, day ni nen äi caa yañ go Tañgu maga ndi raw ge, day joñ ge caw gaa so mono.

SIÑ WORA 4o

Daga jar äuy mo ko wo fen maga ndo joñ ne see äi mono

(Ko ferse 14-18; Siñ 70.2-6)

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²Ndi hay de kañ eiggi äi diñ ti Manwuri. Day aà kal jel see äe le me, aà hay laa ro äi no.

³AÀ hay naa me le go äi tu ma taw jar no, Le go wer gesiñ nen paçaçge ma diälig no. AÀ hay kañ äaale äi go ciñ ti huuli Kal deñ äaale äi lay

⁴AÀ kal hee siñ ma defay ne ndi jage, Ma haç togoëge ne Baa naa no. Jar debañ kon ge wo yañ, day joñ ge wo heçeçne yañ Day kañ ge wo eiggi äaara yañ ti Manwuri.

⁵De da' see äe diñ je maga de kañ eiggi ti Manwur mono, Je maga bay mbuë nen tayge de jar far ti see äaara Ciñ wo de jar car gete' wo wa mono!

⁶Manwuri, Baa äi no, ndo hay dus feçeçre äo ma ngel seen wo de waçaçre äo ma de ngaägen wo go de el see wuuri. Fen ma ngaäge de äo bay wa, Ndi de dage ga ndi fer go waçëge ti äaara, Ndi 'wad äay go ti äaara AÀ raw wo ngaäa debañ, bay ma keege wa.

⁷Ndo hay joñ de saçy maga joñ siigi jag ne ndo ti gaa, joñ de saçy maga haç feçeçre ne ndo ti gaa, Ndo hay bul sug äi wo go. Ndo hay wii siigi jag maga aè roë mo äen go äuy gaa, Hay wii siigi jag go ti älagge gaa lay.

⁸Do kay nono ndi kal waçaçge ga: Koëa ndi wo de woge, de kefder ma de kaage maga de yerge ti äi mono.

⁹Ndi de fruygi ma joñ fen maga äil äo dan mono Baa äi no! Day jag liñgi äon le jiili äi kuëum

¹⁰Ndi sii waçaçre ma de coçoçre ma ti Keëed äen yañ go yoo tayge ngaäa ma kluu no. Koëa, ndi bay hul jag äi ti keçeç wa, Manwuri, ndo de koge äe!

¹¹Ndi bay yoñ joñre ma keëed mani äon jiili äi wa Ndi waçaç waçaçre ti debay ndarge gog äon wo de peçeçge äo no. Ndi yoñ äil de el mani äon wo de cwaçy mani äon Ne tayge ngaäa ma kluun gaè.

¹²Ndo Manwuri! ndo peñ ge ndi de koge decoo mani äon wo gaè. Äil de el äon wo de cwaçy äon koë ge wo ndi yañ tumtum.

¹³Werga ree maga bay wo ma keege wa wo go de cir ti äi, Älagge äin wo de mañ blam äi, Day ndi bay de kaçaçge ma kañ nen ne hara ti wa. Ngaäa äaara de dañ riñ ma ti äi. Coäge nen äin go de äo' ëee tob ndi lay.

¹⁴Daga aà mo coo jag äo ma yaçaç mege go O Manwuri! Manwuri, aà le kay mege deparday!

¹⁵Daga aà wo äuy, soçoçre mo joñ ra, aà mo nguruä wo ëa Jar maga da wo ga saara taw tenen äin go mono! Daga aà mo dag wo blam, mo daw wo go Jar se maga da wo ga ndi mo hay nen bon mono!

¹⁶Daga aà mo hingir wo do poçoçre äaaran ëa, Jar se maga feg wo ti äi ga: Hah Hahah mono!

¹⁷Daga jar maga kië wo ndo mono, Mo feg wo, day mo joñ wo fruygi ni äo Daga jar maga da wo peçeçge äon mo hay wo Waçaçge ceä ga Manwur mo hay de togoëge!

¹⁸Ma äin ndi diñ je coocoo, je hugli, Ama, Manwuri, ëig ti ti äi. Ndo diñ je kay mege no, je yaçaç mege go no. Baa äi no, yoçoç ti le wa!

SIÑ WORA 41

Tosge jobo maga aè de joñ coo äe

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²De da' see äe diñ je maga ëig de el ti je gayrin mono! Ti wur bon mono, Manwur yaçaç ne go.

³Manwur gor ti äe, day men tenen caw. AÀ de fruygi gesiñ ti sir la. Ndo menn ge go ne dage jar hee äen wo gaè.

⁴Manwur ëaw ne do ti ngeel suli bon äe no, Ndo kne' ngeel suli äen jag ceege äe no.

⁵Ndi day ga: Manwuri, joñ äil de el äon see äi! Peçeç tenen äin go, werga ndi hay joñ älagge see äo.

⁶Jar hee äin waçaç wo älagge ti äi ga: AÀ hu gi go na hunla? Ëu äe taw ge go na hunla?

⁷Jobo a we ko mege no, aà waçaç mbe yoo fi po wo deñ koëe, AÀ tay ti älagge wo jag jiili äe. AÀ kal go mokay ya' go waçe rage sigi.

⁸Jar maga wo hee de äi mo äuy sweg wo waçaçre ti äi ti holañ äaara. AÀ eig wo ti äi ga bon mo da' ndi.

⁹De le'ge ne hen ti diñ waçaçre ma de älagge! Ga aà wo go de suli mo ti' no, aà ur gi ciñ gaa so.

¹⁰AÀ diñ je maga wuur hay de kaçaçra jam mono, Je maga hay de kañ eiggi ti äi, day hay ree hole äi mono, fer mañ äaale äi diñ se dogo tu seña.

¹¹Day ma äon mono, Manwuri, joñ äil de el äon see äi, Mañ me go ciñ! Day ndi poë rage yañ de nen mo ma äaara no

¹²Mokay diñ faage maga ndi ko ge yañ ga ndo Patala de da mege mono, Diñ ga daga je hee äin mo naa blum go ti äi wa,

¹³Day ma äin mokay no, ndo de soë mege ti keëed äin lay, Day ndo kañ me tum pel äo ye'e.

¹⁴SUSE' DEBAÑ NE MANWURI, BAA MANI ISRAYEL NO, HAÇAÇ HAÇAÇ WO TUM TUMI. AMEN! AMEN!

SIÑ WORA 42

KEFDER MA DE ÄOG NO

(Siñ 42—72)

De mañ naèy mene maga bod trum do jwaale

¹Ne *wañ siñ no, siñ ma jar ni Kore wora.*

²Do maga nay mene äod trum ti jeñ blam bii nono. Diñ dosen no lay ga ndi äod trum ti jeñ äo O Baa!

³Jwaale äo de kañ mege Baa, jwaale äo Baa ma tenen no, ndi raw ge na hun ga day ndi naa ge nen see äi Pel Baa mo la?

⁴Mberbe äin diñ reege äi de suñ de ceege, De maga aà tum waçaçge me ga: Baa äon gen yawla mo äa?

⁵Diñ ga mbe mokay diñ fen maga ndi fer kañ eiggi äi ti äe jag jiili äi mo an so no: Ndi wo de seege yoo jar ngaäa no, Hay wo yaëge wer äe nen see tiñ mani Baa no Ti holañ swelge war wo de joñge suse'e, Maga jar ngaäa wo de joñ few de äe mono.

⁶Ndo tem ba äon gahaçy pala tenen äi no Day ndo ndum me ti gahaçyla? Gor äon diñ do Baa, Werga ndi mañ ge ti äe yañ ciñ wer peçeçge äe no.

⁷Baa äi no, tenen äin go de kol hugli do äi Diñ wersen ga ndi fer eiggi ti äo, le haçaç äi sir ma Jurdeçeç no, le haçaç ti huuli Hermone, le haçaç ti huuli ma Mitsayare no.

⁸Maarog ëe maarog ma tigriñ le. Ndo car poçoç blam pyew wo, kañgaw bii äon wo De charge defoçoçre äon wo äuy hee wo me ti.

⁹De ceege mokay no, Manwur joñ äil de el äon see äi, De suñ mokay siñ äen de kañ mege caw lay. Sen diñ tosge Baa ma haç tenen me no.

¹⁰Ndi waçaç ne Baa ga: Huuli äi no. Diñ wer may ndo yoçoç ti go ti äi la? Diñ wer may ga ndi hay go seege de car jiili caw la, Nen joñge coo wer je heen mo la?

¹¹Hm äi harag wo go de maga jar hee äin mbuë wo soçoçre äi we mono. Ti maga aà waçaç wo me tum ga: Baa äon gen äa mono.

¹²Tenen äi no ndo jwag haçd haçd day ndo ndum ba äon me ti gahaçyla? Gor äon diñ do Baa, werga ndi mañ ge ti äe yañ ciñ, Aà diñ peçeçge äi no, day diñ Baa äi no.

SIÑ WORA 43

¹O Baa, joñ me diñ ti keëed äe. Kay ti äi pel sir ma ndar gog no! Yaçaç me go jag jar ëeñ wo de jar freñ wo no!

²Aà na diñ ndo Baa ma koë mege no, Diñ wer may ga ndo srog ndi go la? Diñ wer may ga ndi mo joñ nen seege de car jiili go la? Jag joñge coo wer je heen mo la?

³Äo' poëag äon le de cwaçy äo no! Daga aà mo see wo de äi, Daga aà mo koë wo ndi wo ti huuli äo ma bay ëag no, Ti ngeel hayle äon wo no!

⁴Ndi wo ge see ngeel sië jag mani Baa no. See Baa, fruygi äi no, fruygi äi ma debañ no Day ndi mañ ge ti äo yañ ciñ de dilna, O Baa, Baa äi no.

⁵Ndo tem ba äon gahaçyla tenen äi no, Day ndo ndum ba me ti gahaçyla? Gor diñ do Baa, werga ndi mañ ge ti äe yañ ciñ ëa pa, Werga aà diñ peçeçge äi no, day diñ Baa äi no.

SIÑ WORA 44

Day, ndo srog wuur go pa lay

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma jar ni Kore wo.*

²O Baa! Wuur laa we de sug wuuri. Paçaçre wuur hay bag wo blam äe we ne wuuri. Joñre maga ndo hay joñn ti wur äaaran mono. Ti naw ma ti wurpon wo le mono.

³Ndo hay srog wer sir po wo go ma lag rage ni Ndo hay taw jar po wo go maga aà mo mbeë wo go.

⁴Werga aà yaçaç wo sirn bay diñ de jaw äaara wa Yaçaç ra go bay diñ do äaara de see äaara wa. Ama diñ äañ war äo no, diñ do äo, diñ poëag nen äo Diñ werga ndo hay de joñ ail de el äon see äaara.

⁵Wañ äin diñ ndo, O Baa! Waçaç waçaçre peçeçe mani Jakob no!

⁶De tayge de äo mono, wuur srog ge jar hee wuurn wo yañ de ëu äo no, Wuur ndereë ge jar maga puë wo ciñ see wuur yañ go.

⁷Werga ndi bay de kañ eiggi äi diñ ti toñwaa äin wa, Yaçaç ge ndi go bay diñ moslam äin wa.

⁸Ama yaçaç ge wuur go do jar hee wuurn wo diñ ndo Day jar car hee de wuur wo no, wuu ti äaara de soçoçre.

⁹Wuur haç togoëge ne see wuur wer Baa ti naw tum Day wuur mañ ge ti ëu äon yañ ciñ tumtum. Iggi

¹⁰Ndo srog mbo wuur go an so, Ndo men wuur buugi de soçoçre, Ndo bay seege wer sode wuurn wo wa.

¹¹Ndo dag wuur go blam pel jar hee wuurn wo no Day jar maga wo hee de wuur mono, Frum wo wuur go jag äaara.

¹²Ndo haç wuur go do weere horog maga wo go Diñ ma reege nono, Ndo dus wuur go yoo wer sir wora.

¹³Ndo yee jar äon wo go de koë koëe, Ndo bay ya' yoo äe ciñ wa lay.

¹⁴Ndo kol wuur diñ jar mbuë soçoçre pel jar leege wuur wora. Jar feg ti, jar mbuë fo ne jar maga wo de cir ti wuur mono.

¹⁵Ndo kol wuur diñ mbaa see wer sir wo, AÈ glad ti ti wuur yoo wer jar wora.

¹⁶Ti naw tum mokay no, ndi de ko balge äi no, Day soçoçre kuu nen äi go.

¹⁷De maga ndi laa geçeçe je mbuë soçoçre jar no, Je mbuë fo jar no, De maga ndi ko je hee de duë wuur mono, Day de ëar moge mono Wañkluu.

¹⁸Sen wo mo deñ äuy daë wo wuuri Day wuur bay go de yoçoç ti ti äo wa. Wuur bay go de cegaëge ti tayge jag äon wa.

¹⁹Jiili wuur bay de cooge wa. Äaale wuur bay wo go de celge ti faage äon haçaç wa

²⁰Nen maga ndo mo ndereë wuur go jag tu weà wo wa, Day ni ndo mo laa wuur äi por ma de suñgun wa.

²¹Hayga wuur hay yoçoç ti ëu Baa wuurn we go no Hayga wuur hay mbeë do wuur we see Baa ma waare wo no.

²²Baa de hay joñ nen da' wer äe go gaa yawla? AÀ diñ je maga go de ko eiggi ma de yoñre ma jiilin wo mo ga?

²³AÀ na diñ wer äo, ga aè wo go de wuur ti naw tum jag huli mono, Ga aè ko wuur do weere saçaçre ma woge go ngaëge ti ngeel ngaë nay nono.

²⁴Ur go ciñ, ndo le' naa gahaçyla Wañkluu? Puçy go! Srog wuur go ma tum wa!

²⁵Diñ wer may ga ndo yoñ nen äo go la? Diñ wer may ga ti äo yoçoç go ti bon wuur no, Ti joñge coo wuurn la?

²⁶Werga tenen wuurn go de legadge nen äurgi Hoçoçgesee wuur wo de saëge nen siri

²⁷Ur go ciñ ma kay wuuri! Yaçaç wuur go wer äil de el äo no.

SIÑ WORA 45

Siñ dage waçy ne wañ

¹Ne *wañ siñ no. Do fuëgi sañgu wo. Siñ jar ni Kore wo. Siñ dage.*

²Jiili äi go de baage de waçaçre ma de el wo. Ndi day ga: Joñre äin wo diñ ma wañ! Daga trum äi mo hay do fen ma yerge do je ko yerge ma de een nono!

³Ndo diñ je ma de wore dedaänge yoo weere jar tebere wora. Jag äo waçaç diñ waçaçre ma de el wo, Diñ wersen ga Baa kañ bosa' ne ndo ti ma tum.

⁴Sa' moslam äon ti jeñ äo, blum ma durgi no, Maga diñ sagge äo no, diñ wore äo no.

⁵Dosen nono, diñ wore äo no! Ëee mbo so, Ëii pus durgi äo no, sen diñ durgi go ti cwaçy no, Ti ferge ti gesiñ no, wo de keëed no, Daga äaäñ war äon mo naa nen joñge diñ joñre ma sagge wora!

⁶Jag waa äon wo ndelem ndelem Jar debañ leë ge wo yañ go wer äo. Waa äon aer ge wo jar hee wañ wo yañ jag jiili

⁷Paale wañ äon de kañge ta' diñ ma haçaç haçaç wo tum, O Baa. Graw wañ äon diñ graw wañ ma de deele.

⁸Ndo da diñ joñre ma de deele, Ndo bay da debaycoçoçre wa. Diñ werseno O Baa, Baa äon kaa noo go mo ti, ga diñ fruygi, day diñ ndo yoo te kaçaçre äon wo no.

⁹Trusa mire, Alowes wo de Kas wo de jwedge ti oçoçbe äon wo no. Le äi tiñ wañ ma be dooge de sañ feçeçre no, Feçeçre joçoç ma de joñge de saale joñ wo fruygi ne ndo äili.

¹⁰Mayre mani wañ wo yoo jar maga ndo da ra mono. Waçy wañ de hayle ti äań war äo, Go de gragge de boo biñni ma Ofiri.

¹¹Co' sug äo may äi, ko nen äo day ni ndo kañ sug äo, Yoçoç ti go ti jar äon wo de tiñ mani pan äo no.

¹²Wañ go de kañ dage äen wo diñ ti wore äo no, Werga aà diñ pan tiñ äo no, le' mondra ne hen pele.

¹³Day, diñ de mandekoë wo, may ma Tir no, Jar ma de horog yoo jar wo no, kië gi wo de el äo yañe.

¹⁴May mani wañ no, wo de togoëge äil tiñ wañ no, Oçoçbe äen de dam jag de boo biñni.

¹⁵Aë ban wo ma woge see wañ de oçoçbe ma de yerge wo ti. Day mayre ma tigliiri ga diñ kaçaçre äe wo, wo wer äe.

¹⁶Aë de seege kañge äe ti holañ fruygi wo debań. Aà raw kalge äi tiñ wañ mani wañ no.

¹⁷Jar ni äo lag ge wo yañ ti ngeel mani paçaçre äaaran wo no. Ndo lag ge ra yañ wañre go äi sirn äuy.

¹⁸Ndi eig gi ëu äo yañ ti wer maga ndar ge wo wo mo äuy, Day wer jar mañ ge wo ti äo yañ ciñ haçaç haçaç wo ma tum.

SIÑ WORA 46

Manwur Pantway yañ mbe de naa

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma jar ni Kore wo. Alamod*

²Baa diñ ngeel yaçaç wañ naa no diñ ngeel maga naa gis diñ see äe mo lay. Je kayge maga da' mbe tum ti wur ma de gaali no.

³Diñ wersen naa mbe tum bay heçeçne, de maga tamsir glub we go mono. Day de maga huuli leë wo we go ti diy maarog mono.

⁴De maga bii äaaran le' wo car poçoç we, Le' wo we car defoçoçre ti mono, Fi;ë wo huuli wo de urgi kañgaw go ciñ. Iggi

⁵Aà diñ blam bii maga blam äe fruy äi leege mani Baa no, Ngeel ma bay äag maga Je ma Ciñ Haçaç debańni ni mono.

⁶Baa ti diy äe: Aà le' gaa, Baa kay ne de maga ngeel tee go mbuh no kay tu mono.

⁷Wer sir car wo poçoç, twaywañre tië tië leë wo go, AÀ kal men geçeçe äe go laage: Tamsir kal ngoroäge go.

⁸Manwur Pantway yañ de naa, Baa mani Jakobn diñ ngeel yoñre naa ma ciñ haçaç no. Iggi

⁹AÀ wee le ko wore joñre mani Baa wo no. Lawge maga aà äo'n le gesiñ lam no.

¹⁰Joñ ga durgi mo hay go de tawge ti coçoç sir wo äuy mono diñ se. AÀ harag toñwaa wo go de jaw AÀ roë pus durgi ma durgin wo go de wuu.

¹¹Lag wee, day ni nday hay wee de koge ga ndi diñ Baa: Ndi waçaç waçaçre wer sir wo, ndi waçaç waçaçre tamsiri.

¹²Manwur Pantway yañ de naa, Baa mani Jakobn diñ ngeel yoñre naa ma ciñ haçaç no. Iggi

SIÑ WORA 47

Ma' wee do wer Manwuri, wañ ma kluu no

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma jar ni Kore wo.*

²Nday äuy, wer jar wo, mbar wee do! 'Wad wee war de fruygi ne Baa!

³Werga Manwuri, Je ma Ciñ Haçaçn debaänn diñ je joñ heçeçne AÀ diñ wañ ma kluu go ti tamsir äuy.

⁴AÀ bal wer jar wo go ne naa do, Lag wer sir wo go ne naa gesiñ äaale.

⁵AÀ ba tabul ma hoorgen ne naa, Togoëge mani Jakob maga aà dan mono. Iggi

⁶Baa ëii le ti holañ 'wadge war wo, Manwur see le de ro coçoç wora.

⁷'Waa wee siñ ma haç togoëge ne Baa, 'waa wee siñ! 'Waa wee siñ ma haç togoëge ne wañ naa no, 'waa wee siñ!

⁸Werga Baa diñ wañ ma ti tamsirn äuy: Haç wee togoëge ne hen de siñ!

⁹Baa de joñ wañ yoo wer sir wora, Baa le de hayle ti paale wañ äe ma bay ëag no.

¹⁰Wañre ma ti wer jar tay wo ti, Ne jar mani Baa mani Abraham no. Werga gidigli ma gesiñ lan wo diñ ma Baa. AÀ go de suli ti feçeçren wo ciñ äuy.

SIÑ WORA 48

Äi leege mani wañ ma kluu no

¹Siñ. *Siñ ma jar ni Kore wo.*

²Manwur kluu, aà diñ je maga togoëgen wo äuy diñ äe, Äi leege mani Baa naa no, ciñ ti huuli äe ma bay ëag no.

³AÀ diñ huuli ma lab ma de wore, ngeel fruygi ma ti tamsir äuy no. Huuli ma Siyon no, wo nen äañ gloñhwede, Äi leege mani wañ ma kluu no.

⁴Baa äi tiñ wañ äen wo no, Go de koge do ngeel yoñre ma ciñ haçaç no.

⁵Werga koëa wañre hay tay wo ti holañ äaara, aà kal wo naage le wer kaçaçra äuy.

⁶AÀ kal wo car nen ti de daëge, Heçeçne caa ra, saara kal dañge.

⁷Ti ngeel ni mono, aà kal wo yoorge de daëge, Do äil maga cee waçy de maga aà le' biñgi nono.

⁸Do leege maga naa le wer nono. Maga mbug gi daage ma kluuri ma Tarsis wo go mono

⁹Fen maga wuur hay laan mono, wuur hay ko ne. Äi leege mani Manwur Pantway no. Äi leege mani Baa wuur no, Baa kañn ge yañ go ni ma tum. Iggi

¹⁰O Baa, wuur de eiggi ti äil de el äo no, Ti gisiëgi tiñ Baa äo no.

¹¹Do maga ëu äo ra go ti jag sir tawgi äuy nono O Baa. Äañ war äon go de baage de joñre ma keëede

¹²Huuli ma Siyonn de joñ fruygi. Äil mayre ma Judan wo go fehe. Wer kiida mani äon wo no.

¹³Rañ wee Siyon, ni nday kii wee ti äe ëa, Kee tiñ ma de geçeçre ma äil äen wo no,

¹⁴Er wee kor ma ti äen ëa. Ko wee tiñ wañre äen wo no, ma bag blam äe Ne jar maga ndar ge wo wurpo mono.

¹⁵Mo so no, diñ Baa wuur ma tum no, haçaç haçaç wo mono, AÀ joñ ge diñ je koë wuur no, haçaç wur huli.

SIÑ WORA 49

Je tabay hu mokay aà mañ mopo do äe gaa

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma jar ni Kore wo.*

²Co' wee sug mo ma kay no, nday äuy jar wora, Kañ wee sug äay laa mo ma kay no, nday jar ma ti tamsir wora.

³Weeklee, je kluu, nday äuy, je horog wo de je coo no!

⁴Jag äi waçaç ge diñ waçaçre ma de ko ree, Day jiili äi eig diñ ti eiggi ma ti ngeel äe wo.

⁵Ndi kañ sug äi laa blawge waçaçre wora. Ndi äod ge wer waçaçre ma daë wer de gaali wo go diñ ti ro dilna

- ⁶Diñ wer may ga heçeçne joñ ge ndi ti wur bonn la De maga älagge mani jar hee äin wo de kuu mege mono?
- ⁷AÀ wo de kañ eiggi äaara diñ ti feçeçre äaara wo, Day kee wo see äaara de horog äaara ma debañ wo no.
- ⁸AÀ kaçaç wo ma yaçë kaçaçra go ti holañ äaara gaa Kaçaç wo ma poë yoo fen ma coo ragen ne Baa gaa lay.
- ⁹Yoo fen ma bud tenen äaaran go pur debañ Day joñ ge ba gaa äuy yaw.
- ¹⁰AÈ joñ ge mbe sug tenen tum Bay ko tu ma kuëum no?
- ¹¹Werga aè kon ge yañ: jar ko reen huë wo go, Je bay tin wo de je dogjag huë wo go lay Day feçeçre äaaran gwaë wo go diñ ma jar tigriñ wora
- ¹²AÀ eig wo äaaran ga tiñ saaran joñ wo yañ mbaara tumtumi, Day ngeel lagge saara joñ ge ti wer maga ndar ge wo wo mo äuy no. AÀ wo diñ jar maga kañ wo ëu sir wo de ëu äaara mono.
- ¹³Ama je maga ti twore mo caw naw äe bay pur wa, AÀ de mañ horog maga taw wo mbaara go koëe.
- ¹⁴Faage äaaran dosen nono, loëge äaaran dosen nono, Jar maga wo de mañ blam äaara waçaç ree äaara coo jag äaara. Iggi
- ¹⁵Do ngaäa horog wo nono, aè laa ra wo go ni jar äi tu wo. AÀ wo diñ reege huli. Day joñ ge yañ jar ma de deelen seeë wo go ne hara ti, Wore äaara puë go, tiñ äaaran diñ ni jar äi tu wo.
- ¹⁶Ama, Baa yaçaç ge tenen äin yañ le go ni jar äi tu wo. Werga aà mañ ge ndi yañ.
- ¹⁷Joñ heçeçne wa, de maga jobo yañ de joñge de horog no, De maga feçeçre ma liñ ni äen yañ jawge mono.
- ¹⁸Werga aà hu mokay aà mañ mopo do äe gaa, Feçeçre äen cwaan wo wo wer äe ni gaë.
- ¹⁹AÀ ko mbe nen see äe de fruygi de wur maga se tenen caw mono. AÈ mañ ge ti äo yañ ciñ diñ werga ndo hay da' twore
- ²⁰Ndo wo ge mbo na diñ ti ngeel mani pan äon wo an so. Ti ngeel maga jar äen ko ge wo poëag de nen äaara gaa hase.
- ²¹Je maga ti twore, day bay de ti wa mono, De mañ horog maga taw wo mbaara go koëe.

SIÑ WORA 50

Baa naa nen ge mono diñ ma caa kiida äe no
Siñ ma Asafe.

- ¹Baa, Baa, Manwuri, fer waçaçre day ni ndo ëe tamsiri Tìjìj wer de wur naage, haçaç de wur le'ge go gesiñ.
- ²Le Siyon äi leege ma de wore no, Baa sag wo ni plië pliëi.
- ³AÀ yañ le, Baa naa no, àà bay hayge go ba' wa. Nen pel äe mono, diñ wuu ma ree ngeele Go ti äe degara mono diñ gur leege ma de haçaç debań.
- ⁴AÀ ngar jag wo nen ciñ wo ciñ. Day ngar wo gesiñ ma caa kiida jar äen wo no:
- ⁵Tay wee ti jar ma bay ndar gog äin wo me, Maga joń wo tayge jag de äi diñ wer siigi jag mono!
- ⁶Day, ngeel ma ciñ waçaç ge yañ go ti jońre äe ma keëed no, Werga je caa kiidan diñ Baa. Iggi
- ⁷Co' wee sugi jar äi no! Day ndi fer ge waçaçre yañ, Israyele! ndi joń ge sedewa yañ mo ti, Ndi diñ Baa, Baa äo no.
- ⁸Ndi joń dekwacy ne ndo bay diñ ti siëgi jag äon wo wa, siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy mono tumtum pel äi taë taëe.
- ⁹Ndi baa ge blo daay ma liń ni äo gaa, Hoo ge blore toglońre äi glań äon wo gaa lay.
- ¹⁰Werga naëyre maga wo koore mo deń äuy wo diñ äi Horog maga wo ngaäa ngaäa ciñ ti huuli wo mo deń no.
- ¹¹Ndi de koge ga weere dweere ma ciñ ti huuli wo äuy, De feçeçre maga seeë wo mbasga mo sugsug äuy wo diñ äi
- ¹²Hayga końne le' ndi we laybla' no, ndi wii gi ndo ti äe ëa gaë. Werga tamsir diñ äi de feçeçre ma äil äen wo äuy.
- ¹³Ndi yañ mbi ree nay bloore dere wo yawla? Ndi yañ mbi joo ci toglońre wo yawla?
- ¹⁴Hay joń suse' ne Baa, sen diñ siigi jag äo no Ba jag haëge äon wo see Je ma Ciñ Haçaç debań no.
- ¹⁵Ëe ndi ti wur ma de gaali no, Ndi yaçaç ge ndo yañ go, day ni ndo togoë ndi yañ ge.
- ¹⁶Day Baa wii je debaycoçoçren ga: May an äa! Ndo kee jag lińgi äi ma de yergen wo, Day waçaçre tayge jag äin yañ mbe jag äo ni.
- ¹⁷Ndo maga ndo hee de waçaçre ma had mogen wo mono. Ndo maga ndo srog waçaçre äin wo wo go nen faale äo mono!
- ¹⁸De maga ndo ko je freń we caw no, sen kal cooge jag äo Day da'ge äon diñ wer jar joń figliw wora.

- ¹⁹Ndo men jag äo joñ älagge, Day trum äo yal diñ bagge bii jare.
- ²⁰Ndo hay ye' ndo waçë älagge ti hen äo no, Ndo kañ ëarge ne je ni man äo no.
- ²¹Mokay diñ fen maga ndo joñn mono, day ndi fer go ba'a. Ndo hay ëag äon na ga ndi do ndo nono Ama ndi ruu gi ndo, day ndi laa ge ra go mo pel äuy.
- ²²Laa wee sen de el so, nday maga ti äay yoçë go ti Baa mono. Do heçeçne maga ndi cerag ge mo äen lam no, je yaçaçge äe bay wa.
- ²³Je maga ti siigi jag äen mokay joñ suse' Me mono, diñ je haç togoëge me no. Je maga go de puçygi ti faage äen mono, Ndi kañn yañ ko wore peçeçge mani Baa no

SIÑ WORA 51

Tosge ma wii fuggi äili

- ¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.* ²De *maga je ndar nen waçaçre Baa Natan hay nduu äiñ äe, blam maga se suu de Bat-Seba mono.*
- ³O Baa! Joñ de el äon see äi diñ wer äil de el äo no. Wer koge decoo äo no, tag älagge äi ma de haçaçn wo go
- ⁴Yog ree maga ndi joñ ra ni nañ gaa wo go me äuy, Day ni ndo façaç me go de älagge äin wo no,
- ⁵Werga ndi de ko älagge äi ma de haçaç wo no Day älagge äin tum pel äi ta'a.
- ⁶Ndi hay joñ älagge see äo, day see äo boñ tawa Day ndi hay joñ älagge nen äo. Nen maga kiida äo maga ndo caan ge mono joñ ge ti keëed äe. Faare joñ ge ti kiida äon wo ni gaè.
- ⁷Koëa, ndi biñ nen ree ma ni nañ gaa no Day man äi mañ äiili äi diñ nen älagge
- ⁸Ama cwaçy maga jobo waçaçn le go jag jiili äe Kuëum haçaç mono sen de coçoçre jag äo. Wo ti ëiggi äi äil haçaç kuëum mono, kañ nen äi ti koge ree äo no.
- ⁹Façaç me go tum de hisope, day ni ndi joñ yañ go de façaçge. Yog me go, day ni ndi kol ge yañ go depuy ceëeg ceëege
- ¹⁰Sii waçaçre ma haç togoëge wo de waçaçre fruygi me, Day hm maga ndo geëeb ra go mono fer wo yañ de fruygi.
- ¹¹Ngië nen äo wo go see älagge äin wo no, Tag älagge äin wo go äuy
- ¹²O Baa! joñ jiili maga go de façaçge ne ndi, Fer kne' ëiggi ma de wore de el ye' me äili.
- ¹³Nii me wo go pel äo haçaç wa, Ba Nenterse äo ma bay ëagn go me äil wa.
- ¹⁴Haç fruygi peçeçge äon ne ndi Day daga ëiggi maga da joñ de el mo hay coä ndi!

¹⁵Ndi had ge faage mani äon wo yañ ne jar giñ seen wora, Day jar älagge fer ge wo yañ le see äo

¹⁶O Baa, Baa ma peçeçe me no! Yaçaç me go jag Ci maga ndi kaan go mono, Day trum äi 'wad ge war yañ wer keëed äo no.

¹⁷Wañkluu! bul jag äi go, Day jag äi waçaç ge yañ go ti togoëge äo no,

¹⁸Werga ndo bay joñ fruygi diñ ti siëgi jag wo wa, Hay dosen nono, ndi de hay joñ siigi jage. Ndo bay yaçaç siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mo wa.

¹⁹Siigi jag maga de coçoçre jag Baa mono, Diñ ëiggi maga de lawge ti älagge mono, Jiili maga go de charge de lawge ti älagge, O Baa, ndo bay go nii ëiggi ma sen mokay wa.

²⁰Wer äil de el äo no, dus feçeçre äo maga ndo joñ ra de el ne Siyon ti. Boo kor ma Jerusalem wo no.

²¹Do kay nono, ndo joñ ge fruygi yañ de siëgi jag ma keëed wo no, De siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, De huli feçeçren wo de jag äaara hala hala äuy. Do kay nono, aà sië gi jag yañ de blore dere wo ti ngeel sië jag äo no.

SIN WORA 52

Pel je maga de kañ ëiggi ti horog äen wo mono

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafid.* ²Ti *maga Doweg je Edomn nduu wii Sawul ga: Dafid go de rawge liñ ni Abimeleg mono.*

³Diñ wer may ga ndo kee see äo ti älagge la, blum? Äil de el mani Baan ti naw tumtumi.

⁴Trum äo ëag diñ jag hila, Do sañ moçeçeçi ma de sañ, bagge bii jar äon mono!

⁵Ndo da diñ älagge, bay diñ de el wa yaw, Kië diñ waçaçre ma de cereñ, bay ma keëedn wa yaw. Iggi

⁶Waçaçre ma de lugudgin wo mo deñ äuy no, Ndo da ra trum ma bag bii jare!

⁷No mo lay no, Baa srog ge ndo yañ go ma tum, AÀ ndor ge ndo yañ go, day naa ge ndo yañ go see tiñ äo no. AÀ naa ge kaçaçe äo yañ go äi sir ni jar ma tenen wo no. Iggi

⁸Jar ma keëedn kon ge wo yañe day heçeçne joñ ra yañ ge, Day feg ge wo yañ ti äe ga:

⁹Koëa, blo maga hay bay de kañ Baa je koëge äe wa day mo caw no. Je maga hay de kañ ëiggi äe diñ ti horog äen wo mono, Day hay koë see äe diñ de bagge bii jar mono!

¹⁰Day ma äin, ndi äi tiñ mani Manwurn do koo Olifiye Ma de goë sug guluf guluf nono. Ndi de kañ ëiggi ti äil de el mani Baa no, day wo haçaç haçaç tum.

¹¹Ndi mañ ge ti äo yañ ciñ ma tum, werga ndo hay joñ we. Ndi de saçy kañ ëiggi ti äo, werga ndo de el see Jar maga yaçaç wo jag äo mono.

SIÑ WORA 53

Baa de jar mani äen wo ti tamsir ma de glubgi

(Ko äil Siñ 14)

¹Ne *wañ siñ no. De siili. Siñ ma Dafidi.*

²Je dogjagn waçaç de äil äe ga: Baa bay wa hase! AÀ wo go de glubgi, à joñ wo feçeçre mani nañ gaa ma hoor see wora. Je maga joñ de el bay boñ wa äuy tu.

³Le ciñ haçaç, Baa jel nen äe le ko jar tebere wo, Ma koge ga jobo maga ëiggi äe de el yañ yawla, Je maga de kië Baa mono.

⁴AÀ wo go de ëeege haçaç äuy, à wo äuy wo go de glubgi, Je ma joñ de el bay wa has äuy, Koh bay boñ dra' wa äuy.

⁵Jar maga joñ wo ree maga bay ti faage äe wa mo Deñ bay wo de koge äe wa? Saara jar maga ree wo jar äin wo go do maga aè Ree hole peçeç no mono. AÀ bay wo ëe ëu Baa jag wa so.

⁶AÀ daë ge wo do heçeçne diñ ni so, De maga fen caa heçeçne äaaran bay mbe wa. Baa dus gi äil hm jar ma de cir ti äon wo yañ go Ndo mbuë gi soçoçre äaara yañ, werga Baa go de mbuë faale ne hara.

⁷Ndi da ko peçeçge mani jar Israyel wo le nduugi Siyon De maga Baa fer jar äe ma ti dañgayn wo we le mono Jakob joñ ge äil yañ go fehe, Israyel fruy gi yañe.

SIÑ WORA 54

Ëu ma jobo maga aè de joñ coo äe

¹Ne *wañ siñ no. De feçeçre joçoç ma de saale wo. Siñ ma Dafidi.* ²De *maga jar Sif nduu wo wii Sawul ga: Dafid yañ go de hulgi yoo wuur la mono.*

³O Baa! yaçaç me go de ëu äo no, Joñ me ti keëed äe de eegre äo no!

⁴O Baa! Co' sug tosge äi no, Kañ sug äo laa waçaçre ma jag äi no!

⁵Werga waare wo go de puëgi ciñ see äi, Jar ma girgir wo de kië tenen äi no. Ngeel ma Baa bay ti ëiggi äaara wa. Iggi

⁶Koëa, Baa diñ je caa war äi no, Wañkluu go diñ wer jar maga kay wo wer tenen äin mono

⁷AÀ äo' ge älagge yañ ne jar gujug megen wo ti. De cwaçy mani äo no, fer ra go ba'a!

⁸Ndi joñ ge siigi jag ma de jag jiili äi tem wo yañ ne ndo. Ndi mañ ge ti ëu äo yañ ciñ Manwuri! Diñ werga aà de ele.

⁹Werga aà yaçaç me go jag bonn wo äuy, Day nen äi laa ne jar hee äin wo ti.

SIÑ WORA 55

Tosge jobo maga aè kañ taw äe

¹Ne *wañ siñ no. De feçeçre joçoç ma de saale wo. Siñ ma Dafidi.*

²Baa! kañ sug äo laa tosge äi no, Day yoñ see äo go see kamkam äin wa.

³Hay de kañ eiggi äo ti äi ëegede, day ni ndo fer waçaçre me! Ndi wo äaňla, wo äaňla, de gijigi, de ndumgi,

⁴Wer geçeçge je hee no, day pel joñge coo mani je debaycoçoçre no. Werga aà äo' wo bon me ti. Day car wo waçaçre me see de soçoçge äili.

⁵Jiili äi mbar ndi wo äili Day heçeçne huli leë wo me ti.

⁶Heçeçne wo de daëge yĩn wo ndi Day ndi go de kuugi de daëge ladlade.

⁷Ndi day ga: Laage grañ ma do kurgudu joñ mayse yañ ne ndi do äen no ne? Ndi ur gi yañ, day ndi da' ge ngeel hayle yañe,

⁸Koëa, ndi dañ ge yañ wo go haçaç. Ndi raw ge wo go hayge ti puuli. Iggi

⁹Ndi dañ ge go deparday, Deparday dedañ leege ma gig gigi, dedañ degurleege.

¹⁰Wañkluu, luän go, car äil äaara go! Werga ndi ko girgir wo de dekwacy äi leege no.

¹¹De suñ de ceege aà wo de kiigi ti kor wo no Joñre maga bay ti ngeel äe wa wo de älagge wo äil äe.

¹²Äil äe mokay diñ feçeçre maga wo go de älagge Freñ wo de bagge bii jar bay wo go men ngeel äen wo wa,

¹³Werga mbuë fo äi bay diñ je hee po wa. Ndi soë ge mbi ne yañ. De urgi ciñ see äi bay diñ je maga de caa hee de äi mo wa. Ndi yoñ ge yañ go pel äe.

¹⁴Aà diñ ndo je tabay do ndi nono. Je hadge äi, kan äi maga de ko mege de ele!

¹⁵Wuur hay de lagge de tayge de kaçaçra de sa'ge Wuur hay woge de kaçaçra yoo ngaään äi tiñ mani Baa no!

¹⁶Daga huli mo naa ra do, Daga aà mo cwaa wo wo tenen ni jar äi tu wo, Werga debaycoçoçre ti faage äaara, ti holañ äaara.

¹⁷Day ma äin mono, ndi ngar jag ne Baa ti, Day Manwur yaçaç ge ndi yañ go.

¹⁸De law, de jag toñ, de wur ëegere, ndi äod huçy, ndi ndumi. Day aà raw laa geçeçege äi,

¹⁹AÀ kal bud tenen äin go diñ de jam, Jag durgi maga aà hay wo dur mege mono, De maga aà hay wo de lagge ngaäa dur mege mono.

²⁰Baa laan ge yañ, day fer ge ti äaara yañ go gesiñ, AÀ diñ je maga de hayle tum ti paale äen mono. Werga mopo bay de cooge see äaara wa, AÀ bay wo joñ heçeçe Baa wa. Iggi

²¹AÀ mañ do äe ciñ see jar maga se hay jam de äe mono, AÀ dem tayge jag äen go.

²²Jag äe desaçy telem dedaño noo paçaç Ama le jag jiili äe diñ durgi waçaçre äen wo dedaño noo ma tagge Ama saara diñ moslam maga wo go ndarge äi fra äaara.

²³Men ree ma poçoç mogen ne Manwur do, day aà kay ndo yañ. AÀ men je ma keëedn le' ge gaa hase.

²⁴Day ma äon mono, Manwuri, ndo laa ge ra wo wer tu ma kuëum no, Jar kag ci jarn wo de jar bag bii jar no, AÀ day ge wo nus naw äaaran dra' gaa, Ama ma äin mono, ndi de kañ ëiggi äi diñ ti äo.

SİÑ WORA 56

Jobo maga aè de joñ coo äe men see äe ne Baa do

¹Ne *wañ siñ no. Al yona elem rehokim Siñ mbaga jaw ma Dafidi. De maga jar Filisteçeç hay ba wo ne Gad mono.*

²Joñ äil de el äon see äi, O Baa! Werga jar tebere wo de kië mege. Nen naw tum mono, aà dur wo ndi.

³Nen naw tum mono, jar gay coo äin wo de baa wuu me see, AÀ wo ngaäa, aà wo de dur mege Baa ma de dañge no!

⁴De wur maga heçeçe yañ de caa ndi no, Ndi kañ ëiggi äi diñ ti äo.

⁵Ndi togoë Baa ti waçaçre äe no. Ndi de kañ ëiggi diñ ti Baa, ndi joñ heçeçe mopo gaa hase, Jar tebere joñ wo ndi yañ de may ne?

⁶Nen naw tum mono aà kii wo ti äi de waçaçre, AÀ eig wo see äi mono diñ waçaçre ma de älagge Sagsage.

⁷AÀ äo' wo jag go ti äi, aà beg wo ndi, AÀ lag wo gorge ti diñriñ äaale äi, Diñ werga aà wo de saçy taw tenen äin go.

⁸Diñ de faage ma bay ngar ga aà yaçaç ge wo go, De äil soçoçege äo no, O Baa, srog ra go gesiñ.

⁹Ndo kee äaale äi de maga ndi go de welge ti ëee mo caw no, yaçaç mberbe äin äi ndar bii äo no. AÀ bay wo äil kefder äon wa?

¹⁰Do kay nono, jar hee äin wo blam de maga ndi ngar jag we no. Ndi de koge ga Baa diñ ma äi,

¹¹Ndi togoë Baa ti waçaçre äe no, Ndi togoë Manwur ti waçaçre äe no.

¹²Ndi de kañ eiggi äi diñ ti Baa, Ndi joñ heçeçne mopo gaa hase, Jar tebere joñ wo ndi yañ de may ne?

¹³O Baa! ndi nen bag jag waçaçre maga ndi Hay haë go ti äaara ne ndo go, Ndi bag ge jag joñre ma joñ suse' ne ndon wo yañ go,

¹⁴Werga ndo yaçaç tenen äin le go jag huli. Ndo mañ jag äaale äi go maga aà mo ma' wa, Nen maga ndi mo see pel Baa nen poëag mani jar ma tenen wo no.

SIÑ WORA 57

Ndi äo' èu ne Baa ma Ciñ Haçaç debaň no

¹Ne *wañ siñ no, "Älag go wa" Siñ mbaga jaw ma Dafidi. De maga aà dañ do Sawul äi rum mono.*

²Joñ äil de el äon see äi O Baa, joñ äil de el äon see äi! Werga tenen äin wo yaçaç wañ diñ see äo. Ndi yaçaç wañ nen cee grañ äo wo, Haçaç go de wur maga coocoon taw go äa.

³Ndi ngar jag ne Baa ma Ciñ Haçaç debaň no, ne Baa maga wo äod jag feçeçren wo go ti ngeel äe ne ndi mono.

⁴Aä äo' peçeçgen yañ le me ciñ. De maga je joñ coo äin de baa wuu me see mono. Baa äo' ge äil de el äen yañ le de cwaçy äe no. Iggi

⁵Tenen äin ti holañ miñgir wora, Ndi de suuli pel jar maga ree wo jar tebere wo, Sañ äaara do jaw wo de waa wo nono, Trum äaara do moslam ma de äod sañ nono.

⁶Ya' see äo wo go ti ngeel ma ciñ wo, O Baa! Daga togoëge äon mo hay go ti tamsir äuy!

⁷Aè hay äo' wo baèy me äaale gesiñ Tenen äin hay goëomge gesiñ, Aä hay tee wo tu me pele, saara laa go ni. Iggi

⁸Jiili äi coä we, O Baa! Jiili äi coä we Ndi 'waa ge siñ yañ, ndi mañ ge ti äo yañ ciñ

⁹Puçy go tenen äi no! Puçy go mandilna äi no, dilna äin lay. Ndi puçy gi ngeel teege yañ go lay.

¹⁰Ndi mañ ge ti äo yañ ciñ yoo jar wo Wañkluu! Ndi togoë ge ndo yañ ma ra èu äo yoo wer sir wora.

¹¹Werga äil de el äon go de dayge go haçaç ciñ wo, Day cwaçy äon go de dayge haçaç yoo swaare wora.

¹²Ur go ciñ ti ngeel ma ciñ wo, O Baa! Daga togoëge äon mo hay go ti tamsir äuy!

SIÑ WORA 58

Gesiñ la caa kiida ni diñ Baa boñ

¹Ne *wañ siñ no. “Blag go wa” Siñ mbaga jaw ma Dafidi.*

²Ti cwaçy äen mono, aà mbe na diñ de maga nday lag go ba' mono, ga nday de joñ ree ma ti ngeel äe keëede? Diñ do kay no so ga nday car kiidan ti de deele äe Yawla weere jar tebere wora.

³Aà bay dosen no wa hase! Nday joñn mbay diñ re'e. Nday joñ nen jare. Nday kañ mundore ti fen ma far kelew feçeçren äi sir ni Mono diñ de faage joñre girgir äay ma do äay no.

⁴Jar debaycoçoçren wo le go de glubgi äil maare äaara wo äaa haçaç, Jar gete'n wel wo go mokay diñ de maga se kal le go Äil man äe nokay tu mono.

⁵Aà wo de nee jag do nee mani cwen nono, Do cwe yee ma ndigriñ maga jeb sug äe go nono.

⁶Maga laa geçeçge je maga de ko joñ sañgu äe mo gaa, Je joñ sañgu maga de ëeñ dañge mono.

⁷Baa, harag sañ äaaran wo go ne hara jag ni! Manwuri, harag kngarga weere mingirn wo go!

⁸Aà sol ge wo yañ wo go do bii maga naa wo yuuri wo go nono! Aà jwag ge waa äen wo yañ wo, day saara drus jag yañ go.

⁹Do gefergeñ maga dwal go de maga se de seege mono, Do mbarga maga cwaa go nono, aà ko ge wo nen wur gaè.

¹⁰Tañgu maga teäole äayn cgaw wo wuu do lir no mono, Mo hay depaçy noga go de heege, sen bay go diñ ree hala wa, Degurleege raw ge yañ de äaara.

¹¹Je ma keëedn joñ ge yañ nen fruygi, werga aà Ko sa'ge hee mani Baan yañ ti jar hee wo no. Aà yog ge äaale äe yañ nen ci jar debaycoçoçren wora.

¹²Day jar tebere waçaç ge wo yañ ga: Mbe nono, poëge ma jar ma keëed wo yañ mbe. Mbe nono, Baa maga caa kiida tamsiri yañ mbe.

SIÑ WORA 59

Baa äi no, yaçaç me go jag jar maga kië wo ndi mono

¹Ne *wañ siñ no. “Blag go wa” Siñ mbaga jaw ma Dafidi De maga Sawul laa jar wo gor tiñ no maga ni 'warn go mono.*

²Yaçaç me go jag jar hee äin wo no, Baa äi no. Geçeç me go ciñ haçaç dedañ jar maga wo de giñ mege mono!

³Yaçaç me go do jar maga joñ wo ree maga bay ti ngeel äe keëed wa. Day yaçaç me go do jar kag ci jar wo no!

⁴Werga koëa, aà wo de laa gu ne tenen äin mo lag no, Jar ma de eegre wo go de äo' jag ti äi, Koh de maga ndi bay mbi diñ je joñ ree wa, Bay diñ je älagge wa äuy Manwuri!

⁵Koh de maga ndi bay mbi de joñge ni nañ gaa wa, AÀ wo wo de ëee la, ma gragge go see äi. Puçy go, caa pel äi, day ni ndo koëa!

⁶Ndo, Manwuri, Baa Pantway, Baa ma Israyele, Ur go ciñ ma nduugi yiñ wer sir wo krub äuy tu! Ko decoo jar cogob wo wa hase Jar se maga bay wo keëed wa mono! Iggi

⁷AÀ fer wo le de law no kay, big wo do wayre nono, AÀ kii wo ti äi leege no.

⁸Koëa, jag äaara car defoçoçre, Moslam wo jag äaara Wose de laage la?

⁹Ma äon mono, Manwuri, ndo feg ti äaara, Ndo feg ti wer sir wo feçd äuy.

¹⁰Ndi ko wo diñ see äo je koë mege no, Werga Baa ndo diñ kor ma de booge go ti äi no.

¹¹Baa äi maga diñ Baa äi mono le de caa pel äi Baa lag jar gay coo äin wo pel koge.

¹²Id ra go wa, do heçeçne maga day la ti jar äin yoçoç wo go Wel ra wo go sug de eegre äo no, srog ra wo go Wañkluu, eegre wuur no!

¹³AÀ joñ wo älagge ti waçaçre maga kal le go jag äaara mono Daga waçaçre farge ti ciñ äaaran mo fer klew rage! Werga aà faë wo jar lay car wo gete' lay.

¹⁴Ndereë ra mbo go haçy, ndereë ra go aà mo hay wo wa so! Daga aà mo hay wo de koge ga Baa diñ wañ ti Jakobe, Wo go ti jag sir tawge wo äuy lay. Iggi

¹⁵AÀ fer wo liñ de law mokay big wo do wayre nono AÀ kii wo ti äi leege no.

¹⁶AÀ wo wo äaãla, wo wo äaãla ma kië reege äaara no, Day na wo de suñ bay wuuri.

¹⁷Day ma äin mono, ndi 'waa ge siñ ma togoë eegre äo no De jag toñ mono, ndi ma' ge do yañ wer äil de el äo no, Werga ndo diñ kor ma ti äi no. Ngeel yaçaç wañ äi nen wur ma de gaali no.

¹⁸O eegre äi no, ndi 'waa ge siñ yañ ma togoë moge, Werga Baa diñ koor ma ti äi no, Baa äi maga joñ de el see äi mono.

SIN WORA 60

Baa yiñ jag ne jar äe maga aè go de naa blum äaara

(Ko ferse 7-14, 108.7-14)

¹Ne *wañ siñ no. Ti fen suuli sedewa no. Siñ mbaga jaw ma Dafidi, se diñ ma hadge.* ²De *maga aà joñ wo jaw de jar Siri ma Mesopotami, de jar Siri ma Soba, day Jowab fer le id jar Edom wo ndar hwal ti äog äi log cuu mono.*

³O Baa! ndo dus wuur go, ndo car jiili go, fer wuur le

⁴Ndo hay daë tamsiri, ndo celern go, Kne' mungi äen wo no, werga aà de le'ge!

⁵Ndo kañ nen jar äon wo ti feçeçe ma de gaali wo Ndo haç fen jooge ma mbar nen ti jar ne wuuri

⁶Jar maga joñ wo heçeçe äo mono, ndo haç drapo ne hara do Ma waçaçe diñ wer cwaç no. Iggi

⁷Nen maga jar dagen äon mo hay wo go de budgi, yaçaç wuur go de äań war äo no, day fer waçaçe ne wuuri!

⁸Baa hay fer waçaçe go nen debay äag äe no: ndi naa ge blum yañe, Ndi äes ge Sikem yañ go, ndi ngaä ge log ma Sukkodn yañe.

⁹Galad diñ ma äi, Manase diñ ma äi. Efrayim diñ laä ma ti äi Day Juda diñ graw ma do äi.

¹⁰Mowab diñ gesaçaçe maga ndi yog ni, Ndi laa taarag äin go diñ ne Edom ti Sir Filisteçeç 'wad wo war wer äi

¹¹Wose ba ge ndi yañ wo Edom la? Wose haç ge äi leege äe ma de eegren yañ go me la?

¹²Hayga bay we diñ ndo wa no Manwuri? Koëa ndo srog wuur go, O Baa Ndo bay seege wer sode wuurn wo wa so O Baa.

¹³Haç kayge ne wuur do jar hee wuur wo no Peçeçe mani je tabayn diñ ngeel dekoëe.

¹⁴De tayge de Baa wuur joñ ge yañ diñ blum, Ndereë ge jar hee naan wo go mono diñ se.

SIÑ WORA 61

Ndi tum de saçy hayle äi tiñ mani äo no

¹Ne *wañ siñ no. Ti feçeçe joçoç ma de saale wora. Siñ ma Dafidi.*

²O Baa! laa ro äi no, Hay äeged laa tosge äi no!

³Le ti coçoç sir äańla, ndi ngar jag wo ne ndo, go de car jag jiili. Wo de äi ti huuli ma de raw geçeçe maga ëii do äi ga wa!

⁴Werga ndo diñ ngeel yaçaç wañ äi no, Glig ma de booge de geçeçe go pel je hee no.

⁵Ndi de saɣy hayge ma tum äi mburyug mani äo no, De saɣy yaçaç wañ grañ äo. Iggi

⁶Werga no, o Baa! Ndo co' sug haëge äin wo Ndo haç tabul ma hoorge jar joñ heçeçne ëu äon wo me.

⁷Laa naw ti naw mani wañn wo ni, Daga kiñgi äe mo see wo pel ni de wer maga ndar wo mono.

⁸Daga aà mo hay de hayge ti paalen tum pel Baa! Joñ nen maga äil de el äon wo de cwaçy äon mo hay wo tum seege de äe!

⁹Dosen nono, ndi 'waa ge siñ yañ tum ma woo ëu äo no Ndi bag ge jag haëge äin wo yañ go tumtumi.

SIÑ WORA 62

Biñ Baa mono, ndi ti desaɣy

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi. Ne Yedutun.*

²Do sen nono, tenen äin ngië nen wo see Baa ba' ba' a, Peçeçge äin nduu le diñ see äe.

³Dosen nono, huuli äin wo de peçeçge äin wo diñ se, Kor ma ti äin diñ se, ndi le' ge gaè.

⁴Diñ haçaç hun ga nday tay ge ti jobo äumgi la, Nday kië mo deñ äuy ga nday mo 'warn go, Do kor maga smay nono, Do laä maga le' go nono.

⁵Dosen nono, aà tay wo see äaara ma waçaçge ga saara Mo 'warn le go ti ngeel maga aà le go ciñ haçaç ni mono AÀ joñ wo fruygi de carge gete'e. AÀ kañ wo bosa' go jag äaara la, Äod wo faëge le nen äili äaara. Iggi

⁶Dosen nono, tenen äin joñ go ba' pel Baa! Werga ëiggi äi maga de kañge ta' nduu le diñ äiñ äe.

⁷Dosen nono, huuli äin wo de peçeçge äin diñ se Kor ma ti äin diñ se. Ndi le' ge gaè.

⁸Peçeçge äin wo de togoëge äin wo äuy diñ ti Baa, Huuli ma haçaç eegre me no, ngeel yaçaç wañ äin diñ Baa.

⁹Kañ wee ëiggi äay ti ngeel ma hun la tum äuy diñ ti äe, Jar wo, jel wee jiili äay ne hen pele! Baa diñ ngeel yaçaç wañ naa no. Iggi

¹⁰Dosen nono, weere Adam wo diñ äodge eegre! Weere jar tebere wo diñ gete'e! AÀ ëii gi wo ti kelew, AÀ wo feçd äuy joñ ge wo go gefeñ do leege nono

¹¹Kañ wee eiggi äay diñ ti joñge jar girgir wa, Kañ wee eiggi äay diñ ti da'ge ma bay blam wo wa Hayga feçeçe äayn yañ seege ciñ no, Men wee jiili äay wo go diñ ni wa.

¹²Baa hay waçaç waçaçe go äaale boñ, De äog äen ndi kal laa waçaçe ma kay ga: Diñ ga eegren diñ Baa.

¹³Joñge de eln mo lay no, diñ ma äo Wañkluu! Werga ndo poë wosela diñ wer joñre äe.

SIÑ WORA 63

Äil de el äon de wore de dañ caw tenen no

¹Siñ *ma Dafidi, ti maga aà hay wo ti puuli ma Judan mono.*

²O Baa! ndo diñ Baa äi no, ndi de kië ndo, Jwaale äo de kañ tenen äi no, hoçoçgesee äi äod trum wer äo, Ti ngeel maga go de heege kañkarañ, ga bii bay ni wa mono.

³Ti ngeel sen ndi de ko moge ti tiñ ma bay äag no. Ma ko eegre äon wo de togoëge äo no.

⁴Werga äil de el äon dedañ caw tenene. Jag äi togoë ge ndo yañ.

⁵Ti ngeel sen ndi togoëge ndo yañ ti tenen äi caw no, Ndi hoo ge do yañ ciñ ti ëu äo.

⁶Tenen äin wuu gi yañ do noo nono, do noo ma äil hm nono, Jag äi togoë ge ndo yañ de 'wadge ware.

⁷De maga ti äi eig ndo we ti ngeel suli äi ti' no, Ndi eig ti äo ti äilgi nen ma de law wora

⁸Werga ndo diñ kayge äi no, Day ndi ngar jag de fruygi nencee grañ äo.

⁹Tenen äin de sa'ge see äo äaäñ war äon de ëaw mege.

¹⁰Ama jar maga da wo ga saara älag tenen äin go mono. Sen wo ge wo äi tu ma kuëum nen sir no.

¹¹Moslam joñ ge nen taw rage go, AÀ joñ ge wo diñ reege weà wora.

¹²Day wañ joñ fruygi yañ diñ ni Baa Jar maga haë ge wo de äe mono joñ ge wo fruygi, Werga jar maga car wo äaaran diñ gete' mono teçg ge wo jag yañ go.

SIÑ WORA 64

Baa naa blum ti jar lor waçaçe wora

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²O Baa, co' sug geçeçege äi, de maga ndi ndumi! Koë tenen äin do heçeçe maga ndi joñ do je heen mono!

³Joñ nen maga ndi mo dañ go do cogob mani jar joñ debaycoçoçren wo no, Dañ go do haçyhaçy mani jar maga bay wo keëed wa mono!

⁴AÀ äod wo sañ trum äaara do moslam nono, AÀ jwag wo waa äaara no, maga diñ waçaçre ma äer see

⁵Maga saara mo jwag ra wo de yoñre ti je ma de deelee no. AÀ naa wo mbaara ne do gug tu jwagge de waa bay heçeçe me' dra'a.

⁶AÀ haç wo teñge nen ne see äaara ti waçaçre ma de älagge wora. AÀ kal wo ga saara mo gun few wora. Day kal wo ga: Wose ko ge ra la?

⁷AÀ kal wo ëag waçaçre haçaç po. Day wo ga: Koëa aà go mañ yaw, joñre naan see yañ mbe mo pa, Ëiggi jobo ma äidiw no, jag jiili jobo diñ tu ma kuëum.

⁸Baa jwa' waa le ne hara ti do guggi, AÀ wo go de da' waçaçge mo lag so no.

⁹Jag äaara joñ nen äod rage, Jar maga ko wo ra mo äuy dañ wo de ëeere.

¹⁰Heçeçe mañ jar tebere wo go do äuy AÀ bag wo blam joñre mani Baa no. AÀ laa ge wo mbaara wer yañ ne joñre äen wo no.

¹¹Je ma keëedn joñ fruygi diñ ni Manwuri, aà yaçaç wañ diñ see äe, Jar maga jiili äaara de deelee mo äuy joñ ge wo suse' yañ ne hene.

SIÑ WORA 65

Baa ndo de kaçaçge ma togoëge

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi, Siñ*

²Ma äon mono, O Baa, lagge go seëem diñ togoëge O Baa, äi leege ma Siyon no. Day wosela ba ge jag ha'ge maga se hay ha'n ne ndo yañ go.

³Ndo je maga ndo co' sug tosge wo mono! Jar tebere wo äuy a ge wo yañ see äo.

⁴Waçaçre älaggen raw wo ndi, Ndo por ge yañ go ti älagge wuur wo no.

⁵Je maga ndo go de mañge äe, Ga ndo ya'n le mono go de da' see äe. Maga aà mo lag wo äi feelee mani äo no, Wuur kaçaç ge yañ go de fruygi mani äo no, De debay ëag ma äi tiñ äo no.

⁶Baa je yaçaç wuur no, ndo bay ndar gog ti see äo tu wa, Ndo fer waçaçre ne wuur de joñre ma ngel jar wora Ndo maga jar ma ti coçoç sir wo ti tamsir äuy de kañ ëiggi ti äo, de kaali ma haçaç haçaç wo mono.

⁷AÀ joñ huuli wo kiñkiñ de eegre äe no, AÀ de gragge de eegre de kaçaçge.

⁸AÀ haëam buçygi maarog wora, buçygi kañgaw äaaran wo no, de glum glum ngaään wo no.

⁹Jar maga wo wo go de tiñ ti jag sir tawge mono wo go de heçeçne do feçeçre kañ nen äon wo no. Ndo baa äil ngeel ma nen wer wo go de ma nen pel de ma'ge do.

¹⁰Ndo nduu ko tamsiri, day ndo haç feçeçre ne hen debaň, Ndo ngesn go de horoge. Blam bii mani Baan go de bage de bii, Ndo kne' coore ble go diñ de maga ndo joñ do kay no mono.

¹¹Ndo kag bii ti paëge äe ciñ wo no, Ndo fer paëge äe ciñ wo go do keçeç. Ndo tañ go de bii, ndo kañ bosa' ne mbere äen wo ti.

¹²Ndo kne' kiñgi maga ndo haç feçeçre ni go de ele Day faage mani äon yuu wo noo go glog ndeñ ndeñ.

¹³Ngeel ree horog ma ti puuli jaw wo lay Day fruygi diñ mblaaga ma yoo huuli ma lablab wora

¹⁴Ngeel koë horog wo go de bagge de horog ma kleere wo, Day log bar wo coore ble go faale War fruygi wo de siñ swaë wo mbaara koë so.

SIÑ WORA 66

Naa togoë Baa je yaçaç jar no

¹Ne *wañ siñ no. Siñ, Siñ.*

'Waa wee war wo nen see Baa, Jar ma ti tamsir wo äuy.

²Mañ wee ti äe ciñ de togoëge ëu äe no, Haç wee togoëge ne hen de siñ togoëge wora!

³Wii wee Baa ga: Joñre äon joñ wo heçeçne! Wer kluu eegre äo no, jar hee äon joñ wo jag tawgi see äo

⁴Tamsir äuy le' mondra pel äo, day 'waa siñ hooge sug ti äo. Tamsir 'waa siñ ma haç togoëge ne ëu äo no. Iggi

⁵AÀ wee le, ni nday ko wee joñre mani Baa wo no! AÀ joñ wo heçeçne de maga à le' joñ mopo wee see jar tebere wo mono.

⁶AÀ hay kol maarog go diñ sir ma de heege, AÈ cegaë äil blam bii go de äaale Diñ ti ngeel sen ni mo ta' ga naa de hay joñ fruygi de äe mono.

⁷AÀ de hay wañ ti feçeçren wo de eegre äe no Nen äe de gor wer sir wora, Daga jar joñ haçyhaçy mo puë wo go ciñ wa! Iggi

⁸Jar wora, joñ wee suse' ne Baa naa no. Haç wee geçeçge äay go laage ma togoë togoëge äe no

⁹AÀ wo de maysee naa da' tenene. Day à men äaale naa go ma'ge gaa,

¹⁰Werga ndo hay kië ëiggi wuur wora, o Baa! Ndo hay lam wuur do maga aè lam boo solay nono

¹¹Ndo hay hoo wuur le äil baèy, Ndo hay kañ poçoçre ne wuur sage.

¹²Ndo hay cag jar tebere wo ne wuur ti Wuur hay cegaë ti wuu, hay cegaë nen bii Ama, ndo hay laa wuur le go, ma nges wuur go.

¹³Ndi wo ge äi tiñ mani äon de siigi jag maga AÀ roë mo äen go äuy mono. Ndi bag ge jag haëge äi maga ndi hay haë ra mo yañ go,

¹⁴Waçaçre maga ndi hay waçë ra de jag äi, Maga hay laa wo le jag äi de maga ndi hay nen coocoo mono.

¹⁵Ndi joñ ge siigi jag maa aè roë mo äen go äuy ma de goäre yañ ne ndo. Gamlare wo de feçeçre foçoçre añañs wora. Ndi sii gi jag yañ de dere wo de togloñre wora. Iggi

¹⁶See wee le co' sugi, nday jar maga nday joñ heçeçne do Baa mono, Ndi bag ge blam fen maga aà joñ ne tenen äin yañ ne nday.

¹⁷Ndi hay ra ne hen ti de jag äi Day ndi hay mañ ti äe ciñ de jag äi.

¹⁸Hayga ndi de hay ko cugu cugu we jag jiili äi no, Wañkluu de hay co' sug waçaçre äin gaa

¹⁹Ama, sen joñ mokay diñ ga Baa co' sug äi AÀ hay joñ nen hayge ëeged ma laa geçeçge äi ti tosge äi no.

²⁰Suse' ne Baa Maga srog tosge äin go gaa, Day ya' äil de el äen go see äi haçaç gaa lay mono.

SIÑ WORA 67

Daga wer jar äuy mo togoë wo ndo

¹Ne *wañ siñ no. De feçeçre joçoç ma de saale wora, Siñ.*

²Daga Baa mo joñ äil de el äen see naa, mo kañ bosa' ne naa ti, Daga aà mo joñ sagge nen äe le ne naa ti. Iggi

³Nen maga aè mo ko faage mani äon gesiñ la Day yoo wer sir wo äuy aè mo ko peçeçge äo no!

⁴Ngaäa jar mañ wo ti äo ciñ o Baa! Jar wo äuy mañ wo ti äo ciñ.

⁵Ngaään joñ wo fruygi, day naa wo blum lay, Werga ndo caa kiida jar diñ ti de deelee äe Day ndo diñ je koë jar ti tamsir la. Iggi

⁶Ngaäa jar mañ wo ti äo ciñ o Baa! Jar wo äuy mañ wo ti äo ciñ.

⁷Tamsir joñ feçeçre, Baa, Baa naan kañ bosa' ne naa ti.

⁸Baa kañ bosa' ne naa ti Day jag sir tawge wo äuy joñ wo heçeçne äe.

SIÑ WORA 68

Siñ ma caa pel Baa ma ndar blum no

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi. Siñ.*

²Baa ur go ciñ, jar hee äen wo go de dusgi, Day jar maga car wo hee de äe mono, Ngraë wo de ëeere pel äe.

³Do maga cug dwas go nono, ndo dwas ra go dosen no lay. Do maga keačy yor go ti wuu nono, Jar debaycoçoçre taw wo go pel Baa no lay.

⁴Ama jar ma keëedn fruy wora, see äaara go pel Baa fehe, See äaara go cwah cwah de fruygi.

⁵'Waa wee siñ ne Baa, mañ wee ti äe ciñ ma haç togoëge ne hene! Kraw wee faage go ne je maga de cagge ne swaare wo ti mono, Manwur diñ ëu äe, joñ wee äil go pel äe feh fehe.

⁶Pan weere holge wo, je kay ti naare dewur wora Diñ Baa maga de hayle ti ngeel äe ma bay ëagn mono.

⁷Baa lag jar maga wo go de gwaëge de see Äaara tawa tawa go liñ. AÀ laa jar ma ti dañgay wo go maga aà mo fruy wo Ama jar ma ti grañ wo mono, Sen wo de lagge ti ngeel ma de pumgi.

⁸Baa! de maga ndo kal le go seege pel jar äon wo mono De wur maga ndo hay seege ti puuli mono, Iggi

⁹Tamsir hay daëe, ngeel ma ciñ hay ngoroä go pel äo. Do maga le Sinay pel Baa, pel Baa mani Israyeln mono.

¹⁰Ndo kal ra ba äo ma joñ äil de el äo no o Baa! Ma kay jar sir äo maga gay wo go mono.

¹¹Jar äon wo de lagge diñ ti ngeel maga Ndo kañ je coocoon de äil de el äon ni mono, O Baa.

¹²Wañkluu haç waçaçre po wo go, Day matenaare ma joñ peelee waçaçre ma de coçoçren Tay wo mbaara ngaäa buy ti'i.

¹³Wañre sode jar heen dañ wora, aà dañ wora, Maga sen gwa' wo liñ mono, Äes wo feçeçre maga aè yaçë ra le jag jaw go.

¹⁴De maga nday de iggi äi kaw wo mono, Grañ kurgudu wo go de äo' boo solay ti Taçy äe go de raçaçge bufbuf do boo biñni ëlaw.

¹⁵De maga je ma de Eegre Äuyn hay dus äil wañre wo go mono, Neje hay go de äo'ge ti huuli Salmone.

- ¹⁶Huuli mani Baa no, huuli Basan wo, Huuli maga tipeçeçege ti äe ngaäa, huuli Basan wora.
- ¹⁷Diñ wer may ga huuli maga tipeçeçege ti äaara ngaäa wo de hun la, Huuli maga coo jag Baa ga se mo joñ de tiñ ni mo äa? Manwur ig gi de tiñ ni mono bay me' koë wa hase.
- ¹⁸Keege pus durgi mani Manwurn wo go diñ see ndar do äog wo ta'a. Ndar ndar pur mbe deñe, Wañkluu ti holañ äaara, Huuli Sinay ti ngeel ma bay äage.
- ¹⁹Ndo hay ëii wo go ti ngeel ma de geçeçe ciñ no, Ndo hay hoo dañgay wo do, Ndo hay daë feçeçe do jar tebere wora, Koh jar ti grañ wo, ma joñ ngeel hayle äo ni, Manwuri, Baa!
- ²⁰Suse' ne Wañkluu ti naw tumi! AÀ de äaw naa do äe, Baa se cwaçy no peçeçe naan no Iggi
- ²¹Baa sen diñ Baa ma haç peçeçe ne naa no. Sen diñ ma Manwuri, Wañkluu maga da' ge faage wo yañ ma yaçaç naa le go jag huli no.
- ²²Dosen nono, Baa ndereë ge ti jar hee äen wo yañ go, Hm ti ma de riñ ti maga seele je äen diñ kiëgi ree mono.
- ²³Wañkluu ga: ndi fer ge ra yañ le Basan Ndi fer ge ra yañ le wer maarog ma kuëum no,
- ²⁴Nen maga äaale äo mo dañ nen ci, Day blam äe trum wayre äo mo baa wo jag see jar heen wo lay.
- ²⁵AÀ wo de ko seele äo no, o Baa! Seele Baa äi no, seele wañ äi no, ti ngeel ma bay äag no.
- ²⁶Pel äaara diñ jar 'waa siñ wo no, blam äe diñ jar mbar feçeçe joçoç wo no. Ti holañ, mayre ma tigliiri wo de mbar tembale.
- ²⁷Joñ wee suse' ne Baa ti ngeel taygen wo no, Joñ wee suse' ne Wañkluu, nday maga nday ti ceçw mani Israyel mono.
- ²⁸Koëa, Benjame ma klee äaaran de hay wañ ti äaara, Wañre ma Judan wo de jar äaaran wo no, Wañre ma Sabulon wo, wañre ma Neftali wo no.
- ²⁹Baa äon waçaç ga ndo mo hay de eegre, O Baa, haç eegre nen fen maga ndo joñ diñ ma wuur mono!
- ³⁰Le äi tiñ äon ndo joñ wañ ti Jerusalem Wañre nduë gi wo de mandekoë ne ndo.
- ³¹Car poçoç wo go ne horog ma yoo firibii wo no, Ngaäa blore dere wo de weere dere jarn wo no, Maga leë wo mondra pel äo de solay mono! Dus jar maga joñ wo fruygi diñ de durgi mono go!
- ³²Jar kluuri nduë wo le Ejipte, Etiyopi kal naa ëee de coñ do wo ne Baa.

³³Wañre ma ti tamsir 'wad wee siñ ne Baa Mañ wee ti Wañkluu ciñ. Iggi

³⁴Ma je maga de cagge ne ngeel ma ciñ wo ti mono, Ngeel ma ciñ ma äääää wo no! Koëa, aà le de coñ geçeçe, geçeçe äe ma de eegre no

³⁵Hay wee de ko eegre Baa! Kluu äen go de hayle ti Israyele, Day eegre äen go nen swaare wora.

³⁶Le äi tiñ äo ma bay äagn wo O Baa! Ndo joñ heçeçe Haç eegre wo de waçaçe waçaçe jarn ne jar wo Diñ Baa ma Israyel no. Suse' äo Baa!

SIÑ WORA 69

Dage maga äil äi see tiñ mani äon mono

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²O Baa, yaçaç me go! Werga bii go de caa mege soole ye'e.

³Ndi de ko yoçäge nen paçaçe kuëum bay da' ngeel kañ äaale Ndi go ti diy bii yaw, yuuri bii go de wum mege.

⁴Ndi go de mungi do ngar jage, kiñ äi hig go lay, Nen äi ngiris wo go do gor Baa äi no.

⁵Aà wo ngaäa dedañ riñ ma ti äi no. Jar maga caa wo mbaara hee de äi de koë tu mono. Aà wo de eegre, jar maga da wo ga saara mo teçg jag äi go mono, Jar hee äi maga waçaçe äaaran bay de coçoçe wa mono. Mo maga ndi hay mañ gaa lay aè ga ndi mo fern go!

⁶O Baa! Ndo de ko loëge äi no, Day ree äi maga ndi de joñ rage mono bay wo de yoñre pel äo wa.

⁷Daga jar maga wo de kañ eiggi ti äo mono, Mo mbuë wo soçoçe wer äi wa, Wañkluu, Manwuri, Pantway. Daga jar maga wo de kië ndo mono, mo mbuë wo Soçoçe wer äi wa, Baa ma Israyel no!

⁸Werga diñ wer äo, ga ndi de soë äargen wo no Gano ndi go de wuu ti de soçoçe mono.

⁹Ndi kol go diñ je maga heçeçe äin bay wo de ko ndi wa, Kol go diñ waare see jar ni man äi wora,

¹⁰Werga bage wuu maga le äil äi see tiñ äon ree me do wuu nono, Day äarge maga aè mbuë fo äo de äe mono le' diñ me ti.

¹¹Ndi ra go de tenen äin äuy äil heçeçe bii, Day sen kal nduugi de äarge me ti.

¹²Ndi laa taçy oçoçe ti, Day ndi kal kolge diñ mbaa see äaara.

¹³Jar maga wo de lagge jag tiñ mono, wo waçege ti äi. Day jar maga wo de joo yii ma de eegre wo mono, kañ wo siñ de äi.

¹⁴Ama ma äin mono, ndi tos ma äin diñ ndo O Manwuri! Daga aà mo hay diñ wur ma de ele, O Baa! De äil de el äo ma kluu no! Fer waçaçre ne ndi ti cwaçy peçeçge äo no!

¹⁵Naa me le go nen paçaçge no, day ndi mo yoçä wa so! Daga ndi mo hay go de yaçaçge do jar maga caa wo hee de äi mono, Le wer bii ma kuëum de haçaç no.

¹⁶Daga yuuri bii mo luä ndi go wa Daga kuëum äen mo wum ndi go wa Day daga gutug mo teçg jag me ti wa.

¹⁷Fer waçaçre me, Manwuri! Werga äil de el äon de wore, Wer koge decoo äo ma kluurin wo no, ngië nen äo le ti äi.

¹⁸Day yoñ nen äo go see weejoçoç äon wa! Wer maga ndi nen joñge coo mono, fer waçaçre me deparday!

¹⁹Ya' see äo le äiñ tenen äi no, day ni ndo coon le! Wer jar hee äin wo no, bud ndi go.

²⁰Ndo de ko mbuëgi fo äi no, soçoçre äi no, haçyge äi no, Jar hee äin wo de lagge pel äi äuy,

²¹Mbuëgi fo kol car jiili äi go, ndi kol go de ceege, Ndi eig ga fen kañ nen ti koge decoo joñ yañ, Day bay wa Jar haç teñge nen wora, ndi bay da'ge wa lay.

²²Aà lag wo sañgu ma gun mege nen reege äi no Ma tañ kiñ äi do jwale mono, aà haç wo finegre me

²³Daga table reege äaaran mo hay pel äaara diñ kinëiä äaara. Day horog äaaran, mo hay diñ baèy äaara.

²⁴Daga nen äaara mo äo' suñgu go, day mo ko wa, Hay tumtum bal sag äaara go gesiñ

²⁵Dus soçoçge äil äon ne hara ti. Day nen daga soçoçge äil äo ma de baa wuu ngiln mo yiñ ra ëa!

²⁶Daga kaw horog äaaran mo njegad wo go Daga jar mo hay de lagge de tiñ äil mburyug äaaran wo wa so!

²⁷Aà baa wo wuu diñ ne jar maga ndo hay mbar ra go de see äo mono see, Aà bag wo blam waçaçre bon jar maga ndo hay kañ waçaçge go ne hara see mono.

²⁸Laa joñre ma ni nañ gaa äaaran wo ciñ jag joñre mani nañ gaa äaaran wo ni, Day ndo kaçaç ge ma kol rage ko keëed äon gaa hase.

²⁹Daga ëu äaara mo hay go de tagge äil kefder tenen no, Day daga ëu äaara mo hay de yerge yoo jar ma keëed wo wa.

³⁰Ma äin ndi diñ je cocoo, je joo bone O Baa, daga peçeçge äon mo mañ me go ciñ!

³¹Ndi togoë ge ëu Baa yañ de siñ, Ndi haç ge togoëge yañ ne hen diñ de mañge ti äe ciñ,

³²Sen mokay jag Manwur de coçoçre dedań daèy, de dań blodaèy maga de coçoç ti, de fuçygi äaale ti.

³³Jar maga wo go de fer ti see äaara gesiñ mono, Ko wo ne, day joń ge wo fruygi. Nday maga nday kië Manwur mono, daga jiili äay mo hay mbe haç'a!

³⁴Werga Manwur co' sug jar coo wora, AÀ bay fege ti dańgay maga wo diñ äe mo wa.

³⁵Daga ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ mo togoë wo ne, Maarog wo de feçeçre maga rań wo ni mo äuy no!

³⁶Werga Manwur yaçaç ge Siyon yañ go, Day boo ge äi leege ma Judan wo yañ ge. AÈ joń ge yañ de tiñ ni, day aè lag ge yañ go ni.

³⁷AÀ joń ge yañ diñ tabul ma hoorge ma wer mani weere joçoçre äen wo no. Day jar maga da wo ëu äen mono lag ge wo yañ de tiñ ni.

SIÑ WORA 70

Èee le deparday Manwuri

¹Ne *wań siñ no. Siñ ma Dafidi. Ma ferge eig ti.*

²O Baa, aè le go yaçaç mege! Manwuri, see le kay mege deparday!

³Daga soçoçre mo joń ra, daga aè mo nguruä wora, Jar maga da wo ga saara bas tenen äin go mono, Daga aè mo dag wo blam, mo glub wo go, Jar maga da wo ga ndi mo hay nen bon mono!

⁴Daga soçoçre äaaran mo fer de äaara blam, Jar maga kal wo ga hah! hah! mono.

⁵Daga jar maga kië wo ndo mo äuy no, Mo fruy wo, day mo joń wo äil go ni äo fehe! Daga jar maga da wo peçeçge äon mono, Mo hay wo waëge tum gano: Baa mo hay de togoëge

⁶Ma äin, ndi nen bone, nen coocoo lay. O Baa, kay me deparday! Ndo diñ je caa war äi no, day je yaçaç megen go no, Manwuri, yoçoç ti le wa!

SIÑ WORA 71

Tob ndi go patala wa, taçaçbe de ba ndi so mono

¹Manwuri! *ndi wo yaçaç wań diñ see äo.*

Nen daga ndi mo joń nen soçoçre wa hase!

²Ti keëed äo no, yaçaç me go, bud ndi go ëala! Jel sug äo le nen see äi, day ni ndo yaçaç me go!

³Hay diñ huuli äi maga ndi da' ngeel hulgi äin ni mono. Ndo go de waçaçge me ga ndi mo nduu ni ceäe, Nen maga ndi mo yaçaç go, Werga ndo diñ huuli äi no, diñ kor ma kiñkiñ ti äi no.

⁴Baa äi no, joñ ga ndi mo yaçaç go do je debaycoçoçre no, Do je maga bay keëed wa, je ma de haçaç no!

⁵Werga ndo diñ je maga ëiggi äi ti äo mono, Wañkluu, Manwuri! Ndi de kañ ëiggi äi ti äo le ti klee äi äaa.

⁶Le haçaç äil man äi, ndi de gisgi diñ see äo, Kal me le go äil man äi diñ ndo, Je maga ndi togoën ceä mono diñ ndo.

⁷Jar debañ ëig wo ga ndi go de faëge, Day ma äon, ndo diñ ngeel yaçaç wañ äi ma de haçaçn tu diñ ndo.

⁸Daga jag äi mo hay go de bage de togoëge äo, Ti naw tum ndi mo hay mañ ti äo ciñ!

⁹Ti wur maga taçaçbe nduu we no, srog ndi go wa. De maga eegre äi taw we go no, tob ndi go wa!

¹⁰Werga jar hee äin waçaç wo waçaçre ti äi, Day jar maga wo de beg tenen äin mono, Ndal wo ti holañ äaara,

¹¹Aà waçaç wo ga: Baa tobn we go. Ëee wee wer äe, baa wee ne, je yaçaçge äe go bay boñ wa äuy.

¹²O Baa, ëee go see äi haçaç wa! Baa äi no, see le kay mege deparday!

¹³Daga soçoçre mo joñ ra, aà mo taw wo go, Jar maga car wo waçaçre me see mono, Daga aà mo hay wo go de mbud soçoçre, de glubgi Jar maga da wo ga ndi mo hay nen bon mono.

¹⁴Day ma äin mono, ndi joñ ge yañ tum de kañ ëiggi äi ti äo. Ndi togoë ge ndo yañ, togoë ge ndo yañ ceäe.

¹⁵Jag äi bag ge blam waçaçre yañ go ti keëed äo no, Ti peçeçge mani äon nen naw tum, Werga ndi bay de ko keege äaara wa äa,

¹⁶Ndi kal ge ni äo mono Wañkluu Manwuri, Diñ de eegre äo o Wañkluu, Manwuri! Ndi ëig gi yañ ti keëed äo no, ti keëed äon tawa.

¹⁷O Baa, ndo hay had me le ti klee äi äaa, Day haçaç patala ndi go de waçaçge ti feçeçre äo ma ngel see wo no.

¹⁸No lay no, haçaç go ti taçaçbe ma de boo ti no, O Baa, tob ndi go wa, Nen maga ndi mo sii go ti eegre äon ne jar ma debalan wo no, Ti eegre äon ne jar maga nduë gi wo le mo äuy no.

¹⁹Keëed mani äon O Baa wo go dad ti peçeçge ti feçeçre wora. Werga ndo äod jag feçeçre ma kluuri wo go deba Baa! wose de mañ ndo la?

²⁰Ndo kañ wuur gus coocoo wo de bone Ama ndo fer ge yañ haç tenen ne wuuri. Ndo fer ge yañ le go ëii mege äi tu ma kuëum ma nen sir no.

²¹Ya' geçeçre äin ciñ Teñ nen äi tigrin!

²²Day ma äin mo lay no, ndi togoë ge ndo yañ de mandilna Wer debay ndarge gog äo no Baa äi no, Ndi togoë ge ndo yañ de dilna Debay äag ma Israyel no!

²³Jag äi 'wad ge war fruygi yañ, de maga Ndi togoëge ndo we mono, Tenen äi maga ndo yaçaç mono, joñ ge dosen no lay no.

²⁴Trum äi fer ge yañ go waçaçge tum ti joñre äo ma keëed no, Werga jar maga da wo ga ndi mo hay nen bon mono, aà wo go de nguruägi.

SIÑ WORA 72

Tosge ti wañ maga Baa mo kañ bosa' ne hen ti

¹Siñ *ma Salomoñ*.

O Baa, haç kiida äon wo ne wañ, Haç joñre äo ma keëedn ne je ni wañ!

²Aà caa ge kiida jar äon wo yañ ti ngeel äe keëede, Caa ge kiida jar coo wo yañ ti de deelee äe.

³Jam cwaa ge yañ le ciñ ti huuli wo, joñre ma Keëedn ciñ ti huuli ma lablab wo ne ngaään wo no,

⁴Aà joñ ge fen ma ti faage äe yañ ne jar gayre ma yoo jar wo no, Aà yaçaç ge weere jar coo wo yañ go, Day aà ndereë ge je joñ coo jarnn ge yañ go

⁵Aë joñ ge heçeçne yañ do äo, de maga wur yañ ka' ëa mono. De maga few yañ go kol ge ciñ ti wer jar maga ndar ge wo wo mo äuy no.

⁶Aà cwaa ge le do ro Baa maga ra ti ngeel ma de sañge go nono, Do bii maga jwed ti sir nono.

⁷Ti wursen mono, je ma keëedn fuë gi yañ Day jam dus gi yañ haçaç nen maga few joñ ge gaa so.

⁸Aà joñ ge wañ yañ le jag maarog ka' haçaç cegaë go äaäla, Le jag bii ka' haçaç go ti jag sir tawgi.

⁹Jar maga wo de tiñ ti puuli mono laa ge wo koyoçgre yañ pel äe, Day jar hee äen seë ge wo äurgi yañ.

¹⁰Wañre ma Tarsis wo de ma ti kaali nduë gi wo yañ de feçeçre haçge. Wañre ma Saba wo de ma Seba nduë gi wo yañ de mandekoë wora.

¹¹Wañre wo äuy laa ge wo koyoçgre yañ pel äe Wer sir wo äuy joñ ge wo peelee yañ ne hene.

¹²Werga aà bud gi je coo ma ti warn yañ go, Wo de je ma nen bone, ga je kayge äe baywa mono.

¹³AÀ ko ge decoo je ma de huglin wo yañ de je coo no, AÀ yaçaç ge tenen jar coo wo yañ go.

¹⁴AÀ coo ge tenen äaaran yañ le jag freñ wo de girgiri, Day ci äaara ko ge yañ nen äe de wore.

¹⁵AÈ joñ ge yañ sugi, day aè haç ge boo biñni ma Saba yañ ne hene, AÈ tosn ge yañ ceäe, aè joñ ge suse' yañ ne hen ti naw tum.

¹⁶Coore ble joñ ge mbe yañ äi sirn deñe, Ti peçeçge ti huuli wo mono, aà ndar ti ni do Ga aà ti huuli ma Libañ nono, Jar tebere goë ge wo äi leege do fi ma ti sir nono.

¹⁷Ëu äe joñ ge mbe yañ haç' ma tum Sen do maga wur no ka' tum no, ëu äe joñ ge Yañ tum, diñ de äe, aè joñ ge suse' yañ ne kaçaçra, Wer sir wo äuy waçaç ge wo yañ ga aà de fruygi.

¹⁸SUSE' NE MANWURI, BAA MANI ISRAYEL NO, MAGA BOÑ TU JOÑ FEÇEÇRE MBUEGI WORA!

¹⁹SUSE' NE ËU ÄE MA DE TOGOËGEN TUM! DAGA TAMSIR ÄUY MO HAY GO DE BAGE DE TOGOËGE ÄE NO! AMEN! AMEN!

²⁰Tawge ti tosge ma Dafid je ni Isay wo no.

SIÑ WORA 73

KEFDER MA DE SWA' NO (Siñ 73—89)

De maga joñre je ma debayçoçoçren see ne hen wer äuy mono

¹Siñ *ma Asafe*.

Dosen nono, Baa de el see Israyele, See jar maga jiili äaara go de façaçge mono.

²Ma äin mono, gwa' go me' koë ga äaale äi de cel go Celge sen kaçaç ma joñ mopo see äi gaa has äuy tu, Äaale äi naa ndarda señ gaè.

³Werga ndi hay de hun see jar dogjag wora, De maga ndi hay ko ga horog jar debayçoçoçre wo de jawge mono.

⁴Mopo bay kii ti äaara wa has äuy haçaç wur huli äaara, AÀ wo mbaara de gobre jag äaara widwid ti'i.

⁵Bon ma da' jar teberen wo mo deñ ree Äaara bay ni wa has äuy, Gaali maga daë jar mo deñ mañ see äaara gaa has äuy.

- ⁶Mo pa so no, mañge ti ciñ diñ redew ma soole äaara Joñge girgir diñ oçoçbe ma kuu see äaara.
- ⁷Nen äaara go de äo' noo yegeäe Ëagge feçeçre ma jiili äaaran ngaä gaa äuy.
- ⁸AÄ feg wo ti jare, day waçë wo waçaçre ma de haçaç ma joñ coo jare AÄ waçë wo waçaçre go jag ciñ kloñ.
- ⁹AÄ far wo jag äaara ciñ wo go ti ngeel ma ciñ wo haçaç, Day waçaçre äaara go de rañge ciñ ti sir la.
- ¹⁰Koëa diñ wersen mokay so ga jar äen nduu wo go ti ngeel ni, AË joo bii na fo gaa äuy tu.
- ¹¹Day aè kal so gana: Baa kon ge na teç' la? Je ma Ciñ Haçaç debañ la ko ge po yañ mbe ni äe la lay yawla?
- ¹²Jar debaycoçoçre wo na do kay no so no: Wo mbaara tum jag äaara ëemes lage, horog äaaran geçeç ciñ lay.
- ¹³Ndi gay ba coo see äi go façaç jiili äi de koëe Day ndi yog do äi go ga ndi mo du' älagge wa mono de koë so.
- ¹⁴Nen naw tum, aè jag äum mege, De jag toñ tum mokay no, bon äin go ta'a.
- ¹⁵Hayga ndi waçaç ba la ga: ndi waçaç go do saara no lay no, Koëa ndi kol ge go diñ je cogob yoo Wer mani weere äon wo no.
- ¹⁶Ndi kal ëiggi ma laa wer ne sen mo haç' no, Se kal koge nen äi de poçoçre.
- ¹⁷Haçaç nen maga ndi mo day go äi tiñ Ma bay ëag mani Baan mono, Do kay nono, ndi kal laa wer ne ree ma blam taw ma da' jar debaycoçoçren wo no.
- ¹⁸AÄ na dosen nono, ndo kañ ra ti faage ma ndar ndarda Ndo srog ra wo ti faage ma mbar nen ti jare.
- ¹⁹Sen na eçne? Ig ba mbe la no me' kay Saara go nen lawge mo deñ no, AÄ taw wo we go jag äaara, heçeçne taw ra we go.
- ²⁰Do maga ëiggi lwa'ge dwas go blam puçygi go nono Wañkluu, de maga ndo naa ge nen we no, Ndo dwas ge ra go äuy.
- ²¹De maga jag jiili äi hay älag go mokay no, Ga hay koge do maga aè äe' me yoo no mokay no,
- ²²Ndi hay ma' nen ti go, mopo hay bay nen äi wa so, See äo mo haç' no ndi hay kol do horog wo nono.
- ²³Mbe de sen äuy, ndi hay mbi tum de äo, Ndo hay ëaw do äi ma war no.
- ²⁴Ndo hay koë mege de bagge yañ äo no, Blam äe ndo yaçaç ge ndi yañ wo ti togoëge.

²⁵Wose äi yañ wo go ciñ sar ëa pala? Jobo maga ndi de fruygi de äe gesiñ la De dañ ndo bay wa so.

²⁶Hoçoçgesee äi wo de jiili äi kaçaç wo mbaara ma glubgi Baa joñ ge mbe tum diñ huuli jag jiili äi, diñ nen mo ma äi no.

²⁷Koëa jar maga ëee wo go see äo mono, taw ge wo go Jar maga bay wo yaçaç jag äo wa mono, Ndo kuä gi jag äaara go.

²⁸Ma äin mono, woge äiñ äo diñ da'ge äi no, Ndi kañ ngeel yaçaç wañ äin diñ äiñ Wañkluu Manwuri, Nen maga ndi mo bag blam waçaçre ti joñre äon wo no.

SIÑ WORA 74

Äo'ge ëu ne Baa ti maga tiñ Baan älag go mono

¹Siñ *ma Asafe*.

Diñ wer may gano, Baa! Ndo go tum srog jar la? Diñ wer may ga äil de wañ äon do' wuu Ti horog maga wo de reege ti ngeel koëgen mo la?

²Fer ëig ti ti jar äon wo no, AÀ wo go äaaäaa diñ äo, ndo hay coo ra le, AÀ diñ äiñni maga diñ tabul äo ma hoorge mono, Fer ëig ti huuli ma Siyon no, ti ngeel maga Ndo hay joñ ngeel hayle äo ni mono.

³Fer wo seege nen ti ngeel se maga go Tum tum de älagge mono! Je heen älag feçeçre ma ti ngeel ma bay ëagn wo go äuy.

⁴Jar hee äon buçy wo go äil ngeel äo ma bay ëag no, Feçeçre maga kañ wo nen ti äo mono, Saara joñ go ni diñ ma kañ nen ti see äaara.

⁵AÈ hay ko ra ni mo haç' do je car haçaçre Maga mañ klaä ciñ car koore ma kluäklua wo no.

⁶Patalam no, àa mbug wo feçeçre ma de ceëgen wo go äuy de klaä wo de biñgi.

⁷AÀ äo' wo wuu go ne tiñ äo ma bay ëag no, AÀ dem wo ngeel maga ëu äon ni go nen siri.

⁸AÀ hay wo waçaçge jiili äaara ga: Naa ree ra go kedem äuy! AÀ roë wo ngeel ma bay ëag mani Baa ma äi sir nin wo go äuy.

⁹AÈ bay ko fen ma kañ nen ti äon wa so äuy Je ndar nen waçaçre bay wa so lay, Day jobo bay de koge yoo wuur ga sen ig gi na gemayla wa lay.

¹⁰Diñ haçaç hun ga je joñ coo jarn joñ ge jag mbuë fo äo la o Baa! Diñ haçaç hun ga je heen joñ ge jag mbuë fo ëu äon mo la?

¹¹Diñ wer may ga ndo naa do äo go la, naa äaäñ war äon go mo äa? Kal le go, blaw do äo go! taw ra go!

¹²Baa diñ wañ äi no, nen wur ma äaa wo le haçaç, AÄ diñ je maga yaçë jar go ti holañ ngeel ma gesiñ la.

¹³Celer äil maarog go de eegre äen diñ ndo Ndo mbug ti nayre ma nen bii wo go

¹⁴Mbug ti Lefiyatan wo go diñ ndo, Ndo haçn go reege Ne jar maga wo de tiñ äi puuli wora.

¹⁵Äod blam kaçaçge bii wo de pyew wo diñ ndo Kol blam bii maga hay bay wo go oçgge wa de heg diñ ndo

¹⁶Ngeel ma de ceeg diñ ma äo, ngeel ma de suñ diñ ma äo, Cor few wo de wur ciñ diñ ndo.

¹⁷Äod hagu tamsir go äuy mono diñ ndo, Ti ceege wo de yaale mono kne' ra diñ ndo.

¹⁸Fer eig ti ma kay no: Je heen mbuë fo Manwuri. Jar po ma de dogjag wora, ëar wo ëu äo!

¹⁹Haç tenen kurgudu äon go ne naëyre ma koore wo wa, Yoçoç ti go ti tenen jar coocoo äon wo has wa!

²⁰Hay de kañ eiggi ëeged ti tayge jag no! Werga ngeel ma de suñgu ma äi sirn Wo go de bagge de joñre ma girgiri.

²¹Daga je maga aë de joñ coo äe mo fer le de wuu ti de soçoçre wa! Daga je ma nen bonn wo de je coon mo togoë wo ëu äo!

²²Ur go ciñ Baa! Dur go ti see äo! Fer eiggi ti mbuëgi fo Maga je dogjag joñ ndo de äe ti naw tum mono

²³Yoçoç ti go ti geçeçge jar hee äon wo wa, Ngarge jag ma kluu maga de geçeçge ciñ tum ma giñ moge mono.

SIÑ WORA 75

Je caa kiidan diñ Baa

¹Ne *wañ siñ no. Älag go wa. Siñ ma Asafe. Siñ.*

²Wuur togoë ndo, Baa! Wuur togoë ndo ëu äon la mbañ, Wuur bag blam waçaçre ti feçeçre äo ma joñ heçeçnen wo no.

³Ti wur äi maga ndi ngaä ge ne we go mono Caage kiidan go ti ngeel äe de deele diñ ndi.

⁴Tamsir ngroä ge go de jar ma äil äen wo äuy De cor dog äe ma kiñkiñn wo mono diñ ndi. Iggi

⁵Ndi wii jar far ti see äaara ciñn wo ga: far wee ti see äay ciñ wa, Wii jar debaycoçoçren wo ga: Far wee pel äay ciñ wa.

⁶Far wee pel äay ciñ dosen no haçaç haçaç wa Waçë wee waçaçre go de deñ gor dosen no wa.

⁷Werga, sen bay le nen wer wa, bay le nen pel wa lay. Bay le nen ti puuli wa lay, ga kluu nduu le mono

⁸Werga Baa diñ je caa kiida no: AÀ fer je ma la gesiñ, mañ je ma lan ciñ

⁹Weehaçon maga go de baage de yii ma bodro' De tay nen yañ do Manwuri. Day aà kagn ge yañ ne jar debaycoçoçre ma ti tamsir wo, Maga taw ge wo yii ma äi weehaçon go, Haçaç joon ge wo go de wer äe ma de kañgen teñres äuy.

¹⁰Ma äin ndi 'waa ge siñ yañ jag äi tum, Ndi 'waa ge siñ yañ mañ ti Baa mani Jakobn ciñ.

¹¹Ndi hoyob ge pel jar debaycoçoçren wo yañ go äuy, Je ma keëedn see ge yañ go de mañ pel ciñ haçaç.

SIÑ WORA 76

Baa go de blag durgin Siyoñ

¹Ne *wañ siñ no. De feçeçre joçoç ma de saale wo. Siñ ma Asafe. Siñ.*

²AÈ de ko Baa äi sir Juda. Èu äen kluu äi sir Israyele.

³Mburyug äen de baage Salem Day ngeel hayle äen Siyon

⁴Diñ ti ngeel sen ni ga aà harag toñwaa durgin wo go, Gidigli, moslam wo de waa wora. Iggi

⁵Ndo diñ je ma de Eegre-äuy no, ndo go poëage Dedañ huuli mani jar joñ haçyhaçy wo no

⁶AÈ hay hoo ra do feçeçre yaçëge jag durgi nono Blumri se de jiilin wo no. AÀ leë wo naa äaara ma blam tawn we go, Bogawlan wo äuy kaçaç wo ma durgi go ti see äaara gaè.

⁷De maga ndo yiñ ra mono Baa mani Jakob no! Jar yaë piirin wo de piiri äaaran äuy laa wo naa.

⁸Diñ ndo, ndo je ma joñ heçeçne no! Wose de kaçaçge ma ooge pel äo la, De wur maga ndo de äil soçoçge äon mono?

⁹Le ciñ haçaç ndo waçaç waçaçren le go ni, Tamsir go de caa heçeçne, kal ooge èegede.

¹⁰De maga Baa ur go ciñ ma joñ ree ma de deelen mono, Ma yaçaç jar maga wo go de fer ti see äaara gesiñ ti sir lam no. Iggi

¹¹Koh hayba diñ tiñgi go de wañ mani jar Teberen wo dra' haç togoëge ne ndo. Ndo joñ go de cir ti de te tiñgi de wañ maga gwa' mono.

¹²Nday jar maga nday de cir ti Manwuri, Baa äayn mo äuy no, Waçë wee ga nday joñ feçeçre yañ ne hene, ni nday joñ wee ra! Nduë wee de mandekoë wo ne Baa ma joñ heçeçne no.

¹³Werga aà hoo eegre wañre wo go AÀ diñ je ma joñ heçeçne ne wañre ma gesiñ la wo.

SIÑ WORA 77

Nen joñge coo mono, ndi fer ëiggi ti feçeçere ma kluuri maga ndo hay joñ ra go ti wurpo

¹Ne *wañ siñ no. Ti jag Yedutun. Siñ ma Asafe.*

²Geçeçge äi wo da' Baa, day ndi ngar jag ne hen ti Geçeçge äi wo da' Baa, day aà jel sug äe le see äi

³Ti wur maga ndi nen bon mono, ndi kië Wañkluu. De suñ mokay no, do äi mbe wo de coñge kay, bay gayge wa Ndi eçg go, ndi bay da teñge nen wa.

⁴Ndi ëig ti ti Baa, day ndi ndumi, Ndi ëig gi, day ëiggi äi gay go.

⁵Ndo bay men fuçy nen äi hulgi wa, Ndi go de ma' nen ti. Ndi bay waçaç waçaçre wa so Iggi

⁶Ndi ëig ti naw ma ti wurpon wo no, Ti kiñgi maga gwa' wo le go blam haçaç mono

⁷Ndi ëig ti siñ äin de suñ. Ndi ëig wer äe wo äil äi jag jiili äi, Day ëiggi äi mbe jag kië wer feçeçre wora.

⁸Wañkluu tob go na diñ ma tum so yawla? AÀ joñ ge äil de el äen gaa so hase?

⁹Äil de el äen joñ nen le' jag go na äuy so? Fen maga aà waçaçn mono, le' jag go ti wer jar maga Ndar ge wo mo äuy no?

¹⁰Ti Baa yoçoç go maga se mo joñ äil de ele? De äil soçoçge äen mono, aà hoo koge decoo äen wo go so? Iggi

¹¹Ndi day ga: Fen ma kañ wer äi joo bon mo Kay diñ ga äaäñ war mani, Je ma Ciñ Haçaçn debaäñ bay do maga aà hay no wa...

¹²Ndi fer ëiggi ti joñre mani Manwur wo no Werga ndi fer ëiggi dañge äuy ti fen mbuëgi Äo ma ti wurpon no.

¹³Ndi ëig gi yañ ti joñre äon äuy, Ndi ëig gi yañ ti feçeçre äo ma kluurin wo no.

¹⁴Baa! faage äon diñ äil debay ëage, baa ma hon kluu do ndo Baa no la?

¹⁵Ndo diñ Baa maga joñ feçeçre mbuëgi wo mono. Ndo hay kañ nen go ti eegre äon yoo wer jar wora. Iggi

¹⁶Diñ de do äo ga ndo coo jar äon wo le, Jar ni Jakob wo de jar ni Josef wora.

¹⁷Bii hay ko wo ndo, O Baa! Bii hay ko wo ndo, saara hay sar go, Dosen nono, tu ma kuëum kuëum hay gijig wora.

¹⁸Swaare hay pug wo bii pyew wo le Ngeel urgi le hay go car poçoç deñe, Dosen nono, waa äon hay wo go jwagge ti ngeel äuy

¹⁹Ti carge poçoç äon nen degurleege mono, Sagge äon tee ngeel go ne tamsir ti. Tamsir gijigi, day fijëëi.

²⁰Faage äon hay nen maaroge, Blam faage äon nen bii ma kluuri wo, Day aè kaçaç ma ko blam äo gaa so.

²¹Ndo hay koë jar äon wo do horoge Nen do Moyis wo de Aaron.

SIÑ WORA 78

Feçeçre maga hay joñ wo go ti wurpo Israyel mono bay wo diñ ree ma yoçoç ti go wa

¹Siñ *ma Asafe*.

Jar äin wo no, kañ wee sug äay laa hadge äi no! Coñ wee sug äay laa waçaçre ma jag äi no.

²Ndi bul jag go diñ ma waçaç jag joçoç, Ndi sië waçaçre ma daë wer de gaali ma ti wurpo wora

³Mo maga wuur hay laa ne le, maga wuur de koge äe. Mo maga paçaçre wuur hay wo dogge äe ne wuuri,

⁴Wuur yoñn ge ne weere äaara wo gaa lay, Wuur fer dog togoëge mani Manwur ne wer maga ndar ge wo wo pel mono. Ti eegre äe no, de feçeçre mbuëgi äe maga àà hay joñ ra mono

⁵AÀ hay joñ jag liñgi sedewa äen ni Jakobe, AÀ hay haç jag liñgi äi sir Israyele, Hay waçaç go ne paçaçre naa wo ga àà mo kañ wo nen weere äaara wo ti äe.

⁶Nen maga jar ma pel maga ndar wo mono, mo ko wo ne weere maga biñ gi wo le mono. Lag ge wo yañ, day dogn ge wo yañ ne jar ni äaara wo.

⁷AÀ kañ ge wo eiggi äaara yañ ti Baa, AÀ yoçoç ge wo ti go ti joñre Baan wo gaa, AÀ hoo ge wo sug yañ ti jag liñgi äen wo no.

⁸AÀ joñ ge wo do paçaçre äaara wo no gaa Jar po maga naa wo ga ti äaara grañ, wo bay balge mono, Jar po maga naa wo ga jiili äaara bay de oole kiñ wa mono, Ga eiggi äaara ndar gog pel Baa mono.

⁹Jar ni Efrayim wo go de gragge de feçeçre durgi jwag waa, Fer wo ngië faale de ëeere ti wur durgi no.

¹⁰AÀ ëaw wo tayge jag mani Baan gaa, AÀ laa wo dayge seege wer jag liñgi äen gaa

- ¹¹Ti äaara yoçoç go ti feçeçre äe maga aà joñ ra kluuri mono, Feçeçre mbuëgi äe maga aà kañ nen äaara ti äe mono.
- ¹²AÀ hay joñ feçeçre mbuëgi wo pel paçaçre äaara wora, äi sir Ejipte, ti coçoç sir ma Sowan wo no.
- ¹³AÀ caa äil maarog go, kal cegaë rage go, AÀ kal tay ti biin wo go ciñ ti keçeç,
- ¹⁴AÀ kal seege de äaara de ceege nen swaare, Day nen ngeel ma de suññ äuy nen poëag wuu po lay.
- ¹⁵AÀ kal mun huuli po wo ti puuli Day kal haç bii ma jooge mbe ne hara fyofyo deñe.
- ¹⁶Le see huuli, blam bii kal le go yuugi ni, Naa yuuri bii le go ni do blam maarog nono.
- ¹⁷Ama saara hay mbe seege joñ älagge see äe Mbe jag giñ Je ma Ciñ Haçaç debaň ti puuli Ma de heeg kañkarañ no.
- ¹⁸AÀ jaçë wo Baa jag jiili äaara, Werga aà ya' wo wiigi diñ reege maga coo jag äaara mono.
- ¹⁹AÀ waçë wo waçaçre ne Baa see, AÀ wo ga: Baa mbe na de kaçaçge Ma haç reege ne wuur ti puuli la yawla?
- ²⁰Koëa aà hay ma' huuli, bii yuu mbe le deñ, Blam bii pyew kal mbe dusgi deñe AÀ de kaçaçge ma haç hole, Noga ma haç naëy ne jar äen wo wa an yawla?
- ²¹Dosen Manwur laa ne, day kal soçoç äili Wuu kal do'ge go see Jakobe, Day äil soçoçge kal naa ti ciñ see Israyele,
- ²²Diñ wer maga aà haç wo äil ne Baa gaa, Diñ wer maga aà bay wo de kañ ëiggi ti peçeçge äen wa mono.
- ²³AÀ kal fer waçaçre ne swaare ma ciñ wo, Kal bul jag ngeel ma ciñ wo go
- ²⁴Kal cwaa reege Man le ne hara AÀ haç coore ble ne hara.
- ²⁵Wosela da' hole peçeç ma reege jar kluuri AÀ coñ reege le ne hara de kaçaçge.
- ²⁶AÀ kal fid leege ma nen wer wo le ciñ Day kal nduugi de leege ma nen äaň ni Waçyban de eegre äe no,
- ²⁷AÀ kal cwaa naëy le ne hara ngaäa do äurgi nono. Day cwaa weere dweere wo le do ngaäa Deguëgi ma jag maarog nono.
- ²⁸Maga se kal laa rage ti holañ kañ äaara no, Go ti ngeel lagge äaaran degarra äuy.
- ²⁹AÀ ree wora kaçaç wo go ti ngeel kañ klaä äaara Baa nduu de fen maga aà hay wo de saçy äe ti ne hara.

- ³⁰AÀ hay baa jag ëiggi äaaran go ne hara gaa Reege äaaran hay jag äaara kay bay liggi äa.
- ³¹De maga soçoçge äil mani Baan kal naa ti Ciñ see äaara tu mono, AÀ kal id ma de eegre ma yoo äaaran wo go, AÀ taw weere joçoçre ma Israyeln wo go.
- ³²Mbe de sen mo deñ äuy no, aà kal wo joñ älagge tigrĩñ, Laa wo dayge haç äil ti feçeçre mbuëgi äen wo gaè.
- ³³AÀ kal taw naw äaaran wo go de koë koë, Taw kiñgi äaaran wo go äil heçeçne ma kluu debań.
- ³⁴De maga aà go de taw rage mono, saara kal kiëgi äe, AÀ kal wo ferge le, day kië wo Baa.
- ³⁵AÀ kal wo ëig ti ga Baa hay diñ huuli saara no, Ga Baa ma Ciñ Haçaç Debań diñ je yaçaç saara no
- ³⁶Ama aà hay da wo ga saara jaçen de waçaçre äaara no, Day aà hay wo car gete' ne hen de jage.
- ³⁷Jiili äaara hay bay go de sa'ge ne hen haçd wa, AÀ hay bay wo seege yaçaç jag wer jag liñgi äen wa.
- ³⁸Day ma äen aà diñ je ko decoo jar so mono Hay mbe go façaç älagge äaara no, bay go taw rage wa. Faage maga aà äaw see äe ni hay mbe dusglug deñ, Day hay bay go men soçoçge äil äen joñ mopo äay wa.
- ³⁹AÀ hay fer ëiggi ga aà wo diñ jar tebere, Diñ äodge eegre maga raw, day fer le gaa so.
- ⁴⁰Ga day wurpo saara giñ ne ti puuli! Ga ti wurpo saara car jiili äe go ti ngeel po Maga go weleñ mono!
- ⁴¹AÀ fer wo tiĩi wer jaçë Baa, Tiĩi wer duë je ma bay ëag ma Israyel no.
- ⁴²AÀ bay wo ferge ëiggi ti eegre äen wa, Koh bay wo ëiggi ti wur maga aà hay yaçaç ra go Jag je heen mo wa,
- ⁴³Koh ti feçeçre kañ nen maga aà hay ndar Nen äaara le Ejipte mo gaè. Koh feçeçre mbuëgi ma kluuri ma mbasga ma Sowan wo gaa lay.
- ⁴⁴AÀ coo jag do bii Nil äaaran go diñ ci, Day saara kaçaç ma joo blam yuuri äen gaè.
- ⁴⁵AÀ laa wuçy wo le ne hara ti maga joo wo ci äaara go, De tigeçw wo maga älag wo feçeçre äaaran wo go äuy.
- ⁴⁶AÀ haç faage feçeçre äaara ma de jeëgen wo go ne mapoë wo, Haç feçeçre äaara maga aà gay wo de äe go ne matihon wora,

- ⁴⁷AÀ älag pay tlalum äaaran wo go de huuli Baa, Day älag koore Sikomor äaaran wo go de meebe De leege Baa ma gigigi
- ⁴⁸AÀ laa huuli Baa go ne horog äaaran wo ti, Day äo' carge poçoç Baa go ne horog äaaran wo ti.
- ⁴⁹AÀ äo' soçoçge äil äe ma de haçaçn ne hara ti. Tiĩĩgi go, haçyhaçy wo de joñge coo ti äaara, Diñ peelee maga aà laa jar peelee ma joñ bon Jar wo le ti äe mono.
- ⁵⁰AÀ men faage go ne soçoçge äil äen hoñe. AÀ men tenen äaaran sugrug bay huli gaè. AÀ haç tenen äaaran go ne bulfuçñ do.
- ⁵¹AÀ taw jag weere ma Ejipten wo go äuy, Jag cerew eegre ma wer mburyug mani Kam no.
- ⁵²AÀ joñ nen rawge de jar äen wo do horog ma ti koège wo nono. AÀ mañ faage de äaara do horog ma ti puuli wo nono.
- ⁵³AÀ see go de äaara de yoçoç ti, aà daè wo gaè. Day maarog kal äo'ge go ne jar hee äaaran wo ti.
- ⁵⁴AÀ kal woge de äaara nen jag hagu äe ma bay äag no, Nen ti huuli äe maga äaā war äen hay yaçaçn go mono.
- ⁵⁵AÀ nii wer sir wo go ne hara pele, Kal haç tabul ma hooge ne hara de ngaäge de saale Day kal lag äiĩĩni mani Israyel wo äi mburyug ni.
- ⁵⁶Ama aà raw wo jaç Baa ma Ciñ Haçaç Debañ no, aà raw giñgi äe, AÀ lag wo ti faage jag liñgi faage seele äen wo gaè.
- ⁵⁷AÀ cel wo see äaara go, day joñ wo go haçyaçäe, Haçyaçä do paçaçre äaara wo no pa no. AÀ cel wo go kar do toñwaa maga go de bañge de älagge nono.
- ⁵⁸AÀ car wo jiili go ne hen de ngeel siè jag ma De farge ciñ äaaran wo no, AÀ yaè wo wer hun äen wo ciñ ni de foto Feçeçre äaara ma de ceègen wo no.
- ⁵⁹Baa laa ne, day äil äe kal soçoçge, Se kal mbuè fo Israyel kluu debaā.
- ⁶⁰AÀ men do go see ngeel hayle ma Silo no, Mburyug maga aà hay de hayle yoo jar tebere wo ni mono.
- ⁶¹AÀ haç eegre äen go rawge ti dañgay, Day haç sagge äen go ne je heen do.
- ⁶²AÀ haç jar äen wo go ne moslam do, Day joñ de soçoç äil see jar äe maga wo diñ tabul äe ma hoorge mono.
- ⁶³Wuu roè weere äe ma joçoçren wo go, Day mayre äe ma tigliirin da' wo togoège gaè.
- ⁶⁴Jar joñ siè jag äen daè wo huli jag jaw Day naare dewur äaaran rag wo gaè.

⁶⁵Wañkluu puçy go do je maga hay tinaa nono Do blum maga naa blum diñ de yii nono.

⁶⁶AÀ kal äum jar äen wo le nen faale, AÀ kal kuu rage de soçoçre ma tumtum

⁶⁷Ti ngeel sen aà mbuë fo mburyug mani Josef no, AÀ joñ de äïjini mani Efrayimn diñ jar äe ma de farge gaa so.

⁶⁸AÀ mañ äïjini mani Judan go, Huuli ma Siyon maga aà hay dage äe mono

⁶⁹AÀ boo ngeel äe ma bay äagn do ngeel maga Wo go de mañge ciñ nono. Do sir maga aà laan diñ ma tumtum nono.

⁷⁰AÀ mañ Dafid weejoçoç äen go, AÀ baan le yoo jar koë horog wora.

⁷¹AÀ baan le wer fiiri maga hay wo ti seele Maga aà mo joñ nen koë Jakob jar äen wo no, De Israyel maga diñ tabul äe ma hoorge mono.

⁷²Day Dafid kal koë rage de jiili ma keëede Day kal seege de äaara de do ma de eeñ.

SIÑ WORA 79

AÀ le kay wuuri, wuur fer go blam patala haçaç debaň

¹Siñ *ma Asafe*.

O Baa! wer sir nduu wo go yaçaç tabul ma hoorge äo no AÀ kol wo tiñ Baa äo ma bay äagn go de demge AÀ kol wo Jerusalem go diñ huuli ma de co' ëugul ti keçeç.

²AÀ haç wo huli weere joçoçre äon wo go Diñ ngeel reege weere dweere ma ciñ wo. Haç wo hoçoçgesee jar äo ma bay ndar gogn wo Go ne naëy ma gesiñ la wo.

³AÀ kaa wo ci äaara go do bii nono Go ti Jerusalem degarra äuy. Koh je tee rage baywa äuy.

⁴Wuur kol diñ jar ëarge ne jar leege wuur wora Wuur kol diñ jar feg ti, jar mbuë fo ne jar ma de cir ti wuur wo no.

⁵Manwuri! Ndo joñ ge de soçoç äil ne wuur ti do Kay no mono diñ haçaç hun so la? Hun äon men ge ngalge go do wuu na hun so la?

⁶Dus tiñgi de wañ äon go ne wer sir Maga bay wo de ko ndo wa ti, Day ne twaywañre maga bay Wo ëe ëu äo wa mono ti.

⁷Werga aè ree Jakob we go, Kol ngeel äen go lawge.

⁸Fer eig ti ti älagge wuur ma tañgu wo wa so. Daga koge decoo mo caa wo pel wuur le deparday! Werga wuur go de gayge debaň

⁹Kay wuuri, Baa ma haç peçeçge ne wuur no, Diñ wer togoëge ëu äo no!

¹⁰Diñ wer may ga wer sir waçaç ge wo ga: Baa äaaran genla yawla? Daga kañ nen wer sir sen wo go tinoo ne wuur Pah nen maga aà mo ko wo ga ndo sa' hee ci weere joçoçre äo maga aè hay kaan go mono.

¹¹Daga ndumgi je ma ti dañgayn mo day go see äo Yaçaç jar maga wo go jag huli mañ mono De do äo ma de eegre no.

¹²Poë jar leege wuur wo äaale renam Ti ëarge maga aà ëar wo ndo de äe mono Wañkluu!

¹³Day ma wuur jar äo no, horog maga wo de Koëge, ti ngeel koë horog äon mono, Wuur mañ ge ti äo yañ ciñ tumi. Ti wer maga ndar ge wo wo mo äuy no, Wuur fer ge yañ dog togoë moge.

SIÑ WORA 8o

Je koë jar Israyel wo no, co' sug äo

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Asafe.*

²Kañ sug äo ëeged, je koë jar Israyel no Ndo je maga ndo hay koë Josef do horog äo wo no mono, Ndo maga ndo de hayle ti holañ kerubeçeç wo mono! Naa nen le de sagge äo no.

³Pel Efrayim, Benjame wo de Manase, Puçy eegre äon go, tiñi wer seele ma yaçaç wuur go!

⁴O Baa, halag ti wuur le! Ngië sagge nen äon le ne wuur ti, day ni wuur yaçaç yañ go!

⁵Manwuri, Baa Pantway! Diñ haçaç hun ga ndo joñ ge go de caa jiili ti tosge jar äon wo mo la?

⁶Ndo haç ne hara reege diñ hole mberbe, Ndo wuu ra go de mberbe de ngaäge parpar swa'a.

⁷Ndo kol wuur diñ jar leë kaçaçra de jar leege wuur wora, Day jar leege wuur ya' wo fege ti wuuri.

⁸Baa Pantway halag ti wuur le! Ngië sagge nen äon le wuur ti, day ni wuur yaçaç yañ go!

⁹Ndo hay naa tlalum le Ejipte, Ndo nii wer sir po wo go, ndo kal peëge äe ni.

¹⁰Ndo hay tef ngeel go ne hen pele Se kal toçoç kaçaçge gesiñ, kal ba sirn go.

¹¹Nencee äe hay ëee do go ne huuli wo ti, Day jag do äe hay wo do koo Sedre mani Baa wo nono.

¹²Jag do äe hay ëee do wo go haçaç jag maaroge Day jorge äe maga jor mono wo go jag bii.

¹³Diñ wer may ga ndo car ywaale go ti kor äen wo mo la, Nen maga wosela äuy maga hee mono dagn mbe haçy koë so mono?

¹⁴Beele nduu wo mbaara drusgi äe haçy Day se kol go diñ ngeel reege feçeçre maga wo go Mbasga mo buh ti' no.

¹⁵Baa Pantway, fer le sog la! Ngië nen äo le ciñ, day ni ndo koëa la! AÀ le ma kay tlalum sen mo ka' no!

¹⁶Da wer fen maga ndo peën de do war äo mono, Mbarga maga ndo geçeçn go de see äo mono!

¹⁷Wuu roën we go aà go de caage, AÀ wo go de higgi pel nen äo ma de haçaç no.

¹⁸Daga do äo mo hay ti je maga ti äaän war äo mono, Ti weel je tabay maga ndo geçeçn de see äo mono!

¹⁹Wuur joñ ge nen ya' see wuur go see äo gaa so. Fer joñge ga wuur mo hay sugi, ni wuur ëe ge ëu äo yañ.

²⁰Manwuri, Baa Pantway halag ti wuur le! Ngië sagge nen äon le ne wuur ti, day ni wuur yaçaç yañ go.

SIÑ WORA 81

Hah! hayga jar äin de hay wo we co' sug äi no

¹Ne *wañ siñ no. Ti gitidi. Ma Asafe.*

²Wad wee war fruygi wo ne Baa, eegre naa no! 'Wad wee war wo ne Baa mani Jakobn ti!

³Far wee siñ, gleg wee tembal no. Dilna maga geçeçge äe swaa ro, wo de mandilna!

⁴Waa wee coçoç ti kolge few ma defay ciñ no, Ti few maga go de gaëge delel äuy, wur few naa no

⁵Werga sen diñ jag liñgi maga go de yerge ne Israyele, Diñ jag liñgi ma äod faage waçaçre ma Baa mani Jakob no.

⁶AÀ diñ waçaçre sedewa maga aà kañn ni Josef mono. De maga aà kal go le' sir ma Ejipten mono... Ndi laa diñ jag po de waçaçge maga ndi bay de koge äe wa.

⁷Ndi hay mañ poçoçre po le go ne hen bay Day do äe kal menge le go see kerge no.

⁸Ndo hay ngar jag nen coocoo, ndi kal yaçaç moge le go. Ndi hay fer waçaçre mo freñ nen caage poçoç Baa Ndi hay lam ndo jag bii ma Meriba no. Iggi

⁹Co' wee sugi jar äi no! Ndi wii gi nday yañ go pel bole Israyel ndo de hay we yaçaç jag äi no!...

¹⁰Daga Baa ma tigrĩn mo hay ni äo ni wa so! Joñ nen le' mondra pel Baa ma waare po wa!

¹¹Ndi Manwuri, Baa äo no, Je maga cegaë le go de äo äi sir Ejipte mono Haç' jag äo go tore haç'a, day ni ndi baan yañ go

¹²Ama jar äin laa wo geçeçege äi gaè. Israyel joñ de saçy äi ti gaè.

¹³Do kay nono, ndi kal men rage wo go ne jiili Äaara ma de ndebge no. Day saara kal rawge wer yañ ma äaara de see äaara.

¹⁴Ama! jar äin de hay wo we co' sug äi no, Israyel de hay we seege ti faage äin wo no.

¹⁵Ig la me' ndi bal ge jar heen äaaran wo yañ go, Ndi ngië gi faale do yañ de jar hee äaaran wo no.

¹⁶Jar maga wo hee de Manwur mono segawn ge wo yañe. Day Israyel da' ge ngeel ma de wore yañ ma tum.

¹⁷Baa haç ge coore ble ma de wore dedaänge yañ ne Israyele, Day kaçaçn ge yañ go de noo yoçoçre ma ti huuli.

SIÑ WORA 82

Baa go de ooge ti waçaçre keëedn mono sen taw go tu

¹Siñ *ma Asafe*.

Baa de hayle yoo tayge jar mani Baan wo no, AÀ de caa kiida ti holañ baa wora.

²Diñ haçaç hun ga nday men ge charge kiida maga Bay ti ngeel äe keëed wa go mo la? Ga nday men ge waçëge wer jar debaycoçoçren wo go mo la? Iggi

³Joñ wee je huglin wo de weel holgen ti ngeel äe, Joñ wee je ma nen bonn wo de je coo debaän ti faage äe keëede.

⁴Bud wee je huglin wo go de je coo no, Yaçaç wee ra go do jar debaycoçoçre wo no

⁵AÀ bay wo de koge wa, bay wo de ti wa lay, AÀ seeë wo diñ nen suñgu. Ti ngeel sen glog tamsir say go hursuli.

⁶Ndi hay waçaç ga: nday diñ baa wora, Nday äuy diñ weere ma Je ma Ciñ Haçaç debaän no.

⁷Ti ngeel sen nday huë gi mbay do jar tebere wo no ane, Nday leë ge mbay go do wañre po wo no lay koëe.

⁸O Baa! Ur go ciñ caa kiida tamsiri! Werga wer sir wo äuy tabul ma hoorge äaara diñ ma äo.

SIÑ WORA 83

Tosge jar ni Baa wo de maga jar leege äaara wo de duë rage

¹Siñ. *Siñ ma Asafe.*

²O Baa, joñ nen hayge go ba' wa! Hay go seëem wa, day ni ndo hay eñ wa O Baa!

³Werga koëa jar hee äon wo de gijiggi mo deñ no, Jar maga wo hee de äo mono, wo de far ti go ciñ.

⁴AÀ kne' wo waçaçre po ma de ëeñ wo le go see jar äon wo no. AÀ tay wo äagge ti jar maga ndo de koë rage mono

⁵AÀ kal wo na ga: AÀ wee le naa taw wee ra go nen Maga aà mo hay wo go diñ sir po ti' hala wa. Nen maga aè mo fer eiggi ti ëu Israyel wa so.

⁶AÀ tay wo äagge go de jiili äaara äuy boñ, AÀ kal wo joñ tayge jag go ti äe.

⁷Mburyug mani Edomn wo de mani Isrmayel wo no, Jar Mowab wo de jar Agas wora,

⁸Jar Gebal wo de jar Amoñ wo, jar Amaleg wora, Jar Filisteçeç wo de jar maga wo de tiñ Tir mono.

⁹Je Sirin kal tayge de äaara lay, Kal coñ do äe ma haç kayge ne jar ni Lod wora. Iggi

¹⁰Joñ ra do jar Madiyañ wo nono Do Sisera nono, do Yabin jag pyew ma Kison nono.

¹¹AÈ hay taw ra go En-Dore, AÀ hay kol wo diñ cuu ma rum ngeele.

¹²Joñ wañre äaaran wo do Oreb wo de Seb nono Joñ ra do Seba wo de Salmunna nono.

¹³AÀ kal wo na ga: Naa lag wee go Ti ngeel maga diñ ma Baa mono!

¹⁴Baa äi no! Joñ ra de mañ degurleege, De mañ fi maga leege mañ ne.

¹⁵Do maga wuu roë yoo koo nono, Do maga trum wuu cegaw ti huuli wo nono,

¹⁶Dosen no lay mañ blam äaara de degurleege äo no, Caa heçeçne äaara de leege ma gigig no.

¹⁷Wuu pel äaara de soçoçre, Nen maga aà mo kië wo ëu äo O Manwuri!

¹⁸Daga soçoçre mo joñ ra day heçeçne mo caa ra ma tum. Daga aà mo nguruä wo, day mo taw wo go!

¹⁹Daga aà mo hay wo de koge ga Manwur diñ ëu äo boñ tu Ndo diñ je ma Ciñ Haçaç debañ go ti tamsiri äuy.

SIÑ WORA 84

Siñ jar maga wo wo ti few Jerusalem

- ¹Ne *wañ siñ no. Ti gittidi. Siñ ma jar ni Kore wora.*
- ²Manwuri, Pantway ngeel hayle äon wo de coçoçre ëala!
- ³Ndi äod eegre wer äo, ndi gay do gorge ma Woge äi feelee mani Manwur no. Jiili äi wo de hoçoçgesee äi ngar wo jag fruygi Ne Baa ma tenen no.
- ⁴Jir dra' da' ngeel kañ tiñ ni, Day lebrenee kañ tiñ äe ni day laa weere äe wo ni... Ngeel sië jag äon wo no, Manwur Pantway! Wañ äi no, Baa äi no!
- ⁵Jar maga wo de lagge äi tiñ mani äon wo de da' see äaara! AÀ togoë wo ndo yañ tigrin pa. Iggi
- ⁶Jar maga da' wo eegre äaaran diñ see äo mono Wo de da' see äaara. Faage ma äaaran go de äodge ne hara jag jiili äuy.
- ⁷De maga aà cegaë wo we ti log ma Baka no, Se kal kolge äe go diñ ngeel maga bii gaë ni, Day Baa rage kal kañ bosa' ne hen ti lay.
- ⁸Eegre äaara see tum de pel de pele. AÀ wo ge wo yañ lagge pel Baa Siyoñe
- ⁹Manwuri, Baa Pantway, co' sug tosge äi no! Kañ sug äo ëegede, Baa mani Jakob no! Iggi
- ¹⁰Ndo maga ndo diñ gidigli wuurn mono, ko mbo ëala O Baa! Day ko mbo nen mesi äon mo haç' ëala!
- ¹¹Ëawa diñ maga jobo joñ naw äi feelee mani Äon wo boñ de dañ maga se joñ go ti ngeel po ndar mono. Ndi mañ äin go diñ ga ndi mo hay de oole jag Tiñ mani äo no Baa äi no. De dañ maga ndi mo hay de hayle äil mburyug Mani jar debaycoçoçren wo mono.
- ¹²Werga Manwur Baa diñ wuri, diñ gidigli, Manwur haç äil de el wo de togoëge, AÀ bay peñ jar ma de deelee Maga see wo wer äe keëed de da'ge seen wa lay.
- ¹³Manwur Pantway! Je maga de kañ ëiggi ti äo mono de da' see äe

SIÑ WORA 85

Manwur de waçaç waçaçre ti jam

- ¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma jar ni Kore wora.*
- ²Ndo hay joñ de el see sir äo no O Manwuri! Ndo hay fer jar ni Jakob ma ti dañgayn wo le liñ
- ³Ndo hay mañ älagge jar äon wo go, Ndo hay fug äil go ne hara ti älagge äaaran wo äuy Iggi
- ⁴Ndo hay mañ baage poçoç äon go äuy Ndo hay men soçoçge äil äo ma de do' wuu ngiln go

⁵Fer wuur ti ngeel wuur no, Baa peçeçege wuur no! Taw mbo charge jiili äo ne wuur tin go so!

⁶Soçoçege äil äo ne wuur tin taw gaa so has yawla? Ndo mbeë soçoçege äil äon wo go ti wer Maga ndar ge wo wo mo äuy yawla?

⁷Fer ge le ma joñ wuur tenen sug mono bay diñ ndo wa yawla? Nen maga jar äon mo joñ wo fruygi de äo yawla?

⁸Manwuri! Kañ nen wuur ti äil de el äo no, Day haç peçeçege äon ne wuuri!

⁹Ndi co' ge sug fen maga Baa Manwur waçaç ne ge mono, Werga aà waçaç ne jar äen wo de jar ma seege wer äen wo diñ ti jam, Diñ maga aà mo fer wo laage nen loëge wa so.

¹⁰Dosen nono peçeçege äen go mbañ see jar maga joñ wo heçeçege äe mono. Nen maga togoëge mo hay äi sir naa no.

¹¹Äil de eln wo de cwaçyn yiñ wora, Keëedn wo de jamn klew wo kaçaçra.

¹²Cwaçyn tiñji le nen siri day keëedn jel ti le diñ ciñ.

¹³Manwur haç ge da'ge see yañ, Day sir naan joñ ge feçeçege yañ ne naa lay.

¹⁴Keëedn see ge yañ pel äe, Day hoo ge äaale yañ de äe ti faage yam yame.

SIÑ WORA 86

Nen coocoo äin mono, ndi waçaç waçaçre diñ ne ndo

¹*Tosge ma Dafidi.*

Manwuri, kañ sug äo, ni ndo fer waçaçre me! Werga ndi diñ je ma nen bone, je coocoo lay.

²Koë tenen äi no, werga ndi bay ndar gog wa. Ma äon Baa äi no, yaçaç weejoçoç äo maga de Kañ eiggi ti äo mono go

³Joñ äil de el äon see äi Wañkluu! Werga ndi ngar jag wo mo ti ti naw tum

⁴Fruy tenen weejoçoç äo no. Ndi ngië nen wo diñ nen see äo Wañkluu,

⁵Werga ndo Wañkluu, ndo de ele, fug äil go ne jar ti Ndo joñ äil de el äon see jar maga ëe wo ëu äo mo äuy no.

⁶Manwuri, kañ sug äo laa tosge äi no, Hay ëeged laa geçeçege äi maga de joñ kamkam ne ndo mono!

⁷De wur maga ndi nen gaali mono, ndi ëe ndo Werga ndo fer waçaçre me.

⁸Jobo bay do ndo yoo baa wo wa Wañkluu, Day fen po maga de mañ joñre äon bay wa.

⁹Wer sir maga ndo joñ ra mo äuy no, nduu gi wo yañ leë mondara pel äo Wañkluu, Day haç ge wo togoëge yañ ne ëu äo no.

¹⁰Werga ma äon mono, ndo kluu, Day ndo joñ feçeçre mbuëgi wora Baan diñ ndo boñ tu lay.

¹¹Had me ti faage mani äon wo no, Wañkluu, Ndi see ge yañ ti cwaçy äo no, Haç jag jiili ma desaçy me, daga ndi mo joñ heçeçne ëu äo no.

¹²Ndi mañ ge ti äo yañ go ciñ de jiili äi äuy, Wañkluu, Baa äi no. Day ndi togoë ge ëu äo yañ ma tum

¹³Werga äil de el äon raw see äi kluu debaň Day ndo yaçaç tenen äin go do ngeel ma kuëum Mani jar äi tu wo no.

¹⁴O Baa! jar maga waçaç wo ga riñ ga saara mono Wo go de puëgi ciñ see äi, Ngaäa jar po ma girgir wo go de saçy taw tenen äi no. Ngeel ma äo Baa bay ti ëiggi äaara wa hase

¹⁵Ama ma äo, Wañkluu ndo diñ Baa ma ko decoo Jare maga joñ äil de ele. Baa maga bay soçoç äil gus wa, maga äil äe de el Debaň day bay ndar gog wa lay.

¹⁶Ngië nen äo le see äi, day ni ndo joñ äil de el äon see äi, Haç eegre äon ne weejoçoç äo no, Yaçaç mbarga mani maygebe äon go!

¹⁷Joñ fen kañ nen ma kay mege! Daga jar maga wo hee de äi mono mo ko wo ne day soçoçre mo joñ ra! Werga caa war äi diñ ndo Manwuri, teñ nen äi diñ ndo.

SIÑ WORA 87

Siyoñ diñ äi leege wer jar wo äuy ma cwaçy no

¹Siñ *ma jar ni Kore wora. Siñ.*

AÀ de äo' wer ciñ ti huuli ma bay ëag wora.

²Manwur da jag tiñ ma Siyon wo Dedaň ngeel lagge mani Jakobn wo äuy.

³AÈ hay waçë waçaçre ma de togoëge wo go ti äo Debaň äi leege mani Baa no!

⁴Ndi de kee Ejipte wo de Babilon Yoo äi leege maga wo de ko mege mono, Koëa sir mani jar Filisteçer wo de Tiri, de Etiyopi Diñ ti ngeel sen ni ga mbo biñ ni mono.

⁵Ama ti Siyon mono aà de waçaçge go ga: AÀ biñ wo ni äuy, Day haç coäge ne hen diñ se Je ma Ciñ Haçaç debaň no.

⁶Manwuri, de maga aà kee ngaäa sir wo mono, Ngaä ngeel äaaran go ne hara: Mbo biñ ti ngeel ma ta' la no.

⁷Jar maga 'waa wo siñ do jar dag joçoçn wo no Lay mono ngar wo jag ga: Ceçw mani äin wo äuy nduu wo le go diñ see äo.

SIÑ WORA 88

Hulin gwa' pel äi no gebeñ tu no

- ¹Siñ ma jar ni Kore wora. Ne wañ siñ no. Ma mañ wer de siili. Siñ ma Heman je Esrabid no.**
- ²Manwuri, Baa ma haç peçeçge ne ndi no, Ndi ra de ceeg lay, de suñ lay pel äo.**
- ³Daga tosge äin mo day go pel äo! Kañ sug äo laa ro äi no!**
- ⁴Werga ndi go patala de wuuri de älaggen wo no, Day tenen äin patala de du' jag see jar äi tu wo.**
- ⁵Ndi de keege yoo jar maga cwaa wo wo äi tu mono, Ndi do jobo maga eegre äe bay wa so nono.**
- ⁶Ndi go de mbeëge yoo jar huli wo, De mañ jar maga wo go de äerge Day saara go de suli äi tu huli De mañ jar maga ndo bay ëiggi ti äaara wa so. Day wo go de blaw äil de do äo.**
- ⁷Ndo äo' me go äi tu ma kuëum, Nen suñgu, ti ngeel ma wer gesiñn wo no.**
- ⁸Bage poçoç äon de poçoç mege Day ndo go de gay mege de kañgaw äon wo äuy.**
- ⁹Ndo ya' jar maga ndi de ko rage wo wo go see äi haçaç, Day ndo kol me diñ fen hoor see äiñ äaara. Ndi go de teçg jage, bay de kaçaçge ma kalge go wa so.**
- ¹⁰Nen äi hul go do joñge coo no, Ndi ëe mo nen naw tum O Manwuri! Ndi coñ do wo nen see äo.**
- ¹¹Ndo joñ ge fen mbuëgi diñ ne jar huli wo yawla? Manmbuyuuri hoo ge wo yañ go ciñ ma mañ ti äo ciñ yawla?**
- ¹²AÈ fer mbe yañ waçaçge ti äil de el äon äil tipaale yawla? Ti debay ndarge gog äon äi tu Abaddon ma kuëum Yawla?**
- ¹³AÈ yañ mbe de ko feçeçre mbuëgi äon wo nen suñgu Yañ mbe de ko keëed mani äon äi sir mani jar ma de hulin wo no?**
- ¹⁴Day ma äin ndi ëe le caa war äi diñ ndo Manwuri, De jag toñ mono, tosge äin wo pel äo.**
- ¹⁵Diñ wer may ga ndo srog me le go la Manwuri, Ndo yoñ nen äo go do äi ga le la?**
- ¹⁶Ndi diñ je cocoo day ti jeñ huli mañ le ti klee äi äaa, Ndi de soë joñge heçeçne do äo no, ti äi kii go.**
- ¹⁷Tiñgi go de wañ äon hee ti äi taw Joñge heçeçne do äon fer wo ndi go ba'a.**
- ¹⁸AÀ wo go tum de cir ti äi do bii nono, AÀ nduu wo le go kuu mege jag keçeç äuy.**

¹⁹Jar maga wuur de hadge de kaçaçra, bar äin wo Ndo nii ra go me see, jar maga ndi de ko rage Mono wo diñ suñgu de koë koëe.

SIÑ WORA 89

Waçaçre maga Baa hay haç jag äaara go ne Dafid mono aà hee wo na gen yawla?

¹Siñ *ma Etan je Esrahid no.*

²Ndi 'waa ge siñ yañ tum ti joñre äil de el mani Manwur wo no. Jag äi naa ge nen debay ndarge gog äon yañ go ti Wer maga ndar ge wo wo mo sar sar no.

³Werga ndi gano: äil de eln go de booge diñ ma tumtum, Koëa debay ndarge gog äon le go de laa ceçw ti ngeel ma ciñ wo no.

⁴Ndo hay waçaç go ga: Ndi go de joñ tayge jag de je äi maga ndi mañn go mono, Ndi hay ha' go ne Dafid weejoçoç äi no ga:

⁵Ndi toçoç ge wer ceçw mani äon yañ ma tum Day ndi boo ge paale wañ mani äon yañ ti wer maga Ndar ge wo wo sar sar mo äuy no. Iggi

⁶Ngeel ma ciñ mañ wo ti äo ciñ ti Feçeçre äo ma ngel see wo no Manwuri! De ngaäge do maga debay ndarge gog Äon yoo jar ma bay äagn wo no lay no.

⁷Sen diñ wose le ciñ so ga, kaçaç yañ ma ngaäge See äe de äo la Manwuri? Wose de ngaäge de Manwur yoo weere baa wola?

⁸Ti ndalge ma kluu ma jar ma bay äagn wo mono, Baa diñ je maga joñ heçeçne ne hara. Joñ heçeçne ne jar maga wo de cir ti äe mo äuy.

⁹Manwuri, Baa Pantway, Wose de eegre do ndo no la Manwuri? Debay ndarge gog äon go de yiñ ti äo.

¹⁰Ndo bal maarog maga waçaç ga se diñ sen gaa mono De maga kañngaw äen pud wo we ciñ no, hamn go diñ ndo

¹¹Hay ndereë Ejipte go do mo ma de huli nono mo na diñ ndo, Ndo dus jar hee äon wo go de do äo ma de eegre no

¹²Ngeel ma ciñn diñ ma äo, ma gesiñn diñ äo lay Tamsir de feçeçre ma äil äen äuy mono, äo' wer äe diñ ndo.

¹³Äaä gloñhwede wo de äaä ni waçybane, joñ ra diñ ndo, Huuli ma Tabor wo de Hermon ma' wo do ti ëu äo.

¹⁴Do ma ngirmis ma kiñkiñn diñ do äo, Do äo de eegre, äaä war äon go de äawge ciñ.

¹⁵Keëed wo de deele wo diñ ngeel kañ glog paale wañ äo no, Äil de el wo de cwaçy wo de lagge pel äo.

¹⁶Jar maga wo de lagge ëged lag ma' do wer Äo wo de da' see äaara, Manwuri! AÄ see wo nen poëag lerge ngeel ma pel äo.

¹⁷De ëu äo no, aà de fruygi nen naw tum, De keëed äo no, aà geçeç go ciñ.

¹⁸Werga ndo diñ sagge äe no, diñ eegre äaara no, Diñ wer äil de el äon ga eegre wuur naa ti go ciñ.

¹⁹Werga gidigli wuurn le diñ see Manwuri, See je ma bay ëag mani Israyel no, wañ wuur no.

²⁰Ti wuur sen ndo hay fer waçaçre äil naage nen Ne jar äo ma bay ndar gog wo no, Ndo waçaç ga: ndi hay joñ nen kay blum po, Ndi geçeç weel ma klee po go ti holañ jar po wo ciñ.

²¹Ndi hay da' Dafid weejoçoç äi no, Ndi hay kaa noo äi ma bay ëagn ne hen ti

²²AÄ diñ je maga do äi ëaw ge yañ kay mono, Do äi haç ge eegre yañ ne hene.

²³Je hee naan ge do gaa, Je maga bay keëed wa baln ge gaè.

²⁴Ndi geëeb ge nen jar hee äen yañ wo go ne hen pele, Day ndi taw ge jar maga wo hee de äe yañ go.

²⁵Debay ndarge gog äin wo de äil de el äin joñ ge wo yañ de äe. Day eegre äe naa ti yañ go ciñ diñ de ëu äi

²⁶Ndi hayn ge yañ waçaç waçaçre maaroge, Day do äe joñ ge yañ ciñ kay see blam bii wora

²⁷Ma äen aà ëe ge ëu äi yañ de waçaçge ga: Ndo diñ pan äi! Baa äi no, huuli ma haç peçeçge me no!

²⁸Day ma äin ndi koln ge yañ diñ jag mbarga, Je maga le go de hayle haçaç ciñ ti wañre ma gesiñ wo lam no.

²⁹Ndi ëaw ge äil de el äin yañ ne hen kay tumtum, Day tayge äin de äe joñ ge mbe yañ kiñkiñ!

³⁰Ndi joñ ge yañ ga wer mani äen mo hay tumtumi, Day paale wañ äen ig yañ wolañ do naw ma ciñ wo nono.

³¹Hayga jar ni äe tob wo jag liñgi äin we go no, Bay wo we seege ti jag liñgi äi ma äod faage seelen wo wa,

³²Hayga aà dem wo jag liñgi äi ma de yergen wo we go, Day bay wo we hoo sug ti jag liñgi äin wo wa no

³³Ndi yiñ gi ra yañ ti giñgi äaaran de graw do Ti ree mani nañ gaa äaaran de äum rage.

- ³⁴Ama ndi taw ge joñ äil de el äin go see äe gaa Day ndi joñ ge mopo see äe ma älag debay ndarge gog äin gaè.
- ³⁵Ndi dem ge tayge jag äin gaa, Day ndi coo ge mo maga kal wo go jag äi gaè.
- ³⁶Ndi ha' go äaale boñ tu de debay äag äi no, Ndi caa mbi gete' yañ ne Dafid ge?
- ³⁷Wer mani äen joñ yañ haç' ma tumtum, Paale wañ äen joñ ge yañ pel äi do wur nono.
- ³⁸Do few nono, aà joñ ge yañ de hayle ma tumtumi. Je sedewa maga le ciñ bay ndar gog wa. Iggi
- ³⁹Day mbe mo an no, ndo hay niin go, ndo hay srogn go! Jag jiili äo hay car go ne Mesi äon ti!
- ⁴⁰Ndo caa tayge jag go de weejoçoç äo no, Ndo dem klañ ma ti äen go gesiñ,
- ⁴¹Ndo car ywaale go ne kor äen ti Ndo mbug kor äen wo go.
- ⁴²Jar maga see wo ti faage plawn wo go AÀ kol diñ je mbuë soçoçre ne jar leege äe wora.
- ⁴³Ndo mañ do war jar hee äen wo ciñ, Ndo fruy jar hee äen wo äuy.
- ⁴⁴Ndo ii sañ moslam äen wo go, Ndo kayn jag durgi gaè.
- ⁴⁵Ndo teges ti sagge äen go, Ndo äo' paale wañ äen go gesiñ.
- ⁴⁶Ndo fer naw joçoç äen go de dogray, Ndo wuu ti ne hen de soçoçre. Iggi
- ⁴⁷Ndo baa ge wuu yoñ see äo go diñ haçaç hunla Manwuri, Day soçoçge äil äon joñ ge yaçaç ge do wuu na diñ haçaç hunla?
- ⁴⁸Fer eiggi ti iggi maga ndi ig tenen de äe caw mono, Day sen na diñ ti ngeel dekoë ga ndo joñ jar tebere wo mo yaw la?
- ⁴⁹Diñ je tabay ma hon ga kaçaçge yañ ma joñge Tenen caw day ko huli gaa mono diñ wola? Noga joñ yañ nen yaçaç tenen äen go do Jar äi tu wo mono diñ wola? Iggi
- ⁵⁰Manwuri, joñre äil de el äo ma ti wurpon wo genla? Maga ndo hay ha' go ti äaara ne Dafid de Debay ndarge gog äon mo äa?
- ⁵¹Fer eig ti, Wañkluu ti mbuëgi soçoçre weere joçoçre äon wo no, Fer eiggi ga ndi de soë wer jar wo äil äi ngaäa pur debañ
- ⁵²Manwuri! fer eiggi ga jar hee äon wo de mbuë soçoçre, AÀ wo de mbuë soçoçre äaale Mesi äo no.
- ⁵³SUSE' DEBAÑ NE MANWURI! AMEN! AMEN!

SIÑ WORA 90

KEFDER MA DE NAA NO
(Siñ 90—106)
Jar tebere raw wora, Baa mbe haç' tum

¹Tosge ma Moyisi, je mani Baa no.

Wañkluu! ndo hay see wuur diñ ngeel yaçaç wañ wuuri, See wer jar maga ndar ge wo wer sar sar mono.

²Tangu maga huuli hay bay wo de biñgi wa ëa mono, Day de maga ndo hay bay de haç tiñgi wer ne sir wo de tamsir äuy wa ëa, Le tumtum bay taw ti mono, ndo hay go diñ Baa.

³Ndo fer je tabay nen äurgi, Ndo kal ga: Jar ni Adam wora, fer wee!

⁴Werga kiñgi ndar ko wo nen äo Do naw ma su nono, de maga aà cegaë go mono, Do äilgi nen ma de suñ boñ nono.

⁵Ndo hoo ra: AÀ wo do maga nen äo ba naa semaga koë nono, Maga ngeel tee go mokay no, se taw go tu do fi nono.

⁶Ga fuë de jag toñ, day se taw go, AÈ caan go de law, day se hig go.

⁷Wuur hay dwas go do äil soçoçge äo no, Day tiñgi go de wañ äon hay caa heçeçne go ne wuuri.

⁸Ndo kañ älagge wuurn wo pel äo, Day pel äo ler ngeel go ne maga wuur yoñ sen go mono ti.

⁹Naw wuurn leë wo go wer bage poçoç äo no, Wuur ko kiñgi wuur wo go tawge do ngurumgi jag po no koë no.

¹⁰Pur kiñgi wuur joñ wo na diñ kiñgi do rename, Day jar ma de eegre äaaran day mbe go kiñgi do nenma'a Day kiñgi sen taw wo äuy diñ nen gaali wo de coocoo, Werga sen mokay raw na deparday tu, wuur pud go pudgi gumgumi.

¹¹Wose de ko eegre soçoçge äil äon, De bage poçoç äon wer heçeçne maga aë hay nen joñge do äo mo la?

¹²Had wuur dosen nono, ma kee naw wuur wo no, Nen maga wuur mo see de jag jiili wuur wo de ko ree.

¹³Fer le Manwuri! Diñ haçaç hunla...? Ko decoo weere joçoçre äon wo no.

¹⁴Wuu wuur go de jag toñ mbuh tu de äil de el äo no. Day wuur joñ blum yañ, wuur joñ fruygi yañ Nen siili wuurn wo äuy tu lay.

¹⁵Fruy wuur patala de naw maga ndo hay bal wuur de äaara mo lay no, De ngaäge de kiñgi maga wuur ko decoo nen äaara mono,

¹⁶Daga joñre äon mo naa wo nen go ne weere joçoçre äon wo no, Day weere äaara mo ko wo kluu äo no!

¹⁷Daga dage ma desaɣy mani Wañkluu, Baa naan mo hay ti naa! Joñ nen maga feçeɣre maga wuur joñ ra de do wuur mo joñ wora! Dosen nono, joñ nen maga feçeɣre maga wuur joñ ra De do wuur mo joñ wora!

SIN WORA 91

Hulgi grañ Baa ma Ciñ Haçaç deban no

¹Je maga yañ de hayle mañ see Je ma Ciñ Haçaç debañ no, AÀ de iggi nencee je ma de Eegre debañ no.

²Ndi waçaç ne Manwur ga: Ndo diñ ngeel yaçaç wañ äin wo de kor ma ti äi no. Baa äi maga ndi de kañ ëiggi ti äe mono!

³Werga aà diñ je ma yaçaç moge go jag baèy mani je bag weere dweere no. Je yaçaç moge go jag bulfuɕñ wo de joñge coo äe no

⁴AÀ bar ge taɣy äe yañ go ne ndo ti Cwaɣy mani äen diñ gidigli wo de ngoñ Ndo wo ge yañ yaçaç wañ grañ äe.

⁵Ndo joñ ge heçeɣne gaa so: koh haybaè heçeɣne ma de suñ Koh hayba waa maga aà jwa'n le de ceege.

⁶Koh hayba diñ bulfuɕñ maga see nen ngeel ma de suñ mono Koh hayba diñ ceege maga yaë jar de ceege kaçg mono,

⁷Daga jar mo laa go gesiñ ti jeñ äo ndare, Hay ba ga jar ndar hwal mo laa wo go gesiñ ti äañ war äo Mopo kaçaç ge ma du' ndo gaè.

⁸Ndo ko diñ de nen äo tawa Day ndo ko ge poëge mani jar debaycoçoçren wo yañe.

⁹Werga ndo diñ ngeel yaçaç wañ äi no, o Manwuri! Je ma Ciñ Haçaç debañ diñ ngeel yaçaç wañ äo no.

¹⁰Gaali po da' ge ndo gaa hase, Bulfuɕñ po wo ge see tiñ ma äon gaè.

¹¹Werga aà fer ge waçaçre ma jag äe yañ go ne Jar peelee äen wo ma koë moge ti faage äon wo äuy.

¹²AÀ soë ge wo ndo yañ äi coo do äaara Do heçeɣne maga äaale äo mo ma' ti huuli po wa

¹³Ndo see ge yañ ne mingir wo de cwe yee ti Ndo dag ge weel mingir wo yañ de dragoñ.

¹⁴Do ga aà de sa' see äe see äi so mono, Ndi joñ ge yañ ga aà mo dañ go Ndi koën ge yañ, werga aà de ko ëu äi mono.

¹⁵AÀ èe ge ndi yañ, day ndi yiñ gi jag yañ ne hene, Ndi joñ ge yañ de äe diñ ndi de see äi nen wur ma de gaali no, Ndi yaçaçn ge yañ go, ndi haç ge togoëge yañ ne hene.

¹⁶Ndi kaçaçn ge yañ go de naw ma de paçaçrege wo kiñkiñi, Day kañn ge yañ ko peçeçge äin go de ele.

SIÑ WORA 92

Naa joñ diñ de ele, de maga naa Togoë Baa mono

¹Siñ *ma wur Saba*.

²AÀ de el maga aè mo mañ ti Manwur ciñ AÀ de el maga aè mo haç togoëge ne ëu äo no, je ma Ciñ Haçaç debań no!

³AÀ de el ma waçaçge go ti äil de el äon de jag toñ mbuh tu señe, Ti debay ndarge gog äon ti ngeel ma de suñ wora.

⁴Ti feçeçre joçoç ma saale hwal hwal wo, de Mandilna, de geçeçge dilna wora.

⁵Ndo fruy äil äi de fen maga ndo joñn mono, o Manwuri! Day ndi ma' do wer feçeçre äo maga ndo joñ ra de do äo mono.

⁶Feçeçre maga ndo joñ ra wo kluuri ëala, O Manwuri! Ëiggi äon wo kuëum ëala!

⁷Je ma de dogjagn bay de ko mopo ni wa hase, Day je ma de dogjagn bay de ti ti ngeel po ni wa hase.

⁸De maga jar debaycoçoçre fuë wo do fi no mono, De maga jar maga bay wo joñ ree ma keëed wa giñ wo Ti go dewore desas mono, Sen diñ ma le' jag ge go de älagge has äuy tu señe.

⁹Day ma äon le ciñ mono, Ndo tum diñ Manwuri!

¹⁰Werga koëa, jar hee äon wo no, O Manwuri Werga koëa, jar hee äon wo go de le' jage Jar maga joñ wo ree maga bay keëed wa mo äuy wo go de dusgi.

¹¹Ndo ya' eegre äin ciñ do mani nay cayn nono, Noo ma de wooge go de jwedge me ti.

¹²Ndi kañ nen äi ne jar joñ mege haçyhaçyn wo ti Day sug äi laa waçaçre Jar maga wo de giñ mege do debaycoçoçre mono.

¹³Jar ma keëedn fuë wo do koo palmiye nono, AÀ jaw wo do koo sedre ma Libañ nono.

¹⁴AÀ wo de peëge liñ ni Manwuri, AÀ fuë wo äi feele mani Baa naa no.

¹⁵Go de taçaçbe, saara mbe de le'ge ëa. AÀ wo mbaara de bii see ëa, wo mbaara Waysaä waysaä kereä kereä ëa.

¹⁶Ma waçaçge go ga Manwur de deele, AÀ diñ huuli äi no, ree maga bay keëed wa bay ni äe wa.

SIÑ WORA 93

Baa diñ wañe

¹Manwur de joñ wañ, aà de laa togoëge ti, Manwur go de kuu see äe, go de yiñ ti de eegre do samdir äe nono. Dosen nono tamsir de oole ngiñ, day aà kaçaç ma le'ge gaè.

²Paale wañ äon le go de toçoç kaçaçge haçaç ti ngeel ma wurpon wo no, Ndo mbo caw haçaç tum sag sage.

³Blam bii hay wo puëgi ciñ o Manwuri! Blam bii hay wo far geçeçge äaara go ciñ Blam bii hay wo far carge poçoç äaaran go ciñ.

⁴Dedañ geçeçge bii ma kluuri wo, De dañ kañgaw maarog ma de woren wo, Manwur le de wore ti ngeel ma ciñ haçaç no,

⁵Jag liñgi faage seele äon wo diñ cwaçy feçd äuy, Debay äag de bage see tiñ mani äo no, O! Manwuri, sen diñ ti ma ti nawn wo tum äuy tu.

SIÑ WORA 94

Baa je saë hee joñre maga bay wo keëed wa mono

¹Manwuri! Baa ma saë hee wo no, Baa ma saë hee wo no, naa nen see äe we le nen sagge äe no!

²Ur go ciñ, je caa kiida tamsir no! Ma poë jar far ti see äaaran ciñn wo diñ see joñre äaara no!

³Jar debaycoçoçren wo mo haç' äa, diñ haçaç hunla, O Manwuri! Diñ haçaç hun ga jar debaycoçoçren joñ ge wo jag joñ few mo la?

⁴AÀ bug wo waçaçre, waçë wo waçaçre go de deñ gore Jar maga bay wo joñ ree de deele wa mo äuy ndal wora.

⁵Manwuri! AÀ wo go de ndereë jar äon wo no, AÀ las wo jar äo maga wo diñ tway äon mono.

⁶AÀ id wo waçy dewurn wo go de waare no AÀ ngaë wo weere holgen wo go.

⁷Day aà kal wo ga: Manwur bay koge wa, Baa mani Jakobn bay de kañ eiggi äeged wa!

⁸Ko wee see äay de ele, nday jar ma de ma' nen ti no! Jar dogjag wo, ti äay nduu gi see keçeç na hun la?

⁹Je maga cor sug mo kaë kaë laan ge gaè ga page? Je maga kne' nen mo kaë kaë kon ge gaè ga page?

¹⁰Je maga liñ wer sir wo ti waçaçre mono, ruu gi gaè ga pa ge? Je maga had jar tebere wo de koge mo äa?

¹¹Manwur go de ko eiggi jar tebere wora! AÀ wo diñ ngeel de koë wora.

¹²Je maga ndo kañ nen äe ti waçaçre mono de da' see äe Manwuri Je maga ndo had ne de jag liñgi äon mono.

¹³Ma haç eiggi ma eeged ne hen ti wur ma de gaalin wo no. Haçaç go ti ngeel maga aè tee tu ma kuëum go see Je debaycoçoçren mono!

¹⁴Werga Manwur men jar äen wo go gaa, AÀ tob tabul äe ma hoorgen go gaè.

¹⁵Werga kiidan fer ge caage ti keëed äe Day jar maga jiili äaara de deele mo äuy tay wo yañ go wer äe.

¹⁶Je maga kay ge ti äi yañ ma giñ jar debaycoçoçren wo diñ wosela? Wose oo ge yañ wer äi ma giñ jar maga joñ wo ree ni nañ gaa mo la?

¹⁷Hayga Manwur de hay caa war äi we gaa no, Ndi de hay go de hayle patala diñ ti ngeel ma seëem no.

¹⁸De maga ndi waçaç ga: äaale äi de ma'ge mono, Äil de el äon kal joñge diñ fen coä mege no Manwuri.

¹⁹De maga eiggi ma ngaäa nduu wo we jiili äi gijig mege no, Teñge nen äon kal wo ba eiggi äi go de fruygi.

²⁰Äañ mani äaaran mbe na de tayge de äo yawla, Jar caa kiida bon wo äa, Jar maga kne' wo joñge coo ne jar de eëñ äaaran mono?

²¹AÀ tay wo ti ma joñ je ma de deelen de älagge, Baw wo je maga bay de joñ ree wa de kiida.

²²Ama Manwur diñ kor ma de äo'ge go me ti Baa äin diñ huuli maga ndi wo yaçaç wañ wer äe mono.

²³AÀ fer ge yañ äo' ree ma ni nañ gaa äaaran ne hara ti AÀ teçg ge jag äaara yañ go ba' diñ de debaycoçoçre äaara no. Manwuri, Baa naan teçg ge jag äaara yañ go.

SIN WORA 95

De ngar ngeel maga ndo wo pel Manwur mono

¹Naa see wee 'wad war fruygi ne Manwuri! Naa 'wad war fruygi naan wo nen ti huuli peçeçege naa no.

²Naa see wee pel äe ma mañ ti äe ciñ De siñ wo jage, naa see wee 'wad war fruygi naa no.

³Werga Manwur diñ Baa ma kluu, AÀ diñ wañ ma kluu ciñ ti baa wo äuy tu,

⁴Kuëum ngeel ma gesiñ wo la äuy de ëawge do äe, Day tipeçeçgeti huuli wo diñ ma äe.

⁵Maarog diñ ma äe, day joñ diñ se, tamsir dosen no lay, hay boon diñ do äe.

⁶A wee le, naa leë wee mondra, naa goëom wee, Naa laa wee koyoçgre pel Baa maga joñ naa mono

⁷Werga aà diñ Baa naa no, Day naa diñ jar maga aà de koë naa ti ngeel reege äen mono, Horog äe maga aà hay koë naa de do äe mono, Wara tu de maga nday laa geçeçge äe we no,

⁸Hig wee jiili äay go do maga sen hay joñ le Meriba no wa so. Do maga sen hay joñ nen siili ma Masan ti puuli no wa so.

⁹Ti ngeel maga paçaçre äay hay jaçë wo me ni mono. AÀ hay lam wo ndi, de maga aà hay ko wo Mbaara joñre äin go de el mono.

¹⁰Nen kiñgi do naa, jar ma ti wursen wo äuy coo wo jag äi gaë. Day ndi kal waçaçge ga: AÀ wo diñ jar po maga jiili äaara go de yeege. AÀ bay wo de ko faage äin wo wa.

¹¹Dosen ndi kal ha'ge go de äil soçoçge äin ga: AÀ laa ge wo ti ngeel iggi äin gaë.

SIÑ WORA 96

'Waage siñ ma defay ne Manwur maga le de seege mono

¹'Waa wee siñ ma defay ne Manwuri! Tamsir äuy, 'waa wee siñ ne Manwuri!

²'Waa wee siñ ne Manwuri, togoë wee ëu äe no Hay wee go sii waçaçre äe ma de coçoçre Ma haç peçeçgen ti naw tumtum äuy.

³Bag wee blam waçaçre go ti togoëge äen yoo wer sir wora, Yoo wer jar wo äuy, bag wee blam waçaçre go ti Feçeçre äe ma ngel see wo no.

⁴Werga Manwur kluu, aà de kaçaçge debañ maga togoë ne, AÀ joñ heçeçne dedañ baa wo äuy.

⁵Werga baa ma ti wer jar wo äuy bay wo diñ baa cwaçy wa. Ama Manwur joñ ngeel ma ciñ wora.

⁶Sagge wo de dewore wo pel äe, Eegre wo de lerge ngeel wo äi tiñ äe ma bay ëag no

⁷Moobe ma ti wer jar wo, haç wee togoëge ne Manwuri Haç wee eegren wo de togoëgen diñ ne Manwuri!

⁸Haç wee togoëge ne ëu mani Manwur no, AÀ wee le de feçeçre haçge wo, day nday laa wee ra äi feele äen wo no!

⁹Leë wee mondra pel Manwur de feçeçre gragge ma bay ëag wora, Daë pel äe, tamsir eñ äuy!

¹⁰Waçaç wee go yoo wer sir wo ga: Manwur de joñ wañ, Tamsir de oole ngiñ lay, day aà le' ge gaè. Manwur caa kiida wer jar wo de deele.

¹¹Daga ngeel ma ciñ mo fruy wora, Day tamsir mo hay nen fruygi lay, Daga maarog mo buçy mbe haçy de feçeçre ma nen äen wo äuy.

¹²Daga ngeel ma mbasga mo joñ fruygi de feçeçre ma äil äen wo äuy. Daga koore ma koore mo 'wad wo mbaara war haçy

¹³pel Manwuri! Werga aà yañ le seege, Werga aà yañ le seege caa kiida tamsiri. AÀ caa ge kiida tamsir ti keëed äe, Day caa ge kiida wer jar wo diñ ti ngeel äe.

SIÑ WORA 97

Manwur diñ wañ, fruygi go ti tamsir äuy

¹Manwur de joñ wañ, Daga tamsir mo hay nen fruygi Daga kaali ma ngaän mo fruy wora!

²Swaare wo de ngeel suñgu yiñ wo ti äe go Keëed wo de deele wo diñ ngeel kañ glog paale wañ äe no.

³Wuu po de seege pel äe, Day yaçaç jar hee äe maga wo de cir ti äe mono go.

⁴Ngeel sagge äen tee wo ngeel go ne tamsir ti, Tamsir ko ne, day daëe.

⁵Huuli yor wo go pel Manwur do keaçy nono, Pel Wañkluu ma ti tamsir äuy no.

⁶Ngeel ma ciñ waçaç wo go ti keëed äe no, Day wer jar wo äuy ko wo togoëge äe no.

⁷AÀ joñ ge wo yañ nen soçoçre, Jar maga goñ wo foto po mo äuy no, Jar maga togoë wo see äaara de baa maga Bay wo cwaçy wa mono, Baa wo äuy leë ge wo mondra yañ pel äe.

⁸Siyon laa waçaçre seno, day joñ fruygi See mayre ma Judan joñ wo go feh fehe Wer kiida äon wo no O Manwuri!

⁹Werga ndo, Manwuri, ndo diñ je ma Ciñ-Haçaç Debañ ti sir la äuy, Ndo go diñ je maga go de hay wañ de kaçaç see äe Ciñ ti baa wo äuy.

¹⁰Nday jar maga nday da Baa mono, caa wee hee de älagge, AÀ koë tenen jar maga see wo wer äe mono, AÀ yaçë ra go do jar debaycoçoçren wo no.

¹¹Poëag yañ de jo'ge ne je ma keëed no, Wo de fruygi ne jar maga jiili äaara de deele mono

¹²Jar ma keëed wo no, joñ wee fruygi de Manwuri Mañ wee ti ëu äe ma bay ëagn ciñ.

SIÑ WORA 98

Swelge war ma caa pel Manwuri

- ¹Waa wee siñ ma defay ne Manwuri! Werga àà joñ feçeçre mbuëgi wora. AÀ yaçaç jar go de äań war äen wo de do äe maga bay ëag mono,
- ²Manwur hay naa nen peçeçge äen go, AÀ hay naa nen keëed äen go ne wer sir wo nene.
- ³AÀ hay fer ëig ti ti äil de el äe no, Fer ëig ti ti debay ndarge gog äen see tiñ mani Israyel no. Jag sir tawge wo äuy Hay ko wo peçeçge mani Baa naa no.
- ⁴Waa war ma de fruygi wo ne Manwuri, tamsir äuy! Cag wee go de ngarge jage, ni nday 'wad wee siñ.
- ⁵Wad wee siñ ma haç togoëge ne Manwur de dilna, De dilna, de tayge de siñ wo no.
- ⁶De coçoç wo, de tayge de coçoç wo, 'Wad wee war pel wań, Manwuri!
- ⁷Daga Maarog mo buçy mbe haçy de feçeçre ma nen äen äuy Tamsir de jar ma äil äen äuy lay.
- ⁸Daga blam bii mo mbar wo do Wer keçeç ni äuy daga huuli mo 'wad wo war
- ⁹Pel Manwuri! Werga àà de nduugi ma caa kiida tamsiri. AÀ caa ge kiida tamsiri yań ti keëed äe, Day caa ge kiida wer jar wo diń ti de deelee äe.

SIÑ WORA 99

Manwur diń wańe, day àà bay ëage

- ¹Manwur de joń wań: Wer jar wo de daëge. AÀ de hayle ti holań kerubeçeç wo: Tamsir de le'ge.
- ²Manwur kluu äil Siyon, Go de geçeçre ciń ti wer jar wo äuy diń se.
- ³Daga aè mo togoë ëu äo ma kluu ma joń heçeçne no! AÀ bay ëage!
- ⁴Daga aè mo mań ti eegre wań maga da jońre ma deelen ciń! Coă jońre ma de deelen diń ndo. See de jońre ma de deelen wo de ma keëedn ni Jakob diń ndo.
- ⁵Mań wee ti Manwuri ciń, Baa naa no. Day leë wee mondra pel ngeel kań äaale äe no! AÀ bay ëage!
- ⁶Moyis wo de Aaron yoo jar sië jag äen wo no, Day Samuyel yoo jar maga ëe wo ëu äe, AÀ hay ëe wo Manwuri, day se kal yiń jag ne hara.
- ⁷AÀ fer waçaçre ne hara nen swaare de kańge ta'a. AÀ hay ëaw wo jag lińgi faage äen wo no, De waçaçre maga àà hay haçn ne hara go de kań do ti mono.

⁸Manwuri, Baa wuur no, hay fer waçaçre ne hara diñ ndo, Ndo hay diñ Baa äaara maga fug äil go ne hara ti Day sa' hee go ti joñre äaara maga à joñn wo mono.

⁹Togoë wee Manwuri, Baa naa no! Leë wee mondra ne hen ti huuli äe ma bay ëag no! Werga à bay ëage, Manwuri, Baa naa no!

SIÑ WORA 100

Naa diñ jar äe

¹Siñ *ma joñ suse'e*.

Tamsir äuy! 'Waa war fruygi wo ne Manwuri,

²Joñ wee peelee ne Manwur de fruygi AÀ wee le de mbar do pel äe.

³Hay wee de koge ga Manwur diñ Baa! Joñ naa diñ se, day naa diñ ma äe. Jar äen wo diñ horog äe maga se de koë rage ti ngeel reege äen mono,

⁴Laa wee jag tiñ äen wo de joñge suse'e, Laa wee äi feelee äen wo de togoëge jage Mañ wee ti äe ciñ, togoë wee ëu äe!

⁵Werga Manwur de ele. Äil de el äen diñ ma tum Day debay ndarge gog äen see wo haçaç ti wer Maga ndar wo wo mono.

SIÑ WORA 101

Wañ yiñ jag go pel Baa poëag ma hoo sug ti de deele no

¹Siñ *ma Dafidi*.

Ndi 'waa ge siñ äil de eln wo yañ de dedeele no, Ndi 'waa ge siñ yañ diñ ma haç togoëge ne ndo Manwuri!

²Ndi joñ ge yañ ëeged ti faage jar ma keëedn wo no. Ndo nduu gi see äi na hun la? Ndi see ge yañ wer keëed ma jag jiili äi no, Ti holañ tiñ mani äi no.

³Ndi äo' ge mopo ma de älagge nen pel äi gaa, Ndi de caa hee de jar maga ndar wo gog ti seele äaara mono, Mopo bay tay wuur de kaçaçra wa.

⁴Jiili ma de glubgin ngië gi mbe faale me tu señ lay, Werga ndi bay yiñ gi de älagge wa.

⁵Je maga caa wer kan äe freñ mono, Ndi fern ge yañ go gesiñ ba'a. Je maga ko jar nen boñ, day far ti see äe ciñ mono, Kaçaç ge ma soëge do äi gaë.

⁶Nen äi joñ ge de kañge ti jar bay ndar gog ma äi sir wo no, Maga à mo hay wo de lagge ti jeñ äi. Je maga see ti faage mani jar ma keëedn wo mono Joñ ge diñ je ma joñ joñre ne ndi.

⁷Je maga äo' ge see äe diñ ti joñge nen mono, Hay ge de tiñ äi tiñ mani äin gaë. Je maga ti waçaçre äen äuy waçaç diñ yoo fi mono, Kaçaç ge ma hayge pel äi ye' gaë.

⁸De jag toñ tum mokay no, ndi fer ge jar Debaycoçoçre ma äi sirn wo äuy yañ go ba'a, Nen maga jar joñ ree ma bay ngarn mo yee wo Nen go äi leege mani Manwurn äuy.

SIN WORA 102

Joñge coo wo de kañge eiggi ti mopo ta'a'

¹*Tosge ma je coocoo, de maga aà gay we go äuy no se ya' äo' gaali äen ne Manwur pele.*

²Manwuri, co' sug tosge äi no, Day daga ro äin mo day go haçaç äiñ äo!

³Yoñ nen äo go me pel de wur maga ndi nen bon mo wa! Jel sug äo le nen see äi de wur maga ndi ti ngar jag mono. Fer waçaçre le me departday!

⁴Werga naw äin dwas wo go do cug nono, Day hm äi cegaw wo wuu do heege nono.

⁵Jiili äi go de haçyge, day go de higgi do fi nono Ti äi yoçoç reege hole äin go dra'a.

⁶Ndumgi äin wo mo haç' kol go do maga hm äi wo go De saège see nay äi nono.

⁷Ndi de mañ tugturu ma ti puuli, Ndi do cigriw ma ti tabul wo nono.

⁸Ndi go de hayle de puçygi Do weedwee maga de hayle ti tiñ boñ nono.

⁹Ti naw tum jar hee äin mbuë wo soçoçre äi Jar hee äin wo de ma'ge nen ti äaaran haë wo diñ de äi.

¹⁰Ndi hoë diñ saçaçge, hay nen maga ndi de ree diñ hole, Fen maga ndi joon mono de tay nen de mberbe.

¹¹Wer soçoçge äil äon wo de ceege jiili äo no, Ndo mañ me, ndo äo' me wo go haçaç.

¹²Naw äin wo do nencee maga ëee do wo go nono Day ndi hig go do fi nono.

¹³Ma äon mono Manwuri, ndo de hayle ti paale wañ tumtum, Day eiggi äon tum ta' ti wer maga ndar ge wo mo äuy no.

¹⁴Ndo ur gi yañ ciñ, day ndo ko ge decoo Siyon yañ werga wur ma joñ äil de el see äen wo de Wur maga go de ngaäge mono nduu wo we so.

¹⁵Werga weere joçoçre äon da wo huuli äe no, AÀ wo tum ko decoo äurgi sir äe no.

¹⁶Ti ngeel sen wer sir joñ ge wo heçeçne ëu Manwur yañ, Day wañre ma ti tamsir äuy joñ ge wo heçeçne togoëge äen yañ.

¹⁷Dosen nono, Manwur fer boo Siyon AÀ kañ nen jar go ti see äe de togoëge äe no.

¹⁸AÀ ngië nen äe diñ ti tosge mani je coocoo no, Feg ti tosge äen gaë.

¹⁹Daga sen mokay mo hay de yerge ne wer jar maga ndar ge wo ti ngeel ma wurpon wo mono, Day jar maga aè joñ ge ra blam mono, togoëge wo Manwur yañ,

²⁰Werga aà jel nen äe le haçaç ciñ ti ngeel äe ma bay äag no, Manwur le ciñ mokay nen äe go de koge gesiñ la.

²¹Ma laa ndumgi je ma ti dañgay no, Ma bud jar maga wo de woge jag huli wo go,

²²Nen maga aà mo dus wo ëu Manwur go Siyon, Mo dus wo togoëge äen go Jerusalem lay.

²³De maga wer jar tay ge wo we see kaçaçra, Day wañre tay wo we ma goñ Manwur lay mono.

²⁴AÀ hay hoo eegre äi go ti faage, Hay fer naw äin wo go de dogray.

²⁵Ndi day ga: Baa äi no, naa me go ti holañ naw äin wo wa, Ndo maga kiñgi ma äon wo wo haçaç ti kiñgin wo äuy mono.

²⁶Ndo hay äo' wer tamsir go diñ ti wurpo wo Day ngeel ma ciñ wo diñ joñre äo maga ndo joñ ra de do äo.

²⁷Ma äaaran aà taw ge wo go, day ma äon ndo joñ ge mbo caw tum. AÀ suguë wo yañ go äuy do oçoçbe nono, Ndo coo ge ra yañ do oçoçbe nono, day aà coo ge wo yañe.

²⁸Ama, ma äon mono, ndo gwa' mbo tum ti ngeel äo caw, Day kiñgi mani äon taw wo go gaa hase.

²⁹Weere mani weere joçoçre äon da' wo ngeel lagge yañe, Wer mani äaaran coä ge wo yañ pel äo.

SIÑ WORA 103

Ndi daga ndi joñ suse' ne Manwuri

¹Siñ *ma Dafidi*.

Tenen äin joñ suse' ne Manwuri! Daga ndi de see äi äuy ndi mo joñ suse' ne ëu äe ma bay äag no.

²Tenen äin joñ suse' ne Manwuri, Day yoçoç ti go ti de el äe po boñ gaa!

³AÀ diñ je maga fug äil go ne ndo ti älagge äon wo äuy diñ se AÀ diñ je maga peçeç ndo go jag ceege äon wo äuy diñ se.

⁴AÀ diñ je maga coo tenen äon le jag tu ma kuëum no, Diñ je maga yiñ ti äo go de äil de el äen wo De koge decoo äe no.

⁵Je maga wuu jobo de feçeçre ti tawge taçaçbe äe Je maga fer ndo klee do gebeg no mono.

- ⁶Manwur joñ diñ ree ma keëede, AÀ joñ jar maga aè de joñ coo äaara ti ngeel äe.
- ⁷AÀ hay kañ nen Moyis ti faage äen wo no, Kañ nen jar ni Israyel wo ti feçeçre äe ma kluuri wo no,
- ⁸Manwur ko decoo jare, day joñ äil de el see Jare, aà bay soçoç äil gus wa, aà de el debaň.
- ⁹AÀ bay tum ti dekwaçy wa, AÀ bay de ëaw soçoçge äil äen kay tum wa.
- ¹⁰AÀ bay joñ naa diñ see älagge naan wo wa, day Bay poë naa diñ wer ree maga naa joñ ra ni nañ gaa mo wa lay.
- ¹¹Ama, de ngaäge do maga ngeel ma ciñ wo go haçaç Ciñ see ngeel ma gesiñ la nono, De ngaäge dosen no, de el äen de eegre see Jar maga joñ wo heçeçne äe dosen no lay.
- ¹²De ngaäge do maga ngeel ma nen wer go haçaç see Ngeel ma nen pel nono, De ngaäge dosen no, aà ya' älagge naan wo wo Go see naa haça dosen no lay.
- ¹³Do maga paçaçbe ko decoo weere äe wo nono, Manwur ko decoo jar maga joñ wo heçeçne äe mono do sen no lay.
- ¹⁴Werga aà de ko fen maga naa de kne'ge de äe mono, AÀ fer ëiggi ga naa diñ de buëuf siri.
- ¹⁵Je tabay! Naw äen wo do fi nono AÀ fuë do fuëgi feçeçere ma mbasga wo nono.
- ¹⁶De maga leege hee we ti äe no, se bay wa so, Day ngeel maga aà hay de co'ge ni bay de koge äe wa so lay.
- ¹⁷Ama, de el mani Manwurn mbe haç' ma tumtum see jar maga joñ wo heçeçne do äe mono, day joñre äe Ma keëedn diñ ma weere weere äaara wora.
- ¹⁸Ma jar maga ëaw wo tayge jag äen mono, ga day Ëig wo ti jag liñgi faage seele äen wo ma äod jag äaara go.
- ¹⁹Manwur le go de kañ paale wañ äen ti ngeel ma ciñ wo, Day wañ äen go de ëee do ti feçeçren wo äuy.
- ²⁰Joñ wee suse' ne Manwuri, nday jar peelee äen wo no, Nday maga de eegre ma bag jag waçaçre äen wo go mono, Sen diñ de hooge sug ti geçeçge waçaçre äe no.
- ²¹Joñ wee suse' ne Manwuri, nday feçeçre maga AÀ joñ nday mo äuy no, nday maga nday ti joñre ne hene, Ga nday de joñ dage äe mono.
- ²²Joñ wee suse' ne Manwuri, nday feçeçre äe maga AÀ joñ nday mo äuy no. Ti ngeel maga aà de joñ wañ äen ni mo äuy no! Tenen äin joñ suse' ne Manwuri.

SIÑ WORA 104

Suse' ne Manwur je joñ feçeçere no

- ¹Tenen äin joñ suse' ne Manwuri! Manwuri, Baa äi no, ndo kluu bay taw ti! Ndo de kuugi de sagge wo de de wore!
- ²AÀ laa poëag ti äe do maga aè laa oçoçbe ti nono, AÀ mbeë ngeel ma ciñ wo go do maga aè blar oçoçbe Ma baa mburyug go nono.
- ³AÀ cor ngeel hayle äe ma de geçeçren ciñ ti bii, Swaare wo diñ pus durgi äe, aà see diñ ti grañ leege.
- ⁴AÀ joñ leege wo diñ jar peelee äe, Joñ trum wuu wo diñ weere joçoçre äe.
- ⁵AÀ kañ glog tamsir ciñ ti äo'ge wer äe no, Wo haçaç tum se bay fijëgi wa.
- ⁶Ndo hay kuun go de tu ma kuëum do oçoçbe nono Bii hay wo go de luä ti huuli wo no.
- ⁷AÀ hay wo lagge de ëeere do dekwacy äo no, AÀ hay wo temge do geçeçge charge poçoç Baa äo no.
- ⁸Huuli hay wo geçege ciñ, log hay wo äod tu Ti ngeel maga ndo hay lag ra ni mono.
- ⁹Ndo hay äo' hagu go maga bii mo cegaë wo go ni wa, Nen maga aà mo fer wo le go äo'ge ne tamsir ti wa.
- ¹⁰AÀ sooë blam bii wo wo go wer blam pyew wora, Maga yuë wo ti holañ huuli wo mono.
- ¹¹Naëy ma mbasga joo wo bii ni äuy, Gerheçeç ma koore da' wo ngeel tañ kiñ äaara ni.
- ¹²Weere dweere ma ciñ wo de lagge ti jeñ äaara Day ngar wo jag de geçeçge äaara yoo sug koore wo
- ¹³Le ti ngeel hayle äen wo ciñ haçaç, aà cwaa bii le Ne huuli wo ti, tamsir go de wuuri de le'ge joñre äon wo no.
- ¹⁴AÀ tiji; fi ne horog wo, day tiji; koore wo maga jar Tebere mo joñ wo joñre de äaara, ma da' reege le nen siri.
- ¹⁵Yii maga fruy äil je tabay, day joñ nen je tabay Sagge dedañ noo, de hole maga coä jiili je tabay mono.
- ¹⁶Koore mani Manwur wuu wo go, Koore sedre ma Libañ maga aà peë ra mono.
- ¹⁷Weere dweere kañ wo tiñ äaara diñ ni, Sasiya kañ tiñ äen go ciñ ti koore Sipres wora,
- ¹⁸Huuli ma de geçeçre wo diñ ma togloñre ma koore wo, Huuli wo diñ ngeel yoñre twee damañ wora.

- ¹⁹AÀ joñ few ma ngaä ngeel po wo taë taë, Wur de ko ngeel maga se le' go gesiñ de äe mono.
- ²⁰Ndo ba ngeel suñ le, day suñgu kal joñge: Do kay nono, naèy ma koore kal wo äo' ëee fijëgi
- ²¹Weere mingir buçy wo wer nay äaara Ma wii reege äaaran do Baa.
- ²²Wur naa le go: AÀ kal wo naa see äaara go Day raw wo suëgi äi tu äaara wora.
- ²³Je tabay raw kal ge go ma woge joñ mopo, Day se ti joñre äe haçaç day go de law.
- ²⁴Do ga joñre äon wo ngaäa pur debañ o Manwuri! Ndo hay joñ ra äuy de koge ree. Tamsir go de baage de feçeçre maga wo diñ äo mono.
- ²⁵Koëa, maarog maga kluu, de diy lay mo ti' no Nen äe ni mono, horog ma kluuri wo de ma kleere wo de fijëgi ni.
- ²⁶Daage ma kluuri seeë wo ni De lefiyatan maga ndo joñ ne ga a mo joñ hragge ni.
- ²⁷Horog sen wo mo deñ äuy wo de kañ ëiggi ti äo Maga ndo mo haç reege saaran ne saara ti wur äe.
- ²⁸Ndo yañ mbo haçge äe ne hara lay, day saara yañ mbe yaçaçge äe lay, Ndo bul do äo go, day saara wuu go de horoge.
- ²⁹Ndo yoñ nen äo go: Saara caa heçeçne go Ndo naa äodge eegre äon go: Saara huë go, Day fer wo nen äurgi äaara no.
- ³⁰Ndo äo' äodge eegre äon le: Saara kal joñge Day ndo ferge kne' ciñ ti sir tigriñ.
- ³¹Daga togoëge mani Manwurn mo hay mbe ma tumi! Daga Manwur mo fruy de feçeçre äe maga se joñ ra mono!
- ³²aà ko tamsiri, se daëe, AÀ du' huuli wora, saara ndar cugi.
- ³³Ndi 'waa ge siñ yañ ne Manwuri, De maga ndi yañ caw tenen ëa mono, Ndi 'waa ge siñ yañ ma togoë Baa äi no, De maga ndi yañ ëa mono.
- ³⁴Daga fen maga ndi kiën mo hay de coçoçre jag äe! Ndi de dage ga ndi fruy de Manwuri.
- ³⁵Daga jar älagge mo caa wo wer go ti tamsiri, Day jar debaycoçoçre mo hay wo wa so hase! Tenen äin joñ suse' ne Manwuri! Togoë wee Manwuri!

SIN WORA 105

Waçaçre debay ndarge gog Manwur no

- ¹Mañ wee ti Manwur ciñ, ëe wee ëu äe! Kañ wee nen wer jar wo go ti feçeçre äe maga AÀ joñ ra kluuri mono.

- ²'Waa wee siñ ne hene, 'waa wee siñ ma haç Togoëge ne hene. Ëig wee ti feçeçre äe ma ngel see wo no.
- ³Hay wee de fruygi wer ëu äe ma bay ëag no, Daga jiili jar maga kië wo Manwur mo fruy wora!
- ⁴Kië wee Manwur de eegre äe no, Hay wee kië nen äe tumtum.
- ⁵Fer wee ëiggi ti feçeçre äe maga aà joñ ra kluuri mono, Ti feçeçre ma ngel seen wo de feçeçre mbuëgi äen wo, De kiida ma jag äen wo no.
- ⁶Wer mani Abraham weejoçoç äe no, Nday jar ni Jakob jar äe maga aà hoo nday go mono!
- ⁷Baa naan diñ se, diñ Manwuri, Kiida äen caa ge go ti tamsir äuy.
- ⁸AÀ fer ëig ti tum ti tayge jag äe no, Ti waçaçre äen see wer maga ndar wo wer sar sar ndare.
- ⁹Ti waçaçre tayge jag äe maga aà joñ de Abraham Day de ha'ge äe go maga aà ha' go ne Isag mono.
- ¹⁰AÀ kal kañ waçaçre sen go diñ jag liñgi ma de yerge ne Jakobe, Kañ go diñ tayge jag ma tum ne Israyele.
- ¹¹Gano: Ndi haç ge sir Kanaan yañ ne ndo Maga joñ ge diñ tabul ma hoorge ma äay.
- ¹²AÀ hay wo de sen diñ jar po rabe, Bay go mopo hala wa, saara kal lagge ti wursen ni.
- ¹³AÀ kal wo cegaëge go äi sir po wo ma woge go äi Sir ma tigriñ, cegaë wo go äi sir wañ mapo ma woge Go yoo wer jar tigriñ wora.
- ¹⁴Ama aà laa wo haç faage ne jobo boñ dra' ma joñ coo Äaara gaa, aà joñ dekwacy ne wañre po wo ti ree äaara
- ¹⁵Baa wee do ne jar äi maga ndi hoo ra go sar See wa, day joñ wee jar ndar nen waçaçre äin wo de älagge wa.
- ¹⁶AÀ kal äo' koñne go äi sir no, Kal yee nen geëemgeëem hole peçeç go.
- ¹⁷AÀ kal äo' blo po wo pel äaara, AÈ yee Josef go do gebe nono.
- ¹⁸AÈ äo' dala ne hen äaale AÈ äo' geyam äe de boo.
- ¹⁹Haçaç go ti wur maga waçaçre äen baa jag go, day Go ti ngeel maga waçaçre mani Manwur kay ne ma eçg lamge mono.
- ²⁰Wañ kal waçaçge go ga äo' ne, Je waçaç waçaçre wer jarn wo kal budgi äe go.

- ²¹AÀ kal haç ngeel pan tiñ ne hen ti tiñ äe no, Day kaññ diñ je waçaç ree feçeçre äen wo äuy.
- ²²Ma car poçoç ne minisdir äen wo do maga se da Nono, ma kol jar kluuri äen wo de ko ree.
- ²³Diñ do kay ga Israyel nduu Ejipte mono, Day Jakob kal joñge de tiñ äi sir ni Kam.
- ²⁴AÀ kal kol jar äen wo tesge debañ, Day de eegre dedañ jar hee äen wo no.
- ²⁵AÀ kal coo jag jiili äaara, day do kay nono, Saara kal caa hee de jar äen wo no, Day kal wo joñ weere joçoçre äen wo de älagge.
- ²⁶AÀ kal äo' Moyis weejoçoç äen wo, De Aaron maga se hay maññ go mono.
- ²⁷AÀ kal wo joñ feçeçre kañ nen wo de eegre äe Ti holañ äaara, de feçeçre mbuëgi ma kluuri wo äi sir mani Kam no.
- ²⁸AÀ äo' ngeel suñ le, suñgun kal joñge Day saara giñ waçaçre äen gaè.
- ²⁹AÀ kol bii äaaran go diñ ci Day aà id ceçeç äaaran wo go.
- ³⁰Sir äaaran kal defge go de tigeçw wora Haçaç go äi tiñ naw mani wañre äaaran wo no.
- ³¹AÀ waçaç waçaçre, wuçy kal wo nduugi Twaçy kal wo dusgi go äi sir äaaran äuy.
- ³²Baa rage äaaran kal joñge diñ huuli baa Diñ carge trum wuu äi sir äaara no.
- ³³AÀ kal älag tlalum äaaran wo go de koore Figiye äaara no, day harag koore ma äi sir äaaran wo go.
- ³⁴AÀ waçaç waçaçre mapoë kal wo nduugi, Magalga kal wo mbaara dusgi deñ tuseñ bay keege.
- ³⁵Maga kal wo ree fi ma äi sir äaaran wo go, Ree wo le'ge feçeçre ma äi sir äaaran wo go.
- ³⁶AÀ ij jag weere ma äi sir äaaran wo go, Jag feçeçre maga laa wo le go ti eegre äaara tu mono.
- ³⁷AÀ laa jar äen wo go de boo solay wo de boo Biñni do, day jobo ma' äaale yoo äijjini äen wo gaè.
- ³⁸Jar Ejipte joñ wo fruygi ti laage äaaran le go, Werga heçeçne äaara maga hay joñ rage mono, le' ne hara ti.
- ³⁹AÀ kal älar swaare go de kuägi ne hara ti, De wuu ma ler ngeel go ne hara pel de suñ.

⁴⁰Ti wiigi äaara, àà kal nduugi de weere dweere kay wo ne hara Day kal wuu rage go de hole peçeç ma ciñ.

⁴¹AÀ bul jag huuli wo go, bii kal wo le go yuugi, Bii dus wo go do blam bii ti ngeel ma de heege.

⁴²Werga àà fer eig ti ti waçaçre äe ma bay äag no, Day eig ti Abraham weejoçoç äe no.

⁴³AÀ laa jar äen wo le go de fruygi Jar äe maga àà hoo ra le go ti holañ ma'ge do mono.

⁴⁴AÀ haç sir ma wer sir wo go ne hara, De joñre ma wer jar wora, àà kol wo de reege.

⁴⁵Nen maga saara mo hoo sug ti jag liñgi äe ma de yergen wo no, Day mo äaw jag liñgi äen wo no. Togoë wee Manwuri!

SIN WORA 106

Ndarge gog Israyeln wo de debay ndarge gog Manwur no

¹Togoë wee Manwuri! Mañ wee ti Manwur ciñ, werga àà de ele, Werga äil de el äen diñ ma tumtum haç'aç.

²Wose waçaç ge yañ go ti feçeçre maga Manwur joñ ra de wore mo deñ la? Wose waçaç yañ go ti togoëge äen mo la?

³Jar maga joñ wo ree ma de deele mono wo de da' See äaara, jar maga joñ wo ree ma keëed tum mono!

⁴Manwuri! Fer eiggi ti äi de äil de el äon see jar Äon wo wo no, àà le kay mege de peçeçge äo no.

⁵Nen maga ndi mo hay de kañ nen ti da'ge See jar äo maga ndo go de hoo rage mono. Daga ndi mo joñ fruygi de jar sir äon wo no, Day daga ndi mo da' suse' see jar tabul äo ma hoorge wo no.

⁶Wuur hay joñ älagge do paçaçre wuur wo nono, Wuur hay joñ ree mani nañ gaa wo de debaycoçoçre wora.

⁷Paçaçre wuur wo le Ejipte mokay daë wo wer ne feçeçre mbuëgi äon wo gaa, àà fer wo eiggi ti äaara gaa, Eig wo ti ngaäa de el äon wo mo deñ gaë. AÀ hay joñ wo ti grañ jag maaroge, jag maarog ma de seçeç no

⁸Ama, àà hay yaçaç ra go wer ëu äe no, Ma kañ nen jar go ti eegre äe no.

⁹AÀ caa poçoç ne maarog ma de seçeç no, se kal oçgge go, Day àà kal seege de äaara äi tu ma kuëum do ga aë see ti puuli nono.

- ¹⁰AÀ yaçaç ra le go do je maga hay de caa hee de Äaara mono, aà coo ra le do je hee äaara no.
- ¹¹Bii äo' go ne jar hee äaaran wo ti, Gwa' yoo äaara boñ gaa äuy.
- ¹²AÀ kal wo yaçaç waçaçre äe no AÀ kal wo 'waa siñ togoëge äe no.
- ¹³Ama, aà kal wo yoçoç ti go ti joñre äen wo deparday, Lag wo gor waçaçre maga aà hay nen äod jag äaara go mo gaè.
- ¹⁴Ti puuli mokay no eiggi äaara hay go de bagge de Saçy feçeçre, aà jaçë wo Manwur äi sir ma de heeg kañkarañ no.
- ¹⁵AÀ kal haç feçeçre maga saara hay de saçy äe ti ne hara, Blam äe se kal kol dehugli äaara go.
- ¹⁶Ti kañn mokay no, aà joñ wo de hun see Moyis Wo de Aaron je ma debay äag mani Manwur no.
- ¹⁷Sir kal haç' jag go, kal kuä Datan go, AÀ äo' go ne ngaäa mani Abiramn ti.
- ¹⁸Wuu roë ngaäa äaaran go, Trum wuu roë jar debaycoçoçren wo go.
- ¹⁹AÀ joñ wo weedaëy ti huuli ma Horeb, Leë wo mondra pel boo ma de yorge.
- ²⁰AÀ coo wo togoëge äaaran go Diñ de daëy maga ree diñ fi.
- ²¹AÀ yoçoç wo ti go ti Baa je yaçaç rage no, Baa maga hay joñ feçeçre ma kluuri le Ejipte mono
- ²²Joñ feçeçre mbuëgi wo le äi sir mani Kam no Joñ feçeçre ma joñ heçeçne wo jag maarog ma de seçeç no
- ²³AÀ hay fer waçaçre ga se taw ra mbe go so, Ama diñ ga Moyisi, je äe maga aà mañn go mono, Joñ nen ooge pel äe ma haw nen baage poçoç äen go Ne hara ti maga aà mo taw ra go wa.
- ²⁴AÀ mbuë wo fo sir maga aè äuy de saçy äe ti AÀ haç wo äil ti waçaçre Manwurn gaa,
- ²⁵AÀ ngurum wo jag äil mburyug äaaran wo, Hoo wo sug ti geçeçge Manwur gaè.
- ²⁶Day, se kal mañ do ciñ see äaara, Ma taw rage go ti puuli,
- ²⁷Ma taw wer mani äaaran go yoo wer sir wora, Ma dus rage go yoo sir wora.
- ²⁸AÀ raw wo saë see äaara de Baal-Pewor, Day ree wo siigi jag maga aè joñ ne jar huli wora.
- ²⁹AÀ mbuë wo jag jiili ne Manwur de joñre äaara no Day bulfuçñ kal naa nen ti holañ äaara.
- ³⁰Fineyas kal urgi go ciñ ma taw waçaçre sen go, Day bulfuçñ kal tawge go.

- ³¹Sen mokay aè kal keege äe ne hen diñ joñre ma Keëed ti wer maga ndar ge wo wo mo äuy no, day ma tum.
- ³²AÀ mbuë wo jag jiili ne Manwur jag bii ma Meriba, Day gaali raw da' Moyis ti ree äaara,
- ³³Werga aà älag wo ëiggi Moyis go, Day se kal fer waçaçre ma jag äe po mbe go fadda so.
- ³⁴AÀ caa wo wer jar maga Manwur hay wii ra ti äaara go gaè.
- ³⁵AÀ tay wo nen see äaara go de wer sir wo, Day kal wo bir jag äaara joñ feçeçre äaaran wo no.
- ³⁶AÀ ya' wo goñ soçoçre äaaran wo no, Maga kol wo diñ rew see äaara lay.
- ³⁷AÀ joñ wo sië jag go de weere äaara wo, De mayre äaara wo ne soçoçre wora
- ³⁸AÀ kag wo ci jar maga joñ wo mopo gaa wo go, Ci weere äaara wo de mayre äaara wo maga aà joñ wo sië jag go de äaara ne soçoçre ma Kanaan wora, Day sirn kal demge go de idgi huli wora.
- ³⁹AÀ dem wo see äaara go de joñre äaara wo no, AÀ joñ wo figliw go de ëiggi äaara ma de haçyge no.
- ⁴⁰Soçoçge äil mani Manwur kal do' wuu ne hara ti, AÀ kal kol tabul äe ma hoorgen go diñ fen hoor see.
- ⁴¹AÀ kal haç rage go ne wer sir wo do, jar maga Hay wo hee de äaara mono, lag wo wañre go ti äaara
- ⁴²Jar hee äaara joñ wo coo äaara, AÀ kol wo go de mbuë fo äi coo do äaara.
- ⁴³Tum dañge mokay no, se hay go yaçë rage, Ama saara hay ndar nen see äaara diñ jar giñ Baa, Ti ëiggi äaara maga go de sa'ge mono, Day fer wo yaë joñre ma ni nañ gaa äaaran wo ciñ ni pa so yaw mono.
- ⁴⁴AÀ kal kañ nen äe ti cocoo äaara no, De maga aà laa ro äaaran mono.
- ⁴⁵AÀ kal ferge ëiggi de el see äaara wer tayge Jag äe no, kal ko decoo äaara wer äil de el äe ma kluu no.
- ⁴⁶AÀ kal joñge ga jar maga wo de hoo rage ti Dañgay mo äuy mo ko wo decoo äaara.
- ⁴⁷Yaçaç wuur go Manwuri, Baa wuur no! Tay ti wuur le yoo wer sir wo, nen maga wuur Mo togoë ëu äo ma bay ëag no, day wuur mo men Wore wuurn diñ ma togoë ndo!
- ⁴⁸SUSE' NE MANWURI, BAA MANI ISRAYEL NO, DIÑ MA TUM TUM WO. DAY NGAÄAN ÄUY MO WAÇAÇ GA: AMEN! TOGOË WEE MANWURI!

SIÑ WORA 107

KEFDER MA DE DWEE NO (Siñ 107—150) Suse' ne Manwur ma yaçaç jar go no

- ¹Mañ wee ti Manwur ciñ, werga àà de ele, Do ga äil de el äen mbe haç' ma tum!
- ²Daga jar maga Manwur coo ra le mo hay wo waçëge äe, Jar maga àà coo le do je heen mono.
- ³Day àà tay wo le ti coçoç sirn äuy, le nen were, Nen pele, nen äaän gloñhwede, nen jag maarogge!
- ⁴AÀ hay wo go rañge ti puuli ga ti'i, ti faage ti Ngeel ma de heege kañkarañ, AÀ hay bay wo da' äi leege ma lagge de tiñ lag wa.
- ⁵AÀ hay joñ wo bon do koñne, do jwaale, AÀ hay gay wo go halag halage.
- ⁶Ti coocoo äaaran saara raw rage ne Manwuri ti Day àà kal yaçaç rage go jag lawge äaara no.
- ⁷AÀ kal mañ faage ma de deelen de äaara, Maga àà mo wo wo äi leege maga aè nen laa tiñ ni.
- ⁸Maga àà mo mañ wo ti Manwur ciñ wer äil de el äe no, Day de feçeçre ngel see äe maga àà joñ ra Ma haç de el ne jar tebere wo mono!
- ⁹Werga àà hay haç reege ne je maga bay de da'ge wa mono, AÀ hay haç feçeçre ne je maga koñne hay ceen mono.
- ¹⁰Jar ma tigriñ hay wo de lagge nen suñgu, Nencee huli, hay wo dañgay nen bone, day jag reece'e
- ¹¹Diñ werga àà hay giñ wo waçaçre mani Baa no, diñ werga AÀ hay feg wo ti yañ maga Je ma Ciñ Haçaç debaän bagn ne hara mono.
- ¹²AÀ bal jiili äaara wo diñ de kañge gaali ne hara ti, AÀ leë wora, day jobo nduu caa war äaara gaa äuy.
- ¹³Ti coocoo äaaran mono, saara raw rage ne Manwuri ti, Se kal yaçaç rage go jag lawge äaara no.
- ¹⁴AÀ kal hoo rage le go nen ngeel suñgu no, De nencee huli no, kal car saale äaaran go.
- ¹⁵Daga àà mo mañ wo ti Manwur ciñ, wer äil de el äe no, Day wer feçeçre ngel see äe maga àà joñ ra Ma haç de el ne jar tebere wo mono.
- ¹⁶Werga àà harag jag tiñ boo dobn wo go, AÀ harag boore ma de bag wern wo go.

- ¹⁷Jar dogjagn wo de seele idgi huli äaara no, Day wer joñre äaara mani nañgan mono aà hay laa wo nen bone.
- ¹⁸Reege äuy far hwe' äaara day saara hay go de woge jag tu huli taë taëe.
- ¹⁹Ti coocoo äaaran saara raw rage ne Manwur ti, Day se kal yaçaç rage go jag lawge äaara no.
- ²⁰Aà kal äo' waçaçre äen le, kal peçeç rage go, Aà kal yaçaç rage go jag ree äaara ma ëug rage no.
- ²¹Daga aà mo mañ wo ti Manwur ciñ wer äil de el äe no, De feçeçre ngel see äe maga aà joñ ra ma haç de el ne jar tebere wo mono.
- ²²Daga aà mo joñ wo siigi jag ma joñ suse'e, Day mo fer wo waçëge ti joñre äen wo de ngarge jag de fruygi
- ²³Jar maga hay wo ti rañge nen maarog ti daage, Day hay wo ti joñre feçeçre äaara ti bii ma kluuri wo,
- ²⁴Jar ma sen wo de ko joñre mani Manwur wo no, De feçeçre ngel see äe ma wer gesiñ nen maarog mono
- ²⁵Aà raw waçaç waçaçre, day kal ur degurleege le Maga kal ur kañgaw biin ciñ.
- ²⁶Aà kal wo puëgi wo nen ciñ, kal wo cwaage wo äi tu Ma kuëum no, tenen äaara hay yor go nen bone.
- ²⁷Ti äaara fijë go, saara dol do je maga go de taage nono, Day koge ree äaaran äuy hay wum go.
- ²⁸Ti coocoo äaaran mono, saara raw rage ne Manwur ti, Se kal yaçaç rage go jag lawge äaara no.
- ²⁹Aà kal oo fidgi degurleege no, fern go eñ, Day kañgawn kal wo tawge go.
- ³⁰Aà kal wo joñ fruygi ti maga aà hay ham jag go mono Day Manwur kal woge kañ rage ti ngeel maga äil da mono.
- ³¹Daga aà mo mañ wo ti Manwur ciñ wer äil de el äe no, De feçeçre ngel see äe maga aà joñ ra ma haç de el ne jar tebere wo mono!
- ³²Daga aà mo keen wo yoo tayge jar wo no, Day mo togoën wo ti tayge ti jar kluuri wora!
- ³³Aà kol maarog wo go diñ puuli, Kol blam bii wo go diñ sir ma de heege.
- ³⁴Kol sir ma de rumgi go diñ sir ma glage, Sen diñ wer älagge jar ma äi sir sen wo no.
- ³⁵Aà kol puuli go diñ gloñ Day kol sir ma de heeg kañkarañ go diñ blam bii wora

³⁶Day se lag jar maga wo koñne de tiñ ni Laa äi leege maga jar mo lag de tiñ ti ngeel ni.

³⁷AÀ joë wo pay ni, peë wo tlalum ni, Maga leë wo mbaara cab cab deñ koëe.

³⁸AÀ kañ bosa' ne hara ti, day saara tes mbe deñ, Day se fer horog äaaran wo go blam gaè.

³⁹Ma tigriñ yañ wo go de ferge blam, wo go de mbuë fo, Do maga gaalin cereë ra, bon hay joñ ra mono.

⁴⁰Weere biñnin wo mono se mbuë fo äaara go, Rañ de äaara ti ngeel ma lugudlugud bay faage

⁴¹AÀ mañ je coocoon go ciñ jag coo no, AÀ dus feele äaaran ngaäa do horog wo nono.

⁴²Jar ma de deelen ko wo ne, day fruy wo lay, Ama joñre maga bay keëed wa äuy teçg jag jar go.

⁴³Daga je maga yañ de ko ree mo ko see feçeçre sen wo day mo laa wer joñre äil de el mani Manwurn wo no

SIÑ WORA 108

Ndi de saçy puçy ngeel ma de jag toñ go ti

¹Siñ. *Siñ ma Dafidi.*

²O Baa! Jiili äi coä we, ndi 'waa ge siñ yañ, Ndi togoë ge ndo yañ, ndo diñ togoëge äi no.

³Puçy wee go mandilna äin de dilna äi no! Ndi puçy gi ngeel ma de jag toñ yañ go.

⁴Ndi mañ ge ti äo yañ ciñ yoo wer jar wo Manwuri! Ndi 'waa ge siñ yañ ma haç togoëge ne ndo yoo wer sir wora.

⁵Werga äil de el äon go de geçeçre ciñ ti ngeel ma Ciñ wora, day cwaçy mani äon wo go haçaç yoo swaare wora.

⁶O Baa! Naa nen kluu äo maga dedañ ngeel ma ciñ geçeçren go, day daga togoëge äon mo hay go ti tamsir äuy!

⁷Nen maga ndo mo yaçaç jar dage äon wo le go, Yaçaç ra le go de äaä war äo no, day ni ndo fer waçaçre me!

⁸Baa hay fer waçaçre go äil debay äag äe no, Ndi naa ge blum yañe, ndi äes ge äi leege ma Sikemn yañ go, Ndi car ge nen log ma Sukkotn yañ go taë taë.

⁹Galaad diñ ma äi, Manase diñ ma äi, Efrayim diñ kor Ma de äo'ge äi, day Juda diñ graw äi.

¹⁰Mowab diñ gesaçaçge maga ndi yog ni, ndi laa taarag Äin diñ ciñ ti Edom, ndi 'waa war ne sir mani jar Filisteçeç wo ti!

¹¹Wose wo ge yañ de äi äi leege ma de eegren la? Wose wo yañ de äi Edom la?

¹²O Baa! hay srog wuur go mono bay diñ ndo wa ge? Day hay bay go kalge wer sode wuurn wo wa so mono Bay diñ ndo wa yawla O Baa?

¹³Haç kayge le ne wuur see je hee wuur no, Peçeçeçge mani je tabayn wo diñ ngeel de koëe.

¹⁴De tayge de Baa mono, wuur naa mbe blum yañe, Ndereë ge jar hee wuurn wo go mono diñ se.

SIÑ WORA 109

Jobo maga aè de caa ree ne hen see de wii Baa

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

Baa äi maga ndi togoë ndo mono, hay go ba' wa!

²Werga aà bul jag äe go ma waçaç älagge ne ndi, Waçaçre maga aà waçaçn me mono diñ gete'e.

³Aà cir wo ti äi go diñ de waçaçre charge hee wora, Day dur mbaara ndi tu ree äen bay go ta' wa äuy tu.

⁴De maga ndi mbi de da rage, saara mbe de car ree me see, Ama ma äin ndi ngië nen ma äin diñ tosge,

⁵Aà poë wo me ti de el diñ de älagge Day poë wo me ti dage diñ de caage hee.

⁶Kañ je debaycoçoçre ne hen ti waçaç ree äe, Day daga je car waçaçre ne jar see mo hay de hayle ti äaäñ war äe!

⁷De maga aè caa kiida äe we go no, daga kiida mo baw ne, Day daga tosge äen mo kol diñ älagge!

⁸Daga naw mani äen mo hay wo pur wa, Daga je tigrin mo mañ ngeel ma äen go.

⁹Daga jar ni äe mo gwa' wo go holge, Day waçy äe mo gwa' go dewuri.

¹⁰Daga jar ni äe mo laa wo go buëaare, mo kol wo go roge, Daga aà mo raw wo wië feçeçeç, go haçaç see tabul äaara!

¹¹Daga je maga aà de äere äe ti mo cir bay go ti feçeçeçre äen äuy, Day daga waare mo frum wo fen maga aà gay go ti äe mono go.

¹²Daga jobo mo joñ de el see äe wa has äuy tu, Day daga jobo mo joñ de el see weere holge äen wo wa.

- ¹³Daga taw wer mani äen wo go, Day daga ëu äaara mo yee nen go yoo wer maga ndar ge wo blam sen mono!
- ¹⁴Daga älagge mani paçaçre äen mo hay wo de gwa' ti Manwur ta'a, Day daga älagge mani man äen mo taw go wa,
- ¹⁵Daga aà mo hay wo mbaara pel Manwur ta' tum, Daga jobo mo joñ nen eig ti äaara gesiñ la wa so.
- ¹⁶Diñ wer maga je sen hay joñ nen eiggi ti joñre ma de el gaa, aà hay joñ coo je ma de gayrin wo go De je coo no, haçaç joñ nen 'war je ma de car jiilin go.
- ¹⁷AÀ hay da faëge: Daga aà mo nduu ne hen ti! AÀ hay bay de saçy bosa' ti wa: Daga aà mo ëee go see äe haçaç lay.
- ¹⁸Daga aà mo laa faëge ti äe do oçoçbe äe nono, Daga aà mo kal wo go ne hen ail do bii nono Do noo nen hm äe wo nono.
- ¹⁹Daga aà mo hay do oçoçbe maga jobo laan see äe nono, Day do mblaaga maga aà de sa'ge äe tum nono!
- ²⁰Mokay diñ poëge maga Manwur poë ge jar car ree me seen wo de äe mono, De jar maga waçë wo älagge ti ai mono!
- ²¹Ma äo mono, Manwuri, Wañkluu! Joñ diñ fen ma kay mege wer ëu äo no, Werga ail de el äon kluu: yaçaç me go!
- ²²Ndi diñ je joñ bone, ndi diñ je coo, Jiili ai le go de caa waçaçge ail ai.
- ²³Ndi de rawge do nencee maga ëee do go nono, AÈ gejag me do mapoë nono,
- ²⁴Koyoçgre ai wo le ciñ, fer gesiñ do heçeçge bii Day hoçoçgesee ai gay go do ngogre.
- ²⁵Ndi diñ je mbuë soçoçre ne hara, AÀ ko wo ndi, day glad wo ti äaara.
- ²⁶Kay ndi Manwuri, Baa ai no! Yaçaç me go de ail de el äo no!
- ²⁷Day aà mo ko wo ga aà diñ do äo, Ga joñ sen mokay diñ ndo Manwuri.
- ²⁸Ma äaaran aà äod wo faëge, ma äon ndo kañ ge Diñ bosa'a, hayga aà puë wo we ciñ no, soçoçre joñ ra yañ, Day weejoçoç äon joñ fruygi yañ ge.
- ²⁹Daga jar car waçaçre me seen mo wuu wo ti de soçoçre, Daga aà mo laa wo soçoçre äaaran ti do oçoçbe nono.
- ³⁰Ndi mañ ge ti Manwur yañ ciñ go de geçeçge kloñ, Ndi togoën ge yañ yoo ngaään wo no.
- ³¹Werga aà de oole ti äaāñ war je ma de coo no, Ma yaçaçge äe go jag jar maga baw wo ne de kiida mono.

SIÑ WORA 110

Wañ wo de je sië jage

¹Siñ *ma Dafidi*.

Kay diñ jag Manwuri, ne Wañ äi no: Hay go ti äaän war äi lam no, Haçaç nen maga ndi kañ äaale äo go ne jar hee äon wo ti.

²Le diñ Siyon haçaç ga Manwur mbeë do eegre wañ äen wo go Waçaç waçaçre jar hee äon wo no. Hay wañ ti jar hee äon wo no!

³Jar äon wo diñ jar maga wo go de haç see äaara, Ti wur maga ndo baa jag sode äon wo mono, De feçeçre joçoç ma bay äag wo äil ngeel mañge le, Do maga meebe le' de ngeel mañge nono.

⁴Manwur hay ha' go dosen nono, day sen fer eiggi äe gaa: Ndo diñ je sië jag ma tumtum, De mañ mani Melkisedegn tawtaw.

⁵Wañkluu ti äaän war äo, AÀ ndereë wañre wo go ti wur soçoçge äil äe no.

⁶AÀ caa kiida äen yoo wer sir wora, ngeel äuy go de bagge de huli. AÀ ndereë wañ po ma waçaç waçaçre sir po kluu buy ti' go

⁷Ti faage mokay aà joo bii ti blam pyew, Diñ wersen ga se fer go mañ ti ciñ.

SIÑ WORA 111

Ma ferge eig ti feçeçre maga Baa joñ ra kluuri mono

¹Togoë wee Manwuri! Ndi mañ ge ti Manwur yañ ciñ go de jiili äi äuy, Yoo tayge jar ma de deelen wo, yoo ngaään wo no.

²Feçeçre maga Manwur joñ ra mono, aà wo kluuri Jar maga kië wo wer ne hen mono, fruy wee ti äe.

³Joñre äen diñ sagge wo de dewore, Day keëed mani äen diñ ma tum ta'a.

⁴AÀ go de men eiggi po ti feçeçre ngel seeäe wo no, Manwur joñ äil de el see jare, aà ko decoo jare.

⁵AÀ haç reege go ne jar maga joñ wo heçeçne äe mono, AÀ fer eiggi tum ti tayge jag äe no.

⁶AÀ naa nen eegre joñre äen go ne jar äen wo no, Ti maga aà haç wer sir wo go ne hara tabul hoorge mono.

⁷Joñre ma do äen wo diñ cwaçy wo de dedeele, Jag liñgi äe ma äod faage seelen wo äuy diñ maga naa mo haç äil ti äaara.

⁸AÀ wo tum de joñge bay fijëgi De joñge de cwaçy wo de dedeele.

⁹AÀ äo' waçaçre budgi jar go le ne jar äen wo no, AÀ waçaç waçaçre go ti tayge jag äen diñ ma tum, Èu äen bay äage, day joñ heçeçne lay.

¹⁰Ti'iigi wer koge ree diñ joñge heçeçne do Manwuri, Jar maga joñ wo dosen no mono, èiggi äaara de ele. Togoëge äen diñ ma tum haç'a.

SIÑ WORA 112

Da'ge see desaçy jar maga bay wo ndar gog wa mono

¹Togoë wee Manwuri Je maga joñ heçeçne do Manwur de da' see äe, Je se maga da' fruygi ma kluu ma äen diñ wer jag liñgi äen mono

²Wer mani äen joñ ge wo diñ blum äi sir no Jar maga naa wo ta' de deele mono, da' ge wo bosa'a

³AÀ de feçeçre do, de horog do, Day keëed mani äen mbe haç' tum

⁴Poëag naa nen le nen suñgu ne jar ma de deelen wo no, See je maga joñ äil de ele, ko decoo jare, day keëed lay mono.

⁵AÀ de el maga jobo mo hay joñ äil de ele, mo hay haçge, Daga aà mo hay seege de feçeçre äen wo diñ ti faage äe.

⁶Werga aà kaçaç ma' äaale gaa hase, AÈ mbe tum jag èiggi ti je ma keëed no.

⁷AÀ joñ heçeçne waçaçre ma de älagge maga daën wo defay mo gaa, Jiili äe de kañge kiñkiñ, de kañge ti Manwuri.

⁸Jiili äe bay daëge äe wa, aà bay joñ heçeçne wa. Ti tawge tin mono, nen äe kañ ti jar hee äen wo no,

⁹AÀ joñ mbe de el haçy, haç feçeçre ne jar coo wora, Keëed mani äen mbe haç' tum Eegre äen geçeç ciñ de togoëge.

¹⁰Je debaycoçoçren ko ne, day jiili äe raw soçoçge, AÀ ya' soo sañ de wañ, day do' go geffe Koñne feçeçre mani jar debaycoçoçren wo taw ge yañ go.

SIÑ WORA 113

Manwur coo ngeel mapo maga aè hay bay gorge äe wa

¹Togoë wee Manwuri! Weere joçoçre mani Manwur wo no, togoë wee ne, Togoë wee èu Manwuri!

²Daga èu Manwur mo hay de bosa' ti, Ti'iigi wer patala, day wo haçaç tum!

³Le ti naage wuri, haçaç go ti le'ge äe go gesiñ Daga èu Manwur mo hay de togoëge!

⁴Manwur go de geçeçre ciñ ti wer sir wo äuy, Togoëge äen go ciñ ti ngeel ma ciñ wora.

- ⁵Wose de mañ Manwuri, Baa naan la? AÀ ur go ciñ haçaç debañ ma hayle ti paale.
- ⁶AÀ jel ti äe le gesiñ Ma ko ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ la.
- ⁷Le nen äurgi, aà fer ëob je ma de hugli no Le nen jaçaçre, aà mañ do je coon le go,
- ⁸Ma age hayge äe ti paale yoo weere biñnin wo no Hayn yoo weere biñni mani jar äen wo no.
- ⁹AÀ hay je maga hay go de gedde tiñma Do maabe maga de fruygi yoo weere äe wo nono Togoë wee Manwuri!

SIÑ WORA 114

De maga Israyel kal le go Ejipte mono

- ¹Ti wur maga Israyel kal le go Ejipte mono, Tiñ mani Jakobn hay ti holañ jar dehaçy wora
- ²Juda kol diñ tiñ äe ma bay ëag no, Israyel kal joñge diñ äań mani äe no.
- ³Maarog ko ne, kal dañge de ëee Bii Jurdeçeç fer blam.
- ⁴Huuli raw wo de yoorge do gamlare wo nono Huuli ma lablab yoor wo do weere saçaçre wo nono.
- ⁵May joñ ndo la maaroge, maga ndo ëee la, Jurdeçeç, ndo fer blam le la?
- ⁶May joñ nday la huuli maga nday yoor do gamlare la, Day nday huuli ma lablab wo, Nday yoor do weere saçaçre wo le la?
- ⁷Tamsiri, daë pel Wañkluu, Peel Baa mani Jakob no.
- ⁸Maga kol huuli go diñ gloñ, Kol huuli ma grañ go diñ blam bii mono.

SIÑ WORA 116

Tosge jobo maga yaçaç le go jag huli

- ¹Ndi da Manwuri, werga sug äe laë geçeçege äi, Laë joñge kamkam äin wo no.
- ²Werga aà coñ sug äe le nen see äi, Ndi ëe ge ëu äe yañ ti tenen äin caw tum.
- ³Saale huli hay de cereë mege, Day lawge mani jar äi tu won hay de yiñ ndi, Ndi hay go de kalge äil kuëum joñge coon wo de charge jag jiili no.
- ⁴Ama ndi kal ëe ëu Manwuri, Ndi wii ndo Manwuri, yaçaç tenen äin go ëala!
- ⁵Manwur joñ äil de ele, aà keëede Baa naan ko decoo jare.
- ⁶Manwur koë jar maga wo desaçy mono, Ndi hay kol de hugli go, day se raw yaçaç mege go
- ⁷Tenen äi no, fer ti ngeel iggi äo no, Werga Manwur joñ de el we go see äo.

⁸AÀ na nono, ndo yaçaç tenen äin le go jag huli, Yaçaç nen äi go jag mberbe, Yaçaç äaale äi go jag le'ge.

⁹Ndi see ge yañ pel Manwuri Äi sir mani jar ma tenen wo no.

¹⁰Ndi hay haç äili, de maga ndi hay waçaç waçaçre mono, Ndi hay nen bon debaâne.

¹¹Ndi hay waçaçge ti temge äin ga: Je tabay äuy diñ je gete'e.

¹²Diñ de faage may ga ndi fer ge de el maga Manwur joñn see äi mo deñ äuy go la?

¹³Ndi mañ ge weehaçn ma yaçaçmege gon yañ ciñ Day ndi ëe ge ëu Manwur yañ ge.

¹⁴Ndi bag ge jag waçaçre äin yañ wo go ne Manwuri Pel jar mani äen wo äuy.

¹⁵Jar mani Manwur maga huë wo go mono, Huli äaara bay koge nen äe jag fo wa hase.

¹⁶Ndi kam ndo Manwuri, werga ndi diñ weejoçoç äo, Weejoçoç äo, mbarga mani maygebe äo no. Ndo bud saale äin wo we go.

¹⁷Ndi joñ ge siigi jag ma joñ suse' yañ ge ne ndo Day ndi ëe ge ëu Manwur yañ ge.

¹⁸Ndi bag ge jag waçaçre äin wo yañ go ne Manwuri, pel jar mani äen wo äuy.

¹⁹Äi feele tiñ mani Manwur no, Wo äi leege Jerusalem ni! Togoë wee Manwuri!

SIÑ WORA 117

Togoëge maga go ti ngeel äuy

¹Nday wer sir wo äuy, togoë wee Manwuri, Haç wee togoëge ne hene, nday wer jarn äuy!

²Werga äil de el äen raw de eegre see naa debañ Day cwaçy mani Manwurn mbe haç' tum. Togoë wee Manwuri!

SIÑ WORA 118

Ndo tenen caw diñ ma waçaçge go ti fen maga Baa joñn go mono

¹Mañ wee ti Manwur ciñ, werga aà de ele Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!

²Daga Israyel mo waçaç gano: Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!

³Daga tiñ mani Aaron mo waçaç gano: Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!

⁴Daga jar maga joñ wo heçeçne Manwur mo waçaç wo gano: Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!

- ⁵Nen joñge coo no, ndi hay ëe ëu Manwuri, Manwur hay fer waçaçre me, fer suu ëiggi äi de ele.
- ⁶Manwur diñ ma äi, ndi joñ heçeçne mopo gaa so, Jar tebere joñ wo ndi yañ de mayla?
- ⁷Manwur diñ je kay mege no, Ndi kañ ge nen äi yañ ti jar maga car wo hee de äi mono.
- ⁸Ëawa diñ maga ndo mo yaçaç wañ see Manwur, Dedañ maga ndo kañ ëiggi äo ti je tabay mono.
- ⁹Ëawa diñ maga ndo mo yaçaç wañ see Baa, Dedañ maga ndo kañ ëiggi ti jar ma tinoo wo mono.
- ¹⁰Wer sir äuy hay wo go de cir ti äi: Day ti ëu Manwuri, ndi geëeb nen äaara go.
- ¹¹AÀ hay wo go de yiñ ti äi, hay kuu wo me go Ti ëu Manwuri, ndi geëeb nen äaara go.
- ¹²AÀ hay yiñ wo ti äi go do yoçoçre wo nono AÀ huë wo go do wuu hoçoçre wo nono, Ti ëu Manwuri, ndi geëeb nen äaara go.
- ¹³Ndo hay srog me de eegre ma baw mege, Ama, Manwur raw kay mege.
- ¹⁴Manwur diñ eegre äi no, diñ siñ äi no, AÀ de kolge diñ peçeçge äi no.
- ¹⁵War blum wo de peçeçge naa wo le go äi mburyug mani je ma keëed no, Äaň war mani Manwurn joñ joñre de eegre so!
- ¹⁶Äaň war mani Manwurn go de geçeçre ciñ haçaç Äaň war mani Manwurn joñ joñre de eegre so!
- ¹⁷Ndi hu gi gaa, ndi joñ yañ mbi caw, Day ndi fer yañ mbi go waçège ti joñre mani Manwur no.
- ¹⁸Manwur hay liñ mbe ndi we, Ama, aà hay haç me go ne huli do gaè.
- ¹⁹Bul wee jag tiñ keëedn wo go me, Diñ ni ga ndi kal ge, day ndi mañ ge ti Manwur ciñ mono.
- ²⁰Jag tiñ mani Manwurn mo ka' no: Jar ma keëedn laa wo diñ ni.
- ²¹Ndi mañ ge ti äo yañ ciñ, Do ga ndo hay yiñ jag me, do ga ndo kol diñ peçeçge äi no.
- ²²Huuli maga jar boor tiñ hay äo'n wo go mono, Kol diñ huuli ma ëaw tiñ no, huuli ma ti coçoç tiñ no.
- ²³Sen nduu le diñ see Manwuri, Sen diñ fen mbuëgi nen naa.

²⁴Sen mo ta' la diñ siili maga Manwur joñ ne: Diñ wer äe, ga daga nday mo hay nen fruygi!

²⁵Manwur haç peçeçge! See joñre ne jobo wer mono diñ Manwuri!

²⁶Bosa' mo hay ti je maga nduu ti ëu Manwur mono, wuur kañ bosa' ne nday ti äi tiñ mani Manwur no.

²⁷Manwur diñ Baa, aà tee ngeel go ne naa ti Saë wee sug koore do ma joñ few Haçaç go ti coçoç ngeel sië jag no!

²⁸Ndo diñ Baa äi no, ndi mañ ge ti äo yañ ciñ Baa äi no! Ndi togoë ge ndo yañe.

²⁹Mañ wee ti Manwur ciñ, werga aà de ele, Werga äil de el äen mbe haç' ma tum!

SIÑ WORA 119

Fen ma de yoñre kuëum wo de kluu jag liñgi mani Baa no

¹Jar maga bay wo ndar gog ti faage äaaran wa mono, wo de da' see äaara. Jar se maga see wo ti jag liñgi mani Manwurn mono.

²Jar maga ëaw wo jag liñgi faage seelen äen wo de da' see äaara. Ga kiën wo de jag jiili äaara äuy mono.

³Go tinoo ga aà joñ wo ree maga bay ti ngeel äe wa gaa, AÀ see wo diñ ti faage äen wo no.

⁴Ndo hay haç jag liñgi äon wo go Maga aè mo hoo sug ti äaara de wore.

⁵Nen daga faage äin mo hay wo go de yalge de ele, Nen maga ndi mo hoo sug ti jag liñgi äo ma de yergen wo no.

⁶Do kay no mono, soçoçre joñ ge ndi gaa, Diñ de seege wer jag liñgin wo feçd äuy.

⁷Ndi mañ ge ti äo yañ ciñ de jag jiili äi de deele, Diñ de hadge wer ne jag liñgi ma äod faage Seelen go de keëed äon mono.

⁸Ndi de dage ga ndi hoo sug ti jag liñgi äo Ma de yergen wo no, tob ndi go seleñ äuy tu wa!

⁹Weel ma joçoçn kol faage äen go de façaçge kolge la? Diñ de hooge sug ti waçaçre äo no.

¹⁰Ndi de kië moge de jag jiili äi äuy, Men ndi go celge see jag liñgi äon wo wa.

¹¹Ndi cereë waçaçre äon jiili äi, Nen maga ndi mo joñ älagge see äo wa.

¹²Suse' ne ndo Manwuri! Had me de jag liñgi äo ma de yergen wo no.

¹³De jag äi, ndi kee jag liñgi äo ma äod Faage seele ma jag äon wo go äuy.

- ¹⁴Ndi fruy diñ de seege wer jag liñgi äon Wo no Sen de ngaäge do maga ndi go de tay Wer horogn wo äuy nono.
- ¹⁵Ndi eig ti jag liñgi faage seele äon wo no, Nen ai de kañge ti faage äon wo no.
- ¹⁶Äil ai go feh ti jag liñgi äo ma de yergen Wo no, ti ai yoçoç go ti waçaçre äon gaè.
- ¹⁷Joñ de el see weejoçoç äo no, maga ndi mo hay caw, Day ndi mo hay hoo sug ti waçaçre äo no.
- ¹⁸Bul nen ai go, maga ndi mo hay ko Feçeçre ngel see äo maga jag liñgi äon joñ ra mono!
- ¹⁹Ndi diñ waare ti tamsiri, Yoñ me de jag liñgi äon wo wa.
- ²⁰Tenen ain le de ree mege ail do saçy maga ti Nawn wo äuy mono se wo de ngië nen ti jag liñgi äo Ma äod faage seele äon wo no.
- ²¹Ndo ruu jar far ti see äaara ciñ ma de faëgen wo no, Jar maga wo wo go de yeeëge see jag liñgi äon wo haçaç mono.
- ²²Mañ poçoçre mbuëgi fon wo go de feg tin me ti, Werga ndi hoo sug ti jag liñgi äo ma äod faage seelen wo no.
- ²³Wañre gay wo do lagge ma waçaçge ti ai, Weejoçoç äon eig ti jag liñgi äo ma de yergen wo no.
- ²⁴Jag liñgi faage seele äon fruy wo me, AÄ wo diñ jar bag yañ ne ndi no.
- ²⁵Tenen ain de sa'ge diñ see äurgi Joñ ga ndi mo hay caw diñ de waçaçre äo no.
- ²⁶Ndi bag blam faage ain wo no, day ndo fer waçaçre me: Haë me de jag liñgi äo ma de yergen wo no!
- ²⁷Joñ ga ndi mo laa wer ne jag liñgi sedewa äon wo no, Day ndi mo eig ti feçeçre ngel see äon wo no!
- ²⁸Tenen ain go de car jiili ti ro Mañ me go ciñ de waçaçre äo no!
- ²⁹Ya' faage ma debay ngarn wo go see ai, joñ ail De el äon see ai nen maga ndi mo see wer jag liñgi äo no!
- ³⁰Ndi mañ diñ faage debay ndarge gog no, ndi koë See ai ti jag liñgi äo ma äod faage seele wo no.
- ³¹Ndi sa' see ai de jag liñgi faage seele äon wo no, Manwur mbuë soçoçre ai wa.
- ³²Ndi ëee diñ ti faage jag liñgi äon wo no, Werga ndo kañ jiili ai joñ fruygi.
- ³³Had me Manwuri, ti faage jag liñgi äo ma de Yergen wo no, maga ndi mo ëaw ra haçaç ti tawge ti.

- ³⁴Haç ti me, maga ndi mo ëaw jag liñgi äo no, Day pa daga ndi mo hoo sug ti äe de jag jiili äi äuy.
- ³⁵Koë me ti faage jag liñgi äon wo no! Werga ndi joñ fruygi diñ ti äe.
- ³⁶Ngië jag jiili äi wo diñ ti jag liñgi faage seele Äon wo no, ama bay wo diñ ti da'ge wa!
- ³⁷Cel nen äi go maga aà mo ko feçeçre ma de koë wo wa, Joñ ga ndi mo hay caw ti faage äo no!
- ³⁸Ba jag waçaçre äo maga ndo hay waçaçn go se weejoçoç Äon go, ga diñ ma jar maga joñ wo heçeçne do äo mono.
- ³⁹Srog mbuëgi soçoçre maga ndi tem do äe wo go me see, Werga jag liñgi äo ma äod faage seelen wo de ele.
- ⁴⁰Koëa ndi seë trum wer jag liñgi sedewa äon wo no. Joñ ga ndi mo hay caw wer keëed äo no.
- ⁴¹Manwuri, daga äil de el äon mo aà le ti äi, Peçeçge äo no, do maga ndo go de waçaçge äe nono!
- ⁴²Day ndi kaçaç ge yañ ma fer waçaçre ne je ma mbuë soçoçre äi no, Werga ndi de kañ ëiggi ti waçaçre äo no.
- ⁴³Caa waçaçre ma cwaçyn go me jag äuy wa! Werga ndi de gor kiida äon wo no.
- ⁴⁴Ndi hoo ge sug yañ ti jag liñgi äon ceäe, Wo tumtum, haçaç haçaç bay tawge.
- ⁴⁵Ndi see ge yañ de fruygi, Werga ndi kië jag liñgi sedewa äon wo no.
- ⁴⁶Ndi fer ge waçaçre yañ go ti jag liñgi Faage seele äon wo pel wañre wora. Day ndi mbuë gi soçoçre gaè.
- ⁴⁷Ndi joñ fruygi äin diñ ti jag liñgi äon wo no Maga ndi dan mono.
- ⁴⁸Ndi hoo do äi ciñ nen see jag liñgi äon wo, maga Ndi dan mono, day ndi de saçy ëiggi ti jag liñgi äo ma de yergen wo no.
- ⁴⁹Fer ëig waçaçre äon wo, ma joñ de el see weejoçoç äo no, Werga haç ëiggi ma de kañge ta' me diñ ndo!
- ⁵⁰Aà diñ fen ma haç teñge nen me nen bon äi no, Werga waçaçre äo maga go de waçaçge joñ me caw diñ se.
- ⁵¹Jar maga waçaç wo ga riñ ga saara ba wo wuu me See ëarge, ndi cel go see jag liñgi äon gaè.
- ⁵²Ndi fer ëiggi ti kiida äo ma ti wurpon wo no, Manwuri! day ndi kal da' coäge.

⁵³Jiili äi ce me debañ ti jar debaycoçoçoře maga Tob wo jag liñgi äon wo go mono, Jag liñgi äo ma de yegen wo diñ siñ äin tu señe.

⁵⁴Ndi 'waa siñ diñ de jag liñgi äo ma de yegen wo no, Äi tiñ maga ndi ni diñ waare mono.

⁵⁵De suñ mokay ndi fer eiggi ti ëu äo no, o Manwuri! Day ndi hoo sug ti jag liñgi äo no.

⁵⁶Sen mokay diñ nen mo maga diñ äi mono, Werga ndi de ëaw jag liñgi sedewa äon wo no.

⁵⁷Da'ge ma äin ndi waçaçn go Manwuri! AÄ diñ ga ndi mo hoo sug ti waçaçre äon wo no.

⁵⁸Ndi ra pel äo de jag jiili äi äuy, joñ äil De el äon see äi do maga ndo hay waçaçn nono.

⁵⁹Ndi eig ti faage seele äin wo no, Day ndi fer äaale äi le ti jag liñgi faage seelen äon wo no.

⁶⁰Ndi tem deparday tu, ndi yoçoç ti bay hoo sug ti jag liñgi äon wo gaè.

⁶¹Rew mani jar debaycoçoçoçren wo de yiñ mege, Ndi yoçoç ti jag liñgi äon go gaè.

⁶²Ti gisiëgi suñ, ndi ur go ciñ ma mañ ti äo ciñ, Wer kiida äo maga ndo car ra ti keëed äe mono.

⁶³Ndi diñ je maga ndi see wer jar joñ heçeçne äon wo äuy, See wer jar hoo sug ti jag liñgi sedewa äon wo mono.

⁶⁴Äil de el äo no, O Manwuri, go de ba tamsiri, Had me de jag liñgi äo ma de yegen wo no!

⁶⁵Ndo joñ de el see weejoçoç äo no, Manwuri! sen diñ wer waçaçre äo no.

⁶⁶Had ndi de koge ree ma de ele, de koge! Werga ndi haç äil ti jag liñgi äon wo no.

⁶⁷Tañgu maga ndi hay bay de da' bon wa ëa mono, Ndi hay go de yeege, patalam no, ndi hoo sug ti waçaçre äo no.

⁶⁸Ndo de ele, day joñ de el lay, Had me de jag liñgi ma de yegen wo no!

⁶⁹Jar maga waçaç wo ga riñ ga saara jag wo gete' ti keçeç me ti Ma äin ndi ëaw jag liñgi sedewa äon wo de jiili äi äuy.

⁷⁰Jiili äaara äiäir do noo mopo nono, Ma äin, fruy me diñ jag liñgi äo no.

⁷¹AÄ mbe nen äi de el maga ndi mo fer ti äi go gesiñ Nen maga ndi mo ko jag liñgi äo ma de yegen wo no.

- ⁷²Jag liñgi maga kal le go jag äo nen äi de el de dañ Feçeçre ma de joñge de boo biñni wo de boo solay ndare.
- ⁷³Ndo joñ me diñ de do äo, diñ de äe ga ndo coä Ndi pa, haç ti me, nen maga ndi mo had jag liñgi äon wo no.
- ⁷⁴Jar maga joñ wo heçeçne äo mono, ko wo ndi day fruy wo, Werga ndi de gorge diñ waçaçre äo no.
- ⁷⁵Ndi ko we Manwuri! Ga kiida äon wo keëede Diñ wer debay ndarge gog äon ga ndo bal me mono.
- ⁷⁶Daga äil de el äon mo hay diñ fen haç teñge nen me, Do maga ndo hay waçaç go ne weejoçoç äon nono!
- ⁷⁷Daga koge decoo äon mo hay wo ti äi, day ndi mo hay caw! Werga ndi fruy diñ ti jag liñgi äo no.
- ⁷⁸Daga aà mo wuu wo ti de soçoçre, Jar maga waçë wo ga wii ga saara day joñ wo coo äi re' mono. Ma äin ndi eig ti jag liñgi sedewa äon wo no.
- ⁷⁹Daga aà mo fer wo le see äi, jar maga joñ wo heçeçne do äo mono, De jar maga wo de ko jag liñgi faage seelen äon wo mono!
- ⁸⁰Daga jiili äi mo hay go de deele sog ti jag liñgi äo ma de yergen wo no, nen maga ti äi mo wuu de soçoçre wa!
- ⁸¹Tenen äin de gayge wer peçeçge äo no, Ndi de gorge diñ waçaçre äo no.
- ⁸²Nen gay do gor waçaçre äo maga ndo hay waçë ra go mono, ndi day na ga: Ndo teñge nen äi na diñ hunla?
- ⁸³Werga ndi do ndar hoçoçge ma de heege nen cug nono, Ndi yoçoç ti go ti jag liñgi äo ma de yergen wo gaè.
- ⁸⁴Naw maga ndo de ngaäge äe ne weejoçoç äon na gaçy la? Diñ hun ga ndo caa ge kiida jar joñ coo äin wola?
- ⁸⁵Jar maga waçaç wo ga riñ ga saara teer wo tu me pele, Sen mokay diñ fen maga bay de tayge de jag liñgi äon wa.
- ⁸⁶Jag liñgi äon wo äuy wo diñ debay ndarge goge, AÈ joñ coo äi bay diñ ti ngeel äe wa, aà le kay mege!
- ⁸⁷Gwa' no me' no, aè de hay ndereë me go, day ma äin, Ndi tob ge jag liñgi sedewa äon wo go gaè.
- ⁸⁸Joñ ga ndi mo hay caw diñ de äil de el äo no, Nen maga ndi mo hoo sug ti jag liñgi ma faage seele ma jag äon wo no!
- ⁸⁹Diñ ma tum Manwuri! Ga waçaçre äon yañ mbe le ciñ ni,

- ⁹⁰Debay ndarge gog äon joñ ge ti wer maga ndar ge wo wo pel mono, ndo coä tamsir kiñ, day se yañ ti' lay.
- ⁹¹Sen diñ wer jag liñgi äo ma äod faage seelen wo, Ga feçeçre yañ wo wara haç' mono. Werga àa wo äuy ti peelee ne ndo.
- ⁹²Hayga jag liñgi äon mo hay we diñ fen fruy megen gaa no, Nndi de hay taw we go nen gaali äi no.
- ⁹³Ti äi yoçoç ge go ti jag liñgi sedewa äon wo gaa Werga ndi caw mono diñ de äaara.
- ⁹⁴Nndi diñ je ma äo, yaçaç me go, Werga ndi kië jag liñgi sedewa äon wo no.
- ⁹⁵Jar debaycoçoçren wo de kië mege ma 'warge, Nndi de oole ëeged see jag liñgi faage seele äon wo no.
- ⁹⁶Nndi ko mokay feçeçre maga wo de el fo gaa taw ge wo go, Jag liñgi mani äon de diy, ngeel tawge äe bay wa.
- ⁹⁷Nndi da jag liñgi äon de haçaç debañ, Nen naw tum mokay no ndi jag ëiggi ti äe.
- ⁹⁸Jag liñgi äon kol me de ko ree dedañ jar hee äin wo no, Werga ndi tum de tayge de äe.
- ⁹⁹Nndi go tum de caa nen dedañ jar had megen wo, werga ndi tum jag ëiggi ti jag liñgi faage seele äon wo no.
- ¹⁰⁰Nndi de ti dedañ jar ma de taçaçrebe wo, Werga ndi de ëaw jag liñgi sedewa äon wo no.
- ¹⁰¹Nndi ëaw äaale äi go haçaç see faage ma de älagge no, Nen maga ndi mo hoo sug ti waçaçre äo no.
- ¹⁰²Nndi cel go see jag liñgi äo ma äod faage seele Wo gaa werga de had mege diñ ndo.
- ¹⁰³Waçaçre äo maga ndo waçë ra go mono wo desaçy tagrum äi, AÀ dedañ noo yoçoçre jag äi.
- ¹⁰⁴De jag liñgi sedewa äon wo no, ndi kol diñ je ma de ti, Dosen no lay no, ndi hee de faage ma de glumgi no.
- ¹⁰⁵Waçaçre äon diñ lampa ma äaale äi, Day diñ poëag ma ti faage äi.
- ¹⁰⁶Nndi ha' go day ndi oo yañ ni, ga ndi hoo sug Yañ ti jag liñgi ma äod faage seele äo ma keëed wo no.
- ¹⁰⁷Nndi go de balge debañ, Manwuri, Joñ ga ndi mo hay caw do maga waçaçre äon waçaç nono!

108 O Manwuri! Yaçaç mbo fen haçge ma jag äi no, Day had me de jag liñgi äo ma äod faage seele wo no.

109 Tenen äin mbe go tumtum äi coo do äi ga kay, Day ndi yoçoç ti go ti jag liñgi äon gaè.

110 Jar debaycoçoçren äod wo rew me, Ama ndi wel go haçaç see jag liñgi sedewa äon wo gaè.

111 Jag liñgi faage seelen äon wo tum diñ tabul ma hooge, Werga aà wo diñ fruygi ma jag jiili äi no.

112 Ndi ngië jag jiili äi diñ joñ joñre de jag liñgi äo ma de yerge no, Tumtum haçaç wo ti tawge ti.

113 Ndi hee de jar maga nen waçaçre äaara bay wa mono Day ndi da jag liñgi äo no.

114 Ndo diñ ngeel yaçaç wañ äi no, gidigli äi no, Ndi gor diñ waçaçre äo no.

115 Ëee wee go see äi jar debaycoçoçre wora, Nen maga ndi mo ëaw jag liñgi mani Baa äin wo no!

116 Ëaw me ti jag waçaçre äon wo no, Nen maga ndi mo hay caw, Day wuu ti äi de soçoçre ti eiggi äi ma de kañge ta'n wa.

117 Hay diñ ngeel gisgi äi no, nen maga ndi mo yaçaç go, Day nen äi mo hay de kañge tum ti jag liñgi äo ma de yergen wo no.

118 Ndo srog jar maga wel wo go see jag liñgi äo ma de yergen haçaç mo äuy no, werga bagge bii jar äaaran bay joñ mopo wa.

119 Ndo laa jar debaycoçoçre ma ti tamsir la wo go äuy do jaçaçre nono, Diñ wersen ga ndi da jag liñgi faage seele äon wo no.

120 Hoçoçgesee äi daë do heçeçne äo maga ndo kaln me äil mo no, Day ndi de heçeçne do kiida äon wo no.

121 Ndi joñ joñre de dedeelen wo de keëed wo no, Haç me go ne jar joñ coo äin wo do wa!

122 Hay diñ je ma joñ de el go tinoos see weejoçoç äo no, Men me joñ coo ne jar maga riñ wo ga saara do wa.

123 Nen äi wo go de gayge wer peçeçge äo no, Day wer waçaçre äo maga ndo hay waçaçn go ti keëed äon mono.

124 Joñ see weejoçoç äon diñ do maga äil de el äon da nono, Day had me de jag liñgi äo ma de yergen wo no.

- 125 Ndi diñ weejoçoç äo, haç ti me, Maga ndi mo ko jag liñgi faage seelen äon wo no!
- 126 AÀ go patala de age diñ wur maga Manwur mo joñ Mbe mopo so, aè go de raw jag jag liñgi äo no.
- 127 Diñ wersen ga ndi da jag liñgi äon wo no, Dedañ boo biñni, dedañ boo biñni ma yelyele.
- 128 Diñ wersen so ga ti feçeçren wo äuy ndi ko jag Liñgi sedewa äon wo äuy de deele, Ndi de ngië faale ne faage ma glubglubn äuy lay
- 129 Jag liñgi faage seele äon wo diñ fen ngel jare, Diñ wersen ga tenen äin de ëaw rage.
- 130 Naage nen waçaçre äon ler wo ngeel go, AÀ haç ti ne jar maga wo desaçy mono.
- 131 Ndi bul jag go, day ndi äod trum Werga ndi de saçy jag liñgi äon wo ti debañ.
- 132 Ngië nen äo le me ti, day ni ndo joñ äil de el äon see äi, Sen diñ do maga ndo joñ tum see jar maga da wo ëu äon mono.
- 133 Coä äaale äi ngiñ ti waçaçre äo maga ndo waçë ra go mono, Day men joñre ma bay ngar po hay wañ ti äi wa!
- 134 Bud me go jag joñge coo mani jar tebere wo no Nen maga ndi mo hoo sug ti jag liñgi sedewa äon wo no.
- 135 Sag nen äo ne weejoçoç äon ti, Day had me de jag liñgi äo ma de yergen wo no!
- 136 Bii pyew naa yuuri le go nen äi fid fidi, diñ werga AÀ bay hoo sug ti jag liñgi äon wa mono.
- 137 O Manwuri! ndo keëede, Day kiida äon wo de deele.
- 138 Ndo haç jag liñgi faage seelen wo ti keëed äe, De debay ndarge gog ma kluu.
- 139 Jiili äi caa go debañ, diñ werga jar hee äin Yoçoç wo ti go ti waçaçre äon mono.
- 140 Waçaçre äo maga ndo waçaçn go mono go de lamge äuy, Day weejoçoç äon da ne.
- 141 Ndi go de ngogre, day go de mbuë fo, Ndi yoçoç ti go ti jag liñgi sedewa äon wo gaè.
- 142 Keëed äon diñ keëed maga tumtum Day jag liñggi äon diñ cwaçy.
- 143 Coocoo de lawge wo de ba mege do, Jag liñgi äon fruy wo ndi.
- 144 Haçaç tumtum, jag liñgi faage seele äon wo keëede, Haç wo ti ne ndi maga ndi mo hay caw lay!

¹⁴⁵Ndi ëe ndo go de jag jiili äi äuy, Fer waçaçre ne ndi Manwuri, Nen maga ndi mo ëaw jag liñgi äo ma de yergen wo no.

¹⁴⁶Ndi de ëe ndo, yaçaç me go, nen maga ndi mo hoo Sug ti jag liñgi faage seele äon wo no.

¹⁴⁷Ndi ur go tañgu ngeel mañge, day ndi ngar jage Ndi de gorge diñ waçaçre äo no.

¹⁴⁸Nen äi caa go tañgu ngeel suñgu, Maga ndi mo eig ti waçaçre äo maga ndo waçë ra go mono.

¹⁴⁹Laa geçeçge äi, diñ wer äil de el äo no! Manwuri, Joñ ga ndi mo hay caw diñ de caage kiida äo no.

¹⁵⁰AÀ wo le de yaëge, jar joñ ree ëag wo no, AÀ ëee wo go see jag liñgi no.

¹⁵¹Ndo la mbañ, o Manwuri! Day jag liñgi äon wo äuy diñ cwaçy.

¹⁵²Le haçaç äaa tu, ndi de ko jag liñgi faage seele äon wo no, Ndo go de äo' wer äaara diñ ma tumtum.

¹⁵³Ko bon äi no, day ni ndo bud me go! Werga ndi yoçoç ti go ti jag liñgi äon gaè.

¹⁵⁴Kay ti äi, day ni ndo coo me le, Joñ ga ndi mo hay caw ti jag waçaçre äo maga go de waçaçge mono.

¹⁵⁵Peçeçgen go haçaç see jar debaycoçoçren wo no, werga AÀ bay wo kië jag liñgi äo ma de yergen wo wa.

¹⁵⁶Koge decoo äon wo kluuri debañ, o Manwuri, Joñ ga ndi mo hay caw ti jag liñgi äo ma äod faage seelen wo no!

¹⁵⁷Jar joñ coo äin wo de jar hee äin wo ngaäa Ndi cel go see jag liñgi faage seele äon wo gaè.

¹⁵⁸Ndi ko jar cogobn wo mokay aà coo wo jag äi gaa, Jar maga bay wo hoo sug ti jag waçaçre äo maga ndo waçë ra go wa mono.

¹⁵⁹Hay de koge ga ndi da jag liñgi sedewa äon wo no, Manwuri, joñ ga ndi mo hay caw diñ de äil de el äo no!

¹⁶⁰Kluu waçaçre äon tu diñ cwaçy no, Day waçaçre äo maga ndo waçaçn go ti keëedn äuy taw go gaè.

¹⁶¹Wañre car mbaara hee de äi tu tu bay ree äe no Ane jiili äi daë me say diñ ti waçaçre äo no.

¹⁶²Ndi fruy diñ ti waçaçre äo maga ndo waçë ra go mo no, Do je maga da' fen ma jag durgi kluu nono.

¹⁶³Fen ma de glubgi hoor see me, day ndi hee de äe, Ndi da jag liñgi äo no.

¹⁶⁴Nen naw ka' ndi dog togoë moge äaale renam, Diñ wer jag liñgi äo ma äod faage seele ma keëed no.

¹⁶⁵Jam yañ debañ see jar maga da wo jag liñgi äon mono, Day mopo kaçaç ma ma' äaale äaara gaè.

¹⁶⁶Ndi de kañ eiggi äi diñ ti peçeçge äo no, O Manwuri! Day ndi joñ joñre de jag liñgi äon wo no.

¹⁶⁷Tenen äin hoo sug ti jag liñgi faage Seele äon wo no, day ndi da ra debañ.

¹⁶⁸Ndi hoo sug ti jag liñgi sedewa äon wo de jag Liñgi faage seele äon wo no, werga faage äin wo äuy pel äo.

¹⁶⁹Daga ro äin mo day go haçaç see äo, O Manwuri! Haç ti me ti jag waçaçre äo no!

¹⁷⁰Daga kamkam äin mo day go see äo! Yaçaç me go ti jag waçaçre äo ma de waçegen wo no.

¹⁷¹Daga jag äi mo yuu togoëge äon go bid bidi Werga ndo had me de jag liñgi äo ma de yergen wo no.

¹⁷²Daga jag äi mo 'waa siñ mbaga jaw ti waçaçre äo maga Ndo waçë ra go mono! Werga jag liñgi äon wo keëede.

¹⁷³Daga do äo mo ale kay mege! Werga ndi ba bin diñ jag liñgi sedewa äon wo no.

¹⁷⁴Ndi äod trum wer peçeçge äo no, O Manwuri! Day jag liñgi äon fruy me.

¹⁷⁵Daga tenen äin mo hay caw, day mo togoë ndo! Day kiida äon mo kay wo ndi!

¹⁷⁶Ndi go de yeege do sam maga yee go nono, Kië weejoçoç äo no! Werga ndi yoçoç ti go ti jag liñgi äon wo gaè.

SIÑ WORA 120

Tosge jobo maga aè caa waçaçre ne hen see

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Nen coocoo äin mono, ndi hay ngar jag Wo diñ ne Manwuri, day se hay fer waçaçre me lay.

²Manwuri, yaçaç tenen äin go do jar ma car gete'e Do trum ma bag bii see no!

³Trum ma car gete' haç may ne ndo la? Trum ma car gete' nduu de may ne ndo la?

⁴Koëa, diñ waa durgi le de jwa'ge ti ëee caw Go de dag sañ ti jañrewuu de ha'ge ti kaärañ

⁵Sen diñ gaali may de da' mege mo caw la, Ti wur maga ndi joñ Meseg mono, Ti wur maga ndi joñ de hayle yoo mburyug ma Kedarn wo mono.

⁶Tenen äin hay ig de hayle yoo Jar maga wo hee de jam wolañ deba.

⁷De maga ndi waçaç waçaçre jam no kay mono Ma äaaran saara waçaç me diñ jag jaw.

SIÑ WORA 121

Wose nduu gi yañ kay mege la?

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Ndi mañ nen äi wo ti huuli wora... Kayge äin nduu gi le na gen so la?

²Kaygen nduu gi ndi le diñ see Manwuri, Maga joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ mono.

³Aä joñ ge nen men äaale äo ma'ge gaa, Je maga de koë moge mono nen äe joñ ge naa ge gaè.

⁴Koëa nen äe bay joñ naa wa lay, Aä bay le' naa wa lay, je maga de koë Israyel mono.

⁵Manwur diñ je maga de koë moge mono, Manwur diñ nencee äo ti äa war äo.

⁶De ceeg mono ceeg cee ge ndo gaa Few see äo de suñ dosen no lay no.

⁷Manwur koë ge ndo yañ jag älaggen wora, Aä koë ge tenen äon ge yañe.

⁸Manwur koë ge rawge äon wo yañ de dayge go äo no. Tiñi wer patala wo pel haçaç tumtum.

SIÑ WORA 122

Ha'ge ma haç jam ne Jerusalem

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora. Ma Dafidi.*

Ndi de fruygi, de maga aè waçaç me ga: Naa see äi tiñ mani Manwur non mono!

²Äaale wuur hay lag wo jag Tiñ mani äon wo no Jerusalem!

³Jerusalem, ndo maga ndo de booge do äi leege po Maga wo de tayge see keçeç no mono.

⁴Diñ ni äo ga jar ma ti äiñi mani Manwur wo no, Äiñi mani Israyeln nduu wo ma haç togoëge ne Manwuri, Do maga aà go de waçaçge äi sir Israyel nono.

⁵Werga paale wañre ma caa kiidan wo de kañge diñ ni Paale wañre tiñ mani Dafid no.

⁶Wii wee jam ti Jerusalem! Daga jar maga da wo ndo mono, Mo hay wo de lagge jam ëegede!

⁷Daga jam mo hay ti kor mani äon wo no, Day lagge ëeged mo hay äi tiñ wañre äon wo no!

⁸Wer heçeçre äin wo de bar äin wo no, Ndi waçaç ge so ga: Daga jam mo hay see äo!

⁹Wer tiñ mani Manwuri, Baa naa no, Ndi kië twore äo no.

SIÑ WORA 123

Fen maga jar fer ti see äaara gesiñn wo de gor äe mono

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Ndi mañ nen äi wo nen see äo. Ndo je maga wo go de hayle ciñ mono.

²Koëa, do ga nen weere joçoçren wo wo de ngiëgi Diñ do paçaçre tiñ äaaran wo no, Day nen maygeben wo de ngiëgi diñ do waçy tiñ äe no, Dosen no lay, nen wuur wo de ngiëgi diñ see Manwuri, Baa wuur no. Haçaç nen maga aà joñ äil de el äen see wuuri.

³Joñ äil de el äon see wuuri, Manwuri, Joñ äil de el äon see wuuri! Werga wuur ngar go do feg ti debañ.

⁴Wuur gay we do feg ti mani jar far ti see äaara ciñn Wo ma'a, de mbuëgi fo mani jar kee see äaara wo no.

SIÑ WORA 124

Hayga Manwur de hay we diñ je naa gaa no

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora. Ma Dafidi.*

Hayga Manwur de hay we diñ je ma naa gaa no... Daga Israyel mo hay dogge äe!

²Hayga Manwur de haywe diñ je ma naa gaa no. De maga jar hay hoo wo ciñ see naa mono.

³Do kay nono, aà de hay luä wo naa go äuy tenene, de maga jiili äaara hay taa wuu go ne naa ti mono.

⁴Do kay nono, bii de hay wum naa go, Leege ma gigig de hay fid ne tenen naan wo ti

⁵Do kay nono, kañgaw bii ma de eegren de hay Kog tenen naa wo no.

⁶Suse' ne Manwur maga hay joñ nen haç naa go Ne hara sañ soge gaa mono.

⁷Tenen wuur yaçaç go do weedwee maga hay ba go Ti baèy jar bag dweere wo nono. Rewn ëir go, day wuur kal dañge go.

⁸Kayge naan nduu le diñ see ëu mani Manwur no Maga joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ mono.

SIÑ WORA 125

Jar maga wo de kañ ëiggi ti Manwur mono

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Jar maga wo de kañ ëiggi ti Manwur mono, Wo do huuli ma Siyon maga le' gaa mono. AÀ mbe ka' tumtum.

²Jerusalem go de yiñ ti de huuli wora. Diñ dosen no lay, ga Manwur yiñ ti jar äen wo go mono, Tĩjĩ wer patala, day wo pel haçaç tumtum.

³Werga je debaycoçoçre kaçaç ge ma joñ wañ ti jar Ma keëed wo gaa, nen maga jar ma keëed mo coñ wo Do ne jar joñ freñ wo wa.

⁴Manwuri, hay joñ de el see jar ma de el wo no De jar maga jiili äaara de deele mono!

⁵Ama, ma jar maga wo de mañ faage ma de dijëgi wo mono, Daga Manwur mo raw de äaara, yoo jar maga Bay wo joñ ree ti ngeel äe keëed wa mono! Daga jam mo hay ti Israyele!

SIÑ WORA 126

Mberben kol wo go diñ fruygi

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

De maga Manwur fer naa le de jar Siyon Maga hay wo le ti dañgay mono, Naa hay do jar po maga lwa' wo lwa'ge nono.

²Do kay nono feg hay bay go tawge jag wuur wa Day jag naa hay de fruygi de ngarge jag blum. AÈ hay waçaçge yoo wer sir wo ga: Manwur joñ feçeçre ma kluuri ne hara!

³Manwur joñ feçeçre ma kluuri ne naa, Naa nen fruygi,

⁴Manwur fer naa le de dañgay naa no Sen do ga blam pyew naa yuuri Negef nono.

⁵Jar maga wo wo jo'ge de mberbe nen mono Wo ge wo yañ weege de 'wadge war blum jage.

⁶Je maga raw de mberbe nen de maga aà le' woge Jo'ge mono, fer le de 'wadge war blum de maga AÀ wee mo äen le liñ mono.

SIÑ WORA 127

Hayga boo tiñn we diñ Manwur gaa no

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora. Ma Salomoñ.*

Hayga boo tiñn we diñ Manwur gaa no, Jar maga boon wo mokay gay wo see äaara de koë koëe. Hayga Manwur bay we gor ti äi leegen wa no, Je maga de gor ti äe mokay naa tenen de koë koëe.

²Nday gay see äay de koë koëe, Ti maga nday pud go ciñ de jag toñ mbuhu, Day nday wo go suëgi haçaç de law mono. Nday gay see äay diñ ma da' reege äay no, Ama se haçn ne je dage äen dosen no ma' lay, De maga aà mbe ti naa jag äe ti' mono.

³Koëa, weere wo diñ taabul ma hooge ma Manwuri Mbarga ma äil diñ poëge maga Manwur haç ne.

⁴De ngaäge de waa ma do blum, Weere maga jobo da' ra ti joçoç äe wo dosen no lay no.

⁵Je maga go de ba hul waa äen mono de da' see äe! Ree soçoçre joñ ge ra gaa, de maga waçaçre mañ We ti holañ äaara jag kor äi leegen no.

SIÑ WORA 128

Waçaçre da'ge see jar mani Baa wo no

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Je tabay ma honla äuy maga joñ heçeçne do Manwur mono, De da' see äe, maga see ti faage mani äen wo mono!

²Ndo joñ fruygi ti joñre ma do äon wo no, Ndo joñ de da' see äo, feçeçre äon geçeç wo ciñ lay.

³Wo liñ ni äo ni mono, waçy äon do tlalum maga le' nono Weere äon wo go de cirgi ti table do kooze olife wo nono.

⁴Je tabay maga joñ heçeçne do Manwur mono, De bosa' ti na diñ do kay no so no.

⁵Manwur kañ bosa' yañ ne ndo ti Siyon, Day ndo ko ge fruygi ma Jerusalem yañ ti naw äo Maga ndo joñn ge caw de äaara mo äuy no.

⁶Ndo ko ge weere mani weere äon wo yañe, Daga jam mo hay ti Israyele.

SIÑ WORA 129

AÈ hay joñ me le de blagge debaň, ama day no

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

AÀ hay wo leë mege tumtum le äaa ti klee äi, Israyel mo waçaç mbe ne

²AÀ hay wo leë mege tumtum le äaa ti klee äi, Day aà kaçaç wo ma naa blum äi gaè.

³Jar jeege hay jee wo faale äi AÀ paë wo deele ma de paçaçrege me faale ni.

⁴Manwur keëede: AÀ bud saale jar debaycoçoçren wo we go.

⁵Daga soçoçre mo joñ ra, day aà mo fer wo blam Jar maga wo hee see Siyon mo äuy no!

⁶Daga aà mo hay wo do fi ma ti tiñ nono, Maga hig go tañgu maga aè bay naage äe go ëa nono,

⁷Je weer feçeçren baa do go yiñ gaa Je bag jag äen hoo mopo do ni kay gaa,

⁸Day jar maga hee wo mono bay wo waçaçge ne hara ga: Daga bosa' mani Manwurn mo hay ti äay na baywa? Wuur kañ bosa' ne nday ti ti ëu Manwuri na baywa!

SIÑ WORA 130

Wo nen joñge coon äidiw

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Le äi tu ma kuëum wo no, ndi ëe ndo Manwuri!

²Wañkluu, laa geçeçge äi! Daga sug äo mo hay De kañge ëegede, ma laa geçeçge kamkam äin wo no!

³Hayga ndo de hay we ëiggi ti ree maga bay wo Ti ngeel äaara wa wo we no, Manwuri, Wañkluu, Wose de hay yañ caw la?

⁴Ama fuggi äiln diñ see äo, Nen maga aè mo joñ heçeçne do äo.

⁵Ndi de kañ ëiggi ti Manwuri, tenen äin de kañ ëiggi ti äe, Day ndi de gorge diñ waçaçre äe no.

⁶Tenen äin de kañ ëiggi diñ ti Wañkluu Dedañ sode ma gor ngeel teege. Dosen nono dedaň sode ma gor ngeel teege.

⁷Israyel gor diñ do Manwuri! Werga äil de eln Diñ see Manwuri, day hayle go de budgi diñ ni äe lay.

⁸Bud gi Israyel go jag ree maga bay wo ti ngeel Äaara wa mo äuy go diñ se.

SIÑ WORA 131

Manwuri, jiili äi bay keege diñ ti see äe wa

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora. Ma Dafidi.*

Manwuri! ndi bay diñ je maga jiili äi kee ti see Äe wa, ndi bay diñ je maga da far ti see äe ciñ wa Ndi bay diñ je ma yoorge nen waçaçre ma de raw ti see äi wa, Ndi bay de kañ ëiggi ti ree ma de raw see äi ciñ wa lay.

²Sen wo mo deñ wo go see äi haçaç, ndi go de äag See äi ga aà mo hay go ba'a, do mbarga maga man äe Mañ jag äe go ti paçaç nono, see äi do Mbarga maga go de mañ jag ti paçaç nono.

³Israyel gor diñ do Manwuri, Tiñj wer patala, haçaç wo pel tumtum.

SIÑ WORA 132

Siyon diñ ngeel hayle Manwuri, diñ äi leege mani Dafid no

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Manwuri, fer ëig ti ti Dafidi, ti gaali äen wo äuy lay!

²Dafid hay ha' ha'ge ma kay go ne Manwuri, Hay raw rawge jag ma kay go ne Baa ma de eegre mani Jakob no ga:

³Ndi kal ge äi mburyug maga ndi de hayle ni mo gaa, Ndi ëii gi ti fen suuli maga ndi suu ni mo gaè.

⁴Ndi men ge nen äi joñ naa gaa, Men ge fuçy nen äi hulgi ti keçeç gaè.

⁵Haçaç nen maga ndi mo da' ngeel go ne Manwur ëa, Da' ngeel hayle go ne Baa ma de eegre mani Jakobn ëa.

⁶Koëa, naa hay laa waçaçre we waçaçge ti Efrata Naa hay da' komrom tayge jagn le mbasga ma Yaar...

⁷Naa see wee ti ngeel maga Manwur de hayle ni, Naa see wee leë mondra ti ngeel kañ äaale äe no!

⁸Ur go ciñ Manwuri, aà le hayge ti ngeel iggi äo no, Ndo de komrom äo ma de eegre no,

⁹Daga jar sië jag äon mo hay wo laa joñre ma Keëedn ti äaara, day jar äo ma bay ndar gogn mo ngar wo jag fruygi.

¹⁰Diñ wer Dafid weejoçoç äo no, Srog mesi äon wo go wa.

¹¹Manwur hay ha' go ne Dafidi, ti cwaçy äen AÀ fer ge le älam gaè. Ga diñ jobo yoo wer Mani äon ndi kañn ge ti paale äon mono.

¹²Hayga jar ni äo hoo wo sug we ti tayge jag Äin de jag liñgi faage seele äi maga ndi had ra de äe we no, Weere äaara lag ge wo yañ ti paale wañ äon ma tum lay.

¹³Mbe dosen nono, Manwuri, ndo hay ba Siyon, AÀ hay joñ de saçy äe ti maga aà mo hay diñ ngeel hayle se.

¹⁴AÀ diñ ngeel iggi äi ma tumtum, Ndi hay ge yañ ni, werga ndi hay joñ de saçy äe ti.

¹⁵Mbe dosen nono, ndi wuun gi yañ go de bosa' ti feçeçe äen wo no. Ndi kaçaç ge jar coo äen wo yañ de hole.

¹⁶Ndi laa ge peçeçe äin yañ ne jar sië jagn wo ti, Day jar ma wer äen joñ ge wo fruygi yañ debaë.

¹⁷Ti ngeel ni mono, ndi mañ ge eegre mani Dafidn yañ ciñ, ndi kne' ge je kolge ti ngeel mesi äin yañ.

¹⁸Ndi äo' ge soçoçe yañ ne jar hee äen wo ti Day klañ äen sagge yañ ti äe.

SIÑ WORA 133

AÀ de el maga heçeçebe mo hay wo see kaçaça

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora. Ma Dafidi.*

Koëa, aà de ele, aà de coçoçe, maga heçeçebe mo hay Wo de lagge de tiñ, de tayge see kaçaça!

²AÀ do noo maga foçoç de el nono, maga aè kaa ne Aaron ti se yuu le ti piñ ma jag äe no, Day cwaa le go ti jag oçoçebe äen wo mono.

³AÀ do meebe ma ti huuli Hermon nono, maga cwaa Le ti huuli ma Siyon wo, werga diñ ti ngeel ni ga Manwur kañ bosa'a, day haç tenen ma tum mono.

SIÑ WORA 134

Togoë wee Manwuri, nday weere joçoçe äen äuy

¹Siñ *ma ëiigi wo ti few wora.*

Koëa, joñ wee suse' ne Manwuri, nday äuy weere Joçoçe Manwur wo no, nday maga nday lag äi tiñ Mani Manwurn de suñ wo mono!

²Hoo wee do äay ciñ ti ngeel ma bay ëag no, Ni nday joñ wee suse' ne Manwuri!

³Daga Manwur mo kañ bosa' ne ndo ti Siyon, aà Diñ je maga joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ mono

SIÑ WORA 135

Ndi yañ mbi de koge ga Manwur kluu

¹Togoë wee Manwuri, Togoë wee ëu Manwuri. Togoë wee ne, weere joçoçe Manwur wo no.

²Nday maga nday de lagge äi tiñ mani Manwurn mono, Äi feele tiñ mani Baa naan mono.

³Togoë wee Manwuri! Werga Manwur de ele. 'Waë wee siñ ma haç togoëge ne ëu Manwuri! Werga aà de joñ de el see naa mono.

⁴Werga Manwur mañ Jakob go diñ ma äe, ba Israyel go diñ maga aà mo hay ma se de see se.

⁵Do ga ndi ko mokay no Manwur kluu Day Wañkluu naan go ciñ ti baa wo äuy.

⁶Fen maga Manwur de saçy äe ti mo äuy no, AÀ joñ ne, le ciñ go gesiñ la lay, Nen maaroge wo äi tu ma kuëum wo äuy.

⁷AÀ puë saçy le ti jag sir tawge, aà joñ sagge baa wo de ro baa, AÀ naa leege diñ see te feçeçre äen wo no.

⁸AÀ taw jag weere ma Ejipten wo go Tïïj wer ti jar tebere wo, le' go de horog wora.

⁹AÀ haç feçeçre kañ nen wo le de feçeçre mbuëgi ma Kluuri wo ti holañ äay, äi sir äay jar Ejipte wora. Ne Farawoñ ti, ne weere joçoçre äen wo ti äuy lay.

¹⁰AÀ taw wer sir wo go ngaäa debaÑ Day id wañre ma de eegre wo go.

¹¹Sihon wañ jar Amorid wo Og wañ jar Basan wora De wañre ma kanaan wo äuy.

¹²Day kal haç sir äaaran go tabul ma hooge Han go tabul ma hoorge ne Israyel jar äen wo no.

¹³Manwuri! ëu äon diñ ma tum, Manwuri! Ëiggi ti äo joñ ge ti wer maga ndar ge wo mo äuy no.

¹⁴Werga Manwur caa ge kiida jar äen wo no, Day aà ko ge decoo yañ ti weere joçoçre äen wo no

¹⁵Soçoçre mani wer sir wo diñ boo solay Wo de boo biñni, feçeçre maga jar tebere joñ wo ra de do äaara mono.

¹⁶AÀ wo mbaara de jag ti ane, day bay wo waçaç waçaçre wa, AÀ wo mbaara de nen ti ane, day nen äaara bay koge wa.

¹⁷AÀ wo mbaara de sug ti ane, day bay wo laëge wa, Äodge eegre po bay jag äaara me' wa hase.

¹⁸AÀ wo de far rage, jar maga kne' wora mono, Jar maga wo de kañ ëiggi äaara ti äaara mo äuy no.

¹⁹Tiñ mani Israyel no, joñ wee suse' ne Manwuri! Tiñ mani Aaron no, joñ wee suse' ne Manwuri!

²⁰Tiñ mani Lefi no, joñ wee suse' ne Manwuri! Nday maga nday joñ heçeçne do Manwur mono joñ wee suse' ne Manwuri!

²¹Suse' ne Manwur le haçaç Siyon, aà diñ je maga De hayle Jerusalem mono! Togoë wee Manwuri!

SIÑ WORA 136

Suse' ne je yaçaç Israyel go no

- ¹Mañ wee ti Manwur ciñ, werga aà de ele, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum.
- ²Mañ wee ti Baa ma baan wo go ciñ, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ³Mañ wee ti Wañkluu ma wañre kluurin wo ciñ Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ⁴Joñ feçeçre mbuëgi ma kluurin wo diñ se boñ Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ⁵Joñ ngeel ma ciñ wo de koge ree mono diñ se, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ⁶Je maga mbed sir go ciñ ti bii diñ se Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ⁷Joñ feçeçre ma ler ngeel ma kluuri wo diñ se Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ⁸Wur diñ ma waçaç waçaçre ngeel ma de ceege Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ⁹Few wo de ger wo diñ ma waçaç waçaçre ngeel suñ Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹⁰Aà diñ je maga id jag weere jar Ejipte wo go mono, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹¹Day aà raw kalge le go de Israyel ti holañ äaara. Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹²De do ma de eegre, go de mbeëge, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹³Aà diñ je maga caa äil maarog ma de seçeçn go äog mono. Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹⁴Maga kal kalge go de Israyel ti holañ äe, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹⁵Day kal srog Farowon go de sode äen wo nen maarog ma de seçeç no. Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹⁶Aà diñ je maga koë jar äen wo ti puuli mono, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹⁷Aà diñ je maga id wañre ma kluuri wo go mono. Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ¹⁸Je maga id wañre ma de togoëge wo go mono, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!

- ¹⁹Sihon wañ jar Amorid wora, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ²⁰Wo de Og wañ Basane, Werga äil de el äen mbe haç' diñ tum!
- ²¹Day kal haç sir äaaran go tabul ma hoorge, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ²²Han go tabul ma hoorge ne Israyel weejoçoç äe no Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ²³AÀ diñ je maga fer eiggi ti naa de maga aè hay fer naa go gesiñ mono. Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ²⁴Day kal yaçaç naa go jag jar joñ coo naa wo no, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ²⁵AÀ diñ je maga haç reege ne feçeçre ma de hoçoçgeseen wo äuy, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!
- ²⁶Mañ wee ti Baa ma ngeel ma ciñn go ciñ, Werga äil de el äen mbe haç' diñ ma tum!

SIÑ WORA 137

De lagge sañ maarog ma Babilon wono

- ¹Ti jeñ bii ma Babilon wo mono, Wuur hay de lagge ni, day hay ti ro, jag eiggi ti Siyone.
- ²Wuur hay hag dilna wuurn wo go Ti koore sol ma ti jeñn bii wo ni.
- ³Ti ngeel ni, jar naa blum wuur hay wo wië wuur ga, Wuur mo 'wad siñ. Jar joñ bon wuur wo ga, Wuur mo hay de fruygi: Ga wuur mo 'waa siñ po yoo te siñ ma Siyon wo no!
- ⁴Wuur 'waa ge siñ mani Manwurn wo go äi sir Waare mokay 'waage so la?
- ⁵Hayga ndi yoçoç ti we go ti äo no Jerusalem, Ni äaā war äin mo yoçoç ti go ti äi lay.
- ⁶Daga trum äi mo halag go tagrum äi, Hayga ndi fer we eiggi ti äo gaa no, Hayga ndi kañ Jerusalem we go ciñ pel fruygi lan wo äuy gaa no.
- ⁷Manwuri, fer eiggi ti jar Edom wo, Maga ti wur maga Jerusalem nen bon mono, saara ga: Tefn wee go, tefn wee go, haçaç le ti äo'ge wer äen taë taë bagla mono!
- ⁸May ma Babilon no, ndo maga aè älagge ndo go mono, Je maga poë ge ndo de älagge do maga ndo joñ wuur no lay mono, Wo de de da' see äe!
- ⁹Je maga hoo wo jar ni äo ge wora, Day ndereë ge ra go ciñ ti huuli mono, wo de da' see äe.

SIÑ WORA 138

Ndi de saçy togoë moge de jiili äi äuy

¹Siñ *ma Dafidi*.

Ndi mañ ti äo go ciñ de jiili äi äuy, Ndi togoë Baa pel äe deñe.

²Ndi le' mondra äi tiñ äo ma bay äag no, Day ndi mañ ti ëu äo ciñ, diñ wer äil de el äon wo de cwaçy äo no, Werga ndo hay oo ti waçaçre äo maga ndo hay waçaçn go, Haçaç cegaë go faale rage ëu wo äuy.

³De wur maga ndi ëe ëu äo mono, ndo hay fer waçaçre me, Ndo hay haç teñge nen me, ndo haç eegre ne tenen äi no.

⁴Wañre ma ti tamsir wo äuy mañ ge wo ti äo yañ ciñ, Manwuri! De maga aà laa wo waçaçre ma jag äon mono.

⁵AÀ 'waa ge wo siñ yañ de faage mani Manwur no, Werga togoëge mani Manwur kluu.

⁶Manwur go de geçeçre ciñ: AÀ de ko je maga fer see äe gesiñ mono, Day de ko jar maga far wo ti see äaara ciñ le go haçaç lay.

⁷Hayga ndi yañ seege nen joñge coo no, ndo men me tum caw, Ndo ëaw do äo ne äil soçoçge jar hee äin wo ti, Day äaäñ war äon kal yaçaç mege go.

⁸Manwur wo de feçeçren wo äuy diñ ma äod jag go see äi De ele, Manwuri, äil de el äon mbe haç' tumi, Tob feçeçre äo maga ndo joñ ra de do äo go wa!

SIÑ WORA 139

Manwuri, ndo go de ko mege feçd äuy

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi*.

Manwuri! ndo er me, ndo de ko mege,

²Ndo de ko mege de maga ndi hay gesiñ, de maga Ndi ur go ciñ, ndo da' wer le go ne ëiggi äi haçaç tu.

³Ndo de ko mege, de maga ndi ti seele, de maga ndi suu, Ndo go de ko fen maga ndi joñn mo äuy no.

⁴Werga waçaçren bay go de age jag äi wa ëa, ga Manwuri! ndo go de koge äe keëed äuy tu yaw.

⁵Ndo go de cir ti äi nen faale lay, Nen pel lay day ndo hul do äo me ti.

⁶Koge wer feçeçre ma do kay no mono, de raw mege eegre Kuëum, de raw mege ciñ haçaç bay maga ndi baa do see äe wa.

- ⁷Ndi wo ge go see Nenterse mani äon gen haçaç la? Day ndi ëee ge go pel äo diñ gen haçaç la?
- ⁸Hayga ndi ëii we wo go ciñ, ndo wo go ni, Hayga ndi suu we go ni jar äi tu wo, ndo la ni.
- ⁹Hayga ndi laa grañ we wo da' ngeel teege, Day hayga ndi raw we wo go faale maarog äaäñla,
- ¹⁰Wo go ni mo pa no, do äo kaçaç ma koë ndi pa, Day äaäñ war äon kaçaç ma ëaw mege go ni pa.
- ¹¹Hayga ndi waçaç we ga: Ngeel ma de suñgun äo' yañ Mbe go me ti ëawa an so laybla no, suñgun kal mbe kolge go Diñ ngeel ma de teege me ti degarra äuy tu pa.
- ¹²Koh hayba ngeel ma de suñgun bay diñ ngeel suñgu ni äo wa. Suñgun tee ngeel go do ngeel ceeg nono. Day ngeel suñgun do poëag nono.
- ¹³Ndo diñ je maga ndo joñ je tabay äin caw mono, Je maga yoñ me le äil man äi mono.
- ¹⁴Ndi mañ ti äo ciñ, werga ndi diñ fen ngel jobo Feçeçre äo maga ndo joñ ra wo diñ feçeçre ma ngel jare, Day tenen äin de koge äe de el lay.
- ¹⁵Hoçoçgesee äi hay bay de yoñre pel äo wa, De maga ndo hay joñ mbo ndi de yoñre mono, De maga ndo hay taçaç nen nay äi le nen sir ma kuëumn mono.
- ¹⁶De maga ndi hay mbi diñ mopo de boo ti gulumtum Ti' koë mono, nen äo hay go de ko mege, Day äil kefder äon mono, naw äin hay wo go de yerge ni äuy, Naw maga hay wo go de ngaäge mono, Tañgu maga mopo boñ hay bay go ha'wa ëa mono.
- ¹⁷O Baa, ëiggi äon ko wo ndi de gaali ma ko weere, Werga aà raw wo ngaäa debaäñ.
- ¹⁸Hayga ndi kee ra we no, aà wo ngaäa de dañ deguëgi. Ndi puçy go mokay ndi da' mbi see äi diñ de äo ëa pa.
- ¹⁹O Baa hayga ndo de hay mbo we go taw jar debaycoçoçren wo tawa no! Jar kag ci wora, ëee wee see äay go see äi!
- ²⁰Aà waçë wo ti äo diñ waçaçre ma de haçaç, jar hee Äon wo no, waçë wo diñ waçaçre ma bay blam ti äo.
- ²¹Manwuri, jar maga wo hee de äo mono, ndi bay de saçy äaara ti wa, Jar maga giñ wo ndo mono, coo wo jag äi gaë.
- ²²Ndi go de caage de äaara diñ heen tu, Aà kol wo diñ jar maga wuur diñ jar hee kaçaçra.

²³Er mbo ndi O Baa, day ko jag jiili äi, lam mbo ndi. Ko mbo ngeel maga ndi de kañ ëiggi ni mono!

²⁴Ko nen äo, hayga ndi yañ de mañge diñ faage ma de älagge no, Ni ndo koë me diñ ti faage maga sen wo De äi ti ngeel maga sen taw go gaa mono.

SIÑ WORA 140

Tosge je maga aè waçë ti äe de älagge

¹Ne *wañ siñ no. Siñ ma Dafidi.*

²Manwuri, yaçaç me go do jar älaggen wo no! Koë me do jar ma girgir wo no,

³Jar maga ëig wo jag jiili äaara diñ älagge ma pel mono, Day nen naw tum da wo ga hay durgi.

⁴AÀ äod wo sañ trum äaara do cwee nono, Wer jag äaara mokay no, nee mani cwe yee ni. Iggi

⁵Manwuri, ëaw me do je debaycoçoçre no, Koë me see jar ma girgir wo no, Maga ëig wo ga saara srog me go mono.

⁶Jar far ti see äaara ciñ äod wo baèy me, Äod wo saale me, aà äod wo bay me ti jeñ faage, AÀ lag wo gu ne ndi lay. Iggi

⁷Ndi wii Manwur ga: Ndo diñ Baa äi no! Manwuri, kañ sug äo laa kamkam äin wo no!

⁸Manwuri, Wañkluu, eegre peçeçge äi no! Ndo yoñ ti äi go de wur maaga aè de durgi mono.

⁹Manwuri, men dage jar debaycoçoçren wo go bag jag wa, Waçaçre maga aà ngaä ra mo deñ mo bag wo jag go wa, Do heçeçne maga aà day la ya' wo ciñ. Iggi

¹⁰Daga jar maga wo de cir ti äi mo deñ no, älagge ma jag äaaran mo le' ne hara ti dog!

¹¹Daga jañrewuu ma ngil mo laa ne hara ti! Daga srog ra nen wuu, nen wuu ma yor feçeçre Maga aà puë wo go ciñ wa so mono!

¹²Je car wer jar kaçaç ge ma laa ceçw ti sir la gaa Day je ma girgir mono, bon mañ blam äe bay yoçoç ti lay.

¹³Ndi de koge ga Manwur joñ jar cocoon wo ti Ngeel äe keëede, aà joñ jar coo wo ti faage äe lay.

¹⁴Dosen nono, jar ma keëedn mañ ge wo ti ëu äon yañciñ, Jar ma de deelen lag ge wo yañ de tiñ pel äo.

SIÑ WORA 141

Manwuri, hay go de puçygi ti waçaçre äin wo no

¹Siñ *ma Dafidi*.

Manwuri, ndi de ëe ndo: AÀ le äiñ äi deparday! Kañ sug äo laa geçeçege äi, de maga ndi de ëe ndo mono!

²Daga tosge äin mo ëii wo pel äo do fen foçoçre añañs nono Day do äi maga ndi hoon ciñ mo hay do fen haçege ma de law nono!

³Manwuri, hay go de puçygi see jag äi, Ko jag äi maga mbar ti keçeç mono!

⁴Ngië jag jiili äi joñ älagge wa, maga aà mo hay Joñ feçeçe ma debaycoçoçren wo wa, Ma tayge de jar maga joñ wo ree maga bay keëed wa mo wa, Daga ndi mo gus reege few äaaran wa!

⁵Daga je ma keëedn mo ma' mbe ndi, sen diñ de el see äi, Daga aà mo ruu mbe ndi, sen kaa me ti diñ noo, Ti äi bay de kaçaçege ma joñ day gaa wa. Ama, tigriñ pa, Tosge äin wo ge yañ giñ joñre äaara ma debaycoçoçre no.

⁶Daga jar car kiida äaaran mo legad wo le go äaale huuli wora, Day aè laa ge waçaçre äin yañ werga aà wo de coçoçre mono.

⁷Do maga aè jee siri, njegad nen äe nono, Diñ dosen no lay ga hm naa dus wo nen go ti laage Äaara wo ni jar äi tu wo mono.

⁸Nen äi wo de ngiëgi diñ see äo Manwuri, Wañkluu, ndi wo yaçaç wañ diñ see äo, men tenen äin go ga caw wa!

⁹Ëaw tenen äin jag baèy maga aà laan wo ne ndi mono Jag gu maga jar joñ älaggen lagn wo me mono.

¹⁰Daga jar debaycoçoçren mo bag wo ti bay äaaran wo, Day de sen ni mono, ndi mo dañ go tu lay.

SIÑ WORA 142

Manwur diñ ngeel yaçaç wañ ma blam taw ma je maga aè de joñ coo äe mono

¹Siñ *ma Dafidi*. *De maga aà hay äi rum mono. Diñ tosge.*

²Ndi ngar jag wo ne Manwuri de geçeçege äi, Ndi joñ kamkam wo ne Manwuri de geçeçege äi.

³Ndi kañ fen maga ndi de saçy äe ti ne Manwur pele, Ndi blar coocoo äin ne hen pele.

⁴De maga ëiggi äi gay we go äil äi no, Ma äon ndo de ko faage äi no. Ti faage maga ndi see ge ni mono, saara äo' baèy ne ndi ni.

⁵Rañ mbo nen ti jeñ äi day ni ndo kon mbo ëala Jobo bay de ko mege wa has äuy, ngeel ëee bay nen Ti ngeel po ta' wa so äuy, jobo bay ëiggi ti tenen äin wa äuy lay.

⁶Manwuri! ndi ngar jag wo diñ ne ndo ti, ndi ga: Ndo diñ ngeel yaçaç wañ äi no, ndo diñ nen mo ma äi Gesiñ ti sir mani jar ma tenen wo lam no.

⁷Hay ëeged laa ro äi no! Werga ndi go de Gayre debañ, yaçaç me go do jar maga wo de mañ blam Äi mono, werga aà wo de eegre dedañ mege.

⁸Yaçaç tenen äin go ti dañgay no, nen maga ndi mo Mañ ti äo ciñ! Jar ma keëedn nduu gi wo yañ cir Ti äi de maga ndo joñ ge de el we see äi mono.

SIÑ WORA 143

Manwuri, caa kiida äi wa

¹Siñ *ma Dafidi*.

Manwuri, co' sug tosge äi no. Kañ sug äo ëeged laa kamkam äin wo no! Fer waçaçre me de debay ndarge gog äo no, de keëed äo no!

²Joñ nen caa kiida weejoçoç äon wa! Werga je tabay maga keëed pel äo bay wa.

³Je heen de mañ blam äi, aà go de ndereë tenen äin gesiñ. AÀ de hayge de äi nen ngeel ma de suñgu, Do jar maga wo go de huli äaaäaa nono.

⁴Ëiggi äi go de gayre me äili, Jiili äi go de gayre me äili.

⁵Ndi fer ëiggi ti naw ma wurpon wo no, Ndi eig wer ne joñre äon wo äuy, Eig ti feçeçre maga ndo joñ ra de do äo mono.

⁶Ndi coñ do äi wo nen see äo, Tenen äin pel äo do sir maga eegre äe taw go nono. Iggi

⁷Fer waçaçre le ne ndi deparday Manwuri! Ëiggi äi go de ndo' ti, Yoñ nen äo ne ndi wa! Ndi joñ ge de mañ Jar maga cwaa wo wo äi tu mono.

⁸Joñ nen kañ nen äi ti äil de el äon de jag toñ haçaç tu! Werga ndi de kañ ëiggi äi diñ ti äo, Joñ nen kañ nen äi ti faage maga ndi nen mañge äe mono! Werga ndi coñ tenen äin wo go diñ see äo.

⁹Yaçaç me go do jar hee äin wo no, O Manwuri! Ndi wo yoñ ge diñ see äo.

¹⁰Haë ndi ma joñ dage äo! Werga Baa äin diñ ndo Daga Nenterse äon mo koë ndi ti faage maga go de ra'ge mono.

¹¹Wer ëu äo no, Manwuri joñ ga ndi mo hay caw tenene! Äil keëed äo no, yaçaç tenen äin go jag coocoo no!

¹²Äil de el äo no, ndo fer jar hee äin yañ wo Go ba'a, day ndo taw ge jar hee tenen äin wo yañ go! Werga ndi diñ weejoçoç äo.

SIÑ WORA 144

Tosge ma wañ

¹Siñ *ma Dafidi*.

Suse' ne Manwuri, huuli äi no, maga wal do äi go jag durgi, Wal weere do äi go jag jaw mono.

²Je joñ de el see äi no, kor ma ti äi no, Ngeel yoñre äi ma de haçaç no, je bud mege go no, Gidigli äi maga ndi yaçaç wañ diñ see äe mono, Je maga lag jar äin wo me äaale gesiñ mono.

³Manwuri, je tabay diñ wose maga ndo kaçaç ma koge äe la? Weel je tabayn diñ wose maga ndo eig ti äe lay la?

⁴Je tabay de mañ äodge eegre tawtaw, Naw äen wo do nencee maga raw go no koë no.

⁵Manwuri, jel ngeel äo ma ciñ no, ni ndo ëii le Duë huulin wora, àà mo ndar wo cugi!

⁶Joñ sagge ngeel äon wo no, day ni ndo dus äil jar hee äin wo go! Jwag waa äon wo no, day ni ndo dus äil tayge ti äaaran go lay!

⁷Coñ do äo le ciñ, bud ndi go, yaçaç me go jag bii Ma kluuri wo no, yaçaç me go do jar maga wo diñ waare mono.

⁸Maga jag äaara waçë diñ waçaçre ma bay ngar mono, Day äaäñ war äaara diñ äaäñ war maga bay ti faage äe wa.

⁹O Baa! ndi 'waa ge siñ ma defay yañ ne ndo, Ndi togoë ge ndo yañ de siñ ma haç togoëge ne ndo De mandilna maga saale äe hwale.

¹⁰Aà haç peçeçge ne wañre wora, Aà yaçaç Dafid weejoçoç äen go jag moslam ma de älagge no.

¹¹Bud me go, cegaw me le go do jar maga wo diñ waare mono, Maga jag äaara waçë diñ waçaçre ma bay ngar mono, Day äaäñ war äaara diñ äaäñ war maga bay ti faage äe wa.

¹²Weere wuur wo do koore ma de peëge maga wo Wo de geçeçge ti kleere äaara nono. Mayre wuur wo do foto ma ti coçoç tiñ nono, Maga de ceëge see tiñ wañ de booge ka' nono.

¹³Boole wuurn wo go de bagge, go de jebge de wer Mbere feçeçren wo äuy, horog wuur ma kleeren tes wo Mbaara deñ koëe, wo ndar hwal hwal gaçyla mbaara Wo mbasga dusglug deñ koëe.

¹⁴Dere wuur wo mbaara de goäre so, Ndulge ywaale ne wuur ti joñ gaa so, Hooge jar ti dañgay bay wa so, war ma ti ngeel tayge Naan mono bay wo wa so lay!

¹⁵Jar maga àà see äaara dosen no mono wo de da' see äaara! Jar maga Manwur diñ Baa äaara mono wo de da' see äaara!

SIÑ WORA 145

Joñge wañ äon diñ joñge wañ ma tumi

1Togoëge. *Ma Dafidi.*

Ndi togoë ndo yañe, Baa äi no, Wañ äi no! Ndi joñ ge Suse' yañ ne ndo tumtum, haçaç bay tawge,

2Nen naw tum ndi joñ ge suse' yañ ne ndo, Day ndi togoë ge ndo yañ tumtum haçaç bay tawge.

3Manwur kluu, day de kaçaçge ma tosge Kluu äen bay ma ko wer do jobo wa.

4Daga wer maga ndar wo mo äuy mo togoë wo joñre äen wo no, Daga aà mo bag wo blam waçaçre ti feçeçre ma Kluuri maga ndo joñ ra mono.

5Sagge wo de togoëge wo diñ rage ëu äe no, Ndi eig gi wer yañ ne waçaçre feçeçre ngel see äo äon wo no.

6Aë waçë ge waçaçre yañ ti eegre äo ma joñ heçeçne no, Day ndi waçaç ge waçaçre yañ go ti kluu äo no.

7Aë fer ge yañ eiggi ti kluu dage äo no, Day aè mbar ge do yañ wer keëed äo no.

8Manwur joñ äil de ele, aà ko decoo jare, Bay soçoç äil gus wa, de wuuri de äil de ele.

9Manwur de el see jar äuy, day ko ge Decoo äen go ti feçeçren maga se joñ ra mo äuy no.

10Feçeçre äo maga ndo joñ ra mo äuy mañ ge wo ti Äo yañ ciñ Manwuri! Day jar äo ma bay ndar gogn Joñ ge wo suse' yañ ne ndo.

11Aà waçaç ge wo yañ go ti togoëge joñge wañ äo no. Day waçaç ge wo yañ go ti eegre äo no.

12Ma kañ nen jar tebere wo ti feçeçre ma kluuri Maga ndo joñ ra mono, de sagge togoëge joñge wañ äo no.

13Joñge wañ äon diñ joñge wañ ma nen kiñgin wo äuy, Day wañ äon tum haç' ti wer maga ndar wo mo äuy no.

14Manwur ëaw jar maga leë wo mo äuy no, Day fer ëob jar maga wo go de goëomge mo äuy no.

15Aë äuy wo de ngië nen diñ ti äo, Haç reege äaaran ne hara ti wur äe diñ ndo.

16Ndo bul do äo go, day ndo kaçaç maysela maga Tenen äuy go do ga äil da diñ ndo.

17Manwur keëed ti faage mani äen wo äuy, Day joñ äil de el go ti feçeçre äe maga se joñ ra mo äuy no

¹⁸Manwur mañ see jar maga ëe wo ëu äe mo äuy Mañ see jar maga ëen wo ti cwaçy äe mo äuy lay.

¹⁹AÀ joñ fen maga jar joñ heçeçne äen wo de saçy äe ti mono, AÀ laa ro äaara, day yaçaç ra go

²⁰Manwur koë jar maga dan wo mo äuy no, Day taw jar debaycoçoçren wo go äuy.

²¹Daga jag äi mo hay waçaçge diñ togoëge mani Manwur no, day daga feçeçre ma tenen wo äuy mo togoë wo ëu äe ma bay ëag no, tumtum bay tawge.

SIN WORA 146

Manwur diñ je kay ti jar ma de huglin wo no

¹Togoë wee Manwuri! Tenen äin mo togoë Manwuri!

²Ndi togoë ge Manwuri, de maga ndi yañ tenen caw ëa mono, Ndi 'waa siñ ma togoë Manwur yañe, de maga ndi caw tenen mono.

³Hay wee de kañ ëiggi diñ ti jar ma tinoo wo wa, Ti je tabay maga peçeçgen bay diñ do äe wa mo wa.

⁴Äodge eegre äen raw ge, day se fer nen sir äen lay, Day diñ wersen tu lay ga ëiggi äen mañ ge wo jag go.

⁵Je maga je kayge äen diñ Baa mani Jakobn mono de da' see äe, Maga de kañ ëiggi diñ ti Manwuri, Baa mani äen mono!

⁶AÀ joñ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ Maarog de feçeçre maga wo äil äaara ni mo äuy no, AÀ ëaw cwaçyn kay diñ ma tumtum.

⁷AÀ joñ jar maga aè de joñ coo äaara ti ngeel äe, AÀ haç hole ne jar maga wo koñne mono Manwur laa jar ma ti dañgay wo go sigi.

⁸Manwur bul nen jar reçwre wo go, Manwur ëob jar ma de goëomge wo go Manwur da jar ma keëedn wo no.

⁹Manwur koë waare wora AÀ kay weel holgen wo de waçy dewur no, Ama, aà cel faage mani jar debaycoçoçren wo go.

¹⁰Manwur joñ ge wañ diñ ma tum, Baa äo no, Siyon! Mbe tum ti wer maga ndar ge wo mo äuy no. Togoë wee Manwuri!

SIN WORA 147

Eegre mani Baan nen feçeçere maga aà joñ ra mono, nen waçaçre ma ti wurpo wo lay

¹Togoë wee Manwuri! Werga aà de el maga naa mo 'Waa siñ ma hoo sug ti Baa naa no, werga aà de Coçoçre day de wore lay maga naa mo togoë ne.

- ²Manwur fer boo Jerusalem AÀ tay ti jar Israyel maga hay wo go de hooge mono.
- ³AÀ peçeç jar maga jiili äaara go de carge mono, Day saë waçaçge äaara no.
- ⁴AÀ kee ngaäa ger wora AÀ kañ ëu go ne hara äuy.
- ⁵Wañkluu naan kluu, eegre äen mbe wo piëigpiëig ti'i Ti maga aà de äe mono, hagu äe baywa.
- ⁶Manwur kay jar coo wora AÀ fer jar debaycoçoçre wo gesiñ go haçaç nen siri.
- ⁷'Waa wee siñ mbaga jaw ma joñ suse' ne Manwuri, 'Waa wee siñ ma hoo sug ti Baa naan de Dilna
- ⁸Äo' swaare go ne ngeel ma ciñ nen diñ se, Kne' rage baa ti sir la diñ se, AÀ tjiñ; fi ciñ ti huuli wora.
- ⁹AÀ haç reege ne horog wora, haç reege ne weere gaçaçge wo ti maga aà ngar wo jag do koñne mono.
- ¹⁰Eegre maga pir de äe mono bay de mañ mopo See äe wa, bay jag äe de coçoçre diñ goäre je tabayn koë wa.
- ¹¹De coçoçre jag Manwur diñ jar maga joñ wo heçeçne äe mono, Jar maga wo de gor ail de el äe maga aà joñ ne mono.
- ¹²Jerusalem, togoë Manwuri! Siyon togoë Baa äo no!
- ¹³Werga aà bag wer boore jag tiñ äon wo no, AÀ kañ bosa' ne weere äon wo ti ni äo ni.
- ¹⁴AÀ nduu de jam äi sir äo no, AÀ wuu ndo de noo coore ble ma de el no.
- ¹⁵AÀ äo' waçaçre äen le ti tamsiri, Waçaçre äen ur ëee deparday.
- ¹⁶AÀ cwaa neje le do fuçy sam ma depuy kañkañ nono AÀ dus saçy go do saçaçge ma depuçy kañkañ nono.
- ¹⁷AÀ laa huuli Baa äe ma de woogen le, Wose eçg yañ pel ceere äen la?
- ¹⁸AÀ äo' waçaçre äen le, day ngoroän go AÀ fid leege äe no, bii kal wo naa yuuri.
- ¹⁹AÀ naa nen waçaçre äen ne Jakobe, Naa nen jag liñgi äe ma de yergen wo de, Jag liñgi äe ma äod faage seelen wo ne Israyele.
- ²⁰AÀ joñn de mañ sen mokay see wer sir ma lan wo gaa AÀ bay wo de ko jag liñgi äe ma äod faage seelel wo wa Togoë wee Manwuri!

SIN WORA 148

AÈ de togoë Baa ti ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ la

- ¹Togoë wee Manwuri! Togoë wee Manwur le ti ngeel ma ciñ haçaç haçaç wo!

²Togoë wee ne, nday äuy jar peelee äen wo no! Togoë wee ne, nday äuy feçeçe äe maga aà joñ nday mono.

³Togoë wee ne, wur wo de few! Togoë wee ne, nday äuy ger ma teer ngeel wo no!

⁴Togoë wee ne, ngeel ma ciñ ti ngeel ma ciñ wo no! Nday bii maga le go ciñ ti ngeel ma ciñ wo mono.

⁵Daga aà mo togoë wo ëu Manwuri! Werga a hay waçaç waçaçe day saara kal joñge.

⁶Aà hay cor ra ni diñ ma tum bay tawge, aà hay äo' Faage waçaçe po go maga se cegaë go ti äe gaë.

⁷Togoë wee Manwur le haçaç ti tamsiri, nayre ma Kluuiri ma nen bii wo, nday äuy tu ma kuëum wo no.

⁸Wuu wo de huuli baa, neje wo de saçy, leege Wo de degurleege, jar äag jag waçaçe äe gon wo no.

⁹Huuli wo de huuli ma lablab wora. Koore ma leëge wo de koore sedre wora.

¹⁰Nayre wo de horog wo äuy, nayre ma seeëge ti Äil äaara wo de dweere ma de grañ ti wora.

¹¹Wañre ma ti tamsir wo de wer jar wo äuy, wañre Ma kleere wo de jar car kiida ma ti tamsir wo äuy

¹²Weere joçoçe wo de mayre tigliiri wo Jar taçaçrebe wo de weere kleere wora!

¹³Daga aà mo togoë wo ëu Manwuri! Werga ëu äe boñ Go ciñ haçaç, wañ äen de hayle ciñ ti ngeel ma gesiñn wo de ma ciñ no.

¹⁴Aà fer haç eegre ne jar äen wo ciñ. Diñ mo maga jar äe ma bay ndar gogn togoën wo wer äe mono, Israyel, jar äe maga wo see äe mbañ mono Togoë wee Manwuri!

SIÑ WORA 149

Togoëge jar bay ndar gogn wo no

¹Togoë wee Manwuri! 'Waa wee siñ ma defay ne Manwuri! 'Waa wee siñ togoëge yoo tayge jar ma bay ndar gog wo no!

²Daga Israyel mo joñ fruygi ti ëu je maga joñn mono, Daga jar ni Siyon, mo hay wo de fruygi diñ wer wañ äaara no!

³Daga aà mo togoë wo ëu äen de dagge joçoç wora, Daga aà mo togoën wo ma hoo sug ti äe de tembal wo de dilna!

⁴Werga Manwur joñ fruygi ti jar äen wo no, Aà haç peçeçgen ne jar fer ti see äaara gesiñn wo do Fen joçoç maga jobo sa' ne see äe nono.

⁵Daga jar ma bay ndar gogn mo joñ wo fruygi nen togoëge, Daga aà mo 'wad wo ware koh haybaè ti fen suuli äaara!

⁶Daga togoëge mani Manwurn mo hay jag äaara, Daga moslam maga de sañ äaäla lay äaäla lay mo hay do äaara.

⁷Ma sa' hee go see wer sir wora, Ma joñ bon wer jar wora.

⁸Ma bañ wañre äaaran wo de reece'e, Day ma äod dala ne jar äaara ma tinoo wo no.

⁹Ma baa jag kiida maga go de yerge mono! Sen diñ hooge sug ma tinoo ti jar äe ma bay ndar gog wo no, Toggoë wee Manwuri!

SIN WORA 150

Togoë wee Manwuri!

¹Togoë wee Manwuri! Togoën wee le ti ngeel äe ma bay äag no! Togoën wee le ti ngeel ma ciñ maga eegre äen le ni mono!

²Togoën wee ti feçeçre äe maga aà joñ ra kluuri mono! Togoën wee wer piëig piëig kluu äe no!

³Togoë wee ne de 'waage coçoç! Togoë wee ne de mandilna wo de dilna!

⁴Togoë wee ne de tembal wo de dagge joçoç wora! Togoën wee de feçeçre joçoç ma de saale wo de daçaç!

⁵Togoën wee de kondoloñ ma ngar jag wora! Togoën wee de kondoloñ ma jag ciñ kloñ kloñ wora.

⁶DAGA FEÇEÇRE MAGA BOD WO EEGRE MO BUY MO TOGOD WO MANWURI! TOGOD WEE MANWURI!

JAG JOÇOÇ WO

JAG JOÇOÇ WO 1

¹Jag joçoç mani Salomoñ je ni Dafid wañ Israyeln wo.

De el Jag Joçoç wo

²A wo diñ ma kañ nen jar ti koge ree, ma had jare, Ma haç ti ne jar ma laë wer waçaçre ma ti ngeel äen wo.

³Maga jar mo had wo ëeñ waçaçre wo de mo ma keëed no, De mo ma ti ngeel äe no, de mo ma de deele no.

⁴A wo diñ ma yar jar ma bay ko reen wo go, Ma haç koge wo de ëiggi wer feçeçre ne weel ma joçoç no.

⁵Daga je ma de ko reen mo co' sugi ni se ya' koge äen yañ ciñ, Day je ma de tin da' ge ëeñ ma koë see äe yañ ni lay.

⁶A kol yañ go laë wer jag joçoç wo de waçaçre ma kuëum kuëum wo, Laë wer waçaçre mani jar ko reen wo de waçaçre äaara ma de yoñren wo.

⁷Joñge heçeçne do Manwur diñ tjiigi wer koge no, Äo' fo koge reen wo go de hadge na diñ jar ma de loëgen wo.

WAÇAÇRE TI KOGE REE Seele wer je haçyhaçy älag jar go

⁸Weel äi, laa waçaçre maga pan äo bag ra ne ndo mono, Tob hadge ma jag man äon go wa.

⁹Gahaçyla, a diñ mblaaga ma de wore ma kaage ti äo, Diñ redew ma heege soole äo.

¹⁰Weel äi, hayga jar älagge le' wo we go haçy ndo no, ni ndo yaçaç ni wa.

¹¹Hayga a riñ wo ndo we ga: See le wer wuuri, naa wo laa gu ne jar wo ma id rage go. Naa wo äo' rew ne je maga joñ naa de mopo gaa no,

¹²Naa teer ra go tenen doge na diñ huli tu nono, Naa yee nen äaara go äuy tu do jar po maga laa wo go äi tu nono

¹³Ni naa da' feçeçre ma de el ma honla wo yañ äuy, Day naa bag ge tiñ naa wo yañ go de feçeçre maga naa yaçë ge ra mono.

¹⁴Ndo da' ge nen ma äon yañ see wuur lay, Day ndar solay naan joñ ge yañ go ti keçeç boñ lay no,

¹⁵Weel äi, mañ blam äaara ti faage äaaran wa, mañ äaale äo le go ti faage äaara no,

¹⁶Werga äaale äaara ëee wo na ne älaggen ti, Day saara ëee deparday ma woge kaa ci jar go.

¹⁷Gahaçyla, aè laa bay ne fen ma de grañ ti äuy pel na de koë koëe.

¹⁸A wo de see äaara lag wo gu na ma taw see äaara go toge, A lag wo rew na see maysee äaara tu.

¹⁹Mokay diñ faage wosela äuy maga lig koñne feçeçre wo de hram mono, Day hram äen tawn ge go.

Koge ree de saçy jar ti

²⁰Koge ree de 'wad äay ti faage wo, A mañ geçeçge äe go ciñ kloñ ti ngeel tay ti wo.

²¹A ngar jag ti jeñ ngeel maga jar wo de ngar jag ni mono, jag tiñ wo noga äi leege, se waçë waçaçre wo gana:

²²Nday jar loëge no, nday men loëge äayn go na hunla? Nday jar mbuë fo jar no, nday men ge fruygi go ti mbuëgi fo jarn na hunla? Nday jar bay ti no, nday men ge car hee de kogen go na hunla?

²³Fer wee le ma laa ruugi maga ndi ruu nday mono. Ko wee ga ndi cwaage Nenterse äin yañ ne nday ti, Day ndi kañ ge nen äay yañ ti waçaçre äin wo.

²⁴Wer maga ndi hay ëe ëu day nday giñ me, Wer maga ndi hay coñ do äi wo ne nday, Day jobo laa kañ ëiggi ti äe gaa,

²⁵Wer maga nday hay tob bagge yañ äin wo go äuy, Day nday day yaçaç ruugi äin gaa mono,

²⁶Ndi feg ge yañ ti äay ti wuur maga ree caa ge nday mo lay, ndi mbuë gi fo äay yañ go de maga heçeçne caa ge nday mo lay no.

²⁷De maga heçeçne mañ ge nday we de pel do degurleege nono, Day reen naa ge we ne nday ti do siwiln nono, De maga lawge wo de coocoo a ge wo we ne nday ti no,

²⁸Ti wur sen a ëe ge wo ndi yañ, day ndi yiñ gi jag ne hara gaè. A kië gi wo ndi yañ, day saara da' ge ndi gaè.

²⁹Wer maga a hay caa wo hee go de koge no, Laa wo dayge heçeç Manwur gaa,

³⁰Wer maga a laa wo dayge yaçaç bagge yañ äin wo gaa, Day äo' wo fo ruugi äin wo go äuy mono,

³¹A ree ge wo le'ge see äaara ma de älaggen yañ, Day wuu gi wo yañ go de bagge yañ ne see äaara wo.

³²Gahaçyla, dog jag mani jar loëgen id gi ra go, Yoçoçge ti mani jar bay tin yee ge ra go lay.

³³Ama je maga co' sug äi we, hay yañ go liñ ni äe nen jam. A joñ ge yañ go de yoçoç ti, bay joñ heçeçne do ree po lay.

JAG JOÇOÇ WO 2

Koge ree diñ da'ge ma kluu

- ¹Weel äi, hayga ndo yaçaç waçaçre äin wo we, Day ndo ëaw jag liñgi äin wo we äil äo no,
- ²Hayga ndo co' sug we de el laa koge ree no, day ndo haç jiili äo we ne ëeñ waçaçren no,
- ³Hayga kidolgi ndo ëe joñge de tin we, Day ndo mañ geçeçge äo we go ciñ kloñ ëe ëeñ waçaçren no,
- ⁴Hayga ndo kiën we do solay nono, Hayga ndo kiën we de el dog a kië horog wo nono,
- ⁵Ni ndo da' ge wer joñge heçeçne do Manwurn yañ, Ndo da' ge koge mani Baan yañ lay.
- ⁶Gahaçyla, haç koge ree ne jar na diñ Manwuri, Koge wo de ëeñ waçaçre laa wo le go na jag äe.
- ⁷A go de bag jag horog ciñ ne jar ma de deelen wo, A diñ gidigli jar maga see wo ti faage äe mono.
- ⁸A koë jar ma de deelen wo ti faage äaara no, A gor faage jar äe maga wo de kañ ëiggi ti äe mono.
- ⁹Do kay no so no, ndo laa ge wer mo ma keëed no, mo ma ti ngeel äe no, Mo ma de deelen wo de faage maga kañ wo jobo ti doñ mo äuy yañ go.
- ¹⁰Gahaçyla, koge a ge yañ mo ti, Koge joñ ge yañ diñ fen ma fruy maysee äo no.
- ¹¹Ëiggi wer feçeçre gor ge ti äo yañ, Day ëeñ waçaçre koë ge ndo yañ,
- ¹²Ma mañ jag äo go ti faage ma de älagge no, Ma yaçaç moge go do je maga waçë diñ waçaçre ma de älagge mono,
- ¹³Go do jar maga men wo faage ma de deelen wo go Ma seeëge diñ ti faage ma nen suñgun wo mono
- ¹⁴Go do jar maga fruy wo ti joñge älagge, Day joñ wo äil go feh ti mo ma bay ngar nono.
- ¹⁵Diñ jar se maga wo go de men faage äaara no, Day faage äaaran wo go de dijëgi mono.
- ¹⁶Koge ree na diñ ma yaçaç moge go do waçy figliw no, Do waçywaare ma jag de coçoçre.
- ¹⁷Waçy se maga men war äe maga se hay dan ti tigli äe go Day yoçoç ti go ti tayge jag mani Baa äen mono.

¹⁸Gahaçyla, tiñ mani äen sol jar wo ne huli ti, Faage maga leë wo wo ni äe wo wo de jar ni jar huli wo.

¹⁹Jobo boñ yoo jar maga wo wo see äe fer le ti boñ gaa lay, Fer ge caa faage ma tenenn ge gaa lay.

²⁰Do kay no so no, Ndo see ge yañ go ti faage na diñ ti faage mani jar ma joñ de eln wo, Ndo oo ge yañ ti faage mani jar ma keëedn wo.

²¹Gahaçyla, jar ma de deelen lag ge wo äil sir no, Jar ma seege ti ngeel äen joñ ge wo yañ mbaara ni tum.

²²Ama jar haçyhaçy yee ge wo nen go äil sir no, AÈ hoo ge jar ndar gogn ge wo wo go.

JAG JOÇOÇ WO 3

Koge ree kay jobo ma haç äil ne Baa

¹Weel äi, yoçoç ti go ti hadge äin wa Daga ndo mo ëaw jag liñgi äin wo le jiili äo.

²Gahaçyla, a ya' ge wo naw äon wo yañ wo pel ni, Ya' ge wo kiñgi äon wo yañ wo pel ni day haç wo jam yañ ne ndo.

³Daga joñge de eln wo de cwaçyn mo ya' wo go see äo haçaç wa Sa' ra soole äo, yer ra ti greñ jiili äo.

⁴Do kay nono, ndo joñ ge de coçoçre jag Baa lay, jag jar tabay wo lay. Ndo joñ ge yañ de ko ree lay.

⁵Kañ ëiggi äo go ti Baa go de jiili äo äuy, Deñ see äo ti ëeñ ma äo de see äo wa.

⁶Nen joñre äon wo äuy, ëiggi äo mo hay de kañge ti äe, day ni se da' faage äon wo yañ go ne ndo pele.

⁷Ko see äo de ko ree diñ ndo tu wa, joñ heçeçne do Manwuri, mañ äil see äo go see älagge no.

⁸Sen haç ge jam yañ ne ndo ti hoçoçgesee äo, Nen hm äo da' ge wo eegre yañ lay.

⁹Goñ Baa de horog äon wo de jag feçeçre maga ndo da' ra mo äuy no,

¹⁰Ni boole äo bag wo yañ go par pare, caçaçge äon bag wo yañ go feçeç feçeç de yii ma defay lay.

¹¹Weel äi, äo' fo liñgi maga Manwur liñ mo go wa. Caa heçeçne go do ruugi äen wa lay,

¹²Werga Manwur ruu je maga a dan dog a paçaçbe ruu weel dage äen nono.

Koge ree haç dewooge ne jare

¹³Je maga yañ de ko ree sen woo we go, je maga kol go de ko ëeñ waçaçre mo lay!

¹⁴Gahaçyla, da'ge maga a da'n de dañ yaçaçge solay, Da'ge äen ëawa de dañ boo biñni.

¹⁵A de wore de dañ redew wo, feçeçre ma de ëun wo äuy dayn wo gaè.

¹⁶Nage pur de ëawge ti do war äe, horog wo de togoëge wo ti do gur äe.

¹⁷Faage äen wo diñ faage ma de el wo, a wo äuy diñ faage jam wo.

¹⁸A diñ koo ma haç tenen jar maga ëawn wo mono, jar maga ëawn wo ngiñ sen woo wo we go.

¹⁹Manwur hay äo' wer tamsirn na de koge ree no, a hay coä ngeel ma ciñ na de ëeñ äe no.

²⁰Bii ma wer sir yoor wo le go ciñ noga bii ma ciñ nen swaare cwa wo le na diñ wer koge äe no.

Nen Manwur ti je ma de ko ree no

²¹Weel äi, men ëeñ waçaçre wo de ëiggi wer feçeçren wo go ya'ge haçaç see äo wa.

²²A joñ ge wo yañ diñ tenen ma ti maysee äo, diñ fen wore ma de äo'ge soole äo.

²³Do kay nono, ndo see ge yañ go de yoçoç ti ti faage äo no, day äaale äo ma' ge ti mopo gaa lay.

²⁴Ndo mo hay ba de suuli laybla no, heçeçne joñ ge ndo gaè. Day de maga ndo suu gi mono, ndo le' ge naa yañ go de ele.

²⁵Joñ heçeçne do ree maga naa ndo do mo wa lay, do jar haçyhaçyn wo de maga a a wo we dur moge mo wa lay.

²⁶Gahaçyla, Manwur joñ ge yañ diñ je ma coä moge no day se men ge äaale äo bage ti rew po gaa hase.

Da kan äo no

²⁷Peñ jobo de mopo maga a de saçy äe ti de maga do äo yañ de kaçaçge ma haçge äe ne hen mo wa.

²⁸Wii kan äon ga a mo see day mo fer le kway ni ndo haçn yañ ne hen toñ de maga mopo mbe do äo ma haçge ne hen mo wa.

²⁹Ëig le ga ndo joñ kan äon de mopo de maga a go de hayle jag äe eñ ye' jam mo wa.

³⁰Le' waçaçre de je maga joñ mo de mopo gaa mo wa.

³¹Kië ga ndo joñ do je haçyhaçyn no lay wa, see ti faage mani äen wo wa hase.

³²Gahaçyla, je haçyhaçyn hoor see ne Manwuri, a da äen diñ jar ma de deelen wo.

³³Faëge mani Manwurn ti tiñ mani je älagge no, ama se kañ bosa' ne naw jar ma keëedn wo ti.

³⁴A feg go ti jar fegge ti jarn wo, ane se joñ äil de el ti jar ma fer ti see äaara gesiñn wo.

³⁵Jar ma de ko reen da' ge wo togoëge yañ, ama da' ge ma jar dog jagn joñ ge diñ soçoçre.

JAG JOÇOÇ WO 4

Weel nen laa yañ ma jag pan äe

¹Were äi no, laa wee hadge maga pan äay had wee de äe mono. Co' wee sug äay ma da' wer go ne waçaçre ma haç ti ne jar no.

²Gahaçyla, ndi kañ nen äay na ti ëeñ waçaçre ma de el no: Tob wee hadge äin go wa.

³Ndi hay diñ weel ni pan äi, diñ weel dage go do man äi ni no boñ no,

⁴Pan äi hay had ndi, hay riñ me gano: Ēaw waçaçre äin wo äil äo, oo ti jag liñgi äin wo, ni ndo joñ ge yañ caw tenene.

⁵Yee koge ree no, yee joñge de ti no, hay diñ je yoçë ti go wa, men waçaçre ma jag äin wo go wa lay.

⁶Tobn go wa, day se gor ge ti äo yañ. Da ne, ni a ěaw mo yañ do.

⁷Mokay diñ tñjigi wer koge ree no: Yee koge ree no, day yee joñge de tin de feçeçre ma do äon wo.

⁸Sena' ne ni a mañ ti äo yañ go ciñ. A joñ ge yañ diñ togoëge äo, hayga ndo klewn we no.

⁹A kaa ge mblaaga ma de wore yañ mo ti, kañ ge tilgi ma sagge yañ ne ndo ti lay.

Mañ blam jar haçyhaçy wo wa

¹⁰Weel äi, co' sug waçaçre äin wo, day yaçaç ra. Do kay nono, ndo kiñ gi yañ tenen caw puri.

¹¹Ndi hay had ndo we de faage koge ree no, ndi hay see we de äo ti faage ma de deelen wo.

¹²Hayga ndo see we ti äe no, äaale äo ma' ge gaè. Ndo mo ur ba ëee yaw, mopo baw ge ndo gaa lay.

¹³Ēaw hadge äin do äo camcam, menn go wa. Ēaw ne, werga a diñ tenen äo no.

¹⁴Mañ faage mani jar haçyhaçyn wo wa, see ti faage mani jar älaggen wo wa.

¹⁵Mañ äil see äo go, hee ni wa, mbuë faage go ne hene day hee go kare.

¹⁶Gahaçyla, de maga a joñ wo älagge le go gaa ëa no, a leë wo naa gaè. A äo' wo jobo go gesiñ gaa ëa no, nen äaara ba naa gaa,

¹⁷Werga reege äaara na diñ hole maga a da'n wo le de debaycoçoçre mono, a joo wo diñ yii maga a da'n wo le de girgir mono.

¹⁸Faage mani jar ma keëedn wo do waa ma ler ngeel maga sagge äe seeë de pel de pel haçaç wo go ti ngeel teege nono.

¹⁹Faage mani jar haçyhaçyn wo diñ suñgu, a bay wo de ko mo maga ma' äaale äaara mo wa.

Daw see äo ti seele äon wa

²⁰Weel äi, laa waçaçre äin wo de ele, co' sug ree ma jag äin wo.

²¹A mo yee wo nen äo go wa, ëaw ra wo le äil äo jag jiili äo.

²²Gahaçyla, a wo diñ tenen jar maga da' wo wer go ne hara mono, diñ jam ma ti hoçoçgesee äaaran äuy.

²³Koë ëiggi äo de dañ feçeçren wo äuy werga a diñ kaçaçge tenen no.

²⁴Caa wer gete'n go jag äo, ëee go see jag ma äog äog no.

²⁵Kañ nen äo wo pel äo de deele, day nen äo mo ko wo de deele pel äo.

²⁶Jeäer faage maga ndo hee ni go de ele day daga ndo mo hay go de da' wer ne faage äon wo äuy de ele.

²⁷Caa go ti do war wa lay, go ti do gur wa lay. Ëee äaale äo go haçaç see älagge no.

JAG JOÇOÇ WO 5

Waçy figliwn diñ rew

¹Weel äi, kañ ëiggi äo ti koge ree äi no. Co' sug waçaçre äi ma haç ti ne jar no,

²Nen maga ndo mo hay ëig wer feçeçre wo, day jag äo mo hay de ko waçre waçaçre ma haç koge ne jar no.

³Gahaçyla, jag waçy figliwn de coçoçre de noo yoçoçre nono, Waçaçre ma jag äe hrag see jar do noo nono.

⁴Ama, ti tawge ti äe mokay se wag do geäer nono, De dag sañ ceëem ceëem do moslam ma sañ äog nono.

⁵Seele äe kañ jar ne huli jage, Faage äen le' wo na ni jar äi tu wo.

⁶A bay de kañ ëiggi äe ti faage ma tenenn wa, Faage äen hee wo go de äe haçaç see äe, nen äe ban gaè.

⁷Ma patalam no weere äi no, laa wee jag äi. Ëee wee do waçaçre ma jag äin wo wa.

- ⁸Ēēe go see faage mani äen haçaç, Ya' wo de ngar jag tiñ mani äen wa.
- ⁹Day la togoëge äon kol go diñ ma jar tigriñ wo, Kiñgi äon taw wo go äi coo do je ma debaycoçoçre no.
- ¹⁰Jar waare wuu wo go de horog äon wo de fen maga ndo da'n le de gibigri äo mono.
- ¹¹Ndo ndum gi ti wur maga naw äo nii wo tawge go mono, noga hoçoçgesee äo wo de nay see äo gay ge wo we go mo lay.
- ¹²Sen na maga ndo mo waçaç ge so ga: Joñge joñge ga ndi hay caa hee go de waçaçre maga aè hay bag me day jiili äi äo' ge fo ruugi maga aè hay ruu ndi go na äo'ge la wa.
- ¹³Ndo mo waçaç ge ga: Joñge joñge ga ndi laa jag jar had ndin wo gaa, day ndi co' sug jar bag waçaçre ne ndin wo de el gaa na laage la wa.
- ¹⁴Ndo fer ge yañ lawge blam ga: Hay mbe ne me' koë no ree sen de caa mbaara ndi gaa lay, ndi de äo' fo go yoo jare, noga yoo ngaäa do kay no gaa lay.

Da Waçy äo maga ndo dan ti joçoç äo mono

- ¹⁵Joo diñ bii ma ti gedel äo no, diñ maga aè äaan le go äi gutug äon mono.
- ¹⁶Wer mayse ga bii gedel äon mo naa wo jag wo go siigi noga bii yuuri äon mo mañ wo mbaara ngeel wo go haçy äuy koë la?
- ¹⁷Daga a mo hay wo diñ ma äo boñ, Jar waare mo da' wo see äo ni wa.
- ¹⁸Daga bosa' mo hay ti gedel äo no, day daga ndo mo joñ fruygi diñ de waçy maga ndo dan ti joçoç äon mono,
- ¹⁹Waçy äo se ga do tigli baryam maga fruy äil äo go, day dañ go wore do blo gaçaç no mono. Daga wore äen mo taa mbe ndo go tumtum, saçy äe mo hay mbe de ba ndo tum tu.
- ²⁰Weel äi, wer mayse ga ndo ma' nen ti go diñ wer waçy figliw no, day ndo klew diñ waçy waaren la?
- ²¹Gahaçyla, nen Manwur go de ko seele je tabay no, a go de da' wer ne faage äen wo äuy.
- ²²Je haçyhaçyn ba go ti debaycoçoçre äen dogo, sa'n dañgay na diñ älagge äen tu.
- ²³A hu gi go do coo hadge, a le' ge go gesiñ do loëge äe ma debaño.

JAG JOÇOÇ WO 6

Men jag äo rawge wa

- ¹Weel äi, hayga ndo oo we ti kan äo ma poë äeere äe go day ndo kal we pel jobo no,

²Hayga ndo klew see äo we go de waçaçre ma jag äo, day ndo ba see äo we go de waçaçre ma jag äo no,

³Weel äi, joñ dosen nono ma bud see äo go, werga ndo haç see äo go ne kan äon äi coo do mono. See, wo le' mondra pel kan äon ma kamge äe.

⁴Men nen äo baa na wa lay, le' naa wa lay.

⁵Yaçaç see äo go dog a baryam yaçaç go do je flegge nono, do weedwee maga yaçaç go do je äod rew nono.

Je cwaçaçge no

⁶Ndo je cwaçaçge no, wo see meslere. Kañ nen äo ti joñre äen wo ni ndo had koge ree see äe ni.

⁷Wañ äe bay wa, je ma pel äe bay wa, je waçaç ree äe bay wa lay.

⁸Ama, se 'wuçy reege äen go de ancoo, tay ti fen reege äen go ti wur weege feçeçre no.

⁹Ndo je cwaçaçge no, ndo ur gi go ciñ na hunla? Ndo men ge leë naa go na hunla?

¹⁰Ndo ga ndo le' naa me' äa, ndo iggi me' äa, ndo kañ ti äo gesiñ de suuli me' äa!

¹¹Wersen coocoo mañ ge mo de pel do je freñ nono, koñne naa ge ndo do do je leë faage nono.

Je ma bay ngar no

¹²Je ma bay ngarn diñ jobo maga bay de el wa. A see diñ de gete' jage.

¹³A lag nen sweg swegge, waçë waçaçre de äaale, waë weere do äe ne jare.

¹⁴Debaycoçoçren le äil äe, a äig älagge nen naw tum, kañ wer jar leë kaçaçra.

¹⁵Do kay nono, ree ma taw naw äen a ge mbe ne hen ti rus tu lay. AÈ ndredn ge go mañ tu bay da' sañgu äe.

Fen maga coo jag Baa gaa mono

¹⁶Feçeçre yañ wo hiira' maga Manwur de caa hee de äaara ba wo renam yaw, sen joñ wo yeë ne hene. A wo diñ:

¹⁷Nen je far ti see äe ciñ no, jag ma car gete' no, do je maga id jar go de koëkoë no,

¹⁸Jiili maga äig diñ joñre ma bay blam wo mono, äaale maga äee äeege ma joñ älagge mono,

¹⁹Je sedewa maga bay cwaçy wa ga gaë gete' mono, je maga lag heçeçrebe wo ne kaçaçra ti mono.

Ko see äo do waçy figliw no

²⁰Weel äi no, äaw jag liñgi mani pan äo no, tob hadge mani man äon go wa.

- ²¹Ceb ra wo jiili äo tumtum, äod toga äaara soole äo.
- ²²A see ge wo yañ de äo ti faage äo no, a gor wo ti äo yañ ti ngeel suuli äo no, day bag ge wo waçaçre yañ ne ndo de maga ndo puçy go mono.
- ²³Gahaçyla jag liñgi diñ lampa, hadge diñ poëage ruugi ma kañ nen jobo ti ree wo diñ faage maga wo wo de jobo nen tenene.
- ²⁴A gor wo ti äo yañ do waçy ma de älagge, do jag coçoçre mani waçy waare no.
- ²⁵Kañ ëiggi äo ti äe wer wore äen wa, men fuçy nen äe haçy moge wa.
- ²⁶Mangawlañ kië äen diñ ga se mo da' reege me' jag äe koëe, ama waçy figliw äod äen diñ rew ma taw tenen jobo go.
- ²⁷Jobo äo' mbe wuu yañ yoo äe ga oçoçbe äen roë go gaa yawla?
- ²⁸Jobo see mbe yañ ti jañre wuu day äaale äe roë go gaa mbe yawla?
- ²⁹Je maga suu de waçy kan äe mo na dosen no lay a dig bay da' ree ti gaë.
- ³⁰Aë feg mbe ti je freñ maga mañ mopo do koñne gaa,
- ³¹Ane, de maga aè da'n we ni no, a fer nen äe go äaale renam day haç ge horog ma liñ ni äen go äuy ti äe.
- ³²Ama je maga suu de waçy jobo bay de ti wa hase je maga da yee see äe go joñ mbe dosen no an no.
- ³³A da' ge ni na diñ waçaçge wo de soçoçre, day ree soçoçre sen tawge go ne hen ti gaa hase.
- ³⁴Gahaçyla, hun kañ wer war äen soçë äili, a wo ge sa' hee mokay koge decoo joñ ge äil äe me' gaa has äuy.
- ³⁵A day ge yaçaç poëge po gaa has lay, ndo mo haç ba feçeçre wo ne hen pur debañ yaw, a day ge ni gaë.

JAG JOÇOÇ WO 7

Waçy figliw äo' ma' nen ti weel ma joçoç po go

- ¹Weel äi, yaçaç waçaçre äin wo, ëaw jag liñgi äin wo do äo.
- ²Ëaw jag liñgi äin wo maga ndo mo hay tenen caw. Oo ti jag liñgi äin wo do maga ndo gor ti mbere nen äo nono.
- ³Saë ra ti weere do äo wo, yer ra ti greñ jiili äo.
- ⁴Ëe koge reen ga maygeman äo ëe joñge de tin ga nday äo,
- ⁵Nen maga a mo gor wo ti äo do waçy figliw no, do waçy waare ma jag de coçoçre no.

- ⁶Ndi hay go de hayle jag feneder tiñ mani äi no, ndi raw ko nen äi le go nen kleä no.
- ⁷Nen äi rawbaa jobo yoo jar bay tin wo, ndi raw ko weel ma twar po yoo weere joçoçren wo caw go de dog jage.
- ⁸A hay seege caw ti faage de ngar ngeel maga waçy figliwn ni mono. Se raw äo' see äe wo kar kar ti jeñ tiñ äe no.
- ⁹Ngeel hay na de law daymola de maga wur coñ we go lay, suñgu a we go lay mono.
- ¹⁰Kola waçy po caa pel äe we le de mañ mangawlañ go de bag jag ma äen äil äe.
- ¹¹A da waçaçre lay, soçoçre bay joñge äe wa lay. A hay bay hayge liñ ni äe ye' wa has äuy.
- ¹²Ndo da'n go ti faage wo, go ti ngeel tay ti wo, go ti jeñ ngeel wo, go tum de beg jare.
- ¹³Waçyn raw ba weel no, raw klewge äe, day riñn de kañ nen ne hen ti eeñres gana:
- ¹⁴Ndi hay de ree siigi jag ma tay jag see, day wara ndi baa jag eiggi äin wo we go so.
- ¹⁵Diñ wersen so ga ndi kal le go caa pel äo kië moge mono, day ndi da' ndo we lay.
- ¹⁶Ndi blar borgo we go ti ngeel suuli äi no, ndi blar oçoçbe ma kufkuf ma Ejipten we go ne hen ti.
- ¹⁷Ndi kag trusa miri, alowes wo de sinamon wo we go ti ngeel suuli äi no.
- ¹⁸A le, naa wo nage poëag joñ fruygi haçaç ngeel tee go. Naa wo haç see naa ne fen maga fruy äil naa yañ go ti dagen mono.
- ¹⁹Gahaçyla, war äi bay liñ wa, a raw go ti rañge haçaç.
- ²⁰A raw de ndar solayn do, day se fer le na de maga few kol go ciñ ka' de el mono.
- ²¹Waçyn raw joñ nen weeln de hila äe no, raw kogge äe wer de jag coçoçre äe no.
- ²²Weeln raw mañ blam äe keëaw keëaw tu do day maga aè wo de äe ti ngeel ngaë nay nono, do je loëge maga aè bañn ma woge joñ bon äe,
- ²³Haçaç waa wo go go baage äe ti jiiri nono. Do weedwee maga sir le ne baèy ti bay koge ga a taw naw se go na wa nono.
- ²⁴Patalam no weere äi, laa wee jag äi day laa wee waçaçre ma jag äin wo de ele.
- ²⁵Daga jiili äo mo haçy go ma mañ blam waçy ma dosen no kay wa, yee see äo go ti faage äen wo wa.

²⁶Gahaçyla, a hay laa jar go gesiñ debañ jar maga a id ra go hay wo diñ jar ma de eegre äuy.

²⁷Tiñ mani äen diñ faage maga le' wo ni jar huli wo, diñ faage maga wo wo de jobo jag huli.

JAG JOÇOÇ WO 8

Siñ ma ti koge ree no

¹Koge ree de 'waa äay, ëeñ de mañ geçeçe äe go ciñ kloñ ti ëu.

²A go de ëiigi ciñ deñ ti jeñ faage wo, go de oole ti larga' faage wo

³Ti jeñ jag tiñ wo, jag leege sir wo, ti jag faage wo deñ 'wad äay gana:

⁴Jar tabay wo, ndi 'waa äay na diñ ne nday, ndi mañ geçeçe äi wo ciñ kloñ na ne nday weere jar tabayn wo.

⁵Nday jar ma bay ti no, had wee farge fi feçeçe no, Nday jar loëge no, had wee ëeñ no.

⁶Co' wee sugi, werga nen waçaçe yañ jag äi ma waçaçe ne nday, jag äi day go bulgi ma had fen ma de deelen ne nday.

⁷Gahaçyla, aè laa jag äi na diñ cwaçy no, jag äi bul go ti waçaçe ma de älaggen gaa hase, a joñ yeëe ne jag äi.

⁸Waçaçe ma jag äin wo äuy diñ waçaçe ma ti ngeel äe. Fen po ma de gete' noga bay ngar bay nen äaara ni wa.

⁹A wo go clel nen je ma de ti no, wo go de deele nen jar maga wo de koge mono.

¹⁰Joñ wee de saçy hadge äin ti de dañ solay, de saçy kogen ti de dañ boo biñni ma bay sir nen no.

¹¹Gahaçyla, koge ree de dañ redew wo, de el mo wore po bay de dayge äe wa.

Koge ree kañ nen jar ti see äe

¹²Ndi koge ree mono, ngeel hayle äi diñ farge fi feçeçe wo, ndi go de da' wer ne koge wo de ëiggi wer feçeçe no.

¹³Joñge heçeçe do Manwur diñ caage hee de älagge no, hooge sug ti jobo gaa, farge ti ciñ no, mañge faage älagge wo de jag älaggen wo diñ feçeçe maga ndi hee de äaara mono.

¹⁴Bagge yañ wo de ëeñ waçaçe wo diñ ma äi, Tin diñ ndi, eegren diñ ma äi.

¹⁵Wañre joñ wo wañre äaaran na nen do äi, Weere wañre äod wo faage fen ma keëedn na nen do äi.

- ¹⁶Jar ma pel kaçaçran wo de jar kluurin wo de jar car kiidan wo äuy koë wo jar na nen do äi.
- ¹⁷Ndi da jar maga da wo ndi mono, day jar maga kië wo ndi we, da' wo mbaara ndi.
- ¹⁸Joñge de horog no, togoëge no, horog maga kiñ wo debañ wo de keëedn wo na do äi.
- ¹⁹Le'ge äi de dañ boo biñni, hayba boo biñni ma bay sir nen dra'a da' ge maga ndi da'n le de dañ maga aè da'n de boo solay ma de ëu mono.
- ²⁰Ndi see diñ ti faage keëed no, ti faage ma de deele no.
- ²¹Sen na ma haç feçeçre ma de el ne jar maga da wo ndi mono, ma bag tiñ äaaran wo go de horoge.
- ²²Ndi hay go do Manwur ti wur maga se tiñi joñre äen mono, go tañgu maga se joñ joñre äe ma tañgu äaaäaa wo le mono.
- ²³Ndi hay le ti' tañgu le äaa tu, le ti tiñigi were, go tañgu joñge tamsiri.
- ²⁴AÈ hay biñ me le go tañgu maga maarog bay wa ëa mono, Ti wur sen kaçaçge bii po bay srega wa ëa äuy.
- ²⁵AÈ biñ ndi go tañgu maga aè bay cor huuli wo de huuli ma lublub wo wa ëa mono.
- ²⁶Tamsiri, payre wo de beëef sir po me' dra' hay bay wo wa ëa.
- ²⁷Ti wur maga Manwur de joñ ngeel ma ciñ mo ti' no, day de klir do äe ma äo hagu jag sir tawge go leñleñ äuy mono, ndi hay we see äe ni.
- ²⁸De maga a hay kañ swaare ma ciñ wo, day bii yoor wo le go äil maarog wo de eegre,
- ²⁹De maga a hay äod hagu ne maarog wo maga bii äaara mo cegaë wo diñdiñ äaaran go wa, day se de äo' wer tamsir mono,
- ³⁰Ndi hay we ti joñre äiñ äe ni, ndi hay joñge nen naw tum diñ feçeçre ma fruy äil äe wo, ndi hay ti hragge tum caw pel äe.

Wore ti je ma de ko ree no

- ³¹Ndi hay caw ti hragge ti tamsir äe no, Ndi hay da' coçoçre see äi yoo jar tabay wo.
- ³²Ma patalam no weere äi wo, laa wee jag äi. Wore ti jar maga see wo ti faage äin wo mono!
- ³³Co' wee sug waçaçre maga ndi bagn ne nday mono, ni nday kol yañ de ko ree! Äo' wee fo äe go wa.

³⁴Wore ti je maga laa jag äi mono, ti je maga tum deñ gorge jag tiñ äi no, day de oole deñ ti jag faage äin wo mono!

³⁵Gahaçyla, je maga da' ndi we, da' diñ tenen no day Manwur sii ti äe.

³⁶Ama, je maga joñ ndi we de älagge taw go na diñ maysee äe. Jar maga wo de caa hee de äi mo äuy wo de saçy huli ti.

JAG JOÇOÇ WO 9

Koge ree ëe jar le ti few

¹Koge ree hay boo tiñ äen go, raw cor dog äe wo renam.

²Se kal ngaë horog äen wo, kañ defoçoçre go ne yii äe no, raw 'wuçy ngeel reege äen go.

³Blam äe se raw laa mayre tigliiri äen wo, kal ooge go ti ngeel ma de mañge ciñ ma äi leegen wo deñ ti äay gana:

⁴Wosela äuy maga bay de ti wa mo fer le go see äi la! Se day riñ jar maga bay wo de ko ree wa äuy gano:

⁵A wee le, wuë wee go de reege mani äi no, Joo wee yii maga ndi kañ defoçoçre go ne hen mono.

⁶Men wee de bay ko reen go, ni nday joñ yañ tenen ti'i See wee diñ ti faage maga haç ti yañ ne nday mono!

Je ko ree wo de je far ti see äe ciñ no

⁷Je maga ruu je mbuë fo jarn mono, ëe le ti see äe diñ fegge ti. Je maga liñ je haçyhaçy mono, da' diñ lasge.

⁸Ruu je mbuë fo jarn wa, a day la caa hee de äo. Ruu diñ je ma de ko ree ni a da mo yañ.

⁹Haç ne je ma de ko ree no, ni a kol yañ de ko ree de dañ seno. Kañ nen je ma keëedn ti ree ni se ya' koge äen yañ ciñ.

¹⁰Tiñiigi wer koge ree diñ joñge heçeçne do Baa, Koge jar ma bay äagn wo diñ ti äaara no.

¹¹Gahaçyla, naw äon ya' ge wo wo pel ni, Noga kiñgi äon ya' ge ciñ ni na diñ nen do äi.

¹²Hayga ndo yañ de ko ree no, koge ree äon diñ ma äo Hayga ndo yañ fegge ti jar no, ndo soë ge poçoçre äe na diñ ndo mbo boñ.

Loëge de ëe jar lay

¹³Loëge do waçy ma da ngar jag nono. A bay de ko ree wa, bay de da' wer ne mopo me' wa lay.

- ¹⁴A hay go jag tiñ äe ye'e, go ti pale ciñ ti ngeel ma de farge ciñ ma äi leegen,
¹⁵Ma 'wad äay ne jar maga heer wo, day wo go de mañ faage äaara de el ti gana:
¹⁶Wosela äuy maga bay de ti wa mo fer le go see äi la! Se day riñ je maga bay de ko ree wa gana:
¹⁷Bii maga aè äaan le de freñ sen de yaçaç jage! Hole ma de yoñren, sen de ele!
¹⁸Day je loège ko ga huli wo ti ngeel ni, noga jar maga loège èe ra le wo de lagge äil log mani jar hulin wo gaè.

JAG JOÇOÇ WO 10

JAG JOÇOÇ MA TIGRIÑ WO PA Je ma keèedn wo de je haçyhaçy no

- ¹Jag joçoç mani Salomoñn wo. Weel ma de ko reen fruy äil pan äe, ama weel ma de loègen car jiili man äe go.
²Horog maga aè da'n le de faage ma bay blam joñ mopo ne jobo gaa, ama keèedn yaçaç jobo go jag huli.
³Manwur men maysee je ma keèed koñne gaa, ama a mañ äil jar haçyhaçy ma liggi koñne ti feçeçre jar wo wo go see äe.
⁴Je maga laa do mbe go ye' do cwaçage äo' coo see äe go, ama jar maga da wo joñre sen nges wo go.
⁵Je maga bag jag reege äen go de ancoo diñ je èeñ, je maga le' na ti wur weege diñ weel ma joñ ree soçoçre.
⁶Bosa' ti jar ma keèedn wo, ama jar haçyhaçyn yoñ wo älagge nen waçaçre ma jag äaaran wo.
⁷Aè eig ti ti je ma keèedn de ele, ama aè yoçoç ti go ti jar haçyhaçyn wo, ko èu äaara dra' gwa' jag jobo gaè.
⁸Je maga de koge ree äil, hoo sug ti jag liñgi wo, ama je maga laa le go jag äe diñ loège bas ge see äe go.
⁹Je maga see ti ngeel äe, see go de yoçoç ti, ama je maga far äen diñ faage ma de dijègi wo mono, aè da' ge wer go ne hene.
¹⁰Je maga lag nen äe sweg sweg car jiili jar go je maga laa le go jag äe diñ loège bas see äe go.
¹¹Jag je ma keèedn diñ kaçaçge tenene, ama älagge de yoñre nen waçaçre ma jag jar haçyhaçyn wo.
¹²Hee yaè wer leège kaçaçra ciñ, ama dage yoñ debaycoçoçren wo go äuy.

- ¹³AÈ da' koge ree na jag je ma de ti no, ama je ma bay ko reen da' graw faale äe.
- ¹⁴Jar ko reen ëaw wo kogen do äaara de yoñre, ama jag je bay ko reen basn ge go wurpo.
- ¹⁵Horog mani je eegren diñ äi leege ma de kor ti, fen taw jar gayri wo go diñ coo äaara no.
- ¹⁶Da'ge mani je ma keëedn kay ti tenen äe, ama da'ge mani je haçyhaçyn diñ ma joñ älagge.
- ¹⁷Je maga yañ hoo sug ti liñgi maga aè liñn mono, de mañge diñ faage tenen no ama je maga yoçoç ti go ti ruugi maga aè ruun mono, yee see äe.
- ¹⁸Je maga yoñ heen le äil äe mono diñ je heer waçaçre go kar kare je maga lag cogob diñ je bay ko ree.
- ¹⁹Je maga waçaç waçaçre ngaäa bas bay joñ älagge gaa, ama je maga ëaw jag äe mono diñ je ma de ëeñ.
- ²⁰Jag je ma keëedn diñ boo solay ma de ëuu jiili jar haçyhaçyn mañ mopo ne jar gaè.
- ²¹Jag je ma keëedn koë jar ngaäa, jar ma bay ko ree huë wo go do bay ti.
- ²²Kol jobo de horog diñ bosa' Manwuri, eegre je tabay a de mopo ni me' gaa hase.
- ²³Joñge feçeçre hoorsee wo nen je bay ko reen do hragge nono koge ree diñ mopo je ma tin lay.
- ²⁴Fen maga je haçyhaçyn joñ heçeçne do äe diñ ree maga age ne hen ti mono, ama fen maga saçy äe ti jar ma keëedn wo mo äuy Baa haçn ne hara.
- ²⁵De maga degurleege hee we no, jar haçyhaçyn yee wo nen go äuy, ama je ma keëedn mbe de toçë äaale gesiñ tumtum.
- ²⁶Do maga mo ma braçd hoor sañ jar go, day cug lag ne jar nen nono, je cwaçaçge see je maga äo'n peele na dosen no lay.
- ²⁷Joñge heçeçne do Manwur ya' naw jobo ciñ, ama kiñgi mani jar haçyhaçyn fer wo go gesiñ.
- ²⁸Fen maga jar ma keëedn wo de gorge äe fruy gi äil äaara go, ama gorge ti mani jar haçyhaçyn le' ti go de koëe.
- ²⁹Faage mani Manwurn diñ kor ma ti jar ma de deelen wo, ama se diñ fen bas jar maga ndar wo gog see äaara mono.
- ³⁰Je ma keëedn le' ge go gesiñ gaa hase, ama jar haçyhaçyn joñ ge wo de tiñ äil sirn gaè.

³¹Jag je ma keëedn kañ nen jar ti koge ree, ama aè caa ge wer trum ma de älaggen go.

³²Waçaçre ma jag je ma keëedn coo jag jare, ama jag jar haçyhaçyn waçë diñ mo ma bay ngar no.

JAG JOÇOÇ WO 11

¹Klew maga ma' ti ngeel äe gaa diñ fen yeëe nen Manwuri, ama maga mañ poçoçre ti ngeel äe coo jag äe.

²De maga mañge ti ciñ a mono, fegge ti wer äe ni lay ama koge reen na see jar maga joñ wo feçeçre de ngar mono.

³Koë jar ma de deelen wo diñ seele äaara ma ti ngeel äe no, ama seele ma bay blam mani jar cogob a ge de ree ne hara ti.

⁴Horog kaçaç ma yaçaç jobo go ti wur baage poçoç mani Baan gaa, ama yaçaç jobo go jag huli diñ keëed äe no.

⁵Keëed mani je ma de deelen 'wuçy faage äen go ne hen pel de deele, ama äo' je haçyhaçyn go gesiñ diñ haçyhaçy äe no.

⁶Keëed mani jar ma de deelen yaçë ra go ama, jar cogobn bag wo go ti rew wer liggi koñne äaara no.

⁷Fen maga je haçyhaçyn de kañ ëiggi äe gorge äe taw go ti wur maga a hu go mo lay no, eegre äe maga se hay tobn go mo äuy bas go de koëe.

⁸Je ma keëedn yaçaç go jag ree, day je haçyhaçy coo ti äe go.

⁹Je ëar Baan älag kaçaçran go diñ de waçaçre ma jag äe, ama jar ma keëedn yaçë wo see äaara go jag äe diñ de koge äaara no.

¹⁰De maga jar ma keëedn yañ wo de fruygi no, äi leege fruy debaň de maga jar haçyhaçyn huë wo we go no, sen diñ blum maga aè naa ne.

¹¹Äi leege geçeç ciñ wer bosa' jar ma de deelen wo, ama a le' go gesiñ wer jag jar haçyhaçyn wo.

¹²Je maga mbuë fo kan äe mono diñ je loëge ama je ma de ti mono, sen fer go ba'a.

¹³Je maga lag cogob mono, ndar nen waçaçre wo go ciñ ama je maga ëiggi äe de el mono, ëaw jag äe ti äaara,

¹⁴De maga jar koë sir jar po bay wo we wa no, jar sir sen taw wo go, day hayga jar bag yañ yañ wo ni ngaäa no, saara mbe tum ta' de ele.

¹⁵Je maga kal pel jobo taa äere mono, ree le' ge ne hen ti, ama je maga day gaa mono, sen joñ ge bay ree ti.

¹⁶Waçy maga äil äe de el mono, aè kee ne. Jar maga da wo joñre debañ mono, sen daë wo horoge.

¹⁷Je maga de yañ joñ de el na see maysee äe, ama je ma de hun älag go na diñ see äe de see äe.

¹⁸Je haçyhaçy da' mo äen na diñ de joñge nen jare ama je maga jo' äen diñ mo ma keëeen mono, da' poëge ma cwaçy no.

¹⁹Keëedn wo de jobo nen tenene, ama je maga mañ blam älagge le' go jag huli.

²⁰Jar maga jiili äaara de älagge joñ wo yeeë ne Manwuri, ama jar maga faage äaara de deele sen coo wo jag äe.

²¹Cwaçy, jar haçyhaçy joñ ge go bay ree gaa, ama wer mani jar ma keëedn joñ ge wo go de yaçaçge.

²²Waçy maga de wore day bay de ti wa mono, do boo biñni de heege huçy gaduru nono.

²³Ëiggi ma äil jar ma keëedn wo diñ joñge de el tawa tu day fen maga jar haçyhaçyn wo de gorge äe diñ baage poçoç maga le'ge ne hara ti mono.

²⁴Je maga bul do äe go ne jar mono, da' debañ ama je maga äeg do äe go ti feçeçre tore äeg mono, sen äo' coo see äe go.

²⁵Je maga kay jar mono, sen nges ge go, je maga woo jar mono, aè woon ge lay.

²⁶Je maga day yeeë coore go ne jar gaa mono, go de faëge, ama bosa' ti je maga yeeën go mono.

²⁷Je maga kië diñ de el mono, sen sii gi ti, ama je maga mañ blam älagge mono, älaggen da'n ge lay.

²⁸Je maga kañ ëiggi äe ti horog äe mono, le' ge go gesiñ ama jar ma keëedn goë ge mbaara tum do sug koore wo nono.

²⁹Je maga glub tiñ äen go mono, da' ge diñ ngeel de koëe. Je ma de loëgen kol ge go diñ gebe je ma de ko ree no.

³⁰Le'ge je ma keëedn diñ koo ma tenene, day jar ma de ko reen yaçë wo maysee jar wo go jag ree.

³¹Hayga je ma keëedn da' poëge äen go gesiñ la yaw, mani je haçyhaçyn wo de je älaggen ba na iji pa so yawla?

JAG JOÇOÇ WO 12

¹Je maga da ga liñ se mono de saçy ko wer ne feçeçre wo ti ama je maga da ga ruu se wa go de loëge.

- ²Manwur woo je ma de eln no, Ama Manwur kañ ree ne je maga ëiggi äe de älagge ti.
- ³Je tabay laa ceçw gesiñ de haçyhaçy gaa, Ama kaçaçge jar ma keëedn naa ge go ciñ gaa hase.
- ⁴Waçy ma de deelen diñ gawrañ ma ti war äe, ama maga joñ ree soçoçre, sen see war äe do colëo sañ ma nen hm äe wo nono.
- ⁵Ëiggi jar ma keëed wo tum diñ mo ma ti faage äe no, ama seele jar haçyhaçyn wo tum diñ ma yoo lor no.
- ⁶Waçaçre ma jag jar haçyhaçy wo diñ gu ma id huli Ama jag jar ma de deelen yaçë ra go.
- ⁷Jar haçyhaçyn leë wo we go gesiñ no, saara yee nen go ni has tu, ama tiñ mani jar ma keëedn gwa' mbe ciñ ka'a.
- ⁸Àë kee jobo na diñ ti koge ree äe no, ama je maga ëiggi äe de älagge mono, aè ëarn ëarge sag sage,
- ⁹Jobo maga fer ti see äe go gesiñ day weejoçoç äe boñ ëawa de dañ je maga de äaara ngaäa ni hole ma jag äe bay da'ge do äe wa mono.
- ¹⁰Je ma keëedn ko el horog äen wo, ama le äil jar haçyhaçyn wo diñ hun sag sage.
- ¹¹Je maga jee pay äen go mono, sen wuu go de hole, ama je maga mañ blam feçeçre ma de koë koën wo mono, diñ je maga bay de ko ree wa.
- ¹²Je haçyhaçyn slag nen ti feçeçre maga jar älagge bag wo ra de bay äaaran wo mono ama kaçaçge jar ma keëedn le' wo mbere.
- ¹³Älagge ma nen waçaçre ma jag jobo diñ baëy ma joñ jar de guri ama je ma keëed de kaçaçge ma yaçaç see äe go jag ree.
- ¹⁴Wuu jobo go de horog diñ nen waçaçre ma jag äe day wosela äuy da' mopo na diñ de joñre ma do äe.
- ¹⁵Faage je loëgen ko nen äe de ele Ama je maga yañ co' sug yaään maga aè bag ra ne hen diñ je ko ree.
- ¹⁶Je bay ko reen ndar nen soçëge äil äe go deparday tutu ama je maga soë ëarge diñ je ëeñ.
- ¹⁷Je maga ndar nen fen ma de deelen go sii waçaçre go na ti fen ma keëed no ama je sedewa ma de gete'n ndar nen fen ma bay blamn go lay.
- ¹⁸Je maga waçë jag kluu mono, waçaçre äen car jar do moslam nono ama jag jar ma de ko reen rug wo waçaçge

¹⁹Waçaçre ma cwaçyn joñ ge mbe tum ti ngeel äe ama waçaçre gete'n ig wo wolañ gaè.

²⁰Joñge nen jarn le äil jar maga eig wo älagge mono, ama de fruygi diñ jar maga bag wo yañ ne jar ti ree jam mono.

²¹Ree po caa je ma keëedn gaa, ama jar haçyhaçyn mbaara tum nen ree.

²²Jag ma car gete'n joñ yee ne Manwuri ama jar maga joñ wo feçeçre ti ngeel äe mono, se sii ti äaara.

²³Je ma de eeñn yoñ koge äe no ama jar ma bay ko reen ndar wo nen loège ma äil äaaran go.

²⁴Do jar ma da joñren kol ra go wañre, ama do je cwaçaçgen kañn jag gebe.

²⁵Ëiggi ma äil jobo haç lawge ne hene, ama waçaçre ma de wore joñ äil äe go fehe.

²⁶Je ma keëedn kañ nen kan äe ti faage no, ama faage mani jar haçyhaçyn yeeë ra go.

²⁷Nay maga je cwaçaçge 'warn le kar go do äe gaa, ama da'ge jobo ma kluun diñ maga a joñ joñre mono.

²⁸Tenenn na ti faage ma keëed no, faage sen diñ faage maga wo jag huli gaa mono.

JAG JOÇOÇ WO 13

¹Weel ma de ko reen co' sug waçaçre maga pan äe bagn ne hen mono, ama je mbuë fo jarn co' sug ruugin gaè.

²Wosela äuy wuu go de mo ma de eln na wer fen maga kal go jag äe mono, ama liggi koñne feçeçre mani jar cogobn kañ wer äaara yaçë feçeçre jar de wañ.

³Je maga koë jag äe gor na diñ ti maysee äe, je maga bul mbe jag äe go haçy tu bas see äe go.

⁴Maysee je cwaçaçgen eig diñ maga äo' ti go de koë mono, ama maysee jar maga da wo joñre nges ge wo go.

⁵Je ma keëedn de caa hee de waçaçre gete' no, je haçyhaçy kii ti foçoçre äe gaa lay, coo jag äe gaa lay.

⁶Keëed koë je maga faage äen de deele mono, ama haçyhaçy façy je älaggen go.

⁷Jobo yañ joñ see äe diñ je horog ni paga mo äe bay me' wa hase, je ma po yañ joñ see äe de coo, ni paga horog äe deba.

⁸Fen ma coo ti maysee jobo diñ horog äe no, Ama je coon day mbe co' sug liñgin gaè.

⁹Poëag mani jar ma keëed haç wo fruygi ne jar äili, Ama lampa mani jar haçyhaçyn hu go.

¹⁰Kañ wer jar leë kaçaçra diñ mañge ti ciñ, ama jar ko reen diñ jar maga co' wo sug bagge yañ wo mono.

¹¹Horog maga aè da'n deparday taw go gusi, ama je maga tay mbe äen me' me' geçeç ciñ.

¹²Mopo maga jobo gor ne day a gus gaa car jiili äe go, ama eiggi maga bag jag go diñ koo ma tenene.

¹³Je maga äod fo waçaçre wo go mono, soë ge poçoçre äe no, ama je maga hoo sug ti jag liñgi mono, aè poë ge ne.

¹⁴Hadge mani je ko reen diñ kaçaçge tenen maga yaçë jar go do baèy huli.

¹⁵Je maga kañ ti äe de el da' keege, ama faage mani jar cogobn wo mono, diñ fen maga tawge ti äe bay wa.

¹⁶Jobo ma de ëeñ äuy joñ diñ fen maga se go de koge äe mono, ama je bay ko reen blar mbe loëge äen go ne jar nen tu.

¹⁷Je soole ma de älagge a de ree ne jar ti, ama je soole ma de deele a de jam.

¹⁸Coocoo wo de fegge ti da' wo je maga day yaçaç waçaçre maga aè bag ne hen gaa mono, ama je maga hoo sug ti ruugi mono, sen da' togoëge.

¹⁹Eiggi maga bag jag go woo maysee jobo day ya'ge go see älaggen hoor see ne jar loëge wo.

²⁰Je maga see wer jar ko ree wo mono, kol go de ko ree lay, ama je maga tay de jar bay ko ree wo mono, äo' ge ti go de älagge.

²¹Ree mañ blam jar älaggen wo, ama fruygi diñ poëge jar ma keëedn wo.

²²Je ma keëedn men fen hooge ne moore äe wo tabuli ama nen horog mani je älaggen go diñ ma je ma keëed no.

²³Pay maga parn diñ jar coo wo mono, joñ feçeçre debañ, ama je mapo yañ taw go do hram.

²⁴Je maga mañ graw ciñ see weel äe gaa mono, bay dage äe wa, ama je maga da weel äe mono, liñ ne.

²⁵Je ma keëed ree day wuu go, ama je haçyhaçyn mbe tum koñne.

JAG JOÇOÇ WO 14

¹Waçy ma de ko ree dañ kaçaçran boo tiñ äe no,
Ama maga sen de loëge njudn go ti see äe de do äe.

²Je maga see ti faage äe mono, joñ heçeçne do Manwuri ama maga mañ äen diñ faage ma de dijëgi wo mono, hoo sug ti äe gaè.

³Waçaçre ma jag je loëgen naa nen mañge ti ciñ äen go ama jag jar ma de ko reen koë wo ra.

⁴De maga dere bay wo we ni jobo wa no, ngeel lag hoçoç ne haran go de koë lay, day jobo da' coore debañ wer eegre blore dere wo.

⁵Je sedewa ma cwaçyn caa gete' gaa, Ama je sedewa maga bay cwaçy wa gaë mbe gete'e haçy.

⁶Je fegge ti jar kië koge ree no, day se da'n gaa Ama ma je ma de tin mono, sen go see äe gusi.

⁷Oo go jeë see je ma bay ko ree no, Werga ndo da' koge le jag äe gaa mono.

⁸Koge ree je ma de ëeñ diñ ga se mo da' wer go ne faage äe no, loëge mani jar bay ko reen wo diñ ga saara kië diñ hila.

⁹Jar ma de dog jag feg wo ti siigi jag ma por älaggen go no, Ama aè joñ äil de el na ti jar ma de deelen wo.

¹⁰Wosela äuy de ko fen maga le äil äe mono, Hayba ceege noga fruygi, je tigriñ kaçaç ma koge ni gaè.

¹¹Aè mbug gi tiñ mani jar haçyhaçyn wo go, Ama duli mani jar ma de deelen joñ ge mbe ciñ ka' de ele.

¹²Faage po joñ nen jobo de deele, Ama se wo naa nen blam mokay diñ faage huli.

¹³Jobo joñ mbe jag ti fegge day se ti bone, day wo go ti äo'ge ti äe mokay mapo fruygin kol go diñ lawge

¹⁴Je maga jiili äe go haçaç see Baa, ree äen wuun mbe go tu lay, Je ma de eln wuu go de fen maga le äil äe mo lay no.

¹⁵Je ma bay ko reen haç äil ti fen maga aè waçaçn ne hen mo äuy no, ama je ma de ëeñ ko ngeel kañ äaale äe.

¹⁶Je ma de ko reen joñ heçeçne, day mañ äil go see älagge Ama je bay ko reen ur de wañ pub tu, ko see äe dog ree po bay see se wa nono.

¹⁷Je maga ig hooge de wañ gaa mono, joñ diñ ree loëge Je maga äil äe de älagge mono, jar caa hee go de äe.

¹⁸Jar bay ko ree wo mono, loëge diñ nen fen äaara koge diñ gawrañ ma ti jar ëeñ wo.

¹⁹Jar älaggen leë wo mondra ne jar ma de eln wo pele, Jar haçyhaçyn wo wo yaçaç oo jag tiñ ni je ma keëed no.

- ²⁰Kaw je coo dra' bay de saçy äe ti wa, Ama bar je horogn raw wo ngaäa.
- ²¹Je maga feg ti kan äe diñ je älagge, ama wore ti je maga ko decoo jar gayri mono.
- ²²Jar maga eig wo älagge yeeë wo see äaara go, ama jar maga eig wo de el mono, sen joñ wo jar de el lay, ti cwaçy äe lay.
- ²³Joñre äuy mono, haç mopo ne jobo, ama jag ka' tawa kañ jobo ne koñne ma kluu do.
- ²⁴Horog diñ gawrañ ma ti jar ko reen wo, ama loëge mani jar bay ko reen joñ ge mbe tum diñ loëge seno.
- ²⁵Je sedewa ma cwaçyn yaçë maysee jar go, Ama je maga car gete' go de ba ail diñ de hila.
- ²⁶Je maga joñ heçeçne do Manwur de da' ngeel deñ see äe ma de eegre, weere äe da' wo ngeel yoñge see äe.
- ²⁷Joñge heçeçne do Manwur diñ kaçaçge tenene, A yaçë jar go jag rew huli.
- ²⁸Ngaäa yañ ail sir wañ po no, sen diñ togoëge äe day ngaäa bay we wa no, weel wañ de basge lay.
- ²⁹Je maga bay soçë ail gusgus wa mono, diñ je ma de ti debañ, ama je maga ig hooge gaa mono kañ nen jar go ti dogjag äe no.
- ³⁰Jiili maga go de suuli de el diñ jam ma ti hoçoçgesee jobo, ama hun ma ail jobo diñ colëo sañ nen hm äe.
- ³¹Je maga feg ti je gayri mono, bay hoo sug ti je maga joñn mo wa, ama je maga ko decoo je coon mono joñ suse' ne je joñge äe no.
- ³²Äo' je haçyhaçyn go gesiñ diñ älagge äen tu, ama je ma keëedn da' ngeel yoñ see äe, hay ba ti wur huli äe yaw.
- ³³Koge reen le na jag je ma de ti no, hayba yoo jar ma bay ko ree wo yaw se naa mbe nen go.
- ³⁴Keëedn geçeç sir jar po wo ciñ, ama älagge a de soçoçre ma kluu ne wer jar wo ti.
- ³⁵Äil wañ fruy go na diñ ti weejoçoç äe maga car ail feçeçre go mono, ama ail äe ceen ti je maga joñ ree soçoçre mono.

JAG JOÇOÇ WO 15

- ¹Waçaçre maga aè fern desaçy woo jiili jobo, ama waçaçre ma de wañ yaë wer wañ ciñ.

- ²Jag jar ma de ko reen kañ wo nen jar ti koge ma de dañ kaçaçra no, ama jag jar ma bay ko reen waçaç na diñ loëge sagsage.
- ³Manwur go ti ngeel äuy, ko jar haçyhaçyn wo go de jar ma de eln wo äuy.
- ⁴Geçeçge ma desaçyn diñ koo ma tenene, ama trum ma de älagge älag jiili jare.
- ⁵Je dogjag äo' fo liñgi maga pan äe liñn go, ama je maga kañ ti äe ti ruugi maga aè ruun diñ je maga de èeñ.
- ⁶Horog liñ ni je ma keëedn debañ, ama da'ge mani je haçyhaçy a de glumglum ne hen liñ.
- ⁷Jag jar ma de ko reen kañ wo nen jar ti koge, ama jag jiili jar bay ko reen bay de oole eñ wa.
- ⁸Siigi jag mani jar haçyhaçyn joñ wo yeëe ne Manwuri, ama se laa jag jar ma de deelen wo ti tosge äaara no.
- ⁹Faage mani je haçyhaçyn joñ yeëe ne Manwuri, ama se da je maga de kañ ti äe ti fen ma keëedn mono.
- ¹⁰Aë liñ go ti ngeel äe na diñ je maga men faagen go mono je maga da ga ruu se wa mono, sen hu gi go.
- ¹¹Ngeel lagge jar huli wo de tu ma kuëum ma bas jargo wo go poëag pel Manwur yaw, yoo' no ma' ne jiili jar tabay wo gaa so.
- ¹²Je mbuë fo jarn bay de dage ga ruu se wa, se wo see jar ma de ko reen wo gaa lay.
- ¹³Äil jobo yañ go feh no, jag äe go de feg lay, ama de maga jiili jobo coo we go, ëiggi äe dañ go lay.
- ¹⁴Äil je ma de tin kië diñ koge no, ama coo jag je loëgen diñ jag dogjag no.
- ¹⁵Naw mani je ma nen reen wo tum de älagge, ama je maga äil äe go feh mbe tum de joñ few.
- ¹⁶Ëawa ndo de mopo do me' day ndo joñ heçeçne do Manwuri, sen de dañ maga ndo de horog do debañ day ndo nen ree mono.
- ¹⁷Ëawa hay mbo de' sugnee wo ti ngeel maga dage ni mono sen de dañ maga ndo ree nay day ma de noo, day aè hee de äo ni mono.
- ¹⁸Je ma da wañ yaë wer leëge kaçaçra ciñ, ama je maga bay da wañ wa ham jag wuy ma ti yoo jar go gesiñ.
- ¹⁹Faage mani je cwaçaçgen do laä hoçoçre nono, ama faage mani jar ma de deelen wo go de da'ge.
- ²⁰Weel ma de ko reen fruy äil pan äe go, ama je ma de loëge äo' fo man äe go.

- ²¹Fen loëgen fruy äil je ma bay ti no, ama je ma de tin see de deele ti faage äe no.
- ²²Joñre äod wo jag go gaa do bay lagge ti, ama a äod wo jag go de maga jar äo' faare äe yañ wo ngaäa mono.
- ²³Äil jobo joñ go feh de maga se fer waçaçre go de jag äe mo yaw, yoo' no ma' ne je maga waçaç waçaçre ma ti ngeel äe mo gaa so!
- ²⁴Je maga far fi feçeçre mono, faage ma tenen wo de äe na ciñ, nen maga a mo mañ äil go see ngeel lagge jar huli ma wer gesiñ wo haçaç.
- ²⁵Manwur srog tiñ mani jar far ti see äaara ciñ wo go gesiñ, ama se oo ngiñ ti hagu mani waçy dewur no.
- ²⁶Ëiggi ma de älaggen joñ yeëe ne Manwuri, ama waçaçre ma de coçoçren wo go de façaçge pel äe.
- ²⁷Je maga lig koñne feçeçre hram glub tiñ äen go, ama je maga de caa hee de man de koën joñ ge yañ tenen caw.
- ²⁸Jiili je ma keëedn eig waçaçre maga se fern go ëa, ama jag jar haçyhaçy waçaç mbara loëge äaaran go tu tu.
- ²⁹Manwur go de mañ äil see äe go see jar haçyhaçyn wo, Ama se laa tosge jar ma keëedn wo.
- ³⁰Koge jobo de el, fruy äil äe go, Waçaçre ma de coçoçre coä nen hm jobo.
- ³¹Je maga co' sug ruugi maga kañ wo wer äe woge nen tenen de el mono, sen wo ge iggi na yoo jar ma de ko reen wo no.
- ³²Je maga hoo sug ti liñgi gaa mono, feg na ti maysee äe, ama je maga co' sug ruugi mono, sen joñ de ti.
- ³³Joñge heçeçne do Manwur had jobo de koge ree, day jobo fer ti see äe gesiñ ëa, se wo da' togoëge kway.

JAG JOÇOÇ WO 16

Äo' jag waçaçre go äuy diñ Manwuri

- ¹Je tabay ngaä joñre wo le go äil äe ta' ta' ma joñge ama yiñ jag ga a de bag wo jag go diñ Manwuri.
- ²Faage je tabayn ko wo nen äe äuy go de façaçge, ama je far fi eiggi jar diñ Manwuri.
- ³Men joñre äon wo äuy ne Manwur do ni joñre äo maga ndo kañ ra pel ma joñge bag wo jag yañ go.
- ⁴Manwur joñ mayse la äuy mono, ni ree äen yañ go Hayba je haçyhaçyn dra'a, sen ma gor wur ree no.

⁵Jiili jobo maga far ti see äe ciñn mono, diñ fen yeëe nen Manwuri kidolgi a dañ ree go gaë.

⁶Wer joñge de el wo de seege ti cwaçyn aë fug äil go ne jobo ti debaycoçoçre äe wer joñge heçeçne do Manwuri, jobo mañ äil see äe go see älagge.

⁷De maga seele jobo coo we jag Manwur no, hay ba jar hee äen wo dra'a, se tay jag äaara go de kaçaçra.

⁸Ndo da' mopo we me' de faage äe no, sen ëawa de dañ maga ndo da'n puri day de joñge nen mono.

⁹Je tabay ëig seele äen le go äil äe, ama koë äaale äe ti faagen diñ Manwuri.

Waçaçre ti wañre wo

¹⁰De maga wañ waçaç waçaçre mono, a fer na diñ jag Baa day se bay ma heer waçaçre go kar kar de maga se de caa kiida mo wa.

¹¹Klew wo de gañ ma ti ngeel äen wo diñ dage Manwuri, a kal jag äe ti farge klew feçeçren wo äuy.

¹²Joñre jar haçyhaçyn joñ wo yeëe ne wañre wo, werga pale wañ coä na wer fen ma keëed no.

¹³Jar maga jag äaara waçë cwaçy coo wo jag wañ, day aë da na diñ je maga waçë waçaçre ti de deele äe mono.

¹⁴Äil wañ soçoç we no, sen doga huli laa jar soole äe wo le nono ama je ma de ko ree kaçaç mbe ma woo jiili äe go.

¹⁵De maga jag wañ yañ go de feg no, sen diñ kaçaçge tenene, siigi ti maga a sii ti jobo do bii Baa maga ra jag tob nono.

Jag joçoç ti seele jar wo

¹⁶Da'ge koge ree de el de dañ boo biñni, Da'ge ti ëawa de dañ solay.

¹⁷Joñre jar ma de deelen wo diñ mañge äil go see älagge, je maga go de puçygi ti seele äe mono, de gor ti maysee äe.

¹⁸Ma'ge jiili a de ree ne jobo ti, riñga ndi äo' jobo go gesiñ.

¹⁹Ferge ti see äo le go gesiñ yoo jar coo wo de dañ maga ndo äes feçeçre de jar ma far ti see äaara ciñ wo mono.

²⁰Je maga ëiggi äe yañ go de ruggi ti ree wo mono, sen de da' see äe je maga de kañ ëiggi äe ti Manwur mono sen de wooge.

²¹Je maga de ëeñ äil mono, aë ëen ga je ti, Jag desaçy ya' koge jobo ciñ.

²²Farge fi waçaçre diñ kaçaçge tenen ma jar maga wo de äe mo no, day a de ree ne jar dogjagn wo ti na diñ loëge äaara no.

²³Jiili je ma de ko reen kayn maga a mo waçaç waçaçre de ëeñ, day kañ nen jar ga a de koge diñ fen maga kal le go jag äe mono.

²⁴Waçaçre ma de coçoçren wo do libid yoçoçre nono, A woo wo maysee jobo, day saara diñ sañgu ma kay jobo ti hoçoçgesee äe.

²⁵Faage po joñ nen jobo de deele, ama se wo naa nen blam mokay diñ faage huli.

²⁶Koñne ma ti maysee je joñre kañ wer äe joñ joñre, yaë wer äe joñge äe diñ jag äe.

²⁷Je ma bay ngar far ree ne jar ti, Jag äe do wuu ma roë jar nono.

²⁸Je älaggen kañ wañ ti holañ jare, je cogob car äil barge wo go.

²⁹Je ma äil de älaggenn haçy kan äen go, mañ de äe ti faage maga bay de el wa mono.

³⁰Je maga hul nen äe go ma eig debaycoçoçre, noga loñ nay jag äe ka' mono, go de joñ älaggen yaw.

³¹Boo ma ti wo diñ gawrañ ma de wore, ama aè da'n diñ de joñge ree ti faage äe.

³²Je maga bay soçoç äil de parday wa de dañ blum po, Day je maga de ko ëaw see äen de dañ je maga yaçaç äil leege po de jaw mono.

³³Aë ndar waçywaàale mbe, ane cag reen go ti ngeel äe äuy diñ Manwuri.

JAG JOÇOÇ WO 17

¹Jobo jam ye' sor frum hole sen ëawa de dañ tiñ maga go de bagge de nay day leëge kaçaçra ni mono.

²Gebe maga de ko far fi waçaçre kol go waçaç ree weel ni pan äe ma joñ ree soçoçre no, a da' ge nen fen ma äe ti tabul maga heçeçreben hoon ge wo mono.

³Fugum na diñ ma ëee boo solay, ma yor boo biñni go ama je maga ko jiili jar go na diñ Manwuri.

⁴Je maga joñ älagge kañ eiggi äe de el co' sug waçaçre ma bay blam no je da gete'n co' na diñ sug jag ma älag jar no.

⁵Je maga feg ti je coon mono, bay hoo sug ti jee maga joñn mo wa je joñ swaa ti je maga nen ree dig bay da' ree gaë.

⁶Jobo taw taçaçbe go, ko moore äe wo go mono, sen diñ gawrañ ma ti äe, paçaçrebe wo diñ feçeçre joçoç ma woo weere wo.

⁷Do maga far fi waçaçre ba see je bay ko reen gaa mono, Gete'n ba see je kluu ma peel jarn gaa lay.

- ⁸Haçge feçeçre ma rub jag jarn diñ huuli ma de wore nen jar haçge äen wo, a sii wo ti ti ngeel maga a wo wo ni mo äuy no.
- ⁹Je maga yoñ ree debaycoçoçre go kië diñ dage, day je maga fer le eig ti äe nen waçaçre diñ je car äil barge wo.
- ¹⁰Ruugi kay je ma de tin de dañ maga aè mbar je loège kis mono.
- ¹¹Je älaggen kië tum diñ ti grañ no, ane aè äo' ge je ma äil de taabay le ne hen ti.
- ¹²Yiñgi de nay urse maga go de caa nen deweere äe wo, Sen ëawa de dañ yiñgi de je bay ko ree ma de dogjagn mono.
- ¹³Je maga poë de el de älagge mono, Ree mañ äil wo go see tiñ äe haçaç gaè.
- ¹⁴Tiñgi wer le'ge kaçaçra diñ cagge dam go, de maga wañn bay le'ge ëa mono naa see äo go.
- ¹⁵Je maga kay ti je haçyhaçyn lay, je maga baw je ma keëedn de ree mo lay, sen wo äog äuy joñ wo yeëe ne Manwuri.
- ¹⁶Solay mo hay baa do je bay ko reen ma yee koge reen laybla' no, sen mañ mopo ne hen gaa, werga a bay de ti wa mono.
- ¹⁷Barge da mo go ti nawn wo äuy, Henbe äen diñ ma kayge ti wur ree wo.
- ¹⁸Je ma bay ko reen kal mbe pel jar haçy taë äere ne hara, a oo ti kan äe ga se poë äere go ne hen ti.
- ¹⁹Je maga da leë kaçaçra mono, de saçy älagge ti, Je maga raw ruggi we go no, sen le' go gesiñ.
- ²⁰Je maga äil äe de älagge da' see äe gaa day je maga jag äe de älagge le' go nen ree.
- ²¹Je maga biñ je ma de dogjag we car ge jiili go pan je loège kaçaç ma joñ fruygi gaè.
- ²²Jiili ma de suuli diñ gurkoo ma de ele, ama jiili ma de carge go ngog jobo go.
- ²³Je haçyhaçy yaçë man dekoën do jar de yoñre ma brum nen waçaçre mani jar ma de deelen wo go.
- ²⁴Koge reen see je ma de tin mbañ, Ama nen je ma bay ko reen rañ le go ti jag sir tawge äuy.
- ²⁵Weel ma de dogjagn car jiili pan äe go, Haç lawge ne waçy ma biñgi äen lay.
- ²⁶Caage poëge ne je ma de deelen ti noga mbarge je kluu ma pel jar ti de deele äe bay de el wa.
- ²⁷Je maga bag jag äe see waçaçre diñ je ko ree, day je maga desaçy diñ je ma de ti.

²⁸Hayba je loëge dra' de maga a fer we ba' no, se kol see äe diñ je ko ree je maga fer go ba' diñ je ma de ti.

JAG JOÇOÇ WO 18

¹Je maga kië ti see äe boñ caa see äe go de jar lan wo,
aè waçaç we ga aè kayn no äil äe cee ne.

²Joñge de ti bay de coçoçre jag je bay ko reen wa, coo jag äe diñ naage nen dogjag äen go ne jar mo yaw.

³De maga je haçyhaçyn a we no, fegge ti jarn a lay de maga mbuëgi fuy a we no, lasge a lay.

⁴Waçaçre ma jag jobo wo diñ tu bii ma kuëum, kaçaçge koge ree do bii pyew maga dug le go nono.

⁵A bay de el maga aè ko decoo je haçyhaçyn ma joñ nen je ma keëed ti kiida äen wa.

⁶Jag je bay ko reen kië diñ leëge kaçaçra, waçaçre ma jag äe kañ wo wer äe mbarge.

⁷Waçaçre ma jag je bay ko reen tawn go, jag äe äo' rew ne maysee äe.

⁸Waçaçre mani je cogobn wo do fen reege ma de yaçaç jag nono, a raw wo wo go ti weere äiiri temtem.

⁹Je maga ndar do go see joñre äe diñ te je maga älag joñre go mo boñ.

¹⁰Ëu Manwur diñ ngeel yoñre ma de eegre, je ma keëedn dañ wo na ni day se yaçaç wañ na ni lay.

¹¹Horog ma do je horog diñ äi leege ma de kor ti le nen eiggi äe se kon do kor maga mbug gaa has nono.

¹²Tañgu maga ree caa je tabay mono, se ma' jiili äe ane jobo fer ti see äe gesiñ äa se wo da' togoëge kway.

¹³Je maga fer waçaçre go tañgu co'ge sug na diñ je loëge ma kañ ree soçoçre ne see äen ti mbal mbaln so.

¹⁴Kay jobo nen ceege diñ eiggi äe, day je maga eiggi äe go de dañge mono wose teñ ge nen äe mo la?

¹⁵Je maga de ëeñ äil da' koge, sug jar ko reen da wo laage diñ mo maga haç koge ne jobo mono.

¹⁶Feçeçre maga jobo haç ra ne jar de koë bul faage wo go ne hen pele, a haç wo faage ne hen ma woge see jar kluuri wo.

¹⁷Je maga wo 'waa war taŋgu pel kiida mono ma äe de coçoçre äa, kan äe maga aè ngaf ra de kaçaçra a ge yañ day naa ge nen cwaçy waçaçre äen yañ go.

¹⁸Taw wuy go ti holañ jar wo diñ waçywaàale, Se blaw ree ma ti holañ jar kluuri wo go lay.

¹⁹Wañ ma ti holañ heçeçrebe blaw de gaali de dañ mbuggi äi leege ma de kor ti, day leëge kaçaçra wo do manyaçaç maga bul de gaali nono.

²⁰Jobo baa äil go na diñ de le'ge waçaçre ma jag äe, day se wuu go na diñ de mo maga jag äe da'n le ne hen mono.

²¹Huli wo de tenen wo nen do jage, je maga dan debañ ree ge le'ge äe no.

²²Je maga da' waçy we no, da' diñ fruygi, A diñ siigi ti maga Manwur sii ti äe.

²³Je coo waçaç waçaçre ma äen de tay nen de kamkam, Je horog fer waçaçre ma äen de charge poçoç.

²⁴Je maga bar äe wo debañ tay ra mo deñ ma po ma age de ree ne see äe lay, ane barge ma cwaçyn yañ, se joñ de sa'ge see äo de dañ heçnbe.

JAG JOÇOÇ WO 19

¹Je coo maga see de deele äawa de dañ je maga jag äe coo gaa day bay de ko ree wa mono.

²De bay koge bay de el ma jobo wa hase, je maga tem de feçeçre wo mono, sen le' nen älagge.

³Älag faage jobo go ne hen diñ dogjag äe, day jiili äe raw charge go na diñ ne Manwur ti.

⁴Horog tay barge le ne jobo debañ, Ama bar je coo ma boñn dra' caa go de äe.

⁵Je sedewa ma car gete'n bas ge bay ree ti gaa, Day je maga gaë gete' dañ ge ree go gaë.

⁶Jar debañ wo de saçy je kluu ma peln ti, day wosela äuy diñ bar je maga haç feçeçre ne jar de koë mono.

⁷Heçeçre je coon mañ wo äil go see äe yaw, yoo' no ma' ne bar äen wo gaa so! A da mbe ndalge de äaara lay, ama ma joñge de saçy äe ti joñ boñ gaë.

⁸Je maga da' koge ree we no, sen woo maysee äe go je maga de ti de el tum da' diñ fruygi.

⁹Je sedewa ma de gete'n bas ge bay ree ti gaa, je maga gaë gete' bas ge go lay.

¹⁰A bay de el maga je bay ko reen joñ nen tore wa, bay de el maga gebe kol go waçaç waçaçre weere biñni wo wa lay.

- ¹¹Je maga far fi feçeçre mono, soçoç äil gus gaa, de wore nen äe diñ ga se men ree älagge go ne jar ti.
- ¹²Baage poçoç wañ do ro mingir nono, day siigi ti jar äen do meebe maga le' yegeä nono.
- ¹³Weel ma de dogjagn diñ ree ti pan äe, dekwacyñ ma jag waçy do bii maga cur le ti tiñ ceä nono.
- ¹⁴Jobo hoo mbe tiñ wo de horog wo tabul paçaçre äe wo, ama waçy ma de tin mono, haçñ diñ Manwuri.
- ¹⁵Cwaçaçge kañ naa ne jobo ti, day je maga bay da joñre wa koñne baa ne.
- ¹⁶Je maga yañ äaw jag liñgi äaw na diñ maysee äe, je maga hoo sug ti faage äen gaa mono, hu gi go.
- ¹⁷Je maga ko decoo je gayrin mono taa äeere ne Manwuri, ti, day Manwur fer ge nen mo äen go ne heçne.
- ¹⁸Liñ weel äo no, werga wur yañ mbe äa, ane eig ga ndo 'warn go wa.
- ¹⁹Je maga ig soçoç äil gaa mono da' ge ree ma wer äe no, Day hayga ndo du'n we ni me' pa yaw no, ndo yaë wer äe ciñ ni yaëge so yaw.
- ²⁰Co' sug bagge yaññ wo, yaçaç fen maga aè kañ nen äo ti äe mono, ni ndo joñ ge yañ blam sen de ko ree,
- ²¹Je tabay eig wer joñre wo le äil äe ngaäa, ama baa ge jag go diñ maga sen le nen eiggi Manwur mono.
- ²²Fen maga kañ wer jobo cooge jag jar diñ yañ äe, je coon äawa de dañ je car gete' no.
- ²³Joñge heçeçne do Manwur wo de jobo nen tenene, day ndo na go de wuuri, ree po caa ndo me' gaa lay.
- ²⁴Je cwaçaçge coñ do äe caa hole, ama se fer le go jag do äe gaè.
- ²⁵Liñ je feg ti jar no, day ni je ma bay tin kol yañ de ko ree ruu je ma de ti no, day ni se da' wer yañ go ne koge no.
- ²⁶Je maga äo' coo pan äe go day nii man äe go mono diñ weel maga joñ ree soçoçre lay, kañ soçoçre ne see äe ti lay.
- ²⁷Weel äi, hayga mo maga aè de had ndo de äe yañ diñ fen maga mañ äil äo go see waçaçre ma haç kogen wo no, ni ndo men co' sug äe.
- ²⁸Je sedewa maga mañ mopo me' gaa has mono, diñ je maga feg ti mo ma ti faage äen mono jag jar haçyhaçy yoñ wo älagge.

²⁹AÈ go mbañ ma liñgi na diñ je mbuë fo jar no, Day graw äod faale na diñ ne jar dogjagn wo.

JAG JOÇOÇ WO 20

¹Yii a de fegge ti, mo jooge ma taë see äuy a de

ngarge jage, je maga haçaç see äe we go ne hara no, joñge de ko ree gaè.

²Soçoçge äil wañ do charge poçoç mingir nono, je maga kañ wer äe we soçoç äil no, sen kañ go na diñ taw maysee äe.

³Je maga ëee go do leëge kaçaçra mono da' togoëge, ama je dogjag ëee ne hen ti ëeege.

⁴Je cwaçaçgen day jeege gaa do ceere, wo dayge ti wur weegen mono, se kië ga se de wee mopo lay ama se da'n gaè.

⁵Yañ ma äil je tabay diñ bii ma kuëum, je ma de tin de ko ëaage äe.

⁶Jar tabay 'wad wo bay ti de el äaara, day je ma de deelen mono, wose da'n ge yañ la?

⁷Je ma keëedn see na ti faage äe ma de deele no. Weere äen woo ge wo ti blam.

⁸De maga wañ hay we ti pale äen caa kiida no, nen äe ko mbe älaggen wo tu tu.

⁹Wose waçaç yañ ga se kol jiili se we go de el, se yog älagge ma sen we go la?

¹⁰Joñge de klew do äoge noga de mundore do äog ma joñ nen jar mono, wo äog äuy diñ feçeçre joñ yeëe ne Manwuri.

¹¹Weeklee dra', aè ko mbe go tu ga a joñ ge diñ jobo ma de el bay cerge see na ti joñre äe maga se joñ ra le ti klee äe mo haçaç tu no.

¹²Sug ma laëge lay, nen ma koge lay, joñ ra äog äuy diñ Manwuri.

¹³Leëge naa mo yaçaç jag äo wa, day la ndo kol go de coo. Bul nen äo go, ni ndo wuu yañ go de hole.

¹⁴Jobo yee mopo day waçaç ti äe ga: A bay de el wa! A bay de el wa! Day se wo go mbuë faale wo mbeëa mokay, se kee see äe ga se krum we.

¹⁵Boo biñni yañ, redew yañ wo debañ lay, ama fen grag jobo go de wore diñ jag maga koge ree kal le go ni mono.

¹⁶Yaçaç oçoçbe äe no werga a oo pel jobo yaçaç äere ne hen mono a mo poë go werga a oo pel waaren yaçaç äere ne hene.

¹⁷Hole gete' coo mbe jag jobo, ane wo go blam mokay haw äe bag go de karyaçaç.

¹⁸Joñre maga aè kañ ra pel ma joñge leë jag go de el wer bagge yañ wo. Ndo le' we durgi no, ëig wer äe go de ele.

¹⁹Je lag cogob ndar nen waçaçre ma de yoñre wo go, tay de je maga da waçaçre debañ mo wa.

²⁰Je maga mbuë fo pan äe wo de man äe mono, lampa äen hu go nen suñgu ma ëilig no.

²¹Horog maga aè da'n ti tjiigi wer äe go deparday tu mono, joñ de bosa' ti blam gaè.

²²Waçaç ga: Ndi fer ge ti älagge diñ älagge lay wa, Kañ ëiggi äo ti Manwuri, day se yaçaç ge ndo yañ go.

²³Klew ma joñ nen jarn bay de coçoçre jag Manwur wa, gañ maga bay ti ngeel äe wa bay diñ fen ma de el wa.

²⁴Koë äaale je tabay diñ Manwuri, day je tabayn kaçaç ma da' wer go ne faage äen de see äe gaè.

²⁵Waçaçge go ti fo ga mo ma kay diñ nen ma Baa, noga haçge jag go tañgu bay ëig wer diñ kiëiä ti je seno.

²⁶Wañ ma de ko reen yee nen jar haçyhaçyn wo wo go day se seeë ge go ne hara ti.

²⁷Eegre maga je tabay äodn diñ lampa ma Manwuri, A raw wo go ti weere äiiri tem tem.

²⁸Äil de el wo de cwaçy gor wo ti wañ, coä paale äen ne hen diñ äil de el äe no.

²⁹Eegre diñ gway weere joçoçre wo, boo ma ti diñ fen woo jar ma de taçaçreben wo lay.

³⁰Mbreñ maga ndar see go lod lod diñ gurkoo jar joñ älaggen wo, jag graw ma le' wuu go ne jobo ti jiiri tem tem mo lay.

JAG JOÇOÇ WO 21

¹Jiili wañ diñ bii yuuri äi coo do Manwuri, a fer de äe äaäñla äaäñla do maga se da nono.

²Faage je tabayn ko wo go nen äe de deele äuy, ama je maga lam jiili jarn wo diñ Manwuri.

³Joñge fen ma keëedn wo de mo ma de deelen diñ fen maga coo jag Manwur de dañ siëgi jagn wo.

⁴Farge ti ciñ lay, mbarge jiili lay wo diñ lampa jar haçyhaçyn wo, se diñ älagge maga go ni no boñ tu mono.

- ⁵Ėiggi je maga baa wer joñre äen go de el kañn jag horoge, ama je maga baa blam joñre äen go gaa mono, koñne baa ge ne.
- ⁶Horog maga aè da' ra de gete' wo diñ fen maga raw ge wo wer leege day kañ jar kië ragen wo jag huli.
- ⁷Girgir mani jar haçyhaçyn bas ra go werga a day wo joñ fen ma de deelen gaè.
- ⁸Je joñ reen see äen ti faage ma de dijëgi no, ama joñre je maga bay kië ree wa go ti ngeel äe de deele.
- ⁹Hayle wo go ti jeñ tiñ ye' sen ëawa de dañ maga nday tay ti tiñ de waçy ma de kwaçy mono.
- ¹⁰Ėiggi je tabay go de kañge na diñ ti älagge, Hayba bar äe dra'a, se ko decoo äe gaè.
- ¹¹De maga aè liñ je fegge ti jarn mono, je ma bay ko reen kol de ko ree day de maga aè car äil feçeçren go ne je ma de ko reen mono, se raw da' koge ree see äen ni.
- ¹²Baa ma keëedn go de da' wer ne tiñ mani je haçyhaçy no, a tob jar haçyhaçyn wo go nen ree.
- ¹³Je maga day laa ro je ma de huglin gaa mono, ra ge yañ lay day jobo yiñ gi jag ne hen gaa lay.
- ¹⁴Fen maga aè haçn de yoñre ham jag baage poçoç go gesiñ, Man de koë maga aè haçn de kuugi ham jag soçoçge äil ma de bañ go gesiñ.
- ¹⁵Joñge mo ma de deelen fruy äil je ma keëedn go, ama bas go na diñ jar maga joñ wo mo ma ti ngeel äen gaa mono.
- ¹⁶Je maga men faage koge reen go wo ge iggi äen yoo jar äi tu wo.
- ¹⁷Je maga mañ blam fruygi mono, joñ mbe tum de coo, je maga da yii wo de noo joñ de mopo gaa hase.
- ¹⁸Je haçyhaçy go diñ fen coo ti je ma keëed no, je cogobn go ma coo ti jar ma de deelen wo lay.
- ¹⁹Hayle wo go ti puuli ëawa de dañ maga nday joñ äil tiñ po boñ de waçy maga de kwaçy lay, de wañ lay mono.
- ²⁰Horog maga aè sena' ne wo de noo yañ wo liñ ni je ma de ko ree no, ama je ma de dog jagn älag feçeçre ma äen go jag ta' boñ.
- ²¹Je maga mañ blam mo ma ti ngeel äen wo de de eln mono, sen da na diñ tenen no, diñ keëedn wo de togoëge no.

²²Je ma de ko reen yaçaç äi leege jar ma de eegren wo, a äo' fo eegre maga a hay wo de kañ eiggi äaara ti äe go.

²³Je maga äaw jag äe wo de trum äe mono, koë na diñ maysee äe jag ree wo.

²⁴Je far ti see äe maga keeë see äe mono, ëu äe ga je fegge ti jare. A joñ feçeçre äuy na nen soçoçge äil farge ti ciñ äe no.

²⁵Je cwaçaçgen hu go do eiggi wer maga do äe day joñ joñre gaa mono.

²⁶A mbe tum de saçy feçeçre ti, ama je ma keëedn haç mbe go äil sog boñ.

²⁷Siigi jag mani je haçyhaçyn diñ fen yeëe werga a siin de eiggi ma de älagge jiili.

²⁸Je sedewa ma de gete'n bas ge go, ama je maga de ko co' sug ree mono, sen waçaç mbe waçaçre.

²⁹Je haçyhaçyn joñ ti grañ go, ama je maga de deele mono, sen 'wuçy faage äen wo go.

³⁰Koge, ti noga eiggi wer feçeçre wo, sen mañ wo mopo pel Manwur gaè.

³¹AÈ had piiri wo go ma wur durgi, ama yaçaç jar go diñ Manwuri.

JAG JOÇOÇ WO 22

¹Rage ëu de el äawa de dañ horog ma debañ no, joñge de coçoçre jag jar de dañ solay wo de boo biñni.

²Fen maga tay je horogn wo de je coon diñ ga joñ ra äog äuy diñ Manwur mono.

³Je ma de ëeñ ko ree le age, day se yoñ go Jar ma bay ko reen see wo ne hen ti day reen caa ra.

⁴Da'ge ferge ti gisiñ wo de joñge heçeçne do Manwur diñ joñge de horoge, diñ togoëge wo de tenene.

⁵Hoçoçre wo de rew wo ti faage mani je haçyhaçy no, Je maga koë maysee äe mañ äil go see faage seno.

⁶Kañ nen weel ma klee ti faage maga a nen mañge äe mono, A mo taw ba taçaçbe go laybla' no, a menn ge go gaè.

⁷Je horog waçaç ree jar coon wo, je maga taë feçeçre diñ gebe je maga taan ne hen mono.

⁸Je maga jo' diñ debaycoçoçre wee diñ ree, day graw hun äen yee nen go lay.

⁹Je maga nen äe ko jar de el joñ ge de bosa' ti werga a haç reege äen go ne je ma de gayri no.

¹⁰Nii je mbuë fo jarn wo go ni dekwaçy taw yañ go, leëge kaçaçra wo de fegge ti kaçaçra caa wo wer yañ go lay.

- ¹¹Je maga äil äe de puy day jag äe de coçoçre lay mono, wañ diñ bar äe.
- ¹²Nen Manwur de kañge ti koge no, day se äo' fo waçaçre mani je ma bay ngarn go.
- ¹³Je cwaçaçge waçaç ga mingir yañ siigi, noga a 'war se go ti faage de koë koëe.
- ¹⁴Jag mangawlañre wo diñ tu ma kuëum, je maga äil Manwur de soçoçge ne hen ti le' ge go ni.
- ¹⁵Loëge de kalge ne weeklee jiili, naan go ne hen äil diñ graw ma liñ jar no.
- ¹⁶Je maga joñ bon je coon mono, kayn maga a mo kol de horoge je maga haç mopo ne je horog äo' coo äe go.

JAG JAR KO REE WO **De el co'ge sug jar ko reen wo**

- ¹⁷Co' sug äo, day laa waçaçre jar ko reen wo, kañ ëiggi äo ti koge äi no.
- ¹⁸Gahaçyla, a de el maga ndo ëaw ra le äil äo, de el maga ti äaara mo hay go jag äo ta' ta' ma waçaçge.
- ¹⁹Maga ëiggi äo mo hay de kañge ti Manwuri mono, ndi da kañ nen äo ti kogen wara.
- ²⁰Ndi hay dog yer bagge yañ wo de ëiggi wer feçeçre wo we ne ndo äaale swa'a
- ²¹Ma kañ nen äo ti fen ma ti faage äen wo de waçaçre ma cwaçyn wo, nen maga ndo mo fer waçaçre ti ngeel äe ne je maga äo' ndo peelee mono.
- ²²Frum je gayrin go dog a de gayri mo wa, joñ bon je ma nen coocoo ti ngeel tayge ti wo wa lay.
- ²³Werga Manwur oo ge ti äaara day bas ge tenen jar maga joñ wo bon äaara wo go.
- ²⁴Seeë ni je maga ig hooge gaa mo wa, tab de je maga äil äe soçë mo wa,
- ²⁵Day la ndo had go ti faage äen wo day maysee äo mo baa go ti rew ni wa.
- ²⁶Daga ndo mo hay diñ je maga od pel jar wo yaçë äere ne hara noga yaçë ree äere jar ti äo mo wa.
- ²⁷Ndo da' ge fen poëge äe we gaa no, aè mañ ge fen suuli äon ge go ti äe.
- ²⁸Yaë hagu ma tañgu maga paçaçre äo hay äodn wo le go mo wa.
- ²⁹Ndo da' jobo we de ko joñre äe de el ti ngeel äe no, se diñ je maga joñ mbe joñre pel wañre wo, a day joñ joñre de jar ma bay ngar wo gaë.

JAG JOÇOÇ WO 23

- ¹Ndo hay we reege de je kluu no, joñ see äo de el ti fen maga pel äo mono.
- ²Hayga ndo yañ diñ je koñne äil no, ni ndo kañ mbeg go ne kiñ äo.
- ³Kañ eiggi äo ti feçeçe äe de yaçaç jagn wo wa, sen diñ reege ma haçy jare.
- ⁴Gay see äo maga ndo mo kol de horog wa, men kañ ti äo go ti seno.
- ⁵Nen äo de dayge ti horog so, kola se bay wa so hase. Gahaçyla, a laa grañ go ti day puë ciñ do gebeg nono.
- ⁶Ree hole je maga nen äe bay de el wa mo wa, kañ eiggi äo ti feçeçe äe ma yaçaç jagn wo wa lay.
- ⁷Gahaçyla, nen äe kañ nen na ti eiggi maga wo le ti maysee mono, a wii mo ga: Ree mbo, joo mbo ama äil äe bay le de dage ne ndo ti wa.
- ⁸Ndo dug gi hole maga ndo hay heen wo jag mo boñ go day waçaçe äo ma de coçoçe maga ndo hay waçaç ra bas wo go ti ngeel de koëe.
- ⁹Waçaç waçaçe sug je dog jagn wa werga a äo' fo de el waçaçe äon wo go.
- ¹⁰Ya' hagu ma tañgun wa, car go see pay mani weere holgen wo wa lay.
- ¹¹Werga je sa' hee äaaran de eegre a joñ ge bon äo ti bol äaara.
- ¹²Bul jiili äo go ti liñgi no, kañ sug äo laa waçaçe ma kañ nen jar ti koge no.
- ¹³Men weekleen bay liñgi wa, ndo mo ma'n ba de graw laybla' no, a hu go gaè.
- ¹⁴Ndo ma'n de graw mo na ma yaçaç maysee äe le jag huli.

Paçaçbe baa yañ ne weel äe

- ¹⁵Weel äi, hayga koge ree yañ äil äo no, ni äil äi de see äi joñ ge yañ go feh lay
- ¹⁶Äil äi fruy yañ go debaň de maga jag äo waçe ge fen ma ti faage äe mono.
- ¹⁷Daga eiggi äo mo joñ de saçy joñre jar älaggen wo ti wa, ama, daga ndo mo hay tum joñ heçeçe do Manwuri.
- ¹⁸Gahaçyla, ndo sii gi ti yañ pele, day fen maga ndo hay gorge äe taw de koë gaa lay.
- ¹⁹Ndo weel äi no, laa ne, day ni ndo kol de ko ree kañ eiggi äo diñ ti faage ma de deele no.
- ²⁰Hay yoo jar joo yii wo noga yoo jar maga da wo nay debaň mo wa.
- ²¹Werga je taëge de yii wo de je maga da reege debaň äod wo coo see äaara go, je ma da naa debaň joñ ge tum de njudgi oçoçe ti.
- ²²Laa jag pan äo maga hay biñ ndo go mono, mbuë fo man äo go de maga a taw taçaçe we go mo wa.

²³Yee cwaçyn le day fer go yeege äe wa caa wañ ti koge ree no, ti mo maga aè had mo go de äe wo de ëeñ wo dosen no lay.

²⁴Pan je ma keëedn nen fruygi kidolgi, je maga biñ weel ma de ko ree we no, äil äe joñ go feh wer äe.

²⁵Daga pan äo wo de man äo mo hay wo de fruygi ti ree äo, daga äil waçy ma biñ mogen mo hay go mo ti fehe.

²⁶Weel äi, haç jiili äo me, day faage äin mo hay wo de coçoçre jag äo.

²⁷Gahaçyla, waçy figliwn diñ tu ma kuëum, mangawlañ diñ gutug ma crurere.

²⁸A lag gu ne jar do je leë faage nono, a yaë ngaäa jar haçyhaçy wo ciñ yoo jar tabay wo.

Joñre je yii

²⁹Wose waçë wo tum ga ah ah mo la? Wose waçë wo tum ga yaya' yaya' mo la? Wose wo tum leë kaçaçra, 'wa wo war ne kaçaçra ti mo la? Wose daë wo waçaçge ma bay blam wo mo la? Nen wose wo tum de corge mo la?

³⁰Diñ jar maga yoçoç wo ti ye' ye' jag yii mono, diñ jar maga kii wo wer yii ma de haçaç wo mono.

³¹Ko diñ dewore yii ma deseeçeç ga biñ redew go äi weehaçne, day yuu de wore mo wa.

³²Ti taw ti äe mokay se loñ mo do cwe nono, laä ndo do bondro nono.

³³Nen äo kañ ge go ti mangawlañre wo lay day jag äo heer ge go de waçaçre kar kar lay.

³⁴Ndo kol ge go do jobo maga suu go nen maarog nono, do jobo maga suu go ti glog daage nono day kol go waçaçge ga:

³⁵A mbar me, see äi cee me gaa aè äum ndi, ndi ko mopo ni me' gaa äuy! Day de maga ndi puçy go no kay ndi wii mbi pa.

JAG JOÇOÇ WO 24

Je ko nen de je haçyhaçy no

¹Joñre jar älaggen mo woo wo nen äo wa, ëig ga ndo tay de äaara wa.

²Werga a ëig wo le jiili äaara diñ älagge feçeçre, jag äaara waçë diñ fen ma haç gayri ne jare.

³Tiñ jobo geçeç ciñ na wer koge ree, a coän na diñ de ëeñ no.

⁴A bag äil äe go de feçeçre ma de de el wo de ma de wore wo na de koge ree.

⁵Eegre jobo diñ koge ree äe no. Jobo ko feçeçre we no, sen ya' kluu äe ciñ.

⁶Gahaçyala, ndo kaçaç ma nii poçoç na diñ wer maga ndo äod faage äe go de ele, day yaçaç jar go na diñga jar bag yañ wo ngaäa mono.

⁷Koge ree go de raw ti je dog jagn go ciñ haçaç, diñ wer sen ga a bul jag go yoo jar ti ngeel tay ti wo gaa mono.

⁸Je maga eig äen diñ joñge älagge mono, aè een ga je debaycoçoçre.

⁹Äo'ge faage fen loëge diñ älagge, je fegge ti jarn hoor see jar tabay wo.

¹⁰Hayga twar äon coä we ti wur reen gaa no, ni eegre äo de peçeçre.

¹¹Yaçe jar maga aè de woge de äaara jag huli go joñ nen maga aè mo men jar maga aè de kië 'war rage go wo go!

¹²Hayga ndo kal we waçaçge ga: A' wuur hay ko mopo ni gaa no, je maga lam jiili jar wo bay de laa wer äe wa lay yawla? Je maga de gor ti maysee äo bay de koge äe wa yawla? A fer ge nen joñre wosela äuy ge ne hen gaa yawla?

¹³Weel äi, soä noo yoçoçre, werga a de ele libid yoçoçren yaçaç ge jag äo yañ.

¹⁴Da' wer go ne koge ree ma kay maysee äo dosen no lay no, hayga ndo da'n we no, ndo sii ti yañ wo pele, day fen maga ndo hay gorge bas de koë gaè.

¹⁵Ndo je haçyhaçy no, kañ taw tiñ mani je ma keëedn wa, älag ngeel yoñre äen go wa lay.

¹⁶Gahaçyla je ma keëedn mo leë ba go gesiñ äaale renam laybla' no, se ur mbe go ciñ, ama jar haçyhaçyn ëee wo wo nen ree ma yee nen äaara gon ëeege.

¹⁷Joñ swaa ti je hee äo de maga a le' go gesiñ mo wa lay, äil äo mo fruy de maga äaale äe ma' we mo wa lay.

¹⁸Day la Manwur ko ree seno, se coo jag äe gaa day äil äe ceen ge ne hen ti gaa so.

¹⁹Soçoç äil ne jar maga joñ wo älagge ti wa, eig ga ndo joñ do jar haçyhaçy wo no lay wa.

²⁰Werga wur ma toñ joñ ge de el see je maga joñ älagge mo gaa, day lampa jar haçyhaçyn hu gi go.

²¹Weel äi, joñ heçeçne do Manwur wo de wañ tay see äo de jar hwuy yoo jarn wo wa.

²²Werga ree ma caa ragen le' ge ne hara ti deparday tu, day ree maga caa wosela äuy mono, wose yañ de koge äe la?

Waçaçre jar ko ree ma tigriñ wo pa

²³Mokay diñ feçeçre maga jar ko ree hay waçaç wo ra pa: A bay de el maga aè cag kiida jar wo diñ ti äaäñ wa.

²⁴Je maga riñ je haçyhaçyn ga: Ndo bay de ree ti wa mono, jar ma äuyn faën wo go, wer jar car wo jiili go ne hen ti.

²⁵Ama de el ti jar maga ruu wo ne mono, day bosa' a ti äaara ma woo rage.

²⁶Je maga fer waçaçre ti ngeel äe, de coçoçre jag jare.

²⁷Kne' joñre äo ma nen siigi le go, äod faage joñre ma äil pay äon go de ele ni ndo boo ge tiñ äon blam sen so.

²⁸Caa ree mbo ne kan äo see tu wa, haçyn go de waçaçre ma jag äo wa lay.

²⁹Waçaç ga ndo joñn de fen maga a joñ mo de äe mo lay noga ndo poën de te feçeçre maga a joñ ra mo taw taw lay na wa.

Joñre je cwaçaçge no

³⁰Ndi hay hee ti jeñ pay jobo ma de cwaçaçge, jag pay tlalum mani jobo ma bay ti no.

³¹Ndi ko na wuçy go äil äe ëilig ti'i, fii go de yaçaç äil äe äuy lay, kor huuli ma ti äen go de le'ge lay.

³²Ndi raw kañ nen äi ti äe ëeñres eig wer äe, ndi ko ne day ndi raw da' hadge see äin ni.

³³De maga ndo ga ndo le' naa me' ëa, nen äo mo baa naa me' ëa, ndo mbeë see äo go me' de suuli ëa mono,

³⁴Coocoo naa ndo do de se ni do je freñ nono, koñne caa ëee ne ndo ti do je maga de feçeçre durgi do na de sen lay.

JAG JOÇOÇ WO 25

JAG JOÇOÇ MANI SALOMOÑ WO PA

¹La diñ jag joçoç mani Salomoñ maga weere joçoçre mani Esekiyas wañ Juda fer wo go yer rage mono.

Jag joçoç ma haçy wo

²Togoëge mani Baan diñ yoñge feçeçre wo, Togoëge wañre wo diñ fruggi wer feçeçre wo lay.

³Do maga ngeel ma ciñ wo go ciñ haçaç lay, tamsir wo gesiñ kuëum lay nono, jobo kaçaç ma da' wer go ne jag jiili wañre wo gaa lay.

⁴Yor boo solayn go ni boo ma de eln gwa' yañ go ne je toorge no

⁵Nii je haçyhaçyn wo go see wañ haçaç, ni pale wañ äen joñ yañ de coäge wer keëed no.

⁶Mañ ti see äo ciñ pel wañ wa, oo go ti ngeel mani jar kluurin wo wa,

- ⁷Maga aè riñ mo ga: Ëii le go ciñ la sen ëawa de dañ maga a fer ndo go gesiñ pel wañ ni nen äo de koge äe ye' lay mono.
- ⁸Tem woge 'waa war ne jobo ti wa, werga de maga kan äo baw ge ndo we de waçaçre no, ndo joñ ge blam sen na joñge mo la?
- ⁹'Waa war ne kan äon ti diñ ti ree ma ti holañ äay no, ama, ndar nen ree soçoçre jobo ma de yoñre wo le go ciñ wa,
- ¹⁰Day la a laa ne day se ëar ndo, day se kañ soçoçre mo ti ma äo' riñ äo go siigi de älagge.
- ¹¹Waçaçre maga waçaç ti ngeel äe do kobre boo biñni maga wo de biñ boo solay jag nono.
- ¹²Do maga boo noga klelew boo biñni ma sagge sug jobo woon nono, waçaçre je ko ree maga ruu jar see je maga co' sug äe de el laa waçaçre na dosen no lay.
- ¹³Je peele ma de deele fruy äil jar äo'ge äen wo go do bii ma de wooge maga jobo joon nen ceeg jag weege coore nono.
- ¹⁴Je maga kee see äe ti fen maga se haçn ne jar de jag tawa ëa do leege wo de naage baa maga ra wo baa gaa nono.
- ¹⁵Je maga ëaw see äe kaçaç ma baw wañ de waçaçre, waçaçre ma desaçy hrag see ne jobo.
- ¹⁶Ndo da' noo yoçoçre we no, ree ti koñne äo day la a raw äil äo, ndo dugn gi go.
- ¹⁷Wo ni je leege äo ceä wa, day la ndo kañ foçoçre go ne hene day se caa hee go de äo.
- ¹⁸Je maga caa ree ne kan äe see mbe re' tu do graw wo de moslam wo de waa ma jag ndlem nono.
- ¹⁹Kañge eiggi ti je cogob ti wur ree diñ te sañ ma de co' rum wo de äaale ma leñ.
- ²⁰'Waage siñ ne je maga nen lawge diñ te maga jobo naa oçoçbe ma ti äen go ti wur ceere noga aè kaa mo ma braçd ne jobo nen waçaçre nono.
- ²¹Hayga je hee äo yañ koñne no, haç reege ne hene, hayga a yañ jwale no haç bii jooge ne hene.
- ²²Gahaçyla ndo tay ne hen ti na diñ jañre wuu day Manwur fer ge nen mo äon yañ ne ndo.
- ²³Leege ma äaä gloñhwede a le de baa were, day jag maga car wer jar kañ wer jar tog pel lay.
- ²⁴Hayle go ti coçoç tiñ ye' ëawa de dañ maga ndo hay äil tiñ po boñ de waçy ma de kwaçy mono.

²⁵Waçaçre ma de coçoçre maga a le äi sir ma haçaç do bii ma de wooge maga je maga gay go joon nono.

²⁶Je ma keëed maga je haçyhaçy äo'n go gesiñ do gutug maga doä go noga gedel maga kañ nen go nono.

²⁷A bay de el maga aè soä noo yoçoçre debań wa, Bay de wore maga jar tabay kië wo togoë see äaara wa lay.

²⁸Je maga ko ëaw see gaa do äi leege maga aè caa jwaale go ne hen ti se go bay kor ti nono.

JAG JOÇOÇ WO 26

Waçaçre ti jar dog jag wo

¹Do maga saçy le' ti hiisi noga baa ra ti wur weerge feçeçre bay wo de el wa no mono, togoëge baa see je dog jagn gaa lay.

²Weedwee maga yaçaç go ti rew wo de lebrenee maga pud go wo na do faëge maga aè faë mbe jobo go bay ree tu le' ti go de koë no lay no.

³Aë caa mbreñ na see piiri, aè hee bugrum na ne gerheçeç jage, day graw na diñ ma mbar jar dog jagn wo faale lay.

⁴Fer waçaçre ne je dog jagn de ngar loëge äen wa day la ndo de see äo ndo kol go de mañge äe lay.

⁵Fer waçaçre ne je dog jagn de ngar loëge äen lay nen maga a mo kol see äe de ko ree nen see äe tu wa.

⁶Je maga äo' je dog jag peelee, caa go na diñ äaale see äe day haç lawge go ne see äe na haçge.

⁷Do maga äaale je leñ wo go de hugli nono, jag joçoç ma jag je dog jag na dosen no lay no.

⁸Haçge togoëge ne je dog jag na do maga jobo sa' huuli go ti garfuçyda sa'ge ka' nono.

⁹Jag joçoç ma jag je dog jagn na do hoçoçre maga je ma de taage de yii mañ do äe nono.

¹⁰Je maga baa je dog jag ti joñre noga baa mbe wosela äuy ma heege äe ti joñre na do je gaw maga kañ mbe waçaçge wo go ne jar see haçy äuy koë nono.

¹¹Je dog jag fer mbe ti ree dog jag äen pa do way maga fer le ree fen maga se hay dugn go nono.

¹²Ndo da' jobo we ga ko see äe nen see äe de ko ree tu no, kañ ëiggi ti je dog jag ëawa de dañge äe.

Waçaçre ti je cwaçaçge pa

¹³Je cwaçaçge kal ga weel mingir go ti faage no, ga blo mingir go ti blam faagen wo no.

¹⁴Je cwaçaçgen caa wañ mbe legadge ti' ti ëeere äen dogma komrom ma jag tiñ kii ti moceçeçti äen nono.

¹⁵Je cwaçaçge hee mbe do äe go äil haçñ holen ane, day ferge äe le jag äe so ko nen äe de gaali.

¹⁶Je cwaçaçge nen see äe de ko ree de dañ jar renam maga fer wo waçaçre ti ngeel äe mono.

Jag joçoç ti leëge kaçaçra wo de huni

¹⁷Je rañge maga kal jag see äe ti ree maga bay de mañge see äe wa diñ te je maga ëaw way sug mono.

¹⁸Je loëge maga sor jar de jag haçaçre ma de wuu jage, jwag jar de waa, id jare

¹⁹Diñ te je maga jaçaç kan äe day fer blam ga se hay joñ na diñ jag hragge koë no mono.

²⁰De maga haçaçre bay heerge tu ni wa so mono, wuun huu go, day hayga je lag huli bay wa no, dekwacy ham jag go gesiñ.

²¹Je maga ur wuu wañ ciñ do heegre ma de laage ti ganun noga haçaçre ma de laage ti wuu nono.

²²Waçaçre mani je cogobn wo do fen reege ma de yaçaç jag nono, A raw wo wo go ti weere äiiri tem tem.

²³Jag je maga de coçoçre day äil äe de älagge diñ te boo solay maga aë korn ne caçaçge paçy faale nono.

²⁴Je ma de hun kaçaç mbe ma yoñ see äe ti waçaçre ma jag äe ni paga le nen äil äe diñ debaycoçoçre sagsage.

²⁵De maga a waçaç jag coçoçre äen mono, haç äil ti sen wa werga ëiggi debaycoçoçre wo le go de bag jag äil äe äuy.

²⁶A gay mbe do yoñ hun äe no ama debaycoçoçre äe naa ge mbe nen ge go nen jar äuy poëage.

²⁷Je maga teer tu ne jar pel mono, le' ge ni dogga huuli maga jobo srog wo ne jar ti fer ge le'ge ne hen ti dogga.

²⁸Jag je maga car gete' de caa hee de jar maga se mbug gete' sen ne hara mono, je maga ree jar de jag äod jar go gesiñ.

JAG JOÇOÇ WO 27

Jag joçoç ma tigriñ wo pa

- ¹Kee see äo ti wur ma toñn wa werga ndo bay de ko fen maga naw po a de sen mo wa.
- ²Daga mo kee ndo diñ je tigriñ, bay diñ ndo de jag äo tu wa, a mo kal le go jag je tigriñ bay diñ jag äo tu wa.
- ³Huuli sir do jare, duguëgi poçoç lay, je dog jag le' wañ we no sen poçoç de dañ rage äog äuy pa.
- ⁴Soçoçge äil id huli, baage poçoç far jar de pel do bii nono, day wose oo yañ pel hun deñ la?
- ⁵Ruugi maga aè ruu jobo go poëag de dañ dage maga aè da jobo de yoñre mono.
- ⁶Waçaçge maga bar äo kañ mo see sen de ele, heege jag mani je hee tum diñ jaçëge.
- ⁷Je maga go de wuuri dag libid yoçoçre go de äaale, ama je maga koñne mono, fen ma wag äuy jag äe de coçoçre.
- ⁸Je maga le' mbe wo go caw bay hayge liñ ni äe wa diñ te weedwee maga raw wo haçaç men peñ äen go nono.
- ⁹Noo wo de trusa fruy wo äil jobo go, day yañ maga bar äo bag ne ndo de dañ yañ maga ndo baan ne see äo de see tu mono.
- ¹⁰Blaw äil go de bar äon wa, hayba bar pan äo dra'a ti wur maga ree da' mo we no, wo kalge liñ ni hen äo wa, je leege äo ma mañn de dañ hen äo maga wo go haçaç mono.
- ¹¹Weel äi, hay de ko ree day fruy äil äi go ni ndi fer ge waçaçre yañ ne je maga kië ga se mbuë fo äi mono.
- ¹²Je ma de ëeñn ko reen le seege day se yoñ go jar ma bay ko reen see wo ne hen ti day aè kañ poçoçre ne hara ti.
- ¹³Yaçaç oçoçbe äe no, werga a oo pel jobo taa äere ne hen mono, a mo poë go äegte' ti may dehaçy.
- ¹⁴Jobo caa ngeel we de toñ mbuh kañ bosa' ne kan äe ti go jag ciñ kloñ no, sen de keege ne hen ti do faëge nono.
- ¹⁵Tiñ maga sii curgi heçeç ti wur baa bis lay, waçy ma de kwaçy lay, wo äog äuy diñ sen boñ.
- ¹⁶Je maga ëawn we, ëaw na diñ leege, te dog a se kaa noo äi coo do äe nono.
- ¹⁷AÈ dag sañ boo na de kan äe, day je tabay ya' wuu ne kan äe wer na dosen no lay no.

¹⁸Je maga yañ gor ti koo hoçoç äen no, ree ge le'ge äe no. Je maga gor ti je waçaç ree äen mo lay no, sen da' togoëge lay.

¹⁹Do maga jobo ko nenceere äe nen bii nono, jiili jobo kañ nen jobo go ti maga a na eçla lay.

²⁰Ngeel lagge jar huli wo de tu ma kuëum ma yee nen jar gon baa wo go de jar gaa, nen jobo na deson nolay, a wuu do koge gaè.

²¹Jag fugum diñ ma jië boo, tu ma de wuu äil diñ ma yor boo biñni lay, ama aè cag ree jobo na diñ see riñ äe maga le' go mono.

²²Ndo mo ëuu ba je dog jag äil sañne nen mbere feçeçre wo de koo sañne yaw, loëge äen naa go gaa hase.

²³Ko saçaçre äon wo go boñ boñ äuy de ele, ko el kaw horog äon wo no,

²⁴Gahaçyla horog joñ wo ma tum gaa, gawrañ ma ti jobo joñ wo tum de kiñgi de kiñgi gaa lay.

²⁵Aè sañ hoçoç go mono, fi ma de leäay fer le laage wer äe day aè sañ fii ma ti huulin wo go lay.

²⁶Saçaçre wo na diñ maga ndo saë faage äaara see äo, day togloñre wo na maga ndo mo yeeë pay de äaara lay.

²⁷Paçaç fiiri wo de kaçaçge ma wuu ndo, ma ree tiñ äo, a kay mayre gebere äon wo ti tenen äaara.

JAG JOÇOÇ WO 28

¹Je haçyhaçy ur mbe ëee tu, jobo bay mbe de mañ blam äe niigi dra' wa, ama jar ma keëedn mbaara go tum de yoçoç ti do mingir ma joçoç nono.

²Wuy joñ we äil sir po no, wañre äe raw wo joñge ngaäa, ama sir see de pel na diñ wer je maga de ti day de ëeñ lay mono.

³Je coo maga joñ bon jar gayri wo diñ te baa maga ra debañ day äo' koñne ne jar ti mono.

⁴Jar maga tob wo jag liñgi go sen kee wo je haçyhaçy no, ama jar maga hoo wo sug ti jag liñgi car wo jiili go ne hen ti.

⁵Jar ma de älaggen laa wo wer fen ma de deelen gaa, ama jar maga wo de saçy Manwur ti laa wo wer feçeçren wo go äuy,

⁶Je coo maga see ti faage äe de deele ëawa de dañ je maga de horoge day faage äen wo bay blam mono.

⁷Je maga hoo sug ti jag liñgi diñ weel ma de ti, ama je maga coo jag äe diñ seege wer jar figliw wo mono, kañ soçoçre ne pan äe ti.

⁸Je maga ya' horog äen wo ciñ de taëge feçeçre ne jar de bii wo de hram mono, bag jag äaara go ciñ ne je maga ko decoo jar gayri wo mono.

⁹Hayga jobo day we kañ sug äe laa jag liñgi dra' gaa no, tosge äen go diñ fen ma de yeëe tu.

¹⁰Je maga kañ wer jar ma de deelen wo yeeëge ti faage ma de älaggen mono, le' ge go de see äe tu äi tu maga se hay teen mono, ama jar ma de deele joñ ge wo äaaran de wooge tum.

¹¹Je horog ko see äe nen see äe de ko ree, ama je coo maga de ti kaçaç mbe we ma lam ëiggi äe le go.

¹²De maga jar ma keëedn naa wo blum mono, sen diñ togoëge ma kluu, day de maga jar haçyhaçyn kol wo we go ciñ ti jar no, wosela äuy yoñ go.

¹³Je maga yoñ älagge äen wo mono, sen sii ti gaë. Ama je maga wii fuggi äil go ti äaara day men ra go mono, aë ko decoo äe.

¹⁴Wore ti je maga äen mbe tum de heçeçne mono! Ama je maga hig jiili äe go mono, sen le' go jag ree.

¹⁵Je haçyhaçy maga de joñ wañ ti sir jar coo wo diñ te mingir maga de rage caw, diñ te nay urse maga koñne mono.

¹⁶Je ma pel kaçaçra maga bay de ti wa ya' wer joñ coo jar ciñ, ama je maga de caa hee de hram mono, naw äe ya' wo pel ciñ ni.

¹⁷Je maga de togwaare je tigrin ti ëee haçaç wo go le'ge äi tu, daga jobo mo baa ti äe wa.

¹⁸Je maga see ti ngeel äe de deele woge da' peçeçge, ama je maga hoo faage ma bay blam wo do äe äog mono, le' ge ti ma po boñ.

¹⁹Je maga jee pay mono, sen wuu go de hole ama je maga le' äen diñ taagaare mono, sen say go do coocoo.

²⁰Je maga de kañ ti äe de deele sen nges ge go de bosa' wo, ama je maga krum maga se mo da' horog go deparday tu mono, sen joñ ge bay ree ti gaë.

²¹A bay de el maga aë ko jar diñ see nen äaara wa lay, bay de el maga ndo kol see äo go diñ je id huli wer reege wa lay.

²²Je maga nen äe woo gaa ëee ne da'ge ti ëeege, se bay de koge ga koñne ma kluu baan ge se do wa.

²³Je maga ruu jobo aë keen ge de dañ je maga waçë ne hen diñ jag coçoçre sagsag mono.

²⁴Je maga joñ freñ pan äe wo de man äe day riñ ga sen bay diñ älagge wa mono, diñ kan je leë faage no.

²⁵Je maga koñne feçeçre raw äil äe debañ mono, sen kañ wer jar wo leë kaçaçra ama je maga de kañ eiggi äe ti Manwur mono, sen go de ngesge.

²⁶Je maga de kañ eiggi äe diñ ti see äe tu diñ je dog jage. Ama, aè yaçaç ge je maga see ti faage koge reen go.

²⁷Je maga haç ne je ma de coon mono, koñne baan gaa, ama je maga ko jobo gaa mono, faège a mbaara ne hen ti debañ deñ.

²⁸De maga jar haçyhaçyn kol wo we go ciñ ti jar no, wosela äuy yoñ go, ama de maga a taw wo we go lay no, jar ma keëedn joñ wo debañ lay.

JAG JOÇOÇ WO 29

¹Je maga aè de ruugi äe day deñ gor äe go mono, sen hrag ge go guëub bay da' gurkoo äe.

²De maga jar ma keëedn yañ wo debañ no, jar äuy de fruygi, day de maga je haçyhaçyn yañ joñ wañ ti jar no, jar äuy wo jag ndumgi.

³Je maga kië äen diñ faage koge ree mono, sen fruy äil pan äe go, ama je maga sen mañ äen diñ blam gawlañre wo mono, sen bas horog äen wo go.

⁴Wañ geçeç sir äe ciñ diñ de joñge mo ma ti ngeel äe no, ama maga sen yaçë mandekoë mono, sen äo' sirn go gesiñ.

⁵Je maga waçë jag coçoçre ne kan äe mono, äo' ne hen pel diñ rew.

⁶Rew de äo'ge nen älagge maga je haçyhaçyn joñ mono, ama je ma keëedn naa blum lay, joñ fruygi lay.

⁷Je ma keëedn de ko ree ma see jar gayrin wo, ama je haçyhaçyn bay de ti ma daë wer go ne sen wa.

⁸Jar feg ti jarn do' wo wuu äi leege, ama je ma de ko reen ham jag baage poçoç go gesiñ.

⁹Je ma de ko ree wo we jag kiida de je ma de dog jag no, äil äe mo soçoç ba, noga a mo feg ba yaw, jam joñ see äe gaa hase.

¹⁰Jar id huli caa wo hee de je ma de deele no, ama jar ma de deelen gor wo ti tenen äe no.

¹¹Je ma de dog jagn kañ nen jar go ti fen maga wo le nen eiggi äe mono, ama je ma de ko reen äaw see äe maga se mo naa nen ma äen wo go wa.

¹²De maga je ma waçaç ree jarn yañ cor sug waçaçre gete' wo no, jar ma wer äen äuy joñ wo go diñ jar haçyhaçy äuy.

¹³Je coon wo de je joñ bon kaçaçra tay wo go boñ ti maga haç nen ne wosela ti yoo äaara äog äuy diñ Manwur mono.

¹⁴Wañ maga cag ree jar coo wo ti cwaçy äe mono, pale wañ äen joñ ge mbe tum de coäge.

¹⁵Graw wo de ruugi haç wo koge ree ne jobo, ama weel maga aè men mbe go ti see äe caw tu joñ ree soçoçre ne man äe ti.

¹⁶De maga jar haçyhaçy tes wo we pur no, idgi huli yaë wer ciñ lay ama jar ma keëed koge wo huli jar haçyhaçy wo go de nen äaara ëa.

¹⁷Liñ weel äo no, ni se haç iggi yañ ne ndo, a joñ fen ma fruy maysee äo yañ.

¹⁸De maga je ndar nen waçaçre bay ni jar po wa no, jar sen joñ mbaara go haçyhaçy koëe Je maga hoo sug ti jag liñgi mono sen woo we!

¹⁹Aë liñ gebe diñ de waçaçre gaa, a mo laan ba laybla' no a day yiñ jag ni gaë.

²⁰Ndo da' jobo we ga waçë waçaçre bay eig wer no, kañ eiggi äo ti je dog jag ëawa de dañge äe.

²¹Je joñre maga aè saç'n we le go ti klee äe haçaç no, ya' ta' se ko see äe go do weel ma liñ nono.

²²Je ma de wañ debañ srog wer jar le' kaçaçra, day je maga soçë ail ceä id huli debañ.

²³Mañge ti ciñ jobo a de soçoçre ne hen ti, ama je maga fer ti see äe gesiñ da' togoëge.

²⁴Je maga äes feçeçre de je freñ mono, kañ taw maysee äe a laa mbe ëarge je freñ no, ama se day go naa nen mopo me' gaa hase.

²⁵Daëge do jar tabay wo diñ rew, ama je maga kañ eiggi äe ti Manwur see go de yoçoç ti bay ree see.

²⁶Jar debañ kië wo ga saara mo hay de coçoçre jag je ma waçaç ree jar no, ama nen mo ma wosela äuy a le na do Manwuri.

²⁷Je ma bay ngarn hoor see jar ma keëedn wo, day je maga faage äen go de deele bay de coçoçre jag je haçyhaçyn wa lay.

JAG JOÇOÇ WO 30

Jag joçoç mani Agurn wo

¹Waçaçre mani Agur je ni Ake no. Ree maga blo sen waçaçn ne Itiyel, ne Itiyel wo de Ukal mono.

²Kidolgi, ndi go de loëge de dañ jar äuy, ndi bay de ti do jar tabay wo no wa.

- ³Ndi bay de had koge reen wa, ndi bay de ko koge maga go de bag jag mo wa.
- ⁴Wose hay ëii wo wo ciñ noga cwaa we le go ni la? Wose hay baa leege we äi coo do äe la? Wose hay ëa bii we ti oçoço be la? Wose hay joñ jag sir tawge mo äuy la? Ëu äe noga ëu weel äen gahaçy so ga ndo de koge äe la?
- ⁵Waçaçre Baa äuy go de bag jag ti ngeel äe, a diñ gidigli jar maga a wo yoñge see äe mono.
- ⁶Äo' mopo jag waçaçre äen wo ni wa, dayla a ruu mo Day ndo kol go diñ je car gete'e.
- ⁷Ndi de wii feçeçre do äo äoge: Haç ra go ne ndi tañgu maga ndi bay huli ëa mono.
- ⁸Mañ jag äi go ti haçge see äi ne mo ma bay blam wo de gete' no. Men me de coo wa lay, haç horog me wa lay, haç me diñ hole maga sen kaçaç ndi yañ mono.
- ⁹Ndi mo hay go de wuuri nen maga ndi tob ndo go day ndi riñ ga Manwur ba diñ wosela wa lay ndi mo hay de coo nen maga ndi raw joñ freñ ndi kañ cerge ne ëu äon see wa lay.
- ¹⁰Ëar weejoçoç jobo jag je waçaç ree äen wa, day la a faë ndo go day ndo kol de ree ti.
- ¹¹Jar po yañ wo de naage ta'a, faë wo paçaçre äaara wo go, joñ wo suse' ne maare äaara wo gaa lay.
- ¹²Jar po yañ wo de naage ta'a, ko wo see äaara nen see äaara go de façaçge ni paga saara bay go de yog ëag ma see äaaran wa.
- ¹³Jar po yañ wo de naage ta'a, wo diñ jar ma keeë see äaara day ko wo see äaara go ciñ ti jare.
- ¹⁴Jar po yañ wo de naage ta'a, sañ äaara diñ moslam wo, kengarga äaara wo diñ mbegre ma car jar gayri wo, ma yee nen äaara go ti tamsiri, ma caa wer jar coo wo go yoo jar tabay wo.

Jag joçoç maga wo go de keege ta' ta'a

- ¹⁵Tarnay de mayre äoge: A wo diñ haçle, haçle. Feçeçre yañ swa'a, sen wuu wo gaë. Feçeçre yañ wo naa, sen waçaç wo ti boñ ga saara kaçaç we so gaë.
- ¹⁶A wo diñ ngeel lagge jar huli wo, waçy ma de gedge, tamsir maga wuu de bii gaa has mono, wuu maga waçaç ga se kaçaç we gaa has mono.
- ¹⁷Je maga feg ti pan äe day hoo sug ti man äe gaa mono, gebeg ma äil pyew ndar ge wo nen äe go, day weere gebeg ree ge wo nay äe go.
- ¹⁸Feçeçre yañ wo swa' de raw ti äi, a ba wo naa yaw, ndi ndi bay de da' wer ne hara wa.

- ¹⁹A wo diñ: Blam gebeg nen ngeel ma ciñ, blam cwe ciñ huuli, blam daage nen maaroge, blam weejoçoç liñ maytigli.
- ²⁰Joñre waçyfigliw na do kay nono: A ree, day se tag jag äe blam äe se kal gana: ndi bay de joñ älagge wa.
- ²¹Feçeçre yañ wo swa'a, tamsir daë do äaara Feçeçre yañ wo naa, saara laa wer do je tabay gaè.
- ²²A wo diñ gebe maga kol go wañ mono, Je loëge maga wuu go de reege mono,
- ²³Waçy maga woo gaa day da war go mono, Maygebe maga hoo tabul waçy tiñ äen mono.
- ²⁴Feçeçre ma tenen yañ wo naa, a wo kleere dañ kaçaçra ti tamsir la äuy ama saara diñ maga wo de ko ree mo lay.
- ²⁵A wo diñ: Meslere wo, gogo maga eegre äaara bay wa day saara 'wuy reege äaaran go de ancoo haçaç
- ²⁶Diñ tweçeç dama wo, nayre maga eegre äaara bay wa, day saara joñ tiñ äaaran wo go yoo huuli wo.
- ²⁷Diñ gejer maga wañ äaara bay wa, Ama saara laa le go de car äil ta' ta'a.
- ²⁸Diñ sweluwa maga jobo kaçaç ma äawge äe go do boñ, Day wo go äil feelee mani wañre wo bay gaali.
- ²⁹Feçeçre yañ wo swa'a, ti' äaara ti seele de wore. A wo naa yaw seele äaara de wore.
- ³⁰A wo diñ mingiri, blum ma pel nayren wo ga ëee do jobo gaa has mono,
- ³¹Diñ piir ma durgi maga go de saëge kid kid mono, noga togloñ, diñ wañ maga sode äen wo wer äe ta' mono.
- ³²Hayga mañge ti ciñ äo kol we go loë moge, hayga ndo ëig ëiggi ma de älagge we no, ni ndo kuä jag äo.
- ³³Gahaçyla, aè ma' paçaç mono, a mañ noo go ti, aè cweçd huçy we no, se yuu ci, day soçëge äil a de leëge kaçaçra lay.

JAG JOÇOÇ WO 31

Jag joçoç mani Lemuweln wo

- ¹Waçaçre mani wañ Lemuweln wo, diñ ree maga man äe hay hadn de äe mono.
- ²Ndi waçaç ge ne ndo na gahaçyla na'aç? Ndi waçaç ge ne ndo ga haçyla, ndo äiiri äi no? Ndi waçaç ge ba mayse ne ndo mo la, ndo weel äi ma dage no?

³Haç eegre hoçoçgesee äo go ne naare wo wa, mañ blam naare maga äod wo wañre äaaran go gesiñ mo wa.

⁴Lemuwele, nen joo yii na bay diñ wañre wo wa, nen kiigi wer yii ma de haçaç wo na bay diñ weere wañre wo wa.

⁵Gahaçyla, a joo wo yii we no ti äaara yoçoç go ti fen maga hay go de yerge mono day saara cag ree mani jar gayrin wo ne hara ti ngeel äe de deelee gaa so.

⁶Haç wee yii ma de haçaç diñ ne je maga go mañ ma tawge mono, haç wee yiin diñ ne je maga maysee äe nen lawge mono.

⁷Daga a mo joo ne ma yoçoç ti coo äen go day mo eig ti ti ree ma see äen wa so.

⁸Bul jag äo go ma kay ti je maga jag äe mbululum mono, ma kay ti jar maga aè tob ra go mono.

⁹Bul jag äo go, cag kiidan ti ngeel äe keèede, kay ti je gayrin wo de je coo no.

Waçy ma ti ngeel äe no

¹⁰Wose da' ge waçy ma de tin la? Yoo äe de dañ yoo redew wo wo go haçaç.

¹¹Ëiggi war äe de kañge ti äe, bii mopo bas ti äe gaa hase.

¹²A joñ war äe de ele, bay de älagge, haçaç nen tenen äen äuy.

¹³A yee mbaraw wo de swee day se joñ joñre de do äe go äil fehe.

¹⁴A do daage trere nono, a wo le kië reege äen le haçaç.

¹⁵A ur go ciñ de maga ngeel yañ de suñgu äa mono, a haç reege go ne jar ma liñ ni äen wo, day äod faage joñre äen go ne mayre ma joñ peelee ne hen wo.

¹⁶A eig ti ti pay day se yee ne a peë tlalum de fen maga se da'n le ti joñre äen mono.

¹⁷A sa' sag äe de eegre jag joñre, teñ nen see äe lay.

¹⁸A ko mbe tu ga fen maga se da'n le de ele, lampa äen hu go de suñ gaè.

¹⁹A äaw do äe ti mbaraw no, weere do äe wo de äo' paçy mbarawn lay.

²⁰A bul do äe go ne je ma de gayri no, coñ do äe ne je ma de coo no.

²¹A joñ heçeçne ga ceere baa jar ma liñ ni äen wo gaa werga jar ma liñ ni äen wo go de hee oçoçbe ceere ti äuy.

²²A äod borgo wo, äod oçoçbe wo de swee ma de yilgi wo de mbaraw ma burburi.

²³À hoo sug ti war äe ti ngeel tayge ti wo de maga a hay cag kiida de jar kluuri ma äil sirn wo mono.

²⁴A äod oçoçbe ma heerge ti wo, day se yeeë ra go, a yeeë mbaalga go ne jar trere wo.

²⁵A de eegre lay go de gragge de wore lay. Ngeel ma peln naa jiili ne hen gaè.

²⁶Kal le go jag äe diñ koge ree, hadge ma kay jar kal le go jag äe.

²⁷Nen äe de kañge ti seele jar ma liñ ni äen wo, day se hay mbe ye' reege tawa gaè.

²⁸Weere äe hoo wo go ciñ day haç wo togoëge ne hene, war äe ur go ciñ mono, raw keege äe gana:

²⁹Mayre maga seele äaara de el yañ mbaara debañ ama ndo äon, ndo de dañ rage äuy.

³⁰Je'ergen diñ jaçaçge, woren de koëkoëe, waçy maga aè keen diñ maga sen joñ heçeçne do Manwur mono.

³¹Poën wee ti joñre äe no daga jar ma äi leegen äuy mo keen wo ti joñre äe no.

EKLESIYASTE

EKLESIYASTE 1

EKLESIYASTE NOGA WAARE MANI JE KO REE NO

Duniyaɗn mokay wer äe bay tinoo wa

- ¹Diñ waɗaɗɗe Eklesiyaste je ni Dafid wañ Jerusalem no.
- ²Eklesiyaste ga dekoëkoë ngeel dekoëkoëe, feɗeɗɗe wo äuy dekoëkoëe.
- ³Je tabay ti joñre äe maga aà joñ ra mo deñ äuy aà da' mayse wer äe ni la, joñre maga aà sii joñge äe nen ceege mo heɗeɗ deñ äa?
- ⁴Jar po naa wo, sen raw wora, jar ma tigrin naa wo le, day tamsir mbe ti ngeel äen eñ ti' tumtum lay.
- ⁵Wur naa le, wur le' go gesiñ, day se kal wo ferge ti ngeel maga se hay naa le go ni mo pa no.
- ⁶Raw wo nen äań ni waɗybane, fer go nen äań gloñhwede, ngië mbe, ngië mbe. Leege kii na dosen no lay, kii mbe le, kii mbe le.
- ⁷Blam bii wo äuy wo wo nen maaroge, day maarog bay go bagge wa äuy. Ti ngeel maga aà raw wo wo nen ni mono, blam biin wo mbaara tum jag yuugi.
- ⁸Feɗeɗɗe wo äuy jag joñre haɗaɗ nen maga aè kol waɗaɗge ga, nen bay gayge do koge wa, sug bay gayge do laage wa lay.
- ⁹Fen maga hay le go ti wurpo mono, diñ fen maga joñ ge wo peel mono, fen maga hay joñ go mono, diñ fen maga joñ ge mono, fen maga naa waɗaɗ ti sen ga aà defay nen ceege lam no baywa.
- ¹⁰Mopo yañ mbe nen maga aè waɗaɗ ti sen ga: Ko mbo mo ma haɗ' ëa, aà defay mono yañ mbe? Aà diñ mo maga hay joñ we le go nen kiñgi maga raw wo le go blam mono.
- ¹¹Aè bay ëiggi ti fen maga hay joñ le go blam mo wa, day fen maga sen nduu le ti ngeel ma pel mono, ëiggi äe bay gwa'ge ti jar maga nduu gi wo le blam äe mo wa lay.

Fen maga naa nen koge äe see je ko reen ni mono

- ¹²Ndi, Eklesiyaste, ndi hay kol ti wañ Israyel Jerusalem.
- ¹³Ndi hay hay wer go de el ye' kië wer ne feɗeɗɗe maga wo de joñge ti tamsir lam no, maga ndi mo ko wer ne wer äaara. Sen mokay diñ joñre po ma bay ngar maga Baa kañn ne jar tebere wo ti ma bal rage mono.
- ¹⁴Ndi kal ko feɗeɗɗe maga wo gesiñ lam äuy, ndi ko mo kay, aà wo äuy diñ dekoëkoë ngeel dekoëkoëe, diñ ëee ma wer leege.

¹⁵Mo maga go de dijiigi mono, kaçaç ma ferge ëoäge gaa, mo maga sen baywa mono, kaçaç ma kolge keege haç' gaa lay.

¹⁶Ndi kal waaçge de ail ai gana: Koëa, ndi baa jag koge ree pur debań debań de dań jar maga hay wo go tańgu ai Jerusalem mono, day jiili ai hay daë wer ne koge ree wo, de koge po ma ti duniyaçn wo pa.

¹⁷Ndi hay go de kań eiggi ai diń ga ndi mo da' wer ne koge ree, logoçge wo go de bagge bii. Ndi wo ko sen mokay pa no, sen diń ëee ma wer leege pa.

¹⁸Werga koge ree raw ndo we no, se gay coo ao debań, day ndo ko we debań no, bon daë ndo debań lay.

EKLESIYASTE 2

¹Ndi kal waçaçge de ail ai ga: Naa see, ndi kië wer ne fruygi day ndi men see ai patala ne twore ëa lay so. Sen mbe mo pa no, diń ngeel dekoëkoë mbe pa.

²Ti waçaçre feg mokay ndi kal waçaçge ga: Sen diń logoçge! Day ma fruygi. AÀ nduu ba jońge na diń may so la?

³Ndi kal waçaçge ga ndi gus coçoçre yii, ndi bir jag jar bag biin wo ëa lay, diń ga daga ndi mo hay mbi tum de kań eiggi ai seege wer koge ree ane, haçaç nen maga ndi mo ko wer ae go de wore ëa aà mbe na de el maga jar tabay mo hay mbaara jońge gesiń ti naw aaara maga saara tenen de ae gesiń la mo sug sug yawla baywa yawla?

⁴Ndi joń feçeçre ma kluuri wo go debań: Ndi boor tiń ai wo go, ndi joń payre tlalum wora.

⁵Ndi joń payre sugnee wo, peë wer koore ma leege ma honla honla wo go ail aaara ni auy.

⁶Ndi joń ngeel kag bii wo ma kag bii wer koore ma de peëge kleere wo no.

⁷Ndi hay yeeë gebere wo, ma tenaare wo de ma twerpiiri wo, ndi hay de weere aaara wo, maga biń wo liń ni. Ndi hay diń je horog ma kluuri wo de ma kleere wo debań, de dań jar maga hay joń wo go tańgu ai Jerusalem mo auy no.

⁸Ndi hay tay boo solay wo de boo bińni ma de wore wo debań, maga wo le do wańre wo, de coçoç sir maga ndi hay waçaç waçaçre aaara mono. Ndi de werpiiri ma 'wad siń wo, de naare ma fruy mege wo do maga jar tebere da wo nono, ndi hay de naare ngaäa debań lay.

⁹Ndi hay kol diń jobo kluu, day ndi hay de dań jar maga hay joń wo go pel ai Jerusalem mo auy no. De wur sen mbe mo deń auy no, nen ai hay mbe go tum de caage.

¹⁰Fen maga nen ai hay joń de saçy koge ae ti mo auy no, ndi hay bay joń dayga ae ne hen wa hase. Fen maga jiili ai hay fruy ti ae mo auy ndi hay jońge ae ne hene,

werga jiili äi hay joñ fruygi ti joñre äin wo äuy. AÀ diñ fen maga ndi da'n ti joñre äin mo äuy no.

¹¹Do kay nono, ndi kal ko feçeçre maga ndi hay joñ ra mo deñ äuy de gayre maga ndi hay gay coo do äi ma joñ rage mo deñ äuy, ndi wo koge mono, sen äuy dekoëe, diñ ëee ma wer leege, da'ge po ma de goñga bay gesiñ ti sir nen ceege sen la wa hase.

¹²Ndi kal joñge de saçy maga ndi mo laa wer ne da'ge maga aè da' wer ne koge reen de dañ maga ndo joñ de logoçëge noga de bag bii mono. Ti sen ngeel je maga kol ge ti wañn mono, joñ ge diñ mayla? Sen diñ fen maga aè go de joñge äe tañgu äe.

¹³Ndi kal ko fen ma kay no: Diñ ga fen po yañ see koge ree de dañ bagge bii ni, do maga fen po yañ mbe see ngeel poëag de dañ ngeel suñgu ni no lay mono.

¹⁴Je ma de ko reen de kañ nen diñ ti ngeel maga aè nen kañ nen diñ ni mono. AÀma ma je dogjagn see äen diñ nen suñgu. Ti ngeel sen ndi kal koge mono ree ma ti äaaran mbe diñ sen boñ.

¹⁵Ndi kal waçaçge de äil äi ga: Ree ma da' je dogjagn da' mbe ndi lay. Ndi joñ ba de ko ree mo haç' diñ ma may? Day ndi kal waçaçge go de äil äi pa ga sen mo haç' diñ ngeel dekoë mbe tigriñ pa.

¹⁶Werga je ma de ko reen mono ëiggi ti äe po bay gwa'ge haç' tum de dañ je dogjagn wa lay. De maga naw raw wo go boñ boñ mono, ti yoçoç go ti äaara äuy. Je ko reen hu go do je dogjagn no tawtaw lay.

¹⁷Do kay nono, duniyaçn laa joñge jag äi de coçoçre gaa so, werga ndi kal koge see äi mono joñre maga je tabay joñn gesiñ nen ceege mo caw la de älagge, werga aà äuy diñ ngeel dekoëe, diñ ëee ma wer leege feçd äuy.

¹⁸Ndi kal caa hee go de gayre maga ndi gay see äi de äe gesiñ nen ceeg mo caw la no, gayre maga gwa'ge joñ fruygi de äe diñ je maga gwa'ge le blam äi mono.

¹⁹AÀ joñ ge ba na de koo ree laybla de dogjag laybla wose ba de koge ne? De sen mbe äuy, gayre maga ndi hay gay see äi joñge äe de ko ree gesiñ nen ceegen mo deñ la äuy se waçaç ge ree äe! Sen mo deñ diñ ngeel dekoë pa.

²⁰Sen mokay raw woo jiili äi go ti maga ndi hay joñ nen gay see äi go gesiñ nen ceege la do deñ no mono.

²¹Jobo gay see äe go joñ joñre de ko ree, de kaçaçge ti ngeel äe de koge, kola diñ maga se men feçeçre maga se joñ ra go ne jobo maga baa do äe ni me' gaa has äuy mono. Sen mo ta' diñ ngeel dekoëe, diñ älagge ma kluu pa.

²²Ti ngeel sen fen maga je tabay da' wer gayre joñre maga se men see äe joñ rage gesiñ nen ceege mo caw la äuy diñ may so la?

²³Ti naw äen wo mo deñ äuy se mbe go de ma' nen ti caw do ëiggi wora. Jiili äe bay da' ngeel iggi wa äuy, ko de suñ. Sen mokay diñ ngeel dekoë pa.

²⁴Twore mani jar teberen wo boñ diñ reege wo de jooge, day diñ joñge fruygi ti joñre äaara maga saara gay de äe mono. Day ndi wo koge äe mo pa no, sen diñ fen maga nduu le ni Baa.

²⁵Wose ree, joo, day joñ fruygi yañ bay ndi ne?

²⁶Werga aà haç koge ree, koge wo de fruygi ne je maga de coçoçre jag äe mono. AÀma ma je maga bay de coçoçre jag äe wa mono, se kañn ma tay ti feçeçre wo diñ ma haç rage go ne je maga de coçoçre jag äe mono. Sen mokay pa no, diñ ngeel dekoë diñ ma wer leege pa.

EKLESIYASTE 3

Feçeçren wo äuy de wur äaara kaë kaëe

¹Feçeçren wo äuy de wur äaara kaë kaëe. Wur feçeçren äuy yañ wo go gesiñ la kaë kaëe:

²Wur ma biñgi yañ, wur ma huli yañ. Wur ma peëge mopo yañ, wur ma caa mo ma de peëgen go yañ.

³Wur ma ii mopo go yañ, wur ma peçeç mopo go yañ, Wur ma mbug mopo go yañ, wur ma boo mopo yañe.

⁴Wur ma ro yañ, wur ma feg yañ, Wur ma lawge yañ, wur ma dag joçoç yañ

⁵Wur ma äod huuli wo go yañ, wur ma tay ti huulin yañ, Wur ma klew keçeç yañ, day wur ma men klew keçeç go yañ lay.

⁶Wur ma kiëgi yañ, wur ma basge go yañ. Wur ma ëaw mopo kay yañ, wur ma äo' mopo wo go yañ lay.

⁷Wur ma ngar mopo go yañ, wur ma saçaç mopo yañ. Wur ma hayge go ba' yañ, wur ma waçaç waçaçre yañ lay.

⁸Wur ma dage yañ, wur ma caa hee yañ. Wur ma durgi yañ, wur ma jam yañ lay.

⁹Fen maga jobo da' wer gayre joñre äen ni mono diñ may so la?

¹⁰Ndi kal koge ga aà diñ ëiggi po maga Baa kañn ne jar tebere wo ti do faage po ma bal rage mbe lay nono.

¹¹Feçeçre maga aà joñ ra mo äuy, wo de wore de wur äaara kaë kaëe, day aà äo' ëiggi ngeel ma tumn ne hara jiili, koh de maga je tabay bay mbe de laa wer ne feçeçre maga Baa joñ ra le ti tñiigi wer haçaç go ti tawge ti äe äuy mo wa an laybla no.

¹²Ndi kal koge mono, fen po bay de el see je tabay ta' de dañ maga se jag äe joñ fruygi de wur maga se tenen de äe jag äe mo caw wa hase.

¹³Day mbe mo pa no, je tabay ma honla äuy maga ree, joo, day joñ fruygi de joñre äe maga se joñ mo äuy no, sen diñ haçge ma Baa.

¹⁴Ndi kal koge ga fen maga Baa joñ ne mono, mbe haç' ma tum. Fen maga aè äo' wo jag äe ni baywa, fen maga aè naa go see äe ni baywa lay. Baa joñ sen do sen no mono, nen maga aè mo joñ heçeçne pel se.

¹⁵Fen maga go mo haç' no, diñ fen maga hay we le go, fen maga joñ ge mono, go patala haç' yaw. Baa fer le diñ fen maga hay yee nen go mono.

Maysela äuy tawge ti äe diñ huli

¹⁶Mokay diñ fen maga ndi kon gesiñ nen ceege lam pa so no: Ti ngeel maga ree ma de deelen de hay ni mono, aè da' ni diñ debaycoçoçre, ti ngeel maga ree ma keëedn de hay ni mono, aè da' ni diñ debaycoçoçre.

¹⁷Ndi kal waçaçge de äil äi ga: Baa caa ge kiida je ma keëedn wo de je debaycoçoçre no. Werga feçeçren wo äuy de wur äaara, caage kiida joñren wo äuy joñ ge mbe yañ lay.

¹⁸Ndi kal waçaçge de äil äi ti waçaçre jar tebere wo, ti maga Baa lam ge ra yañ ma kañ nen äaara ga aà bay wo de dañ horog wo wa mono.

¹⁹Werga bon ma da' horogn wo mono aà bay sar wa. Werga je ma la hu do je ma lan no lay. Aà wo äuy de äodge eegre äili, day dañge go maga je tabay de dañ horog go haç' so bagla mono bay po nen äi wa. Werga sen äuy diñ ngeel dekoëe.

²⁰Äuy wo diñ ti ngeel po boñ. Aà nduu wo le nen äurgi äuy, day aà wo äuy fer wo diñ nen äurgi seno.

²¹Wose de koge ga äodge eegre mani jar teberen wo mono sen raw ciñ, day äodge eegre mani horogn wo mono sen raw nen sir mono diñ wosela?

²²Day ndi kal koge mokay mopo bay äawa de dañ maga je tabay joñ fruygi ti joñre äen wo mo wa. Sen mo ta' diñ da'ge ma äe no. Do ga wose fer ge yañ le go de äe ma ko fen maga gwa' joñge blam äe mo ne?

EKLESIYASTE 4

Ree maga bay keëed wa wo de joñre ma bay ngar ma ti holañ jar wo no

¹Ti ngeel ma tigriñ, ndi hay ko joñre ma bay ngar maga wo de joñge gesiñ mo deñ nen ceege la pa no. Jar maga aè de ma joñcoo äaara wo ti ro mo deñ no, je teñ nen äaara baywa äuy! Eegren go diñ do jar joñ coo äaaran wo no, day je teñ nen äaara baywa äuy tu señ.

²Ndi kal waçaçge ga jar huli wo go ti twore ti maga aà hu wo go mono, dedañ jar ma tenen maga wo de gwa'ge tenen sug äa mono.

³Ama je maga bay le go de biñgi wa ëa mono ti twore de dañge pa, werga aà bay de ko joñre ma de bay ngar maga aè de ma joñrage gesiñ mo deñ la wa mono.

⁴Ndi kal koge ga gayri maga jar tebere gay wo mo deñ no, de joñre äaara maga saara de joñge äe mo deñ äuy no, diñ hun maga saara joñ see kaçaçra koëe. Sen mono diñ ngeel dekoëe, diñ ëee ma wer leege pa.

⁵Je dogjagn kal mbe klew do ye'e, day älag go diñ hoçoçgesee äe de see äe.

⁶Ëawa äen diñ maga ndo da' iggi do yiñ boñ, de dañ maga ndo hoo joñre gayre do yiñ yiñ äoge day wo diñ ëee ma wer leege mono.

⁷Ndi hay ko ngeel dekoë ma tigriñ gesiñ nen ceege la pa.

⁸Koëa, jobo mbe caw boñ tu, jobo ma tigriñ bay see äe ni wa. AÀ bay de mbarga wa, bay de henbe wa, day so joñre maga se joñn mono ngeel hoo jag äe bay wa äuy. Koh nen äe bay wuugi do horog wa. Ndi joñ joñren diñ ma wose ga ndi men see äi joñ fruygi me' gaa äuy mo so la? Sen mokay diñ ngeel dekoëe, day diñ ëiggi ma bay ngar pa so.

⁹Jar po tay wo we äog no, aà wo dedañ je maga äen boñ tu mono, werga aà wo äog mono joñre äaaran see ne hara were.

¹⁰Hayga jobo le' we yoo äaara no, je ma lan mañ do je lan yañ go ciñ. AÀma je maga sen boñ mono aà nen bone werga aà le' we no, je mañ do äe go ciñ baywa.

¹¹De ngaäge do sen no pa jar po suu wo we faale kaçaçra äog no, see äaara baa wuu. Day je maga boñ mono, see äe baa wuu bagge la?

¹²Hayga jobo dañ je ma boñ we eegre no, jar äog kaçaç wo ma eçgge äe, saale ma de dog nen swa' caa go gus gaè.

¹³Mbarga maga de cocoo day de ko ree mono, ëawa dedañ wañ maga go de taçaçbe day go de dogjag bay de kaçaçge ma waçaç waçaçre see äe wa mono.

¹⁴Mbarga sen mono aà kal mbe le go ti dañgay ma joñ wañ, de ngaäge dosen no lay je maga joñ wañ mono biñ mbe le go de cocoo.

¹⁵Ndi kal koge jar ma tenen ma seege gesiñ nen ceege mo ti' la raw wo go tayge wer mbarga maga kol go hayge ti ngeel je ma lan mono.

¹⁶Jar maga aà de hay ti äaara mo äuy jar sen wo pur debañ debañ bay ma keege wa. Day so mono, jar maga naa ge wo le blam äe mono, joñ ge wo fruygi ti wañ sen gaè. Werga sen mokay pa no, diñ ngeel dekoëe, diñ ëee ma wer leege pa.

Tem ti waçaçre pel Baa debañ wa

¹⁷Ko äaale äo de ele, de maga ndo mañ faage ma woge äi tiñ mani Baan mono. Daga ndo mo wo dañge diñ ma co' sugi de dañ maga ndo wo joñge diñ siigi jag ma de mañ je loëge mono. Werga jar dogjag wo mono sen bay wo de koge ga saara de joñge diñ älagge wa.

EKLESIYASTE 5

¹Tem go bul jag äo wa, day pa daga jiili äo mo tem go waçaç mopo pel Baa wa. Werga Baa le go ciñ, day ndo äon ndo go gesiñ la. Daga waçaçre äon mo hay wo ngaäa debañ wa.

²Koëa, do ga lwa'ge nduu le diñ yoo ëiggi ma ngaään wo mo deñ no, day geçeçe je ma de dogjag naa go ciñ de waçaçre wo ngaäa.

³De maga ndo ha' we ga ndo joñ fen ma kay yañ ne Baa no, yoçoç ti bay baa jag äe go wa, werga Baa bay de saçy jar dogjag wo ti wa. Baa jag waçaçre maga ndo waçaçn go mono, baa jag äe go.

⁴Ha'go ti mopo go ta' ga ndo joñ yañ wa, sen ëawa dedañ maga ndo waçaç mapo ta'a, day se baa jag do äo gaa mono.

⁵Haç faage ne jag äo ma äo' te hoçoçgesee äo äuy nen älagge wa, day waçaç ne je maga Baa le de äo'ge äe ga: Ndi hay kañ ëiggi äi ni de el gaa wa. Sen ba ga Baa mo soçoç äil mo ti, day mo älag joñre ma do äon go na gahaçyla.

⁶Werga yoo lwa'ge ma ngaään wo mo deñ no, ngeel dekoë wo ni lay. De ngaäge dosen no lay, de maga waçaçre raw mo we ngaäa no. Diñ wersen hay joñ heçeçne Baa.

Eegre maga de raw ngeel äe mono

⁷Hayga ndo ko we ga aè de ma joñcoo je coo po ti coçoç sir po, day aè bay seege wer waçaçre ma de deelen wo de ma keëedn wa no, joñ nen ngelge go ti mo sen mo ta' wa. Werga je eegre kay diñ kan äe je eegre lay, day jar maga sen wo ciñ ti äaara kluuri mono joñ wo ti holañ äaara dosen no lay.

⁸Feçeçre maga aè daë ra le nen sir mono wo diñ ma jar äuy, haybaa wañ dra' da' reege äen nen do pay lay.

Horog bay go diñ mopo ga deñ wa

⁹Je maga da solay mono, solay wuun gaè. Je maga da horog mono, bay da' mopo ni wa. Sen mo ta' pa no diñ ngeel dekoë pa.

¹⁰De maga horog dus we ngaäa no, jar reege äen dus wo ngaäa lay. Fen maga jar horog daë wo wer äe ni diñ may so la, diñ ga aà wo de koge äe de nen äaara mo tawa ga?

¹¹Le'ge naa mani je joñ joñren le' de wore telem, de maga aà mo hay ba de reege pur noga de reege me'e. Aäma wuuri mani je horogn menn le' naa gaè.

¹²Älagge ma de haçaç yañ maga ndi yañ de koge äe gesiñ nen ceege la pa so. Diñ horog maga je äen tay ti äe ciñ ma äo'ge äe nen bon mono.

¹³Horog sen mokay la ray go diñ ti waçaçre po ma de älagge wora. Mbarga äe maga aà hay biñn mono bay de mopo do kay wa lay.

¹⁴Do maga se hay kal le go äil man äe nono, aà fer glog koë do maga se hay nduu le go nono. Mopo maga se hay gay de äe day se maññ do äe so bagla mono bay wa has äuy tu.

¹⁵Sen mo ta' pa no diñ älagge ma de haçaç pa. AÀ raw ge mo kay diñ do maga se hay nduu le no taw taw pa no. AÀ da' ni diñ mayse sola de maga se gay see äe ne leege do deñ no so mo äa?

¹⁶AÀ taw naw äen wo go äuy diñ nen suñgu, jag ndumgi, jag bone, jag charge jag jiili go mbe koëe.

¹⁷Mokay diñ fen maga ndi kon mono. Sen go mo ta' diñ fen ma de wore tu maga je tabay ree, joo, day joñ fruygi ti holañ gayre äe maga se de joñge äe gesiñ ti naw äe maga Baa haç ra ne hen mono. Werga sen mo ta' diñ da'ge ma äen tu.

¹⁸Ama hayga Baa haç horog we ne je tabay, haç feçeçre we ne hene, hayga aà kaññ we wañ ti äaara ma ree rage, nen maga aà mo da' äaäñ ma äe no, day we no aà mo hay joñ fruygi de joñre äen no, sen mo haç' diñ haçge ma Baa.

¹⁹Koëa, de maga aà joñ we de mopo go ta' de el gaa so no, aà eig gi yañ ti naw äe maga se hay joñ de äaara caw mono, ti ngeel maga Baa hay äod fruygi ne hen jag jiili mono.

EKLESIYASTE 6

¹AÀ diñ fen ma de älagge maga ndi kon gesiñ nen ceege la, day se diñ fen maga joñ debañ yoo jar tebere wora.

²Koëa, aà diñ jobo caw maga Baa haç horog ne hen de feçeçre, haç togoëge ne hene, day mopo maga se de saçy äe ti bay go eçgge äe ta' wa. AÀma Baa bay megeäe waçaç waçaçre äe ma joñ fruygi de äaara wa, werga kaçaç ge ma joñ fruygi de äaara diñ waare. Sen mo ta' diñ ngeel dekoëe, diñ älagge ma de haçaç debañ.

³Hayga jobo mo biñ ba weere kisi, mo de hay kiñ ba puri, naw maga aà joññ tenen caw mo hay ba pur kmay ne, hayga tenen äen wuu we de fruygi gaa, day hayga tipaale äe dra' bay we wa, ndi waçaç ga je ma sen mbarga maga aè cwaa äiili äe go cwaage de dañge äe.

⁴Werga je ma sen mo caw aà nduu go gay see äe de koë koëe, day aà raw diñ nen suñgu, day ëu äe de gwa'ge de kuugi de suñgu.

⁵AÀ ko wur gaa lay, joñ de ceeg gaa lay. AÀ da' iggi debañ dedañ je maga joñ caw wolañ mono.

⁶Ndo mo joñ ba kiñgi caw ndar ndar äaale äoge, hayga ndo joñ we de fruygi gaa no, de el äe diñ may la? Werga tenen äuy tawge ti äe diñ huli.

⁷Gayre maga je tabay gay see äe ti äe mo deñ äuy diñ ma jag äe, mbe desen äuy sen bay kaçaçge äe wa.

⁸Je ko reen bay ti caw äen dedaň je dogjag wa, day je ma de coocoon da' ba diñ may de daňge de maga aà de durgi ti see äe mo caw an ne?

⁹Ėawa diñ maga ndo ko de nen äo dedaň maga ndo tay de äagge äagge mono. Sen mo pa no diñ ngeel dekoë de ëee ma wer leege pa.

Baage yaň ma je ko ree

¹⁰Fen maga go haç' mono, aè go de ëege äe de ëu, day je tabay diñ wola mono, aè go de ko se no. AÀ bay de kaçaçge ma giñ je ma de daňge äe eegren wa.

¹¹De maga waçaçre waçaç we go ngaäa no, ngeel dekoë äe joñ ni ngaäa debaň lay. Mayse de gwa'ge see je tabay pa?

¹²Wose de ko fen maga de el ma je tabay de maga aà tenen mo caw ne, de wur maga aà de ree naw äe ma äil ngeel dekoën wo mo caw no, caw äe maga aà de äe do nencee mo caw no. Day wose wo ge wii je tabay de fen maga gwa' go blam äe gesiñ nen ceege lam ne?

EKLESIYASTE 7

¹Rage ëu go de el dedaň fen foçoçre no ma de wore. Day wur huli de el dedaň wur biňgi go.

²Ėawa diñ woge ti tiñ lawge dedaň woge ti tiñ few, Tiñ maga ti ngeel ni go diñ le'ge jag je tabay mono, Day je ma tenen caw nen ëiggi ti äe.

³Ėawa diñ charge jag jiili go dedaň fege, Werga de maga pel äo de togge mono äil äo joñ mbe go fehe.

⁴Jiili jar ko ree wo äi tiñ ma lawge, Day jiili jar dogjag wo äi tiñ ma de fruygi.

⁵Ėawa diñ maga ndo co' sug rugi je ma de ko ree no, Dedaň maga ndo diñ je co' sug siñ jar dogjag wo mono.

⁶Werga feg mani jar dogjagn wo do hoçoçre maga kar wo rug rug nono, Sen mo haç' diñ ngeel dekoë pa.

⁷Joňge coo ma' nen ti je ma de ko reen go, Day mandekoë mbar nen ti jare.

⁸Äo'ge jag mopo ėawa dedaň tĩjĩgi wer äe no, Ėawa ëiggi ėawge see dedaň ëiggi maňge ti ciñ.

⁹Tem soçoç äil wa, Werga soçoçge äil le diñ äil jar dogjag wora.

¹⁰Waçaç ga: Sen joñ diñ wer may ga wur ma ti wurpon hay wo ėawa dedaň ma patalan wo mo la mono waçaç dosen no wa. Werga wiigi ma do kay no mono nduu le bay diñ äil koge ree wa.

- ¹¹Koge ree de el do hooge taabul nono, ba de dañge see jar maga ko wo nen wur go mo ëa so yaw.
- ¹²Werga de maga ndo nen cee koge ree mono, sen do ga ndo de hayle nen cee solay nono. Fen maga de el see koge ni mo haç' diñ ga koge ree joñ de jar maga wo de äe sugsi.
- ¹³Ko feçeçe maga Baa joñ ra mo ëa: Wose de kaçaçe ma ëob maga aà hay diñ; sen go mo ne?
- ¹⁴Ti wur fruygin mono, joñ fruygi, day ti wur bon mono ni ndo ëiggi. Baa joñ ma lan de ngaäge do lan no dega' lay, haçaç nen maga je tabay mo da' wer ne ngeel ma pel wa.
- ¹⁵Ndi joñ nen ko sen ti wur maga ndi joñ go mo cab ta' no. Je ma keëed po yañ maga hu go de joñre äe ma keëed no, day je debaycoçoçe po kal mbe joñge caw de debaycoçoçe äe no.
- ¹⁶Kol see äo diñ je keëed ma ti taw wa, day naa nen see äo diñ je ko ree debañ wa. Diñ wer may ga ndo taw ge see äo go la?
- ¹⁷Raw go de debaycoçoçe ma ti taw wa, day kol go de dogjag wa: Diñ wer may ga ndo ga ndo hu ba go tañgu wur äonn la?
- ¹⁸Aà de el maga ndo mo ëaw fen ma kay no, bay megeäe go dañge. Werga je maga yañ joñ heçeçe do Baa no, da' kayge ti ngeel ma hon wo la äuy.
- ¹⁹Koge ree kol je ma de ko reen de eegre dedañ goferner po wo hwal maga wo de waçaç waçaçe äi leege po.
- ²⁰Sen yañ mbe go tinoo ga je ma keëed bay gesiñ la wa, ga de ma joñde ele, day bay joñ älagge wa mono je ma sen bay wa.
- ²¹Joñ nen kañ ëiggi ti waçaçe maga aè waçaç ra mo äuy wa, do heçeçe maga ndo mo laa sug waçaçe gebe äon de äo' faëge ne ndo ti wa.
- ²²Werga jiili äo de koge ga yañ ti wur mapo wo mono, ndo de see äo ndo yañ de faë jar tigriñ wo lay.
- ²³Ndi hay lam sen wo go mo deñ äuy de koge ree. Ndi kal waçaçe ga: Ndi joñ yañ de ko ree. Aàma aà kal joñge go see äi haçaç.
- ²⁴Fen maga wo go haçaç mono, diñ fen ma kuëum, kuëum, wose day yañ go ni la?
- ²⁵Ndi hay men ëiggi äi go äuy maga ndi mo ko, ndi mo ëagge, ndi mo kië wer ne de el feçeçe wo, ndi mo ko wer ne loëge debaycoçoçe, logoçëge wo go de bagge bii.

²⁶Ndi wo ko fen maga de älagge, glag dedañ huli mono diñ waçy maga diñ kiëiäi, ga jiili äe do baèy nono, day do see no mono. Je maga de coçoçre jag Baa mono je ma sen dañ go jag äe, day je ma de älaggen klew go ni.

²⁷Eklesiyaste ga mokay diñ fen maga se da' mono, de maga se bag feçeçren go do kië wer boñ boñ äuy maga se mo ko wer ne hara mono. Day mokay diñ fen maga ndi de kiëgi äe day ndi da'n ga ëa mono.

²⁸Yoo werpiiri wo ndar mono ndi da' ni boñ, ama waçy boñ yoo äaara äuy lay so mono ndi da' ni boñ gaa hase.

²⁹Diñ ga fen maga ndi da'n mokay no, Baa joñ jar tebere wo de deele, ama aà kië wo waçaçre wer debañ.

EKLESIYASTE 8

¹Wose do je ko ree nono, day de ko ndar wer feçeçre wo ne? Koge ree jobo caa nen äe go, day togge pel äe gon yee nen go lay.

Je ko ree hoo sug ti wañ

²Ndi day ga: Hay yaçaç jag wañ, sen diñ haç'ge mani Baa no.

³Tem go ëee see äo pel äe wa, day baa wuu kayge wer fen ma de älagge wa: Werga maysela äuy maga aà joñn go mono diñ ma de coçoçre jag äe no.

⁴Sen mo hay bo hayge ne, waçaçre wañ de eegre. Wose waçaç yañ ne hen ga: Ndo joñ sen na diñ mayla ne?

⁵Je maga see wer jag liñgi mono, ree maga bay ni nañ wa da'n gaa, day jiili ma de ko reen de ko wurn wo de caage kiida.

⁶Werga feçeçren äuy yañ wo de wur äaara, de caage kiida äaara, de maga bon yiñ je tabay we mono.

⁷Ama aà bay de ko fen maga nduu gi le mo wa, day wose wiin gi ga aà nduu gi le na no kay mo ne?

⁸Je tabay bay waçaç waçaçre äodge eegre äen ma ëawge äe kay wa, day aà bay de eegre po ti wur maga se hu go de äe mo me' wa. Ëurgi ma yaçaçge go bay ti ngeel sen mo ta' ni wa, day debaycoçoçre mani jar debaycoçoçren yaçaç ge ra go gaa lay.

Ëiggi wer ne ngeel maga je tabay ni mono

⁹Ndi hay hay go ko feçeçre sen wo mo deñ äuy no, day ndi kañ ëiggi äi ko feçeçre maga wo de joñge gesiñ nen ceege mo deñ la äuy no. Wurpo yañ maga je tabay hay wañ ti kan äe je tabay ma äo'ge äe nen coocoo.

¹⁰Day do kay no mono, ndi hay ko jar debaycoçoçre wo, aè de woge de äaara teege ti tipaale äaara. Day de maga aè fer le go ti ngeel ma bay ëagn äi leegen

mono, aè yoçoç ti go ti joñre äaara maga aà hay wo käaa na joñge la mono aè yoçoç ti go ti äe. Sen mo haç' diñ ngeel dekoë pa.

¹¹Diñ wer maga kiida maga go de caage ti joñre ma de älagge po mokay aè bay joñ joñre go de äe gus tu wa, jiili jar maga da wo far ti see äaara ciñ wo go de baage ni de saçy joñ älagge ti.

¹²Ti ngeel seno, aà mo hay ba ga je ma de älaggen de ma joñ älagge äaale kisi, day ya' naw äen wo wo pel ni laybla no, ma äin ndi mbi de koge an so ga da'ge seen diñ ma jar maga joñ wo heçeçne do Baa, diñ werga aà joñ wo heçeçne pel äe mono.

¹³Ama da'ge see bay ëiñ ma je debaycoçoçre wa, day aà ya' naw äen wo wo pel ni gaa, bay dedaň nencee wa, diñ werga aà bay joñ heçeçne pel Baa wa mono.

¹⁴Ngeel dekoë po yañ maga joñ gesiñ la pa. Jar ma keëed po yañ wo mono, daë ra diñ bon ma daë jar älaggen wo no, day jar ma de älagge po yañ wo daë ra diñ bon ma daë jar ma de deelen wo no. Ndi kal waçaçge ga sen mo ta' diñ ngeel dekoë pa.

¹⁵Ndi kal haç togoëge ne fruygi, werga fen po de el maga see je tabay gesiñ nen ceege lam no diñ maga aà ree, aè joo, day aè joñ fruygi. Sen mo ta' diñ fen maga aà nen joñge äe ti faage joñre äen de wur maga Baa de haçge äe ne hen gesiñ la caw nen ceege sen lam no.

¹⁶De maga ndi hay kañ ëiggi go ga ndi mo ko wer ne koge ree, day ndi mo ko ëiggi maga je tabay de äe gesiñ lam no, je tabay bay da' naa nen äe wa, hayba de ceege, hayba de suñ.

¹⁷Ndi hay ko joñre mani Baa feçd äuy, ane, je tabay bay de ko joñre maga joñ gesiñ nen ceege lam wa. Fen maga je tabay kiën de gayre mono, aà kaçaç ge ma da' ge do äe gaè. Koh hayba je ko ree maga de waçaçge ga se yañ de koge, kaçaç ge ma da' ge äe gaè.

EKLESIYASTE 9

¹Aà wo mo deñ äuy no, ndi hay men ëiggi äi ne hara, day mo ma maga ndi lam ne day ndi da'n mono diñ ga je ma keëedn wo de je ma de ko reen ti faage gayre äaaran mokay no aà wo äi coo do Baa, dagen wo de caage hee dosen no lay. Je tabay bay de ko mopo ni wa hase. Mopo maga go nen ngaäge pel ni ta' bagla bay wa hase.

²Aà wo äuy da' wo wosela äuy. Fen ma da' je ma keëeën da' je ma debaycoçoçren lay, da' je ma de el maga go de façaçge mono, da' je maga de demge, da' je joñ siigi jagn de je maga bay joñ siigi jag wa mono. Fen ma da' je ma de eln diñ fen maga da' je ma de deelen mono, da' je ma haç'gen wo de je maga joñ heçeçne do haç'ge mono.

³Sen mono diñ fen ma de älagge maga joñ gesiñ nen ceegen lam no. Diñ ga gaali ma daë jarn äuy diñ sen boñ, day pa mono, jiili jar tebere wo go äuy de bagge de älagge, day loçoçoëge jag jiili äaara de wur maga saara de äe tenen mo sug sug no. Blam tenen äaaran mono, à raw wo ni jar äi tu wora.

⁴Ti ngeel äe go de gwa'ge diñ wo ne? Ma jar maga wo tenen sug sug äa mono, ëiggi äaara yañ mbe de kañge ta'a, ko hayba way ma tenen caw dedaň mingir maga go de huli.

⁵Jar maga wo tenen sug sug mono wo de koge ti ngeel äe ga saara huë gi go. AÀma ma jar ma de hulin wo mono à bay wo de ko mopo wa hase, day ma äaaran mono poëge äaara po bay wa, werga ëiggi äaara go de yoçoç ti.

⁶Dage äaara no, hee äaara no, hun äaara no, huë wo we go. Day äaň ma äaara po maga à da'n ge wo yañ ti ngeel maga de joñge gesiñ nen ceege la pa mono bay wa so.

⁷See, wo ree hole äo de fruygi, day wo joo yii äo jag äo de ele, werga Baa go de lam joñre äon wo no.

⁸Nen wur wo äuy mono, daga oçoçoë äon mo hay wo go depuy kañkañ, day ti äo mo hay de noo tum lay.

⁹Joñ fruygi ti tenen äon caw de waçy maga ndo da ne ti naw maga Baa haçn mo de wur ngeel dekoë äo maga ndo de äe gesiñ nen ceege lam caw no. Sen diñ ti wur ngeel dekoë äon caw äuy tu. Werga sen mo ta' diñ da'ge ma äo maga ndo de gay see äo gesiñ nen ceege mo caw la no.

¹⁰Maysela äuy maga do äo de eegre nen joñge äe mono, joñ ne, werga joñre po, coçoçre waçaçre po, koge po, koge ree po bay wo ni jar äi tu wo ti ngeel maga ndo de woge ni mo wa so.

Koge ree bay diñ ndo'ge ti feçeçren tum wa

¹¹Ndi ko fen ma tigriñ gesiñ nen ceege lam pa no, diñ ga dañ ti ëee bay diñ jar parday wo wa, ndar blum ti durgi bay diñ bogawla wo wa, da' reege bay diñ jar ko ree wo wa, de horog bay diñ jar ma de ti ngeel wo wa. Mopo joñ de el bay diñ see jar koge wo wa, werga wur ma de el noga de älagge mono diñ ma wosela äuy yoo äaara.

¹²Je tabay bay de ko wur äen wa, de ngaäge do ceçeç maga bag wo ti baèy, noga do weere dweere maga bag wo ti keaçy nono. De ngaäge do saara nono, jar tebere klew wo ti wur ma de älaggen wo maga leë ne hara ti do gug gug tu mono dosen no lay.

¹³Ndi yañ de ko fen mapo gesiñ nen ceege la pa, te koge ree po maga ndi kal maň wer go koge äe.

¹⁴Äi leege po ma klee hay yañ maga jar bay äil äe pur wa. Wañ ma de eegre po kal woge le'ge äe, kal cir ti äe go, kal boor ngeel lagge ma kluuri go ti äe cweçeç.

¹⁵Je coo po ma de ko ree hay yañ äi leege ni maga de hay yaçaç äi leegen go de koge ree äe no. Day jobo eig ti blo sen mokay gaa hase.

¹⁶Ndi kal waçaçge ga: Koge ree äawa dedañ blum. Ti ngeel sen aè mbuë fo koge ree mani je coo no, day aè bay co' sug waçaçre äen wa lay.

¹⁷Laage waçaçre mani jar ko reen wo äeged mono sen äawa de dañ laage ngarge jag mani je maga de waçaç waçaçre jar dogjag wo mono.

¹⁸Koge ree de dañ feçeçre durgi. AÄma je älagge boñ älag feçeçre ma de el go pur debañ.

EKLESIYASTE 10

¹Kowaçy ma de huli buë feçeçre wo go, day älag wo noo trusa mani je joñ trusan go. Ti ngeel sen waçaçre ma de loëge me' älag waçaçre ma de ko reen wo go de maga aè nen togoëge äe mono.

²Jiili je ma de ko reen cel de äe ti äañ ware, day jiili je ma de dogjag cel de äe ti äañ guuri.

³De maga je dogjag mañ faage we no, do ga eiggi äe bay de wore wa so mono, aà kañ mbe nen jar go ti see äe tu ga se go de dogjage.

⁴Hayga eiggi je maga de waçaç waçaçre äo ur we go mo ti äeëlel no, men ngeel äon go wa, werga hayle go seëem taw älagge ma kluuri wo go.

⁵AÄ diñ fen ma de gaali po maga ndi yañ de koge äe gesiñ nen ceege la, sen do ga aà diñ debay kañ eiggi ti waçaçre po maga je waçaç waçaçre ngeeln cegaë go ne hen ti nono.

⁶Go de kañge ti ngeel joñre ma ciñ haçaç diñ loëge, day jar horogn wo de lagge de fer see äaara gesiñ.

⁷Ndi hay ko gebere wo de äidgi ti piiri, day hay wo ko wañre wo seeëge gesiñ de äaale do gebere wo nono.

⁸Je maga tee tu mono, le' ge ni, je maga men ywaale ti kor äe mono, cwee loñ ge ne.

⁹Je maga legad huuli wo mono, da' ge waçaçge, day je maga celer koo mono, de kiëgi diñ ree.

¹⁰Hayga klaä yañ go de hu sañ day aà äo' sañ äe we gaa no, daga eegren mo ya' wo ciñ ni äaale äoge. Koge ree diñ fen ma see joñre ne jobo were.

¹¹Hayga cwee loñ jobo we go do coo je sañgu no, fen maga je sañgun joñ ge baa blam sen ni diñ may pa.

Hay da waçaçre bugbug wa

- ¹²Waçaçre ma jag je ma de ko reen de coçoçre. AÀma jag je ma de dogjag basn go.
- ¹³Waçaçre maga tiji wer kalge le go jag äe diñ loëge, day tawge ti waçaçre äen äuy diñ logoçëge ma bay ngar wora.
- ¹⁴Je dogjag dus mbe waçaçre go ngaäa deñ. Je tabay bay de ko fen maga le de age mo wa, wose waçaç ge fen maga le de age ne hen la?
- ¹⁵Joñre je ma de dogjag gay ne, diñ wer maga aà bay de ko woge äi leege wa.
- ¹⁶Gaali de da' sir maga wañ äen diñ weeklee mono, day minisdir äen lag wo reege de jag toñ mbuh tu mono!
- ¹⁷Sir maga wañ äen diñ je ma de deele mo lay no, de da' see äe, day minisdir äen lag wo reege diñ ma da' eegre, ama bay diñ ma taëge go taëge wa.
- ¹⁸Tiñ mani je cwaçaçge debaänn laa ne hen ti, day je maga bay bag blam feçeçre wa no, tiñ mani äen curi.
- ¹⁹AÈ joñ reege diñ ma fege, yii kol duniyan de fruygi, day solay taw waçaçren wo go äuy lay.
- ²⁰Faë wañ go wa, ko hayba ti eiggi äo, day ti ngeel suli äo mono faë je eegre go wa. Werga weedwee ma ciñ raw ge de geçeçge äo, gogo ma de taçy ti wo ge go bir glog waçaçre äon ne hene.

EKLESIYASTE 11

Hay de ko kal see äo nen feçeçre po wo

- ¹Äo' mbo reege äon go nen bii, day dayge we no, ndo da'n ge mbo yañ.
- ²Äesn mbo go ne jar renam ko nenma' dra'a, werga ndo bay de ko bon maga nduugi ti tamsir mo wa.
- ³De maga swaare äaa bii we äil no, aà pugn le go gesiñ la. Day de maga koo le' we wo nen äaä ni waçyban noga nen äaä gloñhwede no, koon su gi diñ nen ti äaä ngeel maga aà su wo ni mono.
- ⁴Je maga kañ nen we wer leegen, jo' ge gaa, day je maga kañ nen we ne swaare ti eëñres no, wee ge mopo gaa lay.
- ⁵De ngaäge do maga ndo bay de ko fidgi leege wa, bay de ko faage maga mbarga geçeç le äil man äe na geçeçge la wa mono, ti ngeel sen ndo bay de ko joñre maga Baa joñn mo wa lay.
- ⁶De jag toñ tu mono jo' mbere mo äo no, wo dayge de law mono, laa do äo iggi wa, werga ndo bay de ko fen maga sen see ge ne ndo wer mo wa, ma lam noga ma la no, noga tiga ma la lay ma la lay joñ ge wo mbaara de el äog äuy.

⁷Poëag de saçy telem, day aà de wore see nen ma ko wuri.

⁸Hayga jobo kiñ we pur no, daga aà mo joñ fruygi ti äaara äuy, day aà mo hay de kañ ëiggi ga naw ma nen suñgu joñ ge wo ngaäa. Fen maga nduu äuy diñ ngeel dekoëe.

Naa hay de fruygi tañgu maga wur äen raw go mono

⁹Weel ma joçoç no, joñ fruygi de wur maga ndo de naa joçoç äon mo caw no, daga jiili äo mo haç fruygi mo de wur maga ndo joçoç mono, see ti faage maga jiili äo äod ra, day do maga nen äo ko ra nono. AÀma hay go de koge ga ti feçeçre sen wo mo deñ äuy an gano, Baa wo ge yañ de äo jag kiida.

¹⁰Srog ëiggi ma soçë jag jiili wo go, day men ceege age ti hoçoçgesee äo wa. Werga naage joçoç wo de ngeel teege le wo diñ ngeel dekoëe.

EKLESIYASTE 12

¹Ama fer kañ ëiggi ti je joñ mogen de wur maga ndo joçoç mono, tañgu maga wur ma de gaalin nduu wo, day kiñgin joñ wo le nen ndorge, nen maga ndo kol waçaç ge ga: Ndi bay da' mopo de coçoçre nen äi ni wa so bagla mono.

²Sen tañgu maga wur wo de poëage, few wo de ger äo' wo suñgu go ti, do maga swaare fer wo le naage blam maga Baa hay ra go ra nono.

³Ti wursen mono, jar gor ti tiñn daë wo, jar maga wo diñ bogawla gun wo go, jar nañgen wo go seëem werga aà gwa' wo go me'e, jar maga ko wo nen wo go ti ndugla mono äo' wo suñgu we go ti lay.

⁴Jag tiñ ma äogn teçg wo le go ti faage lay, de maga ngarge jag niinin ham go mono, day wosela kal urgi go ciñ ti ro weedwee, jar 'wad siñn wo äuy ham wo go lay.

⁵AÈ joñ heçeçne do mo maga go ciñ mono, aè joñ heçeçne ti faage, koo amande fuëi, mapoë kol poçoçge, coçoçre mopo bay wa so, werga je tabay raw ti ngeel hayle äe ma tum no, day jar ro wo go de cirgi ti faage ti ro deñe.

⁶Tañgu maga saale boo solayn bud go, haçn boo biñnin mbug go, hoole mbug go jag bii, day pa haçn gutug ëir wo go äi gutug ni mono.

⁷Tañgu maga äurgin fer nen äurgi no, do maga se hay le ni nono, ti ngeel sen nenterse fer äiñ Baa maga hay haçn le go mono.

⁸Eklesiyaste ga de koëkoë ngeel dekoëe, feçeçren wo äuy de koëkoëe.

Tawge ti waçaçre no

⁹Ni tigrin pa mono diñ ga Eklesiyaste hay diñ je ma de ko ree, aà hay had jar de koge ree wo. AÀ hay co' suggi, kië were, day hay sraë jag joçoç wo go ti ngeel äe ngaäa debañ.

¹⁰Eklesiyaste hay de dage ga se mo daë waçaçre ma de coçoçre wo. Day waçaçre maga hay wo de yerge ti ëeger äe mono hay wo diñ waçaçre ma cwaçy.

¹¹Waçaçre mani jar ma de ko reen wo do waa ma äeer see nono. Day, de maga aè baa jag äaara we go de yerge kay no, aà wo do ponte maga aè äal ra, day je haç ragen diñ je hadge po boñ.

¹²Te maga gwa' mono, weel äi, da' hadge ni. Yerge kefder ma kluuri wo ngaäa taw ge ti gaa, hadge wer feçeçre debañ diñ gayge hoçoçgesee.

¹³Naa co' wee sug äo'ge ti waçaçre sen äuy no: Joñ heçeçne do Baa, day ni ndo hoo sug ti jag liñgi äen wo no. Sen mo haç' diñ je tabay ma hon la äuy.

¹⁴Werga Baa hee ge yañ de feçeçren wo äuy jag kiida, ti waçaçre fen maga go de yoñre, hay ba de ele, noga de älagge.

Siñ ma de dañ siñn wo

Siñ ma de dañ siñn wo 1

Siñ ma de dañ kaçaçra no

¹Siñ mani Salomoñ ma de dañ siñn wo no!

Waçaçre jar da kaçaçra wo (Ma tway no)

²Daga a mo soä jag äi! Dage äon de dañ yii.

³Foçoçre trusa äon raw de ele. Ëu äon do trusa maga yaçaç ngeel go nono. Diñ wersen so ga mayre tigliiri da wo ndo mono.

⁴Kog ndi wer äo, naa ëee de kaçaçra! Wañ hay kal wo de äi äil tiñ äen wo. Wuur fruy, wuur joñ äil go feh na wer äo. Wuur sena' dagen de dañ yii. Jar da wo ndo na diñ ti ngeel äe mbe.

⁵Nday mayre Jerusalem no, Ndi mbi diñ may ma de corge, Ane ndi mbi de wore do tiñ oçoçbe ma ti sir Kedarn wo nono, Do rido ma de wore mani Salomoñ wo nono.

⁶Ko wee diñ corge äin wa, ceeg cor ndi go. Weere geman äin soçoç wo äil ne ndi ti, Day saara kal kañ ndi gor payre tlamum wo. Pay tlamum ma äin de see äi gor ti do äi gaa so.

⁷Ndo maga äil äi da mo mono, Kañ nen äi ti ngeel maga ndo le de koë horog wo ni mono, Ti ngeel maga ndo lag ra iggi de wur ëeger ni mono, Nen maga ndi mo hay go de welge do way po Maga go caw kiigi ti jeñ horog maga kaçaçra äon wo de koë rage no wa.

(Jar tigrin wo)

⁸O, ndo way ma de dañ kaçaç wore no, Hayga ndo kon gaa ëa no, Ni ndo kal go mañ blam fiiri wo, Day ni ndo wo koë weere fiiri äon wo ti jeñ ngeel Maga jar koë horogn wo wo de tiñ ni mono.

(Ma twar no)

⁹O, ndo may gom äi no, ndi ngaä ndo na de manpir Maga pus durgi mani Farawoñ de jagge wer äe mono.

¹⁰Haw äo ndar wo le ka' ka' yoo feçeçre ma de wore ma de heerge see äon wo. Soole äo ko de wore wer redewn wo.

(Ma tway no)

¹¹Wuur joñ ge feçeçre wore ma de joñge de boo biñni Wo yañ ne ndo de neë feçeçre ma de joñge de boo solay wo see.

¹²De maga wañ hay de hayle de jar ma ti äen wo mo ye'no, Foçoçre trusa äin hay yaçaç ngeeln go.

¹³Je dage äin nen äi do fi foçoçre ma de sa'ge see keçeç kese, Day de äo'ge ti holañ paçaç äi wo nono.

¹⁴Je dage äin do fi foçoçre ma tiyir ma äil pay tlamum ma En-Gedin wo nono.

(Ma twar no)

¹⁵Ndo de wore ëala, maygom äi no, ndo de wore ëala! Nen äo wo do nen glur wo nono.

(Ma twaçy no)

¹⁶Ndo de wore ëala je dage äi no, ndo nen dage mbo! Fen suuli naan diñ fi depaça.

¹⁷Gefay tiñ naan wo diñ koore seder wo. Tiñ ma ti äen diñ koore Sipres wo.

Siñ ma de dañ siñn wo 2

¹Ndi diñ fuëgi koo ma äil Saroñ no, Diñ fuëgi feçeçre ma äil log wo.

(Ma twar no)

²Nday äin yoo mayre wo do fuëgi mopo yoo hoçoçre wo nono!

(Ma twaçy no)

³Je äi ma dage yoo weere joçoçre ma lan wo do koo boçoçre yoo koore ma yooway wo nono! Äil äi de saça hayge nen cee äe, le'ge äen wo de yaçaç jag äi.

⁴A hay kal de äi äil tiñ yii day drapo maga se hay ëaw ne ndi ti diñ dage.

⁵Haç wee gato mbere tlamum ne ndi maga see äi mo fer le see äi. Ii wee koñne äi de le'ge boçoçre werga ceege dage de baa ndi.

⁶Daga ti äi mo hay de kañge ti do gur äe day do war äe mo klew ndi.

(Ma twar no)

⁷Ndi kem nday kemge, nday mayre Jerusalem no. Ti jag baryam wo de meene ma mbasga wo, Puça wee dage go wa ëa. Puça wee dage go tañgu maga nday äin bay de dage äe wa ëa wa.

Ndi de laa geçeçge je dage äi no

(Ma twaçy no)

⁸Ndi de laa geçeçge je dage äi no! Ko wee, a le de age, A le de yoorge mo caw ciñ ti huuli wo no, De ëiëgi ciñ ti ngeel ma de farge ciñ wo.

⁹Je dage äin do baryam nono, do weel meene nono. Ko wee, a le de oole faale kor mani wuurn mo deñ no, De kañ nen äe ti feneder, nen äe sag le nee kleäe.

¹⁰A de waçaç waçaçre, je dage äi no. A de riñ mege gana: Ur go ciñ maygom äi no, Maywore äi no, ni ndo a le!

¹¹Gahaçyla, yaalen raw we go, baa taw rage we go, A raw we liñ.

¹²Feçeçre ma ti sirn fuë wo we go, wur 'wad siñ go de age, Kurgudu wo go de ragge äi sir naa no.

¹³Koo hoçoç wo go de tiji leëge, Day tllum ma de fuëgi le' wo we foçege façyfaçy. Ur go ciñ, Maygom äi no, Maywore äi no, day ni ndo a le!

¹⁴Mankurgudu äi no! Ndo maga ndo wo de yoñre äi rum huuli, Le äi ngeel ma de yoñre äedew wo no! Naa nen see äo ne ndi ëala, waçaç waçaçre le ne ndi. Gahaçyla, geçeçe äo desaçy, day nen äo slag nen jare.

(Jar tigrñ wo)

¹⁵Hoo wee baygema sen wo ne wuur ëala, Weere baygema se ga wo go de älag payre tllum wuurn wo go mono, Payre tllum wuur maga wo de fuëgi mono.

(Ma twaçy no)

¹⁶Je dage äin diñ ma äi, day ndi diñ ma äe lay. A le de koë horog wo le yoofi.

¹⁷Tangu maga ngeel mañ le go day ngeel tee go mono je dage äi no, fer mbo so. Hay do baryam nono, do weel meene nono, wo ciñ ti huuli ma de ärew tin wo.

Siñ ma de dañ siñn wo 3

Ndi de kië je dage äi no

(Ma twaçy no)

¹Ti ngeel suuli äi de suñ ndi hay kië je maga äil äi dan mono, Ndi hay kië ne, ama ndi hay da'n gaë.

²Ndi ur gi go ciñ day ndi kii gi ti äi leege no, Ndi mañ ge go ti faage wo, ti ngeel tayge tin wo. Ndi kië gi je maga äil äi dan mono. Ndi hay kië ne, day ndi da'n gaë.

³Jar gor ti äi leegen hay yiñ wo de äi: Nen äay ba je maga äil äi dan gaa ge?

⁴Ndi men ra go no kay ndi raw da' je maga äil äi dan mono. Ndi kal yoo'ge de äe day ndi menn ge go gaa so hase, Haçaç ndi wo go de äe äil tiñ mani man äin ëa, Äil tiñ mani waçy maga hay biñ ndi mono.

⁵Ndi kem nday kemge nday mayre Jerusalem no. Ti jag baryam wo de meene ma mbasga wo, Puçy wee dage go wa ëa. Puçy wee ne go tangi maga nday äin bay de dage äe wa ëa wa.

(Ma twaçy no)

⁶Sen diñ wose ga le de seege ti puuli de äurgi ti ta' Do cug wuu maga ndar ciñ day foçoçre trusa miri, Fi foçoçre wo de wer trusa ma honla äuy go de yaçaç ngeel ma ti äen äuy mo la?

⁷A diñ fen suuli mani Salomoñ no, Werpiiri ma de eegre wo go de cir ti äe do hiira'a, Yoo jar Israyel maga wo diñ blore mono.

⁸A wo äuy de moslamre wo do, Diñ jar maga wo de ko ëeñ durgi lay. Wosela äuy go de hee moslam äen yoo äe ma dur ree maga naa de suñ mono.

⁹Wañ Salomoñ hay joñ fen hayle de koo ma ti huuli Libañ no.

¹⁰A hay joñ äaale äen wo de boo solay, Mo ma deñge äen de boo biñni, Ngeel gisgi äen de oçoçbe ma de seçeç burburi. Mayre Jerusalem hay 'wuçy wo äil äe go doge äil da nono.

¹¹Laa wee le go, nday mayre Siyoñ no. Ko wee wañ Salomoñ de gawrañ maga man äe hay kañn ne hen ti Ti wur äo'ge waçy äe ti biin ti wur maga fruygi hay ba äil äe go mono.

Siñ ma de dañ siñn wo 4

Nday äin diñ wore gaa (Ma twar no)

¹Ndo diñ wore gaa, maygom äi no, ndo diñ wore gaa! Nen äo ko le go nen oçoçbe äon do ma kurgudu wo nono. Riñ ti äo do kaw manfiiri ma ti huuli Galaadn wo nono.

²Sañ äo wo do saçaçre maga aè caw fuçy äaara go, Day saara hay le jag daage joo bii nono. A wo go jag jag äuy ma po bay go de gedge boñ wa.

³Nay jag äo wo do sale ma de seçeç yiñyiñ nono, Day jag äo de coçoçre. Haw äo ko le nen oçoçbe do le'ge koo grenadiye Maga aè caa äil äe go äog nono.

⁴Soole äo do tiñ ma de geçeçre mani Dafid Maga aè boon ma lag sode wo nono. Gidigli ma ndarn wo de hagge äil äe, De kroñ mani jar ma de eegre jag jawn wo äuy.

⁵Paçaç äo ma äogn wo do weere baryam äog gere wo de reege yoofi nono.

⁶Taangu maga ngeel mañ le go, day ngeel tee go mono, Ndi wo ge yañ ciñ ti huuli trusa mir no, Ciñ ti ngeel ma de mañge ciñ maga fi ma foçoçge façyfaçy ni mono.

⁷Ndo dañ go wore, maygom äi no. Cerge po bay see äo wa.

⁸Ndo nday äi no, raw le wer äi. Le ti huuli Libañ haçaç, raw le wer äi! Ko nen le ciñ ti peçeçgeti Amana, Le ti peçeçgeti Senir wo de Hermoñ, Le jag tu mingirn wo, Le ti huuli jwargan wo le haçaç deñ.

⁹Ndo fruy äil äi go, maygema, nday äi no. Ndo fruy äil äi go diñ de koge nen äo tawa, Diñ de redew ma soole äon mbe ne boñ kay tu no.

¹⁰Dage äon de ele, maygema, nday äi no! Dage äon de dañ yii. Nday äi no, foçoçre trusa äon de dañ feçeçre ma foçge de woren wo äuy.

¹¹Noo yoçoçre eig le go jag äo, nday äi no! Noo yoçoçre wo de paçaç yuu wo le go trum äo. Foçoçre oçoçbe äon wo do foçoçre feçeçre ma ti huuli Libañ wo nono.

¹²Ndo diñ pay sugnee maga go de laä ti, maygema! Nday äi no, ndo diñ gedel maga go de boo kor ti, Diñ gutug ma de teçç jage.

¹³Jag do äo woo wo ngeel do koore ma de peège wo ti paradis nono, Do koore grenadiye ma de peège ga le'ge äaara de dañ kaçaçra nono, Do fi foçoçre wo de fi nare.

¹⁴Fi nar wo de Safrañ, de fi trusa wo de Sinamom, De wer koore ma joñ trusan wo, trusa mir wo de alowese, De wer feçeçre ma foçege façyfaçyn de eln wo äuy klew wo kaçaçra go ni äuy.

¹⁵Ndo diñ gedel ma kagge ti pay sugnee wo, Diñ gutug maga bii äe de coçoçre, Diñ bii yuuri ma ti huuli Libañ wo.

(Ma twaçy no)

¹⁶Puçy go, leege ma nen äañ gloñhwede no! A le, leege ma nen äañ waçyban no! Fid ti pay sugnee äi no, Nen maga foçoçre äen mo yaçaç ngeel go! Daga je dage äin mo kal le äil pay sugnee äe no, Day mo ree le'ge äe ma de dañ kaçaçran wo.

Siñ ma de dañ siñn wo 5

(Ma twar no)

¹Ndi wo de woge äil pay sugnee äi no, maygema, nday äi no. Ndi brag fi mir wo de fi foçoçren wo, Ndi ree libid yoçoçren go de noo yoçoçre äin äuy. Ndi joo yii äin go de paçaç äi no. Ree wee mbay, nday bar äin wo no, joo wee, Daga dage mo taë wee go!

Ndi lwa' de je dage äi no
(Ma twaçy no)

²Ndi hay ti naa, ama eiggi äi hay mbe de kañge ta'a. Ndi kal laa geçeçge je dage äin de ma' do jag tiñ gana:

(Ma twar no)

Buñ jag tiñ go ne ndi maygema, maygom äi no, Mankurgudu äi no, Dañkaçaçra äi no! Gahaçyla, meebe go de tañ ti äi, Bii ma de suñ tañ wo plaña äi wo go.

(Ma twaçy no)

³Ndi kal ferge ne hen gano: Ndi go de naa oçoçbe ma ti äi no, Ndi fer heege äe see äi na heege la? Ndi go de yog äaale äi wo, Ndi fer go dem rage demge pala?

⁴Je dage äin raw hee do le ti ndugla no, See äi raw dañ ndi go do äe.

⁵Ndi raw urgi wo deparday ma bul jag tiñ go ne je dage äi no. Trusa mir hay le go yuugi do äi, Hay le go yuugi ti weere do äi wo, Yog boo ma hee manyaçaçn go yogge.

⁶Ndi raw bul jag tiñ go ne je dage äi no. Paga je dage äin mbuë faale we, raw we. See äi dañ ndi go do waçaçre äe no. Ndi hay kië ne, day ndi da'n gaè. Ndi hay ëe ne, ama se yiñ jag gaè.

⁷Jar gor ngeel maga wo de kii ti äi leegen raw wo yiñgi de äi, Mbar wo ndi, raw wo car waçaçge ne ndi see. Saara kal pog slabi äin go, diñ jar gor ti kor wo no.

⁸Ndi kem nday kemge, nday mayre Jerusalem no. Nday da' je dage äin we no, nday waçaç ge ne hen gahaçyla? Sii wee ne hen ga ceege dage de ba ndi.

(Jar tigrĩñ wo)

⁹Mayren kal wo ferge ne hen gano: Mayse see je dage äon de dañ werpiiri ma lan wo la? Waçaçn ne wuur ëala, ndo waçy ma de wore de dañ kaçaçra äuy no! Mayse see je dage äon de dañ werpiiri ma lan wo ga ndo kem wuur kemge dosen no la?

(Ma twaçy no)

¹⁰Je dage äin de puy, a de seçeç, A go tinoo deñ yoo jar ndar hwale.

¹¹Ti äe diñ boo biñni ma bay jaçaçre nene. Plaña äe wo de ndarge de tebere do see gawla nono.

¹²Nen äe do kurgudu ma ti jeñ bii yuuri ga wo de yogge nen paçaç, Day wo de iggi do wuuri nono.

¹³Haw äe wo do fi ma foçëge façyfaçy ma de paage wo nono, Do keerge ma de fuëgi mopo ma foçëge façyfaçy wo äil nono. Nay jag äe wo do fuëgi maga aè yuë trusa mir de äe nono.

¹⁴Do äe wo do äeege boo biñni maga wo de biñ huuli Krisolid ti wo nono. See äe do feçeçre ma de ceëge de sañ nayre wo, Day huuli Safir wo de biñgi see äe nono.

¹⁵Äaale äe wo do gefay huuli ma de puy de kañge Ti feçeçre ma de boo biñni ma bay jaçaçre nen wo nono. Deñ äe do huuli Libañ nono, A go tinoo deñ do koore seder wo nono.

¹⁶Jag äe de coçoçre, see äe äuy de coçoçre jag äi. Je ma dage äi no, gom äin na dosen no so no, Nday mayre Jerusalem no.

Siñ ma de dañ siñn wo 6

(Jar tigrĩñ wo)

¹Je dage äon raw na genla, Ndo waçy ma de dañ kaçaçra wore äuy no? Je dage äon fer ti na nen gen maga naa kiën de kaçaçra äuy mo la?

(Ma twaçy no)

²Je dage äin hay wo äil pay sugnee äe Maga fi ma foçëge façyfaçy wo go de peëge jag äe mono, Ma koë horog äen wo äil pay sugnee äe no, Ma brag fuëgi feçeçre wo.

³Ndi diñ ma je dage äi no, day je dage äin diñ ma äi lay. A le de koë horog äen wo yoo fuëgi feçeçe wo.

Wore may ma de dañ kaçaçra no
(*Ma twar no*)

⁴Ndo de wore do Tirsa nono, maygom äi no! Ndo sag see pleëpleë do Jerusalem nono. Ane, ndo joñ heçeçe ne jar do sode maga wo de seege wer drapo äaara wo nono.

⁵Kañ nen ne ndi ti wa, a ma' nen ti äi go. Riñ ti äo do kaw fiiri ma ciñ ti huuli Galaadn wo no.

⁶Sañ äo do kaw saçaçe maga hay wo le jag bii nono A wo go jag jag äuy ma po bay go de gedge boñ wa.

⁷Haw äo ko le nen oçoçe do le'ge koo grenadiye ma de caa äil äog nono.

⁸Naare wañ wo do hiira'a, ndere äe wo ni do nenma'a, Mayre tigliiri wo ni ngaäa lay.

⁹Ama mankurgudu äi no, Dañkaçaçra äin mbe go sara deñ. A go do man äe ni no boñ no. A diñ sena'ne mani waçy maga biñn mono. Mayre tigliiri kon wo, day kee wo ne. Naare mani wañn wo de ndere äe kon wo lay, Day saara togoë ne.

¹⁰Sen diñ waçy hon no ga naa le do waa ma ti ngeel teege mono, De wore do few, sag do wur nono day joñ heçeçe ne jar do sode Maga wo de seege wer drapo äaara wo no la?

¹¹Ndi hay wo äil koore noye äin wo, ma ko weere koore ma äil logn wo, Ma koge ga tlalum le' we jorge yawla, Ga koore grenadiyen le' wo we fuëgi yawla.

¹²Ndi ko gaa, ane eiggi äi raw go de äi äil pus durgi jar tore mani jar äin wo.

Siñ ma de dañ siñn wo 7

(*Jar tigrin wo*)

¹Fer le, may Sunamid no, fer le! Fer le, fer le nen maga nen wuur mo hay de kañge ko moge. Nday da' mayse ti koge may Sunamid maga doge se de dag wer joçoç äog no mo la?

(*Ma twar no*)

²Äaale äo kañ de wore de taarag äon wo äala, may ma ti tore no! Sag äo de mbuggi do redew maga je ko el äe tann nono.

³Äil äo do kob ma horloñ maga yii ma de coçoçe bay go caa nen äil äe wa nono. Hoçoçgesee äo do coore ble maga de tayge ti keçeç day fuëgi feçeçe go de cir ti äe nono.

⁴Paçaç äo ma äogn wo do weere baryam wo äog gere nono.

⁵Soole äo do tiñ ma de geçeçre maga aè boon de sañ nayre wo nono. Nen äo do man gloñre ma Hesbon ma jag feelee Bat-Rabim wo nono. Hwuçy äo do tiñ ma de geçeçre ma Libañ Maga jar gor ngeel lag wo ni go nen jag Damas no mono.

⁶Ti äo go ciñ ta' do huuli Karmel nono, Day riñ ti äo do oçoçbe ma de seçeç burbur nono, wañ po de sa'ge jag äe!

⁷Ndo de wore ëala, ndo nen dage, Waçy dage äi ma ti äil äi no.

⁸Deñ äo de mañ koo gomo, Day paçaç äo wo do le'ge koo wo see kaçaçra tigyir nono.

⁹Ndi hay riñ gano: Ndi ëiigi koo gomon yañ, Day ndi brag ge le'ge äe wo yañ. Daga paçaç äo mo hay wo see keçeç tigyir do le'ge tlalum wo nono. Eegre maga ndo äodn mo hay foçëge façyfaçy do le'ge boçoçre wo nono.

¹⁰Daga jag äo mo hay do yii ma fruy äil jar nono.

(Ma twaçy no)

A mo hay diñ yii maga coo jag je dage äi no, Day yaçaç jag jar maga wo ti naa mo äuy lay no.

¹¹Ndi diñ ma je dage äi no, ëiggi äe de kañge ti äi.

Dage jobo haç tore ne hene

(Ma twaçy no)

¹²A le, je dage äi no naa laa wo go äil payre wo. Naa na wo go äi leege ma ti progre wo!

¹³Ngeel tee ge go mono, naa wo ge see jar peë tlalumn wo, Ma koge ga tlalumn jor we yawla, ga fuëgi äen dlïy wo ti we go yawla Ga koore grenadiyen fuë wo we yawla, Day ni ndi kañ nen äo yañ go ti dage maga ndi da ndo wo go ni.

¹⁴Koore mandagorn foçë wo façyfaçy Day le'ge koore ma de dañ kaçaçra wo go jag tiñ ni naa äuy, Diñ le'ge koore ma äaa wo de ma defay wo. Je dage äi no, ndi hay laa ra ciñ ne ndo.

Siñ ma de dañ siñn wo 8

¹O! Ndo de hay diñ weegeman äi maga hay joo paçaç man äi muy la? Ndi de hay caa pel äo wo go siigi, Ndi de hay klew ndo, day jobo de mbuë fuy äi gaë.

²Ndi de hay wo de äo kalge tiñma ni man äi, Ndo de hay had ndi yañ, Day ndi de hay haç yii ma de el yañ ne ndo de bii le'ge grenadiye wo.

³Daga ti äi mo hay de kañge ti do gur äe day do war äe mo klew ndi!

⁴Ndi kam nday kamge, nday mayre Jerusalem no, Puçy wee dage go wa ëa. Puçy wee dagen go tañgu maga nday äin bay de dage wa ëa wa!

(Jar tigrïñ wo)

⁵Sen diñ may hon ga ur äi puuli de kañ do see je dage äen ta' mo la? Ndi hay puçy ndo le go wer koo boçoçre ti ngeel maga aè hay mañ äiili äo ni mono, Ti ngeel maga waçy ma biñ ndon hay mañ äiili äo le ni mono.

Dage de eegre do huli nono
(*Ma twaçy no*)

⁶Kañ me jiili äo do kase nono, do kase ti maymay do äo nono. Gahaçyla, dage de eegre do huli nono, Hun joñ naw pur do sir jar huli no lay no. Dage baa wuu do wuu ma yaçaçge jiliw jiliw nono, Do wuu mani Manwur ma yaçaçge jiliw jiliw nono.

⁷Farge bii ma kluuri kaçaç wo ma ii dage go gaa, Maarog ma de paçaçrege kaçaç wo ma mañge go ne hen ti gaè. De maga jobo haç horog ma liñ ni äen wo we go äuy ma yee dage no, AÈ feg ti äe na fegge yaw.

(Heçeçre may Sunamidn waçaç wo ti äe)

⁸Maygeman wuur yañ boñ, day paçaç äe bay de duëgi wa ëa hase Wuur joñ ge joñge de maygeman wuurn ti wur maga a kol we go nen dage so mo la?

⁹Hayga a yañ diñ kor no, wuur boo ge ti äen go de boo solay. A yañ diñ jag tiñ no, wuur heer ge ti äe diñ koo sedere.

(Ma twaçy no)

¹⁰Ndi diñ kore, day paçaç äi wo do tiñ ma de geçeçre wo nono. Diñ wersen so ga ndi ko nen äe do je maga de da' jam no mono.

(Ma twar no)

¹¹Pay tlalum mani Salomoñ hay yañ wo Baal-Hamone. Se kal haç pay tlalum ne jar gorge äe wo do, Wosela äuy hay age de solay boo maga se yeeë le'ge äen go ne hen ndar ndare.

¹²Pay tlalum ma äin de gor ti äe diñ ndi. Salomoñ, ëaw mbo solay boo äo ma ndar ndarn wo, Haç go kiskis äog ne jar gor ti le'ge tlalum äon wo lay!

¹³Ndo may maga le de tiñ äil pay sugnee wo mono, Kaçaçre äi wo de saçy laa geçeçge äo ti, Waçaç mbo waçaçre le ne ndi ëala!

¹⁴Dañ de ëee, je dage äi no! Hay do baryam noga weel meene wo ciñ ti huuli Maga fi ma foçëge façyfaçy wo wo ti äe mono!

ESAYI

ESAYI 1

WAÇAÇRE TI JAR ISRAYEL WO

¹Ree maga aè naa nen äe ne Esay je ni Amotsn ti Juda wo de Jerusalem ti kal mani Osiyas, Yotam, Akas, Esekiyas wañre ma Judan wo mono.

Sir Juda façy go

²Ngeel ma ciñ mo laa! Tamsir mo co' sugi! Gahaçyla Manwur de waçaç waçaçre gano: Ndi had weere wo day ndi geçeç ra go, Ama saara joñ ti grañ go see äi.

³Blodaèy de ko je äe no, gerheçeç de ko ngeel maga jar waçaç waçaçre äen lag wo hoçoç ne hen ni mono, Ama Israyel bay de ko mopo wa hase jar mani äin bay wo laa wer mopo wa.

De el me' dra' bay ti sir Juda wa

⁴Ree ti wer jar ma de älaggen wo, Ti jar ma debaycoçoçren wo, Ti wer jar ma joñ älaggen wo, ti weere ma de glubgin wo! AÀ tob wo Manwur go, aà mbuë wo fo je ma bay äag ma Israyeln go, Day mbuë wo faale go ne hene.

⁵De maga nday yaë wer ti grañ äayn ciñ mono, A ma' nday na ti ngeel ma hon mo pa so la? Tin go äuy de ceege lay, Jiilin go äuy nen lawge lay.

⁶Tiñi le faale äaale haçaç le' go ti, Ngeel ma de el yweg ta' bay wa. AÀ go äuy diñ waçaçge, Diñ wuëgi see wo de gweçeç maga aè saë ra ti boñ gaa lay, AÈ kuë ra gaa lay hayba noo dra' aè kaa ni ma tañ jag äaara gaa lay.

⁷Sir äayn go nen lawge so! Äi leege äayn wo go de roëge de wuu, Waare wo go de ree sir äayn nen äay. AÀ diñ cocoo de ba weege dogaa waare a go frum nday nono.

⁸May ma Siyoñ gwa' go Do duuli ma äil pay tlalum nono, Do mburyug ma äi pay ngurgudu nono, Do äi leege po maga jar hee wo go de cir ti äe mono!

⁹Hayga Manwur Pantway de men jar po we ne naa yemeg gaa no, Naa de hay go do Sodom nono, Naa de hay go de mañ Gomore!

Göñge Baa ma bay blam no

¹⁰Laa wee waçaçre Manwuri, Nday wañre Sodom no! Co' wee sug jag liñgi mani Baa naa no, Nday jar Gomor no!

¹¹Ndi joñ mayse de siigi jag äay ma ngaään wo la? Manwur waçaç nono. Ndi go de wuuri de siëgi jag de gamlaare äay wo no, Gamlaare maga nday roë ra go äuy äuy de noo weere dere äayn wo. Äil äi bay go feh ti ci blore deren wo, De weere saçaçren wo de togloñren wo wa.

¹²De maga nday a pel äi mono, Wose wii nday le ga nday mo laa le dreä feele äin wo la?

¹³Men wee age de feçeçre haçge äay ma bay blamn wo: Trusan joñ yeëe me, fruygi kol ge few ciñn wo, Saban wo de tayge äayn joñ wo see ne ndi, Werga ndi kaçaç ma ko kurwuy ma de tay nen de debaycoçoçren gaè.

¹⁴Ndi de caa hee de fruygi kolge few ciñn wo de wur few äayn wo, AÀ wo see äi diñ poçoçre, ndi gay we do soë rage.

¹⁵De maga nday hoor do äay ciñ mono, Ndi mbuë nen äi go. Hayba de maga nday ya' wer tosge äayn wo debań mo yaw, Ndi laa ra gaa werga do äay wo de id huli.

¹⁶Yog wee go, façaç wee see äay go, Caa wee wer hun ma nen joñre äayn wo go pel äi, Men wee joñ älagge go.

¹⁷Had wee joñ de el no, Kië wee diñ fen ma ti faage äe no. Fer wee je joñ bon jarn le ti faage ma de el no, Fer wee nen mo mani weel holgen nene, kay wee ti waçy dewur no.

Tigrañ äayn taw ge nday go

¹⁸A wee le naa lag cag reen äa, Manwur waçaç nono. Älagge äayn mo hay ba wo de seçeç yiñyiñ yaw, AÀ kol wo yañ go de puy do huuli baa nono. AÀ mo hay ba wo de seçeç do gir no yaw, AÀ kol ge wo yañ go de puy do mbaraw no.

¹⁹Hayga nday eig we ga nday yaçaç jag yañ no, Nday ree ge feçeçre ma de el maga joñ wo äil sirn la yañ.

²⁰Ama hayga nday day we gaa, hayga nday joñ ti grañ we go no, Moslam ba ge jag yañ ne nday see werga jag Manwur hay waçaçn go.

AÈ hee ge wuu go ne Jerusalem

²¹Sen na diñ ree mayse no la, Ga äi leege ma de deelen kol go diñ mangawlañ la! AÈ hay joñ ge äil äe diñ fen ma de deele, keëedn hay de laa tiñ ni. Ama patala se bag äil go de jar id huli wo!

²²Solay äon kol go diñ kudi, Yii äon caa bii go.

²³Wañre äon wo diñ jar ma ti grañ wo, Wo diñ bar jar freñ wo. AÀ wo äuy da wo diñ mandekoë no, AÀ wo äuy ëee wo diñ wer da' ge no. AÀ bay wo fer nen mo ma weel holgen ne hen wa, Ree waçy dewurn bay de mañ see äaara wa.

²⁴Diñ wersen so, kay diñ jag Wañkluu, Manwur Pantway, je eegre ma Israyeln waçaç so gano: Kidolgi ndi sam ge puçuçri yañ go de jar giñ megen wo, Ndi sa'ge hee ge yañ go de jar hee äin wo.

²⁵Ndi mañ ge do äi yañ ciñ see äo pa, Ndi laa ge kud äon wo yañ go ti wuu, Doga aè joñ cuu heege nono, Day ndi ray ge sir ma nen äon wo yañ go äuy de wuu.

²⁶Ndi fer ge jar car kiida äon wo yañ ti ngeel äaara do ma äaa nono, Fer jar bag yañ äon wo yañ le do maga aà hay wo tañgu nono. Blam sen aè èe ge ndo yañ ga äi leege ma keëed no, äi leege ma de deelee no.

²⁷Joñge mo ma ti faage äen yaçaç ge Siyoñ yañ go, Day jar maga coo ge wo seele äaaran yaçaç ge wo yañ go wer keëed no.

²⁸Ama ree caa ge jar ma ti grañ wo de jar älaggen wo yañ go jag ta' boñ. Jar maga tob wo Manwur go taw ge wo go.

²⁹Mo so no soçoçre joñ ge nday yañ wer koore terebinte Maga eiggi äay de kañge ti äaara mono. Ti äay wuë gi yañ de soçoçre do corge jag sir äay Maga nday hay gaë ra de see äay mono.

³⁰Gahaçyla nday joñ ge go do koo terebinte Maga sug äe lwaë go nono, Do pay sug nee ma bay bii ti nono.

³¹Je ma de eegren joñ ge do blalaw nono, Joñre äen joñ ge go do felge wuu nono. AÀ roë ge wo go äog äuy jag ta' boñ, Day jobo ma ii jag wuu äaara joñ ge gaa hase.

ESAYI 2

Wer jar äuy lwa' ge wo yañ wo Jerusalem

¹Waçaçre maga aè naa nen äaara ne Esay je ni Amots nen mbuëgi nen ti Juda wo de Jerusalem mono.

²Wo ge dayge ti wur ma blam tawn mono, Huuli maga tiñ mani Manwur ti äe Joñ ge yañ go de kañge ciñ tipeçeçge ti huuli wo. AÀ naa ge ti yañ go ciñ de dañ ngeel ma de geçeçren wo äuy, Day wer jar lwa' ge wo yañ wo ti äe.

³Wer jar wo debañ wo ge wo yañ ni, Day waçë ge wo yañ gano: AÀ wee le, naa ëii wee ti huuli mani Manwur no, Wo äil tiñ mani Baa ma Israyel no, Nen maga aà mo kañ nen naa ti faage äen wo, Day ni naa mo see ti blam faage äen wo. Gahaçyla jag liñgin kal ge le go na Siyoñ, Waçaçre Manwurn a ge le na Jerusalem.

⁴Manwur joñ ge diñ je cag ree ma ti holañ wer jar wora, AÀ joñ ge diñ je blaw jar wo ngaäa. Jar toor ge wo sañ soñre äaaran wo ge go de moslamre äaaran wo, Toor ge wo sañ wo go de jawre ma do äaaran wo. Wer jar po hoo ge wo moslamre ciñ see jar tigriñ wo gaa so hase, Day aè had ge jar de durgi gaa so lay.

⁵Nday jar ma liñ ni Jakob no, A wee le naa see wee nen poëag mani Manwur no!

Wur kiida mani Manwur no

⁶Gahaçyla ndo hay tob jar mani äo, jar ni Jakob wo go, Werga aà bag wo sir äaara go de joñre mani jar ma nen wur botoñ wo, Joñ wo sogway do jar Filisti wo nono, Wer maga aà wo de tay jag de weere waaren wo mono.

⁷Sir äaaran go de bagge de solay wo de boo biñni, Horog äaaran bay wo ma keege wa. Sir äaaran go de bagge de piiri wo, pus durgi äaaran bay wo ma keege wa.

⁸Sir äaaran go de bagge de baa maga bay wo diñ Baa cwaçy wa wo. Jar Israyel leë wo mondra na pel fen maga saara joñ sen wo de do äaara mono, Pel feçeçe maga weere do äaara kne'n wo mono.

⁹Je tabayn fer see äe go gesiñ, aà kañ soçoçe go ne see äe ti, Diñ wer sen fug äil go ne hara ti wa!

¹⁰Kal yoo huuli wo day ni ndo yoñ nen sir go haçaç, Do heçeçe Manwuri, do sagge kluu äe no.

¹¹Nen je tabay maga far ti see äe ciñn fer ge yañ go gesiñ, Mbarge jag jiili mani jar tabayn ham ge jag yañ go: Manwur boñ tu joñ ge yañ go ciñ ti jar ti wur seno.

¹²Gahaçyla, Manwur Pantway go de ngaä wur see fen po äuy Maga keeë see äe day mbar jag jiili äe mono, See fen maga far ti see äe ciñ mono, day aà fern yañ go gesiñ.

¹³Aà go de ngaä wur see koore seder ma Libañ Ma de geçeçe ciñ haçaç haçaçn wo äuy, See koore cen ma Basañ wo äuy,

¹⁴See huuli ma de geçeçren wo äuy, See ngeel ma de farge ciñn wo äuy,

¹⁵See tiñ ma de geçeçe ma gor ngeeln wo äuy, See kor ma kiñkiñn wo äuy,

¹⁶See daage ma Tarsisn wo äuy, See feçeçe maga eiggi de kañge ti äaara mo äuy no.

¹⁷Farge ti ciñ mani je tabayn fer ge yañ go gesiñ, Dañ mbarge jag jiili mani jar tabayn ham ge jag yañ go lay Manwur boñ tu joñ ge yañ go ciñ ti jar ti wur seno.

¹⁸Baa maga bay wo diñ Baa cwaçy wa yee ge wo nen yañ go.

¹⁹Aè lag ge yañ go äi rum huuli, Go äi tu nen sir do heçeçe Manwuri, Do sagge kluu äe no. Sen na de maga aà ur gi le ma caa heçeçe tamsir mono.

²⁰Ti wur sen mono, je tabay lag ge baa äe maga bay wo diñ Baa cwaçy wa, Ga wo de joñge de boo solay wo de boo biñni wo yañ go. A lag ge baa äe maga se hay joñ ra ma leë mondra pel äaara Wo yañ go ne klumri wo de guleçeçguleçeç wo.

²¹Aè lag ge yañ ti rum huuli wo de hlug huuli wo, Go haçaç do heçeçe Manwuri, Do sagge kluu äen de maga aà ur gi le ciñ ma caa heçeçe tamsir mono.

²²Men wee kañ eiggi go ti je tabay Maga eegre ma huçy äe hoo go jag ta' boñ mono, Werga de el äe bay wa.

ESAYI 3

Sir Juda glub go

¹Cwaçy, kidolgi Wañkluu, Manwur Pantway, Mañ ge äil fen ma kay Jerusalem wo de Judan wo yañ wo go De fen maga aà deñ wo see äaara see äe mo äuy yañ wo go haçaç. AÀ caa ge kaçaçge holen go äuy, caa ge kaçaçge biin go äuy lay.

²Blumn wo de je durgi no, Je car kiidan wo de je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no, Je ko nen wo de je kluu no,

³Je waçaç ree jar do dween wo de je ma pel kaçaçra no, Je bag yañn wo de je ma de ëeñ debañ no, Je kañ halge ma de dañ kaçaçra no, Jar sen wo äuy ndi caa ge wer äaara go.

⁴Ndi lag ge weere joçoçre wo yañ joñ wañ ti äaara, Kamliiri waçaç ge wo ree äaara yañ wo.

⁵Yoo jar mo lay no, aè joñ ge bon kaçaçra yañ: Wosela äuy joñ ge bon kan äe yañ, Weel ma joçoçn le' ge je ma de taçaçben yañ, Je ma bay ngarn le' ge je maga aè hoor sug ti äe mono.

⁶Mo so no, wosela äuy ba ge hen äe ma liñ ni pan äe yañ day wiin ge gano: Ndo de oçoçbe ma kluu ti mono, hay wañ wuuri, mañ joñre jar se ma ngaäa maga see wo mbaara haçy tu mo ti' do äo!

⁷Ti wur sen ni se buñgi jag yañ ma waçaçge gano: Ndi bay diñ je peçë jar wa, hole noga oçoçbe ma kluu bay liñ ni äi wa. Hay wee ndi wañ wa!

⁸Kidolgi äi leege Jerusalem go de le'ge gesiñ, sir Juda go de dwasge werga jag äaara wo de joñre äaara maga saara joñ ra wo see Manwur diñ ma giñ kluu mani äe no.

⁹Koge nen äaara joñ mbe sedewa go ti äaara tu, aà naa wo nen älagge äaaran go do jar Sodom wo nono, yoñn wo gaa äuy. Ree ti äaara, werga aà wo de 'wuçy ree ti see äaara toge!

¹⁰Waçaç wee gano: Je ma keëedn yañ mbe ti faage ma de el no, werga aà ree ge wo le'ge joñre äaaran wo yañ.

¹¹Ree ti je debaycoçoçre no! AÀ äen ti faage ma de älagge no, day aè joñn ge yañ de fen maga aà hay 'wuçyn go de do äe ma joñ jar mono.

¹²Kamliiri kol wo go joñ bon jar mani äin wo, naare kol wo go waçaç waçaçre äaara. Jar mani äin wo, jar seege de äayn yee wo nday go, aà glub wo faage maga nday de seege ni go.

Ree ti jar ma peln wo

¹³Manwur go de age ma ëe ëu ne hara ti, aà go de oole deele ma caa kiida jar wo.

¹⁴Manwur ti kiida de jar kluuri ma pel jar mani äen wo, de wañre äaaran wo. Nday älag pay tlalumn go! Nday hoor feçeçre je coon go liñ ni äay!

¹⁵Wer mayse ga nday dag jar mani äin wo go ti day nday ndreë nen je coon go la? Kay diñ jag Wañkluu, Manwur Pantway.

Ree ti Man-naare ma Jerusalem wo no

¹⁶Manwur gano: Wer maga mayre ma Siyoñ far wo ti see äaara ciñ, see wo ti go ciñ ta'ta'a, day lag wo nen sweg swege, wer maga aà je-er wo je-erge day ra wo äegee ma äaale äaaran wo kemje' kemje' mono,

¹⁷Wañkluu ceçeç ge ti mayre ma Siyoñ wo yañ go. Manwur men ge pel äaara yañ go de koëe.

¹⁸Ti wur sen ni mono, Wañkluu naa ge feçeçre joçoç ma see äaara wo yañ go äuy: Äeegen wo, boore ma de wore ma sagge do wurn wo, boo ma soole don wo,

¹⁹klelew ma sugn wo, hergeben wo de oçoçbe ma klewge tin wo,

²⁰tilgin wo, cen wo de mblaaga ma de lag larn wo, klobo trussan wo de layan wo,

²¹boore ma heerge don wo de ma heerge huçyn wo,

²²oçoçbe ma de ëun wo de oçoçbe ma kluuri ma de diyn wo, oçoçbe ma kluurin wo de ndar ma heerge yoon wo,

²³fen ko nen wo de oçoçbe ma nen yeraçraçn wo, mblaagan wo de selabin wo.

²⁴Fen de buugi kol yañ go ti ngeel trusa no, sale kol yañ go ti ngeel mblaaga no, kro'ge ti go ti ngeel deerge ti no, bugu swee go ti ngeel oçoçbe ma de wore no, lijëgi see go ti ngeel wore no.

Naare dewur joñ ge wo debañ

²⁵Moslam taw ge werpiiri äon wo go day blumri äon taw ge wo le go jag jaw.

²⁶AÈ du' gi ro yañ geë geëe, aè law ge yañ jag tiñ ma Siyoñn do waçy maga gwa' go de cocoo day hay go gesiñ nono.

ESAYI 4

¹Ti wur sen mono, naare wo renam tay ge wo yañ ti je twar boñ day riñn gi wo yañ gano: Wuur kië mbe hole ma jag wuur yañ, wuur kië mbe oçoçbe ma heerge ti wuur yañ de see wuuri. Joñ mbo ga aè mo ëe wuur mbe de ëu äo tawa! Mañ mbo soçoçre go ne wuur ti!

Jar Israyel maga gwa'ge wo mono

²Ti wur sen mono, fen maga jaw ge le ti kaçaçge Manwur Kol ge yañ de togoëge debañ, Day le'ge mopo äuy maga joñ ge äi sir ni joñ ge yañ diñ fen sena'ge, Fen wore jar Israyel maga sen dañ ge wo go mono.

³AÀ joñ ge nen maga je maga gwa' ge ti Siyoñ Wo de je maga aè menn ge Jerusalem ni aè mo èe ge ra ga: Jar ma bay èag wo. AÀ wo diñ jar maga èu äaara hay go de yerge ma joñ ge tenen ti' Jerusalem mono.

⁴Wañkluu yog ge èag mayre ma Siyoñ wo go, Façaç Jerusalem go ti ci maga aè kaan äil äe go mono. AÀ joñ ge diñ de fuggi eegre fen ma de deelen, De fuggi eegre ma älag jarn ne hara ti.

⁵De sen ni mo so no, Manwur kañ ge swaare wo de cug yañ Nen ngeel ma de ceeg no, kañ ge wuu yañ sagge de yaçaçge Nen ngeel ma de suñ go ti huuli ma Siyoñ äuy lay, Go ne jar äe maga tay wo mo äuy ti lay. Gahaçyla, Fen ma de togoëge äuy joñ ge yañ go de naa nen tinoo poëage.

⁶Duli joñ ge yañ ma ba nen cee ne jar ti do ceeg ma nen ngeel ceeg no, Diñ ngeel yoñre wo de ngeel hulgi do leege baan wo de rage baa no.

ESAYI 5

Pay tlalum mani Manwur no

¹Mo so no ndi 'waa ge siñ mani je ma dage äin yañ Ne bar äin ti pay tlalum äe no. Bar äin hay de kañ pay äe ti èiñriñ ma de rumgi.

²Se kal parge äe go, bag ti huulin wo go, Day raw peë koo tlalum ma de èu ni. Se kal boo tiñ ma de geçeçre ti gisiëgi äe, Tee tu ma yuu yii ni lay. Se raw kañ èiggi ta' ga aà le' tlalum ma de wore yañ, Ama se raw le'ge diñ le'ge ma de gofo'ge wo.

³Do kay no mo so, nday jar ma de tiñ Jerusalem no, Nday jar ma ti sir Juda no, patala cag wee mbay ree Ma ti holañ wuur de pay tlalum äin so!

⁴Mayse gwa' go ga ndi joñ see pay tlalum äin gaa pa la? Wer mayse ga ndi hay kañ èiggi äi ta' ga aà le' tlalum yañ me, Day se le' diñ le'ge ma de gofo'ge wo la?

⁵Do kay no so, ndi kañ ge nen äay yañ ti fen maga Ndi da joñ pay tlalum äin de äe mono. Ndi hog ge laä ma ti äen go nen maga horog mo reen wo go. Ndi car ge jag ywaale wo yañ ti kor ma ti äe no nen maga Jar mo laa wo go dagge äe.

⁶Ndi koln ge yañ go diñ bas äe. Jobo leë ge do äe gaa lay, Jobo jee ge wer äe gaa lay. Èewseñ wo de hoçoçre tji; wo yañ go ni, Day ndi haç ge jag äi yañ go ne swaare wo nen maga A mo men wo baa le rage ti äe wa lay.

⁷Kidolgi pay tlalum mani Manwur Pantway na diñ tiñ mani Israyel no, Day jar Juda wo na diñ koo ma de peëge maga se hay sena'ge äe mono. AÀ hay de kañ èiggi ga aà joñ wo fen ma ti faage äe yañ, Kola diñ fen ma bay blam no. AÀ hay kañ èiggi ti fen ma keëed no, Kola diñ war ti joñge nen jar no.

Ree ti jar Juda wo

⁸Ree ti jar maga jwag wo tiñ jar wo go de payre jar wo, Go ti kaçaçra haçaç ngeel gwa' go do äaara yweg ta' gaa mono. Ngeel tiñ mbe äil sir na diñ ma äay tawa so!

- ⁹Mokay diñ fen maga Manwur Pantway hay naa nen äe go me mono: Kidolgi tiñ se ngaään älag ge wo go, Tiñ se ma kluuri de woren gwa'ge wo go bay jar äili.
- ¹⁰Saale pay tlalum swa' da' ge diñ lidir yii do dwee tu, Jobo jo' ge mbe coore gesiñ klew kisi, se wo ge weege klew hwale tu.
- ¹¹Ree ti jar maga hoo wo go ciñ de jag toñ mbuh ma kië, Feçeçe jooge ma taë jarn wo, ti jar maga mbaara de kiigi de suñ ti'i, Werga yii go de taa rage mono.
- ¹²Dilna wo de mandilna, tembale, siili wo de yii, Wo diñ feçeçe ma haç fruygi ne hara ti few äaaran wo. Ama nen äaara bay ba joñre mani Manwurn wa, Saara bay ko joñre ma do äen wa lay.
- ¹³Diñ wersen aè hoo ge jar mani äin wo yañ wo go Ti dañgay diñ wer debay koge. Biñni äaaran laä ge wo go do koñne day jar sir ma äuy, Laä ge wo go do jwaale lay.
- ¹⁴Diñ wersen so ga tu huli go de buñ jag äe hwiñ ka'a, Haç' jag äe go tore haç' mono. Biñnin wo de jar sirn cwaa wo ni de ngarge jag no, de wose la äuy maga hay joñ Hragge äi leegen ni mono.
- ¹⁵Diñ wersen je tabayn fer see äe go gesiñ äegde', AÀ kañ ge soçoçe go ne see äe ti. AÈ fer ge jar maga far wo ti see äaara ciñ yañ go gesiñ.
- ¹⁶Manwur Pantway go de dañ jar ciñ diñ wer joñ ge fen ma ti faage äe no. Baa ma bay äagn go ti nen diñ wer keëed no.
- ¹⁷Mansaçaçe koë ge wo yañ go ti ngeel reege äaara no, Waare ree ge wo horog maga jar eegren men ra wo go wo yañ go.
- ¹⁸Ree ti jar maga wo de haç see äaara diñ ne joñge älagge, Ga kog wo älaggen le wer äaara do pus durgi nono,
- ¹⁹AÀ waçë wo gana: Daga Baa mo joñ de parday, Mo ya' wuu ne joñre äen wer nen maga wuur mo kon ëa so! Daga fen maga je ma bay ëag ma Israyel ëign joñge Mo kos go day mo baa jag go ni wuur da' wer go ne hen so!
- ²⁰Ree ti jar maga ëe wo älaggen ga de ele day ëe wo de eln ga älagge mono! Ti jar maga kol wo suñgun go poëage, Kol wo poëagn go diñ suñgu, Kol wo reen go diñ fo day kol fon go diñ reen mono!
- ²¹Ree ti jar maga ko wo see äaara de ëeñ mbe de see, Äaara tu day ko wo see äaara diñ jar ma de ti ngeel mono.
- ²²Ree ti jar maga wo diñ blumri ti jooge yii, Ga dañ wo go ti kañge feçeçe jooge ma taë jarn wo mono!
- ²³Ree ti jar maga kuä wo nen go ti je maga ree de bagge Äe wer maga aà haç mandekoë ne hara day joñ wo nen Je ma keëedn ti keëed äen mono!

²⁴Diñ wersen so, do trum wuu maga cegaw dramgi nono, Do fi maga aà laan tu roë go hemes no mono, Kaçaçge äaara joñ ge yañ go do mo ma de soç'ge no lay, Day fuëgi äaaran dwas ge yañ go do äurgi no lay. Gahaçyla, aà hay tob wo jag liñgi mani Manwur Pantwayn go, Hay äo' wo fo waçaçre mani je ma bay ëag ma Israyeln go.

Manwur wii do ne jar äen wo

²⁵Diñ wersen jiili Manwur roën go ti jar äen wo, AÀ mañ do äe ciñ see äaara mbar rage. Huuli crag wo go day huli jar mbe wo go sulul deñ do jaçaçre ma blam faage wo nono. Ba mbe de sen äuy bagge poçoç äen bay de ham jag wa, Do äe mbe de mañge ciñ kay ëa pa.

²⁶AÀ mañ drapo ciñ ne jar ma haçaç haçaç wo day 'waa flew Le ne jar mapo wo le haçaç ti jag sir tawge. Saara le de seege deparday yaw, See äaara go see äaara gofa' gofa'a.

²⁷Je ma de gayri noga leñ bay ni äaara wa, nen äaara joñ naa gaa lay, Saara leë naa gaa lay. Jobo yoo äaara bay go de nglo' jag mblaaga ma sag äen wa lay, bay go de pog jag sale taarag äen wa lay.

²⁸Waa äaaran wo go de ba nee ti, toñwa äaaran wo go de äo' ti. Ndo da' äaale piiri äaaran wo ndo ga huuli, Äaale pus durgi äaara wo do swiil nono.

²⁹Samge äaara do ro man mingir nono. AÀ buçë wo do weere mingir wo nono, car wo poçoç. AÀ ba wo naëy äaara no, raw wo de äe day je ma age yaçaç ge äe go do äe bay wa.

³⁰Ti wur sen mono, aè sam ge yañ le ne hen ti do carge poçoç maarog nono. AÀ ko ge sirn yañ, se äo' ge suñgu go ti, Coocoo ban go day poëag kol ge go suñgu do leege Baa maga fid gi mono.

ESAYI 6

Baa ëe Esayi

¹Ti kiñgi maga wañ Osiyas hu mono, ndi raw ko Wañkluu de hayle ti paale wañ ma de geçeçre ciñ day jag oçoçbe ma ti äen hay ba wo äil tiñ Baan go.

²Serafeçeç hay wo de lagge ti äe. Grañ wosela äuy yoo äaara hay hiira' hiira'a: Äog diñ ma yoñ nen äaara, äog diñ ma yoñ äaale äaara, äog diñ maga saara pud de äaara.

³AÀ hay wo riñ kaçaçra go jag ciñ kloñ kloñ gano: Bay ëage, bay ëage, bay ëage diñ Manwur Pantway no! Tamsir äuy go de bagge de togoëge äe no!

⁴Diñdiñ jag tiñn daë wo do geçeçge je maga hay ngar jag mono day tiñn raw bagge go de cugi.

⁵Do kay nono ndi day so gana: Maaga, ndi taw we go! Ndi go de yeege werga ndi diñ je maga jag äi de älagge, ndi de tiñ na yoo jar maga jag äaara de älagge day nen äi ko Wañ, Manwur Pantway mono.

⁶Ama Serafeçeç po boñ raw pudgi le nen see äi de jañre wuu maga se mañn le de äogam ti ngeel sië jagn do kay.

⁷Se raw cog jag äi de äe day gano: AÀ cog mo go jag mono, debaycoçoçre äon go de mañge, älagge äon go de porge so.

⁸Ndi kal laa geçeçe Wañkluu de waçaçe gano: Ndi äo' ge na diñ wosela? Wose wo yañ ne naa la? Ndi kal yiñ jag ga: Ndi la, äo' ndi!

⁹Se day so ga: See, wo wii jar sen wo gano: Nday co' mbay sug tum, ama nday laa wer ne mopo gaa hase! Nday kañ mbay nen äay ta' ta'a, Ama nday da' wer ne mopo gaa hase!

¹⁰Hig jiili jar sen wo go, Dweë sug äaara go, Raçaç nen äaara go nen maga nen äaara ko, Sug äaara laa, saara da' wer mopo le go jiili äaara, raw coo wo seele day aè peçeç ra go na wa.

¹¹Ndi kal ga: Sen na haçaç hunla Wañkluu? Day se raw ferge gano: Haçaç wo go ti wur maga fen älag jarn caa wer jar Ma äi leegen wo go, Tiñn gwa' wo go bay jar tabay äili Day sirn la älag go haçaç gwa' go diñ tabuli.

¹²AÀ wo go ti wur maga Manwur dus jar teberen wo wo go Day sirn gwa' go äil koë mono.

¹³Day hayga yoo jar hwal jobo gwa' we ni boñ äa no, Jar sen wo la wuu haä ge faale äaara yañ. Ane, do maga guur koo terebente wo de koo cen gwa' mbaara de maga AÈ car ra go mono, Kaçaçe jar sen la jaw ge wo wer ma bay äag wo yañ.

ESAYI 7

Esay wo see wañ Akase

¹Ti kal mani Akas je ni Yotam, je ni Osiyas wañ Judan mono, Retsin wañ Siri raw wo hooge de Peka je ni Remaliyahu wañ Israyeln ma le' Jerusalem durgi, ama saara kaçaç ma le'ge äe gaè.

²AÈ raw age fer waçaçre ne tiñ mani Dafid ti ree sen gano: Jar Siri yañ wo go de kañge ti sir Efrayim. Jiili Akas wo de jar sir äen le' wo mbar rage do koo ma yooway maga fid do leege no mono.

³Mo so no Manwur raw riñ Esay gano: Kal go caa pel Akase, nday de weel äo Seyar-Yakub wo ti waale blam bii maga a le ti gloñ ma nen ciñn wo ti faage maga le' wo äil pay mani jar bag law oçoçben wo mono.

⁴Ndo day wiin ge gano: Coä mbo, joñ heçeçne mopo wa. Jiili äo mo caa bii go do Gerdem haçaçre se äog ma ëur cug jagñ wo mo wa, Do soçoçge äil mani Retsin wo de jar Sirin wo wa lay, Do bagge poçoç mani je ni Remaliyahun wa lay.

⁵Wer maga jar Siri wo le de eig älagge ti äo, wo de tay Do bagge poçoç jag de jar Efrayim wo de je ni Remaliyahu no day waçë wo ga:

⁶Naa hoo wo le' sir Juda ni naa caa ge heçeçne Jerusalem yañ go, Naa kañ cee ne hen ti haçaç nen maga aà mo haç see Äe go ne naa day ni naa kañ je ni Tabeel ti äe wañ äaara mono,

⁷Wañkluu, Manwur waçaç so gano: Ree sen joñ ge gaa, A äo' ge jag go gaè.

⁸Gahaçyla Damas diñ ti sir Siri day Retsiñ diñ ti Damas lay. Kiñgi gwa' do hiira' ti dwee, aè ndreë ge Efrayim Go, se joñ ge diñ sir jar po ta' gaa so hase.

⁹Äi leege Samari diñ ti Efrayim Day je ni Remaliyahun diñ ti Samari lay. Hayga nday lag we ngiñ ti haçge äil äayn gaa no, Nday kaçaç ge ma lagge de eegre pel äaara gaè.

Biñgi Emmanuwel no

¹⁰Manwur raw waçaç waçaçre ne Akas tigriñ day riñn gano:

¹¹Wii mbo fen ma kañ nen ga Manwur de kayge wer äo do Manwuri, Baa äo no. Wiin mbo dogä äil da nono, gesiñ la noga nen ngel ma ciñ.

¹²Akas raw ferge gana: Ndi wii gi mopo gaa hase, ndi lam Manwur gaè.

¹³Esay day so gano: Laa wee so nday jar ni Dafid no! Nday ko nen äay na ga gayge maga nday gay jar tabay wo Mo na bay diñ mopo wa, Nday ya' na gayge diñ Baa äin lay so yawla?

¹⁴Diñ wersen so Wañkluu de see äe tu Joñ ge fen kañ nen äay yañ ne nday. Ko wee, maytigli yañ de mañ äili, A biñ gi weel yañ day se kañ ge ëu yañ ne hen ga Emanuwele.

¹⁵Weel sen ree ge noopaçaç wo yañ de nooyoçoçre Haçaç wo go ti wur maga se ko tob fen ma de älaggen go, Day mañ diñ mo ma de eln mono.

¹⁶Ane tañgu maga mbargan ko tob mo ma de älaggen go, Day mañ diñ mo ma de eln mono, Sir mani wañre ma äog maga caa wo heçeçne äo go Gwa' ge wo yañ go äil koëe.

¹⁷Manwur a ge yañ de naw po wo ne nday ti De jar sir äon wo de tiñ mani pan äo no, diñ wañ Asiri. Te naw sen hay joñ ti boñ gaa, Haçaç le ti wur maga Efrayim mañ äil go see Juda mono.

Jar Asiri äug gi wo sirn go

¹⁸Wo ge dayge ti wur sen mono, Manwur 'waa ge flew yañ Le ne kwaçyre ma ti ärewge bii Nil ma Ejipten wo De yoçoçre maga wo le äil sir Asiri mono.

¹⁹AÀ a ge wo yañ le day lag ge wo yañ go äuy äil log ma kuëumn wo, Go äil rum huulin wo, go yoo gusuñ gusuñ wo äuy, Go äil ngeel koë horogn wo äuy lay.

²⁰Ti wur sen mono, Wañkluu ceçeç ge ti Juda yañ go De moçeçeçti maga se yaçaçn le yaçaçge mono, Haçaç cegaë maarog ma de paçaçgen wo go, AÀ ceçeçn ge diñ de wañ Asiri. AÀ ceçeç ge riñ ma tin go de fuy ma pel no, Horog ge piñ ma jag jarn go lay.

²¹Ti wur sen ni mono, wosela äuy geçeç ge, Day tigli yañ boñ de fiiri de äaale äaara äoge.

²²Paçaç joñ ge debañ kol go nen maga AÈ ree diñ noopaçaç, Werga je maga gwa' ge äil sir ni ree ge Diñ noopaçaç wo de nooyoçoçre.

²³Ti wur sen ni mono, ngeel po äuy maga AÈ da'ge koore tlalum de peëge ni ndar ga yee go solay boo ndar lay mono, AÈ men ge ëewseñ wo de hoçoçre wo go kañ cee ne hara ti.

²⁴AÈ laa ge wo ni de waa wo de toñwaa do werga sirn äuy yaçaç ge go de ëewseñ wo de hoçoçre wo.

²⁵Ti huulin wo äuy maga aè jeeë ra de soñ mono, jobo kal ge wo ni gaa so has do heçeçne ëewseñ wo de hoçoçren wo. AÀ laa ge deren wo wo go ni de saçaçren wo.

ESAYI 8

Jar Asiri frum gi wo sirn go

¹Manwur kal riñ mege gano: Mañ huuli ma de ceëge ma kluu, ni ndo krig yerge ti äe go diñ yerge ma de eln tu gano: Frum deparday, trom deparday.

²Ndi raw hoo jar sedewa äi wo diñ jar po ma de deele wo, diñ Uri je sië jagn wo de Sakari je ni Yeberekiyahu no.

³Ndi hay wo see waçy ma ndar nen waçaçre Baan go no, se raw mañ äili, kal biñ weele. Manwur day wii me gano: Kañ ëu ne hen ga Maher-Salal-Has-Bas.

⁴Gahaçyla, tañgu maga weeln ko ëe pan äe noga man äe go mono, aè hoo ge horog ma Damasn wo de feçeçre maga jar Samari hoor ra wo jag jaw wo yañ wo go pel wañ Asiri.

Jar Asiri yaçaç ge wo sirn go

⁵Manwur raw waçaç waçaçre ne ndi pa, day riñ me gano:

⁶Wer maga wer jar sen la äo' wo fo Bii ma Silowe maga yuu sededed go, Day raw wo joñ fruygi ti Retsin Wo de je ni Remaliyahun mono,

⁷Wañkluu mañ ge bii ma giäliñ-giäliñ kluuri ma äil Maarog ma de paçaçe wo le go ne hara ti mono, diñ wañ Asiri de jar kluuri ma ti äen wo. Bii sen mañ ge yañ Go debañ de dañ ngeel suuli äe no, day dug gi yañ go Nen maga raw see diñdiñ äen wo go äuy ciñ.

⁸AÀ ngië gi nen yañ de Juda, Mañ ge yañ go äil äe, Raw ti äe yañ go day caan yañ go soole ye'e. Jag grañ äe ma de mbeëgen ëee do wo go ne sir äon ti äuy so, Emanuwele!

AÈ ngaä feçeçe wo pel de koëkoëe

⁹Nday wer jar no, hrag wee mbay war so, AÈ caa ge heçeçe äay go! Co' wee sugi, Nday äuy maga nday wo go haçaç haçaç ti tamsir mono! 'Wuçy wee see äay go ma durgi, AÈ caa ge heçeçe äay go!

¹⁰Kañ wee mbay feçeçe pel ma joñge day aè älag ge ra mbe go! Waçaç wee mbay waçaçe po, Day aà äo' ge jag go gaa! Gahaçyla Baa de wuuri!

Huuli ma mbar äaale jar no

¹¹Gahaçyla de maga do Manwur hay ëaw me day se hay riñ Me go ga ndi mo see ti faage mani jar sen wo wa mono, Se hay riñ me do kay nono gano:

¹²Ëe wee fen po äuy maga jar sen ëen wo ga ti grañ diñ ti grañ wa. Joñ wee heçeçe do fen maga aà joñ wo heçeçe do äe mo wa, caa wee bii go äil do äe wa lay.

¹³Nday nen hoo sug na diñ ti Manwur Pantway no, Nday nen heçeçe na diñ se, Nday nen joñ heçeçe na do äe.

¹⁴Mo so no ni se joñ ge yañ diñ ngeel ma bay ëage ama diñ huuli ree lay, Diñ huuli ma mbar äaale jar ma ti tiñ ma äog mani Israyeln wo, Diñ bay wo de baèy see jar ma de tiñ Jerusalemn wo.

¹⁵Jar debañ mbar ge wo äaale yañ ti äe, Leë ge wo yañ day hrag ge wo yañ go. AÀ bag ge wo yañ go ti rew, aè hoo ge ra.

AÈ nen ferge ti jag liñgi no

¹⁶Ëaw jag ti sedewa seno, yoñ jag liñgi sen ti holañ jar seege wer äin wo.

¹⁷Ndi de gorge diñ do Manwuri, Maga yoñ see äe go ne tiñ mani Jakobn mono, Ndi de kañ ëiggi äi na ti äe.

¹⁸Wuur de weere maga Manwur haç ra me mono, Wuur kol diñ feçeçe kañ nen jare, Feçeçe ma riñ jar go pel bole ti sir Israyele. Kol wuur go nono na diñ Manwur Pantway Maga de hayle ti huuli Siyoñ mono.

¹⁹Hayga aè wii nday we ga: Wo wee wië jag jar maga waçë wo waçaçe de jar huli wo, Jar maga sië wo ree ma pel go ne jar wo, Jar se maga sweg wo waçaçe day

ngrum wo jage, Jar maga waçë wo ga wer jar ma hon wo la äuy Bay wo nen wii baa äaaran wo de jar ma de hulin wo Ti jar ma tenen wo wa yawla no,

²⁰Ni nday fer ne hara ga: AÈ nen ferge ti jag liñgin wo de waçaçre sedewa no. Day hayga aè waçaç we do kay no gaa no, Ngeel mañ le go ma teege ne jar sen wo ti gaè.

Suñgu ma tigië no

²¹AÀ caa ge wo äil sirn go de sealge, wo koñne lay. Day de maga koñne cee ge ra we no, Saara car ge jiili yañ go, ëar ge wo wañ äaaran wo yañ de Baa äaara no. AÀ hoo ge wo nen äaara yañ ciñ.

²²Blam äe saara fer nen äaara yañ le ko tamsiri, Day saara ko ge na diñ lawge, diñ suñgu, diñ ree de äo' suñgu ne jar ti. Saara joñ ge na nen suñgu ma ëiligligi.

Suñgun joñ ge wo tum gaa

²³Ama suñgu sen joñ ge wo tum ti tamsir maga lawge patala ni mo gaè. Hayga naw ma tañgun hay kol wo sir Sabuloñ wo de sir Neftali Wo go nen maga aè hoo sug ti äaara gaa so no, Wur ma peln a ge yañ de togoëge ti faage maga le' wo jag Maarog maga cegaë wo go faale Jurdeçeç Haçaç wo go ti sir mani jar dehaçyn wo mono.

ESAYI 9

¹Jar maga wo de seege nen suñgu ko wo poëag ma kluu we. Ngeel ler we go ti jar sir maga huli hay go de kañ cee ne hara ti mono.

²Ndo tes wer jarn wo, Kol ra ngaäa, ndo haç feg ne hara jage. AÀ joñ wo fruygi pel äo do ma ti wur weegen nono, 'wad wo war fruygi doge saara de äes feçeçre Maga aè yaçaç ra le jag jaw nono.

³Gahaçyla jug maga hay poçoç rage, Graw maga aè hay mbar rage de äe, Genaèyma do je joñ bon jar no, Sen wo äuy ndo hrag nen äaara we go do ma ti Wur maga aè joñ jar Madiyañ wo nono.

⁴Taarag ma äaale je durgi ma car sir no, OÇoçbe ma kluu maga go de ci ti mo äuy AÈ laa ge sen wo go ti wuu maga wuu mo roë ra go.

⁵Gahaçyla weel biñ we ne naa, AÈ haç weel we ne naa. Eegre ma waçaç ree jar äuy joñ ge do äe. AÈ een ge yañ ga Dañkaçaçra no, Je bag yañ no, Baa ma de eegre no, Paçaçbe ma tum no, Wañ jam no.

⁶Mokay diñ fen maga äil Manwur Pantway Ba ge wuu joñge äe mono: AÀ ya' ge wer waçaçge waçaçre jar äuy yañ ciñ, Haç ge jam ma tum yañ ne paale wañ mani Dafidn wo de wañ äe no, Coän ge yañ, kayn ge yañ diñ de fen ma ti ngeel äe no, De cagge ree ti faage äe no haçaç patala wo ma tum.

Wañkluu caa ge kiida Israyel wo

⁷Wañkluu waçaç waçaçre ti Jakobe, Waçaçre sen le' ne Israyel ti.

⁸Jarn äuy da' wo wer yañ go ne ree seno, Sir Efrayim wo de jar maga wo de tiñ äi leege Samari wo lay, Jar se maga waçë wo de mbar jag jiili, De far ti see äaara ciñ lay ga:

⁹Brign laa mbaara go gesiñ, Ane wuur fer ge boorge diñ de huuli ma de ceëge wo. AÈ car mbe koore Sikomorn wo mbaara go, Ane wuur fer ge coor rage de koore seder wo mono.

¹⁰Ama Manwur kañ ge jar hee Retsin wo yañ ne hara ti, AÀ grag ge jar hee äaaran wo yañ go de feçeçre durgi wo

¹¹Jar sen wo diñ jar Siri ma nen wur bo toñn wo, Jar Filisti ma nen wur bo lawn wo lay day saara lor ge Israyel go de sañ brudbrudi. Ba mbe de sen äuy bagge poçoç äen taw go ne hara ti gaa, Day do äe joñ mbe de mañge ciñ see äaara ëa pa.

¹²Jarn bay wo le ferge see je ma mbar ragen wa, AÀ bay wo kië Manwur Pantwayn wa.

¹³Do kay no so, Manwur caa ge ti Israyel wo go de waale äe, Caa ge jag do gomon wo yañ go de firi biin nen wurpo boñ.

¹⁴Je kluun wo de je ma pel kaçaçran wo na diñ ti no, Je ndar nen waçaçre Baa maga kol go car gete' diñ waalen lay.

¹⁵Jar seege de jar sen wo la yee wo ra go day jar ma men see äaara ne haran yee ge wo nen go lay.

¹⁶Diñ wersen ga Wañkluu bay de fruygi ti weere joçoçre äaaran wo wa lay, Bay ko decoo weere holge äaaran wo De naare dewur äaaran wo wa lay mono. Gahaçyla aà wo äuy diñ jar maga tob wo Baa go, Jar haçyhaçy wo day jag äaara wo äuy waçë wo Diñ waçaçre ma bay ngar wo. Ba mbe de sen äuy bagge poçoç äen taw go ne hara ti gaa Day do äe joñ mbe de mañge ciñ see äaara ëa pa.

¹⁷Gahaçyla älagge roë jar do wuu Maga roë ëewseñ wo de hoçoçre wo nono. AÀ roë lir ma yooway wo go, Saara taa saçaçge go, naa wo cug go.

¹⁸Wer bagge poçoç ma kluu mani Manwur Pantway no, Sirn go de yaçaç wuu, Jarn wo do fen maga aè heen go wer wuu nono, Jobo bay hul do ne hen äe ti wa hase.

¹⁹AÈ caa le ti äaã war bridi day koñne mbe de cee jare, aè loñ le ti äaã guuri day jobo bay wuugi wa. Wosela äuy lor naèy do äe.

²⁰Manase ree Efrayim go, Efrayim ree Manase go day saara äog äuy lwa' wo ne Juda ti, Ba mbe de sen äuy bagge poçoç äen taw go ne hara ti gaa, Day do äe joñ mbe de mañge ciñ see äaara ëa pa.

ESAYI 10

Ree ti jar haç faage älaggen wo

¹Ree ti jar maga yer wo jag liñgi ma bay blam wo mono, ti jar maga haç wo faage joñge feçeçre maga bay wo ti ngeel äe wa mono!

²Aà joñn wo maga saara mo mañ jag jar coo wo go ti ëege ëu ti kiida, saara mo joñ nen jar gayri ma yoo jarn wo ti nen mo äaaran no, saara mo kol naare dewur wo go har äaara, weere holge wo go fen frumgi äaara.

³Nday joñ ge wur reen wo de bon maga le de seege haçaç mo caw joñge la? Nday ëee ge wo na see wo se ma yaçaç wañ mo la? Day nday men ge togoëge äayn ge go ne wose mo la?

⁴Gwa' mbe na diñ maga nday ham ti go gesiñ de jar maga wo ti paglam mo koë so, diñ ga nday leë mbay go gesiñ de huli yoo jar maga aè id ra go mo so no. Ba mbe de sen äuy bagge poçoç äen taw go ne hara ti gaa day do äe joñ mbe de mañge ciñ see äaara ëa pa.

Ree ti sir Asiri, aà raw wuu liñ jar no

⁵Ree ti sir Asiri, graw bagge poçoç äi no! Genaèyma do äen diñ fen maga ndi bag jag soçoçge äil äin go de äe mono.

⁶Ndi äo'n wo ne wer jar maga bay wo hoo sug ti äi wa wo ti. Ndi geëer jar maga car wo jiili äi go wo de äe nen maga aà mo frum ra go day mo hoo ra go äe, nen maga aà mo dag ra go ti dog aè dag paçaçge ma ti faage nono.

⁷Ama se kon dosen no gaa, aà kon le de äil äe na do kay no gaè. Gahaçyla fen maga le äil äe na diñ tawge wer jar wo go debaň.

⁸Day se gano: Jar kluuri äin bay wo do wañre wo no ma' tu wa yawla?

⁹Ree maga hay da' äi leege Kalno diñ te ma Karkemis no, ma Hamadn diñ te ma Arpad no, ma Samarin diñ te ma Damas no.

¹⁰Do maga do äi yaçaç sir wañre maga baa äaaran bay wo diñ Baa wa ga fodo äaara hay de dañ ma Jerusalem wo de Samarin yaw nono,

¹¹ndi joñ ge Jerusalem wo de baa äe ma de ceëgen wo de te fen maga ndi hay joñ Samari wo de baa äe ma bay blamn wo de äe mo lay.

¹²Ane, de maga Wañkluu bag ge jag joñre äen we go ti huuli Siyoñ wo de Jerusalem no, ndi joñ ge bon wañ Asiri yañ ti le'ge ma'ge jag jiili äe ma äil äe no, ti debaycoçoçre ma nen äe ga se far ti see äe ciñ wer äe mono.

¹³Gahaçyla aà kal waçaçge gano: Do äi joñn mo haç' diñ de eegre äi, diñ de ëeñ äi werga ndi diñ je ma de ti. Ndi hay älag hagu sir wer jar wo go, ndi hay yaçë horog äaara wo go, men ra go plo' plo'o. Do je eegre nono, ndi hay srog jar maga hay wo de lagge waçaç waçaçre jar wo go gesiñ.

¹⁴Do äi da' horog mani wer jarn wo ta' do jobo mañ tiñ dwee nono, do maga jobo hoo paçaçre maga aè tobñ go nono. Ndi hoo feçeçe ma ti tamsirn go äuy, jobo fuçy grañ me' gaa lay, caa jag gesiñ gaa lay, tiñi ro po gaa äuy lay.

¹⁵Klaä kee mbe see äe yañ de dañ je maga de ëawge äe caa mopo mo yawla? Weeklaä far mbe ti see äe yañ ciñ de dañ je maga de ceëge de äe mo yawla? Sen na dogra graw kol fiñ je maga maññ ciñ nono, dogra genaëymañ je maga bay diñ koo wa ciñ nono.

¹⁶Diñ wersen Wañkluu, Manwur Pantwayn kañ ge fen ngog jar yañ ti holañ jar Asiri ma de goären wo. Aä ngal ge wuu yañ ne tore äen wer do wuu ma de ngalge hiä nono.

¹⁷Poëag ma Israyeln kol ge yañ diñ wuu. Je äe ma bay ëag kol ge yañ diñ trum wuu maga roë hoçoçe wo de ëewseñ go, taa saçaçe äaara go nen wurpo boñ,

¹⁸diñ wuu maga caa ge wer wore yooway ma Asirin wo go de koore äe ma de peëgen wo äuy. Sen joñ ge na do je ceege maga le' go de sealge nono.

¹⁹Koore ma yooway ma Asiri gwa' ge wo no mbag no, go nen maga weeklee kee ra go.

Jar Israyel maga gwa' ge wo mono

²⁰Day ge ti wur sen mono, jar Israyel maga gwa' ge wo de jar ma liñ ni Jakob maga dañ wo go men ge wo deñ see äaara yañ go see je maga hay mbar rage mono, day saara deñ ge see äaara yañ de haçege äil see Manwuri, je ma bay ëag ma Israyeln de kañ eiggi ti äe.

²¹Jar po wo mbag fer ge wo yañ le see Baa ma de eegre no, diñ jar ni Jakob maga gwa' ge wo mono.

²²O Israyele, de maga jar sir äon joñ ge wo we go ngaäa do duguëgi ma jag maarog nono, jar po wo mbag koë fer ge wo yañ le. Baa go de eig tawge jar no, ma naa nen keëedn go.

²³Gahaçyla tawge jar se maga Baa eign go mono, Wañkluu Manwur Pantwayn go de baa jag äe ti sirn äuy yaw.

Joñ wee heçeçe do jar Asiri wo wa

²⁴Diñ wersen Wañkluu, Manwur Pantwayn waçaç so gano: Nday jar äi maga de lagge Siyoññ mono, joñ wee heçeçe do je Asirin wa! Aä de mbar nday de graw, mañ genaëyäen ciñ see äay do maga jar Ejipte hay wo joñ nday nono.

²⁵Ane naw gwa' mbe me' koëe soçoçege äil äin taw ge yañ go, äil äi fug gi yañ go.

²⁶Manwur Pantwayn caa ge mbreñ yañ ti äe do ma ti wur maga ree caa jar Madiyañ wo le ti huuli Oreb nono. Manwur go de coñ graw äen ciñ ti maaroge, aä de mañge äe ciñ do ma Ejipten nono.

²⁷Ti wur sen mono, aè srog ge fen poçoçre äen yañ go mo jag bay, jug äe ma soole äon lay. Jugn men ge ngeel yañ go ne tore no.

Je heen kos Jerusalem we go

²⁸AÀ go de age Ayade, le go de hres Migron, men feçeçe äen wo Mikmase.

²⁹AÀ cegaë wo holañ huulin wo we le go day waçaç wo gano: Naa wo kañge Geba! Rama go de daëge yaw, Gibeya mani Sawuln dañ wo we de ëeere yaw.

³⁰Cag mbo go de ro so, may ma Galim no! Ko see äo Layisi! Faëge go ti äo Anatode!

³¹Madmena go de dusgi yaw, jar Gebim wo de kië ngeel yoñre.

³²Wara tu se wo ge Nobe, day mañ ge do äe yañ ciñ see huuli mani may ma Siyon no, see huuli ma Jerusalem no.

³³Ko wee, Wañkluu, Manwur Pantwayn le de brag sug koore wo de eegre: Maga sen dañ wo kaçaçra ciñ geçeçe car wo go, maga sen wo de geçeçe debaň leë wo go gesiñ.

³⁴AÀ po' lir ma yoowayn go de klaäe, koore ma ti huuli Libañ laa wo go gesiñ äaale je ma de eegre no.

ESAYI 11

Wur mani Mesi no

¹Jag do koo po jaw ge yañ ti guur mani Isayi no, kaçaçge äe maga jor ge le' ge mbere yañ.

²Nenterse Manwur joñ ge yañ de hayle ti äe, diñ Nenterse ma ëeñn wo de ti ngeel no, Nenterse ma bag yañn wo de ma naa blum no, Nenterse koge reen wo de joñge heçeçe do Manwur no.

³Nen fen äe ma boñ tu diñ joñge heçeçe Manwuri. AÀ car ge kiida jar bay diñ see nen äaara wa, blaw ge jar diñ ti riñgana gaa lay.

⁴Ama aà car ge kiida jar coo wo ge ti ngeel äe, blaw ge jar gayri ma ti tamsir wo ti faage äe. AÀ mbar ge tamsir de waçaçre ma jag äe do graw nono, day fen maga kal ge le go jag äe taw ge je debaycoçoçren go.

⁵Keëedn joñ ge diñ mblaaga ma yoo äe, de deelen joñ ge diñ mblaaga ma sag äe.

⁶Waybaa joñ ge wo yañ see kaçaçra de wee sam, bel suu gi wo yañ see kaçaçra de weelfii. Weeday, weel mingiri wo de fiiri maga aè de laa rage goäge tay wo yañ go see kaçaçra boñ, day weeklee po koë ge ra yañ.

⁷Manday wo de naèy urse koë wo yañ go ti kaçaçra boñ, weere äaara suu gi wo yañ ti ngeel po boñ. Mingir ree ge fi yañ do blodaèy no lay.

⁸Mbarga ma ti paçaçn joñ ge mbe hragge yañ jag tu yee no, weel maga go de mañ jag hee ge mbe wee do äe äi tu bondro no.

⁹Joñge nen kaçaçra po noga herge kaçaçra po joñ ge ti huuli äi ma bay äagn gaa hase. Gahaçyla koge mani Manwurn ba ge tamsir go äuy dog a bii ba äil maarog go nono.

¹⁰Ti wur sen mono, aè kië gi kaçaçge mani Isayi maga joñ ge de co'ge ka' do drapo wer jar wo nono yañ, day ngeel hayle äen joñ ge yañ de togoëge.

Ferge jar Jwif wo le liñ

¹¹Ti wur sen mono, Wañkluu coñ ge do äe yañ ma de äog ma ko decoo jar maga gwa' wo yoo jar äe maga hay lag wo le go Asiri, go Ejipte, go Patrose, go Etiyopi, go Elam, go Sineyare, go Hamad wo de kaali ma nen maarogn wo mono.

¹²AÀ äaw ge drapon yañ ciñ ne wer jar wo, tay ge jar Israyel maga hay wel wo go wo yañ le day fer ge yañ le yaçaç waare jar Juda maga sen hay dus wo wo go ti jag sir tawge mo äuy no.

¹³Hun ma äil Efrayim caa ge wer go, day jar hee sir Judan taw ge wo go. Efrayim joñ ge de hun see Juda gaa so hase day Juda caa ge hee de Efrayim gaa so has lay.

¹⁴AÀ cwaa ge wo yañ wo nen wur bo law ne jar Filisteçeç wo jag bay. AÀ wo äog äuy frum gi wo jar ma nen wur bo toñn wo yañ go. Edom wo de Mowab le' wo keñ yañ go do äaara, jar Amoñ kol wo yañ go gebere äaara.

¹⁵Manwur caa ge wer jar ma ti hulug maarog ma Ejipten yañ wo go day mañ ge do äe yañ ciñ see bii maarog ma de paçaçge no. AÀ fug gi yañ de eegre ti äe, day se car ge äil äe yañ go diñ log ti' ti' renam day jar see yañ go ni de taarage.

¹⁶Faage äo' ge yañ ne jar äe maga hay gwa' wo le go Asiri do maga aà hay joñ le ne Israyel ti wur maga aà laa wo le go äil sir Ejipte nono.

ESAYI 12

Siñ ma togoë Baa

¹Ndo waçaç ge yañ ti wur sen gano: Manwuri, ndi mañ ti äo ciñ! Gahaçyla ndo hay caa jiili go me ti day patala äil äo fug go me ti, ndo fer we teñ nen äi.

²Kidolgi ndo diñ Baa ma yaçaç mege no, ndi joñ ge mbi yañ de coäge so. Heçeçne joñ ge ndi gaa so dog a Manwuri, Manwur diñ eegre äi no, diñ fen ma nen siñ äi no aà diñ je ma haç peçeçge ne ndi no.

³Nday äaage bii yañ jag de feg jag gedel peçeçgen wo.

⁴Day nday waçaç ge ti wur sen gano: Togoë wee Manwuri, ëe wee ëu äe! Naa wee nen joñre äe ma kluurin wo go yoo wer jar wo ra! Fer wee ëig ti ga ëu äe diñ ëu maga dañ go!

⁵Waa wee siñ ma mañ ti Manwur ciñ, werga aà joñ feçeçre ma ngil jar wo: Daga tamsir äuy mo ko wo ra go!

⁶Wad war fruygi wo de war blum, ndo waçy ma de tiñ ti Siyoñ no! Gahaçyla je ma bay äag ma Israyeln kluu ni äo.

ESAYI 13

WAÇAÇRE TI JAR DEHAÇY WO Ree ti Babilone

¹Ree ma ti sir Babilon maga aè naa nen äe ne Esay je ni Amotsn mono.

²Co' wee drapo ti huuli po ka'a. Ngar wee jag wo nen ti äaara, hoor wee do ciñ! Daga jar mo cegaë wo jag tiñ mani jar kluuri sirn wo wo go!

³Ndi go de haç jag äi ne jar maga wo go sagsag äi mono. Ndi le go de ëe jar durgi äi ma de eegren wo lay, maga aà mo bag wo jag bagge poçoç äin go. AÀ wo diñ jar maga joñ wo fruygi blum äi maga ndi naan mono.

⁴Ngarge jag debañ le de ngarge ti huuli wo do ngarge jag jar ma ngaäa wo nono. AÈ de laa ngarge jag ma ti sir wañre wo, diñ wer jar dehaçy maga tay wo see äaara go mono. Manwur Pantway de kee jar durgi ma de äaalen wo.

⁵AÀ a wo le ti sir ma haçaç, le ti jag sir tawge. Manwur wo de jar bag jag äil soçoçge äen go wo de kañ gayri ne sirn ti äuy.

⁶Law wee see äay werga wur mani Manwurn go de kosge, aà a ge do ree ma caa jar maga je ma de eegren äuy kañn ne jar ti nono.

⁷Diñ wersen so ga do jar hrag wo ra go äuy, jiili jar tabay caa wo bii go äuy mono.

⁸Heçeçne go de caa rage, see äaara bañ ra go, ree de caa rage. AÀ tor wo açy do waçy maga de biñgi nono, aà ko wo kaçaçra ngil ngil do heçeçne ti bii go nen äaara ta' ta'a.

⁹Ko wee, wur mani Manwurn le de age. AÀ diñ wur ma de haçaç, wur wañ wo de bagge poçoç ma kluu, wur maga kol ge tamsir go diñ puuli mapoëag poëage, wur maga taw ge jar joñ älagge wo go mono.

¹⁰Ger ma ciñ wo de gojog äaaran sag ge wo gaa lay, wur äo' ge suñgu yañ go nen de maga se naa le go mono day few ler ge ngeel gaa so has lay.

¹¹Ndi joñ ge bon tamsir yañ ti debaycoçoçre äe no, joñ ge bon jar debaycoçoçren wo yañ go ti älagge äaara no. Ndi caa ge wer mbarge jag jiili mani jar keeë see äaaran wo yañ go. Ndi ham ge jag farge ti ciñ mani jar joñ bon jarn wo yañ go gesiñ.

¹²Ndi kol ge jar tebere wo yañ go da'ge gaali de dañ boo biñni ma yelyele, ndi kol ge ra go da'ge gaali de dañ boo biñni ma Ofir no.

¹³Diñ wersen ndi älagge ngeel ma ciñn ge go, dog tamsirn fijë gi wo yañ do soçoçge äil mani Manwur Pantwayn ti wur bagge poçoç äe ma de haçaç no.

¹⁴Do meene maga go de caa heçeçne nono, do fiiri maga je ba ti äaara bay wa nono, wosela äuy fer ge see jar ma ti wer mani äen wo, wosela äuy dañ ge äil sir äe.

¹⁵Jar maga aè yiñ gi de äaara mo äuy, aè jwag ge ra go de waa, maga aè bag ge sen wo do mo äuy no, moslam taw ge sen wo go.

¹⁶Aè jwag ge ti weere äaara ma ti paçaç wo go gesiñ de nen äaara, aè frum gi tiñ äaaran wo go day aè joñ ge fen ma bay ngar go de naare äaaran wo.

¹⁷Ko wee, ndi srog wer jar Medi maga bay wo ëiggi de ree suñgu wa lay, day boo biñni bay diñ mopo nen äaara wa lay wo yañ ne hara ti.

¹⁸Waa äaaran sra' ge wo weere ma joçoçren wo go gesiñ. Aà ko ge wo de coo kamliirin wo gaa lay, weere kleere ko ge wo de coo nen äaara gaa has lay.

¹⁹Babilon togoëge ma sir wañren wo, mo wore ma haç fruygi ne jar Kalden wo no! Ndo kol ge yañ go do Sodom wo de Gomor maga Baa hay dwas ra go nono.

²⁰Jobo joñ ge de tiñ ni gaa so has lay, jar joñ ge wo äil äe gaa so has lay de kiñgi de kiñgi. Je Arabn ba ge tiñ oçoçbe äen ni gaa lay, jar koë horog wo ge wo yoñ horog äaaran wo ni gaa lay.

²¹Feçeçre ma äil puuli a ge wo yañ go kië ngeel yoñre ni. Tukturu bag ge wo äil tiñn wo yañ go, gii tes ge wo yañ go ni day togloñre ma yoofi yoor ge wo yañ go ni.

²²Nayre ma yoofi big gi wo yañ ti naare dewur äaaran wo, weà big gi wo yañ go äil tiñ wañre ma de wornen wo. Wur äen go mbañ ma age day naw äen ya' ge wo pel ni gaè.

ESAYI 14

Sir Israyel fer yañ da' see äe

¹Gahaçyla, Manwur ko ge decoo Jakob yañ, do äe fer yañ mbe le' ge ti Israyel pa, day se fer ge yañ lag rage ti sir äaara no. Jar dehaçy tay ge wo yañ see äaara day saara tay ge yañ go de tiñ mani Jakob no.

²Jar dehaçy hoor ge wo ra yañ day wo ge wo yañ de äaara ti sir äaara no. Tiñ mani Israyeln kol ge ra yañ go gebere äe wo de mayre gebere äe ti sir mani Manwur no. Aà hoor ge jar maga hay hoor wo ra ti dañgay yañ wo day kañ ge wo poçoçre yañ ne jar joñ bon äaaran wo ti.

Wañ Babilon taw ge go

³Ti wur maga Manwur haç ge iggi we ne ndo ti gayri äon wo de joñge coo äon wo, ti gebe ma kluu maga aè hay kañ mo ti no,

⁴Ndo 'waa ge siñ se kayn la yañ ti wañ Babilone. Ndo waçaç ge yañ gano: May pa, je joñ bon jarn yee nen we go! Joñge coo jarn taw we go!

⁵Manwur haw genaèymani jar debaycoçoçren wo we go, haw graw mani jar joñ bon jarn wo we go.

⁶AÈ äo' keñ je maga hay mbar jar wo mbe ceä do äil wañ day hay joñ gebere wer jar wo nen äil soçoçge we go.

⁷Sirn äuy de da' iggi lay, go jam lay. AÈ 'waa siñ jag ti fege.

⁸Koore sipres wo de koore seder ma Libañ wo dra' joñ wo fruygi ti ree maga caa ndo mono, day waçaç wo gano: Haçaç le ti wur maga ndo le' go gesiñ mono, je car kooren bay le age car wuur wa so.

⁹Jar äi tu wo äuy fijë wo kemaçy kemaçy ma yaçaç waare äo de maga ndo wo wo mono. AÀ puçy jar huli wo go ne ndo de wañre ma ti tamsirn wo äuy. AÀ hoo wañre ma ti wer jar wo äuy wo go ciñ, saara men paale wañre äaaran wo go.

¹⁰AÀ wo äuy waçaç wo waçaçre ma riñ ndo gano: Ndo, ndo kol go de hugli do wuur no lay, ndo kol go de mañ wuur lay no!

¹¹AÈ srog wer je'erge äon wo go äi tu huli de geçeçe mandilna äon wo äuy. Cogcoçoçre see wo wer äo sunug sunugi, tunug kol wo diñ fen laage ti äo no.

¹²May pa, ndo le' we le go ciñ so, Ger ma sagge no! Weel ma ti naage waa no! Ndo ma' gor we go gesiñ so, ndo je joñ gebe wer jar wo no!

¹³Äil äo hay le riñ moge gano: Ndi ëii gi yañ wo ciñ, ndi kañ ge ngeel hayle äin yañ wo go ciñ ti ger mani Baan wo. Ndi hay ge wo ciñ ti huuli maga Baa yiñ wo wo go ni mono, wo go nen gloñhwede ma jag tawn wo go mono.

¹⁴Ndi ëii gi yañ wo go ciñ ti swaare wo day ndi joñ ge yañ go do je ma ciñ haçaçnono.

¹⁵Ama aè raw srog ndo wo go äil tu huli, wo go ti tawge tu ma wer gesiñ äedew no.

¹⁶Jar maga nen äaara ko wo ndo, ngris wo, kañ wo nen mo ti ta' ta'a, day waçaç wo gano: Äa mbe mo na diñ blo se maga hay fijë tamsiri, hay älag sir wañre wo go,

¹⁷hay kol tamsir go diñ puuli, frum äi leege wo go hay bay men jar maga se hoor ra dañgay wo go laage liñ wa mbe mo yawla?

¹⁸Kidolgi wañre ma ti wer jar wo äuy suë mbaara go ti tore so, wosela äuy liñ ni äe.

¹⁹Ama ma äon, aè äo' ndo wo go haçaç see tipale mani äon do mbarga maga aè cwaa äiili äe go nono, do huli maga aè id ra de moslam day aè sor ti äaara mbe wo haçyhaçy ti je'açy ma äi tu hulin nono, do huli maga aè dagn go ti nono.

²⁰AÈ tay tu äon de äaara gaa werga ndo älag sir äon go, ndo taw jar sir äon wo go. AÈ tji; gi ree jar debaycoçoçren wo ge jag gaa so hase.

²¹Kië wee faage ma taw weeren wo go wer älagge paçaçre äaaran wo! Daga aà mo hoo wo go ciñ ma yaçaç tamsiri noga ma ba äil äe go de hun wa so!

²²Waçaçre ma jag Manwur Pantwayn gano: Ndi ur gi yañ go ciñ ti ree äaara. Ndi caa ge wer ëu Babilon yañ wo go de feçeçre maga gwa' wo äil äe ni mono, de weere äen wo, de wer mani äen wo. Kay diñ jag Manwuri.

²³Ndi koln ge yañ go diñ ngeel gecemgecem wo, kol ndo go diñ fuuli. Ndi torn ge yañ go de getagle ma älag jar no. Kay diñ jag Manwur Pantway no.

Sir Asiri hoä ge go

²⁴Manwur Pantwayn hay haç' go haç'ge gano: Kidolgi aà joñ ge do maga ndi hay eign nono, fen maga ndi hay bag jag äe le go äil äi nduu gi kidolgi.

²⁵Ndi ndreë ge je Asirin yañ go äil sir mani äi no, ndi dagn ge yañ go ti ciñ ti huuli mani äin wo. AÈ mañ ge jug äe ma soolen ge go ne jar äin wo ti, aè srog ge fen poçoçre äe ma jag bay äaaran yañ go.

²⁶Mona diñ fen maga ndi bag jag äe le go äil äi ma joñ tamsir de äe mono. Mona diñ do äi maga ndi mañ ciñ see wer jar wo äuy mono.

²⁷Manwur Pantwayn go de bag jag ree sen äil äe day wose dign ge yañ la? Do äe go de mañge ciñ day wose fern yañ go gesiñ la?

Ree ti jar Filisteçeç wo

²⁸Nen kiñgi maga wañ Akas hu mono, aè raw waçaç ree se kayn la gano:

²⁹Nday jar Filisteçeçn äuy, joñ wee fruygi ti maga graw maga hay mbar nday haw we go mo wa. Gahaçyla cwen biñ gi na diñ bondro day jorge maga aà jor mono diñ manmbuyuri mopo ma de grañ ti.

³⁰Mo so no jag weere mani jar gayrin da' ge wo reege äaaran yañ, jar coo da' ge wo ngeel lagge yañ go flaçy. Ama ndi taw ge wer mani äon wo yañ go de koñne, day fen äo po äuy maga sen gwa'ge mono, aè 'warn ge go.

³¹Jag tiñ no, law see äo! Ndo äi leege no, cag go de ro! Seal mbo go so, sir Filisteçeçn äuy! Werga cug po yañ le de naage nen äaä gloñhwede, jobo yoo jar mani je heen ga cel go bay wa.

³²AÈ fer waçaçre ne jar soole ma ti wer jar sen wo na gahaçyla? Ga Manwur hay äo' wer Siyoñ day jar gayri ma yoo jar äen da' ge wo ngeel yaçaç wañ na ni.

ESAYI 15

Waçaçre ti Mowabe

- ¹Ree ti Mowabe. Kidolgi, nen naw boñ aè frumn go! Ar-Mowab yee nen we go! Kidolgi, nen naw boñ aè frumn go! Kir-Mowab yee nen we go!
- ²Aè òii ciñ ti ngeel cor soçoçre ma de mañge ciñ ma Bayid wo de Dibon ma rage. Sir Mowab wo go de law see àe ciñ ti huuli Nebo, Ti huuli Medeba. Tin wo go de ceçeçe àuy, piñ ma jag jarn wo go de po'ge àuy lay.
- ³Go ti faage mono, saara go de lag taçy oçoçbe wo ti. Go ciñ ti tiñ wo de ngeel kluuri ma ài leegen wo mono, wosela àuy law see àe day cag go de ro.
- ⁴Hesbon wo de Eleale hrag wo ro, aè laa geçeçe àaara wo go haçaç Yahase. Diñ wersen so ga jar durgi ma Mowabn laa wo ro day caa wo bii go àil mono.
- ⁵Jiili ài le de lawge ti Mowab maga jar àe maga yoor wo go dañ wo go haçaç Soware, wo go haçaç Eglad-Selisiya mono. Gahaçyla aè òii wo ngeel ma de mañge ciñ ma Luhidn ti ro, 'wad wo war ree ti faage ma Horonayim no,
- ⁶doga bii ma Nimrimn oçg wo go, fin hig go, fen depaçy àuy taw go, fi depaçy bay wa so.
- ⁷Diñ wersen so ga saara hoor te feçeçe àaara maga gwa' wo mono, cegaè wo go de reege àaaran haçaç wo go faale pyew genanga no.
- ⁸Gahaçyala war reen go ti hagu Mowab àuy, lawge àe maga se law mono, aè laan wo go haçaç Eglayim, wo go haçaç Beer-Elim.
- ⁹Bii ma Dimon wo go de bagge de ci, day ndi kañge ree ma tigriñ wo yañ ne Dimon ti pa. Ndi ào' ge mingir wo ne jar Mowab maga dañ wo go ti, ne fen po àuy maga gwa' ti sir àen ni ti.

ESAYI 16

Jar Mowab wo ga jar Jerusalem mo caa wo war saara

- ¹Laa wee jar wo de saçaçre wo ne wañ ma àil sir no, aè mo hoo wo le ài leege Sela mo hee wo ti puuli no, haçaç mo wo wo go ti huuli mani may ma Siyoñ no.
- ²Mayre ma Mowabn kol ge wo go jag ngeel maga aè cegaè Arnoñ go may ni do weedwee maga wel go nono, do weere mopo maga dus wo go men wo peñ àaaran go nono.
- ³Aà kam wo jar Jerusalem wo yañ gano: Ba wee yañ ne wuuri, waçaç wee fen maga wuur nen joñge àe ne wuuri! Ba nen cee àon ne wuur ti do ngeel ma de suñn no lay no, baa duuli ne jar maga èee wo le go ti, laa huli go ne je wuur maga wel go ti wa!

⁴Daga jar Mowab maga ëee wo go mo da' wo ngeel lagge ni äo! Hay diñ duuli ma ti äaara do je älag jar no! Gahaçyla joñ ge bon jarn joñ ge gaa so, frumgi jarn mañ ge jag go, dagge jar tin caa ge wer go äil sir no.

⁵Mo so no paale wañn coä ge yañ wer joñ ge de el no, je cag ree ma ti tiñ mani Dafid po hay ge yañ ti äe, diñ je maga de kañ ëiggi ti joñge fen ma ti faage äe no, day go de gragge ma joñ fen ma keëed lay mono.

Jar Jerusalem day wo caa war Mowab gaa

⁶Wuur de laa waçaçre ti mañge ti ciñ mani Mowab no, diñ mañge ti ciñ ma ti tawn tu. Keëge see äe no, farge ti ciñ äe no, soçëge äil äen wo ëiggi äe ma bay blamn wo mono, wuur de ko rage.

⁷Diñ wersen so ga jar Mowab wo de lawge ti sir Mowabe, wosela äuy de law see äe mono. Aä ra wo, seal wo go sealge wer maga aè älag Kir-Hasered go mono.

⁸Gahaçyla, yoofi ma Hesbon lwaë wo go. Wañre mani jar dehaçyn glab wo tlalum ma äil pay tlalum maga tji; le Sibma haçaç wo Yaeser wo go de maga hay wo mbaara wo go de tjiëgi ka'ka' äil puuli mono. Jag do äaara hay de ëeege haçaç raw wo see maarogn wo go.

⁹Diñ wersen ndirage pay tlalum ma Sibman yañ doga Yaeser ran no lay no. Ndi tañ ge nday go de mberbe ma nen äin wo, diñ nday äi leege Hesbon wo de Eleale werge aè mañ poçoç le go ne feçeçre äay ma weegen wo de ma haçaçgen wo ti.

¹⁰Fruygi wo de feg caa wo wer go äil pay koore ma de peëgen wo. Siñ wo de joñge fruygi caa wo wer go has äil pay tlalumn wo. Je haçaç le' ge tlalum bay haçaç yii äil caçaçgen wo wa so hase, ndi hay caa wer war fruygin wo go.

¹¹Diñ wersen so, weere äiiri äi du' wo ro wer Mowab do mandilna nono, jag jiili äi ndar ndi wer Kir-Harese.

¹²Aè go de ko Mowabe, aà gay see äe ti ngeel ma de mañge ciñn ma cor soçoçren na gayge. Aä wo ti ngeel äe ma bay ëagn ma tosge ama se kaçaç ma da' mopo gaa hase.

¹³Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaçn le go tañgu äaa tu ti Mowab mono.

¹⁴Day patala Manwur waçaç waçaçre do kay nono gano: Wo dayge ti kiñgi swa' do kiñgi je yaçë solay no mono, togoëge mani Mowabn kol ge yañ go diñ fen mbuë fo. Hayba de ngaäa äaaran ma debaň do i;ilan yaw, maga sen gwa' ge wo joñ ge wo yañ diñ jar po ma bay ngar wo ne yemeg koë no.

ESAYI 17

Ree ma ti Damas wo de sir Israyele

¹Ree ti Damas. Ko wee ga Damas joñ ge go diñ äi leege dra' gaa so hase. Nen bagge huuli ma de cor ëugul ti tabul äen wo no gaggag no.

²AÈ tob äi leege ma ti prog Arowern wo we go, aè men ra we go ne horogre wo. AÀ koln wo go diñ ngeel naw äaara day je duè rage bay wa.

³Kor ma de eegre kiñkiñ ma Efrayim sen le' jag go so, sir wañ ma Damasn wo de te sir Siri ma lan wo lay. Ree maga caa ge ra diñ te ree maga dwas ge togoëge ma Israyeln go mo lay. Kay diñ jag Manwur Pantway no.

⁴Ti wur sen mono, togoëge mani Jakobn joñ ge diñ mopo gaa so lay, noo ma see äen oçg ge go lay.

⁵AÀ joñ ge na do ma ti wur weege ga jobo tay ti coore wo go ti gesañ, day je weegen wee ti äen wo go nono. AÀ joñ ge do maga jobo wo fleg blam coore äil log mani jar Refayimn wo nono.

⁶Le'ge po gwa' ge wo see kaçaçra ne mbag lag tu do maga aè jwa' koo Olifiye go nono, äog noga swa' le de hagge tipeçeçge äe, naa noga dwee go de hagge ti jag do äe ma le'gen wo lay. Kay diñ jag Manwuri, Baa ma Israyel no.

⁷Ti wur sen mono, nen je tabayn kañ ge yañ ti je joñ ge äe no, day nen äe ko ge je ma bay äag ma Israyeln yañ.

⁸Nen äe kañ ge ti ngeel sië jag maga se joñ ra de do äe mo gaa so hase. Nen äe ko ge fen maga weere do äe hay 'wuçyn wo ra, ga diñ koore ma de corge ne soçoç Aseran wo de soçoç wurn wo mo gaa so has lay.

⁹Ti wur sen mono, aè tob ge äi leege äe ma de eegren wo yañ go do ga aè hay tob yooway wo go de tipeçeçge ti huuli wo go do heçeçne weere Israyel wo nono, day sen joñ ge diñ ree ma kluu debañ.

¹⁰Gahaçyla ndo yoçoç ti go ti Baa ma haç peçeçge ne ndo no, ndo fer eig ti ti huuli eegre äon gaè. Diñ wersen so ga ndo ya' far payre koore ma ti eiggi äo, ndo raw corge gesiñ diñ koore ma waare wo mono.

¹¹Ti wur maga ndo hay peë ra mono, ndo ma' laä go ti äaara. Toñ äe tu mbeere mo äon kal fuëgi. Ama ti wur weegen so mono, ndo da' mopo do äo gaa werga aà diñ ceege maga guurkoo äe bay wa.

Poçoçn kluu debañ

¹²Ree yañ! Jar wo ngaäa wo de ngar jag do samge maarog wo nono, aà buçë wo doge bii ma kluuri swaa wo nono.

¹³AÀ diñ jar po maga buçë wo do swaage bii ma kluuri wo nono. Manwur le de samge ne hara ti, saara dañ wo go haçaç, ëee wo go do fi ma ti huuli maga leege hoon wer nono, do degurleege maga naa äurgi ciñ pel leege baa nono.

¹⁴De maga wur de coñge mono, see äaara dañ ra go day de maga ngeel bay teege ëa mokay saara bay wa so! Mona diñ ree maga caa ge jar joñ bon naa wo mono, diñ fen maga a ge ne jar frum naan wo ti mono.

ESAYI 18

Ree ma caa sir Etiyopi no

¹O ndo sir maga ma' grañ äi' äi' wo go faale maarog ma de paçaçge ma Etiyopin wo no!

²Ndo maga ndo lag jar soole äon wo wo ciñ ti maaroge, lag daage firi bii äon wo wo ciñ ti bii wo mono! Nday jar soole ma deparday no, see wee, wo wee see wer jar ma de geçeçre maga see äaara sag mono, see jar maga aè joñ heçeçne do äaara go ti ngeel äuy mono, ni wer jar ma de eegre maga ndreë wo jar go äuy day sir äaaran de car äil de maarog wo mono.

³Nday äuy jar maga nday ti tamsir lam no, nday maga nday de lagge ciñ ti sir lam no, nday kañ ge nen äay na ti drapo ma de co'ge ciñ ti huulin wo mono. Nday co' ge sug yañ de maga aè 'waa ge coçoçn mono.

⁴Gahaçyla Manwur hay riñ me do kay nono gano: Ndi ndor gaa, ndi ko koge ti ngeel deñ do ceeg maga sar nen ngeel ceeg nono, do gedemar nen ceeg ti wur weegen nono.

⁵Ane, tañgu weege feçeçren de maga feçeçren mañ wo jag fuëgi go, ga fuëgin kol go diñ tlalum ma de ruggi so mono, se car jag do tlalum maga de älaggen wo go de sañ wo, hoor ra go, day po' maga bay wo de el wa wo go.

⁶Aè tob ge ra go äuy ne dweere ma ree naèy maga wo yoo huuli wo de nayre ma ti sirn wo. Dweere ma ree nayn caa ge wo ngeel ti ceeren go ti äaara ye' ye' day nayre ma ti sir caa ge wo yaale go ti äaara deñ deñ lay.

⁷De sen ni, wer jar ma de geçeçre ga see äaara sag mono, jar se maga aè joñ heçeçne wo go do äaara wer sir äuy, wer jar maga ndreë jar go äuy ga maarog de car nen sir äaaran a ge wo yañ de feçeçre haçge ne Manwur Pantway no. Aà a ge wo de äaara na ti ngeel maga ëu Manwur Pantwayn ra ni mono, ti huuli ma Siyoñ no.

ESAYI 19

Ree maga caa Ejipte mono

¹Ree ti sir Ejipte. Ko wee, Manwur go de ëiigi ti swaare ma ëeege depardayn wo. Aà le de age Ejipte. Baa ma Ejipte maga bay wo diñ Baa wa daë wo do äe day jiili jar Ejipte wo go de caa bii.

²Ndi grag ge je Ejipte yañ go de feçeçre durgi see kan äe je Ejipte no, day saara dur gi kaçaçra yañ. Wosela äuy dur hen äe, wosela äuy dur bar äe, äi leege dur gi äi leege, sir wañ dur gi de sir wañ.

³Twar mani Ejipten taw ge mbe go de see äe tu, ndi älag ge ëiggi äaara ma de eln yañ go. Aà wië gi wo jag baa maga bay wo diñ Baa wa wo yañ de jar sogway wo, wië wo jag jar waçë waçaçre de jar huli wo yañ de jar halge wo.

⁴Ndi haç ge Ejipte yañ go ne wañre ma de haçaç wo do, wañ ma de hun joñ ge wañ yañ ti äaara. Kay diñ jag Wañkluu Manwur Pantway no.

⁵Bii ma äil maarogn oçg ge wo yañ go, maarog ma de paçaçgen hig gi yañ go kañkrañ.

⁶Bii maarog ma de paçaçgen buugi wo yañ go, jag do Niln oçg wo yañ go day hig wo yañ go firi biin wo de gusurn lwaë wo yañ go.

⁷Fi ma ti jeñ Niln äuy haçaç wo go ti ngeel maga à kal wo nen maarog ma kluu ni mono, fen po äuy maga aè jo' ge ti jeñ Niln ni mo äuy hig gi go, dwas ge go, day yee ge nen go.

⁸Jar bag ceçeç ndum gi wo yañ day jar maga äod wo tiëeb nen Niln mo äuy joñ ge wo yañ go nen lawge. Jar maga lag wo bay nen bii caa ge wo jiili yañ go lay.

⁹Jar maga joñ wo joñre sale leçeç wo de jar maga äod wo oçoçbe ma de piiri joñ ge wo go nen soçoçre.

¹⁰Feçeçre maga hay wo kay sirn leë wo yañ go gesiñ, jar maga joñ wo joñre ti solay mo äuy car wo jiili yañ go.

¹¹Weere biñni ma Sowann wo diñ jar po ma bay ti wo, jar ëeñ ma bag yañ ne Farawoñ äo' wo diñ faare waçaçre loëge. Joñge joñge so ga nday yoo wii Farawoñ ga: Wuur diñ weere jar ma deñ wo, weere wañre ma äaaäaa wo le so la?

¹²Jar äo ma de ko reen wo gen so la? AÀ mo naa wo nen ree wo go ne ndo day aè mo ko fen maga Manwur Pantway hay bag jag äe le go äil äe ti Ejipte go so.

¹³Weere biñni ma Sowan wo go de loëge, weere biñni ma Nofn jaçë wo see äaara, wañre ma ti äiñi ma Ejipten yee wo Ejipte go.

¹⁴Manwur kañ ceege kië ti go ti holañ äaara ma ma' nen ti jar Ejipte wo go ti joñre äaaran wo äuy do je ma de taage yee go nen duggi äe nono.

¹⁵De sen Ejipte kaçaç ge ma joñ fen maga ti wo de waale, jag do gomo wo de firi bii joñ wo dra' gaè.

Jar Ejipte daë ge wo yañ pel Wañkluu

¹⁶Ti wur sen ni mono, sir Ejipte kol ge yañ go do naare wo nono. AÀ daë ge yañ day heçeçne caan ge yañ go de maga se ko ge do Manwur Pantway de mañge ciñ kay fiëgi de see äe mono.

¹⁷Sir Juda joñ ge yañ diñ fen joñ heçeçne ne Ejipte. Wosela äuy maga ëen ge we de jag äe mono, caa ge heçeçne yañ go wer ree maga Manwur Pantway bag jag äe le go äil äe ti Ejipte mono.

¹⁸Ti wur sen mono, äi leege joñ ge yañ wo dwee äi sir Ejipte ga waçaç ge wo diñ jag Kanaan, day ha' ge wo yañ de Manwur Pantway no. AÈ ëe ge mapo boñ yoo äaara yañ ga Yir-Haheres.

¹⁹Ti wur sen mono, ngeel sië jag ne Manwur joñ ge yañ wo äil sir Ejipte day aè boo ge mo ma ra ëu Manwur yañ wo ti hagun wo.

²⁰Sen joñ ge diñ fen kañ nene, diñ sedewa ma Manwur wo äil sir Ejipte de maga aàrage wo ne Manwur ti do jar joñ bon äaaran wo, de maga se äo' ge je yaçaç rage le ne ra day se oo ge wer äaara ma yaçaç rage go mono.

²¹Manwur naa ge nen see äe yañ go ne jar Ejipte wo, day jar Ejipte ko ge wo Manwur yañ go ti wur seno. Saara joñ ge peelee yañ ne hen de siëgi jag wo de haçge, haç ge wo jag yañ ne Manwuri, day saara bag ge jag äaara ge go.

²²Mo so no Manwur mbar ge jar Ejipte wo yañ, aà mbar ge ra yañ ama se peçeç ge ra go. Jar Ejipte haç ge wo äil yañ ne Manwuri day se yaçaç ge jag äaara yañ, peçeç ge ra go.

²³Ti wur sen mono, faage ur gi yañ le Ejipte wo go Asiri. Jar Asiri wo ge wo Ejipte, jar Ejipte wo ge wo Asiri lay day jar Ejipte wo de jar Asiri joñ ge wo peelee yañ ne Manwuri.

²⁴Ti wur sen mono, Israyel joñ ge yañ diñ sir ma de swa' yoo Ejipte wo de Asiri maga tamsir äuy woo ge wo wer äaara,

²⁵diñ sir maga Manwur kañ ge bosa' ne hara ti diñ de waçaç ge ga: Bosa' ti Ejipte, sir jar äin wo, ti Asiri joñre maga ndi joñ de do äi, ti Israyel, tway mani äin mono.

ESAYI 20

Esay ndar feçeçre ma see äen go

¹Ti kiñgi maga se a Asdod mono, je kluu sode maga Sargoñ wañ Asiri äo'n le kal dur Asdode, raw yaçaçge äe.

²Sen na ti kal maga Manwur waçaç waçaçre nen do Esay je ni Amots mono. AÀ hay riñn gano: See, bud taçy oçoçbe ma sag äon go, ndar taarag ma äaale äon wo go. Se raw joñ ge dosen nono, see go äaale koëe, bay taarag äaale.

³Manwur day gano: Do maga weejoçoç äi Esay see go see koëe, bay taarag äaale nono, sen joñ ge diñ fen kañ nen nen kiñgi swa'a, diñ fen riñ jar Ejipte wo de jar Etiyopi wo go pel bole.

⁴Wañ Asiri hoor ge jar Ejipte wo yañ ti dañgay, raw ge yañ de jar Etiyopi wo, ma joçoçre de jar taçaçrebe wo go see koëe, bay taarag äaale, go glog koëe ma kañ soçoçre ne Ejipte ti.

⁵Do kay no so no, heçeçne caa ge ra yañ go, soçoçre ba ge ra yañ wer Etiyopi mo maga saara de kañ eiggi ti äe mono, wer Ejipte, fen wore äaara no.

⁶Jar maga wo de tiñ ti jeñ maarog sen ni waçaç ge wo yañ ti wur sen gano: AÀ wo mona diñ mo maga naa hay de kañ ëiggi ti äe mo so no, wo diñ ngeel yaçaç wañ naa no. Jar caa war naa ma yaçaç naa go do wañ Asirin so! Naa joñ ge na joñge ma dañge go mo so la?

ESAYI 21

Babilon le' go gesiñ

¹Ree ti puuli ma äil maarog no. Je äug jarn a le na ti puuli no, ti puuli ma joñ heçeçne ne jarn do siwil maga naa le äil Negef no mono.

²AÈ naa nen ree ma de älagge debañ ne ndi gano: Je cogob lag cogobe, je frum jarn frum jar go. Elam, uri, wo mbo so! Sir Medi, kañ mbo ne jar jag so! Ndi day na caa wer ndumgin wo go.

³Diñ wersen sag äi le' me go ceege, äil äi le' me go ceege do waçy maga de biñgi nono. Ndi bay laa sug wa do see äi maga bañ go mono, nen äi bay koge wa do see äi maga daë mono.

⁴Jiili äi dañ go, heçeçne go de caa ndi. Ngeel suñ äi maga ndi de fruygi ti äe mono, Baa koln go diñ ngeel suñ ma joñ heçeçne.

⁵AÈ kañ tabul ma reegen go, jar gor ngeeln wo go de lagge lag de puçygi. AÈ ree, aè joo kola aè waçaç we yaw ga: Puë wee go ciñ nday weere wañre no! Tag wee noo ne kroñ no!

⁶Gahaçyla Wañkluu hay waçaç waçaçre me do kay nono ga: See, wo oo je gor ngeele, day aà mo sii ge fen maga se kon ge go.

⁷AÀ ko jar na ti pus durgi bla', jar ti piiri äog äog bla' ti gerheçeç äog äog bla', ti yoñyoñ wo bla' ni aà mo ko ra go tore ko, mo kañ nen äe de ele.

⁸Je ma gor ngeel raw ngar jag do mingir gano: Wañ äi no, ndi yañ mbi odge tum tum nen siili ti tiñ ma de geçeçre no, tum de suñ ndi yañ mbi ti ngeel joñre äi no.

⁹Ko wee, jar piiri wo le de age, jar piiri wo go de car ge äog äoge. Se fer waçaç waçaçre pa day gano: Babilon le' we go gesiñ, aà le' we go gesiñ! AÈ hrag nen fodo baa äen wo go gesiñ krus krusi!

¹⁰Nday jar äi maga aè hay äum nday do coore ti yaage mani äin mono, ndi sii fen maga ndi hay laan jag Manwur Pantway, Baa ma Israyel we go ne nday.

Ree ti Duma

¹¹Ree ti äi leege Duma. AÈ 'waa war le me Seyir gano: Je gor ngeele, ngeel suñ ba na eçla? Je gor ngeele, ngeel suñ ba na eçla?

¹²Je gor ngeeln kal yiñ jag gano: Ngeel le go de teege day ngeel suñ le de age lay. Hayga nday da we ga nday wii jag äi no, ni nday wii mbay. Coò wee ni nday a le.

Ree ti sir Arabi

¹³Ree ti sir Arabi. Nday na ge yañ go yooway ma Arabin wo, nday jar Dedan ma rañge wer kaçaçra ngaäa no!

¹⁴Ëa wee bii wo ne jar maga wo jwale mono. Jar ma äil sir Teman caa wo pel jar maga ëee wo go de hoole.

¹⁵Werga aà ëee wo go do moslamren wo, do moslam ma bay fra ti no, do waa maga go de kañge ti toñ mono, do poçoçre maga durgi kañ ra ne jar ti mono.

¹⁶Gahaçyla Wañkluu hay waçaç waçaçre me do kay nono gano: Kiñgi gwa' ni boñ do kiñgi mani je joñ joñre ti suñgun no ëa pa day togoëge mani Kedar mañ jag go ni no ma' no.

¹⁷Jar jwag waa ma de eegre po gwa' ge wo ne yemeg koë yoo jar ni Kedar wo werga Manwuri, Baa ma Israyeln hay waçaçn go.

ESAYI 22

Waçaçre ma ti Jerusalem no

¹Ree ti log ndarge nen waçaçre no. Wer mayse ga jar sir äon wo äuy ëii wo go ciñ ti tiñ ma de lawgen wo la,

²ndo äi leege ma de ngarge jag äil maga war wo go de yaçaçge äil äo äuy day aè joñ hragge ni no? Car waçaçge ne jar äon wo see bay diñ moslam wa, aè huë gi wo bay diñ jag durgi wa.

³Jar kluuri sode äon hoo wo ëeere go jag ta' boñ äuy, jar jwag waa hoo wo ra go dañgay. Aë hoo jar sir äon wo go jag ta' boñ äuy dañgay de maga saara hoo ëeere wo go haçaç ti' ma dañge mono.

⁴Diñ wersen so ndi gano: Far wee nen äay go ne ndi ti, men wee ndi rage debaň. Teb wee ndi ma jaçaç nen äi ti ree maga de caa may mani jar äin wo mo wa.

⁵Gahaçyla aà diñ wur soçoçre, wur ndreëge jar wo de bagge poçoç maga Wañkluu, Manwur Pantwayn aà de äe äil log ndarge nen waçaçre no. Aë mbug korn go day aè 'wad war wo nen ti huulin wo nen maga jar mo caa war saara le.

⁶Jar Elam wo go de äod hul waa jag bay, pus durgi ma jar durgin wo de jar piirin wo le de seege. Jar Kir wo go de hoo gidigli äaaran siigi.

⁷Por äo ma de wore dañ kaçaçra wo go de bagge de pus durgi wo. Jar piiri wo go de cirgi mo jag tiñ ma dur moge.

⁸Aë hog kor ma ti Judan go. Ti wur sen mono, ndo hay kañ nen äo diñ ti feçeçre durgi ma äil tiñ ma yooway no.

⁹Nday ko ywaale ma ti kor ma ti äi leege mani Dafid no, nday raw yaçaç bii äil gloñ ma nen gesiñ no.

- ¹⁰Nday kee tiñ ma Jerusalem wo day nday mbug tiñ wo go ma jwa' see kor no.
- ¹¹Nday tee gloñ ti holañ kor ma äogn wo ma yaçaç bii ma äil gloñ ma äaa no. Ama nday laa dayge kañ nen ti je maga joñ ree sen mo gaa, nday bay ko je maga hay 'wuçy ree sen le go tañgu äaa mo wa.
- ¹²Wañkluu, Manwur Pantway ëe nday wara maga nday mo ra, nday mo law, nday mo ceçeç ti äay go day nday mo lag taçy oçoçbe ti äay.
- ¹³Ba na nday bay mbay dayge wa pa. Jag äay mbe ti fege. Nday mbay na ti fruygi dosen lam no! AÈ nga' dere, aè nga' fiiri. AÈ ree nay, aè joo yii day aè kal gano: Naa ree, naa joo werga toñ naa huë gi go!
- ¹⁴Manwur Pantwayn go de naa nen äe me gano: Cwaçy aè mañ ge älagge sen go ma ko decoo äay gaa hase, say diñ huli äay boñ tu. Wañkluu, Manwur Pantway waçaç nono.

Ree ti Sebna

- ¹⁵Wañkluu, Manwur Pantway waçaç gana: See, wo da' Sebna je tore no, je ma ti tiñ mani wañn gano:
- ¹⁶Mayse äo la ni noga wose äo la ni nen maga ndo tee tu huli äo go la ni la? Ndo kol mbo go teer tu huli go ti ëiñriñ wo haçy so! Ndo clo' mbo huuli wo haçy ma tiñ naw so!
- ¹⁷Ko go ti äo ga Manwur srog mo yañ wo go haçaç de eegre, ndo paçy no. AÀ kañ ge cee yañ go mo ti.
- ¹⁸AÀ kaa ge ndo yañ go ti keçeç, legad ge ndo yañ wo go legadge ti ngeel ma fihfihi. Ndo hu gi wo go na ni. Pus äo ma de togoëgen taw wo ge wo go na ni lay, ndo je ma kañ soçoçre ne tiñ mani je waçaç waçaçre äon ti no!
- ¹⁹Ndi Manwuri, ndi nii ndo yañ go ti ngeel joñre äo no, ndi yaçaç ge ngeel kluu äon yañ go mo do.
- ²⁰Ti wur sen ni, ndi ëe ge weejoçoç äi Eliyakim je ni Hilkiyan yañ.
- ²¹Ndi hee ge oçoçbe äo ma kluun yañ go ne hen ti, ndi sa' ge yoo äe yañ go de mblaaga äo no, day ndi haç ge kluu mani äon yañ go ne hen do. AÀ joñ ge yañ diñ pan jar Jerusalem wo de tiñ mani Juda no.
- ²²Ndi haç ge sale tiñ mani Dafid yañ ne hen do: De maga aà buñ jag äe we go no, je teçgge äe joñ ge gaa hase. De maga aà teçgn we go no, je bulgi äe joñ ge gaa has lay.
- ²³Ndi co'n ge yañ gesiñ do gefay go ti ngeel ma flaçy day se joñ ge yañ diñ ngeel hayle ma de togoëge ma jar ni äe wo.

²⁴Fen maga diñ togoëge ma jar ni äe wo mo äuy aè hagn ge go ti äe äuy. AÀ diñ jag do äe wo, sug äe wo, feçeçre ma bargiñ wo äuy, tiñi ti tasan wo haçaç le' wo go ti hoolen wo, sen wo mo äuy joñ ge wo go de hagge ti äe.

²⁵Waçaçre ma jag Manwur Pantwayn gano: Ti wur sen mono, aè naa ge gefay se ma de co'ge gesiñ ti ngeel ma flaçyn yañ go, aè caan ge go day se waçaç ge mopo gaè. AÀ älag ge feçeçre poçoçre maga hay wo ti äe wo yañ go werga Manwur waçaçn go.

ESAYI 23

Ree ti Tir wo de Sidoñ

¹Ree ti Tiri. Law wee see äay, nday daage ma Tarsis no! Gahaçyla aè älag äi leegen we go, tiñ bay ciñ ka' wa so! Jag faage bay tinoo ka' wa so lay! AÈ naa nen ree sen le na äil sir Sitim.

²Äug wee jag go do heçeçne, nday jar ma ti kaali maga jar trere ma Sidoñ ma rañge ti maarog hay nges wo nday go mono!

³Coore ma jag maarog ma de paçaçgen wo de feçeçre maga aè wee ra le äil Nil hay wo diñ da'ge ma Sidoñ ciñ ti bii ma kluurin wo. Se hay diñ lumo maga wer jar äuy hay wo woge ni.

⁴Ndo wuu mbo ti go de soçoçre so, Sidoñ! Gahaçyla maaroge, ngeel kluu maarogn waçaç so gana: Äil äi hay le' me, bay ma biñgi wa. Ndi bay de biñgi wa, ndi geçeç weere joçoçre po wo de mayre tigliiri po wo gaa lay.

⁵De maga reen mokay la wo ge da' jar Ejipte wo mono, aè daë ge wo doge jar ma äi leege Tir hay daë wo do ree sen no lay.

⁶Cegaë wee wo go nen Tarsisi, law wee see äay nday jar ma ti kaali no.

⁷Äa mbe mona diñ äi leege maga aè hay mbe joñ hragge ni mo yawla? AÀ hay diñ äi leege maga aè laan le nen wur ma äaaäaa wo le, day se ëee do wo go ti sir ma haçaç haçaç wo.

⁸Wose eig ree sen le go ti Tir maga hay kañ gawrañ wañ ne jar wo ti mo la? Jar trere äen hay wo diñ wañre day aè hay hoo sug go ti äaara ti tamsir äuy.

⁹Bag jag ree sen le go ti äe diñ Manwur Pantway no, ma ham jag mopo äuy ma far ti see äe ciñ go gesiñ, ma mbuë fo jar maga aè hoor sug ti äaara ti tamsir la mo äuy wo go.

¹⁰Jee mbo sir äon mbo haçy do mañge Niln so, ndo may ma Tasis no! Jug po bay soole äo wa so!

¹¹Manwur mañ do äe we ciñ see maarog no, aà fiñ sir wañren wo we. AÀ go de haç jag ne Kanaan maga aè mo älag ngeel äe ma de eegren wo go.

¹²AÀ hay waçaç gano: Ndo joñ ge wo tum joñ hragge gaa so hase, ndo may ma Sidoñ maga aè älag tigli äon go de wañ mono! Ur go ciñ, cegaë wo go äi sir Sitim! Ba mbe de sen äuy ndo da' ge mbo iggi wo ni gaa pa.

¹³Koëa sir mani jar Kalde maga bay wo diñ jar po wa so mono, jar Asiri hay koln go diñ ngeel tiñ feçeçre ma yoofi wo. AÀ boor wo tiñ ma de geçeçre ma gor ngeel go ni, älag wo ngeel hayle ma de wore ma Tirn wo go, kol wo ra go diñ tabuli.

¹⁴Law wee see äay, nday daage ma Tarsis no werga aè älag ngeel biñni äayn we go!

¹⁵Ti wur sen mono, aè yoçoç ge ti yañ go ti Tir nen kiñgi do renam, mona diñ kiñgi wañ po boñ. Ti kiñgi do renam mono, aè waçaç ge ti Tir do mangawlañ maga siñ 'waa ti äe ga:

¹⁶Mañ dilna, kii ti äi leege no, ndo mangawlañ maga aè yoçoç ti go ti äo mono! Ma'n de ele, kañ siñ wo debaň nen maga aè mo fer eig ti ti äo!

¹⁷Ti kiñgi do renam mono, Manwur fer yañ ko decoo Tiri. Se ferge mbe yañ jag kiëgi da'ge äe ma bay blamn pa, joñ ge figliw yañ go de sir wañre ma ti sir la wo äuy, wo go ti tamsir äuy.

¹⁸Ama da'ge äen wo de solay äe ma bay blam joñ ge wo yañ go sag sag ma Manwuri. AÈ bag ge jag äaara ciñ gaa, aè äaw ge ra gaa lay werga da'ge äen joñ ge go diñ reege ma wuu jar maga wo de tiñ pel Manwur mono, diñ feçeçre heege see äaara ma de woren wo.

ESAYI 24

WAÇAÇRE TI WUR MA PELN WO NO

Tamsir älag ge go

¹Ko wee ga Manwur go de älag tamsiri, go de taw jar ma äil äen wo. AÀ älag ge sirn go, wel ge jar ma äil äen wo go.

²Ree maga da' ge je sii jagn diñ maga da' ge jar ma äuyn wo mo lay, mani je waçaç ree jarn do mani geben no lay, mani waçy tiñn do mani maygeben no lay, mani je maga yee mopo go do mani je maga yee yeege no lay, mani je taë mopo ne jarn do mani je maga taa taage no lay, mani je ma bay äere tin do je ma de äere tin no lay.

³AÈ älag ge tamsir go älagge äuy tu, aè frumn gi go frumgi werga Manwur hay waçaç waçaçre sen go.

⁴Tamsir go nen lawge, a go de sealge. Jag sir tawge äuy go nen gayri, go de sealge. Jar maga wo go de lagge ciñ ti jarn ciñ ti sir la taw ge wo lay.

⁵Jar ma ti tamsir la glubn wo go werga aà cegaë wo jag liñgin wo go, äo' wo fo waçaçre ma de yergen wo go, älag wo tayge jag ma tumn go.

⁶Diñ wersen so ga faëge go de taw tamsiri day jar ma äil äen wo de ree älagge sen ti mono. Diñ wersen so ga jar ma ti sirn la roë ge wo go day jar gwa' ge wo ne yemeg mbag koë no.

⁷Yii ma defayn go nen coocoo, pay tlalum hig go lay. Jar maga äil äaara hay go de fruygi mo äuy wo de ndumgi.

⁸Fruygi tembaln taw wo go, ngarge jag hraggen mañ wo jag go, fruygi dilnan caa wo wer go.

⁹Jobo bay joo yii de siñ jag wa so hase, feçeçre joogen kol wo go wag jag jar joo rage no.

¹⁰Äi leege ma de koë koën älag go, jag tiñn wo äuy wo go de teçgge, jobo bay wo kalge ni wa so.

¹¹AÈ 'wad war ti faage wo wer maga yii bay wa. Fruygin äuy kol go diñ lawge, jag de fegn yee nen go äil sir no.

¹²Mo ma älag jar de gwa'ge äi leegen ni, jag tiñn wo go de hragge, gwa' go diñ tabuli.

¹³Wo yoo wer jar wo mono, sir joñ ge do maga aè de jwa' koo Olifiye nono, do maga aè de fleg blam tlalum wo nono.

AÀ fruy wo de koë koëe

¹⁴Ama jar ma lan wo mbaara de 'wad ware, 'wad wo war de fruygi, 'wad wo siñ le de fruygi le nen wur bo law ma mañ ti Manwur ciñ.

¹⁵Togoë wee Manwur wo ti ngeel maga poëag wo ni mono. Togoë wee ëu Manwuri, Baa ma Israyeln wo ti kaali ma nen maarogn wo!

¹⁶Go ti jag sir tawge naa laa siñ wo 'wadge gano: Hoo sug ti je ma keëed no! Ama ma äi ndi waçaç äin gano: Ndi go de yeege! Ndi go de yeege! Maaga ndi taw we go! Jar lag cogobn lag wo cogobe, cogobe! Jar lag cogobn lag wo cogobe.

¹⁷Heçeçne, tu wo de bay wo go de cir ti äo, ndo je ma ti tamsir no!

¹⁸Je maga dañ go do heçeçne maga caan go le' go äi tu. Je maga ëii le go ciñ jag tu mono, sen ba go ti bay. Gahaçyla jag ngeel ma ciñ buñ wo le go, dog tamsirn hrag wo go lay.

¹⁹Tamsir mun äor go, tamsir crag go, aè gas tamsir go.

²⁰Tamsir go de äa'ge doge je yii äa' nono. AÀ paa do mburyug nono. Debaycoçoçre äen de poçoçge äe. AÀ le' go day ur gi ciñ gaa so hase.

Kluu joñ ge go wurpo äuy do Baa boñ

²¹Ti wur sen mono, Manwur joñ ge bon jar durgi ma ciñn wo yañ le ciñ, joñ ge bon wañre ma ti tamsir wo yañ ti tamsir la.

²²AÈ tay ge ra yañ go do jar ma ti paglam wo äuy äi tu, aè laa ge ra yañ ti dañgay äi tiñ dañgay. Naw joñ ge we go blam sen pur no, aè joñ ge bon äaara.

²³Soçoçre ba ge few go, wur cog ge ti go gesiñ de soçoçre lay werga Manwur Pantway de hayge le wañ ti huuli Siyoñ äi leege Jerusalem. Togoëge äen naa ge nen yañ go pel jar kluuri mani äen wo.

ESAYI 25

Siñ ma joñ suse'e

¹Manwuri, ndo diñ Baa äi no. Ndi kee ge ndo yañ, ndi mañ ge ti ëu äon yañ ciñ werga ndo hay joñ fen ma ngil jare. Feçeçre äo maga ndo hay ngaä ra le go äaa joñge wo mbaara ti ngeel äaara tum do maga aà hay wo nono.

²Gahaçyla ndo kol ge äi leegen go diñ huuli ma de coor ëugul ne kaçaçra ti, kol äi leege ma de eegren go diñ tabuli. Ngeel lagge ma de wore mani jar dehaçyn yee wo nen go äi leege no, jobo fer ge booge äe gaa so hase.

³Diñ wersen so ga jar ma de eegren togoë wo ndo, wer jar joñ bon jarn joñ wo heçeçne do äo mono.

⁴Gahaçyla ndo hay diñ ngeel yaçaç wañ je ma de hugli no, diñ ngeel yaçaç wañ je coon ti wur ree no, diñ duuli do baa maga ra mono, diñ nencee do ceege. Doga äoëge eegre jar joñ bon jarn wo do baa maga ra ne glig ti nono.

⁵Do maga ndo ii jag ceeg ma ti puuli go no, ndo ham jag ngarge jag waaren wo go gesiñ lay. Do swaare maga hee go ne wur nen nono, ndo hay ham jag siñ mani jar joñ bon jarn wo go na do kay no lay.

Siyoñ joñ ge diñ ngeel joñ few jar äuy

⁶Manwur joñ ge few ma kluu yañ ne wer jar wo de reege ma de wore wo, de yii ma de kiñgi wo, de reege ma de noo naëy ti, de yii ma de kiñgi ga go de jiigi de el wo ciñ ti huuli äe no.

⁷Day ciñ ti huuli sen mono, se nrag ge cee maga hay hee go ne wer jar wo äuy nen yañ go, hoo ge oçoçbe maga hay go de yoñ nen wer jar wo äuy yañ go.

⁸Aà caa ge wer huli yañ go ma tum. Wañkluu, Manwur tag ge mberbe ma nen jar wo äuy yañ go, aà mañ ge soçoçre ma ti jar mani äe ma ti tamsirn wo yañ go äuy. Manwur waçaçn go.

Israyel fruy gi yañ, Mowab bas ge go

⁹Ti wur sen mono aè waçaç ge yañ gano: Mo na diñ Baa naa no, naa hay de kañ ëiggi naa na diñ ti äe, day hay yaçaç naa go na diñ se. Naa hay de kañ ëiggi naa na diñ ti Manwuri, äil naa mo hay go fehe day naa joñ fruygi ti peçeçge äe maga aà haçn ne naa mono!

¹⁰Gahaçyla do Manwur de kañ bosa' ti huuli seno. AÈ dag Mowab go ti ti ngeel ni tu do fi ma äi gloñ jaçaçren nono.

¹¹Äi gloñ jaçaçre sen ni, se äod do äe doge je 'weçeç bii äod do äe nono, ama Manwur ham jag mañge ti ciñ äen go gesiñ wo go de rew ma do äen wo äuy.

¹²AÀ mbug glig tiñ äo ma de eegre de geçeçren wo go, hrag ra go gesiñ. AÀ cor ra go gesiñ haçaç tay nen äaara go de beëefe.

ESAYI 26

Siñ blum no

¹Ti wur sen mono aè 'waa ge siñ ma kay la yañ äil sir Juda gano: Äi leege wuur ma de eegre yañ. AÀ haç peçeçge ne wuur diñ kor ma ti wuuri, diñ glig ma ti wuuri.

²Buñ wee jag tiñn wo go, daga wer jar ma keëed maga hay lag wo ti fen ma de deelen mo laa wo ni.

³Ndo haç jam ne je maga bay ndar gog ti ëiggi äe wa mono, wer maga a de kañ ëiggi äe ti äo.

⁴Kañ wee ëiggi äay ti Manwuri sagsage werga Manwuri, Manwur diñ huuli ma nen kiñgin wo äuy no.

⁵AÀ hay srog jar maga hay wo de laa tiñ ciñ ti ngeel ma de geçeçre wo le go gesiñ, fer äi leege maga hay go ciñ ti kaçaçra go gesiñ, hayn go de wer nen siri.

⁶Äi leege sen hay dag jar gayri wo ti, hay dag jar hugli wo go de äaale ti.

Tosge jar ma keëedn wo

⁷Faage mani je ma keëedn diñ de deele no. Ndo maga ndo de deele, ndo 'wuçy faage go ne je ma keëed no.

⁸Do sen no so no wuur gor na do äo, O Manwuri! De maga ndo kañ poçoçre we ne jar ti no, wosela äuy ëe ëu äo, fer ëig ti ti äo lay.

⁹Nen ngeel ma de suñ mono, maysee äi de saçy äo ti, nenterse äi le äil äi de kië ndo lay. Gahaçyla, de maga ndo kañ poçoçre we ne jar ma ti tamsir wo ti no, jar ma ciñ ti sir la had wo joñ feçeçre ti ngeel äe.

¹⁰Hayga aè ko decoo je älagge we no, aà had fen ma ti ngeel äen gaa, haç see äe go ne joñge älagge äil sir jar ma de deele wo, day hoo sug ti kluu mani Manwurn gaè.

¹¹Manwuri, do äo wo go ciñ haçaç, bay maga nen äaara ban wa. AÀ ko ge wo yañ ga ndo de hun wer jar äon wo, day soçoçre joñ ge ra yañ ti seno. Do kay no so wuu roë ge jar hee äon wo yañ go.

¹²Manwuri, ndo de haç jam ne wuuri werga feçeçre maga wuur joñ ra mo äuy no, bag jag äara go ne wuur diñ ndo.

¹³Manwuri, wañre ma tigriñ maga bay wo diñ ndo wa hay kol wo go waçaç waçaçre wuuri, ama joñ ga wuur mo ëe ëu äo ëa pa na diñ ndo boñ tu.

¹⁴Jar huli fer wo le go ciñ gaa so, jar äi tu fer wo le go laage gaa so lay. Do kay nono, ndo raw urgi le, ndo kal taw rage go, day ndo raw yee nen je ma pel kaçaçra ma honla äuy go.

¹⁵Ndo raw tes wer jar äon wo, O Manwuri! Ndo tes wer jar äon wo, day ndo raw da' togoëge. Ndo ya' hagu ma ti sirn wo pel ni go ti äe kara äuy.

¹⁶Manwuri, aà hay kië wo ndo de maga ree hay de caa rage mono. Saara hay lag pel äo ëeged lag tosge de maga ndo hay kañ bon ne hara ti mono.

¹⁷Do waçy de äiili maga le' biñgi joñ bone day ra do ceege äiili äen nono, wuur hay raw wo go see äo haçaç Manwuri!

¹⁸Wuur hay far äiili, wuur joñ bone day de maga wuur wo biñgi so mono, wuur biñ diñ leege. Wer äe ga wuur joñ diñ joñre maga haç peçeçe ne tamsir gaa, wuur biñ jar ma tigriñ wo ti tamsir ni gaa so lay.

Birgi jar huli wo

¹⁹Daga jar äo ma de huli mo fer wo tenene! Daga jar äi maga huë wo go mo laa wo le go ciñ! Puë wee go ciñ day joñ wee fruygi, nday jar ma nen sir no! Gahaçyla, meebe mani äon diñ meebe poëage, sir fer ge yañ le go laa jar ma de hulin wo.

²⁰Wo wee laage äil tiñ naw äayn wo, nday jar mani äi no, teçg wee jag tiñn wo ti äay. Yoñ wee wo go ni semagga nen maga bagge poçoçn mo taw go ëa.

²¹Gahaçyla Manwur le go de kalge. AÀ men ngeel tiñ äen le go ma joñ bon jar ma ti sir wo day tamsir naa ge nen huli maga se idrage go, yoñ ge jag ti jar maga aè hay id ra go gaa lay.

ESAYI 27

AÈ naa ge blum Lefiyatañ go

¹Ti wur sen mono, Manwur joñ ge bon Lefiyatañ cwee ma de mbeëge no, joñ ge bon Lefiyatañ cwee ma de dijëgin yañ de moslam äe ma de haçaç kluu de eegre no. AÀ ii gi barkag ma nen maarogn ge go.

Baa wo de pay tlalum äe no

²Ti wur sen mono, ni nday 'waa wee siñ ne pay tlalum ma haçaç yii ma de jiigi no.

³Ndi Manwur ndi diñ je gor ti äe no, ndi kag bii ti äe ceäe. Ndi gorn de suñ lay de ceeg lay nen maga jobo mo aà kalge äil äe wa.

⁴Ndi bay de soçoç äil wa so, ane hayga ndi da' ëewseñ wo we de hoçoçre ni no, ndi see ge go ne hara ti day ndi roë ge ra go jag ta' boñ äuy.

⁵Ndi joñn we gaa no, ni aè ëee le yaçaç wañ see äi, aè ba barge go de äi, say aè ba barge go de äi.

Baa fug gi äil go ne Israyel ti

⁶Nen wur ma pel wo mono, Jakob laa ge ceçw yañ, Israyel jor ge yañ, fuë gi yañ day tamsir yaçaç ge yañ go de le'ge feçeçre äen wo.

⁷Manwur mbar mbe naa na do maga se mbar jar maga hay wo mbar naa no yawla? AÀ 'war mbe naa go na do maga se 'war jar maga se id ra go no yawla?

⁸Ndo baa do äo ëawa ti kiida äaara maga ndo caan mono, Manwur kal fug rage wo go de äodge eegre äen do ma ti wur leege maga a le nen wur bo toñ nono.

⁹AÀ mañ älagge mani Jakobn go na do kay no so no, day le'ge fuggi äil maga aè fugn go ne hen ti diñ ga aà mbug gi huuli maga se hay boor ngeel sië jag de äe ne soçoçre wo yañ go, fed ge ra yañ go ciñ do huuli ma de sogoë nen nono. Jobo fer ge hoo koore maga aè coor ra ne soçoç Asera wo ciñ gaa so hase, jobo ba ge do ti mo ma roë fen foçoçre no wo gaa so lay.

¹⁰Gahaçyla äi leege ma de eegre gwa' go de see äe boñ. AÀ kol go diñ tiñ maga aè tobn go, aè menn go do puuli nono. Weere dere kol wo go koëge ni, suë wo go ni, sugway maga hay wo ni de fi mono, saara seë ra go äuy lay.

¹¹De maga jag do koore hig wo we go no, aè hrag ra go, naare kal wo age hee wuu go ne hara. AÀ wo diñ jar ma bay ti wo, diñ wersen so gaa je maga hay joñ ra ko decoo äaara gaa mono. Je maga hay 'wuçy ra men ra bay joñ bon gaa lay mono.

Ferge jar Israyel wo le liñ

¹²Ti wur sen mono, Manwur gas ge kooren wo yañ, koore maga tiji wo le jag maarog ma de paçaçgen haçaç le' wo go jag pyew ma Ejipten mono. AÈ bag ge nday jar ni Israyeln yañ go do boñ boñ äuy!

¹³Ti wur sen mono, aè 'waa ge coçoç ma kluun yañ, day jar maga hay wo go de yeeëge wo go äil sir Asiri fer ge wo yañ le de maga sen hay wo wo go de dusgi äil sir Ejipte mo äuy no. Saara leë ge mondra yañ pel Manwur ciñ ti huuli ma bay ëagn wo Jerusalem.

ESAYI 28

WAÇAÇRE TI SIR JUDA WO DE ISRAYELE

Samari dwas ge go

¹Ree ti gawrañ maga kañ wer jar taëge de yii ma Efrayim wo far ti see äaara ciñ mono. Ree ti fuëgi koo ma de lwaëge ma ciñ ti log ma de rumgi ga diñ fen wore äen mono. Ree ti jar maga yii go de raw eegre äaara mono.

²Ko wee ga blo maga Wañkluu äo'n le, le de seege. AÀ de eegre lay, coä jag ree lay. AÀ do baa maga laa huuli nono, do degurleege ma far feçeçe de pel nono, do bii Baa maga far pyewre wo nono. Se srog ge tilgi sen ge go gesiñ de eegre.

³AÈ dagn ge go de äaale, gawrañ se ma kañ wer jar taëge de yii ma Efrayim wo far ti see äaara ciñ no.

⁴Fuëgi koo ma de lwadge ma ciñ ti log ma de rumgin ga diñ fen wore äen joñ ge yañ do le'ge hoçoç maga rug go departay day nen ban go tañgu jwa'ge äe day àa bragn le go do no kay go de liggi äe äuy tu nono.

⁵Ti wur sen mono, Manwur Pantway joñ ge diñ gawrañ ma sagge, diñ oçoçbe ma kaa ti ma de togoëge ti jar äe maga gwa' ge wo mono.

⁶AÀ haç ge ëiggi ma joñ feçeçe ti faage äe yañ ne jar ma lagge car kiidan wo. AÀ joñ ge diñ eegre jar maga mañ wo äil je heen wo go day kañ wo wer äe wo go jag tiñ ni äe mono.

Jar joo yii feg wo ti Esayi

⁷Ama àa wo go de laage wer yii wo de feçeçe jooge ma taë jarn wo lay. Je sië jagn wo de je ndar nen waçaçe Baa gon wo go de laage wer feçeçe jooge ma taë jar no, yii go de raw eegre äaara. AÀ yeeë wo go wer feçeçe jooge ma de eegren wo. AÀ daë wo jag de maga saara de fer waçaçe ma jag Baa go mono, mbar wo nen ti go de maga saara hay nen fer waçaçe ti ree po so mono.

⁸Tabuln wo go äuy de yaçaçe de duggi wo de feçeçe yeëe wo, ngeel ma de el yweg ta' bay wa so.

⁹AÀ waçë wo gano: Esay da kañ nen wose ti mopo mo la? AÀ da ga wose mo laa fen maga aè nen laage äe mo la? AÀ na diñ ne weere maga aè far jag äaara go ga men wo paçaç go defay ëa yawla?

¹⁰AÀ waçë mopo ga Saw lasaw, saw lasaw, lakaw, kaw lakaw, se er sam, se er sam.

¹¹Kidolgi Manwur waçaç ge waçaçe yañ ne jar sen wo la diñ de jar ma mborglo wo, diñ de jag ma tigriñ.

¹²AÀ hay wii ra go gano: Mokay diñ iggi no, men wee je maga go de gayri iggi, mokay diñ jam maga nday da' see äay ni mono! Ama saara laa dayge laage äe gaë.

¹³Day do kay no so no waçaçe maga Manwur waçaçn ge ne hara diñ saw lasaw, saw lasaw kaw lakaw, kaw lakaw se er sam, se er sam. Sen na maga àa le' wo seele we no, àa mo dag wo de gloge, mo leë wo go gorgesarge, mo hrag wo go day aè mo hoo ra go ti rew, aè mo bag ra go.

Huuli ma ti coçoç tiñ no

¹⁴Diñ wersen so laa wee waçaçre Manwuri, nday jar fegge ti jar no, nday jar 'wad mbaa ti jar ma Jerusalem wo lam no!

¹⁵Nday waçë gano: Wuur go de tay jag de huli, wuur go de ba barge de tu huli. De maga ree ma joñ jar de guurn mo a ba laybla' no, a da'ge wuur ga werga gete' diñ ngeel yaçaç wañ wuuri, jaçëge jarn diñ duuli wuuri.

¹⁶Diñ wersen so Wañkluu, Manwur waçaç gano: Ko wee ndi so! Ndi yañ de äo' huuli ma äo' wer mopo wo Siyoñ, àà diñ huuli maga ndi go de lamge äe, huuli ma de ëu ma ti coçoç tiñ ga go de äo' wer gesiñ de ele. Je maga deñ ge see äe we see äe no, dañ ge de ëee gaa hase.

¹⁷Ndi de mañ joñge feçeçre ti faage äen do äi do fen ngaä feçeçre nono, de mañ keëedn do äi do fen ngaä deele feçeçre wo nono. Huuli baa crag ge ngeel yaçaç wañ jar gete'n wo yañ go, bii mañ ge yañ go ne duuli jar jaçë jarn wo ti.

¹⁸Tayge jag äay de hulin älag ge yañ go, barge äay de tu hulin joñ ge wo wolañ gaè. De maga ree ma joñ jar de guurn a ge we no, àà dag ge nday go de äaale ti mbra' mbra'a.

¹⁹Tum de maga àà hee we no, se bag ge nday werga àà hee ge de jag toñ tum lay, de ceeg lay de suñ lay. Ngarge jag äe tawa caa ge heçeçne jar go.

²⁰Fen suulin joñ ge go de dogray do maga àè mbeë ge go mono, fen laage tin joñ ge go gebeñ kaçaç go ma laage ti gaa do heçeçne äe.

²¹Gahaçyla Manwur ur gi le go ciñ do maga se hay joñ le ti huuli Peratsimn nono. Aà le' ge fijë see do maga àà joñ le äil log ma Gabawoñn nono ma joñ joñre äen go, ma joñ joñre äe ma ngil jar no, ma bag jag joñre äe go, joñre äe maga da' wer do jobo gaa mono.

²²Patala mono, haç wee see äay ne fegge ti jarn nen maga àè mo creë sale ma de bañ wee gen wa. Gahaçyla àè go de bag jag mo ma älag sir no, ndi laa ree sen le jag Wañkluu, Manwur Pantway no.

Baa de ko ree de dañ je jeege

²³Co' wee sugi, laa wee jag äi! Lag wee ëegede, laa wee waçaçre äi no.

²⁴Je maga jee ngeel ma jo'ge jeen mbe tum tum yawla? Aà mbuë mbe pay äen go ciñ day ka' fi äe mbe ceä so yawla?

²⁵De maga àà caa fi äe go mono, se bug nijel ni, raw lag kumin ni, jo' coore blen go de sraëge ti' ti'i, jo' coore orgen go ti ngeel po tinoos ta' lay, pigrin go ti jag äe leñleñ äuy lay.

²⁶Baa äen hay hadn de seele ma seege, àà hay kañ nen äe ti haëge äen wo.

²⁷Aë äum nijel de mo ma kogge wer deren wo gaa, àè seeë de pus durgi ne kumin ti ma äumgi äe gaa, ama àè äum nijel de graw, àè äum kumin de weegraw.

²⁸AÈ nen nañ coore ble go ma äo' hoole ane de maga aè le' äumgi äe mono, aè äumn mbe pa, mbe pa gaè. AÈ seeë de pus durgi wo de piiri ne hen ti bay ma nañ ge äe go wa.

²⁹Sen a le na see Manwur Pantway maga bagge yañ mani äen dañ go, ëeñ joñge feçeçren nen äe debañ mono.

ESAYI 29

AÈ yaçaç ge Jerusalem go

¹Ree ti Ariyel, ti Ariyel, äi leege maga Dafid hay laa tiñ äen ni mono. Jwag wee kiñgin wo go ti kaçaçra, daga wur fewn mo joñ wo go ti wur äaara tum tum.

²Ama ndi fer ge Ariyel yañ go blam. Wuy wo de ndumgi joñ ge wo yañ ni day äi leegen kol ge yañ go nen äi diñ Ariyele.

³Ndi kañ ge yañ mo jag go de cir ti äo cweçeç äuy. Ndi heb mo yañ de jar durgi wo day ndi cir gi ti äo yañ go de feçeçre durgi wo.

⁴Ndo fer ge yañ go gesiñ, ndo waçaç ge waçaçre yañ le gesiñ ti'i. Ndo sweg ge waçaçre yañ swegge dogo ndo le nen sir nono. AÈ laa ge geçeçge äo yañ no gag gag do je maga bir le go äi tu nono. AÈ laa ge waçaçre äo yañ le nen sir ne swe swe no.

⁵Ngaäa jar hee äon joñ ge wo do äurgi ma de sa' saçy ëilig nono. Ngaäa jar joñ bon jar sen joñ ge wo do fi maga pud ciñ wer leege nono. Reen naa ge mbe ndo do tu.

⁶Manwur Pantwayn yam ge ndo yañ le de charge poçoç baa, de daëge sir wo de ngarge jag ma joñge heçeçne, do degurleege wo de swiili, de wuu ma yaçaçge ma de haçaç nono.

⁷Do maga lwa'ge wo de mbuëgi nen ma de suñ joñ wo nono, ngaäa jar maga a wo le ti wer jar wo äuy ma dur Ariyel de jar maga a ge wo mo äuy ma yiñ rage ma heb rage de kor äe ma de eegre kiñkiñ joñ ge wo na dosen no lay.

⁸Ngaäa jar ma ti wer jar maga dur gi wo huuli Siyoñ joñ ge wo do je maga lwa' ga se ree day puçy go la äil äe de koë nono, do je maga jwaale de kañge äe day lwa' ga se joo bii nono.

Reen ma' nen ti jar go

⁹Ngris wee ni nday ngil wee! Raçaç wee nen äay go ni nday hay wee go reçwre! AÀ wo go de taage, ane bay diñ do yii wa! AÀ leë wo kenam kenam, ane bay diñ do feçeçre jooge ma taë jaarn wo wa!

¹⁰Gahaçyla Manwur de kañ naa ma dingil jar ne nday ti. AÀ raçaç nday go nday jar ndar nen waçaçre Baa go no. AÀ ma' nen ti äay go nday jar ko nen no.

¹¹Ree maga aè naa nen äe äüyn see äay do waçaçre ma äil kefder po ga de kañ kase ti, aè haçn ne je ma de ko keege ga aà mo keen go, se raw ferge ga se kaçaç ma keege äe gaa werga aà go de kañ kase ti nono.

¹²Aà joñ do kefder maga aè haçn ne je maga ko keege gaè ga aà mo keen go, se raw ferge ga se kaçaç ma keege äe gaa werga aà go de kañ kase ti nono.

Reen ndar ge wo nday do tum

¹³Wañkluu gano: De maga jar sen wo la a wo see äi mono, aà togoë wo ndi go jag la tawa, ama jiili äaara wo go haçaç see äi. Heçeçge maga aà heçeç wo ndi mono diñ jag liñgi po maga je tabay joñn do fen tosge äe no koë no.

¹⁴Diñ wersen so, ndi de see äi, ndi ngel ge jar sen la wo yañ go tum de feçeçre mbuëgi wo de feçeçre ma ngil jar wo, Ëëñ mani jar ëëñ yee ge nen yañ go ni, ti mani jar ma de tin dañ ge yañ yoñge.

Nday sog Baa go glog so ge?

¹⁵Ree ti jar maga yoñ wo see äaara do Manwur ma yoñ ëiggi äaara do äe mono. Aà joñ wo joñre äaaran wo nen suñgu day saara waçë gano: Wose de ko naa noga wose de da' wer ne naa la?

¹⁶Sen diñ älur mayse joñ wee dosen no la? Aè nen ko je boogen do paçy nono go nen maga paçy ma de boogen wii je joñ ge äen ga aà joñ se gaa mbe yawla? Noga dañn wii je boogen äen ga aà bay de ti ngeel wa mbe yawla?

Wur mani Mesi no

¹⁷Nday bay de koge ga ig la me' aè fer ge peë koore yooway ma Libañ no, day koore sen saçaç ge wo do go krig wa yawla?

¹⁸Ti wur sen mono, jar ndigriñ laa ge wo waçaçre maga aè keen äil kefder yañ, nen jar reçwre caa wo yañ go day ko wo yañ.

¹⁹Jar ma fer ti see äaara gesiñ joñ ge wo fruygi yañ debañ debañ wer Manwuri, day jar coo ma yoo jar tabayn kol ge wo je ma bay ëag ma Israyeln yañ diñ fen fruygi äaara no.

²⁰Gahaçyla, je joñ bon jarn joñ ge gaa so hase. Je fegge ti jarn taw ge go, aè caa ge wer jar maga hay wo de laa gu ma joñ älagge wo yañ go äuy.

²¹Aè taw ge jar maga hay wo kol älagge ne je ma keëedn ti jag kiida wo go de jar maga fraçy wo nen jar car kiidan wo de waçaçre ti ngeel kiidan wo go. Aè taw ge jar maga nii wo je ma keëedn mbaara go bay laa ma jag äen tu wo yañ go.

²²Diñ wersen so Manwur maga hay coo Abraham le waçaç do kay nono ne Jakob gano: Patala soçoçre joñge Jakob gaa so hase, patala nen äe baë ge go gaa so has lay.

²³Gahaçyla, de maga weere äen ko ge wo joñre maga ndi joñ de do äi yoo äaara we no, saara gel ge ëu äi yañ go ti nene, gel ge wo je ma bay ëag mani Jakob yañ go ti nen lay. AÀ joñ ge wo heçeçne yañ do Baa ma Israyel no.

²⁴Jar maga ti äaara hay mbar nen go fer ge wo yañ de ti. Jar maga ti äaara hay grañ fer wo yañ laa jag jare.

ESAYI 30

Ree ti tayge jag de Ejipte no

¹Ree ti weere ma ti grañn wo, Manwur waçaçn nono. AÀ tay wo ma äod faare waçaçre äaaran wo bay ndi, tay wo jag de jar bay laa jag äi, ma caä älagge ne see äaara ti ni pa.

²AÀ wo go jag seele yaw, ma woge Ejipte bay wii ndi. Sen na ma woge kië ngeel yaçaç wañ see Farawoñ, ma kië duuli wo nen cee Ejipte.

³Ngeel yaçaç wañ mani Farawoñ joñ ge soçoçre yañ ne nday. Duli ma nen cee Ejipten kañ ge soçoçre yañ ne nday ti.

⁴Minisdir äen wo wo go Sowan yaw. Jar äe maga se laa ra day wo we go Hanes yaw.

⁵AÀ fer wo yañ go äuy de soçoçre wer jar po maga mañ ge wo mopo ne hara gaa lay, caa ge wo war äaara gaa lay, kay ge wo ra gaa lay mono. AÀ kol ge wo yañ diñ fen kañ soçoçre ne ra ti, diñ fen mbuë fuy äaara yaw.

Haya, nday jar kië kayge ma Ejipte no

⁶Poçoçre ti nayre ma äil Negefn wo. AÀ caa wo sir ma bay bii ma de bon no, hee wo äil sir maga man mingir wo de blo mingir a wo le ni mono, sir maga bondro wo de manmbuyuri ma de grañ tin a wo le ni mono. AÀ hoo wo horog äaara wo ti gerheçeçre wo, hoo wo nen horog äaaran wo ti yoñyoñ wo ma woge de äaara ne jar po maga kay wo ra ti mopo me' gaa has mono!

⁷Gahaçyla, caage war mani Ejipten diñ ngeel de koë koë has tu, diñ wersen ndi waçaç go ti äe poëag ga aà diñ je maga ree de caage äe ti ngeel iggi äe mono.

Ko wee see äay see ngeel ma pel no

⁸Ale patala, yer feçeçre sen wo go pel äaara ti huuli ma de ceëge, krig ra go äil kefder nen maga aà mo hay wo tum ni, haçaç wo go ti naw ma blam no, wo tum sag sage.

⁹Gahaçyla aà wo diñ jar ma ti grañ, wo diñ weere maga bay wo yaçaç jag wa, wo diñ weere maga bay wo dage ga saara co' sug jag liñgi mani Manwurn lay wa.

¹⁰AÀ wië wo jar ko nen wo gana: Ko wee nen wa! Wië wo jar ndar nen waçaçre Baa gon wo gana: Ndar wee nen ree ma ti ngeel äen wo ne wuur wa, waçë wee ne

wuur diñ feçeçre maga sen coo wo yañ jag wuur mono. Ndar wee diñ nen feçeçre maga kay wo wuur gaa mono!

11 Men wee faagen go, cel wee go ti faage no, kañ wee nen wuur ti je ma bayëag ma Israyeln wa!

Ree caa ge nday mbale

12 Diñ wersen je ma bay ëag ma Israyel waçaç so gano: Wer maga nday day yaçaç waçaçre sen gaa, nday kañ ëiggi äay diñ de joñge girgir wo de megefaagen go, day nday kol ra diñ fen deñ see äay so mono,

13 älagge sen joñ ge yañ see äay do glig ma de geçeçre maga mun go ma le'ge, wa' äil go day kola se le' we go do ni tu yaw nono.

14 Aë tige nen äe go dogaa aë tige nen hargañ caçaçge mani jar boorgen wo go te' te'e, day aë men nen äe po me' ma mañ wuu äi swee noga ma äa bii jag tug gaa nono.

Lag wee de kañ ëiggi ti äi

15 Gahaçyla, Wañkluu, Manwuri, je ma bayëag ma Israyeln hay waçaç gano: Nday da' ge see äay na diñ de ferge le see Baa, de lagge ëegede. Eegre äayn joñ ge na diñ de maga nday lag eñ, day nday kañ ëiggi äay we go sog boñ ti Baa mono! Ama, nday laa dayge gaë.

16 Nday day gano: Bay wa, wuur dañ ge yañ ti piiri wo! Diñ wersen nday ngraë ge kidolgi de ëeere. Nday gano: Wuur ëii ge feçeçre ma deege departay wo yañ! Diñ wersen jar maga mañ ge wo blam äay niigi joñ ge wo departay lay.

17 Jar ndar dañ ge wo yañ jag ta' boñ do je ma boñ nono, nday dañ ge de ëeere do jar dwee haçaç nday kol ge yañ wo go ne freçw freçw do koo ma de co'ge ti huuli nono, do drapo ciñ ti huuli ma lub nono.

Baa fer ge ko decoo Israyele

18 Diñ wersen Manwur de gorge ma ferge ko decoo äay, aà ur gi yañ ciñ ma joñ äil de el ti äay werga Manwur diñ Baa ma keëede: Wore ti jar maga gor wo do äe mo äuy no!

19 Gahaçyla jar po lag ge wo mbaara yañ de tiñ Siyoñ wo de Jerusalem äa pa. Ndorage gaa so hase! Aä ko ge decoo äo yañ ti ëu maga ndo ëen ge jag ti ro mono. De maga aà laa ge geçeçge äo no kay tu, se yiñgi jag ne ndo tu.

20 Wañkluu haç ge hole yañ ne nday de maga nday nen ree mono. Ndi haç ge bii yañ ne nday de maga nday nen lawge mono. Je ma had ndon yoñ ge see äe gaa so, day nen äo ko ge je had ndon yañ.

21 Sug äo laa ge waçaçre yañ le nen blam äo gano: Faagen mo ti' no, see wee ni! Sen mo na de maga nday le' we ferge ti äa war laybla' ti äa guur laybla' mono.

²²Nday ko ge boo solay ma de korge see fodo baa äayn wo yañ de boo biñni ma de biñgi see äaaran wo do feçeçre yeëe wo nono. Ndo lag ge besgem äaaran wo yañ go do jaçaçre nono. Ndo waçaç ge yañ ga: Lag ra wo go ti jaçaçre.

²³Mo so no serage baa yañ ne ndo ti mbeere mo äo maga ndo jo'n ge gesiñ mono, day hole maga ndo da' ge le pay joñ ge yañ de coäge lay, lwië lwië lay. Ti wur sen mono, horog äon raw ge wo yañ wo reege ti ngeel koëge ma pilyplyi wo.

²⁴Blore dere wo de gerheçeçre ma jeegen ree ge wo yañ diñ hoçoç ma de manda ti, diñ hoçoç maga aè gasn ge go gasge de ko wo de fen fa' feçeçre.

²⁵Ti wur idgi jar ma kluu no, ti wur maga tiñ ma de geçeçren leë wo go gesiñ mono, pyewre wo de bii yuuri joñ ge wo yañ go ti huulin wo äuy, ti ngeel ma de mañge ciñ ma honla äuy lay.

²⁶Few tee ge ngeel yañ go do wur nono, wur tee ge ngeel de dañ maga se teen äaale renam do maga aè tay ma nen naw renam wo go ti kaçaçra nono. Sen na ti wur maga Manwur sa'ge waçaçge mani jar äen wo day ruggi waçaçge maga aè car ne hara see go mono.

Sir Asiri le' ge go gesiñ

²⁷Ko wee, ëu Manwur le de rage le haçaç. Bage poçoç äen de ti ngeel wuu debañ, aà diñ poçoçre ma kluu debañ. Jag äe foçoç wañ budi day trum äe do wuu ma de haçaç nono.

²⁸Äoëge eegre äe do pyew maga dug go, caa jar go soole ye'e, day haç bii wer jar go diñ de haçge bii ma taw jar gon nono. Aä do bugrum ma jaçë jag jar wo nono.

²⁹Nday 'wad ge siñ yañ do ma nen ngeel suñ ti wur maga aè de ma joñfew nono. Äil äay joñ ge yañ go feh do je maga mañ äaale de ro siili nono, de maga nday wo ge ti huuli mani Manwur no, see Huuli ma Israyeln mono.

³⁰Manwur kañ ge nen äay yañ ti geçeçge äe ma de wore no, ti do äe ma de poçoçre ga le' ne jar ti de bagge poçoç ma debañ no, de wuu ma yaçaçge de haçaç jag no, ti do äe maga mañ bii ne jar ti, kañ degurleege wo de huuli baa ne jar ti lay mono.

³¹Mo so no, je Asirin caa ge heçeçne yañ go do geçeçge Manwuri, day Manwur ma'n ge yañ de genaëyæ no.

³²De maga jag graw maga Manwur mbarn ge de äe mo äuy no, aè laa ge geçeçge tembale wo de dilna wo lay. Manwur mañ ge do äe yañ go ciñ tinoo poëag kay ma durgi äe.

³³Le go äaa tu aè go de tay jag haçaçre ta'a, aè go de ngal wuu ka' see wañ Asiri, diñ wuu ma ngil lay ma hiä lay. Wuu se ga aè äo'n ge nen äe diñ wuu day haçaçre äen debañ lay. Äoëge eegre Manwur do'n ge go do pyew wuu sufte nono.

ESAYI 31

Ree ti jar deñ see äaara see Ejipte no

¹Ree ti jar maga raw wo wo Ejipte kië kayge, deñ wo see äaara ti piirin wo, day kañ wo eiggi äaara ti ngaäa pus durgin wo de jar yaë piirin wo werga àà wo de eegre mono! Ree ti jar maga bay wo mbuë nen äaara ne je ma bayëag ma Israyeln ti wa, day kië wo Manwur gaa mono!

²Paga àà na diñ je ma de ëeñ maga faage kañge ree ne jar tin nen äe mo yaw no. AÀ bay go jwag jag äe ti waçaçre äen wo wa. AÀ ur de tiñ mani jar älaggen wo, de jar caa war jar joñ debaycoçoçren wo.

³Je Ejipten diñ je tabay, àà bay diñ Baa wa. Piiri äen wo diñ nayre wo, àà bay wo diñ nenterse wa. De maga Manwur mañ ge do äe we ciñ no, je ma caa war Ejipten say ge go, je maga aè caa war äe le le' ge go gesiñ lay. Saara taw ge go jag ta' boñ äuy.

Je yaçaç Jerusalem go diñ Manwur boñ tu

⁴Manwur hay riñ me do kay nono gana: Do maga mingiri noga weel mingir ra de pegge ne naëy maga se ban ti ti'i, men see äe go caa heçeçne do ngaäa jar koëge maga tay wo ti ngar jage noga mbarge äe gaa mono, Manwur Pantwayn cwaa ge le durgi ti huuli Siyoñ, weel huuli äen na dosen no lay.

⁵Do maga weedwee dur ti weere äe wo no mono, Manwur Pantway ur gi yañ go ciñ ti Jerusalem dosen no lay. AÀ oo ge yañ ti äe, yaçaçn yañ go, oo ge yañ go ne hen nene day joñ ge yañ ga ree po mo caa ra wa so.

⁶Fer wee le see je maga nday hay mañ ail wo go see äe has has mono, nday jar ni Israyel no!

⁷Ti wur sen mo so no, wosela äuy lag ge baa äe maga se joñ ra de boo solay wo de boo biñni wo yañ wo go, baa se maga nday hay joñ ra de do äay wo mono.

⁸Je Asirin le' ge yañ go jag moslam maga bay diñ moslam ma do je tabay wa mono. Moslam maga bay diñ ma do je tabay wa kaf ge nen äe yañ. AÀ yaçaç ge yañ de ëee do moslam no, weere ma joçoçre äen kol ge wo yañ go gebere.

⁹Je maga hay do huuli äen nono dañ ge yañ de ëee do heçeçne, wañre äen caa ge wo heçeçne yañ go do drapo no. Kay diñ jag Manwur maga le de ngal wuu ti Siyoñ, day le de laa wuu ma hiä le Jerusalem mono.

ESAYI 32

Wañ ma de tore no

¹Mo so no wañn joñ ge wañn yañ ti ngeel äe, weere wañren seege wo yañ de jar ti faage äe lay.

²Wosela äuy joñ ge yañ do duuli pel leege nono, do ngeel yoñre do degurleege nono, do bii yuuri ti ngeel maga hay hig go nono, do nen cee huuli ma kluu ti ngeel ma de ceeg nono.

³Nen jar maga ko wo, cug gi wo ra me' gaè. Sug jar maga hay wo laage cug gi wo ra ti mopo me' gaa so lay.

⁴Jar maga äil äaara ig hooge gaa, joñ ge wo yañ de ti ngeel ma laë wer ree wo. Trum jar maga wo mborglo waçaç ge waçaçre yañ go deparday lay, go ti ngeel äe lay.

⁵Aè èe ge je bay tin ga je tore gaa so, a èe ge je hramn ga je yañ gaa so.

⁶Gahaçyla je ma bay tin waçë äen diñ jag dog jage. Jiili äe go de kañge ti älagge ma joñ fen yeë no, ma waçë ree ma äay ngar ti Manwuri, ma hoo fen maga le äil je ma koñnen go, ma yaçaç bii go ne je maga jwaale jage.

⁷Joñre mani je hramn diñ ma älag jare. Aà èig äen diñ èiggi ma debaycoçoçren wo, ma joñ nen jar gayri wo de waçaçre gete' wo, hayba ga ree ma je coon ti ngeel äe yaw.

⁸Ama je ma äil de eln kië le äil äe diñ faage feçeçre ma de eln wo, day oo na diñ ti èiggi äe ma de eln wo tu lay.

Ree ti naare wo

⁹Nday naare maga go de suëgi lemde' lemde' mono, hoo wee go ciñ, laa wee jag äi! Nday mayre maga nday go de daë ti see äay mono, co' wee sug waçaçre äi no!

¹⁰Kiñgi wo mañge la boñ de naw ti rab mono, jwa' ge koore mañ jag go, weege feçeçre joñ ge gaa so.

¹¹Lag wee go de heçeçne nday naare ma ti tore no! Daë wee, nday naare ma de daë ti see äay no! Ndar wee oçoçbe ma ti äayn wo go, gwa' wee go see koëe day ni nday saë wee yoo äay!

¹²Nday mbar ge paçaç äay wo yañ do lawge ti wore payren wo, ti le'ge maga tlalum hay wo le'ge äe mono.

¹³Hoçoçre wo de èewseñ tiñi wo go ti sir mani jar äin wo, go äil tiñ ma de fruygin wo, go äi leege ma de hragge no.

¹⁴Gahaçyla aè tob ngeel hayle toren go, aè men äi leege ma de ngar jag äiln go. Weel huulin wo de tiñ ma de geçeçren joñ ge wo diñ jag rum ma ndalge gerheçeçre ma yooway wo, go diñ ngeel koë horog wo.

Wur po a ge yañ

¹⁵Sen joñ nono haçaç wo go ti wur maga Nenterse cwaa ge le ciñ ne naa ti ëa, say laale kol go diñ ngeel peë koore ta' a, day koore saçaç wo go krig kol de mañ yooway no ëa no.

¹⁶Mo so no fen ma ti faage äen joñ ge yañ äil puuli no, fen ma ti ngeel äen joñ ge yañ yoo koore ma de peëgen wo.

¹⁷Joñge mo ma ti ngeel äen a ge de jam, joñ ge mo ma ti ngeel äen fer ge eiggi jar yañ le see äaara, kañ ge wer äaara yañ lagge de kañ eiggi de wore tumtum.

¹⁸Jar mani äin joñ ge wo ti wur jam, go ti ngeel lagge ma de yoçoç ti wo, ti ngeel iggi ma bay ree wo lay.

¹⁹Ane huuli baa jwa' ge yooway go gesiñ, äi leegen fer ge yañ go gesiñ hase.

²⁰Wore ti äay nday jar maga nday joë feçeçre ti jeñ bii wo mono, ti bay maga nday pog äaale day wo go de gerheçeç mono!

ESAYI 33

Ree ti je älag Jerusalem go no

¹Ree ti äo, ndo maga ndo frum jar go day aè frum ndo ti boñ gaa mono! Ree ti äo, ndo maga ndo lag huli ne jar ti day aè laa mo ti ti boñ gaa äa mono! De maga ndo mañ ge jag frum jarn we go, de maga ndo taw ge lag huli ne jar ti we go no, aè laa ge huli ne ndo ti lay.

²Manwuri, ko decoo wuuri! Wuur de gor ge na diñ do äo. Hay diñ eegre wuur tum de jag toñ, diñ je yaçaç wuur go nen wur reen wo no!

³De maga aè laa äaale äo le sange mono, wer jar dañ wo, de maga ndo ur go ciñ mono, jar dehaçy wel wo go.

⁴Aè trom feçeçre äayn wo go do äuy do mo maga gejer seën wo go nono. Aè cor go ne keçeç ti corge do maga mapoë cor wo go ne kaçaçra ti nono.

⁵Manwur go ciñ ti jar werga a le go de hayle ciñ. Aà ba äil Siyoñ go de feçeçre ma ti faage äe no, de keëed no.

⁶Aà joñ ge nen maga ndo mo see go de yoçoç ti nen naw äon wo. Eëñ wo de koge ree wo diñ horog maga yaçaç jobo go, joñge heçeçne do Manwur mo na diñ horog äe no.

Wañkluu joñ ge jar go nen ti ta'a

⁷Blumri durgin wo go ti war ti faage wo, jar age de soole jawn ra wo debañ.

⁸Blam faage huë wo go, jobo bay heege ti faagen wa so. Aà älag wo tayge jagn go, aà äo' wo fo äi leegen wo go day se bay hoo sug ti jobo wa so hase.

⁹Sirn go nen lawge, aà puu go. Yooway ma ti huuli Libañ go nen soçoçre, cog ti go gesiñ. Ful Saron kol go do laale nono, sir Basañ wo de huuli Karmel puu wo go.

¹⁰Patalam no, ndi ur gi yañ ciñ, Manwur waçaç nono. Patalam no, ndi bud ge see äi go. Patalam no, aè mañ ge ti äi yañ ciñ.

¹¹Nday hay mañ diñ äiili hoçoç horog wo, nday raw biñgi diñ fi. Äodge eegre äayn diñ wuu maga roë ge nday go.

¹²Wer jar roë ge wo yañ go do mo ma ti ngeel jië feçeçre nono, do hoçoçre maga aè car ra go day roë wo ti wuu nono.

¹³Nday maga nday wo go haçaç haçaç mono, laa wee ree maga ndi hay joñ mono! Nday maga nday la mbañ mono, ko wee eegre äin so!

¹⁴Jar älaggen ma äil Siyoñn wo go de heçeçne. Jar ëar Baan wo go de daëge day wo gano: Wose kaçaç ge yañ yoo naa ma ooge ti jeñ wuu ma roë jarn la? Wose kaçaç ge yañ yoo naa ma ooge ti jeñ jañre wuu ma tumn wo la?

¹⁵Je maga see diñ ti fen ma ti ngeel äe waçaç diñ mo ma ti faage äe no. AÀ day yaçaç mo maga aè da'n le de hram gaa, baa do äe see da' ge ma de koën gaè. AÀ day co' sug waçaçre ma kaa ci jarn go gaa, laa oçoçbe go nen äe maga se mo ko älaggen wa lay.

¹⁶Diñ wersen aà hay ge yañ go ti ngeel ma ciñ haçaçn wo. Huuli ma kiñkiñn joñ ge wo yañ diñ ngeel iggi äe. AÈ haç ge hole yañ ne hene, aà da' ge bii yañ go de yoçoç ti.

Jerusalem da' ge see äe yañ

¹⁷Nen äo ko ge wañn yañ go de wore äen äuy, ndo ko ge kluu sirn yañ go de nen äo äuy lay.

¹⁸Ndo ngrum gi jag yañ ti heçeçne maga hay joñ moge mono gano: Äa je yergen wo de je yaçë lombon wo genla? Je maga hay kol go waçaç waçaçre tiñ ma de geçeçren wo äuy na genla?

¹⁹Nen äo ko ge jar yuguy yoo jarn wo gaa so hase, jar se maga jag äaara gaali ma laage lay, jag äaara diñ jag dehaçy maga aè da' wer ne hen gaa lay mono.

²⁰Kañ nen äo ti Siyoñ, äi leege maga diñ ngeel yiñgi wuurn mono! Nen äo ko ge Jerusalem ngeel iggi ma de wore no, tiñ naw maga aè jwidn gi go gaa so hase, aè ndar ge gefay äen wo ge go gaa has day aà pog ge sale äen wo go gaa hase.

²¹Sen kidolgi na diñ fen maga kañ nen ga Manwur kluu ti wuur mono. AÀ see wuur do maarog ma de paçaçregen wo nono, do log ma de diy maga daage ma durgi caa wo nen äe go gaa hase, day daage biñni po hee wo ni gaa lay nono.

²²Gahaçyla Manwur diñ je cag ree wuur no. Manwur diñ je äod jag liñgin ne wuur no. Manwur diñ wañ wuur no, je yaçaç wuurn go na diñ se.

²³Ma äo ndo je hee no, sale äon nglo' wo go, aà bay wo de bañ ko äon wa so, bay wo go mbeë oçoçbe ma dig leegen wa so lay. Do kay no so no, aè äes mbe feçeçre maga aè yaçaç ra le jag jaw koë so, hayba jar leñre wo dra' a wo ti frumgi feçeçre ni lay.

²⁴Je ma äi leege maga riñ ga: Ndi de ceege, bay wa. AÀ fug äil go ne jar maga wo de tiñ äi leege Jerusalem go ti debaycoçoçre äaara no.

ESAYI 34

AÈ taw ge sir Edom go

¹Ya' wee le mañ, nday jar dehaçy no, ma laa ree! Nday jar no, lag wee eñ laa waçaçre! Daga sir de feçeçre ma äil äen wo äuy mo laa wo, tamsir de feçeçre maga tiñi wo ti äe mo äuy mo co' wo sugi!

²Gahaçyla soçoçge äil mani Manwurn day le'ge ne wer jar wo ti äuy, bagge poçoç äen day le'ge ne jar durgi äaaran wo ti äuy. AÀ ga se caa wer äaara go, se sra' ra go gesiñ de huuli.

³AÈ tob jar äaara ma de da' waçaçge wo go, foçoçre no jar äaara maga huë wo go yaçaç ngeel wo go day ci äaara yuu le go ti huuli wo.

⁴Feçeçre ma nen ngeel ma ciñ ngroä wo go, ngeel ma ciñ kaa go ti keçeç do kefder nono day jar durgi äaaran baë wo nen go dogo sug tlalum lwaë go nono, do maga sug koo hoçoç lwaë go nono.

⁵Gahaçyla, moslam äin taa le go ciñ haçaç day a le de cwaage ne Edom ti, ne jar maga ndi go de waçaçge ga ndi taw ra go mono ti.

⁶Moslam mani Manwurn go de ci ti äuy, go de noo naëy ti, diñ ci weere saçaçren wo de togloñren wo, diñ noo ma ti heçeçre gamlaaren wo. Gahaçyla, Manwur de ma joñsiigi jag äe wo Bosra, aà taw ge jar wo go debañ äil sir Edom.

⁷Cayn laa ge wo gesiñ de äaara äuy, deren wo go wer blore deren wo lay. Sir äaaran wuu go de ci, beëef äaaran der go do noo äaara.

⁸Gahaçyla sen diñ wur maga Manwur sa' hee see äe, diñ kiñgi maga aà joñ bon jar ti fen maga aà hay joñ wo Siyoñ de äe mono.

⁹Piyewre ma Edom kol ge wo yañ go diñ keaçy ma cog jare, beëef äen go diñ sufte, sir äen go do keaçy maga de yorge nono.

¹⁰Wuu äen hu gi go de suñ gaa lay, de ceeg gaa lay. Cug äen ndar ciñ sagsage, de kiñgi de kiñgi sir äen joñ ge nen lawge. Jobo hee ge ni gaa so hase, wo tum tu.

¹¹Tugturu wo de gecemgecem yaçaç ge wo ne go, cigriw wo de gawla bag ge wo tiñ yañ go ni. Ngeeln kol ge yañ go poëag poëage, go diñ gusuñ gusuñ.

¹²Weere biñni äen joñ ge wo ni mabaa wañ gaa so, weere wañren joñ ge wo äil äe ni gaa so hase.

¹³Gusuñ gusuñ tiñi wo yañ go ti ngeel hayle äaara ma de woren wo, wuçy wo de fi ma bay blam jaw wo yañ go äil kor äe ma de eegre kiñkiñn wo. AÀ joñ ge go diñ tway ma weà wo, ngeel blulgi gii wo.

¹⁴Feçeçre ma yoofi yĩn gi wo wo go de nayre ma mbasga wo ni, togloñre jaçë ge wo jag kaçaçra yañ wo go ni. Fensuñ da' ge ngeel naw wo de ngeel iggi wo go ni.

¹⁵Cwee tee ge tu wo go ni day laa ge paçaçre äe wo go ni. Se ce' ge ra go day suu gi ne weere äen wo ti. Ereñgaç tay ge wo ti wo go ni, wo äuy see keçeç ye' ye'e.

¹⁶Ko wee ne äil kefter mani Manwur no, ni nday kee wee ne! Ma po boñ yoo nayre sen wo mo äuy gwa' ge go gaa: AÀ tay ge wo ge go see kaara ni äuy mapo gwa' ge go gaè. Gahaçyla jag äe waçaçn go day tay ge ra le na diñ Nenterse äe no.

¹⁷AÀ go de naa waçywaàale ne hara ti sir no, go de ngaäge äe ne hara de sale de do äe. AÀ yaçaçn ge wo yañ go ma tum day lag ge wo yañ go ni de kiñgi de kiñgi.

ESAYI 35

Wur ma de woren wo

¹Puulin wo de laalen joñ ge wo fruygi yañ. Sir maga bay joñ mopo äil wa joñ äil yañ go fehe day fuë gi yañ go proho.

²Fuëgi koo yaçaç äil äe yañ go day se yoor yañ ciñ de siñ fruygi wo de siñ blum no. AÈ haç ge togoëge ma ti Libañ go ne hene, haç ge kluu ma ti Karmel wo de Saron wo go ne hene. AÀ ko ge wo togoëge mani Manwurn yañ, ko ge wo kluu mani Baa naan yañ.

³Haç wee eegre ne do ma de gayrin wo, deñ wee koyoçgre ma äa'gen wo.

⁴Wii wee jar maga jiili äaara dañ go gano: Coä wee nen äay, joñ wee heçeçne wa. Baa äayn le de age ma sa' hee äay, mapoë jar hee äayn wo ti älagge äaara no. AÀ a ge na diñ se de see äe tu day yaçaç nday yañ go.

⁵Mo so no, nen jar reçwre caa ge wo yañ go, sug jar ndigriñ le' wo yañ laëge.

⁶Je leñ yoor ge yañ do man meene nono, trum je mbululumn wal yañ go werga bii mañ ge yañ go ti puuli no day pyewre dug gi wo yañ go äil Araba no.

⁷Sir ma de heegn kol ge yañ go diñ mangloñ, sir ma bay biin kol ge yañ go diñ tu bii wo lay. Ti ngeel maga weà hay wo go suëgi ni mono, firi bii wo de gusur kol wo yañ go ni.

⁸AÈ äo' ge faage yañ go ni, day aè ëe ge faage sen ga blam faage ma bayëag no. Je ma de ëag hee ge ni gaa, aè joñ ge diñ ma äaara tawa. Jar maga mañ ge wo faage sen mono, jar bay ko ree wo dra' yee wo go gaè.

⁹Mingir joñ ge ti faagen ni gaa, naèy po ma bag jar hee ge ni gaa hase, aè yĩn gi ba de äe ni dra' gaè. Jar maga aè naa sale gebe go ne hara ti see ge wo ni.

¹⁰Do kay nono, jar maga Manwur hay yaçaç ra go fer ge wo yañ le day a ge wo yañ äil Siyoñ de siñ blum jage, fruygi ma tum joñ ge yañ diñ gawrañ ma ti äaara. Feg wo de fruygi ya' ge wo yañ le, lawge wo de ndumgi mañ ge wo äil yañ wo go.

ESAYI 36

FEÇEÇRE MA TI KAL MANI WAÑ ESEKIYASN WO Wañ sode ma Asirin ëar Baa

¹Nen kiñgi ma de hwal ti naan ga Esekiyas hay de ma joñwañ mono, Senakerib wañ Asiri raw urgi le dur äi leege ma de eegre ma ti sir Judan wo day se raw yaçaç rage.

²De maga wañ Asiri hay Lakis mono, se raw äo' Rabsake äen wo Jerusalem see wañ Esekiyas de sode ma de eegre debań wo were. Rabsaken raw woge ooge ti blam bii maga a le ti gloń ma nen cińń wo ti faage maga le' wo äil pay mani jar bag law oçoçben wo mono.

³Mo so no Eliyakim je ni Hilkiyahu je ko wer horog ma liń ni wañń raw wo laage wo go see äe dege Sebna je yergen wo de Yowa je ni Asafn je bag jag feçeçre ma de yergen wo no.

⁴Rabsaken raw riń rage gana: Ndi kam nday kamge, riń wee Esekiyas gano: Wañ ma kluu no, Wañ Asiri waçaç do kay nono gano: Ndo de kań ëiggi äo na diń ti mayse noga ndo de deń see äo see äe mo la?

⁵Ndi riń ndo ga sen diń waçaçre maga go jag la tawa koëe, aè dur jaw na diń de ëeń wo de eegre. Day äon patala ndo de kań ëiggi ti mayse lay so ga ndo joń ti grań go see äi mo la?

⁶Koëa, ndo kań ëiggi äo diń ti kayge mani Ejipte, firi bii se maga go de hawge day äe' wosela äuy maga deń see äe ti äe do day nduln go no: Farawoń wañ Ejipte joń jar maga kań wo ëiggi äaara ti äe mo äuy na do kay nono.

⁷Tiga ndo waçaç ba yań ga: Wuur de kań ëiggi wuur na ti Manwuri, Baa wuur no. Esekiyas caa wer ngeel sië jag ma ti ngeel ma de farge ciń wo de ngeel sië jag wo go na bay diń ngeel sië jag ne Manwur sen wa yawla? Se day riń Juda wo de Jerusalem wo ga: Nday leë ge mondra na pel ngeel sië jag ma ta' la boń tu!

⁸Patala ndi kam ndo kamge, tay jag go de je waçaç ree äi wañ Asiri, day ni ndi haç piiri wo yań ne ndo ndar äoge tiga ndo kaçaç yań ma da' jar ëië rage lay bla' no.

⁹Ndo joń ge jońge de maga ndo hoo sug we ti wañ po boń yoo weere joçoçre ma kleere mani wañ äin gaa mo la? Ndo kań ëiggi äo ti Ejipte wer pus durgi äen wo de jar piiri äen wo!

¹⁰Ba mo pa yaw no, ndi ur le dur sir mo ti' la na ti jag Manwuri. Manwur hay riń me ga: See wo dur sir no, älagń go.

¹¹Eliyakim, Sebna wo de Yowa kal wo riń Rabsaken gano: Wuur kam mo kamge, waçaçń ne gebere äon wo de jag Arameyeçeç werga wuur laa ne, waçaçń ne wuur de jag Jude nen maga jar ma ti korn laan wo go de sug äaara lay wa.

¹²Rabsaken raw ferge gano: Wañ äin äo' me le waçaç waçaçre na diñ ne nday de je waçaç ree äon yawla? AÀ na bay ne jar se ma de lagge ti korn ree mbiiri äaara, joo toçoç äaara wer äay mo wa yawla?

¹³Blam äe Rabsaken raw bud see äe go, kal waçaç waçaçre go jag ciñ kloñ de jag Jude tob eegre äe go tobge gano: Laa wee waçaçre mani wañ ma kluu, wañ Asiri no!

¹⁴Wañ waçaç gano: Yoçoç wee wer Esekiyas wa werga aà kaçaç ge ma yaçaç nday ge go gaè.

¹⁵Daga Esekiyas mo kañ wer äay kañ eiggi ti Manwur de riñ ga: AÀ go cwaçy ga Manwur yaçaç ge naa yañ go, day äi leegen la kol go do wañ Asiri gaa na wa.

¹⁶Co' wee sug Esekiyas wa, gahaçyla wañ Asiri waçaç gano: Ba wee barge go de äi, tay wee go wer äi ni wosela yoo äay ree ge le'ge tllum äe wo yañ de le'ge hoçoç äe, wosela yoo äay joo ge bii ma äi gutug äe yañ.

¹⁷Sen na haçaç wo go ti wur maga ndi a ge, day ndi hoo ge nday wo go ti sir ma do mani äayn la no lay, äil sir maga coore ble wo de yii wo ni, äi sir hole wo de joñge joñre äil pay tllum.

¹⁸Daga Esekiyas mo jaçë nen äay de riñgi ga: Manwur yaçaç ge naa yañ go wa. Baa mani wer jar ma hon hay yaçaç sir äe go do wañ Asiri la?

¹⁹Baa ma äi leege Hamadn wo de Arpadn wo genla? Baa ma Sefarfayim wo genla? AÀ yaçaç wo mbaara Samari we go do äi yawla?

²⁰Yoo baa ma äil sir sen wo mo äuy no, ma hon hay yaçaç sir äen go do äi nen maga Manwur yaça Jerusalem go do äi mo la?

²¹Ama saara raw ferge go ba'a, fer wo mopo go ne hen ni boñ gaa werga wañ hay riñ go gano: Nday fer ge waçaçre ne hen ni gaè.

²²Eliyakim je ni Hilkiyahu je waçaç waçaçre horog ma liñ ni wañ no, Sebna je yergen wo de Yowa je ni Asaf je bag jag feçeçre ma de yergen raw wo age da' wañ go de nrag oçoçbe ma see äaaran wo, raw wo fer waçaçre mani Rabsaken wo ne hene.

ESAYI 37

Esekiyas laa jar see Esayi

¹De maga Esekiyas laa ree sen mono, se raw nrag oçoçbe ma see äen wo go, raw rawge äil tiñ mani Manwur no.

²Se raw laa Eliyakim je ko wer horog ma liñ ni wañ wo de Sebna je yergen wo de jar ma de garge ma yoo jar sië jagn wo. Saara raw de lag taçy oçoçbe ti see Esay je ni Amots, je ma ndar nen waçaçre Baan go no.

³Saara day riñn gano: Wañ Esekiyas waçaç gano: Wur ma waran diñ wur ree, wur bon wo de soçoçre werga weere wo le go de laage äil man äaara ama eegre ma er rage le go bay wa.

⁴Tiga Manwuri, Baa äon yañ de co' sug waçaçre maga Rabsake maga wañ Asiri je waçaç ree äen hay äo'n le ma ëar Baa ma tenenn mo laybla' no. Tiga Manwuri, Baa äon kañ ge bon yañ ne hara ti wer waçaçre maga se hay laa ra mo laybla' no. Tos ti jar maga gwa' wo tenen ëa mono.

⁵Weere joçoçre wañ Esekiyasn raw wo woge se Esay so.

⁶Esay day riñ ra gano: Mokay diñ fen maga nday wo ge waçaçge äe ne je waçaç ree äayn mono: Manwur waçaç gano: Joñ heçeçne do waçaçre maga ndo laa ra day weere joçoçre mani wañ Asirin mbuë wo fo äi de äaara mo wa.

⁷Ndi kañ ge eiggi yañ ne hen ti ti ngar maga aè sii gi ree po ne hen mokay se fer ge yañ äil sir äe, day ndi tawn ge yañ wo go de moslam äil sir äen ni.

Je Asiri waçë jag debacoçoçre pa

⁸Rabsaken raw ferge Libna, wo da' wañ Asiri durgi de jar Libna wo werga Rabsaken hay laa ga wañ go de men Lakisi.

⁹Mo so no wañ Asiri raw laa ree po ti Tirhaka wañ Etiyopi. AÀ kal riñgi äe gano: AÀ le go de urgi ma age dur ndo. De maga se laa waçaçre sen mono, se kal laa jar soole see Esekiyas wañ Juda gano:

¹⁰Nday wo wee wii Esekiyas wañ Juda do kay nono gano: Daga Baa äo maga ndo de kañ eiggi ti äe mo yoçoç ndo ga Jerusalem kol ge go nen do wañ Asiri gaa na wa.

¹¹Ndo de see äo ndo yañ de ko fen maga wañre ma Asirin hay joñ wo wer sirn wo äuy de äe mono, aà hay caa wo wer äaara go day ndo äon la ga ndo yaçaç yañ go bla!

¹²Baa mani wer jar maga paçaçre äi taw wo ra go, jar Gosan wo, jar Haran wo, jar Resef wo de jar Eden maga wo wo Telasar mono, baa sen yaçaç mbaara ra we go yawla?

¹³Wañ Hamade, wañ Arpad wo de wañ ma äi leege Sefarfayim, Hena wo de Ifa wo na genla?

Esekiyas tos Baa ti ree no

¹⁴Esekiyas raw yaçaç ledern do jar soolen wo, raw keege äe go, raw rawge äi tiñ mani Manwur no. Esekiyas kal blar ledern go pel Manwuri.

¹⁵Esekiyas raw tos Baa gano:

¹⁶Manwur Pantway no, Baa ma Israyel maga de hayle ciñ ti Kerubeçeç wo mono! Baa maga go ti sir wañre ma ti tamsir wo la äuy mo na diñ ndo boñ tu. Joñ ngeel ma ciñ wo de sir na diñ ndo.

¹⁷Manwuri, co' sugi day ni ndo laa! Manwuri, buñ nen äo go day ni ndo ko! Laa waçaçre maga Senakerib waçaç ra le ma ëar Baa ma tenenn mono!

¹⁸O Manwuri, àa mbe kidolgi ga wañre ma Asiri hay taw wo wer jar wo go äuy, älag wo sir äaara wo go,

¹⁹Iag wo baa äaara wo go ti wuu. Ba mbe mo pa yaw no, àa hay bay mbaara diñ baa wa lay ama wo diñ joñre ma do je tabay, diñ koo wo de huuli. Saara yee nen äaara go.

²⁰Patalam no, Manwuri, Baa wuur no, yaçaç wuur go do Senakerib, nen maga sir wañre ma ti tamsir wo äuy mo ko wo ga ndo boñ tu ndo diñ Manwur no!

Esay fer jag Baa ne Esekiyase

²¹Mo so no Esayi, je ni Amotsn raw äo' jobo wo riñ Esekiyas gano: Manwuri, Baa ma Israyel maga ndo hay tosn ti Senakerib wañ Asiri waçaç gano:

²²Mokay la diñ waçaçre maga Manwur waçaçn ti äe mono: AÀ äo' fo äo go, àa feg ti äo, ndo maytigli no, may ma Siyoñ no, àa tuf saçaçre go ti äo, may ma Jerusalem no.

²³Ndo hay ëare, day mbuë na diñ fo wose mo la? Ndo hay mañ geçeçege äo ciñ na see wosela? Ndo mbeë see äo go ciñ ti je ma bay ëag ma Israyel no.

²⁴Nen do weere joçoçre äon wo ndo hay ëar Wañkluu, ndo day gano: Ndi hay ëid huuli wo de pus durgi äi ma ngaään wo haçaç ndi wo go ti gisiëgi huuli Libañ ma äedew no. Ndi car koore seder äe ma de dañ kaçaçra geçeçren wo go de koore Sipres äe ma de woren wo. Ndi wo go ti tipeçeçege ti äe ma taw no, yooway äe ma do koore ma de peëgen wo no.

²⁵Ndi hay teer gutugri wo day ndi joo bii äaara. Ndi oçg ge bii ma ti ärewge Niln äuy yañ go de kañge äaale äi tawa.

²⁶Ndo bay de laage ga ndi hay joñ feçeçre sen wo le go tañgu äaa, noga ndi hay 'wuçy ra le go ti wur ma wurpon wo gaa yawla? Patala ndi a de äaara nen maga äi leege ma de eegren mo älag wo go, day mo kol wo go diñ tabul ma de cor ëugul ne keçeç ti.

²⁷Do jar ma äil äaara bay wo de kaçaçege wa, heçeçne go de caa rage, soçoçre go de ba rage. AÀ wo do fi ma äil pay wo nono, do fi ma de leäay nono. AÀ wo do fi ma ciñ ti tiñ wo nono, do pay maga mopo bay de tiñgi ni wa ëa nono.

²⁸Ama ndi yañ mbi de ko wur maga ndo hay gesiñ wo de wur maga ndo kal go day ndo fer le liñ mono. Ndi de ko wur maga ndo mbuë nen de äi mono.

²⁹Wer maga ndo mbuë nen de äi day waçaçre farge ti ciñ äon a go sug äi mono, ndi fee ge huçy äo yañ, ndi hee ge bugrum yañ mo jage, day ndi fer ge ndo yañ liñ ti faage maga ndo hay a le ni mono.

³⁰Mokay la diñ fen maga kañ ge nen äo Esekiyas ga ndi joñ ge wañ Asiri no mono: Tagla mono, aè ree ge diñ coore ble maga aè laa gesiñ mono, deeboo aà ree ge diñ bas äe. Ama ti kiñgi ma de swa'n mono, jo' wee ni nday wee wee, peë wee tlalum ni nday ree wee le'ge äe.

³¹Jar maga gwa' wo ti tiñ mani Judan laa ge wo ceçw yañ gesiñ ëa pa, day le'ge wo mbeere yañ ciñ ti äaara ëa lay.

³²Gahaçyla jar maga gwa' wo, laa ge wo yañ le go Jerusalem, laa ge wo yañ le go ti huuli Siyoñ mani jar maga yaçaç wo go mono. Mo na diñ fen maga Manwur Pantway joñn ge de hun äen mono.

³³Diñ wersen Manwur waçaç ti wañ Asiri do kay nono gano: AÀ kal ge le äi leegen la gaa, aà jwag ge waa la ni gaè. AÀ ëaw ge gidigli nen äe la ni gaa, aà hoo ge feçeçre durgi ciñ see äi leegen la gaè.

³⁴AÀ fer ge yañ liñ ti faage maga se hay a le ni mono. AÀ kal ge äi leegen la gaè. Kay diñ jag Manwuri.

³⁵Ndi oo ge yañ ti äi leegen la ma yaçaç ge äe go. Sen wer äi lay, wer Dafid weejoçoç äin lay.

Senakerib hu go

³⁶Je peelee Manwur raw kalge go, kal taw jar go yoo jar Asiri ma de kañgen wo ndar kis ti äe ndar do nenma' ti dwee. Saara wo go hooge ciñ de jag toñ mokay kola huli mbe wo go sululul deñ koëe.

³⁷Mo sono Senakerib wañ Asiri raw rawge, fer ma woge hayge Ninife.

³⁸Ti wurpo de maga se hay de le' mondra äil tiñ mani Nisrog baa äen mono, jar ni äe Adrameleg wo de Saretser raw wo carge äe go de moslam, kal wo dañge wo go äil sir Ararade. Weel äe Esar-Hadon kal kolge go wañ ti ngeel äe.

ESAYI 38

Esekiyas le' ceege, Baa peçeçn go

¹De ngar ngeel sen ni mono, Esekiyas raw le' ceege go nen huli. Je ndar nen waçaçre Baa Esay je ni Amots raw age see äe day riñn gano: Manwur waçaç gano: Fer jag äo go ne jar ni äo wo werga ndo hu go, ndo joñ ge caw gaa so.

²Esekiyas raw mbuë nen äe see gligi, kal tos Manwuri.

³AÀ day gano: O Manwuri, fer mbo ëig ti ti maga ndi hay see le pel äo de deele lay, go äil sog boñ lay mono, ti fen maga ndi hay joñn le de el nen äo mono! Day Esekiyas raw cagge go de ro de mberbe nen deba.

⁴Mo so no Manwur raw waçaç waçaçre ne Esay gano:

⁵See wo riñ Esekiyas gano: Manwuri, Baa mani pan äo Dafidn waçaç gano: Ndi laa tosge äon we, ndi ko mbi mberbe äon we. Ko ga ndi de laa kiñgi ne ndo ti naw äon wo ni hwal ti dwee.

⁶Ndi yaçaç ge ndo yañ go, ndi yaçaç ge äi leegen la yañ go do wañ Asiri. Ndi oo ge yañ ti äi leegen la.

⁷Mokay la diñ fen kañ nen maga Manwurn joñn ge ma kañ nen ga waçaçre maga se waçaçn bag ge jag yañ go mono:

⁸Ndi fer ge nen cee wurn yañ go blam nen kañ äaale hwale, diñ nencee maga cwaa wo go ne ngeel maga aè ëii wo liñ ni Akas de äe mono. Nencee wur raw ferge go blam nen äaale hwal ti ngeel ëiigi maga se hay cwaa wo go ni mono.

Esekiyas joñ suse' ne Baa

⁹Yerge maga Esekiyas wañ Juda yern de maga aà joñ ceege go nen huli day se fer go peçeçe mono.

¹⁰Ndi hay waçaç le äil äi gano: De maga naw äin hay wo mbaara de gwa'ge ni ëa mono, ndi hay wo go jag tiñ mani jar huli wo go. AÈ caa jag kiñgi äin wo ciñ!

¹¹Ndi hay waçaç le äil äi gano: Ndi ko ge mbi Manwuri, Manwur ti sir mani jar ma tenen wo gaa so. Nen äi ba ge mbe je tabay po yoo jar ma ti tamsir wo gaa so hase!

¹²AÈ naa tenen äin go, aè raw wo go de äe see äi haçaç do duuli mani je koë horogn nono, do je äod oçoçbe maga rab oçoçbe maga se äo' jag äe go nono. AÀ yaçaç joñre äin go me do. Tiñi de ceeg haçaç wo go de suñ mono, ndo de taw naw äi we go!

¹³Ama ndi gwa' mbi yema'a, haçaç ngeel tee. AÀ hay hrag hm äi wo go äuy do mingir nono. Tiñi de ceege haçaç wo go de suñ mono ndo de taw naw äi we go!

¹⁴Ndi hay rage le jag gesiñ do lebrenee maga de pudgi nono, ndi hay ndumgi do kurgudu nono. Nen äi hay wo de kañge nen ciñ de coocoo. Ndi hay waçaçge gano: Wañkluu, ndi jag ree, caa war äi le!

¹⁵Ndi waçaç ge ba mayse pa la? AÀ yiñ jag we go ne ndi day joñn mbe go na diñ se tu so. Ndi see ge yañ mbi de fer ti gesiñ nen naw äin wo äuy wer ree ma ti maysee äi no.

¹⁶Wañkluu, jobo joñ tenen caw na diñ wer äil de el äo no. Ndi äod eegre wara ëa na diñ wer äo. Ndo fer go peçeç ndi, ndo fer ndi go tenene.

¹⁷Dosen lawge äin de see äe kol go diñ jam. AÀ coo mbe jag äo de see äo tu ga ndo mo yaçaç me le go jag tu ma yee nen jar go no, werga ndo laa älagge äin wo wo go nen blam äo.

¹⁸Mañ ge ti äo ciñ na bay diñ jar äi tu wo wa. Je huli togoë ge ndo gaë. Gor ga ndo mo ko ngar saara na bay diñ jar maga wo wo go äi tu mo wa.

¹⁹Je ma tenen no, je ma tenen no, je sen mañ ti äo ciñ dogo ndi wara nono. Kañ nen weere wo ti koge ngar jar äon na diñ pan äaara wo.

²⁰Manwur yaçaç ndi we go! Wuur feëeg ge mbe sale feçeçre joçoçn wo yañ tum nen tenen wuurn wo äil tiñ mani Manwur no.

²¹Esay hay waçaç we go ga aè mo a de le'ge hoçoç wo ti keerge day aè mo lagn nen gweçeç no ni Esekiyas joñ ge yañ tenene.

²²Esekiyas de see äe hay wii lay gano: Ndi ko ge na de mayse ga ndi ur yañ go ciñ day ndi wo ge yañ go äil tiñ mani Manwurn la?

ESAYI 39

Wañ Babilon laa jar wo see Esekiyase

¹De ngar ngeel sen ni Merodog-Baladan je ni Baladan, wañ Babilon raw äo' leder le ne Esekiyas de mopo ma haçge ne hen ni lay wer maga aà hay laa ree ceege äen wo de peçeçge maga aà peçeç go mono.

²Äil Esekiyas raw joñge go fehe. Se raw kañ nen jar maga aè laa ra le go ti ngeel maga feçeçre ma de ëun wo, solayn de boo biñnin wo äuy de feçeçre maga hay wo äi tiñ horog äen wo äuy ni mono. Mopo gwa' liñ ni Esekiyas noga ti ngeel äe po laybla' ga se kañ nen äaara go ti äe gaa gwa' gaa hase.

³Esay je ndar nen waçaçre Baan raw age blam sen see wañ Esekiyas day wiin gano: Jar sen waçaç wo gahaçyla? Day aà a wo le na gen see äo mo la? Esekiyas raw ferge gano: AÀ a wo see äi le ti sir ma haçaç, le Babilone.

⁴Esay day pa gano: AÀ ko wo mayse liñ ni äo mo la? Esekiyas raw ferge gano: AÀ ko wo fen maga liñ ni äi go äuy, fen po äil tiñ horog äin ga ndi kañ nen äaara go ni gaa bay wa.

⁵Esay day so gano: Laa waçaçre mani Manwur Pantwayn so!

⁶Ko so ga wur a ge yañ day aè hoo ge feçeçre ma liñ ni äon wo de maga paçaçre äo hay tay wo ra le haçaç wara yañ wo go Babilone, fen po gwa' ge la ni gaa hase. Waçaçn diñ Manwuri.

⁷AÈ hag ge weere äo maga laa wo le go äil äo, ga ndo hay biñ ra wo yañ go ciñ. AÀ ndar ge äay äaara yañ go ma joñ peelee liñ ni wañ Babilone.

⁸Esekiyas raw ferge ne Esay gano: Waçaçre Manwur maga ndo waçaçn de ele, werga jam wo de fruygi joñ ge wo mbaara yañ nen tenen äi ëa mono.

ESAYI 40

WAÇAÇRE MA TEÑ NEN JAR ISRAYELN WO NO

Baa haç jag ga se yaçaç Israyel go

- ¹Teñ wee nen jar äin wo, teñ wee nen äaara, waçaçn diñ Baa äay no.
- ²Bag wee waçaçre ne jar Jerusalem wo, wii wee ra go jag ciñ kloñ ga joñre bon äaaran taw we go, ga aè fug äil we go ne hara ti älagge äaara no, ga Manwur poën we go ti ree ma ti äaaran wo äuy so.
- ³Jobo le de ngar jag gano: Äo' wee faage ne Manwur ti puuli, kne' blam faage ne Baa naa ti laale no.
- ⁴Daga log ma honla äuy mo tos wo go, huuli ma honla äuy de weel huuli ma honla äuy mo ham wo go gesiñ! Daga ngeel ma de farge ciñ mo kol wo go diñ ngeel ma gesiñ wo, feçeçe ma de geçeçe dañ kaçaçra ciñn mo kol wo go diñ log wo!
- ⁵Mo so no togoëge mani Manwurn naa ge nen yañ go day nen jar tabay kon wo yañ jag ta' boñ äuy werga jag Manwur hay waçaçn go.
- ⁶Geçeçe po waçaç gano: Ngar jage! Day aè raw ferge gano: Ndi ngar ge jag na gahaçyla? Waçaç gano: Je tabay äuy do fi nono, wore äen do fuëgi ma äil pay wo nono.
- ⁷Fi hig go, fuëgin lwaë go werga Manwur fug eegre ne hen ti. Kidolgi jarn wo diñ fi.
- ⁸Fi hig go, fuëgi lwaë go, ama waçaçre mani Baa naa joñ ge mbe yañ wo tum sag sage.

Waçaçre ma de coçoçe debañ no

- ⁹Siyon, ndo waçy ma woge de soole waçaçre ma de coçoçe no, ëii go ciñ ti huuli ma de geçeçe! Jerusalem, ndo waçy ma woge de soole waçaçre ma de coçoçe no, mañ geçeçe äo go ciñ kloñ! Mañ geçeçe äo go ciñ kloñ, joñ heçeçe wa! Wo wii äi leege ma ti sir Judan wo gano: AÀ mo na diñ Baa äayn no!
- ¹⁰AÀ mo na diñ Wañkluu äi no, diñ Manwuri. AÀ le de age de eegre, waçaçge waçaçre jar äuy na diñ do äe. Ko wee, aà go de poëge äen do, fen sagn wo de seege pel äe.
- ¹¹AÀ koë ge horog mani äen wo do je koëge nono, aà tay ge weere saçaçren wo yañ le de do äe, day hoo ge ra yañ jag jiili äe. AÀ see ge yañ pel mansaçaçre ma de weere wern wo.

Baa go kluu ti tamsir äuy

- ¹²Wose hay ngaä maarog wo we go äi coo do äe noga hay ngaä kluu ngeel ma ciñ we de weere do äe wo la? Wose hay ko poçoçe beëef ma ti tamsir la äuy we go ti mundore la? Wose hay hag huuli wo we go ciñ ka' ka' ma ko poçoçe äaara noga kañ ra ti klew la?
- ¹³Wose hay lam eiggi Nenterse Manwur we day hay kañ nen äe we ti äen la?

¹⁴AÀ hay lag wo we äo' ti waçaçre de wose maga se hay da' hadge le see äe ni la? Wose hay kañ nen äe we ti faage joñge mo ma ti ngeel äen la? Wose hay hadn we de ëeñ mopo noga hay kañ nen äe we ti koge reen la?

¹⁵AÈ ko wer jar ma ti sir wo, saara do bii maga kaa go praw ti hantug nono. AÀ wo do äurgi maga la ti fen far klew nono.

¹⁶Yooway ma ti huuli Libaññ kaçaç go nen ngal wuu dra' gaa, nayre ma yoo äen kaçaç wo go ma sii jag maga aè roë mo äen go äuy mo gaè.

¹⁷Wer jar wo äuy bay wo pel äe diñ mopo wa hase, de el äaara bay nen äe me' dra' wa has lay.

Fen ma ngaäge de Baa bay wa

¹⁸Nday da ngaä Baa na de mayla? Nday äag ba mayse ga joñ ge yañ do se no la?

¹⁹Yor fodo mopo na diñ je yor feçeçre no, je joñre boo biñnin raw kor boo biñnin ne hen see, day se raw saëge äe de rece' boo solay wo.

²⁰Je maga yañ go de coo nen maga joñ dosen no gaa no, raw kië koo ma ngrañ maga ree do soçoçre wo gaa mono. Se raw kië je joñre äe ma de kaçaçge nen maga aà mo äal fodo ma de ceëgen see keçeç day aà mo hay de jagge deñ.

²¹Nday bay ba de da' wer ne hen wa ëa yawla? Nday bay ba de laage äe wa yawla? AÈ hay siin ba le ne nday ti tjiigi wer gaa yawla? Nday bay de laa wer maga tamsir na de äo wer na äo'ge la wa yawla?

²²AÀ diñ je maga go ciñ ti tamsir ma delel maga jar ma äil äen wo do mapoë wo no mono. AÀ blar ngeel ma ciñ go do oçoçbe nono, blarn go do tiñ oçoçbe äen nono maga se koln go diñ ngeel hayle äe.

²³AÀ diñ je maga äo' fo weere wañre wo go mono, diñ je maga fer jar car kiida ma ti tamsir la wo go blam has mono.

²⁴AÀ bay wo de peëge wa, bay wo de jo'ge dra' wa lay. Gur äaara bay le de laa ceçw gesiñ wa. AÀ fug ba eegre ne ra ti no, saara hig go day degurleege hoo ra go wer do fi nono.

²⁵Nday ngaä me de wose maga ndi joñge de mañge äe mo so la? Je ma bay äagn waçaç nono.

²⁶Hoo wee nen äay ciñ ni nday ko wee ëala, wose joñ feçeçre sen wo mo la? AÀ diñ je maga naa nen äaara le go äuy mono. AÀ ëe ra go äuy de ëu äaara wer kluu äe ma debaññ wo de eegre äe ma de dañge no, mopo yoçoç ti äe go boñ gaa hase.

Baa diñ eegre jar hugli wo

²⁷Jakobe, wer mayse ga ndo waçaç day Israyel ndo dogn pa ga: Ree äin yee nen Manwur go, Baa äin bay joñ mopo ma kay ti äi wa so has la?

²⁸Ndo bay de da' wer ne hen wa yawla? Ndo bay de laage äe wa yawla? AÀ diñ Baa ma tum no, diñ Manwur maga joñ jag sir tawge go krub äuy mono. AÀ gay gaa lay, see äe hrag gaa lay. Jobo da' wer go ne ëiggi äe gaè.

²⁹AÀ haç eegre ne je ma de gayri no, day se coä je maga eegre äe hoo go mono.

³⁰Weere maga wo de naa joçoçre gay wo go, hrag wo see go, weçeçre ma joçoçre le' wo gesiñ

³¹ama jar maga gor wo do Manwur fer wo da' eegre, fer wo pudgi do gebeg wo nono. AÀ hoo wo ëeere day saara gay gaa, aà hoo wo seele day see äaara hrag ra go gaè.

ESAYI 41

Israyel nen kañ ëiggi ti Baa

¹Nday kaalin wo, lag wee seëem ma co' sug äi! Daga wer jar mo fer wo coä see äaara, mo ya' wo le day mo waçaç wo so! Wuur mo ngaf de kaçaçra jag kiida äa!

²Wose ba je ma nen wur bo toñn le maga aà mo a go bag jag mo ma keëedn mo la? Wose hay haç wer jar wo go ne hen äi coo do noga kol wañre wo go ne hen gebere la? Moslam äen tay nen äaara go de siri. Toñwaa äen njegad ra go do fi maga pud go nono.

³AÀ mañ blam äaara de niigi, kal mbe haçy, do jobo ban gaè. Äaale äe bay ba sir wa äuy.

⁴Wose hay joñ ga feçeçre sen mo joñ wo mo la? Diñ je maga biñ wer jar wo le haçaç le ti tiñgi wer mono. Ndi Manwur ndi diñ je ma tañgu no, day ndi joñ ge yañ wo ti wur mani jar ma peln wo wo pa.

⁵Jar ma ti kaali kon wo mokay heçeçne caa ra go. Jag sir tawge äuy daë wo. Saara yaë le day raw wo le.

⁶AÀ kay wo kaçaçra day wosela äuy wii heçn äe gano: Coä nen äo!

⁷Je joñren teñ nen je yor feçeçre no, je ceë feçeçren teñ nen je toorge no. AÀ waçaç ti mo ma de neëgen gana: Sen diñ joñre ma de ele! Se raw äal soçoç ma de ceëge de ponde wo nen maga aà mo brag go wa.

Joñ heçeçne wa so

⁸Ama ma äo ndo Israyel weejoçoç äin mono, ndo Jakob maga ndi hay ba mo go äi mono, ndo ma ti wer mani Abraham bar äin mono,

⁹ndo maga ndi hay ba mo le ti jag sir tawge, ga ndi ëe mo le haçaç ti tawge siri, day ndi riñ moge ga ndo diñ weejoçoç äi, ndi de ba ndo äi day ndi tob ge ndo go gaa mono.

¹⁰Joñ heçeçne wa werga ndi yañ de äo. Ti bii mo hay go nen äo ta' ta' do heçeçne wa werga ndi diñ Baa äo no. Ndi haç eegre ne ndo, ndi caa war äo day ndi kay mo de do äi ma blaw jar go no.

¹¹Ko ga soçoçre wuu ti äaara yañ go day saara cog ti yañ go gesiñ, diñ jar se maga hay soçoç wo äil mo ti mo äuy no. AÄ dwas ge wo yañ go, taw ge wo go, jar se maga geçë wo jag äo mono.

¹²Ndo kië gi ra yañ day ndo da' ge ra gaa so hase, jar se maga hay wo leë moge mono. AÄ dwas ge wo go has tu, jar se maga hay wo dur moge mono.

¹³Gahaçyla ndi diñ Manwuri, Baa äo maga ëaw do äo go ciñ day wii mo ga: Joñ heçeçne wa, ndi le de caa war äo mono.

Ndi caa war äo yañ

¹⁴Joñ heçeçne wa, ndo weel gogo mani Jakob no, ndo Israyel ma bay eegre no: Ndi le de caa war äo. Mo na diñ waçaçre ma jag Manwuri, je coo moge no, je ma bay ëag ma Israyel no.

¹⁵Ko ga ndi kol mo yañ go do fen ma äum coore ma defay ma jag ndelem de ponde wo jag nono. Ndo mbug gi huuli wo yañ go, ndo sogoë ge nen äaara yañ go day ndo kol ge huuli ma lublub wo yañ go do fi ma gefeñ gefeñ nono.

¹⁶Ndo fa' ge ra yañ go day leege rawge yañ de äaara were, degurleege dus gi äil äaara yañ go. Ama ma äo ndo joñ ge fruygi yañ wer Manwuri, ndo togoë ge see äo yañ wer je ma bay ëag ma Israyel no.

Puulin kol ge yañ diñ sir ma de ele

¹⁷Jar gayri wo de jar coo wo de kië bii day se bay wa. Kiñ äaara hig go do jwaale. Ndi Manwur, ndi laa ge jag äaara yañ, ndi Baa mani Israyeln ndi tob ge ra go gaë.

¹⁸Ndi joñ ge yañ ga bii mo yoor le go nen duguëgin wo, ga gedel mo hay wo äil log wo. Ndi kol ge laalen yañ go diñ mangloñ, ndi kol ge sir ma bay biin yañ go diñ pyewre wo.

¹⁹Ndi peë ge koo sedere, koo gasiya, koo mirte wo de koo Olifiye wo yañ äil puuli no, ndi coor ge koo siprese, koo orme wo de koo buwis wo yañ jag ta' boñ äuy ti laale no.

²⁰Sen na nen maga aà mo ko wo de nen äaara, mo da' wo wer äe, mo kañ wo nen äaara ta' ta' day mo laa wo wer äe äuy ga do Manwur hay joñ feçeçre sen wo, ga je ma bay ëag ma Israyeln hay joñ ra.

Soçoçre bay wo diñ mopo wa

²¹Nday baa mani wer jarn wo, waçaç wee waçaçre go ti see äay so! Waçaçn diñ Manwuri. Joñ wee fen maga kañ nen yañ ga nday yañ cwaçy go ëala, waçaçn diñ wañ ma ti sir Jakob no.

²²Daga aà mo joñ wo fen po day mo sii wo fen maga joñ ge yañ wo pel ëa so la. Feçeçre maga hay joñ wo le ti tĩĩgi wer mono, waçaç wee ne wuur ti maga aà hay wo na diñ maysela ëala ni wuur co' sug äe de el ma da' wer go ne fen maga joñ ge le blam äe noga waçaç wee ne wuur ti wur ma pel wo ëala.

²³Sii wee feçeçre maga joñ ge wo yañ ti wur ma blam taw ëala ni wuur ko ge yañ so ga nday diñ baa wo. Joñ wee mbay mopo ma de el noga de älagge nen maga wuur buñ nen wuur go day wuur äuy kon äuy ëala.

²⁴Koëa, nday bay diñ mopo wa hase, day joñre äayn go has de dañ hasn pa. Je maga yaçaç we ga nday mo hay diñ baa se mbuë soçoçre see äe.

²⁵Ndi hay ba blon le nen äaã gloñhwede, aà ale nen wur botoñ day se ëe diñ ëu äi. Aà dag jar seege de kaçaçran wo go ti do paçy nono, do paçy maga je booge wañn nono.

²⁶Wose hay waçaçn le go tañgu ti tĩĩgi wer nen maga wuur mo da' wer go ne hene, noga le go tañgu äaa nen maga wuur waçaç ga aà ti ngeel äe so la? Jobo bay de waçaçge äe wa, jobo bay de waçaç mopo ga aè mo laan so wa, jobo boñ bay de laa waçaçre äayn wo wa hase.

²⁷Ama ma äi ndi diñ je maga ndi hay waçaç tañgu ne jar Siyoñ wo ga aà wo mo joñ no, aà wo mo joñ no mono. Ndi de haç je äo' soole fruygi ne Jerusalem.

²⁸Ndi ko nene, jobo bay boñ wa, bay boñ yoo baa sen wo ga waçaç ëiggi äe go lay noga yiñ jag ti mopo maga ndi wii jag äe ti äe lay na wa.

²⁹Koëa aà wo äuy bay wo diñ mopo wa hase, joñre äaaran bay wo diñ mopo me' dra' wa lay. Soçoçre äaaran wo diñ mo ma nen leege, wo diñ ngeel de koëe.

ESAYI 42

Weejoçoç Manwur no

¹Ko wee weejoçoç äi maga ndi go de oole wer äe sog boñ tu mono, je maga ndi mañn go day maysee äi go de fruygi ti äe debaã mono. Ndi de kañ Nenterse äi ne hen ti day se naa ge nen fen ma ti faage äen ne wer jar wo ra.

²Aà ngar ge jag gaa lay, mañ ge geçeçge äe go ciñ kloñ gaa lay day aè laa ge geçeçge äe go ti faage wo gaa lay.

³Aà haw ge firi bii ma de leäayn go gaa, ii gi jag wuu maga de yaçaçge es es go gaa lay. Aà naa ge nen mo ma ti ngeel äe cwaçyn yañ go.

⁴Aà gay ge ti faage gaa lay, mbuë gi nen blam gaa lay haçaç se kañ caage kiida ma ti ngeel äen go ciñ ti sir la ëa, day jar ma ti kaalin gor wo jag liñgi äen yañ.

⁵Waçaç do kay nono diñ Baa, Manwur maga joñ ngeel ma ciñ day cor feçeçre wo le ciñ ni mono, diñ Baa maga joñ sir de feçeçre maga tĩĩ wo ti äe, day haç tenen ne jar tabay ma ail äen wo, haç eegre ma tenen ne jar maga rañ wo ti äe mono.

⁶Ndi Manwur ndi hay ëe ndo maga ndo mo joñ fen ma keëed no, day ndi raw ëaw do äo ciñ. Ndi de gor ti äo day ndi kañ ndo maga ndo mo tay jag jar no, maga ndo mo hay diñ poëag ma wer jar wo,

⁷ma buñ nen jar reɕwre wo go, ma äo' je ma de ba ge ti dañgayn go, ma laa jar maga wo ti paglam nen suñgu wo go.

⁸Ndi diñ Manwuri, ëu äi na dosen nono. Ndi haɕ ge togoëge äin go ne je tigriñ gaa, ndi haɕ ge hooge sug maga aè hoo ti äi go ne fodo ma de ceëgen wo gaè.

⁹Ko wee ga feɕeɕre ma tañgun hay bag wo jag go day ndi sii ma defay wo ne nday pa. Tañgu maga aà bay wo tiñ; joñ ge ëa mono, ndi waɕaɕ ra maga nday mo laa ra go bole.

Siñ ma defay no

¹⁰Waa wee siñ ma defay ne Manwuri, togoë wee ne le ti jag sir tawge haɕaɕ nday maga nday yoor ciñ ti maaroge, day nday go de bagge äe mono, nday kaalin de jar ma ti äayn wo no!

¹¹Daga puuli de äi leege ma ti äen wo de prog maga jar Kedar wo de tiñ ni mo mañ wo geɕeɕge äaara go ciñ kloñ! Daga jar maga wo Sela mo yoor wo ciñ de ware! Daga tipeɕeɕge ti huuli mo 'wad wo war de fruygi.

¹²Daga aà mo haɕ togoëge ne Manwuri, day kaali mo ngar wo jag de mañge ti äe ciñ no.

¹³Manwur kal le go do blum nono, aà baa wuu joñre äen do je ma de ko durgi nono, aà ngar jag wo, swele day naa blum jar hee äen wo.

De el maga Baa joñ ge see jar mono

¹⁴Ndi hay mbi le äaa ba'a, ndi mbi ba'a, ndi ëaw mbi see äi, ndi ndum do waɕy maga de biñgi nono. Eegre äi hoo go, ndi kol go car hlew lay.

¹⁵Ndi älag ge huuli wo yañ go de ngeel ma de farge ciñ wo, ndi hig gi fen de paɕy ma ti äaaran wo go. Ndi kol ge maarog ma de paɕaɕregen wo yañ go diñ kaali wo, ndi oɕg ge mangloñren wo yañ go.

¹⁶Ndi kol ge jar reɕwre wo yañ go seege ti faage maga aà hay bay wo de koge äe wa. Ndi see ge yañ de äaara ti blam faage maga a hay wo de yoɕoɕge see äaara mono. Ndi kol ge suñgun yañ go ne hara pel diñ poëage, kol ge sir ma de tun wo yañ go ne hara pel diñ sir ma bay tu. Kidolgi mona diñ fen maga ndi joñ ge mono, day ndi tob gerage go gaè.

¹⁷Aà dag ge wo yañ de gloge, wuë gi wo ti yañ go do soɕoɕre, jar se maga kañ wo ëiggi äaara ti fodo ma de ceëgen wo, jar se maga wii wo boo ma de yorgen ga: Nday diñ baa wuur wo mono.

Wer jar ndigriñ ma rewren wo

¹⁸Nday ma ndigriñ no, laa wee! Nday ma reɕwre no, kañ wee nen äay ni nday ko wee!

¹⁹Wose reɕw la, say na diñ weejoçoç äi no noga ndigriñ la, say diñ je soole äi maga ndi äo'n mo gaa yawla? Wose reɕw do je maga da' see äe go nono, go reɕw do weejoçoç Manwurn no la?

²⁰Nen äo hay ko feçeçre wo debañ ama ndo la kañ eiggi ti äaara gaa, aè hay buñ mbe sug go ane aè laa mopo gaè.

²¹Manwur hay eig ga se kol jag liñgin go kluu lay, diñ mo maga go ni ëawa lay na diñ wer keëëë äe no.

²²Day jar sen wo diñ jar po maga aè hay frum ra go, aè hay yaçaç feçeçre äaaran wo go. AÈ hoo ra go äuy äi tu ti rew, aè yoñ ra go äi sululu wo. AÈ lag ra go lag ga frum ra go, je yaçaç rage bay wa hase. AÈ hay yaçë feçeçre äaaran wo, je maga mo riñ ga fer ra ne hara bay wa hase.

²³Wose hay co' sug feçeçre sen wo we yoo äay la? Wose hay eig we yoo äay ga se hay eñ ma laa ree maga joñ ge wo pel mo la?

²⁴Wose haç Jakob go ne jar yaçë feçeçre jarn wo do noga haç Israyel go ne jar frum jarn wo do mo la? Bay diñ Manwur maga naa joñ älagge see äe mo wa yawla? AÀ hay day wo seege ti faage äen wo gaa, day wo co' sug jag liñgi äen gaè.

²⁵Diñ do kay no so ga se raw bug wuu bagge poçoç äen ne Israyel ti, raw kañ poçoçre durgi ne hen ti mono. Wuu bagge poçoç äen raw roëge äe go see äuy, day se laa dayge ko sen gaè. AÀ hay roë Israyel go ama se kañ ti ti ree sen gaè.

ESAYI 43

Manwur boñ diñ je yaçaç Israyel no

¹Patala Manwur maga hay joñ ndo Jakobe, maga hay 'wuçy ndo Israyel waçaç so gano: Joñ heçeçne wa werga ndi fer we le coo ndo, ndi hay ëe ndo de ëu äo. Ndo diñ ma äi.

²Ndo mo caa ba bii, ndi joñ ge yañ de äo, ndo mo car ba maarog ma de paçaçrege wo, saara mañ ge go mo ti gaè. Ndo mo see ba nen wuu, ndo roë ge go gaa, day trum wuu saw ge ndo gaè.

³Gahaçyla ndi diñ Manwuri, Baa äo no, je yaçaç moge no. Ndi haç Ejipte go coo ti äo, haç Etiyopi wo de Seba go ti ngeel äo.

⁴Sen na werga ndo diñ fen ma de ëu nen äi, werga ndo diñ mo ma de togoëge, ndi da ndo. Diñ wersen ndi haç jar tabay wo go ti ngeel äo, haç wer jar wo go maga ndo mo gwa' tenene.

⁵Joñ heçeçne wa werga ndi yañ de äo. Ndi fer ge jar ni äo ma nen wur bo toñ wo yañ le day ndi tay nday yañ le nen nen wur bolaw.

⁶Ndi wii gi äaã gloñhwede yañ gano: Haç ra le go! Ndi wii gi äaã waçyban yañ gano: Caa wañ ti äaara wa. Fer weere äi ma haçaç haçaç wo le, fer mayre äi maga wo wo go ti jag sir tawgen wo le,

⁷fer wosela äuy maga de ëu äin jage day ndi hay joñ ne, 'wuçy ne, day kne'n ma naa nen togoëge äin go mono le.

Jar Israyel wo diñ jar sedewa Baa

⁸Daga aà mo laa jar ma reçwre maga mbaara de nen ti wo le go, jar ndigriñ maga mbaara de sug ti wo le go lay.

⁹Daga wer jar wo äuy mo tay wo le go, jar wo äuy mo joñ wo togle le ne kaçaçra. Wose yoo äaara hay waçaç we go ti feçeçre sen wo la? Ma hon hay had wo naa we de feçeçre maga hay joñ wo le go tañgu mo la? AÀ mo naa wo nen sedewa äaaran wo go day aà mo waçaç wo fen ma ti ngeel äen go so! AÀ mo waçaçn wo nen maga aè mo laa jag äaara go ga aà cwaçy ëa so la?

¹⁰Jar sedewa äin wo diñ nday. Kay diñ jag Manwuri, diñ nday de wee joçoç äi maga ndi hay hoo nday mono, nen maga nday mo ko ne, nday mo haç äil ne ndi day nday mo laa wer äe so ga aà diñ ndi. Go tañgu äi baa po hay bay de joñge wa, go blam äi baa ma tigrin joñ ge gaa lay.

¹¹Diñ ndi, ndi diñ Manwur no, go faale äi je yaçaç jar ma tigrin bay wa so.

¹²Diñ ndi, ndi hay waçaç, ndi hay yaçaç jar go, ndi hay waçaç go ti feçeçre wo pel bole. Ndi bay yoo äay diñ baa ma waare wa, nday diñ jar sedewa äi. Kay diñ jag äi Manwuri, Baan na diñ ndi.

¹³Ndi diñ Baa le go tañgu maga aè tiji; wer kee naw mono, jobo maga yaçaç keçeç go do äi bay wa. Ndi joñ ge mopo yañ, wose day dig gi ndi yañ la?

Ndi äo' jobo yañ wo ne nday

¹⁴Manwuri, je maga fer le coo nday, je ma bay ëag ma Israyeln waçaç gano: Ndi hay äo' jobo wo ne Babilon ti na wer äay. Ndi äo' ge bii äaara, jar se ma ëeegen wo mo ti' no, äo' ge bii jar Kalde sen wo yañ de daage äaara ma joñ äil äaara go feh fehn wo.

¹⁵Ndi diñ Manwuri, je äay ma bay ëag no, je joñ Israyel no, Wañ äay no.

Faage ma defay ma ti puuli no

¹⁶Manwur maga äo' faage ciñ ti maaroge, soo blam faage ciñ ti bii ma kluuri wo,

¹⁷Manwur maga wo kañ pus durgi wo de piiri wo de jar durgi wo de blumri durgin wo jag jaw waçaç gano: AÀ suë wo, hoo wo go ciñ gaa so hase. AÀ huë wo jag go do wuu nono, aà roë wo go do sale ma äil lampa nono.

¹⁸Manwur waçaç gano: Fer wee ëig ti ti feçeçre maga joñ wo le go tañgu mo wa, kañ wee ti ti mo ma äaan wa so hase.

¹⁹Ko wee, ndi de ma joñmo ma defay, àà go patala de tiji; wer yaw, day nday bay de da' wer ne hen wa ëa yawla? Ndi äo' ge faage yañ ail puuli no, ndi äod ge blam maarog ma de paçaçrege wo yañ ti laalen wo.

²⁰Nayre ma yoofi togoë ge wo ndi yañ, diñ weà wo de gii wo. Gahaçyla, ndi mañ ge bii yañ go ti puuli no, ndi äod ge blam maarog ma de paçaçrege wo yañ ti laalen wo maga jar mani äin wo, jar äi maga do äi le' ti äaara mo joo wo bii ni.

²¹Jar maga ndi 'wuçy ra go ma äi naa ge wo nen togoëge äin yañ go.

Kiida ma ti holañ Baa wo de Israyel no

²²Ndo hay ëe na diñ ndi gaa, o Jakobe werga ndo ga ndo gay do äi o Israyele!

²³Ndo hay joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ne ndi de weere saçaçre äon wo gaè. Siigi jag äon hay bay wo ma haç togoëge ne ndi wa. Ndi hay riñ ga ndo mo haç feçeçre ne ndi äegte' gaè. Ndi gay coo äo de roëge fen foçoçre no wo ne ndi gaè.

²⁴Ndo hay yee fi foçoçre non le de suñgu ne ndi gaa, day ndo hay wuu ndi go de noo nayre siigi jag äon wo gaè. Ama, ndo hay joñ dole äi ti älagge äon wo, ndo hay gay ndi de joñge feçeçre ma ti ngeel äen gaa äon wo.

²⁵Diñ ndi, ndi tag debaycoçoçre äon wo go wer dage ma ail äi no, ndi fer ge eig ti ti älagge äon wo gaa so.

²⁶Fer eig ti ti fen maga ndi hay joñ mono, naa lag cag reen de kaçaçra. Waçaç mbo ti see äo tu ma yaçaç see äo go.

²⁷Pan äo ma tañgun hay joñ älagge, jar fer jag äon joñ wo ti grañ go see äi.

²⁸Diñ wersen ga ndi äo' fo wañre ma ti ngeel ma bay äagn wo go mono. Ndi haç Jakob go maga tawn go, haç Israyel go maga lasn go.

ESAYI 44

Bosa' joñ ge ti Israyele

¹Patala laa mbo so Jakob weejoçoç äi no, ndo Israyel maga ndi hay mañ mo go ma äi mono!

²Manwur maga hay joñ ndo, hay 'wuçy ndo le go ti wur biñgi äo day diñ dog äon waçaç gano: Joñ heçeçne wa, weejoçoç äi Jakobe, ndo Yesurun maga ndi hay mañ mo go mono.

³Werga ndi cwaa ge bii yañ ne mo ma jwaalen ti, ndi yuu gi bii yañ ne sir ma de heegn ti. Ndi cwaa ge Nenterse äin yañ ne wer mani äon wo ti, ndi cwaa ge bosa' äin yañ ne ceçw mani äon wo ti.

⁴Àà tiji; gi yañ le yoofi ma ëilig wo do kesme ti jeñ bii yuuri wo.

⁵Je mapo waçaç ge ga: Ndi diñ ma Manwuri, je ma lan ga se ti wer mani Jakob no ma lan pa, sen yer ge yañ go do äe ti' ga: Diñ ma Manwuri! Day se kañ ëu Israyel yañ ne see äe.

Baa ma tigrîñ bay wa so

⁶Manwuri, Wañ Israyel no, je maga fer le cooge äe, Manwur Pantwayn waçaç gana: Ndi diñ je ma tañgu no, ndi diñ je ma blam no, baa ma tigrîñ bay go faale äi wa so.

⁷Wose waçaç yañ go ti see äe foëañ do ndi no la? AÀ mo waçaç mbe day mo waçaçn go me de el so! AÀ mo tiñin wo le ti wur maga ndi lag wer jar wo le haçaç mo äaa no, day mo waçaç wo feçeçre maga hay joñ wo le noga fen maga joñ ge yañ wo pel go ëa so la!

⁸Caa wee heçeçne go wa, daë wee wa lay. Ndo hay le äaa tu laage äe day ndi hay siigi äe ne ndo tum gaa yawla? Nday diñ jar sedewa äi. Baa ma tigrîñ yañ mbe go faale äi yawla? Huuli ma tigrîñ bay wa so, ndi bay de ko ma tigrîñ wa so lay.

Jar ceë fodo soçoçren wo no

⁹Jar maga joñ wo fodo soçoçren bay wo diñ mopo me' wa hase. Joñre äaara mañ wo mopo ne jobo me' gaa hase. AÀ wo de see äaara tu diñ sedewa ti see äaara. Fodon bay wo de nen ti wa, bay wo de ko mopo wa lay. Soçoçre wuu gi ti yañ go ne hara.

¹⁰Wose sen ga ya' 'wuçy baa noga raw yor fodo po bay ma da' mopo le ni wa lay la?

¹¹Kidolgi kaçaçre äen wuu gi wo ti yañ go de soçoçre, jar ceëgen wo de see äaara tu wo na diñ jar tebere. Daga aà mo tay wo äuy, mo aà wo lagge ta'a, ama heçeçne caa ge ra yañ go äuy, soçoçre joñ ge ra yañ äuy lay.

¹²Je toorgen toon do maga aè too klaä no lay, laa wuu de heegre day raw too fodo soçoçn de bigi. AÀ mañ do äe ma'ge äe de eegre debañ. Koñne cee ne, se hoo eegre go. AÀ joo bii gaa, kola se go de gayri.

¹³Je ceë koon raw ngaäge äe de sale, raw klir mo ma de puy go ti ngaäge äe no. AÀ ceën go de weeklaäe, gaën go de mo ma ngaë feçeçre no, day 'wuçyn go de mañ je tabay, do je tabay nono nen maga aà mo hay äil tiñ soçoç po.

¹⁴AÀ raw car koo seder wo, hoo koore rufer wo de koore cen wo, raw kiëgi yoo koore ma yoowayn wo. AÀ peë koore Buwis wo day baa raw rage ti äe, geçeç ra go.

¹⁵Koore sen la je tabay roë ra. Se hoo te äe ya' bor wuu äe, hoo see äe heen wer wuu ma äo' hole lay. Day maga gwa' ni mono se raw joñ baa de äe, le' mondra pel äe. AÀ ceë fodo baa de äe day se a pel äe goñge äe.

16 Aà hee te koon go ti wuu ma kar naèy äe ma reege, aà cog naèy äen go day wuu go. Se hay go ye' bor wuu day raw waçaçge gana: May pa, ndi bor wuu jag äi, nen äi mbe ne wuu ti ta' ëa so!

17 Te koo maga gwa' ni mono, se raw joñ baa de äe, ceë fodo de äe day se raw age pel äe goñge äe. Aà le' mondra ne hene, tos ne, raw waçaçge go jag ciñ kloñ gana: Yaçaç ndi go, werga ndo diñ baa äi no!

18 Aà bay wo de ko ree noga de ti ngeel wa werga aè raçaç nen äaara go nen maga aà mo koo wo nen wa. Aà hig jiili äaara go nen maga aà mo laa wo wer mopo wa.

19 Je sen bay eig ree sen me' le jiili äe wa, koge äe kaçaç gaa lay. Aà bay de ti ngeel nen maga se waçaç ga: Ndi roë te äen go ti wuu, ndi äo' hole go de jañre äe, ndi cog naèy go day ndi reen go, ndi raw joñ fen yeëe de te äe maga gwa' na joñge la gaë. Aà eig ga ndi ya' goñ guurdum koo na goñge la gaë.

20 Aà fer äen mbe blulgi nen saçaçge no werga jiili äe ma de älagge raw eegre äe. Aà yaçaç ge see äe go gaa lay day waçaç ge ga: Mo sen do äi mokay diñ jaçaçge gaa lay.

Israyel nen ferge eig ti ti Baa

21 Fer eig ti ti seno, Jakobe, ndo Israyel no, werga ndo diñ weejoçoç äi! Ndi hay 'wuçy ndo maga ndo mo hay diñ weejoçoç äi, go ma äi. Ndi yoçoç ge ti go ti äo gaa, Israyele.

22 Ndi hay tag debaycoçoçre äon wo go do swaare maga dwas go nono, tag älagge äon wo go do ngloro maga raw go nono. Fer le see äi werga hay coo ndo le na diñ ndi.

23 Ngeel ma ciñ no, 'wad wee ware, werga Manwur joñ mopo we! Nday tu ma kuëum kuëum ma ti tamsir no, ngar wee jage! Nday huulin wo no, 'wad siñ blum no! Nday yoowayn de koore ma yoowayn wo äuy lay! Gahaçyla, Manwur coo Jakob we le, aà naa nen togoëge äen we ne Israyele!

Waçaç ree feçeçren le äaa tu diñ Baa

24 Manwur maga coo ndo le, je maga 'wuçy ndo le haçaç ti wur biñgi äo waçaç gano: Ndi Manwur, ndi hay joñ feçeçren wo äuy, ndi boñ tu ndi go ciñ ti feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo. Ndi mbi de see äi tu ndi joñ tamsiri.

25 Aà älag feçeçre ma jaçë jarn wo go, loë jar kañ halgen wo go. Aà fer ge jar ëeñ wo go blam day kol ge koge ree äaaran go diñ loëge.

26 Aà bag ge jag waçaçre mani weejoçoç äen go, bag jag fen maga jar peelee äe waçën wo go pel bol go. Aà waçaç ti Jerusalem gana: Jar fer ge wo yañ de tiñ äil äe, waçaç ti äi leege ma Juda wo gano: Aë fer yañ boor rage tigriñ day ndi fer ge yañ go hoo tabul äaaran wo ciñ.

²⁷Ndi wii bii ma kuëumn gano: OÇg go, ndi oçg ge maarog äo ma de paçaçregen wo go.

²⁸Ndi wii Sirus gano: AÀ diñ je koë jar äi no, aà bag ge jag eiggi äin wo ge go äuy. AÀ waçaç ge yañ ti Jerusalem gano: Daga fer booge äe! Waçaç ge ti tiñ Baan gano: Daga äo' wer äe!

ESAYI 45

Sirus diñ weejoçoç Baa

¹Manwur waçaç ne Sirus mesi äe maga se ban le diñ do war äe ma sra' wer jar wo go gesiñ pel äe, mapog mblaaga ma sag wañren wo go, ma hrag jag tiñn wo go ne hen pel nen maga jobo mo fer teçg rage wa so has do kay nono gano:

²Ndi see ge yañ pel äo, ndi da' ge ngeel ma de farge ciñ wo yañ go, ndi hrag ge jag tiñ boo dobn wo yañ go day ndi wes ge nen manyaçaç boo ma jag tiñn wo yañ go lay.

³Ndi haç ge horog maga wo de yoñre nen suñgu wo yañ go ne ndo de horog ma de hul do tin wo nen maga ndo mo ko ga ndi diñ Manwur maga ëe ndo de ëu äo mono, ga ndi diñ Baa ma Israyel no.

⁴Diñ wer weejoçoç äi Jakobe, wer Israyel je maga ndi mañn go äi mono, ndi kal ëe ndo de ëu äo, ndi raw kañ ëu kluu ne ndo ni ndo bay de ko mege wa ëa hase.

⁵Ndi diñ Manwur no, ma tigriñ bay wa so. Baa ma tigriñ bay go faale äi wa so. Ndi hay sa' mblaaga ne ndo sage ni ndo bay de ko ndi wa ëa hase.

⁶Sen mo na nen maga ndo mo ko so ga tiñi le nen wur botoñ le' go nen wur bolaw mono, mopo maga go nen faale äi diñ mo ma nen leege no, Manwurn diñ ndi, ma tigriñ bay go faale äi wa so.

⁷Ndi joñ poëage, ndi joñ suñgu. Ndi a de jam day ndi a de ree. Ndi Manwuri, ndi joñ feçeçre sen wo äuy.

⁸Daga ngeel ma ciñ mo eig peçeçgen le day swaare ma ciñ mo yuu wo keëedn le! Daga tamsir mo buñ jag äe go nen maga peçeçgen mo le' mbere ni day keëedn mo tiñi ni lay, wo jag ta' boñ äuy! Ndi diñ Manwuri, je joñ feçeçren wo no.

Paçy wo de je booge no

⁹Ree ti je maga ya' giñ je joñge äen mono. Ndo diñ paçy de booge yoo paçy ma ti tamsirn wo. Paçyn wii mbe je maga de booge yañ ga: Ndo joñ na mayla noga joñre äon bay diñ mopo wa mbe yawla?

¹⁰Ree ti je maga riñ paçaçben ga ndo biñ weere na gahaçyla mono, ti je maga riñ waçyn ga ndo biñ jar na gahaçyla mono.

11Manwuri, je ma bay äag ma Israyel no, je maga hay 'wuçy ne waçaç gano: AÈ da na wië jag äi ti wur ma peln wo yawla? AÈ ni na joñ dole äi ti weere äin wo noga ti joñre ma do äin wo yawla?

12Diñ ndi, ndi hay joñ tamsiri, day joñ je tabay ciñ ti äe na diñ ndi. Diñ ndi de do äi, ndi hay cor feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo day waçaç waçaçre äaara äuy na diñ ndi.

13Hay ba Sirus le ma joñ fen ma keëedn na diñ ndi day ndi 'wuçy gi faage äen yañ go äuy ne hen pele. AÀ fer ge yañ boo äi leege äi no, day men ge jar äi maga wo wo go ti dañgay wo yañ le ferge liñ bay wii poëge lay, bay wii cooge ti lay. Waçaçn diñ Manwur Pantway no.

Jar dehaçy tay ge wo go wer Baa

14Manwur waçaç gano: Da'ge ma Ejipten wo de feçeçre ma kay Etiyopin wo de jar Saba ma de geçeçren wo äuy kol ge wo yañ go ni äo, day saara joñ ge wo yañ go diñ ma äo. Jar sen seege wo yañ wer äo, laa ge wo yañ pel äo de mbar geyam äaale. AÀ leë ge wo mondra yañ pel äo day wii gi wo ndo yañ de kamkam gano: Baan na diñ mani äon tawa tu, ma tigriñ bay wa so hase baa ma lan wo diñ feçeçre ma nen leege wo.

15Kidolgi ndo diñ Baa maga ndo yoñ see äo, ndo Baa ma Israyel no, je yaçaç jar no!

16AÀ wo go äuy de soçoçre, de wuu ti de soçoçre, aà raw wo äuy go de hee ti gesiñ do soçoçre, diñ jar se ma ceë fodo soçoçren ma haç lawge ne jarn wo no.

17Israyel da' peçeçge äen na do Manwuri, diñ peçeçge ma tum no. Soçoçre joñ ge nday gaa lay, nday cog ge ti go gesiñ gaa lay haçaç ma tum.

Waçaçre peçeçgen bay de yoñre wa

18Waçaç dosen nono diñ Manwur maga hay joñ ngeel ma ciñn mono, Baa ma boñ maga hay joñ tamsiri, hay boo ne day de coäge äe mono. AÀ hay joñn na maga aà mo hay äil koë gaa, aà hay boon na maga aà mo hay de jar äili. Ndi diñ Manwur no, ma tigriñ bay wa so hase.

19Ndi waçaç waçaçre na bay de yoñre nen ngeel ma de suñgu po ti tamsir la wa. Ndi hay wii wer mani Jakobn wo ga aà mo kië wo mbaara ndi wo haçy tu na gaë. Ndi Manwur ndi waçaç diñ mo ma ti ngeel äe no, ndi 'waa diñ äay fen ma ti faage äe no.

Jar dehaçy cooge wo yañ

20Tay wee le ni nday a wee le, ya' wee le jag ta' boñ äuy, nday maga nday gwa' yoo wer jar wo mono! AÀ bay wo de ko ree wa, jar se maga sii wo soë fodo koo äaaran wo ti'i, day ya' wo wiigi diñ baa maga kaçaç ma yaçaç jobo go gaa mono.

²¹Waçaçn wee go ni nday kañ nen jar go ti äe ga a nono so! Daga aà mo ndal wo ti holañ kaçaçra so! Wose hay joñ ga aè mo laa feçeçre sen wo le haçaç ti tjiigi were day haçaç le ti wur sen se de waçe rage mo la? Bay diñ ndi Manwur wa yawla? Baa ma tigriñ bay go faale äi wa so. Baa ma keëed ga yaçaç jar go do ndi nono bay boñ wa so hase.

²²Mbuë wee nen äay ti äi ni nday yaçaç yañ go, nday jar ma ti jag sir tawgen äuy! Gahaçyla, ndi diñ Baa no, ma tigriñ bay wa so hase.

²³Ndi haç' go de see äi tu, waçaçre maga kal go jag äi diñ fen ma keëed no, diñ waçaçre maga jobo älagne ge gaè. Jar äuy laa ge wo koyocgre yañ pel äi, jar äuy ha' wo yañ de jag äaara de äi.

²⁴Wosela äuy waçaç ge yañ gano: Joñ feçeçre ma ti ngeel äen wo, day de eegre lay na diñ Manwuri. Jar maga hay tjii wo go de äe fer ge wo yañ le see äe de wuë ti de soçoçre.

²⁵Jar ma ti wer mani Israyeln da' ge wo see äaara day togoë ge wo see äaara na nen do Manwuri.

ESAYI 46

Baa ma Babilon taw ge wo go

¹Bel hrag we go gesiñ, Nebo gun we go ti keçeç. AÈ kañ fodo äaaran ti horog wo, ti horog ma de balge wo. Nday soë ra, nday far ra go ti ta' ta', aà kol wo diñ fen poçoçre ti horog ma soëgen wo.

²Aà gun wo go ti kaçaçra, hrag wo go gesiñ. Aà kaçaç wo ma mañ poçoçre go ne jobo ti gaa day saara de see äaara aè hoo ge ra wo go ti dañgay lay.

³Co' wee sug äi nday jar ma liñ ni Jakob no, nday äuy maga nday gwa' ti tiñ mani Israyeln mono, nday maga ndi hay ko ngar äay le haçaç äil man äay, nday maga ndi soë nday le haçaç ti biñgi äay mono.

⁴Wo go haçaç ti taçaçbe äay ndi joñ ge mbi tum diñ ndi ma äo no, haçaç go ti wur maga nday gar go ndi kay ge mbi nday yañ tum. Ndi hay joñ le go day ndi mbi tum de dage ga ndi soë wee, ga ndi kay wee, ga ndi yaçaç nday go.

⁵Nday ngaä ge ndi na de wose noga nday kol ge ndi ba dega' de wosela? Nday tayege wuur ba de wose nen maga wuur mo hay de far kaçaçra so la?

⁶Aà pug wo boo biñni ma äi ndar äaaran wo go, kañ wo solay boo wo ti klew. Saara raw poë je yor boo biñni no, nen maga aà mo joñ baa ne saara, day saara raw goñge äe raw wo leë mondra pel äe.

⁷Aà soë wo ne, deñn wo de bay äaara day wo wo kañge äe ti ngeel maga aà taw de kañge ni ta' tu mono. Aà ndor go ga men ngeel äen go gaa hase! AÈ mo ra baa ne hen ti, se yiñ jag dra' gaa lay, yaçaç jobo go jag ree gaa lay.

Je yaçaç jarn bay le go haçaç wa

⁸Fer wee eig ti ti seno day ni nday joñ wee fen jar kluuri! Nday jar ma ti grañ no, eig wee wer ree sen le jiili äay!

⁹Fer wee eig ti ti feçeçre maga hay joñ wo le tañgu mono werga ndi diñ Baa no, ma tigriñ bay wa so hase. Ndi diñ Baa no, mopo ma do ndi nono bay wa hase.

¹⁰Ndi waçaç le go ti mopo maga joñ ge yañ wo pel go ti tiñgi wer haçaç. Ndi waçaç go ti fen maga joñ gaa ëa le go tañgu pel bol haçaç. Ndi waçaç ga mo äi maga ndi de kañge äe pel äi ma joñ ge joñ ge yañ day ndi joñ ge fen maga ndi eig joñge äe ge go äuy.

¹¹Ndi ëe weedwee ma bag naèy le nen wur botoñ, ndi ëe blo ma bag jag joñre äin wo go le ti sir ma haçaç. Fen maga ndi hay waçaç go ndi a ge de äe, fen maga ndi hay eign le go äil äi ndi bag jag äe go.

¹²Co' wee sug äi nday jar ma de hig jiili no, nday maga nday mañ wer wo go haçaç see fen ma ti ngeel äen mono!

¹³Ndi a ge yañ de keëed äi no, aà bay wo go haçaç wa. Ndi ge yañ de peçeçge äi no, aà ig gi le gaè. Ndi kañ ge peçeçgen yañ ti Siyoñ, ndi hee ge mo ma grag ndi de woren yañ ne Israyel ti.

ESAYI 47

Sir Babilon mbuë gi fuy go

¹Ëii go gesiñ, hay go nen siri, maytigli, may ma Babilon no! Hay go nen siri, bay paale wañ, ndo may mani jar Kalden wo! AÈ ëe ge ndo ga may ma de wore noga may ma fruy jarn gaa so hase.

²Hoo niini ma äogn wo, ya' nañ coo. Hoo oçoçbe ma nen äon go, hoo jag rob äon go ciñ, men äaale äo go de koëe ma caa maarog ma de paçaçregen wo!

³AÈ da' ge wer yañ go ne glogkoë äo no, aè ko ge ngeel soçoçre äon yañ go. Ndi sa' ge heen yañ go, ndi wii gi kayge do je tabay gaè.

⁴Je yaçaç wuurn aè ëen ga Manwur Pantway no, je ma bay ëag ma Israyel no.

⁵Hay go gesiñ bay jage, see wo nen suñgu no, ndo may mani jar Kalden wo! AÈ ëe ge ndo ga may ma waçaç waçaçre sir wañre wo gaa so hase.

⁶Ndi hay caa jiili go ne jar äin wo ti, ndi hay mbuë fuy tway mani äin go day ndi raw haç rage go ne ndo äi coo do, ama ndo ko decoo äaara gaè. Ndo raw äo' jug äo mapoçoçge debaň ne je taçaçben soole.

⁷Ndo hay waçaçge gano: Ndi joñ ge mbi tum diñ je waçaç waçaçre jare! Ndo kañ eiggi äo ti feçeçre sen wo gaa, ti äo laa ferge eiggi ga feçeçre sen mañ ge wo jag yañ go gaè.

⁸Co' sug mo ma kay patala so ndo may ma de fruygi maga go de hayle de yoçoç ti, day äil äo riñ mo le ga: Diñ ndi, diñ ndi mbi boñ tu, ndi gwa' ge go dewur gaa lay, bay weere gaa lay mono!

⁹Ree se äogn la caa ge wo ndo yañ go jag ta' boñ nen wurpo boñ, diñ de bay weeren wo de dewur no. AÀ cwaa ge wo yañ mo ti dogä äil da nono, halge äo ma ngaään wo de eegre joñge sogway äon kaçaç ge wo see äaara gaè.

¹⁰Ndo hay de haç see äo diñ ne debaycoçoçre no. Ndo hay waçaçge gano: Jobo bay ko mege wa. Eëñ äon wo de koge ree äon fijë wo ti äo go. Äil äo hay le riñ moge gano: Diñ ndi, diñ ndi mbi boñ tu!

¹¹Ree caa ge ndo yañ, diñ ree maga naa wer do äo gaè. Ree le' ge yañ mo ti, diñ ree maga ndo eig ga aà hay tiñji la tiñji la gaè. Fen älag jarn cwaa ge mbe ne ndo ti tu, naa ge mbe ndo do tu.

¹²Hay mbo ye' joñge diñ halge äon wo de sogway äo ma ngaäa maga ndo haç see äo le go ne hara haçaç ti joçoç äo mono. Tiga ndo da' ba see äo yañ ni yaw noga ndo kol ge ba yañ joñ heçeçne ne jar so bla' no!

¹³Ndo gay see äo go de kañ halge no. Daga aà mo hoo wo go ciñ day mo yaçaç wo ndo go so, jar se maga riñ wo ga mopo bay de eçg saara nen ngeel ma ciñ wa, jar se maga kañ wo nen ti ger wo day waçë wo fen maga joñ ge yañ wo pel see kolge few ciñ mono!

¹⁴Koëa, aà wo do fi maga yaçaç wuu go façd nono. AÀ yaçaç ge wo see äaara go jag wuun gaa werga aà bay do jañre wuu ma äoë hole äaaran no wa, bay do wuu ma de ngalge maga saara lag jag äe no wa.

¹⁵Jar maga ndo hay gay see äo wer äaara kol ge wo go na do kay no so no. Jar maga ndo hay joñ trere de äaara haçaç le ti joçoç äo wel ge wo yañ go, wosela mañ ge faage äe, je ma yaçaç ndo go joñ ge gaa hase.

ESAYI 48

Haç faage feçeçren äuy diñ Baa

¹Laa wee fen ma kay no, nday jar ma liñ ni Jakob no, nday maga nday ee see de ëu Israyel mono, nday maga nday laa le go ti kaçaçge mani Judan mono, nday maga nday haç' de ëu Manwur mono, nday maga nday ee Baa ma Israyel no paga bay ti cwaçy wa lay, bay ti faage äe wa lay mono!

²Gahaçyla, aà waçë wo ga saara diñ jar ma äi leege ma bay äag no, ga saara de deñ see saara na diñ see Baa ma Israyel maga ëu äe ga Manwur Pantway mono.

³Äaa le haçaç tu ndi hay sii feçeçre sen wo le go ti tiñji were. AÀ hay kal le go na jag äi, joñ ga jar mo laan go na diñ ndi. Do no kay tu ndi joñ ne, se kal bag jag go.

⁴De maga ndi ko so ga ti äo grañ, soole äo do boo ma de kadge nono, day pel äo do boo dob no so mono,

⁵Ndi raw sii feçeçre sen wo le go ne ndo haçaç tañgu äaa, ndi joñ ga ndo mo laa ra go tañgu maga saara bay age nen maga ndo mo ya' waçaçge ga: Joñ ra diñ soçoç äi no, noga hay haç faage äaara le na diñ fodo äi no noga diñ fodo äi ma de yorgen wa.

⁶Ndo yañ de laage äe! Oo ti äe so! Day nday de see äay nday waçaç ge go ti äe gaa an yawla? Tiñji patala tu ndi sii feçeçre se ma defayn wo go ne ndo, diñ feçeçre maga hay wo de yoire maga ndo hay bay de da' wer ne hara wa mono.

⁷Ndi tiñji wer äaara na patala, aà hay bay wo le go äaa tañgu wa. Haçaç le äaa a go wara, ndo hay bay de laa mopo ni me' wa hase, sen na maga ndo mo riñ ga: Ndi hay go de koge lay wa.

⁸Ndo hay bay de laa mopo ni me' wa, ndo hay bay de ko mopo ni me' wa hase, äaa le tu sug äo hay bay de jwa' ndo me' ti äe wa. Gahaçyla, ndi hay go de koge ga ndo diñ wañ lag cogob no, le haçaç ail man äo tu aè go de kañ ëu ne ndo ga je id huli.

⁹Wer ëu äi no, ndi raw men caa jiili go mo ti. Wer togoëge äi no, ndi raw ëaw see äi see äo nen maga ndi mo caa wer äo go wa.

¹⁰Ndi yor ndo ti wuu, bay maga boosolay mo god go see keçeç na wa ndi hay lam ndo de bon na lamge.

¹¹Wer maga ndi hoo sug ti see äi, ndi joñ nono diñ wer maga ndi hoo sug ti see äi mo tawa tu. Ndi kaçaç ma äo' fo ëu äin go gaa, ndi haç ge togoëge äin go ne je ma tigriñ gaa lay.

Je maga bag ge jag joñre mani Baan go mono

¹²Co' sug äi, Jakobe, ndo Israyel maga ndi hay ëe ndo mono! Diñ ndi, ndi diñ je ma tañgu no, diñ ndi pa, ndi joñ ge diñ je ma blam no.

¹³Hay äo' wer tamsir na diñ ndi, do war äi hay cor feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo. Ndi ëe ra day saara raw age jag ta' boñ äuy.

¹⁴Nday äuy, tay wee le, ni nday co' wee sugi! Wose yoo äaara hay sii feçeçre sen wo we go la? Je maga Manwur dan bag ge jag eiggi Manwur yañ go ti Babilone, do äe poçoç ge jar Kalde wo yañ.

¹⁵Diñ ndi, hay waçaçn diñ ndi, day hay ëen le diñ ndi, hay ban le diñ ndi day joñre äen sii gi ti yañ.

¹⁶Ya' wee see äay le see äi ni nday co' sugi! Haçaç le ti tiñji wer tu, ndi bay waçaç waçaçre de yoire wa, haçaç le ti tiñji wer feçeçre sen wo, ndi hay go. Patala, Wañkluu, Manwur äo' ndi le day haç Nenterse äen ne ndi.

Ndo hay co' sug äi we no

¹⁷Waçaç do kay nono diñ Manwuri, je yaçaç ndo no, je ma bay ëag ma Israyel no, aà gano: Ndi Manwuri, Baa äon ndi had ndo maga ndo mo da' see äo, ndi see de äo na ti faage maga ndo nen seege ni mono.

¹⁸O! Hayga ndo de oo we de deele ti jag liñgi äin wo no, jam äon de hay na do maarog ma de paçaçrege nono, keëed äon de hay na do kañgaw maarog wo nono.

¹⁹Jar ni äo de hay wo do duguëgi nono, wer mani äon de hay wo do nen beëef nono. Ëu äe de hay yee nen go pel äi gaè.

Men wee Babilon le go

²⁰Laa wee go, men wee Babilon go, yoor wee le go ti holañ jar Kalden wo! Waçaçn wee go jag ciñ kloñ, siin wee go, joñ wee ga jar mo laan go. Dus wee waçaçre sen wo go ti jag sir tawge. Waçë wee gano: Manwur hay fer le coo Jakob weejoçoç äe no!

²¹Jwaale kañ ge ra wo äi sir ma bay bii maga se hee ge de äaara ni mo gaè. Aà cag ge bii yañ le ne hara nen huuli, aà mun gi huulin yañ day bii yuu gi yañ le go ni.

²²Jar älaggen joñ wo jam gaa, Manwur waçaç nono.

ESAYI 49

Weejoçoç Manwur diñ poëag jare

¹Nday kaalin wo, co' wee sug äi! Nday jar maga wo go haçaç haçaç mono, lag wee eñ ma co' sug äi! Manwur hay ëe ndi le go haçaç äil man äi, aà hay mañ ëu äi jag de maga ndi kal le go äil man äi mo tu no.

²Aà kol jag äi go do moslam ma de sañ nono, aà hul do äe me ti. Aà kol ndi go do waa ma jag ndelem nono, aà hay yoñ ndi äil hulwaa äe no.

³Aà hay riñ me gano: Ndo diñ weejoçoç äi, Israyel maga diñ fen heege ti ma woo ndin mono.

⁴Ama ma äi ndi kal gano: Ndi gay see äi na gayge. Ndi taw eegre äi go ti fen ma nen leege no, ti ngeel de koë no. Kidolgi ree äin wo na do Manwuri, fen sag äin wo na see Baa äi no.

⁵Patala Manwur waçaç waçaçre, Manwur maga hay 'wuçy ndi le go äil man äi haçaç maga ndi mo hay diñ weejoçoç se, ndi mo fer Jakob wo le see äe, maga Israyel mo tay wo go see äe mono. Ndi de togoëge nen Manwuri werga eegre äin hay diñ Baa äi no.

⁶Aà gano: Maga ndo diñ weejoçoç ma hoo äiñi ni mani Jakobn wo go ciñ, ma fer jar Israyel maga gwa' wo le na diñ fen po me' ëa pa yawla? Ndi de kañ ndo diñ poëag ma wer jar wo, nen maga peçeçge äin mo naa nen wo go haçaç ti jag sir tawge.

⁷Manwur je yaçaç jar no, je ma bay äag ma Israyeln waçaç do kay nono ne je maga aè bay hoo sug ti caw äe wa, je maga hoor see ne wer jarn wo, gebe jar waçaç ree jarn wo gano: Wañre kon ge wo yañ day hoo ge wo yañ go ciñ do äe weere wañre kon ge wo yañ day leë ge wo mondra yañ pel äe wer Manwuri, je ma de deelee no, wer je ma bay äag ma Israyel maga hay ba ndo mono.

Israyel fer ge wo yañ liñ

⁸Manwur waçaç gano: Ti wur ma de eln ndi hay yiñ jag mo, ti wur peçeçgen ndi hay caa war äo le. Ndi de äaw ndo do, ndi de kañ ndo ma tay jag de jarn wo, ma mañ sirn go ciñ, ma äes sir maga wo go nen coocoo wo go ne jar tway äaara

⁹ma riñ jar ma ti dañgay wo ga: Laa wee le go! Ma riñ jar ma nen suñgu wo ga: Naa wee nen see äay go! AÀ kaçaç wo yañ ma da' reege ti faage wo. AÀ da' ge wo ngeel koëge yañ ti ëiñriñ wo.

¹⁰Koñne cee ge ra gaa lay day jwaale kañ ge ra gaa lay. Duguëgi ma de jii wuun wo de wur haä ge wo ra gaa, werga je ma ko decoo äaaran joñ ge diñ je seege de äaara no. AÀ wo ge kañ rage jag gedel wo.

¹¹Ndi kol ge huuli äin wo yañ go äuy diñ faage wo, day blam faage äin joñ ge wo go de da'ge ciñ.

Baa yoçoç ti go ti Jerusalem gaa

¹²Ko wee ra, aà wo le de age haçaç mo ti'i no! Ko wee ra, te äaara wo le nen äaä gloñhwede wo de nen nen wur bo law, ma lan wo le nen äil sir Sinim.

¹³Ngeel ma ciñ, 'wad ware! Tamsiri, äil äo mo hay go fehe! Huuli wo, 'wad wee war de fruygi! Gahaçyla Manwur de teñ nen jar äen wo, aà ko decoo jar äe ma nen reen wo no.

¹⁴Siyon hay waçaç gano: Manwur tob ndi go, Wañkluu yoçoç ti go ti äi.

¹⁵Waçy yoçoç ti yañ mbe go ti mbarga äe yawla? Äiiri äen ko decoo nen äe gaa yawla? Hayba ga aà yoçoç ti go ti äe laybla' no, ndi ma äin ndi yoçoç ge ti go ti äe gaè.

¹⁶Ndi go de yer ndo äi coo do äi, nen äi tum ti kor äon wo no.

¹⁷Weere äon wo le de hoo ëeere ti'i. Jar maga hay kol wo ndo go diñ tabuli, go diñ ngeel mapoëag poëage laa ge wo go, men ge wo ngeeln go.

¹⁸Raä nen äo go ti äo kara ni ndo kañ nen äo ta' ëala, aà wo go de tayge äuy, aà wo le de age see äo. Ndi yañ tenene! Kay diñ jag Manwuri. Ndo hee ge ra yañ äuy ti äo do fen wore nono, ndo saë ge ra yañ see äo do may maga go de yaçaçge nono.

¹⁹Kidolgi tabul äon wo, sir äo maga hay gwa' go äil koëe, sir se maga hay älag go mono, sir sen peçeç ge jar äon wo yañ ga peçeç ëa yaw. Jar maga hay wo lor ndo, mañ ge wo wer yañ wo go see äo haçaç.

²⁰Weere äo maga aè hay yaçaç ra go do äo waçaç ge wo yañ ne ndo sug gano: Ngeeln peçeç wuur klee, kië ngeel ne wuur nen maga wuur lag ni.

²¹Ndo waçaç ge yañ le äil äo lay gano: Wose biñ ra ne ndi mo la? Gahaçyla ndi hay bay weere, ndi hay go de gedje. AÈ hay ba ndi wo go ti dañgay, ndi hay go de busgi, wose hay geçeç ra go mo la? Ndi hay gwa' go boñ de see äi day jar sen la hay wo na genla?

²²Wañkluu, Manwur waçaç gano: Koëa, ndi coñ ge do äi yañ wo ti wer jar wo, ndi mañ ge drapo äin yañ ciñ ti jar wo day saara hoor ge weere äon wo yañ le jag jiili äaara, aà hoo ge wo mayre äon wo yañ le jag bay äaara.

²³Wañre joñ ge wo yañ diñ jar haç reege mo jage, mayre äaaran wo diñ jar joñ reege ne ndon lay. AÀ leë ge wo mondra yañ mo pel de mbuë nen gesiñ day saara seë ge äurgi ma äaale äon yañ. Ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri nen maga jar maga wo de gor do äi mo joñ wo ge nen soçoçre wa.

²⁴Fen maga blum durgin hay yaçaç go mono, aè fer mbe yañ yaçaçge äe pa yawla? Je ma keëed maga a ban mono, aè äo'n yañ mbe go pa yawla?

²⁵Cwaçy, Manwur waçaç nono. Fen maga blum durgi hay mañn mono aè fer ge yaçaçge äe, fen maga je joñ bon jarn hay yaçaç mono, dañ ge yañ go. Ndi dur jar hee äon wo yañ day ndi yaçaç ge weere äon wo yañ go.

²⁶Ndi joñ ge yañ ga jar joñ bon äon mo ree wo naèy see äaara toge, aà taë ge wo yañ go de ci äaara toge de yii ma defay nono. Wosela äuy ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, je yaçaç ndo no, je coo ndo le no, je eegre mani Jakob no.

ESAYI 50

Manwur bay go de tob Israyel wa

¹Manwur waçaç gano: Leder busgi maga ndi bus man äay go de äe genla? Je ma hon ga äere äe ti äi day ndi hay yee nday go do äe diñ wose mo so la? Ko wee ga hay yee nday go na diñ seele äay ma bay blam wo, aè hay bus man äay go na diñ wer debaycoçoçre äayn wo no.

²Ndi hay a so day wer mayse ga jobo hay bay wa has la? Ndi hay ëe ëu day wer mayse ga jobo yiñ jag gaa has la? Do äi na go de godogray has maga yaçaç jobo go gaa so yawla? Eegre äi na bay wa has maga yaçaç jobo go gaa so yawla? Wer carge poçoç äi ndi, ndi oçg maarog go, ndi kol maarog ma de paçaçrege wo go diñ puuli. Ceçeç ma nen äaaran buu wo go do bay bii, aà laä wo go do jwaale.

³Ndi äo' suñgu go ne ngeel ma ciñ nene day ndi laa bugu go ne hara nene.

Weejoçoç Manwur diñ je ma co' sugi

⁴Wañkluu, Manwur hay haç jag mani weere lakoln wo ne ndi nen maga ndi mo ko kay je maga go de gayri de waçaçre. AÀ buñ sug äi go, aà buñ sug äi go tum de jag toñ nen maga ndi mo co' sug do weere lakol wo nono.

⁵Wañkluu Manwur hay bul sug äi go, day ndi äin ndi joñ ti grañ go gaa lay, ndi naa see äi go nen blam gaa lay.

⁶Ndi hay haç faale äi go ne jar maga hay wo mbar ndi mono, haç haw äi go ne jar maga hay wo prud piñ ma jag äin go mono. Ndi yoñ nen äi go do lasgen wo de saçaçre maga aè tuf me nen mo gaè.

⁷Wañkluu, Manwur raw caa war äi le, diñ wersen ga aè hay las me gaa mono, diñ wersen ga ndi deñ pel äi go do huuli no mono. Ndi hay go de koge ga soçoçre ba ge ndi gaè.

⁸Je maga blaw waçaçre äin go le go mbañ ma age, wose da yañ ga wuur mo yiñ pel kiida de kaçaçra la? Wuur mo yiñ kaçaçra so! Wose da waçaç ree nen mo mani äin la? AÀ mo ya' le see äi so!

⁹Ko wee ga Wañkluu, Manwur caa ge war äi yañ le, day wose baw ge ndi yañ de waçaçre la? Ko wee ga aà laa ge wo yañ go gesiñ äuy do oçoçbe ma de ngarge nono, poçoçre laa ge ra go.

Co' wee sug weejoçoç Manwur no

¹⁰Wose yoo äay de ma joñheçeçne Manwur ga day de laa jag weejoçoç äen la? Je maga yañ seege nen suñgu ga day ngeel bay go de lerge ne hen ti wa no, aà mo kañ eiggi äe ti ëu mani Manwur no, mo deñ see äe see Baa äe no!

¹¹Ko wee, nday äuy maga nday ngal wuu day nday hoo waa ma car wuu jagn wo wo bay äay mono. See wee wo nen wuun wo de wuu ma de ngalge hiä no, yoo waa ma car wuu jag maga nday jië ra go mo so no. Joñ ga ree sen mo da' wee na diñ do äi, nday suë ge na ma joñ bone.

ESAYI 51

Peçeçge mani Baa no

¹Co' wee sug äi, nday maga nday de mañ blam keëed no day nday de kañ nen äay ti Manwur mono! Kañ wee nen äay ti huuli maga aè hay ceë nday le see äe mono, ti jag tu maga aè hay laa nday le go ni mono.

²Kañ wee nen äay ti Abraham pan äay no, ti Sara maga hay biñ nday mono. De maga Abraham hay boñ de see äe mono, ndi raw ëege äe day ndi raw kañ bosa' ne hen ti, ndi raw tesge äe.

³Do kay nono, Manwur teñ ge nen Siyoñ yañ, aà ko ge decoo tabul äen wo yañ, kol ge puuli äen yañ go do Eden nono, kol ge laale äen yañ go do pay sugnee mani Manwurn nono. Feg wo de fruygi joñ ge wo yañ ail äe, aè laa ge geçeçge joçoç wo yañ de siñ wo ni.

⁴Kañ wee eiggi äay ti äi, nday jar mani äi no! Nday wer jar mani äi no, co' wee sug äi! Gahaçyla, jag liñgin kal ge wo go na see äi day ndi naa ge nen mo äi ma keëedn yañ go maga aà mo hay diñ poëag ti jar wo.

⁵Keëed äin go mbañ ma naa nene, peçeçege äin naa ge nen yañ go lay day ndi caa ge kiida wer jar wo yañ de do äi. Jar ma ti kaalin gor ge wo do äi yañ, day saara kañ ge eiggi yañ ti do äi no.

⁶Hoo wee nen äay ciñ, blam äe ni nday fer wee nen äay le gesiñ ti tamsiri! Feçeçe ma nen ngeel ma ciñ dwas ge wo yañ go do cug nono, tamsir laa yañ go cegab do oçoçe ma de ngragge nono. Jar ma äil äen huë gi wo yañ go do kwaçyre wo nono, ama peçeçege äin joñ ge yañ wo tum sagsage, day keëed äin caa ge wer go gaa lay.

⁷Co' wee sug äi, nday maga nday de ko mo ma keëedn mono, nday jar maga jag liñgi äin le jili äay mono! Joñ wee soçoçe mo maga jar tabay kañn wo ne nday ti mo wa, daë wee do lasge maga aà las wo nday de äe mo wa.

⁸Poçoçe laa ge ra yañ go do oçoçe nono, gogo ree ge wo ra yañ go do sale mbaraw nono. Ama, keëed äin joñ ge mbe yañ wo tum sagsage, peçeçege äin ëee ge mbe do yañ wo de kiñgi de kiñgi.

Äo' faage peçeçgen diñ Baa

⁹Puçy go, Manwuri, puçy go! Puçy go do ma ti wur ma äaan wo le nono, do ma nen kiñgi ma blam wo le nono! Äa hay ham jag Ejipte go gesiñ noga 'war manmbuyuurin go na bay diñ ndo wa yawla?

¹⁰Hay oçg maarogn go kañkrañ wo go de bii ma äi tu ma kuëum no, hay soo faage ma heege wo ne jar ma de yaçaçgen wo go nen kuëum maarogn na bay diñ ndo wa yawla?

¹¹Dosen no sono, jar maga Manwur yaçaç ra le go fer ge wo yañ le, day a ge wo yañ Siyoñ de siñ blum jage, fruygi ma tum joñ ge yañ ti äaara do gawrañ nono. Feg wo de fruygi ya' ge wo yañ le, lawge wo de ndumgi mañ wo wer yañ wo go de ëeere.

Jar mani äin wo, joñ wee heçeçe wa

¹²Diñ ndi, ndi diñ je teñ nen äay no. Joñge joñge ga ndo fer joñ heçeçe do je tabay maga hu go, noga do je ni Adam maga wo de ngaäge boñ de fi mo la?

¹³Ndo yoçoç ti go ti Manwur maga hay joñ ndo, ga hay cor feçeçe ma nen ngeel ma ciñ wo day äo' wer tamsir so ge! Ndo mbo tum nen daëge do soçoçege äil mani je joñ bon jarn dog a le go de gragge ma taw ndo mo so ge! Soçoçege äil mani je joñ bon jar sen ba gen so la?

¹⁴Ge la mbañ mono, je maga hay de ba ti gesiñ ti paglam hay ge yañ go flaçy, aà hu gi wo ti ngeel bon ni gaa, hole äen peçeçege jag äe gaa lay.

¹⁵Ndi diñ Manwur maga fijë maarog no, day joñ ga kañgaw äen mo car wo poçoç mono. Ëu äi ga Manwur Pantway.

¹⁶Ndi haç waçaçre äin wo mo jage, day ndi raw hul do äi ne ndo ti, ndi maga ndi hay cor feçeçre wo nen ngeel ma ciñ, ndi hay äo' wer tamsiri day wii jar Siyoñ wo ga: Nday diñ jar mani äin wo mono.

Jerusalem nen coäge mbe so

¹⁷Puçy go, Jerusalem puçy go! Ur go ciñ, ndo maga ndo hay joo äi weehaçn bagge poçoç mani Manwur mono, ndo maga hay joo äi weehaçn ma mbar nen ti jarn mono!

¹⁸Yoo weere maga Jerusalem biñ ra mo äuy no, ma seege pel äe bay boñ wa. Yoo weere maga se hay geçeç ra mo äuy, maga mañ do äe go ciñ bay boñ wa hase.

¹⁹Ree se äogn hay daë wo ndo, wose day lawge ndo la? AÈ hay frum mo go, aè älag mo go, koñne hay ba ndo, day aè kañ moslam mo ti. Ndi ba diñ wose ma teñ nen äo la?

²⁰Feçeçre maga gay wo go hay mbaara wo go tië tië ti jeñ faage wo do baryam maga de bagge ti bay nono. AÀ hay wo de bagge poçoç Manwur ti, de ree mani Baa äon ti.

²¹Diñ werseno, co' sug fen ma kay no, ndo Jerusalem ma nen coocoo no, ndo maga go de taage bay de yii wa mono!

²²Wañkluu äo no, Manwuri, Baa äo maga kay ti jar äen wo waçaç gano: Ko ga ndi yaçaç weehaçn ma mbar nen ti jarn yañ go mo do, ndi yaçaç wer weehaçn bagge poçoç äin yañ go ne ndo do, ndo joon ge gaa so hase.

²³Ndi haçn ge yañ go ne jar maga hay wo gay coo äo do, ne jar maga hay wo riñ ndo ga: Jel ti äo gesiñ wuur de heege wo mono. Ndo hay kol faale äo go do sir nono, koln go do blam faage ma see jar nono.

ESAYI 52

Jerusalem fer ge yañ go 'wuçygi

¹Puçy go! Puçy go! Siyoñ, grag see äo go de eegre äo no! Heer oçoçbe äo ma de woren wo ti so, Jerusalem, äi leege ma bay äag no. Gahaçyla, je ma bay caa äiñi noga fen ma de meyeëe kal ge le äil äo gaa hase.

²Po' äurgi ma see äon go, ur go ciñ, hay go dlah so Jerusalem! Pog sale ma soole äon wo go, ndo may ma Siyoñ ma ti paglam no!

³Gahaçyla Manwur waçaç gano: AÈ hay yee nday wo go de koëe, day aè fer ge le coo nday de solay gaa lay.

⁴Gahaçyla Wañkluu, Manwur waçaç gano: Tañgu, jar äin hay joñ wo tiñ le Ejipte, blam äe je Asirin raw mbe joñ bon äaara ti re' tu.

⁵Day patala ndi joñ ba na may pa la? Kay diñ jag Manwuri. De maga aè hay hoo jar äin wo mbaara de koë tu mono, jar joñ bon äaaran hay wo 'wad war de fruygi. Kay diñ jag Manwuri. Day tum nen naw maga aè hay mbuë fo ëu äi.

⁶Diñ wersen jar äin ko ge wo ëu äi yañ, aà ko ge wo yañ ti wur sen so ga diñ ndi, ndi waçaç waçaçre, day ndi la so.

Manwur fer ge yañ hayge Jerusalem

⁷Äaale je maga wo de soole waçaçre ma de coçoçren wo, day wo sii ree jam go jag ciñ kloñ wo de wore ti huuli wo ëala! Äaale je soole waçaçre ma de coçoçre debañ ga sii ree peçeçgen go jag ciñ kloñ, day riñ Siyoñ ga Baa äon yañ diñ wañ, wo de wore ëala!

⁸AÀ mo na diñ geçeçge jar gor ngeel äon wo! AÀ mañ wo geçeçge äaara ciñ, 'waa wo war blumn jag ta' boñ äuy werga aà wo de ko Manwur le de ferge Siyoñ de nen äaara.

⁹'Waa wee war blum go jag ta' boñ äuy nday tabul ma Jerusalem no! Gahaçyla Manwur de teñ nen jar äen wo, a le de ferge coo Jerusalem le.

¹⁰Manwur naa nen do äe ma bay ëagn go ne wer jarn wo äuy day jar ma ti jag sir tawge wo äuy ko ge wo peçeçge mani Baa naan yañ.

Men wee Babilon go

¹¹Raw wee, raw wee so, aè wee le go! Ba wee do ti fen ëag wa hase! Laa wee go, menn wee go! Façaç wee see äay go, nday maga nday laa le go de gesaçaçge mani Manwurn wo ti mono!

¹²Laa wee le go deparday wa, raw wee de ëeere wa, werga Manwur de seege pel äay, Baa ma Israyeln joñ ge yañ diñ je koë glog äay no.

Bon mani weejoçoç Manwur no

¹³Ko wee ga weejoçoç äin joñ ge joñre äen yañ de ëeñ. AÀ geçeç ge yañ ciñ, seë ge yañ de pele, day kol ge yañ go ciñ ti jar haçaç.

¹⁴Do maga jar debañ hay ngil wo ti äe wer maga nen äe hay bay do ma je tabay no wa so, see äe hay bay do mani jar ni Adam wo wa mono,

¹⁵jar ngil gi wo yañ debañ pa werga aà joñ ge fen sii jag ma façaç wer jar wo go debañ yañ. Wañre kuä wo do yañ go jag äaara werga aà ko ge wo fen maga aè sii ti boñ gaa wo yañ de nen äaara, aà laa ge wo wer fen maga aà hay laan wo de sug äaara gaa wo yañ.

ESAYI 53

¹Wose hay haç äil ti fen maga aè hay siin ne naa mo la? Wose hay ko we ga Manwur hay naa nen eegre äen we go ne naa la?

²AÀ geçeç pel Manwur do ko maga jaw mbe wo haçy koë nono, do ceçw mo po maga laa ti laale nono. AÀ hay de mañ mopo noga de wore nen maga naa kañ nen ti äe lay gaè. Fen po see äe ga naa slag nen ti äe lay bay wa.

³Jar tabay hay mbuë wo fo äe day toän wo go. AÀ diñ je maga joo bone, aà hay tum nen ree do je maga aè bay koge äe nen wa nono. AÈ hay bay hoo sug ti äe wa, naa hay kañ eiggi ti äe gaè.

⁴Paga aà hay hoo ti äe na diñ ceege naan wo yaw hay haç puçuçri ne hen na diñ bon naan wo yaw. Ba de sen äuy naa kon do je maga Baa kañ cerge go ne hen see, kañ bon ne hen ti day mbuë fo äe go nono.

⁵Ama aè hay car waçaçge ne hen see na wer debaycoçoçre naan wo, aè hay dagn go ti na diñ wer älagge naan wo. Bon maga haç jam ne naa le' go ne hen ti day naa peçeç go na diñ wer waçaçge äen wo.

⁶Naa hay go de welge do saçaçre wo nono, wosela äuy hay de mañ faage äe de see äe. Manwur raw kañ älagge naa äuy ne hen ti.

⁷AÈ hay las ne. AÀ hay fer ti see äe go gesiñ day bul jag go gaa has do weesam maga aè de woge de äe ti ngeel ngaë naèy nono, do sam ma ba'ba' pel jar caw fuçy äen wo no. AÀ hay bul jag go gaè.

⁸AÀ caa jag tenen äen ne hen ciñ de joñge bon äe wo de caage kiida äe. Ti kal mani äen mono, wose hay eig ba we ti maga aè hay yee nen äe go ti sir mani jar ma tenen wo wer debaycoçoçre jar mani äin wo noga hay lawn we ti ree maga hay caan wo mo la?

⁹AÈ hay teen yoo jar älagge wo, aè hay tay tu huli äen de je horoge, ko ba de maga aà hay joñ fen ma de älagge po ta' gaa lay day aè da' fen ma bay blam po mbe jag äe gaa äuy mono.

¹⁰AÀ hay coo jag Manwur nen maga se mo kañ bon ne hen ti tore kañ. Day blam maga se haç see äe we go ma sii jag ma mañ ree älagge go ne jar ti no, weejoçoç Manwur da'ge weere yañ, naw äen ya' ge yañ wo pel ni day se joñ ge dage Manwurn yañ go ti ngeel äe äuy.

¹¹Blam bon ma ti maysee äen mono, äil äe joñ ge yañ go feh ti le' ge joñre äe no. Weejoçoç äi ma keëedn kol ge jar maga kon ge wo yañ go keëede, day se mañ ge poçoçre älagge äaaran yañ ti äe.

¹²Diñ wersen ndi haç ge jar yañ ne hen do debaň. AÀ äes ge feçeçre yañ de jar eegre wo wer maga aà haç see äe go de see äe tu ma hugi day aè hay keen go yoo jar maga ree de ba rage mono, wer maga aà hay hoo älagge ma jar debaň ti äe day tos ti jar maga ree de baw rage mono.

ESAYI 54

Jerusalem fer yañ da' see äe go has so

¹Wad mbo war de fruygi, ndo Jerusalem, waçy ma bay weere no, ndo maga ndo biñ gaa mono! 'Wad war blum no, joñ few, ndo maga äil ma biñgi le' mo ti boñ gaa mono! Gahaçyla weere mani waçy maga aè hay men go joñ ge wo ngaäa de dañ mani waçy maga hay de war mono, waçaçn diñ Manwuri.

²Ya' diy tiñ naw äon ni, ya'n go kluu day wii gayri äen wa! Mbeë jag sale äen wo go, fer teer wer gefay äen go de ele!

³Gahaçyla, ndo ëee do yañ go nen ti äaäñ war lay, nen ti äaäñ guur lay. Jar ni äo yaçë ge wo sir mani wer jar wo yañ go, day lag ge wo yañ go äi leege ma bay jar äiln wo.

⁴Joñ heçeçne wa werga ndo joñ ge nen soçoçre gaa so. Cog ti go gesiñ wa so werga aè mbuë gi fo äo gaa so. Ndo yoçoç ge ti soçoçre maga hay joñ ndo le ti tigli äo yañ go day ndo fer ge ëig ti ti mbuëgi fo maga aè mbuë fo dewur äon mo gaa so hase.

⁵Gahaçyla je maga hay joñ ndo mono, diñ war äo no ëu äe ga Manwur Pantway no, day je coo ndon diñ je ma bay ëag ma Israyel no. AÄ ëen ga Baa ma ti tamsir äuy no.

⁶Manwur fer yañ le ba ndo liñ do waçy maga aè hay tobñ go day se kol go nen lawge nono. AÈ bus mbe waçy maga ndo hay dan le ti joçoç äo go yawla? Waçaçn diñ Baa äo no.

⁷Ndi hay tob ndo go ma naw mbag koëe ama ndi fer ge ndo yañ le liñ de dage jiili debaäñ.

⁸Wer maga jiili äi hay caa go debaäñ ndi hay yon see äi go ne ndo ma naw mbagge, ama diñ de dage ma tum no, ndi fer ge yañ ko decoo äo. Waçaçn diñ Manwuri, je coo ndo le no.

⁹Ndi joñn ge yañ do ma ti wur mani Nowen nono: Ndi hay haç' go ga te bii ma nen Nowen mañ ge go ne tamsir ti gaa so hase. Dosen no lay, ndi haç' go pa ga ndi caa ge jiili go mo ti gaa so, ndi kañ ree ne ndo ti gaa so has lay.

¹⁰De maga huuli mo mbug ba wo go noga huuli ma lublub mo leë ba wo go gesiñ laybla' no, äil de el äin mañ ge wer wo go see äo gaa, tayge jag äi ma jam gleñ ge gaa lay. Waçaçn diñ Manwur ma ko decoo äo no.

Wore Jerusalem ma wurpo no

¹¹Ndo äi leege ma nen cocoo no, ndo maga leege gay ndo go day je coä moge bay wa no, ko so, ndi heer ge huuli jaspe yañ yoo huuli ma de boo ndon wo, ndi äo' ge wer äo yañ de huuli Safiri.

¹²Ndi boor ge ngeel gor ngeel äo ma de geçeçre ciñ wo ge de huuli rubisi, joñ ge faage äon wo de huuli eskarbukle wo. Ndi 'wuçy gi äil äo yañ go de huuli ma de wore wo.

¹³Weere äon wo äuy joñ ge wo yañ diñ weere lakol Manwuri day jar ni äon nges wo yañ go ngesge de horoge.

¹⁴Ndo joñ ge yañ de coäge wer joñge feçeçre ti ngeel äe no. Jobo joñ ge dole äo gaa so, fen maga ndo joñ ge heçeçne äe bay ge wa so, mo ma ndar jiili äo joñ ge gaa lay werga mopo du' ge ndo me' gaa hase.

¹⁵AÈ mo le' ba ndo durgi laybla' no, sen a ge le bay ti jag äi wa. Wosela äuy maga le' ge ndo we durgi mono, je sen le' ge yañ go gesiñ pel äo.

¹⁶Koëa, joñ je toorge maga fië wuu ti heegre day toor feçeçre durgi ma ti ëiggi äen wo na diñ ndi, ama ndi de ma joñje älag jarn le go maga aà mo a go ndreëge äe lay.

¹⁷Fen durgi maga aè toon see äo mo äuy joñ ge diñ mopo gaè. Je maga bulgi jag ma caa kiida ne ndo ti mo äuy, ndo bawn ge de waçaçre hun äe no. Mo na diñ nen mo mani weere joçoçre Manwurn wo, mona diñ koge ngar maga ndi koge ngar äaara mono. Kay diñ jag Manwuri.

ESAYI 55

Peçeçgen go de koë ma jar äuy

¹Nday äuy maga nday jwaale mono, a wee le jag bii, hayba je maga bay de solay do wa dra'a! AÀ wee le, yee wee ni nday ree. AÀ wee le, yee wee yii wo de paçaç bay solay lay, bay ti yoo wa lay!

²Wer mayse ga nday ngaä solay ti klew ngaäge ma yee mo maga bay diñ hole wa yaw la? Wer mayse ga nday gay coo see äay diñ wer mo maga wuu nday gaa yaw la? Laa wee jag äi ni nday ree fen ma de el no, day nday soä ge mo ma de noon yañ.

³Co' wee sug äi day a wee le see äi. Laa wee sugi, day ni nday yaçaç ge maysee äay yañ go. Ndi tay ge jag yañ de äay ma tum, diñ tayge jag ma joñ äil de el see Dafidi, diñ tayge jag ma de deele see äe.

⁴Ko wee, ndi hay kañ diñ je sedewa see wer jar wo, diñ je koë rage, je äod faage waçaçre ne hara.

⁵Ko ga ndo ëe ge wer jar maga ndo bay de ko rage wa wo yañ le, day wer jar maga bay wo de ko ndo wa ëee ge wo yañ le see äo wer Manwuri, Baa äo no, je ma bay ëag ma Israyel maga haç tore ne ndo mono.

Waçaçre Baa taw de koë gaa

⁶Kië wee Manwur de maga aà yañ nen da'ge ëa mono. Ëen wee de maga aà yañ la mañ ëa mono.

⁷Daga je älaggen mo men faage äen go, je ma bay ngarn mo men eiggi äen wo go. AÀ mo fer le see Manwur ni se ko de coo äe yañ, àa mo fer le see Baa naa maga bay gayge do fug äil ne jar ti wa mono.

⁸Gahaçyla eiggi äi bay wo do eiggi äay wo no wa, faage äin bay wo do faage äayn wo no wa. Kay diñ jag Manwuri.

⁹Do maga ngeel ma ciñ go ciñ ti tamsir haçaç nono, faage äin wo go ciñ ti faage äayn wo no lay, eiggi äi wo go ciñ ti eiggi äay wo pa.

¹⁰Do maga bii Baa cwaa wo le ciñ de gedembare day fer wo go ciñ bay tañ tamsir gaa lay, bay rumgi äe gaa lay, bay tiñi feçeçre ti äe gaa lay, bay haç mbere ma jo'gen gaa lay, bay haç hole ma reege ne jar gaa lay mono,

¹¹waçaçre äi maga kal go jag äi na dosen no lay: AÀ fer le see äi bay joñ mopo gaa, bay joñ dage ma äil äin gaa lay. AÀ bag jag fen maga ndi hay waçaç ti äe go ti ngeel äe äa.

¹²Kidolgi, nday laa ge yañ le go de fruygi day ndi see ge yañ de äay nen jam. Huuli wo de ngeel ma de farge ciñ 'wad ge wo war yañ pel äay, koore ma yooway mbar ge wo do yañ ne nday ti.

¹³Koo sipres kol ge yañ go ti ngeel gusuñ gusuñ wo, koo mirte geçeçge yañ go ti ngeel ewseñ no. Sen joñ ge diñ fen ma ra ëu Manwuri, fen kañ nen jar ma tum sagsage.

ESAYI 56

BAA RUU JAR ÄEN WO, KAY RA DE WAÇAÇRE PA Baa men jobo go faale gaa

¹Manwur waçaç gano: Hoo wee sug ti mo ma de deele no, joñ wee mo ma keëed no. Gahaçyla peçeçge äin go mbañ ma age, keëed äin go mañ ma age lay.

²Wore ti je maga joñ dosen no mono, ti je tabay maga oo ti sen ngiñ, hoo sug ti wur Saba no day äo' fo äe go gaa, äaw see äe see joñre ma de älaggen mono!

³Daga waare maga de sa' see äe see Manwurn mo riñ ga: Manwur caa ge nen äi go sar de jar äen wo wa! Je ma de ndar äayn mo waçaç ga: Ndi diñ koo ma de heeg koë na wa!

⁴Gahaçyla, Manwur waçaç gano: Jar ma de ndar äay maga hoo ge wo sug we ti wur Saba äin wo, mañ wo we diñ fen ma de coçoçre jag äi no day lag wo we ngiñ ti tayge jag äin no,

⁵ndi boo ge ngeel ra ëu äaara yañ wo ne hara äil tiñ äin wo de kor äin wo. Ndi le' riñ äaara yañ go de dañ weeren wo de mayre binnin wo. Ndi kañ ge ëu ma tum maga taw go gaa yañ ne hara.

⁶Waare maga sa' ge wo see äaara we see Manwur ma joñ peele ne hene, ma da ëu Manwuri, ma joñ ge diñ weere joçoçre äe jar maga hoo ge wo sug we ti wur Saba äi no day äo' wo fo äe go gaa, day lag ge wo we ngiñ ti tayge jag äin no,

⁷ndi hoo ge ra yañ le go ti huuli äi ma bay ëag no, ndi haçge fruygi yañ ne hara äil tiñ tosge äi no. Ndi yaçaç ge do äaara yañ de siëgi jag äaara maga aè roë mo äen go äuyn wo de siëgi jag äaaran wo yañ werga aè ëe ge tiñ mani äin yañ ga tiñ tosge ma wer jar wo äuy.

⁸Waçaçre ma jag Wañkluu, Manwur maga tay jar Israyel ma de welgen wo le gano: Ndi tay ge jar tigriñ wo yañ le see jar äi maga wo go de tayge mo pa.

Baa ruu jar ma peln wo

⁹A wee le reege, nday äuy, nday nayre ma yoofin wo, nday äuy, nday nayre ma yoowayn wo no!

¹⁰Jar gor ngeel go ne hen tin wo go reçwre, aà bay wo de ko mopo wa. AÀ wo äuy diñ wayre ma jag ba'ba' wo, kaçaç wo ma biggi ti mopo gaè. AÀ lwa' wo lwa'ge sag sag tu, wo mbaara de suuli tië tiëi, da wo leëge diñ naa.

¹¹AÀ wo diñ wayre ma de koñne äil ga wuë wo gaa, wo diñ jar koëge maga bay wo de ko laa wer feçeçre wo wa. AÀ wo äuy see wo de ti ngeel see äaara, wosela äuy de kañ ti na diñ ti da'ge ma äe de see äe boñ tu.

¹²AÀ waçë wo gano: AÀ wee le ndi kië yii ne nday, naa taë go de feçeçre jooge ma de haçaçn wo! Naa joñ ge toñ dosen no pa werga aà gwa' wo ni debaň debaň ëa mono.

ESAYI 57

¹AÈ taw je ma keëedn go, ama je maga mo ëig ree sen le jiili äe me' bay wa. AÈ car ti jar ma de deelen wo go, ama je maga mo da' wer äe ga aè naa je ma keëedn go na wer maga debaycoçoçre yaçaç ngeel go debaň bay wa hase.

²Je maga de mañ faage ma de deele wo ge yañ da' see äe, aà wo ge go suugi ti ngeel suuli äe no.

Baa ruu jar goñ soçoçren wo

³Ya' wee le la so, nday jar ni waçy sogway no, nday wer ma figliw ma joñ figliw no!

⁴Nday feg na diñ ti wose mo la? Nday haçë jag go kluuri day nday äoë trum na ti wose mo la? Nday bay diñ weere ma ti grañ wo noga diñ mbere gete'n wa yawla?

⁵Nday giñ go ye'ye' wer kooore terebenten, wer koo ma de sug ti ma honla äuy, nday ngaë weere bay wo go äil log wo, jag rum huuli wo.

⁶Da'ge äon wo na yoo huuli ma see koleë koleë ma äil logn wo, aà wo na diñ nen fen äo no. Ndo kag yii ma sië jag äon wo na ni, ndo wo haç haçe äon wo na ni! Sen mo deñ äuy so no ndi mbi nen ko decoo jobo pa yawla?

⁷Ndo 'wuçy ngeel suuli ma joñ figliw äon wo go na ti huuli ma de geçeçe ciñ haçaç no, ndo ëii wo ma joñ siëgi jag äon wo na ni lay.

⁸Go nen faale jag tiñ äon wo de gefay äen mono, ndo yer mo ma ra ëu äon go ni. Gahaçyla ndo raw wo go haçaç see äi ma men see äo go de koëe, ndo raw ëiigi day ndo ya' fen suuli äon go de diy. Ndo raw tay jag de jar maga ndo da suëgi de äaara mono day ndo kañ nen ne feçeçe soçoçe äaaran wo ti.

⁹Ndo raw wo da' Meleg de noo do, ndo bag jag trusa äon wo go do äo day ndo raw lag jar soole äon wo wo go haçaç haçaç. Ndo fer see äo go gesiñ hase, haçaç ndo kañ wer see äo wo go ni jar huli na do kay no so no.

¹⁰Ndo see debañ debañ kol go ma gayge, ama ndo laa mbo riñgi ga ndo men seele sen mbo so gaë. Ndo raw mbo ko see äo de eegre ëa, diñ wersen ga ndo la gayge gaa mono.

¹¹Ndo hay san go na do wose noga ndo hay joñ heçeçe na do wose nen maga ndo jaçe me, day ndo bay ferge ëig ti ti äi wa so hase, day ndo bay de ree äi me' wa so mo la? AÀ na diñ wer maga ndi mbi le äaa tu ba'a, day ndo bay heçeç ndi wa so has na diñ wersen so yawla?

¹²Ndi 'waa ge äay yañ go ti keëed äo seno, ti joñre äon wo ga aà bay wo diñ fen kay ndo wa.

¹³De maga ndo ngar ge jag ga feçeçe yeëe äo ma ngaään mo yaçaç wo ndo go mono, leege raw ge de äaara wer jag ta' boñ, aè fug gi ra yañ wo go. Ane je maga yoñ we see äi no, sirn joñ ge diñ äe day huuli äi ma bay ëagn joñ ge diñ ma äe.

Da'ge jar ma de deelen wo

¹⁴AÈ waçaç ge yañ gano: Muñ wee faage, mun wee faage, 'wuçy wee ne go, far wee hoçoçe ma ti faage jar äin wo go!

¹⁵Gahaçyla, je ma ciñ haçaç maga tiñ mani äen diñ ma tum day ëu äen bay ëag waçaç gano: Ndi de hayle ti ngeel ma ciñ haçaç no, nen bay ëag no. Ama ndi see je maga aè joñ bon äe mo lay, see je maga fer ti see äe gesiñ nen ëiggi äe mo lay. Sen na ma teñ nen je ma fer ti see äe gesiñ no, ma coä nen jar maga aè joñ bon äaara mono.

¹⁶Ndi bay de saçy soçoç äil ti tum wa, ndi bay de saçy caa jiili go ne jar ti ma tum de maga jar leë go gesiñ day eegre äaara hoor go pel äi mo wa.

¹⁷Ndi hay caa jiili go na diñ wer maga aà mbe tum kañ ree ne see äe ti de liggi koñne äe no day ndi raw baa do ne hen see. Nen soçoçge äil äin ndi raw yoñ see

äi. De sen mbe äuy se raw mbe mañ faage äen dogä äil äe da nono wer ti grañ äe no.

¹⁸Ndi mbi de ko faage äen wo ama ndi peçeçn ge mbi go. Ndi see ge yañ pel äe day ndi teñ ge nen äe yañ go tore teñ, saara de jar maga aà wo de lawge de kaçaçra mono.

¹⁹Ndi haç ge siñ togoëge yañ ne jar jage. Jam, jam see je maga wo go haçaç mo lay, see je maga la mbañ mo lay, waçaçn diñ Manwuri. Ndi peçeç ge ra yañ go.

²⁰Ama jar älaggen wo do maarog maga pud ciñ day ham jag gaa day bii äen ndar paçaçge wo le de blalaw ciñ nono.

²¹Jam jar älaggen bay wo wa hase, waçaçn diñ Baa äi no.

ESAYI 58

Heçeçge bii ma ti ngeel äe no

¹Ngar jag go de eegre äo äuy, menn ti faage wa. Mañ geçeçge äo go ciñ do ro coçoç nono, ma sii debaycoçoçre mani jar äin wo ne hara, ma sii älagge jar ni Jakob wo ne hara.

²Aà kië wo ndi tum nen naw, da wo tum ga saara mo hay ko faage äin wo. Aà wië wo ndi ga ndi mo äod faage waçaçre ma ti ngeel äen wo ne saara. Aà da wo ga saara mo ya' see saara see Baa do wer jar po maga wo de saçy joñ mo ma keëed nono, do wer jar po maga men wo mo ma ti ngeel äe maga Baa äaara hay kañ ne hara pel go gaa nono.

³Aà waçë wo gano: Da'ge wuur ba ti heçeçge biin ni na diñ mayse ga ndo bay ko wuur wa lay la? Da'ge wuur ba ti ferge ti see wuur gesiñ na diñ mayse ga se bay mañ mopo nen äo wa mo la? Diñ ga ti wur heçeçge bii äayn mono, nday haç see äay diñ ne fen maga eiggi äay da sen mono, nday joñ bon jar joñ joñre ne ndayn wo deba.

⁴Nday heçeç bii na ma joñ dekwacy de kaçaçra, ma leë kaçaçra, ma mbar jar do hun äay no. Nday bay heçeç biin do maga aè joñ ti wur äen nono day aè laa jag äay le ciñ lay na wa.

⁵Aà mbe mo na diñ heçeçge bii maga ndi da seno noga mbe mo na diñ wur maga je tabay fer ti see äe mbe gesiñ mo yawla? Aà na diñ ga aè mo jel ti gesiñ tawa do gusuri noga aè mo suë ti taçy oçoçbe, go nen saçaçge mbe tawa tu yawla? Aà mbe mo na diñ maga ndo ëe ga heçeçge bii noga wur ma de coçoçre jag Manwur mbe mo yawla?

⁶Mokay diñ heçeçge bii maga sen coo jag äi mono: Pog see äo go jag hun no, naa jag jug go ne jar ma ti bon wo ti, men jar maga aè de kañ cee ne hara ti wo go ti see äaara day daga aè mo caa wer joñge gebe jar ma honla äuy go.

⁷Äes hole äon de je maga koñne mono day yaçaç jar coo maga bay wo de duuli wa wo liñ. Hayga ndo ko jobo we go glog koë no, ni ndo hee oçoçbe ne hen see day tob je maga diñ kaw äo go wa.

⁸Mo so no ni poëag äon naa ge nen yañ go do waa ma de jag toñ nono, ni waçaçge äon rug yañ go deparday. Keëedn see ge yañ pel äo, togoëge mani Manwurn joñ ge yañ le nen blam äo koë moge.

⁹Mo so no ndo ëe ge ëu yañ day Manwur yiñ gi jag yañ ne ndo. Ndo ngar ge jag yañ day se waçaç yañ ga: Ndi la! Hayga ndo caa wer joñge gebe jarn we go ni äo, ndo caa wer mbarge jarn wo we go de waçaçre ma de koë koën wo,

¹⁰hayga ndo haç mo maga ndo dan de see äo we go ne je ma koñne no, hayga ndo wuu je coon we go de reege no, poëag äon naa ge yañ le go nen suñgu no, suñgu ma ti äon kol ge yañ go do ngeel ma ti wur ëeger nono.

¹¹Manwur kañ ge nen äo yañ ti faagen tumtum, aà wuu gi ndo yañ go tum ti ngeel ma bay reegen wo day haç ge eegre yañ ne ndo ti hoçoçgesee äo. Ndo joñ ge yañ do pay sugnee maga aè kag bii wer äe nono, do gutugri maga wo tum de bii äil nono.

¹²AÈ fer ge yañ boor tabul ma ääääa wo, aè fer ge boor tiñ wo ti ngeel maga jar ma ti wurpon hay äoë wo wer äaara ni na nen do äo. AÈ ëe ge ndo yañ ga je reb ywaalen wo, je ferge äod faagen wo, je ferge lag jar ti sir no.

Heçeçge wur Saba ma ti ngeel äen no

¹³Hayga ndo ëaw see äo we wur Saba äi no, ndo joñ fen äo maga coo jag äo we ti wur äi ma bay ëagn gaa, hayga ndo ko wur Saban we do fen ma de wore, do wur ma bay ëag mani Manwur no, do wur ma de togoëge, day hayga ndo hoo sug we ti äe, ndo mañ we diñ blam faage äon gaa, ndo haç see äo we ne fen maga de coçoçre jag äo gaa lay, ne waçaçre ma de koë koën wo gaa lay no,

¹⁴mo so no, Manwur joñ ge yañ diñ fen ma de coçoçre jag äo no day ndi hoo ge ndo yañ wo go ti ngeel ma de farge ciñ ma äil sirn wo. Ndi haç mo ma reege yañ ne ndo diñ fen maga pan äo Jakob hay menn mono werga jag Manwur hay waçaçn go.

ESAYI 59

Älagge diñ dam pel tosge

¹Cwaçy, do Manwur bay go de kolge de godogray ga yaçaç jobo go gaa so has na wa, sug äe bay go de ndiñgi has ga laa tosge gaa so wa lay.

²Ama caa nen äay go de Baa äayn diñ debaycoçoçre äayn wo, yoñ nen äe go ne nday diñ älagge äayn wo, day saara mañ jag äe go ga aà mo co' sug äay wa.

³Gahaçyla do äay wo de id huli, weere do äay wo go de demge do debaycoçoçre. Jag äay car wo diñ gete' sagsage, trum äay waçë diñ feçeçre ma bay blamn wo.

⁴Jobo bay 'waa war pel kiida ti ngeel äe wa so, jobo bay yiñ kiida de deele wa so lay. Aà wo de kañ ãiggi äaara diñ ti mo ma nen leege no, ti mo ma bay blam no. Joñge bon jar mañ äiili le äil äaara day saara biñ diñ joñge nen jar no.

⁵Aà ce' wo paçaçre bondron go, äod wo oçoçbe ne jar de bay goboñgoboñli. Je maga ree paçaçre äaara we no, je sen hu go day hayga aè mbug we go boñ no, se ce' diñ mucumcum.

⁶Bay goboñgoboñli äaaran kaçaç ma joñ oçoçbe gaa, saara kaçaç ma saë oçoçbe äaara sen see gaa lay. Joñre äaara wo diñ joñre hram wo, do äaara diñ joñre yaçëge feçeçre jar de wañ no.

⁷Aà ëee wo ti älagge ëeege, see äaara go ne fehfeh ti kaage ci jobo mbe de koë tu no. Ëiggi äaara diñ ãiggi hram no, aà hee wo mokay go de frum jare, go de älag rage do tu.

⁸Aà bay wo de ko faage jamn wa, mo ma de deelen bay ti blam äaara wa lay. Aà seë wo diñ ti faage ma de ndar gogn wo day je maga see we ni no, yiñ de jam gaë.

Jar mani Baa ko wo älagge äaara

⁹Diñ wersen so ga mo ma de deelen le go haçaç see wuur mono, mo ma keëed bay da' wuur wa mono. Wuur hay gorge diñ poëag no, kola diñ suñgu no. Wuur hay gorge diñ ngeel teege no, kola wuur go de seege nen suñgu no.

¹⁰Wuur kië ngeel kiëgi do jar reçwre wo nono, wuur kië ngeel kiëgi do jar maga bay wo de nen ti wa nono. Wuur leë go gesiñ de ceeg doga ngeel go daymola yaw nono. De maga wuur mbe go jam ti'ëa, kola wuur kol mbe go de mañ jar ma de huli wo tu.

¹¹Wuur hrag war do naëy urse wo nono, wuur ngrum mbe jag ceä tu do kurgudu wo nono. Wuur hay gorge diñ mo ma ti faage äe no ama sen me' gaa äuy. Wuur hay gor peçeçge no ama se mañ äil wo go see wuur haçaç.

¹²Gahaçyla debaycoçoçre wuurn raw wo debañ pel äo day älagge wuur 'waa wo war ne wuur ti. Debaycoçoçre wuurn wo ti wuuri, day wuur de ko ree ma ti wuurn wo.

¹³Aà wo diñ debaycoçoçre wo de jaçëge Manwuri, mañ ge wer wo go see Baa wuur no, wo diñ waçëge waçaçre ma de älagge wo de ti ngeel grañ, diñ waçaçre gete' ma re' re'n wo de ngrumgi jag ma jiilin wo.

¹⁴Ree sen kol go nen maga aè nii mo ma ti faage äen wo go, mo ma keëedn kol go ti jeñ keñkeñ. Gahaçyla ti ngeel tayge tin wo mono, cwaçy bay ni wa so mo ma ti faage äen bay da' ngeel ni wa lay.

Wañkluu caa ge kiida jar wo

¹⁵Cwaçyn yee nen go, aè frum je maga mañ äil go see älaggen haçaç go. Manwur wo koge äe mokay wo da'ge ga mo ma de deele bay wa, gwa' diñ älagge tawa.

¹⁶AÀ ko go ga jobo bay boñ wa. AÀ go de car jiili ti maga je ma tosge ti kaçaçran bay boñ wa mono. Do kay no so no, do äe raw mbe caa war äe so, se raw mbe deñ see äe ti keëed äen so.

¹⁷AÀ de hee keëedn see äe do ngoñ nono, aà hee gobogray peçeçgen ti äe. AÀ hee oçoçbe sa'ge heen ti äe do oçoçbe ma kluu nono.

¹⁸AÀ haç ge fen sag ma wosela yañ ne hen do maga aà hay nen da'ge äe nono: Kañ bagge poçoç yañ ne jar giñgi äen wo ti, haç ne jar hee äen wo diñ fen maga aà wo nen da'ge äe mo lay, ne jar ma ti kaalin wo diñ fen maga aà wo nen da'ge äe mo lay no.

¹⁹AÈ heçeç ge ëu Manwur yañ le nen wur bo law haçaç, aè heçeç ge togoëge äe yañ le nen wur bo toñ haçaç lay. De maga je heen a ge we do maarog ma de paçaçgen no, Nenterse Manwur haw ge nen äe yañ wo go.

²⁰Je coo jar yañ le de age wer Siyoñ wo de jar ni Jakob maga men wo joñ debaycoçoçre äaaran wo go mono. Kay diñ jag Manwuri.

²¹Manwur waçaç gano: Mokay diñ tayge jag äi de äaara no: Nenterse äi maga de hayle ti äo mo lay, waçaçre äi maga ndi haç ra mo jag mo lay, sen taw ge wo go jag äo gaa lay, go jag weere äo wo gaa lay, go jag jar ni weere äon wo gaa lay. Waçaçn diñ Manwuri, patala tu day go ma tum tu lay.

ESAYI 6o

Wore Jerusalem maga fer ge go 'wuçygi mono

¹Ur go ciñ, see mbo sag so werga poëag äon naa nen we go, day togoëge mani Manurn go de naage ne ndo ti do wur nono.

²Koëa suñgu go de äo'ge ne tamsir ti äuy, wer jar äuy wo go nen suñgu, ama ma äo Manwur naan le go ti äo do wur nono, togoëge äen tee ngeel go mo ti.

³Wer jar see ge wo yañ nen poëag äo, mayre see ge wo yañ nen ngeel maga ndo lern go do waa no mono.

⁴Rañ nen go ti äo kara day ni ndo ko nen ëala: AÀ wo go äuy de tayge see kaçaçra, wo le de age see äo. Weere äon wo le de seege haçaç ti'i, aè le de hlag mayre äon wo yoo.

⁵De maga ndo ko ge ra mono, äil äo fug gi yañ go day suu gi yañ go wer maga aè ko' ge horog ma ciñ ti maarogn wo yañ le go ne ndo mono, nen feçeçre mani wer jarn kol ge wo yañ le go ni äo.

⁶Yoñyoñ yaçaç wo äil äo yañ go, manyoñyoñ ma ti sir Madiyañ wo de ma Efan wo lay. Jar ma ti sir Saba a ge wo yañ le äuy, hoor ge wo boo biñni wo de trusa wo yañ le ti äaara day togoëge wo Manwur yañ go jag ciñ kloñ.

⁷Kaw horog ma Kedarn tay ge wo yañ le go äuy ni äo, gamlaare ma Nebayodn kol ge wo yañ go nen do äo. AÈ joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo yañ go de äaara ti ngeel sië jag äi no, day saara joñ ge yañ de coçoçre jag äi. Ndi ler ge togoëge äin yañ go ne tiñn ti.

⁸Sen diñ jar mayse wo ga ëee wo do swaare wo nono, do kurgudu maga pud wo le ma age laage ti tiñ äaara wo no mo la?

⁹AÀ na werga jar ma ti kaalin wo de gor do äi, daage ma Tarsisn wo pel kaçaçra taw ma fer weere äo ma haçaç haçaçn wo le de solay äaaran wo de boo biñni äaaran wo. Sen na wer ëu Manwuri, Baa äo no wer je ma bay ëag ma Israyel maga ler ngeel go mo ti mono.

¹⁰Weere waare fer ge wo yañ boor kor äon wo, wañre äaaran joñ ge wo yañ go diñ weere joçoçre äo wo. Gahaçyla, ndi hay mbar ndo de maga äil äi hay cee me ne ndo ti mono, ama ndi fer ko decoo äo wer äil de el äin lay.

¹¹Jag faage äon joñ ge wo yañ go de bulgi ka' ka' tum, aè teçg ge ra de ceeg gaa lay, de suñ gaa lay nen maga nen feçeçre mani jar dehaçyn mo laa wo le ni äo de wañre äaaran wo wer äaara äuy.

¹²Wer jar po noga sir wañ maga sen joñ ge wo peelee we ne ndo gaa no, sen taw ge wo go aè älag ge wer jar sen wo go äuy tu.

¹³Togoëge ma ti Libañ ya' ge yañ le go ni äo, koo Siprese, koo orme wo de koo buwisn kol ge wo yañ go äuy ni äo ma woo ngeel äi ma bay ëag no, day ndi haç ge togoëge yañ ne ngeel maga ndi laa äaale äi wo ni mono.

¹⁴Weere mani jar joñ bon äon a ge wo yañ fer ti see äaara gesiñ pel äo day jar maga hay wo las ndo mo äuy leë ge wo mondra yañ äaale äo. AÀ ëe ge wo ndo yañ ga: Äi leege mani Manwur no, ga Siyoñ mani je ma bay ëag ma Israyel no.

¹⁵AÈ hay tob ndo go, jobo hay bay de saçy äo ti wa. Jobo hay bay heege äil äo wa ama ndi kol ge ndo yañ go diñ ngeel tore ma tum, diñ ngeel fruygi de kiñgi de kiñgi.

¹⁶Ndo soä ge paçaç jar dehaçy wo yañ go, ndo joo ge jag waçaçree wañre wo yañ go day ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, je yaçaç ndo no, je coo ndo le no, je eegre mani Jakob no.

¹⁷Ndi kol ge boo biñni yañ go ti ngeel boo dob no, ndi kol ge boo solay yañ go ti ngeel boo no, kol ge boo dob go ti ngeel koo no, boo go ti ngeel huulin wo. Ndi a ge yañ de jamn ma ëaw moge do, de keëedn ma waçaç waçaçre äo.

¹⁸AÈ laa ge waçaçre yaçëge feçeçre kaçaçra de wañ äil sir äon gaa so hase. AÈ laa ge ga aè hay frum feçeçre noga aè älag feçeçre wo gaa, go ti jag hagu äon wo äuy. Ndo kañ ge ëu ne kor äon wo ga: Peçeçge! Ne jag tiñ äon wo ga: Togoëge!

¹⁹Ler ge ngeel go ne ndo ti nen ngeel ma de ceegn bay diñ wur wa so lay, tee ge ngeel go de suñ bay diñ few wa so lay. Ama Manwur joñ diñ poëag äo ma tum no, Baa äon joñ ge diñ je ler ngeel mo ti no.

²⁰Wur äon le' ge go gesiñ gaa hase, few äon hu gi go gaa lay werga Manwur joñ ge diñ poëag äon ma tum day wur lawgen mañ ge wo jag go.

²¹Jar sir äon joñ ge wo diñ jar ma keëed wo äuy tu, day saara yaçaç ge sirn yañ ma tum. Sen na diñ wer jar maga hay jaw wo day ndi hay lag ra go de el mono, diñ joñre maga ndi hay joñ de do äi ma haç togoëge ne see äi mono.

²²Jar ma mbag ma yoo äaaran tes ge wo yañ ndare, maga sen go blam taw kol ge yañ diñ wer jar ma de eegren wo. Ndi Manwuri, ndi joñ ge feçeçre sen wo yañ go deparday ti wur äaara.

ESAYI 61

Waçaçre ma de coçoçre no

¹Nenterse Wañkluu Manwur ti äi, werga Manwur de kaa noo ne ndi ti. AÀ hay äo' ndi ma wo ge sii waçaçre ma de coçoçren wo ne jar maga wo nen soçoçre mono, ma woo jiili jar maga wo go de caa jiili mono, ma riñ jar ma ti paglam wo ga ree bay ti äaara wa so, ma riñ jar ma ti dañgay wo ga a wo go de naa sale ti,

²ma riñ jar de kal ma de wore maga Manwur a de äe mono, ma riñ rage ti wur sa'ge hee mani Baa wuur no, ma teñ nen jar maga wo nen lawge mono,

³ma hoo jar Siyoñ maga hay wo nen lawge de lagge nen saçaçge wo go ciñ, ma tag noo fruygi ne hara see ti ngeel lawge no, ma hee oçoçbe togoëge ne hara ti ti ngeel charge jiili no nen maga aè mo èe ra ga koore terebente ma keëedn wo, koore ma de peëge mani Manwurn wo, day aà mo haç wo togoëge ne hene.

⁴AÀ fer ge wo yañ boor ngeel tabul ma äaaäaan wo, fer wo yañ go hoor tiñ jar äaara ma äaan wo go ciñ. AÀ fer ge wo yañ go ndar nen äi leege maga aè hay tob ra go, aè hay älag ra le go kiñgi pur wo yañ go defay tigriñ.

⁵Jar waare joñ ge wo äil sir ni ma koë fiiri äayn wo, weere mani waaren joñ ge wo yañ diñ jar jeeë payre äayn wo de jar gor tlalum äayn wo.

⁶Ama nday ma äayn aè èe ge nday yañ ga jar sië jag ne Manwurn wo. AÈ waçaç ge yañ ga nday de ma joñpeele ne Baa naa no. Nday ree ge nen feçeçre mani jar dehaçyn wo yañ go day nday grag ge see äay yañ go de togoëge äaara no.

⁷Goëge ti kol ge yañ go ti ngeel soçoçre äay de dañge äe äaale äoge. AÀ hay ham wo jag äaara go gesiñ day saara fer ge yañ go fug äil äaara. AÀ da'ge wo feçeçre yañ de dañ rage äaale äog wo äil sir äaara no day fruygi äaara joñ ge wo tum sagsage.

⁸Gahaçyla ndi Manwuri, ndi da diñ fen ma ti ngeel äe no, ndi de caa hee de frumgi feçeçre jarn wo de haçyhaçy no. Ndi haç ge nen mo äaaran yañ go ne hara ti ngeel äe keëed äuy day ndi tayge jag yañ de äaara ma tum.

⁹Weere äaara joñ ge wo yañ go tinoo ti' yoo jar dehaçy wo, wer jar ko ge wo jar ni äaaran wo yañ go. Jar maga ko ge wo ra da' ge wo wer äaara yañ go ga aà wo diñ wer maga Manwur de kañ bosa' ne hara ti.

Siñ suse' no

¹⁰Äil äi joñ ge yañ go de fruygi äuy wer Manwuri, see äi joñ ge yañ go feh feh wer Baa äi no. Gahaçyla, aà hee oçoçbe peçeçgen ne ndi ti, aà klew oçoçbe keëed ma kluun ne ndi ti do je maga de da waçy heer feçeçre joçoç see de mañ je sië jag no mono, do may maga go de yaçaçge biñ feçeçre joçoç äen wo see nono.

¹¹Kidolgi, do maga tamsir tiñi mbeere mo äen le go nono, do pay sugnee tiñi feçeçre ma de jo' ge äil äen wo le go nono, Wañkluu Manwur tiñi gi keëedn wo de togoëgen wo yañ le go pel wer jar wo äuy lay.

ESAYI 62

Baa fer ge yañ ooge ti Jerusalem

¹Ndi fer ge go ba' gaa na wer Siyoñ, ndi hay ge eñ gaa na diñ wer Jerusalem. Daga keëed äen mo naa nen go do waa ma de jag toñn äa, peçeçge äen mo naa nen go do wuu ma de do'ge ti dol de yaçaçge no äa lay.

²De sen ge mo so no, jar dehaçy ko ge wo keëed äon yañ day wañre koge wo togoëge äon yañ. AÈ ëe ge ndo yañ de ëu ma defay maga Manwur kañ ge ne ndo de jag äe mono.

³Ndo joñ ge yañ diñ tilgi ma sagge do Manwuri, diñ gawrañ ma ti wañre wo äi coo do Baa äo no.

⁴AÈ ëe ge ndo ga waçy maga aà hay menn go gaa so hase. AÈ ëe ge sir äon ga ma de älaggen gaa so hase. Ama aè ëe ge ndo yañ ga: AÀ de coçoçre jag äi. AÈ ëen ge yañ ga waçy war no werga äil Manwur go feh ti äo day sir äon da' ge war yañ.

⁵Do maga weel ma joçoç kol go diñ war may tigli nono, weere äon kol ge wo do werpiiri äo wo nono. Do maga may ma de yaçaçge gon fruy äil je ma de yaçaçge äen nono, ndo fruy gi äil Baa äon yañ go lay.

⁶Jerusalem, ndi go de lag jar gor ngeel wo ciñ ti kor äon wo. AÀ bay wo maga saara fer go ba' de ceeg noga de suñ wa so hase. Nday maga nday de eig ti ti Manwur tum ti Jerusalem mono, iggi äay bay wa hase!

⁷Menn wee iggi wa hase say aà mo fer go 'wuçy Jerusalem ti ngeel äe day mo koln go diñ fen maga aè keen ti tamsir la äa.

⁸Manwur hay haç' go de eegre äe no, de do äe ma de eegren gano: Ndi haç ge coore ble äon go ma reege ne jar hee äon wo gaa so hase. Jar ni waaren joo ge wo yii äo ma defay maga ndo da'n de joñre äo go gaa so hase.

⁹Jar maga hay lag wo coore ble äaaran ciñ reen ge wo yañ day joñ ge wo suse' yañ ne Manwuri. Jar maga hay haçaç wo tllum joo ge wo yii yañ ti feele ma ti ngeel äi ma bay äag no.

¹⁰Lag wee le go, lag wee le go jag tiñ! 'Wuçy wee faage go ne jar no! Äo' wee, äo' wee faage, far wee huulin wo go! Mañ wee drapo go ciñ ti wer jarn wo!

¹¹Manwur yañ le. AÀ de riñ jag sir tawge wo go äuy de ree ma kay gano: Wii wee may ma Siyoñ gano: Ko je yaçaç ndon le de age, ko ga aà age de poëge äen do, le'ge joñre äen wo de seege pel äe.

¹²AÈ èe ge ra yañ ga jar maga wo go ti nene, jar maga Manwur fer le coo rage mono day ma äo aè èe ge ndo ga: Maga aè kiën le kiëgi mono, ga: Äi leege maga aè bay go de tobge äe wa mono.

ESAYI 63

Wur sa'ge hee no

¹Sen diñ wose sen ga a le Edom wo de Bosra de oçoçbe ma de puçy wo ti, de hee oçoçbe ma sagge ti day oo go de gragge, go de bag jag see äe de eegre äe äuy mo la? AÀ diñ ndi maga waçaç waçaçre ti ngeel äe, day de kaçaçge ma yaçaç jar go lay mono.

²Wer mayse ga oçoçbe äon wo go de seçeç day wo go do oçoçbe ma ti je maga de ma joñjoñre ti ngeel haçaç yii tllum no la?

³Hay jag caçaçge haçaç yii na diñ ndi boñ tu day jobo yoo wer jar po hay bay see äi ni wa. Ndi hay haçaç ra go de bagge poçoç äi no, ndi hay ndreë ra go de soçoçge äil äi no. Ci äaara hay pur go ti oçoçbe äin wo day kaa go ti oçoçbe ma de heege ti äin wo äuy.

⁴Gahaçyla, ndi hay le go de ba wur sa'ge heen äil äi, wur jar äi maga ndi hay coo ra le a go.

⁵Ndi hay kañ nen äi ta'a, ama je ma age kay ndi bay wa hase. Ndi hay car jiili go ama je maga mo coä ndi bay wa hase. Do kay nono, do äi raw mbe kay ndi so, soçoçge äil äin raw joñge diñ fen coä ndi no.

⁶Ndi hay haçaç wer jar wo go nen bagge poçoç äi no, ndi taa ra go de soçoçge äil äi no, day ndi raw kaa ci äaara go gesiñ.

De el mani Manwurn wo

⁷Ndi fer ge yañ eig ti ti äil de el mani Manwurn wo, ti feçeçre maga aè nen kee Manwur ti äaara, ti de el maga aà joñn mo äuy see wuur mono. Ndi waçaç ge yañ

go ti äil de el äe maga aà joñn debaň ti tiñ mani Israyeln mono, ti de el maga aà hay joñn see äaara de koge decoo äaara mono, ti joñre äe ma de eln wo äuy.

⁸AÀ hay waçaç go gano: Kidolgi aà wo diñ jar mani äin wo, wo diñ weere ma bay cerge wo see no! AÀ diñ je maga hay yaçë ra go mono.

⁹Ti ree maga hay caa ra mo äuy no, se de see äe hay lawge wer äaara, je peelee Baa ma pel äen hay yaçaç ra go. Wer dage äen wo de koge decoo jar äen wo, se de see äe tu hay coo ra le go, hay coä rage, hay soë rage le ti naw tum nen wur ma äaan wo le.

¹⁰Ama saara raw joñ ti grañ go see äe, car wo jiili Nenterse äe ma bay äagn go. Se raw kolge go diñ je hee äaara, kol go dur rage na diñ se.

¹¹Do kay no so no, jar mani äen raw wo ferge eig ti ti wur ma ti wurpon wo de Moyis gano: Je maga hay cegaë maarogn le go de äaara, de jar koë horog mani äen wo na genla? Je maga hay äo' Nenterse äe ma bay äagn ti holañ äaara na genla?

¹²Hay ti joñre de Moyis na diñ do äe ma sagge no. AÀ raw car nen bii wo go ne hara pele nen maga ëu se mo ra ma tum.

¹³Hay sol biin wo go äil tu ma kuëumn wo do piir maga ëee ti puuli na diñ se, day bii sen mun wo go ti ngeel po gaa äuy.

¹⁴Nenterse Manwur hay kañ ra ti ngeel iggi äaara do naëy maga cwaa äil log nono. Ndo hay koë jar mani äon wo maga riñ ëu äo ma de togoëgen mo le' ge go ti ngeel äuy na do kay no so no.

Tosge ma joñ kamkam

¹⁵Le ciñ haçaç, jel nen äo ni ndo ko tiñ äo ma bay äag ma de woren ëa la, hun äon wo de eegre äon wo na gen yawla? Dage maga ndo da me, koge decoo maga ndo ko decoo äi bay wo wa so.

¹⁶Ba mbe mo äuy pan wuurn na diñ ndo. Hay le' ti wuur na bay diñ nen Abraham wa, hay lag wuur go sara ti nen na bay diñ Israyel wa lay. Diñ ndo, ndo diñ pan wur maga le äaa tum tu ndo ëe see äo diñ je coo wur le no.

¹⁷Wer mayse ga Manwur ndo men wuur go mañ äil go haçaç see faage äon wo la? Wer mayse ga ndo hig jiili wuur go maga wuur mo joñ heçeçne do äo wa so le la? Fer mbo le see wuur wer weere joçoçre äon wo, wer äiñni maga wo diñ tway äon mono.

¹⁸Jar äo ma bay äagn hay joñ wo ti sirn nen naw po no mbag koë no, jar hee wuurn dag wo ngeel äo ma bay äagn go ti.

¹⁹Naw yañ wara pur debaň wuur do jar po maga bay waçaç ree äaara diñ ndo wa so nono, do jar po maga aè bay ëe ëu äon ne hara ti wa so nono. O! Hayga ndo de ngar jag ngeel ma ciñ we le go day ndo de hay cwaa we le no, huuli de mbug wo go pel äo!

ESAYI 64

- ¹Do wuu maga roë koore wo go day ur ti bii go nono, ndo de kañ nen jar hee äon wo yañ go ti ëu äo no, day wer jar de daë wo yañ do äo.
- ²Ti wur maga ndo hay joñ feçeçre ma joñ heçeçne maga naa wo wuur do mono, ndo cwaa le day huuli raw wo daëge do äo.
- ³Aë laa ti boñ noga jobo waçaç noga nen ko we ga baa po ma tigriñ go sar bay diñ ndo wa hay joñ we do kay nono see je maga hay gor do äe gaa hase.
- ⁴Ndo hay caa pel je maga joñ fen ma ti ngeel äen go de fruygi mono, caa pel jar maga fer wo ëig ti ti faage äo maga wuur hay da' see wuur le go ti wur ma honla äuy ti äaara mono. Ama äil äo raw cee moge ti wuur werga wuur hay joñ älagge.
- ⁵Wuur kol go äuy do fen yeëe nono, day joñre wuur ma ti ngeel äen wo äuy kol wo go do oçoçbe ma de ëag nono. Wuur lwaë go äuy do sug koo nono day älagge wuurn raw wo de wuur wer do leege nono.
- ⁶Je ma ëe ëu äo noga puçy go maga se mo sa' see äe see äo bay wa hase. Sen na werga ndo yoñ see äo go ne wuuri day ndo men wuur mbo wo go leëge tië tië wer älagge wuurn wo mono.
- ⁷Ba mbe mo äuy ndo Manwur ndo diñ Pan wuuri. Wuur diñ paçy, ndo diñ je booge no wuur äuy wuur diñ joñre maga ndo joñ de do äo.
- ⁸O Manwuri, soçoç äil go debañ ne wuur ti has tu wa, fer ëig ti tum tum ti debaycoçoçre wuurn wa. Ko mbo nen äo, wuur mbe na diñ jar mani äo no.
- ⁹Äi leege äo ma bay ëagn kol wo go diñ tabuli, Siyoñ gwa' go ti koëe, Jerusalem kol go nen cocoo.
- ¹⁰Tiñ Baa wuur ma bay ëag de wore ga paçaçre wuur hay wo far ti äo ciñ äil äe kol go diñ har wuu, fen wuur maga hay de el mo äuy älag go.
- ¹¹Pel feçeçre sen wo mo deñ äuy ndo joñ ge mbo yañ ba' yawla Manwuri? Ndo waçaç ge mbo mopo gaa so yaw noga ndo mbuë gi mbo soçoçre wuur wo go ni no has so yawla?

ESAYI 65

Jar Israyel jaçë wo Manwuri

- ¹Ndi hay men see äi go wië jag ne jar maga bay wo wië mopo wa hase. Ndi hay men see äi go da'ge ne jar maga hay bay wo kië ndi wa. Ndi hay waçaç ne wer jar po maga hay bay wo ëe ëu äi wa gano: Ndi la, ndi la!
- ²Ndi hay mbi tum nen naw coñ do äi ne jar po ma de teeäee maga see wo ti faage ma de älagge, ti ëiggi äaara wo,

³ne jar po maga joñ wo feçeçre ma car jiili äi go poëag poëag tum, ne jar po maga sië wo jag ne soçoçre wo wer koore wo, roë wo fen foçoçre no ti brig ma de ëegalge ti kaçaçra wo,

⁴ne jar po maga wo wo yoo tipale wo ma wië jag jar huli wo day na wo wo go äi rum huuli wo mono. AÀ ree wo naëy gaduru day lag wo feçeçre ëag wo äil haçaçre äaaran wo.

⁵AÀ waçë wo ne jar gana: Ya' see äo le de ngar äi wa, mañ äil see äo wo go day la de bay ëag äin taw mo go! Sen mo deñ äuy diñ mo ma kañ wer äi äod huçy do wañ, diñ mo maga roë jiili me.

⁶Joñre äaara se kay go de yerge do äi, ndi joñ ge ba' gaa, ndi 'wuçyn gi mopo see äaara. Kidolgi ndi da' ge ngar äaara yañ,

⁷diñ ngar älagge äayn wo de debaycoçoçre mani paçaçre äay maga hay roë wo fen foçoçre no ti huuli wo, day äo' wo fo äi go ti ngeel ma de farge ciñn wo mono. Ndi da' ngar äaara yañ go ti ngeel äe ti älagge äaara ma äaan wo le äuy.

⁸Manwur waçaç gano: Do maga aè da' bii we äil le'ge tlalum po aè raw riñgi ga bosa' yañ ni no mono, ndi joñ ge yañ dosen no lay wer weere joçoçre äin wo nen maga ndi mo älag ra go äuy wa.

⁹Ndi jaw ge jar po wo yañ ti wer mani Jakob no, ndi jaw ge je maga waçaç ge ree huuli äin wo yañ ti wer mani Juda no. AÀ kol ge wo yañ diñ ma jar maga do äi le' ti äaara mono day weere joçoçre äin laa ge wo tiñ yañ go ti äaara.

¹⁰Fuul ma Saron joñ ge yañ diñ ngeel koë fiirin wo day log ma Akorn joñ ge diñ ngeel yoñre deren wo lay, sen diñ ma jar äi maga sen kañ ge wo ëiggi ma kië ndi mono.

¹¹Ama ma äay maga nday tob Manwur go, ga nday yoçoç ti go ti huuli äi ma bay ëag no, nday kañ tabul go ta' ne soçoç Gad no, ba kob go de yii par ne soçoç Meni mono,

¹²ndi kañ ge nday ne moslam jage. Nday laa ge koyoçgre yañ ye'ye' jag mbege. Gahaçyla, ndi hay ëe ëu, nday day yiñ jag gaa ndi hay waçaç waçaçre, nday la dayge co' sug gaë. Nday raw joñge diñ fen maga sen bay de el nen äi wa mono, nday ba äayn diñ fen maga sen coo jag äi gaa mono.

¹³Diñ wersen Wañkluu Manwur waçaç gano: Ko wee ga weere joçoçre äin ree ge wo yañ, ama nday ma äay koñne cee ge nday. AÀ joo ge wo yañ ama nday ma äayn jwaale kañ ge nday yañ. Weere joçoçre äin fruy gi wo yañ, ama nday ma äayn soçoçre ba ge nday ge go.

¹⁴Ko wee ga weere joçoçre äin 'wad ge wo war yañ de fruygi go de äil äaara äuy, ama nday ma äayn ndayrage yañ do bon le äil äay tem day nday law ge yañ go de hee ti gesiñ.

¹⁵Ëu äay gwa' ge yañ jag jar äi maga do äi le' ti äaara wo kay faëge gano: Daga Wañkluu Manwur mo 'war mo go Ane se kañ ge ëu ma tigrin ge ne weere joçoçre äen wo.

¹⁶Je maga da ge we ga se mo hay de bosa' ti äil sirn la no, ha' ge yañ de ëu Baa ma cwaçy, ha' ge diñ de Baa ma cwaçy no. Gahaçyla aè yoçoç ge ti ree maga hay caa wo jar le äaan go, aà yee ge wo nen go pel äi.

Tamsir wo de ngeel ma ciñ ma defayn wo

¹⁷Gahaçyla ndi de ma joñngeel ma ciñ ma defay wo de tamsir ma defay. Jobo fer ge eig ti ti ree maga hay joñ wo le go ti tiñgi wer mo gaa so hase, day saara a ge ne jobo ti gaa so has lay.

¹⁸Ëawa äen joñ wee fruygi day äil äay mo hay go fehfeh tum wer fen maga ndi de ma joñge äe mono. Gahaçyla ndi de 'wuçy Jerusalem maga aà mo fruy, ndi de tay jar äen wo maga aà mo hay wo jag ti fege.

¹⁹Äil äi de see äi joñ ge yañ go feh wer Jerusalem day jag äi caa feg yañ go wer jar äin wo lay. AË laa ge sug ro noga war ree ni gaa so hase.

²⁰Weel ma ti paçaç maga na mbag day hu go tu joñ ge ni gaa hase, je taçaçbe maga baa jag naw äen go gaa joñ ge ni gaa lay. Gahaçyla, je maga hu gi kiñgi kis diñ je maga sen go klee has so mono, day je joñ älagge maga hu we kiñgi kis mono, aè riñ gi ti äe ga aà go de faëge.

²¹AÀ boor ge wo tiñ wo yañ day saara lag ge yañ äil äaara. AÀ peë ge wo koore yañ day saara ree ge le'ge äaara yañ.

²²AÀ boor ge wo tiñ wo maga jobo ma tigrin kal go äil äaara gaa so. AÀ peë ge wo koore yañ day je tigrin ree ra go gaa so. Jar mani äin jaw ge wo yañ do koore wo nono day jar äi maga ndi hoo ra go joñ ge wo fruygi yañ ti joñre ma do äaaran wo.

²³AÀ joñ ge wo coo de koë koë gaa so. AÀ biñ gi wo weere maga aè taw ra go gaa so werga aà joñ ge wo diñ wer jar maga Manwur de kañ bosa' ne hara ti mono, weere äaaran joñ ge wo yañ see äaara.

²⁴Day ge mo so no, de maga aà bay wo ëe ndi ëa ndi yin jag ge go ne hara, aà wo bay waçaç waçaçre señ ndi laa jag äaara go tu.

²⁵Waybaa wo de weesam koë ge wo yañ ti ngeel po boñ, mingir ree ge fi yañ do day no lay. Reege cwe joñ ge yañ diñ äurgi. Jobo joñ ge älagge noga älag ge mopo go ti huuli äi ma bay ëagn gaa hase. Manwur waçaç nono.

ESAYI 66

Goñge Baa ma de el no

¹Manwur waçaç gano: Ngeel ma ciñ diñ paale wañ äi no, tamsir diñ ngeel kañ äaale äi no. Sen diñ tiñ mayse ga nday kaçaç yañ ma booge äe noga ngeel ma hon ga joñ ge yañ diñ ngeel iggi äi mo so la?

²Feçeçre sen wo mo äuy ndi hay joñ ra de do äi day saara kal naa nen go deñ äuy. Kay diñ jag Manwuri. Mokay diñ fen maga ndi kañ ge nen ti sen mono: Je ma de gayri maga fer ti see äe gesiñ day daë do waçaçre äin mono.

³Aë sii jag de day, aë raw ii jobo lay! Aë sii jag de sam day aë pog keneg go ne way lay! Aë wo haç haçge day aë 'war gaduru lay Aë wo roë fen foçoçre no paga aë goñ na soçoçre wo! Jar sen wo mo deñ äuy hoo wo na diñ faage äaara maga äil äaara da sen wo mono day see äaara go fehfeh ti joñre äaara ma hoor see jarn wo no.

⁴Ndi de see äi, aà coo ge yañ jag äi maga ndi mo srog wer äaara wo nen dage äaara sen ni lay day ndi aà ge yañ de fen dañ jiili äaara go ne hara ti lay. Sen na wer maga ndi hay ëe ëu, jobo boñ yiñ jag gaa ndi hay waçaç waçaçre, saara la dayge co' sug gaë. Aà raw wo joñge diñ fen maga bay de el nen äi wa, joñ wo äil go fehfeh ti fen maga bay de coçoçre jag äi wa mono.

Kiida ma blam taw no

⁵Co' wee sug waçaçre Manwuri nday maga nday daë do waçaçre äen mono. Mokay na diñ fen maga heçeçre äay maga caa wo hee de äay day tob wo nday go wer ëu äi waçën wo mono: Daga Manwur mo kañ nen wuur ti togoëge äe no, day wuur ko fruygi äayn ëa so! Ama soçoçre wuu gi ti na diñ ne hara.

⁶Ngarge jag po kal le go äi leege no, geçeçge po kal le go äil tiñ Baa no, aà na diñ geçeçge Manwur maga de poë jar hee äen wo mono.

⁷De maga äil le' Siyoñ gaa ëa se biñ go tu, de maga äiln le'n ceege gaa ëa se raw biñ weel go tu.

⁸Wose hay laa ree ma kayn we ti äoñ la? Wose hay ko fen ma de mañ se kayn we ti boñ la? Sir po laa yañ mbe go nen wurpo boñ yawla? Aà biñ mbe wer jar po yañ wo go nen wuur po boñ tu yawla? Äiln le' Siyoñ no kay se biñ weere äen wo go tu.

⁹Je maga ngar äil waçy go ga mbargan mo kal go wa na diñ ndi mbi yawla? Manwur waçaç nono. Ndi maga ndi joñ ga jar mo biñ go day ndi mañ jag jobo go ga aà mo biñ le go wa yawla? Baa äon waçaç nono.

¹⁰Joñ wee fruygi de Jerusalem so, aà mo hay diñ fruygi ma äil äay no, nday äuy maga nday dan mono. Joñ wee äil go fehfeh de äe nday äuy maga nday de lawge ti äe mono.

¹¹Sen mo na nen maga nday mo joo paçaç day nday mo wuu go ti jag paçaç äe maga jaçaç nen jar mono, nen maga nday mo ko coçoçre feçeçre wore maga a le wer togoëge äe ma debañ debañ mono.

¹²Gahaçyla, Manwur waçaç gano: Ko wee ga ndi mañ ge jam yañ le ne hen ti do maarog ma de paçaçge nono, ndi mañ ge togoëge mani jar dehaçyn wo yañ le ne hen ti do pyew maga dug go nono. AÈ heer ge paçaç yañ ne nday jage, aè hlag ge nday yañ yoo, day aè äod ge nday yañ ti mankuçni jaçë nene.

¹³Ndi jaçaç ge nen äay yañ do jobo maga man äe jaçaç nen äe nono day nday joñ ge yañ de teñ nen äi leege Jerusalem.

¹⁴Nday kon ge yañ day äil äay joñ ge yañ go de fruygi, hm äay fer ge yañ da' eegre do fi nono. Manwur kañ ge nen weere joçoçre äen wo yañ go ti do äe ma de eegre no, day naa ge nen soçoçge äil äen yañ go ti jar hee äen wo.

¹⁵Ko wee, Manwur le de age! AÀ a le nen wuu day pus durgi äen wo do degurleege nono. AÀ a ma bag jag bagge poçoç äe ma de haçaçn go, ma kañ ree ne jar ti de wuu ma doë jar no.

¹⁶Manwur cag ree äen wo na diñ de wuu, aà joñ bon jar tabay wo äuy na diñ de moslam. Jar maga Manwur taw ge ra go wo ngaäa.

¹⁷Jar maga caa wo see äaara go de älagge day façaç wo see äaara go ma woge wer koore ma cor soçoçren wo, sra' wo wer kaçaçra yirëid ma woge see je maga wo de hayle wer koore sen wo ni mono, jar maga ree wo naëy gaduru, ree wo feçeçre ma hoor seen wo de klumri wo mono, jar sen wo äuy taw ge wo go. Kay diñ jag Manwuri.

Tayge ma kluu no

¹⁸Ndi, ndi yañ mbi de ko joñre äaaran wo de ëiggi äaaran wo. Wur go de age ma tay wer jar wo le äuy, ma tay wer jag ma honla wo le äuy. AÀ a ge wo yañ day saara ko ge togoëge äin yañ.

¹⁹Ndi joñ fen kañ nen jar dehaç wo ti mopo yañ ti yoo äaara, day ndi lag ge jar äi maga gwa' ge wo yañ wo see wer jar wo, wo Tarsisi, wo Pul wo de Lud jar jwag waan wo wo Tubal wo de Yafan, wo ti kaali ma haçaç haçaç maga hay laa wo waçaçre äi ti boñ gaa hase day ko wo togoëge äin ti boñ gaa lay mono. AÀ wo ge wo yañ sii waçaçre ti togoëge äin yoo jar dehaç wo.

²⁰AÀ fer ge wo heçeçre äay maga wo wo go yoo jar dehaç wo mo äuy wo yañ le äuy do fen haçge ne Manwur nono. AÀ fer ge wo yañ le de äaara ti piiri wo, ti pus durgi wo de pus durgi ma de saë oçoçbe wo ti, ti gerheçeçre wayla wo de manyoñyoñ wo. AÀ ge wo de äaara ti huuli äi ma bay äagn äi leege Jerusalem do fen haçge maga jar ni Israyel a wo de äe haçge äil haçn maga go de korge äil tiñ mani Manwurn nono. Waçaçn diñ Manwuri.

²¹Ndi hoor ge jar sië jag wo de jar Lefid wo yañ yoo äaara lay. Waçaçn diñ Manwuri.

²²Do maga ngeel ma ciñ ma defayn wo de tamsir ma defay maga ndi de ma joñrage joñ ge wo yañ tum pel äi lag mono, wer mani äayn wo de ëu äay joñ ge wo yañ tum lay. Kay diñ jag Manwuri.

²³Ti kolge few ciñ wo da' few ma tigrin, ti wur Saba wo da' wur Saba ma tigrin wosela äuy a ge yañ le' mondra pel äi. Waçaçn diñ Manwuri.

²⁴Day de maga aè laa go mono, aè ko ge huli jar maga hay wo hee de äi yañ wo go deñ werga cogcoçoçre äaara huë gi wo gaa lay, wuu äaara hu gi go gaa lay day saara hoor ge see yañ go ne wosela äuy.

JERMI

JERMI 1

¹Waçaçre mani Jermi je ni Hilkiyahu no. AÀ hay diñ jobo yoo jar sië jag ma äi leege Anatodn wo ti sir Benjame.

²Manwur raw waçaç waçaçre ne hen ti wur mani Josiyas je ni Amoñ wañ Judan nen kiñgi ma de hwal ti swa' de maga Josiyas ti wañ mono.

³A waçaç waçaçre ne hen ti kal mani Yehoyakim je ni Josiyas wañ Judan haçaç wo ti tawge kiñgi ma de hwal ti boñ maga Sedesiyas je ni Josiyas wañ Judan ti wañ mono, haçaç wo go ti wur maga aè hoo jar Jerusalem wo wo go ti dañgay nen few ma de dween mono.

Manwur ëe Jermi

⁴Manwur raw waçaç waçaçre ne ndi do kay nono gano:

⁵Taңgu maga ndi bay 'wuçy ndo le äil man äo ëa, ndi hay go de ko moge. Taңgu maga ndo bay kalge le go äil man äo ëa, ndi hay go de ba ndo sagsag ma äi, ndi hay go de kañ ndo diñ je ndar nen waçaçre äin go ne wer jar wo ra.

⁶Ndi kal yiñ jag gano: Hi! Wañkluu Manwuri! Ndi bay de ko waçaçre wa werga ndi diñ weel ma klee.

⁷Manwur day riñ me gano: Waçaç ga ndo diñ weel ma klee wa. Gahaçyla ndo wo yañ see wosela äuy maga ndi äo' ge ndo wo ne hen ti mono day ndo waçaç ge fen maga ndi fern ge ne ndo yañ go äuy.

⁸Joñ heçeçne do äaara wa werga ndi yañ de äo ma yaçaç moge go. Kay diñ jag Manwuri.

⁹Blam äe Manwur kal coñ do äe, raw du' jag äi. Manwur day riñ me gano: Ko so, ndi haç waçaçre äin mo jage.

¹⁰Ko ga ndi de kañ ndo wara ti wer jar wo, ndi äo' mo ne sir wañre wo ti maga ndo mo ndar ra go, ndo mo car ra go, ndo mo taw jar go, ndo mo älag jar go, ndo mo boo day ndo mo peëe.

¹¹Manwur kal waçaç waçaçre ne ndi do kay nono gano: Jermi, nen äo de ko mayla? Ndi raw ferge gano: Nen äi de ko jag do koo Amandiye, koo ma deparday no.

¹²Manwur day riñ ndi gano: Nen äo ko mbe we de ele werga ndi go de urgi ciñ ma bag jag waçaçre äin go deparday.

¹³Manwur kal waçaç waçaçre ne ndi ma de äog do kay nono gano: Nen äo de ko mayla? Ndi raw ferge gano: Nen äi de ko toäoole go de urgi ta' nen äaã gloñhwede.

¹⁴Manwur day riñ me gano: Ree maga äug gi jar ma äil sirn wo go äuy a ge le na nen ään gloñhwede.

¹⁵Gahaçyla, ko ga ndi ëee ge jar ma äil sir wañre ma nen ään gloñhweden wo yañ le äuy. Kay diñ jag Manwuri. AÀ a ge wo yañ le, wosela äuy kañ ge yañ jag faage ma Jerusalem wo, go faale kor äen go de yiñ ti äe cweçeç äuy, kañ ge wo yañ jag äi leege ma ti sir Judan wo äuy.

¹⁶Ndi joñ ge ra yañ go de fen maga ndi waçaçn go ti äe mono, wer älagge äaaran no. Sen na wer maga aà tob wo ndi go, raw wo roë fen foçoçre no ne baa ma tigriñ wo day raw wo leë mondra pel fen maga saara joñ de do äaara mono.

¹⁷Day ndo ma äon mono, sa' yoo äo go de mblaaga, ur go ciñ day ni ndo wo wii rage de fen maga ndi fern ge ne ndo mo äuy no. Daë pel äaara wa hase. Ndo joñ we no gaa no, ndi kol mo yañ go daëge pel äaara.

¹⁸Ko ga ndi de kañ ndo wara ti sirn äuy do äi leege ma de eegre nono, do dog tiñ maga diñ boo nono, do glig ma de booge de boo dob nono, ndi äo' mo ne wañre ma Judan wo ti, ne minisdir äen wo ti, ne jar sië jag äen wo ti, ne jar ma ti sirn wo äuy ti.

¹⁹A dur gi wo ndo yañ, ama saara raw ge eegre äo gaa werga ndi yañ de äo ma yaçaç moge go. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 2

WAÇAÇRE TI SIR JUDA WO DE JERUSALEM Jar Israyel ndar wo goge

¹Manwur raw waçaç waçaçre ne ndi do kay nono gano:

²See wo ngar jag ne jar Jerusalem wo sug ga: Manwur waçaç gano: Ti äi yañ mbe ti dage maga hay äil äo de maga ndo hay tigli mono, ti ëiggi maga ndo hay de kañge ti äi de maga ndi hay de yaçaç moge de maga ndo hay seege wer äi äil puuli ti sir ma bay biin mono.

³Israyel hay go sagsag ma Manwuri, aà hay diñ jag feçeçre äen wo. Jar maga hay wo go reege äe mo äuy hay wo de ree ti, ree hay car rage. Kay diñ jag Manwuri.

⁴Co' wee sug waçaçre Manwuri, nday jar ma liñ ni Jakob no, nday äuy feelee ma ti wer mani Israyel no!

⁵Manwur waçaç gano: Paçaçre äay hay da' wo cerge mayse see äi nen maga saara mañ äil wo go see äi day raw wo sa' see äaara de ngeel de koën ma kol see äaara go diñ ngeel de koën mo la?

⁶A waçaç ba wo ga Manwur maga hay laa saara le go äil sir Ejipte, ga hay koë saara äil puuli, äil sir ma bay koore wo de ma de tu wo, äil sir ma bay bii ga huli

go ni mbañ tu, äil sir maga jobo bay heege ni wa hase day je tabay po bay de tiñ ni wa mono, Manwur sen na genla gaa so.

⁷Ndi hay hoo nday le, ndi a go de äay äil sir maga koore wo de peëge ni nen maga nday mo ree le'ge koore ma de coçoçre wo. Ama, nday a mono, nday kal kol sir äin go diñ sir ma de äage, nday kol tway äin go diñ fen hoor see.

⁸Jar sië jagn bay wo waçaçge ga Manwur na genla wa. Jar ma de jag liñgi don ko wo ndi gaa, jar koë kaçaçra bay wo see äi de deele wa so. Jar ndar nen waçaçren ndarn wo diñ ti jag soçoç Baale, raw wo tayge diñ de jar maga kaçaç wo ma kay rage me' gaa äuy mono.

⁹Diñ wersen ndi ya' caa kiida äay. Kay diñ jag Manwuri. Ndi ya' caa kiida jar ni weere äayn wo.

¹⁰Cegaë wee go ti kaali ma Sitim wo ni nday ko wee nen äay äala! Laa wee jar wo Kedar ni nday kañ wee nen äay ta' ta'a, ko wee nene hayga mo ma de mañ se kayn yañ mbe le joñge ni no!

¹¹Wer jar po yañ mbaara ga coor wo baa äaaran wo ba mbe de maga aà bay wo mbaara diñ Baa wa mo dra' wa mo yawla? Jar mani äin coo wo togoëge äaaran go de fen maga kaçaç ma kay rage me' dra' gaa mono!

¹²Ngeel ma ciñ wo, hay wee go nen lawge ti ree seno, Daë weedaëy bii mole hay nen äay wa so. Kay diñ jag Manwuri.

¹³Gahaçyla jar mani äin joñ wo älagge äaale äoge. A tob wo ndi gedel bii ma tenenn go day raw wo teer gutugri, diñ gutugri ma bay bii äil wo, gutugri maga bay wo law bii wa mono.

¹⁴Israyel na diñ gebe maga aè yeen le yaw noga diñ jobo maga biñ liñ yawla? Wer mayse ga aà haç see äe go ma frumgi la?

¹⁵Weere mingir wo de buçëgi ti äe, aà ra wo day aà wo go de kañ lawge äil sir äe no, äi leege äen wo go de roëge day jobo bay äil äaara wa hase.

¹⁶Ko weere Nof wo de Taphanhes wo dra' wo go de ree ti peçeçge ti äo lay.

¹⁷Ree sen aà mo ti na bay wer maga ndo hay tob Manwuri, Baa äon go de maga se hay koë moge ti faage ma de eln mo ëa wa yawla?

¹⁸Patala maga ndo mañ faage Ejipte ma woge joo bii Nil sen mañ ba mayse ne ndo la? Maga ndo mañ faage Asiri ma woge joo bii maarog ma de paçaçgen sen mañ ba mayse ne ndo la?

¹⁹Gahaçyla a de bon mo ti diñ älagge äo no, joñ bon äo diñ ndarge gog äon wo. Da' wer go ne sen lay day kon lay ga tobge Manwuri, Baa äon go, de bay joñge heçeçne do äi me' dra' gaa diñ fen ma de bay wore lay diñ fen maga a de lawge ne jobo ti lay. Kay diñ jag Wañkluu, Manwur Pantway no.

²⁰Le äaa le tu ndi hay mañ jug äon go mo soole, ndi hay pog geyam äon wo go day ndo hay waçaç gano: Ndi cegaë jag äo go gaa so hase. Ama ndo kal rawge laa koyoçgre ciñ ti ngeel ma de mañge ciñ ma honla äuy, wer koo ma de sug ti ma honla äuy, ndo waçy figliw no.

²¹Ndi hay peë ndo do koo tlalum ma de dañ kaçaçra nono, do koo maga jag caa feg go wer äe nono. Day joñge joñge ga ndo kol go me do diñ koo tlalum ma yooway la?

²²Ndo mo goçg ba see äo de cuu heege noga de saabul laybla' no, debaycoçoçre äon gwa' ge äe tum ta' de kañge pel äi. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

²³Joñge joñge ga ndo kaçaç ma waçaçge ga: Ndi bay de demge wa, ndi bay de tayge de Baaln wo wa la? Ko nen äo ëa äaale äo raw wo äil logn mo caw no, ko mbo fen maga ndo hay joñ mono, ndo manyoñyoñ maga go de fliwgi ga caw no!

²⁴Ndo mangerheçeç maga go de hadge de puulin mono! Koñne ma äe ma debaň kañ wer äe caa foçoçre no werpiiri wo, wose caa ge wer koñne sen go ne hen äil mo la? Jar maga kiën wo mo äuyn bay wo kiëgi äe de gayri wa so, a wo mbaara da'ge äe go de 'wuçygi tum.

²⁵Ndi wii ndo ga ko see äo maga ndo mo raw äaale koë wa, hig kiñ äo go de jwaale wa. Ama ndo day gano: Gay coo kaçaçra wa, ndi da äin diñ jar dehaçyn wo, ndi da tayge na diñ de äaara!

²⁶Do maga soçoçre joñ je freñ de maga aè da'n we go ni nono, soçoçre joñ ge jar ma liñ ni Israyeln wo go dosen no lay, saara de wañre äaaran wo, de minisdir äaaran wo, de jar sië jag äaaran wo de jar ndar nen waçaçre ne haran wo äuy.

²⁷A riñ wo koon gana: Ndo diñ pan äi! Wii wo huulin ga: Hay biñ ndi na diñ ndo! Gahaçyla aà hay mbuë wo ne ndi diñ faale äaara, haç wo nen äaara ne ndi gaë. Day de maga ree caa ra we no, saara kal ga: Ur go ciñ, yaçaç wuur go!

²⁸Baa äo maga ndo hay ceë ra wo gen yawla? A mo hoo wo go ciñ so hayga aà yañ wo de kaçaçge ma yaçaç ndo go ti wur reen no! O! Juda, baa äon wo ngaäa do äi leege äon wo no lay no.

²⁹Wer mayse ga nday fer kañ reen ne ndi ti pa la? Diñ nday, nday joñ ti grañ go see äi, kay diñ jag Manwuri.

³⁰Ndi hay jwag weere äayn wo de koëkoëe, aà laa wo dayge laa hadge äin gaë. Nday kaf nen jar ndar nen waçaçre Baa go ne ndayn wo go de moslam äayn wo do mingir ma taw jar go nono.

³¹Haya nday jar ma debalan lam no, heçeç wee waçaçre Manwur no! Ndi hay see Israyel wo do puuli noga do sir ma de uñgu no yawla? Wer mayse ga jar mani äin riñ wo ga: Wuur go ti see wuuri, wuur day ferge wo see äo gaa so la?

³²May ma tigli yoçoç ti yañ mbe go ti feçeçe joçoç äen wo noga may maga go de yaçaçe yoçoç ti mbe go ti mblaaga äen yawla? Ma jar mani äin sen yoçoç wo ti mbaara go ti äi ane, haçaç le ti wur maga ngar ngaäge äe bay wa so mono.

³³Ndo had go ti faage äo se ma kië werpiirin ëala! Pa mono, ndo kol faage äo se de älaggen go diñ nen joñre äon tu.

³⁴Ree huli jar coo ma bay ree tin wo na ti jag rob äo ma nen gesiñ no, aà wo diñ jar maga ndo da' ra joñ mopo ma de älagge gaa mono.

³⁵Ama ti sen äuy ndo raw ferge gana: Ree bay ti äi wa! Daga bagge poçoç äen mo le' ne ndi ti wa! Ko ga ndi, ndi kog mo yañ wo jag kiida werga ndo riñ ga älagge bay see äo wa mono.

³⁶Wer mayse ga ndo see seele ma se de paçaçgen no deñ ma coo faage äon la? Ejipte kañ ge soçoçre yañ ne ndo ti doge Asiri hay wuu ti go ne ndo de soçoçre no pa no.

³⁷Ndo kal ge yañ le go ni de grag do ti werga Manwur go de tob jar maga ndo de kañ eiggi ti äaara mono Day ndo sii gi ti le see äaara ni gaè.

JERMI 3

¹De maga jobo bus waçy äe go, waçy sen menn go day kol go waçy je tigriñ mono, blo ma busgi äen go la wo mbe yañ see äe pa yawla? Sir sen joñ ge go de glubgi äuy tu gaa yawla? Ndo maga ndo joñ figliw le go de ndere äo wo ngaäa mo deñ ndo fer yañ mbo le see äi pa yawla? Kay diñ jag Manwuri.

²Mañ nen äo wo ciñ ko ti peçeçgeti feçeçe wo day ko nen wo ëala! Ngeel ma hon ga ndo haç see äo go joñ ree soçoçre ni gaa la? Ndo hay go de hayle ye' gor rage ti faage do je Arab äil puuli nono. Ndo raw glub sirn go de joñge figliw äon wo de seele äo ma bay ngar no.

³Do kay nono, ndi raw dig bii ma ciñn go, baa ma jag tobn laa rage gaè. AÀma paga pel äo hay na do mangawlañ nono, soçoçre hay bay joñ moge wa.

⁴Day patala ëa so ndo ko so, day ndo ya' ëe mege ga Pan äi, ga je maga ndi hay de kañ eiggi äi le ti äe ti joçoç äi mo so gaa yawla!

⁵Ndo hay waçë ga: Day aà joñ ge mbe wo tum de ba poçoç so yawla? AÀ ëaw ge mbe ndi wo tum äil äe so yawla? Ndo hay waçaçe nono ni ndo mbo sweçd joñ mo äo ma de älagge doge äil äo da nono.

Israyel wo de Juda wo diñ gawlañre wo

⁶Manwur kal riñ mege ti kal mani Josiyasn gano: Ndo yañ mbo de ko fen maga Israyel maga bay hayge wer war ye' wa joñn mo we yawla? AÀ raw wo leë mondra ciñ ti huuli ma honla äuy, wer koo ma de sug ti ma honla äuy, day joñ figliw äen wo go ni.

⁷Ndi raw ëiggi le äil äi gana: Blam maga aà joñ feçeçe sen wo we go äuy no, aà fer yañ le see äi ama se fer le see äi gaè. Day maygeman äe Juda ma bay tin kon mbe lay.

⁸Ba mbe de maga ndi bus Israyel maga bay hayge ye' wan go wer figliw äen wo mo äuy, day ndi haç mbi kefder busgin go ne hen do mo äuy no, ndi raw koge ga maygeman äe Juda ma bay tin joñ heçeçe gaa lay, raw mbe rawge joñ figliw jag äe lay.

⁹Diñ de seele äe se ma bay ngar ga go tinoo poëag mono, Israyel raw glub sirn go, joñ figliw go de huuli wo de koo.

¹⁰Ba mbe de sen äuy mo deñ no, maygeman äe Juda ma bay tin fer le see äi go de äil äe sog boñ gaa, ferge äen le bay cwaçy wa. Kay diñ jag Manwuri.

Baa daga aà mo fer wo le

¹¹Manwur day riñ me gano: Israyel maga bay hayge ye' wan keëed de dañ Juda ma bay ti no.

¹²See, wo ngar jag de waçaçe sen wo wo nen äań gloñhwede day ni ndo waçaç gano: Fer le, ndo Israyel maga bay hayge ye' wa no! Waçaç diñ Manwuri. Ndi joñ ge de wañ see äay gaa so werga äil äi de ele. Kay diñ jag Manwuri. Ndi bay ba poçoç go see jar ma tum wa.

¹³Ko mbo debaycoçoçe äon tawa werga ndo hay joñ ti grañ go na diñ see Manwuri, Baa äo no. Ndo hay see seele ma bay ngar go de tabge de waare wo wer koo ma de sug ti ma honla äuy day nday laa dayge yaçaç jag äi gaè. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁴Fer wee le, nday weere ma ti grañ no! Kay diñ jag Manwuri. Gahaçyla, je waçaç ree äayn na diñ ndi. Ndi hoo ge nday yañ le, ndi ba boñ le äi leege po, ndi hoo le äog ti moobe mapo day ndi fer ge nday yañ le Siyoñ.

¹⁵Ndi haç ge jar koë nday ma ti ëiggi äi wo yañ ne nday day saara koë ge nday yañ ti ngeel äe lay, de ëeñ lay.

¹⁶De maga nday tes ge we, nday dus ge we ngaäa äil sirn no, ti wur sen wo mono, aè waçaç ge ti komrom tayge jag mani Manwurn gaa so hase. Kay diñ jag Manwuri. Jobo ëig gi ti ti äe gaa hase, aè waçaç ge ti äe gaa hase, jobo riñ gi ba ga aà bay wa na eçla gaa has lay day aè joñ ge ma tigrĩñ ni gaa so lay.

¹⁷Ti wur sen ni aè ëe ge Jerusalem yañ ga paale wañ mani Manwur no. Wer jar wo äuy naa wo jag yañ wo ni, naa wo wo Jerusalem wer ëu Manwuri, day saara see ge do maga ëiggi äaara ma de älagge ma äil äaara dan no gaa so.

¹⁸Ti wur sen wo mono, jar ma liñ ni Judan see ge wo yañ wer kaçaçra de jar ma Israyeln wo. A a ge wo yañ le jag ta' boñ le ti sir ma nen äań gloñhwede no, ma age äil sir maga ndi hay haçn go ne paçaçe äay wo tway äaara mono.

¹⁹Ndi hay waçaç le äil äi gana: Ndi joñ ge na joñge ma äo' ndo go yoo weere äin wo, ndi haç sir ma de wore ga diñ tway maga hay woo wer jar wo äuy go ne ndo na haçge la? Ndi hay waçaç pa gana: Ndo ëe ge ndi yañ ga: Pan äi day ndo mbuë gi faale ne ndi gaè.

²⁰Kidolgi, do waçy maga kañ tew war äe nono, nday jar ni Israyel nday hay cer ndi lay. Kay diñ jag Manwuri.

²¹AÈ laa geçeçe le ciñ ti peçeçgeti feçeçre wo, diñ ro wo, diñ lawge mani jar ni Israyeln wo. Gahaçyla aà glub wo seele äaaran go, yoçoç wo ti go ti Manwuri, Baa äaara no.

²²Fer wee le, nday weere ma ti grañ no, ni ndi peçeç nday yañ go jag ndarge gog äayn wo no. Ko wuuri, wuur de woge na see äo werga ndo diñ Manwuri, Baa wuur no.

²³Kidolgi ngeel ma de farge ciñn wo de ngarge jag maga a le ti huulin wo diñ gete'e. Kidolgi peçeçe ma Israyel na see Manwuri, Baa wuur no.

²⁴Joñge peele ne Baal ma kañ soçoçre ne jar tin taw mo maga paçaçre wuur hay da'n wo de joñre go äuy, haçaç le ti joçoç wuuri taw fiirin wo de deren wo de weere äaaran wo de mayre äaaran wo go ne hara do äuy.

²⁵Soçoçre kol go joñ wuur ti ngeel suuli wuur wo, soçoçre go de wuu ti ne wuur äuy do oçoçbe de laage ti wuur nono. Gahaçyla, wuur de paçaçre wuur wo, wuur hay joñ älagge see Manwuri, Baa wuurn le haçaç ti joçoç wuuri haçaç go patala. Wuur day laa jag Manwuri, Baa wuurn gaè.

JERMI 4

¹Israyele, hayga ndo fer we le, hayga ndo fer we le see äi no! Hayga ndo lag feçeçre hoor seen wo wo go day ndo yee nen äaara we go pel äi, hayga ndo bay daw see äo wa so hase,

²hayga ndo ha' we ga Manwur yañ tenen diñ ti cwaçy, ti ngeel äe day ti faage äe lay no, jar dehaçy waçaç ge wo yañ ti see äaara ga saara de bosa' Manwur ti, day saara kee see äaara yañ diñ wer äe. Kay diñ jag Manwuri.

³Gahaçyla, Manwur waçaç ne jar Juda wo de jar Jerusalem wo gano: Par wee diñ pay ma defay, jo' wee yoo ëewseñ wa so.

⁴Caa wee äiñni äay go wer Manwuri, coo wee jiili äay wo nen maga bagge poçoç äin mo do' nday go do wuu nono day giñ go nen maga jobo iin go gaa so wer hun ma nen joñre äayn wo gaa wa.

Reen a ge le nen gloñhwede

⁵Waa wee äay sen go ti sir Juda, wo wee 'waëge äe äi leege Jerusalem! Waçaçn wee go! 'Wad wee coçoç äil sir no! Ngar wee jag go jag ciñ kloñ day waçë wee gano: Tay wee le, naa see wo go äi leege ma de eegren wo!

⁶Mañ wee drapon wo ciñ nen ti Siyoñ, dañ wee, lag wee ti faage wa! Gahaçyla, ndi a ge yañ le de reen le nen äaño gloñhwede, diñ ree ma kluu ma caa jare.

⁷Mingirn le go de men yoo lir äe no, je taw wer jarn le go ti seele. AÀ le go de men ngeel hayle äe no, ma kañ lawge ne sirn ti. Äi leege äon älag ge wo go, jobo joñ ge äil äaara gaa hase.

⁸Diñ wersen saë wee bugu yoo äay do mblaaga nono, ra wee, day law wee see äay. Gahaçyla, bagge poçoç ma de haçaç mani Manwurn bay go de tawge ti naa wa.

⁹Kay diñ jag Manwuri: Ti wur sen mono, wañ wo de minisdir äen hoo ge wo eegre yañ go, jar sië jagn car ge wo jiili yañ go, jar ndar nen waçaçre Baan ngris gi wo yañ.

¹⁰Ndi day gano: Hi, Wañkluu Manwuri! Ndo saç' jar sen la wo de jar Jerusalem wo go de maga ndo waçaç ne hara ga aà joñ ge wo yañ jam ti' mono, day ba mona moslam go de taw wuuri!

¹¹Ti wur sen ni aè riñ gi jar sen la wo de jar Jerusalem wo yañ gano: Leege ma de tuu le de fidgi le nen ti puuli ti faage jar ni may mani jar äin wo, bay diñ leege ma fa' coore noga ma hoo hoole äen go wa.

¹²AÀ diñ leege ma de eegre debaño maga ur le ni haçaç a go see äi la. Patala ndi bag jag ree äin wo go see äaara so.

¹³Kon wee le de naa saçy do swaare wo mo ti' no! Pus durgi äen wo do degurleege nono, piiri äen ëee wo de dañ 'wur wo. Wuur taw we go, werga aè frum wuur go!

¹⁴Jerusalem, yog älagge ma jiili äon go nen maga ndo mo yaçaç go jag reen so! Ndo ëaw ge ëiggi ma bay blam wo mbaara äil äo kay na haçaç hun mo la?

¹⁵Gahaçyla, aè le de ngar jag le Dañ, aè le de 'wad äay le ti huuli ma Efrayimn wo ti ree ma caa jar no.

¹⁶Fer wee ëig ti wer jar wo ti ree seno, naa wee nen äe go ne jar Jerusalem wo gana: Jar äug ngeel ma ti sir ma haçaç wo le de seege, aà wo de 'wad war ti jar ma ti sir Judan wo.

¹⁷A cir wo ti Jerusalem go do jar maga wo de gor ti pay nono werga aà joñ ti grañ go see äi. Kay diñ jag Manwuri.

18 Mona diñ poëge äo ti seele äon wo de joñre äon wo, diñ fen maga debaycoçoçre äon da' le ne ndo mono. Kidolgi aà diñ fen maga haç puçuçri ne ndo, aà cog ndo wo go äil tem tem.

Jermi le' ceege go do ree maga caa jar äen wo

19 Äiiri äi! Äiiri äi! Jag jiili äi le' wuu go äuy! Jiili äi ndar ndi, ndi kaçaç ma hayge ba' gaè. Maysee äi de laa sug ro coçoçn wo de war durgi no.

20 AÈ laa na diñ sug ree ma caa jar mbe pa, mbe pa werga sirn go de älagge äuy. Do no kay tu kola tiñ äi ma de bagge mbaara go de älagge tu, duuli äin yee mbaara nen go jag ta' boñ tu.

21 Nen äi taw ko drapon go na haç hunla? Sug äi men laa laa ro coçoçn go na haçaç hunla?

22 Cwaçy, jar mani äin wo go de loëge, aà bay wo de ko ndi wa. AÀ wo diñ weere ma bay ko ree wo, wo bay ti. AÀ wo de ëeñ diñ ti joñge älagge tawa, ama saara bay de ko joñ de el wa.

23 Ndi ko tamsiri, kola se go busum-busum lay, go äil koë lay. Ndi ko nen wo ciñ, mopo bay sagge me' dra' wa so hase.

24 Ndi ko huuli wo, kola saara go de mbuggi day ngeel ma de farge ciñ wo go de semayge äuy lay.

25 Ndi ko nene, je tabay bay jeçd caw wa so, dweere ma ciñ dañ wo we de dereäuy lay.

26 Ndi ko nene, kola huuli Karmel go diñ puuli, äi leege ma ti äen wo äuy yee wo nen go pel Manwuri, wer bagge poçoç äe ma de haçaç no.

27 Gahaçyla Manwur waçaç gano: Sirn äuy kol ge yañ go nen lawge ane, ndi älagne ge go has äuy gaè.

28 Diñ wersen so ga sirn go äuy ti ro day ngeel ma ciñ go de äo' suñgu tigië lay mono. Gahaçyla ndi hay waçaçn go, ëiggi äi na dosen nono, ndi fer ge go jwag jag äi gaa, ndi fer ge blam ti sen gaè.

29 Äi leegen äuy dañ wo de ëeere do war ma jag jar piirin wo de jar waan wo. AÈ lag yoo lir wo, aè ëid go ti huuli wo. Äi leegen äuy go de gwa'ge de koëe, jobo bay de tiñ ni wa so hase.

30 Ndo maga a frum ndo go mono, ndo joñ ge ba na may la? Ndo hee ge oçoçbe ma de seçeç ti yaw, ndo biñ gi feçeçre wore ma de joñge de boo biñni wo see yaw noga ndo klir gi feçeçre wore wo nen äo yawla? Ndo joñ ge see äo de wore na de koë koëe. Ndere äon wo de mbuë fo äo, aà da wo taw ndo go.

31 Werga ndi de laa ro po do ro waçy maga äil de le'ge äe ma äiñgi nono, do ro ndumgi waçy ma jag degawna nono. A na diñ geçeçe may ma Siyoñ no. AÀ de

ndumgi, à de waë do äe wo day waçaç gano: Ree caa ndi go ëala! Maysee äi go de gayge do mbarge jar id hulin wo.

JERMI 5

Je ma keëed bay Jerusalem boñ wa

¹Wo wee rañge ti faage ma Jerusalemn wo, ko wee nene, wië wee jag jare, kië wee ti ngeel tay ti äen wo. Hayga nday da' jobo we ni boñ day je se boñn yañ joñ fen ma ti faage äe noga kië diñ ga se mo joñ diñ fen ma de deele no, ni ndi fug gi mbi äil yañ go ne Jerusalem ti.

²Ba mbe de maga à waçë wo ga: Manwur yañ mbe tenen mo äuy no, à ha' wo na ti gete'e.

³Manwuri, nen äo da koge na diñ mo ma de deelen gaa yawla? Ndo hay äum ra, day see äaara bay cee rage wa, ndo hay haä ra go day saara laa ko mopo see äaaran ni gaë. A joñ wo ti äaara go grañ de dañ huuli day laa wo dayge cooge gaë.

⁴Ndi hay waa gana: AÀ wo diñ jar coo de koë koëe, à joñ wo feçeçre wo mbaara haçy tu wer maga a bay wo de ko faage mani Manwurn wa, bay wo de ko fen maga Baa äaaran dan mo wa.

⁵Ëawa äen ndi wo ge see jar kluurin wo day ndi fer ge waçaçre ne hara werga à wo de ko faage mani Manwur no, wo de ko fen maga Baa äaaran dan mono. Ama paga saara äuy wo go de äo' jug ma soole äaara no, wo go de pog daala ma äaale äaaran lay.

⁶Diñ wersen so ga mingir ma yooway go de bag rage, waybaa ma ti mbasgan de lor rage day bel go deñ beg rage jag feele äaaran wo mono. Jar maga laa ge wo go mo äuy aè lor ge ra go werga ti grañ äaaran raw debañ, day de bay ëawge see äaaran ya' wer ciñ debañ lay.

⁷Ndi fug mbi äil go ne ndo ti ti sen mokay yawla? Weere äon tob wo ndi go day saara raw haç'ge diñ de fen maga sen bay diñ Baa wa mono. Ndi hay wuu ra go day saara ya' joñ figliw, à far wo go ne kaçaçra ti farge jag tiñ ni mangawlañ no.

⁸AÀ wo diñ blore piiri maga wo go ga ti'i, day wo de ree hoçoç de ele wosela äuy yoo äaara ra hĩh hĩh wer waçy kan äe.

⁹Day ndi ur gi de äaara ti ree feçeçre sen wo noga ndi sa' ge hee see äi go de wer jar ma dosen no kayn wo gaa mbe yawla? Kay diñ jag Manwuri.

¹⁰Ëii wee ti kor äen wo, älagh wee go ane, taw wee ra go äuy wa. Po' wee jag do äen wo go werga à bay wo diñ ma Manwur wa!

¹¹Gahaçyla tiñ mani Israyeln wo de tiñ mani Judan ree wo ti äi go na reege. Kay diñ jag Manwuri.

¹²A jaçë wo Manwuri day waçë wo gano: A bay wa! Ree ma caa jarn a ge ne wuur ti gaa, wuur ko ge moslam noga koñne po ge gaè.

¹³Jar ndar nen waçaçre Baa gon wo diñ jar car gete'e, jobo bay waçaç waçaçre ne hara jag wa. Daga ree maga aà waçaç wo ti äe mo fer ne hara ti toga.

¹⁴Diñ wersen so Manwuri, Baa Pantway waçaç gano: Wer maga nday waçaç do kay nono, ko wee ga ndi hee waçaçre äin ne ndo jag do wuu nono, day jar sen wo la joñ ge wo yañ diñ koo maga wuu sen la roën ge go mono.

¹⁵Ko wee, ndi day hoo wer jar po ma haçaç wo le ne nday jar mani Israyeln ti. Kay diñ jag Manwuri. Aà diñ wer jar ma de eegre wo, diñ wer jar maga wo mbaara le ti' haçaç äaa tu, diñ wer jar maga ndo bay laa jag äaara wa lay day ndo laa wer fen maga aà waçaçn wo mo gaa lay.

¹⁶Hulwaa äaaran do tu huli maga go de haç' jag ka' nono, aà wo äuy diñ jar ma de eegre jag durgi wo.

¹⁷A ree ge wo mo äo maga ndo ween ge wo go de hoole äo no. A ree ge wo weere äon wo go de mayre äon wo, ree ge wo fiiri äon wo go de dere äon wo, ree ge wo tlalum äon wo go de koo hoçoç äon wo. A njegad ge äi leege äo ma de eegre maga ndo de kañ eiggi ti äaara wo yañ go de moslam.

¹⁸Ane, ba ti wur sen wo ni dra' ndi taw ge nday ge go äuy gaa Kay diñ jag Manwuri.

¹⁹Day hayga nday waçaç we ga: Wer mayse ga Manwuri, Baa wuur joñ wuur de feçeçre sen wo äuy no la no, ni ndo yiñ jag ne hara gano: Wer maga nday tob me go day nday raw joñ peelee ne baa ma waare wo äil sir äayn la mono, nday joñ ge peelee yañ ne waare wo wo go ti sir maga bay diñ sir äay wa lay.

Jar Israyel bay wo de ti ngeel wa

²⁰Sii wee mo ma kay ne tiñ mani Jakob no, waçaçn wee ti sir Juda maga aà mo laan wo!

²¹Laan wee mo ma kay no, nday bay ti se maga ree bay cee nday me' wa has mono. Nen mbe ti äaara, ane saara bay koge wa, sug mbe ti äaara, ane saara bay laage wa.

²²Nday joñ ge ba heçeçne do äi gaa so yawla? Kay diñ jag Manwuri. Nday daë ge ba pel äi gaa so yawla? Ndi maga laa duguëgi ne maarog jag diñ hagu, diñ dam ma tum ne hen jag nen maga aà mo cegaën go wa mono. Kañgaw äen hoor wo ciñ, ama saara bay de eegre ma cegaëge äe le go wa, aà sam wo le ama saara cegaën go gaè.

²³Ama jar sen wo la wo diñ jar maga eig wo ree gaa, ti äaara grañ. Aà ndar wo see äaara go day raw wo jag äaara.

²⁴A bay wo le ëiggi äil äaara me' dra' ga: Naa joñ heçeçne do Manwuri, Baa naa maga ra baa ne naa ti wur äe mono, ra baa ma jag tobn wo de ma ancoon wo ne naa mo wa bay wo ëiggi ga saara mo joñ heçeçne do je maga haçaç wur weege feçeçre wo ne hara mo wa.

²⁵Joñ ga feçeçre sen mo joñ wo ti wur äaara wa so na diñ debaycoçoçre äayn wo, haw nen de el sen wo wo go na diñ älagge äayn wo.

²⁶Gahaçyla jar ma de älagge yañ yoo jar äin wo. A beg wo jar do je maga de äo' baèy nono, aà cir wo bay day hoor wo ti äaara diñ jar tebere wo.

²⁷Tiñ äaaran wo go de bagge de feçeçre freñ wo do ngeel maga aè caa nen weere dweere wo ni nono. AÀ kol wo de eegre, de horog na do kay nono.

²⁸A goä wo go, see äaara go ledlede. AÀ raw wo wuu joñge älagge no. A bay wo kay ti weel holgen wa day saara mbe tum de horoge. A bay wo hoo sug ti ree mani jar coon wo wa.

²⁹Do kay nono, ndi ur mbi yañ de äaara ti feçeçre sen wo mo deñ gaa mbi yawla? Kay diñ jag Manwuri. Ndi sa' ge hee see äi yañ go de wer jar ma dosen no kay wo gaa mbe yawla?

³⁰Fen hoor see wo de fen yeëe yañ wo äil sir ni.

³¹Jar ndar nen waçaçre Baan car wo diñ gete'e, jar sië jagn wo go de kol rage wer äaara day jar mani äin da wo na ga aà mo hay dosen no so no. Nday ba de ma joñmayse ma kay sir äayn wo wurpo lay so la?

JERMI 6

AÈ äug gi Jerusalem go

¹Nday jar ni Benjame no, dañ wee go, men wee Jerusalem go! Wo wee 'wad coçoç wo Tekowa, co' wee drapo wo Bet-Hakerem! Gahaçyla, ree le de age nen äaä gloñhwede, diñ ree ma kluu maga caa jare.

²Ndi älag ge may ma Siyoñ ma de wore ma sag seen go!

³Jar koë horog wo go de seege ne hen ti de horog äaaran wo, aà cor wo tiñ äaaran wo go de cir ti äe cweçeç äuy day wosela äuy ree mbe doge äil äe da nono.

⁴Mañ wee poçoç le ne hen ti! Puë wee go ciñ! Naa mo wo go ni de ceege! Sen na ree mayse see naa no mo pa so la, wur go de dañ naa yaw, wur go de coñ naa bay dayge ni.

⁵Naa hoo go ciñ, naa wo mbe de suñ ni nono! Naa älag tiñ äe ma de woren wo go!

⁶Manwur Pantway waçaç gano: Car wee koore, hoor wee ale sir ma laa gu ciñ ma dur Jerusalem! AÀ diñ äi leege maga aè nen joñ bon äe, äil äe ni diñ joñ ge bon kaçaçra boñ tu.

⁷Do gutug maga law bii nono, se law debaycoçoçre äen na dosen no lay. AÈ laa wo ni na diñ ree joñge bon kaçaçran wo de frumgi feçeçre jar go boñ tu. Nen ko mbe ceä na diñ ro wo de lawge tu.

⁸Jerusalem, mañ mopo see äon ni nen maga ndi mo caa see äi go de äo day ndi mo kol mo go diñ tabuli noga diñ sir maga jobo laa tiñ ni gaa so wa ëala!

⁹Manwur Pantway waçaç gano: A haçaç ge jar Jerusalem maga gwa' ge wo yañ go do tlalum nono. Fer mbo heer do yoo äaara do je kië blam tlalum heer do yoo jag do äen wo nono.

¹⁰Ndi mo fer waçaçre ba na ne wose mo so la? Ndi mo ba je sedewa na diñ wose maga aè co' sug äe yañ mo so la? Koëa sug äaara dweë go, aà kaçaç wo ma lagge eñ co' sug mopo gaa so. Koëa waçaçre mani Manwurn kol go nen äaara diñ fen fo, aà bay de coçoçre jag äaara me' wa so hase.

¹¹Äil äi go de bagge de soçoçge äil mani Manwur no day ndi gay go do ëawge äe. Sam puçri äe go de weeklee ma ti faage no, go de weere joçoçre ma de taygen wo lay. Gahaçyla, aè hoo ge je twarn wo go de waçy äe, aè hoo ge je de gargen wo de je ma de taçaçbe koyaçä no.

¹²De maga ndi mañ ge do äi we ciñ see jar ma äil sirn wo no, tiñ äaaran wo, payren wo de naare äaaran kol ge wo yañ go ma jar tigriñ wo. Kay diñ jag Manwuri.

¹³Gahaçyla tiñi le ti ma klee ma yoo äaara no haçaç le' go ti ma kluu no, wosela äuy kië na jag see äe. Tiñi le ti je ndar nen waçaçre Baa gon haçaç le' go ti je sië jag no, saara äuy diñ jar car gete' wo.

¹⁴A saë wo waçaçge mani jar äin wo de el gaa, kal wo ga jam yañ, jam yañ ni paga jam bay wa hase.

¹⁵Soçoçre hay nen joñ rage ti feçeçre hoor see maga saara joñ ra mono ama soçoçre ma me' dra' bay joñ rage wa, fen po bay hoo ti ne hara wa. Diñ wersen so ga aà leë ge wo go de jar leëgen wo, day äa' ge wo yañ ti wur maga ndi ur gi le de äaara mono. Manwur waçaç nono.

¹⁶Manwur waçaç gano: Od wee ti faage wo deñ deñ ni nday ko wee nene, wië wee jag jar ti faage ma ääääa wo gana: Faage ma de eln na genla? Day ni nday see ti äe maga maysee äay mo da' wo iggi. Ama saara kal ferge ga: Wuur see ge ni gaë.

¹⁷Ndi hay lag jar gor ngeel wo ne nday day ndi wii wee ga: Lag wee eñ ma co' sug ro coçoç no! Ama saara kal ferge ga: Wuur day lagge eñ co' sug gaë.

¹⁸Diñ wersen laa wee so, nday jar dehaçy no! Day ndo tayge jar Israyel no, ko fen maga le de joñge ni äaara mono!

¹⁹Tamsiri, laa so! Ko so ga le de age de ree ne jar sen wo ti na diñ ndi, diñ wer fen maga saara da ne. Gahaçyla, aà lag wo eñ co' sug waçaçre äin wo gaa day saara äo' fo jag liñgi äin go.

²⁰Ndi ba mbi na de saçy trusa maga a le ti sir Saba noga de saçy fi foçoçre no maga a le ti sir ma haçaç ti pa yawla? Siëgi jag äay maga aè roë mo äaaran go äuy bay wo fruy ndi wa, siëgi jag äayn bay wo de coçoçre jag äi wa.

²¹Diñ wersen Manwur waçaç gano: Ndi, ndi laa huuli ma mbar äaale jar ne jar sen wo la pele nen maga paçaçrebe de weere, jar leege de barge mo cor wo ëugul ne kaçaçra ti ni day saara taw ge go ni äuy.

²²Manwur waçaç gano: Ko wee ga jar po yañ wo le age le ti sir ma nen äaã gloñhwede no, wer jar po ma ngaãa wo le go de puçygi ti jag sir tawge.

²³Aà wo go de kañ waa ti toñ, wo go de ndar manjawre ciñ kay kay. Aà wo diñ jar ma de huni, bay wo ko decoo jar wa. A sam wo do maarog nono, wo de ëidgi ti piiri wo wo go de cirgi mbla' mbla' ma dur moge, ndo may ma Siyoñ no!

²⁴Wuur hay laa ree no, day do wuur lab wo go, heçeçne caa wuur go, see wuur leë wo wuur go ceege do waçy maga de biñgi nono.

²⁵Laa wee go äil pay wo wa, mañ wee blam faage wo wa werga je heen go de oole de moslam äen ni, heçeçnen go ti ngeel äuy!

²⁶Ndo may mani jar äin wo no, sa' bugu yoo äo do mblaaga nono day blul go nen saçaçge. Law doge ndo law ti huuli weel maga wer man äe boñ nono, ra mbo go tore ra werga je älag jarn le de age naa ndo ti gu.

²⁷Ndi hay kañ ndo do je maga lam jar mani äin wo Do kor ma de eegre kiñkiñ nono, nen maga ndo mo da' wer go ne hara day ndo mo lam faage äaara no.

²⁸Aà wo äuy diñ jar maga ti äaara dañ go do grañ, wo diñ jar lag cogobe, wo grañ do boo dob wo de boo nono. Aà wo go äuy de glubgi.

²⁹Aè fid wuu mbe tore fidi, kudn jii mbe go de ele, aè gay mbe ga sir ma nen äen mo ray go ama sir ma nen äen laa go rayge gaè.

³⁰Aè ëe ra ga boo solay ma de mbuë fo werga Manwur hay mbuë fo äaara go.

JERMI 7

Baa da ga Israyel mo coo wo

¹Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²Wo ooge jag tiñ mani Manwur no, wo 'waa äay de waçaçre ma kay no, day ni ndo waçaç gano: Laa wee waçaçre Manwur no, nday äuy jar Juda maga nday laa ti jag tiñ sen wo la ma woge leë mondra pel Manwur mono!

- ³Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Coò wee seele äayn wo de joñre äayn wo ni ndi men ge nday yañ de lagge ti ngeel sen mo ta' la no.
- ⁴Kañ wee eiggi äay ti waçaçre ma jaçë jar maga aè waçë ga: Mo ka' la diñ tiñ mani Manwur no, diñ tiñ mani Manwur no, diñ tiñ mani Manwur non mo wa!
- ⁵Hayga nday coò seele äayn wo we de joñre äayn wo we kidolgi, hayga nday yañ joñge ti faage äe cwaçy see kaçaçra.
- ⁶Hayga nday bay we joñ bon waare ma yoo äayn wo de weel holgen wo de waçy dewurn wo wa, hayga nday bay go kaa ci jobo re' ti ngeel mo ta' la wa day nday tay we de baa ma tigriñ ma kañ ree ne see äay ti gaa lay no,
- ⁷Ni ndi men ge nday yañ de lagge ti ngeel sen lam no, äil sir maga ndi hay haçn go ne paçaçre äay wo ma tum mono.
- ⁸Ama nday ma äay nday fer kañ eiggi na diñ ti waçaçre ma jaçë jar maga kay wo nday ti mopo me' gaa has mono.
- ⁹May pa so la! Nday joñ freñ, nday id huli, nday joñ figliw, nday haç' ti gete'e, nday roë fen foçoçre no ne Baale, nday tay de baa ma tigriñ maga nday bay de ko rage wa wo!
- ¹⁰Blam äe nday raw age lagge pel äi äil tiñ se maga aè tos ndi ne hen ti la day nday kal gana: Wuur yaçaç we go day sen na ma joñ feçeçre yeëe sen wo mo deñ äuy no!
- ¹¹Nday ko tiñ se maga aè tos ndi ne hen ti nen äay na do jag rum jar leë faage wo no yawla? Ndi de see äi ndi kon na dosen no an no, Manwur waçaç nono.
- ¹²Wo wee ba wo ti ngeel äi ma bay äag ma Silo maga ndi hay joñ ngeel ra ëu äin wo ni mono, day ni nday ko wee maga ndi hay joñn na joñge wer debaycoçoçre Israyel jar mani äin wo mo ëala.
- ¹³Kay diñ jag Manwur so: Day patala de maga nday joñ feçeçre sen wo go äuy so, wer maga ndi hay waçaç waçaçre go ne nday de jag toñ dra'a, day nday day laage äe gaa, wer maga ndi hay ëe nday day nday laa dayge yiñ jag gaa mono,
- ¹⁴Ndi joñ ge tiñ maga aè tos ndi ne hen ti ga nday de kañ eiggi ti äe, ga diñ ngeel maga ndi hay haçn ne nday de paçaçre äay wo yañ dogo ndi hay joñ Silo no lay.
- ¹⁵Ndi tob ge nday yañ wo go see äi haçaç dogo ndi hay tob heçeçre äay ma ti wer mani Efrayimn wo wo äuy no lay no.
- ¹⁶Day ndo ma äo Jermi mono, tos ti jar sen wo la wa, bul jag go rage, tosge noga wiigi pel äi ti äaara wa werga ndi laan ge gaë.
- ¹⁷Nen äo bay ko feçeçre maga aà joñ wo ra äi leege ma ti sir Judan wo noga ti blam faage ma Jerusalemn wo mo wa yawla?

¹⁸Weere saë wo haçaçre, paçaçreben ngal wo wuu day naaren caçaç wo coo ma joñ gato de äe ne waçywañ ma ciñ no, meë yii ma sië jag ne baa ma tigriñ wo, ma car jiili äi go.

¹⁹Aà car wo go na diñ jiili äi yawla? Kay diñ jag Manwuri. Aà joñ wo na diñ see äaara toga ma kañ soçoçre ne see äaara ti toga gaa yawla?

²⁰Diñ wersen Wañkluu Manwur waçaç gano: Ko wee ga bagge poçoç äin, wo de soçoçge äil äin bug gi yañ go ne ngeel sen la ti, ne jar tabayn wo ti de nayren wo, go ne kooren wo de feçeçre maga ti;ji wo ti sir ti day wuu äen joñ ge mbe ka' yaçaçge bay hugi.

²¹Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Tay wee siëgi jag äay maga aè roë feçeçre äaaran wo go äuy wo ti siëgi jag äay ma lan wo, ni nday ree wee naëy äaaran wo go!

²²Gahaçyla ndi hay waçaç waçaçre po de paçaçre äay wo noga ndi hay haç jag ne hara ti siigi jag maga aè roë mo äen go äuy wo de siigi jag ma lan wo ti wur maga ndi hay laa ra le go äi sir Ejipte mo gaa hase.

²³Mokay diñ jag maga ndi hay fern ne hara mono, ndi gano: Laa wee jag äi nen maga ndi mo hay diñ Baa äay day nday mo hay diñ jar äi wo see wee ti faage äi maga ndi wii nday ti äaara mo äuy nen maga nday mo hay de fruygi.

²⁴Day saara day laage äe gaa, co' wo sug äi gaa, kal wo mañge diñ blam eiggi äaara, diñ ti fen maga jiili äaara ma de älagge riñ ne hara mono. Aà fer wo go blam, bay wo seege pel wa.

²⁵Haçaç le ti wur mani paçaçre äay maga laa wo le go äil sir Ejipte mono, ndi hay lag weere joçoçre äi jar ndar nen waçaçre äin wo wo äuy see äay, ndi hay lag rage wo tum nen naw see äay go de jag toñ äaa.

²⁶Ama nday day laa jag äi gaa, nday co' sug gaë. Nday kal deñ gor äay go, raw wo joñ älagge de dañ paçaçre äay wo pa yaw.

²⁷Ndo mo fer ba waçaçre sen wo mo äuy ne hara laybla' no, aà laa ge wo jag äo gaa, ndo mo ngar baa jag wo ne hara laybla' no, aà yiñ gi wo jag ne ndo gaë.

²⁸Do kay no so no wii ra gano: Lam na diñ wer jar maga bay wo laa jag Manwuri, Baa äaaran wa, ga bay wo laa mopo see äaaran ni wa mo so no. Mo ma de deelen yee nen go, aà bay wo lagge ti waçaçre äaaran wa so hase.

Israyel taw ge wo go debañ

²⁹Ceçeç ti äo maga ndo hay bagn go ni ndo laan wo go. See wo 'waa lele ciñ ti tipeçeçge ti huuli wo! Gahaçyla Manwur go de mbuë fo wer jar maga car wo jiili äe go mono, aà go de tob rage.

³⁰Gahaçyla jar ni Juda joñ wo fen ma de älagge nen äi. Kay diñ jag Manwuri! A lag wo feçeçre yeëe äaaran wo äil tiñ maga aè ëe ëu äi ne hen ti mono ma demge äe go.

³¹Aà hay boor wo ngeel ma de geçeçre ma cor soçoçre wo Tofed äil log ma Ben-Hinom no, ma roë weere äaara wo de mayre äaara wo go tum ni. Sen na diñ fen maga ndi hay fer jag äi ne hara ti äe gaa has lay, diñ fen maga hay a baa ne ndi ti me' gaa has äuy lay.

³²Kay diñ jag Manwuri: Ko wee ga wur yañ wo le age day aè waçaç ge ga Tofed noga log ma Ben Hinom gaa so hase ama aè waçaç ge ga: Por ma huli no. Aà a teer ge jar yañ go Tofed do coo ngeele.

³³Huli jar sen wo la joñ ge yañ diñ reege dweere ma ciñ wo de nayre ma yoofi wo, day je nië rage joñ ge gaa hase.

³⁴Ndi ham ge jag siñ fruygi wo de siñ fewn wo yañ go äi leege ma ti sir Judan wo, go blam faage ma äi leege Jerusalem wo lay. Ndi caa ge wer siñ yañ go ne je ma de yaçaç waçy wo de may maga aè go de yaçaçge äe wo jage werga sirn la älag ge go.

JERMI 8

¹Kay diñ jag Manwuri: Ti wur sen mono, aè frug gi hm wañre ma Judan wo yañ le go äi tu äaaran wo de hm minisdir äen wo, de hm jar sië jagn wo, de hm jar ndar nen waçaçre Baa gon wo, de hm jar Jerusalem wo äuy.

²Aè laa ge ra yañ go deñ nen wuri, nen few wo de feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo äuy, diñ feçeçre se maga aà hay wo da rage, goñ wo ra, sa' wo see äaara see äaara, kië wo ra day leë wo mondra pel äaara mono. Jobo hoo ge ra gaa lay, jobo teer ge ra gaa lay, aà kol ge wo yañ go diñ fen rum ngeele.

³Huli joñ ge wursen äawa de dañ tenen nen jar maga gwa' ge wo ti wer jar se ma de debaycoçoçren wo lam no, go ti ngeel maga ndi dus gi ra wo go ni mo äuy no. Kay diñ jag Manwur Pantway.

Jar Israyel ma' wo nen ti go

⁴Ndo waçaç ge ne hara ga Manwur waçaç gano: Jobo le' yañ mbe ga ur go ciñ gaa noga jobo cel mbe yañ go ga fer le ti faagen gaa so yawla?

⁵Wer mayse so ga jar se ma Jerusalem wo la joñ wo ti grañ go day mbaara tum tum ndar gog no la? A mbaara tum jaçë see äaara, laa wo dayge ferge le gaè.

⁶Ndi mbi tum de co' sugi, de laa fen maga aà waçaçn wo mono. A bay wo waçëge diñ fen maga aà hay wo nen waçaçge äe mo wa. Jobo boñ bay go äod jag ti debaycoçoçre äe noga waçaç ga: Ndi hay joñ na mayla gaè. Aà fer mbaara jag ëee äaaran do piiri maga wo jag jaw nono.

⁷Sasiya le ciñ dra' de ko wur äe no, kurkudu, lebrenee wo de ngari wo de kee naw age äaaran wo. Ama jar mani äin bay wo de ko jag liñgi mani Manwurn wa.

⁸Day joñge joñge so ga nday kal waçaçge ga: Wuur diñ jar ma de ko ree, jag liñgi mani Manwurn do wuur so la? Kidolgi mo ma yerge ma do jar yer jag liñgin kol ra go diñ je car gete'e.

⁹Jar ko reen wo go nen soçoçre, àa wo go de caa heçeçne. AÈ de hoo rage werga àa mbuë wo fo waçaçre Manwur go. Koge ree äaaran ba na diñ mayse pa so la?

¹⁰Diñ wersen so ndi haç ge weere äaaran wo ge go ne jar tigriñ wo. Ndi haç ge payre äaaran wo go ne jar maga yaçaç ge wo sir äaaran wo go mono. Gahaçyla, tiñi le ti ma kleen haçaç go ti ma kluu no, saara diñ jar maga wo go de haç see äaara kiëgi diñ da'ge, tiñi le ti je ndar nen waçaçre Baa gon haçaç le' go ti je sië jag no, saara äuy diñ jar maga jag äaara äog äoge.

¹¹A joñ wo hragge de waçaçge ma de caa may mani jar äin wo, saën wo de el gaë. A waçë wo ga: Jam yañ, jam yañ day paga jam bay wa hase.

¹²Soçoçre hay nen joñ rage wer feçeçre hoor see maga saara joñ ra mono, ama soçoçre bay joñ rage me' wa, ree bay hoo ti ne hara me' wa hase. Diñ wersen àa leë ge wo yañ go gesiñ de jar maga leë wo go mono, äa' ge wo yañ ti wur maga ndi ur gi le de ree äaara mono. Manwur waçaç nono.

¹³Kay diñ jag Manwuri: Ndi yee ge nen äaara go, aè da' ge le'ge tlalum po äil pay po gaa so hase, aè ko ge le'ge hoçoç po ciñ ka' gaa so has lay sug kooren hig gi wo go. Ndi haç ge ra go ne jar haçaç ragen wo do.

¹⁴Wer mayse ga naa mbe de lagge gesiñ lag la? Tay wee le, naa raw wo go äi leege ma de eegren wo, naa wo huëgi wo go ni! Gahaçyla, Manwuri, Baa naan go de taw naa, haç bii go ne naa de mopo nene wer maga naa de ma joñ älagge see Manwuri mono.

¹⁵Naa de gorge diñ jam no, ama mopo ma de el me' bay joñge wa hase! Naa de gor peçeçge, ama war mbe de rage tum!

¹⁶AÈ laa buçygi piiri äen wo le nen Dañ. De maga aè laa ro piiri äe ma de galgen wo mono, tamsir daë go äuy. AÀ wo le de seege, àa ree wo sirn go de feçeçre ma äil äen wo äuy, äi leegen go de jar ma äil äen wo äuy lay.

¹⁷Gahaçyla, ndi, ndi laa cwe wo de bondro wo ne nday yoo, day sañgu ma peçeç jar go jag nee äaara bay wa. AÀ lor ge wo nday yañ. Kay diñ jag Manwuri!

Jermi law ti jar äen wo

¹⁸Ceege äin de raw ti äi, ngar maga ndi mo joñ no kay bay nen äi wa.

¹⁹May mani, jar äin le de rage le äil sir ma haçaç. Manwur yañ mbe ti Siyoñ ni pa yawla? Wañ äaaran mbe na yoo äaara ni pa yawla? Wer mayse ga àa caa wo jiili äi go de fodo äaaran wo de feçeçre waare se ma de koë koën wo la?

²⁰Wur weegen raw go, ngeel ti ceeren taw we go lay, ama naa bay mbe go de yaçaçge wa ëa pa.

²¹See äi dañ me go wer waçaçge ma de caa may mani jar äin wo. Suñgu le' go ne ndi ti. Ndi go nen lawge.

²²Mo ma tagge ma woo see bay wo ti sir Galaad wa so yawla? Dogdor po bay wo ni äaara wa so yawla? Wer mayse ga waçaçge mani may mani jar äin bay kañ nen me' wa has mo la?

²³O! Hayga ti äi mo hay we de bii äili noga nen äi mo de hay wo we law mberbe no, ndi de ra jar huli mani may mani jar äin wo yañ de ceeg lay de suñ lay.

JERMI 9

¹AÀ de haç tiñ jar rañge wo we wo ne ndi ti puuli no, ndi de men jar mani äin wo go, ndi de mañ äil wo go haçaç see äaara. Gahaçyla aà wo äuy diñ jar joñ figliw, wo diñ tayge jar lag cogob wo.

²Trum äaara go de fidgi ti' do toñwaa ma de mbeëge nono, ma car gete'e. AÀ kol wo de eegre äil sirn na bay diñ wer de deele äaara wa, ama werga aà yaë wo de älaggen de pel de pele, day bay wo de ko ndi wa. Kay diñ jag Manwuri.

³Daga wosela äuy mo koë see äe see bar äe day jobo mo kañ eiggi äe ti heçeçre äe wo wa. Gahaçyla henbe äuy diñ je haçyhaçy ma mañ äaale hen äe, day barge ma honla äuy diñ je ree ti bar äe.

⁴A jaçë wo kaçaçra jaçëge sagsage, bay wo waçë cwaçy wa. A had wo jag äaara go ma car gete' no, aà gay wo coo see äaara de joñge feçeçre maga bay wo ti faage äe wa wo.

⁵Ngeel hayle äo yoo jar jaçë seen wo day saara day ko mege gaa mbe re'e. Kay diñ jag Manwuri.

⁶Diñ wersen Manwur Pantway waçaç gano: Ko ga ndi laa ge ra yañ ti wuu ma ray sir ma see äaaran wo go, ma lam rage werga ngar maga ndi mo joñ may mani jar mani äin wo de äe bay nen äi wa so.

⁷Trum äaara do waa ma de nee jag nono, aà jaçë wo jar jaçëge sagsage. A wië wo kaçaçra ga saara go jam ti holañ kaçaçra ama, le äil äaara saara de äod rew ne kaçaçra.

⁸Do kay nono ndi ur mbi yañ de äaara ti sen mokay gaa mbi yawla? Kay diñ jag Manwuri. Ndi sa' ge mbi hee see äi go de wer jar ma dosen wo mokay gaa mbi yawla?

Wur ro wo de ndumgi no

⁹Ndi da rage, da ndumgi go jag ciñ kloñ wo ciñ ti huuli wo. Ndi da 'waa mbaga jaw wo ti ngeel koë horog ma ti puulin wo. Gahaçyla aè roë ra go, jobo bay heege ni

wa so hase aè bay laa ro naèy po ni wa so. Tĩjĩ ti dweere ma ciñ wo, haçaç le' go ti nayre wo, sen äuy dañ wo we.

¹⁰Ndi kol ge Jerusalem yañ go diñ tabul ma de cor ëugul ne keçeç ti, go diñ ngeel suuli weà wo. Ndi kol ge äi leege ma ti sir Judan wo yañ go diñ ngeel mapoëag poëag bay jar äili.

¹¹Je ma de ko ree maga laa wer feçeçre sen wo na diñ wosela? Daga je maga Manwur hay fer jag äe ne hen mo waçaçn go so! Wer mayse ga sir yee go day roë go do puuli maga jobo bay heege ni wa has no la?

¹²Manwur waçaçn go: A na wer maga aà tob wo jag liñgi äi maga ndi hay äo' ne hara pel go, wer maga aà laa wo jag äi gaa day see wo ti äe gaa mono.

¹³A na diñ wer maga aà mañ wo diñ blam ëiggi äaara ma de älagge no, mañ wo blam Baaln wo do maga paçaçre äaara hay kañ wo nen äaara wo ni no mono.

¹⁴Diñ wersen Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Ndi haç ge guur geäer go ne jar sen wo la ma reege, ndi haç ge bii go ne hara de mopo nene.

¹⁵Ndi dus gi ra yañ wo go yoo wer jar dehaçy maga saara noga paçaçre äaara hay bay wo de ko rage wa. Ndi ba ge blam äaara yañ wo de moslam ni, haçaç ndi taw ge ra go äa.

¹⁶Manwur Pantway waçaç gano: Ëig wee! Ëe wee naare ma rage wo le day aà mo a wo! Wo wee le kië naare lele wo day aà mo a wo le!

¹⁷Daga aà mo a wo le deparday day mo 'wad wo siñ huli ne naa ti, day mberbe mo leë le go nen naa, nen naa mo laa wo mberbe!

¹⁸Gahaçyla aè le de laa ndumgi jar le ti Siyoñ. A na diñ ree may no la! AÈ frum naa we go! Soçoçre go de wuë ti ne naa! Naa go ma men sir no werga aè älag tiñ naw naan wo we go!

¹⁹Naare wo, co' wee sug waçaçre Manwur no, day sug äay mo laa fen ma jag äe no. Had wee mayre äay wo de ndumgi, had wee kaçaçra de siñ lawge wo!

²⁰Gahaçyla, huli kal le ti feneder naan wo, se raw yaçaç tiñ naw naa ma de woren wo go. AÀ caa wer weere ma joñ hragge ti blam faagen wo we go, taw weere joçoçre ma ti ngeel waywan wo go lay.

²¹Waçaç gano: Jag Manwur do kay nono: Huli jar tebere leë ge wo yañ go gesiñ tië tië äil pay wo do fen rum ngeel nono, do coore maga je weege po'n gesiñ lag lagge day je hooge äe joñ gaa nono!

Koge ree ma ti ngeel äe no

²²Manwur waçaç gano: Daga je ma de ko reen mo kee see äe ti koge ree äen wa, daga je eegren mo kee see äe ti eegre äen wa, daga je horogn mo kee see ti horog äen wa lay.

²³Ama je maga da we kee see äe mo kee see äe ti maga se de ti ngeel day se de ko mege, ti maga se de koge ga ndi Manwur ma ko decoo jarn ndi äod faare feçeçe ma ti faage äen wo day ndi cag kiida jar ti tamsir la mono. Werga ndi fruy na diñ ti fen ma dosen no kay no. Kay diñ jag Manwuri.

²⁴Mokay diñ jag Manwuri: Ko wee, naw po a ge wo yañ le, day ndi ur gi yañ de jar ma de caa biñi ni maga bay wo de deele wa mono.

²⁵Ndi ur gi de sir Ejipte, de Juda, de Edom, de jar Amoñ wo de Mowabe, de jar ma äil puuli ga har wo jeñ piñ äaara mo äuy no werga wer jar wo äuy bay wo de caa äiñi ni wa day jar Israyel wo de see äaara bay wo de deele wer caage äiñi nin wa lay.

JERMI 10

Baa wo de soçoçren wo

¹Laa wee waçaçe maga Manwur waçaçn ti äay mono, nday tiñ mani Israyel no!

²Manwur waçaç gano: Ko wee see seele jar dehaçyn wo wa. Joñ wee heçeçe do feçeçe ngil jar maga joñ wo nen ngeel ma ciñn mo wa, joñ heçeçe do äaara diñ jar dehaçy wo.

³Koëge jar dehaçy wo diñ ngeel de koë koëe. AÈ caa koo le yooway, je ceëgen 'wuçyn go de klaäe.

⁴AÈ 'wuçy see äe go de wore de boo solay wo de boo biñni, aè äal ponde wo ne hen see de big nen maga aà mo nglaw go wa.

⁵Baa sen wo do guur manhar ka' nono, aà waçaç wo waçaçe gaè. AÈ hoo ra ti, kidolgi aè soë ra ti wer maga aà kaçaç wo ma kañ äaale boñ dra' gaa mono. Joñ wee heçeçe äaara wa werga aà kaçaç wo ma joñ jobo de älagge me' gaa do maga saara bay de kaçaçge ma joñ de el po me' wa no lay no.

⁶Manwuri, jobo ma do ndo nono bay wa hase! Ndo kluu, day kluu ëu äon go de dañge.

⁷Wose joñ ge ba heçeçe äo gaa la, wañ jar no? AÈ joñ heçeçe na diñ do äo werga yoo jar ma de ko ree ma ti wer jarn wo äuy noga ti sir wañre äaaran wo äuy jobo ma do ndo nono bay wa hase.

⁸Aà wo go äuy diñ jar ma bay ti wo, bay wo de ko ree wa, fen kañ nen go ti loëge äaaran diñ koo maga aà goñn wo mono!

⁹AÈ a le de boo solay ma kemrem kemrem wo le Tarsisi, aè hoo boo biñnin le Ufase, mo äuy na diñ joñre je yoor feçeçe no. AÈ hee oçoçbe ma de seçeç cuwa wo de ma de seçeç ne baa sen wo ti, mo äuy na diñ joñre je ma de ko joñre äe no.

¹⁰Ama Manwur diñ Baa kidolgi, aà diñ Baa ma tenen no, wañ ma tum no. Tamsir daë do bagge poçoç äe no, wer jar po kaçaç wo ma lagge lag pel soçoçge äil äen gaè.

¹¹Nday waçaç ge waçaçre ne hara do kay nono gano: Baa maga hay joñ wo ngeel ma ciñ wo de tamsir gaa yee ge wo nen yañ go gesiñ ti tamsir la.

¹²Manwur hay joñ ngeel ma gesiñ diñ de eegre äe no, AÀ hay äo' wer tamsir diñ de koge ree äe no, AÀ hay joñ ngeel ma ciñ diñ de ëeñ äe no.

¹³De maga aà caa poçoç mono, bii raw wo tayge go nen ngeel ma ciñ. AÀ tay swaare wo le ti jag sir tawge day ngeel raw sagge ma ra baa aà ur leege le ti ngeel maga a le de tay ti ni mono.

¹⁴Je tabay ma honla äuy kol go diñ je bay ti wer koge mani Manwur no, fodo mo ma de yorgen joñ soçoçre go ne je yorge äe no. Gahaçyla feçeçre äe maga aà yor ra bay wo diñ baa cwaçy wa, äodge eegre po bay le äil äaara me' wa hase.

¹⁵AÀ wo diñ ngeel de koëe, wo diñ joñre ma kañ soçoçre ne jar ti. A yee ge wo nen go de maga aè ur gi we ti ree äaara mono.

¹⁶Baa maga diñ nen fen mani Jakob bay do saara no wa, werga 'wuçy feçeçren wo mo äuy na diñ se day Israyel wo diñ äiñiñi jar ma ti nen äen wo. Ëu äe ga Manwur Pantway.

Ree de da' jar Jerusalem wo

¹⁷Hoo feçeçre äo maga wo go gesiñ mo so no, ndo Jerusalem maga ree go de cir ti äo mono!

¹⁸Gahaçyla, Manwur waçaç gano: Ko wee ga de sen lam ndi äod ge jar ma äil sirn la wo yañ wo go do maga aè jwag garfuçyda nono. Ndi kañ ge yañ ne hara nene nen maga aà mo dañ wo go jag reen wa.

¹⁹Maaga ndi taw wee go! AÈ caa waçaçge we go me see! Waçaçge äin cee me debañ! Ndi hay waçaçge gano: A na diñ ceege äi mbe, ndi soën ge mbi so!

²⁰AÈ älag tiñ äi ma de baggen go lay, aè car sale äin wo go äuy. Weere äin men wo ndi go, aà bay wo wa so. Je maga fer yañ ba tiñ äin ne ndi ti noga fer yañ hoo duuli oçoçbe äin wo go me ciñ bay wa so.

²¹Gahaçyla jar koëgen hay wo diñ jar ma bay ti wo, aà hay kië wo Manwur gaè. Diñ wersen so ga debay koge ree eçg ra go day horog äaaran dus wo go äuy mono.

²²Laa wee ngarge jag po le mono, diñ ngarge jag jar ma debañ maga aà wo le ti sir ma nen gloñhwede no, aà a wo na ma kol äi leege ma Judan wo go diñ tabuli, go diñ ngeel reege weà wo.

²³Ndi ko we so Manwuri, ga je tabay bay nen do see äe wa, day de maga aà see mono, koë äaale äe bay diñ se wa.

²⁴Liñ mbo ndi Manwuri, ane aà mo hay de faage äe, bay de bagge poçoç äon nen maga ndo yee nen äi go wa.

²⁵Soçoçge äil äon mo hay na ti jar dehaçy maga bay wo de ko ndo wa mono, ti jar maga bay wo ëe ëu äon wa mono! Gahaçyla aà ree wo sir Juda go, aà wo go de reege äe. AÀ wo go de taw rage, aà kol wo tway äen go diñ tabuli.

JERMI 11

AÈ älag tayge jagn go

¹Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²Co' wee sug waçaçre tayge jag sen lam no day ni nday siin wee ne jar Juda wo de jar Jerusalem wo!

³Ndo wii gi ra gano: Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç do kay nono gano: Je maga day we co' sug waçaçre tayge jag sen lam gaa mo hay go de faëge.

⁴AÀ diñ tayge jag maga ndi hay tayn de paçaçre äay wo ti wur maga ndi hay laa ra le go äil sir Ejipte, le go nen wuu ma jië boo mono, day ndi hay riñ ra gana: Laa wee jag äi day joñ wee diñ fen maga ndi äod ge faage äe go ne nday mono, ni nday joñ ge yañ diñ jar äi day ndi joñ ge yañ diñ Baa äay lay.

⁵Do kay nono, ndi ba ge jag haç'ge maga ndi hay haç'n go ne paçaçre äay wo gaa ndi haç sir maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni yañ go ne hara do maga nday de koge äe wara nono. Ndi raw yiñ jag ga: Amen, Manwuri!

⁶Manwur raw riñ ndi gano: Ngar jag go de waçaçre sen wo la äuy äi leege ma ti sir Judan wo, go ti blam faage ma Jerusalem wo gano: Laa wee waçaçre tayge jag sen lam no day ni nday joñ wee joñre de äe!

⁷A kidolgi cwaçy ga ndi hay le diñ je sedewa see paçaçre äay wo, le haçaç ti wur maga ndi laa ra le go äil sir Ejipte mono haçaç go wara. Le ni äaa tu ndi waçaç waçaçre sedewa ne paçaçre äay wo gano: Laa wee jag äi.

⁸Ama saara day laage äe gaa, day wo co' sug gaa kal wo mañge diñ ti eiggi äaara ma äil äaara ma de älagge no. Mo so no ndi raw bag jag waçaçre tayge jag se maga jag äi hay fern ne hara ga aà mo lag wo ti äaara day saara joñ joñre de äaara gaa go ti äaara äuy.

⁹Manwur kal riñ ndi gano: Jar Juda wo de jar Jerusalem yañ wo de äo' ti waçaçre ti holañ äaara.

¹⁰AÀ fer wo go ti debaycoçoçre ma tañgu mani paçaçre äaara maga hay day wo co' sug waçaçre äin wo gaa mono. AÀ tay wo go de baa ma tigriñ wo ma goñ rage.

Tiñ mani Israyeln wo de mani Judan älag wo tayge jag äi maga ndi hay tayn de paçaçre äaara wo go.

¹¹Diñ wersen Manwur waçaç so gano: Ko we ga ndi a ge de ree ne hara ti day saara yaçaç ge go jag äe gaè. AÀ rage wo yañ ne ndi ti ama ndi day ge co' sug äaara gaè.

¹²Jar Juda wo de jar Jerusalem raw ge wo yañ tos baa maga à roë wo fen foçoçre no wo ne hara mono, ama saara yaçaç ge ra go ti wur ree maga caa ge ra mo gaa hase.

¹³Juda, baa äon wo ngaäa do äi leege äon wo no lay no. Jerusalem ngeel sië jag ma kañ soçoçre mo tin wo ngaäa do faage ma äil äon wo lay no, kidolgi diñ ngeel sië jag ma roë fen foçoçre no ne Baaln wo no.

¹⁴Ma äo Jermi mono, tos ti jar sen wo wa, ra noga bul jag tosge ti äaara wa hase werga ndi bay co' sug äaara de maga à èe wo ndi do reen mo wa.

¹⁵Je äi ma dagen joñ ba äil tiñ mani äin na diñ mayse pa la? A joñ wo diñ yo sagsage! Daga aè mo hoo naèy ma bay äagn mani äon wo go werga ndo joñ fruygi na de maga ndo joñ älagge mono.

¹⁶Manwur hay kañ ëu ne ndo ga koo Olifiye ma de goë sug maga aè kon mbe go tu wer le'ge äen mono. Ama patalam se caa poçoç no kay hee wuu go ne hene, jag do äe kol wo bay ma mopo wa so.

¹⁷Manwur Pantway maga hay peë ndo èe ree le mo ti wer älagge äay maga nday tiñ mani Israyeln wo de tiñ mani Juda nday joñ see see äay tu ma car jiili äi go diñ de roëge feçoçre foçoçre no wo ne Baal mono.

AÈ kië 'war Jermi go

¹⁸Manwur hay naa nen äe go me day ndi kal koge äe go. Do kay no so no ndo kañ nen äi go ti joñre äaaran wo.

¹⁹Ndi hay do weesam ma de yoçoç ti maga aè wo de äe ti ngeel ngaë naèy nono, ndi hay bay de ko fen maga à hay wo le eiggi äe ti äi mo wa. AÀ eig wo gana: Naa älag koon wo go de le'ge äen äog äuy! Naa yee nen äe go ti sir jar ma tenenn wo nen maga aè mo fer eig ti ti ëu äe wa so hase!

²⁰Ama Manwur Pantway diñ je cag ree ma ti ngeel äe ga go de da' wer ne eiggi jar wo de fen ma äil äaaran mono. Nen äi ko ge maga ndo sa' ge hee äi go de äaara yañ werga ndi de men ree äin na ne ndo do.

²¹Wersen Manwur waçaç ti jar Anatod maga da wo taw naw äo go day waçë wo ga ndo mo fer jag Manwur ne saara wa, hayga ndo joñ we ni saara 'war ndo gon wo.

²²Diñ wersen Manwur Pantway waçaç so gano: Ko ga ndi ur gi yañ de äaara. Moslam taw ge ma joçoçre äaaran wo go, weere äaaran wo de mayre äaaran laä ge wo go do koñne.

²³Je äaara gwa' ge boñ gaa hase werga ndi a ge de ree ne jar Anatod wo ti, nen kiñgi maga ndi ur gi le de ree äaara mono.

JERMI 12

Ree caa je älaggen tu gaè ga le la?

¹Manwuri, ndo raw keëed debañ, bay nen maga ndi yiñ kiida de äo wa, day ane ndi waçaç mbi ne ndo ti kiida äo maga ndo cag ra mono. Wer mayse ga jar debaycoçoçren sii wo ti ti faage äaaran la? Wer mayse ga jar cogob ma lag cogob mbaara tenen ti' go de yoçoç ti la?

²Ndo peë ra day saara laa ceçw go dra'a, mbaara de geçeçe day le' mbaara mbeere. Ndo see jag äaara mbañ, ane ndo go haçaç see jiili äaara.

³Day ndo Manwur ndo de ko mege, nen äo de ko ndi day ndo go de da' wer ne ndi ga ndi na wer äo. Hoor ra go do saçaçre maga aè wo go de äaara ti ngeel ngaë naèy nono day gel ra go ma wur maga aè id jar go mono!

⁴Sen joñ ge wo na haçaç hun so ga sirn la mbe nen lawge day fi ma äil pay mbe go tum de higgsi mo la? Wer debaycoçoçre jar ma äil äen wo, nayre wo de dweere yee wo nen go werga aà hay waçaç wo gana: Manwur bay de ko fen maga naa wo ge le' ti de äe mo wa.

⁵Hayga ndo ëee de jar äaale wo saara gay ndo go, joñge joñge ga ndo kaçaç ge ma ngafge de piiri wo la? Hayga ndo go de yoçoç ti na äil sir ma jam tawa no, ndo joñge joñge de maga bii ma äil Jurdeçeç dug gi le go mo la?

⁶Gahaçyla heçeçre äon wo de see äaara tu wo de tiñ mani pan äon wo go de ree ti äo, aà wo de see äaara tu 'wad wo war ne ndo ti. Haç äil ne hara de maga aà a ge wo we de waçaçre ma de coçoçre ne ndo mo wa hase.

Baa tob tway äen go

⁷Ndi tob tiñ mani äin go, ndi men tway mani äin go, ndi haç waçy maga maysee äi dan go ne jar hee äin wo do.

⁸Tway mani äin hay kol go see äi do mingir ma yooway nono, aà ra ti äi ga se ba ndi go, diñ wersen so ndi kal caa hee go de äe.

⁹Tway mani äin kol go see äi diñ weedwee ma bag naèy maga go de grud ci see yawla? Weere dweere ma bag naèy wo go de cir ti äe so yawla? See wee, wo wee tay nayre ma yoofi wo le äuy, aà mo a wo le ti reege ma kluu no!

¹⁰Jar koëge wo debañ älag wo pay tlalum äin go, aà dag wo pay äin go. Aà kol wo pay ma ti nen äin go diñ ngeel mapoëag poëage, go diñ tabuli.

¹¹AÈ koln go diñ tabuli, àà go nen ree, àà kol go nen coocoo nen äi. Sirn go äuy nen coocoo werga jobo boñ bay ëig reen wa hase.

¹²Jar frum jarn a wo le go ti ngeel ma de mañge ciñ ma ail puulin wo äuy werga moslam mani Manwurn go de ree sirn go ti hagu äe leñleñ äuy, jobo boñ bay go jam wa.

¹³AÀ hay jo' wo diñ coore ble day saara de weege diñ ëewseñ, àà hay gay wo see äaara de koë koëe. Soçoçre mo joñ nday ti feçeçre maga nday wee ra ni geñ gaa mono, kañn ne nday ti diñ bagge poçoç ma de haçaç mani Manwur no.

¹⁴Manwur waçaç ti jar leege äe ma de älagge maga bag wo do ti tway maga se hay haçn ne Israyel jar mani äen wo gano: Ko wee ga ndi ndar ge ra yañ le go ti sir äaara no, ndi naa ge tiñ mani Judan yañ le go yoo äaara.

¹⁵Ama blam maga ndi ndar ge ra we le go yoo äaara no, ndi ko ge decoo äaara yañ pa day ndi fer ge ra yañ le, wosela äuy ail tway äe, wosela äuy ail sir äe.

¹⁶Day hayga àà had wo we ti faage mani jar äin wo, day ha' wo we de ëu äi ga: Manwur yañ tenen dog aà hay had wo jar mani äin wo ga aà mo ha' wo de Baal nono, ni saara lag ge yañ yoo jar mani äin wo.

¹⁷Ama hayga àà day wo we laa mopo me' gaa no, ndi caa ge wer jar ma dosen no kayn wo go, ndi yee ge nen äaara go day ndi taw ge ra go. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 13

Mblaaga sale leçeç no

¹Manwur hay waçaç waçaçre ne ndi gano: See, wo yee mblaaga sale leçeç ni ndo sa'n sag äo. AÀ ne, ndo ba ge bii äe gaè.

²Ndi raw yee mblaaga sen ti jag Manwuri day ndi kal sa' ge äe sag äi.

³Manwur raw waçaç waçaçre ne ndi ma de äog pa gano:

⁴Hoo mblaaga maga ndo hay yee ne day de sa' ge sag äo mono. Ur go ciñ, raw wo nen jag maarog Efrade day ni ndo yoñn wo go ni ti rum huuli po.

⁵Ndi kal rawge day ndi raw yoñge äe wo go ti jeñ Efrade do maga Manwur hay riñ ndi nono.

⁶Day ge mbe go naw blam sen pur so Manwur raw riñ mege gano: Ur go ciñ, raw wo nen jag Efrade, day ni ndo wo hoo mblaaga maga ndi hay riñ mo ga ndo mo yoñn wo go ni mono.

⁷Ndi raw woge jag Efrad, ndi kië ngeele day ndi raw hoo mblaagan le go ti ngeel maga ndi hay yoñn ni mono, ane ndi da'n go de soç'ge, se hay bay ma joñ mopo wa so.

⁸Manwur raw waçaç waçaçre ne ndi do kay nono gano:

⁹Manwur waçaç gano: Ndi taw ge ma'ge jag jiili mani Judan wo de mañge ti ciñ ma kluu ma Jerusalem ge go na dosen no taw taw lay.

¹⁰AÀ wo diñ jar debaycoçoçre maga laa wo dayge co' sug waçaçre äin wo gaè. AÀ see wo diñ ti dage ma äil äaara day raw wo tayge de baa ma tigrin wo ma goñ rage, ma leë mondra pel äaara. Daga aà mo kol wo go do mblaaga se kayn ga bay ma joñ mopo wa so no lay!

¹¹Kidolgi, do maga aè sa' mblaaga ne jobo sag nono, ndi hay sa' see äi see tiñ mani Israyeln äuy, de tiñ mani Judan äuy nen maga aà mo hay wo diñ jar äi, ma ra ëu äi, diñ mo kee ndi, diñ mo wore äi ama saara laa dayge laa sug gaè. Kay diñ jag Manwuri.

¹²Ndo riñ gi ra de waçaçre ma kay gano: Manwuri, Baa ma Israyel waçaç gano: AÈ go nen bag äil dañre wo go de yii äuy. Day saara riñ gi ndo yañ gana: Wuur bay de koge gaa aè go nen bag dañren wo go de yii wa yawla?

¹³Mo so no ni ndo riñ gi ra gana: Manwur waçaç gano: Ko wee, ndi taa ge jar ma äil sirn la wo yañ go äuy. Wañre maga wo de lagge ti paale wañ mani Dafidn wo, jar sië jagn wo, jar ndar nen waçaçre Baa gon wo de jar ma äi leege Jerusalemn wo äuy taa ge wo yañ go.

¹⁴Ndi ndreë ge, paçaçreben wo de weeren yañ wo go ti kaçaçra jag ta' boñ. Ndi ëaw ge see äi gaa lay, ndi ko ge decoo äaara gaa lay, aà ko ge wo decoo nen äi gaa lay day fen po mañ ge jag äi go ma taw rage go gaa hase.

Baa ruu ra ti seele äaara wo

¹⁵Laa weedaèy ni nday co' wee sugi! Far wee ti see äay ciñ wa werga Manwur de waçaç waçaçre!

¹⁶Haç wee togoëge ne Manwuri, Baa äayn tañgu maga aà a de suñgu ne nday ti, go tañgu maga äaale äay mbar wo ti huuli ma nen ngeel daymola no. Nday gor ge poëag yañ day se kol ge yañ go diñ nencee huli, go diñ suñgu ma ëiligi.

¹⁷Hayga nday laa fen se kayn we gaa no, ndirage yañ go freñ ti mañge ti ciñ äay no, mberbe leë ge yañ le go nen äi day nen äi laa ge mberbe yañ wer maga aè hoo ge horog mani Manwur wo ge wo go ti dañgay mono.

¹⁸See, wo riñ wañ wo de waçy ma de eegren gano: Lag wee go nen siri! Gahaçyla, gawrañ wañ ma woo weege ma ti äayn le' we go gesiñ.

¹⁹AÈ teçë jag äi leege ma äil Negefn wo we go day je ma bul rage go bay boñ wa so hase. AÈ hoo jar Juda wo we go äuy, aè hoo ra wo go äuy ti dañgay.

²⁰Mañ nen äo ciñ day ni ndo ko jar maga wo le de age nen gloñhwede mono. Kaw horog maga aè hay haç ra mo do na gen de fiiri maga hay wo wooge äe mo la?

²¹Ndo waçaç ge na ga haçy de maga aè nduu gi we le' moge mo la? Ndo de see äo tu ndo had ra ga aà mo kol wo go ciñ ti äo do wañre wo nono. See äo le' ge ba ndo go ceege do waçy maga de biñgi no gaa has yawla?

²²Hayga ndo waçaç ge we le jiili äo ga ree sen caa mo le la no, aà diñ wer ngaäa seele äo ma bay blam no. AÀ hoo jag oçoçbe äon go ne ndo wer ciñ day diñriñ äaale äo fad wo na diñ werseno.

²³Je Etiyopin coo mbe hoçoçgesee äe go noga jwarga coo mbe yerge see äe yañ yawla? Dosen no taw taw no, nday kaçaç ma joñ de el gaa, nday maga nday go de had see äay de ma joñ älagge mono.

²⁴Ndi dwas ge ra yañ go do fi maga leege ma ti puuli hoon wer nono.

²⁵Mokay na diñ ree maga de gor ndo mono, diñ fen maga ndi ngaän go ne ndo mono werga ndo hay yoçoç ti go ti äi, day ndo kañ eiggi äo go diñ ti gete'n mono. Kay diñ jag Manwuri.

²⁶Ndi hoo ge jag rob äon yañ go mo pele nen maga aè mo ko ngeel soçoçre äon go.

²⁷Ndi de ko figliw äon wo de buçygi äon wo, ndi de ko yo äo maga ndo joñ ra wo ti ngeel ma de farge ciñn wo de yoofi wo mono. Ndi de ko feçeçre hoor see äon wo. Jerusalem, ndo taw we go jag äo, ndo maga ndo bay go façaç see äo wa mono! Ndo gor ge na haçaç hun ëala?

JERMI 14

Kay ma kluu no

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi de maga kay de bagge mono.

²Sir Juda go nen lawge, äi leege äen wo go de sealge, suñgu de le'ge ne hara ti, aà wo go de laage gesiñ day war le de ragge Jerusalem deñ.

³Jar eegren lag wo weere kleere wo kië bii, saara kal woge jag gutug wo ama saara da' bii gaè. Saara raw ferge le de hoolen wo äil koëe. Do soçoçre maga wuu ti go ne hara debañ debañ mono, saara raw lag oçoçbe go nen äaara.

⁴Kidolgi tamsir hig go kañkrañ do coo bii werga baa hay ra äil sirn gaè. Do kay nono jar jeeëge lag wo oçoçbe go nen äaara do soçoçre.

⁵Meene ma ti mbasgan dra' biñ mokay tob mbarga äen go wer maga hoçoç bay wa mono.

⁶Gerheçeçre ma yooway ëid wo ti ngeel ma de farge ciñ, foçë wo huçy äaara ciñ do weà wo nono. Nen äaara baë go do maga hoçoç bay wa mono.

⁷A mo hay ba ga debaycoçoçre wuur wo de kañ ree ne wuur ti laybla' no, O Manwuri, joñ mbo mopo, diñ wer ëu äo no! Gahaçyla ndarge gog wuurn raw wo ngaäa day wuur de ma joñ älagge see äo.

⁸Ndo diñ je maga Israyel de gor do äo mono, diñ je yaçaçge äe go ti wur reen no. Wer mayse ga ndo kol see äo go do waare maga hee äil sirn la koëe, noga do je rañge maga ba duuli äen ka' ma nage tawa tu la?

⁹Wer mayse ga ndo joñ see äo go do je maga ma nen äen yeeë nen äe go noga do blum durgi maga kaçaç ma yaçaç jar go gaa so no la? O Manwuri, ndo mbo yoo wuur pa so mono, tob wuur go wa, wer ëu äo maga aè ëen ne wuur ti mono!

¹⁰Manwur waçaç ne jar sen wo la gano: Kidolgi aà da wo diñ seele ma de dawge no, aà bay wo lagge ti ngeel eñ wa. Aà bay wo de coçoçre jag Manwur wa day se fer eig ti patala ti debaycoçoçre äaara no, a de ma joñ bon äaara ti älagge äaaran wo.

¹¹Manwur day riñ me gano: Tos ti jar sen wo la maga aà mo da' wo see äaara wa.

¹²A mo heçeç ba wo bii laybla' no, ndi laa ge ro ree äaaran wo gaè. Aà mo sië ba wo siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy noga mo haç ba wo feçeçre wo ne ndi laybla' no, ndi yaçaç ge do äaara de äaara gaè. Gahaçyla ndi da taw rage go de moslam wo de koñne wo de bulfuñ.

¹³Ndi day gano: Işla Wañkluu Manwuri! Jar ndar nen waçaçren waçë wo ne hara gana: Nday ko ge moslam de nen äay gaa, koñnen le' ge gaa, ama Baa haç ge jam yañ ne nday cwaçy cwaçy ti ngeel mo ta' la tu no.

¹⁴Manwur day riñ me gano: Jar ndar nen waçaçre Baa gon car wo gete' de ëu äi de ndarge nen waçaçre äaara no. Ndi hay laa ra gaa, ndi hay fer jag äi ne hara gaa, ndi hay waçaç waçaçre ne hara gaè. Sen diñ lwa'ge maga bay wo cwaçy wa, diñ jag halge, diñ jag soçoçre wo, diñ ëeñ jaçëge jar ma äil äaara ga saara ndar nen äaara ne nday mono.

¹⁵Diñ wersen Manwur waçaç ti jar ndar nen waçaçre maga ndar wo nen waçaçre ti ëu äe ni se bay de laa rage wa day wië wo ga hayba moslam, hayba koñne kal ge le äil sirn la gaa mono gana: Jar ndar nen waçaçre sen taw ge wo go do moslam wo de koñne.

¹⁶Jar ma yoo jar Israyel maga aà ndar wo nen waçaçre Baa ne hara mono, aè lag ge huli äaara yañ go ti faage ma Jerusalem wo do koñne wo de moslam maga taw ge wo ra go mono. Je ma tee rage joñ ge gaa hase, saara de see äaara, naare äaara wo, weere äaara wo de mayre äaara wo. Ndi fer ge älagge äaaran yañ ne hara ti.

¹⁷Ndo waçaç ge waçaçre se kayn la ne hara gano: Mberbe mbe tum de yuugi nen äi de suñ de ceeg werga ree ma kluu debañ de caa maytigli, may mani jar äin wo mono aà diñ waçaçge maga cee debañ.

¹⁸Ndi raw wo yoofi kola jar go la deñ de carge de moslam, ndi fer le äi leege, kola jar go deñ de sealge do koñne. Je ndar nen waçaçre Baa gon wo de je sië jagn rañ wo sir no, ama de bay koge go de baa rage do lay.

¹⁹Ndo tob mbo sir Juda go na has so yawla? Siyoñ äo' foçoçre no go ne ndo has so yawla? Wer mayse ga ndo joñ wuur go de guur dosen no ga wuur da' see wuur gaa has la? Wuur de gor jam, ama fen ma de el me' dra' bay wa äuy. Wuur de gor wur peçeçge no, ama wuur mbe tum ti ware!

²⁰Manwuri, wuur ko mbe ti grañ wuurn wo de debaycoçoçre mani paçaçre wuurn wo we werga wuur joñ älagge see äo.

²¹Wer ëu äo no, las wuur wa, mbuë fo paale wañ ma haç togoëge ne ndon go wa! Fer ëig ti day blaw tayge jag äo de wuurn go wa!

²²Yoo soçoçre mani jar dehaçy maga wo diñ ngeel de koë mono, mapo yañ mbe ni ga ra baa yawla? Ngeel ma ciñ cwaa mbe bii le de see äe tu yawla? Joñ ga baa mo ra na diñ ndo Manwuri, Baa wuur no. Wuur de gorge na diñ do äo werga joñ feçeçre sen wo äuy na diñ ndo.

JERMI 15

¹Manwur kal riñ ndi gano: Moyis wo de Samyel mo aà ba wo pel äi la tosge ti äaara laybla' no, maysee äi joñ ge go feh see jar sen wo la gaë. Nii ra wo go haçaç see äi day aà mo raw wo wo go!

²Day hayga aà riñ wo ndo we ga: Wuur wo ge na genla no, ni ndo fer ge ne hara gano: Manwur waçaç gano: Je maga hay go ma huli, hu go! Je maga hay go ma le'ge go jag maslam, le' go jag moslam! Je maga hay ma laäge go do koñne, laä go do koñne! Je maga hay go ma ba ge ti dañgay, aè ba ge sen ti dañgay lay.

³Ndi ur gi yañ le ti ree äaara day ndi kañ ge ree wo ne ra ti naa. Kay diñ jag Manwuri. Ndi kañ ge moslam ne hara ti ma id rage go, ndi laa ge wayre wo ne hara ti ma lor rage go, weere dweere ma ciñ wo de nayre ma yoofi wo ne hara ti ma bag rage go, ma taw rage go.

⁴Ndi kol ge ra yañ diñ fen caa heçeçne go ne sir wañre ma ti tamsir wo la äuy wer fen maga Manase je ni Esekiyas wañ Juda hay joñ äi leege Jerusalem mo äuy no.

⁵Wose ko ge ba decoo äo mo so la Jerusalem? Wose law ge ba ndo la? Wose mbuë gi ba nen yañ wii wer äo ga ndo ba eçla so la?

⁶Ndo tob ndi go. Kay diñ jag Manwuri. Ndo fer mbuë nen blam. Wersen so, ndi raw mañ do äi ciñ see äo, ndi kal älag ndo go. Ndi gay we do soë ndo ma'aç.

⁷Ndi fa' nday wo go jag leege sir no, ndi men ra go bay weere. Ndi taw jar mani äi maga men wo faage äaaran wo go go.

⁸Ndi joñ ge yañ ga naare dewur äaara mo hay wo ngaäa do duguëgi ma jag maarog nono. Ndi le de age kañ je frum jar ne hara ti, ne man weejoçoç ti de ceeg kaçge. Ndi kañ ge daëge see wo de heçeçne ne hen ti na do no rus kay tu.

⁹Waçy maga hay biñ weere renam go de sealge, àà go de hugi. Wur äen le' go gesiñ de maga ngeel de ceeg ëa mono. Soçoçre wuu ti go ne hene, se cog ti go gesiñ. Jar maga gwa' wo yoo äaara mono, ndi kañ moslam go ne hara ti pel jar hee äaaran wo. Kay diñ jag Manwuri.

Jermi law see äe

¹⁰Maga ndi taw we go! Jar ma äil sirn wo äuy wo de kië ndi lay, kië wo jag äi lay. Ndi bay mbi taa mopo jobo wa lay, ndi bay taa mopo ne jobo wa lay ama de sen äuy jar äuy go de faë ndi.

¹¹Manwur day gano: Kidolgi ndi hay men ndo na maga ndo mo da' see äo, kidolgi ndi joñ ge yañ ga je heen mo a kam ndo ti wur reen wo de wur lawge no.

¹²Boo maga a le nen äaã gloñhwede mono, boo sen wo de boo dob hrag mbaara go yawla?

¹³Nday jar äi no, ndi haç horog äayn wo de nen feçeçre äayn wo go ma frumgi wer älagge äay maga nday joñ ti sir äay mo äuy no.

¹⁴Nday kol ge yañ wo go gebere je hee äayn ti sir maga nday bay de koge äe wa mono, werga bagge poçoç äin do' wuu go day se de roë weege.

¹⁵O Manwuri, fer mbo eig ti ti äi! Caa mbo war äi le ma yaçaç ndi go do jar las ndi wo! Raw go de äi wa, ndo maga bay soçoç äil gus wa mono! Ko mbo ga ndi yaçaç ëargen ti äi äuy na diñ wer äo.

¹⁶De maga ndi da' waçaçre äon wo pel äi no kay ndi yaçaç ra do äog äuy. Waçaçre äo raw wo coge jag äi lay, joñ wo äil äi go feh lay werga ndi de mañ ëu äon jag äi, ndo Manwur Pantway no!

¹⁷Ndi hay tab sag äi de jar fegge ti jarn wo ma joñ fruygi de äaara gaë. Wer do äo ma de eegre no, ndi hay go boñ de see äi werga ndo hay joñ ga äil äi mo soçoç.

¹⁸Wer mayse ga ree ma see äin bay go tawge wa la? Wer mayse ga waçaçge äin kol go diñ joñre see äi day bay go ruggi wa la? Ndo kol go see äi do gedel maga jaçë jar nono noga do bii maga aë de mbrawge see äe na kolge la?

¹⁹Diñ wersen Manwur waçaç so gano: Hayga ndo fer we le see äi no, ndi fer ge ndo yañ le ti ngeel joñre äon pel äi la. Hayga ndo caa äil fen ma de woren we go de fen ma de äo' fon no, ndo joñ ge yañ do jag äi nono. Aä wo nen ferge le see äo yaw bay ga ndo fer wo see äaara wa.

²⁰Ndi kol ge ndo yañ pel jar sen wo la diñ glig boo dobe ma grañ debaã. A dur gi wo ndo yañ ama saara raw ge eegre äo gaa werga ndi joñ ge yañ see äo ma gor ti äo, ma yaçaç ndo go.

²¹Ndi yaçaç ge ndo yañ go do jar ma de älaggen wo, ndi pog ge sale jar joñ bon jarn wo yañ go mo ti.

JERMI 16

Baa ga Jermi mo da waçy wa

- ¹Manwur raw waçaç waçaçre ne ndi gano:
- ²Ndo da ge waçy gaa, ndo biñ gi weere noga mayre ti ngeel mo ta' la gaè.
- ³Gahaçyla, Manwur waçaç ti weere wo de mayre maga biñ gi wo ti ngeel mo ta' la, ti maare äaara maga biñ gi wo ra, ti paçaçre äaara maga biñ gi wo ra äil sirn la gano:
- ⁴A huë gi wo go do ceege, joborage ra gaa lay, tee ge ra gaa lay. AÀ joñ ge wo go deñ ciñ ti sir do mo rum ngeel nono. Moslam wo de koñne dog ge wo ra yañ go, day huli äaara joñ ge wo yañ go diñ reege dweere ma ciñ wo de nayre ma yoofi wo.
- ⁵Gahaçyla Manwur waçaç gano: Kal äil tiñ huli po wa, wo ti ro huli po wa lay, law ra wa lay werga ndi go de naa jam äin wo de koge decoo äin wo de äil de el äi ma ti jar sen wo la go. Kay diñ jag Manwuri.
- ⁶Jar kluuri de weere kleere huë gi wo yañ äil sirn la: AÈ tee ge ra gaa lay, aèrage ra gaa lay day jobo ngaë ge see äe noga ceçeç ge ti äe go ti ree äaara gaa lay.
- ⁷AÈ caa ge nen hoole ti äaara ma teñ nen je maga de lawge ti ree huli mo gaa lay, day jobo haç ge yii ti ree äaara ma teñ nen paçaçbe noga maabe po gaa lay.
- ⁸Kal wo äil tiñ few po ma woge hayge de äaara reege noga jooge wa.
- ⁹Gahaçyla, Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Ndi, ndi caa ge wer siñ fewn wo de siñ fruygi no, siñ ma jag je ma de yaçaç waçyn wo de may maga aè go de yaçaçge äe wo yañ go ti ngeel mo ta' la de nen äay ti kal mani äayn la.
- ¹⁰De maga ndo fer ge waçaçre sen wo we go äuy ne jarn wo day saara riñ ndo we ga: Wer mayse ga Manwur waçaç go ne wuur äuy ti ree ma kluu ma caa wuurn no la, debaycoçoçre wuur noga älagge wuurn diñ ma honla, day wuur hay joñ mayse de älagge see Manwuri, Baa wuurn la no,
- ¹¹ni ndo fer ne hara gano: A na diñ ga paçaçre äay hay tob wo ndi go. Kay diñ jag Manwuri. AÀ raw wo tayge de baa ma tigriñ wo, raw wo joñ peelee ne hara day lee wo mondra pel äaara. Ma äi mono, saara raw tob ndi go, day äaw wo jag liñgi äin gaè.
- ¹²Day nday ma äay nday joñ älagge de dañ paçaçre äay wo pa yaw. Koëa, wosela äuy yoo äay see diñ ti eiggi äe ma de älagge ma äil äe no, nday bay laa jag äi wa.
- ¹³Ndi äod ge nday yañ wo go faale sirn mo ti' la no, wo go ti sir maga nday noga paçaçre äay dra' nday hay bay de koge äe wa. Nday wo ge wo ni mono, nday joñ ge peelee yañ de ceege, de suñ ne baa ma tigriñ wo werga ndi fug gi äil go ne nday ti gaa so.

¹⁴Diñ werseno, ko wee ga wur yañ wo le age. Kay diñ jag Manwuri. Ti wur sen wo mono, aè waçaç ge ga: Manwur yañ mbe tenen noga aà diñ je maga hay laa jar Israyel wo le go äil sir Ejipte mo gaa so hase.

¹⁵Ama aè riñ gi gano: Manwur yañ mbe tenene! AÀ diñ je maga hay hoo jar Israyel wo le go äil sir ma nen äaã gloñhweden wo de sir maga se hay yee nen äaara wo go ni mo äuy no! Ndi fer ge yañ le tay rage äil sir maga ndi hay haçn go ne paçaçre äaara wo mono.

¹⁶Ko wee, ndi wo de laa jar bag ceçeç wo ngaãa! Kay diñ jag Manwuri. Jar sen la wo wo yañ le bag rage. Day blam äe ndi laa ge jar flegge wo ngaãa, saara wo ge yañ le fleg rage ti huulin wo äuy de ngeel ma de farge ciñn wo äuy, le ti rum huuli wo lay.

¹⁷Gahaçyla, nen äi wo de kañge ti faage äaaran wo, aà bay wo de yoñre nen äi wa day debaycoçoçre äaaran bay de yee nen äi wa lay.

¹⁸Ndi poë ge ra yañ go äaale äog ti debaycoçoçre äaaran wo de älagge äaaran wo ëa wer maga aà glub wo sirn go, wer maga aà bag wo äil tway äin go de huli feçeçre yeëe äaaran wo de feçeçre hoor see äaaran wo mono.

¹⁹Manwuri, eegre äi no, kor ma de eegre kiñkiñ ma ti äi no, ngeel yoñre äi ti wur ree no! Jar dehaçy a ge wo yañ le haçaç ti jag sir tawge see äo day waçaç ge wo yañ gano: Nen mo mani paçaçre wuurn hay na diñ gete'e, diñ mo de koë maga kay ti mopo gaa has mono.

²⁰Je tabay kaçaç mbe we maga se joñ baa äe po wo ga bay mbaara diñ baa cwaçy wa pa mbe yawla?

²¹Diñ wersen so ndi kañ nen äaara de sen la ti do äi wo de eegre äin so, day saara ko ge yañ so ga ëu äi ga Manwuri.

JERMI 17

Bage poçoç Baa ti jar haçyhaçyn wo

¹Älagge mani jar Juda wode yerge de saçaçne, aà de kriggi de ponde jag jiili äaara, go ti coçoç ngeel sië jag äaaran wo lay.

²Do kay nono, jar ni äaara fer ge wo yañ ëig ti ti ngeel sië jag äaaran wo, ti koore maga aè cor ra ne Asera ti jeñ koore ma de sug ti wo noga ti ngeel ma de farge ciñn wo mono.

³Huuli äi maga wo yoofi mo lay, horog äon wo de nen feçeçre äon wo äuy lay, ndi haç ra go de ngeel cor soçoçre äo ma de farge ciñ wo äuy go ma frumgi wer älagge äon wo, go ti jag sir äon leñ leñ äuy.

⁴Ndo men ge tway maga ndi hay haçn ne ndo yañ go de see äo tu. Ndi kol ge ndo yañ go diñ gebe je hee äon wo äil sir maga ndo bay de koge äe wa mono, werga nday kañ wer bagge poçoç äin do' wuu day se joñ ge mbe tum yaçaçge ka' so.

⁵Manwur waçaç gano: Faëge ti je maga kañ eiggi äe diñ ti je tabay no, deñ see äe see je tabay day day haç jiili äe ne Manwur gaa mono.

⁶AÀ do weekoo maga dreñ go ti laale nono, nen äe ko fruygi po le age gaè. AÀ de laa tiñ äen na nen ceeg ma ti puuli ngeel maga mopo joñ ni gaa lay, day jobo bay wo de tiñ ni wa has lay mono.

⁷Bosa' ti je maga kañ eiggi äe ti Manwuri, day Manwur diñ dog äe mono.

⁸AÀ do koo ma de peëge ti jeñ bii day kaçaçge äe raw wo nen yuuri biin nono. AÀ ko ceeg de nen äe gaa day sug äe mbe tum de goëge. Nen kiñgi maga kay ba mono, se eig mopo gaa day se le' mbe ceä koëe.

⁹Jiili je tabay go de dijiigi dañ feçeçren wo äuy, aà kaçaç ma ëobge gaè. Wose yañ de koge äe la?

¹⁰Ndi Manwuri, ndi lam jiili jobo ndi da' wer go ne eiggi ma äil jar no mapoë wosela äuy ti faage äe maga aà de hoo rage, do maga joñre äen le' mbere nono.

¹¹Do kwee maga peg ti paçaçre maga se äodn gaa nono, mona diñ je maga da' horog le de hram mono. De maga naw äen wo de caa äil gega' gega' ëa mono, se men ra go day ti wur huli äe mokay se do je ma bay ti nono.

¹²Pale wañ ma de togoëge yañ le go de kañge ta'a le go ti tijiigi were. AÀ diñ ngeel wuur ma bay äag no.

¹³Ndo diñ Manwur maga Israyel wo de gor do äo mono! Jar maga tob wo ndo go mono, soçoçre wuu ti yañ go ne hara. Jar maga mañ wo äil go see äi mono, sen bas wo see äaara go werga aà tob wo Manwuri, gedel bii ma tenenn go.

¹⁴Manwuri, peçeç ndi go ni ndi peçeç yañ go, yaçaç ndi go ni ndi yaçaç yañ go werga je maga ndi keen na diñ ndo.

¹⁵Koëa, aà waçë wo gana: Waçaçre Manwurn ba genla? Daga aà mo joñ do maga aà waçaçn no ëa so la!

¹⁶Ma äin ndi bay de riñgi ga ndi day koë jar ti jag äo gaa na wa. Ndo de koge ga ndi daga wur bon mo a wa, fen maga kal le go jag äi buy na nen äo.

¹⁷Kol see äo diñ je ma daë ndi wa, ndo ngeel yoñre äi ti wur ree no!

¹⁸Daga soçoçre mo joñ jar joñ coo äin wo day ndi ma äin soçoçre mo joñ ndi wa! Daga aà mo daë wo day ndi äin ndi mo daë wa! AÀ de wur ree ne hara ti, dog reen ne hara ti äaale äoge!

Wur Saba no

¹⁹Manwur hay riñ ndi gano: See wo ooge jag tiñ mani weere biñnin wo, jag tiñ maga wañre ma Juda laa wo wo go ni day fer wo le ni mo lay no, wo oëge go jag tiñ ma Jerusalem wo äuy.

²⁰Ndo waçaç ge ne hara gano: Laa wee waçaçre Manwur, wañ Juda de jar Juda wo äuy, nday äuy maga nday de tiñ Jerusalem ga nday laa ti jag tiñ sen wo lam no!

²¹Manwur waçaç gano: Koë wee maysee äay de ele, hoor wee feçeçre soëge wo ti äay wur Saba wa, laa wee le de feçeçre wo wur sen äi leege Jerusalem wa lay.

²²Laa wee wo go liñ ni äay de feçeçre soëge wo ti wur Saba wa, joñ wee joñre po wur sen wa, äo' wee wur Saban go ti nen do maga ndi hay waçaçn le ne paçaçre äay wo nono.

²³ÄÄ hay day wo laage äe gaa, day wo co' sug gaa, raw wo deñ gor äaara go ga saara mo laan wa lay, saara mo ko mopo see ma saaran ni wa lay.

²⁴Kay diñ jag Manwuri: Hayga nday laa jag äi we do maga aä nono, hayga nday laa we le de fen soëge po ti jag tiñ ma äi leegen wo la wur Saba gaa, hayga nday äo' wur Saban we go ti nene day nday joñ joñre po we ti wur sen gaa has no,

²⁵Wañre äayn wo de weere wañre ma de lagge ti paale wañ mani Dafidn laa ge wo yañ ti jag tiñ äi leegen wo lam no, de ëidgi ti pus durgi wo de piiri wo, saara de weere wañren wo, jar Juda wo de jar Jerusalem wo day äi leegen la joñ ge yañ de jar äil wo sagsage.

²⁶Jar a ge wo yañ le äi leege ma ti sir Judan wo de sir ma kara ti Jerusalem wo, a ge wo le äil sir Benjame, le äil Kefela no, le ti huulin wo de Negef de feçeçre sië jag maga a roë mo äen go äuy wo de feçeçre siëgi jag wo, de feçeçre haçge wo de fi ma foçoçge façy façy wo, de feçeçre siëgi jag ma joñ suse' ne Manwur äil tiñ mani Manwur no.

²⁷Ama hayga nday day we yaçaç jag äi gaa, nday äo' wur Saban we go ti nen gaa day nday laa mbay le de feçeçre soëge wo ti jag tiñ ma Jerusalem wo la ti wur Saban no, ndi hee ge wuu go ne jag tiñ äi leegen wo la, se roë ge ngeel lagge ma de wore ma Jerusalem wo go day se hu gi jag go gaa hase.

JERMI 18

Jag joçoç je booge no

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi do kay nono:

²Ur go ciñ, wo liñ ni je booge no day ndi waçaç ge waçaçre äin yañ wo ne ndo ni.

³Ndi raw woge liñ ni je booge no, day se hay äo' paçy ma de kadge jag fen maga se de booge äe mono.

⁴Paçy maga hay do je boogen raw peçeçge, se kal hoyobge äe go fer boo fen tigriñ de äe do maga se kon nen äe de el ma joñge nono.

⁵Mo so no Manwur kal waçaç waçaçre ne ndi gano:

⁶Ndi bay maga ndi joñ nday do je boogen no wa an yawla nday tiñ mani Israyel no? Kay diñ jag Manwuri. Koëa, do paçy ma do je booge nono, nday tiñ mani Israyeln do äi na dosen no lay.

⁷Ma po ndi wii ti wer jar po wo noga ti sir wañ po ga aè mo naa ra go, aà mo ham jag äaara go gesiñ day aà mo taw ra go.

⁸Ama, hayga wer jar se maga ndi waçaç ti äaara la fer wo we le day men wo debaycoçoçre äaaran we go no, ndi men joñ rage go de älagge maga ndi hay eign le go ti äaara go lay.

⁹Day mapo ndi waçaç ti wer jar po wo noga ti sir wañ po ga aè mo boo ra noga aà mo lag wo wer go gesiñ de ele.

¹⁰Ama hayga wer jar sen wo la joñ wo fen ma de älagge we nen äi, day wo we laa jag äi gaa no, ndi fer go naa jag äi ti joñge de el maga ndi hay eig go ga ndi joñ see äaara mono.

¹¹Riñ jar Juda wo de jar Jerusalem wo gano: Manwur waçaç gano: Ko wee ga ndi de 'wuçy ree po see äay, ndi de eig mopo ti äay. Wosela äuy mo fer le, mo men faage äen go. Coö wee faage äayn wo de joñre äayn wo!

¹²Ama saara gano: Sen ba ma mayse pa la! Wuur see ge na ti eiggi wuur wo, wosela äuy yoo wuur joñ ge mbe na do maga jiili wuur ma de älaggen da nono.

¹³Diñ wersen so Manwur waçaç gano: Wo wee wiëgi yoo wer jar dehaçy wo ëala, wose laa ree ma do kayn wo we ti boñ la? Maytigli ma Israyeln joñ fen yo ma de raw wuun go.

¹⁴Meebe ma ti huuli ma Libañ yañ mbe go men leëge ti huuli ma yoofin yawla? Bii yuuri ma de wooge maga a wo le ti sir ma haçaç oçg mbaara go yawla?

¹⁵Ba mbe no gaa äuy mono, jar mani äin yoçoç wo ti go ti äi, aà raw wo roë fen foçoçre no ne soçoçre wo. Aë kog ra ga aà mo wo wo ma' äaale, mo cel wo go ti faage äaara no, mo men wo faage äaara ma ääääaan wo go day mo hoo wo diñ blam faage, diñ faage maga aè bay de äod rage äodge wa mono.

¹⁶Aà kol wo sir äaaran go diñ fen frumgi, go diñ fen feg ti ma tum. Jar maga hee wo mo äuy ngil wo day glad wo ti ti äaara.

¹⁷Do maga leege maga naa le nen wur bo toñ joñ nono, ndi dus gi ra yañ go ne je heen pele. Ti wur gaäri maga da' ge ra mono, ndi koge ra yañ de faale bay de nen wa.

Aë äo' jag go ti Jermi

¹⁸A waçaç wo gano: A wee le, naa eig mopo see Jermi sen ëa! Gahaçyla coo jar sië jag bay de le'ge maga jag liñgin taw ge go wa, bagge yañn taw go do coo jar ko ree

wo gaa, waçaçre taw go do coo jar ndar nen waçaçre Baa wo gaè. AÀ wee le, naa fraçy nen waçaçre go ne hen jage, naa kañ ëiggi ti waçaçre äen wo wa!

¹⁹Co' sug äi Manwuri! Laa mbo waçaçre ma jag jar ngiñ ndin wo ëala!

²⁰AÈ poë mbe de el yañ de älagge yawla? A tee wo tu ne ndi pel ma taw naw äi go. Èig mbo ti ti maga ndi hay koë see äi pel äo ma waçaç waçaçre wer äaara, ma fug äil äo go ne hara ti mono.

²¹Diñ wersen kañ koñne ne weere äaara wo ti, srog wer äaara wo jag moslam no. Daga naare äaaran mo gwa' wo go bay weere, mo gwa' wo go dewuri day huli mo bag werpiiri äaaran wo go! Daga moslam mo raw go ne weere ma joçoçre äaaran wo jag jaw!

²²Daga aè mo laa sug ro le liñ ni äaara de maga ndo aà ge de jar haçyhaçy wo ne hara ti rus tu mono! Gahaçyla, aà tee wo tu me pel ma ba ndi, aà laa wo bay ne ndi freñ äaale.

²³Day ndo Manwur ndo de ko äo'ge jag maga aà wo le go de äo'ge ti äi ma taw ndi go mono. Yaçaç siigi jag mapor älagge po go ti debaycoçoçre äaaran wa, älagge äaaran mo yee nen äo go wa! Daga aà mo hay wo mbaara tum leège pel äo! Joñ ra go de guur ti wur bagge poçoç äo no.

JERMI 19

Jermi mbug temnee go ti jag Baa

¹Manwur hay waçaç gano: See wo ni je booge ni ndo yee temnee paçy ma de jiigi. Hoo jar kluuri ma yoo jarn wo de jar kluuri jar sië jagn wo wer äo.

²Kal wo go nen äil log Ben-Hinom maga wo ti jag tiñ ngeel boogen mono ni ndo ngar jag wo ni de waçaçre maga ndi waçaçn ge mo mono.

³Ndo waçaç ge gano: Co' wee sug waçaçre Manwuri, nday wañre ma Judan wo de jar Jerusalemn wo! Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ndi, ndi de a ge de ree ne ngeeln mo ta' la ti, diñ ree maga jobo laan ge we mono, sug äe ndiñ gi go.

⁴Gahaçyla aà tob wo ndi go day kol wo ngeeln mo ta' la go de glubgi. AÀ raw wo roë fen foçoçre no ne baa ma tigriñ maga saara, paçaçre äaara wo noga wañre ma Judan bay wo de ko rage wa mono. AÀ kaa wo ci jar go de koë koë ti ngeel mo ta' la debaän.

⁵AÀ boor wo ngeel sië jag ma ti ngeel ma de farge ciñ wo ne Baale, ma roë weere äaara wo go ti wuu do siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy nono ne Baale. Sen na diñ fen maga ndi hay fern de jag äi gaa, ndi hay waçaçn gaa day se a ne ndi ti me' nen ëiggi äi dra' gaa lay.

⁶Do kay nono wur yañ wo le age. Kay diñ jag Manwuri. Ti wur sen wo mono, aè èe ge ngeel sen mo ta' la ga Tofed noga log Ben-Hinom gaa so hase, ama, ga: Por idgi huli no.

⁷Ndi älag ge koge ree ma ti Judan wo de ma Jerusalemn wo yañ go ti ngeel mo ta' la no. Ndi sra' ge ra yañ go gesiñ de moslam pel jar hee äaaran wo, do jar maga da wo taw rage go bag ge wo ra yañ go. Ndi haç ge huli äaara wo yañ go ma reege ne dweere ma ciñ wo de nayre ma ti tamsir wo.

⁸Ndi kol ge äi leegen la yañ go fen ngil jar wo, diñ fen feg ti. Jar maga hee ge wo ti jeñ äe mo äuy ngil wo yañ day feg ge wo yañ ti äe wer ree maga caan wo mo äuy no.

⁹Ndi haç ge naèy weere äaara wo de mayre äaara wo yañ ne hara ma reege day wosela äuy ree ge naèy kan äe yañ nen gaäri wo de ree maga jar hee äaaran wo de jar maga da wo taw rage go kañn ge wo ne hara ti mono.

¹⁰Blam äe ni ndo mbug gi temneen go nen jar maga wo ge wo wer äo mono day ndo riñ gi ra gano:

¹¹Manwur Pantway waçaç gano: Ndi mbug gi jar sen la wo go de äi leege sen la na dosen nono, go do maga aè mbug paçy mani je boogen go day se fer saçaçe gaa so nono. AÈ teer ge huli yañ wo go Tofed do maga ngeel teer rage joñ ge ti ngeel tigriñ gaa so mono.

¹²Ndi joñ ge ngeeln mo ta' la de jar ma äil äen wo ge na do kay no so no, day ndi kol ge äi leegen la yañ go do Tofed nono. Kay diñ jag Manwuri.

¹³Tiñ ma Jerusalemn wo de tiñ wañre ma Judan joñ wo yañ go diñ ngeel jaçaçe do ngeel ma Tofed nono tiñ maga aè hay roë fen foçoçe no ti äaara mo äuy ne feçeçe ma nen ngeel ma ciñ wo, day aè hay kag yii ma sië jag ti äaara ne baa ma tigriñ wo mo äuy kol ge wo go dosen no lay.

AÈ ba Jermi ti dañgay

¹⁴Jermi men Tofed ngeel maga Manwur hay äo'n wo ndar nen waçaçe ni le go, blam äe se raw age ooge äi feelee tiñ mani Manwur wo day se riñ jar äuy gano:

¹⁵Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ko wee ga ndi a ge yañ de ree maga ndi hay waçaç go ti äe yañ ne äi leegen la wo de äi leege maga se waçaç waçaçe äaara mo äuy ti, wer maga aà deñ wo gor äaara go ga saara mo laa waçaçe äin wo wa mono.

JERMI 20

¹Je ni Imer, Pakhur je sië jag maga diñ wañ jar waçaç ree tiñ mani Manwurn raw laa waçaçe maga Jermi hay ndar nen äe ti feçeçe sen wo mono.

²Pakhur raw ma' Jermi je ndar nen waçaçre Baa go no, raw äo'ge äe ti paglam ti jag tiñ ma nen ciñ mani Benjamin wo äil tiñ mani Manwur no.

³Ama go toñ äe mono, Pakhur raw naa Jermi le go jag paglam no, Jermi kal riñgi äe gano: Ëu maga Manwur kañ ne ndo bay diñ Pakhur wa so ama diñ Magor-Masabib.

⁴Gahaçyla, Manwur waçaç gano: Ko so ga ndi kañ ge heçeçne ne nday ti de bar äon wo. Moslam ma do jar hee äaaran sra' ge wo ra yañ go gesiñ day nen äo kon ge yañ. Ndi haç ge sir Juda go äuy ne wañ Babilon äi coo do, se hoo ge ra yañ wo go Babilone day car ge ra yañ go de mosalam.

⁵Ndi haç ge feçeçre ma de tayge äi leegen la äuy wo yañ go ne hara de fen maga aà da'n wo le de joñre äaaran mo äuy, de fen äe ma de eln äuy. Ndi haç nen horog wañre ma Judan wo yañ go ne jar hee äaaran wo do, saara frum ra yañ go, hoor ge wo ra yañ go day soë ge wo ra yañ wo go Babilone.

⁶Day ndo ma äo Pakhur mono, nday de jar ma liñ ni äon wo mo äuy nday raw ge yañ wo go ti dañgay. Ndo raw ge wo go Babilone, ndo hu gi wo go ni day aè tee ge ndo wo go ni, ndo lay bar äo maga ndo hay ndar nen waçaçre maga bay cwaçy wa ne hara mo lay.

Jermi ya' ngrum jage

⁷Manwuri, ndo hay jaçaç jag äi day ndi men see äi jaçaç jage. Ndo hay ba ndi day ndo naa blum äi go. Tum de jag toñ ndi de lasge, jar äuy de fegge ti äi.

⁸Gahaçyla, tum de maga ndi waçaç waçaçre mono, ndi ngar jage, day ndi waçaç go kloñ ga: Haçyhaçy no, älagge feçeçre no! Day waçaçre Manwurn kol go see äi diñ fen maga aè las ndi wer äe, aè sii fegge ti äi heçeç.

⁹Ndi mo riñ ba ga ndi een de jag äi gaa so, ndi waçaç waçaçre ti ëu äe gaa so, a le äil äi do wuu maga de roëge nen hm äi wo nono. Ndi gay ga ndi äeg jag ti äe ama ndi kaçaç gaè.

¹⁰Gahaçyla ndi de laa waçaçre ma de älagge ma ti äin wo jag jar ngaäa gano: A ga heçeçne go ti ngeel äuy bla! Fraçy wee nen äe go! Naa äo' wer gete' äen go! Jar maga wuur hay go jam de kaçaçra mo äuy wo de gorge ga ndi le' na hunla lay. A kië wo äaaran ga saara mo haçy ndi go, saara mo naa blum äi go ni saara mo sa' hee see saara go!

¹¹Ama Manwur yañ mbe see äi do blum durgi ma de eegre nono, diñ wersen jar joñ bon äin leë ge wo go gesiñ, aà naa ge wo blum äi gaè. Soçoçre joñ ge ra yañ ti maga aà le' ti do äaaran no gaa mono, aà joñ ge diñ soçoçre ma tum maga aè yoçoç ge ti äe go gaa has mono.

¹²Manwur go de lam eiggi je ma keëedn de ele, aà ko eiggi jar wo de jiili jare. Ndi ko ge sa'ge hee äon yañ go see äaara werga ndi hay men ree äin na ne ndo do.

¹³'Waa wee siñ ne Manwuri! Togoë wee Manwuri! Gahaçyla aà yaçaç tenen je coon go do jar joñ debaycoçoçren wo.

¹⁴Daga wur maga ndi biñ ti wur sen mo hay go de faëge! Daga wur maga man äi biñ me go wur sen mo hay de bosa' ti wa!

¹⁵Daga je maga hay nduu riñ pan äi de waçaçre ma de coçoçre sen ga aè biñ weel ma twar we ne hene day fruy äil äe go debañ mo hay go de faëge!

¹⁶Daga je sen mo hay go do äi leege maga Manwur älag ra go bay coo eiggi äe nono! Daga aà mo laa diñ sug ro de jag toñ, de ceeg diñ war ree wo!

¹⁷Faëge go ti je se maga hay nen 'war ndi le go äil man äi day man äi de hay go diñ tipale äi ma tum, mo hay hay mbe tum de äiili mono!

¹⁸Wer mayse ga ndi kal le go äil man äi ma jooge diñ bon wo de lawge, ma taw naw äin wo go nen soçoçre äuy tu la?

JERMI 21

Waçaçre ne Sedesiyas wañ Juda

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi de maga Sedesiyas laa Pakhur je ni Malkiyan wo wo see äe de Sofoni je ni Maaseya je sië jagn mono. AÀ hay laa ra wo ma riñgi äe gano:

²Wii jag Manwur ne naa ëala werga Nebukanetsar wañ Babilon de dur naa mono, tiga Manwur joñ mopo yañ do fen mbuëgi see naa maga aà mo mañ äil wo go see naa laybla' no.

³Jeremi kal ferge ne hara gano: Nday wo ge wii Sedesiyas gano:

⁴Manwuri, Baa ma Israyel waçaç gano: Ko wee ga ndi laa ge feçeçre durgi ma do äayn wo yañ go ne nday gesiñ do, feçeçre durgi se ga nday de dur wañ Babilon wo de jar Kalde maga wo de kañge ne nday jag le go faale korn wo mono, day ndi laa ge ra yañ le äi leegen lam no.

⁵Ndi dur gi nday yañ de see äi, ndi mañ ge do äi ma de eegren yañ ciñ see äay nen bagge poçoç, nen äil soçoçge, nen caage jiili ma debañ ne nday ti.

⁶Ndi haç ge puçuçri yañ ne jar ma äi leegen wo la, ne jar teberen wo de horogren wo. AÀ huë gi wo go do bulfuñ ma kluu.

⁷Kay diñ jag Manwur so: Blam sen mono, ndi kañ ge Sedesiyas wañ Juda wo de weere joçoçre äen wo, jar sirn wo de jar ma äi leegen la ga gwa' ge wo jag bulfuñ wo yañ go ne moslam wo de koñne jage. Ndi haç ge ra go ne Nebukanetsar wañ Babilon do, go ne jar hee äaaran wo do, go ne jar maga da wo taw rage go do, day saara car ge ra yañ go de moslam. AÀ ko ge wo decoo äaara me' gaa lay, ba ge wo do äaara see äaara me' gaa lay.

⁸Ma jar ma äuy mono, ndo wii gi ra gano: Manwur waçaç do kay nono gano: Ko wee, ndi laa faage tenen wo de faage huuli ne nday pele.

⁹Je maga hay ge we äi leegen la moslam, koñne wo de bulfuñ tawn ge go, ama je maga kal we go ma haç see äe go ne jar Kalden maga wo de kañge ne nday jag mono, je sen joñ ge yañ tenen caw, tenen äen joñ ge diñ da'ge äen tu.

¹⁰Gahaçyla ndi mbuë nen go patala de äi leege sen la ma joñge äe de älagge bay de el wa so. Kay diñ jag Manwuri. Ndi haç ge äi leegen la go ne wañ Babilon do, day se hee ge wuu go ne hene.

¹¹Ndo riñ gi jar ma liñ ni wañ Juda wo gano: Laa wee waçaçre Manwur no!

¹²Nday tiñ mani Dafid no, Manwur waçaç gano: Cag wee kiidan ti ngeel äe le haçaç de jag toñ tu, day yaçaç wee je maga aè de ma joñnen äe go do je joñ bon kaçaçra no, dayla soçoçge äil äin do' wuu day giñ go haçaç je ii jag äe joñ ge gaa, aà joñ ge nono na wer debaycoçoçre ma nen joñre äayn wo.

¹³Ndi ur na de äo so, ndo ma de hayle äil log no, ndo ma de hayge ti huuli ma äil fuul no. Kay diñ jag Manwuri. Ndi ur na de äay so nday maga nday waçë ga wose ur gi le dur nday noga wose kal ge wo äi tu wer äay la mono.

¹⁴Ndi ur gi le de äay na wer le'ge joñre äayn wo. Kay diñ jag Manwuri. Ndi do' ge wuu yañ yooway äay no day se roë ge ti äay yañ go kara äuy.

JERMI 22

Waçaçre ne tiñ mani wañ Juda no

¹Manwur waçaç gano: Wo liñ ni wañ Juda ni ndo waçaç waçaçre ma kay la wo ni.

²Ndo waçaç ge gano: Laa waçaçre Manwuri, ndo wañ Juda maga de hayle ti paale wañ mani Dafidn mono, nday de weere joçoçre äon wo de jar sir äon wo, nday maga nday laa le ti jag tiñ sen wo lam no!

³Manwur waçaç gano: Joñ wee diñ fen ma ti faage äen wo de mo ma keëed no, yaçaç wee je maga aè de ma joñnen äe go do je joñ bon jar no, joñ wee bon je maga bay diñ weel biñni wa wo de weel holgen wo de waçy dewurn wo wa. Yaçë wee feçeçre jar de wañ wa, kaa wee ci jobo go de koë ti ngeel mo ta' la wa.

⁴Gahaçyla, hayga nday lag wee ti jag waçaçre sen wo no, wañre ma lagge ti paale wañ mani Dafidn laa ge wo yañ le ti jag tiñ se ka' la no, wo de ëidgi ti pus durgi wo de piiri wo, saara de weere joçoçre äaaran wo de jar sir äaaran wo.

⁵Ama hayga nday co' sug waçaçre sen wo we gaa no, ndi haç' go de see äi tu ga tiñ se ka'n la kol ge yañ go diñ tabuli. Kay diñ jag Manwuri.

⁶Gahaçyla, Manwur waçaç ti tiñ mani wañ Judan gano: Ndo nen äi do sir Galaad nono, do tipeçeçge ti huuli Libañ nono, day cwaçy kidolgi ndi kol ge ndo yañ go diñ ngeel mapoëag poëage, go diñ äi leege ma bay jar äili.

⁷Ndi le go de hoo jar frum jar wo le go sagsag ne ndo ti, wosela äuy de feçeçre durgi äe wo do. AÀ car ge wo koore Sedre äo ma de dañ kaçaçra woren wo yañ go, äod ge wo ra yañ go gesiñ de wuu.

⁸Wer jar wo debañ hee ge wo yañ ti jeñ äi leegen la daywië wo kaçaçra yañ gana: Wer mayse ga Manwur joñ äi leege se ma kluun go de guur dosen no la?

⁹Day aè fer ge yañ gano: Wer maga aà blaw wo tayge jag de Manwuri, Baa äaaran go, wer maga aà hay leë wo mondra pel baa ma tigriñ wo day goñ wo ra mono.

¹⁰Ra wee je maga hu go mo wa, lawn wee wa lay. Ra wee, ra wee diñ je maga raw mono, werga aà fer ge le gaa so hase. AÀ ko ge sir maga se biñ ni ge de nen äe gaa so hase.

¹¹Gahaçyla, Manwur waçaç ti Salum je ni Josiyas wañ Juda maga hay joñ wañ ti ngeel pan äe Josiyas day men ngeel ma ta' la go mono gano: AÀ fer ge le la gaa so hase.

¹²A hu gi wo go ti ngeel maga aè ban wo go ti dañgay ni mono day se ko ge sirn la de nen äe gaa so hase.

¹³Ree ti je maga boo tiñ äen diñ de fen hram day geçë tiñ äen wo ciñ de faage ma bay blam mono! Ree ti je maga ba kan äen ti joñre de koë koëe day haç poëge äen ne hen gaa mono!

¹⁴Ree ti je maga waçaç ga: Ndi boo ge tiñ äin kluu debañ, ndi car ge jag äen wo go kluuri, ndi car ge feneder wo ti äe, ndi heer ge koore sedre wo ti äe day ndi kor ge mo ma de seçeç go ne hen see mono!

¹⁵Ndo de hayle ti wañn na diñ werga ndo da koo seder mo yawla? Pan äo hay bay reege noga jooge wa yawla? Ane aà hay joñge diñ mo ma ti faage äe no, diñ fen ma keëed no day feçeçren äuy hay wo seege do äe de ele.

¹⁶AÀ hay cag ree je gayri wo de je coon wo go ne hara day feçeçren äuy hay wo seege do äe de ele. Mokay diñ maga jobo de ko ndi mo tu gaa yawla. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁷Ma äo ndo de nen ti, ndo de jiili na diñ ma kiëgi jag äo, ma kaa ci je maga bay ree tin go, ma joñ bon jar de haçaç do kay nono.

¹⁸Diñ wersen Manwur waçaç ti Yoyakim je ni Josiyas wañ Judan gano: AÈrage huli äe gaa, jobo riñ gi ga yaya weegema, yaya mayregema gaè. AÈrage huli äe gaa jobo riñ gi ga yaya wañ, yaya je kluu no gaè.

¹⁹Huli äe joñ ge do huli gerheçeç nono, aè kogn ge yañ wo go day aè äo'n ge yañ wo go faale kor ma Jerusalem no.

²⁰Ēii ti huuli Libañ ni ndo ra! Wo 'wad war wo ti huuli Basañ! Wo rage ti tipeçeçege ti huuli Abarim! Werga jar maga hay wo da ndo mo äuy aè taw ra we go.

²¹Ndi hay riñ ndo ti wur maga ndo yoçoç ti go mono, ndo kal ga ndo co' sug gaa hase. Seele äo le haçaç ti joçoç äo na dosen nono, ndo bay laa jag äi wa.

²²Leege raw ge yañ de jar koë ndon wo day jar maga hay wo da ndo raw ge wo yañ ti dañgay. Soçoçre joñ ge ndo yañ day ndo cog ge ti yañ go gesiñ wer haçyhaçy äon wo äuy ge na de sen so.

²³Ndo maga ndo le go de laa tiñ ciñ ti huuli Libañ day peñ äon le ciñ ti koore sedre wo mono, ndo ndum ge ba na ndumgi de maga ceege seen wo de horge cuäcuä a ge wo we ne ndo ti do waçy maga de biñgi mo so la!

²⁴Ndi yañ tenene! Kay diñ jag Manwuri. De maga Koniyahu je ni Yehoyakim, wañ Judan mo hay ba diñ boo ma de heege ti weedo äi ma warn laybla' no, ndi naan ge mbi go.

²⁵Ndi haç ge ndo go ne jar maga da wo taw naw äo go do, go ne jar maga ndo daë do äaara do, go ne Nebukanetsar wañ Babilon do, go ne jar Kalde wo do.

²⁶Ndi laa ge nday yañ wo go de man äo maga hay biñ mo wo go äil sir se ma tigriñ ga nday biñ le ni gaa mono, day nday huë gi wo go ni.

²⁷Ama ma sir maga aè joñ ge wo de saçy ferge le ni mono, aè fer ge wo le ni gaa so.

²⁸Äa Koniyahu sen na diñ fodo mopo maga go de mbuë fo noga go de hrag nen yawla? A na diñ fen po maga aè bay keege äe me' wa so has yawla? Wer mayse ga aè lag ra wo go de jar ni äe, aè äod ra wo go äil sir maga aè bay wo de koge äe wa la?

²⁹Tamsiri, tamsiri, tamsiri, laa waçaçre Manwur no!

³⁰Manwur waçaç gano: Yer wee blo sen la go yoo jar ma bay weeren wo, go do je maga sii ti ti boñ nen tenen äe gaa nono, werga yoo jar ni äe wo mono jobo boñ sii gi ti ma hayge ti paale wañ mani Dafidn noga hay waçaç waçaçre sir Juda gaè.

JERMI 23

Ree ti jar koë jar ma bay tin wo no

¹Ree ti jar koëge maga yeeë wo horog ma äil kaw äin wo go day dus wo äil äaara go mono! Kay diñ jag Manwuri.

²Diñ wersen Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç ti jar koëge maga wo de koë jar mani äin wo gano: Nday dus saçaçre äin wo go, nday nië ra wo go day nday ko ngar äaara gaè. Ko wee ga ndi ur gi yañ de äay wer debaycoçoçre ma nen joñre äayn wo. Kay diñ jag Manwuri.

³Ndi fer ge yañ le tay ti saçaçre äi maga sen gwa' ge wo yañ le äil sir maga ndi hay nië ra wo go ni mo äuy no. Ndi fer ge ra yañ le äi glañ äaara no, aà biñ gi wo yañ day tes ge wo yañ.

⁴Ndi lag ge jar koëge ma koë rage wo yañ jag äaara, heçeçne joñ ge ra gaa so. AÀ daë ge wo ge gaa so hase, day mapo boñ yoo äaara gwa' ge le go gaë. Waçaçn diñ Manwuri.

⁵Wur yañ wo le age, kay diñ jag Manwuri, ti wursen mono, ndi jaw ge kaçaçge ma ti ngeel äen yañ ne Dafidi, aà joñ ge yañ diñ wañ, day se geçeç ge yañ ciñ. A joñ ge mo ma de deele wo de fen ma keëedn yañ äil sir no.

⁶Ti kal mani äen mono, Juda yaçaç wo yañ go, Israyel lag ge wo yañ go de yoçoç ti liñ ni äaara. Mokay diñ ëu maga aè ëen ge de äe mono: Manwur diñ keëed wuur no.

⁷Diñ wersen so wur yañ wo le age, kay diñ jag Manwuri, ti wur sen mono aè waçaç ge ga: Manwur yañ tenene, hay laa jar Israyel wo le go äil sir Ejipte na diñ se gaa so.

⁸A waçaç ge ga: Manwur yañ tenene! Hay laa wer mani Israyeln wo le go äil sir ma nen äaā gloñhweden wo de sir maga ndi hay nii ra wo go ni mo äuy day fer ra le na diñ se! Day saara laa ge tiñ yañ go äi sir äaara no.

Ree ti jar ndar nen waçaçre Baa gon wo no

⁹Jiili äi caa go, hm äi wo äuy daë wo ndi ti ree jar ndar nen waçaçre Baa gon wo. Ndi go do jobo ma de taage nono, do jobo maga yii go de raw eegre äe nono, wer Manwur wo de waçaçre äe ma bay äagn wo no.

¹⁰Gahaçyla sirn go de ba äil de figliw, sir go nen lawge wer jar äen wo. Ngeel koëge ma äil puulin hig wo go. AÈ ëee na wer älagge no, eegre jar bay hooge wa na ti joñge hram boñ tu.

¹¹Jar ndar nen waçaçre Baa gon wo de jar sië jagn wo go de glubgi, äil tiñ mani äin dra' ndi hay da' debaycoçoçre äaaran go ni. Kay diñ jag Manwuri.

¹²Diñ werseno, faage äaara ndar ge ndarëa yañ de äaara, aà joñ ge yañ go nen suñgu. AÈ srog ge ra yañ day saara leë ge yañ. Gahaçyla ndi a ge yañ de ree ne hara ti ti kal maga ndi ur gi le de äaara mono. Kay diñ jag Manwuri.

¹³Ndi hay ko fen mbar äaale jar wo see jar ndar nen waçaçre Baa ma Samarin wo. AÀ ndar wo nen waçaçre ti jag Baale, day saara yeeë Israyel jar mani äin wo go.

¹⁴Ama see jar ndar nen waçaçre ma Jerusalemn wo mono, ndi hay ko feçeçre ma hoor see wo ni. AÀ wo diñ jar figliw, aà see wo diñ ti gete'e. A far wo do jar ma joñ älaggen wo ciñ nen maga jobo yoo äaara mo fer äod jag go ti haçyhaçy äen wa. AÀ wo nen äi do Sodom nono, jar ma äi leege Jerusalem wo do jar Gomor wo nono.

¹⁵Diñ wersen Manwur Pantway waçaç ti jar ndar nen waçaçren Baa gon wo gano: Ndi haç ge guur geäer yañ go ne hara ma reege, ndi haç ge bii yañ go ne hara de mopo nene werga glubgin yaçaç sirn go äuy na wer jar ndar nen waçaçre Baa ma Jerusalem wo.

¹⁶Manwur Pantway waçaç gano: Laa wee waçaçre jar ndar nen waçaçre Baa maga ndar wo nen waçaçre ne nday mo wa! A jaçë wo nday, àà sii wo diñ lwa'ge ma ti eiggi äaara, bay diñ fen maga a le jag Manwur wa.

¹⁷A yoor wo ba ma wië jar ma mbuë fo äin wo pa yaw gana: Manwur waçaç ga nday da' ge jam yañ. A waçaç wo ne je maga sen da seege dogä äil äe da nono gana: Ree po caa ge ndo gaa hase!

¹⁸Wose hay tay wo we äo' ti waçaçre de Manwur ma ko waçaçre äe no noga ma laa ge äe le go la? Wose hay hay we co' sug waçaçre äe no day laan le go de sug äe la?

¹⁹Gurleege mani Manwur le de urgi, soçoçge äil äen go de ur ti àà diñ leege baa, a de kiigi ti jar haçyhaçy wo.

²⁰Bage poçoç mani Manwur taw ge go gaa say se joñ noga baa jag eiggi äe ma äil äen wo go äa. Day ge go ti tawge nawn wo mono, nday joñ ge yañ de ti ngeel wersen.

²¹Ndi hay laa jar ndar nen waçaçre sen wo gaa, àà hoo mbaara ëeere tu. Ndi hay waçaç mopo ne hara gaa, àà raw mbaara ndar nen waçaçre Baa tu.

²²Àà de hay tay wo we äo' ti waçaçre de äi no, àà de fer wo waçaçre äin wo yañ ne jar äin wo day de fer wo ra yañ le maga àà mo men wo seele äaara ma de älaggen wo go de debaycoçoçre ma nen joñre äaaran wo.

²³Ndi diñ Baa na de maga ndi mbañ see jar mo tawa yawla? Kay diñ jag Manwuri. Ndi bay diñ Baa de maga ndi le go haçaç mo wa an yawla?

²⁴Jobo yoñ yañ mbe go ti ngeel ma de yoñre nen maga ndi kon gaa yawla? Kay diñ jag Manwuri. Ndi bay go de ba ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ wa yawla? Kay diñ jag Manwuri.

²⁵Ndi hay laa waçaçre ma jag jar ndar nen waçaçre ma ndar nen waçaçre ti ëu äin de carge gete' nen ga: Ndi hay lwa' we! Ndi hay lwa' we!

²⁶Jar ndar nen waçaçre sen joñ ge wo ndar nen waçaçre de gete' ma äil äaara noga de hila ma äil äaara na haçaç hun mo so la?

²⁷A eig wo na ga saara kañ wer jar mani äin wo go yoçoç ti ëu äi de lwa'ge äaara maga saara lag ferge äe ne kaçaçra do ga paçaçre äaara hay yoçoç wo ti go ti ëu äi wer Baal no lay no.

²⁸Daga je ndar nen waçaçre maga hay lwa' we mo sii jag lwa'ge äen go, day je maga de waçaçre äin jag mo homn go ti ngeel äe keëede. AÀ aà bay nen tay hoolen go nen cooren wa. Kay diñ jag Manwuri.

²⁹Waçaçre äin bay do wuu no wa yawla? Kay diñ jag Manwuri. AÀ na bay do big maga mbug huuli no wa yawla?

³⁰Diñ wersen so ga ndi bay de saçy jar ndar nen waçaçre se ga joñ wo freñ waçaçre äin wo se kaçaçra mo wa mono! Kay diñ jag Manwuri.

³¹Ndi bay de saçy jar ndar nen waçaçre se maga car wo waçaçre jag äaara ga saara de naa nen waçaçre Baa po ne jar mo wa! Kay diñ jag Manwuri.

³²Ndi bay de saçy jar maga ndar wo nen waçaçre maga sië wo diñ jag lwa'ge gete' wo, waçë wo ra day yeeë wo jar äin wo go de gete' äaaran wo de jag tawgi äaaran wo mo wa. Ma äi mono, ndi bay de laa rage wa, ndi hay fer jag äi ne hara gaa lay day saara bay diñ jar ma kay jar äin wo ti mopo me' wa hase. Kay diñ jag Manwuri.

³³Hayga jar sen wo la noga je ndar nen waçaçre po, noga je sië jag po wii ndo we ga ree maga Manwur kañ ge ne jar ti na diñ mayse la no, ni ndo kañ nen äaara ti ree sen gana: Ndi tob ge nday go. Waçaçn diñ Manwuri.

³⁴Day je ndar nen waçaçre po, je sië jag po noga jobo ma yoo jar po waçaç ge we ga ree maga Manwur kañ ge ne jar ti diñ ma kay no no, ndi joñ ge je sen yañ go de guur de tiñ mani äe no.

³⁵Nday waçë ge mbay yañ, wosela äuy ne kan äe, wosela äuy ne hen äe gana: Manwur hay waçaç ree na gahaçyla? Manwur hay waçaç na gahaçyla?

³⁶Ane nday tiji ge ëe ëu ree mani Manwurn jag äay gaa hase werga ree mani Manwur maga le' ge ne wosela ti na diñ waçaçre ma jag wosela äuy de see äe tu. Nday dijë waçaçre Baa ma tenenn go, waçaçre mani Manwur Pantway, Baa naan go.

³⁷Ndo wii gi je ndar nen waçaçren gano: Manwur fer waçaçre ne ndo gahaçyla? Manwur waçaç mayse mo la?

³⁸Day hayga nday waçaç we pa ga: Ree mani Manwurn no, ni mokay diñ fen maga Manwur waçaçn mono: Wer maga nday waçë do kay nono ga: Ree mani Manwur no, ni paga ndi hay äo' jobo mbe wo go riñ nday ga nday mo waçë ga: Ree mani Manwurn gaa lay mono,

³⁹Wersen so, ko wee go ga ndi ndar ge do yañ go see äay has hase, ndi kañ ge do yañ wo go ne nday haçaç see äi, nday de äi leege maga ndi hay haçn go ne nday de paçaçre äayn wo mono.

⁴⁰Ndi kañ ge soçoçre ma tum yañ ne nday ti, diñ lasge ma kluu ma tum maga yoçoç ge ti jobo go gaa hase mono.

JERMI 24

Keerge ma äogn wo

¹Manwur raw mbuë nen äi de keerge wo äog de le'ge hoçoç wo äili, wo de laage lag jag tiñ mani Manwur no. Sen na blam maga Nebukanetsar wañ Babilon wo go de hoo Yekoniyahu je ni Yehoyakim wañ Juda no, minisdir ma Judan wo, jar ceë kooren wo de jar 'wuçy jag tiñ wo wo go Jerusalem la day raw wo go de äaara Babilon mono.

²Keerge ma boñn de le'ge hoçoç ma de el debañ wo äil do le'ge hoçoç maga le' wo go tañgu ti wur äe mono. Keerge ma lan de le'ge hoçoç ma de älagge has wo äili, go diñ le'ge hoçoç ma de älagge go has tu bay maga jobo baa jag ni wa hase.

³Manwur kal riñ ndi gano: Jermi, nen äo de ko mayse la? Ndi raw ferge ga: Diñ le'ge hoçoç wo. Diñ le'ge hoçoç ma de el ma de eln wo tu lay, lan diñ le'ge hoçoç ma de älagge wo go has tu ga aè kaçaç ma baa jag ti äaara gaa wer maga aà wo go de älagge has tu mo lay.

⁴Manwur raw fer waçaçre ne ndi do kay nono gano:

⁵Manwuri, Baa ma Israyel waçaç gano: Do maga aè joñ le'ge hoçoç ma de eln wo nono, ndi kañ ge nen äi yañ de el ti jar Juda maga ndi hoo ra wo go ti ngeel mo ta' la day ndi laa ra wo go äil sir mani jar Kalden wo mono.

⁶Ndi kañ ge nen äi yañ ti äaara de ele, day ndi fer ge ra yañ le äil sirn la. Ndi geçeç ge ra yañ ciñ day ndi älag ge ra go gaa so hase. Ndi toçë ge kaçaçge äaara yañ go gesiñ day ndi ndar ge ra go gaa so hase.

⁷Ndi haç ge jiili yañ ne hara maga aà mo ko wo ndi ga ndi diñ Manwuri. Hayga aà fer wo we le see äi go de jiili äaara äuy no, aà joñ ge wo yañ diñ jar äi day ndi joñ ge yañ diñ Baa äaara lay.

⁸Do maga aè joñ le'ge hoçoç ma de älaggen wo ga jobo baa jag ti äaara gaa has werga aà wo go de älagge has no mono, Manwur waçaç lay gano: Ndi joñ ge Sedesiyas wañ Juda, minisdir äen wo de te jar Jerusalem ma lan wo, jar maga gwa' wo äil sir la de maga wo wo go de tiñ äil sir Ejipte wo na dosen no lay.

⁹Ndi kol ge ra yañ go diñ jar joñ heçeçne, jar kañ ree ne sir wañre ma ti tamsir wo la ti äuy, ndi kol ge ra go diñ fen soçoçre, diñ fen mbuë fo, diñ fen feg ti, diñ fen faège ti ngeel maga ndi kañ ge do wo go ne hara ni mo äuy no.

¹⁰Ndi kañ ge moslam, koñne wo de bulfuñ wo yañ ne hara ti haçaç saara yee nen go ti tway maga ndi hay haçn ne hara de paçaçre äaara wo mono.

JERMI 25

Dañgay ma kiñgi do renam no

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi ti jar Juda wo äuy nen kiñgi ma de naa maga Yehoyakim je ni Josiyas wañ Judan hay ti wañ mono, se hay na diñ kiñgi ma tañgu maga Nebukanetsar wañ Babilon kol ti wañ mo lay.

²Aà diñ waçaçre maga Jermi waçaçn ti jar Juda wo äuy, go pel jar ma de tiñ Jerusalemn wo äuy. Se day gano:

³Le nen kiñgi ma de hwal ti swa' maga Josiyas je ni Amoñ, wañ Judan hay ti wañ haçaç go wara mono, kiñgi joñ go do äog ti swa' maga Manwur hay waçaç waçaçre ne ndi mono. Ndi fer mbi dogge äe ne nday pa gana: Haçaç le de jag toñ tu ndi de waçaç waçaçre ne nday day nday bay dayge laage äe wa.

⁴Manwur hay lag weere joçoçre äe jar ndar nen waçaçre äen wo wo see äay, aà hay laa ra wo go de jag toñ tu, day nday laa laage äe gaa, nday day co' sug ma laage äe gaè.

⁵Aà hay waçège gano: Wosela äuy mo fer le, mo men faage äe ma de älaggen go, mo men debaycoçoçre ma nen joñre äen wo go day ni nday mo lag ti tway maga Manwur hay haçn go ne nday de paçaçre äay wo ma tum mono.

⁶Tay wee de baa ma tigriñ wo ma goñ rage, ma leë mondra pel äaara wa. Car wee jiili äi go de joñre ma do äayn wo wa ni ndi joñ ge nday de mopo gaa lay.

⁷Ama nday day co' sug äi gaa maga nday mo car jiili äi go de joñre ma do äayn wo, ma kañ ree ne see äay ti. Kay diñ jag Manwuri.

⁸Diñ wersen Manwur Pantway waçaç gano: Wer maga nday laa dayge co' sug waçaçre äin wo gaa mono, ndi,

⁹ndi äo' ge soole yañ wo wer moobe ma nen äaä gloñhweden wo, ne Nebukanetsar wañ Babilon weejoçoç äi no. Kay diñ jag Manwuri. Ndi hoo ge ra yañ le ne sirn la de jar ma äil äen wo ti, ne wer jar maga wo ti äe kara la äuy ti, nen maga aà mo taw wo ra go, mo kol wo ra go diñ fen ngil jare, diñ fen feg ti, go diñ tabul ma tum wo.

¹⁰Ndi caa ge wer siñ fruygin go ti yoo äaara de siñ fruygi ma jag je ma de yaçaç waçyn wo de ma jag may maga aè go de yaçaçge äe mono. Aà a laa ge sug ro niini gaa lay, aè ko ge poëag lampa po gaa lay.

¹¹Sirn la kol ge yañ go diñ tabuli, go diñ ngeel mapoëag poëage day wer jar sen wo la kol ge wo yañ go gebere wañ Babilon nen kiñgi do renam.

Baa ga se fer ge jar äen wo yañ le liñ

¹²Ama, de maga kiñgi ma do renam bag ge wo jag we go no, ndi ur gi yañ le ti ree wañ Babilon wo de wer jar sen wo wer debaycoçoçre äaaran wo, ti ree sir mani jar Kalden wo day ndi kol ge sir äaaran go diñ ngeel mapoëag poëag go ma tum.

¹³Ndi a ge de feçeçre maga ndi hay naa nen äaara go mo äuy ti sirn go ne hen ti, de fen po äuy maga go de yerge äil kefdern wo de fen maga Jermi hay naa nen äe go ti wer jar sen wo mo äuy go ne hen ti.

¹⁴Gahaçyla, wer jar ma de eegre wo de wañre ma kluuri joñ ge wo gebere jar Kalde wo yañ lay day ndi poë ge ra ti joñre äaaran wo, de ngaäge dega' de joñre ma do äaara no.

¹⁵Manwuri, Baa ma Israyel hay waçaç ne ndi gano: Yaçaç kob yii soçoçge äiln go ne ndi do, haçn go ne wer jar jar maga ndi äo' ndo wo see äaara mo äuy ga aà mo joo wo ne.

¹⁶Daga aà mo joo wo ne, mo äa' wo day mo loë wo go de maga aà ko ge wo moslam maga ndi kañn ge ne hara ti we mono.

¹⁷Ndi raw yaçaç kobn le go do Manwuri day ndi raw haçge äe go ne wer jar maga Manwur hay äo' me wo see äaara mo äuy maga aà mo joo wo ne.

¹⁸Ndi haçn jooge ne Jerusalem wo de äi leege ma Judan wo äuy, ne wañre äen wo de minisdir äen wo, ma kol rage go diñ tabuli, diñ fen ngil jare, diñ fen feg ti, diñ fen faëge do maga aà wara nono.

¹⁹Ndi haçn ne Farawoñ wañ Ejipte, ne weere joçoçre äen wo, ne minisdir äen wo de jar sir äen wo,

²⁰ne sir ma nen wur bo lawn äuy, ne wañre ma äil sir Utsn wo äuy, ne wañre ma ti sir Filisteçeçn wo äuy, ne Askaloñ, ne Gasa, ne Ekroñ de jar maga gwa' wo Asdod mono,

²¹ne Edom, ne Mowab wo de jar Amoñ wo

²²ne wañre ma Tirn wo äuy, ne wañre ma Sidoñn wo äuy de wañre ma ti kaali maga wo wo go haçaç nen maarog mono

²³ne Dedan, ne Tema, ne Bus wo de jar maga har wo jeñ piñ äaara go mo äuy no

²⁴ne wañre ma ti sir Arabin wo äuy de wañre ma nen wur bo law maga wo wo de tiñ äil puuli mono

²⁵ne wañre ma Simrin wo äuy, ne wañre ma Elamn wo äuy de wañre ma ti sir Medin wo äuy

²⁶ne wañre ma nen äaā gloñhweden wo äuy, ma see kaçaçra haçaç haçaç noga mbañ mbañn wo, ne sir wañre ma ti tamsirn ciñ ti sirn lan wo äuy, day wañ Sesag joo ge blam äaara äuy.

²⁷Ndi wii gi ra gano: Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Joo wee, taë wee go day dug wee go duggi! Leë wee go gesiñ ni nday hoo go ciñ de maga nday ko ge moslam we le age ne nday ti mo wa!

²⁸Day hayga àà day wo we yaçaç kobn go mo do ma jooge gaa no, ndo riñ gi ra gano: Manwur Pantway waçaç gano: Joo wee! Joo wee!

²⁹Gahaçyla, ndi caa ge jag kañ reen na ne äi leege maga aè tos ndi ne hen ti mono day nday, nday gwa' ge go bay ree ti so yawla? Nday joñ ge go bay ree ti gaa gaa! Ndi kañ ge moslam na diñ ne jar ma ti tamsir wo ti äuy. Kay diñ jag Manwur Pantway no.

³⁰Ma äon mono, ndo ndar ge nen feçeçre sen wo ge go ne hara äuy day ndo riñ gi ra gano: Manwur le de buçuçgi ciñ, a le de ngar jag le ti ngeel hayle äe ma bay äagn haçaç. A buçuç le see jar maga wo äi tway äen mono, àà ngar jag do jar maga wo ti ngeel yuë yii nono ti jar ma ti tamsir wo äuy.

³¹AÈ laa ngarge jag äen wo go ti jag sir tawge äuy werga Manwur de yiñ kiida de wer jar wo ra, àà de cag ree de jar tabay wo äuy. AÀ kañ jar haçyhaçy wo jag moslam. Kay diñ jag Manwuri.

³²Manwur Pantway waçaç gano: Ko wee ga ree po yañ seege. A ya' ti wer jar ma la, ya' ti wer jar ma la. Gurleege ma kluu yañ le de urgi le ti jag sir tawge!

³³Jar maga Manwur 'war ge ra go ti wur sen go ti tamsir äuy joñ ge mbaara go deñ koëe, je joñ huli äaara joñ ge gaa, aè hoo ge ra gaa, jobo tee ge ra gaè. AÀ kol ge wo yañ diñ fen rum ngeele.

³⁴Hrag wee ware, nday jar koëge no, 'wad wee ware! Blul wee go gesiñ nday jar seege pel kaw horogn wo no! Gahaçyla wur a go maga aè ngaë nday go, aè dus nday go, nday leë ge yañ go gesiñ de baywore do mopo ma de wore maga äo' fo go gesiñ nono.

³⁵Ngeel yaçaç wañ jar koëgen bay wa! Ngeel yoñre jar seege pel kaw horog bay wa!

³⁶Laa wee ro jar koëgen wo de war jar seege pel horogn wo no! Gahaçyla Manwur glab ngeel koë horog äaaran go.

³⁷Ngeel mbar ti horog ma flaçyflaçy wo go seëemëem do bagge poçoç ma de haçaç mani Manwur no.

³⁸A tob tiñ äen go do weel mingir men tu äen go mono, werga sirn kol go diñ ngeel mapoëag poëage wer äil soçoçge mani je älag jar no, do bagge poçoç äe ma de haçaç no.

JERMI 26

Waçaçre ti älagge Jerusalem wo go de tiñ Baa no

¹Ti tiñgi wer wañ mani Yehoyakim je ni Josiyas wañ Judan mono, Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi gano:

²Manwur waçaç gano: Wo ooge äi feele tiñ mani Manwur no day ni ndo fer waçaçre maga ndi waçaç ra ne ndo mo äuy ga ndo mo waçaçn go ne jar maga a wo le äi leege ma Judan wo mo äuy leë mondra äil tiñ mani Manwurn go ne hara, naa mopo go see äe me' wa hase.

³Tiga aà co' ge wo sug sen yañ day wosela äuy men faage äe ma de älagge yañ go laybla' no. Do kay nono ndi fer yañ go jwag jag äi ti älagge maga ndi hay eig ga ndi joñ ra de äe wer debaycoçoçre ma nen joñre äaaran wo mono.

⁴Ndo wii gi ra gano: Manwur waçaç gano: Hayga nday laa jag äi we ma seege ti jag liñgi äi maga ndi hay äo' ne nday pel we gaa,

⁵nday co' sug waçaçre maga weere joçoçre äi jar ndar nen waçaçre äi maga ndi wo de lag rage noga ndi hay lag ra wo see äay de toñ haçaç we gaa, nday day co' sug äaara gaa waçaçre äaara we gaa pa no,

⁶do kay nono ndi joñ ge tiñ sen la do maga ndi hay joñ Silo nono, ndi kol ge äi leegen la yañ go diñ fen faège jag wer jar ma ti tamsir wo äuy.

A kos Jermi go ma 'warge

⁷Jar sië jagn wo, jar ndar nen waçaçre Baa gon wo de jarn äuy laa wo waçaçre maga Jermi hay waçë rage äil tiñ mani Manwurn mono.

⁸Day de maga Jermi hay go äo' jag waçaç fen maga Manwur hay fer ne hen jag ga aà mo waçaçn go äuy ne jarn wo äuy mono, jar sië jagn wo, jar ndar nen waçaçren wo de jarn wo äuy raw wo bagge äe day wo gano: 'Warn go! 'Warn go!

⁹Wer mayse ga ndo waçaç waçaçre ti jag Manwur ga tiñn la kol ge go do Silo nono day äi leegen la kol ge go diñ tabul bay jar äil la? Jarn wo äuy raw wo le tayge ti Jermi äil tiñ mani Manwur no.

¹⁰De maga minisdir ma Judan wo wo laa feçeçre sen wo mono, saara raw wo hooge le liñ ni wañ, wo wo äil tiñ mani Manwur no day lag wo ti jag faage ma defay ma ti tiñ mani Manwur no.

¹¹Mo so no jar sië jagn wo de jar ndar nen waçaçren raw wo riñ minisdirn wo de jar ma äuy wo gano: Blo sen la go ma 'warge! Gahaçyla, a waçaç ti äi leegen la do maga nday laan de sug äay de see äay nono.

¹²Jermi day wii minisdirn wo de jarn äuy gana: Manwur hay äo' ndi le ndar nen waçaçre maga nday laa ra de sug äay mo äuy ti tiñ sen wo de äi leegen lam no.

¹³Patala mono, coo wee faage äayn wo de joñre äayn wo, laa wee jag Manwuri, Baa äay no, ni Manwur fer yañ go jwag jag äe ti älagge maga see hay waçaçn ti äay mono.

¹⁴Ma äi ndi go mokay äi coo do äay no, joñ mbay ndi de fen maga nday kon de el nen äay mono.

¹⁵Ane, ko wee go ga nday 'war ndi we go no, nday kañ ti äay diñ ree ci je ma bay ree ti, nday lay, äi leegen la de jar ma äil äen wo lay. Gahaçyla, Manwur hay äo' ndi le kidolgi see äay ma waçaç waçaçre se maga nday laa ra de sug äay la mo äuy no.

¹⁶Minisdirn raw wo riñ jar sië jagn wo de jar ndar nen waçaçren wo gano: AÈ 'war blo sen la go gaa hase! A waçaç waçaçre ne naa na ti jag Manwuri.

¹⁷Jar kluuri ma äil sir ni wo mbag kal wo hooge ciñ day riñ wo ngaäa ma de taygen gano:

¹⁸Mise ma Moresed hay waçaç we ti kal mani Esekiyas wañ Juda no day se hay riñ jar sir Juda wo äuy gano: Manwur Pantway waçaç gano: AÈ jee ge Siyoñ go do pay nono, Jerusalem kol ge yañ go diñ huuli de cor ëugul ne kaçaçra ti day huuli maga tiñ mani Manwur ti äe kol ge yañ go diñ ngeel ma de geçeçre ma de yooway ma ëilig ti.

¹⁹Day Esekiyas wañ Juda wo de jar Juda wo äuy 'warn wo mbaara we go yawla? Esekiyas joñ heçeçne do Manwur ga yawla? AÀ hay kam Manwuri gaa yawla? Day do kay no mono Manwur fer go jwag jag äe ti älagge maga se hay waçaçn ti äaara mono. Naa de see naa, naa jaçaç älagge ma kluu dosen no kay le ti naa wa!

²⁰Blo po hay yañ ndar nen waçaçre ti jag Manwur pa diñ Uriyahu je ni Semayahu ma Kiryad-Yearim. AÀ hay ndar nen waçaçre ti äi leegen wo de sirn la diñ de te waçaçre mani Jermi la taw taw pa.

²¹Wañ Yehoyakim de jar äe ma de eegren wo äuy wo de minisdir äen wo äuy raw wo laa waçaçre sen wo day wañ kal kië faage maga se 'warn go. Uriyahu raw laage äe go, heçeçne kal caage äe, se raw dañge wo go Ejipte.

²²Wañ Yehoyakim raw laa jar wer äe wo Ejipte, diñ Elnatan je ni Akborn de jar ma tigriñ wo wer äe wo Ejipte.

²³Saara ba Uriyahu le Ejipte, a wo de äe ne wañ Yehoyakim. Yehoyakim carn go de moslam day raw äo' huli äe wo go ti tipale ma teer jar ma ti sirn wo.

²⁴Ane ma Jermi mono, Ahikam je ni Safan oo go ne hen ti, mañ jag jar go nen maga aè mo haçn go ne ngaään äi coo do ma 'warge äe go wa.

JERMI 27

Èawa diñ yaçaçge jag wañ Babilone

¹Ti tiñgi wer wañ mani Yehoyakim je ni Josiyas wañ Judan mono, Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²Manwur hay riñ me gano: Dee sale wo, ceë koo ma soole wo, ni ndo laa ra soole äo.

³Haç ra wo ne wañ Edom, ne wañ Mowab, ne wañ jar Amoñ wo, ne wañ Tir wo de wañ Sidoñ do jar maga aà lag wo ra le Jerusalem la see Sedesiyas wañ Juda mono.

⁴Ndo fer ge jag äi maga ndi waçaçn wo ne jar waçaç ree äaaran wo day ndo riñ ra gano: Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Mokay diñ fen maga nday wo ge waçëge äe ne jar waçaç ree äayn wo mono:

⁵Joñ tamsiri, jar tabay wo de nayre maga wo ciñ ti tamsir mo na diñ ndi de eegre äi ma kluun wo de do äi ma de paçaçge no, day ndi haç tamsir ne wosela maga ndi daga ndi haçn ne hen mono.

⁶Patala ndi haç sir sen wo mo äuy go ne weejoçoç äi Nebukanetsar wañ Babilon äi coo do, ndi haç nayre ma yoofi wo go ne hen nen maga aà mo joñ wo peelee ne hen lay.

⁷Wer jar wo äuy joñ ge wo peelee ne hene, ne weel äe, ne moo äe haçaç wo go ti wur maga sir äen mañ jag go day wer jar ma ngaäa wo de wañre ma kluuri koln wo go gebere äaara ëa lay.

⁸Hayga wer jar po wo noga sir wañ po day we joñ peelee ne Nebukanetsar wañ Babilon ga day haç soole äe we heege ti jug mani wañ Babilon gaa no, ndi ur gi yañ de wer jar sen wo, ndi kañ ge moslam, koñne wo de bulfuñ ne hara ti haçaç ndi taw ra go ëa. Kay diñ jag Manwuri.

⁹Jar ndar nen waçaçre go ne ndayn wo, jar kañ halge ne ndayn wo, jar lwa'ge ne ndayn wo, jar ndar wer ngeel ma pel ne ndayn wo de jar sogway äayn maga riñ wo nday ga nday joñ ge peelee wañ Babilon gaë. Aä ma, nday ma äayn mono, laa wee jag äaara wa.

¹⁰Gahaçyla aà car wo ne nday diñ gete' ti ndarge nen waçaçre äaara no, sen na ma kañ wer äay wo go mañ äil haçaç see tway äay no, nen maga ndi mo yee nen äay go day nday mo taw go.

¹¹Ama wer jar maga haç wo soole äaara we ne jug mani wañ Babilon no, day joñ wo peelee we ne hen no, ndi haç ge iggi yañ ne sir äaara no nen maga aà mo jee wo ne day mo lag wo ni. Kay diñ jag Manwuri.

¹²Ndi hay waçaç te waçaçre sen la taw taw we ne Sedesiyas wañ Juda pa gano: Haç wee soole äay ne jug mani wañ Babilon no, joñ wee peelee ne hara de jar sir äen wo ni nday joñ ge yañ tenen ti'i.

¹³Wer mayse ga nday de jar sir äon nday taw go nen do moslam, koñne wo de bulfuñ do maga Manwur hay waçaçn ne wer jar maga day wo we joñ peelee ne wañ Babilon gaa no la?

¹⁴Co' wee sug jar ndar nen waçaçre Baa maga riñ wo nday ga aè joñ ge peelee ne wañ Babilon gaan wo wa. Fen maga aà ndar wo nen äe ne nday diñ gete'e.

¹⁵Ndi hay laa ra wo gaè. Kay diñ jag Manwuri. Aà ndar wo nen waçaçre gete' ga ti jag äi maga ndi mo yee nen äay go day ni nday mo taw go, nday lay, jar ndar nen waçaçre Baa maga ndar wo nen waçaçre ne nday mo lay.

¹⁶Ndi hay waçaç waçaçre ne jar sië jagn wo de jar ma äuyngana: Manwur waçaç gano: Co' wee sug jar ndar nen waçaçre Baa ne nday ga ndar wo nen waçaçre ne nday day riñ wo ga patala aè fer ge yañ le de feçeçe joñre ma äil tiñ mani Manwurn maga wo le go Babilon mono wo wa, werga fen maga aà ndar wo nen äe ne nday diñ gete'e.

¹⁷Laa wee jag äaara wa, joñ wee peelee ne wañ Babilone ni nday joñ ge yañ tenen ti'i. Wer mayse ga äi leegen la kol ge diñ tabul la?

¹⁸Hayga aà yañ wo diñ jar ndar nen waçaçre Baa noga waçaçre Manwur yañ jag äaara no, aà mo tos wo Manwur Pantwayn nen maga feçeçe joñre maga gwa' wo äil tiñ mani Manwur no, liñ ni wañ Juda, wo äi leege Jerusalem mono, aè mo hoo ra wo go Babilon wa so.

¹⁹Gahaçyla Manwur Pantway waçaç ti dog tiñ Baan wo, ti mangesaçaçge no, ti äaale gesaçaçgen wo de te feçeçe maga wo de gwa'ge äi leegen la

²⁰ga Nebukanetsar wañ Babilon hay men ra la de maga se hoo Yekoniya je ni Yehoyakim wañ Juda wo wo Jerusalem la wo go de äaara Babilon de jar kluuri ma Judan wo de ma Jerusalem wo gano:

²¹Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç ti feçeçe maga gwa' wo äil tiñ mani Manwurn wo de maga gwa' wo liñ ni wañ Juda wo de ma äi leege Jerusalem gano:

²²Aè hoo ge ra wo go Babilone, day saara joñ ge wo go ni haçaç wo go ti wur maga ndi ur gi le ti ree äaara, go ti wur maga ndi fer ge le hoo rage ma age de äaara ti ngeel mo ta' la no. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 28

Jermi dur de Hanani je gete' no

¹Nen kiñgi se boñ ti tiñgi wer wañ mani Sedesiyas wañ Judan ti few ma de dwee nen kiñgi ma de naan mono, Hananiya je ni Asur je ndar nen waçaçre Baa ma Gabawoñ raw riñ ndi äil tiñ mani Manwur pel jar sië jagn wo de jarn wo äuy gana:

²Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ndi haw jug maga wañ Babilon äod ne jar soole we go!

³Kiñgi gwa' äoge, ndi fer ge feçeçe joñre ma äil tiñ mani Manwurn wo yañ le ti ngeel mo ta' la no, diñ feçeçe maga Nebukanetsar wañ Babilon hay hoo ra wo go ti ngeel la, day raw wo go de äaara Babilon mono.

⁴Ndi fer ge Yekoniya je ni Yehoyakim wañ Juda wo yañ le de jar Juda maga aè hoo ra, aè raw wo go de äaara Babilon mono werga ndi haw ge jug maga wañ Babilon äo' ne jar soole yañ go.

⁵Jermi je ndar nen waçaçre Baan raw fer waçaçre ne je ndar nen waçaçre Baa Hananiya nen jar sië jag wo de jar ma äuy maga hay wo äil tiñ mani Manwur ni mono.

⁶Jermi je ndar nen waçaçre Baan day gano: Amen! Daga Manwur mo joñ dosen nono! Daga Manwur mo bag jag waçaçre maga ndo ndar nen äaara mono go, day mo fer feçeçe joñre ma äil tiñ Manwurn wo de jar maga aè hoo ra wo go Babilon wo le ti ngeel la mbe!

⁷Ane co' sug waçaçre maga ndi day waçaçge äe ne nday de jar ma äuyn de sug äo lay, jar lan mo laan wo de sug äaara lay.

⁸Jar ndar nen waçaçre Baa maga hay joñ wo le go tañgu äi lay tañgu äo lay le mo haçaç äaa tu hay ndar wo nen waçaçre Baa ti sir wo ngaäa de sir wañre ma kluuri wo ga durgi, ree wo de bulfuñ taw ge wo ra go.

⁹Ama hayga je ndar nen waçaçre Baa po waçaç we ti jam no, aè ko ge ga aà diñ je maga Manwur äo'n le cwaçy na ti maga waçaçre äe maga aà naa nen äe baa jag go mono.

¹⁰Mo so no je ndar nen waçaçre Baa Hananiya raw mañ jug ma soole Jermi je ndar nen waçaçre Baan go no, raw hawge äe go.

¹¹Hananiya raw waçaçge go nen jarn ni äuy tu gano: Manwur waçaç gano: Kiñgi mañ ge la äog mono, ndi haw ge jug maga Nebukanetsar wañ Babilon de äo'ge äe ne wer jar wo äuy soole yañ go do kay no lay no. Jermi je ndar nen waçaçre Baan raw mañ faage jag äe.

¹²Blam maga Hananiya je ndar nen waçaçre Baan haw jug ma soole Jermi je ndar nen waçaçre Baan go mono, Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi gano:

¹³See, wo riñ Hananiya gano: Manwur waçaç gano: Ndo kaçaç mbo wee ma hrag koore wo go, ane ndo kol ge boore wo yañ ti ngeel äaara.

¹⁴Gahaçyla, Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç do kay nono gano: Ndi äo' jug boo ne wer jar wo äuy soole maga aà mo joñ wo peelee ne Nebukanetsar wañ Babilone, day saara joñ ge peelee ne hene. Ndi go de haç nayre ma yoofi wo ne hen do lay.

¹⁵Jermi je ndar nen waçaçre Baan raw riñ Hananiya je ndar nen waçaçren gano: Co' sug äo Hananiya! Manwur bay de äo' ndo wa, ndo joñ ga jar mo kañ wo eiggi äaara ti fen maga bay cwaçy wa le la.

¹⁶Diñ wersen so Manwur waçaç gano: Ko ndi, ndi yee nen äo go ti sirn la, ndo hu go tagla werga waçaçre äon wo diñ waçaçre ma kañ wer jar go joñ ti grañ see Manwuri.

¹⁷Day Hananiya je ndar nen waçaçre Baa gon raw hugi go ti kal sen ni tu, nen few ma de renam no.

JERMI 29

Jermi äo' leder wo ne jar ma ti dañgayn wo no

¹Mokay diñ leder maga Jermi je ndar nen waçaçre Baan yern wo ne jar kluuri maga gwa' wo ga aè hay hoo ra wo go ti dañgay mono, ne jar sië jagn wo, ne jar ndar nen waçaçre Baan wo de jar ma äuy maga Nebukanetsar hay hoo ra wo Jerusalem la day raw wo de äaara ti dañgay Babilon mono.

²AÀ hay yern na blam maga wañ Yekoniya, man äe, jar joñre ma liñ ni wañn wo, minisdir ma Judan wo de ma Jerusalem wo, jar ceë kooren wo de jar 'wuçy jag tiñn laa wo go men wo Jerusalem go mono.

³AÀ hay haçn wo ne hara do Eleyasa je ni Safann wo de Gemariya je ni Hilkiya maga Sedesiyas wañ Juda hay laa ra wo Babilon see Nebukanetsar wañ Babilon mono. AÀ hay de yerge äil ledern gano:

⁴Ndi Manwur Pantway, Baa ma Israyeln ndi waçaç wo ne jar maga ndi hay hoo ra wo Jerusalem la day ndi raw go de äaara ti dañgay Babilon wo äuy gano:

⁵Boor wee tiñ wo day lag wee äil äaara, peë wee koore day ni nday ree wee le'ge äaara wo.

⁶Kañ wee kaçaçra day biñ wee weere wo de mayre wo. Da wee naare ne weere äay wo, haç wee mayre äay wo ne werpiiri. Tes wee ti ngeel maga nday ni mono day men wee ngaäa äayn go ferge gesiñ wa.

⁷Kië wee diñ jam äi leege maga nday äil äe ga ndi hay hoo nday wo go ni mono, tos wee Manwur ti äe werga jam äayn aà ge le na see jam äe no.

⁸Gahaçyla Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Men wee see äay go saç'ge wer jar ndar nen waçaçre ne ndayn maga wo yoo äay noga jar kañ halge ma yoo äayn wo wa. Kañ wee ti ti lwa'ge maga nday lwaë ra mo wa.

⁹Gahaçyla, fen maga aà ndar wo nen äe ne nday de ëu äi mono bay diñ cwaçy wa, ndi hay laa ra gaë. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁰Ane mokay diñ fen maga Manwur waçaçn mono: De maga kiñgi ma do renam mañ ge wo jag we go ti Babilon no, ndi ur gi yañ wo wer äay day ndi bag ge jag waçaçre äi ma de eln yañ go ti maga ndi fer ge nday le ti ngeeln mo ta' lam no.

¹¹Ndi yañ mbi de ko fen maga ndi le go de 'wuçygi äe äil äi wer äay mono, aà diñ ëiggi ma woo nday bay ma kañ ree ne nday ti wa nen maga ëiggi äay mo hay de kañge gorge wo pel diñ fen ma de ele.

¹²Mo so no nday ëe ge ndi yañ, day nday see ge yañ. Nday tos ge ndi yañ, day ndi laa ge jag äay yañ.

¹³Nday kië gi ndi yañ day nday da'ge ndi yañ werga nday kië gi ndi go de jiili äay äuy.

¹⁴Ndi men ge see äi yañ go da'ge ne nday. Kay diñ jag Manwuri. Ndi fer ge jar äay maga wo wo go de hooge ti dañgay wo yañ le. Ndi tay ge nday yañ le yoo wer jar wo, le ti ngeel maga ndi hay dus nday wo go ni mo äuy no day ndi fer ge yañ le de äay ti ngeel maga ndi hay hoo nday wo go la ni mono.

¹⁵Day nday äayn gana: Baa yañ de laa jar ndar nen waçaçre äen wo ne wuur yoo Babilon la!

¹⁶Manwur fer waçaçre ne wañ maga de hayle ti paale wañ mani Dafid no, ne jar maga wo de tiñ äi leegen lam no, ne heçeçre äay maga bay wo wo go de rawge ti dañgay wer äay wa,

¹⁷day Manwur Pantway waçaç gano: Ko wee ga ndi kañ ge moslam, koñne wo de bulfuñ wo yañ ne hara ti day ndi kol ge ra yañ go do le'ge hoçoç ma de buugi maga aè kaçaç ma ree rage gaa wer maga aà wo go de älagge has nono.

¹⁸Ndi nii gi ra yañ de moslam, de koñne wo de bulfuñ day ndi kol ge ra yañ go diñ fen caa heçeçne sir wañre ma ti tamsir wo äuy, diñ fen faëge, fen ngil jare, fen feg ti, fen mbuë fo yoo wer jar maga ndi yee ge nen äaara wo go ni mono

¹⁹sen na wer maga aà hay co' wo sug waçaçre äin gaa mono. Kay diñ jag Manwuri. Aà wo diñ jar maga ndi hay lag weere joçoçre äi jar ndar nen waçaçre äin wo see äaara, ndi hay laa ra wo de jag toñ haçaç, nday laa dayge laage äe gaè. Kay jag Manwuri.

²⁰Ama nday äay jar maga wo go de hooge ti dañgay ga ndi hay hoo wee wo Jerusalem la day ndi raw wo go de äay Babilon mono, co' wee sug waçaçre Manwuri!

²¹Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç ne Akab je ni Kolayan wo de Sedesiyas je ni Maaseya maga ndar wo nen waçaçre gete' ne nday ti ëu äi mono gano: Ko wee, ndi haç ra go ne Nebukanetsar wañ Babilon äi coo do, day se id ra yañ go nen äay poëage.

²²Aà kol wo yañ jag jar diñ faëge yoo jar Juda maga wo wo go de hooge Babilon mo äuy gana: Daga Manwur mo joñ mo do maga aà joñ Sedesiyas wo de Akab maga wañ Babilon haä ra go ti wuu nono!

²³Gahaçyla àà joñ wo fen yo yoo jar Israyel wo ti maga àà joñ wo figliw de naare kaçaçra äaara wo day raw wo car gete' ti ëu äi, ni paga ndi hay fer jag äi ne hara me' gaa has äuy mono. Ndi de koge äe day ndi diñ je sedewa ree seno. Kay diñ jag Manwuri.

²⁴Ndo riñ gi Semayahu ma Nehelam gano:

²⁵Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ndo yer leder wo le de ëu äo ne jar maga wo Jerusalem lam äuy, ne Sofoni je ni je sië jag Maaseya no, ne jar sië jagn wo äuy day äil leder äon wo ndo waçaç ni gano:

²⁶Manwur de hay ndo Sofoni ti ngeel Yehoyada je sië jagn nen maga nen äo mo hay ti tiñ mani Manwurn ti wosela äuy maga waçë jag dog jag day riñ ga se diñ je ndar nen waçaçre Baa go mono, ndo mo ma' geyam ne je ma do kay nono day ndo mo äo'n ti paglam.

²⁷Day wer mayse ga patala ndo laa jar ne Jermi je Anatodn maga kol see äe je ndar nen waçaçre Baa go yoo äay ti gaa la? A yer ba le go ne wuur Babilon la dra' lay gana:

²⁸Dañgayn ig yañ äa! Boor wee tiñ wo day lag wee äil äaara! Peë wee koore wo day ree wee le'ge äaara wo!

²⁹Sofoni je sië jagn raw kee kefder sen go pel Jermi je ndar nen waçaçre Baa no.

³⁰Day Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

³¹Äo' jobo riñ jar maga wo wo go de hooge dañgay mo äuy gano: Manwur waçaç ti Semaya ma Nehelamn wo de wer mani äen gano: Wer maga Semaya ya' ndar nen waçaçre ne nday ni paga ndi äo'n gaa, day ya' kañ ëiggi äay ti fen maga bay cwaçy wa mono,

³²mokay diñ fen maga Manwur waçaç mono: Ko wee ga ndi ur gi yañ wo de Semaya ma Nehelam wo de wer mani äen wo. Je äe po joñ ge de tiñ ye' yoo jar sen wo lam gaa hase, day àà ko ge de el maga ndi joñ ge see jar äin wo de nen äe gaa, werga waçaçre äen wo diñ ma joñ ti grañ jar go see Manwuri. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 30

DE EL MA BLAM DAÑGAY NO Baa fer yañ ko decoo Israyel wo

¹Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²Manwuri, Baa ma Israyel waçaç gano: Yer waçaçre maga ndi hay waçaç ra ne ndo mo äuy wo go äil kefdere.

³Ko ga wur yañ le age day ndi fer ge jar Israyel wo de jar Juda, jar äi maga wo wo go ti dañgay wo yañ le, waçaçn diñ Manwuri. Ndi fer ge ra yañ le äil sir maga ndi hay haçn go ne paçaçre äaara wo mono, day saara yaçaçn ge yañ go.

⁴Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaçn ti Israyel wo de Juda mono:

⁵Manwur waçaç gano: Wuur de laa sug war ree wo. AÀ diñ heçeçne de caa jare, bay diñ jam wa.

⁶Wië wee jag jare, day ko wee ëala, je twar biñ mbe yawla? Day wer mayse ga werpiiri wo go de laa do sag äuy do waçy maga äil äe de le'ge äe no lay la? Wer mayse ga nen jar äuy baë wo go la?

⁷AÀ diñ ree! Wur sen diñ wur ma kluu, ma tigriñ bay dosen no wa so hase! AÀ diñ wur lawge mani Jakob no, ama aà yaçaç yañ mbe go.

⁸Ti wur sen mono, ndi hrag ge jug äe ma de äo'ge mo soolen yañ go, ndi we' ge geyam ma de mbarge ne ndon wo yañ go day waaren kol ge wo ndo go gebe äaara gaa so hase. Kay diñ jag Manwuri.

⁹A joñ ge wo peelee yañ ne Manwuri, Baa äaara no, ne Dafid wañ äaara maga ndi ban ge ne hara mono.

¹⁰Day ndo Jakob weejoçoç äin mono, joñ heçeçne wa. Kay diñ jag Manwuri. Israyele, daë wa! Gahaçyla ndi yaçaç ge ndo yañ le go do sir ma haçaç no, ndi yaçaç ge wer mani äon wo yañ go do jar sir maga aà wo wo go de hoo ge ni mono. Jakob fer ge wo yañ le. Äil äaara joñ ge yañ go feh ti iggi wo de lagge go flaçy no, day je ma age duë rage joñ ge gaa so hase.

¹¹Gahaçyla ndi yañ de äo ma yaçaç ndo go. Kay diñ jag Manwuri. Ndi taw ge wer jar maga ndi hay dus nday wo go yoo äaara wo go äuy, ama ma äay ndi taw ge nday go gaë. Ndi liñ gi ndo yañ ti faage äe ndi men ge mbe ndo go do je ma bay ree ti tu gaë.

¹²Manwur waçaç gano: Ree ma de caa mogen diñ ma taw ndo go, waçaçge äonkol joñre go.

¹³Jobo bay yaçaç ree äo see äe ma sa' waçaçge äon wa, sañgu noga guurkoo ma ruggi äe bay wa lay.

¹⁴Jar maga hay wo da ndo yoçoç wo ti go ti äo, aà bay wo kië ndo wa so hase werga ndi hay mbar ndo go do je hee äo nono, ndi hay raw wuu liñ ndo wer ngaäa seele äo ma bay blam wo no, wer kluu älagge äon wo.

¹⁵Wer mayse ga ndo law see äo ti ree ma de caa ndon noga ti ceege äo maga bay go men ndo wa la? Ndi joñ ndo do kay no na wer ngaäa seele äo ma bay blamn wo, wer kluu älagge äo no.

¹⁶Diñ wersen so ga jar maga lor wo ndo mo äuy no, aè lor ge ra yañ go lay jar hee äon wo äuy raw ge wo yañ ti dañgay lay. Jar maga äo' wo coo äo go mono, aè äo' ge coo äaara go lay. Jar maga frum wo ndo go mono, ndi haç ge ra yañ go ma frumgi lay.

¹⁷Gahaçyla, ndi peçeç ge ndo yañ go, ndi rug gi waçaçge äon wo yañ go. Kay diñ jag Manwuri. Wer maga aà èe wo ndo ga waçy maga aè nii go, ga Siyoñ maga jobo bay de ree äe wa so has mono,

¹⁸Manwur waçaç gano: Ko wee ga ndi le de fer jar dañgay ma ti wer mani Jakobn wo le liñ, ngeel hayle äen ko wo decoo nen äi. AÈ fer yañ boo äi leegen ti tabul äe, aè fer yañ boor tiñ ma de woren wo ti ngeel äaara do maga aà hay wo nono.

¹⁹Jar 'wad ge wo siñ ma joñ suse' yañ yoo äaara, 'wad ge wo siñ few wo yañ. Ndi tes ge ra yañ, day ngaäa äaara fer ge go gesiñ gaa so hase. Ndi woo ge ra yañ day jobo mbuë gi fuy äaara gaa so has lay.

²⁰Jar ma ti wer mani Jakob joñ ge wo do ma ti wurpon nono, tayge äaara joñ ge yañ tum èegeë pel äi day ndi ur gi yañ de jar joñ bon äaara wo.

²¹Wañ äaaran naa ge na yoo äaara ni tu, je waçaç ree äaaran kal ge mbe le go na yoo äaara tu. Ndi ya'n ge yañ le day se raw ge yañ le see äi. Gahaçyla wose sen ge yoo äay ga haç see äe de see äe tu ga se ya' le see äi na diñ wosela? Kay diñ jag Manwuri.

²²Nday joñ ge diñ jar äi, day ndi joñ ge diñ Baa äay no.

²³Ko wee soçoçge äil mani Manwur ma do degurleegen le de urgi, leege baan le go de tog eegre äe, aà de fidgi, de kii ti jar debaycoçoçren wo.

²⁴Bage poçoç ma de haçaç mani Manwurn ham ge jag gaa say se aà jag èiggi äe go, tawn go äa. Ti wur ma blam mono, nday joñ ge yañ de ti ngeel ma laa wer äe.

JERMI 31

Israyel fer ge wo ti sir äaara no

¹Ti wur sen mono, ndi joñ ge diñ Baa ma äiñni ma Israyeln wo äuy, day saara joñ ge diñ jar mani äin wo. Kay diñ jag Manwuri.

²Manwur waçaç gano: Jar maga gwa' wo jag moslam da' wo see äaara wee äil puuli no. Israyel de woge patala ti ngeel iggi no.

³Manwur hay naa nen see äe ne ndi day gano: Ndi da mo diñ de dage ma tum diñ wersen ga ndi mbi tum ko decoo äo mono.

⁴Ndo may ma tigli ma Israyel no, ndi fer yañ boo ndo day ndo fer ge yañ go ti ngeel äon de booge! Ndo heer ge tembal wo yañ yoo do feçeçre wore wo no pa no ndo kal ge yañ le go ti joçoç yoo jar ma joñ fruygin wo.

⁵Ndo peë ge tlalum wo yañ ti huuli ma Samarin wo pa, jar peë feçeçren peë ge wo ra yañ day haçaç ge wo le'ge äaara wo yañ.

⁶Gahaçyla wur joñ ge yañ boñ maga jar gor ngeel ma ciñ ti huuli ma Efrayim 'waë ge wo äay yañ gano: Hoo wee go ciñ, naa see wo Siyoñ see Manwuri, Baa naa no!

⁷Gahaçyla Manwur waçaç gano: 'Wad wee war ne Jakob ti de fruygi, joñ wee fruygi ti waçy ma pel wer jarn wo mañ wee geçeçe äay go ciñ kloñ de togoëge gano: Manwuri, yaçaç jar äo jar Israyel maga gwa' wo go!

⁸Ko wee ga ndi le de fer rage le ti sir ma äaño gloñhwede no, ndi tay ge ra yañ le ti jag sir tawge. Je rewn wo de je ma leñ no, waçy de äiilin wo de waçy maga äil äe de le'ge äe ma biñgi wo yoo äaara ni lay, saara de kaara äuy. Jar maga fer ge wo le mono, joñ ge wo ngaäa debaño.

⁹Aä fer wo le ti ro day ndi koë ge ra yañ mbi nen lawge äaara no. Ndi wo ge de äaara jag bii yuuri wo ti faage maga aä mbar wo äaale ni gaa mono. Gahaçyla, ndi diñ Pan Israyele, day Efrayim diñ jag mbarga äi no.

¹⁰Nday jar dehaçy no, laa wee waçaçre Manwuri day ni nday wo go 'waë äay äe ti kaali ma haçaç haçaç wo! Waçë wee gano: Je maga dus Israyel wo go tay ge ra yañ le, aä koë ge ra yañ doge je koëge ko ngar horog äe wo nono.

¹¹Gahaçyla, Manwur pog Jakob we go, aä yaçaçn we le go do je ma de eegre de dañge äe no.

¹²Aä fer ge wo yañ le day joñ ge wo blumri yañ ti tipeçeçe ti Siyoñ no. A lwa' ge wo yañ le ne feçeçre ma de el mani Manwurn wo ti, diñ coore ble no, diñ yii ma defay no, noo no, fiirin wo de deren wo. Maysee äaara joñ ge yañ do pay sugnee maga aë kag bii ne hen ti nono, heçeçne po caa ge ra me' gaa so hase.

¹³Mo so no, may ma tiglin dag ge joçoç yañ de fruygi, weere ma joçoçren wo de jar ma de taçaçreben wo lay. Ndi kol ge lawge äaaran yañ go diñ fruygi day ndi teñ ge nen äaara yañ. Ndi haç ge feg yañ ne hara jag blam bon äaaran wo.

¹⁴Noo naëy kañ ge foçoçre no yañ go ne jar sië jagn wo day jar mani äin wuu gi wo yañ go de feçeçre äi ma de eln wo. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁵Manwur waçaç gano: Aë le de laa sug ro le Rama, de laa war lawge wo de ro ma debaño. Rasel de ra weere äen wo, day se bay de saçy maga teñ nen se ti ree weere äen wo wa werga aä bay wo wa so has mono.

¹⁶Manwur waçaç gano: Hem mbo jag ro äon so, tag mberbe ma nen äon go werga aë poë ge ndo yañ ti joñre äon wo. Kay diñ jag Manwuri. Aä men ge wo sir je heen yañ le go, fer ge wo yañ le liñ.

¹⁷Fen ma de el yañ mbe gor ndo nen wur ma peln wo äa, weere äon fer ge wo yañ le ti tway äaaran wo.

¹⁸Ndi de laa sug ro lawge maga Efrayim de law see äe mono. A riñ ga: Ndo hay liñ ndi day ndi liñ we do weeday maga hay bay de balge wa nono. Haw nen äi le day ni ndi fer yañ le werga ndo Manwur ndo diñ Baa äi no.

¹⁹Ndi go de mbuë faale mo, ndi äod jag äi go so. De maga ndi da' wer go ne see äi so mono, ndi grag do go ti, ndi hee ti go gesiñ. Soçoçre go de ba ndi werga ndi de soçoçre fen maga ndi joñ le ti joçoç äi ti.

²⁰Efrayim na diñ mbarga maga ndi da ne noga weel maga ndi sena' mo yawla? Tum de maga ndi ëe ëu äe mono, ndi fer ëig ti ti äe debaň debaň. Day pa mono, äil äi ree ndi tum ti ree äe, ndi ko ge decoo äe yañ debaň. Kay diñ jag Manwuri.

²¹Cor feçeçre äag ngeel äon wo, cor gefay äon wo, Ë faage noga blam faage maga ndo de seege ni go de ele. Fer le, ndo maytigli ma Israyel no, fer le äi leege maga wo diñ äo mono!

²²Ndo joñ ge mbo wo go de dawge caw na haçaç hun mo la, ndo may ma ti grañ no! Manwur de ma joñfen ma defay ti tamsiri. Waçyn de kië je twar no!

²³Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: De maga ndi fer ge jar äaara maga wo wo go de hooge daňgay wo we le no, aè waçë ge yañ äil sir Juda wo de äi leege äen wo pa gano: Daga Manwur mo kañ bosa' mo ti, ndo ngeel maga keëedn äil äo, ndo huuli ma bay äag no!

²⁴Jar sir Juda wo de jar ma äi leege äen laa ge wo tiñ yañ go ni, jar jeege wo de jar yaëge koë horogn wo lay.

²⁵Ndi fer ge yañ tañ kiñ jar maga gay wo go mono, ndi wuu gi je maga go de sealge yañ go.

²⁶Ti sen mo haç' ndi raw puçygi go day ndi raw koge ga naa maga ndi hay le'n de ele.

²⁷Ko wee, wur yañ wo le age, ndi jo' ge mbere jar tabay wo de mbere nayre wo yañ ti sir Israyel wo de sir Juda. Kay diñ jag Manwuri.

²⁸Do maga ndi grag see äi go ma ndar rage go, ma car rage go, ma älag rage go, ma taw rage go, ma joñ rage de älagge nono, ndi grag ge yañ go ma boo rage, ma peë rage lay. Kay diñ jag Manwuri.

²⁹Ti wur sen ni aè waçaç ge jag joçoç maga paçaçreben hay ree wo le'ge tlalum ma gwagu wo day sañ weeren hoo wo go mo gaa so hase.

³⁰Ama wosela äuy hu gi diñ wer debaycoçoçre äe de see äe. Je ma honla äuy maga ree ge le'ge tlalum ma gwagu wo we no, sañ äe hoo ge go.

Tayge jag ma defay no

³¹Ko wee, wur yañ wo le age, ndi tay ge tayge jag ma defay yañ de tiñ mani Israyeln wo de tiñ mani Juda no. Kay diñ jag Manwuri.

³²A joñ ge diñ te tayge jag maga ndi hay tayn de paçaçre äaara wo ti wur maga ndi hay äaw do äaara le ma laa rage le go äil sir Ejipte mo gaa so. Aä hay älag wo tayge jag sen go, ba mbe de maga ndi mbi diñ je waçaçre äaara mo äuy no. Kay diñ jag Manwuri.

³³Mokay diñ tayge jag maga ndi tayn ge de tiñ mani Israyeln blam naw sen wo mono: Ndi hee ge jag liñgi äin yañ ne hara äili, ndi yern ge yañ ne hara jiili. Ndi joñ ge diñ Baa äaara day saara joñ ge diñ jar äi wo. Kay diñ jag Manwuri.

³⁴Jobo had ge kan äe noga je lan had ge hen äe ga: Ko wee wer go ne Manwur! Gaa so werga aä ko ge wo ndi yañ go äuy, tjiñ le ti ma kleen haçaç le' go ti je ma kluu de dañ kaçaçra no. Kay diñ jag Manwuri. Ndi fug gi äil yañ go ne ra ti debaycoçoçre äaara no day ndi fer ge eig ti ti älagge äaaran gaa so hase.

³⁵Manwur maga haç wur ma tee ngeel go, kol few le ciñ de ger wo ma ler ngeel suñ go, hoor maarog ciñ day far kañgaw wo ciñ day ëu äe ga Manwur Pantway waçaç gano:

³⁶Hayga jag liñgi ma ti wur wo de few wo de ger wo mo haç' caa wo wer we go pel äi no, wer mani Israyel car ge wer yañ go day joñ ge go diñ wer jar po wo ta' gaa kway so. Kay diñ jag Manwuri.

³⁷Manwur waçaç gano: Hayga aè kaça mbe we ma ngaä kluu ngeel ma ciñ wo noga ma da' wer go ga tamsir de äo' wer na äo' ge la no, ni ndi tob wer mani Israyel wo yañ go äuy wer fen maga aä hay joñn wo mo äuy go kway so. Kay diñ jag Manwuri.

³⁸Ko wee, wur yañ le age day aè fer ge yañ boo äi leegen ne Manwuri, le ti tiñ ma de geçeçre mani Hananeeln ka' wo go ti jag tiñ ma ti hlug no.

³⁹Aè mbeë ge sale ma ngaä feçeçre yañ wo haçaç wo go ti huuli ma Gareb no, day aè kol ge yañ go nen Goad no kay no.

⁴⁰Por maga aè lag huli feçeçre wo wo go ni de saçaçge mo lay, tiñ ma de law tin wo äuy haçaç wo go äil log ma Sedroñ no haçaç wo go ti hlug ma jag tiñ Piirin wo nen wur boo toñ wo mo lay, ngeel sen wo äuy joñ ge wo yañ go sagsag ma Manwuri day aè mbug gi ra go noga aè älag ge ra go gaa so has hase.

JERMI 32

Jermi yee pay

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi nen kiñgi ma de hwal maga Sedesiyas wañ Juda ti wañ mono, se hay na diñ nen kiñgi ma de hwal ti nenma' maga Nebukanetsar ti wañ mono.

²Sode mani wañ Babilon hay wo de sen ni na de kañge jag Jerusalem go de cir ti äe day Jermi hay na de ma' jag äi feele tiñ dañgay maga wo liñ ni wañ Juda mono.

³Sedesiyas wañ Juda hay ma' jag äe day riñn gana: Wer mayse ga ndo waçaç ga Manwur waçaç ga se haç äi leegen la go ne wañ Babilon do day se yaçaçn ge go la?

⁴Wer mayse ga ndo waçë ga Sedesiyas wañ Juda yaçaç ge go jag wañ jar Kalde wo gaa day aè haçn ge mbe go kidolgi cwaçy ne wañ Babilone, day aà waçaç ge wo waçaçre go ne kaçaç lag pel kaçaçra la?

⁵Wer mayse ga ndo ga wañ Babilon raw ge wo go de Sedesiyas Babilone day aà joñ ge wo go ni haçaç wur maga Manwur ko ge decoo äe ëa la? Wer mayse ga ndo fer jag Manwur ga hayga nday dur jar Kalde wo we nday sii gi ti gaa la?

⁶Jermi day gano: Manwur hay waçaç waçaçre ne ndi do kay no no gana:

⁷Ko ga Hanameel je ni pan äo ma klee Salum a ge yañ see äo riñ moge gano: Yee pay äi maga wo Anatod mono werga faage ti äo ma yeege äe.

⁸Hanameel je ni pan äi ma kleen raw age see äi äi feele tiñ dañgayn do maga Manwur waçaçn nono day riñ me gano: Yee pay äi maga wo Anatod ti sir Benjame mono werga faage ti äo ma yeege äe day yee ne! Ndi raw koge ga sen diñ waçaçre ma jag Baa.

⁹Ndi raw yee pay maga wo Anatod do Hanameel je ni pan äi ma klee no, day ndi raw kee suñgu ne hen boo solay hwal ti renam.

¹⁰Ndi raw yerge äe go äil kefdere day ndi raw kañ do äil äe ndi hoo jar sedewa wo day ndi kal ko poçoçre solay go ti klew.

¹¹Ndi raw mañ kefder yoo ma se ma de kañ do äil no, de waçaçre ma ti äen wo de jag liñgi äe no de kefder maga hay go de blarge mo lay.

¹²Ndi kal haç kefder yoo sen ne Barug je ni Neriya je ni Mahseyan go de nen Hanameel je ni pan äi ma klee no, de nen jar sedewa maga hay kañ wo do äil kefder yoon mo mono day go de nen jar Jwif maga hay wo äi feele tiñ dañgayn ni mo äuy lay.

¹³Ndi raw fer jag äi go ne Barug nen äaara ni tu gano:

¹⁴Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Hoo kefder yoo sen wo, diñ kefder yoo ma de kañ do äiln wo de kefder yoo ma de blarge no, ni ndo wo laa rage äi temnee paçy nen maga aà mo hay wo ni lag ma nawn puri.

¹⁵Gahaçyla, Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç do kay nono gano: AÈ yeeë ge tiñ wo, payre wo de payre tlalum wo yañ ge äil sirn la pa.

¹⁶Blam maga ndi haç kefder yoo sen go ne Barug je ni Neriyan do mono, ndi kal tos Manwur gano:

¹⁷Wañkluu Manwuri, joñ ngeel ma ciñ wo de tamsir na diñ ndo de eegre äo ma kluun wo de do äo ma de paçaçge no, fen maga waare see äo bay wa.

¹⁸Ndo ko decoo jar haç wo go ti jar ma ti äaale äaara ma ndar wo. Fen maga aè hay nen kañge äe ne paçaçre äaara wo ti wer debaycoçoçre äaaran wo mono, ndo kañ go ne weere äaara wo ti blam äaara. Ndo diñ Baa ma kluun no, je eegre maga aè ëe mo ga Manwur Pantway mono.

¹⁹Ndo kluu wer yañ maga ndo bagn mono, ndo de eegre wer joñre äon wo. Nen äo go de bulgi ma ko faage seele jar tabay wo äuy, mapoë wosela äuy de ngaäge de seele äe no, de ngaäge de le'ge joñre äen wo.

²⁰Ndo hay ndar nen feçeçre ma kañ nen jar wo de feçeçre mbuëgi wo le haçaç äil sir Ejipte haçaç go wara, äil sir Israyel lay, yoo jar tabay wo lay day ndo ra ëu see äe dog aà wara nono.

²¹Ndo hay laa jar äo jar Israyel wo le go äil sir Ejipte de joñge feçeçre kañ nen wo de feçeçre mbuëgi wo, de do äo ma de eegre ma de paçaçge no, de kañge heçeçne ne jar ti.

²²Ndo raw haç sirn la go ne hara do maga ndo hay haç' go ga ndo haçn ne paçaçre äaara wo nono, diñ sir se maga paçaç wo de noo yoçoçre yuu wo ni mono.

²³Aà hay a wo, raw wo yaçaçge äe. Aàma saara day yaçaç jag äo gaè. Aà hay see wo ti jag liñgi äon gaa, aà joñ wo fen maga ndo hay fer jag äo ne hara ti äe mo äuy gaè. Diñ wer sen so ga ndo a de ree ne hara ti, ree se ga de caa rage wara mo so no!

²⁴Ko ga, aè go de hoor ale sir cir ma kañ gu n äi leegen ma yaçaçge äe, A joñ ge go äi coo do jar Kalde maga wo de durgi äe mono Moslam, koñne wo de bulfuñ wo go de raw eegre äi leege no. Waçaçre maga ndo hay waçaçn leë jag go day ndo de koge äe de nen äo.

²⁵Ba de sen äuy ndo Wañkluu Manwur ndo kal riñ ndi ga ndi mo yee pay de solay, ndi mo hoo jar sedewa äe ni paga äi leege go do jar Kalde wo!

²⁶Manwur kal fer waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²⁷Ko nen äo, ndi diñ Manwuri, Baa je tabay ma hon la äuy no fen po ma waare see äi yañ mbe yawla?

²⁸Diñ wersen Manwur waçaç so gano: Ko wee, ndi haç äi leegen la go ne jar Kalde wo do, go ne Nebukanetsar wañ Babilon do day se yaçaçn ge go.

²⁹Jar Kalde maga wo de dur äi leegen la laa ge wo yañ le, hee ge wo wuu go ne äi leegen la day roën ge wo go de tiñ maga aà hay roë fen foçoçre no ne Baal ni, aè hay mee yii ma sië jag ne baa ma tigriñ wo ciñ ti äaara ma car jiili äi go mo äuy no.

³⁰Gahaçyla jar ni Israyel wo de jar ni Juda joñ wo le haçaç ti joçoç äaara diñ fen maga sen de älagge nen äi mono, jar ni Israyel joñ wo le äaa tu diñ ga saara mo car jiili äi go de joñre ma do äaaran wo tawa tu. Kay diñ jag Manwuri.

³¹Gahaçyla äi leegen la diñ fen car jiili äi go, diñ fen soçë äil ne ndi, haçaç le ti wur maga aè laan mono haçaç go wara. Diñ wersen so ga ndi da yee nen äe go pel äi

³²wer älagge maga jar ni Israyel wo de jar ni Juda joñn wo mo äuy ma car jiili äi go mono, diñ saara, diñ wañre äaaran wo, minisdir äaaran wo, jar sië jag äaaran wo de jar ndar nen waçaçre ne haran wo, jar Juda wo de jar maga wo de tiñ Jerusalem mono.

³³A mbuë wo ne ndi diñ faale bay diñ nen äaara wa. AÀ aà hay had ra, aè hay had ra le de jag toñ äaa tu ama saara laa dayge co' sug ma laa mopo see äaaran ni gaë.

³⁴AÀ raw wo lag feçeçre hoor see äaaran äil tiñ maga aè tos ndi ne hen ti mono ma kañ äag go ne hen see.

³⁵AÀ boor wo ngeel cor soçoçre ma de geçeçre ciñ ne Baal wo äil log ma Ben-Hinom ma roë weere äaara wo de mayre äaara wo go ne Mologe. Sen na diñ fen maga ndi haç faage äe ne hara gaa has mo yaw, sen hay a me ti me' gaa has lay; aà joñ wo mo hoor see sen na ma kañ wer Juda wo joñ älagge.

³⁶Mo so no diñ fen maga kañ wer Manwuri, Baa ma Israyeln waçaçge ti äi leege se maga nday waçë ti äe ga aè haçn ge go ne wañ Babilon äi coo do, moslam, koñne wo de bulfuñ raw wo eegre äe go gana:

³⁷Ndi fer ge yañ le tay rage le äil sir maga ndi hay yee nen äaara wo go ni mo äuy nen bagge poçoç äi no, nen soçoçge äiln wo de ceege äil äi ma kluun mono. Ndi fer ge yañ le de äaara ti ngeeln mo ta' la no, day ndi lag ge ra yañ go flaçy.

³⁸A joñ ge wo yañ diñ jar äi day ndi joñ ge yañ diñ Baa äaara lay.

³⁹Ndi haç ge jiili ma boñ yañ ne hara, ndi kol ge seele äaara yañ go diñ sen boñ nen maga aà mo joñ wo heçeçne do äi tum, mo hay wo de fruygi, saara de weere äaara wo blam äaara.

⁴⁰Ndi tay ge jag yañ de äaara ma tum, ndi mbuë gi faale ne hara gaa so hase. Ndi joñ ge ra de ele day ndi kañ ge joñge heçeçne äi yañ ne hara äil nen maga aà mo mañ wo äil go see äi wa so.

⁴¹Äil äi fruy yañ go ti äaara ma joñ rage de ele, day ndi peë ge ra yañ go gesiñ äil sirn la go de jiili äi äuy, go de maysee äi äuy lay.

⁴²Gahaçyla Manwur waçaç gano: Do maga ndi aà de ree ma kluu ne jar sen wo la ti nono, ndi a ge yañ de de el maga ndi de waçaçge ti äe ne hara ti lay.

⁴³AÈ yeeë ge wo payre wo yañ äil sir se maga nday waçë ti äe ga aà kol go diñ ngeel mapoëag poëag bay jar tebere wo de nayre äili, ga aè haçn go ne jar Kalde wo äi coo do mono.

⁴⁴AÈ yeeë ge payre wo yañ de solay, aè yer ge kefder yoo wo yañ, aè kañ ge do yañ äil äaara day aè hoor ge jar sedewa äe wo yañ äil sir Benjame wo de sir ma ti

Jerusalemn wo, äi leege ma ti sir Judan wo, äi leege ma ti huulin wo, äi leege ma äil Sefelan wo de äi leege ma äil Negefn wo werga ndi fer ge jar äaara maga wo wo go de hooge daŋgay wo yañ le. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 33

Baa ga se woo jar äen wo yañ

¹Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi ma de äog pa de maga se hay de diggi äi feelee tiñ daŋgay mono gano:

²Manwur maga joñ feçeçren wo, Manwur maga hay 'wuçy ra day lag ra go ti ngeel äaara, se maga ëu äe ga Manwur waçaç gano:

³Tos ndi ni ndi yiñ jag yañ ne ndo, ndi sii gi feçeçre ma kluuri wo de feçeçre ma de yoñre ga ndo hay bay de da' wer äaara wa wo yañ ne ndo.

⁴Gahaçyla Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç ti tiñ ma äi leegen wo la de tiñ mani wañ Juda maga aè mbug gi ra go de hoorgre ale sir ne hara äaale wo de moslam do kay nono gano:

⁵De maga aè wo ge dur jar Kalde wo mono, sen joñ ge na ma bag äil tiñ sen wo go de huli jar maga ndi taw ge ra go nen bagge poçoç äin wo de äil soçoçge äin mono. Ndi yoñ ge see äi go ne äi leegen la wer haçyhaçy äaaran wo.

⁶Ane ndi fer ge yañ go rug waçaçge äe no, ndi haç jam yañ ne hene. Ndi peçeç ge ra yañ go day ndi haç ge jam ma cwaçyn yañ ne hara do maga äil da nono.

⁷Ndi fer ge yañ le de jar Juda wo de jar Israyel ma ti daŋgayn wo le day ndi fer yañ go lag rage ti sir äaara do ma ti wurpon wo le nono.

⁸Ndi façaç ge debaycoçoçre äaara maga aà joñn wo see äi yañ go äuy. Ndi fug gi äil yañ go ne hara ti debaycoçoçre äaara maga aà joñn wo see äi mo äuy, de ti ngeel grañ maga aà joñn wo see äi äuy no.

⁹Äi leegen la joñ ge yañ diñ fen fruy äil äi, diñ fen kee ndi, fen wore äi yoo wer jar ma ti tamsir wo äuy maga laa ge wo waçaçre de el maga ndi joñn ge see äaara mo äuy no. Wer jar sen la yee wo yañ go, daë ge wo yañ do fruygi wo de tore maga ndi haçn ge hara mono.

¹⁰Manwur waçaç gano: Ti ngeel sen lam maga nday waçë ti äe ga aà go diñ tabuli, je tabay noga naèy po bay wo ni wa mono, aè laage siñ yañ äi leege ma ti sir Judan wo, ti faage ma äi leege Jerusalemn wo pa,

¹¹diñ siñ few wo de siñ fruygi, siñ ma jag je ma de yaçaç waçyn wo de ma jag may maga go de yaçaçge mono. AÀ a laa ge siñ yañ pa, jag jar maga waçë wo ga togoë wee Manwur Pantway no werga äil Manwur de ele, werga koge decoo jar äen mbe wo tum mono. AÀ a laa ge siñ yañ jag jar maga sië wo siigi jag ma joñ suse' äil tiñ mani Manwurn mono. Gahaçyla, ndi fer jar maga wo wo go ti daŋgay wo

yañ le äil sirn la, day ndi lag ge ra yañ go do ma ti wurpon nono. Waçaçn diñ Manwuri.

¹²Manwur Pantway waçaçn gano: Ti ngeel se maga go diñ tabul lam wo de äi leege ma ti äen wo äuy mono, aè da' ge kaw horog jar koège wo yañ ni ma bag ti horog äaara wo iggi ni.

¹³Äi leege ma ti huulin wo, äi leege ma äil Sefelan wo äi leege ma äi Negefn wo, äil sir Benjame, ti sir ma ti Jerusalem go kara de äi leege ma ti sir Judan wo mono fiirin fer wo yañ nen do je maga kee ra mo pa no. Waçaçn diñ Manwuri.

¹⁴Ko wee, wur yañ wo le age day ndi bag ge jag waçaçre ma de el maga ndi hay waçaçn ti tiñ mani Israyel wo de tiñ mani Juda yañ go. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁵De naw sen wo ni, ti wur sen wo ni mono, ndi tiñi gi mbere keèed (maga diñ jobo) yañ ne Dafidi. AÀ joñ ge fen ma ti faage äen wo de keèed yañ äil sir no.

¹⁶Ti wur sen wo mono, aè yaçaç Juda yañ go, jar Jerusalem lag ge wo yañ go de yoçoç ti ti ngeel lagge äaara, day ëu maga aè kañn ge ne Jerusalem diñ ga: Manwur diñ keèed wuur no.

¹⁷Gahaçyla, Manwur waçaç gano: Je ma coo Dafid ga hay ge ti paale wañ mani Israyel bas ge gaè.

¹⁸Jar coo jar Lefid jar sië jagn joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, roë fen foçoçre no ma wer siigi jagn wo mono, jar sen bas ge wo pel äi gaè.

¹⁹Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²⁰Manwur waçaç gano: Hayga nday kaçaç yañ ma blaw tayge jag ma ti holañ wuur de ngeel ceeg wo de ngeel suñ go, kol go maga saara joñ ceeg noga suñgu ti wur äaara gaa so no,

²¹ni tayge jag äin blaw yañ go lay: Blaw go de Dafid weejoçoç äi no nen maga se da' mbarga ma kolge wañ ti ngeel äe gaa, blaw go de jar Lefid jar sië jagn maga wo de ma joñpee ne ndi mo lay.

²²Do maga jobo kaçaç ma kee feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo de duguëgi ma jag maarog gaa no mono, ndi tes ge wer mani Dafid weejoçoç äin wo yañ de jar Lefid ma joñ pee ne ndin wo yañ dosen no lay.

²³Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²⁴Ndo yañ mbo ko fen maga jarn wo de waçaçge äe mo yawla? A waçë wo gano: Äiñi ma äog maga Manwur hay hoo ra go äe mono, aà tob ra we go. Do kay no so no saara mbuë fo jar äin wo, ko wo ra dog aà bay wo go diñ wer jar po ta' wa so nono.

²⁵Manwur waçaç so gano: Hayga ndi mo hay tay jag we de ngeel ceeg wo de ngeel suñ gaa, hayga ndi de äod jag liñgi we go ne ngeel ma ciñ wo de tamsir gaa no,

²⁶ndi hay de tob wer mani Jakobn wo yañ go de wer mani Dafid weejoçoç äin lay ndi hay de hoo jar po ti wer mani Dafid maga aà mo lag wo waçaç waçaçre jar ma ti wer mani Abraham, Isag wo de Jakobn gaa lay. Gahaçyla, ndi fer ge jar äaara ma ti dañgayn wo yañ le day ndi ko ge decoo äaara yañ.

JERMI 34

AA ÄLAG JERUSALEM GO Ree maga le' ne Sedesiyas ti mono

¹Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi de maga Nebukanetsar wañ Babilon wo de jar durgi äen wo äuy, de sir wañre maga se waçaç ree äaara mo äuy, de wer jarn wo äuy hay wo dur Jerusalem de äi leege ma nen do äen wo gana:

²Manwur waçaç gano: See, wo riñ Sedesiyas wañ Juda gano: Manwur waçaç gano: Ko wee ga ndi haç äi leegen la go ne wañ Babilon äi coo do day se roën ge yañ go de wuu.

³Ndo ma äon mono, ndo yaçaç ge go do äe gaa, aè ba ge ndo yañ de wañ, aè haç ge ndo ge go ne hen äi coo do day ndo ko ge wañ Babilon yañ go de nen äo. AÀ waçaç ge waçaçre yañ ne ndo de jag äe day ndo raw ge wo go Babilone.

⁴Sedesiyas wañ Juda no, co' sug waçaçre Manwuri! Manwur waçaç ti äo gano: AÈ 'war ge ndo go de moslam gaè.

⁵Ndo hu gi diñ huli jam. Do maga aè roë fen foçoçre no ne paçaçre äo wañre maga hay joñ wo le go tañgu äo nono, aè roën ge yañ ne ndo lay day aèrage ndo yañ de riñgi gano: Yaya wañ, yaya wañ! Waçaç waçaçre sen na diñ ndi. Kay diñ jag Manwuri.

⁶Jermi fer waçaçre sen wo äuy ne Sedesiyas wañ Juda äi leege Jerusalem.

⁷Sode mani wañ Babilon hay wo dur Jerusalem wo de te äi leege ma ti sir Juda ma lan wo, hay wo dur Lakis wo de Aseka werga aà wo na diñ äi leege maga hay gwa' wo ti sir Juda de eegre mono.

Gebere maga aè laa ra day aè fer hoo rage mono

⁸Waçaçre maga Manwur waçaç ne Jermi blam maga wañ Sedesiyas tay jag de jar Jerusalem wo nen maga aè mo naa sale go ne gebere wo ti mono.

⁹Tayge jag sen hay na maga wosela äuy mo naa sale go ne gebe äe noga maygebe äe ti, hayga aà yañ diñ je Hebre noga may Hebre no, nen maga jobo mo ëaw hen äe je Jwif kay gebe wa so.

¹⁰Minisdirn wo äuy de jar sirn äuy maga hay haç wo jag äaara ti tayge jag sen mono, raw wo hoo sug ti jag maga aè riñ ga wosela äuy mo naa sale go ne gebe äe noga maygebe äe nen maga aà mo hay wo de ëawge gebere kay wa so mono. Saara raw hoo sugi, laa wo ra go ti see äaara.

¹¹Ama blam sen saara fer coo ëiggi, fer wo gebere wo de mayre gebere maga saara hay naa sale go ne hara ti wo le, day saara fer wo ra le de wañ maga aà mo hay wo gebere saara wo de mayre gebere saara.

¹²Mo so no Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

¹³Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ndi hay tay jag le de paçaçre äay wo le ti wur maga ndi laa ra le go äil sir Ejipte tiñ gebe no, day ndi hay riñ ra gano:

¹⁴Ti kiñgi renam mono, wosela äuy mo naa sale go ne hen äe je Hebre maga hay yee see äe we go ne hen mono. AÀ joñ ge peelee ne ndo kiñgi hiira'a, blam äe ndo naa sale go ne hen ti maga aà mo men tiñ äo go. AÀma paçaçre äay day wo yaçaç jag äi gaa, day wo co' sug äi gaè.

¹⁵Nday day fer le wara, nday raw joñ fen maga sen ti faage äe nen äi ti maga nday waçaç go ga wosela äuy mo naa sale go ne kan äe ti mono. Nday tay jag go pel äi äil tiñ maga aè tos ndi ne hen ti mono.

¹⁶Day wara nday fer coo ëiggi, nday äo' fo ëu äi go. Wosela äuy yoo äay raw fer gebere äe noga mayre gebere äe maga nday hay naa sale go ne hara ti day nday hay men ra go ti see äaara wo le. Nday fer ra le de wañ maga aà mo hay wo gebere äay wo de mayre gebere äay wo ra.

¹⁷Diñ wersen Manwur waçaç so gano: Nday yaçaç jag äi ti waçaçre maga wosela äuy mo naa sale go ne hen äe, ne kan äe ti gaè. Ko wee, ndi naa sale le go ne moslam, bulfuñ wo de koñne ti maga aà mo kañ wo ne nday ti day ndi kol ge nday yañ go diñ fen caa heçeçne sir wañre ma ti tamsir wo la äuy. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁸Ndi taw ge jar maga cegaë wo jag tayge jagn go wo go, diñ jar se maga day wo seege ti faage tayge jag maga saara hay tayn pel äi de maga saara caa äil naèy go äoge day laa wo go ti holañ äaara lay mo gaa mono.

¹⁹Minisdir ma Judan wo, minisdir ma Jerusalem wo, jar ma de ndar äay ma waçaç waçaçre horogn wo, jar sië jagn wo de jar sirn äuy maga hay laa wo go ti holañ weeday ma de caa äiln mono,

²⁰ndi haç ge ra go ne jar hee äaara wo äi coo do, go äi coo do jar maga bay wo de saçy äaara ti wa mono. Huli äaara kol ge yañ go diñ reege dweere ma ciñ wo de nayre ma ti tamsir wo.

²¹Ndi haç ge Sedesiyas wañ Juda wo de minisdir äen wo go äi coo do jar hee äaaran wo, go äi coo do jar maga bay wo de saçy äaara ti wa, go äi coo do sode mani wañ Babilon wo, day wañ Babilon raw ge yañ de äay were.

²²Ndi fer ge jag äi yañ ne hara, ndi hoo ge ra yañ le ne äi leegen la ti, aà durn gi wo yañ, yaçaçn ge wo yañ go day hee ge wo wuu go ne hene. Ndi kol ge äi leege ma ti sir Judan wo yañ go diñ ngeel mapoëag poëag bay jar äili. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 35

Jar ni Rekab wo

- ¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi ti kal mani Yehoyakim je ni Josiyas wañ Judan do kay nono gano:
- ²See, wo liñ ni jar ni Rekab wo day ni ndo waçaç waçaçre ne hara. Hoo ra, wo de äaara äil tiñ mani Manwur äil tiñ mapo boñ day ni ndo haç yii ne hara ma jooge.
- ³Ndi raw hoo Yaasaniya je ni Jermi je ni Habatsiyan wo de heçeçre äen wo de weere äen wo äuy, de jar ma liñ ni jar ni Rekabn wo äuy.
- ⁴Ndi raw woge de äaara äil tiñ mani Manwurn tiñma mani jar ni Hanan je ni Yigdaliyahu je Baan äiñ tiñ mani minisdirn, ciñ ti tiñ mani Maaseyahu je ni Salum je gor jag tiñ no.
- ⁵Ndi kal laa dañre wo go de bagge de yii wo de weere haçaçre wo ne jar mani Rekabn wo pele day ndi riñ ra gano: Joo wee yii!
- ⁶Ama saara kal ferge gana: Wuur bay joo yii wa werga pan wuur Yonadab je ni Rekab hay fer jag äe ne wuur gano: Nday de weere äay wo nday joo ge yii gaa hase.
- ⁷Nday boor ge tiñ wo gaa, nday jo' ge mbere mopo ge gaa, nday peë ge tlalum gaa day nday joñ ge de mopo gaë. Nday bag ge ti äay diñ mburyug wo nen tenen äayn wo äuy nen maga nday mo joñ wo wolañ ti sir maga nday le de pudgi ni pudgi mono.
- ⁸Wuur hoo sug ti fen maga pan wuur Yonadab je ni Rekabn hay waçaçn ne wuur mo äuy no, wuuri, naare wuur wo, weere wuur wo de mayre wuur wo, wuur bay joo yii wa, nen tenen wuurn äuy.
- ⁹Wuur bay boor tiñ naw wa lay, wuur bay de pay tlalum wo, payre noga sir po de jo' mopo äil wa.
- ¹⁰Wuur naa na äil mburyug wo, wuur hoo sugi, wuur joñ diñ fen maga Yonadab pan wuurn hay fern ne wuur mono.
- ¹¹De maga Nebukanetsar wañ Babilon ur le dur sirn lam no, wuur day gano: Naa see wo go Jerusalem, naa dañ go do sode mani jar Kalden wo de sode ma Sirin wo. Diñ do kay no so ga wuur wara de tiñ äi leege Jerusalem lam mono.
- ¹²Mo so no Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:
- ¹³Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: See, wo riñ jar Juda wo de jar maga wo de tiñ Jerusalem wo gano: Nday bay ba de laa mopo see äayn ni wa yawla? Nday bay ba ma yaçaç jag äi ti sen wa yawla? Kay diñ jag Manwuri.
- ¹⁴Aë lag ti jag maga Yonadab je ni Rekabn hay fern ne jar ni äe wo ga aà mo joo wo yii wa day saara bay joo yii wa, haçaç wara. Aà hoo wo sug ti jag pan äaara,

day ndi ma äin ndi hay waçaç waçaçre le ne nday, ndi hay waçaçn le ne nday le haçaç de jag toñ ama nday day yaçaç jag äi gaè.

¹⁵Ndi hay lag jar ndar nen waçaçre äi weere joçoçre äin wo wo see äay, ndi hay laa ra le go de jag toñ äaa ma riñ nday gano: Wosela äuy mo men faage äe ma de älaggen go, coo wee joñre äayn wo, tay wee de baa ma tigriñ wo ma goñ rage wa day do kay nono ni nday lag ge yañ äil sir maga ndi hay haç ne paçaçre äay wo, ne nday lay mono. AÀma nday day co' sug gaa, nday day yaçaç jag gaè.

¹⁶Kidolgi jar ni Yonadab je ni Rekab lag wo ti jag maga pan äaara hay fern ne hara day jar sen wo la laa wo laa jag äi gaa!

¹⁷Diñ wersen Manwuri, Baa Pantway, Baa ma Israyeln waçaç so gano: Ko wee ndi a ge de ree maga ndi hay waçaçn go ga ndi a de äaara mo äuy ne sir Juda wo de jar Jerusalem wo ti wer maga ndi hay waçaç waçaçre ne hara, saara day yaçaç jag gaa, wer maga ndi hay ëe ra, saara day yiñ jag gaa mono.

¹⁸Jermi day riñ jar ma liñ ni Rekabn wo gano: Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Wer maga nday hoo sug ti jag Yonadab pan äay no, wer maga nday see ti jag äen wo äuy day nday joñ fen maga aà hay fern ne nday mo äuy no,

¹⁹wersen Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç so gano: Jar ma ti wer mani Yonadab je ni Rekabn joñ ge wo mbaara wo tum pel äi ti'i.

JERMI 36

Yehoyakim roë kefder mani Jermin go

¹Nen kiñgi ma de naa maga Yehoyakim je ni Josiyas, wañ Judan ti wañ mono, Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²Mañ kefder ma de kaage no, ni ndo yer waçaçre maga ndi hay waçë ra ne ndo ti Israyele, ti Juda wo de jar dehaçyn wo mo äuy äil äe mono, tiñ le ti wur maga ndi hay waçaç waçaçre le ne ndo ti kal mani Josiyasn mono haçaç go wara.

³Tiga tiñ mani Judan co' sug ree maga ndi de eiggi äe ga ndi joñ ra de äe yañ day wosela äuy yoo äaara men faage äe ma de älaggen yañ go laybla' no, ni ndi fug äil yañ go ne hara ti debaycoçoçre äaaran wo de älagge äaara no.

⁴Jermi raw ëe Barug je ni Neriyan le, Jermi waçaç de jag ne Barugi day Barug raw yer waçaçre maga Manwur hay waçë ra ne Jermi mo äuy go äil kefder ma de kaage.

⁵Blam sen Jermi raw riñ Barug gano: Ndi äin ndi de diggi, ndi kaçaç ma wo ge äil tiñ mani Manwurn gaè.

⁶Ndo de see äo tu, ndo wo ge kee waçaçre mani Manwur maga ndi hay waçaç ra day ndo yer ra go äil kefder go pel jar wo äil tiñ mani Manwur ti wur heçeçe bii no. Ndo kee ge ra go pel jar Juda maga a wo le äi leege äaara wo mo lay no.

⁷Tiga joñge kamkam äaaran day Manwur yañ noga wosela äuy yoo äaara men faage äe ma de älagge yañ go laybla' no. Gahaçyla, bagge poçoçn kluu, diñ soçoçge äil maga Manwur de soçoçge äe ne jarn ti mono.

⁸Barug je ni Neriyan raw joñge do maga Jermi je ndar nen waçaçre Baan hay fern ne hen no äuy no se raw kee waçaçre Manwur ma äil kefdern go äil tiñ mani Manwur no.

⁹Nen kiñgi ma de dwee maga Yehoyakim je ni Josiyasn, wañ Judan ti wañ mono, aè raw 'waa äay heçeçge bii pel Manwur nen few ma de kaawa'n go ne jar Jerusalem wo äuy de jar maga a wo le äil sir Juda go Jerusalem mono.

¹⁰Barug raw kee waçaçre ma äil kefder mani Jermi wo go äil tiñ mani Manwurn go pel jarn äuy. AÀ hay na tiñma ni Gemariya je ni Safan je yergen, äil feele ma nen ciñn ti jag faage tiñ mani Manwur ma defay no.

¹¹Mise je ni Gemariya je ni Safan kal laa waçaçre Manwur ma de yerge äil kefdern wo go de sug äe äuy,

¹²se raw rawge wo liñ ni wañ tiñma ni je yerge no. Minisdirn wo äuy, Elisama je yerge no, Delaya je ni Semaya no, Elnatan je ni Akbor no, Gemariya je ni Safan no, Sedesiyas je ni Hananiyan wo de minisdir ma lan wo äuy hay wo de tay ti ni.

¹³Mise raw fer waçaçre maga se hay laa ra le de maga Barug hay kee kefdern go pel jarn mo äuy go ne hara äuy.

¹⁴Mo so no minisdirn wo äuy raw wo äo' Yehudi je ni Netaniya je ni Selemiya je ni Kusin wo see Barug ma riñgi äe gano: Mañ kefder ma de kaage maga ndo hay keen go pel ngaään le do äo ni ndo a le! Barug je ni Neriyan raw mañ kefder ma de kaagen le do äe, kal woge see äaara.

¹⁵Saara kal riñgi äe gano: Hay gesiñ day kee ne, wuur laan de sug wuur lay. Barug raw keege äe saara laan de sug äaara.

¹⁶De maga aà laa wo waçaçre sen wo go de sug äaara mono, saara raw ko kaçaçre ngil ngil do heçeçne day wii wo Barug gano: Wuur naa ge nen waçaçre sen wo yañ go äuy ne wañ.

¹⁷Saara kal wii jag Barug so gano: Ndo joñ na joñge maga ndo yer waçaçre ma jag äen go mo la, waçaçn ne wuur ääla?

¹⁸Barug raw ferge ne hara gano: AÀ hay waçaçn ra go jag ciñ kloñ ne ndi de jag äe day ndi hay go yer rage äil kefdern la de bii ma yerge no.

¹⁹Minisdirn raw wo riñ Barug gano: See, nday de Jermi yoiñ wee go nen maga jobo mo ko ngeel maga nday ni mo wa hase.

²⁰Minisdirn raw wo woge äi feele mani wañ no, men wo kefdern le go de äo'ge tiñma ni Elisama je yerge no, day saara kal naa nen waçaçre ma äil äen wo go äuy ne wañ.

²¹Wañ raw äo' Jehudi mañ kefder ma de kaage no. Jehudi raw mañge äe le tiñma ni Elisama je yerge no day se kal keege äe go pel wañ wo de minisdir maga hay wo ni mo äuy.

²²Wañ hay de hayle na äil tiñ äe ma caa yaale no, nen few ma de kaawa' no day wuu hay de ngalge pel äe ka'a.

²³De maga Yehudi kee budgi kefdern go swa' noga naa mono, wañ caa sen go tu de moçeçti mani je yerge no day laa go nen wuu maga hay de ngalge pel äe mono haçaç kefder ma de kaage taw roëge go ti wuu äuy.

²⁴A na do kay no so ga wañ wo de weere joçoçre äe maga laa wo waçaçre sen wo mo äuy joñ wo heçeçne gaa, nrag wo oçoçbe ma ti äaaran wo go gaa lay mono.

²⁵Ba mbe de maga Elnatan, Delaya wo de Gemariya kem wo mbaara wañ kemge ga aà mo roë kefder ma de kaagen go wa mo äuy no, se day yaçaç jag äaara gaè.

²⁶Wañ raw riñ Yerahmeel je ni wañ no, Seraya je ni Asriyeln wo de Selemiya je ni Abdeeln wo ga aà mo wo wo hoo Barug je yergen wo le de Jermi je ndar nen waçaçre Baa no, ama Manwur raw yoñ rage go.

Ree maga caa Yehoyakim mono

²⁷Blam maga wañ roë kefder ma de kaage maga Barug hay yer waçaçre maga Jermi hay waçë ne hen de jag äe wo ni go mono, Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi do kay nono gano:

²⁸Mañ kefder ma de kaage ma tigriñ ni ndo fer yer waçaçre maga hay wo äil kefder ma de kaage ma tañgu ga Yehoyakim wañ Juda roën go wo ni äuy.

²⁹Ndo waçaç ge ti Yehoyakim wañ Juda gano: Manwur waçaç so gano: Roë kefder ma de kaagen go na diñ ndo. Ndo day gano: Wer mayse ga ndo yer waçaçre wo ni ga wañ Babilon a ge yañ le kidolgi, aà älag ge sirn go day yee ge nen jar tebere wo go de horog wo la?

³⁰Diñ wersen Manwur waçaç ti Yehoyakim wañ Juda so gano: Je ni äe po boñ hay ge ti paale wañ mani Dafidn gaa so hase, huli Yehoyakim joñ ge yañ go ti' nen ceeg de ceeg lay, go nen ceere ti' de suñ lay.

³¹Ndi ur gi yañ le de äaara de jar ni äe wo de weere joçoçre äen wo wer debayçoçoçre äaaran wo. Ndi a ge yañ de ree maga ndi hay siin ne hara day saara kañ ti ti äe gaa mo äuy ne hara ti, ne jar ma äi leege Jerusalem wo de jar ma ti sir Judan wo ti.

³²Jermi raw mañ kefder ma de kaage ma tigriñ, kal haçge äe ne Barug je ni Neriya, je yerge no. Barug raw yer waçaçre maga hay wo äil kefder maga

Yehoyakim wañ Juda hay roën go wo äuy äil äe, Jermi de waçëge äe ne hen de jage. AÀ a laa te waçaçre ma de mañ sen wo ni ngaäa tigriñ pa.

JERMI 37

Jermi ti dañgay

¹Wañ po, diñ Sedesiyas je ni Josiyas kol ti ngeel Koniyaahu je ni Yehoyakim no. Nebukanetsar raw hayge äe wañ ti sir Juda.

²Hayba se noga weere joçoçre äen wo, ko jar ma äil sirn wo saara bay laa waçaçre maga Manwur hay ferge äe ne hara nen do Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon mo wa äuy.

³Wañ Sedesiyas raw laa Yehukal je ni Selemiyan wo de Sofoni je ni je sië jag Maaseyan wo wo see Jermi je ndar nen waçaçre Baan ma riñgi äe gano: Tos Manwuri Baa wuurn ti wuur ëala.

⁴De sen ni Jermi hay na wo le, fer le, caw yoo jar no. AÀ aà hay bay de bagge äe ti dañgay wa ëa.

⁵Sode mani Farawoñ laa wo le go Ejipte. Jar Kalde maga hay wo de kañge jag Jerusalem de cir ti äe go laa wo ree sen mokay kal wo mañ äil go see Jerusalem.

⁶Mo so no Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi je ndar nen waçaçre Baan do kay nono gano:

⁷Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç so gano: Nday wo ge riñ wañ Juda maga laa nday le see äi ma wii jag äi gano: Ko ga sode mani Farawoñ maga hay laa wo le caa war äo fer wo we äil sir äaara Ejipte.

⁸Jar Kalde fer ge wo yañ le day le' ge wo äi leegen la yañ, aà yaçaç ge wo ne day hee ge wo wuu go ne hene.

⁹Manwur waçaç gano: Jaçë wee see äay de waçëge ga jar Kalde mañ ge wo äil yañ wo go see äay haçaç na wa, werga aà raw ge wo gaë.

¹⁰Nday mo taw ba sode mani jar Kalde maga wo de dur nday wo go äuy yaw, day jar mo gwa' ba äog yoo äaara go de car waçaçge see äuy yaw, aà hoo ge wo äaara yañ le tiñma ni äaara day a ge mbaara go roë äi leegen la de wuu.

¹¹De maga sode mani jar Kalden mañ wo äil wo go see Jerusalem do sode mani Farawoñn wo mono,

¹²Jermi raw ga se kal go, se men Jerusalem go ma woge ti sir Benjame werga aè wo de äes feçëçre wo ne jar ni day se wo yaçaç ne mani sen lay.

¹³De maga aà wo dayge ti jag faage maga raw wo ti sir Benjame mono, je waçaçre jar gor ngeel maga aè ëen ga Yiriya je ni Selemiya je ni Hananiyan hay ni, se raw

ba Jermi je ndar nen waçaçre Baa go no day gano: Ndo kol go na wer jar Kalde wo!

¹⁴Jermi raw ferge gano: Sen diñ gete'e! Ndi bay go kol ge wer jar Kalde wo wa. AÀma Yiriya laa laage äe gaa, kal bagge äe, raw de äe ne minisdirn wo.

¹⁵Äil minisdirn soçoç wo ne Jermi ti, saara raw mbarge äe, kal wo äo'ge äe ti dañgay liñ ni Jonatañ je yerge no werga aà hay koln wo diñ tiñ dañgay.

¹⁶Do kay nono aè kal äo' Jermi wo äil tiñ ma de tun äil tiñ ma hweden no, se ig wo ni wolañ debań.

¹⁷Wań raw äo' jobo kiëgi äe day wii jag äe go freñ liñ ni äe gano: Manwur yań de fer waçaçre yawla? Jermi kal ferge ga: AÇaç, yań mbe. Se day waçaç ni pa gano: AÈ haç ge ndo go ne wań Babilon äi coo do.

¹⁸Jermi day riń wań Sedesiyas pa gano: Ndi hay joń see äo, see weere joçoçre äon wo noga see jarn wo na diñ älagge mayse ga nday äo' me ti dañgay la?

¹⁹Jar ndar nen waçaçre ne nday ga hay wo waçëge ga wań Babilon a ge dur nday gaa lay, dur sir gaa lay wo gen yawla?

²⁰Patala ndi kem ndo kemge wań, je waçaç ree äi no, co' sugi, day daga kemkem äin mo coo jag äo. Fer ndi wo äi tiñ dañgay liñ ni Jonatañ je yergen maga ndi mo hu wo go ni wa so.

²¹Wań Sedesiyas raw rińgi ga aè mo ko ngar Jermi go äi feele tiñ dañgay no, aè mo haç hole peçeç ma ti faage ga jar jońge äe jońn wo ne hen boń nen naw tum haçaç hole peçeç ma äi leege wo go tawge äa. Jermi raw kolge mbe go caw äi feele tiñ dañgayn so.

JERMI 38

AÈ äo' Jermi go äi gutugi

¹Sefatiya je ni Matan no, Gedaliya je ni Pakhur no, Yukal je ni Selemiyan wo de Pakhur je ni Malkiya raw wo laa waçaçre maga Jermi hay waçëge äe ne jar wo äuy mono. AÀ hay waçëge gano:

²Manwur waçaç gano: Je maga gwa' ge we äi leegen la hu gi go do moslam, do końne noga bulfuń. AÀma je maga kal ge we go ma haç see äe go ne jar Kalde wo no, sen yaçaç see äe yań go, da'ge äen diñ tenen äe no day se joń ge yań tenene.

³Manwur waçaç gano: Äi leegen la kol ge yań go kidolgi nen do sode mani wań Babilon wo day saara yaçaçn ge go.

⁴Minisdirn raw wo riń wań gano: Blo sen go ma 'warge! Gahaçyla, aà woë do jar durgi maga gwa' wo äi leegen la wo go de jar ma äuy de waçaçre äe ma do kayn wo. Blo sen la bay kiëgi diñ jam jarn wa ama diñ ga ree mo caa ra.

⁵Wañ Sedesiyas kal ferge gano: AÀ go nen do äay, wañ kaçaç ma waçaç mopo ti ma äayn ni gaè.

⁶Saara raw ba Jermi äo'n wo go äi gutug mani Malkiyahu je ni wañ no, diñ gutug maga hay äi feele tiñ dañgayn mono. Saara kal cwaa Jermi wo ni de sale. Bii hay bay wo äi gutugn ni wa, hay ni diñ paçaçge day Jermi raw yoçäge nen paçaçge no.

⁷Ebed-Meleg je Etiyopi je ma de ndar äay ma liñ ni wañn raw laage ga aè äo' Jermi go äi gutugi. Wañ hay de hayle go ti jag faage maga raw wo ti sir Benjame mono.

⁸Ebed-Meleg raw men tiñ wañ wo go day wo riñ wañ do kay nono gano:

⁹O wañ je waçaç ree äi no, jar sen joñ wo de el ti fen maga aà joñ wo Jermi je ndar nen waçaçre Baan de maga aà äo'n wo go äi gutug mo gaè. AÀ hu gi wo go ni werga hole bay äi leege wa so.

¹⁰Wañ raw fer jag äe ne Ebed-Meleg je Etiyopin gano: Hoo jar wer äo la do swa'a, wo le go mañ Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon le go ciñ äi gutug no, go tañgu maga se bay huli äa mono.

¹¹Ebed-Meleg raw hoo jar wer äe, kal wo liñ ni wañ ti ngeel ma wer tiñ ma laa horogn mono. Se raw hoor njuëgi oçoçbe wo de oçoçbe ma de ngragge, kal coñ rage wo ne Jermi de sale äi gutug no.

¹²Ebed-Meleg je Etiyopi day wii Jermi gano: Laa njudgi oçoçbe sen wo de oçoçbe se ma de nraggen wo wer äo ti sale no. Jermi raw joñge dosen nono.

¹³Saara raw mañ Jermi le go de salen wo, mañn wo le go äi gutug no. Jermi raw kolge mbe go caw äi feele tiñ dañgayn so.

Jermi ndal wo de wañ

¹⁴Wañ Sedesiyas raw äo' jobo ëe Jermi je ndar nen waçaçre Baan le day aè raw age de äe see äe ti jag faage ma de swa' maga kal äil tiñ mani Manwurn mono. Wañ raw riñ Jermi gano: Ndi wii mopo jag äo boñ, yoñ mopo go ne ndi wa hase.

¹⁵Jermi raw ferge ne Sedesiyas gano: Hayga ndi naa nen äe we ne ndo no, ndo 'war ndi go gaa yawla? Ndi mo ba yañ baa ne ndo la, ndo day ge laage äe gaè.

¹⁶Wañ Sedesiyas raw haç'ge go ne Jermi freñ gano: Manwur yañ tenene, Manwur maga haç tenen ne jar mono! Ndi 'war ge ndo go gaa, ndi haç ge ndo go ne jar maga da wo taw naw äo go do gaa lay.

¹⁷Jermi kal riñ Sedesiyas so gano: Manwuri, Baa Pantway, Baa ma Israyeln waçaç do kay nono gano: Hayga ndo kal we go caa pel minisdir mani wañ Babilon wo no, ndo yaçaç maysee äo yañ go, aè roë ge äi leegen la go de wuu gaa lay day nday de jar ni äo nday joñ ge yañ tenen ti'i.

¹⁸Ama hayga ndo kal we go caa pel minisdir mani wañ Babilon wo gaa no, äi leegen la kol ge go äi coo do jar Kalde wo, saara hee ge wuu go ne hene day ndo, ndo yaçaç ge go do äaara gaè.

¹⁹Wañ Sedesiyas kal riñ Jermi gana: Heçeçne joñ ndi do jar Jwif maga kol wo go wer jar Kalde wo mono, ndi joñ heçeçne ga aè haç ndi go ne hara äi coo do day saara las ndi ge mono.

²⁰Jermi raw ferge gano: AÈ haç ge ndo go gaè. Laa jag Manwur ti fen maga ndi waçaçn ne ndo mono, ndo da' ge see äo yañ day ndo yaçaç ge maysee äo yañ go.

²¹Hayga ndo day we go kalge gaa no, mokay diñ waçaçre maga Manwur naa nen äe ne ndi mono:

²²Naare maga gwa' wo liñ ni wañ Juda mo äuy aè hoo ge ra wo go ne minisdir mani wañ Babilon wo day naare sen la waçaç ge wo yañ gano: Jar maga hay wo jam de äo hay joñ wo loège äo, AÀ hay kol wo go waçaç ree äo Day de maga äaale äo yoçä go nen paçaçge so mono, Saara raw mañ äil go äuy.

²³AÈ hoo ge naare äon wo de weere äon wo wo go äuy ne jar Kalde wo day ndo, ndo yaçaç ge go do äaara gaa lay. Do wañ Babilon ba ge ndo day se roë ge äi leegen la go de wuu.

²⁴Sedesiyas kal riñ Jermi gano: Jobo mo laa waçaçre sen wo go me' wa hase, jobo 'war ndo go gaè.

²⁵Hayga minisdirn laa ge wo we ga ndi hay waçaç waçaçre we de äo day hayga aà a wo we riñ ndo ga ndo mo fer fen maga ndo fern ne wañ noga maga wañ fern ne ndo, yoñ mopo ne saara wa ni saara 'war ndo go gaa no,

²⁶ni ndo fer ge ne hara gano: Ndi hay joñ kam kam pel wañ maga aà mo fer ndi wo liñ ni Jonatañ maga ndi mo hu wo go ni wa.

²⁷Minisdirn raw wo age see Jermi äuy day wii wo jag äe. Se raw fer waçaçre ne hara do jag maga wañ hay waçaçn nono. Saara kal rawge go bay jage werga waçaçren hay bay go de dusgi wa.

²⁸Jermi raw gwa'ge äi feelee tiñ dañgayn ni haçaç wo go ti wur maga aè yaçaç Jerusalem go mono. Mokay diñ faage maga aè yaçaç Jerusalem go de äe mono.

JERMI 39

AÈ yaçaç Jerusalem go

¹Ti kiñgi ma de kaawa' maga Sedesiyas wañ Juda ti wañ, nen few ma de hwaln mono, Nebukanetsar wañ Babilon raw age de sode äen wo äuy kañge jag Jerusalem day cir wo ti äe go.

²Nen kiñgi ma de hwal ti boñ ga Sedesiyas ti wañ nen few ma de naa ti naw ma de kaawa'n mono, aè raw caa ywaale ti kor ma äi leege no.

³Mo so no minisdir mani wañ Babilon raw wo le ya'ge day lag wo jag tiñ ma ti gisiëgi no, diñ Nergal-Saretser, Samgar-Nebu, Sarsekim wañ jar ma de ndar äayn wo, Nergal-Saretser wañ jar ko wer feçeçre wo de minisdir mani wañ Babilon ma lan wo äuy.

⁴De maga Sedesiyas wañ Juda wo de jar durgin wo wo korage mokay saara kal dañge de ëeere, laa wo go de suñ ti faage ma äil pay sugnee mani wañ ti holañ kor ma äogn wo day laa wo wo go ti faage maga kal wo go äil Araba mono.

⁵Ama sode mani jar Kalden hoo wo ëeere wer äaara wo wo ba Sedesiyas wo äil fuul ma Jerikon wo. Saara raw bagge äe, raw wo de äe see Nebukanetsar wañ Babilon wo Ribla äil sir Hamade, se raw waçaç fen maga se ëign ti äe go ni.

⁶Wañ Babilon raw ngaë weere mani Sedesiyasn wo go nen äe Ribla ni. Wañ Babilon ngaë jar ma tinoo ma Judan wo go lay.

⁷Blam äe se raw äeer nen Sedesiyas go, mbar geyam boo dob wo ne hen ma rawge de äe Babilone.

⁸Jar Kalde raw wo hee wuu go ne tiñ mani wañ no, go ne tiñ mani jar sirn wo. Saara raw mbug kor ma ti Jerusalem wo go.

⁹Ma jar maga sen gwa' wo äi leege ni, jar maga hay kol wo go wer wañ Babilon de te jar maga hay gwa' wo de tiñ ni mono, Nebusaradan, wañ soden raw rawge de äaara.

¹⁰Ama jar coo ma yoo jar maga mo äaara bay wa mono, Nebusaradan wañ soden raw men rage äil sir Juda ni day haç payre tlalum wo de payre wo ne hara ti wur sen ni.

¹¹Nebukanetsar wañ Babilon hay fer jag äe le ne Nebusaradan wañ soden wo ti Jermi gano:

¹²Ba ne, day nen äo mo hay ti äe ta', joñn de älagge po me' wa ama joñn do maga aà wii gi ndo nono.

¹³Nebusaradan wañ soden wo lay, Nebusasban wañ jar ma de ndar äayn wo lay, Nergal-Saretser wañ jar ko wer feçeçren wo de jar kluuri mani wañ Babilon,

¹⁴raw wo ba Jermi le go äi feele tiñ dañgay no, raw wo haçge äe ne Gedaliya je ni Ahikam je ni Safan nen maga aà mo wo de äe liñ ni äe. Jermi raw gwa'ge yoo jarn ni.

¹⁵Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi de maga aà hay de diggi äi feele tiñ dañgayn do kay nono gano:

¹⁶See wo waçaç waçaçre ne Ebed-Meleg je Etiyopi no day ni ndo riñn gano: Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç do kay nono gano: Ko ga ndi day age de

fen maga ndi hay waçaçn go ne äi leegen ti, diñ fen maga a ge de ree ne hara ti bay diñ fen ma de el see äaara wa. Ree sen joñ ge ti naw sen la de nen äo.

¹⁷Ama ti wur sen mono ndi yaçaç ge ndo yañ go. Kay diñ jag Manwuri. Ndo joñ ge go äi coo do jar maga ndo de ma joñheçeçe ne äaara mo gaè.

¹⁸Ndi joñ ge yañ ga ndo yaçaç go jag äaara day moslam taw ge ndo go gaè. Da'ge äon joñ ge na diñ tenen äo no werga ndo hay kañ eiggi ti äi mono. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 40

Jermi go ti see äe

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi blam maga Nebusaradan wañ soden men faage go ne hen ma rawge wo Rama mono. De maga Nebusaradan hay ban mono, Jermi hay de laa rece' do yoo jar maga aè hoo ra le Jerusalem wo de sir Juda ma woge de äaara ti dañgay Babilon mono.

²Wañ soden raw ba Jermi day riñn gano: Manwuri, Baa äon hay waçaç go ti ree maga de caa ngeeln mo ta' la no.

³Manwur raw age de äe day bag jag fen maga se hay waçaçn go wer maga nday hay joñ älagge see Manwuri, nday day laa jag äe gaè. Fen maga aà hay waçaçn go raw age ne nday ti so.

⁴Patala ndi pog rece' go ne ndo do. Hayga ndo ko we nen äo de el ga ndo raw mbo wer äi Babilon no, ni ndo wo mbo ndi kañ ge nen äi yañ ti äo. Day hayga aà coo we jag äo gaa ndo wo wer äi Babilon gaa lay no, ni ndo wo mbo wa lay Ko nen äo, sirn wo mo ti' äuy pel äo no, wo ti ngeel maga ndo kon de ele day coo jag äo ga ndo wo ni mono.

⁵De maga Jermi bay fer waçaçre wa äa mono, Nebusaradan kal gano: Fer see Gedaliya je ni Ahikam je ni Safan maga wañ Babilon hayn waçaç ree äi leege ma Judan wo mono. Hay wo see äe yoo jarn wo ni, wo ti ngeel maga äil äo da woge ni mo äuy no. Wañ soden raw haç feçeçren reege wo ne hen de kayge wo, kal megeäe rawge.

⁶Jermi raw woge Mispa see Gedaliya je ni Ahikam no, se raw hayge yoo jar maga hay wo de gwa'ge äil sirn ni mono.

Gedaliya de waçaç ree sir Juda

⁷Jar kluuri sode maga hay wo wo go yoofi mo äuy raw wo laage de jar ma wer äaaran wo ga wañ Babilon hay Gedaliya je ni Ahikamn we ti sir no, haç werpiiri, naare, weere kleere de jar coo ma äil sirn ga aè hay hoo ra wo go Babilon gaa ne hen do.

⁸Saara raw woge Mispa see Gedaliya, aà hay wo diñ Ismayel je ni Netaniya no, diñ Yohanan wo de Jonatañ jar ni Kareya wo, diñ Seraya je ni Tanhuned no, diñ jar ni

Efay ma Netofa wo de Yesaniyahu je ni je Maaka no, jar sen wo de jar äaaran wo wer äaara.

⁹Gedaliya je ni Ahikam je ni Safan raw ha' ge go ne hara de jar äaaran wo gano: Joñ wee heçeçe ma joñ peelee ne jar Kalde wo wa, lag wee äil sirn la, joñ wee peelee ne wañ Babilone day ni nday da' see äay yañ de ele.

¹⁰Ndi, ndi de hayle Mispa la de oole pel äay ma yiñgi de jar Kalde wo de maga aà a ge wo we äil sirn la mono, ma äayn mono, haçaç wee tllum ma haçaç yii, haçaç wee le'ge koo ma ti ceeren wo de ma yuë noon wo. Lag wee ra ti feçeçe ma lag ragen wo day lag wee äi leege äay maga nday bag sen wo ma lagge mono.

¹¹Jar Jwif maga hay wo le go ti sir Mowabe, ni jar Amoñ wo, ti sir Edom noga ti sir wo äuy raw wo laage lay ga wañ Babilon yañ de men jar äil sir Juda ni day se hay Gedaliya je ni Ahikam je ni Safan waçaç waçaçre prog no.

¹²Jar Jwif wo äuy kal wo men ngeel maga saara hay dus wo go ni wo le go äuy, fer wo le Mispa see Gedaliya ti sir Juda. Saara raw da' yii de le'ge tllumn debaň lay, haçaç wo le'ge koore ma ti ceere wo debaň lay.

¹³Yohanan je ni Kareyan wo de wañre sode maga hay wo le go yoofi mo äuy raw wo age Mispa see Gedaliya,

¹⁴day riñn wo gano: Ndo yañ mbo de koge ga Baalis wañ jar Amoñ le de äo' Ismayel je ni Netaniyan le ma 'war ndo go yawla? Ama Gedaliya je ni Ahikam laa haç äil ti waçaçre äaaran gaè.

¹⁵Yohanan je ni Kareya raw riñ Gedaliya go freñ Mispa gano: Haç faage me maga ndi wo go taw Ismayel je ni Netaniya no. Joñge joñge ga jar Juda maga hay tay wo le see äo fer wo go dusgi äuy noga jar Juda maga gwa' wo, yeeë wo go pa la?

¹⁶Gedaliya je ni Ahikamn kal ferge ne Yehonan je ni Kareyan gano: Joñ sen wa werga fen maga ndo de waçaçge äe ti Ismayel diñ gete'e.

JERMI 41

Ismayel 'war Gedaliya go

¹Nen few ma de renamn mono, Ismayel je ni Netaniya je ni Elisama ti wer mani wañn raw age de jar kluuri mani wañn wo de jar ni hwal Mispa see Gedaliya je ni Ahikam no. Saara raw reege de kaçaçra Mispa ni.

²Mo so no Ismayel je ni Netaniyan raw wo hooge de jar ma hwal maga hay wo wer äe mono, kal wo car Gedaliya je ni Ahikamn je ni Safann go de moslam. Do kay no so no ga se 'war je maga wañ Babilon hay kañn ti sirn go mono.

³Ismayel raw id jar Jwif maga hay wo Mispa see Gedaliya ni wo go äuy de sode jar Kalde maga hay wo ni mo lay no.

⁴Ti naw ma de äog blam maga aè 'war Gedaliya go day jobo bay de laage äe wa äa mono,

⁵jar po wo do nenma' aà wo le Sikem, le Silo wo de Samari wo go de ceçë piñ äaara, wo go de nrag oçoçbe see day wo de ngaë see äaara. AÀ hay wo de feçeçre haçge wo de fen foçoçre no do ma woge de äaara äil tiñ mani Manwur no.

⁶Ismayel je ni Netaniya raw kalge le go Mispa caa pel äaara de seege caw ti ro. De maga aà a go dayge see äaara mono, se kal riñ rage gano: See wee le ni Gedaliya je ni Ahikam no.

⁷Ama de maga aà day wo go ti gesiëgi äi leegen mono, Ismayel je ni Netaniyan raw ngaë rage go day laa rage go äi gutugi, jar maga hay wo see äe kay wo ne ni.

⁸Ama jar po hay wo we yoo äaara ni hwal raw wo wii Ismayel gano: Id wuur go wa werga wuur yañ de yoñ feçeçre reege wo äil pay wo la de coore ble, de orje, de noo wo noo yoçoçre. Do kay nono se raw men rage ië ra go do heçeçre äaaran wo gaë.

⁹Gutug maga Ismayel laa huli jar maga se id ra go wer Gedaliya ni lay diñ gutug maga wañ Asa hay teen do heçeçne Baesa wañ Israyel mono. Se na diñ gutug se ga Ismayel je ni Netaniyan ban go de huli jar mo so no.

¹⁰Ismayel raw hoo jar maga hay gwa' wo Mispa ni mo äuy dañgay. Mayre mani wañ wo de jar maga hay gwa' wo Mispa ga Nebusaradan wañ soden hay haç ra ne Gedaliya je ni Ahikamn do mono, Ismayel je ni Netaniyan hoo ra dañgay day raw de äaara ma woge ni jar Amoñ wo.

¹¹Yohanan je ni Koreyan wo de jar kluuri sode maga hay wo see äe mo äuy raw wo laa ree älagge maga Ismayel je ni Netaniyan joñn mo äuy no.

¹²Saara raw hoo werpiirin wo äuy, raw wo dur Ismayel je ni Netaniya no. Saara wo dage äe jag bii ma kluuri ma Gabawoñn wo no.

¹³De maga jar maga hay wo wer Ismayel mo äuy ko wo Yohanan je ni Kareya wo de jar kluuri soden wo wer äe mono, äil äaara raw joñge go fehe.

¹⁴Jar maga Ismayel hay hoo ra le Mispa dañgay mo äuy raw wo mbuë nen le, fer wo le go wer Yohanan je ni Kareya no.

¹⁵Ama Ismayel je ni Netaniyan raw yoo'ge go ne Yohanan nen de jar wer nenma'aç day dañ wo go ni jar Amoñ wo.

¹⁶Yohanan je ni Kareyan wo de jar kluuri sode maga hay wo wer äe raw wo hoo jar maga Ismayel hay hoo ra le Mispa blam huli Gedaliya je ni Ahikam wo äuy: Jar durgi wo, naaren wo, weeren wo de jar kluuri wo de jar ma de ndar äayn wo saara hoo ra le Gabawoñ fer wo le de äaara.

¹⁷Saara mañ faage day lag wo iggi ti tiñ waare ma Kimham ti jeñ Betlehem no ma dañge wo go blam äe äil sir Ejipte

¹⁸do jar Kalde wo. Gahaçyla, aà hay wo de heçeçne do äaara ga aà joñ wo bon saara, ti maga Ismayel je ni Netaniyan 'war Gedaliya je ni Ahikam maga wañ Babilon hay kañn waçaç ree sirn go mono.

JERMI 42

Jar Jwif da wo rawge Ejipte

¹Wañre soden wo äuy, Yohanan je ni Kareya no, Yesaniya je ni Hosayan wo de jarn äuy, tiñi ti ma kleen haçaç go ti ma kluu raw wo ya'ge le,

²day riñ wo Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon gano: Daga joñge kamkam wuurn mo coo jag äo. Tos Manwuri, Baa äon ti wuuri, ti te maga gwa' wo mono. Gahaçyla wuur hay ngaäa day wuur gwa' go mbagge, do maga nen äo de koge äe nono.

³Daga Manwuri, Baa äon mo naa nen fen maga wuur nen seege ti äe go ne wuur nen maga wuur mo joñ ne.

⁴Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon raw riñ rage gano: Ndi laa we. Ko wee ga ndi tos ge Manwuri, Baa äayn yañ do maga nday waçaçn nono. Ndi naa ge nen waçaçre maga Manwur fern ge go ne nday äuy, ndi yoñ ge mopo go ne nday gaa hase.

⁵Saara kal riñ Jermi gano: Daga Manwur mo hay diñ je sedewa ma cwaçy ma de deele no, mo joñ wuur de mopo, hayga wuur lag we ti jag waçaçre maga Manwuri, Baa äon waçaçn ge le ne ndo jag ne wuur gaa mono.

⁶A mo hay ba diñ ma de ele noga de älagge, wuur yaçaç ge jag Manwuri, Baa wuur maga wuur de see wuur tu wuur äo' ndo wo see äe yañ mbe. Do kay no so no wuur joñ ge yañ de fruygi ti maga wuur yaçaç jag Manwuri, Baa wuurn mono.

⁷Naw wo mañge hwal mono, Manwur raw waçaç waçaçre ne Jermi.

⁸Jermi raw äe Yohanan je ni Kareyan wo le de jar kluuri sode maga hay wo see äe mo äuy de jar ma äayn wo, tiñi le ti ma kleen haçaç go ti ma kluu no.

⁹Se day riñ ra gano: Manwuri, Baa ma Israyel maga nday hay äo' ndi wo see äe maga ndi mo wo kamge äe ne nday waçaç so gano:

¹⁰Hayga nday lag mbay we de tiñ äil sirn la no, ndi geçeç ge nday yañ ciñ äil äe la ni, ndi taw nday ge go gaè. Ndi toçë ge wer äay yañ gesiñ, ndi ndar nday ge go gaa werga ndi fer eig älagge maga ndi hay joñ nday de äe mono.

¹¹Joñ wee heçeçne do wañ Babilon maga nday go de heçeçne do äe mo wa, joñ wee heçeçne do äe wa werga ndi yañ see äay ma yaçaç weege go, ma yaçaç nday le go do äe. Kay diñ jag Manwuri.

¹²Ndi joñ ge äil de el yañ ti äay, se ko ge decoo äay yañ day fer ge nday yañ lagge ti sir äay no.

¹³Ama, hayga nday waçaç we ga nday lag äil sirn la gaa, hayga nday laa jag Manwuri, Baa äayn we gaa,

¹⁴day nday waçaç we ga nday, nday raw ge ti sir Ejipte, nday ko ge durgi gaa so, nday laa ge ro coçoç wo ni gaa, hole peçeç ge wo ti äay ni gaa so day nday wo ge go lagge de tiñ ni no,

¹⁵laa wee waçaçre Manwuri mokay so no nday jar Juda maga gwa' mono. Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Hayga nday eig we ga nday raw Ejipte day nday raw wo go ni ma lagge wo go ni no,

¹⁶moslam maga nday joñ heçeçne do äe da' ge nday yañ wo go äil sir Ejipte ni, koñne maga nday haçy see äay go do eiggi äe toçoç ge nday yañ wo Ejipte ni day nday huë gi wo go na ni.

¹⁷Jar maga eig gi wo ga saara raw Ejipte ma lagge wo go ni mo äuy no, moslam, koñne wo de bulfuñ taw ge wo ra go. Jobo gwa' ge boñ yoo äaara tenen gaa lay, je maga yaçaç ge go jag ree maga ndi a ge de äe ne hara ti joñ ge boñ gaè.

¹⁸Gahaçyla Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Do maga bagge poçoç äin wo de äil soçoçge äin hay joñ jar Jerusalem wo go de guur nono, soçoçge äil äin joñ ge nday go de guur lay hayga nday raw we Ejipte no. Nday kol ge diñ fen faège, fen lawge, fen feg ti, fen mbuë fuy day nday ko ge ngeeln mo ta' la gaa so hase.

¹⁹Nday jar Juda maga gwa' mono, Manwur waçaçn ne nday! Wo wee Ejipte wa! Laan wee go de ele ndi kam nday wara kamge.

²⁰Nday jaçë see äay de see äay werga nday hay äo' ndi wo see Manwuri, Baa äayn ga ndi mo tos Manwuri, Baa äayn ti äay day ni nday joñ fen maga Manwuri, Baa äayn waçaçn ge mo äuy yañ. Nday ga naa mbe nen äe go ne nday ni nday joñn yañ.

²¹Ndi naa nen äe we go ne nday ama nday laa laa jag Manwuri, Baa äayn gaa lay, laa fen maga aà hay haçn le me jag ga ndi mo waçaçn ne nday mo gaa lay.

²²Kon wee go de el patala so, moslam, koñne wo de bulfuñ taw ge wo nday wo go ti ngeel maga nday da ga nday raw wo go lagge ni mono.

JERMI 43

AÈ raw de Jermi de wañ Ejipte

¹De maga Jermi äo' jag fer waçaçre Manwuri, Baa äaaran go ne jarn wo äuy, diñ waçaçre se maga Manwuri, Baa äaaran hay haçn ne hen jag ga aà mo a waçaçge äe ne hara go mono,

²Asariya je ni Hosaya no, Yohanan je ni Kareyan wo de jar ma far ti see äaara ciñ wo äuy kal wo riñ Jermi gana: Fen maga ndo waçaçn diñ gete'e. Manwuri, Baa wuurn bay le de äo' ndo riñ wuur ga wuur mo wo Ejipte ma lagge wo ni wa wa.

³Ane jaçë nen äo ne wuur ti na diñ Barug je ni Neriya no, nen maga wuur mo laa go ne jar Kalde wo do, day aà mo id wo wuur go noga mo hoo wuur ma rawge wo go de wuur Babilone.

⁴Yohanan je ni Kareya no, jar kluuri soden wo de jar ma äuyn laa wo laa jag Manwur maga riñ ra ga aà mo lag wo ti sir Juda mo gaè.

⁵Yohanan je ni Kareyan wo de jar kluuri soden wo äuy raw wo hoo jar Juda maga gwa' wo, ga hay dus wo wo go yoo wer jar dehaçy wo äuy day fer wo le ma lagge ti sir Juda mono.

⁶Aà hoo wo werpiirin wo, naare wo, weere kleeren wo, mayre mani wañn wo de jar maga Nebusaradan wañ soden hay men ra see Gedaliya je ni Ahikam je ni Safan mo äuy, hoo Jermi je ndar nen waçaçre Baan wo de Barug je ni Neriyan wo lay.

⁷Saara kal rawge ti sir Ejipte werga aà day wo laa jag Manwur gaè. Saara raw wo wo go Tahpanhese.

Nebukanetsar älag ge Ejipte go

⁸Manwur kal waçaç waçaçre ne Jermi äi leege Tahpanhes do kay nono gana:

⁹Hoo huuli ma kluuri wo do äo day yoñ ra wer paçy brig ma jag tiñ ni Farawoñ ma Tahpanhesn go de nen jar Juda wo äuy.

¹⁰Ndo riñ gi ra gano: Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ko wee, ndi de äo' jobo le kië Nebukanetsar wañ Babilon weejoçoç äi no. Ndi kañ ge paale wañ äen yañ go ti huuli se maga ndi hay yoñ ra mono day se äo' ge higi äe yañ go ti äaara.

¹¹A a ge yañ day äum gi sir Ejipte yañ: Jar maga wo nen huli, hu wo go maga wo ma dañgay, raw ge wo ti dañgay maga wo ma moslam, moslam kaf ge nen äaara go!

¹²Ndi hee ge wuu go ne tiñ baa ma Ejipten wo: Nebukanetsar roë ge ra go day hoo ge soçoçren wo yañ wo go ti dañgay. Aà laa ge sir Ejipte yañ go ti äe doge je koëge hee oçoçbe äe ti nono day kal ge wo go la jam jam.

¹³A hrag ge fodo baa ma Bet-Semes äil sir Ejipten wo go day hee ge wuu go ne tiñ baa ma Ejipten wo.

JERMI 44

Ree ti jar Jwif maga raw wo Ejipte mono

- ¹Waçaçre maga aè waçaçn ne Jermi ti jar Jwif maga lag wo wo go de tiñ Ejipte, Migdol, Tahpanhes, Nof wo de sir Patros mo äuy do kay nono gano:
- ²Manwur Pantway, Baa ma Israyel waçaç gano: Nday yañ de ko ree maga ndi hay kañ ne Jerusalem wo de äi leege ma Judan wo äuy ti mono, day nday ko we ga aà wo go wara na diñ tabuli. Jobo bay de tiñ ni wa so,
- ³wer älagge maga aà joñn wo ma car jiili äi go ti maga aà raw wo roë fen foçoçre no ne baa ma tiñriñ ma hayba saara, hayba nday, hayba paçaçre äay wo, nday hay bay de ko rage wa day saara raw goñ rage.
- ⁴Ndi hay laa weere joçoçre äi jar ndar nen waçaçre äin wo wo see äay le de jag toñ äaa ma riñ nday gana: Joñ wee fen yeëe maga ndi de caa hee de äe do kay no wa.
- ⁵Ama saara laa laage äe gaa, laa wo co' sug äe gaè. AÀ hay men wo joñ älagge äaaran gaa lay, men wo roë fen foçoçre no ne baa ma tigriñn wo gaa lay.
- ⁶Mo so no, bagge poçoç äin wo de soçoçge äil äin raw wo do' wuu go ne hara ti, roë wo äi leege ma ti sir Judan wo go de blam faage ma Jerusalem wo, saara go wara diñ tabuli, wo go poëag poëag dogo nday kon wara nono.
- ⁷Patala Manwuri, Baa Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Wer mayse ga nday de see äay tu nday joñ älagge see see äay ti maga nday hoo werpiiri, naare de weere kleere de weere ma ti paçaç ma ti sir Judan wo le go, men jar po wo ni gaa has mo la?
- ⁸Sen na ma car jiili äi go de joñre ma do äayn wo, ma roë fen foçoçre no ne baa ma tigriñ ma äil sir Ejipte maga nday raw le go lagge de tiñ la ni mono, ma naa see äay le go ma kolge go diñ fen feg ti, fen mbuë fuy yoo wer jar ma ti tamsir wo äuy.
- ⁹Ti äay yoçoç go ti haçyhaçy mani paçaçre äayn wo, haçyhaçy mani wañre ma Judan wo, ti haçyhaçy äayn wo de haçyhaçy mani naare äayn wo, haçyhaçy se ga aè hay joñ rage äil sir Juda noga ti blam faage ma Jerusalem wo mo yawla?
- ¹⁰Ree älaggen eig ra me' gaa äuy, haçaç wara heçeçne po bay joñ rage me' wa hase. AÀ hay see wo ti jag liñgi äin wo de faage waçaçre äi ma de yerge maga ndi hay laa ra ne nday de paçaçre äay wo pel gaa lay.
- ¹¹Diñ wersen so Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ko wee, ndi mbuë nen de äay ma joñ nday de älagge ma caa wer jar Juda wo go äuy.
- ¹²Ndi hoo ge jar Juda maga gwa' wo day raw wo eiggi ga saara mo wo go lagge de tiñ Ejipte wo yañ, saara yee ge nen yañ wo go äuy äil sir Ejipte ni. Moslam wo de koñne laa ge wo ra yañ go gesiñ, aà yee ge wo nen yañ go, tiñi le ti ma kleen haçaç le' go ti ma kluu no. Moslam wo de koñne taw ge wo ra yañ go day saara joñ ge yañ diñ fen faëge, fen lawge, fen feg ti, fen mbuë fuy.

¹³Ndi ur gi yañ de jar maga wo go de tiñ Ejipte la dog a ndi hay ur de Jerusalem, ndi kañ moslam, koñne wo de bulfuñ wo go ne hen ti nono.

¹⁴Jobo dañ ge go noga gwa' ge tenen yoo jar Juda maga gwa' wo day aà wo go laa tiñ Ejipte lam gaa hase, jar se maga eig wo ga saara fer yañ ti sir Juda day eiggi äaara ti äe ta' ga saara fer yañ lagge ni mono. AÀ fer ge wo wo ni gaa, say diñ jar po maga dañ ge wo go ne yemeg koë no.

¹⁵Werpiiri maga hay wo go de koge ga naare saara roë wo fen foçoçre no ne baa ma tigriñ wo mo äuy, naare maga hay wo age ti tayge ti ma kluun mo äuy, jar ma äuy maga hay laa wo tiñ go ail sir Ejipte, go Patros mo äuy kal wo ferge ne Jermi gano:

¹⁶Waçaçre maga ndo hay waçaçn ne wuur ti jag Manwur mono, wuur day laage äe gaë.

¹⁷Ama wuur da joñge do maga aà hay kal le go jag wuur nono, diñ ga wuur roë fen foçoçre no ne waçywañ ma nen ngeel ma ciñ no, wuur mee yii ma sii jag wo ne hen do maga wuur de paçaçre wuur wo, wañre wuurn wo de minisdir wuurn wo, wuur hay joñn le äi leege ma Judan wo, ti blam faage ma Jerusalemn wo nono. Ba mo yaw no, wuur hay le da' hole go ti koñne wuuri, wuur hay de fruygi lay day wuur hay bay ko ree po wa lay.

¹⁸Ama haçaç le ti wur maga wuur men roë fen foçoçre no go ne waçywañ ma ciñ no day wuur bay mee yii ma sië jag ne hen wa so mono, feçeçre gwa' wo go see wuur äuy day moslam wo de koñne taw wo wuur go äuy.

¹⁹Ba mo äuy yaw pa no, de maga wuur roë fen foçoçre no ne waçywañ ma ciñ no day wuur mee yii ma sii jag ne hen mono, jag werpiiri wuur yañ mbaara ni de maga wuur joñ gato ma de kadage de mañ soçoç no, day wuur meë yii ma sië jag ne hen mono.

²⁰Jer mi day riñ jar ma äuy n wo, werpiiri wo, naaren wo de ngaäa ma äuy n maga hay wo fer waçaçre sen ne hen do kay nono gana:

²¹Fen foçoçre no maga nday hay roën le äi leege ma ti sir Judan wo, ti blam faage ma Jerusalem wo, nday de paçaçre äay wo, wañre äay n wo de minisdir äay n wo de jar sir n wo äuy mono, Manwur hay eig ti ti äe day se hay coo jag äe gaa yawla?

²²AÀ hay coo wo jag äe ni wolañ gaa na diñ wer haçyhaçy ma nen joñre äay n wo, wer feçeçre yeëe maga nday hay joñ ra day sir äay n kol go wara diñ tabul, diñ ngeel mapoëag poëage, diñ fen feg ti, bay jar ail do maga aà wara no ti' mono.

²³A na wer maga nday roë fen foçoçre no no, nday joñ älagge see Manwuri, wer maga nday hay laa jag Manwur gaa day nday see ti jag liñgi äen gaa, ti waçaçre äe ma de yergen wo de waçaçre sedewa äen wo gaa mono. Diñ wersen so ga reen de caa nday dog a aà wara no mono.

²⁴Jermi kal riñ jar ma äuyñ wo de naaren wo pa gano: Co' wee sug waçaçre Manwuri, nday jar Juda maga nday go ti sir Ejipte lam äuy no!

²⁵Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Nday de naare äay nday hay waçaç go de jag äay day nday raw joñ fen maga nday hay waçaçn go, go de do äay. Nday gano: Wuur da laa jag fen maga wuur hay haç jag ti äe gaa, diñ ga wuur roë fen foçoçre no ne wacywañ ma ciñ no day wuur mee yii ma sii jag ne hene. Patala nday na de lagge ti jag äay maga nday hay haçn mo äuy no, day nday go de bag jag äe.

²⁶Diñ wersen laa wee waçaçre Manwur so, nday jar Juda maga nday go de tiñ Ejipte lam äuy no! Ko wee, ndi haç' go de ëu äi ma kluu no, waçaçn diñ ndi Manwur ga jobo yoo jar Juda ëe ge ëu äi de jag äe gaa hase go äil sir Ejipte äuy jobo waçaç ge ga Wañkluu, Manwur yañ tenen gaa hase.

²⁷Ndi, ndi oo ge yañ ti äaara maga ree mo caa ra, bay ma kañ rage ti doñ wa. Moslam wo de koñne yee ge wo nen jar Juda maga wo go ti sir Ejipte lam äuy wo yañ go haçaç saara taw go.

²⁸Jar po wo yemeg ga peçeç wo jag huli ne gug boñ men ge wo sir Ejipte yañ go day fer ge wo yañ äil sir Juda. AÀma te jar Juda maga hay gwa' wo ga day a wo go laa tiñ äil sir Ejipte lam äuy ko ge wo waçaçre maga sen äo' ge jag yañ go, mani äin laybla' äaaran laybla' no.

²⁹Kay diñ jag Manwuri: Mokay diñ fen maga kañ ge nen äay yañ ga ndi joñ ge nday yañ de guur ti ngeeln mo ta' la maga nday mo ko ga waçaçre äin la bag ge wo jag yañ go ti äay day ree caa ge nday yañ mono.

³⁰Manwur waçaç so gano: Ko wee, ndi haç ge Farawoñ Hofra, wañ Ejipte yañ go ne jar hee äe wo äi coo do, go ne jar maga bay wo de saçy äe ti wa äi coo do dogo ndi hay haç Sedesiyas wañ Juda go ne Nebukanetsar wañ Babilon je hee äe maga hay bay de saçy äe ti wa äi coo do no lay no.

JERMI 45

Jermi teñ nen Barugi

¹Waçaçre maga Jermi je ndar nen waçaçre Baan waçaç ne Barug je ni Neriyan de maga aà hay yer waçaçre maga Jermi hay waçëge äe ne hen de jag äe nen kiñgi ma de naa maga Yehoyakim je ni Josiyas wañ Juda kol ti wañ mono. Se day gano:

²Manwuri, Baa ma Israyeln waçaç ti äo Barug gano:

³Ndo ga: Maaga ndi taw we go! Manwur kañ bon ne ndi ti ciñ ti ree ma see äin ni pa, ndi go de taw ge do ndumgi, ndi bay da' jam me' wa hase!

⁴Diñ do kay no so no ndo wiin gi gano: Koëa, ndi älag ge fen maga ndi hay boon go, ndi naa ge fen maga ndi hay peën go, wer äe ga diñ sirn mo ti' la äuy.

⁵Day ndo äon de kië feçeçre ma kluuri wo yawla? Kië ra wa! Gahaçyla ndi day le age de ree ne wosela äuy ti, ndi haç ge tenen äon ne ndo diñ da' ge äon ti ngeel maga ndo wo ge ni mo äuy no. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 46

WAÇAÇRE TI JAR DEHAÇY WO Waçaçre ti Ejipte

¹Lam no diñ waçaçre maga Manwur waçaç ra ne Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon ti jar dehaçy wo,

²ti Ejipte, ti sode mani Farawoñ Neko wañ Ejipte maga hay wo wo Karkemis jag Efrad maarog ma de paçaçge no, day Nebukanetsar wañ Babilon äum ra nen kiñgi ma de naa maga Yehoyakim je ni Josiyas wañ Judan de ma joñwañ mono. Se gano:

³Sraë wee gidigli ma kleeren wo de ma kluurin wo go, ya' wee le jag durgi no!

⁴Jag wee pus durgi wo ne piirin wo weere, ëië wee ra nday jar yaë piiri no! A wee de gobogray äayn wo ti, pig wee sañ manjawre äayn wo go, heer wee ngoñ äayn wo see äay!

⁵Wer mayse ga ndi ko ra daëge deñ deñ pala? A dag wo go de gloge, blumri äaara taw wo go. A dañ wo, dañ wo de ëeere, laa wo ferge le gaa so, heçeçne go de caa rage go ti ngeel äuy. Kay diñ jag Manwuri.

⁶Je ma departday dañ kaçaçran kaçaç ma dañge go gaa! Blumn yoo go gaa! Wo nen äaño gloñhwede wo jag Efrad maarog ma de paçaçgen mono, aà äa' wo, laa wo go gesiñ.

⁷Sen diñ wo se sen ga mañ le do bii Nil nono day bii äen dug wo go do maarog ma de paçaçge wo no mo la?

⁸Aà diñ Ejipte maga ur le do Niln nono day bii äe dug wo go do maarog ma de paçaçge wo no mono. A waçaç gana: Ndi ur gi, ndi yaçaç ge sirn yañ go äuy, ndi see ge wo go ne äi leegen ti de jar ma äil äen wo.

⁹Hoo wee so, piiri no! See mbay haçy, nday pus durgin wo! Daga blumrin mo laa wo le go, diñ ma Etiyopin wo de ma ti sir Pud maga ko wo ëaw gidigli mono, diñ ma Lud maga ko wo ëaw toñwaa lay, jwag wo waa mono!

¹⁰Wur sen diñ ma Wañkluu, Manwur Pantway no, aà diñ wur sa'ge hee maga aà sa' hee see äe go de jar hee äen wo. Moslam de lor jare, aà go de wuugi werga aà de joo ci äaara. Gahaçyla aà diñ wur siigi jag mani Wañkluu, Manwur Pantway wo äil sir ma äaño gloñhweden wo jag Efrad maarog ma de paçaçge no.

¹¹See, wo ti sir Galaad yaçaç fen ma grud gi nen waçaçge äo no, ndo maytigli ma Ejipte no! Ndo tay mbo sañgun wo le tore tay de koë koëe, ma peçeç ndo joñ ge ni boñ gaè.

¹²Wer jar da' wo wer yañ go ne ngeel soçoçre äo no. 'Wadge war äon yaçaç sir wo go äuy werga jar durgin joñ wo farge ne kaçaçra ti giäliñ giäliñ, laa wo go jag ta' boñ äuy tu.

¹³Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi ti age Nebukanetsar wañ Babilon maga hay aà kañ ree ne sir Ejipte ti mono gano:

¹⁴Sii wee ree sen wo ti sir Ejipte, wo wee waçëge äe wo Migdole, wo wee waçëge äe wo Nof wo de Tahpanhese. Waçë wee gano: Naa nen see äo go, day 'wuçy see äo go werga moslam go de lor jar go ti äo kara äuy!

¹⁵Bloday äon dañ we de ëee, aà laa deñ äaale äe gaa so werga Manwur legad gor äe go gesiñ.

¹⁶Jar maga äa' wo day leë wo ne kaçaçra ti wo ngaäa. A wië wo kaçaçra gano: Naa hoo go ciñ, naa fer see jar naan wo, ti sir naa no, do moslam ma joñ bon naa no.

¹⁷Wo ni aè hay ngar jag gano: Farawoñ wañ Ejipte diñ jag ka' tawa, aà hay men wurn go rawge!

¹⁸Ndi yañ tenene! Kay diñ jag Wañ maga aè ëen ga Manwur Pantway mono. A a ge yañ le, ti go ciñ ta' do huuli Tabor yoo huuli wo nono, do huuli Karmel go ti maarog wo nono.

¹⁹Bag jag feçeçre äon go ma rawge ti dañgay no, ndo may ma de tiñ Ejipte no! Gahaçyla Nof kol ge yañ go diñ ngeel mapoëag poëage, aè roën ge go, jobo joñ ge äil äe gaa so hase.

²⁰Ejipte diñ day tigli ma de wore, wuçy ma lorge äen a le nen äaäñ gloñhwede, a le de age.

²¹Sode maga aà hoo ra le ti solay wo äil äe do weere dere ma de goäre wo nono. Saara de see äaara mbuë gi wo nen de ëeere äuy lay, kaçaç ge wo ma lagge gaè. Gahaçyla, naw maga ree caa ra go de age ne hara ti. Aä diñ wur maga aè joñ ge ra go de guur mono.

²²A swaa do cwee maga ti seege nono, werga aà see wo le ne Ejipte ti de sode wo were. A see wo le ne hen ti de klaäre wo do do jar maga car wo koore wo go gesiñ nono.

²³A po' ge wo yooway äen go, ba mbe de maga aà go de hee do see keçeç krig mo äuy no. Kay diñ jag Manwuri. Gahaçyla aà wo ngaäa debañ de dañ magalga wo, aà bay wo ma keege wa.

²⁴Soçoçre go de ba may ma Ejipte no, àà kol go äi coo do jar ma nen gloñhweden wo.

²⁵Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: Ko wee ga ndi joñ soçoç Amoñ ma äi leege No yañ go de guuri, ndi joñ ge Farawoñ wo de Ejipte de baa äen wo de wañre äen wo yañ go de guuri. Ndi joñ ge Farawoñ wo de jar maga wo de kañ eiggi ti äe wo yañ go de guuri lay.

²⁶Ndi haç ge ra yañ go ne jar maga bay wo de saçy äaara ti wa wo äi coo do, go ne Nebukanetsar wañ Babilon wo de weere joçoçre äen wo do. Day ge blam sen ge so mono, Ejipte fer ge yañ de jar äil do ma ti wurpon nono. Kay diñ jag Manwuri.

²⁷Ndo ma äo Jakob weejoçoç äin mono, joñ heçeçne wa! Israyele, daë wa! Ko ga ndi yaçaç ndo yañ ge le go ti sir ma haçaç no, ndi yaçaç ge wer mani äon wo yañ le go ti sir maga aà wo wo go ti dañgay ni mono. Jakob fer ge wo yañ le day lag ge wo yañ de fruygi, bay ree see, go jam je ma haçy rage joñ ge gaa hase.

²⁸Ndo Jakob weejoçoç äi no, joñ heçeçne wa werga ndi yañ de äo. Kay diñ jag Manwuri. Ndi taw ge jar dehaçy maga ndi hay yee nen äo wo go yoo äaara wo yañ go, ama ma äo ndi taw ge ndo go gaë. Ndi liñ gi ndo ti faage äe, ndi kaçaç ma men ree äon go bay jag tu gaë.

JERMI 47

Waçaçre ti jar Filisteçeç wo

¹Mokay diñ waçaçre maga aè waçaçn ne Jermi ti jar Filisteçeç wo tañgu maga Farawoñ bay äum äi leege Gasa ëa mono.

²Manwur waçaç gano: Ko wee bii le de mañge le nen äaã gloñhwede, àà kol wo go do pyew maga far ngeel go nono. A mañ go ne sirn ti de feçeçre ma äil äen wo äuy, go ne äi leegen wo de jar ma äil äaaran wo ti. Jar tabayn ra wo, hrag wo war

³do samge äaale piiri äe ma de eegre maga car wo gesiñ mono, do samge pus durgi äen wo de ro äaale pus durgin wo. Paçaçrebe wii wo wer ne weere wo gaa so wer maga do äaara hrag ra go mono.

⁴Gahaçyla, wur ma frum sir Filisteçeç go äuy le de age, diñ wur caa wer jar maga hay wo de haç see äaara kay äi leege Tir wo de Sidoñ wo ëa mono. Manwur go de älag sir jar Filisteçeç wo go de jar maga gwa' wo ti kaali ma Kaftorn mono.

⁵Gasa gwa' go bay riñ ti, Askaloñ ham jag go gesiñ, te jar maga gwa' wo ti fuul äaaran wo mo lay. Ndo klir gi see äo na haçaç wo hunla?

⁶Hih moslam mani Manwur no! Ndo ba ge see äo na hun mo la? Fer äil fra äo no, fer go ba'a, ham mbo jag so.

⁷Joñge joñge ga aà fer ge ba' la? Manwur de riñgi äe ga aà mo raw wo nen Askaloñ, wo nen jag maarog no! Aà wo de kañ ti äe wo na nen ni.

JERMI 48

Waçaçre ti sir Mowabe

¹Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç ti Mowab gano: Ree de caa huuli Nebo werga aè go de älagge äe! Kiryatayim go nen soçoçre, aè go de yaçaçge äe! Misgab go nen soçoçre, heçeçne go de caa ge äe!

²Togoëge Mowab bay wa so hase. AÈ eig le Hesbon na diñ ree maga aè kañ ne hen ti mono gana: Naa see, naa caa wee wer äe go yoo wer jar wo! Ndo Madmene, aè ham ge jag äo yañ go gesiñ lay, moslam wo de mañ blam äo.

³AÈ le de laa war le Horonayim gano: AÈ go de älag feçeçre no, aè mbug ra we go äuy!

⁴AÈ mbug Mowab we go! Weere äen wo ti ro deñ!

⁵AÈ ëii wo ti ngeel ma de mañge ciñ ma Luhidn na de ro jage. AÈ 'wad ware, day aè hrag see go ti ngeel maga cwaa wo Horonayim na do jar hee ma kañ ree ne jar tin wo.

⁶Ëee wee go, ya'a wee see äay go, hay wee do Arower ma äil puulin mono!

⁷Wer maga ndo hay kañ eiggi äo diñ ti joñre ma do äon wo de horog äo maga ndo de lag rage ciñ mono, ndo de see äo, aè ba ge ndo lay. Soçoç Kemos raw wo yañ wo go ti dañgay de jar sië jag äen wo de minisdir äen wo äuy.

⁸Je älag jarn kal ge go äi leege ma honla äuy, äi leege po yaçaç ge go do äe gaè. Jar ma äil logn taw ge wo go, aè älag ge fuuln go lay, mona diñ fen maga Manwur waçaçn mono.

⁹Haç wee grañ ne jar Mowab nen maga aà mo pud wo ma mañ wer go ëala! Äi leege äen kol ge wo go diñ ngeel ma poëag poëage, jobo joñ ge äil äaara gaa so hase.

¹⁰Faëge ti je maga joñ joñre mani Manwurn de hragge mono! Faëge ti je maga hee jag moslam äen nen ci gaa mono!

¹¹Sir Mowab hay mbe go jam haçaç le ti tiñgi wer äe. AÀ hay mbe de suuli lemde' ti koë do yii maga sig go ciñ ti defoçoçre no nono. Jobo hay koln go äi dañ ma tigriñ ti boñ gaa, wer äe ga aè hoo jar Mowab wo wo go ti boñ ti sir po ti dañgay gaè. Diñ wersen gaa aà hay mbe tum de çoçoçre day foçoçre no äe coo gaa lay mono.

¹²Do kay no so no, ko wee ga naw yañ wo le age, ndi laa ge jar wo yañ le ma kol rage go äil dañre ma tigriñ wo. AÀ men ge wo dañre äen wo yañ go äil koëe day ngar ge wo ndar bii äaaran wo yañ go. Kay diñ jag Manwuri.

¹³Kemos kañ ge soçoçre yañ ne Mowab ti doge Betel kañ soçoçre go ne Israyel maga hay de kañ eiggi ti äe ti no lay no.

- ¹⁴Joñge joñge ga nday waçë ga nday diñ werpiiri ma de eegre, nday diñ sode ma durgi wo la?
- ¹⁵AÈ älag sir Mowab we go, cug ndar go äi leege äen wo. Dog weere joçoçre äen wo de woge jag mbege. Kay diñ jag wañ maga aè èen ga Manwur Pantway mono.
- ¹⁶Ree ma caa Mowabn go mbañ ma age, ree ma da' ge äen le de seege deparday debaň.
- ¹⁷Law wee ne, nday äuy jar leege äe no, nday äuy jar maga nday de ko ëu äe mono! Waçë wee gano: Sen diñ ree mayse no la! Joñge joñge ga aè haw graw boo ma de eegren go, aè haw graw ma de togoëgen go la?
- ¹⁸Men togoëge äon go, ya' go hayge gesiñ jwaale so, ndo may ma de tiñ Dibon no! Gahaçyla, je älag sir Mowabn le go de ur gi mo ti, aà älag ge kor äo ma de eegre kiñkiñn wo go.
- ¹⁹Ndo go ti faage deñ begge, ndo waçy ma de tiñ Arower no! Wii jag je ëee no, je maga yoo go mono, wiin gano: Ree mayse joñ la?
- ²⁰Mowab go nen soçoçre werga aà de daëge. Hrag wee ware, 'waë wee ware! Wo wee siigi äe wo jag pyew Arnoñ ga aè älag Mowab we go!
- ²¹Ree go de age ne sir ma äil fuuln ti, ne Holon ti, ne Yahsa ti, ne Mefaad ti,
- ²²ne Dibon ti, ne Nebo ti, ne Bet-Diblatayim ti,
- ²³ne Kiryatayim ti, ne Bet-Gamul ti, ne Bet-Mewon ti,
- ²⁴ne Kiriyyod ti, ne Bosra ti, go ne äi leege ma ti sir Mowabn wo ti äuy, maga wo wo go haçaç haçaç noga mbañ wo äuy ti.
- ²⁵Eegre Mowab hoo go, do äe hrag go. Kay diñ jag Manwuri.
- ²⁶Taa wee Mowab go de yii werga aà mañ ti see äe ciñ pel Manwur! Daga Mowab mo tegaä see äe go de duggi äe no, mo kol go diñ fen feg ti lay.
- ²⁷Israyel hay kol go diñ fen äo ma fegge ti gaa yawla? Ndo hay da'n yoo jar freñ wo maga ndo waçaç waçaçre ti äe, ndo feg go ti äe dosen no so yawla?
- ²⁸Tob wee äi leegen wo go, raw wee wo go lagge ti huuli wo, nday jar ma ti sir Mowab no! Joñ wee do kurkudu maga kañ tiñ äen ti jeñ rum huuli no mono.
- ²⁹Wuur hay laa waçaçre ti farge ti ciñ mani Mowab no, aà diñ farge ti ciñ ma de raw wuu no, diñ keege see äe no, diñ farge ti äe ciñ no, diñ mbarge jag jiili äe no.
- ³⁰Ndi yañ mbi de ko hun äe no, sen diñ ngeel de koëe. Ndi de ko eiggi ga riñ ga se äen wo de joñre äe ma de koë koën wo. Kay diñ jag Manwuri.
- ³¹Diñ wersen so ga ndi law ti Mowab mono, ndi ra go ti sir Mowab äuy tu. AÈ de ngrum jag ti jar ma Kir-Heresn wo.

- ³²Pay tlalum ma Sibma no, ndi ra ti äo debañ de dañ ro maga Yeaser ra mono, jag do tlalum äon hay raw wo see maarogn wo go, hay day wo wo go jag maarog ma Yaeser no. Je älag jarn cwaa go ne mo äo ma weegen wo de mo äo ma haçaçgen ti.
- ³³Fruygi wo de feg caa wo wer go yoo koore ma de peëgen wo de sir Mowabe. Ndi hay oçg yii ma äi caçaçgen wo go, aè bay haçaç yii de war fruygi jag wa so. AÈ laa diñ war maga bay wo diñ war fruygi wa mono.
- ³⁴War maga aè 'waë le Hesbon mono, aè laan wo go Eleale haçaç, aè laan wo go haçaç Yahase, go Sowar haçaç wo go Horonayim, haçaç wo go Eglad-Selisiya werga bii ma Nimrim oçg ge wo go lay.
- ³⁵Ndi mañ jag waçaçre go de Mowab so, go de je maga ëii ti ngeel cor soçoçre ma de mañge ciñn day roë fen foçoçre no ne soçoçre äen wo mono. Kay diñ jag Manwuri.
- ³⁶Äil äi ra ti Mowab do siili wo nono, äil äi ra ti jar Kir-Heres wo do siili wo nono wer maga da'ge maga aà hay bag wo jag äe ciñ yee we go.
- ³⁷Gahaçyla, aè ceçeç tin wo go äuy, aè po' piñn wo go äuy lay. AÀ a go de ngaë äi coo do äuy day aè go de saë bugu sag äuy lay.
- ³⁸Ciñ ti tiñ ma Mowabn wo, ti ngeel tayge ti äen wo mo äuy, AÈ ra na diñ huli tawa tu wer maga ndi mbug Mowab go do caçaçge maga aè bay de saçy äe ti wa so nono. Kay diñ jag Manwuri.
- ³⁹A san go do heçeçne mo ëala! Hrag wee ware! Ko wee Mowab mbuë faale go de soçoçre mo ëa so la! Mowab kol go diñ fen feg ti, fen caa heçeçne jar maga wo ti äe mo äuy no.
- ⁴⁰Gahaçyla Manwur waçaç gano: Ko wee, aà pud le do gebeg nono, cir grañ äe go ne Mowab ti.
- ⁴¹AÈ yaçaç Kiriyaod we go, aè mbug kor ma de eegre kiñkiñn wo we go. Jiili blumri ma Mowabn wo ti wur sen do waçy maga äil äe de le'ge äe ma biñgi nono.
- ⁴²AÈ älag jar Mowab wo go, aà joñ ge wo go diñ wer jar po ta' gaa so has werga aà far wo ti see äaara ciñ pel Manwuri.
- ⁴³Daëge see, tu wo de bay wo go de cir ti äo, ndo je ma ti sir Mowab no! Kay diñ jag Manwuri.
- ⁴⁴Je maga dañ do daëge seen mono le' go äi tu, je maga ëii le go äi tu ba go ti bay werga ndi le de kol kal bon ne hen ti, ne sir Mowab ti. Kay diñ jag Manwuri.
- ⁴⁵Jar maga dañ wo mono, sen wo lagge go de hoo eegre nen cee Hesbon. Ama wuu caa le go Hesbon jiliw jiliw, le de yaçaçge äi feelee wañ ma Sihon, day aà go de roë plaña Mowabe, go de roë tipeçeçge ti jar ngar jagn wo.

⁴⁶Ree ti äo, sir Mowabe! Jar mani Kemos taw wo we go! AÈ raw we de weere äon wo ti daŋgay, aè hoo mayre äon wo we go gebere.

⁴⁷Ama ti tawge nawn wo mono, ndi fer ge yañ le de jar Mowab ma de hooge ti daŋgayn wo. Mona diñ ree maga aè cagn go ti Mowab mono. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 49

Waçaçre ti jar Amoñ wo

¹Ti jar Amoñ wo. Manwur waçaç gano: Israyel bay de biñgi wa yawla? Je ma hoo tabul äe hay bay wa yawla? Wer mayse ga wañ jar Amoñ yaçaç sir Gad go day jar sir äen kol wo go de tiñ äi leege äen wo la?

²Diñ wersen so, naw yañ wo le age ndi mañ ge poçoç yañ le ne Rabad meene sir mani jar Amoñ wo ti. AÀ kol ge yañ go diñ ngeel ma nen coocoo day aè roë ge sir maga wo nen do äe wo yañ go de wuu. Kay diñ jag Manwuri. Mo so no Israyel kol yañ ge go waçaç waçaçre jar maga hay äo' wo coo äe go mono. Waçaçn diñ Manwuri.

³Hesbon, hrag ware, werga aè älag Ayi we go! 'Wad wee ware, nday mayre ma Raba no. Mblaaga äay maga nday saë ra sag mo hay wo diñ bugu. Ra wee huli, wo wee de ëeere ti faale kor äaäla äaäla! Sen na werga wañ äaaran de rawge ti daŋgay de jar sië jag äen wo minisdir ben wo äuy mono.

⁴Wer mayse ga ndo keeë see äo wer log äon wo la? Por äon go de tosge so, ndo may ma ti grañ maga hay de kañ ëiggi äo ti horog äo maga ndo de tay rage, ndo maga ndo hay waçëge ga wose ur gi ba yañ le dur moge la mono!

⁵Ko ga ndi day kañ daëge see ne ndo ti. Kay diñ jag Wañkluu, Manwur Pantway no. A a ge le go ti ngeel äuy mo ti. Nday yeeë ge nen go, wosela äuy go jag see boñ day je ma tay ti jar maga wel wo go joñ ge gaa hase.

⁶Blam sen mono, ndi fer ge jar Amoñ maga wo wo go de hooge ti daŋgay wo yañ le. Kay diñ jag Manwuri.

Waçaçre ti sir Edom

⁷Ti Edom, Manwur Pantwayn waçaç gano: Koge ree bay wo äi leege Teman wa so yawla? Bagge yañ yee nen jar sir äen wo go yawla? Koge ree äaaran glub go yawla?

⁸Dañ wee de ëeere, mbuë wee faale, yoñ wee wo go ti hlug huuli wo day lag wee wo go de tiñ ni, nday jar Dedan no! Gahaçyla ndi day age de ree ne sir Esaw ti, diñ wur ma joñ ge äe go de guur no.

⁹Hayga jar weer feçeçre a wo we ni äo no, aà men ge wo fen ma fleg blam ni gaë. Hayga jar freñ a wo we ni äo de suñ no, aà hoo ge wo feçeçre do maga äil äaara da nono.

- ¹⁰Gahaçyla ndi, ndi men ge Esaw ge go glog koëe, ndi da' ge wer yañ go ne ngeel yoñre äen wo äuy day se yoñ ge see äe gaa so hase. Jar ni äe wo, heçeçre äe wo de jar leege äen wo äuy, aè älag ge ra go äuy day Esaw joñ ge gaa so hase.
- ¹¹Tob weere holge äon wo go, ni ndi geçeç ge ra yañ go Daga naare dewur äon mo kañ wo eiggi go diñ ti äi!
- ¹²Gahaçyla Manwur waçaç gano: Koëa, jar maga kiida hay bay de ba rage maga aà mo joo wo äil kobn wa, kol wo go ma jooge äe day ndo äon aè caa mo go faale so ge! Ndo gwa' ge go faale gaa, ndo joon ge äegte'e.
- ¹³Gahaçyla, ndi haç' go de see äi tu, Bosra kol ge yañ go diñ ngeel mapoëag poëage, diñ fen mbuë fuy, diñ tabuli, diñ fen faëge day äi leege ma ti äen kol ge wo go diñ tabul wo sagsage. Kay diñ jag Manwuri.
- ¹⁴Ndi hay laa waçaçre po le jag Manwuri day aè hay äo' jobo wo riñ wer jar wo gano: Tay wee le, a wee le durgi äe! Hoo wee go ciñ ma woge durgi!
- ¹⁵Ko so ga ndi kol ge ndo go klee yoo wer jar wo, diñ wer ma de äo' fo yoo wer jar tabay wo.
- ¹⁶Keëge see äo no, farge ti see äo ciñn hoä wo ndo go, ndo maga ngeel hayle äon wo go ti rum huuli wo day ndo go de yaçaç tipeçeçge ti ngeel ma de farge ciñ wo mono. Ndo mo kañ ba tiñ äon le go ciñ haçaç do gebeg no yaw, ndi srog ge mbi ndo ge le go gesiñ. Kay diñ jag Manwuri.
- ¹⁷Sir Esaw kol ge yañ go nen cocoo. Jar maga heer ge wo ti jeñ äe mo äuy ngil gi wo yañ day 'wad ge wo flew yañ ti ree maga da'n ge wo mo äuy no.
- ¹⁸Do Sodom, Gomor wo de äi leege ma ti jeñ äaara maga aè hay älag ra go äuy nono, jobo laa ge tiñ ti sir Edom gaa lay, je tabay po a ge hayge ni gaa lay. Waçaçn diñ Manwuri.
- ¹⁹Ko wee, je älag Edom le de a ge do mingir nono, aà cegaë Jurdeçeç maga jag äe glumglum le go ma woge kalge äil kaw horog ma de ma' laä go ti no. Ndi naa ge Edom do, ndi kañ ge wer äe ëeege day ndi kañ ge je ma ti nen äin ne hen ti waçaç ree äe. Wose yañ do ndi no la? Wose kañ nen äi yañ ti äin la? Je koëge ma hon oo ge yañ deñ pel äi la?
- ²⁰Diñ wersen laa wee fen maga Manwur bag jag äe le go see Edom mono, laa wee fen maga aà eign le go ma joñ jar Teman wo de be mo so! Cwaçy, aè kog ge ra yañ wer do weere fiiri wo nono, aè kol ge kaw äaaran yañ go diñ ngeel mapoëag poëage.
- ²¹Laage äaara maga aà laa wo go gesiñ daë tamsir go äuy, aà diñ ngarge jag maga aè laan wo go haçaç jag maarog ma de seçeç no.

²²Je hee Esawn le de urgi, àà pud le do gebeg nono, blar grañ äe go ne Bosra ti. Jiili blumri ma ti sir Edom joñ ge wo go wur sen do jiili waçy maga äil äe de le'ge äe ma biñgi nono.

Waçaçre ti Damase

²³Ti Damase. Hamad wo de Arpad wo go nen soçoçre werga àà hay laa wo waçaçre ma bay ngare, see äaara raw go dañ rage. AÀ diñ degurleege maga naa nen maarog day bay ham jag gesiñ wa.

²⁴Damas gay we go, àà go de mbuë faale de ëee. Daëge see go de bagge äe do, heçeçne go de caage äe, äil äe de le'ge äe do waçy maga de biñgi nono.

²⁵Mayse pala, aè tobn we go, äi leege se maga aè keen mono, äi leege ma joñ äil äi go feh no!

²⁶Kidolgi weere joçoçre äen laa ge wo yañ go sululul gesiñ ti ngeel tayge tin wo. Werpiiri äe ma durgin wo äuy ham ge wo jag go gesiñ ti wur seno. Kay diñ jag Manwur Pantway no.

²⁷Ndi hee ge wuu go ne kor ma ti Damas no day se roë ge tiñ ma de wore mani Ben-Hadadn wo yañ go.

Waçaçre ti Kedare

²⁸Ti Kedar wo de sir wañre ma Hatsor maga Nebukanetsar wañ Babilon äum ra mono. Manwur waçaç gano: Hoo wee go ciñ, wo wee dur Kedare, day wo wee haç puçuçri ne jar ma nen wur bo toñ wo!

²⁹Daga aè mo hoor tiñ äaaran wo go de horogre äaaran wo, aè mo frum tiñ äaaran wo go de feçeçre äaaran wo de yoñyoñ äaaran wo day aè mo 'wad war ne hara ti gano: Heçeçnen go ti ngeel äuy!

³⁰Dañ wee, ëee wee deparday, teer wee tu ma yoñge wo, nday jar Hatsor no! Kay diñ jag Manwuri. Gahaçyla Nebukanetsar, wañ Babilon le go de bag jag waçaçre ti äay, a le go de eig fen maga se a ge joñ nday de äe mono.

³¹Hoo wee go ciñ, wo wee dur wer jar ma de yoçoç tin wo, jar maga wo go de lagge flaçy mono. Jag tiñ noga manyaçaç bay jag äaara wa, a mbaara go tañrañ ta' tu.

³²AÈ frum gi yoñyoñ äaaran wo ge go, horogre äaara ma ngaään joñ ge wo go diñ fen äesge blam jaw. Ndi fa' ge ra yañ wo go wer leege ma honla äuy, jar se maga har wo jeñ piñ äaara go mono, day ndi cir gi ti äaara yañ go de ree ma caa ragen äuy lay. Kay diñ jag Manwuri.

³³Hatsor kol ge yañ go diñ ngeel reege weà wo, go diñ ngeel coocoo ma tum. Jobo laa ge tiñ ni gaa lay, je tabay po a ge hayge ni gaa lay.

Waçaçre ti Elam

³⁴Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaçn ne Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon ti Elam ti tijiigi wer wañ mani Sedesiyas wañ Judan mono:

³⁵Manwur Pantway waçaç gano: Ko wee ga ndi haw toñwaa mani Elam we go, fen kañ wer äe se ja'ge no.

³⁶Ndi kañ ge leege yañ wo ne Elam ti naa, diñ leege maga a wo le ti coçoç sirn wo naa äuy. Ndi fa' ge ra yañ wo go wer leege sen wo day wer jar po joñ ge wo ta' ga jar Elam dus wo wo go ni gaa joñ gae.

³⁷Ndi daë ge jar Elam wo yañ pel jar hee äaaran wo, pel jar maga bay wo de saçy äaara ti wa mono. Ndi a ge yañ de ree ne hara ti, diñ bagge poçoç äi ma de haçaç no. Kay diñ jag Manwuri. Ndi äo' ge moslam yañ wo ne hara ti haçaç ndi wo go taw rage.

³⁸Ndi kañ ge paale wañ äin yañ go äil Elam, day ndi taw ge wañ äen wo de minisdir äen wo yañ go. Kay diñ jag Manwuri.

³⁹Ane, ti tawge wurn wo mono, ndi fer ge yañ le de jar Elam maga wo wo ti dañgay mono. Kay diñ jag Manwuri.

JERMI 50

Waçaçre ti Babilone

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ti Babilone, ti sir mani jar Kalden wo nen do Jermi je ndar nen waçaçre Baan mono.

²Siin wee wo yoo wer jar wo, waçën sug jare, mañ drapon ciñ! Waçën wee sug jare, yoñ wee jag ti äe wa! Waçë wee gano: AÈ yaçaç Babilon we go! Bel go de wuu ti de soçoçre, Merodag go de dañ jiili! Fodo soçoçre äen wo go de wuë ti de soçoçre! Soçoçre äen wo go de dañ jiili!

³Gahaçyla wer jar po yañ wo le de hooge nen äaã gloñhwede ma age durgi äe. AÀ kol ge wo sir äen go nen cocoo, jar joñ ge wo de tiñ ni gaa so hase, jar tebere de nayre wel ge wo go.

⁴Ti naw sen wo ni mono, jar Israyel wo de jar Juda fer ge wo yañ le jag kaçaçra äuy, see ge wo yañ le de ro jage day kië gi wo Manwuri, Baa äaaran yañ. Kay diñ jag Manwuri.

⁵A wii gi wo wer Siyoñ yañ day kañ ge wo ti äaara yañ wo ti faage maga le' wo ni mono. A waçaç ge wo yañ ne kaçaçra gano: A wee le, naa sa' wee see naa see Manwur de tayge jag ma tum maga yoçoç ge ti jar go gaa so mono!

⁶Jar mani äin hay wo diñ saçaçre ma de yeeëge wo, jar koë ragen hay yeeë wo ra go, hay wo yeeë nen äaara wo go yoo huuli wo. AÀ hay wo woge ti huuli ma la, ti huuli ma la, yoçoç wo ti go ti kaw äaara no.

⁷Jar maga hay wo yiñ gi de äaara ree wo mbaara ra go koëe. Jar hee äaaran hay wo waçëge gano: Ree äaara bay ti wuur wa werga a joñ wo älagge see Manwuri, je maga hay kay ti äaara mono, see Manwur maga paçaçre äaara hay wo gorge diñ do äe mono.

⁸Laa wee go de ëeere, men wee Babilon go, men wee sir jar Kalden wo go! Kol wee pel kaçaçra do togloñre wo pel fiiri wo nono!

⁹Gahaçyla ndi de see äi tu ndi mañ ge poçoç ma kluu yañ le nen äaã gloñhwede ne Babilon ti. Wer jar sen kañ ge wo yañ ne hen ti day yaçaçn ge wo yañ go. Waa ma do äaaran wo do ma do je maga go de hadge de durgi ga fer le de koë gaa nono.

¹⁰AÈ haç ge sir Kalde go ma frumgi, jar maga frumn gi wo go wuë gi wo yañ go. Kay diñ jag Manwuri.

¹¹Joñ mbay fruygi, äil äay mo hay mbe go feh fehe, nday maga nday äo' coo tway äin go mono! Yoor mbay ciñ do day tigli ma de ba paçaç nono, buçy mbay haçy do piiri ma de eegre wo nono!

¹²Man äay go nen soçoçre ma kluu, waçy maga hay biñ nday go de wuu ti de soçoçre. Ko wee so ga sir äayn kol ge go diñ blam kaçaçra, go diñ puuli, go diñ sir kay, diñ laale.

¹³Wer maga äil Manwur soçoç mono, jobo hay ge de tiñ ni gaa so, àà joñ ge go ti' äuy tu diñ sir ma nen coocoo. Wosela äuy maga hee ge ti jeñ Babilon mono, ngil gi yañ day 'wad ge flew yañ ti ree maga caan wo mo äuy no.

¹⁴Cir wee go ma dur Babilone, yiñ wee ti äe go cweçeç äuy nday jar ma de waa bay no! Jwagn wee de waa, lab wee waa äay wo go see toñ äen wa werga àà joñ älagge see Manwuri.

¹⁵'Wad wee war jaw ne hen ti go ti ngeel äuy! AÀ hoo do we go ciñ, tiñ äen leë wo we go gesiñ, kor ma ti äen mbug wo we go werga a diñ wur sa'ge hee mani Manwur no. Sa' wee hee see äay go de äe! Joñn wee do maga àà hay joñ jar no lay!

¹⁶Yee wee nen je ma jo'gen wo go de je maga mañ sañ do ti wur weege wo go äi leege Babilone. Daga wosela äuy mo fer se kawre äe wo, wosela äuy mo dañ de ëee äil sir äe do moslam mani je joñ bon jar no!

¹⁷Israyel diñ mansam maga yee go day mingir yee wo nen äe go. Hay lorn go tañgu na diñ wañ Asiri day je ma blam taw maga hay sor hm äe go na diñ Nebukanetsar wañ Babilone.

¹⁸Diñ wersen so Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç do kay nono gano: Ko wee ga ndi joñ ge wañ Babilon wo de sir äen yañ doge ndi hay joñ wañ Asiri no lay no.

¹⁹Ndi fer ge Israyel yañ wo le äi glañ äaara no. A da' ge wo ngeel koëge äaaran wo yañ wo ti huuli Karmel wo de sir Basañ, day saara wuuë gi yañ go ti huuli ma Efrayim wo de sir Galaad äuy.

²⁰Ti wur sen wo mono, aè kië gi debaycoçoçre Israyeln yañ, se joñ ge gaa so hase. AÈ kië gi älagge Juda yañ, aè da'n ge gaa hase, werga ndi fug gi äil ge go ne jar maga gwa' wo ga ndi men ge ra ti. Kay diñ jag Manwuri.

²¹Uri, wo dur sir Meratayim wo de jar Pokod wo. Id ra go, caa wer äaara go! Joñ fen maga ndi waçaçn ne ndo mo äuy. Kay diñ jag Manwuri.

²²War jaw go de le'ge äil sir no, ree ma kluu de caage äe.

²³Ree may pa! A mbugn we go, aà hragh we go so, big se maga hay mbar jar ma ti tamsir wo äuy ti mono! Ree may pa! Babilon kol we go diñ ngeel ma nen coocoo yoo wer jar wo ra!

²⁴Ndi hay äo' rew ne ndo Babilone, day ndo raw bagge go ti äe bay da' wer ne hene. De maga aà da' mo ni no kay tu aè raw ba ndo tu wer maga ndo hay dur na diñ de Manwuri.

²⁵Manwur raw ko nen äil ngeel äen wo, raw hoo feçeçre durgi soçoçge äil äen wo. Sen na diñ joñre Wañkluu, Manwur Pantway wo äil sir jar Kalden wo.

²⁶Lwa' wee le ne hen ti le ti jag sir tawge haçaç. Buñ wee jag boole äen wo go. Cor wee ëugul äe go ti keçeç do coore ma de tayge nono day ni nday caa wer äe go nen maga jobo mo gwa' ni boñ wa so hase.

²⁷Id wee blore dere äen wo go, wo wee go de äaara ti ngeel ngaë nay! AÀ taw wo we go jag äaara werga wur äaara go de age, diñ wur ma haç puçuçri ne hara no.

²⁸Jar maga ëee wo le go, yoor wo le go Babilon wo de 'wad ware, wo de sii waçaçre ne jar ti sa'ge hee mani Manwuri, Baa naan wo ciñ ti huuli Siyoñ, ti sa'ge hee maga aà sa' ge hee tiñ äen mono!

²⁹Hoo wee jar jwag waa wo le ne Babilon ti de jar maga ko wo ëaw toñwaa mo äuy no! Cir wee ti äe go nen maga jobo mo dañ go wa hase. Poën wee go ti joñre äen wo day joñn wee do maga aà hay joñ jar no taw taw no! Gahaçyla aà hay far ti see äe ciñ pel Manwuri, pel je ma bay ëag ma Israyel no.

³⁰Diñ wersen so weere joçoçre äen sraë ge wo yañ go gesiñ de huli ti ngeel tay tin wo, aè ham ge jag jar durgi äen wo yañ go äuy ti wur seno. Kay diñ jag Manwuri.

³¹Ko ga ndi taw mo go, ndo waçy ma far ti see äo ciñ no! Kay diñ jag Wañkluu, Manwur Pantway no. Gahaçyla naw äo go de age, diñ wur ma haç puçuçri ne ndo no.

³²Waçy ma far ti see äe ciñn äa' ge yañ, le' ge go gesiñ day je mañge äe go ciñ joñ ge boñ gaa hase. Ndi hee ge wuu yañ go ne äi leege äen wo, day se roë ge sir ma ti äen wo yañ go äuy.

³³Manwur Pantway waçaç gano: AÈ de ma joñ bon jar Israyel wo de jar Juda wo äuy. Jar maga hay hoo wo ra wo go ti dañgay caa wo wañ ti äaara, bay wo men do go see äaara.

³⁴Ama je yaçaç ragen de kaçaçge, aà diñ je maga a èen ga Manwur Pantway mono. AÀ oo ge yañ ti äaara ma haç jam ne sir no, ma haç lawge ne jar Babilon wo.

³⁵Moslam de kañge ne jar Kalde wo ti, ne jar Babilon wo ti, ne minsdir äen wo de jar ko ree äen wo ti! Kay diñ jag Manwuri.

³⁶Moslam de kañge ne jar gete' ma ja'gen wo ti! Daga aà mo loë wo go! Moslam de kañge ne blumrin wo ti! Daga aà mo caa wo heçeçne go!

³⁷Moslam de kañge ne piiri wo de pus durgi äen wo ti, ne blamkaçaçra jar maga wo äil Babilon ti! Daga aà mo kol wo naare go! Moslam go de kañge ne horog äe ma de tayge ciñn wo ti! Daga aè mo frum ra go!

³⁸Kay go de kañge ne biin äen wo ti! Daga aà mo oçg wo go! Gahaçyla aà diñ sir fodo soçoçre wo day feçeçre ma de ceëge maga aè goñ ra älag wo ti äe go.

³⁹Diñ wersen jar ma ti puuli wo de nayre ma yoofii koln ge wo yañ go diñ tiñ äaara. Gii 'wuçy gi wo tiñ äaara wo yañ go ni, day jobo laa ge tiñ ni gaa so. De kiñgi de kiñgi jobo joñ ge tiñ ni gaa so hase.

⁴⁰Do Sodome, Gomor wo de äi leege ma ti äaaran woäuy maga Manwur frum ra go nono, jobo laa ge tiñ ni gaa so hase, je tabay po hay ge de tiñ ni gaa lay.

⁴¹Ko wee, jar po wo le de age nen äaã gloñhwede, diñ wer jar po ma ngaãa wo de wañre ma de eegre wo. A puçy wo kaçaçra le haçaç ti jag sir tawge.

⁴²AÀ ndar wo waa wo de manjaw ti jare. AÀ wo de huni, bay wo ko decoo jobo wa. Geçeçge äaara sam do maarog nono. AÀ wo de ëidgi ti piiri wo, wo go de cirgi do sode wo nono ma dur ndo, ndo may ma Babilon no!

⁴³Wañ Babilon laa waçaçre sen mokay do äe hrag wo ne go, heçeçne bañ see äe go. Äil äe le'n ceege do waçy maga de biñgi nono.

⁴⁴Ko wee, je älag Babilon le mo caw do mingir maga cegaë Jurdeçeç ma jag glumglumn le go ma woge kalge äi kaw horog ma de ma' laä tin wo nono. Ndi naa ge ra do, ndi kañ ge wer äaara ëeege day ndi kañ ge je ma ti nen äin ge ne hen ti waçaç ree äe. Wose yañ do ndi no la? Wose kañ ge nen äi yañ ti äin la? Je koëge ma hon oo ge yañ deñ pel äi la?

⁴⁵Diñ wersen so laa wee fen maga Manwur bag jag äe le go see Babilon mono, laa wee fen maga aà ëign le go ma joñ sir jar Kalden wo de äe mono! Cwaçy aè kog ge

ra yañ wer do weere fiiri wo nono, aè kol ge kaw äaaran yañ go diñ ngeel mapoëag poëage.

⁴⁶De maga aè laa so ga aè yaçaç Babilon go mono, tamsir fijë go äuy, aè du' ngarge jag wo go ti wer jar wo äuy.

JERMI 51

Ree maga caa ge Babilon mono

¹Manwur waçaç gano: Ko wee ga ndi kañ ge leege ma älag jar yañ ne Babilon ti, ne jar Leb-Kamay wo ti.

²Ndi kañ ge jar fa'ge wo yañ ne Babilon ti day saara fa'n yañ wo go, men ge wo sirn yañ go äil koëe werga aà lwa' ge wo ne hen ti le go ti ngeel äuy ti wur maga reen caan ge mono.

³Daga aè mo hoo äil toñwaa go see je maga mañ toñwaa do mono, see je maga kee see äe wer ngoñ äen mono! Ko wee decoo weere joçoçre äen wo wa hase! Caa wee wer sode äen wo go äuy.

⁴Daga aà mo sra' wo go gesiñ de waçaçge see go nen huli wo ti sir jar Kalden wo, wo go de kyuägi ti' ti' ti faage ma äi leege Babilon wo no!

⁵Gahaçyla Israyel wo de Juda bay wo holge Baa äaaran wa, bay wo holge Manwuri Pantwayn, ba de maga sir äaaran mbe de ree ti pel je ma bay äag ma Israyeln mo äuy no.

⁶Èee wee go, men wee Babilon go day wosela äuy mo yaçaç see äe go. Daga aè mo taw nday wo go bay jag wer debayçoçoçre äen ni wa! Gahaçyla aà diñ wur sa'ge hee mani Manwur no, a de poëge äe ti fen äe no!

⁷Babilon hay äi coo do Manwur do mo ma äil kob boo biñni maga hay taë jar ma ti tamsir wo go äuy nono, wer jar wo äuy hay joo wo yii äe no. Diñ wersen so ga wer jar äuy mbar wo nen ti go mono.

⁸Do no kay tu Babilon le' go gesiñ, mbug go! Hrag wee war ti äe, kië wee guurkoo le ma rug waçaçge äe no, tiga aà peçeç yañ go laybla' no.

⁹Wuur hay da ga wuur peçeç Babilon go, ama se peçeç go gaè. Naa tobn go, wosela äuy yoo naa mo raw äil sir äe, werga ree ma see äen raw wo go ciñ haçaç, aà raw wo ciñ haçaç nen swaare wo.

¹⁰Manwur go de naa nen keëed naa no. A wee le, naa wo waçège go ti joñre mani Manwuri, Baa naan go ti Siyoñ.

¹¹Ndar wee jag waan wo, bag wee huln wo go de äaara! Manwur le de jaçë nen wañ ma ti sir Medi no, werga aà go de ëiggi ga se älag Babilon go. Gahaçyla sen diñ sa'ge hee maga Manwur sa' hee tiñ äen mono.

¹²Mañ wee drapo ciñ see kor ma ti Babilon wo! Hoo wee sode wo le see keçeç ni! Lag wee jar gor ngeel wo! Laa wee gu ne hene! Gahaçyla Manwur yañ de eig mopo ma joñge, aà go de bag jag fen maga aà hay waçaçn go ga se joñ Babilon de äe mono.

¹³Ndo maga ndo de hayle ti jeñ bii ma kluuri day de tay horog ciñ debañ mono, ndo ndo' ti go so, wer koñne ma äil äo no!

¹⁴Manwur Pantway hay haç' go de see äe tu gano: Cwaçy, ndi ba ge äil äo yañ go de jar dog aà wo diñ tenten wo nono day saara 'wad war yañ de fruygi ma fegge ti äo.

¹⁵Manwur hay joñ ngeel ma gesiñ de eegre äe no, aà hay äo' wer tamsir diñ de koge äe no. Aà hay joñ ngeel ma ciñ diñ de ti ngeel äe no.

¹⁶De maga aà caa poçoç mono, bii raw wo tayge go nen ngeel ma ciñ. Aà tay swaare wo le ti jag sir tawge day ngeel raw sagge ma ra baa. A ur leege le ti ngeel maga a le de tay ti ni mono.

¹⁷Je tabay ma honla äuy kol go je bay ti wer koge mani Manwur no, fodo ma de yorgen joñ soçoçre go ne je yorge äe no. Gahaçyla feçeçre äe maga aà yor ra bay wo diñ Baa cwaçy wa, äodge eegre po bay le äil äaara me' wa hase.

¹⁸Aà wo diñ ngeel de koëe, wo diñ joñre ma kañ soçoçre ne ne jar ti. A yee ge wo nen go de maga aè ur gi we le ti ree äaara mono.

¹⁹Baa maga diñ nen mo mani Jakobn bay do saara no wa, werga 'wuçy feçeçre wo mo äuy na diñ se day Israyel wo diñ äiñi ni jar ma ti nen äen wo. Èu äe ga Manwur Pantway.

²⁰Ndo hay do äi do big nono, do feçeçre durgi wo nono. Ndi hay äum wer jar wo de äo, ndi hay älag sir wañre wo go de äo.

²¹Ndi hay äum piirin wo de je ya'ge äen wo de äo, ndi hay äum pus durgin wo de je ma de eiigi ti äen wo de äo.

²²Ndi hay äum je twarn wo de waçyn de äo, ndi hay äum je taçaçben wo de weekleen de äo. Ndi hay äum weel ma joçoçn wo de maytiglin de äo.

²³Ndi hay äum je koëgen wo de horog äen wo de äo. Ndi hay äum je jeegen wo de blore dere äen wo de äo. Ndi hay äum jar waçaç waçaçre progn wo de jar car kiidan wo de äo.

²⁴Ndi poë ge Babilon wo de jar ma ti sir Kalden wo äuy yañ go ti älagge maga aà hay joñn wo see Siyoñ yañ go nen äay poëage. Kay diñ jag Manwuri.

²⁵Ndi ur we ti ree äo so, ndo huuli ma taw jar no, ndo maga ndo hay älag tamsir go äuy mono! Kay diñ jag Manwuri. Ndi mañ ge do äi yañ ciñ see äo, ndi srog ge

ndo yañ le go ciñ ti huuli wo day ndi kol ge ndo yañ go diñ huuli ma yaçaç wuu ka'a.

²⁶AÈ mañ ge huuli ma ti coçoç tiñ noga huuli ma äo' wer tiñ po le go ni äo gaa werga ndo joñ ge go tum diñ ngeel ma nen coocoo. Kay diñ jag Manwuri.

²⁷Co' wee drapo go äil sir no! 'Wad wee coçoç wo yoo wer jar wo! Tay wee wer jar wo le go sag sag ma durgi äe! Èe wee sir wañre ma Ararad, ma Mini wo de Askenas wo le ne hen ti! Kañ wee jar hoor sode wo ne hen ti! Ya' wee piiri wo ne hen ti do tenten maga hoor wo ngoñ ngoñ go nono.

²⁸Tay wee wer jar wo le ne hen ti, diñ wañre ma ti sir Medin wo, jar waçaç ree progre äen wo, jar car kiida äen wo de jar sir maga aà waçaç wo ree äaara mo äuy go sag sag ne hen ti ma durgi äe.

²⁹Tamsir hay fiñi, hay daë de maga Manwur bag jag fen maga se hay eign see Babilon go mono. AÀ kol sir Babilon go diñ ngeel ma nen coocoo, bay jar äili.

³⁰Do sode ma Babilon woo wo go see durgi no, aà lag wo mbaara äil kor äaaran ma de eegren kiñkinn lage. A yoçoç wo ti go ti twar äaara no, kol wo go do naare wo nono. AÈ hee wuu go ne ngeel lagge ma Babilonn wo, aè hrag jag tiñ äen wo go.

³¹Je ëee fer wo go caa pel je ëee no, je soole fer wo go ne je soolen nen ma woge riñ wañ Babilon ga aè yaçaç äi leege äen we go äuy,

³²ga aè yaçaç ngeel cegaëgen wo we go, ga gloñren wo go de yaçaç wuu day jar durgin wo go de bañge do heçeçne äuy.

³³Manwur Pantway, Baa ma Israyeln waçaç gano: May ma Babilon do yaage ma ti wur äumgi feçeçre nono, gwa' me' koëe, wur ma weege äe a go.

³⁴Nebukanetsar wañ Babilon lor ndi go, geëeb nen äi go. AÀ hay kol me go diñ caçaçge ma äil koëe. A mañ bii go me ti do barkag nono. AÀ hay ba äil go de fen äi maga hay de wore mono, raw yee nen äi go.

³⁵Daga hun maga Babilon joñn see äi, see maysee äi mo fer ne hen ti! Waçaçn diñ may ma de tiñ Siyoñ no. Daga ci äi mo fer ne jar sir Kalde wo ti! Waçaçn diñ Jerusalem.

³⁶Diñ wersen so Manwur waçaç gano: Ko ga ndi mañ ge ree äon yañ do, ndi sa' ge hee äo yañ go! Ndi oçg ge maarog ma Babilon yañ go, ndi hig gi kaçaçge äe yañ le go.

³⁷Babilon kol ge yañ go diñ huuli ma de cor ëugul ne keçeç ti, diñ ngeel reege weà wo, diñ fen ngil jare, diñ fen feg ti. Jar joñ ge wo de tiñ äil äe gaa hase.

³⁸Arage wo yañ jag ta' boñ äuy do weere mingir wo nono, car ge wo poçoç yañ do mingir ma joçoçre wo nono.

³⁹De maga see äaara ba ge wuu we so no, ndi 'wuçy gi reege äaaran wo yañ go day ndi taa ge ra yañ go maga äil äaara mo joñ go fehe, mo laa wo naa go ma tum day mo puçy wo go wa so hase. Kay diñ jag Manwuri.

⁴⁰Ndi srog ge wer äaara yañ do weere saçaçre wo, do gamlaare wo de togloñre wo ti ngeel ngaë naèy nono.

⁴¹Ree may pa la! AÈ yaçaç Sesag we go! AÈ naa togoëge we go ne jar ma ti tamsir wo äuy jage! Ree may pa la! Babilon kol we go diñ ngeel ma nen coocoo yoo sir wo!

⁴²Maarog mañ we go ne Babilon ti, kañgaw äe ma debaň debaňn mañ wo bii go ne hen ti.

⁴³Äi leege äen kol wo go diñ ngeel mapoëag poëage. AÄ kol go diñ sir kay, diñ laale, diñ sir maga jobo hay de tiñ ni gaa lay, je tabay po hee ni gaa lay.

⁴⁴Ndi ur gi yañ le ti ree Bel wo de Babilone, ndi prud gi fen maga aà hay kuä jag go ti äe yañ le go ne hen jage, day wer jar men ge wo woge ni äe yañ go. Kor ma ti Babilon dra' le' go lay no!

⁴⁵Nday jar äi no, laa wee go, men wee ne go. Wosela äuy mo dañ go jag äe, wo go haçaç do bagge poçoç ma de haçaç mani Manwur no.

⁴⁶Dayla jiili äay caa go day heçeçne ngarge jag ree maga aè laan ge äil sir ni joñ ge nday. Gahaçyla, tagla mono, aè laa ge ngarge jag yañ, deeboo mono sen joñ ge diñ ngarge jag jar ma tigriñ pa. Haçyhaçy joñ ge yañ go äil sir no, je waçaç ree jar po ur gi yañ dur je waçaç ree jar ma tigriñ.

⁴⁷Diñ wersen so, wur yañ le age, ndi joñ ge fodo ma de yorge ma Babilon wo yañ go de guuri. Sirn äuy joñ ge yañ go nen soçoçre, jar äen äuy laa ge wo yañ go gesiñ de huli äil äe ni.

⁴⁸Ngeel ma ciñ wo de tamsir wo de feçeçre ma äil äaaran wo äuy 'wad ge wo war yañ ti Babilone, werga jar älagge äen go a ge wo le ne hen ti na le nen äaň gloñhwede. Kay diñ jag Manwuri.

⁴⁹Jar Israyel ma de huli no, Babilon go nen le'ge gesiñ lay, werga Babilon hay taw jar go debaň ti tamsiri!

⁵⁰Nday maga nday yaçaç go jag moslam mono, raw wee, lag wee wa so! Wo go haçaç genla äuy eig wee ti ti Manwur day daga ti äay mo hay de kañge ti Jerusalem!

⁵¹Naa hay go nen soçoçre de maga sug naa hay laë äargen mono naa hay yoiñ nen naa go do soçoçre de maga waare hay a wo le, laa wo äil ngeel ma bay äag ma äil tiñ mani Manwurn mono.

⁵²Diñ wersen so, ko wee ga wur yañ wo le a ge day ndi joñ ge fodo äe ma de yorgen wo yañ go de guuri, day jar maga hay wo go de sealge da' ge wo see äaara yañ.

⁵³De maga Babilon mo mbeë ba see äe wo go ciñ da' swaare wo, noga mo geçeç ba kor äe ma de eegre kiñkiñn wo go ciñ bay maga jobo ëii ra wa yaw, jar älagge äen go a ge wo yañ durgi äe ti jag äi. Kay diñ jag Manwuri.

⁵⁴AÈ le de ngar jag le Babilone, diñ ngarge jag ma kluu ti sir mani jar Kalden wo.

⁵⁵Gahaçyla Manwur go de älag Babilone, a go de ham jag geçeçge ma kloñ go gesiñ. Kañngaw äen sam wo do bii ma kluuri maga sam wo le gig gig nono.

⁵⁶Kidolgi je älag jarn le de age durgi äe, le de age dur Babilone. AÈ hoo blumri äen wo we go, aè hrag toñwaa äaaran wo go werga Manwur diñ Baa maga de ko poë jare, aà fer nen mo ma wosela äuy ne hene.

⁵⁷Ndi taa ge minisdir äen wo yañ go de jar ko ree äen wo, Ndi taa ge jar waçaç ree progren wo de jar car kiida äen wo de blumri äen wo yañ go. A laa ge wo naa yañ go ma tum day saara puçy gi go gaa so hase. Kay diñ jag wañ maga aè ëen gaa Manwur Pantway mono.

⁵⁸Manwur Pantway waçaç gano: AÈ mbug gi kor ma de diy ma ti Babilon wo yañ go äuy, fuëgi äaara gwa' gaè. AÈ roë ge jag tiñ äe ma de geçeçren wo yañ go de wuu. Do kay nono joñre maga wer jar joñn ge wo kol ge yañ diñ ngeel de koëe, wer jar gay ge wo see äaara de koë koë ne wuu jage.

⁵⁹La diñ jag maga Jermi je ndar nen waçaçre Baa fern ne Seraya je ni Neriya, je ni Mahseya de maga aà de rawge Babilon wer Sedesiyas wañ Juda, nen kiñgi ma de naa maga Sedesiyas de ma joñwañ mono. Seraya hay na diñ wañ jar ko ngar wañn wo.

⁶⁰Jermi raw yer ree maga hay nen caa Babilon go äil kefder äuy, diñ waçaçre se maga wo de yerge ti Babilon mo äuy no.

⁶¹Jermi riñ Seraya gano: De maga ndo wo ge we go Babilon no, ni ndo joñ ge nen kee waçaçre sen wo mo äuy go.

⁶²Ndo waçaç ge gano: Manwuri, ndo de see äo tu ndo hay waçaç go ti ngeel se ta'n la ga daga aè mo yee nen äe go day je tabay noga naèy mo hay äil äe wa, aà mo kol go diñ ngeel ma nen coocoo wo sagsage.

⁶³Day de maga ndo äo' jag kee kefder sen la we go no, ni ndo sa' huuli wer äe day ni ndo äo'n go nen maarog Efrade.

⁶⁴Blam äe ni ndo waçaç ge gano: Bii mañ ge yañ go ne Babilon ti do kay no so no, aà yaçaç ge go jag ree maga ndi a ge de äe ne hen ti gaa, aà gay ge ra go. Mona diñ tawge ti waçaçre mani Jermin wo so.

JERMI 52

FERGE BAG BLAM WAÇAÇRE Waçaçre ti maga aè yaçaç Jerusalem mono

- ¹Kiñgi Sedesiyas hay do äog ti boñ de maga aà kol ti wañ mono, se raw joñ wañ kiñgi hwal ti boñ äi leege Jerusalem. Aà aà hay ëe man äe ga Hamutal may mani Jermi ma Libna no.
- ²Sedesiyas kal joñge diñ fen ma de älagge nen Manwuri, go ti feçeçren äuy doge Yehoyakim hay joñ no lay.
- ³Feçeçre sen joñ wo mo äuy na werga Manwur hay de soçoç äil ne Jerusalem wo de sir Juda ti haçaç kol go maga se tob ra wo go haçaç see äe. Sedesiyas raw joñ ti grañ go se wañ Babilone.
- ⁴Nen kiñgi ma de hwal maga se ti wañ mono, nen naw ma de hwal nen few ma de hwaln mono, Nebukanetsar wañ Babilon raw age de sode äen äuy dur Jerusalem. Saara raw kañge ne hen jage day raw wo teer tu go ti äe äuy ma hulgi durgi äe.
- ⁵Saara kañ ne äi leege jag go de cir ti äe haçaç wo go nen kiñgi ma de hwal ti boñ mani wañ Sedesiyas no.
- ⁶Nen naw ma de kaawa' nen few ma de naan de maga koñne de haç puçuçri ne äi leege no day jar ma äil sirn bay wo da' reege wa lay mono,
- ⁷aè raw nduu kor ma ti äi leegen go. Soden wo äuy raw wo dañge, men wo äi leegen go, laa wo go de suñ ti faage ma ti holañ kor ma äog ma ti jeñ pay sugnee mani wañ no. De sen ni jar Kalde hay wo go de cir ti äi leegen lay. Jar maga laa wo go raw wo mañ faage maga le' wo äil Araban mono.
- ⁸Ama sode mani jar Kalden raw wo mañ blam wañ niigi, wo wo ba Sedesiyas äil fuul ma Jeriko no. Jar durgi ma Jerusalem raw wo dus äil go.
- ⁹Saara raw ba wañ, kal wo woge de äe see wañ Babilon wo äi leege Ribla ti sir Hamade. Se raw cag ree äe go ni.
- ¹⁰Wañ Babilon raw ngaë jar ni Sedesiyas wo go nen äe ni, ngaë minisdir ma Judan wo go Ribla ni lay.
- ¹¹Blam äe se raw äeer nen Sedesiyas wo go, kal bañge äe de rece' boo dob ma nen äoge. Wañ Babilon raw rawge de äe Babilone, äo'n ti dañgay haçaç se hu wo go ni.
- ¹²Nen naw ma de hwal nen few ma de dween ga hay diñ kiñgi ma de hwal ti kaawa' ga Nebukanetsar wañ Babilon ti wañ mono, Nebusaradan wañ sode maga hay joñ peelee ne wañ Babilon raw age Jerusalem.
- ¹³Se raw roë tiñ mani Manwurn go, roë tiñ mani wañn wo go de tiñ ma Jerusalemn wo äuy. Se hee wuu go ne tiñ ma honla äuy maga se da' we de el ka' mo äuy no.

- ¹⁴Sode mani jar Kalde maga hay wo wer wañ soden ni äuy raw wo plaw kor ma ti Jerusalem go äuy.
- ¹⁵Nebusaradan wañ soden raw hooge see jar coo ma yoo jarn wo, hoo jar maga hay gwa' wo äi leege ni, hoo jar maga hay kol wo go wer wañ Babilon de jar joñre maga hay gwa' wo mono, raw de äaara.
- ¹⁶Ane Nebusaradan wañ soden raw haç faage ne blamkaçaçra ma äil sir ni ga aà mo gwa' wo diñ jar peë tlalum wo de jar jeeëge wo.
- ¹⁷Jar Kalde raw wo hrag dog boo dob maga hay wo äil tiñ mani Manwurn go, mbug wo krayn wo, gesaçaçge boo dob maga hay wo äil tiñ mani Manwurn ni go, raw wo rawge de boo dobn äuy Babilone.
- ¹⁸Saara kal hoo temneen wo, peln wo, mbegren wo, kobn wo, tasan wo de feçeçre ma de joñge de boodon maga aè hay ti joñre de äaara mo äuy no.
- ¹⁹Wañ soden raw hoo gesaçaçgen wo, sween wo, feçeçre ma lag saçaçgen wo, temnee wo, feçeçre ma hag lampan wo, kobn wo, tasan wo de feçeçre ma de joñge de boo biñnin wo de boo solayn wo äuy.
- ²⁰Dog tiñ ma äogn wo, mangesaçaçgen wo de blore dere ma hwal ti äog maga wañ Salomoñ hay joñ ra de boo dob do äaale tiñ mani Manwurn mo äuy no, feçeçre se ma de joñge de boo dobn wo mo äuy klew äaara bay ma ngaäge wa.
- ²¹Ane ti dogn wo mono, geçeçre mapo boñ hay meder kaawa', day kray nen meder hiira' hay de kaage ne hen yoo. Aà hay de rum äili day diälig äe hay ngaä weere do naa.
- ²²Gujugli boo dob hay de kañge ti äe day geçeçre gujugli boñ meder äog de nusi. Boo ma nen yeraçaçraçaç wo de ma horloñ horloñ hay wo go de cir ti dog no, saara de joñge de boo dob lay. Dog ma de äogn wo de boore äe ma horloñ horloñ wo na dosen no lay.
- ²³Boore ma horloñ horloñ hay wo do kaawa' ti hiira' jag rum äe no day boore ma horloñ horloñ ma de cirgi ti boo ma nen yeraçaçraçaçn wo kis lay.
- ²⁴Wañ soden raw hoo Seraya je mooben wo de Sofoni je sië jag ma kluu ma de äogn wo de jar gor jag tiñ ma swa'n wo.
- ²⁵Äi leegen ni mono, se raw hoo jar ma de ndar äay maga hay wo waçaç ree soden wo de jar ni renam yoo jar maga hay wo ti jeñ wañ mbañ ga se da' ra äi leege ni mono, hoo je yerge mani minisdir ma waçaç waçaçre soden wo ga hay hoor soden wo de jar ni do hiira' yoo jar maga hay wo äil sir de gwa'ge äi leege ni mono.
- ²⁶Nebusaradan wañ soden raw hoo rage, wo de äaara Ribla see wañ Babilone.
- ²⁷Wañ Babilon raw car rage go de moslam, id ra go Ribla äil sir Hamade.

²⁸Do kay no so no, aè hoo jar Juda wo wo go haçaç see sir äaara no. Mokay diñ keege jar maga Nebukanetsar hoor ra wo go mono: Nen kiñgi ma de renam no, jar Jwif wo ndar swa' de jar do äog ti swa'a.

²⁹Nen kiñgi ma de hwal ti nenma' ga Nebukanetsar de ma joñwañ mono, se raw hoo jar Jerusalem wo kiskis nenma' ti äe do swa' ti äoge.

³⁰Nen kiñgi ma de do äog ti swa' maga Nebukanetsar de ma joñwañ mono, Nebusaradan wañ soden raw hoo jar Jwif wo wo go kiskis renam ti äe do naa ti dwee, tay äuy jar ndar naa de jar kiskis hiira'a.

³¹Nen kiñgi ma de do swa' ti renam maga Yehoyakin wañ Juda ti dañgay mono, nen few ma de hwal ti äog ti naw ma do äog ti dween mono, Efil-Merodag wañ Babilon hay nen kiñgi äe ma tañgu ga se kol ti wañ mono. Se raw mañ ti Yehoyakin wañ Juda go ciñ, kal äo'ge äe le go ti dañgay.

³²Se raw fer waçaçre ne hen de ele, kal kañ paale wañ äen go ciñ ti paale wañ mani wañre maga hay wo see äe Babilon ni mo äuy no.

³³Se raw ndar oçoçbe dañgayn wo go ne hen ti, coo ra day Yehoyakin hay reege tum pel wañ haçaç huli wo bagge äe.

³⁴Wañ Babilon hay ko ngar äe, diñ koge ngar ma ti ngeel äen tu, tumtum nen tenen äen äuy haçaç wo go ti wur huli äe.

LAWGE MANI JEREMI WO

LAWGE MANI JEREMI WO 1

Siñ lawge ti Jerusalem

¹May pa! Äi leege ma de jar äil debaän gwa' we go äil koëe! AÀ kol go do waçy dewur nono! AÀ hay kluu yoo wer jar wo, Hay go ciñ ti sir wo day se kol go ti gebe ma kluu!

²Tum de suñ se ra, mberbe see nen äe siä siäi. Yoo jar maga hay wo dage äe mo äuy je ma teñ nen äe bay wa hase. Bar äen wo äuy hay kañ wo tew äe, saara kol go äuy diñ jar hee äe.

³AÈ hoo jar Juda wo wo go ti dañgay, AÀ kol wo go nen soçoçre ma kluu, wo go ti gebe ma kluu. AÀ wo wo go de tiñ yoo jar dehaçy wo, bay wo da' iggi wa. Jar joñ coo äaaran wo äuy ndar wo ra do de bon no.

⁴Faage ma Siyoñ wo go nen lawge werga jar bay wo age ti few wo wa so. Jag faage äen wo äuy go de hragge, jar sië jag äen wo de ndumgi. Mayre äe ma tigliirin wo go de caa jiili day se de see äe go nen lawge lay.

⁵Jar hee äen kol wo go blumri äe, Jar kiëgi äen kol wo go de fruygi, Werga Manwur kañ lawge ne hen ti wer debaycoçoçre äe ma ngaän wo. Je heen hoo weere äen wo raw de äaara ti dañgay.

⁶Wore may ma Siyoñ taw we go äuy. Minisdir äen kol wo go do blore gaçaç Maga bay wo da' hoçoç wa day ëee wo go de gayri pel je flegge nono.

⁷Nen wur maga Jerusalem nen lasge, Go jag seele ma de dawgen mo caw se fer ëig ti ti fen äe maga hay ti wurpo de wore mono. De maga je heen laa jar äen wo go gesiñ de huli Day je caa war äaara bay wa has mono, Jar hee äen raw wo koge äe Day feg wo ti maga aà le' go gesiñ mono.

⁸Jerusalem hay ya' wer älagge äen ciñ, Diñ wersen ga aà kol go de ëag mono. Jar maga hay wo keege äe mo äuy wo go de mbuë fo äe, Feg wo ti glog koë äe no. Se de see äe de ndumgi lay, cog ti go gesiñ lay.

⁹Fen ëag äen naa nen go ti jag oçoçbe äe no, AÀ hay ëig ti fen maga de age ne hen tin go me' gaa äuy. Le'ge äe go gesiñ diñ fen maga laa do jobo gaa Day je maga hay aà lawge äe bay wa. Manwuri, ko cocoo maga ndi nen äe mo ëala! Je heen naa blum go!

¹⁰Gahaçyla, je heen hay mañ do äe ciñ see fen äe maga hay de wore mo äuy no. Nen äe hay ko jar dehaçy wo le laage äil ngeel äe ma bay ëag no, Diñ jar se magando Baa, Ndo hay mañ jag äaara go ga aà mo laa wo yoo tayge jar äon wo wa mono.

¹¹Jar äen wo äuy wo de ndumgi, àà wo de kië reege. A coo wo mo äaara ma de woren go de reege nen maga see saara mo fer le see saara. Koëa la Manwuri, ko mbo maga ndi mbuë fuy go mo ëala!

¹²Nday jar maga nday heer ti faage mono, Daga te ree sen mo caa nday wa! Kañ wee nen äay day ko wee ëala, Te bon po yañ mbe do maga ndi nen äe no yawla, Yañ mbe do maga aè kañ me ti no yawla! Manwur kañ lawge me ti ti wur bagge poçoç äe ma de haçaç no.

¹³A äo' wuu le ciñ haçaç roë hm äi wo, day wuu sen seeë de pel roë rage. A äo' baëy ne ndi ti faage äi no, AÀ fer ndi go blam. AÀ kol ndi go nen coocoo, Nen lawge nen naw tum.

¹⁴Baa tay debaycoçoçre äin wo do äe do jug nono, Saara ngaf jag see kaçaçra, creë wo kiñ äi. AÀ hoo eegre äi go, Manwur haç ndi go äi coo do jar maga ndi kaçaç see äaara gaa wo.

¹⁵Manwur taw jar äi ma de eegre maga hay wo do äi wo go äuy. A mañ poçoç ma kluu le me ti ma ndreë weere ma joçoçre äin wo go. Manwur haçaç maytigli, may ma Judan go äi haçw.

¹⁶Ndi ra na ti äaara, mberbe haw mbe le nen äi tu tu, Werga je teñ nen jar maga hay nen coä ndi mañ äil wo go see äi. Weere äin kol wo go nen coocoo wer maga je heen hay raw ndi eegre mono.

¹⁷Siyoñ hay hoor do äe ciñ day je maga mo a lawge äe bay wa. Manwur go de fer jag äe ne jar hee sir Jakob ma ti äe karan wo Maga aà mo hebn wo go ti ngeel äuy. Jerusalem kol go yoo äaara diñ äi leege ma de ëage.

¹⁸Je ma keëedn diñ Manwuri werga ndi hay joñ ti grañ go see waçaçre äen wo. Co' wee sug bay, nday jar äuy! Ko wee ree maga ndi nen äe mono! Tigliri äin wo de weere joçoçre äin raw wo ti dañgay.

¹⁹Ndi hay ëe jar maga hay wo da ndi mono, Saara raw jaçë mege. Jar sië jag äin wo de jar kluuri äin hay huë wo go äi leegen la: AÀ hay wo kië reege ma fer maysee äaara le see äaara.

²⁰Manwuri, ko mbo lawge äin ëala! Äiri äi le' wuu go, Jiili äi go de dañ mege werga ndi hay joñ ti grañ go kidolgi. Le go nen faale, moslam joñ fen ma nen äe no, Go nen äil la se joñ na doge se diñ huli de see äe tu nono.

²¹AÈ hay laa mbe we ga ndi de ndumgi ama je ma law ndi joñ gaa hase. Jar hee äin hay laa wo ree maga de caa ndi mono, Saara raw joñ äil go fehfeh ti maga ndo joñ dosen no mono. Ndo a de wur maga ndo hay waçaç go ti äe ne ndi ti. Daga aà mo kol wo go do ndi no lay no.

²²Daga haçyhaçy äaaran mo naa nen go äuy pel äo. Joñ ra do maga ndo hay joñ ndi wer debaycoçoçre äin wo no lay no! Gahaçyla ndumgi äin raw wo debaň day jiili äi nen lawge.

LAWGE MANI JEREMI WO 2

Manwur haç puçuçri go ne Jerusalem

¹May pa! Wañkluu naa saçy go de may ma Siyoñ nen soçoçge äil äe no. A srog togoëge ma Israyeln le go gesiñ ti tamsir la. AÀ hay eig ti ti fen kañ äaale äen ti wur bagge poçoç äen gaa so!

²Wañkluu hay äaw see äe me' gaa hase, A mbug tiñ naw ma ti sir Jakobn wo go. Nen soçoçge äil äen se mbug kor ma de eegre kiñkiñ mani may mani Jakobn wo go, A laa ra go gesiñ. AÀ äo' fo sir wañn wo go de wañre äen wo.

³Nen bagge poçoç äe ma de haçaç se hay hoo eegre Israyel go tes äuy, Äo' do war äe go gesiñ pel je heen Israyel no. A ngal wuu ma yaçaçge jiliw jiliw go äil sir Jakobe. Day wuu sen ree ngeel ma ti äen wo go äuy.

⁴AÀ hay kañ waa go ti toñ ta' do je hee nono, Mañ do war äe ciñ do je kiëgi äen nono. AÀ caa wer fen maga nen hay slagge ti äe go äuy, Bug soçoçge äil äen go ne tiñ mani may ma Siyoñ ti do wuu nono.

⁵Manwur kol see äe go diñ je hee, A yee nen Israyel go, Yee nen tiñ äe ma de woren wo go äuy, Mbug kor äe ma de eegren kiñkiñn wo go. A ya' wer lawge wo de ndumgi mani may ma Juda wo ciñ ni debaň.

⁶A brag jag kor go ne hen ti do maga aè brag go ne pay sug nee ti nono, A älag ngeel tay ti äen we go. Manwur caa wer tayge ti wo de wur Saba wo go äil Siyoñ, Day nen ceege äil äe maga ceen mono, Se haç wañ wo de je sië jagn wo go ma lasge.

⁷Manwur tob ngeel sië jag äen go, Äo' fo ngeel äe ma bay äagn go. A haç kor ma ti tiñ ma de wore ma Siyoñn wo go ne je heen äi coo do. Ëu ëe wo äil tiñ mani Manwurn do ma ti wur few nono.

⁸Manwur bag jag äe le go äil äe ga se älag kor ma ti may ma Siyoñn go. AÀ hay ngaän de sale day fer do äe le go bay yee nen äe go gaè. AÀ kol korn wo de maholn wo go nen lawge, kol ra go äog äuy de dwasge.

⁹Jag faage äen tay wo nen go de siri, A älag manyaçaç ma jag tiñn wo go, hrag ra go. Wañ äen wo de minisdir äen wo wo go yoo jar dehaçy wo, jag liñgi bay wa so. Jar ndar nen waçaçre Baa gon wo dra' Manwur bay naa nen mopo ne hara wa so has lay.

¹⁰Jar kluuri ma waçaç ree may ma Siyoñ wo go de lagge gesiñ nen siri, Fer wo go ba' lay. AÀ lag wo sir go ti äaara, Wo go de lag taçy oçoçbe ti äaara. Mayre tigliiri ma Jerusalem cog wo ti go gesiñ lay.

¹¹Nen äi cee wo ndi go do ro, äiri äi le' wo wuu go. Jag jiili äi taa wuu go wer ree maga de caa may mani jar äin wo mono, Wer maga kamliiri wo de weere ma ti paçaç wo go de laäge ti ngeel tay ti ma äi leegen mono.

¹²AÀ hay wo riñ maare äaara wo gana: AÈ da' ba coore ble wo de yii na genla? AÀ hay wo go leège de sealge ti ngeel kluu ma äi leegen Do jar maga wo de da' waçaçge nono. AÀ hay wo huëgi ne maare äaara wo do kay kay.

¹³Ndi waçaç ba mayse ne ndo pala? Je äi ma hon joñ ge yañ do ndo nono, Noga ndi nen law ndo ba na lawge pala may tigli, may ma Siyoñ no? Ree ma de caa ndon kluu do maarog nono, Wose kaçaç ge yañ ma peçeç ndo go la?

¹⁴Jar ndar nen waçaçre ne ndon hay wo waçège Ne ndo diñ jag lwa'ge ma de koë koë wo de ma bay blam wo. AÀ hay naa wo nen älagge äon go ne ndo poëag Nen maga waçaçre dañgay mo caa ndo wa gaè. AÀ hay fer wo ne ndo diñ jag lwa'ge ma de koë koë ma jaçë ndo no.

¹⁵Jar maga hee wo mo äuy mbar wo do ti äo, 'wad wo flew, Glad wo ti äaara ti may ma Jerusalem gano: Äa mbe mo na diñ äi leege se maga aè hay ëege äe ga dañ kaçaçra wore, Fruygi jar ma ti tamsir äuyn mbe yawla?

¹⁶Jar hee äon wo äuy haçë wo jag äaara go ma lor moge. A äod wo huçy, soo wo sañ day waçaç wo gano: Naa hee wee go jag creb so. Kay diñ wur maga naa hay gorge äe mo so! Ka' wara la so no, naa kon we go de nen naa so!

¹⁷Manwur joñ fen maga se hay eign le go we go so, A baa jag waçaçre äe maga se hay waçaçn le go ti wur ma äaan wo le we go so. A baa do äe me' gaa, joñ ndo go de guuri, Kol ndo go diñ fen maga je heen le' feg go ti äo. A kay wer jar kië ndon wo maga àa mo hay wo de eegre.

¹⁸Jiili äaara ti ro ne Wañkluu ti. Kor ma ti may ma Siyoñ no, Daga mberbe ma nen äo mo yuu do pyew nono de suñ de ceege! Hem wa hase, daga mberbe ma nen äo mo hoo go wa hase!

¹⁹Ur go ciñ rage nen ngeel ma de suñ äaale swa'a! Dug mo ma äil äon go ne Wañkluu pel do bii nono! Hoor do äo wo ne hen ciñ wer weere äo Maga wo go de laäge do koñne ti jeñ faage wo mo äuy no.

²⁰Manwuri, kañ nen äo ta' day ko mbo ëala, Ndo joñ go de guur do kay no na diñ wo mo la? AÀ hay mbe na nen maga naare kol wo go ma ree weere ma äil äaara wo, weere se ma kleere maga àa da wo ra debaň mbaara go yawla? AÀ hay mbe na maga aè iid jar sië jagn wo de jar ndar nen waçaçre Baan Wo go äil ngeel ma bay ëag mani Wañkluun mbe yawla?

²¹Weere joçoçre wo de jar taçaçrebe wo mbaara wo go de huli sululul gesiñ deñ. Moslam laa tigliiri äin wo de ma joçoçre äin wo go gesiñ. Ndo hay id ra go, ngaë ra go ti wur bagge poçoç äo no, Ndo ba see äo me' gaa hase.

²²Ndo kañ heçeçne me ti go ti ngeel äuy dog aè de ma joñfew po mono. Ti wur bagge poçoç mani Manwurn mono, Jobo hay dañ go boñ gaa lay, gwa' tenen boñ gaa lay. Jar maga ndi hay da rage debaň, Ga ndi hay geçeç ra go de el mo äuy, Je hee äin taw ra go.

LAWGE MANI JEREMI WO 3

Baa bay go de yoçoç ti ti jar äen wa

¹Ndi diñ je maga ndi ko mbuëgi fuy de nen äi, Jag graw bagge poçoç äen de mbar ndi.

²AÀ hay koë me, wo de äi nen suñgu, bay nen poëag wa.

³AÀ kol do äe see äi kolge nen naw tum.

⁴AÀ kuyuä nen naèy äi wo go de hoçoçge äi, Hrag hm äi wo go.

⁵AÀ teer tu me äaale, kañ lawge wo de gayri me ti.

⁶AÀ hay ndi go nen suñgu do jar maga huë wo le go ääääaa nono.

⁷AÀ caa nen äi äil glig nen maga ndi mo kal go wa. A laa rece' ma tigriñ wo ne ndi äaale ni.

⁸Ndi gay do ro, do ëu maga aà mo caa war äi le, Ama se dig faage tosge äin wo go äuy.

⁹AÀ jag huuli ma de geçeçre wo go me ti faage äi no, Kol faage äin go bay ma heege wa so.

¹⁰AÀ hay kol see äi do naèy urse maga de beg mopo nono, Do mingir ti ngeel ma de yoñre nono.

¹¹AÀ keëeg äaale äi, Lor ndi go day kol ndi go nen coocoo.

¹²AÀ äo' ti waa äen go day hay me go ye'ma jwagge.

¹³AÀ jwag ndi de waa ma äil hul äen wo heçeçre.

¹⁴Ndi kol go diñ fen feg ti jag jar äin wo, Diñ fen 'wadge äil siñ nen naw tum.

¹⁵AÀ hay wuu me go de fi ma wag wag wo, Haç bii riñ ne ndi ma jooge.

¹⁶A hrag sañ go me de sooge karkiyaç, Blul me go nen saçaçge.

¹⁷Ndo mañ äil jam wo go see äi, Ti äi yoçoç go ti fruygi.

¹⁸Ndi day so gano: Ndi le' mbi jag go so, Ndi bay ma gor mopo do Manwur wa so!

¹⁹Fer mbo eig ti ti mbuëgi fuy äi no, Ti seele äi ma de dawge no, Ti bii riñn wo de fen id jar maga ndi de joo rage mono.

²⁰Ndi de eiggi tum ti äe day maysee äi go nen lawge.

- ²¹Fen maga ndi tum de waçaçge äe le jiili äi, Day ndi mbi tum de gor mopo äa mono,
- ²²Diñ ga äil de el mani Manwurn bay go de tawge wa Day koge decoo jar äen bay go de mañ jag wa lay mono.
- ²³Äil de el äon wo de koge decoo jar äon fer mbaara le tum de jag toñ. Joñge feçeçre ti ngeel äe äon kluu debañ!
- ²⁴Maysee äi gano: Manwur diñ nen mo äi no, Diñ wersen ndi da gorge diñ do äe.
- ²⁵Manwur joñ de el see je maga de gor do äe mono, See je maga de saçy äe ti mono.
- ²⁶AÀ de el maga je tabay mo gor peçeçge mani Manwurn jag ba' ba'a.
- ²⁷AÀ de el maga je tabay maga mo soë poçoçre ti joçoç äe,
- ²⁸Mo hay go de see äe boñ jag ba'ba', Werga sen diñ fen maga aè kañ ne hen ti.
- ²⁹AÀ de el maga aà mo mu jag äe nen äurgi, Tiga ba aà da' see äe yañ ni äawa laybla' no!
- ³⁰AÀ de el maga aà mo haç haw äe go ne je maga mbarn mono, Day soçoçre mo wuu ti go ne hen tore wuu.
- ³¹Werga Wañkluu tob jobo go ma tum gaè.
- ³²Ane de maga aà kañ lawge ne jobo ti mono, AÀ ko decoo äe de ngaäge de äil de el äe ma kluu no.
- ³³Werga aà fer ti jar tabay wo go gesiñ, Day kañ lawge ne hara ti na bay de koë wa.
- ³⁴De maga aè dag dañgay ma ti sir po wo go ti äuy,
- ³⁵De maga aè hoo sug ti je tabay pel je ma ciñ haçaçn gaa hase,
- ³⁶day aà joñ nen je tabayn ti kiida äen mono, Nen Wañkluu bay koge äe wa yawla?
- ³⁷Wose sen so ga hay waçaç ti mopo day mo sen naa mbe nen tu la? Wañkluu bay diñ je waçaç ree feçeçren wo äuy wa yawla?
- ³⁸Ree ma de älaggen wo de de eln laa wo le go na bay jag je ma ciñ haçaçn wa yawla?
- ³⁹Wer mayse ga je ma tenen fer ngrum jag pa la? Daga wosela mo law see äe na diñ ti älagge äen wo.
- ⁴⁰Naa er faage naan wo, naa jeäer ra day ni naa fer le see Manwuri.
- ⁴¹Naa hoo do naa wo ciñ ne Baa go de jiili naa äuy.

- ⁴²Wuur de see wuur tu wuur hay joñ debaycoçoçre, Wuur hay joñ ti grañ day ndo fug äil go ne wuur ti gaè.
- ⁴³Ndo hay caa go ne wuur ti diñ jiili, Day ndo raw mañ blam wuur niigi. Ndo id wuur go bay ko decoo wuuri.
- ⁴⁴Ndo kal go nen swaare nen maga tosge wuurn mo day wo ndo wa.
- ⁴⁵Ndo kol wuur go yoo wer jar wo diñ blam kaçaçra, Diñ fen laage wo go ti jaçaçre.
- ⁴⁶Jar hee wuurn haçë wo jag go ti wuuri.
- ⁴⁷Heçeçne, tu huli, jar frum feçeçre wo de ree wo go de tan wuur do.
- ⁴⁸Mberbe yuu mbe le ceä nen äi tu wer ree maga de caa may mani jar äin wo mono.
- ⁴⁹Mberbe yuu mbe nen äi ceä tu, bay hooge wa hase,
- ⁵⁰Say Manwur kañ nen äe ti äi day ko ndi le ciñ ëa.
- ⁵¹Nen äi cee wo ndi go wer ree maga caa mayre ma äi leege äin wo mo äuy no.
- ⁵²Jar heen hay nii wo ndi doge aè nii weedwee nono, Diñ jar se maga wo mbaara diñ jar hee äi tu bay waçaçre mono.
- ⁵³Ää hay yee wo nen äi go äi gutugi, äo' wo huuli go me jage.
- ⁵⁴Bii hay mañ go ne ndi ti day ndi gano: Ndi taw we go!
- ⁵⁵Ndi raw ëe ndo, o Manwuri, le wer gutugn gesiñ.
- ⁵⁶Ndo raw laa geçeçge äi. Ndeb sug äo go de maga ndi ëe mo we ga ndo mo caa war äi le maga ndi mo da' see äi mo wa!
- ⁵⁷Ti wur maga ndi hay ëe mo mono, ndo hay ya' le, Ndo day gano: Joñ heçeçne wa!
- ⁵⁸Wañkluu ndo hay oo ti ree äi no day ndo yaçaç maysee äi le go.
- ⁵⁹Manwuri, ndo de ko maga aè go de ndreë ndi mono, Fer 'wuy ree äin me ti ngeel äe ëala!
- ⁶⁰Ndo yañ de ko hee äaara maga aà wo de caage äe de äi Wo de tew maga aà wo de kañ tew äi mo äuy no.
- ⁶¹Manwuri, ndo yañ de laa sug lasge äaaran Wo de tew äi maga aà kañ wo mo äuy no.
- ⁶²Ndo de laa jag jar maga waçë wo ti äi mo äuy de feçeçre Maga aà wo de ëiggi äe ti äi nen naw tum mo äuy no.

⁶³Aà wo de lagge gesiñ bla' noga wo deele bla' no, Ane daga nen äo mo hay de kañge ta'a. Ndi kol go diñ fen maga saara laa puçuçri hun äaaran go de äi.

⁶⁴O Manwuri, ndo joñ ge ra yañ dosen no taw taw lay ti joñre ma do äaaran wo.

⁶⁵Ndo hig gi jiili äaara yañ go do kroñ nono, Day faëge äon taw ge ra yañ go.

⁶⁶Manwur, ndo gay ge coo äaara yañ go de bagge poçoç äo no, Day ndo caa ge mbo wer äaara yañ go ti tamsir la.

LAWGE MANI JEREMI WO 4

Lawge ti jar Israyel wo

¹May pa! Boo biñnin äo' fo we go! Boo biñnin puu faale we go! Huuli ma bay äagn dus wo äil we go, Wo wo go ti jeñ faage wo äuy!

²May pa! Weere Siyoñ se ma de wore ga hay wo poçoçge do boo biñni ma bay sir nenn Kol wo go do dañre ma de boorge de paçy ga do je booge boor ra no koë no!

³Hayba weà wo dra' haç wo jag waçaçre äaara ne weere äaara wo jooge, Ama may mani jar äin kol go de caa gaçy do maare gii ma äi puuli wo nono.

⁴Trum weere ma ti paçaç hig wo le go äil jag äaara do jwaale, Weere wii wo hole ama je maga mo caan ne hara bay boñ wa hase.

⁵Jar maga hay wo ree reege ma de wore laä wo go ciñ ti faage wo. Jar maga hay geçeç wo ti tore kol wo go de lagge nen jaçaçre.

⁶Debaycoçoçre mani may mani jar äin kluu de dañ älagge Ma Sodom maga yee nen go jag ta' boñ tu bay ga jobo mañ do ciñ see äe wa lay nono.

⁷Jar nasireyeçeç äen hay wo go de façaçge do huuli baa nono, Hay wo de piiri de dañ paçaç. See äaara hay sagge de dañ huuli koray, De wore do huuli safir nono.

⁸Day see äaara kol go de tebere no ndilig ndilig no. Jobo kaçaç ma koge ga aà diñ saara de maga aè yiñ de äaara ti faage mo gaa so hase. Hoçoçgesee äaara lwaë go ne hum äaara wo ti, kol go de heeg do koo nono.

⁹Jar maga moslam id sen wo go sii wo ti de dañ jar maga laä wo go do koñne Day huë wo go de goñge ti'i ti'i do maga ti fii bay wa mono.

¹⁰Naare se maga jar ko decoo nen äaara debañ Kol wo kar naëy weere äaara wo go de do äaara. Weere äaara kol wo go diñ reege äaara nen ree maga caa may mani jar äin wo mono.

¹¹Manwur bag jag soçoçge äil äen le go äuy, bug bagge poçoç äen go ne jar ti. A ngal wuu ne Siyoñ wer ma roëge äe go.

¹²Wañre ma ti sir wo de jar ma ti tamsir hay bay wo de haç äil ga je kië jar no, Je heen kal ge yañ le jag tiñ ma Jerusalem wo day kol yañ go nen äil na wa.

¹³A joñ do kay no na wer älagge jar ndar nen waçaçre Baa ma äil äen wo, Wer debaycoçoçre jar sië jag äe maga hay wo go kag ci jar ma keëedn Wo go gesiñ äil äe ni mono.

¹⁴AÀ hay wo äa'ge do jar reçwre wo ti faage nono, Hay wo de tugware jar see, Kol wo go nen maga jobo bay baa do ne oçoçbe äaara wo see wa hase.

¹⁵AÈ hay 'wad war ti äaara gano: Mañ wee äil wo go see jare, nday jar ma de äag see no! Mañ wee äil wo go, mañ wee äil wo go, Bag wee do ne wuur see wa! De maga aà wo wo go jag ëee de dawge yoo jar dehaçy wo mo ti' no, Saara fer ge le joñge de tiñ yoo wuur gaa so!

¹⁶Manwur hay dus ra wo go diñ se de see äe, Nen äe bay de kañge ti äaara wa so hase. AÀ hay hoo sug ti jar sië jagn wo gaa lay, Ko decoo jar taçaçreben wo gaa lay.

¹⁷Nen wuur da wo leëge go do maga wuur de gor maga aè mo caa war wuur le, Wuur gay see wuur de koëkoëe. Wuur hay kañ nen wuur ta' ta'a, kañ nen wuur ta' ta' gor wer jar po wo, Ama aà yaçaç wo wuur mbaara go gaa pa.

¹⁸AÈ hay beg äaale wuur wo ma mañ jag wuur go ga wuur mo wo ti ngeel wuurn wo wa. Huli wuur hay kos go, naw wuurn hay bag wo jag go. Wur wuurn a go so!

¹⁹Jar joñ coo wuurn hay wo deparday de dañ gebegre ma ciñ wo. AÀ hay mañ wo blam wuur de niigi ciñ ti huuli wo, Laa wo gu ne wuur ti puuli.

²⁰Je maga diñ eegre ma huçy wuur ga diñ mesi mani Manwurn mono, Le' go äil tu äaaran wo diñ je se maga Wuur hay waçëge ti äe ga wuur lag we nen cee äe no, Ni wuur joñ ge yañ tenen ti' yoo wer jar wo mono.

²¹Joñ mbo äil go fehe, fruy mbo so, Ndo may ma Edom no! Ndo ma de tiñ äil sir Uts no! A hee ge yañ de weehaçn yiin ni äo lay, ndo taa ge yañ go day ndo gwa' ge yañ go glog koë lay.

²²May ma Siyoñ no, debaycoçoçre äon a go ti tawge ti äen so, AÈ raw ge de äo ti dañgay gaa so. May ma Edom no, a ge de bon ne ndo ti na diñ debaycoçoçre äo no, AÈ naa ge nen älagge äon wo yañ go poëage.

LAWGE MANI JEREMI WO 5

Israyel ra wo pel Baa

¹Manwuri, ëig ti ti wuur ti ree maga de caa wuur mono! Kañ nen äo mbo ko mbuëgi fuy wuur no!

²Tway mani wuurn kol go nen do waare wo, Tiñ wuurn kol wo go do jar dehaçy wo.

³Wuur kol go holge bay paçaçbe, Maare wuur wo go do naare dewur wo nono.

- ⁴Wuur yee bii ma jag wuur na yeege de solay, Wuur da' haçaçre ma roëgen na say de yeege yeege.
- ⁵Jar joñ bon wuurn wo mbaara ne wuur faale ye' ye'e, Wuur go de hoo eegre ama jobo bay men wuur iggi wa.
- ⁶Wuur coñ do wuur wo nen Ejipte, Wo nen Asyri maga wuur mo wuë go de hole.
- ⁷Paçaçre wuur hay joñ wo älagge le day saara bay wara wa so. Wuur wara de soë poçoçre debaycoçoçre äaaran wo.
- ⁸Gebere wo de waçaç ree wuuri, Je yaçaç wuur go do äaara bay wa hase.
- ⁹Wuur da' reege wuurn le na de bon ma ti maysee wuuri, De jaw no gag gag le äil puuli.
- ¹⁰See wuur leë wuu go do koñne do äi swee nono.
- ¹¹A suë wo de naare wo de wañ äil Siyoñ, Suë wo de mayre ma tigliiri wo de wañ äi leege ma Judan wo.
- ¹²ÄÄ hay hag wo minisdirn wo go ciñ de do äaara, Hoor wo sug ti jar kluuri wo gaa so hase.
- ¹³ÄÈ jag manniini ne weere ma joçoçren wo ti, Weere ma twerpiiri say wo go do poçoçre saëge haçaçre no.
- ¹⁴Jar kluuri bay wo tay ti jag tiñ wa so, Weere joçoçre men wo 'wad siñ äaaran go lay.
- ¹⁵Fruygi caa wer go jiili wuuri, Dagge joçoç wuurn kol wo go diñ lawge.
- ¹⁶Gawrañ ma ti wuurn le' go gesiñ. Ree ti wuur werga wuur joñ älagge!
- ¹⁷Jag jiili wuur wo nen lawge, Nen wuur äod wo suñgu.
- ¹⁸Sen na wer maga huuli Siyoñ kol go nen cocoo mono, Wer maga baygema kol wo go rañge ti äe mono.
- ¹⁹Manwuri, ndo mbo ti' tum, Pale wañ äon mbe ta' tum lay, De kiñgi de kiñgi.
- ²⁰Wer mayse ga ndo mbo go de yoçoç ti ti wuur tum Day tob mbo wuur go nen tenen wuur äuy tu la?
- ²¹Manwuri, fer wuur le see äo, ni wuur fer yañ le. Fer wur wuur wo go ti ngeel äaara do ma äaan wo nono!
- ²²Ndo tob mbo wuur go na tum so yawla? Ndo caa mbo jiili yañ go ne wuur ti has so yawla?

ESEKIYEL

ESEKIYEL 1

Wañkluu naa nen see äe ne Esekiyele

- ¹Nen kiñgi ma de do swa'no, nen naw dwee äil few ma de naan mono, ti ngeel sen ndi hay yoo jar maga aè hay hoo ra wo go dañgay jag maarog Kebarn mono. Ngeel ma ciñ kal bulgi go, Baa kal ndar nen feçeçe mbuëgi wo me nene.
- ²Wur naw ma de dwee nen fewn mono, sen diñ kiñgi ma de dwee maga wañ Yoyakin wo go de baage mono.
- ³Manwur kal sii waçaçre äen ne Esekiyel je ni Busi, je sië jag no, äi sir ni jar kalde wo jag maarog Kebare. Diñ ti ngeel sen ni, ga do Manwur kal joñge de äe.
- ⁴Ndi de ko nene, kona diñ maga degurleege ma nen äaã gloñhwede kal naage le, swaare ma kluu le de gaëge day car wuu nen de tee ngeel go ti caw. Lerge ngeel po hay yañ sagge ni day kal le go nen wuu no.
- ⁵Ti gisiëgi äe mo pa no, naèyre kal wo naa nen le ni naa. Ndo ko ra mono, saara de far jar tebere.
- ⁶Wosela äuy yoo äaara de äaã ma ko nen ti naa naa, de grañ ti ni naa naa lay.
- ⁷Äaale äaara de deele, äi coo äaale äaara do äaale weedaèy nono. Day saara car wuu go see do boo dob maga go de korge ceëceë nono.
- ⁸Do äaara hay diñ jar tebere wo, de toçëge wer grañ äaara ma naa naa wo no. AÀ wo naa äuy ma honla äuy hay de äaã ma ko nen äe, de grañ äe lay.
- ⁹Grañ äaara hay de yiñgi see kaçaçra. AÀ hay bay wo ngië nen ma seege wa, ama wosela äuy see wo pel äe de deele.
- ¹⁰Ama ma äaã ma ko nen äaara maga ndo kon wo haç' mono, saara hay äuy de nen de mañ je tabay. AÀ wo naa äuy nen ma de mañ mingir wo ti äaã ware, aà wo naa äuy nen ma de mañ daèy wo ti äaã guuri, aà wo naa äuy, nen ma lan wo do beg nono.
- ¹¹Äaã ko nen äaara wo de grañ äaara hay wo go de caa holañ nen ciñ. Ma honla äuy yoo äaara hay de grañ äoge, de yiñ jag see keçeç, day ma äog ma lan wo diñ ma hulgi ne hara see.
- ¹²Ma honla äuy hay wo seege pel äe de deele. AÀ hay wo seege wo diñ nen ti ngeel maga leege fer wo nen ni mono, day saara hay bay ngiëgi wa hase.
- ¹³Ndo ko naèy sen wo mono saara ko do jañre wuu ma de ngalge ngil ka' nono. AÀ hay koge do wuu de yaçaçge ka' nono, day wuu sen hay seege ti holañ naèy wo no. Wuun hay go tee ngeele, sagge ngeel hay le go charge nen wuu no.
- ¹⁴Day naèyren hay wo ëeege, wo wo le, fer wo le deparday do sagge Baa nono.

¹⁵Ndi raw ko naèyren sen wo no, day kona äaale mopo do äaale pus go gesiñ la, ti jeñ naèyren wo no, pel nen äaara ma naa no.

¹⁶Ndo ko kne'ge äaale sen wo mono, se sag do huuli krisolid nono, day à wo naa äuy hay wo koge de far kaçaçra äuy. Ndo ko ra, kne'ge äaara hay koge do maga ma honla äuy hay go de heege äil äaale ma lan nono.

¹⁷De maga à le' wo seele we no, à bay wo ngië nen ma seege ngiëgi wa, à see wo jag kaçaçra naa äuy.

¹⁸Jañte äaaran kluu bay jag fo wa äuy, jañte äaaran naa äuy go de cor nen ti gewgew äuy.

¹⁹De maga naèyren see wo we no, mo ma do äaale pusn raw wo legadge ti jeñ äaara lay. De maga naèyren pud wo we go ciñ no, äaalen kal wo pudgi go ciñ wer äaara lay.

²⁰À hay wo seege diñ nen ti ngeel maga leege see wo nen ni mono, nen wer leege no, nenterse naèyren hay wo äil äaalen wo no.

²¹De maga à ya' wo we no, se kal ya'ge lay. De maga à oo we no, se kal ooge lay. De maga à pud wo we go ciñ no, äaalen kal wo go pudgi ciñ wer äaara lay, werga nenterse naèyren hay wo go äil äaalen wo no.

²²Go ciñ ti naèy ma honla äuy mono, holañ ngeel ma ciñ hay naa nen ni, maga hay sagge jag fo gaa äuy tu, do kristal nono, maga go de äo'ge ciñ ti äaara.

²³Wer holañ ngeel sen mono, grañ äaara hay wo go de deele, ma la de kañge see keçeç lay, see keçeç lay. Day grañ hay ti ma honla bog äog äuy ma hulgi go ne see äe ti hoçoçgese.

²⁴De maga à ya' wo we no, ndi hay laa fijëgi grañ äaara no, de ngaäge do kañgaw bii nono. Do geçeçe je ma de Eegre Äuyn nono. À hay diñ sange po giggig do ngarge jag äaale sode wo nono. De maga à lag wo we no, saara äod grañ äaara go gesiñ.

²⁵Geçeçe po kal waçaçe ti holañ ngeel ma de äo'ge ti äaara no. De maga à lag wo we no, saara lag grañ äaara go gesiñ.

²⁶Go ciñ ti holañ ngeel maga hay go ciñ ti äaara mono mopo hay yañ go ciñ ti äaara ni ga ndo kon mono se do huuli Safir nono, day se ko wo de mañ paale wañ. Day le ciñ ti mo ma de mañ paale wañ mono, mopo kal naa nen le ni de mañ je tabay.

²⁷Ndi kal koge tigriñ, mopo do sagge po maga de welge, ko de mañ wuu day hay tee ngeel go ti äe degarra äuy, tiñi wer ti ngeel maga ko do sag äe no mono le' go ciñ, day tiñi wer ti sag äe le' go gesiñ. Ndi kon mono se do wuu nono day go de ler ngeel ti äe degarra äuy.

²⁸Ndo kon mono se do manyaabaa maga naa yoo swaare de wur maga Baa hay ra nono, ndo kon mono lerge äe maga go de yiñ ti äe hay diñ do sen nono. AÀ hay diñ naage nen togoëge mani Manwur no. De maga ndi kon do kay no mono, ndi raw le'ge de jel nen äi gesiñ, day sug äi raw laa geçeçe le ti waçaçre me.

ESEKIYEL 2

Baa äo' Esekiyel wo äiñ jar Israyel wora

¹AÀ kal wii mege ga: Weel je tabay, oo go deele day ni ndi waçaç waçaçre yañ ne ndo.

²De maga aà waçaç waçaçre sen me mo tu no, Nenterse raw kalge me äil tu, kal oo mege go deele. Day ndi kal co' sug je maga hay ti waçaçre me mono.

³AÀ raw wii mege ga: Weel je tabay, de äo' moge wo äiñ jar Israyel wo diñ ndi. Äiñ jar ma bay ko Baa wo, äiñ wer sir maga wo de giñ mege. AÀ wo de paçaçre äaara äuy wo diñ jar joñ ree see äi haçyhaçy haçaç nduu go de wur ma wara no.

⁴Weeren wo go de hig nen äaara, wo go de hig jiili äaara. Ndi äo' mo wo see äaara. Ndo wii gi ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri.

⁵Daga aà mo laa ba wo ne, noga mo lag ba wo kañ eiggi ni gaa, werga aà wo diñ jar ti grañ so mono, aà ko ge wo yañ mbaara ga je ndar nen waçaçre ma jag go Baa yañ yoo saara la.

⁶Ma äo, weel je tabay, joñ heçeçne äaara wa, joñ heçeçne do waçaçre äaaran wa, werga ndo see äo diñ yoo hoçoçre, yoo kesme, day ndo de hayle diñ ti mbreñ boo wora. Joñ heçeçne waçaçre äaaran wa, daë wer nen äaara wa, werga aà wo diñ jar ti grañ.

⁷Ndo fer ge waçaçre äin wo ne hara, aà mo lag ba wo ni gaa, mo kañ ba wo eiggi ni gaa, werga aà wo diñ jar ti grañ so mono.

⁸Ma äo, ndo weel je tabay, co' sug waçaçre maga ndi waçaçn ge mo mono. Joñ ti grañ do jar ti grañ wo no wa. Haç' jag äo go, ni ndo ree fen maga ndi haçn ge mo mono.

⁹Ndi raw ko nene, kona do po hay le de coñge nen see äi de ëaw kefder ma de kaage kay.

¹⁰AÀ kal blarge äe go me pele. AÀ hay de yerge nen äil lay nen faale lay. AÀ hay de yerge äil äe ni ga: Lawge wo, 'waëge war wo, ndumgi wora.

ESEKIYEL 3

¹AÀ wii me ga: Weel je tabay, ree mo maga ndo da'n mono, ree kefder se ma de kaagen go, ni ndo wo fer waçaçre ne jar ni Israyel wo.

²Ndi kal haç' jag äi go, aà kal joñ ge ga ndi mo ree kefder seno.

³AÀ wii me ga: Weel je tabay, haç reege ne äil äo, day ni ndo wu äiiri äo go de kefder se ma de kaage maga ndi haçn mo mono! Ndi kal reege äe go, aà kal joñge jag äi telem do noo yoçoçre nono.

⁴AÀ wii me ga: Weel je tabay, see äiñ jar ni Israyel wo, day ni ndo fer ge waçaçre äin wo ne hara!

⁵Werga ndi äo' ndo wo bay äiñ jar maga waçë wo jag dehaçy maga laa de gaali wa, ga day ndo laa ge waçaçre äaara gaa bagla na bay no wa, ama diñ äiñ jar ni Israyel wo.

⁶Ndi äo' ndo wo bay äiñ jar po wo ngaäa maga waçë wo diñ jag dehaçy maga de gaali ma laage ga day ndo laa ge waçaçre äaaran gaa na bay wa. Ti faage äe hayga ndi de äo' mo we wo na diñ äiñ jar ma sen wo no, aà de hay laa ge wo waçaçre äon yaw.

⁷Ama jar ni Israyel day ge wo co' sug äo gaa, werga aà bay wo dayge co' sug äi wa. Werga jar ni Israyel wo äuy wo go de hig nen äaara, wo go de hig jiili äaara.

⁸Ko nen äo, patala ndi nger nen äo go lay, maga ndo mo giñ ma äaaran de äe lay. Ndi hig pel äo go, maga ndo mo giñ ma äaaran de äe lay.

⁹Ndi kol ge pel äo yañ grañ do huuli diyamañ nono, grañ dedañ huuli ma grañ. Joñ heçeçne äaara wa, daë pel äaara wa, werga aà wo diñ jar ti grañ.

¹⁰AÀ wii me ga: Weel je tabay, yaçaçn jag jiili äo, day ni ndo laa waçaçre maga ndi waçaç ge ra ne ndo äuy de sug äo!

¹¹See wo da' jar maga wo le go de hooge dañgay mono, weere jar äon wo no, ndo fer ge waçaçre ne hara. AÀ mo laa ba wo waçaçre äo no, noga mo lag ba wo ni gaa, ndo wii gi ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri.

¹²Nenterse kal mañ mege, ndi kal laa ngarge jag ma debañ le faale äi ngarge ga: Daga Manwur mo hay de togoëge ti ngeel hayle äe no.

¹³Ndi kal laa ngarge jag grañ nayren wo de grid rage see kaçaçra, ngarge jag äaalen wo ti jeñ äaara ni lay, de ngarge jag po de ngarge ni debañ.

¹⁴Day nenterse po kal mañ mege, kal rawge de äi. Ndi kal rawge go car jag jiili, go de soçoç äili, day do mamour Baa hay joñ joñre de äi de eegre debañ.

¹⁵Ndi kal dayge Tel-Afif ni jar maga aà hoo ra le go dañgay mono, ga hay wo de lagge jag maarog Kebare, day ti ngeel maga aà hay wo de lagge ni mono. Ndi kal hayge ti ngeel yoo äaara ni go de gayre ye' nen naw renam.

Esekiyel joñ ge diñ je gor ti jar Israyel wora

¹⁶Ti tawge ti naw ma renamn mono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

¹⁷Weel je tabay, ndi kañ mo diñ je gor ti tiñ mani jar ni Israyeln wo no. Ndo laa ge waçaçre maga kal wo go jag äi mono, day ndo wii gi ra go de äe pel bol ga waçaç dosen ne no diñ ndi.

¹⁸De maga ndi waçaç ge we ne je älaggen ga: Kidolgi ndo hu gi go! Hayga ndo wiin we go pel bol gaa, hayga ndo fer waçaçre we go ma wii je älaggen go pel bol gaa, nen maga aà mo ngië faale go ne älagge äen we gaa, nen maga tenen äen mo yaçaç go we gaa no, je älagge sen hu gi go ti faage äe ma de älagge no day ndi wii gi ci äe diñ doo äo.

¹⁹Ama hayga ndo, ndo wii je älaggen we go pel bole, day se ngië faale we go ne älagge äen gaa, men faage äe ma de älaggen we gaa no, aà hu gi go ti faage äe ma de älagge no, day ma äon ndo yaçaç ge tenen äon yañ go.

²⁰Hayga je ma de deele men joñre äe ma de deelen we go day raw we joñ joñre ma de älagge no, ndi kañ ge kinëiä ne hen pele, day aà hu gi go. Hayga ndo bay we go de wiigi äe pel bol wa no, aà hu gi nen älagge äe no. Aà ferge eig ti ti joñre ma de deele maga aà hay joñ ra go mo gaa so, day ndi wii gi ci äe do äo.

²¹Ama hayga ndo, ndo wii je ma de deelen we go pel bole, nen maga je ma de deelen mo joñ älagge wa, day aà joñ älagge we gaa no, kidolgi, aà joñ ge tenen caw diñ wer maga aè hay wiin go pel bole. Day ma äon ndo yaçaç ge tenen äon yañ go.

Baa wii Esekiyel ga aà mo hay go de ngar ngeel po ta' ba' ba'a

²²Ti ngeel la ni pa mono, do Manwur kal joñge de äi pa, day aà kal wii mege ga: Ur go ciñ, ni ndo kal go, see wo go äi loge ni ndi waçaç ge waçaçre yañ wo ne ndo ni.

²³Ndi kal urgi go ciñ, ndi kal rawge äi loge kona diñ maga togoëge mani Manwurn de oole ni, do maga ndi hay kon le jag maarog Kebar nono. Do kay nono, ndi raw le'ge de jel nen äi gesiñ.

²⁴Nenterse kal kalge me äili, kal oo mege go ti deele. Manwur kal fer waçaçre me day ga: See teçg jag tiñ äon, ti äo.

²⁵Day so, ndo, weel je tabay, aà laa ge wo sale yañ mo ti, day sa'ge wo ndo yañ de äe. Ndo kal ge go yoo äaara ni gaè.

²⁶Ndi halag ge trum äo go tagrum äo, nen maga ndo mo hay go mbululum, day ndo mo joñ nen joñ dekwaçy ne hara wa, werga aà wo diñ jar ti grañ.

²⁷Ama de maga ndi waçaç ge waçaçre we mono, ndi bul gi jag äo yañ go, maga ndo mo wii ra ga: Waçaç do kay ne no diñ Wañkluu Manwuri. Daga je maga yañ nen laage no, mo laa lay, day je maga waçaç we ga se oo ni gaa lay no, mo oo mbe ni wa lay, werga aà wo diñ jar ti grañ.

ESEKIYEL 4

Esekiyel wo de waçaçre cirgi ti Jerusalem go no

- ¹Ma äo, weel je tabay, mañ brig boñ, ni ndo kañ pel äo ta'a. Joñ foto po de mañ äi leege Jerusalem ciñ ti äe.
- ²Blam äe ni ndo joñ mo ma kañ nen ga aè go de cir ti äe, hoor aale sir de mbar ti taè taè de yiñ ti kor no, ni ndo lag jar go ti kañ de mbar ti ka'ka'a, cir masiñ ma durgi wo go ti äe cweçeç deñ äuy lay.
- ³Blam äe ni ndo mañ halagle boo po kañkarañ, ni ndo jagn ti holañ äay de äi leegen do kor ne no. Ni ndo kañ nen äo wo ko äi leegen eeñrese. AÀ go de cir ti äe, day go de yaçaçe äe diñ ndo. Sen diñ fen ma kañ nene, ma wii jar Israyel wo go mo sen pel bole.
- ⁴Day ndo ma äo no, su go ti äaā guuri, kañ poçoçre älagge jar Israyel wo ni. Naw maga ndo joñ ge de suli ti äaā sen ni mo ti' äuy no, ndo soë ge älagge äaara no.
- ⁵Ndi kañ mo ti diñ ngaāa naw maga de ngaāa dega' de kiñgi älagge äaara no, naw kiskis swa' ti äe do kaawa'a. Ndo soë ge älagge jar ni Israyel wo diñ do kay ne no.
- ⁶De maga ndo taw naw sen wo we go no, ni ndo su ti äaā ware, day ndo soë ge älagge jar ni Juda wo nen naw do naa. Ndi kañ naw mo ti boñ maga de ngaäge nen kiñgi boñ lay.
- ⁷Ndo ngië gi nen wo, day äaw ge do äo ma de dekoën wo nen Jerusalem maga go de cir ti mono, day ni ndo naa nen waçaçre ma jag äin go ti äe.
- ⁸Day ndi laa ge sale yañ mo ti nen maga ndo mo ngië äaāla äaāla wa, haçaç ndo äo' jag naw maga ndo joñ ge de suli eñ ti'n wo go äa.
- ⁹Day ni ndo hoo coore ble wo de coore orje, de fefe, de lañtiye, de caçaçre, de pigri. Tay nen äaara äuy äil mopo, ni ndo joñ hole peçe de äe, nen naw maga ndo joñ ge de suli ti äaā sen ni mono. Ndo reen ge nen naw kiskis swa' ti äe do kaawa'a.
- ¹⁰Reege maga ndo reen ge nen naw tum mono joñ ge nen mañ klew gram kis ti äe do hiira' no kay. Diñ reege maga ndo reen ge nen naw sen wo mo ta' äuy no.
- ¹¹Bii maga ndo joon mono joñ ge go de ngaäge nen lider boñ. Sen diñ bii maga ndo joon ge nen naw sen wo mo ta' äuy no.
- ¹²Ndo ree ge diñ gato orge, maga ndo karn ge de mbiiri jar tebere wo de mbere nen äaara.
- ¹³Manwur day ga: Diñ do kay no so no ga jar Israyel ree ge wo hole peçeç äaara ma de demgen yoo wer sir maga ndi wo go de nii rage ni mo so no.
- ¹⁴Ndi day ga: O! Wañkluu, Manwuri, le ti klee äi haçaç ndi go de ëeege see mo ma de demge haçaç. Ndi ree mo ma de huli, noga mopo 'warn mosen go 'warge mono ndi ree sen ti boñ gaè. Ndi hee naèy mo ma de demge ti boñ jag äi gaè.

¹⁵AÀ kal fer waçaçre me ga: Koëa, ndi de haç ge ne ndo diñ mbiiri day, hay nen maga aà de hay joñ diñ mbiiri je tabay, patala ndo kar ge hole peçeç äon diñ de äe.

¹⁶AÀ kal wii mege tigrin pa ga: Weel je tabay, koëa ndi geëeb nen geëemgeëem hole peçeç ma Jerusalemn yañ go. Jarn ree ge wo hole äaaran yañ de ëogge joo ge wo bii äaaran yañ de lawge debaň tu lay.

¹⁷Hole peçeç joñ ge wo de bii gaa so, sen diñ fen maga gay ge wosela yañ äuy, day jar laä ge wo yañ go wer älagge äaara no.

ESEKIYEL 5

Baa joñ ge bon Israyele

¹Ma äo, weel je tabay, mañ mo ceçeç ti ma de äo' sañ, moçeçeti ma ceçeç piñ ni ndo ceçeç ti äo go, ceçeç piñ äo go lay. Blam äe ni ndo mañ kelew ma ngaä feçeçre ni ndo car äil äaara go taë taëe.

²Caa äil äe swa' ni ndo roë ma de swa'n äen go ti holañ äi leegen dega'a. Wur maga naw cirgi ti äi leege gon le' jag we go no, ni ndo mañ ma de swa' äe ma lan pa ni ndo car nen äe go de moçeçeti no, go ti äi leegen degarra äuy. Ma de swa' äe ma lan ni ndo ray sen wo go wer leege, day ni ndi äo' ge durgi yañ wo ne hara were.

³Ndo hoo ge mapo me'e, ni ndo sa' sen jag oçoçbe äo no.

⁴Ndo hoo ge yañ yoo ma sen wo pa ndo rayge sen wo ti wuu, day ndo roë ge ra ti wuu. Day wuu kal ge yañ le go see tiñ mani jar ni Israyel wo äuy.

⁵Waçaç do kay ne no diñ Wañkluu, Manwuri: AÀ diñ Jerusalem. Ndi hay kañ ti gisiëgi wer sir wo, de sir ma ti jeñ äaaran wo ni mo äuy no.

⁶AÀ giñ wo jag liñgi äi ma äod faage seelen wo de jag liñgi äi ma de yergen wo de haçaç debaň, de dañ wer sir wo de sir ma ti jeñ wo ni, werga aà giñ wo ra, srog wo jag liñgi ma äoë faage seelen wo go, day saara see ti jag liñgi äi ma de yergen wo gaë.

⁷Diñ wersen ga Wañkluu Manwur kal waçaçge ga: Diñ wer maga nday joñ nen giñgi dedaň wer sir ma de cir ti äay äuyn wo no. Wer maga nday laa seege wer jag liñgi äi ma de yergen wo gaa, nday äag jag jag liñgi äi ma äod faage seelen wo go gaa, ama nday see diñ ti tosge wer sir maga ti jeñ äayn wo dra' gaa so lay no,

⁸Diñ wersen so, waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri. Ndi mo deñ de ngië nen de äay so no, açaç diñ mbi lay! Ndi bag ge jag kiida äin wo yañ go yoo äay, de mbere nen wer sir wo poëage.

⁹Ndi nduu gi yĩn nday mokay la bay de mañ maga ndi hay joñ le go ti boñ gaa, day ndi joñ ge wo pel de mañ sen gaa so lay, werga joñre äayn raw wo de hoor see.

¹⁰Diñ wersen so ga paçaçrebe ree ge wo weere äaara wo yañ go ti holañ äay, day weere ree ge wo paçaçre äaara yañ go ni äo ni. Ndi bag ge jag kiida äin wo yañ go see äo, ndi dusgi maga sen gwa' ge wo yañ wo go wer leege ti coçoç ngeel wo äuy.

¹¹Diñ wersen ndi yañ, kay diñ jag Wañkluu, Manwuri: Diñ wer maga ndo dem ngeel ma bay äagn go de feçeçre hoor see äon wo mono. Dosen nono, ndi lay ndi naa ge see äi go, nen äi ko ge decoo gaa so. Ndi joñ ge ndo mokay la see äi äaw ge do äi gaa so lay.

¹²Yoo jar äon wo mo haç' aè caa äil äaara we swa', ma boñ äen bulfuçñ taw ge ra yañ go day koñne tawrage yañ go yoo äay ni. Ma de swa' äe ma boñ ma lan sen jaw ree ge sen wo go ni äo ni, day ma de swa' ma boñ ma lan wo mono ndi dus gi sen wo go wer leege ti coçoç ngeel wo äuy, day ni ndi äo' ge durgi yañ wo ne hara were.

¹³Bage poçoç äin wo ge go haçaç ti tawge ti äe. Ndi laa ge puçuçri äin go de äaara, ndi joñ ga waçaç waçaçre diñ ndi Manwuri de äil hun äi no. Ndi wo ge go äo' jag laage puçuçri äin go ti tawge ti äe.

¹⁴Ndi kol ge ndo yañ go de mbuë soçoçre nen wer sir maga wo ti jeñ äo wo no, de mbere nen jar maga hee ge wo ni mo äuy poëage.

¹⁵Ndo kol ge yañ diñ ngeel maga go de mbuë soçoçre, go de ëarge, fen maga aè ko see äe, fen joñ heçeçne ne wer sir maga wo ti jeñ äo mono, de maga ndi baa jag kiida äin wo we go no, de maga ndi laa puçuçri soçoçge äil äin wo we go de ma joñ bon äay no. Waçaç dosen nono diñ ndi Manwuri.

¹⁶Ndi age yañ de koñne ne nday ti ma taw nday go. AÀ haç ge ceege yañ ne nday see do waa maga de nee lar see jobo nono. Ndi a ge de koñne ne nday ti ciñ jag ree äayn wo ni, werga ndi älag ge geëemgeëem hole peçeç äay ma de lagge ciñ wo go.

¹⁷Ndi laa ge koñne wo ne nday ti de naèyre ma mbasga wo ma bag weere äay wo go. Bulfuçñ wo de girgiri, de durgi tawge wo nday go, waçaç ne nday dosen nono diñ ndi Manwuri.

ESEKIYEL 6

Ne jar cor soçoçre wo ti

¹Manwur kal fer waçaçre äen me do kay nono ga:

²Weel je tabay, ngië nen äo wo ti huuli ma Israyel wo no, day ni ndo naa nen waçaçre ma jag äin go ne hara.

³Ndo waçaç ge ga: Huuli ma Israyel wo no, Co' wee sug waçaçre Wañkluu, waçaçre Manwuri. Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri. Ne huuli wo de huuli ma lablab wo Ne guwuñri wo de log wo ga: Ndi yañ la! Ndi joñ ge nen age de jaw ne nday ti Day ndi älag ge ngeel sië jag äay ma de farge ciñn wo yañ go,

⁴Ngeel sië jag äayn gwaë ge wo yañ go de koëe. Feçeçre ma roë feçeçre foçoçre no äayn mbug gi wo yañ go. Day ndi joñ ge yañ nen äod huli äayn wo pel soçoçre äay wo.

⁵Ndi lag ge huli jar Israyel wo yañ pel soçoçre äaaran wo Day ndi dus gi hm äay wo yañ go De cir ti ngeel sië jag äay wo no.

⁶Ti ngeel ma honla äuy maga nday joñ ge de tiñ ni mono Äi leege äayn joñ ge wo go de älagge. Ngeel cor soçoçre äayn gwaë ge wo go Haçaç nen maga ngeel sië jag äay ma de ree tin älag ge wo go, day gwaë ge wo go. Soçoçre äayn harag ge wo yañ go day raw ge wo yañ Feçeçre ma roë feçeçre sië jag äayn mbug gi wo go Day feçeçre äayn tag ge wo yañ go.

⁷Jar leë ge wo yañ go de huli yoo äay debañ, Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

⁸Ama, ndi ëaw ge te äay maga gwa' ge wo yañ. Jar maga dañ ge wo le go jag jaw do wer sir wo mono De maga nday dus gi we wo go äi sir wo wer sar sar no.

⁹Do kay nono wo go yoo wer sir maga aà wo wo go ti dañgay ni mono, Jar äay maga sen dañ ge wo go mono fer ge wo yañ ëig ti äi jar se maga ndi wo ge we go car jiili äaara ma de figliw mono, jiili maga hay go de ëeege see äi haçaç mono, de slagge nen äaara wer soçoçre wo mono. A joñ ge wo nen ko kaçaçra de kañ nen ne kaçaçra ti gaa so, sen diñ wer älagge äaara maga aà joñn wo go mono. De feçeçre hoor see äaaran wo no.

¹⁰Ää ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, Day waçaçre maga ndi hay waçaçn ne hara hay bay de koë wa, ma kañ bon sen ne hara ti mono.

¹¹Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri ga: Mbar de do, car de äaale, day ni ndo waçaç ga: Yaya! Ti älagge se ma hoor seen wo mo deñ ti jar ni Israyel wo no, Maga daë ge wo huli jag jaw, do koñne wo de bulfuñ mono.

¹²Je maga yañ le go haçaç no, laäge go do koñne. Je maga sen la mañ mono da' ge huli go jag jaw, Je maga gwa' ge mono, aà yaçaç ge sirn go de äe äuy, day se laäge go do koñne. Ndi wo ge go äo' jag äil soçoçge äin ti tawge ti äe see äaara.

¹³Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri De maga huli äaaran joñ ge wo we yoo soçoçre äaaran wo deñ no, Go de cir ti ngeel sië jag äaaran wo no, Go ciñ ti huuli ma lablab ma de farge ciñn wo äuy wo, Go ti tipeçeçge ti huulin wo no, Go wer koore ma depaçy wo Go wer koore cen ma kluä-kluä wo Ti ngeel maga aà hay wo jwed trusa maga foçoç de coçoçre ni ni äuy mono, Ne soçoçre äaaran wo äuy mono.

¹⁴Ndi coñ ge do äi yañ ciñ see äaara. Day ndi kol ge sirn yañ go de see äe, go de gwa'ge Do puuli ma Dibla nono, Ti ngeel ma honla äuy maga aà joñ ge wo de tiñ ni mono. Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 7

Wañkluu go de waçaçge ti gaali ma blam taw no

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

²Ndo weel je tabay, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri Ne tway Israyel no: AÀ diñ tawge tin so! Tawge ti nduu le go diñ ti coçoç sir wo naa äuy!

³Patala tawge tin nduu we ti äo so. Ndi äo' ge soçoçge äil äin yañ le mo ti Ndi caa ge kiida äo diñ see faage äon wo no Feçeçre hoor see äon wo mo deñ ndi kañ ge ra diñ mo ti.

⁴Nen äi ko ge decoo äo gaa hase Day ndi ëaw ge see äi gaa has lay, Werga ndi kañ ge poçoçre faage seele äon wo mo ti, Feçeçre hoor see äon joñ ge wo diñ yoo äo tu, Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

⁵Manwur Wañkluu waçaç do kay nono ga: Bone, bone, aà diñ bon ma boñn tu! Koëa aà yañ le!

⁶Tawge tiñ yañ le, aà yañ le, tawge ti no. AÀ go de puçygi see äo! Koëa aà yañ le!

⁷AÀ yañ le, ti äo lay so, je ma äi sir no! Wurn yañ le, Wurn le de yaëge, wur ma haçyhaçy no Day, 'wad ge war fruygi ma ciñ ti huuli wo bay wa so.

⁸Patala ndi laa puçuçri äin yañ go de äay gus so Ndi see ge haçaç wo go kañ soçoçge äil äin ti äo'ge jag äe see äo. Ndi caa ge kiida äo diñ de seele äo no. Feçeçre hoorsee äon wo äuy ndi kañ ge ra diñ mo ti.

⁹Nen äi ko ge decoo äo gaa hase, Day ndi ëaw ge see äi gaa has lay. Werga ndi kañ ge poçoçre faage seele äon wo mo ti Feçeçre hoorsee äon joñ ge wo yoo äo ni. Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, Je ma mbar nday no.

¹⁰Nawn mokay no! Kon ëa aà yañ le! Ma äon yañ le lay so! Graw fuë ciñ! Mañge ti ciñ de geçeçge

¹¹Girgir de geçeçge ciñ Maga graw mo joñ peelee ne debaycoçoçre Mo äay po gwa' ge gaa so, Ngarge jag äaaran baywa so Ngaäa äay po gwa' ge gaa so, AÈ law ge ti äaara gaè.

¹²Ngeeln yañ le, AÀ le de ya'ge so, wur no! Daga je yee feçeçre mo joñ fruygi wa Daga je yeë feçeçre gon mo law wa Werga tiñgi go de wañ äin cag See ngaäa jar ma äi leegen wo no.

¹³Baywa, je maga yeë feçeçre go mono da' ge mo äe maga aà yeen go mo gaa, AÀ mo hay ba tenen caw ëa yaw, Werga naage nen maga naa nen go ti ngaäa äaaran

mono joñ ge nen tawge ge gaè. Day wer älagge äaara no, jobo kaçaç ge ma gwa' ge tenen caw gaè.

¹⁴AÀ 'waa coçoç mono feçeçren go äuy mañ Ama je maga seege ma woge jag jaw bay wa äuy Werga tiñgi go de wañ äin cag Ti ngaäa äaaran äuy.

Jobo kaçaç ma dañge ge go jag bonn gaa

¹⁵Le go siigi diñ jaw Nen liñ diñ bulfuçñ wo de koñne Je maga le go koore mono, Taw ge go jag jaw. Je maga äi leege mono Laä ge go do koñne wo de bulfuçñ.

¹⁶Jar äaara maga gwa' wo mono dañ ge wo AÀ wo wo go ciñ ti huuli wo Do kurgudu ma äi log wo no Wo äuy jag ndumgi, Wosela äuy wer älagge äe.

¹⁷Do wo go de kol hugli äuy Koyoçgre car wo bii go.

¹⁸AÀ lag wo oçoçbe ma de yugudgi go ti äaara Heçeçne ma de haçaç caa ra Nen äaara äuy go de soçoçre Ti äaara äuy go de ceçeçge

¹⁹AÀ lag ge wo solay äaaran wo go ti faage Day boo biñni äaaran kol ge wo go de daë waëy Solay äaaran wo de boo biñni äaaran yaçë ge wo ra go gaa, Ti wur bagge poçoç mani Manwurn mono, Ba äil äaara go gaa lay. Werga sen joñ diñ huuli ma ma' äaale äaara, Fen kañ rage joñ ree ma ni nañ gaa no.

²⁰Mo ma grag rage de woren kañ wer äaara far ti see äaara ciñ Day aà kal wo kne' foto feçeçre hoorsee äaaran wo de feçeçre äaara ma bay ngarn wo wo äil äe ni. Diñ wersen ga ndi kol ge ra yañ go ne hara de daë waëy.

²¹Ndi haç ge ne yañ go ne waare wo frumgi do, Haç ge ra go ne jar ma de älagge ma ti sirn wo do mo maga aè yaçaç jag jaw nono, Nen maga aà mo kañ wo ëag go ne hen see.

²²Ndi mañ ge nen äi go ti äaara Day aè dem ge ngeel lag horog äin ge go Jar leë faage laa ge wo yañ ni, day dem ge wo ne yañ go.

²³Kne' rece' wo go werga sirn go de bagge de waçaçre kiida idgi huli. Äi leegen go de bagge de girgiri.

²⁴Ndi age yañ de wer sir ma de älagge debañ wo maga aà mo yaçë wo tiñ äaaran wo no Ndi taw ge ti jar far ti see äaara ciñ ma de eegren wo yañ go, Day ngeel ma bay ëag äaaran dem ge wo yañ go.

²⁵Wur älagge gon yañ le! AÀ kië gi wo dañge go, day dañge gon bay wa!

²⁶Bon a le ciñ ti keçeç, ciñ ti keçeç ni. Waçaçre ma defay a le da' ma defay ma tigriñ AÀ wië wo ndarge nen jag je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no. Jag liñgi maga je sië jag had ne bay wa, Day jar kluuri bag ge wo yañ gaa so lay.

²⁷Wañ de lawge Yarman go de car jiili boñ Do jar ma äi sirn daë ge wora Ndi joñ ge ra diñ see faage seele äaara no Ndi caa ge kiida äaara diñ ti kiida äaara de see äaara dog. Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 8

Waçaçre goñge soçoçre äi tiñ mani Baa no

¹Sen kal joñge nen few ma de hiira' no wur naw ma de dween äil few seno, ti ngeel sen ndi hay de hayle liñ ni äi ye'e, day jar kluuri ma Judan hay wo de lagge pel äi, do Wañkluu, Manwuri, kal joñge de äi, kal le'ge me ti.

²Ndi kal ko nene, kona mopo kal naa nen le, ndo kon se do wuu nono ndo kon se de mañ wuu tiñ; wer ti ngeel maga do sag äe no mono, haçaç le' go gesiñ, day fen po ko sagge car wuu nen sag äen ni haçaç le' go ciñ.

³AÀ kal coñ mopo le de mañ do, kal yoo'ge de riñ ti äi. Nenterse kal mañ mege go ti holañ ngeel ma ciñ wo de ma gesiñ, kal rawge ndar nen feçeçre mbuëgi wo me Jerusalem, ti jag faage maga wo go nen äili, nen äaño gloñhwede no kay no. Ti ngeel maga aè de äal foto po do hun ni, maga aà mo yaë wer hun mani Manwurn ciñ ni mono.

⁴Day kona diñ maga togoëge mani Baa mani Israyeln hay yañ ni, ndo kon se de mañ maga ndi hay kon äi log mono.

⁵AÀ kal wii mege ga: Weel je tabay, mañ nen äo wo nen äaño gloñhwede! Ndi kal mañ nen äi wo nen äaño gloñhwede, kona diñ maga foto se ma do hun wo nen äaño gloñhwede jag ngeel sië jag no.

⁶AÀ kal wii mege ga: Weel je tabay, ndo ko fen maga aà joñn wo mo haç' we so ga, feçeçre hoor see ma kluuri maga tiñ mani Israyeln joñn mo ta' la no, maga ndi mo ëee go see ngeel ma bay äagn mo ga pa? Ama ndo ko ge feçeçre hoor see ma kluuri ma dedaño sen yañ wo ëa pa yaw.

⁷Do kay nono, aà kal rawge de äi ti ngeel kalge äi feele no. Ndi kal ko nene, kona diñ maga tu de feerge se glig no.

⁸AÀ day wii me ga: Weel je tabay, tee glig no! Ndi kal tee glig no. Kona diñ maga rum wo ka'a.

⁹AÀ day wii me ga: Kal wo ni, ni ndo ko feçeçre hoor see ma de haçaç maga aà joñn wo mo haç' la ëa so!

¹⁰Ndi raw kalge wo, ndi kal ko nene, kona diñ maga wer naèyma seeëge gesiñ de äil wo de naèyma hoorsee hay wo go ni äuy, day foto soçoçre maga tiñ mani Israyeln hay goñge äe mono hay go de cirgi see korn cweçeç äuy.

¹¹Jar kluuri ma tiñ mani Israyeln wo do renam hay wo de lagge pel soçoçren wo lagge, Yasaniya. Je ni Safann de oole ti holañ äaara day wosela äuy de mo ma roë fen foçoçre no do, day cug fen foçoçre no añañs kal naa swaare ciñ ndil ndili.

¹²AÀ day wii me ga: Weel je tabay, ndo yañ ko fen maga jar kluuri ma tiñ mani Israyeln joñ wo nen suñgu mo haç' so ga, ga wosela äuy go de ba tiñ äen de foto

feçeçre wo mono? Werga àà wo ga: Manwur bay ko wuur wa, Manwur go de tob sir no.

¹³AÀ day wii me ga: Ndo ko ge feçeçre hoorsee ma kluuri ma tigriñ maga àà joñ wo ge yañ ëa pa yaw.

¹⁴AÀ kal rawge de äi jag tiñ mani Manwurn wo nen äaň gloñhwede. Kona diñ maga naare wo de lagge gesiñ deñ, wo de ra Tammus.

¹⁵AÀ day wii me ga: Ndo ko we so ga weel je tabay? Ndo ko feçeçre hoorsee ma kluuri dedaň ma sen wo mo ha' ge yañ tigriñ ëa pa yaw.

¹⁶AÀ kal rawge de äi äil feele maga wo nen äil äi tiñ mani Manwurn mono. Kona diñ maga jag tiñ mani Manwurn no, ti holaň ngeel sië jagn wo de jag tiñ no, jar po wo do äog ti dwee no kay wo de lagge de ngië faale ne tiñ mani Manwur no, day wo wo de ngië nen nen were. AÀ hay wo wo de le' mondra nen wer ne wuri.

¹⁷AÀ day wii me ga: Ndo ko we so ga weel Je tabay? Feçeçre hoorsee maga tiñ mani Judan joñ mo haç' bay de kaçaç rage wa ëa lay ga pa ge? Yañ mbe nen maga saara mbe nen seege jag ba sirn go de joñre ma girgir ma car jiili go me ëa pa ga pa ge? Koëa àà wo le de ya' jag do koo wuçy äaara.

¹⁸Day ndi de see äi, ndi joñ ge fen maga kañ nen ga ndi go de tiñgi see äaara yañ lay. Ndi ko ge decoo ti äaara gaa, day ndi ëaw ge see äi gaë. De maga àà mo ngar ba wo jag go me sug kloñ, ndi co' ge sug äaara gaë.

ESEKIYEL 9

Bon ma ti Jerusalem no

¹Blam äe àà kal ngar jag me sug de eegre kloñ ga: Ya' wee see äay le, nday jar joñ bon äi leege no! Wosela mo hay de fen älag ngeel äen do!

²Day, ko na diñ maga jar po kal wo age le hiira' ti faage ma jag tiñ ma ciñ no, ga de ngafge de gloñhwede mono, wosela äuy de fen älag ngeel äen do. Jobo hay yañ yoo äaara ni de oçoçbe leçeç ti, mo ma yerge de heege ti samdir äe no. AÀ kal wo nduugi lagge äiñ ngeel sië jag ma de boo dob no.

³Togoëge ma Baa mani Israyel kal urgi le go ti Kerubeçeç no ti ngeel maga àà hay ni mono, kal rawge wo jag diñdiñ ma jag tiñ Baa no. AÀ kal ëe je maga de laa oçoçbe leçeç ti, day de hee mo ma yerge ti samdir äen mono.

⁴Manwur kal wiigi äe ga: See wo ni ndo caa äi leege no, äi leege Jerusalem, ni ndo duë mopo ne jar maga wo de ndumgi do feçeçre hoorsee maga àà wo de joñge äe ni pele.

⁵Day de sug äi pa, àà kal wii jar ma lan wo ga: See wee wo blam äe äi leege no, ni nday id we ra go. Daga nen äay mo ko decoo wa, ëaw wee see äay wa.

⁶Id wee nen maga taw wee ra go: Jar ma de taçaçrebe wo, weere joçoçre wo, mayre ma tigliiri maga bay wo de woge see jobo wa ëa, kamliiri wo de naare wo ra. AÀma baa wee do ne wosela maga nday da'n we go de du' mopo see mo wa, day tiĩ; wee wer æe ti ngeel äi ma bay ëag no! AÀ kal wo tiĩ; wer æe ti jar kluuri wo no, jar maga hay wo de lagge jag tiñ Baan mono.

⁷AÀ day wii ra ga: Dem wee tiñ Baan go, ni nday baan wee feelen go de huuli jare! Laa wee go!... AÀ kal wo laage go, kal wo id jar äi leege no.

⁸De maga aà wo de id jarn mo deñ ga ndi hay deñ ëa lay mono, ndi kal le'ge de jel nen äi gesiñ day ngar mbi jag so ga: O! Wañkluu, Manwuri, ndo joñ na ndo taw te Israyel maga gwa' mono go äuy de maga ndo tiĩ; go de Jerusalem mo ga pa ge?

⁹AÀ kal fer waçaçre me ga: Joñre ma ni nañ gaa maga tiñ mani Israyeln wo de mani Judan joñn wo mono aà raw kluu de haçaç debañ. Äil sirn go de bagge de idgi huli. Äi leegen go de bagge de joñre ma haçyaçä haçyaçæe, werga aà waçaç wo ga: Manwur go de tob sir no, nen Manwur bay ko mopo wa so hase mono.

¹⁰Ndi de see äi ndi ko ge decoo gaa so lay, ndi ëaw ge see äi gaa so. Ndi joñ ge nen äo' joñre äaaran wo ne hara ti.

¹¹Kona diñ maga blo ma de laa oçoçbe leçeç ti no de hee mo ma yerge ti samdir äen mono kal bag blam joñre æe no: Ga Ndi joñ fen maga ndo waçaç ga ndi mo joñ ne mono we go.

ESEKIYEL 10

Baa fer naa nen ne Esekiyel tigrĩ pa

¹Ndi kal ko nene, kona diñ maga ti holañ ngeel ma ciñ maga hay ciñ ti Kerubeçeçn wo mono, mopo hay yañ ni do Safir nono. Ndo ko ra wo mono mopo ko wo see äaara de mañ paale wañ.

²Day Manwur kal wii blo maga de laa oçoçbe leçeç ti mono ga: Kal wo nen degurleegen nen äil Kerubeçeç wo no, hoo jañre wuu go do äo pare, maga ndo hoon ge ti holañ Kerubeçeç wo no, ni ndo rayn ne äi leegen ti! Day se kal rawge de nen äi.

³Kerubeçeç hay wo de lagge nen ti äaã war tiñ Baa no, de maga blon wo dayge mono. Swaare kal ba äi feele ma nen äiln go.

⁴Togoëge mani Manwurn kal urgi go ciñ ti Kerubeçeç no, ciñ ti diñdiñ ma jag tiñ Baa no. Tiñ Baan kal bagge go de swaare, kal bagge go de lerge ngeel togoëge Manwur no.

⁵AÈ laa ngarge jag grañ Kerubeçeçn wo le go haçaç äi feele ma jon siigi no, do geçeçe Baa ma de Eegre-Äuyn nono, ti maga aà le' waçaçre mono.

⁶Manwur kal fer waçaçre ne je ma de laa oçoçbe leçeçn ti do kay nono ga: Mañ wuu le äil degurleegen ti holañ Kerubeçeç wo no! Day blo sen kal rawge ooge ti jeñ äaale äe no.

⁷Do kay nono, Kerubeçeçn kal coñ do äe ti holañ Kerubeçeçn wo no, nen ti wuu ma ti holañ Kerubeçeçn wo no. AÀ kal mañ wuu le, kal haçge äe ne je maga de laa oçoçbe leçeçn ti do. AÀ kal yaçaçge äe, raw kalge go.

⁸AÈ ko mopo wo wer grañ Kerubeçeçn de mañ do je tabay.

⁹Ndi raw ko nene, kona diñ maga äaale po hay yañ wo ti jeñ Kerubeçeçn wo naa, äaale ti jeñ Kerubeçeç ma honla äuy boñ. Day äaale sen hay wo sagge do huuli Krisolid nono.

¹⁰Ndo ko ra mono saara hay koge wo de far kaçaçra äuy. Äaale ma honla äuy hay koge do maga se de heege go äil ma lan mono.

¹¹De maga aà ya' wo we no, aà hay wo ya'ge go ti jeñ äaara naa äuy, day aà hay bay wo ngiëgi go nen pel wa, ama aà hay wo wo seege nen äaā tin no kay no, day yaë wo bay ngiëgi.

¹²Hoçoçgesee Kerubeçeçn wo äuy, faale äaara, do äaara wo de grañ äaara hay wo go de cir nen ti gewgew äuy, de äaale äaaran wo äuy, äaale äaara ma naa no.

¹³Ndi kal laage ga aè hay ëe äaalen wo ga degurleege.

¹⁴Wosela äuy yoo äaara hay de ngeel ko nen wo naa. Ngeel ko nen ma tañgun hay wo diñ ngeel ko nen Kerubeçeç, ngeel ko nen ma de äogn hay de mañ ngeel ko nen ma je tabay, ma de swa'n äen hay wo de mañ ma mingiri, ma de naan mono äen hay wo de mañ ma bege.

¹⁵Day Kerubeçeçn kal wo pudgi, aà hay wo diñ naèy maga ndi hay ko ra le jag maarog kebar mono.

¹⁶De maga Kerubeçeçnn ya' wo we no, äaalen hay wo yaëge ti jeñ äaara lay. Day de maga kerubeçeçn blar wo grañ äaara we go ma pudgi go ciñ ti sir no, äaalen wo ti jeñ ni mono hay bay wo ngiëgi wa hase.

¹⁷De maga aà lag wo we no, saara lag lay. De maga aà pud wo we go ciñ no, saara pud go ciñ wer äaara lay, nenterse naèyren hay wo äil äaara.

Togoëge mani Wañkluun men tiñ Baan go

¹⁸Togoëge mani Manwur kal mañge go ciñ ti diñdiñ ma jag tiñ Baa no, kal kañge go ne Kerubeçeçn wo ti.

¹⁹Kerubeçeçn kal wo blar grañ äaara go, kal wo pudgi go ciñ ti sir de nen äi, kal wo rawge de äaalen wo were. AÀ kal wo lagge jag tiñ mani Manwurn wo nen äaā were. Day togoëge ma Baa mani Israyel hay ti äaara ciñ.

²⁰Aà hay wo diñ naèyre maga ndi hay ko ra le wer Baa mani Israyeln jag maarog Kebarn mono, ndi raw koge ga aà hay diñ Kerubeçeç wo.

²¹Wosela äuy yoo äaara hay de ngeel ko nen naa naa, wosela äuy hay de grañ naa naa, day do jar tebere ndar wo nen le wer grañ wo no.

²²Ngeel ko nen äaaran hay koge de mañ maga ndi hay ko ra le jag maarog Kebar mono. Aà hay koge dosen no tawtaw no, aà hay diñ saara mbe tu. Wosela äuy hay seege pel äe de deelee.

ESEKIYEL 11

AÈ caa ge kiida Jerusalem ti ree älagge äen wo no

¹Nenterse kal mañ mege, kal kolge wo go de äi jag tiñ mani Manwurn wo go nen were, jag tiñ maga de ngafge de äaā wer dega'dega' mono. Day kona diñ maga ti faage ma kalge jag tiñ wo mono, jar po wo de lagge ni do äog ti dwee. Day ndi kal ko Yasamiya je ni Asur no, wo de Pelatiya je ni Benayan wañre ngaāan wo ti holañ äaara ni.

²Manwur kal wii mege ga: Weel je tabay, aà mo lag see äo diñ jar älag ngeeln wo so, jar bag yañ ma de älagge ma äi leegen wo la so.

³Aà kal wo na ga: gaalin hay waçaç ga se nduu nen äay la mañ yawla! Naa boor wee tiñ naa wo. Äi leege sen la de ngaäge do tumnee nono, day naa diñ naèy ma äil äen lay.

⁴Diñ wersen ndar nen waçaçre wo ne hara ti, ndar nen waçaçre weel je tabay.

⁵Do kay nono, Nenterse Manwur kal le'ge me ti, day aà wii me ga: Waçaç gano. Waçaç do kay nono diñ Manwuri. Ga nday waçë do kay nono, tiñ mani Israyel no! Day fen maga ëië le ne nday ti ëiggi mono, ndi yañ mbi de koge äe.

⁶Nday dus huli jar ni äay wo äi leege sen lam no, Nday ndeb faagen äen wo go de huli jare.

⁷Diñ wersen Wañkluu Manwur waçaç do kay nono. Ga huli jar äay maga nday dus ra äi leegen ni mo deñ no, diñ naèy, day äi leegen diñ tumnee äe lay. Ama, ma äayn aè joñ nen laa nday yañ go see äi leege no.

⁸Nday joñ heçeçne do jaw, sen de ele! Ndi joñ ge yañ nen age de jaw ne nday ti. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

⁹Ndi laa ge nday yañ go see äi leege no. Ndi haç ge nday yañ go ne waare wo do. Day kiida äin le'ge jag yañ go ti äay.

¹⁰Nday taw ge yañ go jag jaw. Ndi caa ge kiida äay yañ ciñ ti hagu Israyel wo. Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹¹Äi leegen joñ ge see äay diñ tumnee gaa, day nday joñ ge diñ naèy äe äil äe gaa lay. Diñ ti hagu Israyel wo go no kay ga ndi caa ge kiida äay.

¹²Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri. Nday see wer jag liñgi äi ma de yergen wo gaa, Joñ joñre de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo gaa, ama nday hay see diñ ti tosge waçaçre maga wer sir ma de cir ti äayn joñn wo mono.

¹³Do kay nono, de maga ndi de ndar nen waçaçre sen wo mono, Pelatiya je ni Benayan kal hugi go. Ndi kal le'ge de jel nen äi gesiñ kal mbi ngar jag go ciñ kloñ so ga: O! Wañkluu Manwuri, ndo day taw Israyel maga gwa' mo go!

Baa fer ge yañ le tay ti jar maga wo go de dusgi mono

¹⁴Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

¹⁵Weel je tabay, àa diñ heçeçre äon wo, heçeçre äon wo no, maga wo diñ kawre äo mono, tiñ mani Israyeln de see äe de jag äe eñ äuy. Maga jar ma äi leege Jerusalem wii wo ra ga: Lag wee wo go see Manwur haçaç. Sir sen la hay go de haçge ne naa diñ ma naa.

¹⁶Diñ wersen ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri. Ga hayga ndi ya' ra wo go haçaç yoo sir wo no, Hayga ndi dus ra we wo go yoo wer sir wo no, Ndi joñ ge yañ ti holañ äaara smagga diñ ngeel ma bay äag no wo go ti ngeel maga àa wo wo go de dusgi ni mono.

¹⁷Diñ wersen ndo waçaç ge ne hara ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri. Ndi fer ge yañ le tay nday yoo jar wo, ndi fer ge yañ le bag jag äay ti sir maga nday wo go de dusgi ni mono, day ndi haç ge sir Israyel yañ ne nday.

¹⁸Àa nduu gi wo na diñ ni, day àa ndar ge wo feçeçre hoorsen wo yañ go, de feçeçre hoor tinn wo äuy.

¹⁹Ndi haç ge yañ ne hara diñ jiili ma sen boñ, day ndi haç ge nenterse ma defay yañ ne nday. Ndi naa ge jiili ma do huulin yañ go ne nday ti hoçoçgesee day, ndi haç ge jiili maga diñ naèy see yañ ne nday.

²⁰Nen maga àa mo see wo wer jag liñgi äi ma de yergen wo no, day mo hay wo hoo sugi, mo hay wo joñ joñre de jag liñgi ma äi ma äod faage seelen wo no. A joñ ge wo yañ diñ jar äi, day ndi joñ ge yañ diñ Baa äaara lay.

²¹Ama, ma jar maga jiili äaara de fruygi ti feçeçre hoorsen wo de feçeçre ma hoor tin wo mono, ndi fer ge äo' joñre äaaran ne hara ti. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

Togoëge mani Wañklun men Jerusalem go

²²Kerubeçeçn wo de äaalen wo wer kal wo blar grañ äaara go, day togoëge ma Baa mani Israyeln hay ti äaara ciñ.

²³Togoëge mani Manwurn kal urgi le go äi leege no, kal kañge go ciñ ti huuli maga hay nen wer no kay see äi leege mono.

²⁴Nenterse kal mañ mege, kal kolge wo go de äi sir Kalde äiñ jar maga wo wo de hooge ni mono nen lwa'ge de Nenterse Baa. Day naa ge nen maga hay de naage me nen mono, kal yee nen go ciñ ti äi.

²⁵Ndi kal fer waçaçre maga Manwur hay ndar nen äaara me mo buy ne jar maga wo wo go de hooge mono.

ESEKIYEL 12

Esekiyel de waçaçge go ti fen ma kañ nen ga aè hoo ge jar no

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga Weel je tabay, ndo de hayle de tiñ ti holañ jar maga ti feele äaaran mono ti äaara grañ. Ga wo mbaara de nen ti ma koge, day bay wo koge wa, wo mbaara de sug ti ma laège, day bay wo laège wa. Werga aà wo diñ jar maga ti feele äaaran mono ti äaara grañ.

³Ma äon mono, weel je tabay, baa jag feçeçre äo see, de mañ je maga aè de rawge de äe, blam äe, ni ndo ur ma rawge de nen äaara de ceege kaçgge! Daga nen äaara äuy mo hay ko moge rawge de bagge caw ti ngeel maga ndo de hayle ni mono, ma rawge ti ngeel ma tigriñ. Ma po aà ko wo yañ ga saara diñ jar ma ti feele ma ti grañ laybla no.

⁴Hoo feçeçre äon go siigi pel äaara de ceege le liñ ni äo, de law mo kay no, ni ndo raw de nen äaara do maga je ma de bagge le' rawge nono.

⁵Ndul korn wo go de nen äaara ni ndi laa feçeçre äon wo wo go ni.

⁶Ndo hoo ge ra soole de nen äaara nen suñgu. Ni ndo yoñ nen äo go nen maga nen äo mo hay ko sirn wa. Werga ndi daga ndi joñ fen ma kañ nen go pel bol de äo see tayge jar Israyel wo.

⁷Ndi kal joñ fen maga aè hay wii me ga ndi mo joñn mono. Ndi hoo feçeçre äin le go siigi pel äaara de ceege do maga je ma de bagge le' rawge nono. Wo dayge de law mono ndi kal ya'ge tee tu see glign de do, blam äe ndi kal laa feçeçren wo wo go ni de suñgu, ndi kal hoo rage soole äi de nen äaara.

⁸Toñ äe de jag toñ mono Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

⁹Ga Weel je tabay, jar Israyel wo, jar se ma ti de heegen wo see äo mo haç' no, aà bay ba wo de wii moge ga: Ndo joñ sen na diñ mayla wa?

¹⁰Wii ra: Ga waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga waçaçre se maga se naa nen äe go mono aà diñ ti wañ ma Jerusalem wo de jar ni Israyel maga wo äil äe ni mo äuy no.

¹¹Waçaç gano: Ndi diñ fen kañ nen go pel bol see äay. Fen maga ndi hay joñn mo haç' no, aà diñ fen maga le' ge jag yañ go ti äay. AÀ hoo ge ra yañ ge.

¹²Wañ maga ti holañ äaara mono hoo ge feçeçe yañ soole de suñ, day kal ge yañ go. AÀ ndulgi kor yañ ma äo'ge äe wo go ni. AÀ yoñ ge nen äe yañ go, nen maga nen se mo ko sirn wa.

¹³Ndi cir gi bay äin yañ go ne hen ti, day aà ma' ge yañ go ti kindiä äi no. Ndi raw ge yañ de äe Babilon ni jar Kalde wo maga aà konn ge gaa, ama aà hu gi wo go ni.

¹⁴Jar maga wo ti äe mo äuy no, jar gor ti äen wo, sode äen wo, ndi dus gi ra yañ wo go nen leege day ndi äo' ge durgi yañ wo ne hara were.

¹⁵Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, de maga ndi mber ge ra wo go yoo jar sir wo mono, de maga ndi dus gi ra wo go yoo wer sir wo sar sar mono.

¹⁶Ama, ndi men ge jar po wo yañ yoo äaara, maga dañ ge wo yañ go jag jaw no, jag koñne no, jag bulfuçñ no, nen maga aà mo bag wo blam feçeçe hoorsee maga joñ saara yoo wer sir maga saara wo go de dusgi ni mono. Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹⁷Manwur kal fer waçaçe me do kay nono ga:

¹⁸Weel je tabay ni ndo ree hole äon de daäge, joo bii äon de heçeçe de temge lay.

¹⁹Day ni ndo wii gi jar ma äi sirn wo ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri, ne nday jar ma äi leege Jerusalem no, jar ma äi sir Israyel no. Nday ree ge hole äayn yañ de temge, day nday joo ge bii äayn yañ nen lawge, werga sir äayn gwa' ge yañ go de see äe tawa, feçeçe maga hay wo äil äe mo äuy joñ ge wo ni gaa so. Diñ wer joñre ma girgir maga jar ma äil äen wo äuy joñn wo mono.

²⁰Äi leege maga de jar äil ngaäa mono älag ge go, day sirn äuy gwa' ge go. Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

Waçaçe mani Wañkluu le'ge jag go

²¹Manwur kal fer waçaçe me do kay nono ga:

²²Weel je tabay, diñ ti may ga jag joçoç ma kay dog ti holañ äay ti sir Israyel la? Wur mbe go de rawge day waçaçe ma de naa nen po bay go le' jag wa lay mo äa?

²³De ele! Wii ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi taw jag joçoç sen mokay go. Jobo kaçaç ge ma waçaç ge äe Israyel gaa so. Wii ra ga: Ti faage äe nawn wo le de ya'ge, day waçaçe ma de ndar nen leäge wo jag yañ go äuy.

²⁴Werga ndarge nen ma debay ngar wo, de ngaäge waçaçe ma pel bol po ma bag bii jar po wo joñ ge ti holañ jar Israyel wo gaa so.

²⁵Werga ndi diñ Manwuri, ndi waçaç ge diñ fen maga ndi da ge waçaçe äe mono, day blam äe sen le' ge jag go do sen nono bay joñge sare. Ti wur mani äayn mono,

nday jar ma äi feele ma ti de heege, ndi waçaç ge waçaçre, day ndi joñ ge go ti jag äi do maga ndi waçaçn go nono. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

²⁶Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

²⁷Weel je tabay, mokay diñ waçaçre maga jar ni Israyel waçën wo mono: Ga Waçaçre äe maga aà waçën mo haç' diñ waçaçre ma peln wo wo haçaç, aà diñ waçaçre maga joñ ge diñ nen ngeel ma wurpo wo.

²⁸Diñ wersen wii ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga Waçaçre maga ndi waçë ra mo äuy no, ndi äod ge jag äaara go bay yoçoç ti. Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 13

Waçaçre ma ti jar ndar nen waçaçre ma de gete' wo no

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga Weel je tabay, ndar nen waçaçre ti jar ndar nen waçaçre maga ndar wo diñ nen waçaçre maga ti ëiggi äaara de see äaara äi sir Israyel lam no.

³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga gaali ti jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go ma de dogjag wo no, maga see wo diñ wer ëiggi äaara, mopo bay de naa nen ne hara wa äuy tu!

⁴Israyel wo, jar ndar nen waçaçre ma jag Baa äayn wo do baygema maga rañ wo äi saçaçge nono!

⁵Aà joñ wo nen woge kne' mungi korn gaa, joñ wo nen boo glig ma äo' ge ne Israyel ti ti wur mani Manwurn gaè.

⁶Aà sië wo diñ waçaçre ma de ti ngeel äaara de see äaara de koë koëe, day car wo diñ gete'e. A day wo so ga: Diñ waçaçre ma jag Manwuri! Paga Manwur bay wo de laa rage wa äuy tu. Aà kañ wo ëiggi jar ta' ga waçaçre saaran le' mbe jag yañ go.

⁷Waçaçre maga nday ndar nen äaara go mono bay wo de koë koë wa so? Day waçaçre maga nday waçë ti äaara ga joñ ge wo yañ mono, bay wo diñ gete' wa so? Nday day na ga: Kay diñ jag Manwuri! Paga ndi bay de waçaç waçaçre wee wa has äuy tu.

⁸De ele! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga do ga waçaçre äayn wo na diñ ngeel dekoë wo sag sag so mono, waçaçre äay maga nday ndar nen äaara wo diñ gete' so mono, de ele! Gwa' patala diñ maga ndi yiñ nday so, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri

⁹Ndi mañ do yañ ciñ see jar ndar nen waçaçre ma jag Baa ma de koë koë wo no, ga waçaçre äaara maga aà äagn wo de äil äaara wo diñ gete' mono. A joñ ge wo yoo jar äi maga ndi da ra mo gaa, ëu äaara joñ ge de yerge ti ngeel maga ëu jar ni

Israyel wo ni mo gaè. A day ge wo go äi sir ni jar Israyel wo gaa, day nday ko ge yañ ga ndi Wañkluu, Manwuri.

¹⁰Werga aà yeeë wo jar äin wo go ti maga aà kal wo waçaçge ga jam, de maga jamn bay mbe wa mono. De coçoçre jag äaara diñ maga saara mo hay kor see glig maga jar äin boon wo mono.

¹¹Wii jar kor see glign wo ga glign le' yañ go, baa maga ra de leege nen giggig naa ra yañ do guggi, laage huuli baa yañ de degurleege were,

¹²day glign le' ge yañ go. AÈ wii gi nday do kay nono: Ga nday hay kor ba see glign mo haç' diñ ma joñ mayse so la?

¹³Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri ga: soçoçge äil äi maga go de taa wuu mono, ndi naa ge degurleege yañ le, soçoçge äil äi maga de le' wañ mono, ndi ra baa ma de leege nen giggig yañ, day huuli baa laa ge wo yañ le de haçaç debaň ndereë feçeçre wo ge go.

¹⁴Ndi mbug gi glig maga nday kor see äe mo haç' yañ go, haçaç go jag sir taë taëe, day ngeel maga aà de äo' wer ni mono gwa' ge go tinoo, day aà mbug gi go, day nday daë huli wo go wer äe ni lay. Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹⁵Tiïïgi maga ndi go de tiïïgi mo caw, ndi wo go kañge äe ti ngeel äe see glig äayn no, see jar maga hay kor wo see äe mono, day ndi wii gi nday yañ ga: Kor äay bay wa so! Jobo bay yoo jar kor see äen wo wa so.

¹⁶Jar ndar nen waçaçre ma jag Baa maga waçë wo ga aè yañ de ndar nen waçaçre ne saara ti Jerusalem, ga jam joñ yañ mbe! De maga jam bay mbe wa mono. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

Waçaçre ma ti jar joñ sañgu wo

¹⁷Ma äo, weel je tabay, ngië nen ti mayre mani jar äon wo no, maga ndar wo diñ nen waçaçre ma jag jiili äaara mono, day ni ndo waçë waçaçre ne hara see!

¹⁸Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri ga: gaali yañ ti ma tenaare maga saçë wo älagge go ti soole do wo äuy, nday kne' oçoçbe ma kuë ti go ne jar wo ti kiñgi äaara taë taë äuy, nen maga nday mo hay de eegre ti tenen äaaran wo no. Nday kië ga nday mo kol tenen jar äin wo go diñ ma äay, nday da yaçaç see äay go ga pa ge?

¹⁹Nday mbuë soçoçre äiñ jar äin wo diñ ti coore ble do yiñ, de hole peçeç ma de harag nene, diñ idgi jar maga hay bay wo nen huli wa go, day diñ de megejar maga hay bay wo nen joñ ge sug wa sugi. Sen diñ de maga nday car gete' ne jar äin wo, day saara laa gete' äayn mono.

²⁰Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwurn ga: Ni patala de le' nday ti mblaaga äay maga nday kië ga nday taw tenen jar lan wo go de äe mono. Ndi

ngarge ra yañ go, day yaçë ge ra yañ le go, day yaçë ge jar maga nday hay bag ra yañ go.

²¹Ndi ngarge oçoçbe ma kuë ti äay wo yañ go, day ndi yaçaç ge jar äin wo yañ go do äay, day aà joñ ge wo diñ kiëib do äay gaa so. Day nday koge yañ ga ndi Manwuri.

²²Diñ wer maga nday woë jag jiili jar ma keëedn wo go de gete'e, de maga ndi bay de dage ga jiili äaara mo hay go de woge wa mono. Diñ pa nday haç eegre diñ ne joñre jar ma de älaggen wo, day diñ de faage sen do kay nono ga nday dig ra go maga aà mo coo wo joñre äaaran ma joñge tenen sug wa.

²³Diñ wersen so ga patala nday da'ge ndarge nen waçaçre ma de gete'n wo gaa so, nday ko ge waçaçre ndarge nen wo gaa so. Ndi yaçaç ge jar äin wo yañ go do äay, day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 14

Israyel nen ngië faale ne soçoçre wo

¹Jar po wo yoo jar kluuri ma Israyeln kal wo nduugi see äi, kal wo lagge pel äi,

²day Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

³Weel je tabay, jar sen wo mo lag see äo soçoçre äaaran wo jag jiili äaara ni, day huuli äaara ma mbar äaale äaara no, aà wo de kañge äe see äo pel äaara dera tu señ. Day ndi men see äi fer waçaçre ne hara pa so?

⁴De ele! Fer waçaçre ne hara: day ni ndo wii ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga wosela äuy maga yoo jar ni Israyel wo maga de soçoçre äen wo jag jiili day yañ go de ngië nen diñ ti feçeçre ma mbar äaale jar leëge nen älagge, day patala kal nduugi we ko je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no, fer ge waçaçre ne je sen diñ ndi Manwur de see äi. Waçaçre maga ndi fern ge ne je sen mono, joñ ge diñ see ngaäa soçoçre äe maga aà de äaara mono.

⁵Diñ do kay nono ga ndi du' gi jag jiili jar ni Israyel maga ëee wo go see äi haçaç wer soçoçre äaaran wo mo deñ äuy no.

⁶Diñ wersen wii tiñ mani Israyeln ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga coo we go, ni nday ngië wee faale ne soçoçre äay wo no, ngië wee gor go ne feçeçre hoor see äay wo no!

⁷Werga wosela äuy maga äi feele mani Israyel no, noga waare maga wo de tiñ yoo jar Israyel wo ni, ga ëee wo we go see äi haçaç, day yañ wo de soçoçre äaaran jiili, day ngië nen we joñ ge diñ feçeçre ma mbar äaale jar leëge nen älagge, blam äe kal nduugi we ko je ndar nen waçaçre ma jag Baa go no, ndi diñ Manwuri, ndi fer ge waçaçre ne hen diñ see äi de see äi tu.

⁸Ndi ngië gi nen yañ de je seno. Ndi joñ ge yañ de äe diñ je maga jar mo ko see äe ni, day waçaçre sen kol ge yañ diñ ma kañ jag joçoç ne jare. Day ndi yee ge nen äe yañ go yoo jar äin wo day nday koge yañ ga ndi diñ Manwuri.

⁹Ama ma je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon mo lay no, hayga aà sii mbe waçaçre po we tu no, sen kañ nen ga de jaçaç je ndar nen waçaçre ma jag Baa go ma sen diñ ndi Manwuri. Ndi mañ ge do äi yañ ciñ see je se no, day ndi yee ge nen je sen yañ go yoo jar äi Israyel wo.

¹⁰Do kay nono, aà soë ge wo poçoçre älagge äaaran yañ äog äuy, je ndar nen waçaçre ma jag Baa gon lay, je maga hay nduu see je ndar nen waçaçren mo lay.

¹¹Sen diñ maga feele mani Israyeln mo wel go see äi haçaç wa, day mo dem see äe go de feçeçre haçyhaçy sen wo mo deñ wa. Do kay nono aà joñ ge wo yañ diñ jar äi, day ndi joñ ge yañ diñ Baa äaara Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

Mopo dig gi nduugi kiida mani Baan gaa

¹²Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹³Ga weel je tabay, hayga jar ma äi sir po ndar wo gog see äaara we see äi no, ndi mañ ge do äi yañ ciñ see äaara, ndi älag geëemgeëem hole peçeç äaara ma de lagge ciñn go, ndi äo' ge koñne le ne hara ti, maga laä ge jar tebere wo go de horog wo.

¹⁴Day hayga jar po hay yañ wo yoo jar sir sen wo ni do jar ma swa'n wo nono, Nowe, Danyel wo de Job no, da'ge wo tenen äaara de el diñ jar ma sen wo tawa, wer joñre äaara ma de deele no, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

¹⁵Hayga ndi men naèy ma bag jar wo we go rañge äil sirn ma bag jar ma äil äen wo no, day sirn kol we go poëage, day gwa' we go de koë no, nen maga jobo cegaë äil äe gaa so do heçeçne naèy sen wo no,

¹⁶Koh de maga jar po mo hay ba wo ni do jar ma swa'n wo laybla no, ndi yañ, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri, aà joñ ge wo nen yaçë weere äaara wo go de mayre äaara wo go gaë. Dañ ge go diñ saara tawa, day sirn älag ge go.

¹⁷Noga hayga ndi kañ durgi we go äi sir seno, laa sode wo we go rañ äi sir no, ma taw jar ma äil äen wo go de horogn wo no,

¹⁸Ko de maga jar se swa'n la mo de hay ba wo ni, ndi yañ, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri, aà joñ ge wo nen yaçë weere äaara wo de mayre äaara wo gaë. Dañ ge go diñ saara tawa.

¹⁹Noga hayga ndi äo' bulfuçñ we go äi sir seno, hayga ndi tiñi we go de äaara dus huli we ne hara äi leege no, ma taw horog wo go de jar tebere wo no,

²⁰day hayga jar po mo hay ba wo yoo äaara ni do Nowe, Danyel wo de Job nono, ndi yañ, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri, aà kaçaç ge ma yaçë weere äaara wo de

mayre äaara wo go gaa ama àà yaçaç ge wo go diñ see äaara de see äaara tawa de joñre äaara ma de deele no.

²¹AÀ na dosen nono, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga hayba de maga ndi laa ge bon ma de haçaç ma naan wo mokay le ne äi leege ma Jerusalem ti laybla no: Ga diñ jaw, koñne, naèy ma de haçaç wo de bulfuçñ ma taw jar tebere wo go de horog wo no, koëa jar mapo gwa' ge wo yañ mbaara ni maga weere äaara gwaë ge wo de mayre äaara wo, day saara laa ge wo yañ go.

²²Koëa àà nduu gi wo yañ go see äay: Nday ko ge seele äaaran wo yañ de joñre äaara no, day nday da' ge teñge nen yañ ti bon maga ndi nduu de äe ne Jerusalem ti mono, de fen maga ndi nduu de äe ne hen ti mo äuy no.

²³AÀ haç ge wo teñ ge nen yañ ne nday, de maga nday ko ge seele äaaran wo de joñre äaaran wo mono. Day nday ko ge yañ ga fen maga ndi joñn mo haç' no bay diñ ga ndi joñn de koë ga haç' tu wa, fen maga ndi joñn see äe mo äuy no Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

ESEKIYEL 15

AÈ laa tlalum go ti wuu

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga Weel je tabay, fen maga koo tlalum dañ koore ma lan wo de äe diñ mayla? Jag do äe maga aè èeen wo go mono mbe de dañ koore ma yoo koo ma lan wo äuy yawla?

³AÈ caa mbe koo po yañ ti äe ni ma joñ joñre po? AÈ da' mbe koo say po yañ ti äe ni ma hag mopo me'e?

⁴AÈ äo'n go ti wuu, wuu roën go. Wuu roë jag äe ma äogn wo go, day gisiëgi äen yaçaç wuu go lay. AÀ mbe de el ma joñ mopo go de see äe hala lay?

⁵Do kay nono, de maga aà hay de jag äe seleñ äuy äa mono, AÈ hay bay joñ joñre po de äe wa, yoo no ma' no maga wuu roën go day se yaçaç wuu go, Day aè joñ nen joñ mopo de äe?

⁶De ele! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, De ngaäge do koo tlalum yoo koore ma yoo koo wo nono Do maga ndi äo'n go ti wuu, day wuu roën go nono, De ngaäge dosen nono, ndi haç ge jar Jerusalem wo go.

⁷Ndi ngië gi nen yañ de äaara, AÀ laa wo le go nen wuu, day wuu roë ge ra yañ go, Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, De maga ndi ngië gi nen we de äay no.

⁸Ndi men ge sirn yañ go de koë, Diñ wer maga aà joñ wo see äaara diñ jar ti grañ Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 16

Jerusalem hay diñ mbarga maga go de tobge

- ¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:
- ²Ga Weel je tabay, fer kañ nen Jerusalem ti feçeçre hoor see äen wo no!
- ³Ndo waçaç ge ne Jerusalem: Ga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga le ti tiñgi wer äo no, le ti biñgi äon mono, ndo diñ je sir Kanaan. Pan äo hay diñ je Amoric day man äo diñ may jar Hitidi.
- ⁴Le ti biñgi äo no, ti wur maga ndo biñ go mono, aè hay caa fañ äo gaa, aè hay yog mo go nen bii ma façaç moge go gaa, aè hay nañ see äo go de cuu gaa, day aè hay kuu ndo de oçoçbe ma kuë kamliiri wo gaè.
- ⁵Jobo hay ko decoo äo ma joñ ge yoo feçeçre sen wo mo haç' boñ gaa äuy tu, ama aè hay äo' mo wo go mbasga ti wur maga ndo biñ mono, dogo jobo hay bay de saçy äo ti wa.
- ⁶Ndi kal heege de ngar äo, nen äi kal ba moge wo durgi nen ci äon ti'i, ndi kal waçaçge: Ga daga ndo mo joñ tenen caw nen ci äo no! Ndi hay wii mo so ga: Joñ tenen caw nen ci äo no!
- ⁷Ndi kal dus moge ndar hwale, do feçeçre maga tiñgi wo mbasga nono, day ndo kal geçeçge go. Ndo geçeç go, ndo kal kolge de wore debañ tu. Ndo kal kañ paçaç go, riñ äo kal jawge. AÀma ndo hay go glog koëe, go glog koë has äuy tu.
- ⁸Ndi kal heege de ngar äo, ndi kal ko moge ko na diñ maga ndo hay ti wur maga aè da mo mono. Ndi kal blar jag do oçoçbe äi ma kluu mo ti. Ndi kal yoñ glog äo ma de koën go, ndi kal haç'ge go pel äo, ndi kal joñ tayge jag de äo, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri, day ndo kal joñge diñ ma äi.
- ⁹Ndi kal yog moge go nen bii, ndi kal taw ci maga hay see äo go, ndi kal tag noo go mo.
- ¹⁰Ndi laa oçoçbe ma de dam jag de wore mo ti, hee taarag hoçoçge ma lemeë lemeë go mo äaale, kuu mo go de oçoçbe leçeç ma kefkefe, bar oçoçbe ma sagge pliëplië mo ti.
- ¹¹Ndi grag mo de feçeçre joçoç de wore: Ndi lag äeege mo do, hee redew mo soole,
- ¹²hee boo go mo huçy, heer kelelew mo sugi, kañ klañ ma de wore go mo ti de wore.
- ¹³Feçeçre joçoç ma see äon hay wo diñ de boo biñni wo de boo solay, oçoçbe ma de lagge ti äon wo de joñge diñ de leçeç ma kefkefe, oçoçbe ma sagge pliëplid de dam jag de wore. Ndo hay reege diñ hole coo ma legeëgeë dedaŋge, de noo yoçoçre wo de noo Olifiye. Ndo kal kolge mokay de wore debañ tu, nen joñ wañ.

¹⁴Day ëu äo kal rage wo go yoo wer sir wo wer wore äo no, werga wore äon hay diñ ma ti faage äen tu, sen diñ wer maga ndi hay grag mo go de wore, kol mo sagge mono. Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

Jerusalem äo' see äe go joñ figliw

¹⁵Ama, ndo kal kañ eiggi go diñ ti wore äo no, kal ya' ge joñ figliw wer maga ëu äo go de rage mono. Ndo hay joñ figliw äon diñ de je maga hee mbe mo äuy no, ndo kol see äo go diñ mo ma äe,

¹⁶Ndo hoo oçoçbe äon wo, ndo kal rawge kne' ngeel sië jag ma de farge ciñ wo de äaara, ndo kal joñ figliw ti äe ni, te fen ma sen mokay te äe hay joñ ti boñ gaa, day te äe joñ ge wurpo gaa lay.

¹⁷Ndo hoo feçeçre joçoç ma de boo biñnin wo de boo solayn wo maga ndi hay haç ra ne ndo mono, ndo kal rawge kne' soçoçre ma twerpiiri wo de äe, ndo kal rawge joñ figliw de äaara.

¹⁸Ndo hay hoo oçoçbe äo ma de dam jag wo no, ndo kal klew rage go ne hara faale, ndo kal joñ sii jag go de noo äin wo de fen foçoçre no añañs äin wo ne hara.

¹⁹Hole peçeç maga ndi hay haçn ne ndo mono, coo maga legeëgeë de dañgen mono, noo wo de noo yoçoçre maga ndi hay haç ra ne ndo ma reege mono, ndo joñ sii jag go de äaara, kañ ra go ne hen pele. Mokay diñ fen maga ndo joñ mono, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

²⁰Ndo hay hoo weere ma twerpiiri wo de ma tenaare maga ndo hay biñ ra ne ndi mono, ndo kal joñ sii jag go de äaara ne hara, maga aà mo ree wo ra go! Figliw maga ndo joñ sen wo deñ kaçaç wo ndo ga äuy?

²¹Ndo ngaë weere äin wo go, maga roë ra ti wuu ma haç togoëge ne hara.

²²Ti holañ feçeçre hoorsee sen wo mo deñ äuy no, de figliw äon wo mo deñ no, ndo laa dayge eiggi ti wur maga ndo hay klee, de maga ndo hay glog koëe, go glog koë has äuy tu, ga ndo hay durgi nen ci äon mo ti' no, ndo laa dayge eiggi ti äe gaa has äuy.

²³Blam joñre se ma de älaggen wo mo deñ no, Gwa' diñ gaali, gwa' diñ gaali ti! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri

²⁴Ndo joñ nen kne' ëiñriñ äo wo jag äo, joñ ngeel ma de farge ciñ wo go ti ngeel wo äuy.

²⁵Jag faagen wo äuy mono, ndo kne' ëiñriñ wo go ni, ndo joñ feçeçre hoorsee wo go de wore äo no, ndo men see äo go ne wosela äuy maga cegaë see äo mono, ndo dus joñre figliw äon go ti ngeel äuy.

²⁶Ndo joñ figliw de jar Ejipte wo, de jar leege äo maga hoogesee äaara de wore mono, ndo dus joñre figliw äon go ma mbuë jili ne ndi.

²⁷Do kay nono, ndi kal mañ do äi ciñ see äo, ndi caa reege bon go, day ndi haç mo go mbuë fuy ne jar hee äon wo, ga diñ äi leege mani jar Filisteçeç wo, mayre mani jar Filisteçeç maga soçoçre kol joñ rage ti äo dra' ti joñre seele hoor see äon wo no.

²⁸Ndo joñ figliw go de jar Asiri wo diñ, wer maga ndo hay bay wuëgi wa. Ndo joñ figliw go de äaara day mbe de sen äuy ndo hay bay wuëgi wa pa.

²⁹Ndo dus joñre figliw äon de sir Kanaan wo, mbe de sen äuy, ndo hay bay wuëgi wa pa.

³⁰Sen diñ hugli jag jiili may joñ ndo dosen no ma' mo la. Nen maga ndo mo raw joñ feçeçre sen wo mo deñ äuy ga wo diñ joñre je maga figliw diñ joñre äe mo äa. Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri

³¹De maga ndo hay boor ngeel ma de farge ciñ äon wo ti larga' faage wo mono, de ëiñriñ äon wo go ti ngeel wo äuy mono, ndo hay bay joñge do maga bordel ma lan joñ wo no wa, werga ndo hay bay yaçë feçeçre maga aè haç ra ne ndo mo wa.

³²Ndo hay joñ ge diñ do waçy figliw maga raw yaçë werpiiri ma tigriñ wo ti ngeel war äe mono.

³³Ti ngeel äe naare figliw da wo kado debañ, day ma äon mono ndo hay haç kado äon go ne ndere äen wo äuy, ndo hay yeeë rage le de mandekoë ti ngeel ma honla wo äuy maga aà mo nduë wo joñ figliw de äo.

³⁴Ti faage bordel ma äon mono ndo joñ go sar de naare figliw ma lan wo no: AÈ hay bay dayge kië moge wa. Ndo hay poë ndere äon wo yaw, hay nen maga aà de hay poë wo ndo yaw. Ndo hay bay joñ see äo de mañ waçy wa.

³⁵De ele! Bordele, co' sug waçaçre Manwur so!

³⁶Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga koëa horog äon älag wo we go, ndo men glog äo go koge ne ndere äon wo ti faage figliw äon so lay no. Wer maga soçoçre äo ma hoor seen wo mo deñ no, ndo joñ nen joñ sii jag go de ci weere äon wo ne hara so lay no,

³⁷de ele! Diñ weeren so ga ndi joñ ge nen tay ti ndere äo maga ndo men see äo go ne hara ge wo le äuy, jar maga ndo hay da rage mo äuy, ndi tay ge ra de jar maga ndo hay de caa hee de äaara mo äuy. Ndi tay ge ra le äañla lay, äañla lay, day ndi men ge glog äo go pel äaara nen maga aà mo kon wo ngeel soçoçre äo go äuy.

³⁸Ndi kañ ge gaali maga aè joñ naare figliw wo de äe mo ti, de naare maga id wo huli mono. Nen soçoçge ail wo de tjiigi de wañ maga ndi go de tjiigi ti maga ndo mbuë fo dage äin mono, ndi joñ ge yañ ga ndo mo poën diñ de ci äo de see äo.

³⁹Ndi haç ge ndo go ne ndere äon wo äi coo do. AÀ mbug gi wo ëiñriñ äon wo yañ go de ngeel ma de farge ciñ äon wo no. AÀ yaçë wo oçoçbe äon wo yañ de feçeçre joçoç äo ma de woren wo no. AÀ men ge wo ndo yañ go glog koë hase.

⁴⁰AÀ tay ge wo ngaäa yañ le mo ti, äod ge wo ndo yañ go de huuli, day äer ge wo ndo yañ go de moslam.

⁴¹AÀ roë ge wo tiñ äon wo yañ go de wuu de mbere nen naare wo ngaäa, day caa ge wo kiida äay yañ. Ndi taw ge joñre figliw äon ge go mo haç' diñ do kay nono, day tiji wer de sen so, ndo haç ge kado ne ndere äon wo gaa so.

⁴²Ndi ham ge tijiigi maga ndi hay tiji go de äo yañ go gesiñ, day hun äin mañ ail yañ go see äo. Jiili ai woo ge yañ go, day ndi fer ge yañ go ba'a.

⁴³Diñ wer maga ndo fer eiggi ti ngeel maga ndo hay le klee ni mo gaa, ndo hay tiji go de ai ma joñ feçeçe sen wo mo deñ äuy no. Diñ wersen gwa' patala ti ai lay so, maga ndi äo' joñre äo ma de älaggen wo mo deñ ne ndo soole, waçaç dosen mono diñ Wañkluu Manwuri, ndo joñ ge älagge ma hoorsee ma tigriñ wo wo ciñ ti maga ndo joñ sen wo go mo deñ gaa so.

Jerusalem de älagge dedaä ai leege ma lan wo no

⁴⁴Koëa, jar maga da wo waçe jag joçoç waçaç ge wo ma kay yañ ne ndo: Maaben yañ no kay mono, mayn joñ dosen no tawtaw lay!

⁴⁵Ndo diñ may ma man äo maga joñ de saçy war äe ti gaa, joñ de saçy weere äe wo ti gaë. Ndo diñ maygeman mayregeman äo maga joñ wo de saçy werpiiri äaara wo de weere äaara wo ti gaë. Man äay hay diñ may jar Hitidi, pan äay hay diñ je Amoridi.

⁴⁶Maygeman äo ma teäooge maga de hayle ti äaä guur äo mono diñ Samari de mayre äen wo no. Day maygeman äo ma klee maga de hayle ti äaä war äo mono, diñ Sodom de mayre äen wo.

⁴⁷Ndo hay mañ blam äaara ti faage ma äaara ma joñ feçeçe hoorsee ma äaaran wo tawa gaa, sen hay ko nen äo me'e, ndo hay joñ go de glubgi has de dañ rage ti faage ma äon wo no.

⁴⁸Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu manwuri Sodome maygeman äon wo de mayre äe bay wo de ma joñte älagge maga nday joñ ra de mayre äo mo haç' wa.

⁴⁹Koëa, älagge mani Sodom maygeman äon mokay no: AÀ hay da far ti see äe ciñ, reege hay go kaçaçe äe kiñkiñ, aà hay go de hayle ti desaçy telem de see äe de mayre äen wo, day aà hay bay kay je gayren wo de je coon wa.

⁵⁰AÀ kal wo kolge diñ jar far ti see äaara ciñ, kal wo äo' ëe de nen ai joñ feçeçe hoor see wo De maga ndi wo ko sen mono ndi kal caa wer äaara go.

⁵¹Day Samari bay de ma joñnus älagge ma äon wo wa. Feçeçe hoorsee ma äon hay wo ngaäa dedaä ma äen wo no. De maga aè ngaä joñre hoorsee maga ndo joñ ra mo deñ we de ma äaaran no, mayregeman äon kal wo koge de deelee dedaä moge.

⁵²Patala aà kol ti äo, maga ndo mo soë soçoçre äon wo lay so, soçoçre maga ndo hay kañ ge äe ne mayregeman äon wo ti mono. Ndo maga ndo joñ älagge ma hoorsee wo dedaň rage mono, sen kal kol mayregeman äon wo de deelee dedaň moge. Ngruägi Soçoçren gwa' patala diň ti äo lay so, werga ndo kol mayregeman äon wo pel de deelee dedaň moge so mono.

⁵³Ndi fer ge jar äaara ma de hoorge ti daňgayn wo yañ le, jar Sodom ma de hoorge ti daňgayn wo de mayre äaaran wo, jar ma de hoorge ti daňgay ma Samarin wo de mayre äaaran wo, blam äe jar ma de hoorge ti daňgay mani äon wo yoo äaara ni lay.

⁵⁴Nen maga ndo mo soë soçoçre äo no, day ni ndo mo ngruä de soçoçre wer fen maga ndo hay joñn mo äuy no, ndo joñ ge yañ diň je haç teñ ge nen ne hara.

⁵⁵Maygeman äo Sodom fer ge wo yañ ti ngeel äaara ma äaa de mayre äe wo, Samari fer ge wo yañ le de mayrebe ti ngeel äaara ma äaa no. Ndo de see äo de mayre äo wo nday fer ge yañ ti ngeel äay ma äaan lay.

⁵⁶Ndo hay ngurum jag ti maygeman äo Sodom de maga ndo hay far ti see äo ciñ mono.

⁵⁷Taňgu maga haçyhaçy äon hay bay go de naa nen tinoo poëag wa mono. Patala aà naa jag mo ti lay so maga mayregeman äo ma Aram wo de ma ti jeñn wo ni äuy, mayre mani jar Filisteçeç wo äuy feg wo ti äo ëa lay ga pa?

⁵⁸Ndo soë poçoçre ree soçoçre äon wo de waçaçre hoorsee äon wo mbaara ëa lay so Kay diň jag Manwuri.

⁵⁹Werga waçaç do kay nono diň Wañkluu, Manwuri: Ga ndi joñ ge see äo do maga ndo de see äo joñ no lay no. Ndo hoo sug ti haç'gen gaa, werga ndo blaw tayge jag ma ti holañ naa de keçeçn go.

⁶⁰Ama ma äin ndi fer ge yañ ëiggi ti tayge jag äin de äo de wur maga ndo hay klee ëa mono, day ndi joñ ge tayge jag ma tum yañ de äo.

⁶¹Ndo fer ge yañ ëiggi ti seele äo maga ndo hay see le mono, day soçoçre joñ ge ndo yañ de maga ndo yiñ gi we de mayregeman äo ma kluurin wo de ma kleeen wo mono. Ndi bal ge ra go ne ndo pel do maga aà wo diň mayre äo nono, koh mo hay ba ga sen bay diň fen maga de tayge de waçaçre tayge jag äin wa laybla no.

⁶²Day ma äin ndi joñ ge tayge jag äin yañ de äo, day ndo ko ge yañ ga ndi diň Manwuri.

⁶³Nen maga ndo mo fer ëiggi ti wur äo ma äaa no, day soçoçre mo joñ ndo, jag äo mo joñ go nen bulgi do soçoçre wa, de maga ndi joñ ge nen joñ porge we go ti äo ti feçeçre maga ndo joñ ra mo äuy no Kay diň jag Wañkluu Manwuri.

ESEKIYEL 17

Gebeg wo de pay tlalum

- ¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:
- ²Ga Weel je tabay, ngaä waçaçre ma de yoñre, waçaç waçaçre ma de jag joçoç ne jar ni Israyel wo!
- ³Ndo waçaç ge gano: Waçaç do kay nono, diñ Wañkluu Manwuri ga: Gebeg ma kluu hay yañ maga grañ äe hay de paçaçrege de taçy lubu' lubu' de laa lar urigi, day kal nduugi go haçaç Libañ, kal haw ti tipeçeçe koo sedre ma ëewn go.
- ⁴AÀ kal brag jag do äe ma ti äe tawn go, kal rawge de äe äi sir jar trere wo, kal äo'ge äe äi leege ma joñ feçeçe trere.
- ⁵Blam äe aà kal naa koo äi sirn ni, kal peëge äe ti ngeel maga aè geçeç weere koore wo ni, peën do ko sole jag bii ma debañ wora.
- ⁶AÀ kal geçeçe go, kal lir do go do tlalum nono, ama kal geçeçe lirbubbi. Jag do äe hay wo wo de ngiëgi diñ nen äiñ gebeg no, day kaçaçe äe hay de laage diñ wer äe gesiñ. AÀ kal kol koo tlalum go, kal jorge, goë guluf guluffi.
- ⁷Blam äe gebeg ma tigriñ maga grañ äe de paçaçrege day de taçy ti lubu' lubu' kal nduugi. Kona diñ maga tlalum ti ngeel maga aà hay de peëge ni mono kal jaw kaçaçe wo nen äiñ gebeg no, kal lir do äe wo nen äaä sen lay, nen maga aà mo ray bii ne hen ti.
- ⁸AÀ hay de peëge ti ngeel ma de wore, ti jeñ ngeel maga bii ni debañ, nen maga aà mo lir do ma le'ge, ma kolge diñ tlalum ma de wore tu.
- ⁹Waçaç gano: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga aà jaw ge mbe yañ ge de wore an ga pa ge? Gebeg ma tañgun ndar ge kaçaçe äe go, day pruë gi le'ge äen go nen maga aà mo hig go, day haçaç ge sug äen go äuy nen maga aà mo hig go äuy gaa hase? Day, sen bay maga jobo mañ poçoç le noga wii ngaäa po le debañ ma caa wer äe le go kaçaçe äen äuy wa so.
- ¹⁰AÀ de peëge mo ka' so no: AÀ jawge mbe yañ de wore an ga pa ge? Hayga leege ma nen wer du'n gi we no, bay go tinoo ga aà hig gi go wa? AÀ hig gi go ciñ ti sir maga aà hay tiñi ni mono.

Bodge wer waçaçre maga hay joñ le go

- ¹¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:
- ¹²Ga wii jar ma ti feele ma ti grañn wo ga: Nday bay de koge ga wer waçaçre sen do kay no wa yawla? Waçaç gano: Koëa wañ Babilon hay wo Jerusalem, day aà hay hoo wo wañ wo de wañren wo, kal rawge de äaara wer äe Babilone.
- ¹³Blam äe aà kalbaa jobo boñ yoo jar ma äi feele mani wañn wo kal joñ tayge jag de äe, kal joñ ge ga aà mo haç' go, day aà kal rawge wo go de jar kluuri ma äi sirn wo wo go,

¹⁴nen maga twaywañn mo hay go de ferge gesiñ mo kaçaç ma urgi go ciñ wa so, day tayge jag sen mo hay de ëawge kay tum.

¹⁵Ama aà kal giñgi äe, kal laa jar peelee äe wo wo Ejipte maga aà mo haç piiri wo le ne se, de jar ngaäa. Je maga joñ sen mono aà seege mbe yañ ne hen were, day se dañge mbe yañ go? AÀ älag tayge jagn go, day aà dañ ge!

¹⁶Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri aà da' ge huli äi sir wañ maga ëen joñ wañ mono, werga aà cegaë go ti jag ha' ge maga aà hay haç'n mono, day älag tayge maga se hay tayn de äe mono go. AÀ da' ge huli wo go Babilone.

¹⁷De sode äe ma de eegren wo äuy, de ngaäa äaaran äuy, Farawoñ bay de kaçaçge ma kayge äe jag durgin wa, de maga aè hoor ge ngeel laa gu we ciñ ma taw jar go ngaäa no.

¹⁸AÀ feg ti haç'ge go no, kal älag tayge jagn go, day aà hay yiñ mbe jag ti äe diñ se lay. Blam maga aà joñ do kay no mono aà kaçaç ge ma dañge go gaè.

¹⁹Diñ wersen Wañkluu Manwur Wañkluu waçaç do kay nono: Ga ndi yañ! AÀ hoo sug ti haç'gen gaa, aà älag tayge jag äin no. Ndi fer ge yañ äo' sen mokay ne hen ti.

²⁰Ndi laa ge rew äin yañ ne hen ti, day aà ma' ge yañ go ti kiëiä äi no. Ndi raw ge yañ de äe Babilone, day wo ni mono, ndi caa ge kiida äe yañ wo ni ti waçaçre ndarge gog äe see äi no.

²¹Jar maga dañ wo yoo soden wo mo äuy huë gi wo go jag jaw, day jar maga gwa' wo mono sen dus gi wo go haçy haçy äuy, day nday ko ge yañ ga ndi Manwuri, ndi hay waçaç waçaçre we.

Waçaçre maga Wañkluu ngaä ra go

²²Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi mañ ge jag do koo sedre ma ti peçeçge äe ma de geçeçren yañ, day ndi kañn ge yañ ti ngeele. Ndi caa ge jag do äe ma ti peçeçgeti äe ma de loären yañ, day ndi peën ge yañ de see äi ciñ ti huuli ma de geçeçre ciñ haçaç.

²³Ndi peën ge yañ ciñ ti huuli maga le go ciñ ti Israyel mono, aà jaw ge jag do yañ wo go, day le' ge yañ. AÀ kol ge koo sedre ma de wore yañ. Wer weere dweere ma honla wo äuy lag ge wo yañ iggi wer äe, aà lag ge wo yañ iggi nen cee äe.

²⁴Day koore ma mbasga wo äuy ko ge wo yañ ga ndi, Manwuri, ndi fer koo maga hay geçeç see äe go ciñ gesiñ, day geçeç koo maga hay go de fer ge gesiñ go ciñ. Ndi hig koo ma depaçyn go, day fuë koo ma de hege no. Waçaç waçaçre diñ ndi Manwuri, day ndi joñ ge na dosen nono.

ESEKIYEL 18

Baa caa ge kiida wosela diñ wer seele äe

¹Manwur raw fer waçaçre me do kay nono:

- ²Ga diñ wer may ga aè fer dogjag joçoç ma kay äi sir Israyel gana, paçaçre naa hay ree wo le'ge tlalum ma gwagu, day se hoo sañ weeren wo go mo la?
- ³Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri. Nday da' ge faage ma waçaç jag joçoç sen mokay äi sir Israyel gaa so.
- ⁴Koëa: Tenen jarn wo äuy diñ ma äi. Tenen mbargan do tenen paçaçben no lay, ma la lay, ma la lay, wo diñ ma äi. Je maga joñ älagge mono, da' ge huli diñ se.
- ⁵Je maga keëede, day joñ joñre ma de deele wo de joñre ma keëed mono,
- ⁶maga bay reege ciñ ti huuli wo wa mono, day bay ngië nen wer soçoçre ma jar ni Israyeln wo wa mono, maga bay jaçë naare kaçaçre äe wo wa mono, day bay wo ge äiñ waçy de maga aà de sag wa mono,
- ⁷maga bay ree jobo wa mono, ga je äere äe kañ mopo we ne hen se fern ne hen mono, ga bay joñ freñ wa, ga haç reege ne je maga koñne cee ne, laa oçoçbe ne je maga go see koë ti,
- ⁸ga bay taa mopo ne jobo de bii wer wa, ga bay daë bii wer feçeçre äen wo de haram nen wa, ga ngië faale do ne fen maga bay ti ngeel äe wa, ga caa kiidan ti holañ jar äog ti keëed äe,
- ⁹ga see diñ ti jag liñgi äi ma de yergen wo de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo, de ma joñge diñ ti cwaçy äe mono, je ma sen diñ je ma keëede. Go tinoo ga aà joñ ge yañ tenen caw, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.
- ¹⁰Hayga aà biñ mbarga we maga diñ je freñ, maga kag ci jar go, noga maga joñ fen maga bay ni ndañ wa we yoo feçeçre ma do kay kay wo see hen äe no
- ¹¹de maga pan äe hay bay we joñge yoo te älagge sen wo mokay wa, ma äe se tayge ree feçeçre sië jag ma ciñ ti huulin wo, noga äod do ne waçy kan äe soole, ree jar ma de gayren wo de ma de coon wo, day joñ freñ lay.
- ¹²Aà bay fer mo maga je äere äe hay kañn ne hen wa, far nen ciñ wer soçoçre wo, day joñ feçeçre hoorsee.
- ¹³Taë feçeçre ne jar de bii were, day daë bii wer feçeçre äen wo de haram. Weel ma sen mo haç' joñ mbe yañ caw! Aà joñ ge caw gaë. Werga aà joñ feçeçre hoorsee sen wo mo deñ äuy no. Sen go tinoo ga aè 'warn ge go! Daga ci äen mo hay ti äe.
- ¹⁴Ama hayga aà biñ mbarga maga ko älagge maga pan äe hay joñ ra mo äuy we, se ko mbe ra ko, day men see äe we joñ ge de mañ ma sen taw taw gaa no:
- ¹⁵Ga bay we reege ciñ ti huuli wo wa, bay mañ nen ciñ wer soçoçre mani jar Israyel wo wa, bay äod do ne waçy kan äe soole wa,

¹⁶bay ree mo jobo wa, bay yaçaç fen maga àè kañn ne hen wer mopo wa, bay joñ freñ wa, haç reege ne je maga koñne de ceege àe mono, day laa oçoçbe ne je maga go see koë see,

¹⁷bay joñ je ma de gayren de älagge wa, bay haç feçeçre ne jar de bii wer wa, bay daë bii wer feçeçre àen de haram nen wa, day hoo sug ti jag liñgi ài ma äod faage seelen wo de jag liñgi ma de yergen wo no, je ma sen da' huli wer älagge mani pan àen gaa, go tinoo ga aà joñ ge tenen caw.

¹⁸Hay joñ coo jar diñ pan àe. Aà hay joñ feçeçre hen àen freñ, hay joñ fen maga bay ti ngeel àe wa yoo jar àen wo, da' ge huli wer älagge àen mono diñ se mbe lay.

¹⁹Nday day na ga: Diñ wer may ga mbargan soë poçoçre älagge mani pan àen gaa la? Sen diñ wer maga mbargan joñ àen diñ ti de deele àe wo de keëed àe, sen kañ nen ga aà hoo sugi, day joñ joñre de jag liñgi ài ma de yergen wo äuy, sen go tinoo ga aà joñ ge tenen caw lay.

²⁰Je maga joñ älagge mono hu gi diñ je se no. Mbarga soëge poçoçre älagge ma paçaçbe gaa, day paçaçbe soë ge poçoçre älagge ma weel àe gaa lay. Joñre ma keëed ma je ma keëedn joñ ge ti àe, joñre ma de älagge ma je ma de älaggen joñ ge ti àe lay.

Waçaçre ma haç teñge nen ne jobo seege de ele

²¹Hayga je ma de älaggen ngië faale we ne älagge àe maga se hay joñ ra we, day hoo sug we ti jag liñgi ài ma de yergen wo äuy, de joñre ma de deelen wo äuy no, go tinoo ga je sen joñ ge yañ caw, aà hu gi gaë.

²²Älagge ma de haçaç maga aà hay joñ ra mo deñ äuy aè men ge ra go ne hene. Aà joñ ge yañ tenen caw wer joñre ma keëed maga aà joñ ne mono.

²³Nday eig ba na ga ndi de saçy huli je ma de älaggen ti yawla? Kay diñ jag Manwuri Bay diñ ga aà mo ngië faale ne joñre àe ma de älagge no, day mo hay tenen caw wa yaw?

²⁴Hayga je ma keëedn mbuë faale we ne joñre àe ma keëedn no, day joñ joñre maga bay keëed wa we no, hayga aà bir jag joñre ma hoorsee maga je ma de älaggen hay joñ rage mo deñ äuy we no, aà joñ ge yañ mbe tenen caw an so? Joñre àe ma keëedn wo äuy joñ ge de keege gaa so. Diñ wer joñre maga bay keëed wa maga aà men see àe joñge àe mono, diñ wer älagge maga aà joñ ne mono, wer äaara aà hu gi go.

²⁵Nday day ga: Joñre maga Manwur joñn mono aà bay ti faage àe wa: Co' wee sug äay so jar ni Israyel wo ra! Bay mbe ti faage àe wa na diñ joñre ài no? Bay ba ti faage àe wa na diñ joñre ma äayn wa yaw?

²⁶Hayga je ma keëed ngië faale we ne joñre àe ma keëed no, day kal joñ joñre maga bay keëed wa, day kal hugi we go diñ wersen no, aà hu go diñ wer joñre àe maga bay keëed wa maga aà joñ ne mono.

²⁷Hayga je ma de älagge ngië faale we go ne joñre äe ma de älagge maga se hay joñge äe mono, ma joñ joñre ma de deele wo de ma keëedn no, àà haç ge faage yañ ne tenen äen maga àà mo hay caw.

²⁸Hayga àà caa nen we go, day ngië faale we ne älagge ma de haçaç maga se hay joñ ra mo deñ äuy we no, sen go tinoo ga àà joñ ge yañ tenen caw, àà hu gi ge gaè.

²⁹Tiñ mani Israyeln day na ga: Joñre mani Wañkluun bay ti faage äe wa. Bay mbe ti faage äe wa na diñ joñre äin yawla, jar ni Israyel wo? Bay ba ti faage äe wa mono diñ joñre ma äayn wa yaw?

³⁰Diñ wersen ndi caa ge kiida äay äuy wosela diñ se joñre äe no, jar ni Israyel wo, Diñ jag Wañkluu Manwuri. Fer wee le, ngië wee faale ne joñre äay ma de älagge ma de haçaç wo no, nen maga joñre äay maga bay ni nañ wa mo kol diñ fen mbar äaale äay wa.

³¹Srog wee älagge ma de haçaç maga kol wo nday go diñ jar älagge de haçaç mono wo go. Coe wee jiili äay defay, de eiggi ma defay. Diñ wer may ga nday joñ nen huëgi go la, jar ni Israyel wo?

³²Werga ndi bay de saçy huli je maga hu go mono ti wa, Diñ jag Wañkluu Manwuri, coe wee, ni nday joñ wee tenen sugi.

ESEKIYEL 19

Siñ lawge mingir wo

¹Ndo so, 'waa siñ lawge ma kay ti wañre ma Israyel wo.

²Ndo waçaç ge ga: Man äo, àà hay diñ may la? Man mingiri AÀ de suli yoo mingir wo, Diñ ti holañ mingir ma kleere wo, Ga àà geçeç weere äen wo no.

³AÀ kal gel mapo go yoo weere äen wo boñ day had ne, Se kal kolge diñ weel mingir ma de jawre Day de had bag naèy äe, àà kal bag jare.

⁴Wer sir kal wo laa waçaçre maga aè waçaç ti äe mono Day àà kal bagge go ti ke açy äaara no. AÀ kal wo bagge äe fee huçy, raw wo de äe, Äi sir Ejipte.

⁵De maga man mingir wo koge ga se de gay see se Gorge de koëkoë mono, Ga eiggi maga se wo de kañge äe mo ta' go de dwasge mono, àà kal baa ma tigriñ yoo weere äen wo pa, Kal geçeç mingir ma de jawre de äe.

⁶AÀ kal joñge ti holañ mingir wo caw Kal kolge diñ mingir ma de jawre Day àà kal had bag naèy äe AÀ kal bag jare

⁷AÀ kal mbug tiñ wañre äaaran wo go, Day kal kol äi leege äaaran wo go de koë poëage, Feçeçre maga hay wo äil sir ni mo äuy, de sirn äuy gwa' wo go wer ngarge jag carge poçoç äe no.

⁸Wer sir ma ti jeñ wo de prog äen wo äuy Kal wo tay ti äe Kal wo äo' rew ne hen ti AÀ kal bagge go ti ke açy äaara no.

⁹AÀ kal wo äo'ge äe äi cwer de fee huçy, Kal wo rawge wo go de äe äiñ wañ Babilone. AÀ kal wo rawge de äe ti ngeel ma de boorge kiñkiñ wo Nen maga aè mo laa geçeçe äe ti huuli ma Israyel wo wa so

Siñ lawge pay tlalum

¹⁰Man äo hay do koo tlalum nono, de mañ moge De peëge ti jeñ bii wo, AÀ hay de fuëgi de giñ do debaň Diñ wer maga bii ni debaň mono.

¹¹Jag do äen hay wo de goäre debaň Ma joñ grawre ma do wañre wo, Geçeçe äen hay kañ go ciñ ti yoo lir ma kluäklua wo AÈ hay go koge äe gus wer geçeçe äe ma ciñ no, Day wer jag do äe ma de dusgi ngaäa debaň no.

¹²Ama, aè kal bragge äe le go de wañ Kal äo'ge äe le go gesiñ Leege ma nen wer kal hig le'ge äen go Jag do äe de goäre debaň kal wo charge go, hig wo go, wuu kal roë rage go.

¹³Day patala mo so no, aà de peëge go ti puuli Ti sir maga go de hege kañkraň ga go jwaale

¹⁴Wuu kal le go ti jag do äen wo Day kal roë jag do äen wo go de le'ge äen wo. AÀ bay de jag do ma de goäre debaň wo wa so Bay de graw wañ wa so lay. Mo ta' so no diñ siñ lawge Ma 'waage do maga aà no ta' no.

ESEKIYEL 20

Baa hay seege de Israyele, de maga aà mbe de giñgi äe mono

¹Nen kiñgi ma de renam no, wur naw ma de hwal äil few no, jar po kal wo nduugi yoo jar kluuri ma Israyeln wo ko eiggi Manwuri, day kal wo lagge pel äi.

²Day Manwur kal fer waçaçe me do kay nono:

³Ga Weel je tabay, fer waçaçe ne jar kluuri ma Israyeln wo. Ndo waçaç ge ne hara ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri Nday nduu mbay na ko eiggi äi yawla? Ndi yañ! Ndi men ge eiggi äi ne nday koge gaa Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

⁴Ndo caa ge kiida äaara yañ, ndo caa ge kiida äaara yañ weel je tabay? Kañ nen äaara ti feçeçe hoorsee mani paçaçe äaaran wo no!

⁵Ndo waçaç ge ne hara: Ga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri ga: De wur maga ndi baa Israyel mono, ndi haç' go de mañ do ciñ ne wer mani jar ni Jakob wo no, day ndi naa nen see äi le go ne hara äi sir Ejipte. Ndi haç' go ne hara de mañ do ciñ gano: Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

⁶De wursen mono ndi haç' go ne hara de mañ do ciñ ga ndi cegaë ge yañ le go de äaara äi sir Ejipte ma woge de äaara äi sir maga ndi go de rañ ail äe ne hara, sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni, sir maga de wore dedaň sir wo äuy mono.

⁷Ndi hay wii ra ga: Ngië wee faale go ne feçeçre hoorsee ma honla maga bag wo nen äay mo äuy no, day dem wee see äay de soçoçre mani jar Ejipten wo wa. Ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

⁸AÀ kal wo giñ mege, laa wo dayge co' sug äi gaë. Jobo kaçaç ma ngië faale go ne feçeçre hoorsee ma bag nen äen wo boñ gaë. AÀ tob wo soçoçre ma Ejipten wo go gaë. Ndi kal eiggi ga ndi äo' tjiigi de wañ äin go ti holañ äaara, haçaç ndi wo go kañ ge äe ti tawge äe ti holañ äaara äi sir Ejipte.

⁹Ama, ndi joñ see äi see äaara nen maga ëu äi mo da' ëarge wa, day aà wo de see äaara mo mbuë wo fo go nen wer sir wo wa, wer sir maga aà hay wo yoo äaara mono, wer sir maga ndi hay kañ nen see äi go ti see äi ne hara mono, ma laage le go de äaara äi sir Ejipte.

¹⁰Ndi joñ nen laa rage le go äi sir Ejipte, day see de äaara ti puuli.

¹¹Ndi hay haç jag liñgi äi ma de yergen wo ne hara, day hay kañ nen äaara ti jag liñgi äi ma äod faage seelen wo maga je tabay mo hay joñ joñre de äaara, nen maga se mo hay tenen caw diñ wer äe.

¹²Ndi hay haç naw Saba äin wo ne hara do fen ma kañ nen ti holañ äaara de äi nono, maga aà mo ko wo ga ndi diñ Manwuri maga façaç ra go mono.

¹³Ama jar ni Israyel kal wo giñ mege ti puuli. AÀ day wo seege wer jag liñgi äi ma de yergen wo gaa, srog wo jag liñgi äi ma äod faage seelen wo wo go, maga je tabay de hay joñ joñre de äaara nen maga se mo hay caw nen do äaara mono, day saara dem Saba äin wo go tumtum. Ndi kal eiggi ga ndi äo' tjiigi de wañ äin go ti holañ äaara ma taw rage go.

¹⁴Ama, ndi joñ see äi see äaara nen maga ëu äi mo da' ëarge wa, day, aà wo de see äaara mo mbuë wo fo go nen wer sir wo wa, sir maga ndi hay laa le go de äaara pel äaara de nen äaara Ejipte mono.

¹⁵Ti puuli mo pa no, hay haç' go ne hara de mañ do ciñ diñ ndi pa, ga ndi wo ge de äaara laage äi sir maga ndi hay haçn ne hara mono ndi haçn gaa so, sir maga paçaç yuu wo de noo yoçoçre ni mono, sir maga de wore dedaň ma lan wo äuy mono.

¹⁶Sen diñ wer maga aà feg wo ti jag liñgi äi ma äod faage seelen wo mono, see wo wer jag liñgi äi ma de yergen wo gaa, day dem wo Saba äin wo go, werga jiili äaara hay de gwa'ge de sa'ge de soçoçre wo.

¹⁷Ndi kal ko decoo äaara, maga ndi mo taw ra go wa, day ndi taw ra go ti puuli gaë.

Israyel bay men debay hooge sug ti Baa wa

¹⁸Ndi kal wii weere äaara wo ti puuli ga: See wee wer jag liñgi ma de yerge mani paçaçre äayn wo wa, hoo wee sug ti jag liñgi äaara ma äod faage seele äaaran wo wa, day dem wee see äay de soçoçre äaaran wo wa!

¹⁹Ndi diñ Manwuri, Baa äay no, see wee wer jag liñgi äi ma de yergen wo, hoo wee sug ti jag liñgi äi ma äod faage seelen wo no, day ni nday joñ wee joñre de äaara.

²⁰Façaç wee Saba äin wo go, werga aà joñ ge wo ti holañ naa diñ fen ma kañ nen maga aè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, Baa äay no.

²¹Ama wersen aà kal wo giñ mege. Aà laa wo dayge seege wer jag liñgi äi ma de yergen wo gaa, laa wo dayge hoo sugi noga laa wo dayge joñ joñre de jag liñgi äi ma äoë faage seelen wo gaa, maga je tabay de hay joñ joñre de äaara maga se mo hay tenen caw wer äaara mono. Aà dem wo Saba äin wo go. Ndi kal eiggi ga ndi äo' tijiigi go wañ äin ti holañ äaara, ma woge go kañ äil wañ äin ti tawge ti äe go see äaara ti puuli.

²²Ama, ndi kal fer do äi le go, ndi joñ see äi see äaara do sen nono diñ maga ëu äi mo da' ëarge wa, day aà wo de see äaara mo mbuë wo fo go nen wer sir wo wa, wer sir maga ndi laa le go de äaara pel äaara de nen äaara Ejipte mono.

²³Ti puuli mo pa no, hay haç' go ne hara de mañ do ciñ diñ ndi pa, ga ndi ray ge äil äaara yañ wo go yoo wer sir wo, ma dus rage wo go äi sir wo wer sar sare.

²⁴Diñ wer maga aà hay bay wo joñ joñre de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo wa, diñ wer maga aà mbuë wo faale ne jag liñgi äi ma de yergen wo no, dem wo Saba äin wo go, day hay wo mbaara tum de kañ nen diñ ti soçoçre mani paçaçre äaaran wo no.

²⁵Hay haç jag liñgi ma de yerge maga bay wo de el wa, de jag liñgi ma äod faage seele maga bay wo de wore wa maga aà mo joñ wo sug tenen de äe wa mono diñ ndi mbe pa.

²⁶Ndi kal dem rage go de feçeçre äaara maga aà haçn wo me mono, de maga aà hay wo roë jag weere äaaran wo go ti wuu mono, ndi hay daga ndi laa ra nen lawge nen maga aà mo ko wo ga ndi diñ Manwuri.

Baa taw ge waçaçre goñge soçoçre jar Israyeln wo yañ go

²⁷Diñ wersen fer waçaçre ne jar ni Israyel wo Weel je tabay. Ndo wii gi ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga paçaçre äay hay ëar wo ndi ti maga aà naa wo nen see äaara diñ jar ndar gog see äi mono.

²⁸Ndi hay wo kañ rage äi sir maga ndi hay haç' go ne hara ti äe de mañ do ciñ ga ndi haçn yañ ne hara, day nen äaara kal bagge go diñ ti huuli ma lablab ma de farge ciñ wo de koore ma kluä kluä wo. Werga aà hay wo joñ siëgi jag äaaran wo

diñ ni, hay wo joñ siëgi jag äaara maga car jiili äi go mono, hay wo joñ siigi jag maga foçoçre no äe de coçoçre, hay wo meë yii äaaran wo mono diñ ti ngeel sen wo no.

²⁹Ndi hay wië jag äaara ga: Ngeel sië jag se ma de farge ciñn wo maga nday wo ni mono aà diñ mayse wo la? Day aè raw kañ ëu ne ngeel sië jag sen wo ga ngeel sië jag ma ciñ ti ëiñriñ wo haçaç wara?

³⁰Diñ wersen wii jar ni Israyel wo ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri ga: Nday bay go dem see äay mo haç' do paçaçre äay wo no wa, nday bay joñge mo haç' diñ figliw de seege wer feçeçre hoorsee äaaran no wo wa ane?

³¹De maga nday nduu haç feçeçre haçge äayn wo mono, de maga nday haç weere äay wo go roëge ti wuu mono, haçaç wara nday go de dem see äay de soçoçre äay wo no. Day so ndi joñ nen men ëiggi äi koge ne nday ga page jar ni Israyel wo! Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri, ndi men ge ëiggi äi koge ne nday gaè.

³²Waçaçre maga nday waçaç sen ti ëiggi äay wo mo deñ kaçaç ge wo ma baa jag go gaa, de maga nday kal ga: Wuur daga wuur mo hay do wer sir ma lan wo no lay, do moobe ma ti wer sir ma lan wo no lay, wuur daga wuur goñ koo, wuur goñ huuli mono.

³³Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri, ndi joñ ge wañ ti äay de eegre do äi, de coñ do ne nday ti, de äo' tiñgi go de wañ äin go ne nday ti.

³⁴Ndi laa ge nday le go ti holañ jar wo, day ndi tay ge ti äay yañ le äi sir maga nday hay wo go de dusgi ni mono, de do ma de eegre de coñge ne nday ti day de äo' tiñgi go de wañ äin go ne nday ti.

³⁵Ndi hoo ge nday yañ le go ti puuli mani jar wo ra, day wo ti ngeel ni mono, naa yiñ kaçaçra ge yañ de kiida pel kaçaçra ni lage.

³⁶Do maga wuur hay yiñ kaçaçra de kiida de paçaçre äay wo ti puuli ma äi sir ni jar Ejipte wo nono, do kay nono ndi yiñ nday yañ de kiida, Wañkluu Manwur waçaç dosen nono.

³⁷Ndi joñ ge yañ nen maga nday mo hay diñ jar äi äegte'e, ma hoo sug ti waçaçre maga de sa' nday de äi mono.

³⁸Ndi caa ge wer jar maga hay giñ wo me yoo äay yañ go, ga kol wo see äaara de älagge see äi mono. Ndi kal ge yañ le go de äaara äi sir maga aà wo ni mono, ama aà wo ge wo äi sir Israyel gaè. Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

³⁹Day so nday, jar ni Israyel wo, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga see wee mbay, daga wosela mo goñ mbe soçoç äe no! Day blam sen so mono, nday laa ge jag äi gaa so hase?

⁴⁰Werga ciñ ti huuli ma bay ëagn mono, ciñ ti huuli maga go ciñ ti Israyel mono, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri, ti ngeel sen ni, jar ni Israyel wo äuy, jar maga joñ

ge wo äi sir ni mo äuy no, joñ ge wo yañ nen goñ mege. Ti ngeel sen ni mono, ndi yaçaç ge ra yañ de ele, ti ngeel sen ni mono, ndi fer ge yañ kië feçeçre haçge äay wo no, jag feçeçre äay maga nday haç ra mono, de maga nday lag sen wo go sag sag me mo äuy no.

⁴¹Ndi yaçaç ge nday yañ de el do fen sii jag maga foçoçre no äe de el nono, de maga ndi laa ge nday we le go yoo jar wo no, ga ndi wo ge we le tay ti äay äi sir maga nday hay wo go de dus äil ni mono. Day nday façaçge ndi yañ go nen wer sir wo ra.

⁴²Nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, de wur maga ndi fer ge nday we le äi sir Israyel no, äi sir maga ndi hay haç' go de mañ do ciñ ga ndi haçn ne yañ paçaçre äay wo mono.

⁴³Ti ngeel sen ni mono nday fer ge yañ eiggi ti seele äay no, ti joñre äayn wo äuy maga nday hay dem see äay go de äaara mono, nday joñ ge nen kañ nen ne kaçaçra ti gaa so, wer joñre ma de älagge maga nday hay joñ ra mo deñ no.

⁴⁴Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, de wur maga ndi joñ see äi we see äay maga ëu äi mo dem go wa, hay nen maga ndi joñ nday ge diñ see joñre äay ma de älagge maga nday joñ ra mono jar ni Israyel wo. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

ESEKIYEL 21

Waçaçre maga bay de coçoçre jag Israyel wa

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga Weel je tabay, Ngië nen äo wo nen ti äaã ware, Day ni ndo sii waçaçre ne ngeel ma äaã ni waçybann ti! Ndar nen waçaçre ne yoo koo ma mbasga ma äaã ni waçybann ti

³Ndo wii gi yoo koo ma äaã ni waçybann ga: Co' sug waçaçre Manwuri! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga Ndi ngal ge wuu yañ ti holañ äay Maga roë ge koore ma de paçyn wo yañ go de ma de hege yoo äayn wo. Yaçaçge wuu maga yaçaç ge mo deñ no huu gi go gaa, Haçaç nen maga wuun roë jar go äuy ëa, Tiji; wer le nen äaã ni waçyban ka' haçaç go nen gloñhwede

⁴Day jar äuy ko ge wo yañ ga do' wuu sen diñ ndi Manwuri Day aà hu gi go gaë.

⁵Ndi day ga: O! Wañkluu, Manwuri! Jar ma sen wo mo haç' waçaç wo ti äi ga: AÀ diñ je kañ jag joçoç wo.

⁶Day Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

⁷Ga Weel je tabay Ngië nen äo de Jerusalem, Day ni ndo sii waçaçre ne ngeel ma bay ëagn wo ti Ndar nen waçaçre ne sir ma Israyeln ti!

⁸Ndo wii gi sir ma Israyeln ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga ndi de giñ moge mo deñ so no. Ndi naa ge moslam äin yañ le go äi fra äe Day ndi taw ge nday go äuy, jar ma keëedn wo de ma de älaggen wo no.

⁹Do ga ndi de dage ga ndi taw jar ma keëed ma yoo äayn wo go de jar ma de älaggen wo so mono, De ele! Moslam äin kal ge le go äi fra äe so, Ma taw jar go äuy, Tïjïj wer le nen äaäñ ni waçyban ka' Haçaç le go gloñhwede.

¹⁰Day jar äuy ko ge wo yañ ga ndi Manwuri, Ndi naa moslam äin we le go äi fra äe AÀ fer ge wo äil fra äen ni gaa so.

¹¹Day ma äo, weel je tabay, ndum. Ndo joñ ge nen ndumgi go de car Jiili de nen äaara caw.

¹²Do kay nono, de maga aà waçaç ge wo we mo ga: Ndo ndum ma sen gahaçyla we no, Ndo fer ge waçaçre ne hara ga: Diñ wer maga waçaçre ma defay yañ le mono... Jiili naa äuy car ge wo go, Do naa äuy gay ge wo go Day eiggi naa äuy kol ge wo ndar gogge Koçyoçgre naa äuy car ge wo bii go AÀ day le mo caw no, aà go la yaw! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

Naage nen waçaçre ti jaw

¹³Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹⁴Ga Weel je tabay, Ndar nen waçaçre! Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu: Waçaç gano: Jaw! Jaw! AÀ go de dag sañ, aà go de piggi.

¹⁵AÀ go de dag sañ diñ ma taw jar go, AÈ pign go diñ ma hoor nen jare... Maga do kay no mono, naa joñ ge mbe de fruygi ga pa ge? Graw mani weel äin feg ti koore wo äuy...

¹⁶AÈ haçn go ma piggi go, Maga do mo ëaw ne. Moslamn go patala de äo' sañ, aà go de piggi Ma haçge ne je id jarn do

¹⁷Ngar jagge, ni ndo law äo jag äo weel je tabay Werga moslamn go patala de naage ti jar äin wo no Go de naage ti wañre ma Israyel wo äuy. AÈ laa ra go ne moslam jag de jar äin wo no, Diñ wersen mbar do jag jiili äo de lawge.

¹⁸Werga aà diñ lamge, Day nduu gi le blam sen diñ mayne Hayga graw ma feg ti do wañ bay we wa so mono? Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

¹⁹Ma äo no weel je tabay, ndar nen waçaçre Day ni ndo mbar do! Werga moslam dog ge yañ carge äaale äoge, Äaale swa'a. AÀ diñ moslam ma id huli, Moslam ma taw jare, Maga de mañ blam äaara mono.

²⁰Nen maga jiili äaara mo dañ ra go, Day jar debaäñ mo hoo wo eegre go. Ti jag tiñ äaaran wo äuy, ndi yiñ gi ra yañ de jaw. O! AÈ toon diñ ma car wuu, AÈ äo'n ti' diñ ma taw jare.

²¹Car sañ äen ti äañ ware! Caan ti äañ guuri, Sen diñ see ngeel maga sañ äe fer wo nen äañ sen ni mono!

²²Day ma äin mo lay no, ndi mbar ge do yañ Day ndi ham ge tĩĩgi de wañ äi gon yañe Waçaç waçaçre sen diñ ndi Manwuri.

AÈ le' Jerusalem

²³Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²⁴Ga ndo, weel je tabay, äod faage wo tië tië äog maga jaw mani wañ Babilonn mo seeë wo le ni. Faagen wo äog äuy mo laa wo wo go äi sir po boñ. Ti faage ma honla äuy mono, ni ndo klir blam po ni ma kañ nene, klirn ti jag faage maga see wo le'ge äi leege mono.

²⁵Ndo äo' ge faage maga jawn mo wo Rabba äi leege ni jar Ammorid wo, day mo wo Juda wo de Jerusalem äi leege ma kiñ kiñ wo no.

²⁶Wañ Babilon go de oole ti jag faage ma äog wo no, ti larga' faagen wo ma kañ halge, ma naa waçywaàale. AÀ ge jag waa äen wo, de wië jag soçoçre wo, day de er jiiri nay.

²⁷Ti do äe ma ti äañ warn mono, waçywaàalen yañ maga le' ne Jerusalem ti. AÀ kañ ge masiñ durgi yañ wora, haç faage idgi huli yañe, 'waa ge war jaw yañ. AÀ kañ ge masiñ ma durgi yañ wo ne Jerusalem jag tiñ, hoorge aèle ngeel yañ ciñ, boor ge ngeel lag gu wo.

²⁸Sen ko ge mbe nen jar Jerusalem wo diñ waçaçre po ma de ngaäge wo wo de koë koë haç' koëe, doga aè go de haç'ge ne hara. AÀma wañ Babilon fer ge yañ eig ti äaara ti joñre äaara ma de älagge no, haçaç nen maga aè hoo ge ra.

²⁹Diñ wersen so, mokay diñ waçaçre maga Wañkluu Manwur waçaç ne mono: Diñ wer maga nday fer eig ti äi ti joñre äay maga bay wo ti ngeel äe wa mono, nday ndar nen älagge äayn wo go tinoo, ndar nen joñre äay ma de haçaçn wo go ti joñre äayn wo äuy so mono. Nday kañ wer ga ko nday, diñ wersen aè hoo ge nday yañ ge.

³⁰Day ma äo, je glubgi no, weel biñni Israyel ma de haçaç no, ndo maga wur äon go de kaçaçge mono, älagge äon go de baa jage!

³¹Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga Daga mañ jugu go ne hen ti, daga mañ klañ wañn go ne hen ti! Diñ mo maga joñ ge gaa so. Fen maga go de ferge gesiñ mono da' ge togoëge yañ, day fen maga go de mañge ciñ mono, fer ge yañ go gesiñ.

³²Älagge go, älagge go, älagge go! Sen diñ fen maga ndi joñn ge mono. Sen joñ ge diñ fen maga te äe joñ ti boñ gaa haçaç nen maga je maga kiidan diñ ma äe mono nduu gi äa, de je maga ndi haçn ge ne hen mono.

AÈ le' jar Amoñ wo

³³Ma äo, weel je tabay, ndar nen waçaçre! Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri, ti jar Ammrid wo, ti mbuëgi soçoçre äaara go no. Ndo waçaç ge ga: Moslam, moslam go de naage, aà go de pig sañ ma taw jare, ma lig jare, ma car wuu!

³⁴De maga aè de ndar nen waçaçre ma de far lwaëge wo ne nday mo deñ no, moslam car ge soole jar ma de haçaçn wo de jar ma de älaggen wo yañ go. Wur po a ge yañ maga joñre äo ma de älagge mañ wo jage.

³⁵Hee moslam äon äi fra äe! Äi sir maga aè hay joñ nday ni mo dogo no, äi sir maga nday hay tiñi wer ni mono, ndi caa ge kiida äay ni.

³⁶Ndi dus gi tiñigi go de wañ äin yañ mo ti, ndi fug gi wuu bagge poçoç äin yañ mo ti, day ndi haç ge ndo yañ go ne jar roë ngeel wo do, jar maga wo de ko älag feçeçre mono.

³⁷Wuu roë ge ndo go. Ci äo joñ ge yañ äi sir ni haç'a. AÀ eig gi ti äo gaa so, werga ndi Manwuri, ndi waçaç waçaçre go.

ESEKIYEL 22

Joñre hoorsee jar Jerusalem wo no

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga ndo, weel je tabay, ndo caa ge mbo kiida yañ, ndo caa ge mbo kiida sir ma kag ci gonn mo ti' yañ? Kañ nen äe ti feçeçre hoorsee äen wo mo deñ äuy!

³Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono, diñ Wañkluu Manwuri: Ga koëa, mo ti' diñ äi leege maga aè kag ci go äil äe, maga wur äen mo nduu, maga kne' soçoçre wo ma dem see äe go mono.

⁴Ndo de ree ti wer ci maga ndo kag ra go mono, day ndo go de dem see äo de feçeçre soçoçre maga ndo joñ ra mono. Ndo joñ nen fer naw äon wo le go blam diñ do kay nono, day ndo go de nduugi ti tawge ti kiñgi äon wo no. Diñ wersen ndi haç mo go mbuë soçoçre pel wer sir wo, haç mo go fege ti pel sir wo äuy.

⁵Jar ma mañ mañ wo de jar maga wo wo go haçaç haçaç feg ge wo yañ ti äo, ti maga rage ëu äon go patala de demge, day go de lugudgi lay mono.

⁶Koëa, wosela äuy yoo wañre ma Israyeln wo dur maga se mo kaa ci go ni äo la.

⁷Ni äo mono, aè feg ti paçaçbe wo de maabe. Ti holañ äay mono, aè joñ coo je maga le de urgi yoo äay waare mono, day aè ree weel holgen wo de waçy dewur no.

⁸Ndo mbuë fo ngeel ma bay äag wo no, ndo dem naw Saban äin wo go.

⁹Ni äo mono, jar cogob yañ wo kag ci go ni. Ni äo mono, jar ree wo ciñ ti huuli wo. AÀ joñ wo feçeçre hoorsee wo ti holañ äay ni.

¹⁰Ni äo mono, aè ko glog paçaçbe. Ni äo mono, aè suu de waçy maga sag de da'ge äe de wañ ma dem see.

¹¹Ni äo mono, waosela joñ fen ma hoorsee de waçy kan äe, wosela joñ fen yo de waçy weel äe, wosela suu de maygeman äe mani pan äe de wañ.

¹²Ni äo mono, aè yaçë mandekoë ma kag ci jar go. Ndo yaçë bii wer feçeçre wo, joñ nen jar de daëge bii wer feçeçre äon wo debañ, ndo ree jar sir äo wo maga ndo mo kol de horoge, day ma äin lay so mono ndo yoçoç ti go ti äi. Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

¹³Koëa, ndi mbar do mo haç' diñ wer maga ndo yaçë feçeçre jar go de wañ mono, wer ci maga ndo kagn go ti holañ äay mono.

¹⁴Jiili äo joñ ge mbe yañ de coäge, day do äo joñ mbe yañ de eegre ti wur maga ndi yiñ gi ndo mo gla? Diñ ndi Manwuri, ndi waçaç waçaçre, ndi yiñ gi ndo ane.

¹⁵Ndi mber ge nday yañ wo go yoo wer sir wo, ndi dus gi nday wo go äi sir wo sar sare, day ndi taw ge joñre ma de demgen yañ go ti holañ äay.

¹⁶Ndo joñ ge go de demge nen wer sir wo diñ de äo de see äo doge, day ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹⁷Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹⁸Ga Weel je tabay, tiñ mani Israyel kol go see äi do boo ma de tay nen nono. AÀ wo do boo dobe, boo maaway, boo, boo dalma äi tu nono. AÀ wo diñ boo solay de tay nene.

¹⁹Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Manwuri, Wañkluu: Ga diñ wer maga nday go de kol ge äuy do boo ma de tay nen no so mono, koëa ndi tayge ti äay yañ le äi leege Jerusalem.

²⁰Do maga boo solay, boo dobe, boo, boo maaway, boo dalma de booge see keçeç nen wuu nono, day aè de fid wuu ne hen ti maga aà mo yor go nono, diñ dosen nono, ndi tayge nday yañ le de soçoçge äil äi wo, de tjiigi go de wañ äi no, ndi laa ge nday yañ ni, day ndi yor ge nday yañ go.

²¹Ndi bag ge ti äay yañ go ka' ka'a, day ndi ngal ge wuu bagge poçoç äin yañ ne nday ti, day nday yor ge yañ go äil Jerusaleme.

²²Do maga boo solay yor ge nen wuu nono, diñ dosen no lay ga nday yor ge go ti holañ äe ni. Day nday ko ge yañ ga ndi Manwuri, diñ de maga ndi dus tjiigi de wañ äin go ne nday ti.

²³Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²⁴Ga weel je tabay, fer waçaçre ne Jerusalem: Ga ndo diñ sir maga bay go de façaçge wa, maga Baa ra ti äe de wur maga se go de tjiigi de wañ mo gaè.

²⁵Jar ndar nen waçaçre ma jag Baa ma äil äen far wo äaale kaçaçra wo äil äe ni. De ngaäge do maga mingir buçy ti naèy äe mono, aà ree wo tenen jar go dosen nono. AÀ yaçe wo horog jar wo, yaçe wo feçeçre äaara ma de wore debañ wo, aà kol wo jar debañ go lagge dewur äil äe ni.

²⁶Jar sië jag äen cegaë wo go ti jag liñgi äin wo no, dem wo ngeel sië jag äin wo go. AÀ bay caa äil fen ma bay äagn wo go de fen ma demgen wa, aà bay wo kañ nen jar ti fen ma de meyeëen wo de fen maga go de façaçge mo wa. AÀ jel wo nen äaara go de cereñ ti Saba äin wo, day ndi go de demge ti holañ äaara.

²⁷Wañre äaaran wo ti holañ äaara do waybaa maga wo mbaara de bag naèy äaara koë nono, aà kag wo ci jar go, yeë wo tenen jar go, ma baa jag joñre reege jare, de joñge nen äaaran go.

²⁸Jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go äaaran kal wo bag lwaare ne jar nen klemma, ndar wo nen waçaçre ma de koë koë wo, de lwaëge ma de gete' wo. AÀ kal wo na ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri! Day paga Manwuri bay de fer waçaçre po go wa has äuy tu.

²⁹Jar ma äi sir laa wo go joñ coo jar ga ti'i, joñ wo freñ, ree wo je ma de gayren wo de je coo no, joñ wo coo waare maga le de urgi ni äaara ni urgi mono, joñ ti faage äe de deele gaa äuy tu.

³⁰Ndi kië jobo yoo äaara maga ko ra day ma' laä yañ go ne hara ti, noga oo yañ pel äi ti sir no ti ywaale no, mono, nen maga sir mo älag go wa yawla, ama ndi laa da'ge gaa äuy.

³¹Ndi dus tiñji go de wañ äin ge go ne hara ti, haçaç ndi wo go kañge äe ti tawge ti äe de wuu bagge poçoç äi no, ndi äo' ge joñre äaara ne hara ti. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

ESEKIYEL 23

Samari raw joñ figliw

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, naare po hay yañ wo äoge, Wo diñ mayre waçy po boñ lay.

³AÀ joñ wo figliw le go Ejipte Joñ wo figliw le go ti tigliiri äaara ni. Le ni mono saara lag paçaç le go gesiñ ni Le ni mono aè bag do le go ne hara jag jiili maga Jobo hay bay de baa do ni wa ëa mono.

⁴AÈ ëe ma kluun ga Ohola Day aè ëe maygeman äen ga Oholiba AÀ hay wo diñ ma äi AÀ hay biñ wo weere ma twerpiiri wo de mayre wo. Ama ti ëu äaara mono Ohola diñ Samari, Oholiba diñ Jerusalem.

⁵Ohola maga hay diñ äi mono, raw go joñ figliw AÀ kal joñ ge de saçy ndere äen wo ti, Ga diñ jar Asiri jar leege äen wo mono.

⁶AÀ hay wo lag oçoçbe ma de wore buf buf ti, Jar waçë waçaçre sirn wo de jar car kiidan wo, Hay wo diñ weere joçoçre ma hoor nen wo äuy, Wo diñ jar yaë piiri de ëidgi ti piiri wo.

⁷Ohola joñ nen men see äe go joñ figliw ne hara Ne jar Asiri ma de farge ma tinoo pel wo no. AÀ joñ nen dem see äe go de jar see Maga hay ba wo nen äe mono. De soçoçre äaaran wo äuy.

⁸AÀ laa dayge go tob figliw äe maga se Tiji wer äe le haçaç Ejipte mo gaè. Werga aà hay suë wo le go de äe haçaç le ti tigli äe äaa. AÀ hay bag wo do le go ne hen jag jiili maga jobo hay bay de baa do ni wa ëa mono, Day aà hay wo go de dus figliw äaaran ne hen ti.

⁹Diñ wersen so ga ndi joñ nen megeäe go ne ndere äen wo äi coo do. Äi coo do weere ma Asiri wo, Weere maga hay wo de ba nen äe mono.

¹⁰Hay ko glog äe go diñ saara, AÀ hay hoor wo weere äaara ma twerpiiri wo de mayre äaaran wo, Day aà de see äe saara 'warn go de jaw, AÀ hay joñ diñ maga naare ma tigriñ mo ko wo see äe ni AÀ hay bawn wo de kiida.

Jerusalem raw joñ figliw

¹¹Maygeman äe Oholiba ko mbe sen mokay ko, Day ti faage dage äen mono se ma' nen ti go de nen señ äuy so. Figliw äen wo mokay dañ wo figliw mani maygeman äen wo no.

¹²Dage weere jar Asiri mañn wo de pele, Jar waçë waçaçre sir wo, jar car kiida wo, jar leege äe Maga hay wo de lagge ti äaara diñ oçoçbe maga go ti ngeel äe mono, Jar yaë piiri wo de ëiigi ti piiri äaara no, aà hay wo äuy diñ weere joçoçre ma hoor nene.

¹³Ndi kal koge ga aà hay dem see äe go, Ga je ma la de ngaäge do je ma lan no lay, AÀ wo äog äuy hay mañ wo diñ faage po boñ.

¹⁴AÀ hay jag mo ma tigriñ wo ciñ jag figliw äen wo ni. AÀ hay ko jar po wo de ceëge ti kore, Foto jar Kalde wo de ceëge de seçeçre

¹⁵Wo de saë samdir sage, Wo de jugu ma de wore debaň wo ti Ndo ko ra äuy saara do wañre wo nono Wo de mañ weere Babilon wo, Ma Kalde mani äaaran nono.

¹⁶AÀ joñ wo nen ba nen äe, de maga aà ko ra Tañgu no kay tu mono, Day aà raw laa jar wo äiñ äe Kalde,

¹⁷Day weere Babilon kal wo nduugi äiñ äe, Maga saara mo suu de kaçaçra ti fen suuli dage no, AÀ kal wo demge äe de figliw äaaran wo no, AÀ kal dem see äe de äaara, Blam äe saçy äe laa joñge ti äe gaa so.

¹⁸AÀ kal da' wer go ne figliw äe no, AÀ ko glog äe go Day ëiggi äi kal caage go de äe De ngaäge do maga ëiggi äi hay caa go de maygeman äen nono.

¹⁹AÀ hay dus joñre figliw äen wo no, De maga se fer eiggi ti tigli äen mono De maga se hay joñ figliw le äi sir Ejipte mono

²⁰Dage jar ma joñ figliw kal wo ne hen ti, Jar maga hoçoçgesee äaara hay do hoçoçgesee gerheçeç wo nono Day aà ëii wo kaçaçra do ëiigi piiri wo nono.

Bon ma da' Jerusalem no

²¹Ndo fer eiggi ti feçeçre soçoçre tigli äon wo no, De wur maga jar Ejipte hay lag wo do mo jiili mono. De wur maga paçaç äo ma de hooge ciñn hay kog rage le mono

²²Diñ wersen so Oholiba, Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri, Ga jaçë ge nen ndere äon wo mo ti diñ ndi, Jar maga eiggi äo caa go de äaara mono, Day ndi a ge yañ le de äaara mo ti äaäla lay, äaäla lay.

²³Weere Babilon wo de jar Kalde wo äuy, Pekod, Sowa wo de Kowa Day de weere Asiri wo wer äaara ni lay, Weere joçoçre ma hoor nen wo no. Jar waçë waçaçre sirn wo äuy de wañren wo, Wañre sode ma ndilim ndilim wo, Wo de ëidgi ti piiri wo.

²⁴AÀ See ge wo go mo ti, AÀ see ge wo go mo ti de jawre wo, de pus durgi ma durgi wo de äaale wo, De tayge jar wo. AÀ giñ gi wo ndo le äaäla lay äaäla lay De gidigli ma kleere wo de ma kluuri wo, de tilgi wo äuy Ndi haç kiidan go ne hara, Day aà caa ge wo kiidan do maga jag liñgi äaara de waçaçge nono.

²⁵Ndi dus hun äin ne ndo ti: AÀ joñ ge wo ndo yañ go de tiñgi de haçaç debaň tu AÀ car ge wo huçy äo yañ wo go de sug äo, Day weere äo daë ge wo huli yañ jag jaw AÀ hoor ge weere äo ma twerpiiri wo de tenaaren wo diñ saara Day wuu roë ge weere äon wo yañ go.

²⁶AÀ frum gi wo oçoçbe äon wo yañ go, Day aà frum gi wo feçeçre joçoç äon wo yañ go.

²⁷Ndi taw ge joñre soçoçre äon wo yañ go De joñre figliw äon wo, maga tiñi wer le haçaç Ejipte mono Ndo kañ ge nen äo wo ti äaara gaa so Ndo ëaw ge eiggi äo tum ti feçeçre ma Ejipten wo gaa so.

²⁸Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga lam no diñ ndi! Ndi haç ndo go so. Ne jar maga ndo hee de äaara äi coo do, Ne jar maga eiggi äo go de caage de äaara.

²⁹AÀ joñ ge wo ndo yañ do je hee äaara nono, AÀ hoo ge wo feçeçre äo maga ndo gay coo go wer äaara mo äuy Day men ge wo ndo go glog koëe, go de koëkoë hase. AÈ ko ge ngeel soçoçre figliw äon wo go, Feçeçre soçoçre äon wo de feçeçre figliw äon wo no.

³⁰AÀ joñ ge ndo diñ dosen nono Diñ wer maga ndo joñ figliw de wer sir wo, Diñ wer maga ndo dem see äo go de soçoçre äaara wo no.

³¹Ndo see diñ ti faage mani maygeman äo no, Ndi haç ge weehaçn mani maygeman äon mo do.

³²Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndo joo ge weehaçn mani maygeman äo no Ndo joon ge yañ de haçaç do maga äil da nono. AÈ feg ge yañ ti äo, aà mbuë gi fo äo yañ Werga weehaçnn go de bagge pare.

³³AÀ taa ge ndo yañ go, day ti äo kii gi yañ go, AÀ diñ weehaçn tobge go, weehaçn lawge Weehaçn mani maygeman äo Samari no.

³⁴Ndo joon ge yañ go, ndo soän ge yañ go Ndo mbugn gi yañ go krab krabbe. Day ndo cerag ge paçaç äo yañ go, Werga waçaç waçaçren go diñ ndi, Diñ jag Wañkluu Manwuri.

³⁵Diñ werseno, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga diñ wer maga ndo yoçoç ti go ti äi Diñ wer maga ndo äo' me wo go nen faale äo Soë mbo poçoçre feçeçre soçoçre äon wo de joñre figliw äon wo no so.

Kiida Baa baw Jerusalem wo de Samari

³⁶Manwur wii me gano: Weel je tabay, Ndo caa mbo kiida Ohola wo yañ de Oholiba? Joñ nen bag blam waçaçre hoorgesee äaaran ne hara Keëeg keëeg äuy äa.

³⁷Wer maga aà men wo see äaara go joñ figliw Day do äaara go de demge de ci AÀ joñ wo figliw go de soçoçre äaaran wo no Tigriñ pa, weere äaara maga aà hay biñ wo ra me mono, AÀ roë wo ra go ti wuu ne hara Maga wuu mo roë ra go.

³⁸Mokay diñ fen maga aà joñ wo me de äe mono: AÀ dem wo ngeel ma bay äag äin wo go wurpo boñ Day glub wo Saba äin wo go.

³⁹Joñ wo sië jag go de weere äaaran wo ne soçoçre äaaran wo, Day saara joñ nen rawgee wursen dera tu ti ngeel ma bay äag äi no, Ma glubgi äe go, Mo haç' diñ fen maga aà joñn wo ti diy tiñ mani äin mono

⁴⁰Day aà joñ ba wo nen kië jare, Maga nduu wo le haçaç aà lag wo jar wo see äaara Day aà joñ wo nen nduugi. Ndo joñ nen yog see äo go ne hara Ndo hay joñ nen kne' nen äo go ne hara, Ndo hay heer kelelew äon wo go de ele.

⁴¹Ndo joñ nen hayge go ciñ ti fen suuli ma de wore Maga table hay go de kañge pel äe ta'a Day ndo hay laa fen foçoçre no añañs äin wo go de noo äin ni.

⁴²Ngaäa jar wo debañ hay ndar wo wo ni äaara, Ngarge jag ma bay daë faage hay naa le ti äaara deñ. AÀ diñ jar maga hay ndar wo le dañge nen ti puuli no kay. AÀ hay lag wo äeege ma de wore wo ne mayre ma äogn wo do. Kañ wo jugu ma de wore wo ne hara ti.

⁴³Ndi kal waçaçge ti maga sen taw taçaçbe see äe le go Wer figliw ga: Patala maga sen mbe go de taw taçaçbe mo lay äuy Mbe jag figliw sen dosen lam no.

⁴⁴Day aè hay mbe nduugi ni äe, Do maga aè wo ni waçy figliw nono. Diñ do kay nono ga aè wo ni Ohola wo de Oholiba Naare maga wo go de taw bii mono.

⁴⁵Day, koëa, jar ma keëed wo mo lag no: Caa ge kiida äaara diñ saara Do maga aè caa kiida waçy figliw nono Do maga aè caa kiida waçy ma kag ci jar go nono Werga aà wo diñ naare figliw.

⁴⁶Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga daga ngaäa po mo tay le ma le'ge äe Day ndi men ge ra yañ go jag heçeçne ma kluu, Jag frumgi go

⁴⁷Ngaäa sen äodn ge yañ go de huuli Day carn ge yañ go de moslam AÈ id gi weere äaara ma twerpiiri wo yañ go de mayre äaara wo. AÈ roë ge tiñ äaaran wo go de wuu.

⁴⁸Ndi taw ge waçaçre soçoçre ma äi sirn go diñ dosen nono Naare wo äuy ko ge wo yañ ni Day joñ ge wo ree soçoçre do ma äayn no gaë.

⁴⁹AÈ äo' ge ree soçoçre äayn ne nday ti Nday soë ge poçoçre älagge soçoçre äay wo no. Day nday ko ge yañ ga ndi Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 24

AÈ ngaä Jerusalem de tumnee maga go señ äili

¹Nen kiñgi ma de kaawa' no, nen few ma de kaawa' no, wur naw ma de hwal äil few mono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, yer naw ma kay wara jag äo ma äo, naw ma waran dera tu! Wañ Babilon nduu yiñ ti Jerusalem go diñ wara dera tu.

³Waçaç jag joçoç ne jar ni waçy ti grañ wo no, ndo wii gi ra: Ga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga kne' tumneen go, ni ndo kaa bii äil äe lay.

⁴Laa naèy ma de car nenn äil äe, naèy ma de wore, kuçnin wo de bay no, baan go de hm ma de el wo no.

⁵Baa horog ma klee ma de wore maga aè kiën le kiëgi yoo keçeç, ni ndo jag hm äen ti keçeç wer tumnee no. So' naye karge ti wuu silëiw, ni ndo kar hm äen go tlus lay.

⁶Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga gaali de da' äi leege ma kag ci go no, tumnee maga go de señ äil mono, ga day señge äil äen bay go tawge wa mono! Hoo naèy ma äil tumnee le go boñ boñ äuy bay naa waçywaàale ti äe.

⁷Werga ci maga aè kaan go mono aà yañ mbe äil äe ni. AÀ krudn go ciñ ti huuli tinoo ta'a, kaan ciñ ti sir nen maga se mo fer sir go ne hen ti gaë.

⁸Day ndi lay, ndi men cin go ciñ ti huuli tinoo de koë ni haç'a, nen maga aà mo caa jiili äi go, day ni ndi sa' hee go.

⁹Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga gaali de da' äi leege ma kag ci go no! Ndi de see äi, ndi joñ nen tay ti haçaçre ma roë jar lay.

¹⁰Tay ti haçaçre pur debañ, äo' wuu ne hene, kar naèyn go de ele, laa menderew go ti äe de ele, men hm äen mo kar go de el tulusi.

¹¹Blam äe ni ndo kañ tumneen go äil koë ti jañre wuu no, nen maga aà mo taa wuu go, boo dob äen mo taa saçaçge go, day äil äe ma de señgen mo yor wo go äil äe ni.

¹²Aè mo gay ba gayge laybla sen de koë koë, äil äe ma de señgen mo deñ taw ge go gaè. Señge äen mo deñ say ti wuu!

¹³Ree soçoçre ti señge äon mo deñ no. Wer maga ndi gay ga ndi façaç mo yañ go ëa, day ndo kaçaç ma façaçge go gaa mono, ndo kol ge go de façaçge de señge äon mo haç' gaa so, haçaç nen maga ndi haçaç tiñgi de wañ äin mo haç' go ti äo äuy ëa.

¹⁴Ndi Manwuri, ndi waçaç waçaçre go, sen joñge yañ nen nduugi, day ndi äo'ge jag äe yañ go. Ndi dag ge de glog gaa, ndi ko ge decoo gaa, ndi fer ge ëiggi äi le gaa lay. Aà caa ge kiida äo diñ see seele äo, diñ see joñre äon wo. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

Roo huli mani Esekiyel no

¹⁵Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹⁶Ga weel je tabay, koëa, ndi naa fen maga joñ fruygi mo mono go jag brode. Aàma ndo joñ ge huli sen gaa, ndorage gaa, day mberbe yuu gi go nen äo gaa lay.

¹⁷Ndum mbo bay jag baba'a, joñ lawge jar huli wa, kañ mbo jugu äo no, hee mbo taarag äon wo äaale, kuu piñ ma jag äon go wa, day ni ndo ree hole peçeç ma jar lan wo wa.

¹⁸Ndi hay fer waçaçre ne jarn de jag toñ, day waçy äi kal hugi go de law äe tu señ. Toñ äe de jag toñ mono ndi kal joñ fen maga Manwur hay waçaçn go me mono.

¹⁹Jarn kal wo wii mege: Ga ndo naa wer fen maga ndo joñ ne mo haç' no, de wer äe maga aà da kañ nen wuur na diñ no kay no mo haç' ne wuur ga?

²⁰Ndi kal fer waçaçre ne hara: Ga Manwur hay go de fer waçaçre me do kay nono:

²¹Ga wii jar ni Israyel wo gano: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwur: Ga koëa ndi men ngeel ma bay dagn go glubgi, fen maga nday joñ fruygi ti äe debañ, maga coo jag naèy äay ma koge, maga ëiggi tenen äay äuy de kañge ti äe mono. Weere äay ma twerpiiri wo de ma tenaare maga gwa' wo le Jerusalem mono aè idgi ra go de moslam.

²²Ndo joñ ge nen joñge do maga ndi joñ no so no. Nday kuu gi piñ ma jag äay go gaa, nday ree ge hole peçeç ma jar lan wo gaè.

²³Nday kañ ge mbay jugu äayn wo ti, nday heer ge mbay taarag äayn wo äaale, nday joñ ge huli äaara gaa, nday rag ge gaè. AÀma nday yol ge yañ go wer älagge äayn wo no, day wosela ndum gi yañ ti gaali maga de da' je leege äe mono.

²⁴Esekiyel joñ ge diñ je kañ nen go see äay pel bole. Nday joñ ge äuy tu do maga aà joñ mono. De maga sen nduu gi we no, nday ko ge yañ ga ndi diñ Wañkluu Manwuri.

²⁵Ma äon mono, weel je tabay, go tinoo ga wur maga ndi naa fen ma haç eegre ne haran go so mono, fen ma joñ fruygi ne hara no, fen ma kol rage de wore no, fen ma sag nen äaara no, fen maga ëiggi äuy go de kañge ni mono. Sen diñ ga ndi men ge ra go bay weere äaara ma twerpiiri wo de ma tenaare wo.

²⁶Wur maga fen sen joñ nen nduugi we no, je maga yaçaç ge go nduu gi yañ bag blam waçaçre sen ne ndo.

²⁷Ti wur sen mono, jag äo wal yañ go ne je maga gwa' tenen mono, ndo waçaç ge waçaçre, ndo joñ ge mbululum gaa so. Ndo joñ ge yañ diñ je ma kañ nen go see äaara go pel bole, day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 25

AÈ de yiñ jar Ammorid wo

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, Ngie nen äo wo ti jar Ammorid wo, Day ni ndo ndar nen waçaçre ne hara ti!

³Ndo waçaç ge ne jar Ammorid wo ga: Co' wee sug waçaçre Wañkluu Manwuri! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri! Diñ wer maga ndo waçaç go ga: Ah! Ah! Ti ngeel ma bay ëag äin ti maga aè hay glub go mono, Ti sir ma Israyel no, ti maga aà hay gwa' go mono, Ti tiñ mani Juda no, Ti maga aè hay hoo ra wo go ti dañgay mo so lay no.

⁴Diñ wersen so, ndi yañ la! Ndi haç ndo go ne weere mani Jar äaäwer wo diñ äaara AÀ mbar ge wo kaw äaara yañ ni äo, AÀ joñ ge wo ngeel lagge äaara yañ ni äo, Ree ge le'ge feçeçre mani äon wo go diñ saara Joo ge paçaç mani äon go diñ saara.

⁵Ndi kol ge Rabba go diñ kaw ma lag yoñyoñ wo Day ndi kol ge sir mani jar Ammoridn wo go diñ glañ ma lag saçaçre wo. Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

⁶Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga diñ wer maga ndo hay mbar do, Day hay mbar äaale, Diñ wer maga ndo hay joñ fruygi Ti feg äo maga ndo hay fegn le go de äil äo äuy Ti sir ma Israyeln mono,

⁷Diñ wersen so, ndi yañ la! Ndi coñ do äi wo mo ti, Ndi coñ mo go ne wer sir wo do reege. Ndi naa ndo go ti holañ jar wo, Ndi yee nen äo go yoo sir wo, Ndi älag ndo go. Day ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

AÈ de yĩñ jar Mowab wo

⁸Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga diñ wer maga Mowab hay waçaç wo de Seyir ga: Tiñ mani Judan mo lag no, AÀ mbe do wer sir ma lan wo äuy no lay mono!

⁹Diñ wersen so, ndi yañ la! Ndi bul jag sir ma Mowabn go Nen äañ äi leegen wo, äi leege äen wo de hagu äen wo. Fen maga de woo äi leegen mono, Bet-Yesimod, Baal-Meyon wo de Kiryatayim,

¹⁰Ndi bul jag äe go ne weere ma nen wer wo, Maga see wo ne jar Ammorid wo ti, Day ndi haçn ge go ne hara diñ ma äaara. Nen maga aè mo waçaç ti jar Ammorid wo yoo wer sir wo wa so äuy.

¹¹Ndi äo' ge jag caage kiida go ne jar Mowab wo ti Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri

AÈ de yĩñ jar Edom wo

¹²Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga diñ wer joñre sa'ge hee maga Edom äo' see äe joñge äe See tiñ mani Judan mono, Diñ wer maga aà kol see äe de älagge Day joñ nen sa' hee go see äe.

¹³Diñ wersen so, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwur: Ndi coñ do äi ne Edom ti. Ndi taw jar tebere wo go de horog wo Ndi älag go tiñi wer le Teman ka' haçaç nduu go Dedane AÀ leë ge wo yañ go jag jaw.

¹⁴Ndi caa ge kiida yañ ne jar Edom wo ti De Israyel jar äin wo no AÀ joñ ge wo jar Edom wo yañ do maga äil äi de ceege ne hara ti nono, do maga ndi go De tiñi gi de wañ de äaara mono AÀ da'ge wo wer yañ ne sa'ge he äi no, Diñ jag Wañkluu Manwuri.

AÈ de yĩñ jar Filisteçeç wo

¹⁵Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga diñ wer maga jar Filisteçeç laa wo see äaara go sa' hee Diñ wer maga aà sa' wo hee äaaran go de feg ti day le go de eiggi äaara tem, Ma älag feçeçe wo go de haçy haçy äaara ma tum no. Diñ wersen so, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri:

¹⁶Ga ndi yañ la! Ndi coñ do äi ne jar Filisteçeç wo ti, Ndi naa jar Keretiyeçeç wo go Day ndi yee nen jar maga gwa' wo ti jeñ maarog wo go.

¹⁷Ndi sa' ge hee ma kluu de haçaç debañ go de tiñi gi lay yañ ti äaara. Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, De maga ndi sa' ge hee we go ti äaara mono.

ESEKIYEL 26

AÈ de yĩn jar Tir wo

- ¹Nen kiñgi ma de hwal ti boñ no, nen naw ma tañgu äil fewn mono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:
- ²Ga weel je tabay, Diñ wer maga Tir feg go ti Jerusalem ga Ah! Ah! So lay no, AÀ go de mbuggi, jag faage sir wo no! Patala aè ngië gi nen le diñ see äi. Ndi baa ge go mbañ, aà gwa'ge go de koëe! Diñ wersen so, waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri:
- ³Ga ndi de ngië nen de äo Tiri! Ndi naa ge yañ le de wer sir wo mo ti ngaäa Do maga maarog naa kañgaw le go ciñ nono.
- ⁴AÀ mbug gi wo kor ma Tir wo yañ go AÀ mbug gi wo tiñ ma de geçeçren wo yañ go, Day ndi tor ge buëufn yañ go, Ndi koln ge yañ go diñ huuli maga go ti koëe.
- ⁵AÀ kol ge yañ wo nen maarog ni diñ ngeel maga aè yĩn baèy go ni, Werga waçaç waçaçre sen go diñ ndi Kay diñ jag Wañkluu Manwuri. Tir joñ ge yañ go diñ reege wer sir wora.
- ⁶Mayre äe maga wo wo go mbasga mono, Jaw taw ge ra go, Day aè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.
- ⁷Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga koëa, ndi baa Nebukanetsar wañ Babilon le nen äaño gloñhwede ne Tir ti, maga diñ wañ ma wañren wo de piiri wo de pus durgi wo de jar yaë piiri wo ngaäa, de jar wo de tayge see keçeç ngaäa debaño.
- ⁸AÀ id gi mayre äo ma ti progn wo yañ go de jaw. AÀ joñ ge ngeel lag gu wo yañ mo ti, hoor ge aèle ngeel wo yañ mo pel ciñ, day kañ ge gidigli ma kluu yañ mo nene.
- ⁹AÀ ngiëgi nen masiñ äe ma durgin yañ wo ti kor äon wo no, day mbug gi tiñ äo ma de geçeçren wo yañ go de masiñ äen wo no.
- ¹⁰Ngaäa piiri äen legaëge wo ndo yañ go de äurgi. Kor äon daëge wo yañ do samge jar yaë piirin wo no de äaale pus durgi wo no de wur maga aà laa ge wo we wo jag tiñ ni äo do maga aè laa wo äi leege maga de yaçaçge go no mono.
- ¹¹AÀ dag ge faage mani äon wo go de fuçygi äaale piiri äen wo äuy. AÀ id gi jar äon wo go jag jaw, aà srog ge dog äo ma kañ nen ti eegre äon wo yañ go gesiñ.
- ¹²AÈ hoo ge horog äon wo yañ, frum gi feçeçre trere äon yañ go do feçeçre maga aè yaçë ra jag jaw nono, aè mbug gi kor äon wo yañ go, srog ge tiñ äo maga coo wo jag äo wo yañ go, day aè lag ge huuli äon wo de koore äon wo yañ go de äurgi äon wo nen bii äon wo no.
- ¹³Ndi taw ge ngarge jag siñ äon wo yañ go, day jobo laa ge sug ro dilna äon wo gaa so.

¹⁴Ndi joñ ge huuli maga go ti koë yañ de äo, ndo kol ge yañ diñ ngeel maga aè yĩn baèy go ni. AÀ fer ge boo ndo gaa so. Werga waçaç waçaçre sen diñ ndi Manwuri Kay diñ jag Manwuri.

¹⁵Wañkluu Manwur waçaç ne Tir do kay nono: Ga ti ngarge jag maga naa ge go ga ndo le' we go mono. De maga jar hulin wo de ndumgi mono. De maga hulin ti holañ äo cab cab deñ so mono Sir ma ti kaali daë ge wo ga?

¹⁶Wañre maga wo nen maarog cwaë ge wo le go ti paale wañre äaaran wo no, AÀ ndar wo oçoçbe ma ti äaara ma kluurin wo go, Day ndar wo oçoçbe äaara ma de dam jagn wo go AÀ kuu gi wo go de heçeçne ma kluu debañ AÀ lag wo go ti tamsiri, Ig smagga mokay no heçeçne go de caa rage debañ AÀ kol wo go de lawge wer äo.

¹⁷AÀ 'waa wo siñ lawge ti äo, day waçaç wo ga: Mayla! Ndo yee nen go mo pala, Ndo maga jar ma äil äon hay ba wo nen maarog go mono. Äi leege ma de ra ëu no, maga hay de eegre jag maarog mono, AÀ de jar ma äil äen wo, Maga hay haç ëadge ne jar ma äil äen wo kara äuy mono

¹⁸Patala kaali wo go de caa heçeçne debañ Ti wur maga ndo le' go gesiñ mono Kaali ma nen maarog wo go de heçeçne debañ ti maga ndo yee nen go mono.

¹⁹Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga de maga ndi kol ge ndo we go diñ sir ma de älagge no, Do äi leege maga jar bay wo äil äaara wa nono, De maga ndi nduu gi we le de tu ma kuëum ne ndo ti no, Day de maga bii ma kluuri äo'ge wo we go mo ti no,

²⁰Ndi joñ ge yañ nen cwaa moge yoo jar maga cwaa wo wo äi tu mono, Yoo jar ma ti wurpo len wo no. Ndo wo ge hayge laa tiñ tiñ äon yoo jar ma äi tu gesiñ kuëum wo no, De mañ ngeel maga go de älagge ma tum Yoo jar maga cwaa wo äi tu mono Nen maga tiñ mo hay äil äo wa so. Day ndi ëaw ge togoëgen diñ ne sir jar ma tenen wo no.

²¹Ndi joñ ge sir maga aè joñ heçeçne do äe yañ de äo, Day ndo joñ ge diñ mopo gaa hase, AÈ kië gi ndo, day aè da' ge ndo gaa so hase. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

ESEKIYEL 27

Siñ lawge ti waçaçre älagge sir Tir go

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga ndo, weel je tabay, 'Waa siñ ma lawge ti Tiri!

³Ndo wii gi Tir ga: O, ndo je maga de hayle jag maarog mono, Je trere ma ti holañ wer jar wora, De ngië nen wo ne kaali bii po wo ti ngaäa! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga tir ndo hay waçaçge ga: Ndi go de wore ti ngeel äe.

⁴Hagu äon ti diy maarog wo Jar maga boo wo ndo mono, hay kol wo ndo go de wore ti ngeel äe tu señ.

⁵De koore Sipres ma Senir wo, Ma boo jag diñdiñ äon wo no.

⁶AÀ mañ wo koo Sedre ma Libañ le, Ma corge go ciñ pel daage äon wo no, AÀ kne' wo para äon wo de koore Cen ma Basan wo Day plañse äon wo de ma joñge de sañ feçeçre wo. Maga nduu wo le Asiri, Maga nduu wo le ti kaali ma Kittim wo.

⁷Ooçbe ma ti äon hay wo diñ leçeç ma kef kef ma Ejipten wo maga go de damge de wore, Maga hay diñ drapo äo, De oçoçbe ma de raçaçge de seçeç cuuwa wo de ma de seçeç yiñ yiñ Maga nduu le ti kaali ma Elisa wo, hay wo go de äo'ge ne ndo ti.

⁸Jar ma Sidon wo de Arfad Hay wo diñ jar tuñ daage Day aà hay wo diñ jar maga wo de ko tuñ daage ti holañ äay debañ mono O Tiri. Saara hay diñ jar seege de daage äon wo no.

⁹Jar ma Biblos maga wo de ko joñren debañ, De ëeñ debañ lay mono ndo hay joñ joñre de äaara ni äo, ma ndeb ndulgi äen wo no. Daage ma kluuri ma nen maarog wo de Jar tuñ ragen wo äuy hay wo yiñgi diñ ni äo, ma yeë feçeçre trere äon wo no.

¹⁰Jar ma Persen wo de ma Lud wo de ma Pudn wo hay wo joñ joñre yoo sode äon wo no. AÀ hay wo diñ jar durgi wo AÀ hay wo hag gidigli wo de tilgi wo ni äo AÀ hay ra wo ëu äo go debañ.

¹¹Jar ni Arfad wo de jar durgi äon Hay wo go de cir ti kor äon wo cweç Jar Gammad hay wo go de puçygi ti tiñ ma de geçeçren wo no AÀ hay wo go de hag gidigli äaaran wo go ti korn wo cweç äuy. AÀ hay ba wo jag wore äon go keëed äuy ti ngeel äe.

Tir diñ mene sir ma joñ trere

¹²Jar ma Tarsin hay wo joñ trere de äo Sen diñ wer de el feçeçre äo maga ndo hay de äaara mo deñ mono. AÀ hay wo nduëgi de feçeçre ma kay wo äil lumo äon wo no De Solay, de boo, de boo maaway, de boo dalma.

¹³Yafan, Tubal wo de Meseg, hay wo joñ trere de äo AÀ hay wo haç gebere wo de feçeçre ma de joñge de boo dob wo ma coo rage de feçeçre trere äon wo.

¹⁴Jar ni Togarma hay wo nduëgi de piiri wo, De jar yaë piiri wo, de gerheçeç wayla wo ne ndo ti lumo äon wo no.

¹⁵Jar ni Dedan hay wo joñ trere de äo Feçeçre trere ma ti kaali po wo debañ hay wo heege do äo. AÈ hay haç nen ma äon ne ndo diñ de sañ feçeçre wo De koore eben wora.

¹⁶Sir Syri hay joñ trere de äo AÀ hay nduugi de feçeçe ma kay wo äi lumo äon wo no De huuli eskarbukle, oçoçe ma de seçeç yiñ yiñ, de oçoçe ma de damage gedeñ gedeñ wora. De oçoçe leçeç ma kefe kefe, de koray wo de huuli Tubis wora.

¹⁷Juda wo de jar Israyel hay wo joñ trere de äo. AÀ hay wo nduëgi de feçeçe ma coorge ne ndo Coore ble ma Mannid no, de biskuy, de noo yoçoçe de noo ma de bome.

¹⁸Damas hay joñ trere de äo Sen diñ wer feçeçe maga ndo joñ ra ni äo debañ mo deñ no Sen diñ wer horog maga hay wo ni äo debañ mo deñ no AÀ hay nduugi de yii ma Helbon ne ndo, de fuçy sam ma de puy.

¹⁹Fedan wo de Yafan tji; wer le Usal Ka' haçaç mono Hay wo nduëgi de feçeçe mo ti lumo äon wo no, Boo maga go de kne'ge de wore, le'ge Kassiye de firibii ma foçoçe no de el wo, ma coor rage do äo.

²⁰Dedan hay joñ trere de äo, Ma grag feçeçe ma jar yaë piiri wo.

²¹Sir ma Arabi wo de wañre ma Kedarn wo äuy mono, Faage trere äaaran hay heege diñ ti äo. Ni äaara mono, jar joñ trere saçaçe wo, gamlare wo de togloñre äuy yañ wo ni.

²²Jar trere ma Saba wo de ma Rayema Hay wo joñ trere äaaran de äo AÀ hay wo nduëgi de feçeçe foçoçe no ma de wore De dañge äuy wo ne ndo äi lumo äon wo no, De wer huuli ma de worn wo äuy, de boo biñni wora.

²³Jar Haran, Kanne wo de Eden wo, Jar trere ma Saba wo de Asyri de ma Kilmad wo Hay wo joñ trere äaaran de äo.

²⁴AÀ hay wo joñ trere maga go de yogge de wore de äo, Oçoçe ma kluuri de seçeç cuuwa wo, oçoçe ma de dam jag gedeñ gedeñ wo, wer tob oçoçe wo sar sare De sale ma de deerge de wore wo, Sen äuy ma woo feçeçe trere ma äi lumo äo no.

Te siñ lawge ma ti sir Tir no

²⁵Daage ma kluuri ma Tarsin hay wo hoor feçeçe trere äon wo no, Ndo hay mbo go de wuuri de horoge, de togoëge jag äo ga en ye'e, Ti gisiëgi maarogn wora.

²⁶Jar tuñ daagen raw wo wo go de äo nen bii ma kuëum wo, day, wo go ciñ ti bii ni haçaç so mono, Leege ma nen wer mbug ndo wo go ti diy bii ni.

²⁷Horog äon wo no, lumo äon wo no, de feçeçe trere äon wo no, Jar ma de ko joñre bii äon wo de jar ko tuñ daagen äon wo, Jar maga wo de ko kne' älagge daagen wo mono, De jar maga kne' wo waçaçe feçeçe trere äon wo mono, De jar durgi maga wo ni äo ni mo äuy no De ngaäa jar maga wo de tayge ni mo äuy, Laa ge wo yañ go ti diy maarog ti wur maga ndo le' gesiñ mono.

²⁸Wer ngarge jag jar äo ma de ko tuñ daagen wo mono, jag gosoiñ bii daë ge wo yañ ge,

²⁹Day jar maga wo de ko caa para mo äuy ëid gi wo yañ le go äi daage äaaran wo no. Jar maga wo äi daagen mo äuy ëii gi wo yañ go kañ.

³⁰AÈ laa ge geçeçege äaara yañ ti äo, AÄ ngar ge wo jag yañ de haçaç de eegre debañ, AÄ lag ge wo äurgi yañ ti äaara Day blul gi wo yañ go nen saçaçe.

³¹AÄ ceçeç ge wo ti yañ go wer äo, aà lag ge wo oçoçbe ma de yugudgi yañ go ti Day, aàrage wo yañ ti äo go de car jiili ti ëiggi äaara debañ. Go de car jiili do ro huli.

³²De äil äaara maga de cee rage mono, aà 'waa ge wo siñ lawge yañ ti äo, AÄ waçaç ge wo siñ yañ ti äo ga: Wose hay do Tir no la, Do äi leege se maga älag go ti diy maarog mo haç' no la?

³³De maga feçeçre lumo äon hay wo le go laage nen maarog mono, Ndo hay wuu jar wo ngaäa debañ, De debañ horog äon wo de feçeçre trere äon wo no, Ndo hay kol wañre ma ti sir wo go de horoge.

³⁴Day de maga maarog mbug wo ndo go mono, Diñ nen bii ma kuëum wo ga feçeçre trere äon wo de jar ma äil äon wo äuy laa wo go wer äo.

³⁵Jar maga wo de tiñ ti kaali wo mo äuy Wo go nen lawge wer äo, Heçeçne ma kluu go de caa wañren wo äuy, Nen äaara mbe go de caa heçeçne haç' tu.

³⁶Jar joñ trere ma yoo jarn 'wad wo flew ti äo Ndo kol diñ mo caa heçeçne ne jare. Ndo joñ ge diñ mopo gaa so hase!

ESEKIYEL 28

AÈ de yiñ wañ Tiri

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, wii wañ Tir ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndo hay mañ ti see äo ciñ jiili äo, ndo day ga: Ndi diñ baa, Ndi de hayle ti paale mani baan wo, Day ndo kal kol ëiggi äo ti ngeel ëiggi Baa.

³Koëa ndo de ko ree de dañ Danyele, Mopo maga de yoñre noga de suñgu bay see äo wa.

⁴Wer koge ree äo, wer ti äo, Ndo joñ nen tay horog äo wo Ndo tay boo biñni wo de boo solay Ti ngeel lag horog äon wo no.

⁵Wer ëeñ trere äo ma kluurin wo no, Ndo geçeç trere äon go ciñ, Day diñ wer horog äon wo so ga jiili Kal kolge mañ ti see äe ciñ.

⁶Diñ werseno, waçaç do kay nono Diñ Wañkluu Manwuri: Ga diñ wer maga ndo kol ëiggi äo ti ngeel ëiggi Baa,

⁷Patala ndi hoo waare wo le mo ti, Jar maga joñ wo jar gir gir debañ yoo wer sir wo äuy mono. AÀ ndar ge wo moslam yañ go ti koge ree äo ma de wore no, AÀ dem ge wo sagge äon yañ go.

⁸AÀ äo' ge wo ndo yañ wo äi tu ma kuëum Day ndo hu gi diñ huli jar maga aè go de ndar blum äaara Ti diy maarog wo,

⁹Pel je 'war moge go no, ndo waçaç mbo yañ pa ga Ndi diñ baa? Ndo joñ ge diñ je tabay, bay diñ baa wa, Äi coo do je maga 'war ge ndo go mono.

¹⁰Ndo hu gi diñ huli jar bay caa äiñi wo, Äi coo do waare wo, Werga waçaç waçaçre sen go diñ ndi, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

¹¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹²Ga Weel je tabay, 'Waa siñ ma lawge ti wañ Tiri! Ndo wii gi ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndo hay go de baa jag worn ti ngeel äe tu Ndo hay de kaçaçge de koge ree, go de wore ti ngeel äe keëed äuy lay.

¹³Ndo hay le Eden äi pay sugnee mani Baa no, Wer huuli ma de wore ma honla äuy hay wo go see äo, Huuli Sardwane, huuli topase, huuli diyamañ, huuli krisolidi, huuli Oniks, huuli jaspe, huuli safir, huuli eskarbukle, huuli emerde de boo biñni. Tembal wo de siili hay wo deñ ti ro mo ti Hay wo go de kne'ge ti wur maga aè joñ ndo mono.

¹⁴Ndo hay diñ Kerubeçeç ma yaçë jar go Maga hay go de giñ grañ äen wo, Ndi hay de kañ moge ni, day ndo hay de hayle Ciñ ti huuli ma bay äag mani Baa no, Ndo hay rañge yoo huuli ma car wuu wo.

¹⁵Ndo hay diñ je ma keëed ti faage seele äon wo, Tïñi wer wur maga aà hay joñ mo go mono, Haçaç go ti wur maga aè da' joñre maga bay de deele wa ni äo mono.

¹⁶Wer maga trere äon de seege de el mono, Ndo hay ba äil äo go de joñre ma girgiri, ndo raw joñ älagge. Ndi raw caa nen äo go see huuli mani Baa no, Day ndi yee nen äo go ti holañ huuli ma car wuu no, Kerubeçeç ma yaçë jar go no.

¹⁷Jiili äo kol far ti äe ciñ wer wore äo no, Ndo glub koge ree äon go wer sagge äo no, Ndi äo' mo wo go gesiñ Ndi haç mo go joñ hragge ne wañre wo.

¹⁸Wer joñre äo maga bay wo ni nañ wa ma ngaään wo mo deñ no, Wer joñre trere äo maga bay keëed wa mono, Ndo dem ngeel ma bay äag äon wo go, Ndi kal wuu maga roë ge ndo go le go ti holañ äo Ndi kol saçaçge de äo gesiñ la Nen jar maga wo de ko moge mono,

¹⁹Jar maga wo de ko moge yoo jar wo mono Wo go de lawge wer äo, Ndo joñ ge yañ diñ fen ma caa heçeçne Ndo joñ ge diñ mopo gaa so hase.

AÈ de yiñ Sidone

²⁰Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²¹Ga Weel je tabay, ngië nen äo wo ti Sidone, Day ni ndo ndar nen waçaçre ne hen ti!

²²Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi patala de giñ moge Sidon. Ndi da' ge togoëge yañ yoo äay, Day aè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, De maga ndi caa ge kiida we ne hen ti no, Ndi joñ ge yañ go de façaçge ti holañ äaara.

²³Ndi äo' ge bulfuçñ yañ go ni, Day ndi kaa ge ci yañ go ti faagen wo, Jar maga aè naa blum äaara go mono, daë ge wo huli Jag jaw maga giñ gi ra le äaäñla lay äaäñla lay mono Day aè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

Israyel hay ge yañ go de yoçoç ti

²⁴Do kay nono, aà joñ ge see jar ni Israyel wo diñ Waçaçge maga ka' cee rage, joñ ge diñ berem ma ngorog rage gaa so. Yoo jar ma ti jeñ ni kara ma feg ti äaaran wo no, Day aè ko ge yañ ga ndi diñ Wañkluu Manwuri.

²⁵Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ti wur maga ndi hoo ge jar ni Israyel wo we le go Yoo jar wo ti ngeel maga aà wo wo go de mberge patala ni mono, ndi joñ ge yañ go de façaçge pel wer sir wora, day aà lag ge wo yañ de tiñ äi sir äaara no, sir maga ndi hay haçñ go ne weejoçoç äi Jakob mono.

²⁶Aà lag ge wo yañ go de yoçoç ti ni, aà boor ge wo tiñ wo yañ ni, day peë ge wo tlalum wo yañ ni. Aà lagge wo yañ go de yoçoç ti ni, de maga ndi caa ge kiida jar ma ti jeñ wo ni kara äuy maga feg wo ti äaara we no. Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, Baa äaara no.

ESEKIYEL 29

AÈ de yiñ Ejipte

¹Nen kiñgi ma de hwal no, wur naw ma de hwal ti äog äil few ma de hwaln mono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga Weel je tabay, Ngië nen de Farawoñ wañ Ejipte, Day ni ndo ndar nen waçaçre ne hen ti, Ndar nen waçaçre ne sir Ejipte ti äuy lay.

³Fer waçaçre! Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi patala de yiñ moge Farawoñ wañ Ejipte Ndo blo siy ma kluu no, Maga de suuli ti holañ maarog äon wo mono, Ndo maga ndo kal waçaçge ga: Bii Nil äin diñ ma äi, Joñ mbe see äi diñ ndi de see äi tu mono,

⁴Ndi hag ge mo ma de gun jag yañ ne ndo kengarga Ndi neë ge ceçeç ma nen bii äon wo yañ ne ndo ti felegre Day ndi kog ge ndo yañ ti holañ bii äon wo, De ceçeç ma nen bii äon wo äuy, Maga joñ ge wo de neëge ne ndo ti felegre mono.

⁵Ndi äo' ge ndo wo go ti puuli Ndo de ceçeç ma nen bii äon wo äuy, Ndo le' ge wo go äil pay wo Ndo hoo ge gaa lay, cegaw ge gaa lay, Ndi haç ge ndo go diñ hoçoç ma reege Ne horog ma ti tamsir wo de weere deweere ma ciñ wo

⁶Jar ma äi sir Ejipte wo äuy ko ge Wo yañ ga ndi diñ Manwuri, Werga àà hay wo do firibii maga tiñ mani Israyeln hay gis see äe nono.

⁷De maga àà wo wo mañ moge do so mono, Ndo caa äil go ne hara do ëegade, Day ndo krig ra go soole äuy. De maga àà wo wo le gisgi see äo mono Ndo kal harag nen go giëibbi, Day ndo raw ra sag go ne hara.

⁸Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi mo deñ patala no ndi nduu de jaw mo ti, Day ndi taw ge jar tebere ma yoo äay wo yañ go de horog wo.

⁹Sir Ejipte gwa' ge yañ go nen lawge, go de älagge, Day àè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, Diñ wer maga àà hay waçaç ga: Bii Nil diñ ma äi, Ndi hay joñ diñ ndi mono!

¹⁰Diñ wersen so ga ndi patala de giñ moge, de giñ bii äon wo lay mono. Day ndi joñ ge yañ ga sir Ejipte mo älag wo go: Mo älag wo go, mo hay wo nen lawge, Tiji; wer le Migdol ka' haçaç nduu go Siyene, haçaç go jag hagu ma Etiyopi wo.

¹¹Äaale je tabay po cegaë ge ni gaa, horog po cegaë ge de äaale äe ni gaa, AÀ joñ ge kiñgi go do naa maga jobo joñ ge de tiñ ni gaè.

¹²Ndi joñ ge yañ ga sir Ejipte mo hay go nen lawge, Yoo jar maga sen wo go nen lawge mono, Day äi leege äen gwa' ge wo yañ go nen lawge Yoo äi leege maga wo go de älagge mono Nen kiñgi do naa. Ndi mber ge jar Ejipte wo wo go yoo wer sir wo, Ndi dus gi ra wo go äi sir wo sar sare.

¹³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ti tawge ti kiñgi ma de do naan mono, ndi tay ge ti jar Ejipte wo yañ, Yoo jar maga àà joñ ge wo wo go de dusgi ni mono.

¹⁴Ndi hoor ge jar Ejipte maga wo de hoorge yañ le Ndi fer ge yañ le de äaara äi sir ma Patrose, Äi sir maga tiji;gi wer äaara diñ ni mono. Day ni so mono, àà kne' ge wañ maga go de balge yañ.

¹⁵AÀ joñ ge diñ twaywañ maga go de balge yoo twayre wañren wo, Day naa ge ti see äe go ciñ yoo wer sir wo gaa so. Ndi fer ge ra yañ go blam nen maga àà mo hay wo de lagge ti wer sir wo wa so.

¹⁶AÀ joñ ge diñ fen maga tiñ mani Israyeln joñ ge de kañ ëiggi diñ ti äe gaa so, maga hay srog wer äaara woge sa'ge de Ejipte mono. Do kay no mono, àè ko ge yañ ga ndi diñ Wañkluu Manwuri

Wañ Nebukanetsar wo ge yaçaç Ejipte

¹⁷Nen kiñgi ma de do äog ti renam no, nen naw ma tañgu äil few ma tañgun mono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹⁸Ga Weel je tabay, Nebukanetsar wañ Babilon yañ de haç eegre ne Sode äen wo de haçaç debañ ma le' Tiri. Sode äen wo go de hirig ti äuy, bay äaara go de ndarge lod lode. Ti ngeel sen ko hay ba diñ wañ, hay ba diñ sode äen wo, bay wo le de da' mopo wer le'ge äaara maga saara le' Tir ni mo wa.

¹⁹Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi mo deñ patala ndi haç sir Ejipte go Ne Nebukanetsar wañ Babilone, AÀ raw ge yañ de horog ma äil äen wo no, AÀ frumn gi yañ go teñres äuy, AÀ hoor ge feçeçre yañ wo ni. Sen joñ ge diñ poëge sode äen wo no.

²⁰Poëge maga aà hay joñ joñre go ti äe mono. Ndi haç sir Ejipte ne hene Werga jar sen joñ wo joñre diñ ne ndi Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

²¹Ti wursen mono, ndi geçeç ge eegre tiñ mani Israyeln yañ ciñ. Day ndi bulgi jag äo yañ go ti holañ äaara, Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 30

Wañkluu naa ge nen soçoçge äil äen yañ see Ejipte

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, ndar nen waçaçre! Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga law wee, kaya, sen diñ naw may mokay la

³Werga wurn le de ya'ge, Wur mani Manwurn le de kosge, Wur ma de swaare no: Sen joñ ge diñ wur ma wer sir wora

⁴Jawn de wo ge Ejipte Bon joñ ge yañ Etiyopi De maga jar hulin leë ge wo we wo go Ejipte no De maga aè hoo ge horog äen wo we go no Day wer äe ma de äo'gen mbug we go no.

⁵Jar Etiyopi wo, jar Pud wo de jar Lud wo, Jar Arabi wo de jar Libi wo, ko hayba jar äin wo dra' leë ge wo yañ go jag durgi no.

⁶Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga aà leë ge wo yañ go, kayge ma Ejipten wo no Day eegre farge ti ciñ äen hayge yañ go de glogge Tii'i wer le Migdol ka' le' go Siyen aà leë ge wo yañ go jag jaw, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

⁷AÀ joñ ge wo yañ go nen lawge yoo sir maga wo go nen lawge mono, Day äi leege äen joñ ge yañ yoo äi leege maga wo go de älagge mono.

⁸Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, De maga ndi äo' ge wuu we ne Ejipte mono Day sode maga wo diñ jar kayge äen mbug wo we go äuy no.

⁹Ti wursen mono, jar peelee äi laa ge wo yañ le go ti daage wo, Ma daë Etiyopi ti hayle äe ma de yoçoç ti go no, Day bon joñ ge yañ yoo äaara ti wur ma Ejipte no Werga koëa, àa day le mo caw no!

¹⁰Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi yee ge nen jar Ejipte ma ngaään wo yañ go, Diñ de do Nebukanetsar wañ Babilone.

¹¹AÀ de see äe de jar äen wo wer äe ni lay Wer sir ma joñ girgir debań yoo wer sir wora, Nduu gi wo yañ ma älag sirn go. AÀ ndar ge wo moslam yañ go ti sir Ejipte Day baa ge wo äi sirn yañ go de huli ma de idgi

¹²Ndi hig gi jag do bii Nil wo yañ go, Ndi yee ge sirn go ne jar haçaç wo do, Ndi joñ ge sirn go lawge de feçeçre ma äil äen wo äuy Ne waare wo do, Diñ ndi Manwuri, ndi waçaç waçaçre.

¹³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi yeë ge nen soçoçre wo go Day ndi hoor ge baa maga bay wo diñ Baa wa wo yañ go Nofe Wañ ma äi sir Ejipte joñ ge gaa so Day ndi äo' ge heçeçne yañ ne jar Ejipte wo äili.

¹⁴Ndi kol ge Patros go lawge Ndi äo' ge wuu ne Tsowań Day ndi caa ge kiida yañ ne No ti

¹⁵Ndi dus gi tjiigi go de wañ äin yañ go ti Sin ti, kor ma ti Ejipte no. Day ndi taw ge ngaäa jar ma No wo yañ go

¹⁶Ndi äo' ge wuu yañ ne Ejipte ti, Sin joñ ge yañ nen daëge No celer ge yañ go Day jar hee yaçaç ge wo Nof yañ go de ceege kaçge.

¹⁷Jar ma On wo de Pi-Besed leë ge wo yañ go jag jaw Day aë hoo ge äi leege äaaran wo yañ ti dańgay.

¹⁸Suńgu äo' yañ go ne Tafanhese ti, Day de maga ndi älag ge eegre Ejipte we go, day taw ge Waçaçre mańge ti ciń äen we go no. Swaare kań ge yañ ti Tafanhese, Day aë hoo ge mayre äen wo yañ ti dańgay

¹⁹Ndi caa ge kiida ne Ejipte ti Day aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri

Wañ Babilon diñ je maga Baa mańn go ma joñ jońre

²⁰Nen kińgi ma de hwal ti boń no, wur naw ma de renam nen few ma tańgun mono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²¹Ga Weel je tabay, Ndi haw do Farawoń wañ Ejipte we go, Day aë bay de sa'ge äe ne hen maga aà mo rug go wa, Aë bay de kuu banda po ne hen ni ma sa'ge äe wa, Ma äawge äe wa lay, Nen maga aà mo hay fië moslam de äe wa.

²²Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi mo deń patala de giń Farawoń wañ Ejipte no Ndi harag ge do äe yañ go Maga sen de el mono, de maga sen go de hawge mono Day ndi äo' ge jaw ma do äen yañ go.

²³Ndi mber ge jar Ejipte wo yañ wo go yoo wer sir wo Ndo dus gi ra yañ wo go äi sir wo sar sare

²⁴Ndi haç ge eegre yañ ne wañ Babilone, Day ndi haç ge moslam äin yañ ne hen do Day aà ndum gi ndumgi je huli yañ pel äe.

²⁵Ndi haç ge eegre yañ ne wañ Babilone Day Farawoñ laa ge do yañ go gesiñ Day aè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, De maga ndi haç ge moslam äin we ne wañ Babilon do no, Day aà äe' ge sir Ejipte yañ de äe.

²⁶Ndi mber ge jar Ejipte wo yañ wo go yoo sir wo, Ndi dus gi ra yañ wo go yoo wer sir wo sar sare, Day aè ko ge yañ wo ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 31

AÈ ngaä wañ Ejipte de koo sedre

¹Nen kiñgi ma de hwal ti boñ no, wur naw ma tañgun nen few ma de swa'n mono Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, Wii wañ Farawoñ wañ Ejipte de jar ma ngaään wo ga: Kluu äon mo haç' de mañge diñ wosela?

³Koëa, Asyri hay diñ koo Sedre le Libañ Maga hay go de lir do de wore debañ, Maga hay diñ nencee ma de el de haçaç tu, AÀ hay go de geçeçre ciñ haçaç Day tipeçeçge ti äe hay go de naage ciñ Yoo lir ma kluäklua wo no.

⁴Hay geçeçn go mono diñ bii wo, Tu ma kuëum hay geçeç wo go ciñ de geçeçre, De maga aà hay äod maarog äen wo wo ne hen were, Go ti ti äe degarra ti ngeel maga aà de peëge ni mono. Hay äod blam bii äe ma kleeren wo wo Ne koore ma mbasga wo wer äuy.

⁵Diñ wersen so ga geçeçre äe hay go de yo' ge ciñ Ti koore ma mbasgan wo äuy, Jag do äe hay dus wo ngaäa, Do äe hay lir wo wo go, Diñ wer bii maga hay wo jwedge wer äe debañ mono.

⁶Weere dweere ma ciñ wo äuy Hay wo kañ tiñ äaara ciñ ti äe Naèyre ma mbasga wo äuy hay wo Biñ weere äaara diñ wer jag do äen wo, Day sir ma kluurin wo äuy hay wo lagge diñ nencee äe lay

⁷Kluu äen hay de wore Wer jag do äe maga wo go de liri mono Werga kaçaçge äe hay wo de Laage nen bii ma debañ wo

⁸Koore Sedre ma äil pay sugnee mani Baan Hay bay wo ma ngaäge de äe wa Koo Sipre po hay bay de jag do dosen no wa Koo po ka' ga sug äe dosen no kluäklua mono bay wa, Koo po bay äil pay mani Baan ga wore äe de ngaäge de äe mono bay wa lay.

⁹Ndi hay joñn de wore de jag do äe ma ngaään wo no Day koore ma Edenn wo äuy ma Äil pay mani Baan wo äuy Hay wo go de hun see äe.

De ngaäge do koo sedre nono, aè harag ge nen wañ Ejipte go

¹⁰Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndo hay go de geçeçe ciñ Ti peçeçe ti äe hay wo go ciñ yoo lir ma kluäklüän wo Day jiili äe hay go feh ti geçeçe äe no.

¹¹Diñ wersen ga ndi joñ nen haçege äe go ne Je seege de sir won do. Ma joñge äe de haçaç do maga äil äe da nono. Ndi niin wo go.

¹²Jar waare maga wo de dañge ti girgir yoo sir wo, Caan wo go day tobn wo go. Jag do äe leë wo go nen ti huuli wo, äi log wo äuy. Day sug äe cor wo go äi tu ma äi sirn wo ka' ka'a. Day jar ma ti sir wo äuy men wo nencee äen go, Day tobn wo go.

¹³Ciñ ti jag do äe maga go de charge mono, Weere dweere ma ciñ wo äuy nduu wo lagge ni, Day naëyre ma mbasga wo äuy nduu wo Kañ peñ äaara go yoo sug äe ni.

¹⁴Ti ngeel sen koo po ma ti jeñ bii Joñ ge nen geçeçe go dosen no gaa, Day naage ti peçeçe wo go ciñ yoo lir ma kluäklüä wo dosen no gaè. Ti ngeel sen koo Cen po maga bii wer äe lay kaçaç ge ma geçeçe go dosen no gaa, Werga aà wo äuy de haçege go ma huli, Ma woge nen sir ma kuëum no, yoo jar tebere wo, Yoo jar maga laa wo wo äi tu mono.

¹⁵Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ti wur maga aà cwa wo ni jar äi tu wo mono, Ndi go de dus ro huli ti ngeele, Diñ wer äe ga ndi kal äaw bii ma gesiñ kuëum no. Ndi äaw blam bii wo no, Bii ma kluurin hay lag wora Ndi äo' suñgu go ne Libañ ti wer äe Day koore ma mbasga wo äuy hig wo go wer äe.

¹⁶Ti ngarge jag le'ge gesiñ äe maga aà le' go gesiñ mono, Ndi daë sir wo, De maga ndi cwaan wo ni jar äi tu wo mono, De jar maga ëii wo wo äi tu mono, Koore ma Eden wo äuy da' wo teñge nen nen sir ma kuëumn wo Ma de wore dañge wo de ma de el ma Libañ wo no Maga bii de da' rage mo äuy no.

¹⁷Jar ma sen wo mo lay no, cwaa wo wo wer äe Ni jar äi tu wo ni lay, Wo nen see jar maga da' wo huli jag jaw mono. AÀ hay wo de gisgi diñ see äe, day aà hay wo de lagge diñ nencee äe yoo sir wo.

¹⁸Yoo koore ma Edenn wo mono, maga dedañ moge de ra ëu, day kluu lay mono hay bay wa. AÈ cwaa ge ndo wo yoo koore ma Eden wo no, Nen sir ma kuëum wo no. Ndo wo ge suugi yoo jar ma bay caa äiñi ni wo De jar maga da' wo huli jag jaw mono. Mo haç' so no diñ Farawoñ de jar äe ma ngaään wo no! Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 32

Siñ lawge ti Ejipte wo de wañ äe no

¹Nen kiñgi ma de hwal ti boñ no, wur naw ma tañgun äil few ma de hwal ti äogn mono Manwur kal fer waçaçe me do kay nono:

²Ga Weel je tabay, 'Waa siñ lawge ti Farawoñ wañ Ejipte! Ndo waçaç ge ne hen gano: Ndo hay de mañ weel mingir yoo sir wora, Ndo hay do siy ma nen maarog wo no, Ndo hay wilgi nen maarog äon wo Ndo hay doä nen bii de äaale äon wo Ndo hay fijë kañ ngaw bii wo

³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi äo' ge rew äin yañ mo ti De tayge jar wo le ngaäa Day aà kog ge wo ndo yañ le äi gefeere äi no

⁴Ndi srog ge ndo yañ go gesiñ, Ndi blar ge ndo yañ go äil pay wo Ndi lag ge weere dweere ma ciñ wo äuy yañ mo ti Day ndi wuu gi naèy ma gesiñ wo la äuy yañ go de äo.

⁵Ndi laa ge naèy äo yañ go ciñ ti huuli wo, Day ndi bag ge log wo yañ go de charge nen äo,

⁶Ndi jwed ge ci äo yañ go äi sir maga ndo de weere äo ni mono, Haçaç wo go ciñ ti huuli wo, Ndi baa ge äil blam bii yuurin wo go

⁷De maga ndo taw ge we go no, ndi yoñ ge ngeel ma ciñ yañ go, Ndi äo' ge suñgu yañ go ne ger äen wo ti Ndi äo' ge swaare yañ go ne wur nene, day few ler ge ngeel go gaa so.

⁸Ndi kol ge ngeel maga poëag wuu wo le ciñ ni mo kaë kaë äuy yañ go de suñgu wer äo Day ndi dus gi ngeel ma de suñgu yañ go mo äi sir äo no. Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

⁹Ndi car ge jag jiili wer jar yañ wo go debaň, De maga ndi wo ge de waçaçre älag moge go see wer sir wo mono, Haçaç go yoo sir maga hay bay wo de ko ndo wa mono.

¹⁰Ndi kol ge wer jar yañ wo go lawge debaň diñ wer äo Day wañre äaaran caa ge wo heçeçne yañ go debaň wer äo. De maga ndi wil gi moslam äin we ne hara pel no, Wosela wer tenen äe daë ge yañ, Wur naw maga ndo le' ge go mono.

¹¹Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga moslam mani wañ Babilonn wo ge yañ da' ndo

¹²Ndi taw ge ngaäa jar äon wo yañ go De moslam ma do bogawla jar po wo, De jar maga wo de dañge joñ girgir yoo wer sir wo mono. Aë frum gi wo mañge ti ciñ mani jar Ejipten wo yañ go, Day ngaäa jar äen wo mo deñ taw ge wo yañ go.

¹³Ndi taw ge horog äen wo yañ go äuy, Go ti jeñ bii ma kluuri wo. Baale je tabay doä ge ra gaa so Fuçygi äaale horog doën ge wo ra gaa so.

¹⁴Do kay nono, ndi ham ge bii äaaran wo yañ Day ndi joñ ge yañ ga bii äaaran mo yuu wo do noo nono Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

¹⁵De maga ndi joñ we ga sir Ejipte mo hay go nen lawge no, Day de maga aè njegad ge sirn we go de heçeçe ma äil äen äuy mono, De maga ndi taw ge jar ma äil äen wo we go äuy no, AÀ ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹⁶AÀ mokay diñ siñ lawge seno, Day aè 'waan ge yañ. Mayre ma äi sir wo, 'waa ge wo siñ lawge sen yañ AÀ 'waan ge wo yañ ti Ejipte de jar äe ma ngaän wo no, Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

Lawge ti jar maga aè naa blum äaara go mono

¹⁷Nen kiñgi ma de hwal ti äog no, wur naw ma de hwal ti dwee äil fewn mono, Manwur kal fer waçaçe me do kay nono:

¹⁸Ga weel je tabay, Ndum ti ngaäa jar Ejipte wo no, Day ni ndo äiin le go gesiñ, AÀ de see äe, de mayre sir ma de eegren wo no, Nen sir ma kuëumn wo wo mono, De jar maga cwaa wo wo äi tu ma kuëumn mono.

¹⁹Ndo dedañ wose de el la? Cwaa le go, maga aè äo' mo suugi de jar maga bay wo de caa äiñi wa.

²⁰AÀ leë ge wo yañ go yoo jar maga aè hay äer ra go de moslam mono. Moslam wo go de ndarge. Kog wee Ejipte de jar äe ma ngaän wo no!

²¹Blumri ma de eegren waçaç ge wo waçaçe yañ le ne hen yoo jar äi tu wo, de jar kar ragen wo ga: AÀ cwaa wo le go suëgi yoo naa la, Jar ma debay caa äiñi maga wo go de äerge de moslam mono.

²²Koëa, Asur de sode äen wo mo haç' äuy no, Day tipaale äen wo go de cir ti äe, AÀ wo go äuy de äerge, Jar maga leë wo go jag jaw mono.

²³AÀ hay joñ tipaale äen wo no, Äi tu ma kuëum wo no, Day sode äen hay wo go de cir ti tipaale äe no. AÀ wo go äuy de äerge De leëge go jag jaw Jar maga aè hay daëge de heçeçe do äaara äi sir ni jar ma tenen wo mono.

²⁴Koëa, Elan de ngaäa äen mo haç' äuy no Go de cir ti de tipaale äe no, AÀ wo go äuy de äerge De leëge go jag jaw. AÀ cwaa wo wo bay caa äiñi Äi tu ma kuëum wo nen siri Jar maga aè hay daëge de heçeçe do äaara äi sir ni jar ma tenen wo mono. Day aà soë wo ree soçoçe äaara no, De maga aà cwaa wo wo äi tun ni mono.

²⁵AÀ kne' ngeel suuli äe yoo jar maga wo go de idgi, De ngaäa äen wo äuy, Day tipaale äen hay wo de cir ti äe. Jar äe ma bay car äiñiñ wo äuy Hay wo go de äerge de moslam, Werga aè hay joñ heçeçe do äaara äi sir ni jar ma tenen wora. Day aà hay soë wo glubglub äaara no, De jar maga cwaa wo wo äi tu mono, AÀ hay lag ra yoo jar ma de idgi wo.

²⁶Meseg, Tubal wo de ngaäa äaaran wo äuy wo diñ ni Day tipaale äaaran wo de cir ti äaara. Jar ma bay car äiñiñ sen wo äuy Hay wo go de äerge de moslam, Werga aè hay joñ heçeçe do äaara äi sir ni jar ma tenen wora.

²⁷AÀ joñ wo nen suëgi see blumrin wo gaa, Jar maga leë wo le go yoo jar ma bay caa äiñiñin wo mono Blumrin cwaa wo wo go ni jar äi tu wo, De feçeçe durgi äaara wo no, Day aè joñ nen laa moslam äaaran wo ne hara wer ti äaara Ama älagge äaaran yañ mbe nen hm äaaran ni Werga aè hay joñ heçeçe do äaara äi sir ni jar ma tenen wo!

²⁸Day ma äo no, koëa ndo go de geëeb nen Yoo jar ma bay caa äiñiñi wo mo haç' so no, Ndo go de suuli yoo jar maga aè hay äer ra go de moslam mono.

²⁹Koëa, Edom, wañre äen wo no, de wañre äe ma kleeren wo äuy de bogawla äaaran äuy, AÈ hay tay ra de jar maga hay wo go de äerge de moslam mono. AÀ joñ wo nen suëgi see jar ma bay car äiñiñi wo, De jar maga cwaa wo wo äi tu mono.

³⁰Koëa, mo haç' so no diñ wañre ma äaã Gloñhweden wo de jar Sidon wo äuy, Maga cwaa wo wo de jar ma de idgin wo mono, Cwaa wo wo de soçoçe ko hayba de maga aè hay daëge de heçeçe do blum äaaran mono. Jar se ma bay caa äiñiñin wo wo suëgi äiñ jar maga Hay wo go de äerge mono, Day aà soë wo glubglub äaara no, De jar maga cwaa wo wo äi tu mono.

³¹Farawoñ ko ge ra yañ, Day aà da' ge teñge nen yañ ti waçaçe jar äe ma ngaään wo no. Jar mani Farawoñ wo no, de sode äen wo äuy Maga aè hay äer ra go de moslam mono, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

³²Werga ndi dus gi joñge heçeçe ma debaã äin yañ go äi sir ni jar ma tenen wo no, Day aè äo'n ge yañ yoo jar ma bay caa äiñiñi wo, de jar maga hay wo go de äerge de moslam mono, Farawoñ de jar äe ma ngaään wo äuy, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 33

Baa kañ Esekiyel do je gor ti ngeeln nono

¹Manwur kal fer waçaçe me do kay nono:

²Ga weel je tabay, fer waçaçe ne jar mani äon wo no! Ndo wii ra ga: De maga ndi nduu we de jaw ne sir po ti, day jar sen kal wo we hoo jar po yoo äaara, day lag wo ra we diñ jar gor ngeel no,

³hayga je sen la ko jaw we le seege le' sirn no, day kal we 'waa coçoç ma wii jarn go pel bole,

⁴day, hayga je maga laa mbe ro coçoç no, day puçy see äe we go pel bol gaa, jaw nduu la mañn we de pel no, ci je sen joñ ge mbe ti see äe de see äe tu.

⁵AÀ hay laa ro coçoç go, day se men see äe go hayge de puçygi gaè. Ci äe joñ ge mbe diñ ti äe de see äe tu. Je maga men see äe we go hayge de puçygi no, je ma sen yaçaçe tenen äen ge go lay.

⁶Hayga je gor ti ngeeln ko jaw we le seege, day joñ we nen 'waa coçoç gaa no, hayga aà bay we go de wii jarn pel bol wa, day jaw nduu we mañ jobo de pel yoo äaara no, je sen la da'ge huli wer älagge äe, ama ndi wii gi ci äe do je gor ngeel no.

⁷Day ma äo, weel je tabay, ndi de kañ moge diñ je gor ti tiñ mani Israyel no. Ndo co' ge sug waçaçre maga kal le jag äi, day ndo wii gi ra go de äe ti jag äi pel bole.

⁸De maga ndi wii gi je ma de älaggen we gano: Je älagge kidolgi ndo hu gi go! Hayga ndo fer waçaçre we go ne je älaggen go pel bol ti waçaçre seele äen mo haç' gaa no, je älagge sen da' ge huli wer joñre äe ma de älagge no, ama ndi wii gi ci äe diñ do äo.

⁹Ama hayga ndo, ndo wii je älaggen we go pel bol maga aà mo coo seele äe, day se coo seele äen we gaa no, aà da' ge huli nen älagge äe no, day ma äon, ndo yaçaç ge tenen äon ge go lay.

Je älagge maga fer we le see Baa no joñ ge yañ tenen caw

¹⁰Day ma äo, weel je tabay, wii tiñ mani Israyel no: Ga nday day na ga: joñre wuur ma haçy haçyn wo de älagge wuurn wo diñ ma ti wuuri, day diñ wer äaara ga wuur go de buugi mo lag no. Wuur joñ ge tenen sug mo haç' joñge la?

¹¹Wii ra gana: Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri, fen maga ndi de saçy äe ti mono, bay diñ ga je ma de älaggen mo hu go wa, ama diñ ga aà mo coo seele äe, day mo hay tenen caw. Fer wee le, fer le de faage seele äay ma de älaggen wo no. Nday huë ba go diñ ma joñ may la tiñ mani Israyel no?

¹²Day ndo, weel je tabay wii jar ni äon wo, ga joñre ma keëed mani je ma keëedn yaçaçn ge go ti wur maga aà joñ haçy haçy we mo gaè. Day je ma de älaggen ma' ge äaale gaa lay, ti wur maga aà men älagge äen we go, de ngaäge dosen no lay je ma keëedn joñ ge tenen caw wer joñre äe ma keëedn gaa, ti wur maga aà joñ älagge we mono.

¹³De maga ndi waçaç we ti je ma keëedn gano: Mbe nono aà joñ yañ tenen caw hayga aà kañ ëiggi äe we go diñ ti keëed äe no, day raw we joñ waçaçre maga bay keëed wa we no, aè ëiggi ti joñre äe po maga aà hay joñn keëed mo boñ gaa äuy, aà da' ge huli wer joñre maga bay keëed wa maga aà joñn mono.

¹⁴De maga ndi wii je ma de älaggen we ga: Mbe dosen nono, ndo hu gi go! Hayga aà coo älagge äen we, day ya' we joñ joñre ma de deele wo de joñre ma keëed no,

¹⁵hayga je ma de älaggen fer fen maga aè hay kañn ne hen we go, fer fen maga se hay mañ freñ we go, yañ seege wer waçaçre ma de yerge ma haç tenen no, bay joñ joñre maga bay keëed wa wa we no, kidolgi aà joñ yañ caw, aà hu gi gaè.

¹⁶AÈ fer ge ëiggi ti joñre äe po maga aà hay joñn de älagge boñ gaè. AÀ de ma joñge diñ joñre ma de deele wo de joñre ma keëede, aà joñ ge yañ tenen caw.

¹⁷Jar ma äi sir äon kal wo na ga: Faage mani Wañkluun bay ti ngeel äe wa. Bay ti ngeel äe wa diñ faage mani äaara no.

¹⁸Hayga je ma keëedn mbuë faale we ne joñre äe ma keëed no, day ya' we joñ joñre maga bay keëed wa we no, aà hu gi go werseno.

¹⁹Hayga je ma de älagge mbuë faale we ne joñre äe ma de älaggen no, day ya' we joñ joñre ma de deele wo de joñre ma keëed no, aà joñ ge yañ caw diñ werseno.

²⁰Nday day na ga: Faage mani Wañkluun bay ti ngeel äe wa! Ndi caa ge kiida wosela äuy diñ see faage äe maga se de mañge äe, tiñ mani Israyel no.

AË älag ge sir Israyel go

²¹Diñ nen kiñgi ma de hwal ti äog no, nen naw ma de dween äil few ma de hwal no, kiñgi maga wuur wo go de hooge ti dañgay Babilon ni mono, ga jobo maga gwa' le go Jerusalem kal nduugi äiñ äi day wii me ga: AË yaçaç äi leegen we go!

²²Nenterse mani Manwur hay go de äi de law tañgu maga je sen nduu see äi mono. Day Manwur kal wal jag äi go de maga aà nduu see äi de jag toñ mono. Jag äi kal walge go, ndi hay bay go mbululum wa so.

²³Do kay nono, Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²⁴Ga weel je tabay, jar maga wo de tiñ ti ngeel maga go de älagge äi sir Israyel mono, waçë wo ga: Abraham hay fentray äe boñ tu, day se yaçaç sir no, day sirn go de haçge ne naa, naa maga naa ngaäa mono.

²⁵Mbe de ele! Wii ra gana: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga nday ree naèy de ci, nday mañ nen äay ciñ wer soçoçre äay wo no, nday kag ci jar go. Day sirn joñ ge diñ ma äay ga pa ge?

²⁶Nday de kañ eiggi diñ ti moslam äay no, nday joñ fen hoorsee, wosela yoo äay mbuë soçoçre waçy kan äe. Day sirn joñ ge diñ äay ga pa ge?

²⁷Mokay diñ waçaçre maga ndo waçaçn ge mono: Ga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi yañ! Jar maga wo le de tiñ ti ngeel maga go de älagge mono, daë ge wo huli go jag jaw, je maga wo go jag way mono, ndi haçn ge go ne naèy ma koore wo ma reege, day jar maga sen wo ti ngeel ma de eegre wo de tu wo mo lay no, da' ge wo huli jag bulfuçñ lay.

²⁸Ndi men ge sirn go de see äe, nen lawge. Eegre äe maga aà far ti see äe de äe ciñ mono taw ge yañ go, huuli ma Jerusalemn gwa' ge wo yañ go nen lawge, jobo hay ge de tiñ ni gaa so.

²⁹Aà ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, de maga ndi men ge sirn we go de see äe nen lawge wer feçeçre hoorsee äaara maga aà hay wo joñ rage mo deñ äuy no.

³⁰Ma äon mono weel je tabay, jar ni äo ndal wo ti äo ti jeñ glig wo de jag tiñ wo, day waçaç wo ne kaçaçra, wosela waçaç ne hen äe ga: AÀ wee le co' sugi, waçaçre maga nduu ba le jag Manwur diñ ma hun pa la?

³¹AÀ kal wo naage le go äiñ äo ngaäa, day jar äin kal wo lagge pel äo. AÀ co' wo sug waçaçre äon wo no, ama day wo joñ joñre de äe gaa, aà joñ wo diñ fen maga sen de coçoçre jag äaara, kië wo diñ da'ge äaara.

³²Ndo mo deñ see äaara patala do siñ maga 'waa de wore nono: Do joçoç maga geçeçe äe ra de el nono. AÀ co' wo sug waçaçre äon wo no, ama day wo joñ joñre de äaara gaa hase.

³³De maga feçeçe sen nduu gi wo we no, koëa aà day wo le mo ti' no yaw no! AÀ fer ge wo yañ mbaara koge ga je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay mbe we ti holañ saara.

ESEKIYEL 34

Waçaçre maga aè waçaç ne wañre ma Israyeln wo see

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, ndar nen waçaçre ne jar koëge ma Israyeln wo ti: Ga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri, ga gaali ti jar koëge ma Israyel wo no, maga koë wo diñ see äaara de see äaara mono. Jar koëgen hay bay wo nen maga saara koë saçaçren wo wa yawla?

³Nday ree noo äaara, nday lag oçoçbe fuçy äaara ti äay, nday ngaë horog ma de goären wo go, nday bay koë saçaçren wo wa yaw.

⁴Nday bay haç eegre ne maga go de gayre mo wa, bay ko ngar maga sen de ceege mo wa, bay sa' waçaçge ne maga waçaçge de caa sen mo wa. Maga sen wel go mono, nday fern le gaa, maga sen yee go mono nday wo kiëgi äe gaa lay. AÀma nday lag wañre äaara de eegre de haçaç girgiri debaň.

⁵AÀ hay kol wo go de dusgi diñ wer maga je koë rage bay wa. AÀ hay kol wo go diñ reege naëyre ma mbasga wo äuy. AÀ hay dus wo go.

⁶Saçaçre äin wel wo go ciñ ti huuli wo äuy, ti huuli ma lablab ma de farge ciñ wo äuy, saçaçre äin wo go de dusgi äi sirn äuy, nday bay kië rage wa äuy.

⁷Diñ werseno, jar koëgen wo, co' wee sug waçaçre Manwuri!

⁸Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu Manwuri. Diñ wer maga saçaçre äin wo go de kolge diñ reege naëyre ma mbasga wo äuy, diñ wer maga saçaçre äin wo go diñ ma frumgi, diñ do ga jar koëge bay wo wa, diñ wer maga jar koëge äin bay wo ko ngar saçaçre äin wo me' wa, diñ wer maga jar koëgen fer wo koëge diñ see äaara de see äaara, bay wo koë saçaçre äin wo wa has äuy mono.

⁹Wersen mono jar koëgen wo no, co' wee sug waçaçre Manwuri!

¹⁰Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi mo deñ patala de giñ jar koëgen wo no. Ndi yaçaç ge saçaçre äin wo go do äaara, ndi men ge ra koë saçaçre äin wo gaa so, nen maga jar koëgen mo fer wo koëge diñ saara de see äaara wa so. Ndi yaçaç ge saçaçre äin yañ wo go jag äaara, day aà joñ ge wo diñ fen reege ne hara gaa so lay.

¹¹Werga waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga ndi ko ge ngar saçaçre äin wo diñ ndi de see äi lay so, ndi tay ge ti äaara yañe.

¹²Do maga je koë horog tay ti horog äen wo nono, de maga aà dus wo äil we go ti yoo äaara no. Do kay nono ndi tay ge ti saçaçre äin wo yañ le, day ndi hoor ge ra yañ le go ti ngeel maga saara wo go de dus äil ti wur ma nen saçy wo de leege Baa ni mo äuy no.

¹³Ndi kal ge yañ le go de äaara yoo wer jar wo, ndi tay ge ti äaara yañ le äi sir wo sar sare, day ndi fer ge yañ le de äaara äi sir äaara. Ndi koë ge ra yañ ciñ ti huuli ma Israyeln wo, ti jeñ blam bii wo, ti ngeel maga wo de el äi sirn ni nen lag tiñ mono.

¹⁴Ndi koë ge ra yañ ti ngeel hoçoç ma de ele, day kaw äaaran joñ ge go de ma'ge ciñ ti huuli maga wo go de geçeçre ciñ äi sir Israyel mono. Ti ngeel ni mo so no, aà lag ge wo yañ äi kaw ma de wore, day koë ge wo yañ ti ngeel hoçoç ma de laäay gulufguluf ciñ ti huuli ma Israyel wo no.

¹⁵Koëge saçaçre äin wo diñ ndi de see äi, lag ge ra iggi diñ ndi de see äi: Kay diñ jag Wañkluu Manwuri.

¹⁶Ndi kië gi maga hay yee go mono, ndi fer ge maga hay wel go le, ndi sa' ge waçaçge maga waçaçge hay caa sen mono, day ndi haç ge eegre yañ ne maga sen hay de ceege mono. AÀma ndi ndereë ge ma de goäre debaänn wo de ma de eegren wo yañ go, ndi koë ge ra diñ de joñre ma ti ngeel äe keëede.

Baa nduu kay jar äen wo

¹⁷Day nday mo lay no, saçaçre äin wo no, waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga koëa, mo deñ la diñ ndi. Ndi caa kiida ti holañ weesam wo de weesam, ti holañ gamla wo de togloñ.

¹⁸Sen ko nen äay na me' ga pa ge, nday de koëge ti hoçoç ma de el ti'i, day nday kal dag te äe maga gwa' ni go de äaale mo äa? Nday de joo bii ma de siggi day nday kal doä maga gwa' ni go de äaale mo äa?

¹⁹Saçaçre äin mo koë wo ti hoçoç maga nday dagn go mono, mo joo wo bii maga nday doän go mono!

²⁰Diñ wersen waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga caa ge kiida ma ti holañ sam ma de goären wo de sam ma de ngogren diñ ndi de see äi.

²¹Diñ wer maga nday mbar ma de huglin wo de bongole, mbar ra de bay, tur ra de coçoç äay, haçaç nen maga nday dus ra go siigi.

²²Ndi yaçaç ge saçaçre äin wo yañ go, nen maga à mo hay wo go diñ ma frumgi wa so, day ndi caa ge kiida yañ ti holañ weesam wo de weesam.

²³Ndi kañ ge je koë rage yañ ti äaara boñ, weejoçoç äi Dafidi, à koë ge ra yañ, à joñ ge yañ diñ je koë rage.

²⁴Ndi, Manwuri, ndi joñ ge diñ Baa äaara no, day weejoçoç äi Dafid joñ ge yañ diñ wañ äaara ti holañ äaara. Waçaç waçaçre sen go diñ ndi Manwuri.

²⁵Ndi joñ ge tayge jag jam yañ de äaara, day ndi joñ ge nen taw naèyre ma mbasga wo go äi sir no. AÀ lag ge wo yañ go de yoçoç ti ti puuli, day le' ge wo naa yañ go de yoçoç ti yoo koo lay.

²⁶Ndi kañ ge bosa' ne hara ti de ngeel ma karra ti huuli äi ma lab ma bay äag no, ndi joñ ge yañ nen ra baa ti wur äe, day sen joñ ge yañ diñ ro baa ma de bosa' ti.

²⁷Koo ma mbasga le' ge yañ, day sirn joñ ge feçeçre yañe. Day à lag ge wo yañ go de yoçoç ti äi sir äaara no. AÀ ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, de maga ndi car ge saale jug äaaran we go no, day de maga ndi yaçaç ra we go do jar maga hay wo joñ gebe äaara mono.

²⁸AÀ joñ ge wo diñ jar maga à tum frum rage go yoo sir wo gaa so, naèyre ma äi sir ni bag ge wo ra gaa so, à lag ge wo yañ go de yoçoç ti de tiñ ni, day jobo ma haçy nen äaara joñ ge gaa so lay.

²⁹Ndi peë ge koo ma de ra ëu yañ ne hara. Koñne gay ge ra äi sir ni gaa so, day saara kol ge wo go de mbuë soçoçre yoo sir wo gaa so.

³⁰AÀ ko ge wo yañ ga ndi, Manwuri, Baa äaara no ndi yañ de äaara day à wo diñ jar äi, saara jar ni Israyele. Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

³¹Nday, saçaçre äin wo no, saçaçre ma ti ngeel koëge äin wo no, nday diñ jar tebere, ma äin ndi diñ Baa äay no, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 35

AÈ de yiñ jar Edom wo

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, Mbuë nen wo de huuli ma Seyir no, Day ni ndo ndar nen waçaçre ne hen ti!

³Ndo waçaç ge ne hen ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ndi mo deñ de yiñ moge no, huuli ma Seyir no! Ndi de mañ do äi ciñ see äo, Day ndi kol mo go de see äo boñ tawa, nen lawge lay.

⁴Ndi kol ge äi leege äon wo go de älagge Ndo kol ge yañ go diñ ngeel lawge Day ndo ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

⁵Diñ wer maga ndo hay diñ je hee ma tum, Diñ wer maga ndo srog jar Israyel wo go de jaw, Ti wur coocoo äaara no, Ti wur maga älaggen hay debañ mono.

⁶Ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri. Ndi legad ge ndo go nen ci, Day cin mañ ge blam äo. Diñ wer maga ndo caa hee de ci gaa mono, Ti ngeel sen ci mañ ge blam äo lay.

⁷Ndi joñ ge yañ ga huuli ma Seyirn mo gwa' go boñ, mo gwa' go de see äe tawa. Ndi taw ge jar seele maga raw wo day fer wo le nin yañ go yañ go.

⁸Ndi bag ge huulin wo yañ go de huli jare. Ti huuli ma lablab äon wo no, äi log äon wo no, äi gwuñri äon wo äuy Jar maga moslam go de äer rage mono, leë ge wo yañ go ni.

⁹Ndi joñ ge yañ ga ndo mo hay go celef de see äo boñ ma tum, Jar joñ ge de tiñ äi leege äon wo gaa so, Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹⁰Diñ wer maga ndo kal waçaçge ga: Wer sir ma äog wo no, Sir ma äogn joñ ge wo diñ ma äi, Day wuur lag ge yañ go ni ma wuuri, Ama Manwur hay yañ mbe ni.

¹¹De ele, ndi yañ! Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri, Ndi wo ge diñ de bagge poçoç wo de hun maga ndo naa nen äe go ti caage hee äon see äaara mono. Ndi naa ge nen see äi yañ go yoo äaara, De maga ndi caa ge kiida äo we mono.

¹²Ndo ko ge ga ndi, Manwuri, Ndi hay laa ëargen wo äuy, Ëarge maga ndo hay ëar huuli ma Israyeln wo de äaara mono Ndo ga: AÀ wo go nen lawge, AÀ gwa' wo go ne naa diñ ngeel ree horog wora,

¹³Nday raw pudgi le de äi de waçaçre pedped äayn wo no, Nen waçaçre äayn wo mono, nday waçë jag kluuri me see. Ndi hay laë ra de sug äi de see äi.

¹⁴Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga de maga sirn joñ ge we go nen fruygi äuy no, Ndi äo' ge ndo yañ go nen lawge.

¹⁵Diñ wer fruygi maga ndo hay joñn mono Diñ wer maga tabul tiñ mani Israyeln hay gwa' go nen lawge mono, ndi joñ ge ndo de mañ sen tawtaw lay. Ndo kol ge yañ diñ ngeel lawge huuli ma Seyir no, Ndo, de Edom eñ äuy Day aë ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 36

Jar fer ge wo yañ lagge de tiñ äi sir äaara no

¹Ndo, weel je tabay, ndar nen waçaçre ti ree huuli ma Israyel wo no! Ndo waçaç ge ga: Huuli ma Israyel wo no, Co' wee sug waçaçre Manwuri!

²Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga diñ wer maga je heen feg go ti äay ga: Hah Hah, Ga patala huuli mani jar Israyel ma äaaäaa kol wo we go nen do naa so mono!

³De ele! Ndar nen waçaçre! Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga diñ wer maga aè hay kië ga aè caa nen äay go le äaäla lay äaäla lay, day ni luä nday go, Nen maga nday mo kol go nen do wer sir ma tigriñ wora. Diñ wer maga nday kol go diñ ma waçaçre ti, Nday hay kol go diñ fen ndalge ti jag jar äuy,

⁴De ele! Huuli mani Israyel wo no, Co' wee sug waçaçre Wañkluu, Manwuri. Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri, Ne huuli wo de huuli ma lablab wo, Ne gwuñri wo de log wo, Ne tabul maga wo go de älagge, De äi leege ma kluuri maga wo go de tobge, Maga hay wo go diñ ma frumgi ne wer sir ma ti jeñ ni karra mono.

⁵De ele! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu Manwuri: Ga nen wur äil hun äin mono, Ndi de fer waçaçre ne wer sir wo ti, Ne Edom ti eñ äuy tu lay Maga äes wo sir äin go diñ äaara, De fruygi ma jag jiili äaara äuy, De feg ti ma ti eiggi äaara äuy Maga ni saara mo frum ngeel koë horogn wo go mono.

⁶De ele! Ndar nen waçaçre ti waçaçre sir Israyele! Ndo waçaç ge ne huuli wo de huuli ma lablab wo, Ne gwuñri wo de log wo ga: Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga ndi ti waçaçre mo deñ de äil hun äin wo de tiñgi go de wañ äin wo no, Diñ wer maga wer sir ma lan mbuë wo soçoçre äay go debaä.

⁷De ele! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi go de haç'ge de mañ do ciñ, Dosen nono, aä diñ sir maga wo de cir ti äay mono, Maga joñ ge wo yañ nen mañ soçoçre äaaran ti äaara de see äaara lay!

⁸Ma äay, huuli ma Israyel wo no, Feçeçre fer wo yañ joñge ti äay, Day koore fer ge wo yañ leëge ti äay Ne jar äi Israyel wora, Werga feçeçre sen wo go mañ ma nduugi yaw.

⁹Ndi de ngië nen patala diñ äiñ äay, Ndi ngië gi nen wo diñ see äay, Day aè jeë ge nday yañ, aè joë ge nday yañ ge.

¹⁰Ndi dus gi jar tebere wo yañ ciñ ti äay. Tiñ mani Israyeln eñ äuy, Jar joñ ge yañ de tiñ äi leegen wo no, Day aè fer ge yañ go boor tiñ ti ngeel ma de älaggen wo no.

¹¹Ndi dus gi jar tebere wo yañ de horog wo ciñ ti äay, Aä dus gi wo yañ, day kol ge wo yañ tesge. Nday joñ ge yañ de feçeçre äil do maga hay le ti tiñgi wer ne no, Day ndi joñ ge de el yañ see äay dedaä ma äaa no, Day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

¹²Ndi joñ ge yañ ga jar tebere mo seeë wo go ne nday ti, diñ jar äi ma Israyel wo no, Day ndo kol ge yañ go diñ äaara, Ndo kol ge yañ diñ tabul äaara ma hoorge Day ndo ba ge wuu caa nen äaara go bay weere gaa so.

¹³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga diñ wer maga àè wii nday ga: Ndo hay lig jar tebere wo, Ndo taw weere ma ài sir àon wo go.

¹⁴Diñ wersen so ga ndo lig gi jar tebere wo gaa so. Ndo taw ge weere ma sir àon wo go gaa so Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

¹⁵Ndi joñ ge ga ndo mo laa sug èarge wer sir wo gaa so, Day ndi joñ ge ga ndo mo soè feg ti ma wer sir wo gaa so, Ndo joñ ge nen ma' àaale sir àon ge gaa so lay, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

Wañkluu fer ge yañ tay ti jar Israyel wora

¹⁶Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹⁷Ga weel je tabay, jar ni Israyel wo, ti wur maga àà hay wo de lagge ài sir àaara mono, àà hay dem wo sirn go de seele àaaran wo de joñre àaaran wo no. Seele àaaran hay joñ pel ài do demge waçy maga sag de da'ge àe nono.

¹⁸Do kay nono, ndi kal bug tiñgi go de wañ àin ne hara ti, wer ci maga àà hay kaan wo go ài sirn mo deñ no, de soçoçre àaara maga àà hay dem wo sirn go de àaara mono.

¹⁹Ndi hay dus ra go yoo wer sir wora, day àà hay dus wo wo go ài sir wo sar sare. Day ndi hay caa kiida àaara diñ de seele àaara no, diñ de joñre àaara no.

²⁰Aà joñ wo nen dayge go ni jar wer sir maga saara hay wo ge ni mono, saara kal dem èu ài ma bay èagn go, haçaç aè kol go waçaç ge ti àaara ga: Aà diñ jar ni Manwur wora, àà laa wo le go diñ ài sir mani àe no.

²¹Day ndi hay daga ndi men èu ài ma bay èagn go mbuè fo gaa, menn go demge ne jar ni Israyel wo yoo wer sir maga àà hay wo woge ni mo gaa lay.

²²De ele! Wii tiñ mani Israyeln ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi joñ do kay no mono bay diñ wer àay wa jar ni Israyel wa. Ndi joñ diñ wer èu ài ma bay èag maga nday hay demn go yoo wer sir maga nday hay wo ni àaara mono.

²³Ndi façaç ge èu ài ma kluu maga nday hay demn go yoo wer sir wo yañ go, day wer sir ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri: Kay diñ jag Wañkluu Manwuri. Sen diñ de maga ndi joñ ge we go de façaçge yoo àay de nen àaara mono.

²⁴Ndi hoo ge nday yañ le go yoo wer sir wora, ndi tay ge ti àay yañ le ti wer sir wo àuy, day ndi fer ge yañ le de àay ài sir àay no

²⁵Ndi jwed ge bii ma bay èag yañ ne nday ti, day nday joñ ge yañ go de façaçge. Ndi façaç ge nday yañ go de demge àayn wo àuy, de soçoçre àayn wo àuy lay.

²⁶Ndi haç ge jiili ma defay yañ ne nday, day ndi ào' ge nenterse ma defay yañ ne nday àili. Ndi naa ge jiili ma graèñ do huulin yañ go ne nday nen nay, day ndi haç ge jiili ma lemeè lemeè do naèy yañ ne nday.

²⁷Ndi äo' ge Nenterse äin yañ ne nday äili, day ndi joñ ge yañ nen maga nday mo see wer jag liñgi äi ma äod faage seelen wo no, maga nday mo hoo sug day nday mo joñ joñre de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo no.

²⁸Nday lag ge yañ de tiñ äi sir maga ndi hay haçn ne paçaçre äay wo mono. Nday joñ ge diñ jar äi, day ndi joñ ge diñ Baa äay lay.

²⁹Ndi yaçaç ge nday go jag demge äayn wo äuy. Ndi ëe ge coore ble yañ le, day ndi dus gi ne ge yañe. Ndi äo' ge koñne le ne nday ti gaa so.

³⁰Ndi dus gi le'ge feçeçre ma äil pay wo yañ, nen maga koñne mo mbuë soçoçre äay yoo wer sir wo wa so.

³¹Do kay no mono, nday eig ti ge yañ ti seele äay maga hay wo debay wore wo de joñre äay maga hay bay wo de el wa mono. Nday kaçaç ge ma kañ nen ne kaçaçra ti ko kaçaçra wer joñre äay ma bay ngarn wo de joñre ma hoor seen wo mo deñ gaè.

³²Ndi joñ ge dosen no mono bay diñ wer äay wa, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri, hay wee de ko seno! Daga soçoçre mo hay wuu ti äay wer seele äay no, jar ni Israyel wora!

³³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ti wur maga ndi façaç ge nday go ti joñre äay ma bay ngarn wo mo äuy no, ndi fer ge yañ joñ ngaäa äi leegen wo no, day aè boor ge tiñ yañ ti ngeel maga hay älag wo go mono.

³⁴Ngeel maga hay gwa' go mo ti' no, aè le' ge jeeëge äe yañ lay, bay ga jar maga heer wo ti faage mono koñ ge wo de lawge wa so.

³⁵Day wosela waçaç ge yañ ga: Sir maga hay nen lawge mo ti' la patala do pay sugnee ma Edenn nono, day äi leege äe maga hay wo go de mbuggi mo deñ de cocoo no wo de ferge patala boorge kiñkiñ de jar äili lay.

³⁶Sir maga gwa' ge wo de cir ti äay mono, ko ge wo yañ ga ndi, Manwuri, ndi fer boor ngeel maga hay wo go de mbuggi, day fer peë feçeçre ti ngeel maga hay go de gwaëge mono. Waçaç waçaçre sen go diñ ndi Manwuri, day ndi joñn ge dosen nono.

³⁷Waçaç do kay nono diñ ndi Wañkluu, Manwuri: Ga koëa, mokay diñ fen maga ndi men ge see äi koge ne jar ni Israyel wo ni mono, ti fen maga ndi joñn ge see äaara mono. Ndi dus gi ngaäa jar tebere wo yañ do ngaäa horog wo nono.

³⁸Äi leegen bag ge wo go de ngaäa jar tebere do ngaäa horog wo nono, de ngaäge do ngaäa horog maga wo bay äag nono, ngaäa do horog maga aè naa wo de äaara Jerusalem joñ few ma kluu nono. Day aè ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 37

Waçaçre hm ma de heeg maga aè naa nen äaara go mono

- ¹Do Manwur kal joñge de äi, day Manwur raw kalge go de äi de nenterse, kal äo' mege wo go äi loge. Log sen hay go de bagge de hm wora.
- ²AÀ kal heege de äi ti jeñ äaara, go ti äaara degarra äuy. Paga aà hay wo äi logn ni ngaäa debañ, day wo go de heeg debañ tu lay.
- ³AÀ kal wii mege ga: Weel je tabay, hm sen wo mo deñ kaçaç wo yañ mbaara ma ferge joñge tenen sug pa ge? Ndi kal fer waçaçre ne hen ga: Wañkluu, Manwuri, de koge äe diñ ndo!
- ⁴AÀ kal wii mege ga: Ndar nen waçaçre ti hm sen wo no! Ndo wii gi ra ga: Hm ma de heege wo, co' wee sug waçaçre Manwuri!
- ⁵Wañkluu Manwur waçaç ne hm sen wo do kay nono: Ga koëa, ndi joñ ge yañ nen nduugi de nenterse ne nday see, day nday joñ ge yañ tenen sugi.
- ⁶Ndi äod ge kaçaçge ci yañ ne nday see, ndi jaw ge naèy yañ ne nday ti, ndi äod ge hoçoçgesee yañ ne nday see, ndi äod ge nenterse yañ ne nday äili, nday joñ ge yañ sugi, day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri.
- ⁷Ndi kal ndar nen waçaçre go do maga aè hay waçaçn go ne ndi nono. Day de maga ndi de ndar nen waçaçren mono, ndi kal laa ngarge jag po, kona diñ maga mopo de fi;ëgi. Hmn kal wo le yaëge see kaçaçra.
- ⁸Ndi wo koge mono diñ maga kaçaçge ci kal äodge ne hara ti. Naèy kal äo' ëee le jawge ne hara see, day hoçoçgesee kal äo'ge go ne hara faale, ama nenterse hay bay äil äaara wa ëa ane.
- ⁹Manwur kal wii mege ga: Ndar nen waçaçre ni ndo waçaç waçaçre ne Nenterse, ndar nen waçaçre weel je tabay! Ndo waçaç ge ne Nenterse ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga Nenterse, aà le de leege ma ti coçoç ngeel ma naan wo no, day ni ndo fidn ne huli sen wo mo haç' ti, nen maga aà mo fer wo tenene!
- ¹⁰Ndi kal ndar nen waçaçre ti jag waçaçre maga aà hay waçaçn go me mono. Day Nenterse kal nduugi see äaara, saara kal ferge tenene, kal wo pudgi go ciñ ti deele. AÀ hay wo diñ sode ma kluu buy de haçaç debañ tu seña.
- ¹¹Manwur kal wii mege ga: Weel je tabay, hm sen wo mo deñ see äo diñ tiñ mani Israyeln äuy. Koëa, aà kal wo waçaçge ga: Hm wur hig wo we go, ëiggi wuur bay de kañge ti mopo ta' wa so aà glub we go, wuur go de yeeëge!
- ¹²De ele, ndar nen waçaçre! Ndo wii gi ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga koëa, ndi bul gi jag ti paale äay ge wo go, ndi joñ nen laa nday le go äil tipaale äay wo no, oh jar äin wo no, ndi joñ ge nen ferge le de äay äi sir Israyele.
- ¹³Nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, de maga ndi bul gi tipaale äayn wo we go no, de maga ndi fer ge we le go ëii nday äi tipaale äayn wo no, oh jar äin wo no!

¹⁴Ndi äo' ge Nenterse äin yañ ne nday see, day nday joñ ge yañ tenen sugi. Ndi fer ge yañ lag nday äi sir äay no, day nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, ndi waçaç waçaçre go, day ndi joñ go dosen nono. Kay diñ jag Manwuri.

Wañkluu fer yañ tay jag jar no

¹⁵Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

¹⁶Ga ndo, weel je tabay, mañ koo ni ndo yer waçaçre ma kay wo ti äe ga: Ne Juda wo de jar Israyel maga wo de tayge wer äe mono. Blam äe ni ndo mañ koo ma tigriñ ni ndo yer ti äe ga: Ne Josef, koo mani Efrayim no, ne tiñ mani Israyeln äuy maga de tayge de äe mono.

¹⁷Ni ndo ya' ma la le lay, ya' ma la le lay, yiñ ra see kaçaçra nen maga aà mo kol do koo po boñ nono, day mo hay go de tay nen do äo.

¹⁸De maga jar äon wii wo ndo we ga: Ndo äod wer fen maga mo sen da waçaçge äe mo haç' yañ ne wuur gaa yawla no.

¹⁹Ni ndo fer waçaçre ne hara ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga patala ndi yaçaç koo mani josef maga do Efrayim mono, de jar ma ti äiñi mani Israyel maga wo de tayge de äe mono. Ndi yiñ gi jag äaara yañ de koo ma Juda no, day ndi koln ge yañ go diñ koo po boñ. AÀ joñ ge wo yañ go de tayge see keçeç do äi.

²⁰Koo maga ndo yer ge ti äaara mono, joñ ge wo do äo de nen äaara kay.

²¹Ndo wii gi ra ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga patala ndi hoo ge jar Israyel wo yañ le go äi sir maga aà wo wo go de rawge ni mono. Ndi fer ge yañ le tay rage äañla lay äañla lay, day ndi fer ra yañ le äi sir äaara no.

²²Ndi tay ge sirn yañ go ti keçeç boñ, ti huuli ma Israyel wo no. AÀ wo äuy, wañ äaara joñ ge boñ, aà joñ ge wo diñ sir sar sar äog gaa so, day joñ ge wo diñ twaywañre po de car äil äog gaa so lay.

²³AÀ dem ge wo see äaara go de soçoçre äaaran wo, de feçeçre hoorsee äaaran wo, de älagge äaara ma de haçaç wo gaa so lay. Ndi yaçaç ge ra yañ le go ti ngeel maga aà hay wo de tiñ ni mo äuy no, ti ngeel maga aà hay joñ wo älagge ni mono, day ndi façaç ge ra yañ go. AÀ joñ ge wo diñ jar äi, day ndi joñ ge diñ Baa äaara.

²⁴Weejoçoç äi Dafid joñ ge diñ wañ äaara, day aà wo äuy je koë ragen joñ ge boñ. AÀ see ge wo yañ wer jag liñgi äi ma äod faage seelen wo no, wer jag liñgi äi ma de yergen wo no, day joñ ge wo joñre yañ de äaara.

²⁵AÀ lag ge wo yañ de tiñ äi sir maga ndi hay haçn go ne weejoçoç äi Jakob mono, sir maga paçaçre äay hay joñ wo de tiñ ni mono. AÀ lag ge wo yañ de tiñ ni, saara, weere äaara wo, day weere weere äaara wo, haçaç wo tumtum, day weejoçoç äi Dafid joñ ge yañ diñ wañ äaara ma tumi.

²⁶Ndi joñ ge tayge jag jam yañ de äaara, joñ tayge jag ma tum yañ de äaara. Ndi lag ge ra yañ ti ngeele, ndi dus gi ra yañ, day ndi kañ ge ngeel ma bay äag äin yañ ti holañ äaara ma tumi.

²⁷Ngeel hayle äin joñ ge ti holañ äaara. Ndi joñ ge diñ Baa äaara, day aà joñ ge wo diñ jar äi.

²⁸Day sir ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwur maga façaç Israyel go, ti wur maga ngeel ma bay äag äin joñ ge ti holañ äaara ma tum mono.

ESEKIYEL 38

AÈ de yĩn Goge

¹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono:

²Ga weel je tabay, Ngië nen äo wo nen Goge, äi sir Magoge Nen ni wañ Rose, wañ Meseg wo de Tubale, Day ni ndo ndar nen waçaçre ne hara ti!

³Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi mo deñ patala hee de äo Goge, Wañ Rose, wañ Meseg wo de Tubale!

⁴Ndi äogad ge kengarga äo yañ de Mo ma äogad feçeçre, day ndi kog ge Ndo yañ de eegre. Ndi kal ge yañ le go de äo, ndo, de Sode äon wo äuy. Piiri wo de jar yaë ragen wo no, Maga wo go de hee feçeçre äaaran see ti faage äe Ga diñ taygeti ma ngaäa, de gidigli ma kluuri wo de gidigli ma kleere wo do. AÀ wo äuy de ko dur jaw lay.

⁵Yoo äaara ni mono, jar Perse wo ni, Jar Etiyopi wo, jar Pud wo, Saara äuy de gidigli do, de tilgi ti lay.

⁶Gomer de sode äen wo äuy Tiñ mani Togarma no, Le ti wer gloñhwede äedewn, De sode äen wo äuy De wer jar ma ngaäa maga wo see äo ni mono.

⁷Grag go, ni ndo oo go mañ gorge, Ndo de see äo, de jar maga wo de tayge de booge ti äo mo ta' äuy no! Ndo joñ ge diñ je gor ti äaara.

⁸Ge wo pel wo haçaç mono, AÈ fer ge yañ kañ moge ti ngeel joñre äon wo no Go ti tawge ngeeln mono, ndo seege yañ go ne sirn ti, Sir maga jar ma äil äen dañ wo go jag jaw mono, Ti ngeel maga aà men ge wo sir ma sar sar maga Saara hay de lagge ni, day ferge wo tay ti ti huuli Ma Israyeln wo, maga hay gwa' go wolañ de tobge mono. De maga aà laa ge wo le go yoo jar mono, AÀ lag ge wo yañ go de yoçoç ti ti ngeel lagge äaara no.

⁹Ndo rawge yañ, day ndo nduu gi yañ do degurleege nono, Ndo joñ ge yañ do swaare maga naa le kuägi go ne sirn ti nono, Ndo de sode äon wo äuy, De wer jar ma ngaäa maga wo de tayge de äo mono.

¹⁰Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ti wur sen mono, äiggi po pud ge wo yañ le jag jiili äo Day ndo ngaä ge waçaçre po ma de älagge yañe.

¹¹Ndo waçaç ge yañ ga: Ndi raw le' sir po Maga jar ma äil äen wo de lagge ëegede, Wo go de lagge de yoçoç ti ti ngeel lagge äaara no, Day wo de lagge äuy äi leege maga bay go de äo' kor ti wa, Bay de mbar jag wa, bay de saëge wa lay.

¹²Ndo wo ge frum feçeçre, wo ge yaçë feçeçre, ndo le' ge jar maga fer wo lagge äi sir maga hay go äaa de älagge mono. Ti jar maga tay wo see äaara le yoo wer sir wo, Wo diñ jar horoge, de feçeçre wo debañ, Day wo de lagge de tiñ ti gisiëgi tamsiri.

¹³Seba wo de Dedan, jar trere ma Tarsis wo, De weere mingir ma äaaran wii gi wo ndo yañ ga: Ndo nduu na diñ ma yaçë feçeçre yawla? Ndo joñ tayge sen mo deñ diñ ma frum feçeçre yawla, Maga ndo mo hoor solay wo de boo biñni yawla, Ma hoor horog wo de feçeçre wo yawla, Ma hoor feçeçre pur debañ yawla?

¹⁴De ele, ndar nen waçaçre weel je tabay! Ndo waçaç ge ne Gog ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga dosen nono, wur maga Jar äi jar Israyel lag ge wo go de yoçoç ti mono ndo kon yañe.

¹⁵Day ndo nduu gi yañ le ti ngeel hayle äo Maga ndo le gloñhwede le glog ni äedew mono. Ndo, de wer jar wer äo ni ngaäa, AÄ wo äuy de ëiigi ti piiri wo, De tayge jar wo ngaäa, sode wo pur debañ lay.

¹⁶Ndo wo ge yañ le' jar äi jar Israyel wo, Do swaare maga naa le kuägi go ne sirn ti nono. Go ti tawge ti ngeeln mono, sen joñ ge yañ, Day ndi nduu gi yañ de äo ma le' sir äi no, Nen maga wer sir mo ko wo ndi. De maga ndi façaç ge see äi we go see äo de nen äaara no, O Goge!

¹⁷Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi hay waçaç waçaçre go ti wurpo mono diñ ti äo yawla, Ne jar ndar nen waçaçre äi ma Israyeln wo jag mono diñ ti äo yawla, Ga le ti wursen haçaç saara hay ndar nen waçaçre go nen kiñgi tum Ga ndi nduu gi yañ de äo le' jar äin wo mono aä na diñ ti äo yawla?

¹⁸Do kay nono, ti wursen mono, Wur maga Gog nduu gi le' sir Israyel mono Diñ jag Wañkluu, Manwuri, Tïjïgi go de wañ laa ge cug yañ le go me huçy.

¹⁹Ndi sii sen go mono diñ de äil hun äi no, Diñ de äil äi ma de ba poçoç de wuu no. Do sen nono, ti wursen mono, Daëge sir ma kluu de haçaç joñ ge yañ Israyele.

²⁰Ceçeç ma nen maarog wo de weere dweere ma ciñ daë ge wo yañ pel äi de wur seno. Naëyre ma mbasga wo, De feçeçre maga seeë wo ti äiiri äaara ti sir mo äuy, De jar tebere maga wo ciñ ti sir la mo äuy no. Huuli legad ge wo go, See huuli leë ge wo go, Day kor äuy leë ge wo go gesiñ

²¹Ndi ëe ge jaw le ne hen ti, ne huuli äin wo ti äuy Diñ jag Wañkluu, Manwuri. Wosela ngië gi jag jaw äen ne hen äen ti.

²²Ndi caa ge kiida äe de bulfuñ wo de ci Ndirage baa ma de leege nen gig giggi, de huuli nen lay. Ndi joñ ge wuu wo de wuu ma haä see debañ ne sode äen wo ti, ne jar maga joñ wo wer äe ngaäa ti.

²³Ndi naa ge nen kluu äin yañ wo go de debay äag äi no. Ndi kañ ge nen wer sir wo yañ ngaäa ti see äi, Maga ko ge wo yañ so ga ndi diñ Manwuri.

ESEKIYEL 39

AÈ de yiñ gog tigrin pa

¹Ndo, weel je tabay, Ndar nen waçaçre ne Gog ti! Ndo waçaç ge ga: Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga ndi patala hee de äo Goge, Wañ Rose, wañ Meseg wo de Tubale!

²Ndi kog ge ndo, day ndi raw ge de äo, Ndi ëiigi le de äo ti ngeel maga ndo le glog taw le gloñhwede ni mono. Ndi nduu gi yañ de äo ciñ ti huuli ma Israyeln wo.

³Ndi haw ge toñwaa äon yañ go mo ti do guuri, Day ndi laa ge waa äon yañ wo go mo ti do ware.

⁴Ndo le' ge yañ ciñ ti huuli ma Israyel wo no, Ndo, sode äon wo äuy lay, De wer jar maga joñ ge wo wer äo mono, Ne weere dweere ma ree naèy wo, ne wer Weere dweere ma honla wo äuy. Day ne naèyre ma mbasga wo, Ndi haç ge ndo go ne hara diñ reege äaara

⁵Ndo le' ge go ciñ ti ngeel ma mbasga, Werga ndi, ndi waçaç waçaçre go, Diñ jag Wañkluu Manwuri.

⁶Ndi äo' ge wuu yañ le äil Magoge, Day yoo jar maga wo le go de lagge go de yoçoç ti Ti kaali wo mo äuy no. Day, àa ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri.

⁷Ndi naa ge nen ëu äi ma bay äagn yañ go Ti holañ jar äi Israyel wora, Day ndi men ge ëu äi ma bay äagn go demge gaa, Day wer sir ko ge wo yañ ga ndi diñ Manwuri, Je ma bay äag ma Israyel no.

⁸Koëa: feçeçre ma kay wo le de seege, àa wo go de äod jage Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri: AÀ diñ wur maga ndi hay waçaç go ti äe mono.

⁹Do kay nono, jar maga wo de tiñ äi leege ma Israyeln wo mono laa ge wo yañ go, AÀ lag ge wo feçeçre durgi wo yañ go ti wuu roège. Gidigli ma kleere wo de ma kluuri wo, toñwaa wo de waa wo, Gocweg wo de manjawre wo. Day àa joñ ge wo kiñgi yañ roège ka' renam.

¹⁰AÀ wo ge wo le hoo koo mbasga gaa so, Day àa wo ge wo le car koo yoo koo gaa so, Werga àa ngal ge wo wuu diñ de feçeçre durgi wo no. AÀ hoor ge wo feçeçre maga aè hay yaçë ra jag durgi do äaara mono. AÀ frumgi wo diñ feçeçre jar maga hay frum wo ra go mono, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

¹¹Ti wursen mono, Ndi haç ge ngeel teer huli yañ ne Gog Israyele, Ti log mani jar rañgen wo, jag maarog nen wer no kay no. AÀ teçg faage go ne jar seelen wo. AÀ tee ge Gog go de jar äen wo äuy diñ ni. Day aè èen ge yañ ga Por ma jar ngaäa mani Gog no.

¹²Tiñ mani Israyeln tee ge ra yañ go, Sen diñ ma façaç sirn go, Sen joñ ge few renam.

¹³Jar ma äi sirn äuy tee ge wo ra yañ, Day sen mokayrage ëu yañ go, Ti wur maga ndi da' ge togoëge mono, Diñ jag Wañkluu, Manwuri.

¹⁴AÈ lag ge jar po yañ wo go sar lag tum ma rañ sir no. Jar seele faage kay ge wo ra yañ ma teege, Jar maga gwaë wo go ciñ ti sir mo deñ no, Sen diñ ma kol sirn go de faage. AÀ mañ ge wo joñre äaara yañ do kiëgi Nen few renam.

¹⁵Jar rañge sen rañ ge wo äil sirn yañe, De maga jobo yoo äaara ko ge hm je tabay we deñ no, AÀ co'ge wo mopo yañ see äe ni ma koge äe gusi, Nen maga jar teer hulin mo teen wo go, Äil Por jar Ngaäa mani Gog no.

¹⁶Hamona diñ ëu äi leege po lay, Diñ do kay no so no ga aè façaç ge sirn go mono.

¹⁷Ndo, weel je tabay, Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga wii wer weere dweere ma honla wo äuy, De naèyre ma mbasga wo äuy ga: Tay wee ti see äay, see wee le, Baa wee jag see äay le go ti coçoç ngeel wo äuy Ti siigi jag äi no, maga ndi nga'n diñ ndi de see äi tu ne nday. Siigi jag ma kluu ti huuli ma Israyel wo no, Nday ree ge naèy yañ, nday joo ge ci yañ wur seno.

¹⁸Nday ree ge naèy blumri wo yañe, Day nday joo ge ci wañre ma gesiñ la wo yañe. Gamlare wo, saçaçre wo de togloñre wo maga aè hay goä ra Basan mono.

¹⁹Nday ree ge noo yañ haçaç nday gay do äe, Nday joo ge ci yañ haçaç nday taa go de äe Ti siigi jag äi maga ndi nga'n ne nday mono.

²⁰Ti few reege äin mono, Nday ree ge naèy piiri wo yañ de jar yaë piirin wo, Naèy blumri wo de sode ma durgin wo, Diñ jag Wañkluu, Manwuri.

²¹Ndi naa ge nen togoëge äin yañ go yoo wer sir wo Day wer sir wo äuy ko ge wo kiida maga ndi caa ge ra yañ, De do äi maga ndi kañ ge ti äaara mono.

²²Tiñ mani Israyeln ko ge yañ ga ndi Diñ Manwuri, Baa äe no, Tiñi wer ti wur seno, day see wo pele.

Kluu waçaçre maga Esekiyel siin go mono

²³Wer sir ko ge wo yañ ga diñ wer älagge äaaran wo Ga aè hay hoo tiñ mani Israyeln wo go mono Diñ wer ndarge gog äaaran see äi, Diñ dosen no lay ndi kal yoñ nen äi go see äaara lay. Day ndi kal tob rage go ne jar hee äaara wo do Nen maga aà mo huë wo go jag jaw.

²⁴Ndi hay joñ ra diñ see demge äaaran wo de älagge äaaran wo, Day ndi kal yoñ nen äi go see äaara.

²⁵De ele! Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga patala ndi fer jar ni Jakob maga hay wo wo go de hooge ti dañgay le, Ndi ko ge decoo tiñ mani Israyeln yañ äuy, Day ndi joñ ge yañ de hun ti ëu äi ma bay ëag no.

²⁶Do kay nono, ti äaara yoçoç ge yañ go ti mbuëgi soçoçre äaara no. Day yoçoç yañ go ti ndarge gog äaara maga aà hay wo ndarge äe see äi mo äuy lay no. AÀ lag ge wo yañ go de yoçoç ti äi sir äaara no, Bay maga jobo nduugi yañ gay rage wa so.

²⁷De maga ndi hom ge we le de äaara yoo wer jar wo no, De maga ndi tay ge ti äaara we le äi sir ni See jar hee äaara maga aà hay wo le go ni we no, Ndi joñ ge yañ go de façaçge see äaara De mbere nen äaara nen wer sir wo ngaäa debaň.

²⁸AÈ ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, Baa äaara no, Maga hay hoo ra wo go dañgay yoo wer sir wo, Day fer le tay rage äi sir äaaran mono. Ndi men ge wo go yoo äaara ni boñ gaa hase.

²⁹Day ndi yoñ ge nen äi go ne hara gaa so, Werga ndi dus gi Nenterse äin yañ ti tiñ mani Israyel no, Diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 40

WAARE MAGA AÈ NAA NEN ÄE GO TI TIÑ BAA MA WURPON MONO waçaçre maga naa da' äil ngeel ma sen lam no

¹Nen kiñgi ma de do äog ti dwee maga wuur wo go de hooge dañgay mono, ti tjiñgi wer kiñgi no, wur naw ma de hwaln äil few mono, kiñgi hwal ti naa blam maga aè älag äi leegen go mono, wursen dera tu, do mani Manwurn kal joñge de äi, se kal rawwge wo go de äi ni.

²Nen ndarge nen ma de mbuëgi wo, aà kal rawge de äi, äi sir Israyele, kal hay mege ciñ ti huuli ma de geçeçre, ti ngeel maga wo nen äaň ni Waçyban wo go no kay mono, tiñ po hay wo ni do tiñ ma äi leege po wo nono.

³AÀ kal rawge wo de äi ni. Day kona diñ maga jobo hay yañ ni, ndo kon mono se do boo dob nono. AÀ hay de saale leçeç wo de graw ma ngaä feçeçre do, day kal ooge jagjiñ deñe.

⁴Blo sen la kal wii mege ga: Weel je tabay, ko de nen äo, laa de sug äo! Joñ nen kañ eiggi ti fen maga ndi day kañ nen äo ni mono de ele, werga aè nduu de äo ti ngeel la ni mono diñ ma koge. Ni ndo naa wer fen maga ndo kon ge mo äuy ne tiñ mani Israyel no.

Feelen wo de jewlere ma nen faalen wo no

⁵Ko so na, kor go de äo'ge nen faale la ne tiñ Baan ti degarra äuy. Graw ma ngaä feçeçre maga geçeçre äe nen ngaä meder swa' hay do blon kay, ëoñëoñ do boñ

hay ngaä palm wo pel ni boñ dedañ ëoñëoñ do ma haçy maga aè ngaä feçeçe de äe mono. AÀ ngaä äiäir glig no, sen kal ngaä meder swa'a. Se kal ngaä geçeçe äe no, sen kal ngaä meder swa' lay.

⁶AÀ kal rawge jagjiñ maga glig äen wo de ngië nen nen wer mono, day kal ëiigi wo ti ngeel seele no. AÀ kal ngaä ngeel ëiigi ma jagjiñ no, kal da'ge mono diy äen nen ngaä meder swa'a.

⁷Hulug tiñ ma honla äuy paçaçge äe hay ngaä meder swa'a, diy äe hay ngaä meder swa' lay. Meder go ti holañ hulug tiñ wo äog de nusi. Ngeel ëiigi ma jagjiñ maga mañ see jagjiñ jewlere ma nen äil mono, sen hay ngaä meder swa'a.

⁸AÀ kal ngaä jewlere jagjiñ ma nen äil no, se kal ngaä meder ti diy äen swa'a.

⁹AÀ kal ngaä jewlere jagjiñ no, se kal ngaä meder ti paçaçge äen naa. Dog äaaran hay wo ngaä meder boñ boñ lay. Jewleren jagjiñ hay wo nen äili.

¹⁰Hulug tiñ jagjiñ ma nen wern hay wo swa'a: äaäla swa' lay, äaäla swa' lay. AÀ wo swa' äuy hay wo de ngaäge dega' dega'a, day dog maga äaäla lay äaäla lay mono hay wo de ngaäge dega' dega' lay.

¹¹AÀ kal ngaä diy ndugla jagjiñ no, se kal ngaä meder dwee. Paçaçge jagjing ngaä meder hiira'a.

¹²Nen pel hulug tiñ wo mono, ngeel ma de koë hay yañ go ni, maga geçeçe äen ciñ nen ngaä sañtimeder do dwee, jeñ äe äaäla lay äaäla lay hay nen ngaä meder swa' swa'a.

¹³AÀ kal ngaä jagjiñ äuy, tĩĩ; wer le tipeçeçe ti hulug tiñn ka' haçaç wo kañge äiñ ma la no. Holañ ngeel sen kal ngaä meder hwal ti äog de sañtimeder do dwee.

¹⁴AÀ kal joñge de dogn wo dosen no lay, aà hay wo ngaä meder hwale hwale. Wo nen see dogn no kay mono, feele hay go de yiñ ti jagjiñ cweçeç äuy.

¹⁵Ngeel maga go de koë ti holañ jagjiñ ma kalgen wo de jewleren wo de jagjiñ ma nen äiln hay ngaä meder do äog ti dwee.

¹⁶Ti hulug tiñn wo mono, feneder hay de heer boore ma yeraçraç wo ti, de dog äen wo no, wo nen äil jagjiñ go ti äe cweçeç äuy. Feneder hay wo ti jewleren wo go ti äe nen äil cweçeç äuy lay. Foto palme hay wo de ceëge see dog wo no.

¹⁷AÀ kal rawge de äi ti feele ma nen faalen, ti ngeel maga tiñ po yañ wo ni, de ngeel maga go de da'ge de el go ti feelen cweçeç äuy. Tiñ hay ti ngeel ma de da'gen äuy do swa'a.

¹⁸Ngeel ma de da'gen hay go ti jeñ jagjiñ wo no, day paçaçge äe hay de ngaäge de jagjiñ wo no, sen hay diñ da'ge äe ma nen gesiñ no.

¹⁹AÀ kal ngaä diy ngeel ma nen jag ngeel maga jagjiñ le de ngië nen ni gesiñ ka' haçaç nduu go kañge ti jeñ feelee ma nen ail no. AÀ kal da'ge äe nen meder do dwee. AÀ ngaän nen were, nen gloñhwede lay.

²⁰AÀ kal ngaä diy jagjiñ wo de geçeçre äe ti äaän ngeel maga aà wo de ngiëgi nen äaän gloñhwede no kay ti feelee ma nen faalen mono.

²¹Hulug tiñ äen hay wo do kay nono: Ti äaäla swa'a, ti äaänlan swa' lay. Dog äen wo de jewlere äen wo äuy hay wo de ngaäge dega' dega' de jagjiñ ma tañgu no. Geçeçre äen äuy nen ngaä meder do äog ti dwee, diy äen äuy nen ngaä meder hwal ti äog de nusi.

²²Feneder äen wo de jewlere äen wo de foto sug palme äen wo äuy hay wo de ngaäge dega' de jagjiñ maga glig äen wo de ngië nen nen wer mono. AÀ ëii wo ni diñ ti ngeel seele tiëtië renam pel ngeel maga jewlere äen hay wo ni mono.

²³Jagjiñ hay yañ ti feelee ma nen ailn ni boñ de ngafge de jagjiñ ma nen äaän gloñhwede no, day de ngafge de jagjiñ ma nen wer no. AÀ kal ngaä ngeel ma ti holañ jagjiñ wo no. Se meder do dwee.

²⁴AÀ kal rawge de äi nen äaän ni waçybane, ti ngeel maga jagjiñ ma äaän sen hay wo ni. AÀ kal ngaä dog äen wo de jewlere äen wo, saara hay ngaäge dega' dega' äuy.

²⁵Jagjiñ sen wo de jewlere äen hay wo go de cir ti de feneder cweç äuy do feneder ma lan wo no lay. Paçaçge äen ngaä meder do äog ti dwee, diy äen ngaä meder hwal ti äog de nusi.

²⁶AÀ hay ëiigi wo ni de ngeel kañ äaale tië tië renam, pel ngeel maga jewlere äen wo ni mono. Foto palme hay ti dog äen wo äaäla lay äaäla lay.

²⁷Feelee ma nen faalen hay de jagjiñ wo nen äaän ni waçyban no kay boñ. Se kal ngaä ngeel maga holañ jagjiñ no, wo kañge äe see ma äaän ni waçyban no. Sen kal ngaä meder do dwee.

Feelen wo de jewlere ma nen ail wo no

²⁸AÀ kal rawge de äi äi feelee ma nen ail no, ti jagjiñ ma nen ni waçyban no. AÀ kal ngaä jagjiñ ma nen äaän ni waçyban no, day saara hay dega' dega' äuy.

²⁹Hulug tiñ äen wo no, dog äen wo no, jewlere äen hay wo dega' äuy. Jagjin sen wo de jewlere äen hay wo go de yiñ feneder ti cweçeç äuy. Paçaçge äaara hay ngaä meder do äog ti dwee, diy äaara hay ngaä meder hwal ti äog de nusi.

³⁰Jewlere hay go ti äe äe cweçeç äuy, maga hay wo ngaä meder ti paçaçge äaaran hwal ti äog de nusi, diy äaaran ngaä meder äog de nusi.

³¹Jewlere äen wo go kañge see feelee ma nen siigi no. Foto sug palme hay de joñge ti dog äen wo no, day ngeel ëiigi seege hay wo ni tië tië nenma'a.

³²AÀ kal rawge de äi äi feele ma nen äiln wo nen were. AÀ kal ngaä jagjiñ no, maga hay wo äuy dega' dega'a.

³³Hulug tiñ äen wo no, dog äen wo no, wo de jewlere äen wo äuy hay wo dega' äuy. Jagjiñ äen de jewlere äen hay wo go de yiñ feneder ti cweçeç äuy. Paçaçe äaara hay ngaä meder do äog ti dwee, diy äaara hay ngaä meder hwal ti äog de nusi.

³⁴Jewlere äen hay wo woge taw ti see feele ma nen siigi no. Foto palme hay de joñge äaäla lay äaäla lay see dog äen wo no. Ngeel ëiigi wo seege ni hay ni nenma'a.

³⁵AÀ kal rawge de äi see jagjiñ ma nen gloñhwede no, aà kal ngaäge äe. Saara ngaäge dega' dega' äuy.

³⁶Hulug tiñ äen wo no, äaale äe ma de corgen wo no, de jewlere äen wo äuy hay wo ngaäge dosen no lay. Feneder hay go de yiñgi ti äaara cweçeç äuy. Paçaçe äaara hay ngaä meder do äog ti dwee, diy äaara hay ngaä meder hwal ti äog de nusi.

³⁷Äaale äaara ma de corgen hay go woge tawge ti feele ma nen faale no. Foto sug palme hay de joñge ti äaale äe ma de corgen wo äaäla lay äaäla lay, de ngeel ëiigi wo seege ni tiëtië nenma'a.

³⁸Äil tiñ hay yañ ni maga jag äe hay wo de caage ti gisiëgi äaale äe ma de corgen wo de jagjiñ wo no. Diñ ti ngeel sen ni ga aè hay yog siigi jag maga aè roë feçeçe äen go äuy äuy mono ni.

³⁹Äil jewlere äen wo de jagjiñ äen wo mono, table hay yañ wo de laage ti ngeel po ni äoge. AÀ hay ngaë feçeçe siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, de siigi go ti älagge, de siigi jag ma mañ ree go ne jobo ti mono diñ ni.

⁴⁰Ti coçoç ngeel mapo ni boñ maga wo wo go nen faale mono, nen ti ngeel maga aè hay ëiigi wo ti jagjiñ ma äaä gloñhweden ni mono, table hay yañ ni äoge. Day wo nen äaälan jagjiñ ma äaä jewleren mono, table hay ni äoge.

⁴¹Ti jeñ jagjiñ wo mono, table hay yañ äaäla naa, hay äaäla naa lay. AÀ tay wo äuy nenma'a, diñ maga aè hay ngaë siigi jagn wo ti äaara mono.

⁴²Table huuli ma de ceëge hay yañ wo ni naa pa, ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono. Jeñ äaara hay ngaä sañtimeder do renam ti dwee, aè hay lag feçeçe ma ngaë feçeçe sië jag maga aè roë mo äen go äuy de feçeçe siigi jag ma lan wo mono diñ ciñ ti äaara.

⁴³AÈ kal äo' diñdiñ ti jeñ äe äil nen ngaä sañtimeder nenma'a go ti äe degarra äuy. Day aè hay laa naëy feçeçe sië jagn wo diñ ciñ ti table sen wo no.

⁴⁴Wo go faale jagjiñ ma nen äiln mono, tiñ ma jar 'wad siñ hay yañ wo ni, äi feele ma nen äil no. Mapo boñ hay wo nen ti jagjiñ ma äaä gloñhwede no, glig äen hay

wo nen ään ni waçybane, ma lan hay wo nen ään jagjiñ ma nen wer no, glig äen hay wo de ngië nen ään gloñhwede.

⁴⁵AÀ kal wii mege ga: Tiñ see maga glig äen wo de ngië nen ään ni waçyban mono, diñ ma jar sië jag maga wo de ko joñre ma äi tiñ Baan ni mono.

⁴⁶Tiñ maga glig äen wo de ngië nen nen ään gloñhwede mono, diñ ma jar sië jag maga wo de ko joñre ma ti ngeel sië jagn mono. AÀ diñ jar ni Sadog wo, maga ya' wo wo äiñ Manwuri ti joñre ne hen yoo jar Lefid wo mono.

Carge nen tiñ Baan go

⁴⁷AÀ kal ngaä feele no: Coçoç äen naa äuy hay ngaäge dega' dega'a, aà hay ngaä meder do dwee. Ngeel sië jagn hay pel tiñ Baa no.

⁴⁸AÀ kal rawge de äi äil jewlere Tiñ Baa no. AÀ kal ngaä äaale äe ma de corgen wo äil jewlere no: AÀ hay wo ngaä meder äog de nusi ti äañla no, hay ngaäge ti äañlan äog de nus lay. Diy jewleren hay ngaä meder boñ de nusi, äañlan hay ngaä meder boñ de nus lay.

⁴⁹Jagjiñ hay ngaä meder hwal ti paçaçge äe, day hay ngaä meder dwee de nus ti diy äen lay. AÀ hay ëiigi wo ni diñ de ngeel ëiigi. Dog hay yañ wo ti jeñ äaale äe ma de corgen wo no, ma la boñ ti ään po, ma lan ti äañlan lay.

ESEKIYEL 41

¹AÀ kal rawge de äi äi tiñ Baa no. AÀ kal ngaä äaale äe ma de corgen wo no. Ään mapo boñ kal ngaä meder swa'a, ti diy äe no, ään ma lan kal ngaä meder ti diy äen swa' lay, diñ diy mburyug no.

²Diy jag tiñ hay nen ngaä meder dwee. Ään jag tiñ hay wo ngaä meder äog de nusi, ti äañla äog de nus lay. AÀ kal ngaä paçaçge tiñ Baa no se ngaä meder do äoge, diy äen kal ngaä meder hwale.

³Blam äe se raw kalge äili. AÀ raw ngaä äaale äe ma de corge ma nen äil wo no, se kal ngaä meder boñ. Jag tiñ kal ngaä meder swa'a. Diy jag tiñ kal ngaä meder swa de nusi.

⁴AÀ kal ngaä ngeel po ti paçaçge äen nen meder hwale, kal ngaä ngeel la ti diy äen nen meder hwale, nen pel tiñ Baa no, day aà kal wii mege ga: Mo ta' la diñ ngeel ma de bay ëag has has no.

Tiñ maga wo de saëge see tiñ Baan mono

⁵AÀ kal ngaä glig tiñ no, se kal ngaä meder swa'a, kal ngaä diy äen go ti jeñ tiñ no go ti tiñ degarra äuy, se kal ngaä meder äoge.

⁶Tiñ ma ti jeñ wo de labge see kaçaçra mañ mañ nen ngaä äaale do swa' ti swa'a, wo de heerge wo ti holañ glig ma de booge ti paçaçge tiñ Baa no, ma ëaw tiñ Baan go ti äe degarra äuy. AÀ hay bay wo de gisgi see glig tiñ Baan de see äe wa.

⁷Äil tiñn hay wo go de yaçaç ngeeln debañ, ti ngeel maga aà ti geçeçe äen ciñ mono. De maga ndo see wo pel ni mono, ndo kii le, werga aè hay ëiigi wo kiigi ti tiñ mono diñ de fen ëiigi maga ngiëgi. Do kay no mono ngeel hay wo ti ngeel ma ciñn debañ dedañ ma nen gesiñ no, day aè hay wo ëiigi ti tiñ ma gesiñn wo la ma woge ti tiñ ma ciñn mono aè hee diñ äil tiñ ma ti gisiëgi no.

⁸Ndi kal koge mono tiñ maga hay wo ti jeñ tiñ Baan mo kay no, geçeçe äaara hay dedañ tiñ Baan ciñ nen meder swa'a.

⁹See glig ma ti jeñ äen hay wo ngaä meder ti äiäir äen äog de nusi. Ngeel maga go de gwa'ge de koë ti holañ glig tiñ ma ti jeñ wo de tiñ Baa no.

¹⁰Tiñ maga wo go ti tiñn degarra mono, hay wo ngaä meder hwale, go ti äe degarra äuy lay.

¹¹Jag faage ma ti tiñ ma ti jeñn hay go de men ngeel de koë ni, ngeel kalge nen äaän gloñhwede, ngeel maga hay go de gwa'ge de koë mono, hay ngaä meder äog de nusi go ti äe degarra äuy.

¹²See tiñ Baan wo nen pel no kay mono, tiñ hay yañ pel ngeel ma de koën ni dega' dega'a. AÀ hay ngaä meder do naa ti dwee ti paçaçe äe no, day hay ngaä meder do swa' ti dwee ti diy äen lay, äiäir glig äen hay ngaä meder äog de nusi.

¹³AÀ kal ngaä tiñ no, se kal ngaä meder ti paçaçe äen do dwee. Ngeel ma de koë no, tiñn wo de glig äen wo no, hay wo ngaä meder do dwee lay.

¹⁴Diy see glig tiñ Baa maga hay de ngië nen nen wer no kay mono, de ngeel maga hay go de koë mono, hay ngaä meder do dwee.

¹⁵AÀ kal ngaä paçaçe tiñn pel ngeel ma de koë no, wo nen faale, de tu äen wo äaäla lay, äaäla lay, se kal ngaä meder do dwee.

Äil tiñ Baa no

Tiñ Baa nen äili, jewlere wo nen faale,

¹⁶Ngeel ëiigi ma jag tiñ wo no, feneder ma de taçe boore nen yeçraçaçraçaç wo no, tu ma ti äe degarra ma de jagge ciñ ti keçeç swa' wo no, maga de ngafge de ngeel ëiigi jag tiñn wo no, hay wo go de äo' koore faale go ti äe degarra äuy. Le gesiñ ka' haçaç le' go ti feneder wo no, day jag feneder hay wo go de teçgge.

¹⁷Go nen faale tiñ Baa no, wo nen äili, tiñ; wer le jag faage ka' haçaç nduu go äi tiñ ma nen wern wo mono, aè lag lar see glign go äuy.

¹⁸Day aè hay joñ foto kerubeçeç wo de foto sug palme wo ni. Foto sug palme hay ti holañ kerubeçeçn wo äoge.

¹⁹Kerubeçeç ma honla äuy ngeel ko nen äe hay äoge. Ngeel ko nen mapo boñ de mañ ma je tabay, sen hay wo de ngiëgi ne foto sug palmen ti, ngeel ko nen ma lan

de mañ weel mingiri, sen wo de ngiëgi ne sug palme ma lan ti lay. AÀ hay de joñge dosen no mono go ti tiñn degarra äuy.

²⁰Le gesiñ ka' haçaç go ciñ ti jag tiñ no, aè hay joñ foto kerubeçeç wo de foto sug palme wo ni, go ti kor tiñ Baa buy lay.

²¹Jag tiñ äil tiñ ma kluun hay ngaäge dega' dega' äañla lay, äañla lay, day see ngel ma bay äagn hay de mañ keçeç äuy.

²²Ngeel sië jagn hay de joñge de koo, geçeçre äe hay ngaä meder boñ de nusi, paçaçge äe ngaä meder äoge. Ti coçoç äen wo ti paçaçge äen wo de äil äen wo mono, aà hay diñ koo. Blon raw wii mege ga: Mo ta' la diñ table maga pel Manwur mono.

²³Tiñ Baan wo de ngeel ma bay äagn mono jag äaara hay äoge.

²⁴Ti jag tiñn wo mono, jag äaara ma mbar ragen hay äog äoge, maga hay wo ngiëgi jag tiñn ni äog äuy. Jag tiñ boñ jag äe de ngiëgi ka' ka' äoge, ma lan dosen no lay.

²⁵AÈ hay joñ foto kerubeçeç wo de foto sug palme ti jag tiñ Baa no, do maga aè hay joñ see glig äen no lay. AÀ hay joñ pel ngeel de joñge de koo see glig ma jag tiñ jewleren go nen siigi.

²⁶Feneder ma de taçë boore nen yeçraçaçraçaç hay wo ni, foto sug palme wo de joñge äañla lay äañla lay ti jeñ jewleren wo no, ti jeñ tiñ ma ti jeñ see tiñ Baa wo no, de pel ngeel wo no.

ESEKIYEL 42

Feçeçre maga wo see tiñ Baan mono

¹AÀ raw kalge go de äi, raw de äi äi feelee ma nen faale no, wo nen äaä gloñhwede, day kal rawge de äi äil tiñ maga hay wo de ngafge de ngeel ma de koën wo, day de ngafge de tiñ maga hay wo nen äaä gloñhwede mono.

²See glig maga jag tiñ ma nen äaä gloñhweden wo de caage ni no kay mono, paçaçge äe hay nen ngaä meder do dwee, diy äen hay nen ngaä meder do äog ti dwee.

³Sen hay mokay de ngafge de feelee ma nen faale no, maga ngaä meder hwal mono, de ngafge de feelee ma nen faale maga go de da'ge mono. Tu yañ wo ni swa' de jagge ciñ ti kaçaçra.

⁴Pel tiñn wo mono, ngeel seele yañ ni maga diy äe ngaä meder dwee wo nen äil no kay no, day faage yañ ni nen ngaä sañtimeder do dwee. Jag äaara hay wo nen äaä gloñhwede.

⁵Tiñ ma ciñn hay wo kleere dedań ma gesiń wo no, dedań ma ti gisiëgin wo pa, diń wer maga blam ngeel ma de äodgen wo mo tië tië hay wo go carge see äaara mono.

⁶Tiñ hay de jagge ciń ti keçeç swa'a, ama dog hay bay wo ni do dog ma ti feelen wo no wa. Diń wersen so ga tjiĩ wer le gesiń ka' tiñ maga sen wo ciń haçaç mono, hay wo kleere dedań ma gesiń wo, de ma ti gisiëgin wo lay.

⁷Ti feele ma nen faalen mono kor maga ti jeń tiñn wo no kay hay ngaä meder do äog ti dwee ti paçaçge äe no.

⁸Ama ane, paçaçge tiñ ma ti äań feele ma nen faalen hay ngaä meder do äog ti dwee, ama ti äań glig maga sen wo de ngiëgi see tiñ Baan no kay mono, sen hay ngaä meder do dwee ti paçaçge äe no.

⁹Wo nen wer tiñ sen wo gesiń mono, ngeel ma cegaëge go nen äań wer yań ni, de maga ndo nduu we le äi feele ma nen faalen no kay mono.

¹⁰Tiñ hay yań wo ti diy kor ma ti feelen no kay pa, nen were, de ngafge de ngeel ma de koë no, day de ngafge de tiñ no.

¹¹Pel äaara mono, ngeel seele hay yań ni, do maga hay le pel tiñ ma nen äań gloñhweden wo no lay. Paçaçge äaara wo de diy äaara hay wo diń sen boń. Faage äaara no, kaë kaë äaara no, ngeel maga aè kal go ni mono hay wo diń sen boń.

¹²Jag faage tiñ maga hay wo nen äań ni waçyban mono, hay wo diń sen boń lay. Jag tiñ hay yań ti faage, ndo kal wo ni no kay tu mono, ti faage maga ti kor maga wo nen wer no kay dera tu mono, ti ngeel maga aè laa wo ni mono.

¹³AÀ kal wii mege ga: Tiñ maga wo nen äań gloñhwede wo de tiñ maga wo nen äań ni waçyban mono, maga wo nen pel ngeel ma de koën mono, wo diń tiñ ma bay ëage. Jar sië jag maga wo wo äiń Manwur mono ree ge wo feçeçre ma bay ëag has debańn wo diń ni. AÀ laa ge wo feçeçre ma bay ëag has hasn wo diń ni, feçeçre haçgen wo, feçeçre sië jag ma de ngaëgen wo maga aè nduë de äaara ma joń siigi jag ti älagge wo, de siigi jag ma far ree go ne jar ti ti ngeel ma bay ëag hasn mono.

¹⁴De maga jar sië jagn laa ge wo we wo ni no, aà laa ge wo le go de deele tu ti ngeel ma bay ëagn ma woge ti feele ma nen faalen gaa, ama aà laage wo oçoçbe maga aà joń wo jońre de äe mono ti ngeel ni, werga oçoçbe sen wo bay ëage. AÀ laa ge wo ti äaara diń oçoçbe ma tigriń, ma woge ti ngeel maga jar ma äuy ni mono.

Ngaäge glig ma nen faale no

¹⁵De maga aà taw jońre ngaäge äil tiñ Baan go mono, aà raw kalge go de äi jagjiń ma nen wer no, day aà kal ngaä see äe go ti äe degarra äuy.

¹⁶AÀ kal ngaä ngeel ma nen äaän wern de graw ma ngaä feçeçre no, se da'n mono se hay ngaäge äuy meder kiskis äog ti äe do dwee ti paçaçge äe.

¹⁷AÀ kal ngaä ngeel ma nen äaän gloñhweden de graw ma ngaä feçeçre no, se da' mono sen hay ngaäge äuy meder kiskis äoge, ti äe do dwee ti paçaçge äe.

¹⁸AÀ kal ngaä ngeel ma nen äaän ni waçybann de graw ma ngaä feçeçre no, se da' mono sen kal ngaä meder kiskis äoge, ti äe do dwee ti paçaçge äe.

¹⁹AÀ kal ngië nen wo nen pele, kal ngaäge de graw ma ngaä feçeçren mono kal da' meder ni kiskis äog ti äe do dwee ti paçaçge äe.

²⁰AÀ kal ngaä korn go ti coçoç äen wo naa äuy. Paçaçge äen hay ngaä meder kiskis äog ti äe do dwee, diy äen hay ngaä meder kiskis äog ti äe do dwee. Sen hay diñ ma caa äil ngeel ma bay äagn wo go de ma de demge no.

ESEKIYEL 43

Baa fer le äi tiñ Baa no

¹AÀ kal rawge de äi jagjiñ no, jagjiñ maga wo de ngië nen nen wer mono.

²Kona diñ maga togoëge Baa mani Israyeln hay le seege nen were. Geçeçge äe hay do ngarge jag kañgaw bii ma kluuri wo nono, day sir hay sagge wer togoëge äe no.

³Naage nen maga hay joñ me mono hay de mañ naage nen maga hay joñ me de wur maga ndi hay nduu älag äi leegen go mono. Day ndarge nen sen hay wo de mañ maga hay joñ wo me le jag bii Kebar mono. Ndi kal le'ge gesiñ de jel nen äi gesiñ.

⁴Togoëge mani Manwurn kal seege le nen see tiñ Baa no, ti faage jagjiñ maga glig äen hay wo de ngië nen nen wer mono.

⁵Do kay nono, Nenterse kal mañ mege, kal rawge de äi äi feele ma nen äil no. Kona diñ maga togoëge mani Manwurn kal ba äil tiñ Baan go.

⁶Ndi kal laage mono jobo le de waçaç waçaçre le me äi tiñ Baa no, day jobo de oole ti jeñ äi la deñ.

⁷AÀ kal wii mege ga: Weel je tabay, mo ta' la diñ ngeel paale wañ äi no, ngeel maga ndi kañ ge äi coo äaale äi ni mono. Ndi hay ge yañ ti holañ jar Israyel wo ni ma tum. Tiñ mani Israyeln wo de wañre äaaran kaçaç ge wo ma dem ëu äi ma bay äagn de waçaçre figliw äaaran wo de huli wañre äaaran wo ti ngeel sië jag äaara ma de farge ciñn wo gaa so.

⁸Wañren hay joñ wo ngeel ëiigi jag tiñ äaaran wo mañ see ngeel ëiigi jag tiñ ma äi no, joñ wo koore jag tiñ äaaran wo mañ tu ti jeñ koore jag tiñ ma äi no. Go ti holañ tiñ ma äin wo de tiñ ma äaaran diñ glig ti' tawa. Diñ do kay no so no ga aà joñ wo

nen dem ëu äi ma bay ëagn go de feçeçre hoorsee äaara maga aà joñ wo ra mono. Diñ wersen so ga ndi hay roë ra go de äil soçoçge äin mono.

⁹Patalam no, aà ya' ge wo joñre figliw äaaran yañ wo wo go see äi haçaç, de huli wañre äaaran wo no, day ndi hay ge yañ ti holañ äaara ma tum.

¹⁰Ndo, weel je tabay joñ nen car nen ma äi tiñ Baan go ne jar Israyel wo pel taë taë. Daga aà mo ko wo älagge äaara no, day soçoçre mo joñ ra, day aà mo ngaä wo ngeel äe go ta'a.

¹¹Hayga soçoçre joñ ra we ti feçeçre maga aà joñ wo ra mo deñ äuy we no, ni ndo kañ nen äaara ti ka' tiñ Baa no. Ngaä booge äe ka'n ne hara, jag faage äe wo no, de foto feçeçre maga wo de joñge see äe mono, de jag liñgi äe ma äod faage seelen wo, de jag liñgi äen wo äuy. Ngaän go ne hara de car nen de nen äaara haç'aç. AÀ ko ge wo foto feçeçre äen wo yañ go de ele, de jag liñgi äe ma äod faage seelen wo no, aà joñ ge wo yañ do sen nono. Jag liñgi tiñ Baan na diñ do kay nono.

¹²Ciñ ti peçeçge huulin mono, ti äen go degarra äuy go debay ëag has debaë. Mokay so no, diñ jag liñgi ma ti tiñ Baa no.

Ngeel sië jagn wo de feçeçre sië jag wo no

¹³Mokay diñ ngaäge maga aè ngaä ngeel sië jagn de äe mono, ma honla äuy hay depaçaçge dedañ sañtimeder maga aè ngaä feçeçre mbe de äe haçy koë nen palme boñ. Tu maga hay go ti äe degarra mono kuëum äen hay ngaä sañtimeder do dwee, diy äen hay ngaä sañtimeder do dwee, diñdiñ jag äen hay ngaä sañtimeder do äog ti dwee ciñ.

¹⁴Le ti glog äe ma de teege gesiñn ka' haçaç nduu go ti kray äe ma nen gesiñn mono sen hay ngaä sañtimeder do dwee, holañ ngeel ma pel äen hay ngaä sañtimeder go ti jeñ ni do dwee. Tiñi wer see ma sen ni wo kañge see ma lan mono, meder hay go ti holañ ni äoge.

¹⁵Meene swee ngeel sië jagn hay ngaä meder äoge, se hay go de ndar coçoç ciñ kaëkaë naa.

¹⁶Meene swee äen hay go dega' dega'a, aà hay ngaä meder äaäla hiira' äaäla hiira' lay.

¹⁷Kray äen hay go dega' dega' äuy lay, aà hay ngaä meder renam äaäla lay äaäla lay. Go ti diñdiñ äen degarra äuy mono, sen hay ngaä sañtimeder do äog ti dwee ciñ. Jeñ äen go degarra äuy hay ngaä sañtimeder do dwee. AÀ hay ëiigi wo ni diñ de ngeel kañ äaale maga wo nen wer no kay no.

¹⁸AÀ kal wii mege ga: Weel je tabay waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga mokay diñ waçaçre maga wo de yerge ti waçaçre ngeel sië jagn mono, ti wur maga aè boon ge ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ni, de ma jwed ci ni mono.

¹⁹Ndo haç ge blo daèy ne jar sië jag jar Lefid wo. Jar ma ti ceçw mani Sadogn wo, maga Manwur de hoo rage ti joñre ne hen ga ya'ge see äe diñ saara mono: Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri. AÀ ba ge wo weedaèy twar ma joñ siigi jag go ti älagge.

²⁰Ndo äaa ge ci äe no, day ndo jwedn ge ti coçoç ngeel sië jag ma naa no, day ti hulug coçoç kray äe ma naa no, go ti ngeel maga go ti äe degarra äuy mono. Diñ do kay nono ga ndo mañ ge älagge ma ti ngeel sië jagn go, day ndo por ge go ti äe.

²¹Ndo baa ge blo daèy ma joñ siigi jag go ti älagge, day aè roën ge go ti ngeel maga go de ngaäge ta' äi tiñ mani Baan ni, go faale ngeel ma bay äag no.

²²Wur naw ma de äogn mono, ndo nduu gi de togloñ ma bay äarge see ma joñ siigi jag go ti älagge, day aè mañ ge älagge ma ti ngeel sië jagn go do maga aè hay mañ go de blo daèyn no pa no.

²³De maga ndo taw siigi jag ma ti älaggen we go no, ndo baa ge weedaèy ma bay äarge see, de gamla ma bay äarge see, maga ndo baan le yoo fiiri wo.

²⁴Ndo nduu gi de äaara pel Manwuri, jar sië jagn joñ ge wo cuu ti äaara, day joñ ge wo siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de äaara ne Manwuri.

²⁵Nen naw renam, ndo joñ ge siigi jag ti naw tum de togloñ ti älagge. Ndo joñ ge siigi jag go ti naw tum de weedaèy, de gamla maga aè ban le yoo fiiri wo, ma honla yoo äaara äuy bay äarge see.

²⁶Nen naw renam, aà joñ ge porge go ti ngeel sië jag no. AÀ façaçn ge go, day aè joñn ge go bay äage.

²⁷De maga naw sen mokay le' wo jag we go no, tiñi wer wur naw ma de nenma' no, day blam äe mono, jar sië jagn joñ ge wo feçeçre sië jag äay maga aè roë mo äen go äuy mono ti ngeel sië jag no, de siëgi jag tayge äay wo no, day ndi yaçaç ge do äay yañ go de äaara, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 44

Jag tiñ ma nen wern de megediñ ne wañre wo

¹AÀ kal ferge de äi jagjiñ ma nen faale ngeel ma bay äag no, maga wo de ngië nen nen wer mono. AÀ hay go de teçg jage.

²Manwur kal wii mege ga: Jagjiñ sen mo ka' aè teçg ge jag äe go, aè day bul gi go gaa, day jobo hee ge ni gaa, werga Manwuri, Baa mani Israyeln kal le ti äaä sen ni.

³Ama, ma wañn mono, aà joñ ge mbe nen hayge ni, ma ree hole peçeç pel Manwuri. AÀ kal ge wo diñ ti faage jewlere ma jagjiñ no, day aà fer ge go kalge diñ ti faage sen pa.

Waare kaçaç ge wo ma laage äi tiñ Baan gaa

⁴AÀ kal rawge de äi jagjiñ ma nen äañ gloñhwede no, jag tiñ Baa no. Ndi kal ko nene, kona diñ maga togoëge mani Manwur hay go de ba äil tiñ mani Manwur no.

⁵Ndi kal le'ge de jel nen äi gesiñ. Manwur kal wii mege ga: Weel je tabay, kañ ëiggi äo de ele, day ni ndo ko de nen äo, laa de sug äo, waçaçre maga ndi waçaç ge ra ti jag liñgi ma äod faage seele ma äi tiñ Baan wo mo äuy no, de jag liñgi äen wo no. Ko ngeel ma woge äi tiñ Baan de ele, de ngeel ma see ngeel ma bay ëagn wo äuy.

⁶Ndo waçaç ge ne jar ni Israyel ma ti de heegn wo ga: Waçaç do kay nono, diñ Wañkluu, Manwuri: Ga joñre äay ma hoorseen kaçaç wo mbaara we ma' so jar ni Israyel wo!

⁷Nday hay laa waare ma bay car äiñi jag jiili äaara wo de ma bay car äiñi ti hoçoçgesee äaara wo ma dem tiñ Baan go. De maga aè de woge haçaç hole peçeç äin wo me, noo feçeçre wo de ci feçeçren wo mono, nday hay blaw tayge jag äin go wer joñre hoorsee sen wo mo deñ no.

⁸Nday joñ nen ko ngar feçeçre joñre äi ma bay ëagn wo gaa, day nday hay lag jar sen wo, maga aà mo ko wo ngar joñre äin ti ngeel äay äi tiñ äi ma bay ëagn wo.

⁹Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga waare po maga bay go de caa äiñi jag jiili äe wa, bay go de caa äiñi ti hoçoçgesee äe wa, joñ ge nen kalge äi tiñ äi ma bay ëagn gaè. Waare po maga yoo jar Israyel wo kal ge ni gaè.

Faage waçaçre ma jar Lefid wo

¹⁰Ma jar Lefid maga hay ëee wo go see äi ti wur maga Israyel hay wel go, hay ngië faale go me ma rawge wer soçoçre äen wo mono, aà soë ge wo poçoçre älagge äaara no.

¹¹Äi tiñ äi ma bay ëagn mono, aà joñ ge wo diñ jar kayge koëe, maga joñ ge wo äi jagjiñ tiñ Baa no, ti joñre ne tiñ Baa no. AÀ joñ ge wo diñ jar ngaë horog maga jar nduë wo de äaara ma joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, de siigi jag ma tigriñ wo, day aà lag ge wo pel ngaän ma joñ peelee ne hara.

¹²Ndi haç' go ti äaara de mañ do war äi ciñ, waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri. Diñ wer maga aà hay kay wo ngaän ti joñge feçeçre soçoçre äaaran wo no, day srog wo wer tayge jar Israyel wo joñ älagge, aà soë ge wo poçoçre älagge äaara no.

¹³AÀ joñ ge wo nen ya'ge wo see äi mañ, nen maga saara mo hay ti joñre äin gaa, aà day ge wo do go ti tiñ äi ma bay ëagn wo gaa, see ngeel äi ma bay ëag has debaän wo gaè. AÀ soë ge wo poçoçre glub glub äaaran wo de poçoçre feçeçre hoorsee äaara maga aà hay joñn wo mono.

¹⁴Ndi haç ge koge joñre tiñ Baan yañ ne hara, day aà joñ ge wo joñre ma äil äen yañ äuy, de feçeçre maga wo nen joñge ni mo äuy no.

Faage waçaçre ma jar sië jag wo

- 15** Ama, ma jar ni Sadog jar sië jag ma ti wer maLefid maga hay wo de lagge ti joñre me de maga jar Israyel hay wel wo go see äi haçaç mo ti' no, jar ma sen la ya'ge wo mbaara yañ see äi ti joñre me, day lag ge wo mbaara yañ pel äi ma haç noo feçeçre wo de ci feçeçre me, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.
- 16** Jar ma sen wo mokay laa ge wo mbaara äi tiñ äi ma bay ëag no, jar ma sen wo mokay ya' ge wo mbaara jag table äin ti joñre me, day aà ko ge wo joñre äi no.
- 17** De maga aà nduu gi wo we jag jagjiñ feelee ma nen äiln no, aà laa ge wo oçoçbe leçeç ti äaara. Aà laa ge wo oçoçbe fuçy fiiri wo ti äaara gaa, de maga aà yañ wo ti joñren wo go diñ faale jagjiñ feelee ma nen äiln wo de tiñ Baan no.
- 18** Aà joñ ge wo de kañ jugu moobe ti äaara, day heer ge wo cirila leçeç wer äaara, day aà saë ge wo diñ mblaaga maga äod gibigri äaara gaë.
- 19** De maga aà laa wo we go siigi ma woge ti feelee ma nen faalen, ti feelee ma nen faalen see ngaään wo no, aà naa ge wo oçoçbe ma ti äaara maga aà joñ wo joñre de äe mono, day laa wo ra go äil tiñ wo, ti ngeel ma bay ëage. Aà laa wo oçoçbe ma tigriñ ti äaara nen maga saara mo façaç ngaään go de oçoçbe äaaran wo wa.
- 20** Aà ceçeç ge wo ti äaara go gaa, day men ge wo ti äaara bagge gaa lay, ama daga aà mo caw wo riñ äaara go:
- 21** Je sië jag po joo ge yii gaa, de maga aà kal ge we feelee ma nen äiln no.
- 22** Aà kaçaç ge wo ma da waçy dewur gaa, da ge waçy maga go de busgi gaa, ama aà da ge wo diñ mayre maga bay wo de woge see jobo wa ëa ti wer mani Israyel no, noga diñ waçy dewuri, maga hayga hay we diñ waçy je sië jag no.
- 23** Aà had ge wo jar äin wo yañ ma caa äil mo ma bay ëagn wo de mo ma de ëag no, aà joñ ge wo yañ nen kañ nen äaara ti mo ma de demgen wo de mo ma de façaçge go no.
- 24** Aà day we ti ngeel kiida po laybla no, waçaçre caage kiida sen joñ ge diñ ma äaara. Aà joñ ge wo nen caa kiidan diñ see waçaçre maga ndi go de kañ rage mo taë taë no, de jag liñgi äi ma äod faage seelen wo no. Aà hoo ge wo sug ti jag liñgi äin wo no, de jag liñgi äi ma de yergen wo no, ti few äin wo äuy, day aà façaç ge wo saba äin wo yañ go.
- 25** Je sië jag wo ge see huli gaa, do heçeçne maga se mo dem see se go see huli wa. Aà joñ ge mbe nen dem see äe go mono diñ ti huli paçaçbe, maabe, mbarga ma twar noga ma twaçy, henbe noga maygemaabe maga bay go de da war wa ëa.
- 26** Blam façaçge see äen go mono, aè kee ge naw ne hen renam.
- 27** Wur maga aà kal ti ngeel ma bay ëagn mono, aà wo ge de siigi jag ma ti älagge äe no, diñ jag Wañkluu, Manwuri.

²⁸Mokay diñ tabul ma hoorge maga aà joñ ge wo de äe mono. Joñ ge tabul äaara ma hoorge diñ ndi. Nday haç ge ngeel po ne hara maga joñ ge diñ äaara äi sir Israyel lay gaè. Ndi joñ ge diñ ngeel äaaran diñ ndi.

²⁹Reege äaara joñ ge diñ feçeçre haçgen wo de feçeçre siëgi jag ma ti älagge wo de siëgi jag ma far ree go ne jar ti no, de feçeçre maga wo go de diggi äi sir Israyel mo äuy joñ ge wo diñ äaara.

³⁰Jag feçeçre ma tañgun wo, feçeçre maga nday far ra go mo äuy, mapo gwa' go gaa, aà joñ ge wo diñ ma jar sië jagn wo. Nday haç ge coo ma de wañge äay ma tañgun ne je sië jag no, nen maga bosa' mani Baan mo hay ti tiñ mani äo no.

³¹Jar sië jagn joñ wo nen ree weedwee po noga horog po ma de huli, noga keçeç hay ba ne, noga naèy po ma de huli äuy mono saara reen ge gaè.

ESEKIYEL 45

Sir maga wo de gwaëge mono

¹De wur maga nday äes sirn we go ma hoor tabul äen de ndarge waçy waale no, nday mañ ge äaä ngeel ma bay äag po ni ma Manwuri. Bañ ngeel ma bay äag maga nen ngaä kilomededer hwal ti diy äe. Ngeel ma sen mo eñ ta' äuy joñ ge bay äage.

²Wo äil ngeel se maga de caage mo ta' no, aè caa ge ngeel ne tiñ Baan nen ngaä meder äaäla kiskis äog lay äaäla kiskis äog ti äe do dwee lay. Day go ti äe degarra aè men mapo yañ go de koë ni, maga diy äe ngaä meder do äog ti dwee.

³Ti ngeel se maga mo ti' ga ngaä kilomededer hwal ti äog ti paçaçge äe, day ngaä kilomededer hwal ti diy äe mono, ndo ngaä ge ngeel yañ ni ma joñ tiñ ma bay äag no, ga diñ ngeel ma de bay äag has has no.

⁴Aä diñ ngeel ma debay äag maga aè mañ go see te sir no. Aä joñ ge diñ ma jar sië jag maga wo ti joñre äi tiñ ma bay äagnn mono, maga ya' wo see Manwur ti joñre ne hen mono. Tiñ äaaran joñ ge diñ ti ngeel sen ni, day sen joñ ge diñ ngeel maga go diñ ma bay äagn sag sage.

⁵Ngeel ma tigriñ mo hay ni nen ngaä kilomededer hwal ti äog de nus ti paçaçge äe, kilomededer dwee ti diy äe sen joñ ge yañ de haçge ne jar Lefid wo, maga wo de ko joñre seele tiñ Baa de el mono.

⁶Wo ti jeñ sir maga go de caage ne Manwur kara mono, aè caa ge ngeel ma tigriñ maga ngaä kilomededer ti paçaçge äen hwal ti äog de nusi, day ngaä kilomededer ti diy äen äog de nus lay, ti jeñ ngeel ma bay äag no. Sen joñ ge diñ ngeel ma äi leege no, tiñ mani Israyeln äuy tu.

⁷Ma wañren wo mo lay no, nday men ge ngeel go ti jeñ ngeel ma bay äag ma äog wo no, de ngeel maga sen diñ ma äi leegen mono, ti jeñ ngeel ma bay äagn karra, ti jeñ ngeel maga sen diñ ma äi leegen wo karra mon. Ma nen peln wo nen pel lay,

ma nen wern wo nen wer lay, maga paçaçge äaara wo de laa kaçaçra tiĩi wer ti hagu maga le nen pel ka' haçaç wo kañge see hagu ma nen wer no.

⁸Sen joñ ge diñ sir ma äe, nen mo ma äe äi sir Israyele. Day wañre äin kaçaç ge wo ma ree äil jar äin wo go gaa so, ama aà men ge wo sirn ne tiñ mani Israyel no, diñ see äiĩni äaaran wo no.

Feçeçre maga faage äaara ti wañ wo de joñre wañ

⁹Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga sen kaçaç mbe we so wañre ma Israyel wo no! Joñ wee nen men joñre girgir äayn wo de joñre frumgi feçeçre jar äay wo go, joñ wee joñre ma de deelee wo de joñre ma ti ngeel äe keëede, bud wee jar äin wo go jag yaçge feçeçre äaara maga nday yaçen go do äaara mono, kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

¹⁰Hay wee de feçeçre ngaäge ma keëede, efa ma keëede, wo de bad ma keëede.

¹¹Efa wo de bad mo hay wo ngaäge diñ sen boñ. Homer boñ ngaä bad hwal lay. Faage fen ma ngaä rage ti ngeel äen joñ ge diñ homere.

¹²Solay sikle boñ joñ ge nen gera do äoge, day solay sikle sen joñ ge do hiira'a se nen mine boñ lay.

¹³Feçeçre haçge äayn wo mono nday joñ ge nen haçge see äaara do kay nono: Homer boñ ndo hoo efa go hiira'a, ti coore ble äo no.

¹⁴Waçaçre maga de yerge tinoo mokay lay no, tinoo maga ngaä bad boñ mono. Bad äil kor hwal mono mañ go see äe boñ werga kor boñ mokay ngaä homer maga nen ngaä bad hwal boñ, doge homer boñ ngaä bad hwale.

¹⁵Yoo horog maga wo de koëge ti ngeel koë horog ma de el ma äi sir Israyeln wo mono, yoo fiiri wo kiskis äog ndo ba ge go boñ maga joñ ge diñ fen haçge go, siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, siigi jag tayge, maga aà mo hay diñ maporge go, diñ jag Wañkluu, Manwuri.

¹⁶Jar maga wo äi sirn äuy mono, wo nen far feçeçre sen wo mokay ma haçge ne wañ ma äi sir Israyel no.

¹⁷Wañ joñ ge diñ je maga joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, de feçeçre haçgen wo, de siigi jag de yii wo, ti few wo, ti kolge few ciñ defay wo, ti wur saban wo, ti few ma kluuri ma ti feelee mani Israyeln wo äuy. Aà joñ ge siigi jag go ti älagge, joñ haçge go, joñ siigi jag maga aè roë mo äen go äuy, de siigi jag tayge wo maporge go ti tiñ mani Israyel no.

¹⁸Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga naw ma tañgu äil few mono, ndo ba ge weedaèy ma bay ëarge see, ndo mañ ge älagge ma ti tiñ ma bay ëagn go.

¹⁹Je sië jagn ëaa ge ci mo maga aà joñ sii jag go de äe ti älagge mono, day aà joñ ge go ti jeñ jag tiñ Baa no, go ti coçoç kray ngeel sië jagn naa äuy, ti jagiñ ma ti feelee ma nen äil no.

²⁰Ndo joñ ge de mañ sen do sen no taw wur naw ma de renam nen few no. Ti je maga joñ älagge ma do debay koge we, noga do debay da' faage. Nday joñ ge porge ti tiñ Baa no.

²¹Wur naw ma de hwal ti naa äil few ma tañgun mono, sen joñ ge diñ few Pag ma äay. AÀ diñ few maga joñ naw renam. AÀ ree ge diñ hole peçeç ma bay defoçoçre no.

²²Ti wursen mono wañn joñ ge siigi jag go ti see äe de see äe, day go ti ngaäa ma ti sirn äuy de blo daèy ma joñ siigi jag go ti älagge.

²³Nen naw ma renam maga fewn de ma joñge mono, aà joñ ge siigi jag maga aè roë mo äen go äuy de blore dere renam, de gamlare ma bay ëarge see renam de togloñ ma joñ siigi jag go ti älagge nen naw tum boñ.

²⁴Blam äe aà haç coore ble ni nen mañ kelew do swa' wer blo daèy ma honla äuy, day haç noo ni nen ladir hiira' wer blo daèy ma honla äuy, de gamla maga aà joñ sii jag go de äaara mono.

²⁵Wur naw ma de hwal ti dwee äil few ma de renamn mono, aà joñ ge te siigi jag go ti älagge nen naw renam, de te siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mono, de haçge coore blen wo de noo no.

ESEKIYEL 46

Waçaçre ma ti faage fen maga diñ ma wañ tawa

¹Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga Jagjiñ ma ti feele ma nen äil no, maga wo de ngië nen nen wer mono, joñ ge go de teçg jag nen naw ma hiira' maga aè ti joñre mono, ama aà joñ ge go de bulgi wur naw Saba, day joñ ge go de bulgi wur naw kolge few ma defay ciñ lay.

²Wañn kal ge le diñ ti faage ma jagjiñ jewlere ma nen siigi no, day joñ ge nen ooge ti jag tiñ ma de gaë ti no. Jar sië jagn joñ ge wo siigi jag äe maga aè roë mo äen go äuy go, wo de siigi jag tayge äe no. AÀ le'ge mondra ti jag ngeel ëiigi jagjiñ no, blam äe aà kal ge go, day aè teçg ge jagjiñ go tañgu wur coñge gaë.

³Jar ma äi sirn le'ge wo mondra pel Manwur jagjiñ sen wur saba wo, de wur kolge few ciñ defay wo.

⁴Siigi jag maga aè roë mo äen go äuy ga wañn nduu gi de äe ne Manwur wur saba mono, joñ ge diñ weere saçaçre hiira' maga wo bay ëarge see, de gamla ma bay ëarge see wo.

⁵AÀ haç ge coore ble wer gamlan nen mañ kelew hwal ti dwee, de fen haçge maga aà nen haçge äe wer weere saçaçren wo mono. Noo maga aà haçn ge mono joñ ge ladir swa' de nus wer coore ble ma mañ kelew hwal ti dwee no.

⁶Wur naw kolge few ciñ ma defayn mono, àà siigi jag de weedaèy ma bay ëarge see, de weere saçaçre renam de gamla ni boñ maga joñ ge wo bay ëarge see.

⁷Aà joñ ge nen haç coore ble wer blo daèyn ni nen mañ kelew hwal ti dwee, wer gamlan dosen no lay, ma wer weere saçaçren wo mono, diñ see maga se da' sen do äe mono. Blam äe se haç lidir noo ni swa' de nus wer kelew coore ble hwal ti dwee äuy.

⁸De maga wañn kal le mono, àà kal le diñ ti jagjiñ jewlere no, day se fer kalge le go diñ ti faage sen pa.

⁹De maga jar ma äi sirn nduu wo we pel Manwur ma joñ few ma kluurin wo no, je maga kal we le ma le' mondra ti faage jagjiñ ma nen gloñhweden no, kal ge wo go diñ ti faage jagjiñ ma nen ni waçyban no. Day je maga kal we le ti faage jewlere ma nen ni waçybann no, kal ge wo go diñ ti faage jajiñ ma nen äaño gloñhwede no. Aà joñ ge nen ferge go kalge ti jag faage jagjiñ maga se hay kal le ni mo gaa, ama àà kal ge wo go diñ ti faage maga le de ngafge de äe äaño mono.

¹⁰Wañn kal ge le yoo äaara de maga àà laa wo le mono, day fer go kal ge de maga àà fer wo go laage mono.

¹¹Ti few wo de few ma kluuri wo mono, coore ble maga àè haçn ge wer blo daèy wo de gamlan mono joñ ge nen mañ kelew hwal ti dwee. Ma wer weere saçaçren wo mono sen diñ see maga se daga se haçn mono. Day wer coore ble maga mañ kelew hwal ti dwee mo äuy, àè haç lidir noo wer äe ni swa' de nusi.

¹²Hayga wañn joñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy we de dage äe, noga siigi jag tayge we de dage äe ne Manwur no, àè bul gi jagjiñ maga wo de ngiëgi nen wer ne hene, day àà joñ ge siigi jag äe maga àè roë mo äen go äuy, de siigi jag tayge äen do maga se joñn wur saba nono. Blam äe àà kal ge go, day àè teçg ge jagjiñ le blam äe, de maga se kal we go mono.

¹³Nen naw tum mono ndo joñ ge siigi jag maga àè roë mo äen go äuy de weesam ma kiñgi boñ ma bay ëarge see ne Manwuri. Aà joñ ge siigi jag sen de jag toñ äuy tum.

¹⁴Tum de jag toñ mono ndo haç ge coo ma legeë ni de wañ ge go de noo de el nen mañ kelew äog de nusi. Sen diñ haç ge ma Manwuri. Waçaçre sen wo de yerge diñ ma tum wo pel haçaç.

¹⁵Tum de jag toñ mono àè joñ ge siigi jag de weesam, coo wo de noo, àà diñ siigi jag maga àè roë mo äen go äuy tum.

Tabul ma hoorge ma jar ni wañ wo

¹⁶Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga hayga wañ haç kado we ne mbarga äe po yoo weere äe wo no, sen joñ ge see jar ni je sen wo diñ tabul ma hooge. Sen joñ ge diñ nen mo äaara ma hoorge ti wer mani äaara no.

¹⁷Day hayga aà haç mopo we ne weel gebe äe po maga se maññ le yoo feçeçre äe ma hoorge ti tabuln wo no, fen se maga aè haçñ ne hen mono joñ ge diñ ma äe haçaç nduu go nen kiñgi maga aè laa ge jar wo go de budgi ti see äaara de äe mono. Blam äe aà fer ge diñ ma wañ. Tabul äe ma hoorgen joñ ge diñ ma jar ni äe wo tawa.

¹⁸Wañ kaçaç ma baa do ti tabul ma hoorge ma jar ngaään gaè. AÀ joñ ge nen haçy rage ti tabul ma hoorge maga diñ nen mo ma äaara mo gaè. Fen maga aà haçñ ge ne jar ni äe wo mono, aà da'n ge diñ yoo feçeçre maga wo diñ ma äe mono, nen maga jobo mo gwa' go de koë yoo jar äin wo bay nen mo ma äe wa.

Bargiñ tiñ Baa wo no

¹⁹Blam sen mono, blon raw kalge de äi ti ngeel kalge maga wo äil jagjiñ äil tiñ ma bay ëag maga wo diñ ma jar sië jagn wo, maga de ngiëgi wo nen gloñhwede mono. Day kona diñ maga ngeel po hay wo de kne'ge wo wer ta'a, wo nen pel no kay.

²⁰AÀ kal wii mege ga: AÀ diñ ngeel ma de kne'ge maga jar sië jagn kar ge wo feçeçre siëgi jag ma far ree go ne jar ti no, de siigi jag go ti älagge no, de ngeel maga aè kar ge feçeçre haçgen wo ni mono. Sen diñ ma dig faage maga aà mo laa wo wo go de äe äi feele ma jon siigin wa, day jar mo façaç wo go wa.

²¹AÀ raw kalge go de äi äi feele ma nen faale no, aà raw cegaëge de äi ti coçoç feele ma naa wo no. Day kona diñ maga ti coçoç feelen wo äuy jag siigi po hay yañ wo ni.

²²Jag siigi sen hay wo kleere naa äuy, day hay wo ngaäge dega' dega' äuy. Paçaçge äaaran hay ngaä meder do äoge, diy äaaran hay ngaä meder hwal ti dwee.

²³AÀ hay wo go de äod kor ti naa äuy, day bargiñ hay wo de kne'ge ni, hay wo de gisgi faale kor no, go ti äe cweçeç äuy.

²⁴AÀ kal wii mege ga: AÀ diñ tiñ ma jar joñ joñre bargiñ wo, ngeel maga jar kay jar joñre ma äi tiñ Baan kar wo naëy siigi jag ma jar ngaään wo ni mono.

ESEKIYEL 47

Kaçaçge bii tiñ Baa no

¹AÀ kal ferge le de äi nen jag tiñ Baa no. Day kona diñ maga bii hay le go yuugi wer ngeel ëiigi ma jag tiñ Baa no, wo nen were, werga tiñ Baan hay wo de ngië nen nen were. Biin hay le cwaage wer ngeel ma nen ti äaäñ war tiñ Baa no, nen äaäñ ni waçyban ngeel sië jag no.

²AÀ raw kalge go de äi, raw de äi nen ti faage ma jagjiñ ma äaäñ gloñhwede no, day aà kal rañ faale äen de äi, go ti äe degarra äuy, haçaç go de siigi jagjiñ maga wo de ngiëgi nen wer mono. Kona diñ maga bii le de yuugi ti äaäñ war äe no.

³De maga blon kal wo go nen wer mono, saale hay do äe, se kal ngaä ngeel wo de äe nen meder kiskis dwee. AÀ kal cegaë biin de äi, day biin hay caa me kerjew.

⁴AÀ kal ngaä ngeel nen meder kiskis dwee pa, kal cegaë bii de äi, bii ma sen hay caa me go koyoçgre. AÀ kal ngaä ngeel nen meder kiskis dwee pa, kal cegaë bii de äi, bii ma sen kal caa mege go sage.

⁵AÀ kal ngaä ngeel nen meder kiskis dwee pa, bii ma sen hay diñ bii yuuri maga ndi hay bay de kaçaçge ma cegaëge äe wa so, biin hay kuëum debañ nen maga aè 'weçeç ni 'weçeçge. AÀ hay diñ bii yuuri maga aè bay de kaçaçge ma cegaëge äe go wa.

⁶Blon raw wii mege ga: Ndo ko we ga yawla, weel je tabay? AÀ kal ferge le de äi jag bii yuuri no.

⁷De maga aà wo le ferge de äi jag bii yuurin mono, kona diñ maga koore wo ni debañ deñ jag äe äaäla lay äaäla lay.

⁸AÀ raw wii mege ga: Bii sen mo haç' cegaëge wo go ti coçoç ngeel ma nen wer no, aà cwaa ge wo go äil Araba day kal ge wo go nen maaroge. De maga aà kal we go nen maarogn no, bii maarogn kol ge wo yañ go de ele.

⁹Maysela äuy maga tenen caw fijëgi mono, joñ ge yañ tenen caw ti ngeel maga bii yuurin wo ge ni mo äuy no. Day ceçeç joñ ge wo yañ ngaäa pur debañ, werga bii sen mokay day ge yañ go ni, day bii kol ge wo yañ go de ele, day tenen joñ ge yañ go ti ngeel äuy, ti ngeel maga bii yuurin wo ge ni mono.

¹⁰Do kay nono, jar bag ceçeç joñ ge wo yañ ni. Le En-Gedi ka' haçaç nduu go En-Eglayim, aè äod ge baëy yañ ni. Ceçeç sen joñ ge wo de mañ ceçeç ma nen maarog ma kluuri wo, aà joñ ge wo yañ ngaäa debañ.

¹¹Weere gloñre äen wo de gloñre ma de car nen ti jeñ äen joñ ge wo go de façaç nen de el gaa, aè men ge ra kaë kaë ma joñ manda.

¹²Ti bii yuuri no, ti jeñ äen wo, ti jeñ äe äaäla lay äaäla lay mono, wer koore ma leëge ma honla äuy tijë gi wo yañ ni. Sug äaara lwaë gaa, le'ge äaara taw gaa, nen few tum mono saara leë leëge ma defay, diñ wer maga bii äaaran kal le go äi tiñ ma bay äagn mono. Le'ge äaara joñ ge diñ ma reege, day sug äaara diñ sañgu lay.

Wañkluu äod hagu sir Israyel go

¹³Waçaç do kay nono diñ Wañkluu, Manwuri: Ga mokay diñ hagu sir maga nday äes ge tabul äe ma hoorge ne äiñi ni mani Israyel ma hwal ti äogn wo mono. Josef da' ge ngeel äoge.

¹⁴Wosela da'ge ngeel do je ma lan no lay, sen diñ do maga ndi hay haç' go de mañ do ciñ ga ndi haçn yañ ne paçaçre äay wo nono. Sir sen mo joñ nen joñge diñ ma äay maga nday mo hay hoor tabul äe.

¹⁵Hagu sirn mokay no. Wo nen ään gloñhwede no kay mono, le jag maarog ma kluun ka'a, ti faage ma Hetton no, haçaç nduu go ti faage maga kal wo Sedade.

¹⁶Hamade, Betora, Sibrayim, ti holañ hagu ma Damas wo de hagu ma Hamad, Hatser-Hattikon wo nen ti hagu ma Hafran.

¹⁷Ti ngeel sen hagin joñ le ka' jag maaroge, haçaç nduu go Hatsar-Enon, ti hagu ma Damas no, Safon go nen ään gloñhwede, ti hagu ma Hamade: Sen joñ ge diñ hagu ma ään gloñhwede no.

¹⁸Ma nen wern joñ ge diñ bii Jurdeçeç, ti holañ Hafran, Damas, de Galaad, de sir Israyele. Nday ngaän ge mono tiñi wer le ti hagu ma gloñhweden ka'a, haçaç nduu go jag maarog ma nen wer no: Sen joñ ge diñ ään ma nen wer no.

¹⁹Ngeel ma ään Negef wo nen ään ni waçybane, sen seege mokay tiñi wer Tamas, haçaç nduu go jag bii ma Menba Kades, haçaç go jag bii yuuri, nen jag maarog ma kluu no: Sen joñ ge diñ ään Negef, nen ään ni waçyban lay.

²⁰Ma nen peln joñ ge diñ maarog ma kluu no, le ti hagin ka' haçaç nduu go ti faage maga kal le Hamad mono: Sen joñ ge diñ ma nen pel no.

²¹Nday äes ge sir sen ti holañ äay diñ see äiñi ni mani Israyel wo no.

²²Nday äesn ge go ti holañ äay ma hoorge de naage waçywaàale ma äay, de waare maga joñ ge wo ti holañ äay. Aä joñ ge wo ti holañ äay do jar maga hay wo go liñ yoo jar Israyel wo ni no lay no. Aä äes ge ngeel tabul ma hoorgen de waçywaàale yoo äay ti holañ äay äiñi ni mani Israyel no.

²³Day dosen no mono, diñ ti äiñi ni maga waaren joñ ge yoo äaara mono, ga nday haç ge ngeel tabul ma hooge ne hene, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

ESEKIYEL 48

Ngeel ma jar ma ti äiñi ni ma nen gloñhwede wo no

¹Eu äiñi ni mani Israyeln wo mokay no: Tiñi wer le gloñhwede jag cwede, mañ faage ma Hetton le' Hamade, Hatsar-Enon, ti hagu ma Damasn nen gloñhwede nen Hamade, le wer ka' haçaç go nen pele. Äiñi ni mani Dañn joñ ge wo ni.

²Wo ti jeñ ngeel mani Dañn kara mono, le nen wer ka' raw wo nen pel mono, joñ ge ni diñ ngeel ma Asere.

Ngeel ma Wañkluu no

³Ti jeñ hagu mani Asern mono, le wer ka' wo kañge go nen pel mono, joñ ge ni diñ äiñi ni mani Neftali no.

⁴Ti hagu mani Neftalin mono, le wer ka' wo kañge go nen pel mono, joñ ge ni diñ äiñi ni mani Manase no.

⁵Ti hagu mani Manasen le wer ka' wo go kañge go nen pel mono, joñ ge ni diñ äïjïni mani Efrayim no.

⁶Ti hagu mani Efrayimn le wer ka' wo go nen pel mono, joñ ge ni diñ äïjïni mani Ruben no.

⁷Ti hagu mani Ruben mono, le wer ka' wo go kañge nen pel mono, joñ ge ni diñ äïjïni mani Juda no.

⁸Ti hagu mani Judan mono, le wer ka' wo go kañge nen pel mono, sen joñ ge diñ ngeel maga de megeti holañ ni de ngaäge do maga de megene äïjïni mani weere Israyel wo no taë taë lay, maga paçaçge äe joñ ge nen ngaä kilomededer do äaaran no lay, diy äe joñ ge nen ngaä kilomededer hwal ti äog de nusi. Tiñ ma bay äagn joñ ge de co'ge diñ ti gisiëgi äe.

⁹Ngeel maga nday men ge sen ne Manwur mono, paçaçge äe joñ ge nen ngaä kilomededer hwal ti äog de nusi, diy äen nen ngaä kilomededer hwal de nusi.

¹⁰Ngeel maga de caage see äe ni ga joñ ge diñ ma jar sië jagn wo mono, paçaçge äe joñge nen ngaä kilomededer hwal ti äoge, le wer ka' wo kañge go nen pele, diy äen joñ ge nen ngaä kilomededer dwee, le gloñhwede ka' wo kañge go nen äaän ni waçybane. Tiñ ma bay äag mani Manwurn joñ ge ti gisiëgi äe.

¹¹Ngeel ma sen joñ ge diñ ma jar sië jag jar ni Sadog wo, maga wo go de hooge ti joñre sen mono, maga hay wo ko de el joñre äi no, day hay men wo see äaara go welge ti wur maga Israyel hay wel go mo gaa, do maga jar Lefid wel wo wo go no mo gaa mono.

¹²Ngeel ma sen joñ ge diñ ma äaara do ngeel ma bay äag has debañ nono, maga aë de megeäe see te sir no, see ngeel ma jar Lefid wo no.

¹³Jar Lefid da' ge wo ngeel ma äaaran ti jeñ hagu mani äaaran ni kara lay. Ngeel ma äaaran joñ ge do ma jar sië jagn wo no lay, paçaçge äaara äog äuy joñ ge nen ngaä kilomededer hwal ti äog de nusi, diy äaaran nen ngaä kilomededer dwee.

¹⁴Aà kaçaç ge wo ma yeege äe go gaa hase. Aà haçn ge go ne jobo gaa, men ge go see te ngeel sen mo haç' me' gaa werga aà diñ ngeel maga go de megediñ ne Manwuri.

Ngeel ma äi leegen wo de ngeel ma wañ no

¹⁵Ti sir se maga de caage mo ti' no, ngeel joñ ge yañ ni maga paçaçge äe ngaä kilomededer hwal ti äog de nusi, day diy äen ngaä kilomededer äoge. Ngeel ma sen joñ ge diñ ngeel maga go de demge ma äi leege no, de jar ma äil äen wo no, de jar maga wo nen do äe mono. Day äi leegen joñ ge diñ ti gisiëgi ngeel no.

¹⁶Ngaäge äen wo mokay no: Coçoç äen wo naa äuy joñ ge wo dega' dega'a. Aà ngaäge wo meder 2.250 äaäla lay äaäla lay.

17Go ti coçoç äi leegen naa äuy mono, ngeel maga go de gwa'ge de koë joñ ge yañ ni, maga ngaä meder ti diy äen 125,

18ti jeñ ngeel maga de megene Manwur mo karra no. Ngeel ma tigriñ joñ ge yañ de gwa'ge nen ngaä kilomededer dwee ti paçaçe äe pa, see äi leegen nen wer no kay no, ma tigriñ de mañ sen taw taw pa, see äi leegen nen pele. Feçeçe maga aè daë ge ti ngeel sen ni mo äuy joñ ge diñ ma haç reege ne jar maga joñ ge wo ti joñre ne äi leegen mono.

19Jar maga joñ ge wo joñre äi leegen wo ni mono, aà mo hay nduu ba wo le diñ ti äiñi ni ma honla laybla no, kaçaçe wo ma joñ joñre ti ngeel sen ni.

20Ngeel maga aè joñ ge de megeäe ne Manwuri, tay de ngeel ma äi leegen äuy mono joñ ge diñ ngeel maga ngaä kilomededer äañla hwal ti äog de nus lay, äañla hwal ti äog de nus lay.

21Maga sen gwa' mono, joñ ge diñ ma wañ no. Äañ ngeel ma äen joñ ge diñ ngeel maga go ti äi leegen äañla lay äañla lay ti sir mani Manwurn mono. AÀ joñ ge wo de mbeëge ti jeñ ngeel ma de charge ma lan wo no, ga diy äen joñ ge nen ngaä kilomededer hwal ti äog de nusi, le nen wer ka' haçaç wo go ti hagu ma nen wern tem, ma lan wo nen pele, haçaç go ti hagu ma jag maarog no. Sir maga de caage ne Manwur mono, de tiñ ma bay äag no, joñ ge wo ti gisiëgi ngeel maga go de caage mo sar ta' no.

22Ti jeñ ngeel ma jar Lefidn wo no, de ngeel maga diñ ma äi leegen mono, ngeel maga sen diñ ma wañ mono, joñ ge ti gisiëgi, ti holañ hagu mani Judan wo de hagu mani Benjame no. Ngeel ma se ti holañ ni joñ ge diñ ma wañ no.

Ngeel ma äiñi ni ma äañ ni waçyban wo no

23Mokay diñ te äiñi ni maga gwa' wo mono. Le wer ka' wo go kañge nen pele, sen joñ ge diñ äiñi ni mani Benjame no.

24Ti hagu mani Benjame no, le wer ka' wo go kañge nen pele, diñ äiñi ni mani Simeyon no.

25Ti hagu mani Simeyon mono, le wer ka' wo go kañge nen pele, diñ äiñi ni mani Isakar no.

26Ti hagu mani Isakarn mono, le wer ka' wo go kañge nen pele, diñ äiñi ni mani Sabulon no.

27Ti hagu mani Sabulon no, le wer ka' wo go kañge nen pele, diñ äiñi ni mani Gad no.

28Ti hagu mani Gad no, wo nen äañ Negef, wo äañ ni waçyban no kay mono, hagu seege le haçaç Tamar, haçaç wo go kañge jag bii ma Meriban wo Kades, haçaç go jag bii yuuri no, nen jag maarog ma kluu no.

²⁹Mo ta' so no diñ sir maga nday carge äil äe go tabul ma hooerge de naage waçywaàale ti holañ äiñi ni mani Israyeln wo mo so no, day mo ta' diñ ngeel äaaran wo so, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri.

Jag tiñ ma hwal ti äog ma Jerusalem wo no

³⁰⁻³¹Mokay wo diñ blam faage ma hwal ti äog maga laa ge wo le äi leege Jerusalem mono, day faage ma honla äuy joñ ge de ëu weere Israyel ma hwal ti äog wo no. Wo nen äaň gloñhwede ti ngeel kor maga ngaä meder 2.250 mono, jag tiñ mani Ruben no, mani Judan wo de maLefidn joñ ge wo ni.

³²Wo nen wer mono, see kor maga ngaä meder 2.250 mono, naa da' ge ni diñ jag faage mani Josef no, de mani Benjame no, de mani Dañ no.

³³Wo nen äaň ni waçyban mono, paçaçge kor äen tiñ sen boñ lay, jag faage ni swa' lay. Diñ jag faage mani Simeyon no, mani Isakarn wo de mani Sabulon no.

³⁴Wo nen pel no kay mo pa no, korn diñ sen boñ pa, de jag faage swa' pa, diñ jag faage mani Gad no, mani Aser no, de mani Neftali no.

³⁵Paçaçge korn äuy maga joñ ge de yiñ ti äi leegen mono, joñ ge nen ngaä meder 9.000. Day so, tiñi wer ti wursen mono, ëu äi leegen joñ ge gaè.

DANYEL

DANYEL 1

AÈ raw de Danyel Babilone

¹Nen kiñgi ma de swa' maga Yehoyakim wañ Juda hay joñ wañ mono, Nebukanetsar wañ Babilon raw urgi wo le' Jerusalem day raw kañge ne hen jag go de cir ti äe go de sode wo.

²Manwur raw haç Yehoyakim wañ Juda go ne hen do de te feçeçre ma äil tiñ Baa no. Se kal rawge de äaara äil sir Sineyar, äil tiñ mani baa äe no.

³Wañ Babilon raw riñ Aspenas wañ jar äe ma de ndar äayn wo ga aà mo hoo jar Israyel po ma ti wer mani wañn wo de ma ti moobe ma tinoo po wo mbagge,

⁴mo hoo weere ma joçoçre ma bay ëarge wo see ga wo de wore lay, wo de ko ree lay, wo de ti ngeel lay, car wo äil feçeçre go lay day wo de kaçaçge ma joñ peele liñ ni wañ lay mono, nen maga aè mo had ra de feçeçre ma de yerge mani jar Kalden wo lay, de jag äaaran lay.

⁵Wañ raw ngaä reege ne hara maga aà wo nen reege äe tum nen naw see reege mani äe wañ no, see yii maga se hay jooge äe mono nen maga se mo had ra nen kiñgi swa' day blam äe aà mo a wo pel wañ joñ peele ne hene.

⁶Yoo jar sen wo ti äijini mani Judan mono, Danyele, Hananiya, Mikayel wo de Asariya hay wo ni lay.

⁷Wañ jar ma de ndar äayn raw coo ëu äaara go de wañ: Kañ ne Danyel ga Belsatsar, ne Hananiya ga Sadrag, ne Mikayel ga Mesag, ne Asariya ga Abed-Nego.

⁸Danyel raw bag jag äe le go äil äe ga se mo gluä see se go de reege mani wañ wo de yii maga aà hay jooge äe mo wa. Se raw kem wañ jar ma de ndar äayn wo ga aà mo kañ wer se go glub see se äegde' wa.

⁹Baa raw joñge nen maga Danyel mo coo jag wañ jar ma de ndar äayn wo day aà mo ko decoo äe lay.

¹⁰Wañ jar ma de ndar äayn kal wii Danyel gano: Ndi joñ heçeçne na do wañ, je waçaç ree äi maga hay ngaä fen maga nday nen reege, nen jooge go mono. Gahaçyla, aà wo ge we ko nday de ngogre de dañ weere joçoçre maga kiñgi äay boñ mono, sen mo ta' kañ ge taw äi ge na kañge.

¹¹Day Danyel raw wii je maga wañ jar ma de ndar äayn hay waçaçre reege mani Danyel, Hananiya, Mikayel wo de Asariya ne hen do gano:

¹²Kam kam äo, lam mbo weere äon wo nen naw hwal boñ, day haç mbo ne wuur ma reege diñ sug feçeçre wo de bii ma jooge tawa

¹³day ni ndo ko ge nen wuur lay, ko nen weere joçoçre maga ree wo reege mani wañ mo lay day ni ndo joñ ge mbo do maga ndo kon ge no so no.

¹⁴Se raw yaçaç jag äaara ti fen maga aà hay wiin wo mono day se raw lam rage nen naw hwale.

¹⁵Naw se hwaln taw go mono, see äaara raw koge de el sar dañ jar lan wo no, day saara hay de goäre de dañ weere joçoçre maga hay wo ree reege mani wañ mo äuy no.

¹⁶Go blam sen mono, je waçaç ree reegen hay go heerge de reege wo de yii maga hay diñ ma äaara mbe go kar kar so, hay mbe haçge ne hara diñ sugnee mbe ceä so.

¹⁷Ne weere joçoçre ma naan wo mono, Baa raw haç koge, ti ma car äil feçeçre ma de yergen wo mo äuy wo de koge ree ne hara, day Danyel hay go ndar wer feçeçre maga mbuë wo nen jar wo go de lwa'ge wo äuy.

¹⁸De maga wur maga wañ hay ngaän go ga fer le de äaara pel se a mono, wañ jar ma de ndar äayn raw woge de äaara pel Nebukanetsar so.

¹⁹Wañ kal waçë waçaçre de äaara day yoo weere joçoçren wo mono, je ma do Danyel, Hananiya, Mikayel wo de Asariya bay wa. Aä raw lag rage joñ peelee ne wañ so.

²⁰Ti feçeçre maga wii wo diñ koge ree wo de ti ngeel ga wañ wië wer äaara mono, wañ hay da' Danyel wo de dañ jar ko wer feçeçre wo de jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñ maga hay wo ti sir wañ äen mo äuy äaale hwale.

²¹Danyel joñ dosen nono haçaç wo go nen kiñgi ma tañgu maga wañ Sirus kol ti wañ mono.

DANYEL 2

Wañ Babilon lwa'a, Danyel naa wer äe go

¹Nen kiñgi ma de äog maga Nebukanetsar de ma joñwañ mono, Nebukanetsar raw lwa'ge. See äe raw dañge äe go day nen äe la ba na gaè.

²Wañ raw ëe jar halge wo le de jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo de jar guurkoon wo de jar Kalden wo le nen maga aà mo naa wo wer lwa'ge wañn go ne hene. Saara raw age lagge pel wañ.

³Wañ day riñ ra gano: Ndi hay lwa'a, day see äi dañ me go wer maga ndi hay daga ndi mo da' wer go ne lwa'ge seno.

⁴Jar Kalden kal wo ferge ne wañ de jag Aramayeçeç gano: Daga wañ mo hay ciñ caw tum! Sii mbo lwa'gen ne weere joçoçre äon wo day ni wuur naa wer äe yañ ne ndo.

⁵Wañ fer waçaç waçaçre day riñ jar Kalden wo gano: Mokay diñ fen maga ndi bag jag äe le go äil äi mono: Hayga nday sii lwa'gen we go ne ndi de naage wer äen gaa no, aè taw nday go, day tiñ äayn kol ge wo go diñ tabul ma de cor ëugul ne keçeç ti.

⁶Day hayga nday sii lwa'gen we go ne ndi de naage wer äen no, ndi haç ge feçeçre yañ wo ne nday debañ, ndi haç ge mandekoë wo yañ ne nday, ndi haç ge kluuri yañ ne nday. Diñ wersen so, sii wee lwa'gen go ne ndi de naage wer äe no.

⁷Saara raw fer waçaçre ne wañ ma de äog pa gano: Daga wañ mo sii mbe lwa'gen ne weere joçoçre äen wo, ni wuur naa wer äe yañ go.

⁸Wañ fer waçaç waçaçre tigriñ day gano: Ndi de koge kidolgi ga nday kië na diñ ngeel ma yoorge go wer maga nday go de ko fen maga ndi bag jag äe le go äil äi mono.

⁹Hayga nday kañ nen äi we ti lwa'gen gaa no, ree sen caa ge nday äuy. Nday go de gragge ma waçë waçaçre gete' wo de ma jaçë ndi ne ndi, ma gorge ga ëiggi äi fer yañ cooge. Diñ wersen sii wee lwa'gen ne ndi, ni ndi ko yañ so ga nday yañ mbay de kaçaç ge ma naa wer äe go ne ndi.

¹⁰Jar Kalden kal wo ferge ne wañ gano: Jobo ti tamsir la bay de kaçaçge ma sii fen maga wañ wiin mo wa. Diñ wersen ga wañ po kluu de eegre kañ poçoçre te mo

ma kay ti boñ ne je ko wer feçeçre po, ne je ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñ po noga ne je Kalde po ti gaa mono.

¹¹Fen maga wañ wiin diñ fen ma de gaali, jobo boñ dra' kaçaç ma waçaçge äe ne wañ gaa, ni se diñ baa maga ngeel lagge äaara bay yoo jar tabay wo la wa mono.

¹²De sen mokay äil wañ raw ceege äe, äil äe raw soçoçge debañ. Se raw haç jag ga id jar ko ree ma Babilon wo go äuy.

¹³AÈ dus waçaçre sen go, aè hay go mañ ma id jar ma de ko reen wo go, day aè hay kië Danyel wo de kaçaçre äen wo, ma id rage go lay.

Baa naa nen lwa'gen go ne Danye

¹⁴Mo so no Danyel kal fer waçaçre de ëeñ lay de geçeçge ma de el lay ne Ariyog wañ jar gor ti wañ wo, diñ je maga hay kal go ma id jar ma de ko ree ma Babilon wo go mono.

¹⁵Se kal waçaç waçaçre day riñ Ariyog je kluu jar gor ti wañ wo gano: Wer mayse ga ree se ma jag wañ de haçaç dosen no la? Ariyog raw bag blam ree sen ne Danye.

¹⁶Day Danyel raw woge se wañ day kemn nen maga aà mo haç naw ne se nen maga se naa wer lwa'gen go ne wañ.

¹⁷Blam sen Danyel kal rawge liñ ni äe, raw bag blam ree sen ne Hananiya, Mikayel wo de Asariya, kaçaçre äen wo

¹⁸nen maga aà mo joñ wo kam kam ne Baa ma ciñ ti fen ma de yoñre seno, nen maga aè mo id Danyel wo de kaçaçre äen wo de te jar ko ree ma Babilon wo go wa.

¹⁹Mo so no aè raw naa nen fen ma de yoñren go ne Danyel nen lwa'ge de suñ. Danyel raw togoë Baa ma ciñ no.

²⁰Danyel kal waçaç waçaçre day gano: Èu Baa mo hay de bosa' ti ma tum!

²¹Koge reen wo de eegre wo diñ ma äe. Coor wurn wo de naw wo na diñ se, Srog wañre wo go gesiñ na diñ se, Day lag wañre wo ti paale na diñ se lay. A haç koge ree ne jar ma de ko ree wo, A haç koge ne jar ma de tin wo.

²²Ndar wer fen ma kuëum ma de yoñre go na diñ se. Go de da' wer ne mo ma nen suñgu na diñ se, Day poëagn le na see äe.

²³Baa mani paçaçre äin wo, Ndi mañ ti äo ciñ, ndi joñ suse' mo, Wer koge ree wo de eegre maga ndo haç me mono. Gahaçyla, ndo kañ nen äi go ti fen maga Wuur hay wiin do äo mono, Day ndo naa nen ree mani wañ go ne wuuri!

²⁴Blam äe Danyel raw woge see Ariyog maga wañ hay haç jag ne hen ga aà mo id jar ko ree ma Babilon wo go mono. AÀ kal woge day wiin do kay nono gano: Taw

jar ko ree ma Babilon wo go wa. Wo de äi pel wañ day ni ndi naa wer lwa'gen yañ go ne wañ.

²⁵Ariyog raw woge de Danyel deparday pel wañ day riñn do kay nono gano: Ndi yañ de da' jobo yoo jar maga aè hoo ra le ti sir Juda wo la ma naa wer lwa'gen go ne wañ.

Danyel naa wer lwa'gen go ne wañ

²⁶Wañ kal waçaç waçaçre day wii Danyel maga aè hay ëege äe ga Belsatsar gano: Ndo yañ de kaçaçge ma kañ nen äi ti lwa'ge maga ndi lwa'n de naage wer äen yawla?

²⁷Danyel raw fer waçaçre pel wañ ni day gano: Fen ma de yoñre maga wañ wiin mono, je kañ nen wañ ti äe bay diñ jar ko reen wo, jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo, jar ko wer feçeçren wo de jar kañ halgen wo wa,

²⁸ama Baa yañ le ciñ boñ, aà ndar nen feçeçre ma de yoñre wo go day se hay naa nen fen maga joñ ge yañ wo ti wur ma peln wo go ne wañ Nebukanetsare. Lwa'ge äon wo de feçeçre maga hay mbuë wo nen äo ti fen suuli äo wo do kay nono:

²⁹Ti fen suuli äo, wañ, ndo hay ëiggi ti feçeçre maga joñ ge wo wo wurpo ti naw ma pel wo mono day je maga ndar nen feçeçre ma de yoñre wo go raw kañ nen äo go ti fen maga joñ ge wo wurpo mono.

³⁰Hayba ga aè naa wer fen ma de yoñre sen go ne ndi so laybla' no, sen na bay diñ ga koge ree äi de dañ ma jar maga wo tenen mo ti' äuy wa. AÀma aà naa nen äe go maga aè mo naa wer lwa'gen go ne wañ day ndo mo da' wer go ne ëiggi maga wo le äil äo mono.

³¹Wañ, mopo mbuë nen äo, diñ fodo mopo kluu ta'a. Fodo sen hay kluu debañ lay, hay sagge sara lay. AÀ hay de oole pel äo deñ deele day nen äe hay joñ heçeçne lay.

³²Ti fodo sen hay diñ boo biñni ma bay sir nene, jag jiili äe wo de do äe hay wo diñ boo solay, äil äe wo de kuçni äe hay wo diñ boo dobe,

³³Koyor äe wo diñ boo, faale äaale äe wo plañ diñ boo, plañ diñ paçy.

³⁴Ndo hay de kañ nen äo ta' koge, kola huuli po yaçaç mbe le de see äe tu bay ga jobo äo'n le wa lay, raw le'ge ne faale äaale fodo maga wo plañ boo, plañ paçy ti day raw nañ nen äaara go.

³⁵Mo so no, boo no, paçy no, boo dob no, boo solayn wo de boo biñnin dwas wo go kol wo go do hoole maga pud ti yaage ti hisi nono. Leege raw rawge de äaara day aè da' fuëgi äaara gaa so hase. AÀma huuli maga hay le' ne fodon ti kal kolge diñ huuli ma kluu ka'a, yaçaç tamsir go äuy.

³⁶Mokay diñ lwa'ge no day wuur naa wer äe yañ go pel wañ la.

³⁷Wañ, ndo diñ wañ ma wañren wo werga Baa ma ciñn haç tway ne ndo, haç kluu, eegre wo de togoëge ne ndo.

³⁸A haç weere jar tabay wo, nayre ma ti sir wo de dweere ma ciñ wo go ne ndo äi coo do äuy ti ngeel ma honla äuy, day hay ndo go ti äaara waçaç ree äaara äuy, ti maga diñ boo biñni na diñ ndo.

³⁹Blam äo mono, wañ po kol ge yañ day sir äen joñ ge klee de dañ äo no. Ma de swa' kol ge yañ sen joñ ge do boo dob nono day waçaç ge ree tamsir yañ go äuy.

⁴⁰Ma de naa kol ge yañ grañ do boo nono. Do maga boo nañ nen feçeçre go day mbug ra go äuy no mono, se nañ ge nen feçeçre yañ go, mbug gi feçeçre yañ go äuy dogaa boo mbug feçeçre wo go äuy nono.

⁴¹Day do maga ndo hay ko faale äaalen wo de weere äaalen wo plañ diñ paçy booge, plañ diñ boo mono, sir wañ sen joñ ge yañ de caa äili. Aä ne fen po joñ ge yañ äil äe ni de eegre do boo nono, sen diñ boo maga ndo hay kon de neege see paçyn mono.

⁴²Day wer maga weere äaalen hay wo plañ diñ boo, plañ diñ paçy mono, sir wañ sen joñ ge plañ de eegre, plañ de gayri.

⁴³Ndo hay ko boo de neege see paçy na wer maga aä tay ge wo jag yañ ti dage naare ti holañ äaara, ane aä tay ge wo see kaçaçra gaa dogaa boo tay nen go de paçy gaa no lay no.

⁴⁴Ti kal mani wañre sen ge wo mono, Baa ma ciñn a ge yañ de sir wañ po maga aè älagne ge go gaa has yañ, day sir wañ sen kol ge go do wer jar ma tigriñ wo gaè. Wañ äen nañ ge nen sir wañre ma se deñn wo go äuy, yee ge nen äaara go day se de see äe joñ ge yañ ma tum.

⁴⁵Sen na diñ huuli maga ndo hay kon ga yaçaç mbe le de see äe ti huuli tu bay ga jobo äo'n le wa lay mono, diñ huuli se ga hay nañ nen boo no, boo dob no, paçy wo de boo solayn wo de boo biñnin wo go mono. Baa ma kluun kañ nen wañ go ti fen maga a ge le blam wañ mono. Lwa'gen cwaçy day naage wer äe diñ fen maga aè nen kañ eiggi ti äe.

⁴⁶Mo so no wañ Nebukanetsar raw le' mondra gesiñ pel Danyele, day se raw haç jag ga aè mo joñ siigi jag wo ne hene, aè mo roë fen foçoçre no wo ne hen lay.

⁴⁷Wañ kal waçaç waçaçre ne Danyel day riñn gano: Kidolgi Baa äayn diñ Baa ma baan wo, aä diñ Wañkluu wañren wo. Aä yañ mbe ndar nen feçeçre ma de yoñre wo go, werga ndo da' wer go ne fen ma de yoñre sen mono.

⁴⁸Blam äe wañ raw haç kluu ne Danyele, haç horog mani jar eegren wo ne hen debañ. Se kal hayge äe waçaç ree prog ma Babilon no, hayn diñ wañ ma ti taw ma waçaç ree jar ko ree ma Babilon wo äuy.

⁴⁹Danyel raw kem wañ ga aà mo haç ree prog ma Babilonn ne Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego do. Danyel hay äen äi feelee mani wañ no.

DANYEL 3

Fodo soçoç mani Nebukanetsar no

¹Wañ Nebukanetsar raw joñ fodo mopo de boo biñni, geçeçre äe ciñ meder do swa'a, diy äe meder swa' lay. Se raw kañge äe äil log ma Dura ti prog ma Babilon no.

²Wañ Nebukanetsar raw äo' soole wer Satrapn wo, jar ko wer horogn wo, jar waçaç ree progren wo, jar bag yañn wo, jar ëaw solayn wo, jar yer jag liñgin wo, jar car kiidan wo de jar kluuri joñre ma ti progren wo äuy maga aà mo a wo ti tiñgi wer goñge fodo maga wañ Nebukanetsar hay kañ ta' mono.

³Mo so no Satrapn wo, jar ko wer horogn wo, jar waçaç ree progren wo, jar bag yañn wo, jar ëaw solayn wo, jar yer jag liñgin wo, jar car kiidan wo de jar kluuri joñre ma ti progren wo äuy kal wo le tayge ma tiñgi wer goñ fodo maga wañ Nebukanetsar hay kañ ta' mono. Saara raw wo lagge pel fodo maga Nebukanetsar hay kañn ta' mono.

⁴Je 'wad äayn raw ngar jag go kloñ gano: Nday jar no, wer ma honla äuy, nday ma ti jag ma honla äuy, mokay diñ fen maga aè waçaçn wo ne nday mono:

⁵De maga nday laa ro coçoç, manbaçaçre, tidili, dilna, mandilna, jawlañ wo we de ro fen joçoç ma honla äuy we no, ni nday leë wee mondra day ni nday goñ wee fodo ma de joñge de boo biñni ga wañ Nebukanetsar de kañge äe ta' mono.

⁶Wosela maga day ge we le' mondra gaa, day goñn we gaa no, aè äo'n ge go do la tu nen wuu ma de ngalge hiäi.

⁷Diñ wersen so, de maga jarn wo äuy wo wo laa ro coçoç, manbaçaçre, tidili, dilna, mandilna, jawlañ wo de ro fen joçoç ma honla äuy mono, jarn äuy, wer jar äuy de jar ma ti jag ma honla äuy raw wo leë mondra day goñ wo fodo ma de joñge de boo biñni maga wañ Nebukanetsar hay kañ ta' mono.

Kaçaçre Danyeln day wo goñ soçoçn gaa

⁸Ti wur sen de naw sen wo ni mono, jar Kalde po raw wo age laa huli ne jar Jwifn wo ti.

⁹Saara kal waçaç waçaçre day riñ wo wañ Nebukanetsar gana: Daga wañ mo hay mbe ciñ caw tum!

¹⁰Wañ, ndo hay haç jag go ga wosela äuy maga laa ro coçoç, manbaçaçre, tidili, dilna, mandilna, jawlañ wo de ro fen joçoç ma honla äuy we no, ni aà mo le' mondra day mo goñ fodo ma de joñge de boo biñni no.

¹¹Jag äo de haçge ga wosela äuy maga day we le' mondra gaa, day we goñge äe gaa no, aè mo äo'n go nen wuu ma de ngalge hiä no.

¹²Day jar Jwif po maga ndo hay haç waçaçre prog ma Babilon ne hara do, laa wo hoo sug ti jag äo maga ndo haçn mo gaa hase wañ, aà wo diñ Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego. AÀ laa wo joñ peelee ne baa äon wo gaa, bay wo goñ fodo ma de joñge de boo biñni ga ndo hay kañn ta' mo wa lay.

¹³Mo so no, Nebukanetsar raw juu nen go, äil äe soçoç debañ, se kal haç jag ga hoo Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego wo le. AÀ raw hoo rage le pel wañ.

¹⁴Nebukanetsar kal waçaç waçaçre day riñ ra gano: Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego, aà diñ mopo maga nday bag mbay jag äe le go äil äay ga nday mo joñ peelee ne baa äin wo wa lay, nday mo goñ fodo ma de joñge de boo biñni maga ndi kañn ta' mo wa lay yawla?

¹⁵Patala grag wee see äay go, day de maga nday laa ro coçoç, manbaçaçre, tidili, dilna, mandilna, jawlañ wo de ro fen joçoç ma honla äuy we no, ni nday leë mondra day ni nday goñ wee fodo maga ndi hay joñn mono. Hayga nday goñn we gaa no, aè laa nday go do la tu nen wuu ma de ngalge hiäi, baa ma hon day yaçaç ge nday yañ go do äi laybla' no.

¹⁶Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego kal wo ferge ne wañ Nebukanetsar gano: Wuur bay de saçy fer waçaçre ne ndo ti sen ni wa.

¹⁷Hayga aà joñ we dosen nono, Baa wuur maga wuur de ma joñpeelee ne hen de kaçaçre ma yaçaç wuur go, aà yaçaç ge wuur go jag wuu ma de ngalge hiä no, go do äo lay wañ.

¹⁸Day ane wañ, ko go ga wuur day joñ peelee ne baa äon wo gaa, wuur day goñ fodo ma de joñge de boo biñni maga ndo de kañge äe mo ta' gaa lay.

¹⁹Mo so no, äil Nebukanetsar raw ceege äe, nen äe raw juugi go ne Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego ti. Se kal waçaç waçaçre pa, day raw haç jag ga ya' tuu wuu ma de ngalge hiän ni de dañ ma seäaan äaale renam.

²⁰Blam äe se raw wii jar po wo mbag yoo sode äe ma de dañ kaçaçra eegren wo ga aà mo bañ wo Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego day mo laa wo ra go nen wuu ma de ngalge hiä no.

²¹AÈ raw bañ jar sen wo, aè heer oçoçbe äaaran wo ne hara ti, trawal äaaran wo, oçoçbe äaara ma kluurin wo de te oçoçbe äaara ma lan wo day aè raw laa rage go nen wuu ma de ngalge hiä no.

²²Wer maga jag wañ maga aà hay haçn tuu debañ lay, day wuun hay de ngalge de raw do lay mono,trum wuu saw jar maga hay laa wo Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego wo nen wuu wo go, id ra go.

²³Jar se swa' ga diñ Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego leë wo nen wuu ma de ngalge hiän de bañge ti' ti'i.

²⁴Mo so no, heçeçe raw caa Nebukanetsare, se raw urgi go ciñ deparday. Se kal waçaç waçaçre day riñ jar bag yañ ne henn wo ga: Äa naa laa jar wo nen wuu la swa' de bañge gaa? Saara kal ferge ne hen ga: A mbe dosen no cwaçy no wañ!

²⁵Se day pa ga: Day ndi de ko jar wo naa seege nen wuu ti' bay wo de bañge wa lay, wuu bay cog rage wa lay na eçla! Nen je ma boñn do nen weel baa wo nono.

²⁶Blam äe Nebukanetsar raw ya'ge wo ti jeñ wuu ma de ngalge hiä no, raw waçaç waçaçre day gano: Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego, weere joçoçre Baa ma ciñ haçaç no, laa wee le go day a wee le! Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego raw wo laage le go nen wuu no.

²⁷Satrapn wo, jar ko wer horogn wo, jar waçaç ree progren wo de jar bag yañ raw wo tayge le. AÀ ko wo ga wuun joñ mopo see jar sen wo me' gaa hase, ko wo ga wuu saw riñ ti äaara gaa lay, oçoçbe äaaran lijd wo see me' gaa lay, foçoçre no wuu dra' bay see äaara wa lay.

²⁸Nebukanetsar kal waçaç waçaçre day gano: Suse' ne Baa mani Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego maga äo' je peelee äe le, day yaçaç weere joçoçre äen wo go mono. AÀ hay kañ wo eiggi diñ ti äe, cegaë wo jag wañ go day haç wo see äaara go ga sen de dañ joñge peelee ne baa po noga goñge baa po go sar ga bay diñ Baa äaaran wa mono.

²⁹Patala mokay diñ jag maga ndi haçn mono: Wosela äuy ni jar ma hon wo laybla', ti wer ma hon noga ti jag ma hon bla' ga waçaç ge waçaçre po we bay ngar ti Baa mani Sadrag, Mesag wo de Abed-Negon no, aè tawn ge go, day tiñ äen kol ge go diñ tabul ma de cor ëugul ne keçeç ti werga Baa po bay do se no ga yaçaç jar go wa.

³⁰Blam sen wañ raw kol Sadrag, Mesag wo de Abed-Nego wo go jar kluuri ti prog ma Babilon no.

Lwa'ge mani Nebukanetsar ti koo ma kluu no

³¹Ndi Nebukanetsar wañn, ndi yer wo ne jarn äuy, ne wer jar wo äuy, ne jar ma ti jag ma honla äuy maga wo wo go ti tamsir äuy mono. Daga jam mo hay see äay debañ!

³²A coo jag äi maga ndi mo kañ nen äay wo ti feçeçre kañ nen wo de feçeçre ma ngil jar maga Baa ma ciñ haçaçn joñ ra see äi mono.

³³Feçeçre kañ nen äen wo kluuri Feçeçre ngil jar äen wo sara Wañ mani äen diñ wañ ma tum Waçaçge ree jar äen mbe wo tum, Wo ti wer jar maga ndar ge wo wo mo äuy no.

DANYEL 4

- ¹Ndi Nebukanetsar, ndi hay go de yoçoç ti liñ ni äi go de fruygi äi feele wañ äi no.
- ²Ndi raw lwa' lwa'ge po se caa heçeçne äi go. Ëiggi maga hay a wo me ti ti ëeere äi de mbuëgi nen maga hay mbuë wo nen äi dañ wo nen ceere äi go.
- ³Ndi raw haç jag ga tay jar ko ree ma Babilon wo le pel äi äuy nen maga aà mo naa wo wer lwagen go ne ndi.
- ⁴Mo so no jar ko wer feçeçren wo, jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo, jar Kalden wo de jar kañ halgen raw wo nduugi. Ndi raw sii lwa'gen ne hara, ama saara naa wer äe ne ndi gaè.
- ⁵Ge go blam taw Danyel maga a ëen ga Belsatsar de ëu baa äin raw age pel äi. Aà diñ je maga Nenterse Baa ma bay ëagn wo ti äe day ndi raw fer jag lwa'gen ne hen gano:
- ⁶Belsatsar wañ jar ko wer feçeçren wo, ndi de koge ga Nenterse Baa ma bay ëagn wo ti äo, day fen po ma de yoñre äuy bay de gaali see äo ma naa wer wa mono, naa wer mbuëgi nen maga mbuë nen äi nen lwa'ge wo go ne ndi ëala.
- ⁷Mokay diñ mbuëgi nen maga mbuë wo nen äi de maga ndi hay ti ëeere äin mono: Ndi hay de kañ nen äi ta'a, kola ti gisiëgi tamsir koo kluu ka' de geçeçre debañ.
- ⁸Koo sen hay kluu lay, hay ngrim lay. Tipeçeçge ti äe du' ngeel ma ciñ go day aè kon wo go ti jag sir tawge haçaç haçaç äuy.
- ⁹Sug äe hay de wore lay, le'ge äe hay debañ lay day wosela äuy hay da' reege äen ti äe. Nayre ma yoofi hay wo lagge wer äe nen cee, dweere ma ciñ hay wo de kañ tiñ yoo äe day mopo ma tenen äuy hay da' reege äen le na see äe.
- ¹⁰Nen mbuëgi nen maga mbuë nen äi ti ëeere äin mono, Ndi hay de kañ nen äi ta'a, kola jobo boñ yoo jar ma bay ëag maga gor wo ngeel raw cwaage le ciñ.
- ¹¹Se raw ngar jag go kloñ day waçaç do kay nono ga: Caa wee koon go, car wee jag do äe wo go, sroä wee sug äe go day lag wee le'ge äen wo wo go nen maga nayren mo dus wo go, weere dweeren mo men wo jag do äen wo go!
- ¹²Ane, men wee guur äen wo de kaçaçge äen wo gesiñ ni. Sa'n wee de reece' boo wo de reece' boo dob wo go yoofi ma äil pay wo. Daga meebe mo tañ go day reege äe mo kol go diñ fi do nayre wo no lay no.
- ¹³Aè naa ge ëiggi je tabay ma äil äen yañ go day aè kol ëiggi horog yañ ne hen äili. Kiñgi raw ge yañ go ti äe renam.
- ¹⁴Ree se kayn diñ fen maga jar ma gor ngeeln äo' wo ti äe le go, aà diñ fen maga jar ma bay ëagn bag wo jag äe le go nen maga jar ma tenen wo äuy mo ko wo ga je ma ciñ haçaç de waçaç ree wañ ma honla äuy yoo jar tabay wo, mo ko wo ga aà haçn go ne wosela maga äil äe da day hay je ma blam kaçaçra tawn go ti wañ.

¹⁵Mokay diñ lwa'ge maga ndi wañ Nebukanetsar ndi hay lwa'n mono. Ndo Belsatsare, naa wer äe go ne ndi werga jar ko ree ma ti tway äin wo äuy bay wo de kaçaçe ma naa wer äe go wa. Ndo äon ndo de kaçaçe werga Nenterse Baa ma bay äagn wo ti äo.

Danyel naa wer lwa'gen go ne wañ pa

¹⁶Mo so no Danyel maga aè èen ga Belsatsar raw hayge semagga de ngilgi ye'e, day see äe raw dañge äe go. Wañ fer waçaç waçaçre day gano: Belsatsare, daga lwa'gen wo de naage wer äen mo dañ wo see go ne ndo wa! Belsatsar kal ferge gano: Je waçaç ree äi no, daga lwa'ge mo hay ti jar hee äon wo, day naage wer äen mo hay ti jar giñ mogen wo!

¹⁷Koo maga ndo kon ga hay kol go kluu ngrim, ga tipeçeçe ti äe du' ngeel ma ciñ day aè kon go ti tamsir äuy mono,

¹⁸koo se ga sug äe de wore day le'ge äe debañ, reege jar äuy ti äe, nayre ma yoofi lag wo wer äe, dweere ma ciñ bag wo tiñ ti jag do äe wo lay mono

¹⁹wañ, aà diñ ndo maga kol go kluu lay, de eegre debañ lay mono. Aà diñ ndo maga kluu äo geçeç ciñ haçaç wo go da' ngeel ma ciñ, ndo maga ndo waçaç ree jare, haçaç wo go ti jag sir tawge mono.

²⁰Nen wañ hay ko jobo yoo jar ma bay äag ma gor ngeel wo le cwaage ciñ day riñ ga: Caa wee koon go, kaf wee nen äe go ane, men wee guur äe wo de kaçaçe äe wo gesiñ ni, sa'n de reece' boo wo de reece' boo dob wo go yoofi nen maga meebe mo tañ go day aà mo ree fi do nayre wo nono haçaç kiñgi raw go ti äe renam.

²¹Wañ, mokay diñ naage wer äe no: Ree maga je ma ciñ haçaçn èign le go caa ge wañ je waçaç ree äi no.

²²Aè nii gi ndo yañ go ti holañ jar tabay wo, ngeel naw äon joñ ge yañ yoo nayre ma yoofi wo day aè haç ge fi yañ ne ndo ma reege dog aè haç fi ne dere wo ma reege nono. Meebe tañ ge ndo yañ go day kiñgi raw yañ go mo ti renam haçaç ndo wo ge koge de ti ngeel äo äa ga je ma ciñ haçaçn de waçaç ree wañ ma honla äuy yoo jar tabay wo day se haçn ne wosela dog aè äil äe da nono.

²³Ti jag maga aè haçn ga men guur koon wo ni de kaçaçe äen mono, wer äe ga wañ äon gwa' ge mbe yañ ma äo haçaç de maga ndo wo ge koge ga je ma waçaç ree feçeçren äuy le ciñ mono.

²⁴Diñ wersen so wañ, daga yañ maga ndi ban ne ndo mo coo jag äo! Men joñ älagge äon wo go day joñ fen ma ti ngeel äe no, men debaycoçoçre äon wo go day koo decoo jar ma de gayri wo ni hayle äo go de yoçoç tin see yañ wo pel ni ane.

Lwa'gen bag jag go

²⁵Ree sen äuy raw bag jag go ti wañ Nebukanetsare.

²⁶Few raw go hwal ti äoge, wañ hay go caw mbeë äaale äe äi feele wañ äi leege Babilone.

²⁷Wañ raw waçaç waçaçre day gana: Äa lam na bay diñ Babilon ma kluu maga ndi hay boon de kluu eegre äin maga aà mo hay diñ ngeel hayle wañ, mo hay diñ fen haç togoëge ne kluu äin mo wa yawla?

²⁸Wañ bay äo' jag waçaçren señ geçeçge po raw waçaçge le ciñ gana: AÈ waçaç waçaçre na diñ ne ndo, wañ Nebukanetsare! Wañ äon mañ äil we go see äo!

²⁹AÈ nii gi ndo yañ go ti holañ jar tabay wo, ngeel naw äon kol ge yañ wo yoo nayre ma yoofi wo, aè haç ge fi yañ ne ndo ma reege doge aè haç ne dere wo ma reege nono. Kiñgi raw ge wo yañ go mo ti renam haçaç ndo wo ge koge äa ga je ma ciñ haçaç de waçaç ree wañ ma honla äuy yoo jar tabay wo, day se haç ne wosela äuy doge äil äe da nono.

³⁰Do ni tu waçaçren bag jag go ti Nebukanetsare. AÄ raw niigi äe go yoo jar tabay wo, se kol reege diñ fi do dere wo nono, hoçoçgesee äe tañ go de meebe haçaç riñ ti äe geçeçge go do taçy gebeg nono, fuçygi äe jaw wo go do fuçygi weere dweere wo no lay.

Nebukanetsar fer go peçeçge

³¹Wo go dayge ti tawge naw maga hay go de ngaäge mono, ndi Nebukanetsar ndi raw mañ nen äi ciñ day ti äi raw ferge de ele. Ndi raw joñ suse' ne je ma ciñ haçaç no, ndi mañ ti äe ciñ, ndi togoë je maga mbe tenen tum mono, je maga waçaçge ree jar äen diñ ma tum day joñge wañ äen mbe wo tum de kiñgi de kiñgi mono.

³²Jar ma ti tamsir wo äuy doge de el äaara bay me' wa has nono. AÄ joñ joñre de jar durgi ma ciñn wo de jar tabay wo doge äil äe da nono. Je maga mañ do äe noga riñn ga aà joñ na mayse la bay wa.

³³De sen ni ti äi raw ferge de ele, hooge sug ti wañ äi no, togoëge äin wo de kluu äin wo mono, aè fer fer rage ne ndi. Jar bag yañ ne ndin wo de jar kluuri ma ti äin fer wo joñge de saçy äi ti, aè raw ferge hay ndi ti wañ äi no day kluu äi hay seëge de pel de pele.

³⁴Patala ndi, Nebukanetsar ndi joñ suse'e, ndi mañ ti wañ ma ciñn ciñ, ndi togoë ne. Joñre äen wo äuy cwaçy, faage äen wo ti ngeel äe. AÄ de kaçaçge ma fer jar maga wo de far ti see äaara ciñ go blam.

DANYEL 5

Few ma kluu mani Belsatsar no

¹Wañ Belsatsar raw joñ few reege ma kluu ne jar kluuri joñre äe ma ndarn wo. Se raw joo yii pel jar se ma ndarn wo no.

²De maga wañ baa jag go ti yii ba ba mono, se raw riñgi ga hoo kobre ma de joñge de boo biñnin wo le de ma de joñge de boo solay wo le, diñ kobre maga pan äe

Nebukanetsar hay hoo ra le go äil tiñ Baa ma Jerusalemn mono. Belsatsar raw ga hoo ra le nen maga se wañ se joo äil äaara de jar kluuri joñre se wo, de naare se wo de ndere se wo.

³Mo so no aè raw hoo kobre ma de joñge de boo biñni maga aè hay hoo ra le go äil tiñ Baa, tiñ mani Baa ma Jerusalemn wo le, day wañ wo de jar kluuri joñre äen wo, de naare äen wo de ndere äen kal wo jooge äil äaara.

⁴Saara raw wo joo yii day togoë wo baa boo biñnin wo, baa boo solayn wo, baa boo dobn wo, baa boon wo, baa koon wo de baa huulin wo.

⁵De sen ni weere do jobo raw wo naa nene, raw wo yerge pel ngeel maga mo ma hag lampan de kañge ni see glig mani wañ ma de kor see de puy no. Nen wañ raw ko weere do se maga hay yerge mono.

⁶Mo so no, see wañ raw baëge go day nenterse äe raw dañge äe go, sag äe le'n go ceege lay, koyoçgre äe mbar wo see kaçaçra lay.

⁷Wañ raw ngarjag go kloñ ga ëe jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo le de jar Kalden wo de jar kañ halgen wo. Wañ raw waçaç waçaçre day riñ jar ko ree ma Babilon wo gano: Je maga kee yerge sen we go day naa wer äe we go ne ndi no, ndi hee ge oçoçbe ma de seçeç burbur ne hen ti, ndi hee ge redew boo biñni ne hen soole day se joñ ge diñ je kluu ma de swa' ti sir wañ äin la.

⁸Jar ëeñ mani wañn raw wo laa ge wo see wañ ama saara kaçaç ma kee yergen go gaa lay, laa wo naa wer äe go ne wañ gaa lay.

⁹Ti sen mokay wañ Belsatsar kal ferge go dañ nenterse has pa, see äe baë go debañ lay jiili jar kluuri joñre äen caa wo go debañ lay.

Danyel naa wer yergen go ne Belsatsare

¹⁰Wer ngarge jag waçaçre wañ wo de jar kluuri joñre äen wo mono, man wañ raw kalge le äil tiñ reege few no, raw waçaç waçaçre do kay gano: Wañ mo hay mbe ciñ caw tum! Daga nenterse wañ mo dañ go wa. Ndo bay maga ndo baë see go wa!

¹¹Jobo yañ ti sir wañ äon la, je sen de Nenterse Baa ma bay ëagn wo ti. Le ti kal mani pan äon mono, aè hay da'n diñ je maga car äil feçeçren go, de ti ngeel lay day koge ree äen do mani baan wo nono. Ba äuy pa mono, wañ Nebukanetsar pan äo hay hayn diñ wañ jar ko wer feçeçren wo, wañ jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo, wañ jar Kalden wo de jar kañ halgen wo. Hay joñ nono na diñ pan äo

¹²wer maga aè hay da' je se ga diñ Danyel maga aè ëen ga Belsatsar diñ je ma de ëeñ de dañ kaçaçra, de ko wer ne feçeçre wo, de ti, de ko faage ndar wer lwa'ge wo go de fañge fi feçeçre ma de gaali wo, day kiëgi wer feçeçre ma de gaali wo nen äe. Daga aè mo ëe Danyel le ni se naa wer yergen yañ go.

13AÈ raw age de Danyel pel wañ so. Wañ raw waçaç waçaçre day riñ Danyel gana: Mbe mo na diñ ndo Danyel se ma yoo jar maga aè hay hoo ra le dañgay ti sir Juda, ga pan äi wañ hay hoo ra le ti sir Juda mo yawla?

14Ndi hay laa waçaçre ti äo ga ndo de Nenterse baa wo ti äo, ga aè da' mo diñ je maga car äil feçeçre wo go, de ti ngeel lay, de koge ree ma sara lay.

15AÈ hay a we de jar ko reen wo de jar ndar wer feçeçre ma nen ngeel ma ciñn wo pel äi la nen maga aà mo kee wo yergen go ne ndi, mo naa wo wer äe go me. AÀma saara kaçaç ma naa wer yerge sen go ne ndi gaè.

16Ndi hay laa ga ndo ndar wer feçeçre ma de gaalin wo go, ndo fañ fi äaara go. Patalam no, hayga ndo kaçaç yañ go ma kee yerge sen go, ma naa wer äe go ne ndi no, ndi hee ge oçoçbe ma de seçeç burbur ne ndo ti, ndi hee ge redew boo biñni ne ndo soole day ndo joñ ge diñ je kluu ma de swa' ti sir wañ äi no.

17Danyel raw ferge pel wañ ni so gano: Èaw mbo feçeçre äon wo ma äo, haç mandekoë äon wo ne je tigriñ. AÀ ne, ndi kee mbi yergen yañ go ne wañ day ndi naa mbi wer äe yañ go ne hene.

18Wañ, Baa ma ciñ haçaçn hay haç wañ, haç kluu, haç hooge sug ti wo de togoëge ne pan äo Nebukanetsare.

19Wer kluu maga aà hay haçn ne hen mono, jar wo äuy, wer jar wo äuy, jar ma ti jag ma honla äuy hay wo joñ heçeçne äe, hay wo daëge do äe. Wañ hay go id jar maga se hay da ga se id ra go mono, hay men jar maga se hay da ga se men ra tenen wo tenene. AÀ hay haç kluu ne jar maga se da kol rage go kluuri mono, day hay fer jar maga se da fer rage go gesiñ go gesiñ.

20Ama de maga aà hay ma' jag jiili äe day eig eiggi ma kee see äe mono, aè raw srogge äe go ti paale wañ äe no day aè äo' fo äe go.

21AÈ raw niigi äe go yoo jar tabay wo, eiggi äe kol go do eiggi nayre wo nono day ngeel naw äen kol wo go yoo gerheçeçre ma yooway wo. AÀ hay haçge ne hen ma reege diñ fi do dere wo nono, meebe tañ see äe go haçaç se wo koge äa so ga Baa ma ciñ haçaçn de waçaç ree wañ ma honla äuy ti holañ jar tabay wo la, day se hay wosela maga äil äe dan ti wañ.

22Day ndo Belsatsar weel äen, ndo fer ti see äo gesiñ gaè. Ba mbe de maga ndo go de ko ree sen mo äuy,

23ndo raw yiñ pel de Wañkluu ma ciñ no. Ndo kal hoo kobre ma äi tiñ äen wo le go pel äo, day nday de jar kluuri joñre äon wo, de naare äo wo de ndere äon wo, nday joo yii go äil äaara. Ndo kal togoë baa boo solayn wo, baa boo biñnin wo, baa boo dobn wo, baa boon wo, baa koon wo, baa huuli maga bay wo ko nen wa, bay wo laa sug wa, bay wo ko mopo wa wo. Ndo togoë Baa maga tenen äon wo de faage äon wo äuy nen do äe mo gaè.

²⁴Diñ wersen so, se raw äo' jag dosen le krig yerge sen mono.

²⁵Yerge maga aà krign gano: Mene, mene, Tekel Ufarsin.

²⁶Mokay diñ naage wer waçaçre sen wo: Mene na ga Baa kee joñge wañ äo no day se ndo' ti äe go.

²⁷Tekel na ga aè lam poçoçre äo ti klew day aè da' ndo go gofoñ.

²⁸Ufarsin na ga aè caa ge äil sir wañ äon go day aè haçn ge go ne jar Mede wo de jar Perse wo.

²⁹Do ni tu Belsatsar raw riñgi ga aè mo hee oçoçbe ma de seçeç burbur ne Danyel ti, ga hee redew boo biñni ne hen soole, ga aè mo 'waa äay go äuy ne jar ga aà joñ ge je kluu ma de swa' ti sir wañ no.

³⁰De suñ ni tu aè 'war Belsatsar wañ jar Kalden wo go.

DANYEL 6

¹Dariyus je Meden da' wañ de maga kiñgi äe doo hiira' ti äog mono.

Jar hee Danyel kañ wo tew äe

²Dariyus raw koge nen äe de el ga se lag Satrap wo ti sir wañ äen kis ti äe do äog go ti sirn äuy.

³Se raw lag wañre wo pel äaara swa' nen maga Satrap mo fer wo waçaçre ti joñre äaaran wo ne hara day ree po mo caa wañ wa hase. Danyel hay yoo wañre se swa'n wo no.

⁴Danyel de see äe hay de dañ wañren wo de Satrapn wo werga koge ree äe hay de dañ rage day wañ hay eiggi ga se hayn go ciñ ti sir wañn äuy.

⁵Mo so no wañren wo de Satrapn raw wo kië ëeñ ma caa ree ne hen see ti ree joñre maga aà hay joñge äe ti waçaçge ree sirn mono. AÀma saara laa da' fen po noga älagge po see äe gaa werga aà hay de deelee day nen bay ba mopo see äe ga aà joñ de el gaa noga se de yeege ti äe wa hase.

⁶Mo so no jar sen la day wo gano: Naa da' ge mopo me' ma kañ tew Danyel sen gaa hase, joñ we na ni se ti äaaj jag liñgi mani Baa äen an laybla'a.

⁷Do kay no so no, wañre sen wo de Satrapn raw wo naage wo de ngarge jag jag debaaj pel wañ day riñ wo do kay nono gano: Wañ Dariyus, hay mbo ciñ caw tum!

⁸Mo so no wañre ma äil sir wañ äon wo äuy, jar ko wer horogn wo, Satrap wo, jar bag yaaj wo de jar waçaç ree progren wo äuy äo' wo jag go boñ äuy ga wañ mo äo' kefder go ti ngeel äuy ma maaj jag jar wo go äuy gano: Wosela äuy nen naw do swa' tos baa po noga je tabay po we ga bay diñ ndo wañ wa no, aè äo'n go äi tu ne mingir wo.

⁹Patalam no wañ, daga ndo mo waçaç go ga aà na nono, kañ do äo go ti kefder no, nen maga aà mo hay diñ fen maga fer blam gaa has dogo aà ti jag liñgi jar Mede wo de jar Perse wo ga aè älag ree ma äil kefder maga wañ kañ do go äil äe go gaa nono.

¹⁰Wersen mokay wañ raw kañ do go äil kefdern ma mañ jag jar go ti tosge no.

AÈ äo' Danyel go äi tu mingir wo

¹¹De maga Danyel wo koge ga aè kañ do go äil kefdern mono, se raw woge tiñma ni äe maga feneder äen hay wo de caage ne Jerusalem ti mono. Äaale swa' nen naw tum se hay laa koyoçgre gesiñ, hay tos Baa äe no, hay joñ suse' ne hen do maga se hay mbe seäaa joñge äe nono.

¹²Mo so no, jar sen la raw wo le laage de ngarge jag jag debañ, wo wo da' Danyel de ma joñkam kam ne Baa äe no, de ëege äe lay.

¹³Blam äe saara raw woge da' wañ day wiin wo ti mañge jag maga wañ mañ go gana: Wañ, ndo hay go de kañ do äil kefder go de yerge ni ga je maga nen naw do swa' tos baa po noga je tabay po we ga bay diñ ndo wañ wa no, aè mo äo'n go äi tu ne mingir wo gaa yawla? Wañ kal ferge gano: Waçaçre sen diñ cwaçy dogo aà ti jag liñgi jar Mede wo de jar Perse wo ga ree ma äil kefder maga wañ kañ do go äil äe coo gaa nono.

¹⁴Saara fer waçaç waçaçre pa day riñ wo wañ gano: Danyele, diñ jobo yoo dañgay maga aè hoo ra le ti sir Juda laa dayge kañ ti ti äo gaa lay, ti mañge jag maga ndo kañ do go äil kefder äon ti äe mo gaa lay, day se tos Baa äen äaale swa' nen naw boñ.

¹⁵Jiili wañ raw caage go debañ de maga se laa ree sen mono, se raw go bag jag äe äil äe ga se yaçaç Danyel go. Haçaç wo go ti le'ge wur gesiñ, se hay dur maga se yaçaç Danyel go.

¹⁶Ama, jar sen la raw wo ferge le de ngarge jag jag debañ see wañ pa day riñ wo wañ gano: Wañ, ko mbo go ti äo ga ti jag liñgi jar Mede wo de jar Perse wo mono, mopo äuy maga wañ mañ jag äe go noga äo' kefder äe go mono, sen fer blam gaa hase.

¹⁷Do kay no so wañ raw haç jag ga ba Danyel le, day aè mo äo'n go äi tu ne mingir wo. Wañ kal waçaç waçaçre day riñ Danyel gano: Daga Baa äo maga ndo joñ peele ne hen tum mo yaçaç ndo go!

¹⁸AÈ raw mañ huuli le day aè äo'n go jag tu no. Wañ raw kañ kase go ti äe de boo ma soole do äen wo de ma soole do jar kluuri joñre äen wo nen maga fen po mo coo blam ti ree Danyel wa hase.

¹⁹Blam äe wañ raw rawge äi feelee wañ äe no. Se raw nage koñne, ëe nday äe po wo see äe gaa lay, nen äe laa ba naa gaa lay.

Baa yaçaç Danyel go jag mingir wo

²⁰Wañ raw urgi go ciñ de maga waa naa wer le go day ngeel le go de mañge mono, kal rawge deparday wo jag tu mingir wo no.

²¹Se kal ya'ge wo jag tu no, day ëe Danyel de geçeçe lawge. Wañ kal waçaç waçaçre day wii Danyel gano: Danyele, weejoçoç Baa ma tenen no, Baa äo maga ndo joñ peele ne hen de eegre tum yaçaç mbe ndo we go jag mingirn wo yawla?

²²Danyel raw waçaç waçaçre ne wañ gano: Wañ, hay mbo ciñ caw tum!

²³Baa äin äo' je peele äe le day teçg jag mingirn wo go maga aà mo joñ wo ndi de mopo wa werga aà da' ree po ti äi pel äe gaè. Pel äo wañ ba dra' ndi bay de ma joñmopo ma de älagge wa lay.

²⁴Mo so no, äil wañ raw go joñge fehfeh debañ, se raw haç jag ga mañ Danyel le go äi tun ciñ. AÀ raw mañ Danyel le go äi tun ciñ. AÀ da' hoçoçe tagtaçaçre po de kriggi see äe gaa hase, wer maga aà hay de haç äil ne Baa äe no.

²⁵Wañ raw haç jag ga aè mo hoo jar se maga hay caa wo ree ne Danyel see wo le day aè mo laa ra go äi tu ne mingir wo, saara de naare äaara wo de weere äaara wo. De maga aà wo bay dayge wo äi tu se, mingir yoor wo go de äaara jage, day sor wo hm äaara go tu tu.

²⁶Blam sen wañ Dariyus raw yer kefder wo go ne jar äuy, ne wer jarn äuy, ne jar ma ti jag ma honla äuy maga wo go ti tamsir äuy gano: Daga jam mo hay see äay debañ debañ!

²⁷Ndi waçaç wo ga wo go äi sir wañ äin tem tem äuy mono, aè mo joñ heçeçe do Baa mani Danyel no, aè mo heçeç ne. Gahaçyla, aà diñ Baa ma tenen no, Day se mbe tum sag sage! Wañ mani äen diñ wañ maga taw gaa hase, Day waçaçge waçaçre jar äen joñ ge mbe wo tum Haçaç wo go ti tawge feçeçren äuy.

²⁸AÀ diñ je maga peçeç jar go day yaçaç jar go. A joñ feçeçe kañ nen wo de feçeçe ngil jar wo, Le ciñ lay ti tamsir la lay. Hay yaçaç Danyel go Jag fuçygi äaale mingir wo na diñ se.

²⁹Danyel raw joñge diñ je kluu nen wañ Dariyus lay, nen Sirus je Persen lay.

DANYEL 7

Nen Danyel mbuë ti nayre wo naa

¹Nen kiñgi ma tañgu maga Belsatsar wañ Babilon de ma joñwañ mono, Danyel raw lwa'ge day feçeçe mbuë wo nen äe de maga se hay ti fen suuli äen mono. Blam äe se raw yer lwa'gen go, kal waçë kluuri äen wo.

²Danyel kal waçaç waçaçre day gano: Ndi hay de kañ nen äi ta' nen lwa'ge äi ma de suñ no, kola leege a wo le ti coçoç sir naa äuy, a wo ma' gamla ti maarog ma kluu no.

³Nayre po wo kluuri naa, wo sar sar naa äuy laa wo le go nen maarog no.

⁴Ma tañgun hay do mingir nono day se hay de grañ gebeg ti. Ndi hay de kañ nen äi ta' koge ëa aè raw ndar grañ äen wo go. AÀ raw mañge äe go ciñ, aè oon go ti deele deñ ti äaale äe äog do je tabay day aè raw haç jiili je tabay ne hene.

⁵Kola naèy ma de äogn deñ do naèy urse nono, de oole ti äaale po wo äaã po boñ. Hm yoo wo swa' hay wo jag äe ti holañ sañ äe wo, day aè riñn gana: Ur go ciñ ree mbo naèy jar debaã so.

⁶Blam sen ndi raw kañ nen äi ta' koge, kola naèy ma de swa' deñ do jwarga de grañ ti naa do weedwee nono. Nay sen la ti äe hay naa, day aè raw haç waçaçge waçaçre jar ne hen do.

⁷Blam sen nen lwa'ge äi ma de suñ no, ndi hay de kañ nen äi ta' koge pa, kola naèy ma de naa la deñ kluu tiäri'i, joñ heçeçne lay, de eegre debaã bay jag fo wa äuy. Sañ äe hay wo diñ boore wo kluuri. Se hay go ree jare, crag jar go day dag maga gwa' wo go ti. AÀ hay go sar de nayre ma lan wo no, day coçoç hay wo ti äe hwale.

⁸Ndi hay de kañ nen äi ta' er coçoçn wo no, kola coçoç mapo klee raw tiñgi le yoo äaara ni tigriñ day aè raw ndarge go yoo coçoç wo swa'a, aè men ngeel go ne hene. Nen hay ti coçoç sen äog do nen je tabay nono, jag hay ti äe ka' waçë jag debaycoçoçre lay.

Kiida mani Baa no

⁹Ndi hay mbi de kañ nen äi ta' tum de maga aè hay kañ paale wañre wo ta' ta' puri. Je ma de taçaçbe ma kiñgi pur debaã raw hayge gesiñ. OÇoçbe ma ti äen hay depuy do huuli baa nono, riñ ti äe hay go de puy paë paë do mbaraw ma bay dweçeç nen nono. Pale wañ äen hay do trum wuu wo nono. Äaale palen hay wo do wuu ma de ngalge hiä nono.

¹⁰Maarog wuu hay yuugi pel äe ti'i day raw wo go. Jar ndar gaçy laybla' äuy hay wo joñ peele ne hene, ngaäa jar gaçy laybla' hay wo de lagge pel äe. Jar car kiida raw wo lagge day aè raw bul kefder wo go.

¹¹Mo so no ndi raw kañ nen äi ta' koge werga coçoç hay waçë jag älagge mono. Day de maga ndi de kañ nen äi mo ta' koge mono, aè raw 'war nayn go, se hu go day aè äo'n go nen wuu ma roëge äe go.

¹²AÈ raw yaçë eegre ma do nayre ma lan wo go ane aè kal men rage tenen ma naw mbagge.

¹³Ndi hay de kañ nen äi ta' koge nen lwa'ge äi ma de suñ no, kola jobo do weel je tabay raw age le ciñ nen swaare wo. Se raw rawge le see je ma de taçaçbe ma kiñgi pur debaã no, day aè raw ya'ge äe le see äe.

¹⁴AÈ raw haç waçaçge ree jar ne hen do de hooge sug wo de wañ no. Jar äuy, wer jar wo äuy de jar ma ti jag ma honla äuy raw wo joñ peelee ne hene. Waçaçge ree jar äen diñ ma tum, aà taw ge gaa day wañ äen diñ wañ maga älag ge go gaa hase.

AÈ naa wer mbuëgi nen go ne Danyele

¹⁵Ma äi Danyel, see äi raw dañ mege go day heçeçne raw joñ mege debaň do feçeçre maga mbuë wo nen äi mono.

¹⁶Ndi raw ya' see äi see jobo yoo jar maga hay wo ni mono ma wiigi äe ti fen maga hay ti cwaçy äen nen lwa'gen ni mono. Se kal siigi äe ne ndi day kañ nen äi ti naage wer äen gana:

¹⁷Nayre se kluuri naan wo diñ wañre po wo naa maga kol ge wo yañ ti tamsiri.

¹⁸Ane jar ma bay äag mani je ma ciñ haçaçn yaçaç ge wo wañn yañ day joñ ge wo wañn yañ ma tum, de kiñgi de kiñgi.

¹⁹Blam äe ndi raw ëiggi ga ndi mo ko mopo go de el cwaçy ti naèy ma de naa maga hay go sar de nayre lan wo, kluu debaň lay, sañ äe diñ boore wo, fuçygi äaale äe wo diñ boo dob lay, naèy se ga hay go ree jare, ndreë jar go day äag maga sen gwa' wo jag äe ni go ti lay mono.

²⁰Ndi hay ëig ga ndi mo laa mopo go de el cwaçy ti coçoç maga hay wo ti äe hwal mono, ti coçoç maga tiñi le yoo äaara day coçoç swa' laa wo go gesiñ pel äe, diñ coçoç se ga hay de nen ti, de jag ma waçë jag älagge ti lay day hay kluu de dañ ma lan wo lay mono.

²¹Ndi raw ko coçoç sen caw dur jar ma bay äagn wo day se kal raw eegre äaara,

²²haçaç je ma de taçaçbe ma kiñgi pur debaňn wo le age ma blaw reen go ne jar ma bay äag mani je ma ciñ haçaçn wo, day wur raw age maga jar ma bay äagn yaçaç wo wañ no.

²³Je sen kal riñ ndi do kay nono gano: Nay ma de naan diñ sir wañ po ma de naan maga kol ge yañ ti tamsiri day ree ge tamsir yañ go äuy, dagn ge yañ go ti day ndreën ge jar go.

²⁴Coçoç ma hwaln wo diñ wañre wo hwal maga kol ge wo ti sir wañ se no. Wañ po boñ kol ge yañ blam äaara, se joñ ge sar de dañ ma tañgun wo day se yaçaç ge wañ ma wañre po wo yañ go swa'a.

²⁵A waçë ge waçaçre ma de älagge yañ ti je ma ciñ haçaç no, joñ ge bon jar ma bay äag mani je ma ciñ haçaçn wo yañ day kañ ge ëiggi äe yañ ga se mo coo wurn wo de jag liñgi no. Aà haç ge jar ma bay äagn wo yañ go ne hen äi coo do ma kiñgi swa' de nusi.

²⁶Blam sen wur kiidan raw age day aè yaçaç ge waçaçge ree jar ma do äen wo go, aè älag ge wañ äen go, se yee ge nen go ma tum.

²⁷Wañ no, waçaçge ree jarn wo de kluu ma do wañre ma ti tamsirn wo la äuy aè haç ge ra go ne jar ma bay äag mani je ma ciñ haçaçn wo no. Wañ äen diñ wañ ma tum day jar waçaç ree jarn joñ ge wo peelee ne hene, hoo ge wo sug ti äe.

²⁸Go mo na diñ tawge ti waçaçre maga ndi siin mono. Ndi Danyele, heçeçne raw caa ndi go debañ, see äi baë go, ane ndi ëaw waçaçre sen wo jiili äi.

DANYEL 8

Gamla wo de togloñ mbuë wo nen Danyele

¹Nen kiñgi ma de swa' maga Belsatsar de ma joñwañ mono, ndi Danyel, mopo raw mbuë nen blam maga sen hay mbuë nen äi go tañgu mo pa no.

²Nen mbuëgi nen sen ni ndi hay de kañ nen äi ta' koge, day de maga ndi hay de kañ nen äi mo ta' ko fen maga mbuë nen äi mono, ndi raw ko see äi wo go Suse, äi leege ma kluun ma ti prog ma Elam no ndi raw ko see äi nen lwa'gen ni jag maarog Ulay.

³Ndi hay mañ nen äi ciñ day ndi kañ nen äi ta' koge, kola gamla po deñ de oole jag maarog no, se de coçoç ti äoge. Coçoç sen hay wo de geçeçre ama boñ yoo äaara hay de dañ keçeç, ma se de dañ keçeçn la tiji le blam la no.

⁴Ndi raw ko gamlan de tur jar caw de coçoç äen nen nen wur bolaw, go nen äaã gloñhwede, go nen äaã waçybane. Nay po hay bay grege deñ pel äe wa hase. Jobo hay bay de kaçaçge ma yaçaç jar go do äe wa lay. Aã hay joñ fen maga äil äe da ne day se hay geçeçge ciñ.

⁵De maga ndi hay de kañ nen äi ta' ëeñres mono, kola togloñ po raw age le nen wur bolaw de tor sir le go de pel bay du' äaale gesiñ. Coçoç togloñ sen hay waçë ka' boñ ti holañ nen äe wo do fen mbuëgi nono.

⁶Se raw age go se gamla ma de coçoç ti äog ga ndi hay kon de oole jag maarogn mono. Se kal rumgi de gamlan go de eegre äe äuy.

⁷Ndi raw koge äe wo yaëge see gamla no day sam puçuçri go de äe. Se raw tuñ gamla no, hrag coçoç äe ma äogn wo go, gamlan da' eegre me' dra' ma giñgi äe gaa äuy. Togloñn raw bawge äe go gesiñ day dagn go de äaale. Jobo da' ma yaçaç gamlan go do äe gaa äuy.

⁸Togloñn raw kolge go kluu ane de maga aà kol go de eegre debañ mokay coçoç äe ma kluun raw hawge go. Coçoç ma tigriñ wo do fen mbuëgi nono raw wo tijiigi naa ti ngeel äe go ti coçoç sirn naa äuy.

⁹Coçoç po klee me' raw tijiigi le ti coçoç mapo boñ day se geçeç debañ wo nen äaã waçybane, wo nen wur botoñ, wo nen ti sir ma de dañ kaçaçra wore no.

¹⁰Se geçeç, haçaç wo go da' feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo, laa te feçeçre sen wo le go gesiñ see äe de ger wo.

¹¹A geçeç, haçaç wo go da' Wañ jar durgin wo, mañ jag jar go ti siigi jag maga aè hay siëgi äe ne hen tum mono, day aè raw tob ngeel äe ma bay äagn go.

¹²Aè haç jar durgin wo de siigi jagn wo go ne hen do wer debaycoçoçre äaara. Coçoçn kañ äaale go ne cwaçyn ti day raw sii ti ti joñre äen wo.

¹³Ndi raw laa waçaçre je ma bay äag po day je ma bay äag ma tigriñ riñ je maga hay waçaç waçaçre gana: Feçeçre se ga mbuëugi nen naa nen äaara go mo deñ mañ ge wo jag go na haçaç hunla? Maga aè mañ jag siigi jag ma tum nen naw go, je ma bay ngar mbe go de taw jare, ngeel ma bay äagn go de äo' fo, day aè dag jar durgin wo go ti lay mono, sen joñ ge naw na gaçyla?

¹⁴Se day riñ ndi gano: Wur coñ, ngeel tee go äaale ndar äog ti äe kiskis swa'a, blam sen aè fer go 'wuçy ngeel ma bay äagn ti ngeel äe so.

AÈ naa wer mbuëgi nen go ne Danyel pa

¹⁵De maga ndi Danyel, ndi hay de kañ nen äi ta' ko fen ma mbuë nen äi no, day ndi hay kiëgi ga ndi laa wer äe go mono, kola jobo de oole pel äi la deñ de mañ je tabay.

¹⁶Ndi kal laa geçeçge jobo le nen Ulay de ngar jag gano: Gabriyele, naa wer mbuëgi nenn ne je se deñ no.

¹⁷Se raw age ti jeñ ngeel maga ndi hay ni mono, day de maga a le de kos ndi mono, heçeçne raw caa mege go. Ndi raw le'ge gesiñ de mbuë nen äi gesiñ. Se day riñ me gano: Laa so, weel je tabay no, mbuëgi nenn na ti wur tawge ti feçeçren wo no.

¹⁸De maga aà de waçaç waçaçre ne ndi mono, ndi mbi go de ma' nen ti ti' de mbuë nen gesiñ koëe. Se raw baa do me see, kal mañ ndi go ciñ deele deñ ti ngeel maga ndi hay ni mono.

¹⁹Blam äe se raw riñ ndi gano: Ndi day na kañ nen äo ti fen maga aà ge le blam maga bagge poçoçn taw ge we go mono, werga wur go de ngaäge ma tawge ti feçeçren wo no.

²⁰Gamla maga ndo kon ga coçoç ti äe äog mono, diñ wañre mani jar Mede wo de jar Persen wo.

²¹Togloñ ma de fuçy sen diñ wañ Yafane. Coçoç ma kluu ma ti holañ nen äen diñ wañ ma tañgu no.

²²Aè hay hawn go day coçoç ma naa maga tjiñ wo le blam ti ngeel äe wo diñ sir wañre naa maga kol ge wo yañ ti ngeel äe mono, ane eegre äaara day ma wañ ma tañgun go gaè.

²³Wo ge go ti tawge ti joñge wañ äaara no, day de maga jar debaycoçoçren bag wo jag joñ älaggen we go äuy so mono, wañ po ma äil de älagge ga de hila debaň lay kol ge yañ.

²⁴Eegre äe ya' ge wer yañ ciñ ama bay diñ de see äe tu wa. AÀ älag ge feçeçre wo yañ go ni debañ debañ, sii gi ti yañ ti joñre äen wo, day se taw ge jar eegre wo de jar ma bay äagn wo yañ go lay.

²⁵Wer horog ma do äen wo de siigi ti maga se siin gi ti joñre äe de hila äen wo mono, se raw kol ge mbar jag jiili äe. AÀ taw ge jar maga hay wo go de yoçoç ti wo yañ go debañ day giñ gi wañ ma wañre wo yañ. AÀ ma, aà haw ge nen ge go, bay ga je tabay baa do ne hen see wa has äuy.

²⁶Mbuëgi nen ma ti ngeel ma de lawn wo de ma de jag toñ diñ fen ma cwaçy kidolgi. Ma äo mono, äaw lwa'ge sen de yoñre werga aà na ti wur ma pel wo wo haçaç.

²⁷Ndi Danyel ndi joñ naw pur go de gayri lay, go de hoo eegre lay. Blam äe ndi kal urgi go ciñ, ndi raw ferge haç see äi ne joñre mani wañn wo. Ndi hay de ngilgi do fen maga mbuë nen äi mono, se laa laa wer do äi gaè.

DANYEL 9

Danyel tos ti Israyel wo

¹Nen kiñgi ma tañgu maga Dariyus je ni Asuwerus je Meden kol ti wañ, hay go wañ ti sir mani jar Kalden wo,

²day nen kiñgi wañ äe ma tañgun mono, ndi Danyel ndi raw laa wer waçaçre äil kefder wo ti kiñgi ma do renam maga hay wo go nen rawge äa haçaç Jerusalem go de älagge ta'a mono, diñ kiñgi se ga Manwur hay waçaç waçaçre ne Jermi je ndar nen waçaçre Baa gon ti äaara mono.

³Ndi raw mbuë nen äi ne Baa Wañkluu ti ma tosge äe, ma kemge äe de heçeçge bii, de lagge taçy oçoçbe wo ti, de hayle nen saçaçge.

⁴Ndi raw tos Manwuri, Baa äi no, day ndi raw wii fuggi äil do äe gano: O Wañkluu, Baa ma kluu maga aè nen heçeç moge mono, ndo maga ndo oo ti tayge jag äo no, ndo ko decoo jar maga da wo ndo day hoo wo sug ti jag liñgi äon wo lay mono!

⁵Wuur hay joñ älagge, wuur hay joñ debaycoçoçre, wuur hay joñ haçyhaçy, wuur hay joñ ti grañ, wuur hay mbuë faale go ne jag liñgi äon wo de jag liñgi ma äoë faage waçaçre äon wo.

⁶Wuur hay laa jag weere joçoçre äo jar ndar nen waçaçre äo maga hay wo waçe waçaçre ti ëu äo ne wañre wuur wo de wañre wuur ma leeren wo, ne paçaçre wuur wo de jar ma äil sirn äuy wo mo gaè.

⁷Ma äo Wañkluu ndo keëede, soçoçren na diñ see wuuri. Do maga wara jar Juda wo, jar Jerusalem wo de jar Israyel wo äuy, maga wo la mañ noga wo wo go haçaç haçaç ti sir maga ndo nii ra wo go wer ndarge gog äaara maga saara kol see äaara go de ree ti pel äo de soçoçre ti wara nono.

⁸Manwuri, soçoçren na diñ see wuuri, diñ wañre wuurn wo, weere wañre wuurn wo de paçaçre wuurn wo wer maga wuur hay joñ älagge see äo.

⁹Koge decoo wo de fuggi äil wo na see Wañkluu, Baa wuur no, gahaçyla wuur hay joñ ti grañ go see äe.

¹⁰Wuur hay laa jag Manwuri, Baa wuurn ma seege ti jag liñgi äe maga se hay laa ra ne wuur pel nen do weere joçoçre äe jar ndar nen waçaçre ma jag äen wo mo gaè.

¹¹Israyel wo äuy hay cegaë wo jag liñgi äon go, cel wo go, laa wo laa jag äo gaè. Wersen so faëge wo de ree maga Baa hay haç' go ga se kañ ra ne wuur ti day wo go yerge äil jag liñgi mani Moyis weejoçoç Baan raw wo leëge ne wuur ti, sen na wer maga wuur hay joñ älagge see Baa.

¹²Àà raw bag jag waçaçre se maga se hay waçaçn ti wuur de wañre wuur maga hay wo waçaç ree wuur go, raw kañ ree ma kluu ne wuur ti, te ree ma kay ga caa Jerusalem joñ ti boñ ti tamsir la gaa hase.

¹³Ree sen caa wuur mo äuy na do maga aà go de yerge äil jag liñgi mani Moyis nono, day wuur laa joñ kam kam ne Manwuri, Baa wuurn gaè. Wuur laa mbuë faale ne joñre wuur ma ni nañ gaan wo gaa, wuur laa wii wer ne cwaçyn gaè.

¹⁴Diñ wersen ga Manwur joñ ga ree sen mo caa wuuri, werga Manwuri, Baa wuurn keëed ti joñre äen wo äuy ama wuur hay laa jag äe gaè.

¹⁵Day patala mono Wañkluu, Baa wuur no, ndo maga ndo hay laa jar äon wo le go äil sir Ejipte de do äo ma de eegre debań no, ndo maga ndo hay ra ëu see äo go dog aà wara no mono, wuur hay joñ älagge, wuur diñ jar haçaç.

¹⁶Wañkluu, wer joñre äo ma ti ngeel äen wo no, daga jiili äo mo caa go noga äil äo mo cee ndo ne Jerusalem äi leege mani äon ti noga ne huuli äo ma bay ëagn ti wa so. Gahaçyla, wer älagge wuurn wo de debayçoçoçre paçaçre wuur wo, Jerusalem wo de jar mani äon wo go diñ fen feg ti nen jar maga wo ti wuur mo kara äuy no.

¹⁷Patalam so no, O Baa wuur no, co' mbo sug tosge wo de joñge kam kam mani weejoçoç äo no. Wer äil de el äo no, mbuë mbo nen äo ko ngeel äo ma bay ëag maga go de älagge mono.

¹⁸Baa äi no, co' mbo sugi, day laa mbo! Buñ nen äo go day ko mbo tabul wuurn wo de äi leege maga aè ëe ëu äo ne hen ti mono! Gahaçyla, wuur de ma joñkam kam ne ndo mo na bay diñ werga joñre wuur po wo ti ngeel äe lay na wa, ama diñ wer koge decoo jar äo ma debań no.

¹⁹Wañkluu, laa mbo! Wañkluu fug mbo äil go! Wañkluu co' mbo sugi! Joñ mbo mopo day gor wa so, wer äil de el äo no, O Baa äi no! Gahaçyla aè de ëe ëu äo ti äi leege äon wo de jar äon wo no.

Baa yiñ jag ne Danyele

²⁰De maga ndi hay waçaç waçaçre ëa, ndi hay tosge, ndi hay wii fuggi äil ti älagge äin wo de älagge jar äi jar Israyel wo, ndi hay joñ kamkam ne Manwuri, Baa äin ti huuli ma bay ëag mani Baa äi no,

²¹Ndi hay waçaç waçaçre nen tosge ëa, kola Gabriyel, blo maga hay naa nen see äe le me tañgu nen mbuëgi nen raw urgi le deparday, ya' le see äi d, sen na de wur maga aè de ma joñsiigi jag ma de lawn mono.

²²A had ndi day wii me gano: Danyele, ndi aà mo deñ patala ma haç ti ne ndo maga ndo mo laë wer feçeçre wo.

²³De maga ndo tiñi wer joñ kamkam äon pel Baa no kay tu mono, aè raw kal waçaçre wo go siigi day ndi a na ferge äe ne ndo, werga ndo diñ je dage. Co' sug waçaçre seno, day ni ndo laa wer fen maga mbuë nen äo mono.

²⁴Aë hay ngaä lumo we go do renam ti jar äon wo de äi leege ma kluu ma bay ëarge no, ma caa wer cegaëge ti jag liñgin go, ma dig älaggen go, ma façaç joñre ma ni nañ gaan wo go, ma age de keëed maga taw gaa mono, maga lwa'ge wo de waçaçre maga aè hay waçë ra go pel bol mo leë wo jag go, ma ferge go gel ngeel ma bay ëag has has no.

²⁵Dosen ndo nen koge day ndo nen laa wer äe ga tiñi wer ti wur maga aè kal waçaçre le go ga fer kneç' Jerusalem, fer booge äe haçaç wo go dayge ti wur mani mesi wañn mono, lumo ni rename. Day nen lumo do hiira' ti äog aè fer ge yañ boor ngeeln wo de blam biin wo, nen wur lawge.

²⁶Blam lumo se ma do hiira' ti äogn wo mono, aè ii gi mesi po yañ go day je äe po joñ ge gaë. Day jar mani wañ po a ge wo yañ, Saara älag ge äi leegen wo go de ngeel ma bay ëag no, Ane huli wañ sen la joñ ge nen ree ma glumglum Ama aà go de waçaçge an ga ree ma taw jarn wo ge go haçaç ti tawge ti durgi no.

²⁷Wañn la tay ge jag yañ go tamëag de jar debañ nen lumo boñ Ane wo dayge ti gisiëgi naw se renam wo mono, se diggi siigi jagn wo yañ wo go de haçge feçeçre ne Baa no. Je älag jarn rawge wuu joñge feçeçre hoor seen wo haçaç wo go ti wur maga fen ma ree ngeeln wo de fen maga aè hay ngaä le go ti äe cwaa wo ne je taw jarn ti.

DANYEL 10

Jobo de oçoçbe leçeç ti mbuë nen Danyele

¹Nen kiñgi ma de swa' maga Sirus wañ Perse de ma joñwañ mono, aè raw naa nen waçaçre po ne Danyel maga aè hay ëege äe ga Belsatsar mono. Waçaçre sen diñ waçaçre ma cwaçy, aà waçaç ti durgi maga a ge de gayri ma debañ ne jar ti mono. Danyel kal ëaw waçaçre seno, raw kañ ti äe ti fen maga mbuë nen äe mono.

²De sen ni ndi Danyele, ndi kal joñ lumo swa' nen lawge.

³Ndi laa ree reege po ma de el gaa lay, hayba naèy noga yii ndi baa jag ti äaara gaè. Ndi tag noo po see äi gaa lay haçaç lumo ma swa'n bag wo jag go.

⁴Ti naw do äog ti naa nen few ma tañgun mono, ndi hay jag maarog ma de paçaçe ma kluu ga diñ Hidekel mono.

⁵Ndi raw mañ nen äi ciñ, ndi kañ nen äi ta' koge, kola jobo la deñ de oçoçbe leçeç ti, de sa' sag äe de mblaaga boo biñni ma Ufas no.

⁶Hoçoçgesee äe hay do Krisolid huuli ma de woren nono. Pel äe sag do sagge Baa nono, nen äe wo do wuu maga de yaçaçe nono. Do äe wo de äaale wo de mañ boo dob ma de guur see nono. Waçaçre äe do ngarge jag jar ngaäa nono.

⁷Ndi Danyele, ndi ko mbuëgi nen sen diñ ndi boñ. Jar maga hay wo see äi ni ko wo mbuëgi nenn gaè. AÀ ne heçeçne raw caa rage go debañ day saara kal dañge de èeere yoñge.

⁸Ndi kal gwa'ge boñ ko mbuëgi nen se ma kluu no. Eegre äi raw hooge go, see äi dañ me go, kal hragge go lay. See äi hu go äuy tu.

⁹Ndi raw laa geçeçe waçaçre äe no. De maga ndi laa geçeçe waçaçre äen wo mono, ti äi raw ma' nen go, ndi raw le'ge de mbuë nen gesiñ.

¹⁰Kola do po raw du'ge me see, kal mañ mege go ciñ. Ndi de laa koyoçgre äi wo de do äi gesiñ da'ge ti'i.

¹¹Blam äe se kal riñ ndi gano: Danyele, je ma dage no, laa mbo wer waçaçre maga ndi day waçaç rage ne ndo mono. Oo go ti deele ti ngeel maga ndo ni mono, gahaçyla, aè äo' ndi le patala see äo. De maga aà waçaç waçaçre sen ne ndi mono, ndi kal urgi go ciñ ti deele deñ da'ge.

¹²Se day riñ ndi gano: Danyele, joñ heçeçne wa, gahaçyla, ti naw ma tañgu maga ndo eig le äil äo ga ndo mo laa wer mopo, day ndo mo fer ti see äo gesiñ pel Baa äon mono, aè de laa waçaçre äon wo. Ndi a na diñ wer waçaçre äo sen wo.

¹³Je kluu ma ti sir ma Persen hay giñ ndi nen naw do äog ti boñ ama, Misel, jobo yoo wañre ma kluurin wo boñ hay a kay mege, ndi raw hayge ni ye' see wañre ma Persen wo.

¹⁴Ndi a patala ma kañ nen äo ti fen maga a ge ne jar mani äo wo ti nen wur ma peln wo mono, werga mbuëgi nen yañ de gwa'ge boñ ti wur ma sen wo ëa pa.

¹⁵De maga aà de fer waçaçre sen wo me mono, ndi raw jel ti äi go gesiñ, ndi mbi ba'ba' deñ.

¹⁶Kola jobo de mañ weere mani jar tabayn wo la deñ, raw age du' mege jage. Ndi raw bul jag go, ndi waçaç waçaçre. Ndi raw riñ je maga hay de oole pel äi gano: Wañkluu äi no, wer fen maga mbuë nen äi mono, see äi dañ ndi go, day eegre äi hoo go lay.

¹⁷Ndi, weejoçoç wañkluu äin ndi kaçaç ge ma fer waçaçre ne wañkluu äin ferge de maga ndi go patala de sealge lay, day eegre äi go de hooge lay na ferge la?

¹⁸Mo so no, je maga hay de mañ je tabay la raw du' ndi tigriñ pa, day ndi raw da' eegre so.

¹⁹Blam äe se kal riñ ndi gano: Joñ heçeçne wa, je dage no, jam mo hay see äo! Coä see äo, coä see äo! Day de maga aà de waçaç waçaçre ne ndi mono, see äi raw ferge le see äi, ndi day gano: Wañkluu äin mo waçaç mbe waçaçre so, werga ndo fer haç eegre me mono.

²⁰Se raw riñ ndi gano: Ndo yañ mbo de ko fen maga ndi a see äo ti ree äe mo yawla? Patala, ndi fer ma woge dur je kluu ma ti sir Perse no, day de maga ndi raw ge mono, ko ga wañ ma ti sir Yafan a ge yañ.

²¹Ane, ndi da sii fen maga go de yerge äil kefder ma cwaçyn ne ndo äa. Jobo laa kay ndi ma dur rage gaa, diñ Misel je kluu ma ti äay tawa tu.

DANYEL 11

¹Ndi de see äi ndi hay kay Misel we, ndi hay caa war äe we nen kiñgi ma tañgu maga Dariyus je Meden kol ti wañ mono.

Durgi joñ ge ti holañ wañre wo äoge

²Patala ndi day na sii waçaçre ma cwaçyn go ne ndo so: Ko ga wañre kol ge wo yañ ti sir ma Persen swa'a, day blam äe ma de naan sen tay ge horog yañ debaň de dañ ma lan wo. Day de maga aà kol ge we go de eegre diñ wer horog äen wo no, se mbuë gi nen yañ go äuy tu diñ de wañ sir ma Yafanno.

³Ama wañ po ma de jiili kol ge yañ, joñ ge wañ yañ de eegre day joñ ge fen maga äil äe dan yañ.

⁴Day de maga kluu äen day ge we go ti ngeel äe no, sir wañ äen le' ge go gesiñ day car ge äil go naa. Sirn joñ ge nen do jar ni äe wo gaa lay, joñ ge de eegre do maga aà hay no gaa so lay werga sir wañ äen joñ ge go de car äili, aà joñ ge go ma jar tigriñ po maga bay wo diñ jar ni äe wo wa.

⁵Wañ ma äan waçybann joñ ge de eegre, ane je kluu po yoo jar äen wo boñ joñ ge yañ de eegre debaň de dañge äe day waçaç ge ree jar yañ. Aà waçaç ge waçaçre jar yañ de eegre debaň.

⁶Kiñgi wo ge joñge mbag mono, se tay ge jag yañ de wañ ma äaň gloñhwede no: May mani wañ ma äaň waçyban da ge wañ ma äaň gloñhweden yañ ma tay tayge jag seno. Aàma waçy sen la kaçaç ge ma mañ do äe ge go ciñ gaa pa, wañ de eegre äen äuy kaçaç ge ma ooge deñ gaè. Aà 'war ge waçyn go de jar maga a ge wo de äe mo äuy, de pan äe wo de je maga joñ ge wur sen ni diñ je kayge äe mono.

⁷Jobo naa ge yañ ti wer mani waçyn la day kol ge yañ ti ngeel pan äe. AÀ a ge yañ de sode mani wañ ma ään gloñhweden wo, kal ge yañ äil kor äaara ma de eegre kiñkiñ wo, day joñ ge ra yañ dogä äil äe da nono, se naa ge blum äaara yañ go.

⁸AÀ hoor ge fodo baa äaara ma de yorgen wo yañ wo go Ejipte de feçeçre äaara ma de ëu maga wo de joñge de boo solay wo de boo biñnin wo mono. Blam äe se hay ge yañ go, day mañ ge äil yañ go se wañ ma ään gloñhweden nen kiñgi po mbagge.

⁹Wañ ma ään gloñhweden a ge yañ ti sir wañ ma ään waçyban no, day fer ge äil sir äe.

¹⁰Jar ni äe grag ge wo yañ le go ma durgi, day tay ge wo jar debañ wo yañ le wer äaara ngaäa. AÀ ya' ge yañ le day äug gi ngeel yañ go do pyew nono, cegaë ge yañ go day fer ge yañ. AÀ see ge yañ de durgin haçaç wo go ti kor ma de eegre kiñkiñ no.

¹¹Äil wañ ma ään waçyban soçoç ge yañ, se kal ge yañ go, day le' ge wañ ma ään gloñhweden yañ durgi, wañ ma ään gloñhweden hoo ge jar yañ wer ngaäa debañ, ama jar se ngaään laa ge wo go äi coo do wañ ma ään waçyban no.

¹²AÈ taw ge jar se ngaään wo go day wañ ma ään waçyban la mañ ge ti see äe yañ ciñ. AÀ taw ge jar ngaäa debañ wo yañ go, ane se naa ge blum gaë.

¹³Gahaçyla, wañ ma nen ään gloñhweden tay ge jar wo yañ le wer äe ngaäa debañ de dañ ma tañgu no. Wo dayge de ngar ngeel po ta' go kiñgi blam sen rab mono, se a ge yañ de jar se ngaään wo de feçeçre durgi wo do debañ.

¹⁴De ngar ngeel sen ni mono, jar debañ hoo ge wo yañ de wañ ma ään waçyban no, day jar ma de jiili po wo yoo jar mani äon hoo ge wo de soçoçge äil ma bag jag mbudgi nenn go ama, eegre äaara kaçaç ge gaë.

¹⁵Wañ ma nen ään gloñhweden a ge yañ, hoor ge ale sir ma kañ gu yañ äaale kor no, day yaçaç ge äi leege ma de eegre po yañ go. Sode mani wañ ma ään waçyban wo de werpiiri ma yoo jar äen kaçaç ge wo ge ma yiñ rage gaa, werga eegre äaara hoo ge go.

¹⁶Je maga äug gi sir äen go joñ ge fen maga äil äe da ne, day jobo oo ge deñ pel äe yiñ gi äe gaa hase. AÀ wo ge yañ ooge ti sir ma de dañ kaçaçra wore äuy no, day caa wer fen maga do äe da' sen ge go.

¹⁷Blam sen se eig gi yañ ga se mo tog eegre ma ti sir sen le go äuy day se kië gi yañ ga se mo tay jag de wañ ma ään waçyban no. AÀ haç ge may äe yañ ne hen waçy ma kañ tew äe ama ree sen joñ ge gaa, day hila äen le' ge ti go dogä aà hay eign no gaë.

- ¹⁸A mbuë gi nen yañ de kaalinwo, day yaçaç ge yañ yoo äaara ngaäa. Ama, wañ sode po mañ ge jag äe yañ go ti joñre äe ma mbuë fuy jar no, se da' ge nen ma mbuë fuy äe dog aà hay èign le go ti äe no gaè.
- ¹⁹Blam sen wañ ma äaã gloñhweden fer ge yañ wo go äil sir äe äi leege ma de kor ma eegre kiñkiñ tin wo, gay ge go, le' ge go gesiñ, day aè da'n ge gaa so hase.
- ²⁰Je maga coon ge a ge yañ hay je ma joñ bon jar ti prog ma de dañ kaçaçra äuy äil sir wañ äen mono, ama naw mbag tu aè yee ge nen äe go, bay ga baage poçoç Baa le' ne hen ti wa lay, bay ga durgi joñ wa lay.
- ²¹Jobo ma bay ngar kol ge yañ ti ngeel äe, diñ je maga wañ bay de bagge see äe wa has äuy. AÀ a ge ti wur jam day yaçaç ge wañ diñ de hila.
- ²²A äug gi sode ma ngaäa maga äug wo ngeel go do pyew wo yañ, day taw ge ra go. Se ii gi wañ ma pel tayge jagn yañ go boñ lay.
- ²³Blam maga aè kol ge go wer äe so mono, se sog ge yañ go jaçë jar jaçëge, aà geçeç ge ciñ day kol ge go de eegre debaã de jar wer mbag koëe.
- ²⁴Nen jam, se wo ge yañ ti ngeel maga feçeçre joñ ni debaã ti progn ni mono. AÀ joñ ge fen maga hayba paçaçre äe wo noga moore äe wo, hay joñn wo ti boñ gaa mono. AÀ äes ge feçeçre maga aè yaçë ra le jag jaw, de maga aè frum ra wo de horog wo yañ ne jare. AÀ kië gi wer èeñ ma honla yañ go äuy ma yaçë äi leege ma de kor ma de eegre kiñkiñ tin wo, day sen na nen naw po rabe.
- ²⁵A kal ge yañ pel sode wo ngaäa, tog ge eegre äe wo go de twar äen äuy ma woge dur wañ ma nen äaã waçyban no. Wañ ma äaã waçyban caa ge pel äe yañ le ma durgi äe de sode ma ngaäa de eegre debaã ane se kaçaç ge gaa, werga wañ ma nen äaã gloñhweden wo de jar äen kië gi wo wer èeñ go see äe debaã.
- ²⁶Jar maga ree ge wo pel äe kañ ge wo tew äe yañ go. AÀ äug gi sode äen wo yañ go day huli joñ ge mbe wo sulul debaã deñ.
- ²⁷Wañre ma äogn kië gi wo yañ le jiili äara ga saara mo taw kaçaçra go day lag ge wo yañ reege, car ge wo gete' yañ ne kaçaçra. AÀma ree sen äo' ge jag go gaa, werga mopo taw ti äuy na ti wur maga hay go de ngaäge mono.
- ²⁸Wañ ma nen gloñhweden fer ge yañ äil sir äe de horog wo do debaã. Äil äe soçoç ge ne jar ma ti tayge jag ma bay èagn wo ti, se joñ ge coo äara day raw ge ti sir äe.
- ²⁹Go ti wur maga go de ngaäge mono, se fer ge le ma dur sir ma äaã waçyban pa, ama, de sen ni feçeçren joñ ge wo do ma tañgun wo no gaa so.
- ³⁰Daage hoo ge wo yañ le Sitim ma durgi äe. Se woo ge do go, mañ ge faage ma fer ge liñ. Day wer maga aà joñ ge de soçoç äil debaã so mono, se joñ ge coo jar ma ti tayge jag ma bay èagn wo wo yañ. Se fer ge le pa day kañ ge èiggi yañ ti jar maga men ge wo tayge jag ma bay èagn go mono.

- ³¹Sode wo debañ a ge wo yañ ti jag äe, glub gi wo ngeel ma bay ëagn wo go de äi leege ma de kor ma de eegre kiñkiñ ti no. AÀ caa ge wo wer siigi jag ma tum nen nawn ge go, day kañ ge wo mo hoor see mani je älag jarn ge go ni.
- ³²Wañ de see äe haçy ge jar yañ wo go de hila nen maga aà mo men wo tayge jagn go. AÀma jar maga sen wo de ko Baa äaran lag ge wo mbaara yañ ngiñ.
- ³³Jar ma de ko ree ma yoo jar Jwifn haç ge wo ëeñ yañ ne jar wo debañ. Nen naw mbag aè id gi jar po wo yañ go yoo äaara de moslam, aè roë ge mapo wo go, aè hoo ge mapo wo dañgay day aè frum gi tiñ äaara go.
- ³⁴Nen naw se ga aè laa ge ra go gesiñ mono, aè caa ge war äaara le de el gaa, day jar debañ tay ge wo yañ wer äaara äil hila.
- ³⁵Jar po wo mbag yoo jar ma de ko reen laa ge wo yañ go gesiñ nen maga aà mo hay wo go de lamge, mo hay wo go de façaçge, mo hay wo go de yogge cwelgede, haçaç wo go ti wur tawge ti feçeçre no, werga aà a ge ni ti wur maga hay go de ngaäge mono.
- ³⁶Waññ joñ ge fen maga äil äe dan yañ, mañ ge ti see äe yañ ciñ, kee ge see äe yañ go de dañ baan wo äuy day waçë ge waçaçre lasge yañ ti Baa ma baan wo. AÀ giññ gi yañ haçaç bagge poçoçn wo ge le'ge ne hen ti werga fen maga hay go de waçaçge bag ge jag go.
- ³⁷AÀ hoo ge sug ti baa mani paçaçre äen wo gaa lay, ti baa ma dage mani naaren wo gaa lay. AÀ hoo ge sug ti baa po boñ gaa has äuy werga aà kee ge see äe go de dañ feçeçren äuy.
- ³⁸Ama se hoo ge sug yañ ti baa ma äi leege ma de kor ma de eegre kiñkiññ wo ti ngeel hayle äen mbe ane, diñ baa se ga paçaçre äe hay kon wo gaa has mono. AÀ hoo ge sug yañ ti äe de haçge boo biñni, boo solay, huuli ma de wore wo de feçeçre ma de ëu wo ne hene.
- ³⁹A dur gi ngeel ma de eegren wo ge na diñ de ëu baa ma waare, day se haç ge tore yañ ne jar maga sen hoo ge wo sug ti baa sen mono. AÀ lag ge ra waçaç ree jar ngaäa, äes ge sir ne hara fen sag äaara.
- ⁴⁰Wo ge go ti naw tawge ti feçeçren mono, wañ ma äaäñ waçyban ma' ge gamla go de äe. Wañ ma äaäñ gloñhweden cwaa ge ne hen ti do degurleege de pus durgi äen wo, de jar piiri äen wo de daage äe ma ngaäan wo. AÀ aà ge yañ ti sirn wo, äug gi ra go do pyew maga dug go nono, day raw ge jag äe.
- ⁴¹A a ti sir ma de dañ kaçaçra wore no no, day jar debañ laa ge wo go gesiñ, ane jar Edom wo, jar Mowab wo de jar kluuri mani jar Amoñ yor ge wo go do äe.
- ⁴²AÀ ëee ge do go ti sir wo debañ day sir Ejipte yaçaç ge go do äe gaè.
- ⁴³AÀ kol horog ma de lagge ciññ wo, solay wo de feçeçre ma de ëu ma Ejipten wo yañ go äe. Jar Libi wo de jar Etiyopi haç ge wo see äaara go ne hene.

⁴⁴Waçaçre po a ge wo yañ le nen wur bo toñ wo de nen gloñhwede day caa ge wo heçeçe ãe go. Se raw ge de soçoçge ãil debañ ma woge taw jar go, day se caa ge wer jar ge go debañ.

⁴⁵AÀ wo ge laa tiñ wañ ãen ti holañ maarog wo, de ngar huuli ma de togoëge ma bay ëag no. Day wur huli ãen raw age, je ma caa war ãe joñ ge boñ dra' gaa hase.

DANYEL 12

Wur bon wo de laage jar go ciñ no

¹De ngar ngeel sen ni mono Misel, wañ ma kluun ur gi yañ. AÀ diñ je maga de oole ngiñ ti weere ma ti wer mani ãon wo mono. A joñ ge ti wur sen ni diñ naw ma de gaali wo, diñ naw maga te ãaara hay joñ ti boñ gaa, le ti wur maga wer jar ndar wo le ta' ta'a, haçaç ba go patala mono. De ngar ngeel sen ni jar mani ãon yaçaç ge wo yañ go, diñ wosela ãuy maga aè da' ge ëu ãe de yerge ãil kefdern mono.

²Jar debañ maga wo go wara de huli de teerge nen sir gesiñ fer ge wo yañ go birgi, jar lan wo ma da' tenen ma tum, ma lan wo ma woge nen soçoçre wo de coocoo ma tum no.

³Jar maga hay joñ wo de ko ree, sen sag ge wo yañ do sagge ngeel ma ciñ nono, day jar maga hay had wo ngaãan de mo ma ti ngeel ãen sag ge wo yañ wo tum do ger wo nono, wo sagsage.

⁴Ma ão Danyel mono, ëaw waçaçre sen wo de yoñre, naa nen waçaçre ma de yerge ãil kefdern go ne jobo wa haçaç aà mo wo go ti wur tawge ti feçeçe no. Jar debañ keen ge wo yañ day koge ãaara ya' ge yañ ciñ.

Wur tawge feçeçren de yoñre

⁵Ndi Danyel ndi hay de kañ nen ãi ta' koge, kola jar po ma tigriñ wo ãog de odge deele deñdeñ, ma boñ wo go faale maarog ma de paçaçgen ãañla la, ma lan wo go ãañla lay.

⁶Ma po boñ yoo ãaara raw riñ je ma de oçoçbe leçeçn ti ga hay de oole ciñ ti bii maarog ma de paçaçgen gano: Wur tawge ti feçeçe ngil jar sen wo a ge na hunla?

⁷Ndi raw laa waçaçre je ma de oçoçbe leçeçn ti ga hay de oole ciñ ti bii maarog mono. Se raw hoo do war ãe wo de do guur ãe ciñ, raw haç'ge go de je maga mbe tenen ti' sagsag ga feçeçe sen joñ ge wo nen kiñgi swa' de nusi ga feçeçe sen wo mo ãuy bag ge wo jag go na de maga eegre jar ma bay ëagn hoo ge wo we go has ãuy tu so mono.

⁸Ndi laa mbi waçaçre de sug ãi, ane ndi laa laa wer mopo me' gaa hase. Ndi day gano: Wañkluu ãi no, feçeçe sen wo ge wo ão' ti na ão'ge la?

⁹Se kal ferge ne ndi gano: Danyele, see mbo, werga waçaçre sen joñ ge wo de yoñre go has tu, haçaç wo go ti wur tawge ti feçeçren wo.

10 AÈ façaç ge jar debañ wo yañ go, aè yog ge ra yañ go cwelgede, aè lam ge ra yañ go. Jar älaggen joñ ge wo mbaara älagge no day jobo boñ yoo jar älaggen laa ge wer mopo gaa hase. AÀ ma, jar maga joñ ge wo de ti ngeel mono, sen laa ge wo wer reen yañ.

11 Tïjï le haçaç ti wur maga aè dig gi siigi jag ma nen naw tumn go day aè kañ ge mo hoor see mani je älag jarn go ti ngeel ma bay ëagn so mono, naw joñ ge ndar ti äe kiskis äog de naw do kaawa'a.

12 Wore ti je maga gor ge day wo ge go ti naw ndar ti äe kiskis swa' de naw do swa' ti dwee mono!

13 Day ndo ma äon oo ngiñ, wo go ti naw tawge ti feçeçre no. Ndo suu gi yañ go iggi day ndo ur gi yañ go ciñ ma woge da' nen mo ma äon go ti wur tawge nawn wo no.

OSE

OSE 1

¹Waçaçre maga Manwur fern ne Ose je ni Beeri no, ti wur maga Osiyas wo de Yotam, Ahas wo de Esekiyas joñ wo wañre ma Judan mono, day ti wur maga Jerobowam je ni Jowasn ti wañ Israyel mono.

Jar ni Ose wo, waçaçre maga Baa waçaç ne hen mono

²Ti jigi wer waçaçre maga Manwur fern ne Ose mono: Manwur wii Ose ga: See, wo da waçy figliw, day weere maga ndo biñ gi ra mono joñ ge wo diñ weere ma ail figliw, werga sirn go de lengaçege de figliw ti maga aà tob Manwur go!

³Aà kal rawge, kal da Gomer may mani Diblayim no. Gomer kal mañ aiili, kal biñ weel ne hene.

⁴Day Manwur kal wiigi ae ga: Kañ eu ne hen ga Jisreyel, werga ig la me' mono, ndi ur gi yañ ciñ see tiñ mani Jehu no, ti ci maga aà kaan go ai leege ma Israyel mono, ndi taw ge wer wañ ma ti feele mani Israyeln ge go.

⁵Ti wur sen mokay no, ndi harag ge toñwaa yañ go ne Israyel do ai ful ma Jisreyle.

⁶Aà kal mañ aiili tigriñ pa, kal biñ may. Day Manwur wii Ose ga: Kañ eu ne hen ga Lo-Ruhama, werga ndi ba ge wuu wo ko decoo tiñ mani Israyeln ni caw gaa, nen maga ndi mo hay mbi tum fug ail go ne hara ti ni caw gaa hase.

⁷Ama, ndi ko ge decoo ti tiñ mani Juda no. Ndi yaçaç ge ra yañ go diñ ndi Manwuri, Baa aara no. Aàma ndi yaçaç ge ra go bay diñ de toñwaa wa, bay diñ de moslam wa, bay de durgi wa, bay de piiri wo wa, bay de jar yaë piiri wo wa lay.

⁸Aà kal mañ jag Lo-Ruhama go ti paçaç, blam ae kal mañ aiili ma tigriñ pa, kal biñ weele.

⁹Day Manwur kal wiigi ae ga: Kañ eu ne hen ga: Lo-Ammi, werga nday bay diñ jar ai wa, day ndi de see ai ndi bay diñ jobo aay wa lay.

OSE 2

Wur naw ma kluu ma Jisreyel no

¹Ama ti wurpo ngaäa jar Israyel joñ ge wo yañ do deguëgi ma jag maarog nono. Maga aè kaçaç ma ngaäge ae gaa, kaçaç ma keege ae gaë. Ti ngeel maga aè hay waçaçge ne hara ni gano: Nday bay diñ jar ai wa mono, Aë waçaç ge yañ ne hara ni ga: Jar ni Baa ma tenen wo no!

²Jar ma aañ Juda wo de jar ma aañ Israyel joñ ge wo yañ go de tayge. Aà ba ge wo wañ aara yañ go boñ tu, Day laa ge wo yañ go ai sir no, Werga siili ma Israyeln joñ ge yañ kluu.

³Wii weeregeman äayn wo no: Ammi! Wo de mayregeman äayn wo no: Ruhama!

Ga Israyel diñ waçy ma ndar gogge

⁴Ngar wee jag ne man äay ti ga, aà joñ ni gaa Werga aà bay diñ waçy äi wa Day ndi de see äi ndi bay diñ war äe wa lay! Daga aà mo ndar feçeçre figliw ma nen äen wo go, Day mo ndar feçeçre figliw ma jiili äen wo go!

⁵Hayga bay we wa no, ndi naa ge oçoçbe ma ti äen go feçd äuy, Ndi menn ge go do maga se biñ le go nono, Ndi koln ge go de mañ puuli

⁶Ndi koln ge go do sir maga bay joñ mopo wa nono, Ndi laän ge go de jwaale, Day ndi ko ge decoo ti jar ni äe wo gaa Werga aà wo diñ weere maga biñ wo äil figliw

⁷Man äaara hay joñ figliw Waçy maga hay soë ra mono go de mbuë soçoçre see äe De maga aà hay waçaç ga: Ndi mañ ge mbi blam ndere äin wo Maga haç wo hole äin wo me de bii äin mono, Maga haç wo oçoçbe fuçy fiiri äin wo me de oçoçbe leçeç äin mono, Noo äin wo de yii äin wo no.

⁸Ko ëa, diñ wersen so ga, Ndi teçg faage äon go de Kesme. Ndi ma' laaä go ne hen pele. Aà da' ge faage äen wo gaa so.

⁹Aà ba ge blam ndere äen wo yañ, Aà day ge go see äaara gaa Aà kië gi ra yañ, day da' ge ra gaë. Blam äe aà waçaç ge yañ ga: De ele! Ndi fer see war äi ma tañgu no, Werga ti wur sen ndi hay de da' see äi dedaň ma patalan lam no.

¹⁰Aà hay bay de koge gano: Hay haç coore ble de yii ma de defay, De noo wo ne se la diñ ndi wa. Ndi hay koln go de horoge, koln de boo Solay wo de boo biñni. Day se ya' go kol rage feçeçre haçge ne Baale.

¹¹Diñ wersen ga ndi fer ge yañ Hoo coore ble äin ti wur äe, Day, yii äi ma defayn ti naw äe, Ndi fer ge yañ go de oçoçbe fuçy fii äin wo de oçoçbe leçeç äi no. Maga de hay yoñ glog koë äen mono.

¹²Day patalam so no, ndi menn ge yañ go glog Koë nen ndere äen wo no. Day jobo yaçaçn ge go do äi gaa

¹³Ndi taw ge fruygi äen yañ go äuy Few äen wo no, few äe ma defay wo no, Saba äen wo no, de few äe ma kluurin wo äuy.

¹⁴Ndi älag ge tlam äen wo go de figiye äen wo, Maga aà hay waçaçge ti äaara ga: Diñ poëge maga ndere äin haçn wo me mono! Ndi fer ge ra go do yoo koo nono, Day naëy ma mbasga ree ge wo ra go,

¹⁵Ndi joñ ge nen yiñgi äe maga aà mo Poë go ti wur maga aà hay haçn go ma Roë fen foçoçre no añañs ne Baal wo de baa ma de mañ sen wo mono Ti ngeel maga aà hay heer kelelew äen wo de redew äen wo mono. Aà hay seege diñ wer ndere äen wo, Day ma äin, se yoçoç ti go ti äi Kay diñ jag Manwuri.

¹⁶Diñ wersen ga ndi jaçën do kay no mono, Ma äin, ndi raw ge de äe ti puuli Day ndi ndaln ge yañ de waçaçre ma le'ge ne hen jiili.

¹⁷Le ni mono, ndi haç ge tlalum äen wo yañ ne hene De log ma Akor no Do jag tiñ maga aè de kañ eiggi ti äe nono Ti wur maga se hay tigli ëa nono. Day de ngaäge do ga ti wur maga se hay Kal le go bi sir Ejipte no mono.

Wur naw ma joñ tayge jag no

¹⁸Ti wursen mono, Kay diñ jag Manwuri Ndo ëe ge ndi yañ ga: War äi! Day ndo ëe ge ndi ga: Baal äin gaa so hase!

¹⁹Ndi naa ge ëu Baal wo yañ go ne hen jage AÈ eig gi ti ge ba ti ëu äaaran dra' gaa so äuy yaw.

²⁰Ti wursen mono, ndi joñ ge tayge jag yañ ma äaara De horog ma mbasga wo De weere dweere ma ciñ wo De feçeçre ma seeëge de äil ti sir wo Ndi harag ge mantanwaa yañ wo go äi sir no, De jaw, de durgi wo, Day ndi joñ ge yañ ga aà mo suë wo go de yoçoç ti

²¹Ndi joñ ge nday yañ de äo ma tum. Ndi joñ ge nday yañ de äo ti keëed äe wo de deele äe, Ti jag liñgi äe wo de koge decoo äe

²²Ndi joñ ge nday yañ de äo bay ndar gogge Day ndo ko ge Manwur yañ.

²³Ti wursen mono, ndi yiñ jag yañ ne ndo Kay diñ jag Manwuri

²⁴Ndi yiñ jag yañ ne ngeel ma ciñ yañ Day aà yiñ jag yañ ne tamsir lay Tamsir yiñ jag yañ ne coore ble lay Yiñ gi jag yañ ne yii ma defay wo de noo Day aà yiñ gi jag yañ ne Jisreyele.

²⁵Ndi dus gi mbere feçeçre wo yañ äi sir no Day ndi ko ge decoo yañ ti Lo-Ruhama Ndi wii gi Lo-Amami yañ ga: Jar äin wo diñ ndo Day aà waçaç ge yañ ga: Baa äi no!

OSE 3

Waçaçre lamge

¹Manwur kal wii mege ga: See tigriñ wo da waçy maga go de da nday, de ma joñfigliw do maga Manwur da jar Israyel wo nono. AÀma ma äaaran mokay no, aà ngië wo nen diñ see baa ma tigriñ wo, maga da wo joñ gato de le'ge tlalum mono.

²Ndi hay da waçy äin le de solay boo hwal ti dwee, day de coore Orje nen mañ kelew kiskis naa ti äe do dwee.

³Day ndi hay wiin ga: Hay de äi wolañ, äo' see äo joñ figliw wa, ne jobo ma tigriñ, day ndi joñ ge yañ see äo dosen no lay no.

⁴Werga jar Israyel lag ge wo yañ haçaç wolañ bay wañ, bay je waçaç waçaçre äaara, bay siigi jage, bay huuli ma de jagge ti keçeç, bay efode, bay terafeçeç.

⁵Blam sen mokay no, jar Israyel fer ge wo yañ le. AÀ kië gi wo Manwuri, Baa äaaran ge yañ, wo de Dafid wañ äaara no. Day aà daë ge wo yañ de maga aà ya' wo äiñ Manwuri, äiñ de el äen ti ngeel maga see ge wo wo mono.

OSE 4

Baa caa kiida ne jar äen wo ti

¹Co' wee sug waçaçre Manwuri, jar ni Israyel wo! Werga Manwur yañ de kiida ma caage ti jar sirn wo, Do ga joñre ma de deele bay wa so Seele wer jag liñgi bay wa so Koge Baa bay äi sirn ni wa so lay.

²Gwa' diñ haëge ti gete' wo go de bagge bii kaçaçra Diñ ngaëge kaçaçra, freñ wo de figliw AÈ joñ diñ joñre ma girgiri, AÈ id diñ kaçaçra mbe do sen cab cab deñ koëe.

³Diñ wersen so, sirn le' ge go nen lawge Jar maga wo äil sirn ni mo äuy taw ge wo go Day horog ma mbasga taw ge wo go wer äaara ni lay, Day weere dweere ma ciñ taw ge wo go wer äaara ni Ko hayba diñ ceçeç ma nen maarog yeeë ge wo nen go.

Jar sië jagn joñ wo ni nañ gaa

⁴Ama, reen bay diñ see jar ma äuyn wa, Jar äuy bay wo ma ruugi wa, Werga kiidan diñ ti holañ wuur de jar sië jagn wo no.

⁵Ndo ma' ge äaale diñ de ceege Je ndar nen waçaçren ma' ge äaale wo go wer äo de suñ ni lay Day ndi joñ ge yañ ga man äo mo hu go

⁶Jar äin hu wo go Diñ wer maga aà bay wo de koge wa, Diñ wer maga ndo bay da koge wa mono, Ndi srog ge ndo go ti ngeel sië jag äi no. Do maga ndo yoçoç ti go ti jag liñgi Baa äon so mono, Ndi de see äi dosen no lay ndi yoçoç ge Ti go ti jar ni äo wo.

⁷De maga aà dus wo wo ciñ pel ni mono, Saara dus joñ älaggen wo ciñ ni lay Ndi coo ge togoëge äaaran yañ go de soçoçre.

⁸AÀ wo de goäge de älagge jar äin wo no Day srog wo wer äaara joñ te älagge ma äaaran wo lay.

⁹AÀ joñ ge see je sië jagn do jar ma äuyn wo no lay Ndi yiñn gi yañ wer seele äe no, Ndi poën ge yañ diñ wer joñre äe no.

¹⁰AÀ ree ge wo yañ day saara wuë gaa, AÀ joñ ge wo figliw yañ, day tes wo gaa Diñ wer maga aà men wo horge sug ti Manwur go,

¹¹Laa wo go joñ figliw ga ti'i, laa wo go wer yii. Do kay nono, yii ma defayn fijë ti äaara go

¹²Jar äin ndal wo de koore äaaran wo no, Day, waçaç waçaçre ne hen diñ graw ma do äe no. Werga ëiggi joñge figliw wel jar go, Day aà wo de ma joñfigliw go haçaç see Baa äaara no.

¹³Aà joñ wo sië jag ti tipeçeçge huuli wo Aà roë wo feçeçre foçoçre no añañs ciñ ti huuli ma lablab wo Wer koo Cene, wer koo pepliye wo de Terebeçte, Maga nencee äe de coçoçre lay! Diñ wersen ga mayre äayn joñ ge wo go bordele Day mayre ma deworen joñ ge wo figliw

¹⁴Ndi joñ ge bon mayre äayn wo Diñ wer maga aà wo bordel gaa Ko hayba see mayre äay ma de woren wo Diñ wer maga aà joñ wo figliw gaa Werga aà wo de see äaara wo go de celge de bordel wo Day joñ wo siëgi jag de naare bordel wo Jar maga bay wo laa wer mopo wa has Wo go de woge taw see äaara.

¹⁵O Israyele, hayga ndo äo' see äo we go ti bordel no, Daga Juda mo kol see äe go de älagge wa Wo wee Gilgal wa, Joñ wee nen woge Bet-Afen De haç'ge jag ga: Manwur yañ mbe tenen caw wa!

¹⁶Werga Israyel raw mbe' mbe' Do mandaay ma mbe' mbe' debañ, Ga day yaçaç jug soole äe gaa mono. Patala Manwur joñ yañ nen koëge äe Do maga aè koë weesam äi ful nono

¹⁷Efrayim tay see äe de soçoçre wo: Men ne!

¹⁸Aà men jooge yii go no kay tu mono, Ya' wo na diñ jag Bordeln tu Wañre äaaran wo go de bagge de soçoçre

¹⁹Leege ku ra grañ äe Day soçoçre joñ ge ra yañ de siëgi jag äaaran wo no.

OSE 5

Jar had hadge ma de älagge ma Israyel wo no

¹Co' wee sug fen ma kay no jar sië jag wo! Hay ëeged co' sugi tiñ mani Israyel no Kañ sug äo de ele, tiñ mani wañ no! Werga waçaçre kiidan de wiigi diñ nday Werga nday hay diñ kinëiä jar le Mispa Nday hay diñ rew maga go de ler huçy ti huuli Tadore.

²Le Sittim mokay no nday hay tee tu ma kuëum Ama ma äin mokay no ndi joñ ge yañ nen liñ rage äuy.

³Ma äi ndi de ko Efrayim Day Israyel bay de yoñre pel äi wa Werga patalam no Efrayim, Ndo go de le'ge joñ figliw Day Israyel go de demge

⁴Joñre äaaran bay men rage le ferge äiñ Baa äaaran wa, Werga ëiggi ma joñ bordel go ti holañ äaara Sen diñ wer maga aà bay wo de ko Manwur wa.

⁵Mañge ti ciñ ma Israyeln go de ma joñsedewa ne hen ti, Israyel wo de Efrayim mbar wo äaale Diñ wer maga aà joñ wo ni nañ gaa Juda ma' ge äaale wo go wer äaara ni lay.

⁶AÀ raw ge wo de horog äaara ma kleere wo De ma kluuri wo kië Manwuri Ama aà da' ge wo ne gaè. AÀ ëee go see äaara

⁷AÀ mbuë wo Manwur do, Werga aà biñ wo weere ma de nday Patala few boñ yañ mbe de kaçaçe ma Taw rage go de horog äaaran wo.

Durgi ma ti holañ Efrayim wo de Juda no

⁸Waa wee coçoç gamla wo Gibeya 'Waa wee coçoç wo Rama Joñ wee nen 'wad war wo Bet-Aven! Wo faale äo Benjame!

⁹Efrayim law ge yañ wur bon no Ndi sii fen maga joñ ge yañ go tinoçoç ne biñi;ni mani Israyel wo no.

¹⁰Wañre ma Judan wo do jar yaë hagu nono, ndi Äo' ge baage poçoç äin yañ ne hara ti do bii yuuri nono.

¹¹Efrayim go de luägi, Go de nañge do kiida Werga aà hay dage diñ ga se see diñ wer jag liñgi ma se de see se

¹²Ma äin ndi joñ ge yañ see Efrayim do tenëe nono, Do waçaçe gweç see tiñ mani Judan nono.

¹³Efrayim de ko ceege äe no, Day Juda de ko waçaçe äe no, Efrayim cegaë go Asyri Day kal laa jar peelee wo äiñ wañ Yareb Ama wañ sen bay de kaçaçe ma peçeç nday go wa, Bay de kaçaçe ma rug waçaçe äayn go wa.

¹⁴Werga ndi de see äi ndi joñ ge yañ see Efrayim do mingir nono, Joñ ge yañ see tiñ mani Judan do wheel mingir nono Ndi, ndi ceragn ge go cerag cerag day ndi raw jag äi Ndi mañ ge mo äi la bay ga jobo yaçaçn ge go jag äi wa.

Sen mokay na diñ ferge le see Baa mbe?

¹⁵Ndi raw ge jag äi, day ndi fer ge le ti ngeel hayle äi no, Haçaç nen maga aà waçaç wo go de jag äaara ga Saara diñ jar älagge day kië gi wo ndi yañ. AÀ kië gi wo ndi yañ de maga saara nen bon mono.

OSE 6

¹AÀ wee le, naa fer wee see Manwuri! Werga aà crag mbe naa go ane, day aà peçeç naa yañ go AÀ äum mbe naa ane, day aà saë waçaçe naa yañ

²AÀ fer ge naa yañ tenen ti naw äogge Wur naw ma de swa'n mokay aà hoo naa yañ go ciñ, Day naa joñ ge yañ tenen pel äe suggi

³Naa ko wee, ni naa kië wee faage ma koge äe Nduugi äen go diñ fen ma tinoo do ngeel teege nono. AÀ nduu gi see naa do bii nono, Do baa rage maga nduu rage de ancoo ti sir nono.

⁴Ndi joñ ge ndo na joñge la Efrayim? Ndi joñ ge ndo na joñge la Juda? Seele wer jag liñgi äayn do swaare ma de jag toñ nono, Do mebee ma de jag toñ maga dwas ge go nono

⁵Diñ wursen so ga ndi äum ra de jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo, Ndi iid ra go de waçaçre ma jag äi Kiida äin joñ ge wo yañ go poëag do ngeel ceeg nono.

⁶Werga ti äi diñ saçy maga nday mo see wer jag liñgi, Bay diñ saçy siëgi jag wo wa. Koge maga nday mo hay de ko Baa nen äi de el dedañ Siëgi jag maga aè roë mo äen go äuy mono.

Feçeçre ma hoorsee wo Israyele

⁷Ma äaara, do Adam nono, aà cegaë wo go ti tayge jag no. AÀ caa wo hee de äi diñ mo ta' lam no.

⁸Galaad diñ äi leege ma jar joñ haçyhaçy wo, Maga de laa gu ma kaa ci go.

⁹Do bañdi maga wo de beg jobo nono Ngaäa jar sië jagn ngaë wo jar ti faage ma Sikem. Sen mokay diñ fen hoor see

¹⁰Liñ ni Israyel mono, Ndi yañ de ko feçeçre hoor see wo ni Efrayim joñ figliw na diñ ni Ga Israyel go de dem see äe mono.

¹¹Ma äo mo lay no, wur weege äo go de gragge lay De maga ndi ferge jar äi ma de hooge ti dañgayn wo we le no.

OSE 7

Gujug gujug maga go ti' äuy de gaali maga le de seege

¹De maga ndi hay daga ndi peçeç Israyel go mono, Joñre mani nañ ga mani Efrayimn wo de joñre ma de älagge Mani Samarin joñ wo nen ndar nen go. Werga aà joñ wo ti faage äe gaë. Je freñ joñ nen nduugi, Ngaäa äaaran joñ nen ma'ge go siigi buëul

²AÀ hay bay wo waçaçge jag jiili äaara ga Ndi fer ge yañ eiggi ti älagge saaran wa. Patala joñre äaaran de cir ti äaara so, aà wo pel äi.

³AÀ fruy wo äil wañ de joñre äaara ma de älagge no, Fruy wo äil wañre wo de joñre cugcugla äaara no.

⁴AÀ wo äuy diñ jar figliw, De mañ ngeel maga je jië hole peçeç jiin go mono. AÀ men yaë wuu ni go, Tiiñ wer de maga aà wañ nen coon go mono Haçaç de maga aà wo go urgi mono.

⁵Ti wur mani wañ naan mono, Wañren kol wo see äaara go de ceege, Wo go de le' wuu kwiñ do yii Wañ kal yiñ do de jar feg ti jar wo no,

⁶AÀ kal wo ya' see äaara le äiñ äe Jiili go de ta wuu do ngeel jië hole peçeç nono De suñ mokay no, jiili ma de wuun le' naa Ama de jag toñ mokay no, se fer do' wuu ngil tigriñ

⁷AÀ wo go äuy de le' wuu kwiñ do ngeel jië hole peçeç nono. AÀ lig wo jar car kiida äaaran wo go Wañre äaaran leë wo äuy Mapo bay ëe ëu äi yoo äaara wa äuy

⁸Efrayim tay go yoo ngaän wo no Efrayim kol go do gato maga aè hay ngiën gaa nono

⁹Jar waare taw wo eegre äe go Day se bay koge do äe wa. Taçaçbe de baage äe Day se bay koge do äe wa

¹⁰Mañge ti ciñ ma Israyeln go de ma joñsedewa ti äe AÀ bay wo ferge le äiñ Manwuri, Baa äaaran wa, Day mbe de sen mo deñ äuy no, aà bay kiëgi äe wa

¹¹Efrayim kol go do kurgudu maga loë go nono, Ga ti äe bay wa nono. AÀ hay äo' ëu ne Ejipte AÀ hay raw wo Asyri.

¹²De maga aà de rawge mono, Ndi cir baèy äin ne hara ti, Ndi trom ra do weere dweere ma ciñ wo nono. Ndi joñ bon äaara do maga ndi hay de wii Rage ti tayge äaaran nono.

¹³Gaali ti äaara diñ wer maga aà ëee wo go see äi haçaç mono! Älagge go de le'ge ti äaara, diñ wer maga aà hay joñ wo Älagge ma de haçaç wo see äi! Paga ndi hay de dage ga aà mo hay wo go ti see äaara AÀ car wo gete' me see debañ

¹⁴AÀ bay wo ëe mege jiili äaara wa, Ama aà ndum wo diñ ti ngeel suli äaara AÀ tay wo ti diñ ga saara mo da' coore Ble wo de yii ma defay. Day aà ëee wo go see äi haçaç.

¹⁵Hay had ra diñ ndi Ndi hay coä do äaara Day aà eig wo älagge see äi

¹⁶aà fer wo le, ama bay see äi wa AÀ wo do toñwaa maga go kar nono Wañre äaaran leëge wo go jag jaw Diñ wer jag äaara ma de hege no Day aè feg ge yañ ti äaara wo Ejipte

OSE 8

Je maga jo' leege mono, wee degurleege lay

¹Dug jag coçoçn sog la! Sen do maga gebeg cwaa äi sir mani Manwurn nono Werga aà cegaë wo tayge jag äin go AÀ hay wo diñ jar iid huli see jag liñgi äin wo,

²AÀ ngar ge wo jag yañ wo me ga: Baa äi no, wuur Israyel wuur de ko moge!

³Israyel ngië faale go ne de ele: Je hee po mañ ge blam äe yañ

⁴AÀ hay bag wo wañre wo bay jag äi Bag wo jar waçë waçaçre jar wo blam äi De boo solay wo de boo biñni wo AÀ joñ wo nen kne' soçoçre äaara wo Israyel caa see äe go diñ dosen nono

⁵Manwur go de srog weedaèy äo no Samari Äil äi ma de wañn do' wuu ne hara ti Sen joñ ge na diñ haçaç hun ga nday Joñ ge de kaçaçe ma joñ ree gaa lay mo so la?

⁶Werga weedaèy äon nduu le Israyele Je ko ceë feçeçren hay joñ ne aà bay diñ baa po wa Diñ wersen ga aè geëeb ge nen weedaèy ma Samarin yañ go

⁷Do maga aà jo' wo leege so mono, AÀ wee ge wo degurleege yañ Fen maga tiji gi mono, joñ ge de coo äil gaa Day de maga aà mo hay joñ ba so laybla no Jar waare a ge wo go lig mo äaara

⁸Israyel go de wumgi AÀ wo go patala yoo sir wo Do mopo maga jobo bay de saçy äe ti wa nono.

⁹Werga aà raw wo Asyri Do maga gerheçeç ma yoo koo go de oole de see äe nono

¹⁰Ama ndere Efrayim hay yee wo ra go, Ama aà mo haç ba wo kado äi sir wo debaň Ndi joñ nen tay rage patala so, Day wurpo mokay aà joo ge wo bon yañ Wer gaali maga wañ ma wañren wo Kañn ge ne hara ti mono.

¹¹Efrayim dus mbe ngeel sië jag wo deñ ma Joñ sië jag go ti älagge Day ngeel sië jag sen wo mo deñ kol wo diñ ma haç Faage ne hen ma joñ älagge

¹²Daga ndi mo yer jag liñgi äin go ne Hara de weeseg äil de ele, AÀ ko wo ra do fen maga waare nono.

¹³AÀ ngaë wo feçeçre maga saara haçn me, Day saara ree naèy äen go, Manwur bay yaçaç do äaara de äe wa Patala Manwur fer eig ti ti joñre äaara Maga bay ni nañ wa mono, Day aà naa ge nen see äe yañ go see joñre Äaara maga bay ni nañ wa mono, AÀ fer ge wo mbaara Ejipte pad tu!

¹⁴Israyel yoçoç ti go ti je maga hay joñ ne mono, Day ya' boor tiñ wañre wo Juda dus äi leege ma kiñ kiñ wo Ama, ndi äo' ge wuu yañ wo äi leege äaaran wo Day aà roë ge tiñ wañre äaaran wo yañ go.

OSE 9

Feçeçre jar mani Baan le' wo jag go äuy

¹Israyel, fruy wa Taa go de fruygi do sir ma lan wo no wa Do ga ndo mañ blam fruygi, tob Baa äon go Do ga ndo hay dage diñ poëge ma de demge, Ti yaage coore ble wo!

²Ama yaagen wo de ngeel haçaç tlalum Kaçaç ge wo ma wuu rage gaë. Day yii ma defayn mbuë gi ra do

³AÀ lag ge wo äi sir mani Manwurn ni gaa, Efrayim fer ge Ejipte, Day aà ree ge wo feçeçre ma de demge wo go Asiri

⁴AÀ joñ ge wo siigi jag ne Manwur de yii gaa Siigi jag äaaran coo ge jag äe gaa AÀ joñ ge see äaara do hole huli nono Jar maga reen ge wo mo äuy joñ ge wo go de demge Ama hole äaaran joñ ge diñ ma jag äaara, AÀ kal ge äi tiñ mani Manwurn gaè.

⁵Nday joñ ge wur few ma kluurin wo joñge la, Wur few mani Manwurn äa?

⁶Werga koëa, à wo de rawge do maga ngeeln gfaf go mono Ejipte yaçaç ge waare äaara, Mof haç ge ngeel ma joñ tipaale yañ ne hara. Daswa yaçaç ge solay äaara ma de woren wo no Day hoçoçre tiñ gi wo go äil mburyug äaaran wo no.

⁷AÀ wo le de age wur bon no AÀ wo de seege, wur poëge no Israyel konn ge yañ de see äe! Je ndar nen waçaçren loëge go, Je maga de Nenterse tin lir go Sen diñ wer joñre äo ma kluu maga Bay ti ngeel äe wa, wo de hun ma kluu no.

⁸Efrayim diñ je gor ngeel maga de giñ Baa äi no, Je ndar nen waçaçre no... rew ma bag weere dweere Go de cirgi ti faage ma äen äuy. Caage hee yañ liñ ni Baa äe no,

⁹AÀ wo go de wumgi nen joñre ma de glubgi no Do maga ti wur ma Gibeyan wo mono, Manwur fer ge yañ eiggi ti joñre äaara Maga bay ni nañ wa mono, AÀ yam ge ra yañ le wer älagge äaaran wo no.

AÈ mbuë soçoçre Wañkluu

¹⁰Ndi hay da' Israyel do le'ge tlalum ma ti puuli nono Ndi hay hay ko paçaçre äay wo do le'ge Koo figiye ma tañgun wo nono, Ama, à raw wo see Baal-Pewor AÀ men wo see äaara go ne soçoçre ma hoor see wo Day à kol wo go hoor see Do mo maga saara dan debañ nono.

¹¹Efrayim? Togoëge äen ur gi yañ do weedwee nono Biñgi bay wa so, Mañge äiili bay wa so Äiili bay wa so

¹²De maga à geçë wo weere we no, Ndi car ge nen äaara go see äaara tañgu maga à joñ wo jar kluuri go Ge mo lay no, gaali ti äaara lay, de maga Ndi ëee ge we go see äaara mono.

¹³Efrayim, de maga ndi ko nen we wo nen Tir no, à de Peëge do ngeel koëge ma gluf gluf nono. Ama Efrayim go patala diñ ma woge de weere Äen wo ne je ma iid rage go.

¹⁴Han ne hara, O Manwuri!... Ndo haç ge ne hara diñ may la?... Haç äiili maga cwaë go ne hara De jag waçaçre maga bay law paçaç wa.

¹⁵Blagge äaaran naa nen le go Gilgale Ndi caa hee de äaara na diñ ni. Wer joñre äaara ma de älagge no Ndi nii gi ra go liñ ni äi. Ndi ba ge wuu da rage gaè. Wañre äaaran äuy wo diñ bañdi.

¹⁶Efrayim go de baa do see Kaçaçge äe go de kolge de hege AÀ joñ ge wo de le'ge ti gaa so Day hayga à joñ wo we de weere no, Ndi joñ ge nen taw weere ma dage maga laa wo Le go äil äaara yañ wo go, Weere äaara maga à da wo ra mono.

¹⁷Baa äin srog ge ra wo go Diñ wer maga aà co' wo sug äe gaa Day aà joñ ge wo diñ jar ëee go ti holañ sir wo ga ti'i.

OSE 10

Joñre tosge Baan le' wo jag go de joñre wañ no

¹Israyel hay diñ tlalum maga lir do go, aà hay le'ge. De maga le'ge äen joñ ngaäa mono, Se kal dus ngeel sië jag wo ngaäa lay De maga sir äaaran hay de wore mono Se kal lag lar huulin ma de jagge ti keçeçn wo lay.

²Jiili äaara go de dawge AÀ soë ge wo mbaara poçoçre älagge äaaran yañ Manwur srog ge ngeel sië jag äaaran wo yañ go Mbug gi huuli äaara ma de jagge ti keçeçn wo yañ go.

³Day patala saara waçaç wo so ga: Wañ wuur bay wa, Werga naa joñ heçeçne do Manwur gaa Day wañn so mokay no, aà de hay kay naa ti mayse ni la?

⁴Nen waçaçre maga aà waçë wo mono Day kal wo haë haëge ma bay ngar ni, Kal wo joñ tayge jage. Do kay no mono, kiida joñ ge yañ nen jorge le ni Do koo maga de neewaa jage, Jor äil pay ma de paëge wo nono.

⁵Jar ma äi leege Samari haç wo togoëge Ne weedaëy boo biñni ma Bet-Aven no, Jarn ra wo ti soçoç do huuli nono Day jar sië jag maga wo ti peelee ne hen mono taë ge wo yañ wer äe, Ti togoëge äe maga de rawge yoo äaara mono.

⁶Aë haçn ge go ne Asyri, Han go kado ne wañ Yareb Soçoçre ba ge Efrayim yañ do Day soçoçre joñ ge Israyel yañ ti waçaçre äe maga se wo De ngaä rage pel mo deñ no,

⁷Ma Samarin sen go de ma joñge, de wañ äe no, AÀ joñ do defoçoçre no maga caa ciñ ti bii wo nono.

⁸Ngeel sië jag ma de farge ciñn wo, ma Bet-Afen ti ngeel maga Israyel joñ älagge ni mono, aà älag ge ra yañ go. Daswa wo de hoçoçre klewge wo yañ go ti ngeel sië jag äaaran wo no. AÀ wii gi wo huuli ma lablab wo yañ ga: Hul wee go ne wuur ti!

Israyel wee fen maga aà hay jo'n mono

⁹Tiñi wer le ti wur ma Gibeyan wo haçaç mono, Ndo joñ älagge Israyele! AÀ wo de lagge na diñ ni, day aà coo ge wo gaa Patalla jar se maga bay wo de deele wa mono, daga dur ra. Durgi sen joñ ge nen yiñ rage na bay Gibeya dera tu wa pa?

¹⁰Ndi joñ ge bon äaara do maga äil äi da nono Day jar tay ge wo ti äaara yañ AÀ kog ge ra yañ wer älagge äaara ma äog wo no.

¹¹Efrayim hay diñ maydaay tigli ma de deele ndolom Maga da äum coore, Ama ndi äo' jug yañ ne hen ti soole äe ma de wore no Ndi jag ge soole Efrayim, Juda jee ge yañ,

¹²Day nday, joñ wee diñ joñre ma keëede Wee wee diñ ti jag liñgi äe Kraw wee mbay pay ma defay AÀ go patala diñ wur ma kië Manwuri Haçaç go ti wur maga aà nduu Day dus joñre ma keëedn ne nday

¹³Nday hay jo' älagge so lay no Wee wee joñre ma debay ngar wo lay so. Ree wee le'ge joñre cugi nen jar äayn so Werga ndo hay de kañ ëiggi ti faage äo no, Ti bogawla ma yoo jar äon wo no.

¹⁴Ngarge jag ma gulum gulum naa le yoo jar äon wo no Day kor äo ma kiñ kiñ mbug gi wo yañ go Do maga Salman älag Bet-Arbel go wur durgi nono Ti wur durgi maga aà ndereë maben go ne weeren wo ti mono.

¹⁵Mo kay diñ gaali maga Betel kañn ge ne nday see wer Älagge äay ma de haçaç debañ maga nday joñ ne mono. De maga ngeel tee le go no kay tu mono Wañ Israyel joñ ge gaa so.

OSE 11

Dage mani Baa maga aè hay mbuë foo äe mono, naa blum we

¹De maga Israyel hay klee ëa mono, ndi hay dage äe, Day ndi kal ëe weel äin le go Ejipte.

²Ama, aà kal wo go ëeege see jar maga hay wo ëe rage mono AÀ hay joñ wo siëgi jag ne Baal wo Day roë wo feçeçre foçoçre no añañs ne foto wo.

³Hay koë äaale Efrayim diñ ndi, Hay ëaw do äe, Day aà hay bay wo de koge ga ndi hay ëaw saara wa.

⁴Ndi hay da ra diñ do maga je tabay da Kan äe nono, de sa'ge de saale dage Ndi hay see äe do maga jobo mañ mbarga ma klee jiili Äe ma haç reege ne hen nono.

⁵AÀ fer ge wo äi sir Ejipte gaè. Ama, je Asyrin kol ge diñ wañ äaara Diñ wer maga aà laa wo dayge le ferge see äi gaè.

⁶Jaw le'ge yañ go äi leege äaaran wo no Älag ge ti äaara yañ go kara äuy, jaw ree ra go, Diñ wer waçaçre maga aà hay ngaä wo ra wo taë taë mono

⁷Jar äin wo patala ngeel coäge äaara de äi bay wa AÈ ëe ra wo nen äiñ je maga le ciñ mono, Jobo bay go urgi ciñ yoo äaara wa äuy

⁸Ndi mo joñ mo na joñge la Efrayim Ndi mo kaçaç mbi ma haç moge go Israyele? Ndi kaçaç ge ma joñ ndo do Adma na joñge la? Ndi mo kol mbi ndo de mañ Tseboyim? Jiili äi go de carge Weere äiiri äi äuy fijë go

⁹Ndi joñ ge nen joñge do maga äil äi go de le' Wañ no kwiñ haç' gaè. Ndi fer ge le Älag Efrayim go gaa, Werga ndi diñ Baa, Ndi bay diñ je tabay wa Ndi diñ je ma bay äag ti holañ äay Ndi a ge go de le' wañ gaè.

¹⁰AÀ see ge wo yañ wer Manwuri Wose sam ge do mingir no mo la, Werga aà samge yañ Day weere ëee ge wo yañ le jag maarog de daëge

¹¹AÀ ëee ge wo yañ le Ejipte de daëge do weedwee nono Ëee wo yañ le Asyri do kurgudu nono Ndi joñ ge yañ nen lag rage liñ ni äaara wo Kay diñ jag Manwuri.

OSE 12

Jar po maga wo jag mbuë fo Baa haçaç le ti tjiigi were

¹Efrayim cir ti äi go de joñre ma cugucugu Day tiñ mani Israyeln cir ti äi go de joñre bagge bii jar lay. Juda yañ mbe seege wer Baa ëa AÀ yañ mbe seege bay ndar gog wer Baa ma bay ëagn ëa

²Efrayim ree diñ leege Day mañ diñ blam leege ma nen were Nen naw tum aà car diñ gete'e, day frum feçeçre AÀ joñ tayge jag de Asyri Day aè raw de noo Ejipte.

³Manwur patala ti kiida de Juda Day aà yiñ gi Jakob yañ diñ see seele äe AÀ joñ ge nen poëge äe diñ wer joñre äe

⁴Le äil man äe, Jakob ëaw hen äen ti diñriñ äaale

⁵Day ti wur maga aà kol go de ko ree mono, AÀ kal le' deguç de Baa AÀ le' deguç de je peelee Baa, day kal naa blum Jakob kal rage, kal wii äil de el äe no, Jakob hay da'n Betel Day diñ ti ngeel sen ni ga Baa fer waçaçre ne naa.

⁶Manwur diñ Baa pan tway Manwuri: AÈ fer ëiggi äe na diñ dosen nono.

⁷Day ma äon ndo fer ge yañ le see Baa äo no Ëaw jag liñgin wo de joñre ma de deele no Hay mbo de kañ ëiggi tum ti Baa äo no.

⁸Kanaan de kelew ma ngaä feçeçre ma de älagge do AÀ da joñ coo jare.

⁹Efrayim kal na ga: Ti cwaçy äen mono, ndi da' horog äi Ndi joñ nen daë feçeçre äi de see äi Ama, aà äuy tu diñ mo maga ndi da'n de joñre äi AÈ da' ge mopo ni äi maga bay ngare, Day se diñ älagge mono bay wa,

¹⁰Day ma äin, ndi diñ Manwuri, Baa äo no, Le haçaç Ejipte tu. Ndi joñ ge yañ nen hay moge de tiñ wer mburyug wo tigriñ Do ma ti wur maga nday joñ few ma kluuri wo nono.

¹¹Ndi hay fer waçaçre ne jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo, Ndi hay dus ndarge nen waçaçre wo Day jag jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo Ndi hay ngaä waçaçre ma de jag joçoç wo go.

¹²Hayga joñre Galaad yañ diñ joñre Maga bay ti faage äe wa no, Ti cwaçy äen aà joñ ge wo diñ jar ma de koë koëe AÀ joñ wo siigi jag de blore dere wo Gilgale. Do kay nono ngeel sië jag äaaran joñ ge Do huulin ma de jagge ti kaçaçra wo, Ti blam ngeel ma de paëge äil pay wo.

¹³Jakob dañ de ëee ti mbasga ma Aram wo Israyel joñ peele diñ ti waçy boñ Day ti waçy boñ, aà koë horog wo.

¹⁴Diñ de je ndar nen waçaçre go Ga Manwur cegaë jar Israyel wo le go Ejipte Day diñ de je ndar nen waçaçre go Ga jar Israyel joñ wo de ëawge kay

¹⁵Efrayim car jiili Manwur go de haçaç debañ Wañ-Kluu äen äo' ge älagge äe ma de haçaçn yañ ne hen ti AÀ äo' ge waçaçre mbuëgi fo äen yañ ne hen ti.

OSE 13

Waçaçre Huli jar maga giñ wo Baa mono

¹De maga Efrayim hay mokay aà waçaç waçaçre mono aà joñ heçeçne AÀ hay diñ je ma pel Israyele Ama aà kol see äe go de älagge wer waçaçre goñge Baal Day aà da' huli

²Patala no, aà wo mbaara jag joñ älaggen ëa AÀ kne' wo foto boo ma de yorge jag äaara de solay äaara no. Joñ wo soçoçre maga eign diñ saara AÀ wo äuy joñ ra diñ jar ma de ko joñ feçeçre sen wo AÈ waçaç ti äaara ga: Jar maga joñ wo sië jag de jag de jar tebere mono Joñ wo mbaara nen le' mondra ne weere dere wo pa.

³Diñ wersen aà joñge wo do swaare ma de jag toñ nono, Do meebe maga le' de jag toñ day dwas go nono Do fi maga beëem beëem maga pud go ti yaage nono Do cug maga ndar go ti tiñ nono.

⁴Day ma äin ndi diñ Manwuri, Baa äon Le haçaç Ejipte Ndo bay de ko Baa ma tigriñ dedañ mege wa Day je yaçaç jar gon diñ ndi tawa.

⁵Je maga hay de ko moge le ti puuli diñ ndi Äi sir maga go de heege pasgeëage

⁶De maga aà wo wo da' ngeel maga hoçoç de laage ni Gelifgelif so mono, saara taa go, Saara wuuë go Day saara kol far ti see äaara ciñ Diñ wersen so ga ti äaara yoçoç go ti äi mono.

⁷Ndi joñ ge yañ see äaara do mingir nono Do Bel maga de laa gu ti faage nono Ndi mañ ge blam äaara yañ de kañ nen ne hara ti ta'a.

⁸Ndi yiñ gi ra yañ do naëy Urs maga aè hoo weere äe go nono. Ndi naa ge hoçoçge yañ go ne jiili äaara ti Day ti ngeel sen ndi lig gi ra go do man mingir nono Naëy ma mbasga geëebge wo nen äaara go.

⁹Israyel aè älag mo go mo haç' so no. Wose nduu gi kay ndo so la? Wer maga ndo hay giñ ndi

¹⁰Wañ äon gen sola? AÀ mo yaçaç mo go äi leege äon wo äuy so Jar car kiida äo maga ndo hay waçaçge ti äaara ga: Haç wañ ne ndi de wañre äaara wo wer ni mo äa?

¹¹Ndi hay haç wañ ne ndo de maga äil äi hay de wañ mono Day ndi baan ge le go diñ de maga ndi de baa poçoç mono.

¹²Ndi de ëaw joñre mani nañ gaa mani Efrayimn kay Älagge äen de äo'ge ciñ ti'i

¹³Ceege maga joñ waçy maga le' biñgi mono le' ge yañ ne hen ti. AÀ diñ mbarga maga koge ree äe me' koëe Maga ti wur maga aè de mo yaw no, Se day le go kalge äil man äe gaa

¹⁴Ndi yaçaç ge ra yañ go jag ngeel mani jar äi tu wo Ndi coo ge ra yañ le do huli O huli feçeçre durgi äon genla? Ngeel mani jar äi tu wo, tawge jar äon go gene? Koge decoo bay nen äi wa!

¹⁵Efrayim hay diñ ngeel ma de rumgi ti holañ heçeçre äen wo. Leege ma nen wer nduu gi yañ Äodge eegre Manwur ur le ti puuli aà hig gi blam bii äen yañ go Og ge gloñ äen yañ go AÈ älag ge ngeel lag horog äe ma de woren yañ go.

OSE 14

Jar ndar gogn peçeç wo go

¹AÈ joñ ge Samari diñ do je joñ ree Diñ wer maga aà giñ Baa äe no AÀ leë ge wo yañ go jag jaw AÈ ndereë weere äaara ma kleere wo go, Day aè cerag ge äil naare äaara ma de äiili wo yañ go.

²Israyele, fer le see Manwuri, Baa äo no Werga ma' äaale diñ joñre äo maga bay ni nañ wa mono

³Hoo wee waçaçre ma cooge tigriñ le do äay Day ni nday fer wee le see Manwuri. Wii wee ne ga: Fug äil go ne wuur ti joñre Wuur maga bay wo ni nañ wa mo äuy no, Day ni ndo yaçaç mbo wuur de ele. Hay nen maga wuur de ngaë dere ne ndo, Wuur haç ge yañ mo diñ togoëge ma jag wuuri.

⁴Je Asyrin yaçaç ge wuur ge go gaa Wuur ëii gi piiri gaa, Day wuur waçaç ge ne feçeçre maga wuur joñ ra de do wuur ga: Ndo diñ Baa wuur gaa! Werga ti jeñ äo mono, je holgen ko decoo gaë.

⁵Ndi peçeç ge ra yañ go jag ndarge gog äaara no Ndi da ge ra yañ de dage maga go sog boñ Wer äil de wañ äin bay ti äaara wa so

⁶Ndi joñ ge yañ ti Israyel do meebe nono AÀ fuë gi yañ do sañgu nono AÀ laa ge ceçw yañ do yoo koo ma Libañ nono

⁷Sug äe giñ gi yañ go AÀ joñ ge yañ de wore do koo Olifiye nono Day foçoç ge yañ do yoo koo ma Libañ nono.

⁸AÀ fer ge wo yañ le, Jar maga wo de lagge nen cee äe mono AÀ fer ge wo yañ jee coore ble Day aà fuë gi wo yañ do pay tlalum nono Èu äaararage yañ do yii ma Libañ nono

⁹Mayse tay Efrayim de soçoçre wo pala? Ndi co' ge sug äe yañ, ndi mañ ge blam äe yañ de kañ nen ne hen ti. Ndi joñ ge yañ do koo Sipre ma de goë sug nono Le'ge äon ale diñ see äi.

¹⁰Daga je maga yañ de ko ree no Mo hay de ti ngeel see feçeçre sen wo no! Daga je maga yañ de ti ngeel no, mo laa wer äaara! Werga faage mani Manwurn wo de deele Jar ma de deelen seege wo yañ ni Ama jar joñ älaggen leë ge wo ni lay

JOWEL

JOWEL 1

¹Waçaçre maga Manwur waçaç ne Jowel je ni Petuweln mono.

Mapoë wo de kay kañ wo go ti sir no

²Laa wee waçaçre ma kay no, nday jar kluuri no! Co' wee sug äay, nday äuy jar ma äi sir Juda no! Ree ma dosen no kay joñ mbe we ti boñ nen äay, Noga nen paçaçre äay wo yawla?

³Fern wee ne weere äay wo nen maga aà mo fern wo ne weere äaara wo, Day weere äaara mo siin wo ne jar ni äaara wo lay.

⁴Coore maga gwa' jag degornog ni mono, magalga reen go. Maga gwa' jag magalga ni mono, gejer reen go lay. Maga gwa' jag gejer ni mono, mapoë reen go äuy lay.

⁵Puçy wee go, nday jar taëge de yii no, laa wee ro! Law wee see äay, nday jar joo yii no! Gahaçyla, aè naa ge yii yañ go wee jage!

⁶Jar po wo de le' Israyel sir mani äi no. AÀ wo de eegre debañ, wo ngaäa debañ lay. Sañ äaara do sañ mingir nono. Way äaara do ma man mingir no lay.

⁷AÀ älag wo pay tlalum äin go, AÀ caa wo koo hoçoç mani äin go, geëeb wo nen äe go lay. Jag do tlalumn hig wo go äuy lay.

⁸Law see äe do may tigli maga lag taçy oçoçbe go ti äe Ma ra je maga hay go de yaçaçge äe nono.

⁹Jobo bay age de feçeçre haçge noga de yii ma sii jag äil tiñ mani Manwurn wa so. Jar sië jag maga wo de joñ peelee ne Manwur wo go nen lawge.

¹⁰Payren älag wo go, sirn go nen lawge. Coore bay wa, coore blen hig go. Yii ma defayn taw go, noo dra' caa wer go lay.

¹¹Jar jeegen gay wo go, jar peë tlalum wo go nen lawge lay, Wer coore blen wo de orje no, Werga jobo wee mopo le do äil pay gaa hase.

¹²Tlalumn lwaë go, koo hoçoçn hig go lay. Koo grenadiyen hig go do gomon wo de koo pomiyeen no lay. Koore ma äil payren hig wo go äuy. Fruygi bay äil je tabay po wa so.

Jowel ga jar Juda mo heçeç wo bii

¹³Nday jar sië jag no, lag wee taçy oçoçbe ti äay day law wee! Law wee, nday jar joñ peelee ti ngeel sië jag no! AÀ wee le, day na wee de taçy oçoçbe see, nday jar joñ peelee ne Baa äi no! Gahaçyla, feçeçre haçge wo de yii ma sii jag bay wo äil tiñ mani Baa äayn wa so.

¹⁴Tay wee le go sagsag ma heçeç bii! 'Waa wee äay äe wo go ne jar äuy. Tay wee jar kluuri wo de jar ma äil sirn wo le äuy äil tiñ mani Manwuri, Baa äay no, Day ni nday ëe wee Manwuri, maga aà mo caa war äay le!

Wur bage poçoç mani Manwur no

¹⁵Sen na diñ wur ma eç no la! Sen na werga wur mani Manwurn go mañ. AÀ le de age de bage poçoç mani je ma de eegren äuy no.

¹⁶Naa bay ko reege de nen na wa so. Äil tiñ mani Baa naa dra' fruygi wo de feg caa wo wer go lay.

¹⁷Coore maga aè jo' ra taw wo wo go gesiñ ni. Boolean wo go äil koëe, pulin leë wo go gesiñ lay. Coore ble bay wa so.

¹⁸Horogren wo nen coocoo ëala! Deren wo go de gayri werga hoçoç bay wa. Fiirin wo de saçaçren wo dra' wo ti bon lay.

Jowel tos Baa

¹⁹Manwuri, ndi joñ kuwuy wo mo, werga wuu roë fi ma mbasgan wo go mono. AÀ saw koore ma äil payn wo go lay.

²⁰Nayre ma mbasga wo de rage na diñ mo ti, werga gloñren oçg wo go äuy, Day wuu roë fi ma mbasgan go äuy lay.

JOWEL 2

Wur mani Manwurn go mañ

¹'Wad wee coçoç ma puçy jar Siyoñ wo go! Ëii wee ti huuli äi ma bay ëag no, 'wad wee ne! Daga jar ma äi sirn äuy mo daë wo, Gahaçyla wur mani Manwurn le de age, aà go de kosge.

²Wur sen diñ wur suñgu ma ëiligi, aà diñ wur legar wo de saçy. AÀ joñ ge do suñgu maga le' yoo huuli nono. Koëa, jar po ma ngaäa de eegre debań wo le de age. AÈ hay ko te äaara ti boñ gaa, aè ko ge ra wo pel gaa so lay.

³Wuu ma roë jar pel äaara, wuu ma yaçaçge nen blam äaara lay. Sir se maga hay do pay Eden no no, gwa' ge yañ go diñ puuli ma poëag poëage. Mopo gwa' ge jag äaara ni gaa hase.

⁴Ndo ko ra aà ëee wo do piiri maga aè de ya' ra ge nono.

⁵Ngarge jag äaara do pus durgi maga wo de ëii huuli nono. AÀ car wo poçoç do wuu maga de roë fi nono. AÀ wo do jar maga wo wo ti poçoç nono.

⁶Jar maga aà wo le de seege ne hara ti caa wo heçeçne go äuy, Ti bii go nen äaara ta'ta' äuy lay.

⁷AÀ ëe wo do blumri wo nono, yoor wo go ne kor ti do sode wo nono. Wosela äuy yoo äaara ti faage ma äe day cel go gaè.

⁸Je ma daw keçeç bay yoo äaara ni wa. Wosela äuy see pel äe de deele. AÀ yoor wo go ne feçeç wo ti, fen po ma dig rage bay wa hase.

⁹AÀ äug gi wo äi leege Jerusalem go, ëid ge wo go ciñ ti kor no, ciñ ti tiñ wo lay. AÀ lag ge wo go ti ywaale do je freñ wo nono.

¹⁰Sirn äuy go de daëge do äaara. Ngeel ma ciñ doge se le go de le'ge gesiñ nono. Wur wo de few bay wo tee ngeel go wa so lay, Ger bay wo sagge wa lay.

¹¹Manwur de see äe pel sode äen wo. Gahaçyla sode äen wo ngaäa, je äag jag waçaçre äen go de eegre. AÀ joñ wo heçeçne ne jare. Kidolgi, wur mani Manwurn diñ wur ma kluu, aà joñ heçeçne ne jar debañ. Wose kaçaç ge ma ooge pel äe la?

Wurn diñ ma ferge le see Manwuri

¹²Patala Manwur waçaç so gano: Fer wee le see äi go de jag jiili äay äuy. Heçeç wee bii, ra wee, day ni nday law wee see äay.

¹³Ngrag wee diñ oçoçbe äayn wo koë wa, coo wee diñ jiili äay. Fer wee le see Manwuri, Baa äay no, werga aà fug äil go ne jar ti, AÀ ko decoo jare. AÀ bay go caa jiili ne jar ti deparday wa. AÀ joñ äil de el ti jare. AÀ fer go mañ jag fen maga se hay riñ ga se aà de äe ne jar ti mono.

¹⁴Wose ko ba we ga Manwur fer go fug äili day mañ jag ree sen wo go ne nday ti, Noga kañ bosa' wee ti nen maga nday mo fer sië jage day haç feçeçre ne hen pa gaa la?

Wurn diñ ma heçeç bii

¹⁵'Wad wee coçoç ma riñ jar ma Siyoñ wo. Heçeç wee bii, 'waa wee äay wo go ne kaçaçra äuy!

¹⁶Tay wee jar ma äil sirn wo le go äuy! Tay wee le do jar ma bay äag wo nono. Jar kluuri de weere kleere mo tay wo le äuy, hayba ma ti paçaç wo dra'a. Daga je tiñ mo men tiñ äen go, waçy mo men tiñ naw äen go lay.

¹⁷Daga jar sië jag ma joñ peelee ne Manwurn Mo tay wo le jag tiñ äen ma rage ne hen ti, ma tosge äe gano: Manwuri, men ree le'ge ne jar äon wo ti wa, Kañ soçoçre ne hara ti nen maga jar mo feg wo ti äaara wa. Joñge joñge ga jar waçë ge wo ga Baa äaaran na genla la?

Manwur yiñ jag ne jar äen wo

¹⁸Manwur de hun ti sir äe no, aà ko decoo jar äen wo tum.

¹⁹Manwur kal yiñ jag ne jar äen wo day riñ ra gano: Patala ndi haç ge coore yañ wo ne nday de yii ma defay wo de noo. Nday kaçaç ge yañ go day ndi men ge nday ge go mbuë fo yoo wer jar wo gaa so.

²⁰Ndi mañ ge äil jar hee äay maga a wo le nen äaäñ gloñhwede Wo yañ wo go see äay haçaç. Maga sen hay wo wo seege pele, Ndi srog ge ra yañ wo go nen marog

ma nen wur bo toñ no, Maga sen wo le blam, ndi srog ge ra yañ go nen marog ma nen wur bo lawn lay. AÀ soç' ge wo yañ go, day foçoçre äaara yaçaç ge ngeel yañ wo go äuy. Ndi joñ ge ra dosen nono werga a joñ wo nday de älagge debañ.

²¹Nday jar ma ti tamsir no, joñ wee heçeçne wa so. Jag äay mo caa feg so, joñ wee mbay fruygi so lay, Werga Manwur de joñ fen ma woo weege.

²²Nayre ma mbasga wo, joñ wee heçeçne wa so. Gahaçyla fi fer yañ laage, koore fer wo yañ leë ge lay, Koo hoçoç wo de tlalum fer ge wo yañ ruggi lay.

²³Ma äay jar Siyoñ no, jag äay mo caa fege. Joñ wee fruygi wer Manwuri, Baa äay no. Baa tiñi wer rage yañ day taw rage yañ go ti wur äe do ma äaa nono.

²⁴Yaage äayn bag ge wo yañ go de coore. Caçaçge äayn bag ge wo yañ go de yii ma defay wo de noo lay.

²⁵Ndi fer ge coore maga nday hay nen da'ge äe nen kiñgi ma blam wo yañ go ne nday äuy. Diñ coore ma nen kiñgi maga magalga, gejere, mapoë wo de degornog maga Ndi hay laa ra wee ti reen wo go mono.

²⁶Nday ree ge yañ go ti koñne äay day nday togoë ge ndi Manwuri, Baa äayn yañ. Nday jar mani äin nday joñ ge nen soçoçre gaa so has wer feçeçre äüëgi maga ndi joñ ge ra see äay mono.

²⁷Ti wur sen ni, nday jar Israyel, jar ma ni äin, Nday ko ge yañ ga ndi Manwuri, Baa äayn ti holañ äay. Nday ko ge yañ lay ga Baa ma tigriñ bay do ndi no wa so. Day nday jar mani äin nday joñ ge nen soçoçre gaa so has lay.

JOWEL 3

Manwur cwa ge Nenterse äen ne jar ti

¹Blam sen mokay no, ndi cwaa ge Nenterse äin yañ ne wosela äuy ti. Weere äay wo de mayre äay ndar ge wo nen waçaçre Baa yañ go. Jar kluuri äay lwaë ge wo yañ, Ndi ndar ge nen feçeçre wo yañ ne weere joçoçre äayn wo lay.

²Ti wur sen ni, ndi cwaa ge Nenterse äin ne gebere wo dra' ti lay, Ma twerpiiri wo de ma tenaare äaaran wo äuy.

³Ndi joñ ge feçeçre mbuëgi wo yañ nen ngeel ma ciñ lay ti tamsir lay. Nday ko ge wuu wo de ci yañ de nen äay, cug ndar ge yañ ciñ debañ lay.

⁴Suñgu äo' ge yañ go ne wur nene, few kol ge yañ go de seçeç do ci no lay. Sen mo äuy go tañgu maga wur ma kluu mani Manwurn a ge mono.

⁵De sen ni, je maga ra we de ëu Manwur no, je sen da' ge peçeçge yañ. Do maga Manwur waçaç nono, ngeel peçeçgen joñ ge Wursen na äi leege Jerusalem ciñ ti huuli ma Siyoñ no. AÀ joñ ge diñ ma jar maga Manwur ëe ge sen wo mo no.

JOWEL 4

Manwur sa' ge hee jar äen wo go

- ¹Ti wur sen wo ni mono, ndi fer ge jar Juda wo de jar Jerusalem wo yañ le liñ, Day ndi 'wuçy gi sir äaaran yañ go ne hara ti.
- ²Ndi tay ge wer jar wo yañ le go äuy äil log mani Josafad no. Ndi caa ge kiida äaara yañ ti ngeel sen ni wer fen maga aà joñ wo jar Israyel, jar mani äin wo de äe mono, ti maga aà äes wo sir mani äin go ti holañ äaara mono.
- ³Aà hay naa wo waçywaàale go ti jar äin wo, Hay yeeë wo weere ma joçoçren wo go ma na gawlañre wo, Yeeë wo mayre ma tigliirin wo go ma joo yii lay.
- ⁴Nday jar Tir de Sidoñ no, nday da ga ndi mo joñ wee joñge la? Nday ma äi sir Filisteçeç no, Wer mayse ga nday joñ äay diñ feçeçre maga car wo jiili äi go tum la? Hayga nday yañ joñge dosen no tum no, älagge äayn fer ge wo yañ le'ge ne nday ti doge.
- ⁵Nday hoo solay wo de boo biñni, de horog äi ma de woren wo äuy, Nday wo go lag rage äil tiñ soçoçre äayn wo.
- ⁶Nday yeeë jar Juda wo de jar Jerusalem wo go do jar Jafañ wo Nen maga aà mo hay wo äi sir äaaran wa so.
- ⁷Ko wee ga ndi caa ge nen äaara yañ go nen maga aà mo men wo ngeel maga saara le ni mo go. Ndi joñ ge nday yañ de te fen maga nday hay joñ ra de äe mo lay.
- ⁸Weere äay wo de mayre äay kol ge wo yañ go gebere jar Juda wo lay, Day saara yeeë ge ra yañ go do jar Saba maga go haçaç see äay mo lay. Gahaçyla, ndi Manwur ndi hay waçaçn go.

Durgi ma kluu ma blam taw no

- ⁹Wii wee wer jar wo go äuy ga aà mo 'wuçy wo see äaara go ma durgi, Mo tay wo sode ma de eegren wo le go äuy ma woge ti poçoç.
- ¹⁰Wii wee ra ga aà mo toor wo soñre ma do äaaran wo go, Mo kol wo ra go diñ moslamre wo, mo kol wo sañ ma do äaaran wo go diñ jawre wo. Daga jobo mo hay de heçeçne yoo äaara wa äuy.
- ¹¹Wii wee ra ga aà mo grag wo see äaara go deparday, Mo tay wo le go ti ngeel maga Manwur go de gorge de sode äe ma de eegren wo ni mono.
- ¹²Daga wer jar wo äuy mo hoo wo go ciñ, Mo wo wo go äil log mani Josafad no. Gahaçyla, ndi caa ge kiida jar ma ti jeñ sir Israyel wo äuy na wo go ni.
- ¹³Wee wee mbay so werga cooren go de ruggi! Haçaç wee mbay so, werga haçw go de bage, Caçaçgen raw wo bagge go lay! Wer äe ga älagge äaaran raw debañ.
- ¹⁴Jar wo ngaäa debañ wo go de tayge ti ngeel caa kiidan yaw, Werga wur mani Manwurn go de kosge.

15Wur wo de few äo' wo suñgu we go nen yaw! Ger bay wo sagge wa so lay.

16Sen mona werga Manwur le de car poçoç le ciñ ti Siyoñ huuli ma äi leege Jerusalem no. Ngeel ma ciñ wo de tamsir wo de daëge, Jar mani Manwurn da' ge wo ngeel yoñre na diñ äiñ äe.

Manwur fer yañ go woo jar äe wo

17Nday jar Israyel nday ko ge yañ ga ndi diñ Manwuri, Baa äay maga le de hayle ciñ ti Siyoñ, huuli ma bay äag no. Jerusalem joñ ge yañ go tinoo ta' pa, jar dehaçy wo ge wo ni gaa so.

Jar mani Baa da' ge wo see äaara yañ

18Ti wur sen ni mono, tlalum ma ciñ ti huulin le' ge wo yañ debañ, Paçaç joñ ge yañ debañ lay. Bii yuu gi go äil pyewre ma Judan wo äuy. Kaçaçge bii kal ge yañ le go äil tiñ mani Manwur no, Day mañ ge log maga koore gasiya wo ni go.

19Sir Ejipte kol ge yañ go wur sen nen coocoo. Sir Edom kol ge yañ go diñ puuli. Coocoo baan ge go lay, wer debaycoçoçre maga aà joñn wo see jar Juda wo mo no, Wer maga aà id wo ra go bay ree ti sir äaaran mono.

20Sir Juda joñ ge mbe de jar äil tum, Jerusalem dosen no lay, de kiñgi de kiñgi.

21Ndi sa' ge hee äaara maga ndi hay sa'n gaa äa yañ go äuy, Day Manwur joñ ge yañ de tiñ ti Siyoñ.

AMOS

AMOS 1

¹Mokay diñ waçaçre Amos maga diñ je geçeç horog yoo jar geçe horog ma äi leege Tekowa wo mono. Baa naa nen waçaçre sen go ne hen ti Israyel ti wur maga Osiyas diñ wañ Juda, Jerobowam je ni Jowasn diñ wañ Israyel mo lay no, sen kiñgi äog tañgu daëge sir no.

²Amos ga: Manwur le de buçygi Siyoñ, Le Jerusalem, aè laa geçeçge äe wo go. Ngeel koë horog mani jar horogn wo go nen lawge, Day tipeçeçge ti huuli ma Karmel go de heege.

Manwur de ma joñdekwaçy ne Israyel de jar leege äe wo: Ne jar Siri wora

³Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga Damas joñ ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre äi maga ndi sa'n go mo gaë. Diñ wer maga aà kog wo boore ma de coçoç, De poçoçre de äod sañ lay ne jar Galaad wo ti mono.

⁴Ndi äo' ge wuu yañ le ne tiñ mani Hasayeln ti, Day aà roë ge tiñ wañre mani Ben-Hadadn wo yañ go

⁵Ndi yoor ge gar boore maga wo de bag wer jag tiñ ma Damas wo yañ go. Ndi taw ge jar ma äi leege Bikat-Afen wo yañ go, De je maga de hayle ti paale wañ ma Bet-Eden mono. Day aè hoo ge jar Siri wo yañ wo go Kiri, Waçaçn diñ Manwuri.

Ne jar Filisteçeç wo

⁶Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga Gasa joñ ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre äi maga ndi waçaçn go mo gaë. Diñ wer maga aà hoo wo jar po wo go ti' äuy, Ma haç rage go ne Edom mono,

⁷Ndi äo' ge wuu yañ le ne kor ma Gasan ti, Day aà roë ge tiñ wañre maga wo ni yañ go.

⁸Ndi hoor ge jar ma äi sir Asdod wo yañ go äuy, Day, ndi ba ge je maga de hayle ti paale wañ ma Askalonn yañ go. Ndi ngië gi nen yañ de Ekone, Day jar Filisteçeç maga gwa' wo mono huë gi wo yañ go, Waçaçn diñ Wañkluu, Manwuri.

Ne jar Fenesi wo

⁹Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga Tir joñ ra swa'a mono, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre maga ndi sa'n go mo gaë. Diñ wer maga aà hoo wo jar po wo go ti' äuy, Haç wo ra go ne Edom mono. Aà laa wo dayge ëiggi ti tayge jag maga hay de tay rage Do heçeçrebe nono mo gaë.

Ne jar Edom wo

¹⁰Ndi äo' ge wuu yañ go ne kor ma Tirn ti, Day aà roë ge tiñ wañre maga wo ni yañ go.

¹¹Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga Edom joñ ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre maga ndi sa'n go mo gaa, Diñ wer maga àa baa blam hen äen de moslam Laa dayge ko decoo äe gaa, Diñ wer maga àa mbe tum de car jag jiili go ne hen ti de wañ ma 'warge, Day mbe tum de ba poçoç äen caw mono.

¹²Ndi äo'ge wuu yañ le ne Teman ti, Day àa roë ge tiñ wañre ma Botran wo yañ go.

Ne jar Amoñ wo

¹³Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga jar Amoñ joñ wo ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre maga ndi sa'n go mo gaa, Diñ wer maga àa ngar wo äil naare ma de äiili ma Galaadn wo go, Nen maga sir saaran mo geçeç kluu mono.

¹⁴Ndi äo' ge wuu yañ ne kor ma Rabban ti, Day àa roë ge tiñ wañren wo yañ go. Ti holañ ngarge jag durgi wo, Ti wur durgi no, Ti holañ leege ma gig gigi, Ti wur maga degurleege de fidgi mono.

¹⁵Day wañ äaaran raw yañ ti dañgay AÀ de see äe, de wañre äen wo wer äe ni, Waçaçn diñ Manwuri.

AMOS 2

Ne jar Mowab wo

¹Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga Mowab joñ ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre maga ndi waçaçn go mo gaa, Diñ wer maga àa roë hm wañ Edom go, Taa saçaçe äe go mono.

²Ndi äo' ge wuu yañ le ne Mowab ti, Se roë ge tiñ wañre ma Keriyaodn wo yañ go, Day Mowab taw ge yañ go ti holañ ngarge jag ma kluu debañ, Ti holañ ngarge jag jaw wo de 'wadge coçoç.

³Ndi naa ge je car kiidan yañ go ni äe Day ndi id gi wañre äen wo yañ go wer äe ni, Waçaçn diñ Manwuri.

Ne jar Juda wo

⁴Manwur waçaç do kay nono: Ga diñ wer älagge maga Juda joñ ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre maga ndi waçaçn go mo gaè. Diñ wer maga àa tob wo jag liñgi mani Manwurn go, Day ëaw wo jag liñgi faage seelen wo gaa, Diñ wer maga àa men wo see äaara go welge diñ de gete' sen wo, Gete' maga paçaçre äaara hay tay wo go wer äe mono.

⁵Ndi äo' ge wuu yañ le go ne Juda ti, Day àa roë ge tiñ wañre ma Jerusalemn wo yañ go.

Ne jar Israyel wo

⁶Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga diñ wer älagge maga Israyel joñ ra swa'a, Koh ba naa ëa yaw, ndi fer ge le ti waçaçre maga ndi sa'n go mo gaè. Diñ wer maga aà yee wo je ma keëedn go wer solay, Yee wo je ma de coon go de taarag jag boñ maga Hay poë go do äe gaa mono.

⁷AÀ seeë wo go ne jar ma de coon wo ti, Jag kiida mokay no, aè srog waçaçre mani je coon wo go, Weel wo de paçaçben joñ wo diñ nday may po boñ, Nen maga saara mo dem ëu äi ma bay ëagn go.

⁸Ti ngeel sië jag ma honla äuy aà suë wo go, Ti oçoçbe maga jar coo kañn wo ne hara kañge mono, AÀ joo wo yii maga saara car wañ ti äaara Äi tiñ baa äaaran wo no.

⁹Day koëa, ndi hay älag jar Ammorid wo go ne hara pele, Maga geçeçre äaara ciñ hay go dega' de koo sedre wo, Day eegre äaara hay do koore Cen wo no lay mono. Ndi hay älag le'ge äaara ma ciñn wo go, Älag kaçaçge äaara ma gesiñn wo go lay.

¹⁰Day koëa hay hoo nday le go äi sir Ejipte diñ ndi, Day ndi see le de äay ti puuli kiñgi do naa, ma lag Nday äi sir ni jar Ammorid wo.

¹¹Ndi joñ ga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa mo hay wo yoo äay, Day jar ma joñ nasiriyad mo hay wo yoo weere joçoçre äayn wo. Bay do kay no wa yawla jar ni Israyel wora? Kay diñ jag Manwuri...

¹²Nday joñ nen haç yii go ne jar maga wo de ma joñ nasiriyad mono! Day ne jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo mo lay no, Nday waçaç waçaçre ma kay go ne hara ga: Ndar wee nen waçaçre go wa!

¹³Ko wee ëa: Ndi ndereë nday go ti ngeel ni, Do maga pus durgi go de hoo coore äil par kal ndereë mopo go nono.

¹⁴Jar ëee debañ da'ge wo ngeel dañge gaa, Je maga de eegre äil ëa mono, da'ge ngeel ma naa nen eegre äen ge go gaa lay, Day je durgin kaçaçge ma yaçaç tenen äen go gaè.

¹⁵Je maga de ko jwa' waa mono, kaçaç ge ma eçgge gaa, Je maga äaale äe ne hen wer gefeñ mono dañ ge go gaa lay. Day je ma ti pirn yaçaç ge tenen äen go gaè.

¹⁶Sode maga diñ je twar ma yoo keçeçn mono, Dañ ge glog koë wur seno Kay diñ jag Manwuri.

AMOS 3

Jar mani Baan wo nen bag blam waçaçre go ti fen maga Baa joñn see äaara mono

¹Jar Israyel wo, co' wee sug waçaçre, maga Manwur go de waçaçge äe ti äay mokay no: Ti feelen wo äuy, Maga ndi cegaë le go de äaara Ejipte mono.

²Ndi joñ nen hoo nday le go, diñ nday tawa, Yoo wer jar ma ti tamsir wo äuy Diñ wersen ga ndi wii gi jag äay yañ Ti ngeel yeeëge äay go wo no.

Baa waçaç waçaçre, je ndar nen waçaçre äen kaçaç ma hayge ba' gaa

³Jar po mañ wo mbaara faage yañ wer kaçaçra äog Bay tay jag go tañgu pel bol yawla?

⁴Mingir buçy mbe yañ de koë yoo koo ga buçy Bay da' naèy pel äe ni yawla? Weel mingir ngar mbe jag yañ le äi tu äen de koë ga Ngar bay da' mopo yawla?

⁵Weedwee le' mbe yañ go gesiñ de koë ga Ga le'e, de maga mopo bay mbe we de gungi pel äe ni wa mo yawla? Saale baèy hoo mbe yañ go ciñ ga hoo De maga mopo bay mbe de bagge ni wa mo yawla?

⁶AÈ 'waa mbe coo yañ äi leege po ga 'waa, Ga day jar ma äil äen joñ wo heçeçne yañ gaa yawla? Gaali nduu mbe yañ äi leege po, Ga je age de äen bay diñ Manwur wa mono nduu mbe yañ yawla?

⁷Do kay nono, Wañkluu, Manwuri, bay joñ Mopo maga se sii waçaçre äe ma de yoñren go tañgu ne Weere joçoçre äe jar ndar nen waçaçre ma jag äen wo gaa na baywa.

⁸Mingir de buçygi mono, heçeçne joñ wose yañ gaa la? Wañkluu, Manwur ti waçaçre mono, Wose ndar ge nen waçaçre yañ go gaa la?

Caage kiida Samari

⁹Joñ wee nen 'wad äay ma kay äi tiñ wañre ma Asdodn wo no, Day äi tiñ wañre ma Ejipte wo no, Ni nday waçaç wee ga: Tay wee ti go Ti huuli ma Samarin wo no. Day ko wee mbay äa, glubgi mani äen kluu mo deñ äa so la? De joñge coo ma ti holañ äen wo mo deñ no!

¹⁰AÀ bay wo de ko joñ mopo ma de deele wa Kay diñ jag Manwuri, Äi tiñ wañre äaaran wo mono, feçeçre maga aà yaçë wo ra de wañ wo de frumgi mono, wo de corge ti keçeç ka' ka'a.

¹¹Diñ wersen ga Manwur waçaç do kay nono ga: Koëa, je heen day le! AÀ go de yiñ ti sirn äuy! AÀ taw ge eegre äon go, AÀ go de frum tiñ wañre äon wo no.

Waçaçre “peçeçge” ma de tog pele

¹²Waçaç do kay nono diñ Manwuri: Ga de ngaäge do maga je koë horog yaçaç äaale horog Le go jag mingir äogge, Noga yaçaç sug horog le go jag mingir boñ no mono, De ngaäge do sen no lay ga jar Israyel Maga wo de tiñ Samari, yaçaç ge wo le go jag Jar hee äaaran wo no. Saara jar maga wo de mbeëge ti feçeçre suuli wo De tapi ma Damas won mono.

Riñgi go tañgu pel bole

¹³Co' wee sug äay, ni nday joñ wee Sedewa Ma kay ne tiñ mani Jakobn ti. Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri, Baa Pantway no.

¹⁴Ti wur maga ndi wii gi jag Israyel ga AÀ mo bag blam waçaçre go me ti rawge jag äi go äen wo mono, Ndi wii gi jag äe yañ ga aà mo bag blam waçaçre go Me ti ngeel siigi jag ma Betel wo no, Coçoç ngeel sië jagn mbug gi wo go, Day leë ge wo yañ go gesiñ,

¹⁵Ndi srog ge tiñ ma ti ngeel ceeren yañ go Ne tiñ ma de ngeel tobn ti, Tiñ wañre ma de boorge de sañ feçeçren älag ge wo yañ go, Ti ngeel sen tiñ wo debań far ge wo jag yañ go, Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri.

AMOS 4

¹Co' wee sug waçaçre ma kay de ele, nday man dere ma Basan wo, Maga wo ciñ ti huuli ma Samarin mono, Nday maga nday joń coo jar maga feçeçre äaara bay wa mono Nday maga nday ndered jar coo wo go mono, Ga day nday wii werpiiri äay wo ga: AÀ wee le de yii naa joo sog la mono!

²Wańkluu, Manwuri, go de haç'ge ti sen ti ëu debay ëag äe no: Ko wee ëa: Wurpo a ge wo yañ le see äay, Ti ngeel maga aè led ge nday yañ le go de teëebbe, Day aè led ge weere äay wo yañ le go de jawre wo.

³Nday lag ge yañ go de ëeere, wosela pel äe ti mungi tiñ wo, Day nday leë ge yañ wo go nen äań ti huuli Hermone, Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri.

Tosge Baa ma lurumlurum

⁴See wee Betel, ni nday joń wee älagge! See wee Gilgal, ni nday joń wee älagge de dańge! Joń wee siëgi jag wo de jag toń Day haç wee dim äay wo ti kińgi swa' tum!

⁵Joń wee siëgi jag ma joń suse' äayn wo de tayge de defoçoçre no! 'Wad wee äay ni nday dus wee feçeçre haçge äay maga nday Haç ra de dage äay mono! Werga aà mo ta' la diñ fen maga nday dan mono Jar ni Israyel wo, Kay diñ jag Manwuri

Rińgi go pel bol ma de koëkoëe

⁶Day ma äin ndi joń nen äo' końne wo ne nday ti, Go äi leege äayn wo äuy, Ti ngeel maga nday de lagge ni mo äuy hole peçeç da' ge ni gaè. Mbe de sen äuy, nday kaçaç ma fer ge le see Manwur gaa, Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri.

⁷Day ma äi ndi peń ge nday de rage baa De maga few hay yañ mbe de gwa'ge ni swa' ëa, haçaç wo kańge go see weege feçeçren wo mono. Ndi joń ge nen ra baa äi leege mapo mo ta' la no, Ndi joń ge nen ra baa äi leege ma lan wo mo ta' gaè. Pay mapo yañ maga baa ra äil äe, Pay ma lan yañ maga baa ra äil äe gaa, se hig go.

⁸Äi leege mapo wo äog noga swa'a, Raw wo kië bii ma jooge äi leege ma la no Day jwaale äaaran joń ge nen tawge go gaè. Mbe de sen äuy, nday kaçaç ma ferge le see äi gaè. Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri.

⁹Ndi kań da'ge way wo ne nday ti de biri, Pay sugnee äay ma ngaään wo, pay tlalum äayn wo, pay figiye äay wo de Olifiye äayn wo no, Degornog hay ree wo ra

go. Mbe de sen äuy, nday kaçaç ma ferge le see äi gaè. Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri.

¹⁰Ndi hay äo' bulfuñ wo ti holañ äay Do maga ndi hay joñ le Ejipte nono, Ndi iid weere joçoçre äayn wo go de moslam, Day ndi men mbi ga jar mo hoor piiri äay wo no, Ndi hay joñ ga foçoçre no ma de buëgin mo nduë wo Foçoçë nday ti kañ äay wo no. Mbe de sen äuy, nday kaçaç ma ferge le see äi gaè. Kay diñ jag Manwuri

¹¹Ndi hay brum nday go Do maga Baa hay joñ Sodom wo go de Gomor nono, Nday hay do heege maga aè naan le go nen wuu nono. Mbe de sen äuy, nday kaçaç ma ferge le see äi gaa, Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri.

¹²Diñ wersen so, mokay diñ fen maga ndi joñ ge Nen joñ ndo de äe mono, O Israyele! Day werga ndi joñ ge ndo do sen no so mono, Kne' see äo go ma yiñgi de Baa äo no, O Israyele!

¹³Werga mo caw diñ je maga boor huuli wo, Day joñ leege mono, AÀ diñ je maga kañ nen je tabay ti eiggi äe wo mono, AÀ diñ je maga kol ngeel ma de teege go de suñgu, Day see go ciñ ti ngeel ma gesiñ wo mono, Ëu äe ga Manwuri, Baa Pantway.

AMOS 5

Siñ lawge ma Israyele

¹Co' wee sug waçaçre sen mokay no, Siñ lawge sen mokay maga ndi 'waa wer äe ti äay mono, Tiñ mani Israyel no!

²AÀ le'e, day se bay go urgi ciñ wa so Maytigli ma Israyel maga bay de suli de jobo wa mono AÀ de suli äi sir maga diñ äe de see äe Jobo kaçaç ge ma urgi äe go ciñ gaè.

³Werga waçaç do kay nono diñ Manwuri, ga: Äi leege maga raw ge de jar durgi ndar hwale, Maga sen gwa'ge wo mono, joñ ge wo kisi, Day maga sen raw ge de jar durgi kis mono, Maga sen gwa' ge wo ma tiñ mani Israyeln mono Joñ ge wo hwale.

Ëege ëu go pel bole, nen maga gaalin mo joñ go señ wa

⁴Werga waçaç ne tiñ mani Israyeln do kay nono diñ Manwuri, Ga kië wee ndi, ni nday hay wee suggi!

⁵Wo wee kiëgi Betel wa, Wo wee Gilgal wa, Joñ wee nen woge Beer-Seba wa. Werga aè raw ge yañ de Gilgal feçd äuy Day Betel le' ge jag yañ go.

⁶Kië wee Manwuri, ni nday joñ wee suggi! Joñ wee heçeçne, nen maga aà mo ëaw Tiñ mani Josefñ do wuu no wa, Day wuu sen mo roën go, Bay da' jobo Betel ni ma 'warge äe go wa.

⁷Nday maga nday kol joñre ma de deelen go diñ fudur mono, Day nday äo' joñre ma keëedn go nen sir mono!

⁸AÀ joñ ger gojog wo de ger jar freñ wo AÀ kol ngeel ma de suñgun wo go de teege Day fer ngeel ma de ceegen go diñ ngeel ma de suñ. AÀ ëa bii maarog ma kluurin wo le go, Ma nduugi puggi äe go ti siri Manwur diñ ëu äe.

⁹Nduu de joñre ma de älagge ne Jar maga wo de eegre ti diñ se, Ne ngeel ma de eegre wo ti.

¹⁰AÀ caa wo hee de je maga kañ nen äaara ti waçaçre jag tiñ wo mono, Je maga waçaç waçaçre ti faage äe mokay no Saara bay de saçy äe ti wa.

¹¹Dosen nono, diñ wer maga nday dag je coon go, Day pa nday yaçaç coore ble äen go kado, Nday ya' boor tiñ de huuli ma de ceëge, Ama, nday lag ge äil äaara gaë. Nday peë tlalum ma de wore debañ wo, Ama nday joo ge yii äaaran gaë.

¹²Werga ndi yañ mbi de koge äe, Ree äayn raw wo ngaäa debañ Älagge äayn raw wo kluuri debañ Nday joñ coo je ma keëed no, nday coon go, Jag kiida mokay no, nday dig de el mani je coon go,

¹³Mokay so no, diñ wersen ga ti wur ma do Kay kay wo no mono, Ga je ma de tin kal ferge go jag äe ba'a. Wer maga wur sen wo diñ wur ma de älagge wo.

¹⁴Fer wee kiëgi diñ de ele, bay diñ älagge wa, Nen maga nday mo hay suggi, Day dosen ga Manwuri, Baa Pantway Mo hay de äay do maga nday waçaçn nono.

¹⁵Caa wee hee de älagge, ni nday da wee de ele, Joñ wee nen kañ joñre ma de deelen jag tiñ waçaç waçaçre ngeel no, Mapo naa ko ga, tiga Manwuri, Baa Pantway joñ yañ nen ko decoo Ti te jar ni Josef maga gwa' wo mo laybla no.

¹⁶Diñ wersen so ga, Manwuri, Baa Pantway Wañkluu, waçaç do kay nono ga: Ti ngeeln wo äuy tu, aè law ge yañ, Ti faagen wo äuy, aè waçaç ge yañ ga Uh! Uh! AÈ ëe ge je jeegen yañ le ti ro huli, Day jar maga wo de ko 'wad siñ lawge mono AÈ ëe ge ra yañ le kayge.

¹⁷Äil tlalumn wo äuy, aè law ge yañ, Sen diñ ti wur maga ndi hee ge we ti holañ äay no Manwur waçaç dosen nono.

Ti Wur maga wur mani Manwur nduu we no

¹⁸Ggaali ti jar maga kië wo naw mani Manwurn mono, Nday gor mayse ti wur mani Manwurn mola? AÀ joñ ge diñ suñgu, bay diñ poëag wa.

¹⁹AÀ joñ ge diñ do maga jobo dañ go pel mingiri, Day kal yiñgi de naèy urs, noga do maga jobo De woge liñ, kañ do äe ti kor no kay mono, Cwe kal loñge äe nono.

²⁰Sen mokay go tinoo nen äay celel ga: Naw mani Manwurn joñ ge diñ suñgu, Ama bay diñ poëag wa. AÀ na dosen nono, aà joñ ge diñ suñgu ma de haçaç debañ Poëag joñ ge ni ceb gaa hase

Tosge Baa maga aè bay de saçy äe ti wa

- ²¹Ndi hee de few äay wo no, AÀ bay wo de coçoçre jag äi wa.
- ²²De maga nday nduë we de siëgi jag maga AÈ roë mo äen go äuy me de feçeçre haçge äayn wo no Ndi bay de saçy äaara ti wa hase. Siigi jag tayge äayn wo mo haç' no, Ndi bay de saçy weere dere äay ma de goären wo ti wa Ndi bay ko rage wa äuy yaw.
- ²³Ya' wo go de ngarge jag siñ äon wo see äi Ndi bay laa ro mandilna äon wo wa.
- ²⁴Ama joñre ma de deelen yuu do bii nono, Joñre ma keëedn do bii yuuri maga oçg gaa nono,
- ²⁵Nday hay yañ mbay de ma joñsië jag wo De haçge wo me nen kiñgi ma do naan wo yawla, Jar ni Israyel wo?
- ²⁶Mañ wee Sukkud wañ äay no, Wo de Riyun soçoç äay no, ger baa äay maga nday Hay kne'n mono!
- ²⁷Day ndi hoo ge nday yañ wo go haçaç faale Damase. Waçaç dosen nono diñ je maga ëu äe ga Manwuri, Baa Pantway.

AMOS 6

Lagge go de yoçoç ti maga de koëkoë

- ¹Gaali ti jar maga wo de lagge ëeged lag äi leege ma Siyoñn mono, Day mbaara go de lagge de yoçoç ti ti huuli ma Samarin lag Koë mono, Ne jar se ma kluuri maga wo pel taw yoo sir wo mono, Nday maga jar ni Israyel wo wo diñ see äay!...
- ²Wo wee Kalne ni nday ko wee fen maga joñ wo ni mono Blam äe ti ngeel ni, ni nday wo wee Hamade, Äi leege ma kluu no. Blam äe ni nday see wee wo go Gade, Äi leege mani jar Filisteçeçn wo. Äi leege sen wo mbaara na de feçeçre De dañ sir ma äay ma äog maga wañre wo ni mono, Day sir äaaran wo mbaara na kluuri De dañ sir ma äay no?...
- ³Nday ëig ga nday ya' wur ma de gaalin we wo go, Day nday kal ya' joñre ma gir girn le yoo äay.
- ⁴AÀ wo de suli ti ëere ma de joñge de sañ feçeçre wo, Wo de yoçäge de mbeëge ti ngeel ma lifië lifië wo, AÀ ree wo weere saçaçre ma yoo horog wo go, Weere dere maga wo de lagge goäge mono.
- ⁵Nday 'waa siñ go jag ciñ kloñ wer dilna äayn wo Nday kañ siñ ma defay wo ma bir jag Dafidi
- ⁶AÀ joo wo yii äayn wo go de bag kalis par pare AÀ äod wo noo maga go yeg yeg ti äaara, Ama gaali bon maga älag ge sir mani Josefn go mono bay ëig rage wa.

⁷Diñ wersen so ga aè hoo ge ra Raw ge de äaara ti taw pel jar maga aè hoo ge ra Mono, day few ma kluuri äaara maga aà joñ wo De yoçage ti feçeçe ma lifië lifië Wo tië tië mono le' ge jag yañ go.

AÈ älag Samari go

⁸Wañkluu, Manwuri go de haç'ge ti ëu äe De see äe tu. Kay diñ jag Manwuri, Baa Pantway no. Mañge ti ciñ mani Jakobn hoor see ne ndi, Day ndi hee de wañre äen wo no Ndi haç ge äi leegen go de feçeçe ma äil äen äuy.

⁹Hayga jar po yañ wo de lagge tiñma hwal laybla no, AÀ hu gi wo go.

¹⁰De maga kaw je hulin mañ hulin we ma woge go roëge äe no, De maga aà hoo hmn wo le go mokay no, AÀ wii gi je maga wo wer tiñn taw wo ni ga: Jobo yañ de gwa'ge see äo ni pa? Day je ma sen fer ge waçaçe le ne hen ga: Bay wa... Day je lan kal ga: Hay go ba'a! Werga joñ nen ëe ëu Manwur wa!

¹¹Werga Koëa, Manwur waçaç ge go ga: Tiñ ma kluu mo haç' no, aà joñ ge ga aà mo älag go Day ma kleen mo geëeb nen go lay.

AÈ dog ndar blum de koëkoë äogge

¹²Nday yañ mbay de laage ti boñ ga aè ya' piiri wo ti huuli yawla? Noga aè jee nen maarog de blore dere wo yawla? Ama ma äayn, nday coo joñre ma de deelen go Diñ mo jooge ma iid jare, Le' ge joñre ma keëedn mono, nday Koln go diñ fuudur ma glag glagge.

¹³Nday joñ fruygi diñ ti fen ma de koë no, Nday day so ga: Bay diñ wer eegre wuur ga, Wuur da' eegre wuur mo wa ge?

¹⁴Diñ wersen, mokay diñ fen maga ndi joñ ge Nen urgi de äe ne nday ti mono jar Israyel wo, Kay diñ jag Manwuri, Baa Pantway no. Sir po urgi yañ le joñ coo äay, tiñj wer le Ka' jag Hamad, haçaç nduu go jag bii yuuri ma Araba.

AMOS 7

Naage nen maga Baa naa nen äe ne Amose, ma tañgu no: Mapoë wo

¹Wañkluu, Manwur joñ nen kañ nen äi ti naage nen ma kay no. Ko na diñ maga mapoë wo de godge taë taë, De wur maga hoçoçpaçy de tiñj wer jawge mono AÀ diñ hoçoçpaçy maga tiñj blam maga wañ hay sañn go mono.

²Day wer maga aà hay äo' ëee go ree fi ma Ti tamsir äuy nono so mono, Ndi day ga: Wañkluu, Manwuri, fug mbo äil go so! Hayga baywa no, Jakob gwa' ge na kmay pala? AÀ na no me' tu so lay no.

³Manwur kal ferge eiggi Day fen sen kaçaç ma joñge gaa Manwur waçaç nono.

Naage nen ma de äog no: Wuu

⁴Wañkluu, Manwuri joñ nen kañ nen äi ti Naage nen ma kay no: Ko na diñ maga Manwur kal ëe wuu le ma caa kiida de äe. Day wuu sen hay roë tu ma kuëumn go, Day hay roë payn go lay.

⁵Ndi day ga: Wañkluu, Manwuri, menn sog la! Hayga baywa no, Jakob gwa'ge na kmay pala? AÀ na no me' tu so lay no!

⁶Manwur kal ferge ëiggi Fen sen kaçaç ma joñge gaa pa. Wañkluu, Manwuri, waçaç nono.

Naage nen ma de swa' no: Saale maga le de sirgi

⁷AÀ joñ nen kañ nen äi ti naage nen ma kay no: Kona diñ maga Wañkluu de oole ciñ ti glig maga go de Dla' ti dega' dega'a. Day mo maga aè ngaä feçeçre de äe ga mo äen mo Hay dega' dega' mono do äe kay.

⁸Manwur wii me ga: Ndo ko na diñ may ne Amose? Ndi kal fer waçaçre ne hen ga: Diñ mo maga aè ngaä Feçeçre de äe ga mo äen mo hay dega' dega'a. Ti ngeel sen Wañkluu day ga: Koëa ndi äo' ndo ma ngaä feçeçre go dega' dega'a, Ti holañ Israyel jar äin wo. Day ndi men ge mopo ne hen gaa so hase.

⁹Ngeel sië jag ma ti ëiñriñ mani Isagn älag ge wo go Ngeel ma bay ëag ma Israyeln älag ge wo go Day ndi ur gi yañ ciñ see tiñ mani Jerobowamn de jaw.

AÈ nii Amos le go see Betele

¹⁰Do kay nono, je sië jag Amatsiya ma Betel kal äo' jobo wo wii Jerobowam wañ Israyel ga: Amos de mañ äaale äo ti holañ Jar Israyel wo. Waçaçre sen wo mo deñ bay wo ma joñge do naa äi sir la wa.

¹¹Werga waçaçre maga Amos hay waçaçn mokay no: Ga Jerobowam hu gi go jag jaw, day aè hoo ge Israyel wo go haçaç see sir äe no.

¹²Amatsiya kal wii Amos ga: Je ko nene, see go, raw wo go äi sir Juda. Ya' wo go ree hole peçeç äo ni, day ni ndo ndar ge nen waçaçre äon wo go diñ ni.

¹³Joñ nen baa wuu ndar nen waçaçre Betel la wa, werga aà diñ ngeel ma bay ëag ma wañ, day aà diñ tiñ wañ.

¹⁴Amos kal fer waçaçre ne Amatsiya ga: Ndi bay diñ je ndar nen waçaçre wa, bay diñ mbarga ma je ndar nen waçaçre wa lay, ama ndi diñ je geçeçë horoge, diñ je jeeë koore Sikomore.

¹⁵Manwur hay ba me le wer horog wo, day Manwur hay wii me ga: See, wo ndar nen waçaçre ne Israyel jar äin wo.

¹⁶Patala co' sug waçaçre maga Manwur waçaçn mo, ndo maga ndo waçaç ga: Ndar nen waçaçre go ne Israyel ti wa, waçaç waçaçre ma ngaäa ne tiñ mani Jakobn ti wa mono.

¹⁷Diñ wersen mokay so no, diñ waçaçre maga Manwur waçaçn ne ndo mono ga: Waçy äo joñ ge figliw yañ äi leege no, weere äo ma twerpiiri wo de ma tenaare taw ge wo yañ go jag jaw, day aè äes ge äil sir äon yañ go de saale. Ndo ma äon ndo hu gi go äi sir ma de demge, day aè raw ge yañ wo go de Israyel haçaç see sir äe no.

AMOS 8

Naage nen ma de naa no: Kerge maga de le'ge koo äil mono

¹Wañkluu, Manwuri, joñ nen kañ nen äi ti naage nen ma kay no: Kona diñ maga kerge go de baage de le'ge koo ma de ruggi äili.

²AÀ day ga: Ndo ko na diñ may ne Amose? Ndi kal fer waçaçre ne hen ga: Diñ kerge go de baage de le'ge koo ma de ruggi äili. Day Manwur kal wii mege ga: Wur ma blam tawn rug we go see Israyel jar äin wo no. Ndi men ge mopo go ne hara gaa so hase.

³Ti wursen mono, siñ maga aè 'wad ra äi tiñ wañre wo mono, Kol ge wo yañ diñ ndumgi wo, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri, AÈ lag ge huli wo yañ wo go ngaäa bay jage.

Kañ wer sirn go diñ haram jar trere wo

⁴Co' wee sug äay, nday jar maga nday lig Jar coo wo go mono, Day fer jar ma nen coocoon wo go blam äi sirn mono.

⁵Nday day na ga: Few ma defayn taw go na hun la, Nen maga wuur yeë ble wuurn go mo la? Naw Saba taw go na hunla? Nen maga wuur bul jag boole wuur wo go la? Wuur fer ge mundoren go klee, Wuur ya' ge yoon ciñ lay, Wuur kol ge kelewn go de bay ngar ma bag bii jare.

⁶Wuur yeë ge jar maga mo äaara bay wa has go de solay Yee je coon go nen tarag jag boñ, Day wuur yeë ge hoole coore blen go.

⁷Manwur go de haç' haç'ge ma kay no ga: De sir maga äil Israyel go ti äe fehfeh mono, Joñre äay maga nday joñn mo haç' yoçoç ge Ti äi go gaa hase.

⁸Diñ wersen so ga sirn gijig gi yañ Day jar ma äil äen äuy laa ge wo yañ nen lawge Sirn mañ ge yañ go ciñ eñ äuy. AÀ ur gi yañ go ciñ äuy, day fer ge yañ hay ge gesiñ Do maarog ma Ejipten nono.

⁹AÀ joñ ge yañ ti wur seno, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri Ga ndi joñ ge yañ ga wur mo le' go gesiñ de maga se ti Naa äeger äa mono, Day ndi äo' suñgu go ti tamsir de ceege kaçgge,

¹⁰Ndi kol ge few äayn wo yañ go diñ lawge Day siñ äayn wo äuy kol ge wo yañ diñ ro. Ndi saë ge mblaaga yañ go ne jar yoo äuy Day ndi kol ge ti jar yañ go de hiriggi äuy, Ndi kañ ge sirn yañ nen lawge Do maga aè joñ ti mbarga maga go ni no boñ

nono, Day ma pel äen ge wo mokay äo'ge wo mbe ti go diñ De wur ma car jag Jiili mbe go koë so.

¹¹Koëa, wurpo a ge wo yañ, Kay diñ jag Wañkluu, Manwuri Ti ngeel maga ndi äo' ge koñne yañ go äi sir no, Bay diñ koñne coo reege wa, Bay diñ jwaale bii wa, Ama diñ koñne wo de jwaale ma laa waçaçre Manwuri.

¹²Do kay nono, àa kol ge wo yañ go de welge Ti maarog ma la wo de ma la, Le nen goloñhwede haçaç go nen Were, AÀ car ge wo nen yañ ma kië waçaçre Manwuri, Day àa da'n ge wo gaë.

¹³Ti wursen mono, mayre ma tigliiri ma de woren Wo de weere joçoçren kii wo ti yañ go do jwaale.

¹⁴AÀ wo diñ jar maga had wo ti ëu baa ma de älagge ma Syrin wo diñ saara Day kal wo ga: baa mani äon mo hay mbe caw Dane! Daga wer tosge ma Beer-Seban mo hay mbe haç'aç! Ama àa leë ge wo, day hoo ge wo go ciñ gaa so hase.

AMOS 9

Naage nen ma de dwee no

¹Ndi kal ko Manwur de oole ti ngeel sië jagge. AÀ day ga: Mbug dla'ge ti kefay ma kiñkiñ wo go, Day ngeel ëiigi jag tiñ Baan mo fijë wo! Day ndi mbug gi ti äaara go äuy! Ndi caa ge wer weere äaara wo go de jaw Yoo äaara mokay no, jar maga sen ëee ge wo mono, Kaçaç ge wo ma dañge gaë. Jar maga gwa' wo mokay mapo dañ ge go boñ gaa hase.

²Hayga àa mo laa ba wo go ni jar äi tu wo, Do äi joñ ge mbe nen hoo rage le go ni. Hayga àa ëii wo we wo go ciñ no, Ndi fer ge le go cwaa rage gesiñ.

³Hayga àa raw wo we yoñge ti tipeçeçge huuli Karmel no, Ndi wo ge go kië rage ni, day ndi hoo ge ra le go. Hayga àa yoñ wo we go nen äi wer maarog gesiñ no, Wo ni mono, ndi wii gi cwe yañ ga àa mo lor ra

⁴Hayga jar hee äaaran hoo wo ra we wo go ti dañgay no, Wo ni mono, ndi wii gi jaw yañ ga àa mo taw ra go. Ndi joñ ge yañ de kañ nen ti äaara Diñ ma kañ gaali ne hara ti, ama bay diñ ma haç da'ge see ne hara wa.

⁵Wañkluu, Manwuri, Pantway Du' tamsiri, day se kal ngoroäge go. Jar ma äil äen äuy wo go nen lawge AÀ ur le äuy do bii Nil nono, Day àa kal hayge gesiñ do maarog ma Ejipten nono.

⁶AÀ le go de kne' ngeel hayle äen ciñ Day wo de co' äaale gesiñ ti tamsiri AÀ ëe bii maarog wo le, day raw dus rage go ciñ ti siri Manwur diñ ëu äe.

Caage kiida jar ma de ree tin wo no

⁷Nday bay koge nen äi do weere jar Etiyopi wo no wa ge Jar ni Israyel wo? Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri. Ndi bay le go de hoo jar Israyel wo äi sir Ejipte wa, Bay le go de hoo jar Filisteçeç wo Kamfor wa, Bay le go de hoo jar Syri wo Kir wa?

⁸Koëa, Wañkluu Manwur de kañ nen ti Wañ maga de ma joñree mono. Ndi tawn ge go ciñ ti sir la.

⁹Ama ane, ndi day ge do go älag tiñ mani Jakobn feçd äuy gaè. Kay diñ waçaçre ma jag Manwuri. Werga ndi waçaç ge waçaçre yañ go, Day ndi joñ ge yañ nen joñ gijig ti tiñ mani Israyeln de sir wo äuy, Do maga aà gas mbere mopo go nono Haçaç nen mopo le' ge go gesiñ me' boñ gaè.

¹⁰Jar joñ älagge ma yoo jar äin huë gi wo go jag jaw AÀ wo diñ jar maga waçaçre wo ga: Ndo joñ ge nen ya' gaalin le ne wuur see gaa, Day ndo joñ ge nen ya'ge äe le haçaç da' wuur gaè.

Blam maga ngeeln hay älag go mono

¹¹Ti wur sen mono, ndi fer ge yañ ur tiñ ma de Hoyobge mani Dafidn ciñ, Ndi fer ge yañ neë mungi äen wo no, Ndi fer ge yañ far ma de laggen wo go ciñ Day ndi fer ge yañ booge äe do ma äaan nono,

¹²Nen maga aà mo fer yaçaç te Edom Maga gwa' mono, de sir ma lan wo äuy Maga aè hay ëe ëu äi ti äaara mono Kay diñ jag Manwur maga äod jag feçeçre sen wo go äuy mono.

¹³Koëa wurpo a ge wo yañ, Kay diñ jag Manwuri, Ti ngeel maga je jeegen see ge yañ mañ wer je weege no Ti ngeel maga je fa'gen see ge yañ mañ wer je jo'ge no, Ti ngeel maga bii le'ge tllum yuu gi wo yañ le ciñ ti huulin wo, Day ti ngeel maga huuli ma lablab wo äuy joñ ge wo go de äodge de bii.

¹⁴Ndi fer ge jar Israyel wo, Jar äi ma ti dañgayn wo yañ le, AÀ fer ge wo yañ boor äi leege maga wo go de älagge mono, Day lag ge wo yañ de tiñ ni, AÀ peë ge wo tllum yañ Day joo ge wo yii yañ, Kañ ge wo pay sugnee yañ Day ree ge le'ge äen wo yañ.

¹⁵Ndi fer ge yañ lag jar äin wo äi sir maga diñ äaara mono. Day aè hoo ge ra wo go gaa so hase, Ti sir äaara no, sir maga ndi haçn ne hara mono. Waçaçn diñ Manwuri, Baa äo no.

ABDIYAS

ABDIYAS 1

¹Waçaçre mani Abdiyas mokayn diñ waçaçre maga Wañkluu Manwur waçaçn ti Edom mono:

Manwur ga se frum gi sir Edom go

Wuur hay laa waçaçre po maga a le jag Manwuri, day aè hay äo' jobo rañ wer jar wo ra. Pud wee go ciñ! Naa see wee ma woge dur Edom.

²Koëa la, ndi kol ge ndo yañ go klee yoo wer jar wo ra, ndo kol ge yañ diñ fen feg ti debaň.

³Ma'ge jag jiili äon hay yee mo go, ndo maga ndo le äi rum huuli, ndo maga le de hayle ciñ haçaç, ndo maga ndo de eiggi ga wose srog ge ndo yañ le go gesiñ la mono.

⁴Ndo mo wo ba ciñ haçaç do gebeg nono, ndo mo kañ ba tiñ äon le go yoo ger wo ra, le ti ngeel sen ni haçaç, ndi srog mo yañ le go gesiñ. Kay diñ jag Manwuri.

⁵Hayga jar freñ wo noga jar frum jar laa wo we liñ ni äo de suñ no, a men wo ndo go de gefafge na gefafge la! Ba laybla' a hoo wo feçeçre yañ de dañ maga saara kaçaç ma hoo ge mo yawla? Hayga jar wee coore a wo we ni äo no, a men wo nen coore go blam äaara gaa yawla?

⁶Ko wee aè njegad Esaw go äala! Ko wee aè frug ngeel yoñre äen wo go äala!

⁷Jar maga ndo hay de tay jag de äaara mo äuy hay haw wo nen äo le go, kañ wo wer äo wo go ti hagu. Bar äon hay jaçaç wo ndo, day kol wo go waçaç ree äo, jar maga hay wo ree hole äon fer wo laa gu ne ndo ciñ jag äe ni. Ndo hay da' faage ma ko wer go ne sen seň gaa so.

⁸Manwur gano: Ndi dus ge jar ko ree ma äi sir Edom wo go na wur sen gaa yawla? Ndi nii gi nday ge go ti huuli mani Esaw na wur sen lay gaa yawla?

⁹Ndo äon mono Teman, sode äo ma de eegren kol wo yañ go joñ heçeçne wer maga aè id gi jar ma ti huuli mani Esawn wo yañ go äuy ti wur durgi sen no.

Debaycoçoçre mani jar Edomn wo

¹⁰Wer hun maga ndo hay joñ see heçn äo Jakob mono, soçoçre ba ge ndo yañ wurpo, day aè älag ge ndo yañ go ma tum.

¹¹Wur maga ndo hay de oole pel äe mono, wur maga jar tigriñ hay hoo wo sode äen wo ti dañgay mono, wur maga waare hay laa wo äi sir äen day ärew wo feçeçre ma äi leege Jerusalemn go mono, ndo de see äo ndo hay kol see äo go do jar heen äaaran wo no lay.

¹²Ko hen äon jag de fruygi wur maga ree le' we ne ne ti mo wa. Feg ti weere mani Judan wo ti wur maga aè älag ra we go mo wa. Haç' jag äo go kluu de war ti wur maga gayri de da' rage mo wa.

¹³Kal äi leege mani jar äin wo wur maga fen ma de gaali a we ne hara ti mo wa. Ko ree maga hay da'n jag de fruygi wa. Wur maga fen ma de gaali a we ne ne ti no, baa do ti feçeçre äen wo wa, wur maga fen ma de gaali a we ne hara ti no.

¹⁴Oo ti larga' faage ma id jar maga sen dañ wo go de ëeere mo wa, fer go haç jar äe maga sen dañ wo go wur maga gayri a ne hara ti mo wa lay.

¹⁵Gahaçla wur Manwur go mbañ ma age ne wer jar wo äuy ti. Wur sen mono, aè joñ ndo yañ do maga ndo hay joñ jar no lay, joñre äon fer ge wo yañ ne ndo ti doga.

Jar Israyel joñ ge wo Edom go de guuri

¹⁶Kidolgi do maga nday hay jooge ti huuli äi ma bay ëagn nono, wer jar äuy joo ge wo yañ ceä dosen no lay. AÀ jooge wo yañ, lig gi wo yañ day kol ge wo yañ doga saara hay bay wa has äuy nono.

¹⁷Ama aè da' ge jar maga gwa' ge wo yañ ti huuli ma Siyoñ no. AÀ kol ge wo yañ diñ jar ma bay ëag wo, day tiñ mani Jakobn fer ge yañ yaçaç feçeçre maga hay wo ti sir äen wo yañ.

¹⁸Tiñ mani Jakobn joñ yañ do wuu nono, tiñ mani Josef do trum wuu nono. AÀma tiñ mani Esaw joñ ge yañ do dramgi äaara nono, day saara do'n ge no. Jobo joñ boñ ti tiñ mani Esawn gaa hase. Waçaçn diñ Manwuri.

Jar Israyel kol ge wo wañre jar dehaçy wo

¹⁹Jar ma äil Negef yaçaç ge wo huuli mani Esaw yañ go. Jar ma äil Kefela kol wo yañ go ti sir mani jar Filisteçeçn wo, kol ge wo yañ go ti tway mani Efrayimn wo de tway ma Samari no. Benjamin kol ge yañ go ti sir ma Galaad no.

²⁰Jar dañgay maga aè hay hoo ra yoo sode mani jar Israyeln kol ge wo yañ go ti sir mani jar Kanaan wo haçaç wo go äi leege Sarepta. Jar Jerusalem maga aè hay hoo ra wo go ti dañgay Sefarad kol ge wo yañ go ti äi leege ma äil Negefn wo.

²¹Jar ma yaçaç jarn pud gi wo yañ le ti huuli ma Siyoñ no, day lagge wo yañ go ma waçaç ree huuli mani Esaw no. Day twayn joñ ge yañ ma Manwuri.

JONAS

JONAS 1

Manwur äo' Jonase, se ga se dañ

¹Manwur kal waçaç waçaçre ne Jonas je ni Amitayn gano:

²Ur go ciñ, see, ni ndo wo äi leege ma Ninife, äi leege ma kluu no, ni ndo 'waa war ne ne ti werga älagge äen ëii le go ciñ see äi la haçaç.

³Day Jonas raw urgi ma dañge äi leege ma Tarsis wo go haçaç see Manwuri. Se raw woge äi leege ma Jafa, se kal da' daage ma kluu maga hay woge äi leege ma Tarsis ni. Se raw poëge äe day raw ëiigi de jar ma äil äen wo ma woge äi leege ma Tarsis wo go haçaç see Manwuri.

Manwur kañ leege ne Jonas wo ti

⁴Ane Manwur raw joñge ga leege ma de eegre mo fid ciñ ti maarog ni, day leege ma kluun raw fidgi ciñ ti maarogn ni. Daagen hay kos go mbañ ma le' bii.

⁵Heçeçne raw caa jar ma tuñ daagen wo no, wosela äuy yoo äaara raw tos baa äe no, day saara raw laa feçeçre ma äi daagen wo go nen maarog maga daagen mo kol go gofoñ. Jonas raw ëiigi wo äi daagen gesiñ, kal suugi day taa naa plañ dañ.

⁶Wañ jar tuñ daagen raw ya'ge le see äe, day wiin gana: Ndo le' naa ma äon le la? Ur go ciñ tos Baa äo no. Tiga Baa ma sen eig ti yañ ti naa maga naa mo bas go wa laybla' no.

⁷Day saara raw wii kaçaçra gana: Aä wee le, naa naa wee waçywaàale ma ko je maga a de gayri sen ne naa ti mono. Saara raw naa waçywaàale day waçywaàalen kal le'ge ne Jonas ti.

⁸Saara raw wiigi äe gana: Naa wer je maga a de gayri ma sen ne naa ti ne wuur ëala. Joñre äo diñ mayla, day ndo a le genla? Sir äo gen la, day ndo ti wer jar may la?

⁹Se raw ferge ne hara gano: Ndi diñ je Hebre day ndi joñ heçeçne do Manwuri, Baa ma ciñ maga joñ maarog wo de tamsir mono.

¹⁰Heçeçne raw caa jar sen wo debañ day saara raw wiigi äe gana: Ndo hay joñ sen diñ mayla? Werga jar sen hay wo go de koge ga aà hay ëee mo na ëeege ma dañge wo go haçaç see Manwuri, wer maga a hay naa wer äe ne hara dosen nono.

¹¹Saara raw wiigi äe gana: Wuur mo joñ joñge maga maarogn ham jag see wuur la? Werga maarogn hay ya' wer ur kañgaw ciñ ni debañ debañ.

¹²Se raw ferge ne hara gana: Mañ wee ndi, äo' wee ndi go nen maaroge, ni maarogn ham jag yañ see äay, werga ndi de koge ga hay jaçaç leege ma kluun le ne nday ti na diñ ndi.

¹³Jar sen hay gay wo go do tuñ daagen maga saara mo day go ciñ, ama se laa joñge do äaara gaa, wer maga maarogn hay ya' wer fidgi ciñ see äaara tum.

¹⁴Dosen saara raw tos Manwur gano: Manwuri, wuur tos mo, kañ huli blo ma deñ ne wuur ti wa, kañ ree ci je maga bay de ree ti wan ne wuur ti wa. Gahaçyla, ndo äon mono Manwuri, ndo joñ diñ fen maga äil äo da.

¹⁵Blam äe saara raw mañ Jonase, raw wo äo'ge äe go nen maarog day maarogn raw fer jag gesiñ.

¹⁶Jar sen raw wo ferge go de heçeçne do Manwur deba. Saara kal wo joñ siëgi jag wo ne Manwur ma goñge äe, raw wo ha' jag ne hene.

JONAS 2

Ceçeç lig Jonas go, se raw tosge, ceçeçn dugn go

¹Manwur raw äo' ceçeç ma kluu le maga a mo lig Jonas go. Jonas joñ sili swa' de naw swa' äil ceçeçn ni.

²De maga se äil ceçeçn ni mono, Jonas raw tos Manwuri, Baa äe no.

³Se kal gano: Nen gayri äin mono, ndi hay ra de Manwuri day se raw yiñ jag ne ndi. De maga ndi le yoo jar huli wo mono, ndi 'waa ware day ndo hay laa geçeçge äi.

⁴Ndo hay äo' me wo wer tu caçaçge maaroge. Yuuri bii hay wo go de cir ti äi äuy. Kañngaw ma kleere de ma kluuri hay kol wo wer go me ti äuy.

⁵Ndi äin ndi hay eig gano: Ndo nii mbo ndi wo go see äo haçaç so. Ama ndi ko ge mbi tiñ äo ma bayëagn yañ ëa pa.

⁶Bii hay äo' do go me ti nen woge de äi jag huli. Ngeel ma kuëum hay yoñ me go. Gusur hay klew wo do go me ti.

⁷Ndi hay cwaa we wo go gesiñ wer kaçaçge huuli wo yaw. Sir hay kuä jag we go me ti ma tum yaw. Ama ndo fer le go naa ndi tenen äi tu ma kluu no, Manwuri, Baa äi no.

⁸De maga maysee äi hay le go de gayri äil äi mono, Ndi hay eig ti ti Manwuri, Day tosge äin raw dayge wo see äo äil tiñ äo ma bayëagn no.

⁹Jar maga sa' wo see äaara de soçoçre ma de koën wo mono, Sen mañ wo jag de el wo go ti see äaara.

¹⁰Ama ndi ma äin ndi joñ ge siëgi jag wo yañ ne ndo de war jag ma joñ suse' ne ndo. Haçge jag maga ndi hay haçn go pel äo mono, ndi taw jag äe yañ go. Peçeçgen diñ do Manwuri.

¹¹Manwur raw wii ceçeç no, day ceçeçn raw dug Jonas go ciñ ti ngeel ma de heege.

JONAS 3

Jonas wo Ninife, jar Ninif ko wo älagge äaara

- ¹Manwur raw waçaç waçaçre ne Jonas ma de äog pa gano:
- ²Ur go ciñ, see äi leege Ninife, äi leege ma kluu no ni ndo fer waçaçre maga ndi siin ne ndo go äil äe ni.
- ³Dosen Jonas raw urgi go ciñ, raw rawge äi leege Ninif do maga Manwur hay wiin nono, paga Ninif hay pel Baa mono diñ äi leege ma kluu, nen caa äil go naw swa' jag seele.
- ⁴Jonas raw tiñi wer seege äi leegen nen sili boñ. A hay go waçaçge jag ciñ kloñ gano: Naw gwa' do naa, aè älag ge Ninif go!
- ⁵Jar Ninif raw wo kañ eiggi äaara ti Baa, raw wo 'waa äay heçeçe bii, raw wo lag taçy oçoçe wo ti äaara, tiñi wer le ti jar kluuri wo haçaç le' go ti weere kleere wo.
- ⁶Waçaçre sen raw woge da' wañ ma Ninif no. Se raw urgi, men pale wañ äen go, kal naa oçoçe äe ma kluun go, raw laa taçy oçoçe ti äe, kal hayge go nen saçaçge.
- ⁷Se raw äo' jobo 'waa äay äi leege ma Ninif gano: Mokay diñ waçaçre maga kal wo go jag wañ wo de jar kluuri ma ti äen wo no: Jar tabay wo de nayre wo, dere wo de fiiri mo gus wo mopo me' wa hase. A mo ree wo hoçoç wa lay, mo joo wo bii wa lay.
- ⁸Jar tabay wo de nayre mo lag wo taçy oçoçe ti, mo wii wo Baa go jag ciñ kloñ de eegre. Wosela äuy mo fer le, mo men seele äe ma de älaggen wo go de hun maga se joñ de do äe wo go.
- ⁹Wose ko we la, tiga jiili Baa woo yañ day se men soçoçe äil äe ma kluu yañ go nen maga naa mo hu go wa gaa la.
- ¹⁰Baa raw koge ga aà wo de joñge dosen nono day saara go de men seele äaara ma de älagge no. Dosen jiili Baa raw wooge ti älagge maga se hay riñ ga se joñ ra de äe mono, se joñ ra de äe gaa so.

JONAS 4

Äil Jonas soçoç, Baa ruun ti seno

- ¹Fen ma sen kal ne Jonas äil gaa, äil äe raw soçoçe.
- ²Se raw tos Manwur gano: Manwuri, mokay bay diñ fen maga ndi hay waçaçge äe de maga ndi hay le äi sir äi äa mo wa yawla? Ndi hay dañ Tarsis mono maga fen ma dosen no kay mo joñ wa. Werga ndi hay go de koge ga ndo diñ Baa maga äil äo de el debañ, ndo ko decoo jare. Jag jiili äo soçoç deparday gaa, de el äon kluu debañ, de el äon fug äil go ti älagge lay.

³Patala Manwuri, maryaç' taw mbo naw äi go, werga huli nen äi ëawa de dañ tenene.

⁴Manwur kal ferge gano: Äil äo soçoç mo na ndo joñ mbo na de el yawla?

⁵Jonas raw kalge go, men äi leegen go wo go hayge go nen nen wur bo toñ. Se raw ba duuli ni kal hayge wer äe nencee ma ko fen maga joñ ge äi leegen de äe mono.

⁶Manwur Baa raw tiji klere maga raw geçeçe go ne Jonas ti do ni tu ma haç nen cee ne ne ti, maga jiili äe maga hay älag go mo woo lay. Jonas raw joñ fruygi debañ wer klere sen no.

⁷Ama toñ äe de maga ngeel mañ le go mono, Baa raw äo' gogo po le ma caa kaçaçe kleren go, day kleren raw higgi go.

⁸De maga wur naa wer le go mono, Manwur raw urgi le de leege ma de tuu nen were, day ceeg raw caage go ne Jonas ti, kol sealge äe go. Se raw wii huli day gana: Huli nen äi ëawa de dañ tenene.

⁹Baa raw wii Jonas gana: Äil äo soçoç ti kleren mono ndo joñ mbo na de el yawla? Se kal ferge gana: Äil äi mo soçoç ba go nen 'war ndi laybla' no, ndi joñ mbi de ele.

¹⁰Manwur day gana: Äon ndo ko decoo klere maga ndo gay ti ree äe gaa hase, ga tiji nen naw boñ day hu go nen naw boñ lay yaw,

¹¹day ndi äin ndi ko decoo Ninif, äi leege ma kluu maga jar tabay yañ äil äe de dañ ndar kis ti äe do äoge day bay wo de ko do war äaara noga do gur äaara wa de horog maga wo ngaäa debañ ni mo gaa an yawla!

MISE

MISE 1

¹Waçaçre maga Manwur hay waçaçn ne Mise je Moresetn ti kal mani Yotam, Akas wo de Esekiyas wañre ma Judan wo mono. AÀ diñ ree maga aè naa nen äe ne hen ti Samari wo de Jerusalem mono.

Manwur ruu jar äen wo

²Laa wee ne, nday wer jar wo äuy! Tamsir de feçeçre ma äil äen wo äuy mo co' wo sugi! Wañkluu Manwur de 'waa war ne nday ti pel kiida, A ur gi le na ti ngeel äe ma bay äagn haçaç!

³Gahaçyla Manwur le go de men ngeel hayle äe no. AÀ le de cwage, le de seege ne ngeel ma de geçeçre ma ti tamsirn wo ti.

⁴Huuli ngroä wo go äaale äe, Log tos wo go do keaçy pel wuu nono, Do bii maga ëe le ti ngeel ma de solge nono.

⁵Sen mo äuy na wer debay yaçaçge jag mani Jakob no, Wer älagge jar ma liñ ni Israyeln wo! De bay yaçaçge jag mani Jakobn a le na bay Samari wa yawla? Ngeel ma de farge ciñ ma cor soçoçren bay wo na Jerusalem wa yawla?

⁶Ndi kol ge Samari yañ go diñ huuli ma de cor ëugul ne keçeç ti wo go äil pay wo, Ndi peë ge tlalum yañ go ni. Ndi tor ge huuli äen wo yañ wo go äil loge, Day ndi men ge wer tiñ äe ma de äodgen yañ wo go de koëe.

⁷AÈ hrag ge fodo äe ma de ceëgen wo yañ go äuy. AÈ roë ge feçeçre äe maga aà da' ra le de figliw äen wo yañ go de wuu, Day ndi älag ge soçoçre äen wo yañ go äuy. AÀ hay yeeë ra le de solay figliw day saara kol ge yañ Go diñ fen ma joñ figliw tigriñ pa.

Mise law ti sir Juda

⁸Diñ wersen ndirage yañ, ndi law ge yañ. Ndi see ge yañ go bay taarag äaale, go äaale koëe. Ndirage yañ do weà nono, ndi ndum gi yañ do gii wo nono.

⁹Gahaçyla waçaçge ma de caa Samarin go diñ ma tawge äe day se go de ya' Juda lay. Wañkluu go de kañ äaw ne jar mani äin wo jag jiñ, se le' wo go Jerusalem tem tem.

¹⁰Wo wee sii ree sen äi leege Gad wa, wo wee rage äi leege Ako wa! Wo mbo blulgi go nen sir äi leege Bet-Leafra so!

¹¹Raw mbo glog koë nen soçoçren so, ndo waçy ma de tiñ Safir no! Tìjì; kalge go wa so, ndo waçy ma de tiñ Saana no! Lawge ma Bet-Haeseln go de mañ jag äe ma caa war äo le.

¹²Waçy ma de tiñ Marodn go de heçeçe ti ree jam ma see äe no, Werga ree ma caa jarn a le na see Manwur haçaç, Day se wo go haçaç jag Jerusalem.

¹³Ndo waçy ma de tiñ Lakis no, jag pus durgi ne piiri wo were! Ndo hay kañ wer may ma Siyoñ tañgu le'ge nen älagge na diñ ndo, Werga de bay yaçaçe jag ma Israyeln tiñ; wo le na ni äo.

¹⁴Diñ wersen nday bus gi kaçaçra yañ go de äi leege Moreset-Gade. Tiñ ma Agsibn kol ge wo yañ go diñ fen car jiili wañre ma Israyeln wo.

¹⁵Ndo waçy ma Maresa no, ndi baa ge je waçaçe äo ma tigriñ yañ le mo. Togoëge ma Israyeln raw ge yañ wo go Adulam.

¹⁶Ceçeç ti äo go, po' riñ äo go wer weere äo ma dagen wo! Kro' ti äo go do gebegmbiiri nono, Werga aà wo de rawge ti dañgay wo go haçaç see äo mono.

MISE 2

Ree ti jar debaycoçoçren wo

¹Ree ti jar ma eig debaycoçoçren wo ga 'wuçy wo älagge Le go ti eëere äaara haçaç mono. Ngeel tee le go mokay saara le' joñge äe tu Werga eegre äaara de kaçaçe ma joñge äe.

²Nen äaara slag ti payre wo day saara yaçe ra, Ti tiñ wo day saara hoor ra go. A joñ wo bon weel biñnin wo de tiñ mani äe no, Joñ wo bon je twarn wo de feçeçe äen wo.

³Diñ wersen Manwur waçaç so gano: Ko wee ga ndi de eig ree po ti wer jar sen wo. Nday naa ge ti äay go gaa lay, nday hoo ge ti äay go ciñ de maga nday le' ge seele mo gaa lay werga aà diñ wur ree.

⁴Ti wur sen mono, aè 'wad ge mbaa yañ de äay, AÈ 'wad ge siñ lawge yañ, day aè waçe ge yañ gano: AÈ frum naa we go äuy! AÀ haç nen fen mani jar äin wo go ne jar po wo! Koëa la, aà yaçaçn go do äi! AÀ äes payre naan wo go ne jar ma ti grañ wo mo ëala!

⁵Diñ do kay no so no ndo da'ge jobo yoo tayge jar mani Manwurn wo deñ ëaw jag sale ma ngaä pay ne jar gaa so.

Ree ti jar giñ jar waçe waçaçe Baan wo

⁶AÀ waçe ge wo yañ gano: Bag keëeg keëeg äo se deñn ne wuur wa! Daga jobo mo waçaç jag loëge ma dosen no kay wa! Èargen ba wo na wara la gaa!

⁷Mayse faë tiñ mani Israyeln go la? Manwur na ig hoo äil nen äaara gaa yawla? A joñ mbe tum na dosen no yawla? Ndi waçaç waçaçe äin wo na bay ma kañ je ma de deelen ti doñ wa yawla?

⁸Äaa mbe le tu aè de caa hee de jar mani äin wo. Nday ndar oçoçbe ma kluuri wo go ne jar maga fer wo le jag jaw go de yoçoç ti ti.

⁹Nday nië naare mani jar äin wo go see tiñ äaara maga saara da ra mono. Nday yaçaç togoëge maga ndi hay haçn ne weere äaaran wo ma tum go.

¹⁰Hoo wee go ciñ, raw wee so! Gahaçyla, sir ma ta' la bay diñ ngeel iggi wa. Wer maga aà go de demge mono, Se kañ ge bon yañ ne jar ti, diñ bon ma debaň

¹¹Jobo a we waçë waçaçre ma nen leege noga car gete' ga: Ndi da ndalge de äay ti yii wo de feçeçre ma taë jar wo no, Je ma dosen no kay diñ je maga nen age sii waçaçre ne jar sen wo lam so no.

Manwur fer ge tay jar äen wo no

¹²Kidolgi ndi fer ge yañ le tay ti Jakob wo le äuy. Kidolgi ndi fer yañ le domo' ti äay nday jar Israyel maga nday gwa' ge mono. Ndi fer yañ le tay rage do saçaçre ma äi glaň po wo boň nono. Ngarge jag äaara raw ge ma je tabay yañ go ciñ.

¹³Je ma far laä go ne hara peln de kalge pel äaara. AÀ laa wo ti ywaale, laa wo jag tiñ day laa wo go. Wañ äaaran de seege pel äaara, Manwur diñ je ma ti äaara no.

MISE 3

Manwur ruu wañren wo no

¹Ndi gana: Laa wee so, nday wañre ma ti Jakob no, Nday jar waçaç waçaçre Israyel no! Hay nen kañ nen jar ti de deelen na bay diñ nday wa yawla?

²Nday caa hee de de el no, day nday da älagge no. Nday ndar hoçoçge go ne hara ti day nday hog naèy ma ti hm äaaran wo go.

³AÀ ree wo naèy jar mani äin wo go, Hog wo hoçoçge go ne hara ti, Day kaf wo hm äaara go. AÀ car wo nen äaara go do fen maga aè karn äi temnee nono, Go do naèy ma äil fen kar naèy nono.

⁴Day ge saara raw rage ne Manwur ti, Ama Manwur yiñ gi jag ne hara gaè. A yoñ ge see äe go ne hara ti wur seno, Werga aà hay joñ wo feçeçre ma de älagge wo debaň.

Manwur ruu jar ndar nen waçaçren wo no

⁵Manwur waçaç ti jar ndar nen waçaçre maga yeeë wo jar mani äin wo go gano: AÀ waçë wo ga jam yañ de maga aè hee mopo we ne hara jag no, a dur wo de jar maga heer wo mopo ne hara jag gaa mono.

⁶Diñ wer se kayn so mono, ngeel suñ a ge mbe yañ ne nday ti, Ane nday lwa' ge gaa, suñgu a ge mbe yañ ane, AÈ naa ge nen waçaçre po wee gaè. Wur coñ ge yañ go ne jar ndar nen waçaçre sen wo ti, Ngeel ceeg kol ge yañ go ne hara ti diñ ngeel suñ.

⁷Soçoçre joñ ge jar ko nen wo yañ, Jar ndar nen waçaçren heer wo ti yañ go gesiñ. AÀ wo äuy yoñ ge wo fuçy ma jag äaara yañ wo go, Werga Baa yiñ gi jag ne hara gaè.

⁸Ama ma äin ndi mbi de eegre äil debañ wer Nenterse mani Manwur no. Faage mbe ti äi lay, ndi mbi de coäge ma kañ nen Jakob ti debaycoçoçre äe no, Ma kañ nen Israyel ti älagge äe no.

AÈ älag ge Jerusalem go

⁹Laa wee mo ma kay no, nday wañre ma ti tiñ mani Jakob no, Nday jar waçaç waçaçre tiñ mani Israyel Maga nday bay hoo sug ti fen ma de deelen wa so, Day nday älag fen ma de deelen go mono,

¹⁰nday maga nday boo Siyoñ de kaage ci jar go, Nday maga nday boo Jerusalem de idgi huli mono!

¹¹Wañre äen car wo kiidan ti feçeçre, Jar sië jag äen had wo ma da' poëge, Jar ndar nen waçaçre ne haran ndar nen waçaçren ne hara ti solay. Day saara ga saara deñ see äaara see Manwur diñ de waçëge gana: Manwur yañ mbe yoo naa, ree po caa ge naa gaa!

¹²Diñ wersen so ga a jee ge Siyoñ go do pay no mono. Jerusalem kol ge yañ go diñ huuli ma de cor ëugul wo ne kaçaçra ti, Huuli maga tiñ Baan ti äe kol ge go diñ yooway ma ëilig lay.

MISE 4

Manwur fer ge 'wuçy Jerusalem

¹Wo ge go dayge ti wur ma blam tawn mono, Huuli maga tiñ mani Manwurn ti äe joñ ge yañ go ciñ ti tipeçeçge ti huuli wo. AÀ naa ge ti yañ go ciñ de dañ ngeel ma de geçeçren wo äuy, Day wer jar lwa'ge wo yañ le ma age ti äe.

²Wer jar wo ge wo yañ ni debañ debañ, Day waçaç ge wo yañ gano: A wee le, naa ëii wee ti huuli mani Manwur no, Wo äil tiñ Baa mani Jakob no, Den maga aà mo had naa de faage äen wo, Day naa see ge yañ ti faage äen wo. Gahaçyla, jag liñgin kal le go na Siyoñ, Day waçaçre mani Manwurn a ge le na Jerusalem.

³A joñ ge diñ je cag ree ma ti holañ wer jar wo ngaäa, Diñ je blaw wer jar ma de eegre maga wo wo go haçaç haçaç mono. AÀ toor ge wo sañ soñre äaaran wo ge go de moslamre äaaran wo, AÀ toor ge wo sañn wo ge go de jawre äaaran wo. Wer jar po hoo ge wo moslamre wo ciñ see jar tigrin wo gaa so lay, Day aè hadge jar de durgi gaa so lay.

⁴AÀ lag ge wo yañ go liñ ni äaara, Wosela äuy go äil pay tlalum äe, Go wer koo hoçoç äe. Je ma dud rage joñ ge gaa hase, Gahaçyla, jag Manwur Pantway hay waçaçn go.

⁵De maga wer jar ma hon wo la äuy Noga jar ma hon wo la äuy see wo ti ëu baa äaara mono, Wuur ma wuurn wuur see tum ti ëu Manwuri, Baa wuurn lay, haçaç wo sagsage.

Manwur joñ ge diñ wañ jar äen wo

⁶Waçaçre ma jag Manwurn gano: Ti wur sen ni mono, Ndi fer ge yañ yaçaç waare waçy ma leñ no, Ndi fer ge yañ tayge de maga aè hay niin wo go Ga ndi hay joñ bon äe mono.

⁷Ndi kol ge waçy ma leñ yañ diñ je äi maga gwa' ge mono. Ndi kol ge maga aè caa nen äe go yañ diñ wer jar ma de eegre wo. De sen ni Manwur joñ ge diñ wañ äaara ma tum Wo ciñ ti huuli ma Siyoñ no.

⁸Day ndo ma äon kaw horog no, Ndo Ofel mani may ma Siyoñ no, Ndo fer ge yañ da' kluu äo ma tañgu no, Sir wañ joñ ge yañ diñ ma may ma Jerusalem no.

AÈ yaçaç ge Jerusalem go jag bon no

⁹Wer mayse ga ndo 'wad war patala la? Wañ äo bay wa so has yawla? Je bag yañ ne ndon yee go, kol go maga bon da' mo go Do waçy maga de biñgi no so yawla?

¹⁰Ndo may ma Siyoñ no, ndum mbo, Tor-açy mbo do waçy maga de biñgi no so no! Gahaçyla ndo men ge äi leegen ge go, Day ndo laa ge tiñ äon yañ wo go äil payre wo. Ndo raw ge yañ wo go haçaç Babilone, Day aè fer ge le yaçaç ndo le na ni. Manwur fer ge coo ndo le do jar hee äon wo le na ni.

¹¹Ma patalam no, wer jar wo ngaäa wo le go de tayge ma le' ndo yaw. AÄ wo le de waçëge gano: Siyoñ go de glubgi, Nen wuur wo de kañ ge na diñ ti äe.

¹²Ama wer jar sen bay wo de ko fen maga Manwur le de eiggi äe mo wa. A bay wo de laa wer feçeçre maga aà de eig rage ma joñ ge mo wa. A bay wo de da' wer äe ga aà tay saara le na ma äum saara go do coore ma ti yaçaçge no wa.

¹³May ma Siyoñ no, ur mbo ciñ dag jar ti so! Ndi hee ge coçoç äon yañ mo ti, Ndi heer ge äaale boo dob yañ mo ti ma äo no, Day ndo ndreë ge wer jar ma ngaään wo yañ go. Feçeçre äaara maga nday hoor ge ra mono, Nday lag ge ra yañ go ti nen ne Manwur. Horog äaaran joñ ge wo diñ ma Wañkluu ma waçaç waçaçre tamsir äuy no.

¹⁴Patala ndo may ma de jar durgi ti no, Tay sode äon wo go! AÈ go de cir ti naa yaw, AÈ go de mbar je car kiida ma Israyeln de graw plañgaç yaw.

MISE 5

Betlehem, biñni sir wañ no

¹Day ndo Betlehem Efrata no, Ndo maga klee yoo moobe ma Judan wo mono, Je äi maga joñ ge wañ ti sir Israyel kal ge le go na ni äo. Wer äe le ti wur ma äaa baan wo, Le ti naw ma kal waçyriñ ma hon wo laybla' wo le haçaç.

²Diñ wersen aà tob ge ra yañ go haçaç wo go ti wur Maga waçy maga hay nen biñgi biñ go äa. Day heçeçre äe maga gwa' ge wo mono, Sen fer ge wo yañ le see jar ni Israyeln wo.

³AÀ oo ge yañ pele, Nday koë ge ra yañ diñ de eegre mani Manwur no, Diñ de kluu ëu mani Manwuri, Baa äe no. AÀ lag ge wo yañ go flaçy werga aè togoën ge yañ wo go ti jag sir tawge tem tem.

⁴AÀ de see äe tu joñ ge yañ diñ jam no. De maga je Asirin a ge we äil sir naa no, Day kal ge we le go äil ngeel kluu naan wo no, Naa laa ge jar koëge wo ne hen ti renam, Naa kañ ge wañre ma yoo jarn wo ne hen ti nenma'aç.

⁵A waçaç ge wo waçaçre sir Asiri ge de moslam, Kol ge wo go wañre sir mani Nimrodn wo liñ ni äe ni tu. Do kay no so no, se yaçaç ge naa go do je Asirin de maga aà a ge we äil sir naa no, Day kal ge we le äil tway naa mono.

Jar Israyel maga gwa'ge wo mono

⁶Te jar ni Jakob maga gwa' ge wo yoo wer jar ngaäa joñ Joñ ge wo yañ do meebe maga Manwur äo'n nono, Do bii maga fuë ti fi ga wii wer ne je tabay gaa lay, bay nen do jar tabay wo wa lay nono.

⁷Jar ni Jakob maga gwa' ge wo yoo wer jar wo Noga yoo jar ma ngaään wo mono, Sen joñ ge wo do mingir yoo nayre ma yooway wo nono, Do weel mingir äi kaw fiiri wo nono. De maga aà hee no kay aè kii ti do äe hiiri, Se crag jar mbe haçy, Day je yaçaç jar go do äe joñ ge gaa hase.

⁸Mañ do äo ciñ see jar giñ mogen wo, Daga jar hee äon mo taw wo äuy!

Deñ wee see äay see ngeel de koën wa

⁹Waçaçre ma jag Manwurn gano: Ti wur sen mono, ndi caa ge wer piiri äo ma liñ ni äon wo go, Ndi älag ge pus durgi äon wo yañ go.

¹⁰Ndi caa ge wer äi leege ma äil sir äon wo yañ go. Ndi mbug gi ngeel äo ma de äod kor ma de eegre kiñkiñ tin wo yañ go.

¹¹Ndi caa ge wer halge äon yañ go mo do, Day je joñ sogway joñ ge ni äo gaa so hase.

¹²Ndi caa ge wer soçoçre äon wo de fodo äo mani äon wo yañ go, Day ndo le' ge mondra pel mopo maga ndo joñ de do äo gaa so hase.

¹³Ndi yee ge nen koo maga ndo co'n ne soçoç Asera ni äo yañ go, Day ndi älag ge äi leege äon wo yañ go lay.

¹⁴Ndi sa' ge hee see äi ge go diñ de bagge poçoç Wo de soçoçge äil ne wer jar maga hay day wo co' sug gaa ti.

MISE 6

Manwur 'waa ge war ne jar äen wo ti

¹Laa wee fen maga Manwur waçaçn so: Ur go ciñ ma woge ti kiida pel huuli wo, Day ngeel ma de farge ciñ mo laa wo geçeçe äo!

²Nday huulin wo, nday dog tamsir ma tum wo no, Laa wee ree kiida mani Manwur no! Gahaçyla Manwur yañ de ree kiida de jar mani äen wo, AÀ da yiñ kiida de Israyel wo.

³Nday jar äi no, ndi hay joñ nday de mayla? Ndi hay gay nday de mayla? Yiñ wee jag ne ndi ëala!

⁴Gahaçyla ndi hay laa nday le go äil sir Ejipte, Ndi hay yaçaç nday le go jag gebe no, Day ndi raw laa Moyis, AÈron wo de Mariyam ne nday pele.

⁵Nday jar mani äi no, fer wee ëig ti ti fen maga Balag wañ Mowab hay ëig ne, Ti fen maga Balaam je ni Beworn hayn fern ne hen mo ëala. Ëig wee ti ti maga nday hoo le Sitim haçaç nday a go Gilgal mono, Nen maga nday mo ko de el maga Manwur joñ ra see jar mono.

Fen maga Baa dan mono

⁶Ndi wo ge ooge pel Manwur noga ndi le' ge mondra pel Baa ma ciñ haçaç na de mayse do la? Ndi wo ge ooge pel äe na de siigi jag maga aè roë mo äen go äuy mo yaw, Noga de weere dere ma kiñgi boñ boñ wo do yawla?

⁷Manwur yaçaç ge mbe do äi yañ de gamlaare ma ngaään wo, Noga de noo maga yuu do pyewre wo no mo yawla? Ndi haç ge jag weel äin go ti debaycoçoçre äi no Noga mbarga ma de äil äin go ti älagge äin yawla?

⁸O ndo je tabay no, aè hay kañ nen äo we ti fen ma de el no. Fen maga Manwur wiin do äo diñ ga ndo mo joñ fen ma de deele, Ndo mo da diñ fen ma ti faage äe no Day ni ndo mo fer ti äo gesiñ pel Manwur ti seele äo no.

Manwur de ree de jar hramn wo no

⁹Geçeçge Manwur wo de 'waa äay ne äi leege no, Day je ma de ko reen diñ je maga heçeç ëu äen mono. Co' wee sug ree bonn wo de je maga äo'n le mono!

¹⁰Horog hram po noga mundore ma klee ma joñ nen jar de hram po Yañ mbe wo liñ ni je hram ëa pa yawla?

¹¹Ndi joñ ge mbi yañ bay cerge de maga ndi de mo ma far klew hram do äi, Noga de klew ma jaçë jarn äil ndar äin mo yawla?

¹²Jar horog ma äi leegen wo go de bag äil de koñne äil no. Jar ma äil äen car wo diñ gete' sagsage, Trum äaara le äil jag äaara jaçë diñ jar jaçëge tawa tu.

¹³Diñ wersen ndi kañ ge bon yañ mo ti, Ndi älag ge ndo yañ go wer älagge äon wo.

¹⁴Ndo ree ge yañ day ndo wuu gi gaa, Day sen mokay preçd ge äiiri yañ mo. Fen maga ndo da ëogge äe ëog ge do äo gaè. Fen maga ndo laa ge sen go ciñ ndi kañ ge moslam yañ go ne hen ti.

¹⁵Ndo, ndo jo' ge yañ, day ndo ween ge gaè. Ndo, ndo haçaç ge le'ge koo Olifiye yañ ti haçw, Day ndo yuu gi noo äe gaè. Ndo haçaç ge bii tlalum yañ, Day ndo joo ge yii äe ma de le'gen jag äo gaè.

¹⁶AÈ de lagge na diñ ti jag liñgi ma de yerge mani Omrin wo, Ti faage seele ma liñ ni Akabn äuy tu. Nday see na diñ ti bagge yañ äaaran wo. Diñ wersen ndi kañ ge wer äo yañ go tawge, Ndi kol ge jar ma äil äon wo yañ go diñ fen feg ti, Day soçoçre jar mani äin joñ ge na ti äay.

MISE 7

Mise de lawge

¹Ree de caa mege werga ndi do je maga wee blam kaçaçra nono, Do je maga kol haçaç le'ge koore wo blam nono. Le'ge koore po wo see kaçaçra tiyir ta' ma reege bay wo wa so, Le'ge koo hoçoç se ma defay maga ndi de saçy äaara ti bay wo wa so lay.

²Je maga hoo sug ti jag liñgi caa wer go ti sirn la, Je ma de deele bay boñ wa so hase. AÀ wo go äuy de laa gu ma kaa ci jar go, Wosela äuy de äo' rew ne hen äe no.

³Do äaara go de hadge de joñge älagge: Wañn go de gor fen maga se kañ ne jar ti mono, Je car kiidan carn ti feçeçre, Je kluun go ye' de haç' jag äe tu lay. AÀ wo äuy jag äaara go de tayge ma joñ seno.

⁴Je maga sen äawa yoo äaara do kesme nono, Maga sen de deele äawan de dañ laä hoçoçre älagge. A mo na diñ wur maga jar gor ti äon hay waçaç wo ti äe mo so no. Wur maga a nduu dur ndo a we go. AÀ wo go patala nen soçoçre yaw.

⁵Haç wee äil ti bar äay po wa, Kañ wee eiggi ti kan äay po wa lay. Äaw jag äo pel waçy ma wer äo no!

⁶Werga weel äo' fo paçaçbe go, May ur durgi de man äe, Waçy weeln ur durgi de kaa äe, je hee wosela äuy diñ jar ma liñ ni äe wo.

⁷Ma äin ndi kañ ge nen äi äeger na ne Manwur ti, Fen maga ndi gorn äin na do Baa ma peçeç mege no. Baa äin co' ge mbe sug äi yañ.

Fen gorge jar mani Baan wo

⁸Feg ti äi wa, ndo je hee äi no! Ndi mo le' ba laybla' no, Ndi ur gi yañ mbi go ciñ. Ndi mo hayba go de hayle nen suñgu laybla' no, Manwur diñ poëag äi no.

⁹Ndi soë ge mbi bagge poçoç mani Manwurn yañ, Werga ndi hay joñ älagge na diñ see äe. Sen na haçaç wo go ti wur maga aà mañ ree äin do, Day 'wuçy ree äin go me mono. AÀ wo ge yañ go de äi nen poëage, Day nen äi ko ge joñre äe ma keëedn yañ.

¹⁰Je hee äin kon ge yañ do äe, Day soçoçre joñn ge yañ, Je se maga hay riñ mege ga Manwuri, Baa äin ba genla mono. Ndi kañ ge nen äi yañ ne hen ti ëeñrese. Patala äaale jar wo go de dreäge äe do paçaçge ma ti faage yaw.

¹¹Ti wur maga aè fer ge boo kor ma ti äon wo mono, AÈ ya' ge hagu äon wo yañ wo ciñ pel ni.

¹²Ti wur sen mono, jar a ge wo yañ le see äo le ti sir Asiri, Le äi leege ma Ejipten wo, le äil sir Ejipte, Haçaç le' go ti maarog ma de paçaçge no. A a ge wo le ti jag maarog ma la, ti jag maarog ma la Le ti huuli ma la, le ti huuli ma la.

¹³AÈ älag ge sirn go wer jar ma äil äen wo, Wer le'ge joñre äaaran wo.

¹⁴Kañ jar äon wo wo go ti hoçoç de ge naèy äon do, Diñ jar ma äi kaw ma ti tway äo maga wo wo go de see äaara Tawa yooway ti huuli Karmel mono. Daga aà mo kol wo wo go koège äil sir Basañ Wo de sir Galaad do ma ti wurpon wo nono.

¹⁵Ndi joñ ge yañ ga aà mo ko feçeçre mbuëgi wo Do ma ti wur maga ndo hay kal le go Ejipte nono.

¹⁶Wer jar kon ge wo yañ day ti äaara wuë gi yañ go Do soçoçre ba mbe de maga aà wo de eegre mo äuy no. AÀ kuä gi wo do yañ go jag äaara day sug äaara ndiñ gi wo yañ go.

¹⁷AÀ seë ge wo äurgi yañ do cwe nono, Do feçeçre ma ti tamsir maga kir wo ti äiiri äaara wo nono. AÀ lag ge wo yañ le go ti ngeel yoñre äaaran Wo de daège deñ deñ ma woge see Manwuri. A joñ ge wo heçeçne yañ day heçeçne äo caa ge ra yañ go.

¹⁸Wose diñ Baa do ndo no ga fug äil go ti debaycoçoçre, Day cegaë go ne hun ti sagsag Diñ wer jar maga gwa' wo yoo jar äon wo mo la? A bay ba poçoç go ma tum wa werga koge decoo jar de coçoçre jag äe.

¹⁹AÀ koge mbe decoo wuur yañ pa, AÀ kañ ge äaale yañ go ti älagge wuur wo. Ndo laa ge mbo älagge äaaran äuy wo yañ Wo go nen tu bii ma këum wer maarog gesiñ.

²⁰Ndo joñ ge sedewa yañ mbo tum ga ndo de ëaw Jakob do, Ndo ko ge mbo decoo Abraham yañ tum Do maga ndo hay haç' le go ne paçaçre wuur wo äaa nono.

NAHUM

NAHUM 1

¹Poçoçre waçaçre ma ti Ninif no. Kefter naage nen mani Nahum je Elkos no.

Manwur diñ Baa ma kluu

²Manwur diñ Baa ma de huni, aà sa' hee see äe go. Manwur sa' hee see äe go, aà go de ba äil de wañ. Manwur sa' hee see äe go de jar giñgi äen wo. AÀ ëaw jar hee äen wo äili.

³Manwur bay go caa jiili gus wa. AÀ kluu wer eegre äe no. AÀ men jobo bay liñgi gaè. Manwur see diñ nen siwil wo de degurleege. Swaare wo diñ äurgi ma äaale äe wo.

⁴AÀ caa poçoç ne maaroge day se oçg go. AÀ oçg maarog ma de paçaçregen wo go äuy. Sir Basañ wo de huuli Karmel puu wo go. Fuëgi feçeçre ma Libañ lwaë wo go lay.

⁵AÀ fijë huulin wo, ngeel ma de farge ciñn dwas wo go. Sir daë do äe, tamsir de jar ma äil äen wo äuy lay.

⁶Wose oo ge yañ pel caage jiili äen la? Wose dig gi bagge poçoç äe ma de haçaç yañ la? Äil de wañ äen do wuu nono, huuli wo dra' mbug wo go pel äe.

⁷Manwur de ele. AÀ diñ ngeel yoñre ti wur ma de bonn wo. AÀ ëaw jar maga a wo yaçaç wañ see äe do.

Waçaçre ti Ninif wo de Juda

⁸Ama aà kañ ge bon ma de raw ti jar yañ wo ne jar ti, Day se älag ge ngeeln go has äuy tu. AÀ nii gi jar hee äen wo yañ, AÀ kañ ge glog äaara yañ wo go nen suñgu.

⁹Nday ëig ree mayse de älagge ti Manwur mo la? Älag feçeçren wo go äuy na diñ se. Reen dog ge caa jar äog gaè.

¹⁰A mo hayba do brem ma de hee do krigi noga wo go de taage de yii äaaran yaw, A roë ge wo yañ go façd äuy do fi ma de heeg nono.

¹¹Je maga hay ëig ree ma de älagge ti Manwuri, Day ëiggi ma debaycoçoçren hay wo le äil äe hay kal le go na ni äo.

¹²Mokay diñ waçaçre maga Manwur waçaçn mono: A mo hayba wo go de bag jag äuy noga wo ngaäa do mayse no yaw, AÈ sañ ge ra go day sen taw ge dosen no tu no. Ndi da mbuë fo äo go nen maga ndi mbuë gi fo äo de dañ sen wa so hase.

¹³Ndi hrag ge jug äen yañ go patala ma mañge äe go mo soole. Ndi hrag ge geyam ma de mbarge ne ndon wo yañ go.

¹⁴Mokay diñ fen maga Manwur waçaçn le ti äo mono Ninifi: Jobo joñ ge ti wer mani äon ma ra ëu äo gaa so. Ndi hoo ge fodo wo de mo ma de yoorge ma äil tiñ baa äon wo yañ go. Ndi 'wuçy gi tu huli äon yañ go, werga ndo patala bay diñ mopo wa so.

NAHUM 2

¹Ko wee äaale je maga le de age sii waçaçre ma de coçoçre Ga jam joñ we so le de rage ciñ ti huuli wo mo caw no. Nday jar Juda no, joñ wee mbay few äayn wo so, Bag wee jag haçge jag äayn wo go so! Werga je ma debaycoçoçren hee ge ni äay gaa so hase, AÈ go de tawge äe.

²Ninife, je taw jarn le de urgi ma seege go mo ti! Oo go gor ti kor ma de eegre kiñkiñ no! Kañ nen äo wo go ti faagen wo ta' ta'a! Sa' äil äo, bag jag see äo go!

³Gahaçyla Manwur fer we le de togoëge mani Jakob no, Diñ togoëge mani Israyel pay tlalum äe maga jar frum jarn hay frumn wo go, Day brag wo jag do äen wo go mono.

AÈ frum gi Ninif go

⁴Kroñ ma do blumri durgin wo de seçeçre, Jar ma de eegre jag jawn wo de hee oçoçbe ma seçeçre yiñ yiñ wo ti. Boore pus durgi äaaran bel wo wuu. Ti wur maga aà sraë wo go ma durgi mono, manjawren sag wo plië pliëi.

⁵Pus äaaran kañ wo le mbli' mbli' ti faagen wo, Cir wo ngeeln wo go äuy. AÀ wo ti' do dol maga wo de wuu jag nono. AÀ ëee wo deparday do sagge Baa nono.

⁶Wañ Ninif de kañ ti ti jar äe ma de eegre jag jawn wo. Ama äaale äaara bañ ge go, aà far ge wo ciñ ma seege gaë. Jar heen hoo ge wo wo deparday ma woge ti jeñ kor no, Kañ ge wo gidigli nen äaara de äe.

⁷Jag faage maga nduë wo wo go jag maarog bul gi wo go, Tiñ mani wañn le' ge go.

⁸Ndo le' jag we go so! Ma de hayle go dlahn gwa' we go glog koëe. AÈ raw we de äe. Mayre tigliiri äe maga hay wo joñ peelee ne hen car wo ro do glur wo nono, Lag wo do go jag jiili äaara.

⁹Ninif hay äa do man tu bii wo nono. Ko jar ma äil äen wo go ti ëeere mo ti' no! AÈ wii ra wo gana: Lag wee äa! Lag wee äa! Ama jobo bay mbuë nen le wa hase.

¹⁰Frum wee solay so! Frum wee boo biñni! Horog wo de wer feçeçre ma de ëu ma nges jarn wo mbaara ni deñ, AÀ taw wo go gaa hase!

¹¹AÈ 'war ti'i, älag ka'a, mbug ka'a! Jiili jar dañ wo ra go äuy, äaale jar bay wo deñge wa so! Sag jar wo go de ceerage äuy! Nen jar go ti bii ta'ta' äuy lay!

Ninif kol go bay eegre

¹²Mayse joñ ngeel iggi mingir sen wo la? Ngeel reege weere mingir se maga blo mingiri, Man mingir wo de weel mingir hay wo rañge ni, Day jobo ma duërage hay bay wa has mono, ngeel sen gen yaw la?

¹³Ndo blo mingir maga bag nayre le ne weere äon wo, Ndo hrag soole jar le ne maare mingir äon wo day ndo hay go bag tu äon wo go de nay, Bag ngeel iggi äon wo go de har wo mono,

¹⁴Ndi yañ wo yam ndo, Manwur Pantway waçaç dosen nono! Cug ndar yañ go de pus durgi äon wo, Day moslam kafge nen weere mingir äon wo yañ go. Ndi hoo ge nayre äo maga ndo hay bag ra wo yañ le go äil sir äon do. Jobo laa ge geçeçe jar soole äon wo gaa so hase.

NAHUM 3

Fen maga kañ wer Baa go älag Ninif mono

¹Faëge go ti äi leege maga id jar go day kag ci jar go lay mono! Ti äi leege maga go de ba äil de gete' wo de hun mono! Ëiggi äe tum ti frumgi jar go!

²Ro mbreñ wo de ro äaale pus durgi wo le mo deñ samge no! Piirin per wo ciñ! Pusn yoor wo ciñ!

³Jar piirin sam wo puçuçri we le yaw! Moslam car wuu jage! Manjaw sag plië plië! Coö jar maga da' wo waçaçe bay wa! Huli cor ëib ëibi! Coö huli bay wa! AÈ far ne huli ti giäliñ giäliñ!

Soçoçre wuu ti Ninif go

⁴Sen na wer figliw ma de raw wuu mani waçy figliw Maga jaçe jar le de wore äen wo de hila äen wo mono. AÀ hay yeeë wer jar wo go de figliw äe ma de raw wuu no. Wer hila äen wo se yeeë nen jar po wo go ti äiñiñi äaara ta' äuy.

⁵Ndi wo de woge mo ti, Manwur Pantway waçaç dosen nono. Ndi hoo ge jag rob äon yañ go ciñ mo were. Ndi kañ ge nen wer jar wo äuy yañ go ti glog koë äo no, Kañ ge nen wañre yañ wo go ti ngeel soçoçre äo no.

⁶Ndi laa ge jaçaçre yañ go mo ti. Ndi gefaf ge ndo yañ go day ndi kol ge mo yañ go diñ fen ko nene.

⁷Do kay nono, wosela maga nen äe ko ge ndo we mo äuy, Yaaç ge yañ de ëee do äo de ngar jag gana: AÈ frum Ninif we go. Wose lawn ge ba la? Ndi wo ba le kië jar jaçaç nen äon wo le na gen la?

Ree ma caa Ninifn diñ te maga caa Tebes mono

⁸Ndo ba ëawa de dañ äi leege No-Amoñ maga hay de laage ti holañ jag do Niln wo, Day go de cir ti de bii wo cweçeç mo yawla? Laä ma ti äen hay diñ maaroge, maarog hay de äo' kor ne hen ti.

⁹Sir Etiyopi hay de eegre debañ, Ejipte dosen no lay. Sir Pud wo de jar Libi hay wo diñ progre äe wo.

¹⁰Ama de sen äuy aè hoo jar sir äen wo wo go ti sir po, AÈ hoo ra wo go ti dañgay. AÈ ndreë weere äe ma ti paçaçn wo go äuy ti jeñ faage wo äuy. AÈ naa waçywaale go ti jar waçaç ree äen wo, AÈ bañ jar kluuri äen wo de rece' wo.

¹¹Ndo de see äo aè dingil ge mo yañ go, Day ndo yoñ ge yañ lay. Ndo de see äo ndo kië gi ngeel yaçaç wañ yañ go do heçeçne je hee äon lay.

Ninif joñ ge de eegre gaa

¹²Kor äo ma de eegre kiñkiñn wo äuy wo do koo hoçoç maga wo de tiñi le'ge nono. De maga aà gas ra we no, saara leë le go ne wosela maga de saçy reerage ti jage.

¹³Koëa jar ma äil äon wo do naare wo nono. Jag faage äo ma kluurin wo go de buñgi hwiñ hwiñ ka' ka' ne je hee no. Wuu go de roë manyaçaç äo ma jag äaaran wo no.

¹⁴Ëa bii go ciñ jag äo ma gor ti wur maga aè cir ge ti äo go mono! Fer 'wuçy kor äo ma de eegre kiñkiñn wo! Kal nen paçaçge caçaç paçy! Fer 'wuçy ngeel jii brig äon go!

¹⁵Wuu roë ge ndo yañ wo go ni, moslam kaf ge ndo go. AÀ lor ge mo yañ go do gejer nono. Mbol wee go ti keçeç do gejer wo nono! Mbol wee go ti keçeç do magalga wo nono!

Wer jar po hala yee ge wo nen go

¹⁶Ndo dus jar trere äon wo wo go ti ngeel debañ, De dañ ger ma ciñ wo do gejer maga blar grañ äe wo go day ur mono.

¹⁷Jar gor ngeel äon wo do magalga wo nono. Jar joñre äon wo do mapoë maga lag wo ti sugway wo de maga ngeel de ceere nono. Day de maga wur naa le go mono, Saara pud go jobo kaçaç ma ko ngeel maga aà hay wo ni mo gaa so.

AÀ diñ ree maga sañ gu äe bay wa

¹⁸Wañ Asiri, jar koë sir äon laa wo naa go, Jar äo ma de eegre jag jawn laa wo do äaara go gesiñ. Jar sir äon wo go de welge ciñ ti huuli wo. Je tay ti äaara le bay wa hase.

¹⁹Saangu bay ma rug waçaçge ma de caa mogen wa. Waçaçge äon go diñ ma 'war mo ge. Jar maga laa ge wo waçaçre ti äo mo äuy, Ma' ge wo do yañ jag de feg ti ree maga caa ndo mono. Gahaçyla wose hay we so ga debaycoçoçre äon hay bay duëgi äe ceä wa la?

HABAKUG

HABAKUG 1

¹Mokay diñ ree poçoçre maga àè naa nen àe ne Habakug je ndar nen waçaçre Baa gon mono.

Habakug wii Baa

²Manwuri, sen na haçaç hun ga ndi èe ndo, ndo laa yiñ jag gaa lay. Ndi 'waa war ga hun raw do, ndo bay le caa war ài wa lay la?

³Wer mayse ga ndo joñ ga nen ài mo ko àlagge, Ndo mbo de ko bon maga àè de ma joñjar de àe mo la? Frumgi feçeçre jar wo de hun wo mbaara de joñge nen ài, Wuy wo de leège kaçaçra wo mbaara de joñge.

⁴Aè sog jag liñgin go were, Jobo bay ooge ti fen ma de deelen wa so! Werga je àlaggen kol go joñ bon je ma keèed no, Day àè kol go carge diñ kiida ma de gete'e.

Manwur raw yiñ jag nene

⁵Ko wee nen àay, rañ wee nen àay yoo wer jar wo, Day ree sen mo ngris wee, mo caa heçeçne àay go. Gahaçyla jobo yañ joñ joñre po ti kal mani àayn la, Day se diñ fen po maga nday haçge àil ti àe gaa hayga àè mo siin baa wee yaw.

⁶Ko wee, ndi laa ge jar sir Kalde wo yañ le wee ti, Jar ma girgir ga ko wo decoo jobo gaa mono. Aà cegaë ge wo sir yañ le kluuri buy buy ma age yaçë ngeel maga hay bay wo diñ àaara wa mono.

⁷Aà wo de tuu day joñ wo heçeçne ne jare. A joñ wo mbaara diñ fen ma nen àaaran tu, Àod wo mbaara jag liñgi àaaran de see àaara tu.

⁸Piiri àaaran èee wo de dañ jwarga wo, Lor wo jar de dañ waybaa ma de lawn wo. Jar ya' piirin wo go de bud see àaara, Jar ya' piirin wo le de seege le haçaç ti'i. A pud wo do gebeg maga de cwaage ne naèy àe ti nono.

⁹Jar sen wo àuy aà wo na ma frum feçeçre. Nen àaara wo go de kañge peel àaara sog boñ. Aà tay wo dañgay wo le see kaçaçra do duguëgi nono.

¹⁰Jar maga feg wo ti wañre wo na diñ saara, Joñ wo hragge go de weere wañre wo na diñ saara. Ào' fo ài leege ma de kor ma de eegre kiñkiñ tin wo go na diñ saara: Aà hoor wo sir ciñ de àaale àaara day saara yaçaçn de wañ.

¹¹Day ge mo so no, saara coo ge èiggi yañ. Aà raw ge wo wuu àe, day kañ ge wo ree yañ ne see àaara ti. Baa àaaran diñ eegre àaaran tu.

Habakug wii Baa pa

¹²Ndo le haçaç tum tu na diñ Manwuri, Baa ài no, Je ma bay èag àin gaa yawla? Wuur huë gi go gaa! Manwuri, ndo hay lag ra ga aà mo car wo kiida. Huuli ài no, ndo hay 'wuçy ra go ma liñ jare.

¹³Nen äo raw wo go de façaçge debañ ma da' wer go ne älagge, Ndo kaçaç ma kañ nen ne joñge bon kaçaçran ti gaè. Day wer mayse so ga ndo mbo de kañ nen ne jar lag cogobn wo ti, Day ndo mbo ba' de maga je älagge mbe go de kañ cee ne je ma de dañge äe keëedn ti la?

¹⁴Ndo kol jar tabay wo go do ceçeç ma nen maarog wo nono, Go do feçeçre maga kir wo de jiili ti tamsir ga je äaara bay wa nono.

¹⁵Go jag ta' boñ je Kalden hoo ra ti tiëebe, Kog ra le go de baèy äe no, day caa ra le go äil gidig äe no. Day ge je Kalden raw joñ ge de fruygi, äil äe raw joñ ge go feh lay.

¹⁶Mo so no, se raw joñ siigi jag ne baèy äe no, Roë fen foçoçre no ne gidig äe no. Werga aà da' mo ma de noon wo de reege ma debañ na nen do äaara.

¹⁷Day aà mbe tum slom wer jar wo de baèy äe no, Mbe tum ngaë wer jar wo go bay ngar so yawla?

HABAKUG 2

¹Ma äi ndi oo ge yañ deñ koge, ndi oo ge yañ deele deñ ti ngeel gor ngeel no. Ndi hay ge yañ go tenen ye' ma laa fen maga aà waçaçn ge me De fen maga ndi fern ge ciñ ti 'wadge war äin ni mono.

Baa fer waçaçre ne Habakugi

²Manwur raw fer waçaçre ne ndi do kay nono ga: Yer mbuëgi nen po, krign go ti huuli ma de ceëge wo! Nen maga je maga keen mo keen go de ele.

³Aà diñ mbuëgi nen po maga wur äe go de ngaäge, Day se go de nii age ti wur äen yaw, se bay diñ jaçaçge wa lay. Hayga aà yoçoç ti we no, ni ndo gorn mbo werga aà joñ ge go äegde'e. A joñ ge kidolgi, naw äen ya' ge gaè.

⁴Ko ga aà kol go far ti mayse äe ciñ, aà bay de deele wa so. Ama je ma keëedn joñ ge tenen caw diñ wer haçge äil äe.

⁵Cwaçy kidolgi yii kañ taw jare: Blo ma far ti see äe ciñ hay ge ëeged gaè. Aà haç' jag äe go do tu huli nono, A wuu gaa do huli nono. A jaçaç wer jar wo wo go see äe äuy, Aà tay jar wo wo go see äe äuy.

Faëge ma dween wo no

⁶Day jar sen wo mo deñ äuy äo' ge wo fo äe go, Feg ge wo ti äe day waçë ge wo jag kluu ne hen gaa yawla? Aë waçë ge gano: Faëge ti je maga tay äen diñ fen maga bay diñ ma äe wa mono, Ti je maga ya' poçoçre äere äen wo ciñ ni mono.

⁷Jar maga äere äo ti äaara naa ge wo ndo do gaa yawla? A puçy gi wo go ma fijë ndo gaa yawla? Ndo kol ge go diñ fen frumgi äaara so!

⁸Wer maga ndo hay frum feçeçre ma wer jar wo go ngaäa mo lay no, Jar maga gwa' wo ti wer jar wo mo äuy frum gi wo ndo ge go wer ci jarn lay. Wer

debaycoçoçre maga ndo joñn see sir no, See äi leegen wo de jar ma äil äen wo mo äuy no.

⁹Faëge ti je maga tay le liñ ni äe diñ da'ge ma bay blam wo Nen maga se mo kañ peñ äen go ciñ ti ngeel ma ciñ haçaç wo, Day ree po mo caa se me' wa has mono.

¹⁰Ndo eig mo na diñ fen ma kañ soçoçre ne tiñ äo ti yaw, Maga ndo taw wer jar wo go ngaäa mo deñ ndo bas go na diñ mayse äo.

¹¹Gahaçyla, huuli le ti war yoo kor no day koo ma de baa tiñ yiñ jag wo ne hene.

¹²Faëge ti je maga boo äi leegen nen ci day äo' wer kluu sirn de idgi huli mono.

¹³Äa ree maga waçaç ga: Jar gay wo see äaara na ne wuu jage, Ngaään joñ wo coo na diñ wer fen de koën a le na bay jag Manwur Pantwayn wa yawla?

¹⁴Gahaçyla, tamsir ba ge yañ go de koge mani Manwur ma de togoëgen Do bii maga yaçaç äil maarog go nono.

¹⁵Faëge ti je maga haç mo ma de haçaç go ne kan äe ma jooge, Day kol dañ ma äen go ne hen ti äen ma taage äe go, Ni se ko glog äe go mono!

¹⁶Soçoçre wuu ti go ne ndo debañ yaw bay ga ndo da' togoëge wa. Ndo de see äo joo lay ni ndo gwa' go glog koë äa lay! Kob bagge poçoç mani Manwurn pug gi yañ ge mo ti, Soçoçre ba ge togoëge äon yañ go!

¹⁷Gahaçyla debaycoçoçre maga ndo joñ see sir Libañ fer ge yañ mo ti, Frumgi feçeçre maga horogre ma wer äon frum gi wo go, caa ge heçeçne äaara yañ go. Sen mona wer ci jar no, wer debaycoçoçre maga ndo joñn see sir no, See äi leege wo de jar ma äil äen wo mono.

¹⁸Fodo ma de ceëgen joñ ba na mayse ga je ceëgen ceën mo la? Fodo ma de yorgen ma had jar de gete'n mañ ba mayse ne jobo Nen maga je yorge maga joñn kañ eiggi äe ti äe, Haçaç kol go maga se joñ baa ma mbululum wo mo la?

¹⁹Faëge ti je maga wii koon ga: Ur go ciñ, ga wii huuli ma ba' ba'n ga: Puçy go mono! Huulin had mbe jobo yawla? Koëa, aè kor see äe go de boo biñni wo de boo solay ama se äo' eegre po me' gaa äuy.

²⁰Ama Manwur mbe äen äil tiñ äe ma bay äag no. Daga tamsir äuy mo hay go ba' pel äe!

HABAKUG 3

Tosge mani Habakug no

¹Tosge mani Habakug je ndar nen waçaçren go no. AÄ tos de geçeçge ro.

²Manwuri, ndi hay laa mbi fen maga ndo hay waçaçn mbi we. Manwuri, heçeçne go de caa ndi do fen maga ndo joñn mono. Baa mbo jag äe go nen kiñgin wo so!

Naa mbo nen äe go nen kiñgin wo so! Ane nen bagge poçoç äon mono, fer eig ti ti koge decoo jar äo no.

³Baa le de age le äi leege Teman. Je ma bay äagn le de age le ti huuli ma Paran no. Iggi. Kluu äen ba ngeel ma ciñ go, togoëge äen ba tamsir go.

⁴AÀ do ngeel maga go de lerge do poëag nono. Do äe bel wuu, sen mokay diñ eegre äe ma de yoñren so!

⁵Bulfuñ de seege pel äe caw, a men hergeäe ti blam äe.

⁶AÀ oo deñ, raw ngaä tamsiri. AÀ ko nene day wer jar ëad wo. Huuli ma äaaäaa dwas wo go day huuli ma lublub ma kiñgi pur ngroä wo go, Faage ma äaaäaa yeeë wo nen go lay.

⁷Ndi ko tiñ mani Kusan wo go nen lawge, Duli ma äil sir Madiyañ wo de semayge.

⁸Manwur go de caa jiili ne maarog ma de paçaçgen wo ti lay yawla? De maga ndo de eiigi ti piiri äon wo de pus durgi blum äon wo mono, Äil äo cee mo na ti maarog ma de paçaçgen wo yaw, Noga bagge poçoç äon na ne maarogn ti yawla?

⁹Ndo go de naa toñwa äon siigi no, Day waa äon wo na diñ waçaçre maga ndo haç' go de äaara mono. Iggi. Ndo mun tu ti tamsir de pyewre wo.

¹⁰Huuli ko wo ndo mokay saara daëe, Bii hoor ciñ giäliñ giäliñ, tu ma kuëum ngar jage. AÀ hoo do äe wo ciñ.

¹¹Wur wo de few od wo ti ngeel äaara deñ deñ do sagge waa äo maga raw wo wo go mono, Do carge wuu maga manjaw äon carn jag mono.

¹²Ndo rañ tamsir go de soçoçge äil äo no, Ndo ndreë wer jar wo go de bagge poçoç äo no.

¹³Ndo kal le go na ma yaçaç jar äon wo go, ma yaçaç mesi äon go. Ndo njud ti tiñ mani je älaggen go, ndo hragñ go ti keçeç krus krusi. Iggi.

¹⁴Wañre äe maga giñ wo le ne ndi ti, Do degurleege ma hrag mege go de war de fruygi jag deñ Doga saara hay lor je ma nen coocoo po go freñ no mono. Ndo clo' ti äaara go de waa ma do äaaran dogä.

¹⁵Ndo hay buñ faage ne piiri äon wo nen maaroge, nen kañgaw bii ma kluuri wo.

¹⁶Ndi hay laa ne, day äiiri raw hoo ndi. De maga ndi laa ngarge jag sen mono, nayjag äi daë wo, hm äi hrag wo go. Ndi hay mbi ti ngeel ye' daëge, De gor wur ree maga je taw wuur gon cwaage mbe ne jarn ti mo so no.

¹⁷Gahaçyla hoçoç fuë gi ge gaa lay, AÈ haçaç ge mopo ge äil pay tlalumn wo gaa lay, Le'ge koo olifiyen car ge jiili jar go lay. AÈ da' ge reege le äil payren wo gaa, Fiirin caa ge wo wer go äil glañren wo lay. Daëy po joñ ge äil kaw gaa so lay.

¹⁸Ama ma äin äil äi joñ ge go feh na wer Manwuri. Ndi da' ge fruygi äin yañ na see Baa ma peçeç mege no.

¹⁹Manwuri, Wañkluu äin diñ eegre äi no. AÀ kol äaale äi wo go gefeñ do ma meene wo nono, day se see go de äi ciñ ti ngeel ma de geçeçren wo. Ne wañ jar 'wad siñn wo. Diñ de dilna äin wo.

SOFONI

SOFONI 1

¹Waçaçre maga Manwur waçaçn ne Sofoni je ni Kusi, je ni Gedaliya, je ni Amariya, je ni Esekiyas ti kal mani Josiyas je ni Amon wañ sir Judan mono.

Manwur caa ge kiida tamsiri

²Ndi caa ge wer feçeçre ma ciñ ti sir la wo go äuy. Kay diñ jag Manwuri.

³Ndi caa ge wer jar tabay wo de nayre wo go. Ndi caa ge wer dweere ma ciñ wo de ceçeç ma nen maarog Wo go de feçeçre ma mbar äaale jarn wo de jar älaggen wo. Ndi caa ge wer jar tebere wo go ciñ ti sir la. Kay diñ jag Manwuri.

Manwur a ge de ree ne Juda wo de Jerusalem ti

⁴Ndi mañ ge do äi yañ ciñ see sir Juda wo de jar ma äi leege Jerusalem wo. Ndi taw ge te soçoç Baal maga gwa' wo yañ go ti ngeel lam go De ëu jar cor ge äen wo de jar sië jag ne hen wo.

⁵Jar se maga leë wo mondra ciñ ti tiñ ne feçeçre ma nen ngeel ma ciñ wo, Leë wo mondra day ha' wo de Manwuri, Ni paga saara de ha'ge de wañ äaara lay mono,

⁶Jar se maga hay mbuë wo faale go ne Manwuri, Bay wo kië Manwur wa, day bay wo wii jag äe ti mo po wa lay mono.

⁷Lag wee seëem pel Wañkluu Manwuri! Gahaçyla wur mani Manwurn go de kosge, Manwur go de 'wuçy siigi jag äe no, AÀ go de façaç jar maga se de ëe rage mono.

⁸Ane ti wur siigi jag mani Manwurn mono, Ndi ur gi de wañren wo de weere wañren wo, De jar maga heer wo oçoçbe ma waare wo ti mo äuy.

⁹Ti wur sen mono, ndi ur gi yañ de wosela äuy Maga yoor wo go ne diñdiñ jag tiñn ti mo äuy, De jar maga bag wo tiñ mani je waçaç ree äaaran go de debaycoçoçre wo de hram mono.

¹⁰Kay diñ jag Manwuri: Ti wur sen mono, aè laa ge ro yañ le jag faage ceçeçn wo. AÈ 'wad ge war yañ äi leege ma defay no, Ree ma kluu caa ge huuli ma lublubn wo yañ.

¹¹Hrag wee ro, nday jar ma Maktes no! Gahaçyla, jar ma ti sir Kanaan wo go de yeege äuy, Day aè caa wer jar maga solay de raw eegre äaara wo we go.

¹²Ti wur sen mono, ndi kië gi Jerusalem go de lampa wo, Ndi ur gi yañ de jar maga wo mbaara de hulgi ne jaçaçre äaaran wo ti ti' ti'i, Day waçaç wo le ga: Manwur bay joñge de el wa lay bay joñge de älagge wa lay mono.

¹³AÈ älag ge horog äaaran wo go, Tiñ äaaran joñ ge wo yañ go nen lawge. AÀ boor ge wo tiñ wo yañ day saara lag ge äil äaara gaè. AÀ peè ge wo tlalum yañ day saara joo ge yii äen ge gaè.

Wur mani Manwur no

¹⁴Wur ma kluu mani Manwurn go de kosge, a go de kosge. AÀ le go mbañ ma age. Blumrin laan wo mokay raw wo mbaara jaw war tu tu.

¹⁵Wur sen diñ wur bage poçoç, diñ wur ree wo de coocoo, Diñ wur frumgi wo de älagge feçeçre wo. Wur ma de suñgu wo de ngeel suñ. Wur caage swaare ciñ wo de saçy ma debaň.

¹⁶AÀ diñ naw maga aè 'wad ge coçoç wo de war ne äi leege ma de kor tin wo ti, Ne ngeel gor ngeel ma de geçeçren wo ti.

¹⁷Ndi kol ge jar tabay wo yañ go nen lawge, day saara see ge yañ go do jar reçwre wo nono Werga a hay joñ wo älagge see Manwuri. Ci äaara kaa ge yañ go do äurgi nono. Nay äaara dus gi yañ go do jaçaçre nono.

¹⁸Solay äaara noga boo biñni äaaran kaçaç ge wo ma yaçaç rage go dra' Ti wur bage poçoç mani Manwurn gaè. Tamsir äuy roè ge yañ go wer hun äe ma de tuu no, Werga a joñ ge diñ gaäri ma kluu ti wur maga a taw ge jar ma ti tamsir wo go äuy mono.

SOFONI 2

Fer wee ti see äay gesiñ

¹Tay wee see äay ni nday eig wee äa, Nday wer jar se maga soçoçre äay go de huli mono.

²Sen na tañgu maga reen le'e, Day wur sen raw go departay do leege no mono. Go tañgu maga bage poçoç ma de baa wuu ngil mani Manwurn a ti äay, Go tañgu maga wur soçoçge äil mani Manwurn a wee ti mono.

³Kiè wee Manwuri, Nday äuy maga nday fer ti äay gesiñ ti tamsir lam no! Nday maga nday joñ diñ mo ma ti faage äen mono! Kiè wee diñ keèed no, kiè wee diñ ferge ti gesiñ no! Tiga nday dañ yañ ba go ti wur bage poçoç mani Manwurn laybla' no.

Ree ti jar sir Filisteçeç wo

⁴AÈ tob ge Gasa yañ go. AÈ men ge Askaloñ yañ go nen lawge. AÈ nii gi Asdod wo yañ go de ceeg kaçgge. AÈ naa ge kaçaçge Ekroñ yañ go ciñ.

⁵Ree ti äay jar ma ti sir ma jag maarog no, Nday wer jar Keretiyeçeç no. Waçaçre mani Manwurn wo de yam ndo, Kanaan sir jar Filisteçeç wo. Ndi älag ge ndo ge go, jobo joñ ge äil äo gaa so hase.

⁶Jag maarogn kol ge yañ go diñ ngeel reege horog wo, Go diñ ngeel hoçoç jar koë horog wo, ngeel cor kaw horog wo.

⁷Jag maarog sen joñ ge yañ go diñ ma jar Maga gwa'ge wo ti tiñ mani Judan mono. AÀ koë ge wo horog äaaran wo ge na ni. Ngeel iggi äaara ma de lawn joñ ge na äil tiñ ma Askaloñn wo. Gahaçyla, Manwuri, Baa äaaran caa ge war äaara yañ, Day fer ge jar maga aè hoo ra wo go dañgay wo yañ le liñ.

Ree ti sir Mowab wo de Amoñ

⁸Ndi yañ mbi de laa ëarge ma jag jar sir Mowabn wo, De mbuëgi fuy maga jar Amoñ mbuë wo fuy jar äin wo, Day geçeç wo sir äaaran go ciñ de sir jar äin wo mono.

⁹Ndi Baa ndi yañ tenene! Lag wee mbay ngiñ! Kay diñ jag Manwur Pantway, Baa ma Israyel no. Do kay nono, Mowab joñ ge yañ go do Sodom nono, Jar Amoñ joñ ge wo go do Gomor nono. AÀ joñ ge wo go diñ ngeel tiñ fi ma bay blam wo, Go diñ laale law, go diñ ngeel cocoo ma tum. Jar äi maga gwa' ge wo, frum gi wo ra go. Jar maga hwel ge wo ti wer jar mani äin koln ge wo yañ go tway äaara.

¹⁰Sen a ge ne hara ti na wer farge ti ciñ äaara no, Wer maga a feg wo ti jar mani Manwur Pantwayn wo, Day hoo wo de äaara mono.

¹¹Manwur mañ ge ree yañ nen äaara, Werga a caa ge wer baa ma ti tamsirn wo go. Kaali mani wer jar wo äuy leë ge wo mondra yañ pel äe, Wosela äuy mbe le ti ngeel äen ye' ye' tu tu.

Ree ti sir Etiyopi wo de Asiri

¹²Nday jar sir Etiyopi no, Moslam äin kaf ge nen äay yañ go lay.

¹³Manwur mañ ge do äe yañ ciñ see jar ma äaä gloñhweden wo. AÀ taw ge sir Asiri go day kol ge Ninif yañ go nen lawge, Go diñ sir ma ti koë do puuli nono.

¹⁴AÀ koln ge yañ go diñ kaw horogre wo de wer nayre ma hon la wo äuy. Tukuru wo de gecemcem dra' na ge wo yañ go ciñ Ti coçoç koore äaara ma de woren maga gwa' ge wo go tabul mono. Feçeçre suñ rag ge wo yañ jag fenedern wo. AÈ kal ge wo jag tiñ no kay aè ko ge mbe feçeçren go de älagge deñ tu, werga aè ndar ge gefay koore sedern wo go.

¹⁵Ko wee mbay äi leege ma de hragge äiln ga go de hayle de yoçoç ti, Day waçaç le jiili äe ga: Ndi, diñ ndi mbi boñ tu mo ëala! Joñge joñge ga a kol go diñ lawge, Kol go diñ ngeel iggi nayre wo mo la! Jar maga hee wo ti jeñ äe mo äuy 'waë wo flew day waë wo do.

SOFONI 3

Ree ti Jerusalem

¹Ree ti äi leege ma ti grañ ma de glubgi Day go de ba bil de jar joñ bon kaçaçran wo mono!

²AÀ bay laa jag jobo wa hase, bay dage ga liñ se wa lay. AÀ bay kañ eiggi äe ti Manwur wa, bay ya' see äe see Baa äen wa.

³Minisdir ma äil äen wo do mingir maga wo ti ro ti' nono. Jar car kiida äen wo do waybaa ma de law ga da' wo mo ma lorge de jag toñ gaa nono.

⁴Jar ndar nen waçaçre äen wo diñ jar ma bay blam wo. Jar lag cogob wo. Jar sië jag äen äo' wo fo feçeçre ma bay äagn wo go, Sog wo jag liñgin go wer de girgiri.

⁵Ane Manwur ma keëedn mbe äi leege ni, AÀ bay dijë faage äen wa. Tum de jag toñ se kañ mbe nen jar go ti mo ma de deele no. De sen äuy soçoçre bay mbe joñ je dijë faagen wa.

⁶Ndi hay taw wer jar po wo go äuy, Ndi hay mbug ngeel gor ngeel äaaran wo go, Ndi hay älag faage äaaran wo go, jobo bay heege ni wa so. AÈ frum äi leege äaaran wo go: Je tabay bay äil äaara wa, jar bay de tiñ ni wa so lay.

⁷Ndi hay eig so gana: Ndo hay joñ heçeçne äi we, Ndo hay yaçaç we ga liñ mbe ndo no, Ndi de älag ngeel hayle äon go gaè. Ama ndi kol go ma urgi de äe. Day ba mbe de sen äuy, jar ma äil äon hoo wo go ciñ de jag toñ mbuhu, Ma joñge diñ älagge ti fen maga saara joñ mo äuy no.

⁸Kay diñ jag Manwuri: Wer se no, gor wee ndi ti wur maga ndi ur gi go ciñ ti ree äay mono. Gahaçyla ndi go de bag jag äe äil äi ga ndi tay wer jar wo le, Ndi tay sir wañre wo le see äi ma bug bage poçoç äin ne hara ti go de äil soçoçge äi ma debaänn äuy, werga wuu hun äin roè ge sirn go äuy.

Manwur coo ge wer jar wo yañ

⁹Day ge mo so no, ndi façaç ge jag wer jar wo yañ go Nen maga a mo ëe wo ëu Manwur äuy, mo Mo joñ wo peelee ne hen de tay jag boñ.

¹⁰Jar äi ma goñ ndin wo de jar äi maga wo wo go de dusgi AÀ ge wo yañ le de mo ma haçge ne ndin le faale maarog ma de paçaçge ma Etiyopin wo le haçaç.

Jar Israyel maga gwa' ge wo mono

¹¹Ti wur sen mono, soçoçre joñ ndo ge ti joñre äo Maga ndo hay joñ ra mo äuy de älagge gaa so hase. AÀ joñ ge ndo ti debaycoçoçre äo maga ndo hay joñ ra see äi mo gaa has lay. Gahaçyla, ndi nii gi jar ma äil äo maga keë wo see äaara de farge ti ciñ wo yañ go, Day ndo men ge keeë see äo yañ go ciñ ti huuli äi ma bay äag no.

¹²Ndi men ge äil äo ni na diñ jar maga fer wo ti see äaara gesiñ, Diñ maga wo de hugli ga day yoñ ge wo äaaran wer ëu mani Manwurn mono.

¹³Jar Israyel maga gwa' ge wo dijë ge wo faage äaaran gaa so. AÀ car ge wo gete' gaa so, day aè da' ge hila po le jag äaara gaa so lay. Sen na de maga a da' ge wo

ngeel koëge äaara wo we de ngeel iggi äaara mono. Day jobo ma duë rage joñ ge gaa so has lay.

Baa fer yañ 'wuçy Jerusalem

14Jag äo mo caa mbe feg so, may ma Siyoñ no! 'Wad wee mbay war de fruygi so nday jar Israyel no! Fruy mbo so, feg mbo le go äil äo tem so, Ndo may ma Jerusalem no!

15Manwur mañ jag reen wo we go mo ti, AÀ haw nen je hee äon we wo go. Manwuri, wañ ma Israyeln yañ äil äo, Ndo bay maga ndo joñ heçeçne ree po ga caa ge mo wa so hase.

16Ti wur sen mono, aè wii gi jar Jerusalem wo yañ gano: Joñ wee heçeçne wa so! Siyoñ, daga do äo mo hrag wo mo go wa so!

17Manwuri, Baa äon yañ äil äo diñ blum durgi ma yaçë jar no. Äil äe joñ ge yañ go feh feh na diñ wer äo. AÀ fer ge go ba' wer dage maga se da ndo mono. Jag äe caa ge feg go debaň na diñ wer äo.

18Ndi fer ge yañ yaçaç jar maga wo nen lawge ga wo wo go haçaç see fruygi fewn wo mono, Jar se maga hay wo wo go de tiñ haçaç haçaç see äo, Day soçoçre de kañge ne hara ti do fen poçoçre no mono.

19Ko ga ti wur sen ndi joñ ge jar ma haç lawge ne ndon wo yañ go de guri. Ndi yaçaç ge je maga leñ yañ go day ndi fer ge yañ le haw nen maga aè hay niin wo go mono. Ndi joñ ge yañ ga aè mo kee ra jage, Èu äaara mo ra go ti tamsir maga a wo le nen soçoçre ni mo äuy no.

20Ti wur sen mono, ndi fer ge nday yañ le. Sen joñ ge na diñ wur maga ndi tayge ti äay le mono. Gahaçyla ndi joñ ge yañ ga èu äay mo ra, Day aè mo kee nday jag go yoo jar ma ti tamsir wo. Sen na de maga ndi fer ge jar äay maga wo wo go de hooge ti daňgay Wo le de nen äay ti' mono. Waçaçn diñ Manwuri.

AJE

AJE 1

Boo wee tiñ mani Manwur no

¹Nen naw ma tañgu ti few ma de hira' nen kiñgi ma de äog maga Dariyus de joñ wañ mono, Manwur kal waçaç waçaçre ne ne Sorobabel je ni Seyaltiyel je waçaç ree prog ma Judan wo de Josuwe je ni Yehosadag je moobe ma sië jagn jag Aje je ndar nen waçaçre Baa gon gano:

²Manwur Pantway waçaç do kay nono gana: Jar sen la waçë wo ga wur bay de age wa ëa, diñ wur maga aè hay nen ferge boo tiñ Baan nen äe mono.

³Do kay no so no Manwur raw waçaç waçaçre jag Aje je ndar nen waçaçre Baa gon gano:

⁴De maga tiñ mani Manwurn go de älagge mono, Wur yañ mbe maga nday na äil tiñ ma de 'wuçy äil wo go de wore an gaa pa yawla?

⁵Manwur Pantway waçaç patala so gano: Ëig wee ti seele äayn de el ëa!

⁶Nday hay jo' debañ day nday wee le me'eç. Nday ree mbay, ane nday bay wuëgi wa. Nday joo mbay, ane se bay go ii jwaale äay wa. Nday heer mbay oçoçbe wo see äay, ane see äay bag wuu gaë. Je yaçë solay ti fewn yaçaçn le äil ndar maga go tul were nono.

⁷Manwur Pantway waçaç do kay nono gano: Ëig wee ti seele äayn de el ëa!

⁸Ëii wee ti huuli, wo wee le caa koo! Ni nday boo wee tiñ no. Äil äi fruy yañ go wer äe day ndi da' togoëge yañ wer äe lay. Waçaçn diñ Manwuri.

⁹Nday hay kañ ëiggi äay ti feçeçre debañ, koëa nday da' na me' tu. Nday hay a go de äe liñ, ama ndi raw fug leege go ne hen ti. Diñ wer mayla? Diñ wer maga tiñ mani äin go de älagge, Day wosela äuy de ëeege na diñ ti tiñ äe mono. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁰Diñ wersen so ga ngeel ma ciñ laa ra baa ne nday gaa, Sir laa dayge joñ feçeçre wo gaa lay mono.

¹¹Ndi hay ëe kay le ne sirn ti, ne huulin wo ti, Ne coore blen ti, ne yii ma defayn ti, ne noon ti, Ne feçeçre maga nday da' ra le pay mo äuy ti, Ne je tabayn wo horogn ti, Ne joñre ma do äayn wo ti lay.

¹²Sorobabel je ni Seyaltiyel no, Josuwe je ni Yehosadag je moobe ma sië jagn wo de te jar ma äuyn raw wo yaçaç jag Manwuri, Baa äaaran taw taw do waçaçre mani Aje je ndar nen waçaçre Baa go nono, do jag peelee maga Manwuri, Baa äaaran hay haçn ne hen jag nono day jarn raw wo joñ heçeçne pel Manwuri.

¹³Aje je peelee Manwurn kal fer waçaçre ne jarn wo taw taw do jag peelee maga Manwur hay haçn ne hen jag nono gana: Ndi yañ de äay. Kay diñ jag Manwuri.

¹⁴Manwur kal buñ ti Sorobabel je ni Seyaltiyel je ma waçaç re prog ma Judan go, buñ ti Josuwe je ni Yehosadag je moobe ma sië jagn go, buñ ti te jar ma äuy wo go lay. Saara raw ya'ge lagge jag joñre tiñ mani Manwur Pantway, Baa äaaran

¹⁵ti naw ma de do äog ti naa nen few ma de hiira' nen kiñgi ma de äog maga Dariyus de joñ wañ mono.

AJE 2

Boo wee tiñ no, ndi yañ de äay

¹Nen naw ma de do äog ti boñ nen few ma de renamn mono, Manwur raw waçaç waçaçre jag Aje je ndar nen waçaçre Baa gon gana:

²Wii Sorobabel je ni Seyaltiyel je waçaç ree prog ma Judan wo de Josuwe je ni Yehosadag je moobe ma sië jagn wo de te jar ma äuy wo day riñ ra so gano:

³Wose de gwa'ge tenen yoo äay ga hay ko wore tiñ ma tañgun we la? Day nday kon patala na koge la? A yañ mbe diñ mopo nen äay pa yawla?

⁴Patalam no, teñ nen äo, ndo Sorobabele! Kay diñ jag Manwuri. Teñ nen äo, ndo Josuwe je ni Yehosadag je moobe ma sië jag no! Teñ wee nen äay nday jar ma äil sirn äuy! Kay diñ jag Manwuri. Joñ wee joñre werga ndi yañ de äay! Kay diñ jag Manwuri.

⁵Wer waçaçre maga ndi hay tay jag le de äay de äe ti wur maga nday laa le go Ejipte mono, Nenterse äin yañ yoo äay. Heçeçne mo joñ nday wa!

⁶Gahaçyla, Manwur Pantway waçaç do kay nono gana: Ge ni äaale boñ pa, ndi fijë gi ngeel ma ciñ wo yañ de tamsiri Ndi glum gi nen maarog wo yañ de ngeel ma de heeg no. Wur äen go de kosge yaw.

⁷Ndi glum gi yoo wer jar wo yañ wo go äuy, Day horog maga wer jar äuy slag wo nen ti äaara mo äuy jar tay ge wo ra yañ le go, Day ndi ba ge äil tiñ se ka'n la yañ go de togoëge. Waçaçn diñ Manwur Pantway.

⁸Solayn diñ ma äi, boo biñnin diñ ma äi lay. Kay diñ jag Manwur Pantway.

⁹Togoëge tiñ se ma blamn la joñ ge debań de dań togoëge tiñ ma tañgu no. Waçaç diñ Manwur Pantway. Ndi haç ge jam yañ ti ngeel se ta' la no. Kay diñ jag Manwur Pantway.

Ëig wee ti seele äay no

¹⁰Nen naw ma de do äog ti naa nen few ma de kaawa' nen kiñgi ma de äog maga Dariyus de joñ wañ mono, Manwur raw waçaç waçaçre ne Aje je ndar nen waçaçre Baa gon gana:

11Manwur Pantway waçaç do kay nono gano: Wii wee jag jar sië jag wo ti jag liñgi ree ma kayn ëala.

12Hayga jobo kuu nay maga aè hay geln go sagsag ne Baa we ti jag oçoçbe äe, day se raw du' hole noga reege po yii wo de noo po, noga fen reege po haçy de jag oçoçbe sen no, fen sen kol go sagsag ma Baa lay yawla? Jar sië jagn kal wo yiñ jag ga bay wa.

13Aje fer waçaç waçaçre pa day gana: Hayga jobo kol we go de ëag werga se baa do see huli mopo, day raw du' feçeçre sen wo no, saara kol go de ëag lay yawla? Jar sië jagn raw wo ferge ga a kol wo go de ëage.

14Aje fer waçaç waçaçre pa day gano: Jar sen wo, wer jar sen wo la wo pel äi na dosen no lay so no. Kay diñ jag Manwuri. Joñre ma do äaaran wo de feçeçre maga a haçn wo ne ndi ti ngeel la ni mono, Wo go de ëag dosen no lay no.

Ko wee see äayn ni

15Ëig wee patala ti fen maga de tiñi joñge wara, Day raw ge wo pel blam äe ni pa mono. Go tañgu maga aè bay kañ huuli ciñ ti keçeç ma boo tiñ Baan wa ëa mono,

16Ree mayse hay a wee ti mo la? De maga jobo wo kië haçn coore ble ti boole äe do äog mono, Se da' ni diñ haçn hwale. De maga jobo wo ti ngeel yuu yii de kañ ëiggi ga se da' liden yañ ni do dwee mono, Se wo da' ge ni do äog tu.

17Ndi hay haç puçuçri ne nday de yoçoçre, De bir wo de huuli baa maga laa mono. Ndi hay joñ bon äay ti joñre ma do äay wo, De sen äuy nday fer le see äi gaè. Kay diñ jag Manwuri.

18Ëig wee ti fen maga de tiñi joñge wara day raw ge wo pel blam äe ni pa mono. Haçaç le ti naw ma de do äog ti naa nen few ma de kawa' no, Haçaç le ti wur maga aè äo' wer tiñ mani Manwur mono, Ëig wee ti seno!

19Mbere mopo yañ mbe äi boole pa yawla? Hayba pay tlalum no, koo hoçoç no, Koo grenadiye wo de koo olifiyen wo dra' le' wo me' gaa lay. Ane, caa jag wara, ndi kañ ge bosa' yañ ne nday ti.

Ndo Sorobabel ndo diñ je äi no

20Manwur kal waçaç waçaçre ne Aje ma de äog nen naw se ma de do äog ti naan pa do kay nono gano:

21Waçaç waçaçre ne Sorobabel je waçaç ree prog ma Juda no day riñn gano: Ndi glum gi ngeel ma ciñ wo yañ go de tamsiri.

22Ndi srog ge pale wañre wo yañ go gesiñ. Ndi taw ge eegre sir wañre ma ti wer jar wo yañ go. Ndi älag ge pus durgin wo de jar ma ëidgi ti äen wo yañ go. Ndi laa ge piirin wo de jar ëid ragen wo yañ go gesiñ. Wosela äuy da' ge huli jag moslam ma do hen äe dogu tu.

²³Kay diñ jag Manwur Pantway: Ti wur sen mono, ndi gel ge ndo Sorobabel je ni Seyaltiyeln yañ go, Ndo weejoçoç äi no. Kay diñ jag Manwuri. Ndi kol ge ndo yañ diñ nen fen äi maga go ni no boñ no, Werga ndi hay gel ndo go. Kay diñ jag Manwur Pantway.

SAKARI

SAKARI 1

FEÇEÇRE MBUEĞI NEN MAGA MBUE WO NEN SAKARI MONO

Manwur ti ëu ne jar Israyel wo

¹Nen few ma de nenma' no, nen kiñgi ma de äog maga Dariyus ti wañ mono, Manwur kal fer waçaçre ne Sakari je ni Berekiya no, je ni Iddon do kay nono ga:

²Manwur hay car jiili le go ne paçaçre äay wo ti debañ.

³Ndo waçaç ge ne hara ga: Manwur Pantway waçaç do kay nono: Ga fer wee le see äi, kay diñ jag Manwur Pantway, day ni ndi fer yañ le see äay, Manwur Pantway waçaç dosen nono.

⁴Hay wee do paçaçre äay wo no wa so, maga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa ma tañgun hay wo wii rage gano: Manwur Pantway waçaç do kay nono: Ga fer wee le de faage äay ma de älaggen wo no, de joñre äay ma de älaggen wo no. Ama aà laa wo dayge kañ eiggi ti äi gaa, kay diñ jag Manwuri.

⁵Paçaçre äayn wo äa! AÀ wo na gen so la ga page? Day jar ndar nen waçaçre ma jag Baan de hay joñ wo ma tum sug yawla?

⁶Ti ngeel sen waçaçre äin wo de yerge äi maga ndi hay haç ra go ne weere joçoçre äi jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo mono, sen joñ wo mbaara we nen dayge see paçaçre äay wo an ga yawla? AÀ fer wo le, day saara kal waçaçge ga: Manwur Pantway joñ naa do maga aà hay go de waçaçge ga se koë ge naa yañ diñ see seele naan wo de joñre naan wo mo so no.

Mbuëgi nen ma tañgu no: Waçaçre piiri wora

⁷Wur naw ma de do äog ti naan äil few ma de hwal ti boñ maga diñ few Sebad de maga kiñgi Dariyus ti wañ äog mono, Manwur kal fer waçaçre ne Sakari je ni Berekiya no, je ni Iddon do kay nono:

⁸Ndi kal ko mbuëgi nen ma kay de suñ. Blo po hay de eiigi ti pir ma de seçeç day de oole ti holañ koore mirte wo deñ, ti ngeel ma busumbusum. Le nen faale äe mono, piiri ma de seçeçre wo, ma cugwuwo de ma de piiri wo.

⁹Ndi day ga: AÀ diñ may wo la Wañkluu äi no. Day je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi mono kal wii mege ga: Ndi kañ ge nen äo yañ ti maga aà wo na no kay mono.

¹⁰Blo maga hay de oole ti holañ koore mirte wo la kal mañ waçaçre day ga: AÀ diñ jar maga Manwur laa ra le ma rañ tamsiri.

¹¹Day aà kal wo fer waçaçre ne je peelee Manwur maga hay de oole yoo koore mirten wo mono kal wo ga: Wuur hay rañ tamsir le, day wuur da' mokay tamsir äuy de iggi, day mbe eñ ti'i.

¹²Do kay nono, je peelee Manwurn kal mañ waçaçre day ga: Manwurn Pantway, diñ haçaç hun ga ndo ko ge decoo ti Jerusalem wo de äi leege ma Judan wo mo so la, ti ngeel maga jiili äo hay caa go ne hara ti nen kiñgi do renam mo äa?

¹³Manwurn kal fer waçaçre le de geçeçe ma de ele, de waçaçre ma coä nene, ne je peelee maga hay ti waçaçre de äi mono.

Manwurn fer ge yañ go mañ Jerusalem defay tigrĩ pa

¹⁴Day je peelee maga hay ti waçaçre de äi mono, kal wii mege ga: Manwurn Pantway waçaç do kay nono, ga: Äil äi de baa wuu de hun da Jerusalem wo de Siyon debaň,

¹⁵ama jiili äi go de carge ne wer sir maga waçe wo ga saara diñ sen gaa mono ti. Koä de maga jiili äi hay go de caage ne Israyel ti me' äa mono, saara kal kayge ni maga bon sen mo kol ma älagge äe go.

¹⁶Diñ werseno, waçaç do kay nono diñ Manwuri, ga: Ndi fer ge le ko decoo ti Jerusalem, aè fer ge yañ boo tiñ äin ni, kay diñ jag Manwurn Pantway, day aè fer ge yañ äo' saale ti Jerusalem ma booge äe.

¹⁷Waçaç waçaçre ma kay go pa, ga: Manwurn Pantway waçaç do kay nono, ga: Äi leege äin fer ge wo yañ go bagge de feçeçe, Manwurn coä ge nen Siyon yañ tigrĩ, aà fer ge yañ kañ eiggi äe mañge diñ Jerusalem pa.

SAKARI 2

Mbuëgi nen ma de äog no: Coçoç wo de jar tooge wo

¹Ndi kal mañ nen äi ciñ, ndi kal ko mbuëgi nen ma kay no: Ndi kal ko coçoç wo naa.

²Ndi kal wii je peelee maga hay ti waçaçre de äi mono ga: Sen wo mo haç' diñ may wo la? Day aà kal wii mege ga: AÀ diñ coçoç maga hay dus wo Juda go de Israyel wo de Jerusalem mono.

³Manwurn kal kañ nen äi ti jar toorge wo naa.

⁴Ndi day ga: AÀ nduu wo joñ may la? AÀ kal fer waçaçre me do kay nono ga: Mo haç' diñ coçoç maga hay dus wo Juda go mono, haçaç nen maga jobo bay go mañ ti ciñ wa äuy. Day jar toorge sen nduu wo diñ ma haçy nen äaara, day diñ ma harag coçoç wer sir maga hay hoo wo coçoç ciñ ti sir Juda mono go, nen maga saara mo dus jar ma äil äaaran wo go.

Mbuëgi nen ma de swa' no: Saale ma ngaä feçeçe no

⁵Ndi kal mañ nen äi ciñ, ndi kal ko mbuëgi nen ma kay no: Blo po hay de äaw saale ma ngaä feçeçe do kay.

⁶Ndi day ga: Ndo wo gen la? AÀ kal wii mege ga: Ndi wo ngaä Jerusalem ma ko diy äen wo de geçeçe äe no.

⁷Ko la diñ maga je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi mono kal ya'ge le, day je peelee Baa ma tigrin kal caa pel äe.

⁸AÀ kal wiigi äe ga: Ëee fer waçaçre ne weel ma joçoçn ma caw no, day ni ndo waçaç ga: Jerusalem mo hay bay kor ti wer ngaäa jar tebere wo de horog maga joñ ge wo äil äe debaň mono.

⁹Ndi de see äi tu ndi joñ ge yañ diñ kor wuu maga go de cir ti äe Kay diñ jag Manwuri day ndi joñ ge yañ diñ togoëge äe äil äe.

Manwur fer jar ma de hooge ti daňgayn wo le liñ

¹⁰Naa see! Naa see! Ëee wee go see sir ma nen gloñhwede no! Kay diñ jag Manwuri, werga ndi hay dus nday wo go ti coçoç ngeel ma ciñ wo naa äuy, Kay diñ jag Manwuri.

¹¹Naa see! Siyon ndo dañ yañ mbo go, ndo maga ndo de hayle de tiñ ni may ma Babilon wo mono.

¹²Werga Manwur Pantway waçaç do kay nono, blam sen mo kay no, togoëge nduu gi yañ! AÀ äo' me see waare maga hay hoo wo nday do fen maga aè yaçaçn jag durgi no mono. Werga je maga du' nday mokay no, du' diñ mbere nen äe.

¹³Ko ëa ndi de mañ do ciñ see äaara. AÀ kol ge wo yañ diñ fen yaçaçge jag durgi ma gebere äaaran wo no. Day nday ko ge yañ ga äo' me le diñ Manwur Pantway.

¹⁴'Waa war blum day ni ndo joñ äo fruygi, may ma Siyon. Werga ndi yañ la, ndi yañ wo, day ndi hay ge yañ ti holañ äay, Kay diñ jag Manwuri.

¹⁵Sir waare wo debaň tay ge wo yañ de Manwur ti wur sen, day kol ge wo yañ diñ jar äi. Ndi hay ge yañ ti holañ äay. Day nday ko ge yañ ga äo' me le see äay diñ Manwur Pantway.

¹⁶Juda joñ ge yañ diñ ma Manwur do ngeel tabul ma hoorge äe nono. Äi sir ma bay ëag no. Day aà fer ge yañ baage diñ Jerusalem pa.

¹⁷Daga feçeçre ma de naysee mo lag wo pel Manwur seëem äuy! Werga aà go de puçygi ti ngeel äe ma bay ëag no.

SAKARI 3

Mbuëgi nen ma de naa no: Josuwe je moobe ma kluu ma sië jag no

¹AÀ raw kañ nen äi ti Josuwe, je moobe ma kluu ma sië jagn de oole pel je peelee Manwur deñ, day Satan de oole ti äaň war äe deñ car ree ne hen see.

²Je peelee Manwur kal wii Satan ga: Daga Manwur mo fer mo go sedem daga Manwur mo fer mo go seëem, aà diñ je maga joñ nen baage diñ Jerusalem mono! AÀ na bay do jag haçaçre maga aè naan le go ti wuu no wa?

³Josuwe hay de oçoçbe ma de ëag wo ti, day hay de oole pel je peelen deñ.

⁴Je peelen kal fer waçaçre ne jar maga hay wo pel äe mono, day kal wii rage ga: Ndar wee oçoçbe ma de äagn wo go ne hen ti! Blam äe se day ga: Ko nen äo ndi taw joñre ma ni nañ gaa äon go ne ndo, ma laa oçoçbe ma de wore ne ndo ti.

⁵Ndi kal waçaçge ga: Daga kañ jugu moobe ma bay äag ne hen ti! Day aè kal kañ jugu ma bay äag ne hen ti, day kal wo laa oçoçbe wo ne hen ti. Je peelee Manwurn hay de oole ni deñ.

⁶Je peelee Manwur kal age de sedewa ma kay ne Josuwe, ga:

⁷Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Hayga ndo yañ seege ti faage äin wo, day hayga ndo yañ äaw jag liñgi äin wo no, waçaç ge waçaçre tiñ äin diñ ndo, ndo gor ge feelee äin wo lay, day ndi men ge mbi faage ne ndo ma kalge yoo jar maga wo see äi la haçy.

Manwur nduu gi yañ de weejoçoç äe no

⁸Co' sug äo so Josuwe je moobe ma kluu ma sië jag no, nday de jar äo maga wo de lagge gesiñ pel äo mono, werga aà wo diñ jar maga kañ ge wo nen yañ go pel bol ti fen ma pele, de sen äuy, ndi mo deñ no! Ndi nduu yañ de weejoçoç äi maga aè een ga tiñgi waa mono.

⁹Werga aà mokay diñ huuli maga ndi äo'n ne Josuwe pel mono. Huuli se boñ de nen ti renam. Ndi yer ge fen maga nen yerge ti äe mono diñ ndi de see äi tu kay diñ jag Manwur Pantway, day ndi taw joñre mani nañ gaa ma äi sir sen la yañ go nen wurpo boñe.

¹⁰Ti wur sen mono kay diñ jag Manwur Pantway nday äe ge kaçaçra yañ ti holañ äay wer tllum, wer kooore figiye wora.

SAKARI 4

Mbuëgi nen ma de dwee no: Fen heer lampan wo de kooore olife wo no

¹Je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi mono kal ferge le, day kal puçy mege go do jobo maga aè puçyn le go ti naa nono.

²Aà kal wii mege ga: Ndo ko na diñ may ne? Ndi kal fer waçaçre ne hen ga: Fen maga ndi de koge äe mono, aà diñ fen heer lampa maga go de joñge äuy de boo biñni, de mo ma kag feçeçre le go de kañge ciñ ti äe, day de jag do ma heer lampa ti ni renam maga wo wo go ciñ ti äe.

³Kooore olifiye ti jeñ mo ma hag lampan äoge, boñ ti äaã ware, boñ ti äaã guuri.

⁴Ndi kal mañ waçaçre tigriñ, ndi wii je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi ga: Sen mono diñ maysela Wañ äi no?

⁵Je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi la kal fer waçaçre me ga: Ndo bay de koge ga aà na diñ maysela wa? Ndi day gano: Baywa, wañ äi no.

Waçaçre maga Manwur ngaä ne go ti Sorobabele

⁶aà kal ferge mañ waçaçre day wii me ga: AÀ mo ta' la diñ waçaçre maga Manwur fern ne Sorobabele ga: Sen bay diñ de eegre horog wa lay, bay diñ de eegre ma ail wa lay, ama diñ de Nenterse ai, Manwur Pantway waçaç dosen nono.

⁷Huuli ma kluu no, ndo diñ wosela? Ndo ra'ge yañ go pel Sorobabele. Day huuli ma ti tawn kal ge yañ le go see ao ti holañ ma'ge do wo. Suse' suse' ne hene.

⁸Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

⁹De ao' wer tiñ sen mo ka' la diñ Sorobabele de do ae day, aà ao' ge jag ae yañ go diñ se de do ae pa, day ndo ko ge yañ ga Manwur Pantway ao' me le see aay.

¹⁰Hay feg ti wur maga joñren hay de tiñ; wer me' me' ea mono diñ wo la? AÈ joñge fruygi yañ, de maga aè ko Sorobabel we de saale ma ngaä de deelee tiñ do kay mono. Ma renamn wo mo haç' diñ nen Manwur wo, maga rañ wo go ti tamsir auy mono.

¹¹Ndi kal mañ waçaçre, ndi wiin ga: Olifiye ma aog ma ti jeñ mo her lampan wo, ga boñ ti aañ ware, boñ ti aañ guur mono diñ may wo lay la?

¹²Ndi kal mañ waçaçre tigriñ ma de aog pa, day ndi raw wiigi ae ga: Jag do Olifiye ma aog maga wo de corge ti jeñ jag tu boo biñni maga boo biñnin yuu wo go ni mono diñ may lay la?

¹³aà kal fer waçaçre me day gano: AÀ wo na diñ maysela na ndo kon gaa? Ndi kal waçaçge ga: Baywa wañ ai no.

¹⁴AÀ day ga: AÀ diñ jar ma aog ma de kaa noo ti maga wo de lagge go ti deelee pel Wañkluu ma ti tamsirn auy mono.

SAKARI 5

Mbuëgi nen ma de hiira' no: Kefder faëge no

¹Ndi kal ferge mañ nen ai ciñ tigriñ, ndi kal ko mbuëgi nen ma kay no: Ndi kal ko kefder de kaage urgi caw.

²Je peelee Baan kal wii mege ga: Ndo ko na diñ mayla? Ndi kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi de ko kefder de kaage urgi caw, paçaçge ae nen ngaä meder hwale, diy ae nen ngaä meder dwee lay.

³Day aà kal wii mege ga: AÀ diñ faëge maga go de dusgi ciñ ti sirn auy mono. Do ga ti waçaçre ma ail aen mono, aè nii gi je freñ ma honla auy yañ go ti ngeel mo ta' la no, day diñ wer waçaçre ma ail aen pa, aè nii gi jar ha' ha' ge ma bay faage yañ wo go ti ngeel mo ta' la auy pa.

⁴Ndi dus gi faëge sen go kay diñ jag Manwur Pantway nen maga ree sen mo wo kalge tiñma ni je freñ no, day mo wo kalge tiñma ni je maga ha' ha' ge ma bay faage ti eu ai mono, nen maga aà mo wo sugi ni day mo roë tiñ go de koore aen wo auy, de huuli aen wo auy lay.

Mbuëgi nen ma de renam no: Waçy maga kañ nen ti älagge mono

⁵Je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi mono, kal ya'ge le, day wii me ga: Mañ nen äo ciñ day ni ndo ko fen maga le go de kalge mo haç' äa.

⁶Ndi kal fer waçaçre ne hen ga aà diñ mayla? AÀ day ga: AÀ diñ kerge maga le de seege. AÀ day tigrin pa ga: Mo so no diñ fen maga aè kon see äaara äi sirn lam äuy so no.

⁷Day pa, ko na diñ maga fen hul jag feçeçre maga de joñge de boo dalma maga hay jag kergen mono kal bulgi go, day waçy po hay wo de hayle äil kergen ni ye'e.

⁸AÀ day ga: AÀ diñ debaycoçoçre. Day aà kal srogge äe wo äil kergenn, day kal äo' boo dalma ma glumtumn wo ne hen jag ni.

⁹Ndi kal mañ nen äi ciñ, ndi kal ko mbuëgi nen ma kay no: Naare po wo äoge. Leege hay fidgi grañ äaara. AÀ hay wo de grañ ti, day grañ äaaran de mañ grañ saasiya. AÀ kal wo mañ kergenn wo go ti holañ ngeel ma ciñ wo de ngeel ma gesiñ.

¹⁰Ndi kal wii je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi ga: AÀ wo wo de kergen mo ti' genla?

¹¹aà kal fer waçaçre me ga: AÀ wo wo boo tiñ ne hen äi sir Sineyare. De maga aà kos ge we go no, aà kañ ge wo wo ni, ti ngeel kañge äe.

SAKARI 6

Mbuëgi nen ma de nenma' no: Pus durgi ma naa wo no

¹Ndi kal ferge mañ nen äi ciñ pa, ndi kal ko mbuëgi nen ma kay no: Pus laa wo le go ti holañ huuli ma äogn wo naa. Huuli se ma äogn hay wo diñ huuli boo dobe.

²De seege de pus durgi ma tañgun diñ piiri ma de seçeçre wo, de seege de pus durgi ma de äogn piiri diñ ma de tebere wo.

³De seege de pus durgi ma de swa'n diñ piiri ma de piiri wo, de seege de pus durgi ma de naan diñ piiri ma de seçeçre de carge kob kob wo.

⁴Ndi kal mañ waçaçre, day ndi wii je peelee Baa maga hay ti waçaçre de äi ga: Ma sen wo mo haç' diñ may wo la wañ äi no?

⁵Je peelee Baan kal fer waçaçre me ga: AÀ diñ leege ma ti coçoç ngeel ma ciñ ma naa wo no, maga laa wo le go ti ngeel maga aà hay wo de lagge peel Wañkluu ma ti tamsir äuy ni mono.

⁶Piiri ma de tebere de jag pus durgi po wer boñ laa wo wo go diñ ti sir ma nen äaā gloñhwede no, day ma de piirin kal wo rawge wer äaara. Maga see äaara de carge kob kob kal wo rawge wo go äi sir ma nen äaā ni waçyban no.

⁷Ma de seçeçren laa wo le go mokay kal wo wiigi ga saara wo rañ tamsiri. Je peelee Baan kal wii rage ga: See wee, ni nday rañ wee tamsiri! Day pus durgin kal wo rawge rañ tamsiri.

⁸Aa kal ee mege, day wii me ga: Ko nen ao, jar maga laa wo wo go nen ai sir ma aañ gloñhwede mono sen ham wo jag soçoçge ail ain yañ gesiñ see sir ma nen aañ gloñhwede no.

Manwur naa nen kañge jugu wañ ne Josuwe ti

⁹Manwur kal fer waçaçre me do kay nono ga:

¹⁰Hoo feçeçre haçge mani jar ma de hooge dañgay wo no, mani Helday no, mani Tobiyen wo de Yedayeya no ndo raw ge de see ao wara, ndo wo ge liñ ni Josiyas je ni Sofoni no, ti ngeel maga jar sen wo de lagge ni ae de maga aa nduu wo le Babilon mono.

¹¹Ndo hoo ge boo solayn wo de boo biñni no, ndo joñ ge klañ wo de aaara, day ndo kañ ge ra ne Josuwe je moobe ma kluun ti, je ni Yehosadog no.

¹²Ndo waçaç ge ne hen ga: Manwur Pantway waçaç do kay nono. Blo maga ae een ga tiñgi waa mono, aa tiñgi waa yañ ti ngeel maga aa ni mono, day boo ge tiñ mani Manwurn yañ ge.

¹³Boo ge tiñ mani Manwurn diñ se. Feçeçre togodgen joñ ge wo yañ de kañge ne hen see, aa hay ge yañ ti paale wañ no, day waçaç ge waçaçre ae yañ. Je sië jagn hay ge yañ ti paale wañ aen lay, day tayge jag joñ ge yañ ti holañ aaara de wore debañ.

¹⁴Klañ joñ ge wo diñ ma Helem, Tobiya wo de Yedayeya, ma Hen je ni Sofoni no, ma fer ge eig ti ail tiñ mani Manwur no.

¹⁵Jar maga wo wo go haçaç nduu gi wo yañ, day joñ ge wo joñre yañ ma boo tiñ mani Manwur no. Day nday ko ge yañ ga ao' me le see aay diñ Manwur Pantway. Sen kaçaç ge ma joñge, hayga nday yañ laa geçeçge Manwuri, Baa aayn kidolgi no.

SAKARI 7

Heçeçge bii ma ferge eig ti ti Jerusalem

¹Nen kiñgi ma de naa maga Dariyus ti wañ mono, Manwur kal fer waçaçre ne Sakari wur naw ma de naan ail few ma de kaawa' no, maga diñ few Kislefe.

²Jar Betel hay laa Saretser wo wo de Regem-Meleg de jar aen wo ma rage pel Manwuri.

³Day ma waçaçge ne jar sië jag maga wo de sa'ge de tiñ mani Manwurn Pantwayn wo de jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo wii rage ga: Ndi mbi na nen rage nen few ma de dwee no, day mbi nen heçeç bii do maga ndi hay joñ go kiñgi pur nono?

⁴Manwur Pantway kal fer waçaçre me do kay nono ga:

⁵Wii jar ma äi sirn wo äuy, de jar sië jagn wo ga: De maga nday hay heçeç bii day hay lawge nen few ma de dween wo de ma de renamn mono, nday hay joñ sen dosen haçaç kiñgi wara do renam mono, nday hay mbay heçeç bii sen na diñ ne ndi cwaçy ge?

⁶De maga nday ree, nday joo, ree feçeçre sen wo day joo ra na bay diñ nday wa ge?

⁷Aà mo haç' bay diñ waçaçre maga Manwur hay waçë ra go ne jar ndar nen waçaçre ma jag äe ma tañgun wo jag mo wa ge, ti wur maga Jerusalem hay de jar äil eñ ti'i, de äi leege ma ti jeñ äen wo ni äuy, day ngeel ma Negef wo de Sefela hay wo de jar äil lay mo wa ge?

⁸Manwur kal fer waçaçre ne Sakari do kay nono ga:

⁹Manwur Pantway waçaç do kay nono ga: Caa wee kiidan ti faage äe de deelee, hay wee joñ äil de el see kaçaçra de koge decoo kaçaçra.

¹⁰Joñ wee coo waçy dewur wo de je holgen wa, waaren wo de je maga nen coocoo mo wa, day ni nday eig wee älagge ti kaçaçra jiili äay wa.

¹¹Ama aà laa wo dayge kañ eiggi äaara ni gaa, gas wo bay äaara, po' wo sug äaara go maga saara mo laan wa.

¹²Aà äee wo boo jiili äaara go maga saara mo laa jag liñgin wo de waçaçre maga Manwur Pantwayn hay haç ra le de Nenterse äen ne jar ndar nen waçaçre ma jag äe ma tañgun wo mono ga saara mo laan wa. Sen diñ fen maga srog wer Manwur Pantway go car jag jiili debañ mono.

¹³De maga aà hay ti ëu mono, saara laa dayge co' sug gaë. Dosen nono ndi co' ge sug gaa lay, de maga aà äee ge wo ndi we lay no, Manwur Pantway waçaç dosen nono.

¹⁴Ndi joñ nen nen dus rage wo go yoo wer sir maga aà hay bay wo de ko rage wa. Sirn gwa' go nen lawge blam äaara, jobo hay bay heege ni wa so, hay bay le ferge de tiñ ni wa lay. Sir maga aà hay wo de lagge ni de wore, day saara koln go diñ sir lawge.

SAKARI 8

Jam joñ ge yañ, day feçeçre joñ ge mbe yañ deñ lay

¹Diñ waçaçre Manwur Pantway, maga aà waçaç ne go do kay nono ga:

²Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Äil äi cee me ti Siyoñ debañ, ndi mo haç' eiggi go de caa mege ti äe de eegre debañ.

- ³Waçaç do kay nono diñ Manwuri, ga: Ndi fer Siyoñ, day ndi hay ge yañ ti holañ Jerusalem. AË ëe ge Jerusalem yañ ga äi leege cwaçy no, huuli mani Manwur Pantway no, huuli ma bay äag no.
- ⁴Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Jar ma de taçaçrebe wo, werpiiri wo de naare ma kiñgi pur pur wo, lag ge wo yañ ti ngeel tayge ma Jerusalem wo no, wosela de graw do, wer naw maga saara de joñge äe pur pur mono.
- ⁵Ngeel tayge ma äi leegen bag ge wo yañ go de weere ma twerpiiri wo de ma tenaare wo, maga wo de joñ hragge ti ngeel taygen wo mono.
- ⁶Manwur Pantway waçaç do kay nono ga: Hayga sen mo kay yañ koge nen jar maga gwa' wo wursen diñ fen mbuëgi no, aà joñ ge yañ nen äi diñ fen mbuëgi lay ge? Kay diñ jag Manwur Pantway.
- ⁷Manwur Pantway waçaç do kay nono ga: Koëa ndi le go de yaçaç jar äin wo äi sir ma nen wer wo de sir ma nen wur bolaw.
- ⁸Ndi fer ge ra yañ le, day aà lag ge wo yañ äil Jerusalem. AÀ joñ ge wo yañ diñ jar äi, day ndi joñ ge yañ diñ Baa äaara ti cwaçy äe, ti keëed äe lay.
- ⁹Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Woo wee do go wa, nday maga nday de laa waçaçre ma jag jar ndar nen waçaçre ma jag Baan wo, maga hay ndar wo nen äe ti wur maga aè hay äo' wer tiñ mani Manwur Pantwayn mono, ti wur maga aè hay waçaçge ga boo tiñ Baan mono.
- ¹⁰Werga tañgu wursen mono, aè hay bay poë jobo ti joñre äen wa, bay poë faale horog wa lay. Jam hay bay see jar maga laa wo le liñ, day laa wo go siigi mo wa, sen diñ do je hee no, day ndi hay lag jar tebere wo ne kaçaçra ti.
- ¹¹Patala ndi bay diñ ma jar maga gwa' wo see jar sen wo do maga ndi hay ti ngeel ma wurpo no wa so, kay diñ jag Manwuri, Pantway.
- ¹²Werga le'ge mbere jamn ma ti holañ äayn mokay no: Tlalum le' ge yañ, sir joñ ge feçeçre yañ, day ngeel ma ciñ haç ge meebe yañ le, jar maga gwa'ge wo mono ndi haç ge feçeçre sen wo mo deñ äuy yañ ne hara.
- ¹³De ngaäge do maga nday hay diñ faëge yoo wer sir wo nono, tiñ mani Judan wo de tiñ mani Israyel no, de ngaäge do sen no lay ndi yaçaç ge nday yañ go, day nday joñ ge yañ diñ bosa'a. Joñ wee heçeçne wa, coä wee nen äay!
- ¹⁴Werga Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Do maga ndi hay waçaç go ga ndi joñ nday de älagge nono, ti wur maga paçaçre äay hay wo mbuë jag jiili me nono, waçaç do kay nono diñ Manwuri, Pantway, ga ama ree sen fer ëig mege ge gaè.
- ¹⁵Dosen nono, ndi raw ferge le, day ndi raw waçaçge go ga ti naw sen la ndi joñ de el yañ see Jerusalem wo de tiñ mani Juda no. Joñ wee heçeçne wa so!

¹⁶Joñ wee joñre de waçaçre ma kay wo no: Wosela äuy mo waçaç cwaçy ne kan äe. Hay wee car kiida jag tiñ äayn wo ti cwaçy äe, diñ caage kiida jam.

¹⁷Daga jobo mo hay eig älagge jag jiili äe ti kan äe wa. Da wee ha'ge ma ti gete' wa, werga aà wo mo deñ diñ feçeçre maga ndi hee de äaara mono, kay diñ jag Manwuri.

Naw ma heçeç biin kol ge wo yañ diñ naw few wora

¹⁸Manwur Pantway kal fer waçaçre me do kay nono ga:

¹⁹Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Heçeçge bii ma nen few ma de naa no, heçeçge bii ma nen few ma de dwee no, heçeçge bii ma nen few ma de renam no, de heçeçge bii ma nen few ma de hwaln kol ge wo yañ see tiñ mani Judan diñ wur kurwuy wo de fruygi wo, wur few ma kluuri wo. Ama da wee cwaçy wo de jam.

²⁰Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Ngaäa wer jar ma tigriñ wo de jar ma tigriñ nduu gi wo yañ le pur debañ le äi leege wo ngaäa lay.

²¹Jar ma äileege po cegaëge wo yañ go äi leege ma tigriñ waçaçge ga: Naa see rage pel Manwuri, naa see kië Manwuri, Pantway! Wosela äuy waa ge ga ndi wo lay, ndi wo lay!

²²Day so, wer jar wo ngaäa de sir ma de eegre wo, nduu gi wo yañ Jerusalem kië Manwur Pantway, day ra ge wo pel Manwuri.

²³Manwur Pantway waçaç do kay nono, ga: Ti wur sen mono, jar hwal ma ti wer jag ma ti sirn wo äuy ba ge wo je Jwif yañ, aà äaw ge wo jag oçoçbe äen yañ day waçaç ge wo yañ ga: Wuur raw wer äo, werga wuur hay de laage ga Baa de äay.

SAKARI 9

Caage kiida wo de peçeçge jar leege Israyel wo

¹Poçoçre waçaçre mani Manwurn ti sir mani Hadrage no. AÀ de oole ti Damase, Werga je tabay diñ ma Manwuri Do äiñni mani Israyeln wo äuy no lay no.

²AÀ oo ti Hamad lay, Ti hagu ma Damase Ti Tir wo de Sidon De koge ree äaaran äuy.

³Tir äo' kor äe ma de eegre go ti AÀ Cor ëugul solay ti keçeç do buduf nono, Boo biñni wo do paçaçge ma ti faage wo no.

⁴Koëa Wañkluu men ge ra go de koëe AÀ srog ge kor äen go nen maaroge, Wuur roën ge go.

⁵Askalon kon ge yañ, Day heçeçne joñ ne ge yañ, Gasa dosen no lay, AÀ daë ge yañ kemay kemay, Ekron dosen no lay, Werga eiggi äe maga aà hay go de kañge Äe mo ta' mbuëgi soçoçre äe yañ. Wañ yee ge nen yañ go äi sir Gasa, Day jobo joñ ge de tiñ Askalon gaa so,

⁶Weel de nday hay ge yañ de tiñ Asdode, Fen maga jar Filisteçeç mañ wo ti see äaara Ciñ de äe mono, ndi naan ge yañ go.

⁷Ama ndi naa ge ci yañ go ne hen jage, Naa ge feçeçre hoorseen wo yañ go ne hen sañ. AÀ de see äe gwa' ge yañ diñ ma Baa naan lay. AÀ joñ ge yañ do wañ Juda nono, Ekron joñ ge yañ do jar Yebus wo nono.

⁸Ndi yiñ gi ti tiñ äin yañ go, Maga aà mo hay diñ tiñ maga sode po mo du'n wa, See je maga hee ge ni mono, see je maga fer le mono, Day je joñ coo jarn hee ge ti äaara gaa so. Werga patalam no, nen äi de kañge ne hen ti.

Wañ maga kañ ge jam ti ngeel mono

⁹Hay mbo go de ba äil de fruygi so May ma Siyoñ no! 'Wad mbo yegre haçy so May ma Jerusalem no! Koëa, wañ äon day mo caw no, aà le de age ni äo, AÀ diñ je ma keëede, diñ je ndar blum lay, AÀ desaçy day de ëiigi ti gerheçeç, Ti weel gerheçeç, mbarga mangerheçeç.

¹⁰Ndi caa ge wer pus durgi ma Efrayimn wo yañ go, Caa wer piiri ma Jerusalem wo yañ go lay, Toñwaa ma durgin taw ge wo yañ go AÀ fer ge waçaçre jam yañ ne wer sir wo Day ngeel maga se waçaç waçaçre äe mbeë ge do Yañ wo go ti maarog po, ma kañge wo go see Maarog ma tigrin. Tiñi le jag bii ka'a, Haçaç go ti jag sir tawge.

Budgi jar ma ti dañgay wo go

¹¹Day ma äo no, wer tayge jag maga ndi tay de äo de ci Mono, ndi hay men jar äo ma ti dañgay ma äi tun wo le go, Ti ngeel maga bii bay ni wa mono.

¹²Fer wee äil kor no, Jar ma ti dañgay maga wo de kañ diggi ta' mono! Ndi fer dogge äe wara, Ndi fern ge yañ ne ndo de rabge äoge.

¹³Werga ndi äo' ti toñwaa äi no: Sen diñ Juda Ndi kañ waa go ti toñ ni: Sen diñ Efrayim lay, Day ndi jaçë ge nen jar ni äo wo yañ, O Siyon Ne weere äon wo ti, O Yafane. Ndi kol ge ndo yañ de ngaäge do moslam ma do blum nono.

¹⁴Manwur naa ge nen yañ le go ciñ ti äaara, Day waa äen raw ge yañ do sagge Baa nono. Wañ-Kluu Manwur 'waa ge coçoç yañ ge, AÀ ya' ge yañ le nen degurleege ma nen äaä ni waçybane.

¹⁵Manwur Panway koë ge ra yañ AÀ ree ge wo yañ, day ndereë ge wo huuli garfuçydan wo yañ go. AÀ joo ge wo yañ, day ngar ge wo jag yañ do ga saara de yii ti nono. Day bag ge wo yañ go feçeçfeçeç do kalis nono, Do coçoç ngeel sië jag nono.

¹⁶Manwuri, Baa äaaran yaçaç ge ra yañ go ti wur seno, Yaçaç jar äen wo go do horog äe wo nono. Werga aà wo do huuli ma ti klañ nono, AÀ sag ge wo yañ äi sir mani äe no.

¹⁷O! AÀ de ele, à de wore! Coore ble jaw ge weere joçoçre wo yañ Yii ma defay jaw ge mayre ma tigliiri wo yañ lay.

SAKARI 10

Wii wee diñ Manwuri, bay diñ soçoçre wo wa

¹Wii wee Manwur ga Baa mo ra ti wur äe ma de tob no! Manwur äod ge äurgi yañ le Day ra ge Baa yañ ne hara bid bidi AÀ tiñ; gi fi yañ ne wosela äi tway äe.

²Werga Terafeçeç car wo ne nday diñ gete'e, Jar hadge ndar wo ne nday bay diñ nen waçaçre ma ti ngeel äe wa, Lwa'ge maga aè lwaë ra mo deñ wo äil koë äuy Day bay wo teñ nen jobo wa. Diñ wersen ga aà wo go de welge do horog ma de car äil wo mo ti' no. AÀ wo nen bone, diñ wer maga je koë rage bay wa.

AÈ budgi jar yañ wo go

³Soçoçge äil äin do' wuu ne jar koëgen wo ti Day ndi nduu gi yañ yiñ blore togloñren wo no, Werga Manwur Pantway nduu kay horog äen wo no, tiñ mani Juda no, Day haç ge togoëge yañ ne hen Do piir maga aà wo de äe jag durgi nono.

⁴Huuli ma ti coçoç tiñ kal ge le go diñ see äe Dog tiñ ma de co'ge kiñn kal ge le go diñ see äe Toñwaa durgin kal ge le go diñ see äe Wañren laa ge wo le go äuy diñ see äe

⁵AÀ joñ ge wo do blumri maga Dag wo paçaçge ma ti faage wo go jag jaw nono. AÀ dur gi wo yañ, Werga Manwur joñ ge yañ de äaara. Day jar maga sen wo de ëiigi ti piiri mono, Wuu gi wo ti yañ de soçoçre

⁶Ndi kol ge tiñ mani Judan yañ go blum Ndi yaçaç ge tiñ mani Josefn yañ go, Ndi fer ge yañ lag rage liñ, Werga ndi ko decoo äaara, Day aà joñ ge wo yañ do maga ndi hay bay go de men rage wa nono. Werga ndi diñ Manwuri, Baa äaara no, Day ndi yiñ gi jag yañ ne hara.

⁷Efrayim kol ge yañ do blum nono, Jiili äaara da' ge fruygi maga yii haçn mono yañ ge. Weere äaara kon ge wo yañ, day fruy gi wo yañ. Jiili äaara joñ ge fruygi yañ wer Manwuri.

⁸Ndi 'waa ge flew yañ ma tay ti äaara Werga ndi yaçaç ra go, Day aà tes ge wo yañ do maga aà hay wo tesge nono.

⁹Ndi dus gi ra yañ go yoo wer jar wo, aà mo hay ba wo wo go haçaç dra', aà eig gi wo yañ ti äi. AÀ joñ ge wo yañ sug sug de weere äaara wo, day fer ge wo yañ le.

¹⁰Ndi fer ge ra yañ le äi sir ni jar Ejipte wo le Day ndi tayge ti äaara yañ le äi sir ni jar Asiri wo le Ndi fer ge yañ le de äaara äi sir Galaad wo de Liban, Day ngeeln kaçaç ge ra gaè.

¹¹AÀ caa ge nen maarog bonn yañe AÀ mbar ge kañgaw maarog yañ De kuëum bii Nil wo äuy hig gi wo yañ go. Mañ ge ti ciñ mani jar Asirin wo taw ge yañ go Day graw wañ mani jar Ejipten wo ya' ge yañ go.

¹²Eegre äaaran joñ ge yañ diñ Manwuri, Day aà see ge wo yañ diñ ti ëu äe, Kay diñ jag Manwuri.

SAKARI 11

AÈ äum sir ma de eegre debańn wo ge yañ

¹Libañ bul jag tiñ äon wo go, Day wuu mo kal wo roë koore sedre äon wo go,

²Ndum wee koore Sipres wo, werga koo sedre le' we go, Koore ma de wore ndilim ndilim aè seë sen wo we go! Ndum wee, koore cen ma Basan wo, Werga yoo koo maga ngeel kalge yoo äe hay bay wa mono taw we go!

³Ko ëa, ngarge jage, ndumgi jar koë horog wo mo deñ no, Werga aè seë wore äaaran we go. Ko ëa ngarge jag ndumgi weere mingir wo mo deñ no, Werga aè seë mañge ti ciñ ma bii Jurdeçeç we go.

Jar koëge ma äog wo no

⁴Waçaç do kay nono diñ Manwuri, Baa äi no ga: Koë saçaçre maga wo go diñ ma woge ngaëge mono!

⁵Jar maga yeeë wo ra mono, Ngaë ge wo ra go bay ko decoo. Wosela äuy maga yeeë ge wo ra go mono day ge gana: Suse' ne Manwuri, Werga ndi da' horog we! Day je koë rage po boñ Bay ko decoo äaara wa äuy.

⁶Werga ndi men ge jar po wo äi sir ni gaa hase, Kay diñ jag Manwuri. Ko ëa, go de haç faage jar tebere wo diñ ndi de see äi Ne kaçaçra do ti holañ äaara de see äaara Day ne wañre äaaran wo do, AÀ geëeb ge wo nen sirn yañ go Day ndi yaçaç ge ra go do äaara gaè.

⁷Do kay nono, ndi kal koë saçaçre maga hay wo go ma woge nga'ge mono, saçaçre ma de coocoo wo no. Ndi kal hoo grawre ma koë rage do äoge. Ndi kal kañ ëu ne mapo boñ ga: Barge, kal kañge ne ma lan ga Tayge. Day ndi kal koë saçaçren wo no.

⁸Ndi kal yee nen jar koëge ma swa'n wo go nen few boñ. AÀ hay srog wo wer äi go ga ndi mo ëaw see äi wa so, day, ma äaara ti see äaara mo lay no, ndi hay bay de coçoçre jag äaara wa so lay.

⁹Do kay nono ndi kal wii saçaçren wo ga: Ndi koë ge nday gaa so! Daga maga sen go nen huli mo hu mbe go, maga sen go ma yee nen mo lay no, mo yee mbe nen go lay, day maga sen wo nen gwa'ge mono, mo ree wo kaçaçra go ti holañ kaçaçra lay.

¹⁰Ndi kal mañ graw äi maga aè èen ga Barge mono, ndi kal hragge äe go ma älag tayge jag äi maga ndi hay tayn de wer jar wo äuy mono go.

¹¹Tayge jagn kal älagge go wur seno. Day saçaçre maga sen wo nen coocoo dedaň kaçaçra äuy, ga hay wo de kañ eiggi ti äi mono, kal wo koge ga mbe dosen nono aà hay diň waçaçre Manwur mbe kidolgi.

¹²Ndi kal wii rage ga: Hayga aà coo we jag äay no, haç wee poëge äin go me, hayga bay we wa lay no, ni nday joñn wee wa lay. AÀ kal wo ngaä solay ma poë mege nen solay boo hwalhwal swa'a.

¹³Manwur kal wii mege ga: Laan wo go ne je boorge, yoo se ma de wore maga aà ngaän wo solay äe nen yee mege no mono! Ndi kal hoo solay ma hwalhwal swa' no, ndi kal laage äe äi tiñ mani Manwurn ne je boorge.

¹⁴Blam äe ndi kal harag graw äi ma de äogn go maga aè èen ga tayge mono, ma älag tayge heçeçrebe ma ti holañ Judan wo go de Israyele.

¹⁵Manwur wii me ga: Grag see äo tigriñ do je koë horog ma de loëge nono!

¹⁶Werga ndi de see äi, Ndi nduu yañ de je koëge po maga nduu gi äen kay ge wer saçaçre maga wo go de yeeë nen mo gaè. AÀ wo ge kië ma kleen gaa, peçeç ge maga waçaçge de caa sen mo gaa, maga sen de el ëa mono se haç ge reege ne hen gaè. Ama aà ree ge naëy maga sen de goäre ge go, day plawn ge go haçaç ti fuçygi äaale äe taëtaëe.

¹⁷Gaali ti jar koëge ma de älaggen wo, Maga tob wo saçaçren wo go mono! Daga moslam mo car ra do, Day mo äeer ra ti nen ma äaň ware, Daga do äe mo hig go äuy, Day nen äe ma äaň war mo hu go äuy!

SAKARI 12

Cirgi ti Jerusalem go wo de budgi äe go

¹Waçaçre poçoçre maga Manwur waçaç ti Israyele. Waçaçre ma jag Manwur maga blar ngeel ma ciñ wo go, day toçoç glog tamsir lay, kne' nenterse je tabay wo ne hen äil ni lay mono.

²Koëa, diñ ga ndi de see äi ndi kol Jerusalem yañ do weehaçn yii maga go de baage soçoçge äil äin ma ma' mbar nen ti wer jar maga wo ti jeñ äe ni mo degarra äuy no. Ama ma Judan mono, sen joñ ge diñ de maga aè cir gi ti Jerusalem go mono.

³Ti wur sen mono, ndi kol ge Jerusalem yañ diñ huuli ma de poçoçre maga mañ ge de gaali do wer jar ma ti jeñ äen wo ni kara mo äuy no. Jar maga mañn ge wo mo äuy da' ge wo waçaçge ma de haçaç debaň Day wer sir ma ti tamsir wo äuy tayge wo ti äe yañ.

⁴Ti wur sen mono, Kay diñ jag Manwuri. Ndi ma' ge nen ti piiri äaaran wo yañ go äuy, Day jar yaë ragen caa ge wo heçeçne yañ go debañ, Ama day nen äi joñ ge yañ go de bulgi Ti tiñ mani Juda no, Day ndi raçaç ge nen piiri ma wer jarn wo yañ go äuy.

⁵Wañre ma Judan waçaç ge wo yañ de äil äaara ga: Jar ma äi leege Jerusalem wo diñ eegre naa no, Wer Manwur Pantway, Baa äaara no.

⁶Ti wursen mono, ndi joñ ge wañre ma Judan wo yañ do swee maga wuu De ngalge ti holañ äe koo ngil nono, Noga do wuu de do'ge Jag dol kay day aè heen yoo äaare coore ble Maga go de tayge ka' nono. AÀ ree ge wo wer jar ma ti jeñ wo ni yañ go Ti äaān war äaara lay, ti äaān guur äaara lay, Day Jerusalem joñ ge mbe yañ Ti ngeel äen Jerusalem ni äa.

⁷Manwur yaçaç ge mburyug ma Judan ge wo go äa, Nen maga sagge ma ti tiñ mani Dafid no, Sagge ma jar ma Jerusalemn wo Mo ur go ciñ ti Juda wa.

⁸Ti wursen mono, Manwur koë ge jar Jerusalem wo yañ. Hayga mapo boñ ma' äaale we yoo äaara no, AÀ joñ ge ti wursen do Dafid nono. Day tiñ mani Dafidn joñ ge yañ do Baa nono, Do je peelee Manwur pel äaara nono.

Ro huuli go ti ngeeln wo äuy

⁹Ti wursen mono, Ndi kië gi faage ma älag wer sir wo yañ go äuy, Maga nduu gi wo dur Jerusalem mono.

¹⁰Do kay no mono, ndi dus gi nenterse Äil de el wo de nenterse ma joñ kamkam yañ le Ti tiñ mani Dafidn wo de jar Jerusalem wo, Day aà ngië gi wo nen yañ le see äi, Je maga aà hay tuur ne wo go mono, AÀ ra ge wo huli äe yañ Do maga aè ra huli weel deboñ nono. AÀ ra ge wo yañ ti äe de haçaç debañ, Rage wo yañ ti äe de haçaç debañ do jag weel nono.

¹¹Ti wursen mono, Ro huli ma Jerusalem joñ yañ kluu debañ Do ro huli ma Hadadrimmon nono Ti log ma Megiddo no.

¹²Sirn joñ ge yañ nen ro huli, Moobe ma honla äuy go sare: Moobe tiñ mani Dafidn go sare, Day naare wo go sar lay. Moobe tiñ mani Natan go sare, Day naare wo go sar lay.

¹³Moobe tiñ mani Lefin go sare, Day naare wo go sar lay Moobe mani Semey go sare, Day naare wo go sar lay.

¹⁴Moobe ma lan wo äuy Moobe ma honla äuy go sare, Day naare wo go sare.

SAKARI 13

¹Ti wursen mono, AÈ bul gi kaçaçge bii yañ ne Tiñ mani Dafid no, De jar Jerusalem wo, Ma façaç älagge äaaran wo go de De demge äaara no.

Manwur caa ge wer soçoçre wo yañ go de jar waçë waçaçre Baa ma de gete' wo no

²Ti wursen mono, Waçaçn do kay nono, diñ Manwur Pantway Ndi yee ge nen ëu soçoçre wo yañ go äi sir no Nen maga aè mo fer ëig ti äaara wa so hase. Ndi yee ge nen jar ndar nen waçaçre ma jag Baa wo yañ go de ëiggi ma de demgen wo no.

³Hayga jobo naa nen waçaçre we pa no, AÀ joñ ge mokay pan äe wo de man äe Maga biñ wo ne go mokay waçaç ge wo yañ ne hen ga: Ndo joñ ge caw tenen gaa, Werga ndo hay carge ti ëu Manwuri! diñ gete'e. Day pan äe wo de man äe maga biñ wo ne go mono, Turn gi wo go, de maga aà naa nen waçaçre we no.

⁴Ti wursen wo mono, aà joñ ge mokay Jar ndar nen waçaçre kol ge wo de soçoçre ti waçaçre äaara maga saara ndar nen äe mono, wosela äuy yoo äaara go ti ma äe, De maga aà ndar ge wo nen waçaçre we mono. AÀ laa ge wo oçoçbe ma kluu ma de fuçy ti nen maga Saara mo bag bii jar gaa so.

⁵Wosela äuy yoo äaara waçaç ge yañ ga: Ndi bay diñ je ndar nen waçaçre wa, Ndi diñ je jeege siri Werga aà yee me le go yeege ti klee äi äaa.

⁶Ama aè waçaç ge yañ ne hen lay ga: Waçaçge ma sen de car moge do mo deñ diñ waçaçge maysela? AÀ fer ge waçaçre yañ ga: Sen diñ waçaçge maga aè hay mbar me le Liñ ni jar maga hay wo da mege mono.

AÈ ko we patala ga Manwur diñ Baa ma cwaçy no

⁷Moslam, puçy go see je koë ge äi no, Day, see je maga wuur äi sirn de kaçaçra mono! Kay diñ jag Manwur Pantway. Caa je koëge no, Day ni saçaçren mo dus wo äil go, Day ndi coñ ge ge do äi yañ ne ma kleeren wo no.

⁸Do kay nono äi sirn äuy, Kay diñ jag Manwuri. AÈ caa äil äe we swa' no, ma äog Maga aè caa ge ma sen wo go mono saara huë gi wo go, Day ma lan wo mono sen gwa' ge wo yañ ni lay.

⁹Ma de swa' maga gwa'ge mono ndi äo'n ge nen wuu Day ndi yorn ge go, Do maga aè yor boo solay nono, Ndi lamn ge yañ Do maga aè lam boo biñni nono, AÀ ëe ge ëu äi yañ, Day ndi co' ge sug äe yañ. Ndi waçaç ge yañ ga: Jar äin diñ saara! Day se waçaç ge yañ ga: Manwur diñ Baa äi no!

SAKARI 14

Durgi ma blam tawwn wo de nduugi Manwuri

¹Koëa, wur naw mani Manwur yañ le age! AÈ äes ge feçeçre äayn de see äayn wo yañ go Ti holañ äay ni äay ni doge.

²Ndi tay ge ti wer sir wo yañ le go Jerusalem äuy ma durgi AÈ yaçaç ge äi leegen yañ, AÈ dag ge tiñ wo yañ go hrab hrab, Day aè suë gi yañ de naare äay wo, AÈ hoo ge nus äi leege no, raw ge yañ de äe, Ane te jar maga gwa' ge wo mono, Sen gwa' ge wo mbaara äi leege ni.

³Manwur kal ge yañ go, Day dur gi wer sir sen wo yañ Do maga àà hay dur ti wur durgin nono.

⁴Äaale äe kañ ge yañ ti wursen Ti huuli maga koore Olife wo ti äe mono, Maga de ngafge de Jerusalem, Wo nen wer no kay mono. Huuli maga koore Olife wo ti äe mono Celer ge yañ go ti gisiëgi nen wer lay, nen pel lay Caa ge log yañ ti holañ ni kluu debañ Nus huuli mapo boñ ya' ge yañ wo go nen äaño gloñhwede, Nus ma lan ya' ge yañ wo go nen äaño ni waçybane.

⁵Do kay nono, nday dañ ge yañ wo go Ti log huuli äin wo. Werga log huulin wo ge wo go kañge haçaç Atsale. Nday dañ ge yañ do maga nday hay Ëee pel daëge sir ma ti wur mani Osiyas Wañ Judan nono. Manwuri, Baa äin nduu gi yañ Day, jar äe ma bay äagn joñ ge wo yañ wer äe.

⁶Do kay nono ti wursen mono, Poëag joñ ge gaa, ceeree joñ ge gaa, Glas joñ ge gaa lay

⁷AÀ joñ ge diñ naw maga go ni no boñ no, Naw maga Manwur de koge äe, Maga joñ ge mokay bay diñ ngeel ceeg wa lay, Bay diñ ngeel suñ wa lay Ama wo dayge ge de law no kay mono poëag naa ge nen yañe.

⁸Do kay nono ti wursen mono, Bii ma de siggi yigyig kal ge yañ le go Jerusalem, Plaño yuu gi yañ wo nen jag maarog ma nen wer no, Plaño yuu gi yañ nen jag maarog ma äaño lay. Sen joñ ge dosen nono de yaale lay, ti ceege lay.

⁹Manwur joñ ge diñ Wañ ma ti tamsirn äuy. Ti wur sen mono, Manwur joñ ge diñ Baa ma boñ no, Day ëu äe joñ ge diñ ëu ma boñ no.

¹⁰Sirn äuy joñ ge go do Araba nono, Le Geba ka' haçaç go Rimmon Nen äaño ni waçyban Jerusalem Day Jerusalem joñ ge yañ go de mañge ciñ Day joñ ge ti ngeel äe ni, Le jag tiñ mani Benjamin ka' Haçaç go ti ngeel jag tiñ ma tañgu no, Haçaç go jag tiñ ma de heer coçoç wo no. Day haçaç le ti tiñ ma de geçeçre ma Hananeyel no, Haçaç go ti ngeel haçe feçeçre mani wañ no.

¹¹AÈ lag ge yañ de tiñ äil äe Day fen maga go de diggi joñ ge gaa so, Jerusalem hay ge yañ go de yoçoç ti.

¹²Mokay diñ bulfuçñ maga Manwur äo'ge ne wer jar Wo ti äuy maga wo ge wo de sode äaaran wo dur Jerusalem mo äuy no. Hoçoçgesee wosela äuy buu gi go deele deñ, Nen äe buu gi wo le go äi hul äaaran ni kaë kaëe, Day trum äe buu gi le go jag äe ni ka'a.

¹³Ti wursen mono, Manwur joñ ge ree ma gijig gijig debañ yañ ti holañ Äaara je ma lan ëaw ge do je ma lan yañ Day je ma lan mañ ge do yañ ciñ see je ma la no.

¹⁴Juda dur gi yañ äi leege Jerusalem, Day aè tay ge horog ma ti wer sir ma ti jeñ wo ni kara Äuy yañ go pur debañ: Boo biñni wo, boo solay wo, de oçoçbe wo ra.

¹⁵Bulfučñ le' ge go ne piiri wo ti lay, Gerheç wayla wo, manyoñoño wo, gerheç wo, De horog maga joñ ge wo mbasga sen ni mo äuy, Bulfučñ sen joñ ge de mañ ma lan pa.

¹⁶Do kay nono, jar maga gwa' ge wo yoo wer sir Maga hay nduu wo dur Jerusalem mo äuy, Wo ge wo yañ nen kiñgi tum Ma le' mondra pel wañ, Manwur Pantway, Ma joñ few mburyugi.

¹⁷Do kay nono hayga, wer jar po wo ti sir la, Bay wo we woge Jerusalem Ma le' mondra pel wañ, Manwur Pantway wa no, Baa ra ge ni äaara gaè.

¹⁸Hayga wer jar Ejipte Bay wo we woge wa, hayga aà nduu wo we gaa no, Baa ra ge ni äaara gaè. Sen joñ ge diñ bulfučñ maga Manwur Bo'n ge ne wer sir maga wo ge wo Jerusalem Ma joñ few mburyug gaa mono ti.

¹⁹Sen joñ ge diñ bon maga da' sir Ejipte, Diñ bon ma da' wer sir lan wo äuy maga Bay wo woge joñ few mburyug wa mono.

²⁰Ti wursen mono, aè yer ge yañ Ti kondoloñ ma soole piirin ga: Debay äag mani Manwuri no! Day teäoole maga wo äi tiñ mani Manwurn mono Joñ ge wo do kalis ma ti ngeel sië jagn nono.

²¹Teäoole maga wo Jerusalem de Juda mo äuy Joñ ge wo bay äage, ma Manwur Pantway. Jar maga nduu gi wo joñ siigi jag mo äuy, Hoo ge wo ra yañ ma kar naèy. Day jar joñ trere joñ ge äi tiñ mani Manwur Pantwayn Ti wursen gaa so.

MALASI

MALASI 1

Manwur hay da jar Israyel wo

¹Ree poçoçre maga Manwur hay waçaçn ne Malasi maga a mo waçaçn ne jar Israyel wo mono.

²Manwur gano: Ndi hay da nday. Ama nday kal gana: Ndo da wuur de mayla? Esaw bay diñ weegeman Jakob wa yawla? Kay diñ jag Manwuri. Ba laybla' ndi hay da Jakobe.

³Ane ndi hay da Esaw gaè. Ndi hay kol huuli äe maga a hay de hayle ti äaara go diñ ngeel ma poëag poëage. Ndi hay haç feçeçre äen wo go ne weà ma äi puuli wo.

⁴Jar Edom mo waçaç ba wo ga: AÈ hay älag wuur go, ama wuur fer yañ mbe boor feçeçre wuur wo ciñ ni no. Manwur Pantway gano: AÀ mo boor wo mbaara, day ndi mbugn yañ mbi go pa. AÈ kol yañ ëe sir äaaran ga sir jar ma debaycoçoçre wo, Sir jar maga äil Manwur de soçoçge ne hara ti ma tum mono.

⁵Nday kon yañ de nen äay day nday waçaç ge yañ de jag äay gano: Kluu mani Manwur cegaë hagu sir ma Israyel go.

Jar Israyel bay wo hoor sug ti Baa wa

⁶Weel hoo sug ti pan äe, gebe hoo sug ti je maga se gebe äe mono. Hayga ndi diñ Paçaçbe no, hooge sug maga aè nen hooge äe ti äi gen yawla? Hayga ndi diñ Wañ no, heçeçge maga aè nen heçeç ndi mo na gen yawla? Manwur Pantway wii jag äay nday jar sië jag maga nday mbuë fo ëu äi mono. Nday gano: Wuur hay mbuë fo ëu äo de mayla?

⁷Nday a de reege ma de ëag ti ngeel sië jag äi no, Day nday fer ga: Wuur hay joñ ëag mo see de mayla? Diñ wer maga nday waçaç gana: Ngeel reege mani Manwurn mbe nen maga aè mbuë fo äe mono.

⁸De maga nday a sii jag ne ndi de horog ma reçw mono, Sen bay diñ älagge wa yawla? De maga nday a pel äi de horog ma leñ noga ma de ceege mono, Sen bay diñ älagge wa yawla? Wo de äe haçge ne wañ äon ëala? AÀ yaçaç mbe waare äo yañ de el yawla? Waçaçn diñ Manwur Pantway.

⁹Patala puë wee ciñ dosen nono ma tos Baa, Maga aà mo ko decoo naa ëa so la! Joñ sen na diñ nday tu so mono. AÀ yaçaç mbe jag äay yañ de el yawla? Waçaçn diñ Manwur Pantway no.

¹⁰Naa see ëala! Wose yoo äay ga teçg jag tiñn wo yañ go, Nen maga nday mo ngal wuu de koëkoë ti ngeel sië jag äin wa so mo la? Nday bay de coçoçre jag äi me' wa has äuy. Manwur Pantway waçaç dosen nono. Feçeçre maga nday haç ra me mono, Ndi bay da yaçaç rage go ne nday do wa.

¹¹Gahaçyla, de maga wur naa wer le mo haçaç wo go le'ge gesiñ mono, Ëu äi kluu yoo wer jar wo ra. Go ti ngeel äuy aà roë fen foçoçre ti ëu äi, Day aè a de feçeçre ma de façaçge wo haçge ne ndi, Werga ëu äi kluu yoo wer jar wo ra. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

¹²Ama nday ma äayn nday älagh go, werga nday gano: Ngeel reege mani Manwurn go de demge, Day fen maga aè da'n le ni diñ reege maga aè bay nen hoo sug ti äe wa.

¹³Nday gano: Sen diñ gayri ma eçla! Day nday mbuë fo äi. Manwur Pantway waçaç dosen nono. De dañ sen äuy pa, nday a pel äi na diñ de fen maga aè ban le freñ, Diñ maga sen leñ noga sen de ëarge see. Sen mono diñ feçeçre maga nday haçn me ra mono. Ndi day mbi yañ yaçaç do äay de äaara yawla? Waçaçn diñ Manwuri.

¹⁴Faëge ti je jaçë see maga sen mbe de fen ma twar yoo horog äen wo no, Day raw bage ma haçge ne Manwur diñ horog ma de ngogre mono. Gahaçyla Manwur Pantway waçaç gano: Ndi diñ wañ ma kluu, day aè joñ heçeçne do ëu äi yoo jar wo ra.

MALASI 2

Manwur ruu jar sië jagh wo

¹Mokay patala diñ ruugi ne nday, nday jar sië jagh no!

²Hayga nday co' sug we gaa, Day nday kañ jiili äay we ma haç togoëge ne ëu äi gaa no, Ndi äo' ge faëge yañ le yoo äay, ndi faë ge bosa' äay wo yañ go. Manwur Pantway waçaç nono. Kidolgi ndi faë bosa' äayn go, Wer maga nday bay de kañ ti äay ti äi wa mono.

³Ko wee, ndi de see äi ndi go mañ ma caa wer äay. Ndi äod ge nday yañ de mbiiri nene, Diñ mbiiri feçeçre maga nday id ra ti wur few äayn wo mono, Day aè trom ge nday yañ wo go de äaara äuy.

⁴Sen aà yañ go ne nday ti ti wur sen de el ga ndi hay ruu nday we, Nen maga tayge jag maga ndi hay tayn de Lefi mo hay ma tum. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

⁵Tayge jag maga ndi hay tayn de äe hay diñ tayge jag ma tenen wo de jam. Ndi hay haç ra nene maga aà mo joñ heçeçne do äi. Kidolgi aà hay joñ heçeçne do äi lay, Hay tem wer ëu äi lay.

⁶Jag liñgi ma cwaçyn hay jag äe, Day aè da' waçaçre gete' jag äe gaa hase. Aà hay see wer äi nen jam, ti faage äe de deele. Aà hay far jag jar debaň go ti älagge.

⁷Gahaçyla aè nen da' kogen na jag je sië jagh no, Day aè wii jag liñgin na jag äe, Wer maga a diñ je peelee mani Manwur Pantway.

⁸Ama nday ma äay nday hay cel go, nday men fagen go. Nday kol jag liñgin go diñ fen maga äaale jar debañ mbar wo ti äe Nday hay cegaë go ti tayge jag mani Lefi no. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

⁹Ane ndi äin ndi kol ge nday yañ go jar feg ti. Ndi fer ge nday yañ go gesiñ pel jar wo äuy, Wer maga nday bay seege ti faage äin wo wa, Werga nday le' naa wer jag liñgin wo mokay nday joñn ti äaã.

Jar Israyel lag wo ti tayge jagn gaa

¹⁰Naa äuy mono, pan naa bay boñ wa yawla? Joñ naa mona bay diñ Baa ma boñ wa yawla? Day wer mayse ga naa lag huli ne kaçaçra ti, Haçaç kol go ma mbuë fo tayge jag mani paçaçre naan wo la?

¹¹Juda hay lag huli. Aë hay joñ fen ma de älagge äi sir Israyel wo de äi leege ma Jerusalem no. Gahaçyla Juda hay mbuë fo fen maga sen hay go diñ ma Manwur ga Manwur dan go. Aä hay da may mani baa ma waare no.

¹²Manwur naa ge je maga joñ fen ma sen yañ go, Je maga tenen ye' day de yiñ jag mono. Aä naan ge yañ go yoo jar ma ti wer mani Jakobn wo, Day aä naa ge go na diñ je maga a haç mopo ne Manwur Pantwayn mono.

¹³Fen maga nday joñ mokay pa no: Mberbe äay, de ro wo de ndumgi äay yaçaç wo ngeel sië jag mani Manwurn go, Haçaç nen äe bay ko fen maga aë haçn nene mo wa so lay, Se bay yaçaç do äay de mopo wa so hase.

¹⁴Day nday fer wiigi ga: Wer mayla? Diñ wer maga Manwur hay diñ je sedewa ti holañ äay De waçy maga ndo hay dan ti joçoç äo mono. Ndo hay bay seege see äe de deelee wa, Ba mbe de maga a diñ waçy äo, diñ waçy äo maga ndo hay tay jag de äe mono.

¹⁵Jobo maga eiggi ma de el yañ de gwa'ge äil äe me' ëa mono, Hay joñ fen ma kay ti boñ gaë. Jobo boñ hay joñ ne, day aä hay joñn lela? Wer maga aä hay kië mbarga maga Baa hay waçaç ga se haçn yañ nene mono. Dosen ko wee see äay nen eiggi äay de ele: Daga jobo mo mbuë fo waçy äe maga se dan ti joçoç äe mo wa.

¹⁶Gahaçyla ndi de caa hee de busgi kaçaçra no! Manwuri, Baa ma Israyel waçaç dosen nono. Ndi bay da je maga laa oçoçbe go ne wañ ti mo wa mo wa. Manwur Pantway waçaç dosen nono. Dosen ko wee see äay de el nen eiggi äay: Hay wee diñ jar lag huli wa.

Manwur aä ge caa kiida jare

¹⁷Nday gay Manwur de waçaçre äay wo, day nday ga: Wuur gayn de mayla? Diñ de maga nday waçaç gana: Wosela äuy joñ älagge we no, Je ma sen de coçoçre jag Manwuri. Nday ga aä joñ fruygi na diñ ti jar ma dosen wo nono. Noga nday waçaç pa gana: Baa ma car kiidan gen yawla?

MALASI 3

¹Ko wee, ndi äo' ge je peelee äin yañ wo: AÄ äo' ge faage yañ wo go me pele. Mo so no, kola diñ maga Wañkluu maga nday de kiëgi äe aà we la yaw. Ko wee, je peelee tayge jag maga nday de dage äe yañ le age. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

²Wose kaçaç yañ ma ooge pel naw wur age äen la? Wose oo ge yañ deele ti wur maga aà naa ge nen mo la? Gahaçyla a do wuu mani je yor boo nono, Do cuu mani je ywil faage nono.

³AÄ hay ge yañ gesiñ do je ma ëee boo solay day ray sir ma nen äen go nono. AÄ façaçge weere mani Lefi wo yañ go, Façaç ge ra yañ go doge aè yor boo biñni wo de boo solay nono, Day saara joñ ge yañ go diñ ma Manwuri ma haç feçeçre nene ti faage äe keëede.

⁴Dosen feçeçre maga Juda wo de Jerusalem haç ge wo ra, Kol ge wo yañ de coçoçre jag Manwur do ma ti wurpo nen kiñgi ma äaan wo nono.

⁵Ndi ya' yañ le see äay ma caa kiida no. Ndi joñ ge sedewa yañ deparday Ti jar kañ halgen wo de jar figliw wo no, Ti jar maga haë wo ti gete' mono, Ti jar maga bay wo poë jar joñre äaaran wo ti faage äe wa, Bay wo hoo sug ti waçy dewurn wo de weel holgen wa, Joñ wo bon waare no, day bay wo joñ heçeçne do äi wa mono. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

⁶Gahaçyla ndi diñ Manwuri, ndi coo gaë. Day nday ma äay weere mani Jakobn mono, AÈ caa ge wer äay go gaë.

Waçaçre ti dim wo

⁷Tiñi wer le ti kal mani paçaçre äay wo haçaç mono, Nday hay cel go nday men jag liñgi äin wo go. Nday hay äaw ra gaë. Fer wee le see äi, ni ndi fer yañ wo see äay lay. Manwur Pantway waçaç dosen nono. Day nday gano: Wuur mo fer le na ferge la?

⁸Je tabay kaçaç mbe we ma jaçaç Baa yawla? Gahaçyla nday jaçë ndi day nday fer gana: Wuur hay jaçë mo ti mayla? Diñ ti dim wo de feçeçre maga nday haç ra mono.

⁹Faëge le' ne nday ti day nday krub äuy nday jaçë ndi.

¹⁰A wee le de dim äayn wo äuy äi tiñ horog no, Nen maga reege mo hay äi tiñ äi no. Lam wee mbay ndi dosen no ëala, ni nday ko ge yañ: Ndi buñ gi jag ngeel ma ciñ yañ go ma cwaa bosa' ma kluu ne nday ti. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

¹¹Je ma ree feçeçren ur we le no, ndi niin yañ go ne nday ti, Day se älag ge mbeere feçeçre ma ti sir äay go gaë. Koo tllum po gwa' ge bay le'ge äil pay äay wo boñ gaë. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

¹²Wer jar wo äuy waçaç wo yañ ti äay ga nday diñ jar ma de fruygi, Werga sir äayn kol ge yañ diñ sir ma de feçeçre ma de woren wo äili. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

Bosa' ti jar joñ peele ne Baan wo

¹³Manwur gano: Nday waçaç waçaçre ma de tuu me see. Day nday gano: Wuur hay waçaç ree may ti holañ wuur ti äo la?

¹⁴Nday hay waçaç gano: AÈ joñ mbe joñre ne Baa la koëkoëe. Naa hay da' ba mayse ti hooge sug ti jag liñgi äe no, Ti seele nen lawge wer Manwur Pantwayn la?

¹⁵Patala naa ko ga jar ma ti grañ wo jag de fruygi. Kidolgi jar maga joñ wo älagge sen wo go de ngesge yaw. Kidolgi aà jaçë wo Baa, day saara dañ mbaara go.

¹⁶Day jar maga joñ wo heçeçne do Manwur raw wo waaç waçaçre ti holoñ äaara: Manwur raw hayge eñ co' sugi, kal laa waçaçre äaara no. AÈ raw yer kefder ma eig ti pel äe ti jar maga joñ wo heçeçne do Manwuri, Day heçeç wo ëu äe mono.

¹⁷Aà kol wo yañ diñ jar äi, Manwur Pantway waçaç dosen nono. Aà joñ wo yañ diñ jar ma äi ti see äi nen wur maga ndi de 'wuçygi äe mono. Ndi gel ra yañ go do maga jobo gel weel äe maga de joñ joñre nene go nono.

¹⁸De sen ni mo pa no, nday ko ge fen maga ärew äil je ma keëedn Wo go de je ma de älaggen yañ, Je maga joñ joñre ne Baa wo de je maga bay joñ joñre nene wa wo yañ go.

¹⁹Gahaçyla, wur yañ le age, Wur ma sen go de jii wuu do tu maga aè hay ngal wuu ni hiä nono. Jar ma ti grañ wo äuy de jar maga joñ wo älaggen Kol wo yañ do dramgi nono wur se maga le de age doë ra yañ go. Manwur Pantway waçaç dosen nono. Aà men ge kaçaçge noga jag do po ne ra me' gaa hase.

²⁰Ama nday äay jar maga nday de joñ heçeçne do ëu äi mono, Wur ma keëed naa wer yañ le ne nday ti de peçeçgen wer äe. Wur sen mono, nday laa yañ go siigi, Day nday yoor yañ do weere dere maga laa wo le go äi kaw wo nono.

²¹Nday see yañ go ne jar ma de älaggen wo ti, Werga aà kol ge wo yañ äaale äay do saçaçge nono. Sen na ti wur maga ndi de 'wuçygi äe mono. Manwur Pantway waçaç dosen nono.

²²Eig wee ti ti jag liñgi mani je joñre äi Moyis. Ndi hay haç waçaçre äi ma de yergen wo le ne hen De jag liñgi ma äod faage waçaçre äin ti huuli Horeb Maga aà mo kañ nen jar Israyel wo äuy ti äaara mono.

²³Ko wee, ndi de see äi ndi äo' ge Eli je ndar nen waçaçre Baan yañ le ne nday, Tañgu maga naw mani Manwur a mono, naw se ma kluu ga joñ heçeçne lay mono.

²⁴Aà fer ge jiili paçaçreben wo yañ le ti weere äaara wo, Fer ge jiili weeren wo yañ le ti paçaçre äaaran wo lay, Do heçeçne maga ndi day la ndi àà go frum sir no.

Tupuri - All Bible

MATIYE

MATIYE 1

Moore Yeso wo

(Ko äil Lug 3.23-38)

- ¹Moore Yeso Kris wo mo ta' no: AÀ wo diñ jar ma ti äiñi mani Dafid wo de Abraham.
- ²Abraham biñ Isag, Isag raw biñ Jakob, Jakob raw biñ Juda wo de heçeçe äen wo.
- ³Juda raw biñ Fares wo de Sera (man äaara diñ Tamar), Fares raw biñ Esrom, Esrom raw biñ Aram,
- ⁴Aram raw biñ Aminadab, Aminadab raw biñ Naasoñ, Naasoñ raw biñ Salmoñ,
- ⁵Salmoñ raw biñ Bowas, (Rahab diñ man äe) Bowas raw biñ Obed (Rud diñ man äe), Obed raw biñ Isayi.
- ⁶Isayi raw biñ Dafid wañ no. Dafid raw biñ Salomoñ, (man äe hay diñ waçy Uri).
- ⁷Salomoñ raw biñ Robowam, Robowam raw biñ Abiya, Abiya raw biñ Asaf,
- ⁸Asaf raw biñ Josafad, Josafad raw biñ Joram, Joram raw biñ Osiyas,
- ⁹Osiyas raw biñ Jowatam, Jowatam raw biñ Akas, Akas raw biñ Esekiyas,
- ¹⁰Esekiyas raw biñ Manase, Manase raw biñ Amoñ, Amoñ raw biñ Josiyas,
- ¹¹Josiyas raw biñ Jekoniyas wo de heçeçe äen wo, nen kiñgi maga aà hoo jar Israyel wo wo go ti dañgay Babilon mono.
- ¹²Blam maga aè hoo jar Israyel wo wo go ti dañgay Babilon, Jekoniyas raw biñ Salatiyel, Salatiyel raw biñ Sorobabel,
- ¹³Sorobabel raw biñ Abiyud, Abiyud raw biñ Eliyakim, Eliyakim raw biñ Asor,
- ¹⁴Asor raw biñ Sadog, Sadog raw biñ Akim, Akim raw biñ Eliyud,
- ¹⁵Eliyud raw biñ Eleyasar, Eleyasar raw biñ Matañ, Matañ raw biñ Jakob,
- ¹⁶Jakob raw biñ Josef war Mari maga biñ Yeso, maga aè èen ga Kris mono.
- ¹⁷Dosen wer äaara raw jag ge le wer kaçaçra ka' hwal ti naa, tiñi wer le de Abraham haçaç go biñ Dafid, tiñi wer de Dafid haçaç go ti wur maga aè hoo jar Israyel wo wo go ti dañgay Babilon mono hwal ti naa pa. Tiñi wer de kiñgi sen haçaç go nen kiñgi maga aà biñ Krisi, hwal ti naa pa.

Biñgi Yeso Krisi

(Ko äil Lug 2.1-7)

¹⁸Yeso Kris biñ do kay nono. Mari man äe hay go de yaçaçge ne Josefe. Ama Mari bay go de woge wer äe waçy äe wa ëa kway, ko la se mañ äiili we go de Nenterse ma bay ëagn yaw.

¹⁹Josef je ma de yaçaçge äen hay diñ je ma seege ti faage Baa de deele, äil äe laa dage ga se mo mbuë soçoçre Mari go yoo jar poëag wa, aà raw ëiggi ga se men Mari go bay waçaçre ti.

²⁰Josef de ëiggi dosen no kay, je peelee Wañkluu raw naa nen see äe ne hen nen lwa'ge, raw ëeage äe ga: Josef moo Dafid no, joñ heçeçne ga ndo da waçy äo Mari gaa wa, werga mbarga ma äil äen joñ nen nduugi le diñ de Nenterse ma bay ëage.

²¹Aà biñ gi weel yañ ge, ni ndo kañ ëu äe ga Yeso, werga aà yaçaç ge jar äen wo yañ go jag älagge äaaran wo.

²²Waçaçre sen mo deñ äuy raw wo leëge go ti jag fen maga je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçaç go ti äe ga:

²³May tigli maga je twar bay de woge see äe wa mañ ge äiili yañ, biñ gi weel yañ, day aè ëen yañ ga: Emanuwel.

(Wer äe ga Baa yoo naa.)

²⁴Josef wo go puçygi mokay, raw joñge doge je peelee Wañkluu riñ nono, kal mañ Mari waçy äe.

²⁵Ama se laa wo ge see äe gaa, haçaç Mari wo go biñ mbarga se maga Josef kañ ëu äe ga Yeso mono.

MATIYE 2

Jar ma de ko wer feçeçre a wo ko Yeso

¹Yeso biñ Betlehem äi sir Jude, ti kal maga Herod hay diñ wañ mono. Blam biñgi äe, jar ma de ko wer ger wo le nen were, raw wo nduugi Jerusalem.

²Aà raw wo wiigi ga: weel maga biñ la ga joñ ge diñ wañ jar Jwif mono, aà la gen yaw äa? Werga wuur ko ger le de naage ti äe le nen wer haçaç, day wuur a leë mondra pel äe.

³Herod wañ wo laa waçaçre sen mokay, heçeçne raw joñge äe debañ, jar ma äi leege Jerusalem wo äuy dosen no lay.

⁴Aà raw tay ti wañre jar sië jag wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa ma yoo jar äen wo, raw wii rage ga: Äa Mesi hay nen biñgi na gen äa?

⁵Aà raw wo fer waçaçre ne hen ga: Wo Betlehem äi sir Jude, werga je ndar nen waçaçre Baa go hay yer waçaçre sen we go ga:

⁶Ndo Betlehem ma äi sir Jude, Ndo bay de peçeçre yoo äi leege ma Juden wo wa hase. Werga wañ maga koë ge Israyel jar äin wo mono, Kal ge le go diñ ni äo.

⁷Blam sen Herod raw ëe jar ma de ko wer feçeçren wo le see äe freñ, raw wii rage ga aà mo ngaä wo naw maga gern naa nen wur sen ne se ti ngeel äe keëede.

⁸Blam sen se raw laa rage wo Betlehem, raw riñ rage ga: See wee kië weeln de el, day nday wo we da' ge äe no, ni nday kañ wee nen äi wo ti äe lay, nen maga ndi de see äi, ndi wo le' mondra ne hen pel lay.

⁹Jarn wo wo laa waçaçre wañ laa, aà kal wo rawge, raw wo ko ger maga aà hay kon wo le keäaa nen wer de seege wo pel äaara caw. Gern wo nduugi ciñ ti ngeel maga weeln de äo' ge ni mokay, gern raw ooge.

¹⁰AÀ wo wo ko gern de oo le mokay, äil äaara raw fuggi go feh feh debañ,

¹¹aà raw wo laa ge tiñma, wo wo da' weeln de man äe Mari. AÀ raw wo laa koyoçgre gesiñ, raw wo goñ weel no. Blam sen saara raw bud feçeçre äaaran wo go, raw wo haç feçeçre ne hene, boo biñni wo de gumgum maga foçoç façyfaçy wo de trusa.

¹²Blam sen je peelee Baa raw riñ rage nen lwa'ge ga aà mo fer wo se Herod wa so. AÀ raw wo mañ faage ma tigriñ, raw wo äi sir äaara.

A dañ go de Yeso Ejipte

¹³Blam maga jar ma de ko wer feçeçren raw wo raw, je peelee Wañkluu raw naa nen see äe ne Josef nen lwa' ge ga: Ur go ciñ, hoo mbargan wo de man äe, dañ wo go Ejipte hay wo go ni, haçaç ndi fer yañ riñ moge ga: fer mbo le so, werga Herod de kië weeln ga se 'warn go.

¹⁴Wersen Josef raw mañ weeln wo de man äe, kal rawge de äaara Ejipte de suñ ni.

¹⁵AÀ raw hayge wo go Ejipte ni, haçaç go ti wur maga Herod wo go hugi mono. Waçaçre maga je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçaçn go ga: Weel äin le go Ejipte, ndi ëen le liñ. Waçaçre sen raw le' ge go ti jag äe so.

AÈ ìjd weere kleere wo go

¹⁶Blam sen Herod wo koge ga jar ma de ko wer feçeçren jaçë wo se jaçëge mokay, äil äe raw soçoçge debañ. AÀ raw riñ jar ga aà mo wo wo ìjd weere twerpiiri ma Betlehem de sir ma ti äen wo go ni kaara äuy, ma kiñgi äog äog wo, hay bo maga kiñgi äaara day wo go dosen no gaa, do maga se hay laa jag jar wo ga gern naa nen de ngar ngeel sen no kay mono.

¹⁷Waçaçre maga Jermi, je ndar nen waçaçre Baa go hay siin go mono, ree sen la raw le' ge go ti jag äe so. AÀ ga:

¹⁸AÈ le de laa ngar jag le Rama, Ro wo de ngar ge jag debañ deñ. Diñ Rasel de ra weere äen wo. AÀ bay yaçaç jag ga jobo mo coä nen se boñ dra' wa, werga aà wo go de huli mono.

Josef fer le äi sir Israyel

¹⁹Herod wo go hugi mokay, je peelee Wañkluu raw naa nen see äe ne Josef nen lwa'ge le Ejipte,

²⁰raw riñgi äe ga: Ur go ciñ, hoo mbargan wo de man äe, fer de äaara äi sir Israyel, werga jar ma kië weeln ga saara 'warn go, aà huë wo we go.

²¹Wersen Josef raw urgi go ciñ señ, raw hoo weeln wo de man äe, fer ferge le de äaara äi sir Israyele.

²²Ama aà wo laage ga Arkelaws kol we wañ Jude ti ngeel pan äe Herod, aà raw joñ heçeçne ma woge hayge äi sir se no. Blam maga lwa'gen wo kañ nen äe go ti waçaçre sen, aà kal rawge wo go äi sir Galile,

²³raw hayge go äi leege maga aè een ga Nasared mono. Waçaçre maga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay siin wo go ga: AÈ een ge yañ ga Nasariyeç mono, ree sen la raw le' ge go ti jag äaara so.

MATIYE 3

Waçaçre maga Jañ ma joñ batem jar no siin mono

(Ko äil Mark 1.1-8; Lug 3.1-18; Jañ 1.19-28)

¹De ngar ngeel sen Jañ ma joñ batem jar raw woge ti puuli ma Jude, raw tiñi wer 'waë äay,

²ga: Coö wee eiggi äay ma de älaggen de deele tigriñ, werga wur twaywañ ma ciñ kos we go.

³Jañ diñ je maga Esayi, je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçaç go ti äe ga: Je tabay yañ le 'waa äay ti puuli ga: Kne' wee blam faage Wañkluun go, Raë wee faage ma kleeren wo go ne hen de deele eeger eegere.

⁴Oçoçbe ma ti Jañ de joñ ge de fuçy yoñyoñ, aà sa' äil äe de mblaaga hoçoçge, ree diñ mapoë wo de noo yoçoçre ma koore.

⁵Jar ma äi leege Jerusalem de ma äi sir Jude wo, de ma jag pyew Jurdeñ wo äuy, raw wo age see äe.

⁶AÀ raw wo äoë jag go ti älagge äaaran go tinoo nen jar poëag äuy, Jañ raw joñ batem äaara go nen pyew Jurdeñ.

⁷De maga Jañ wo koge ga Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç wo de age le see se maga joñ batem saara go lay mokay, raw riñ rage ga: Nday cwe wer mani yee no, wose riñ wee ga nday dañ bon maga Baa joñ wee ge de äe yañ go la.

⁸Joñ wee joñre maga jar mo ko see äe ga nday coo eiggi äay ma de älaggen we de deele tigrĩ.

⁹Eig wee diñ do maga nday de waçege äe de äil äay ga: Abraham diñ pan äay na eçn la wa, ndi riñ nday ga Baa de kaçaçe ma kol weere ne Abraham de huuli ma lag wo no.

¹⁰AÈ yañ go de kne' klaän patala ma car kooren wo go ti kaçaçe äaara ta' ta'a. Koo maga bay le' ge de el wa mo äuy, aè car ra ge go, aè lag ra ge go ti wuu.

¹¹Ma äi, ndi joñ batem äay diñ de bii ma kañ nen jar go ga nday coo eiggi äay we de deele, ama je maga a ge le blam äi mono, aà joñge batem äay yañ diñ de Nenterse ma bay äag wo de wuu. Je ma sen de dañ mege eegre, ndi de see äi, ndi bay de kaçaçe maga ndi ndar taarag äen go hen dra' wa.

¹²Aà de haçn faegen do, ma fa' hoole cooren go, aà laa ge coore äen go äi boole, roë ge hoolen go nen wuu maga hu go gaa has mo lay.

Jañ joñ batem Yeso go

(Ko äil Mark 1.9-11; Lug 3.21-22)

¹³Blam sen Yeso raw urgi le Galile, raw age jag pyew Jurdeñ, aà nduu äiñ Jañ ga aà mo joñ batem se go.

¹⁴Jañ raw eiggi ga se day gaa, kal riñ gi äe ga: Ndi nen maga ndo yog me go diñ ndo yaw, day ndo fer age see äi yaw?

¹⁵Yeso raw fer waçaçe ne hen ga: Day mbo ga sen mo joñ mbe go patala äa. Werga naa taw ree maga äil Baa dan mo äuy go, diñ dosen no. Do kay nono Jañ raw mbe nen ree sen joñge so.

¹⁶Jañ joñ batem Yeso go nen bii. Yeso wo kalge le go ciñ nen bii mokay tu, ngeel ma ciñ raw bulgi go ne hen ti, se raw ko Nenterse Baa le de sirgi ne hen ti do kurgudu le caw,

¹⁷aà raw laa geçeçe po le ciñ waçaçe ge ga: Je ma deñ mo deñ diñ weel da ge äi, äil äi go ti äe feh debañ.

MATIYE 4

Manhuli jaçe Yeso

(Ko äil Mark 1.12-13; Lug 4.1-13)

¹Blam waçaçe sen Nenterse kal rawge de Yeso wo ti puuli maga Manhuli mo jaçe ne.

²Blam maga Yeso wo joñ naw hwal hwal naa de siili hwal hwal naa bay ree mopo, koñne raw ceege äe.

³Manhuli raw ya' ge see äe wii gi ga: Hayga ndo yañ diñ weel Baa, wii weere huulin wo mo lag ga aà mo kol wo go hole.

⁴Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: àà go de yerge ga: Je tabay hay tenen diñ wer hole tawa gaa, ama àà joñ tenen caw diñ wer waçaçre maga Baa waçen go mo äuy no.

⁵Blam sen Manhuli kal rawge de äe Jerusalem, äi leege mani Baa no, raw ooge äe ti tipeçeç ge tiñ Baa no,

⁶raw riñgi äe ga: Hayga ndo yañ diñ weel Baa, le' le go gesiñ, werga àà go de yerge ga: Baa riñ gi jar peelee äen wo yañ ti äo maga àà mo cegaw wo ndo, nen maga äaale äo mo ma' ge se huli wa.

⁷Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: AÀ go de yerge lay ga: Jobo mo jaçë Baa Wañkluu wa.

⁸Manhuli kal rawge de äe ti huuli ma de geçeçre, raw kañ nen äe ti twaywañre ma ti tamsirn wo äuy, de wore äaaran wo äuy,

⁹raw ga: Hayga ndo laa koyoçgre we pel äi goñ ndi no, ni ndi haç ra mo äuy.

¹⁰Blam sen Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Manhuli, ya' wo go see äi haçaç, werga àà go de yerge ga: Goñ diñ Baa Wañkluu äo no, leë mondra goñge diñ se boñ tu señ.

¹¹Blam sen Manhuli raw mende äe. Jar peelee Baa raw wo age see Yeso raw wo joñ reege ne hene.

Yeso tiñi wer joñre äen äi sir Galile

(Ko äil Mark 1.14-15; Lug 4.14-15)

¹²De maga Yeso wo laa ge ga aè ba Jañ we ti dañgay mokay, àà kal rawge Galile,

¹³laa hayge äi leege Nasared gaa, raw hayge wo go äi leege Kapernam ma ti jeñ maarog ma Galile no, äi sir ma Sabuloñ wo de Neftali.

¹⁴⁻¹⁶Waçaçre maga Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay siin go mono. AÀ ga: Sir ma Sabuloñ no, sir ma Neftali, sir maga wo jag maarog go nen faale Jurdeñ mono, Sir Galile mani jar maga bay wo diñ jar Jwif wa mono! Jar maga wo de lagge nen suñgu mono, Ko ge wo poëag ma kluu yañe! Jar maga wo de lagge diñ nen suñgu äi sir ni jar huli wo mono, Poëag tee ngeel yañ go ne hara ti.

¹⁷De sen ni tu señ, Yeso raw tiñi wer sië waçaçre, raw riñ jar ga: Coò wee eiggi äay ma de älaggen de deele tigriñ werga ngeel maga Baa nduu hay Wañ kos we go.

Yeso ëe jar bag ceçeç wo naa

(Ko äil Mark 1.16-20; Lug 5.1-11)

¹⁸Yeso kal rawge ti jeñ maarog ma Galile, àà raw ko jar po wo äoge, wo heçeçrebe, Simoñ (maga àà ëen ga Piyer) wo de hen äe Añdre, lag baèy nen bii, werga àà wo diñ jar bag ceçeç.

¹⁹Yeso raw riñ rage ga: See wee le wer äi, ndi kol nday go jar fleg jar tebere wo ne Baa.

²⁰AÀ raw wo men baèy äaaran wo go ti ngeel ni, raw wo mañ blam äe.

²¹Yeso raw ya' ge wo pel haçaç pa, raw ko jar po wo äog, wo heçeçrebe lay, diñ Jag wo de Jañ jar ni Sebede wo. AÀ hay wo äi daage de pan äaara Sebede, hay wo kne' baèy äaara no. Yeso raw ëe rage le.

²²Ni tuseñ aà raw wo men daagen go de pan äaara ni, raw wo mañ blam Yeso.

Yeso de had jare, de sii waçaçre, de peçë jar go lay

(Ko äil Lug 6.17-19)

²³Yeso raw rañ sir Galile go äuy, had jar äi tiñ tosge wo, sië Waçaçre ma de Coçoçren ne jar ga Baa de age hayge Wañ, peçë jar go jag wer ceege ma honla äuy, de gayre ma see äaaran wo.

²⁴AÈ raw laa ree äe wo go äi sir Siri äuy. AÈ raw age de jar maga ceege wo de joñ bon äaara, jar maga wo go de fijë ti do ceege, jar ma de soçoçre ti wo, de maga leë wo äluri, jar grumri wo äuy ne hene. Yeso raw peçë rage go.

²⁵Jar ngaäa raw wo mañ blam äe, jar sen a wo le äi sir Galile, de sir Dekapol, de jar Jerusalem, de sir Jude, de sir maga wo de lagge faale Jurdeñ mono.

MATIYE 5

Yeso hay go sii waçaçre ne jar ciñ ti huuli

¹Yeso wo ko jarn mo ngaäa deñ, aà raw ëii gi ciñ ti huuli, raw hayge gesiñ. Jar ma wer äen raw wo age see äe.

²AÀ raw had rage gaè.

Yeso ga äil äay mo hay go feh fehe

(Ko äil Lug 6.20-23)

³Jar maga wo de ko see äaara de coo ti nenterse woo wo we, werga twaywañ ma ciñ diñ ma äaara.

⁴Jar maga wo ti ro law see äaara wo wo we, werga Baa teñ ge nen äaara yañ.

⁵Jar maga wo desaçy wo wo we, werga sirn kol ge yañ diñ äaara, doge Baa hay riñ ga se haçn ge hara nono.

⁶Jar maga wo de dage debañ ga saara mo see doge Baa de wiigi nono, wo wo we, werga Baa wuu ra yañ de feçeçre debañ.

⁷Jar maga ko wo de coo jar wo wo we, werga Baa ko decoo äaara yañ lay.

⁸Jar maga äil äaara depuy wo wo we, werga aà ko ge wo Baa yañ.

⁹Jar maga tay wo jag jar wo wo we, werga Baa ëe ra ge yañ ga weere se.

¹⁰Jar maga aè joñ bon äaara werga aà wo de joñ fen maga Baa de wiigi äe wo wo we, werga twaywañ ma ciñ diñ, baara.

¹¹Hayga jar yañ wo ëar nday, joñ wo bon äay, car wo ree ne nday see, waçe älagge ma honla äuy ti äay, wer maga nday diñ jar ma wer äi no,

¹²ni nday wo we, äil äay mo hay go feh, lag wee de wore, poëge äay yañ le gor wee ge ciñ deba. Werga aà hay joñ wo bon jar ndar nen waçaçre Baa go maga hay wo le tañgu äay dosen no lay.

Yeso ga nday diñ cuu, nday diñ jar ler ngeel go lay

(Ko äil Mark 9.50; Lug 14.34-35)

¹³AÀ raw riñ rage ga: Nday diñ cuu ma kol jar ma ti tamsir wo de coçoçre, ama hayga coçoçre cuun açaç we go, aà fer ferge äe de coçoçre ferge pa la. AÀ joñ mopo de äe gaa so, aè laan wo go diñ siigi, jar see go ti äe.

¹⁴Nday diñ jar ma ler ngeel go ne jar ma ti tamsir lan wo ti. Nday do äi leege maga go de boo ge ciñ ti huuli tinoo lid ti' nono.

¹⁵AÈ do' ger bay ma kuä haçn go ti wa, de el äen aè hagn go ciñ ma ler ngeel go ne jar ma äi tiñman wo ti äuy.

¹⁶Wersen ler wee ngeel go pel jar dosen no lay, maga aà mo ko wo de el äay maga nday de joñ ge äe mono, mo togoë wo Pan äay maga le ciñ mono.

Yeso de had jar de jag liñgi

¹⁷Ëig wee ga ndi a älag jag liñgi wo de hadge mani jar sië waçaçre Baan wo go no wa. Ndi aà bay ma älag rage wa, ama ndi a ma äoë wer äaara go ti cwaçy äe.

¹⁸Ndi de riñ nday kidolgi, de maga ngeel ma ciñ wo de tamsirn kiñgi wo wo mo haçaç no, hay bo yerge ma me' laybla', hay bo yerge ma de du' gi ti jag liñgi me' ta' laybla' aè kaçaç ma naa ge äe go gaa, haçaç go ti wur maga ree sen wo go joñ ge ëa.

¹⁹Wersen je maga men we go see jag liñgi me', day had jar we de äe ga aà mo joñ wo dosen no lay no, je sen kol ge diñ je ma depeçeçre me' yoo jar ma ti twaywañ ma ciñ wo. Ama ma je maga yaçaç waçaçre Baan we, day had jar we ga aà mo yaçaç wo dosen no lay we no, kol ge diñ je kluu ma yoo jar ma ti twaywañ ma ciñ no.

²⁰Ndi de riñ nday ga hayga nday joñ fen maga Baa de wiigi äe we dañ jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç wo we gaa no, ni nday kaçaç ma woge laage ti twaywañ ma ciñ gaè.

Yeso de had jar ti waçaçre leëge kaçaçra

²¹Nday yañ de laage ga Baa hay riñ moore naa wo we le ga: Ndo mo ii huli wa, je maga ii huli we, aè mo wo de äe pel je cag waçaçre no.

²²Ma äi, ndi riñ wee ga: wosela äuy maga le' kaçaçra we de hen äe, àè mo wo de äe pel je cag waçaçren lay, je maga riñ hen äe we ga: Je dog jag no, àè mo wo de äe pel jar cag waçaçre ma kluurin wo. Je maga riñ pa ga: Je loège no, àà wo ge nen wuu maga hu gaa no.

²³Wersen, hayga wosela le' we woge de fen sii jag ne Baa ti ngeel sii jag no, day ti äe raw eiggi we ga hen se yañ de soçoç äil ne se ti ti fen po no,

²⁴aà mo men fen sii jag äen jag tiñ ma sii jag ti'i, àà mo see wo tay jag äaara de hen äen äa. Blam sen ni àà mo fer le sii jag äen kway.

²⁵Hayga jobo 'waa war we ne keçeç ti pel je cag waçaçren no, de maga àà wo wo de woge cag waçaçren mo ti'i, àà mo tay jag de je 'waa war ne hen tin deparday de maga àà wo wo ti faage äa mono, nen maga àà mo haç mo go ne je cag waçaçren do, day je cag waçaçren mo haç mo go ne soden do ma woge de äe äo' ge ti dañgay señ wa.

²⁶Ndi de riñ moge kidolgi ga ndo kal ge go gaa has, haçaç ndo wo go poège, hay ba siisii boñ dra' gwa' ti äo gaè.

Yeso de had jar ti ree lengaçëge de naare

²⁷Nday yañ de laa ge ga: Ndo mo lengaçë de waçy jobo wa.

²⁸Ama ma äi, ndi de riñ nday ga: wosela äuy maga ko waçy po we, day raw eiggi we ga se de hay wo see äe we no, go de lengaçëge de äe tu yaw.

²⁹Wersen hayga ndo ko we ga nen äo ma äaäñ war go de kañ wer äo no, naan go, äo'n wo go haçaç, gwa' mbo go nen boñ, sen de el äawa dañ maga Baa wo ge go äo' moge go äuy nen wuu maga hu gaa mono.

³⁰Hayga wosela ko we ga do se ma äaäñ war go de kañ wer se joñ älagge no, àà mo caan go, mo äo'n wo go, àà mo gw a' mbe go do boñ, sen äawa dañ maga àà wo de äe äuy nen wuu maga hu gaa mono.

Yeso de had jar ga bus naare wa

(Ko äil Mat. 19.9; Mark 10.11-12; Lug 16.18)

³¹AÈ yañ de riñ nday pa ga: Je maga bus waçy äe we go, àà mo haç kefder ne hen do ga se busn we go.

³²Ma äi, ndi de riñ nday ga: wosela maga bus waçy äe mbe go ti ree po haçy koëe, bay we werga se da'n de lengaçëge de jobo wa, day waçyn raw we da war ma tigriñ no, je sen kol waçy äen go lengaçëge de jar diñ se, day je maga da waçy maga bus we le go busgi mo lay no, de lengaçëge de waçy sen lengaçëge lay.

Yeso de had jar ti ree haë ge

³³Nday yañ de laage ga Baa hay riñ moore naa wo we le ga: Ree maga ndo ha' we go ti äe, je sen mo fer go budgi äe wa. Ama baa jag fen maga ndo ha' go ti äe pel Wañkluu go.

³⁴Ama ma äi, ndi de riñ nday ga haë wee wa has, haë wee de ngeel ma ciñ wa, werga aà diñ paale Baa.

³⁵Haë wee de sirn wa lay, werga aà diñ ngeel kañ äaale Baa, haë wee de Jerusalem wa, werga aà diñ sir Wañ ma kluu no.

³⁶Ha' de ti äo wa, werga ndo bay de kaçaçge ma fer riñ ti äo depuy noga de taabay boñ dra' wa.

³⁷Waçaç wee mbay tu ga: açaç ni se diñ açaç seno noga baywa, ni se diñ baywa seno, werga ree maga wosela waçaç ni de dañ sen mokay sen a le diñ jag Manhuli.

Yeso de had jar ti ree sa' ge hee

(Ko äil Lug 6.29-30)

³⁸Nday yañ de laage ga: Nen, poëge äe diñ nen lay. Sañ, poëge äe diñ sañ lay.

³⁹Ama ma äi, ndi de riñ nday ga sa' wee hee älagge je maga joñ wee de älagge mo wa. Hayga jobo ma' mo we haw äañ war no, mbuë ma äañ guurn ne hen pa.

⁴⁰Hayga jobo yañ kië moge de ree ga se yaçaç oçoçbe ma ti äon no, men oçoçbe äo ma kluun go ne hen pa.

⁴¹Hayga je ma joñ joñre ne jar kluuri sir wo mañ fen poçoçre we mo ti de wañ ga ya' de äe ne se nen klewmeder boñ no, ya' wo de äe ne hen ni nen klewmeder äoge.

⁴²Jobo wii mopo we do äo no, haç fen sen ne hene, joñ daygaa ne je maga da ga se taa mopo do äo mo wa.

Wosela mo da je hee äe

(Ko äil Lug 6.27-28, 32-36)

⁴³Nday yañ de laa ge ga: Ndo mo da je ma äiñ äo mbañ, caa hee de je hee äo.

⁴⁴Ama ma äi, ndi de riñ nday ga: da wee jar hee äay wo, tos wee ti jar maga joñ wo bon äay mono,

⁴⁵nen maga nday mo kol go diñ weere Pan äay ma ciñ no. Werga aà kal wur le go mokay ti jar ma de älagge wo, de jar ma de el wo äuy tu, aà cwaa bii le ti jar joñ de el wo de jar ma de älaggen wo äuy tu.

⁴⁶Hayga nday yañ dage diñ jar da weege wo taw taw no, ni nday gor poëge do Baa pa le? Hay bo jar tar lumo wo de joñge dosen no lay.

⁴⁷Hayga nday yañ heer jag diñ ne heçeçre äay wo taw taw no, ni nday de joñge na diñ ree may se de wore dañ jar lan ane. Hay bo jar maga bay wo ti jag Baa wa joñ wo dosen no lay.

⁴⁸Wersen lag wee go pah äuy doga Pan äay maga le ciñ go pah no lay no.

MATIYE 6

Yeso de had jar ti ree haçge feçeçre ne jar coo wo

¹Koë wee see äay de ele, joñ wee de el äayn diñ nen jar ga aà mo ko wo nday koë wa. Hayga nday yañ joñge diñ ga ko nday no, ni nday da' ge poëge le do Pan äay ma ciñn gaè.

²Wersen, ndo le' haç solay we ne je coo no, haçn ne hen nen maga jar mo kon wa, joñ wee do jar bag bii jarn joñ wo äi tiñ tosge wo de jeñ faage no wa, aà joñ wo dosen maga jar mo togoë wo saara, kidolgi ndi de riñ nday ga aà da' wo poëge äaara we go diñ sen no.

³Ama ndo le' we haç solay ne je coo no, haçn ne hen nen maga koh bar äo ma ti nen äo dra' mo kon wa,

⁴maga haçge sen mo hay de yoñre, day Pan äo maga de ko fen maga ndo de joñge äe de yoñre, poë mo yañ ti äe.

Yeso de had jar de tosge

(Ko äil Lug 11.2-4)

⁵Nday le' we tosge no, joñ wee do maga jar bag bii jarn joñ wo no wa. Jar sen da wo tos ge ti deele äi tiñ tosge wo de jeñ faage, maga jar mo ko saara. Ndi de riñ nday kidolgi ga aà da' wo poëge äaaran we go diñ sen no.

⁶Ama ndo le' we tos ge no, kal tiñma ni äo, teçg jag tiñ ti äo, ma tos Pan äo Baa de yoñre ti ngeel sen ni, day Pan äo Baa maga de ko moge joñ ree se de yoñren, poë mo yañ ti äe so.

⁷Nday le' we tos ge no, waçë wee waçaçre ngaäa debañ do jar maga bay wo ti jag Baa wa joñ wo wa no wa, aà eig wo äaaran ga Baa laa tosge saaran diñ wer waçaçre saara ma ngaäa ngaäa no.

⁸Joñ wee do saara no wa. Pan äay ma ciñ go de ko fen maga nday de saçy äe ti tañgu maga nday bay wii gi äe äa mono.

⁹Ama nday le' we tos ge no, tos wee ga: Pan wuur ma ciñ no, Daga jar äuy mo ko ëu äo ga ndo diñ Baa boñ,

¹⁰A le hay Wañ wuuri, Daga jar mo hay joñ fen maga äil äo dan gesiñ la do ma ciñ no lay.

¹¹Haç reege ne wuur ti naw tum,

¹²Fug äil go ne wuur ti, doge wuur fug äil go ne jar maga joñ wo wuur de älagge ti no lay no.

¹³Men wuur woge nen ree ma de raw eegre wuur wa. Yaçaç wuur go do je jaçë jar no.

[Werga Wañ diñ ndo, je eegren diñ ndo, ndo nen togoëge wo haçaç tum äuy. Amen.]

¹⁴Wersen hayga nday yañ fug äil go ti älagge maga jar joñ wo nday de äe no, ni Pan äay ma ciñn fug gi äil yañ go ne nday ti lay.

¹⁵Ama hayga nday bay fug äil go ti älagge maga jar joñ wo nday de äe wa no, ni Pan äay ma ciñn fug gi äil go ne nday ti gaa has lay.

Yeso de had jar de ree heçeç ge bii

¹⁶Nday le' heçeç bii we no, joñ wee see äay do jar bag bii jarn wo no wa. AÀ puë wo nen äaara go ga jar mo ko saara ga saara de heçeç bii, kidolgi ndi de riñ nday ga aà da' wo poëge äaaran we go diñ se no.

¹⁷Ama ndo le' we heçeç bii no, yog nen äo go, crog ti äo go,

¹⁸nen maga jar mo ko wo ga ndo yañ heçeç bii wa, mo hay de ko moge heçeç bii se de yoñren diñ Pan äo Baa tawa, day Pan äo Baa maga de ko fen maga ndo de joñge äe de yoñre, poë mo yañ ti äe.

Jar ma wer Kris daë wo horog äaaran yañ wo ciñ

(Ko äil Lug 12.33-34)

¹⁹Tay wee horog diñ ti tamsir la wa, werga gesiñ la gogo wo de da' ge way älagh wo go, jar freñ mbug wo tiñ go ne hen ti day hoor wo ne go de koë koëe.

²⁰Ama tay wee ti horogn äayn wo go diñ ti ngeel ma ciñ ga gogo wo de da' ge way kaçaç wo ma älagge äe go gaa, jar freñ kaçaç wo ma mbug tiñ ne hara ti hoorge go gaa mono.

²¹Werga ngeel maga horog äon wo wo ni mono, ëiggi äo joñ wo de kañge ni lay.

Nen jobo diñ ger ma ler ngeel go ne see äe ti

(Ko äil Lug 11.34-36)

²²Nen jobo äuy diñ ger ma ler ngeel go ne see äe ti. Hayga nen äo yañ wo go de el no, hoçoçgesee äo äuy joñ go de lerge lay.

²³Ama hayga nen äo yañ wo cee moge no, hoçoçgesee äo äuy joñ de suñgu. Hayga ger ma äil äon bay go ler ngeel poëag wa, ni suñgu sen joñ ge de taabay debañ lay.

Baa wo degee horogre

(Ko äil Lug 16.13)

²⁴Wañre äog, jobo boñ joñ weejoçoç äaara äuy gaa, hayga aà le' we ga se joñ mbe ni no mono, aà raw caa hee de ma bapo boñ, da lan lay, hoo sug ti mapo boñ, mbuë fo ma lan go lay. Nday kaçaç ma haç äil äay ne Baa lay, ne solay lay äog äuy gaè.

Yeso ga wosela mo kañ ëiggi äe diñ ti Baa

(Ko äil Lug 12.22-31)

²⁵Ndi de riñ nday, haçy wee see äay go ti ree maga nday ëig ga nday ree ge may ma lagge tenen la, nday jo ge may ma lagge tenen la, nday laa ge may se ti äay la

wa. Nday de see äay, nday de dañ reege, hoçoçgesee äay de dañ oçoçbe, nday de koge äe dosen no lay.

²⁶Ko wee dweere maga wo de puë gi ciñ mo deñ ëa la. AÀ bay wo kab mopo wa, bay wo wee mopo wa, bay wo tay ti mopo äi boole wa lay, ama haç reege ne hara diñ Pan äay Baa. Day nday de dañ dweere wo yaw.

²⁷Wose yañ yoo äay la ga kaçaç yañ ma ya' naw äen wo ciñ pel ni me' dra' de joñre äe maga se durn de see äe la?

²⁸Day wer may ga nday haçy see äay go ti oçoçbe wo la? Ko wee fuëgi sañgu ma ti puuli wo ëa. AÀ geçeç wo bay wo ma joñ mopo ne jobo wa lay, bay wo ma äo' oçoçbe po wa lay.

²⁹De sen äuy ndi de riñ nday ga hay bo Salomoñ de gragge äe ma de woren äuy, wore oçoçbe äen bay de day ge go do wore fuëgi mapo yoo äaara no boñ wa.

³⁰Hayga fiiri maga aà da' ra wara äi tway, toñ aè wo go lag rage go ti wuu tu tu, Baa de joñ fuëgi äaara de wore debañ yaw no, ni se go tinoo cwaçy ga Baa lag ge oçoçbe ne nday ti dañ fiin wo yaw, nday jar se ga nday bay go de haç äil äay go ne Baa pah wa mo lag no.

³¹Haçy wee see äay ga: Naa wo ge ree may la? Naa wo ge jo may la? Naa wo ge laa may ti naa la wa.

³²Kië feçeçre sen wo mokay tum tum diñ jar maga bay wo ti jag Baa wa mono. Ama ma äay, Pan äay ma ciñ go de koge ga nday de saçy feçeçre sen wo ti.

³³Kië wee twaywañ mani Baan go tañgu ëa, hay wee seege de deele doga Baa da ga aè mo hay seege no mono, ni aè haç feçeçre ma lan wo yañ ne nday äuy lay.

³⁴Wersen haçy wee see äay go ti naw ma toñ wo wo wa. Toñ mo eig mbe ti see äe diñ se lay. Nawn wo äuy mo soë mbaara poçoçre äaaran diñ saara de see äaara.

MATIYE 7

Yeso ga jobo mo car ree ne keçeç se wa

(Ko äil Lug 6.37-38, 41-42)

¹Ko wee see äay diñ jar cag ree jar lan wo wa, ni Baa cag ree äay gaa lay.

²Werga Baa caage kiida äayn diñ doga nday de cag ge äe no lay. Baa ngaä ge fen maga aà haçn ge ne nday yañ de mundore maga nday ngaä ne jar lan wo de äe mo lay.

³Ndo go de mbal taale nen kigrig ti', äon ko do äo gaa, day ndo kaçaç ma ko ti fi ma nen hen äon ko ge yaw ne.

⁴Ndo de mbal taale nen kigrig ti' yaw, äon ko do äo gaa, ndo raw riñ hen äon ga: Ëaw ndi mañ ti fi go mo nen mañ ge yawla.

⁵Ndo je bag bii jar sen mo deñ no, mañ mbal taale ma nen äon go tañgu ëa, ni nen äo ko yañ go de el ma mañ ti fi go ne hen äon nen kway.

⁶Haç wee mo ma bay ëagn go ne wayre wo maga aà mo fer wo mbuë nen de äay lorge wa, lag wee redew äayn wo ne gaduuru wo pel maga aà mo dagn wo go de äaale wa.

Wië wee, kië wee, mbar wee jag tiñ

(Ko äil Lug 11.9-13)

⁷Wië wee, ni aè haç yañ ne nday, kië wee, ni nday daë yañ, mbar wee jag tiñ, ni aè buln yañ go ne nday.

⁸Werga wosela maga yañ wiëgi mo äuy, aè haç ne hene, je maga yañ kiëgi, da'a, aè bul jag tiñ yañ go ne je mbar jag tiñ lay.

⁹Wose yañ yoo äay la ga weel äe wii hole do äe, se haç ne hen diñ huuli la?

¹⁰Noga aà wii ceçeç se haç ne hen diñ cwe ne?

¹¹Hayga nday jar se ma de älaggen, nday yañ de ko haç feçeçre ma de el ne weere äay wo yaw no, Pan äay ma ciñ haç ge feçeçre ma de el wo ne jar maga wiën wo de dañ sen so yaw.

¹²Wersen joñre maga nday da ga jar lan mo joñ wo ne nday mo äuy, joñ wee ne hara dosen no lay. Mokay diñ jag liñgi wo de waçaçre maga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa gon waçaçn wo mo so no.

Jagjiñ ma krweñ no

(Ko äil Lug 13.24)

¹³Äred wee ma laage jagjiñ ma krweñ no. Werga jagjiñ maga go bul, sen bay de gaali wa, sen wo de jar ti ngeel ma bas jar go, jar maga wo de laa ge ti sen wo ngaäa debaň.

¹⁴Ama ma jagjiñ maga sen krweñ, sen äred de gaali, sen wo de jar diñ kol ge go tenen ti'i, day jar maga da' wo faage ma laa ge ni bay wo ngaäa wa.

Le'ge koo

(Ko äil Lug 6.43-44)

¹⁵Koë wee see äay do jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go wo, aà a ge wo yañ äiñ äay joñ see äaara desaçy do saçaçre wo nono, ama nen äil äaara, aà wo diñ waybaa ma de haçaç wo.

¹⁶Nday ko ra yañ see leëge äaara, tlalum leë wo mbere koo ma de hoçoçre ti äaara ni gaa, gum leë wo mbere daswa ti äaara ni gaa lay.

¹⁷Koo ma de el le' mbere äen de el lay, ama ma koo ma de ceege le' mbere äen go de ceege lay.

¹⁸Koo ma de el le' mbere de älagge gaa, koo ma de ceege le' mbere ma de el gaa lay.

¹⁹Koore maga leë wo mbere de el gaa mo äuy aè car ra ge go, blam sen aè wo go de äaara lagge ti wuu.

²⁰Wersen nday ko ge jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre Baa go wo yañ diñ wer joñre äaaran wo.

Yeso ga se ko rage gaa hase

(Ko äil Lug 13.25-27)

²¹Ko wee go ga wo ge lagge ti twaywañ ma ciñ bay diñ jar maga ëe wo ndi ga: Wañkluu, Wañkluu mo äuy koë wa, ama say diñ jar maga wo de joñ feçeçre maga Pan äi ma ciñ de dage äe mono.

²²Wur sen wo ge nduugi mokay, jar debañ ëe wo ndi yañ wur sen ga: Wañkluu, Wañkluu, wuur hay sië waçaçre äo we ne jar ti jag äo. Wuur hay nië soçoçre wo we go ne jar ti ti jag äo, wuur hay joñ feçeçre mbuëgi we debañ ti jag äo lay.

²³Blam sen ndi raw riñ rage ga: Ndi bay de ko nday wa hase, ya' wee wo go see äi haçaç, nday jar joñ älagge.

Tiñri po wo äoge

(Ko äil Lug 6.47-49)

²⁴Wosela äuy maga yañ co' sug waçaçre äi maga ndi de waçaçge äe mo deñ we, day yañ joñge do ga ndi waçaç ne no, je sen de ngaäge do je ma de ko ree maga boo tiñ äen go ciñ ti huuli.

²⁵Baa raw cwaage, pyewre dug wo go, leege fijë ne tiñn ti de eegre, mbe de sen äuy tiñ le' go gaa, werga glog äe de äo' ge ciñ ti huuli.

²⁶Day wosela äuy maga yañ co' sug waçaçre maga ndi de waçaçge äe mo deñ we, day day we joñge doga ndi waçaç no gaa no, je sen do je ma de loëge ga äo' wer tiñ äen go diñ ti ngeel bii taçaçlaçy ta'a.

²⁷Baa raw cwaage, pyewre dug wo go, leege fijë tiñ de eegre, tiñ raw le' ge go, älag go äuy.

Yeso had hadge ma äen de eegre

²⁸Yeso wo taw hadge sen go mokay, ngaään raw wo ngrisgi wer hadge äen debañ,

²⁹werga aà had bay do jar ma ndar wer waçaçre Baa wo no koë wa, ama aà had äen de eegre debañ.

MATIYE 8

Yeso façaç je ci go

(Ko äil Mark 1.40-45; Lug 5.12-16)

¹Yeso le ciñ ti huuli, aà raw ëii gi le go gesiñ, jar raw wo mañ blam äe debañ.

²Je ci po raw ya' ge le see äe, raw le' mondra pel äe, raw ëe ge äe ga: Wañkluu, hayga ndo da we, ndo kaçaç ma façaç me yañ go.

³Yeso raw coñ do äe wo, raw du' gi äe, raw riñgi äe ga: Ndi da we, façaç go so. Cii blon raw façaçge go ni tuseñ.

⁴Blam sen Yeso raw riñgi äe ga: Ko nen äo, siin go ne jobo wa hase. Ama wo wii nen see äo ne je kluu sië jagn nene, haç fen sii jag maga Moyis hay riñ ti äe ne hen ma kañ nen jar go äuy ga ndo façaç we go.

Yeso peçeç weejoçoç je kluu sode po go

(Ko äil Lug 7.1-10)

⁵Yeso wo kal ge äi leege Kapernam mokay, je kluu sode po, sode maga aà de waçaç ree äaara wo kisi. AÀ raw ya' ge see Yeso, raw wiigi äe ga aà mo kay se,

⁶raw ëe ge äe ga: Wañkluu, weel äi yañ le de sayge go gesiñ liñ, ceege de joñ coo äe debaň.

⁷Yeso raw riñgi äe ga: Ndi wo yañ peçeç ge äe go.

⁸Ama wañ soden raw fer waçaçre ga: Wañkluu, ndi bay de kaçaçge maga ndo wo kal ge liñ ni äi wa. Ama waçaç mbo de jag äo tawa, ni weel äin peçeç yañ go.

⁹Ndi de see äi jar kluuri äi yañ wo, ndi diñ je kluu sode mapo wo lay, ndi wii mapo ga: See, aà kal rawge, ndi raw riñ ma bapo pa ga: A le, aà raw age. Ndi raw riñ weejoçoç äi po ga: Joñ fen ma kay no, aà raw joñge äe.

¹⁰Yeso wo laa waçaçre blon mokay raw ngrisgi, day raw riñ jar ma wer äen wo ga: Ndi de riñ nday kidolgi ga ndi bay de da' te haçge see se ma kay mokay ne ndi ti boñ no wa ëa hase, hay bo le yoo jar Israyel wo dra'a.

¹¹Ndi de riñ nday cwaçy ga jar debaň a ge wo yañ le nen were, aà wo yañ le nen wur bolaw, day lag ge wo yañ reege äiñ Abraham, Isag wo de Jakob ti twaywañ ma ciñ no.

¹²Ama jar maga hay wo nen lagge ti twaywañ mani Baan diñ saara, aè nii rage go siigi nen suñgu ragge, so sañ äaara wo ni.

¹³Blam sen Yeso raw riñ wañ soden ga: See mbo liñ, aà joñ yañ mo do ga ndo haç äil äo ne ndi nono. Weel wañ soden raw peçeç ge go de wur sen dega' tu.

Yeso peçë jar ceege wo go debaň

(Ko äil Mark 1.29-34; Lug 4.38-41)

¹⁴Yeso raw ferge wo liñ ni Piyer. AÀ raw da' mannee Piyer de suuli ti ëeere de ceege, see äe leë wuu.

¹⁵AÀ raw du' do äe, see äe raw wooge tu, aà raw urgi go ciñ joñ reege ne Yeso.

¹⁶Wur wo go coñge mokay, aè raw age de jar maga wo de soçoçre ti ne Yeso debañ, Yeso raw nië soçoçren wo go de waçaçre ma jag äe tawa tawa, peçë jar ceegen wo go äuy lay.

¹⁷Ree sen raw le' ge go ti jag waçaçre maga Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay siin go ga: AÀ diñ blo se maga yaçaç ree de hugli naa jar tebere wo go see äe, kol ceege naa jar tebere wo go ti äe mono.

Jar po da wo ga saara mañ blam Yeso

(Ko äil Lug 9.57-62)

¹⁸Yeso wo ko ngaään wo go de yiñ ti äe mo cweçeç deñ, aà raw riñgi ga saara mo cegaë go faale maarog äaäla.

¹⁹Je ma pel jar had jar de waçaçre Baa raw ëege äe ga: Wañ, ndi da ga ndi mañ blam äo ti ngeel maga ndo wo ge ni mo äuy no.

²⁰Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Baygama yañ wo de tu äaara, dweere yañ wo de tiñri äaara, ama ma Weel je Tabay bay de ngeel suuli ma ig see äe dra' wa.

²¹Jobo ma tigriñ yoo jar ma wer äen wo pa raw ëe ge äe ga: Wañkluu, haç faage me ga ndi mo wo tee pan äi le go ëa.

²²Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: See äon le diñ wer äi, men hulin wo ter huli äaaran wo.

Yeso dig leege ga aà mo fijë wa

(Ko äil Mark 4.35-41; Lug 8.22-25)

²³Yeso raw ëiligi äi daage, jar ma wer äen raw wo mañ blam äe lay.

²⁴Ko la leege po raw urgi le ciñ ti maarogn de haçaç debañ, haçaç kangaw biin le' go vbum daage no, Yeso äen ti naa.

²⁵Jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe, puçyn wo go, raw wo ëe ge äe ga: Wañkluu, yaçaç wuur go ëa la. Naa go de taw ge.

²⁶Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday joñ heçeçne le la? Nday bay go de haç äil äay me sog wa debañ. AÀ raw urgi ciñ raw car poçoç ne leegen wo de biin de eegre, aà raw wo lagge go seëem.

²⁷Jar raw wo ngrisgi äuy, aà raw wo wii kaçaçra ga: Sen diñ je may ga leege wo de bii yaçaç wo jag äe lay äuy mo äa?

Jar po wo äog Yeso nië soçoçre go ne hara ti

(Ko äil Mark 5.1-20; Lug 8.26-39)

²⁸Yeso wo cegaë ge go faale maarog äaäla äi sir jar Gadaren wo mokay, jar po wo äog raw wo laage le go yoo tipaale wo, raw wo caa pel äe. Jar sen wo de soçoçre ti de haçaç debañ, jobo hay bay seege ti faage biñ äaara ni dra' wa.

²⁹Aà raw wo ëege äe kloñ ga: Yeso, ndo nduu ga ndo joñ wuur joñ ge la? Ndo weel Baa no, ndo a joñ bon wuur tañgu naw maga aà ngaän go mo yawla?

³⁰Gaduuru yañ wo wo koëge haçaç ti'i.

³¹Soçoçren raw wo wii Yeso ga: Hayga ndo da we ga ndo nii wuur go no, ni ndo laa wuur wo äil gaduurun wo wo mo ti' no.

³²Yeso raw riñ rage ga: See mbay. Aà raw wo laage go äil jar se äogn wo, raw wo rawge laage äil gaduurun wo. Gaduurun raw wo hoo temge le de ëeere ti huulin gesiñ, laa wo go nen maarog no, haç wo bii go.

³³Jar koë gaduurun raw wo hoo ëeere wo liñ, sië waçaçre maga joñ jar ma äog ma de soçoçre tin wo.

³⁴Wersen jar ma äi leegen raw wo laage le go caa pel Yeso, aà wo wo yiñgi de äe mokay, raw wo wiigi äe ga aà mo men sir saaran go.

MATIYE 9

Yeso ur je grum go ciñ vboñ vboñ

(Ko äil Mark 2.1-12; Lug 5.17-26)

¹Yeso raw ëii daage, raw cegaë maarogn go, kal rawge äi sir äe.

²Aë raw age de je grum ne hen de äo' ge ti fen suuli. Yeso wo ko ge ga jar sen wo de haç äil äaara ne se mono, aà raw riñ je grum ga: Coä nen äo weel äi no, ndi fug äil we go mo ti älagge äon wo.

³Wersen jar po ma ndar wer waçaçre Baa raw wo waçaçge de äil äaara ga: Blo se deñn de ëar Baa.

⁴Yeso raw ko ëiggi äaara go, kal waçaç ge ga: Wer may ga nday eig eiggi se ma de älaggen mokay la?

⁵Maga go gus diñ ma honla, maga ndi mo riñ ne ga Ndi fug äil we go mo ti älagge äon wo mo yaw, noga ndi mo riñ ne ga: Ur go ciñ, see mo yawla?

⁶Ama daga nday mo ko ga Weel je Tabay yañ de eegre ma fug äil go ne jar ti älagge wo ti tamsir la. Aà raw riñ je grum ga: Ur go ciñ, mañ fen suuli äo no, see liñ.

⁷Blon raw urgi go ciñ, raw liñ jag äe.

⁸Ngaään wo wo ko ge dosen mokay, aà raw wo ngrisgi de heçeçne debañ, togoë wo Baa ti maga aà haç eegre sen mokay ne jar tebere wo mono.

Yeso ëe Matiye wer äe

(Ko äil Mark 2.13-17; Lug 5.27-32)

⁹Yeso raw kalge le go, raw ko jobo maga aè èen ga Matiye de hayle äi tiñ ma tar seegen ye'e. AÀ raw riñgi äe ga: Mañ blam äi. Matiye raw urgi go ciñ raw mañ blam äe.

¹⁰Blam sen Yeso raw hayge reege liñ ni Matiye, jar tar seen wo de jar maga jobo bay kee rage jag wa raw wo age reege äiñ Yeso de jar ma wer äen wo.

¹¹Farisiyeçeç wo wo ko ge no mokay, aà raw wo riñ jar ma wer äen wo ga: Wer may ga wañ äayn ree hole de jar tar see wo de jar maga jobo bay kee rage jag wa mo la?

¹²Yeso wo laa waçaçre äaaran mokay, aà raw riñ rage ga: Jar maga bay wo de ceege wa, bay wo de saçy dogtor ti wa, de saçy dogtor ti diñ jar ma de ceege wora.

¹³See wee had wer waçaçre ma de yerge ga: Ndi da diñ ga wosela mo hay ko decoo keçeç, ama bay diñ ngaëge feçeçre sië jag wa mono. Ma äi, ndi a bay ëege diñ jar maga a de hoor sug ti äaara ga aà wo de deele wo wa, ndi a ëege diñ jar maga aà bay kee rage jag wa mono.

Waçaçre heçeçge bii

(Ko äil Mark 2.18-22; Lug 5.33-39)

¹⁴Jar ma wer Jañ raw wo ya'ge see Yeso, raw wo riñgi äe ga: Wuur de Farisiyeçeç wo wuur heçe bii tum, day jar ma wer äon heçe wo bii gaa has wer may la?

¹⁵Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday eig ga jar maga aè èe ra le ree do äo' ge waçy ti bii kaçaç wo ma lagge lawge de maga war waçyn yañ yoo äaara mbe ni mo yawla. Nen naa ta' ga bay wa. Ama wurpo a ge yañ le, aà ba ge wo war waçyn yañ go, wur sen aà heçeç ge wo bii kway lay so.

¹⁶Jobo day saçaç oçoçbe ma defay jag oçoçbe ma de taçaçbe gaa, hayga aà saçaç we dosen, ma defayn ngar ma de taçaçben go, ngarge äen älag ge oçoçben go, yaë wer ngarge äe wo de pel ni.

¹⁷Jobo day ser yii maga de jiigi defay äi ndar bii ma de taçaçbe gaa, hayga aà sern we dosen, yiin cag ndarn go, ndar day älag go deba lay. Ser yii maga de jiigi defay diñ äi ndar bii ma defay lay, ni aà wo äog äuy raw wo yañ laa kaçaçra.

May mani wañ wo de waçy ma du' oçoçbe Yeso no

(Ko äil Mark 5.21-43; Lug 8.40-56)

¹⁸Yeso de waçaç waçaçre sen ne hara deñ ëa, wañ po raw nduugi, le' mondra pel äe, raw riñgi äe ga: May äi yañ le go de huli patala, a le kañ do ne hen ti ëala, ni a bir yañe.

¹⁹Yeso raw urgi go ciñ raw wo mañ blam äe de jar ma wer äen wo.

²⁰Paga waçy po yañ de gayge go do yuu way wer kiñgi hwal ti äog raw ya' ge see Yeso du' jag oçoçbe äen le nen faale.

²¹AÀ raw eiggi de ail äe ga: Hayga ndi du' mbi jag oçoçbe äen we tawa, ni way äin hoo yañ go.

²²Yeso wo mbuë nen koge äe mokay, aà raw riñgi äe ga: Coä nen äo may äi no, haçge see äo ne ndin peçeç ndo we go. Ceegen raw men waçyn go de sen ni dega' tu.

²³Yeso wo nduugi liñ ni wañn mokay, aà wo da' jar 'waë siili ma teege äe deñ, ngaään wo de glum gi de ro deñ.

²⁴AÀ raw riñ rage ga: Laa wee le go, mayn bay de huli wa, aà le' diñ naa. AÀ raw wo feg ge ti äe debaň.

²⁵Yeso raw laa ngaään wo go siigi laa, aà raw kalge tiñma, raw äaw do may no, may raw urgi go ciñ.

²⁶AÈ raw laa waçaçre Yeso wo go äi sir sen ni äuy.

Yeso caa nen jar reçwre wo go äoge

²⁷Yeso kal rawge, wo dayge ti ngeel po jar reçwre wo äog raw wo mañ blam äe de ngar jag ëe ge äe ga: Moo Dafid no, moo Dafid no, ko decoo wuur ëa la.

²⁸Yeso wo dayge liñ mokay, jar reçwren raw wo ya'ge see äe, aà raw riñ rage ga: Nday yañ de haç ail äay me ga ndi kaçaç ma caa nen äay go? AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: açaç Wañkluu.

²⁹Yeso raw duë nen äaara, raw riñ rage ga: Ree sen mo joñ ne nday do haçge ail äay maga nday haçn ne ndi nono.

³⁰Nen äaara raw caage go koge, Yeso raw ruu rage debaň ga: Co' wee sug äay de el ga jobo mo joñ nen ko ree sen wa hase.

³¹De sen äuy aà raw wo dus waçaçre Yeso go äi sir sen wo ni äuy so yaw.

Yeso wal jag je mbululum go

³²De maga aà wo go de laage ma rawge mokay, aè raw age de je mbululum ne hene, werga a de soçoç ti.

³³Yeso raw go nii soçoç se no, je mbululum raw tiñi wer waçë waçaçre. Ngaään raw wo ngrisgi, kal wo riñ kaçaçra ga: Jobo ko fen ma kay le Israyel ti boñ gaë.

³⁴Ama Farisiyeçeç raw wo waçë ge ga: Haç eegre ma nië soçoçren wo go ne hen diñ wañ soçoçren wo no.

Yeso ko decoo ngaään wo

³⁵Yeso raw rañ äi leege ma kluurin wo go de ma kleeren wo äuy, had jar äi tiñ tosge wo, sië Waçaçre ma de Coçoçre ne jar ga Baa de hayge Wañ äaara, peçe jar go jag wer ceege ma honla äuy.

³⁶Jar se ngaään wo mo deñ raw wo ko decoo nen äe debañ, werga jarn gay wo go debañ, kol wo go de hugli do saçaçre maga je wer äaara bay wa nono.

³⁷AA raw riñ jar ma wer äen wo ga: Coore ma weegen debañ, ama jar joñre äen bay wo debañ wa.

³⁸Wii wee Pan payn ga aà mo lag jar wer coore wo le ni pa.

MATIYE 10

Yeso hoo yoo jar äe wo hwal ti äog ma laa ra sië waçaçre Baa ne jare

(Ko äil Mark 3.13-19; Lug 6.12-16)

¹Yeso ëe jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo le, raw haç eegre ne hara ma nië soçoçre wo go, ma peçë jar wo go jag wer ceege ma honla äuy.

²Ëu jar peelee Yeso ma hwal ti äogn wo mokay no: Ma tañgun diñ Simoñ (aè raw kañ ëu äe ga Piyer) wo de hen äe Añdre, lan diñ Jag wo de hen äe Jañ jar ni Sebede wo,

³Filip, Bartelemi, Toma, Matiye je tar see no, Jag, je ni Alfe, wo de Tade,

⁴Simoñ weel ma de oole ti jar sir äe ngiñ no, la diñ Judas Iskariyod je maga haç Yeso go ne jar hee äen wo mono.

Yeso laa jar peelee ma hwal ti äogn wo sië waçaçre

(Ko äil Mark 6.7-13; Lug 9.1-6)

⁵Yeso raw laa Jar ma hwal ti äogn wo wo, kal riñ rage ga: Hee wee äi leege jar maga bay wo diñ jar Jwif wa wo wa, laa wee äi leege jar Samarin wo wa lay.

⁶Ama see wee wo diñ see saçaçre jar Israyel maga wo go de yeeë ge mo ëa.

⁷Sië wee waçaçre ti faage ga: Wur twaywañ ma ciñ kos we go.

⁸Peçë wee jar ceege wo go, fer wee bir jar ma de huli wo go tenen, façë wee jar ci wo go, nië wee soçoçre go ne jar ti lay. Nday da' fen sen go de koë has, haçn wee go de koë has lay.

⁹Hoor wee boo biñni, solay, hay bo siisii ma me' wo äi ndar do äay wa.

¹⁰Hoor wee ndar ma rañge do äay wa, hoor wee oçoçbe ti äay äog äog wa lay, heer wee taarag äaale äay wa lay, far wee grawre do äay wa, werga je joñre de kaçaçre ma da' reege äen de joñre se no.

¹¹Nday wo we laage äi leege ma kluu noga äi leege ma klee no, kië wee diñ je maga de yaçaç waare äay mono, lag wee ni je se no, haçaç go ti wur maga nday wo go men ngeel sen no.

¹²Nday le' we laage liñ ni jobo so no, ni nday waçaç wee ti jar ma liñ nin wo ga: Baa mo ëaw wee do äe de ele.

¹³Hayga jar ma äi tiñ sen yaçaç wee wo nday we, waçaçre äay maga nday waçaç ma haç jam mo hay ti äaara, de ele. Ama hayga aà yaçaç wee wo we gaa no, ni nday mo fer wee waçaçre äay maga nday waçaç ma haç jam le see äay.

¹⁴Hayga tiñ po noga sir po day wo we yaçaç waare äay gaa, noga day wo co' sug waçaçre äayn gaa, ni nday laa wee go, po' wee äurgi ma äaale äayn go ne hara ni.

¹⁵Ndi de riñ nday kidolgi, wur Cagge waçaçren, bon ma jar Sodom wo de Gomor joñ yañ äawa dañ ma äi leege sen pa yaw.

Yeso ga aè wo yañ joñ coo äaara wurpo

(Ko äil Mark 13.9-13; Lug 21.12-17)

¹⁶Co' wee sug äay. Ndi de laa nday wo do saçaçre maga wo wo laage yoo waybaa wo nono, joñ wee see äay de ëeñ do cwe nono, hay wee desaçy do kurgudu nono.

¹⁷Koë wee see äay de el, jar wo ge yañ 'waë war ne nday ti pel jar cag waçaçren wo, aè jwag wo nday yañ de mbreñ äi tiñ tosga äaaran wo.

¹⁸ÄÄ wo ge wo yañ de äay pel goforne wo, de wañren wo mbarge ti ree äi, ma joñ sedewa äi go pel jar maga bay wo jar Jwif wa mo lay.

¹⁹ÄÄ wo ge wo we de äay pel jar cag waçaçren wo, ni nday mo joñ wee heçeçne ti maga nday waçaç ge gahaçyla, noga faage waçaçre maga nday waçaç ge mo wa. Waçaçre maga nday da'n ge ma waçaçge, aè haçn yañ wo ne nday ti ngeel ni kway.

²⁰Werga waçaçn ge bay diñ nday wa, ama Nenterse mani Pan äay waçaçn ge ne nday äili.

²¹Jar po haç wo heçeçre äaara yañ wo go ga ijd ra go, paçaçrebe joñ ge wo weere äaara yañ wo dosen no lay, day weere mbuë gi wo nen yañ de paçaçre äaara wo, day ijd ra wo yañ go lay.

²²Jar caa hee yañ de äay äuy ti ree äi. Ama je maga oo we ngiñ haçaç go ti wur tawge sirn no, je sen da' ge see äe yañe.

²³AÈ le' we joñ bon äay äi leege po no, ni nday dañ wee go äi leege ma tigriñ. Ndi de riñ nday kidolgi ga: Nday kaçaç ma rañ jag sir Israyel wo go äuy tañgu maga Weel je Tabayn fer le mo gaè.

²⁴Weel maga aè de hadge äe äa, bay de dañ je had ge äen wa. Weejoçoç po bay de dañ pan tiñ äen boñ wa lay.

²⁵Say weel maga aè de hadge äe äa, kol go do je hadge äen äa lay, weejoçoç kol go do pan tiñ äen äa lay. Hayga aè hay mbuë fo pan tiñ we le, joñ nen ëege äe we ga Belsebul wañ soçoçre wo no, ni aè mbuë gi fo jar ma liñ ni äen wo ëe rage de ëu ma de älagge dañ sen so yaw.

Joñ heçeçne diñ do Baa

(Ko äil Lug 12.2-7)

²⁶Joñ wee heçeçne do jar tebere wo wa. Jar mo yoñ ba wo mopo go ga kon wa yaw, jar wo ge mbe go ko ge äe, jar mo waçe ba wo ree po ga da ga jar mo laan go wa yaw, jar wo ge mbe go laa ge äe.

²⁷Waçaçre maga ndi hay waçaç we ne nday nen suñgu no, waçaç wee ne go de ceeg kaçgge. Waçaçre maga nday hay laa we jag äi de yoñre, ngar wee jag go de äe ciñ ti tiñ kloñ.

²⁸Jar maga ñd wo hoçoçgesee äay go tawa, kaçaç wo ma ñd nenterse äay go gaa mono, joñ wee heçeçne do äaara wa. Joñ wee heçeçne diñ do Baa maga ñd hoçoçgesee äay go de nenterse äay äog äuy nen wuu maga taw gaa mono.

²⁹Jar go de ko ge äuy ga jir äog aè yee ra siisii boñ lay. De sen äuy, boñ yoo äaara le' go gesiñ ga Pan äay Baa bay de haç faage äe wa gaè.

³⁰Ama ma äay hayba riñ ti äay go de keege äuy.

³¹Joñ wee heçeçne wa so, nday de dañ jir wo nen Baa debañ yaw.

Yeso ga yoñ jag go ti se wa

(Ko äil Lug 12.8-9)

³²Je maga waçaç we go pel jar poëag deñ ga se diñ je äi no, ndi waçaç yañ go ti äe pel Pan äi maga le ciñ ti äe poëag deñ ga aà diñ je äi lay.

³³Ama je maga waçaç we go tinoo pel jar poëag deñ ga se bay de ko mege wa no, ndi waçaç ge yañ ti äe pel Pan äi maga le ciñ poëag deñ ga ndi ko je sen gaa lay.

Yeso ga se a bay ga jar mo hay jam wa, se a diñ de moslam

(Ko äil Lug 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Ëig wee ga ndi aà diñ ga jar ma ti sir mo hay wo de lagge jam wa. Ndi aà diñ ga jar ma ti sir la mo hay wo de lagge jam gaa, ama ndi aà diñ de moslam.

³⁵Ndi aà diñ car äil weel wo go de pan äe, may wo go de man äe, waçy weel wo go de kaa äe man war äe.

³⁶Jar po wo liñ ni äaara car wo hee yañ de kaçaçra.

³⁷Je maga yañ da pan äe, noga man äe de dañ mege no, bay diñ je äi wa, je maga yañ da weel äe noga may äe de dañ ndi no, bay diñ je äi wa.

³⁸Je maga haç äil äe go ga se mo hu mbe go ti ree äi gaa, day mañ blam äi we gaa no, bay je äi wa.

³⁹Je maga da ga se mo 'war see se go ti ree äi wa mono, je sen diñ je maga bas ge see äe go mo so no, ama je maga yaçaç waçaçre äi no, da 'war see äe mbe go ti ree äi mono, je sen kol ge tenen caw tum so yaw.

Yeso ga jar maga da ge wo jar ma wersen da' ge wo poëge yañ

(Ko äil Mark 9.41)

⁴⁰Wosela maga yaçaç waare äay we see, ni aà yaçaç diñ waare äi, je maga yaçaç me we see äe, ni aà yaçaç diñ je maga äo' me le mo lay.

⁴¹Je maga yaçaç je ndar nen waçaçre Baa go we see äe werga aà diñ je ndar nen waçaçre Baa go no, da' ge poëge do mani je ndar nen waçaçre Baa go no ma' lay. Jobo yaçaç je maga yañ seege ti faage Baa de deele we werga a de deele pel Baa no, da' ge poëge do mani je ma de deele no ma' lay.

⁴²Je maga haç bii ma desaçy me' laybla' we ne weel po yoo weere ma lag wo werga aà diñ je äi ma wer äi no, kidolgi ndi riñ nday ga aà da' poëge yañ ti äe.

MATIYE 11

Jañ laa jar wo see Yeso

(Ko äil Lug 7.18-35)

¹Yeso wo taw waçaçre sen go ne Jar ma hwal ti äogn wo mokay, aà kal rawge had jare, sië waçaçre äi leege wo äi sir sen ni.

²Jañ ma joñ batem jarn le de äo'ge ti dañgay mo ti', raw laa waçaçre joñre Kris le, raw laa jar po wo yoo jar ma wer äen wo wo,

³saara raw wii Yeso ga: Jañ laa wuur le wii moge ga ndo mbo diñ je maga wuur hay gorge äe mbe mo yawla noga wuur mo gor je tigrin äa pa yawla?

⁴Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: See wee riñ Jañ de waçaçre maga nday laë ne, de ree maga nday kon mo lay.

⁵Riñ wee Jañ ga ndi car nen jar reçwre wo go, ndi kol jar leñre wo go seeë ge, ndi façer jar ci wo go, ndi bul sug jar ndigriñ wo go laëge, ndi fer bir jar ma de huli wo go, ndi sië Waçaçre ma de Coçoçren go ne jar coo wo lay.

⁶Ama woo ge diñ je maga ndi kol fo go nen äe gaa mono.

⁷Jar ma wer Jañ raw wo mbaara so, Yeso raw tiji wer riñ ngaään wo ti Jañ ga: Nday hay wo ko wose wo ti puuli mo la? Fiiribii po maga leege de fid gi äe yawla?

⁸Nday hay wo ko mayla? Ko je ma de laa oçoçbe ma de wore ti yawla? Ama jar go de koge äuy ga jar maga lag wo oçoçbe ma de wore ti, aè daë ra de lagge diñ liñ ni wañren wo.

⁹Day nday hay wo koge diñ mayla? Je ndar nen waçaçre ma jag Baa go? Ndi de riñ nday ga a de dañ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go yaw.

¹⁰Werga blo maga aè yer go ti äe ga: Co' sug äo, ndi de äo' je soole äin wo pel äo, ma kne' faagen wo go mo pele. Jañ diñ je se no.

¹¹Kidolgi ndi riñ wee ga yoo weere jar tebere wo äuy mapo bay de dañ Jañ ma joñ batem jar wa hase, ama je maga go depeçeçre yoo jar ma ti twaywañ ma ciñ, sen de dañge äe kluu ane.

¹²Ama le ti kal maga Jañ ma joñ batem jar sii waçaçre le ni mo haçaç aà go patala, twaywañ ma ciñ jar de leë ge äe de eegre, jar sen kië wo ga saara mo yaçaç de wañ lay.

¹³Jar ndar nen waçaçre Baa go wo äuy yañ wo de sië waçaçre sen le go äaa ga Baa de waçaç ge dosen no, jag liñgi, Moyis raw yerge äe go de waçaç ge dosen no lay, haçaç sii gi waçaçre sen a taw ti go ti Jañ so.

¹⁴Hayga nday da yaçaç waçaçre äin we, ni nday mo ko Jañ diñ Eli se maga Baa hay riñ ga aà nduu yañ mono.

¹⁵Co' wee sug äay hayga nday yañ de sug no.

¹⁶Ndi mo ngaä jar ma waran wo de may la? AÀ wo de ngaäge do weere kleere maga tay wo joñ hragge ti ngeel hragge po, day raw wo riñ jar lan ga:

¹⁷Wuur 'waë siili ne nday ga nday mo dag joçoç, nday laa dag joçoç gaë. Day wuur raw 'waë war huli, nday laa ragge gaa pa.

¹⁸Wersen Jañ raw nduugi, ree hole gaa, joo yii gaa lay, aè raw waçaçge ga aà de soçoç ti.

¹⁹Weel je Tabay raw nduugi, ree, joo, aè raw waçaçge ga: Ko blo mo caw ëa la, ëig diñ ti reege wo de jo ge yii ko' boñ, bar jar tar seen wo de jar ma de älagge wo. De sen äuy aà raw da' wer koge ree Baa go ga koge ree äen de deelee diñ de joñre sen wo.

Ree ti jar maga day wo haç äil äaara ne Yeso gaa mono

(Ko äil Lug 10.13-15)

²⁰Blam sen Yeso raw tiñi wer ruu jar ma äi leege maga se hay joñ feçeçre mbuëgi wo ni debań dańge, werga jarn laa wo coo ëiggi äaara ma de älaggen de deelee tigriñ gaë. AÀ raw waçaç ge ga:

²¹Ree ti äay jar Koraseñ wo, ree ti äay jar Betsayda wo. Werga feçeçre mbuëgi maga ndi hay joñ ni äay mo deñ, mo hay joñ we diñ äi leege Tir wo de Sidoñ no, aà de hay lag wo yañ ti äaara diñ oçoçbe ma de yugudgi tu tu de lag wo saçaçge yañ ti äaara ma kañ nen jar ga saara coo ëiggi äaara ma de älaggen we de deelee tigriñ.

²²Wersen ndi de riñ nday ga ti wur cagge waçaçren, bon ma Tir wo de Sidoñ joñ ge de el ëawa dañ ma äayn pa yaw.

²³Ma äo Kapernam, ndo ëig ba äon ga ndo geçeç yañ wo ciñ haçaç ndo wo yañ da' ngeel ma ciñ no. Ma nen äi ga ndo fer ge yañ gesiñ haçaç yoo jar äi tu wo. Werga feçeçre mbuëgi maga ndi hay joñ ni äo mo deñ mo hay joñ we le diñ äi sir Sodom, jar ma äi leege sen de hay yañ wo wara ëa.

²⁴Wersen ndi de riñ nday ga: Ti wur Caage kiidan, bon ma jar ma äi leege Sodom joñ ge yañ de el ëawa dañ ma äon pa yaw.

Yeso ga wosela äuy mo a le ig gi se se

(Ko äil Lug 10.21-22)

²⁵Ti wur sen Yeso raw ëe Baa ga: Baba, Wañ ma waçaç ree jar ma ciñ wo de ma gesiñ la äuy no, ndo yoñ see äo go ga jar ma de ko reen wo de jar ma de had wer feçeçren mo da' wo wer äo wa, day ndo raw naa nen see äo go diñ ne kamliiri maga bay wo de ko ree po wa has ëa yaw so mono, ndi joñ suse' mo ti se no.

²⁶Baba ndo joñ dosen diñ werga aà co jag äo ga ndo mo joñ dosen nono.

²⁷Pan äi haç feçeçren wo go me äuy, jobo bay de koge ga weeln diñ wo la wa, say de koge äe diñ Paçaçben tawa, jobo bay de koge ga Paçaçben diñ wo la wa lay, de ko ge äe diñ weel wo de je maga weeln kañ nen äe ni ga aà mo kon mono.

²⁸Nday jar maga poçoçre ma ti äay wo go de bal nday mo äuy, a wee le see äi, ndi yaçen go ne nday ti.

²⁹Yaçë wee jag äi, had wee ree see äi, werga ndi desaçy, ndi joñ bon äay gaa, nday lagge yañ iggi eñ lag cwaçy.

³⁰Werga waçaçre maga ndi bag ge ne nday, nday da' ge see äay yañ wer äe, feçeçre maga ndi farn ge ne nday ti, fen sen poçoç ge gaa so.

MATIYE 12

Yeso waçaç ree ti wur Saba

(Ko äil Mark 2.23-28; Lug 6.1-5)

¹Naw raw nage blam sen rabe, Yeso raw heege äi payre wo wur Saba no. Koñne raw cee jar ma wer äen wo, aà raw wo hrag coore sooge.

²Farisiyeçeç wo wo ko rage dosen mokay, aà raw wo riñ Yeso ga: Ko nen äo, jar ma wer äon wo de joñ ree maga go de diggi ga joñ wur Saba wa mo deñ ëa la.

³Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday bay de jañ waçaçre maga Dafid hay joñ de kaçaçre äen wo do koñne mo wa yawla?

⁴Aà laa wo äi tiñ Baa de kaçaçre äen wo, ree wo hole maga de haçge ne Baa, Waçaçre Baa go de dig jar ga jar mo reen haçy wa, say diñ jar ma sië jag wo tawa.

⁵Noga nday bay de jañ jag liñgi ga: wur Saban, jar kluuri jar sië jag ma äi tiñ Baa, mo joñ ba wo joñre wur sen laybla' ree bay ti sen ni wa wa?

⁶Wersen ndi de riñ nday ga ma de dañ tiñ Baan yañ la.

⁷Hayga nday yañ de laa wer waçaçre maga a de yerge äe go ga: Ndi da diñ ga wosela mo hay ko decoo keçeç, ama bay diñ ngaëge feçeçre sië jag wa we no, nday de hay kol ree ne jar maga bay wo de joñ ree wa ti gaè.

⁸Werga Weel je Tabayn diñ Wañ wur Saban no.

Blo ma do de huli

(Ko äil Mark 3.1-6; Lug 6.6-11)

⁹Yeso kal rawge, wo kalge äi tiñ tosge äaara po.

¹⁰AÀ Wo da' jobo ni do äe go de huli. Jar ma äi tiñ wo ni äil äaara raw wo da ge ga saara mo kii waçaçre ne Yeso ti, aà raw wo wii gi äe ga: Waçaçre Baa yañ mbe de men faage ma peçeç jobo go wur Saba yawla?

¹¹Yeso raw fer waçaçre ga: Wose yoo äay la ga sam do äe boñ, day sam raw le' ge we go äi tu wur Saba, day se wo wo mañ ge äe go ciñ gaa diñ wosela?

¹²Day je tabay de dañ sam yaw. Jag liñgi de haç faage ma kol jobo go de el wur Saba mbe.

¹³Yeso raw riñ blon ga: Ya' do äo le. AÀ raw ya' do äe le, do äe fer birgi go de el do ma lan no lay.

¹⁴Farisiyeçeç raw wo rawge äo' faare ti yoo äaara ga saara mo 'war Yeso go.

Baa ga Yeso diñ weejoçoç se maga se mañ ne go mono

¹⁵Yeso wo laa waçaçre sen mokay, aà raw men ngeel sen go kal rawge, jar debań raw wo mañ blam äe. AÀ raw peçeç jar ceegen wo go äuy,

¹⁶ama, se raw ruu rage debań ga aà mo äo' wo wer se go wa.

¹⁷Waçaçre maga Esay je ndar nen waçaçre Baa go, hay yer le go äaa ga:

¹⁸Ndi mañ weejoçoç äin go mokay no, AÀ diñ je dage äi, äil äi go ti äe feh debań. Ndi äo' ge Nenterse äin yañ ne hen ti. Day aà sii gi waçaçre kiida äin yañ ne wer jar wo.

¹⁹AÀ de see äe joñ ge kwaçy de jobo boñ gaa, ngar ge jag gaa lay. Jobo laa ge geçeçge äe ge go waçe waçaçre ti faage wo gaa lay.

²⁰AÀ haw ge firibii ma de diñgin go gaa, ñji gi wuu ger maga wuu äen go de gayre go mo gaa lay. AÀ joñ ge see äe yañ dosen no haçaç wo go joñ blum reen wo äuy de joñre äe ma de deele no.

²¹Blam sen wer jarn äuy kañ ge wo eiggi äaara yañ boñ diñ ti äe. Ree sen raw le' ge go ti jag äe so.

Yeso wo de Belsebul

(Ko äil Mark 3.22-30; Lug 11.14-23)

²²AÈ raw age de je reçw maga mbululum go äiñ Yeso, je sen de soçoç ti. Yeso raw wal jag je sen go, raw caa nen äe go lay. Se raw tiñji wer waçe waçaçre, nen äe raw koge.

²³Ngaään äuy raw wo ngrisgi, raw wo waçaç ge ga: Äa blo sen mbe n aà diñ moo Dafidn ge?

²⁴Ama de maga Farisiyeçeç wo wo laa waçaçre sen mokay, aà kal wo riñgi ga: Haç eegre ma nië soçoçren wo ne blo sen mo deñ diñ Belsebul wañ soçoçren wo.

²⁵Yeso raw ko eiggi äaara go, aà raw riñ rage ga: Hayga jar ma äi sir wañ po yañ wo leë kaçaçra no, sir wañ sen älag go. Jar ma äi leege ma honla äuy de jar ma liñ ni äaara po ma honla äuy yañ wo leë kaçaçra no, joñre äaara kaçaç wo ma seege pel gaè.

²⁶Hayga Manhuli yañ niëgi go diñ jar ma äe wo pa no, ni aà le' see äe de see äe mo pa la, day jar ma ti äen kaçaç wo ma lagge lagge pa la?

²⁷Nday waçë ti äi ga haç eegre ma nië soçoçren wo me diñ Belsebuli, day wose haç eegre ma nië rage go ne te äayn wo mo lay la? Joñre jar äay wo dra' yañ wo go kañ nen jar ga nday waçaç ni gaè.

²⁸Kidolgi ndi nië soçoçren wo go diñ de Nenterse Baa, fen sen de kañ nen äay ga twaywañ mani Baan a we go wee ti so.

²⁹Jobo kal liñ ni je ma de eegre de dañ ge äe hoor feçeçre äe mono, aà bañ go tañgu bañ bañ, blam äe se kal frum tiñ äen kway.

³⁰Je maga bay tay jag de äi wa, diñ je hee äi, je maga bay kay mege ferge tay ti horog wo wa, diñ je dus äil horogn wo go.

³¹Wersen ndi riñ wee ga: Baa fug mbe äil yañ go ti älagge maga jar tebere joñn wo de waçaçre äaara ma de älagge maga aà waçë wo mo äuy no. Ama je maga yañ ëar Nenterse ma bay ëagn no, Baa fug äil go ti älagge äe maga aà joñ mokay go ne hen ti gaa hase.

³²Je maga mbuë fo Weel je Tabay we, Baa fug gi äil go ne hen ti älagge äen wo, ama je maga mbuë fo Nenterse ma bay ëagn we no, Baa fug äil go ne hen ti nen wur ma patalan gaa lay, ma wurpon gaa lay.

Le'ge koo

(Ko äil Lug 6.43-45)

³³Nday da we ga nday mo da' le'ge koo ma de el, ni nday mo kië koo ma de ele, hayga nday yañ de koo ma de älagge, nday wo da' le'ge äen de älagge lay. Werga aè ko de el koo diñ se le'ge äe.

³⁴Nday diñ weere cwe, nday diñ jar ma de älagge, day nday kaçaç ma waçaç waçaçre ma de el mokay waçaç ge lay la? Werga jag waçaç go diñ ree maga le go de ba äil je äe no.

³⁵Je ma de el naa nen go joñ joñre ma de el werga äil äe de ele, je ma de älaggen naa nen go joñ joñre ma de älagge diñ werga äil äe de älagge lay.

³⁶Ndi de riñ wee ga waçaçre maga jar waçë wo bay blam mo deñ äuy, aà fer ge wo yañ go waçë ge äe ti wur kiidan pa.

³⁷Werga ndo naa ge nen de deele diñ wer waçaçre ma jag äo, baw mo de kiida äuy diñ waçaçre ma jag äon tu pa.

Jar wië wo Yeso ga aà mo joñ fen mbuëgi saara mo ko see äe

(Ko äil Mark 8.11-12; Lug 11.29-32)

³⁸Blam sen jar po wo yoo jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de jar po yoo Farisiyeçeç, raw wo ëe Yeso ga: Wañ, wuur da ga ndo mo joñ fen mbuëgi wuur kon ëa la.

³⁹Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Jar ma wara maga wo de älagge, bay wo hoo sug ti waçaçre Baa wa, wië wo fen mbuëgi, ama ndi joñ fen mbuëgi mapo ne hara gaa so, ndi men say diñ mani Jonas je ndar nen waçaçre Baa go no.

⁴⁰Jonas sii de liggi äil ceçeç ma kluu heçeç heçeç swa'a, day Weel je Tabayn sii yañ nen sir heçeç heçeç swa' dosen no lay.

⁴¹Jar Ninif hoo wo ge yañ ciñ ti wur Caage kiidan de jar se ma waran wo, day jar Ninif baw wo jar ma waran ge wo yañ de waçaçre, werga äaaran aà hay coo wo ëiggi äaara ma de älagge de deele tigriñ wer siigi waçaçre maga Jonas siin ne hara mono. Day je ma de dañ Jonas yañ la.

⁴²Waçy maga diñ wañ le nen äaäñ ni waçyban kal ge yañ go ciñ ti wur Caage kiidan de jar se ma waran wo, day aà baw ra yañ de waçaçre no, werga aà ur le laa waçaçre koge ree mani Salomoñ le äi sir maga le go haçaç debañ. Day je ma de dañ Salomoñ yañ la.

Soçoç kal go, fer le

(Ko äil Lug 11.24-26)

⁴³Soçoç kal we le go äil je tabay no, aà raw rañge ti ngeel ma de heg kië ngeel ig see äe, day aà wo we da' ge gaa has no,

⁴⁴aà raw waçaç ge ga: Ndi fer äi tiñ äi maga ndi hay le ni mono, se raw ferge le, wo da' tiñ de koëe, go de torge, go de kne' ge lay.

⁴⁵Aà kal rawge hoo soçoçre ma tigriñ wo le renam pa so, ma de dañ ge äe haçaç wo, raw wo ferge le de kaçaçra lagge ni äuy so. Blam sen je sen raw joñge de älagge dañ ma tañgun so. Aà de ngaäge dega' do jar se ma de älagge ma waran wo no lay.

Heçeçre Yeso wo de man äe

(Ko äil Mark 3.31-35; Lug 8.19-21)

⁴⁶Yeso de waçaç ree ne ngaään wo deñ ëa, ko la man äen wo de heçeçre äe raw wo nduugi. Lag wo le go siigi, kië wo ga saara waçaç ree ne hene.

⁴⁷Jobo raw riñ Yeso ga: Co' sug äo, man äo wo de heçeçre äon yañ wo le siigi, aà wo de dage ga saara waçaç ree ne ndo.

⁴⁸Yeso raw fer waçaçre ne je sen ga: Man äi wo de heçeçre äin diñ wose wo ne?

⁴⁹Blam sen aà raw wii do äe ti jar ma wer äen wo, raw waçaç ge ga: Ko wee nen äay, man äi wo de heçeçre äin wo mo lag no.

⁵⁰Werga je maga yañ joñ joñre maga Pan äi Baa da ne no, je sen diñ weegeman äi, maygeman äi, diñ man äi lay.

MATIYE 13

Jagjoçoç je bug coore

(Ko äil Mark 4.1-9; Lug 8.4-8)

¹Ti wur sen Yeso hay liñ, àà raw kalge le go raw hayge wo go jag maarog had jare.

²Jar debañ raw wo tayge le see äe, se raw ëii gi hayge äi daagen gesiñ, ngaään raw wo lagge go ciñ ti diñdiñ biin deñ lay.

³Àà raw waçë waçaçre ne hara de jagjoçoç debañ àà raw riñ rage ga: Jobo kal go bug coore.

⁴De maga se de bug cooren mo caw, mapo raw wo rayge go ti faage, dweere raw wo age, sig wo ra go.

⁵Ma la raw wo rayge go ti ngeel ma de je'açy, maga sir bay ni debañ wa, cooren tiñi wo le go deparday tuseñ, wer maga sir bay wo wer äaara gesiñ ni kuëum wa.

⁶Wur wo le go kal ge mokay, saara raw lwaëge go, raw wo higgi go, dogo ceçw äaara bay de rawge gesiñ kuëum wa.

⁷Ma tigriñ raw wo rayge yoo hoçoçre, hoçoçren gig wo go ne hara ti, àà da' wo nen ma geçeçge señ gaè.

⁸Ma tigriñ raw wo rayge ti ngeel ma de soç' ge, raw wo ruggi debañ, ma ba po naa ti kluu riñ, la naa kluu ëawa, la naa ga' ëawa lay.

⁹Yeso raw riñ rage ga: Je maga yañ de sug ma laage, mo laa de ele.

Yeso waçë waçaçre diñ de jagjoçoç le la

(Ko äil Mark 4.10-12; Lug 8.9-10)

¹⁰Jar ma wer Yeso raw wo ya'ge see äe so, raw wo wiigi äe ga: Äa ndo waçë waçaçre ne hara de jagjoçoç le äa?

¹¹Yeso raw riñ rage ga: ma äay aè äo' wer fen ma de yoñren we go ne nday ti waçaçre twaywañ ma ciñ no, ama aè laa äo' wer äe go ne jar lan wo gaè.

¹²Werga je maga mo äe yañ no, aè haç ne hen ni pur pa, feçeçre äe raw joñge debañ, ama je maga mopo äe bay wa, fen maga hay do äe me' aè yaçaçn go pa.

¹³Ndi waçë ne hara de jagjoçoç diñ wer se no, werga àà wo mbaara go de hoç' nen äaara koge äe, ama se bay koge do äaara wa, wo mbaara de co' sugi, ama se bay laa wer do äaara wa lay.

¹⁴Esay je ndar nen waçaçre Baa go hay sii waçaçre sen we go ti golg ngeel sen ga: Nday mo co' ba mbay sugi, ama nday laa ge wer äe go pah gaè. Mo hoç' ba mbay nen äay go koge äe, ama nday ko ge wer äe go pah gaè.

¹⁵Werga ëiggi äay jar se lagn wo kol go de kañ tiñriñ. AÀ jeb wo sug äaara go, Kuä wo nen äaara go, Nen maga nen saara mo ko wa, Sug saara mo laa wa, Ëiggi saara mo daë wer ree wa lay, Saara mo fer coo ëiggi saara ma de älaggen de deele tigrin wa, Day ni ndi mo peçeç saara go wa. Ree sen raw le' ge go ti jag äe so.

¹⁶Ama ma äay, nday de woge diñ nday, werga nen äay yañ wo koge, sug äay yañ laage.

¹⁷Kidolgi ndi de riñ wee ge ga jar ndar nen waçaçre Baa go wo de jar mani Baa wo debañ hay da wo we ga saara mo ko ree maga nday de koge äe mono, ama saara kon gaa, hay da wo we ga saara mo laa wer waçaçre maga nday de laa ge äe mono, ama saara laan gaè.

Yeso äoë wer jagjoçoçn je bug cooren go

(Ko äil Mark 4.13-20; Lug 8.11-15)

¹⁸Co' wee sug äay laa wer waçaçre jagjoçoç je bug coore no.

¹⁹Jar maga co' wo sug waçaçre maga aè de waçaçge äe ne hara ti waçaçre twaywañ mani Baan day bay wo laa wer äe wa, wo de mañ jeñ faage maga cooren ray wo go ni nono. Je ma de älaggen raw age, waçaçre maga aà hay laa ne wo, se raw ndar ge äe go ne hara äili.

²⁰Ma la wo de mañ ngeel ma de je'açy maga cooren ray go ni, aà co' wo sug waçaçre no, yaçaçn wo deparday tu go äil fehe.

²¹Ama aà men wo waçaçren lag ceçw äil äaara gaa, ig wo de haç äil äaara me' koëe, day ree ma de gaali noga bon da' ra we wer waçaçre Baa no, aà raw wo mbuë nen blam tuseñ, men wo Baa go.

²²Ma lan wo de mañ coore ma yoo hoçoçre wo diñ jar maga laa wo waçaçre Baa we, ëiggi feçeçre ma gesiñ la wo de koñne horog gig wo go ne waçaçre ma äil äaaran ti, sen da' wo nen ma joñ mbeere gaè.

²³Jar ma de mañ ngeel ma de soç' gen wo diñ jar maga co' wo sug waçaçre Baa we, laa wo wer äe, rug wo mbeere lay, jobo boñ rug mbeere kisi, je la do hiira'a, je ma la do swa'a.

Yeso ngaä joñre Baa Wañ de birglig maga ndar nen yoo coore mono

²⁴Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ma tigrin pa ga: Co' wee sug äay, Twaywañ ma ciñ de ngaäge do blo po, bug mbeere coore ma de el äi pay äe.

²⁵De suñ de maga jar laa naa go äuy, je hee äe raw nduugi bug birglig ne hen yoo coore no, raw ferge wo go.

²⁶Cooren raw wo laa waa, raw wo tiñgi le go, birglig raw wo ndar nen ni lay.

²⁷Jar joñre je payn raw wo ëege äe ga: Äa wañ, ndo hay de buggi äi pay äon diñ mbeere coore ma de el so lay, day birglig a le na gen äa?

28 Aà raw fer waçaçre ne hara ga: Joñ ree sen ba mokay see äay diñ je hee äi. Jar joñre äen raw wo wii gi äe ga: Ndo da ga wuur mo wo go ndar birglign wo yaw?

29 Aà raw fer waçaçre ga: Bay wa, werga nday le' ge we go ndar birglign la no, cooren day ndar wo le go wer äe ni lay.

30 Men ra wee mbay go geçeçe äog äuy, haçaç go ti wur weege äaara, day we ti wur sen, ndi riñ jar ma wee cooren wo yañ ga aà mo ndar wo birglin wo go tañgu äa, mo saë wo äaare äaara go roëge, blam sen ni aà mo laa wo coore äin me äi boole.

Jagjoçoç mbeere yegge

(Ko äil Mark 4.30-32; Lug 13.18-19)

31 Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ma tigriñ pa ga: twaywañ ma ciñ de mañ mbere yeg maga jobo bug ne äi pay äe.

32 Aà diñ mbere koo ma klee me' dañ te mbere feçeçe ma äi pay lan wo äuy, ama aà wo we go geçeçe, aà raw lir do kluu dañ te feçeçe ma äi pay wo äuy, kol diñ koo maga dweere nduë wo kañ tiñ ti jag do äe wo.

Jagjoçoç defoçoçre

(Ko äil Lug 13.20-21)

33 Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ma tigriñ pa ga: twaywañ ma ciñ de mañ defoçoçre maga waçy mañ ne tay nen äe de coo de ngaäge ti mundore do äog ti dwee, haçaç se wo go ur coo ma de wañgen äuy.

Yeso waçë waçaçre ne jar po wo diñ de jagjoçoç

(Ko äil Mark 4.33-34)

34 Yeso waçë waçaçre ne ngaään wo äuy diñ de jagjoçoç, bay waçaçge ne hara de koë wa, say diñ de jagjoçoç.

35 Waçaçre maga je ndar nen waçaçre Baa go hay waçaç go ga: Ndi waçë ge waçaçre ne hara diñ de jagjoçoç, Ndi sië gi diñ waçaçre maga ndi hay yoñn le go ti wur maga ndi hay bay joñ feçeçren wo le mo haçaç äa no. Ree sen raw le' ge go ti jag äe so.

Yeso äoë wer jagjoçoç birglin go

36 Yeso raw men ngaään wo go, kal rawge liñ. Jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe, raw wo wii gi ga: Äoë wer jagjoçoç birglin ma äi payn go ne wuuri.

37 Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Je bug mbeere coore ma de el diñ Weel je Tabay no.

38 Payn diñ jar ma ti tamsir wo lay, mbeere coore ma de el diñ jar maga hoo wo sug ti twaywañ mani Baan mono, mbeere coore ma de älaggen wo diñ jar mani je hee Baan lay.

³⁹Je hee ma bug birgign diñ Manhuli. Wur weegen diñ tawge jar ma ti tamsir wo go mono, jar wee cooren wo diñ jar peelee Baa wo lay.

⁴⁰Do maga àè ndar fi ma de älagge go ma roëge ti wuu nono, àà joñ ge ti wur tawge tamsir gon diñ dosen no lay no.

⁴¹Weel je Tabay laa ge jar peelee äen wo le, ndar jar maga kañ wo wer jar lan leë ge go joñ älagge, de jar maga joñ wo älagge mo äuy yañ wo go pel äe.

⁴²Day lag ra wo yañ go nen wuu ma de haçaç maga hu gaa, àà rag ge wo, soo ge wo sañ äaara wo ni.

⁴³Ama ma jar maga yaçaç wo jag Baa, sen sag ge wo yañ do wur nono ti ngeel maga Pan äaara Baa hay Wañ ni mono. Co' wee sug äay de ele, hayga nday yañ de sug no.

Yeso ngaä joñre Baa Wañ de horog po maga jobo da'n de yoñre

⁴⁴Twaywañ ma ciñ de mañ horog po maga jobo da'n go de yoñre äi pay po, àà raw ferge ya' wer yoñ ge äe wo ni. Äil äe raw joñge go feh debañ, se kal rawge yeeë feçeçre äen wo go äuy, fer le, kal yee pay sen no.

Yeso ngaä twaywañ ma ciñ de je trere maga kië redew ma de wore

⁴⁵Twaywañ ma ciñ de mañ je joñ trere maga wo kië redew ma de wore.

⁴⁶Àà wo we da' maga yoo äe pur no, se kal rawge yeeë feçeçre äen wo go äuy ma yeege äe.

Yeso ngaä joñre Baa Wañ de bay ma bag ceçeç

⁴⁷Twaywañ ma ciñ de mañ bay ma bag ceçeç maga jar lagn nen maaroge, àà raw hoo wer ceçeç wo go äil äe ni äuy.

⁴⁸Àà wo we go bage so mokay, jar bag ceçeçn raw wo kogge äe wo go jag biin ciñ, blam sen saara raw lagge gesiñ far nen ceçeçn go, laa wo ma de eln go äi yaçaçge, lag wo ma de älagge äen wo go lay.

⁴⁹Joñ ge ti wur tawge tamsir gon diñ dosen no lay, jar peelee Baa àà wo ge caa äil jar ma de el wo go de jar ma de älagge wo,

⁵⁰ma lag rage go nen wuu ma de haçaç. Àà rag ge wo, soo ge wo sañ äaara wo ni.

Horog ma defay wo de ma de taçaçrebe wo

⁵¹Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Nday laa mbay wer waçaçre sen we äuy yawla? Àà raw wo fer waçaçre ga: Wuur laan mbe we.

⁵²Àà raw riñ rage so ga: Wosela äuy maga yañ diñ je ma ndar wer waçaçre Baa day go de da' wer ne twaywañ ma ciñ de el no, je sen de mañ pan tiñ po maga feçeçre äe do äe ta', se hoor le go see äe mokay, ma defay wo de ma de taçaçrebe wo nen keçeç ni äuy no.

Jar Nasared yaçaç wo Yeso gaa

(Ko äil Mark 6.1-6; Lug 4.16-30)

- ⁵³Yeso wo taw waçaçre jagjoçoç sen go mokay, aà kal rawge.
- ⁵⁴AÀ wo äi sir maga se geçeç ni, raw tji; wer had jar äi tiñ tosge äaara no, jarn raw wo ngrisgi äuy, kal wo wië kaçaçra ga: Äa aà da' koge ree sen le mo deñ gen äa? A joñ feçeçre mbuëgi sen wo mokay eçeç eçeç äa?
- ⁵⁵AÀ diñ jee ni je ceë kooren no. Mari diñ man äe. Jag wo de Josef de Simoñ de Jud wo diñ weeregeman äe.
- ⁵⁶Mayregeman äe wo de lagge yoo naa la. Day aà da' eegre sen le mo deñ gen ne?
- ⁵⁷Ëiggi sen mokay raw mañ jag äaara go ti yaçaçge waçaçre äe. Yeso raw riñ rage ga: AÈ hoo sug ti je sië waçaçre ma jag Baa mbe go ti ngeel ma tigriñ wo äuy, ama äi sir maga aà biñ ni, yoo kawre äe wo, jobo hoo sug ti äe ni gaè.
- ⁵⁸Yeso laa joñ joñre mbuëgi ni debañ gaa wer debay haçge see äaara ne hene.

MATIYE 14

Herod iji; Jañ go

(Ko äil Mark 6.14-29; Lug 9.7-9)

- ¹Ti wur sen Herod wañ Galile raw laa ree Yeso.
- ²AÀ raw riñ weere joçoçre äen wo ga: AÀ diñ Jañ ma joñ batem jarn fer le go birgi. A da' eegre ma joñ feçeçre mbuëgi sen wo mo deñ diñ wer se no.
- ³Werga Herod hay laa jar wo ba Jañ bañ ne äo' ne ti dañgay. Herod joñ dosen wer Herodiyad waçy weegeman äe Filipi,
- ⁴werga Jañ hay riñ Herod ga: Faage bay de haçge mo ma yaçaç Herodiyad waçy äo wa.
- ⁵Herod raw ëiggi ga se 'war Jañ go, ama aà raw joñ heçeçne werga jar Jwif wo de koge ga Jañ diñ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go.
- ⁶Day ti wurpo Herod raw joñ few wur naw biñgi äe, may ma Herodiyad raw dag joçoç pel jar maga aè ëe ra le ti few sen ni mono. AÀ raw joñ äil go ne Herod feh feh debañ,
- ⁷haçaç se kol ha' ge go ga: Mayn mo deñ wii gi may we do äi la äuy ndi haçn ge ne hene.
- ⁸Mayn raw riñgi äe ti jag man äe ga: Haç ti Jañ ma joñ batem jar ne ndi äi taasa patala.
- ⁹Wañ raw rage de äil äe debañ, ama wer ha'ge maga se ha' go pel jar maga aè ëe ra le mokay, aà raw haç faage ga wo haç ti Jañ ne hene.
- ¹⁰AÈ raw äo' jobo wo caa ti Jañ ma joñ batem jar le go.

¹¹AÈ raw age de tin äi taasa ne may no, aà raw haçge äe ne man äe lay.

¹²Jar ma wer Jañ raw wo age mañ huli äe, raw wo teege äe, blam sen aà raw wo rawge sii ree sen ne Yeso.

Jar ndar dwee, Yeso haç reege ne hara

(Ko äil Mark 6.30-44; Lug 9.10-17; Jañ 6.1-14)

¹³Yeso wo laa waçaçre sen mokay, kal rawge ëiigi äi daage ma woge go hayge ti ngeel po fentray äe boñ. Ama ngaään raw wo laa waçaçre äe, aà raw wo laage le go äi leege no, raw wo mañ blam äe de äaale ti jeñ maaroge.

¹⁴Yeso wo le go ëiigi äi daagen mokay, ko nen äe la ngaään pel äe la hi:f deñ, jarn raw wo ko decoo nen äe debañ, aà raw ti:ji wer peçë jar ceege äaaran wo go.

¹⁵Wur wo go coñ ge mokay, jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe, raw wo riñ gi äe ga: Wur go de coñ ge lay, ngeel sen la go se tiñ haçaç lay, men jarn wo raw ge äi leege yeeë feçeçre reege.

¹⁶Yeso raw fer waçaçre ga: AÀ raw wo we dosen no kay bay de el wa, haç wee reege ne hara diñ nday mbay.

¹⁷AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Hole do wuur la dwee de ceçeç äog koëe.

¹⁸Yeso raw riñ rage ga: A wee le de äaara me lam no.

¹⁹Blam sen aà raw riñ jarn wo ga: Lag wee gesiñ ti fi, raw hoo hole ma dwee de ceçeç ma äog no, raw mañ nen äe ciñ raw joñ suse' ne Baa wo ti hole no. AÀ raw car nen holen go, raw haçge äe ne jar ma wer äen wo, saara raw äesge äe go ne jarn wo.

²⁰Wosela äuy wuu go. Jar ma wer äen hoo wo yaçaçge le go hwal ti äog de bagge de nen hole maga gwa' go do äaara ni mono.

²¹Werpiiri ma ree holen wo ndar dwee, jobo kee naare wo de weere kleere wo ni gaè.

Yeso see ti maarog de äaale

(Ko äil Mark 6.45-52; Jañ 6.15-21)

²²Blam sen ni tuseñ Yeso raw hoo jar ma wer äen wo äi daage maga aà mo wo wo go faale maarog äaäla tañgu se de maga se men ngaään rawge mono.

²³AÀ wo men rage rawge mokay, aà raw ëii gi ciñ ti huuli tosge fentray äe boñ. Wur wo go coñge mokay, aà mbe wo go ni boñ ye'e.

²⁴Daagen hay go gesiëgi maarog no, daagen hay gleñge do kangaw bii, werga leegen hay le fidgi pel äe.

²⁵Wo dayge ti ro kag mokay, Yeso raw seege le ti bii de äaale ne jar ma wer äen wo ti ëeger.

²⁶AÀ wo wo koge äe le seege ti biin mo caw, aà raw wo joñ heçeçne debań, raw wo waçaç ge ga: AÀ diń Barkage. AÀ raw wo laa ngar jag do heçeçne.

²⁷Yeso raw riń rage departday tu ga: Coă wee nen äay, aà diń ndi.

²⁸Piyer raw ëege äe ga: Wańkluu hayga aà yań diń ndo no, riń me le ga ndi mo see wo see äo ti biin caw lay.

²⁹Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: See mbo le. Piyer raw ëiigi le go äi daagen, raw tiĩi wer seege ti bii ma woge äiń Yeso.

³⁰Ama aà wo ko leegen mokay, aà raw joñ heçeçne, raw tiĩi wer sirgi nen bii tu, aà raw ngar jag ga: Wańkluu, Wańkluu yaçaç me go.

³¹Ni tuseń Yeso raw coń do äe wo cegaw ge äe, raw rińgi äe ga: Ndo bay go de haç äil äo me pah wa has debań. Ndo mbraw äon le la?

³²AÀ raw wo ëiigi äi daagen äog äuy, leegen raw ooge lay.

³³Blam sen jar ma wer Yeso ma äi daagen raw wo leë mondra pel äe ga: Ndo diń weel Baa cwaçy.

Yeso peçë jar ceege wo go äi sir Jenesared

(Ko äil Mark 6.53-56)

³⁴AÀ raw wo cegaë maarogn go, raw wo dayge Jenesared.

³⁵Jar ma ti ngeel sen ni raw wo go ko Yeso, kal wo dus waçaçre äen wo go äi sir ma äiń äen ni äuy, aè raw age de jar ceege wo ne hen äuy.

³⁶AÈ raw wo kam ge äe ga aà mo men jar ceegen wo mbaara duë jag oçoçbe äen tawa. Jar maga duë wo oçoçbe äen mo äuy peçë wo go.

MATIYE 15

Hadge moore äaaran wo

(Ko äil Mark 7.1-13)

¹Farisiyeçeç wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo age le Jerusalem da' Yeso, raw wo wii gi äe ga:

²Wer may ga jar ma wer äon bay wo jońge do hadge moore naa wo wa la? AÀ ree wo hole bay yog do le la?

³Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday de see äay, nday bay jońge do jag lińgi ne wa, nday joñ diń do hadge äay de see äay wo no le la?

⁴Baa waçaç ga: Hoo sug ti pan äo wo de man äo, Je maga yań ear pan äe wo de man äe, aè mo iĩi je sen go.

⁵Ma äay nday had äayn ga je maga riń pan äe noga man äe we ga fen maga se hay nen haçge äe ne hen ma kayge äe, se äo'n we go ciń ne Baa no,

⁶Je sen bay nen kay pan äe mbe wa so mono, diñ ree maga nday älag de el jag liñgi go, de hadge äay wo de see äayn wo mo so no.

⁷Nday jar bag bii jar no, Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçaç we go ti äay ga:

⁸Jar sen togoë wo ndi diñ de jag äaara tawa, Ama äil äaara go see äi haçaç.

⁹Goñge maga a goñ wo me de koë koëe, Werga aà had wo jar diñ hadge waçaçre jar tebere wo.

Feçeçre maga kañ wo ëag ne wosela se

(Ko äil Mark 7.14-23)

¹⁰Blam sen Yeso raw ëe ngaään le, raw riñ rage ga: Co' wee sug äay ma laa waçaçre sen mokay no.

¹¹Fen maga kal wo jag wosela raw äil äe, kaçaç ma kañ ëag ne hen see gaë. Say kañ ëag ne hen see diñ waçaçre maga a le äil äe, kal le go jag äe mono.

¹²Jar ma wer Yeson raw wo ya'ge see äe, kal wo riñ gi äe ga: Ndo yañ mbo de koge ga Farisiyeçeç laa wo waçaçre maga ndo waçaç mokay ga ndo mbuë diñ fo saara ge?

¹³Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Maysela maga peë ra we diñ Pan äi ma ciñ gaa mo äuy, aè ndar ra ge go.

¹⁴Men ra wee, aà wo reçwre de ëaw kaçaçra jar reçwre wo. Day je reçw ëaw je reçw we no, aà wo ge wo go laa ge äi tu äog äuy.

¹⁵Piyer raw riñgi äe ga: Äo' wer jagjoçoç sen go ne wuur ëa äa.

¹⁶Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday de see äay nday bay de kaçaçge ma laa wer waçaçre patala wa ëa pa?

¹⁷Nday bay de koge ga feçeçre maga laa wo wo jag wosela raw wo äil äe, day eçeç wo go diñ glog äe wa yawla?

¹⁸Ama waçaçre maga sen kal le go jag wosela a le diñ äil äe, sen mokay diñ ma kañ ëag ne je sen see so.

¹⁹Werga laa le go äil äe, diñ ëiggi ma de älagge wo, maga wo de äe ijd jare, legaçëge de naare jare, feçeçre maga bay ti ngeel äe wa, joñge freñ, charge gete'e, waçëge älagge ti jar lan wo lay mono.

²⁰Mokay diñ feçeçre maga kañ wo ëag ne jobo see mo so no. Ama reege hole maga jobo ree mbe tu bay yog do go tañgu do hadge moore äay wo no gaa mono, sen kaçaç ma kañ ëag ne jobo see gaë.

Waçy jar Kanan po haç äil äe ne Baa

(Ko äil Mark 7.24-30)

²¹Blam sen Yeso raw men ngeel sen go, kal rawge äi sir maga see Tir wo de Sidoñ mbañ mono.

²²Waçy jar Kanan po yañ de hayle äi sir sen ni, raw age see äe, kal ëege äe ga: Wañ äi no, moo Dafid no, ko decoo äi ëa la. Soçoç de joñ coo may äi debaň.

²³Ama Yeso laa fer waçaçre ne hen gaa hase. Jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe wii gi ga: AÀ bay men ngar jag go ne naa wer wa lay, niin wo go ëa la.

²⁴Yeso raw fer waçaçre ga: Baa äo' me le diñ ne saçaçre jar Israyel maga wo go de yeeë ge mo tawa no.

²⁵Ama waçyn raw age le' mondra pel Yeso raw ëege äe ga: Wañ äi no, kay mbo ndi.

²⁶Yeso raw riñgi äe ga: Ndi mo äoë hole weere kleere wo go ne wayre wo mokay sen bay nen äi de el wa.

²⁷Waçyn raw waçaçge ga: Mbe cwaçy dosen nono Wañ, ama de sen äuy, wayre ree wo mbaara nen hole maga leë go gesiñ do pan tiñ äaaran mono.

²⁸Blam sen Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: De ele, waçy ndo haç ail äo ne Baa de eegre debaň. Ree sen joñ yañ mo dogo ndo da nono. May äen raw peçeç ge go de wur sen ni tuseñ.

Yeso peçë jar ceege wo go debaň

²⁹Yeso raw men ngeel sen go, kal rawge jag maarog ma Galile, raw ëiigi ciñ ti huuli, raw hayge gesiñ.

³⁰Jar raw age le see äe ngaäa debaň, jar leñre wo, jar reçwre, jar maga ceege kol de hugli äaara go, jar mbululum, de jar ceege ma tigriñ wo debaň. AÀ raw wo lag rage äiñ Yeso, se raw peçë rage go äuy lay.

³¹Jar raw wo ngrisgi debaň wer maga aà ko wo jar mbululum waçë waçaçre, jar maga ceege kol de hugli äaara go peçë wo go, jar leñre seeë wo, nen jar reçwre car wo go, aà raw wo togoë Baa maga jar Israyel goñ wo mono.

Jar ndar naa Yeso wuu ra de hole

(Ko ail Mark 8.1-10)

³²Yeso raw ëe jar ma wer äen wo ga: Jar se deñ ko wo de coo nen äi debaň werga naw äaara wara wer äi swa'a, aà bay wo de reege do wa so lay. Hayga ndi fer ra we liñ koñne no, aà ya' ge wo go gay ge ti faage.

³³Jar ma wer äen raw wo wii gi äe ga: Naa yeeë hole ma wuu ngaäa ma deñ mo deñ ti puuli mo ta' la gen so la?

³⁴Yeso raw wiigi ga: Hole do äay gaçy ne? AÀ raw wo ga: Hole do wuur renam, weere ceçeç ti äe ni mbag lay.

³⁵Yeso raw riñ ngaäan ga: Lag wee gesiñ.

³⁶Blam sen, àà raw hoo hole ma renam wo de ceçeç ma ti äen do äe raw joñ suse' ne Baa wo ti hole no, raw car nen holen go, raw haçe äe ne jar ma wer äen wo, àà raw wo äesge äe go ne ngaän wo.

³⁷Wosela äuy wuu go de hole. Jar ma wer äen raw wo bag yaçaçe de nen hole maga gwaë go ni renam pa.

³⁸Jar maga ree wo holen, werpiiri wo ndar naa, jobo kee naare wo de weere kleere wo ni gaè.

³⁹Blam sen àà raw men faage ne jar wo rawge, raw ëii daage, kal rawge äi sir Magadañ.

MATIYE 16

Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç wii wo Yeso ga àà mo joñ fen mbuëgi

(Ko äil Mark 8.11-13; Lug 12.54-56)

¹Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç raw wo ya'ge see Yeso, maga saara mo kii waçaçe ne hen ti, àà raw wo wiigi äe ga: Joñ fen mbuëgi ma kañ nen wuur ga haçe eegre sen le mo diñ Baa.

²Ama Yeso raw fer waçaçe ne hara ga: Wur le' we gesiñ, nday kal waçaçe ge ga: ngeel caa yañ go toñ de ele, werga ngeel ma ciñ go de caa kay.

³De jag toñ crum nday kal waçaçe ge ga: Baa cwaa yañ wara, werga ngeel ma ciñ ko lurum lurum. Ngeel maga cor le ciñ dosen no kay, nday de ko wer äe, day ree maga de joñ ge wara ga nday mo ko ni lay mono, nday bay de kaçaçe ma ko wersen wa an le la?

⁴Jar se ma de älagge ma waran wo, ga bay wo hoo sug ti waçaçe Baa de el wa, wië wo fen mbuëgi mono, ndi joñ fen mbuëgi po ne hara gaa so, say ndi men diñ mani Jonas no. Blam sen àà raw men rage go, kal rawge mbe so.

Yeso ga ree Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç de ngaä ge do defoçoçre nono

(Ko äil Mark 8.14-21)

⁵Jar ma wer Yeson raw wo cegaëge wo go faale maarog äaäla, ti äaara raw yoçoç hoo hole go do äaara.

⁶Yeso raw riñ rage ga: Joñ wee see äay de ele, koë wee see äay do Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç wo, ree äaara do defoçoçre nono.

⁷Jar ma wer äen raw wo riñ kaçaçra ga: AÄ waçaçe ne naa mo deñ diñ wer maga naa hoo hole le do gaa mono.

⁸Yeso raw ko waçaçe äaaran go, raw riñ rage ga: Nday waçe ti holañ äay ga werga nday bay de hole do wa ga le la? Nday bay de haçe äil äay go sog wa.

⁹Haçaç patala nday bay de koge wa ëa yawla? Nday bay ëig ti hole ma dwee maga ndi car nen äe äes ge ne jar ndar dwee wo de ngaäa yaçaçge maga aè bag ra wo de nen äe maga gwa' ni mo wa yawla?

¹⁰Nday bay ëig ti hole ma renam maga ndi äes ne jar ma ndar naa wo de ngaäa yaçaçge maga aà bagn wo de nen äe maga gwa' ni mo wa yawla?

¹¹Nday bay de koge ga ndi riñ wee diñ ti hole gaè wa le la? Koë wee see äay do Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç wo, ree äaara do defoçoçeç nono.

¹²Blam sen jar ma wer äen raw wo laa wer äe so ga aà riñ saara bay diñ ti defoçoçeç ma ur holen wa, ama aà riñ saara diñ ti hadge Farisiyeçeç wo de Sadusiyeçeç wo no.

Piyer äo' wer Yeso go ga aà diñ Mesi mono

(Ko äil Mark 8.27-30; Lug 9.18-21)

¹³Yeso kal rawge äi sir maga wo äiñ kaçaçra de Sesare mani Filip mbañ no, aà kal riñ jar ma wer äen wo ga: Äa jar wii wo ti Weel je Tabayn ga aà diñ wo äa?

¹⁴Ää raw wo fer waçaçre ga: Jar po riñ wo ga ndo diñ Jañ ma joñ batem jar no, jar la waçaç wo ga ndo diñ Eli, jar ma tigriñ wo pa ga ndo diñ Jermi noga je ndar nen waçaçre Baa go po.

¹⁵Yeso raw wii rage ga: Nday de see äay, nday wii ti äi ga ndi diñ wo lay?

¹⁶Simoñ Piyer raw riñgi äe ga: Ndo diñ Mesi, ndo diñ weel Baa ma tenen no.

¹⁷Yeso raw ëege äe ga: Simoñ je ni Jañ no, ndo woo we, werga kañ nen äo ti cwaçy sen bay diñ je tabay wa, ama diñ Pan äi maga le ciñ mono.

¹⁸Ma äi, ndi de riñ moge ga ndo diñ Piyer, wer äe ga huuli, day ndi boo ge ti Tayge jar ma wer äin wo yañ ti äo. Huli de see äe dra' kaçaç ma joñ mopo see äe gaè.

¹⁹Ndi haç ge fen ma bul jag faage twaywañ ma ciñ mo do, ree maga ndo sa'n we go gesiñ la, le go de sa'ge ciñ dosen no lay, ree maga ndo bud faage äe we go gesiñ la, le go de bud faage ciñ no lay.

²⁰Blam sen Yeso raw ruu jar ma wer äen wo ga: Sii wee ree sen mokay go ne jobo ga ndi diñ Mesi wa.

Yeso ga se hu gi, se bir gi go pa

(Ko äil Mark 8.31—9.1; Lug 9.22-27)

²¹Ti ngeel ni tuseñ Yeso raw tiñi wer riñ jar ma wer äen wo go poëag ga: Nen daga se mo wo Jerusalem, maga jar kluurin wo de wañre jar sië jag wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa mo joñ wo bon se debañ, mo iñi wo se go, se mo fer ge go bir gi wur siili ma de swa' no.

²²Piyer raw bage äe go boñ, raw ruugi äe ti waçaçre sen ga: Joñ dosen no gaa Wañkluu, Baa mo dig ree se kay no. Ree ma kay mokay mo joñ mo wa hase.

²³Ama Yeso raw mbuë nen ne Piyer ti, raw riñgi äe ga: Y a' wo go see äi haçaç, ndo diñ Manhuli. Ndo kië ga ndo kañ wer äi go joñ älagge, werga ndo bay eig gi do Baa no wa, ama ndo eig diñ do jar tebere wo no.

²⁴Blam sen Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Wosela da we ga se mañ blam äi, àà mo men eig ti ti see äe go, àà mo hay go de gragge ga se mo hu mbe go ti ree äi, ni àà mo mañ blam äi so.

²⁵Werga je maga da ga se mo 'war see se go ti ree äi wa, sen diñ je maga bas ge see äe go mo so no, ama je maga yaçaç waçaçre äi, da 'war see äe mbe go wer äi mono, je sen kol ge tenen caw tum so.

²⁶Je tabay mo da' ba horogre ma ti tamsir wo go la äuy ma äe laybla', hayga àà bas see äe we go, day horogre se ma ti tamsirn la day joñ wo may yañ ne hen la? Fen po bay maga je tabay kaçaç ma haçge äe ma coo see äe wa so.

²⁷Wersen, Weel je Tabay fer ge yañ le de gragge de wore do Pan äe wo de jar pee äen wo, àà poë ge wosela äuy yañ wer joñre äe.

²⁸Ndi de riñ nday kidolgi ga jar po yañ wo yoo jar ma lag wo la huë gi wo gaa, haçaç Weel je Tabay wo le fer ge le de gragge do Wañ nono, saara kon go äa.

MATIYE 17

Se Yeso kol sag ge debañ debañ

(Ko äil Mark 9.2-13; Lug 9.28-36)

¹Naw raw joñge blam sen hiira'a, Yeso raw hoo Piyer, Jag wo de hen äe Jañ wer äe, kal rawge de äaara ciñ ti huuli ma de geçeçren de see äaara tawa.

²See äe raw cooge sara, nen äe kol sagge do wur nono, oçoçbe äen kol wo depiiri sagge plië plië.

³Blam sen Jar ma wer äe ma swa'n raw wo ko Moyis wo de Eli waçaç waçaçre de Yeso lagge.

⁴Piye kal ëe Yeso ga: Wañkluu, ngeel sen la de el maga naa mo lag la ni, hayga ndo da we, ndi bag mburyug swa'a, boñ ma äo, boñ ma Moyis, ma la ma Eli lay.

⁵Piye de waçaç reen deñ äa, ko la swaare po raw age le depuy debañ raw yoñ rage go. Geçeçge po raw waçaç ge le nen swaaren ga: Je ma deñ diñ weel dage äi, äil äi go ti äe feh debañ. Yaçaç wee jag äe.

⁶Jar ma wer äen wo wo laa geçeçge sen mokay, àà raw wo joñ heçeçne, raw wo leëge gesiñ de jiili äaara.

⁷Yeso raw ya' ge see äaara, raw duë do ne hara see, raw riñ rage ga: Fer wee go hoo ge ciñ, joñ wee heçeçne wa.

⁸Àà wo wo hoo nen äaara go ciñ mokay, da' wo jobo äiñ Yeso ni boñ gaa so.

⁹AÀ wo wo le go ëiigi gesiñ ciñ ti huulin mokay Yeso raw riñ rage ga: Sii wee fen maga nday kon mokay go ne jobo wa hase, haçaç go ti wur maga Weel je Tabay fer ge go bir gi mo ëa.

¹⁰Blam sen jar ma wer Yeson raw wo wiigi äe ga: Jar ma ndar wer waçaçre Baa waçë wo ga Eli a ge go tañgu ëa diñ wer may la?

¹¹Yeso raw ga: AÀ mbe dosen no, Eli a ge go tañgu 'wuçy feçeçren äuy ti ngeel äe ëa.

¹²Day ndi de riñ nday ga: Eli go de a ge yaw, jar bay wo de ko ge äe wa, ama a joñ wo bon äe do maga äil äaara da nono, wersen aà joñ ge wo bon Weel je Tabay yañ dosen no lay.

¹³Jar ma wer äen raw wo koge ga aà riñ saara mo deñ diñ ti Jañ ma joñ batem jar no.

Yeso nii soçoç go ne weel po ti

(Ko äil Mark 9.14-29; Lug 9.37-43a)

¹⁴AÀ wo wo dayge ti ngeel maga ngaään wo ni mokay, jobo raw ya' ge see Yeso le' mondra pel äe,

¹⁵raw ëege äe ga: Wañkluu, ko decoo weel äin ëa la. Werga ti äe fiçë go debañ, tum aà leë ti wuu, leë nen bii lay.

¹⁶Ndi wo we de äe ne jar ma wer äon wo, ama aà laa wo kaçaçge ma nii soçoç sen go gaë.

¹⁷Yeso raw ndum gi ga: Hih, nday jar se ga nday bay de haç äil äay ne Baa wa no. Nday jar se haçy haçy mo lag no, ndi mo ig see äay komay ëa pa la? Ndi mo ig soë wee ge komay pa la? AÀ le de weeln me lam no.

¹⁸Yeso raw caa poçoç ne soçoç no, soçoçn raw kalge go, weeln raw kolge go holañ ti ngeel ni tuseñ.

¹⁹Jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe de see äaara tawa, raw wo wiigi äe ga: Äa wuur kaçaç ma nii soçoç sen go gaa an wer may äa?

²⁰Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Werga nday bay go de haç äil äay go ne Baa de el sog wa mono. Kidolgi ndi de riñ nday ga hayga haçge see äay go ne Baa yañ go de dayge do mbeere yeg no ma' no, nday mo riñ bo ga huuli ma ka' mo ya' go mo ta' laybla', se kaçaç mbe ma ya' ge go. Mopo maga nday kaçaç ma joñ ge äe gaa bay wa.

[²¹Ama ane aè kaçaç ma nii soçoç se ma do kay no go diñ de tosge wo de heçeçge bii tawa.]

Yeso ga se hu gi, day se fer ge go birgi pa

(Ko äil Mark 9.30-32; Lug 9.43b-45)

²²Ti wurpo jar ma wer Yeson tay wo go äi sir Galile äuy, Yeso raw riñ rage ga: AÈ wo yañ haç Weel je Tabayn go ne jar wo do,

²³day aè 'warn yañ go, ama se siigi de huli swa'a, blam sen aà fer ge go bir gi pa so. Jar ma wer äen raw wo go hrag see debaň tu.

Yeso haç targe ma tiñ Baa lay

²⁴Yeso wo de jar ma wer äen raw wo nduugi Kapernam, jar tar feçeçre ma äi tiñ Baa raw wo ya'ge see Piyer wiigi äe ga: Äa wañ äay bay targe wo äi tiñ Baa wa an eç ba?

²⁵Piyer raw fer waçaçre ga: AÄ yañ mbe targe lay. Piyer wo kalge wo tiñma mokay tu, Yeso raw tiñi waçaçren go tañgu äe, raw ëege äe ga: Simoñ, ndo eig gahaçy? Wose wo nen haç targe ne wañre ma ti tamsir wo lam ne, weere äaaran wo yaw, noga diñ jar de koë ma äi sir äaaran wo?

²⁶Piyer raw ga: Diñ jar de koë wo. Yeso kal ga: Mbe dosen nono, weere äaaran tar wo gaè.

²⁷Mbe de sen äuy naa mo joñ fen ma cee äil jar wa. Wersen patala see jag maarog äoë teëeb nen bii, ceçeç maga ndo ba sen tañgu mokay, ni ndo bul jag äe go, ndo wo yañ da' solay jag äe ni, nen kaçaç targe ma ti naan go äog äuy, mañ ne, ni ndo poë targe ma ti naan go de äe.

MATIYE 18

Jar ma wer Yeson wo ga wose yoo saara diñ je ma pel saaran la

(Ko äil Mark 9.33-37; Lug 9.46-48)

¹De sen ni tu jar ma wer Yeson raw wo ya'ge see äe, raw wo wii gi äe ga: Ti twaywañ mani Baan mokay, wose joñ ge diñ je kluu ma waçaç ree jarn äuy mo la?

²Yeso raw ëe weel ma klee le, raw ooge äe pel äaara deñ,

³kal riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, hayga nday joñ see äay we do weere kleere wo no gaa no, ni nday kaçaç ge ma laage ti twaywañ ma ciñ gaa hase.

⁴Je kluu ma ti twaywañ ma ciñ diñ je maga ko see äe go de peçeçre, day joñ see äe do weeklee no mono.

⁵Je maga yaçaç weeklee po we see äe do kay, werga aà diñ je äi no, ni aà yaçaç diñ ndi.

Yeso de kañ nen jar ti älagge ma de haçaç

(Ko äil Mark 9.42-48; Lug 17.1-2)

⁶Je maga kañ wer weel po we go boñ yoo weere ma de haç äil äaara me we go joñ älagge no, äawa äen aè mo sa' man niini ne hen soole, aè mo basn wo go nen tu maaroge.

⁷Ree da' ge jar maga srog wo wer jar joñ älagge yañ. Ree ma srog wer jar go joñ älagge joñ yañ mbe wo ti kiñgi wo wo tum, ama ree yañ ti je maga joñ ree ma srog wer jar joñ älagge mono.

⁸Ndo ko we ga do äo noga äaale äo go de kañ wer äo go joñ älagge no, caan go, äo'n wo go haçaç, äawa äen wo mbo kalge ti ngeel ma de eln kol ge go tenen caw de äaale boñ noga de do boñ dañ maga aè wo ge go äo' moge nen wuu maga hu gaa de äaara ti äuy mono.

⁹Ndo ko we ga nen äo po go de kañ wer äo joñ älagge no, naan go, äo' ne wo go haçaç, äawa äen wo mbo kalge ti ngeel ma de eln kolge go wurpo tenen caw nen boñ de dañ maga aè wo ge go äo' moge nen wuu maga hu gaa de äaara ti äuy mono.

Jagjoçoç sen Yeso ngaä ne de sam po yee go

(Ko äil Lug 15.3-7)

¹⁰Koë wee see äay, äar wee weel po yoo weere ma lag wo boñ wa. Kidolgi ndi de riñ nday ga jar peelee Baa ma gor ti äaaran yañ wo de lagge pel Pan äi ma ciñ lag tum.

[¹¹Werga Weel je Tabay nduu yaçëge go diñ jar maga wo go de yeëge mono.]

¹²Nday eig gahaçyla? Nen naa ta' ga jobo saçaçre äe yañ kisi, day raw yeege we go yoo äaara boñ no, aà raw men ma hwal hwal kaawa' ti kaawa'n wo go ciñ ti huuli ni, raw kië ma boñ maga yee go mono.

¹³Ndi de riñ nday go kidolgi ga aà wole da' ge äe mokay äil äe raw joñge go ti äe feh dañ ma hwal hwal kaawa' ti kaawa' maga yee wo go gaa mono.

¹⁴Weere ma lag wo mo lag Baa Pan äay ma ciñ da ga mapo mo yee go yoo äaara boñ wa dosen no lay.

Hayga hen äo joñ älagge we see äo no, ni ndo wo see äe

¹⁵Hayga hen äo joñ älagge we see äo no, ni ndo wo da' ge äe de see boñ tawa ma kañ nen äe ti älagge äe no. Hayga aà yaçaç jag äo we, ni ndo da' hen äon we.

¹⁶Ama Hayga aà yaçaç jag äo we gaa no, ni ndobaa jobo boñ noga hoo jar po wo wer äo ni äog, nen maga waçaçre sen mo oo de jag jar se äog wo, noga swa' wo, ti jag waçaçre maga go de yerge äil kefder mono.

¹⁷Hayga aà day we yaçaç jag äaara gaa pa no, riñ Tayge jar ma ti jag Baan wo äuy de äe, hayga aà yaçaç jag äaara we gaa pa no, ni kon do je maga bay ti jag Baa wa, noga do je tar jar nono.

Diggi wo de bud gi faage

¹⁸Ndi de riñ nday kidolgi ga fen maga nday dig ra ge go gesiñ lam äuy, le go de diggi ciñ dosen no lay. Fen maga nday bud faage äaarage go gesiñ lam äuy, wo le go de bud faage ciñ dosen no lay.

¹⁹Ndi de riñ nday ga Hayga jar po wo yoo äay äog tay wo jag äaara we gesiñ la wii may laybla' de tos ge no, Pan äi ma ciñ haçn ge yañ ne hara.

²⁰Hayga jar po wo äog noga swa' tay wo we ti ëu äi no, ndi joñ yañ yoo äaara ni lay.

Yeso da äen ga wosela mo fug äil go ne keçeç ti tum

²¹Piyer raw ya' ge see Yeso, kal ëege äe ga: Wañkluu, hayga hen äi yañ joñ ndi de älagge, bay menge äe wa no, ndi mo dog fug äil go ne hen ti äaale gaçyla? Äaale renam yawla?

²²Yeso raw ga: Bay wa, äaale renam koë gaa, hwal hwal renam äaale renam.

²³Wersen, twaywañ ma ciñ de ngaäge do wañ po maga da ga se wii äere äe do jar joñre äe wo.

²⁴ÄÄ wo tiji; wer wië rage mokay, aë raw age de je maga solay wañ ti äe pur debañ ne hene.

²⁵Blo sen bay de mopo do ma poë solayn go wa. Wañ raw ga: See go yee blon gebe de waçy äe de weere äe wo de feçeçre ma liñ ni äen wo äuy, ma ya' äeere sen go de äe.

²⁶Je joñre wañ la raw le' mondra pel wañ kamge äe ga: Tem wa ëa, ndi poë mbi ndo yañ go äuy.

²⁷Blon raw ko decoo nen wañ no, wañ raw men äeeren go ne hene, raw ga aà mo see mbe so.

²⁸Je joñre sen la wo go kalge mokay, raw yiñgi de kan äe maga aà wo ti joñre de kaçaçra äuy, äeere äe ti äe nen solay kis boñ koëe. ÄÄ raw yoo' ge de kiñ äe, creën ngiñ raw riñgi äe ga: Poë ndi go ti fen maga ndo yaçaç do äi mo äuy.

²⁹Kan äen raw le' mondra pel äe kamge äe lay ga: Tem wa ëa, ndi poë ndo mbi yañ go äuy.

³⁰Ama ma äen, aà laa dayge gaa, raw de äe äo' ge ti dañgay yaw, haçaç aà wo go poë äeere no.

³¹Kaçaçre äe ma lan wo wo ko ree maga aà joñ mokay, waçaçre sen raw cee rage debañ. ÄÄ raw wo rawge riñ wañ äaaran de waçaçre se no.

³²Wañ raw ëe je joñre sen la le, raw riñgi äe ga: Ndo diñ je debaycoçoçre, ndi men äeere ma ti äon go mo äuy wer maga ndo kam me.

³³Ama ndo de see äo, ndo hay nen ko decoo kan äon do ga ndi ko decoo äo no lay no.

³⁴Äil wañ raw soçoçge debañ, aà raw äo'ge äe ti dañgay ga aà mo joñ bon haçaç aà mo wo go poë äeere sen äuy ëa lay.

³⁵Yeso raw waçaç ge tigrîñ so ga: Hayga nday bay fug äil go ti älagge maga heçeçre äay joñ wo wee de äe go de äil äay äuy wa no, Pan äi ma ciñ joñ wee ge wurpo dog a nday joñ jar lan wo no lay so no.

MATIYE 19

Yeso had jar ga bus naare wa

(Ko äil Mark 10.1-12)

¹Yeso wo taw waçaçre sen go mokay, aà raw men sir Galile go, kal rawge äi sir Jude maga wo go faale Jurdeñ, äañla mono.

²Jar raw wo mañ blam äe ngaäa debañ, aà raw peçë jar ceege äaaran wo go ni lay.

³Farisiyeçëç po raw wo ya'ge see äe maga saara mo baan de waçaçre, raw wo wii gi äe ga: Jag liñgi yañ de haç faage ne jobo ga aà mo bus mbe waçy äe go ti ree älagge po ma honla äuy yawla?

⁴Yeso raw fer waçaçre ga: A go de yerge äi kefder ga: Le ti tiñji gi wer ma tañgun Baa je joñ feçeçren joñ je twar wo de waçy.

⁵Blam sen aà raw ga: Diñ wersen je twar men ge pan äe wo go de man äe, raw ge toçoçge go diñ see waçy äe, aà wo äog äuy raw wo kolge go diñ hoçoçgesee po boñ. Nday bay de jañ ge äe wa yawla?

⁶Wersen aà bay wo go sar sar äog wa so, ama aà kol wo go boñ. Wersen fen maga Baa tayn we go boñ no, je tabay mo blaw äil äe go wa so.

⁷Farisiyeçëç raw wo wii gi äe ga: Day wer may ga Moyis riñ ga wosela le' we go bus waçy äe, aà mo haç kefder ne hen do ma kañ nen jar go ga se busn we go mo la?

⁸Yeso raw ga: Moyis haç faage ne nday bus naare äay wo go werga nday bay yaçaç jag wa has mono. Ama aà bay le ti tiñji gi wer sirn dosen no wa.

⁹Ndi de riñ nday ga: je maga riñ we ga se bus waçy äe go, aà mo hay busgi äe go diñ werga aà de legaçëge de jare, bay we wersen wa, day aà raw we da waçy ma tigrîñ no, de legaçëge de waçy jobo na legaçëge lay.

¹⁰Jar ma wer äen raw wo riñ gi äe ga: Hayga ree je twar wo de waçy äe yañ wo diñ do kayn no, ni äawa äen da waçy wa.

¹¹Yeso fer riñ rage ga: Jar bay de kaçaçge ma yaçaç waçaçre sen äuy wa. Ama say yaçaç diñ jar maga Baa haç eegre sen ne hara ma joñge no mono.

¹²Ree yañ wo sar sar maga dig jar bay da naare, jar mapo biñ wo le go äil man äaara bay äay, mapo jar ndar äay äaara go, ma ba po dig wo see äaara wer joñre Baa Wañ no. Ama je maga yañ de kaçaçge ma yaçaç waçaçre sen no, aà mo yaçaç ne mbe.

Yeso tos ti weere kleere wo ga Baa mo wo ra

(Ko äil Mark 10.13-16; Lug 18.15-17)

¹³Jar raw wo age de weere kleere ne Yeso ga àà mo laa do äe ne hara ti, mo tos ti äaara lay, ama jar ma wer äen raw wo ruu rage.

¹⁴Yeso raw riñ rage ga: Men wee weere kleeren wo le a ge see äi, dig ra wee wa, werga wo ge lagge ti twaywañ ma ciñ diñ jar maga wo do saara no mono.

¹⁵Àà raw laa do äe ne hara ti, blam sen àà kal rawge.

Weejoçoç ma de horog debañ

(Ko äil Mark 10.17-31; Lug 18.18-30)

¹⁶Jobo raw ya' ge see Yeso raw ëege äe ga: Wañ, ndi mo joñ may ma de el maga ndi mo kol wurpo tenen caw tum la?

¹⁷Yeso raw riñgi äe ga: Wer may ga ndo wii me ti fen ma de el la? Jobo ma de el yañ boñ. Hayga ndo da we ga ndo mo wo kol ge go wurpo tenen caw tum no, ni ndo see wer jag liñgi no.

¹⁸Àà raw wiigi äe ga: Diñ ma hon wo ne? Yeso raw ga: ìjd huli wa, legaçè de waçy jobo wa, joñ freñ wa, caa waçaçre ne jobo see wa,

¹⁹hoo sug ti pan äo wo de man äo, da kan äon do see äo no lay.

²⁰Weejoçoçn raw riñgi äe ga: Sen mo deñ äuy ndi yañ joñge dog a de waçaç gen no, ndi mo joñ may bo pa la?

²¹Yeso raw riñgi äe ga: Ndo da we ga ndo mo hay go ti ngeel äe keëed no, see wo yeeë feçeçre ma liñ ni äon wo go äuy, haç solay äe go ne jar coo wo, ni ndo wo ge yañ da' horog äon wo wo ciñ, day see le, mañ blam äi.

²²Weejoçoç wo laa waçaçre sen mokay, àà raw caa jiili go debañ, kal rawge werga àà hay de horog do debañ.

²³Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Kidolgi ndi riñ wee ga je horog debañ wo ge kal ge ti twaywañ ma ciñ de gaali debaño.

²⁴Ndi de riñ weege de waçaçre ma kay pa ga: Manyoñyoñ kal go ti rum pa'dal gus de dañ maga je horog debañ wo kalge ti twaywañ mani Baan mono.

²⁵Jar ma wer äen wo wo laa waçaçre sen mokay, àà raw wo ngrisgi debañ, kal wo riñ gi ga: Day ni wose kaçaç ma dañ ge yañ go la?

²⁶Yeso raw ko rage, raw riñ rage ga: Jar tebere kaçaç wo ma joñ ge äe gaa, ama Baa kaçaç ma joñ feçeçren äuy.

²⁷Piyer raw ga: Ko nen äo äa, wuur men feçeçren wo we go äuy, wuur mañ blam äo we, day wuur wo da' may so la?

²⁸Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi de riñ nday ga ti wur maga Weel je Tabay wo le fer ge hayge äi ngeel ma defay ti paale wañ äen ma de woren, nday jar ma hwal

ti äog maga nday mañ blam äi mo lag la, nday lag ge ti paalen wo cag ree wer mani weere Israyel ma hwal ti äogn wo no.

²⁹Day jar maga men ge wo tiñri äaara go, weeregeman äaara wo, mayregeman äaara wo, pan äaara wo de man äaara de weere äaara wo, payre äaara wo we go ti ree äi no, aà daë wo feçeçe yañ äaale kis kisi, day lag wo yañ wurpo tenen haçaç tum.

³⁰Ama jar debañ maga wo patala diñ jar ma pel jarn wo, kol ge wo yañ go diñ jar ma blam kaçaçra taw wo lay, jar debañ maga wo patala diñ jar ma blam kaçaçra tawn wo, kol ge wo yañ diñ jar ma pel jar tawn wo lay.

MATTHE 20

Jobo ga jar mo wo joñ joñre ne see äi pay, se poë ra

¹Co' wee sug äay, twaywañ mani Baan de ngaäge do pan pay po maga kal go de jag toñ crum, kië jar joñre äi pay tlamum äe.

²AÀ raw riñ rage ga siili heçeç, se poë ra solay boñ boñ do poëge maga aè go de caa ge äe nono. AÀ raw laa rage wo äi pay äen so.

³AÀ raw kalge go de moëay, raw ko jar po wo de lagge de koë ti ngeel lumo lag bay joñre.

⁴AÀ raw riñ rage ga: See wee joñ joñre me äi pay äin lay. Ndi poë wee yañ ti ngeel äe de ele.

⁵AÀ raw wo rawge äi pay no. Je pay kal rawge de wur ëeger pa, blam sen aà raw de wur maga fiiri ma de law wo go de kos age liñ, raw riñ jar sen wo dosen no lay.

⁶Blam sen aà kal rawge de wur maga go de kos le' ge gesiñ, wo da' jar po wo de lagge de koë lag pa, aà raw riñ rage ga: Nday lag äayn la tum tum bay joñre le äa?

⁷AÀ raw wo riñ gi äe ga: Werga jobo bay ëe wuur ti joñre wa. Je pay raw riñ rage ga: De ele. See wee joñ joñre me äi pay äin lay.

⁸Wur wo go le' ge gesiñ mokay, je payn raw riñ je kluu jar joñren wo ga: Ëe jar joñren wo le, haç solay joñre äaaran ne hara, ama tiñi wer poëge diñ jar maga aà wo go blam taw ëa, wo tawge äe haçaç go ti maga aà wo tañgu mono.

⁹Jar maga aà wo äaaran wur de kos le'ge go gesiñ raw wo age, aà haç solay ne hara boñ boñ äuy.

¹⁰Jar maga hay aà wo tañgu ko wo dosen mokay raw wo ëiggi ga saara daë yañ dañ ma jar lan wo, ama aà raw haç solay ne hara boñ boñ äuy lay.

¹¹AÀ wo wo yaçaç solayn mokay, äil äaara raw soçoç ge ne je payn ti.

¹²AÀ raw wo waçaç ge ga: Jar ma lag aà wo go blam taw, joñ wo joñre no me' koë no, ndo raw poë rage do wuur maga wuur sii ti joñre nen ceeg heçeç no lay le la?

13 Je pay raw riñ jobo yoo äaara boñ ga: Bar äi, ndi bay de jaçë moge wa, ndo hay go de yaçaç açaç ti solay ma boñ nen siilin ga yawla?

14 M añ solay äo no, see yaw. Ndi haç ne blo ma deñ ga nduu blam taw do ndo no lay, diñ dogä äil äi dan dosen nono.

15 Faage bay maga ndi joñ fen maga äil äi da de solay äin wa yawla? Ndo raw soçoç äil wer maga ndi de el mono?

16 Blam sen Yeso raw waçaç ge ga: Jar maga wo go blam jar taw, kol ge wo yañ go jar ma pel kaçaçra taw, jar maga wo diñ jar ma pel jar taw, kol ge wo yañ diñ jar ma blam kaçaçra tawn lay.

Yeso fer dog waçaçre huli äe pa

(Ko äil Mark 10.32-34; Lug 18.31-34)

17 Yeso wo raw ge Jerusalem mokay, aà raw hoo Jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo go sara, raw riñ rage de maga saara wo de seege ti faage mo ti' ga:

18 Co' wee sug äay, naa de ëiigi wo Jerusalem mo ti', aè wo la aè haç Weel je Tabayn ge go ne wañre jar sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa wo do, maga aà mo cag wo waçaçre äe ga 'war ne go,

19 haçn ge wo go ne jar maga bay wo ti jag Baa wa do, jar sen feg wo yañ ti äe, jwagn wo yañ de mbreñ, äaln wo yañ go ciñ ti koo, ama wo day ge wur siili ma de swa'a, aà fer ge mbe go birgi pa ane.

Man Jag wo de Jañ wii Yeso ti weere äen wo

(Ko äil Mark 10.35-45)

20 Man weere mani Sebeden raw ya' ge see Yeso de weere äen wo, aà raw laa koyoçgre pel äe wiigi äe ga aà mo joñ se de ele.

21 Yeso raw riñgi äe ga: Ndo da gahaçy äa? Waçyn raw ga: Waçaç go ga weere äin mo lag wo ti äo, boñ ti äaäñ war äo, lan mo hay ti äaäñ guur äo lay, ti ngeel maga ndo hay ge we ti Wañ mono.

22 Yeso raw riñgi äe ga: Nday bay de ko fen maga nday wiën mo wa. Nday kaçaç mbay yañ ma joñ bon maga ndi wo ge jo ge äe mokay yañ yawla? Aà raw wo riñ gi äe ga: Wuur kaçaç mbe yañ.

23 Yeso raw riñ rage ga: Nday jo mbay te bon äin ane, ama lagge ma ti äaäñ war äi wo de äaäñ guur äin, waçaç sen bay diñ ndi wa. Ngeel sen diñ ma jar maga Pan äi kne' ne go ne hara mono.

24 Jar ma hwaln wo wo laa waçaçre sen mokay, äil äaara raw soçoç ge ne heçeçre äaara ma äogn wo ti.

25 Yeso raw ëe rage le äuy, raw riñ rage ga: Nday yañ de koge ga wañre jar yañ wo waçaç ree jar äaaran wo, jar kluurin yañ wo kañ nen äaara ga saara de waçaç ree äaara lay.

²⁶Ama sen mokay mo joñ yoo äay dosen no wa. Hayga jobo da we ga se mo hay je kluu äay no, aà mo kol diñ weejoçoç äay,

²⁷Hayga jobo da we yoo äay ga se mo hay diñ je kluu äay ma pel jarn no, aà mo hay diñ gebe äay.

²⁸Diñ wersen Weel je Tabay nduu bay ma äoë jar joñ peelee ne hen wa, ama aà nduu ma joñ peelee ne jare, ma tob tenen äen go ma pog jar le go debañ ti see äaara.

Yeso caa nen jar reçwre wo go ko ge

(Ko äil Mark 10.46-52; Lug 18.35-43)

²⁹Aà wo wo laa ge le go äi leege Jeriko mokay, jar raw wo mañ blam Yeso ngaäa debañ.

³⁰Jar reçwre po yañ wo de lagge ti jeñ faage ni äoge, aà raw wo laage ga de seege diñ Yeso, aà raw wo ngar jag äege äe ga: Wañ, weel Dafid no, ko decoo wuur äa la.

³¹Jar ma ngaään raw wo ruu rage ga aà mo lag wo go seëem, ama aà raw wo yaë wer ngar jag yaw ga: Wañ, weel Dafid no, ko decoo wuur äa la, ko decoo wuur äa la.

³²Yeso raw ooge, raw äe rage le, raw wii rage ga: Nday da ga ndi mo joñ may ne nday la?

³³Aà raw wo ferge ne hen ga: Wañ, wuur da ga nen wuur mo caa go koge.

³⁴Aà raw wo ko decoo nen Yeso, se raw duë nen äaara. Ni tuseñ nen jar se äogn raw wo go caage koge, saraa raw mañ blam äe lay.

MATIYE 21

Yeso kal äi leege Jerusalem

(Ko äil Mark 11.1-11; Lug 19.28-40; Jañ 12.12-19)

¹Aà wo wo a ge se Jerusalem mbañ mokay, aà kal wo day ge äi leege Betfaje, ciñ ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono, Yeso raw laa Jar ma wer äe wo wo pel äoge.

²Aà raw riñ rage ga: See wee wo äi leege maga wo pel äay äegere, nday wo yañ da' weel gerheçeç de sa' ge äiñ man äe, ni nday pog wee ra, aà wee le de äaara me.

³Hayga jobo wii jag äay we ti äe, ni nday riñ wee je sen ga: Wañkluu de saçy äaara ti, ni aà men wo nday yañ rawge de äaara tuseñ.

⁴Waçaçre maga je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay go de yerge äe ga:

⁵Riñ jar ma äi leege Siyoñ wo ga: Ko wee nen äay wañ äay yañ le a ge ni äay. A desaçy debañ, aà de ëiigi ti man gerheçeç, De ëii weel gerheçeç, weel man gerheçeç. Ree sen mokay raw le' ge go ti jag äe so.

⁶Jar ma wer äen raw wo joñge do maga Yeso riñ ra nono.

⁷AÀ raw wo age de man gerheçeɽn wo de weel äe no, raw wo lag oçoçbe äaaran wo ne hara ti, Yeso raw ëiigi äe.

⁸Jar debañ raw wo blar oçoçbe äaaran wo ti faage, jar ma la car wo sug koore lag ra wo ti faage lay.

⁹Ngaäa ma pel Yeson wo de ma blam äen äuy ngar wo jag ga: Naa togoë moo Dafid no. Da ga Baa mo wo je maga de age ti jag Wañkluu mo caw no. Naa mo togoë Baa ma ciñ no.

¹⁰Yeso wo kal ge Jerusalem mokay, jar ma äi leegen äuy raw wo hoo temge, raw wo wië kaçaçra ga: Äa je sen mo caw diñ wo äa?

¹¹Ngaäan raw wo waçaç ge ga: AÀ diñ Yeso je ndar nen waçaçre ma jag Baa go ma Nasared ma äi sir Galile no.

Yeso kal äi tiñ Baa

(Ko äil Mark 11.15-19; Lug 19.45-48; Jañ 2.13-22)

¹²Yeso raw kalge äi tiñ Baa, raw nië jar trere maga aà wo yeeë feçeçre äi tiñ Baa wo wo go, raw srog taabul jar cor solay wo wo go, de paale jar yeeë kurgudun wo go gesiñ.

¹³Blam sen aà raw riñ rage ga: aè go de yerge ga: AÈ ëe ge tiñ äin ga tiñ ma tosge, ama ma äay nday raw kolge äe go diñ tiñ ma yoñ jar freñ wo le la?

¹⁴Jar reçwre wo de jar leñre raw wo ya'ge see Yeso äi tiñ Baa ni, aà raw kol rage go de el de ele.

¹⁵Wañre jar sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo soçoç äil ne Yeso ti wer maga aà ko wo feçeçre mbuëgi maga aà joñ ra mo deñ no, wer weere kleere maga ngar wo jag äi tiñ Baa ni ga: Naa togoë moo Dafid no, naa togoë moo Dafid no mono.

¹⁶AÀ raw wo riñ Yeso ga: Ndo yañ mbo laa ngar jag maga aà waçë wo mo deñ yawla? Yeso raw riñ rage ga: AÇaç, waçaçre ma de yerge ga: Ndo had kamliiri wo de weere ma ti paçaç wo togoë moge, nday jañ sen ti boñ gaa yawla?

¹⁷Blam sen aà raw men rage go, kal rawge nage wo go äi leege Betani.

Yeso faë gum po go

(Ko äil Mark 11.12-14, 20-24)

¹⁸Toñ äe de jag toñ de maga aà wo fer ge le äi leegen mokay, koñne raw cee Yeso.

¹⁹AÀ raw ko gum wo ti jeñ faage ka'a, se raw woge see äe, wo da'ge diñ sug äe tawa, aà raw wii gum ga: Ndo le' ge ge gaa so hase. Gumn raw hig gi go do ni äuy tu.

²⁰Jar ma wer äen wo wo koge äe mokay, aà raw wo ngrisgi debañ. AÀ raw wo wii Yeso ga: Gum raw higgi go deparday tu wer may la?

²¹Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, hayga nday yañ de haç äil äay me, nday bay we faë ge äil äay wa no, nday kaçaç ma joñge diñ ree maga ndi joñ gum mokay tawa koë gaa, ko nday mo wii ba huulin mo ka' ga: Naa le go, wo go le' ge nen maarog no, àà joñ ge dosen nono.

²²Hayga nday yañ de haç äil äay me no, nday kaçaç ma daë feçeçre maga nday wië ra de tosge mo äuy lay.

Jar ga wose haç eegre sen ne Yeso mo la

(Ko äil Mark 11.27-33; Lug 20.1-8)

²³Yeso raw kalge äi tiñ Baa had jare. Wañre jar ma sië jag wo de jar kluuri jar Jwif raw wo ya'ge wii Yeso ga: Ndo joñ feçeçre sen wo mo deñ diñ de eegre ma wo äa? Wose haç eegre sen mo ma joñ rage äa?

²⁴Yeso raw ga: Ndi wii jag äay ti mopo boñ lay, hayga nday fer waçaçre we me ti äe, ni ndi riñ wee yañ ti eegre maga ndi joñ feçeçre sen wo de äe mo lay.

²⁵Wose äo' Jañ le joñ batem jar mo ne? Diñ Baa yaw, noga diñ jar tebere wo? Ama àà raw wo faa kaçaçra ga: Hayga naa waçaç we la ga äo' Jañ le diñ Baa, àà kal riñ naa ga wer may ga nday yaçaç waçaçre Jañ gaa la?

²⁶Ama naa waçaç ge ga äo'n le diñ jar tebere wo gaa pa, do heçeçne jar äuyn, werga jar äuy de ëiggi ga Jañ diñ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go lay.

²⁷Blam sen àà raw wo fer waçaçre ne Yeso ga: Wuur ko gaë. Yeso raw ga: AÇaç, de ele. Ndi de see äi, ndi kaçaç ma riñ weege ti eegre maga ndi joñ feçeçre sen wo de äe mo gaa lay.

Jagjoçoç ma de ngaäge de weere ma äog wo no

²⁸Yeso raw riñ rage ga: Nday ëig ti waçaçre ma kay gahaçyla? Jobo, weere äe äoge, àà raw ëe weel ma kluun ga: weel äi no, see wo joñ joñre me wara äi pay tlalum äi no.

²⁹Weeln raw ga: Ndi day gaa, ama blam sen àà fer ëig gi, kal rawge äi pay tlalum no.

³⁰Blam sen blon raw riñ weel äe ma kleen ga àà mo wo dosen no pa, sen raw ga: Ndi wo yañ. Ama blam sen se laa woge gaë.

³¹Yeso ga: Yoo weere se äogn wo mo lag maga joñ fen maga pan äe dan diñ ma honla? AÀ raw wo fer waçaçre ga: ma kluu no. Yeso raw riñ rage lay ga: Kidolgi ndi riñ nday ga jar tar lumo wo de naare figliw wo wo yañ go lagge ti twaywañ mani Baan tañgu äay.

³²Werga Jañ nduu kañ nen äay ti faage ma de deele no, nday laa dayge yaçaç waçaçre äe gaa, jar tar seen wo de naare figliw yaçaç wo waçaçre äe. Nday mbay go de koge äe no lay, mbe de sen äuy nday laa coo ëiggi äay ma yaçaç waçaçre äe gaa pa.

Yeso ngaä jagjoçoç de jar po, aè haç joñre pay hara do

(Ko äil Mark 12.1-12; Lug 20.9-19)

- ³³Co' wee sug äay laa jagjoçoç ma tigriñ mokay pa no. Jobo peë tlalum äi pay äe, aà raw ma' laä go ti äe, raw tee tu ma haçë bii tlalum no, raw boo tiñ ma de geçeçre ma gor ge äe lay. Blam sen aà raw haç faage payn go ne jar joñren wo do, kal rawge rañge.
- ³⁴Wur ruggi tlalum wo age mokay, aà raw laa weere joçoçre äe wo wo see jar joñre payn wo ga aà mo haç wo nen ma sen le ne se.
- ³⁵Jar joñren raw wo bag rage mbar wo ma ba po, ijij wo ma lan go, äoë wo ma de swa'n de huli.
- ³⁶Je pay raw laa weere joçoçre äe wo le ngaäa debañ dañ ma tañgun wo, aà raw wo joñ rage dosen no pa.
- ³⁷Blam sen äuy aà raw äo' weel äen le de kañ eiggi ga aà joñ wo soçoçre weel sen yañ.
- ³⁸Ama jar joñren wo wo ko weeln mokay, aà raw wo riñ kaçaçra ga: Ko wee nen äay, je maga kol ge wurpo diñ pan payn mo caw le so no. Naa 'warn wee go, pay mo gwa' go diñ ma naa.
- ³⁹Aà raw wo bage äe, raw wo äo'ge äe wo go faale pay no, 'warn wo wo go ni.
- ⁴⁰Yeso raw wii rage ga: Ti wur maga je pay wo age mokay, aà joñ ge jar joñren wo mo lag joñ ge la?
- ⁴¹Aà raw wo ga: Aà ko ge decoo jar se ma de älaggen mo lag wo gaa, a ijid ra ge go, day haç ge waçaçre pay go ne jar joñre ma tigriñ wo, nen maga tlalum rug we saara haç nen ma äen ne hen ti ngeel äe lay mono.
- ⁴²Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Waçaçre ma de yerge go ga: Huuli maga jar bor tiñ hay äo'n wo go, Raw kolge de ëaw coçoç tiñ diñ sen yaw. Joñre maga Wañkluu joñ ne mokay, Aà diñ fen mbuëgi nen naa debañ. Nday jañ sen ti boñ gaa yawla?
- ⁴³Yeso raw riñ rage ga: Ndi de riñ nday ga aà nii gi nday yañ wo go haçaç see twaywañ mani Baa no, day aà haçn ge yañ go ne wer jar ma tigriñ maga yaçaç ge wo jag äe yañ mono.
- [⁴⁴Je maga le' we ti huuli sen mo ti', hrag ge go, je maga huulin le' we ne hen ti lay no, wañ ge nen go do buëuf no lay.]
- ⁴⁵Jar kluuri ma sië jag wo de Farisiyeçeç laa wo waçaçre jagjoçoç sen mokay, aà raw wo ko ge ga Yeso waçaç mo deñ diñ ti saara,
- ⁴⁶aà raw wo kië faage maga saara mo Baa ne. Ama aà raw wo joñ heçeçne do ngaäa maga wo de ko Yeso ga aà diñ je ndar nen waçaçre Baa go mono.

MATIIYE 22

Jagjoçoç ma de ngaä ge de reege äo' ge waçy ti bii

(Ko äil Lug 14.15-24)

- ¹Yeso raw kië jagjoçoç ma tigriñ waçaç ge ne jar maga wo de co' sug waçaçre äe mono, aà kal ga:
- ²Twaywañ ma ciñ de mañ waçaçre wañ po äo' waçy ti bii ne weel äe.
- ³Aà raw laa weere joçoçre äe wo wo ëe jar ti reege do no, ama jarn laa wo dayge age gaè.
- ⁴Aà raw laa weere joçoçre ma tigriñ wo wo pa ga: Riñ jar maga ndi ëe ra le ree don wo ga: Holen äo' we go, ndi ïd blore dere äin wo de horogre äi ma de ngoären wo we go, feçeçren go de bag jage, aà wee le ree hole do no.
- ⁵Ama jar maga aè ëe ra le, laa wo joñ ge de saçy age ti gaa hase, kal wo rawge ti joñre äaara, je ma la raw äi pay äe, je ma lan raw joñ trere äe,
- ⁶jar ma lan kal wo bag weere joçoçren wo mbarge, ïd ra wo go lay.
- ⁷Äil wañ raw soçoçge debañ, aà raw laa sode äe wo wo, ïd jar maga ïd wo jar lan wo go, doë äi leege äaaran go lay.
- ⁸Blam sen aà raw riñ weere joçoçre äen wo ga: Hole don go de bag jage, ama jar maga ndi hay ëe ra le keäaa tañgu kaçaç wo ma reege äe gaa so.
- ⁹See wee ti larga' faage, ëe wee jar maga nday daë ra we pel äay mo äuy le ree do no.
- ¹⁰Weere joçoçren kal wo rawge ti larga' faage tay jar maga aà daë ra wo mo äuy so no, jar haçy haçy wo de ma de el äuy, blam sen tiñ ma ree don raw bage go de jar mbañ mbañ so.
- ¹¹Wañ raw kalge le tiñma ko jar maga aè ëe ra le mo so no, aà raw da' jobo ni boñ, bay de oçoçbe fewn ti wa.
- ¹²Wañ raw ëe ge äe ga: Bar äi, ndo kal äon le bay oçoçbe few ti kal ge äa? Blo laa bul jag go gaa hase.
- ¹³Wañ raw riñ weere joçoçre äen wo ga: Bañ wee äaale äe wo de do äe, äo'n wee wo go faale tiñ nen suñgu ti ngeel maga aà rag ge, soo ge sañ äe wo ni mono.
- ¹⁴Yeso raw waçaç ge ga: Jar maga Baa ëe ra le wo ngaäa debañ, ama maga Baa far ra sen wo mbag koëe.

Yeso ga haç targe ne Sesar

(Ko äil Mark 12.13-17; Lug 20.20-26)

- ¹⁵Farisiyeçeç raw wo laage go äo' ti waçaçre ga saara mo wii jag Yeso ti mopo ma kii waçaçre ne hen ti.

¹⁶AÀ raw wo laa jar po wo yoo jar ma wer äaaran wo wo de mapo wo yoo jar ma wer Herod wo riñ Yeso. Jar sen raw wo ëe Yeso ga: Wañ, wuur de koge ga ndo diñ je waçaç cwaçy, ndo yañ had jar de waçaçre ma cwaçy dogo Baa da nono, ndo bay joñ heçeçne do ree maga jar eign wo mo wa, werga ndo aà bay joñ heçeçne do jar wa.

¹⁷Sii waçaçre maga ndo eig ne ti ree ma kay mo ëa so la. Waçaçre Baa de haç faage ma haç targe ne Sesar wañ Rom yaw, noga bay wa yawla?

¹⁸Ama Yeso raw ko eiggi äaara ma de älaggen go, aà raw riñ rage ga: Nday jar bag bii jar no, nday kië kii waçaçre me ti le la?

¹⁹Mañ wee solay maga aè poë targen de äe le me, ndi kon ëa. AÀ raw wo age de solay ne hen boñ,

²⁰Yeso raw wii rage ga: Nenceere wose mo ta' ni ne, ëu wose de yerge äil äe mo ta' ne?

²¹AÀ raw wo ga: Diñ Sesar wañ Rom. Yeso raw wii rage ga: Haç wee fen maga diñ ma Sesar go ne Sesare, haç wee fen maga diñ ma Baa ne Baa lay.

²²AÀ wo wo laa waçaçre sen mokay, aà raw wo ngrisgi debañ, raw wo minge äe, kal wo rawge jag äaara.

Waçaçre birgi jar ma de huli wo go

(Ko äil Mark 12.18-27; Lug 20.27-40)

²³Ti wur sen ni tuseñ Sadusiyeçeç po raw wo nduugi see Yeso. (A wo diñ jar maga waçë wo ga jar ma de huli fer wo go birgi gaa so mono.) AÀ raw wo wiigi äe ga:

²⁴Wañ, Moyis waçaç ga: Hayga jobo hu we go bay biñ weere no, weegeman äen mo hoo waçy no, mo biñ weere de äe ne hen äe maga go de huli mono.

²⁵Day jar po hay yañ wo heçeçrebe renam. Ma kluun da waçy raw hugi go bay biñgi. Ma ti äen raw hoo waçy no,

²⁶joñ dosen no lay, blam sen pa ma de swa' joñ no lay, haçaç wo go ti äaara renam äuy.

²⁷Blam äaara äuy waçyn raw hu gi go lay.

²⁸Ti wur maga jar ma de hulin wo wo go bir gi mokay, waçyn joñ ge diñ waçy wose yoo jar se renam wo mo lag la? Werga aà gusn wo go wer äaara äuy waçy äaara mono.

²⁹Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday de haçy see äay werga nday bay de ko waçaçre Baa ma de yergen mo wa, nday bay de ko eegre Baa wa lay.

³⁰Ti wur maga jar ma de hulin wo wo go birgi mokay, werpiiri wo de naare kañ wo kaçaçra gaa so, ama aà lag wo do jar peelee Baa wo nono.

³¹Ama ti waçaçre ferge jar ma de hulin wo go birgi mokay, nday bay de jañ waçaçre maga Baa hay siin ne nday ti boñ wa yawla? Baa waçaç ga:

³²Ndi diñ Baa maga Abraham, Isag, Jakob goñ wo mono, Baa diñ Baa ma jar ma tenen wo, bay ma jar ma de huli wo wa.

³³Ngaäa jar maga hay wo laa waçaçre sen mo deñ äuy raw wo ngrisgi do hadge äen debañ.

Jag liñgi ma kluu de dañ lan wo äuy no

(Ko äil Mark 12.28-34; Lug 10.25-28)

³⁴Farisiyeçeç wo wo laage ga Yeso baw Sadusiyeçeç wo we go de waçaçre mokay, àa raw wo tay ti see äaara.

³⁵Je ma pel jar had jar de waçaçre Baa po yoo äaara da ga se kii waçaçre ne Yeso ti, raw ëege äe ga:

³⁶Wañ, yoo jag liñgi wo mono, ma kluun diñ ma hon äa?

³⁷Yeso raw ga: Ndo da ge Wañkluu, Baa äon yañ go de jiili äo äuy, de see äo äuy de ëiggi äo äuy.

³⁸Mokay diñ waçaçre ma de dañ lan wo äuyn so.

³⁹Ma de äog äe de ngaäge de äe mokay pa ga: Ndo mo da kan äon do see äo no lay.

⁴⁰Jag liñgi mani Moyis wo de waçaçre maga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçaçn wo mo äuy wo de lagge diñ ti jag liñgi se äogno wo mo lag no.

Mesi wo de Dafid

(Ko äil Mark 12.35-37; Lug 20.41-44)

⁴¹Farisiyeçeç raw wo tay ti, Yeso raw riñ rage ga:

⁴²Nday ëig ti Mesi mokay gahaçy äa? Ga àa ti äiñi ni mani wo äa? AÀ raw wo ga: A ti äiñi ni mani Dafid no.

⁴³Yeso raw riñ rage ga: Day joñ ge joñ ge ga Nenterse kay Dafid ëege äe ga Wañkluu sen mo ne? Werga Dafid raw waçaç ge ga:

⁴⁴Baa Wañkluu riñ Wañkluu äin ga: Hay äo go ti äaä war äi la, Haçaç go ti wur maga ndi kañ äaale äo ge go ti jar hee äon wo äa.

⁴⁵Hayga Dafid een we Wañkluu äe yaw, day Mesi fer joñge diñ ti äiñi ni mani Dafid joñ ge pa la?

⁴⁶Jobo kaçaç ma bul jag go ne Yeso yoo äaara ni boñ gaa so hase. Tiñi wer de wur sen haçaç tu jobo laa wii Yeso ti waçaçre gaa so has.

MATTHE 23

Yeso ga jar mo koë see äaara do jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç wo

(Ko äil Mark 12.38-39; Lug 11.43, 46; 20.45-46)

- ¹Yeso raw riñ ngaään wo de jar ma wer äen wo ga:
- ²Jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç wo diñ jar ma kañ nen jar ti jag liñgi mono.
- ³Wersen yaçaç wee jag äaara, joñ wee feçeçre maga aà siin wo ne nday mo äuy, ama joñ wee dogo aà joñ wo no lay wa, werga aè bay wo joñge diñ feçeçre maga aà siin wo go de jag äaara mo haç' wa.
- ⁴Aà saë wo feçeçre ma de poçoçre ne jar bay, ama aà wo de see äaara day wo kay rage mañ wer poçoçre sen wo ne hara ciñ de weedo äaara boñ dra' gaè.
- ⁵Joñ wo ree äaaran diñ maga jar mo ko saara. Aà s aë wo waçaçre Baa äi gaane, saën wo pel äaara, saë wo do äaara, biñ wo jag oçoçbe äaaran fiñfi.
- ⁶Da wo lagge ti ngeel hayle ma de wore ti ngeel maga aè ëe jar we ree hole ni ngaäa, de paale ma peln wo äi tiñ tosgen wo.
- ⁷Da wo ga jar mo heer jag ne saara de hoor sug ti ti ngeel lumo, da wo ga jar mo ëe saara ga jar ma pel jar had jar wo.
- ⁸Ama ma äay men wee wosela ëe wee ge jar ma pel jar had jar wa, werga je had nday yañ boñ, nday äuy nday diñ heçeçre kaçaçra.
- ⁹Ëe wee jobo gesiñ la ga Pan äay wa lay, Pan äay yañ boñ, diñ je maga le ciñ mono.
- ¹⁰Men wee jobo ëe wee ge wañ äe wa, wañ äay yañ boñ, diñ Mesi.
- ¹¹Je kluu ma pel jar yoo äay mo kol see äe go diñ weejoçoç äay.
- ¹²Je maga yañ mañ ti see äe ciñ, ga riñ ga se, fer ge ti go gesiñ so yaw. Je maga yañ fer ti see äe go gesiñ depeçeçre joñ ge diñ je ma pel jarn so yaw.

Yeso ruu jare

(Ko äil Mark 12.40; Lug 11.39-42, 44, 52; 20.47)

- ¹³Ree ti äay, jar ma ndar wer waçaçre Baa wo. Ree ti äay Farisiyeçeç wo lay, nday jar bag bii jar no. Nday teçg faage go ne jar maga da wo ga saara wo laage ti twaywañ ma ciñ mono, nday de see äay nday laage ni gaa lay, day nday bay men faage ne jar maga da wo laage ni mo wa pa.
- ¹⁴Ree ti äay nday jar ma ndar wer waçaçre Baa no, de nday Farisiyeçeç wo, nday jar bag bii jar no. Nday yaçë feçeçre ma do naare dwur wo go äuy, blam sen nday raw ig gi tosga wolañ wolañ maga jar mo riñ ga nday de el ane, ama aà poë ge nday yañ de bon ma de haçaç debań.]

¹⁵Ree ti äay jar ma ndar wer waçaçre Baa no, de nday Farisiyeçeç wo, nday jar bag bii jar no. Nday rañ sir wo go äuy de maarog wo maga nday mo da' jobo ma yaçaç waçaçre äayn boñ toç' ëa la, nday wo we da' ge äe mo pa no, nday raw kolge äe go de älagge de haçaç dañ wee ge, kañ wer äe go nen wuu maga hu gaa dañ wee ge pa yaw.

¹⁶Ree ti äay, nday jar reçwre ma pel jar no. Nday waçë ga: Jobo ha' we de tiñ Baa no, ha'ge sen joñ mopo gaè. Ama Hayga aà ha' we de boo biñni ma de boo tiñ Baan no, ni ha'ge sen diñ ha'ge ane.

¹⁷Nday jar se de loëge no, jar reçwre wo. Ma de dañ keçeç diñ ma honla? Boo biñnin yaw, noga diñ tiñ Baa ma kol boon de el mo yawla?

¹⁸Nday waçë pa ga: Jobo ha' we de ngeel ma sië jag no, ha'ge sen joñ mopo gaa, ama Hayga aà ha' we diñ de fen maga aà äo'n ti ngeel sii jagn mo ti' no, ni ha'ge sen diñ ha'ge ane.

¹⁹Nday jar reçwre no. Ma de dañ keçeç diñ ma honla. Fen maga aè haçn sii jag mo yaw, noga diñ ngeel ma sii jag ma kol fen sii jagn go ma Baa mo yawla?

²⁰Wersen je maga ha' we de ngeel ma sii jagn mokay, ha' de ngeel ma sii jagn de feçeçre ma ti äen äuy.

²¹Je maga ha' we de tiñ Baa, ha' de tiñ Baan de Baa maga de hayle äil tiñ äen ni mo äuy no.

²²Wosela maga ha' we de ngeel ma ciñ, ha' de paale mani Baan de Baa ma de hayle ti äen äuy lay.

²³Ree ti äay nday jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de nday Farisiyeçeç wo, nday jar bag bii jar no. Nday de haç ma de hwal feçeçre äayn wo go ne Baa se sug nee äayn wo, do bremceçeçre, neecaçaçne wo de luuri wo. Ama nday raw men hadge ma kluurin ga waçaçre maga Baa de had jar de äe wo go, do joñ ge ree de deele, joñ ge de el se jar wo de haçge see go ne Baa, nday men sen wo go. Mokay diñ maga nday hay nen joñ rage, de lan wo äuy lay no.

²⁴Nday jar reçwre ma pel jar no. Nday eig bii ma jooge äayn wo go ga kwaçy mo hay ni wa, ama nday kal lig manyoñyoñ.

²⁵Ree ti äay nday jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de nday Farisiyeçeç wo, nday jar bag bii jar no. Nday yog faale haçaçre ma joo bii wo go de faale haçaçre holen wo, ama äil äay go de bagge de feçeçre freñ äayn wo, de dage feçeçre äay ma de hram mono.

²⁶Ndo Farisiyeçeç ma reçw no. Yog äil haçn go tañgu ëa, ni faale äen kol mbe yañ go de el lay.

²⁷Ree ti äay nday jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de nday Farisiyeçeç wo, nday jar bag bii jar no. Nday de mañ tipaale maga wo go de korge de wore depiiri ka'

ka'a, ama nen äil äaara saara go de bagge de hm jar ma de huli wo de see äaara ma de bud gin wo äuyn.

²⁸Nday dosen no lay, go faale äay la, nday ko nen jar de ele, ama nen äil äay, nday bay de haç äil äay ne Baa wa, äil äay go de bagge de älagge mbañ mbañ.

Yeso ga jar ko decoo yañ jag bon debañ

(Ko äil Lug 11.47-51)

²⁹Ree ti äay nday jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de nday Farisiyeçeç wo, nday jar bag bii jar no. Nday bor tipaale jar ndar nen waçaçre Baa go wo de wore, nday yer se tipaale jar maga hay wo yaçaç jag Baa ti ngeel äe wo,

³⁰nday waçë pa ga: Hayga nday mo hay we le diñ nen kiñgi mani paçaçre äayn wo le, nday de hay joñ do saara ga ñd wo jar sië waçaçre ma jag Baa wo go mo gaè.

³¹Wersen nday ko see äay we ga nday diñ weere mani jar maga ñd wo jar ndar nen waçaçre Baa go wo le.

³²De ele. Patala see wee taw joñre maga paçaçre äay hay tiñi wo wer äe le go so.

³³Nday diñ cwere wo, weere yee wo. Nday dañ ge ree ma woge de äay nen wuu maga hu gaan go mokay ge dañ ge la?

³⁴Wersen co' wee sug äay, ndi laa ge jar ndar nen waçaçre Baa go wo de jar ma de ko ree wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa yañ wo le wee. Nday wo ge yañ ñd jar po wo go, nday äal jar po wo yañ go ti koo ma äal jar wo, nday jwag mapo wo yañ de mbreñ äi tiñ tosge äayn wo, nday mañ ge blam äaara yañ joñ bon äaara äi leege ma honla honla äuy.

³⁵Wersen bon ma ti jar maga ñd wo jar maga joñ wo ree gaa go, tiñi wer le ti Abel je ma de deele haçaç go ti Sakari, weel mani Baraci maga nday ñiñ go ti yoo tiñ Baa wo de ngeel sië jagn mono. Ree bon sen le' ge ti äay so.

³⁶Kidolgi ndi de riñ wee ge ga bon ma ti jar maga ñd wo jar sen wo go mo deñ le' ge ne jar ma waran wo ti äegte'e.

Yeso law jar Jerusalem wo debañ

(Ko äil Lug 13.34-35)

³⁷Jar Jerusalem, jar Jerusalem, nday jar maga nday ñd jar sië waçaçre ma jag Baa wo go mono, nday ñd jar maga Baa lag ra le see äay wo go de huli. Ndi hay da debañ ga ndi tay jar äayn wo le see äi doga man kag tay weere äe wo grañ äe nono, ama nday laa dayge gaè.

³⁸De ele, jobo gwa' ge äi tiñ äay ni gaa so has.

³⁹Wersen, ndi de riñ wee ge ga: Tiñi wer patala, nday ko ge nen äi gaa so hase, haçaç go ti wur maga nday wo ge waçaç ge ga: Daga Baa mo wo je maga le de a ge ti jag Wañkluu mo caw no mono.

MATIYE 24

Yeso waçaç ga tiñ Baa älag ge go

(Ko äil Mark 13.1-2; Lug 21.5-6)

¹Yeso raw kalge le go äi tiñ Baa no, aà wo raw ge mokay, jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe riñ gi äe ga aà mo ko mbe tiñ Baa de booge mo ka' ëa la.

²Yeso raw riñ rage ga: Nday yañ de ko sen mo deñ äuy yawla? Kidolgi ndi riñ nday ga huuli po boñ dra' laybla' gwa' ge de jag ge ti keçeç lam ta' la bay srogge go gesiñ gaa hase.

Bon maga a ge wo tañgu tawge tamsir no

(Ko äil Mark 13.3-13; Lug 21.7-19)

³Yeso raw hayge ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe de see äaara tawa, raw wo wii gi äe ga: Sii ne wuur ëa la, ree sen joñ ge na hun äa? May se kañ nen wuur ge ti wur age äon wo de tawge tamsirn mo la?

⁴Yeso raw riñ rage ga: Joñ wee see äay de el nen maga jobo mo haçy wee nen go wa.

⁵Jar debañ a ge wo yañ de ëu äi jage, day wosela äuy yoo äaara waçaç yañ ga se diñ Mesi, se diñ Mesi. AÀ haçy ge wo nen jar yañ go debañ lay.

⁶Nday le' ge yañ laa ree durgi wo, de ree durgi ma äi sir ma haçaç haçaç wo le, de sen äuy ni nday joñ wee heçeçne wa, joñ ba joñ ge laybla', sen joñ go, day sen joñ ge diñ tawge tamsirn gaa ëa ane.

⁷Wer jar ma ba po dur wo yañ de wer jar ma lan wo, day wañ ma ba po le' wo wañ ma lan yañ wo, koñne joñ ge yañ, fië gi sir joñ ge yañ äi sir ma tigriñ wo sar sar lay.

⁸Ree sen mo deñ joñ ge wo, diñ do tiñ; gi wer bon maga joñ waçy maga le' biñgi nono.

⁹Wersen jar haç ge wo nday yañ go ga joñ bon äay, iñd gi wo nday yañ go lay, jar äuy car wo hee yañ de äay ti ree äi.

¹⁰Ti wur sen jar debañ mbuë wo nen äaara yañ blam, kol ge wo yañ joñ cogob ne kaçaçra ti, car wo hee yañ de kaçaçra.

¹¹Jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go ndar wo nen yañ debañ, kañ wo wer jar yañ go debañ lay.

¹²Älagge dus yañ debañ, dage maga jar hay da kaçaçra woë ge go debañ lay.

¹³Ama ma je maga oo we ngiñ, haçaç go ti wur taw ge sir no, je sen da' ge see äe.

¹⁴AÈ wo yañ go sii Waçaçre ma de Coçoçre maga waçaç ti twaywañ mani Baan go ti tamsir krub äuy, maga wer jar äuy mo laa wo sedewa sen go de sug äaara äuy, blam sen joñ ge diñ tawge tamsir kway so.

Waçaçre bon ma de hoorsee

(Ko äil Mark 13.14-23; Lug 21.20-24)

¹⁵Ti wur sen nday ko ge “Fen fen hoorsee”, maga Danyel je ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçaç ti äe de oole ti ngeel ma bay äagn no. (Je maga yañ jañ ge äe, àa mo laa wer äe de ele.)

¹⁶Wersen, jar maga àa wo we da' rage äi sir Jude, ni àa mo dañ ge wo wo go ti huuli wo.

¹⁷Je maga àa wo we go da' ge äe ciñ ti tiñ äe, ni àa mo ëii gi gesiñ kalge tiñma hoor feçeçre äe po wo do äe wa so.

¹⁸Je maga àa wo we da' ge äe go äi pay äe, ni àa mo fer ge liñ ni äe hoo oçoçbe äen wa so lay.

¹⁹Ree ma de gaali joñ yañ debaň wur sen ti naare ma de äiili wo de maga wo de weere jiili mono.

²⁰Tos wee Baa ga ree sen mo a ti äay ti ceere noga wur Saba wa.

²¹Werga ti wur sen bon joñ ge yañ de haçaç debaň dañ bon maga joñ wo le ti tjiigi wer tamsir le haçaç patala mono, day joñ ge de mañ sen mokay gaa so has lay.

²²Diñ ga Baa raw caa ge go se naw se no, hay gaa no, jobo de hay gwa' tenen boñ ye' dra' gaa hase. Diñ ga àa raw caage go see äe, wer jar maga se hoo ra go ma äe mono.

²³Hayga jobo raw riñ wee ge we so ga: Ko wee nen äay, Mesi yañ la, noga àa yañ wo mono, ni nday yaçaç wee jag äe wa.

²⁴Werga jar gete' maga waçë wo ga saara diñ Mesi, wo de jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre Baa go ndar wo nen yañ, joñ wo feçeçre mbuëgi yañ debaň de feçeçre ma joñ heçeçne wo ma kañ wer jar go, ëig wo ga Hayga saara kaçaç yañ no, saara mo kañ wer jar maga Baa hoo ra go wo go.

²⁵Co' wee sug äay. Ndi siin we go wee tañgu pel bole.

²⁶Jar mo riñ bo wo nday ga: Ko wee nen äay àa yañ wo ti puuli, wo wee wo ni wa, àa mo riñ wee bo wo ga: AÀ yañ de yoñre la, yaçaç wee waçaçre sen wa.

²⁷Weel je Tabay a ge le diñ do sagge Baa maga sag le nen wer haçaç wo go nen wur bolaw nono.

²⁸Ngeel maga fen ma de huli yañ ni no, gebegre tay wo ti ni lay.

Yeso ga Weel je Tabay fer yañ le

(Ko äil Mark 13.24-27; Lug 21.25-28)

²⁹Blam joñ ge bon sen wo tuseñ, wur kol ge go lurum lurum, few ler ge ngeel go gaa lay, ger ma ciñ leë ge wo yañ le go gesiñ lay, feçeçe maga sag wo le ciñ fijë gi wo yañ haçy haçy lay.

³⁰Day fen ma kañ nen jar ti age Weel je Tabay raw naa nen ge le ciñ so, wer jar ma ti tamsir la äuy rag ge wo, ko ge wo Weel je Tabay le age ti swaare ma ciñ le de eegre, de gragge de wore debañ do wañ no so no.

³¹Coçoç ma kluu raw rage, aà raw lag jar peelee äen wo go ti coçoç sir cweçeç äuy. Aà raw wo tay ti jar maga Baa hoo ra go ma äe le ti jag sir tawgi le ciñ ka' haçaç go äaäla ta'a.

Hadge maga jar kon se gum mono

(Ko äil Mark 13.28-31; Lug 21.29-33)

³²Laa wee wer waçaçre maga gum de kañ nen äay ni mono. De maga paçaç äe a we go jag do äe äuy, sug äe raw goëge, nday raw koge ga jag tob kos we go.

³³Wersen nday le' ko ree sen wo mo deñ we äuy so no, ni ko wee go ga Weel je Tabay yañ go de kos ge jagjiñ mbañ.

³⁴Kidolgi ndi de riñ wee ge ga wer jar se maga wo tenen patala mono, huë gi wo go tañgu a ge ree sen wo äuy gaë.

³⁵Ngeel ma ciñ wo de tamsir äog äuy taw ge wo go, ama ma waçaçre äin taw ge go gaa hase.

Yeso ga ko naw tawge tamsir diñ Baa mbe boñ

(Ko äil Mark 13.32-37; Lug 17.26-30, 34-36)

³⁶Ama ma nawn wo de wur sen, jobo bay de ko age äe wa hase, hay bo jar peelee Baa wo laybla' kon wo gaa, hay bo weeln de see äe, say diñ Paçaçben boñ de koge äe ane.

³⁷Ree maga hay joñ le nen Nowe, naw age Weel je Tabay joñ ge dosen no lay.

³⁸Werga tañgu maga bii hay bay mañge ëa, jar hay reege, jooge, da wo naare, haç wo mayre äaara go ne werpiiri, joñ wo dosen no, haçaç go ti wur maga Nowe wo kalge äil daagen mono.

³⁹Laa wo hoo sug ti mopo gaa so has, haçaç bii mañge ma kluu wo hoo rage äuy. Age Weel je Tabayn wo joñ ge wurpo dosen no lay.

⁴⁰Jar po joñ ge wo yañ äi pay äoge, aè raw mañ ge yoo äaara boñ, men go boñ lay.

⁴¹Naare äog joñ wo yañ nañge ti niini, aè mañ ge yoo äaara boñ, men go boñ lay.

⁴²Lag wee go de puçygi so, werga nday bay de ko wur maga Wañ äayn fer le de äe mo wa.

⁴³Laa wee wer waçaçren de ele. Hayga pan tiñ po yañ de ko ngeel ma de suñ ga je freñ nduu de äe mono, àà raw hayge tenen ye' men le ngar ywaale gaè.

⁴⁴Wersen nday no lay no, lag wee go de gragge, werga Weel je Tabay wo fer ge le la de wur maga nday bay eiggi ti äe wa mono.

Weejoçoç ma yaçaç jag wo de maga bay yaçaç jag wa

(Ko äil Lug 12.41-48)

⁴⁵Weejoçoç maga de deele, de ti lay, diñ ma hon ne? Diñ je maga pan tiñ äen haç joñre weere joçoçre ma lan wo ne hen do, maga àà mo haç reege ne hara ti ngeel äe mono.

⁴⁶Weejoçoç se ga pan tiñ äen wo le ferge a da'ge äe ti joñre sen, raw wooge.

⁴⁷Kidolgi ndi de riñ wee ge ga: pan tiñ haç ge joñre feçeçre äe ma de el wo ne hen do feçë äuy.

⁴⁸Ama Hayga weejoçoç sen la yañ de älagge, kal waçaçge de äil äe ga: Pan tiñ äin ig yañ le äa.

⁴⁹Àà raw äo' ëee mbar kaçaçre äe maga saara ti joñre de kaçaçra, kal rawge reege, jooge diñ yoo jar ma taège de yii wo ra.

⁵⁰Blam sen pan tiñ wo le ferge ge mokay, diñ de wur maga weejoçoçn bay gorge äe wa, wo de wur maga se kon gaè.

⁵¹Ama àà raw joñ bon weejoçoç sen de haçaç debañ, àà raw haç ngeel ma äen ne hen yoo jar bag bii jar wo, ti ngeel maga àà rag wo wo ni, so wo sañ äaara ni mono.

MATIYE 25

Yeso ngaä waçaçre de mayre po wo hwale

¹Wersen twaywañ mani Baa joñ de ngaä ge de mayre po wo hwale, hoo wo ger do äaara, kal wo rawge caa pel war waçy po le de a ge äo' waçy ti bii.

²Mapo wo yoo äaara dwee, sen bay wo de ko ree wa, ma dwee lan wo de ko ree lay.

³Ma se dwee maga bay wo de ko ree wa la mono, hoo wo ger ma äaaran bay noo ma tigriñ wer ni.

⁴Ama ma de ko ree ma dwee lan raw wo hoo noo ma tigriñ äi klobo do äaara ni.

⁵War waçy wo le yoçoç ti mokay, mayre ma hwaln wo la nen äaara raw joñ naa, saara raw laa naa.

⁶Wo dayge gesiëgi suñ mokay, ngar jag raw rage le so ga: Co' wee sug äay, war waçy yañ le, laa go caa pel äe so.

- ⁷Blam sen mayre ma hwal raw wo puçygi go, raw wo kne' ger äaaran wo.
- ⁸Maga bay wo de kore wa la, raw wo riñ ma de koren wo ga: Haç wee noo ne wuur me' me' lay, werga ger ma wuur huë wo go.
- ⁹Ma de koren raw wo ga: Bay wa, werga àà bay nen kaçaç naa de kaçaçra äuy wa, see wee wo äi tiñ noo no, wo wee yeege ni.
- ¹⁰Maga bay wo de ko ree wa la, kal wo rawge yee noo so, de sen ni, war waçy raw age lay. Mayre ma dwee maga hay wo go de gragge la, raw wo laage de war waçyn tiñma so. AÈ raw teçg jag tiñ go.
- ¹¹Blam sen ma dwee lan raw wo nduugi lay, raw wo ëe ëu ga: Wañ, wañ, bul jag tiñ go ne wuuri.
- ¹²War waçy raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday ga ndi bay de ko nday wa.
- ¹³Yeso raw waçaç ge so ga: Lag wee go de puçygi, werga nday bay de ko naw sen noga wur sen wa.

Waçaçre ma de ngaäge de jar joñre ma swa'n wo no

(Ko äil Lug 19.11-27)

- ¹⁴AÀ joñ ge yañ de ngaäge dega' do blo po ga se raw go rañ ge. Raw ëe weere joçoçre äen wo le, raw haç joñre feçeçre äen ne hara do.
- ¹⁵AÀ raw haç solay boo biñni ne mapo boñ kis kis dwee, haç ne ma la kis kis äoge, raw haçge ne ma de swa'n kis boñ lay, wosela äuy de ngar eegre äe. Blam sen àà kal rawge rañ ge so.
- ¹⁶Weejoçoç äe maga da' solay boo biñni kis kis dwee la, kal rawge joñ trere de solayn tu, raw da' ge wer äe ni kis kis dwee pa.
- ¹⁷Je maga hay da' kis kis äog mo lay no, raw joñge dosen no lay, raw da' ge wer äen ni kis kis äog lay.
- ¹⁸Ama je maga da' äen kis boñ la, raw tee tu gesiñ muu solay pan tiñ äen go ni.
- ¹⁹Naw na go blam sen debañ pan tiñ raw ferge le, raw tiñi wer wië weere joçoçre äen wo ti feçeçre maga àà hay haçn ne hara mono.
- ²⁰Weejoçoç maga hay da' solay boo biñni kis kis dwee raw ya' ge le de solay ma kis kis dwee see äe, raw ëege äe ga: Wañ äi no, ndo hay haç solay boo biñni me wur sen la kis kis dwee. Ko nen äo ndi da' wer äe ni mo kis kis dwee kay pa no.
- ²¹Pan tiñ äen raw riñgi ga: De el debañ ndo diñ weejoçoç ma de ele, ndo joñ ree ma de deele de fen ma me' mokay, wersen ndi haç ge waçaçre feçeçre maga wo de el yañ mo debañ, see le joñ fruygi äiñ äi.

²²Je maga hay da' kis kis äog, raw ya' ge le blam sen lay ga: Wañ äi no, ndo hay haç solay boo biñni me wurpo la kis kis äoge. Ko nen äo, ndi da' wer äe ni kis kis äog mokay pa no.

²³Pan tiñ äen raw riñgi äe ga: De el debañ ndo diñ weejoçoç ma de ele, ndo joñ ree ma de deele de fen ma me' mokay, wersen ndi haç ge waçaçre feçeçre maga wo de el yañ mo debañ, see le joñ fruygi äiñ äi.

²⁴Blam äaara äuy je maga hay da' solay la kis boñ raw ya' ge le lay, raw ëe ge äe ga: Wañ, ndi de koge ga ndo diñ je ma de haçaç debañ werga ndo wer feçeçre maga ndo bay de joë rage wa, ndo car feçeçre maga ndo bay de ray mbeere äaara wa mo lay.

²⁵Ndi raw joñ heçeçne, ndi raw muu solay äon nen siri. Ko nen äo, solay äon mokay no.

²⁶Pan tiñ äen raw ferge ne hen ga: Ndo diñ weejoçoç ma de älagge, ndo je cwaçaçge. Ndo ko ga ndi wer feçeçre maga ndi joë ra gaa, ndi car feçeçre maga ndi ray mbeere äaara gaa lay.

²⁷De sen äuy ndo de hay wo de solay äin haçge äi bañke, nen maga ndi wo le ferge mokay, ndi wo mañ solay äin de bii were.

²⁸Pan tiñ raw ga: Yaçaç solay boo biñni ma do äe ma kis boñ go, haçn go ne je maga äen kis kis hwal mono.

²⁹Wersen wosela äuy maga mo äe yañ no, aà raw haçge ne hen ni dañ ge, day se raw kolge de feçeçre debañ. Ama wosela maga mopo äe bay wa, mo maga hay do äe me' dra' aà yaçaç sen go pa.

³⁰Ama ma weejoçoç maga joñ mopo gaa mo deñ, äo'n wo go siigi nen suñgu ti ngeel maga aà rag wo ni, so sañ wo ni mono.

Caage kiida ma blam taw no

³¹Ti wur maga Weel je Tabay wo ferge le de gragge de wore de jar peelee Baa wo wer wurpo do Wañ no mono, aà raw hayge ti paale äe ma de wore debañ no.

³²Jar ma ti tamsir wo la äuy raw wo tay ti pel äe, aà raw caa äil jar wo go äog, doge weel wer äeçre caa äil saçaçre wo go de fiiri wo nono.

³³Raw lag saçaçren wo ti äaäñ war äe, äeçren wo ti äaäñ gur äe lay.

³⁴Blam sen wañ raw riñ jar ma ti äaäñ war äen wo ga: A wee le äuy, nday jar maga Pan äi woo wee go mono, yaçaç wee twaywañ mani Baan maga se kne' ne le go ne nday tañgu joñge tamsir äaa mono.

³⁵Werga ndi hay koñne, nday raw haç reege me, ndi hay jwaale, nday haç bii me, ndi hay waare, nday raw yaçaç mege liñ ni äay.

³⁶Ndi hay see koëe, nday raw laa oçoçbe me ti, ndi hay de ceege day nday hay ko el äi debaň, ndi hay ti daňgay nday hay age ko mege ni.

³⁷Jar ma joň ree de deelen raw ge wo fer waçaçre ne hen so ga: Waňkluu, wuur hay ko mo koňne hun ga wuur haç reege mo la? Wuur hay ko mo hun jwaale ga wuur haç bii mo la?

³⁸Ndo hay waare hun ga wuur yaçaç mo liň ni wuur la? Noga wuur hay da' mo see koëe hun ga wuur laa oçoçbe mo ti la?

³⁹Wuur ko mo hun de ceege noga ndo hay ti daňgay ga wuur wo ko moge la?

⁴⁰Waňkluu raw fer waçaçre ne hara ga: Kidolgi ndi riň nday ga ti feçeçre maga nday joň ne weel po yoo heçeçre äi ma lag wo mo äuy no, nday joň diň ne ndi.

⁴¹Blam sen Waňkluu riň gi jar ma ti äaň guur äen wo ga: See wee wo go see äi haçaç, nday jar maga Baa go de faë wee ge no. See wee nen wuu maga hu gaa, ga de kne' ge diň ti Manhuli wo de jar peelee äen wo mono.

⁴²Werga ndi hay koňne, nday laa haç reege me gaa, ndi hay jwaale, nday laa haç bii me gaa,

⁴³ndi hay waare, nday laa yaçaç ndi liň ni äay gaa, ndi hay go se koëe, nday laa dayge laa oçoçbe me ti gaa, ndi hay de ceege, ndi ti daňgay, ko nday ko el äi gaë.

⁴⁴Jar sen raw ge wo fer waçaçre ne hen so ga: Waňkluu, wuur hay ko mo hun koňne, jwaale, waare, se koëe, de ceege, ti daňgay, day wuur hay kay mo gaa la?

⁴⁵Waňkluu raw fer waçaçre ne hara ga: Kidolgi ndi riň nday, ti ree maga nday joň weel po ma klee me' yoo heçeçre äi ma lag wo de el gaa mo äuy no, nday joň de el gaa diň ndi lay.

⁴⁶Blam sen aà raw laa rage wo nen bon maga taw gaa mono. Ma jar ma joň ree de deelen wo mo lay no, sen wo ge wo äaaran lagge tenen tum lay.

MATIYE 26

Wañre ma sië jag tay wo joň cogob ti Yeso

(Ko äil Mark 14.1-2; Lug 22.1-2; Jaň 11.45-53)

¹Yeso wo taw waçaçre sen wo go äuy mokay, aà raw riň jar ma wer äen wo ga:

²Nday yaň de koge ga naw few Pag gwa' äoge, day aè haç ge Weel je Tabay yaň go maga aè mo wo go äal ge äe ti koo.

³Blam sen wañre jar ma sië jag wo de jar kluuri jar Jwifn raw wo tay ti see äaara liň ni Kayf je kluu ma sië jag no.

⁴Aà raw wo tay jag äaara äuy ga saara mo ba Yeso go de yofñre, saara mo wo go 'war ge äe.

⁵AÀ raw wo riñ kaçaçra ga: Naa mo wo ba ge äe wur few wa, naa baan we wur sen jar hoo ge wo ciñ de waçaçre.

Waçy po kaa trusa ne Yeso ti

(Ko äil Mark 14.3-9; Jañ 12.1-8)

⁶Yeso wo Betani liñ ni Simoñ blo je ci no,

⁷waçy po raw ya' ge see äe de trusa maga yee solay pur debañ äi klobo pare, raw kaa trusan go ne Yeso ti de maga Yeso de ree hole mono.

⁸Jar ma wer Yeson wo wo ko ge dosen mokay, äil äaara raw soçoçge, aà kal wo riñ gi ga: AÀ älagñ go mokay gahaçyla?

⁹AÀ hay nen maga aà de yee trusa maga yee pur mokay go, ma haç solay äe go ne jar coo wo na ëawa ga?

¹⁰Yeso raw koge ga aà wo de waçaçge dosen, aà raw riñ rage ga: Nday gay waçyn mo deñ gahaçyla? Fen maga aà joñ ti äi mokay de el debañ.

¹¹Nday joñ ge yañ mbay de jar coo wo see äay la tum, ama ma äi nday da' ge ndi see äay la tum gaè.

¹²AÀ kaa trusan me see, aà joñn ma 'wījī see äi go ma woge äo' mege äi tu de äe.

¹³Kidolgi ndi riñ nday ti ngeel maga aè wo ge go sii Waçaçre ma de Coçoçren mokay go ni äuy, haçaç go ti tamsir krub äuy, aè sii gi fen maga waçyn joñ mokay yañ go ni ma ëig ti ti äe.

Judas ga se haç Yeso go ne wañre ma sië jag wo no

(Ko äil Mark 14.10-11; Lug 22.3-6)

¹⁴Blam sen jobo yoo jar ma wer äe ma hwal ti äog wo boñ, aè een ga Judas Iskariyod, raw woge da' wañre jar ma sië jag wo,

¹⁵raw riñ rage ga: Hayga ndi haç Yeso we go ne nday ni nday haç may yañ me la? AÀ raw wo kee solay boo ne hen hwal hwal swa'a.

¹⁶Tijī wer de wur sen tuseñ Judas kal rawge kië faage maga se mo haç Yeso go ne hara.

Yeso ree hole few Pag de jar ma wer äen wo

(Ko äil Mark 14.12-21; Lug 22.7-14, 21-23; Jañ 13.21-30)

¹⁷Wur tijīgi wer naw few hole ma bay defoçoçren mono, jar ma wer Yeson raw wo age wiigi äe ga: Ndo da ga wuur mo joñ reege few Pagn la gen äa?

¹⁸Yeso raw riñ rage ga: See wee wo äi leege ni mono, ni nday riñ wee ga: Wañ waçaç ga wur se kos we go, se wo ge de jar se ma wer sen wo joñ few Pag diñ ni äo.

¹⁹Jar ma wer äen raw wo joñge do maga Yeso riñ ra no lay, jar äen raw wo joñ reege few Pag ni so.

²⁰Wur wo go coñge mokay, Yeso raw wo lagge reege de jar ma wer äe ma hwal ti äog wo.

²¹AÀ wo de reege mo lag, Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ wee, jobo yoo äay la kañ ge taw äi yañ go.

²²Jar ma wer äen kol wo go lawge debañ, raw wo wië gi äe go boñ boñ äuy, je la ga: Bay ndi wa gaa, Wañkluu? Bay ndi wa gaa, Wañkluu?

²³Yeso raw ga: Je maga de heer hole nen nee äi gosoñge de äi dega' diñ je maga kañ ge taw äi mono.

²⁴Weel je Tabay wo ge go hugi diñ do waçaçre maga go de yerge nono. Ama ree yañ ti je maga kañ ge taw Weel je Tabay go mono. De el äen je sen de hay biñ go gaa na ëawa.

²⁵Judas je maga go de kañ taw Yeso la raw wiigi lay ga: Bay diñ ndi wa gaa, Wañ? Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Diñ ndo je maga ndo de waçaç ge äe mo ye' no.

Hole ma bay ëage

(Ko äil Mark 14.22-26; Lug 22.15-20; 1 Kor. 11.23-25)

²⁶AÀ wo de reege mo lag, Yeso raw mañ holen do, raw joñ suse' wo ne Baa wo ti äe, blam sen aà raw car nen holen go, raw haçge äe ne jar ma wer äen wo, kal riñ rage ga: Far wee ne, ree wee ne, aà mokay diñ hoçoçgesee äi.

²⁷Blam sen pa, aà raw mañ weehaçn de yii äili, raw joñ suse' ne Baa wo ti äe, blam sen aà raw haçge äe ne hara, raw riñ rage ga: Joon wee äuy,

²⁸aà mokay diñ ci äi ma kañ nen jar ti tayge jag maga Baa fer tayge de jar tebere wo mono, aà kaa go ti ree jar ngaäa maga Baa mo fug äil go ti älagge jar wo.

²⁹Ndi de riñ nday ga tiñi wer wara, ndi joo ge yii sen gaa so has haçaç go ti wur maga ndi wo ge joo yii ma defay de äay ti twaywañ mani Baan mono.

³⁰Blam sen aà raw wo 'waa siñ few no, blam sen pa, saara kal rawge ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono.

Yeso ga Piyer dog kañ kiñ yañ äaale swa' ga se ko se gaa

(Ko äil Mark 14.27-31; Lug 22.31-34; Jañ 13.36-38)

³¹Blam sen Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: De suñ ma ka' wara lam tu, nday men ndi ge yañ go äuy, werga aà go de yerge ga: Ndi iñi gi je koë saçaçren wo go, saçaçren dus gi wo äil yañ go boñ boñ äuy lay.

³²Yeso raw ga: Ndi wo we ferge go bir gi, ndi raw ge yañ wo pel äay Galile.

³³Piyer raw ga: Hay bo ga jar lan äuy men wo ndo we go laybla', ma äi, ndi men mo go gaa hase.

³⁴Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Kidolgi ndi de riñ moge ga de suñ ma waran mo ka' tu tañgu maga kag wo rage, ndo dog kañ kiñ yañ go äaale swa' ga ndo ko me gaè.

³⁵Piyer raw waçaçge ga: Ndi kañ ge kiñ go ga ndi ko mo gaa gaa hase, àè mo hay bo woge ìjìj naa go de kaçaçra äuy yaw. Jar ma wer äe ma lan äuy waçaç wo dosen no lay.

Yeso wo tosge Getsemane

(Ko äil Mark 14.32-42; Lug 22.39-46)

³⁶Yeso raw nduugi de jar ma wer äen wo ti ngeel maga àè èen ga Getsemane, àà raw riñ rage ga: Lag wee lam ta' la no, ndi wo tosge mo ta' wo èa.

³⁷Àà raw hoo Piyer wo wer äe de weere mani Sebede ma äog wo. Jiili äe raw tìjìj wer ndarge äe, se law see äe debań lay.

³⁸Àà raw riñ rage ga: Jag jiili äi go de caage, haçaç de woge 'war mege go. Lag wee lam ta' no, lag wee tenen.

³⁹Àà raw ya'ge wo go see äaara haçaç ëawa, raw le' mondra tosge ga: Baba, hayga àà joń no, ya' jońge bon ma kay wo go see äi haçaç ëa la. De sen äuy joń diń dogan di da no wa, ama joń diń dogan äil äo dan nono.

⁴⁰Blam sen àà raw ferge le see jar ma wer äe ma swa' wo, àà da' rage ti naa, àà raw riñ Piyer ga: Nday bay de kaçaçge ma iggi tenen see äi smagga wa hase?

⁴¹Lag wee go de puçygi, tos wee maga nday mo leë ge go nen ree ma jaçë weege wa. Jiili je tabay yañ mbe de eegre, ama hoçoçgesee äe go de gayre debań.

⁴²Àà raw ferge wo tosge tigriń pa ga: Baba, hayga bon sen mokay yañ maga ndi mo jon äegte' no, ni ndo joń mbo dogan äil äo da nono.

⁴³Àà raw ferge le see jar ma wer äen wo mo pa no, àà da' rage ti naa pa, werga nen äaara de joń naa debań.

⁴⁴Yeso raw men rage, raw ferge wo go tosge ma de swa' de waçaçre sen pa.

⁴⁵Blam sen àà raw ferge le see jar ma wer äen wo, raw riñ rage ga: Leë wee mbay naa patala so? Ig mbay see äay so. Ko wee nen äay, wur maga àè wo go haç Weel je Tabay ne jar ma de älagge wo do àà we go.

⁴⁶Hoo wee go ciń naa see. Ko wee nen äay, blo maga kañ taw äi go yañ le.

A ba Yeso

(Ko äil Mark 14.43-50; Lug 22.47-53; Jań 18.3-12)

⁴⁷Yeso de waçaç reen ëa, ko la Judas je ma yoo jar ma wer äe ma hwal ti äog wo àà we yaw, de jar wer ngaäa debań de moslamre wo de grawre do debań. Laa ra le diń wańre jar ma sië jagn wo, de jar kluuri jar Jwif wo.

⁴⁸Judas je maga kañ taw Yeso go, raw riñ jarn wo ti fen maga se wo ge joñge äe ma kañ nen äaara ti äe ga: Blo maga ndi wo ge äo' do ne hen soole la, diñ je maga nday da bage äe mono ni nday baa wee ne so.

⁴⁹Judas raw ya' ge see Yeso deparday, kal äe ge äe ga: Wañ, ndi hee jag mo, raw äo' do ne hen soole tu.

⁵⁰Yeso raw fer waçaçre ne hene, raw äe ge äe ga: Bar äi, taw ree äo maga ndo aà joñge äe go. Blam sen jar ma lan raw wo ya'ge le, raw wo laa do ne Yeso ti, ba wo ne.

⁵¹Jobo yoo jar maga hay wo see Yeso ni, raw naa moslam äen go, raw caa sug weejoçoç je kluu ma sië jag go.

⁵²Yeso raw riñgi äe ga: Fer moslam äon äi fra äe, jar maga wo de hoo moslam ciñ mo äuy deñ aè taw rage go diñ de moslamre lay.

⁵³Ndo bay de koge ga ndi de kaçaçge maga ndi äe Pan äi le la ga aà mo a le kay ndi, se kaçaç ma laa jar peelee äe wo le durgi ti äi deparday ndar hwal hwal renam ti äog wa yawla?

⁵⁴Ama Hayga ndi joñ we dosen no kay, ni waçaçre maga aè hay yer ra go ga aà mo wo go joñge dosen, aà joñ ge go joñ ge yaw ne?

⁵⁵Blam sen Yeso raw riñ ngaään wo ga: Nday hoo äayn le ti äi de moslamre de grawre ba mege doga ndi diñ je leë faagen no le la? Ndi yañ had wee ge äi tiñ Baa tum, nday ba me gaè.

⁵⁶Ama ree sen aà mo deñ äuy ma le'ge go ti jag waçaçre maga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay yer ra wo go mono. Blam sen jar ma wer äen raw wo minge äe go, dañ wo de äeere äuy.

AÀ a de Yeso pel jar kluuri ma äoë ti waçaçre wo no

(Ko äil Mark 14.53-65; Lug 22.54-55, 63-71; Jañ 18.13-14, 19-24)

⁵⁷Jar maga ba wo Yeso le la, raw wo woge de äe ni Kayf je kluu ma sië jag no, maga jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de jar kluurin wo go de tay ti ni mono.

⁵⁸Piyer raw mañ blam Yeso le haçaç go jagjiñ ni je kluu ma sië jag no, aà raw kalge wo jagjiñ, raw hayge äiñ jar gor jagjiñ wo koge ga waçaçre sen taw ge go tawge la.

⁵⁹Wañre jar ma sië jagn de jar kluuri ma cag waçaçren wo äuy kië wo waçaçre mbe ti Yeso haçy haçy koë maga saara mo baw ne de waçaçre ma 'war ge äe go.

⁶⁰Ama de kiëgi waçaçre äaara ma haçyhaçy äuy, aà laa wo da' faage ma bawge äe gaa hase, blam sen äuy, jar po raw wo age äog ga:

⁶¹Blo mo deñ hay waçaç ga se kaçaç ma mbug tiñ Baan mo ka' go, siili wo joñ ge swa' se fer ge boo ge äe ni pa.

⁶²Je kluun ma sië jagn raw urgi ciñ riñ Yeso ga: Äa, ndo fer waçaçre gaa has ge? Jar sen waçaç wo ti äo mo deñ gahaçy äa?

⁶³Ama Yeso laa waçaç ree gaa hase. Je kluun raw riñgi äe ga: De ëu Baa ma tenen no, ndi de wii ndo ga ndo mo fer waçaçre ne wuuri de ha'ge go ha'ge. Ndo mbo diñ Mesi, ndo diñ weel Baan mbo yawla?

⁶⁴Yeso raw ga: Do ga ndo waçaç mbo nono. Ama ndi de riñ wee ge ga tiñi wer wara nday ko ge Weel je Tabay yañ go de hayle ti äa war Baa ma de eegre dañge äuyñ ye'e, day nday kon ge yañ le ferge le ciñ ti swaare cwaage gesiñ caw pa.

⁶⁵Blam sen je kluun ma sië jagn raw ngar oçoçbe äen go, raw waçaç ge ga: AÀ ëar Baa mo pa. Naa bay patala de saçy wii jar ti waçaçre wa so hase. Nday laa we ga? AÀ ëar Baa we.

⁶⁶Nday ëig gahaçyne? AÀ raw wo ga: Waçaçren baw ne, aà nen 'war ge go.

⁶⁷Blam sen aà raw wo tuf saçaçre ne hen nene, srogn wo de do, jar ma ba po mbarn wo haw,

⁶⁸riñ wo ne ga: ngaä je mbar mogen ëa so, ndo Mesi no, wose mbar mo mo so ne?

Piyer kañ kiñ ga se ko Yeso gaa

(Ko äil Mark 14.66-72; Lug 22.56-62; Jañ 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Piyer hay le go siigi feelee, maygebee je kluun ma sië jagn raw riñgi äe ga: Äa, ndo hay le wer Yeso blo je Galilen la lay ga ge?

⁷⁰Ama Piyer raw kañ kiñ go pel jar ga: Ndi bay de ko ree maga ndo de waçaçge äe mo deñ wa.

⁷¹Blam sen aà raw ferge wo go jagjiñ, maygebee po raw koge äe pa, kal riñ jar ma de tay tin wo ni ga: Je ma deñ mo deñ hay le wer Yeso ma Nasared lay.

⁷²Piyer raw kañ kiñ tigriñ pa ga: Ndi ha' go ha'ge ga ndi ko blo sen gaè.

⁷³Wo iggi blam sen me'eç, jar maga wo de lagge ni raw wo ya'ge see Piyer, raw wo riñ gi äe ga: Kidolgi ndo diñ je ma yoo äaara, waçaçre äo maga ndo waçaç mokay go de kañ nen jar go ti ngeel maga ndo a le ni mono.

⁷⁴Piyer raw waçaçge ga: Hayga ndi caa we diñ gete' no, ni Baa mo joñ bon äi. Ane, ndi ha' go ha'ge ga ndi ko blo äay mo deñ gaè. De sen ni tu, kag raw rage.

⁷⁵Piyer raw ëig ti waçaçre maga Yeso hay riñn go ga: Tañgu maga kag wo rage, ndo dog kañ kiñ yañ ti äi äaale swa' ga ndo ko me gaa mono. AÀ raw kalge go siigi, raw rage deba.

MATTHE 27

Jar a de Yeso pel Pilade

(Ko äil Mark 15.1; Lug 23.1-2; Jañ 18.28-32)

¹De jag toñ crum, wañre jar ma sië jag wo de jar kluuri jar Jwif wo äuy, raw wo tay jag äaara ga saara mo wo go 'war Yeso.

²AÀ raw wo bañge äe, nduu wo de äe ne Pilad goforne no.

Judas 'war see äe go

(Ko äil Joñ 1.18-19)

³Judas je ma kañ taw Yeso go la wo koge ga reen ba Yeso we mokay, waçaçre sen raw ceege äe debañ, àà raw hoo solay boo ma hwal hwal swa'n wo le ne wañre ma sië jag wo de jar kluuri jar Jwif wo.

⁴AÀ raw riñ rage ga: Ndi joñ älagge ti maga ndi haç je maga joñ älagge gaa go 'warge mono. AÀ raw wo ferge ne hen ga: Sen mañ see wuur gaa so. Sen diñ ree ma äo.

⁵Judas raw laa solayn wo go äi tiñ Baa, kal rawge hag see äe go ciñ.

⁶Wañre ma sië jag raw wo hoo solayn ga: Waçaçre Baa bay de haç faage ma laa solayn mokay yoo solay ma äi tiñ Baa wa, werga àà diñ poëge ci.

⁷Blam sen àà raw wo tay jag äaara ga saara mo yee pay de solay sen mokay do je bor paçyre no, ma ter jar ma de koë wo ti ngeel ni.

⁸Diñ wersen ga aè raw kañ ëu ne pay sen ga pay ci haçaç wara mo so no.

⁹Wersen waçaçre maga Jermi je ndar nen waçaçre Baa go hay yern go ga: AÀ hoo wo solay ma hwal hwal swa' no (solay maga ngaäa jar Israyel tay wo jag äaara yeege äe de äe mono).

¹⁰AÀ raw wo haçge äe yee pay mani je bor paçyn dogaa Baa Wañkluu hay riñ me de äe nono. Ree sen raw le' ge go ti jag äe so.

Pilad de wii jag Yeso

(Ko äil Mark 15.2-5; Lug 23.3-5; Jañ 18.33-38)

¹¹Yeso raw ooge pel gofornen deñ, goforne raw wiigi äe ga: Ndo mbo diñ Wañ jar Jwifn wo ge? Yeso raw ga: AÀ mbe dogaa ndo waçaçn mbo nono.

¹²Wañre jar ma sië jag wo de jar kluurin raw wo äo' ëee car waçaçre ne Yeso see blam sen debañ, Yeso laa fer waçaçre ne hara gaa has.

¹³Pilad raw riñgi äe ga: Äa ndo bay laa waçaçre maga àà wo de car ge äe mo see mo deñ wa ge?

¹⁴Yeso laa fer waçaçre ne hen ti mapo ni boñ gaa has äuy, haçaç Pilad raw ngrisgi debañ.

Jar wo ga saara mo iji Yeso go

(Ko äil Mark 15.6-15; Lug 23.13-25; Jañ 18.39—19.16)

¹⁵Ti few Pag tum Pilad de hadge äoë je dañgay maga ngaään dan wo ga äo' sen le go, se äoë sen go ne hara.

¹⁶Paga ti wur sen ni tuseñ, je leë faage po yañ ti dañgay ni, aè èen ga Yeso Barabas.

¹⁷Pilad raw wii ngaäa ma de taygen wo so ga: Nday da ga ndi mo äo' wose go ne nday la? Yeso Barabas yaw, noga Yeso maga aè èen ga Kris mo yawla?

¹⁸Werga Pilad go de koge ga aà haç wo Yeso go ne se 'warge mokay do huni.

¹⁹Pilad wo hayge ti paale ma cag waçaçren mokay, waçy äe raw äo' jobo le see äe ga: Kal see äo ti ree blo sen mo ye' wa, aà bay de joñ ree wa hase, werga lwa'ge naa joñ coo äi suñ la ti ree äe debaň.

²⁰Wañre ma sië jag wo de jar kluuri jar Jwifn wo äuy raw wo jaçë nen ngaäan wo ga aà mo wii wo Pilad ga aà mo äo' Barabas le go, mo 'war Yeso go lay.

²¹Pilad fer wii rage tigriñ ga: Yoo jar se äog wo mo lag nday da ga ndi mo äo' ma hon le go la? AÀ raw wo ga: Diñ Barabas, Barabas.

²²Pilad raw wii rage ga: Day ni ndi mo joñ may se de Yeso maga aè èen ga Kris mo lay la? AÀ raw wo waçaç ge äuy ga: Äaln go ti koo, äaln go ti koo.

²³Pilad raw wii rage ga: AÀ joñ diñ älagge may no ma' la? AÀ raw wo ngar jag de eegre äaara äuy ga: Äaln go ciñ ti koo, äaln go ciñ ti koo.

²⁴Pilad wo koge ga eegre se laa kaçaçge gaa so mokay, ngar jagn ya' wer lay, aà raw mañ bii yog do äe go pel ngaäan ka' äuy ga: Ama ma äi dugwaare huli blo sen mo deñ bay ti äi wa, sen diñ ree äay.

²⁵AÀ raw wo waçaç ge äuy ga: Daga dugwaare huli äe mo leë ne wuur ti de weere wuur wo.

²⁶Blam sen Pilad raw äo' Barabas go ne hara, raw jwag Yeso de mbreñ, raw haçge äe go ga wo gaälge äe ti koo.

Sode feg wo ti Yeso

(Ko äil Mark 15.16-20; Jañ 19.2-3)

²⁷Sode Pilad raw wo age de Yeso äi tiñ mani goforne no, soden wo äuy raw wo yiñ ti äe go cweçeç.

²⁸AÀ raw wo ndar oçoçbe äen wo go, raw wo laa oçoçbe ma kluu deseçeç ne hen ti.

²⁹Blam sen aà raw wo taçaç klañ hoçoçre kañ wo ne hen ti, raw wo haç graw ne hen ti do ware. AÀ raw wo lag koyoçgre gesiñ pel äe, mbuë wo fo äe ga: Wuur hee jag mo, Wañ jar Jwifi.

³⁰AÀ raw wo tuf saçaçre ne hen nene, yaçaç wo grawn mbar wo ne de äe ti.

³¹De maga àà mbuë wo fo äe go mbuë mono, àà raw wo naa oçoçbe ma kluun go, raw wo lag oçoçbe ma äen wo ne hen ti, raw wo rawge äalge äe go ciñ ti koo ma äal jar no.

A äal Yeso go ti koo ma äal jare

(Ko äil Mark 15.21-32; Lug 23.26-43; Jañ 19.17-27)

³²De maga àà wo laage le go mokay, àà raw wo yiñgi de je Siren po, àè èen ga Simoñ, àà raw wo mañ koo maga àè de woge go äal Yeso ti äe ne hen ti de wañ.

³³Àà raw wo dayge ti ngeel maga àè èen ga Golgota, wer äe ga ngeel Hm Ti.

³⁴Ti ngeel sen ni, saara raw haç yii ne Yeso de tay nen de fen ma glagge ga àà mo jo ne. Ama àà wo gusgi äe mokay, àà laa dayge jooge äe gaè.

³⁵Àà raw wo äalge äe go ti koo no, raw wo äes oçoçben wo go de naage waçywaale.

³⁶Blam sen àà raw wo lagge gorge äe ni.

³⁷Àà raw wo yer waçaçre ma kañ nen jar go ti ree maga àè baan ti äe ga: Blo sen la diñ Yeso Wañ jar Jwif wo.

³⁸Àà raw wo äal jar leë faage wo ti jeñ Yeso ni äog lay, ma la boñ ti äań war äe, ma lan ti äań guur äe lay.

³⁹Jar maga see wo ti faage ni, glad wo ti äaara ëar wo ne lay,

⁴⁰waçë wo ga: Ndo blo je se maga ndo mbug tiñ Baan go, fer boo ma tigriñ siili swa' no, yaçaç see äo go de see äo sog ne. Hayga ndo yañ diñ weel Baa, yaçaç see äo go jag koo ma äal jar no day cwaa le go gesiñ sog ne.

⁴¹Wañre jar ma sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de jar kluurin feg wo ti äe dosen no lay, waçë wo ga:

⁴²Àà yaçë jar po wo go, day äen àà kaçaç ma yaçaç see äe go de see äe gaa ane? Àà na diñ wañ jar Israyeln wo so lay àà mo ëii le go gesiñ mo men koo ma äal jar le go patala, ni wuur haç äil wuur yañ go ne hene.

⁴³Àà raw kañ ëiggi äe ti Baa, àà raw waçëge ga se diñ weel Baa lay no. De ele, wuur ko mo ëa so, ti ga Baa yañ dage ga se yaçaç ne go patala so laybla' no.

⁴⁴Jar leë faage maga wo de äalge ti jeñ äe la, ëarn wo dosen no lay.

Yeso hu go so

(Ko äil Mark 15.33-41; Lug 23.44-49; Jañ 19.28-30)

⁴⁵Wur wo dayge ëeger mono, suñgu raw äo'ge go ti sir krub äuy, haçaç wo dayge go de wur maga fiiri ma de law wo go de kos age go liñ mono.

⁴⁶De wur sen, Yeso raw ngar jag ciñ kloñ ga: Eli, Eli, lemma sabagtani. Wer äe ga Baa äi no, Baa äi no, ndo tob me go le la.

⁴⁷Jar po wo yoo jar maga hay wo de lagge ni, raw wo laa waçaçre sen mokay, kal wo waçaç ge ga: AÀ de ëe Eli.

⁴⁸Jobo raw ur ëee deparday mañ fen kor haçn hee nen feneger, raw sa'ge äe jag koo coñ wo ne Yeso ga aà mo joo ne.

⁴⁹Ama jar mapo wo ga: Men eñ ëa, naa kon ëa, ti ga Eli nduu yañ go yaçaçge äe laybla' no.

⁵⁰Yeso raw ngar jag de haçaç tigriñ pa, blam sen eegre äe raw hooge go.

⁵¹De sen ni, oçoçbe ma de caa nen tiñ Baan raw ngar äil go äoge, le go ciñ ka', haçaç go gesiñ ta'a, sir raw fijëgi, huuli raw wo mungi go debaň lay,

⁵²tipaale raw wo bulgi go lay, ngaäa jar mani Baa maga hay huë wo go äaa fer wo go birgi lay.

⁵³AÀ raw wo laage le go äi tipaalen wo. Wo dayge blam maga Yeso wo go kalge ciñ mokay, aà raw wo laage äi leege Jerusalem, jar po debaň ko ra wo lay.

⁵⁴Je kluu sode wo de sode maga wo de gor ti Yeso de kaçaçra la, wo wo ko fijëgi sirn de ree maga joñ mo deñ, aà raw wo caa heçeçne debaň, kal wo waage ga: AÀ mbe diñ weel Baa cwaçy.

⁵⁵Naare maga hay mañ wo blam Yeso le haçaç Galile joñ peelee ne hen, hay yañ wo ni debaň, lag wo koge äe wo go werday lagge.

⁵⁶Mari ma Magdala, Mari man Jag wo de Josef, de man weere mani Sebeden wo yoo äaara ni lay.

AÀ äo' Yeso äi rum huuli

(Ko äil Mark 15.42-47; Lug 23.50-56; Jañ 19.38-42)

⁵⁷Wur wo go coñge mokay, je horog debaň po le äi leege Arimate raw age, aè ëen ga Josefe, aà de see äe diñ je ma wer Yeso lay.

⁵⁸AÀ raw woge see Pilad wii huli Yeso. Pilad raw haç faage ga haç huli Yeso ne hene.

⁵⁹Josef raw mañ huli äe so, raw kuugi äe de oçoçbe ma defay,

⁶⁰kal rawge äo' ge äe äi rum huuli maga se hay clo'n de see äe ti huuli, blam sen aà raw legaë huuli ma kluu le ma teçg jag rum huuli no, raw mbe rawge so.

⁶¹Mari ma Magdala wo de Mari ma lan raw wo lagge pel tipaalen lagge.

AÀ lag jar gor ti tipaale no

⁶²Go toñ äe wur Saba mokay, wañre ma sië jag de Farisiyeçeç raw wo de kaçaçra see Pilade,

⁶³aà raw wo ëege äe ga: Wañ wuur ma de el no, ti wuur fer eig waçaçre je gete'n ti maga aà hay tenen caw ëa, aà hay waçaç ga: blam siili swa' se fer yañ birgi go.

⁶⁴Wii jar ga aà mo wo wo gor ti tipaalen haçaç go wur siili ma de swa' no, nen maga jar ma wer äen mo aà wo go mañge äe freñ ma ferge riñ jar ga: AÀ fer we go birgi wa. Hayga ree sen joñ we dosen, gete' ma blam la dañ ge ma tañgu no.

⁶⁵Pilad raw riñ rage ga: Hoo wee sode mo lag wo no, see wee gorge äe de el do maga nday kaçaç nono.

⁶⁶AÀ kal wo rawge so, leçeç wo jag tun go de mopo do ka'açy, kañ wo lamba ne hen ti ma koge äe, lag sode wo gorge äe lay.

MATIYE 28

Yeso fer kal ge go ciñ tenen

(Ko äil Mark 16.1-10; Lug 24.1-12; Jañ 20.1-10)

¹Blam wur Saba de wur dimasi de maga wur le de kalge mokay, Mari ma Magdala wo de Mari ma lan raw wo age ko tipaale no.

²Ko la sirn raw fijë gi de eegre debañ, je peelee Wañkluu sir le ciñ, raw age legäe huuli ma jag tun go ti jeñ, raw hayge go ti äe ye'e.

³See äe sag do wur no, oçoçbe ma ti äen wo depiiri do few no lay.

⁴Heçeçne raw joñ soden wo debañ haçaç kol wo go daëge, kol wo dogaa saara huë go nono.

⁵Je peelee Baa raw riñ naaren wo ga: Ma äay joñ wee heçeçne wa, ndi ko we ga nday kië Yeso maga aè hay äaln go ciñ ti koo mono.

⁶AÀ bay la wa, aà fer we go birgi dogaa aà hay riñ wee nono, see wee le ko ngeel maga aè hay de äo'ge ni mono.

⁷See wee deparday riñ jar ma wer äen wo ga aà fer we le go kalge yoo jar ma de hulin wo ciñ tenen, aà raw yañ wo patala pel äay Galile, nday wo yañ ko nen äe wo ni. Mokay diñ waçaçre maga ndi da ga ndi sii ne nday mono.

⁸AÀ raw wo men tipaalen go deparday do heçeçne, äil äaara raw fuggi go debañ lay, aà raw wo hoo ëeere de waçaçre sen mokay ne jar ma wer Yeson wo.

⁹Yeso raw caa pel äaara deparday tu, raw riñ rage ga: Ndi hee jag ne nday, naaren raw wo ya'ge see äe, äaw wo äaale äe, raw wo le' mondra ne hen pele.

¹⁰Yeso raw riñ rage so ga: Joñ wee heçeçne wa, see wee riñ heçeçre äin wo ga aà mo wo wo Galile, aà wo wo yañ ko nen äi wo ni.

Waçaçre soden wo

¹¹Naaren wo le ti faage äa mokay, jar po wo yoo sode maga hay wo gor ti tipaalen, raw wo rawge äi leege, sië wo waçaçre maga joñ mo deñ ne wañre ma sië jag wo.

¹²Wañre ma sië jag raw wo tay ti de jar kluurin wo äo' ti waçaçre. Blam maga jag äaara wo tayge go boñ mokay, aà raw wo haç solay ne soden wo pur debañ,

¹³raw wo riñ rage ga: Ni nday riñ wee jar ga jar ma wer äen aà wo mañ huli äe go de suñ freñ de maga ni nday ti naa.

¹⁴Hayga wañ wo we laa waçaçre se kayn, ni wuur bawn yañ de waçaçre se no. Ni nday kaçaç ma dañ ree ma de gaalin yañ go äuy lay.

¹⁵Soden raw wo yaçaç solay no, raw wo joñge dogo aà riñ ra wo nono. Blam sen waçaçre sen raw dusgi go yoo jar Jwif wo haçaç wara.

Yeso naa nen see äe ne jar ma wer äen wo

(Ko äil Mark 16.14-18; Lug 24.36-49; Jañ 20.19-23; Joñ 1.6-8)

¹⁶Jar ma wer Yeso ma hwal ti boñ kal wo rawge Galile, ti huuli maga Yeso hay riñ ra ti äe mono.

¹⁷AA wo wo ko ge äe mokay, aà raw wo laa koyoçgre gesiñ goñ ge äe, de sen äuy jar po wo yoo äaara raw wo gwa' ge ärawge jiili äaara.

¹⁸Yeso raw ya' ge see äaara, raw riñ rage ga: Eegre ma ciñ de ma gesiñ la äuy Baa go de haçge äe me.

¹⁹Wersen see wee see wer jarn wo äuy, kol ra wee go jar ma wer äi, joñ wee batem go ne hara de ëe ge ëu Paçaçbe, de ëu Weel no, de ëu Nenterse ma bay ëagn lay.

²⁰Blam sen ni nday had ra wee ga aà mo hoo wo sug ti waçaçre maga ndi hay had wee de äaara mo äuy no. Hay wee go de koge ga ndi joñ ge yañ see äay ti naw tum äuy, haçaç go ti wur tawge tamsir no.

MARK

MARK 1

Waçaçre maga Jañ ma yog jar siin mono

(Ko äil Mat. 3.1-12; Lug 3.1-18; Jañ 1.19-28)

¹Waçaçre ma de Coçoçre maga jar siën go ti Yeso Kris, Weel Baan tiji; wer do kayn no.

²Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go de yerge äe ga: Co' sug äo, ndi de äo' je soole äin wo pel äo, Ma kne' faagen wo go mo pele.

³Je tabay yañ le 'waa äay ti puuli ga: Kne' wee blam faage Wañkluun go. Raë wee faage ma kleeren wo go ne hen de deele ëeger ëegere.

⁴Jañ raw naa nen joñ batem jar ti puuli. AÄ sii waçaçre go ti batem boëge jag maga jar mo da' fuggi äil ti älagge äaaran wo.

⁵Jar ma äi sir Jude wo de jar ma äi leege Jerusalem raw wo woge äiñ äe äuy, äoë wo jag go ti älagge äaaran go tinoo nen jar poëag äuy, Jañ raw joñ batem äaara go nen pyew Jurdeñ.

⁶Oçoçbe ma ti Jañ de joñge de fuçy yoñyoñ, se de sa' äil äe de mblaaga hoçoçge, ree diñ mapoë wo de noo yoçoçre ma koore.

⁷AÄ raw riñ jarn wo ga: Je ma de eegre de dañ ndi yañ le age blam äi, ndi bay de kaçaçge maga ndi naa way taarag äen go dra' wa.

⁸Ma äi, ndi joñ batem äay diñ de bii, ama ma äen aä joñ ge batem äay yañ diñ de Nenterse ma bay ëage.

Jañ joñ batem Yeso go

(Ko äil Mat. 3.13-17; Lug 3.21-22)

⁹De ngar ngeel sen ni, Yeso raw age le Nasared äi sir Galile. Jañ raw joñ batem äe go nen bii Jurdeñ.

¹⁰De maga Yeso wo le go kalge nen biin mokay, aä raw ko ngeel ma ciñ go de bulgi, raw ko Nenterse le sirgi ne hen ti do kurgudu nono.

¹¹Geçeçge po raw riñgi le ciñ ga: Ndo diñ Weel dage äi no. Ndo nen äi de el debaň.

Manhuli jaçë Yeso

(Ko äil Mat. 4.1-11; Lug 4.1-13)

¹²Blam sen tu, Nenterse raw srogge äe wo go ti puuli.

¹³AÄ joñ naw wo go ni do naa. Manhuli jaçën le ni. AÄ hay yoo nayre ma koore wo. Jar peelee Baa raw wo age joñ reege hene.

Yeso tiji; wer sië waçaçre

(Ko äil Mat. 4.12-17; Lug 4.14-15)

¹⁴Blam maga aè äo' Jañ ti dañgay mono, Yeso raw woge Galile, aà hay siè waçaçre Baa ne jar ga:

¹⁵Wur twaywañ mani Baan nduu we go. Coò wee eiggi äay de deelee yaçaç wee Waçaçre ma de Coçoçre no.

Yeso èe jar bag ceçeç wo naa

(Ko äil Mat. 4.18-22; Lug 5.1-11)

¹⁶Yeso kal rawge ti jeñ maarog ma Galile no, raw ko Simoñ wo de weegeman äe Añdre lag baèy nen bii, werga aà wo diñ jar bag ceçeç.

¹⁷Yeso raw riñ rage ga: See wee le wer äi, ndi kol nday go jar fleg jar tebere wo ne Baa.

¹⁸AÀ raw wo men baèy äaaran wo go ti ngeel ni, raw wo mañ blam äe.

¹⁹Wo ya' ge pel me' Yeso raw ko Jag wo de weegeman äe Jañ jar ni Sebeden wo, wo äi daage äaaran de kne' baèy äaara no.

²⁰Yeso raw èe rage le go tu. AÀ raw wo men pan äaara Sebede äi daagen de jar joñre äen wo, raw wo mañ blam Yeso lay.

Yeso nii soçoç go ne jobo ti

(Ko äil Lug 4.31-37)

²¹Yeso de jar ma wer äen kal wo rawge äi leege Kapernam. Wur siili ma iggi, Yeso raw kalge äi tiñ tosge, raw tiñi wer had rage ni.

²²Jar co' sug waçaçre äen ngris wo debañ, werga aà had ra do je ma de eegren no, bay do jar ma ndar wer waçaçre Baa wo no koè wa.

²³Blo po yañ yoo äaara de soçoç ti ni, raw ngar jag ga:

²⁴Oh, Yeso ma Nasared, ndo a yoo wuur soçoçre wo ree may la? Ndo a nii wuur soçoçren wo wo go yawla? Ndi de koge go cwaçy ga ndo diñ Je ma Baa, Baa äo' mo le.

²⁵Yeso raw caa poçoç ne soçoçn ga: Hay go ba'a, kal le go.

²⁶Soçoç sen raw gejag blon debañ, raw kalge go de ngar jage.

²⁷Heçeçne raw joñ jar maga wo ni mo äuy, aà raw wo riñ kaçaçra ga: Sen diñ may äa? Naa ko wee hadge po ma defay de eegre mokay äa äa. AÀ ruu soçoçren wo, saara yaçaç jag äe lay äuy.

²⁸Blam sen ni tuseñ waçaçre Yeso raw dusgi go äi sir Galile äuy.

Yeso peçeç mannee Simoñ wo de jar ceege wo go debañ

(Ko äil Mat. 8.14-17; Lug 4.38-41)

²⁹De maga saara laa le go äi tiñ tosge mono, aà kal wo rawge liñ ni Simoñ wo de Añdre, wer kaçaçra de Jag wo de Jañ.

³⁰Mannee Simoñ hay de suuli ti ëeere, see äe leë wuu debañ, aè raw riñ Yeso ti äe,
³¹aà raw age äiñ äe, raw mañ do äe go ciñ ga: Ur go ciñ. Ceegen raw megeäe go, aà raw joñ reege ne hara.

³²Wur wo coñge go mono, aè raw woge de jar ceegen wo de jar ma de soçoçre wo ti ne Yeso äuy.

³³Jar ma äi leegen raw wo tay ti jag tiñ sen ni äuy.

³⁴Yeso raw peçë jar ceege wo go debañ, wer ceege äaaran wo sar sare, nië soçoçre wo go debañ lay, aà raw far jag soçoçren wo go ga aà mo waçë wo waçaçre wa, werga aà wo go de ko ge äe.

Yeso rañ äi sir Galile

(Ko äil Lug 4.42-44)

³⁵Toñ äe, Yeso raw urgi go ciñ de jag toñ mbuh, raw kalge wo go ti ngeel maga jar bay ni wa, maga se mo hay fentray äe boñ, raw hayge wo go tos Baa ni.

³⁶Simoñ raw wo baa blam äe degee kaçaçre äen wo.

³⁷De maga aà wo wo da' ge äe mono, aà raw wo riñgi äe ga: Jar wo de kië moge äuy.

³⁸Yeso raw riñ rage ga: Naa see äi leege ma tigriñ wo, maga ndi mo wo sii waçaçre go ni lay, doge ndi kal le go diñ wer se no.

³⁹Aà raw rañ sir Galile go äuy, sië waçaçre ne jar äi tiñ tosge ma äi sir sen wo ni, nië soçoçre wo go lay.

Yeso façaç je ci po go

(Ko äil Mat. 8.1-4; Lug 5.12-16)

⁴⁰Je ci po raw age, joñ kam kam ne Yeso, laa koyoçgre gesiñ pel äe, raw riñgi äe ga: Hayga ndo da we, ni ndo kaçaç ma façaç me yañ go.

⁴¹Yeso raw ko decoo äe, raw coñ do äe ne hen ti, raw du'gi äe, kal riñ gi äe ga: Ndi da we, façaç go so.

⁴²Cin raw megeäe go tuseñ. Blon raw façaçge go.

⁴³Blam sen Yeso raw ruugi äe, raw megeäe rawge,

⁴⁴aà raw riñgi äe ga: Ko nen äo, sii ree sen go ne jar wa, wo wii nen see äo ne je kluu ma sië jag nene, fen sii jag maga Moyis hay riñ ga haç ne ma kañ nen jar go äuy ga ndo façaç we go, wo haçge äe ne hene.

⁴⁵Ama blon kal rawge waçaçge go ga Yeso façaç se go, riñ jar go de äe äuy. Wersen Yeso laa naa nen see äe go tinoo äi leege gaa so, aà raw hayge wo go jag leege, ti ngeel maga jar bay ni wa. Jar raw le age see äe äaäla lay äaäla lay.

MARK 2

Yeso ur je grum go ciñ vboñ vboñ

(Ko äil Mat. 9.1-8; Lug 5.17-26)

- ¹Naw naa go blam sen rabe, Yeso fer wo Kapernam pa, aè raw laage ga aà yañ liñ ni.
- ²Jar raw tay ti ni ngaäa, ngeel gwa' gaa has, ko jag tiñ dra' ngeel bay wa. Yeso raw had rage.
- ³Jar raw wo nduugi de je grum po, jar de soëge äe naa.
- ⁴Aà laa wo da' ngeel ma age de äe pel Yeso gaa do ngaään wo, aà raw wo ëiigi ciñ ti tiñ, raw wo clo' ti äe, sir wo je grum wo ti fen suuli äen pel Yeso.
- ⁵Yeso wo koge ga aà wo de haç äil äaara ne se mokay, raw ëe je grum ga: Weel äi no, ndi men eig ree älagge äon wo we go mo ti.
- ⁶Jar ma ndar wer waçaçre Baa yañ wo yoo ngaään ni, raw wo eiggi ga:
- ⁷Blo se deñ waçaç dosen mokay waçaçge äa? A ëar Baa mo pa äa? Je tabay kaçaç ma men eig ree älagge go ne jobo ti has gaa, say diñ Baa boñ.
- ⁸Yeso raw koge ti eiggi äe tuseñ ga aà wo de eiggi jiili äaara dosen no, raw riñ rage ga: Nday eig eiggi ma se kayn äil äay gahaçy äa?
- ⁹Maga go gus diñ ma hon ne, ga ndi mo riñ je grum ga: Ndi men eig ree älagge äon we go mo ti mo yaw, noga ndi mo riñ ga: Ur go ciñ, mañ fen suuli äon, see mono?
- ¹⁰Ama ndi da ga nday mo ko ga Weel je tabay yañ de kaçaçge ma men eig ree älagge go ne jar wo ti tamsir la. Blam sen aà raw riñ je grum ga:
- ¹¹Ndi de riñ ndo, ur go ciñ, mañ fen suuli äon do äo, see liñ ni äo.
- ¹²Blo raw urgi go ciñ tuseñ, raw mañ fen suuli äen do, kal go nen jar äuy caw. Wosela äuy yoo äaara raw ngrisgi de heçeçne, aà raw wo togoë Baa ga: Wuur bay de ko sen mokay ti boñ wa hase.

Yeso ëe Lefi wer äe

(Ko äil Mat. 9.9-13; Lug 5.27-32)

- ¹³Yeso raw ferge le ti jeñ maarog ma Galilen pa, jar raw age le see äe debañ, aà raw had rage.
- ¹⁴De maga aà de seege mo caw, aà raw ko Lefi weel ma Alfe, de hayle ti ngeel ma tar see gen ye'e. Yeso raw riñgi äe ga: See le wer äi. Lefi raw urgi go ciñ raw mañ blam äe.
- ¹⁵De maga Yeso wo hayge reege liñ Lefid mokay, jar tar seen wo de jar maga aè bay kee rage jag wa raw wo lagge reege äiñ äe ni debañ de jar ma wer äen wo. Werga te jar ma dosen hay wo seege wer äe ngaäa debañ.

¹⁶Jar ma ndar wer waçaçre Baa ma yoo Farisiyeçeç ko wo Yeso reege äiñ jar ma de älagge wo de jar tar see wo mokay, raw wo riñ jar ma wer äen wo ga: A ree hole äiñ jar tar see wo de jar maga aè bay kee rage jag wa le äa?

¹⁷Yeso wo laa waçaçre äaaran mokay, raw riñ rage ga: Jar maga bay wo de ceege wa, bay wo de saçy dogtor ti wa, de saçy dogtor ti diñ jar ma de ceege wora. Day ndi a èe ge bay diñ jar maga a de hoo sug ti äaara ga aà wo de deele pel Baa mo wa, ama ndi a èege diñ jar maga jobo bay kee rage jag wa mono.

Waçaçre heçeçe bii

(Ko äil Mat. 9.14-17; Lug 5.33-39)

¹⁸Ti wurpo jar ma wer Jañ ma Yog Jar wo de Farisiyeçeç raw wo heçeç bii, jar raw wo age riñ Yeso ga: Jar ma wer Jañ ma Yog jar wo de jar ma wer Farisiyeçeç heçe wo bii, day jar ma äon h eçe wo bii gaa an le äa?

¹⁹Yeso raw riñ rage ga: Nday eig ga jar maga aè èe ra le ree do äo'ge waçy ti bii heçeç bii de maga war waçy yañ äiñ äaara ni èa mono? Go tinoo ga bay wa. De maga war waçy yañ äiñ äaara ni èa no, aà heçeç bii gaè.

²⁰Ama wurpo a ge yañ le, aà ba ge wo war waçy yañ go, wur sen heçeç wo bii kway lay so.

²¹Jobo saçaç oçoçbe ma defay jag oçoçbe ma de taçaçbe gaa, ama aà saçaç mbe we de sen äuy no, ma defay ngar ma de taçaçben go de pele.

²²Jobo ser yii ma de jiigi defay äi ndar bii ma de taçaçbe gaa, ama aà ser mbe we de sen äuy no, yiin cag ndar bii ma de taçaçben go, yiin yuu gi go, ndar biin älag go lay. Kiè see yii ma de jiigi defay diñ ndar bii ma defay lay.

Yeso waçaç ree ti wur Saba

(Mat. 12.1-8; Lug 6.1-5)

²³Ti wurpo, Yeso hee äi payre wur Saba. Jar ma wer äen raw wo hrag coore ma ti jeñ faage.

²⁴Farisiyeçeç raw wo riñ Yeso ga: Ko nen äo. AÀ wo de ma joñree maga go de diggi ga joñ wur Saba wa mo deñ èa la.

²⁵Yeso raw riñ rage ga: Nday bay de jañ waçaçre maga Dafid hay joñ de kaçaçre äen do koñne mo wa yawla?

²⁶AÀ kal äil tiñ Baa nen Abiyatar je kluu ma siè jag ne Baa no, ree hole maga de haçe ne Baa, jag liñgi go de dig jar ga jar mo ren haçy wa, say diñ jar ma siè jag wo tawa, de sen äuy Dafid hoo holen reege, haç ne kaçaçre äen wo lay.

²⁷Yeso fer riñ rage pa ga: Baa joñ wur Saban ma haç de el ne je tabay no, Baa bay de ma joñje tabayn gaaà mo hay nen do wur Saban wa.

²⁸Wersen, Weel je tabayn diñ Wañ wur Saban äuy yaw.

MARK 3

Blo ma do de huli

(Ko äil Mat. 12.9-14; Lug 6.6-11)

- ¹Blam sen Yeso fer kalge äi tiñ tosgen pa. Jobo yañ ni, do äe go de huli.
- ²Jar ma tiñman ni raw wo lagge ceegeëge äe ga aà bir don yañ go wur Saban yawla, ni saara mo kii waçaçre ne hen ti.
- ³Yeso raw riñ blo ma do de hulin ga: Ur go ciñ, oo go pel jar deñ äuy.
- ⁴Blam sen aà raw riñ rage ga: jag liñgi de wii naa gahaçy äa? Ga joñ de el wur Saban yaw, noga joñ diñ älagge? Ga peçeç jobo yaw, noga 'warn go? Ama aà laa wo fer waçaçre ne hen gaè.
- ⁵Yeso raw ko rage äuy, äil äe raw soçoçge ti äaara, raw rage nen äil äe debañ wer eiggi äaara ma de älagge no. Aà raw riñ blon ga: Ya' do äo le. Blo raw ya' do äe le, do äe bir go de ele.
- ⁶Farisiyeçeç raw wo laage go siigi, raw wo rawge äo' faare ti yoo äaara de jar ma wer Herodn wo ga saara mo 'war Yeso go.

Jar ngaäa debañ a wo see Yeso

- ⁷Yeso raw age de jar ma wer äen wo nen jag maarog ma Galile. Jar raw wo mañ blam äe debañ pa. Jar sen a wo le äi sir Galile de Jude,
- ⁸Jerusalem, äi sir Idume, de sir ma faale Jurdeñ wo, de sir ma äiñ äi leege Tir wo de Sidoñ. Ngaäa sen raw wo age äiñ Yeso, werga aà laa wo waçaçre feçeçre maga aà de ma joñ rage mono.
- ⁹Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Kië wee daage le me, ndi raw go, ngaäan mo cweçe wo ndi wa.
- ¹⁰Aà raw peçe jar ceege wo go debañ, wersen jar ceege raw wo le' tem ge le see äe debañ maga saara wo duë see äe.
- ¹¹Jar ma de soçoçre tin wo wo ko Yeso mokay, aà raw wo leë mondra ne hen pele, raw wo ngar jag ga: Ndo diñ Weel Baa, ndo diñ Weel Baa.
- ¹²Yeso raw ruu rage, raw far jag äaara go ga aà mo äoë wo wer se go wa.

Yeso hoo jar peelee äe hwal ti äoge

(Mat. 10.1-4; Lug 6.12-16)

- ¹³Blam sen Yeso raw eiigi ciñ ti huuli, raw ëe jar maga äil äe da ra le see äe, aà raw wo age see äe lay.
- ¹⁴Aà raw hoo jar peelee äe yoo äaara hwal ti äoge, aà far ra maga aà mo lag wo äiñ se, se lag ra ma sië waçaçre Baa,
- ¹⁵aà raw haç eegre ma nië soçoçre wo go ne hara lay.

- ¹⁶Ëu jar maga aà hoo ra lam ta' no, Simoñ (Yeso kañ ëu hen ga Piyer.)
- ¹⁷Jag wo de weegeman äe Jañ, jar ni Sebede wo (Yeso kañ ëu äaara ga: Bwanerje, wer äe ga weere ma de mañ car ge poçoç Baa),
- ¹⁸Añdre, Filip, Barteleme, Matiye, Toma, Jag jee ni Alfe, Tade, Simoñ weel ma de oo le ti jar sir äe ngiñ no,
- ¹⁹wo de Judas Iskariyod, je maga kañ taw Yeso go ne jar hee äen wo mono.

Kawre Yeso wo ga saara wo ba Yeso le liñ

- ²⁰Yeso raw ferge le liñ. Jar fer tayge le ni ngaäa pa, Yeso wo de jar ma wer äen laa wo da' nen ma reege señ gaa so do ngaäa no.
- ²¹Kawre Yeso wo wo laa sen mokay, aà raw wo laa ge le go ga saara wo ba ge äe. AÀ hay eig wo äaaran ga aà loë go.

Yeso wo de Belsebul

(Ko äil Mat. 12.22-32; Lug 11.14-23; 12.10)

- ²²Jar ma ndar wer waçaçre Baa a wo le Jerusalem raw wo riñ kaçaçra ga: AÀ de Belsebul ti (diñ Manhuli). Jar ma la waçaç wo ga: Je ma haç eegre sen ne hen ma nië soçoçre wo go diñ wañ soçoçren sen wo.
- ²³Yeso raw ëe rage le, raw riñ rage de jagjoçoç ga: Manhuli nië see äe nië gi la?
- ²⁴Hayga jar ma äi sir wañ po yañ wo leë kaçaçra no, sir wañ sen älag go.
- ²⁵Hayga jar po wo liñ ni äaara leë wo kaçaçra we de see äaara no, tiñ sen taw ge go.
- ²⁶Day hayga Manhuli le' see äe we de see äe, jar ma ti äen yañ wo de car äil lay no, eegre äe joñ gaa so, aà taw go.
- ²⁷Jobo kal liñ ni je ma de eegre de dañ ge äe hoor feçeçre äe mono, aà bañ go tañgu bañ bañ, kal frum tiñ äen kway.
- ²⁸Kidolgi ndi de riñ nday, Baa men eig ree älagge yañ mbe go ne jar wo ti, men eig ree älagge maga aà waçen wom äuy yañ go ne hara ti.
- ²⁹Ama je maga ëar Nenterse ma bay ëage we no, Baa men eig ree älagge äen go ne hen ti gaa hase, werga aà joñ diñ älagge maga taw go gaè.
- ³⁰Yeso waçaç ne hara dosen, diñ wer maga aà waçaç wo ga: AÀ de soçoç ma de haçaç ti mono.

Heçeçre Yeso wo de man äe

(Ko äil Mat. 12.46-50; Lug 8.19-21)

- ³¹Day man Yeso wo de heçeçre äen raw wo nduugi, raw wo lagge le go siigi, raw wo äo' jobo wo ëe ge äe.

³²Jar de lagge äiñ Yeso ni debañ, jar raw riñgi äe ga: Co' sug äo, man äo wo de heçeçe äon yañ wo le siigi wii moge.

³³AÀ raw riñ rage ga: Man äi wo de heçeçe äin diñ wose wo ne?

³⁴AÀ raw rañ nen ti jar ma äiñ äen wo äuy, raw waçaç ge ga: Ko wee nen äay, man äi wo de heçeçe äi wo mo lag no.

³⁵Je maga yañ joñ joñre maga Baa dan no, je sen diñ man äi, wo de weegeman äi, maygeman äi wo lay.

MARK 4

Jagjoçoç je bug coore

(Ko äil Mat. 13.1-9; Lug 8.4-8)

¹Yeso fer had jar jag maarog ma Galile, jar raw tay ti äiñ äe ni ngaäa debañ, aà raw ëii gi äi daage wo nen maarog no, jar de lagge go ciñ, jag biin lay.

²AÀ raw had rage debañ de jagjoçoç, raw riñ rage ga:

³Co' wee sug äay. Jobo kal go bug coore.

⁴AÀ de bug gi äe mo caw, mapo raw wo ray ge go ti faage, dweere raw wo sig rage go äuy.

⁵Ma la raw wo ray ge go ti ngeel ma de je'açy maga sir bay ni debañ wa, cooren tiñ; wo le go tuseñ, wer maga sir bay wo wer äaara debañ gesiñ ni kuëum wa.

⁶Wur wo le go kalge mokay, aà raw wo lwaëge go, raw wo higgi go, dogo ceçw äaara bay de rawge gesiñ wa.

⁷Ma tigriñ raw wo rayge yoo ëewseñ, ëewseñ gig go ne hara ti, sen da' wo nen ma geçeçe gaè.

⁸Ma tigriñ raw wo ray ge ti ngeel ma de soç'ge, aà raw wo geçeçe, raw wo ruggi debañ, ma ba po naa ti kluu riñ, la naa ti kluu ëawa, ma la naa ti ga' ëawa lay.

⁹Yeso raw riñ rage ga: Wosela maga yañ de sug no, mo laa wer waçaçe se no.

Yeso waçë waçaçe diñ de jagjoçoç le la

(Ko äil Mat. 13.10-17; Lug 8.9-10)

¹⁰Yeso kal rawge wo go fentray äe boñ, jar ma äiñ äen wo de jar ma wer äe ma hwal ti äogn raw wo age see äe wiigi äe ga wer jagjoçoç sen na gahaçy la.

¹¹AÀ raw riñ rage ga: Ma äay aà äod wer yoñre ngeel twaywañ mani Baan we go ne nday, ama ma jar lan aà laa äod wer see äe go ne hara gaa, ga say aà mo laa wo wer waçaçe sen diñ de jagjoçoç,

¹²maga: AÀ mo hoç' ba mbaara nen äaara go koge äe, ama aà ko ge wo wer äe go pah gaa, AÀ mo co' ba mbaara sugi, ama aà laa ge wer äe go pah gaa, Nen maga aà

mo äoë wo jag go pel Baa wa, day Baa mo men eig ree älagge äaaran go ne hara ti wa lay.

Yeso äoë wer jagjoçoç je bug cooren go

(Ko äil Mat. 13.18-23; Lug 8.11-15)

¹³Day Yeso raw riñ rage ga: Nday laa wer jagjoçoç se kayn we gaa no, ni nday laa ge wer jagjoçoç po gaa so.

¹⁴Je bug cooren bug diñ waçaçre Baa.

¹⁵Jar po wo yoo äaara de mañ jeñ faage maga waçaçren ray go ni mono, waçaçre maga aà laa ne wo äil äaara mo lag, Manhuli raw age ndarge äe wo go.

¹⁶Jar mapo wo yoo äaara pa, de mañ je'açy, wo diñ jar maga laa wo waçaçre Baa, yaçaçn wo go äil feh tu.

¹⁷Ama ceçw äaara bay de rawge gesiñ wa. Sen wo diñ jar maga ig wo de haç äil äaara me' koëe. Ree ma de gaali wo de ma joñge bon a we ti äaara wer waçaçre Baa, aà raw wo men waçaçre Baa go tuseñ.

¹⁸Jar po wo yoo äaara de mañ ëewseñ, wo diñ jar maga laa wo waçaçre Baa,

¹⁹ama eiggi feçeçre ma gesiñ la wo de koñne horog gig wo go ne waçaçre ma äil äaaran ti, sen da' wo nen ma joñ mbeère gaè.

²⁰Jar ma de mañ ngeel ma de soç'gen, diñ jar maga laa wo waçaçre Baa, yaçaçn wo de ele, rug wo mbeère lay, ma ba po naa ti kluu riñ, la naa kluu ëawa, ma la naa ga' ëawa lay.

Jagjoçoç ma de ngaäge de gere

(Ko äil Lug 8.16-18)

²¹Yeso raw riñ rage ga: Jobo do' ger äe go kay, kal kañge äe wer preñ noga kuä haçn ne hen ti gaè. Aà hagn go ciñ.

²²Feçeçre maga jar bay wo koge go wa mo äuy, aà raw ko rage go, feçeçre ma de yoñren wo äuy raw wo ndar nen go tinoo poëag poëage.

²³Je maga yañ nen co' sug de el no, mo laa wer waçaçre se no.

²⁴Yeso raw riñ rage ga: Ko wee see äay de el ti waçaçre maga nday de laage äe mo äuy no. Baa ngaä ge fen maga aà haçn ge ne nday yañ de mundore maga nday ngaä ne jar lan wo de äe mo lay.

²⁵Je maga yañ de mopo do, aè haç ne hen ni, je maga bay de mopo do wa no, fen maga hay do äe me', a yaçaç ge sen go pa.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de mbeère maga g eçeç de see äe

²⁶Yeso raw riñ rage pa ga: twaywañ mani Baan de ngaäge do mbere mopo maga jobo kapn äi pay äe.

²⁷AÀ le' naa de suñ, puçy go ciñ de jag toñ, mbeère laa wo waa go, tiñi wo, aà joñ wo joñ ge la, aà bay de ko rage wa.

²⁸Sir tiñi mbeèren go de see äe, kal le go tañgu diñ koo äe no, blam äe diñ sug äe, blam sen pa mbeèren rug go ti äe.

²⁹Mbeèren wo we go rug gi no, blo raw carge äe go de mbege.

Jagjoçoç mbeère y egge

(Ko äil Mat. 13.31-32, 34; Lug 13.18-19)

³⁰Yeso raw riñ rage pa ga: twaywañ mani Baan de mañ may äa? Naa mo ngaän diñ de jagjoçoç may la?

³¹AÀ mañ mbere yeg maga aè bug äi pay, aà klee me' dañ mbere feçeçe ma ti tamsir wo la äuy.

³²Ama blam maga aè bugn we go, aà raw lir do kluu debaň dañ feçeçe maga aè bug ra äi pay mo äuy, jaw do de paçaçrege, haçaç dweere kañ wo tiñ ti do äe nen cee sug äe.

³³Yeso had jar äuy diñ de jagjoçoç do kay wo no, aà waçe ne hara nen maga jar cor sug waçaçe äen mo laë wo ne.

³⁴AÀ waçe ne hara say de jagjoçoç, ama aà yañ wo de jar ma wer äen wo tawa no, se raw äoë wer äe go ne hara paha.

Yeso dig leege ga aà mo f iñe wa

(Ko äil Mat. 8.23-27; Lug 8.22-25)

³⁵Wur sen de law, Yeso raw wii jar ma wer äen wo ga: Naa cegaë go faale bii äaňla.

³⁶AÀ raw wo men ngaän wo go, jar ma wer äen raw wo mañ Yeso äi daage maga aà hay ni mono. Daage ma tigriñ hay yañ wo äiñ äe ni mbañ pa.

³⁷Ko la, leege po raw naage le de eegre, kaňgaw biin raw kagge äi daage no, daagen le' bagge go.

³⁸Yeso äen le glog daagen ti naa de äo' ti ti fen äagal ti. Jar ma wer äen raw wo puçygi äe go, raw wo äege äe ga: Wañ, naa go de basge mo ka', ndo bay eig sen wa an ge?

³⁹Yeso raw puçygi go, raw caa poçoç ne leege no, raw riñ maarogn ga: Hay go ba'a, oo eñ. Leegen raw men fidgi go, raw ooge eñ.

⁴⁰Blam sen, Yeso raw riñ rage ga: Nday joñ heçeçe ne le äa? Nday bay de haç äil äay ne ndi wa gahaçyne?

⁴¹Ama aà joñ wo heçeçe debaň, aà raw wo wië kaçaçra ga: Sen diñ je may ga leege wo de bii yaçaç wo jag äe lay äuy mo äa?

MARK 5

Yeso nii soçoçre wo go ne jobo ti

(Ko äil Mat. 8.28-34; Lug 8.26-39)

- ¹Blam sen, àà raw wo age faale maarog ma Galile, äi sir jar Jerasen wo.
- ²Yeso wo ëiigi le go äi daagen mokay, ni tuseñ jobo raw kalge le go yoo tipaale wo, raw caa pel äe. Blo sen de soçoç ti,
- ³aà naa yoo tipaale wo. Jobo bay de kaçaçge ma sa'ge äe wa, hay bo de rece'e.
- ⁴AÀ äoë gyam ne hene, saë do äe de rece'e äaale pur debañ, de sen äuy, se hrag gyamn go, car rece'n go lay. AÀma jobo bay de kaçaçge ma bagge äe wa.
- ⁵Tum, de ceeg, de suñ, àà rañ yoo tipaalen wo, ti huulin wo ngar jage, krig see äe de huuli.
- ⁶AÀ raw ko Yeso le haçaç caw, raw caa pel äe le de ëee raw le' mondra pel äe,
- ⁷aà raw ëe Yeso de geçeçge kloñ ga: Ree mayse ti yoo naa la, Weel Baa ma ciñ no. Ndi kam mo de ëu Baa, joñ bon äi wa ëa la.
- ⁸AÀ waçaç sen werga Yeso ëe soçoçn ga soçoçn mo kal go, mo men blon go.
- ⁹Yeso raw wii blon ga: Ëu äo gahaçyne? AÀ raw ferge ne hen ga: Ëu äi ga ngaäa, werga wuur puri.
- ¹⁰AÀ raw wo kam Yeso debañ ga aà mo nii saara wo go see sir sen la haçaç wa.
- ¹¹Gaduuru yañ wo koëge ti jeñ huuli ni ngaäa ti'i.
- ¹²Soçoçren raw wo kam Yeso ga: Laa wuur wo se gaduurun wo, maga wuur mo wo laa ge äil äaara.
- ¹³Yeso raw men faage ne hara lay. Soçoçren raw wo laage le go, raw wo laage äil gaduurun wo, gaduurun wo äuy nen ndar äoge, àà raw wo hoo temge le ciñ ti huulin laage go nen maaroge, haç wo bii go nen maarogn ni äuy.
- ¹⁴Jar ma koë ragen raw wo ma' ëeere wo riñgi äi leege de progren wo. Jar raw age ko ree sen lay.
- ¹⁵AÀ raw wo age äiñ Yeso, ko blo maga hay de soçoçre ti ngaäa, de hayle de oçoçbe ti ye' de da' see äe. Heçeçne raw joñ rage debañ.
- ¹⁶Jar maga hay ko wo ree sen, raw wo fer blam waçaçre maga joñ blo wo de gaduurun ne hara.
- ¹⁷Blam sen, àà raw wo joñ kam kam ne Yeso ga aà mo men sir saaran go.
- ¹⁸Yeso de ëii daagen mokay, blo maga hay de soçoçre tin raw wiigi äe ga aà mo men se woge wer äe lay.

¹⁹Yeso laa haç faage ne hen gaa, ama aà raw riñgi äe ga: Fer liñ äiñ jar äon wo, riñ ra de waçaçre maga Wañkluu joñ mo de äe mono wer koge decoo maga aà ko decoo äo mo äuy no.

²⁰Blon kal rawge, raw sii waçaçre maga Yeso joñ ne de äe go ne jar ma äi sir Dekapol wo. Jar äuy raw wo ngrisgi ti waçaçre se no.

May ma Jayrus wo de waçy ma du' oçoçbe Yeso no

(Ko äil Mat. 9.18-26; Lug 8.40-56)

²¹Yeso fer cegaäge go faale maarog ma Galile. Jar raw wo tayge le äiñ äe ngaäa debañ, aà raw ooge ti jeñ bii no.

²²Jobo yoo wañre ma waçaç ree tiñ ma tosgen wo, aè een ga Jayrus raw age, raw ko Yeso, raw le' mondra pel äe,

²³raw joñ kam kam ne hen ga: May äi ma klee go de huugi, a le kañ do äo ne hen ti ga aà mo peçeç go, mo hay tenene.

²⁴Yeso raw kañ ti wer äe, jar raw wo naage wer äe äuy, cweçë wo ne äaňla lay äaňla lay.

²⁵Waçy po yañ ni de gayge go do yuu way wer kiñgi hwal ti äoge.

²⁶Aà gay go do woge see dogtor wo debañ, ray solay go ne hen do äuy lay. De sen äuy, se bay joñge ëawa wa, ceege äen ya' ciñ ni dañ ma tañgun yaw.

²⁷Day aà raw laa waçaçre Yeso, raw age le yoo ngaään nen faale äe, raw du' oçoçbe äe no.

²⁸Aà wii de äil äe ga: Hayga ndi du' mbi oçoçbe äen we tawa, ni ndi peçeç yañ go.

²⁹Way äen raw hooge go tuseñ lay, aà raw koge ga ceege sen men se we go.

³⁰Ni tuseñ, Yeso raw koge ga eegre po kal we le go see se. Aà raw ngië nen äe wo ne ngaään ti, raw riñ rage ga: Wose du' oçoçbe äin lam äa?

³¹Jar ma wer äen raw wo riñgi äe ga: Ndo de koge ga ngaään de srog moge mo deñ, ndo fer wiigi pa ga wose du' mo la la jag eçeç ne?

³²Ama Yeso raw rañ nen go ti äe äuy ko je maga joñ ree sen mono.

³³Waçy raw daäge de heçeçne werga aà de ko fen maga se joñ see äe mono. Aà raw age le' mondra pel Yeso, raw sië wer waçaçre maga se du'n ti äe go ne hen äuy.

³⁴Yeso raw ëege äe ga: May äi no, haçge see äo ne ndin peçeç ndo we go. See mbo de wore so, ceege sen fer joñ moge gaa so.

³⁵Yeso de waçaçge dosen deñ ëa, jar soole raw wo age le liñ ni Jayrus wiigi äe ga: May äon go de huli. Gay Wañ wa so.

³⁶Waçaçre sen wo le'ge ne Yeso sug mokay, àà raw riñ Jayrus ga: Joñ heçeçne wa hase, haç mbo see äo ne Baa tawa.

³⁷Yeso laa men jobo wo mañ blam äe gaa, say diñ Piyer, Jag wo de hen äe Jañ.

³⁸AÀ raw wo nduugi liñ ni Jayrus, Yeso wo da' jar glumgi, de ro, de ngarge jag debań deñ.

³⁹AÀ raw kalge tiñma, raw wii rage ga: Äa nday äayn glum glum de ro le äa? Mayn bay de huli wa, àà le' diñ naa.

⁴⁰AÀ raw wo fegge ti äe. AÀ raw nii rage le go siigi äuy, raw hoo pan mayn wo de man may no, de jar ma wer äen wo, raw wo laage äi tiñ maga mayn de äo'ge ni mono.

⁴¹AÀ raw mañ do mayn go ciñ, raw ëege äe ga: Talita kumi, wer äe ga: May tigli, ndi de riñ ndo, ur go ciñ.

⁴²May tiglin raw urgi go ciñ tuseñ, kal rawge seege. (Kiñgi mayn go hwal ti äoge.) Jarn wo wo koge dosen mokay, heçeçne raw joñ rage debań.

⁴³Ama Yeso raw wii rage go pah ga: Sii wee ree sen go ne jar wa, blam sen àà raw wii rage ga: Haç wee reege ne hene.

MARK 6

Jar Nasared yaçaç wo Yeso gaa

(Ko äil Mat. 13.53-58; Lug 4.16-30)

¹Yeso raw men ngeel sen go, kal rawge äi sir maga se geçeç ni mono, jar ma wer äen raw wo mañ blam äe lay.

²Day wur Saba mokay, àà raw had jar äil tiñ maga àà tos wo ni mono. Ngaäa maga wo de co' sug waçaçren mo äuy raw wo ngrisgi debań, raw wo waçaçge ga: AÀ da' koge ree sen gen äuy äa? AÀ da' koge ree sen mo deñ gen ga àà joñ feçeçre mbuëgi lay mo ne?

³AÀ bay diñ je ceë koon wa yawla? AÀ diñ je ni Mari no, hen Jañ, Joses, Jud wo de Simoñ. Heçeçre äe ma tenaare wo yoo naa la so lay no. Ëiggi sen mokay raw mañ jag äaara go ti yaçaçge waçaçre äe.

⁴Blam sen Yeso raw riñ rage ga: AÀ hoo sug ti je sië waçaçre Baa mbe go äi sir ma tigriñ äuy, ama äi sir maga àà biñ ni, kawre äe wo de äi'ĩni ma ni äen hoo wo sug ti äe gaè.

⁵Yeso laa joñ fen mbuëgi po ni gaa so, say diñ maga àà kañ do ne jar ceege po wo ti, peçë ra go mo tawa no.

⁶Yeso raw ngrisgi wer de bay haçge see äaara no.

Yeso laa jar peelee ma hwal ti äog wo wo sië waçaçre

(Ko äil Mat. 10.5-15; Lug 9.1-6)

Blam sen Yeso raw rañ äi leege ma ti Nasared go ni äuy had jare.

⁷AÀ raw ëe jar ma wer äe ma hwal ti äog wo le, raw car rage go wer kaçaçra äog äoge, raw haç eegre ne hara ma nië soçoçre wo go lay.

⁸AÀ raw riñ rage do kay ga: Hoor wee feçeçre do äay wa, say diñ graw boñ, hoo wee reege do wa lay, hoo wee ndar do wa lay, hoo wee solay do wa lay.

⁹Her wee taarag äaale äay, ama lag wee oçoçbe ti äay äog äog wa.

¹⁰AÀ raw riñ rage pa ga: Nday wo we dayge äi leege po no, lag wee äil tiñ maga aè yaçaç waare äay ni mono, haçaç de wur maga nday wo men ngeel sen go.

¹¹Hayga jar ma äi leege po day wo we yaçaç waare äay gaa, noga day wo we co' sug waçaçre äayn gaa no, ni nday laa wee go, po' wee äurgi ma äaale äayn go ni, ma kañ nen jarn wo ga aà yaçaç wo waare äay gaè.

¹²Blam sen jar ma wer äen kal wo rawge sië waçaçre ne jar ga: Cor wee ëiggi äay ma de älaggen de deele tigriñ.

¹³AÀ raw wo nië soçoçre wo go debañ, peçë wo jar ceege wo go debañ de kag ge noo ne hara ti.

Herod iji Jañ go

(Ko äil Mat. 14.1-12; Lug 9.7-9)

¹⁴Blam sen, Herod wañ raw laa waçaçre Yeso, werga ëu äe kol wo go de rage ti ngeel äuy. Jar po raw wo waçaçge ga: Jañ ma yog jar fer le go birgi, joñ feçeçre mbuëgi sen wo mo deñ diñ se.

¹⁵Jar ma lan wo ga: AÀ diñ Eli. Jar ma tigriñ wo pa ga: AÀ diñ je sië waçaçre ma jag Baa po go yoo jar sië waçaçre ma jag Baa go ma äaa wo.

¹⁶Herod wo laa sen mokayn, raw waçaçge ga: AÀ diñ Jañ ma joñ batem jar no. Ndi hay caa ti äe go, ama aà fer le go birgi.

¹⁷Herod de see äe hay wii ga Baa Jañ, bañ ne, äo' ne ti dañgay. Herod joñ dosen diñ wer Herodiyad waçy hen äe Filip maga se hay mañn go wer äe waçy äe mono.

¹⁸Werga Jañ hay riñ Herod ga: Faage bay de haçge mo ma mañ waçy hen äon go ne hen wer wa.

¹⁹Äil Herodiyad raw soçoçge ne Jañ ti debañ, aà raw kië faage ga se iji'n go, ama se laa kaçaçge gaa,

²⁰Werga Herod joñ heçeçne do Jañ, aà de koge ga Jañ diñ je ma de wore de el, aà hay koëge äe. AÀ cor sug waçaçre äen mokay, waçaçre sen raw ëiggi äe debañ, de sen äuy aà mbe de da laa waçaçre äe no.

²¹Ti wurpo Herodiyad raw da' faage wur maga Herod joñ few wur naw biñgi äe. Herod raw ëe jar kluuri ma wer äen wo le, de wañre sode äen wo de jar kluuri ma äi sir Galile le reege liñ ni äe.

²²May ma Herodiyad raw kalge le tiñma dag joçoç, dagge joçoç mayn raw joñ äil go ne Herod fehe, fug äil wañren wo go lay. Herod raw wii mayn ga: Ndo mo wii äa may maga äil äo dan do äi laybla', ndi haçn mo äuy.

²³Aà raw haç'ge go ga: Ndi haç' go haç'ge ga ndi haç ge fen maga ndo wii ne mono, hay bo ga naa mo äes äil sir äin dega' yaw.

²⁴Blam sen may raw kalge go, wii man äe ga se mo wii diñ may la. Man äe raw fer waçaçre ne hen ga: Wii ti Jañ ma joñ batem jar no.

²⁵May raw ferge deparday se Herod wiigi äe ga: Ndi da ga ndo mo haç ti Jañ ma joñ batem jar me äi haçn boo patala tu.

²⁶Herod raw hrag see go tulus, ama de sen äuy aà laa fer eiggi äe blam gaa, dogaa aà hay haç' go pel wañren wo ka' äuy mono.

²⁷Wersen aà raw äo' je sode äe po wo deparday ga aà mo a le de ti ngeel Jañ ma yog jar no. Soden kal rawge äi tiñ dañgay caa ti Jañ le.

²⁸Blam sen, aà raw ferge le de äe äi taasa, raw haçge äe ne mayn do, mayn raw haçge äe ne man äe do lay.

²⁹Jar ma wer Jañ wo wo laa waçaçre sen mokay, raw wo age mañ huli äe, raw wo äo' ge äe äi tu.

Jar ndar dwee, Yeso haç reege ne hara

(Ko äil Mat. 14.13-21; Lug 9.10-17; Jañ 6.1-14)

³⁰Jar peelee Yeson raw wo ferge le äiñ äe, raw wo riñgi äe de joñre maga saara joñ ra, had jar mo äuy no.

³¹Yeso raw riñ rage ga: A wee le, naa see wee wo go ti puuli iggi de see naa me' ëa. Werga jar hay wo le coo kaçaçra see Yeso debañ, haçaç Yeso de jar ma wer äen bay wo da' nen ma reege dra' wa.

³²Wersen aà raw wo ëii daage, raw wo rawge ti ngeel maga jar bay ni wa, de see äaara tawa.

³³Ama jar debañ raw wo ko rage rawge, raw wo laage ga aà wo go ti ngeel se no, raw wo hragge le äi sir äaäla äaäla äuy de äaale, kal wo heege go kar, kol wo go pel Yeso wo de jar ma wer äen wo.

³⁴Yeso wo go ëiigi gesiñ mokay, raw ko jar de tay ti ngaäa debañ, saara raw ko decoo nen äe debañ, werga aà ko wo nen äe do saçaçre maga je koë rage bay wa nono. Aà raw had rage de waçaçre debañ.

³⁵Wur hay go de coñge lay, jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe wiigi äe ga: Wur go de coñge lay, ngeel sen la go se tiñ haçaç lay.

³⁶Men faage ne jarn wo woge äi leege de progre wo yeeë feçeçe reege.

³⁷Yeso raw ferge ne hara ga: Nday de see äay haç wee reege ne hara diñ nday mbay. AÀ raw wo ga: Ndo da ga wuur mo wo yeeë hole nen solay kis äog ma haçe ne hara reege?

³⁸Yeso raw riñ rage ga: Hole do äay gaçy? See wee koge äe äa. AÀ wo wo da' hollen mokay, raw wo riñ gi äe ga: Hole do wuur la dwee, ceçeç ti äe ni äog lay.

³⁹Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga aà mo riñ jarn mo lag wo go ti fi ma depaçy de car ge ta' taëe.

⁴⁰AÀ raw wo lagge do dwee do dwee.

⁴¹Blam sen, Yeso raw hoo hole ma dwee wo de ceçeç ma ti äe äog no, raw mañ nen äe ciñ, raw wii Baa wo ti hole no, raw car nen hollen go, raw haçe äe ne jar ma wer äen wo no, ga aà mo äes wo go ne jare. AÀ raw wo äes ceçeç ma äogn go ti yoo äaara dosen no äuy lay.

⁴²Wosela äuy yoo äaara wuu de reege.

⁴³Jar ma wer äen raw wo hoo nen hollen wo de ceçeç maga gwa' go ni mono, bag wo yaçaçe de äe hwal ti äoge.

⁴⁴Jar maga ree wo reege sen wo ni nen ndar dwee.

Yeso see ti maarog de äaale

(Ko äil Mat. 14.22-23; Jañ 6.15-21)

⁴⁵Blam sen tuseñ, Yeso raw wii jar ma wer äen wo ga aà mo ëii wo daage wo pel se ma cegaë maarog wo go faale äi leege Betsayda, se men ngaään wo rawge äa.

⁴⁶Blam maga aà wo men rage go mokay, aà raw ëiigi ti huuli po tosge.

⁴⁷Wur wo go coñge mokay, daagen wo go nen maaroge, Yeso gwa' le go gesiñ boñ lay.

⁴⁸AÀ wo koge ga jar ma wer äen wo de gayge do tuñ daagen, doge leege le de ferge ne hara pel mono. Wo dayge ti ro kag mokay, aà raw mañge wo ti äaara ëeger seege ciñ ti bii caw, raw joñge doge se raw see äaara nono.

⁴⁹AÀ wo wo koge äe seege ciñ ti bii mo caw, aà raw wo ëiggi ga aà diñ barkagge. AÀ raw wo ngar jage,

⁵⁰werga aà kon wo äuy, heçeçne raw joñ rage debañ lay. AÀma Yeso raw waçaç ree ne hara tuseñ, raw riñ rage ga: Coä wee nen äay, aà diñ ndi, joñ wee heçeçne wa.

⁵¹Blam sen àà raw ëiigi äiñ äaara äi daage no, leegen raw men fidgi. AÀ raw wo ngrisgi debañ.

⁵²AÀ ngris wo werga àà laa wo ëig ti fen mbuëgi maga àà joñ de holen mo gaa, werga ti äaara hay bay go de bulgi laa wer waçaçre deparday wa ëa.

Yeso peçë jar ceege wo go äi sir Jenesared

(Ko äil Mat. 14.34-36)

⁵³AÀ wo wo cegaë maarogn go, raw wo dayge Jenesared, ti ngeel maga àà saë wo daage äaaran go ciñ ni mono.

⁵⁴AÀ wo wo ëiigi go gesiñ mokay, jar fer wo ko Yeso go,

⁵⁵raw wo ma' ëeere äi leege, raw wo hoor jar ceege le de suuli ti hiigi äaara wo, wo wo de äaara ti ngeel maga saara laa ga Yeso yañ ni mono.

⁵⁶Ti ngeel maga Yeso wo ni mo äuy lay, hayba äi leege ma kleere wo de ma kluuri, de progre wo, jar àà wo lag jar ceege äaaran wo ti ngeel maga jar tay ti ni debañ mono. AÀ raw wo kamge äe ga jar ceegen mo wo mbaara duë jeñ oçoçbe äen tawa, blam sen jar maga duën wo mo äuy, ceege äaaran raw wo men rage go lay.

MARK 7

Yeso faa wo de Farisiyeçeç ti hadge äaaran wo

(Ko äil Mat. 15.1-9)

¹Farisiyeçeç wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa a wo le Jerusalem, raw wo tay ti äiñ Yeso.

²AÀ raw wo ko jar po wo yoo jar ma wer äen wo ree hole do ëage, bay wo go de yog do doge hadge äaaran waçaç no wa.

³Werga Farisiyeçeç wo de te jar Jwif ma lan see wo diñ wer ree maga moore äaara hay wo le joñ ge äe mono, àà yog wo do äaara go tañgu do maga àà wo de had ge äe no gaa no, àà ree wo mopo gaë.

⁴De maga àà hay wo we le äi lumono, àà yog wo do äaara go tañgu ëa, lag wo reege kway. AÀ see wo wer hadge maga àà da' ra wo le do moore äaara wo joñ ge debañ, de yog ge weere haçaçre po wo, de temneere, de toäoole wo de fen suuli wo.

⁵Wersen Farisiyeçeç wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo wii Yeso ga: Jar ma wer äon bay wo joñge do hadge moore naa wo wa le la? A ree wo hole bay yog do le la?

⁶Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday jar bag bii jar no, Esay je ndar nen waçaçre ma jag Baa go, waçaç le go äaa diñ ti äay kidolgi, werga àà yer ga: Jar sen togoë wo ndi diñ de jag äaara tawa, Ama äil äaara go see äi haçaç.

⁷Goñge maga aà goñ wo me go de koë koëe, Werga aà had wo jar diñ de waçaçre jar tebere wo, dog a waçaçre aà diñ waçaçre Baa lay nono.

⁸Yeso raw riñ rage ga: Nday men jag liñgi go, raw seege diñ wer hadge ma jar tebere wo.

⁹Yeso raw riñ rage pa ga: Nday de see äay, nday äo' jag liñgi, ma seege diñ wer hadge äay wo de see äay wo.

¹⁰Moyis waçaç ga: hoo sug ti pan äo wo de man äo, je maga yañ ëar pan äe wo de man äe, aè mo 'warn go.

¹¹Ma äay, nday had äayn ga je maga riñ pan äe noga man äe we ga fen maga se hay nen haçge äe ne hen ma kayge äe, diñ Korbañ (wer äe ga se haç fen sen go ne Baa),

¹²nday haç faage ne hen ma kay pan äe noga man äe gaa so.

¹³De joñge ree ma dosen mokay, nday älag de el jag liñgi go, de hadge äay maga nday yaë had kaçaçra de äe mono. Nday yañ joñ ree ma de mañ sen wo mo deñ debañ pa.

Ree maga kañ ëag ne jobo se

(Ko äil Mat. 15.10-20)

¹⁴Blam sen Yeso raw ëe ngaään le tigriñ pa, raw riñ rage ga: Co' wee sug äay, nday äuy. Laa wee waçaçre sen mokay no.

¹⁵Fen maga kal wo äil jobo faale la, kaçaç ma kañ ëag ne hen see gaë. AÀma kañ ëag ne hen see diñ waçaçre maga a le äil äe mono.

[¹⁶]Je maga yañ co' sug äe de el no, aà mo laa wer waçaçre se no.]

¹⁷Yeso raw men ngaään go, raw kalge go tiñma, jar ma wer äen raw wo wiigi äe ti waçaçre jagjoçoç se no.

¹⁸AÀ raw riñ rage ga: Nday de see äay, nday bay de kaçaçge ma laa waçaçre sen wa lay? Nday bay de laage ga fen maga kal wo äil jobo faale la kaçaç ma älagge äe go gaë wa yawla?

¹⁹Werga aà kal diñ jiili äe gaa, ama kal diñ äil äe, day eçeç wo go diñ glog äe. (Yeso waçaç dosen mokay, aà raw waçaçge ga reegen wo de el ma reege äuy.)

²⁰AÀ raw waçaç ge pa ga: Kañ ëag ne jobo see diñ fen maga kal le go äil äe mono.

²¹Diñ äil je tabay ga ëiggi ma de älaggen laa wo le go ni, kol ne wo go joñ fen maga bay ti ngeel äe wa, joñ freñ, ijd jare,

²²legaçege de naare jare, lig koñne ti feçeçre jare, joñ haçaç, haçy nen jare, joñ ree soçoçre, joñ de huni, car waçaçre ne jar see, kol jobo waçaçge ga riñ ga se, loë jobo go.

²³Feçeçre se ma de älaggen äuy laa wo le go diñ äil je tabay no, day kañ wo äag ne hene.

Waçy jar Kanan po haç äil äe ne Yeso

(Ko äil Mat. 15.21-28)

²⁴Blam sen Yeso kal rawge äi sir po see Tir mbañ, aà raw kalge liñ ni jobo, aà hay da ga jobo mo ko ga se yañ ni wa, ama se kaçaç ma hayge de yoñre gaè.

²⁵Blam sen waçy po may äe hay de soçoç ti, raw laa waçaçre Yeso. AÀ raw age äiñ äe deparday, le' mondra pel äe.

²⁶Waçy sen bay may jar Jwif wa, aà biñ äi leege Fenisi äi sir Siri. AÀ raw wii Yeso ga aà mo nii soçoçn go ne may sen ti.

²⁷Ama Yeso raw riñgi äe ga: Men weere kleere wo go wuëgi äa. Hole kamliiri, aè äoën go ne wayre wo mokay sen bay de el wa.

²⁸Waçyn raw fer waçaçre ne hen ga: Mbe dosen no cwaçy Wañ äi no, de sen äuy wayren ree wo diñ nen hole maga ray go gesiñ do kamliiri wo mono.

²⁹Blam sen Yeso raw riñgi äe ga: Ti ferge waçaçre äo maga ndo fer mokay, fer mbo liñ so, soçoçn naa we go ne may äon ti.

³⁰Waçyn raw ferge mbe liñ ni äe so, wo da' may äen go de suuli ti fen suuli de el ti'i, soçoçn go de naage ne hen ti.

Yeso bul jag je ndigriñ po go

³¹Blam sen Yeso raw men sir Tir go, raw heege go Sidoñ, raw ferge le jag maarog ma Galile, hee le äi sir Dekapol taw.

³²AÀ raw age de je ndigriñ po, jag äe bay waçaç waçaçre go de el wa, aè raw wii Yeso ga aà mo kañ do ne hen ti.

³³Yeso raw men ngaään wo go, raw ya' ge go de äe fentray äe boñ. AÀ raw hee weedo äe ne blon sugi, raw tuf saçaçre, raw du' gi äe ne hen trum.

³⁴Blam sen aà raw mañ nen äe ciñ, ndum, raw wii blon ga: Efata, wer äe ga: Bul go.

³⁵Sug je ndigriñ raw bulgi go ti ngeel ni tuseñ, trum äe raw budgi go, se raw tiji; wer waçë waçaçre go de el pah paha.

³⁶Yeso raw riñ jar wo äuy ga: Siin wee go ne jobo wa. AÀma de maga Yeso riñ ra ga aà mo sii wo go ne jobo wa has mokay, aà raw wo ya' wer siigi äe go ne jar dañge yaw.

³⁷Jar raw wo ngrisgi debañ do fen maga saara kon mono, raw wo riñgi ga: Feçeçre maga aà joñ ra mo äuy de ele, aà bul sug jar ndigriñ wo go, wal jag jar mbululum wo go lay äuy.

MARK 8

Jar ndar naa Yeso wuu ra de hole

(Ko äil Mat. 15.32-39)

- ¹Le ti wur sen jar fer tayge wer Yeso ngaäa debañ pa. AÀ raw ko rage ga aà bay wo de reege do wa, aà raw ëe jar ma wer äen wo, raw wii rage ga:
- ²Jar se deñ ko wo decoo nen äi debañ, werga naw äaara wara wer äi swa'a, aà bay wo de reege do wa so lay.
- ³Hayga ndi fer ra we liñ koñne, aà ya' ge wo go gayge ti faage, werga jar po wo yoo äaara debañ nduë wo le haçaç haçaç.
- ⁴Jar ma wer äen raw wo fer waçaçre ne hen ga: AÈ da' hole ma wuu jarn mo deñ äuy go ti puuli lam ta' gen la?
- ⁵Yeso raw wii rage ga: Hole do äay gaçy ne? AÀ raw wo ga: Rename.
- ⁶AÀ raw wii ngaään wo ga: Lag wee gesiñ. Blam sen se raw hoo hole ma renamn do, raw joñ suse' wo ne Baa ti hole no, raw car nen äe go, raw haçge äe ne jar ma wer äen wo ga aà mo äesn wo go ne ngaään wo, saara raw äesge äe go.
- ⁷Ceçeç hay yañ do äaara ni me' lay. Yeso raw joñ suse' wo ne Baa ti ceçeç se no, raw riñ jar ma wer äen wo ga aà mo äesn wo go lay.
- ⁸Wosela äuy ree, wuu go kiñ kiñ. Te hole maga gwa' ni raw bag yaçaçge renam.
- ⁹Jar maga ree wo holer ngaäa äaara go äaale ndar naa ta'a. Blam sen Yeso raw ga aà mo fer mbaara liñ so,
- ¹⁰aà raw ëii daage de jar ma wer äen wo tuseñ, kal rawge äi sir Dalmanuta.

Farisiyeçeç wii wo Yeso ga aà mo joñ fen mbuëgi

(Ko äil Mat. 16.1-4)

- ¹¹Farisiyeçeç raw wo nduugi, raw wo faa kaçaçra de Yeso. AÀ raw wo wii gi äe ga aà mo joñ fen mbuëgi maga saara mo ko ga haç eegre sen le ne hen diñ Baa, ni saara mo ban de waçaçre.
  - ¹²Yeso raw ndumgi le äil kuëum, raw riñgi ga: Wer jar se ma waran wië wo feçeçre mbuëgi n a ga le äa? Kidolgi ndi riñ nday, nday ko ge fen mbuëgi po gaa so.
  - ¹³Blam sen, aà raw men rage, raw ëii daage, kal rawge wo go ti jeñ maarog äaäla.
- Farisiyeçeç wo de jar ma wer Herod, joñre äaara de ngaäge do defoçoçre no nono**
(Ko äil Mat. 16.5-12)
- ¹⁴Ti jar ma wer Yeson yoçoç wo hoo hole ma tigriñ do äaara go, hole do äaara äi daagen ni boñ tu.

¹⁵Yeso raw wii rage ga: Joñ wee see äay de ele, koë wee see äay do Farisiyeçeç wo de jar ma wer Herod wo, ree äaara do defoçoçre non no.

¹⁶Jar ma wer äen raw wo riñ äaaran ga aà wii dosen werga saara bay de hole do wa mono.

¹⁷Yeso raw ko waçaçre äaaran go mono, raw riñ rage ga: Nday waçë ti holañ äay ga werga nday bay de hole do wa ga le la? Nday yañ bay laa wer äe äa? A bay de kal ge wee ti wa yawla? Ko ge ree äay yañ go bay bul gi äa?

¹⁸Nday de nen ti pa lay, day se bay ko ge wa yawla? Nday de sug pa lay, day se bay laa ge wa yawla? Nday bay ëig ti wa yawla?

¹⁹Ti wur maga ndi car nen hole ma dwee ne jar ma ndar dween wo, nday hay bag yaçaçge de maga gwa' ni gaçy ne? AÀ raw wo riñ gi ga: Hwal ti äoge.

²⁰Day de maga ndi hay car nen hole ma renam ne jar ma ndar naa wo, nday hay bag yaçaçge de maga gwa' ni gaçy la? AÀ raw wo wii gi ga: Renam.

²¹Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Day nday bay go de laa wer waçaçre sen wa äa pa?

Yeso caa nen je reçw go äi leege Betsayda

²²AÀ raw wo nduugi Betsayda, aà raw age de je reçw ne Yeso, aà raw wiigi äe ga aà mo du' do ne hen se.

²³Yeso raw baa do je reçw no, aà kal rawge wo go de äe jag leege. Blam sen, aà raw du' saçaçre ne blo nene, raw kañ do ne hen ti, raw wiigi äe ga: Nen äo le' ko ge we?

²⁴Je reçw mañ nen äe ciñ, raw riñgi ga: Ndi yañ ko jare, ndi ko ra do koore wo no, ama aà wo de seeë ge.

²⁵Yeso raw kañ do ne hen nen tigrin pa. Blo raw ko nen wo pel äe de deele ëeger, nen äe raw caa ge go, nen äe raw koge go de el äuy.

²⁶Blam sen Yeso raw ga: Fer mbo liñ so, raw riñgi äe ga: Kal go äi leege wa.

Piyer äo' wer Yeso go ga aà diñ Mesi

(Ko äil Mat. 16.13-20; Lug 9.18-21)

²⁷Blam sen Yeso wo de jar ma wer äen raw wo äi leege ma äi sir Sesare ma ni Filip no. AÀ raw wii rage ti faage ga: Jar wii wo ti äi ga ndi diñ wo äa?

²⁸AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Jar po waçaç wo ga ndo diñ Jañ ma yog jare, jar lan wo ga ndo diñ Eli, jar ma la wo pa ga ndo diñ jobo yoo jar ndar nen waçaçre Baa go wo.

²⁹Yeso raw wii rage ga: Nday de see äay lay, nday wii ti äi ga ndi diñ wo lay? Piyer raw fer waçaçre ne hen ga: Ndo diñ Mesi.

³⁰Blam sen Yeso raw wii rage ga: Siin wee go ne jobo wa hase.

Yeso de äo' wer huli äe wo de kal ge äe go ciñ

(Ko äil Mat. 16.21-28; Lug 9.22-27)

³¹Blam sen Yeso raw tiñ; wer had jar ma wer äen wo ga: Nen da ga aà mo joñ bon Weel je tabayn debañ. Jar kluuri wo de wañre jar ma sië jag wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa mo tobn wo go, mo iñ;in wo go lay, wo day ge wur siili ma de swa'a, aà mo fer go bir gi.

³²Aà wii ra go de ree sen mokay paha. Aàma Piyer raw ya' ge go de äe boñ raw ruu gi äe.

³³Yeso raw mbuë nen le ko jar ma wer äen wo, raw ruu Piyer le de eegre ga: Y a' wo go see äi haçaç, ndo diñ Manhuli, werga ndo bay eig gi do Baa no wa, ama ndo eig diñ do jar tebere won no.

³⁴Blam sen Yeso raw ëe ngaän wo de jar ma wer äen wo le see äe, raw riñ rage ga: Je maga da we ga se mañ blam äi no, ni aà mo men eig ti see äe go, aà mo hay go de gragge ga se mo hu mbe go ti ree äi, ni aà mo mañ blam äi so.

³⁵Je maga da ga se mo 'war se se go ti ree äi wa mono, je sen diñ je maga bas ge see äe gom so no. Aàma je tabay maga yaçaç waçaçre äi, da 'war see äe mbe go wer äi mono, sen diñ je maga joñ ge tenen caw tum mo so no.

³⁶Je tabayn mo da' ba horogre ma ti tamsirn wo go la äuy ma äe laybla', hayga aà bas see äe we go, day horogre se ma ti tamsirn la day joñ wo may yañ ne hen ne?

³⁷Fen po bay maga je tabayn kaçaç ma haçge äe ma coo see äe wa so.

³⁸Wersen, wer jar ma waran wo ga day wo yaçaç jag Baa gaa, joñ wo diñ älagge mo ti', wosela joñ soçoçre we ti äi yoo äaara, joñ soçoçre ti waçaçre äin we go yoo äaara lay no, Weel je tabayn joñ ge soçoçre ti äe ti wur maga aà wo fer ge le de gragge de wore mani Pan äen wo de jar peelee mani Pan äen wo dosen no lay.

MARK 9

¹Yeso fer riñ rage pa ga: Kidolgi, ndi de riñ nday, jar po yañ wo yoo jar ma lag wo la huë gi wo go bay ko twaywañ mani Baan maga a ge le de eegre mo gaë.

Se Yeso kol go sara

(Ko äil Mat. 17.1-13; Lug 9.28-36)

²Naw wo nage blam sen hiira', Yeso raw hoo Piyer, Jag wo de Jañ wer äe, raw wo raw ge ciñ ti huuli de see äaara tawa. Se äe raw cooge go sara,

³oçoçbe äen kol wo go sagge debañ, depuy debañ maga jobo boñ yoo jar ma ti tamsir la wo äuy kaçaç ma yogge äe depuy dosen no gaë.

⁴Blam sen jar ma wer äe ma swa'n raw wo ko Eli wo de Moyis waçaç waçaçre de Yeso lagge.

⁵Wersen Piyer raw riñ Yeso ga: Wañ äi no, ngeel sen la de el maga naa mo lag la ni. Wuur bag mburyug yañ swa'a, boñ ma äo, boñ ma Moyis, boñ ma Eli lay.

⁶AÀ waçaç dosen diñ werga aà daw go, werga heçeçne caa ra debañ.

⁷Swaare po raw naa ge le, raw kañ nencee ne hara ti, geçeçge po raw waçaç ge le nen swaaren ga: Je ma deñ mo deñ diñ Weel da ge äi no, yaçaç wee jag äe.

⁸Jar ma wer äen raw wo mbuë nen go ti äaara degar tuseñ, ama nen äaara laa ko jobo gaa so has, say diñ Yeso gwa' äiñ äaara ni boñ tawa.

⁹De maga aà ëii wo le go ciñ ti huulin gesiñ mono, Yeso raw riñ rage ga: Sii wee ree maga nday kon ne jobo wa hase, haçaç go ti wur maga Weel je tabay fer ge tenen blam huli äe mo ëa no.

¹⁰AÀ raw wo yaçaç waçaçre maga Yeso riñ ra de äe mo lay, ama aà raw wo wii kaçaçra ga: Wer waçaçre maga aà waçaç ga se fer ge tenen blam huli na gahaçy äa?

¹¹Blam sen aà raw wo wii Yeso ga: Wer may ga jar ma ndar wer waçaçre Baa riñ wo ga Eli a ge yañ go tañgu ëa äa?

¹²Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Mbe do sen nono, Eli kaçaç ma a ge go tañgu 'wuçy feçeçren äuy ti ngeel äe ëa, day wer may ga aà de yerge ga aè joñ bon Weel je tabay yañ debañ, day jar tobn wo yañ go lay ne?

¹³Diñ wersen ndi de riñ wee ge ga Eli go de a ge yaw, jar yañ wo de ma joñ bon äe dogä äil äaara dan no, waçaçre Baa go de yerge ti äe dosen no lay.

Yeso nii soçoç go ne weel po ti

(Ko äil Mat. 17.14-21; Lug 9.37-43a)

¹⁴AÀ wo wo age see jar ma wer äe ma lan wo mono, saara raw ko ngaään debañ go de yiñ ti äaara cweçeç deñ äuy. Jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de faage de jar ma wer äen wo.

¹⁵AÀ wo wo ko Yeso mokay tu, aà raw wo ngrisgi debañ, raw wo hoo ëeere le hee jag ne hene.

¹⁶Yeso raw wii jar ma wer äen wo ga: Nday faa de äaara ti may äa?

¹⁷Jobo yoo ngaään wo ni raw ëege äe ga: Wañ äi no, ndi hay a de weel äi, werga aà de soçoç ti, soçoçn mañ jag äe go ti waçaçre lay.

¹⁸Soçoçn le'n we mokay aà äoë ne gesiñ, weel bag defoçoçre no go jage, soo sañ äe, see äe fuçy gaa has. Ndi wii jar ma wer äon wo ga aà mo nii wo soçoç sen go ne hen ti, ama saara laa kaçaçge gaë.

¹⁹Yeso raw ga: Oh, nday jar äi ma bay haç äil äay me no, ndi mo ig see äay naw kmay la? AÀ le de weeln me.

²⁰AÀ raw age de äe ne hene. Je ma de soçoç tin wo ko Yeso mokay, soçoçn raw gejag weel debañ, weel raw le'ge gesiñ, raw lagad ge, bag defoçoçre no go jage.

²¹Yeso raw wii pan äe ga: AÀ joñ naw go de äe gaçy ne? Pan äe raw riñgi äe ga: Le ti klee äe äaa.

²²Soçoçn hay äoëge äe nen wuu, nen bii tum lay, maga se mo 'warn go. AÀma hayga ndo kaçaç yañ no, ni ndo ko decoo wuuri.

²³Yeso raw riñgi äe ga: Ndo ga hayga ndi kaçaç yañ no? Ama ma äi, ndi joñ maysela äuy go diñ ne je maga haç äil äe we go me mono.

²⁴Pan weeln raw ngar jag deparday ga: Ndi haç äil äi we mo, kay ndi maga ndi mo haç äil äi go mo paha.

²⁵Yeso raw koge ga ngaään le de hragge see saara mono, aà raw caa poçoç ne soçoç no, raw riñ soçoçn ga: Soçoç se ma ndigriñ, de mbululum no, ndi de riñ ndo, kal le go, men weel go, fer le kalge äil äe wa so hase.

²⁶Soçoçn raw ngar jag weel no, gajag weeln de eegre, raw kalge go. Weel raw kolge doge se hu go nono, haçaç ngaäa maga wo ni mo deñ äuy raw wo ga aà hu we go.

²⁷Ama Yeso raw mañ do äe go ciñ, weeln raw ooge go deele.

²⁸Yeso raw ferge liñ, jar ma wer äen raw wo gwa'ge äiñ äe ni tawa, aà raw wo wiigi äe ga: Äa wuur kaçaç ma nii soçoç sen go gaa an le äa?

²⁹Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: AÈ kaçaç ma nii te soçoç ma se dosen go no kay, diñ de tosge tawa.

Yeso fer wii gi go ti huli äe wo de kal ge äe go ciñ tigriñ pa

(Ko äil Mat. 17.22-23; Lug 9.43b-45)

³⁰AÀ raw wo rawge le, raw wo cegaëge go Galile. Yeso hay da ga jar mo ko se ga se hay le genla wa,

³¹werga aà hay had jar wo ga: AÈ haç ge Weel je Tabay yañ go ne jar wo do, aà iñiñ gi wo yañ go, wur siili ma de swa'a se fer ge yañ go tenen pa.

³²Ama jar ma wer äen laa wo laa wer waçaçre sen gaa hase, day raw wo joñ heçeçne ma wiigi äe ti waçaçre sen lay.

Jar ma wer Yeso wo ga wose diñ je kluu ma pel saara yoo saara la

(Ko äil Mat. 18.1-5; Lug 9.46-48)

³³AÀ raw wo nduugi Kapernam. Yeso wo kalge liñ mokay, aà raw wii jar ma wer äen wo ga: Nday hay faa kaçaçra ti faage ti may äa?

³⁴AÀ raw wo lagge seëem werga aà hay wo faa kaçaçra ti faage diñ ga je kluu ma waçaç ree jarn äuy yoo saara diñ wo la.

³⁵Yeso raw hayge gesiñ, raw ëe jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo le, raw riñ rage ga: Hayga jobo da we ga se mo hay diñ je kluu ma pel äay no, àà mo kol see äe diñ je ma blam kaçaçra äuy no, àà mo kol diñ weejoçoç äay äuy lay.

³⁶Blam sen àà raw ba weeklee, raw ooge äe pel äaara, raw hayge äe kuçuçni äe raw riñ rage ga:

³⁷Wosela maga yaçaç waçaçre weeklee ma do kay we see äe werga àà diñ je äi we no, ni àà yaçaç diñ ndi tu. Day wosela maga yaçaç waçaçre äi we see äe lay no, ni àà yaçaç diñ waçaçre äi tawa gaa, ama diñ je maga äo' me le mo lay.

Je maga bay soçoç äil ne naa ti wa diñ je naa

(Ko äil Lug 9.49-50)

³⁸Jañ raw ëe Yeso ga: Wañ, wuur da' jobo le nii soçoçre wo go de ëu äo la, wuur hay le' ga wuur dig ne, werga àà bay diñ je naa wa.

³⁹Ama Yeso raw fer waçaçre ga: Dign wee wa, werga jobo kaçaç ma joñ fen mbuëgi de ëu äi, day fer ëar mege blam deparday tu pa gaè.

⁴⁰Je maga bay soçoç äil ne naa ti wa diñ je naa.

⁴¹Day je maga haç ge bii we wee jooge me' werga nday diñ jar mani Kris no, kidolgi ndi riñ nday, je sen da' ge poëge yañ.

Je ma kañ wer jar joñ älagge, ree ma de haçaç ti äe

(Ko äil Mat. 18.6-9; Lug 17.1-2)

⁴²Wosela maga yañ joñ see äe ma kañ wer weel po go boñ yoo weere kleere ma de haç äil äaara men mo lag we nen älagge no, ëawa äen aè mo sa' man niini ne je sen soole, aè mo äo'n wo go nen maaroge.

⁴³Hayga ndo ko we ga do äo go de kañ wer äo no, caan go. Ëawa äen wo mbo kalge wurpo ti ngeel ma de eln kolge go tenen caw de do boñ mbo, sen de el dañ maga àà wo ge go äo' moge go nen wuu maga hu gaa de do äo ti äog äuy, ti ngeel maga bon ni debaň.

[⁴⁴Cogcoçoçre äe huë wo go gaa, wuu äe hu go gaa has lay mono.]

⁴⁵Hayga jobo ko we ga äaale se go de kañ wer se joñ älagge no, àà mo caan go. Ëawa äen àà mo wo mbe kalge wurpo ti ngeel ma de eln kolge go tenen caw de äaale boñ mbe, sen de el dañ maga se wo ge go äo' ge äe nen wuu maga hu gaa de äaale äe ti äog äuy, ti ngeel maga bon ni debaň.

[⁴⁶Cogcoçoçre äe huë wo go gaa, wuu äe hu go gaa has lay mono.]

⁴⁷Hayga ndo ko we ga nen äo go de kañ wer äo no, naan go. Ëawa äen wo mbo kalge wurpo ti twaywañ mani Baan nen boñ sen dañ maga aè wo ge go äo' moge go nen wuu maga hu gaa de nen äo ti äog äuy, ti ngeel maga

⁴⁸cogcoçoçre äe huë wo go gaa, wuu äe hu go gaa has lay mono.

⁴⁹Werga jar tebere äuy, wuu 'wuçyrage do cuu nono.

⁵⁰Cuu diñ fen ma de ele, ama hayga coçoçre cuun açaç we go no, aè fer ferge äe de coçoçre gaa so. Hay wee de coçoçre jag jare, lag wee ti se kaçaçra jam.

MARK 10

Yeso had jar ga bus naare wa

(Ko äil Mat. 19.1-12; Lug 16.18)

¹Yeso raw urgi le ni, kal rawge äi sir Jude, raw cegaëge go faale Jurdeñ. Jar fer le tayge see äe ni ngaäa debañ pa. AÀ raw tiñi wer had rage doge se joñ tum no mono.

²Jar po yoo Farisiyeçeç raw wo ya'ge see äe maga saara mo ban de waçaçre. AÀ raw wo wiigi äe ga: Waçaçre Baa yañ mbe de haç faage ga jobo mo bus waçy äe go ge?

³Yeso raw fer waçaçre ne hara do kay ga: Moyis hay haç wee diñ waçaçre ma hon ne?

⁴AÀ raw wo riñgi äe ga: Moyis hay haç faage ga wosela le' we go bus waçy äe no, aà mo haç kefder ne hen do maga kañ nen jar go ga se busn we go, ni aà mo bus mbe go so.

⁵Blam sen Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Moyis yer waçaçre sen wee dosen, wer maga nday bay yaçaç jag wa has mono.

⁶Ama le ti tiñi gi wern, de maga Baa joñ feçeçren le mo äuy, aà de yerge ga: Baa joñ je twar wo de waçy.

⁷Diñ wersen, je twar men ge pan äe wo go de man äe ma woge hayge de waçy äe,

⁸aà wo äog äuy raw wo kolge go diñ hoçoçgesee po boñ. AÀ bay wo go sar sar äog wa so, ama aà kol wo go boñ.

⁹Wersen fen maga Baa tayn we go boñ no, je tabay mo blaw äil äe go wa so.

¹⁰AÀ wo wo le ferge liñ mokay, jar ma wer Yeson fer wo wiigi äe ti waçaçre sen pa.

¹¹AÀ raw riñ rage ga: Hayga jobo bus waçy äe we go, fer we da ma tigriñ no, ni aà joñ waçy äe ma tañgun de älagge, de ngaäge doge aà men waçy äen go, raw legaçge de ma tigriñ nono.

¹²Hayga waçy men war äe we go, raw we da ma tigriñ no, ni aà joñ war äe ma tañgun de älagge, de ngaäge doge aà men war äen go raw legaçge de ma tigriñ lay.

Yeso kañ bosa' ne weere kleere wo ti

(Ko äil Mat. 19.13-15; Lug 18.15-17)

¹³Jar raw wo age de kamliiri wo pel Yeso ga àà mo kañ bosa' ne hara ti, ama jar ma wer Yeson raw wo ruu rage.

¹⁴Yeso wo koge dosen mokay, àil äe raw soçoçge, àà raw riñ jar ma wer äen wo ga: Men weere kleere wo le age see äi, dig ra wee wa, werga wo ge lagge ti twaywañ mani Baan diñ jar maga wo do saara no mono.

¹⁵Kidolgi ndi riñ nday, je maga yaçaç ree twaywañ mani Baan we do weeklee no gaa no, àà kaçaç ma woge ni gaa hase.

¹⁶Blam sen, àà raw hoo kamliirin wo do äe, raw kañ do äe ne hara ti boñ boñ äuy, raw kañ bosa' ne hara ti.

Je ma de horog debaň a see Yeso

(Ko äil Mat. 19.16-30; Lug 18.18-30)

¹⁷Yeso kal rawge, jobo raw age le de ëee, raw laa koyoçgre gesiñ pel äe, raw wiigi äe ga: Wañ ma de ele, ndi mo joñ diñ mayse maga ndi kol yañ go tenen caw tum ne?

¹⁸Yeso raw riñgi äe ga: Wer may ga ndo ëe me ga je de el ne? Je tabay po bay de el wa, say diñ Baa boñ.

¹⁹Ndo yañ de koge, jag liñgi ga: ii huli wa, legaçë de waçy jobo wa, joñ freñ wa, caa waçaçre ne jobo se wa, joñ jobo de älagge wa, hoo sug ti pan äo wo de man äo.

²⁰Blon raw fer waçaçre ga: Wañ äi no, sen mo deñ äuy, ndi go de joñge dogaa à de waçaçre nono, le ti klee äi äaa.

²¹Yeso raw koge äe nen äe de ele, raw riñgi äe ga: Fen po yañ go de gwa' ge see äo boñ. See, yeeë feçeçre äon wo go äuy, haç solay äe go ne jar coo wo, ni ndo wo ge yañ da' horog äon wo ciñ, see le mañ blam äi.

²²Ama blon wo laa waçaçre sen mokay, àà raw caa jiili go debaň, kal rawge, werga à de horog debaň.

²³Yeso raw ko jar ma wer äe maga wo de lagge äiñ äe mono, raw riñ rage ga: AÀ gaali debaň maga jar ma de horog debaň wo wo laage ti twaywañ mani Baa no.

²⁴Jar ma wer äen raw wo ngrisgi wer waçaçre se no. AÀma Yeso raw riñ rage pa ga: Nday weere äin wo, àà de gaali debaň ma kalge ti twaywañ mani Baan mbe.

²⁵Ama manyoñyoñ kal go ti rum pa'dal gus de dañ maga je horog wo kalge ti twaywañ mani Baan mono.

²⁶Jar ma wer äen fer wo go ngelge ti waçaçre sen dañge pa so yaw, raw wo wii kaçaçra ga: Ama hayga àà yañ dosen no kay, wose kaçaç ma dañge yañ go ne?

²⁷Yeso raw ko rage, raw wii rage ga: Fen maga joñ do jar tebere wo gaa mono, Baa kaçaç ma joñge äe, werga mopo bay eçgge äe joñge wa.

²⁸Blam sen Piyer raw riñgi äe ga: Co' sug äo, wuur men feçeçre wuurn wo we go äuy, wur mañ blam äo we.

²⁹Yeso raw fer waçaçre ga: Kidolgi ndi riñ nday, hayga jobo men tiñ äe we go, noga weeregeman äe wo, mayregeman äe wo, man äe, pan äe, weere äe wo, payre äe wo wer äi, wer Waçaçre äi ma de Coçoçren lay no,

³⁰je sen da' ge yañ de dañ sen äaale kis nen naw maga aà patala ni mono, tiñri, weeregemanbe, mayregemabe, de maabe, weere de payre wo, da' bon lay, day kol ge yañ tenen caw tum ti wur naw ma blam tawn pa.

³¹Ama jar debañ maga wo patala diñ jar ma pel wo, kol ge wo yañ go diñ jar ma blam wo, jar debañ maga wo patala diñ jar ma blam tawn wo, kol ge wo yañ diñ jar ma pel tawn wo.

Yeso fer wiigi go ti huli äe wo de kalge äe go ciñ tigriñ pa

(Ko äil Mat. 20.17-19; Lug 18.31-34)

³²AÀ hay wo ti faage ma woge Jerusalem. Yeso de kalge seege pel jar ma wer äen wo, werga heçeçne de caa jar ma wer äen wo, jar maga wo de mañ blam äaaran mo äuy, heçeçne de caa rage lay. Yeso raw hoo jar ma wer äe ma hwal ti äog wo see äe tigriñ pa, raw tiñji wer riñ rage ti ree maga joñ ge se yañ gus mono.

³³AÀ raw riñ rage ga: Co' wee sug äay, naa de ëii gi wo Jerusalem, day aè haç ge Weel je tabay yañ go ne wañre jar sië jagn wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa wo do, maga aà mo cag wo waçaçre äe ga 'war ne go, haçn ge wo yañ go ne jar maga bay wo ti jag Baa wa do.

³⁴Jar sen feg ge wo yañ ti äe, tuf gi wo saçaçre yañ ne hen ti, jwagn ge wo yañ de mbreñ, 'warn ge wo yañ go lay. Siili wo sii gi blam huli äen swa'a, aà fer ge mbe go birgi pa ane.

Jag wo de Jañ wii wo Yeso

(Ko äil Mat. 20.20-28)

³⁵Blam sen, Jag wo de Jañ, weere mani Sebeden wo, raw wo age see Yeso, raw wo wiigi äe ga: Wañ wuur no, äil wuur da ga ndo mo joñ fen maga wuur wii mo ti äe ne wuuri.

³⁶Yeso raw wii rage ga: Nday da ga ndi mo joñ mayse wee ne?

³⁷AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Ti ngeel maga ndo wo we hayge ti wañ äo ma de togoëgen no, ni ndo mo haç faage ne wuur maga wuur mo lag äiñ äo, je la boñ ti äaäñ war äo, je ma lan boñ ti äaäñ guur äo lay.

³⁸Ama Yeso raw riñ rage ga: Nday bay de ko fen maga nday wiin mo wa. Nday kaçaç mbay yañ ma joo bon maga ndi de woge jooge äe mono noga nday kaçaç mbay yañ ma joñ batem maga aè day woge joñ batem äi de äe mo lay yawla?

³⁹AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur kaçaç mbe yañ. Yeso raw wii rage ga: AÀ mbe cwaçy ga nday joo mbay bon maga ndi de woge jooge äe mono, nday joñ mbay batem maga aè day woge joñ ndi de äe mono yañ lay.

⁴⁰Ama ma lagge maga nday lag ti äań war äi, noga ti äań guur äi mono, waçaç sen bay diń ndi wa, ngeel sen diń ma jar maga Baa kne' go ne hara mono.

⁴¹Jar ma hwaln wo wo laa waçaçre sen mokay, äil äaara raw soçoç ge ne Jag wo de Jań ti.

⁴²Wersen Yeso raw ëe rage le see äe äuy, raw riń rage ga: Nday yań de koge ga jar maga aà ko ra do wańre jar wo no mono, yań wo waçaç ree jar äaaran wo, jar kluurin yań wo kań nen äaara ga saara de waçaç ree äaaran lay.

⁴³Ama sen mokay mo joñ yoo äay dosen no wa. Hayga jobo da we ga se mo hay je kluu äay no, aà mo kol diń weejoçoç äay,

⁴⁴Hayga jobo da we yoo äay ga se mo hay je kluu ma pel kaçaçran no, aà mo kol diń gebe äay äuy.

⁴⁵Wersen, Weel je tabay a bay ma äoë jar joñ peelee ne hen wa, ama aà a ma joñ peelee ne jare, ma haç tenen äen go hugi ma coo jar le go debań jag gebere da' see äaara.

Yeso caa nen je reçw go ko ge

(Ko äil Mat. 20.29-34; Lug 18.35-43)

⁴⁶AÀ kal wo nduugi äi leege Jeriko. De maga Yeso de jar ma wer äen wo de ngaäa de ngaäa jar tigriń wo ni pur debań fer wo le go laa ge, je reçw po aè ëen ga Bartime, je Time, hay de hayle ti jeń faage, ro feçeçre ni.

⁴⁷De maga aà wo laage ga aà diń Yeso ma Nasared mono, aà raw tiĩĩ; wer ngar jag ga: Yeso, weel Dafid no, ko decoo äi ëa la.

⁴⁸Jar debań raw wo ruugi äe, raw wo rińgi äe ga: Hay go ba'a, ama se raw ya' wer ngar jag debań dańge pa yaw ga: Weel Dafid no, ko decoo äi ëa la.

⁴⁹Yeso raw ooge, kal waçaç ge ga: Ëen wee le me. AÀ raw wo ëe je reçwn le, raw wo rińgi äe ga: Ëaw mbo jiili äo so, ur go ciń, aà yań ëe ndo.

⁵⁰Do kay nonoaà raw laa oçoçbe äen go, raw yoo ëee äiń Yeso.

⁵¹Yeso raw wiigi äe ga: Ndo da ga ndi mo joñ mayse mo so ne? Je reçwn raw fer waçaçre ne hen ga: Wań äi no, fer caa nen äi go koge ëa la.

⁵²Yeso raw rińgi äe ga: See mbo so, haçge äil äo ne Baa caa nen äo we go. Nen blo raw caage go tuseń, aà raw mań blam Yeso seege ti faage.

MARK 11

Yeso kal äi leege Jerusalem

(Ko äil Mat. 21.1-11; Lug 19.28-40; Jań 12.12-19)

- ¹De maga àà wo wo dayge see Jerusalem mbañ nen Betfaje wo de Betani mono, àà raw wo age ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono. Yeso raw laa jar ma wer äe wo wo pel äe ga: See wee,
- ²wo äi leege maga wo pel äay äegere, nday wo yañ da' weel gerheçeç maga jobo bay de ëiigi ti äe wa ëa yañ de sa' ge deñ, ni nday pog wee ne, a wee le de äe me.
- ³Hayga jobo wii wee we ga: Nday pog ne le la no, ni nday riñ wee ne ga: Wañkluu de saçy äe ti, ni se men mbe gerheçeçn yañ le rawge la deparday tu lay.
- ⁴Aà kal wo rawge so, wo wo da' weel gerheçeç go nen faale ti faage de sa' ge jagjiñ mbañ deñ. Aà raw wo pog ge äe.
- ⁵Jar ma ba po maga wo ni raw wo wii gi ga: Äa nday joñ sen diñ may äa? Nday pog weel gerheçeç le?
- ⁶Aà raw wo fer waçaçre ne hara do maga Yeso hay riñ ran no, jar sen raw wo men rage rawge de äe.
- ⁷Aà raw wo age de weel gerheçeç ne Yeso, lag wo oçoçbe äaaran ne hen faale, Yeso raw ëiigi ti äe.
- ⁸Jar debañ raw wo blar oçoçbe äaaran ti faage, ma ba po car wo do koore le äi pay lagn wo ti faage lay.
- ⁹Jar maga hay wo seege pel Yeso de jar ma seege blam äen wo le ngar wo jag togoë Baa ga: Baa mo woo je maga le de age ti jag Wañkluu mo caw no.
- ¹⁰Baa mo woo Wañkluu maga le de age mo caw no, àà nduu hayge ti Wañ Pan wuur Dafid no, wuur togoë mo Baa ma ciñ no.
- ¹¹Yeso raw kalge äi leege Jerusalem, kal woge äil tiñ Baa. Aà kal rañ nen go ti äe degarra äuy, kal rawge Betani de jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo, werga wuur hay go de coñ ge.

Yeso faë gum go

(Ko äil Mat. 21.18-19)

- ¹²Toñ äe de maga àà men wo Betani le go mono, koñne raw cee Yeso.
- ¹³Aà raw ko gum wo haçaç ka' de goë sugi. Aà raw woge ko ge äe ga se da' yañ de le'ge yawla. Aà wo dayge see gumn mbañ mono, àà raw da' ge diñ sug äe tawa, werga àà hay bay diñ few maga gum leë wo nen äe mo wa ëa.
- ¹⁴Blam sen Yeso raw riñ gum ga: Jobo ree ge le'ge äo gaa so hase. Jar ma wer äen raw wo laa waçaçre se no.

Yeso kal äi tiñ Baa

(Ko äil Mat. 21.12-17; Lug 19.45-48; Jañ 2.13-22)

¹⁵Blam sen aà raw wo ferge le Jerusalem, Yeso fer kalge äi tiñ Baa pa, raw nië jar trere maga nduë wo yeeë feçeçe äi tiñ Baan ni, raw srog table jar cor solay wo de paale jar yeeë kurgudun wo go gesiñ,

¹⁶laa men jobo le go kalge äi tiñ Baa de mopo do boñ gaa hase.

¹⁷Blam sen aà raw kañ nen äaara ti waçaçe sen ga: AÀ go de yerge ga: AÈ ëe ge tiñ äin ga tiñ tosge ma wer jar äuy. AÀma ma äay nday raw kolge äe go diñ tiñ ma yoñ jar freñ wo le la?

¹⁸Wañre ma sië jagn wo de jar ma ndar wer waçaçe Baa wo wo laa waçaçe sen mokay, aà raw wo kië faage ma iji Yeso go, de sen äuy, aà joñ woheçeçe do äe, werga ngaäa jarn de ngrisgi wer hadge äe ma de el debaño.

¹⁹Wur wo go coñge mono, Yeso de jar ma wer äen raw wo men äi leegen go, raw wo laage le go.

Gum maga Yeso faën hig go de kaçaçe äe äuy

(Ko äil Mat. 21.20-22)

²⁰Toñ äe de jag toñ crum, de maga saara fer heege ti faage sen mo pa no, aà raw wo ko gum wo go de higgi de kaçaçe äe äuy ka'a.

²¹Piyer raw eig ti, raw wii Yeso ga: Wañ, ko nen äo, gum maga ndo faën go, hig we go.

²²Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Kidolgi, ndi riñ nday hayga nday yañ de haç äil äay ne Baa no,

²³nday kaçaç ma riñ huuli ma ka' ga: Naa le go, ni ndo wo go le'ge nen maaroge, hayga nday bay we de faare jag jiili äay wa, nday kañ eiggi äay we ga fen maga nday wii ti äe joñ no, aà joñ dosen no lay.

²⁴Wersen ndi riñ nday ga nday le' tosge we ma wii mopo no, kañ wee eiggi äay ga nday da'n we go, day aà haçn yañ wee lay.

²⁵Hayga nday yañ go ti deele lag ma tosge, day äil äay yañ de soçoç ge ne jobo ti ti ree po ta' no, men ree sen go ne hara ti, nen maga Pan äay ma ciñ mo men eig ree älagge äayn go ne nday ti lay.

[²⁶Ama hayga nday bay we men eig ree älagge jar lan wo go ne hara ti wa no, Pan äay ma ciñ men ge eig ree älagge äayn wo go ne nday ti gaa lay.]

Jar ga Eegre Yeso a le ge ne

(Ko äil Mat. 21.23-27; Lug 20.1-8)

²⁷AÀ raw wo ferge le Jerusalem tigriñ pa. Yeso raw kalge le rañ äil tiñ Baa no, wañre jar ma sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçe Baa wo de jar kluurin, raw wo nduugi see äe.

²⁸AÀ raw wo wiigi äe ga: Äa ndo joñ feçeçe sen wo mo deñ diñ de eegre ma wo äa? Wose haç eegre sen mo ma joñ rage äa?

²⁹Yeso raw fer waçaçe ne hara ga: Ndi wii jag äay ti mopo boñ ëa, hayga nday fer waçaçe we me ti äe no, ni ndi riñ nday yañ ti eegre äi maga ndi da'n ma joñ feçeçe sen wo mo lay.

³⁰AÀ raw wii rage ga: Wose äo' Jañ le joñ batem jar mo ne, diñ Baa yaw noga diñ jar tebere wo? Fer wee waçaçe me ti sen ëa so.

³¹Ama aà raw wo faa kaçaçra ga: Hayga naa waçaç we la ga äo'n le diñ Baa, aà kal ge riñ naa la ga: Wer may ga nday yaçaç waçaçe Jañ gaa la.

³²Ama naa waçaç ge ga äo'n le diñ jar tebere wo gaa pa... (ngar waçaçe sen laa joñ ge nen äaara gaa, werga aà wo de ma joñheçeçe do ngaäa no, dogar jar äuy de koge ga Jañ diñ je ndar nen waçaçe ma jag Baa go cwaçy.)

³³Wersen aà raw wo fer waçaçe ne Yeso ga: Wuur ko gaè. Yeso raw ga: açaç, de ele. Ndi de see äi, ndi riñ wee ge ti eegre maga ndi joñ feçeçe sen wo de äe mo gaa lay.

MARK 12

Waçaçe ma de ngaä ge de jar joñre ma de älagge wo

(Ko äil Mat. 21.33-46; Lug 20.9-19)

¹Blam sen Yeso raw had rage de jagjoçoç ga: Jobo raw peë tlalumn, aà raw ma' laä go ti äe cweçeç, raw tee tu ma haçë bii tlalum no, boo tiñ ma de geçeçe ma gorge äe lay. Blam sen aà raw haç waçaçe payn ne jar joñ joñre pay wo do, kal rawge rañge.

²Wur ruggi tlalum wo a ge mokay, aà raw äo' weejoçoç äe le see jar joñre payn wo ga aà mo haç wo nen ma sen le ne se.

³Ama aà raw wo ba weejoçoç seno, mbar wo ne, nii wo ne go do koëe.

⁴Pan payn raw äo' weejoçoç ma tigriñ wo, weejoçoç ma sen, saara raw mbarge äe ti, ëar wo ne.

⁵Pan payn raw äo' weejoçoç äe ma tigriñ wo pa, weejoçoç äe ma sen lam kay pa no, aà raw wo 'warge äe go. Joñ wo weere joçoçe äe ma tigriñ wo debañ dosen no lay, bag wo jar la, ï;d wo jar la go.

⁶Je maga gwa' do pan payn boñ diñ weel dage äe no. AÀ raw äo' ge äe wo äiñ äaara blam taw, kal waçaçe de äil äe ga: AÀ joñ ge wo soçoçe weel äin yañ.

⁷Ama jar joñre pay raw wo riñ kaçaçra ga: Ko wee nen äay, je maga kol ge wurpo pan payn mo caw le so no, naa 'warn wee go, pay mo gwa' go diñ ma naa.

⁸AÀ raw wo bagge äe, 'warn wo go, raw wo äo'ge äe wo go faale pay no.

⁹Yeso ga: Pan payn joñ ge joñ eçeç ne? AÀ a ge, ijd gi jar joñre pay wo go, haç waçaçre pay ge go ne jar tigriñ wo.

¹⁰Waçaçre ma de yergen waçaçn ga: Huuli maga jar boor tiñ äo'n wo go, Raw kolge de äaw coçoç tiñ diñ sen yaw.

¹¹Joñre maga Wañkluu joñ ne mokay, AÀ diñ fen mbuëgi nen naa debañ. Nday bay de jañge äe ti boñ wa yawla?

¹²Wañre jar Jwif raw wo kië faage ga saara Baa Yeso, werga aà wo de koge ga aà waçaç jagjoçoç sen mono diñ ne saara see. AÀma aà raw wo megeäe do heçeçne ngaään wo, raw wo rawge.

Haç targe ne Sesar

(Ko äil Mat. 22.15-22; Lug 20.20-26)

¹³AÀ raw laa Farisiyeçeç mapo wo wo de jar po wo yoo jar ma wer Herod wo see Yeso ma kii waçaçre ne hen ti.

¹⁴AÀ raw wo woge wiigi äe ga: Wañ wuur no, wuur yañ mbe de koge ga ndo diñ je waçë waçaçre ti cwaçy äe, ndo bay joñ heçeçne do ree maga jar eig wo mo wa, werga ndo bay kañ sug ti kluuri jar tebere wo wa, ama ndo had diñ cwaçy ree maga Baa da dosen nono. Sii ne wuur äa, jag liñgi de haç faage ma haç targe ne Sesar wañ Rom yaw noga bay wa yawla? Wuur mo haç yaw noga haç wa yawla?

¹⁵Ama Yeso raw koge go ga aà yoñ wo eiggi äaara ma kidolgin go, raw wii rage ga: Nday kië kii waçaçre me ti le la? Mañ wee solay boo le me boñ, ndi kon äa la.

¹⁶AÀ raw wo mañge le ne hen boñ, Yeso raw wii rage ga: Foto wose mo ta' ni ne, ëu wose de yerge äil äe mo ta' ne? AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Diñ foto Sesar wañ Rom wo de ëu äe.

¹⁷Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Haç wee fen maga diñ ma Sesar go ne hene, haç wee maga diñ ma Baa go ne Baa lay. Ama ferge waçaçre äen raw ngris rage debañ.

Waçaçre bir gi jar ma de huli wo go

(Ko äil Mat. 22.23-33; Lug 20.27-40)

¹⁸Jar po yoo Sadusiyeçeç raw wo nduugi see Yeso. (A wo diñ jar maga waçë wo ga jar ma de huli fer wo birgi gaa so mono.) AÀ raw wo wiigi äe ga:

¹⁹Wañ, Moyis bag waçaçre Baa sen ne wuur de yerge ga: Hayga jobo maga weegeman äe hu we go, men waçy äe we bay biñ weel no, ni weegeman äen mo hoo waçy no, mo biñ weere de äe ne hen äe maga hu go mono.

²⁰Day, weere po hay yañ wo wer man äaara renam. Ma kluu raw da waçy, raw hugi go, bay biñ weere.

²¹Ma de äog äen raw hoo waçy no, raw hugi go bay biñ weere lay. Ma de swa' äaaran joñ do lan wo no pa.

²²AÀ wo renam äuy gus wo waçyn go wer äaara äuy, raw wo go hugri gi go bay biñ weere äuy lay. Blam äaara äuy, waçyn raw hugi go lay.

²³Wo dayge ti wur maga jar ma de huli wo wo go birgi mono, waçyn joñ ge diñ waçy wose yoo jar se renam wo mo lag la, werga àa gusn wo go wer äaara äuy waçy äaara so mono.

²⁴Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday de haçy see äay, werga nday bay de ko waçaçre ma de yergen wa, nday bay de ko eegre Baa wa lay.

²⁵Ti wur maga jar ma de hulin wo wo go birgi mono, werpiiri wo de naare kañ wo kaçaçra gaa so, ama àa lag wo do jar peelee Baa wo nono.

²⁶Ama ti waçaçre ferge jar ma de hulin wo go birgi mokay, waçaçre maga Baa bag le ne Moyis yoo lir mono nday jañ waçaçre sen ti boñ gaa yawla? Naa jañ ne mono Baa waçaç ne Moyis ni ga: Se diñ Baa ma Abraham, ma Isag wo de Jakobe.

²⁷Yeso wii ra ga: Baa diñ Baa ma jar ma tenen wo, bay diñ ma jar ma de huli wo wa. Day nday go de haçy see äay has äuy so.

Jag liñgi ma de dañ lan wo no

(Ko äil Mat. 22.34-40; Lug 10.25-28)

²⁸Je ma ndar wer waçaçre Baa po raw ko rage faage. AÀ wo koge ga waçaçre maga Yeso fer ne Sadusiyeçeç wo de coçoçre mokay raw ya' ge see äe mbañ, raw wiigi äe ga: Jag liñgi maga go pel de dañ lan wo äuy diñ ma hon äa?

²⁹Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Maga go pel de dañ lan wo äuy, diñ maga waçaç ga: Israyele, co' sug äo. Wañkluu, Baa naa no, Wañkluun diñ se boñ.

³⁰Ndo da ge Wañkluu, Baa äon yañ go de jiili äo äuy, de maysee äo äuy, de eiggi äo äuy, de eegre äo äuy lay.

³¹Co' sug äo, ma de äog äen waçaç pa ga: Ndo mo da je ma äiñ äo mbañ do see äo no ma' lay. Jag liñgi po bay de dañ ma se äogn wo mo lag wa so.

³²Je ma ndar wer waçaçre Baan raw fer waçaçre ne Yeso blam sen ga: De el debañ, Wañ. Waçaçre maga ndo waçaç mokay, àa kidolgi. Baa mbe boñ, Baa mapo bay dosen no wa so.

³³Wersen je tabay mo da Baa de jag jiili äe äuy, de eiggi äe boñ äuy, de eegre äe äuy, àa mo da je ma äiñ äe mbañ do see äe no ma' lay. Ngaäge horogre maga a roë ra ti ngeel ma sië jag no, de wer feçeçre ma sië jag ma tigriñ wo wer sar sar ga aè joñ sen mo äuy, waçaçre Baa se ma äogn mo lag dañ sen wo.

³⁴Yeso wo koge ga àa fer waçaçre de ëeñ dosen mokay raw riñgi äe ga: Ndo bay go see twaywañ mani Baan haçaç wa so. Blam sen àa laa wo wii jag äe ti waçaçre po gaa so has.

Kris wo de Dafid

(Ko äil Mat. 22.41-46; Lug 20.41-44)

35Yeso raw had jar äi tiñ Baa, àà raw wii wiigi ma kay ga: Diñ wer may ga jar ma ndar wer waçaçre Baa waçë wo ga Mesi diñ moo Dafid äa?

36Werga Dafid de see äe, Nenterse ma bay ëag kañ wer äe ëege äe ga: Baa Wañkluu riñ Wañkluu äin ga: Hay äo go ti äaäñ war äi la, Haçaç go ti wur maga ndi kañ äaale äo ge go ti jar hee äon wo ëa mono.

37Dafid de see äe, ëen ga Wañkluu se, day Mesi diñ moo Dafidn mooge pa?

Yeso de riñ jar ga àà mo koë wo see äaara do jar ma ndar wer waçaçre Baa wo

(Ko äil Mat. 23.1-36; Lug 20.45-47)

Jar ngaäa debaäñ co' wo sug waçaçre Yeso go äil fehe.

38Yeso raw riñ jar maga se de had rage ga: Koë wee see äay do jar ma ndar wer waçaçre Baa maga da wo rañge diñ de oçoçbe ma kluuri ti, maga ni jar mo heer jag ne saara äi lumo de hoor sug ti wo no mono,

39jar maga da wo lagge diñ ti paale ma peln wo äi tiñ tosge wo ti ngeel hayle ma de wore ti ngeel maga aè ëe jar we ree hole ni ngaäa mono.

40Yaçë wo feçeçre ma do naare dwur wo go äuy lay, da wo tosge de paçaçrege, maga saara mo ko nen jar de ele. Baa joñ bon äaara yañ de haçaç debaäñ.

Waçy dwur haç solay äen go ne Baa

(Ko äil Lug 21.1-4)

41Blam sen Yeso raw hayge ti jeñ ngeel maga aè lag solay äi tiñ Baa ni mono, ma koge ga jar ngaäan lag wo solay lag eçeç la. Jar ma de horog debaäñ raw wo lag solay pur puri.

42Waçy dwur po ma de coocoo raw age, raw laa solay ma kleere ni äoge, nen nus sisi boñ.

43Yeso raw ëe jar ma wer äen wo le, raw riñ rage ga: Kidolgi ndi de riñ wee ge ga waçy dwur se ma de coocoo mo deñ laa dañ jar lan wo äuy.

44Werga jar lan lag wo diñ solay maga sen go de gwaëge do äaara ni ga lag lagge, ama ma äe, de coocoo äen äuy, àà haç go diñ fen ma do äen äuy tu maga se de wo yeeë reege äe de äe mono.

MARK 13

Yeso ga a mbug tiñ Baa ge go

(Ko äil Mat. 24.1-2; Lug 21.5-6)

1Yeso wo le go kalge äi tiñ Baa mokay, jobo yoo jar ma wer äen wo raw ëege äe ga: Wañ, ko mbo huulin wo de jagge ti keçeç de wore mo deñ ëa la. Tiñ sen de booge de wore ëa la.

²Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Ndo ko tiñ se ma de booge kluun mo ka' we so gaa yawla? Huuli po gwa' ge de jag ge ciñ ti keçeç la ni boñ gaa has hase, àè srog rage go gesiñ feçd äuy.

Bon maga age wo tañgu tawge tamsir mono

(Ko äil Mat. 24.3-14; Lug 21.7-19)

³Yeso raw hayge ciñ ti huuli maga koore Olife wo ti äe mono, pel tiñ Baa ëegere. Piyer, Jag, Jañ de Añdre wo de lagge see äe ni tawa, àà raw wo wiigi äe ga:

⁴Sii ne wuur ëa äa: Ree sen a ge wo na hun äa? Mayse kañ ge nen wuur ti wur maga ree sen äuy a ge wo mo äa?

⁵Blam sen Yeso raw wii rage ga: Joñ wee see äay de ele, maga jobo mo haçy wee nen wa.

⁶Jar a ge wo yañ debañ de ëu äi jage, wosela äuy yoo äaara waçaç yañ ga se diñ Mesi. AÀ haçy wo nen jar yañ go debañ.

⁷Nday le' ge yañ laa ree durgi wo, de ree durgi ma äi sir ma haçaç haçaç wo le, de sen äuy joñ wee heçeçne wa, joñ ba joñ ge laybla', sen joñ go, day sen joñ ge diñ tawge tamsir gaa ëa ane.

⁸Wer jar ma ba po dur wo yañ de wer jar ma lan wo, day wañ ma ba po le' ge wo wañ ma lan yañ, fijë gi sir joñ ge yañ äi sir po wo sar sar lay, koñne joñ ge yañ. Sen joñ ge do tiñgi wer bon maga joñ waçy maga le' biñ gin no.

⁹Ama ma äay, joñ wee see äay de ele. Werga jar wo ge wo yañ de äay pel jar cag waçaçren wo, àà jwag ge wo nday yañ de kleg äi tiñ tosge wo, àà wo ge wo yañ de äay pel goforne wo de wañren wo ti ree äi, ma joñ sedewa äi go pel äaara.

¹⁰Wersen, da ga àè mo sii Waçaçre ma de Coçoçren go ne wer jarn äuy tañgu ëa.

¹¹De maga àè bag wee we ma woge de äay pel jar cag waçaçren wo no, ni nday joñ wee heçeçne go tañgu ti waçaçre maga nday waçaçn ge mo wa, ama waçaç wee diñ waçaçre maga àè haçn ge wee de sen ni mono. Werga waçaçn ge bay diñ nday wa, ama waçaçn diñ Nenterse ma bay ëage.

¹²Jar po haç wo heçeçre äaara yañ wo go ga ijd ra go, pan äaara joñ wo weere äaara yañ wo dosen no lay, day weeren mbuë wo nen yañ de paçaçre äaara wo, day ijd rage wo yañ go lay.

¹³Jar caa hee yañ de äay äuy ti ree äi. AÀma je maga oo we ngiñ haçaç go ti wur tawge tamsir no, je sen da' ge see äe yañ.

Bon ma de hoor see ti jar Jerusalem wo

(Ko äil Mat. 24.15-28; Lug 21.20-24)

¹⁴Nday ko ge mo ma de hoor seen we de kañge ti ngeel maga a de hay kal wo ni gaa we no (Je maga yañ jañ ge äe, àà mo laa wer äe de ele), jar maga àà wo we da' rage äi sir Jude, ni àà mo dañ ge wo go ciñ ti huuli wo,

¹⁵Je maga aà wo we go da' ge äe ciñ ti tiñ äe, ni aà mo ëii gi gesiñ kalge tiñma hoor feçeçre äe po wo wa so.

¹⁶Je maga aà nduu da' ge äe go äi pay äe, mo fer ge liñ ni äe ma hoo oçoçbe äen wa so lay.

¹⁷Ree ma de gaali joñ yañ debañ wur sen ti naare ma de äiili wo, de maga wo de weere jiili mono.

¹⁸Tos wee Baa ga ree sen mo a ti äay ti ceere wa.

¹⁹Werga wo ti wur sen, bon joñ yañ de haçaç debañ. Ko ba le äaa de maga Baa joñ feçeçren go so mono, haçaç go patala, te bon sen bay de ma joñge wa ëa, day se joñ ge wo pel dosen no gaa so has lay.

²⁰Hayga Baa Wañkluu mo ëig we ma fer naw sen go de dogray gaa no, jobo de hay gwa' tenen boñ ye' dra' gaa hase. Day aà raw ferge be go de dogray wer jar maga aà hoo ra go ma äe mono.

²¹Wersen hayga jobo riñ wee ge we so ga: Ko wee nen äay Mesi yañ la, noga Ko wee nen äay aà yañ wo mono, yaçaç wee jag äe wa.

²²Werga jar gete' maga waçë wo ga saara diñ Mesi wo de jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre Baa go, ndar wo nen yañ, aà joñ wo feçeçre mbuëgi yañ debañ wo de feçeçre ma joñ heçeçne wo ma kañ wer jar go, aà ëig wo ga hayga saara kaçaç yañ no, saara mo kañ wer jar maga Baa hoo ra go mono go.

²³Ama ma äay, joñ wee see äay de ele. Ndi siin wee go wee tañgu.

Ferge Weel je tabay le

(Ko äil Mat. 24.29-31; Lug 21.25-28)

²⁴Ama ti wur sen, blam joñge bon sen, wur kol ge go lurum lurum, few ler ge ngeel go gaa so lay,

²⁵ger ma ciñ leë ge wo le go gesiñ, eegre ma ciñ fijë gi yañ lay.

²⁶Blam sen jar ko ge Weel je tabay le a ge ti swaare de eegre, de gragge de wore do wañ caw.

²⁷Aà lag ge jar peelee äen Baa wo yañ go ti coçoç sir cweçeç äuy, ma tay jar maga Baa far ra go ma äe le go ti jag sir tawge le ciñ nen wur bo toñ ka' haçaç wo go gesiñ äaňla, le ti jag sir tawge le ciñ nen wur bo law ka' haçaç wo go gesiñ äaňla ta' lay.

Had koge ree see gum

(Ko äil Mat. 24.32-35; Lug 21.29-33)

²⁸Laa wee wer waçaçre maga gum de kañ nen äay ni mono. De maga paçaç äe a we go jag do äe äuy, sug äe raw goë ge, nday raw koge ga jag tob kos we go mbañ.

²⁹Wersen nday le' ko ree sen wo mo deñ we äuy so no, ni ko wee go ga Weel je tabay yañ go de kos ge jagjiñ mbañ.

³⁰Kidolgi ndi riñ wee ga wer jar se maga wo tenen patala mono, huë gi wo go tañgu age ree sen äuy gaè.

³¹Ngeel ma ciñ wo de tamsir äog äuy taw ge wo go, ama ma waçaçre äin taw go gaa hase.

De ko naw tawge tamsirn diñ Baa mbe boñ

(Ko äil Mat. 24.36-44)

³²Ama ma nawn wo de wur sen jobo bay de ko a ge äe wa hase, hay bo jar peelee Baa wo laybla' kon wo gaa, hay bo Weeln de see äe, say diñ Paçaçben boñ de ko ge äe ane.

³³Joñ wee see äay de ele, leë wee naa wa, werga nday bay de ko wur sen wa.

³⁴Aà joñ ge do jobo maga le' raw ge go rañ ge, kal men tiñ äen go, men waçaçre tiñ ne weere joçoçre äen wo do, raw äes joñren go ne hara do sar sar äuy joñ ge, kal riñ je gor jagjiñ ga aà mo le' naa wa nono.

³⁵Wersen, lag wee go de puçygi, werga nday bay de ko wur maga pan tiñ fer le de äe mo wa. Aà fer le de law laybla', gesiëgi suñ laybla', noga ti ro kag bla', noga de jag toñ toñ laybla.

³⁶Hayga aà nduu we gug tu no, aà mo da' wee ti naa wa.

³⁷Waçaçre maga ndi de waçaç ge äe wee mokay, ndi de waçaç ge äe diñ ne jar äuy, la g wee go de puçygi.

MARK 14

Jar wo de kië tawgi ma ba Yeso

(Ko äil Mat. 26.1-5; Lug 22.1-2; Jañ 11.45-53)

¹Naw raw gwa' ge äog maga few Pag wo de few hole ma bay defoçoçre non joñe. Wañre ma sië jag ne Baa wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo kië faage ma ba Yeso go fr eñ do jarn wo, maga saara mo ijiñ go.

²Werga aà hay wo riñ kaçaçra ga: saara mo ban wur fewn maga jar mo hoo ge wo ciñ de waçaçre wa.

Waçy po kaa trusa ne Yeso ti

(Ko äil Mat. 26.6-13; Jañ 12.1-8)

³Yeso wo Betani liñ ni Simoñ je ci no, aà hay gesiñ ree hole mokay, waçy po raw kalge le de klobo do go de bagge de trusa maga yee solay pur debañ, diñ bii trusa maga de joñge de koo po aè een ga nar. Aà raw mbug jag klobon go, raw kaa trusan ne Yeso ti.

⁴Jar po yoo jar maga hay wo ni, äil äaara raw soçoç ge, aà raw wo wii kaçaçra ga: AÀ älag trusa sen go de koë n a gahaçyla?

⁵AÈ hay nen maga aè de yeen go dañ solay kis kis swa'a ma haçge ne jar coo wo. AÀ raw wo caa wer waçyn de haçaç debaň.

⁶Ama Yeso raw waçaç äen ga: Men wee waçyn go eñ ëa la. Nday gay coo äe le la? Fen maga aà joň ti äi mokay de el debaň.

⁷Werga nday joň ge yaň mbay de jar coo wo see äay la tum tum, nday da we ga nday joň ra de el no, nday mbay ma joň ge. AÀma ma äi, nday da' me ge see äay la tum gaè.

⁸Waçyn joň diň fen maga eegre äe de kaçaçge ti äe, aà kaa trusa me se ma 'wuçy mege ma äo' me äi tu.

⁹Kidolgi ndi riň nday, ti ngeel maga aà sii gi Waçaçre ma de Coçoçren go ti tamsir mo krub äuy kay, ree maga waçy sen joň see äi mokay, aà siën gi go ni ma ëig ti ti äe.

Judas go mbaň ma haç Yeso go ne wañren wo do

(Ko äil Mat. 26.14-16; Lug 22.3-6)

¹⁰Jobo boň yoo jar ma wer äe ma hwal ti äog wo, aè ëen ga Judas Iskariyode, raw woge see wañre jar ma sië jagn wo ga se da ga se haç Yeso go ne hara.

¹¹AÀ raw wo laa waçaçre sen go äil feh debaň, raw wo wiigi äe ga saara haç solay ne hen lay. Wersen Judas raw tiñ; wer kië faage ma haç Yeso go ne hara so.

Yeso wo de ree hole few Pag de jar ma wer äen wo

(Ko äil Mat. 26.17-25; Lug 22.7-14, 21-23; Jaň 13.21-30)

¹²Ti tiñgi wer naw few hole ma bay defoçoçre non, wur naw maga aè ngaë saçaçre wo ma reege ti few Pagn mono, jar ma wer Yeson raw wo wiigi äe ga: Ndo da ga wuur mo joň reege ti few Pagn la gen äa?

¹³Blam sen Yeso raw laa jar ma wer äen wo wo äog day wii ra ga: See wee wo äi leege, nday wo yaň yiñgi de jobo de hoole bii ti. Ni nday maň wee blam äe,

¹⁴ti ngeel maga aà wo kalge ni mono, riň wee je tiñ ga: Wañ de wiigi ga ngeel maga se ree hole few Pag de jar se ma wersen wo ni genla?

¹⁵Ni aà kaň nen äay yaň ti tiñ ma ciñ ti keçeç kluu de feçeçre lagge wo go de 'wuçygi äuy. Ni nday mo joň wee feçeçre reegen ne naa ni so.

¹⁶Jar ma wer Yeson raw wo raw ge äi leegen so, wo wo da' feçeçren äuy dog a Yeso hay riň ra ti äe nono, aà raw wo joň reege few Pagn ni so.

¹⁷Wur wo go coň ge mokay, Yeso raw wo nduugi de jar ma wer äe ma hwal ti äog wo.

¹⁸AÀ wo wo lagge jag reegen mokay, Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ wee, jobo yoo äay, nday jar maga nday de reege äiñ äi lam, kañ ge taw äi yañ go.

¹⁹Jar ma wer äen raw wo lawge debañ, raw wo wiëgi äe go boñ boñ äuy. Je la ga: Bay diñ ndi wa ga? Bay diñ äi wa ga?

²⁰Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Diñ jobo boñ yoo äay jar se ma hwal ti äog no, je maga wuur de heer hole nen nee äi gosoñge de äi dega' mono.

²¹Kidolgi, Weel je tabay wo ge go hugi do waçaçre maga aè yer ne go ti äe nono. AÀma ree yañ ti je maga kañ ge taw Weel je tabay go mokay an no. De el äen je sen de hay biñ go gaa na ëawa.

Hole ma bay ëage

(Ko äil Mat. 26.26-30; Lug 22.15-20; 1 Kor. 11.23-25)

²²De maga aà lag wo reege mono, Yeso raw mañ hole do äe, raw joñ suse' wo ne Baa ti äe, raw car nen äe go, raw haçge äe ne hara, raw riñ rage ga: Far wee ne, aà mokay diñ hoçoçgesee äi.

²³Blam sen aà raw mañ weehaçn de yii äili, raw joñ suse' ne Baa, raw haçge äe ne hara, aà raw wo jooge äe äuy.

²⁴AÀ raw riñ rage ga: AÀ mokay diñ ci äi, ma kañ nen jar ti barge maga Baa fer bagge äe de jar tebere wo mono, aà kaa ge go ti ree jar ngaäa.

²⁵Kidolgi ndi riñ nday, ndi joo ge yiin gaa so has, haçaç ndi wo joo yii ma defayn go ti twaywañ mani Baan mono.

²⁶AÀ raw wo 'waa siñ few no, blam sen saara raw wo rawge ti huuli maga koore Olifiye wo ti äe mono.

Yeso ga Piyer kañ kiñ yañ ga se ko se gaa

(Ko äil Mat. 26.31-35; Lug 22.31-34; Jañ 13.36-38)

²⁷Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Nday men me ge yañ go äuy, werga aà go de yerge ga: Ndi iñi gi je koë saçaçren wo go, saçaçren dus gi wo äil yañ go boñ boñ äuy lay.

²⁸Ama ndi wo we ferge go bir gi no, ndi raw ge wo pel äay Galile.

²⁹Piyer raw riñgi äe ga: Hay ba ga jar lan men mo wo we go äuy laybla', ma äi, ndi men mo go gaè.

³⁰Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Kidolgi ndi riñ mo, de suñ ma waran mo ka' tu, tañgu maga kag wo dog ro ma de äog mokay, ndo kañ kiñ yañ äaale swa' ga ndo ko me gaè.

³¹Ama Piyer raw ferge waçaç ge äe go de coçoçre tigrin pa ga: Riñ ba ga aè ijd naa go de kaçaçra laybla', ndi kañ kiñ ga ndi ko mo gaa gaa hase. Jar ma wer äe ma lan äuy waçaç wo dosen no lay.

Yeso de tos ge Getsemane

(Ko äil Mat. 26.36-46; Lug 22.39-46)

32Blam sen aà raw wo nduugi ti ngeel maga aè èen ga Getsemane, Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Lag wee lam ta', ndi wo tosge ëa.

33AÀ raw hoo Piyer, Jag wo de Jañ wer äe. Heçeçne raw tiji wer joñ ge äe, se law see äe debaň lay.

34AÀ raw riñ rage ga: Jiili äi go de caage haçaç de woge 'war mege go, lag wee lam ta' no, lag wee tenen.

35AÀ raw ya' ge wo go see äaara haçaç ëawa, raw le' mondra tosge ga: Hayga aà joñ no, da ga bon sen mo da' me wa ëa la.

36AÀ raw waçaç ge ga: Oh Baba, ndo de kaçaçge ma joñ feçeçren äuy, ya' bon sen mokay wo go see äi haçaç ëa la. De sen äuy, joñ diñ ree maga ndi de dage äe mo wa, ama joñ diñ dogo ndo da nono.

37Blam sen aà raw ferge le see jar ma wer äe ma swa'n wo, wo da' rage ti naa, aà raw ëe Piyer ga: Simoñ, ndo le' naa pa? Ndo bay de kaçaçge ma iggi tenen smagga wa yawla?

38Lag wee go de puçygi, tos wee maga nday mo leë go nen ree ma jaçë wee ge wa. Äil je tabay da ga se yaçaç mbe jage, ama hoçoçgesee äe go de gayre debaň.

39AÀ raw ferge blam tigriñ pa, raw tosge do ma taňgun no pa.

40Blam sen aà raw ferge le see jar ma wer äen wo, nduu da' rage ti naa pa, werga nen äaara de ma joñnaa debaň. Waçaçre maga aà mo fer wo ne hen no kay dra' bay nen äaara wa.

41AÀ wo le ferge ma de swa' mokay, aà raw riñ rage ga: Leë wee mbay naa patala so? Ig mbay see äay so? Sen kaçaç we. Ngeel a we go. Ko wee nen äay, aà go de haç Weel je tabayn ne jar ma de älaggen wo do so.

42Hoo wee go ciñ, naa see. Ko wee nen äay, blo ma kañ taw äin yañ go la mbañ.

AÈ ba Yeso

(Ko äil Mat. 26.47-56; Lug 22.47-53; Jañ 18.3-12)

43Yeso de waçaç reen ëa, Judas je ma yoo jar ma wer äe ma hwal ti äogn raw age. Jar wer äe ngaäa debaň de moslamre wo de grawre do, laa ra le diñ wañre jar ma sië jagn wo, jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de jar kluuri jar Jwif wo.

44Judas je kañ taw Yeson la, raw kañ nen äaara ti ree maga se wo ge joñ ge äe mono aà ga: Blo maga ndi wo ge äo' do ne hen soole mono, ni aà diñ je maga nday da ga nday baa ne mo so no. Ni nday baa wee ne tu, ëawn wee de ele.

45Judas wo age mokay, raw ya' ge see Yeso, raw ëe Yeso ga: Wañ, raw äo' do ne hen soole.

⁴⁶Te jar lan raw wo laa do ne hen ti lay, àa raw wo ba ge äe.

⁴⁷Ama jobo yoo jar ma ti ngeel nin wo, raw naa moslam äe go, caa weejoçoç je kluu ma sië jag no, caa sug äe go.

⁴⁸Yeso raw riñ jar ma age bagge äen wo ga: Nday a ba mege de moslamre de grawre dog a ndi diñ je leë faage no le la?

⁴⁹Ndi hay yañ wo ge äiñ äay äi tiñ Baa ti naw tum äuy hadge, nday ba me gaë. AÀma ma waran a go ma le' ge go ti jag waçaçre Baa maga aè yer ne go mono.

⁵⁰Blam sen jar ma wer äen raw wo men ge äe go, dañ wo de ëeere äuy.

⁵¹Weejoçoç po raw mañ blam Yeso le, de sa' godoñ wer äe tawa. Jar ma ba po yañ wo yoo jar ni, raw wo hooge de äe ga saara ba ne,

⁵²aà raw men godoñ wo go ne hara do ni, raw dañ ge glog koëe.

Yeso pel jar kluuri ma cag ren wo

(Ko äil Mat. 26.57-68; Lug 22.54-55, 63-71; Jañ 18.13-14, 19-24)

⁵³AÀ raw wo age de Yeso pel je kluu ma sië jag no, wañre jar ma sië jagn wo de jar kluuri jar Jwifn wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa äuy wo de tayge ni.

⁵⁴Piyer raw mañ blam Yeso le haçaç me' me', raw kalge liñ ni je kluu ma sië jag no, raw hayge yoo jar gor jagjiñ äen wo, bor wuu.

⁵⁵Wañre jar ma sië jagn wo de jar kluuri ma cag waçaçre wo äuy kië wo faage ma baw Yeso de waçaçre ma 'warge äe go. AÀma aà laa wo da' faage waçaçre po ti äe gaë.

⁵⁶Wersen jar debañ raw wo car waçaçre ma bay ngar ne Yeso see, de sen äuy jag äaara bay tayge boñ wa pa.

⁵⁷Jar po yoo äaara raw wo pud gi ciñ, car waçaçre ne hen see ga:

⁵⁸Wuur laa ga aà waçaç ga se mbug gi tiñ Baa maga jar tebere boo wo mo ka' ge go, siili swa' se fer ge boo ma tigriñ, boo ge sen diñ jar tebere wo gaa so.

⁵⁹Ama hay ba waçaçre sen mokay pa, jag äaara bay de tayge ti äe wa pa.

⁶⁰Je kluu ma sië jagn raw urgi go ciñ pel jar äuy, raw wii Yeso ga: Äa ndo fer waçaçre go ni gaa has ge? Jar sen waçaç wo ti äo mo deñ na gahaçy äa?

⁶¹Ama Yeso laa waçaç ree gaa hase. Je kluu ma sië jagn fer wiigi äe tigriñ pa ga: Äa ndo mbo diñ Mesi mbo ge? Ndo diñ Weel Baa ma bay äag ga jar togoë ne mbe mo yawla?

⁶²Yeso raw fer waçaçre ga: açaç, ndi diñ se mbi, day nday ko ge Weel je tabay yañ go de hayle nen ti äañ war Baa ma de eegre dañge äuyne ye'e, day nday kon ge yañ le ferge ciñ ti swaare cwaa ge gesiñ caw pa.

⁶³Wersen je kluu ma sië jagn raw ngar oçoçbe äen go, raw wiigi ga: Naa bay de saçy wii jar ti waçaçre wa so hase.

⁶⁴Nday laa we. AÀ ëar Baa, nday eig gahaçy? AÀ wo äuy raw wo waçaç ge ga waçaçren baw ne, aà nen 'war ge go.

⁶⁵Blam waçaçre sen jar po yoo äaara raw wo tiij; wer tuf saçaçre ne Yeso ti, raw wo kuu nen äe, raw wo srogge äe de do, riñ wo ga: Waçaç ne wuur ëa so, wose de ma joñmoge mo deñ ne? Jar gor jagjiñ je kluu raw wo ba Yeso, raw wo mbarge äe de do haw.

Piyer ga se ko Yeso gaa

(Ko äil Mat. 26.69-75; Lug 22.56-62; Jañ 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Piyer hay de hayle gesiñ äi feelee ni je kluu no, maygebe je kluu ma sië jagn raw nduugi.

⁶⁷AÀ raw ko Piyer bor wuu ye'e, raw sur gi äe debañ, raw riñgi äe ga: Äa ndo hay le wer Yeso, blo je Nasaredn la lay ga?

⁶⁸Piyer raw kañ kiñ ga: Ndi ko gaa, ndi bay de laa wer ree maga ndo de waçaç ge äe mo deñ wa äuy yaw. Blam sen aà raw kalge wo go jagjiñ siigi. Kag ma tañgu raw rage.

⁶⁹Ama maygeben raw koge äe, raw wii jar maga wo ti ngeel ni ga: Blon mo ye' see äay hay yoo äaara lay.

⁷⁰Piyer raw kañ kiñ ga se ko gaa pa. Wo iggi blam sen me'eç, jar maga hay wo ni raw wo riñ Piyer pa ga: Kidolgi ndo hay we le yoo äaara, werga ndo de see äo, ndo diñ je Galile lay.

⁷¹Blam sen Piyer raw ha' ge go jag ciñ kloñ ga: Ndi ko blo se ga ndo waçaç ti äe mokay gaè.

⁷²Ni tuseñ kag ma de äogn raw rage. Piyer raw eig ti waçaçre maga Yeso hay riñ ga: Tañgu maga kag wo dog ro ma de äog mokay, ndo kañ kiñ yañ ti äi äaale swa'a ga ndo ko me gaa mono. Blam sen aà raw cagge go de ro waa.

MARK 15

Yeso pel Pilad

(Ko äil Mat. 27.1-2, 11-14; Lug 23.1-5; Jañ 18.28-38)

¹De jag toñ ni tu, wañre jar ma sië jagn raw wo tay ti see äaara de jar kluuri jar Jwif wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de jar kluuri ma cag waçaçren wo äuy, äo' ti waçaçre. AÀ raw wo bañ Yeso, a wo de äe ne Pilad.

²Pilad raw wiigi äe ga: Äa ndo mbo diñ wañ jar Jwifn wo ge? Yeso raw ferge ne hen ga: AÀ mbe do maga ndo waçaçn mbo nono.

³Wañre ma sië jagn raw wo car waçaçre ne Yeso see debañ.

⁴Pilad raw wiigi äe tigrin pa ga: Äa ndo fer waçaçre go ni gaa has ge? Ndo yañ mbo laa waçaçre maga aà car wo mo see mo deñ no?

⁵Ama Yeso laa fer waçaçre go ni gaa has hase, haçaç ree sen kol go ngris Pilad debaň.

AÀ äo' wo waçaçre ne Yeso ti ga 'warn go

(Ko äil Mat. 27.15-26; Lug 23.13-25; Jañ 18.39—19.16)

⁶Ti few Pag tum, Pilad äoë je ma ti daňgay maga ngaän dan wo ga äo' sen le go, se äoë go ne hara boň boň.

⁷Paga jobo yañ ni, aè een ga Barabas, de äo'ge ti daňgay de jar maga day wo yaçaç jag jar kluurin wo gaa, jar sen hay iji wo jobo ti wur maga aà hay hoo wo ciñ durgi de jar kluuri sirn wo mono.

⁸Ngaän raw wo eiigi wo ni Pilad, raw wo wiigi äe ti ree maga aè joñ ne ne hara tum mono.

⁹Pilad raw fer waçaçre ne hara ga: Nday da ga ndi mo äo' wañ jar Jwifn wo go wee?

¹⁰Werga Pilad go de koge ga wañre ma sië jagn haç wo Yeso go ne se diñ do huni.

¹¹Ama wañre ma sië jagn raw wo riñ ngaän ga aà mo wii wo ga Pilad mo äo' le go ne saara diñ Barabas.

¹²Pilad raw riñ ngaän tigrin pa ga: Nday da ga ndi mo joñ mayse de je maga nday een ga wañ jar Jwif mo ne?

¹³AÀ raw wo fer waçaçre ne hen kloñ ga: Äaln go ti koo. Äaln go ti koo.

¹⁴Pilad raw wii rage ga: AÀ joñ diñ ree mayse no ma' la? AÀ raw wo ngar jag de eegre äaara äuy ga: Äaln go ti koo. Äaln go ti koo.

¹⁵Pilad raw joñ ree maga äil ngaän mo joñ go fehe, aà raw äo' Barabas le go ne hara, blam sen aà raw waçaçge ga jwag Yeso, raw haçge äe go ga aà mo äaln go ti koo.

Sode feg wo ti Yeso

(Ko äil Mat. 27.27-31; Jañ 19.2-3)

¹⁶Soden raw wo age de Yeso äi tiñ mani wañ no, soden wo äuy raw wo yiñ ti äe go cweçeç.

¹⁷AÀ raw wo laa oçoçbe ma deseçeç ne Yeso ti, raw wo taçaç klañ hoçoçre, kañ wo ne hen ti.

¹⁸Blam sen wosela äuy raw hee jag ne hen ga: Wuur hee jag mo Wañ jar Jwif.

¹⁹AÀ raw wo mbar ge äe de graw ti, tuf wo saçaçre ne hen nene, raw wo lag koyoçgre gesiñ pel äe bag bii äe dog a saara de togoëge äe nono.

²⁰De maga aà mbuë wo fo äe go mbuë mono, aà raw wo naa oçoçbe ma deseçeçn go ne hen ti, fer wo le lag oçoçbe ma äen wo ne hen ti. Blam sen saara raw wo laage go de äe siigi ma woge äalge äe ti koo.

A äal Yeso go ti koo so

(Ko äil Mat. 27.32-44; Lug 23.26-43; Jañ 19.17-27)

²¹Blo je Siren po, aè èen ga Simoñ, diñ pan Aleksaänder wo de Rufus, hay le äi pay äe, raw heege see äaara ni. Soden raw wo bagge äe de wañ ga aà mo mañ koo maga aè de woge äal Yeso go ti äe wo.

²²AÀ raw wo woge de Yeso ti ngeel maga aè èen ga Golgota, wer äe ga ngeel Hm Ti.

²³AÀ raw wo haç yii ne hen de tay nen de sañgu maga aè èen ga mir, Yeso laa dage äe gaè.

²⁴Blam sen aà raw wo äalge äe go ti koo no, raw wo äes oçoçbe äen go de naage waçywaale ma koge ga wose ren yoo saara la.

²⁵De maga aà wo de äalge äe go ti koo ma äal jarn mo lag, wur hay de moëay bii piiri.

²⁶AÀ raw wo yer waçaçre maga aà baan wo ti äe go ciñ ga: Blo sen la diñ Wañ jar Jwif wo.

²⁷AÀ raw wo äal jar leë faage wo ti jeñ Yeso ni äog lay, boñ ti äaäñ war äe, lan ti äaäñ guur äe lay.

[²⁸Ree sen raw le' ge go ti jag waçaçre maga hay go de yerge mono. Yergen de waçaç ge ga: AÀ go de kee ge yoo jar joñ älagge wo.]

²⁹Jar maga heer wo ti faage ni, glad wo ti äaara, ëar wo Yeso ga: Ndo blo je se maga mbug tiñ Baan go, fer boo ma tigriñ nen siili swa' no,

³⁰yaçaç see äo go de see äo sog ne. Èii le go gesiñ men koo ma äal jarn le go sog ne.

³¹Blam sen, wañre jar ma sië jagn wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa feg wo ti äe dosen no lay, waçë wo ga: A yaçë jar ma baa po wo go, day äen aà kaçaç ma yaçaç see äe go de see äe gaa ane?

³²Daga Kris, Wañ jar Israyel, mo èii le go gesiñ mo men koo ma äal jarn le go so! AÀ èii we le go, ni wuur haç äil wuur go ne hene. Jar maga wo de äalge ti jeñ äe la, ëarn wo lay.

Yeso hu go so

(Ko äil Mat. 27.45-56; Lug 23.44-49; Jañ 19.28-30)

³³Wur wo joñ ge èeger mono, suñgu raw äo'ge go ti sir krub äuy, haçaç wo dayge go de wur maga firi ma de law wo go de kos age go liñ mono.

³⁴De wur sen mono, Yeso raw ngar jag go jag ciñ kloñ ga: Eloyi, Eloyi, lamma sabagtani. Wer äe ga: Baa äi no, Baa äi no, ndo tob me go le la?

³⁵Jar po yoo jar maga hay wo ni, raw wo laa waçaçre sen mokay, kal wo waçaçge ga: Co' wee sug äay äa, aà de ëe Eli.

³⁶Boñ yoo äaara raw ur ëee hee fen kor haçn nen feneger, raw äe' ge äe jag graw, raw coñ ge äe wo ne Yeso ga aà mo jo ne, jar raw wo waçaç ge ga: Men wee eñ äa. Naa kon wee äa, ti ga Eli nduu yañ le budgi äe go jag koo laybla' no.

³⁷Yeso raw ngar jag de haçaç debañ, blam sen eegre äe raw hooge go.

³⁸Oçoçbe maga hay de caa nen tiñ Baan raw ngar äil go äoge, le ciñ ka' haçaç go gesiñ ta'a.

³⁹Je kluu soden hay de oole pel Yeso, aà wo koge ga Yeso hoo eegre we go mokay, aà raw waçaç ge ga: Kidolgi blo sen hay diñ Weel Baa mbe.

⁴⁰Naare po hay yañ wo ko nen le go werday lag lay. Mari ma Magdala, Mari man Jag ma klee wo de Joses, la diñ Salome wo yoo äaara ni lay.

⁴¹Aà hay mañ wo blam Yeso le, joñ peelee ne hen le Galile. Naare po ma tigriñ wo ngaäa maga aà hay ëii wo le de kaçaçra Jerusalem wo ni pa.

AÈ äo' Yeso äi tu so

(Ko äil Mat. 27.57-61; Lug 23.50-56; Jañ 19.38-42)

⁴²Wur wo go coñge mono, wur se de lawn diñ wur maga jar 'wuçy wo see äaara go, tañgu maga wur iggin tiñi wer mono,

⁴³Josef ma Arimate raw age. Aà hay diñ je ma yoo jar äoë faare waçaçre ma yoo jar Jwif wo, jar hoo sug ti äe lay. Aà hay gor wur twaywañ mani Baan lay. Aà raw coä nen see äe coä, raw woge see Pilad wii huli Yeso.

⁴⁴Pilad raw ngelge debañ ti maga aà wo laage ga Yeso hu we go yaw mono. Aà raw ëe je kluu soden wo le, raw wiigi äe ga Yeso hu go na keäaa haçaç yawla.

⁴⁵Blam maga je kluu soden wo ferge ne hen ga aà hu we go mokay, aà raw haç faage ne Josef ga aà mo mañ mbe huli Yeso.

⁴⁶Josef raw yee oçoçbe ma depuy, raw naa huli Yeso le go gesiñ jag koo ma äal jar no, raw kuugi äe de oçoçbe ma depuy no, raw äo' ge äe äi tu huli maga de clo'ge ti huuli. Blam sen aà raw legaë huuli ma kluu le ma teçg jag tu no.

⁴⁷Mari ma Magdala wo de Mari man Joses wo le de lagge lag ko ngeel maga aè äo'n ni mo lay.

MARK 16

Yeso fer go kal ge ciñ tenen

(Ko äil Mat. 28.1-8; Lug 24.1-12; Jañ 20.1-10)

¹De ngar ngeel maga wur de le' ge go gesiñ ga wur Saban taw go de sen mono, Mari ma Magdala wo de Mari man Jag, wo degee Salome raw wo yee trusa ma woge kagge ne huli Yeso ti.

²De jag toñ crum wur dimasi, de maga wur le de kalge mono, aà raw wo rawge ti tipaale no.

³AÀ riñ wo kaçaçra ga: Wose lagad ge huuli ma jag tun go ne naa wara so la?

⁴AÀ wo wo ko nen äaara wo mokay, nen äaara raw ko huuli ma kluu maga hay jag tun go de lagadge ti jeñ ti'i.

⁵AÀ raw wo laage äi tu no, raw wo ko weejoçoç po de hayle ti äañ war ye' de oçoçbe ti depuy, heçeçne raw joñ rage debañ.

⁶AÀ raw riñ rage ga: Joñ wee heçeçne wa. Ndi de koge ga nday kië Yeso ma Nasared, je maga aè hay äaln go ciñ ti koo mono, aà fer we go birgi, aà bay la wa so. Ko wee nen äay, ngeel maga aè hay äo'n la ni mo ta' no.

⁷Patala see wee siigi äe ne jar ma wer äen wo, siin wee go ne Piyer pah ga aà raw wo wo pel äay Galile, nday wo yañ ko nen äe go ni, dog aà hay riñ wee nono.

⁸AÀ raw wo laage go, kal wo dañ ge de ëeere, men wo tipaalen go, werga see äaara daë ra do heçeçne debañ, laa wo waçaç waçaçre ne jobo gaa has werga heçeçne joñ ra debañe.

Yeso naa nen see äe ne Mari ma Magdala

(Ko äil Mat. 28.9-10; Jañ 20.11-18)

[⁹De jag toñ crum, wur dimasi, blam maga Yeso fer go birgi mono, aà raw naa nen see äe tañgu diñ ne Mari ma Magdala, diñ waçy se maga Yeso hay nii soçoçre wo go ne hen ti renam mono.

¹⁰AÀ kal rawge siigi äe ne kaçaçre Yeso maga hay wo seege wer äe mono. AÀ wo da' rage go de hrag see ti ro lagge.

¹¹AÀ wo wo laa waçaçre maga waçyn waçaç ga Yeso bir we go, se kon we mokay, aà laa wo yaçaç waçaçre äen gaè.

Yeso naa nen see äe ne jar ma wer äe wo äoge

(Ko äil Lug 24.13-35)

¹²Blam sen jar po wo yoo jar ma wer äen wo äog raw wo rañge, Yeso raw naa nen see äe ne hara nen sara pa.

¹³AÀ raw wo le ferge siigi äe ne jar lan wo, aà laa wo yaçaç waçaçre sen gaa äuy pa.

Yeso naa nen see äe ne jar ma wer äe ma hwal ti boñn wo

(Ko äil Mat. 28.16-20; Lug 24.36-49; Jañ 20.19-23; Joñ 1.6-8)

¹⁴Blam sen äuy, Yeso fer naa nen see äe ne jar ma wer äe ma hwal ti boñ wo de maga àà lag wo reege mono. Yeso raw ruu rage ti debay haçge see äaara ne hen no, de higgi jiili äaara maga àà hig wo go debañ ga laa wo yaçaç waçaçre jar maga kon wo go de birgi tenen, saara laa yaçaç ge äe gaa mono.

¹⁵AÀ raw riñ rage ga: See wee rañ jar ma ti tamsir wo go krub äuy, sië wee Waçaçre ma de Coçoçren go ne wer jar wo äuy.

¹⁶Je maga yaçaç waçaçre sen we, day aè joñ batem äe we go no, je sen da' ge peçeçge yañ. AÀma je maga yaçaç waçaçre äin we gaa no, àà da' ge bone.

¹⁷Co' wee sug waçaçre feçeçre mbuëgi maga jar ma de yaçaç waçaçre äin joñ ge wo ra mokay no. AÀ nië gi wo soçoçre wo go de ëe ge ëu äi, àà waçë ge wo jag ma defay yañ,

¹⁸aà hoor wo cwe yañ de do äaara, àà mo joo ba wo guurkoo ma ijd see, sen äuy kaçaç ma joñ rage de mopo gaa has. AÀ kañ ge wo do ne jar ceege wo ti, jar sen peçë ge wo go lay.

Yeso fer ciñ se Baa

(Ko äil Lug 24.50-53; Joñ 1.9-11)

¹⁹Blam maga Yeso Wañkluu wo fer waçaçre sen go ne hara fer fer mono, àà raw urgi wo go ciñ, wo hayge ti äaã war Baa.

²⁰Jar ma wer äen raw wo rawge sië Waçaçre ma de Coçoçren go ti ngeel äuy. Yeso Wañkluu kay ra joñ joñre se no, kañ nen jar go ga siigi waçaçre äaaran ti cwaçy äe, wer feçeçre mbuëgi maga de joñge wer waçaçre äaaran wo mono.]

LUG

LUG 1

Tijji gi wer waçaçre no

- ¹Tewfil, jar po debañ laa wo yer ree maga hay joñ wo ti yoo naa la mono.
- ²Aà yer wo diñ waçaçre maga aà laë ra wo jag jar maga ko wo ree sen le ti tijji gi wer äe le äaa mono, jar sen wo diñ jar sië waçaçre sen go de see äaara lay.
- ³Day ndi Lug patalam lay no, aà raw wooge nen äi, ndi raw kië wer feçeçre maga hay joñ wo mo deñ le ti tijji gi wer äe le haçaç, maga ndi mo yer waçaçre sen wo wo jag kaçaçra ne ndo je ma de ra ëun lay.
- ⁴Ndi joñ do sen, maga ndo mo fer ko cwaçy hadge maga ndo hay had ra go mono.

Je peelee Baa go de waçaç ge ga Jañ ma joñ batem jar biñ gi yañ

- ⁵Ti kal maga Herod hay diñ wañ Jude, je sië jag po yañ ni, ëu äe ga Sakari, aà ti äijini mani Abiya no, waçy äe Elisabed ti äijini mani Aëron je kluu ma sië jagn lay.
- ⁶Aà wo äog äuy see wo wer waçaçre Baa wo de keëeg keëeg waçaçre maga Baa waçë ra ti ngeel äe de deele.
- ⁷Ama weel äaara bay wa, werga Elisabed hay go de gedge, aà hay wo go de taçaçrebe äog äuy lay.
- ⁸Day ti wurpo, Sakari raw kalge joñ feçeçre sië jag ne Baa, werga aà de kiigi le wur sen diñ ti äaara.
- ⁹Day wer hadge äaara jar sië jag mo so no, do raw le' ge ti äe maga aà mo kal roë gumgum ne Baa Wañkluu äi tiñ äen diñ se.
- ¹⁰Ngaäa jar wo le go de lagge siigi tos Baa de maga aà de roë gumgum mono.
- ¹¹Je peelee Baa raw naa nen see äe ne Sakari de oo le nen ti äaäñ war ngeel maga aà roë gumgum ni deñe.
- ¹²Sakari wo ko ge äe no kay, nenterse äe raw dañ ge äe go, heçeçne raw joñge äe debañ.
- ¹³Ama je peelee Baa raw riñgi äe ga: Joñ heçeçne wa Sakari, Baa laa ro äon we, waçy äo Elisabed biñ weel yañ mo, ni ndo kañ ëu äe ga Jañ.
- ¹⁴Äil äo joñ ge yañ go feh so, jar debañ joñ ge wo äil yañ go wur biñ gi äe feh lay.
- ¹⁵Werga aà joñ ge yañ diñ jobo ma de ra ëu nen Baa Wañkluu debañ. Aà jo ge yii ga: hayba fen jo ge ma de jii gi dra' aà joo ga: aà ba äil yañ le go de Nenterse ma bay ëage de maga aà biñ le go mokay tu no.
- ¹⁶Aà fer yañ kañ weere Israyel wo debañ se Baa Wañkluu äaara no.

¹⁷AÀ see ge yañ wo go pel äe de eiggi wo de eegre mani Eli no, ma ferge tay jag paçaçre weeren wo de weere äaaran wo no, ma ferge kañ jar maga bay wo yaçaç jag Baa wa yañ seege ti faage Baa de deele ma kne' jar tebere wo go ne Baa Wañkluu no.

¹⁸Sakari raw riñ je peelee Baa ga: Day ndi ko ge se may ga waçaçre äon cwaçy ne? Werga ndi go de taçaçbe, waçy äin go de taçaçbe lay mono.

¹⁹Je peelen raw riñgi äe ga: Ndi diñ Gabriyel ma de oo le pel Baa no, aà äo' me le riñ moge ga ndi mo aà de Waçaçre ma de Coçoçren mokay mo.

²⁰Day ndo laa yaçaç waçaçre äi maga wo ge joñ ge ti ngeel äe dogä äil Baa dan no, ndo laa yaçaç ge äe gaè. Wersen ndo kol ge go mbululum, ndo kaçaç ma waçaç waçaçre ge ga: haçaç go ti wur maga ree sen wo go joñ ge äa.

²¹De sen ni, jar ma ti jag Baa raw wo lagge gor Sakari de ngris gi, do maga aà ig le äi tiñ Baa ni debañ mono.

²²AÀ wo le go kal ge jag äe laa waçaç waçaçre ne hara ga, jar raw mbaara ko ge tu ga aà yañ le de ko mopo äi tiñ Baa le ni. AÀ raw waè ge ne hara diñ do, gwa' mbe mbululum caw so.

²³Sakari wo taw naw joñre äe ma äi tiñ Baan go, aà raw ferge liñ ni äe.

²⁴Naw wo na ge blam sen mbag, waçy äe Elisabed raw mañ äiili, aà raw yoñ see äe few dwee, blam sen aà raw waçaç ge ga:

²⁵Wañkluu woo me we so, aà mañ soçoçre we go me ti yoo jar so.

Je peelee Baa ga aà biñ Yeso yañ

²⁶Nen few äiili Elisabed ma de hiira'n, Baa raw äo' je peelee äe Gabriyel le Nasared ti prog po äi sir Galile,

²⁷se may tigli po de yaçaç ge ne jobo aè èen ga Josefe, ti äiñi ni mani Dafid lay, èu may tiglin ga Mari.

²⁸Je peelen raw kalge wo liñ ni may no, raw riñgi äe wo ga: Waare yañ wo seege ni äo lay Mari, ndo may maga Baa de woo moge no, Baa Wañkluu yañ de äaw ndo do äe.

²⁹Waçaçre sen raw caa heçeçne ne Mari debañ lay, aà raw waçaç ge de äil äe ga: äa wer waçaçre sen mokay gahaçy äa.

³⁰Je peelen raw riñgi äe ga: Joñ heçeçne wa, Mari, ma äo Baa go de woo moge.

³¹Ndo mañ ge äiili yañ, ndo biñ weel yañe, ni ndo kañ ge èu äe ga Yeso.

³²Werga aà joñ ge diñ jobo ma de ra èu debañ, day Baa Wañkluu ma ciñ èen ge yañ ga weel äe. Baa Wañkluu hay ne yañ wañ do moo äe Dafid nono,

³³hay ne ge wañ jar Israyel wo ma tum.

³⁴Mari raw riñ je peelen ga: Fen sen joñ ge joñ ge ga ndi bay de ko je twar wa ne?

³⁵Je peelee Baa raw ga: Nenterse ma bay ëage a ge ti äo, eegre Baa ma ciñ kuä ge nencee yañ mo ti. Wersen weel maga ndo biñ gi, aè ëen ge ga weel Baa, aà joñ ge bay ëage.

³⁶Co' sug äo kaw äo Elisabed de taçaçbe äen äuy, aà mañ äiili we, aà hay ëe ge äe ga waçy de ged ge, day few äe ba patala hiira' yaw.

³⁷Werga mo ma eçg Baa bay wa.

³⁸Mari raw waçaç ge ga: Ndi diñ gebe Baa Wañkluu, aà mo joñ mbe see äi dogando waçaç nono. Je peelee Baa raw men ge äe, kal rawge mbe so.

Mari wo ko Elisabed

³⁹De sen ni tuseñ, Mari kal rawge deparday äi leege ma ti huulin wo wo ti prog Jude.

⁴⁰Aà raw kalge liñ ni Sakari, raw hee jag wo ne Elisabed.

⁴¹Elisabed wo laa hee ge jag Marin mokay tu no, mbarga ma äil äen raw mañ ge ne hen äil señ, Nenterse ma bay ëage raw ba äil Elisabed go,

⁴²aà raw ngar jag de eegre ga: Baa woo mo we go dañ naare lan wo äuy, de woo weel äo maga ndo day biñ gi äe go mo lay,

⁴³ndi diñ wose lay ga man Wañkluu aà ni äi lay la.

⁴⁴Co' sug äo, de maga ndo hee jag le me mokay mbarga ma äil äin raw joñ äil go feh, aà raw fiñ gi ne ndi äil huëug huëug gi.

⁴⁵Ndo woo we werga ndo yaçaç waçaçre maga Baa Wañkluu waçaç mo ga aà mo joñ mbe go mono.

Mari 'waa siñ

⁴⁶Mari raw ga: Ndi togoë Baa de jiili äi äuy aà nen äi diñ Wañ ma Kluu no.

⁴⁷Day äil äi raw joñge go patala feh wer Baa je yaçaç mege no,

⁴⁸Äil äe da, aà raw woo mege maygebe äe maga ndi bay kee see äi ga riñ ga ndi wa mono. Wersen jar tebere maga joñ ge wo wo pel mo äuy, waçë ge wo yañ ti äi ga ndi diñ waçy maga Baa de woo mege no.

⁴⁹Werga Baa ma de eegren joñ me de el debañ. Aà diñ Baa ma bay ëage.

⁵⁰Aà ko decoo jar maga Hoo wo sug ti äe yañ wo haçaç tum.

⁵¹Aà de eegre ma äoë jag joñre äen wo go de do äe. Aà dus ge jar maga keeë wo see äaara de ëiggi äaara ga riñ ga saara yañ wo wo go.

⁵²Aà srog wañren wo yañ go ti paale äaaran wo, aà haç ge ngeel hay le ma de woren wo yañ go ne jar maga ko wo see äaara depeçeçe mono.

⁵³Aà raw haç feçeçe ge ne jar maga koñne hay cee rage debañ mono. Raw nii jar ma de hurman wo wo go do koëe.

⁵⁴Waçaçe maga aà hay riñ moore naa wo ga se woo ra yañ, aà yoçoç ti äe go ga: wersen aà raw age kay jar Israyel weere joçoçe äen wo.

⁵⁵Aà raw naa nen see äe go ko decoo Abraham wo de wer mani äen wo ma tum Do ga aà hay waçaç no so no.

⁵⁶Mari raw ig gi le se Elisabed ni nen few swa'a, blam sen aà raw ferge le liñ.

Biñ gi Jañ ma joñ batem jar no

⁵⁷Few äiñ gi Elisabed wo go baa jag mokay, aà raw biñ weele.

⁵⁸Jar leege Elisabed wo de kawre äe, wo wo laa ge ga Baa Wañkluu woo ne we debañ do sen no mono, äil äaara raw joñge go feh lay.

⁵⁹Weeln wo joñ naw renam aà raw wo age de äe caa gersele, aà hay da wo ga saara mo kañ ëu äe de pan äe Sakari.

⁶⁰Ama man äe raw waçaç ge ga: Bay wa, aè ëen ga Jañ.

⁶¹Aà raw wo waçaç ge ga: Jobo bay boñ ti äiñ ni mani äon ga aè ëen ga Jañ wa mo la.

⁶²Aà raw wo wii pan äe wo de waë dog aà da ga kañ ëu weel äen gahaçyla.

⁶³Sakari raw wiigi ga: mañ koo ma de ceë ge kamram le ne se, kal yer ëu äe ga Jañ. Aà raw wo ngrisgi äuy.

⁶⁴Ni tuseñ jag Sakari kal wal ge go waçaç waçaçe tigriñ pa so, aà raw togoë Baa de geçeçe äe ciñ kloñ.

⁶⁵Heçeçe raw caa jar leege äen wo äuy, aà raw sië waçaçe sen mokay wo go äi leege ma ti huuli ma äi sir Jude wo äuy.

⁶⁶Jar maga laë wo waçaçe sen mo äuy, raw wo lagge eig wer äe wië wo de äil äaara ga: Weel sen mokay kol ge diñ may la? Nenterse ma bay ëag mani Wañkluu de ëaw ge äe kidolgi mono.

Waçaçe maga Baa haçn hen jage

⁶⁷Äil Sakari pan weeln raw bagge go de Nenterse ma bay ëage, se raw ndar nen waçaçe wo go do kay nono ga:

⁶⁸Naa mo togoë Baa Wañkluu maga jar Israyel goñ wo mono, Werga aà nduu we kay jar äen wo, aà aà yaçaç rage go lay.

⁶⁹AÀ naa nen je yaçë jar ma de eegre debañ we ne naa, Ti äiïjini mani Dafid weejoçoç äe no.

⁷⁰AÀ diñ fen maga aà hay siin le go äaa jag jar waçë waçaçre äen wo, jar äe ma bay ëagn wo.

⁷¹Fen maga aà hay riñ naa ga se yaçaç naa yañ go do jar hee naa wo, Se yaçaç naa yañ go do jar maga bay wo ko naa nen wa mo äuy lay.

⁷²Baa hay riñ moore naa wo we ga se naa nen se se yañ ne hara je da rage, Day aà fer we ëig ti barge äe sen so.

⁷³Werga Baa hay haç' go ne moo naa Abraham,

⁷⁴Ga se bud naa yañ go do jar hee naan wo, Ma haç faage ne naa ma togoë ge äe bay heçeçne.

⁷⁵Maga naa mo hay go ma se, de deele pel se Ti naw naa tum tum.

⁷⁶Sakari raw ëe weel äe no, ga: Ma äo ndo weel äi no, aè ëe ge ndo yañ ga je sië waçaçre ma jag Baa ma ciñ go, Werga ndo see ge yañ pel Baa Wañkluun ma kne' faage äen go hene,

⁷⁷Ndo kañ nen jar äen wo yañ ti äe ga aà yaçaç ra yañ go, Ndo kañ nen äaara yañ ga aà men ëig ree älagge äaaran yañ wo go ne hara ti.

⁷⁸Werga Baa maga naa goñ ne aà da jare, aà joñ jar de el de el debañ, AÀ ler ge ngeel yañ le ne naa ti ciñ do wur maga le' kal ge le nono.

⁷⁹Day ler ngeel yañ go ne jar ma nen suñgun wo ti, ler ngeel yañ go ne jar ma joñ heçeçne huli wo ti lay, AÀ koë äaale naa yañ ti faage jam.

⁸⁰Weeln raw geçeç ge go, raw joñge de ko ree ti ëiggi äe debañ. AÀ raw hayge wo go ti puuli, haçaç wo go naa nen see äe ne jar Israyel wo wurpo nen poëag deñe.

LUG 2

Biñgi Yeso

(Ko äil Mat. 1.18-25)

¹Le de ngar ngeel maga aè biñ Jañ mokay, Sesar Oguste wañ Rom ma kluu raw haç waçaçre le ga kee jar ma äi sir maga Rom de waçaç ree äe mo äuy no.

²Kee ge sen diñ kee ge ma tañgu no, ti kal sen Kriniyus diñ wañ sir ma Siri no.

³Jar äuy raw wo raw ge yer ëu äaara, wosela äi leege äe äi leege äe.

⁴Josef raw urgi le äi leege Nasared ma ti prog Galile, kal rawge äi sir Jude äi leege maga Dafid wañ biñ ni mono, aè ëen ga Betlehem, werga aà ti äiïjini mani Dafidn no.

⁵AÀ raw wo yer ëu äaara de Mari maga aà hay yaçaç ne go mono, aà go de de' ge nen biñ gi.

⁶AÀ wo le ni lag ëa mokay, wur biñ gi äe raw age.

⁷AÀ raw biñ jag mbarga äen go mokay, aà raw kuu gi äe de oçoçben raw äo' ge äe ti ngeel lag hoo ne horog wo, werga aà da' wo ngeel suuli äi tiñ waaren ni gaè.

Je peelee Baa aà wo se jar koë saçaçren wo

⁸Jar koë saçaçre yañ wo äi sir sen de lagge ti puuli koë saçaçre äaaran wo de suñ.

⁹Je peelee Wañkluu raw naa nen see äe ne hara, wore Baa Wañkluu raw ler ngeel go ne hara ti, aà raw wo joñ heçeçne debaň.

¹⁰Je peelee Wañkluu raw riñ rage ga: Joñ wee heçeçne wa, co' wee sug äay, ndi aà de Waçaçre ma de Coçoçre ne nday, maga joñ ge äil yañ go ne jar feh äuy debaň.

¹¹Je yaçaç jar go biñ we ne naa wara äi leege mani Dafidn la, aà diñ Kris, aà diñ Wañkluu.

¹²Co' wee sug äay, nday wo yañ da' weel fur de kuu gi de oçoçbe de äo' ge ti ngeel lag hoo ne horog wo ti'i.

¹³Ni tuseñ jar peelee Baa raw wo age le ciñ se lan ni ngaäa debaň pa, aà raw wo 'waa siñ togoë Baa ga:

¹⁴Naa togoë Baa ma ciñ no, AÀ haç jam we ne jar maga aà da rage gesiñ la mono.

Jar koë saçaçren raw wo Betlehem

¹⁵Jar peelee Baa raw wo men rage, raw wo ferge ciñ, jar koë saçaçren raw wo riñ kaçaçra ga: naa see wee Betlehem, da ga naa mo wo ko fen maga joñ wo ni, ga Baa Wañkluu riñ naa wo ti äe mono.

¹⁶AÀ raw wo raw ge deparday, wo wo da' Mari wo de Josef wo de mbargan de äo' ge ti ngeel lag hoo ne horog wo ti'i.

¹⁷AÀ wo wo ko ge äe mokay, aà raw wo riñ jar de waçaçre maga je peelee Baa hay riñ ra de äe ti weeln mono.

¹⁸Jar maga laa wo waçaçre sen mo äuy, raw wo ngrisgi wer waçaçre maga jar koë saçaçren riñ ra wo de äe mono.

¹⁹Ama ma Mari raw ëaw waçaçre sen äuy ti äe, eig wer waçaçre sen jiili äe tum lay.

²⁰Blam sen jar koë saçaçren raw mbaara ferge so, raw wo 'waa siñ togoë Baa go äil feh wer waçaçre maga aà laa ne wo, aà kon wo mo äuy lay, waçaçre sen do maga je peelee Baa hay riñ ra nono.

AÀ kañ ëu Yeso

²¹Wo day ge ti wur siili ma de nenma'n mokay, àà raw wo raw ge caa äiĩni weel no, raw wo kañ ëu ne hen ga Yeso, diñ ëu maga je peelee Baa hay kañ de maga ni man äe hay bay mañ äiili äe ëa mono.

AÀ wo de Yeso äi tiñ Baa

²²Naw maga Josef wo de Mari façaç wo see äaara go wer jag liñgi wo go baa jag mokay, àà raw wo raw ge de Yeso Jerusalem äi tiñ Baa kañ nen Baa Wañkluu ti äe.

²³Werga àà go de yerge äe äi kefder Baa ga: Wosela maga biñ wee twar we tañgu, àà mo haç sen go ne Baa Wañkluu.

²⁴AÀ raw wo haç feçeçre sië jag ne Baa dog a waçaçre Baa waçaç nono, Kurgudu äog noga weere kurgudu ma liñ äoge.

²⁵Blo po yañ Jerusalem ni ëu äe ga Simeyoñ, je sen see wer waçaçre Baa de deele, hoo sug ti Baa debañ lay. Nenterse ma bay ëage de ëaw ge äe do äe, se le äaa tum gor naw a ge je maga Baa äo'n ge le yaçaç jar Israyeln wo go mono.

²⁶Nenterse ma bay ëage hay riñ Simeyoñ go tañgu ga àà hu go bay ko Mesi maga Baa Wañkluu äo'n ge le mo ga hase.

²⁷Nenterse raw nduugi de Simeyoñ äi tiñ Baa. De ngar ngeel maga pan Yeso wo de man äe wo wo a ge de weel äaara ma kleen joñ ge do maga waçaçre Baa wii no mo lay,

²⁸Simeyoñ raw mañ weeln do äe, raw joñ suse' ne Baa, kal ga:

²⁹Wañ äi no, waçaçre äo maga ndo hay waçaç me le' jag we go patala so. Men weejoçoç äon mbo hu gi jam so.

³⁰Werga ndi ko je yaçaç jar go äo maga ndo äo'n le we de nen äi so,

³¹je maga ndo mañ ne go ma yaçaç jar äuy mono.

³²AÀ diñ je maga àà ler ngeel go ga wer jar äuy mo ko wo ndo. AÀ diñ je maga grag ge weere Israyel jar äon wo de wore debañ mo so no.

Simeyoñ sii waçaçre

³³Pan äe wo de man äe raw wo ngrisgi ti maga Simeyoñ riñ ti weeln do sen mono.

³⁴Simeyoñ raw kañ bosa' ne hara ti, raw riñ Mari man weeln ga: Ko nen äo, Baa mañ weeln mokay ma bas jar po wo go debañ, ma yaçaç jar Israyel po wo go debañ lay. AÀ diñ je maga jar ko joñre Baa see äe, day jar raw yañ ngiñ gi äe de faare.

³⁵AÀ ndar nen eig gi maga jar yoñ wo jiili äaara yañ go tinoo poëage. Ma äon mo lay no, jiili äo cee mo yañ ti ree maga da' ge ndo mono, dog a àà äe' mo de moslam nono.

Ane waçy ma ndar nen waçaçre Baa go

36 Waçy ma ndar nen waçaçre Baa go yañ ni ëu äe ga Ane, may ma Fanweel, ti äijï;ni mani Aser. AÀ go de taçaçbe debaň. AÀ joň kiňgi wer war äe renam.

37 Blam sen aà raw gwa' ge go dwuri, ti wur sen kiňgi äe go de baa jag do nenma' ti naa, aà bay men tiň Baa go wa, wo mbe tum tum goň Baa de suň de ceege lay, heçë bii lay tos lay.

38 AÀ raw age le de ngar ngeel sen ni lay, raw joň suse' ne Baa, raw sii waçaçre weeln ne jar maga wo de gor ge ga Baa aà yañ yaçaç jar Jerusalem wo go mo lay.

Yeso fer wo le Nasared

39 Pan Yeso wo de man äe wo wo taw joňre feçeçren go ma ti jag liňgin go mokay raw wo ferge le de äe Galile äi leege äaara Nasared.

40 Weeln raw geçeç ge go, kol de eegre, joň de ko ree debaň lay, Baa raw woo ge äe.

Kiňgi Yeso hwal ti äog ga aà kal woge äi tiň Baa

41 Pan Yeso wo de man äe wo wo Jerusalem ti few Pag ti kiňgi tum.

42 Kiňgi Yeso wo joň ge go hwal ti äog mokay, aà raw wo raw ge ti few Pag dog aà wo wo tum no pa.

43 Few sen wo go taw ge mokay, aà raw wo ferge le. Yeso raw gwa' ge le go Jerusalem, pan äe wo de man äe kon wo gaè.

44 AÀ hay wo äaaran ga aà yañ ba yoo jar maga saara sii le seege wer kaçaçra mo äuy no. AÀ raw wo kië gi äe yoo kaçaçre äaaran wo de kawre äaaran wo.

45 Ama aà laa wo da' ge äe ga: aà raw wo ferge le kië gi äe Jerusalem.

46 AÀ sii wo kië gi äe swa' blam sen aà raw wo da' ge äe äi tiň Baa de hayle yoo jar ma de ko wer waçaçre bag ge keëeg keëeg wo ye' co' sug waçaçre äaara, wië jag äaara lay.

47 Jar maga wo de laa waçaçre äen mo äuy raw wo ngrisgi wer koge ree äen wo de ferge waçaçre äe no.

48 Man äe wo de pan äe wo wo ko ge äe mokay, aà raw wo ngrisgi, man äe raw riňgi äe ga: Hih, na'aç, ndo joň wuur no ma' le la? Ko wuur go de caa jiili de pan äo mo lag kië moge ëa la.

49 Yeso raw riň rage ga: Nday kië me gahaçyne? Nday bay de koge ga ndi joň ba de hay ge äil tiň mani Pan äin wa yawla?

50 Ama aà laa wo wer waçaçre maga aà riň ra de äe mo ga,

51 Yeso kal ferge mbe le wer äaara Nasared so, yaçaç jag äaara lay. Man äe raw ëaw waçaçre sen äuy äil äe, ëig wer äe ti äe lay.

⁵²Yeso raw yaë wer ko ree wo pel ni debañ, geçeç debañ lay, co jag Baa, co jag jar tebere wo lay.

LUG 3

Jañ ma joñ batem jar sii waçaçre

(Ko äil Mat. 3.1-12; Mark 1.1-8; Jañ 1.19-28)

¹Nen kiñgi ma hwal ti dwee ti kal sen Tiber Sesar diñ wañ ma kluu äuy no, Poñse Pilad diñ wañ ma Jude, Herod diñ wañ Galile, hen äe Filip diñ wañ sir Iture wo de Trakonit, Lisaniyas diñ wañ Abilen.

²Ane wo de Kayf wo diñ wañre ma sië jag, Baa raw haç waçaçre äen ne Jañ je ni Sakarin jag ti puuli.

³Jañ raw tiji; wer rañ progre ma ti jeñ Jurdeñ wo äuy. AÀ hay go sii waçaçre ti batem äodge jag no, maga jar mo da' wo fuggi äil ti älagge äaaran wo.

⁴Do waçaçre maga Esay yer go äi kefder äen nono ga: Je tabay yañ le 'waa äay äil puuli ga: Kne' blam faage Wañkluun go, Raë faage ma kleeren wo go ne hen de deelee äeger äegere.

⁵Reb porn wo go äuy, mbug huulin wo go gesiñ äuy, Eëb faage ma de dijë gin wo go äuy de deelee äeger äegere, Kne' faage ma de älaggen wo go äuy de el de ele.

⁶Blam sen ni jar äuy ko yañ ga Baa yaçaç naa go no kay. Ree sen raw le' ge go ti jag äe so.

⁷Jar debañ raw wo age se Jañ ga aà mo joñ batem saara go. Jañ raw riñ rage ga: Nday weere cwen wo no, wose riñ wee ga nday dañ bon maga Baa joñ wee ge de äe yañ go la?

⁸Joñ wee joñre maga jar mo ko see äe ga nday coo eiggi äay ma de älaggen we de deelee tigriñ, waçë wee de äil äay diñ ga Abraham diñ pan äay na eçeç la wa, ndi riñ nday ga Baa de kaçaçge ma kol weere ne Abraham de huuli ma lag wo no.

⁹AÀ yañ go de kne' klaän patala ma car kooren wo go ti kaçaçge äaara ta' ta'a. Wersen koore maga bay wo le' ge de el wa, aà car rage go, aà lag rage go ti wuu.

¹⁰Jar ngaäa raw wo riñ gi äe ga: Day wuur mo joñ joñ ge la?

¹¹AÀ raw fer waçaçre ne hara ga: Je maga yañ de oçoçbe do äog, mo haç go boñ ne je maga äe bay wa mono. Je maga yañ de fen reege do mo äes wo de je maga äe bay wa mo lay.

¹²Jar tar se raw wo age see äe ga aà mo joñ batem saara lay. Saara raw wo ëe Jañ ga: Wañ, wuur mo joñ diñ may lay la?

¹³AÀ raw riñ rage ga: Yaçë wee de dañ maga aà go de ngaä ge mo wa.

¹⁴Sode po raw wo wii gi äe lay ga: Wuur mo joñ may lay la? AÀ raw riñ rage ga: Yaçaç wee solay ma jobo de wañ noga de caa ge waçaçre ne hen se wa hase, yaçe wee diñ solay maga aà poë wee de äe ti joñre äayn wo mo tawa.

¹⁵Jar maga hay wo de lagge ti wur sen gor a ge Mesi, raw wo eig gi de ail äaara ti Jañ ga aà na diñ Mesi so laybla' la.

¹⁶Jañ raw fer waçaçre ne hara äuy ga: Kidolgi ndi joñ batem äay diñ de bii, ama je ma de eegre de dañ mege yañ le a ge, ndi bay go nen maga ndi bud saale taarag äen go dra' wa, je sen joñ ge batem äay yañ diñ de Nenterse ma bay äag de wuu.

¹⁷Haçn fa' ge äen yañ do äe, aà fa' coore äen yañ go, laan go ai boole, ama ma hoolen aà roë ge sen go nen wuu maga hu gaë.

¹⁸Jañ de sië Waçaçre ma de Coçoçren go ne jar mo deñ, aà bag yañ ne jar ni wer sar sar debaň.

¹⁹Blam sen Jañ raw ruu Herod wañ ti maga aà ba Herodiyad waçy hen äe Filip go wer äe, ruun ti älagge mapo wo debaň pa.

²⁰De sen äuy Herod raw joñ älagge ma de haçaç tigriñ pa, raw äo' Jañ ti daňgay.

Jañ joñ batem Yeso go de bii

(Ko ail Mat. 3.13-17; Mark 1.9-11)

²¹De maga jar äuy hay wo go joñ batem mono, aà raw joñ batem Yeso go lay. De maga Yeso hay tosge, jag ngeel ma ciñ raw go bulgi,

²²Nenterse ma bay äag raw sir gi le ne hen ti do kurgudu nono. Geçeçe po raw waçaç ree le ciñ ga: Ndo diñ weel dage ai no, ndo nen ai de el debaň.

Moore Yeso Kris wo

(Ko ail Mat. 1.1-17)

²³Kiñgi Yeso wo day ge do swa'a, aà raw tiñi wer joñre äe no, jar hay eig gi ti äe ga aà diñ weel ma Josef, Josef weel ma Heli,

²⁴Heli weel ma Matat, Matat weel ma Lefi, Lefi weel ma Melki, Melki weel ma Janay, Janay weel ma Josef,

²⁵Josef weel ma Matatias, Matatias weel ma Amos, Amos weel ma Nahum, Nahum weel ma Esli, Esli weel ma Naggay,

²⁶Naggay weel ma Mat, Mat weel ma Matatias, Matatias weel ma Semayn, Semayn weel ma Joseg, Joseg weel ma Joda,

²⁷Joda weel ma Jowanan, Jowanan weel ma Resa, Resa weel ma Sorobabel, Sorobabel weel ma Salatiyel, Salatiyel weel ma Neeri,

²⁸Neeri weel ma Melki, Melki weel ma Adi, Adi weel ma Kosam, Kosam weel ma Elmadam, Elmadam weel ma Er,

²⁹Er weel ma Yeso, Yeso weel ma Eliyeser, Eliyeser weel ma Jorim, Jorim weel ma Matat, Matat weel ma Lefi,

³⁰Lefi weel ma Simeyoñ, Simeyoñ weel ma Juda, Juda weel ma Josef, Josef weel ma Jonam, Jonam weel ma Eliyakim,

³¹Eliyakim weel ma Meleya, Meleya weel ma Mena, Mena weel ma Matata, Matata weel ma Natan, Natan weel ma Dafid,

³²Dafid weel ma Isayi, Isayi weel ma Obed, Obed weel ma Bos, Bos weel ma Sala, Sala weel ma Naasoñ,

³³Naasoñ weel ma Aminadab, Aminadab weel ma Admiñ, Admiñ weel ma Arni, Arni weel ma Esrom, Esrom weel ma Faares, Faares weel ma Juda,

³⁴Juda weel ma Jakob, Jakob weel ma Isag, Isag weel ma Abraham, Abraham weel ma Tara, Tara weel ma Nakor,

³⁵Nakor weel ma Serug, Serug weel ma Ragaw, Ragaw weel ma Faleg, Faleg weel ma Eber, Eber weel ma Sala,

³⁶Sala weel ma Kaynam, Kaynam weel ma Arfagsad, Arfagsad weel ma Sem, Sem weel ma Nowe, Nowe weel ma Lameg,

³⁷Lameg weel ma Metusala, Metusala weel ma Enog, Enog weel ma Jared, Jared weel ma Malelel, Malelel weel ma Kaynan,

³⁸Kaynan weel ma Enos, Enos weel ma Set, Set weel ma Adam, Adam weel ma Baa.

LUG 4

Manhuli mañ blam Yeso wo jaçë ge äe ti puuli

(Ko äil Mat. 4.1-11; Mark 1.12-13)

¹Nenterse ma bay ëag raw ba äil Yeso go mbañ mbañ, àà le Jurdeñ ni, àà raw ferge le, Nenterse kal rawge de äe wo ti puuli.

²Naw hwal hwal naa Manhuli wo jaçë ge äe ti puuli ni caw. Nen naw se ma hwal hwal naa mo caw àà bay ree mopo wa hase, blam naw ma hwal hwal naa koñne raw cee ge äe.

³Manhuli raw riñgi äe ga: Hayga ndo yañ diñ weel Baa wii huulin mo ti' ga àà mo kol go diñ hole ëa äa.

⁴Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: àà go de yerge ga Je tabay joñ tenen caw diñ wer hole tawa gaè.

⁵Manhuli raw ëii gi de äe ciñ, raw kañ nen äe ti wañre ma ti tamsir wo la äuy,

⁶raw riñgi äe ga: Wañre sen wo de eegre äaaran de horogre äaaran wo mo deñ, ndi Manhuli, ndi haç ra ne ndo, aà hay de haç rage me, day ndi haçn ge ne wosela maga ndi da haçge äe hene.

⁷Wersen hayga ndo le' mondra we me pel, ni aà kol ge wo diñ ma äo äuy.

⁸Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: aà go de yerge ga: Ndo mo leë mondra gesiñ goñ ge diñ Baa Wañkluu, ndo mo tos diñ se boñ.

⁹Manhuli kal raw ge de äe Jerusalem, raw oo ge äe ti tipeçeçge tiñ Baa, raw riñgi äe ga: Hayga ndo yañ diñ weel Baa, le' le gesiñ.

¹⁰Werga aà go de yerge ga: AÀ riñ gi jar peelee äen wo yañ ti äo ga aà mo koë wo ndo.

¹¹AÀ go de yerge äe pa ga: AÀ cegawn wo ndo yañ do äaara maga äaale äo mo ma' ti huuli wa.

¹²Yeso raw riñgi äe ga: AÀ go de waçaç ge äe ga: Jobo mo jaçë Baa Wañkluu wa.

¹³Manhuli wo taw wer jaçëgen go äuy mokay, aà raw men ge äe ni no ma' ëa pa.

Yeso tiji wer joñre diñ äi sir Galile

(Ko äil Mat. 4.12-17; Mark 1.14-15)

¹⁴Yeso raw ferge Galile de kaçaçge de Nenterse debaň, riñ äe raw le'ge wo go äi sirn äuy.

¹⁵AÀ raw had jar äi tiñ tos ge äaaran wo, ti waçaçre hadge sen jarn äuy raw wo kee ge äe ti äe.

Jar Nasared laa wo da waçaçre Yeso ga

(Ko äil Mat. 13.53-58; Mark 6.1-6)

¹⁶Yeso raw ferge Nasared ti ngeel maga aà geçeç ni mono, aà raw kalge äi tiñ tos ge wur Saban doga aà joñ tum nono, aà raw urgi ciñ jañ kefdere.

¹⁷AÀ raw haç kefder mani Esay je ndar nen waçaçre Baa go ne hene. AÀ raw bul kefdern go, raw da' waçaçre de waçaç ge ni ga:

¹⁸Nenterse Wañkluu yañ de ëaw mege do äe. AÀ mañ me go ma sii Waçaçre ma de Coçoçren ne jar coo wo ra, AÀ äo' me le sii waçaçre ne jar ma ti daňgay wo ga aà bud ra we go maga aà mo fer wo liñ, Car nen jar reçwre wo go, Bud jar go jag gebere,

¹⁹siigi ne jar ga kiñgi maga Baa Wañkluu hay riñ ga se aà yañ yaçaç jar äen wo go baa jag we go so.

²⁰Yeso kal kaa kefder no, raw haçge äe ne je ëaw kefder no, kal mbe hay ge gesiñ so. Jar ma äi tiñ tosgen äuy raw wo lagge ko ge äe ëeñrese.

21 Aà raw riñ rage ga: Waçaçre ma de yergen mo ta' la baa jag we go wara do maga nday de laa ge äe de sug äay nono.

22 Aà wo äuy raw wo kee ge äe, ngris wo debañ ti waçaçre maga kal le go jag äe de çoçoçre mono. Aà raw wo waçaç ge ga: Äa aà bay diñ weel mani Josefn wa yawla?

23 Yeso raw riñ rage ga: Waçaçre jagjoçoç maga waçaç ga: Dogtor peçeç mbo go diñ see äo nday waçaçn yañ me äegte'e. Nday riñ me yañ pa ga: Wuur laa waçaçre feçeçre maga ndo hay joñ ra le Kapernam mo äuy, joñ ra mbo äi leege äo la lay.

24 Blam sen aà raw riñ rage ga: Kidolgi ndi de riñ wee ge ga je ndar nen waçaçre Baa go po ga jar ma äi sir äe yaçaç wo ne de el bay boñ wa hase.

25 Ndi de riñ wee ge ga naare dwur hay wo we le äi sir Israyel debañ nen kiñgi maga Eli hay le nen äe mono, le de sen ni Baa raw joñ kiñgi go ciñ swa' de few hiira' laa rage ga: koñne raw joñ jar go äi sir äuy debañ.

26 Baa äo' Eli wo se ma ba po yoo naare dwur ma Israyel wo boñ ga, aà äo' Eli wo say diñ ni waçy dwur ma Sarepta äi sir Sidoñ no.

27 Jar ci hay wo we le Israyel debañ nen kiñgi maga Elise je ndar nen waçaçre Baa go hay le nen äe, jobo façaç go yoo äaara de el boñ ga, say diñ Naaman je Sirin tawa.

28 Jar ma äi tiñ tosgen wo ni äuy wo wo laa waçaçre sen mokay äil äaara raw soçoç ge debañ debañ.

29 Aà raw wo hoo ge ciñ kog ge äe wo go jag leege no, raw wo raw ge de äe ti tipeçeçge huuli maga tiñ äaaran de boo ge ti äe mono, maga saara mo srogn le go gesiñ.

30 Ama aà raw dañ rage wo go caw.

Soçoç gay blo po go debañ

(Ko äil Mark 1.21-28)

31 Yeso raw ferge äi leege Kapernam ma ti prog Galile, aà raw had jar wur Saba.

32 Aà raw wo ngrisgi debañ wer hadge äe no, werga aà waçë waçaçre de eegre.

33 Blo po yañ äi tiñ tosgen ni de soçoç ti, raw ngar jag kloñ ga:

34 Oh, Yeso ma Nasared, ndo aà yoo wuur soçoçre wo ree may la? Ndo aà nii wuur soçoçren wo wo go yawla? Ndi de ko ge go cwaçy ga ndo diñ je ma Baa, Baa äo' mo le.

35 Yeso raw caa poçoç ne soçoçn ga: Hay go ba'a, kal le go. Soçoçn raw äo' blon pel jar ni ka' äuy vbal, raw kalge go, mopo joñ blon mbe de älagge ga hase.

36 Aà wo äuy raw wo joñ heçeçne, kal wo riñ kaçaçra ga: Äa aà diñ waçaçre may ga aà ruu soçoçre wo, saara laa go lay mo äa?

³⁷AÀ kal rawge sië waçaçre Yeso go äi leegen wo äuy.

Yeso peçeç jar ceege wo debañ

(Ko äil Mat. 8.14-17; Mark 1.29-34)

³⁸Yeso raw men tiñ tosgen go, kal kal ge wo go liñ ni Simoñ. Mannee Simoñ hay de ceege, see äe leë wuu debañ, aà raw wo kam ge äe ti äe.

³⁹AÀ raw oo ge ti äe deñ kal caa poçoç ne ceege no, ceegen raw men ge äe go, aà raw urgi go ciñ ni tuseñ joñ reege ne hara.

Yeso peçeç jar ceege wo go debañ

⁴⁰Wur wo go coñ ge mokay, jar maga jar äaara wo de ceege mo äuy raw wo nduugi de äaara see Yeso, aà raw kañ do äe ne wosela ti äuy peçe ra go.

⁴¹Soçoçre raw wo ndar ge go ne jar po wo ti debañ, ngar wo jag ga: Ndo diñ weel Baa, ndo diñ weel Baa. Yeso raw car poçoç ne hara, laa men rage waçe waçaçre ga so, werga aà wo go de ko ge äe ga aà diñ Mesi mono.

Yeso sii waçaçre äi sir Jude

(Ko äil Mark 1.35-39)

⁴²Ngeel wo le go teege mokay, Yeso raw kalge go, raw wo go ti ngeel maga jobo bay go ni wa, jar debañ raw wo raw ge kië gi äe, raw wo yiñgi de äe, aà raw wo ga saara dig ne ga aà mo men saara go wa.

⁴³Ama Yeso raw riñ rage ga: Daga ndi mo sii gi Waçaçre ma de Coçoçre ma ti twaywañ mani Baan, go ne äi leege ma lan wo lay, werga Baa äo' me le diñ ti se no.

⁴⁴AÀ kal rawge sië waçaçre äi tiñ tosgen ma äi sir Juden wo.

LUG 5

Jar bag ceçeç mañ wo blam Yeso

(Ko äil Mat. 4.18-22; Mark 1.16-20)

¹Ti wurpo Yeso raw oo ge go jag maarog ma Jenesaret, jar raw gig gi ne hen ti ärid laa waçaçre Baa.

²AÀ raw ko daage wo jag gosoñ äog lagge. Jar maga hay wo bag ceçeç äil äaara, wo go de yog baèy äaaran jag gosoñ lag lay.

³Yeso raw ëii gi äi mapo boñ, diñ daage ma Simoñ, aà raw wiigi äe ga aà mo ya' wo go de se nen bii me' ëa, Yeso raw hayge äi daage no, raw had ngaän wo.

⁴AÀ wo taw waçaçren go mokay, aà raw riñ Simoñ ga: Ya' daagen wo nen tu bii no, lag wee baèy äay wo nen bii bag ceçeç so.

⁵Simoñ raw fer waçaçre ne hen ga: Wañ wuur na ti joñre sen na ge poëag wuur da' mopo ga has äuy. AÀma wer waçaçre äo maga ndo wii ga ndi mo joñ no mono, ndi lag baèy wo yañ nen bii.

⁶AÀ raw wo lag baèyn nen bii, baèyn raw wo bag ceçeç ma kluuri wo debań, haçaç baèyn le' wo go ngar ge.

⁷AÀ raw wo da do le ne kaçaçre äaara maga wo le go äi daage ma la wo ga aà mo aà wo le kay saara. AÀ raw wo age, raw wo bag daagen wo go de ceçeç äog äuy, haçaç daagen hay le' wo go vbum gi nen bii.

⁸Simoń Piyer wo ko ge no mokay, aà raw laa koyoçgre gesiń pel Yeso, raw rińgi äe ga: Wańkluu, ya' äo see äo wo go see äi haçaç, werga ndi diń je älagge.

⁹Heçeçne joń Simoń wo de jar ma wer äen wo debań wer ceçeç maga aà baan wo debań mono.

¹⁰Heçeçne joń kaçaçre Simoń wo do sen no lay, kaçaçre äen wo diń Jag wo de Jań weere mani Sebeden wo. Yeso raw riń Simoń ga: Joń heçeçne wa, ma patala ndo kol ge fleg ge diń jar tebere wo ne Baa lay so.

¹¹AÀ raw wo kog daage äaaran le go ciń, raw wo men feçeçre äaaran go ni äuy mań wo blam Yeso.

Yeso façaç je ci go

(Ko äil Mat. 8.1-4; Mark 1.40-45)

¹²Yeso wo day ge äi leege po, ko la jobo raw age le, ci go de car ge äe se äuy. AÀ kal ko Yeso, aà raw ma' pel äe gesiń raw wiigi äe ga: Wań, hayga ndo da we, ndo kaçaç ma façaç me yań go.

¹³Yeso raw coń do äe wo, raw du' gi äe, kal riń gi äe ga: Ndi da we, façaç go so. Ni tuseń blon raw façaç ge go.

¹⁴Yeso raw rińgi äe ga: Sii ree sen mokay go ne jobo wa hase. AÀma see wii nen see äo ne je sië jag nene, fen sii jag maga Moyis hay riń ga haç ne ma kań nen jar go äuy ga ndo façaç we go, wo haçge äe ne hene.

¹⁵Mbe de sen äuy waçaçre Yeso ya' wer dus gi wo go dañ ge pa so yaw. Jar raw wo tayge le see äe ngaäa debań laa waçaçre äen maga aà mo peë saara go lay.

¹⁶Blam sen Yeso kal rawge wo go ti ngeel maga jar bay go ni wa, kal hay ge wo go tos ge ni.

Yeso ur je grum go ciń

(Ko äil Mat. 9.1-8; Mark 2.1-12)

¹⁷Ti wurpo Yeso hay had jare. Farisiyeçeç wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo age le see äe ni lay. AÀ aà wo le äi leege ma äi sir Galilen wo de ma Jude wo de Jerusalem. Eegre Wańkluu raw kay Yeso peçë jar ceege wo go.

¹⁸Jar raw wo nduugi de blo po de äo' ge ti fen suuli, see äe sor ne, aà kië wo faage ma kal ge de äe tińma äo' ge pel Yeso.

¹⁹Ama ngar ngeel maga àà mo kal wo de àe ni no kay bay nen àaara wa do ngaään wo. Aà raw wo èii gi de àe ciñ ti tiñ no, raw wo clo' ge àe, raw wo sir blo wo de fen suulin wo yoo ngaään wo pel Yeso.

²⁰Yeso wo ko haçge àil àaaran ne Baan mokay, àà kal riñ je ceegen ga: Bar ài, ndi men èig ree àlagge àon wo we go mo ti hase.

²¹Jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç raw wo èiggi de àil àaara ga: Aà diñ wose sen ga èar Baa mo deñ àa? Je tabay kaçaç ma men èig ree àlaggen go ne jobo ti has ga, say diñ Baa boñ.

²²Yeso raw ko èiggi àaara go raw riñ rage ga: Nday èig èiggi ma se kayn àil àay gahaçy àa?

²³Maga go gus diñ ma hon àa? Ga ndi mo riñ ga: Ndi men èig ree àlagge àen we go hen ti mo yaw, noga Ur go ciñ see mono?

²⁴Ama ndi da ga nday mo ko ga weel je tabayn yañ de kaçaçge ti tamsir la ma men èig gi go ne jar wo ti ti àlagge àaaran wo ra. Aà raw riñ je ceegen ga: Ur go ciñ, mañ fen suuli àon fer liñ ni ào.

²⁵Ni tuseñ blon raw urgi go ciñ pel jar deñ àuy, raw mañ fen suuli àe maga se hay de ào' ge ni, kal rawge liñ ni àe togoë Baa caw.

²⁶Jar raw wo ngrisgi àuy, raw wo togoë Baa, werga heçeçne raw joñ rage debaň, àà kal wo riñ kaçaçra ga: Naa ko fen mbuëgi we wara.

Yeso èe Lefi

(Ko àil Mat. 9.9-13; Mark 2.13-17)

²⁷Blam sen Yeso raw kalge go, raw ko je tar jar wo de hayle ài tiñ ma tar se gen ye'e, èu je sen ga Lefi. Yeso raw riñgi àe ga: Mañ blam ài.

²⁸Lefi raw urgi go ciñ men feçeçre àen wo go ti ngeel ni àuy kal mañ blam àe.

²⁹Lefi raw joñ reege liñ ni àe debaň ma ra èu Yeso go, jar tar se wo de jar tigriñ raw wo le tayge reege àiñ àaara ni ngaàa debaň lay.

³⁰Farisiyeçeç wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa wo wo ko sen mokay àà laa cooge jag àaara ga, àà raw wo riñ jar ma wer Yeso wo ga: Jar tar se wo de jar maga jobo bay kee rage jag wa, nday ree hole de kaçaçra jo bii de kaçaçra mokay jo ge la?

³¹Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Jar maga bay wo de ceege wa, bay wo de saçy dogtor ti wa, de saçy dogtor ti diñ jar ma de ceege wo ra.

³²Baa ào' me le èe ge bay diñ jar maga àà de hoo sug ti àaara ga àà wo de deele mo wa, ama ndi àà èe ge diñ jar maga àà bay kee rage jag wa mono, maga àà mo coo wo èiggi àaara ma de àlaggen de deele tigriñ.

Jar wii wo Yeso ti waçaçre heçeç ge bii

(Ko äil Mat. 9.14-17; Mark 2.18-22)

³³Jar po raw wo riñ Yeso ga: Jar ma wer Jañ heçeç wo bii tum, tos wo lay, jar ma wer Farisiyeçeç wo do sen no lay, day jar äo ma wer äon ree wo, jo wo mbaara an le la?

³⁴Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday de eig äayn ga nday kaçaç ma teb jar maga aà ëe ra le ree do äo' ge waçy ti bii, ga aà mo heçeç wo bii de maga ni war waçyn yoo äaara ni ëa mono. Nen naa ta' ga bay wa?

³⁵Ama wurpo a ge yañ le, jar hee war waçy la ba ge wo war waçyn yañ wo go wur sen aà heçeç ge wo bii kway lay so.

³⁶Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ga: AÀ ngar se oçoçbe ma defay ma kañ nen ma de taçaçbe de äe ga, hayga aà kañ we de äe no, ni aà ngar oçoçbe ma defayn go de koë pa, kepdeñ oçoçbe ma defayn day tay ge de ma de taçaçben ga pa.

³⁷AÀ ser yii maga de jii gi defay äi ndar bii ma de taçaçbe wo gaè. Hayga aà sern we ni, yii maga de jii gi defay cag ndarn wo go, yiin raw yuu gi go, ndarn älag wo go lay.

³⁸AÀ ser yii maga de jii gi defay diñ äi ndar bii ma defay wo lay.

³⁹Wosela maga gus yii ma de jii gi we go tañgu, day jo ma burn ga so, werga aà kal waçaç ge ga yii ma de jii gin de coçoçre dañ ge.

LUG 6

Yeso diñ Wañ wur Saba no

(Ko äil Mat. 12.1-8; Mark 2.23-28)

¹Ti wurpo, wur Saba no, Yeso raw hee ge äi payre po wo, jar ma wer Yeso raw wo hrag coore, raw wo oçoçroçg ge äe do äaara sooge.

²Farisiyeçeç po raw wo riñ rage ga: Äa joñre maga go de dig gi ga joñ wur Saban wa, day nday joñ le äa?

³Yeso raw fer waçaçre ne Farisiyeçeç wo ga: Nday bay de jañ waçaçre maga Dafid hay joñ de kaçaçre äe ma wer äen wo do koñne mo wa yawla?

⁴AÀ kal äi tiñ Baa, raw hoo hole maga de haçge ne Baa, raw reege äe, raw haç te äe ne kaçaçre äe ma wer äen wo lay, waçaçre Baa go de dig jar ga aà mo ren haçy wa, say diñ jar ma sië jag wo tawa.

⁵Yeso raw riñ rage tigriñ pa ga: weel je tabay diñ Wañ wur Saban no.

Yeso bir do jobo go wur Saba no

(Ko äil Mat. 12.9-14; Mark 3.1-6)

⁶Ti wurpo, wur Saba, Yeso raw kalge äi tiñ tosge po, raw had jare. Paga blo po yañ ni do war äe go de huli.

⁷Jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç raw wo lagge ceegeë Yeso lag ga aà fer yañ bir do äe go wur Saban yawla, werga aà da wo ga saara mo da' Yeso joñ mopo maga bay ti ngeel äe wa, ni saara mo kii waçaçre ne hen ti.

⁸Ama Yeso raw ko ëiggi äaara go, raw riñ blo ma do de hulin la ga: Ur go ciñ oo go deele mo ta' pel jar äuy deñ. Blon raw urgi go ciñ, raw oo ge go ti ngeel ni deñ.

⁹Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Ndi wii nday äa, waçaçre Baa yañ mbe de men faage ma joñ de el wur Saban yawla, noga joñ diñ älagge? Ma peçeç jobo go yaw, noga 'warn go?

¹⁰Aà raw ko rage wo äuy, raw riñ blon tuseñ ga: Ya' do äo le. Aà raw ya' do äe le, do äe fer bir gi go de ele.

¹¹Äil jar po raw wo soçoç ge debañ, aà raw wo tji; wer faa kaçaçra ti ree maga saara mo joñ Yeso de äe mono.

Yeso far jar peelee äe wo hwal ti äoge

(Ko äil Mat. 10.1-14; Mark 3.13-19)

¹²Le ti wur sen Yeso raw ëii gi ciñ ti huuli tos ge, raw na ge tos Baa poëage.

¹³Day de maga wur wo le go kal ge mokay, aà raw ëe jar ma wer äen wo le, raw far jar po wo yoo äaara hwal ti äog, raw kañ ëu ne hara ga: Jar peelee wo.

¹⁴Simoñ (aà kañ ëu äe ga Piyer), wo de hen äe Añdre, Jag wo de Jañ, Filip wo de Bartelemi,

¹⁵Matiye wo de Toma, Jag jee ni Alfe wo de Simoñ (ma de baa wuu da wer mani äen wo no),

¹⁶Judas weel ma Jag, wo de Judas Iskariyod je maga kañ taw Yeso go mono.

Yeso had jare, peçë jar ceege wo go lay

(Ko äil Mat. 4.23-25)

¹⁷Yeso raw wo ëii gi le go gesiñ wer kaçaçra, raw da' jar ma wer äe po wo ti laale ngaäa, da' jar tigriñ wo ni debañ debañ lay. Jar sen aà wo le äi sir Jude, wo de Jerusalem, mapo aà wo le ti prog Tir wo de Sidoñ ma ti jeñ bii wo no.

¹⁸Aà hay aà wo le laa Waçaçre ma de Coçoçre no, maga aà mo peçë saara go lay. Jar maga soçoçre wo de ma joñ bon äaara daë wo see äaara lay.

¹⁹Jar raw wo kië gi äuy ga saara mo wo duë see äe, werga eegre po raw kalge le go see äe, raw peçë rage go äuy.

Yeso ga jar po woo wo yañ, jar po jo wo bon yañ lay

(Ko äil Mat. 5.1-12)

²⁰Yeso raw ko jar ma wer äen wo, raw riñ rage ga: Nday jar coo, nday woo we werga twaywañ mani Baan diñ ma äay!

²¹Nday jar maga koñne de cee wee ge patala, nday woo we, werga nday da' ge reege yañ debañ debañ. Nday jar maga nday de rag ge patala, nday woo we, werga nday feg ge yañ.

²²Hayga jar yañ wo car hee de äay, tob wo nday go, ëar wo nday, mbuë wo fo ëu äay dogo nday diñ jar ma de älagge, wer äi weel je tabay no, ni nday woo we.

²³Äil äay mo hay go feh ti maga ree sen mokay aà wo we ti äay mono, fruy wee, werga poëge äay yañ le gor wee ge ciñ debañ debañ. Paçaçre äaara hay joñ wo bon jar ndar nen waçaçre Baa go wo le tañgu do sen no lay.

²⁴Ama ree ti äay jar horog debañ no, werga äayn nday go de daë see äay.

²⁵Ree ti äay jar ma de hurma patala mono, koñne cee ge nday yañ lay so. Ree ti äay jar ma ti feg patala mono, nday kol ge yañ law see äay rag ge lay so.

²⁶Hayga jar yañ wo keeë wee ge ga nday diñ jar ma de el de el no, ni ree ti äay, moore äay hay joñ wo jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre Baa go lay wo we do sen no lay.

Wosela mo da je hee äe

(Ko äil Mat. 5.38-48; 7.12)

²⁷Ndi de riñ nday jar co' sug waçaçre äi no, da wee jar hee äay wo, joñ wee jar maga car wo hee de äay de ele.

²⁸Jar faë nday we ni nday joñ äay diñ bosa'a, tos wee ti jar joñ bon äay wo.

²⁹Jobo ma' ndo we haw no, mbuë äaňlan ne hen pa, jobo hoo oçoçbe äo ma kluu we de wañ mo, men semis äon go hen pa.

³⁰Wosela äuy aà we wii mopo do äo haç mo sen ne hene, jobo hoo fen äo we de wañ no, men mbo wo go, fer yaçaç ge äe wa so.

³¹Joñre maga nday da ga jar mo joñ wo ne nday mo äuy no, joñ wee ne hara do sen no dega' lay.

³²Nday yañ da ge diñ jar maga da wo nday mo taw taw no, ni nday de gor ge ga nday mo da' poëge po le ti äe pa le? Hay ba jar maga jobo bay kee rage jag wa, wo de ma joñge do sen no lay.

³³Nday yañ joñge de el diñ jar maga joñ wo nday de el mo tawa no, ni nday de gor ge ga nday mo da' poëge po le ti äe pa le? Hay ba jar maga jobo bay kee rage jag wa, wo de ma joñge do sen no lay.

³⁴Nday yañ taë äere diñ ne jar maga nday eig ga aà poë wo nday yañ go taw taw no, ni nday de gor ge ga nday mo da' poë ge po yañ le ti äe pa le? Hay ba jar maga jobo bay kee rage jag wa taë wo solay ne kaçaçre äaara jar maga jobo bay kee rage jag wa maga aà mo fer ge wo solay äaaran ne saara keëed äuy lay.

³⁵Ēawa äen da wee jar hee äay wo, joñ ra wee de el de ele, nday taë äere we ne jar mokay, ni nday mo ëig ga aà fern ge wo yañ le wee wa so, ni nday da' poëge yañ ge debañ, nday kol ge go diñ weere Baa ma ciñ no, werga aà joñ jar ma debaycoçoçren wo de ma de älaggen wo äuy de ele.

³⁶Ko wee de coo jar doge Pan äay ma ciñ ko decoo jar no lay no.

Yeso ga wosela mo car ree ne keçeç se wa

(Ko äil Mat. 7.1-5)

³⁷Ko wee see äay diñ jar cag ree jar lan wo wa, ni Baa cag ge ree äay ga lay, äoë wee ree ne jar po wo ti wa, ni Baa äo' ge ree wee ti ga no lay, men wee ëig ree älagge go ne jar lan wo ti, ni Baa men ëig ree älagge äay yañ wo go ne nday ti lay.

³⁸Haç wee feçeçre maga jar lan wo de saçy äe ti ne hara, ni Baa haç yañ ne nday lay. Baa lag ge feçeçre ma de ngaä ge ti mundore de el de jeb ge go de ba ge feçeçfeçeç yañ ne nday äi ndar oçoçbe äay ma kluurin wo no. Baa ngaä ge fen maga aà haçn ge ne nday yañ de mundore maga nday ngaä ne jar lan wo de äe mo lay.

³⁹Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ma tigriñ pa ga: Je reçw kaçaç ma ëaw kan äe je reçw seege gaë. Hayga aà ëaw wo kaçaçra we seege no, aà wo wo go laa ge äi tu äog äuy.

⁴⁰Weel maga aà de had ge äe ëa, dañ je had ge äen ga ëa kway, ama hayga hadge äen wo we go taw ge äuy no, aà raw kol ge go do je had ge äen no kway lay so.

⁴¹Ndo go de mbal taale nen kigrig ti', äon ko do äo ga: day ndo kaçaç ma ko ti fi ma nen hen äon ko ge yaw ne?

⁴²Ndo de mbal taale nen kigrig ti' yaw, äon ko do äo ga, ndo raw riñ hen äon ga: Ēaw ndi mañ ti fi go mo nen mañ ge yawla? Ndo je bag bii jar sen mo deñ no, mañ mbal taale ma nen äon go tañgu ëa, ni nen äo ko yañ go de el ma mañ ti fi go ne hen äon nen kway.

Le'ge koo

(Ko äil Mat. 7.16-20; 12.33-35)

⁴³Koo ma de el le' de älagge ga, koo ma de ceege le' de el ga lay.

⁴⁴Aà ko koo mayla äuy ga aà bay ëag diñ se le'ge äe. Koo ma de hoçoçre leë wo mbeëre gum ti äaara ni lay ga: mborgway leë wo mbeëre tlalum ti äaara ni lay ga lay.

⁴⁵Je ma de el naa nen go joñ joñre ma de el werga äil äe de ele. Je ma de älagge naa nen go joñ joñre ma de älagge werga äil äe de älagge. Jag wosela waçaç go diñ fen maga le go de ba äil äe mono.

Tiñri po wo äoge

(Ko äil Mat. 7.24-27)

⁴⁶Wer may ga nday ëe me ga Wañkluu, Wañkluu, day nday bay joñ ree maga ndi riñ wee ti äaara wa ne?

⁴⁷Jar maga aà wo see äi, co' wo sug waçaçre äin de ele, joñ wo dog a ndi waçaçn no, fen maga jar sen wo de mañ ge äe, ndi siin go ne nday paha.

⁴⁸Aà do je maga tiji; wer boo tiñ we, raw tee tu gesiñ kuëum, raw äo' wer äe ciñ ti huuli. Bii raw mañ ge le, bii ma äi pyew raw wo dug gi le fi;ë tiñ se no, aà raw eçg ge, le' go gesiñ ga, werga tiñ de boo ge ngiñ ngiñ.

⁴⁹Ama je maga co' sug waçaçre äin mbe, day day ge joñ ge dog a ndi waçaçn no gaa mono, je ma sen do je maga raw boo tiñ äen mbe ti ngeel bii taçaçlaçy tuseñ, äo' wer äe äi tu ga, bii ma äi pyew wo wo dug gi le fi;ë tiñ mokay, aà raw laa ge go deparday hrif tu.

LUG 7

Yeso peçeç weejoçoç wañ sode po go

(Ko äil Mat. 8.5-13)

¹Yeso wo taw sii gi waçaçre äen go ne jar taw, aà kal rawge Kapernam.

²Weejoçoç je kluu sode po yañ ni de ceege go nen huli, aà diñ weejoçoç äe maga aà dan debañ mono.

³Wañ soden wo laa ree Yeso mokay, aà raw laa jar kluuri jar Jwif po wo wo wii gi äe ga aà mo aà le peçeç weejoçoç sen go.

⁴Aà raw wo age see Yeso, raw wo kam ge äe kam ge ga: Blo sen mbe de kaçaçge maga ndo kay ne mbo.

⁵Aà da kawre naan wo debañ lay, boo tiñ tosge wuur ne wuur diñ se lay.

⁶Blam sen Yeso kal rawge wer äaara. Aà wo kos tiñ le mokay, wañ soden raw laa bar äen wo wo see äe, aà raw wo riñ gi äe ga: Wañ soden ga ndi gay mo Wañkluu ga, ndi bay de kaçaçge maga ndo kal liñ ni äi wa.

⁷Diñ wersen ga ndi raw ko see äi ga ndi bay nen wo ge see äo de see äi wa mono. Aàma waçaç mbo de jag äo tawa, ni weejoçoç äin peçeç yañ go.

⁸Werga ndi de see äi ndi diñ jobo maga ndi nen do jar ma de eegre de dañ ndi wo lay, ndi yañ waçaç ree sode po wo lay, ndi riñ mapo we ga: See no, aà kal rawge, ndi riñ mapo we pa ga: aà le, aà raw age lay, ndi raw riñ weejoçoç äi ga: Joñ mo ma kay no, aà raw joñge äe lay.

⁹Yeso wo laa waçaçren mokay, raw ngrisgi ti wañ sode no, aà raw mbuë nen äe wo ti ngaäa maga hay aà wo le wer äe mono, raw riñ rage ga: Hay ba le Israyel ndi bay de ko jobo de haç äil äe ne Baa de eegre do kay ti boñ wa ëa.

¹⁰Jar maga aà hay laa ra le raw wo ferge liñ, wo wo da' weejoçoç äen go de peçeç ge de ele.

Yeso bir weel waçy dwur po go

- ¹¹Blam sen Yeso kal rawge äi leege maga aè èen ga Nayn, jar ma wer äen wo ngaäa debañ raw wo mañ blam äe.
- ¹²Aà wo day ge jagiñ ma kal ge wo äi leegen mokay, ko nen äe la jar de mañ huli sugi. Weeln mbe go do man äe ni no boñ no, waçyn dwuri, ngaäa ma äi leegen ni wo see äe ni lay.
- ¹³Yeso wo ko ge äe mokay, aà raw ko decoo nen äe debañ, aà raw riñgi äe ga: ra wa.
- ¹⁴Blam sen aà raw ya' ge wo, raw du' fen maga aà mañn wo ti äe mono, jar mañ ge äen raw wo lagge. Yeso raw ga: Weejoçoç, ndi de riñ ndo, ur go ciñ.
- ¹⁵Je hulin raw hayge go twere, raw waçë waçaçre, Yeso raw haçge äe ne man äe.
- ¹⁶Heçeçne raw joñ jar ma ti ngeel wo ni äuy, aà raw wo togoë Baa raw wo ga: Je ndar nen waçaçre Baa go ma de eegre debañ naa nen we yoo naa. Baa aà we kay jar äen wo.
- ¹⁷Waçaçre Yeso raw dus gi wo go äi leege Jude wo de sir ma äiñ äen wo ni mo äuy no.

Jañ laa jar po wo wo see Yeso

(Ko äil Mat. 11.2-19)

- ¹⁸Jar ma wer Jañ raw wo sii waçaçre sen ne Jañ äuy lay, Jañ raw èe jar po yoo äaara äog,
- ¹⁹ma laa ge wo see Yeso wii gi äe ga: Äa ndo mbo diñ je maga wuur de gor ge äe mbe mo yaw, noga wuur mo gor je tigriñ ëa pa yawla?
- ²⁰Aà wo wo day ge see Yeso mokay, aà raw wo riñ gi äe ga: Jañ ma joñ batem jar laa wuur le ga wuur mo aà wii moge ga: Ndo mbo diñ je maga wuur de gor ge äe mbe mo yaw noga wuur mo gor je tigriñ ëa pa yawla?
- ²¹Ti wur sen Yeso hay peçë jar ceege wo go debañ, nië soçoçre wo go ne jar ti debañ, car nen jar reçwre wo go debañ ko ge lay.
- ²²Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: See wee riñ Jañ de ree maga nday ko ra, nday laë ra wo de sug äay mo lay, ndi car nen jar reçwre wo go, ndi kol jar leñre wo go seeëge, ndi de façë jar ci wo go, ndi bul sug jar ndigriñ wo go laëge, ndi fer bir jar ma de huli wo go, ndi sië Waçaçre ma de Coçoçren go ne jar coo wo lay.
- ²³Ama woo ge diñ je maga ndi kol fo go nen äe gaa mono.
- ²⁴Jar ma wer Jañ raw wo rawge, Yeso raw tiñi wer riñ ngaään wo ti Jañ ga: Nday hay ko wose ti puuli mo la? Fiiribii po maga leege de fidgi äe yawla?

²⁵Nday hay wo ko may la? Ko je ma de laa oçoçbe ma de wore ti yawla? Ko wee nen äay, jar maga lag wo oçoçbe ma de wore ti, daë wo feçeçre ti werga yeë yeë, wo de lagge diñ liñ ni wañre wo lay.

²⁶Day nday hay wo wo ko ge diñ may la? Je ndar nen waçaçre Baa go? Ndi de riñ nday ga aà de dañ je ndar nen waçaçre Baa go yaw.

²⁷Werga blo maga aà yer go ti äe ga: Co' sug äo ndi de äo' je soole äin wo pel äo, Ma kne' faagen wo mo pele. Jañ diñ je se no.

²⁸Ndi de riñ wee ge ga: Yoo wer jar tebere wo äuy aà bay de biñ jobo kluu de dañ Jañ wa, ama je maga go depeçeçre yoo jar ma ti twaywañ mani Baan, sen de dañge äe kluu ane.

²⁹Ngaäa jarn äuy de jar tar lumon raw wo laa waçaçre se no, aà raw wo ko ge lay ga Baa diñ je joñ ree de deele diñ de haç äile äaara ne Jañ ga aà mo joñ batem saara go.

³⁰Ama Farisiyeçeç wo de jar ndar wer waçaçre Baa laa wo da fen maga Baa hay eig ga se joñ see äaara mo gaa ti maga saara haç äile äaara ne Jañ ga aà mo batem saara gaa mono.

³¹Yeso raw riñ rage tigrin pa ga: Ndi mo ngaä jar ma waran wo de wo se ne? AÀ wo de mañ wose ne?

³²AÀ wo de ngaä ge do weere kleere maga tay wo joñ hragge ti ngeel hrag ge po, day raw wo riñ jar lan ga: Wuur 'waë siili ne nday ga nday dag joçoç, nday laa dag joçoç gaë. Day wuur raw 'waë war huli, nday laa rag ge ga pa.

³³Wersen Jañ ma joñ batem jar raw age, aà ree hole ga lay, jo yii ga lay, nday raw ga: AÀ de soçoç ti.

³⁴Weel je tabay wo nduu äen, aà ree lay, aà jo lay, nday raw ga: Ko wee je ail, je taë ge de yii de koë koë mo caw äa, bar jar tar lumo wo de jar maga jobo bay kee rage jag wa wo.

³⁵De sen äuy jar maga yaçaç wo waçaçre Baa mo äuy, raw wo da' wer ko ge ree Baa see äe ga aà de ele.

Yeso liñ ni Farisiyeçeç po maga aè een ga Simoñ

³⁶Jobo yoo Farisiyeçeç wo boñ raw èe Yeso ga aà mo wo reege ni see, Yeso raw kalge liñ ni je se no, raw hayge reege.

³⁷Paga waçy ma de älagge po yañ äi leege sen ni, aà wo laa ge ga Yeso yañ reege liñ ni Farisiyeçeç mokay, aà raw mañ trusa le do äe äi klobo de ba ge go par,

³⁸raw oo ge nen faale äe ti jeñ äaale äe mbañ. AÀ raw rage, äaale Yeso raw tañ ge go de mberbe ma nen waçy no, waçyn raw saë ge äe go de riñ ti äe, raw klew ge äe äaale, raw kag trusan ne hen ti.

³⁹Farisiyeçeç maga ëe Yeso le reege la wo ko sen mokay, raw waçaç ge de äil äe ga: Blon mo ye' mo hay we diñ je ndar nen waçaçre Baa go cwaçy no, aà de hay ko yañ ga waçy maga de klew se mo deñ diñ waçy ma de älagge.

⁴⁰Wersen Yeso raw ëe Farisiyeçeç ga: Simoñ, ndi yañ de waçaçre maga ndi waçaç mo. Simoñ raw ga: Waçaç mbo Wañ.

⁴¹Yeso raw ga: Jar po wo äog äere jobo ti äaara. Ma po boñ äere ti äe solay kis kis dwee, je lan äere ti äe solay do dwee lay.

⁴²Ama aà wo äog äuy mopo maga aà mo poë wo de äe bay do äaara wa, je maga äere äe ti äaara la raw men äeeren go ne hara äog äuy. Yeso kal ga sii me ëa so, yoo jar ma äogn wo mo lag, maga aà dan de dañ keçeç diñ ma hon ne?

⁴³Simoñ raw ga: Ndi eig ga diñ je maga aà men solay go ne hen pur mo deñ no. Yeso raw riñgi äe ga: Ndo waçaç mbo we ni.

⁴⁴Aà raw mbuë nen ne waçyn ti, raw ga, Simoñ, ndo yañ de ko waçy se deñ no? Ndi kal le liñ ni äo, ndo haç bii me ma yog äaale äi ga, ama ma waçyn aà yog äaale äi go de mberbe äe, tagn go de riñ ti äe.

⁴⁵Ndo klew me ga, ama ma waçyn haçaç keäaa aà bay men klew äaale äi go wa.

⁴⁶Ndo kaa noo me ti ga, ama ma waçyn aà kag trusa me äaale.

⁴⁷Wersen ndi de riñ moge ga: dage maga waçy da me debañ mo deñ kañ nen jar go ga Baa men eig ree älagge äen wo we go ne hen ti feë äuy. Aàma ma je maga dage ma äen depeçeçre diñ werga aà de men eig ree älagge ma äen go ne hen ti depeçeçre koë mo lay.

⁴⁸Yeso raw riñ waçyn ga: Ndi men eig ree älagge äon wo we go mo ti.

⁴⁹Jar maga hay wo reege äiñ äe raw wo waçaç ge de äil äaara ga: Blo se deñ diñ wose ga men eig ree älagge go ne jar ti älagge äaaran wo lay äuy mo äa?

⁵⁰Yeso raw riñ waçyn ga: haçge äil äo ne Baa yaçaç mo we go, see mbo jam so.

LUG 8

Naare mañ wo blam Yeso

¹Blam sen Yeso kal rawge rañ äi leege wo de progren wo äuy sië Waçaçre ma de Coçoçre ma ti twaywañ mani Baan ne jare. Jar ma hwal ti äogn ma wer äen raw wo mañ blam äe lay,

²naare maga aà hay nië soçoçre wo go ne hara ti, peçë ra go jag ceege äaaran wo, mañ wo blam äe lay. Mari ma Magdala maga Yeso nii soçoçre go ne hen ti renam wo

³de Jan waçy Kusa weejoçoç Herod wañ no, de Susan, de naare ma tigrin po wo ngaäa, hay wo le kay Yeso de jar ma wer äen wo, de feçeçre ma äaara wo de see äaara.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de je bug coore

(Ko äil Mat. 13.1-9; Mark 4.1-9)

⁴Jar raw wo tayge le see Yeso ngaäa debañ, jar ma äi leege ma honla äuy aà wo le see äe, aà raw waçaç jagjoçoç ne hara so ga:

⁵Jobo kal go bug coore äe. Aä de bug gi äe mo caw, mapo raw wo ray ge go ti faage, jar raw wo seege go ne hara ti, dweere raw wo sig rage go lay.

⁶Coore ma ba po raw wo ray ge go ti ngeel ma de je'açy, aà raw wo tiji gi le go tuseñ, aà raw wo hig gi go wer maga lom bay wer äaara wa.

⁷Coore ma lan raw wo ray ge ti ngeel maga mbeère ewseñ ni, aà tiji wo le go de cooren dega' äuy, raw wo gig gi go ne cooren wo ti.

⁸Coore ma lan raw wo ray ge ti ngeel ma de soç' ge, cooren raw wo tiji gi, raw wo rug mbere lay, coore boñ raw naa ti kluu riñ. Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Wosela maga yañ de sug no, mo laa wer waçaçre se no.

Yeso waçë waçaçre diñ de jagjoçoç le la

(Ko äil Mat. 13.10-17; Mark 4.10-12)

⁹Jar ma wer Yeson raw wo wii gi äe ga wer jagjoçoç sen ga haçy äa?

¹⁰Aä raw riñ rage ga: Ma äay aà äo' wer fen ma de yoñren we go wee ti twaywañ mani Baa no, ama ma jar lan aà äo' wer äe ne hara say diñ de jagjoçoç, maga Aä hoç' wo mbaara nen äaara go ko ge äe ane, aà mo ko wo wer äe go wa, aà co' wo mbaara sug ane, aà mo laa wo wer äe go wa lay.

Yeso äo' wer jagjoçoç sen go ne hara

(Ko äil Mat. 13.18-23; Mark 4.13-20)

¹¹Yeso raw ga wer waçaçre jagjoçoç sen mokay no, mbeèren diñ waçaçre Baa.

¹²Jar po wo de mañ jeñ faage maga mbeèren ray go ni, aà co' wo mbaara sugi, ama Manhuli raw age ndar waçaçren go ne hara äili, maga aà mo haç wo see äaara ne Baa wa, mo yaçaç ge wo go jag älagge äaaran wa lay.

¹³Jar maga wo de mañ ngeel ma de je'açy, laa wo mbaara waçaçre no, yaçaçn wo go äil fehe, ama aà day wo men ge äe laa ceçw äil äaara ga, lag wo de haç äil äaara ne Baa me' koëe, Manhuli le' we jaçë rage ga da ga aà mo laa wo go joñ ree ma de älagge, aà raw wo mbuë faale ne waçaçren tu.

¹⁴Mbeère maga ray wo ti ngeel maga ewseñ ni wo diñ jar maga laa wo waçaçre no, ama eiggi feçeçre ma gesiñ la wo de koñne horogren wo de fruygi maga riñ ga saaran raw wo gig gi go ne hara ti ärid saara rug gaë.

¹⁵Mbeère maga ray wo ti ngeel ma de soç' gen wo diñ jar maga laa wo waçaçre no, èawn wo àil àaara de el do mo àaaran no, lag wo de el ngiñ, haçaç wo wo rug mbeère.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de ger ma de do' ge

(Ko àil Mark 4.21-25)

¹⁶Jobo do' ger äe go kay fer kuä haçn go ne hen ti ga: noga kañn wer preñ gaè. AÀma aà kañn go diñ ciñ ti ngeel kañ ge äe, maga jar laa wo we le tiñma mo ko wo nen go poëage.

¹⁷Feçeçre maga jar bay wo ko ge äe wa ëa mo äuy, aà wo ge yañ ko ge äe go. Feçeçre maga hay yañ de yoñ ge ga jar ko sen ga ëa, aà wo ge go ko ge äe de naa nen go tinoo nen jar poëage.

¹⁸Wersen joñ wee see äay de el ti waçaçre maga nday de laa ge äe mono. Werga je maga yañ de mopo do, aà haç hen ni pur pa, ama je maga äe bay wa has no, mo ma me' maga aà hay ëig ga sen diñ ma se, aà yaçaç sen go pa yaw.

Heçeçre Yeso wo de man äe aà wo see äe

(Ko àil Mat. 12.46-50; Mark 3.31-35)

¹⁹Heçeçre Yeso wo de man äe raw wo ga saara wo see äe, ama aà laa wo da' ngeel ma a ge see äe ga do ngaän wo.

²⁰AÀ raw riñ Yeso wo de waçaçre sen ga: Man äo wo de heçeçre äon yañ wo le siigi mo lag no, aà da wo ga saara aà see äo.

²¹Yeso raw riñ rage äuy ga: Man äi wo de heçeçre äin wo diñ jar maga co' wo sug waçaçre Baa, day see wo wer äe mono.

Yeso dig leege ga aà mo fid wa

(Ko àil Mat. 8.23-27; Mark 4.35-41)

²²Ti wurpo Yeso raw ëii daage de jar ma wer äen wo, raw riñ rage ga: Naa cegaè wee go faale maarog äaäla. AÀ raw wo raw ge.

²³AÀ wo de tuñ daagen mo sug, Yeso äen ti naa. Ko la, leege po raw urgi le fid gi ti maarogn de haçaç debañ, daagen raw joñge doga se ba go de biin no, aà hay kos wo go mbañ ma bas ge.

²⁴Jar ma wer äen raw wo ya'ge see äe puçy gi äe, raw wo ëe ge äe ga: Wañ, Wañ, naa go de bas ge. Yeso raw urgi ciñ raw caa poçoç ne leegen wo de maarog de eegre. AÀ raw wo ham ge gesiñ, raw wo lagge seëem.

²⁵Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Äa haçge see äay ne Baan gen yaw äa? Ama heçeçne joñ ra debañ, aà ngris wo debañ lay, aà raw wo riñ kaçaçra ga: Äa je sen mo deñ diñ wose ga car poçoç ne leege wo de kañgaw bii, saara yaçaç jag äe lay äuy mo äa?

Yeso nii soçoçre wo go ne jobo ti

(Ko àil Mat. 8.28-34; Mark 5.1-20)

26 AÀ raw wo raw ge äi sir jar Jerjesen maga wo go faale maarog äaãla no, ga wo ti Galile ëeger mono.

27 Yeso raw ëii gi go gesiñ, jobo äi leege ni raw caa pel Yeso le. Blo sen de soçoçre ti, soçoç ig joñ bon äe debañ, blo sen laa oçoçbe ti äe ga lay, day hay ge liñ ga lay, hay diñ yoo tipaale wo.

28 AÀ wo ko Yeso mokay, aà raw ngar jage, raw le' mondra pel äe, raw ëe ge äe kloñ ga: Yeso weel Baa ma ciñ no, ndo da ga ndo joñ me joñ ge la? Ndi kam ndo kam ge, joñ bon äi wa ëa la.

29 Blon waçaç sen diñ werga Yeso caa poçoç ne soçoç ga soçoçn mo kal go mono, werga soçoçn hay joñ ge äe tum tum debañ, aà gorn gor ge de saë ge de rece' wo, äoë gyam ne hene, de sen äuy se hrag gyam wo go, soçoçn raw dañ ge de äe ti puuli.

30 Yeso raw wiigi äe ga: ëu äo gahacyne? AÀ raw ga: Ëu äi ga ngaäa. AÀ waçaç do sen diñ werga soçoçren wo ti äe ngaäa.

31 Soçoçren raw wo kam Yeso ga aà mo laa saara wo ti ngeel maga te saara wo wo de ma joñ bon ni mo wa.

32 Gaduuru hay yañ wo ngaäa kië reege ti jeñ huuli ni ti'i. Soçoçren raw wo kam Yeso ga aà mo men saara woge laage äil gaduurun wo, aà raw men faage ne hara lay.

33 Wersen soçoçren raw wo laa ge le go, raw wo laa ge äil gaduurun wo. Gaduurun raw wo hoo ëeere le ciñ ti huulin gesiñ raw wo laa ge nen maarog no, haç wo bii go.

34 Jar koë gaduurun wo wo ko ree maga joñ mo deñ, aà raw wo hoo ëeere wo liñ sii waçaçre sen go äi leegen wo jag kaw wo äuy.

35 Jarn raw wo laa ge go ko ree se no, aà raw wo wo ge see Yeso, da' wo blo maga soçoçren hay wo ti äe, de hayle äiñ Yeso de oçoçbe ti de da' see äe de el ye'e. Heçeçne raw joñ rage debañ.

36 Jar maga ko wo ree sen de nen äaara mo äuy raw wo fer waçaçre sen ne hara ga blo maga soçoçre hay ti äe da' see äe we no kay no.

37 Wersen jar ma äi sir Jerjesen raw wo kam Yeso ga aà mo see go, mo men saara go, werga heçeçne joñ ra debañ. Yeso raw ëii gi äi daage raw ferge le go.

38 Blo maga soçoçren hay wo ti äe la, raw joñ kam kam ne Yeso ga aà mo men se wo ge wer äe lay. AÀma Yeso laa day ge ga, raw riñgi äe ga:

39 See liñ ni äo sii waçaçre maga Baa joñ mo de äe mo äuy go. AÀ kal raw ge sii waçaçre maga Yeso joñ ne de äe go äi leegen äuy.

Waçaçre may mani Jayrus wo de waçy maga du' oçoçbe Yeso mono

(Ko äil Mat. 9.18-26; Mark 5.21-43)

⁴⁰Yeso wo le ferge de maga aà hay hay le go faale maarog äaña mokay, jarn raw wo yaçaç ge äe go äil feh debañ, werga jar hay wo gor ge äe äuy.

⁴¹Jobo, aè een ga Jayrus, aà diñ je kluu ma waçaç ree tiñ tosgen lay, raw age, le' mondra pel Yeso kam ge äe ga aà mo wo liñ ni se,

⁴²werga may äe yañ go do äe ni no boñ, kiñgi hwal ti äoge, go de hu gi. Yeso kal rawge wo ni, ngaään raw wo gig gi ne hen ti äridi.

⁴³Waçy po hay yañ de gay ge go do yuu way wer kiñgi hwal ti äoge. AÀ taw feçeçre ma do äen wo go äuy ne dogtor wo, ama jobo laa kaçaç ge ma peçeç ge äe go yoo äaara boñ ga hase.

⁴⁴AÀ raw age le nen faale Yeso, raw du' jag oçoçbe äe no, way äen raw hoo ge tuseñ.

⁴⁵Yeso raw wiigi ga: Wo se du' me lam äa? Ngaään äuy raw wo kañ kiñ go ti ree se no. Piyer raw ga: Wañ, jar de gig gi mo ti mo ärid deñ grid moge na, ndo ko ga?

⁴⁶Yeso kal ga: Jobo du' me mbe we, werga ndi ko eegre äi kal go.

⁴⁷Waçy wo ko ge ga ree sen naa nen we gom kay, aà raw age le daë ge caw, raw le' mondra pel Yeso, raw sië gi äe go ti ree maga se du'n ti äe, day se peçeç go lay ne hen pel ngaään ka' äuy.

⁴⁸Yeso raw ee ge äe ga: May äi no, haçge see äo ne Baan peçeç ndo we go, see mbo jam so.

⁴⁹Yeso de waçaç ge do sen deñ äa, ko la soole raw age le liñ ni Jayrus ga: May äon go de huli, gay Wañ wa so.

⁵⁰Yeso wo laa sen mokay, kal riñ Jayrus ga: Joñ heçeçne wa hase, haç mbo see äo ne Baa tawa, ni may äon peçeç yañ mbe go.

⁵¹AÀ wo nduu gi liñ ni Jayrus mokay, laa men jobo kal ge wo wer äe ga hase, say diñ Piyer, Jañ, Jag, pan mayn wo de man mayn tawa.

⁵²Jar lan wo äuy de lagge le go sii gi rag ge law ge äe lagge. Yeso raw riñgi ga: ra wee wa, aà bay de huli wa, ama aà le' diñ naa.

⁵³AÀ raw wo feg ge ti äe debañ, werga aà wo go de ko ge äe ga aà go de huli.

⁵⁴Yeso raw äaw do äe, raw ee ge äe kloñ ga: May no, ur go ciñ.

⁵⁵Nenterse äe raw hom ge le, aà raw urgi go ciñ tuseñ. Yeso raw riñ rage ga aà mo haç wo reege ne hene.

⁵⁶Pan äe wo de man äe raw wo ngrisgi, ama Yeso raw ruu rage ga aà mo riñ wo jobo go de fen maga se joñ ne mokay wa has ane.

LUG 9

Yeso laa jar peelee äe ma hwal ti äogn wo sië waçaç ree

(Ko äil Mat. 10.5-15; Mark 6.7-13)

¹Yeso raw tay ti jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo no, raw haç eegre ne hara ma nië soçoçre wo go äuy, ma peë jar ceege wo go lay.

²Blam sen aà raw laa rage wo ga aà mo see wo sië waçaçre twaywañ mani Baan go ne jare, mo peë wo jar ceege wo go lay.

³Aà raw riñ rage ga: Hoo wee feçeçre rañ ge do äay wa, hayba graw, ndare, reege, solay, hoo wee do wa. Hoor wee oçoçbe do äay äog äog wa lay.

⁴Ti ngeel ma honla äuy ga jar sen yaçaç wo waare äay we ni mo äuy, lag wee äi tiñ po boñ haçaç go ti wur maga nday wo ge go men ngeel sen mono.

⁵Ti ngeel ma honla äuy ga jar sen day wo we yaçaç waare äay ni ga mo äuy no, ni nday men wee äi leege äaaran go, poë wee äurgi ma äaale äay go, ma kañ nen jar wo ga aà yaçaç wo waare äay gaë.

⁶Jar ma wer äen raw wo raw ge, raw wo rañ sirn wo go äuy sië Waçaçre ma de Coçoçre no, peë wo jar ceege wo go ti ngeel äuy lay.

Waçaçre yeeë nen Herod go

(Ko äil Mat. 14.1-12; Mark 6.14-29)

⁷Herod wañ wo laa waçaçre maga aà joñ wo mo deñ, eiggi raw yeeë nen äe go, werga jar po waç wo ga: Jañ ma joñ batem jar fer le go bir gi.

⁸Jar ma la waçaç wo pa ga: Aà diñ Eli naa nen le, jar ma tigriñ waçaç wo pa ga: Aà diñ jobo yoo jar ndar nen waçaçre Baa go ma äaan wo, fer le kal ge go ciñ tenen.

⁹Ama Herod raw waçaç ge ga: Ndi hay caa ti Jañ we go pa lay. Day je sen mokay diñ wose ga aè waçaç ree sen mo deñ ti äe mo pa äa? Herod da ga se mo ko Yeso.

Jar ndar dwee Yeso haç hole hara

(Ko äil Mat. 14.13-21; Mark 6.30-44; Jañ 6.1-14)

¹⁰Jar peelee Yeson raw wo ferge le riñ Yeso ti joñre maga saara joñ ne wo mo äuy no. Yeso raw hoo rage, raw wo raw ge de see äaara tawa äi leege maga aè een ga Betsayda.

¹¹Ama ngaään wo wo laa waçaçre sen mokay, aà raw wo mañ blam äe. Yeso raw yaçaç rage go äil feh, raw sii waçaçre ne jar ti twaywañ mani Baa no, raw peë jar maga wo de dage ga peë saara go wo go lay.

¹²Wur raw go coñ ge mokay, jar ma hwal ti äogn raw wo ya'ge see Yeso riñ gi äe ga: Men jarn wo dus gi äi leege kië feçeçre reege wo de ngeel suuli, werga ngeel sen la go se tiñ haçaç lay.

¹³Ama Yeso raw riñ rage ga: Haç mbay reege ne hara diñ nday tu. AÀ raw wo riñ gi äe ga: Hole do wuur la dwee de ceçeç ti äog koëe, day ndo da ga wuur mo wo yee reege ne ngaäa jarn wo mo deñ äuy no?

¹⁴(Ngaäa jarn äuy werpiiri wo nen ndar dwee.) Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Lag wee jarn gesiñ, car ra go ta' ta' nen jar do dwee do dwee.

¹⁵Jar ma wer äen raw wo yaçaç jag äe, raw wo lag jarn gesiñ äuy lay.

¹⁶Yeso raw hoo hole ma dwee wo de ceçeç ma äog no, raw mañ nen äe ciñ, raw wii Baa wo ti hole no, raw car ge äe go, raw haçeç äe ne jar ma wer äen wo ga aà mo äes wo go ne ngaään no.

¹⁷AÀ ree wo äuy, wuu wo lay. AÀ raw wo bag yaçaçge de nen äe maga gwa' go ni hwal ti äog pa.

Piyer äo' wer Yeso go ga aà diñ Mesi

(Ko äil Mat. 16.13-19; Mark 8.27-29)

¹⁸Ti wurpo Yeso hay go tos ge de see äe tawa, jar ma wer äen raw wo age see äe, aà raw wii jag äaara ga: Ngaään wii wo ti äi ga ndi diñ wose äa?

¹⁹AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Jar po wo ga: ndo diñ Jañ ma joñ batem jar, ma la wo ga: ndo diñ Eli, ma la wo pa ga: ndo diñ jobo yoo jar ndar nen waçaçre Baa go ma äaan wo, day ndo fer le bir gi.

²⁰Ama Yeso raw wii rage ga: Ma äay, nday wii äayn ti äi ga ndi diñ wose lay? Piyer raw fer waçaçre ne hen ga: Ndo diñ Mesi mani Baa no.

Yeso ga se hu gi go, se fer ge bir gi

(Ko äil Mat. 16.20-28; Mark 8.30—9.1)

²¹Yeso raw ruu rage de eegre debañ ga aà mo riñ wo jobo go de waçaçre sen mokay wa.

²²AÀ raw riñ rage ga: Nen da ga aè mo joñ bon weel je tabayn debañ. Jar kluurin wo, wañre ma sië jag wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa mo tobn wo go, mo iñiñ wo go, day wur siili ma de swa' aà mo fer ge go bir gi.

²³Blam sen Yeso raw riñ ngaään wo ga: Je maga da we ga se mañ blam äi no, ni aà mo men eig ti see äe go, aà mo hay go de gragge ti naw tum ga se mo hu mbe go ti ree äi, ni aà mo mañ blam äi so.

²⁴Werga je maga da ga se mo 'war se se go ti ree äi wa mono, sen bas ge see äe go bas ge so yaw, ama je maga yaçaç ree äi, da 'war see äe mbe go wer äi mono, sen joñ ge tenen caw tum so.

²⁵Je tabay mo da' ba horogre ma ti tamsir wo go la äuy ma äe laybla', ama hayga aà bas see äe we go, noga älag see äe we go, day horogre se ma ti tamsirn la day joñ wo may yañ ne hen ne?

²⁶Ama wosela joñ soçoçre we ti äi, joñ soçoçre ti waçaçre äin lay mono, weel je tabayn wo ge le ferge de gragge de wore do Pan äe wo de jar peelee mani Pan äen wo wurpo la, joñ soçoçre ti waçaçre je sen lay.

²⁷Kidolgi ndi riñ wee, jar po yañ wo yoo jar ma lag wo la huë gi wo go tañgu ga, say saara ko twaywañ mani Baa go ëa.

Se Yeso kol go sara

(Ko äil Mat. 17.1-8; Mark 9.2-8)

²⁸Naw raw joñge blam waçaçre sen renam, Yeso raw hoo Piyer, Jañ wo de Jag wer äe, raw ëii gi ciñ ti huuli tos ge.

²⁹AÀ de tos ge mo ye', pel äe raw kol ge sara, oçoçbe äen raw wo kol ge sag ge depiiri kaëañ kaëañ lay.

³⁰Ko la werpiiri wo äog wo de waçaç waçaçre de Yeso lagge, diñ Moyis wo de Eli,

³¹naa wo nen le sag ge de gragge de wore Baa deñ deñ, waçaç waçaçre de Yeso, riñ wo ga joñre äen wo go baa jag diñ de huli äe äi leege Jerusalem.

³²Piyer wo de kaçaçre äen raw wo laa naa debañ, blam sen aà wo wo puçy gi go mokay, aà raw wo ko Yeso de gragge de wore deñ, werpiiri ma äogn wo de gragge de wore äiñ äe lag lay.

³³Blam sen jar se äogn raw wo raw ge men wo Yeso go ni, Piyer raw ëe Yeso ga: Wañ, ngeel sen la de el maga naa mo lag la ni. Wuur wo bag mburyug swa', boñ ma äo, boñ ma Moyis, boñ ma Eli lay. (Piyer waçaç waçaçre sen bay ëig were.)

³⁴De maga aà de waçaç ren deñ ëa, swaare po raw naa ge le, raw yoñ rage go, heçeçne raw joñ jar ma wer Yeson wo, de maga aà ko wo swaaren yoñ Moyis wo go de Eli mono.

³⁵Geçeçge po raw waçaç ge le ciñ nen swaaren ga: Je ma deñ diñ weel äi maga ndi mañ gom, yaçaç wee jag äe.

³⁶Blam geçeçgen mokay, aà kal wo da' ge diñ Yeso boñ deñ tawa. De wur sen fen maga aà kon wo mokay aà laa wo sii gi äe go ne jobo ga hase.

Yeso nii soçoç go ne weel po ti

(Ko äil Mat. 17.14-18; Mark 9.14-27)

³⁷Toñ äe aà wo le ciñ ti huulin, aà raw wo le go ëii gi gesiñ mokay, jar ngaäa debañ raw wo caa pel Yeso.

³⁸Ko la jobo raw ngar jag le yoo ngaään wo ga: Wañ, ko weel äin de nen äo ëa la, ndi kam mo kam ge, werga aà mbe go do äi ni no boñ no.

³⁹Soçoçn le' we joñ ge äe no, aà kal ngar jag äe tuseñ, kal gejag ge äe de eegre, bag defoçoçre no go jage, joñ bon äe debañ lay, men go gus ga, tloä se go hene.

⁴⁰Ndi raw kam jar äo ma wer äon wo ga aà mo nii wo soçoç sen go, ama aà laa wo kaçaç ge gaè.

⁴¹Yeso raw ndum gi ga: Hih, nday jar se ga nday bay de haç äil äay go ne Baa pah wa no, nday jar se haçy haçy mo lag no, ndi mo ig see äay komay ëa pa la? Ndi mo ig soë wee ge komay pa? AÀ kal riñ blon ga: aà äo le de weel äon no.

⁴²Weeln wo le ya' ge mbañ mokay, soçoçn raw äo' ge äe gesiñ vbal, raw gejag ge äe debañ, ama Yeso raw caa poçoç ne soçoçn de eegre, raw nii soçoçn go ne weeln ti, raw haç weel ne pan äe.

⁴³Ngaään äuy raw wo ngrisgi debañ wer joñre Baa wo de eegre äe no.

Yeso fer waçaç ge tigriñ pa ga se hu yañ go

(Ko äil Mat. 17.22-23; Mark 9.30-32)

Wosela äuy raw ngrisgi ti fen maga Yeso joñ ne mono, aà raw riñ jar ma wer äen wo ga:

⁴⁴Ëaw wee waçaçre maga ndi de waçaç ge äe wee patalam de ele. Jar wo yañ go haç weel je tabayn ne jar tebere wo do.

⁴⁵Ama aà laa wo laa wer waçaçre sen ga: werga Baa yoñ wer waçaçre sen go, maga aà mo laa wo wer äe wa, wersen aà raw wo joñ heçeçne wii Yeso ti waçaçre se no.

Jar ma wer Yeso wo ga wo se yoo saara diñ je ma pel kaçaçran la

(Ko äil Mat. 18.1-5; Mark 9.33-37)

⁴⁶Jar ma wer äen raw wo äo' ëee ëig gi ti holañ äaara ga wo se joñ ge diñ je kluun ma waçaç ree jarn äuy mo la?

⁴⁷Yeso raw ko ëiggi äaaran go, aà raw mañ weel ma klee le, raw hayge äe äiñ äe mbañ ye'e,

⁴⁸raw riñ rage ga: Je maga yaçaç wee klee ma do deñ we see äe werga aà diñ je äi no, ni aà yaçaç diñ ndi, je maga yaçaç me we see äe, yaçaç diñ je maga äo' me le mono. Werga je maga go depeçeçre dañ ge yoo äay mo äuy, diñ je ma kluu dañ gen so yaw.

Je maga bay hee de äay wa diñ je äay

(Ko äil Mark 9.38-40)

⁴⁹Jañ raw ëe ge äe ga: Wañ, wuur ko jobo we le nië soçoçre wo go de ëu äo la, wuur raw dig gi äe werga aà bay de tayge de naa wa.

⁵⁰Ama Yeso raw riñgi äe ga: Dig wee ne wa, werga je maga bay diñ je hee äay wa, aà diñ je äay.

Jar ma äi leege Samari po laa wo yaçaç waçaçre Yeso ga

⁵¹Naw maga Baa mañ Yeso wo go see äe raw kos ge go, aà raw teñ nen äe ma woge Jerusalem.

⁵²AÀ raw laa jar soole wo wo pel äe. Jar sen raw wo raw ge, aà raw wo laa ge äi leege po ma äi sir Samari kne' ngeel go ne hene.

⁵³Ama jar ma äi leege sen ni laa wo yaçaç waçaçre äe ga werga aà hay wo seege nen Jerusalem.

Yeso ruu Jañ wo de Jag

⁵⁴Jañ wo de Jag, jar ma wer äen wo wo ko sen mokay, aà raw wo ëe ge äe ga: Wañkluu, ndo da ga wuur mo wii wuu le ciñ ma a ge roë rage go yawla?

⁵⁵Yeso raw mbuë nen ne hara ti, raw ruu rage.

⁵⁶AÀ raw wo raw ge äi leege ma tigriñ.

Jar po da wo ga saara mañ blam Yeso

(Ko äil Mat. 8.19-22)

⁵⁷AÀ wo ti faage mo ti' seege, jobo raw riñ Yeso ga: Ndi da rañ ge wer äo ti ngeel maga ndo wo ge ni mo äuy no.

⁵⁸Yeso raw riñgi äe ga: Baygama yañ wo de tu äaara, dweere yañ wo de tiñri äaara lay, ama ma weel je tabay bay de ngeel suuli ma ig see äe dra' wa.

⁵⁹Yeso raw riñ je mapo ga: Mañ blam äi. AÀma aà raw ga: Wañ, men me wo ge tee pan äi le go äa.

⁶⁰Yeso raw riñgi äe ga: Men hulin wo ter huli äaaran wo. Ma äo, see äon sië waçaçre ne jar ti twaywañ mani Baa no.

⁶¹Je ma tigriñ raw ëe ge äe pa ga: Wañ, ndi da ga ndi mañ blam äo rañ ge wer äo lay, ama men me wo ge heer jag ne pan äi wo äa an tawa.

⁶²Ama Yeso raw riñgi äe ga: Je maga laa do äe ti soñ daèy, day fer mbuë nen äe nen blam se jee, ko la aà fer naa ti go ciñ fer blam pa, je sen bay de el ma twaywañ mani Baan wa.

LUG 10

Yeso laa jar ma wer äe wo hwal hwal renam ti äog sii waçaçre

¹Blam sen Yeso raw far jar hwal hwal renam ti äog pa, raw lag rage wo pel äe äog äog äi leege wo de progren wo äuy, maga se de see äe se wo ge wo ni lay.

²AÀ raw riñ rage ga: Coore ma wee gen debañ, ama jar joñre äen bay wo debañ wa. Wii wee Pan payn ga aà mo lag jar wer cooren wo le ni pa.

³Co' wee sug äay. Ndi de laa nday wo do weere saçaçre won no, maga wo wo laa ge yoo waybaan no.

⁴Hoor wee ndar solay do wa, hoor wee ndar tigriñ po do wa, hoor wee taarag do wa lay, lag wee heer jag ne jobo ti faage de maga nday de seege wo mo wa lay.

- ⁵Nday wo we laa ge äi tiñ po no, waçaç wee tañgu ga: tiñ sen lam lag mo hay jam.
- ⁶Hayga blo ma da jamn yañ de hayle ni no, ni waçaçre äay ma haç jam hay yañ ti äe, hayga bay we wa, ni waçaçre äay ma haç jamn fer yañ le ti äay lay.
- ⁷Lag wee äi tiñ sen ni, ree wee, jo wee feçeçre maga aà haçn wo wee mo äuy no, werga je joñre de kaçaçge ma da' poëge äe no, yaë wee äi tiñ ma tigriñ sar sar wa.
- ⁸Nday wo we laa ge äi leege po, jar ma äi leege sen yaçaç wo nday we no, ree wee feçeçre maga aà haçn wo wee mono.
- ⁹Peçë wee jar ceege maga wo äi leege ni go, riñ wee jar ma äi leegen wo ga: twaywañ mani Baan kos wee we go.
- ¹⁰Nday wo we laa ge äi leege po, day jar ma äi leege sen yaçaç wee wo we ga no, ni nday laa wee go ti faage, riñ ra wee ga:
- ¹¹Wuur poë äurgi ma äi leege äay maga hay kañ ne wuur äaale we ne nday, ama mbe de sen äuy, ko wee go an ga twaywañ mani Baan kos we go.
- ¹²Ndi de riñ nday ga ti wur Cag ge Waçaçre maga Baa cagn ge, bon ma jar Sodom joñ yañ äawa dañ ma äi leege sen pa yaw.

Ree ti jar maga day wo haç äil äaara ne Yeso ga mono

(Ko äil Mat. 11.20-24)

- ¹³Yeso raw ga: Ree ti äay jar Koraseñ, ree ti äay jar Betsayda. Werga feçeçre mbuëgi maga ndi joñ ni äay mo deñ, mo hay joñ we diñ äi leege Tir wo de Sidoñ no, aà de hay lag wo yañ nen sir de oçoçbe ma de yugudgi ti nen saçaçge äaaäaa ma kañ nen jar go ga saara coo ëiggi äaara ma de älaggen we de deele tigriñ.
- ¹⁴Ama ti wur Cag ge Waçaçren, bon ma jar Tir wo de Sidoñ joñ wo yañ äawa dañ ma äayn pa yaw.
- ¹⁵Yeso kal riñ jar Kapernam wo ga nday eig ba yañ ga sir äay geçeç yañ wo ciñ haçaç da' ngeel ma ciñ no. Sir äay fer ge gesiñ fer ge haçaç nen wuu maga hu ga mo yaw.
- ¹⁶Yeso raw riñ jar ma wer äen wo pa ga: Je maga co' sug waçaçre äay we, ni aà co' diñ sug waçaçre äi, je maga tob wee we go, ni aà tob go diñ ndi. Day je maga tob ndi we go, ni aà tob go diñ je maga äo' me le mo lay no.

Jar ma hwal hwal renam ti äogn fer wo le go de fug äil fehe

- ¹⁷Jar ma hwal hwal renam ti äogn raw wo ferge le go de fug äil feh, raw wo ëe Yeso ga: Wañkluu, ko soçoçre wo dra' yaçaç wo jag wuur de maga wuur ruu ra we de ëu äo mono.
- ¹⁸Yeso raw ga: Ndi de rañ nen deñ, ndi ko la Manhuli le ciñ raw le' ge le gesiñ deparday wriw do sag ge Baa nono.

¹⁹Co' wee sug äay ndi haç eegre we wee ma kañ äaale ti cwe wo de mbreñ boo, ti jar hee äay wo äuy, fen po joñ wee de älagge ga hase.

²⁰Ama fruy wee diñ ti maga soçoçre yaçaç wo jag äay mo tawa wa, fruy wee diñ ti maga ëu äay le de yerge ciñ mono.

Äil Yeso fug go fehe

(Ko äil Mat. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Ti ngeel sen ni tuseñ Nenterse ma bay ëag raw fug äil Yeso go feh debañ, àa raw waçaç ge ga: Baba, Wañ ma waçaç ree jar ma ciñ wo de ma gesiñ la äuy no, ndo yoñ see äo go ga jar ma de ko ren wo de jar ma de had wer feçeçren mo da' wo wer äo wa, day ndo raw naa nen see äo go diñ ne kamliiri maga bay wo de ko ree po wa has ëa yaw so mono, ndi joñ suse' mo ti se no. Baba, ndo joñ do sen diñ werga àa co jag äo ga ndo mo joñ do sen nono.

²²Pan äi haç feçeçren wo go me äuy, jobo bay de koge ga weeln diñ wo la wa, say de ko ge äe diñ Paçaçben tawa, jobo bay de koge ga Paçaçben diñ wo la wa lay, de ko ge äe diñ weeln wo de je maga weeln kañ nen äe ti äe ga àa mo kon mono.

²³Yeso raw ngië nen ti jar ma wer äen wo, raw riñ rage go de see äaara tawa ga: Nday woo we wer nen äay ma ko ree maga nday de ko ge äe mono.

²⁴Co' wee sug äay, ndi de riñ wee ge ga: jar ndar nen waçaçre Baa go wo, de wañren wo debañ hay da wo we ga saara mo ko ree maga nday de ko ge äe mono, ama àa kon wo ga: àa hay da wo we ga saara laa wer waçaçre maga nday de laa ge äe mono, ama àa laan wo gaè.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de je Samari ma de el no

²⁵Ko la je ma pel jar had jar de waçaçre Baa raw urgi ciñ ga se lam jag Yeso, àa raw wiigi äe ga: Wañ ndi mo joñ joñ ge ma kol ge go tenen caw tum äa?

²⁶Yeso raw riñgi äe ga: àa de yerge äe na gahaçy? Ndo jañ ne, ndo laan na gahaçyne?

²⁷Blon raw ferge ne hen ga: Ndo mo da Baa Wañkluu de jiili äo äuy, de see äo äuy, de eegre äo äuy, de ëiggi äo äuy, da je ma äiñ äo mbañ do see äo no lay no.

²⁸Yeso raw ga: Ndo fer waçaçre ti ngeel äe de el debañ, see joñ ge do sen ne so no, ni ndo fer yañ kol ge go tenen caw tum.

²⁹Ama je ma pel jar had jar de waçaçre Baa raw kië gi ga se kne' waçaçre ma äen tigriñ, àa raw wii Yeso ga: Je ma äiñ äi mbañ diñ wose ne?

³⁰Yeso raw ferge ne hen ga: Jobo hay le Jerusalem de wo ge Jeriko, àa raw yiñgi de jar leë faage wo, àa raw wo yaçë feçeçre äen wo go, mbar wo ne, raw wo men ge äe go nen huli.

³¹Je sië jag raw hee ge ti faage ni, àa wo ko ge äe mokay, àa raw hee ge go kare.

³²Je Lefid raw nduugi ti ngeel ni lay, nen äe wo le' ge ne hen ti, àà kal hee ge go kar lay.

³³Ama je Samari de wo ge rañ ge äe, raw day ge ti ngeel sen ni, àà wo ko ge äe mokay, àà kal ko decoo nen äe debaň.

³⁴Aà raw age see äe, raw kag noo wo de yii ne hen nen waçaçgen wo, raw saë waçaçge äen wo ne hene, raw mañ ge äe ti gerheçeç äe no, kal raw ge de äe äo' ge äi tiñ waare no, hay gor ge äe ni.

³⁵Toñ äe àà raw hoo solay äog raw haçge äe ne je waçaç ree tiñ waare no, kal riñ gi äe ga: ko el blo sen mokay de ele, ndi wo we le fer ge no, ni ndi poë mo yañ go ti feçeçre äo maga ndo ray go ti ree äe de dañ sen mo äuy no.

³⁶Yeso raw ga: Ndo eig ga yoo jar ma swa'n wo mo ta', je maga jar leë faagen mbarn wo mo ti', wose kol diñ je ma äiñ äe mbañ ne?

³⁷Je ma pel jar had jar de waçaçre Baa la raw ga: Diñ je maga ko decoo äe mono. Yeso kal riñ gi äe ga: See wo joñ ge do sen no lay so.

Yeso wo liñ ni Marta wo de Mari

³⁸Yeso wo de seege de jar ma wer äen wo ti'i, àà raw wo nduugi äi leege po, waçy po yañ ni aè èen ga Marta, raw yaçaç ge äe le liñ ni äe.

³⁹Heçn äe ma twaçy yañ, ëu äe ga Mari, raw hay äen äaale Yeso co' sug waçaçre äe no.

⁴⁰Ama ma Marta raw daw ge go do joñre reege maga se de ma joñge äe mono, àà raw age le wii gi äe ga: Wañkluu, ndo bay eig gi ti maga hen äin men me ti joñre boñ mo caw wa ge? Riñ ne ga àà mokay me lay.

⁴¹Yeso raw ëe ge äe ga: Marta, Marta, ndo haçy see äo go eig ti feçeçre debaň mo deñ, ndo gay na diñ wer se no,

⁴²ama mopo yañ boñ maga dañ go äuy, Mari mañ fen se ma de el we, jobo kaçaç ma yaçaç ge äe go do äe gaè.

LUG 11

Yeso de had jar äen wo de tos ge

(Ko äil Mat. 6.9-13; 7.7-11)

¹Ti wurpo Yeso hay tos ge ti ngeel po, àà wo taw tos gen go mokay, jobo yoo jar ma wer äen wo, raw ëe ge äe ga: Wañkluu, had wuur de tos ge dogo Jañ had jar ma wer äen wo no lay no.

²Aà raw riñ rage ga: Nday le' tos ge we, ni nday tos wee ga na, Pan wuur, Daga jar äuy mo ko ëu äo go ga ndo diñ Baa boñ. Aà le hay ge Wañ wuuri.

³Haç reege ne wuur ti naw tum

⁴Men eig ree älagge wuurn go ne wuur ti, Do ga wuur men go ne jar maga joñ wo wuur de älagge go no lay no. Men wuur wo ge nen ree ma de raw eegre wuur wa.

⁵Yeso raw riñ rage tigriñ pa ga: Hayga jobo yoo äay la, wo da' bar äe gesiëgi suñ ga bar äen mo haç äaare hole ne se äere swa'a,

⁶bar se ma tigriñ hay le go rañ ge nduu ni se, day fen maga se mo kañ ne hen pel bay wa.

⁷Bar äe ma tiñman mbe ma fer waçaçre le ne hen ga: Gay me wa. Jag tiñ äin go de teçg ge de lakel, wuur de suuli de weere äi. Ndi kaçaç ma ur gi go ciñ mañ hole mo gaè.

⁸Ndi de riñ nday ga mbe de sen äuy hayba ga aà ur we go ciñ haçge äe ne hen wer barga ga laybla' no, ama aà ur gi go ciñ haç feçeçre maga saçy äaara ti äe mo äuy ne hene, werga hayga aà day we ur gi go ciñ ga: bar äen men ge wii gi äe gaè.

⁹Day ndi de riñ nday ga: wië wee, aà haç yañ ne nday, kië wee ni nday daë yañ, mbar wee jag tiñ, ni aà buln yañ go ne nday.

¹⁰Werga wosela maga yañ wië gi mo äuy aà haç ne hene, je maga yañ kië gi, da'a, aà bul jag tiñ yañ go ne je mbar jag tiñ lay.

¹¹Pan weel hon yoo äay la ga weel äe wii ceçeç, aà raw haçge ne hen diñ cwe ga diñ ceçeç ne?

¹²Noga aà wii paçaçre kagge, aà raw haçge ne hen diñ mbreñ boo ga diñ paçaçre kag ne?

¹³Hayga nday jar se ma de älaggen nday yañ de ko haç feçeçre ma de el ne weere äay wo yaw no, Pan äay ma ciñ haç ge Nenterse ma bay äag ne jar maga wiën wo de dañ sen so yaw.

Joñre Yeso bay de tayge de Belsebul wa

(Ko äil Mat. 12.22-30; Mark 3.20-27)

¹⁴Yeso nii soçoç maga kol jobo go mbululum go, soçoçn wo go kal ge mokay, je mbululum raw tiñ; wer waçë waçaçre, ngaään raw wo ngrisgi.

¹⁵Ama jar po raw wo waçaç ge ga: Haç eegre ma nië soçoçren wo go ne hen diñ Belsebul wañ soçoçren wo.

¹⁶Jar lan raw wo wii gi äe ga aà mo joñ fen mbuëgi ma kañ nen jar ga eegre äe aà le ni Baa, ni saara mo baan de waçaçre.

¹⁷Ama Yeso raw ko eiggi äaara go, raw ga: Hayga jar ma äi sir wañ po yañ wo leë kaçaçra no, sir wañ sen älag go, sirn jwag wo go ti kaçaçra haçd haçd lay.

¹⁸Hayga Manhuli ur we ciñ dur see äe de see äe no, eegre äe kaçaç ma joñ ge ga so. Day nday raw ga ndi nië soçoçren go diñ de eegre Belsebul wer may la?

¹⁹Hayga ndi yañ nië soçoçren wo go diñ de wañ soçoçren wo mono, ni te äayn nië ra wo go de eegre wo se lay la? Wersen te äayn wo de see äaara riñ wo nday yañ ga nday waçaç ni gaè.

²⁰Kidolgi ndi nië soçoçren wo go diñ de eegre Baa ga fen sen de kañ nen äay ga twaywañ mani Baan aà we go see äay so.

²¹Je eegre grag we go gor tiñ äe de jawre ma dur gi do ye' no, feçeçre äen lag wo de ele.

²²Ama hayga je ma de eegre dañ ge äe nduu we ti äe, sen kal rawge äe eegre, raw yaçë jawre äe maga aà hay ëig ga se yaçaç see äe de äe go, raw äes feçeçre äe maga se yaçë ra do äe go äuy.

²³Je maga tay we de äi ga no, diñ je hee äi, day je maga bay kay mege tay ti horog wa mono, de dus horog äin wo go dus gi lay.

Soçoç kal go fer fer le pa

(Ko äil Mat. 12.43-45)

²⁴Soçoç kal we le go äil je tabay no, aà raw rañ ge ti ngeel ma de heg, kië ngeel ig see äe. AÀ wo we da' ngeel ga no, aà raw waçaç ge ga: ndi fer äi tiñ äi maga ndi hay le ni mono.

²⁵AÀ wo le ferge mokay, aà da' tiñ äen go de tor ge, go de kne' ge lay.

²⁶Blam sen aà kal raw ge hoo kaçaçre äe soçoçre ma de älagge dañ ge äe wo le wer äe renam pa, raw wo age laa ge ti äe, lag wo ni. Je sen raw kol ge go blam sen de älagge dañ ma tañgun so.

Yeso ga jar co' sug waçaçre Baa woo ge wo yañ cwaçy

²⁷Yeso de waçaç waçaçren deñ ëa, waçy po raw mañ geçeçge äe le ciñ yoo ngaään wo kloñ riñ Yeso ga: Waçy maga biñ mo go, ga ndo jo paçaç äe, woo we wer äo.

²⁸Ama Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Woo ge diñ jar maga co' wo sug waçaçre Baa, ëawn wo äil äaara mo yaw no.

Jar wië wo ga Yeso mo joñ fen mbuëgi

(Ko äil Mat. 12.38-42)

²⁹Jar raw le tayge see Yeso ngaäa deba, aà raw tji; wer riñ rage ga: Wer jar se de älaggen wo wara wië wo fen mbuëgi maga jar mo ko ni. AÀma ti joñre Baa ndi joñ ge fen mbuëgi ma tigriñ po ne hara ga: taw de maga joñ Jonas je ndar nen waçaçre Baa go no.

³⁰Werga fen mbuëgi maga joñ Jonas joñ diñ ga jar Ninif mo ko wo see äe, ree maga weel je tabayn day joñ sen maga jar ma waran mo ko wo see äe do sen no lay.

³¹Waçy po diñ wañ, se le nen äa, ni waçybane, ti wur Cagge Waçaçre wer jar ma waran wo, waçy sen la ur yañ go ciñ deñ waçaç ge ga ren de ba jar se ma waran

wo, werga aà hay ur le äi sir äe le go haçaç ma laa wer ko ge ree mani Salomoñ no, ko wee nen äay je ma de dañ Salomoñ kluu yañ la.

³²Jar Ninif hoo wo yañ le ciñ ti wur Cagge Waçaçren wer jar ma waran wo mono, jar Ninif hoo wo yañ ciñ deñ waçaç ge ga ren de ba jar se ma waran wo werga äaaran aà hay äoë wo jag go wer waçaçre maga Jonas sii go mono, ko wee nen äay je ma de dañ Jonas kluu yañ la.

Nen jobo diñ ger ma tee ngeel go ne see äe ti

(Ko äil Mat. 5.15; 6.22-23)

³³Jobo do' ger äe go do' fer kañ ge äe äi mopo go de yoñre ga, noga kuä haçn hen ti gaè. AÀma aà kañ gern go ciñ ti fen kañ ge äe, maga jar laa wo we le tiñman mo ko wo nen go poëage.

³⁴Nen äo diñ ger ma ler ngeel go ne see äo ti, hayga nen äo yañ go de el no, hoçoçgesee äo ma äuy joñ go feh lay. AÀma hayga nen äo yañ go de ceege no, see äo ma äuyn joñ de suñgu lurum lurum lay.

³⁵Wersen joñ see äo de el ga nen äo maga go de ler ge mo ti mo poëag deñ mo kol go de suñgu wa.

³⁶Hayga see äo yañ go ko ge poëag, ga suñgu bay ni me' wa no, see äo ma äuyn raw koge wo go de ler ge do ger maga ler ngeel go keçg keçg nono.

Yeso ruu jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç wo

(Ko äil Mat. 23.1-36; Mark 12.38-40)

³⁷Yeso wo taw waçaçren go mokay, Farisiyeçeç po raw wiigi äe ga aà mo wo reege ni se. Yeso raw kalge liñ ni äe, raw hayge reege.

³⁸Farisiyeçeç wo ko ge ga Yeso yog do go tañgu señ gaa mono, aà raw ngrisgi.

³⁹Yeso raw riñgi äe ga: Nday Farisiyeçeç no, nday yog faale haçaçre ma jo bii wo go de faale haçaçre holen wo, ama äil äay go de bag ge de feçeçre freñ äayn wo de wer älagge wo.

⁴⁰Nday jar se de loëge no. Baa je joñ faale feçeçren wo, bay de ma joñ äil äaaran diñ se wa an yawla.

⁴¹Ama haç wee go ne jar coo wo diñ feçeçre ma äi haçaçre bii wo de haçaçre holen wo, ni feçeçren kol wo yañ go de façaç ge bay äag ne nday.

⁴²Ree ti äay Farisiyeçeç wo, nday haç ma de hwal feçeçre äay maga nday jeë ra wo do sug nee ma ree gen wo äuy ne Baa, ama ree ma ti ngeel äe de deelee maga Baa da sen, nday men sen wo go. Mokay diñ maga nday hay nen joñ rage, de lan wo äuy lay no.

⁴³Ree ti äay Farisiyeçeç wo, werga nday da lagge ti paale ma peln wo äi tiñ tosge wo, nday da ga heer jag wee de hoor sug ti ti ngeel lumo wo.

⁴⁴Ree ti äay, werga nday do tipaale maga wo go de sah ge, jar see go ti äaara bay ko rage nono.

⁴⁵Jobo yoo jar ma pel jar had jar de waçaçre Baa wo boñ raw ëe ge äe ga: Wañ, ndo waçaç do sen no mokay, ndo ëar wuur lay mo pa la.

⁴⁶Yeso raw fer waçaçre ga: Ree ti äay lay, nday jar ma pel jar had jar de waçaçre Baa no, werga nday kañ feçeçre ma de poçoçre wo ne jar ti. Nday de see äay nday day kay rage mañ glog feçeçre sen wo ne hara ciñ de wee do äay boñ dra' gaè.

⁴⁷Ree ti äay. Nday bor tipaale jar sië waçaçre ma jag Baa wo go de wore, pa ga ijd ra go diñ paçaçre äay wo dog gaè.

⁴⁸Kidolgi nday diñ jar kañ nen jar go ti joñre paçaçre äay wo, nday de tayge de äaara lay, werga paçaçre äay ijd wo jar sië waçaçre ma jag Baa wo go, nday äay de bor tipaale äaara lay.

⁴⁹Wersen Baa ma de ko ren äuy hay waçaç we go ga: Ndi laa jar sië waçaçre ma jag äin go wo de jar peelee äin wo yañ le wee, day nday ijd mapo wo yañ go, nday joñ bon mapo wo yañ lay.

⁵⁰Werga ci jar ndar nen waçaçre Baa go maga nday kag ra le go ti tiñgi wer sirn le mo haçaç, wii gi jag wer jar se ma waran wo yañ ti äe,

⁵¹tiñgi wer de ci Abel, haçaç go de ci Sakari maga nday ijd go ti holañ tiñ ma sii jag wo de tiñ Baa mono. Kidolgi ndi riñ wee ga: aà joñ bon wer jar se ma waran wo yañ ti bol ijd gi jar maga aà ijd ra wo go mono.

⁵²Ree ti äay nday jar ma pel jar had jar de waçaçre Baa no. Werga faage maga jar kaçaç wo ma laa ge ko waçaçre Baa ni, nday tegn go, nday de see äay nday bay laa ge ni wa lay. Jar maga da wo ga saara laa ni, nday dig ra go lay mono.

⁵³Yeso wo le go kal ge mokay, jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç raw wo naa nen go de wañ de haçaç lag, raw wo wië jag äe ti waçaçre ma tigriñ sar sar debañ.

⁵⁴Aà raw wo lam jag äe de waçaçre ga da ga jag äe mo raw de waçaçre ma de älagge, ni saara mo kii waçaçre ne hen ti.

LUG 12

Koë see äo do jar bag bii sen wo

(Ko äil Mat. 10.26-27)

¹Ti wur sen jar raw tayge le debañ haçaç kol wo car kaçaçra äaale car ge. Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Joñ wee see äay do Farisiyeçeç wo no wa, bag ge bii maga aà bag wo bii se, aà do defoçoçre no nono.

²Jar mo yoñ ba wo mopo go ga kon wa yaw, jar wo ge mbaara go ko ge äe, jar mo waçë ba wo ree po ga da ga jar mo laan go wa yaw, jar wo ge mbaara go laa ge äe.

³Wersen waçaçre maga nday hay waçë we nen suñgu mo äuy no, aà wo ge laa ge äe go de ceeg kaçg ge. Waçaçre maga nday hay sweg we ne jobo sug tiñma de teçg jag tiñ ti no, aà wo ge ngar jag go de äe ciñ ti tiñ kloñ.

Jar mo joñ heçeçne diñ do Baa

(Ko äil Mat. 10.28-31)

⁴Ndi de riñ wee ge, nday bar äin wo, joñ wee heçeçne do jar ma ïd hoçoçgesee äay wo wa, werga blam sen aà kaçaç wo ma joñ fen ma de dañ sen ga so.

⁵Ama ndi kañ nen äay ti je maga nday mo joñ heçeçne do äe mono, joñ wee heçeçne do Baa, werga aà ii huli we go, blam sen aà de kaçaçge ma äo' ge äe go nen wuu maga hu ga pa mono. Kidolgi ndi de riñ wee ge ga: sen diñ je maga nday mo joñ heçeçne do äe mo so no.

⁶Jar go de ko ge äuy ga siisii äog yee jir dwee. De sen äuy Baa bay go de yoçoç ti mapo yoo äaara boñ wa.

⁷Wersen joñ wee heçeçne wa, hayba riñ ti äay go de kee ge äuy, nday de dañ jir wo nen Baa debañ yaw.

Waçaç go pah ga ndo diñ je Yeso

(Ko äil Mat. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Ndi de riñ wee ge ga je maga waçaç we go ti äi pel jar poëag deñ ga se diñ je äi no, weel je tabayn waçaç ge yañ go ti äe pel jar peelee Baa wo poëag deñ ga aà diñ je äi lay.

⁹Ama je maga waçaç we go ti äi pel jar poëag deñ ga se ko me ga no, weel je tabayn waçaç ge go ti äe pel jar peelee Baa wo ga aà kon ga lay.

¹⁰Wosela maga ëar weel je tabayn we ga aà diñ wose lay so la we no, Baa men ëig ree älagge äen mbe yañ go ne hen ti ane, ama je maga ëar Nenterse ma bay ëag we no, Baa men ëig ree älagge äen go ne hen ti ga has hase.

¹¹Ama hayga aà wo ge we de äay äi tiñ tosgen wo pel wañren wo de jar koë sen wo cag waçaçre äay no, ni nday mo joñ wee heçeçne ti waçaçre maga nday fer ge ne hara, noga maga nday waçaç ge gahaçyla wa.

¹²Nenterse ma bay ëagn kañ ge nen äay yañ ti waçaçre maga nday waçaçn ge wo ti ngeel ni mono.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de je horog ma de loëge no

¹³Jobo yoo ngaään wo ni raw ëe Yeso ga: Wañ, riñ hen äin ga wuur mo äes feçeçre maga pan wuur men ne wuur ti taabuln go.

¹⁴Ama Yeso raw ëe ge äe ga: Bar äi, wo se oo me je cag waçaçre noga je äes feçeçre äay la?

¹⁵Blam sen aà raw riñ rage äuy ga: Koë wee see äay do hram horogren wo, werga jobo joñ tenen caw bay wer horog äen wo wa, je sen mo hayba de horog debaň yaw.

¹⁶Yeso raw riñ rage de waçaçre jagjoçoç po pa ga: Jobo, aà diñ je horog debaň, pay äen raw joñ feçeçre ne hen debaň.

¹⁷Aà kal waçaç ge de äil äe ga: ndi mo joñ na diñ may ne? Werga ngeel maga ndi tay feçeçre äin wo ni äuy bay wa mono.

¹⁸Aà raw eiggi kal ga: yo, ndi da' fen maga ndi joñ ne we so, ndi mbug boole äin wo go, ndi fer bor rage kluuri dañ maga ndi mbug ra go mono, ndi tay coore äin wo de feçeçre äin wo äuy äil äaara so.

¹⁹Blam sen äil äi riñ me yañ so ga: feçeçre äo yañ patala debaň ma joñ kiñgi puri ëa so, ig mbo see äo so, ree mbo so, jo mbo so, joñ mbo fruygi so.

²⁰Ama Baa raw riñgi äe ga: Ndo je loëge se no, de suñ ma waran mo ka' la tu, ndo hu gi go, day blam sen feçeçre maga ndo tay ra ma äo mo deñ kol ge wo diñ ma wosela?

²¹Yeso raw waçaç ge pa ga: Do sen je maga tay horog äen diñ ma äe tawa, bay nen Baa diñ je horog wa lay.

Wosela mo kañ eiggi äe diñ ti Baa

(Ko äil Mat. 6.25-34)

²²Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Diñ wersen ndi de riñ wee ge ga: haçy wee see äay go ti feçeçre maga nday ree ge may ma lagge tenen la, noga ti oçoçbe maga nday lag ge ti äay mo wa.

²³Werga nday tenen mo sug sug de dañ reege wo, hoçoçgesee äay de dañ oçoçben wo lay.

²⁴Ko wee gaçaçge wo ëa la, aà bay wo kab mopo wa, bay wo wee mopo wa lay, ngeel ma lag feçeçre reege äaara bay wo wa, boole äaara bay wo wa, ama Baa de haç reege ne hara, diñ se, day nday de dañ dweeren wo debaň yaw.

²⁵Wose yañ yoo äay la ga kaçaç ma ya' naw äe yañ wo ciñ pel ni me' dra' de joñre äe maga se durn de see äe ne?

²⁶Hayga yañ ga nday kaçaç ma joñ fen po de see äay me'eç dra' ga, day nday haçy see äay ti feçeçre lan wo gahaçyla?

²⁷Ko wee fuëgi sañgu maga tijë wo wo ti puuli mo deñ ëa, aà joñ wo joñre ga, äoë wo oçoçbe ga lay, de sen äuy co' wee sug äay, hayba Salomoñ de gragge äe ma de woren äuy, wore oçoçbe äen bay de day ge go do fuëgi mapo yoo äaara no boñ wa.

²⁸Hayga firi maga aà da' ra wara äi tway, toñ aà wo go lag rage go ti wuu tu tu, Baa de ma joñfuëgi äaara de wore debañ yaw no, ni se go tinoo cwaçy ga Baa lag ge oçoçbe ne nday ti dañ fiin wo yaw, nday jar se ga nday bay go de haç ail äay go ne Baa pah wa mo lag no.

²⁹Haçy wee see äay go tum ti feçeçre maga nday ree ge, noga nday jo ge mo wa.

³⁰Kië feçeçre sen wo mokay tum tum diñ jar maga bay wo ti jag Baa wa mono. AÀma ma äay Pan äay go de koge ga nday de saçy feçeçre sen wo ti.

³¹Kië wee ngeel maga Baa hay Wañ ni tañgu ëa, blam sen ni Baa haç feçeçre ma lan wo ne nday ni äuy.

Jar ma wer Kris daë wo horog äaaran yañ wo wo ciñ

(Ko ail Mat. 6.19-21)

³²Nday horog ma mbag no, joñ wee heçeçne wa, werga aà coo jag Pan äay ga se lag nday wañre äiñ äe.

³³Yee wee feçeçre äayn wo go, haç wee solay sen go ne jar coo wo. Saçë wee diñ ndar solay maga soç' go ga tay wee horog äayn wo diñ ciñ ti ngeel maga solay älag go ga jar freñ kaçaç wo ma woge see äe ga gogo kaçaç wo ma älagge äe go ga lay mono.

³⁴Werga ngeel maga horog äay wo wo ni mono eiggi äay joñ wo wo de kañ ge ni lay.

Weere joçoçre po lag wo gor pan tiñ äaara

³⁵Lag wee go de gragge ma joñ joñre, saë wee jag oçoçbe äayn wo go sag äay, ger äayn mo hay wo go de doë ge.

³⁶Joñ wee do weere joçoçre po wo, pan tiñ äaara raw go, ga se fer ge le äo' waçy ti bii, aà raw wo lagge gor ge äe ga aà wo le ferge, aà le' mbar jag tiñ we ni saara mo bul jag tiñ go hen tu no.

³⁷Weere joçoçre se maga pan tiñ äaaran hom le aà da' rage gor ge äe woo ge wo. Laa wee ree sen go paha, pan tiñ sen la raw sa' jag oçoçbe äen go sag äe, raw lag rage gesiñ ti ngeel reege no, raw age lag regen ne hara, pele.

³⁸Hayga pan tiñ wo we le fer ge gesiëgi suñ, noga de wur ma honla äuy, de el äen da ga aà mo aà da' rage gor ge äe, aà raw woo weere joçoçre sen wo.

³⁹Laa wee wer waçaçre sen mokay de ele, pan tiñ po yañ go de ko wur maga je freñ nduu de äe no, aà day men je freñ le ngar ywaale gaë.

⁴⁰Wersen lag wee go de gragge lay, werga weel je tabayn wo fer ge le la diñ de wur maga nday bay eig gi ti äe wa mono.

Weejoçoç ma de el wo de ma de älagge

(Ko ail Mat. 24.45-51)

⁴¹Piyer raw ëe ge äe ga: Wañkluu, ndo waçaç jagjoçoç sen ne wuur tawa yawla, noga ne jar mbe äuy yawla?

⁴²Yeso raw ferge ne hen ga: Weejoçoç jobo maga de deele, de ti ngeel lay nen äo diñ ma hon ne? Diñ je maga pan tiñ äen kañ ne gor tiñ äe, ga àa mo haç reege ne weere joçoçre ma lan wo ti ngeel äe lay mono.

⁴³Weejoçoç maga pan tiñ äen wo le ferge, àa da' ge äe ti joñre sen, pan tiñ raw woo je se no.

⁴⁴Laa wee go de el paha, pan tiñ äen la raw kañ ge äe gor ti feçeçre äe ma de el wo äuy so.

⁴⁵Ama hayga weejoçoç sen la raw we waçaç ge de äil äe ga, Pan tiñ äin fer le la gus ga: raw äo' ëee mbar weere joçoçre ma lan wo, mbar mayre ma joñ joñren wo, raw reege, raw jo yii taa go no,

⁴⁶pan tiñ äen wo le fer ge wur sen la diñ de wur maga weejoçoç sen la bay gor ge äe wa mono, pan tiñ raw joñ bon weejoçoç sen ge de haçaç debaň, raw haç äaň ma äen ne hen yoo jar ma haçy haçy wo.

⁴⁷Weejoçoç jobo maga yaň go de ko joñre maga pan tiñ äen da ne, mbe de sen äuy se day mbe go oo ge de gragge ga, day joñ joñre maga pan tiñ äen dan mo ga lay no, àa mbar ne ge debaň.

⁴⁸Ama weejoçoç jobo maga bay de ko joñre maga pan tiñ äen dan mo wa, day se raw we joñ ree ma nen mbar ge laybla', àa mbar ne ge mbag koëe. Je maga Baa haç we ne hen pur no, Baa raw wiigi do äe pur lay, je maga Baa kañ we ti joñre feçeçre wo debaň no, Baa raw wiigi do äe ni pur debaň pa.

Jar car äil go ti ree Yeso

(Ko äil Mat. 10.34-36)

⁴⁹Ndi àa äo' wuu ti tamsiri, ndi de da ge debaň ga àa mo yaçaç go patala yaw.

⁵⁰Batem po yaň maga àa nen joñ batem äi de äe, day jiili äi go de ndar mege debaň yaw, maga àa mo le' jag go.

⁵¹Nday eig ga ndi mo hay a diñ ga jar ma ti sir mo hay wo de lagge jam yawla? Bay wa, ndi riñ wee ga ndi a diñ car äil jare.

⁵²Tiñi wer patala tuseñ jar po wo liñ ni äaara dwee car wo äil yaň go sar sare, swa' joñ wo yaň jar hee ma äog wo no, ma äogn joñ wo yaň jar hee ma swa'n wo lay.

⁵³Pan weel caa hee yaň de weel äe, weel caa hee yaň de pan äe lay, man may caa hee yaň de may äe, mayn caa hee yaň de man äe lay. Waçy caa hee yaň de kaa äe waçy weel äe, waçy weeln caa hee yaň de kaa äe man war äe lay.

Feçeçre maga àa ko ree see äaara wo

(Ko äil Mat. 16.2-3)

⁵⁴Yeso raw riñ ngaään wo lay ga: Nday le' we ko swaare de kañ ge wo nen wur bolaw, nday kal waçaç ge tuseñ ga: Baa cwaa yañ, àà raw cwaa ge lay.

⁵⁵Nday ko leege we le a ge äań ni waçyban, nday kal waçaç ge ga: His joñ yañ, se raw joñge do sen no lay.

⁵⁶Nday jar bag bii jar no, nday de ko ree se feçeçre maga wo de ma joñge gesiń la, nday yañ de ko ge se feçeçre maga wo de ma joñge le ciń mo pa no, day wer may ga nday bay laa wer ree ma debalan la wa an la?

Wosela mo kië faage ma tay jag de je hee äe

(Ko äil Mat. 5.25-26)

⁵⁷Wer may ga nday de see äay nday bay ko ree maga nday mo joñ de deele ti ngeel äe wa an la?

⁵⁸Hayga jobo 'waa war mo ti pel je cag waçaçren wo no, day nday yañ wo wo ge cag waçaçren wer kaçaçra äuy no, kië wee faage ga jag äay mo tay de kaçaçra de maga nday wo ti faage äa mono, werga àà wo we de äo pel je cag waçaçre la no, day je cag waçaçren raw haç moge go ne sode, soden raw äo' moge ti dañgay.

⁵⁹Ndi de waçaç ge go ga ndo kal ge le go ga so has, haçaç ndo wo go poë ge, hayba siisii boń dra' gwa' ti äo gaè.

LUG 13

Yeso ga jar äoë jag we go ga, àà huë gi wo go

¹Le ti wur sen, jar po raw wo age riñ Yeso ti jar Galile maga Pilad ijd ra go ti wur maga àà hay wo sië jag ne Baa mono.

²Yeso raw riñ rage ga: Nday eig ga jar Galile maga àà ijd ra go mo deñ, sen wo diń jar ma de älagge dañ jar Galile ma lan wo äuy yawla?

³Bay wa hase, ama hayga nday de see äay nday coo eiggi äay ma de älaggen we de deele tigriń ga no, nday huë gi go äuy do jar Galile sen wo no lay.

⁴Day jar ma hwal ti nenma' maga tiń ma de geçeçre maga aè een ga Silowe hay le' ne hara ti, ijd ra go, nday eig ga àà wo de älagge dañ jar ma äi leege Jerusalem ma lan wo äuy?

⁵Ndi de riñ nday ga: bay wa hase. Hayga nday de see äay nday coo eiggi äay ma de älaggen we de deele tigriń ga no, nday huë gi go äuy do saara no lay.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de gum maga laa le' ge ga mono

⁶Blam sen Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ga: Jobo hay peë gum äil pay äe, àà kal rawge kië le' ge äe, ama àà laa da' ge äe de le'ge gaè.

⁷Blam sen àà raw riñ je joñre payn ga: ko nen äo, kińgi wara swa' ndi de a ge kië le'ge gum mo ka' la tum, ndi bay daë ge wa. Caa ne go. AÀ yaçaç ngeel go de koë ga ka' wer may?

⁸Ama je joñren raw ëe ge äe ga: Wañ, men mbo tagla ëa pa, ndi tee tu ti jeñ äe äuy ndi lag ge mbiiri feçeçre wer äe lay.

⁹Wersen ni aà le' yañ deebo laybla' la, hayga aà le' we ga pa, ni ndo caan yañ go kway.

Yeso peçeç waçy po go wur Saba no

¹⁰Yeso hay had ge ti wurpo äi tiñ tosge wur Saba no.

¹¹Paga waçy po yañ ni de ceege kiñgi hwal ti nenma'a, waçy sen de soçoç ti, soçoç ba groro waçyn go, waçyn bay kaçaç ge ma naa ti go ciñ dra' wa.

¹²Yeso wo ko ge äe mokay, aà raw ëe ge äe le ga: Waçy, ndo pog we go jag ceege äo no.

¹³Aà raw kañ do ne waçyn ti, waçyn raw ëob ge go ni tuseñ, aà raw tji; wer togoë Baa.

¹⁴Ama wañ ma waçaç ree tiñ tosgen raw soçoç äil ti ree maga Yeso peçeç waçyn go wur Saban mono. Aà raw riñ ngaän wo ga: Naw yañ hiira' maga aè joñ joñre wur sen wo. Wo wee peçe jar go diñ de wur sen wo no, bay wur Saban wa.

¹⁵Yeso raw riñgi äe ga: Nday jar bag bii jar no. Ti wur Saban, wosela äuy yoo äay pog blodaëy äe go, noga gerheçeç äe go ma woge de äe ti bii.

¹⁶Day, waçy se maga diñ moo Abraham, ga Manhuli hay sa' ne haçaç kiñgi hwal ti nenma' mo ye'e, bay nen pog ge go jag saale sen wur Saban wa an ne?

¹⁷Waçaçre Yeson raw mbuë soçoçre jar hee äen wo äuy, ama ngaäa jar ma lan wo äuy äil äaara raw go joñ ge feh ti joñre maga Yeso joñ ne de el mono.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de mbeëre yegge

(Ko äil Mat. 13.31-32; Mark 4.30-32)

¹⁸Yeso raw waçaç ge ga: twaywañ mani Baan de mañ may äa? Ndi mo ngaän de may se la?

¹⁹Aà de mañ mbeëre yegge, aà go me' has debañ, jobo mbug ne äi pay, aà raw tji; gi le go, raw kol ge go diñ koo maga dweere aà wo kañ tiñ ti do äe wo.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de defoçoçre no

(Ko äil Mat. 13.33)

²⁰Yeso raw waçaçge pa ga: Ndi mo ngaä twaywañ mani Baan de mañ may äa?

²¹Aà de mañ defoçoçre no maga waçy mañ ne tay nen äe de coo de ngaä ge ti mundore do äog ti dwee, haçaç se wo go ur coo ma de caçaçgen go äuy nono.

Jag jiñ ma krweñ no

(Ko äil Mat. 7.13-14, 21-23)

²²Yeso de wo ge Jerusalem, aà raw hee ge rañ äi leegen wo de progren wo had jare.

²³Jobo raw ëe ge äe ga: Äa Wañ, jar maga da' ge wo see äaara aà wo rab koë ge? Yeso raw fer waçaçre ne hen ga:

²⁴Äred wee ma laa ge jagjiñ ma krweñ no, ndi de riñ wee ge ga jar debañ liw gi wo laa ge yañ ni, day kaçaç ge wo gaè.

²⁵Taw maga pan tiñ wo ur gi ciñ, teg jag tiñ go de lakel mokay, wo da' wee go de caa nen nen faale, blam sen nday raw tiji wer mbar jagjiñ ëe ëu ga: Wañ, Wañ, bul jagjiñ go ne wuur, bul jagjiñ go ne wuur, aà raw riñ wee le ga: Ndi bay de ko ngeel maga nday a le ni mo wa.

²⁶Blam sen nday raw riñgi äe ga: Wuur hay reege, hay jo ge äiñ äo, ndo hay had jar ti faage äi leege ni wuur lay ga?

²⁷ÄÄ raw ferge wee pa ga: Ndi ko ngeel maga nday a le ni mo gaè. Ya' wee wo go see äi haçaç nday jar joñ älaggen wo mo äuy no.

²⁸Blam sen nday raw tiji wer rag ge so sañ äay so. Werga nday ko ge Abraham, Isag, Jakob wo de jar ndar nen waçaçre Baa go wo äuy de lagge ti twaywañ mani Baa no, ma äay aà nii gi wee go siigi.

²⁹Jar debañ ndar ge wo yañ le nen were, le nen wur bolaw, le nen äaň gloñhweede, le nen äaň ni waçybane, day lag ge wo yañ reege ti twaywañ mani Baa no.

³⁰Wersen jar po wo patala diñ jar ma blam taw wo, kol ge wo diñ jar ma pel taw wo no, day jar maga wo patala diñ jar ma pel taw wo mo lay no, kol ge wo diñ jar ma blam tawn lay.

Yeso da jar Jerusalem wo debañ

(Ko äil Mat. 23.37-39)

³¹De wur sen, Farisiyeçeç mapo raw wo ya'ge see Yeso riñ gi äe ga: Men ngeel ma lam go, see go ti ngeel ma tigriñ, werga Herod da ga se iji mo go.

³²Yeso raw riñ rage ga: See wee riñ je ma do baygama sen ga: Ndi nië soçoçre wo go, ndi de ma joñ joñre peçë jar ceege wo go wara, toñ, day we wur siili ma de swa'n ndi taw ge joñre sen go.

³³Ama nen da ga ndi mo mañ mbi faage äin seege wara toñ, haçaç go pelnew, gahaçyla de el äen da ga aà mo 'war je ndar nen waçaçre Baa go ti ngeel tigriñ wa, say aà mo wo 'war ge äe Jerusalem.

³⁴Yeso raw rage ga: Jar Jerusalem, jar Jerusalem, nday jar maga nday ijd jar sië waçaçre ma jag Baa wo go, ijd jar maga Baa lag ra le see äay go de huuli no. Ndi hay da debañ ga ndi tay jar äay wo le äiñ äi dogo man kag tay weere äe wo le grañ äen no, ama nday laa day ge gaè.

³⁵De ele, jobo gwa' ge äi tiñ äay ga so has. Ndi de riñ wee ge ga nday ko ge nen äi ga so has, haçaç go ti wur maga nday wo ge waçaç ge ga: Daga Baa mo woo je maga le de a ge ti jag Wañkluu mo caw no mono.

LUG 14

Yeso peçeç je ceege go

¹Ti wurpo Yeso wo liñ ni je kluu Farisiyeçeç wo reege wur siili ma iggi. Jar maga wo ni, raw wo lagge er Yeso eñ lagge.

²Paga je maga ceege fad se go ne hen yañ pel äe ni.

³Yeso raw mañ waçaçre, kal riñ jar ma pel jar had jar de waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç wo ga: Waçaçre Baa haç faage noga bay haçge ne jobo ma peçeç jobo go wur Saba wa yawla?

⁴Ama aà laa wo day ge fer waçaçre ne hen gaè. Blam sen Yeso raw mañ je ceegen, raw peçeç ge äe go, kal men ge äe mbe raw ge so.

⁵Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Hayga weel jobo noga blodaèy jobo yoo äay la le' we äi gutug no, aà raw mañ ge äe go ciñ deparday, hayba wur Saban laybla' ga?

⁶Ama aà laa wo kaçaç ge ma fer waçaçre ne hen ti ree sen ga hase.

AÀ èe mo we le reege yoo jar no, ba see äo kay, tem ti koo wa

⁷Yeso wo ko ge ga jar maga aè èe ra le kiè wo diñ ngeel hay le ma de wore dañge mokay, aà raw waçaç jagjoçoç sen ne hara äuy ga:

⁸Jobo èe mo we ree do äo' ge waçy ti bii no, ni ndo mo raw wo hay ge diñ ti ngeel hayle ma de wore dañgen wa. Ti ga aà le de èe je maga aà joñ soçoçre äe de dañ moge le laybla' no,

⁹je maga èe wee le mo äog äuy kalage wii moge so ga: Men ngeel sen la ne je ma la no. Blam sen soçoçre raw joñ moge, ndo raw ferge wo go blam taw so.

¹⁰Èawa äen aà èe mo we no, see wo hay ge ti ngeel hayle ma blam taw no, nen maga je èe mogen le mo a, ma riñ moge ga: Bar äi, ya' le go ciñ ti ngeel hayle ma de wore dañge la. Wersen waçaçre sen joñ yañ diñ ree ma ra èu äo go yoo jar maga joñ ge wo ti ngeel äiñ äo ni mo äuy no.

¹¹Werga wosela äuy maga yañ ra èu see äe go ciñ, Baa fer ge èu äe go gesiñ, day wosela maga yañ fer ti see äe gesiñ, Baa raw ra èu äe go ciñ lay.

¹²Blam sen Yeso raw riñ je maga èen le ga: Ndo le' haç reege we ne jar de jag toñ, noga de law no, bar äo wo, heçeçre äo wo, kawre äo wo, jar leege äo ma de horog wo, äuy èe le diñ saara tawa wa. Kañ èiggi äo ga aà èe wo mo yañ toñ lay, day ndo da' ge poège yañ ti fen maga ndo haçn go mo lay wa.

¹³Ama ndo le' joñ feçeçre reege we wur few no, ëe le diñ jar coo wo, jar maga wo go de gayre, jar leñre wo, de jar reçwre.

¹⁴Ni ndo woo yañ, werga aà da' ge wo mopo mapoë moge ga, day Baa wo ge poë moge ti wur maga jar ma joñ ree de deele ti ngeel äe wo wo go laa ge ciñ tenen mono.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de reege maga jobo joñ ne jar debañ mono

(Ko äil Mat. 22.1-10)

¹⁵Jobo yoo jar ma de lagge jag reege äiñ Yeso wo co' sug waçaçre sen mokay raw riñ Yeso ga: Wore ti je maga woge reege ti twaywañ mani Baan mono.

¹⁶Yeso raw riñgi äe ga: Jobo joñ reege debañ, raw äoë soole ne jar ti äe debañ lay.

¹⁷Wur ree gen wo kos ge mokay, aà raw äo' weejoçoç äe ëe jar maga se hay äoë soole ne hara ga: a wee le, feçeçren kne' we go patala äuy so.

¹⁸Aà raw wo kañ kiñ go äuy. Je ma tañgun raw riñ weejoçoç blon ga: Ndi yee pay le la, da ga ndi mo wo ko ge äe, ndi kam mo, men faage me.

¹⁹Je ma tigriñ raw riñgi äe pa ga: Ndi yee blore dere soñre le la jag jag dwee, ndi wo gus had rage ëa, ndi kam mo, men faage me.

²⁰Ma tigriñ raw riñgi äe pa ga: Ndi de mañ waçy, diñ wersen ndi kaçaç ma woge gaë.

²¹Weejoçoçn raw ferge de waçaçre sen ne pan tiñ äe no. Pan tiñ raw tiñgi gi go de wañ, raw riñ weejoçoçn ga: See deparday ti ngeel lumo wo, ti larga' faage äi leege, a le de jar coo wo, de jar maga wo go de gayre, jar reçwre wo, de jar leñre wo me.

²²Wo ig gi blam sen no me' kay, weejoçoçn raw ferge le waçaç ge ga: Wañ, ndi da' jar we dogo ndo waçaçn no, ama ngeel yañ de gwa' ge ni ëa pa.

²³Pan tiñ raw riñ wee joçoç äen ga: See ti faage ma woge äi payren wo, hoor jarn le lagge tiñma de wañ, maga tiñ äin mo ba go de jare.

²⁴Ndi de riñ wee ge ga jobo boñ kaçaç ma gus reege äin yoo jar maga ndi hay äoë soole ne hara tañgu mo ga so hase.

Faage maga jobo kol diñ je ma wer Yeso de äe

(Ko äil Mat. 10.37-38)

²⁵Jar raw wo mañ blam Yeso ngaäa debañ. Yeso raw mbuë nen äe le blam riñ rage ga:

²⁶Je maga yañ a ge see äi bay caa hee de pan äe, de man äe, de waçy äe, de weere äe wo, de weeregeman äe, de mayregeman äe wo, hayba diñ se de ti ngeel see äe dra', bay caa hee de see äe no, aà kaçaç ma kol ge je ma wer äi gaë.

²⁷Je maga haç äil äe go ga se mo hu mbe go ti ree äi gaa day mañ blam äi we gaa no, kaçaç ma kol ge je ma wer äi gaë.

²⁸Hayga jobo yoo äay da we ga se boo tiñ ma de geçeçe, àà raw hayge gesiñ kee feçeçe maga se joñ joñre tiñ de äe go, ma ko ge ga solay kaçaç yañ ma taw joñre sen mbe go yawla.

²⁹Hayga àà joñ we no ga, àà äo' wer äe we, day blam sen se kaçaç we ma taw joñre tiñ we go ga no, jar maga ko ge wo tiñ mo äuy, feg ge wo ti äe,

³⁰ga blo sen la tiñi werga se boo tiñ lay, ama eegre äe laa kaçaç ge ma taw joñre äe go ga mo pa äa.

³¹De ngaä ge dega'a, hayga wañ po da we ga se wo dur gi de wañ ma tigriñ no, àà raw hayge gesiñ tañgu, er ree sen ga se kaçaç yañ mbe ma woge de jar ndar hwal, dur je hee äe se ga le de a ge yiñ gi äe de jar wer ndar do äog mbem yawla.

³²Hayga àà ko we ga eegre se bay debañ wa no, àà raw laa jar soole wo se wañ ma lan, de maga àà yañ le go haçaç äa mono, wii gi ga yoo saara mo hay jam.

³³Wersen, Yeso raw waçaç ge ga: Yoo äay äuy je maga tob feçeçe äe wo we go äuy ti ree äi ga no, kaçaç ma kol ge je ma wer äi gaè.

Cuu diñ fen ma de ele

(Ko äil Mat. 5.13; Mark 9.50)

³⁴Cuu diñ fen ma de ele, ama hayga coçoçe äen aè we go no, jobo kaçaç ma ferge äe de coçoçe ga so.

³⁵Àà joñ mopo ma de el ne sir ga lay, bay ma soç' ngeel po wa lay, àà raw laa ge äe wo go faale tiñ. Hayga jobo yañ de sug ma laa ge äe no, àà mo co' sug äe de ele.

LUG 15

Jagjoçoç ma de ngaä ge de sam maga yee go mono

(Ko äil Mat. 18.12-14)

¹Jar tar se wo de jar maga jobo bay kee rage jag wa raw wo ya'ge see Yeso äuy co' sug waçaçe äe no.

²Farisiyeçeç wo de jar ma ndar wer waçaçe Baa raw wo ngrum jag ti holañ kaçaçra ga: Äa blo sen yaçe jar maga aè bay kee rage jag wa see äe, ree wo de kaçaçra lay le äaa.

³Blam sen Yeso raw riñ rage de jagjoçoç ga:

⁴Hayga jobo yoo äay la, saçaçe äe kis, raw yee ge we go yoo äaara boñ, àà joñ joñ ge ne? Àà men ma hwal hwal kaawa' ti kaawa'n wo go ti ngeel koë ragen ni, kal raw ge kië maga yee go mono, haçaç wo da' ge äe.

⁵Àà wo we da' ge äe, àà raw fruy gi debañ, raw äo' sam le bay äe,

⁶raw kalge liñ ni äe. Blam sen àà raw èe bar äe wo de jar leege äe wo le ga: naa joñ wee fruygi, werga ndi da' sam äi maga hay yee go mo we.

⁷Ndi de riñ nday ga: Baa de jar ma see äen wo le ciñ, joñ wo fruygi yañ le debañ ti je maga mbuë faale we ne älagge äen wo mono, dañ jar ma hwal hwal kaawa' ti kaawa' maga aà de hoor sug ti äaara, day bay wo de saçy coo ëiggi äaara ma de älaggen de deelee tigrin wa mono.

Solay maga yee go mono

⁸Do waçy po, hayga solay boo do äe hwale, raw yee ge go boñ, aà joñ joñ ge ne. AÀ raw do' gere, tor tiñman go raw kië gi äe de el haçaç wo da' ge äe.

⁹AÀ wo we da' ge äe, aà raw ëe bar äe wo de jar leege äe wo le ga: Naa joñ wee fruygi, werga ndi da' solay äi maga hay yee go mo we.

¹⁰Ndi de riñ wee ge ga: je maga fer we coo ëiggi äe ma de älaggen de deelee tigrin, Baa de weere joçoçre äe ma äiñ äen wo le ciñ, joñ wo fruygi yañ le ti äe debañ do sen no lay.

Weel maga yee go mono

¹¹Yeso raw waçaç ge pa ga: Jobo, weere äe twerpiiri äoge.

¹²Ma klee raw riñ pan äe ga: Pan äi haç nen horog ma äin go me. Wersen pan äaara raw äes ail horogn go ne hara.

¹³Wo na ge blam sen mbag, weel ma kleen raw yeeë nen horog ma äen wo go äuy, kal rawge wo go de solay äen äi sir po haçaç. Wo ni aà raw joñge go haçy haçy, wersen se raw ray horog äen wo go äuy.

¹⁴Feçeçre äen wo wo go le' jag äuy mokay, koñne raw le' ge äi sir sen ni kluu debañ, reege raw tiji wer peçe jag äe.

¹⁵AÀ raw kalge ti joñre ni jobo äi sir sen ni, je sen raw äo' ge äe äi pay äen koë gaduuru wo.

¹⁶Ail äe da debañ ga se ree le' ge koo maga aè haçn ne gaduurun wo ree ge mono, de sen äuy jobo bay haçge äe ne hen wa.

¹⁷Wersen aà raw tiji wer eig gi ti see äe, raw waçaç ge ga: Jar joñre mani pan äin wo äuy reege mbe see äaara debañ deñ, maga ree go do äaara äuy ga: ma äin ndi mbi go de laä see äi de koñne la ye'e.

¹⁸Ndi ur ciñ ndi fer ni pan äi, ndi wo wii pan äi ga ndi diñ je älagge nen Baa, ndi joñ ree nen äo pan äi ni ndañ ga lay,

¹⁹Ndi bay nen maga ndo ko me do weel äo no wa so. AÀma ko me do jobo ma yoo jar joñre äon wo nono.

²⁰Blam sen aà raw urgi ciñ, raw ferge ni pan äe. AÀ le go se tiñ mani pan äen mbeëa ëawa ëa mono, nen pan äe raw le' ge wo ne hen ti, aà raw ko decoo nen Pan äe debañ. AÀ raw caa pel äe de ëee, raw klew ge äe, raw togoë ge äe.

²¹Weeln raw ëe ge äe ga: Baba, ndi diñ je älagge nen Baa, ndi joñ ree nen äo pan äi ni ndañ ga lay, ndi bay nen maga ndo ko me do weel äo no wa so.

²²Ama pan äe raw riñ weere joçoçre äen wo ga: See wee hoo oçoçbe ma kluu de wore le deparday, laa wee ne hen ti, hee wee boo biñni ne hen ti wee do, heer wee taarag ne hen äaale lay.

²³AÀ wee le de weedaèy ma de goäre, nga' wee ne go, naa joñ wee few de reege de fruygi.

²⁴Werga weel äin mokay hay nen äi dog aà hu gon no, day fer le bir gi go, aà hay yee go nen äi, day ndi fer we da' ge äe. Blam sen fruygi fewn raw tiji; wer joñ ge so.

²⁵De sen ni, weel ma kluun hay le go äi pay. AÀ wo le fer ge, wo kos tiñ le mokay, aà raw laa geçeçe didil wo de dag ge joçoç le deñ.

²⁶AÀ raw ëe ge le yoo weere joçoçren wo boñ, raw wiigi äe ga ngar ge jag sen ngar ree may äa.

²⁷Weejoçoçn raw riñgi äe ga: weegeman äon fer we le liñ, day pan äo raw iji; weedaèy maga naa hay goä ge äe mono, werga weel sen fer le jam mono.

²⁸Weel ma kluu raw tiji; gi go de wañ, laa day ge kal ge wo liñ ni gaè. Pan äe raw kalge le go kam ge äe ga aà mo kal le liñ.

²⁹Ama weeln raw riñ pan äe ga: Co' sug äo ëa la, kiñgi wara pur maga ndi de ma joñ joñre mo, ndi äo' jag äo go ti boñ ga has lay, de sen äuy ndo bay de haç weel fii po me ti boñ boñ dra' ga ndi mo joñ fruygi de äe de bar äi wo wa.

³⁰Ama weel äo maga fer le mo ye' no, aà älag horog äon wo go ne naare figliw wo äuy, ndo raw iji; weedaèy maga naa hay goän go ne hene.

³¹Pan äe raw ga: Na'aç, ndo see äi la tum, feçeçre äin wo äuy diñ äo wo lay.

³²Ama naa nen joñ few de fruygi de wore, werga weegeman äon mokay hay dog a se hu gon no, day fer bir gi go. AÀ hay yee go, ndi fer we da' ge äe.

LUG 16

Jagjoçoç ma de ngaä ge de blo ma de taw gi no

¹Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Je horog po haç feçeçre äen wo ne jobo do, ga aà mo waçaç ree äaara, day aà raw age riñ blon ga je waçaç ree feçeçren go de älag feçeçre äen wo.

²Je kluu äen raw ëe ge äe le ga: Äa ndi laa waçaçre sen ti äo na gahaçy äa. Keë feçeçre maga ndo joñ joñre de äe go me, werga ndo kaçaç ma joñ ge diñ je waçaç ree feçeçre äin wo ga so hase.

³Je maga aà haç waçaçre feçeçren ne hen do la, raw waçaç ge de äil äe ga: Je kluu äin go de nii mege ti joñre äe no, ndi bay de eegre nen jee sir wa lay, wië gi feçeçre joñ soçoçre me lay, ndi joñ na joñ ge la?

⁴Yo, ndi da' fen maga ndi joñ we. Ndi wo we men ngeel äin go no, ni jar yaçaç wo ndi yañ liñ ni äaara.

⁵AÀ raw ëe jar maga äere je kluu äen ti äaara le go boñ boñ äuy. AÀ raw riñ ma tañgun ga: Ndo nen poë je kluu äin gaçy äa?

⁶Je sen raw ga: Noo olif ti hoole kisi. Je waçaç ree feçeçren raw ga: Ko nen äo ndo poë do kayn no, hay gesiñ deparday yer ge do dwee.

⁷Blam sen aà raw riñ je ma tigriñ pa ga: Äon ndo nen poë ge gaçy lay? AÀ raw ga: Coore sag kis kis dwee, blon raw ga Ko nen äo ndo poë do kayn no, yer kis kis naa.

⁸Je kluu raw kee je waçaç ree feçeçre äe se ma de taw gi no, werga aà joñ joñre de ëeñ. Do ga jar maga wo diñ ma jar ma ti tamsir la wo de ma joñ joñre de ëeñ ti yoo kaçaçra de el dañ jar maga wo diñ ma Baa mono.

⁹Yeso raw riñ rage ga: Ma äi, ndi de riñ wee ge ga bag wee barge kaçaçre äay jar jag Baa wo de horog ma do äay ma ti tamsirn lan wo, nen maga aà wo ge wo we go taw ge do äay, ni Baa yaçë wee yañ wo lagge ti ngeel lagge ma tum no.

¹⁰Je maga mopo do äe me' se joñ joñre de äe ti ngeel äe de el mono, joñ joñre de ma purn dosen no lay, je maga bay joñ joñre de fen ma me' ti ngeel äe de el wa mono, joñ joñre de fen ma purn gaa dosen no lay.

¹¹Wersen, hayga ma do äay ma ti tamsirn lan nday bay we joñ joñre de äe ti ngeel äe wa, day wose kaçaç ma haç horog ma cwaçyn wee do an ne?

¹²Hayga horog maga bay diñ ma äay wa, nday bay we joñ joñre de äe ti ngeel äe wa no, horog maga Baa hay de ëaw ge äe wee ciñ, Baa haçn wee gaa so lay.

¹³Wañre wo äog, jobo boñ joñ weejoçoç äaara äog äuy ga: Hayga aà le' we ga se joñ mbe ni no mono, aà caa ge hee de mapo boñ, da lan lay, hoo sug ti mapo boñ, mbuë fo lan go lay. Nday kaçaç ma haç äil äay ne Baa lay, ne solay lay äog äuy gaë.

Yeso fer waçaçre sar sar debañ

(Ko äil Mat. 11.12-13; 5.31-32; Mark 10.11-12)

¹⁴Farisiyeçeç, jar da solayn wo wo laa waçaçre sen mo äuy no, aà raw wo feg ge ti Yeso.

¹⁵Yeso raw riñ rage ga: Nday diñ jar maga nday joñ de el äayn diñ nen jar ga aà mo ko wo wee, ama Baa ko äen diñ jiili äay. Werga ree maga jar tebere kon wo do ree ma kluu mokay, se ko nen Baa bay diñ mopo go hala wa hase.

¹⁶Waçaçre Baa maga Moyis yer ne de waçaçre maga jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go yer wo mo äuy, aè le de had rage le ni haçaç, Jañ ma joñ batem jarn raw naa nene. Le ti de sen ni, aà de sii Waçaçre ma de Coçoçren go ti twaywañ mani Baan lay so, wosela äuy raw äo' ëee durgi de see äe ga se mo kal ni de eegre girgiri.

¹⁷Ngeel ma ciñ wo de sir äog äuy kaçaç wo ma taw ge go bay gaali, ama ma waçaçre Baa, ko wer waçaçre äe po ma me' me' laybla' sen taw go ga hase.

¹⁸Je maga bus waçy äe we go day raw we da ma tigriñ no, ni aà legaçe diñ de waçy jobo, day je maga da waçy maga bus we le go wer jobo mo lay no, legaçe de waçy jobo lay.

Je horogn wo de Lasar

¹⁹Je horog debaň hay yañ le äaa, lag oçoçbe ma de wore maga yeeë solay pur ti tum, mbe de hayle ti naw tum ree reege ma de coçoçre ti werga ye'e.

²⁰Je ma de co coo po, aè ëen ga Lasar, waçaçge gweçeç go see äe äuy, se de suuli jag tiñ ni je ma de horog debaň no.

²¹Hole maga gwaë go do je horogn äil äe da ga se mo ree ne, ama se bay da' ge do äe wa, wayre kol wo age seë nen waçaçge gweçeç äen wo go ne hen yaw.

²²Je co coo sen la raw hu gi go, jar peelee Baa raw wo mañ nenterse äe wo go ciñ se Abraham. Je horog debaň la raw hu gi go lay, aè raw teege äe go.

²³Nenterse je horogn wo da' bon yoo jar äi tu wo wo ni debaň, aà raw mañ nen äe ciñ raw ko Abraham, da' Lasar de hayle ti jeñ äe, wo wo go haçaç lagge.

²⁴Wersen aè raw ëe Abraham kloñ ga: Baba Abraham, ko decoo äi ëa la, äo' Lasar hee jag wee do äe nen bii ma desaçy mo aà woo trum äi ëa la, werga ndi de ma joñ bon nen wuu sen la debaň.

²⁵Ama Abraham raw ëe ge äe ga: na'aç, eig ti see äo, ga ndo hay da' feçeçre we le debaň de maga ndo hay le tenen caw ëa mono, ma Lasar hay da' äen debaň diñ bone, ma patala Lasar da' ngeel woo see äe we lay so, äon ndo joñ bon lay so.

²⁶De dañ sen äuy pa, tu ma kuëum debaň go ti yoo naa de kaçaçra, jar maga wo wo se wur la ga da wo ga saara wo wo see äay, kaçaç wo ga: Jobo kaçaç ma ur gi le see äay, aè go se wuur la ga lay.

²⁷Je horogn raw ga: baba Abraham, kam kam äo, äo' Lasar wo liñ ni pan äi,

²⁸heçeçre äi yañ wo le liñ ni dwee, aà mo wo riñ rage, maga aà mo joñ wo nen a ge ti ngeel bon maga ndi la ni mo wa so.

²⁹Abraham raw riñgi äe ga: Moyis wo de jar sië waçaçre Baa yañ wo wo see äaara ni, ma riñ rage, heçeçre äon mo co' mbaara sug waçaçre äaara no.

³⁰Je horogn raw ga, baba Abraham sen mokay kaçaç ga: ama hayga je maga hay hu go fer we wo see äaara no, ni aà raw wo yañ coo ëiggi äaara ma de älaggen de deele tigrin.

³¹Ama Abraham raw riñgi äe ga: Hayga aà day wo we yaçaç waçaçre Moyis wo de jar ndar nen waçaçre Baa go wo we ga no, je maga hay hu go, mo fer ba mbe wo see äaara laybla', aà day mbaara yaçaç ge äe ga pa.

LUG 17

Joñ älagge wa

(Ko äil Mat. 18.6-7, 21-22; Mark 9.42)

¹Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Ree ma srog jar joñ älagge joñ yañ mbe wo ti nawn wo haçaç tum, ama ree yañ ti je maga srog wer jar joñ älagge sen wo mono.

²Äawa äen aà mo sa' man niini ne hen soole, aà mo äo'n go nen maaroge nen maga aà mo kañ wer weere wo go joñ älagge wa.

³Koë wee see äay de ele. Hayga hen äo joñ mo we de älagge no, ni ndo ruu ne ti äe desaçy, day hayga aà coo ëiggi äe ma de älaggen we de deele tigrin no, ni ndo men ëig ree älagge äen go ne hen ti.

⁴Hayga hen äo joñ mo we de älagge äaale renam wurpo boñ, day se yañ le ferge le ceä riñ mo ge ga: Ree sen cee se we, ree sen cee se we no, ni ndo men ëig ree älagge äen go ne hen ti.

Haç äil äo go ne Baa

⁵Jar peelee Yeso raw wo riñ gi äe ga: Kay wuur haç äil wuur go ne Baa de eegre äa äa.

⁶Yeso raw riñ rage ga: Hayga haçge see äay go ne Baa yañ de day ge do mbeère yeg no ma' no, nday mo riñ ba koo gwarga ma ka' ga aà mo naa see äe le go mo wo go co' ge nen maarog laybla', aà yaçaç jag äay.

Joñre maga weejoçoç jobo joñ ne mono

⁷Wose yañ yoo äay la ga je joñre äe le de jee pay noga de koë horoge, aà wo we le ferge äi pay le liñ se raw riñgi äe ga: See le reege la?

⁸Aà joñ no ga: aà raw riñgi äe diñ ga: Kne' reege äin go me, blam sen ni ndo mo coo oçoçbe joñre äon ti äo, ndi hay we reege, ndi hay we jo ge no, ni ndo aà le lag feçeçre ree gen wo me pele, blam sen ni ndo ree, jo äon kway.

⁹Aà joñ suse' ne weejoçoç äen ti joñre maga aà riñ ti äe mo ga ga yawla?

¹⁰Yeso ga nday do sen no lay, wur maga nday wo we joñ joñre maga aà riñ wee ti äe we go äuy no, ni nday mo waçaç ga: Nday diñ weere joçoçre jobo de koë koëe, nday joñ go diñ nen joñre äay no.

Yeso façaç jar ci wo go hwale

- ¹¹Yeso de wo ge Jerusalem, àà raw hee ge ti yoo Samari wo de Galile.
- ¹²Aà raw kalge äi leege po, jar ci wo hwal, raw wo caa pel äe le, raw wo lagge le go haçaç ëawa,
- ¹³raw wo ëe Yeso ga: Yeso Wañ, ko decoo wuur ëa la.
- ¹⁴Yeso raw ko rage, raw riñ rage ga: See wee wii nen see äay ne jar ma sië jag wo. Aà raw wo mbuë nen raw ge mokay, àà raw wo façaç ge go äuy.
- ¹⁵Jobo boñ yoo äaara wo ko ge ga se façaç we go mokay, àà raw ferge le blam äe togoë Baa de geçeçge äe ciñ kloñ,
- ¹⁶raw le' mondra ma' pel äe gesiñ pel Yeso, raw joñ suse' ne hene. Blo sen diñ je Samari lay.
- ¹⁷Yeso raw riñgi äe ga: Nday bay go de façaç ge hwal äuy wa. Day jar ma kaawa'n wo gen ne?
- ¹⁸Jobo bay de eig gi yoo äaara boñ maga se mo joñ suse' ne Baa wa, say diñ je dehaçyn mo ye' tawa?
- ¹⁹Blam sen Yeso raw riñgi äe ga: Ur go ciñ, see, haçge äil äo ne Baa peçeç mo we go.

Twaywañ mani Baa no

(Ko äil Mat. 24.23-28, 37-41)

- ²⁰Farisiyeçeç raw wo wii Yeso ga: Äa twaywañ mani Baan hay nen age na hun äa? Se kal riñ rage ga: twaywañ mani Baan a ge bay maga jobo da' faage äe go de nen äe wa.
- ²¹Aà waçaçge ga: àà yañ la, noga: àà yañ wo mo wa. Ko wee nen äay twaywañ mani Baan go yoo äay yaw.
- ²²Blam sen àà raw riñ jar ma wer äen wo ga: Wur po a ge yañ le maga nday da ge ga nday mo ko naw weel je tabay no, ama nday kon ge gaè.
- ²³Jar riñ gi wo yañ ga: Ko wee nen äay wo mono. Noga Ko wee nen äay la. Aàma wo wee wo ni wa, ëee wee wo ni wa lay.
- ²⁴Do sag ge Baa maga sag le gesiñ ka' haçaç go ti jag sir äaňlan no, ferge weel je tabay le joñ ge do sen no lay.
- ²⁵Ama nen da ga ndi mo joñ bon debañ ëa, nen maga jar ma waran mo tob me wo go.
- ²⁶Ree maga hay joñ le nen Nowe, joñ ge wur a ge weel je tabayn le do sen no dega' lay.

²⁷Jar hay wo reege, jo ge, da wo naare, noga haç wo mayre äaara go ne werpiiri, haçaç wo day ge ti wur maga Nowe wo kal ge äi daagen mokay, bii mañ ge ma kluu raw age, raw bas jar sen wo go äuy.

²⁸AÀ joñ ge do ma nen Loë no lay, jar hay wo reege, jo ge, yeeë wo feçeçre le, yeeë wo feçeçre wo go lay, jeë wo lay, bor wo tiñri lay.

²⁹Ama wur maga Loë wo go men Sodom mokay, Baa raw cwaa wuu le de fen ma haä se debañ le ciñ, raw bas jar sen wo go äuy.

³⁰AÀ joñ ge do sen no dega' ti wur maga weel je tabay naa ge nen le mo lay.

³¹Ti wur sen, wosela maga hay we le go ciñ ti tiñ äe mo ëii gesiñ hoor feçeçre äe ma tiñman wo wa so. Je maga hay we le go äi pay, mo fer le liñ wa lay.

³²Ëig wee diñ se waçy Loë.

³³Je maga kië we ga se mo bas go wa mono, bas ge go so yaw, day je maga men see äe we go bas ge ti ree äi mono, ni je sen joñ ge tenen caw so yaw.

³⁴Ndi de riñ wee ge ga wur sen de suñ ni, jar joñ ge wo yañ de suu li faale kaçaçra äoge, aà mañ ge yoo äaara boñ, aà men go boñ lay.

³⁵Naare joñ ge wo yañ nañ ge äiñ kaçaçra äoge, aà mañ ge yoo äaara boñ, aà men go boñ lay.

[³⁶Werpiiri äog joñ wo yañ äi pay po boñ, aà mañ ge yoo äaara boñ, aà men go boñ lay.]

³⁷Jar ma wer Yeson raw wo wii gi äe ga: Wañkluu, ree sen wo ge joñ ge na wur hon äa? Yeso raw ga: Ti ngeel maga huli mopo yañ ni no, beegre tay wo ti ni lay.

LUG 18

Jagjoçoç ma de ngaä ge de waçy dwur wo de je cag waçaçre jar no

¹Blam sen Yeso raw waçaç jagjoçoç po ne hara, ma kañ nen äaara ga aà mo tos wo tum tum, mo gay wo do tos ge wa hase.

²AÀ raw riñ rage ga: Je cag waçaçre jar po hay yañ äi leege po, bay joñ heçeçne do Baa wa, bay hoo sug ti jobo wa lay.

³Waçy dwur po äi leege sen ni, a wië gi äe tum lay ga: Blaw wuur go de je hee äin ëa la, blaw wuur go de je hee äin ëa la.

⁴Ig debañ je cag waçaçren laa day ge ga: blam sen aà raw waçaç ge de äil äe ga: ndi bay mbi joñ heçeçne do Baa wa, ndi bay hoo sug ti jobo mbi wa laybla',

⁵ama gayre maga waçy dwur se deñ de gay mege mokay, ndi cag waçaçre äen go ne hene, hayga ndi joñ we no ga no, aà men a ge gay mege gaë.

⁶Yeso raw waçaç ge tigrĩn pa ga: Co' wee sug äay laa waçaçre maga je se ma cag waçaçre de älaggen waçaç mokay no.

⁷Day jar maga Baa hoor ra go ma äe, ga wo de rage pel äe de ceeg, de suñ äuy mokay, aà a kay rage gusi, yoçoç ti le gaè.

⁸Ndi de riñ wee ge ga: aà blaw ge ree äaaran go ne hara deparday, day weel je tabayn wo le ferge wurpo la, aà aà mbe yañ da' jar de haç äil äaara ne Baa ti tamsir la yawla?

Jagjoçoç ma de ngaä ge de Farisiyeçeç wo de je yaçë targe

⁹Yeso waçaç jagjoçoç sen mokay ne jar po maga eig wo ga saara diñ jar ma joñ ree de deele nen Baa, raw wo mbuë fo jar lan wo mono.

¹⁰Jar po wo äog wo wo tos ge äi tiñ Baa, boñ diñ Farisiyeçeç, ma lan diñ je yaçë targe lay.

¹¹Farisiyeçeç raw oo ge go sara deñ, kal tosge de äil äe ga: O Baa, ndi joñ suse' mo ti maga ndi bay do jar lan wo ne wa, ndi bay do jar freñ wo wa, bay do jar ma de älagge wo wa, bay do jar legaçë ge de naare jar wo no wa mono. Ndi de ma joñ suse' e mo ti maga ndi bay do je yaçë targe se deñ no wa mono.

¹²Naw renam ndi heçeç bii nen äe äaale äoge, ndi yañ haç ma de hwal feçeçre äi maga ndi daë ra mo äuy mo lay.

¹³Ama ma je yaçë targen raw oo ge wo go haçaç äawa, mañ nen äe go ciñ dra' ga äuy, raw äaw do jag jiili äe ga: O Baa ko decoo äi, je se de älaggen äa la.

¹⁴Yeso raw ga: Ndi riñ wee ga blo sen raw ferge wo liñ ni äe mokay, Baa raw kee ge äe nen äe je de deele, ama laa kee Farisiyeçeç jag gaè. Werga wosela äuy maga yañ ra ëu see äe ciñ no, Baa fer ti äe go gesiñ yaw, day je maga fer ti see äe we go gesiñ mo lay no, Baa mañ ti äe go ciñ lay.

Yeso tos ti weere kleere wo ga Baa mo woo ra

(Ko äil Mat. 19.13-15; Mark 10.13-16)

¹⁵Jar raw age de weere kleere ma kloçyre wo ne Yeso ga aà mo kañ bosa' ne hara ti. Day jar ma wer Yeson wo wo ko rage mokay, raw wo ruu rage.

¹⁶Ama Yeso raw ëe weere kleeren wo le see äe, raw waçaç ge ga: Men wee weere kleeren wo le age see äi. Dig ra wee wa, werga jar maga wo ge wo lagge ti twaywañ mani Baan diñ jar maga wo do saara no mono.

¹⁷Kidolgi ndi riñ wee ga je maga yaçaç twaywañ mani Baan we do wee klee no ga no, kaçaç ge ma kalge ni gaa hase.

Je ma de horog debañ no

(Ko äil Mat. 19.16-30; Mark 10.17-31)

¹⁸Wañ jar Jwif po raw wii Yeso ga: Wañ ma de el no, ndi mo joñ may ma kol ge tenen caw tum äa?

¹⁹Yeso raw riñgi äe ga: Wer may ga ndo ëe me ga ndi de el ne? Je tabay po bay de el wa, say diñ Baa boñ.

²⁰Ndo yañ de ko jag liñgi ga: Legaçe de waçy jobo wa, ii huli wa, joñ freñ wa, caa waçaçre ne jobo se wa, hoo sug ti pan äo wo de man äo.

²¹Blon raw fer waçaçre ne hen ga: Ndi yañ joñge dog aà de waçaç gen no le ti klee äi äaa.

²²Blam maga Yeso wo laa waçaçre sen mokay, aà raw riñgi äe ga: Fen po yañ go de gwa' ge see äo boñ. See, yeeë feçeçe äon wo go äuy, haç solay äe go ne jar coo wo, ni ndo wo ge yañ da' horog äon wo ciñ, see le mañ blam äi.

²³Blon wo laa waçaçre sen mokay, aà raw hrag se go tulus, werga aà diñ je horog debañ.

²⁴Yeso wo koge äe go de hrag see mokay, kal waçaç ge ga: aà gaali debañ maga jar ma de horog debañ laa wo ti twaywañ mani Baa no!

²⁵Aà go gus debañ maga manyoñyoñ kal go ti rum pa'dal de dañ maga je horog debañ kal ti twaywañ mani Baa mono.

²⁶Jar maga hay wo laa waçaçre sen, raw wo riñgi äe ga: Hayga aà yañ do sen no kay, ni wose kaçaç ma dañ ge yañ go äa?

²⁷Yeso raw riñ rage ga: Ree maga joñ do jar tebere wo ga: Baa kaçaç ma joñ ge äe.

²⁸Blam sen Piyer raw ga: Co' sug äo, wuur men feçeçe wuurn wo we go äuy ma mañ blam äo.

²⁹Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, hayga jobo men tiñ äe go, noga waçy äe, heçeçe äe wo, kawre äe, weere äe wo we go wer twaywañ mani Baan no,

³⁰Je sen da' ge yañ debañ dañge nen naw maga naa nen äe patala mono, day nen wur ma peln wo mono, se da' ge tenen maga taw gaa yañ pa.

Yeso fer dog waçaçre huli äe pa

(Ko äil Mat. 20.17-19; Mark 10.32-34)

³¹Yeso raw hoo jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo see äe, raw riñ rage ga: Co' wee sug äay, naa de ëii gi wo Jerusalem, ree maga jar sië waçaçre ma jag Baa hay yern wo go ti weel je tabay mo äuy mo wo wo go baa jage.

³²Aë wo ge go haçe äe ne jar maga bay wo ti jag Baa wa do, day aà feg ge wo yañ ti äe, ëarn ge wo yañ, tuf gi wo saçaçre yañ ne hen ti lay.

³³Aà jwag ne wo yañ de mbreñ, 'warn ne wo yañ go lay. Day blam sen siili swa'a, aà fer ge mbe go bir gi pa ane.

³⁴Ama jar ma wer Yeso laa wo laa wer waçaçre sen ga hase, werga waçaçre sen waçaç kuëum nen äaara, saara laa ko ge ga Yeso waçaç mokay ti may la gaë.

Yeso caa nen je reɕw go

(Ko äil Mat. 20.29-34; Mark 10.46-52)

³⁵Yeso wo day ge äiñ Jeriko mbañ mokay, paga je reɕw po yañ ti jeñ faage wië feɕeɕre ni.

³⁶AÀ wo laa fuɕy gi ngaään wo le seege mokay, aà raw wiigi ga sen diñ eɕeɕ äa.

³⁷AÀ raw wo riñ gi äe ga aà diñ Yeso ma Nasared de seege ti faage la.

³⁸AÀ raw ëe ëu ga: Yeso weel Dafid no, ko decoo äi ëa la.

³⁹Jar ma peln raw wo ruu gi äe, raw wo riñ gi äe ga: hay go ba'a, ama aà raw ya' wer ngar jag de eegre pa yaw ga: weel Dafid no, ko decoo äi ëa la.

⁴⁰Yeso raw oo ge, raw waɕaɕ ge ga: Wo le ba ge äe le me. AÀ raw ba ge äe le, je reɕw wo le ya' ge mbañ mokay, Yeso raw riñgi äe ga:

⁴¹Ndo da ga ndi mo joñ may mo la? Je reɕwn kal waɕaɕ ge ga: Wañ, fer caa nen äi go ko ge ëa la.

⁴²Yeso raw riñgi äe ga: Ko so. Haɕge see äo ne Baan caa nen äo we go.

⁴³Ni tuseñ nen äe raw caa ge go ko ge pah, aà raw mañ blam Yeso togoë Baa caw. Ngaään äuy wo wo ko sen mokay, aà raw wo togoë Baa lay.

LUG 19

Yeso wo de Sakee

¹Blam sen Yeso raw kalge äi leege Jeriko mokay, aà raw cegaë äi leegen wo go.

²Jobo yañ ni aè een ga Sakee wañ jar yaɕe targen wo, aà de horog debań debań.

³AÀ kië ga se mo ko Yeso ga aà diñ wo la, day aà godogray, nen äe laa day ge ko ge äe ga do ngaäa no.

⁴AÀ raw ur ëee wo pel ti faage maga Yeso hee ge wo ni mono, raw ëii gi ciñ ti gwarga ko Yeso.

⁵Yeso wo a ge ti ngeel sen ni mokay, aà raw mañ nen äe ciñ, raw riñ Sakee ga: Ëii le go gesiñ deparday, ndi de wo ge ni äo wara.

⁶Sakee raw ëii gi le go deparday raw yaɕaɕ waare äe go äil feh lay.

⁷Jar maga kon wo mo äuy, raw wo ngrum jag yoo kaɕaɕra ga: Blo se deñ wo hay ge liñ ni je joñ älagge mokay eɕeɕ pa äa?

⁸Sakee raw urgi go ciñ, raw ëe Yeso ga: Wañ, co' sug äo, ndi äes äil horog äin go dega'a, ndi haɕ go boñ ne jar coo wo, hayga ndi hay yaɕaɕ solay jobo we de ma joñge nen no, ndi haɕ ne hen wer äe ni do sen no äaale naa.

⁹Yeso raw riñgi äe ga: Jar ma äi tiñ se ma ka' la je yaçaç rage go aà we wara ni äaara, werga blo sen la diñ moo Abraham lay mono.

¹⁰Werga weel je tabay aà kië gi, aà yaçaç ge go diñ jar maga hay yeeë wo go, tob wo Baa go mono.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de boo biñni

(Ko äil Mat. 25.14-30)

¹¹Yeso raw waçaç jagjoçoç ma tigriñ ne jar maga wo de co' sug waçaçre sen wo mono, werga aà hay wo äiñ Jerusalem mbañ, aà hay ëig wo äaaran ga twaywañ mani Baa hay aà go na de sen ni tu.

¹²Yeso raw riñ rage ga: Weel biñni po, ti wer wañ, kal rawge wo go äi sir po haçaç, maga wañ ma waçaç ree wañren wo äuy mo kol se go wañ, ni se mo fer le hay ge wañ blam sen kway.

¹³Tañgu maga aà de rawge mokay, aà raw ëe weere joçoçre äe wo le hwale, raw haç solay boo ne hara boñ boñ äuy, raw riñ rage ga: joñ wee trere de solay mokay haçaç go ti wur maga ndi wo le ferge.

¹⁴Ama jar ma äi sir äen raw wo caa hee de äe, aà raw wo laa jar soole wo wo wer äe tu ga saara da blo sen mokay wañ saara gaë.

¹⁵Aà raw kol ge äe mbe go wañ de sen äuy, aà raw ferge le äi sir äen so. Aà raw ëe weere joçoçre äe maga se hay haç solay ne hara la, ma ko fen maga aà daë wo wer äe ni mono.

¹⁶Ma tañgun kal ya' ge le raw ëe ge äe ga: Wañ, solay maga ndo hay haçn me boñ, ndi da' wer ni hwale.

¹⁷Wañ raw riñgi äe ga: de wore, weejoçoç ma de ele, ndo joñ ree ma de deele de fen ma me' mokay no, ndi kañ mo yañ wañ waçaç ree sir ta' ta' hwale.

¹⁸Ma de äogn raw ya' ge le lay, raw ëe ge äe ga: Wañ, solay maga ndo hay haçn me boñ, ndi da' wer äe ni dwee.

¹⁹Wañ raw riñ je sen lay ga: ma äon ndi hay mo wañ waçaç ree sir ta' ta' dwee lay.

²⁰Je ma lan raw ya' ge le lay, raw ëe ge äe ga: Wañ, solay äon mokay no, ndi hay yoñ ne de kuu gi äi oçoçbe.

²¹Ndi joñ heçeçne do äo, werga ndo diñ jobo ma de haçaç debañ, ndo hoor feçeçre maga bay wo äo wa mbo tu tu, ndo wer feçeçre maga ndo joë ra diñ ndo ga lay mono.

²²Wañ raw riñgi äe ga: weejoçoç ma de älagge, ndi cag waçaçre äon diñ de waçaçre äon mbe tu. Ndo de koge ga ndi diñ je ma de haçaç, ndi hoor feçeçre maga bay wo äi wa tu tu, ndi wer feçeçre maga ndi joë ra diñ ndi ga lay.

²³Day wer may ga ndo äo' solay äin ne ndi äi bañke nen maga ndi de wo le fer ge ndi de da'n de bii werga la?

²⁴Blam sen àa raw riñ jar maga wo see äaara ni ga: yaçaç wee solay ma do äen go, haçn go ne je maga äen hwal mono.

[²⁵Aà raw wo ëe ge äe ga: Wañ, àa de solay do hwal pa mo pa la.]

²⁶Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: ndi riñ nday, je maga äe yañ no, àa haç ne hen ni dañge, je maga äe bay wa has no, hayba ma do äe ma me' àa yaçaç sen go pa.

²⁷Ama ma jar hee äi maga bay wo da ge ga ndi mo hay wañ saara wa mono, àa wee le de äaara me la, ijd ra wee go pel äi la.

Yeso kal äi leege Jerusalem

(Ko äil Mat. 21.1-11; Mark 11.1-11; Jañ 12.12-19)

²⁸Blam maga Yeso taw waçaçren go mokay, àa kal rawge wo pel äaara ma woge Jerusalem.

²⁹Aà wo a ge mbañ se Betfaje wo de Betani, mbañ se huuli maga koore Olif wo ti äe mono, àa raw laa jar ma wer äen wo wo pel äoge,

³⁰raw riñ rage ga: See wee wo äi leege ma pel äay no, nday wo we day ge no, nday wo yañ da' weel gerheçeç de sa' ge, jobo bay de ëii gi faale äe ti boñ wa ëa, ni nday pogn wee le, àa wee le de äe la.

³¹Hayga jobo wii wee we ga: Nday pogn le la no, ni nday riñ wee ga: Wañkluu de saçy äe ti.

³²Aà raw wo raw ge, wo wo da' ren äuy doga Yeso hay riñ ra nono.

³³Aà wo wo pog weel gerheçeçn mokay, jar gerheçeçn raw wo riñ rage ga: Nday pog weel gerheçeç le äa?

³⁴Aà raw wo ferge ne hara ga: Wañkluu de saçy äe ti.

³⁵Blam sen àa raw wo age de weel gerheçeç ne Yeso, raw wo lag oçoçbe äaara ma kluurin wo ne hen ti, mañ wo Yeso ti äe.

³⁶Aà wo ur see le mokay, jar raw wo blar oçoçbe äaara ma kluurin wo ti faage.

³⁷Aà wo day ge se Jerusalem mbañ, nen ti faage maga ëii le ti huuli maga koore Olif wo ti äe, ngaäa jar ma wer äen wo äuy raw wo joñ fruygi deba, raw wo togoë Baa de geçeçe kloñ ti fen mbuëgi maga àa ko ra wo mono.

³⁸Aà raw wo waçaç ge ga: Baa mo woo Wañ maga de a ge ti jag Wañkluu mo caw no. Daga Baa mo lag jar pel äe jam, naa mo togoë diñ se lay.

³⁹Farisiyeçeç ma yoo ngaään wo ni raw wo ëe Yeso ga: Wañ, riñ jar äo ma wer äon wo ga àa mo hem wo go ba'a.

⁴⁰Yeso raw fer waçaçre ga: Ndi de riñ nday, hayga aà hem wo we go ba' no, huuli ngar ge wo jage.

Yeso ra ti jar Jerusalem wo

⁴¹Yeso wo a ge see äi leege mbañ mokay, aà raw koge äe mokay, aà raw rage ti jarn wo

⁴²ga: Nday de see äay, nday hay nen ko ge ga wur sen mo ka' wara la diñ wur ma haç jam ne nday. Day aà laa ko ge do äay ga: nday kaçaç ma ko ge äe ge ga so.

⁴³Werga naw po joñ yañ wurpo maga jar hee äay yiñ gi wo ti äay yañ go de feçeçre dur gi ma de eegre wo, yaçë wo jag ywaalen wo yañ go do äay äuy, gig gi wo yañ go ne nday ti äuy lay.

⁴⁴Aà taw ge wo nday go de jar äay wo äuy, men ge wo huuli ne nday de jag ge ti keçeç la boñ ga hase, werga nday laa ko wur maga Baa hay aà kay wee ge de äe ga mono.

Yeso äi tiñ Baa

(Ko äil Mat. 21.12-17; Mark 11.15-19; Jañ 2.13-22)

⁴⁵Yeso raw kalge äi tiñ Baa, raw nii jar trere maga aà wo yeeë feçeçre do kaçaçran wo go,

⁴⁶raw riñ rage ga: aà go de yerge ga: Tiñ äin joñ ge diñ tiñ ma tos ge, ama ma äay nday raw kol ge äe go diñ tiñ ma yoñ jar freñ wo le la?

⁴⁷Yeso had jar äi tiñ Baa tum, wañre ma sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa wo, de wañre jar wo äuy, raw wo kië gi ga saara 'war Yeso go.

⁴⁸Ama aà laa wo da' faage sen ga: werga jar äuy hay wo co' sug waçaçre äen de el debaň.

LUG 20

Yeso da' eegre äen le na gene?

(Ko äil Mat. 21.23-27; Mark 11.27-33)

¹Ti wurpo Yeso de had jar äi tiñ Baa, aà raw sii Waçaçre ma de Coçoçren ne jare, wañre jar sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo age de jar kluurin wo,

²aà raw wo riñ Yeso ga: Kañ nen wuur ti eegre maga ndo joñ feçeçre sen wo de äe mo äa, je haç eegre sen mo diñ wo ne?

³Yeso raw riñ rage ga: Ndi wii jag äay ti waçaçre po boñ lay, fer wee waçaçre me ti äe.

⁴Wose äo' Jañ ma joñ batem jarn le ne? Diñ Baa yaw, noga diñ jar tebere wo?

⁵Ama aà raw wo faa kaçaçra ga: Hayga naa waçaç we ga: Äo'n le diñ Baa no, aà kal riñ naa ga: Wer may ga nday yaçaç waçaçre Jañ ga la?

⁶Ama Hayga naa waçaç we ga: Äo'n le diñ jar tebere wo lay no, jar äuy äoë ge wo naa de huuli ma i;d naa go, werga jar de ko ge äuy ga Jañ diñ je ndar nen waçaçre Baa go.

⁷AÀ raw wo riñ gi äe ga: Wuur ko je äo' ge äen le joñ batem jarn gaè.

⁸Yeso raw riñ rage ga: Mbe de ele. Ndi do sen no lay, ndi kañ nen äay ti eegre maga ndi joñ feçeçre sen wo de äe mo ga lay.

Jagjoçoç ma de ngaä ge de jar joñre pay tlalum wo

(Ko äil Mat. 21.33-46; Mark 12.1-12)

⁹Blam sen Yeso raw ti;i wer riñ jar wo de jagjoçoç sen mokay ga: Jobo peë tlalum äi pay äe, raw haç waçaçre äe go ne jar joñre payn wo do, kal rawge rañ ge ma ig gi wo go ni wolañ.

¹⁰Wur rug gi tlalum wo a ge mokay, aà raw äo' weejoçoç äe le se jar joñre payn wo boñ ga aà mo haç wo nen ma sen wo le ne se. AÀma jar joñre payn raw wo mbar weejoçoç se no, raw wo nii gi äe wo go do koëe.

¹¹Pan payn raw äo' weejoçoç ma tigriñ wo pa, ama jar joñre payn raw wo mbar ge äe, ëar wo ne, raw wo nii gi äe wo go do koëe.

¹²AÀ raw äo' weejoçoç ma de swa'n wo pa, je ma sen la aà raw wo kañ waçaçge ne hen se, raw wo äo' ge äe wo go faale laäe.

¹³Blam sen pan payn raw ga: Ndi mo joñ na joñ ge la? Patala ndi äo' weel dage äin wo, sen aà joñ wo soçoçre äe yañ so laybla'a.

¹⁴Ama jar joñre payn wo wo ko ge äe le mo caw, aà raw wo riñ kaçaçra ga: Ko wee nen äay, je maga kol ge wurpo diñ pan payn mo caw le so no. Naa 'warn wee go, pay mo gwa' go diñ ma naa.

¹⁵AÀ raw wo äo' ge äe wo go faale pay no, raw wo 'war ge äe go. Yeso raw wiigi ga: Pan payn day joñ rage joñ ge la?

¹⁶AÀ a ge, i;d gi jar joñre payn wo go, haç ge payn go ne jar tigriñ wo lay. Jarn wo wo laa waçaçre sen mokay, aà raw wo waçaç ge ga: Sen mokay joñ ga has.

¹⁷Ama Yeso raw ko rage, raw riñ rage ga: Wer waçaçre se maga aà yern go ga: Huuli maga jar bor tiñ äo'n wo go, Raw kol ge de ëaw coçoç tiñ diñ sen yaw, wer äe na gahaçyla?

¹⁸Wosela äuy maga le' we ti huuli sen, guëub ge nen go ni, day huulin le' we ne jobo ti lay no, huulin wañ ge nen je sen go do puduf no lay.

Haç targe ne Sesar

(Ko äil Mat. 22.15-22; Mark 12.13-17)

¹⁹Jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de wañre ma sië jag raw wo kië gi ga saara mo ba Yeso de wur sen ni tu, werga aà kon wo go ga aà waçaç jagjoçoç sen ti saara, ama aà raw wo joñ heçeçne do jare.

²⁰Aà raw wo tiñ; wer beg Yeso, raw wo laa jar ma de taw gi po wo wo see äe, jar sen raw wo joñ see äaara doga saara diñ jar ma de deelen no, aà raw wo kië faage do sen no kay ma kii waçaçre ne hen ti, maga saara mo haç go ne wañ ma kluun do.

²¹Aà raw wo wii gi äe de waçaçre ma kay ga: Wañ, wuur de koge ga waçaçre maga ndo waçë ne de maga ndo had ne mo äuy de deele, jar nen äo äuy dega' lay, ama ndo yañ had kidolgi maga Baa de wiigi ga aà mo see do sen no mono.

²²Sii ne wuur ëa, waçaçre Baa de haç faage maga haç targe ne Sesar wañ Rom yaw, noga bay wa?

²³Ama Yeso raw ko jag tawgi äaaran go, raw riñ rage ga:

²⁴Mañ wee solay le me boñ ëa, aà raw wo mañ ge äe le ne hene, aà raw ga Nenceere wose mo ta' ne, ëu wose de yerge äil äe mo ta' la? Aà raw wo ga: Diñ Sesar wañ Rom no.

²⁵Blam sen Yeso raw riñ rage ga: De ele. Haç wee fen maga diñ ma Sesar ne hene, haç wee fen maga diñ ma Baa ne Baa lay.

²⁶Blam sen aà kaçaç wo ma ba Yeso de waçaçre maga aà waçë pel jarn ni mo deñ ga so. Waçaçre äe maga aà fer ne, raw ngris rage go pa so yaw, aà raw wo lagge go seëem.

Waçaçre bir gi jar ma de huli wo

(Ko äil Mat. 22.23-33; Mark 12.18-27)

²⁷Sadusiyeçeç po raw wo age see Yeso (diñ jar maga waçë wo ga jar ma de huli fer wo go bir gi ga mono). Aà raw wo wii gi äe

²⁸do kay ga: Wañ, Moyis bag waçaçre Baa sen ne wuur de yerge ga: Hayga jobo maga weegeman äe hu we go, men waçy we go bay weere no, ni weegeman äen mo hoo waçy no, mo biñ weere de äe ne hen äe maga hu go mono.

²⁹Day jar po hay wo we äaa heçeçrebe renam, ma tañgun raw da waçy, raw hu gi go bay biñ weele.

³⁰Ma de äog äen raw hoo waçy no.

³¹Blam sen ma de swa'n raw hooge äe haçaç aà wo wo go hoorge äe renam äuy, biñ wo weere de äe gaa äuy lay.

³²Blam äaara äuy waçyn raw hu gi go lay.

³³Wur maga jar ma de hulin wo wo go bir gi mokay, waçyn joñ ge diñ waçy wo se yoo äaara la, werga aà gusn wo go wer äaara renam äuy mono?

³⁴Yeso raw riñ rage ga: Werpiiri wo de naare ma ti tamsir wo la kañ wo mbaara kaçaçra waçy wo de war kaçaçra ane,

³⁵ama werpiiri wo de naare maga wo de kaçaçge ma laa ge go ciñ tenen, wo ge äi sir ma wurpon, kañ wo kaçaçra ga so.

³⁶Aà kaçaç wo ma huë gi ga so lay, aà kol ge wo do jar peelee Baa wo nono, aà kol wo diñ weere Baa, werga aà fer wo le go bir gi mono.

³⁷Moyis yañ de kañ nen jar go poëag ga jar ma de huli fer wo yañ go bir gi. Waçaçre maga aà waçaç yoo mborgway, aà ëe Baa Wañkluu ga Baa maga Abraham, Isag wo de Jakob goñ wo mono.

³⁸Baa diñ Baa ma jar ma tenen wo, bay ma jar ma de huli wo wa, werga jar nen Baa äuy tenene.

³⁹Blam sen jar po ma ndar wer waçaçre Baa raw wo mañ waçaçre ga: Wañ, ndo waçaç mbo ni.

⁴⁰Blam sen aà laa wo wii gi äe ti waçaçre ga so has.

Mesi wo de Dafid

(Ko äil Mat. 22.41-46; Mark 12.35-37)

⁴¹Yeso raw riñ rage ga: Wer may ga jar waçë wo ga Mesi diñ moo Dafid äa?

⁴²Werga Dafid waçaç go de see äe äil Siñri ma togoë Baa ga: Baa Wañkluu raw riñ Wañkluu äin ga: Hay äo go ti äaäñ war äi la,

⁴³Haçaç ti wur maga ndi kañ äaale äo ge go ti jar hee äon wo ëa.

⁴⁴Dafid ëen Wañkluu äe so lay, day Mesi diñ moo Dafid moo ge pa?

Yeso ga jar mo koë see äaara de el do jar ma ndar wer waçaçre Baa

(Ko äil Mat. 23.1-36; Mark 12.38-40)

⁴⁵Jar äuy wo wo laa waçaçren mokay, Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga:

⁴⁶Koë wee se äay do jar ma ndar wer waçaçre Baa wo no, jar da rañ ge de oçoçbe ma kluuri tin wo, da wo ga jar mo heer jag ne saara de lag koyoçgre gesiñ äi lumo, kië wo ngeel lagge ma pel äi tiñ tosge wo, de ngeel lagge ma de wore dañge ti ngeel maga aà ëe jar we reege ni ngaäa lay mono.

⁴⁷Aà yaçë wo feçeçre ma do naare dwur wo go äuy äuy pa, da wo tos ge de paçaçrege maga saara mo ko nen jar de ele. Baa joñ ge bon äaara yañ de haçaç debaäñ.

LUG 21

Waçy dwur haç solay äen go ma joñ joñre Baa

(Ko äil Mark 12.41-44)

¹Yeso raw ko nen äe go ti äe degar, raw ko jar ma de horog debañ wo de lag solay äi fen lag solay ma äi tiñ Baa no.

²AÀ raw ko waçy dwur ma de coocoo laa solay ma kleere ni äoge.

³AÀ raw waçaç ge ga: Kidolgi ndi de riñ wee ge ga waçy dwur se ma de coocoo mo deñ, laa dañ jar lan wo äuy.

⁴Werga jar lan haç wo ne Baa mo deñ äuy diñ solay maga gwaë go do äaara ni ga lag lagge, ama ma äe de coocoo äen äuy, haç äen go diñ solay maga se de yeeë reege de äe mo äuy tu.

Yeso de waçaç ge ga àa mbug gi tiñ Baa go

(Ko äil Mat. 24.1-2; Mark 13.1-2)

⁵Jar po raw wo waçaç ge ti tiñ Baa ga: kay, àa de boo ge de el de huuli ma de wore wo de feçeçre maga àa haç ra boo ge äe ne Baa mo ka' ëa. Wersen Yeso raw riñ rage ga:

⁶Wur po a ge yañ le, huuli maga nday ko ra mo ka' gwa' ge de jag ge ti keçeç la ni boñ dra' ga: àa srog rage go gesiñ äuy.

Feçeçre maga a ge wo go tañgu taw ge sir no

(Ko äil Mat. 24.3-14; Mark 13.3-13)

⁷AÀ raw wo wii Yeso ga: Wañ, àa joñ ge na wur hon äa? Fen maga kañ ge nen jar ti a ge feçeçre sen wo diñ may la?

⁸Yeso raw waçaç ge ga: Joñ wee see äay de ele, haçy wee see äay wa. Werga jar debañ a ge wo yañ de ëu äi jage, day wosela äuy yoo äaara waçaç yañ ga: Se diñ Mesi. Se diñ Mesi. Wur maga Baa hay ngaän àa we go. AÀma mañ wee blam äaara wa hase.

⁹Nday le' laa ree dur gi wo de ree ma haçy haçy we no, ni nday mo joñ wee heçeçne wa, nen da ga sen mo àa go tañgu ëa yaw, day sen joñ ge diñ taw ge tamsirn ga ëa ane.

¹⁰Blam sen àa raw waçaç ge ga: Wer jar ma ba po dur wo yañ de wer jar ma lan wo, wañ po ur yañ dur gi de wañ ma lan wo,

¹¹fijë gi sir joñ ge yañ äi sir ma tigriñ wo sar sar lay, koñne joñ wo yañ de ceege wo debañ lay, feçeçre ma joñ heçeçne de feçeçre mbuëgi maga jar mo ko see äe joñ ge wo yañ le ciñ debañ lay.

¹²Ama tañgu feçeçre sen wo äuy àa bag wee ge yañ, àa joñ ge bon äay yañ, àa haç wee yañ wo go cag ree äay äi tiñ tosge wo, àa wo ge lag wee ge ti dañgay, àa wo ge yañ de äay pel wañre wo, de goforne wo ti ree äi.

¹³Sen day joñ ge diñ faage ma joñ sedewa äin ne jare.

¹⁴Wersen haçy wee eiggi äay go tañgu de äoë ge faare waçaçre maga nday wo ge fer ge äe mo wa,

¹⁵werga ndi de see äi, ndi haç ge waçaçre wo de een yañ wee maga ko yoo jar hee äayn wo boñ laybla' kaçaç ma eçg wee ge, noga faa wee ge gaè.

¹⁶Hay ba pan äay wo de man äay, de heçeçre äay wo, de kawre äay wo, de bar äay wo, haç wo nday yañ go, aà ijd wo jar po yañ wo go yoo äay debaň lay.

¹⁷Jar caa hee yañ de äay äuy ti ree äi.

¹⁸Ama hayba riñ ma ti äay dra' yee ge go boñ gaè.

¹⁹Lag wee ngiñ, Baa yaçaç wee ge go diñ do sen no so no.

Yeso ga aè älag Jerusalem yañ go

(Ko äil Mat. 24.15-21; Mark 13.14-19)

²⁰Soden wo wo we go yiñ ti Jerusalem cweçeç no, ni nday ko wee go tuseñ ga aà älag ne wo yañ go gusi.

²¹Wersen jar maga aà wo we go da' rage Jude no, ni aà mo dañ wo ge ciñ ti huuli wo, jar maga aà da' rage Jerusalem mo lay no, mo ya' wo see äaara wo go haçaç lay, jar maga joñ ge wo wo go äi progren wo mo lay no, mo fer wo le äi leegen wa lay.

²²Werga wur sen joñ ge diñ wur bon ma baa jag ree maga aà yern ra go mo äuy go.

²³Ree ma de gaali joñ yañ debaň wur sen ti naare ma de äiilin wo de maga wo de weere jiili mono. Werga jar ko wo de coo yañ debaň äi sir sen la mono, blam sen Baa naa ge nen äil äe ma de soçoçgen go ti wer jar sen wo lam lay.

²⁴Aà ijd rage yañ go de moslam, hoo te mapo wo, raw de äaara lagge ti dañgay äi sir jar po wo wo go haçaç haçaç äuy, day wer jar maga bay wo ti jag Baa wa dag ge wo Jerusalem yañ go de äaale haçaç naw äaaran wo go baa jage.

Fer ge weel je tabayn le

(Ko äil Mat. 24.29-31; Mark 13.24-27)

²⁵Feçeçre mbuëgi maga jar mo ko see äe joñ ge wo yañ le nen wuri, ti few wo de ger wo lay, ti sir la, wer jar law wo see äaara yañ debaň, aà kol ge wo yañ go de heçeçne, daw ge wo yañ go do sam ge maarog wo de mbar ge kañgaw bii wo.

²⁶Jar huë gi wo yañ go de heçeçne do eig gi ti ree maga le de a ge go ti sir krub äuy mono. Werga eegre ma ciñ fijë gi wo le.

²⁷Day blam sen ko ge weel je tabayn le a ge ti swaare de eegre debaň de gragge deñ.

²⁸Feçeçre sen mokay le' wo we joñ ge no, ni nday lag wee de deele, hoo wee nen äay ciñ, werga je yaçaç wee gen go yañ le a ge gusi.

Hadge maga jar kon se gum mono

(Ko äil Mat. 24.32-35; Mark 13.28-31)

²⁹Blam sen Yeso raw waçaç jagjoçoç sen mokay ga: Ko wee gum wo de te koore ma lan wo äuy äa la.

³⁰Nday ko sug äaara we goë ge, nday raw koge tu ga jag tob kos we go.

³¹Wersen, nday le' ko ree sen wo mo deñ we äuy so no, ni nday ko wee go ga twaywañ mani Baan kos we go.

³²Kidolgi ndi riñ wee ge ga wer jar maga wo tenen patalam, huë gi wo go tañgu a ge ree sen wo äuy gaë.

³³Ngeel ma ciñ wo de tamsirn äog äuy taw ge wo go, ama ma waçaçre äin taw go ga hase.

Lag go de puçygi

³⁴Yeso ga: Koë wee see äay de ele. Men wee eiggi äay de kañ ge sagsag ti kurwuy wo de taë ge de yii wa, haçy wee see äay eig feçeçre ma patalan wo wa, hayga nday yañ joñgen no, naw sen wo nduu gi ti äay gug tu.

³⁵Werga aà le' ge le ne jar ma ti sir wo ti krub äuy do baëy maga caa ceçeç äil nono.

³⁶Leë wee naa wa, tos wee sagsage, maga nday mo da' eegre ma dañ ree maga joñ ge wo mo äuy go, maga weel je tabay wo le fer ge, nday mo lag ge de el pel äe.

³⁷De ceege Yeso had jar äi tiñ Baa, ama de law se kal rawge wo go na ge ciñ ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono.

³⁸Jar äuy aà wo äi tiñ Baa de jag toñ crum co' sug waçaçre äe no.

LUG 22

Wañre wo de kië faage ma 'war Yeso ge go

(Ko äil Mat. 26.1-5; Mark 14.1-2; Jañ 11.45-53)

¹Naw few hole ma bay defoçoçre no maga aè èen ga Pag, wo kos ge mokay,

²wañre ma sië jag wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo kië faage ma 'war Yeso go, de sen äuy aà raw wo joñ heçeçne do jare.

Judas haç Yeso go ne wañren wo

(Ko äil Mat. 26.14-16; Mark 14.10-11)

³Day Satan raw kalge äil Judas maga aè èen ga Iskariyod, je sen yoo jar ma wer Yeso ma hwal ti äogn wo lay.

⁴Judas raw woge se wañre ma sië jag wo de wañre ma gor ti tiñ Baa wo, raw sii èeñ maga se haç ge Yeso go ne hara mono.

⁵Aà raw wo fug äil go feh, raw wo waçaç ge ga saara haç solay yañ ne hene.

⁶Judas raw yaçaç jag äaara lay, aà raw kië faage de taw gi ma haç Yeso go ga ngaän mo kon wo wa.

Yeso joñ reege few Pag

(Ko äil Mat. 26.17-25; Mark 14.12-21; Jañ 13.21-30)

⁷Naw few hole ma bay defoçoçre no wo a ge maga aà ngaë saçaçre ma reege wur few Pag,

⁸Yeso raw laa Piyer wo wo de Jañ ga: See wee joñ reege few Pag ne naa.

⁹Aà raw wo wii gi äe ga: Ndo da ga wuur mo wo joñ ge äe la gen ne?

¹⁰Aà raw riñ rage ga: Co' wee sug äay, nday wo we laa ge äi leege, nday wo yañ yiñ gi de jobo de hoole bii ti, ni nday mañ wee blam äe haçaç wo äi tiñ maga aà wo kal ge ni mono,

¹¹ni nday riñ pan tiñ ga: Wañ de wii mo ge ga: ngeel maga se ree hole few Pag de jar se ma wersen wo ni genla?

¹²Ni aà kañ ge nen äay yañ ti tiñ ma ciñ ti keçeç kluu de 'wuçy gi go de feçeçre lagge äuy, ni nday joñ wee regen ni so.

¹³Aà wo wo da' feçeçren äuy doga Yeso hay riñ ra ti äen no, aà raw wo joñ reege few Pag ni so.

Hole ma bay ëage

(Ko äil Mat. 26.26-30; Mark 14.22-26; 1 Kor. 11.23-25)

¹⁴Wur regen wo a ge mokay, Yeso raw wo lagge reege de jar peelee äen wo.

¹⁵Yeso raw riñ rage ga: Ndi de da ge debañ ga naa mo ree hole few Pag de kaçaçra tañgu joñge bon äi no.

¹⁶Co' wee sug äay, ndi riñ nday ga ndi reege hole few Pag gaa so has, haçaç go ti wur maga aà wo go bag jag ti twaywañ mani Baan ëa.

¹⁷Aà raw mañ wee haçn do de yii äili, raw joñ suse' ne Baa, raw waçaç ge ga: Mañ wee ne, äes wee ne go ti yoo äay.

¹⁸Co' wee sug äay, ndi riñ nday ga: Tiñji wer wara tu ndi jo ge yii gaa so hase, haçaç wo go ti wur maga twaywañ mani Baan aà ëa.

¹⁹Blam sen aà raw mañ holen do, raw joñ suse' ne Baa, aà raw car nen äe go, raw haçge äe ne hara ga: [Mokay diñ hoçoçgesee äi aà haçn go ne nday, joñ wee do sen, maga ndi mo hay de ëaw ge äil äay tum.

²⁰Blam maga aà ree wo go ree, aà raw mañ wee haçn no, raw haçge äe ne hara do sen no pa, raw waçaç ge ga: Wee haçn mokay diñ barge maga Baa fer ba ge de jar tebere wo mono de ci äi maga kaa ge go ti ree äay mono.]

²¹Ko wee nen äay, je maga kañ taw äi go yañ de hayle see äi reege la.

²²Weel je tabayn wo yañ go hu gi dogo Baa da no cwaçy no, ama ree yañ debaň ti je maga kaň taw äe go mo an tawa.

²³AÀ raw wo tĩĩj wer wië kaçaçra ga je maga joň ree sen yoo naa mokay diň wo äa, diň wo äa.

Wose diň je kluu la

²⁴Jar ma wer Yeso raw wo joň faare ti yoo äaara glum glum, ma ko ge ga wo se joň ge diň je kluu ma waçaç ree saara yoo saara mo la.

²⁵Yeso raw waçaç ge ga: Wañre wer jar yañ wo waçaç ree sir äaaran wo, jar maga eegre de haçge ne hara ti jar äaaran, yañ wo ëe see äaara ga saara diň jar joň de el lay.

²⁶Ama aà mo joň yoo äay do sen no wa. De el äen je ma kluu yoo äay mo joň see äe do wee klee äay nono, je maga eegre de haçge ne hen mo joň see äe weejoçoç äay.

²⁷Hayga aà yañ do kayn no, je ma kluu daňgen diň wo ne. Diň je maga de hayle reege twer mo ye' yaw, noga diň je maga de ma joñpeelee mo caw yaw no. Diň je maga de hayle reege twer mo ye' no, aà do sen no. De ele. AÀma ndi yoo äay la do weejoçoç äay nono.

²⁸Nday yañ de tayge de äi tum nen bon äi no.

²⁹De ngaä ge dogo Pan äi haç wañ go me ga ndi mo hay Wañ nono, day ndi haçn wañ äin wee ga nday mo lag wañre do ndi no lay.

³⁰Nday ree ge, jo ge yañ äiň äi ti wur maga ndi hay ge Wañ mono, nday lag ge ti paale ma cag ree wer mani weere Israyel ma hwal ti äogn wo no.

Yeso de waçaç ge ga Piyer kaň kiň yañ ga se ko se ga

(Ko äil Mat. 26.31-35; Mark 14.27-31; Jaň 13.36-38)

³¹Yeso raw ëe Simoň ga Simoň, Simoň, co' sug äo, Satan wii eegre ma fa' wee ge go, dogo aà faë hoole coore go ne no.

³²Ama ndi raw tos ge ti äo, ga da ga haçge äil äo go ne Baa mo woo go wa. Day ndo wo ge we le ferge ma äi no, ni ndo coä nen heçeçre äon wo ra.

³³Piyer raw ëe ge äe ga: Wañkluu, ndi go de gragge ma kal ge ti daňgay ti ree äo, day naa wo ge huë gi de kaçaçra äog äuy pa.

³⁴Yeso raw fer waçaçre ne Piyer ga: Ndi de riň mo ge ga: ndo kaň kiň yañ wara äaale swa' ga ndo ko me ga: taňgu maga kag wo rage mono.

Ndar solay de ndar bii wo de moslam

³⁵Blam sen Yeso raw riň rage ga: Ti wur maga ndi hay laa wee wo bay ndar solay, bay ndar bii, bay taarag mokay, mopo day peçeç we ti äay wur sen yawla? AÀ raw wo waçaç ge ga: Peçeç ga hase.

³⁶Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Ma patala je maga yañ de ndar solay do, mo mañ mbe do äe so, je maga yañ de ndar bii, mo mañ lay, je maga moslam äe bay wa, mo yee oçoço be äe ma kluun go, ma yee moslam boñ.

³⁷Co' wee sug äay ndi de riñ wee ge ga da ga waçaçren maga aà go de yerge ga: aà hay go de keege yoo jar joñ älagge wo, mo baa jag go de äi so. Wersen waçaçre maga hay go de waçaç ge ti äi yañ go wo ge baa jag so.

³⁸Jar ma wer äen raw wo ëege äe ga: Wañkluu, ko nen äo, moslam wo mo äog kay no. Aà raw ga: Sen kaçaç we.

Yeso wo tos ge ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono

(Ko äil Mat. 26.36-46; Mark 14.32-42)

³⁹Yeso kal go, raw rawge ti huuli maga koore Olif wo ti äe doge se joñ tumn no, jar ma wer äen raw wo mañ blam äe lay.

⁴⁰Aà wo wo day ge ti ngeel sen ni mokay, aà raw riñ rage ga: Tos wee Baa ga nday mo leë ge go nen ree ma jaçë wee go wa.

⁴¹Blam sen aà raw ya' ge wo go see äaara mbeëa ëawa, raw laa koyoçgre gesiñ tos ge ga:

⁴²Baba, hayga ndo da we no, da ga bon sen mokay mo da' me wa ëa la. De sen äuy joñ diñ ree maga ndi de da ge äe no wa, ama joñ diñ doge ndo da nono.

[⁴³Blam sen je peelee Baa raw age le ciñ coä nen äe.

⁴⁴Yeso raw caa jiiri go debañ, aà raw tos ge de eegre tigrin pa. Gibigri äe raw kol ge go do ci maga yor le go gesiñ de bag ge nono.]

⁴⁵Blam maga aà wo go taw tosgen mokay, aà raw go ur gi ciñ, raw ferge le se jar ma wer äen wo, aà da' rage de laa naa de hrag se lagge.

⁴⁶Aà raw riñ rage ga: Nday laa naa le äa? Hoo wee go ciñ tos wee Baa ga aà mo men wee joñ ree ma de älagge wa.

AÈ ba Yeso

(Ko äil Mat. 26.47-56; Mark 14.43-50; Jañ 18.3-11)

⁴⁷Yeso de waçaç ren ëa, ko la ngaän aà wo we yaw. Judas je ma yoo jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo, a de äaara, aà raw ya' ge see Yeso klew do ne hen soole.

⁴⁸Ama Yeso raw ëe ge äe ga: Judas, diñ de klew ge sen mokay ga ndo kañ taw weel je tabayn go de äe mo so ga?

⁴⁹Jar ma wer Yeso wo wo ko ree se ga joñ mokay, aà raw wo wii gi ga: Wañkluu, wuur mo car ra mbe de moslamre?

⁵⁰Jobo yoo jar ma wer äen wo, raw caa sug äaän war weejoçoç je kluu ma sië jagn go.

⁵¹Ama Yeso raw ga: Men wee ni no ma' no, sen kaçaç we. AÀ raw du' sug blo se no, raw leçeç sug blo sen ne hen ni.

⁵²Blam sen Yeso raw riñ wañre ma sië jag wo, wañre jar gor jag tiñ Baa wo, de jar kluuri maga a wo ba ge äe mo ga: Nday a äayn le de moslamre wo de grawre ti äi doganda diñ je leë faage no le äa?

⁵³Ndi hay yañ a ge äi tiñ Baa see äay tum, nday kië me ma ba ge ti boñ gaë. AÀma wur se ma ka' waran diñ ma äay, diñ eegre je ma nen suñgun lay.

Piyer kañ kiñ ti Yeso ga se kon ga

(Ko äil Mat. 26.57-58, 69-75; Mark 14.53-54, 66-72; Jañ 18.12-18, 25-27)

⁵⁴AÀ raw wo ba Yeso, raw wo age de äe liñ ni je kluu ma sië jag no. Piyer raw mañ blam äe le, raw greg glog le go haçaç.

⁵⁵AÀ raw fug wuu go ciñ äi feelen ni, Piyer raw hayge yoo jar maga wo de lagge jag wuu ni mono.

⁵⁶Maygebe po raw koge äe jag wuu ni, mayn raw kañ nen äe ko ge äe ëeñres, raw ga: Blo ma ye' la hay we le wer äe la lay.

⁵⁷Ama Piyer raw kañ kiñ ga: Waçy, ndi bay de ko ge äe wa.

⁵⁸Ig blam sen me' je ma tigriñ raw ko Piyer pa, raw riñgi äe ga: Ndo mo ye' diñ je äaara lay. AÀma Piyer raw fer waçaçre ne blo sen ga: A'a, ndi bay diñ je ma wer äe wa.

⁵⁹Wo ig gi blam sen smagga pa, je ma tigriñ raw waçaç ge de eegre pa ga: Cwaçy, blo sen mo deñ hay we le see Yeso, werga aà diñ je Galile lay mono.

⁶⁰Ama Piyer raw riñgi äe ga: Bar äi, ndi bay de ko waçaçre maga ndo waçë mo deñ wa. AÀ bay äo' jag waçaçren go kway, kag raw rage tuseñ.

⁶¹Yeso raw mbuë nen le, raw kañ nen ko Piyer ëeñres. Piyer raw eig ti waçaçre maga Yeso hay waçaç ne hen ga: Tañgu maga kag wo rage, ndo kañ kiñ yañ äaale swa' ga ndo ko me ga mono.

⁶²AÀ raw kalge go siigi, raw rage debañ.

Jar ëar wo Yeso, mbarn wo lay

(Ko äil Mat. 26.67-68; Mark 14.65)

⁶³Jar ma gor Yeson raw wo feg ge ti äe, mbar wo ne.

⁶⁴AÀ raw wo kuu nen äe go, raw wo wië gi äe ga: Wose mbar mo mo ne? gaä ëa so.

⁶⁵AÀ ëarn wo de waçaçre ma tigriñ debañ pa.

Yeso pel jar äoë ti waçaçren wo no

(Ko äil Mat. 26.59-66; Mark 14.55-64; Jañ 18.19-24)

⁶⁶ngeel wo go teege mokay, jar kluuri jar Jwif wo de wañre ma sië jag wo, de jar ma ndar wer waçaçre Baa raw wo tay ti see äaara, raw wo age de Yeso pel jar kluuri ma äoë ti waçaçre äaaran wo,

⁶⁷raw wo wii Yeso ga: Sii ne wuur ëa, ndo mbo diñ Mesi mono? AÀ raw fer waçaçre ne hara ga: Ndi mo sii ba wee, nday yaçaç mbay ga pa,

⁶⁸Hayga ndi wii jag äay we ti waçaçre po nday day fer waçaçre me ga pa.

⁶⁹Ama tiji wer patala weel je tabay hay yañ de hayle go ti äañ war Baa ma de eegre dañge äuy ye'e.

⁷⁰Wersen aà raw wo waçaç ge äuy ga: Day ndo diñ weel Baa so? Yeso raw riñ rage ga: Nday go de waçaç ge äe, ndi diñ se.

⁷¹AÀ raw wo waçaç ge ga: Naa bay de saçy wii jag jobo ti ree sen wa so. Naa de se naa, naa laa waçaçre äen we.

LUG 23

AÀ wo de Yeso pel Pilade

(Ko äil Mat. 27.1-2, 11-14; Mark 15.1-5; Jañ 18.28-38)

¹Ngaän raw wo hoo ge ciñ äuy, raw wo raw ge de Yeso pel Pilade.

²Wo ni mokay aà raw wo tiji wer car waçaçre ne hen se ga: Wuur da' blo sen mo deñ haçy nen jar wur wo go ga: aà mo haç wo targe ne Sesar wa, waçë ti see äe ga se diñ je maga Baa mañ se go, se diñ Wañ lay.

³Pilad raw wii jag äe ga: Ndo mbo diñ Wañ jar Jwifn wo? Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: aà dogo ndo waçaç mbo nono.

⁴Blam sen Pilad raw riñ wañre ma sië jag wo de ngaän ga: Ndi bay de da' ree po ma baw blo sen mo deñ wa.

⁵Ama aà raw wo dog waçaçren de eegre pa ga: aà de äoë wuy ti holañ jar de siëgi waçaçre äe no. AÀ tiji wer äe le Galile haçaç aà go de äe Jude äuy, patala aà a go de äe la pa.

AÀ raw de Yeso pel Herod

⁶Pilad wo laa waçaçre sen mokay, raw wiigi ga: Day blo sen la diñ je Galile so?

⁷Pilad wo laa ge ga Yeso a le diñ äi sir maga Herod de waçaç ree äe mokay, aà raw laa jar wo de äe ne Herod, Herod hay go de a ge wur sen Jerusalem ni lay.

⁸Herod raw fug äil go debañ ti maga aà wo ko Yeso mono. Werga aà hay laa ree äe, day aà seäaa kië gi ga se mo yiñ de äe, aà hay gor ge äe ga se mo kon joñ fen mbuëgi lay.

⁹Herod raw wië jag Yeso ti waçaçre debañ, ama Yeso laa fer waçaçre ne hen ni ga hase.

¹⁰Wañre ma sië jag wo de jar ma ndar wer waçaçre Baa hay yañ wo ni, raw wo hoo ge ciñ de wañ car waçaçre ne Yeso se.

¹¹Herod wo de sode äen raw wo feg ge ti Yeso, mbuë wo fo äe lay, àa raw wo laa oçoçbe ma de wore ne hen ti, raw wo ferge äe wo ne Pilade.

¹²Herod raw wo joñ barge de Pilad wur sen tu, àa hay wo äaa hee de kaçaçra.

AÀ baw wo Yeso de waçaçre ga 'warn go

(Ko äil Mat. 27.15-26; Mark 15.6-15; Jañ 18.39—19.16)

¹³Pilad raw tay wañre ma sië jag wo le de jar koë sen wo, de wer jar wo,

¹⁴raw riñ rage ga: Nday àa de blo sen mokay me ga àa de haçy nen jar äay wo go. De ele. Ndi wië jag äe we pel äay la äuy lay, ndi da' älagge äe ti feçeçre maga nday car ne hen se mo deñ boñ gaè.

¹⁵Herod da' älagge äe ga lay, àa raw ferge äe le ne wuur mo deñ no. Wersen blo sen bay de ma joñ mopo ma de älagge maga àa 'war ti ree äe wa hase.

¹⁶Wersen ndi jwag ne de kleg jwag jwag, ni ndi äo' ne.

[¹⁷Ti few Pag tum Pilad äoë je dañgay maga ngaään wii wo do äe ga äo' sen go ne saara.]

¹⁸AÀ raw wo ngar jag äuy ga: iji blo sen go, äo' le go ne wuur diñ Barabas.

¹⁹(AÀ hay äo' Barabas ti dañgay diñ ti ree wuy maga hay urn ciñ äi leegen wo de ree iji gi huli maga àa hay ijd ne, mo lay.)

²⁰Pilad hay da ga se äo' Yeso go, àa raw wii ngaään wo tigriñ pa.

²¹Ama àa raw wo riñ gi äe de ngar jag ga: Äaln go ti koo, äaln go ti koo.

²²Pilad raw dog riñ rage ma de swa' ga: àa joñ diñ älagge may no ma' la? Ndi da' fen maga àa joñ de älagge nen äi maga àa 'war ti ree äe boñ ga has mo la. Wersen ndi jwagn, jwag jwag, ni ndi äo' ne.

²³AÀ raw wo ya' wer ngar jag debañ ga àa mo äaln go ti koo, gar ge jag äaaran raw baw Pilad mbe so.

²⁴Pilad raw mbe cag waçaçre äe go do maga àa da wo no so no.

²⁵AÀ raw äo' blo maga àa hay wii wo ne, je maga àa äo'n ti dañgay ti waçaçre wuy maga hay urn ciñ, wo de iji gi huli maga àa hay ijd ne, mbe go ne hara so. AÀ raw men Yeso ne hara maga àa mo joñn wo mbaara de fen maga äil äaara dan mo so.

AÀ äal Yeso go ti koo ma äal jarn so

(Ko äil Mat. 27.32-44; Mark 15.21-32; Jañ 19.17-27)

²⁶AÀ ba wo Yeso le go mokay, àa raw wo yiñgi de je Siren, aè een ga Simoñ, àa hay hay le äi pay. AÀ raw wo bagge äe, mañ wo koo ma äal jarn ne hen ti maga àa mo see le de äe wer Yeso.

- ²⁷Jar raw wo mañ blam Yeso ngaäa debañ, de naare maga hay wo rag ge law Yeso mono.
- ²⁸Yeso raw mbuë nen äe wo ti äaara, raw riñ rage ga: Nday naare Jerusalem mono, rag wee ti ree äi wa. Rag wee diñ ti see äay de weere äay wo.
- ²⁹Werga wurpo a ge yañ le, nday waçaç ge yañ ga: Naare maga bay wo daë weere wa, de maga biñ wo go ti boñ ga has has wo, de maga mbarga hee jag jagwaçaçre äaara ti boñ gan wo de da' see äaara ane.
- ³⁰Jar wië gi wo huulin wo yañ ga: Leçë wee le ne wur ti, ne wuur ti, wië wo huuli ma lurbub lurbub wo yañ ga: Yoñ wuur go ëa la, go ëa la.
- ³¹Aà joñ wo ndi, ndi je ma do koo ma depaçy de älagge debañ mo deñ yaw no, aà joñ ge wo nday, nday jar ma do koo ma de hegn wo de älagge dañge so.
- ³²Aà raw age de jar joñ älagge wo äog ijd gi go äiñ Yeso ni lay.
- ³³Aà wo wo day ge ti ngeel maga aè een ga Hm Ti mokay, aà raw wo äal Yeso go ti koo ma äal jarn ti ngeel sen ni, raw wo äal jar ma joñ älaggen wo äiñ äe ni äog lay, boñ ti äaä war äe, lan ti äaä guur äe lay.
- ³⁴Yeso raw waçaç ge ga: Baba, jar maga joñ wo ndi de älaggen mo deñ men eig ree älagge äaaran go ne hara ti, werga aà bay wo de ko ree maga aà joñ wo mo deñ wa. Soden raw wo äes oçoçbe äen go ti yoo kaçaçra de naa ge waçywaale.
- ³⁵Jar po raw wo lagge ko nen ni lagge, wañre jar Jwifn raw wo feg ge ti Yeso kal wo ga: Ndo yaçë jar lan wo go jag bon lay, yaçaç see äo go lay so, hayga ndo yañ diñ Mesi, je maga Baa mañ go mono.
- ³⁶Soden feg wo ti äe do sen no lay, raw wo ya'ge see äe, raw wo haç feneger ne hene,
- ³⁷raw wo waçaç ge ga: Hayga ndo yañ diñ wañ jar Jwif wo no, yaçaç see äo go de see äo sog la.
- ³⁸Aà raw wo yer waçaçre ti äe ni ta' ga: Blo sen la diñ Wañ jar Jwif wo.
- ³⁹Boñ yoo jar ma joñ älagge ma de äal ge ti jeñ äe ni raw ëar ge äe lay ga: Ndo bay diñ Mesi wa pa ge? Yaçaç see äo go, ni ndo yaçaç wuur go lay sog ne?
- ⁴⁰Ama je lan raw ruu gi äe, raw riñgi äe ga: Ndo bay joñ heçëçne do Baa wa ge. Ndo ti bon do se no lay no.
- ⁴¹Ama bon ma naa da' naa ti ngeel äe, werga naa da' bon ma naa diñ wer ree maga naa joñ ra, ama ma äen aà bay de ma joñ mopo ma de älagge wa hase.
- ⁴²Blam sen aà raw riñ Yeso ga: Eig äo ti ti äi, ti wur maga ndo wo ge le ferge do Wañ no mono.

⁴³Yeso raw riñgi äe ga: Kidolgi ndi riñ mo wara ga, ndo wo yañ hayge see äi ti Paradis.

Huuli Yeso

(Ko äil Mat. 27.45-56; Mark 15.33-41; Jañ 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵Wur hay go de kos ëeger mbañ, wur raw men sag ge go, suñgu raw äo' ge go ti sir krub äuy, haçaç wo go de wur maga fiiri ma de law wo go de kos a ge liñ. Oçoçbe ma de caa nen tiñ Baa raw ngar ge go gesiëgi dega'a.

⁴⁶Yeso raw ngar jag de geçeçe kloñ ga: Baba, ndi de ferge haç nenterse äi wo mo do tigriñ. Blam maga aà waçaç do sen no waçaç, eegre äe raw hoo ge go.

⁴⁷Je kluu sode po wo ko ree maga joñ mokay, aà raw togoë Baa, raw waçaç ge ga: Blo sen bay de ma joñ fen ma de älagge wa cwaçy.

⁴⁸Ngaäa jar maga hay aà wo ni mo äuy de maga hay wo de lagge ko nen ni mo äuy, ko wo fen maga joñ mono. Blam sen aà raw wo ferge wo go mbar jiili äaara ti'i.

⁴⁹Bar Yeson wo äuy de naare maga hay wo de mañ blam äe le Galile haçaç, raw wo lagge le go haçaç ëawa ko fen maga de ma joñge mono.

AÀ äo' Yeso äi tu huli

(Ko äil Mat. 27.57-61; Mark 15.42-47; Jañ 19.38-42)

⁵⁰Jobo hay we, aè ëen ga Josefe. AÀ hay diñ je ma yoo jar äoë faare waçaçre ma yoo jar Jwif wo.

⁵¹AÀ hay äi leege Arimate, äi leege mani jar Jwif wo no. Je sen diñ je ma de ëaw waçaçre Baa de deele lay, de gor twaywañ mani Baan lay. AÀma aà hay bay de da ree maga jar äoë faare waçaçre lan dan wo, day joñ wo mo wa.

⁵²AÀ raw woge se Pilad wii huli Yeso.

⁵³Blam sen aà raw naa huli Yeso le go gesiñ jag koo ma äal jar no, raw kuugi äe de oçoçbe ma depuy, raw äo' ge äe äi tu huli maga aà hay clo' ne, diñ tu huli maga aà bay de äo' jobo ni ti boñ wa ëa.

⁵⁴AÀ joñ joñre sen mo caw wur maga jar 'wuçy wo see äaara go, tañgu maga wur Saban de tjiñ wer mono.

⁵⁵Naare maga hay mañ wo blam Yeso le haçaç Galile raw wo age wer Josef ko nen äi tun lay, ko wo äo' ge Yeso maga aà äo' no kay lay.

⁵⁶Blam sen aà raw wo raw ge liñ kne' wo noo le, raw wo tay nen äe de trusa ma woge kag ge äe ne huli Yeso ti. Wo day ge wur Saban naaren raw wo ig gi doge waçaçre bag ge keëeg keëeg waçaç nono.

LUG 24

Yeso fer le go bir gi

(Ko äil Mat. 28.1-10; Mark 16.1-8; Jañ 20.1-10)

- ¹De jag toñ crum wur dimasi, naare raw wo raw ge ti tipaale Yeso, hoo wo noo maga aà hay kne' wo de tay nen de trusa do äaara.
- ²AÀ wo wo da' huulin go de lagad ge jag tun haçaç.
- ³Naaren raw wo laage äi tu no, ama aà da' wo huli Yeso Wañkluu ni gaè.
- ⁴Ëiggi raw yeeë nen äaara go, jar po wo äog oçoçbe äaaran sag debañ, raw wo naa nen see äaara ne hara.
- ⁵Heçeçne raw caa rage, aà raw wo lagge de jel ti gesiñ, jar se äog raw wo riñ rage ga: Nday kië je ma tenen yoo jar ma de huli wo le äa?
- ⁶AÀ bay la wa, aà fer we go bir gi. Ëig wee ti waçaçre maga aà hay waçaç wee de maga aà hay le see äay Galile ëa mono,
- ⁷ga: Nen da ga aà mo haç weel je tabay go ne jar ma de älaggen wo do, aà mo äaln wo go ti koo ma äal jar, day wur siili ma de swa' aà fer ge le go bir gi mono.
- ⁸Wersen aà raw wo ëig ti waçaçre Yeso so.
- ⁹AÀ raw wo men tipaalen le go, raw wo raw ge sii waçaçre sen ne jar ma wer äe ma hwal ti boñ wo, sii ne te lan wo äuy lay.
- ¹⁰Jar a ge de waçaçre sen wo diñ Mari ma Magdala, Jan wo de Mari man Jag. Naare maga aà hay wo le de kaçaçra äuy sii wo waçaçre sen ne jar peelee wo do sen no lay.
- ¹¹Ama jar maga Yeso hoo ra go ma sië waçaçre Baa go ne jar raw wo ëig äaaran ga aà waçë wo diñ jag loëge, laa wo yaçaç waçaçre äaaran gaè.
- ¹²De sen ni, Piyer raw urgi ciñ, raw ur ëee wo ti tipaale no, raw jel nen äe wo äi tu no, kal ko ge diñ oçoçbe maga aà hay kuun de äe lag tawa. Blam sen aà raw ferge liñ, go de ngeel ge do ree maga joñ mokay no.

Jar po wo äog de wo ge Emawus

(Ko äil Mark 16.12-13)

- ¹³De wur sen ni tu, jar po wo yoo äaara äog raw wo raw ge äi leege maga aè een ga Emawus, wo go se Jerusalem nen klewmeder hwal ti boñ.
- ¹⁴Ree maga joñ mo deñ Jerusalem saara de bag blam ree sen wo ti yoo äaara sugi.
- ¹⁵AÀ wo de bag blam waçaçre sen faë kaçaçra mo sug no, Yeso de see äe raw da' rage, raw tayge wer äaara lay.
- ¹⁶AÀ kon wo mbaara caw, ama mopo raw dig rage go maga aà mo kon wo go pah wa.
- ¹⁷Yeso raw wii rage ga: Nday faë kaçaçra ti may ti faage mo sug äa? AÀ raw wo lagge go de hrag se lagge.

- ¹⁸Jobo yoo jar ma äog wo no, aè èen ga Klewpas raw riñgi äe ga: Ndo bay de ko ree maga joñ wara mo deñ wa, ndo diñ waare äi leege Jerusalem la?
- ¹⁹AÀ raw wii rage ga: Diñ ree may wo ne? AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Ree maga joñ Yeso ma Nasared, blo maga diñ je ndar nen waçaçre Baa go, de eegre ti joñre wo de waçaçre pel Baa, pel jar tebere wo äuy lay mono.
- ²⁰Wañre wuur ma sië jag wo de jar koë wuur raw wo haçge äe go ga bawn de waçaçre, ni 'war go, aà raw wo äal ge äe go ti koo ma äal jar.
- ²¹Wuur hay de ëig gi ga aà diñ je maga yaçaç ge jar Israyel wo go mo so no, ama ree ma de dañ sen äuy yañ pa so, siili maga aà joñ wo ree sen go wara swa'a yaw.
- ²²Day naare wuur po raw wo ngeel wur de waçaçre pa so, day se cwaçy lay, werga aà raw wo raw ge de jag toñ crum ti tipaale no,
- ²³ama aà da' wo huli äen ni gaè. AÀ raw wo ferge le riñ wuur ga jar peelee Baa raw wo naa nen see äaara ne saara lagge, raw wo riñ saara ga aà yañ tenene.
- ²⁴Jar po raw wo raw ge yoo wuur ti tipaale lay, wo wo da' ree sen doge naaren waçaç won nono, ama aà de see äe aà kon wo ga tawa.
- ²⁵Blam waçaçre sen Yeso raw waçaç ge ga: Oo, nday jar se maga ti äay bay wa no, nday kal de depaçy debañ, waçaçre maga jar sië waçaçre ma jag Baa sië ra wo go mo äuy, nday bay yaçaç rage ga aà cwaçy wa le la?
- ²⁶Mesi bay le go de ngaä ge äaa ga se mo joñ bon do sen no joñ, blam sen Baa mo woon ge kway wa yawla?
- ²⁷Blam waçaçre sen aà raw äoë wer waçaçre maga aà hay yer ra go ti äe mo äuy ne hara, tiji wer de maga Moyis yer ra mono, haçaç go de maga jar ndar nen waçaçre Baa go yer ra wo mo äuy.
- ²⁸AÀ wo wo kos äi leege maga saara de wo ge ni mokay, Yeso raw joñge doge se dañ ra pel nono.
- ²⁹AÀ raw wo teb ge äe ga: Hay äiñ wuuri, wur go de coñ ge, suñgu go de ma joñge lay. AÀ raw kalge hay ge äiñ äaara.
- ³⁰AÀ wo wo lag ge reege mokay, aà raw mañ hole do äe, raw joñ suse' ne Baa, blam sen aà raw car nen holen go, raw haçge äe ne hara.
- ³¹Wersen nen äaara raw caa ge go, aà raw wo ko ge äe go pah so, ama aà raw yee nen go pel äaara ni ye' tu.
- ³²AÀ raw wo riñ kaçaçra ga: De maga aà hay waçaç ree le ne naa ti faage, äoë wer waçaçre Baa go ne naa mokay, jiili naa hay haä naa doge wuu de haä naa ni nono?
- ³³AÀ raw wo hoo ge ciñ deparday, raw wo ferge da' jar ma wer äe ma hwal ti boñ wo de tayge de kaçaçre äaaran wo

³⁴waçaç ge lay ga: Yeso Wañkluu kal mbe we go ciñ cwaçy. Simoñ kon we.

³⁵AÀ wo de see äaara raw wo sii waçaçre maga joñ saara le ti faage Emawus mo lay, ga saara ko Yeso we de maga aà car nen holen go ne saara mono.

Yeso naa nen see äe ne jar ma wer äen wo

(Ko äil Mat. 28.16-20; Mark 16.14-18; Jañ 20.19-23; Joñ 1.6-8)

³⁶AÀ wo de waçaç ge do sen no mokay, Yeso de see äe raw naa nen yoo äaara deñ tu, raw riñ rage ga: Daga Baa mo lag wee jam.

³⁷Nentersee äaara raw dañ rage go do heçeçne debañ werga aà hay eig wo äaaran ga saara ko diñ manmbuyuuri.

³⁸Ama Yeso raw riñ rage ga: Nday caa jiili ma äay go wer may äa? Nday de faare sen jiili äay le la?

³⁹Ko wee do äi wo de äaale äi mokay no, aà diñ ndi mbi. Ëüë wee do me se, ko wee äa, manmbuyuuri bay de hoçoçgesee wo de hm dog a ndi de hoçoçgesee no deñ wa.

⁴⁰Yeso waçaç waçaçre ne hara do sen no, aà raw kañ nen äaara ti do äe wo de äaale äe.

⁴¹Äil äaara raw fug gi go debañ debañ, de sen äuy aà laa mbaara yaçaç ree sen wo go pah ga äa pa, dog a ree sen ngeel ra, Yeso raw wii rage ga: Nday yañ de fen reege do?

⁴²AÀ raw wo haç äaare ceçeç ma de cog ge ne hen boñ.

⁴³AÀ raw mañ ge äe raw reege äe pel äaara ni deñ.

⁴⁴Blam sen aà raw riñ rage ga: Mokay diñ ree maga ndi hay riñ wee de äe de maga ndi hay hay see äay äa, ga ree maga Moyis hay yer ra go ti äi, jar ndar nen waçaçre Baa go yer ra wo go ti äi, de maga aà yer ra go ti äi äil Siñ wo äuy mo bag wo jag go mo so no.

⁴⁵Blam sen aà raw bul ti äaara go maga aà mo laë wo wer waçaçre maga aà hay yer ra go mono.

⁴⁶AÀ raw riñ rage ga: Co' wee sug waçaçre maga aà hay go de yerge ga: Mesi mo joñ bone, blam sen mo fer le go bir gi wur siili ma de swa'a,

⁴⁷day nen da ga aà mo sii waçaçre äe ma de coçoçren go de ëu äe pel wer jar wo äuy, ga aà mo coo wo eiggi äaara ma de älaggen de deelee tigrin, Baa mo men eig ree älagge äaaran wo go ne hara ti, ama tiñi wer äe le Jerusalem.

⁴⁸Wersen nday diñ jar sië waçaçre äi go ne jare.

⁴⁹Ndi de see äi, ndi äo' ge fen maga Pan äi hay waçaç ga se haçn ne nday yañ le wee. AÀma lag wee äi leege Jerusalem ni haçaç wur maga eegre ma ciñ mo a ti äay ëa.

Baa mañ Yeso wo go ciñ

(Ko äil Mark 16.19-20; Joñ 1.9-11)

⁵⁰Blam sen Yeso kal rawge wo go de äaara faale äi leegen haçaç nen Betani, raw hoo do äe ciñ raw kañ bosa' ne hara ti.

⁵¹AÀ wo kañ bosa' go ne hara ti kañ, àà raw blaw ge go de äaara, Baa raw mañ ge äe wo go ciñ.

⁵²Blam sen àà raw wo leë mondra ne hene, kal wo ferge le Jerusalem go de fug äil feh debañ,

⁵³lag wo äi tiñ Baa tum tum togoë Baa.

JAÑ

JAÑ 1

Waçaçre car nen jar go ko ree, kol jar tenene

¹Taŋgu maga Baa hay bay de ma joñ tamsir de feçeçren wo wa ëa mono, Waçaçre hay yañ go, Waçaçren hay wo de Baa, Waçaçren hay diñ Baa.

²Waçaçren lay, Baa lay, aà wo äog äuy, aà hay yañ wo go sug taŋgu maga Baa wo joñ feçeçren wo mono.

³Baa joñ feçeçren wo äuy diñ de äe, feçeçren wo mo krub äuy deñ joñ ra diñ Baa wo dege Waçaçre no.

⁴Waçaçren diñ kaçaçge feçeçre ma tenen wo krub äuy, aà raw ler ngeel wo go ne jar tebere wo ti.

⁵Suñgun de äo' ge mo ti', Je ler ngeel raw ler ngeel wo nen äe, eegre suñgun laa kaçaç ge ma yaçaç ngeeln gaa so.

⁶Baa raw äo' je soole äe le, ëu je sen ga Jañ.

⁷Je soolen a ma waçaç ge go ti je ler ngeel no, aà a maga jar äuy mo yaçaç wo waçaçre je ler ngeel no.

⁸Aà de see äe, aà bay diñ je ler ngeeln wa, aà a äen waçaç ge go ti je ler ngeel no.

⁹Je se maga aà a waçaç ge ti äe diñ je ler ngeeln go cwaçy, aà a ti tamsir la, aà raw ler ngeel go ne jar ti äuy.

¹⁰Waçaçren hay hay ti tamsir la, Baa joñ feçeçre ma ti tamsir wo la äuy diñ de äe, de sen äuy, jar ma ti tamsir laa wo ko ge äe mbe gaa pa.

¹¹Waçaçren raw age diñ äi sir äe no, jar äen laa wo yaçaç ge äe gaè.

¹²Mbe de sen äuy, jar po wo yoo äaara raw wo yaçaç ge äe, raw wo haç äil äaara ne hene, aà raw haç eegre ne hara, maga aà mo kol wo go weere Baa.

¹³Aà bay wo de kol ge weere Baa de faage maga jar tebere biñ wo weere de äe gesiñ lam wa, ama Baa kol ra weere äe.

¹⁴Waçaçren raw kol ge go je tabay, raw hayge yoo jar tebere wo, joñ jar de el debañ, a ko cwaçy äuy diñ see äe lay. Wuur raw koge äe, aà de wore, do Weel ma boñ maga Pan äe gragn nono.

¹⁵Jañ raw riñ jar ti äe so, raw ngar jag ga: Mo caw diñ je maga ndi hay waçaç ti äe ga a le de a ge blam äi, ama aà de dañ mege kluu, werga aà hay go taŋgu äi äaa mo so no.

¹⁶Naa raw da' nen mo ma naa äuy diñ wer äe, aà raw mbe woo naa creä creä so.

¹⁷Baa haç waçaçre äen le ne jar diñ ne Moyis do, ama ma joñ ge jar de el wo de ko ge cwaçy äuy nduu wo le diñ jag Yeso Kris lay.

¹⁸Jobo bay de ko Baa ga à diñ wo la wa hase, say de ko ge äe diñ Weel äe ma boñ ga diñ Baa, de tayge de Baa Pan äe mono, kañ nen jar ti äe diñ se.

Waçaçre maga Jañ ma joñ batem jar siin go mono

(Ko äil Mat. 3.1-12; Mark 1.1-8; Lug 3.1-18)

¹⁹Jar Jwif ma Jerusalem laa wo wañre ma sië jag ne Baa wo de Lefid wo le wii Jañ ga: Äa ndo diñ wo äa?

²⁰Jañ raw fer waçaçre ne hara, à yoçoç ti gaa hase, ama à kal waçaç ge go pel äaara poëag äuy deñ ga: Ndi bay diñ Mesi wa.

²¹ÄÄ raw wo wii gi äe ga: Day ndo diñ wo yaw ne? Ndo diñ Eli? Jañ raw fer waçaçre ga: Bay wa, ndi bay diñ Eli wa. ÄÄ raw wo wii gi äe pa ga: Ndo diñ Je ndar nen waçaçre Baa go? ÄÄ raw riñ rage ga: Bay wa.

²²Blam sen à raw wo riñ gi äe ga: Day ndo diñ wose yaw ne? Wuur fer de waçaçre sen ne jar maga laa wo wuur le mo so lay no, ndo de see äo ndo waçaç gahaçyne?

²³Jañ raw fer waçaçre ga: Ndi diñ blo maga Baa waçaç ti äe, day Esay je sië waçaçre ma jag äen go raw sii gi äe go ga: Je tabay yañ le 'waa äay ti puuli ga: Kne' wee blam faage go ne Wañkluu de el de deele ëegere mono.

²⁴Jar maga à hay laa ra le se Jañ, Farisiyeçeç hay yañ wo ni lay.

²⁵ÄÄ raw wo wii Jañ ga: Hayga ndo bay diñ Mesin wa, bay diñ Eli wa, bay Je ndar nen waçaçre Baa go po wa lay, ndo joñ batem jar le?

²⁶Jañ raw fer waçaçre ne hara ga: Ma äi, ndi de ma joñ batem äay diñ de bii, ama jobo yañ yoo äay la, je sen nday bay de ko ge äe wa.

²⁷ÄÄ ÄÄ äen le blam äi, ama ndi bay de kaçaçge maga ndi naa way taarag äen go dra' wa.

²⁸Ree sen joñ wom deñ äuy Betani, wo go faale pyew Jurdeñ ti ngeel maga Jañ hay joñ batem jar ni mono.

Jañ ga Yeso diñ wee sam Baa

²⁹Toñ äe, Jañ raw ko Yeso le a ge see äe caw, Jañ raw riñ rage so ga: Ko wee weesam mani Baa ma taw älagge jar ma ti tamsirn wo go mo caw so no.

³⁰ÄÄ diñ je maga ndi hay waçaç ti äe ga: Jobo yañ le a ge blam äi, ama à de dañ mege eegre mo so no, werga à hay le go tañgu äi äaa.

³¹Ndi hay bay de koge ga à joñ ge diñ mo bag la wa, ama ndi a äin joñ batem jar de bii, maga ndi mo kañ nen jar Israyel wo ti äe.

³²Jañ raw waçaç ge pa ga: Ndi ko Nenterse le sir gi le ciñ do kurgudun no, raw hayge ne hen ti.

³³Mbe de sen äuy, ndi bay mbi de koge ga aà diñ wosela wa ëa pa, ama Baa maga äo' me le joñ batem jar de bii, raw riñ mege ga: Ndo ko Nenterse we le sir gi, day raw hayge we ne jobo ti no, ni aà diñ je maga joñ ge batem jar diñ de Nenterse ma bay ëag mono.

³⁴Jañ raw waçaç ge ga: Ndi ko ne, ndi raw waçaç ge ga aà diñ Weel Baa.

Jar maga Yeso da' ra wer äe tañgu mono

³⁵Toñ äe, Jañ fer hay ge go ni tigriñ pa de jar ma wer äe po wo äoge.

³⁶AÀ wo ko Yeso le seege mokay, aà raw waçaç ge ga: Ko wee weesam mani Baan mo caw so no.

³⁷Jar ma wer Jañ ma äogn raw wo laa waçaçre maga aà waçaç ne mono, raw wo mañ blam Yeso.

³⁸Yeso raw mbuë nen le blam äe, raw ko rage le seege wer äe, Yeso raw riñ rage ga: Nday kië diñ may äa? AÀ raw wo ëe ge äe ga: Wañ ma had jar, ndo de hayle la gen ne?

³⁹AÀ raw riñ rage ga: See wee le ko ge äe lam. AÀ raw wo age, raw wo ko ngeel maga Yeso hay de hay le ni mo so no. AÀ raw mbaara lagge le' wur gesiñ äiñ äe ni so. (Wur hay go de ngar maga fiiri ma de law wo de a ge liñ lay.)

⁴⁰Jobo yañ yoo jar ma äog maga hay wo laa waçaçre maga Jañ waçaç ne ni boñ, raw mañ blam Yeso lay, je sen diñ Añdre weegeman Simoñ Piyere.

⁴¹Añdre raw sii waçaçre sen tañgu ne hen äe Simoñ, raw riñgi äe ga: Wuur da' Mesi we le la. (Mesi wer äe ga Kri.)

⁴²Añdre kal rawge de Simoñ see Yeso. Yeso raw koge äe mokay, raw riñgi äe ga: Ndo diñ Simoñ weel mani Jañ no, a ëe mo ge yañ ga Sefas. (Sefas wer äe ga weel huuli.)

Yeso ëe Filip wo de Nataniyel wer äe

⁴³Toñ äe, äil Yeso raw da ge ga se wo go äi sir Galile, aà raw yiñgi de Filip, kal riñ gi äe ga: See le wer äi.

⁴⁴(Tiñ Filip Betsayda, äi leege maga Añdre wo de Piyer wo ni mono.)

⁴⁵Blam sen Filip raw yiñgi de Nataniyel lay, kal riñ gi äe ga: Je maga Moyis yer go ti äe yoo waçaçre Baa mono, jar ndar nen waçaçre Baa go yern wo go lay, wuur da'n we le. Diñ Yeso je ni Josef ma äi leege Nasared no.

⁴⁶Nataniyel raw riñgi äe ga: mopo ma de el kaçaç ma a ge mbe yañ le Nasared lay? Filip kal riñ gi äe ga: A mbo le ko ge äe äa.

⁴⁷Yeso wo ko Nataniyel le seege mo caw, aà raw waçaç ge ti äe ga: Ko je Israyel ma cwaçyn mo caw so no, bag ge bii jar bay äil äe me' wa hase.

⁴⁸Nataniyel kal wii gi äe ga: Ndo ko me ko ge äa? Yeso raw riñgi äe ga: Ndi ko mo de maga ndo hay hay le wer gum, tañgu maga Filip hay bay ëe mo ge ëa mono.

⁴⁹Nataniyel raw ëe ge äe ga: Wañ ndo diñ Weel Baa, ndo diñ Wañ jar Israyel wo lay.

⁵⁰Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Ndo yaçaç waçaçre äin diñ wer maga ndi riñ mo ga ndi ko mo le de maga ndo hay hay le wer gum mo so gaa yawla? Ndo ko ge ree ma de el debaň dañ ma kay la wo yañ pa.

⁵¹AÀ raw waçaç ge pa ga: Kidolgi ndi riñ nday, nday ko ge ngeel ma ciñ yañ go de bul gi, jar peelee Baa joñ wo yañ wo ëii gi ciñ, ma la wo le de ëii gi gesiñ ti äi Weel je tabay no.

JAÑ 2

A äo' waçy le ti bii Kana

¹Naw wo na ge blam sen äog, aè raw äo' waçy ti bii äi leege Kana äi sir Galile, man Yeso hay le go ni lay.

²AÈ raw ëe Yeso wo de jar ma wer äen wo ree do äo' ge waçy ti biin lay.

³Yiin wo go taw ge pel äaara mokay, man Yeso raw riñgi äe ga: Yii bay pel jar wa so hase.

⁴Yeso raw ëe ge äe ga: Waçy, ndo riñ me ti joñre äin diñ ndo gaè. Wuur äi bay de age wa ëa kway.

⁵Man Yeso raw riñ jar joñren wo ga: joñ wee fen maga aà riñ wee ge ti äe mo äuy no.

⁶Paga lone huuli yañ wo ni hiira'a, maga jar Jwif hay clo'n wo ma yog do äaara do tosge äaara wo no mono. Mapo wo yoo äaara nen lidir do nenma'a, mapo wo nen lidir kis ti äe äog lay.

⁷Yeso raw riñ jar joñren wo ga: Bag wee lone sen wo go de bii. AÀ raw wo bag lonen wo go de bii feçeçeçeç.

⁸Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Patala äaa wee le see bii sen me'eç, wo wee de äe ne wañ few no. AÀ raw wo woge de äe ne hen so.

⁹Wañ raw gus bii maga kol go yii mokay, bay de ko ngeel maga yiin a le ni mo wa (jar joñre maga ëad wo biin mbaara de koge äe ane). AÀ raw ëe war waçyn le,

¹⁰kal riñgi äe ga: Jar äuy joñ wo mono, aè haç yii ma de coçoçren go ne jar tañgu ëa, blam sen jar maga aè ëe ra le wuu wo we go so no, aè raw haç maga sen co gaa ne jar lay so, day ma äon ndo raw ëaw ma de coçoçren le kay haçaç patala le?

¹¹Mokay diñ fen mbuëgi maga Yeso joñ tañgu Kana äi sir Galile mono. AÀ raw naa nen wore äen go pel kaçaçran äuy, jar ma wer äen raw wo yaçaç waçaçre äen lay.

¹²Blam sen aà kal wo rawge äi leege Kapernam de man äe wo de heçeçre äen wo de jar ma wer äen wo, raw wo iggi le ni smagga koëe.

Yeso äi tiñ Baa

(Ko äil Mat. 21.12-13; Mark 11.15-17; Lug 19.45-46)

¹³Few Pag ma jar Jwif wo kosge go mbañ mokay, Yeso kal rawge Jerusalem,

¹⁴wo da' jar yeeë dere, de jar yeeë saçaçre wo, de ma yeeë kurgudu wo, jar cor solayn wo de lagge ti table äaaran äi tiñ Baa ni deñ lay.

¹⁵AÀ raw lab saale, raw nië rage le go äi tiñ Baa no, de saçaçre äaaran wo, dere äaaran wo, lag solay jar cor solay wo go gesiñ, raw srog table äaaran wo go lay,

¹⁶raw riñ jar yeeë kurgudun wo ga: Ndar ra wee wo go, kol wee tiñ mani Pan äin diñ tiñ trere wa.

¹⁷AÀ go de yerge ga: Baa ge wuu maga ndi de baa wuu da tiñ äon de haä äil ne ndi do wuu nono. Jar ma wer Yeson raw wo ëig ti waçaçre se no.

¹⁸Blam sen jar Jwif raw wo wii Yeso ga: Ndo kaçaç ma joñge diñ fen mbuëgi may maga wuur mo ko ga ndo de da' eegre sen ma joñge no äa?

¹⁹Yeso raw riñ rage ga: Mbug wee tiñ Baa mo ka' go, ndi fer booge äe nen siili heçeç heçeç swa' tu.

²⁰Jar Jwif raw wo riñ gi äe ga: AÈ joñ kiñgi boo tiñ Baa mo ka' hwal hwal naa ti hiira'a, ma äon ndo wo booge äe siili heçeç heçeç swa' koëe?

²¹Ama tiñ Baa maga Yeso waçaç ti äe mono diñ ti hoçoçgesee äe tu señ.

²²De maga Yeso fer go kalge ciñ tenen mokay, jar ma wer äen raw wo ëig ti ga aà hay waçaç ree sen we go, aà raw wo yaçaç waçaçre Baa, yaçaç wo waçaçre maga Yeso waçë ra mo lay.

Yeso ko ëiggi ma äil jar tebere wo go äuy

²³De maga Yeso le go Jerusalem wur few Pag mokay, jar debañ raw wo yaçaç waçaçre Yeso wer feçeçre mbuëgi maga aà joñ ra mono,

²⁴ama Yeso laa hoo sug ti äaara gaa has äuy, werga aà go de ko ëiggi äaara äuy.

²⁵AÀ bay de saçy maga jobo mo kañ nen se ti ëiggi jar tebere wo kañ ge wa, werga aà de see äe go de ko jiili äaara.

JAÑ 3

Yeso wo de Nikodem

¹Jobo yañ yoo Farisiyeçeç wo ni, aè ëen ga Nikodem, aà diñ wañ jar Jwif wo lay.

²AÀ raw nduugi see Yeso de suñ, kal ëege äe ga: Wañ, wuur yañ de koge ga Baa äo' mo le had wuuri, werga jobo kaçaç ma joñ feçeçe mbuëgi maga ndo joñ ra mo deñ gaè. Say ni je sen diñ je ma Baa.

³Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Kidolgi ndi riñ ndo, je maga fer biñ gi we defay tigriñ gaa no, aà kaçaç ma ko twaywañ mani Baan de nen äe gaa hase.

⁴Nikodem raw wiigi äe ga: Day je maga go de taçaçbe kaçaç ma ferge biñ gi defay tigriñ biñ gi pa? AÀ fer kal ge äil man äe ma ferge le go biñgi tigriñ pa?

⁵Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Kidolgi ndi riñ ndo, je maga fer biñgi we de bii wo de Nenterse gaa no, kaçaç ma kalge ti twaywañ mani Baan gaa hase.

⁶Je maga biñ we de pan äe je tabay, diñ je tabay, je maga Baa fer we biñ gi äe de Nenterse diñ ma Nenterse.

⁷Waçaçre maga ndi fer mo ga nday mo fer biñgi tigriñ äuy mokay, ngris ti sen wa.

⁸Leege fid do maga äil äe da, ndo laa sug fidgi maga aà fid mono. AÀma ndo ko ga aà a le genla noga aà wo naa genla gaa, mokay diñ fen maga joñ ge jar maga Baa biñ ra de Nenterse äen mo äuy so no.

⁹Blam sen Nikodem raw riñgi äe ga: Day ree sen mokay kaçaç ma joñ ge joñ ge ne?

¹⁰Yeso raw riñgi äe ga: Ndo diñ wañ jar Jwif wo äuy yaw, day ndo bay de ko ree sen wo mokay wa yawla?

¹¹Kidolgi ndi riñ ndo, wuur waçaç go diñ fen maga wuur de ko ge äe, wuur sii go diñ fen maga wuur ko ne, ama nday bay yaçaç waçaçre wuurn wa.

¹²Waçaçre maga ndi waçë de ngaäge de fen maga wo de joñge gesiñ la, nday bay yaçaç waçaçre sen wa pa, day hayga ndi yañ riñ wee ge diñ ti fen maga wo le de ma joñge ciñ, day nday yaçaç sen yaçaç ge an so ne?

¹³Jobo bay de ëii gi wo ciñ ti boñ wa hase, say ni se diñ Weel je tabay maga ëii le go gesiñ mono.

¹⁴Do maga Moyis hay hag cwe go ciñ ti koo ti puuli nono, aè hag ge Weel je tabayn yañ go ciñ de ngaäge dega' dosen no lay,

¹⁵wosela maga yaçaç waçaçre sen we mo äuy no, go de kolge tenen caw tum.

¹⁶Werga Baa da jar ma ti tamsir la wo debañ, raw haç Weel äe ma boñ go, ga wosela äuy yaçaç waçaçre äe we mo hu wa so hase, ama aà mo kol go tenen caw tum.

¹⁷Baa bay le de äo' Weel äen ti tamsir la ma age baw jar ma ti tamsirn wo de waçaçre wa, ama maga jar ma ti tamsirn mo da' wo see äaara wer äe.

¹⁸Wosela maga yaçaç waçaçre Weel we, reen bay de bagge äe wa, ama je maga yaçaç waçaçre äen we gaa no, reen go de bagge äe yaw, wer maga aà laa yaçaç waçaçre Weel Baa ma boñ gaa mono.

¹⁹Laaa wee waçaçre maga nduu baw jar mokay no, je ler ngeel gon a we go ti tamsiri, ama jar tebere raw wo da nen suñgun dañ ngeel maga go poëag mono, werga aà wo de joñge diñ älagge.

²⁰Wosela maga joñ diñ älagge mo äuy hee de ngeel maga go de lerge poëag mono. Werga aà day age nen ngeel maga go de lerge poëagn mo gaa do heçeçne maga day la joñre se ma de älaggen naa nen go tinoo poëage.

²¹Ama je maga joñ äen diñ joñre ma ti ngeel äe, aà nen ngeel maga go de lerge poëag mbe, maga aè mo ko ga se de yaçaç jag Baa de joñre äe maga se joñ ne mono.

Yeso wo de Jañ

²²Blam sen Yeso wo de jar ma wer äen raw wo rawge äi sir Jude. Se raw iggi wo de äaara ni smagga: AÀ hay joñ batem ne jar lay.

²³Jañ hay joñ batem jar de bii Enoñ äiñ Salim mbañ, werga bii hay ti ngeel sen ni deba. Jar hay wo aà ge see äe deba maga aà mo joñ batem go ne saara.

²⁴(Jañ hay bay de baage ti dañgay wa äa.)

²⁵Blam sen jar ma wer Jañ po raw wo tiñ; wer faa kaçaçra de je Jwif po ti waçaçre façege see äaara go no.

²⁶AÀ kal wo rawge see Jañ raw wo äege äe ga: Wañ, ndo yañ mbo eig ti ti blo maga hay le see äo faale Jurdeñ äaäla mo ge? Blo maga ndo hay riñ wuur ti äe mo äa, aà de ma joñ batem ne jar patala lay, day ngaään wo go de naage äiñ see äe buy.

²⁷Jañ raw fer waçaçre ne hara ga: Hayga Baa haç faage ree sen we ne wosela gaa no, jobo boñ kaçaç ma da' ge äe de see äe gaa hase.

²⁸Nday de see äay nday kaçaç ma waçaç ge yañ ga ndi hay waçaç we go ga Ndi bay diñ Mesi wa, ama aè äo' me le pel äe.

²⁹Je maga waçyn diñ äe, diñ war waçy no, ama ma bar war waçyn raw ooge see äe mbañ co' sug waçaçre äe, äil äe joñ go feh deba ma laa geçeçe war waçyn lay. Day go mo feh kay diñ äil äi, äil äi go patala de fug gi feh äuy.

³⁰Daga joñre äen mo see pele, ma äin ndi mo fer go klee.

Je maga a le ciñ

³¹Je maga a äen le ciñ, aà go ciñ ti feçeçren äuy, je maga äen ti sir la mono, aà diñ ma sir no, aà waçaç go diñ ti ree ma gesiñ wo la lay, je maga a äen le ciñ, aà go ciñ ti feçeçren äuy.

³²Aà waçaç go diñ fen maga aà ko ne, maga aà laa ne, ama jobo day yaçaç waçaçre äen boñ gaè.

³³Je maga yaçaç waçaçre äen we, raw koge tu ga Baa waçë waçaçre ti cwaçy äe.

³⁴Je maga Baa äo' le, waçë go diñ waçaçre Baa, werga Baa wuu ne de Nenterse äen debañ debañ.

³⁵Paçaçben da Weeln debañ, aà raw haç eegre ne hen waçaç ree feçeçren wo äuy.

³⁶Je maga yaçaç waçaçre Weeln we, kol go tenen caw tum, je maga yaçaç jag Weeln we gaa kol ge tenen caw gaa has hase, ama äil Baa de soçoçge ne je sen ti.

JAÑ 4

Yeso wo de waçy jar Samari po

¹Farisiyeçeç raw wo laage ga Yeso joñ go de jar wer debañ, de ma joñ batem jar debañ dedañ Jañ lay.

²(Paga ti cwaçy äen Yeso hay bay joñ batem jar diñ se de see äe wa, hay joñ batem jar diñ jar ma wer äen wo no.)

³Yeso wo laa sen mokay, raw men Jude le go, raw ferge Galile.

⁴Aà wo rawge mokay, aà hay nen cegaëge äi sir Samari taw.

⁵Aà raw age äiñ äi leege po aè een ga Sikar äi sir Samari, see pay maga Jakob hay haçn ne weel äe Josef mbañ.

⁶Gutug mani Jakob yañ ti ngeel ni lay, Yeso gay do see le, kal hay ge jag gutugn ni, wur hay go de kos eeger lay.

⁷Waçy jar Samari po raw age äaa bii, Yeso raw riñgi äe ga: Haç bii ma jo ge me äa äa.

⁸(Jar ma wer äen hay raw wo äi leege yeeë reege.)

⁹Waçy jar Samarin raw riñgi äe ga: Ndo diñ je Jwif, ndo wii bii do äi ndi waçy jar Samarin mokay wii gi ne? (Werga jar Jwif bay wo tayge de jar Samari wo wa.)

¹⁰Yeso raw riñgi äe ga: Hayga ndo de ko fen maga Baa haçn ne jar we, de je maga de wii bii do äo mo ye' we no, ndo de hay wii bii do äe diñ ndo yaw, aà de hay haç bii ma kol mo ge tenen mo yaw.

¹¹Waçyn raw eëge äe ga: Wañkluu äi no, haçn gutug bay do äo wa lay, gutugn kuëum lay, day ndo kaçaç ma äaa bii ma kol ndi tenen äaa gela?

¹²Moo wuur Jakob haç gutugn mo ka' ne wuuri, aà de see äe joo bii äen lay, weere äe wo de horogre äe joon wo lay, ndo eig ga ndo dañ Jakob kluu?

- ¹³Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Wosela maga joo bii sen mo ka' we äuy, jwaale fer kañge äe tigriñ pa.
- ¹⁴Ama wosela maga joo ge bii maga ndi haçn ge ne hen we no, jwaale kañ ge je sen gaa so hase, werga bii maga ndi haçn ge ne hen, kol ge äil äe diñ kaçaçge bii ma kol jar tenen tum.
- ¹⁵Waçyn raw ëege äe ga: Wañ äi no, haç bii sen me maga jwaale mo kañ me wa so ëa la, maga ndi mo joñ de saçy age go ëaa bii ti la wa so ëa la.
- ¹⁶Yeso raw riñgi äe ga: See wo ëe war äo le, ni ndo fer le so.
- ¹⁷Waçyn raw fer waçaçre ga: Ndi bay de war wa. Yeso raw riñgi äe ga: Ndo waçaç ga ndo bay de war wa, ndo waçaç mbo ni.
- ¹⁸Werga ndo dog werpiiri dwee, blo maga ndo de hayle wer äe patala mono, aà bay diñ war äo wa ëa pa, ndo waçaç mbo kidolgi we me.
- ¹⁹Blam sen waçyn raw ëege äe ga: Wañ, ndi ko we ga ndo diñ je ndar nen waçaçre Baa go.
- ²⁰Moore wuur jar Samari goñ wo Baa ti huuli ma ka' mo ka' no, day nday jar Jwif nday waçë äayn ga ngeel maga aè nen goñ Baa ni diñ Jerusalem.
- ²¹Yeso raw ëege äe ga: Waçy, yaçaç waçaçre maga ndi de waçaçge äe mokay no, wurpo a ge yañ le maga nday goñ ge Paçaçben bay diñ ti huuli ma ka' mo ka' wa lay, bay Jerusalem wa lay.
- ²²Nday jar Samari nday bay de ko je maga nday goñ ne mo wa, ma wuur jar Jwif, wuur de ko je maga wuur goñ ne mono, werga je yaçaç jar gon nduu le diñ ni Jar Jwif wo.
- ²³Ama wurpo a ge yañ le, day aà go de age yaw, maga jar goñ Baa cwaçyn goñn ge wo Paçaçben diñ de äil äaara wo äuy ti cwaçy äe. Werga Paçaçben da diñ jar maga goñ wo ne diñ dosen no mono.
- ²⁴Baa diñ nenterse, daga jar maga goñ wo ne mo goñ wo ne diñ ti nenterse, lay ti cwaçy lay.
- ²⁵Waçyn raw wiigi äe ga: Ndi yañ mbi de koge ga Mesi (wer äe ga Krisi) AÀ ge yañe. AÀ nduu gi we no, aà äoë ge wer waçaçren yañ wo go ne wuur äuy.
- ²⁶Yeso raw riñgi äe ga: AÀ diñ ndi je maga de waçaç ree ne ndo mo ye' yaw no.
- ²⁷De sen ni, jar ma wer Yeso fer wo we le lay, aà raw wo ngrisgi, wer maga aà wo wo koge äe ndalge de waçy mono. De sen äuy, jobo boñ yoo äaara kaçaç ma wiigi äe ga: Ndo da may do äe la? noga ndo waçaç ree de äe ti may la? gaa hase.
- ²⁸Blam sen waçyn raw men hoole bii äen ti ngeel ni, kal rawge äi leege riñ jar ga:

²⁹Jar äi, a wee mbay le ko blo po lam ëa. AÀ sii ree maga ndi hay joñ ra le mo äuy go ne ndi. AÀ joñ ge mo haç' bay diñ Mesin wa hase?

³⁰Jarn raw wo hoo ëeere le äi leege, raw wo raw ge see Yeso.

³¹De sen ni, jar ma wer äen raw wo teb Yeso ga aà mo ree mopo. AÀ wo ga: Wañ, ree mopo me' ëa, ree mopo me' ëa.

³²Ama Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Ndi go de ree reege maga nday bay de koge äe wa mono.

³³Jar ma wer äen raw wo riñ kaçaçra ga: Wose nduu de reege ne hen la äa?

³⁴Yeso raw riñ rage ga: Reege äin diñ maga ndi mo yaçaç jag je maga äo' me le mono, maga ndi mo taw joñre maga aà äo' me le ti äe joñge äe go lay.

³⁵Nday de waçëge de see äay ga: Few gwa' naa, wur werge feçeçren a ge yañ. Ma äin ndi de riñ wee ge ga ko wee payn de ele, cooren go de ruggi go mbañ ma wee ge yaw.

³⁶Je wee cooren da' poëge äen go tu, coore äe maga aà wee ne tay ti äe go mo ta' diñ ma kolge äe go tenen tum, wersen je kabgen wo de je weegen raw wo tayge joñ fruygi de kaçaçra äog äuy so.

³⁷Werga waçaçre maga waçaç ga: Jobo kab coore, je ma tigriñ a weege äe mono, aà cwaçy.

³⁸Ndi laa wee we wee pay maga nday bay de ma joñ joñre äe wa, jar ma tigriñ joñ wo joñre äe, nday kol da' bii ti ngeel joñre äaara no.

³⁹Jar Samari ma äi leege sen wo ni debaň raw wo yaçaç waçaçre Yeso, wer maga waçyn riñ ra ga aà sii ree maga se hay joñ ra mo äuy go se mono.

⁴⁰Jar Samari wo wo age see äe mokay lay no, raw wo kam ge äe ga aà mo ig see saara me' ëa. Yeso raw na ge ni äaara ni äoge.

⁴¹Jar tigriñ raw wo yaçaç waçaçre äe debaň pa wer waçaçre maga aà sië ne hara de see äe mo lay.

⁴²AÀ raw wo riñ waçyn ga: Wuur yaçaç waçaçre äe patala bay wer maga ndo siin ne wuur mo tawa wa so, ama wer maga wuur laa waçaçre äen de sug wuur, wuur ko we lay ga aà diñ Je yaçaç jar ma ti tamsir lan wo go cwaçy lay.

Yeso peçeç weel je kluu joñre po go

⁴³Blam naw ma äog mono, Yeso raw kalge go, kal rawge Galile.

⁴⁴Werga Yeso de see äe hay waçaç we go ga: AÈ bay hoo sug ti je ndar nen waçaçre Baa go äi sir maga aà biñ ni mo wa.

⁴⁵AÀ wo age Galile mokay, jar ma äi sir sen ni raw wo yaçaçge äe de el yaw, werga aà hay hay wo le ti few Pag Jerusalem, hay ko wo feçeçe maga aà hay joñ ra le ti few ni mo lay.

⁴⁶AÀ raw ferge le Kana ma äi sir Galile ti ngeel maga aà hay kol bii go yii ni mono, paga je kluu joñre goforne yañ ni maga weel äe le de ceege Kapernam.

⁴⁷AÀ wo laage ga Yeso ur le Jude raw we Galile mokay, aà kal rawge see äe, raw kamge äe ga aà mo wo Kapernam peçeç weel se maga go de hu gi go ne se.

⁴⁸Yeso raw riñgi äe ga: Tum nday ko feçeçe mbuëgi wo de ree ma joñ heçeçne we gaa, nday day yaçaç ree sen gaa has mo la.

⁴⁹Je kluun raw ëege äe ga: Wañ, a le liñ ni äi tañgu huli weel äi no.

⁵⁰Yeso raw riñgi äe ga: See mbo liñ, weel äon yañ tenene. Blon raw yaçaç waçaçre maga Yeso waçaç ne hen mono, kal rawge.

⁵¹AÀ wo day ge liñ mokay, weere joçoçe äen raw wo le caa pel äe le, raw wo riñgi äe ga: Weel äon yañ mbe tenene.

⁵²AÀ raw wii rage ga de wur komay maga weel sen joñ äawa la. AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Ceegen men go suu de maga wur go de haw soole me' mono.

⁵³Pan weeln raw mbe koge tu ga aà diñ de wur maga Yeso riñ ga weel sen yañ tenen mono. AÀ raw wo yaçaç waçaçre Yeso de jar ma liñ ni äen wo äuy.

⁵⁴Mokay diñ fen mbuëgi ma de äog maga Yeso joñ de maga aà ur le Jude, raw age Galile mo so no.

JAÑ 5

Ceege say jobo go gesiñ, Yeso peçeç ne go

¹Blam sen jar Jwif raw wo joñ few jag Baa, Yeso raw woge Jerusalem lay.

²Äi leege sen ni, jag tiñ saçaçren wo mbañ, tu yañ de bii äil ni de taale jag dwee, aè een de jag Hebre ga Betesta.

³Wer taale sen wo ni, jar ceege wo de suuli ni debañ, jar reçwre, jar leñre, de jar maga ceege go de say rage gesiñ wo lay. [Jar grumri maga wo de lagge ni gor fijëgi bii no,

⁴werga je peele Baa ëid le gesiñ fijë bii no, day je ceege maga kal we nen biin blam fijëgi äen tu no, ceege äen raw megeäe go, hay ba diñ ceege may laybla'.]

⁵Jobo yañ ni, kiñ de ceege do swa' ti nenma'a.

⁶Yeso wo koge äe de suuli mo ti', raw koge tu ga aà de iggi de ceegen debañ, raw wiigi äe ga: Ndo da ga ndi mo peçeç mo go ge?

⁷Je ceegen raw ëege äe ga: Wañ äi no, jobo bay ma mañ mege äo' ge nen biin de maga aà fijë we mo wa. De maga ndi kië ga ndi wo kalge ni mokay, je tigriñ raw kalge go pel äi.

⁸Yeso raw riñgi äe ga: Ur go ciñ, mañ hiigi äo no ni ndo see.

⁹Blon raw peçeçge go deparday tu, raw mañ hiigi äe no, raw tiñj wer seele. Ama aà joñ fen sen mokay wur Saba.

¹⁰Jar Jwif raw wo riñ je maga aè peçeç go ga: Wara diñ wur Saba, waçaçre Baa bay de haç faage ne ndo ma mañ hiigi äon wa.

¹¹Aà raw fer waçaçre ne hara ga: Je maga peçeç ndi go, riñ me ga ndi mo mañ hiigi äin no ni ndi mo see.

¹²Blam sen aà raw wo riñgi äe ga: Aà diñ wose sen ga riñ mo ga ndo mo mañ hiigi äon ni ndo mo see mo la?

¹³Ama je maga peçeç go la bay de koge ga je maga peçeç se go diñ wo la wa pa, werga Yeso hay yee nen äe go do ngaäa maga hay wo ti ngeel ni mono.

¹⁴Blam sen ti wurpo, Yeso raw yiñgi de äe äi tiñ Baa, kal riñ gi äe ga: Co' sug äo, ndo peçeç we go patala, joñ älagge wa so, daga ree ma de älagge dañ sen mo a ti äo wa so.

¹⁵Blon kal rawge riñ jar Jwif wo so ga hay peçeç se go diñ Yeso.

¹⁶Wersen jar Jwif joñ wo bon Yeso, wer maga aà joñ fen sen wur Saba mono.

¹⁷Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Pan äi de ma joñ joñre tum tum, ndi joñ joñre dosen no lay.

¹⁸Wer waçaçre sen jar Jwif raw wo kiëgi äe debañ ga saara mo iin go iigi so yaw, bay wer maga aà joñ joñre, aà laa hoo sug ti wur Saban gaa mo tawa wa, ama diñ wer maga aà raw riñgi ga Baa diñ Pan se ma biñ segen mono, saara ga aà ngaä see äe do Baa no dega' le la.

Eegre Weel Baa no

¹⁹Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, Weeln joñ mopo de ti see äe tawa gaa hase, aà joñ diñ fen maga se ko Pan äe joñge äe mono. Feçeçre maga Pan äe joñ ra mo äuy, Weeln joñ dosen no lay.

²⁰Werga Paçaçben da Weeln debañ, aà kañ nen äe go ti ree maga se de see äe joñ ra mo äuy lay, aà kañ ge nen äe yañ ti joñre ma tigriñ wo kluuri de dañ ma kay la wo äa pa yaw, nday wo ge yañ ngris gi ti äe pa.

²¹Do maga Paçaçben hoo jar ma de hulin wo go ciñ fer kol rage tenen nono, Weeln kol wosela maga äil äe da ne go tenen dosen no lay.

²²Paçaçben caa kiida jobo gaa hase, ama aà haç eegre ma caa kiidan go ne Weeln äuy,

²³maga jar äuy mo togoë wo Weeln dogo aà togoë wo Paçaçben no lay. Wosela maga day we togoë Weeln gaa no, day togoë Paçaçbe maga äo' le mo gaa lay.

²⁴Kidolgi ndi riñ nday ga je maga yañ co' sug waçaçre äi no, day yañ yaçaç waçaçre je maga äo' me le lay no, de kolge go tenen caw hu gaa, kiida baw ge ne ge gaa so hase, ama aà go de cegaë ge ne huli ti, ma kolge go tenene.

²⁵Kidolgi ndi riñ nday ga wurpo a ge yañ, aà go de age patala yaw, maga jar ma de huli laa ge wo geçeçge Weel mani Baa no, jar maga laan ge wo mono, lag ge wo yañ tenene.

²⁶Do maga Paçaçben de eegre ma kol jar tenen nono, wersen se raw haç eegre ne Weeln ma kol jar tenen dosen no dega' lay.

²⁷Aà raw haç eegre ne Weeln ma caa kiida jar no, werga aà diñ Weel je tabay.

²⁸Ngris wee go ti sen wa, werga wurpo a ge yañ, maga jar ma de huli ma äi tun wo äuy laa ge wo geçeçge äe,

²⁹day laa ge wo le go äi tu äaaran wo. Jar maga hay wo joñ äaaran diñ de el, laa ge wo le go ciñ ma lagge tenene, ma jar maga hay wo äaaran joñ ge diñ älagge mo lay no, laa wo äaaran le go ciñ jag ree kiida äaara ma de älaggen sog tu lay.

Ree maga kañ nen jar go ti eegre Yeso

³⁰Ndi kaçaç ma joñ mopo de ti ngeel see äi gaa hase, ndi caa ge kiidan diñ do maga Baa sii me nono, day kiida äin ti ngeel äe lay, wer maga ndi bay kië gi diñ ree maga äil äi dan mo wa, ndi kië diñ maga je äo' megen le dan mono.

³¹Hayga ndi yañ joñ sedewa go ti see äi de see äi no, ree maga ndi waçaç ne, kaçaç ma joñge diñ ree ma cwaçy maga jobo yaçaç ne gaë.

³²Ama waçaç ti äi diñ je tigriñ, day ndi de koge lay ga waçaçre maga aà waçaçn ti äi aà cwaçy lay.

³³Nday hay laa jar wo see Jañ, Jañ raw waçaçge go ti cwaçy äe lay.

³⁴Ndi de see äi, ndi bay de saçy maga je tabay mo waçaç go ti äi waçaçge ëa wa, ama ndi waçaç sen mokay boñ maga nday mo kaçaç ma da' peçeçge.

³⁵Jañ hay diñ ger maga de do'ge ler ngeel go, nday raw yaçaç waçaçre äe no, ngeel raw lerge go ne nday ti, nday raw joñ fruygi nen äe naw rab koëe.

³⁶Ama ma äi, waçaçre po yañ jag äi kluu de dañ maga Jañ hay waçaçn ne mono, diñ joñre maga ndi joñ ra mono, maga Pan äi haç ra me ga ndi mo joñ ra mono, joñre sen waçaç wo yañ go ti joñre äi maga ndi joñ ra de el, kañ nen jar yañ go ga Pan äi äo' me le.

³⁷Pan äi maga äo' me le waçaç go ti joñre äi ma de eln lay, nday bay de laa geçeçe äe ti boñ wa, nday bay de ko nen äe ti boñ wa has lay.

³⁸Nday bay äaw waçaçre äen äil äay wa, werga nday laa yaçaç waçaçre je maga äo' ne le mo gaè.

³⁹Waçaçre maga Baa waçë ra, day aè raw yer rage go äi kefder nday yañ hadge äe de kañ eiggi ga aà kol nday yañ tenen tum ti'i, day waçaçre sen waçaç naè diñ ti äi so yaw.

⁴⁰De sen äuy nday bay de saçy age see äi ma kol ge go tenen cwaçy wa.

⁴¹Ndi bay kiëgi diñ ga jar tebere mo togoë wo ndi wa.

⁴²Ama ma äi, ndi de ko wee ge, ndi de koge ga nday bay da Baa de äil äay äuy wa.

⁴³Ndi nduu diñ ti jag Pan äi, nday laa yaçaç mege see gaè. AÀma je maga a we le diñ de eegre äe de ti ngeel see äe, nday raw yaçaç ree je sen see äay.

⁴⁴Nday da togoëge diñ kaçaçra, nday bay kiëgi ga mo togoë wee diñ Baa ma boñ wa, day nday kaçaç ma yaçaç waçaçre äin yaçaç ge la?

⁴⁵Eig wee ga 'waa ge war ne nday ti pel Pan äi diñ ndi wa, je 'waa war ne nday tin joñ ge diñ Moyisi, Moyis je maga nday de kañ eiggi äay ti äe mono.

⁴⁶Hayga nday mo hay we de yaçaç waçaçre Moyisn cwaçy no, nday de yaçaç waçaçre äin lay, werga Moyis yern go diñ ti äi.

⁴⁷De sen äuy nday bay yaçaç waçaçre maga aà yer ne go mo wa, day nday yaçaç waçaçre äin yaçaç ge an la?

JAÑ 6

Yeso haç hole ne jar ndar dwee

(Ko äil Mat. 14.13-21; Mark 6.30-44; Lug 9.10-17)

¹Blam sen, Yeso kal rawge wo go faale maarog ma Galilen äaäla (noga maarog ma Tiberiyade).

²Jar raw wo mañ blam äe debañ, werga jarn wo de ko feçeçe mbuëgi maga aà de ma joñ rage de peçeçe jar ceege wo go mono.

³Yeso raw eiigi ciñ ti huuli, raw hayge gesiñ de jar ma wer äen wo no.

⁴Paga few Pag ma jar Jwifn go de kosge lay.

⁵Yeso raw mañ nen ciñ raw ko ngaäa debañ le de mañ blam äe age see äe, wersen aà raw riñ Filip ga: Naa da' hole ma yeege la gen ma haçge ne jarn wo reege mo deñ äuy äa?

⁶(Ama aà waçaç sen mbe re' ma koge ga Filip fer ge waçaçre gahaçyla koëe, aà de see äe go de ko fen maga se joñn ge mono.)⁷Filip raw fer waçaçre ne hen ga: Hay

bo de solay boo kis kis äog laybla' naa kaçaç ma yee hole de äe ga wosela äuy yoo äaara da' me' me' gaè.

⁸Je ma wer äe ma tigriñ pa, Añdre, weegeman Simoñ Piyer, raw riñgi äe ga:

⁹Weeklee po yañ de hole do de beëge la kemrem kemrem dwee, ceçeç ti äe ni äog lay, de sen äuy aà mokay kaçaç mbe jar ma ngaään wo mo deñ mbaara gaa pa.

¹⁰Blam sen Yeso raw waçaçge ga: Lag wee jarn gesiñ äuy. (Fi ti ngeel sen ni debaň lay.) AÀ raw wo lagge gesiñ äuy, ngaää jarn äuy wo nen ndar dwee.

¹¹Yeso raw mañ holen do, raw joñ suse' ne Baa wo ti hole no, raw äesge äe go ne jar maga wo de lagge gesiñ ni mo äuy, raw haç ceçeçn ne hara dosen no lay, dogaa il äaara da nono.

¹²AÀ wo wo go wuugi äuy mokay, Yeso raw riñ jar ma wer äen wo ga: Tay wee ti nen hole maga gwa' go ni mono, maga mopo mo yee go wa hase.

¹³AÀ raw wo tay ti äe, bag wo yaçaçge de nen hole maga gwa' go ni hwal ti äoge.

¹⁴Jarn wo wo ko fen mbuëgi maga Yeso joñ mokay, kal wo waçaç ge ga: Blon mo deñ diñ Je ndar nen waçaçre Baa go cwaçy, diñ je maga aè hay waçaç ga aà nduu yañ yoo jar ma ti tamsir la wo mono.

¹⁵Yeso raw koge ga aà wo de woge ba se hayge ti wañ de wañ mokay, aà raw ferge hayge wo go ti huuli fentray äe boñ pa.

Yeso see ciñ ti maaroge

(Ko äil Mat. 14.22-33; Mark 6.45-52)

¹⁶Wur wo go joñge de law mokay, jar ma wer äen raw wo ëiigi go gesiñ ti diñdiñ maarog no,

¹⁷raw wo ëiigi äi daage po, raw wo ga saara mo caa maarogn wo go ti Kapernam ëegere. Ngeel hay go de suñ lay, Yeso hay bay de dayge see äaara wa ëa lay.

¹⁸Maarogn hay mbar kañgaw debaň, werga leege hay fi;ëgi debaň.

¹⁹AÀ hay wo go de seege go nen klewmeder dwee noga hiira' ta'a, aà wo wo ko Yeso le de kos daagen seege ciñ ti biin mo caw, aà raw wo joñ heçeçne.

²⁰Yeso raw riñ rage ga: AÀ diñ ndi, joñ wee heçeçne wa.

²¹AÀ raw wo ga saara mañ Yeso le äi daage no, day daagen raw kañge go gesiñ tu ti ngeel maga saara wo de seege ni mono.

Jar ngaää debaň kië wo Yeso

²²Toñ äe, jar maga hay gwa' wo le go faale maarog äaňla mono raw wo koge ga daage de gwa'ge la ni boñ koëe, day Yeso bay de ëiigi äi daagen äiñ jar ma wer äen wo ni wa, day jar ma wer äen wo de rawge de see äaara tawa.

²³De sen ni, daage mapo raw wo age le äi leege Tiberiyade, raw wo age see ngeel maga aà hay ree wo hole ni mbañ blam maga Yeso Wañkluu hay joñ suse' ne Baa wo ti holer ni mono.

²⁴Ngaään wo wo koge ga Yeso wo de jar ma wer äen bay wo la wa äuy mono, aà raw wo ëiigi äi daage sen wo, kal wo rawge Kapernam kiëgi äe.

Yeso diñ reege ma kol jar tenen

²⁵Aà raw wo da' Yeso wo go faale maarog äańla, raw wo ëege äe ga: Wañ, ndo a go la hun äa?

²⁶Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Kidolgi ndi riñ nday, nday kië me diñ wer maga nday hay ree hole, nday wuë lay mono, bay wer maga nday ko feçeçre mbuëgi sen mo wa.

²⁷Joñ wee joñre ti reege maga älag ge go mo koë wa, ama joñ wee ti maga ig wolañ kol jar tenen tum ti' lay mono, reege sen, Weel je tabay haçn ge yañ ne nday, werga Baa Paçaçben de kañ lamba eegre äen ne hen ti.

²⁸Blam sen, aà raw wo riñgi äe ga: Wuur mo joñ diñ joñre may maga Baa da sen mo so la?

²⁹Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: joñre maga Baa de gorge äe do äay diñ ga nday mo yaçaç waçaçre je maga aà äo' ne le mono.

³⁰Aà raw wo riñ gi äe ga: Ndo kaçaç ma kañ nen wuur ti fen mbuëgi may maga wuur mo yaçaç waçaçre äo mo so ne? Ndo wo ge joñge diñ joñre may se so ne?

³¹Moore wuur hay ree wo Man we le äil puuli, dog a aè de yerge äe go ga: A haç hole le ne hara ciñ.

³²Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, haç reege maga a le ciñ ne nday bay diñ Moyis wa, ama haç reege maga a le ciñ cwaçy ne nday diñ Pan äi.

³³Werga reege maga Baa haç ne le, reege sen diñ je maga ëii le ciñ, kol jar ma ti tamsir wo go tenen mono.

³⁴Blam sen aà raw wo ëege äe ga: Wañ, haç reege sen ne wuur tum tum ëa la.

³⁵Yeso raw riñ rage ga: Ndi diñ hole ma kol jar tenen, je maga a we see äi no, koñne ceen ge gaa so hase, day je maga yaçaç waçaçre äin we, jwaale kañn ge gaa so has lay.

³⁶Ama ndi riñ wee we go, nday ko mbay ndi we, de sen äuy nday laa yaçaç waçaçre äi gaè.

³⁷Jar maga Pan äi haç ra me mo äuy, a ge wo see äi, day ndi fer ge go äo' je maga a see äi mo go gaa hase.

³⁸Werga ndi cwaa le go gesiñ joñge bay diñ dage äi wa, ama diñ ma joñ dage je maga äo' me le mono.

³⁹Fen maga je äo' megen le dan diñ ga jar maga aà haç ra me mo äuy, ndi mo yee jobo go yoo äaara boñ wa hase, ama ga ndi mo fer rage go laage ciñ tenen wur naw ma blam taw no.

⁴⁰Werga fen maga Pan äi dan mo äuy diñ ga jar maga ko wo Weeln we, day raw wo we yaçaç waçaçre äe mo äuy, mo kol wo go tenen tum ti', ndi mo fer rage go ciñ tenen wur naw ma blam taw no.

⁴¹Jar Jwif raw wo ngrum jag wer maga Yeso waçaç ga: Se diñ reege maga a le ciñ mono.

⁴²AA raw wo waçaç ge ti yoo äaara ga: AA diñ Yeso je ni Josefn so lay, naa ko pan äe wo de man äe lay pa so lay. Day patala aà raw waçaçge ga se a le ciñ naa age la?

⁴³Yeso raw riñ rage ga: Men wee ngrumgi jag ma ti yoo äayn go.

⁴⁴Hayga Pan äi maga äo' me le kog je sen we le gaa no, jobo kaçaç ma a ge see äi maga ndi mo fer birgi äe go wur naw ma blam tawn gaè.

⁴⁵Jar ndar nen waçaçre Baa go yañ wo de yer waçaçre sen ga jar tebere wo äuy, ndi had rage, day wosela maga yañ co' sug waçaçre Pan äi, yañ yaçaç hadge äen no, a see äi.

⁴⁶Werga jobo bay de ko Pan äi wa, say diñ ndi je maga a le go se Baa mo boñ de ko Paçaçben ane.

⁴⁷Kidolgi ndi riñ nday, je maga yaçaç waçaçre äin we no, kol go tenen caw tum.

⁴⁸Ndi diñ hole ma kol jar tenene.

⁴⁹Moore äay hay ree wo Man le ti puuli, day aà raw wo huë gi go.

⁵⁰Ama ma hole maga a le ciñ, je maga reen we, hu gi gaa so.

⁵¹Ndi diñ hole ma kol jar tenen maga a le ciñ, je maga ree hole sen mokay we, joñ yañ tenen caw tum. Hole maga ndi haçn ge ne hen, hole sen diñ ndi de see äi tu, ndi haçn ge, maga jar ma ti tamsirn mo kol wo tenene.

⁵²Jar Jwif raw wo faa kaçaçra ti sen mokay debaň, kal wo ga: Blo se deñ haç ge hoçoçgesee äe ne naa ma reege mokay haçge la?

⁵³Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, hayga nday ree hoçoçgesee Weel je tabayn we gaa, nday joo ci äe we gaa no, ni nday kol ge tenen gaa hase.

⁵⁴Je maga ree hoçoçgesee äi we, jo ci äi we no, kol ge go tenen caw tum, ndi fer ge birgi äe go wur naw ma blam taw no.

- ⁵⁵Werga hoçoçgesee äi diñ fen reege cwaçy, ci äi diñ fen jooge cwaçy lay.
- ⁵⁶Wosela maga yañ ree hoçoçgesee äi, yañ joo ci äi lay no, je sen diñ je äi, ndi diñ je äe lay.
- ⁵⁷Pan äi maga äo' me le, aà tenene, day aà de ëaw mege tenen lay, je maga yañ ree mege ndi koln go tenen dosen no lay.
- ⁵⁸Hole maga a le ciñ bay do maga moore äay hay reen wo le, day saara huë go no wa. Wosela maga yañ ree reege sen no, kol yañ tenen caw tum.
- ⁵⁹Yeso waçaç waçaçre sen mokay ti maga aà hay had jar äi tiñ tosge ma Kapernamn mono.

Waçaçre ma kol jar tenen tum ti'i

- ⁶⁰Blam maga jarn laa wo waçaçre maga Yeso waçaçn go laa mono, jar ma wer äe wo debañ raw wo waçaçge ga: Hadge sen de gaali maga aè yaçaç ne, wose kaçaç ma yaçaçge äe yañ la?
- ⁶¹Yeso raw koge ga jar se ma wersen wo de ngrum jag ti waçaçre sen mokay, aà raw riñ rage ga: Waçaçre sen cee nday?
- ⁶²Day nday joñ ge joñ ge ti wur maga nday wo ge ko Weel je tabayn ferge ëiigi ti ngeel maga aà hay le äaa ni pa mo ne?
- ⁶³De ëaw wosela tenen caw diñ Nenterse. Hoçoçgesee äen mbe de koëe, waçaçre maga ndi waçaçn ne nday diñ waçaçre Nenterse, waçaçre sen diñ tenene.
- ⁶⁴Ama jar po yañ wo yoo äay, bay wo de yaçaç waçaçre sen wa. (Werga le ti tiñiigi wer le haçaç Yeso go de ko jar maga yaçaç ge wo waçaçre äe gaa, go de ko je maga kañ taw äe ge go mo lay.)
- ⁶⁵Aà raw waçaçge tigriñ pa ga: Diñ wersen ndi riñ nday ga hayga Baa haç faage we ne wosela ma age see äi gaa no, jobo kaçaç ma age see äi boñ gaa mono.
- ⁶⁶De sen ni, jar ma wer äe wo debañ raw wo men ge äe go, laa wo dayge mañ blam äe gaa so.
- ⁶⁷Blam sen Yeso raw riñ jar ma hwal ti äogn wo ga: Nday da ga nday raw lay?
- ⁶⁸Simoñ Piyer raw ëege äe ga: Wañkluu, wuur ya' diñ wer wose pala? Ndo de waçaçre maga ëaw jar tenen tum do so lay no.
- ⁶⁹Patala wuur haç ail wuur we mo, day wuur ko we ga ndo diñ Je ma Baa, ndo a le go see Baa.
- ⁷⁰Yeso raw riñ rage ga: Ndi de far wee ge hwal ti äog ga yawla? De sen äuy jobo yañ yoo äay diñ manhuli.
- ⁷¹Aà waçaç diñ ti Judas je ni Simoñ Iskariyod no. Judas mbe yoo jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo lay, day se kañ ge taw äe go.

JAN 7

Heçeçre Yeso laa wo yaçaç waçaçre äe gaa

¹Blam sen Yeso raw rañ Galile go äuy, laa dayge rañ Jude gaa, werga jar Jwif wo de kië gi äe ga saara mo 'warn go.

²Few mburyug jar Jwifn raw kosge go mbañ,

³heçeçre Yeso raw wo riñ gi äe ga: Men ngeel sen la go, see wo go Jude, maga jar äo ma wer äon mo ko wo joñre maga ndo de ma joñge äe mono.

⁴Hayga jobo da we ga aè mo ko ree maga se joñ ne we no, aà yoñ ne gaè. Day ndo de ma joñ joñre do kay no mono, joñ ne maga jar äuy mo ko wo ne.

⁵(Heçeçre äen wo de see äaara bay wo de yaçaç waçaçre äen wa lay.)⁶Yeso raw riñ rage ga: Ma äi ngeeln bay de age ti wur äe nen äi wa äa, ma äay ngeeln wo mbaara äuy tum ti wur äe de ele.

⁷Jar ma ti tamsirn kaçaç wo ma caa hee de äay gaa, ama aà caa wo hee de äi, wer maga ndi waçaç ga joñre äe maga aà joñ ne wo de älagge mono.

⁸See mbay ti few no, ma äi, ndi wo ti few sen gaa, werga ngeeln bay de age ti wur äe nen äi wa äa.

⁹Aà riñ ra de waçaçre sen no kay, raw hayge wo go Galile.

Yeso wo ti few mburyugn wo

¹⁰Heçeçre äen raw wo mbaara ti fewn so, Yeso kal rawge lay ama bay go tinoo nen jar wa, de yoñre.

¹¹Jar Jwif raw wo kiëgi äe ti fewn ni, wië wo ga: Aà naa gen äa? Aà naa gen äa?

¹²Aà waçaç wo waçaçre ti äe debañ, de swegge waçaçre yoo ngaään wo, jar po wo ga: Aà diñ je de ele, jar ma la wo ga: Bay wa, aà jaçë jare.

¹³Ama jobo bay go waçaç ge ti äe poëag wa hase, werga aà wo de ma joñheçeçne do jar Jwif wo.

¹⁴Fewn wo go kos tawge mokay, Yeso kal rawge äi tiñ Baa, raw tiñi wer had jare.

¹⁵Jar Jwif raw wo ngrisgi, kal wo waçaç ge ga: Blo sen de ko ree mokay koge la, aà bay de ma joñlakol wa lay mo äa?

¹⁶Yeso raw riñ rage ga: Fen maga ndi hadn mokay bay diñ nen waçaçre ma äi wa, ama aà a le jag Baa maga äo' me le mono.

¹⁷Wosela maga yañ de haç äil äe joñ joñre maga Baa de dage äe no, ko yañ ga hadge äin a le diñ jag Baa, noga ndi waçaç diñ de eegre see äi tawa gaa mono, ko yañe.

¹⁸Wosela maga waçë go diñ ti eegre see äe tawa, kië diñ ga aè mo togoë se, ama je maga joñ joñre ma togoë je maga äo' ne le, waçë waçaçre ti cwaçy äe, älagge joñ äil äe gaa has lay.

¹⁹Haç waçaçre Baa le ne nday diñ Moyisi. AÀma jobo bay hoo sug ti waçaçre Baa yoo äay wa. Nday kië iji mege go diñ wer may la?

²⁰Ngaän raw wo fer waçaçre ne hen ga: Ndo de soçoç ti, wose de kië iji mo ge go ne?

²¹Yeso raw riñ rage ga: Ndi hay joñ joñre po we boñ, nday äuy nday raw ngrisgi.

²²Moyis riñ nday ga car wee äiji ni weere ma twerpiiri wo go (de sen äuy tiji wer äe joñ ge diñ Moyis gaa, ama diñ moore äay wo.) Hay bo wur Saban no, nday day mbay caa äiji ni ne jobo.

²³Hayga nday yañ go car äiji ni weel ma twar wur Saba maga nday mo älag waçaçre Baa maga Baa haçn ne Moyis go wa we no, day nday soçoç äil me ti wer maga ndi peçeç jobo go de see äe äuy wur Saban an le la?

²⁴Ree maga nday ko sen go nen faale la mokay, men wee cag ree ma sen go. AÀma laag wee de deele cag ren diñ ti ngeel äe.

Yeso mbe diñ Mesi yawla

²⁵Jar Jerusalem po raw wo waçaçge ti äe ga: Äa blon mo ye' bay diñ je maga aè de kiëgi äe ma 'warge go mo wa ge?

²⁶Kon wee aà go de waçaç waçaçre tino mo poëag ye'e, jobo bay ruugi äe me' wa lay mo ye' äa. Wañre naa kon bo wo yañ ga aà diñ Mesi mbe cwaçy?

²⁷Ama ma Mesin wo ge nduu gi la, jobo kaçaç ma ko ngeel maga aà a le ni mo gaa, ama ma blo ma ye' naa de ko ngeel maga aà a le ni mono.

²⁸Blam sen Yeso raw had rage äi tiñ Baa, aà raw ngar jag ga: Nday yañ mbay de koge ga ndi diñ wose la day ndi a le genla ge? De sen äuy ndi bay de age de ti ngeel see äi wa, ama je maga äo' me le, diñ je waçaç cwaçy, nday bay de koge äe wa.

²⁹Ma äi, ndi de koge äe, werga ndi a le go see äe, äo' me le diñ se lay.

³⁰AÀ raw wo kiëgi ga saara ba ne, ama jobo laa baa do ne hen see gaa, werga wur äe hay bay de age wa äa.

³¹De sen ni, jar po wo yoo ngaän debañ raw wo yaçaç waçaçre äe. AÀ raw wo waçaç ge ga: Mesin a ge we no, day aà joñ ge feçeçre mbuëgi de dañ blo ma deñ pa so ge?

AÀ laa sode wo le ba Yeso

³²Farisiyeçeç wo wo laa swegge waçaçre maga aè de swegge äe ti Yeso yoo ngaään mokay, wañre jar sië jag wo de Farisiyeçeç raw wo laa sode wo le ma bagge äe.

³³Yeso raw waçaç ge ga: Ndi de hayge iggi see äay la nen naw rab koëe, blam sen ndi fer ge see je maga hay äo' me le mono.

³⁴Nday kië gi ndi yañ, day nday da' me ge gaa, werga nday kaçaç ma woge ge go ti ngeel maga ndi de woge ni mo gaè.

³⁵Jar Jwif raw wo riñ kaçaçra ga: AÀ wo ge gen maga naa kaçaç ma da' ge äe ga mo ne? AÀ raw ge yoo jar Jwif maga dus wo wo go yoo jar Greg wo wo haë jar Greg wo yawla?

³⁶Waçaçre maga aà waçaç ne naa ga: Nday kië gi ndi yañ, day nday da' me ge gaa, werga nday kaçaç ma woge ge go ti ngeel maga ndi wo ge ni mo gaa, wer äe naa gahaçyla?

Bii pyewre ma kol jar tenen

³⁷Few ma de coçoçre diñ wur naw maga fewn taw go de äe mono. Ti wur sen Yeso raw urgi go ciñ pel ngaään wo deñ, raw ngar jag ga: Wosela maga jwaale yañ de kañge äe mo a le see äi joo bii.

³⁸Wosela maga yaçaç waçaçre äi we, äil äe kol yañ diñ pyew maga bii ma kol jar tenen dug le go äil äe, do waçaçre maga aè de yerge äe go äi kefdern no.

³⁹(Yeso waçaç diñ ti Nenterse maga jar ma de yaçaç waçaçre äen da'n ge wo mono. Ti wur sen, Nenterse hay bay de haçge le wa äa, werga Yeso hay bay de da' togoëge wa äa.)

Jar ngaäa caa wo äil ti ree Yeso

⁴⁰Jar po wo ngaään laa wo waçaçren go laa mokay, aà raw wo waçaç ge ga: Kidolgi blo sen mo deñ diñ Je ndar nen waçaçre ma jag Baa mbe go cwaçy.

⁴¹Jar ma lan wo ga: AÀ diñ Mesi, ama mapo wo ga: Mesin kaçaç ma age le Galile nen äay so yawla?

⁴²Werga aè go de yerge äe go ga Mesin joñ ge diñ ti äiñi mani Dafid no, day aà age le Betlehem äi leege maga Dafid hay joñ ni mono.

⁴³Wersen ngaään raw wo caa äil ti ree Yeso äoge.

⁴⁴Jar po wo yoo äaara da wo ga saara Baa ne, ama jobo laa baa do ne hen see gaè.

Wañre jar Jwifn laa wo yaçaç waçaçre Yeso gaa

⁴⁵Soden raw wo ferge see wañre jar sië jag wo, Farisiyeçeç raw wo riñ rage ga: Wer may ga nday nduu de äe do gaa äa pa?

⁴⁶Soden raw wo riñ rage ga: Jobo bay de waçaç waçaçre ti boñ do blo sen wa hase.

⁴⁷Farisiyeçeç raw wo riñ rage ga: Nday de see äay, nday haçy go wer äe lay so yaw?

⁴⁸Yoo wañre naa wo, noga yoo Farisiyeçeç wo mono, jobo yañ mbe de yaçaç waçaçre äen boñ caw yawla?

⁴⁹Ama jar maga wo see äay wer äe mo buh ti' diñ jar maga bay wo de ko jag liñgi mani Moyis wa, aà wo mo ti' see äay diñ jar maga wo go de faë ge.

⁵⁰Nikodem jobo ma yoo Farisiyeçeç wo hay wursen de see äe ni. AÀ diñ je maga hay wo go see Yeso ti wurpo go tañgu mono. AÀ raw riñ rage ga:

⁵¹Do maga jag liñgi naan de waçaçge nono, naa kaçaç ma äo' waçaçre ne jobo ti bay laa ma jag äen go tañgu gaa, bay ko ree maga aà de joñge äe mono gaa lay.

⁵²AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Äa ndo diñ je Galile lay? Jañ waçaçre Baa go de el äa, ni ndo ko yañ ga je sië waçaçre ma jag Baa go po bay le de age ti boñ Galile wa hase.

[⁵³Blam sen wosela äuy raw liñ ni äe liñ ni äe.

JAÑ 8

Farisiyeçeç nduu wo de waçy po ga saara da' jobo go de suuli de äe poëage

¹Yeso kal rawge ti huuli maga koore Olif wo ti äe mono.

²Toñ äe de jag toñ crum, aà raw ferge äi tiñ Baa, ngaään äuy raw wo ya'ge see äe, aà raw hayge gesiñ, raw tiñi wer had rage ni.

³Jar ma ndar wer waçaçre Baa wo de Farisiyeçeç raw wo age de waçy po maga aè da'n de lengaçëge de jobo. AÀ raw wo ooge äe go pel jar deñ äuy,

⁴raw wo ëe Yeso ga: Wañ, waçyn mo deñ aà da'n lengaçëge de jobo le go ti äe tinoo la poëag ti'.

⁵Moyis hay riñ wuur äil jag liñgi ga id naare ma dosen no kay wo go de äoëge de huuli, äon ndo waçaç gahaçy lay?

⁶AÀ waçaç wo sen maga ni saara mo kii waçaçre ne hen ti, ni saara mo car waçaçre ne hen see. AÀma Yeso raw jel ti äe gesiñ yerge nen sir de weedo äe.

⁷De sen äuy aà laa wo men Yeso wiigi gaa, Yeso raw naa ti äe go ciñ, raw riñ rage ga: Je ma yoo äay maga joñ älagge ti boñ gaa has mo äo'n de huuli tañgu.

⁸Blam sen aà raw jel ti äe gesiñ yerge nen sir de weedo äe tigriñ pa.

⁹AÀ wo wo laa waçaçre sen mokay, je la raw, je la raw, tiñi wer ma kluurin wo tañgu. Yeso raw gwa' ge diñ de waçy de oole pel äe deñ tawa.

¹⁰Blam sen aà raw naa ti äe go ciñ, raw ëe ge äe ga: Waçy no, jarn wo gen äa? ree jobo bay de baw mo ge yoo äaara boñ wa yawla?

¹¹Waçyn raw fer waçaçre ga: Bay boñ wa Wañ äi no. Yeso raw riñgi äe ga: Ree po bay jag äi ma baw mo ge wa has äuy lay. See mbo jag äo, ane joñ älagge wa so hase.]

Yeso diñ je ler ngeel go ne jar ma ti tamsir la wo ti

¹²Yeso raw ferge waçaç waçaçre ne ngaään tigriñ pa ga: Ndi diñ je ler ngeel go ne jar ma ti tamsir la wo ti. Wosela maga mañ blam äi we, da' ge ngeel go de lerge, ma woge de äe kolge go tenen, je sen day seege nen suñgun gaa so hase.

¹³Farisiyeçeç raw wo riñgi äe ga: Ndo waçë go ti see äo diñ ndo de see äo tu mokay, waçaçre äo maga ndo waçë mo deñ bay cwaçy wa.

¹⁴Yeso raw riñ rage ga: Hay ba ga ndi waçaç go ti see äi diñ ndi de see äi tu laybla' no, waçaçre äi maga ndi waçën mo deñ ti cwaçy äe, werga ndi de ko ngeel maga ndi a le ni, de ngeel maga ndi wo ge ni mo lay. AÀma ma äay, nday bay de ko ngeel maga ndi wo ge ni mo wa lay.

¹⁵Nday cag ree ma äay do jar tebere wo no, ama ma äi, ndi cag ree jobo gaè.

¹⁶De sen äuy, hayga aà joñ we nen maga ndi mo cag ree no, ree sen cag ti ngeel äe, werga ndi bay cagge äe diñ ndi de see äi tawa wa, ama Pan äi maga äo' me le, bay go de men mege boñ wa.

¹⁷AÀ go de yerge äe äil jag liñgi lay ga hayga jar po wo äog a wo we diñ de sedewa sen boñ no, ni se diñ cwaçy.

¹⁸Ndi de ma joñsedewa go ti see äi de see äi, day Paçaçbe maga äo' me le de ma joñsedewa go ti äi lay.

¹⁹AÀ raw wo wiigi äe ga: Day Pan äon le la gen so ne? Yeso raw riñ rage ga: Nday bay de ko Pan äi wa lay, bay de ko mege wa lay. Hayga nday mo ko me we no, ni nday de hay de ko Pan äi lay.

²⁰Yeso waçaç waçaçre sen mo ye' de maga ni se de had jar äi tiñ Baa, de hayge äiñ ngeel maga fen lag solay äi tiñ Baan de kañge ni mono. Jobo laa du' do ne hen se gaa has, wer maga wur äe hay bay de age wa ëa kway mono.

Yeso ga aè kaçaç ma woge go ti ngeel maga se wo ni mo gaa

²¹Yeso raw riñ rage pa ga: Ndi raw ge, day nday kië me ge yañ, ama nday huë gi nen älagge äayn wo so. Nday kaçaç ma woge go ti ngeel maga ndi de woge ni mo gaè.

²²Jar Jwif raw wo riñ kaçaçra ga: AÀ wo ge go iñi see äe, werga aà raw waçaçge ga: Nday kaçaç ma woge go ti ngeel maga ndi de woge ni gaa mono.

²³Yeso raw riñ rage ga: Nday ma äayn gesiñ la, ama ma äin, ndi a le ciñ, nday diñ jar ma ti tamsir la, ama ma äin, ndi bay ma tamsirn la wa.

²⁴Diñ wersen ndi hay riñ wee we go ga nday huë gi nen älagge äayn wo. Werga nday huë gi nen älagge äayn wo no, hayga nday yaçaç waçaçre äi ga ndi diñ je maga diñ NDI we gaa no.

²⁵AA raw wo wiigi äe ga: Day ndo diñ wose so la? Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Ndi diñ je maga ndi hay waçaç le ne nday ti tijiigi wern le mo äaa no.

²⁶Ndi yañ ma waçaçge äe debañ äa pa, ma cag ree äay lay, je maga äo' me le waçë ree ti cwaçy äe, day ndi waçë ne jar ma ti tamsirn wo la diñ waçaçre maga ndi laan le jag äe.

²⁷AA laa wo laage äe ga aà waçaç ne saara mokay diñ ti Baa Paçaçben gaè.

²⁸Yeso raw riñ rage ga: Nday wo ge we go mañ Weel je tabayn ciñ no, wur sen nday ko ge yañ ga: Ndi diñ je maga diñ ndi, nday ko yañ ga ndi bay joñ mopo de ti ngeel see äi tawa wa, ndi waçaç go boñ diñ waçaçre maga Pan äi had me le de äe.

²⁹Je maga äo' me le, de äaw mege do äe, aà bay go de men mege go boñ wa, wer maga ndi joñ tum diñ joñre maga nen äe de ele.

³⁰Yeso waçaç dosen no kay, jar debañ raw wo yaçaç waçaçre äe.

Jar maga go ti see äaara wo de gebere wo

³¹Blam sen Yeso raw riñ jar maga yaçaç wo waçaçre äen ga: Hayga nday yañ de yaçaç jag äi ti ngeel äe no, ni nday kol ge diñ jar äi ma wer äi cwaçy cwaçy.

³²Nday laa ge waçaçre ma cwaçy lay, waçaçre ma cwaçy raw kol wee ge go ti see äay lay.

³³AA raw wo riñgi äe ga: Wuur diñ äiñi mani Abraham, wuur bay de ma joñgebere ne jobo ti boñ wa hase, day ndo raw waçaç ge ga ni wuur kol ge yañ go ti se wuur mokay waçaçge ne?

³⁴Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, wosela maga yañ joñ älagge mo äuy, diñ gebe älagge.

³⁵Ama gebe mbe tum gebe, aè bay de keege äe yoo weere blon wo wa, ama weel blo diñ weel äe mbe tum ane.

³⁶Hayga Weeln kol wee we go ti see äay no, nday raw kol ge go ti see äay cwaçy.

³⁷Ndi ko mbi we ga nday diñ moore Abraham, day nday kië ga nday 'war me go, wer maga nday bay yaçaç waçaçre äin wa.

³⁸Ndi waçaç go diñ ree maga Pan äi kañ nen äi le ni, ama ma äay nday joñ diñ ree maga pan äay waçaç mo lay.

³⁹AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Pan wuur diñ Abraham. Yeso raw riñ rage ga: Hayga nday yañ diñ moore Abraham cwaçy no, ni nday de hay yañ joñge diñ joñre maga aà hay joñ rage mono.

⁴⁰Ama ma äi, ndi de sii gi ne nday tum diñ cwaçy waçaçre maga ndi laa le jag Baa, mbe de sen äuy nday de kië mege ma 'war ge go. AÀ braham bay de ma joñree de mañ maga nday de ma joñge äe mokay wa hase.

⁴¹Nday joñ diñ joñre mani pan äay no. AÀ raw wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur bay diñ weere ma de nday ga pan wuur bay go tinoo wa wa, Pan wuur boñ diñ Baa.

⁴²Yeso raw riñ rage ga: Hayga Baa mo hay we diñ Pan äay cwaçy no, nday de hay daa me yañ, werga ndi a le go se Baa, day ndi de hayle gesiñ mo ye' la nen do äe. Ndi a bay de ti ngeel see äi wa, ama äo' me le diñ se.

⁴³Wer may ga nday bay laa waçaçre maga ndi waçaç ne nday wa mo la, werga nday bay de kaçaçge ma co' sug waçaçre äin wa.

⁴⁴Pan äay yañ diñ Manhuli, nday da joñ ge diñ feçeçre maga pan äay da ne. AÀ diñ je ijd jare, le ti tiñ gi wer ma tañgun haçaç, aà bay de oo ge ti kidolgi ti boñ wa hase, werga kidolgi bay äil äe wa has lay. AÀ le' we caa gete' no, aà kal waçaç ge go diñ ti de el see äe, werga aà diñ je gete'e, pan gete'n lay.

⁴⁵Ama ma äi, ndi waçaç go diñ cwaçy, diñ wersen nday bay yaçaç waçaçre äin wa mono.

⁴⁶Wose yañ yoo äay maga kañ nen äi yañ ti älagge maga ndi joñ ne ne? Hayga ndi yañ waçaç ge diñ waçaçre ma kidolgi no, nday bay day ge yaçaç waçaçre äin wa gaa le la?

⁴⁷Je maga yañ diñ ma Baa, laa waçaçre Baa, ama nday bay diñ ma Baa wa, nday laan ne gaa diñ wer se no.

Yeso wo de Abraham

⁴⁸Jar Jwif raw wo fer waçaçre ne hen ga: Kidolgi waçaçre maga wuur waçaç ga ndo diñ je Samari, ndo de soçoç ti mokay, wuur waçaç naa ni.

⁴⁹Yeso raw riñ rage ga: Ndi bay de soçoç ti wa. AÀma ndi hoo sug diñ ti Pan äi, ma äay nday aà mbuëgi diñ fo äi.

⁵⁰Ma äi, ndi bay kië gi diñ kee ge see äi wa, ama jobo yañ boñ, diñ je keeë mege no, je sen diñ je cag ren lay.

⁵¹Kidolgi ndi riñ nday, je maga yañ hoo sug ti waçaçre äi no, hu gi gaa so hase.

⁵²Jar Jwif raw wo riñ gi äe ga: Patala wuur ko we cwaçy ga ndo de soçoç ti so. AÀ braham hu go äaa yaw, jar ndar nen waçaçre Baa go huë wo go pa, day ndo äon ga je maga hoo sug we ti waçaçre äon hu gaa hase.

⁵³Pan wuur Abraham hu go äaa yaw, day ndo eig ga ndo dañ Abraham kluu yaw? Ga jar ndar nen waçaçre Baa go huë wo äaa yaw mo äa, ndo mañ na diñ wose mo deñ so ne?

⁵⁴Yeso raw riñ rage ga: Hayga ndi yañ togoë see äi diñ ndi de see äi no, ni ndi gay see äi togoë see äi de koë koëe. AÀma je maga togoë me, diñ Pan äi, àa diñ je maga nday waçë ga àa diñ Baa äay mono,

⁵⁵day nday bay de ko ge äe wa pa, ma äi, ndi de ko ge äe, hayga ndi waçaç we ga ndi bay de ko ge äe wa lay no, ni ndi kol diñ je gete' do nday no lay no. AÀma ndi de ko ge äe, day ndi hoo sug ti waçaçre äen wo lay.

⁵⁶Pan äay Abraham hay eig gi ga se mo ko wur a ge äi no, àa raw ko wur a ge äi, äil äe raw fug gi go feh debañ lay.

⁵⁷Jar Jwif raw wo riñ gi äe ga: Ndo bay ba go de ma joñkiñ gi do dwee wa ëa kway, ndo ko Abraham naa hun ne?

⁵⁸Yeso raw riñ rage ga: Kidolgi ndi riñ nday, tañgu maga a biñ Abraham, ni ndi diñ ndi mbi.

⁵⁹AÀ raw wo hoo huuli ga saara äoë ne. Yeso raw yoñ see äe go, raw men tiñ Baan go.

JAÑ 9

Jobo biñ le go reçw, Yeso raw caa nen äe go ko ge

¹Yeso wo ti ngeel po, raw ko jobo maga biñ le go reçw äil man äe äaa de hayle ye'e.

²Jar ma wer äen raw wo ëege äe ga: Wañ, blo se ye' biñ le go reçw do may äa? Wer älagge ma äe de see äe yaw, noga wer älagge ma paçaçre äen wo?

³Yeso raw riñ rage ga: Bay wer älagge äe wa lay, bay wer ma paçaçre äen wo wa lay. AÀ biñ go reçw ma naa nen joñre Baa go ga jar mo ko ga Baa de kaçaçge.

⁴Ngeel yañ de ceege ëa, naa mo joñ joñre mani je maga äo' me len go, suñgu le de yaëge, maga jobo joñ joñre ge gaa so.

⁵Ndi ti tamsir lam caw ëa, ndi diñ je ler ngeel go ne jar ma ti tamsir la wo ti.

⁶Blam maga Yeso waçaç dosen no waçaç mo, àa raw tuf saçaçre gesiñ, raw caçaç sir de saçaçre äe me'eç, raw kad nen je reçw de paçaçge no,

⁷raw riñgi äe ga: See wo yog nen äo go nen tu bii Silowe. (Wer Silowe ga Äo' ge wo.) Je reçwn kal rawge, yog nen äe go, àa wo le ferge mokay, nen äe raw go caage koge.

⁸Jar leege äe wo de jar maga hay wo koge äe seäaa wië feçeçre mokay, raw wo waçaçge ga: Äa mo deñ bay diñ blo maga seäaa de hayle wië feçeçre lam wa ge?

⁹Jar la waçaç wo ga: AÀ diñ se mbe, jar ma la wo ga: AÀ bay se wa, ama aà mañ ne mañ ge. Blon raw riñ rage ga: AÀ diñ ndi mbi cwaçy.

¹⁰AÀ raw wo wiigi äe ga: Day nen äo caa go mo haç' caa ge ne?

¹¹AÀ raw waçaçge ga: Blo maga aè èen ga Yeso caçaç siri, raw kad nen äi de äe, kal riñ mege ga: See wo yog nen äo go nen tu Silowe. Ndi kal rawge. Blam maga ndi wo le go yog nen äi yog mono, nen äi raw koge.

¹²AÀ raw wo wiigi äe ga: Blo sen gen ne? Blon raw ga: Ndi ko gaè.

Farisiyeçeç wië jag je reçw maga nen äe caa go ko ge mono

¹³AÈ raw woge de blo maga hay go reçw ne Farisiyeçeç wo.

¹⁴Paga Yeso caçaç paçaçge kad nen äe, caa nen äe go, diñ wur Saba.

¹⁵Farisiyeçeç wo ti see äaara raw wo wië jag blon ga nen äe le' koge le' koge mo haç' diñ de faage mayla. Blon raw riñ rage ga: A joñ paçaçge me nen me'eç, ndi kal rawge yog nen äi go, day patala nen äi le' ko ge.

¹⁶Jar po wo yoo Farisiyeçeç raw wo waçaç ge ga: Blo maga joñ fen sen mokay bay le de age se Baa wa, werga aà hoo sug ti waçaçre Baa maga waçaç ti wur Saban mo gaè. AÀma jar mapo raw wo waçaçge ga: Day je ma de älagge kaçaç ma joñ fen mbuëgi do kay nono joñ ge la? AÀ raw wo caa äil ti yoo äaara äog de faare.

¹⁷Farisiyeçeç raw wo wii je maga nen äe caa go tigrin pa ga: Day ndo de see äo ndo waçaç ti je maga caa nen äo go gahaçy lay? AÀ raw fer waçaçre ga: AÀ diñ je ndar nen waçaçre ma jag Baa go.

¹⁸De sen ni jar Jwif laa wo yaçaçge ga aà hay go reçw, day nen äe le' koge patala gaa, kal wo ga say saara èe paçaçre äe wo le wii jag äa.

¹⁹AÀ raw wo wii jag äaara ga: Mo deñ diñ weel äayn mbe? Nday ga aà hay biñ le go reçw mbe? Day may joñ maga nen äe le' koge patalam ne?

²⁰Paçaçre äen raw wo waçaç ge ga: Wuur de koge ga aà diñ weel wuur mbe, day aà biñ mbe we le go reçw.

²¹Ama wuur bay de ko ree maga joñ ne ga nen äe mo le' koge patalam wa, wuur ko je ma caa nen äen go gaa lay. Wiin wee mbay. AÀ go kluu ma fer waçaçre de see äe lay so mo pa.

²²Paçaçre äen waçaç wo dosen diñ do heçeçne jar Jwif wo, werga jar Jwif wo go de äo' faare ti yoo äaara ga nii je maga waçaç we ga Yeso diñ Mesi mo äuy, nii wo go aà mo kal äi tiñ tosgen wa.

²³Diñ wersen ga paçaçre äe kal wo waçaçge ga: AÀ go kluu ma fer waçaçre de see äe laym pa la, aà mo wiin wo mbaara jag äe mono diñ ti ngeel se no.

²⁴Farisiyeçeç raw wo ëe blo maga hay go rečw le tigrĩn pa, kal wo riñ gi ãe ga: Waçaç kidolgi go pel Baa. Ma wuur, wuur de koge ga blo sen diñ je ãlagge.

²⁵Blon raw ga: Ma ãin, aà diñ je ãlagge, noga bay wa, ndi ko gaa, ane mopo boñ maga ndi ko se no, diñ ga ndi hay go rečw, day patala nen ãi le' koge.

²⁶AÀ raw wo wii gi ãe ga: AÀ joñ mo joñ ge ne? AÀ caa nen ão go caa ge ne?

²⁷Blon raw ga: Ndi riñ wee we go la, day nday laa yaçaç waçaçre ãi gaa, day wer may ga nday da ga ndi mo fer dogge ãe ne nday pala? Noga nday daga nday kol go jar ma wer ãe lay?

²⁸AÀ raw wo ëarge ãe, raw wo riñ gi ãe ga: Ma ão ndo diñ je ma wer blo se no, ama ma wuur, wuur diñ jar ma wer Moyisi.

²⁹Wuur de koge ga Baa waçaç waçaçre ne Moyis. AÀma ma ãe wuur bay de ko ngeel maga aà ale ni mo dra' wa.

³⁰Blon raw riñ rage so ga: Mokay diñ ree maga ngel wosela go mo so no. Nday bay de ko ngeel maga aà a le ni mo dra' wa, de sen ãuy aà bul nen ãi mbe go an so lay.

³¹Naa de koge ga Baa yaçaç jag jar ma de ãlagge wo gaa, ama co' sug waçaçre je maga hoo sug ti ãe, yaçaç ree maga aà da ne lay mono.

³²Nday bay de laage ti boñ ga jobo caa nen je maga biñ le rečw go wa has ãuy pa.

³³Hayga blo sen mo hay we le de age se Baa gaa no, aà de hay kaçaç ma joñ mopo gaa hase.

³⁴AÀ raw wo riñgi ãe ga: Ndo go de see ão ãuy diñ je ãlagge le ti klee ão ãaa yaw, ndo da ba ga ndo had wuur yaw? AÀ raw wo niigi ãe go ãi tiñ tosge no.

Rečw ma ti nenterse

³⁵Yeso raw laage ga aè nii blon we go ãi tiñ tosge. Blam sen aà raw yiñgi de ãe, kal riñ gi ãe ga: Ndo yañ mbo de yaçaç waçaçre Weel je tabay yawla?

³⁶Blon raw fer waçaçre ne hen ga: Sii ne ndi ëa, aà diñ wose maga ndi mo yaçaç waçaçre ãen la Wañkluu.

³⁷Yeso raw riñgi ãe ga: Ndi je maga ndo de ko mege mo deñ no, ndi je maga ndi ti waçaçre de ão mo deñ no.

³⁸Blon raw ga: Wañkluu, ndi yaçaç we. AÀ raw laa koyoçgre gesiñ pel Yeso.

³⁹Blam sen Yeso raw waçaç ge ga: Ndi nduu ti tamsir sen la ma cag ree jare, maga nen jar rečwre mo car wo go koge, jar maga nen ãaara de koge mo raçë wo go.

⁴⁰Farisiyeçeç po hay wo ãiñ ãe ni, raw wo laa waçaçre se no, kal wo wiigi ãe ga: Day wuur lay, wuur go rečwre lay so yaw?

⁴¹Yeso raw riñ rage ga: Nday mo hay we go reɕwre no, nday de hay de älagge gaa so, day nday raw waɕeɕe ga nen äay yañ koge mono, nday tum diñ jar älagge so.

JAÑ 10

Yeso ngaä waɕaɕre jagjoɕoɕ de saɕaɕre wo de je wer äaara no

¹Kidolgi ndi riñ nday, wosela maga day we kalge jag glañ saɕaɕren wo gaa, ama raw kalge we le go ti ywaale ti ngeel tigrin no, je sen mo caw, diñ je freñ, diñ je leë faage lay.

²Ama je maga kal äen diñ jag glañ, diñ je koë saɕaɕren wo.

³Je gor jag glañ raw bul jag glañ go ne hene, saɕaɕren laa wo geɕeɕge äe lay. Saɕaɕre äen wo äuy se ëe ra go de ëu de ëu, day aà raw laa rage le go siigi.

⁴Aà laa ra we le go äuy so no, aà raw kalge pel äaara, saɕaɕren raw wo mañ blam äe lay, werga saɕaɕren wo de ko geɕeɕge äe.

⁵Ama aà day wo mañ blam je waare gaa, ëee wo go do äe haɕaɕ, wer maga aà bay wo de laa geɕeɕge äe wa mono.

⁶Yeso waɕaɕ jagjoɕoɕ sen ne hara dosen no, ama aà laa wo laa wer waɕaɕre sen gaë.

Yeso diñ je koë saɕaɕre de ele

⁷Yeso raw waɕaɕge tigrin pa ga: Kidolgi ndi riñ nday, ndi diñ jag glañ saɕaɕren wo.

⁸Jar maga a wo go tañgu äi mo äuy, wo diñ jar freñ, jar leë faage wo, ama saɕaɕren laa wo laa geɕeɕge äaara gaë.

⁹Ndi diñ jag glañ. Wosela maga kal we ti äi no, da' ge peɕeɕge, aà kaɕaɕ ma kalge tiñma, fer kalge le go pa, day wo ge da' reege äe no.

¹⁰Je freñ a äen sagsag ma bagge freñ, ma 'war ge, ma älagge go. Ma äi, ndi a äin ga jar tebere mo hay wo sug sugi, mo da' wo see äaara debaň debaň.

¹¹Ndi diñ je koë saɕaɕre ma de ele, je koë saɕaɕre ma de el haɕ äil äe go wer saɕaɕre äen wo no.

¹²Je maga joñ joñre ma äen diñ ti solay, ga bay diñ je saɕaɕren wo wa, saɕaɕren bay wo diñ äe wa lay mokay, aà ko waybaa we le age mokay, aà raw men rage go, raw dañ ge de ëee, haɕaɕ waybaa bag saɕaɕren wo, dus ra äil go lay.

¹³Aà dañ de ëee wer maga aà diñ je joñ joñre ti solay koëe, day eig ti ti saɕaɕren wo gaë.

¹⁴⁻¹⁵Ndi diñ je koë saɕaɕren wo de ele. Do ga Pan äi de ko ndin no, day ndi de ko Pan äi lay, ndi de ko saɕaɕre äin dosen no dega' lay, saɕaɕre äin wo de ko mege lay, ndi haɕ äil äi go wer saɕaɕre äin wo.

¹⁶Saçaçre äi ma tigrĩn yañ wo go, sen bay wo le de laage äi glañ sen la wa ëa, sen wo mokay, say ndi a de äaara se keçeç, mo a wo laa geçeçege äi, mo tayge wo go diñ horog po boñ ti'i, je koë rage joñ boñ lay.

¹⁷Pan äi da me wer maga ndi haç äil äi go, day ndi ferge yaçaç see äi tigrĩn pa mono.

¹⁸Jobo yaçaç ne go do äi gaa, ama ndi haçn go diñ de äil äi. Ndi de kaçaçege ma haçege äe go, ndi de kaçaçege ma fer ge yaçaçege äe pa. Mokay diñ fen maga Pan äi riñ me ga ndi mo joñ ne mono.

¹⁹Jar Jwif raw wo caa äil äog tigrĩn pa, wer waçaçre se no.

²⁰Jar po wo yoo äaara debañ raw wo waçaçege ga: AÀ de soçoç ti. AÀ de loëge. Nday co' sug waçaçre äen le la.

²¹Jar ma la raw wo waçaçege ga: Je ma de soçoç ti waçaç waçaçre dosen no kay gaa, wosela ma de soçoç ti kaçaç ma bul nen jar reçwre wo go gaè.

Jar Jwif tob wo Yeso go

²²De ancoo mono aè hay joñ few Tiñ Baan Jerusalem.

²³Yeso raw woge, kal age wer taale mani Salomoñ äi Tiñ Baa no.

²⁴Jar Jwif raw wo tay ti le see äe, aà raw wo riñgi äe ga: Äa ndo äo' wer see äo go ne wuur hun ga wuur mbe ti faare ti äo tum mo äa? Hayga ndo yañ diñ Mesi, ni ndo sii ne go ne wuur poëage.

²⁵Yeso raw riñ rage ga: Ndi go de siigi äe ne nday, nday laa yaçaç waçaçre äin gaè. Joñre äi maga ndi joñ ra ti ëu Pan äi mo deñ, wo go de ma joñsedewa ti äi.

²⁶Ama nday bay yaçaç waçaçre äi wa, werga nday bay diñ te saçaçre äin wo wa mono.

²⁷Saçaçre äin laa wo geçeçege äi, ndi de ko rage, saçaçren see wo wer äi lay.

²⁸Ndi kol ra go tenen tum ti'i, aà huë wo go gaa so hase, jobo yaçaç ra go do äi de wañ gaa lay.

²⁹Pan äi diñ je maga haç saçaçren wo le me, aà de eegre dañ jar äuy. Jobo kaçaç ma yaçaç mopo go do Pan äi de wañ gaa lay.

³⁰Paçaçben lay, ndi lay, wuur diñ sen boñ.

³¹Jar Jwif raw wo hoo weere huuli ma äoëge äe tigrĩn pa.

³²Blam sen Yeso raw riñ rage ga: Ndi joñ joñre ma de el de eegre Pan äi we nen äay debañ, day diñ wer joñre ma hon ga nday da ga nday 'war me go de äoë ge de huuli pa la?

³³Jar Jwif raw wo riñgi äe ga: joñre ma de el maga ndo joñ ra, wuur da iji mo ge go diñ wersen gaa, ama diñ werga ndo de mbuë fo Baa. Ndo diñ je tabay, day ndo raw joñ see äo do Baa no ma' lay mono.

³⁴Yeso raw riñ rage ga: AÀ go de yerge äil jag liñgi ga: Nday diñ Baa wo.

³⁵Naa de koge ga aà kaçaç ma naa waçaçre maga Baa waçaç ne go gaè. Baa èe jar maga se de waçaç ree ne hara ga Baa wo.

³⁶Ama ma äi, Baa mañ me go, raw äo' me le ti tamsir la so lay, day nday fer waçaç ge ga ndi de mbuë fo Baa wer maga ndi waçaç ga ndi diñ Weel Baa mokay waçaç ge pa la?

³⁷Hayga ndi joñ we diñ joñre Pan äi gaa no, ni nday yaçaç wee ree äin wa.

³⁸Ama hayga ndi joñ we diñ joñre sen wo, ko nday yaçaç mbay waçaçre äin we gaa de sen äuy laybla', yaçaç mbay waçaçre joñre äin wo toç' oç, nen maga nday mo ko ge wo wurpo äaale boñ wo go de ma pel tum ga Paçaçben diñ ndi tu, ndi diñ Paçaçben tu lay.

³⁹AÀ raw wo kiëgi äe ga saara ban tigriñ pa, aà raw dañ rage go.

⁴⁰Yeso raw wo go faale pyew Jurdeñ äañla tigriñ pa, ti ngeel maga Jañ hay tiji wer joñ batem jar ni mono, aà raw hayge wo go ni.

⁴¹Jar raw wo age see äe ngaäa debañ, raw wo riñ gi ga: Jañ bay de ma joñfeçeçe mbuëgi po wa hase, ama waçaçre maga aà waçaçn ti blo sen mokay äuy diñ cwaçy.

⁴²De sen ni, jar debañ raw wo yaçaç waçaçre Yeso.

JAN 11

Waçaçre huli Lasar

¹Jobo aè èen ga Lasar, raw le' ceege, tiñ äe Betani, diñ äi leege maga mayregeman äe Mari wo de Marta wo ni mo lay.

²(Mari diñ waçy maga hay kaa trusa ne Yeso äaale, saèn go de riñ ti äe mono, Lasar je ceegen diñ weegeman äe.)

³Mayregeman äe se äogn raw wo äo' jobo wo riñ Yeso ga: Wañkluu, bar äon le' ceege we.

⁴Yeso wo laa waçaçre sen mokay, aà raw waçaçge ga: Ceege Lasarn 'war ne gaa, ceege sen joñ ne ma kañ nen jar go ti eegre Baa, ma kañ wer jar togoë Weel Baa lay.

⁵Yeso da Marta wo de maygeman äe no, da Lasare.

⁶De maga aà wo laage ga Lasar de ceege mokay, aà raw nage ti ngeel maga se hay ni naw äog pa.

⁷Blam sen aà raw riñ jar ma wer äen wo ga: Naa fer wee Jude.

⁸Jar ma wer äen raw wo ëege äe ga: Wañ, jar Jwif hay wo kië mo ge ma 'warge go de huuli weese la mbañ, day ndo fer ga ndo fer wo ni pa?

⁹Yeso raw riñ rage ga: Wur kal le go de jag toñ mbuh, haçaç wo go le' ge gesiñ de law law, hayga jobo yañ seege de ceeg no, äaale äe ma' gaa, werga ngeel go de teege.

¹⁰Ama je maga yañ seege de suñ, äaale äe ma'a, werga ngeel bay go de teege ne hen ti wa.

¹¹Yeso fer waçaçre sen go ne hara fere, blam sen aà raw riñ rage ga: Bar naa Lasar le' naa we, ama ndi wo go puçygi äe.

¹²Jar ma wer äen raw wo ga: Wañkluu, hayga aà le' we diñ naa, ni aà puçy yañ mbe go.

¹³Paga Yeso riñ ra na ga Lasar hu we go, ama jar ma wer äen raw wo eig äaaran ga aà waçaç diñ ti naa ma kidolgi no.

¹⁴Yeso raw riñ rage go poëag ga: Lasar hu we go.

¹⁵Ama ail äi go feh wer äay, ti maga ndi hay bay le go ni wa mono, wersen, nday yaçaç ge waçaçre äi yañ so. Patala naa see wee äiñ äe.

¹⁶Blam sen Toma (maga aè een ga Weel gere) raw riñ jar ma wer Yeso ma lan wo ga: Naa see wee huëgi wo go wer Wañ naa ni lay.

Yeso ga se diñ je ferge lag jar go ciñ tenen

¹⁷Yeso wo a ge mokay, aà raw da' ge ga naw Lasar go de äo' ge äi tu naa yaw.

¹⁸Betani see Jerusalem nen klewmeder swa'a,

¹⁹jar Jwif wo debañ de age see Marta wo de Mari coä nen äaara ti huli hen äaaran ni.

²⁰Marta wo laage ga Yeso a we mokay, aà raw ur ëee caa pel äe, Mari raw gwa' ge de hayle liñ.

²¹Marta raw ëe Yeso ga: Wañkluu, ndo de hay we la no, hen äin de hay hu go gaè.

²²Ama ndi mbi de koge ga hay bo patala Baa haç fen maga ndo wii ne ge do äe ne ndo äuy.

²³Yeso raw riñgi äe ga: Weelgeman äon fer yañ go tenene.

²⁴Marta raw riñgi äe ga: Ndi ko mbi we ga aà fer yañ go kalge ciñ tenen wur naw ma blam taw, maga jar ma de huli wo wo go laage ge ciñ tenen mono.

²⁵Yeso raw riñgi äe ga: Ndi diñ je ferge lag jar go ciñ tenene. Wosela maga yaçaç waçaçre äi we joñ yañ tenen, koh aà mo hu bo go yaw.

²⁶Day wosela maga yañ tenen, yaçaç waçaçre äi we no, hu go gaa so hase. Ndo yaçaç waçaçre äi we ti seno?

²⁷Marta raw ga: Wañkluu, ndi yaçaç mbi we ga ndo diñ Mesi, diñ Weel ma Baa, je maga a ge yañ ti tamsir la mono.

Yeso ra

²⁸Blam maga aà waçaç go dosen no kay, Marta kal rawge ëe maygeman äe Mari, raw riñgi äe jag freñ ga: Wañ yañ le mono, aà de wii mo ge ga ndo mo wo wo.

²⁹Mari wo laa waçaçre sen mokay tu, raw urgi go ciñ deparday, kal rawge see Yeso.

³⁰(Yeso hay bay le de kalge äi leegen wa ëa, aà hay le ti ngeel maga Marta yiñ le de äe ni mo ëa no.)

³¹Jar Jwif maga hay wo liñ äiñ Mari coä nen äe, wo wo koge ga aà ur ciñ deparday kal go mokay, raw wo mañ blam äe. AÀ hay eig wo äaaran ga aà raw ti tipaalen rage.

³²Mari wo dayge ti ngeel maga Yeso ni mokay, nen äe raw le' ge ne Yeso ti, se raw le' mondra pel äe, raw ga: Wañkluu, ndo de hay we la no, hen äin de hay hu gaè.

³³Yeso raw koge äe rage, jar Jwif maga wo wo wer äe de rage lay mono, raw hrag see go debañ, raw dawge go lay.

³⁴AÀ raw wii rage ga: Nday teen la gen la? AÀ raw wo ga: Wañkluu, see le koge äe lam no.

³⁵Yeso ra.

³⁶Jar Jwif raw wo riñ kaçaçra so ga: Naa kon wee ëa, aà hay dage äe ëa la!

³⁷Jar po raw wo waçaç ge yoo äaara ga: AÀ diñ je maga caa nen je reçw go mono, aà hay bay de kaçaçge ma joñge ga Lasar mo hu go señ wa an ge?

Yeso bir Lasar go

³⁸Yeso fer hrag see go tigriñ pa, kal rawge äiñ tipaale no, tipaalen diñ rum huuli, day go de lagad huuli jage.

³⁹Yeso raw ga: Mañ wee huulin go. Marta maygeman je hulin raw ga: Wañkluu, aà joñ go foçoçge de älagge patala yaw, werga naw äe go wara äi tu naa.

⁴⁰Yeso raw riñgi äe ga: Ndi hay bay de riñ mo ge ga hayga ndo yaçaç waçaçre äi we, ndo ko eegre Baa yañ wa yawla?

⁴¹AÀ raw mañ huulin go. Yeso raw mañ nen äe ciñ, raw ëe Pan äe ga: Baba, ndi joñ suse' mo ti maga ndo yañ laa waçaçre maga ndi de wii mo ge ti äe mono.

⁴²Ndi ko we ga ndo yañ laë ree maga ndi wië mo ti äaara tum, ama ndi de riñ mo ge wer jar maga wo de yiñ ti äi go mo cweçeç lag no, maga aà mo yaçaç wo ree äi ga ndo äo' me le.

⁴³Blam maga aà waçaç go dosen no waçaç, aà raw ëe ëu kloñ ga: Lasar, kal le go.

⁴⁴Je hulin raw kalge le go, äaale äe wo de do äe hay de saëge de mblaaga. Yeso raw riñ rage ga: Bud wee nen äe go, men wee aà mo see.

AÈ de kië faage ma ba Yeso

(Ko äil Mat. 26.1-5; Mark 14.1-2; Lug 22.1-2)

⁴⁵Jar Jwif maga hay nduu wo see Mari ni, ko wo fen maga Yeso joñ ne mono, jar po wo yoo äaara debañ raw wo yaçaç ree äe no.

⁴⁶Ama jar po wo yoo äaara raw wo rawge see Farisiyeçeç wo, raw wo riñ rage ti fen maga Yeso hay joñ ne mono.

⁴⁷Farisiyeçeç wo de wañre jar ma sië jagn raw wo tay ti jar ma äoë ti waçaçren wo, kal wo riñgi ga: Naa joñ joñ ge äa? Werga blo sen de ma joñfeçeçre mbuëgi debañ.

⁴⁸Hayga naa men we joñge do sen nono, jar yaçaç ge go diñ ree äe äuy, jar kluuri jar Rom a ge wo älag tiñ Baa naan go, caa wo wer naa ge go lay.

⁴⁹Jobo yañ yoo äaara ni, aè ëen ga Kayfe, se hay diñ je kluu ma sië jagn ti kal sen lay, raw riñ rage ga: Ama nday bay de ko mopo wa hase.

⁵⁰Nday bay de koge ga de el äen diñ maga jobo boñ mo huu go ti ngaään äuy, dedañ maga sirn äuy mo bas go wa mo yawla?

⁵¹(AÀ waçaç waçaçre sen mokay bay de ti ngeel see äe wa, aà hay diñ je kluu ma sië jagn ti kal se no, aà raw waçaçge go diñ waçaçre ma jag Baa ga Yeso mo hu go ma coo ti wer jar Jwif wo,

⁵²bay ga aà mo hu go ma coo rage tawa wa lay, ama maga aà mo tay weere Baa maga wo go de dusgi mo deñ go boñ.)

⁵³De wur sen ni, jar kluuri jar Jwif raw wo waçaçge ga saara mo 'war Yeso go.

⁵⁴Diñ wersen Yeso laa rañge go tinoon nen jar Jwif wo gaa so, aà kal rawge wo go äi leege maga wo go ti puuli, diñ äi leege maga aè ëen ga Efrayim, aà raw hayge wo go de jar ma wer äen wo ni.

⁵⁵Few Pag jar Jwif hay go de kosge mbañ, jar ma äi leege sen ni debañ raw wo rawge Jerusalem tañgu few Pagn ma woge façaç see äaara go.

⁵⁶Aà raw wo kië Yeso, aà wo wo laage äi tiñ Baa mokay, aà raw wo wii kaçaçra ga: Nday eig gahaçy äa? Aà nduu mbe yañ ti fewn yaw, noga aà nduu ga?

⁵⁷Wañre jar sië jag wo de Farisiyeçeç raw wo waçaçge ga hayga jobo yañ de ko ngeel maga aà ni no, aà mo kañ nen jar wo ni, maga aà mo wo bagge äe.

JAN 12

Mari kag trusa ne Yeso äaale

(Ko äil Mat. 26.6-13; Mark 14.3-9)

¹Naw hiira' tañgu Pag, Yeso kal rawge Betani äi leege maga Lasar de hayle ni mono, blo maga aà hay birn go mono.

²Aà raw joñ reege ne hen ni, Marta de ma joñpee ne hara lay, Lasar de hayle yoo jar maga wo de reege äiñ Yeso ni mo lay.

³Mari raw mañ nus lidir trusa maga yee solay pur debañ, de ma joñge de nar sagsage, aà raw kaa ge äe go ne Yeso äaale, raw saë ge äe go de riñ ti äe. Äil tiñ kol foçoç ge go diñ foçoçre no trusan sagsage.

⁴Jobo yoo jar ma wer äen wo, diñ Judas Iskariyod, je maga wo ge go kañ taw äe mono, kal waçaç ge ga:

⁵yee trusa ma kay go solay boo kis kis swa' ma haçge go ne jar coo wo gaa na gahaçyla?

⁶Aë waçaç sen mokay bay ga aà de eig ti ti jar coo wo wa, werga aà diñ je freñ, aà diñ je äaw ndar solay no, aà hoor go see solay maga aà laagn ni mo lay.

⁷Yeso raw ga: Men wee waçyn go eñ. Men ne äaw trusan kay ma woge äo' mege äi tu de äe.

⁸Nday joñ ge mbay yañ de jar coo wo see äay la tum tum, ama ma äi nday da' ge ndi see äay la tum tum gaè.

Jar Jwif wo ga saara mo 'war Lasar go

⁹Jar Jwif wo ngaäa debañ raw wo laage ga Yeso yañ Betani, aà kal wo rawge wo ni, bay wer Yeso tawa wa, ama maga saara mo wo ko Lasar je maga Yeso fer birgi äe go mono.

¹⁰Wañre jar sië jag raw wo waçaçge ga saara mo 'war Lasar go lay,

¹¹werga jar Jwif wo debañ raw wo men waçaçre wañren wo go, raw wo yaçaçge diñ waçaçre Yeso wer maga aà bir Lasar go mono.

Yeso kal äi leege Jerusalem

(Ko äil Mat. 21.1-11; Mark 11.1-11; Lug 19.28-40)

¹²Toñ äe ngaäa jar Jwif maga hay nduu wo ti few Pag mono, raw wo laage ga Yeso a we Jerusalem,

¹³Aà raw wo car jag do palme, laa wo go caa pel äe, raw wo togoë Baa ga: Daga Baa mo woo je maga day le age ti jag Wañkluu mo caw no. Daga Baa mo woo Wañ jar Israyeln wo.

¹⁴Yeso raw da' gerheçeç, raw hayge ne hen ti dog aè de yerge äe go ga:

¹⁵Joñ heçeçne wa so may ma Siyoñ no, Koëa wañ äon yañ le age De hayle ti weel mangerheçeç

¹⁶Jar ma wer äen hay bay wo de laa wer waçaçre sen mokay wa, ama Baa wo grag Yeso go de wore so mokay, aà raw wo eig ti ga waçaçre sen hay wo go de yerge mono diñ ti äe, day aè raw äod jag waçaçre sen go do maga se hay go de waçaçge äe nono.

¹⁷Jar maga hay wo äiñ Yeso ti wur maga aà ee Lasar le go äi tu hulin, kaln le go ciñ tenen mo äuy, raw wo sii waçaçre maga saara kon le wur sen go.

¹⁸Diñ wersen aà raw wo age caa pel äe mono, werga aà hay laa wo ga Yeso joñ fen mbuëgi se no.

¹⁹Farisiyeçeç raw wo waçaçge ti yoo äaara ga: Nday ko we ga nday kaçaç ma joñ mopo gaa so hase. Jar go de mañ blam äe äuy.

Jar Greg po kië wo Yeso

²⁰Jar Greg po wo yoo jar maga hay a wo Jerusalem goñ Baa wur few Pag,

²¹raw wo ya'ge see Filip (maga tiñ äe Betsayda äi sir Galile) raw wo wiigi äe ga: A blo no, wuur da ga wuur ko Yeso.

²²Filip kal rawge riñ Añdre, saara raw wo rawge äog äuy siigi äe ne Yeso.

²³Yeso raw riñ rage ga: Wur maga Weel je tabay grag go de wore a we go patala.

²⁴Kidolgi ndi riñ nday, aè kap coore we nen sir, day aà hu we go gaa no, aà joñ mbe wo ni diñ se boñ ti'i, ama hayga aà hu we go no, aà raw rug mbeëre nen puri.

²⁵Wosela maga da ga se mo 'war se se go ti ree äi wa, bas ge see äe go so yaw. Aàma wosela maga tob see äe mbe go wer äi ti tamsir la, je ma sen kol ge tenen caw tum so yaw.

²⁶Hayga wosela da we gaa se joñ weejoçoç äi no, aà mo mañ blam äi, wersen weejoçoç äin joñ ge ti ngeel maga ndi ni mo lay. Pan äi togoë wosela maga yañ diñ weejoçoç äi no.

Yeso de waçaçge ga se wo ge go hugi

²⁷Patala jiili äi go de caage. Ndi mo waçaç äa na gahaçy? Ndi mo waçaç ga Pan äi mo yaçaç me go do ree maga day le a ge ti äi wara mo ka' la go yawla? Day ndi de age na diñ wersen, maga ndi mo hee nen joñ ge coo sen pa so lay no.

28 Aà raw èe Baa ga: Baba, joñ ren äuy ma ra ëu äo go. Geçeçe po raw waçaçe le ciñ ga: Ndi go de ra ëu yaw, day ndi fer yañ rage äe go tigriñ pa.

29 Jar ngaäa maga hay wo äiñ äe ni, laa wo geçeçe no, raw wo riñ gi ga: Aà diñ charge poçoç Baa. Jar ma la wo ga: Je peelee Baa waçaç ree ne hene.

30 Yeso raw riñ rage ga: Ree sen waçaç le mokay bay diñ ne ndi wa, ama aà waçaç le diñ ne nday.

31 Patala diñ wur maga aè caag ree jar ma ti tamsir wo mo so no, aà wo yañ go nii wañ jar ma ti tamsir lan gusi.

32 Day ma äi, aè wo we go mañ mege ciñ no, ndi tay ge jar tebere wo le go see äi äuy.

33 (Yeso waçaç waçaçre ma kay, ma kañ nen jar ti huli äe maga se wo ge hu gi dosen no mono.)

34 Jar ngaäa raw wo fer waçaçre ne hen ga: Wuur laa äil jag liñgi ga: Mesi joñ ge tenen caw haçaç tum, day wer may ga ndo fer waçaç ge ga a mañ ge Weel je tabayn yañ go mañ ge pa? Weel je tabay sen diñ wose pa?

35 Yeso raw riñ rage ga: Ngeel yañ go ler ge ne nday ti patala ëa, ama aà ig gi de lerge naw rab koëe. Seeë wee nen ngeel maga yañ go de lerge mono, nen maga nday mo fer seege nen suñgu wa so, werga je maga see nen suñgu, ko ngeel maga aà de seege wo ni mo gaè.

36 Kañ wee ëiggi äay ti je ma ler ngeel gon de maga aà yañ yoo äay la ëa mono, maga aà mo kol wee go diñ jar ma nen ngeel maga go de lerge.

Jar Jwif laa wo yaçaç waçaçre Yeso gaa

Blam maga aà waçaç waçaçre sen go mokay, aà kal rawge, yoñ wo go see äaara haçaç.

37 Yeso joñ mbe feçeçre mbuëgi yoo äaara debaň, de sen äuy aà laa wo yaçaç waçaçre äen gaè.

38 Waçaçre ro maga Esay je ndar nen waçaçre Baa go ran ga: Wañkluu, wose de yaçaç waçaçre wuur la? Wañkluu hay naa nen eegre äen go ne wose ti boñ la mono? Waçaçre sen raw le' ge go ti jag äe so.

39 Aà kaçaç wo ma yaçaç waçaçre äen gaa, werga Esay waçaç pa ga:

40 Baa ga se raçe nen äaara go, Teçg ëeñ äaara go, maga nen äaara mo ko wa, Ëeñ äaara mo laa wer mopo wa, A mo fer coo ëiggi äaara ma de älagge de deelee tigriñ wa, Se mo peçeç saara go wa lay.

41 Esay waçaç dosen, diñ ga aà hay ko wore Yeso, day aà raw waçaç ge ti äe.

⁴²De sen ni, yoo wañre jar Jwif wo de see äaara, jar po wo debañ raw wo yaçaç waçaçre Yeso, ama de sen äuy, aà laa wo ge go tinoo poëag gaa do heçeçne Farisiyeçeç wo, maga aà mo nië wo saara go äi tiñ tosge wa.

⁴³Werga aà da wo ga jar tebere mo togoë wo saara dañ maga Baa togoë ra mono.

Waçaçre maga Yeso waçën go baw ge jar yañ

⁴⁴Yeso raw ngar jag ga: Wosela maga yaçaç waçaçre äi we, aà yaçaç bay diñ waçaçre äi tawa wa, ama aà yaçaç diñ waçaçre je maga äo' me le mo lay.

⁴⁵Wosela maga ko me we no, ni aà ko diñ je maga äo' me le mono.

⁴⁶Ma äi, ndi a ti tamsir la ler ngeel go, maga wosela äuy yaçaç waçaçre äi we, mo hay nen suñgu wa so.

⁴⁷Hayga wosela co' sug waçaçre äin we, day day we yaçaç waçaçre äin gaa no, je baw ge äe de waçaçre bay diñ ndi wa, werga ndi a ti tamsir la bay ma baw jar de waçaçre wa, ama ma yaçaç rage go.

⁴⁸Wosela maga tob me we go, day we yaçaç waçaçre äi gaa, sen diñ fen baw ge äe de waçaçren tu, diñ waçaçre äi maga ndi had ne go mokay äo' ge ree ne hen ti wurpo ti wur naw ma blam taw no.

⁴⁹Werga ndi bay de waçaç ree po de ti ngeel see äi boñ wa, ama Pan äi maga äo' me le, waçaçre maga ndi mo waçë ne go wo de maga ndi mo had jar de äe äuy, haç ra me diñ se de see äe.

⁵⁰Day se de koge ga waçaçre äin kol jar tenen tum ti'i, mopo maga ndi waçaçn go, ndi waçaçn go diñ doge Pan äi riñ me de äe nono.

JAN 13

Yeso yog äaale jar ma wer äen wo

¹Naw few Pag wo kosge go mbañ mono, Yeso raw koge ga wur se maga se men tamsir sen la go ma rawge se Pan se a we so. AÀ hay da jar ma ti tamsir lan wo tum tum, dage sen wo go de äe haçaç jag huli äe.

²Yeso raw wo lagge reege de jar ma wer äen wo. Manhuli raw kalge äil Judas weel Simoñ Iskariyod, maga aà mo wo go kañ taw Yeso.

³Yeso de koge ga se de see se, se a le go se Baa, se fer ge ni Baa, Baa de haç eegre ne se waçaç ree feçeçren äuy pa.

⁴AÀ le jag reegen ye' raw urgi le, raw naa oçoçbe äe ma kluun go, raw hoo oçoçbe mapo, raw sa' äil äe de äe.

⁵Blam sen aà raw kaa bii äi haçn boo ma kluu, raw yog äaale jar ma wer äen wo, saë ra go de oçoçbe se maga se hay hoon sa' äil äe mo lay.

⁶Blam sen aà raw dayge ti Simoñ Piyer, Piyer raw ga: Äa Wañkluu, yog äaale äi diñ ndo yaw?

⁷Yeso raw riñgi äe ga: Fen maga ndi de joñge äe mokay, ndo kon patala gaa äa, ama ndo wo yañ laa wer äe blam kway.

⁸Piyer raw riñgi äe ga: Ndo yog äaale äi gaa hase. Yeso raw riñgi äe ga: Hayga ndi yog äaale äo we gaa no, ni ndo da' ge mopo do äi gaa has lay.

⁹Simoñ Piyer raw riñgi ga: Wañkluu, hayga aà yañ dosen, ni ndo yog diñ äaale äi tawa wa, yog do äi wo de ti ngeel äi äuy.

¹⁰Yeso raw riñgi äe ga: Wosela maga yog we go bay de saçy yog see äe äuy wa so, say diñ äaale äe, werga see äe go äuy cwelgede. Nday go cwelged, ama bay äuy wa.

¹¹(Yeso go de ko je maga wo ge kañ taw äe go mono, diñ wersen aà raw waçaç ge ga: Nday bay go cwelged äuy wa mono.)

¹²Yeso yog äaale äaara go yog, blam sen aà raw laa oçoçbe äen wo ti, raw hayge jag reege, raw riñ rage ga: Nday yañ de ko wer fen maga ndi joñ wee de äe mokay no?

¹³Nday ëe me ga: Wañ ma pel kaçaçra, ga: Wañkluu, nday ëe mbay naa ni, ndi mbi diñ se.

¹⁴Hayga ndi Wañkluu, ndi Wañ ma pel kaçaçran, ndi yog äaale äay we no, joñ wee nen yog äaale ne kaçaçra dosen lay.

¹⁵Ndi joñ ne nday diñ fen ma kañ nen jar ga nday mo joñ wee kaçaçra dogga ndi joñ wee no lay.

¹⁶Kidolgi ndi riñ nday, weejoçoç jobo bay de dañ pan tiñ äen wa, je maga aè äo'n le peelee bay de dañ je maga äo'n le mo wa.

¹⁷Patala nday yañ de ko se no, hayga nday wo we joñ ge dosen no mono, ni nday woo yañ.

¹⁸Ndi bay de waçaç ge diñ ti äay äuy wa, ndi de ko jar maga ndi hoo ra go mono, ama waçaçre maga jobo yern go äi kefder ga: Blo maga de reege äiñ äi fer mbuë nen caa hee de äi dogga mono, ree sen mo le' go ti jag äe so.

¹⁹Ndi sii ree sen we go ne nday tañgu maga ree sen wo ge joñ ge, de maga aà wo ge we joñ ge, ni nday mo ko ga: Ndi diñ je maga ndi diñ ndi.

²⁰Kidolgi ndi riñ nday, je maga yaçaç waare je maga ndi äo'n wo we, ni aà yaçaç diñ waare äi, day je maga yaçaç ndi we, ni aà yaçaç diñ je maga äo' me le mo lay.

Yeso de waçaç ge ga Judas kañ ge taw se yañ go

(Ko äil Mat. 26.20-25; Mark 14.17-21; Lug 22.21-23)

²¹Blam maga aà sii waçaçren go sii mono, jiili Yeso raw dañ ge äe go debañ, aà kal riñgi ga: Kidolgi, ndi riñ wee, jobo yoo äay kañ ge taw äi yañ go.

²²Jar ma wer äen raw wo ko kaçaçra, bay wo de ko je maga aà waçaç ti äe mo wa.

²³Jobo yoo jar ma wer äen wo, diñ je maga Yeso da ne mono, de hayle ti jeñ Yeso ye'e.

²⁴Simoñ Piyer raw joñ do wo ga aà mo wii Yeso ga aà waçaç ti wosela.

²⁵Je sen raw gis see äe wo see Yeso wii gi ga: Je sen diñ wose äa, Wañkluu?

²⁶Yeso raw ga: Ndi day caa hole heege nen nee, je maga ndi wo ge haçge äe ne hen, diñ je sen so. Yeso raw mañ hole raw heege äe nen nee, raw haçge äe ne Judas je ni Simoñ Iskariyod no.

²⁷Judas wo yaçaç holen mokay, Satan raw kalge ne Judas äil tu. Yeso raw riñgi äe ga: Ree maga ndo da ga ndo joñ ne mokay, joñ ne go deparday.

²⁸(Jobo laa laa wer waçaçre maga Yeso riñ Judas de äe mokay boñ gaè.

²⁹Wer maga Judas diñ je äaw solay, jar debañ raw wo eig äaaran ga Yeso riñ Judas ga aà mo wo yee mopo ne saara ma joñ few yawla noga aà mo wo haç feçeçre po ne jar coo wo yawla.)

³⁰Judas raw yaçaç hole no kay, raw kalge go deparday. Ngeel hay go de suñ.

Waçaçre ma defay

³¹Blam maga Judas kal go mokay, Yeso raw waçaçge ga: Patala wore Weel je tabayn de naa nen go so, wore Baa go de naa nen lay.

³²Day hayga wore Baa yañ go naa nen no, Baa de see äe naa nen wore Weel je tabayn yañ go see äe lay, day aà joñ yañ go patala gus yaw.

³³Nday weere äi no, ndi äiñ äay la diñ ma naw po rab koëe. Nday kië gi ndi yañ, ndi sii waçaçre maga ndi hay waçaçn ne jar Jwif wo ga aà kaçaç wo ma woge go ti ngeel maga ndi de woge ni mo gaa we ne nday patala lay.

³⁴Ndi de haç jag liñgi ma defay ne nday, da wee kaçaçra, doga ndi hay da wee no lay. Daga nday mo da wee kaçaçra lay.

³⁵Hayga nday yañ da kaçaçra no, ni jar äuy ko wo yañ ga nday diñ jar äi ma wer äi.

Yeso de waçaç ge go ga Piyer kañ kiñ yañ ti se ga se ko se gaa

(Ko äil Mat. 26.31-35; Mark 14.27-31; Lug 22.31-34)

³⁶Simoñ Piyer raw ga: Ndo wo gen äa, Wañkluu? Yeso raw riñge äe ga: Ndo kaçaç ma mañ blam äi ti ngeel maga ndi wo ni patala gaa äa, ama ndo mañ ge blam äi yañ wurpo kway.

³⁷Piyer raw ëege äe ga: Wañkluu, wer may ga ndi kaçaç ma mañ blam äo patala gaa la? Ndi go de gragge ma tob see äi ti ree äo.

³⁸Yeso raw riñ ge äe ga: Ndo yañ mbo go de gragge ma tob see äo ti ree äi cwaçy gla? Kidolgi ndi riñ ndo ga tañgu maga kag wo rage, ndo dog yañ kañ kiñ go ti äi äaale swa' ga ndo ko me gaè.

JAN 14

Yeso diñ faage ma woge de jar se Baa Paçaçbe no

¹Yeso raw riñ rage ga: Car wee jiili go wa, haç wee äil ne Baa, haç wee äil me lay.

²Ngeel lagge yañ le liñ ni Pan äi debañ, ngeel mo hay we le ni gaa no, ndi de hay riñ nday yañ de äe. Patala ndi raw kne' ngeel ne nday.

³Blam maga ndi kne' ngeeln we le go ne nday no, ndi fer ge yañ le ma hoo wee ge, nen maga nday mo wo lagge ti ngeel maga ndi de hayle ni mo lay.

⁴Nday yañ de ko faage ma woge ti ngeel maga ndi de woge ni mono.

⁵Toma raw ëege äe ga: Wañkluu, wuur bay de ko ngeel maga ndo de woge ni mo wa, day wuur kaçaç ma ko faagen koge la?

⁶Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Ndi diñ faage, ndi diñ cwaçy, ndi diñ tenen no. Jobo kaçaç ma woge see Pan äi bay heege ti äi gaè.

⁷Hayga nday yañ de ko mege no, ni nday ko ge Pan äi yañ lay. Hay bo patala nday go de koge äe, nday kon we de nen äay.

⁸Filip raw ëege äe ga: Wañkluu, kañ nen wuur ti Pan äo seno, ni sen kaçaç wuur we.

⁹Yeso raw ëege äe, Filip, ndi ig äiñ äay debañ mo deñ, nday bay de ko mege wa äa pa? Wosela maga ko me we, de ko Pan äi, day wer may ga ndo waçaç ga: Ndi mo kañ nen äay ti Paçaçben pa?

¹⁰Ndo bay de koge ga ndi diñ Paçaçbe no, Paçaçben diñ ndi lay wa yawla? Waçaçre maga ndi waçë ne nday mo äuy, bay le de age diñ äil äi wa. Paçaçbe maga wuur diñ sen boñ, de ma joñ joñre äen diñ se de see äe.

¹¹Yaçaç wee waçaçre äi maga ndi waçaçn ga ndi diñ Paçaçbe no, Paçaçben diñ ndi lay mono. Hay ba sen gaa, yaçaç wee waçaçre äin wer joñre äin wo.

¹²Kidolgi ndi riñ wee, wosela maga yaçaç waçaçre äin we no, joñ joñre maga ndi de joñge äe yañ lay. AÀ joñ ge yañ debañ de dañ sen pa yaw, werga ndi de ferge see Pan äi.

¹³Day ndi joñ ge feçeçre maga nday wiën ge de ëu äi mo äuy yañ ne nday nen maga Weeln mo naa nen wore Pan äen go.

¹⁴Hayga nday wii mopo we de ëu äi no, ndi joñ fen sen yañ ne nday.

Yeso ga se äo' Nenterse yañ le

¹⁵Hayga nday yañ da mege no, ni nday ëaw wee waçaçre äi no.

¹⁶Ndi wii Paçaçben yañ ga aà mo haç je kayge ma tigriñ le wee ma kay wee ge, maga aà mo hay see äay ma tum.

¹⁷Aà diñ Nenterse ma waçaç cwaçy maga jar ma ti tamsir la kaçaç wo ma da'ge äe gaa, werga aà kon wo de nen äaara gaa, day da'ge wo wer ne hen gaa has lay. Ma äay, nday kon we, werga aà de hayle äiñ äay, aà äil äay lay.

¹⁸Ndi men ge nday go holge gaa, ndi fer yañ le see äay.

¹⁹Naw gwa' me' koëe jar ma ti tamsir la ko ge wo nen äi gaa so hase, ama ma äay, nday ko ge ndi yañ mbay, werga ndi tenene, day nday lag ge yañ tenen lay.

²⁰Wur sen a ge we no, ni nday ko yañ ga ndi diñ Paçaçbe no, nday ko yañ ga wuur de kaçaçra boñ lay.

²¹Wosela maga yañ ëaw waçaçre äin wo, yañ yaçaç jag äi lay no, diñ je da mege no. Paçaçben da ge wosela maga yañ da mege no, ndi da ge je sen lay, day ndi naa ge nen see äi ne hen lay.

²²Judas (bay diñ Judas Iskariyod wa) raw ga: Wañkluu, sen joñ ge mokay joñ ge ga ndo naa nen see äo ne wuur tawa, bay ne jar ma ti tamsir la wo wa an la?

²³Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Wosela maga yañ da mege no, yaçaç ge jag waçaçre äi maga ndi waçë ne yañ. Paçaçben da ge je se no, day wuur de Paçaçben, wur a ge ni je se no, day wuur lag ge ni äe ni.

²⁴Wosela maga day we da mege gaa, day we yaçaç waçaçre äin wo gaa lay. Waçaçre maga nday de laa ge äe jag äi, bay diñ waçaçre ma äi wa, ama diñ ma Paçaçbe maga äo' me le mono.

²⁵Ndi waçaç sen we go ne nday de maga ndi yañ see äay la ëa mono.

²⁶Ama je kay weege no, Nenterse ma bay ëag maga Paçaçben äo' ne ge le ti ëu äi, had wee ge yañ de feçeçren wo äuy, fer yañ ëig ti äay ti waçaçre maga ndi hay waçë ne go ne nday mo äuy no.

²⁷Ndi de men wee ge jam, ndi haç jam äin we ne nday, ndi haçn wee dogar jar ma ti tamsir haçn wo no gaa, car wee jiili go wa, joñ wee heçeçne wa.

²⁸Nday yañ de laa waçaçre maga ndi hay riñ wee ga: Ndi raw, ama ndi fer yañ le see äay mono. Hayga nday yañ da mege, ni äil äay joñ yañ go feh ti maga ndi de woge äiñ Paçaçben mono. Werga Paçaçben kluu de dañ ndi.

²⁹Ndi riñ wee go de äe patala tañgu maga ree sen wo ge wo joñ ge, nen maga ree sen wo ge wo we joñ ge go no, ni nday mo yaçaç wee waçaçre äi no.

³⁰Ndi waçaç ge waçaçre ne nday debañ gaa so hase, gahaçyla wañ ma ti tamsir lan de age, day eegre äe bay mbe de kaçaçge see äi wa.

³¹Ama daga jar ma ti tamsir mo ko wo ga ndi de da Paçaçbe no, ndi joñ diñ do ga Paçaçben waçaç me nono. Hoo wee go ciñ naa see.

JAN 15

Yeso ga se diñ tlalum cwaçy

¹Ndi diñ do tlalum cwaçy no, Pan äi diñ je jeege äen lay.

²Aà car do äe mapo maga bay wo leë ge wa go, l eçë nen do mapo yañ wo ga aà mo leë wo, mo hay wo ti ngeel äe de wore, mo leë wo debañ debaïne.

³Hadge maga ndi had wee de äe mokay fer we kne' wee ge ti ngeel äe de el so.

⁴Tay wee de äi do maga ndi de tayge de äay no lay no. Do koo bay we de tayge de koo äe ma äuy wa kaçaç ma le'ge gaa lay. Hayga nday tay we de äi gaa no, ni nday kaçaç ma joñ mopo gaa lay.

⁵Ndi diñ tlalum no, nday diñ do äi lay. Wosela maga yañ de tayge de äi, day ndi de tayge de äe lay no, joñ mopo yañ debañ. Nday tay we de äi gaa, nday kaçaç ma joñ mopo gaè.

⁶Wosela maga day we tayge de äi gaa no, go de äo'ge siigi do jag do kooren wo nono, aà hig wo go, aè hoo ra, aè lag ra go ti wuu, saara roë go.

⁷Hayga nday lag we de tayge de äi, day waçaçre äin joñ we äil äay lay no, ni nday wii wee fen maga nday de saçy äe ti, ni nday da' ne yañ.

⁸Hayga nday leë we debañ no, ëu Pan äi raw rage so, nday raw naa nen go diñ jar äi ma wer äi lay.

⁹Ndi de da wee ge doge Paçaçben de da mege no lay. Lag wee da kaçaçra dosen no lay.

¹⁰Hayga nday yañ yaçaç jag waçaçre äin wo no, ni nday lag yañ da kaçaçra doge ndi yaçaç jag waçaçre Pan äi, day ndi raw da jar doge aà da jar no lay no.

¹¹Ndi waçaç sen ne nday, maga äil äay mo hay go ti äi fehe, nen maga äil äay mo hay go ti kaçaçra fehe debañ.

¹²Waçaçre äi maga ndi bag ne nday diñ ga nday mo da wee kaçaçra doge ndi da wee no lay.

¹³Dage po dañ maga jobo tob see äe go ti ree bar äen wo mo gaa so.

¹⁴Hayga nday yañ joñ ree maga ndi de riñ wee ge ti äe no, ni nday diñ bar äi.

¹⁵Ndi ëe ge nday ga weere joçoçre äi gaa so, werga weejoçoç ko fen maga pan tiñ äen joñ ne mo gaè. Ndi ëe wee ga bar äi, werga ndi kañ nen äay we go ti waçaçre maga ndi laan le jag Pan äi mo äuy no.

¹⁶Nday mañ ndi go diñ nday gaa, ama ndi hoo wee le go diñ ndi, ndi laa wee wo ga nday mo see joñ joñre ma de ele, àa mo hay ko joñre äayn tum. Wersen Paçaçben haç ge feçeçre maga nday wii ne ge de ëu äi mo äuy yañ ne nday.

¹⁷Waçaçre maga ndi de waçaç ge äe ne nday mokay diñ ga nday mo da kaçaçra mono.

Jar ma ti tamsir caa wo hee de Yeso wo de jar äen wo no

¹⁸Hayga jar ma ti tamsir la caa wo hee we de äay ti ree äi no, ni nday mo ko go ga aà hay caa wo hee de äi tañgu äay yaw.

¹⁹Hayga nday mo hay we diñ jar ma ti tamsir la, jar ma ti tamsir la de hay wo yañ da wee ge, werga nday diñ jar äaara. AÀma ndi hoo wee le go yoo jar ma ti tamsir wo, nday bay ma jar ma ti tamsirn wo wa so, diñ wersen jar ma ti tamsir la raw wo caa hee de äay mono.

²⁰Ëig wee ti waçaçre maga ndi hay waçaç ne nday ga: Weejoçoç po bay de dañ pan tiñ äen kluu wa mono. Hayga aà hay joñ wo coo äi we, ni aà joñ wo coo äay yañ dosen lay. Hayga aà hay yaçaç wo jag äi we, ni aà yaçaç wo jag äayn yañ lay.

²¹Ama aè joñ wee ge wo yañ de ree sen äuy, diñ ti ree äi, werga aà bay wo de ko je maga äo' me le mo wa.

²²Ndi de hay a we gaa no, aà de hay wo diñ jar ma de älagge gaa, hayga ndi mo hay riñ ra we gaa pa no. AÀma ma patala aà ko wo älagge äaaran we bay faare.

²³Je maga caa hee de äi, de caa hee de Pan äi lay.

²⁴Ndi mo hay joñ joñre maga jobo bay de ma joñge äe ti boñ wa we gaa no, aà de hay wo diñ jar ma de älagge gaè. AÀma ma patala aà wo de ko joñre äi, day aà raw wo caa hee de wuur de Pan äi äuy.

²⁵Ama ree maga aà joñn wo mokay le' go ti jag waçaçre maga aè raw yer ge äe go äil waçaçre Baa ga: AÀ caa wo hee de äi de koë koë mono.

²⁶De maga je kay wee ge maga ndi äo'n ge le wee ti jag Pan äi ga diñ Nenterse ma waçë cwaçy maga a le go see Baa Paçaçben a ge we mono, aà joñ ge sedewa yañ go ti äi.

²⁷Ma äay mo lay no, waçaç wee waçaçre äin go ne jar wo lay, werga nday hay le see äi ti tiñgi wer joñre äin le haçaç mono.

JAÑ 16

¹Ndi waçaç ne nday dosen maga nday mo lag de haç äil äay ngiñ.

²AÈ nië wee ge yañ go se tiñ tosge äaaran wo. Day wurpo a ge yañ le pa, jar po ijd wo wee yañ go, eig wo yañ ga saara de joñge mokay diñ joñre Baa.

³AÀ joñ ge wo dosen, diñ werga aà bay wo de ko Paçaçben wa, ko wo ndi gaa lay.

⁴Ama ndi siin we go ne nday, maga wur sen wo ge we a ge, ni nday mo eig ti ga ndi hay sii we ne nday nono.

Joñre Nenterse ma bay äag no

Ndi waçaçn le go ne nday tañgu gaa, diñ werga ndi hay hay yoo äay äa.

⁵Day patala ndi da rawge äiñ je maga äo' me le mono, day jobo laa wii mege yoo äay ga ndi wo genla gaè.

⁶Ama jiili äay raw caa ge go diñ wer maga ndi waçaç wee dosen no mono.

⁷Patala ndi riñ wee kidolgi, daga ndi mo raw, sen diñ ma woo wee ge, werga hayga ndi raw we gaa no, je ma kay wee ge a ge see äay gaè. AÀma hayga ndi raw we no, ndi raw äo' ge äe ge le ne nday so.

⁸AÀ wo we a ge so no, aà raw yañ kañ nen jar ma ti tamsir wo go ko älagge äaara no, ko ree ma de deele, ko wo ree maga Baa cag ne ge mo lay.

⁹Ko wo yañ ga saara diñ jar älagge, wer maga saara yaçaç waçaçre äin gaa mono.

¹⁰Ko wo ree ma de deele no, wer maga ndi de rawge see Pan äi, aà ko ge wo nen äi gaa so hase.

¹¹Ko wo ree maga Baa cag ne yañ, werga ren go debaa wañ jar ma ti tamsirn la no.

¹²Waçaçre yañ jag äi debaň ma jon siigi ne nday, ama nday kaçaç ma soë ge äe patala gaa äa ane.

¹³Wur maga Nenterse ma waçaç cwaçyn a ge we no, aà wo ge yañ de äay ko ree ma cwaçyn äuy. AÀ waçaç ge ne nday diñ waçaçre ma de ti ngeel see äe gaa, ama aà waçaç ge ne nday diñ waçaçre maga aà hay laa ne, aà sii gi ne nday diñ ree maga a ge wo wurpo.

¹⁴AÀ togoë ge ndi yañ, aà hoo ge waçaçre äin wo, ya' ge sii gi äe ne nday.

¹⁵Feçeçre maga wo diñ ma Paçaçben mo äuy, wo diñ ma äi lay. Diñ wersen ndi riñ wee ga Nenterse ma bay äag hoo waçaçre äin wo, ya' ge sii gi äe ne nday mono.

Lawge see kol ge go wurpo diñ fruygi

¹⁶Naw gwa' rab koëe nday ko ge nen äi gaa so hase, day blam naw sen rab pa, nday fer ge yañ ko nen äi tigriñ pa.

¹⁷Jar po wo yoo jar ma wer äen raw wo riñ kaçaçra ga: A waçaç ga naw gwa' rab koëe, naa ko ge nen se gaa so hase, day blam sen naw rab pa naa fer ge ko nen se kway pa. Se de wo ge see Paçaçbe no, àa waçaç naa gahaçy äa?

¹⁸Wer waçaçre maga àa waçaç ga naw rab koë gahaçy äa? Naa bay de laa wer fen maga àa waçaç ti äe mo haç' wa.

¹⁹Yeso raw koge ga àa wo de saçy wii sege ti, raw riñ rage ga: Ndi hay riñ wee we ga: Naw gwa' rab koëe nday ko ge nen äi gaa so hase, day blam sen naw rab pa, nday fer yañ ko nen äi, nday wii kaçaçra naa diñ ti sen no?

²⁰Kidolgi ndi riñ wee ga nday rag ge yañ, nday ndum gi yañ, ama jar ma ti tamsir la joñ wo fruygi yañ, nday kol yañ law see äay, ama law ge see äay kol yañ go diñ fruygi.

²¹Naw waçy kos we go ma biñgi so no, àa raw äo' ëee law see äe, werga bon de a ge ti äe, ama mbargan wo kal ge le go mokay, àa raw yoçoç ti bon ma keäaan go, werga äil äe raw joñge go feh ti mbarga maga se biñ ne go mono.

²²Nday de ngaäge do waçy no lay, patala nday de law see äay, ama ma äi, ndi fer ge yañ le ko wee ge, nday joñ ge fruygi yañ, jobo kaçaç ma dig fruygi äay ge go gaa hase.

²³Wur sen wo ge a ge mokay, nday wii mege ti mopo gaa so hase. Kidolgi ndi riñ wee ga Paçaçben haç ge feçeçre maga nday wië ne ge de ëu äi mo äuy yañ ne nday.

²⁴Haçaç bo patala nday bay de wii mopo de ëu äi wa ëa hase, wië wee, ni nday daë yañ, wersen ni äil äay joñ yañ go feh debañ so.

Yeso ga se de ma joñ blum jar ma ti tamsir wo no

²⁵Ndi waçë ne nday patala äuy diñ de jagjoçoç. Day wurpo a ge yañ le maga ndi waçaç ge ne nday de jagjoçoç gaa so hase, ama ndi kaçaç ma waçaç waçaçre mani Pan äin go ne nday paha.

²⁶Wur sen wo ge a ge mokay, nday wië gi Paçaçben wo de see äay ti ëu äi. Ndi wii wee ga ndi wii gi Paçaçben ti äay gaa so.

²⁷Werga Paçaçben de see äe da wee. AÀ da wee wer maga nday de da ndi, nday yaçaç ree äi ga ndi a le go see Baa.

²⁸Ndi a le go see Paçaçbe no, ndi raw age yoo jar ma ti tamsir la wo, patala ndi men jar ma ti tamsir lan wo go, ndi de ferge see Paçaçbe no.

²⁹Jar ma wer äen raw wo riñgi äe ga: Ndo de waçaç ge äe go bay jagjoçoç patalam pah kay so no.

³⁰Patala wuur ko we ga ndo go de ko reen äuy, ndo bay de saçy maga aè mo wii mo wii gi wa, diñ wersen, wuur de yaçaç waçaçre äo ga ndo a le go see Baa.

³¹Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Nday yaçaç waçaçre äi we patala so gla?

³²De ele, wuur yañ a ge, aà go de a ge patala yaw, maga nday dus ge go boñ boñ äuy wosela liñ ni äe liñ ni äe, nday men ge ndi ge go boñ, day ndi joñ ge de see äi boñ gaa, werga Paçaçben yañ de äaw ndi.

³³Ndi sii sen ne nday mo äuy kay, maga nday mo hay de tayge see äi jam. Jar ma ti tamsir la joñ wo coo äay yañ, ama lag wee ngiñ. Ndi go de ma joñ blum jar ma ti tamsir wo no.

JAN 17

Yeso de tos ge ti jar ma wer äen wo no

¹Blam maga Yeso waçaç dosen no waçaç, aà raw mañ nen äe ciñ, raw ga: Paçaçbe no, wur äi a we go, naa nen wore Weel go so, nen maga Weeln mo naa nen wore äon go ne jar lay.

²Ndo haç eegre ne ndi waçaç ree jar tebere wo äuy, maga ndi mo kol jar maga ndo haç ra me mo äuy go tenen ti' tum.

³Ndi mo kol ra go tenen ti' tum, say ni aà mo ko wo ndo go ga ndo diñ Baa ma cwaçy no, mo ko wo ndi, ndi Yeso Kris maga ndo äo' me le mo lay.

⁴Ndi naa nen wore äon we go ti tamsir la, ndi taw joñre maga ndo haç le me ga ndi mo joñ ne we go.

⁵Paçaçbe, patalam so no, fer grag mege de wore äi maga ndi hay le de gragge de äe tañgu maga ndo hay bay joñ tamsirn wa äa mono.

⁶Ndi kañ nen jar maga ndo hoo ra le go yoo jar ma ti tamsir wo ma haç rage go me we ti äo so. Aà hay wo diñ jar äo, ndo raw haç rage go me, saara raw yaçaç waçaçre äon lay.

⁷Aà ko wo we patala lay ga feçeçre maga ndo haç ra me mo äuy a wo le do äo.

⁸Werga ndi haç waçaçre maga ndo hay haç le me we go ne hara, aà yaçaçn wo we lay, aà fer wo koge we lay ga ndi a le go see äo, aà yaçaç wo ree äi we ga ndo äo' me le.

⁹Ndi de wii mo ge ti äaara, ndi bay wii mo ge diñ ti jar ma ti tamsirn wo wa, ama diñ ti jar maga ndo haç ra me mono, werga aà wo diñ jar äo.

¹⁰Feçeçre ma äin wo äuy, diñ äo wo lay, maga wo äo, wo diñ ma äi lay, aà ko wo dosen, aà raw wo togoë ndi.

¹¹Ndi bay patala ti tamsir la wa so hase, ama äaaran aà wo ti tamsir la äa, ma äi, ndi de woge wo see äo. Paçaçbe ma bay äag no, koë ra de eegre ëu äo no, ëu maga ndo naa nen eegre äon go me mono, maga aà mo hay wo de tayge boñ dogaa de kaçaçra boñ no lay no.

¹²De maga ndi hay seäaa see äaara ëa mono, ndi hay koë rage de eegre ëu äo no, ëu maga ndo naa nen äe go me mono. Ndi hay koë rage, mapo yee go yoo äaara boñ gaa, say diñ je maga hay mbe go de bas see äe, ma le' ge go ti jag waçaçre maga go de yerge äil kefder mono.

¹³Ama patala ndi de wo ge wo see äo, ndi waçaç dosen diñ werga ndi yañ yoo jar ma ti tamsir wo la ëa mono, daga fruygi äin mo hay äil äaara, fruygi sen mo hay go de baa jage.

¹⁴Ndi haç waçaçre äon we ne hara, day jar ma ti tamsir raw wo caa hee de äaara, werga aà bay wo diñ jar jar ma ti tamsir la wa, doga ndi bay diñ je jar ma ti tamsir wo la wa no lay no.

¹⁵Ndi bay wii mo ge ga ndo mo hoo ra le go yoo jar ma ti tamsirn wo wa, ama maga ndo mo koë ra do Je ma de Älagge no.

¹⁶Aà bay wo diñ jar jar ma ti tamsir la wa, doga ndi bay je jar ma ti tamsirn wo la wa no lay.

¹⁷Kol ra go jar ma äo de waçaçre äo ma cwaçy no, waçaçre äon ti cwaçy äe.

¹⁸Ndi de laa rage yoo jar ma ti tamsirn wo, doga ndo hay äo' me le yoo jar ma ti tamsir wo no lay no.

¹⁹Ndi haç äil äi go mo

²⁰Ndi bay wii mo ge diñ ti äaara tawa wa, ama ti jar maga haç ge wo see äaara ne ndi wer waçaçre maga aà siin wo go mo lay.

²¹Ndi wii mo ga aà mo tay wo go äuy boñ. Paçaçbe, aà mo hay wo de tayge see naa doga ndo diñ ndi tu, ndi diñ ndo tu no lay no. Daga aà mo tay wo go boñ maga jar ma ti tamsir mo ko wo ga ndo äo' me le.

²²Ndi grag ra we de wore äo maga ndo hay grag me de äe we, maga aà mo hay wo go boñ doga naa de kaçaçra naa go boñ no lay.

²³Ndi go de tayge see äaara boñ doga ndo diñ ndi, ndi diñ ndo no lay, aà mo hay wo go de tayge pah boñ maga jar ma ti tamsirn mo fer wo koge ga ndo äo' me le, day ndo de da rage doga ndo de da me no lay no.

²⁴Paçaçbe, ndo haç ra le me, day ndi da ga aà mo lag wo äiñ äi ti ngeel maga ndi de hay ge ni mono, maga aà mo ko wo gragge äi ma de woren ga ndo grag mege de wore mono, werga ndo da me go tañgu maga jar ma ti tamsir hay bay wo wa ëa mono.

²⁵Paçaçbe ma joñ ree de deele no, jar ma ti tamsir la bay wo de ko mo ge wa, ama ma äi, ndi de ko mo ge, day jar ma lag wo la ko wo we ga ndo äo' me le.

²⁶Ndi kañ nen äaara we ti äo, ndi kañ ge nen äaara ti äo tum, dage äo maga ndo de da mege de äe mokay, mo Baa äil äaara go maga ndi de see äi, ndi mo hay de tayge de äaara lay.

JAN 18

AÈ ba Yeso

(Ko äil Mat. 26.47-56; Mark 14.43-50; Lug 22.47-53)

¹Blam maga Yeso waçaç go dosen no waçaç mono, àà kal rawge de jar ma wer äen wo, kal rawge wo go faale por bii ma Sedroñ no, pay po yañ wo ni, àà raw wo laage de jar ma wer äen wo ni.

²Judas je maga de saçy kañ taw äe go la, de ko ngeel sen lay, werga Yeso tay wo de jar ma wer äen wo ni tum tum.

³Judas kal rawge wo äi pay sen ni, hoo sode wo wo wer äe ngaäa, de jar gor tiñ tosge wo, wañre jar sië jag maga Farisiyeçeç haç ra wo ne hen were, àà wo de gragge go de feçeçre durgi, de doë ger do, de wuu de doëge do äuy.

⁴Yeso de see äe go de ko ree maga da' se ge mono, àà raw ya' ge wo äiñ äaara, raw wii rage ga: Nday kië wo äa?

⁵AÀ raw wo fer waçaçre ga: Wuur kië Yeso ma Nasarede. Yeso raw riñ rage ga: AÀ diñ ndi la yaw. Judas, je maga kañ taw äe go la le de oole yoo äaara deñ.

⁶De maga Yeso raw riñ rage ga: AÀ diñ ndi la yaw mono, saara raw dagge wo go de glogge, laa wo gesiñ ligidi.

⁷Yeso fer riñ rage pa ga: Nday kië wosela? AÀ raw wo ga: Wuur kië Yeso ma Nasarede.

⁸Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Ndi hay riñ wee we go la ga àà diñ ndi la yaw. Hayga yañ ga nday kië diñ ndi no, ni nday men wee jar ma lag mo raw wo.

⁹Ree sen raw le' ge go ti jag waçaçre maga Yeso waçaç ga: Se mo yee go yoo jar maga Pan se haç ra ne se boñ wa mono.

¹⁰Simoñ Piyer de moslam do, raw naage äe go, raw caa weejoçoç je kluu ma sii jagn de äe, caa sug äe äaäñ war go. (A ëe weejoçoç sen ga Malkus.)

¹¹Yeso raw riñ Piyer ga: Hee moslam äon äi fra äe ni, ndo da ga ndi mo joo bon maga Pan äi haçn me jooge mo wa yawla?

AÈ wo de Yeso pel Anne wo de Kayfe

¹²Ngaäa soden wo de wañre äaaran wo de jar gor tiñ tosge jar Jwif raw wo yoo' ge de Yeso, bañ wo ne.

¹³AÀ raw wo rawge de äe tañgu ni Anne. AÀ nne diñ yaa Kayfe maga diñ je kluu ma sië jagn ti kal sen mono.

14Paga Kayfe diñ je maga hay riñ jar Jwif wo keäaa ga: De el äen diñ maga daga jobo boñ mo hu go ti ngaäa ma äuyn mono.

Piyer kañ kiñ go ga se bay diñ je ma wer Yeso wa

(Ko äil Mat. 26.69-70; Mark 14.66-68; Lug 22.55-57)

15Simoñ Piyer wo de je ma wer Yeso ma tigriñ raw wo mañ blam Yeso. Je ma sen mono je kluu ma sië jagn de koge äe, aà kal wo wer Yeso de maga Yeso kal wo liñ ni je kluu ma sië jagn mono.

16Ama ma Piyer raw gwa' ge le go faale, de oole jagjiñ deñe. Blam sen je ma lan ga je kluu ma sië jagn de koge äe la, raw kalge le go, raw wii waçy ma gor jagjiñ no, raw Baa Piyer le.

17May po maga de gor jagjiñ raw riñ Piyer ga: Äa ndo de see äo ndo bay diñ je ma wer blo sen wa ane? Piyer raw ga: Ndi bay je ma wer äe wa.

18De sen ni ceere de ma joñjar lay. Weere joçoçre wo de jar gor tiñ tosgen raw wo fug wuu, lag wo jag äe borge. Piyer raw hayge äiñ äaara bor wuu ni lay.

Je kluu ma sië jagn wië jag Yeso

(Ko äil Mat. 26.59-66; Mark 14.55-64; Lug 22.66-71)

19Je kluu ma sië jagn raw wii jag Yeso ti jar ma wer äen wo, ti ree äe maga aà hadn mo lay.

20Yeso raw riñgi äe ga: Ndi hay go waçaç waçaçre Baa go seäaa tinoo nen jar wo äuy deñ tum, ndi yañ had jar äi tiñ Baa wo de tiñ tosge, maga jar Jwif tay wo ti ni mo äuy lay, ndi bay de waçaç mopo ti boñ de yoñre wa hase.

21Day ndo wii jag äi wer may? Wii jar maga hay wo laa waçaçre äi maga ndi hay siëgi äe ne hara mono. AÀ yañ wo de ko waçaçre maga ndi hay siëgi äe ne hara go de ele.

22Yeso de waçaç ree sen deñ äa, jobo yoo jar gor tiñ tosgen wo boñ, hay de oole ti jeñ Yeso, raw ma' ge äe haw mbuñ ga: AÈ ga ndo mo fer waçaçre ne je kluu ma sië jagn dosen no?

23Yeso raw riñgi äe ga: Hayga ndi waçaç we ni ndañ gaa, kañ nen äi ti fen maga ndi waçaç ni ndañ gaa mono, hayga ndi waçaçn we ti ngeel äe, day diñ wer ga ndo raw ma' ndi tu señ ne?

24Do kay nono, Anne raw äo' Yeso wo ne Kayfe je kluu ma sië jagn de bañge caw.

Piyer fer kañ kiñ go ga se bay je ma wer Yeso wa

(Ko äil Mat. 26.71-75; Mark 14.69-72; Lug 22.58-62)

25De sen ni, Simoñ Piyer mbe de hayle bor wuu ye'e, aè raw riñgi äe ga: Äa äon ndo bay diñ je ma wer blo sen wa an ge? Piyer raw kañ kiñ ga: Ndi bay je ma wer äe wa.

²⁶Jobo yoo weere joçoçre je kluu ma sië jagn wo, je sen diñ kaw je maga Piyer hay caa sug äe äań war go lam, raw ga: Ndi hay kon we le wer äe äi payn la.

²⁷Piyer raw kań kiń tigriń pa, kag raw rage tu.

Yeso pel Pilade

(Ko äil Mat. 27.1-2, 11-14; Mark 15.1-5; Lug 23.1-5)

²⁸Blam sen aà raw wo ba Yeso le go ni Kayfe, raw wo rawge de äe äi tiń mani goforne no. Ngeel hay de jag toń crum. Jar Jwif laa wo laage liń ni gaa, ga day la saara kań äag ne see saara see, maga aà mo mań jag saara go ti reege hole few Pag wa.

²⁹Diń wersen Pilad gofornen kal rawge wo äiń äaara, raw riń rage ga: Nday 'waa war ne blo sen ti ti ree may la?

³⁰Aà raw wo ferge ne hen ga: Aà mo hay we diń je joń älagge gaa, wuur de hay a de äe mo gaè.

³¹Pilad raw riń rage ga: De ele, baa wee ne, wo wee cag ree äen wer jag lińgi äay no. Jar Jwif raw wo rińgi äe ga: Faage bay de haçge ne wuur ma ii huli wa.

³²Ree sen raw le' ge go ti jag waçaçre maga Yeso hay waçaçn ma kań nen jar go ti huli äe maga se wo ge hu gi mono.

³³Pilad fer kalge wo tińma tigriń pa, kal ëe Yeso le, raw wiigi äe ga: Ndo mbo diń wań jar Jwifn wo ge?

³⁴Yeso raw rińgi äe ga: Ndo waçaç sen mokay diń ndo de see äo tu yaw, noga diń jar po go kar fer wo waçaçre mo ti ree äi dosen nono?

³⁵Pilad raw ga: Ndi, ndi diń je Jwif lay? Diń kawre äon wo de wańre ma sië jagn nduu wo de äo me. Day ndo joń diń mayse so ne?

³⁶Yeso raw rińgi äe ga: Twaywań äin bay diń ti tamsir sen la wa. Hayga twaywań äin de hay we diń ti tamsir la no, weere joçoçre äin de hay dur wo yań wer äi, maga aè mo haç me go iigi ne jar Jwif wo do wa, ma patanlam no, twaywań äin bay ti tamsir la wa.

³⁷Pilad raw rińgi äe ga: Ndo mbo diń wań an so yawla? Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Do maga ndo waçaç mbo nono, ndi mbi diń wań. Koëa do ga gahaçyla ndi biń go, day ndi nduu go ti tamsir la diń ma waçaç cwaçyn go. Wosela äuy maga yań diń je ma waçaç cwaçy no, co' sug waçaçre äi no.

³⁸Pilad raw wiige äe ga: Cwaçyn diń maysela?

Ngaään ga 'war Yeso go

(Ko äil Mat. 27.15-31; Mark 15.6-20; Lug 23.13-25)

De maga àà wo waçaçge dosen mokay, Pilad raw kalge go siigi tigriñ pa, raw woge äiñ jar Jwif wo, kal riñ rage ga: Ndi bay de da' älagge blo sen mokay ma bawge äe de waçaçre wa.

³⁹Ama wer hadge äay maga ndi äoë dañgay go ne nday tum tum ti few Pag mono, nday da yañ ga ndi mo äo' wañ jar Jwifn le go ne nday yawla?

⁴⁰ÄÄ raw wo ngar jag ga: Bay diñ se wa, wuur da diñ Barabas. (Barabas diñ je leë faage yaw.)

JAN 19

¹Pilad raw riñ rage ga: Baa wee Yeso, jwag wee ne de mbreñ.

²Soden raw wo taçaç klañ hoçoçre, raw wo kañge äe ne Yeso ti, raw wo laa oçoçbe ma deseçeç ne hen ti.

³ÄÄ raw wo ya'ge see äe riñgi äe ga: Wuur hee jag mo wañ jar Jwif. Mbarn wo haw.

⁴Pilad raw kalge le go tigriñ pa, raw riñ ngaään wo ga: Co' wee sug äay, ndi wo bagge äe le go siigi la, maga nday mo laa waçaçre äe de sug äay lay, ndi bay de da' älagge blo sen mokay ma bawge äe de ree huli me' wa.

⁵Yeso raw kalge le go de klañ hoçoçren wo de oçoçbe ma deseçeç burbur ti deñ, Pilad raw riñ rage ga: Blon mo deñ so no.

⁶Ama de maga wañre jar sië jagn wo de jar gor tiñ tosgen wo wo koge äe mono, àà raw wo ngar jag ga: Äaln go ti koo ma äal jare, äaln go ti koo ma äal jare. Pilad raw riñ rage ga: Baa wee mbay ne, see mbay äalge äe go ti koo ma äal jar diñ nday mbay de see äay. Werga ndi de see äi, ndi bay de da' älagge äe maga ndi bawn wa.

⁷Jar Jwif raw wo fer waçaçre ga: Waçaçre wuur yañ de yerge, day wer waçaçre sen daga àà mo hu, werga àà raw waçaçge ga se diñ Weel Baa mono.

⁸Pilad wo laa waçaçre sen mokay pa so no, heçeçne raw joñge äe debañ pa so yaw.

⁹ÄÄ raw kalge tiñma, raw riñ Yeso ga: Äa ndo a le gen äa? Ama Yeso laa fer waçaçre ne hen gaa hase.

¹⁰Pilad raw riñgi äe pa ga: Äa ndo day waçaç ree me ga? Ndo bay de koge ga ndi de kaçaçge ma äo' mo ge noga ma äal mo ge go ti koo ma äal jar wa yawla?

¹¹Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Eegre äo bay de kaçaçge ti äi me' wa hase, say diñ maga Baa haçn le mo ciñ. Diñ wersen blo maga haç me go mo de älagge dañ mo ge.

¹²De sen ni, Pilad raw kië faage ga se mo äo' Yeso. AÀma jar Jwif raw wo ngar jag ga: Hayga ndo äo' blo sen mokay we, ni ndo bay diñ bar Sesar wa so. Wosela äuy maga waçaç we ga se diñ wañ ma kluu no, diñ je hee Sesare.

¹³Pilad wo laa waçaçre sen mokay, raw ba Yeso le go siigi, raw hayge ti paale ma cag ree no, ti ngeel ma de ra'ge de el no. (De jag Hebre ga Gabata.)¹⁴Wur sen hay diñ wur maga aè de kne' ge go se few Page, de wur ëegere. Pilad raw riñ jar Jwif wo ga: Wañ äayn mokay no.

¹⁵AÀ raw wo tiñ; wer ngar jag ga: Go ma huli. Go ma huli. Äaln go ti koo. Äaln go ti koo. Pilad raw riñ rage ga: Ndi mo äal wañ äayn go ciñ ti koo gla? Wañre jar sië jagn raw wo ga: Wañ wuur ma tigriñ baywa, say diñ Sesare.

¹⁶Wersen Pilad raw haç Yeso go ne hara ga aà mo wo mbaara äalge äe go ti koon so.

AÈ äal Yeso go ti koo ma äal jare

(Ko äil Mat. 27.32-44; Mark 15.21-32; Lug 23.26-43)

AÀ raw wo ba Yeso so.

¹⁷Yeso cegaë äi leege le go de mañ koo maga aè wo go äalge äe ti äe de see äe, ma woge ti ngeel maga aè een ga ngeel Hm Ti. (De jag Hebre ga Golgota.)

¹⁸Soden raw wo äal Yeso go ciñ ti koon ni so. AÀ raw wo äal jar po wo ti jeñ Yeso ni äog lay, je la äaäla, je la äaäla lay. Yeso ti gesiëgi äaara.

¹⁹Pilad raw waçaçge ga mañ koo ma de labrag ga aè yer ni le, äaln ciñ ti koo ma äal jarn ni, aà raw yerge ti äe ga: Yeso ma Nasared, wañ jar Jwif wo no.

²⁰Jar Jwif wo debañ jañ wo yerge sen de nen äaara lay, werga ngeel maga aè äal Yeso go ti koo ni, äiñ äi leegen mbañ, yergen de yerge de jag Hebre, jag Lateç, de jag Greg lay.

²¹Blam sen wañre jar sië jagn raw wo riñ Pilad ga: Men de yerge ga Wañ jar Jwif wa, ama yern ga: Blo sen la waçaç ga se diñ wañ jar Jwif wo.

²²Pilad raw ga: Ree maga ndi yern go mono, aà go de yerge taw go.

²³Soden taw wo äal Yeso go ti koon mokay, aà raw wo naa oçoçbe äen wo no, raw wo car äil äe go naa ta'a, ma haçge ne soden wo boñ boñ äuy. AÀ raw wo hoo oçoçbe äe ma kluu maga bay de saçaçge wa, de äo' ge diñ de mbaaraw po boñ le ciñ ka' haçaç go gesiñ ta'a mono.

²⁴Soden raw wo riñ kaçaçra ga: Naa ngar nen oçoçbe ma kay go wa, ama naa naa waçywaale go ti äe, ma koge ga a naa nen diñ ma wosela. Sen raw le' ge go ti jag waçaçre maga go de yerge ga: AÀ äes wo oçoçbe äin go ti yoo äaara, AÀ naa wo waçywaale go ti oçoçbe äi ma kluu no mono. Mokay diñ joñre maga soden joñn wo mono.

²⁵Man Yeso raw wo lagge äiñ koo maga aè äal Yeso go ti äe, de maygeman man äe, Mari waçy Klopas, de Mari ma Magdala.

²⁶Yeso raw ko man äe, raw ko je ma wer äe maga aà dan de hayle äiñ äe ni, Yeso kal riñ man äe ga: Waçy, weel äo mo ye' no.

²⁷Blam sen se raw riñ je ma wer äe sen ga: Man äo mo ye' no. De sen ni je ma wer äe sen raw ba man äe wo go liñ ni äe.

Yeso hu go so

(Ko äil Mat. 27.45-56; Mark 15.33-41; Lug 23.44-49)

²⁸Blam sen, Yeso raw koge ga reen leë jag we go patala äuy so, aà raw waçaçge ma bir jag waçaçre maga go de yerge mono, aà kal ga: Jwaale kañ me.

²⁹Paga toäoole yañ de feneger äil ni, soden raw wo hee fen kor haçñ nen feneger no, raw wo äe' ge äe jag koo hisop coñ wo ne Yeso jage.

³⁰Yeso wo gus feneger no kay, kal waçaç ge ga: Ren leë wo jag we go äuy so. Blam sen aà raw jel ti go gesiñ, eegre äe raw hoo ge go.

Sode po so' Yeso de jaw yoo

³¹Wur Saban hay go de kosge mbañ, jar Jwif raw wo ga: Daga hulin mo sii wo ciñ ti koo ma äal jar wo wur Saban ni wa, werga wur Saban diñ wur Saba ma bay äag debañ. Aà raw wo wii Pilad ga aè mo hrag äaale jar ma de äal ge ciñ wo go, ni aè mo far huli äaaran go gesiñ.

³²Wersen soden raw wo age, raw wo hrag äaale je ma tañgun go, raw wo ya'ge ti je ma de äog maga aè äal ti koo äiñ Yeso ni mono.

³³Aà wo wo age ti Yeso mokay, da' wo la Yeso ig we go de huli, diñ wersen saara laa hrag äaale Yeso señ gaa so.

³⁴Ama sode po raw so' ge äe de jaw yoo, ci wo de bii raw wo kaa ge le go tuseñ.

³⁵Blo maga ko ree sen wo mokay raw sii waçaçre sen go, ree äe maga aà waçaçñ cwaçy dosen no lay. Aà de koge ga: Se, se waçaç go diñ cwaçy kidolgi, nen maga aà mo yaçaç wo ree sen lay.

³⁶Ree sen joñ go dosen ma le' ge go ti jag waçaçre maga go de yerge ga: Aè haw nen hm äe go gaa hase.

³⁷Ti ngeel ma tigriñ yergen waçaç pa ga: Aà ngië gi wo nen yañ ko je maga saara hay so' ne go yoo mono.

A äo' Yeso äi tu

(Ko äil Mat. 27.57-61; Mark 15.42-47; Lug 23.50-56)

³⁸Blam sen, Josef ma äi leege Arimate, raw wii Pilad ga aà mo haç faage ne se ma mañ huli Yeso. (Josef diñ je ma wer Yeso, ama de yoñre do heçeçne jar Jwif wo.) Pilad raw haç faage ne hene. Josef raw age mañ huli Yeso.

³⁹Nikodem, je maga hay wo see Yeso de suñ, raw age lay, raw wo age de trusa de tay nen de fen foçoçre no maga aè èen ga mir wo de alowes do nen kilo do swa'a.

⁴⁰AÀ wo äog äuy raw wo mañ huli Yeso, raw wo kaage äe de mblaaga ma depuy, raw wo tag noo trusa ne hen see, dogar Jwif ter wo huli no tum mono.

⁴¹Ti ngeel maga aè äal Yeso go ti koo ma äal jar ni, pay po yañ ni, äil pay sen ni mo lay no, tu huli yañ defay ni, aè bay de äo' jobo ni ti boñ wa äa hase.

⁴²Day wur hay go de kosge maga jar Jwif 'wuçy wo see äaara go ma siili ma ig gin lay, day pa tu hulin äiñ äaara ni mbañ lay, aà raw wo äo' Yeso go ni.

JAÑ 20

A a da' rum huulin go de koëe

(Ko äil Mat. 28.1-8; Mark 16.1-8; Lug 24.1-12)

¹De jag toñ crum de maga ngeel yañ de suñgu äa, Mari ma Magdala kal rawge ti tipaale no. AÀ wo ko huulin go de lagadge ti jeñ ti'i,

²aà raw ur èee deparday äiñ jar ma wer Yeson wo, Simoñ Piyer wo de je maga Yeso da ne mono, raw riñ rage ga: AÀ naa wo Wañkluu we le go äi rum no, wuur bay de ko ngeel maga aà äo'n wo ni mo wa.

³Piyer wo de je ma wer Yeso sen raw wo rawge ti tipaale no.

⁴AÀ raw wo hoo èeere dega' äuy, day je ma lan raw èeege deparday dañ Piyere, raw woge go ti tipaalen tañgu äe.

⁵AÀ raw jel nen äe wo ko rum no, raw ko mblaagan go de laage gesiñ lagge. AÀma se laa kalge wo äi rum huulin gaè.

⁶Simoñ Piyer raw age le blam äe, raw kalge äi rum sogge, wo da' mblaagan go de laage gesiñ lagge,

⁷de oçoçbe maga hay de kuu ti Yeso mo lay, oçoçbe ma sen hay bay äiñ mblaagan wa, ama go de kaage ti jeñ ta' sara.

⁸Wersen je ma lan ga hay a go tañgu la, raw kalge lay, raw koge, raw yaçaç ree sen ga aà cwaçy.

⁹(De sen äuy jar ma wer äen laa mbaara laa wer waçaçre maga aè go de yerge äe ga Yeso le go de huli yoo jar ma de hulin wo, aà fer ge le go birgi, saara laa laa wer äe mbe gaa äa pa.)¹⁰Blam sen jar ma wer äe ma äogn raw wo ferge liñ ni äaara.

Yeso naa nen see äe ne Mari ma Magdala nene

(Ko äil Mat. 28.9-10; Mark 16.9-11)

¹¹Mari raw hayge go jag rum huulin ye' rage, de maga aà de rage mo ye', aà raw jel nen äe wo ko rum no.

¹²AÀ raw ko jar peelee Baa wo äog de oçoço be ti depiiri, de lagge ti ngeel maga aè hay äo' huli Yeso ni mono, ma la de hayge nen ti äe, ma la de hayge nen äaale äe lay.

¹³Jar peelen raw wo riñgi äe ga: Waçy, ndo ra äon le äa? AÀ raw fer waçaçre ne hara ga: Werga aè naa Wañkluu äin go, day ndi bay de ko ngeel maga aà äo'n wo ni mo wa.

¹⁴Blam maga aà waçaç dosen no waçaç, aà raw mbuë nen äe, raw ko Yeso de oole deñe, ama se bay de koge äe go pah ga aà diñ Yeso wa.

¹⁵Yeso raw riñgi äe ga: Waçy, ndo ra äon le äa? Ndo kië äon diñ wose la? AÀ raw eig äen ga aà diñ pan pay no, raw riñgi äe ga: Hayga mañn we diñ ndo no, ni ndo kañ nen äi ti ngeel maga ndo äo'n ni mo ëa la, ndi wo mañge äe.

¹⁶Yeso raw eege äe ga: Mari. AÀ raw mbuë nen wo ne hen ti, raw waçaç jag Hebre ga: Rabuni. (Wer äe ga: Wañ ma pel kaçaçra had jare.)

¹⁷Yeso raw riñgi äe ga: Du' do me see wa hase, werga ndi bay de eiigi wo see Pan äi wa ëa. AÀma see riñ heçeçre äin wo ga ndi raw we wo see Pan äi, diñ Pan äay lay, see Baa maga ndi goñ ne mono, diñ Baa maga nday goñ mo lay no.

¹⁸Blam sen Mari ma Magdala kal rawge riñ jar ma wer Yeson wo ga: Ndi ko Wañkluu we le. AÀ raw sii waçaçre maga Yeso waçaçn le ne hen ne hara lay.

Yeso naa nen see äe ne jar ma wer äen wo

(Ko äil Mat. 28.16-20; Mark 16.14-18; Lug 24.36-49)

¹⁹De law wur Dimasi sen ni tu, jar ma wer äen hay wo de tayge tiñma, teçg wo jag tiñ ti äaara de lakel do heçeçne jar Jwif wo. Yeso raw age kal ooge yoo äaara deñ, raw riñ rage ga: Baa mo ëaw wee jam.

²⁰Blam maga aà waçaç dosen no waçaç, aà raw kañ nen äaara ti do äe wo de yoo äe, jar ma wer äen raw wo joñ äil go feh debañ de maga aà ko wo Wañkluu mono.

²¹Yeso raw riñ rage pa ga: Baa mo ëaw wee jam. Do maga Pan äi äo' me le nono, ndi laa wee we lay.

²²Blam waçaçre sen, aà raw äo' eegre ne hara ti, raw riñ rage ga: Yaçaç wee Nenterse ma bay ëage.

²³Jar maga nday men eig ree älagge äaaran we go ne hara ti, älagge äaaran taw go. Jar maga nday day we men eig ree älagge äaaran go ne hara ti gaa mo lay no, älagge äaaran taw go äil äaara gaa lay.

Yeso wo degee Toma

²⁴De sen äuy, jobo yoo jar ma wer äe ma hwal ti äogn wo, diñ Toma (maga aè een ga Weelgeere) hay bay yoo äaara de maga Yeso aà yoo äaara mo wa.

²⁵Jar ma lan raw wo riñgi äe ga: Wuur ko Wañkluu we. Toma raw riñ rage ga: Hayga ndi ko defoçoçre no waçaçge ponte ma do äen we gaa, ndi hee weedo äi we ti ngeel maga aè äaln de ponte ni mo gaa, ndi hee weedo äi we ti defoçoçre no waçaçge ma yoo äen gaa no, ndi yaçaç waçaçre sen gaa hase.

²⁶Naw wo nage blam sen renam pa, jar ma wer äen raw wo tay ti tiñma pa, wur sen Toma yoo äaara ni lay so, jag tiñ go de ma' ge de lakel pa, ama Yeso raw age, oo yoo äaara deñ, kal riñ rage ga: Baa mo ëaw wee jam.

²⁷Blam sen aà raw riñ Toma ga: Ya' weedo äo le la, ko do äi mokay no, yaa' do äo le kañge nen defoçoçre no waçaçge ma yoo äi no, men faare go so, haç äil äo me so.

²⁸Toma raw ëege äe ga: Wañkluu, ndo Baa maga ndi goñ mono.

²⁹Yeso raw riñgi äe ga: Ndo raw yaçaçge wer maga ndo ko ndi mo so gaa yawla? Jar maga yaçaç wo mbaara waçaçre äi bay ko mege woo wo yañ.

De el waçaçre maga aà yer ne mono

³⁰Yeso joñ feçeçre mbuëgi ma tigriñ wo debañ nen jar ma wer äen wo, mapo yañ wo, bay wo de yerge la ni äuy wa.

³¹Ama maga aè yer sen mokay la maga wosela äuy mo yaçaç waçaçre Yeso ga aè diñ Mesi, diñ Weel Baa. Baa mo kol ra go tenen ti' tum wer äe, wer haçge äil maga wosela äuy haç we ne hen mono.

JAN 21

Yeso naa nen see äe ne jar ma wer äe wo nen renam

¹Naw wo na ge blam sen rabe, Yeso raw naa nen see äe ne jar ma wer äe po wo nen tigriñ pa, ti jeñ maarog ma Tiberiyade. Jar maga aà naa nen see äe ne hara mono,

²diñ Simoñ Piyer, Toma (maga aè ëen ga Weelgere), Nataniyel (ma Kana ma äi sir Galile) de jar ni Sebeden wo, de jar ma wer Yeso ma äog lan wo, aà hay wo de tay ti ti ngeel po ka' boñ.

³Simoñ Piyer raw riñ rage ga: Ndi wo bag ceçeç. Aà raw wo riñgi äe ga: Wuur wo wer äo lay. Aà kal wo rawge, ëii wo daage. Aàma saara laa ba mopo de suñ ni gaa hase.

⁴Wur wo le kalge mono, Yeso raw naa nen le jag bii no, ama jar ma wer äen kon wo ga aà diñ se naa ko gaè.

⁵Yeso raw ëe rage ga: Äa weere joçoçre wo, nday bag mbay ceçeç we? Aà raw wo ferge ne hen ga: Bay wa.

⁶AÀ raw riñ rage ga: Laa wee baèy äayn ti jeñ daagen äañ ware, ni nday bag yañ. AÀ raw wo laa bayn so. Blam sen eegre äaara laa kaçaçe ma kog bayn le go ciñ gaa so, werga bayn ba go de ceçeç debañ.

⁷Je ma wer Yeso po ga aà dan debañ raw riñ Piyer ga: AÀ diñ Wañkluu naa no. Piyer wo laage ga aà diñ Wañkluu saaran mono, raw laa oçoçe äen ti, (werga aà hay go see koëe) raw yooge nen bii.

⁸Jar ma lan kal wo rawge le de daagen kog baèyn le de ba ge go de ceçeç debañ. AÀ hay bay wo wo go see diñdiñ bii haçaç wa, nen meder kis boñ.

⁹De maaga saara wo go ëiigi gesiñ mono, aà raw wo ko wuu de fuggi de ceçeç ti cogge ka'a, hole ni lay.

¹⁰Yeso raw riñ rage ga: Hoon wee le see ceçeç maga nday bag ra le la mono.

¹¹Simoñ Piyer raw ëii daage no, raw fuçñ baèyn le go ciñ de bagge de ceçeçre ma kluuri wo debañ, kis ti äe do dwee ti swa'a. De maga ceçeçn mbe go de ba bayn mo deñ äuy, baèyn ngar go gaè.

¹²Yeso raw riñ rage ga: A wee le reege. Jobo kaçaç ma wiigi äe yoo jar ma wer äen wo ga aà diñ wo la gaa hase, werga aà wo go de koge äe ga aà diñ Wañkluu saara no.

¹³Yeso raw ya' ge le, raw mañ hole no, raw haçe äe ne hara, raw haç ceçeç ne hara ni lay.

¹⁴Yeso dog ndar nen see äe ne jar ma wer äen wo nen mokay ma de swa'a, de maga aà fer kalge go ciñ tenen mono.

Yeso wo de Piyere

¹⁵Blam maga saara ree go ree mono, Yeso raw ëe Simoñ Piyer ga: Simoñ je ni Jañ, ndo da me dañ jar ma lag wo yawla? Se raw yiñ jag ga: AÇaç Wañkluu, ndo yañ de koge ga ndi da ndo. Yeso raw riñgi äe ga: Koë weere saçaçre äin wo me de ele.

¹⁶AÀ fer dogge äe ma de äog pa ga: Simoñ je ni Jañ, ndo yañ mbo da mege gla? Piyer raw yiñ jag ga: AÇaç Wañkluu, ndo yañ de koge ga ndi da mo. Yeso raw riñgi äe ga: Koë saçaçre äin wo me de ele.

¹⁷AÀ fer dogge äe ma de swa' pa ga: Simoñ je ni Jañ, ndo yañ mbo da mege yawla? Piyer raw hrag see go ti maga Yeso dog wiigi äe äaale swa' ga aà yañ mbe da se ge yawla, aà yañ da se ge yawla mono. AÀ raw yiñ jag ne hen ga: AÇaç Wañkluu, ndo go de ko reen äuy, ndo yañ mbo de koge ga ndi da ndo mo pa la. Yeso raw wiigi äe ga: Koë saçaçre äin wo me de ele.

¹⁸AÀ raw ga: Kidolgi ndi riñ ndo, ndo joçoç mo caw ndo sa' mblaaga äon sag äo de see äo, ndo see ti ngeel maga äil äo da, ama ndo wo ge we go joñ taçaçe no, ndo raw mbeë do äo ge wo go, je tigriñ sa' ge mblaaga äon mo, wo de äo ti ngeel maga äil äo da gaè.

¹⁹(Aà waçaç dosen ma kañ nen Piyer go ti huli äe maga jar wo ge wo togoë Baa ti ree äe mono.) Blam sen Yeso raw riñgi äe ga: Mañ blam äi.

Yeso wo de je ma wer äe maga aà dan mono

²⁰Piyer raw mbuë nen äe blam, raw ko je maga Yeso dan le seege wer äaara caw, diñ je maga hay de gisgi jiili Yeso de maga ni aà hay wo ree holen, ga se hay wiin ga: Wañkluu, je maga kañ taw äo go diñ wo la mono.

²¹Piyer raw koge äe le, raw riñ Yeso ga: Je maga day le mo caw joñ ge joñ ge lay äa?

²²Yeso raw fer waçaçre ne hen ga: Hayga ndi da we ga aà mo hay tenen haçaç wur maga ndi wo le homge mo laybla' mañ see äo teç' la? Äon, mañ diñ blam äi.

²³Waçaçre sen raw dusgi go yoo heçeçre Yeso wo äuy ga je ma sen hu gaa hase. Ni paga Yeso bay de waçaçge ne Piyer ga aà hu gaa wa, ama aà waçaç diñ ga hayga se da we ga aà mo hay tenen haçaç ti wur maga se homge le, mañ see äe teç' la koëe.

²⁴Aà diñ je ma wer äe se ga sii waçaçre se kay go mono, diñ je yerge äen lay, wuur ko lay ga waçaçre maga aà waçaç ne ti cwaçy äe lay.

Äo' ge jag waçaçren go

²⁵Yeso joñ feçeçre ma tigriñ wo debañ pa, hayga aè mo yer ra we go wer keçeç boñ boñ äuy no, hay bo tamsir la äuy dra' laybla', ndi eig ga ngeel laa rage de ma joñla ni gaè.

JOÑRE

JOÑRE 1

Yeso ga se äo' Nenterse ma bay äag yañ le ne jar peelee sen wo ti

¹Heçn äi Tewfil, ndi sii wo ne ndo äil kefder äi ma tañgun diñ ree maga Yeso joñ ra, had ra mono,

²le ti tjiigi wer äe ka' haçaç go ti wur maga aà mañn wo go ciñ mono. Tañgu maga aà bay raw ge ciñ äa, se waçaç waçaçre äen ne jar peelee äe maga se hay hoo ra go de Nenterse ma bay äagn mono.

³Blam huli äe se dog äaale pur ndar nen see äe ne hara naw do naa, ga aà mo ko wo se, ga se yañ tenene. Se raw waçë waçaçre ne hara ti twaywañ mani Baa no.

⁴Ti wur mapo aà raw hayge ree hole yoo äaara, kal riñ rage ga: Ya' wee go se Jerusalem haçaç wa, gor wee fen maga Baa hay riñ ti äe mono, fen maga ndi hay riñ nday ti äe ga Baa äo'n yañ le ne nday mono.

⁵Werga Jañ joñ batem jar diñ de bii, ama ma äay naw gwa' rab koëe, aà joñ ge batem äay yañ diñ de Nenterse ma bay äage.

Yeso raw ciñ

⁶De maga aà wo de tayge mo ta', jar Yeso ma wer äen raw wo ëe ge äe ga: Äa Wañkluu, ndo ba ge wañ jar Israyeln wo ne hara wur sen sogge?

⁷Yeso raw fer waçaçre ne hara ga: Sen bay diñ ree äay ma ko naw wo de wur maga a ge mo wa, werga ngaä naw sen diñ Baa de eegre äe no.

⁸Nday da' ge eegre yañ ti wur maga Baa äo' ge Nenterse äen le ti äay mo äa ane. Blam sen nday kol ge diñ jar sië ree äin go Jerusalem, go äi sir Jude äuy, go Samari, haçaç go ti jag sir taw ge äuy lay.

⁹Blam waçaçre sen Yeso kal rawge wo ciñ, aà raw wo lagge ko raw ge äe wo ciñ lagge, swaare raw yoñ ge äe go nen äaara.

¹⁰De maga aà caa wo wañ wo de nen äaara ciñ wer Yeso mo lag, ko la, jar po wo äog de oçoçbe ti depiiri see äaara la lagge.

¹¹Aà raw wo wii rage ga: Nday jar Galile no, nday lag äay ko nen äay wo ciñ le la? Yeso je maga hay wo yoo äay la, day raw wo ciñ mo caw no, aà fer ge yañ le do maga nday de ko ge äe wo raw ge ciñ no caw pa no.

Aà kol jobo go ti ngeel joñre mani Juda no

¹²Jar peelee Yeso hay wo le ti huuli maga koore Olif wo ti äe, raw wo ferge Jerusalem, huuli sen äiñ Jerusalem mbañ äawa.

¹³Aà wo wo nduu gi Jerusalem mokay, raw wo ëiigi äi tiñ ma ciñ ti keçeç no. Jar maga ëii wo wo ciñ ni, diñ Piyer, Jañ, Jag, Añdre, Filip, Toma, Bartelemi, Matiye,

Jag weel mani Alfe, Simoñ weel ma de baa wuu ti kawre äe no, Juda weel mani Jagn lay.

¹⁴AÀ raw wo tay jag äaara äuy ga saara mo lag tos Baa tum tum, naare po wo ni lay, Mari man Yeso wo de heçeçe Yeso wo ni lay.

¹⁵Naw wo na ge blam sen me' jar ma de haç äil äaara ne Yeso wo kis ti äe do äog, raw wo tay ti see äaara, Piyer raw urgi go ciñ yoo äaara, raw riñ rage ga:

¹⁶Nday heçeçe äi no, hay ba eçeç eçeç ne, waçaçe maga kefder Baa waçaçn go tañgu jag Dafid de Nenterse egn ti Judas le' we go ti jag äe, Nenterse ma bay äagn hay waçaç go diñ ti Judas se ga kañ nen jar ma ba Yeson wo ti faagen mono.

¹⁷AÀ hay de kee ge yoo naa, aà hay de da' nen mo ma äe ti joñre peelee sen mokay lay.

¹⁸(Je sen mokay la raw yee pay de solay maga aà hay poën de äe ti ree älagge äen mono. AÀ raw le' ge gesiñ, aà raw ngar ge go, weere äiiri äe laa go lay.

¹⁹Ree sen mokay jar Jerusalem wo äuy de ko ge äe, aà hay wo ëe pay sen de jag äaara ga Hakeldama, wer äe ga pay ci).

²⁰Werga aà hay de yerge go äil Siñ wo ga: Tiñ ma äen mo gwa' go tway, Jobo mo hay ni wa. AÀ de yerge pa ga: Je tigriñ mo kol go ti ngeel joñre ma äe no.

²¹Wersen jar maga hay wo le seege wer naa de maga Wañkluu Yeso hay äiñ naa bay raw ge ciñ ëa,

²²le de batem maga Jañ hay joñge äe mo haçaç go de maga aà wo men naa go raw ciñ, dagabaa jobo äiñ naa ni boñ, ma waçaç ge go ti bir gi maga Yeso fer bir gi go mono.

²³AÀ raw wo lag jar pel äaara äoge, Josef maga aè een ga Barsabas, togoëge äe ga Justus, lan diñ Matiyas lay.

²⁴AÀ raw wo tos ge ga: Wañ wuur no, ndo je ko jiili jar go äuy no, yoo jar se äogn wo mo lag no, kañ nen wuur ti je maga ndo mañ sen go mo ëa la,

²⁵ma kol ge ti ngeel joñre mani Juda weejoçoç äo maga le' go gesiñ mono.

²⁶AÀ raw wo naa waçywaale ti äaara, waçywaale raw le' ge ne Matiyas ti, jar peelee Yeson fer wo tayge hwal ti äog tigriñ pa so.

JOÑRE 2

Age Nenterse ma bay äag no

¹De maga naw few Pañtekot a mokay, jar ma wer Yeson wo äuy hay wo de tayge ti ngeel po boñ.

²Ngeel raw sam ge le ciñ de eegre do leegen no, raw ba äil tiñ maga àà wo de lagge ni go äuy.

³Mopo wo do trum wuu, raw wo age le ti äaara, raw dus gi go ne hara ti boñ boñ äuy.

⁴Aà wo äuy äil äaara raw bag ge go de Nenterse ma bay äag mbañ mbañ, raw wo tjiwer waçe jag dehaçy. Nenterse ma bay äag haç ne hara ga àà mo waçe wo dosen no.

⁵Jar Jwif maga wo de hoor sug ti Baa, le äi sir ma honla honla äuy hay yañ wo de a ge Jerusalem ni.

⁶De maga sam gen wo a ge mokay, ngaään raw tay ti se keçeç hir, àà raw wo ngrisgi, werga waçaçre maga jar ma wer Yeso wo de waçege äe, wosela äuy yoo äaara de laa ge äe de jag äe de jag äe.

⁷Aà wo äuy waçaçre sen raw ngel rage, àà raw wo wii kaçaçra ga: Ko wee nen äay äa, jar waçaç ren wo mo deñ bay wo diñ jar Galile wa ge?

⁸Day joñ ge joñ ge ga wosela äuy yoo naa la de laa waçaçren de jag sir äe maga se biñ ni biñ ni ne?

⁹Jar po yañ wo yoo naa la ni, wo diñ jar Parte, jar Med wo, jar Elam, jar Mesopotami wo le, jar Jude wo, jar Kapados, jar Poñ wo, jar Asi,

¹⁰jar Friji, jar Pamfili, jar Ejipte, jar Libi ma äiñ Siren mbañ no,

¹¹jar Jwif wo de jar maga kol wo see äaara go jar Jwif ga a wo le äi sir Rom, jar Kret wo, de jar Arab wo äuy, naa de laa waçaçre fen mbuëgi maga Baa joñ de jag naa wo mo kay eçeç eçeç la?

¹²Aà wo äuy raw wo ngrisgi, eig gi raw yeeë nen äaara go, àà raw wo wii kaçaçra ga: Äa wer waçaçre sen gahaçy äa?

¹³Jar po raw wo mbuë rage doge: A taa wo go de yii.

Waçaçre maga Piyer waçaç ne go mono

¹⁴Piye raw urgi go ciñ yoo jar peelee Yeso ma hwal ti boñ wo, raw mañ geçeçege äe ciñ kloñ ga: Nday jar Israyel, nday jar Jerusalem lam äuy no, co' wee sug äay, laan wee go de ele.

¹⁵Yii bay de taa rage doge nday de eig gi äe no wa, wur patala de moëay bii piiri.

¹⁶Ama àà diñ fen maga Jowel, je ndar nen waçaçre Baa go hay waçaç ga:

¹⁷Baa ga wo day ge ti wur naw ma blam tawn Ndi kaa ge Nenterse äin go ne jar tebere wo ti krub äuy, Weere äay ma twerpiiri de ma tenaare kol ge wo yañ sië waçaçre äin go, Feçeçre mbuëgi ndar ge nen nen weere joçoçre äay wo, Lwaë ge lwaëge jar ma de taçaçrebe äayn wo yañ.

- ¹⁸Jar joñre äi ma twerpiiri wo de ma tenaare, wur sen ndi kaa ge Nenterse äin ge go ne hara ti, maga aà mo sië gi wo waçaçre äin go ne jare.
- ¹⁹Ndi ndar ge nen feçeçre ma joñ heçeçne wo yañ le ciñ, Ndi joñ feçeçre mbuëgi yañ gesiñ ti tamsir la lay. Cii, wuu wo de cug wuu ndar ge wo nen yañ.
- ²⁰Ndi kol wur ge go diñ suñgu, Ndi kol few go ci lay, Ndi joñ sen wo go tañgu maga Wañkluu wo le fer ge mono, wur sen diñ wur ma de el debań, Wañkluu grag wur sen de wore debań.
- ²¹Day wosela maga yañ ëe ëu Wañkluu jag, aà yaçaç je sen go.
- ²²Nday jar Israyel no, laa wee waçaçre sen mokay go de ele. Yeso ma Nasared, blo sen ga Baa kañ nen äay go ti äe de eegre, de feçeçre mbuëgi wo de feçeçre ma joñ heçeçne maga aà joñ ra de äe mono, doge nday de see äay nday de ko ge äe no lay.
- ²³Aà haç wo je sen go do maga äil Baa hay da go pel bol no mono, wer koge äe maga aà kon go pel bol mo lay no, nday raw haçge äe go ne jar debaycoçoçre wo do, aà raw wo 'war ge äe de äal ge äe go ciñ ti koo ma äal jar no.
- ²⁴Ama Baa fer bir gi äe go, raw bud saale hulin go ne hen ti, werga aà bay nen maga eegre hulin mo caa wañ ti äe wa.
- ²⁵Wersen Dafid hay waçaç go ti äe ga: Ndi yañ ko Wañkluu äin pel äi tum tum, Werga aà yañ ti äań war äi maga ndi mo daë wa.
- ²⁶Wersen äil äi raw fug gi go feh fehe, waçaçre maga ndi waçë le go, waçë go jag äi de coçoçre lay, Hay ba diñ hoçoçgesee äi dra' laybla' ig yañ mbe desaçy ye' so.
- ²⁷Werga aà men ge nenterse äi ti ngeel jar äi tu wo ga, Aà men ge ndi je äen go buu gi ga lay.
- ²⁸Aà kañ nen äi we ti faage maga wo ge kol mege go wurpo tenen, A fug äil äi yañ go wurpo pel äe fehe.
- ²⁹Nday heçeçre äi ma twerpiiri no, men wee ndi waçaç ree ne nday ti moo naa Dafidi, aà hu we go, aà teen we go, haçaç wara, tipaale äe yañ yoo naa la.
- ³⁰Aà diñ je ndar nen waçaçre Baa go, a de koge ga Baa hay haç' go ne se jag ha' ge ga se hay ge jobo yañ boń yoo wer mani sen wo ti paale wañ se no.
- ³¹Dafid ko ree maga joñ ge wurpo go pel bole, aà raw waçaç ge go diñ ti bir gi Mesi no, maga aà hay waçaç go ga: Se men ge yoo jar äi tu wo ga, hoçoçgesee äe buu ga lay.
- ³²Diñ Yeso se ga Baa raw bir gi äe go mo so no. Naa äuy naa diñ jar waçaç ge go ti äe.

³³Baa raw grag Yeso de wore, raw hayge äe nen ti äaän war äe, Baa Paçaçben raw haç Nenterse äen ne hen doge aà hay waçaç le go äaa no so no, aà raw kaa ge äe go ne naa ti, doge nday de ko ge äe, nday de laa ge äe patala no lay.

³⁴Werga Dafid bay de wo ge ciñ ti boñ wa, ama aà raw waçaç ge go ga: Baa Wañkluu raw riñ Wañkluu äin ga: Hay äo go nen ti äaän war äi la,

³⁵Haçaç ndi wo go kañ äaale äo ti jar hee äon wo äa.

³⁶Wersen daga nday jar ni Israyel nday mo ko go cwaçy ga Baa hay ne go Wañkluu, Mesi lay, diñ Yeso sen ga nday äal ne go ti koo ma äal jarn mono.

³⁷Aà wo wo laa waçaçre sen mokay, jiili äaara raw caa ge go debañ, aà raw wo wii Piyer de jar peelee Yeso lan wo ga: Nday heçeçre wur ma twerpiiri no, wuur mo joñ joñ ge la?

³⁸Piyer raw riñ rage ga: Äoë wee jag go ti älagge äayn wo, wosela äuy mo yaçaç ga aà mo joñ batem se go de ëu Yeso Kris, maga Baa mo fug äil go ne nday ti älagge äayn wo day ni nday da'ge fen maga Nenterse ma bay äagn haçn ne nday yañe.

³⁹Werga tayge jag sen mokay de tayge de äay de weere äay wo, ma jar maga wo wo go haçaç haçaç mo äuy lay, ma wosela äuy maga Wañkluu, Baa naa de ëe rage le mo äuy lay.

⁴⁰Piyer raw riñ rage de waçaçre ma tigriñ wo sar sar debañ ma coä nen äaara pa ga: Blaw wee go de wer jar se ma de älaggen wo, maga nday mo da' wee see äay ëa la.

⁴¹Jarn raw wo yaçaç waçaçre äe no, aà raw joñ batem äaara go. Ti wur sen ngaäa jar ma de haç äil ne Yeson raw wo ya'ge ciñ ni nen ndar swa'a.

⁴²Aà raw wo lagge co' sug hadge jar peelee Yeson wo no, joñ wo ree ti ngeel äe doge aà laa wo no lay, tay wo jag äaara boñ do heçeçrebe wo nono, äes wo hole ti yoo kaçaçra de ele, lag wo tos ge tum tumi.

Jar ma de yaçaç waçaçre Yeson tay wo jag boñ

⁴³Heçeçne raw joñ jar äuy, werga jar peelee Yeson joñ wo feçeçre ma joñ heçeçne, wo de feçeçre mbuëgi debañ.

⁴⁴Jar ma de yaçaç waçaçre Yeso Krisn tay wo jag äaara boñ, aà raw wo tay feçeçre äaaran ti keçeç boñ lay.

⁴⁵Yeë wo payre äaara go, de feçeçre äaara wo, äesn wo go ti yoo äaara ma yaë ree ma see äaaran wo.

⁴⁶Tay wo äi tiñ Baa tum tum, tay wo äes hole le liñ lay, ree wo hole äil go ti kaçaçra feh fehe, äil go de fug gi ti kaçaçra feh feh lay.

⁴⁷Lag wo togoë Baa tum tum, jar äuy da ra lay, ti naw tum tum Wañkluu ëe jar le, yaçë ra go jag älagge äaaran wo, tay ra ne hara yoo ni.

JOÑRE 3

Je grum kol go seege de ele

¹Piyer wo de Jañ raw wo tos ge äi tiñ Baa de wur maga fiiri ma de law wo go de kos age liñ.

²Jobo maga biñ le go grum äil man äe äaa, yañ de hayle jag tiñ Baa ni, a ëe jag tiñ sen ga: Jag tiñ ma de Wore, aà farn le go ni maga aà mo wië feçeçre do jar maga laa wo wo äi tiñ Baa mono.

³De maga blo sen wo ko Piyer wo dege Jañ laa ge wo äi tiñ Baa mokay, aà raw wii rage ga aà mo haç wo mopo ne se.

⁴Piyer wo de Jañ raw wo laa nen ne hen ti ëeñres, Piyer raw wiigi äe ga: Ko wuuri.

⁵Aà raw ko rage de kañ ëiggi ga se da' mopo yañ do äaara.

⁶Piyer raw riñgi äe ga: Solay bay do äi wa, ama fen ma do äin ndi haç sen mo de ëu Yeso ma Nasared. Ur go ciñ. See.

⁷Aà raw mañ ge äe go ciñ de do war äe, raw oo ge äe go ti deele, äaale äe wo de nen hm äaale äe raw wo da' eegre señ.

⁸Aà raw ooge go deele tu, raw seege, raw kalge wer äaara äi tiñ Baa, raw tiñi wer yoorge, togoë Baa.

⁹Jar äuy kon seege togoë Baa caw.

¹⁰Nen äaara raw caa ge ti äe ga paga aà la diñ je maga seäaa wië feçeçre de hayle jag tiñ Baa maga aè ëen ga jag tiñ ma de woren lam ye' no. Heçeçne raw joñ rage, aà raw wo ngel ge do fen maga joñ mono.

Piyer sii waçaçre wer taale mani Salomoñ no

¹¹De maga blon bay go de ya' ge se Piyer wo de Jañ wa ëa, jar raw ëee ge le se keçeç hir äuy, tay wo le wer taale maga aè ëen ga: Taale mani Salomoñ mono. Ree sen raw ngel rage debañ.

¹²Piyer wo ko ge dosen mokay, aà raw fer waçaçre ne jarn wo ga: Nday jar ni Israyel no, ree sen ngel nday le la? Nday laa nen äay ne wuur ti doga wuur kol blo sen go seege diñ de eegre wuur, noga de haçge se wuur no le äa?

¹³Baa maga Abraham, Isag, Jakob, wo de moore naa goñ wo mono, aà ra ëu Yeso weejoçoç äe maga nday haçn go ne Pilad mono. Pilad hay eig de äil äe ga se äo' ne go, nday raw hig jiili äay ti äe ga aà mo äo'n go wa.

¹⁴Nday hig jiili äay ti je ma Baa no, Je ma de deele no, nday raw kañ ëiggi äay diñ ti je maga sen diñ je ijd jar ga haç sen go ne nday.

¹⁵Nday raw iji Wañ ma kol jar tenen go, Baa raw bir gi äe le go, wuur diñ jar joñ sedewa go ti äe.

¹⁶Wer haçe se wuur ne hen, ëu äe raw kol blo sen go de eegre, blo se ga nday de ko ge äe mono nday ko we cwaçy lay ga wer haçe se äe ne Yeso Kris, à da' se äe we nen äay äuy.

¹⁷Patala nday heçeçe äi no, ndi de koge ga nday hay joñ dosen nday hay ko ga ko ge, doge jar kluuri äay hay joñ wo le no lay.

¹⁸Ama Baa raw joñge go diñ fen maga à hay go de waçaç ge äe tañgu, à raw haçe äe ne jar sië waçaçe ma jag äen wo go jag, ga Mesi joñ ge bon yañ.

¹⁹Wersen äoë wee jag go, fer wee coo eiggi äay ma de älaggen de deele tigriñ, fer wee le se Baa, maga à mo men eig ree älagge äayn wo go wee ti.

²⁰Ni Wañkluu a yañ woo ngeel ne nday ti, ti wur maga à wo ge äo' Mesi maga à hay ngaän le go äaa ne nday mono, diñ Yeso sen so.

²¹Ma patala Yeso Kris mo hay wo ciñ ni ye'e, haçaç feçeçren mo fer wo go joñ ge defay äuy ëa pa, do maga Baa hay waçaçn go, haçn go ne jar sië waçaçe ma jag äen wo le go jag äääää nono.

²²Moyis hay waçaç we ga: Baa Wañkluu naa ge nen je sië waçaçe ma jag äe go yañ ge le yoo heçeçe äayn wo do ndi no lay, ni nday yaçaç wee jag äe, ti feçeçe maga à riñ wee ge ti äaara mo äuy no.

²³Wosela äuy maga yaçaç jag je sië waçaçe ma jag Baa se kay we ga no, ni nday mo nii je sen wo go, à mo tawn go.

²⁴Jar maga wo diñ jar ma ndar nen waçaçe Baa go wo le äuy, tiñi wer le se Samwel, haçaç go se kaçaçe äe maga sen kol wo blam äe mo äuy, hay wo sii gi go diñ ti naw maga naa patala nen äe mo lag no.

²⁵Nday diñ weere jar ndar nen waçaçe Baa go wo de weere jar maga Baa hay ba barge le de paçaçe äay wo, ti maga à raw riñ Abraham ga: Ndi woo ge wer jar ma ti tamsir wo la äuy yañ de wer mani äo no.

²⁶Diñ wersen Baa raw äo' weejoçoç äen le tañgu diñ ne nday, maga à mo woo wee, mo fer coo eiggi äay ma de älaggen de deele tigriñ, nday mo men joñ älagge go.

JOÑRE 4

AÀ hoo Piyer wo de ge Jañ pel jar Kluurin wo

¹De maga Piyer wo de ge Jañ le de sii waçaçren ne jar wo ëa, jar sië jag wo, sode ma gor ti tiñ Baa wo, de Sadusiyeçeç raw wo age see äaara.

²Äil äaara de soçoçge ti maga jar se äog wo yoo jar peelee Yeso hadn wo, sië wo ga Yeso fer we go bir gi, had wo jar ga jar ma de hulin kaçaç wo ma fer ge go bir gi pa mono.

³AÀ raw wo hoo rage, raw wo de äaara ti dañgay ga say toñ kway, werga wur hay go de coñ ge.

⁴Ti sen ni yoo jar maga hay co' wo sug waçaçre jar peelee Yeson wo mono, debañ yoo äaara raw wo haç äili. Ngaäa jar ma de yaçaç waçaçre Yeson raw wo ya'ge ciñ ni nen ndar dwee.

⁵Wo day ge toñ äe, wañre jar Jwif wo de jar kluuri äaaran wo, jar ma ndar wer waçaçre Baa wo äuy, raw wo tay see äaara le Jerusalem.

⁶AÀ tay wo ti dege an je kluu ma pel kaçaçra sië jag no, Kayf, Jañ, Aleksaänder wo de weere ma ti äi;ni mani je kluu ma sië jag no.

⁷AÀ raw wo ëe jar peelee Yeson wo le see äaara, raw wo wii rage ga: Diñ de eegre wose, noga ti jag wose ga nday peçeç blo sen go de äe mo la?

⁸Ama Nenterse ma bay ëag raw ba äil Piyer go mbañ mbañ, Piyer kal riñ rage ga: Nday wañren wo, nday jar kluurin wo no,

⁹nday wië wuur wara ti de el maga wuur joñ je ma de gayren de äe, ga wuur mo waçaç go ga wuur peçeçn go peçeç ge la so ga yawla.

¹⁰Nen daga nday mo kon go de ele, nday äuy, daga jar Israyel mo ko wo äuy lay, blo sen go de oo le pel äay mo woñ deñ, diñ wer eegre Yeso Kris ma Nasared maga nday äaln go ciñ ti koo ma äal jar mono, Baa raw bir gi äe le go.

¹¹Yeso diñ je maga kefder Baa waçaç ti äe ga: AÀ diñ huuli maga nday jar bor tiñ äo'n wo go, AÀ fer kol ge diñ huuli ma ti coçoç tiñ so yaw.

¹²Je yaçaç jar go po ma tigriñ bay wa so hase, werga ti tamsir la ëu je tigriñ po ga Baa haçn le maga jar mo da' wo see äaara wer äe bay wa so.

¹³Jar kluuri ma äoë faare waçaçren raw wo ngel ge, wer maga aà ko wo cwaçy ree maga Piyer wo dege Jañ de lagge ni mo lag no, ko wo lay ga aà bay wo diñ jar ma de had ree po wo debañ wa pa, wo de koge ga aà wo diñ jar maga hay wo le wer Yeso äaa.

¹⁴Ko wo blon go de peçeç ge äiñ äaara deñ lay, blam sen aà laa wo da' faage ma fer waçaçre ne hara ga so hase.

¹⁵AÀ wo le äi tiñma ma äoë ti waçaçre no, aà raw wo riñ rage ga: Laa wee go, gwa' wo äo' faare waçaçre sen ti yoo äaara.

¹⁶AÀ raw wo riñ kaçaçra ga: Jar Jerusalem wo äuy de ko fen mbuëgi maga aà joñ ne wo mo deñ lay, naa kaçaç ma kañ kiñ ti äe ga lay, naa mo joñ ra joñ ge la?

¹⁷Ama naa da we ga waçaçre sen mo dus go yoo wer jar wa no, ni naa joñ bon äaara maga aà mo sii wo waçaçre Yeso go ne jar wa so hase.

¹⁸AÀ raw wo ëe rage le, raw wo ruu rage ga: Sii wee waçaçre, noga had wee waçaçre Yeso wa so hase.

¹⁹Piyer wo dege Jañ raw wo fer waçaçre ne hara ga: Er wee waçaçre sen de see äay ëa la. AÀ yañ mbe de el ti ngeel äe pel Baa maga wuur mo yaçaç jag äay dañ Baa yawla?

²⁰Ama ma wuur, feçeçre maga wuur ko ra, wuur laa ra, wuur men sië rage go gaë.

²¹Jar kluuri ma äoë ti waçaçren fer wo joñ bon äaara tigriñ pa, blam sen aà raw wo laa rage ga aà mo see wo, werga aà da' wo ree maga saara mo laa ra ti dañgay ti ree äe ga, werga jar Jwif wo äuy togoë Baa ti feçeçre maga joñ mo haç' no.

²²Blo se maga peçeç go de fen mbuëgin la, kiñgi äe go de dañ do naa.

Jar ma ti jag Baa tos wo

²³De maga aà laa ra wo go mo tu, Piyer wo dege Jañ raw wo raw ge se te äaaran wo, kal wo sië ree maga wañre jar sië jagn wo de jar kluuri jar Jwif waçë wo ne hara mono.

²⁴AÀ wo wo laa waçaçre sen mokay, aà raw wo hoo geçeçge äaara ciñ dega' äuy tos Baa ga: Ndo Wañ wuur no, ndo joñ ngeel ma ciñ wo de tamsirn äog äuy diñ ndo, maarog de feçeçre ma äil äaaran äuy joñ ra diñ ndo.

²⁵Ndo waçaç ree sen le go de Nenterse äo, ndo raw kalge äe ne moo wuur Dafid weejoçoç äon jag ga: Wer jarn fijë wo see äaara keeë see äaara le äa? Weere wer jarn kië wo diñ ree ma de koë koë le äa?

²⁶Wañre ma kluuri ma ti sir la grag wo see äaara go ma dur gi, Jar kluurin tay wo jag go boñ lay, Ma dur gi de Baa Wañkluu wo de Mesi mo lay.

²⁷Mbe dosen no kidolgi, äi leege sen lam ta' la, Poñse Pilad wo de Herod raw wo tay jag boñ, de wañren wo, weere Israyel wo de jar dehaçy wo dur gi de Yeso weejoçoç äo maga ndo mañ go mono, diñ Mesi.

²⁸Mbe de sen äuy aà bag wo go diñ jag eegre äo wo de eiggi äo maga ndo hay eign le go tañgu pel bol mono.

²⁹Patala ko car ge poçoç äaaran ëa la Wañkluu, haç eegre ne weere joçoçre äon wo ga aà mo sii wo waçaçre äon go bay heçeçne.

³⁰Mbeë do äo le, ma peçë jar go, de ree ma kañ nen jar ti feçeçre mbuëgi maga ndo joñ ra de eegre weejoçoç äo Yeso mono.

³¹AÀ wo wo taw tosgen go mokay, ngeel maga aà wo de lagge ni raw fijë gi, aà wo äuy äil äaara raw bag ge go de Nenterse ma bay ëag aà raw wo äo' ëee sië waçaçre Baa go de eegre bay heçeçne.

Jar ma ti jag Baa tay wo feçeçre äaaran go ti keçeç boñ

³²Ngaäa jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo äuy tay wo jag go boñ, de äil äaara äuy, de eiggi äaara äuy, jobo boñ yoo äaara maga waçaç ga kay la diñ mo ma se bay wa, werga feçeçren äuy de tayge ti keçeç boñ.

³³Jar peelee Yeso kal wo rawge sië waçaçre Baa ne jare, lag wo go de eegre waçaç ge go ga Wañkluu Yeso fer we go bir gi. Baa raw woo rage debañ lay.

³⁴Jobo boñ yoo äaara maga bay da' fen ma ya' ree ma se äen wa bay wa, werga jar maga wo de payre, de tiñri wo mo äuy, yeeë ra wo go, a wo de solay sen wo äuy,

³⁵haç ra wo ne jar peelee Yeso wo do, aà raw äes solayn go, haç ne wosela äuy nen ya' ree ma se äe go.

³⁶Wersen Josef je Lefi, biñ äi sir Sipre, jar peelee Yeso raw wo kañ ëu togoëge äe ga Barnabas (wer äe ga je coä nen jare),

³⁷pay äe yañ, aà raw yee ge äe go, raw age haç solay ne jar peelee Yeso wo.

JOÑRE 5

Ananiyas wo de waçy äe Safira

¹Jobo yañ, aè ëen ga Ananiyas, waçy äen aè ëen ga Safira lay, tay wo jag de waçy äe ti pay äaara po, aà raw wo yee ge äe go.

²Aà raw caa äil solay no, men ma la ma äe ti see äe tawa, kal rawge haç ma lan ne jar peelee Yeso wo lay. Waçy äen de ko ree sen dosen no lay.

³Piyer raw ëe ge äe so ga: Ananiyas, Manhuli ba äil äo go ba ge no, maga ndo mo jaçaç Nenterse ma bay ëag ndo mo yoñ go se solay pay äo maga ndo yeen go mokay ma äo ti see äo äa?

⁴Tañgu maga ndo hay bay de yee ngeel sen go wa ëa, ngeel sen hay diñ äo. Day blam maga ndo wo yee ge äe go pam, solay äen diñ äo pa. Day wer may ga ndo fer eig ree ma kay mokay äil äo ma joñ joñre ma do kay no ne? Day ndo caa gete' bay diñ ne jar tebere wo wa, ama ndo, ndo caa gete' diñ ne Baa.

⁵Ananiyas wo laa waçaçre se kayn mokay, raw le' ge gesiñ tu, kal hu gi go. Jar maga hay wo co' sug waçaçre sen mo äuy heçeçne raw joñ rage debañ debañ.

⁶Weere ma joçoçre raw wo hoo ge le ciñ, kuu wo huli äe, mañ wo ne, raw wo teege äe go.

⁷Wo ig gi blam sen smagga: waçy äe raw kalge le tiñma bay ko ree ma de ma joñwar äe no.

⁸Piyer raw riñgi äe ga: Sii me ëa äa, mokay diñ äuy äuy solay äay maga nday yee pay äayn mbe go mono? Waçy raw yiñ jag hen ga: açaç, mokay diñ se mbe.

⁹Blam sen Piyer raw riñgi äe ga: Nday tay jag äay go äog äuy eig ree se kayn jaçaç Nenterse ma bay äag Wañkluu so ga yawla? Co' sug, äaale jar maga hay wo le tee war äo ra wo le see äo jag tiñ le seegem, aà a wo yañ mañ mo go dosen no lay.

¹⁰Piyer äo' jag waçaçren go no kay tu, waçyn raw le' ge gesiñ, raw hu gi go, weere ma joçoçre wo wo laa ge le la da' wo go de huli yaw, aà raw wo mañ ge äe, raw wo teege äe äiñ war äe.

¹¹Tayge jar ma wer Krisn wo de jar maga hay wo co' sug waçaçren mo äuy heçeçne raw joñ rage debań debań.

Jar peelee Yeso joñ wo feçeçre mbuëgi debań

¹²Jar peelee Yeso joñ wo feçeçre ma kañ nen jar ti feçeçre mbuëgi wo yoo jar debań, jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo äuy hay wo de tayge wer taale mani Salomoñ no. Eiggi äaara hay de tayge äuy boñ.

¹³Jobo boñ dra' laa coä nen äe ma woge see äaara ga, de sen äuy jar mbe de kee rage debań.

¹⁴Werpiiri wo, naare wo ngaäa debań raw wo yaçaç waçaçre Wañkluu, raw wo tayge see keçeç ni.

¹⁵Jar raw äo' ëee hoor jar ceege wo le ti faage genla genla, äoë wo mapo ti fen suuli koore, ma la wo ti hiigi, maga Piyer hee we le, nenceere äe mo hee ne hara ti.

¹⁶Jar ma äi sir ma äiñ Jerusalem wo ni raw wo hoo ëeere le, a wo de jar ceege äaaran wo, jar maga soçoçre wo de ma joñ bon äaara, äuy jar sen peçe wo go.

A joñ bon jar peelee Yeso wo debań

¹⁷Blam sen je kluu ma sië jagn wo de jar ma wer äen wo, diñ Sadusiyeçeç wo, äil äaara raw soçoçge ne jar peelee Yeson wo ti.

¹⁸Aà raw wo hoo jar peelee Yeso wo, laa wo ra ti dañgay.

¹⁹Wo day ge de suñ, je peelee Wañkluu raw bul jag tiñ maga aà wo ti dañgay äil äe go, raw laa jar peelee Yeson wo le go, kal riñ rage ga:

²⁰See wee, wo wee lagge äi tiñ Baa, sië wee waçaçre ma defay maga kol jar go tenen wurpo go ne jar äuy.

²¹Jar peelee Yeson raw wo yaçaç ree se no, de jag toñ mbuh tu, aà raw wo had jar äi tiñ Baa. Je kluu jar sië jag wo de jar ma wer äen äuy, raw wo tay ti de jar kluuri jar Jwifn wo, jar äoë ti waçaçren wo. Blam sen aà raw wo laa jar wo ëe jar peelee Yeson wo le äi tiñ maga aà wo ni mono.

²²De maga jar gor jag tiñ Baa wo wo a ge äi tiñ maga aà wo ti dañgay ni, aà da' ra wo ni ga, aà raw wo fer ge se jar äoë ti waçaçren wo, kal wo fer waçaçre sen hara.

²³Aà raw wo riñ rage ga: Wuur da' mbe jag tiñ de t eçg ge de ele, jar gor jag äen mbaara de lagge ti ngeel äaaran de el lag lay, day wuur wo bul jag tiñ go mokay, wuur da' jobo ni boñ gaè.

²⁴De maga wañ ma gor jag tiñ Baa wo de wañre ma sië jagn wo wo laa waçaçre sen mokay, ngar waçaçre maga saara mo ëig ti jar peelee Yeson wo no kay bay nen äaara wa so. Aà raw wo wii kaçaçra ga: Äa ree sen joñ ge mokay joñ ge äa?

²⁵Blam sen jobo raw age riñ rage ga: Co' wee sug äay, jar maga nday hay laa ra suu ti dañgay la, wo wo gom lag had jar äi tiñ Baa no.

²⁶Wañ jar gor jag tiñ Baa kal rawge ëe jar äen wo, raw wo hoo jar peelee Yeson wo le, ama aà laa wo joñ rage de wañ ga, raw wo joñ heçeçne jar ga day la a äoë saara go de huuli.

²⁷Blam maga a wo wo a ge de äaara mokay, aà raw wo raw ge de äaara pel jar äoë ti waçaçren wo de je kluu jar sië jag no, kal wo wië jag äaara

²⁸ga: Wuur bay de ruu nday suu debañ ga had wee jar de waçaçre blo se kayn wa so wa yawla? Day nday joñ mokay joñ ge ne? Nday dus hadge äay sen mokay go äi sir Jerusalem äuy pa, nday daga nday äo' dugwaare huli äen ne wuur ti yawla?

²⁹Piyer de jar peelee Yeso ma lan raw wo fer waçaçre ne hara ga: joñ ba joñ ge ne, wuur yaçaç jag Baa dañ jar tebere wo.

³⁰Yeso maga nday 'warn go de äal ge ciñ ti koo mono, Baa Pan moore naa fer bir gi äe go.

³¹Baa raw hayge äe go ciñ nen ti äaän war äe, ga aà mo hay Wañ, mo hay Je Yaçaç Jar go, mo haç faage ne weere Israyel wo ga aà mo fer wo coo ëiggi äaara ma de älaggen de deele tigriñ, maga se mo men dig ree älagge äaaran go ne hara ti.

³²Wuur diñ jar joñ sedewa se kay no, wuur siin go diñ de Nenterse äe maga aà haçn ne jar maga wo de yaçaç jag äe mono.

³³De maga jar äoë faare waçaçren wo wo laa waçaçre sen mokay, äil äaara raw soçoç ge debañ, aà raw wo ga saara mo id jar peelee Yeson wo go.

³⁴Ama Farisiyeçeç po yañ yoo äaara ni boñ, aè ëen ga Gamaliyel, aà diñ je kluu ma pel jar had jar de waçaçre Baa lay, jar hoo sug ti äe debañ lay, aà raw urgi go ciñ yoo jar äoë faare waçaçren wo, kal wiigi ga laa jar peelee Yeson wo le go siigi me' ëa.

³⁵Blam sen aà raw riñ jar ma de tay tin wo ga: Nday jar Israyel no, joñ wee see äay de el ti ree maga nday da joñ jar se lagn wo de äe mono.

³⁶Naw bay go de rawge debañ wa ëa, Tewdas hay naa nen se äe we le la ga se diñ blo, jar go äaale kis kis naa ta', raw wo tayge wer äe, aà raw ijij gi äe go, jar ma wer äen dus wo go, joñre äen taw go lay.

³⁷Blam äe pa, de ngar ngeel maga aà hay kee jar la mono, Juda je Galilen raw naa nen se äe pa, aà tay jar wer äe ngaäa debañ, ama aà raw iji gi äe go, jar ma de tayge wer äe ngaän dus wo go lay.

³⁸Patala ndi riñ nday, joñ wee jar ma lag wo de ree po wa hase, men ra wee, aà mo see wo, hay ga waçaçre sen, noga joñre sen a we le de äe diñ jar tebere wo no, ni aà taw mbe yañ go de se äe tu.

³⁹Ama hayga aà a we le cwaçy diñ ni Baa no, nday kaçaç ma taw ge äe go gaè. Joñ wee see äay de ele, naa wee nen see äay go diñ jar dur Baa wa. Jar äoë ti waçaçren wo äuy raw wo yaçaç jag Gamaliyele.

⁴⁰Aà kal wo ëe jar peelee Yeson wo le tigriñ, raw wo jwag rage, raw wo ruu rage ga aà mo sië wo waçaçre Yeso wa so hase. Blam sen aà raw wo laa rage.

⁴¹Jar peelee Yeson wo wo le go laage siigi mokay, äil äaara raw joñge go feh ti maga a joñ bon saara, a ëar saara wer ëu Yeso mono.

⁴²Ti naw tum, aà bay wo men had jar go wa, had wo jar äi tiñ Baa, had wo jar liñ ni äaara wo lay, sië wo Waçaçre ma de Coçoçren ga waçaç ti Yeso go ne jare, Yeso je maga diñ Mesi mono.

JOÑRE 6

AÈ hoo jar renam ma kay jar peelee Yeson wo

¹Ti wur sen ngaäa jar ma wer Yeson raw wo ya'ge ciñ ni puri, jar Jwif maga waçë wo äaaran diñ jag Greg raw wo grum jag ti jar Jwif maga wo äi leege ni mono, ga naare dwur saaran bay wo daë reege ti ngeel äe ti naw tum wa.

²Jar peelee Yeso ma hwal ti äogn raw wo tay ti jar ma wer Yeso ma lan wo äuy, kal wo riñ rage ga: Wuur men sii gi waçaçre Baa go ta'a, wuur raw äes ge go diñ feçeçre reege mono, sen bay de el wa.

³Diñ wersen nday heçeçre wuurn wo no, hoo wee jar maga ëu äaara go de rage jag jar äuy, jar maga wo go de ba äil de Nenterse ma bay ëag wo de ko ree lay mono, hoo wee renam, ni wuur laa ra joñ joñre se no.

⁴Ama ma wuur, wuur lag tum diñ tos ge wo de siëgi waçaçren go sagsage.

⁵Tay ge jarn äuy raw wo yaçaç waçaçre se no, aà raw wo hoo jar so, ba wo Etiyeçn je ma de haç äil ne Kris de eegre, de ba äil go de Nenterse ma bay ëag lay, ma lan wo diñ Filip, Prokor, Nikanor, Timoñ, Parmena, de Nikola je Antiyos maga hay kol go yaçaç ge diñ tos ge jar Jwif.

⁶Aà raw wo rawge de äaara äiñ jar peelee Yeso wo so, jar peelee raw wo tosge ti äaara, kañ wo do ne hara ti.

⁷Blam sen waçaçre Baa raw dus gi go genla genla äuy, ngaäa jar ma wer Yeson raw wo tayge Jerusalem ni pur debañ, jar ma sië jag wo debañ haç wo see äaara ne Kris lay.

A ba Etiyeçn

⁸Baa raw haç eegre ne Etiyeçn debañ ma joñ feçeçre mbuëgi wo de feçeçre ma ngris jar debañ.

⁹Wer joñre sen mokay, jar po raw wo giñ Etiyeçn, diñ jar ma äi tiñ tos ge maga aè een ga Tiñ Tosge ma gebere maga a bud ra gom. Diñ jar Jwif maga a wo le äi sir Siren, Aleksaänder wo de Silisi, de ma äi sir Asi wo, aà raw wo äo' èee faa kaçaçra de Etiyeçne.

¹⁰Ama aà laa wo baw Etiyeçn ga, werga Etiyeçn waçaç äen go diñ de ko ge ree maga Nenterse ma bay äag haçn ne hene mono.

¹¹Aà raw wo poë werpiiri po wo de solay maga aà mo riñ wo ga: Wuur laa sug la, aà de ëar Moyis wo de Baa.

¹²Aà raw wo ur wuu waçaçren ne jar äil so, jar ma ndar wer waçaçre Baa wo äuy, raw wo ya'ge se Etiyeçn, raw wo yoo' ge de äe, raw wo raw ge de äe pel jar kluuri ma äoë ti waçaçren wo.

¹³Aà raw wo hoo jar car gete' wo le lay, jar sen raw wo waçaç ge go ga: Blo sen mo deñ bay men ëar tiñ Baa wa lay, bay men ëar jag liñgi wa lay.

¹⁴Wuur da'n waçaç ge ga Yeso ma Nasared mbug gi tiñ Baa yañ go, coo hadge maga Moyis had naa de äe go sara lay.

¹⁵Ngaäa jar maga wo äil tiñman ni mo äuy raw wo lag nen ne Etiyeçn ti ëeñres, aà raw wo ko nen äe, nen äe raw mañ nen je peelee Baa.

JOÑRE 7

Etiyeçn de bag wer waçaçre ne jar Israyel wo

¹Je kluu jar sië jag raw wii jag Etiyeçn ga: Aà mbe dosen no cwaçy ge?

²Etiyeçn raw fer waçaçre ga: Co' wee sug äay, nday heçeçre äin wo de nday paçaçre äin wo. Baa ma de woren naa nen se äe ne moo naa Abraham, de maga aà hay Mesopotami ëa, tañgu maga aà wo ge hay ge ge go Karañ.

³Aà raw riñgi äe ga: Men sir äon go, men kawre äo wo go, see wo äi sir maga ndi kañ ge nen äo wo ni mono.

⁴Abraham raw men sir jar Kalden wo go, kal ur gi wo go Karañ. Blam sen pan Abraham raw hu gi go, Baa raw ya' Abraham wo go äi sir maga nday patala ni mono.

⁵Baa haç ngeel ne hen ni ga ta' la diñ äe lay bag la, haç gaè. Hay ba ngeel nen kañ äaale boñ dra' laybla' haç ne hen gaè. AÀma Baa raw ba barge de äe ga se haç ge sir sen ne hene, blam sen weere äe wo wo yañ da' ge äe pa. De sen äuy, le ti wur sen weel Abraham hay bay wa pa.

⁶Baa raw riñgi äe ga: Wer mani äon la wo ge wo yañ go lagge äi sir jar dehaçy, kol ge wo yañ gebere, aà joñ bon äaara yañ kiñgi kis kis naa.

⁷Baa raw waçaç ge ga: Ndi joñ ge bon wer jar se maga joñ ge wo gebere äaara yañ, blam sen aà men ge wo sir sen yañ go, fer ge wo yañ goñ mege ti ngeel se ma ta' la no.

⁸Blam sen Baa raw taw waçaçre barge äaara de keçeç go ne Abraham ga caa ge äiñi mokay diñ fen ma kañ nen go ga jag saara tay we de keçeç. Diñ wersen Abraham raw caa äiñi weel äe Isag wur siili ma de nenma' blam biñgi äe, Isag raw caa äiñi Jakob dosen no lay, Jakob raw caa äiñi weere äe ma hwal ti äogn wo no lay, moore naa wo no.

⁹Äil heçeçre Josef raw wo soçoç ge ne Josef ti, aà raw wo yee ge äe wo go Ejipte gebe, ama Baa raw äaw ge äe wo do äe ni,

¹⁰yaçen go jag bon maga daen mo äuy. AÀ raw woo Josef, raw haç ti hen ga aà mo hay de ko ree nen Faraon wañ Ejipte. Ti wurpo, wañ sen la raw hay Josef wañ ma waçaç ree sir Ejipte, hay ne waçaç ree tiñ wañ no.

¹¹Koñne raw le' ge go äi sir Ejipte äuy, go äi sir Kanan äuy lay, jar joñ bon debañ, moore naa laa wo da' mo reege me' ga hase.

¹²De maga Jakob wo laa ge ga coore yañ Ejipte mokay, aà raw laa moore naa wo wo tañgu.

¹³Ma de äog äen aà wo wo mokay, Josef raw äo' wer se äe ne hara, wañ Ejipte raw laa ge lay ga aà diñ kawre Josef wo.

¹⁴Blam sen Josef raw laa jar wo ba pan äe le de kawre naa ma lan wo äuy, aà wo äuy do renam ti dwee.

¹⁵Jakob kal rawge Ejipte so, aà raw hu gi wo go ni, moore naa ma lan huë wo go ni lay.

¹⁶AÀ raw age de huli äaara Sikem, aà raw lag rage äi tu huli maga Abraham hay yeen do weere mani Hemor wo de solay mono.

¹⁷Naw maga Baa taw waçaçre äe maga se hay waçaç ne Abraham wo kos ge go mokay, jar naa raw wo jaw ge le Ejipte ngaäa debañ debañ.

¹⁸Blam sen jobo mapo bay de ko Josef wa, raw kol ge wañ Ejipte.

¹⁹Wañ sen jaçë jar naan wo debañ, joñ bon moore naa wo ga aà mo äoë wo weere äaara wo wo go huë gi.

- ²⁰Moyis raw biñ gi ti kal se no, biñ de wore debañ, de wore nen Baa lay, àà joñ few do pan äe wo de man äe swa'a.
- ²¹De maga àà wo go äo' ge äe mokay, may ma wañ Ejipte raw mañ ge äe, raw g eçeç ge äe do mbarga äen no.
- ²²Wersen Moyis raw had wer ko ge ree maga jar Ejipte wo de ko ge äe mo äuy go, àà raw kol ge diñ je ma de eegre ti waçaçre wo de joñre äuy.
- ²³De maga Moyis wo joñ kiñgi go do naa, äil äe raw da ge ga se wo se heçeçre se jar Israyel wo.
- ²⁴Aà raw da' je Ejipte po mbar kaw äe, àà raw kay ti je maga àà de mbar ge äe lam, àà raw sa' hee äe, raw 'war je Ejipten go.
- ²⁵Aà hay eig äen ga heçeçre se jar Israyel ko wo yañ ga Baa de äo' se ge ma yaçaç saara go yawla. Aàma heçeçre äen laa wo ko sen gaè.
- ²⁶Toñ äe pa, Moyis raw da' jar Israyel wo le' kaçaçra äog lagge, àà kal ga se tay jag äaara, àà raw riñ rage ga: Äa nday diñ heçeçre kaçaçra pa lay, nday mbar kaçaçra le la?
- ²⁷Je maga de mbar kan äen la, raw srog Moyisi, kal riñ gi äe ga: Wose oo mo wañ wuur ma cag ree wuur la?
- ²⁸Ndo da ga ndo iji me go dogo ndo iji je Ejipten go suun no?
- ²⁹De maga Moyis wo laa waçaçre sen mokay, àà raw dañ ge wo go äi sir Madiyañ, wo ni àà raw biñ weere äoge.
- ³⁰De maga kiñgi ma do naa wo go mañ jag mokay, je peelee Baa raw naa nen se äe ne Moyis nen wuu, wuu sen de yaçaç lir ka' äil puuli, äiñ huuli maga aè een ga Sinay mbañe.
- ³¹Moyis raw ngrisgi ko mo sen mokay no, àà wo ya' ge se mo sen mbañ ko ge äe mokay, àà raw laa sug geçeçge Baa Wañkluu le riñ gi äe ga:
- ³²Ndi diñ Baa maga moore äo goñ wo mono, Baa maga Abraham, Isag, Jakob goñ wo mono, heçeçne raw joñge äe, se Moyis raw daë ge äe, ko àà laa mañ nen äe go ciñ dra' gaè.
- ³³Baa Wañkluu raw riñgi äe so ga: Ndar tarag äon wo go, werga ngeel maga ndo de oo le ni mo deñ diñ sir ma bay äage.
- ³⁴Ndi ko bon jar äi maga wo le Ejipte we, ndi laa ndumgi äaaran wo we, day ndi eii le ma woge yaçaç rage go. Patala, see le, ndi äo' mo Ejipte.
- ³⁵Aà diñ Moyis se maga jar Israyel hay tob wo go ga: Wose oo mo wañ wuur ma cag ree wuur la? mono. Baa raw äo' ge äe wo de eegre je peelee maga naa nen se äe ne hen nen wuu yoo lir ga àà diñ wañ äaara, diñ je yaçaç rage go lay.

³⁶Diñ Moyis se ga jar Israyel wo le Ejipte, se cegaë le go de äaara de ree ma joñ heçeçne wo de feçeçre mbuëgi le äi sir Ejipte ni, nen Manrog ma Deseçeç no, ti puuli, äuy kiñgi do naa mono.

³⁷Diñ Moyis se maga riñ jar Israyel wo pa ga: Baa äo' ge je waçë waçaçre ma jag äe go yañ le dosen no, joñ ge ti wer mani äayn mono.

³⁸De maga jar Israyel hay wo go de tay ti ti puuli, hay hay ti holañ paçaçre naa wo de je peelee Baa maga waçaç ree ne hen ti huuli Sinay diñ Moyis sen pa. AÀ raw yaçaç waçaçre ma kol jar go tenen tum ti' le ne naa.

³⁹Moore naa laa wo yaçaç jag äe ga, àa raw wo tob ge äe wo go, raw wo mbuë nen eiggi äaara diñ ti Ejipte.

⁴⁰AÀ raw wo riñ AÈron ga: Ndo mo joñ Baa maga see yañ wo pel wuur ne wuuri, werga wuur bay de ko ree maga joñ Moyis je maga wuur hay le Ejipte, àa raw hoo wuur le go mo wa.

⁴¹AÀ raw wo too weeday, kal wo raw ge sië jag ne soçoç se no, fruy wo ti fen maga àa toon wo de do äaara.

⁴²Baa raw mbuë faale ne hara, raw men rage goñ ger ma ciñ wo, do maga jar ndar nen waçaçre Baa go hay sië wo go ga: Nday jar Israyel, Horogre maga nday sië jag de äaara ti puuli kiñgi do naa mokay, Nday hay bay haç rage diñ me wa yawla?

⁴³Nday hay le de hoo oçoçbe ma bag mburyug ne baa äay Molog ti, Nday mañ te baa äay Refañ le ti pa, Soçoçre äay se maga nday joñ ra ma goñ ge mono. Wersen ndi ya' wee ge wo go äi sir ma haçaç dañ Babilon so yaw.

⁴⁴Weel tiñ maga waçaçre bargaen de äo' ge ail äe hay we de ëaw ge do moore naa wo, àa hay de ma joñge doga Baa hay kañ nen Moyis ti äen no, àa hay riñ Moyis ga àa mo joñ doga àa kon no kay no.

⁴⁵AÀ raw ya' tiñ sen le ne moore naa ma blam äaaran wo le lay, àa raw wo mañ ge äe le ti äaara de maga Joswe hay pel äaara mono, àa raw wo yaçaç sir jar maga Baa nii ra go ne hara pel de äe ti, àa raw gwa' ge pa, haçaç wo go biñ Dafidi.

⁴⁶Je sen la, Baa raw woo ge äe, àa raw wii faage ga se boo tiñ ne Baa maga Jakob goñ ne mono.

⁴⁷De sen äuy, wo boo tiñ sen ne hen diñ Salomoñ kway.

⁴⁸Ama Baa maga le go ciñ haçaç kaa ma hay ge äi tiñ maga jar tebere boon wo ga, werga je ndar nen waçaçre Baa go hay waçaç ti äe ga:

⁴⁹Wañkluu waçaç ga: ngeel ma ciñ diñ paale äi, Tamsirn diñ ma kañ äaale äi lay. Nday kaçaç ma boo ge me diñ tiñ mayla? Ngeel po bay de caa ge ta' ga sen ma ig gi äi wa.

⁵⁰Joñ feçeçren wo mo deñ äuy diñ ndi.

⁵¹Nday jar se ti grañ no, nday jar se ga jiili äay wo de sug äay äuy wo go de jeb ge, bay laa ëu maga Baa de ëe wee ge mo wa. Nday eçg Nenterse ma bay ëag tum tum, nday bay yaçaç jag äe wa, dogo moore äay hay joñ wo le no pa.

⁵²Yoo jar ndar nen waçaçre Baa go wo mo deñ äuy, maga moore äay joñ wo bon sen ga bay wa. AÀ ijd wo jar maga Baa hay laa ra le sii waçaçre Je ma de deelen go, diñ je se maga nday kañ taw äe go, nday kal iji gi äe go mono.

⁵³Nday diñ jar maga Baa bag waçaçre äen le ne nday diñ ne jar peelee äen wo jag no, nday laa day ge yaçaç waçaçre sen ga pa.

AÈ iji Etiyeçn go

⁵⁴Jar äoë ti waçaçren wo wo laa waçaçre sen mokay, ail äaara raw soçoç ge ne Etiyeçn ti, so wo sañ äaara ti äe de wañ.

⁵⁵Ama Etiyeçn go de ba ail de Nenterse ma bay ëage, aà raw mañ nen äe ciñ, raw ko wore Baa le sag ge, ko Yeso de oo le ti äaawar Baa deñ lay.

⁵⁶AÀ raw riñ rage ga: Co' wee sug äay, ndi ko ngeel ma ciñ bul go me nene, ndi raw ko Weel je tabay de oo le ti äaawar Baa deñe.

⁵⁷AÀ raw wo ngar jag kloñ kloñ, kuä wo sug äaara go, hoo wo ëeere le ne hen ti dega' äuy,

⁵⁸kogn wo wo go jag leege no, raw wo äoë ge äe de huuli, 'warn wo go. Jar maga kon wo raw wo lag oçoçbe äaaran äiñ blo po aè ëen ga Sol.

⁵⁹De maga aà wo de äoë ge äe de huuli mokay, Etiyeçn raw tos ge ga: Yeso Wañkluu no, yaçaç nenterse ai wo do äo.

⁶⁰Blam sen aà raw jel ti äe gesiñ, raw ngar jag kloñ ga: Wañkluu kee älagge maga aà joñ wo mokay ne hara ti wa. Blam sen aà raw hu gi go.

JOÑRE 8

¹Sol de tay jag de jar iji Etiyeçn wo lay.

Sol joñ bon Tayge jar ma wer Kris wo

Le ti wur sen tu, aà tiji wer joñ bon Tayge jar ma wer Kris ma Jerusalem wo tu. Jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo äuy raw wo dus gi go ai sir Jude wo äuy, go Samari, gwa' ni diñ jar peelee Yeso wo tawa.

²Jar maga see wo ti faage Baa ti ngeel äe, tee wo Etiyeçn, ra wo ne debaay lay.

³Sol raw haç ail äe ga se taw Tayge jar ma wer Krisn wo go, aà raw kië jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo liñ ni äaara wo, hoor ra, werpiiri wo de naare äuy lag ra ti dañgay.

Filip wo sii Waçaçre ma de Coçoçren ne jar Samari wo

- ⁴Jar maga dus wo go la, raw wo rañ sir wo sië Waçaçre ma de Coçoçren go ne jare.
- ⁵Filip raw raw äen Samari, raw sii waçaçre Mesi ne jar ma äi leegen wo.
- ⁶Ngaäa jar ma de tay tin wo äuy lag wo co' sug waçaçre maga Filip de waçaç ge äe mono, wo de ko feçeçre mbuëgin wo de nen äaara lay.
- ⁷Soçoçre hay wo ti jar ceege wo, raw wo laa ge go de ngar jag kloñ kloñ. Jar grumri wo de jar leñre wo debañ ëoä wo go de el lay.
- ⁸Äil jar ma äi leegen äuy raw joñge go feh debañ.
- ⁹Jobo yañ äi leegen ni, aë ëen ga Simoñ, aà diñ je sogway, jar Samarin wo äuy joñ wo heçeçne do äe, werga aà waçë de se äe ga se diñ blo.
- ¹⁰Weere kleere wo de jar kluuri wo äuy yaçaç wo jag äe, waçë wo ga: Blo sen mo ye' diñ eegre Baa, aë ëen ga eegre ma kluu no.
- ¹¹Ää wo äuy hoo wo sug ti äe, werga aà ig joñ heçeçne äaara de waçaçre sogway äen debañ.
- ¹²De maga aà yaçaç wo Waçaçre ma de Coçoçren maga Filip siin go ti twaywañ mani Baan wo de ëu Yeso Kris mokay, Filip raw joñ batem äaara go, werpiiri wo de naare äuy.
- ¹³Simoñ de se äe yaçaç ree Kris lay, Filip raw joñ batem äe go lay, aà raw hayge äiñ Filip mbañ, raw ngrisgi de maga aà ko feçeçre ma joñ heçeçnen wo de feçeçre mbuëgi maga Filip de ma joñ rage mono.
- ¹⁴Jar peelee Yeson wo le Jerusalem kal wo laage ga jar Samari yaçaç wo waçaçre Baa we mokay, aà raw wo laa Piyer wo de Jañ wo see äaara.
- ¹⁵De maga Piyer wo de Jañ wo wo day ge Samari mokay, aà raw wo tos ge ti jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo, ga aà mo da' wo Nenterse ma bay ëag,
- ¹⁶werga Nenterse ma bay ëag hay bay de aà ge ti jobo yoo äaara wa ëa, werga aà hay joñ batem äaara diñ ti ëu Wañkluu Yeso tawa.
- ¹⁷Wersen Piyer wo de Jañ raw wo kañ do äaara ne hara ti so, aà raw wo da' Nenterse ma bay ëag.
- ¹⁸De maga Simoñ wo ko ge ga jar ma de yaçaç waçaçre Baa da' wo Nenterse ma bay ëag diñ de ngar ngeel maga jar peelee Yeson kañ wo do ne hara ti mokay, aà raw haç solay ne Piyer wo de Jañ,
- ¹⁹raw riñ rage ga: Haç wee eegre sen mokay me lay, maga ndi kañ do we ne jobo ti, je sen mo da' Nenterse ma bay ëag lay.
- ²⁰Piyer raw fer waçaçre ne hen ga: Bas go de solay äon äuy, werga ndo eig äon ga ndo yee fen maga Baa haçn ne jar de koë de solay mono.

²¹Nen mo ma äo, noga eegre äo po bay ti joñre se ta'n la wa so hase, werga jiili äo bay go de el ti ngeel äe pel Baa wa.

²²Wersen men eiggi äo se kayn go, tos Wañkluu ga hayga àa da we, àa mo men eig ree älagge äo se maga ndo eign mokay go mo ti.

²³Werga ndi ko ail äo go de ba ge de ree ma de älagge glag de haçaç debañ, älaggen go de kol mo ge gebe äe lay.

²⁴Simoñ raw riñ Piyer wo de Jañ ga: Tos wee Wañkluu me ti diñ nday, ree maga nday waçaçn go mokay mo a le ti ai wa.

²⁵Blam maga jar peelee Yeson joñ wo sedewa go ti Wañkluu de faage siëi waçaçre mono, àa raw wo ferge Jerusalem. Ti faage ferge äaara mono, àa raw wo sië Waçaçre ma de Coçoçren go ai sir ma kleere ma ti prog Samari wo ni ngaäa debañ.

Filip wo de je kluu po maga a le Etiyopi

²⁶Je peelee Wañkluu raw riñ Filip ga: Ur go ciñ, see wo nen äaä ni waçyban eeger, ti faage maga eii le Jerusalem, kal rawge Gasa, faage sen ti puuli.

²⁷Filip raw urgi go ciñ, kal rawge, de maga àa de seege mo caw, nen äe raw le' ge ne jobo ti caw, diñ je Etiyopi, bay äay, àa diñ je kluu ma waçaç ree horogre mani waçy maga diñ wañ jar Etiyopi wo mono, a ee waçy ga Kañdas. Aä hay a goñ Baa Jerusalem,

²⁸aà raw ferge mbe liñ so, de hayle ai puspup ye'e, de jañ kefder maga Esay je ndar nen waçaçre Baa go yern mono.

²⁹Nenterse ma bay eäg raw riñ Filip ga: See deparday, wo oo ge aiñ puspup mbañ.

³⁰Filip raw ur eee deparday wo se puspup no, wo laa sug je Etiyopin de jañ kefder maga Esay je ndar nen waçaçre Baa go yern mono. Filip raw wiigi äe ga: Ndo yañ mbo laa wer waçaçre maga ndo de jañ ge äe mo ye' no?

³¹Blon raw ga: Hayga jobo bay sië wer äe me wa lay, ndi kaçaç ma laa wer äe laa ge la? Aä raw ee Filip ga àa mo eii le hay ge se se äe puspup no.

³²Waçaçre maga àa hay jañ ge äe diñ maga waçaç ga: Aä do mansam maga a de wo ge de äe nga' ge gon no, Aä do weesam maga oo mbe pel je ma caa fuçy äe ba'ba' deñ no, A bul jag äe go gaè.

³³Aä fer wo ti äe go gesiñ, àa laa wo cag waçaçre äen ti ngeel äe gaè. Wer mani äen caa go has, waçaçre waçaç ti äe ga so. Werga àa men wo ne tenen ti tamsir la caw ga so mono.

³⁴Blo se maga bay äay la raw wii Filip ga: Ndi kam mo kam ge, sii wer äe me äa äa, je ndar nen waçaçre Baa go waçaç mo haç' ti wo äa, ti se äe de se äe yawla, noga ti je tigriñ?

³⁵Filip raw bul jag go, raw tiij wer waçaç waçaçren ne hen diñ de fen maga aà hay jañ ge äe mono, kal sii Waçaçre ma de Coçoçre maga waçaç go ti Yeso ne hene.

³⁶Mbaara de seege pel so, aà wo wo day ge ti ngeel po, da' wo bii ni, blo je kluu sen la raw riñ Filip ga: Bii yañ la pa lay, fen maga dig me ga yog me go de bii wa diñ may pa äa?

[³⁷Filip raw riñgi äe ga: Hayga ndo yaçaç Kris we de äil äo äuy no, ni ndo nen maga a yog mo go. Blo raw fer waçaçre ga: Ndi yaçaç waçaçre Yeso Kris we ga aà diñ Weel Baa.]

³⁸AÀ raw oo puspus no, Filip wo de blon ëii wo go gesiñ, laa wo nen bii äog äuy, Filip raw joñ batem äe.

³⁹De maga aà ëii wo le go ciñ mokay, Nenterse Wañkluu raw mañ Filip wo go, nen blon bay ko Filip ye' wa so, de sen äuy aà raw mbe mañ faage äen go de fug äil feh so.

⁴⁰Filip wo ko se äe wo go Asot lay, blam sen aà raw rañ äi leege wo debaň sië Waçaçre ma de Coçoçren go genla genla äuy, haçaç wo go Sesare lay.

JOÑRE 9

Sol fer we men älagge äen go

(Joñ 22.6-16; 26.12-18)

¹Ama Sol mbe tum äil de soçoç ge, joñ bon jar ma wer Wañkluu wo, ijd ra lay. AÀ raw woge se je kluu ma sië jag no,

²raw wiigi äe ga aà mo haç faage ne se ma woge äi tiñ tos ge ma Damas wo, maga se da' jar ma de yaçaç ge wer Wañkluu we, hay ba werpiiri de naare äuy, se hoo ra le, se a de äaara Jerusalem.

³AÀ raw mañ faage ma woge Damasn so, day de maga aà wo nduu gi see äi leegen mbañ mokay, ngeel raw sag ge le ciñ tu, kal yiñ ti äe go cweçeç.

⁴AÀ raw le' ge gesiñ, kal laa geçeçge po le ciñ ëe ge äe ga: Sol, Sol, ndo joñ bon äi le la?

⁵Sol raw wiigi äe ga: AÀ diñ ndo wola, Wañkluu? Geçeçge sen raw ferge le ne hen ga: AÀ diñ ndi Yeso maga ndo de ma joñ bon äi mono.

⁶Ama fer ur gi go ciñ, kal äi leege no, aà riñ mo yañ ti fen maga ndo mo joñ ne mono.

⁷Jar maga hay wo wer Sol mbaara de lagge de heçeçne seëem lagge, laa mbaara geçeçge no, ama laa wo ko jobo deñ gaë.

⁸Sol kal ur gi le go ciñ, bul nen äe go, nen äe laa ko ge ga has, aà raw baa do äe, raw de äe Damas.

⁹Siili swa' nen äe bay ko ge wa, bay ree mopo wa, bay jo bii wa lay.

¹⁰Je ma wer Yeso po yañ Damas ni, aè èen ga Ananiyas. Wañkluu raw naa nen se äe ne hen nen lwa' ge, kal èe ge äe ga: Ananiyas. AÀ raw yiñ jag ga: Ndi yañ la Wañkluu.

¹¹Wañkluu raw riñgi äe ga: See deparday ti faage ma de Deelee no, wo liñ ni Juda, wii je Tarse maga aè èen ga Sol mono. AÀ yañ wo tos ge ni,

¹²aà yañ lwa' ge ga jobo, aè èen ga Ananiyas, kal le tiñma, kañ do ne se ti, maga nen se mo fer go caa ge tigrin.

¹³Ananiyas raw fer waçaçre ne hen ga: Wañkluu, jar debañ yañ wo waçaç ge ti blo sen mokay no, aà riñ wo ndi de waçaçre älagge maga aà joñ jar mani äon ma Jerusalem wo de äe mono.

¹⁴Day aà mo ye' la, wañre jar sië jag wo de haç eegre hen maga aà mo bag jar maga wo de èe èu äo mo äuy no.

¹⁵Ama Wañkluu raw riñgi äe ga: See mbo, ndi mañ blo sen go, ndi koln ge diñ je ma woge fer waçaçre go ti äi pel wer jar maga bay wo ti jag Baa wa, pel wañren wo, go pel jar Israyel wo lay.

¹⁶Ndi de see äi ndi kañ nen äe yañ ti joñge bon maga aà jon ge ti waçaçre äi mo äuy no.

¹⁷Ananiyas kal rawge so, aà raw kalge tiñma, kal kañ do ne Sol ti, kal èe ge äe ga: Heçn äi Sol, Yeso Wañkluu, je maga naa nen se äe le mo nen le ti faage maga ndo a le nim, äo' me le maga nen äo mo fer go caa ge tigrin, ndo mo ba äil go de Nenterse ma bay äag lay.

¹⁸Deparday tu, mopo raw le' ge le go nen Sol do älog koo nono, nen äe raw go caa ge tu, aà raw urgi go ciñ, aà raw joñ batem äe go.

¹⁹Blam sen aà raw ree hole, eegre äe raw ferge le lay.

Sol sii waçaçre äi leege Damas

Sol raw ig gi se jar ma wer Yeso ma äi leege Damasn ni naw rabe.

²⁰Deparday tu, aà raw äo' èee sii waçaçre äi tiñ tosge wo ga Yeso diñ Weel Baa.

²¹Jar maga wo de co' sug waçaçre äen mo äuy raw wo ngel ge, raw wo riñ gi ga: Äa mo ye' bay diñ blo maga de ma joñ bon jar Jerusalem maga wo de mañ ge wer Yeso mo wa ge? A aà mo ye' ma bag rage, ma woge de äaara ne wañre ma sië jag wo ga?

²²Ama ma Sol mbe sii äen diñ waçaçre äen de eegre deñ koëe, jar Jwif maga wo äi leege Damas ni, ngar waçaçre maga aà mo fer wo ne hen no kay bay nen äaara wa, werga aà de äoë wer Yeso go ne hara ga aà diñ Mesi mono.

²³Naw wo na ge blam sen mbag jar Jwif raw wo tay jag äaara ga saara mo iij Sol go.

²⁴Ama aà raw riñ Sol go de waçaçre sen pel bole. AÀ raw wo lagge gor jagjiñ de suñ de ceege äuy ga saara mo iijn go.

²⁵Wersen jar ma wer Sol raw wo mañ ge äe de suñ raw wo kal ge wo go de äe ti coçoç kor ma äaäla no, raw wo sir gi äe wo go äi kerge gesiñ so.

Sol fer le Jerusalem

²⁶Sol wo nduu gi Jerusalem mokay, aà raw kië faage ga se tay de jar ma wer Yeso ma lan wo, ama heçeçne raw joñ rage äuy, werga aà bay wo de eig gi ti äe ga aà kol we go je ma wer Yeso cwaçy wa.

²⁷Barnabas raw bagge äe were, kal rawge de äe see jar peelee Yeso wo. AÀ raw riñ rage ga Sol yiñ le de Wañkluu ti faage, Wañkluu waçaç ree ne hen lay, aà raw sii waçaçre go ti Yeso de eegre debaň ne jar Damas wo lay.

²⁸De sen ni, Sol raw wo tayge wer kaçaçra rañ ge Jerusalem, sii waçaçre go de ëu Wañkluu de eegre debaň lay.

²⁹AÀ sië waçaçre ne jar Jwif maga waçë wo diñ jag Gregge, faa wo de kaçaçra debaň, ama jar sen raw wo kië gi ga saara mo iij Sol go.

³⁰Ama heçeçre äen raw wo laa ge äe, aà raw wo kañ Sol wo go Sesare, raw wo äo' ge äe Tarse.

³¹Wersen Tayge jar ma wer Kris ma äi sir Jude wo äuy, de ma Galile, de Samari äuy, jam raw joñge yoo äaara, haç wo eegre ne see äaara, hoo wo sug ti Wañkluu tum tum lay, Nenterse ma bay ëag raw kay rage, aà raw wo ya' wer ciñ ni debaň lay.

Piyer peçeç Ene go de ëu Yeso

³²Piyer kal go rañ sir wo, ti wurpo, aà raw woge ni jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo äi sir Lida.

³³AÀ raw da' jobo ni, aè een ga Ene, go de hrag grum, de suuli ti preñ ti' joñ kiñgi de äe nenma'a.

³⁴Piyer raw ëe ge äe ga: Ene, Yeso Kris peçeç mo we go, ur go ciñ, 'wuçy fen suuli äon de see äo. Ene raw urgi ciñ deparday tu.

³⁵Jar ma äi leege Lida wo ni äuy, de ma Saron äuy kon wo, aà raw wo fer ge coo ge wer Wañkluu.

Piyer bir Dorkas go

³⁶Waçy po yañ äi leege Jope, aè een ga Tabita, aà de haç äil äe ne Baa. (Ëu äe de jag Greg ga Dorkas, wer äe ga manmeene.) A joñ jar de el tum tum, kay jar coo wo.

³⁷AÀ raw le' ceege de ngar ngeel sen ni, kal hu gi go. AÀ raw yog ge äe go, aà kal mañ ge äe wo go äi tiñ ma ciñ ti keçeç no.

³⁸Jar ma wer Yeso ma äi leege Jope raw wo laa ge ga Piyer yañ Lida ma äiñ Jope mbañ no, aà raw wo laa jar po wo se äe äog ga aà mo wo wo riñ gi äe ga: Wuur kam mo, ëee le ni wuur deparday ëa.

³⁹Piyer kal rawge wer äaara deparday tu, de maga aà wo day ge ni mokay, aà raw wo raw ge de äe wo äi tiñ ma ciñ no, naare dwur wo äuy raw wo yaë ge se äe de ro, kañ wo nen äe ti oçoçbe maga Dorkas hay joñ rage mono.

⁴⁰Piyer raw ga: jar mo laa go siigi äuy, aà kal laa koyoçgre gesiñ, raw tos ge. Blam sen aà raw mbuë nen äe ne hulin ti, raw waçaç ge ga: Tabita, ur go ciñ. AÀ raw bul nen äe go, aà wo ko Piyer mokay, aà raw hayge go twere.

⁴¹Piyer raw mañ do äe, kayn le ur gi ciñ. AÀ raw ëe jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo le, de naare dwurn wo, kal oo ge äe go nen äaara tenen deñe.

⁴²AÀ raw laa waçaçre sen wo go äi sir Jope äuy, jar debañ raw wo haç äil äaara ne Kris Wañkluu lay.

⁴³Piyer raw hayge ni je joñ joñre hoçoçge po Jope ni, aè een ga Simoñ, na ni wolañ.

JOÑRE 10

Piyer wo ni Korney

¹Jobo yañ Sesare, aè een ga Korney. AÀ diñ je kluu maga sode jar Itali wo wer äe kis boñ.

²Je sen see goñ Baa ti faage äe bay ëag de jar ni äe wo äuy, hoo sug ti Baa lay, kay jar Jwif ma de coocoo wo debañ lay, tos Baa tum tum lay.

³Wo day ge de wur maga fiiri ma de law wo go de kos a ge liñ mokay, aà raw lwa' ge, ko je peelee Baa go pah deñ, je peelee Baa raw kalge le liñ ni äe, raw ëe ge äe ga: Korney.

⁴AÀ raw ngrisgi ko je peelee Baa no, heçeçne raw joñge äe debañ, aà raw riñ je peelen ga: Ndi mo joñ maysela Wañkluu? Je peelen raw riñgi äe ga: Baa yaçaç tosge äon we, de kay ge maga ndo de kay jar coo wom, aà raw ëig ti ti äo.

⁵Patala laa jar wo Jope, aà mo ëe wo blo maga aè een ga Simoñ, togoëge äe ga Piyer le.

⁶AÀ yañ de hayle ni je joñ joñre hoçoçge, aè èen ga Simoñ lay, tiñ äe yañ jag maarog mbañ.

⁷De maga je peelee ma waçaç waçaçre ne hen wo raw ge mokay, Korney raw èe ge le yoo jar joñre äe wo äoge, raw èe sode maga de ma joñ joñre äen ne hen de el le boñ lay, sode sen diñ je ma goñ Baa ti faage äe bay äag lay.

⁸AÀ raw sië waçaçre se maga joñ mokay ne hara äuy, blam sen aà raw laa rage wo Jope.

⁹Toñ äe de maga aà wo wo de seege ti faage ma woge Jopen äa, Piyer raw èii gi go ciñ ti tiñ tos Baa, de wur èegere.

¹⁰Koñne raw cee ge äe, saçy reege raw ba ge äe, de maga a de ma joñreege ne hen äa mokay, mopo raw mbuë nen äe,

¹¹aà raw ko ngeel ma ciñ bul le go, mopo raw sir gi le gesiñ do gudoñ no, de sa' coçoç naa äuy.

¹²Wer nayre ma äi sir wo la äuy, de feçeçre maga äaale äaara naa naa, de feçeçre maga kir wo nig gi kir gi, dweere wo äuy äil fen se no.

¹³Geçeçge po raw age le ciñ wii gi äe ga: Ur go ciñ Piyer, ngaë ra, ree ra.

¹⁴Ama Piyer raw waçaç ge ga: joñ noga Wañkluu, werga ndi bay de ree fen ma de äag de yeëe do kay wa äa.

¹⁵Geçeçge sen raw age le pa ga: Fen maga Baa waçaç go ti äe ga aà bay äag, kon de yeëe wa so.

¹⁶Ma de swa' äen wo le waçaç ge mono, fen sen raw ferge ciñ deparday tu.

¹⁷De maga Piyer go de ngel ge ti lwa'ge maga lwa' ne mokay, ko la werpiiri maga Korney laa ra le, wo de wië tiñ mani Simoñ jag tiñ la lag.

¹⁸AÀ raw wo èe ëu kloñ, raw wo wii gi ga: Mbe lam lag la diñ tiñ maga Simoñ togoëge äe ga Piyer mbe la ni mono?

¹⁹Ti ngeel maga Piyer de eig gi ti lwa'ge maga lwa' ne mokay, Nenterse ma bay äag raw wiigi äe ga: Werpiiri po wo swa' yañ wo kië mo ge.

²⁰Ur go ciñ, see wer äaara bay faare, werga laa ra le diñ ndi.

²¹Piyer raw èii gi le go see äaara raw wii rage ga: AÀ diñ ndi la, ndi diñ je maga nday kië ne mono. Ree may a de äay la?

²²AÀ raw wo fer ge ne hen ga: Korney je ma de sode wer äe kis no, blo ma de deele no, ga hoo sug ti Baa mono, maga ëu äe go de rage jag jar Jwif wo äuy no, je peelee Baa riñ ga aà mo èe mo le liñ ni äe, aà mo laa waçaçre ma jag äo.

²³Piyer raw laa rage tiñma haç feçeçre suuli ne hara. Toñ äe, Piyer kal rawge wer äaara, heçeçre äe jar Jope po, wo wo kañ ge äe lay.

²⁴Pelnew äe, aà raw wo day ge Sesare, wo wo da' Korney gor rage de kawre äe wo de bar äe maga se ëe ra le mono.

²⁵De maga Piyer wo de kal ge wo liñ mokay, Korney raw caa pel äe le, kal laa koyoçgre gesiñ, le' mondra hen pel togoë ge äe.

²⁶Piyer raw riñgi äe ga: Ur go ciñ, werga ndi de see äi ndi diñ je tabay lay.

²⁷Aà waçaç waçaçre go ne hen waçaç, aà raw kalge le tiñma, wo da' jar de tayge ngaäa debañ.

²⁸Piyer raw wii rage ga: Nday yañ de koge ga faage bay de haçge ne je Jwif tayge de wer ma tigriñ wo wa, noga kal liñ ni äe se äe ga lay. Aàma Baa wii me ga ndi mo ko jobo de ëag noga de yeëe wa hase.

²⁹Wersen ndi a see äay, ndi eçg ëu äay le ga, wersen ndi wii nday ga nday ëe me le ree mayla?

³⁰Korney raw riñgi äe ga: Naw joñ go wara swa' do wur ma patala no ma'aç, ndi hay tos Baa tiñmani äi, de wur maga go ciñ pur doga patalan no, ndi ko nen äi blo po de oçoçbe ma depuy kaëañ kaëañ ti deñ pel äi,

³¹aà raw ëe mege ga: Korney, kal wii mege ga: Baa laa tosge äon we, Baa eig ti we ti haçge feçeçre äo maga ndo haç ra ne jar mono.

³²Äo' jobo wo Jope ëe Simoñ maga aè een ga Piyer le ni äo, aà yañ de hayle liñ ni Simoñ ma raçë hoçoçge no, tiñ äe ti jeñ maaroge.

³³Wersen, ndo joñ de el we lay, ndo a we lay, wersen wuur tay pel Baa lam ka' la ti se no, ga wuur mo laa waçaçre maga Wañkluu haçn mo mo äuy no.

Piyer de sii waçaçre liñ ni Korney

³⁴Piyer raw bul jag go, raw waçaç ge ga: Ndi ko we cwaçy ga Baa bay car äil jar go sar sar wa.

³⁵Ama wer jar ma honla honla äuy, maga yañ wo hoo sug ti äe, yañ wo ti ngeel äe de deele mono, aà yaçaç ra.

³⁶Nday yañ de ko waçaçre äe maga aà hay äo' wo ne jar Israyel wom, Waçaçre ma de Coçoçre ma lag jar jam de Baa wer Yeso Kris maga diñ Wañkluu jar äuy mono.

³⁷Nday yañ de ko ree maga joñ go äi sir ni jar Jwif wo mo äuy lay, tiñi wer le Galile, haçaç go blam batem maga Jañ hay sii waçaçre äe go mono.

³⁸Nday yañ de koge ga Baa haç Nenterse äe ma bay ëagn go ne Yeso ma Nasared. Nday yañ de ko ge lay ga aà hay rañ sir we joñ jar de el de ele, peçë jar maga Manhuli de saë rage go, werga Baa de ëaw ge äe do.

³⁹Wuur diñ jar sië waçaçre se maga aà joñ ra go äi sir jar Jwif wo de Jerusalem mo äuy no, aà diñ je maga aà iji wo go de hag ge ciñ ti koo ma äal jar mono.

⁴⁰Baa fer bir gi äe go ciñ wur siili ma de swa'a, raw haç faage ne hen ga aà mo ndar nen se äe go ne jar ga aà mo ko wo ne.

⁴¹Bay diñ ne jar äuy wa, ama diñ ne jar maga Baa far ra go tañgu pel bol ma sii waçaçre äen go mono, ne wuur jar maga wuur ree de kaçaçra, wuur jo de kaçaçra blam kal ge äe go ciñ tenen no.

⁴²Yeso raw wii wuur ga wuur mo sii Waçaçre ma de Coçoçren go ne jare, wuur mo waçaç go ti se ga se diñ je maga Baa hay se ma cag ree jar ma tenen de jar ma de hulin wo lay.

⁴³Jar ndar nen waçaçre Baa go wo äuy hay waçaç wo we ga wosela maga haç äil äe we ne hen mo äuy Baa men eig ree älagge äen go ne hen ti wer Yeso.

Jar dehaçy da' wo Nenterse ma bay ëag lay

⁴⁴De maga Piyer de waçaç waçaçre ne hara ëa, Nenterse ma bay ëag raw cwaa ge le ti jar maga wo de co' sug waçaçren mo äuy no.

⁴⁵Jar ma wer Kris ma de caa äi:ini maga a wo le wer Piyer raw wo ngel ge go ti Nenterse maga Baa haçn go ne jar maga bay wo jar Jwif wa mono.

⁴⁶Werga aà waçë wo jag maga Nenterse ma bay ëag haç hara, ga jobo laan ti boñ ga mono, togoë wo Baa lay. Piyer raw waçaç ge ga:

⁴⁷Jobo kaçaç yañ mbe ma dig batem go ne jar se maga da' wo Nenterse ma bay ëag dogaa naa hay da' no lay mo yawla?

⁴⁸Aà raw riñgi ga aà mo joñ batem äaara go de eege ëu Yeso Kris. Aà raw wo kam ge äe ga aà mo ig se saara naw rab ëa.

JOÑRE 11

Piyer de fer blam waçaçre äen ne jare

¹Jar peele Yeson wo de heçeçre naa maga wo Jude, raw wo laage ga jar maga bay wo diñ jar Jwif wa yaçaç wo waçaçre Baa we lay.

²De maga Piyer wo nduugi Jerusalem mokay, jar ma de caa äi:in nin raw wo bagge äe do ruugi kweç.

³Aà raw wo ga: Äa ndo kal yoo jar ma bay caa äi:in nin wo, nday ree hole de kaçaçra lay?

⁴Ama Piyer raw ti:ji wer waçaç ren le ti guur äe äaa ga:

⁵Ndi hay le äi leege Jope, ndi hay tos ge, mopo raw mbuë nen äi kluu do gudoñ no, cwaa le gesiñ, coçoç äe de saë ge naa äuy, aà raw age see äi.

⁶Ndi raw kañ nen äi ne hen ti ëeñres ko ge äe, ndi raw ko wer feçeçre ma gesiñ la maga äaale äaara naa naa, de ma kirnig gi wo de dweere wo äuy, wer äaara ni äuy.

⁷Ndi raw laa geçeçge ëe mege le ciñ ga: Piyer, ur go ciñ, ngaë rage, ni ndo ree ra.

⁸Ama ndi raw riñgi äe ga: Bay no wa, Wañkluu, ndi ree fen ma de ëag de yeëe do kay wo no ti boñ gaë.

⁹Ama geçeçge ma de äogn raw age le ga: Fen maga Baa wii go ti äe ga aà bay ëag, ndo mo kon de yeëe wa.

¹⁰Ma de swa' äen wo a ge le, fen sen raw ferge ciñ tigrin pa.

¹¹Ni tuseñ ndi ko la jar maga aà laa ra le äi leege Sesare, jar sen wo swa'a, de lagge jag tiñ maga ndi de hayle ni lagge.

¹²Nenterse ma bay ëag raw wii mege ga: See wer äaara bay faare, heçeçre naa ma hiira' wo mo lag wo wo wer äi lay, wuur raw laa ge liñ ni Korney.

¹³Aà raw wii wuur ga se ko je peelee Baa a liñ ni se, kal wii se ge ga: Se mo laa jar wo Jope ëe Simoñ maga togoëge äe ga Piyer le see se.

¹⁴Aà sii waçaçre maga se da' see se de äe yañ ne se, se de jar ni se wo äuy.

¹⁵De maga ndi wo tiñi wer sii waçaçren no kay, Nenterse ma bay ëag raw cwaa ge le ti äaara dogaa aà hay joñ ti naa no lay.

¹⁶Ti äi raw ëig waçaçre maga Wañkluu hay waçaç ne go ga: Jañ hay joñ batem jar diñ de bii, ama ma äay aè joñ ge batem äay yañ diñ de Nenterse ma bay ëag no.

¹⁷Wersen hayga Baa haç Nenterse äen we ne hara dogaa aà hay haç ne naa, ti wur maga naa yaçaç waçaçre Wañkluu Yeso Kris le no lay mono, ndi diñ wose ga ndi kaçaç ma dig Baa ne?

¹⁸De maga aà laa wo waçaçre sen, jiili äaara raw woo ge, aà raw wo togoë Baa, kal wo ga: Kidolgi Baa haç faage äoë ge jag we ne jar maga bay wo jar Jwif wa ga aà mo fer wo go tenen wurpo lay.

Tayge jar ma wer Kris ma Antiyos wo

¹⁹Jar maga dus wo go do ree bon maga le' ti ree Etiyeçn, raw wo wo ge go Fenisi, ti kaali ma Sipre, wo wo go Antiyos, ama aà laa wo day ge sii waçaçre Kris ne jar Greg wo ga, sii wo diñ ne jar Jwif wo taw taw.

²⁰Jar po wo yoo äaara ni, wo diñ jar Sipre wo de jar Siren, aà wo wo a ge Antiyos mokay, aà raw wo sii Waçaçre ma de Coçoçre maga waçaç ti Wañkluu Yeso ne jar Greg wo.

²¹Nenterse Wañkluu raw kay rage ti joñre se no. Jar debañ raw wo haç äil äaara ne Wañkluu, kol wo go wer äe.

²²Waçaçre äaara raw woge go da' Tayge jar ma wer Kris ma Jerusalem wo, àa raw wo äo' Barnabas wo Antiyos.

²³Àa wo day ge ni mokay, àa raw koge ga Baa de woo rage, äil äe raw joñge go fehe debañ, àa raw coä nen äaara ga àa mo ëaw wo see äaara wer Wañkluu de eegre.

²⁴Barnabas hay diñ je ma de ele, de ba äil go de Nenterse ma bay ëage, de haç äil äe go ne Kris lay, jar ngaäa debañ raw wo haç äil äaara go ne Wañkluu.

²⁵Barnabas kal rawge Tarse kië Sol.

²⁶Àa wo da' ge äe, raw ba ge äe le, a de äe Antiyos. Wersen àa raw wo lagge yoo Tayge jar ma wer Kris wo ni kiñgi hala, had wo jar debañ. Le diñ de wur sen le Antiyos, ga àa raw tiñi wer kañ ëu jar ma ti jag Baa wo ga Kretiyeç, jar Kris wo mono.

²⁷Le ti wur sen ni, jar ndar nen waçaçre Baa go po wo le Jerusalem raw wo age Antiyos.

²⁸Ma po boñ yoo äaara ëu äe ga Agabus, Nenterse ma bay ëag raw kal ree äen ne hen jage, àa raw ga koñne le' yañ go ti sir krub äuy. (Koñne sen raw le' ge nen kiñgi maga Klod wur sen wañ mono.)

²⁹Jar ma wer Yeson wo äuy raw wo tay jag äaara ga wosela äuy yoo saara mo haç mopo wo kay heçeçre saara ma Juden wo, doge eegre je sen kaçaç nin no.

³⁰Àa joñ wo dosen, raw wo haç feçeçren wo ne jar kluurin wo de Barnabas wo de Sol do.

JOÑRE 12

A iñi Jag go, äo' Piyer ti dañgay lay

¹Le ti wur sen, Herod raw tiñi wer joñ bon jar po wo yoo Tayge jar ma wer Kris wo.

²Àa raw 'war Jag hen Jañ go de moslam.

³Àa raw koge ga se joñ ree sen mokay nen jar Jwif wo de el, àa raw ba Piyer (wur few hole ma bay defoçoçre no no).

⁴Blam maga a baa ne ba mono, àa raw haçge äe ne ngaäa sode po wo hwal ti hiira', a car ra go ta' ta' naa naa naa ga àa mo koën wo ne, ni Herod mo baan ge le go pel jar blam few Pag kway.

⁵Wersen àa raw äo' Piyer ti dañgay, ama Tayge jar ma wer Kris lag wo tum tos ge ti äe.

Baa bud Piyer le go ti dañgay

⁶De suñ wur maga Herod de da ge ga se baan ge wo go pel jar, de suñ sen Piyer de suuli yoo jar ma gor ge äen wo äoge, de sa' ge de rece' äoge, jar gor ge äen wo de lagge jag tiñ koë jarn wo lay.

⁷Se ko nen äe, je peelee Wañkluu po de oo le deñ. Ngeel raw ler ge wo äi tiñ dañgay keçg keçg, àa raw ma' Piyer yoo brud, raw mañ ge äe ciñ, raw wiigi äe ga: Ur go ciñ deparday, rece'n raw bud gi go ne hen do tu tu.

⁸Je peelee Baa raw wiigi äe ga: Sa' mblaaga äon sag äo, hee taarag äon äaale, Piyer raw joñgen no, àa raw wiigi pa ga: Laa oçoço be äon ti, see le go wer äi lam.

⁹Piyer raw kalge le go, ree maga je peelee Baa de ma joñ rage mo caw se de koge ga àa cwaçy yawla bay de ko ge wa, äen ga se lwa'a.

¹⁰Ti ngeel maga: àa raw se je gor jag tiñ ma tañgun le go mokay, raw se ma de äog le go, raw nduugi jag tiñ boo maga kal wo go äi leegem, àa raw bulgi go ne hara pel de se äe tu, àa raw wo laa ge le go, raw wo ya'ge ti faage po, je peelee Baa raw men Piyer go deparday tu.

¹¹De maga nen Piyer wo caa ge go mono, àa raw waçaç ge ga: Ndi ko we cwaçy ga Baa äo' je peelee äen le yaçaç mege go do Herod, go jag ree maga jar Jwif wo de gor mege de äe mo lay.

¹²Ti ngeel maga àa wo da' wer waçaçre sen go dosen no mokay, àa kal rawge wo liñ ni Mari man Jañ, maga togoëge äe ga Mark, wo da' jar de tayge tos ge ni debañ deñ.

¹³Piyer raw ma' jag tiñ wo nen siigi la ge'ge'e, may po maga aè èen ga Rod raw ya' ge co' sug äe jag tiñ no.

¹⁴Aà raw laa geçeçe Piyer, se laa bul jag tiñ go ga dog aäil äe fug go mono, àa raw ferge tiñma wii rage ga Piyer yañ le de oo le siigi.

¹⁵Aà raw wo riñ gi äe ga: Äa ndo de loëge? Aà raw riñ rage ga àa diñ Piyer mbe cwaçy. Aà raw wo riñ gi äe ga: Ni àa joñ diñ je peelee ma koë ge äen laybla'.

¹⁶Piyer mbe de ma' jag tiñ ceääe, àa raw wo bul jag tiñ go, àa wo wo ko Piyer mokay, àa raw wo ngrisgi.

¹⁷Aà raw joñ do äe ga àa mo lag wo gesiñ, mo lag wo seëem, àa raw riñ rage de waçaçre maga se le ti dañgay ti', Wañkluu kal se le go no kay mono. Aà raw riñ rage ga: Sii wee ree sen ne Jag wo de heçeçe naa wo lay. Aà raw kalge go, kal rawge ti ngeel tigriñ.

¹⁸De maga ngeel raw teege go mokay, soden kii wo ti yoo kaçaçra glum glum, kië Piyere.

¹⁹De maga Herod kiën kië da' ga mono, àà raw wii jag soden wo, kal ga: ìjd ra go. Blam sen Herod kal rawge wo go Jude, haçaç wo go Sesare, ga se ig wo go ni me' ëa.

Huuli Herode

²⁰Äil Herod raw soçoç ge ne jar Tir wo de jar Sidoñ ti, ama àà raw wo tay jag äaara, raw wo age se äe ga saara mo tay jag go, àà raw wo tay jag de Blaste je kluu ma pel wañ tañgu, àà raw wo wii gi äe ga jag saara mo hay de tayge boñ, werga jar saara daë wo feçeçre reege le diñ äi sir mani äen yaw mono.

²¹Naw maga Herod hay ngaä ne wo go baa jag mokay, Herod raw laa oçoçbe wañ äen ti, raw hayge ti paale äe ma cag waçaçre no, raw waçaç waçaçre ne hara jag ciñ kloñ.

²²Jar raw wo ngar jag äuy ga: Waçaç ree mokay diñ Baa, bay diñ je tabay wa.

²³Ni tuseñ je peelee Wañkluu raw ma' ge äe, werga àà togoë diñ Baa ga, cogcoçoçre raw laa ge äe, àà raw hu gi go.

²⁴Waçaçre Baa raw ya' wer dus gi go debañ lay.

²⁵De maga Barnabas wo de Sol taw wo joñre peelee äaaran le go Jerusalem taw, àà raw wo ba Jañ maga togoëge äe ga Mark wer äaara.

JOÑRE 13

Baa hoo Barnabas wo de Sol go ma joñ joñre äe

¹Tayge jar ma wer Kris ma Antiyos wo, jar po wo yoo äaara ni wo diñ jar ndar nen waçaçre Baa go wo, jar la wo diñ jar had jare. Jar sen wo diñ Barnabas, Simoñ maga aë een ga Je Taabay, Lusiyus ma Siren, wo dege Manahen (maga geçeç liñ ni pan Herod Wañ no), lan diñ Sol.

²Àà raw wo lagge goñ Wañkluu, heçë wo bii heçeç lay, blam sen Nenterse ma bay ëag raw wii rage ga: Hoo Barnabas wo de Sol go me sara joñ joñre maga ndi ëe rage ti äe mono.

³Wersen àà raw wo heçeç bii go heçeç, tos wo lay, àà raw wo kañ do ne hara ti, men ra wo mbaara raw ge so.

Barnabas wo de Sol wo wo Sipre

⁴Nenterse ma bay ëag raw laa Barnabas wo de Sol sii waçaçre, àà raw wo ëii gi Selews, kal wo ëii daage, raw wo ti kaali ma Sipre no.

⁵Àà wo wo day ge Salamin, àà raw wo sii waçaçre Baa äi tiñ tosge jar Jwif wo, Jañ Mark wer äaara kay rage ni lay.

⁶Àà raw wo cegaë kaalin go mokay, raw wo Pafos, àà raw wo da' je sogway po ni, je tay nen waçaçre Baa de gete'e, diñ je Jwif, ëu äe ga Weel-Yeso.

⁷AÀ hay de hayle äiñ Serjiyus Polus wañ no, blo ma desaçy no, wañ raw ëe Barnabas wo de Sol le, raw wii rage ga se da laa waçaçre Baa.

⁸Ama je sogway (maga a ëen de jag Greg ga Elemas) raw dig rage, raw joñ taw gi ga se dig wañ go ga aà mo yaçaç waçaçren wa.

⁹Ama Sol je maga aè ëen ga Pol raw ba ail go de Nenterse ma bay ëag raw kañ nen äe ne hen ti ëeñres,

¹⁰raw wiigi äe ga: Ndo blo se ma de ba ail go de ree taw gi ma de älagge wo de wer älagge ma honla äuy no, ndo je ni Manhuli no, je hee ree ma de deelen wo no, ndo kië äon tum ga ndo mbuë fo waçaçre Wañkluu go le la?

¹¹Ko nen äo, Wañkluu day ma' mo ge, ndo ig yañ bay ko wuur smagga ëa so. Ni tuseñ suñgu raw äo' ge go ne Elemas ti, aà kal rawge mbar ngeel kië jobo ma ëaw do äe.

¹²Serjiyus wañ wo ko ge dosen nom kay, aà raw yaçaç waçaçre no, raw joñ heçeçne do hadge maga aà hadn ti jag Wañkluu mono.

Pol wo de Barnabas wo wo äi leege Antiyos ma äi sir Pisidi

¹³Wersen Pol wo de jar ma wer äen cegaë wo Pafos le go de daage, aà raw wo raw ge Perji äi sir Pamfili, Jañ Mark raw men rage go, fer Jerusalem.

¹⁴Ama aà raw wo men Perji le go, raw wo le go Antiyos ma äi sir Pisidi, aà raw wo laa ge äi tiñ tosege wur iggi, raw wo lagge gesiñ.

¹⁵Blam maga aà taw wo jañ waçaçre Baa go, taw wo jañ waçaçre jar ndar nen waçaçre Baa go wo go, wañ tiñ tosgen raw äo' jobo wo see äaara, raw wii rage ga: Nday heçeçre wuur no, hayga waçaçre yañ jag äay ma waçaç ge ne jar wo no, waçaç wee mbay.

¹⁶Pol raw urgi, mañ do äe ciñ, raw wii rage ga: Nday jar Israyeln wo, de jar hoor sug ti Baa wo no, co' wee sug äay.

¹⁷Baa maga jar Israyel goñ wo ne, hoo moore naa wo le go, ra ëu äaara le de maga aà hay hay wo le jar coo Ejipte mono, aà raw laa rage le go de eegre äe no.

¹⁸AÀ koë ra le ti puuli nen kiñgi do naa.

¹⁹Blam sen aà raw bas wer jar po wo go renam äi sir Kanan, raw äes sir äaaran go ne hara dog a äes taabul go nono,

²⁰ga aà mo lag wo ni nen kiñgi kis kis naa ti äe do dwee. Blam sen, aà raw haç jar cag waçaçre wo ne hara, haçaç wo go se Samwel je ndar nen waçaçre Baa go no.

²¹Blam sen aà raw wo wii gi ga haç wañ ne saara, Baa raw haç Sol weel mani Kis ne hara ti äiñni mani Benjamin no, nen kiñgi ma do naa no.

²²Blam maga Baa wo äo' ge äe go mono, aà raw hay Dafid wañ, je maga aà hay waçaç go ti äe ga: Ndi da' Dafid weel mani Isayi maga jiili äi dan we, je maga joñ ree yañ dog a ndi da no mo äuy no.

²³Ti äiñni mani blo sen, Baa raw haç Yeso Je Yaçaç Jar gon le ne Israyel wo wer barge maga a ba de äaara mono.

²⁴Taangu age äen Jañ hay go sii waçaçre batem maga jar Israyel wo äuy mo fer wo coo eiggi äaara de deele.

²⁵De maga Jañ wo go taw joñre äen, aà raw wiigi ga: Äa, nday eig ti äi gahaçy äa, ga ndi diñ wo äa? A kal ga: Ndi bay diñ je maga nday de gor ge äe mo wa. Ko wee nen äay jobo a ge yañ le blam äi, ndi bay go de kaçaçge nen kay ge äe naa way taarag äen go ne hen dra' wa.

²⁶Nday heçeçre äi no, nday moore Abraham wo de jar hoor sug ti Baa wo no, Baa äo' waçaçre Je Yaçaç Jarn mokay le, diñ ne naa.

²⁷Werga jar ma äi leege Jerusalem wo de jar äoë faare waçaçre äaaran ko wo ga Yeso diñ Je Yaçaç saara go ga, aà bay wo laa wer waçaçre jar ndar nen waçaçre Baa go maga aà jañ wo tum wur iggin mo wa lay. AÄma de sen äuy aà äo' wo jag waçaçre sen go ga ren ba Yeso.

²⁸Mbe de maga aà laa wo da' ree maga saara mo iij ne go ti äe ga hase mono, mbe de sen äuy aà raw wo wii Pilad ga aà mo 'warn go.

²⁹AÄ wo wo äoë jag ree maga hay go de yerge ti Yeso go äoë, aà raw wo naage äe le gesiñ jag koo ma äal jar no, raw wo äo'ge äe äi tu.

³⁰Ama Baa raw bir gi äe le go.

³¹AÄ raw naa nen se äe ne jar maga hay wo le wer äe Galile haçaç go Jerusalem mono, aà wo patala diñ jar sië waçaçre äe go ne jar Israyel wo.

³²Wuur a de Waçaçre ma de Coçoçren ne nday, waçaçre maga Baa hay go de waçaç ge äe ne moore naan wo mono.

³³Ree sen Baa joñ go patala ne naa weere äaaran wo, de maga aà bir Yeso le go, dog a aà hay de yerge äe äil Siñ ma de äogn ga: Ndo diñ Weel äi, Ndi biñ mo wara.

³⁴Wer maga aà bir ne, ga aà mo fer buu gi wa so mono, aà hay waçaçn go ga: Ndi woo wee yañ cwaçy, Wore maga ndi hay riñ Dafid ti äe mono.

³⁵Wersen aà raw waçaç ge go ti äe ti ngeel ma tigriñ pa ga: Ndo men ge weejoçoç äon go buu gi gaè.

³⁶Blam maga Dafid joñ joñre Baa go ti ngeel äe dog a äil Baa dan no, aà raw hu gi, aà raw äo' ge äe äi tu yoo moore äen wo, aà raw buu gi lay.

³⁷Ama je maga Baa bir ne, aà buu gaè.

³⁸Wersen ko wee go cwaçy, nday heçeçre äi no, wer Yeso, àà sii waçaçre maga Baa men eig ree älagge maga jar joñ wo go ne hara ti, àà sii we ne nday.

³⁹Baa kee wee ga nday de deele wer waçaçre maga Moyis bag wee mo gaè. AÀ kee wee ga nday de deele diñ wer haçge see äay ne Yeso.

⁴⁰Joñ wee see äay de el, maga waçaçre jar ndar nen waçaçre Baa go mo leë wo ne nday ti wa,

⁴¹Ko wee nen äay, nday jar mbuë fo jar lan wo no. Lag wee de heçeçne, bas wee go. Ndi joñ joñre po yañ ge nen äay la, joñre maga àà siin we ne nday, nday day ge yaçaç ge äe gaè.

⁴²De maga Pol wo de Barnabas wo wo laa ge go siigi mokay, jar raw wo wii rage ga waçaçre sen mokay àà mo siin ge wo ne saara wur iggi ma peln wo la pa.

⁴³De maga ngaään raw dus gi go mokay, jar Jwif wo, de jar maga wo de haç äil äaara goñ Baa wer jar Jwif wo äuy raw wo tayge wer Pol wo de Barnabas, àà raw wo sii Waçaçre ma de Coçoçren ne hara, woo wo jili äaara ga àà mo see wo diñ wer de el waçaçre Baa.

⁴⁴Wur iggi ma de äog äen jar ma äi leegen äuy raw wo tayge laa waçaçre Wañkluu.

⁴⁵De maga jar Jwif wo wo ko ngaään äil äaara raw soçoç ge debañ, joñ wo faare ti waçaçre maga Pol waçaçn gom, ëar ra wo, mbuë wo fo äaara lay.

⁴⁶Pol wo de Barnabas raw wo riñ rage go poëag ga: Ti cwaçy äe waçaçre Baa, àà hay siin go diñ ne nday tañgu ëa, ama nday raw tob ge äe go, nday raw cag ree sen de see äay ga nday bay nen kol ge go tenen tum wa, ama patala wuur fer go diñ se jar maga bay wo jar Jwif wa mono.

⁴⁷Do waçaçre maga Wañkluu hay waçaç go ga: Ndi hay mo ge diñ je ler ngeel go ti jar maga bay wo jar Jwif wa, maga ndo mo wo go de waçaçre Je Yaçaç Jar gon go ti jag sir taw ge.

⁴⁸De maga jar maga bay wo jar Jwif wa wo wo laa waçaçre sen, äil äaara raw go fug gi feh debañ, àà raw wo togoë Wañkluu ti waçaçre äe no, jar maga hay wo de ngaä ge go ma kol ge tenen tum ti' raw wo yaçaç waçaçre Baa.

⁴⁹Waçaçre Wañkluu raw dus gi go äi sir äuy.

⁵⁰Ama jar Jwif raw wo jaçë nen naare jar kluurin wo, naare sen wo de yaçaç waçaçre jar Jwif wo, jaçë wo nen jar kluurin wo lay. AÀ raw wo hoo ge joñ bon Pol wo de Barnabas, nii ra wo go ti jag sir äaara no.

⁵¹Barnabas wo de Pol raw wo po' puduf ma äaale äaaran go, àà raw wo raw ge Ikoniyum.

⁵²Ama jar Yeso ma wer äen ma Antiyos joñ wo äil go feh debaň. Äil äaara raw ba ge go de Nenterse ma bay äag.

JOÑRE 14

Pol wo de Barnabas äi leege Ikoniyum

¹Wo Ikoniyum ni mokay, Pol wo de Barnabas raw wo laa ge äi tiñ tosge jar Jwif wo, aà raw wo sii waçaçre ne hara, jar Jwif wo de jar Greg raw wo yaçaç waçaçre no.

²Ama yoo jar Jwif maga bay wo de yaçaç waçaçren wa, raw wo jaçë nen jar maga bay wo jar Jwif wan wo ne heçeçre naan wo ti.

³Aà raw wo lagge le Ikoniyum ni naw mbagge. Sië wo waçaçre Wañkluun go de eegre, sii wo waçaçre dage Baa maga aà da jar mo lay. Wañkluu wo ko ge ga waçaçre äaara maga aà siën wo go ti dage äen diñ ti cwaçy äe mokay, aà raw haç eegre ne hara maga aà mo joñ wo feçeçre mbuëgi.

⁴Ngaäa jar ma äi leegen raw wo caa äil äoge, jar la mañ wo wer jar Jwif wo, jar lan mañ wo wer jar peelee Yeso wo lay.

⁵Ama jar maga bay wo jar Jwif wa, de jar Jwif wo äuy raw wo hoo ge ciñ de äaara ga saara mo joñ bon äaara, saara mo äoë ra de huuli.

⁶Pol wo de Barnabas wo wo ko ge dosen, aà raw wo dañ ge wo go äi leege Listre, wo de Derbe äi sir Likawni, de sir maga go de yiñ ti äe mo äuy no.

⁷Aà raw wo sii Waçaçre ma de Coçoçren go ni.

Pol wo de Barnabas äi leege Listre

⁸Äi leege Listre blo po hay biñ le go grum äil man äe äaa, hay yañ de hayle ni ye'e, a see ti boñ ga hase.

⁹Aà wo laa waçaçre maga Pol de waçaç ge äe mono, Pol raw kañ nen ne hen ti ëeñrese, Pol wo ko haçge äil äe ga aà de kaçaçge ma kol ge go de ele.

¹⁰Pol raw waçaç ge de geçeçge äe ciñ kloñ ga: Ur go ciñ ti deele de äaale äo. Aà raw urgi ciñ deparday, raw seege.

¹¹De maga ngaään wo ko ree maga Pol joñ ne mokay, aà raw wo hoo geçeçge äaara ciñ de jag Likawni ga: Baa po kol wo see äaara we le do jar tebere won no, ëii wo we le gesiñ se naa wara.

¹²Aà raw wo ëe Barnabas ga Sus, ëe Pol ga Ermes, werga Pol hay diñ je sii waçaçre no.

¹³Je sië jag ne soçoç Sus maga tiñ äen ti faage ma nen äi leegen raw age de blore dere de saë nen de mblaaga jag tiñ ga se sii jag de äaara, jar mo sië wo jag äuy lay.

¹⁴Jar peelee Yeso Barnabas wo de Pol wo wo laa waçaçre sen mokay, àà raw wo ngar oçoçbe äaaran go hoo wo ëeere wo yoo äaara de ngar jage, raw wo waçaç ge ga:

¹⁵Nday jar wuur no, nday fer joñ sen diñ may pa la? Wuur de se wuur, wuur diñ jar tebere do nday no lay. Wuur a de Waçaçre ma de Coçoçren ne nday ga nday mo men joñre se kayn wo go, nday mo fer goñ ge diñ Baa ma tenen no, ma joñ ngeel ma ciñ wo de tamsir no, je joñ maarog, de feçeçre ma äil äaaran äuy no.

¹⁶Baa maga le nen kiñgi ma äaa le ga men jar äuy seege ti faage äaaran doge äil äaara dan no mono.

¹⁷De sen äuy àà bay men sii waçaçre go ti ree maga se joñ ram wa, àà joñ de el se jare, cwaa bii le ciñ ti ngeel ma de soç' ge ma joñ coore, wuë jar de reege debaň, joñ äil go ne jar feh feh lay.

¹⁸De maga àà waçaçn mbaara do sen äuy laybla Pol wo de Barnabas dig wo ra ti feçeçre siigi jag sen ne hara de gaali debaň.

¹⁹Jar Jwif maga a wo le Antiyoos ma Pisidi wo de Ikoniyo, raw wo jaçë nen jar wo, àà raw wo äoë Pol de huuli, raw wo kog ge äe wo go faale tiñ ti' ga Pol hu we go.

²⁰Ama de maga jar ma de yaçaç waçaçre Yeson raw wo tayge le se äe mokay, àà raw urgi go ciñ, kal rawge äi leege, toñ äe mokay, àà raw wo raw ge Derbe äog äuy de Barnabas.

AÀ fer wo le Antiyoos ma Siri no

²¹Pol wo de Barnabas raw wo sii Waçaçre ma de Coçoçren go äi leege Derbe, kol jar debaň go jar Yeso ma wer äe lay, raw wo fer ge le äi leege Listre, Ikoniyo wo de Antiyoos ma äi sir Pisidin lay.

²²AÀ raw wo teñ nen jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo no, woo wo jiili äaara ga àà mo lag wo de eegre ti haçge äil äaara ne Kris no, riñ ra wo ga: Naa laa äiñ ti twaywañ mani Baan say diñ de joge bon debaň.

²³De maga àà far wo jar kluuri yoo Tayge jar ma wer Kris wo far, blam sen àà raw wo heçeç bii, tos wo lay, raw wo haç rage ne Wañkluu maga àà yaçaç wo waçaçre äe mono.

²⁴AÀ raw wo cegaë ge go Pisidi, raw wo Pamfili.

²⁵AÀ raw wo sii waçaçre äi leege Perji, raw wo ëii gi Atali.

²⁶Le ni mokay, àà raw wo ëii daage, raw wo fer ge wo Antiyoos, äi sir maga àà hay tos wo Baa le ne hara ti ni ga Baa mokay ra ti joñre äaara maga àà joñ wo ne go mo so no.

²⁷De maga àà wo wo day ge Antiyos mokay, àà raw wo tay Tayge jar ma wer Kris wo àuy, raw wo riñ rage de waçaçre feçeçre ma kluuri maga Baa joñ ra le de saara mono, ti maga àà bul faage go ne jar maga bay wo jar Jwif wa ga àà mo yaçaç wo waçaçre àen lay mono.

²⁸Aà raw wo na ge le se jar ma wer Yeson wo le ni debaň.

JOÑRE 15

Aà tay äo' faare waçaçre Jerusalem

¹Jar po a wo le Jude had heçeçre naan wo ga: Hayga nday caa äiñi ni we do had ge maga Moyis had jar de äe mo we ga no, ni nday kaçaç ma yaçaç ge go jag älagge äayn wo gaè.

²Pol wo de Barnabas joñ wo wuy de äaara de faare debaň, heçeçre naan raw wo tay jag äaara ga Pol wo de Barnabas de jar po wo yoo äaara Antiyos mo wo wo Jerusalem se jar peelee Yeso wo de jar kluurin wo äo' faare waçaçre se no.

³Tayge jar ma wer Kris raw wo laa rage, àà raw wo hee ge Fenisi wo de Samari, raw wo riñ jar ga jar maga bay wo jar Jwif wa yaçaç wo waçaçre Kris we. Waçaçre sen raw fug äil go ne heçeçre naan wo feh debaň.

⁴Aà wo wo day ge Jerusalem mokay, Tayge jar ma wer Kris wo, jar peelee Yeso wo, de jar kluurin raw wo yaçaç rage de el debaň, àà raw wo wii rage ti joñre maga Baa joñ de äaara mono.

⁵Ama yoo Farisiyeçeç po wo, jar ma de yaçaç waçaçre Kris yañ wo ni, raw wo hoo ge ciñ wii rage ga: joñ ba joñ eçeç ne, caa wee äiñi ni äaara, àà mo hoo wo sug ti waçaçre maga Moyis had jar de äe mono.

⁶Jar peelee Yeso wo de jar kluurin raw wo tay see äaara äo' faare waçaçre se no.

⁷De maga àà joñ wo faare go ti holañ kaçaçra joñ, Piyer raw urgi ciñ riñ rage ga: Nday heçeçre äi no, nday yañ de koge ga Baa mañ me le go äaa sara, maga ndi mo sii Waçaçre ma de Coçoçren go ne jar maga bay wo jar Jwif wa, àà mo laa wo ne, mo yaçaçn wo lay.

⁸Baa ma ko jiili jarn kañ nen jar go ti äaara ga se yaçaç ra we, de maga àà raw haç Nenterse àen ne hara dog aà hay haç ne naa no lay mono.

⁹Aà bay de caa äil naa go sar sar de kaçaçra wa so, àà kol jiili äaara go bay äag wer haçge äil äaaran lay.

¹⁰Patala nday fer lam Baa gahaçyla, ga nday fer äoë ree ma de poçoçre ne jar ma wer Yeson wo soole, hay ba moore naa wo de see äaara de naa laybla', naa kaçaç ma soë ge äe gam äa?

¹¹Ama naa de eig gi ga Baa yaçaç naa go jag älagge naa wo diñ wer Wañkluu Yeso, dog aäil äe dan no, àà raw yaçaç rage dosen no lay.

¹²Ngaään äuy raw lagge seëem, yaçaç wo waçaçre Pol wo de Barnabas wer feçeçre ma joñ heçeçnen wo de feçeçre mbuëgi maga Baa joñ de äaara yoo jar maga bay wo jar Jwif wa mono.

¹³De maga aà sii wo waçaçren go mokay, Jag raw wii rage ga: Nday heçeçre äi no, co' wee sug äay.

¹⁴Simoñ waçaç la ga Baa le äaa de kañ nen äe le ti jar maga bay wo jar Jwif wa ga se far jar po yoo äaara maga aà mo hay wo ma se de ëaw ëu se yoo äaara.

¹⁵Äà waçaç doge jar ndar nen waçaçre Baa go hay waçaç won no, doge aà de yerge äe go ga:

¹⁶Blam sen ndi fer ge yañ le, Ndi boo ge gilig mani Dafid maga hay mbug go yañ ciñ tigriñ. Ndi fer ge leçe mbuggi äen pa, Ndi fer boo ge äe ciñ tigriñ lay,

¹⁷Nen maga jar maga gwa' wo, mo kië wo Wañkluu no, Jar maga bay wo jar Jwif wa, ga ëu äi de ëe ge yoo äaara mo kië wo Wañkluu lay.

¹⁸Mokay diñ waçaçre maga Wañkluu waçaç ne mono, je maga hay kañ nen jar le go ti ree sen wo tañgu äaa mono.

¹⁹Wersen eiggi se ga jar maga bay wo jar Jwif wa, ga yaçaç wo waçaçre Baa, naa mo kañ ree ma de gaali ne hara ti wa so.

²⁰Ama naa mo yer wo ne hara ga aà mo ree wo naèy sii gi jag ne soçoçre wo wa, mo dig wo see äaara, mo ree wo naèy fen maga a creë kiñ äe creë ge wa, mo ree wo ci wa lay.

²¹Werge waçaçre maga Moyis bag jar de äe yañ go de sii gi ti äe äi sir genla genla äuy, nday yañ jañ ge äe äi tiñ tose wo wur iggi tum tum lay.

Waçaçre maga jar äoë faare waçaçren fer wo mono

²²Waçaçre sen raw cooge jag jar peelee Yeso wo de jar kluurin wo, de Tayge jar ma wer Kris wo äuy debañ, aà raw wo hoo jar po yoo äaara, laa ra wo wo Antiyos wer Pol wo de Barnabas, aà raw wo ba Jud maga aè een ga Barsabas, raw wo ba Silase, aà wo äog äuy wo de coçoçre jag jar kluuri wo.

²³Äà raw wo laa rage wo de ledern ne hara, ledern de yerge ga: Wuur heçeçre äay jar peelee Yeso wo de jar kluurin wo, wuur hee jag wo ne nday heçeçre wuur wo, nday jar maga nday bay jar Jwif wa ma Antiyos wo de Siri, de Silisi no.

²⁴Wuur laa ga jar po wo yoo wuur wo la, hoo wo wo haçy nen äay de waçaçre, jar sen wuur bay wo de laa rage diñ wuur wa.

²⁵Wersen wuur raw tay jage, wuur ga wuur mo hoo jar po wo yoo wuuri, laa ra wo wer Barnabas wo de Pol heçeçre wuur ma dagen wo no,

²⁶aà wo diñ jar maga nday haç ail äaara go joñ joñre ti jag Wañkluu Yeso Kris mono.

²⁷Wersen wuur raw laa Jud wo de Silas wo see äay, à wo de see äaara à kaçaç wo yañ ma riñ nday de waçaçre sen de jag äaara.

²⁸Werga ree sen de el nen Nenterse ma bay ëag nen wuur lay, ga wuur mo kañ ree ma de poçoçre ne nday ti de dañ waçaçre ma kayn wa.

²⁹Wuur ga: nday mo dig see äay ga nday mo ree naèy sii gi jag ne soçoçre wo wa, ree ci wa, ree fen ma de creë kiñ creë ge wa, legaçë wee de ree soçoçre wa, koë wee see äay ti ree sen wo mokay äuy no, ni nday da' see äay yañ, lag wee de wore.

³⁰Aà haç wo faage ne hara mokay, à raw wo raw ge Antiyo, à raw wo tay ti jar ma ti jag Baa wo äuy, à raw wo haç ledern ne hara.

³¹Blam maga à jañ wo ledern go jañ, äil äaara raw joñge go feh debañ, ti coä ge nen maga à coä wo nen saara mono.

³²Jud wo de Silas wo diñ jar ndar nen waçaçre Baa go, coä wo nen heçeçre naan wo de waçaçre debañ.

³³Aà raw wo joñ naw le ni smagga: heçeçre naan raw wo men rage le raw ge jam se jar maga hay laa ra wo le mono.

[³⁴Silas nen äe raw ba ge, ga da ga se mo gwa' le ni.]

³⁵Ama Pol wo de Barnabas raw wo lagge le Antiyo had jar ni ëa, sië wo waçaçre mani Wañkluu ne jar wo debañ.

Pol blaw wo go de Barnabas

³⁶Naw kal rawge go me' Pol raw wii Barnabas ga: Naa fer rañ äi leege maga naa hay sië waçaçre mani Wañkluu le ni mo äuy no, ko heçeçre naan wo, ga à yañ mbaara jam yawla.

³⁷Barnabas raw ga se ba Jañ maga à èen ga Mark wer äaara,

³⁸ama äil Pol laa da ge ga, werga à hay men ra le go Pamfili, laa tayge wer äaara ti joñre äaaran ga mono.

³⁹Faare raw urgi ti yoo äaara, à raw wo blaw ge go, Barnabas raw ba Mark wer äe, raw wo Sipre.

⁴⁰Pol raw ba Silas wer äe, blam maga heçeçre naan tos wo Wañkluu go ne hara ti tos mokay, à raw wo raw ge.

⁴¹Aà raw wo raw ge Siri wo de Silisi coä wo nen Tayge jar ma wer Krisn wo debañ.

JOÑRE 16

Timote wo de Silas de wo ge wer Pol

¹AÀ raw wo age Derbe wo de Listre mokay, je ma wer Yeso po hay yañ ni, ëu äe ga Timote, weel may jar Jwif wo, diñ je ma wer Yeso lay, pan äe diñ je Gregge.

²Ëu äe de rage go jag jar Listre wo de Ikoniyum wo debaň.

³Pol raw ga se wo de äe wer rañge, aà raw caa äiñi äe wer waçaçre jar Jwif maga wo äi leege ni mono, werga aà wo äuy de koge ga pan äe diñ je Gregge.

⁴Ti ngeel maga aà rañ wo ni mo äuy, aà raw wo riñ jar sen ga see wee wer waçaçre maga jar peelee Yeso wo de jar kluuri ma Jerusalem hay tay wo jag äaara ti äe mono.

⁵Wersen Tayge jar ma wer Kris raw wo haç ail äaara ne Kris de eegre debaň, ngaäa äaara yaë pel ti naw tum.

Pol lwa' de je Masedwan

⁶Nenterse ma bay ëag raw dig rage ga aà mo sii wo waçaçre äi sir Asi wa, aà raw wo cegaë ge go Friji wo de Galad.

⁷De maga aà day wo mbañ se Misi mokay, aà raw wo ga saara mo laa Bitini, ama Nenterse Yeso laa men rage joñ ge no gaë.

⁸AÀ raw wo raw ge ti äaň Misi, raw wo ëii gi Trowas.

⁹De suñ äe, Pol raw lwa' ge, ko je Masedwan de oole deñ ñe, je sen raw riñgi äe ga: Hee Masedwan taw kay wuur ëa äa.

¹⁰Blam sen deparday tu Pol raw kië wuur ga wuur mo see Masedwan, wuur raw koge tu ga Baa ëe wuur ga wuur mo see sii Waçaçre ma de Coçoçren ne hara.

Lidi yaçaç waçaçre Kris

¹¹Wuur raw hoo ge le Trowas de daage, wuur kal rawge de deele ëeger äi leege Samotras, toñ äe, wuur kal rawge Neyapolis.

¹²Le ni wuur kal rawge Filippi, Filip diñ äi leege ma kluu ma äi sir Masedwan, sir maga jar Rom wo de waçaç ree äe. Wuur kal rawge lagge äi leege sen ni naw rabe.

¹³Wur iggin, wuur raw laa ge le go jag leege no, ga wuur mo wo go ti jeñ maarog no, ëiggi wuur ga wuur kië ngeel maga a tos ni mono, wuur raw lagge gesiñ, wuur raw wii waçaçre ne naare po maga wuur da' ra de tayge.

¹⁴Ma po yoo äaara aè ëen ga Lidi, aà diñ waçy ma joñ terere oçoçbe ma deseçeç burburi, waçy sen äi leege Tiyatir, waçy sen goñ Baa, Wañkluu raw bul jag jiili äe go ga aà mo co' sug waçaçre maga Pol de waçaç ge äe mono.

¹⁵De maga Pol joñ batem äaara go de jar ma liñ ni äen wo äuy mono, blam sen waçy raw wii wuur ga: Hayga ndi yañ nen äay diñ waçy ma de yaçaç waçaçre Baa no, a wee le, lag wee ni äi. AÀ tem ti wuur debaň.

A bag Pol wo de Silas Filip

- ¹⁶De maga wuur de wo ge ti ngeel ma tosgen, wuur raw yiñgi de waçy gebe po de soçoç ti, ree maga joñ ge wo wurpo soçoçn kol ne go ko ree sen wo pel bole, àà hay tay horog ne jar maga se diñ gebe äaara debañ.
- ¹⁷Aà raw mañ blam wuur de Pol ngar jag ga: Jar wo mo sug diñ weere joçoçre Baa ma ciñ no, àà sii wo waçaçre Je ma Yaçaç Jarn yañ ne nday.
- ¹⁸Aà waçë dosen naw pur debañ, ama see Pol raw por ge, àà raw wii soçoçn ga: Ndi wii mo de ëu Yeso, kal go äil waçy no. Soçoçn raw kalge go de jag äe maga waçaç mo dega' tu.
- ¹⁹De maga jar maga waçy diñ gebe äaara wo wo ko ge ga saara da' ge mopo ga so mokay, àà raw wo raw ge hoo Pol wo de Silas, kog ra wo le go ti ngeel lumo,
- ²⁰lag ra wo pel jar cag waçaçren wo, raw wo waçaç ge ga: Jar se lagn, àà wo diñ jar Jwif wo, àà ur wo ree ma de älagge äi leege wuuri.
- ²¹Aà Aà wo had ree maga hadge naa jar Rom go de dig naa ga naa mo yaçaçn wa mono.
- ²²Ngaään äuy raw wo hoo ge de äaara, jar cag ren raw wo ngar oçoçbe äaaran go ne hara ti, raw wo waçaç ge ga jwag ra de mbreñ.
- ²³Blam maga àà jwag ra wo jwag mokay, àà raw wo lag rage ti dañgay ga gor ti äaara de ele.
- ²⁴De maga je gor jarn wo laa waçaçren mokay, àà raw laa rage wo wer taw, raw äal äaale äaara ti paglam.
- ²⁵Wo day ge gesiëgi suñ, Pol wo de Silas raw wo tos Baa, togoë wo Baa, te jar lan wo äuy raw wo lagge co' sug lay.
- ²⁶Sirn raw daë ge, fid wer tiñ maga àà wo äil äe go äuy, jag tiñ raw bulgi go deparday tu, rece' ma de saë jar wo äuy raw wo bud gi go tu.
- ²⁷Je gor jarn raw puçy gi go, wo da' jag tiñ go de bul gi, àà raw naa moslam äen go ga se äe' se äe go de äe, äen ba ga jarn dañ wo we.
- ²⁸Ama Pol raw ngar jag de geçeçge äe ciñ kloñ ga: Älag see äo wa, wuur yañ mbe la äuy.
- ²⁹Soden raw ëe ëu ga do' wuu le, àà raw kalge tiñma deparday de daë ge, raw laa koyoçgre gesiñ pel Pol wo de Silase.
- ³⁰Aà raw laa rage go siigi, raw wii rage ga: Jar äi no, ndi mo joñ joñ eçeç ga ndi da' see äi yañ la?
- ³¹Aà raw wo riñ gi äe ga: haç äil äo ne Yeso Wañkluu no, àà yaçaç mo yañ go, ndo de jar ma liñ ni äo wo äuy.
- ³²Aà raw wo sii waçaçre Wañkluu ne hene, ne jar ma liñ ni äen wo äuy lay.

³³AÀ raw wo hoo rage de suñ do ni, yog wo nen waçaçge äaaran go ne hara, aà raw joñ batem äaara go do ni tu de jar ma liñ ni äen wo go äuy.

³⁴AÀ raw hoo rage wo liñ ni äe, haç reege ne hara, joñ wo fruygi de jar ni äe wo werga aà wo äuy haç wo see äaara ne Baa.

³⁵De maga ngeel wo go teege mokay, jar cag waçaçren raw wo laa jar wo wii je gor jarn ga: Laa jar sen wo mbaara so.

³⁶Je gor jarn raw sii waçaçre sen ne Pol wo ga: Jar cag waçaçren laa wo jar le la ga laa wee go. Patala laa wee go, see mbay jam so.

³⁷Pol raw wii rage ga: AÀ jwag wo wuur go nen jar poëag äuy, cag ree wuuri, wuur diñ jar Rom lay, aà lag wo wuur ti dañgay, day patala saara ga saara laa wuur go de yoñre mokay? A joñ dosen no ga, say aà mo a wo pog wuur go diñ saara de see äaara.

³⁸Jar maga aà hay laa ra le la raw wo sii waçaçre sen ne jar cag waçaçren wo, aà raw wo joñ heçeçne debañ, werga a laa wo ga aà wo diñ jar Rom mono.

³⁹AÀ raw wo age woo jiili äaara, laa ra wo go, kam ra wo ga aà mo men wo äi leege saaran go.

⁴⁰De maga Pol wo de Silas laa wo le go äi tiñ mokay, aà raw wo wo ge ni Lidi, raw wo ko heçeçre naan wo le ko, coä wo nen äaara le coä lay, aà raw wo mbaara raw ge so.

JOÑRE 17

Pol wo Tesalonig

¹Pol wo de Silas raw wo hee ge Amfipolis, de Apoloni, aà raw wo age Tesalonig ti ngeel maga tiñ tosge ma jar Jwif wo ni mono.

²Pol raw kalge äi tiñ tosgen do maga aà had go joñ ge tum no mono, aà joñ naw faa ge de äaara ti waçaçre ma äil kefdern wo wur iggi iggi äaale swa'a.

³AÀ raw äoë wer waçaçre ma äil kefdern go ne hara ti ree maga waçaç ti Mesi ga aà joñ ge bone, day fer bir gi le go mono. Pol raw riñ rage ga: Diñ Yeso sen ga ndi de sii waçaçre äe wee mono, aà diñ Mesi.

⁴Nen jar po wo yoo äaara raw wo caa ge, aà raw wo tayge wer Pol wo de Silas, wersen ngaäa jar Greg ma goñ Baan wo de naare kluurin wo debañ raw wo yaçaç waçaçren lay.

⁵Ama ma jar Jwif äil äaara raw soçoç ge, aà raw wo hoo jar po ma debaycoçoçre wo wer äaara yoo lumo, tay wo jar debañ, raw wo ur waçaçre äi leegen äuy, aà raw wo äo' ëee ne tiñ mani Jasoñ ti, kië Pol wo de Silas ga saara mo a de äaara pel jar wo.

⁶De maga aà laa wo da' rage ga mokay, aà raw wo kog Jasoñ wo de jar po yoo heçeçe naan wo pel jar cag waçaçre ma äi leegen wo, raw wo ngar jag ga: Jar se maga hay ur wo waçaçre go äi sirn äuy aà wo we la pa so,

⁷day Jasoñ raw yaçaç rage se äe, jar sen bay wo hoo sug ti waçaçre Sesarn wa lay, waçe wo ga wañ ma tigrin yañ pa, ga wañ sen diñ Yeso.

⁸De maga ngaään wo de jar cag waçaçren raw wo laa waçaçre sen mokay, äil äaara raw soçoç ge debañ,

⁹laa wo men Jasoñ wo de jar lan wo raw ge ga so, haçaç saara wo go poë ge de solay äa.

Pol wo wo de Silas Bere

¹⁰Heçeçe äaaran raw wo laa Pol wo de Silas wo go Bere de suñ ni tu. De maga aà wo wo day ge ni mokay, aà raw wo laa ge äi tiñ tosge jar Jwif wo.

¹¹Ama jar Jwif sen wo desaçy äawa dañ jar Tesalonig wo ra, aà raw wo yaçaç waçaçre Baa de jiili äaara äuy, fleg wo wer waçaçre ma äil kefdern ti naw äuy, ma ko ge ga waçaçre maga aà sii ne saara mbe ti ngeel äe cwaçy yawla.

¹²Wersen jar debañ yoo äaara raw wo yaçaç waçaçre no, naare kluuri jar Greg wo, de werpiiri Gregn wo debañ yaçaç wo waçaçren lay.

¹³Ama de maga jar Jwif ma Tesalonig raw wo laa ge ga Pol sii wo waçaçre Baa we äi leege Berem kay, aà raw wo age ur wuu waçaçren ciñ pa.

¹⁴Heçeçe Pol raw wo kañ Pol wo go ti jeñ maarog ma kluu deparday, ama Silas wo de Timote raw wo gwa' ge le Bere ni.

¹⁵Jar maga wo wo kañ Pol, kañ wo wo go haçaç Aten, Pol raw wii rage ga: Wii wee Silas wo de Timote ga aà mo a wo le deparday. Blam sen, aà raw wo fer ge Bere wii rage so.

Pol wo Aten

¹⁶De maga Pol wo gor Silas wo de Timote Aten mokay, aà wo ko jar ma äi leegen wo äuy goñ ge diñ soçoçre wo mono, aà raw caa jiiri go debañ.

¹⁷Wersen Pol raw wo faa kaçaçra de jar Jwif wo de jar dehaçy ma goñ Baa wo äi tiñ tosge, äi lumo de maga se yiñ we de äaara ni mo äuy no.

¹⁸Jar had koge ree mani Epikur wo de ma Stowig raw wo faa kaçaçra de keçeç. Jar po wo yoo äaara raw wo waçaç ge ga: Je da faare sen waçe mo deñ na gahaçyla? Jar po waçaç wo yoo äaara pa ga: AÀ ko do je sië waçaçre Baa po ma tigrin won no. AÀ waçaç wo dosen werga aà hay sii ne jar ga Yeso bir go.

¹⁹AÀ raw wo ba ge äe, ëii wo de äe ti Areyopaje, raw wo wii gi äe ga: Wuur kaçaç yañ ma da' wer hadge se maga ndo de had ge äe mo kay yañ ge?

²⁰Werga ree äe maga àa waçaç mokay, àa bay wo de laa ge äe ti boñ wa, wersen àa da wo ga saara laa wer hadge se no.

²¹(Jar Aten wo äuy, de jar dehaçy maga wo de lagge äi leege Aten ni mo äuy, laa wo joñ joñre ma tigrin ga so, lag wo wië gi diñ wer waçaçre, laë ge diñ wer waçaçre ma defayn tawa.)

²²Pol raw urgi ciñ ti Areyopaje no, raw waçaç ge ga: Nday jar Aten no, ti joñre äay äuy, ndi raw koge ga nday diñ jar ma de baa wuu ti tosge äay wo debañ.

²³Werga ndi rañ äi leege äay no, ndi raw ko ngeel ma sië jag äay po de ba ge ka'a, waçaçre de yerge ti äe ga: Tiñ ma sië jag ne Baa maga àa bay de ko ge äe wa mono. Wersen je se ga nday goñ mbay ane, day nday bay de ko ge äe wa mono, ndi a sii gi wee diñ waçaçre Baa sen so.

²⁴Aà diñ Baa ma joñ tamsirn de feçeçre ma ail äen äuy no, Wañkluu ma ciñ no, Wañkluu ma gesiñ lan lay, àa hay äi tiñ maga a bor ra de do wo mo gaë.

²⁵Aà bay de kañ nen wer fen ma do je tabay wa hase, hay ba diñ may se la äuy, àa bay de wii ma do je tabayn wa, àa diñ je ëaw jar tenen no, je haç äoë ge eegre ne jare, ne feçeçren wo äuy lay.

²⁶Aà tes wer jar ma ti tamsirn wo äuy, ga àa mo ba wo sirn go äuy diñ de wer jobo boñe, car ail sirn go ne hara, car ngeel lagge go ne hara ta' ta' lay.

²⁷Aà joñ dosen ga jar mo kië wo se Baa, ni àa kaçaç wo yañ ma da' se laybla' la, noga du' wo se yañ yawla. Ti cwaçy äe mono, Baa bay go se jar haçaç wa hase,

²⁸werga jobo yañ de waçaç ge ga: Naa jar tebere tenen mo ti' fijë se naa, seeë ge mo sug sug diñ nen do äe. Do ga jar siñ ma yoo äay waçaç wo ga: Naa diñ weere äe no lay.

²⁹Wersen naa jar tebere naa diñ weere äe, naa mo eig ga Baa, se äe do boo biñni, noga do boo dobe, noga do huuli ma de ceë ge wo ga jar tebere joñ ra wo de eiggi äaara wo de koge ree äaara mo wa.

³⁰Baa bay de kee rage de älagge ti maga àa hay bay wo le de ko ge äe wa ëa mo wa. Patala àa yañ wii wosela äuy ga àa mo coo eiggi äe ma de älaggen de deele tigrin.

³¹Werga àa de ngaä naw po go boñ ga se cag ge ree jar ma ti tamsirn wo wurpo ti faage äe de deele, cag ge ree sen diñ je maga àa mañ go mono. Aà kañ nen jar go ti äe poëag äuy, ti wur maga àa raw bir gi äe go mono.

³²Aà wo wo laa waçaçre bir gi äe le go mokay, jar po wo yoo äaara raw wo mbuë gi äe do, jar lan raw wo wii gi ga: Wuur daga wuur laa waçaçre sen mokay ge ëa pa.

³³Pol raw kalge go, raw men rage go.

³⁴Jar po wo yoo äaara raw wo tayge wer Pol, yaçaç wo waçaçre no, mapo yoo äaara boñ diñ je Areyopaje, aè èen ga Denis wo de waçy po aè èen ga Damaris, jar mapo wo ni pa.

JOÑRE 18

Pol wo Korente

¹Blam sen Pol raw urgi le Aten, aà kal rawge Korente.

²Aà wo da' je Jwif po aè èen ga Akilas biñ äi sir Poñ, ni tuseñ aà raw wo age le Itali de waçy äe Prisil, werga Klod wañ nii jar Jwif ma äi leege Rom wo go ga aà mo hoor wo go, mo lag wo Rom ni wa. Pol raw woge see äaara, raw hayge wo äiñ äaara ni.

³Blam sen de maga aà wo ko ge ga joñre saara diñ sen boñ mokay, Pol raw hayge liñ ni äaara joñ joñre äiñ äaara lay, wer joñre äaaran diñ joñre äoë ge oçoçbe ma bag mburyuggi.

⁴Wur iggin äuy Pol wo sië waçaçre äi tiñ tosge, aà äag jar Jwif wo de jar Greg wo de waçaçre tum tum.

⁵Ama Silas wo de Timote men wo Masedwan le go, raw wo nduugi se Pol, Pol raw oo ge go waçaç ge diñ waçaçre sagsage, äoë wer Yeso go ne jar Jwif wo ga aà diñ Mesi lay.

⁶Aà wo ko ge ga jar Jwif laa wo day ge yaçaç waçaçren ga mokay, aà raw gas oçoçbe äen go, raw ga Dugwaare ci äay fer le' ge wee ti tigriñ, ma äi, ndi go de yog ge, patala ndi raw se jar maga bay wo jar Jwif wa mono.

⁷Aà raw urgi le ni, kal rawge ni blo po aè èen ga Titiyus Justus, diñ je goñ Baa, tiñ äen mbañ se tiñ tosge no.

⁸Krispus wañ tiñ tosgen raw wo yaçaç waçaçre Wañkluu de jar ni äe wo äuy, jar Korente maga hay wo laa waçaçre Pol yaçaç wo waçaçren äuy lay, aà raw joñ batem äaara go.

⁹Wañkluu raw wii Pol nen lwa'ge de suñ ga: joñ heçeçne wa, sii mbo waçaçren go, hem wa hase.

¹⁰Werga ndi yañ de ëaw mo ge do äi, jobo kaçaç ma kañ do mo se, joñ mo ge de älagge ga, werga jar äi yañ äi leege sen la ni.

¹¹Aà raw joñ kiñgi ti ngeel ni boñ de few hiira' had rage de waçaçre Baa.

¹²Galiyoñ je Rom wo kol ge wañ Akayi mokay, jar Jwif raw wo tay jag äaara boñ, raw wo ba Pol, raw wo raw ge de äe pel jar cag waçaçren wo,

¹³aà raw wo riñ jar cag waçaçren wo ga: Blo se kayn la jaçë jar ga jar mo goñ Baa de faage ma tigriñ sara, jar mo goñ diñ ti jag liñgin mo wa.

¹⁴Pol de kië gi ga se bul jag äe go waçaç ree mokay, Galiyoñ raw waçaç ge ga: Nday jar Jwif no, hay ga waçaçre sen mokay yañ diñ ree maga bay keëed wa, noga aà yañ diñ joñre ma de älagge no, ndi laa diñ cwaçy äe,

¹⁵ama hayga aà yañ diñ faare ti hadge, noga ti ëu, noga ti ree tosge Baa äay no, ni sen diñ waçaçre äay, ndi day cag ree se kayn gaè.

¹⁶AÀ raw nii rage wo go ti ngeel ma cag waçaçre no.

¹⁷AÀ wo äuy raw wo ba Sosten wañ tiñ tosge no, mbar ne wo pel jar cag ren wo ni deñ, de sen äuy, ti Galiyoñ laa kañ ge ti waçaçre sen ni me' ga has.

Pol fer le Antiyos

¹⁸Pol raw ig gi le Korente ni debañ tigriñ pa, aà raw joñ gwa' wee so ne heçeçre äen wo, raw ëii daage ma woge go äi sir Siri dege Akilas wo de Prisil, blam maga aà hay ceçeç ti äe go äi leege Sañkre, wer ha' ge maga aà hay haç' go mono.

¹⁹AÀ raw wo age Efes, Pol raw men kaçaçre äen wo le blam, raw kalge äi tiñ tosge, aà raw wo faa kaçaçra de jar Jwif wo.

²⁰AÀ raw wo kam ge äe ga aà mo ig se saara ni me' ëa, aà laa day ge gaè.

²¹AÀ raw joñ gwa' wee so ne hara, raw waçaç ge ga: Ndi fer yañ le wurpo see äay kway, hayga Baa da we no. AÀ raw ëii daage le Efes.

²²De maga aà wo wo day ge Sesare mokay, aà kal rawge Jerusalem heer jag ne Tayge jar ma wer Kris wo, kal rawge Antiyos.

²³AÀ raw ig gi le ni smagga: blam sen aà raw urgi, raw äi sir Galad de Friji wo äuy, ma coä nen jar ma wer Yeson wo äuy.

Apolos wo Efes, wo Korente lay

²⁴Je Jwif po aè ëen ga Apolos, biñ äi leege Aleksañder, aà diñ je ma jag de coçoçre debañ, aà raw age Efes, aà de ko wer waçaçre Baa debañ lay.

²⁵AÀ de had waçaçre mani Wañkluu de ele, de haç äil äe ne Baa de eegre cwaçy lay, aà de had waçaçre Yeso, sii waçaçre Yeso go ti ngeel äe de ele, mbe de sen äuy aà bay de ko batem ma tigriñ wa, say diñ batem maga Jañ hay joñge äe mo boñ tawa.

²⁶AÀ raw sii waçaçre go de eegre äi tiñ tosge. Prisil wo de Akilas laa wo waçaçre äen mokay, blam sen, aà raw wo ba ge äe wer äaara, fer wo kañ nen äe ti ree mani Baa de el dañge.

²⁷AÀ raw ga se raw wo pel Akayi, heçeçre äen raw wo jor wer äe wo ciñ ni, aà raw wo yer leder wo blam äe ne jar ma wer Yeson wo ga hayga aà day we wo see äaara no, ni aà mo yaçaç wo ne de ele. De maga aà wo day ge see äaara mokay, aà raw kay jar ma de haç äil äaara ne Krisn wo de el debañ.

²⁸AÀ raw baw jar Jwif wo de waçaçre yoo ngaään ni, werga àà raw kañ rage nen ti waçaçre Baa ga Yeso diñ Mesi mono.

JOÑRE 19

Pol wo Efes

¹De maga Apolos le Korente ëa mokay, Pol kal rawge ciñ äi sir Asi, raw age Efes, àà raw da' jar ma wer Yeso po wo ni.

²AÀ raw wii rage ga: Ti wur maga nday hay yaçaç waçaçre Kris, Nenterse ma bay ëag cwaa mbe we le ti äay? AÀ raw wo ga: Wuur bay de laa waçaçre Nenterse ma bay ëag po ga yañ le cwaë ge ti jar po wa has äuy yaw.

³AÀ raw wii rage ga: Day àà hay joñ batem äay na de batem ma hon ne? AÀ raw wo ga: Diñ de batem maga Jañ hay joñge äe mono.

⁴Pol raw riñ rage ga: Jañ hay joñ batem jar diñ batem ma äoë jage, àà wii jar ga àà mo yaçaç wo waçaçre je maga a ge le blam se ga diñ Yeso mono.

⁵AÀ wo wo laa waçaçre sen mokay, Pol raw joñ batem äaara go de ëe ge ëu Wañkluu Yeso.

⁶Pol raw kañ do ne hara ti, Nenterse ma bay ëag raw cwaa ge le ti äaara, àà raw wo waçë jag dehaçy, raw wo ndar nen waçaçre Baa go lay.

⁷AÀ wo äuy hwal ti äog laybla'.

⁸Pol raw kalge äi tiñ tosge mani jar Jwifn wo, raw sii waçaçre go tinoo poëage. AÀ joñ few ni swa'a, se raw caa nen äaara go laë wer waçaçre ti twaywañ mani Baa no.

⁹Ama jar po wo yoo äaara hig wo jiili äaara go, laa wo day ge yaçaç waçaçren ga, mbuë wo fo waçaçre Wañkluu yoo jar lay, Pol raw blaw ge go de jar sen wo, raw hoo jar ma de yaçaç ree Yeson wo go, had ra tum tum ti lekol mani Tiranus no.

¹⁰AÀ raw joñ kiñgi had rage äoge, haçaç jar ma äi sir Asi äuy, jar Jwif wo de jar Greg äuy raw wo laa waçaçre Wañkluu lay.

Weere mani Sefa wo

¹¹Baa kay Pol joñ feçeçre mbuëgi

¹²haçaç jar kol hoor oçoçbe ma tag gibigri äe no, de oçoçbe ma se äen wo, duë wo jar ceegen wo de äe, ceegen raw men rage go lay, soçoçre ndar wo go ne hara ti lay.

¹³Ama jar po mapoë soçoçre wo go ne jar ti yañ wo yoo jar Jwif ni, raw wo kië faage de see äaara ga saara ëe ëu Yeso ma nië soçoçre wo go lay, àà raw wo waçë ge ga: Ndi de riñ nday de ëu Yeso maga Pol sië waçaçre äe mono.

¹⁴(Jar sen wo renam, diñ jar ni Sefa je kluu ma sië jag ma yoo jar Jwif wo.)

¹⁵Soçoçn raw riñ rage ga: Ma Yeso ndi de ko ge äe, Pol ndi de ko ge äe lay, ama ma äay, nday diñ wose wo lay la?

¹⁶Je maga soçoçn ti äe la raw äo' ëee ne hara ti, bag ra äuy, raw raw eegre äaara, raw joñ bon äaara debañ haçaç aà kol wo dañ ge go siigi glog koëe, de waçaçge se debañ lay.

¹⁷Waçaçre sen raw dus gi go äi leege Efes äuy, dus go yoo jar Jwif wo, de jar Greg wo äuy, heçeçne raw caa rage debañ, ëu Wañkluu Yeso raw rage go debañ lay.

¹⁸Jar po wo debañ yoo jar ma de yaçaç waçaçren raw wo äoë jag go de see äaara, sië wo ree maga aà hay wo joñ rage go lay.

¹⁹Jar po debañ yoo jar joñ sogway, raw wo tay kefder äaaran le, roë ne wo go pel jare, kee wo solay äe, solay äen nen ndar do dwee.

²⁰Wersen waçaçre Wañkluu raw dus gi go debañ, jar äen raw wo da' eegre debañ lay.

Ree bon le' äi leege Efes

²¹Blam ree se kayn Pol raw ëiggi jag jiili äe ga se wo Masedwan wo de Akayi, ma raw ge Jerusalem, aà raw waçaç ge ga: Hayga ndi wo we ni hay ba eçeç laybla', ndi wo Rom.

²²ÄÄ raw laa jar maga hay wo kay ge äe, raw hoo ge yoo äaara äog raw laa rage wo Masedwan, diñ Timote wo de Eraste, aà raw gwa' ge le Asi ni naw mbag ëa.

²³Le de wur sen bon raw le' ge ti waçaçre Wañkluu debañ.

²⁴Jobo yañ ni aè ëen ga Demetriyus, diñ je yor boo ma boo tiñ Artemis no, aà de hoo jar joñ joñre sen wer äe debañ, werga aà daë horog de äe debañ.

²⁵ÄÄ raw tay jar joñre sen wo, raw wii rage ga: Nday jar äi no, nday yañ de koge ga joñre sen mokay de da' horog ne naa debañ.

²⁶Nday yañ de ko ge, nday yañ de laa ree maga Pol blo sen joñ ne mono, aà waçe ga feçeçre maga jar tebere joñ ra wo de do äaara ga diñ baa bay wo diñ baa wo wa. ÄÄ jaçaç jar wer äe de waçaçre sen debañ, bay Efes la tawa wa lay, go äi sir Asi äuy.

²⁷Patala joñre naan go de äo' fo, bay diñ joñre naan tawa wa lay, tiñ Artemis, baa ma twaçy kol fo go de koë koëe, kluu äe maga jar Asi wo, de jar ma ti sirn wo äuy goñ ge äe taw ge go lay.

²⁸Jarn wo wo laa waçaçre sen mokay, äil äaara raw soçoç ge, aà raw wo ngar jag ga: Artemis ma kluu ma Efes no.

²⁹Äi leegen äuy raw hoo ge ciñ de waçaçre debañ, aà raw wo äo' ëee ne tiñ maga ngaän de tayge ni, raw wo kog Gayus wo de Aristarke, jar Masedwan maga a wo le wer Pol mono.

³⁰Pol raw ga se kal se jarn wo, ama jar ma de yaçaç waçaçre Yeson raw wo dig gi äe.

³¹Jar po wo yoo jar Asi, diñ bar äen wo, raw wo laa ge le riñ gi äe ga: àà mo kal tiñma yoo jarn wo wa.

³²Jar po ngar wo jag ma äaaran sara, jar ma la ngar wo äaara sara, werga ngaään wo de ngar jag debañ, dañge äaaran bay wo de laa wer ree maga àà wo de see äaara de ngar jag ti äe mo wa.

³³Àà raw wo ba Aleksaänder le yoo ngaään wo, raw wo fer blam waçaçre sen ne hene, jar Jwif raw wo oo ge äe pel äaara, Aleksaänder raw ma' do äe ga se sii waçaçre ne jar wo.

³⁴Àà wo wo ko ge ga àà diñ je Jwif mokay, àà raw wo ngar jag äuy ga: Artemis ma kluu ma Efes no, ig wo ngar jag sen go de el smagga.

³⁵Ama sekreter ma äi leegen raw dig rage, raw wii rage ga: Nday jar Efes, je maga bay de koge ga äi leege Efes diñ je koë tiñ Artemis wo de foto äe ma de mañ ge äe maga le' le ciñ wa diñ wo la?

³⁶Wersen Hayga ree se kay bay de yoñ ge wa no, ni naa lag wee seëem. Nday bay de kaçaçge ma joñ mopo deparday dosen no kay wa.

³⁷Nday a de jar se lag wo, a bay wo de ma joñ älagge po wa, bay wo de ma joñfreñ wa, bay wo de ëar Artemis naa wa lay.

³⁸Hayga Demetriyus wo de jar joñre äen yañ wo de waçaçre jag ma 'waë war ne hara ti no, je kluu jarn yañ wo, ngeel cag waçaçren yañ, men ra ëe kaçaçra cag waçaçre äaara no.

³⁹Hayga àà yañ wo kië gi diñ waçaçre ma tigriñ no, ni àà mo wo wo cag ge äe wo go ti ngeel ma cag waçaçre no.

⁴⁰Àà ëar naa yañ ti tayge maga naa tay wara ti äe mo ka' no, bay go nen naa sog ga àà de deele no kay yawla wa pa mono.

⁴¹Àà waçaç dosen no waçaç, àà raw mber ngaään wo go äuy.

JOÑRE 20

Pol wo rañ sir Masedwan wo de Gres

¹Blam maga waçaçren wo ham ge gesiñ mokay, Pol raw tay jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo coä nen äaara, joñ gwa' so ne hara, kal rawge Masedwan.

²Àà wo day ge ni mokay, àà kal raw ge bag yañ ne jar mani Baa wo, ig waçaç waçaçre ne hara debañ, blam sen àà kal rawge Gres.

³Aà raw joñ few le ni swa'a. Jar Jwif raw wo tay jag äaara go ga aà le' ëii daage we le ma woge Siri, ni saara mo Baa ne, Pol raw laa ree sen go, aà raw ëiggi ga se fer Masedwan.

⁴Sopater weel Pirus ma Bere, Aristarke, Sekondus je Tesalonig, Gayus je Derbe, Timote, Ticig, Trofim je Asi, raw wo wer äe.

⁵Aà raw wo raw ge wo pel, gor wuur Trowas.

⁶Blam few hole ma bay de defoçoçre non wuur raw ëii daage äi leege Filippi, wuur raw cegaë ge le go, naw dwee blam sen wuur raw da' rage Trowas, wuur raw joñ naw ni renam.

Pol wo Trowas

⁷Wur naw ma tañgun, wuur hay de tayge äes hole, Pol raw sii waçaçre ne hara, werga aà de ëig gi ga se raw toñ äe, aà raw sii waçaçre haçaç haçaç wo go gesiëgi suñ.

⁸Ger wo go de doë ge äi tiñ ma ciñ maga aà wo de tayge ni debañ.

⁹Weejoçoç po yañ ni, aè ëen ga Etikus, de hayle nen ndugla tiñ no, aà raw le' naa wolañ, Pol mbe de sii waçaçren wolañ, aà raw le' ge le ciñ ti tiñ ma de swa' nen naa, aà raw mañ ge äe go de huli.

¹⁰Pol raw ëii gi le gesiñ deparday, raw baa do äe, raw mañ ge äe do äe, raw riñ jarn ga: Dañ wee jiiri go wa, werga aà yañ de cee äe se äa.

¹¹Aà fer ëii gi ciñ tigriñ pa, raw äes hole, ree lay, raw tiñj wer waçaçren pa haçaç haçaç go de jag toñ, blam sen aà kal rawge.

¹²Aà raw kalge le go de weejoçoçn tenen kay, jar raw wo coä ge debañ lay.

Pol rañ Trowas wo de Mile

¹³Ma wuur, wuur raw ëii daage, wuur kal rawge äi leege Asos, maga wuur mo wo mañ Pol äi daage ni, werga aà hay wii dosen no, ga se de se äe se see le diñ de äaale se tañgu.

¹⁴Se wo yañ yiñ gi de wuur Asos, wuur raw mañ ge äe äi daage, wuur kal rawge Mitilene.

¹⁵Le ni, wuur kal rawge toñ äe Kiyo pel wur ëeger, wur naw ma de äog mokay, wuur kal rawge äi leege Samos, toñ äe pa, wuur raw day ge Mile.

¹⁶Werga ëiggi Pol go de kañ ge ga se day oo ge Efes ga, day la aà yoçoç ti se Asi, daga Pañtekot mo da' se go äi leege Jerusalem, aà mo dañ se go wa.

Pol de sii waçaçre ne jar Efes wo

¹⁷Le Mile ni, Pol raw äo' soole le wer jar kluuri Tayge jar ma wer Kris ma äi leege Efes wo ga aà mo a wo le se se so.

- ¹⁸Jarn wo wo a ge se äe mokay, aà raw riñ rage ga: Rañge äi eçeç eçeç la tum yoo äay de maga ndi hay le Asi, äuy nday de see äay, nday kon we, de maga ndi hay le see äay mo lay.
- ¹⁹Joñre Wañkluu maga ndi joñ ne mo äuy, ndi raw fer see äi go depeçeçe, ndi de mberbe nen tum, ndi joñ bon ti ree maga jar Jwif carn wo me se mo äuy.
- ²⁰Nday yañ de koge ga ree ma joñ wee ge de el, ndi bay go de yoñ ge äe do äay wa, ndi bay de ma joñheçeçe sië gi waçaçe ne nday wa, ndi had wee go nen jar poëag lay, ko liñ ni äay wo.
- ²¹Ndi sië ne jar Jwif wo, sië ne jar Greg wo äuy ga aà mo äoë wo jag go pel Baa, mo haç wo see äaara ne Wañkluu Yeso.
- ²²Patala ko wee nen äay Nenterse ma bay äag de kog mege wo Jerusalem, ndi wo ni, ama ndi bay go de ko ree maga da' mege wo ni mo wa tawa.
- ²³Ama Nenterse ma bay äag de riñ mege go ga äi leege ma honla honla äuy, aà yañ go gor mege ma bañ mege, ma joñ bon äi wo ni äuy.
- ²⁴Ama ndi bay de eig gi diñ ti caw äi wa, hayga joñre äi maga Wañkluu Yeso äo' me joñ ge äe ga Waçaçe se ma de coçoçren ndi mo wo go sii gi äe ne jar, ndi mo kañ nen jar go ga Baa diñ je da jar, ndi taw joñre sen yañ go no.
- ²⁵Patala ko wee äa, nday jar maga ndi rañ sië waçaçe joñre Baa Wañ wee mono, ndi de koge ga jobo ko ge nen äi yoo äay ga so.
- ²⁶Wersen ndi riñ wee go wara, do äi go de yog ge, dugwaare jobo bay ti äi wa so.
- ²⁷Werga ndi bay de yoñ mopo go do äay wa, ndi sii waçaçe dage maga Baa da jar de äe we go ne nday pah äuy.
- ²⁸Koë wee see äay de ele, koë wee jar maga Nenterse ma bay äag lag wee koë rage mono, Tayge jar ma ti jag Baa ga aà coo ra de ci Weel äen mono.
- ²⁹Ndi de koge ga blam maga ndi raw we, waybaa ma de haçaç laa wo yañ le yoo äay, aà men ge wo jar jag Baan wo gaë.
- ³⁰Yoo äay de see äay jar po hoo wo yañ ciñ de waçaçe ma de gete' jaçë jar mani Baa wo yañ kog ge wer äaara.
- ³¹Lag wee go de puçygi, eig wee ti ti ree maga ndi joñ kiñgi swa' yoo äay, bag yañ ne nday de suñ, de ceege, tum äuy, liñ ni äay wo, wosela wosela äuy yoo äay de mberbe nen mono.
- ³²Patala ndi kañ eiggi äay we ti Baa, ti waçaçe äe ma woo wee gen lay, aà diñ je ma de kaçaçe ma coä nen äay, haç feçeçe yañ ne nday wurpo de jar maga wo diñ ma äe mono.
- ³³Ndi bay de kañ eiggi äi ti solay wo de boo biñni noga oçoçbe jobo wa.

³⁴Nday yañ de koge ga feçeçre maga wuur de jar ma wer äin de saçy äaara ti, ndi daë ra diñ de do äi de see äi.

³⁵Ti feçeçren äuy, ndi kañ nen äay we go ga nday joñ joñre, ma kay jar ma de gayren wo, eig wee ti ti waçaçre maga Wañkluu Yeso de se äe waçaç ne gom, aà waçaç ga: Wosela maga haç feçeçre ne jar da' se äe dañ je maga jar haç ne hen haçe mono.

³⁶Blam waçaçre sen aà raw wo laa koyoçgre gesiñ, tos ge de kaçaçra äuy.

³⁷Aà wo äuy raw wo rag ge debañ, yor wo de soole Pol, seë wo se kaçaçra de Pole.

³⁸Aà ra wo de äil äaara debañ ti maga aà riñ ra ga aà ko ge wo nen se ga so mono, aà raw wo kañ ge äe wo go ti faage, haçaç wo wo go de äe kañ ge äi daage.

JOÑRE 21

Pol wo Jerusalem

¹Wuur wo blaw ge go de kaçaçra mokay, wuur kal rawge wo de deele wo ge Kos, toñ äe wuur kal rawge Rod wo de Patara.

²Wuur raw da' daage ma ëii gi go ciñ Fenisi ni, wuur raw ëii gi äe, wuur kal rawge.

³Wuur wo ko ti kaali Sipre le, wuur raw men ge äe go nen ti äaäñ guur wuuri, wuur kal rawge nen Siri, wuur raw ëii gi go Tir, ga daagen mo laa feçeçren go ni.

⁴Wuur raw da' jar ma de yaçaç waçaçre Yeson wo, wuur raw lagge ni siili renam. Nenterse ma bay äag kal riñ rage ga aà mo riñ wo Pol ga aà mo wo Jerusalem wa.

⁵Blam siili ma renam wuur kal rawge de kaçaçra äuy de naare äaara wo de weere äaara wo, wuur raw laa ge wo go jag leege, wuur raw laa koyoçgre gesiñ ti diñdiñ biin tos ge ni.

⁶Wuur raw joñ gwaë so ne kaçaçra, wuur raw ëii gi äi daage, jar lan raw wo fer ge liñ lay.

⁷Wuur raw hoo ge le Tir, wuur kal rawge Tolemayi, wuur kal rawge heer jag ne heçeçre wuurn wo. Wuur raw sii gi see äaara ni boñ lay.

⁸Toñ äe, wuur raw hoo ge le ni, wuur kal rawge Sesare, wuur raw lagge ni Filip je rañ ge go sië Waçaçre ma de Coçoçre no. Je sen yoo jar ma renam maga aà hoo ra le go Jerusalem mono, wuur raw lagge ni äe.

⁹Blo sen la, mayre tigliiri äe maga bay wo de wo ge se werpiiri wo wa äa yañ naa, wo diñ jar ndar nen waçaçre Baa go.

¹⁰Wuur raw joñ naw ni äaara ni rabe, je sië waçaçre Baa po aè een ga Agabus, a le Jude, raw nduugi se wuuri.

¹¹AÀ raw hoo mblaaga ma sa' yoo Pol no, raw sa' äaale äe wo de do äe de äe, raw waçaç ge ga: Nenterse ma bay äag riñ me ga jar Jwif wo wo yañ bañ je mblaagan mokay Jerusalem do kay no taw taw no, haçn ge wo go ne jar maga bay wo jar Jwif wa do.

¹²De maga wuur wo laa waçaçre sen mokay, wuur de jar ma äi leege sen wo ni äuy, wuur raw ga Pol mo wo Jerusalem wa.

¹³Pol raw fer waçaçre ma äen ga: Nday rag äayn car jiiri äi ga ndi mo joñ heçeçne ga le la? Ndi da ga sa' me sa' ge tawa wa, ama ndi de da ge ga ndi mo wo hu gi Jerusalem ti ëu Wañkluu Yeso.

¹⁴De maga wuur wo ko ge ga aà laa yaçaç jag wuur ga mokay, wuur raw hem ge, wuur raw waçaç ge ga: Men Wañkluu joñ fen maga äil äe da mono.

¹⁵Blam naw sen wuur raw grag ge go ma woge Jerusalem.

¹⁶Jar ma de yaçaç waçaçre Yeso po wo le Sesare, raw wo tayge wer wuur, aà raw wo wo ge wer wuur ni jobo aè een ga Menasoñ je Sipre, aà go diñ je ma wer Yeso go tañgu äaa, wuur raw lagge ni äe.

Pol wo ko Jag

¹⁷Wuur wo day ge Jerusalem mokay, heçeçre wuur raw wo yaçaç wuur go äil feh debañ.

¹⁸Toñ äe, Pol kal rawge de wuur ni Jag, jar kluuri Tayge jar ma wer Krisn wo äuy raw wo age ni äe ni lay.

¹⁹AÀ wo heer jag go ne hara heer, aà raw fer waçaçre maga Baa joñ ne yoo jar maga bay wo jar Jwif wa wo de joñre äen äuy lay.

²⁰Jarn laa wo waçaçre sen mokay, raw wo togoë Baa. AÀ raw wo riñ gi äe ga: Ko nen äo, ndo hen wuur no, jar ndar pur yoo jar Jwif ma de haç äil äaara ne Krisn wo, aà wo de haç äil äaara wer joñre jag liñgin de tu debañ pa.

²¹AÀ AÀ riñ rage ga ndo had jar Jwif ma yoo jar maga bay wo jar Jwif wa wo ga aà mo see wo wer waçaçre maga Moyis bag jar de äe mo wa, ga ndo yañ riñ rage ga aà mo car wo äiñni weere äaaran wo wa, ga aà mo see wo wer hadge jar Jwif wo wa lay.

²²Wuur joñ joñ ge la werga aà wo de laa ge ga ndo a we.

²³Wersen yaçaç jag wuuri, doga jar po wo yoo wuur naa, sen wo go de ha' ge ha' ge.

²⁴Wersen wo tayge de äaara, por wee see äay go de kaçaçra de ele, poë ceçeçge ti äaaran go lay, wer ree maga aà laa ne ti äo mokay, wuur de koge ga aà bay cwaçy wa, ama ndo de see äo, see de el yoo jar Jwif wo lay, hoo sug ti waçaçre maga Moyis bagn mo lay.

²⁵Ma jar maga bay wo jar Jwif wa ga yaçaç wo waçaçre Kris mokay, wuur yer ëiggi wuur wo ne hara ga àà mo dig wo see äaara, mo ree wo feçeçe maga a sië jag de äaara ne soçoçe wo wa, mo ree wo ci wa, mo ree wo fen ma de creë kiñ wa, mo legaçe wo de ree soçoçe wa lay.

²⁶Pol raw hoo jar se ma naa wo, raw wo por see äaara go de kaçaçra de ele, raw kalge äi tiñ Baa caa naw mapor see äaaran go de naw maga saara wo ge sië jag go ti see äaara boñ boñ äuy mono.

A ba Pol äi tiñ Baa

²⁷Siili ma renam wo go taw ge mokay, jar Jwif ma Asi raw wo ko Pol äi tiñ Baa, àà raw wo hoo ngaän le ciñ, ba wo ne,

²⁸raw wo ngar jag ga: Nday jar Israyel no, kay wee wuuri. Mokay diñ blo sen ga had jar de älagge genla genla äuy mo so, àà mbuë fo jar Israyel wo de jag liñgi no, mbuë fo tiñ Baan lay, àà a de jar Greg wo laa ge äi tiñ Baa no, àà kañ ëag we go ne tiñ Baa se lay.

²⁹Äà waçaç wo dosen werga àà hay ko wo Pol wo we wer kaçaçra de Trofim ma Efes äi leegen ni, àà hay ëig wo äaaran ga Pol hay a de äe äi tiñ Baan pa.

³⁰Äi leegen äuy raw wo hoo ge ciñ de waçaçre debañ, jar raw äo' ëee ne Pol ti, ba wo ne, kogn wo wo go faale tiñ Baa no, raw wo t eçg jagjiñ go departday.

³¹De maga àà wo de kië gi ga saara iñiñ go mokay, waçaçre äe raw woge da' sode ma kluun ga waçaçre yañ de ur gi ciñ Jerusalem debañ.

³²Äà raw hoor sode wo departday de wañre soden wo wer äe, äo' wo ëee ne hara ti departday, de maga àà wo wo ko sode ma kluu wo de sode ma lan wo mo deñ, àà raw wo men iñi Pol eñ.

³³Sode ma kluun wo àà ge see äaara mbañ mokay, àà raw ba Pole, raw riñ rage ga àà mo sa' ne wo de rece' äoge, raw wiigi äe ga àà diñ wo la, raw wii ree maga Pol joñ mo lay.

³⁴Ama jar po wo yoo ngaän ngar wo jag sara, mapo ngar wo äaaran sara, àà wo ko ge ga se bay laa cwaçy waçaçre sen go poëag wa, do maga ngaän de ngar jag debañ, àà raw wiigi ga wo de äe ti ngeel ma cag waçaçre no.

³⁵Äà wo day ge ti äog äog jag tiñ, soden raw wo mañ ge äe go ciñ do maga ngaän go de tiñi gi mo deñ no.

³⁶Werga ngaäa jar maga a wo le blam ngar wo jag ga: 'Warn go, 'warn go.

Pol de sii waçaçre ne jare

³⁷Äà wo wo a ge de Pol ti ngeel ma cag waçaçren mokay, Pol raw wii sode ma kluun ga: Ndo men faage yañ me me' ga ndi mo waçaç waçaçre mo yawla? Sode ma kluu raw wii Pol ga: Ndo yañ waçaç jag Greg ge?

³⁸Ndo diñ je Ejipte maga hay ur waçaçre le seäaa ciñ la debañ ga tay jar ma ijd huli wo ndar naa wer äe ti puuli mono?

³⁹Pol raw ga: Ndi diñ je Jwif, ndi biñ äi leege Tarse, äi leege ma kluu ma äi sir Silisi no, ama ndi kam mo men me sii waçaçre ne jar wo mo lag äa.

⁴⁰Sode ma kluun raw men faage ne hene, Pol raw oo ge ti äog äog jag tiñ no, raw ma' do äe ga jar mo laa wo waçaçre, jarn raw wo lagge seëem, àa raw waçaç waçaçre ne hara de jag Hebre ga:

JOÑRE 22

¹Nday heçeçre äin wo, de nday paçaçre äin wo no, co' wee sug äay ti waçaçre äi maga ndi de sii gi äe wee ti see äi mono.

²AÀ wo wo laa waçaçren de jag Hebre mokay, àa raw wo lagge de heçeçne huyum lagge, Pol raw riñ rage ga:

³Ndi diñ je Jwif, ndi biñ Tarse, äi sir Silisi, ndi geçeç äi leege ma ta' la no, had me diñ Gamaliyel, àa had me go de hadge mani moore naa wo paha, ndi hay de haç äil äi ne Baa de tu debañ do nday wara no lay no.

⁴Ndi hay joñ bon jar ti faage sen mokay wo debañ, haçaç ndi ijd ra, ndi bañ ra, lag werpiiri wo de naare ti dañgay.

⁵Je kluu ma sië jag de kaçaçre äin wo, de jar kluurin wo äuy yañ wo de ko ree maga ndi waçaçn mo deñ no, leder maga ndi yern wo ne kawre naa jar Jwif ma Damas wo ga ndi day wo wo ge ni mo caw, ndi da' jar ma de mañ ge wer ëu Yeso sen we, ni ndi mo bañ ra le, a de äaara Jerusalem lagge ti dañgay, àa haç wo leder sen wo me do diñ saara pa.

Pol de waçaç ge go ti haçge äil äe ne Kris

(Joñ 9.1-19; 26.12-18)

⁶Ndi de seege ti faage wo ge wo Damas mo caw, ndi raw kos Damas mbañ de wur ma ëeger mokay, ngeel raw sag ge le ciñ deparday yiñ ti äi go cweçeç.

⁷Ndi raw le' ge gesiñ, sug äi raw laa geçeçge po le ciñ ëe mege ga: Sol, Sol, ndo joñ bon äi le la?

⁸Ndi raw wiigi äe ga: AÀ diñ ndo wo la, Wañkluu? AÀ raw riñ mege ga: Ndi diñ Yeso ma Nasared maga ndo joñ bon äi mono.

⁹Jar ma wer äin ko mbaara sag ge no, ama laa wo geçeçge je maga waçaç ree le me mo gaè.

¹⁰Ndi raw ëe ge äe ga: Wañkluu ndi mo joñ joñ ge la? Wañkluu raw riñ mege ga: Ur go ciñ, see Damas, wo ni, àa wii mo yañ ti joñre maga ndo mo joñ ne mono.

¹¹Blam sen nen äi laa ko ge ga do sag ge maga hoo nen äi go mono, jar ma wer äin raw wo baa do äi wo Damas.

¹²Je Jwif po yañ wo ni, aè èen ga Ananiyas, aà de yaçaç jag waçaçre naa maga Baa bag ne Moyis de eegre, èu àe go de rage jag jar Jwif ma ài leegen wo ni àuy.

¹³AÀ raw age see ài, oo pel ài, raw wii mege ga, Heçn ài Sol, nen ào mo caa go. Nen ài raw caa ge go tu, ndi raw koge àe.

¹⁴AÀ raw waçaç ge ga: Baa maga moore naa goñ wo, mañ mo go ga ndo mo ko joñre maga àil se da ne mono, ndo mo ko Je ma de deele pel Baa no, ga ndo mo laa waçaçre àen lay.

¹⁵Ga ndo mo hay diñ je siè waçaçre se go pel jar ti waçaçre maga ndo ko ne, de waçaçre maga ndo laan mo lay no.

¹⁶Ndo yoçoç ti gor may patala pa la? Ur go ciñ, ndi joñ batem ào go, ma yog àlagge àon wo go de èe ge èu àe.

Baa ào' Pol wo yoo jar maga bay wo jar Jwif wa

¹⁷Blam sen ndi raw ferge le Jerusalem, ndi raw hayge tos ge ài tiñ Baa, mopo raw mbuè nen ài.

¹⁸Ndi raw ko Wañkluu de wii mege ga: Ur ciñ deparday, kal go, men Jerusalem go, werga aà day wo yaçaç waçaçre àon gaè.

¹⁹Ndi raw riñgi àe ga: Wañkluu, diñ werga aà wo de koge ga ndi hay bag saara àoè ge ti dañgay, jwag jar maga èe wo èu ào mo àuy ài tiñ tosge wo mono.

²⁰Ti wur maga aà 'war wo Etiyeçn je sid waçaçre àon go, ndi hay yañ ni de see ài, jag ài hay de tayge de àaara lay, ndi hay hay gor oçoçbe jar ma 'war ge àen wo lay.

²¹Wañkluu raw riñ mege ga: See, ndi ào' mo ge wo haçaç se jar maga bay wo jar Jwif wa mono.

Pol wo de sode ma kluu

²²AÀ raw wo co' sug waçaçre àen haçaç haçaç wo day ge ti waçaçre jar maga bay wo jar Jwif wa mono. AÀ raw wo hoo geçeçege àaara ciñ àuy ga: Baa wee ne, 'warn wee go, aà bay nen men ge tenen wa.

²³Ngar wo jage, lag wo oçoçbe àaaran ciñ, lag wo puduf ciñ.

²⁴Sode ma kluun raw kalge de Pol see soden wo ga aà mo wiè wo jag àe de jwag ge, mo ko wo ree maga jar ngar wo jag ti àe mo deñ lay no.

²⁵AÀ raw wo bañ ge àe ma jwag ge, Pol raw riñ wañ sode maga de oo le ti àen ga: A haç faage we ma jwag je Rom bay wii jag ge?

²⁶Wañ soden wo laa waçaçre sen mokay, aà kal rawge see sode ma kluu wii gi àe de waçaçre sen ga: Blon diñ je Rom so lay, aà joñ joñ ge la.

²⁷Sode ma kluu raw woge see Pol, raw riñgi àe ga: Sii me èa àa, ndo mbo diñ je Rom cwaçy ge? Pol raw ga: açaç.

²⁸Sode ma kluun raw wiigi äe ga: Ma äi, ndi yee see äi ga ndi mo kol go je Rom solay pur debañ, day ma äon lay la? Pol raw riñgi äe ga: Ma äin diñ ti biñgi äi le äaa.

²⁹Jar maga hay wo de lagge wii wer ren raw wo men ge äe deparday, sode ma kluun wo laa ge ga Pol diñ je Rom mo lay no, àa raw joñ heçeçne lay, werga àa hay bañ wo ne.

Pol pel jar cag waçaçren wo

³⁰Wo day ge toñ äe, soden raw ga se laa waçaçre maga jar Jwif 'waa wo war ne hen ti go poëage, àa raw wo pog ge äe go, ëe wañre jar sië jag wo de jar äoë faare waçaçren wo le äuy, ga àa mo tay wo ti, àa raw age de Pol kal hay ge äe pel äaara ye'e.

JOÑRE 23

¹Pol raw kañ nen äe ne jar äoë faare waçaçren wo ti ëeñres, raw riñ rage ga: Nday heçeçre äin wo, ndi le äaa goñ Baa ti faage äe bay äag tum haçaç go wara.

²Ananias je kluu ma sië jag raw wiigi ga àa mo ma'n wo jage.

³Pol raw riñgi äe ga: Baa ma' mo yañ jag lay, ndo glig se ma de kor ge depuy mo ye' no. Ndo de hayle cag ree äi diñ wer jag liñgi, day ndo hoo sug ti waçaçre sen ga pa, werga ndo raw waçaç ge ga ma' me mono.

⁴Jar maga wo de lagge äiñ äe mbañ raw wo waçaç ge ga: Äa, ndo ëar je kluu ma sië jag ne Baa?

⁵Pol raw ga: Oo, heçeçre äin wo, ndi ko ga àa diñ je kluu ma sië jagn ndi ko ga, werga waçaçre Baa de yerge ga jobo mo waçaç ree ma de älagge ti wañre kawre äen wo wa.

⁶Pol raw koge ga jar po yañ wo yoo äaara ni, wo diñ Sadusiyeçeç, jar la wo diñ Farisiyeçeç, Pol raw ngar jag pel jar ma äoë faare waçaçren wo ga: Heçeçre äin wo, ndi diñ Farisiyeçeç, weel Farisiyeçeç, ndi de gor bir gi jar ma de huli wo, diñ wersen àa raw age cag ree äi pel äay mo ye' no.

⁷Pol wo waçaç ge dosen, faare raw urgi ti holañ Sadusiyeçeç wo de Farisiyeçeç wo debañ, ngaään raw wo caa äil äoge.

⁸(Sadusiyeçeç had wo ga jar ma de huli bir wo go ga so, jar peelee Baa bay wo wa lay, manmbuyuuri bay wo wa lay. AÀma ma Farisiyeçeç wo de had ge äe swa' äuy.)

⁹Ama ngar ge jag raw urgi ciñ debañ dañge so. Jar ma ndar wer waçaçre Baa ma wer Farisiyeçeçn raw wo hoo ge ciñ de faare ga: Wuur bay de ko älagge blo mo ye' wa, manmbuyuuri laybla', noga je peelee Baa laybla' yañ de waçaç waçaçre ne hene.

¹⁰Waçaçren raw urgi ciñ debañ mo deñ, sode ma kluu raw joñ heçeçne ga jar mo car wo nen Pol go yoo ngaän ni wa, àa raw riñ soden wo ga àa mo wo wo ba Pol le go yoo jarn wo, àa mo wo wo de äe ni soden wo.

¹¹Toñ äe de suñ, Wañkluu raw naa nen se äe ne Pol nen de lwa' ge ga: Coä nen äo, ndo sii waçaçre äi le go ne jar Jerusalem wo la, wo go sii waçaçre äin Rom lay.

A kië ga 'war Pol go

¹²Toñ äe de jag toñ, jar Jwif raw wo tay jag äaara ti Pol, ha' wo go ha' ge ga saara mo ree mopo wa, saara mo jo bii wa lay, say saara mo 'war Pol go äa.

¹³Jar maga ha' wo go ngaäa äaara do naa.

¹⁴Àa raw wo age se wañre ma sië jag wo, de jar kluurin wo, raw wo wii rage ga: Wuur ha' go ha' ge ga wuur mo ree mopo wa, wuur mo jo bii wa lay, say wuur mo iij Pol go äa.

¹⁵Wersen nday de jar äoë faare waçaçren wo no, wii wee sode ma kluun ga àa mo a ge de Pol pel äay dog a nday cag ree äen go ne hen de el dañ ge son no, blam sen ni, wuur de se wuur, wuur wo laa guu ne hen ma 'war ge äe go tañgu a ge äe see äay.

¹⁶Paga weel ma maygeman Pol yañ ni, laa waçaçre se no, kal rawge ni soden wo, raw kalge se Pol riñ gi äe de waçaçre se no.

¹⁷Pol raw ëe sode ma ba po le boñ, raw riñgi äe ga: Kañ weel mo deñ se sode ma kluu no, àa de waçaçre jag ma sii gi ne hene.

¹⁸Wañ soden raw ba weeln do äe, raw kañ ge äe wo äiñ sode ma kluu no, kal riñ gi äe ga: Pol ma ti dañgay a ëe mege, raw riñ mege ga kañ weel mo deñ äiñ äo, waçaçre yañ jag äe ma sii gi mo.

¹⁹Sode ma kluun raw ba weel de do äe, raw wo go de äe boñe, raw wiigi äe ga: Ndo wii me gahacyne?

²⁰Àa raw riñgi äe ga: Jar Jwif tay wo jag äaara go ga saara mo wii mo ga ndo mo a de Pol toñ pel jar äoë faare waçaçren wo, dog a nday cag waçaçre äen go ne hen de el son no,

²¹ama yaçaç jag äaara wa, werga jar de dañ do naa yoo äaara wo go de ha' ge haç'ge ga saara mo ree mopo wa, saara mo jo mopo wa, say saara mo 'war Pol go äa, àa yañ wo de laa guu ne hene, àa wo go de grag see äaara äuy, àa wo de gor ge diñ ndo.

²²Blam sen sode ma kluun raw riñgi äe ga: Waçaçre maga ndo sii me mokay, siin go ne jobo wa so hase.

A äo' Pol wo ne Feligse

²³Sode ma kluun raw ëe ge yoo wañre soden wo äog, raw riñ rage ga: Hoo wee sode kis kis äog deparday, hoo jar piiri do renam, hoo jar jawre kis kis äog, grag wee see äay go ma woge Sesare de wur ma ka' law la no.

²⁴Grag wee piiri go ma mañ Pol lay, wo wee de äe pel Feligse wañ jam.

²⁵AÀ raw yer leder wo ne hene, waçaç wo äil ledern ga:

²⁶Ndi Klod Lisiyas, ndi hee jag wo ne Feligse wañ äi ma de el no.

²⁷Blo mokay no, jar Jwif ba wo ne, le' wo 'war ge äe go, de maga ndi wo laa waçaçre sen ga aà diñ je Rom mokay, ndi raw woge yaçaç ge äe le go.

²⁸Ndi raw kië faage ga ndi laa wer waçaçre maga aà ba wo ne ti äe mono, ndi raw age de äe pel jar äoë faare waçaçren wo.

²⁹Ama ndi wo da' wer äe diñ ga aà ti wer waçaçre ma ti jag liñgi äaara wo, waçaçre po ma tigriñ ti äe ga aà nen 'warge äe go yawla, noga aà nen äo'ge äe ti dañgay yawla, bay wa lay.

³⁰Ndi wo laa ge ga aà riñ wo ga saara baa ne de eegre mokay, ndi raw äo' ge äe wo mo deparday, ndi raw riñ jar hee äen wo ga aà mo wo wo cag ree äen pel äo.

³¹Soden raw wo mañ Pol dog aà wii ran no, raw wo age de äe de suñ do ni, raw wo de äe Antipatri.

³²Toñ äe sode maga wo wo de äe men wo ne jar piirin wo, raw wo fer ge le ni äaara.

³³Jar piirin wo wo day ge Sesare mokay, aà raw wo age de Pol pel Feligse wañ no, haç wo ledern ne hen lay.

³⁴AÀ wo jañ ledern go mokay, aà raw wii Pol ga: Ndo diñ je may ne? Blam maga aà wo laa ge ga aà diñ je Silisi,

³⁵aà raw riñgi äe ga: Ndi laa ge waçaçre äon go poëag diñ de maga jar hee äon wo ge wo a ge ëa. AÀ raw waçaç ge ga aà mo gor wo Pol äi tiñ mani Herod no.

JOÑRE 24

Jar Jwif car wo ree ne Pol se

¹Naw wo na ge dwee blam sen Ananiyas je kluu ma sië jagn raw wo age le de jar kluuri po wo wer äe, Tertulus je ma jag de coçoçren lay, aà raw wo car waçaçre ne Pol se pel Feligse wañ no.

²AÀ raw wo ëe ge äe, Tertulus raw tiñi wer waçaçren ga: Feligse ma de el no, wuur de lagge wara jam mo lag diñ wer äo, feçeçren go de bag äil sir wuur mo deñ diñ wer ko ge ree äo.

³Wuur daë maysela äuy mo deñ diñ wer äo Feligse.

⁴Patala ndi bay de kaçaçe ma yoçoç ti äo de waçaçe wa, ndi kam mo kam ge, co' sug waçaçe wuur mbo de desaçy äon co' ëa la.

⁵Werga blo sen mo ye' aà de älagge debañ, aà ur waçaçe ciñ yoo jar Jwif wo debañ, äi sir genla genla äuy, aà diñ wañ car ge äil jag Baa ma Nasaredn lay.

⁶Aà kië ga se kañ ëag ne tiñ Baa se lay äuy, wuur hay baa ne [ga wuur cag ree äen wer waçaçe hadge wuur no.

⁷Ama Lisiyas sode ma kluun raw yaçaç ge äe go do wuur de eegre.

⁸Aà raw wii jar maga joñ wo waçaçe ne hen ti ga aà mo wo wo pel äo.] Hayga ndo wii blo sen we de see äo, ni ndo kaçaç yañ ma ko cwaçy waçaçe maga wuur 'waa war ne hen ti ti äe yañ.

⁹Jar Jwif raw wo tay jag äaara wer äe äuy ga waçaçe sen cwaçy dosen nono.

Pol fer waçaçe pel Feligse

¹⁰Feligse wañ raw laa nen ne Pol ga aà mo waçaç waçaçe, Pol raw ga: Ndi de koge ga ndo de ig gi cag ree jarn mo ta' la kiñgi puri, diñ wersen äil äi go feh ma fer waçaçe go ti see äi pel äo so.

¹¹Ndo de see äo, ndo kaçaç yañ ma ko ge äe de see äo, naw maga ndi hay le Jerusalem goñ Baa de baa jag wara hwal ti äoge.

¹²Aà da' wo ndi sii waçaçe ne jobo äi tiñ Baa ga, da' wo ndi ur waçaçe jar ciñ ga, bay wo de da' ndi faa ge de jobo äi tiñ tos ge wa lay, hay ba äi leege dra' laybla' bay wa.

¹³Ama waçaçe war maga aà a wo 'waa ge äe me ti pel äo mo lag, jobo maga de kaçaçe yoo äaara boñ maga waçaç yañ go ti cwaçy älagge äi ga aà mo ta' so no bay yoo äaara boñ wa.

¹⁴Ndi waçaç äin go ne ndo, Baa maga moore wuur hay wo le goñ ge äe, ndi yañ mbi goñ ge äe de faage jag Baa maga aà ëen wo ga car ge äil jag Baa mono. Ndi de yaçaç waçaçe Baan wo äuy lay, ndi de yaçaç waçaçe jar ndar nen waçaçe Baa gon wo äuy lay.

¹⁵Ndi yañ de oo le gor Baa de eegre ngiñ ga aà laa ge jar ma joñ ree de deelen wo de jar maga bay wo joñ ree de deele wa äuy yañ go wurpo ciñ tenen, dogo moore wuur wo de see äaara hay wo le de lagge de eegre gor ge äe no lay no.

¹⁶Diñ wersen ndi de see äi tum äuy kië gi ga daga ndi mo hay go ti ngeel äe de deele keëed pel Baa, pel jar tebere wo lay.

¹⁷Ndi hay raw wo go, ndi joñ kiñgi le go rabe, ndi raw ferge wo Jerusalem de solay ma kay jar äin wo, ndi wo haç feçeçe ma sië jag wo lay.

¹⁸Ndi wo sii jagn mokay, aà raw wo da' ndi äi tiñ Baa de maga ndi de por see äi mono. Jar po hay bay wo see äi ni wa, ur gi waçaçre ciñ po hay bay tinoo nen äi wa lay.

¹⁹Ama jar Jwif maga wo le Asi hay yañ wo see äi ni ane. Ėawa aà mo hay a wo we 'waa war me ti lam ta' la diñ saara, ga waçaçre yañ ti yoo wuur de kaçaçra no, ėawa laybla'.

²⁰Day ree eçeç se joñ la. AÀ mo waçaç wo go de see äaara ti älagge äi maga aà da' wo see äi, de maga ndi hay pel jar äoë faare waçaçren wo mono,

²¹ama hayga yañ boñ diñ waçaçre ngar ge jag maga ndi ngar yoo äaara ti waçaçre bir gi jar ma de huli wo no, ni ndi yañ de yaçaç sen wara pel äay la, ga sen yañ ane.

²²Feligse diñ jobo maga go de ko joñre jar jag Baa ma wer Krisn wo go de el paha, aà raw riñ rage ga: Patala dus mbay ėa so, hayga Lisiyas wo we a ge, ni ndi cag ree äayn yañ go ne nday kway.

²³AÀ raw wii wañre soden wo ga aà mo gor wo ti Pol, mo men wo go de bud gi, mo dig wo jar äe maga a wo kay ge äe mo wa lay.

Pol pel Feligse wo de Drusil

²⁴Naw wo na ge blam sen rab Feligse raw wo age de waçy äe Drusil may jar Jwif wo lay. Feligse raw äo' soole wo wer Pol ga se da ga se laa waçaçre haçge se äe ne Yeso Kris mo ėa pa.

²⁵Pol raw tjiñ wer waçaçren le ti ree joñ ge de el se jare, ėaw ge se desaçy, de waçaçre maga Baa a ge cag ge äe wurpo mono, heçeçne raw joñ Feligse, aà raw riñgi äe ga: See mbo patala ėa so, ndi ėe mo ge yañ tigriñ de maga ndi da' nen we no.

²⁶AÀ hay ėig äen ga Pol haç solay yañ ne se, diñ wersen ga aà ėen le ndal ge tum mono.

²⁷Kiñgi wo go joñ ge äog, blam sen Porsiyus Festus raw kol ge wañ ti ngeel Feligse. Feligse hay da äen ga jar Jwif mo kee wo se ga se de ele, aà raw men Pol wo ti dañgay ni.

JOÑRE 25

Pol ga wo cag ree sen go diñ pel Sesar

¹Festus kol ti wañ mokay, naw raw joñge swa'a, blam sen aà raw urgi le Sesar, aà kal rawge Jerusalem.

²AÀ wo a ge mokay, wañre ma sië jagn wo, de wañre ma yoo jar Jwifn wo, raw wo age de waçaçre se äe de war ti Pole, raw wo kam ge äe ga:

³aà mo äo'n le ne saara Jerusalem, ni saara laa guu ne hene, saara mo iijn go ti faage.

⁴Festus raw riñ rage ga: a le go de dig Pol ti dañgay Sesare, se de see se, se ig gi me' koëe se fer yañ wo go ni gusi.

⁵Aà raw riñ rage ga: Jar kluuri ma yoo äayn mo wo wo wer äi, hayga blo sen yañ de älagge, ni nday wo go waçaç ge äe ni.

⁶Aà raw na ge wo yoo äaara ni nenma' laybla', hwal laybla', aà raw ferge le Sesare, toñ äe aà raw age hay ge ti paale ma cag ree no, raw ga aà mo a wo le de Pole.

⁷Pol wo a ge see äaara mokay, jar Jwif maga a wo le Jerusalem raw wo yiñ ti äe go cweçeç, raw wo car waçaçre ma kluuri ne hen se debañ, bay wo waçaç ge äe ti cwaçy wa.

⁸Pol raw waçaç ge go ti se äe lay ga: Ndi bay de ma joñ älagge ti waçaçre hadge jar Jwif wo me' wa, bay de ma joñge ti tiñ Baa wa lay, bay de ma joñSesar wa lay.

⁹Festus da ga se mo ko nen jar Jwif wo de ele, aà raw hom waçaçre ne Pol ga: Ndo da yañ ga ndo ëii Jerusalem maga ndi mo wo cag ree äon wo go ni.

¹⁰Pol raw fer waçaçre ga: Patala ndi wo go pel Sesar, ndi raw wo go de ree äin ni, ndi bay de ma joñ älagge se jar Jwif wo wa, ndo de see äo ndo yañ mbo go de ko ge äe paha.

¹¹Ndi mo joñ ba diñ älagge maga ndi go nen 'war ge laybla', ndi bay de riñ gi ga 'war me wa wa, hayga waçaçre maga aà car wo me se mo deñ bay we ti cwaçy wa no, jobo kaçaç ma haç mege go ne hara dogay lay, ane ndi da ga wo de ree äin diñ pel Sesar.

¹²Festus raw wo äoë faare waçaçre sen ti yoo äaara äoë, aà raw wii Pol ga: Ndo da ga ndo wo de ree äon pel Sesar gla, wersen ndo wo yañ pel äe äegte' lay.

Pol pel Agrippa wo de Berenis

¹³Naw raw joñge go rabe, blam sen Agrippa wañ wo de Berenis raw wo age Sesare hee jag ne Festus.

¹⁴Aà raw wo joñ naw ni smagga: Festus raw wii wañ ti waçaçre Pol ga: Blo po yañ la, Feligse hay men ti dañgay.

¹⁵Wur maga ndi hay le Jerusalem, wañre ma sië jagn wo de jar kluuri ma yoo jar Jwif hay a wo 'waë war ne hen ti ga ndi mo äo' ren ne hen ti ni 'warn go.

¹⁶Ndi raw riñ rage ga wer hadge naa jar Rom aà haç jobo go bay laa jag jar ma 'waa war ne hen tin wo ga, werga je maga aà 'waë war ne hen ti la, kaçaç ma waçaç ge go ti se äe pel je 'waë war ne hen tin lay.

¹⁷AÀ wo wo a ge mokay, ndi laa yoçoç ti ga so, toñ äe ndi raw age hay ge ti ngeel ma cag waçaçren ga aà mo a wo le de blo sen pel äi.

¹⁸Jar hee äen raw wo le hoo ge ciñ, aà raw wo age bay diñ de waçaçre älagge po dogo ndi hay eig no wa.

¹⁹AÀ faa wo kaçaçra diñ ti faage tosge äaara po wo de ëu jobo boñ aè ëen ga Yeso, hay go de huli, Pol day ga aà yañ tenen pa.

²⁰Ndi de see äi lay, faage waçaçre sen laa da' ge do äi ga lay, ndi raw riñ Pol ga aà da yañ ga wo cag ree sen wo go Jerusalem yawla.

²¹AÀ raw waçaç ge ga se wo de ree sen pel Sesar, ndi raw äo' ge äe ti dañgay haçaç haçaç ndi raw äo' ge äe wo ne Sesar.

²²Agrippa raw wii Festus ga: Ndi da laa waçaçre blo sen lay. AÀ raw riñgi äe ga: Ndo laa waçaçre äe yañ toñ.

²³Toñ äen Agrippa wo de Berenis raw wo le a ge de jar äaaran wo, de sode ma kluurin wo, de jar ma äi leegen wo, de togoë rage deñ, aà raw wo laa ge äi tiñ ma cag waçaçre no, Festus raw waçaç ge ga aà mo a wo le de Pol äi tiñman ni.

²⁴Festus raw ga: Ndo Agrippa wañ no, de jar maga wo äiñ naa lam äuy no, ko wee nen äay, blo mo deñ diñ blo maga te jar Jwif a wo de war ne hen ti äiñ äi le Jerusalem ngar wo jag ga 'warn go mo so no.

²⁵Ndi bay de da' cwaçy mopo maga aè 'warn go ti ree äe wa, a de se äe aà raw wiigi ga se wo de ree sen pel Sesar lay, wersen ndi raw ga ndi äo'n wo ne hene.

²⁶Werga ndi da' ree maga ndi yer wo ne wañ äin ti äe ga, wersen ndi a we de äe pel äay, dañge äuy pel äo Agrippa, a wii jag äe we, ni ndi da' waçaçre ma yer ge yañ.

²⁷Werga aà ko nen äi dogo ndi äo' je ma de ba ge wo, ndi yer waçaçre jar maga 'waë wo war ne hen ti we ga no, bay nen äi de el wa.

JOÑRE 26

Pol de waçaç ge go ti se äe pel Agrippa

¹Agrippa raw riñ Pol ga: Faage yañ mbe maga ndo waçaç go ti see äo mbe. Pol raw mañ do äe ciñ, raw waçaç ge go ti se äe, aà raw tiñi wer waçaçre ga:

²Agrippa wañ äi no, äil äi joñ go feh debañ ti maga ndi mo waçaç go ti see äi wara pel äo, ti ree maga jar Jwif kië wo ndi de äe mo äuy no.

³Werga ndo yañ mbo go de ko had ge jar Jwif wo de goñ ge Baa äaara wo no, ndi kam mo kam ge, ga ndo mo co' sug waçaçre äin desaçy de ele.

⁴Seele äi le ti joçoç äi le äaa, le tañgu yoo kawre äi wo Jerusalem, jar Jwif yañ wo go de ko ge äe äuy.

⁵AÀ wo äuy yañ wo de ko ndi le tañgu äaa, àà kaçaç wo ma waçaç ge go ti äi ga ndi hay hay we le seege wer hadge wuur wo ti ngeel äe de deele dañ kawre äin wo äuy, ndi diñ Farisiyeçeç lay.

⁶Wara a de cag ree äi pel äo mo deñ diñ ti ree gor ge bar ge maga Baa baan de moore wuur wo mono.

⁷Moore wuur wo hwal ti äoge, àà hay wo le goñ Baa de suñ de ceege, gor bar ge se no. Wañ äi no, jar Jwif a wo car waçaçre me se mo deñ diñ ti se no.

⁸Nday jar Jwif no, nday eig ga Baa bir jar ma de huli wo le go ga gahaçyla?

⁹Ndi de see äi, ndi hay eig ga ndi de ma joñge diñ joñre ma de el ti maga ndi hay joñ bon jar ma de yaçaç waçaçre Yeso ma Nasared wo mono.

¹⁰Ndi joñ bon äaara Jerusalem dosen no lay, ndi bag jar mani Baa wo ti dañgay debañ, ndi da' faage se ma joñ ge dosen, do wañre ma sië jagn wo, ndi hay tay jag äi de jar äoë faare waçaçren wo wo ge ijd rage go.

¹¹Äi tiñ tosgen wo äuy, ndi joñ bon äaara debañ ga àà mo ëar wo Yeso, ndi kië ra debañ, haçaç ndi wo go kië rage äi sir jar dehaçy äuy.

Pol de waçaç ge go ti haçge se äe ne Kris

(Joñ 9.1-19; 22.6-16)

¹²Wersen ndi raw woge Damas de leder maga wañre ma sië jagn haçn wo me maga ndi mo wo mbi joñ bon jar mo lay.

¹³Wur wo day ge ëeger de maga ndi wo ti faagen mo caw, ngeel raw sag ge le ciñ dañ sag ge wuri, raw yiñ ti wuur go de jar ma wer äin wo cweçeç äuy.

¹⁴Wuur äuy, wuur raw leë ge gesiñ, ndi raw laa geçeçe ge le ciñ ëe mege de jag Hebre ga: Sol, Sol, ndo joñ bon äi le la? Ndo de kië kañ waçaçge ne see äo se doge blodaëy ma' jag jaw maga a de nii wer äe de äe, kañ waçaçge ne see äe sen no.

¹⁵Ndi raw wiigi äe wo ga: AÀ diñ ndo wo la Wañkluu? Wañkluu raw ga: AÀ diñ ndi Yeso maga ndo joñ bon äe mono.

¹⁶Ur go ciñ deele, ndi naa nen see äi go mo nen werga ndi mañ mo go weejoçoç äi, riñ jar ga ndo ko me we wara, wo sii waçaçre maga ndi day waçaç ge äe mo ne hara lay.

¹⁷Ndi yaçaç mo ge yañ go do jar Jwif wo, do jar maga bay wo jar Jwif wa mo lay, jar se maga ndi äo' mo ge wo see äaara,

¹⁸maga ndo mo wo caa nen äaara go, àà wo nen suñgu, hoo ra le go, a go de äaara nen ngeel maga go de ler gem, yaçaç ra le go do Manhuli, a go de äaara ne Baa, maga Baa mo men eig ree älagge äaaran go ne hara ti, àà mo laa wo yoo jar maga wo diñ ma Baa mono.

Pol de waçaç ge go ti joñre äe

- ¹⁹Wañ äi Agrippa, diñ wersen ndi laa faa jag ree maga mbuë me nen mo haç' gaë.
- ²⁰Ndi raw sii waçaçre tañgu äi leege Damas, blam sen ndi sii ne jar Jerusalem, go äi sir Jude wo äuy, haçaç go ne jar maga bay wo jar Jwif wam, ndi sië ne hara ga aà mo äoë wo jag go, mo fer wo äiñ Baa, mo joñ wo joñre ma kañ nen jar go ga saara äoë jag we go.
- ²¹Diñ wersen jar Jwif raw wo yoo ge de äi äi tiñ Baa, ga saara iij me go.
- ²²Ama Baa raw kay mege, haçaç ndi yañ wara de oo le deñ sii waçaçre go ne jar ëa, ne weere kleere wo de jar kluurin wo lay, ndi bay waçaç ge diñ waçaçre ma tigriñ sara wa, ama ndi waçaç diñ ti waçaçre maga jar ndar nen waçaçre Baa go wo de Moyis hay waçaçn wo go ga aà joñ yañ wo pel naa dosen no mono,
- ²³aà hay waçaç wo ga aà joñ ge bon Mesi yañ, day Mesi joñ ge yañ diñ je tiij wer bir gi le go yoo jar ma de huli wo no, ma naa nen see äe go poëag ga se diñ je ma yaçaç jar Jwif wo go de jar maga bay wo jar Jwif wa go jag älagge äaaran wo.

Agrippa le' haç äil äe go ne Kris wer waçaçre Pole

- ²⁴Pol wo waçaç ge go ti se äe dosen no waçaç, Festus raw ngar jag de geçeçe äe ciñ kloñ ga: Pol, ndo fijë ti we go, had ge kefder äo maga ndo had ne debañ mo deñ fijë ti äo we go.
- ²⁵Pol raw ga: Ndi bay go de fijë ti wa Festus ma de ele, ndi waçaç go diñ waçaçre ma kidole, ti ngeel äe de deele.
- ²⁶Wersen ndi de waçaç ge äe go ti cwaçy äe bay heçeçne, werga ndi de ko ge go cwaçy ga ndo go de ko wer waçaçre se no, werga aà bay de yoñ waçaçre sen go ti ngeel po me' wa lay mono.
- ²⁷Wañ äi Agrippa, ndo yañ de yaçaç waçaçre jar sië waçaçre ma jag Baa wo go ga? Ndi de koge ga ndo yañ de yaçaç waçaçre äaara.
- ²⁸Agrippa raw riñgi äe ga: Ndo eig äon ga ndo kol me yañ go je ma wer Kris dosen no gus kay tu no?
- ²⁹Pol raw ga: Ndo mo yaçaç ba gusi, ndo mo yaçaç ba gus ga, ma äi, ndi de tos Baa ti äay de jar maga wo de co' sug waçaçren mo äuy no, maga nday mo kol do ndi no lay, nday mo hay de saë ge de rece' do ndi no wa an tawa.
- ³⁰Wañ ma kluun wo de go äe no, Berenis wo de jar maga wo de lagge see äaara mo äuy raw wo hoo ge ciñ.
- ³¹Aà raw wo laa ge go, raw wo wii kaçaçra ga: Blo sen mo ye' bay de ma joñ mopo maga a 'warn go ti äe wa, aà bay de ma joñree po ma äo' ge ti dañgay wa hase.
- ³²Agrippa raw riñ Festus ga: Hayga blo sen mo ye' mo wii we ga cag ree sen wo go pel Sesar ga no, naa de äo' ne go.

JOÑRE 27

A äo' Pol wo go Rom

¹Blam sen aà raw haç faage ne wuur ga wuur mo raw Itali, aà raw haç Pol wo de jar dañgay mapo wo ne wañ sode mani wañ ma kluu wo do, aè èen ga Juliyus.

²Wuur raw èii gi äi daage ma Adramit, daage sen de wo ge go äi sir Asi. Wuur kal rawge, Aristarke, je Masedwan ma Tesalonig hay yañ wer wuur ni lay.

³Toñ äe, wuur raw day ge Sidoñ, Juliyus raw joñ Pol de ele, men Pol wo ge se jar äen wo, ga aà mo wo yaçë feçeçre maga jar äen da wo ga saara haç ne hen mono.

⁴Wuur raw hoo ge le ni, wuur raw hee ge ti jeñ Sipre maga leege bay ni debaň wa mono, werga leege hay le de ur gi pel wuuri.

⁵Wuur raw cegaë ge go faale äaña, äiñ Silisi wo de Pamfili mbañ, wuur raw day ge Mira äi sir Lisi.

⁶Wañ soden raw da' daage ma Aleksaňdri wo ge go Itali, aà raw laa wuur äil äe.

⁷Naw wo joñ ge go rab daagen laa seege de wuur deparday ga, wuur raw day ge jag leege Sinid de gaali debaň, werga leege le de ur gi pel wuuri, wuur raw cegaë ge go nen wer Kret ti jeñ Salmone.

⁸Wuur raw ya' ge pel de gaali debaň, wuur raw day ge jag gosoñ po, aè èen ga Jag Gusoñ Ma De Ele, aà se Lase mbañe.

⁹Wuur raw na ge go ni de el rabe tuñ gi daagen raw joñge de gaali werga naw heçeçge bii raw taw ge go lay, Pol raw ga:

¹⁰Nday jar äi no, seele maga naa de seege äe nen bii de daagen mokay aà joñ ge gaali naa yañ debaň, bay ma taw feçeçre ma äi daagen de daagen tawa wa, ama ma taw naa go äuy.

¹¹Ma wañ soden raw yaçaç jag je tuñ daagen wo de pan daagen dañ waçaçre maga Pol waçaçn mono.

¹²Werga jag gosoñ sen bay de el maga aè lag ni ti few ceere wa, jar po wo debaň raw wo da ge ga wuur mo raw Fenisi, wuur mo lag diñ ni. Fenisi diñ ngeel maga a lag daage wo go ni mono, ngeel sen diñ jag gosoñ Krete, nen äañ ni waçybane, nen nen wur bolaw nen gloñhwede äuy no, nen maga ti ceere mo da' wuur ni.

Leege da' ra nen maarog ni

¹³Leege raw age le äañ ni waçybane, fid flel flel, aà raw wo eig gi ga wuur day yañ go ti ngeel maga wuur de wo ge ni mono, aà raw wo mañ boo maga aè oë daagen de äe le äil äe, raw wo raw ge wo pel äaara ti jeñ Kret mbañ.

¹⁴Ig blam sen debaň ga so, leege maga a le nen gloñhwede wo de ma nen wur bolaw raw urgi le ti huuli ma Kret no.

- ¹⁵Wersen daagen laa tuñ gi wo nen leegen ga so, wuur raw men ge äe de se äe.
- ¹⁶Wuur raw hee ge jag gosoñ maga aè een ga Kawda de gaali debañ, wuur raw yaçaç daage ma kleen go ni.
- ¹⁷Aà raw wo mañ daage ma kleen go ciñ, raw wo sa' daagen de saale. Werga a joñ wo heçeçne maga wuur mo wo go nga' ge nen duguëgi ma Libin wa, aà raw wo bag oçoçbe ma kog daagen go gesiñ, men wo daagen go seege de see äe.
- ¹⁸Leege joñ bon wuur debañ, day toñ äe aà raw wo laa feçeçre ma äi daagen go nen maarog no.
- ¹⁹Wur siili ma de swa'n, aà raw wo lag feçeçre ma tuñ daagen wo go de do äaara.
- ²⁰Wuur raw joñ naw blam sen debañ nen wuur laa ko wur wo de ger wo go ndar nen nen wuur ka' ka' ga, werga leegen joñ bon wuur debañ haçaç wuur kol eig gi ga wuur yaçaç go ga so hase.
- ²¹Aà joñ wo naw debañ bay ree mopo, Pol raw urgi ciñ yoo äaara raw ga: Nday jar äi no, nday mo hay yaçaç jag äi we ti maga ndi hay riñ wee ga naa mo men Kret go wa we no, naa de hay dañ joñge bon wo de gayri se kayn we go.
- ²²Ama patala ndi wii nday, coä wee nen äay, werga jobo kaçaç ma bas ge go yoo äay boñ ga, say daagen tawa.
- ²³Werga Baa maga ndi goñ ne äo' je peelee äe le suñ la see äi,
- ²⁴aà raw ee mege ga: Pol, joñ heçeçne wa, ndo wo yañ go oo ge pel Sesar deñ äa, ko nen äo, Baa haç jar ma äi daagen wo mo do äuy.
- ²⁵Wersen coä wee nen äay, nday jar äi no, ndi de koge ga Baa joñ ge doge a waçaç mbe nono.
- ²⁶Ama naa wo yañ eii gi go ti kaali po.
- ²⁷Naw raw joñge go hwal ti naa, wuur kal rawge kii ti nen maarog maga aè een ga Adriyatig, wo day ge gesiëgi suñ, jar daagen raw wo eig gi ga saara day yañ go ciñ gusi.
- ²⁸Aà raw wo ngaä tu bii no, aà raw wo da' ge äe nen meder do swa' ti renam, aà raw wo ya'ge wo pel me' pa, raw wo ngaä ge pa, wo wo da' kuëum äe nen meder do äog ti nenma'a.
- ²⁹Aà raw wo joñ heçeçne ga leegen wo go hag daagen ti huuli yawla, aà raw wo laa boore ma dig daagen gesiñ nen bii ni naa, ail äaara ga ngeel mo tee le go äa.
- ³⁰Jar daagen raw wo ga saara yor le go äi daage no, aà raw wo sir daage ma kleen nen bii no, raw wo joñ ge doge saara lag boore ma dig daagen wo go pel daagen no.

³¹Pol raw, wii wañ soden wo de soden wo äuy ga: Hayga jarn lag wo we äi daagen ga no, ni nday kaçaç ma dañ ge go gaè.

³²Soden raw caa saale daage ma kleen go, raw wo men ge äe go de se äe.

³³De maga ngeel le go mbañ ma teege mokay, Pol raw riñ rage äuy ga: Hoo wee feçeçre reege do äay, raw riñ rage pa ga: Naw wara hwal ti dwee, nday bay de da' nen ma reege wa.

³⁴Ndi de riñ wee ge ga ree wee mopo maga nday mo da' see äay, werga jobo yoo äay boñ dra' laybla' bas ge go ga, ko riñ ti äay dra'.

³⁵Blam waçaçre sen à raw mañ hole do äe, raw joñ suse' ne Baa pel äaara äuy deñ, raw äes ge äe go ne hara, raw reege lay.

³⁶À raw wo coä nen, raw wo reege äuy lay.

³⁷À wo äi daagen äuy kis kis äog ti äe hwal hwal renam ti hiira'a.

³⁸À wo wo go wuu gi mokay, à raw wo lag coore ma äil äen go nen bii maga daagen mo hay gefeñ.

Pel daagen caa wañ nen duguëgi

³⁹Ngeel wo le go teege mokay, saara hay bay de da' sir wa ëa, ama nen äaara raw ko duguëgi po wo de naa ti wo jag gosoñ ka'a, saara raw ëiggi ga saara mo srog daagen wo ni, hayga sen joñ yañ no ni saara mo kog daagen wo kañ ge ni.

⁴⁰Wersen à raw wo caa boo ma oë daagen wo go, men wo daagen go nen maarogn ni, saale maga à lag wo feçeçre ma tuñ daagen ti äe, à raw wo bud gi äe go lay, raw wo sa' oçoçben pel daagen ga leege mo kog ne, raw wo laa ge wo go jag gosoñ no.

⁴¹À raw wo ëii gi ti ngeel po maga sen bay kuëum debań wa, à raw wo ooge, pel daagen raw caa wañ nen duguëgi no, laa ged ge ga has, ma nen blam raw mbug gi go do kańgaw bii no.

⁴²Soden raw wo ga saara mo id dańgayn wo go, maga jobo mo dañ yoo äaara wa.

⁴³Ama wañ sode maga da ga se yaçaç Pol go, raw dig rage ga saara mo äoë faare ti waçaçre sen ëa, à raw wii jar ma de ko eçeç gen wo ga laa wee eçeçge, ëii wee wo go ciñ tańgu.

⁴⁴Maga gwa' wo, jar po eçeç wo wo go de koo ma de labragn wo no, jar ma la eçeç wo wo go de hlagle daagen lay, à raw wo yaçaç ge go jag biin so, ëii wo go ciñ jam äuy.

JOÑRE 28

Pol ti kaali Malte

¹Wuur wo yaçaç ge go jag biin mokay, wuur raw koge ga paga à diñ kaali maga à èen ga Malte mono.

²Jar ma ti kaali sen wo ni, raw wo joñ wuur de el debañ, Baa raw cwaa ge, ngeel raw joñ ceere lay, à raw wo ngal wuu ne wuuri, yaçaç wo waare wuur go àil feh debañ lay.

³Pol raw hoo sug haçaçre ma lagge ti wuu, cwe raw kalge le go do wuu no, raw kaa ge ne Pol do.

⁴Jar ma ti kaalin wo ni wo wo ko ge ga cwe kaa Pol we do mokay, à raw wo waçaç ge ga: Kidolgi blon mo ye' diñ je ma do de yeege cwaçy, à yaçaç le go jag bii la defay, de sen äuy Baa je cag ree de deelen laa mbe men ge äe hayge tenen ga pa.

⁵Pol raw jwed cwe nen wuu, cwen joñ mopo se äe me' ga hase.

⁶Jar ma ti kaalin raw wo gor ge ga do äe wuu yañ ëa laybla', noga à le' yañ go de huli tu laybla' la, à ig wo gor ge äe debañ, raw wo ko ge ga mopo bay de ma joñge äe me' wa mokay, à raw wo coo ëiggi, raw wo waçaç ge ga Pol diñ Baa.

⁷Äiñ ngeel sen ni mbañ, pay ma wañ kaalin yañ ni, a ëe wañ sen ga Publiyus. AÀ raw yaçaç waare wuur de ele, joñ wuur de el naw swa'a.

⁸Pan Publiyus hay de ceege debañ, see äe leë wuu, mbiiri swaa ne lay. Pol raw kalge tos ge ti äe, kañ do ne hen ti, peçeç ne go.

⁹Blam sen jar ceege ma ti kaalin wo ni äuy raw wo le a ge, peçë wo go de el lay.

¹⁰AÀ hoo wo sug ti wuur debañ, haç wo feçeçre maga saçy äaara ti wuur ne wuur debañ de maga wuur ëii äi daagen raw ge mono.

Pol de woge Rom

¹¹Fewn wo go taw ge mokay, wuur kal rawge de daage ma Aleksaëndri maga hay joñ few ti ceere go ti kaali ni mono, daage maga à èen ga Baa ma Gere wo mono.

¹²Wuur raw day ge äi leege maga à èen ga Sirakus, wuur raw joñ naw ni swa'a.

¹³Le ni, wuur raw mañ jeñ biin ga wuur mo day Rejiyo. Toñ äe leege ma nen äaä ni waçyban raw urgi le, haçaç wuur wo day ge Pusol naw äoge.

¹⁴Wuur wo da' heçeçre wuur ma de yaçaç waçaçre Kris wo äi leege sen ni, à raw wo wii wuur ga wuur mo lag se saara ni naw renam ëa. Blam sen wuur raw day ge Rom.

¹⁵Heçeçre wuurn wo wo laa ge ga wuur a we mokay no, à raw wo hoo ge le yiñ gi de wuur äi lumo ma Apiyus, äi tiñ ma swa' ma lag waaren wo no. Pol wo ko rage no kay, à raw joñ suse' ne Baa, jiili äe raw coä ge lay.

¹⁶Wuur wo day ge Rom mokay, à raw äo' Pol go äi tiñ ma tigrĩ sara, äo' sode po gor ge äe boñ.

Pol de sii waçaçre ne jar Rom wo

¹⁷Naw swa' blam sen Pol raw ëe jar kluuri jar Jwif wo le se äe. AÀ wo wo tayge le se äe mokay, à raw riñ rage ga: Nday heçeçre äi no, ndi bay de ma joñkawre naa wo de älagge wa hase, bay ti hadge moore naan wo wa lay, de sen äuy, à raw wo ba mege le Jerusalem, bañ wo ndi, haç wo ndi go ne jar Rom wo do.

¹⁸AÀ raw wo wii jag äi, kal wo waçaç ge ga saara mo äo' me, werga à da' wo ree maga saara 'war me go ti äe gaè.

¹⁹Jar Jwif wo wo hoo ge le ciñ de waçaçre sen dosen no mokay, ndi raw ga ndi wo de ree äin pel Sesar, ama ree maga ndi joñ kawre äi wo de älagge de äe bay nen äi wa hase.

²⁰Wersen ndi ëe wee le ga ndi mo ko wee, ndi mo waçaç ree de äay lay, werga à ba me le, diñ wer gor ge Je Yaçaç Jar maga jar Israyel wo de gor ge äe mono.

²¹AÀ raw wo riñ gi äe ga: Wuur bay de da' leder po le Jude ti ngeel äo wa, jobo boñ yoo heçeçre naa po wo, bay de a ge de waçaçre äo lam ta' la wa lay.

²²Ama wuur laa diñ jag äo ti ree maga ndo de eig gi äe ti waçaçre car ge äil jag Baa se kay no, werga wuur de koge ga genla genla äuy, jar bay de da waçaçre car ge äil jag Baa sen mokay wa.

²³AÀ raw wo ngaä naw po boñ de Pole. Saara raw wo age ngaäa debañ da' ge äe äi tiñ maga à ni mono. Pol raw tĩjĩ wer äoë wer waçaçre ne hara de jag toñ haçaç go de law, joñ sedewa ne hara ti twaywañ mani Baa no, car nen äaara go ga à mo da' wo wer waçaçre maga Moyis wo de jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay waçë wo ti Yeso mono.

²⁴Jar po wo yoo äaara raw wo yaçaç waçaçre maga Pol waçaç ne mono, jar po laa wo day ge ga lay.

²⁵Jag äaara laa tayge ga, à raw wo mber ge, à wo de mber ge mokay, Pol raw riñ rage pa ga: Waçaçre maga Nenterse ma bay äagn kal ne Esay je sië waçaçre ma jag äen go ga à waçaç le go ne moore äay wo le äaa, à waçaç diñ ti cwaçy äe.

²⁶AÀ raw riñ Esay ga: See wo riñ wer jar se lagn wo ga: Nday co' mbay sug waçaçren de ele, ama nday laa wer äe go pah ga, Kon mbay de nen äay de ele, ama nday da' wer äe go cwaçy gaè.

²⁷Werga eiggi äay jar se lagn kol wo go de kañ tiñriñ, Nday jeb sug äay go, Kuä nen äay go, maga nen äay mo kon wa, Sug äay mo laan wa, Eiggi äay mo daë wer ree wa lay, Nday mo fer le äiñ äi wa, day la ndi fer kne' eiggi äay ma de älaggen de deele tigrĩ.

²⁸Pol fer riñ rage tigrin ga: Ko wee go cwaçy so ga Baa raw we de waçaçre Je Yaçaç Jar gon ne jar maga bay wo jar Jwif wa mono, aà laa wo waçaçre äen yañ lay.

[²⁹Blam waçaçre sen, jar Jwif raw wo mber ge faa kaçaçra wo ti faage ti' debaň.]

³⁰Pol raw kiñ gi äi tiñ maga aà kal äil äe äoge, yaçë jar maga a wo ko ge äe de el lay.

³¹AÀ sië waçaçre ne jar ti twaywañ mani Baa no, had jar de waçaçre Yeso Kris Wañkluun go de budgi dogä äil da nono, jobo bay dig gi äe wa has lay.

ROM WO

ROM WO 1

Pol hee jag ne jar Rom wo

- ¹Mokay diñ waçaçre äi Pol weejoçoç Yeso Kris. Baa ëe me maga ndi ma hay diñ je peelee Yeso day mañ ndi go sagsag ma sië Waçaçre äe ma de coçoçren go.
- ²Waçaçre ma de Coçoçre sen diñ maga Baa hay waçaç le go ti äe tañgu äaa jag jar ndar nen waçaçre ma jag äen go day go de yerge äi kefder ma bay ëagn mono.
- ³Aà waçaç diñ ti Weel äe Yeso Kris maga biñ le go ti ceçw mani Dafid de hoçoçgesee je tabay mono.
- ⁴Ama Nenterse ma bay ëag raw naa nen äe go de eegre ga aà diñ Weel Baa, diñ de maga aà bir le go yoo jar ma de hulin wo mono, ma kañ nen jar ga Yeso diñ Wañkluu.
- ⁵Wer Yeso, Baa raw joñ äil de el ti wuuri, raw haç peelee äen ne wuur do ma woge de wer jar ma honla äuy haç äil äaara ma yaçaç jag äe wer ëu Yeso.
- ⁶Nday de keege yoo jar sen wo lay, nday jar ma äi leege Rom maga Yeso ëe wee le mono.
- ⁷Ndi yer wo ne nday jar dage mani Baa ma Rom wo äuy, nday maga aà ëe wee le mag nday mo hay bay ëag mono. Daga Baa Pan naa wo de Wankluu Yeso Kris mo joñ wo äil de el ti äay mo haç wo jam ne nday.

Pol ga se wo ge yañ ko jar jag Baa ma Rom wo

- ⁸Tañgu, ndi joñ suse' ne Baa äin wer Yeso Kris ti äay äuy wer maga jar wo go de waçaçge ti haçge äil äay ne Kris äi sir krub äuy mono.
- ⁹Baa maga ndi kol weejoçoç äe sii Waçaçre ma de Coçoçre mani Weel äen go ne jar de jiili äi äuy yañ de koge ga ndi waçaç diñ cwaçy waçaçre, aà de koge ga ndi yañ ëig ti ti äay tum.
- ¹⁰Tum nen tosge äi ndi wii Baa ga hay ga äil äe da we no, aà mo haç faage me ma woge ni äay.
- ¹¹Werga ndi de dage debañ ga ndi mo wo ko weege, maga ndi mo wo de fen maga Nenterse haçn ne wuur ne nday nen maga nday mo kol de eegre.
- ¹²Dañ ge äuy, ndi da ga ndi mo hay yoo äay, maga naa mo coä nen de kaçaçra, wer haçge äil naa se boñn ga naa äuy de haçge be ne Yeso Kris mono.
- ¹³Nday heçeçre äi no, ndi da ga nday mo hay de koge ga ndi yañ kië faage tum ga ndi wo ni äay, day haçaç patala ndi bay de da' faage wa ëa. Ndi da ga joñre äi mo le' mbere yoo äay doga aà de joñge yoo wer jar lan wo no lay.

¹⁴Werga äere ti äi maga ndi mo wo go see jar Greg wo, see jar ma yoofi wo, see jar ma de ko ree wo, see jar ma bay ko reen wo lay.

¹⁵Diñ wersen ndi da debañ ga ndi wo sii Waçaçre ma de Coçoçren ne nday jar Rom lay.

Eegre Waçaçre ma de Coçoçre no

¹⁶Soçoçre siigi Waçaçre ma de Coçoçren go bay joñ mege wa, werga aà diñ eegre Baa maga yaçaç wosela maga haç ail äe we mo äuy go, ma yaçaç jar Jwif wo go tañgu, blam sen, ma yaçaç jar maga bay wo jar Jwif wa go lay.

¹⁷Werga, Waçaçre ma de Coçoçren kañ nen jar go ga aà kol nen Baa de deele diñ de haçge ail lay, wer haçge ail lay, do maga aà go de yerge ga: Je ma de deelen joñ ge tenen caw diñ wer haçge ail nono.

Waçaçre Baa go de ba jar tebere wo äuy

¹⁸Äil Baa de soçoç ge le ciñ äaa ti wer älagge ma honla wo äuy, de wer joñre mani nañ gaa maga jar tebere joñ ra wo mo äuy, ma dig nen cwaçyn go re're' mo äuy no.

¹⁹Kidolgi, fen maga jar kaçaç wo ma ko Baa see äe yañ mbe go tinoo nen jar poëage, Baa de see äe kañ nen jar we go ni poëag lay.

²⁰De maga Baa joñ tamsirn de feçeçre ma ail äen wo le mo haçaç no, sen maga a ko ga se Baa no kay mono, eegre se ma debaän no kay no, see se maga bay go tinoo wan dra', jar mo kon wo wer joñre se maga se joñ ra mono.

²¹Wersen waçaçre Baa go de baw jare. Jar tebere wo mbaara de koge ga Baa nen togoëge, ama saara day togoëge äe gaa, day wo joñ suse' ne hen gaa lay. Ëiggi äaara raw kol ge go de loëge pa so yaw, ail äaara ma de loëgen raw bagge go de suñgu mbañ mbañ.

²²Aà raw wo waçëge ga saara diñ jar ma de ko ree, paga saara go de loëge yaw.

²³Aà hay wo nen maga aà leë wo mondra diñ ne Baa ma de togoëgen ga hu gaa mono, day saara raw wo leë mondra diñ ne fodo mopo ma de joñge de mañ je tabay maga hu go mono, de fodo dweere wo de nayre ma äaale naa naa wo, de feçeçre ma lagadgen wo yaw.

²⁴Wersen Baa raw men rage ti joñre se ma de ëagn wo, doge ail äaara da nono, maga aà mo see mbaara joñ ree soçoçre ne see äaara ti so.

²⁵Aà raw wo coo cwaçy waçaçre Baa go de gete'e, fen maga Baa joñ ne, saara leë mondra ne hene, leë wo mondra ne hen de dañ Baa je joñ feçeçren wo, Baa maga de togoëge le tum sagsag mono. Amen!

²⁶Diñ wersen Baa raw men rage joñ ree soçoçre wo dog aïl äaara dan no so no, naare wo de see äaara men wo woge go see werpiiri äaara wo, raw wo rawge suëgi diñ de kaçaçra äaara naare wo.

²⁷Werpiiri raw wo men woge go see naare äaara dosen lay, raw wo baa wuu dage diñ kaçaçra äaara werpiiri wo, joñ wo ree soçoçre de kaçaçra äaara werpiiri wo. Ama aà da' ge wo bon äaaran yañ de see äaara wer joñre äaara ma de älaggen wo.

²⁸Baa wo ko ge ga aà laa wo fer ge ko see Baa ga mono, se raw men rage go ne ëiggi äaara ma de dog jag no, maga aà mo joñ wo mbaara feçeçre maga aà hay bay wo nen joñge äe wa mbaara.

²⁹Wersen äil äaara raw bagge go de joñre ma bay ngar ma honla äuy, de debaycoçoçre, de dage feçeçre hram, de haçaç, de huni, de i;dgi huli, de leëge kaçaçra, de tawgi ma jaçë jare, debaycoçoçre,

³⁰bag go de lagge jar ne kaçaçra ti, de waçëge ree ma de älagge ti kaçaçra, de charge hee de Baa, de joñge soçoçre jar gaa, de farge ti see äaara ciñ, de keeëge see äaara ga riñ ga saara, de ëiggi ëeñ ma joñ älagge, day wo yaçaç jag pan äaara wo de man äaara wo gaè.

³¹Aà day wo laa wer mopo ga, ndar wo gog waçaçre, hig wo jiili äaara go grañ grañ, ko wo de coo jar gaa lay.

³²Ba mbe de maga aà wo mbaara go de ko cwaçy waçaçre mani Baan ga jar ma joñ ree ma dosen wo nono, aà mo i;d ra go mo äuy no, de sen äuy saara mbe de seege pel joñ ree sen wo, dañge äuy, fer wo togoë jar joñ ree sen wo yaw.

ROM WO 2

Baa diñ je cag ree no

¹Ndo je ma cag ree jar no, ndo de see äo ren de ba ndo lay, ndo mo hay ba diñ wosela yaw. Werga, ndo je ma cag ree jar lan wo no, ndo de see äo de joñge do saara no lay, ndo de ba see äo de waçaçren lay.

²Naa de koge ga Baa cag ree jar maga joñ wo ree do kay wo diñ ti cwaçy äe.

³Ndo ëig ga ndo dañ kiida Baa yañ go yawla? Ndo je cag ree jar maga joñ wo ree do kay no no, paga ndo de joñge do saara no lay mono!

⁴Noga ndo mbuë fo dage maga Baa da jar debaň mo deñ yawla? Baa ëaw see äe desaçy, ko decoo jare, day ndo da mbuë fo sen go yawla? Ndo bay de koge ga Baa ko decoo äo mo caw ga ndo mo coo ëiggi äo ma äod jag go wa yawla?

⁵Day ndo raw hig jiili äo go, ndo bay haç äil äo coo ëiggi äo ma de älaggen de deele wa, wersen, ndo de kne' ge ti see äo diñ bon ma kluu debaň ti wur maga Baa naa ge nen le go de de soçoç äil, caa kiida jar de deele ti ngeel äe mono.

⁶Aà poë ge wosela äuy ti joñre äe no.

⁷Jar maga wo de haç see tum joñge diñ de ele, kië wo ga saara mo woo ëu saara, saara mo ra ëu saara, saara mo huë go wa mono, Baa haç ge tenen maga taw gaa ne hara.

⁸Ama jar maga giñ wo de faare day wo yaçaç waçaçre ma kidolgin ga, see wo diñ wer ree ma bay ngarn wo mono, bage poçoç Baa wo de soçoçge äil äen joñ ge bon äaara de haçaç debañ.

⁹Bon wo de law ge da' ge wo jar maga joñ wo äaaran diñ älagge mo äuy yañ, da' je Jwif tañgu, da' je maga bay je Jwif wa mo lay.

¹⁰Ama ma jar maga sen joñ wo äaaran diñ de el mo äuy, Baa kee rage, woo rage, ëaw rage jam, je Jwif tañgu, je maga bay je Jwif wa lay.

¹¹Werga wo see Baa mono, äañ bay ni wa.

¹²Wer jar maga joñ wo älagge do debay ko jag liñgi, aà bas rage go bay wii blam jag liñgi sen lay, ama ma jar maga wo go de ko jag liñgi, day raw mbaara joñ älagge re' mokay, aà cag ge ree äaara diñ wer jag liñgi se ga aà kon wo mo lay.

¹³Jar ma nen Baa keëed bay diñ jar maga laa jag liñgin de sug mo koë wa, keëed nen äe diñ jar maga joñ wo diñ feçeçre maga jag liñgin riñ ra ga aà mo joñ wo no mono.

¹⁴Wer jar maga bay wo jar Jwif wa, bay wo de ko jag liñgi wa, de sen äuy saara raw wo joñ ree de ëiggi äaara doge jag liñgin waçaç nono. Sen kañ wo nen jar ga aà mbaara go de ko jag liñgin tu.

¹⁵Joñre äaara maga aà joñ wo mokay, kañ mbe nen jar go tu ga jag liñgi yañ de yerge äil äaara. Ëiggi ma jiili äaara de kañ nen äaara dosen no lay, ëiggi äaara maga day wurpo ruu ra, day wurpo kay ti äaara mono.

¹⁶Ti wur maga Baa äo' ge Yeso le cag ree wer jar wo ti ree äaara maga aà joñ ra wo de yoñre mono, feçeçre se kayn la äuy ndar ge wo nen go wur sen doge Waçaçre ma de Coçoçre maga ndi de siigi äe go waçaç no mono.

Jar Jwif wo de jag liñgi

¹⁷Ama ndo de ëe see äo je Jwif no, ndo ga ndo de ëaw jag liñgi do äo, ndo je er wer Baa lay.

¹⁸Ndo ga de ko ree maga Baa da ga joñ ne, ndo ga ndo de had ge äe äil jag liñgi no day ndo de ko mo mañ fen maga sen de el mono.

¹⁹Ndo ga ndo diñ je ëaw graw jar reçwre wo, ga ndo diñ je ma ler ngeel go ne jar ma nen suñgun wo ti.

²⁰Ndo ga ndo diñ je ma ëob jar ma bay ko reen wo, ga ndo diñ je had weere kleeren wo, werga koge wo de cwaçy jag liñgi do äo.

²¹Ndo maga ndo had jar lan wo day ndo bay had see äo wa ane! Ndo maga ndo sië ga joñ freñ wa, day ndo joñ mbo freñ ane!

²²Ndo maga ndo waçë ga joñ figliw wa, day ndo mbo de joñge äe ane! Ndo maga goñge soçoçre hoor see äo, day ndo fer hoor feçeçre ma äi tiñ äaaran le freñ pa yaw!

²³Ndo de kee see äo wer jag liñgi no, day ndo fer mbuë fo Baa tigriñ diñ de debay hooge sug ti jag liñgin pa yaw!

²⁴Wersen aà go de yerge ga: Wer jar dehaçy ëar wo Baa, diñ wer äay jar Jwifi.

²⁵Wore caage äiñiñin maga ndo caan diñ ga ni ndo de joñge doge jag liñgi waçaç nono, ama hayga ndo bay we hoo sug ti jag liñgi sen wa no, se doge ndo bay de caa äiñiñi wa no ma'aç.

²⁶Day je maga bay we de caa äiñiñi wa yañ hoo sug ti jag liñgi no, Baa raw kee ge äe do je ma de caa äiñiñi no ma' lay.

²⁷Je maga bay we de caa äiñiñi wa, yañ wo hoo sug ti jag liñgi no, aà baw ge ndo de waçaçre, ndo maga ndo bay hoo sug ti jag liñgin wa, mbo de äe do de yerge kay, noga ga ndo de caa äiñiñi mono.

²⁸Je Jwif ma cwaçyn bay diñ je maga de caa äiñiñi go tino mo caw koë wa. Caage äiñiñi ma cwaçyn bay diñ maga aè caa go se hoçoçgesee jobo mo koë wa.

²⁹Ama je Jwif ma cwaçyn diñ je maga äen le de joñge le nen äil äe mono, day caage äiñiñi ma cwaçyn diñ maga Nenterse caa sen mono, bay diñ caage äiñiñi maga jar carn wer jag liñgi ma de yergen mo koë wa. Je Jwif se ma cwaçyn kee ne bay diñ jar tebere wo wa, ama kee ne diñ Baa.

ROM WO 3

¹Hayga aà yañ dosen no kay so, jar Jwif dañ wo wer jar lan wo de may ne? Wore caa ge äiñiñin diñ may la?

²Aà dañ mbaara go ti sen mbe. Tañgu ëa ti maga Baa hay haç waçaçre äen le tañgu diñ ne hara.

³Day hayga jar po wo yoo äaara hay ndar wo goge, day Baa raw yañ ndar gog see äe do saara no lay yawla?

⁴Aà go tino ga bay wa hase. Jar tebere mo hay ba wo diñ jar gete' äuy yaw, ma Baa ndar gog see äe gaa, do maga aà go de yerge ga: Daga jar mo ko ndo keëed ti waçaçre maga ndo waçaçn mono, Nen maga aè wo we cag waçaçre äo, ni kiidan mo baw mo wa.

⁵Day hayga älagge maga naa de joñge äe, yañ kañ nen naa go pah ga Baa diñ je joñ ree de deele no, naa waçaç ge gahaçy pa la? Ga Baa bay diñ je joñ ree de deele wa, werga aà joñ bon naa mo yawla? (Ndi waçaç sen doge jar tebere ëig wo nono.)

⁶AÀ mbe go tinoo ga naa waçaç no gaè. Hayga Baa bay we je joñ ree de deelee wa, ni aè kaçaç ma cag waçaçre jar ma ti tamsirn wo cagge la?

⁷Hayga gete' ài maga ndi car ne raw naa nen cwaçy waçaçre Baa we go poëag, maga jar mo togoë ne yaw no, wer mayse ga Baa fer cag waçaçre ài ga ndi diñ je älagge pa la?

⁸Jar cogob po yañ wo lag huli ne wuur ti ga wuur waçë ga joñ mbe älagge so mono, wer mayse ga naa joñ älagge maga fen ma de el mo naa nen go ga pa la? Jar sen wo mo ti' ree le' ge ne hara ti day sen joñ ge ti ngeel äe.

Je tabay po bay de deelee boñ wa

⁹Day eçeç so la? Naa jar Jwif, naa de dañ wer jar lan wo yawla? Bay wa äuy. Wuur hay yañ go de waçaç ge ga jar Jwif wo de wer jar lan wo äuy, älagge raw eegre äaara go.

¹⁰Doga aà go de yerge ga: Je tabay ma de keëed bay wa, bay boñ dra' wa.

¹¹Jobo ma de ti bay wa, jobo ma kië Baa bay wa lay.

¹²Je tabay ma joñ de el bay wa Bay boñ dra' wa.

¹³Kiñ äaara go de bul gi hwiiñ hwiiñ do tu hulin no, Jag äaara äuy go de had ge diñ jaçë jare, Waçaçre maga kal le go jag äaara do nee ma jag cwe nono.

¹⁴Jag äaara äuy go de hadge diñ äoë jag ne jar ti, diñ de waçaçre ma glage.

¹⁵See äaara go see äaara cefad ma woge ijd jare.

¹⁶Ngeel maga aà heer wo ni mo äuy aà älag wo ngeel sen go, AÀ joñ wo bon jar debañ lay.

¹⁷AÀ bay wo de ko faage jamn wa.

¹⁸AÀ bay wo heçeç Baa me' dra' wa hase.

¹⁹Naa de koge ga jag liñgi riñ diñ jar maga yaçaç wo ga saara joñ yañ no mono. Nen maga jag jobo mo kaçaç ma waçaçge ga se yañ de deelee nen Baa wa lay, jar ma ti tamsir wo krub äuy mo ko wo ga waçaçre Baa de baw saara lay.

²⁰Diñ wersen jobo bay nen Baa keëed werga aà de seege wer jag liñgi dra' wa, de el jag liñgi diñ ti maga aà kañ nen wosela äuy ti älagge äe.

Faage maga Baa yaçaç jar go de äe mono

²¹Ama patala, Baa kañ nen naa we so ga se ko jar nen äe de deelee bay wer hoo ge sug ti jag liñgi mo wa so. Jag liñgi wo de jar ndar nen waçaçre Baa go hay waçaç wo we go no lay.

²²Baa kee jar de deelee nen äe diñ wer haçge äil äaara ne Yeso Kris mono.

²³Wer jar tebere wo äuy ma de dañ keçeç bay nen äe yoo äaara wa. Jar go de joñ älagge äuy. AÀ wo äuy da' wo faage ma ko togoëge mani Baa gaa lay.

²⁴Ama, wer äil de el äeno, Baa kee jar tebere wo ga aà wo diñ jar ma de deele mbe so diñ wer joñre maga Yeso Kris joñ go ma yaçaç jar mono.

²⁵Baa sii jag go de äe, ga huli äe mo por älagge jar maga haç wo äil äaara ne hen mo äuy go ma naa nen keëed ben go. Äil Baa da ga se kañ nen jar go ga hay ba le äaa, se ëaw see se le, se day joñ bon jar wo ti älagge äaaran ga,

²⁶maga nen naw ma patalan la, se kañ nen jar go ti faage maga se fer kee jar de deele nen se de äe mono, werga aà da ga aà mo ko ga se joñ ree de deele, se mo kee jar maga haç wo äil äaara ne Yeso de deele nen se äuy lay.

²⁷Day ree po ma tigriñ yañ maga jar tebere keeë wo see äaara wer äe pa? Bay wa so! Ama yañ boñ. Sen wer may? Werga aà wo de hoo sug ti jag liñgi mo yawla? Bay wa, ama diñ werga aà haç wo äil äaara ne Kris mono.

²⁸Naa de koge go cwaçy ga Baa kee wosela de deele nen äe diñ wer haçge äil äe, bay wer hoo ge sug ti jag liñgi wa.

²⁹Baa diñ Baa ma jar Jwif wo tawa, bay ma wer jar tigriñ wo wa ane? Cwaçy cwaçy aà diñ Baa ma wer jar tigriñ wo lay.

³⁰Werga Baa mbe ni no boñ no, aà kee jar ma de caa äiñiñin wo de deele diñ wer haçge äil äaara ne Kris, kee wer jar maga bay wo de caa äiñiñi wa de deele nen äe diñ wer haçge äil äaara ne Kris sen lay.

³¹Wer haçge äil naa ne Kris mokay, patala naa mbuë fo jag liñgi go so yawla? Bay wa hase! Naa mbuë fo äe ga, naa kañ nen jar go ti wore jag liñgi go ti ngeel äe keëed yaw.

ROM WO 4

Baa kee Abraham de deele nen äe wer haçge äil äe ne hene

¹Naa mo waçaç ti moo naa Abraham gahaçy? AÀ da' may la?

²Hayga moo naa Abraham mo naa nen we de deele nen Baa diñ wer joñre äe maga aà joñ ne de el nen äe no, aà de hay kee see äe yañ. Day aà kee see äe pel Baa gaè.

³Werga kefder Baa ga: Abraham haç äil äe ne Baa, Baa raw kee ge äe ga a de deele nen äe.

⁴Je maga joñ joñre we äuy da' poëge, poëge sen bay de keege ga aà haçn ne hen de koë wa, ama aà poën poëge.

⁵Ama je maga joñ joñre po we gaa, raw we haç ail æe ne Baa maga yaçaç je ma de älaggen go no, Baa raw koge diñ haçge ail æe no, raw keege æe diñ je ma de deelee nen æe.

⁶Diñ wersen ga Dafid raw waçaçge ga de da' see æe diñ je maga Baa kee ne de deelee nen æe bay wer joñre æe po wo wa mono.

⁷De da' see äaara go diñ jar maga Baa fug ail go ne hara ti mono! Diñ jar maga aà ko älagge äaaran wo gaa so mono!

⁸De da' see æe diñ je maga Wañkluu kon de älagge nen æe gaa mono!

⁹Day de da' see äaara diñ jar ma de caa äijjinin wo tawa yawla? Jar bay caa äijjinin bay wo ni wa an yawla? Ndi hay waçaç we la ga: Baa kee Abraham de deelee nen æe diñ wer haçge ail æe no.

¹⁰Aà keen de deelee mokay hun ne? Blam maga Abraham caa äijjini go mo yaw noga tañgu? Bay blam wa, ama tañgu.

¹¹Abraham da' caage äijjinin go blam do mopo maga aà mo ko ni nono, diñ fen ma kañ nen go ga Baa keen de deelee wer haçge ail æe, go tañgu maga aà hay bay caa äijjini ëa. Wersen Abraham diñ pan jar maga haç wo ail äaara ne Baa bay caa äijjini mo äuy no, maga Baa mo hay de kee rage diñ jar ma de deelee wo.

¹²Aà diñ pan jar ma de caa äijjinin wo mbaara lay, kañ nen jar ga pan jar maga joñ wo ail go feh diñ ti caage äijjinin koë gaa, ama diñ maga see wo diñ wer haçge ail ne Baa do moo naa Abraham haç ail æe go tañgu maga aà bay caa äijjini ëa no mono.

Baa riñ Abraham ga se haç ge tamsir ne hene

¹³Baa riñ Abraham wo de wer mani äen ga aà kol ge wo yañ waçaç ree tamsirn la doge jobo hoo tabul nono. Baa waçaç waçaçre sen ne hen bay ga aà de hoo sug ti jag liñgi bag la wa, ama diñ werga Baa keen de deelee wer haçge ail æe ne hene.

¹⁴Hayga jar hoo tabuln yañ wo diñ jar maga wo de hoo sug ti jag liñgi tawa no, ni haçge ail ne Baa go diñ mopo ma de koë koëe, ni wore waçaçre haçge jag maga Baa waçaç ne jar äen wo ga aà hoo wo taabul yañ bay mopo wa lay.

¹⁵Werga jag liñgi a de soçë ge ail Baa ne jar ti, ti ngeel maga jag liñgi bay we ni wa, de bay yaçaç ge jag joñ ni gaa lay.

¹⁶Wersen Baa, raw riñgi æe de waçaçre sen diñ wer haçge ail æe go ne hen no, nen maga aà mo ko ga Baa haçn ne hen de koëe, day wore waçaçre sen ti wer mani Abraham wo äuy, bay diñ ti jar maga hoo wo sug ti jag liñgi mo tawa wa, ama ti jar maga haç wo ail äaara go ne Baa doge Abraham hay haç no lay. Abraham diñ pan naa äuy

¹⁷do maga aà yer go ai kefder Baa ga: Ndi kol mo ge yañ diñ pan wer jar ngaäa debaä nono. Aà diñ pan naa pel Baa maga aà haç ail æe ne hene mono, pel Baa

maga fer jar ma de huli wo tenen no, je ndar nen fen maga bay wo go tinoo wa go tinoo no.

¹⁸Abraham raw haç äil äe go ne Baa, laa fer eiggi äe blam ga, gor desaçy debañ. Blam sen aà raw kolge diñ pan wer jar ngaäa debañ do maga Baa hay waçaç ne hen ga: Ngaäa wer mani äon joñ yañ do kay no mono.

¹⁹Kiñgi äe hay go de kos kis mbañ, de sen äuy aà laa mbe fer eiggi äe go blam wer taçaçbe äe maga se kol go doge se go de hulin no mo gaè. Sara hay bay nen da' weel wa so lay, sen äuy eiggi äe laa ferge blam gaè.

²⁰Wer waçaçre maga Baa waçaç ne hene mono, aà laa hayge de faare äil gaa, ya' wer haç äil äe ne Baa de eegre so yaw, raw togoë Baa.

²¹Werga aà de koge go cwaçy ga waçaçre maga Baa waçaç ne se mokay, aà de kaçaçge ma bag jag äe go.

²²Wer haçge äil Abraham maga aà haç ne Baa, Baa raw keege äe ga aà diñ je ma de deelee nen se.

²³Ama waçaçre maga waçaç ga: Aà raw keege äe ga a diñ je ma de deelee nen se, bay de waçaç ge diñ ne hen tawa wa.

²⁴Ama aà yern wo le ne naa lay, ma kee naa de deelee lay, naa jar maga naa haç äil naa ne je bir Wañkluu naa Yeso Kris le go mono.

²⁵Baa menn go hugi wer älagge naa wo, day aà raw ferge birgi äe go ma kol naa de deelee pel äe.

ROM WO 5

Jar fer wo we tay ge jam de Baa

¹De maga Baa ko naa diñ jar ma joñ ree de deelee nen äe wer haçge äil so mono, patala naa tay we de Baa jam wer Wañkluu naa Yeso Krisi.

²Wer äe, naa da' faage we de haçge äil naa maga Baa joñ äil de el ti naa, äil de el se ga naa de lagge patala ngiñ nen do äe mono. Day äil naa go patala feh debañ diñ ti eiggi naa ma de kañge ga naa de wo ge gragge go de togoëge see Baa mono.

³De dañ sen pa, äil naa go feh nen bon naan wo, werga naa de koge ga joñge bon haç äawge see ngiñ ne naa,

⁴äawge see ngiñ haç eegre ne naa maga naa mo hay go de deelee ti ngeel äe de deelee ti ngeel äen kañ wer naa kañ eiggi naa gorge desaçy.

⁵Gorge desaçy naan bas de koë gaa, werga Nenterse äe maga aè haçn ne naa go de ba äil naa de dage mani Baa no.

⁶Le ti wur maga naa hay bay le de kaçaçge ma joñ ree po de el nen Baa wa äa, Kris raw hugi go ti bol jar debaycoçoçre wo de wur maga Baa hay ngaän go mono.

⁷Aà gaali debañ maga jobo day yaçaçge see äe ga se mo hu ti ngeel je ma de deele. Jobo coä nen äe yañ mbe ma hugi ti ree je ma joñ jar de el an laybla'a.

⁸Ama ti ree se kayn, Baa raw kañ nen naa go ti dage äe maga se da naa de äe mono, werga Kris hu go ti bol naa de maga naa hay le diñ jar ma de älagge äa mono.

⁹Patala naa fer go pel Baa bay ree ti wer ci äe, de dañ sen äuy Kris yaçaç ge naa go jag soçoçge äil mani Baan pa.

¹⁰Werga, de maga naa hay le diñ jar hee Baa, Baa raw tay naa le see äe wer huli Weel äen yaw yoo' no ma' no maga naa go de tayge de äe mo gaa so yaw: Naa da' ge peçeçge na diñ werga aà tenen mono.

¹¹Tigriñ pa äil naa togoë see naa nen do Baa wer Wañkluu naa Yeso Kris maga fer tay naa de Baa patala mono.

Adam wo de Kris

¹²Älagge kal le yoo jar ma ti tamsir la wer jobo boñ, diñ Adam, day älagge raw age de huli ne jar ti. Hulin raw dusgi go ne jar tebere wo ti äuy, werga jar go de joñ älagge äuy.

¹³Le go tañgu maga Baa hay bay le de haç jag liñgi äen ne Moyis wa äa mokay, älagge go de joñge ti tamsir la yaw. Ama, Baa hay bay de kee älagge ne jar ti wa äa, werga jag liñgi hay bay wa äa mono.

¹⁴De sen äuy le nen Adam ka' haçaç go äiñ Moyis mono, eegre hulin hay go de raw jar tebere wo äuy, hayba jar maga joñ mbaara te älagge mani Adam gaa mono. Adam diñ nenceere je maga a ge le blam mono.

¹⁵Ama älagge mani Adam bay ma ngaäge de fen maga Baa haçn de koë mo wa. Kidolgi, jar debañ yañ wo go de huëgi wer älagge je ma boñ no, ama fen maga Baa haçn de koë de äil de el äen nen do Yeso Kris sen kluu de dañ sen pa, aà joñ ge go ti jar debañ lay.

¹⁶Day fen maga Baa haçn, sen sara, bay do älagge maga je ma boñn hay joñ no wa. Älagge maga je ma boñ joñ ne, raw age de ree ne jar ti krub äuy, ama fen maga Baa haçn go de koë has blam maga älaggen joñ go debañ, sen blaw ree go ne jar ti.

¹⁷Kidolgi, eegre huli hay raw jar diñ wer älag maga jobo boñ joñ ne mono. Ama wer Yeso Kris boñ, Baa raw woo naa wer äe debañ debañ, raw kol naa go jar ma de deele ma woge lagge naa go wañre wer Yeso Krisi boñ tu.

¹⁸Do maga älagge Adam boñ äo' ree wo go ne jar ti äuy nono, joñre Yeso ma boñ de deelen blaw ree go ne jar ti äuy go nen haç tenen go ne jar tebere wo äuy lay.

¹⁹Kidolgi, do maga debay yaçaçge jag ma boñn raw kol jar go de älagge debañ nono, yaçaçge jag ma jobo boñ kol ge jar debañ yañ go de deele nen Baa dosen no lay.

²⁰Baa a de jag liñgi maga älagge mo ur wuu ciñ debañ debañ, ama ti ngeel maga älagge ur wuu ciñ ni debañ debañ mokay, Äil de el mani Baa raw ya' wer woo jar ni debañ debañ dañ ge lay.

²¹Do maga älagge raw eegre jar wer huli nono, äil de el mani Baan de joñ wañ ti jar de eegre wer keëed lay ma haç tenen maga taw gaan haçn ne jar wer Yeso Kris Wañkluu naa dosen no lay.

ROM WO 6

AÈ huë do älagge, ama aè tenen diñ wer Krisi

¹Wersen naa waçaç gahaçy so la? Naa mo lag mbe joñ älagge tum so ga Baa mo ya' wer woo naa ni dañge yawla?

²Go tinoo ga bay wa hase. Naa go de huëgi, go de blaw äil de älagge no, day naa fer ferge lagge joñ älagge joñge pa la?

³Nday bay de koge ga naa jar maga naa go de joñ batem, naa go de tayge de Yeso Krisi, naa go de huëgi de kaçaçra äuy wa yawla?

⁴AÈ hay tee naa go de huli de kaçaçra nen batem maga aè joñ ne naa mono. Do maga togoëge mani Baa Paçaçben fer go bir Kris le go nono, naa kol go tenen diñ ma see seele ma defay lay.

⁵Kidolgi, hayga naa kol we go de mañge äe diñ de huli äe maga aè hu mono, ni naa laa ge yañ go ciñ dogaa aè kal go ciñ no lay.

⁶Naa yañ de koge go de ele ga naa le go de huli ti koo ma äal jar maga aè äal Kris go ti äe mono, nen maga see naa ma de älaggen mo taw go, naa mo hay gebere älaggen wa so,

⁷werga je maga hu we go, je sen go de budgi jag älagge no.

⁸Day hayga naa yañ go de huëgi de kaçaçra de Kris no, ni naa kañ ëiggi naa ga naa lag yañ tenen de kaçaçra lay,

⁹werga naa de koge ga de maga Kris bir le go mokay, aà kaçaç ma hugi gaa so, huli bay de raw eegre äe wa so has lay.

¹⁰AÀ hu go wer älaggen mo has kay haçaç tum äuy, aà tenen patala mo caw ma Baa.

¹¹Do kay nono, ko wee see äay dogaa nday go de huli go de blaw äil de älagge nono. Daga eegre älaggen mo fer raw weege maga nday fer yaçaç jag äe wa so, ama tay wee see äay de Yeso Kris ma kolge go tenen ti' ma Baa.

¹²Daga eegre älaggen mo fer raw see äay maga hu mo wa so, yaçaç wee jag äe ti slagge nen ti feçeçre äen wo wa so.

¹³Men wee see äay ne älaggen do do feçeçre durgi äe wo no wa, ama haç wee see äay diñ ne Baa do, werga nday fer we go laage ciñ tenen nono, men wee see äay diñ ne Baa do nen maga aà mo joñ joñre ma de deele de äay.

¹⁴Eegre älaggen mo raw ge nday gaa so, werga nday bay nen do jag liñgi wa so, ama nday nen do äil de el mani Baa no.

Gebere joñge ree de deele wo

¹⁵EÇeç so la? Naa mo joñ mbe älagge haçy so ga naa bay nen do jag liñgi wa so, naa diñ nen do äil de el mani Baan yawla? Bay wa hase.

¹⁶Nday bay de koge ga hayga nday haç see äay we go ne jobo de gebere äe ma yaçaç jag äe no nday kol go diñ gebere je sen wa yawla? Nday ba go boñ: Nday joñ diñ gebe älagge maga kañ wee ne huli jage noga nday joñ nen yaçaç jag nen maga Baa mo kol nday keëede.

¹⁷Nen do Baa, nday jar maga nday hay le tañgu gebere älagge, patala nday yaçaç we de äil äay äuy seege wer hadge maga aà hay ya' jag äe wee mono.

¹⁸Nday bud we go jag älagge no, nday kol we go diñ gebere joñre ma de deelen lay so.

¹⁹Ndi waçaç ree sen do eiggi jar tebere wo nono diñ wer de hugli ma äay see äay no. Do maga le tañgu, nday hay haç see äay we le go äuy gebere ma joñ ree soçoçre wo de joñre mani nañ gaa wo de joñre ma bay blam wo no mono, patala haç wee see äay go äuy gebere joñ ree ma de deele no, maga nday mo hay bay ëage.

²⁰Ti wur maga nday hay le gebere älaggen ëa mono, joñre ma de deelen hay bay de mañ nday wa.

²¹Day nday da' mayse le ti joñre sen wo ni la? Diñ fen maga joñ soçoçre äay patala la, day de kañ wo nday jag huli mono.

²²Day patala, nday go de budgi jag älagge, nday kol go diñ gebere Baa, da' ge äayn diñ seele ma bay ëag no, blam sen nday wo ge nen tenen maga taw gaa mono.

²³Werga poëge älagge diñ huli, ama fen maga Baa haçn ne jar de koë has diñ tenen maga taw gaa maga aè da'n de tayge de Yeso Kris Wañkluu naa mono.

ROM WO 7

Waçaçre ma de ngaä ge de dage waçy

¹Heçeçre äin wo, ndi waçaç waçaçre na diñ ne nday maga go de ko jag liñgi mono, werga nday go de koge ga jag liñgi waçaç ree je tabay de maga aà tenen mo caw äuy no.

²De ngaäge dogo jag liñgi de sa' waçy de war äe haçaç wur huli äe nono. Ama, ti wur maga war äe hu we go, se kal gwa'ge go de budgi jag jag liñgi se maga hay de sa' ge äe de war äe mono.

³Hayga war äe yañ tenen caw ëa, se raw we da war ma tigrin no, aà kol waçëge ti äe ga aà diñ waçy filiw. Ama hayga war äe hu we go, aà go de budgi jag jag liñgi seno. Blam sen aà raw mbe da war ma tigrin so, sen bay ga aà joñ figliw wa so.

⁴Heçeçre äin wo, nday dosen no lay, nday go de blawge de jag liñgi wer hoçoçgesee Krisi, maga nday mo kol go ma je tigrin. Nday de kol go patala ma je maga bir le go yoo jar huli wo mono, maga nday mo joñ joñre ma de el ne Baa.

⁵Gahaçyla, de maga naa hay le gebere hoçoçgesee ëa mono, ëiggi ma de älagge maga jag liñgi hay ur wuu äaara ciñ hay wo joñ joñre de naa ma woge de naa ne huli jage.

⁶Ama patala naa bud we go jag jag liñgi seno, werga naa huë we go, naa go de blawge de feçeçre maga hay wo de äoë geyam ne naa mono. Patala naa kaçaç ma joñ joñre ne Baa de ëiggi ma defay de men Nenterse waçaç ree naa, bay de ëig gi ma äääaaa wer jag liñgi ma de yergen wa so.

Älagge wo de jag liñgi

⁷Naa mo waçaç gahaçy pa? Ga jag liñgi de älagge yawla? Bay wa hase. Ama jag liñgi kañ nen äi ko älagge äi. AÀ mo waçaç we ga: Slag nen ti mo ma jobo wa gaa no, ndi hay bay de koge ga slagge nen ti mo jobo diñ älagge wa.

⁸AÀ raw haç faage ne älagge ma age de wer slagge nen ti feçeçre jar me äil deba. Hayga jag liñgi bay we wa, älagge go de huli lay.

⁹Le äaa tañgu ga jag liñgi hay bay wa, ndi hay tenene, day Baa raw haç jag liñgi le, älaggen raw ur wuu ciñ lay.

¹⁰Do kay nono, jag liñgi maga wo de jar nen tenen kol diñ fen kañ mege ne huli jage.

¹¹Älaggen raw da' faage de sen mokay, raw haçy mege go de waçaçre jag liñgi no, day raw 'war mege go de äe mbe tuseñ pa.

¹²Wersen, jag liñgi go bay dage, waçaçre jag liñgi de ti see äe tu bay dage, ti ngeel äe keëed lay, de el lay.

¹³Day mo ma de eln kol go diñ fen 'war mege yawla? Bay wa hase. Ama 'war me go diñ älagge no. Älaggen raw naa nen see äe go cwaçy ga se älagge se no kay no, raw mañ fen ma de eln do äe, ma 'war mege go de äe. Älaggen joñ do kay nono wer waçaçre jag liñgi no, älaggen raw joñge de haçaç deba deba dañge so.

Älagge sa' je tabay gebe äe

¹⁴Kidolgi, naa de koge ga jag liñgi a le diñ jag Baa, ama ndi äin ndi diñ je tabay ma de hugli, doga älaggen yee me go gebe äe.

¹⁵Ndi bay ko wer ree maga ndi joñ ne mo wa, werga ndi bay joñge diñ ree maga äil äi de da joñge äe mo wa, ama ndi fer joñge diñ ree maga ndi hee de äe mo yaw no.

¹⁶Hayga ree maga ndi de joñge äe mo caw, bay diñ ree maga äil äi de dage äe wa no, wersen ndi waçaç mbi ga cwaçy, jag liñgi de ele.

¹⁷Ama, joñ ree sen de äi mo caw diñ älagge ma äil äi no, bay diñ ndi de see äi wa.

¹⁸Werga ndi de koge ga de el po bay äil äi ndi je tabay de see äi wa. Äil äi da ga ndi mo joñ de ele, ama de sen äuy eegre äi bay kaçaçe ma joñge äe wa.

¹⁹Ndi joñ diñ fen ma de el maga äil äi da joñge äe mo gaa, ama ndi joñ diñ älagge maga ndi da sen gaa mo yaw.

²⁰Hayga ndi yañ joñge diñ ree maga äil äi bay da joñge äe wa no, ni de joñ ree sen mo caw bay diñ ndi de see äi wa, ama diñ älagge ma äil äi no.

²¹Wersen ndi raw da' eëñ äil äi ti jag liñgin so: De maga ndi le' we ga ndi joñ fen ma de el no, älaggen mbe de lab mege kar lay.

²²Ane, le nen äil äi, jag liñgin de coçoçre jag äi debaň.

²³Ama ndi wo da' jag liñgi mapo äil äi la ni de durgi de eiggi äi. A raw sa' mege, kol me go diñ gebe älagge ma see äi no.

²⁴Ndi go de coocoo mo ye' äala! Wose yaçaç me yañ go do hoçoçgesee äi maga de kog mege wo ne huli jag mo caw la?

²⁵Ndi joñ suse' ne Baa wer Yeso Kris Wañkluu naa no. Wersen äil äi ti jag liñgi mani Baan fehe, ama hoçoçgesee äi ti see äe de yaçaç äen diñ jag liñgi mani älaggen lay.

ROM WO 8

Nenterse ma bay äag kol jar tenen

¹Ma patala waçaçre bay de baw jar maga wo de tayge de Yeso Kris mo wa so hase.

²Werga jag liñgi maga Nenterse ma kol jar go tenen wer tayge äaara de Yeso Kris bud me we go jag jag liñgi mani älagge wo de hulin no.

³Baa joñ fen maga jag liñgi kaçaç ma joñge äe ga we, werga joñre je tabayn kol de hugli äe go. Baa raw baw älagge maga sa' je tabay gebe äe de Weel äe maga aà äo' le mono, Weel äe maga biñ de hoçoçgesee de mañ je tabay ma de älaggen ma mañ älaggen go ne jar ti mono.

⁴Baa joñ dosen, maga naa mo bag jag keëed maga aà hay yern go äil jag liñgi go, naa maga naa see diñ ti jag liñgi mani Nenterse bay ti naysee wa mono.

⁵Kidolgi, jar maga men wo see äaara seege diñ wer joñre äaara jar tebere wo mono, sen joñ wo diñ ree maga aà wo de saçy äaara ti mono. Jar maga men wo see äaara seege diñ wer Nenterse mo lay no, joñ wo diñ feçeçre maga Nenterse de saçy äaara ti mono lay.

⁶Hayga naa yañ da joñge diñ joñre naa jar teberen, ni naa wo ge go huëgi. Ama hayga naa yañ joñge diñ feçeçre maga Nenterse de saçy äaara ti lay no, sen tenenn wo de jam no.

⁷Werga jar maga haç wo see äaara joñ ge diñ joñre äaara ma de ti see äaara jar tebere wo diñ jar hee Baa, a day wo seege wer jag liñgi mo ga, eegre äaara kaçaç ma seege wer äe ga has lay.

⁸Jar maga haç wo see äaara joñ ge diñ joñre äaara ma de ti see äaara jar teberen, kaçaç wo ma cooge jag Baa gaè.

⁹Ma äay hayga Nenterse Baa yañ äil äay no, ni nday joñ ge diñ joñre ma ti see äay jar tebere wo gaa so, ama nday kol ge joñ ge diñ feçeçre maga Nenterse wii wee ga nday mo joñ ra mono. Hayga Nenterse Kris bay we äil äay wa, nday bay diñ jar ma Kris wa.

¹⁰Hayga Kris yañ äil äay no, älagge äayn mo id wee ba go yaw, de sen äuy Nenterse fer kol weege tenen tigriñ, werga Baa de see äe go de waçaç ge ti äay ga nday diñ jar ma de deelee ti ngeel äe.

¹¹Hayga Nenterse maga fer kal Kris le go ciñ tenen yañ de hayle äil äay no, je maga fer kal Kris le go ciñ tenen fer yañ kol hoçoçgesee äay maga huë wo yañ go tenen de Nenterse äe ma de hayle äil äayn lay.

¹²Wersen so, heçeçre äin wo, äere yañ ti naa, ama bay diñ äere joñre maga naa jar tebere dan ma ferge joñge äe mo wa.

¹³Hayga nday fer we joñge diñ joñre maga äil äay jar tebere dan wo no, ni nday wo ge go huëgi. Ama hayga nday yañ joñge diñ feçeçre maga Nenterse dan no, ni nday go de ïd jag joñre maga hoçoçgesee äay da ra mono, day nday lag yañ tenene.

¹⁴Jar maga Nenterse Baa de koë rage mo äuy wo diñ weere Baa.

¹⁵Baa haç ne nday bay diñ Nenterse ma kol nday go gebere maga joñ de heçeçne pa wa. Aà haç ne nday diñ Nenterse maga kol wee go weere Baa, haç faage ne naa ga naa mo ëe Baa go jag ciñ kloñ ga: Baba, Pan wuuri.

¹⁶Nenterse de see äe tu yañ waçaç re le ne naa äil ga naa diñ weere Baa.

¹⁷Day hayga naa yañ diñ weere Baa no, naa da' ge fen maga Baa riñ ti äe ga se haçn ne weere äen wo de koë dogo jobo hoo taabul yañ, aà haç ge nen mo ma naan ne naa dogo aà haç nen ma Kris ne hen no lay. Hayga naa joñ bon we ti ree Kris dogo aà hay joñ no lay no, ni Baa grag naa yañ de togoëge dogo a grag Kris de togoëge no lay no.

Baa grag ge jar de wore

¹⁸Ndi eig ga joñge bon maga naa de joñge äe patala kaçaç ma ngaä ge de gragge de wore maga Baa grag ge naa wurpo de äe mo gaè.

¹⁹Feçeçre maga Baa joñ ra ti tamsir lam krub äuy, wo go de fir nen gor wur maga Baa grag ge weere äen wo wur sen mono.

²⁰Werga jar ma ti tamsirn wo äuy de feçeçren wo äuy, raw wo haç see äaara ne eegre feçeçre maga mañ wo mopo ne jobo gaa mono, bay diñ werga äil äaara dan no wa lay, ama wer je maga haç ra go ne fen maga mañ mopo ne hara ga do mono. De sen äuy Baa bay go de tob rage has tu wa,

²¹werga jar ma ti tamsirn wo de see äaara de feçeçren wo äuy, Baa yaçaç ra yañ go wurpo jag je älag rage ma de saë rage gebere mono, day tay ra yañ go äiñ weere mani Baan wo de gragge de togoëge lay.

²²Wersen, naa yañ de ko ge patala ga jar ma ti tamsir wo krub äuy de feçeçren wo äuy yañ wo ndum gi nen bon hm hm, do waçy maga de le' biñgi nono.

²³Ama bay diñ jar ma ti tamsirn wo de feçeçren mo äuy tawa wa lay, naa yañ ndumgi gor naw maga go de ngaäge dosen no lay, naa jar maga Baa haç Nenterse äen ne naa do are feçeçre äe maga se haç ra ne naa no mono. AÀ woo naa yañ wur sen pel äe do weere äe wo nono, coo hoçoçgesee naa yañ go lay.

²⁴Werga Kris yaçaç mbe naa we go, ane naa de haç äil naa gor ge äe äa. Hayga naa ko fen maga naa de kañ eiggi gorge äe we go, ni se bay diñ gorge wa so. Hayga aà do sen nono, wose kaçaç yañ ma haç äil äe gor fen maga se go de koge äe pa la?

²⁵Ama hayga naa yañ de haç äil naa gor fen maga naa bay koge äe wa äa, naa lag gorge äe de kañ eiggi naa tum ti äe.

²⁶Wersen, naa jar ma de huglin, Nenterse kay naa, werga naa bay de ko fen ma de el maga naa nen wii rage do Baa ti ngeel äe nen tosge mo wa. Ama Nenterse de see äe de rage see Baa ti naa de ndumgi maga jobo kaçaç ma waçaç ge äe go jag gaa mono.

²⁷Baa maga go de ko äil jar de ko fen maga Nenterse dan mono werga Nenterse ra äen see Baa diñ ti jar ma bay äagn wo diñ do maga äil Baa da nono.

²⁸Naa de koge ga feçeçre maga joñ wo äuy wo diñ ma woo jar maga da wo Baa, day se de äe ra le go dogo äil äe hay dan no mono.

²⁹Werga jar maga Baa ëig le ti äaara pel bole, se gel ra le go pel bol pa ga se joñ ra de mañ Weel äe no, nen maga Weel äen mo kol diñ jag Weel yoo heçeçe äe wo ngaän.

³⁰Jar se maga Baa gel ra le pel bol, àa raw ëe rage. Jar se maga àa ëe ra le go, se raw kee rage ga àa wo de deele nen se. Jar se maga àa kee ra ga àa wo de deele nen se, se raw grag rage de togoëge lay.

Baa da jar debañ

³¹Naa mo waçaç ba de dañ sen mokay gahaçy pa? Haya Baa yañ go wer naa no, wose kaçaç yañ ma caa hee yañ de naa pa?

³²Aà greg glog ti Weel äen ga se haçn gaa gaa, ama aà haçn go sii jag ti naa äuy. Aà haç Weel äen go ne naa, day se haç ge feçeçe lan wo ne naa wer Weel äen ni pa.

³³Wose kaçaç yañ ma caa ree ne jar maga Baa hoo ra go se pa? Bay wa so, werga Baa waçaç go ti äaara ga aà bay wo de ree ti wa so!

³⁴Wose kaçaç yañ ma baw rage de waçaçre pa? Bay wa so, werga Yeso Kris hu we go ti bol äaara, de dañ sen äuy aà bir le go, aà de hayge go ti äaän war Baa, de rage le see Baa ti naa.

³⁵Wose kaçaç ma blaw äil naa yañ go de Kris je da naan pa? Hayba joñge bon, ree maga cweçe wo naa, joñge coo, koñne, cocoo, ree ma de gaali, huli, sen äuy kaçaç wo ma blaw äil naa go de äe gaè.

³⁶Do maga aà go de yerge ga: Jar kië ijd wuur go ti ree äo ti naw tum äuy, Kog wo wuur do saçaçre maga aà wo de äaara ngaëge go nono.

³⁷Day ti ree sen wo äuy, naa de dañ rage eegre äuy wer Kris je ma da naa no.

³⁸Ndi de ko ge cwaçy ga mopo kaçaç ma blaw äil naa go de dage maga Baa da naa mo gaa hase, hayba huli noga sug sug naa no, hayba jar peelee Baa wo wo de jar waçaç ree jar wo, hayba naw maga naa nen äe patala noga ma wurpon wo,

³⁹hayba jar eegren wo de feçeçe ma ciñ wo le de ma gesiñ la wo, hayba fen ma de joñge po laybla' sen kaçaç wo ma blaw äil naa go de dage maga Baa naa nen äe go ne naa de Yeso Kris Wañkluu naa mo gaa hase.

ROM WO 9

Baa wo de jar äe maga aà hoo ra go mono

¹Ndi sii cwaçy waçaçre wee, de tayge de Krisi, ndi caa gete' gaè. Nenterse ma bay ëag de joñ sedewa me nen ëiggi äi ga waçaçre äin cwaçy.

²Jag jiili äi go de caage debañ, tum de cee mege lay.

- ³Ndi hay da ga Baa mo faë me go, mo nii me wo go see Kris haçaç, hayga ndi kaçaç yañ ma kay heçeçre äi, kawre äi
- ⁴Jar Israyel wo no. Baa hay kol ra go weere äe, hay haç togoëge ne hara, tay jag go de äaara, raw haç jag liñgin ne hara do. AÀ hay kañ nen äaara ti goñge Baa no, day riñ ra ga se joñ ge feçeçre ma de el wo yañ see äaara.
- ⁵AÀ wo diñ moore Abraham wo de Isag. Kris biñ le go do je tabay nono diñ ti äiñiñi äaara, Kris maga go ciñ ti feçeçren äuy de dañ rage, Kris diñ Baa ma de togoëge sagsag no. Amen!
- ⁶Ndi bay de waçaçge ga waçaçre Baan taw go de koë na wa, werga weere mani Israyel bay wo diñ jar Israyel wo cwaçy äuy wa.
- ⁷Jar ma ti wer mani Abraham bay wo diñ weere äe cwaçy äuy wa, werga Baa hay riñ Abraham go de see äe ga: Ndo da' ge wer maga mañ ge ti wo ëu äo ciñ diñ de weel äo Isage.
- ⁸Waçaçre sen mokay kañ nen ga weere maga biñ wo de ti naysee mo äuy koë bay wo diñ weere Baa äuy wa. Weere maga biñ wo dogaa Baa hay waçaç no mono, sen wo de keege diñ wer mani äe ma cwaçy ane.
- ⁹Kidolgi, Baa hay riñ Abraham go do kay ga: Deebo do ka' lan no, ndi cog yañ le, day Sara biñ gi weel yañ.
- ¹⁰Bay ti sen tawa wa pa, weere maga Rebeka biñ ra äog, pan äaara boñ diñ moo naa Isag.
- ¹¹Werga, maga ëiggi Baa maga far jar dogaa äil äe da nono mo joñ ma kañ nen jar go ga Baa far jar bay wer joñre maga jar joñ mo wa ama, diñ wer ëu maga aà ëe jar mono,
- ¹²Baa raw riñ Rebeka go tañgu biñgi äaara gano
- ¹³Weel ma kluun joñ yañ diñ weejoçoç weel ma klee no. Do waçaçre maga go de yerge ga: Ndi da Jakob, ama ndi caa hee de Esawn no.
- ¹⁴Naa mo waçaç gahaçy so ne? Ga Baa joñ ree ti äaay yaw? Bay wa hase.
- ¹⁵Werga aè riñ Moyis ga: Ndi ko decoo wosela maga ndi da ko decoo äe mono, ndi ëig ti ti wosela maga ndi da ëig ti ti äe mo lay.
- ¹⁶Sen bay diñ wer maga jobo da noga ëee ti ree sen wa, ama diñ maga Baa da ga se ko decoo je sen mbe tu.
- ¹⁷Naa yañ keege äil kefder ga Baa riñ wañ Ejipte ga: Ndi hay ba mo wañ sagsag maga jar mo ko see äo ga ndi de eegre, maga ëu äi mo ra wo go äi sir krub äuy.
- ¹⁸Wersen, Baa ko decoo wosela maga äil äe da ti äe, kol wosela mapo go ga aà mo hig jiili dogaa äil äe da no pa.

Äil Baa soçë ne jar ti, se ko decoo jar lay

¹⁹Jar mapo riñgi ba wo ndi yañ ga: Hayga aà yañ dosen nono, Baa ruu jar diñ ti may pa la? Wega jobo kaçaç ma giñ fen maga äil Baa dan gaa so mono.

²⁰Ndo je tabayn ndo diñ wose lay ga ndo faa de Baa la? Toäoole paçy wii mbe je boo ge äen yañ ga: Ndo boo me dosen no le la yawla?

²¹Je boor paçy kaçaç ma joñ maysela maga äil äe da de paçy no. AÀ wañ paçy go ka', kal boo toäoole mapo ma joñ joñre ma tigriñ sara de ele, boo mapo mbaara wo haçy haçy koë lay.

²²Äil Baa hay da ga se kañ nen jar go ti soçoçge äil äe no, se naa nen eegre äen go. Ama, se ëaw mbe see äe soë jar maga äil äe de soçoç ge ne hara ti, ga hay wo nen maga se bas ra go mono, waçaçre yañ jag äo ma waçaçge ti Baa ni yawla?

²³Äil äe da ga se naa nen togoëge äe ma debañ go ti jar maga se ko decoo äaara, day se hay kne' ra le go pel bol ma grag rage go de wore no, ree äo ni gahaçyla?

²⁴Wer äe ga äil äe da na diñ naa jar maga aà ëe naa le go, bay yoo jar Jwif wo tawa wa, ama wer yoo jar dehaçy wo lay mono.

²⁵AÀ na do waçaçre maga Ose hay waçaçn ga: Jar maga hay bay wo diñ jar äi wa, ndi ëe ge ra ga jar äi wo. Wer jar maga ndi hay bay da rage wa, ndi ëe ge ra ga jar dage äin wo.

²⁶Day go ti ngeel maga aè hay wiigi ti äaara ga: AÀ bay wo diñ jar ma äi wa, AÈ ëe jar sen wo yañ ga weere Baa ma tenen no.

²⁷Esay waçaç go ti jar Israyel wo lay ga: De maga jar Israyel mo tes ba wo debañ do duguëgi ma jag maarog laybla' no, Baa yaçaç ge go yoo äaara diñ jar po mbag koëe.

²⁸Werga Wañkluu bag ge jag waçaçre äe maga aà hay waçaçn yañ go äuy ti sir la deparday.

²⁹Esay hay waçaç le äaa tañgu pa ga: Hayga Wañkluu Pantwayn mo hay men wer naa we ne naa ga no, Naa de hay bas go äuy do jar Sodom wo nono Naa de hay go wara do jar Gomor no lay.

Jar Israyel wo de Waçaçre ma de Coçoçre no

³⁰Naa waçaç ge gahaçy pa? Baa yaçaç jar dehaçy wo see äe ga aà wo de deele nen se, diñ wer haçge äil äaara, mbe de maga aà kië wo mbaara ga saara mo kol seege pel Baa de deele mbe gaa mono.

³¹Jar Jwif hay wo kië äaaran ga saara mo hoo sug ti jag liñgi diñ maga Baa mo ko saara nen äe de deele wer äe, ama eegre äaara laa kaçaçge ma bag jag jag liñgi sen go gaa pa.

³²Wer may? Diñ werga jar Israyel kië wo ga saara mo hay nen Baa de deelee diñ de haçge äil äaara ne hen gaë. A raw wo eig äaaran ga saara mo kol nen Baa de deelee diñ de joñre äaara. Äaale äaara raw mbarge ti huuli ma mbar äaale jarn

³³do maga aà go de yerge ga: Ko wee nen äay, ndi äo' huuli ma mbar äaale jar we Siyoñ, Diñ Huuli ma äoë jar go gesiñ no. Wosela maga haç äil äe we ne hen no, soçoçre joñn ge gaë.

ROM WO 10

¹Heçeçre äi no, fen maga ndi de dage äe go de jag jiili äi äuy, ga ndi de tos Baa ti äe, diñ ga aà mo yaçaç kawre äi jar Jwif wo go.

²Ndi kaçaç ma waçaçge go ti äaara cwaçy ga aà wo de baa wuu debañ ga saara mo joñ doge Baa da nono, de sen äuy bage wuu äaaran bay de oole ti koge ree ma cwaçy wa.

³Aà bay wo de ko faage maga Baa kol jar de äe nen äe de deelee mo wa. Day a raw wo kië faage maga saara mo kol de deelee nen Baa de äe de see äaara, laa wo dayge yaçaçge ga mo kol saara de deelee diñ Baa de see äe gaë.

⁴De maga Kris a mokay, jag liñgi raw le' jag go so, maga wosela äuy maga haç äil äe we mo kol go je ma de deelee.

Kris yaçaç go diñ jar ma de haç äiln wo

⁵Kidolgi Moyis hay yer go ti jar maga eig wo ga saara mo kol de deelee diñ hooge sug ti jag liñgi gano: Wosela maga yañ joñge doge jag liñgin waçaç nono, je sen joñ ge yañ tenen caw wer äe.

⁶Ama mo kay diñ waçaçre ma ti kolge go de deelee wer haçge äiln lay: a de waçaçge ti sen ga: Jobo mo waçaç de äil äe ga wose ëii gi yañ wo ciñ wer äe la wa. Sen diñ ferge fer Kris le go gesiñ.

⁷Jobo mo waçaç ga: Wose kal ge yañ wo nen sir gesiñ yoo jar äi tu wer äe la wa. Sen diñ ferge kal Kris le go ciñ yoo jar huli wo pa.

⁸Aà de waçaçge gahaçyne? Ga waçaçren yañ see äo mbañ, aà yañ jag äo, yañ äil äo lay. Diñ waçaçre haçge äil go ne Kris maga wuur de siigi äe go mo so no.

⁹Hayga ndo waçaç we go de jag äo ga Yeso diñ Wañkluu, day ndo haç äil äo we go äuy ga Baa hay fer kalge äe we le go ciñ tenen no, ndo da' peçeçge yañ.

¹⁰Je maga yaçaç we go de äil äe cwaçy no, kol go de deelee nen Baa. Je maga waçaç we go de jag äe ga se yaçaç waçaçre Yeso we, je sen da' peçeçge.

¹¹Werga aà go de yerge ga: Je maga haç äil äe we ne he no, soçoçre joñ ge gaa so.

¹²Wersen jar Jwif wo de jar maga bay wo jar Jwif wa wo go dega' äuy boñ. Werga Baa diñ Wañkluu äaara äuy, haç feçeçre ne jar maga een wo mo äuy diñ se boñ lay.

¹³Werga aà go de yerge ga: Wosela äuy maga ra we de ëu Wañkluu no, a yaçaç ge je sen go.

¹⁴Day aà ëe ge wo je maga aà bay wo de haç äil äaara ne hen wa ëege la? A haç ge wo äil äaara ne je maga aà bay wo de laa waçaçre äe wa haçge la? Day a laan ge wo laage ga jobo bay de woge sii waçaçre äe ne hara wa mo la?

¹⁵Hayga a laa jar wo siigi äe gaa, wose day sii ne hara yaw ne? A yañ go de yerge ga: Jar maga a laa ra le sii Waçaçre ma de Coçoçren go, äaale äaara de wore debañ.

¹⁶Mbe de sen äuy jar bay de yaçaç Waçaçre ma de Coçoçren äuy wa. Esay de see äe ëe Baa ga: Baa Wañkluu, wose yaçaç waçaçre maga wur siin go we la?

¹⁷Diñ wersen jobo haç äil äe go ne Kris na blam maga a laa waçaçren we mono, day waçaçre maga a laan diñ waçaçre Krisi.

¹⁸Day ndi wii ëa: Aà bay wo de laa waçaçren wa yawla? Ndi yĩñ jag ga açaç, a laan wo mbaara we. A go de yerge ga: Jar go de laa geçeçge jar sië waçaçren wo go äi sir krub äuy. Waçaçre äaara go de dayge ti jag sir tawge temtem.

¹⁹Day ndi wii ëa pa: Jar Israyel bay wo de da' wer äe de el wa ëa yawla? Moyis diñ je maga hay fer waçaçre go ne hara tañgu ga: Ndi kol wee yañ soçoç äil wer jar maga hay bay wo diñ wer jar ma cwaçy wa mono. Ndi yaë ge wer soçoçge äil äay yañ ciñ de wer jar maga bay wo de ti wa has mono.

²⁰Esay joñ heçeçne gaa waçaç mbe waçaçre ma kay go pa ga: Hay da' me diñ jar maga hay kië wo ndi gaa mono, Ndi naa nen see äi ne diñ ne jar maga hay bay wo wië ndi wa mono.

²¹Ama ti jar Israyel wo, se waçaç gano: Do äi go de bulgi ti naw tum ma yaçaç jar maga hoo wo sug gaa lay, yaçaç wo jag gaa lay mono.

ROM WO 11

Baa bay go de tob jar Israyel wo wa

¹Ndi wii ti sen ëa so la: Baa go de tob jar äen wo so yawla? Bay wa hase. Werga ndi de see äi, ndi diñ je Israyele, diñ moo Abraham ti äiñi mani Benjamin lay.

²Baa bay go de tob jar äe maga a ko ra le go tañgu ga aà wo diñ jar se mo wa hase. Nday yañ de ko waçaçre maga Eli je ndar nen waçaçre Baa go waçaç ti wur maga aà wo 'waa war ne jar Jwif wo ti pel Baa mono. A raw wii Baa ga:

³Wañkluu, a ijd wo jar sië waçaçre ma jag äon wo go. A mbug wo ngeel maga a sië jag mo ni go lay, gwa' diñ ndi boñ, day aà wo de kië mege ma 'warge go pa.

⁴Day Baa kal fer waçaçre ne hen ga: Ndi yañ go de gel jar äi äi ndar renam, sen bay wo de la koyoçgre pel soçoç Baaln wa.

⁵Ti wur ma debalan, jar yañ de gwa'ge mbag maga Baa far ra wer äil de el äen dosen no lay.

⁶Aà far ra wer äil de el äe no, bay wer joñre äaara po ma de el wa. A mo hay we diñ wer joñre äaara, Baa de hay naa nen go diñ je joñ äil de el ti jar gaa so.

⁷Wer waçaçre sen mokay gahaçyla? A ga jar Israyel da' wo fen maga aà wo de kiëgi äe mo gaè. Ama, wo da' fen sen diñ jar maga Baa hoo ra go mono. Jar lan raw wo joñ ti gra go hig wo jiili go,

⁸do maga aà go de yerge ga: Baa kol eiggi äaara go de kañ tiñriñ ga nen äaara mo ko wa lay, sug äaara mo laa wa lay, haçaç go wara.

⁹Dafid waçaç lay ga: Daga ngeel reege äaaran mo kol go diñ ginië wo de rew see äaara, Diñ baèy ma bag rage, diñ fen äod rage go gesiñ. Diñ poëge joñre äaara no.

¹⁰Daga nen äaara mo raçë go maga aà mo ko wo wa so hase. Baa mo joñ ga aà mo hay wo de goñ ti gesiñ tum.

¹¹Ndi wii ti sen ëa pa: Jar Jwif mbar wo äaale na ma laage go gesiñ has yawla? A go cway ga bay wa! Ama laage äaara go gesiñ haç peçeçge ne wer jar maga bay wo jar Jwif wa, maga äil jar Jwif mo soçoç wo.

¹²Hayga laage äaara maga a laa wo go gesiñ kañ wer jar ma ti tamsir wo we wooge, hayga de hugli äaara kañ wer jar maga bay wo jar Jwif wa wo we wooge no, wur maga aà wo ge wo go hooge ciñ äuy sen joñ ge ba na joñge pa so la?

Baa yaçaç jar maga bay wo jar Jwif wa mono

¹³Ndi riñ nday, nday jar maga nday bay jar Jwif wa mono, ndi je peelee maga Kris äo' me sii waçaçren ne nday mono, day ndi kee mbi see äi ti joñre äi no.

¹⁴Ndi da ga ndi mo soçë äil kawre äi jar Jwif wo, maga Baa mo yaçaç jar po wo go yoo äaara mbage.

¹⁵Werga, hayga tobge maga Baa tob ra go ëa mokay raw tay jag jar maga bay wo jar Jwif wa de Baa yaw, yoo' no ma' ne maga Baa fer le yaçaç ra see äe wurpo mo gaa so. Sen joñ ge do jar maga hay huë wo go, day fer wo go birgi nono.

¹⁶Hayga jobo caa we see hole me' haç we ne Baa, lan go diñ ma Baa äuy. Dosen no lay, hayga kaçaçge koon yañ go diñ ma Baa no, jag do äen wo äuy diñ ma Baa lay.

¹⁷Hayga a car jar Israyel jag do koo olifiye ma cwaçy wo go yaw, day ndo je dehaçy maga diñ jag do koo olifiye ma koore a jag ndo ti koo olifiye ma liñn go ti ngeel äaara, ndo kol go de tayge de gur koo no, day haç bii le ne ndo ga ndo mo hay tenen diñ kaçaçge olif ma gesiñ wo le no,

¹⁸Ama kee see äo ga ndo dañ ra we wa. Ndo mo kee ba see äo laybla' no, ëig ga de ëaw kaçaçe koon tenen diñ ndo jag do koon wa, de ëaw moge tenen diñ kaçaçe koo no.

¹⁹Ndo riñ me yañ ga: Baa car jag do kooren wo go maga se mo jag ndo go ti ngeel äaara.

²⁰Cwaçy mbe. Baa car jag do koon wo go, diñ werga aà bay wo de haç äil äaara ne Baa wa, day ndo jag do koo maga Baa caa mo le jagge ni defay no, Baa jag mo ni werga ndo haç äil äo ne se. Ama men keeë see äo go so, hay de heçeçne yaw.

²¹Werga Baa men jag do koore ma liñ wo bay carge gaa yaw mono, a men ge ndo bay cage go gaa lay.

²²Ko ga Baa diñ je joñ jar de ele, ane a de haçaç lay. A de haçaç see jar maga laa wo go gesiñ mono, day ma äo, se joñ de el we see äo. Hayga ndo joñ we no gaa no, Baa caa ge ndo go lay.

²³Hayga jar Jwif fer wo we äo' faare yaçaç jag Baa tigriñ pa no, Baa kaçaç ma fer ge jag rage ti ngeel äaara ma tañgun tigriñ, werga Baa de eegre ma ferge jag rage ni pa.

²⁴Ndo jag do koo maga Baa caa mo mbe le koore a jag mo go ti koo olifiye ma liñn ba mbe de maga aà hay bay no wa mo äuy no. Jar Jwif wo diñ do koo ma liñ maga Baa car ra go keäaa, day a fer ge jag rage ti ngeel äaara ni bay gaali pa so yaw.

Baa yaçaç ge jar Israyel wo go

²⁵Nday heçeçre äi no, ndi bay de dage ga nday mo hay de yoçoçge ti fen ma de yofre se kay no, day nday mo see äay go de ko reen äuy wa. Te jar Israyel mapo kol wo go bay joñ ti grañ go hase, haçaç wo go ti wur maga ngaäa jar maga bay wo jar Jwif wa wo wo go see Baa äuy äa.

²⁶Blam sen Baa wo ge yaçaç jar Israyel wo go äuy so. Werga a de yerge ga: Je yaçaç jar go a ge yañ le ti Siyoñ, A mañ ge äil älagge weere mani Jakob wo yañ wo go ne hara see.

²⁷Mokay diñ tayge jag maga ndi tayn ge de äaara De maga ndi hoo älagge äaaran wo we go ne hara ti mono.

²⁸Jar Jwif tob wo Waçaçre ma de Coçoçren go, kol wo go jar hee Baa wer äay. De sen äuy aà mbe de da rage tum wer moore äaara maga se hay far ra le go äaa mono.

²⁹Werga Baa haç mopo we go ne jobo no, a fer yaçaç fen sen gaa so, Baa ëe jobo we no, fer waçaçge ga se ëen gaa gaa so lay.

³⁰Ama ma äay nday jar maga nday bay jar Jwif wa, nday hay bay le yaçaç jag Baa äaa wa, day patala Baa raw ko decoo äay wer maga jar Jwif laa wo hoo sug gaa mono.

³¹Wersen jar Jwif bay wo yaçaç jag Baa patala wa, wersen Baa raw ko decoco äay mono, nen maga Baa mo fer ko decoco äaara patala dosen no lay.

³²Jar ma ti tamsirn äuy, Baa men ra mbe ga aà mo yaçaç wo jag wa, ma kañ nen jar go ga se de ko decoco äaara äuy.

Jobo kaçaç ma ko ëiggi Baa go gaa

³³Koge decoco maga Baa ko decoco jare, koge ree äen wo de koge äe no wo diñ feçeçre ma de yofñre kuëum wo! Cagge kiida äen laa wer do jobo gaè. Faage äen da' wo wer do jobo gaè.

³⁴Wose hay da' wer we go ne ëiggi Wankluu la? Wose hay äo' faare waçaçre we ne hen la?

³⁵Wose yañ de haç mopo ne hen ti boñ tañgu Ga ni aà mo fern ge ne se la?

³⁶Joñ feçeçren wo äuy diñ se, aà wo mo deñ äuy nen do äe, wo diñ ma äe lay. Togoëgen mo hay ma äe wo sagsag tum. Amen!

ROM WO 12

Hayle ma defay ti joñre Baa

¹Heçeçre äi no, Baa ko decoco naa we, wersen ndi de kem weege ga haç wee see äay go ne Baa äuy do fen sii jag ma de wore bay äag de coçoçre jag äe, ga a äo'n wo go ne Baa tenen caw nono. Sen mokay diñ goñge Baa äayn ti cwaçy äe ga coo jag äe mo so no.

²Joñ wee see äay do jar tebere ma ti tamsir ma debalan wo no. Ama de el äen men wee Baa coo weege ëiggi ma haç jiili ma defay ne nday. Wersen ni nday kaçaç yañ ma ko wer fen maga äil Baa da ne, fen ma de el no, fen maga fruy äil äe wo de fen ma ti ngeel äe cwaçy no.

³Wer joñre maga Baa haçn me wer äil de el äe maga a joñn ti äi mono, ndi wii wee boñ boñ äuy ga ëig wee ti see äay de dañ maga nday mo lag ma kol see äay go jar ma bay ti wa. Èawa äen hay we de ko ree ma ëiggi ti ngeel äe de el de ngaäge de fage haçge äiln do maga Baa haç ne wosela äuy nono.

⁴Nday yañ de koge ga hoçoçgesee naa go ti keçeç boñ, ane feçeçre wo see äe de toçege wer sar sare, day aà go de äesge mo sar sar deñ, joñre äaara sar sar lay.

⁵Naa mo hay ba ngaäa, de sen äuy naa kol diñ hoçoçgesee po boñ de tayge de Kris dosen no lay. Naa äuy, wosela yoo naa de jagge see keçeç see keçeç do te feçeçre ma see jobo po boñ no lay no.

⁶Baa de haç wer joñre ne naa sar sar äuy. Hayga Baa haç we ne jobo yoo naa diñ ndarge nen waçaçre ma jag Baa go no, aà mo ndarn go diñ de de tabge de haçge äil no.

⁷Hayga Baa haç we ne jobo ga aà mo hay diñ diyakre no ni a joñ diñ de faage joñge be ma de el no. Daga je maga a haç we ne hen ga aà mo had jar lan wo mo haç see äe ne hadge jar no.

⁸Je maga a haç ne hen ga aà mo coä nen jar mo coä nen äaara. Je maga a haç ne hen ga aà mo äes feçeçre ma do äen wo de jar lan wo no, aà mo äesn wo de äaara de jiili ma de ele. Je maga a haç ne hen ga aà mo hay pel jar lan mo see äaara de el ti ngeel äe. Je maga Baa haç ne hen ma ko decoo jar ma de coo wo mo ko decoo äaara go äil fehe.

⁹Hay wee da kaçaçra diñ ti cwaçy äe. Caa wee hee de ree ma de älaggen wo, haç wee see äay go haçd joñge diñ de el no.

¹⁰Da wee kaçaçra äuy dogo nday diñ weere waçy po boñ no. Wosela mo ko keçeç ga a dañ se, ma hoo sug ti kaçaçra.

¹¹Joñ wee joñre, lag wee de cwaçaçge wa. Ba wee wuu joñ joñre ne Wañkluu äayn go de äil äay äuy.

¹²Lag wee go de fug äil feh wer maga nday de gor gragge maga Baa wo ge grag nday go de wore mono. Ëaw wee see mbay dewañ nen bone, lag wee go de gragge tum tosge.

¹³Kay wee jar ma ti jag Baan wo de feçeçre ma do äayn wo, yaçë wee waare jar äay de ele.

¹⁴Kañ wee bosa' ne jar maga joñ wo bon äay wo ti, kañ wee diñ bosa'a, faë wee jar go faëge wa.

¹⁵Joñ wee fruygi de jar maga wo de fruygi mono, tay wee rage de jar maga sen wo ti ro mono.

¹⁶Ëig wee ti kaçaçra de el de ele: Kië wee diñ faage ma keeë see äay ga riñga nday wa, ama yaçaç wee mbay joñ ge diñ joñre maga hay nen joñge äe diñ weere kleere wo mbe. Ko wee see äay diñ jar ma de ko ree debañ wa.

¹⁷Jobo joñ wee we de älagge, fer wee poëge äe de älagge lay wa. Kië wee ga nday mo joñ de el go pel jar äuy.

¹⁸Hayga eegre äay kaçaç yañ no, lag wee jam de jar äuy.

¹⁹Nday jar dage äi no, saë wee hee see äay diñ nday de see äay wa, ama men wee Baa joñ ree sen diñ se, werga Wañkluu waçaç go ga: Sa'ge heen diñ ma äi. Ndi poë ge wosela äuy diñ ndi.

²⁰Aà waçaç pa ga: Hayga koñne cee je hee äo we, ndo mo haç reege ne hene. Hayga jwaale kañn we, haç bii ne hene. Ndo yañ joñge dosen, ni ndo de mbuë gi diñ soçoçre je hee äon so.

²¹Men älagge raw eegre äo wa, ama raw eegre älaggen de joñge de ele.

ROM WO 13

Hoor sug ti jar kluuri ma ti tamsirn wo

¹Daga wosela äuy mo hay yaçaç jag jar kluuri sir maga eegre de haçge ne hara do mono. Werga eegre po bay de haçge ne jobo ga haçn diñ Baa gaa wa. Jar maga eegre de haçge ne hara mo deñ, lag ra diñ Baa.

²Wersen wosela maga giñ je maga eegre de haçge ne hen we, cegaë go diñ jag Baa. Jar maga giñ wo dosen, äo' ge wo waçaçre ti see äaara de see äaara.

³Kidolgi, joñ heçeçne do jar car kiidan wo bay diñ jar maga joñ wo jar de el mo wa, ama diñ jar maga joñ wo diñ älagge mono. Ndo da we ga ndo joñ heçeçne do jar maga eegre de haçge ne hara mo gaa no, ni ndo mo joñ diñ de ele, day a kee mo yañ.

⁴Werga, a de joñ joñre ne Baa ma srog wer äo joñ joñre ma de ele. Ama hayga ndo yañ joñge diñ älagge no, ni ndo joñ heçeçne do äe. Werga eegre ma joñ bon jarn de haçge ne hen bay ma joñ fo koë wa, a ti joñre Baa ma kañ nen jar ga äil Baa de soçoçge ma joñ bon jar maga joñ wo älagge mono.

⁵Diñ wersen a de el maga aà mo yaçaç jag jar maga eegre de haçge ne hara do bay ma mañ jag soçoç ge äil Baa go koë wa, ama werga naa de eiggi ga a de el ma joñge dosen no lay.

⁶Diñ wersen so ga nday haç targe mono. Werga, jar maga wo de laage ti joñre sen mo ti', laa ra ma taw joñre sen go diñ Baa.

⁷Haç wee fen maga nday nen haçge äe go äuy: Haç wee lombon go ne je ma yaçge äe no, haç wee targe ma me' me' wo go ne jar yaç ragen lay. Ndar wee nen see äay go joñ heçeçne do jar maga nday nen joñ heçeçne do äaara mono, hoor wee sug ti äaara.

Da wee kaçaçra

⁸Äere jobo mo hay ti äay wa, say diñ äere dage kaçaçra tawa. Je maga yañ da jar no, go de bag jag jag liñgi ti ngeel äe keëed äuy.

⁹Werga waçaçren waçaç ga: Joñ figliw wa, ii huli wa, joñ freñ wa, slag nen ti fen ma jobo wa, de te ma lan wo äuy, tay wo go diñ äil waçaçre se boñ mokay ga: Da je ma äiñ äo mbañ do see äo no lay no.

¹⁰Je maga yañ da je ma äiñ äe mbañ no, joñn ne de älagge gaë. Werga dage diñ bagge jag jag liñgin go ti ngeel äe keëed äuy tu.

Hayle go de puçygi gor age Krisi

¹¹Joñ wee dosen no, werga nday de ko naw maga naa nen äaara patala mono. Wuur a we go maga nday mo puçy go so, werga peçeçgen go de kos naa patala mbañ dañ ma ti wur maga naa hay haç äil naa le tañgu mono.

¹²Ngeel ma de suŋgun raw we go, wur le de kos kalge, naa men joñre maga naa hay le joñge rage nen suŋgun go so. Naa hoo ti naa diñ feçeçre durgi maga haç wo faage yañ ne naa ma durgi de ceeg mono.

¹³Naa see de wore do seele jar ma de ceeg poëag wo nono. Naa ëaw see naa see reege maga kol go dug naa duggi, de taëge de yii, de joñge ree soçoçre, de dage feçeçre de hram, de leëge kaçaçra wo de hun see kaçaçra no.

¹⁴Grag wee see äay go de Yeso Kris Wañkluu no, men wee see äay kogge ne ëiggi äay jar tebere ma joñge diñ ree maga hoçoçgesee äay dan wa.

ROM WO 14

Car wee ree ne kaçaçra see wa

¹Yaçaç wee mbay wosela maga de hugli ti haç äil äe ne Kris mbay see, faë wee de äe ti ree maga a joñ mo wa.

²Je mapo joñ de haç äil äe ne Kris de eegre, ree mbe feçeçren äuy. Ama je lan bay de haç äil äe ne Kris de eegre wa day ree äen diñ sug nee wo.

³Je maga ree feçeçren mbe äuy la mo ëar je maga ree feçeçre mapo wo gaa mo wa. Je maga ree mapo wo gaa mo ëar je ree rage äuyn wa lay, werga Baa de yaçaçge äe see äe de ele.

⁴Ndo diñ wose so ga ndo cag ree ne weejoçoç je tigriñ so la? A mo hay ba ti joñre äen ngiñ noga a le' go gesiñ yaw, sen diñ ree je waçaç ree äe no, bay diñ ma äo wa. A ur gi yañ mbe go ciñ werga Wañkluu de eegre ma coäge äe.

⁵Je mapo eig ga siili mapo yañ wo de dañ lan wo de ele, je ma lan raw eig äen ga siilin wo äuy dega'a. Ama wosela äuy mo ko cwaçy äen diñ se de eiggi äe.

⁶Je maga kee siili mapo wo ga sen de el diñ ma togoë Wañkluu lay, je maga ree mbe feçeçren äuy mo caw diñ ma togoë Wañkluu pa, werga a joñ suse' ne Baa ti reege äe no. Je maga day ree feçeçren äuy gaa mo lay no, joñn ma togoë Wañkluu lay, joñ suse' ne Baa lay.

⁷Kidolgi, jobo boñ yoo naa tenen mo caw bay ma äe de see äe wa, jobo yoo naa hu bay ma äe de see äe wa lay.

⁸Wersen hayga naa yañ tenen, naa tenen diñ ma Wañkluu. Hayga naa huë go, naa huë diñ ma Wañkluu pa. Naa mo hay ba ti' tenene, naa mo huë ba, naa diñ ma Wañkluu.

⁹Werga Kris hu go, fer birgi go maga se mo hay Wañkluu jar ma de hulin wo de jar ma tenen wo äuy.

¹⁰Ama ndo ma äon ndo de cag ree hen äo le la? Day ndo lay, ndo feg ti hen äon gahaçy äa? Naa äuy, naa tay ge yañ pel ngeel kiida mani Baa no.

¹¹Werga aà go de yerge ga: Kidolgi ndi yañ tenene, day jar tebere wo äuy leë ge wo mondra yañ me pele. Wosela äuy togoë ge ndi yañ go jag ciñ kloñ. Waçaçn diñ Wañkluu.

¹²Wersen wosela äuy yoo naa waçaç ge go ti see äe ne Baa diñ se de see äe.

Joñ mopo maga hen äon älag go wer äe wa

¹³Naa men cag ree kaçaçra go. Daga cagge ree kaçaçran mo kol diñ fen maga hen naa po ma' äaale ti äe noga kañ wer äe go le'ge nen blagge wa.

¹⁴Ndi de tay see äi de Wañkluu naa Yeso, ndi de koge go cwaçy ga mopo de ti see äe bay de äag wa hase. Ama hayga jobo eig we ti fen sen ga a de äag no, se kol ge go de äag nen äe mbe.

¹⁵Hayga ti reege koëe, hen äon älag go wer äe no, ni ndo bay seege diñ wer dagen wa so. Koë see äo maga ndo mo kañ wer hen äo maga Kris hu go ti ree äe go basge wer fen maga ndo reen mo wa.

¹⁶Wersen so, daga fen maga nen äo de el mo kol go diñ fen maga jar lan ëarn wo ndo wer äe wa.

¹⁷Werga, twaywañ mani Baan bay diñ reege wo de jooge feçeçre koë wa, a de oole diñ ti joñge joñre de deele, jam de jare, de fug gi äil go feh wer Nenterse ma bay äage.

¹⁸Je maga yañ joñ joñre ne Kris dosen nono, je sen de coçoçre jag Baa lay, de el nen jar tebere wo lay.

¹⁹Wersen naa mo kië diñ fen ma de el ga lag naa yañ jam see kaçaçra lay, kay naa yañ ma geçeç kaçaçra ciñ lay mono.

²⁰Älag joñre Baa go ti waçaçre reege wa. Cwaçy, feçeçren wo mbaara äuy ma reege, ama hayga jobo ree mopo ga a raw älag hen äe go no, sen bay de el wa.

²¹Ëawa äen ree nay wa, joo yii wa lay. Men feçeçre maga kaçaç wo ma älag hen äo go day koln go de hugli mo äuy wo go.

²²Fen maga ndo de eig sen ti eegre haçge äil äo boñ mono, ëaw sen ma äo boñ pel Baa. De da' see äe diñ je maga ko see äe de älagge ti fen maga se de joñge äe mo gaa mono.

²³Ama je maga yañ de faare äil äe ti reege po, day se raw reege äe no, ree Baa go de bawge äe, werga a reen bay de haçge äil wa. Joñre maga a we le bay diñ wer haçge äil wa mo äuy diñ älagge.

ROM WO 15

Wosela mo eig diñ ti je ma äiñ äe mbañn de dañ see äe

¹Naa jar maga naa de haç äil naa ne Baa de eegre, naa mo kay jar ma de huglin wo soë de hugli äaara no. Naa joñ diñ joñre maga nen naa de el tawa wa.

²Daga wosela äuy yoo naa mo kië ga se joñ diñ joñre maga joñ de el see je ma äiñ äe mbañ, maga aà mo ya' wer haçge äil äe ne Baa de eegre.

³Werga Kris hay joñ diñ fen maga sen nen äe de el mo gaa, ama a joñ diñ do maga aà go de yerge ga: Jar hay ëar wo ndo Baa, ama ëarge äaara fer diñ me ti nono.

⁴Paga waçaçre maga a yer ra le äaa mo äuy wo diñ ma had naa, nen maga naa mo lag gor Kris de eegre ngiñ lay de coäge lay wer waçaçre maga aà hay yer ne mono.

⁵Daga Baa maga diñ kaçaçge ëawge see ngiñn wo de coäge nenn mo kay wee maga nday mo hay de tayge ti yoo kaçaçra seege de el dogo Yeso Kris da nono,

⁶nen maga jag äay mo hay de tayge äuy boñ togoë Baa Pan Wañkluu naa Yeso Kris de geçeçge boñ.

Baa haç Waçaçre ma de Coçoçre ne jar äuy

⁷Yaçë wee waare kaçaçra de el dogo Kris hay yaçaç wee nono, maga jar mo togoë wo Baa.

⁸Diñ wersen so, ndi riñ wee ga Kris kol see äe go weejoçoç jar Jwif wo ma bag jag waçaçre maga Baa hay waçaçn le go äaa ne moore äaaran wo ma kañ nen jar go ga Baa bay ndar gog wa.

⁹Yeso hay aà mo pa no, maga jar maga bay wo jar Jwif wa mo togoë wo Baa wer äil de el äen dogo a de yerge ga: Diñ wersen ndi togoë ge mo yañ yoo wer jar dehaçy wo, Ndi 'waa ge siñ yañ de ëu äo ma togoë moge nono.

¹⁰AA de yerge pa ga: Nday wer jar dehaçy no, tay wee joñ fruygi de jar mani Baan wo.

¹¹AA waçaç pa ga: Nday wer jar dehaçyn äuy, togoë wee Wañkluu no, Daga jar äuy mo mañ wo ti äe ciñ.

¹²Esay hay waçaç lay ga: Je ma ti äiñni mani Jese a ge yañ, Day ur gi yañ ciñ ma hayge wañ wer jar dehaçyn wo. Day wer jar dehaçyn kañ wo ëiggi äaara yañ ti äe lay.

¹³Daga Baa mani jar gor do äen mo bag äil äay go fruygi, mo haç jam ne nday ti haçge äil äay ne hen no, nen maga nday mo hay de lagge gor Kris de eegre Nenterse ma bay ëag no.

Pol de kaçaçge ma yerge dogo Baa haç ne hen nono

¹⁴Heçeçre äi no, ndi yañ mbi de koge cwaçy ga äil äay go de bagge de ëiggi ma de ele, koge äay go de bag jag ti ngeel äe keëed äuy day nday de kaçaçge ma ruë kaçaçra de see äay ti holañ kaçaçra.

¹⁵Ane, de ngar ngeel po ta' ndi hay yer wo ne nday ti ngeel taë de tu nen do joñre ma de el maga Baa haçn me, ma ferge ëig ti äay ti feçeçre po wo

¹⁶ga ndi mo hay diñ je joñre Yeso Kris yoo jar maga bay wo jar Jwif wa mono. Ndi haç see äi go sagsag ma sii Waçaçre ma de Coçoçren go ne jar dehaç wo, nen maga aà mo kol wo do fen sii jag maga Nenterse ma bay ëag äo'n go ti nen maga aà mo hay de coçoçrejag Baa nono.

¹⁷De tayge de Yeso Kris, ndi de kee see äi ti joñre äi maga ndi de joñge äe ne Baa mo so no.

¹⁸Werga ndi kaçaç ma waçaçge ti mopo ma tigriñ ga, say diñ ti fen maga Kris joñn de äi ma age de jar maga bay wo jar Jwif wa yaçaç jag Baa mono. A joñn nen waçaçre, ti joñre wo,

¹⁹de eegre feçeçre ma joñ heçeçne wo de feçeçre mbuëgi, de eegre Nenterse ma bay ëage. Diñ wersen so ga ndi sië Waçaçre ma de Coçoçre mani Yeso Krisn go äaäla äaäla, tiñi wer le Jerusalem haçaç ndi wo go naa nen äe äi sir Iliri mono.

²⁰Ane äil äi raw dage ga ndi mo wo sië Waçaçre ma de Coçoçren go diñ ti ngeel maga a laa waçaçre Kris ni gaa ëa, nen maga ndi mo tiñi wer joñre äin diñ ciñ ti joñre maga jobo hay joñn go wa.

²¹Sen maga ndi mo joñ do maga a de yerge ga: Jar maga aà hay sii waçaçre äen ne hara gaa has kon ge wo yañ, Jar maga hay bay wo de laa waçaçre äe wa laan ge wo yañ nono.

Pol waçaç ti woge äe Rom

²²Mokay diñ ree maga mañ jag äi go ma woge ni äay mo so no.

²³Ama patala joñre äi ma äi sir sen la taw we go so. Kiñgi raw go patala pur debañ, ndi da ga ndi wo ko weege.

²⁴Ndi da ga ndi hee ko weege de maga ndi wo ge Espaçy mono. Ndi da ga nday mo wo kañ mege wo äi sir sen blam maga ndi ig gi we see äay naw po mbag mono.

²⁵Ma patala ndi de woge Jerusalem ma joñ peele ne jar mani Baa maga wo wo ni mono,

²⁶werga jar ma wer Kris ma äi sir Masedwan wo de ma Akayi tay wo jag ga saara mo tay feçeçre ma haçge wo ne jar ma de coo ma yoo jar mani Baa ma Jerusalem wo no.

²⁷Aà wo de see äaara da wo dosen no, ama ti cwaçy äe, aà wo nen haç feçeçre ne jar sen wo no. Kidolgi, jar maga bay wo jar Jwif wa mono, Nenterse woo ra debañ wer jar Jwif ma Jerusalem maga wo de haç äil äaara ne Kris mono. Diñ wersen jar maga bay wo jar Jwif wa wo nen kay rage de horog ma do äaaran wo lay.

²⁸Day de maga ndi taw joñre sen mokay we go ga ndi haç feçeçe se maga a tayn wo we go ne hara no, ndi hee ge yañ wo ni äay de maga ndi le' woge we Espaçy mono.

²⁹Day ndi de koge ga de maga ndi wo ge ni äay mono ndi wo ge diñ de bosa' ma debañ mani Kris no.

³⁰Nday heçeçe äi no, fen maga ndi de kam weege ti äe de ëu Wañkluu naa Yeso Kris wo de dage mani Nenterse diñ ga nday mo tay de äi durgi de tosge Baa ti äi.

³¹Tos wee ga ndi mo yaçaç go do jar Jude maga bay wo ti jag Baa wa mono day fen maga a haçn ma kay jar ga ndi de woge de äe Jerusalem mo caw, jar jag Baa maga wo wo ni mo yaçaçn wo do äi de äe de ele.

³²Do kay no so no, ndi kal day ge yañ go ni äay fruygi debañ, hayga Baa da we no, day ndi wo ge yañ iggi yoo äay.

³³Daga Baa maga haç jam ne jarn mo hay de äay äuy! Amen.

ROM WO 16

Pol heer jag ne jare

¹Ndi de riñ weege wo ti maygeman naa Febe maga de joñ joñre de el yoo Tayge jar ma wer Kris ma äi sir Sañkren wo mono.

²Yaçaçn wee ti jag Wañkluu doge jar mani Baa joñ won no, kay wee ne ti feçeçe maga a da ga nday mo kay se ti äaara mo äuy no. Werga a de see äe hay kay jar debañ lay, kay me de see äi lay.

³Heer wee jag ne Prisil wo de Akilas kaçaçe äi maga wuur diñ jar joñ joñre de kaçaçra ne Yeso Kris mono.

⁴Aà hay tob wo see äaara go ti ree äi ga ma yaçaç mege go. De joñ suse' ne hara bay diñ ndi tawa wa, Tayge jar ma wer Kris maga bay wo diñ jar Jwif wa mo äuy wo de joñ suse' ne hara lay.

⁵Heer wee jag ne Tayge jar ma wer Kris maga tay wo liñ ni äaara mo lay no. Hee wee jag ne dage äi Epayned, je maga haç äil äe go ne Kris tañgu äil sir Asi mono.

⁶Hee wee jag ne Mari maga gay de joñre wer äay debañ mono.

⁷Hee wee jag ne Andronikus wo de Juniya kawre äi maga hay wo wo ti dañgay äiñ äi la mono. Ëu äaara go de rage yoo jar peelee Yeson wo debañ, aà wo diñ jar maga haç wo äil äaara go ne Kris tañgu äi pa.

⁸Hee wee jag ne Ampliyatus je dage äi maga ndi dan debañ wer Wañkluu mono.

⁹Hee wee jag ne Urbeçeç kan naa ma de tayge de naa joñ joñre ne Kris wo de Stakis je da ge äi no.

¹⁰Hee wee jag ne Apeles maga naa nen joñre äen go cwaçy mono, hee wee jag ne jar ma liñ ni Aristobuln wo.

¹¹Hee wee jag ne Herodiyon kaw äi no. Hee wee jag ne jar ma liñ ni Narsis maga wo de yaçaç waçaçre Wañkluun mono.

¹²Hee wee jag ne Trifen wo de Trifos naare maga gay wo debañ ti joñre ne Wañkluun wo de Persid waçy dage maga hay gay wer Wañkluu debañ mono.

¹³Hee wee jag ne Rufus maga Wañkluu mañn go ma äe wo de man äe maga kol do man äi no lay mono.

¹⁴Hee wee jag ne Asinkrid, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas de heçeçre naa ma see äaaran wo ni mo lay.

¹⁵Hee wee jag ne Filolog wo de Juli, hee wee jag ne Nere wo de maygeman äe, ne Olimpas wo de te jar mani Baa maga wo äiñ äaara ni mo lay.

¹⁶Hee wee jag ne kaçaçra de klew kaçaçra do heçeçrebe wo nono. Tayge jar ma wer Kris wo äuy hee wo jag wo ne nday.

Pol bo' jag waçaçre äen go

¹⁷Ndi de kam nday heçeçre äi no, koë wee see äay do jar maga kië wo car äil jar wo go, yeeë wo jar ma de haç äil äaara ne Kris wo go de faare day giñ wo hadge maga nday da'n mokay mono. Ëee wee see äay go see äaara,

¹⁸werga jar ma dosen wo no mokay bay wo joñ peele diñ ne Kris Wañkluu naan wa. Ama, a joñn wo diñ ne äil äaara. A haçy wo nen jar maga eiggi äaara de peçeçre wo go de waçaçre äaara ma de coçoçren wo, de waçaçre maga a carn wo jag äaara ma bag bii jar mono.

¹⁹Jar wo go krub äuy de ko yaçaçge jag maga nday de yaçaç jag Kris mono. Äil äi go ti äay feh debañ, day ndi da ga nday mo hay de ko ree ma joñ de el no, go bay äag ma blaw see äay go de älagge.

²⁰Baa ma lag jar jam nañ ge nen Manhulin yañ go gesiñ äaale äay gusi. Daga Wañkluu naa Yeso Kris mo woo wee.

²¹Timote ma de tayge de äi ti joñre hee jag wo ne nday. Lusiyus, Jasoñ wo de Sosipater kawre äin hee wo jag wo ne nday lay.

²²Ndi Tertiyus je yer kefder sen la ndi hee jag wo ne nday ti ëu Kris lay.

²³Gayus je maga yaçaç me liñ ni äe, ga jar ma de haç äil äaara ne Kris tay wo liñ ni äe ni äuy hee wo jag wo ne nday lay. Eraste je äaw solay ma äi leegen la wo de hen naa Kartus hee wo jag wo ne nday lay.

²⁴Daga Wañkluu naa Yeso Kris mo woo wee äuy! Amen.

Togoë Baa

²⁵Naa mo togoë Baa. A de kaçaçge ma kol weege haç äil äay ne hen de eegre nen do Waçaçre ma de Coçoçre maga ndi de waçaçge äe go day ndi de siigi äe ti Yeso Kris mono. Sen de tabge de naage nen fen ma de yoñre maga Baa hay yoñn le go äaa ti tiñjigi wer nawn wo mono.

²⁶Baa hay yoñ ree sen mokay le go ääääa debañ, day patala Baa maga hu gaa raw naa nen äe go, kañ nen jar dehaçy ma honla honla äuy wo go ti äe de waçaçre ma äil kefder maga jar ndar nen waçaçre ma jag äen go yer wo go mono, maga aà mo yaçaç wo waçaçren de haçge äil no.

²⁷Daga togoëgen mo hay wo sagsag diñ ma Baa je ma boñ de ko ree no, wer Krisi! Amen!

1 KORENTE WO

1 KORENTE wo 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay yern diñ ndi Pole. Ndi je maga äil Baa da, day se raw ëe mege maga ndi mo hay diñ je peelee Yeso Kris mono. Wuur de hen naa Sostene.

²Wuur äo'n wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Korente wo, ne jar maga aè façaç ra go wer tayge äaara de Yeso Krisi, day Baa ëe ra ga aà mo hay wo go bay ëage mono, ne jar ma ti ngeel honla äuy maga yañ wo ëe ëu Wañkluu naa Yeso Kris mono. AÀ diñ Wañkluu äaaran lay, diñ Wañkluu naan lay.

³Daga Baa Pan naan wo de Wañkluu Yeso Kris mo woo wo wee, mo haç wo jam ne nday.

De el maga aè da'n wer Kris mono

⁴Ndi yañ joñ suse' ne Baa ti äay ti naw tum tum, wer wore maga aà woo wee de äe de Yeso Krisi,

⁵ti maga Baa haç eegre wee ma joñ wer joñren wo äuy wer tayge äay de Yeso Kris mono. Dañge äuy, aà haç eegre wee ti joñre siigi waçaçren wo de koge wer feçeçe wo,

⁶diñ werga sedewa ma ti Kris hay joñ go yoo äay de eegre debaň.

⁷Diñ wersen so ga wer joñre po maga Baa haç sen ne nday jar maga nday de gor naw age Wañkluu Yeso Krisn mo gaa bay wa mono.

⁸AÀ joñ ge yañ nen maga nday mo hay de eegre kiñ, haçaç go ti wur tawge naw no, day aè mo joñ nen da' älagge see äay wur naw mani Wañkluu naan wa.

⁹Baa ndar gog ti waçaçre äe maga aà waçaçn go mo gaa, ëe wee le ga nday mo lag de tayge de Weel äe Yeso Kris Wañkluu naa diñ se.

Tayge jar ma wer Kris car wo äil see äaara go sar sare

¹⁰Heçeçe äi no, ndi de kam weege wo de ëu Wañkluu naa Yeso Kris ga tay wee jag go boñ, charge äil mo hay ti yoo äay wa. Lag wee de tayge boñ ti yoo kaçaçra de wore, ëiggi äay mo hay boñ lay, jag äay mo hay go äuy boñ lay.

¹¹Heçeçe äi, jar mani Klowe riñ wo ndi ga nday de leë kaçaçra.

¹²Ndi laa na ga jag äay go sar sare, wosela äuy yoo äay waçaç gana: Äin ndi ma Pole! Ma äin ndi ma Apolose! Äin ndi ma Piyere! Äin ndi diñ ma Krisi!

¹³Kris go de äes äil see äe sar sar yawla? Noga aè äal Pol go ciñ ti ree äay lay yawla? Noga aè joñ batem äay de ëu Pol yawla?

¹⁴Ndi joñ suse' ne Baa ti maga ndi joñ batem jobo ma tigriñ gaa say diñ Krispus wo de Gayus tawa mono.

¹⁵Do kay nono, jobo riñgi ga àè hay joñ batem äay de ëege ti ëu äi gaa so.

¹⁶Ndi yañ de ma joñ batem jar mani Stefanus wo pa, ama ndi eig ga ndi bay de ma joñ batem jobo ma tigriñ wa so.

¹⁷Werga Kris äo' me bay joñ batem jar wa, àà äo' me siigi go diñ Waçaçre ma de Coçoçre no, day sen bay de waçaçre koge ree mani jar tebere wo nen maga koo maga àè äal Kris go ti äe mo kol go de mbuë fo wa.

Yeso Kris diñ eegre wo de koge ree mani Baa no

¹⁸Siigi waçaçre maga àè sii ga Kris hu go ciñ ti koo ma äal jar mokay diñ waçaçre loëge nen jar maga sen wo go de yeeëge mono. AÀma ma naa jar maga naa ti faage ma da' peçeçgen mono, se diñ eegre Baa nen naa.

¹⁹Werga àà go de yerge ga: Ndi älag ge koge ree jar ma de ko reen ge wo go. Ndi taw ge koge jar ma de tin ge wo go.

²⁰Hayga àà yañ dosen nono, je ma de ko reen waçaç may yañ pa? Je ma de ko wer waçaçre Baan yañ diñ wo pa? Wose waçaç yañ ti tamsir la ga ree mani sen ti ngeel äe diñ wo pa? Baa kol koge ree jar ma ti tamsir lan wo go diñ fen loëge.

²¹Jar ma ti tamsir la eegre äaaran laa kaçaçge ma da' wer koge ree mani Baan de koge ree äaaran gaè. Diñ wersen Baa raw dage ga se yaçaç jar maga haç wo äil äaara ne Kris go diñ de waçaçre se maga nen äaara diñ loëge mono.

²²Jar Jwif da wo äaaran ga joñ fen mbuëgi ma koge ga waçaçre sen yañ cwaçy, jar Greg kië wo äaaran ga sië diñ waçaçre koge ree.

²³Ama, naa ma naa mono, naa sii waçaçre ga àè äal Kris go ti koo ma äal jar no: Waçaçre sen mokay diñ fen ma mbar äaale jar Jwif, diñ fen loëge nen wer jar lan wo lay.

²⁴Ama jar maga Baa ëe ra le go yoo wer jar wo mo äuy, hayba jar Jwif wo de wer jar lan wo, Kris diñ eegre Baa nen äaara, diñ je maga saara ko koge ree Baa see äe lay.

²⁵Loëge se mani Baan de dañ koge ree jar tebere wo. Dehugli se mani Baan de eegre dañ jar tebere wo.

²⁶Heçeçre äi no, eig wee mopo ti ëu maga Baa ëe wee le mo ëala: Hayga ti koge maga je tabay kon no, jar ma de kore bay wo yoo äay ni debañ wa, jar ma de eegre bay wo ni debañ wa lay, weere jar eegre bay wo ni debañ wa lay.

²⁷Ama fen maga jar ma ti tamsir la kon wo dog aà diñ fen ma mbofo, Baa raw mañ sen ma mbuë fo jar ma de ko reen wo go. Fen maga jar ma ti tamsir kon wo

doga à bay diñ mo ma de eegre wa, Baa raw mañ sen ma mbuë fo fen ma de eegren go.

²⁸Fen maga jar ma ti tamsir la kon wo ga à bay go mopo hala wa day saara kon diñ mopo nen äaara gaa mono, Baa raw mañ sen ma kol fo fen maga sen nen äaara de el go.

²⁹AÀ joñ dosen maga je tabay boñ dra' mo kee see äe ga riñ ga se pel äe wa.

³⁰Ama Baa raw tay weege de Yeso Krisi, à joñ ga naa mo ko koge ren see äe. Diñ wer Krisi, Baa fer kee naa de deele nen äe tigriñ, lag naa go sara lagge, raw yaçaç naa go.

³¹Diñ wersen à go de yerge ga: Je maga da we ga se kee see äe ga riñ ga se no, à mo kee see äe diñ wer fen maga Wañkluu joñ go mono.

1 KORENTE wo 2

Siigi waçaçre ti Kris maga aè hay äaln go ti koo mono

¹Ma äi mono heçeçre äi no, ti wur maga ndi hay wo ni äay sii waçaçre ti fen maga Baa hay yoñn go mono, ndi hay wo waçaçge wee bay diñ waçaçre ma laa wer gaali, noga waçaçre koge ree ma kuëum wa.

²Ndi hay da ga ndi mo ko wer fen po ma tigriñ wo yoo äay gaa, say diñ Yeso Kris boñ, day diñ Yeso Kris maga aè äaln go ti koo mo tawa tu.

³Diñ wersen ndi raw kol see äi pel äay de hugli, daëge de heçeçne debañ deñe.

⁴Hadge äi maga ndi hay had wee, de siigi waçaçre äi maga ndi sii wee hay bay wo diñ waçaçre koge ree mani jar tebere wo wa. AÀma à kañ nen jar go diñ ti Nenterse wo de eegre äe no.

⁵Sen na maga haçge äil äay ne Kris mo hay de kañ wer diñ ti koge ree ma jar tebere wo wa, ama à mo kañ wer diñ ti eegre Baa.

Koge ree Baa

⁶Wuur sië mbe ne jar ma ti jag Baa maga sen wo go de ruggi na diñ waçaçre koge ree lay, ama bay diñ koge ree jar ma ti tamsir ma debalan lam wa lay, bay diñ koge ree mani jar waçë ree tamsir sen la ga hoo ge wo eegre go mo wa lay.

⁷Wuur sii go diñ waçaçre koge ree maga Baa hay yoñ go ga jar mo kon wa mono. Koge ree maga Baa hay geln le go tañgu joñge tamsir ma woo naa mono.

⁸Hayba diñ jar eegre ma ti tamsir ma hon laybla', boñ bay de da' wer koge ree sen mokay la wa hase. AÀ mo hay kon wo we, à de hay äal wo Wañkluu ma de togoëgen go ti koo gaè.

⁹Ama aà do maga aà go de yerge ga: Fen maga nen kon ti boñ ga hase, Fen maga sug laan ti boñ ga hase, Day jobo ëig ti ti äe ti boñ ga has, Baa go de kne' ge äe ne jar maga dan wo mono.

¹⁰Day Baa naa nen äe go ne naa de Nenterse äe no. Werga Nenterse diñ je da' wer feçeçren go äuy no, hayba diñ fen maga le nen ëiggi Baa kuëum ga ko do jobo gaa mono.

¹¹Do maga jobo ko ree ma äil keçeç go gaa say diñ je sen de see äe nono, Nenterse ko ree maga mokay diñ ëiggi Baa go äuy dosen no lay.

¹²Ama naa, naa bay de da'ge diñ ëiggi ma ti tamsir la wa, naa da' diñ Nenterse maga aà le ni Baa, nen maga naa mo ko fen maga Baa haçn ne naa de koë mo äuy no.

¹³Day wuur sii waçaçren go bay diñ de koge ree maga jar tebere hadn wo mo wa. AÀma wuur siin go diñ de koge ree maga Nenterse had naa de äe mono. Diñ wersen ga wuur äoë wer cwaçy waçaçre Baa go diñ ne jar maga wo de Nenterse äen äil mo lay no.

¹⁴Je maga mbe caw tu bay de Nenterse äil äe wa, sen yaçaç cwaçy ree maga a le jag Nenterse Baa mo gaa, aà ko wo nen äe diñ waçaçre loëge. AÀ kaçaç ma laa wer äe gaa, werga aè daë wer waçaçre sen wo diñ de Nenterse.

¹⁵Je maga yañ de Nenterse äil kaçaç ma daë wer reen go äuy, day jobo kaçaç ma cag ree äe gaa lay.

¹⁶Kidolgi, aà go de yerge ga: Wose yañ de ko ëiggi Wañkluu maga se hadn la? Ama ma naa, naa de ëiggi mani Kris äil naa.

1 KORENTE wo 3

Jar joñre Baa wo

¹Ti cwaçy äe mono heçeçre äi no, waçaçre maga ndi hay waçaçn le wee mono, ndi hay waçaçn wee doga nday diñ jar maga wo de Nenterse Baa äil no gaë. Ndi hay waçëge äe wee doga ndi waçë mbi ne jar ma ti tamsir wo no koë lay, do weere kleere maga haçge äil äaara ne Kris bay go de kaçaçge wa ëa nono.

²Ndi haç le wee diñ paçaç, bay diñ hole ma kiñ kiñ wa, werga nday hay kaçaç ma soëge äe gaa, hayba haçaç patala nday kaçaç gaa ëa pa,

³werga seele äay yañ do jar ma ti tamsir wo la no ëa lay. De maga nday de hun see kaçaçra, nday leë kaçaçra lay mono, sen raw kañ nen jar go ga nday yañ do jar ma ti tamsir wo la no ëa no, day seele äay mokay do ëiggi jar tebere wo no taw taw lay gaa yawla?

⁴Ti waçaçre äay maga jobo yoo äay kal waçaçge ga: Äin ndi ma Pole, ma äin ndi ma Apolos mono, nday bay joñge diñ do jar ma äuy wo no wa yawla?

- ⁵Apolosn diñ wose ne? Poln diñ wose ne? Wuur diñ gebere Baa maga kañ wo nen äay ga nday mo haç äil äay ne Kris koëe. Day wosela yoo wuur joñ go diñ joñre maga Wañkluu haç ne hen ga à mo joñn mono.
- ⁶Ndi diñ je peëge, Apolos diñ je kag bii ti äe, je geçeçe äen diñ Baa.
- ⁷Wersen, je peëgen bay diñ mopo wa lay, je kag biin ti äen bay mopo wa lay, naa kee diñ Baa, je geçeçe äen boñ.
- ⁸Je peëgen wo de je kag biin ti äen wo äog äuy dega'a, wosela äuy yoo äaara da' poëge äen diñ wer joñre äe ma de ngaäge ne hen mono.
- ⁹Werga wuur diñ jar joñ joñre de kaçaçra de Baa, nday diñ pay maga Baa de jeege äe mo lay. Nday diñ tiñ Baa maga à de booge äe mono.
- ¹⁰Wer wore maga Baa woo me de äe mono, ndi raw äo' wer tiñ do je ëeñ ma de ko boo tiñ nono. Patala je ma tigriñ boo ciñ ti äe. AÀma daga wosela äuy mo ko see äe de el ti booge maga se boon mono.
- ¹¹Werga, wer tiñn go de äo'ge ka'a, à diñ Yeso Krisi. Jobo kaçaç ma äo' wer tiñ ma tigriñ go sara gaa so.
- ¹²Je maga boo we ciñ ti wer tiñ se maga go de äo' wer mo ka' de boo biñni bla', de boo solay bla', de huuli maga de wore wo bla', de koore bla', de fi noga de lay laybla' no,
- ¹³de el joñre wosela äuy wo ge naa nen go diñ wur kiida no. Wur sen naa ge nen äe go werga à naa ge nen le diñ de wuu. Wuu lam ge joñre wosela wosela äuy ma ko eegre äaara.
- ¹⁴Hayga jobo boo we ti wer tiñn diñ de fen ma eçg wuu no, je sen da' ge poëge.
- ¹⁵Ama je maga äen roë we go no, à da' poëge gaë. AÀ de see äe yaçaç mbe yañ go, ane do maga se dañ le go nen wuu dañge nono.
- ¹⁶Nday yañ mbay de koge go cwaçy ga nday diñ tiñ ma Baa day Nenterse Baa de laa tiñ äil äay yawla?
- ¹⁷Day so, je maga älag tiñ ma Baa we go no, Baa älag go lay. Werga tiñ mani Baa go bay dage, tiñ sen diñ nday.
- ¹⁸Jobo mo jaçë see äe de see äe wa. Hayga jobo yañ yoo äay ga se de koge ree ma ti tamsir lam no, à mo kol see äe go do je loëge nono, maga se mo kol de ko ree ma cwaçy no.
- ¹⁹Werga koge ree maga jar ma ti tamsir wo de äe mo ti' diñ ree loëge nen Baa. Wersen à go de yerge ga: Baa fer bag jar ma de koren wo de tawgi äaaran toge.
- ²⁰AÀ waçaç pa gana: Wañkluu go de ko ëiggi jar ko reen wo, à de koge ga ëiggi sen mañ wo mopo ne jobo gaë.

²¹Do kay nono, daga jobo mo togoë see äe diñ wer jar tebere wo wa, werga feçeçren wo go ma äay äuy.

²²Pole, Apolose, Piyere, jar ma ti tamsir wo, tenen sugsug no, huli no, ngeel ma patala no, ngeel ma pel wo, äuy wo diñ äay.

²³Ama ma äay nday diñ ma Krisi, day Kris diñ ma Baa lay.

1 KORENTE wo 4

Jar peelee Yeson wo

¹Wersen ko wee wuur diñ jar joñ peelee ne Kris maga aà de haç joñre fen maga Baa hay yoñn go ga kon wa ne wuur do.

²Fen maga aè wiin do je maga aè de hayge äe waçaç ree joñre po diñ ga aà mo hay ndar gog wa.

³Ma äin hayba ga nday cag ree äi, noga nday wo de äi pel ngeel kiida po yaw, sen bay go diñ ree nen äi wa. Ndi bay de ko see äi de ree ti nen äi wa lay,

⁴ëiggi äi bay ruu mege wa lay. AÀma mbe de sen äuy, sen kañ nen jar go ga ndi bay de ma joñree wa gaè. Je cag ree äin diñ Wañkluu.

⁵Diñ wersen cag wee ree jobo go tañgu naw ma de ngaägen wa. Gor wee Wañkluu mo aà ëa. AÀ ndar ge nen feçeçre ma de yoñren wo äuy yañ go tinoo poëag poëage, ndar nen ëiggi ma de yoñre ma jiili jar tebere wo yañ go lay. De sen mo so no Baa kee ge wosela äuy yañ wer joñre maga je sen joñ ne mono.

⁶Ndi ngaä ree maga ndi waçaçn go lam deñ äuy diñ ti Apolose, ti äi de see äi lay, maga nday mo had mopo see wuuri. Ndi da na ga nday mo ko see wuuri, nday mo had joñ joñre de fen maga aè äo' faage äe mono, day nday mo cegaë go faale ree ma de yergen wa. Daga jobo mo togoë see äe wer jobo ma ëar je ma lan wa lay.

⁷Wose kol mo kluu de dañ je lan ne? Feçeçre ma do äon wo äuy haç ra mo bay diñ Baa wa yawla? Day hayga haç ra mo diñ seno, wer mayse ga ndo keeë see äo daga feçeçre sen wo Baa haç ra mo haçge gaa no la?

⁸Patala nday daë feçeçre maga äil äay da ra wo we go. Nday nges we go. Wuur joñ wañre ga ëa, ma äay nday kol we wañre. Ndi da ga nday mo hay go diñ wañre kidolgi nen maga wuur mo kaçaç ma lagge äiñ äay wañre lay so.

⁹Ma äi, ndi ko nen äi doga Baa lag wuur jar peelee Yeso go diñ ti ngeel ma blam taw nono. Wuur do jar maga ree de baa wuur ga aè ijd wuur go tinoo nen jar poëag nono. AÀ lag wuur go diñ fen koge ne tamsir krub äuy, ne jar peelee Baa wo, ne jar tebere wo lay.

¹⁰Wuur go diñ jar loëge ti ree Kris, ma äay nday diñ jar ma de ko ree ni Krisi. Wuur de hugli, ma äay nday de eegre. AÀ de ëar wuuri, ma äay aè de keeë weege.

¹¹Haçaç ba go nen wur ma ka' lam dra', koñne de gay wuuri, jwaale de gay wuuri, oçoçbe bay see wuur wa, aè mbar wuuri, wuur rañ go aañla, go aañla.

¹²Wuur de gayge do joñre maga wuur joñ ga wuur mo da' feçeçre ma ya' ree ma see wuur go de äe mono. AÀ èar wuuri, wuur kañ diñ bosa'a. AÀ joñ bon wuur mbe, ama wuur soë mbe ree seno.

¹³Jar waçë ti wuur ga wuur diñ jar älagge, wuur fer mbe waçaçre ne hara de ele. AÀ ko wuur haçaç patala do jaçaçre maga aè torn wo go nono, do blam kaçaçran wo nono.

¹⁴Ndi yern wo wee dosen nono, bay de kañ èiggi ga ndi mo mbuë soçoçre äay wa, ama diñ ma had weege do weere äi ma dage wo nono.

¹⁵Werga nday mo da' bo jar had weege de waçaçre Kris ndar hwal laybla' no, pan äay yoo keçeç ni boñ. Kidolgi, ndi kol diñ pan äay wer tayge äay de Kris no, werga aà de Waçaçre ma de Coçoçre wee diñ ndi mono.

¹⁶Day ndi de wii weege so ga bir wee diñ jag äi no.

¹⁷Diñ wersen so ga ndi äo' Timote weel äi ma dage maga bay ndar gog ti waçaçre Wañkluu wa wo wee mono. AÀ fer yañ äoë sug äay ti faage seele äi maga kay wo ndi ti tenen äi de tayge de Yeso Krisi do maga ndi de hadge äe yoo Tayge jar ma wer Kris wo genla genla äuy nono.

¹⁸Jar po yañ wo yoo äay keeë see äaara de kañ èiggi ga ndi wo ge wo ni äay ko weege gaa so.

¹⁹Ama hayga Wañkluu da we no, ndi wo yañ wo ko weege gus tu. De sen ndi ko ge diñ waçaçre jar se ga far wo ti see äaara ciñ ga riñ ga saara mo koë gaa, ama ndi da' ge wer joñre äaaran yañ go lay.

²⁰Werga twaywañ mani Baan bay diñ waçaçre ma jag koë wa, ama diñ joñge joñre de eegre.

²¹Nday da diñ ma honla? Ndi mo wo wo see äay de graw ma mbar weege do yaw, noga ndi mo wo wo see äay diñ de dage wo de jiili ma desaçy yawla?

1 KORENTE wo 5

Ree soçoçre yoo Tayge jar ma wer Kris wo

¹AÈ de laa waçaçre äay go ti ngeel äuy ga figliw yañ joñge yoo äay, diñ figliw maga hayba jar maga bay wo ti jag Baa wa laybla' kaçaç wo ma joñ sen gaè. AÀ waçë ga jobo yoo äay ba waçy pan äe go wer äe waçy äe.

²Day nday fer keeë see äay ti sen yaw! Nday hay nen lawge lawge yaw, day nday hay nen nii je ma joñ fen ma kayn wo go yoo äay.

³Ama ma äi, ndi mbi wo go see äay haçaç ane, eiggi äi yañ wo see äay mbañ. Day ndi go de cag ree je maga joñ älagge ma do kayn doge ndi yoo äay de see äi ni nono.

⁴De maga nday wo ge we tayge no, eiggi äi yañ yoo äay ni lay, eegre Wañkluu Yeso naa nen yañ mbe go,

⁵day ni nday haç je sen go ne Manhuli maga aà mo älagge hoçoçgesee äe go, manmbuyuuri äe mo wo da' see äe ti wur mani Wañkluu no.

⁶Keeëge see äay ga riñ ga ndayn bay de el wa. Nday de koge ga defoçoçre no no me' kay ur coo ma de caçaçgen go äuy.

⁷Wersen laa wee defoçoçre no se ma ääääaan mokay go, maga nday mo kol go bay dage, ni nday kol yañ do coo hole ma de caçaç ge bay defoçoçre no nen no. Few Pag naa de tiñi were, werga aè 'war Kris we go do weesam Pag naan nono.

⁸Naa mo joñ few naan de hole ma de defoçoçre no ma ääääaa ma de tay nen de ree älagge wo de figliw n wa so. AÀma naa mo joñ fewn diñ de hole ma bay defoçoçre no nen ma bay dagen lay, ti cwaçy äe lay.

⁹Ndi hay yer wo wee äil kefder äin ga koëge äay mo hay de jar joñ figliw wo wa.

¹⁰Ndi waçaç wo wee bay ti jar ma ti tamsir wo lam ga legaçd wo de figliw wo, lig wo koñne ti feçeçre jar, joñ wo freñ, goñ soçoçre wo mo wa. Hayga aà yañ ga koëge naa bay de jar sen wo wa äuy no, ni naa ya' go ti ngeel tigriñ sara, naa men tamsir go!

¹¹Ama ndi wii wee wo diñ ti je maga ëe see äe je ma ti jag Baa wer Krisi, day se legaçd de figliw, lig koñne ti feçeçre jare, goñ soçoçre wo, ëar jare, taë de yii, joñ freñ mono. Reege hole dra' laybla' ree wee de je ma do caw no wa.

¹²Ama ma jar maga bay wo ti jag Baa wa mono, sen bay de mañ see äi ma cag ree äaara wa. Nday bay nen cagge na diñ ree jar ma ti jag Baa äiñ äay wo wa lay?

¹³Jar maga bay wo ti jag Baa wa mono, sen diñ ree ma Baa. Nii wee je ma joñ älaggen wo go, aà mo hay yoo äay wa.

1 KORENTE wo 6

Cagge ree ma ti yoo jar jag Baa wo

¹Nday diñ heçeçrebe. Day ree po joñ we ti yoo äay, nday raw cagge äe diñ pel jar maga bay wo ti jag Baa wa, wo de äe pel jar mani Baan wo gaa yaw le?

²Nday bay de koge ga jar mani Baa cagge wo ree jar ma ti tamsirn la wo wurpo wa yawla? Day, hayga nday cag ge ree jar ma ti tamsir wo wurpo diñ nday yaw, ma patala nday bay de kaçaçge ma cag ree ma me'n mokay wa yawla?

³Nday bay de koge ga naa cag ge ree jar peelee Baa maga cel wo go mo wa yawla? No ma' ne ree ma me' me' yoo naa mo yawla?

⁴Ree po joñ we ti yoo äay, nday raw hoorge cag ree sen diñ jar maga bay wo de keege yoo Tayge jar ma wer Krisn wo wa mo yaw.

⁵Ndi waçaç sen wee maga soçoçre mo joñ wee. Jobo bay ba de ko ree yoo äay boñ ma ëoä ree ma yoo heçeçre äen wo wa yawla?

⁶Jobo, ree joñ we ti yoo äaara, se raw rawge cag ree sen wo go diñ pel jar maga bay wo ti jag Baa wa mono, sen mbe mokay de el yawla?

⁷Maga ree kiida kol go ti holañ äay, se kañ nen jar go ga nday yañ joñ kaçaçra de älagge. Nday ëaw see äay ti ree älagge sen wo ga le? Nday men ra mbay frum feçeçre äay wo ëawa ga le?

⁸Paga de ma joñ älagge sen diñ nday tu, nday de hoor feçeçre jar go, day nday joñ de sen na diñ heçeçre äayn wo tu yaw!

⁹Nday bay de koge ga jar maga joñ wo ree ti ngeel äe gaa da' ge wo ngeel lagge ti twaywañ mani Baan gaè wa yawla? Jaçë wee seeäay wa. Jar legaçë ge de ree soçoçre wo, jar goñ soçoçre wo, jar joñ figliw wo, werpiiri maga suë wo de kaçaçra äaara werpiiri,

¹⁰jar freñ wo, jar lig koñne ti feçeçre jar wo, jar taëge de yii wo, jar lag cogob wo, jar leë faage wo äuy, da' ge wo ngeel lagge ti twaywañ mani Baan gaa hase.

¹¹Nday hay na dosen no lay, jar po wo yoo äay hay wo nono. AÀma patala Baa yog älagge äay we go, lag wee we go sara ma äe. Baa raw kee weege ga nday de deele nen se ti ëu Wañkluu Yeso Kris, wer Nenterse mani Baa naa no.

Joñ wee see äay diñ ma togoë Wañkluu

¹²Jar po wo yoo äay waçë wo ga: Ndi de da' faage ma joñ feçeçren wo äuy! AÀ mbe dosen nono. AÀ ma, feçeçren bay wo de el äuy wa. Ndi kaçaç mbi ma waçaçge ga: Ndi de da' faage ma joñ feçeçren äuy lay, ama ndi bay dayge men see äi go kolge diñ gebe mopo wa hase

¹³Nday waçë pa ga: Reege diñ ma äili, äil diñ ma reege lay. Mbe dosen nono day de sen äuy Baa älag rage go äog äuy. AÀma hoçoçgesee je tabayn bay ma joñ filiw wa, aà diñ ma joñ joñre ne Wañkluu, Wañkluu diñ ma kay hoçoçgeseen lay.

¹⁴Baa fer bir Wañkluu le go ciñ, aà fer yañ bir naa go laage ciñ de eegre äen lay.

¹⁵Nday yañ de koge ga hoçoçgesee äay diñ te hoçoçgesee Kris. Ndi mañ mbi te see Kris yañ ma woge tayge äe de hoçoçgesee waçy figliw yawla? Bay wa hase.

¹⁶Noga nday bay de koge ga jobo maga wo tay see äe de waçy figliw, kol wo go diñ hoçoçgesee sen boñ wa yawla? Werga aà go de yerge ga: AÀ wo äog äuy kol ge wo go diñ hoçoçgesee po boñ.

- ¹⁷Ama je maga tay see äe we de Wañkluu, eiggi äaara tay wo go de kaçaçra boñ.
- ¹⁸Ēee wee go see figliw no! Älagge maga jobo joñn äuy taw go nen faale äe la. AÀma jobo maga haç see äe we go ne figliw no, joñ yo diñ ne see äe ti de see äe.
- ¹⁹Nday bay de koge ga hoçoçgesee äay diñ tiñ Nenterse ma bay ëage ma ail äay ga Baa haçn wee mo wa yawla? Nday bay diñ ma äay de see äay wa.
- ²⁰Baa coo wee le go, àà poë fen coo weegen we go. Wersen togoë wee Baa de hoçoçgesee äay wo.

1 KORENTE wo 7

Waçaçre dage waçy

- ¹Naa ya' patala ti waçaçre maga nday hay yer le me ti äe ail kefder äay maga nday hay äo'n le me mono. De el äen wosela mo dig see äe, mo da waçy wa.
- ²De sen äuy wer waçaçre figliw maga dus go mo deñ debañ no, wosela äuy mo hay de waçy äe de waçy äe, waçy ma honla äuy mo hay de war äe, de war äe.
- ³Je twar mo ya' ree ma see äen go diñ see waçy äe, waçyn mo ya' ree ma see äen go diñ see war äe lay.
- ⁴Waçy joñ de hoçoçgesee äe ail äe dan gaa, hoçoçgesee äe diñ ma war äe. Dosen no lay, je twar joñ de hoçoçgesee äe diñ ree maga diñ ree maga ail äe dan gaa lay, hoçoçgesee äe diñ ma waçy äe.
- ⁵Dig wee kaçaçra go ti äe wa, say jag äay mo laa keçeç ti äe, maga nday mo lag tosge naw po me' laybla' koëe, ama blam sen ni nday fer wee woge see kaçaçra ti ngeel äe de wore pa. Hayga nday joñ we no gaa no, see äay kaçaç ma ëawge do äay gaa, nday wo go laage nen älagge mani Manhuli no.
- ⁶Fen maga ndi waçaç wee mokay, ndi waçaç bay ga nday mo joñ dosen no äegte' äegte' wa, ama ndi äo' wee diñ faage koëe.
- ⁷Ti cwaçy äe, ndi da ga jar mo joñ wo do ndi no äuy no. AÀma eegre maga Baa haçn ne naa sar sare: AÀ haç ne je mapo ga àà mo joñ ma kay no, haç ne je mapo ga àà mo joñ ma kay lay.
- ⁸Waçaçre maga ndi de waçaçge äe wo ne jar bay naaren wo, de naare ma dwur wo ga de el äen nday mo lag de koë do ndi nono.
- ⁹Ama hayga see äay kaçaç ma ëawge do äay gaa no, ni nday kañ wee kaçaçra waçy wo de ware. Dage war noga waçy go, sen de el de dañ maga eiggi äo gay ndo go do preë moge mono.
- ¹⁰Nday jar naare no, ndi de ruu wee de waçaçre sen mokay no. AÀ bay diñ ree ai de see ai wa, ama waçaç ree sen diñ Wañkluu. Daga waçy mo blaw go de war äe wa.

¹¹De sen hayga aà blaw we go de war äe no, ni aà mo kañ war wa so, bay wa no, aà mo fer wer war äe. Je twar mo bus waçy äe go wa lay.

¹²Ndi de riñ jar lan wo lay, diñ ndi de see äi, bay diñ waçaçre Wañkluu wa, hayga je ma ti jag Baa, waçy äe bay de haç äil äe ne Kris wa, day waçyn riñ we ga se hay yañ mbe wer äe no, aà mo busn go wa.

¹³Dosen no lay, hayga waçy ma ti jag Baa, war äe bay we de haç äil äe ne Kris wa, day se riñ we ga se joñ yañ mbe war äe mono, ni waçyn mo bus see äe go wa lay.

¹⁴Werga je twar maga bay de haç äil äe ne Baa wa, da' peçeçe mbe wer tayge äaara de waçy äe no, waçy ma bay haç äil äe, da' mbe peçeçe wer tayge äaara de war äe lay. Hayga nday joñ we no gaa no, weere äayn joñ wo go do weere jar maga bay wo ti jag Baa wa nono ni paga aà wo go see Baa mbañ yaw.

¹⁵De sen äuy, hayga je maga bay we de haç äil äe ne Kris wa, riñ we ga se blaw tayge äaara de je ma ti jag Baan go no, ni aè mo men ra mbaara blawge go. Yañ ti waçaçre ma do kayn no, hen naa ma twarn noga ma twaçyn bay bay wo de sa'ge ti ree se kayn wa. Werga Baa ëe wee le lagge jam.

¹⁶Wersen, ndo waçy no, tige ndo yaçaç war äo yañ go, ndo ko gaè. Ndo je twar no, tige ndo yaçaç waçy äon yañ go, ndo ko gaè.

Wosela mo hay mbe do maga Baa ëen le no

¹⁷Ama ti waçaçre se kayn, daga wosela mo hay mbe do maga Baa hay ëen le nono, dogaa aè da'n wur se nono. Mokay diñ faage waçaçre maga ndi de siigi äe go ne Tayge jar ma wer Kris wo genla genla äuy mono.

¹⁸Baa hay ëe jobo we le go de caa äiñi no, aà mo hay de caa äiñi. Baa hay ëe jobo we le go bay caa äiñi no, aà mo kië ga se caa äiñi go wa so lay.

¹⁹Werga caage äiñi bay diñ mopo wa, de bay caa äiñi bay diñ mopo wa lay. Fen ma de el dañgen diñ hooge sug ti waçaçre jag liñgi mani Baan wo no.

²⁰Wosela äuy mo joñ nen hayge do ma ti wur maga Baa ëen de sen no mono.

²¹Hayga Baa ëe mo we de maga ndo gebe no, law see äo ti sen wa, ama hayga faage da' we maga ndo pog go ti see äo no, ni ndo pog mbo go.

²²Werga gebe maga Wañkluu ëen we le no, Wañkluu go de pogge äe. Je ma ti see äe maga Kris ëen we le no, diñ gebe äe lay.

²³Baa coo wee le go, aà poë go ti äay. Fer wee see äay gebere jar tebere wo wa so.

²⁴Heçeçe äin wo, daga wosela mo hay pel Baa do maga Baa hay ëen le wur sen nono.

Werpiiri ma bay naare, naare ma bay werpiiri wo de naare dwur no.

²⁵Ti ree werpiiri ma bay naaren wo, de naare ma bay werpiirin wo, ndi bay de da' ree po le jag Wañkluu ti äaara wa. AÀma ndi waçaç diñ ëiggi äi do jobo maga Wañkluu de ko decoo äe ga àà mo hay ndar gog wa nono.

²⁶Ndi waçaç ti ree gayre ma patala see naa wo la mono. Ree maga ndi de ëiggi äe diñ ga wosela mo hay do maga waçaçre Baa da'n no mono.

²⁷Ndo hay de sa'ge de waçy no, kië ga nday mo blaw go de äe wa so. Ndo bay de da waçy wa ëa, kië waçy wa lay.

²⁸Mbe de sen äuy hayga ndo da waçy we, ndo joñ diñ älagge gaè. May da war we, joñ diñ älagge gaa lay. AÀma werpiiri maga wo go de da naare, de naare maga wo go de da werpiiri, daë ge wo bon ti naw äaara tum tum ane. Day ndi da ga ndi yaçaç wee go jag äe.

²⁹Heçeçre äi no, waçaçre maga ndi waçaçn wee mokay diñ ga naw bay de gwa'ge debañ wa so. Tiñj wer wara, jar maga wo de naare mo lag wo dogo saara bay de naare wa nono.

³⁰Jar maga wo ti ro mo lag wo dogo saara bay ti ro wa nono. Jar maga wo ti feg, mo hay wo dogo saara bay ti feg wa nono. Jar maga yeeë wo feçeçre mo lag wo dogo saara bay le yeeë mopo wa nono.

³¹Jar maga wo de daë feçeçre ma ti tamsir la, mo lag wo dogo saara bay daëge rage wa nono, werga tamsir la joñ ge wo wolañ debañ gaa so.

³²Ndi da ga nday mo hay haçy see äay de ëiggi sen wo wa. Je maga bay de waçy wa, ëiggi äe de kañge joñge diñ joñre mani Wañkluu no. AÀ kië ga se mo hay nen Wañkluu de ele.

³³Ama je ma de waçyn de kañ ëiggi äe joñge diñ feçeçre ma ti tamsir la, àà kië ga se mo hay nen waçy se de ele.

³⁴Ëiggi äe de äes äil äoge. Waçy noga may maga bay de war wa, de kañ ëiggi äe joñge diñ joñre mani Wañkluu no, werga àà da ga see se mo hay go de haç see se go ne hen de ëiggi se äuy. AÀma ma de warn de kañ ëiggi ma äen diñ ti joñre feçeçre ma ti tamsir la, maga se mo hay nen war se de ele.

³⁵Ndi waçaç sen wee mono, ma woo weege, ndi äoë wee bay diñ rew ga nday mo bag ni wa. Ndi da ga lagge äay mo hay de lagge de el ma joñ joñre ne Wañkluu de el dañge.

³⁶Hayga jobo ko we nen äe ga may sen go de raw wur war no, àà mo joñ mbe do maga se eign nono. AÀ joñ älagge ti sen gaa, daga jar mo da wo kaçaçra go.

³⁷Ama, je maga oo mbe ngiñ lay, bay ga aè kañ cee ne hen ti wa lay day ëig ga se joñ dage ma äil sen go, raw riñgi ga se ëaw may sen mbe caw lay no, je sen joñ de ele.

³⁸Do kay nono, je maga haç may äen go ne war joñ de ele, je maga haçn go ne war gaa joñ ëawa pa yaw.

³⁹Waçy de sa'ge de war äe nen naw äe maga se yañ tenen caw mo äuy no. AÀma hayga war äe hu we go no, ni aà go de pogge ma da wosela maga äil äe da, ane, aà mo hay do maga Wañkluu da nono.

⁴⁰De sen äuy, hayga aà hay we bay war no, se joñ ge de fruygi dañge yaw. Mokay diñ ëiggi äi, day ndi ëig ga jag Nenterse Baa de tayge ti ëiggi sen lay.

1 KORENTE wo 8

Nay siëgi jag ne soçoçre wo

¹Patala naa lam wee nen waçaçre naèy siëgi jag ne soçoçre wo ëa. Naa mbe de koge äuy doge nday waçaç nono. AÀma koge raw kañ wer jobon kee see äe ga riñ ga se, dage kay jar ma geçeçge ciñ ti haçge äil ne Krisi.

²Jobo ëig we ga se yañ de koge no, ni je sen bay de koge go ti ngeel äe de el doge aè hay nen koge no wa ëa.

³Ama jobo maga yañ da Baa no, Baa de ko je seno.

⁴Ma reege naèy maga aè sië jag de äaara ne soçoçre wo mono, naa yañ de koge ga soçoçren bay wo ti tamsir la diñ mopo tinoo cwaçy wa, ane naa de koge ga Baa yañ boñ.

⁵Kidolgi, baa yañ mbaara deba, wañkluuri yañ wo deba lay. Day hayba ga feçeçre yañ wo le ciñ noga gesiñ la aè ko ra do Baa wo no so laybla' no,

⁶de sen äuy, ma naa, naa de koge ga Baan boñ. AÀ diñ je joñ feçeçren äuy no, je maga naa diñ äe mono. Wañkluu yañ nen naa boñ lay, diñ Yeso Kris, je maga feçeçren äuy nen do äe, je ma ëaw naa tenen no.

⁷Ama jar bay go de da' wer koge sen mokay äuy wa. Jar po yañ wo de sa' see äaara deba de soçoçren wo, day haçaç patala saara ree naèy siëgi jag mokay, ëiggi äaara doge saara de reege diñ naèy ma soçoçre wo nono, ëiggi äaara ma de peçeçren raw haçyge go.

⁸Wo de naa see Baa mbañ bay diñ reege wa. Naa mo ree bo gaa, naa fer go blam ti sen gaè. Naa mo ree bo, se ya' naa pel ni wersen gaa lay.

⁹Ane, koë wee see äay de el nen maga faage maga nday go de pogge ma joñ feçeçre äuy mo kol diñ fen ma mbar äaale jar ma de hugli ti haçge äiln wo wa.

¹⁰Werga, hayga jobo ko mo, ndo je ma de kogen de hayle äi tiñ soçoç ye' reege mono, ëiggi äe ma de peçeçren raw de äe ree naèy siiggi jag ne soçoçre wo lay gaa yawla?

¹¹Wersen je ma de hugli no, hen äo maga Kris hu go wer äe, wo go basge wer koge äo no.

¹²Joñge heçeçre äay wo de älagge do kay de älag eiggi äaara ma de peçeçren go mono, nday de joñge de älagge na diñ Kris de see äe tu.

¹³Diñ wersen so, hayga fen maga ndi reen wo go kañ wer hen äin le'ge nen älagge no, ndi day ree nayn ma kañ wer hen äin go yeege gaè.

1 KORENTE wo 9

Nen fen mani jar peelee Yeson wo de nen joñre äaaran wo

¹Ndi bay go ti see äi wa yawla? Ndi bay diñ je peelee Yeso wa yawla? Ndi bay de ko Yeso Wañkluu naa de nen äi wa yawla? Nday bay diñ mbere joñre äi maga ndi joñn ne Wañkluu mo wa yawla?

²Hayba ga jar lan ko wo ndi diñ je peelee Yeso gaa laybla' no, ma äay nday nen ko mege diñ je peelee Yeso. Gahaçyla, wer tayge äay de Wañkluu, nday diñ lamba äi ma kañ nen jar go ga ndi diñ je peelee Yeso.

³Co' wee sug ree maga ndi de waçaçge äe go ti see äi ne jar car wer äin wo mono.

⁴Wuur bay nen reege nen jooge do jar lan wo wer joñre wuurn wa an yawla?

⁵Wuur bay nen maga wuur ba may ma ti jag Baa wer wuur ga aà mo hay waçy wuur do jar peelee ma lan wo de heçeçre Wañkluun wo, noga do Piyer no wa an yawla?

⁶Noga wuur de Barnabas äog tawa, aè bay ma haç mopo ne wuur wa, say wuur mo da' feçeçre wuurn diñ de do wuur äa yawla?

⁷Wose joñ joñre sode ti ngeel boñ ga poë se de horog äe dogga tu la? Wose peë koo we ti boñ ga day ree le'ge äe gaa la? Je koë horog ma hon joñ ti boñ ga koë horog mbaara ane, day joo paçaç äaara gaa la?

⁸Ëig wee ga ndi waçaçn mokay diñ eiggi jar tebere wo wa, jag liñgi de waçaçge dosen no lay.

⁹Aà de yerge äil jag liñgi sen ga: Hee kloro ne bloday ma dag cooren jag wa. Baa gay see äe eiggi na ti ree blore dere wo yawla?

¹⁰Aà waçaçn go mo poëag kay bay ti wuur wa yawla? Kidolgi aà yern mokay diñ ti wuuri, nen maga je jee cooren wo de je äumgi äen mo joñ wo joñre äaaran de kañ eiggi ga saara da' nen fen ma saaran diñ ni.

¹¹Day hayga wuur jo' mbere waçaçre Baa we yoo äay, day wuur raw weer feçeçre äay ma ti tamsir lan wo we lay no, wuur cegaè go ti sen mokay so yawla?

¹²Hayga jar po yañ wo de daë eegre ti äay, ma wuur, wuur bay ma da' eegre sen dañ rage wa do may? De sen äuy wuur bay joñge wer eegre sen ga wuur de da'ge

äe lay la wa. Wuur mbe de ëaw see wuur ngiñ joñ bone, maga wuur mo joñ ree po ma mbuë fo Waçaçre ma de Coçoçre mani Krisn go wa.

¹³Nday yañ go de koge poëag ga jar joñ joñre äi tiñ Baan da' wo reege äaaran äi tiñ Baa ni, jar sië jag ti ngeel sië jagn daë wo nen mo äaaran ti joñre sië jagn lay.

¹⁴Wersen Wañkluu de haç jag lay ga jar ma sië Waçaçre ma de Coçoçren mo daë wo feçeçre äaaran diñ de joñre sen lay.

¹⁵Ama ma äi ndi bay joñge wer eegre se ma de haçge ne ndin wa, de sen äuy ndi yer waçaçre sen wo bay ma wiigi ga ni ndi mo da' ni wa. Äil äi da ga ëawa, ndi mo laä mbi go, maga jobo mo yaçaç mo maga ndi kee see äi ti ree äe go wa.

¹⁶Hayga ndi yañ sii Waçaçre ma de Coçoçren go, ndi kee see äi ga riñ ga ndi ti sen ga, werga aà de kañge me ti kañge maga ndi mo siin go äegte'e. Day hayga ndi day we siigi äe go gaa no, ree ti äi.

¹⁷Hayga ndi hay mañ we diñ ndi de see äi ga ndi joñ joñre sen no, ndi de hay gorge ga aè mo poë me. AÀma ndi bay joñge äe de dage äi wa, ndi joñ diñ doge aà de kañge me ti kañge nono.

¹⁸Poëge äi diñ may so la? Poëge äi diñ ga ndi mo haç Waçaçre ma de Coçoçre maga ndi de siigi äe go mokay ne jar de koë go äil feh bay wii wer ne nen fen äi maga Waçaçre ma de Coçoçren haç faage äe me mono.

¹⁹Ndi go ti see äi, ndi bay diñ gebe jobo wa. De sen äuy, ndi raw joñ see äi gebe jar äuy, maga ndi mo da' ngaäa äaara le go ne Krisi.

²⁰Ndi yañ joñ joñre yoo jar Jwif wo no, ndi kal joñ see äi do jar Jwif wo nono, maga ndi mo da' ra le ne Krisi. Ndi bay mbi seege wer jag liñgi mani Moyis wa, ane, ndi le' we joñ joñre yoo jar maga wo de hoo sug ti äe ndi kal seege doge ndi hoo sug ti äe no lay, maga ndi mo da' ra le go ne Krisi.

²¹Dosen no dega' pa, ndi yañ yoo jar maga bay wo de ko jag liñgi mani Moyis wa no, ndi kal joñ see äi do saara no lay. Ndi kañ ëiggi äi ti jag liñgi sen gaa lay, maga ndi mo da' ra le ne go Kris. AÀ na bay ga ndi day yaçaç jag liñgi mani Baan gaa wa, ndi de hee ti äi wer jag liñgi mani Kris no.

²²Äiñ jar ma de huglin wo, ndi kal joñ see äi doge ndi de hugli no lay, maga ndi mo da' ra le go ne Kris. Ndi kol see äi ti feçeçren äuy dosen no mo äuy, maga ndi mo yaçaç jar po wo go yoo äaara mbag toç'oç.

²³Ndi joñ ree sen wo mo äuy deñ diñ wer Waçaçre ma de Coçoçre no, maga ndi mo da' nen mo ma äin ni.

²⁴Nday yañ de koge go poëag ga jar maga ngaä wo jag ëee ga wose dañ keçeç la, hoo wo ëeere äuy, ama je da' poëgen joñ boñ. Ëee wee dosen no lay, maga nday mo wo da' poëge no.

²⁵Wosela äuy maga da woge yiñ gumu, bag jag see go äe ti feçeçren äuy. Aà joñ wo dosen nono ma da' gawrañ maga tawge go mono, ama naa dur ma naa ma da' gawrañ maga sen taw go gaa mono.

²⁶Diñ wersen ga ndi ëee de kañ nen äi wo ti ngeel ma bag jag ëeen ëeger mono. Ndi joñ do je sor keçeç maga do äe ba go de koë gaa no mono.

²⁷Ama ndi ëaw see äi de eegre, ndi ëawn ngiñ lay, maga ndi je sii waçaçre ne jare, ndi de see äi ndi mo gwa' go wa.

1 KORENTE wo 10

Ëee wee see äay go see goñge soçoçren wo

¹Heçeçre äi no, ndi da ga ndi fer äo' sug äay ti ree maga moore wuur hay wo seege wer Moyisi, aà wo äuy see wo nen ceere swaare, aà cegaë wo maarog ma de seçeçn go.

²Aà joñ wo batem go äuy wer Moyis nen swaare, nen maarogn lay.

³Aà wo äuy ree wo hole se boñ maga Baa haçn ne hara mono.

⁴Aà wo äuy joo wo bii maga Baa haçn ne hara mono, werga aà joo wo ti huuli Baa maga hay seege pel äaara mono, huuli sen diñ Krisi.

⁵Mbe de sen äuy dañge äaaran hay bay wo de coçoçre jag Baa wa. Diñ wersen ga aà huë wo go ti puulin ni mono.

⁶Ama ree sen hay joñ wo le ma kañ nen naa ga naa mo hay da ree ma de älagge dog aà hay dan wo no wa.

⁷Naa mo goñ soçoçre wo dog a jar po wo yoo äaara hay wo joñ wo no wa. Aà na dog a aà go de yerge ga: Jarn lag wo gesiñ reege, joo wo, blam sen pud wo ciñ joñ fo nono.

⁸Naa mo haç see naa ne figliw dog a jar po wo yoo äaara hay joñ wo, day nen siili po boñ ka' jar hu ndar do äog ti swa' no wa.

⁹Naa mo jaçë Wañkluu dog a jar po wo yoo äaara hay jaçë wo ne, day cwe raw lor rage, saara huë go no wa.

¹⁰Ngrum wee jag dog a jar po wo yoo äaara hay ngrum wo jage, day je taw jar gon raw taw rage go no wa.

¹¹Ree sen joñ le see äaara ma kañ rage nen, ama aà yern ne naa ma liñ naa go pel bole, naa jar maga naw ma blam taw go de kosge see naa mbañ mono.

¹²Wersen je maga ëig ga se de oole deele mo ko see äe de ele maga se mo le' go gesiñ wa.

¹³Ree jaçëge po a ti äay ga bay de ngar de hugli je tabay wa gaè. AÀma Baa maga ndar gog gaa, men ge jaçaçge ma de raw eegre äay age ti äay gaa, day nen jaçëgen ma lam wee gen äuy, aà kne' faage ma tigriñ maga nday mo dañ go, nday mo eçg ne lay.

¹⁴Wersen nday jar äi ma dage no, ëee wee see äay go haçaç see soçoçren wo.

¹⁵Ndi riñ wee doga ndi de wii na diñ jar ma de kore wo mbaara nono. Lam wee nen ree maga ndi de waçaçge äe diñ nday de see äay.

¹⁶Weehaçon maga Baa kañ bosa' ne hen ti ga naa joñ suse' ne Baa ti äe mokay bay tay naa de ci Kris wa yawla? Hole maga naa äes ne bay tay naa de hoçoçgesee Kris wa yawla?

¹⁷Werga holen boñ, naa ti äe ngaäa debañ, day naa kol diñ go hoçoçgesee po boñ, werga naa de tayge ti hole sen boñ mono.

¹⁸Ko wee jar Israyel wo ëala. Jar ree feçeçre maga aè sië jag de äaara bay wo de tayge de Baa ti ngeel sië jagn ni wa yawla?

¹⁹Ndi waçaç na ga soçoçn wo de fen maga aè sië jag de äe ne hen de el äe po yañ ni yawla?

²⁰Bay wa! Ama ndi waçaçon ga feçeçre maga aè sië jag de äaara, aè joñ ra diñ ne soçoçre wo, bay ne Baa wa. Do kay nono, ndi bay dage ga nday mo tay de soçoçren wo wa.

²¹Nday kaçaç ma joo fen ma äi weehaçon Wañkluu wo de fen ma äi weehaçon soçoçren wo äog äuy gaè. Nday ree hole Wañkluu de hole soçoçren wo äog äuy gaa lay.

²²Naa da ga naa kañ wer Wañkluu soçoç äil yawla? Ëiggi äay ga naa de dañge äe eegre yawla?

Joñren äuy mo hay ma togoë Baa

²³Jar po waçë wo ga: AÈ de haç faage feçeçren ne naa äuy. Kidolgi, aà mbe nono. AÀma feçeçren kay wo naa äuy gaè. AÀ mbe de haç faage feçeçren ne naa äuy, ama feçeçren geçeç wo naa ciñ äuy gaè.

²⁴Jobo mo kië fen ma de el ti see äe dogga wa. AÀma wosela mo kië fen ma de el diñ ne kan äe.

²⁵Nay maga aè yeen we le ti lumono, faage de haçge ne wosela äuy ma reege äe bay wii were.

²⁶Doga aà go de yerge ga tamsir de feçeçre ma äil äen äuy diñ ma Wañkluu nono.

²⁷Hayga je maga bay ti jag Baa wa ëe wee we reege ni äe day nday wo we no, ree wee feçeçre maga aà kañ ra wee pel mo äuy bay wii were.

²⁸Ama hayga jobo riñ wee we ga: AÀ diñ fen maga aè hay sii jag de äe ne soçoç no, ni nday reen wee wa, wer je wii weege no, do heçeçne ëiggi sen lay.

²⁹Ndi waçaç dosen nono bay wer ëiggi ma äay wa, ama ti ëiggi ma je la no. Fen maga ndi go de pogge ma joñge äe, ëiggi je ma tigriñ ruu me ti äe ga ndi mo joñ wa wer may pa?

³⁰Hayga ndi ree mo sen we de joñge suse' ne Baa, aè fer ëar mege ti fen maga ndi reen de joñge suse' ne Baa le pa?

³¹Hayga nday ree laybla', nday joo laybla' noga joñ may laybla' äuy we no, joñ wee ne ma togoë Baa.

³²Joñ wee fen maga jar Jwif wo, jar maga bay wo jar Jwif wa noga Tayge jar mani Baa mo leë wo go nen älagge wer äe wa.

³³Joñ wee se äay do ndi nono: Ndi dur debañ ga ndi mo hay nen jar de el ti feçeçren äuy, ndi bay kië de el sen diñ ti see äi dogga wa, ndi kië diñ maga joñ jar ngaäa yañ de el mono, nen maga aà mo yaçaç wo go.

1 KORENTE wo 11

¹Joñ wee see äay do ndi nono, dogga ndi de ma joñ see äi do Kris no lay no.

Waçy mo hay de kuu ti äe wur tosge

²Ndi de kee nday ti maga nday yañ ëiggi ti äi tum ti feçeçren wo äuy day nday de ëaw hadge maga ndi hay had wee de äe lay mono.

³Ama ndi da ga nday mo hay de koge ga Kris diñ Wañ werpiirin wo äuy, je twar diñ wañ waçy äe, Baa diñ Wañ Kris lay.

⁴De maga je twar ma honla äuy yañ tosge noga yañ sii waçaçre maga Baa haçn ne hen jage, se de kuu ti äe no, ni aà mbuë soçoçre Krisi.

⁵Ama hayga waçy ma honla äuy yañ tosge noga yañ sii waçaçre maga Baa haçn ne hen jag bay kuu ti äe no, ni aà mbuë soçoçre war äe, de ngaäge dogga aà ceçeç ti äe go nono.

⁶Hayga waçy day we kuu ti äe gaa, mbaryaç' aà mo ceçeç ti äe go. Hayga yañ ga waçy ceçeç ti äe we go, noga caw ti äe we go soçoçre no, ni aà mo kuu ne.

⁷Je twar bay ma kuu ti äe wa ane, werga aà diñ nenceere Baa, diñ togoëge äe lay. AÀma waçy diñ togoëge war äe,

⁸werga aè naa je twar bay le go diñ see waçy wa, ama aè naa waçy le go diñ see je tware.

⁹AÈ hay joñ je twar diñ wer waçy gaa, ama aè hay joñ waçy diñ wer je tware.

¹⁰Wersen waçy mo hay de mopo ti äe ma kañ nen jar go ti see äe ga se nen do war äe, wer jar peelee Baa wo.

¹¹Ane, wer tayge naa de Wañkluu mono, waçy maga bay nen do je twar wa bay wa, je twar maga bay nen do waçy wa bay wa lay.

¹²Werga aè naa waçy le go diñ see je tware, je twar biñ le go diñ äil waçy lay, day feçeçren äuy a wo le see Baa.

¹³Lam wee ree sen ti yoo äay äa, hayga waçy le' we tos Baa äi tiñ Baa bay kuu ti mono, sen mbe de el yawla?

¹⁴Ëiggi äay de see äay tu bay riñ weege ga je twar maga bag ti äe we, sen diñ ree soçoçre wa yawla?

¹⁵Ama waçy bag äen we sen bay diñ wore äe wa yawla? Werga aè haç riñ ma de paçaçrege ne hen ma kuu ti äe.

¹⁶Hayga jobo yañ kië äen diñ faare no, wuur bay de hadge ma tigriñ sara wa, hayba Tayge jar ma ti jag Baan wo dra' dosen no lay.

Äes ge hole mani Wañkluu

(Mat. 26.26-29; Mark 14.22-25; Lug 22.14-20)

¹⁷Ama ti liñgi maga ndi de liñ weege mokay, ndi day kee weege gaa, werga tayge ti äay ma äi tiñ Baan kol wee de älagge dañ de el äe no.

¹⁸Ma tañgu äa mono, ndi laa ga de maga nday tay mono, charge äil ti yoo äay. Ndi raw yaçaç waçaçre sen me' lay.

¹⁹Daga charge äil mo joñ mbe yoo äay ma ko jar ma yoo äay maga sen wo de lagge ti cwaçy mono.

²⁰Àà na so ga de maga nday tay mokay, nday tay bay reege diñ hole mani Wañkluu wa.

²¹Nday le' reege we no, wosela äuy mañ reege ma äen go. Jar mapo wo ni koñne de cee rage, jar mapo wo go de taage.

²²EÇeç so la? Tiñ äay bay wo maga nday ree, nday joo le ni wa yawla? Noga nday kië ga nday kol fo Tayge jar mani Baa wo go yawla? Nday mbuë na soçoçre jar maga feçeçre äaara bay wo wa wo so yawla? Nday da ga ndi mo riñ wee ti sen gahaçyla? Ndi mo kee wee so yawla? Bay wa hase.

²³Fen maga ndi da'n le do Wañkluu, day ndi de ya'ge äe wee diñ gano: Wañkluu Yeso, de suñ ti ngeel maga aè kañ taw äe go mono, se raw mañ holen do,

²⁴raw joñ suse' ne Baa, car nen holen go, kal ga: Mokay diñ hoçoçgesee äi maga aè haçn go wee, joñ wee ne ma eig ti ti äi.

²⁵Aà raw mañ weehaɕn ma joo feɕeɕren blam reege dosen no pa, day gano: Weehaɕn mokay diñ tayge jag ma defay maga Baa tayn de jar tebere wo tigriñ wer ci äi mono. Ti ngeel maga nday joñn we mo äuy, joñn wee tum ma eig ti ti äi.

²⁶Werga nday ree hole sen we, nday joo fen ma äi weehaɕn sen we, nday sii go na diñ ree huli Wañkluu ne jare, haɕaɕ go ti wur ferge äe le.

²⁷Ane, je maga ree holen we, joo fen ma äi weehaɕn Wañkluu we bay hoo sug ti äe no, ni aà de kol see äe ga tugwaare hoɕoɕgesee Wañkluu wo de ci äe mo ba se.

²⁸Ama wosela mo lam see äe go tañgu ëa, blam sen ni aà mo ree mbe holen so, mo joo mbe fen ma äi weehaɕn so lay.

²⁹Werga je maga ree holen we, joo fen ma äi weehaɕn we, day se bay go de da' wer äe ga aà wo tay saara de hoɕoɕgesee Wañkluu wa no, ni aà ree, day joo le ti see äe mokay diñ kiida.

³⁰Diñ wersen so ga jar ceege wo de jar ma de hugli wo yoo äay debañ, day jar debañ huë wo go lay mono.

³¹Ama hayga naa lam see naa we go de see naa tañgu ëa, kiida Baa le' ge ne naa ti gaa so.

³²Ama Wañkluu go de ko naa, se raw liñ naa nen maga ree mo ba naa de tayge de jar ma ti tamsir lan wo wa.

³³Wersen so heɕeɕre äi no, ti ngeel maga nday tay we ree hole Wañkluu no, gor wee kaɕaɕra.

³⁴Hayga koñne yañ cee jobo no, aà mo ree le liñni äe, maga tayge äay mo a de ree wee ti wa. Feɕeɕre maga gwa' wo ndi kne'rage yañ wur maga ndi wo ge we ni äay mono.

1 KORENTE wo 12

Joñre maga Baa haɕn ne jar wer sar sare

¹Heɕeɕre äin wo, ti joñre maga Nenterse haɕ ra ne jar mokay, ndi da ga nday mo hay reɕw ti sen wa.

²Nday yañ de koge ga ti wur maga nday hay le diñ jar ma bay ko Baa ëa mono, nday hay kog see äay wer soɕoɕre ma ndigriñ wo, go de yeege wer äaara lay.

³Wersen ndi de riñ weege ga je maga yañ waɕaɕ waɕaɕre go diñ de eiggi Nenterse Baa waɕaɕ ga Yeso go de faëge gaa hase. Jobo waɕaɕ ga Yeso diñ Wañkluu, say diñ de eiggi Nenterse ma bay ëage lay.

⁴Wer joñre de haɕge ne jar debañ, ama Nenterse ma haɕ ragen boñ.

⁵Faage joñge joñre yañ wo wer sar sar debañ, ama aè joñ ra diñ ne Wañkluu boñ.

⁶Eegre ma joñ joñre yañ wo sar sar debañ, ama joñ ra de jar äuy diñ Baa se boñ äuy.

⁷AÈ haç ne wosela äuy ga aà mo joñ mopo ma naa nen eegre Nenterse go, ma woo jar äuy.

⁸Kidolgi, Nenterse haç ne je mapo diñ waçaçre koge ree, Nenterse se boñ haç ne je mapo diñ waçaçre koge wer feçeçre.

⁹Nenterse se boñ haç ne je mapo diñ haçge äil de eegre, haç ne je lan diñ eegre ma peçë jar ceege wo go,

¹⁰haç ne je la diñ eegre ma joñ feçeçre mbuëgi, ne je la ma ndar nen waçaçre Baa go, ne je lan ma car äil ëiggi ma cwaçyn wo de ma de älaggen wo go, ne je lan diñ waçëge jag dehaçy, ne je lan ma fer jag dehaçy go.

¹¹Joñre sen äuy, Nenterse se boñ joñ ra, haç go ne wosela äuy do maga se Nenterse se de dage nono.

Jobo deñ boñ te see äe go de äesge puri

¹²Kris do jobo boñ deñ, te see äe go de toçëge sar sar nono. AÀ mo hay ba wo go sar sar debañ yaw, se mbe äuy diñ hoçoçgesee po boñ.

¹³Hayba jar Jwif wo, jar maga bay wo jar Jwif wa, gebere wo, hayba jar maga wo go ti see äaara, naa äuy, aè hay joñ batem naa go de tayge boñ wer Nenterse, naa joo bii diñ wer Nenterse se boñ lay.

¹⁴Werga hoçoçgesee jobo bay go ti keçeç guurluñ boñ wa, ama see äe wo de toçëge sar sar debañ.

¹⁵Äaale mo riñ ba ga se bay diñ do wa, se bay diñ te hoçoçgesee lan wa laybla' no, de sen äuy aà mbe de toçoçge see te hoçoçgesee lan ni tum.

¹⁶Sug mo riñ ba ga se bay diñ nen wa, se bay diñ te hoçoçgesee lan wa laybla' no, de sen äuy aà mbe de toçoçge see te hoçoçgesee lan ni tum.

¹⁷Hayga hoçoçgeseen äuy de hay we go diñ nen äuy, aè de laa ree de mayla? Hayga hoçoçgeseen äuy de hay we go diñ sug äuy no, aè de foçë feçeçre de mayla?

¹⁸Ama, Baa kañ te hoçoçgeseen äuy sar sar ti ngeel äe ti ngeel äe dogä äil äe da nono.

¹⁹Hayga hoçoçgeseen äuy yañ go guurluñ boñ tawa no, ni see äe ma cwaçy gen yaw la?

²⁰Wersen hoçoçgeseen mbe go de äesge sar sar debañ, ama je tabay äen mbe boñ.

²¹Nen riñ do ga se bay de saçy äe ti wa gaè. Ti riñ äaale wo ga se bay de saçy äaara ti wa gaa lay.

²²Dañge äuy, te hoçoçgesee maga naa ko sen wo de peçeçre, de el äaara yañ lay.

²³Te hoçoçgesee maga naa ëig ti äaara ga àà bay wo de wore wa mono, naa ra naa diñ ëu sen wo dañge so yaw. Te hoçoçgesee maga naa joñ soçoçre ti äe mono, naa grag go de wore na diñ sen ëa so yaw.

²⁴Ama te hoçoçgesee ma de woren naa yoñ sen wo gaè. Baa toçë hoçoçgeseen wo dosen ma grag te hoçoçgesee maga sen woo wo gaa de wore dañge.

²⁵Sen na maga hoçoçgeseen mo hay de car äil see äe wa, ama àà mo hay wo ëig ti ti kaçaça.

²⁶Hayga te hoçoçgesee po boñ yañ de ceege, te lan go äuy de ceege wer äe lay. Hayga te hoçoçgesee po boñ aè togoë sen we, te ma lan wo äuy äil äaara joñ go feh lay.

²⁷Ama patala nday diñ see Krisi, wosela äuy yoo äay diñ te hoçoçgesee sen no.

²⁸Diñ wersen Baa lag yoo Tayge jar ma wer Kris wo tañgu diñ jar peelee Yeso, ma de äog äen diñ jar ndar nen waçaçre Baa wo go, ma de swa'n diñ jar had jar wo. Blam sen jar joñ feçeçre mbuëgi, jar peçë jar ceege wo go, jar ma kay jar wo, blam sen jar seege de jar wo, jar waçë jag dehaçy wo.

²⁹Jar go äuy jar peelee Yeso wo yawla? Jar go äuy jar ndar nen waçaçre Baa go yawla? Jar go äuy jar had jar yawla? Jar go äuy jar joñ feçeçre mbuëgi yawla?

³⁰Jar go äuy de da' eegre ma peçë ceege wo go yawla? Jar äuy waçë wo jag dehaçy yawla? Jar äuy fer jag dehaçy go yawla?

³¹Ama kië wee ga Baa mo haç joñre ma de el dañ lan wo wee. Ndi day kañ nen äay ti faage maga sen de el dañ lan wo äuy mono.

1 KORENTE wo 13

Dage

¹Ndi mo da' ba eegre ma waçë jag jar wo äuy, de jag jar peelee Baa wo day hayga dage bay we äil bi wa no, ndi do boo maga ra, noga do kondloñ maga ra diñdiñ no koëe.

²Baa mo haç ba faage me ma ndar nen waçaçre äen go, ndi mo ko ba ree ma de yoñren wo go äuy de wer feçeçren wo äuy. Ndi mo hay ba de haç äil äi de kaçaçge ma yaë huulin wo go ti ngeel tigriñ, ama hayga dage äi bay we wa no, ndi bay diñ mopo wa.

³Ndi mo haç ba horog äin wo go äuy ne jar coo wo, ndi mo haç ba see äi go roëge yaw, ama hayga dage äi bay we wa, sen äuy mañ mopo ma de el me ga hase.

⁴Dage ëaw see äe, àà joñ peelee ne jar de ele. Dage joñ de hun gaa, àà kee see äe ga riñ ga se gaa, àà mañ ti see äe ciñ gaè.

⁵Dage joñ ree ma bay blam gaa, aà kië mopo ti see äe tawa gaè. Dage soçë äil gaa, aà eig ga se mo joñ jobo de älagge gaè.

⁶Dage joñ äil go feh ti ree maga bay ti ngeel äe wa gaa, ama aà fruy diñ ti cwaçy.

⁷Dage fug äil go ne jar ti ree wo äuy, aà haç äil ti feçeçren äuy. Dage kañ eiggi gorge tum, aà soë reen wo äuy.

⁸Dage taw go gaa hase. Ndarge nen waçaçre Baa go leë ge wo jag go, waçëge jag dehaçy taw ge wo go, koge yee ge nen go,

⁹werga naa patala de ko wer feçeçre see äe me' me' koëe, naa de ndar nen waçaçre Baa go see äe me' me' koëe.

¹⁰Ama ti wur maga ma keëedn a ge we no, koge se ma me' me' yee ge wo nen go.

¹¹Ti wur maga ndi hay le weeklee, ndi hay waçëge diñ jag klee, ndi hay eiggi diñ eiggi weeklee, ndi laë wer feçeçre mbi diñ de eiggi se ni weekleen lay. AÀ ma, de maga ndi wo kolge go kluu mono, ndi raw men feçeçre weere kleeren go.

¹²Ama koge ma waran naa de ko feçeçren do koge ma äil fenkonen nono. Koge sen de brumgi, ama wurpo naa koge feçeçren yañ go de nen naa pah paha. Wara ndi de koge me' koëe, ama wurpo ndi ko ge yañ go pah doge Baa de ko ndi nono.

¹³Patala feçeçre se swa' yañ wo, haçge äili, gorge äe desaçy wo de dage, ma kluun yoo äaara diñ dage.

1 KORENTE wo 14

Waçaçre ma tigriñ ti joñre maga Baa haçn mono

¹Wersen kië wee dañge diñ dage no. Kië wee joñre maga Nenterse haç ra wee mono, dañge äuy diñ ga Baa mo haç ndarge waçaçre äen go wee.

²Je waçë jag dehaçyn waçaçn bay ne jar wa, ama ne Baa, werga jobo bay laage äe wa. AÀ äoë wer ree ma de yoñren go le nen eiggi äe.

³Ama je maga ndar nen waçaçre Baa go sië diñ ne jar ma geçeç rage ciñ, ma haç eegre ne hara, ma coä nen äaara lay.

⁴Je waçë jag dehaçyn geçeç diñ see äe ciñ. AÀma je ndar nen waçaçre Baa go geçeç ciñ diñ Tayge jar ma wer Krisn äuy.

⁵De sen äuy ndi da ga nday äuy nday mo hay waçë jag dehaçy, ama dañge äuy nday mo hay diñ jar ndar nen waçaçre Baa go. Werga je ndar nen waçaçre Baa go kluu de dañ je waçë jag dehaçy no. De el waçëge jag dehaçyn joñ na ni jobo mo hay ma naa wer äe go maga Tayge jar ma wer Krisn äuy mo geçeç ciñ wer fen maga aà waçaçn mono.

⁶Wersen so heçeçre äin wo, hayga ndi a see äay waçëge diñ jag dehaçy ndi bay waçaçge wee diñ waçaçre ma kañ nen äay ti ree ma de yoñre po wa, bay kañ nen

äay ga nday mo ko wa lay, bay ndar nen waçaçre ma jag Baa go wee wa lay, bay had weege hadge wa lay mono, de el äi maga ndi kay wee de äe gen la?

⁷Naa yañ de ko feçeçre joçoç wo, do siili laybla', didil laybla', hayga geçeçge äaara bay go sar sar wa, aè caa äil geçeçge siilin go de geçeçge didiln caage la?

⁸Ama hayga coçoç ra go pah gaa, je maga grag see äe go ma durgi diñ wo ne?

⁹Nday dosen no lay, hayga nday bay go waçë waçaçren pah pah wa, aè laa jag dehaçy maga nday bay go waçëge äe pah pah wa laage ne? Waçaçre äayn raw wo go wer leege.

¹⁰Wer jag yañ wo sar sar debañ ti tamsir la, ama boñ yoo äaara maga wer äe bay go da'ge go pah wa bay wa.

¹¹Ama hayga ndi bay laa jag maga aè de waçaçge äe go mo wa no, ndi kol diñ waare see je waçë jag dehaçy sen mo deñ no, je waçë jag dehaçy kol diñ waare see äi lay.

¹²Dosen no so no, wer maga nday kië joñre maga Nenterse haç ra ne jar so mono, kië wee debañ ga joñre maga geçeç wo Tayge jar ma wer Krisn wo yañ ciñ mo hay wo yoo äay debañ.

¹³Wersen, je ma waçë jag dehaçyn mo tos ga se mo fer jagn dehaçyn go lay.

¹⁴Hayga ndi tos we de jag dehaçy, jiili äi de tosge lay, ama ëiggi äi bay de da' mopo wa.

¹⁵Ndi joñ ti sen ni joñge ne? Ndi tos ge de jiili äi, ama ndi tos ge de ëiggi äi lay. Ndi 'waa ge siñ de jiili äi, ndi 'waa ge siñ de ëiggi äi lay.

¹⁶Hayga ndo joñ suse' ne Baa de jiili äo tawa, je maga yoo äay ni yaçaç Amen ti tosge äon diñ wo ne? Werga aà bay laa jag maga ndo de waçaçge äe mo wa so mono.

¹⁷Hayba ga ndo joñ diñ suse' ne Baa cwaçy, sen kay je lan gaè.

¹⁸Ndi joñ suse' ne Baa debañ ti maga ndi waçaç jag dehaçy de dañ weege äuy mono.

¹⁹Ama yoo Tayge jar ma wer Kris wo mono, ndi da ga ndi mo waçaç diñ waçaçre maga aè laa wer äe yañ mono. Aà mo hay ba wo dwee tawa yaw, day ndi had jar po wo de äe mono, sen de dañ waçaçge waçaçre ndare, day wo diñ jag dehaçy mono.

²⁰Heçeçre äi no, hay wee kleere ti carge äil feçeçre wo go mo wa, ama lag wee do weere kleere wo ti joñge älagge gaa ane. Aàma ti ëiggi äay lag wee go do jar kluuri wo nono.

²¹Aà go de yerge ga: Ndi waçë ge waçaçre yañ ne jar sen wo ma la diñ dejag dehaçy, Ndi waçaçn ge yañ ne hara de jag jar ma crum crum wo, Ba mbe de sen äuy aà day ge wo mbaara laa jag äi gaa pa. Waçaç diñ Wañkluu.

²²Diñ wersen waçëge jag dehaçy diñ ree ma kañ nen jar maga bay wo ti jag Baa wa ti cwaçy ree mani Baa no, bay ma kañ nen jar ma de haç äil äaara ne Kris wo mo wa. Ndarge nen waçaçre Baa go diñ ree ma kañ nen jar ma de haç äil äaara ne Krisn wo ti cwaçy waçaçre Baa no, bay ma kañ nen jar maga bay wo ti jag Baa wa wa.

²³Wersen hayga Tayge jar ma wer Kris äuy tay wo we ti ngeel po boñ, day saara raw dusgi we waçë waçaçre diñ de jag dehaçy äuy, day jar po ma haçy a wo noga jar maga bay wo de haç äil äaara wa laybla' a wo we ni no, aà raw wo waçëge ga nday go de loëge gaa yawla?

²⁴Hayga aà wo äuy ndar wo we go diñ nen waçaçre ma jag Baa go no, jobo mbe haçy koë laybla' noga je maga bay de haç äil äe wa laybla' a we ni no, aà raw ko älagge äen wer waçaçre maga aà waçaç wo mono. Ree sen raw wo bawge äe lay,

²⁵ëiggi äe ma de yoñre ma jag jiili äen raw wo ndar nen go poëag lay. Blam sen aà raw jel ti äe gesiñ goñ Baa day waçaç go poëag lay ga: Baa yañ yoo äay cwaçy.

Joñ reen diñ ti ngeel äe

²⁶Naa äo' ti äe gahaçy so la heçeçre äi no? De maga nday tay we no, jobo 'waa siñ yoo äay laybla', had laybla', naa nen ree po laybla', waçë jag dehaçy laybla', fer jag go laybla', joñ wee ne äuy ma geçeç Tayge jar ma wer Kris wo ciñ.

²⁷Hayga jar po wo äoge, noga swa' ga saara waçë jag dehaçy no, men ra aà mo waçë wo go boñ boñ äuy, jobo mapo mo fer wer äe go ne jare.

²⁸Hayga je ma fer wer äe go bay we wa no, aà mo lag wo go seëem yoo Tayge jar ma wer Kris wo no, aà mo waçë wo waçaçre de ëiggi äaara tu lay, de Baa lay.

²⁹Ma jar ndar nen waçaçre Baa go wo mo lay no, riñ ga aà wo äog laybla', swa' laybla', aà mo waçë wo go boñ boñ äuy, jar lan mo lag wo lam nee waçaçre äaara maga aà wo waçën wo mono.

³⁰Hayga fen ma de yoñre maga a le ni Baa naa nen we jag je ma tigriñ no, ni je ma ti waçaçren mo hay ba'a.

³¹Daga nday mo ndar nen waçaçre Baa go boñ boñ äuy, ti kaçaçra ta' ta' maga jar äuy mo had wo see äay ni, mo da' wo eegre lay.

³²ëiggi jar ma ndar nen waçaçre Baa gon yaçë wo jag äaara,

³³werga Baa bay diñ Baa ma haçy haçy wa, ama diñ Baa ma da jam. Do maga aà wo go de joñge yoo Tayge jar ma wer Kris wo äuy,

³⁴daga naare mo lag wo yoo Tayge jar ma wer Krisn wo seëem, werga faage bay de haçe ne hara ma waçe waçaçre wa. AÀ mo lag wo co' sug de el dog a jag liñgi waçaç nono.

³⁵Hayga aà da wo wii wer mopo we no, aà mo wië wo werpiiri äaara le liñ. AÀ bay de el maga waçy waçaç waçaçre yoo Tayge jar ma wer Kris wo wa.

³⁶EÇeç la? Waçaçre Baa kal le go diñ ni äay yawla? AÀ nduu da'ge na diñ nday tawa yawla?

³⁷Hayga jobo yañ eiggi ga se diñ je ndar nen waçaçre Baa go, noga se diñ je maga Baa de haç Nenterse äen ne se no, aà mo ko ga ree maga ndi yern wo wee diñ waçaçre jag liñgi Wañkluu.

³⁸Hayga je sen day we laa wer äe gaa, ni aà mo laan mbe wa.

³⁹Wersen so heçeçre äi no, kië wee ga nday mo hay diñ jar ndar nen waçaçre Baa go, dig wee jar ma waçe jag dehaçy wo wa lay.

⁴⁰Ane, daga feçeçren äuy mo joñ ti faage äe ti ngeel äe de deele.

1 KORENTE wo 15

Kris bir le go

¹Nday heçeçre äi no, ndi da äo' sug äay ti Waçaçre ma de Coçoçre maga ndi hay waçaçn wee, nday yaçaç ne day nday de lagge ti äe de eegre ngiñ mono.

²Nday da' peçeçge na nen do äe, hayga nday äaw waçaçre maga ndi waçaç wee we no. Bay wa no, haçeçre äil äay ne Krisn go de koëkoëe.

³Ndi hay had wee tañgu diñ ti ree maga ndi hay da' le lay mono: AÀ ga Kris hu we go ti ree älagge naa wo dog a aà hay go de yerge nono.

⁴AÈ hay teen go, aà raw kalge le go ciñ ti naw swa' dog a aà go de yerge nono.

⁵AÀ hay naa nen see äe ne Piyere, blam sen ne jar peelee ma hwal ti äogn wo.

⁶Blam sen pa se raw naa nen see äe ne heçeçre naa wo kis kis dwee ti ngeel po boñ, dañge äaara yañ tenen haçaç ba patala äa, jar po wo yoo äaara huë wo we go lay.

⁷Blam sen aà raw naa nen see äe ne Jage, ne jar peelee äen wo äuy ta'a.

⁸Blam äaara äuy se raw naa nen see äe me, ndi do mbarga maga biñ go few renam no.

⁹Ndi diñ je ma de peçeçre go yoo jar peelee Yeson wo äuy. Ndi bay de kaçaçge maga jobo ëe me je peelee Yeso lay wa, werga ndi hay joñ bon Tayge jar mani Baan wo debañ.

¹⁰Ama wer äil de el mani Baa no, ndi raw kolge go wara diñ jobo. Äil de el äe maga aà joñ ti äi taw de koë gaè. Ndi joñ joñre de dañ jar peelee äen ma lan wo äuy yaw. AÀma bay diñ ndi de see äi wa, diñ äil de el mani Baa maga joñ joñre de äi de eegre mono.

¹¹Do kay nono, hayba ndi noga jar lan wo, ree maga wuur waçaçn go do kay no äuy, day nday hay haç äil diñ ti sen lay.

Birgi naa go laage naa ciñ

¹²Ama aè sii we ga Kris fer le go birgi yoo jar ma de hulin wo no, jar po wo yoo äay raw wo riñgi ga ferge jar ma de huli wo go birgi tigriñ bay wa na le la?

¹³Hayga aà yañ nono, ni Kris bay go de birgi wa lay.

¹⁴Hayga Kris bay go de birgi wa no, ni siigi waçaçre wuur go de koëe, haçge äil äayn ne hen go de koë lay.

¹⁵De dañ sen äuy, hayga jar ma de hulin fer wo go birgi gaa no, ni wuur diñ jar car gete' ti Baa ga aà bir Kris we go, paga ni se bay go de birgi äe wa.

¹⁶Hayga jar ma de hulin fer wo go birgi gaa no, ni Kris bay go de birgi wa lay.

¹⁷Hayga Kris bay go de birgi wa, haçge äil äayn ne hen de koë lay, day nday yañ nen älagge äayn ëa lay

¹⁸jar maga huë wo go de haç äil äaara ne Kris wo go de basge lay.

¹⁹Hayga naa yañ de kañ ëiggi naa gor Kris diñ ti tenen se ma patalan koë no, ni naa go diñ jar ma mbofo de coocoo dañ jar äuy.

²⁰Ama kidolgi Kris go de birgi. AÀ diñ je caa jag birgi go ne jar ma de hulin wo no.

²¹Werga, hulin a le diñ wer jobo boñ, ferge jar ma de huli wo go birgi aà diñ wer jobo boñ dosen no lay.

²²Jar huë diñ wer tayge äaara de Adam, dosen jar fer go tenen äuy diñ wer tayge äaara de Kris lay.

²³Ama wosela äuy yoo äaara de oole ti ngeel äe ti ngeel äe, Kris diñ je caa jag ferge birgi go no, blam sen diñ jar äen wo ti wur maga aà a ge mono.

²⁴Tawge tamsir a ge blam sen lay. Ti wur maga Kris wo taw wañren wo go, taw jar kluurin wo go, taw jar eegren wo go äuy mokay, se fer haç Wañn ne Baa Paçaçbe no.

²⁵Ma patala daga Kris mo hay Wañ, haçaç aà mo wo go kañ äaale äe ne jar hee äen wo ti äuy ëa.

²⁶Je hee äe maga aà wo ge go taw sen blam taw diñ huli no.

²⁷AÀ go de yerge ga: Baa kol feçeçren go äuy nen do Krisi, day raw kañ äaale Kris go ne hara ti äuy. AÀma waçaçre maga waçaç ga äuy mokay se go tinoo de koge poëag ga Baa, je maga kol feçeçren go äuy nen do Kris bay de keege ni wa.

²⁸Ti wur maga feçeçren wo wo we go tayge nen do Kris äuy so no, Kris Weel äen haçge see äe ne Baa maga kol feçeçren äuy go nen do äe mo lay. Blam sen Baa raw hay Wañ go ti feçeçren wo äuy so.

²⁹Ëig wee ti jar maga joñ wo batem ti ngeel jar ma de hulin wo mo ëa la, aà joñge wo joñge ne? Hayga yañ aà kidolgi ga jar ma de hulin bir wo go gaa has no, ni aà men wo see äaara joñ batem gesel äaara le?

³⁰Day naa de see naa, naa de ma joñ bon tum tum ba le la?

³¹Heçeçre äi no, ndi go de haç see äi ne huli ti naw tum äuy, ndi yañ kee see äi ti ree äay wer tayge naa de Yeso Kris Wañkluu naan lay.

³²Hayga joñre sen mo hay we diñ ëiggi ma je tabay no, ndi dur de naèy ma koore le Efes mokay ma mañ may me la? Hayga jar ma de hulin bir wo go gaa no, naa joñ wee doga jagjoçoç waçaç ga: Naa ree wee, naa jo wee, werga naa huë gi yañ go toñ nono.

³³Bag wee bii see äay wa. Tayge de kaçaçrebe ma de älagge wo mokay älag seele jar ma de eln wo go.

³⁴Puçy wee go ti ëiggi äay ti ngeel äe de deele, joñ wee älagge wa, werga jar po wo yoo äay bay wo de ko Baa wa, ndi waçaç dosen maga soçoçre mo joñ wee.

Hoçoçgesee maga bir le go mono

³⁵Ama jobo kal waçaçge ga: Jar ma de hulin laa wo go ciñ laage la? Hoçoçgesee äaara maga aà laa wo le go de äe eçeçla?

³⁶Je loëge, mopo maga ndo jo' ne, hu go hu, raw tiñgi le go tenen kway gaa yawla!

³⁷Mo maga ndo jo' ne, aà mo hay ba mbere coore haçy bla', mbere mo ma tigriñ laybla' no, ndo jo' bay diñ heege äe maga kal le go ciñ mo wa.

³⁸Baa raw joñ koo äen ne hen doga äil äe da, mbere may laybla' äuy se haç hoçoçgesee ne hen sar sar äuy.

³⁹Nay feçeçre ma tenen äuy bay wo diñ wer naèy sen boñ wa, ama naèy ma jar tebere sara lay, ma nayre wo sara lay, ma dweere wo sara lay, ma ceçeç wo sara lay.

⁴⁰Hoçoçgesee ma ciñ yañ, hoçoçgesee ma gesiñ la yañ lay. AÀma hoçoçgesee ma ciñn sag sara lay, ma gesiñ la sag sara lay.

⁴¹Sagge ma wur sara lay, sagge ma few sara lay. Sagge ma ger sara lay, ama ger wo äuy sagge äaara sar sar äuy pa.

⁴²Birgi jar ma de huli wo go dosen no lay. AÀ äo' hoçoçgesee äi tu de huli, se raw kalge le go ciñ diñ maga hu gaa so.

⁴³AÈ äo'n we äi tu ga se hay bay we de wore wa no, se raw kalge go ciñ de wore. AÀ äon' äi tu de hugli, se raw kalge go ciñ de eegre.

⁴⁴AÈ äo' äi tu diñ hoçoçgesee ma do je tabay nono, se raw kalge le go ciñ diñ hoçoçgesee ma de mañ ma Baa no. Hayga hoçoçgesee ma do je tabay yañ, ni hoçoçgesee ma de mañ ma Baa yañ lay.

⁴⁵AÀ go de yerge ga: Adam ma tañgun kol tenen kolge. AÀ dam ma blam biñ äen diñ de Nenterse ma haç tenen ne jar no.

⁴⁶Maga biñ äen de mañ Baa bay diñ maga a tañgu mo wa, ama a tañgu diñ hoçoçgesee ma do je tabay no mono. Maga biñ de mañ Baa a äen le blam.

⁴⁷Adam ma tañgun aè joñ de buëuf siri, Adam ma de äogn a äen le ciñ.

⁴⁸Jar maga wo diñ ma sirn, wo de mañ je maga aè joñ de sirn mo lay, jar maga wo diñ ma je ma ciñn wo de mañ je maga a le ciñ mo lay.

⁴⁹Do maga naa de mañ je maga aè hay joñ de sir no mono, naa mañ ge je maga a äen le ciñ yañ lay.

⁵⁰Heçeçre äin wo, fen maga ndi waçaçn wee diñ ga hoçoçgesee maga biñ le de faage maga jar tebere biñ wo de äe kaçaç ma woge ti twaywañ mani Baan gaa, day hoçoçgesee maga hu wo ti ngeel maga hoçoçgesee maga hu gaa wo ni mo gaa lay.

⁵¹Ko wee, ndi waçaç ree ma de yoñre wee äa, naa huë gi go äuy gaa, ama see naa kol ge äuy

⁵²deparday do ma'ge nen boñ nono, wer coçoç ma blam no. Werga, coçoç ma blam wo rage mono, jar ma de hulin raw wo laa ge le go ciñ de hoçoçgesee maga hu gaa mono, day naa ma naa, see naa raw kolge äuy lay.

⁵³Ama nen daga hoçoçgesee maga hu mo fer go diñ maga hu gaa, hoçoçgesee ma de hulin mo fer go bay huli.

⁵⁴De maga hoçoçgesee maga hu fer we go diñ maga hu gaa, hoçoçgesee ma de hulin fer we go bay huli lay no, ti wur sen waçaçre Baa ma de yergen raw le' jag go so ga: AÈ lig hulin we go, aè joñ blum äe we go äuy so.

⁵⁵Huuli, blum äo ma äaa gen pa? Huuli, coçoç jaw äo maga ndo sor jar de äe gen pa?

⁵⁶Coçoç jaw hulin diñ älagge, eegre älagge diñ jag liñgin lay.

⁵⁷Ama suse' ne Baa maga haç eegre ne naa ma joñ blum wer Wañkluu naa Yeso Kris mono!

⁵⁸Wersen so heçeçre äi ma dage no, lag wee de eegre, geë wee wa lay. Joñ wee joñre Wañkluun tum tum dañge dañge, werga nday yañ de koge ga joñre äay taw go de koë ni Wañkluu gaè.

1 KORENTE wo 16

Tayge solay ne jar ma ti jag Baa wo

¹Ti ree tayge solay ma kay jar mani Baan wo mono, nday mo joñ doge ndi hay waçaç ne Tayge jar ma wer Kris ma Galadn wo no lay no.

²Wur naw ma tañgun mono, wosela äuy mo äo' mopo go ti nen le go liñ ni äe doge eegre äe kaçaç nono, nen maga wur maga ndi wo mokay, nday mo tiji wer tay feçeçren diñ wur sen kway wa.

³Wur maga ndi wo ge wo mono, jar maga nday da laa rage peelee sen, ndi laa ge ra de kefder ma kañ nen jar ti äaara do ma woge de feçeçre äayn wo Jerusalem.

⁴Hayga de el äen yañ ga ndi mo wo de see äi lay no, ni wuur wo de kaçaçra äuy lay.

Pol de eiggi ti joñre äe

⁵Ndi wo ge yañ wo ni äay wur maga ndi hee ge wo äil Masedwan mono, werga ndi hee ge yañ wo ni.

⁶Ndi kaçaç yañ ma iggi see äay me' äa laybla', noga ndi taw yaalen go ni äay ba äuy laybla' yaw. Sen na maga nday mo kay me ma ya'ge de rañge äin peelee genla genla äuy ti ngeel maga ndi da woge ni mono.

⁷Ndi bay de dage ga ndi mo ko wee ti deele tawa wa. Ndi de eiggi ga ndi ig yañ see äay nen naw po semagga, hayga Wañkluu men faage äe we no.

⁸Ndi da ga ndi de hay Efes la, haçaç go ti wur few Pantekode.

⁹Werga faage go de bulgi ti äi ma joñ joñre la ni debaä äa, ba mbe de maga jar hee äi wo mbaara debaä mo äuy no.

¹⁰Hayga Timote wo we wo see äay no, joñn wee de el nen maga aà mo hay yoo äay bay heçeçne, werga aà de ma joñ joñre ne Wañkluu do ndi no lay.

¹¹Daga jobo mo mbuë fo äe wa. Kayn wee maga aà mo joñ rañge äen le jam day mo fer le go see äi la, werga wuur de gorge äe de heçeçre naan wo.

¹²Ama ti hen naa Apolos mono, ndi kamn debaä ga aà mo wo de heçeçre naan wo see äay, ama äil äe bay de da woge see äay patala wa äa. Aà wo ge yañ wo wur maga aà da' nen we no.

Waçaçre ma blam wo de heerge jage

¹³Lag wee go de puçygi, lag wee ngiñ de haç äil äay ne Kris, lag wee go jar kluuri, lag wee de eegre.

¹⁴Joñre maga nday joñ ra mo äuy joñ ra wee de dage.

¹⁵Ndi wii wee pa heçeçe ai no: Nday yañ de koge ga Estefanas wo de jar ni äe wo diñ jar maga haç wo ail äaara ne Kris tañgu ai sir Akayi mono. AÀ haç wo see äaara go joñ joñre ne jar mani Baa wo dogä ail da nono. Ndi wii wee heçeçe äin ga

¹⁶men wee see äay koëge ne jar ma dosen wo nono, ne jar maga wo de tayge joñ joñre de äaara mo äuy lay.

¹⁷Äil ai joñ go feh debañ ti age Estefanase, Fortenatus wo de Akaykusi, werga aà kol wo ti ngeel äay de maga nday bay see ai la wa mono.

¹⁸AÀ coä wo jiili ai dogä aà hay coä wo jiili äay ti see äay no lay. Ëig wee de el ti jar maga joñ wo dosen no mono.

¹⁹Tayge jar ma wer Kris ma ti prog Asin hee wo jag wo wee äuy. AÀ kilas wo de Prisil, de Tayge jar ma wer Kris maga tay wo liñ ni äaara ni mo äuy, hee wo jag wo wee de ëu Wañkluu.

²⁰Heçeçe naa maga wo lam äuy heer wo jag wo wee. Heer wee jag ne kaçaçra de klew kaçaçra de ele.

²¹Ndi hee jag wee, ndi Pol, de do ai de see ai.

²²Hayga jobo bay we da Wañkluu wa, aà go de faëge! Maranata.

²³Wañkluu Yeso mo woo wee äuy!

²⁴Ndi de da nday äuy ti ëu Yeso Krisi.

2 KORENTE WO

2 KORENTE WO 1

Heege jag Pol wo ne jar Korente wo

¹Kefder sen mokay, yern diñ ndi Pole. Ndi je maga äil Baa da day se raw ëe me maga ndi mo hay diñ je peele Yeso Kris mono. Wuur de hen naa Timote. Wuur äo'n wo ne Tayge jar mani Baa ma Korente wo de te jar mani Baa maga wo de lagge äi sir Akayi mo äuy no.

²Daga Baa Paçaçben wo de Yeso Kris Wañkluu mo woo wee, mo ëaw wo nday jam lay.

Pol de ma joñ suse' ne Baa

³Naa togoë wee Baa, Pan Wañkluu naa Yeso Krisi. AÀ diñ Baa ma ko decoo jar debañ no, je coä nen jar maga wo nen bon ma honla äuy no.

⁴AÀ coä nen wuur de maga bon daë wuur we mo äuy no, maga wuur mo coä nen jar maga wer ree ma honla car ra mo äuy de coäge nen se maga Baa coä nen wuur de äe mo lay no.

⁵Gahaçyla, do maga bon maga hay joñ Kris de ma joñ wuur patala debañ no lay no, wersen Kris de coä nen wuur debañ dosen no lay.

⁶Ama hayga wuur daë bon we, sen maga nday mo da' coäge nene, day nday mo da' peçeçge lay. Wuur hay coä nen wuur le nen maga nday mo da' coäge nene, day nday mo ëaw see äay ma soë te bon maga hay joñ wuur mo lay no.

⁷Wersen, ëiggi wuur de kañge ti äay debañ, werga wuur de koge ga nday de tayge joñ bon de wuuri, day nday de da' coäge nen do wuur no lay.

⁸Heçeçre wuur no, wuur da ga nday mo hay go de ko ree bon maga wuur soën le äi sir Asi mono: Ree sen hay poçoç wuur debañ, wuur hay bay de ëiggi ga wuur joñ yañ tenen ti' wa so.

⁹Wuur hay ëig ma wuur ga wuur taw go tawge so. De sen äuy paga se joñ dosen ma kañ nen wuur ga wuur mo kañ ëiggi wuur diñ ti eegre wuur de see wuur wa, ama wuur mo kañ ëiggi wuur diñ ti Baa maga fer jar ma de huli wo go ciñ tenen tigrin mono.

¹⁰Yaçaç wuur go jag huli se ma de haçaçn na diñ se, day aà yaçaç ge wuur yañ go pa. Cwaçy, wuur de kañ ëiggi wuur ga aà yaçaç ge wuur yañ go wurpo pa

¹¹werga nday de see äay nday kay ge wuur de tosge mono. Wersen de el maga wuur wo ge da'ge äe wer tosge jar ngaäa, kol ge go maga jar debañ joñ wo suse' ne Baa ti ree wuuri.

Pol coo faage joñre äe maga se hay äod ra tigrin

¹²Mokay diñ ree maga äil wuur go ti äe feh mono: Ëiggi wuur de riñ wuur ga seele wuur maga wuur seeë yoo jar ma ti tamsir wo la, dañge äuy yoo äay mono, wuur seeë de ëiggi ma de el ti cwaçy waçaçre mani Baa no. Kay wuur ma seege dosen nono diñ äil de el mani Baa no, bay diñ koge ree jar tebere wo wa.

¹³Wersen wuur bay wo yer waçaçre po ma tigriñ wee wa, diñ maga nday mbay de jañge äe, de laage äe mono. AÀma ëiggi äi de kañge ga nday laan ge mbay yañ go de el paha.

¹⁴Werga ndi de koge ga nday de laa wer waçaçre maga wuur waçë wo wee go see äe me' me' yaw. Ti wur naw mani Yeso Wañkluun äil äay joñ yañ go ti wuur feh do maga äil wuur joñ ge go ti äay feh no lay.

¹⁵Ti ree se maga ndi go de koge äe cwaçy mokay, ndi hay da ga ndi mo wo wo ni äay maga nday mo fer da' de el mani Kris tigriñ.

¹⁶Ndi hay ëiggi ga ndi le' rawge we Masedwan no, ndi hee wo ni äay taw, day ndi wo le ferge mono, ndi hee le ko weege taw pa, maga nday mo wo kañ mege rañge Jude.

¹⁷Ëiggi äi maga ndi ëig dosen mokay nday ëig ga ndi ëign ga fada koë yawla? Ëiggi äi maga ndi ëign ga ndi joñ no kay kay, nday ëig ga ndi ëign doga jar tebere wo nono maga ndi waçaç ga açaç lay, ga bay wa lay so yawla?

¹⁸Baa diñ je sedewa äi ti sen ga waçaçre maga ndi hay waçaçn wee bay de dawge ti holañ açaç wo de bay wa wa.

¹⁹Werga waçaçre Yeso Kris Weel Baa maga ndi de see äi, Silase, Timote, wuur hay siin wee bay de dawge ti holañ açaç wo de bay wa wa. AÀ äen mbe tum yiñ jag diñ ga açaç.

²⁰Açaç sen mokay joñ sedewa go ti feçeçre maga Baa riñ jar ti äaara mo äuy ga aà daë ge wo ra mono. Diñ wersen so ga naa waçaç Amen ma naa diñ ma togoë Baa wer Yeso Krisi.

²¹Je maga haç eegre ne naa de kaçaçra de tayge de Kris diñ Baa. Baa de see äe hay lag naa go ti nen sara ma äe.

²²AÀ hay kañ lamba ëu äe go ne naa pele, raw kaa Nenterse äen ne naa jiili ma kañ nen ga se haç feçeçre ma de el debaň maga se de yoñ rage ciñ yañ ne naa wurpo.

²³Ma äi ndi ëe Baa go ti see äi diñ sedewa äi. Ndi laa ferge wo Korente gaa so mono, diñ ga ndi ëig ga ndi yaçaç wee go.

²⁴Wuur bay kiëgi ga wuur joñ dole äay ti fen maga nday nen haç äil ti äe mo wa, werga nday go de haç äil äay ne Kris de eegre yaw. Wuur da na ga wuur mo joñ joñre ma ya' wer fruygi äay wo ciñ ni.

2 KORENTE WO 2

¹Ndi eig patala ga ndi fer wo ni äay kol wee lawge tigriñ gaa so.

²Hayga ndi caa jiili äay go no, ni wose fruy gi äil äi go pa la? Je maga ndi koln go lawge kaçaç mbe yañ ma fruy mege yawla?

³Diñ wer sen so, ndi yer waçaçre sen wo wee do maga ndi hay joñ nono: Ndi hay da na ga de maga ndi fer ge wo no, ndi mo kol go law see äi ti jar maga hay wo nen fruy mege mo wa. Kidolgi, ndi go de koge cwaçy ga äil äi yañ go feh no, nday de see äay go de fruygi lay.

⁴Cwaçy, ndi yer ree sen wo wee de lawge debañ lay, go de caa jiili debañ lay, de mberbe nen debañ lay, bay maga nday mo kol go lawge wa, ama maga nday mo ko ga ndi da wee debañ.

AË nen fug äil go ne je maga joñ älagge we ti

⁵Hayga jobo joñ ree ma haç lawge we ne jar no, aà kol go nen lawge diñ ndi gaa, ama diñ nday äuy. Day maga waçaçre äin mo raw wuu wa mono, ndi riñ ga aà law diñ jar po mbag koëe.

⁶Liñgi maga jar debañ liñ wo blo sen mo deñ kaçaç ne we.

⁷Fug wee äil go ne hen ti älagge sen so, coä wee nen äe lay, maga aà mo caa jiili go debañ day nenceere äe dañ go has wa.

⁸Ndi kam wee ga nday mo naa nen see äay go dage äe maga aà mo kon dosen nono.

⁹Diñ wersen ndi yer wo wee ma lam weege ga nday yañ mbay go de gragge tum ma yaçaç jag äi ti reen wo äuy yawla.

¹⁰Ama je maga nday fug äil we go ne hen ti älagge äen no, ndi fug go ne hen ti lay. Hayga ndi yañ ma fug äil go ti mopo no, ni se diñ wer äay pel Kris,

¹¹maga Manhuli mo dañ naa go eegre wa. Naa go de ko tawgi äe maga aà nii joñ rage go de ele.

Pol hay eiggi Trowas ti ree Tidi

¹²Ndi wo Trowas ma sii Waçaçre ma de Coçoçre mani Kris go mokay, ndi ko ni ga Wañkluu bul faage go me ni kluu ma jon siigi äe.

¹³Ane eiggi äi laa suugi gaa hase, werga ndi da' hen äi Tid gaè. Ndi raw men rage, ndi raw rawge Masedwane.

Naa joñ blum wer Yeso Krisi

¹⁴Suse' ne Baa maga haç eegre ne wuur tum ga wuur mo joñ blum de Krisi, day lag wuur ga wuur mo wo go kañ nen jar ti de el Kris genla genla äuy, do fen foçoçre no maga dus foçoçre no wo go ti ngeel äuy nono.

¹⁵Wuur diñ fen foçoçre no maga Kris hañ ne Baa: Yoo jar maga sen wo go de da' peçeçe mo lay, yoo jar maga wo go de basge mo lay.

¹⁶Yoo jar ma basgen wo, wuur foçoç huli ma ijd rage go, yoo jar ma de da' peçeçgen wuur foçoç tenen ma woge de äaara nen tenenn lay. Je maga de kaçaçe ti ree sen diñ wo la?

¹⁷Ama wuuri, wuur bay do jar maga kol wo fo waçaçe Baa go ma joñ terere no wa. Baa de laa wuur diñ se, wuur siin go diñ ti cwaçy äe pel Baa de tayge de Krisi.

2 KORENTE WO 3

Weere joçoçre Tayge jag ma defay no

¹Wuur nen naa wer see wuur ne see wuur äa pa yawla? Noga wuur de saçy haç kefder ma wiigi go ti wuur dogar po haç wo wo ne nday noga nday de hañ le ne wuur yawla?

²Ama nday diñ kefder sedewa wuur maga go de yerge jag jiili wuuri, day jar go de koge äe äuy, go de jañge äe äuy lay.

³Nday go de naa nen diñ kefder maga Kris yer ne, day se hañ ne wuur ga wuur mo ya' jag äe go. Aa bay de yerge de bii fen yerge wa, ama aa de yerge diñ de Nenterse Baa ma tenen no. Aa krig bay diñ ti huuli ma de labrag wa, aa de kriggi diñ ti jag jiili äay ti naèy see äay jar tabay.

⁴Wuur waçaç dosen nono diñ werga wuur de kañ eiggi wuur ti Baa wer Krisi.

⁵Wersen wuur bay de kaçaçe de see wuur ma joñ joñre po dogar aa a le ti eiggi wuur no wa. Joñre maga wuur de kaçaçe ma joñge äe, sen a le diñ ni Baa.

⁶Eegre wuurn ma kol wuur de kaçaçe joñ joñre Tayge jag ma defay no a le diñ ni Baa. Tayge jag sen bay de tabge diñ jag liñgi maga Moyis yern mo wa, ama diñ de mani Nenterse ma bay äag no. Mani Moyis kañ jar jag huli, ama mani Nentersen wo de jar nen tenene.

⁷Aè krig jag liñgi ti huuli ma de labrag go de bag wer kem kem äuy, togoëge Baa sag de sen ni deba. Weere Israyel hay kaçaç wo ma kañ nen ko pel Moyis dra' ga wer pel äe ma sagge no, de sen äuy sagge äe sen ig gaa, aa raw tawge go. Hayga jag liñgi maga joñre äe hay diñ ma woge de jar huëgi go hay naa nen le de togoëge no ma' yaw no,

⁸joñre ma keëed mani Nenterse joñ ge ba de togoëge dañ sen pa gaa yawla?

⁹Hayga joñre waçaçe ma äoë ree ne jar tin hay we le de togoëge do kay nono, joñre ma kol jar de deele pel Baan dañ sen so yaw.

¹⁰Naa kaçaç ma waçaçe ga togoëge ma tañgun day ma patalan gaa, ma patalan dañ ne.

¹¹Wersen so, hayga togoëge maga hay ig me' koë hay yañ sagge de wore yaw no, maga togoëge äe taw go gaa so sagge ma äen ba na iji pa yaw so la?

¹²Wuur de kañ eiggi wuur gorge do kay nono werga wuur de koge go cwaçy do kayn no.

¹³Wuur bay joñ ma wuur do Moyis ga bar oçoçbe go nen äe ga weere Israyel mo ko wo sagge äe maga ig gaa mo wa.

¹⁴Ama eiggi äaara raw higgi le go ni haçaç wara. De maga aà le' wo we jañ kefder Tayge ma äääään no, oçoçbe sen mbe de barge nen äaara ni lag äa. Oçoçbe sen yee nen go say nen poëag mani Kris no.

¹⁵Le ti wur sen haçaç go wara, de maga aà le' wo we jañ kefder mani Moyisn we no, fen ma de kuu nen äaara mbe jag jiili äaara ni lage.

¹⁶Ama je maga fer we äiñ Wañkluu no, fen ma de kuu nen raw laage go.

¹⁷Wañkluu sen diñ Nenterse. Ti ngeel maga Nenterse Wañkluu yañ ni no, wosela äuy go de pogge ti see äe.

¹⁸Naa jar maga nen naa bay de kuugi wa mono äuy, aè de ko togoëge Wañkluu see naa dogaa aè ko mopo äi fenkonen nono. AÀ coo naa go ma kolge de mañge äe, togoëge naa ya' wer de pel de pel dañge so. Mokay diñ joñre maga Wañkluu Nenterse de joñge äe äil naa mono.

2 KORENTE WO 4

Horog Nenterse ma bay äage äi lone pay

¹Wer koge decoo maga Baa ko decoo wuuri, se raw haç joñre sen ne wuur do. Diñ wer sen so ga wuur bay joñ dehugli jag äe wa mono.

²Wuur men joñge ree soçoçre wo de joñre ma de yoñren wo go. Wuur joñ tawgi ma jaçè jar gaa lay, wuur tay nen waçaçre Baa de gete' gaa lay. AÀma wuur naa nen cwaçy waçaçren go, wuur kië ga wuur mo a de eiggi jar äuy pel Baa.

³Ama hayga Waçaçre ma de Coçoçre maga wuur de siigi äe go yañ go de yoñge äa pa no, ni se go de yoñge diñ nen jar maga bas wo go mono.

⁴AÀ go de yoñge diñ nen jar ma de hig jiili maga Manhuli, baa ma ti tamsir lan raçaç nen äaara go ga aà mo ko wo wer Waçaçre ma de Coçoçren go poëag wa lay, mo ko wo togoëge Kris maga diñ nenceere Baa wa lay mono.

⁵Wuur bay siigi wee diñ ree wuur de see wuur wa, ama wuur sii go diñ ti Yeso Kris Wañkluu no, day wuur ma wuurn wuur diñ weere joçoçre äay wer Yeso.

⁶Baa maga hay waçaç ga: Poëag mo ler go nen suñgun diñ Baa se maga poëag äen raw lerge go jiili wuur maga wuur mo ko togoëga Baa sagge see Krisi.

⁷Ama wuur jar maga horog sen äil wuur, wuur do lone pay nono, nen maga aè mo ko ga eegre se ma de dañ eegren äuy mokay diñ eegre Baa, bay diñ eegre wuur wa.

⁸Wer bon mayla äuy de cweçd wuuri, ama wuur bay go de ndreège wa. Wuur law see wuuri, ama eiggi wuur mbe de kañge gorge desaçy.

⁹AÈ joñ bon wuuri, ama Baa bay go de tob wuur wa. AÀ bag wuur gesiñ, ama wuur fer mbe go pudgi ciñ.

¹⁰Ti naw äuy, wuur haç see wuur mbe go ga wuur mo huë mbe go ti waçaçre Yeso maga jar mo ko ga Yeso yañ tenen see wuuri.

¹¹De maga wuur mbe tenen ti naw tum aè go de haç wuur ne huli ti waçaçre Yeso nen maga jar mo ko ga Yeso yañ tenen see hoçoçgesee wuur ma de huli no.

¹²Wersen huli de ma joñ joñre äil wuur maga tenenn mo hay äil äay.

¹³AÀ go de yerge ga: Ndi haç äil äi, wersen ndi raw waçaç waçaçre. Eiggi wuur do waçaçre sen no lay. Wuur haç äil wuuri, wersen wuur de waçaç waçaçre lay.

¹⁴Wuur de koge ga Baa maga bir Yeso Wañkluu le go ciñ, bir wuur yañ go ciñ tenen de Yeso ma woge de naa de kaçaçra pel äe.

¹⁵Ree maga wuur soë ra mo deñ diñ wer äay, de faage se kayn so äil de el mani Baa yaë de pel de pel go ti jar ngaäa maga jar tosge mo ya' wo ciñ ni debaň ma togoë Baa lay.

Wosela mo hay de haç äil äe ne Krisi

¹⁶Diñ wersen ga wuur joñ de hugli gaa has mono. AÀ mo hay ba ga eegre hooçgesee wuur mbe go de charge see me' me'eç, eegre maga Baa haç sen ne wuur, coor mbe defay tum tum.

¹⁷Joñge bon ma me' me' patalan fer ge grag wuur de togoëge debaň haçaç tum. Togoëgee sen dañ bon maga wuur de joñge äe mono.

¹⁸Werga wuur bay eiggi diñ ti fen maga nen de koge äe mo wa, ama wuur eig diñ ti fen maga nen bay koge äe wa mono. Fen maga nen de koge äe, sen taw ge go, ama fen maga nen bay koge äe wa, sen diñ ma tum.

2 KORENTE WO 5

¹Wuur de koge ga mburyug wuur maga wuur de lagge äil äe gesiñ ti sir la ga diñ hoçoçgesee wuur ma gesiñ lan älag we go no, wuur yañ de tiñ maga Baa go de booge äe le ciñ. Sen bay diñ tiñ maga je tabay boon de do äe wa, diñ ngeel lagge maga taw gaa mono.

²Äil mburyug ma patalan, naa yañ ngrum jage, naa de dage ga naa mo wo laa tiñ naa ma ciñ ti naa,

³maga aà mo hay de kuu naa, naa mo hay see koë wa.

⁴Werga naa jar ma äil mburyug sen la, naa de ngrum jag do poçoçre äe, bay ga naa mo naan go ti naa wa, ama maga naa mo laa tiñ maga taw gaan le ti äe ni nen maga fen ma tenen mo lig fen ma de hulin go.

⁵Ama je maga joñ naa ma lagge tenen wurpon diñ Baa maga deñ naa de Nenterse äen mono.

⁶Wersen, wuur mbe de eegre tum. Wuur de koge go cwaçy ga ti ngeel maga wuur de lagge diñ äil hoçoçgesee sen la ëa, wuur yañ go see Wañkluu haçaç ëa.

⁷Wersen wuur see diñ wer haçge äil wuur ne Kris, bay diñ wer koge äe de nen wa.

⁸Wuur de lagge de eegre, werga wuur da ga wuur mo men hoçoçgesee sen go ma woge lagge see Wañkluu.

⁹Diñ wersen wuur dur debañ ga wuur mo hay de coçoçre jag äe, koh wuur mo hayba diñ äil hoçoçgesee no, noga wuur mo menn ba go.

¹⁰Werga naa äuy, naa wo ge lagge pel Kris ga aà mo cag ree naa, maga wosela äuy mo da' poëge äe no, da' diñ de ele noga da' diñ bone, wer joñre maga wosela hay joñge äe de see äe de maga se hay äil hoçoçgeseen ëa mono.

Kris fer tay naa de Baa

¹¹Wuur de ko hooge sug ti Wañkluu, day wersen wuur kië ga wuur mo kol jar hoo sug ti äe lay. Baa go de ko wuur de el äuy. Ndi eig ga wo jiili äay nen äil äay, nday yañ de ko mege lay.

¹²Wuur fer äoë wer see wuur wo wee äoëge tigriñ gaa, ama wuur haç faage wo wee ma togoë see äay wer wuur nen maga nday mo fer waçaçre ne jar maga togoë wo see äaara ti ree maga go nen faale la, bay le nen äil wa mono.

¹³Hayga wuur yañ go de loëge, sen ma Baa, ama hayga eiggi wuur yañ ti ngeel äe no, ni wuur eig ti ngeel äe diñ ma äay lay.

¹⁴Kidolgi, dage mani Krisn de waçaç ree wuuri, wuur maga wuur de koge go cwaçy ga jobo boñ yañ go de hugi ti jar äuy mono. Do kay nono jar go de huli de äe äuy lay.

¹⁵Aà hu go ti jar äuy nen maga jar maga wo tenen mo hay wo diñ ma äaara de see äaara wa so, aà mo hay wo diñ ma Je maga hu go, day fer le go kalge ciñ tenen wer äaara mono.

¹⁶Mokay diñ fen maga kañ wer wuur patala ga wuur bay ko je tabay diñ de nen mani je tabayn wa so mono. Hayba ga le äaa wuur hay le ko Kris diñ de nen mani je tabayn laybla' no, patala wuur kon dosen no gaa so.

¹⁷Wersen je maga yañ de tayge de Kris, à diñ fen ma de joñge defay, ree ma äääään taw we go, feçeçren äuy kol we defay.

¹⁸Ama feçeçre sen wo mo äuy a wo le diñ ni Baa maga fer tay wuur de äe wer Krisi, day raw haç joñre tayge jar tigriñ de Baa ne wuur do mono.

¹⁹Werga Baa fer tayge de jar tebere wo, ko ra de älagge gaa so diñ wer Krisi. AÀ raw haç joñre siigi waçaçre ferge tayge de äe ne wuur do.

²⁰Wuur diñ aji maga de ma joñ joñre ti jag Krisi, Baa de ëe weege le diñ se de see äe de jag wuuri. Wersen wuur de kam weege ti jag Kris ga: Fer wee tayge go de Baa.

²¹Werga Je maga joñ älagge ti boñ gaa has, Baa raw kol älagge naan ne hen ti maga naa mo kol nen Baa diñ jar joñ ree de deele wer tayge naa de äe no.

2 KORENTE WO 6

¹Wer maga wuur diñ jar joñ joñre de Baa, wuur wii wee ga nday mo äo' fo äil de el maga Baa joñ ti äay go wa.

²Werga Baa waçaç ga: Ti wur ma de el ndi hay laa tosge äo no, Ti wur peçeçgen ndi hay caa war äo we. Day mo ka' wara diñ wur ma de eln so, mo ka' wara diñ wur peçeçgen so.

³Wuur day joñ ree po ma kañ wer jobo go le'ge nen älagge maga aè mo ëar joñre wuurn gaa hase.

⁴Ama ti ree mayla äuy wuur ndar nen see wuur go jar joñ joñre Baa ma ti ngeel äe no, wuur lag mbe desaçy soë nen bone, ree ma car jiili wo de lawge no.

⁵AÈ jwag wuuri, lag wuur ti dañgay, jaçë jag wuuri, kañ joñre ma de haçaç wo ne wuur ti, men wuur leë naa gaa, haç reege ne wuur gaè.

⁶Wuur raw ndar nen see wuur go jar joñ joñre Baa diñ ga wuur legaçë de ree ma de ëag gaa, wuur lag go de kore, wuur ëaw see wuuri, joñ jar de el doge Nenterse ma bay ëage da nono, da jar ti cwaçy äe lay.

⁷Wuur sii waçaçren go ti cwaçyn wo de äil de el diñ de eegre Baa. Wuur ëaw joñre ma de deelen do wuur do feçeçre ma durgi wo nono, wuur ëawn do wuur ma dig nen jar hee wuur wo wo go.

⁸AÈ kee wuur wurpo, wur mapo aè mbuë soçoçre wuuri. AÀ ëar wuur wurpo, wur mapo aè kee wuur de ele, AÈ ko wuur doge wuur diñ jar ma de gete' nono, ni paga wuur diñ jar sië cwaçyn waçaçren go.

⁹AÈ ko wuur do jar maga aè ko ra ti boñ gaa nono, ni paga aè mbe go de ko wuur de ele. AÀ ko wuur doge wuur go de huli nono, ni wuur mbe tenen ti'i. AÀ joñ wuur doge aè liñ wuur nono, day aè bay mbe go ijd wuur wa pa.

¹⁰AË joñ bon wuur ga wuur mo kol go lawge, de sen äuy, äil wuur mbe go feh tum tum yaw. AÀ ko wuur diñ jar ma de coo, paga wuur de kol jar debañ go de horog yaw. AÀ ko wuur do jar maga mopo bay do äaara wa has nono, paga wuur diñ jar ma de feçeçe do debañ no.

¹¹Nday jar Korente no, wuur hay waçaç waçaçren go wee geëer geëere, wuur hay sii nen waçaçre ma äil wuur we go wee pah lay.

¹²Nday bay de cweçege äil wuur wa, day nday laa men äil äay go ne wuur ga diñ nday.

¹³Ndi riñ wee dog a nday diñ weere äi wo nono, bul wee jiili äay go ne wuur dog a wuur go de bul äil wuur wee hoñ no lay no.

Koë wee see äay do jar maga bay wo ti jag Baa wa no

¹⁴Tay wee de jar maga bay wo de yaçë Kris wa wa. Joñre ma de deele tayge wo de ree maga bay de deele wa tayge ne? Poëagn tay wo de suñgun ti may ne?

¹⁵Kris tay jag wo de Beliyal tayge ne? Je ma de haç äil äe ne Kris tay de je maga bay de haç äil äe ne Kris wa tayge ne?

¹⁶Tiñ Baa tay wo de tiñ soçoçren wo tayge ne? Naa ma naan, naa diñ tiñ Baa ma tenen dog a Baa de see äe waçaç ga: Ndi hay ge yoo äaara day ndi see ge yañ yoo äaara. Ndi kol ge diñ Baa äaara day saara joñ ge diñ jar äi.

¹⁷Diñ wersen so, Men ra wee go, caa wee see äay go de äaara! Du' wee ree ma de ëag wa, Day ndi, ndi yaçaç ge nday yañ see äi. Waçaçn diñ Wañkluu.

¹⁸Ndi joñ ge diñ Pan äay, Nday joñ ge diñ weere äi wo de mayre äi wo. Wañkluu ma de eegre äuy n waçaç dosen nono.

2 KORENTE WO 7

¹Jar dage äi no, waçaçre se maga Baa waçë ra do kay no mo äuy wo diñ ne naa. Diñ wer sen so, naa mo façaç wee ëag ma ti hoçoçgesee naa wo go, naa façaç ëiggi naa wo go äuy, naa dur wee ga naa mo hay bay ëag ti ngeel äe keëed hoo sug ti Baa.

Äil Pol joñ go fehe

²Haç wee ngeel ne wuur äil äay lay! Wuur bay de ma joñjobo de älagge yoo äay wa hase, wuur bay de ree jobo go wa lay, wuur bay de ma joñnen jobo wa lay.

³Ndi waçaç dosen nono bay ma äo' ree wee ti wa. Kidolgi, ndi go de waçaçge ga nday de da' ngeel äil wuuri, day nday go de tayge de wuur ma lagge tenen de wuur lay, ma huëgi go de wuur lay.

⁴Ndi de kañ ëiggi äi ti äay debañ, ndi de kee see äi ti ree äay debañ lay. Nen bon wuurn wo mo äuy, nen äi de coäge patala debañ, äil äi go fehe.

⁵De maga wuur a Masedwan mokay, wuur laa da' iggi gaa hase. Bon daë wuur wer sar sar debañ, go nen faale wuur diñ durgi, ail wuur diñ heçeçne.

⁶Ama Baa je coä nen jar maga fer wo ti see äaara gesiñ raw coä nen wuur de maga Tid wo age mono.

⁷Coä nen wuur bay diñ age äe tawa wa, ama diñ coäge nen maga nday coä nen äe le mo lay no. AÀ wii wuur ti dage äay maga nday de saçy ko nen ai debañ, de ro äay maga nday de rage ti ai, de lagge äay maga nday de lagge durgi ti ai ngiñ mono. Mokay diñ fen maga ail ai raw go joñge feh debañ dañe wer äe mono.

⁸Kefder ain mo kol wee ba lawge laybla' no, de sen äuy sen cee me patala gaè. AÀ cee ndi me' de maga ndi wo koge ga kefder sen de kol wee go lawge ma naw me' koë mono.

⁹Ail ai go patala fehe, bay diñ ti maga nday de lawge mo wa, ama diñ ti maga lawge sen kañ wer äay coo eiggi äay ma de älaggen de deele mono. Nday kol go lawge do maga Baa dan nono, ti sen wuur bay de ma joñweege de älagge wa hase.

¹⁰Werga lawge ma do maga Baa dan kañ wer jar coo eiggi äaara ma de älaggen de deele, yaçaç ra go lay, day se fer cee rage gaa so hase. AÀma lawge maga jar law wo see äaara ti ree ma ti tamsir la, ijd ra go.

¹¹Ko wee lawge ma do maga Baa dan kol wee joñ joñre de el mo ëala! Nday kol go durgi ti see äay! Waçaçre je älaggen kol cee weege! Nday kol hoor sug ti Baa! Nday kol de saçy ai ti debañ! Nday kol de baa wuu debañ! Nday kol go liñ jar debañ ti ree älagge! Ti ree älagge sen äuy, nday kañ nen jar go ga jag äay bay ni wa.

¹²Ndi raw yer kefder wo wee, ama ndi yer wo bay ti je joñ älaggen wa, bay ti je maga aà joñn de älagge mo wa lay. Ndi hay yern wo maga nday mo ko go de see äay de el pel Baa ga nday de da wuur mbe kidolgi yawla.

¹³Diñ wersen joñre äay maga nday joñ wer kefdern coä nen wuur we. AÀ coä ge nen wuur coä tawa gaa, ama wer maga wuur ko Tid go de fug ail feh debañ wer coäge nen maga nday coä nen äe mokay bil wuur raw joñge go feh debañ pa so yaw.

¹⁴Ndi de kee see ai ti ree äay pel äe, day nday bay de mbuë soçoçre ai wa. Wer maga wuur waçë wee diñ waçaçre ma kidolgi tum, wersen keege see wuur maga wuur kee see wuur aiñ Tid ti ree äay mbe ti cwaçy äe lay.

¹⁵AÀ de saçy äay ti debañ, äuy äe de maga aà eig ti we ti yaçaçge jag äay maga nday äuy de yaçaçge äe, ti maga nday yaçaç waare äe de fer ti gesiñ lay, de hooge sug lay mono.

¹⁶Ail ai go patala feh werga ndi mbi ma kañ eiggi ai ti äay ti feçeçren wo äuy so mono.

2 KORENTE WO 8

Mopo maga wosela haç go de äil äe fehe

¹Heçeçre äin wo, wuur da ga wuur kañ nen äay ti äil de el Baa maga naa äe nen go yoo Tayge jar ma wer Kris ma Masedwan wo mono.

²AÀ hay wo nen bon debañ, de sen äuy äil äaara ya' wer fuggi go debañ lay, day de coocoo äaaran äuy, saara raw haç feçeçre go de äil äaara feh debañ.

³Ndi diñ sedewa ree sono: AÀ haç wo go doge eegre äaara kaçaç nono, ba de dañ eegre äaara pel yaw day go jag ta' boñ tu pa.

⁴AÀ hay wië wo wuur debañ debañ ga saara kay jar mani Baa ma Juden wo no.

⁵Saara raw haçge go diñ doge wuur hay eig no koë gaa, ama aà haç wo see äaara go tañgu ne Wañkluu, blam sen saara raw wo haç see äaara ne wuur doge äil Baa da nono.

⁶Diñ wersen wuur kol kam Tid ga aà mo wo kay weege taw joñre tayge feçeçre kayge se maga nday de joñge äe go äil feh doge aà hay tiji wer äe yoo äay nono.

⁷Nday de kaçaçge ti feçeçren äuy: Ti haçge äil äay ne Krisi, ti siëgi waaçre, ti koge wer feçeçre, ti bagge wuu ti joñre äuy, ti dage maga nday da wuuri. Wersen, daga nday mo hay go de bag jag de kaçaçge ti joñre kayge sen dosen no lay.

⁸Ndi bay wo de wii weege ga nday mo joñn dole wa, ama ndi riñ wee wo ti bagge wuu joñre mani jar lan wo maga ndi mo da' wer go ne dage äayn cwaçy.

⁹Nday yañ de ko de el mani Wañkluu naa Yeso Kris no: AÀ diñ je horog debañ, se raw kol see äe go de coo ti ree äay, maga se mo kol wee de horog diñ de coo äe no.

¹⁰Ndi haç eiggi äi ne nday ti äe ni koëe, werga aà de el maga nday mo see pel de joñre maga nday hay tiji wer äe kani, day nday tiji wer äe tiji gi koë gaa, ama nday haç see äay go joñge äe pa mono.

¹¹Patala mono, bag wee jag joñre sen go so. Kañ wee eiggi äay debañ ti äe ma taw joñre sen go doge äil äay eign no so no, day haçn wee de ngar hugli äay.

¹²Ndo haç mopo we go äil sog boñ no, Baa yaçaç na diñ fen maga sen go do mokay no, bay diñ maga bay go do kay wa mo wa.

¹³Ndi waçaç dosen nono bay ma äo' coo äay go maga jar tigriñ mo hay wo de da' see äaara wa. Ndi waçaç nono maga naa mo hay go dega'a.

¹⁴Feçeçre do äay debañ patala, day nday de kaçaçge ma kay jar maga wo de coo wo de äaara. Hayga wurpo nday le' coo we go lay no, saara kay nday de feçeçre äaara ma debañ lay, maga nday äuy, nday mo hay dega'a.

¹⁵Werga aà go de yerge ga: Je maga hay tay feçeçre pur debañ mo deñ, äen bay de dañe wa lay. Je maga hay tay me' koëe, äen bay de peçeçre wa lay.

Tid wo de kaçaçre äe mapo wo

¹⁶Suse' ne Baa maga haç dage sen ne Tid äil ga aà mo da wee mono.

¹⁷Werga aà yaçaç waçaçre maga ndi hay waçaç ne hen go äil fehe. AÀ haç see äe ti ree sen de tu debañ, äil äe raw dage ga se de see se, se wo ni äay.

¹⁸Ama wuur raw laa rage wo de hen naa maga Tayge jar ma wer Kris wo äuy de keege äe ti joñre maga aà de joñge äe ti siigi Waçaçre ma de Coçoçren mono.

¹⁹Bay wersen tawa wa lay, ama Tayge jar ma wer Kris ban wo go ga aà mo wo wer wuur de feçeçre kayge maga aè haç ra ne wuur do ma togoë Wañkluu de see äe lay, ma naa nen dage wuur ma de eln go lay mono.

²⁰Wuur de ma joñheçeçne maga jobo mo ëar wuur ti joñre woge de feçeçre kayge se maga aè haç ra ne wuur do mo wa.

²¹Wuur da joñ ree ma de el diñ nen Wañkluu tawa gaa, ama nen jar tebere wo lay.

²²Wuur laa ra wo de hen wuur maga wuur go de lamge äe ti ree wo debañ. AÀ de tuu ti feçeçre debañ, day se mbe tum de tuu ti joñre. AÀ de ya' wer äe de pel ni pa yaw werga aà de kañ ëiggi äe ti äay debañ.

²³Tid diñ kan äi, aà de tayge de äi yoo äay ti joñre, ama heçeçre naa ma lan wo diñ jar maga Tayge jar ma wer Kris laa ra wo wo, saara joñn ma togoë Kris lay.

²⁴Wersen joñ wee ree ma kañ nen äaara ga nday yañ da rage cwaçy, maga Tayge jar ma wer Krisn wo äuy mo ko wo go cwaçy ga wuur keeë wee diñ ti ngeel äe.

2 KORENTE WO 9

Haçge feçeçre ma kay jar mani Baa wo

¹Ama ti waçaçre haçge feçeçre ma kay jar mani Baa wo äi sir Jude mokay, sen bay maga ndi yer wo wee ti sen yerge wa.

²Werga ndi go de ko dage äay no, day ndi kee see äi wo ti ree äay see jar Masedwan wo, riñ rage ga: Heçeçre naa ma äi sir Akayi wo go de 'wuçy see äaara haçaç kani. Haçge see äay maga nday haç go ti joñre sen haç eegre we ne jar po wo debañ.

³Ama ndi laa heçeçre naa wo wo wee ga keege maga wuur keeë wee mo kol go de koë wersen mokay wa, ama nday mo hay go de grag see äay dogo ndi hay riñ wee nono.

⁴Wuur hay kee wee debañ. Ndi bay dage ga hayga jar Masedwan wo wo we wer äi, aà mo da' wo nday bay grag see äay day soçoçre mo joñ wuuri, noga joñ wee lay wa.

⁵Wersen ndi raw eiggi ga ndi mo laa heçeçre naan wo wo go pel ma tay feçeçre äay maga nday hay wii ti äe go tañgu. Do kay nono, se joñ yañ go de tayge ta'a, day kañ ge jar lay ga nday haçn dog a äil äay da nono, bay dog a wuur joñ dole äay nono wa.

⁶Kidolgi, je maga jo' we me'eç, wee ge me' lay. Je maga jo' we debañ, wee ge debañ lay.

⁷Wersen wosela äuy mo haç dog a se eig jag jiili äe nono, mo hay de lawge noga de dole wa, werga Baa da diñ je maga haç äen go äil de fug feh mono.

⁸Baa de kaçaçge ma nges weege go de feçeçre äuy maga nday mo hay de feçeçre debañ de kaçaç weege tum, maga nday mo kay wer joñ joñre ma de el wo äuy pa.

⁹Werga aà go de yerge ga: AÀ haç feçeçre go debañ ne jar coo wo, De el äe joñ ge mbe wo haçaç tum.

¹⁰Baa maga haç mbere feçeçren ne je jo'ge no, haç hole ne hen ga aà mo ree mono, Baa sen haç ge mbere feçeçre maga nday de saçy äaara ti yañ wee, aà jaw ge feçeçre äay yañ wo wee debañ maga yañ äay mo ya' ciñ ni debañ.

¹¹AÀ wuu gi wee yañ go de feçeçren ti naw äuy, maga nday mo hay haç feçeçre go debañ tum äil feh fehe. Blam sen jar debañ joñ ge wo suse' yañ ne Baa ti feçeçre äay maga nday haç ra wo kay jar ne wuur do mono.

¹²Werga kayge sen bay kayge diñ jar mani Baa wo tawa wa, ama aà kañ wer jar joñ suse' ne Baa debañ nen tosg e äaara.

¹³De maga aà wo ge wo we ko dage maga nday da go äil boñ we, de kayge maga nday kay ra wo mokay we, aè togoë ge Baa yañ wer yaçaçge jag äay maga nday naa nen äe go de haç see äay ti Waçaçre ma de Coçoçre mani Kris mono. Blam sen aà togoë ge wo Kris yañ wer yañ äay maga nday äes feçeçre äay wo go äil feh de äaara lay, de jar lan wo lay mono.

¹⁴AÀ naa ge wo nen see äaara yañ go jar da weege, wer äil de el maga Baa kaan go wee ti debañ mo deñ no. AÀ tos ge wo yañ ti äay debañ lay.

¹⁵Naa joñ wee suse' ne Baa ti haçge äe maga jobo kaçaç ma ngaäge äe gaa mono.

2 KORENTE WO 10

Pol de fer waçaçre go ti joñre peelee äe no

¹Ndi Pol, ndi de wii weege de desaçy wo de de el mani Kris no. Ndi je maga nday waçë ti äi ga ndi yañ ti holañ äay ndi ko desaçy, ndi mañ äil we go see äay, ndi baa wuu ne nday ti de haçaç debañ mono.

²Ndi de kam weege wo gano: Kañ wee wer äi maga ndi wo ge wo ni äay no, ndi mo fer waçaçre ne nday de eegre kwĩĩ; wa, werga ndi de kaçaçge ma yiñ jar maga wië wo ga wuur see diñ wer eiggi feçeçre ma ti hoçoçgesee wo mono.

- ³Kidolgi, wuur yañ mbe diñ jar tebere, ane wuur dur diñ de feçeçre durgi mani jar tabayn wo gaè.
- ⁴Werga feçeçre durgi maga wuur dur de äaara a le do jar tebere wo gaa, àa wo diñ feçeçre durgi ma de eegre mani Baa maga kay wo wuur ma mbug tiñ ma de eegren wo go mono. Wuur dwaz jag tawgi wo go de äaara,
- ⁵taw eegre fen po äuy maga mañ ti see äe ciñ ma giñ koge ree mani Baan go, wuur saè eiggi jar wo go äuy maga àa mo yaçè wo jag Krisi.
- ⁶Wuur go de grag see wuur ma liñ jar bay yaçaç jagn wo äuy ti wur maga nday naa ge nen go yaçaç jag ti ngeel äe keèed mono.
- ⁷Nday ko de el feçeçren wo diñ see faale äaara wo. Hayga jobo waçaç we ga se diñ ma Kris no, ni àa mo eig go ti see äe de ele, wuur diñ ma Kris do je sen no lay.
- ⁸Hayga ndi kee see äi we me' ti eegre maga Wañkluu haçn ne wuur ma geçeç weege go ciñ ti haçge ail äay ne hene, bay ma älag weege go wa mono, soçoçre joñ me ti sen gaè.
- ⁹Ndi bay dage ga ndi mo caa heçeçne äay go de kefder äin wo wa.
- ¹⁰Werga àe waçè gana: Kefder äen nduu naa de eegre de haçaç debañ, ama de maga àa a we de see äe deñ se de hugli, waçaçre äen go ne mbofo lay.
- ¹¹Daga je maga waçè do kay mo ko lay gano: Fen maga wuur yer ail kefder wuurn de maga wuur go see äay haçaç diñ joñre maga wuur joñn ge mbe de maga wuur yoo äay mo pa no, sar äe bay ni wa.
- ¹²Cwaçy, wuur bay keeè see wuur de see wuur wa, wuur bay ngaä see wuur de jar maga waçè wo ga riñ ga saara mo wa lay. Aä bay wo diñ jar ma de ti ngeel wa: Aä ngaä wo see äaara de see äaara tu, ko de el äaara diñ saara de see äaara tu lay.
- ¹³Ama wuur day keeè see wuur debañ maga wuur mo cegaè go faale hagu gaè. Wuur joñn ail hagu pay maga Baa äo'n ne wuuri day haç faage ne wuur haçaç wo go ni äay mono.
- ¹⁴Wuur cegaè ge go faale hagu wuurn gaa hase. Nday waçaç dogo wuur hay wo ni äay gaa èa nono, ni paga wuur hay wo mbe we ni äay de Waçaçre ma de Coçoçre mani Kris no.
- ¹⁵Wersen wuur bay keeè see wuur wer joñre jobo ma tigriñ wa. Aäma wuur de kañ eiggi an ga da ga nday mo ya' wer haç ail äay ne Kris ciñ ni dañge, maga wuur mo kaçaç ma joñ joñre ma kluu de dañ sen yoo äay debañ ail haagu joñre ma de ngaäge ne wuur no.
- ¹⁶Wuur eig ga wuur mo kaçaç ma sii Waçaçre ma de Coçoçren wo go ti sir ma pel äay wo wo mo äuy, bay keeè see wuur ti joñre maga je tigriñ go de joñge äe mono.

¹⁷Aà go de yerge ga: Je maga da we ga se kee see äe, aà mo kee see äe diñ ti fen maga Wañkluu joñ ne.

¹⁸Je ma de eln bay diñ je maga kee ti see äe de see äe mo wa, ama diñ je maga Wañkluu kee ne mono.

2 KORENTE WO 11

Pol wo de jar gete'n wo

¹Yaçaç wee mbay waçaçre jag loëge äin mokay ëa la! Kidolgi, soë wee mbay ree äin me' da!

²Ama äil äi yañ de hun ti ree äay, diñ hun maga a le ni Baa: Ndi hay joñ tawgi äay diñ ne je twar po boñ, diñ ne Krisi, maga ndi mo wo lag weege pel äe do may tigli maga bay de woge see je twar wa nono.

³Ama, do maga Efa men see äe haçyge wer jag tawgi mani cwen nono, ndi de ma joñheçeçne ga ëiggi äay day la älag go, day blaw wee go de tayge maga nday tayn go de Kris bay ndar gog lay, bay ëag lay mono.

⁴Jobo a we sii waçaçre Yeso po ma tigriñ we go sar de maga wuur hay sii sen wee no, nday go mañ ma yaçaç ëiggi ma tigriñ noga waçaçre po ma tigriñ sen deparday tu de dañ ëiggi, noga Waçaçre ma de Coçoçre maga nday hay da' sen le tañgu jag wuur mo yaw no.

⁵Ama ndi de koge ti äi ga ndi bay go de peçeçre yoo jar peelee Yeso äay se kluurin wo mo deñ ti mopo me' wa.

⁶Ama hayga ndi bay we diñ je ma jag de walge wa laybla' no, de sen äuy ndi bay go blam ti ko wer ree wa, wuur yañ go de kañ nen äay ti sen go ti ngeel wo äuy lay, go ti feçeçren wo äuy lay.

⁷Ndi hay sii Waçaçre ma de Coçoçren mani Baan go wee de koëe. Ndi hay fer ti see äi go gesiñ maga nday mo geçeç go ciñ. Ndi kol diñ je ma de älagge wersen yawla?

⁸Ndi äoë coo Tayge jar ma wer Kris po wo go de yaçëge feçeçre le do äaara ma kay weege.

⁹De maga ndi hay le ni äay ndi hay de saçy feçeçre ma ya' ree ma see äi go ti, de sen äuy, ndi kañ poçoçre äe ne nday ti gaë. Gahaçyla, heçeçre naa maga a wo le Masedwan a wo de feçeçre ma ya' ree ma see äin go me. Ndi hay ëaw see äi maga ndi mo hay diñ poçoçre ti äay ti mopo me' wa hase, day ndi dig gi see äi mbi dosen no tum.

¹⁰Wer cwaçy ree Kris ma äil äi no, ndi waçaç mbi gano: Daga jobo ma äil sir Akayi po mo kee ndi ti sen gaa wa.

¹¹Ndi waçaç dosen diñ werga ndi bay da weege wa yawla? Baa yañ de koge ndi da we.

¹²Ama fen maga ndi de joñge äe patala, ndi joñn ge wo dosen pa, nen maga ndi mo kol fo jar maga kië wo keeë see äaara, ngaä wo see äaara ga saara de ma joñ joñre do wuur no ma' lay go.

¹³Jar se dosen bay wo diñ jar peelee Yeso cwaçy wa, àà wo diñ jar joñ joñre de jaçëge jare, day kol wo see äaara diñ jar peelee Krisi.

¹⁴Sen mo ngel jobo wa, werga Manhuli de kaçaçge ma kol see äe go je peelee Baa ma ler ngeel go lay.

¹⁵Jar joñre äen kol wo see äaara we go diñ jar peelee ma joñ ree de deele no, sen mo ngel jobo wa lay. AÀma àà da' ge wo poëge äaaran yañ wur sen do joñre äaara maga àà joñ wo no lay.

Pol soë bon wer joñre äen debaň

¹⁶Ndi fer dog waçaçren pa gano: Daga jobo mo ko me do je loëge no wa. Day hayga nday ko me mbe we dosen no so laybla' no, yaçaç wee ndi do je loëge nono, maga ndi mo kee mbi see äi me' ëa lay.

¹⁷Waçaçre maga ndi de waçaçge äe mokay bay diñ maga Wañkluu de da sen mo wa. De maga ndi ëig ga fen maga ndi kee see äi ti äe yañ lay mono, ndi waçaç diñ jag loëge.

¹⁸Day wer maga jar debaň yañ wo keeë see äaara wer ëiggi äaara jar tebere wo mono, do kay nono, ni ndi kee mbi see äi do saara no lay.

¹⁹Nday ga nday diñ jar ko ree no, day nday de soë loëge jar lan wo mbaara ane!

²⁰Nday yaçaç mbay ga aè mo joñ gebere äay, aè mo ree wee go, aè mo äo' coo äay go, jar mo ko wo see äaara go ciñ ti äay, jar mo mbar wo wee nene.

²¹AÀ diñ ree soçoçre, bay maga ndi mo waçaç go waçaçge wa. Paga wuur hay joñ see wuur de hugli ti sen na joñge yaw ge! Ndi waçaç dog ndi go de loëgen no ëa äa. Hayga jar po yañ wo la ga saara waçë nono, ndi waçaç mbi dosen no ëa lay.

²²Hayga àà yañ wo diñ jar Hebre, ndi de see äi diñ je Hebre lay! Hayga àà yañ wo diñ jar Israyele, ndi diñ je Israyel lay! Hayga àà yañ wo diñ wer mani Abraham no, ndi ti wer mani Abrahamn lay!

²³Ndi waçaç ree go dog ndi ma' nen ti go has no ëa: Hayga àà yañ wo diñ weere joçoçre Kris no, ndi de dañ rage ti sen äuy pa yaw. Ndi hay gay ti joñre de dañ rage, aè jwag me dañ rage, aè joñ dañgay äi dañ rage, ndi kos huli go tum.

²⁴Jar Jwif jwag wo ndi do swa'a ti kaawa'a äaale dwee.

²⁵AÈ jwag me de mbreñ äaale swa'a, aè äoë me de huuli äaale boñ, daage dog leë bii de äi äaale swa'a, ndi sii heçeç, ndi wo nage nen tu bii ma kluu äaale boñ.

²⁶Ndi rañ de äaale debañ, ndi le' basge go nen pyew wo, leë go ne jar leë faage do. Kawre äi jar Jwif kië wo ndi, jar maga bay wo jar Jwif wa wo lay. Äi leege wo, ti puuli wo, nen maaroge, yoo heçeçe äi ma jaçe ndin wo, ndi tum nen ree.

²⁷Ndi hay joñ joñre de bone, nen gayri. Ndi hay bay le' naa debañ wa. Koñne hay cee me, jwaale hay kañ ndi. Ndi heçe bii äaale pur debañ. Ndi tum nen ceere, go see koëe.

²⁸Te feçeçe mapo gwa' wo bay keege ëa pa yaw, joñre äi maga kluun hay diñ ëiggi maga ndi hay ëiggi ti Tayge jar ma wer Kris wo tum mono.

²⁹Jobo yañ de hugli, ndi de hugli lay. Wose le' nen älagge ga se cog me jiili gaa la?

³⁰Hayga ndi yañ ma keeë see äi, ndi kee see äi diñ ti de hugli äi no.

³¹Baa Pan Wañkluu naa Yeso maga aè de togoëge äe tum yañ de koge ga ndi bay caage diñ gete' wa.

³²De maga ndi le Damas mono, Aretas, goforne maga hay diñ ajiya wañ ma kluun hay lag sode wo gor ti äi leegen ga se ba ndi.

³³Ama aà raw sir mege wo go ti ndugla kor äi kerge, ndi raw dañ rage go so.

2 KORENTE WO 12

Pol waçaç ree lwa'ge wo de naage nen go

¹Hayba eçeç laybla', ndi mbi ma kee see äi ga riñ ga ndi ëa lay, aà mo hay ba mañ mopo ne jobo ga äuy yaw. AÀ ne, ndi waçaç patala diñ waçaçe lwa'ge wo de feçeçe maga Wañkluu ndar nen äaara go me mono.

²Kiñgi go wara hwal ti naa, ndi yañ de ko je ma wer Kris po. AÀ hay mañ wo go haçaç ciñ ti ngeel ma de swa' no. AÀ hay mañ wo ciñ de hoçoçgesee äe yawla noga diñ manmbuyuuri äe yawla, ndi ko gaa, Baa boñ de ko seno.

³Ndi de koge ga aè hay mañ blo sen wo go ciñ ti Paradisi. AÀ de hoçoçgesee äe äuy laybla', noga diñ manmbuyuuri äe laybla', ndi ko gaa, Baa boñ de ko seno.

⁴AÀ hay laa waçaçe po maga waçaç go jag jobo gaa le ni, day faage bay de haçe ne je tabay ma dogge äe wa.

⁵Ndi hay mbi ma kee see äi wer blo sen mokay no, ama ndi ma äin de see äi ndi kee see äi diñ wer dehugli äi no.

⁶Hayga ndi waçaç we ga ndi kee see äi no, ndi bay diñ je loëge wa, werga ndi waçaç ge go na diñ cwaçy no. AÀma ndi day kee see äi gaa, day la jar ëig ti äi de dañ fen maga aè de ko mege joñge äe, noga de dañ fen maga aà wo de laage äe jag äi mono.

⁷Baa naa nen feçeçre ma kluuri wo go me debañ, day maga ndi mo mañ ti see äi ciñ ga riñ ga ndi wa mono, aà raw äe' mege de ceege po de haçaç debañ, äo' je peelee Manhuli le ma' mege ma dig mege go ga ndi mo kee see äi ga ndi wa.

⁸Ndi dog wii Wañkluu äaale swa' ga aà mo naa ceege sen go me see.

⁹Se raw riñ mege gano: Äil de el äin kaçaç mo we, werga eegre äin naa nen go ti ngeel äe keëed diñ wer de hugli äon so yaw. Diñ wersen ndi kee see äi ga riñ ga ndi diñ wer dehugli äi no, maga eegre Kris mo hay ti äi so.

¹⁰Wersen äil äi go ti de hugli äin fehe, ti ëarge maga aè ëar me mono, ti bon maga aè kañ ra me ti mono, ti joñge coo no, ti ree ma de haçaç wer ëu Krisn wo. De maga ndi yañ de hugli so no, ndi na de eegre so yaw.

Pol de ëiggi ti ree jar Korente wo

¹¹Ndi waçaç dog ndi loë go nono ëa, werga nday kañ me wer go loëge mono. Nday hay nen durgi ti äi diñ nday. Werga ndi bay go de peçeçre yoo jar peelee Yeso äay se ma kluurin wo wa, hayba ga ndi bay diñ mopo nen äay dra' wa yaw.

¹²Ndi hay joñ joñre ma kañ nen äay ga ndi diñ je peelee Yeso go yoo äay de ëawge see äi ti ngeel äe de joñge feçeçre mbuëgin wo, de feçeçre ma ngris jare wo de wer feçeçre ma joñ heçeçnen wo.

¹³Nday gwa' go blam Tayge jar ma wer Kris ma lan wo ti mopo yaw, noga diñ wer maga ndi laa wië feçeçre do äay gaa mo yawla? Fug wee äil go me ti ree se ga ndi joñn ni gaa mono.

¹⁴Ko wee ga ndi go de gragge ma ferge wo ni äay ma de swa'a, day ndi wo ge diñ ma gay weege gaë. Ndi wo ge wo kiëgi diñ feçeçre äayn wo gaa, ama ndi wo kiëgi diñ nday de see äay. Weere tay wo feçeçre ne paçaçre äaara wo gaa, ama paçaçrebe tay wo feçeçre ne weere äaara wo ane.

¹⁵Ma äi, äil äi go feh ga ndi mo älag feçeçre äin mbi go äuy wer bay, hayba see äi dra'a. Hayga ndi ya' wer we da weege, ma äay nday fer dage ma äay go blam yawla?

¹⁶Nday yaçaç mbay an ga ndi hay kañ poçoçre wee ti gaë. Mbe de sen äuy nday fer waçëge ga ndi de tawgi, ndi bag wee diñ de waçaçre gete'e.

¹⁷Jar maga ndi hay laa ra wo ni äay mono, ndi hay äo' coo äay go de mapo boñ yoo äaara yawla?

¹⁸Ndi äo' Tid wo ga aà mo wo ni äay, ndi raw äo' hen naan wo wer äe pa. Tid wo äo' coo äay go yawla? Wuur äog äuy wuur bay seege diñ ti ëiggi sen boñ noga ti faage sen boñ wa yawla?

¹⁹Tiga nday de ëiggi le go äaa ga wuur de kië yaçaç see wuur go pel äay ga wuur de deele bla' no! Bay wa! Wuur waçaçn na diñ pel Baa ti jag Krisi. Day wuur

waçaçre maga wuur waçaçn wee mo äuy diñ ma ya' wee ge ciñ ti haçge äil äay no, nday jar dage wuur no.

²⁰Ndi de ma joñheçeçne ga hayga ndi wo we ni äay no, ndi mo wo da' weege dog a äil äi da no gaè wa lay, nday mo da' me dog a äil äay da no gaè wa lay. Ndi de ma joñheçeçne ga faare, huni, bagge poçoç see kaçaçra, carge waçaçre ne kaçaçra see, ëarge kaçaçra, de swegge waçaçre ti kaçaçra, wosela kee see äe ga riñ ga se, ëiggi haçyhaçy äuy joñ wo yoo äay.

²¹Ndi de ma joñheçeçne ga ti wur maga ndi wo ge wo see äay, Baa äin fer ti äi go gesiñ yoo äay ni, ndi fer lawge ti jar maga hay joñ wo älagge le tañgu, day laa wo men älagge äaara ma kañ ëag ne hara seen go gaa, men wo figliw wo de ree soçoçren go gaa lay mono.

2 KORENTE WO 13

Bagge waçaçre ma blam tawn wo de heege jage

¹Ndi de dog woge ni äay ma de swa'a. Ree maga aè 'wad war ti äe mo äuy, aè yaçaç ree sen wo ga aà cwaçy, say ni jar sedewa äe äog noga swa' ëa.

²De maga ndi hay le ni äay ma de äog ndi hay waçaç ree sen we le go wee ni, ama patala ndi bay wo yoo äay ni wa. Ndi wo de wii jar maga hay joñ wo älagge le tañgu, de jar lan wo lay ga wur maga ndi fer ge wo pa no, ndi joñ rage desaçy gaa so.

³Wer maga nday de saçy lam mege ga Kris haç mbe waçaçre äen mbe we me jag yawla so mono, nday kon ge mbay yañ! Kris bay de hugli ti äay wa, ama aà yañ ndar nen eegre äen go yoo äay.

⁴Mbe kidolgi, wer dehugli äe, aè raw äalge äe go ciñ ti koo ma äal jar no. AÄma aà patala tenen caw diñ wer eegre Baa. Wer tayge wuur de äe, wuur de hugli dosen no lay, ama wer joñre wuur maga wuur de joñge äe yoo äay wuur naa ge nen äe yañ go wee.

⁵Lam wee see äay de see äay ma koge ga nday yañ mbay de haç äil äay ne Kris yawla. Nday bay de koge ga Yeso Kris de hayle äil äay wa yawla? Nen daga nday mo hay de kaçaçge ma naa nen see äay go ga nday yañ mbay de haç äil äay ne Krisi.

⁶Ndi ëig ga nday yañ go de koge ga joñre wuur kañ nen äay ga wuur de haç äil wuur ne Kris cwaçy.

⁷Wuur de wii Baa ti äay tum ga daga nday mo joñ ree ma de älagge wa. Wuur bay kañge diñ nen äay ga nday mo ko wuur ga wuur de kaçaçge koë wa, ama maga wuur mo ko wee joñge diñ joñre ma de ele. Wuur mo kol ba go diñ jar maga wuur bay de kaçaçge wa laybla', sen joñ mopo gaè.

⁸Werga eegre wuur bay ma älag cwaçy waçaçre Baa go wa, eegre wuur de kaçaçge ma ëawge diñ cwaçy waçaçre tawa.

⁹Äil wuur go feh debañ ti maga wuur kol go de hugli, ama ma äay nday de eegre mono. Day fen maga wuur de wiëgi äe ti tosge wuurn diñ ga daga nday mo hay go joñ joñre ti ngeel äe keëede.

¹⁰Diñ wersen ndi raw yer waçaçre sen wo wee de maga ndi wo go la haçaç mono, maga ndi wo ge we yoo äay wur sen, ndi mo joñ wee de haçaç de eegre maga Wañkluu haçn me mo wa. Werga eegre sen de haçge me ma ya' wer äay haç äil äay ne Krisi, bay ma älag weege go wa.

¹¹Patala heçeçre äin wo, nday gwa' we. Joñ wee joñre de el nen maga nday mo hay go ti ngeel äe keëede, coä wee nen kaçaçra, tay wee jage, lag wee ti yoo kaçaçra jam, day Baa ma da jar no, je ëaw jar jamn hay yañ yoo äay.

¹²Heer wee jag ne kaçaçra, de klew kaçaçra do heçeçrebe wo nono. Te jar mani Baa wo wo de hee jag ne nday äuy.

¹³Nen daga äil de el mani Wañkluu Yeso Kris no, dage mani Baan wo de tayge mani Nenterse ma bay ëagn mo hay wo de äay äuy.

GALAD WO

GALAD WO 1

¹Waçaçre sen mokay yern diñ ndi Pol maga diñ je peelee Yeso, bay ti jag jar tebere wo wa lay, ti jag jobo po gaa lay, ama ti jag Yeso kris wo de Baa Paçaçbe maga fer birgi äe le go yoo jar huli wo mono.

²Wuur de heçeçre naa maga wo äin äi lam äuy wuur yern wo ne nday Tayge jar ma wer Kris ma äi sir Galad wo mo äuy no.

³Daga Baa Pan naan wo de Yeso Kris Wañkluu mo woo wo wee, mo ëaw wo wee jam.

⁴Kris hay haç see äe go wer älagge naan wo, nen maga se mo yaçaç naa le go jag tamsir ma de älagge ma debalan mo haç' no. AÀ joñ dogä äil Paçaçbe, Baa naa da nono.

⁵Daga togoëgen mo hay ma Baa tum sagsage! Amen!

Waçaçre ma de Coçoçre diñ waçaçre Baa boñ tu

⁶Ree äay ngel me ti maga nday fer mbuë faale deparday tu ne Baa maga ëe wee ga nday mo hay de wooge wer Krisi, day nday raw yaçaç waçaçre po ma tigriñ mono.

⁷AÀ na bay ga nday da' Waçaçre ma de Coçoçre po sar wa, ama diñ ga jar po yañ wo haçy nen äay, day da wo ga saara mo glub Waçaçre ma de Coçoçren mani Krisn go.

⁸Haybaa wuur toge, noga je peelee Baa ma ciñ po, a we sii Waçaçre po ma tigriñ wee ga bay we diñ te maga wuur hay sii ne nday mo wa no, aà mo hay go de faëge!

⁹Wuur hay waçaç ree sen we go ne nday seäaa, mbe de sen äuy ndi fer dogge äe ne nday patala pa ga jobo a we sii waçaçre po ma tigriñ ne nday ga bay we diñ te waçaçre maga nday hay yaçaç sen mo wa no, je sen mo hay go de faëge!

¹⁰Ndi kië patala na diñ ga jar tebere mo kee wo ndi yaw, noga mo hay kee mege diñ Baa yawla? Ndi kië na diñ ga ndi mo hay de coçoçre jag jar tebere wo so yawla? Hayga ndi yañ kiëgi diñ ga ndi mo hay de coçoçre jag jar tebere wo ëa no, ni ndi bay diñ weejoçoç Kris wa so.

Pol de kañ nen jar ga Yeso Kris ba se ma sië waçaçre äe no.

¹¹Nday heçeçre äi no, Waçaçre ma de Coçoçre maga ndi hay sii le wee äaa a le jag je tabay gaè.

¹²Ndi da'n diñ jag jar tebere wo gaa lay, hadn me diñ jar tabay wo gaa lay. AÀma Yeso Kris de see äe ndar nen waçaçre sen go me.

¹³Nday yañ de laa waçaçre seele äi maga ndi hay seege jag Baa mani jar Jwif wo le äaa mono: Ndi hay raw wuu joñge bon Tayge jar ma wer Krisn wo debañ debañ, ndi hay da ga ndi taw ra go.

¹⁴Ndi hay seege ti jag Baa mani jar Jwifn wo de el dañ gomre äin wo de jar ma ti wer mani äin wo äuy tu, ndi hay de baa wuu ti tosge mani moore wuurn wo debañe.

¹⁵Ama, de maga Baa, je maga hay mañ ndi le go äil man äi haçaç, day raw ëe mege wer äil de el äen

¹⁶wo koge nen be de el ga se naa nen Weel äen go me ga ndi mo wo sii waçaçre Weel sen go ne jar maga bay wo jar Jwif wa mono, ti wur sen ni ndi wo äo' faare ree se kay de je tabay po gaa hase.

¹⁷Ndi wo Jerusalem see jar maga hay wo ga jar peelee Yeso tañgu äi mo gaa lay. Ndi raw rawge diñ äi sir Arabi tu, blam sen ndi raw ferge le äi leege Damas tigrin.

¹⁸Kiñgi wo joñge go swa', blam sen ndi raw woge Jerusalem yinigi de Piyere, ndi raw hayge ni äe ni naw hwal ti dwee.

¹⁹Ndi yin de je peelee Yeso ma tigrin po gaa so, say diñ Jag weegeman Wañkluu no.

²⁰Ree maga ndi de waçaçge äe wo ne nday mokay, ko wee ga ndi waçaçn go diñ pel Baa, ndi bay caage diñ gete' wa.

²¹Ndi le Jerusalem ni deñ, ndi raw rawge blam sen ti progre ma Siri wo de Silisi.

²²Tayge jar ma wer Kris ma äi sir Juden hay bay wo de ko ndi wa äa.

²³Aà hay wo de laage diñ waçaçre äi tawa ga blo maga hay joñ bon saara kol we go patala sië waçaçre jag Baa maga se hay eig ga se caa wer äe go mono.

²⁴Aà hay wo togoë Baa wer äi.

GALAD WO 2

Pol wo yinigi de jar peelee Yeso wo

¹Kiñgi raw joñge go hwal ti naa, blam sen ndi raw woge Jerusalem tigrin, wuur de Barnabas wer kaçaçra. Ndi raw ba Tid wo wer äi lay.

²Ndi fer wo ni werga Baa raw riñ mege ga ndi mo see wo ni. Ndi wo ni mokay, ndi raw äoë wer Waçaçre ma de Coçoçren maga ndi de siëgi äe ne jar maga bay wo jar Jwif wa go ne jar kluuri ma pel kaçaçran wo. Wuur ya' go de see wuur tawa nen maga ëee äi maga ndi de ëeege äe ti joñre äi maga ndi hay joñge äe äaa wo de maga ndi de joñge äe patala mo caw mo le' ti go de koë wa.

³Ane, Tid maga hay wer äi diñ je Grege, jobo hay riñn ba ga aà mo hay caa äijini go äegte' gaa äuy.

⁴Ama jar gete' po maga waçë wo ga saara diñ heçeçrebe ma ti jag Baa lay raw wo laage le yoo wuur de tawgi ti'i, laa wo gu ne wuur ti maga wuur kol go de pogge wer tayge wuur de Yeso Kris mono, de ëiggi maga saara mo fer wuur gebere tigriñ.

⁵Ama wuur laa yaçaç jag äaara ti ree se kayn me' gaa has hase. Wuur yaçaç jag äaara gaa nen maga cwaçy Waçaçre ma de Coçoçren mo kol fo go nen äay jar Galad wa, aà mo hay ti ngeel äe keëede.

⁶Jar se maga aè ko ra aà wo diñ jar kluuri ma pel kaçaçran wo mo ti' de kluuri äaara äuy sen mañ see äi gaa, werga Baa ko jar go nen äe dega' dega' äuy. Ndi äoë wer waçaçre sen ne hara mokay, jar se ga aè ko ra ga aà wo diñ jar kluuri ma pel kaçaçran kañ wo waçaçre po me ciñ ti sen ni gaa lay.

⁷Aà raw wo koge yaw ga Baa de haç Waçaçre ma de Coçoçren me do maga ndi mo see siëgi äe go ne jar maga bay wo jar Jwif wa dog aà haç ne Piyer ga aà mo see siëgi äe go ne jar Jwif wo no lay no.

⁸Baa maga de ma joñ joñre de Piyere, day äo'n diñ je peelee Yeso ni jar ma de caa äiñiñin wo hay joñ de äi maga ndi mo wo sië waçaçren go ne jar dehaçy wo dosen no lay no.

⁹De maga aà ko wo ga Baa woo me do kay no mono, Jage, Kefas wo de Jañ maga hay wo diñ jar kluuri ma pel kaçaçran raw wo coñ barga ne wuur de Barnabas ma kañ nen ga saara de tayge de wuuri ga wuur mo see joñ joñre ma wuurn yoo jar maga bay wo jwif wa mo lay, ma saara, saara raw joñge yoo jar Jwif wo lay.

¹⁰Aà raw wo riñ wuur an ga wuur mo ko decoo jar ma de coon wo, day se diñ fen maga ndi hay joñ go deparday tu mono.

Pol ruu Piyer Antiyose

¹¹Blam waçaçre sen mokay Piyer raw age Antiyose. Ndi raw ngiñgi äe go tinoo nen jar poëag deñe, werga aà hay nen ruugi.

¹²Gahaçyla, go tañgu maga jar mapo hay bay wo de age ni Jag wa ëa mokay, se hay mbe ree hole de jar jag Baa maga bay wo jar Jwif wa mono. Day de maga jar sen nduu wo mokay, Piyer raw naa see äe go, laa dayge de' hole yoo jar jag Baa maga bay wo jar Jwif wa gaa so do heçeçne jar ma de caa äiñiñin wo.

¹³Te jar Jwif ma de yaçaç waçaçre Kris raw wo joñge do Piyer no lay, haçaç Barnabas dra' joñ nen hee see äe go nen ree bagge bii jar sen lay.

¹⁴Ndi wo koge ga aà bay wo joñge ni ti faage äe ti cwaçy Waçaçre ma de Coçoçren wa mokay no, ndi raw riñ Kefas go tinoo pel jar ka' äuy gana: Hayga ndo maga ndo diñ je Jwifn ndo joñ see äo do jar maga bay wo de ko Baa wa nono, bay jar do jar Jwif wo wa no mono, wer mayse ga ndo da ga jar maga bay wo jar Jwif wa mo joñ wo dog aà jar Jwif joñ wo no äegte' an le la?

Je maga haç äil äe we ne Kris no, da' peçeçge

¹⁵Naa ma naan, naa biñ le go diñ jar Jwif tu tu, naa bay diñ jar älaage do jar dehaçy wo no wa.

¹⁶De sen mbe äuy, de maga naa wo koge ga Baa ko je tabayn ga aà de deelee nen se bay diñ wer seege ti jag liñgi wa, ama diñ wer haçge äil äe ne Yeso Kris mo boñ tu mono, naa de see naa, naa raw haç äil naa go ne Yeso Kris maga naa mo ko nen Baa diñ jar ma de deelee lay. Sen na bay see ti jag liñgi wa, werga Baa ko ge jobo ga aà de deelee nen see wer seele ti jag liñgi gaa hase.

¹⁷Day hayga naa jar Jwif naa haç äil naa maga naa mo ko nen Kris de deelee lay werga naa de älagge do wer jar maga bay wo jar Jwif wa no dega' lay no, Kris kol go diñ je joñ peelee ne älagge so yawla?

¹⁸Hayga ndi fer we kne' fen maga ndi hay älaggn go no, ndi raw naa nen go diñ je cegaë jag ree go.

¹⁹Ama ma äi, ndi ko see äi ga jag liñgi iji me le go maga ndi mo kol tenen ma Baa.

²⁰Aë äal Kris le go wur sen ti koo ma äal jar mokay, ndi ko see äi le go de äalge ni lay. Ndi tenen mo ye' patala bay diñ ndi wa so, kol me tenen mo ye' diñ Kris maga äil äi mono. Ndi patala tenen mo ye' werga ndi de haç äil äi ne Weel Baa ma hay da me, day haç see äe go hugi ti bol äi mono.

²¹Äil de el maga Baa joñ ti jar mo deñ ndi mbuë fo äe gaë. Gahaçyla, Baa mo hay we kol jar de deelee diñ wer seele ti jag liñgi no, ni Kris hu go de koë bo.

GALAD WO 3

Jag liñgi lay, haçge äil ne Kris lay

¹Hih, dog jag äay jar Galad wo eçeç la! Wose fijë ti äay go la? Ndi sii wer huli Kris maga aà hu go jag koo ma äal jar mokay we go ne nday pah pa lay no.

²Ndi wii jag äay ti mopo boñ äa, Baa haç Nenterse äen wee diñ werga nday de äaw jag liñgi wo de el yaw, noga aà haçn wee werga nday yaçaç Waçaçre ma de Coçoçren de haçge äil mo yawla?

³Nday fijë ti go na do kay no tu so yawla? Nenterse ma bay äage tiiji wer joñren de äay, day nday da ga nday äo' jag äe go diñ de naëy see äay lay so yawla?

⁴Bon maga nday joñ debaň mo deñ, nday da ga aà mo taw mbe go de koë has so yawla? Ti cwaçy äe aà hay bay maga aà mo taw go de koë has wa.

⁵Baa haç Nenterse äen wee, joñ feçeçre mbuë gi yoo äay na werga nday de äaw jag liñgin wo de el mo yaw, noga diñ werga nday yaçaç Waçaçre ma de Coçoçren de haçge äil mo yawla?

⁶Aà go de yerge ga: Abraham haç äil äe ne Baa, Baa raw keege äe de deelee nen äe wer haçge äil äe ne hen no.

⁷Wersen laa wee wer äe de ele. Weere Abraham ma cwaçyn wo diñ jar maga haç wo äil äaara go ne Baa mono.

⁸Wer maga aà hay le go de koge ääääa ga Baa ko ge wer jar maga bay wo jar Jwif wa wo yañ wurpo nen äe de deele wer haçge äil äaara mono, aè yern go äil kefder ga Baa waaç waçaçre ma de coçoçre ti Abraham gano: Ndi woo ge wer jar ma ti tamsir wo lam äuy yañ wer äo Abraham.

⁹Baa woo Abraham le äaa werga Abraham haç äil äe go hene, day jar maga haç äil äaara go ne Baa do Abraham mo äuy, Baa woo ra lay.

¹⁰Werga, jar maga eig wo äaaran ga Baa kee saara yañ diñ jar ma de deele nen äe werga saara de ma joñ joñre de jag liñgin mono, jar sen wo de faège ti. Werga aà go de yerge gano: Faège ti je maga hoo sug we go ti fen maga de yerge äil kefder jag liñgin mo deñ äuy gaa, day joñ joñre we go de äe keëed äuy gaa mono!

¹¹Ama mbe de sen äuy se go tinoo ga jobo kaçaç ma koge nen Baa de deele wer seele ti jag liñgi gaa, werga aà go de yerge ga: Je ma keëedn joñge tenen wer haçge äili.

¹²Ama jag liñgi bay wo de tayge de waçaçre haçge äil maga jobo haç ne Baa mo wa hase. Jag liñgi waçaç äen gano: Je mag yañ joñge dog aà waçè no taw taw no, je sen joñ ge tenen caw wer seno.

¹³Kris raw mañ faège jag liñgin go ne naa ti, raw kol see äe ti ngeel naa ga Baa mo kañ poçoçre faègen ne se ti, werga aà go de yerge ga: Wosela maga aè hagn we go ciñ jag koo diñ je maga go de faège.

¹⁴Wersen so, bosa' maga Baa hay waçaç le go äaa ga se kañ yañ ne Abraham ti mono, jar maga bay wo jar Jwif wa wo de da'ge äe patala wer Yeso Krisi, nen maga naa äuy, naa mo da' Nenterse maga Baa hay riñ ga se haçn yañ ne jar wer haçge äil mono.

Jag liñgi wo de haçge

¹⁵Nday heçeçre äi no, ndi ngaä waçaçre ne nday de ree maga naa de koge äe see naa la mono: De maga jobo fer jag huli äe we go de yerge de de el de wore no, je ma tigriñ kaçaç ma älagge äe go noga äo' mopo jag äe ni werga aà diñ jag je tabay koë gaè.

¹⁶Baa hay waçaç waçaçre na ti Abraham wo de je ni äe no. AÀ bay de yerge äil ni ta' ga Baa waçaç ree sen ne Abraham wo de jar ma ti äiñi mani äe wo pur wa. AÀ de yerge diñ ga aà waçaçn ne jobo boñ ti äiñi mani äe no, diñ ne Krisi.

¹⁷Co' wee sug waçaçre maga ndi de siigi äe wee mono: Baa ba barge de Abraham, kiñgi raw joñge go blam sen kis kis naa de hwal hwal swa'a, day jag liñgi raw age kway so. Jag liñgi sen kaçaç ma caa barge Abraham wo de Baa go gaa lay, älag waçaçre maga Baa waçaç ga se joñ yañ no kay go gaa lay.

¹⁸Day hayga Baa yañ haç feçeçre ne jar diñ werga aà wo de hoo sug ti jag liñgi no, ni se bay diñ wer waçaçre bargaen wa so. Ma Abraham mono, Baa raw wooge äe diñ ti jag maga aà hay riñn go nono.

¹⁹Day jag liñgi raw age na ma may? Baa haçn le ne naa ma kañ nen naa ti feçeçre maga naa joñ ra de älagge ga bay wo nen Baa de el wa mono. AÀ hay cici gor je ni Abraham se maga Baa hay riñ ti äe mono. Jag liñgi sen la, aè hay haç waçaçre äe le ne jar peelee Baa wo jag ga aà mo siin wo go, day je ma ti holañ Baa wo de jar teberen raw age de äe ne jar so.

²⁰AÀ mo hay we diñ jobo boñ no, je ma tigriñ de hay ti holañ ni gaa so, day ma Baa mbe boñ tu.

De el jag liñgi

²¹Jag liñgi a ma älag barge maga Baa baa ne mokay go yawla? Bay wa hase. Jag liñgi mo hay kaçaç we ma kol jar go tenen cwaçy no, Baa de hay ko jar tebere wo yañ diñ jar ma de deele nen äe wer äe.

²²Day bay wa, werga aà yañ go de yerge ga älagge raw eegre jar tebere wo go äuy maga fen maga Baa hay waçaç ga se haçn ge ne jar, jar mo da' wo ne diñ wer haçge äil äaara ne Yeso Krisi.

²³Le ti wur maga waçaçre haçge äil ne Yeso Kris hay bay de age wa äa mono, jag liñgi hay de äoë dañgay naa, haçaç se a go ti wur maga aè naa nen waçaçre haç äiln go mono.

²⁴Wersen, aè haç jag liñgin le ma hrag jag naa ma gor age Krisi, maga Baa mo ko naa diñ jar ma de deele nen äe wer haçge äili.

²⁵Patala waçaçre haçge äiln a we go, naa bay nen do jag liñgi wa so.

²⁶Nday kol go diñ weere Baa äuy wer haçge äil maga de tayge de Kris mono.

²⁷Nday äuy, nday tay we go de Kris wer maga aè joñ batem äay go mono, nday hee kris go ti äay do oçoçbe nono.

²⁸Wersen hayba je Jwifi, je Grege, weel biñni, gebe, je twar noga waçy, nday äuy ma de dañ keçeç bay wa, werga nday go äuy boñ de tayge de Yeso Krisi.

²⁹Hayga nday yañ diñ jar ma Kris no, ni nday diñ äiñni mani Abraham no, day nday da' ge feçeçre maga Baa hay riñ ga se haç ge ra yañ ne Abraham lay.

GALAD WO 4

¹Ndi sii wee gana: De maga weel jobo maga hoo ge taabul äe wurpo yañ klee äa no, aà ko mbe nen jar do weel gebe no caw koë lay, ni paga je waçaç ree feçeçren wurpo diñ se äuy yaw.

²AÀ klee mo caw ëa no, jar ko el äe, koë feçeçren wo ne hen äuy lay, haçaç wo wo go ti wur maga pan weel hay riñ ga aà day we no kay mono.

³Naa dosen no lay, le de wur maga naa hay le kleere mono, naa hay kogge wer hadge ma bay blam ma ti tamsir wo lam no.

⁴Ane de maga naw maga Baa hay ngaän go wo baa jag go mokay, Baa raw äo' weel äen le ga aà mo a yoo jar ma gesiñ wo la: AÀ biñ le go äil waçy po, se raw haç see äe yaçaç jag jag liñgi,

⁵mapog jar maga jag liñgi sen de saë rage gebere go, ma kol naa go äuy weere Baa lay.

⁶Day wer maga nday diñ weere Baa so mono, se raw äoë Nenterse weel äen ne naa äili, Nenterse sen ëe Baa ga: Baba, Pan äi.

⁷Wersen, ndo bay gebe wa so, ndo diñ weel Baa, aà diñ Pan äo. Day ndo diñ weel äe so mono, feçeçre maga Baa de yon rage ciñ ne weere äen wo mokay, se haçn ge ra yañ mo.

Ree maga jar Galad joñn wo car jiili Pol go

⁸Nday hay bay le de ko Baa äaa wa, nday hay le de saë see äay gebere baa maga bay wo diñ Baa cwaçy wa wo.

⁹Ama, patala de maga nday ko Baa go so, noga Baa ko wee we go lay mono, nday fer mbuë nen mañ blam feçeçre se maga bay wo diñ mopo de cwaçy wa lay, eegre äaara bay wa lay le pa la? Nday da ferge gebere äaara tigriñ pa yawla?

¹⁰Nday keeë naw mapo wo, fewre wo, wur wo de kiñgi mapo wo ga aà wo de el dañ lan wo ma hoo sug ti äaara pa yaw!

¹¹Ree maga nday joñ ra no mo deñ raw joñ heçeçne me ga joñre äi maga ndi joñ yoo äay mo deñ taw go de koë yawla.

¹²Nday heçeçre äi no, ndi de kam weege ga nday mo joñ see äay do ndi nono werga ndi do nday no lay no. Nday bay de ma joñmege de älagge ti mopo me' wa hase.

¹³Nday yañ mbay go de koge pah ga ti wur maga ndi hay wo ni äay sii Waçaçre ma de Coçoçren wee tañgu mokay, ndi hay de ceege.

¹⁴Ceegeen hay coo hoçoçgesee äi go debañ, de sen äuy nday feg ti äi gaa lay, nday tob me go gaa lay. Nday yaçaç me doga nday yaçaç diñ je peelee Baa nono, doga nday yaaç diñ Yeso Kris ti see äe no tu no.

¹⁵Äil äay le go wur sen de fuggi feh fehe pa lay, day ree mayse da' we la? Ndi de koge ga le ti wur sen mokay hayga aà joñ no, nday de hay ndar nen äay go ma heerge me ti äi no!

¹⁶Day ndi kol diñ je hee äay werga ndi waçë cwaçy waçaçre wee mo yawla?

¹⁷Jar mapo yañ wo de saçy äay ti debañ mbe, ane eiggi äaara bay wo de el wa. AÀ kië wo mo ti' ga saara mo blaw äil naa go de kaçaçra, ni nday mo kol go wer saara.

¹⁸AÀ mbe go tinoo poëag ga daga jar mo hay wo de baa wuu joñ de el see kaçaçra tum tum. AÀma aà mo hay diñ wer nen äi de maga ndi yañ yoo äay ni mo tawa wa.

¹⁹Nday weere äi no, ndi de ferge joñ bon patala ti ree äay tigriñ pa. Bon sen de ma joñmege do waçy maga le' biñgi nono. Ndi ig gi joñ bon sen wo wolañ, haçaç waçaçre Kris kol go äil äay de el pah ëa.

²⁰Äil äi de dage debañ ga naa de hay patala äiñ kaçaçra ta' äuy, nen maga ndi haçy da' faage waçaçre maga ndi mo waçaç ne nday no kay no, no kay no. Ree äayn fer go ngel ndi tigriñ!

Waçaçre Sara wo de Agare

²¹Waçaçn wee waçaçre sen me ëa la, nday jar maga nday da ga nday see äayn nen do jag liñgi no mono. Nday bay de laa wer fen maga jag liñgi sen waçaçn mo wa yawla?

²²AÀ go de yerge kidolgi ga weere Abraham hay wo äoge. AÀ biñ la boñ de Agar maygebe no, biñ ma lan de nen waçy äe Sara maga bay maygebe wa lay mono.

²³Maygeben biñ mbarga ma äen de faage maga jar tebere biñ wo weere go de äe mono. AÀma mbarga mani nen waçy biñ äen diñ wer waçaçre maga Baa hay waçaçn go mono.

²⁴Waçaçre naare se äogn wo mo lag diñ waçaçre ma kuëum: AÀ kañ nen naa ti wer tayge jag maga Baa tayn de jar sar sar äoge. Ma tañgun diñ tayge jag ma ti huuli Sinay no, sen de ngaäge de Agare, aà biñ äen diñ gebere wo.

²⁵Huuli Sinay sen äil sir Arabi, Agar de ngaäge do Jerusalem ma debalan la no lay, werga jar ma äi leege Jerusalem wo äuy diñ gebere äuy mono.

²⁶Ama ma Jerusalem ma ciñ le, sen diñ nen waçy maga bay diñ maygebe wa no, man naa diñ se so.

²⁷Werga aà go de yerge ga: Ndo waçy se de gedde ga biñ ti boñ gaa mono, fruy mbo so! Ndo waçy se ga ko bon biñgi ti boñ gaa mono, 'Waë yegre dogä äil äo da nono! Werga waçy maga aè tobn wo go mo caw, Weere ma äen joñ ge wo pur dañ mani waçyn ma de war no.

²⁸Nday heçeçre äi no, nday de ngaäge do Isag nono, nday kol diñ weere Baa ti jag waçaçre maga Baa hay riñ Abraham mo lay no.

²⁹Mbe le äaa tu, weel maga aè biñ ne de faage maga jar tebere biñ wo de äe hay bay le ko Weel maga biñ le go de eegre Nenterse Baa nen wa, se debala la dosen no keëed lay.

³⁰Werga waçaçre ma de yergen waçaç gano: Nii maygebe wo wo go de weel äen äuy, je maygeben mo hoo taabul pan äen do je nen waçy blo no wa!

³¹Do kay no so no heçeçre äi no, naa ma naan, naa bay diñ jar ni maygeben wa. Naa diñ jar ni nen waçy no.

GALAD WO 5

Jobo mo fer sa' see äe gebe wa so

¹Kris pog naa go maga naa mo hay go ti see naa cwaçy cwaçy. Diñ wersen so, lag wee go ngiñ, men wee jobo fer weege gebere wa so.

²Co' wee sug äay! Ndi Pol, ndi de riñ weege ga hayga nday fer we yaçaçge ga jar mo car äiñi äay pa no, ni joñre maga Kris joñ ti äay mo deñ kay wee ti mopo ni me' gaa so has hase.

³Wosela maga fer we yaçaçge ga caa äiñi se pa no, ndi de riñ je sen ga aà mo fer joñ see äe doge jag liñgi waçaç no keed äuy.

⁴Hayga nday fer we kiëgi ga Baa mo kee wee ga nday de deele diñ wer hooge sug ti jag liñgi no, ni nday blaw we go de Krisi, äil de el maga Baa hay woo wee de äe mo deñ joñ mopo wee gaa so lay.

⁵Ma wuur, wuur de kañ eiggi wuur gorge de eegre Nenterse ga Baa kee ge wuur de deele nen äe diñ wer haçge äil wuuri.

⁶Je maga tay we go de Kris no, aà mo hay ba de caa äiñi, mo hay ba de caa äiñi gaa, sen äuy mañ mopo ne hen gaa, say diñ maga jobo haç äil äe go ne Krisi, da jar lay mono.

⁷Nday tiñi wer le joñ see äay ti ngeel äe de el pa lay, day wose raw mañ jag äay go ti faage ma cwaçyn la?

⁸Ree maga jar sen jaçë wo nen äay de äe ma kol weege go wer äaara mo ti', sen bay le de age jag Baa je ëe weegen le wa.

⁹Waçaçre po gana: Defoçoçre no no me' kay coo de caçaçge komay laybla' se urn go ciñ.

¹⁰De tayge de Wañkluu, ndi go de koge ti äi cwaçy ga eiggi äay joñ ge go sar de äin gaè. AÀma ma je maga de hwuy yoo äay mo caw, aà mo hay ba diñ wose sen laybla' äuy, ree äen da'n ge mbe yañ.

¹¹Ma äi mono heçeçre äi no, ndi mo hay we siëgi wee diñ ga nday mo car äiñi go ëa pa no, ni jar de hay joñ wo bon äi gaa so, waçaçre huli maga Yeso Kris hu go de äalge ti koo ma äal jar mokay de hay diñ fen mbar äaale jar gaa so lay.

¹²Jar se maga hwuy wo yoo äay mo ti' no, yañ dosen ni aà mo car wo äiñi äaara go äuy äuy so yaw.

¹³Nday ma äayn mono heçeçre äi no, Baa ëe wee ga nday mo hay go de pogge ti see äay. AÀ ne, joñ wee see äay dogä äil äay da nono ga nday go de pogge ti see äay na wa. AÀma men wee dage koë weege joñ peelee ne kaçaçra yaw,

¹⁴werga jag liñgi wo mo tegce' ta' äuy, maga lig lan wo go äil äe ni äuy diñ maga waçaç ga: Ndo mo da je ma äiñ äo mbañ do see äo no lay mono.

¹⁵Ama, hayga nday yañ lor kaçaçra ree kaçaçra go do nayre ma koore joñ wo kaçaçra nono, joñ wee see äay de el nen maga nday mo älag wee kaçaçra go wa.

Wosela mo men see äe ga Nenterse mo koë se

¹⁶Ndi wo de riñ weege ga men wee see äay ne Nenterse do maga aà mo koë wee diñ se. Mañ wee diñ blam feçeçre ma de älagge maga äil äay da ra wo mo wa.

¹⁷Werga ëiggi maga je tabay ëig mokay tay wo de ëiggi mani Nentersen gaa: AÀ wo de giñ kaçaçra äil äay lagge, day nday joñ ree maga äil äay dan mo gaa so.

¹⁸Ama hayga Nenterse yañ koë weege diñ se no, ni nday bay nen do jag liñgi wa so.

¹⁹Joñre maga naa wo nen ëiggi je tabay go, aè yañ mbe go de ko rage paha. AÀ wo diñ figliw, joñge ree ma de meyeëe, joñge ree soçoçre,

²⁰leëge mondra ne soçoçre wo, joñge sogway, charge hee see kaçaçra, durgi, hun see kaçaçra, soçëge äili, leëge kaçaçra, charge äil go taë taëe, charge go ti äaä,

²¹joñge kaçaçra de haçaç, taëge de yii, reege maga kol go dug jobo, de te feçeçre ma de mañ ma se deñ wo pa. Ndi hay riñ wee we go ti äaara äaa, day ndi fer dog weege pa ga jar maga haç wo see äaara ne joñre ma dosen wo no kay wo wo lagge ti twaywañ mani Baan gaa hase.

²²Le'ge ma Nenterse yañ lay: AÀ diñ dage, fruygi, jam, ëawge jiili, äil de ele, koge decoo jare, de deele, desaçy, ëawge see.

²³Jag liñgi bay de caa hee de feçeçre sen wo wa.

²⁴Jar maga wo go diñ jar ma Yeso Kris mono, ree ma de älaggen wo de ëiggi maga äil je tabay da ra mo deñ, saara le go de caa wer äaara le go ti koo ma äal jar no.

²⁵Hayga kol naa we go tenen diñ Nenterse no, naa mo hay seege dogä Nenterse da no lay.

²⁶Naa mo hay keeë see naa ga riñ ga naa ma kañ wer naa soçë äil ne kaçaçra ti wa lay, naa mo hay joñ hun see kaçaçra wa lay.

GALAD WO 6

Wosela mo kay keçeç soë fen mapoçoçge äe no.

- ¹Nday heçeçre äi no, nday da' jobo we go de celge joñ wer älagge ma hon äuy laybla' no, nday jar maga Nenterse Baa de koë weege, nday ëobn wee desaçy. Nday de see äay, koë wee see äay nen maga nday mo haçy go lay wa.
- ²Kay wee kaçaçra soë feçeçre mapoçë weegen wo, hayga nday yañ joñge nono, ni nday bag go na diñ jag jag liñgi mani Krisn so.
- ³Je maga yañ eig äen ga se la jobo bay de se wa mono, ni aà mo caw diñ je ma mbofo so yaw, aà bag diñ bii see äe de see äe.
- ⁴Daga wosela mo hay ko nen joñre äe maga se de joñge äe de see äe, day se de see äe tu ko mbe yañ ga se nen kee see äe ti joñre äen bay ngaä joñre äen de ma jobo.
- ⁵Werga wosela äuy soë ge poçoçre ree äen yañ diñ se de see äe.
- ⁶Daga je maga aè de hadge äe de Waçaçre ma de Coçoçren mo äes feçeçre äen wo äuy de je maga de hadge äe mono.
- ⁷Jaçë wee see äay wa, aè bag bii Baa gaè. Mo maga wosela äuy jo' ne, aà wo ge weege diñ fen sen lay.
- ⁸Aà jo' we diñ fen ma ti nayse, se wo weege diñ fen ma ti nayse ma de buugin lay. Hayga aà jo' we diñ fen ma de coçoçre jag Nenterse lay no, aà wo weege diñ tenen ma tum de Nenterse lay.
- ⁹Wersen naa mo gay do joñ joñre ma de eln wa. Naw ma de woren wo a ge wurpo mokay naa wee wer feçeçre wo yañ, hayga naa laa do naa wee go gaa no.
- ¹⁰Wersen so, de maga naa da' nen we mo äuy no, naa mo hay joñ jar äuy de el de ele, äuy äe diñ heçeçre naa ma de haçaç äiln wo.

Pol de bag yañ wo de heerge jage

- ¹¹Ko wee yerge äi ma blir blirn ga ndi yer wo de do äi Pol mokay no.
- ¹²Jar maga gay wo wee ga nday mo car äiñi go äegte' äegte' mo deñ diñ jar maga kië wo ga jar mo keeë saara ga saara de el wer joñre saara ma ti naëy see wo mono. Aà joñ wo dosen nono, tawa tu maga aè mo joñ bon saara ti waçaçre koo maga aè äal Kris go ti äe wa.
- ¹³Jar se ma de caa äiñin wo de see äaara bay wo joñ ree po ti ngeel äe boñ dra' dogo jag liñgi waçaçn no wa äuy, day aà ba wo wuu ne nday see ga nday mo car äiñi go äegte' na maga jar mo kee saara ga saara de ma joñnday de ele.
- ¹⁴Ama ma äi ndi day gaè. Ndi kee see äi ti ree po ma tigriñ gaa so hase, say diñ wer huli maga Wañkluu naa Yeso Kris hu go ti koo ma äal jarn mono. Wer huli Kris maga aà hu go ciñ ti koo mokay, feçeçre ma ti tamsir lam äuy deñ kol wo go nen äi de huli äuy, ndi de see äi ndi blaw go de äaara dogo je maga hu we go blaw go de tamsir no lay no.

¹⁵Wersen wosela mo hay ba de caa äiïjini, mo hay ba de caa äiïjini gaa, sen äuy bay mopo wa. De el äen diñ ga wosela mo fer cooge defay tigriñ.

¹⁶Jar maga yañ wo joñ see äaara ti jag waçaçre se kay mo äuy, daga Baa mo ëaw ra jam, Baa mo ko decoo äaara, àà mo joñ Israyel maga diñ jar ma Baa cwaçyn wo dosen no lay!

¹⁷Fen maga gwa' diñ ga daga jobo mo gay me wa so hase, werga defoçoçre no waçaçge ma see äin wo de kañ nen go ga ndi diñ weejoçoç Yeso.

¹⁸Nday heçeçre äi no, daga äil de el Wañkluu naa Yeso Kris mo hay de ëiggi äay! Amen!

EFES WO

EFES WO 1

Pol hee jag ne jar Efes wo

¹Yer waçaçre sen mokay diñ ndi Pol maga diñ je peelee Yeso wer dage Baa mono. Ndi yer wo ne jar mani Baa ma Efes maga bay wo ndar gog wa, day wo de tayge de Yeso Kris mono.

²Daga Baa Paçaçben wo de Yeso Kris Wañkluu mo woo wo nday, mo ëaw wo nday jam!

Wooge maga Baa woo naa wer Kris mono

³Naa togoë wee Baa Pan Wañkluu naa Yeso Krisi, werga àà woo naa we de wer feçeçre ma ciñ wo le, a haç feçeçre sen wo we ne naa äuy wer Krisi.

⁴Le go tañgu maga Baa hay bay joñ feçeçren wo ti tamsir la wa ëa mokay, Baa le go de hoo naa nen maga naa mo toçë see naa see Krisi, naa mo hay ma äe, naa mo hay de lagge pel äe bay dage, bay waçaçre ti werga äil äe da naa debaëne.

⁵Wersen àà raw ëiggi le go pel bol haçaç ga se kol naa go diñ weere äe ma de äil äe nen do Yeso Krisi. AÀ coo jag äe maga se mo joñ dosen nono.

⁶Naa togoë wee Baa ti maga àà woo naa de Weel äe ma dagen mono.

⁷Nen do ci mani Kris no, naa yaçaç go jag älagge, aè fug äil go ne naa ti älagge naa wo lay. Baa raw kañ nen naa go ti äil de el äe ma debaëñ diñ de seno.

⁸AÀ woo naa we debaëñ debaëñ, kol naa go ko ree, ëiggi de ele, day kol naa go daë wer ree maga äil äe da sen wo mono.

⁹Cwaçy waçaçre maga àà hay ëign le go mo äaa ga se hay yoñn le go äaa day laa äo' wer äe go ne jobo gaa mono, se raw äo' wer äe go ne naa diñ de joñre Krisi.

¹⁰AÀ hay men waçaçre sen mokay gor naw maga àà hay ngaän go mono, diñ wur maga se tay feçeçre maga wo le ciñ noga gesiñ ti tamsir la äuy wo go wer Wañ po boñ, diñ Krisi.

¹¹Wer tayge maga naa tay go de Kris mokay, naa da' nen mo ma naan lay, de ngaäge dega' de ëiggi maga Baa hay ëign le go äaa nono. Baa raw hoo naa le go tañgu pel bol äaa

¹²maga naa mo hay ma togoë se, naa maga naa hay kañ ëiggi naa ti Kris tañgu mono.

¹³Nday dosen no lay: De maga nday laa waçaçre ma cwaçy no, Waçaçre ma de Coçoçren maga yaçaç wee go mono, nday raw yaçaçge äe day Baa raw kañ lamba äen ne nday äil de Nenterse äe maga àà hay riñ ga se haçn yañ le, àà raw äo ge äe ne nday ti mono.

¹⁴Nenterse äe se ga aà haçn ne naa mokay aà deñ naa de äe maga naa mo ko see äe ga se haç feçeçre yañ ne naa, day naa wo ge yañ daë feçeçre sen wo wur maga aà wo ge go pog naa jag bon äuy so mono. Sen na maga naa mo hay ma togoë Baa.

Pol tos Baa ti jar Efes wo.

¹⁵Diñ wersen so ga haç le ti wur maga ndi laa waçaçre äay ga nday de haç äil äay ne Yeso Wañkluu naan lay, nday de da jar mani Baa wo äuy lay mono,

¹⁶ndi de ma joñ suse' ne Baa ti äay tum. Ndi le' tos Baa we mo tum äuy ndi eig ti ti äay tum lay.

¹⁷Ndi de tos Baa mani Yeso Kris Wañkluu no, Panbe ma de togodgen ga aà mo haç Nenterse koge reen wee maga aà mo naa nen Baa go ne nday de ele day nday mo kon go de el pah lay.

¹⁸Daga Baa mo caa nen äay go ko fen maga aà ee wee le ti äe gorge äe mono, nday mo ko feçeçre ma de wore debañ maga aà wo de yoñ rage ne jar äe ma bay äagn wo wo ciñ mono.

¹⁹Ndi da ga nday mo ko ga Baa kluu, aà de eegre de dañ mayse la äuy. Nday mo ko ga naa jar maga naa yaçaç waçaçre äen, aà yañ kay naa de eegre äe no.

²⁰Eegre äe se ga aà fer bir Kris go, day raw hayge äe wo go ciñ see äe nen ti äañ war äe mono.

²¹Kris wo ciñ ni mono, se go ciñ ti jar maga eegre de haçge ne hara do wo, go ciñ ti jar eegre wo de feçeçre maga wo diñ jar kluuri ma pel kaçaçra wo, go ciñ ti feçeçre maga ëu äaara go de rage mo deñ äuy. Sen na bay nen wur ma debalan la tawa wa ama wo nen wur ma wurpo wo wo pa yaw.

²²Baa hayn go wañ feçeçren wo äuy, hayn go diñ je kluu ma waçaç ree feçeçre wo äuy, hay ne je kluu ma pel Tayge jar ma wer Krisn wo.

²³Tayge jar ma wer Krisn wo diñ hoçoçgesee Krisi, jar ko ga Kris no kay diñ see äaara, werga Kris go ti ngeel äuy mono.

EFES WO 2

Nday fer we tenene

¹Nday hay le go äaa de huli wer joñre äay ma ni nañgan wo de älagge äayn wo.

²Nday hay seege diñ do jar ma debalan wo nono. Nday hay yaçaçge diñ jag Wañ feçeçre ma nen leegen wo no, wañ se ga de ma joñ joñre de jar haçyhaçy maga bay wo yaçaç jag Baa wa mo ti' no.

³Naa äuy naa hay do jar sen wo no lay. Naa hay seege äaa ti eiggi maga hoçoçgesee naa dan mo lay. Naa hay joñge diñ feçeçre maga hoçoçgesee naa de saçy äe ti wo de feçeçre ma ti eiggi naa wo day äil Baa hay de soçoçge ne naa ti dogä äil äe de soçoçge ne jar lan wo ti no lay.

⁴Ama Baa diñ je ko decoo jar debañ wer dage äe ma kluu maga aà da naa debañ mono.

⁵Naa maga naa hay go de huli wer älagge naan wo mono, se raw fer naa go tenen de Yeso. Naa da' peçeçe diñ wer äil de el Baa.

⁶Wer tayge naa de Yeso Kris, naa de Kris äuy, Baa raw bir naa go, ma lag naa wo go wañre ciñ see äe.

⁷AÀ joñ naa de el no mokay diñ wer Yeso Krisi, maga jar maga naa ge wo blum mo äuy mo ko wo ga aà da naa debañ dañ maysela äuy diñ wer Yeso Krisi.

⁸Baa yaçaç wee go mokay diñ wer äil de el äe no, nen do haçe äil äay. Nday joñ mopo ni gaa, sen diñ ga Baa dan mbe tu.

⁹Baa yaçaç wee go bay diñ wer joñre äay po wa. Sen na maga jobo mo kee see äe ga riñ ga se wa.

¹⁰Naa de see naa, joñ naa diñ Baa. AÀ joñ naa de tayge de Yeso Kris maga naa mo hay joñge diñ joñre ma de el maga Baa de see äe le go de 'wuçy rage tañgu bol maga naa mo see ti äaara.

Tayge go see kaçaçra boñ wer Yeso

¹¹Ëig wee ti see äay maga nday hay le tañgu mo ëala! Nday hay bay diñ jar Jwif wa. Jar Jwif hay wo fegge ti äay ga nday diñ jar ma bay caa äïïni, ni paga charge äïïni maga aà carn wo, saara car go diñ see hoçoçgesee äaara, day carn diñ jar tebere mbaara koë lay.

¹²Nday hay bay wur sen jar ma Kris wa. Nen mo äay hay bay yoo jar Israyel weere biñnin wo wa. Nday hay go waare se tayge jag maga Baa hay tayn de äaara de haçe jag ne hara wer mono. Nday hay hay mo sug sug ëiggi äay po hay bay de kañge ga de el po yañ wo pel no kay wa, nday hay bay Baa ti tamsir la.

¹³Ma patala mono, nday maga nday hay go äaa haçaç see Baa, nday fer we le mbañ see äe wer tayge äay de Yeso Krisi, nen do ci Krisi.

¹⁴Gahaçyla, naa tay go jam na diñ wer äe: Jar jwif wo de jar dehaçy wo äuy, se raw tay rage go boñ. Hee hay le ti yoo naa äaa de caa äil naa go do kor nono, se raw plawge äe go, taw hee sen go ti holañ naa.

¹⁵AÀ raw älag waçaçre jag liñgin wo go de ree ma wer äaaran wo, maga se mo tay jar Jwif wo de jar dehaçy wo go boñ äuy diñ wer po defay ti' jam de kaçaçra de tayge de se.

¹⁶AÀ hu go ti koo ma äal jar mokay ma tay jag wer jar se äogn wo go de Baa maga aà mo hay wo go diñ hoçoçgesee po boñ. AÀ caa wer heen go diñ de huli äe ti koo ma äal jar no.

¹⁷AÀ hay a sii waçaçre jam ne nday do Waçaçre ma de Coçoçre nono, diñ ne nday wer jar maga nday hay go see äe haçaç mo lay, ne jar Jwif maga hay wo see äe mbañ mo lay.

¹⁸Nen do Yeso Krisi, naa wer jar sen mo lag äog äuy, naa da' faage we ma ya' see naa see Baa Paçaçben de Nenterse äe se boñ no.

¹⁹Do kay no so no nday jar dehaçyn, nday bay patala jar dehaçy wa so, nday bay waare wa so lay. Baa tay wee we go see jar äe ma bay äagn wo no, kol wee we go diñ jar ma liñ ni äe wo.

²⁰Nday diñ tiñ maga de booge ciñ ti wer tiñ maga jar peelee Yeso wo de jar ndar nen waçaçre ma jag Baa go hay äo'n wo wer äe mono, Yeso Kris de see äe diñ dog tiñ äuy lay.

²¹AÀ de äaw tiñ mo ka' äuy diñ se, ga aà mo boo go de ele, mo kol diñ tiñ ma bay äag ne Wañkluu.

²²Wer tayge äay de Krisi, nday de jar lan wo äuy nday kol we do tiñ boñ ka'a, maga Baa mo hay Nenterse äen ni.

EFES WO 3

Joñre Pol diñ yoo jar maga bay wo jar Jwif wa

¹Diñ wersen so ga ndi Pol, je maga ndi ti dañgay ti ree Kris wer äay nday jar maga nday bay jar Jwif wa mono.

²Nday yañ de laage ga Baa joñ äil de el ti äi, raw haç joñre ma äin me ga ndi mo see joñge äe yoo äay.

³AÀ raw naa nen fen ma de yoñren go me naage doge ndi hay yer waçaçre sen wee la me' nono.

⁴Nday jañ waçaçre sen we, nday ko mbay yañ tu ga ndi go de da' fen ma de yoñre se maga waçaç ti Kris mono.

⁵Baa hay naa nen fen ma de yoñre sen le go äaa ne jar ma tañgun wo le gaè. AÀma patala Baa raw äo' Nenterse äen le ma naa nen äe go ne jar peelee äe ma bay äagn wo de jar ndar nen waçaçre ma jag äen go wo.

⁶Fen ma de yoñre maga naa nen go diñ ga jar maga bay wo jar Jwif wa da' wo nen fen maga Baa haçn ne jar Jwif wo lay, saara tay go diñ hoçoçgesee po boñ lay day da' wo mo maga Baa hay haç jag ti äe ga aè da'n nen do Kris wer Waçaçre ma de Coçoçren lay mono.

⁷Äil Baa da me, se raw mañ mege go ga ndi mo see go sii waçaçre se ma de coçoçren ne jare. Baa haç joñre sen me maga ndi mo joñn de eegre äe ma debaň maga aà haçn me mono.

⁸Jar mani Baa wo mo deñ äuy, ndi go yoo äaara diñ je ma depeçeçe dañge äuy. AÀ ma, mbe de sen äuy Baa raw ko decoo äi, raw haç joñre ma sië Waçaçe ma de Coçoçe ne jar maga bay wo jar Jwif wa me do, ga ndi mo kañ nen äaara ti wore Kris se ga jobo ko wer äe go äuy gaa mono.

⁹Ndi mo caa nen äaara go ma da' wer go ne fen maga Baa je joñ feçeçren äuy hay yoñ le go äaa mono.

¹⁰AÀ naa nen äe we go patala yoo Tayge jar ma wer Kris wo so. Do kay no so, wañre ma ciñn wo de feçeçe maga eegren de haçe ne hara wo ciñ mo äuy ko wo ga wer koge ree Baa raw wer sar sar debań see Tayge jar ma wer Krisn wo.

¹¹Baa joñn diñ dog aà hay eign le go tańgu äaa pel bol nono, day se raw baa jag joñre sen go de Yeso Kris Wańkluu naa no.

¹²Wer tayge see naa de Kris wo de haçe ail naa ne hene, naa raw da' faage ma ya' see naa see Baa mbań bay heçeçe so.

¹³Wersen ndi wii wee wo ga dań wee jiili go ti ree bon maga de gay mege wer äay mo wa, aà wo diñ ma kañ weege ti doń.

Yeso de da naa debań

¹⁴Wersen ndi yań leë mondra ne Paçaçe no.

¹⁵Feçeçe ma ciñ wo de jar tebere wo gesiń lam äuy da' wo wer ëu Paçaçe sen mokay diñ see äe.

¹⁶Ndi de wii Baa je ma de togoëge debań ga aà mo kal Nenterse äen wee ail ma kol weege de eegre debań debańe,

¹⁷nen maga Kris mo hay ail äay wer haçe ail, nday mo hay de laa ceçw gesiń de toçe kaçaçe gesiń kiń da kaçaça.

¹⁸Sen na maga nday de jar mani Baa ma bayn ëagn ma lan wo äuy, nday mo hay de kaçaçe ma da' wer go ne diy dage mani Kris maga aà da naa de äe mono, nday mo ko paçaçe äe, kuëum äe wo de geçeçe,

¹⁹daga nday mo ko dage mani Kris maga jobo joñ nen da' wer äe go keëed äuy gaan go, nen maga nday mo hay go de bag jag de eiggi mani Baan go äuy tu.

²⁰Baa diñ je maga joñ joñre de eegre äen ail naa mono. AÀ de kaçaçe ma joñ mopo ne naa de dań maga naa wië ne noga naa eig ne mo pa no.

²¹Daga Tayge jar ma wer Kris mo hay wo togoë Baa yoo äaara wer tayge äaara de Yeso Kris go nen kińgi wo äuy lay, wo sagsag lay! Amen!

EFES WO 4

Ëiggi jar mani Krisn mo hay go boń

- ¹Wersen so, ndi je maga aè äo' dañgay äi wer joñre Wañkluu, ndi kam wee ga nday mo hay seege ti ngeel äe doge Baa maga ëe wee le go da ga nday mo see nono,
- ²de ferge ti see äay gesiñ lay, desaçy lay, de ëawge see äay lay. Soë wee kaçaçra de dage kaçaçra.
- ³Dur wee ga nday mo hay de tayge boñ doge Nenterse tay wee nono, diñ de sa'ge see äay jam se keçeç boñ.
- ⁴Hoçoçgeseen boñ tu, day Nenterse boñ tu lay. Fen maga Baa ëe wee le ti äe ga nday de kañ eiggi gorge äe boñ dosen no lay no.
- ⁵Wañkluu boñ tu, haçge äiln diñ ma se boñ no, batem diñ ma se boñ no.
- ⁶Baan boñ tu, diñ pan jar äuy, go ti jar äuy, joñ joñre de feçeçren wo äuy. AÀ de hayle yoo feçeçren wo äuy lay, de hayle äil jar äuy lay.
- ⁷Ane, Baa haç joñre ma woo jar ne wosela äuy yoo naa de ngaäge de fen maga Kris haçn ne hen mono.
- ⁸Diñ wersen so ga aà de waçaçge ga: Ti wur maga aà de rawge ciñ mokay, AÀ hoo dañgay wo do äe, Se raw haç wer joñre ma woo jar ne jar tebere wo lay.
- ⁹Day so, waçaçre maga waçaç ga: AÀ ëii wo ciñ mokay, wer waçaçre sen ga aà hay cwaa le go gesiñ nen sir ma gesiñ hasn la lay gaa yawla?
- ¹⁰Je maga hay cwaa le gesiñ la, diñ je maga ëii wo ti ngeel ma ciñ haçaç mbe mo pa, nen maga se mo hay go de ba äil feçeçre maga Baa joñ ra mo äuy no.
- ¹¹Haç wer joñre ne jar mo wer sar sar deñ diñ se pa. AÀ raw hoo jar po wo go ga aà mo hay wo diñ jar peelee wo, jar la mo hay wo diñ jar ndar nen waçaçre Baa go, jar lan mo hay wo sië Waçaçre ma de Coçoçren go ne jare, jar lan mo hay wo diñ paster wo de had jare.
- ¹²AÀ kne' jar mani äen wo go dosen nono maga jar ma bay ëagn mo hay wo go de bag jag ti ngeel äe ma joñ joñre peelee no, maga jar ma de tayge de Kris mo ya' wo wer ciñ.
- ¹³Do kay no so no, naa kol yañ go äuy boñ de tayge ti haçge äil naa ne Krisn wo de koge maga naa de ko Weel Baa de äe mono. Naa wo yañ go äod jag kluuri go ti ngeel äe keëed de ngar Krisi.
- ¹⁴Do kay no so no, naa joñ ge diñ weere kleere maga wo go de fliwgi ga ti' gaa so lay, naa men ge see naa kogge wer hadge ma nen leege po mbe haçy koë gaa lay. Jar bag bii jarn kaçaç ge wo ma kog naa wer de tawgi äaaran wo de joñre äaara ma haçy nen jarn gaa lay.
- ¹⁵Naa mo waçë cwaçy waçaçre de dage nene, day naa joñ ge yañ go de geçeçre ti feçeçren äuy de tayge de Kris maga diñ ti naan mono.

¹⁶Hoçoçgeseen de toçëge see keçeç äuy de el kay kaçaçra doge eegre äe kaçaç no mono diñ wer äe. Maysela äuy ma ti hoçoçgeseen geçeç see äe go ciñ, ya' ciñ ni diñ de dage.

Wosela haç äil äe we go ne Kris joñre äe raw cooge

¹⁷Mokay diñ fen maga ndi riñ weedaèy ndi waçaç ne nday ti jag Wañkluu mono: Aà diñ ga nday mo see do jar maga bay wo de ko Baa wa no wa, aà see wo diñ wer eiggi äaara maga mañ mopo ne hara gaa mono.

¹⁸Eiggi äaara go ne lurum lurum no. Aà wo go waare se tenen mani Baa no, do debay koge ree ma de ba ragen wo de jiili äaara ma de higgi no.

¹⁹Ree soçoçre bay joñ rage wa, aà wo de men see äaara go diñ ne ree dog jag no, ma joñ wer ree ma hoor see ma honla äuy de tay nen de liggi koñne feçeçre.

²⁰Ama ma äay mono, waçaçre Kris maga aà had wee de äe bay do señ wo no wa.

²¹Nday go de laa waçaçre äen pah, aè hay had wee we de cwaçy waçaçre mani Yeso no.

²²Waçaçre sen riñ wee ga nday mo men joñre ma ti hoçoçgese äay maga nday hay le joñge äe äääää go, joñre se ma äääää maga hay bag bii äay slag nen ti feçeçre ma kañ wer äay go basge mono.

²³Aà waçaç ga nday mo fer wee cor eiggi äay wo de jiili äay defay,

²⁴nday mo laa wee joñre ma defay ti äay, joñre ma cwaçy maga Baa kne' de faage ma keëed bay äag mono.

²⁵Diñ wersen men wee car gete' go. Wosela mo waçë ne keçeç diñ cwaçy waçaçre, werga naa äuy naa de tayge see kaçaçra diñ hoçoçgese po äoñ.

²⁶Äil äay soçë we laybla' no, ni nday mo joñ ree ma de älagge wa. Daga nday mo sii go de soçoç äil heçeç wa.

²⁷Haç wee faage ne Manhuli ti sen wa.

²⁸Wosela maga hay we le joñ freñ mo fer joñ freñ wa so. Aà mo joñ bon see äe, mo joñ joñre de eegre ma da' fen ma de eln de do äe nen maga se mo hay de mopo ma kay jar ma de coo wo lay.

²⁹Daga waçaçre ma bay ngar mo kal le go jag äay wa, ëawa äen waçë wee ne kaçaçra diñ waçaçre ma de el maga kay jar wo yañ geçeçge ciñ day kay jar maga co' sug wo waçaçren yañ ti mopo de el mono.

³⁰Joñ wee ree maga car jiili Nenterse ma bay ëage go wa, werga Nenterse ma bay äag diñ lamba maga Baa de kañge äe ne nday äili, deñ wee de äe ga nday go ma se ma gor wur maga se yaçaç naa go mono.

³¹Waçaçre ma glag wo, ëawge kaçaçra äili, soçëge äili, waçaçre dekwaçy, lagge cogob ne kaçaçra ti de joñge hun see kaçaçra, sen mo äuy mo caa wo wer go ti yoo äay.

³²Hay wee joñ kaçaçra de ele, ko wee decoo kaçaçra, fug wee äil go ne kaçaçra ti dogaa Baa hay fug äil go ne nday ti blagge äayn nen do tayge äay de Kris no lay no.

EFES WO 5

Lag wee nen ngeel ma de lerge no

¹Nday diñ weere Baa ma dage äe no, wersen joñ wee see äay dogaa Baa joñ no lay no.

²Daga seele äay mo hay de tayge de dage kaçaçra dogaa Kris da naa no lay no. AÄ hay haç see äe go de see äe ne Baa ma sii jag ti naa do trusa maga foçoçre no äe de coçoçre jag Baa ma hugi go ti bol naa.

³Nday kol we go patala diñ jar ma bay ëage, daga sug mo laa ree figliw, ree ma de meyeëe po noga liggi koñne feçeçre po ti yoo äay wa so.

⁴Waçëge jag kluuri, waçaçre soçoçre wo de waçaçre ma bay ngar po mo laa wo le go jag äay wa, ëawa äen joñ wee diñ suse' ne Baa.

⁵Ko wee go pah ga je joñ figliw no, je kañ ëag ne see äe see de ree soçoçre no, je lig koñne feçeçre maga diñ te je leë mondra ne soçoçre wo no, sen wo äuy da' wo faage ma woge lagge ti tway wañ mani Krisn wo de Baa gaa hase.

⁶Hay wee de ëeñ nen maga jobo mo haçy wee go de jag coçoçre de koë koë wa. Jar joñ feçeçre se kayn wo ga bay wo yaçaç jag wa mo deñ ëe wo bagge poçoç Baa le ti see äaara de feçeçre sen wo.

⁷Tay wee de jar se kay wo wa hase.

⁸Nday hay le nen suñgu äaa bay caa nene, ama patala nday go nen poëag go de caa nen werga nday tay we go de Wañkluu. Wersen joñ wee see äay diñ do jar ma nen poëag maga nen äaara go de caage nono.

⁹Werga le'ge joñre ma nen poëagn diñ joñge wer de el ma honla äuy, diñ joñge joñre ti ngeel äe keëed keëede, diñ waçë cwaçy waçaçre lay.

¹⁰Lag wee er wer feçeçre maga sen coo wo jag Wañkluu mono.

¹¹Tay wee joñre äay de joñre ma bay ngar ma nen suñgun mo deñ wa, ama waçë wee go ti äaara poëag ga aä bay wo de el wa yaw.

¹²Ree maga jar sen joñ ra wo de yoñre mo deñ, diñ ree soçoçre maga bay go ma waçaçge jag dra' wa yaw.

¹³Day de maga aè waçaç we go poëag ti joñre äaara sen no, joñre äaara sen raw ndar nen go poëag poëag lay. Werga fen maga naa nen we go poëag raw kolge diñ fen mapoëag lay.

¹⁴Diñ wersen aà go de waçaçge ga: Puçy go so, ndo je ma ti naa no, Ur le go ciñ, men jar ma de hulin wo go, Ni Kris ler ngeel yañ go mo ti.

¹⁵Wersen, ko wee see äay de el ti seele äay no. Joñ wee see äay do jar maga bay wo de ko ree wa no wa, ama joñ wee see äay do jar ma de ko ree wo nono.

¹⁶Yoçë wee ti see äay go ga ti' wa, werga naw maga naa debala nen äaara wo diñ naw ma de älagge wo.

¹⁷Diñ wersen so, joñ wee see äay do jar ma de dog jag wo no wa, lag wee co'ge diñ sug ma laë wer fen maga äil Wañkluu da ga nday mo joñ sen mono.

¹⁸Taë wee de yii wa, aà kañ wee ne fen ma bay ngar do. AÄma wuë wee go diñ de Nenterse.

¹⁹Nday mo 'waë siñri ma fug äil kaçaçra go, 'waë wee mbagga jaw wo de siñri maga Nenterse ma bay äag haç ra wee jag mono. 'Waë wee siñ wo de siñ togoëge wo ma togoë Wañkluu go de äil äay feh fehe.

²⁰Hay wee sagsag joñ suse' ne Baa Paçaçben ti feçeçre äuy, de ëu Yeso Kris Wañkluu naa no.

Werpiiri wo de naare äaaran wo

²¹Nday jar ma hoor sug ti Kris no, hoor wee sug ti kaçaçra lay.

²²Nday naare no, hoor wee sug ti werpiiri äay wo dog nday de hoor sug ti Wañkluu no lay.

²³Werga je twar diñ wañ waçy äe dog Kris diñ wañ Tayge jar ma wer äen wo no lay. Kris diñ je yaçaç Tayge jar ma wer äen ga wo diñ hoçoçgesee äe go.

²⁴Tayge jar ma wer Kris yañ wo hoor sug ti äe, daga naare mo hay wo hoor sug ti war äaara wo ti ree may la äuy dosen no lay.

²⁵Nday werpiiri no, hay wee da naare äay wo dog Kris da Tayge jar ma wer äen wo, haçaç kol haç see äe go hugi ma yaçaç rage go nono.

²⁶AÄ joñ nono ma lag rage go ne Baa sara blam maga se yog ra go de bii wo de waçaçre äe no,

²⁷maga aà mo wo ge wo lagge pel se go de gragge de wore, bay dage, mo hay wo go de wore ti ngeel äe de el paha, mo hay wo de kul mopo see de togge taë taë wa, mo hay wo de kañ ëarge see ti ree po me' wa has äuy.

²⁸Diñ wersen, werpiiri mo hay wo da naare äaara wo dog aà wo de see äaara da wo hoçoçgesee äaara wo no lay no. Je twar maga yañ da waçy äe no, da mona diñ see äe tu.

²⁹Nday yañ go de koge ga jobo maga da see äe ga bay wa, werga aà haç reege ne see äe, ko el see äe de el dog a Kris de ko el Tayge jar ma wer äen wo no lay no.

³⁰Werga naa äuy, naa de tayge de äe see hoçoçgesee äe no.

³¹Diñ wersen so ga: Je twar men pan äe wo go de man äe, raw toçoç see äe go diñ see waçy äe, day saara äog äuy raw kolge go diñ hoçoçgesee boñ.

³²Cwaçy waçaçre ma de yoñre ma kluu yañ nen waçaçre sen ni, ndi waçaçre sen mo ta' de ngaäge diñ de Kris wo de Tayge jar ma wer äen wo.

³³Aà de waçaçge diñ ti äay lay, wosela mo hay da waçy äe dog a se de see äe da see äe nono, waçy ma honla mo hay heçeç war äe lay.

EFES WO 6

Waçaçre weere wo de paçaçre äaara wo

¹Nday weere no, yaçë wee jag pan äay wo de man äay wo, werga aà diñ joñre äay ma de el pel Wañkluu.

²Hoo sug ti pan äo wo de man äo, mokay diñ jag liñgi ma tañgun ga Baa raw waçaç ree ma de el ti äe ni ga:

³Se woo je se no, se ya' naw je sen ne hen ciñ ti tamsir la ni pur mono.

⁴Nday paçaçre weeren wo de maare weeren wo no, joñ wee ree ma soçë äil weere äay wo wa. Aàma geçeç wee ra, had wee ra, liñ wee ra diñ dog a Wañkluu kañ nen jar ni nono.

Waçaçre gebere wo de jar waçë ree äaaran wo

⁵Nday gebere no, yaçë wee jag jar waçaç ree äay ma gesiñ lan wo de ferge ti äay gesiñ. Hoor wee sug ti äaara, joñ wee joñre ne hara go de äil sog boñ dog a nday de joñge diñ ne Kris nono.

⁶Joñ wee joñren ne hara do nen äaara tawa koë do jar maga joñ wo joñre ne jar ma cooge jag jar tebere wo no wa. Aàma joñn wee dog a nday diñ gebere mani Kris maga haç wo see äaara go äuy ma joñ dage Baa nono.

⁷Joñ wee peelee ne hara go äil feh feh dog a nday de ma joñ joñre ne Wañkluu, bay ne jar tebere wo wa nono.

⁸Hay wee go de koge ga joñre ma de el maga wosela joñn mo äuy, je sen mo hay ba gebe noga go ti see äe yaw, Wañkluu wo ge poëge äe.

⁹Nday jar ma de gebere do wo no, ëaw wee gebere äayn wo de wore. Joñ wee coo äaara wa. Hay wee de koge ga nday de gebere äayn wo äuy, Wañ äay ma waçaç ree äayn le boñ ciñ, jar ko wo nen äe dega' äuy.

Feçeçre maga jar ma ti jag Baa wer Kris dur wo de äe mono.

¹⁰Ndi äo' jag waçaçren go wee so. Kië wee eegre äay see tayge äay de Wañkluu, eegre äen de dañ eegre ma honla äuy.

¹¹Feçeçre durgi maga Baa de haçge äe wee maga nday mo wo yiñ poçoç de äe mono, grag wee see äay de äaara ma yiñ Manhuli de tawgi äe no.

¹²Naa wo durgi bay diñ de jar tebere wo wa, ama naa wo durgi diñ wañre ma ciñn wo, de feçeçre maga eegre de haçge ne hara, de feçeçre ma waçë ree ngeel ma de suñgun ma gesiñ lan wo de nenterse ma de älagge ma nen ngeel ma ciñn wo.

¹³Wersen grag wee feçeçre durgi maga Baa de haç rage wee see äay nen maga wur ma de älaggen wo we a ge de ree äe ma de älaggen dur weege no, nday mo yiñ ne de lagge kiñ lag de eçgge äe.

¹⁴Lag wee go de gragge so. Cwaçy waçaçre mani Baa mo hay do bay do mblaaga maga nday saë yoo äay de äe nono, joñre äay ma de deele mo hay do ngoñ no lay.

¹⁵Bage wuu äay sië Waçaçre ma de Coçoçren ma haç jam ne jarn mo hay do taarag ma äaale äay nono.

¹⁶Haçge äil äayn mo hay do kroñ ma do äayn no, wersen ni jawre ma car wuu jag mani je Ëëñ bag wo jag wee see gaa so, àa taw ge wo go see kroñ no.

¹⁷Kañ wee Peçeçgen ti äay do gobogray nono. Ëaw wee waçaçre Baa do äay ngiñ do moslam maga Nenterse de haçge äe wee do nono.

¹⁸Tos wee Baa tum tum de eegre Nenterse ga àa mo kay wee. Tos wee Baa de wer tosge ma honla äuy de joñge kam kam ne hene. Hay wee go de puçygi ti be, bay ndar gog lay. Tos wee Baa ti jar mani äen wo äuy.

¹⁹Tos wee Baa ti äi lay, ga àa mo kay me nen maga ndi mo bul jag äi bay heçeçne maga ndi mo kañ nen jar go ti fen ma de yoñre ma nen Waçaçre ma de Coçoçren go ti ngeel äe.

²⁰Ndi diñ ajiya Kris ti dañgay mo ti' la wer Waçaçre ma de Coçoçre se no. Tos wee Baa ti äi ga àa mo kay me, day ndi mo sië waçaçre sen go de eegre doge Baa da nono.

Heerge jag ma blam taw wo

²¹Ticig, hen naa ma dage, je ma joñre ne Wañkluu ti ngeel äe cwaçyn wo yañ wo riñ weege ga ndi no kay lay, ti joñre maga ndi de joñge äe mo lay.

²²Ndi äo'n wo sagsag ni äay maga nday mo laa ree äi, day aà mo wo coä nen äay lay.

²³Daga Baa Paçaçben wo de Yeso Kris Wañkluu mo haç wo jam ne nday heçeçre wuur wo äuy, mo kay wo wee ma da kaçaçra de haç äil ne Kris lay.

²⁴Daga Baa mo woo jar maga da wo Wañkluu naa Yeso Kris go de jiili sog boñ tum tum mo äuy no!

FILIP WO

FILIP WO 1

Heege jage

¹Ndi Pole, wuur dege Timote, wuur weere joçoçre Yeso Krisi, wuur wo de yer waçaçre sen wo mokay ne jar ma ti jag Baa maga wo de haç ail aaara ne Yeso Kris wo ai leege Filip mono, ne jar kluuri ma gor ti aaaran wo de diyakren wo auy.

²Daga Baa Pan naan wo de Yeso Kris Wañkluu mo woo wo wee, mo haç wo jam wee lay.

Pol de wii Baa ti jar Filip wo

³Ti ai eig we ti aay no, ndi joñ suse' ne Baa wer aay tum tum.

⁴Tum de maga ndi le' tos Baa we ti aay mo auy, ail ai joñ go feh ma tosge ae,

⁵werga nday yaçaç Waçaçre ma de Coçoçren mokay tu, nday raw kay mege ti siëgi waçaçre sen go tu tu haçaç wara mono.

⁶Ndi go de koge cwaçy ga Baa maga tiñi wer joñre ae se de woren de aay mokay eaw wee yañ joñge ae de wore tum haçaç go ti wur maga Yeso Kris wo le ferge mono.

⁷Aa ti ngeel ae keeed ga ndi eig ti aay dosen nono, diñ werga nday tum nen eiggi ai. Naa kol go jar kaçaçra, day nday de kay mege de maga ndi ti geyam patala do maga ndi hay durgi ti Waçaçre ma de Coçoçren noga ndi hay joñge ga waçaçren mo hay tum de eegre mono.

⁸Baa diñ je sedewa ai ga ndi de da weege debañ cwaçy do dage maga Yeso Kris da jar de ae nono.

⁹Fen maga ndi wii nen tosge ai mokay diñ ga dage aayn mo ya' ciñ ni debañ dañge, koge aayn mo hay go de bag jage, nday mo hay go de daë wer ne reen wo ti ngeel ae keeed auy lay.

¹⁰Do kay nono, nday mañ yañ diñ aañ fen maga sen de el dañge mono, nen maga Kris wo le ferge mokay, ree ma de eeg mo hay see aay wa lay, nday mo hay de cerge see wa has lay.

¹¹Daga mo maga a le ail aay mo hay diñ le'ge joñre ma keeed mani Yeso Kris no, ma haç togoëge ne Baa, ma ra eü ae lay.

Maysela auy diñ ma kay Waçaçre ma de Coçoçre no

¹²Heçeçre ai no, ndi da ga nday mo ko ga ree maga da' me mokay kol diñ fen de el ma kay Waçaçre ma de Coçoçren maga aà mo seeë de pel de pel ni debañ so yaw.

¹³Wersen sode ma gor ti tiñ Sesar wañ ma kluu wo de jar lan wo la äuy ko wo we patala ga ndi de äo'ge ti dañgay ti geyam mo ti' diñ werga ndi diñ je ma wer Kris mono.

¹⁴Äo' ge maga aà äo' me ti dañgay ti geyam mo ti' fer coä nen heçeçe äi jar ma ti jag Baa maga wo de kañ eiggi äaara ti Wankluu mono, haç eegre ne hara ma sië waçaçe Baa go ne jar bay heçeçe lay.

¹⁵Aà go tinoo ga jar mapo yañ wo yoo äaara ni sië wo waçaçe Kris diñ werga äil äaara soçe me ti, day saara kië caa äaale äi. Aàma jar lan siin wo äaaran diñ de eiggi ma de ele.

¹⁶Jar ma sen joñn wo diñ de dage werga aà wo de koge ga joñre maga Baa kañ ndi jag äe diñ ma kay ti Waçaçe ma de Coçoçren no.

¹⁷Ama ma jar lan sië wo waçaçe Kris ma äaaran diñ ma caa äaale äi. Eiggi äaaran bay ti ngeel äe wa, aà da wo ga bon ma tigriñ mo da' ndi ciñ maga ndi ti dañgay ti geyam mo pa no.

¹⁸Sen mañ mbe see äi ga has äuy, aà mo hay ba wo siëgi äe go diñ de eiggi ma de älagge, mo hay ba wo siëgi äe go de eiggi ma ti ngeel äe, aà sië wo äaara go mo äuy diñ waçaçe Krisi, äil äi mbe go ti sen feh fehe, äil äi joñ ge mbe wo tum feh fehe.

¹⁹Werga sen joñ ge wurpo diñ fen maga ndi da' see äi wer äe nen do tosge äay wo de kayge maga Nenterse mani Yeso Kris de kay mege mono.

²⁰Do maga a le nen eiggi äi kuëum nono day ndi de gorge äe no mono, ree soçoçe po joñ ge me ti joñre äin me' gaa hase. Eiggi äi bay mbar ndi ti mopo me' patala wa has do ma äaa mbe le no tum no werga ndi de koge ga ndi mo hay ba tenen caw, ndi mo hu ba, jar togoë Kris yañ mbaara wer äi tum.

²¹Werga, Kris diñ tenen äi no, day huli nen äi diñ da'ge

²²Ndi yañ tenen caw, sen ya' wer joñre äin wo ciñ ni pa yaw. Fen maga ndi mo mañ sen bay nen äi yoo huli wo de tenen wa.

²³Ndi daw go ti yoo ree se äogn wo mo lag no, ma de coçoçe jag äi debañ dañgen diñ ga ndi mo hu go maga ndi mo wo hayge wo go äiñ Yeso Krisi.

²⁴Ama wer äay, äawa äen ndi mo hay tenen caw ma kay weege äa.

²⁵Ndi go de da' wer ne sen de ele, day ndi de koge ga ndi joñ ge yañ mbi tenen caw äa. Ndi wo ge yañ wo hayge yoo äay äuy ma kay nday geçeçe ciñ day äil äay mo hay go feh ti haçe äil äay no.

²⁶Diñ wersen, wur maga ndi fer wo wo see äay tigriñ pa no, nday kee see äay yañ wer äi wer tayge äay de Yeso Kris no.

²⁷Ane seele äay mo hay de tabge de Waçaçre ma de Coçoçre mani Kris no. Ndi mo da' ba nen ma woge ko weege go de nen äi noga ndi mo hay ba yoo äay gaa, daga ndi mo laa waçaçre äay ga nday de lagge kiñ de tay ëiggi boñ, ga nday go de haç maysee äay äuy boñ durgi ti haçge äil ne Waçaçre ma de Coçoçren no.

²⁸Ndi mo laa ga nday bay go caa heçeçne do jar hee äay wo me' dra' wa. Sen diñ fen ma kañ nen äaara ga aà wo go de basge, day nday ma äayn nday wo ge da' peçeçge.

²⁹Ree sen a le jag Baa: Baa joñ äil de el ti äay bay maga nday mo haç äil äay ne Kris tawa koë wa, ama maga nday mo joñ bon wer Kris lay,

³⁰nday mo dur jaw maga nday hay ko me durgi äe day nday de laage patala ga ndi mbi jag äe durgi ëa pa mono.

FILIP WO 2

Kris laa kee see äe ga riñ ga se ga

¹Hayga tayge äay dee Kris coä nen äay we, hayga dage maga aà da nday haç eegre we ne nday, hayga Nenterse yañ de tay jag äay go boñ, hayga nday yañ ko decoo kaçaçra day nday yañ joñ äil de el ti kaçaçra lay no,

²diñ wersen ni nday bag wee jag fruygi äin go äuy ti ngeel äe diñ de tayge ëiggi äay go boñ. Da wee kaçaçra diñ de dage se boñ no, äil äay mo hay go diñ sen boñ, ëiggi äay mo hay go wer keçeç sog boñ lay.

³Joñ wee mopo ma caa äaale kaçaçra wa lay, maga riñ ga nday wa lay. AÀ ma, diñ de ferge ti see äay gesiñ, ko wee jar lan wo de dañ nday kluuri.

⁴Wosela mo hay kiëgi diñ ga se mo woo diñ see se tawa wa. AÀma aà mo hay joñge diñ ree maga woo heçeçre äen wo yañ mono.

⁵Mañ wee diñ ëiggi mani Yeso Kris no.

⁶Le äaa, Yeso wo de Baa wo diñ sen boñ, De sen äuy, a ko dega' äaara de Baa diñ mo maga se ëawn äegde' gaè.

⁷AÀ raw men sen mokay le go äuy, kol see äe go do gebe nono. AÀ raw kol see äe go de mañ jar tebere wo, aè kon do je tabay nono.

⁸AÀ fer ti see äe go gesiñ, raw yaçaç jag Baa Haaç se wo go jag huli, go jag huli ti koo ma äal jar no.

⁹Diñ wersen Baa raw hayge äe go diñ Wañ maysela maysela äuy, Raw ra ëu ma äen go de dañ ëu maysela maysela äuy.

¹⁰Baa joñ nono maga feçeçre maga wo le ciñ, Maga wo gesiñ lam äuy, de ma wer sir gesiñ mo äuy, Mo laa wo koyoçgre gesiñ de ëu Yeso.

¹¹Wosela äuy mo waçaç go de jag äe ga Yeso Kris diñ Wañkluu, Ma togoë Baa Paçaçe no.

Ler wee ngeel go do feçeçe ma ler ngeel wo nono

¹²Wersen so jar dagen äi wo no, do maga nday hay mbay le tum yaçaç jag nono, joñn wee de maga ndi yañ yoo äay mo tawa wa, ama de maga ndi bay mbi patala äiñ äay mbañ wa mo lay. Joñ wee joñre de peçeçe äayn de joñge heçeçe lay, de daëge pagpag lay.

¹³Werga Baa yañ joñ joñre äil äay ga nday mo hay da joñre äe ma de el no, nday mo hay joñge äe lay, do maga se hay äod faage äe le go de el äaa nono.

¹⁴Joñ wee joñre maysela äuy bay ngrum jage, bay faare lay,

¹⁵nen maga nday mo hay bay cerge see lay, go de façaçe lay, nday mo hay diñ weere Baa ma bay waçaçe ti yoo jar se ma debalan ma de älagge go de haçyge wo mo ti' no, ma ler ngeel go poëag yoo äaara ti tamsir la do wuu ma ler ngeel wo nono

¹⁶de siëgi waçaçe ma kol jar tenen go ne hara. Sen joñ ge diñ fen maga ndi togoë ge see äi yañ wer äe ti wur maga Kris fer ge le mono, kañ nen ga ndi hay ëee day ndi hay gay na de koë gaa so.

¹⁷AÀ mo hay ba ga tenen äi joñ ge go diñ yii ma sii jag ciñ ti siigi jag äayn wo de haçe äil äay maga nday haçn go ne Baa do fen sii jag no mo laybla' no, äil äi joñ ge mbe go fehe. Day naa de kaçaçra äuy äil naa mo joñ go feh feh ti seno.

¹⁸Wersen äil äay mo hay go feh feh dosen no lay, joñ wee bil go feh feh do ndi no lay.

Timote wo de Epafrodid

¹⁹Ndi de kañ ëiggi äi ti Yeso Wañkluu, hayga äil äe da we no, ndi äo' Timote yañ wo ni äay gusi, nen maga aà mo hom ge le de waçaçe äay me ma coä nen äi.

²⁰Ëiggi jobo bay de mañ ma äin äiñ äi la wa hase, say diñ äe no. AÀ de ëiggi ti ree äay debaño kidolgi.

²¹Werga jar lan wo äuy eig wo äaaran diñ ti da'ge äaara, bay wo eiggi ti joñre mani Yeso Krisn wa.

²²Nday yañ go de koge ga Timote hay naa nen joñre äen go, day se hay haç see äe go sagsag ti joñre siigi Waçaçe ma de Coçoçren go ne jar kay ndi doge weel kay pan äe nono.

²³Ndi de kañ eiggi äi ta' ga ndi äo'n yañ wo see äay ge la mbañ de maga aà cag waçaçe äi we go mono.

²⁴Ndi go de koge cwaçy de kañ eiggi äi ti Wañkluu ga ndi wo yañ wo ni äay la mbañ de see äi lay.

²⁵AÀ coo jag äi debañ ga ndi mo äo' hen naa Epafrodid je maga wuur de ma joñ joñre de kaçaçra, de durgi de kaçaçra wo ne nday. AÀ diñ je maga nday hay äo'n le see äi ma kay mege de feçeçre maga ndi hay de saçy äaara ti mono.

²⁶Werga aà de saçy maga se mo wo ko nen äay äuy ti, day jiili äe hay car go debañ ti maga nday laa ree ceege äen mono.

²⁷Ceege hay joñn mbe we cwaçy. AÀ hay kos huli go mbañ day Baa raw ko decoco äe. AÀ ko diñ decoco äe tawa gaa, aà ko decoco äi lay maga nenceere äi mo dañ go debañ debañ wa.

²⁸Wersen ndi äo'n wo wee deparday, maga nday mo wo yiñgi mokay, äil äay mo joñ go feh fehe, ndi mo lay no, jag jiili äi mo suu äawa lay.

²⁹AÀ wo we dayge ni äay no, yaçaç wee waçaçre äe de el go äil feh feh debañ, werga aà diñ je Wañkluu naa no. Hoor wee sug ti jar ma dosen wo no mono,

³⁰werga aà hay le' go hugi na diñ wer joñre mani Kris no. AÀ hay tob see äe mbe wo go maga se mo baa jag joñre äayn go see äi ti ngeel äay.

FILIP WO 3

Wosela äuy mo hay joñ ree ti ngeel äe nen Baa

¹Nday heçeçre äi no, waçaçre maga hay gwa' jag äi diñ ga äil äay mo hay go ti tayge äay de Wañkluu fehe. Ndi yer ree sen wo wee doga ndi hay yer go wee tañgu la no dega' pa no. Sen bay gay mege wa, ama waçaçre sen de el ma kay weege lagge de eegre kiñ kiñ.

²Koë wee see äay de el do wayren wo, koë wee see äay de el do jar joñre ma de älaggen wo. Koë wee see äay de el do jar se maga riñ wo ga saara de car äiñiñi mono.

³Jar ma de caa äiñiñi cwaçyn diñ naa, naa jar maga naa de goñ Baa de Nenterse Baa day naa kee see naa diñ wer tayge naa de Yeso Krisi, diñ naa jar maga naa bay de kañ eiggi naa ti naèy see naa wa mono.

⁴De sen äuy ndi hay mbi we maga ndi kañ eiggi äi ti naèy see äi lay. Hay we ga jar po eig wo ga saara mo kañ eiggi äaara ti naèy see äaara no, ndi la, ndi de hay de kañ eiggi äi ti joñre äi de see äi de dañ wosela äuy.

⁵Werga ndi biñ go mokay, aà raw caa äiñiñi äi go ti naw nenma'aç. Ndi diñ je Israyel ti äiñiñi mani Benjame no. Ndi diñ je Hebre maga biñ le go äil jar Hebre wo cwaçy.

⁶Ti seele ti jag liñgi mani jar Jwifn wo mokay pa, ndi hay diñ Farisiyeçeç ma ti ngeel äe cwaçy deñ pa. Ndi hay de baa wuu joñ ree doga jar Jwif da wo no taw taw no, haçaç ndi kol woge joñ bon Tayge jar ma wer Kris wo. Ti joñre ma keëed maga aè joñn ti seele wer jag liñgi mo äuy, aè hay bay cer mege ti sen wa hase.

⁷Ama feçeçre se ta'n wo äuy ga ndi hay ko rage tañgu dogaa à wo diñ da'ge äi mono, ndi ko ra patala ga aà mañ wo mopo me gaa wer Kriisi.

⁸Ndi ko feçeçre wo go äuy ga aà mañ wo mopo me gaa diñ wer de el koge magadañ go ga ndi ko Kris Wañkluu äin mono. Ndi joñ ga ndi mo bas mbi go ti feçeçren wo äuy na diñ wer äe. Ndi ko maysela äuy go do jaçaçre nono nen maga ndi mo da' da'ge äin see Kriisi,

⁹maga ndi mo hay go hala äuy de tayge de äe, bay wer keëed ma äi wa lay, bay wer seele ti jag liñgi wa lay. Ndi de koge patala ga Baa kee me keëed bay wer hooge sug ti jag liñgi wa, ama wer haçge äil äi ne Kriisi, wer keëed maga a le see Baa day de äo' wer ti haçge äil mono.

¹⁰Ndi da boñ diñ ga ndi mo ko Kriisi, ndi mo ko eegre äe maga aà fer birgi go de äe mono. Ndi da ga ndi mo joñ bon dogaa à hay joñ bon no lay. Ndi da ga joñre äi mo mañ joñre Yeso dogaa à hay hu no lay.

¹¹Nen maga ndi mo wo ge ferge go birgi yoo jar huli wo lay.

Wosela mo ëee wo nen ti ngeel ma bag jag ëee no.

¹²Ndi bay go de dayge ti ngeel ma bag jag ëee mbe wa ëa, ndi bay mbi go nen Baa ti ngeel äe keëed wa ëa lay. AÀma ndi de durgi de eegre ga ndi mo wo go dayge ti ngeel ma bag jag ëee no, maga ndi mo da' poëge äi no, werga de ëaw do äi wo ëeege mo caw diñ Yeso Kris de see äe.

¹³Nday heçeçre äi no, ndi bay de da'ge äe wa ëa, joñre maga ndi de joñge äe diñ ga feçeçre maga ndi men sen wo le go blam äi, ndi yoçoç ti sen wo go, ndi kañ nen äi wo pel äi de deele.

¹⁴Ndi de durgi ga ndi mo wo go dayge ti ngeel ma bag jag ëee no, maga ndi mo da' poëge ëee äi maga Baa ëe naa wo ti äe ciñ nen do Yeso Kris mono.

¹⁵Naa jar maga naa kol go diñ jar ma de ruggi ti faage Baa mo ti' no, naa mo hay de ëiggi sen mokay äil naa äuy. Hayga ëiggi äay joñ we sar sar ti fen po laybla' no, Baa naa ge nen äe mbe yañ go ne nday do magaa à nono.

¹⁶Ane, ti ngeel maga naa day go ni ga jag naa le' go ti sen mono, naa hoo wee äaale naa boñ ma seege.

¹⁷Nday heçeçre äi no, joñ wee see äay do ndi nono, ko wee see jar maga see wo dogaa nday kon see wuur no mono.

¹⁸Jar yañ wo debañ joñre baara de caa hee de waçaçre huli maga Kris hu go ti koo ma aal jarn mono. Ndi hay sii ree jar se kay wo we go wee äaale pur debañ, patala ndi de siigi äe wo wee de mberbe nen kliw kliw so.

¹⁹Tawge ti äaara diñ ga aà bas ge wo go. Baa äaaran go diñ äil äaara tu. AÀ kee wo see äaara ti feçeçre maga a wo de soçoçre ne hara ti mono, day saara de kañ ëiggi äaara diñ ti feçeçre ma ti tamsir wo la.

²⁰Ama ma naan mono, tiñ ma naan wo go ciñ. Naa de gorge mo lag diñ ferge Wañkluu naa Yeso Kris Je yaçaç naa go no.

²¹AÀ fer ge le wur sen mokay se coo ge hoçoçgesee naa ma de huglin go, koln ge ra go do hoçoçgesee äe ma de togoëgen no lay wer eegre äe maga de kaçaçge ma kol feçeçren wo go äuy nen do äe mono.

FILIP WO 4

Pol bag waçaçren go ne hara so.

¹Diñ wersen so nday heçeçre äi ma dage maga ndi de saçy ko nen äay ti debañ mono, nday maga diñ fen fruy äil äi lay, diñ gawrañ ma ti äin lay mono, lag wee ngiñ de tayge de Wañkluu, nday jar dage äi no.

²Ndi de kam Efodi wo de Sentis ga jag äaara mo hay go de tayge boñ wer tayge äay de Wañkluu no.

³Ndi de riñ moge lay, ndo je ma de deele se maga naa de ma joñ joñre de kaçaçra äuy no. Kay naare se äog wo no, werga aà hay kay wo ndi we ti durgi wer Waçaçre ma de Coçoçren no. AÀ hay kay wo Klemañ wo de jar maga wuur de ma joñ joñre de kaçaçra ga ëu äaara go de yerge äil kefder ma tenen mono.

⁴Fruy wee tum tum ti maga nday kol go jar ma de tayge de Wañkluu mono. Ndi dogn pa, fruy wee.

⁵Daga jar mo ko go äuy ga nday diñ jar ma desaçy debañ, werga ferge Wañkluu le kos we go.

⁶Haçy wee ëiggi äay go ti mopo wa hase. AÀ ma, tos wee Baa, joñ wee kam kam ne hen ti feçeçren maga saçy äaara ti äay mo äuy de joñge suse' ne hene. Kañ wee nen Baa ti feçeçre maga nday da wië rage mono.

⁷Do kay nono, jam mani Baa maga dañ wer ëeñ ma honla go äuy ëawge jiili äay wo de ëiggi äay wo yañ de tayge de Yeso Krisi.

⁸Ti sen ni pa mono heçeçre äi no, daga fen maga cwaçy mo äuy, fen maga aè hoo sug ti äe mo äuy, fen maga keëed mo äuy, fen maga bay ëagn mo äuy, fen maga aè dan mo äuy, fen maga aè keen mo äuy, fen maga de el day aè nen togoëge äe mono, sen mo hay wo diñ feçeçre ma nen ëiggi äayn no.

⁹Fen maga ndi hay had wee de äe mono, nday hay yaçaç ne day laan jag äi, fen maga nday hay ko me joñge äe mo äuy no, joñ wee dosen no taw taw lay, ni Baa maga lag jar jam ëaw wee yañ do äe jam.

Pol joñ suse' ne jar haç feçeçre ne hen wo

¹⁰Tayge maga naa tay de Wañkluu mokay joñ äil äi go feh debañ ti maga nday fer ëig ti ti äi ma ko el äi tigriñ pa mono. Nday yañ mbay le ëiggi ti äi ma kay mege, diñ ga nday da' nen ga da'ge koëe.

¹¹Ndi waçaç dosen nono bay wer maga coo feçeçre de ba ndi wa werga ma äi, ndi go de hadge ëaw see äi nen ngeel ma honla äuy.

¹²Ndi de ko joñ naw ma nen coocoo no, ndi de ko joñ naw maga feçeçre do äi debañ mo lay. Ti feçeçren äuy day go ti ngeel äuy ndi go de had see äi ma soë see äi de maga ndi go de wuuri noga ndi koñne, de maga ndi go de ngesge de feçeçre noga ndi go de coo plo'plo' mono.

¹³Ndi de kaçaçge ma ëaw see äi mbi soë bon ma honla äuy wer eegre Yeso Kris maga coä ndi mono.

¹⁴Mbe de sen äuy nday joñ de el debañ ti maga nday kay me jag bon sen wo mono.

¹⁵Nday jar Filip no, nday yañ mbay de koge lay ga ti wur maga ndi tiñi sië Waçaçre ma de Coçoçre no, day ndi men sir Masedwan go so mono, do wuur yiñ de Tayge jar ma wer Kris po wo gaa say diñ nday tawa. Nday ko el äi wo de gayri ma see äin wo.

¹⁶Gahaçyla, ti wur maga ndi hay le Tesalonig mokay, nday hay haç feçeçre maga ndi de saçy äaara ti we me äaale äoge.

¹⁷Jobo mo eig ga ndi de kañ eiggi äi wo ti feçeçre ma do äayn wo na eçn la wa. Ndi kië na diñ ga Baa mo wo woo weege wer feçeçre maga nday de lag rage ciñ debañ mono.

¹⁸Ndi go patala de feçeçre do äi äuy nen kaçaç mege so. Ndi nges go de fen maga nday äo' Epafrodid le de äe me mono. AÄ coo jag äi do trusa maga foçoç de coçoçre nono, do siigi jag maga Baa yaçaç do jobo de äe, day se de coçoçre jag äe lay nono.

¹⁹Baa äin wuë wee yañ go nen do Yeso Kris de feçeçre maga saçy äaara ti äay lay, de togoëge lay, wer horog ma do äe debañ no.

²⁰Daga togoëgen mo hay diñ ma Baa Pan naa no, wo tum sagsage. AÄ men!

Heerge jag ma blam taw wo

²¹Heer wee jag ne jar ma bay ëag ma de tayge de Yeso Krisn wo.

²²Heçeçre naa ma äiñ äin wo la heer wo jag wo wee lay. Jar ma bay ëag wo äuy heer wo jag wo wee, dañge äuy diñ ma liñ ni Sesarn wo.

²³Daga äil de el mani Wañkluu Yeso Kris mo ëaw eiggi äay.

KOLOS WO

KOLOS WO 1

Waçaçre maga Pol yer wo ne jar Kolos wo mono.

- ¹Ndi Pol maga diñ je peelee Yeso Kris ti dage Baa, wuur de hen naa Timote,
- ²wuur yer wo ne heçeçrebe ma wer Kris ma bay ëag ga bay wo ndar gog wa, day wo äi leege Kolos mono. Daga Baa Pan naa mo woo wee, mo haç jam wee lay.
- ³Wuur de ma joñ suse' wo ne Baa Pan Wañkluu naa Yeso Krisi, day wuur de tosge äe tum ti äay.
- ⁴Kidolgi, wuur hay laa ga nday haç äil äay we ne Yeso Krisi, day nday de da jar ma ti jag Baa wo äuy
- ⁵wer fen maga le de gor nday ciñn wo de waçaçre ma cwaçy no. Waçaçre ma de Coçoçre maga aà hay naa nen äe ne nday le nen naw ma blam wo le mono.
- ⁶Waçaçre se ma de Coçoçren wo go da' nday lay. Do maga waçaçre sen de le' mbere day go de dusgi äi sir genla genla krub äuy nono, se de joñge ni äay na dosen no lay. Sen na haç le ti wur maga nday laa waçaçre ti äil de el mani Baa no, day nday da' wer go ne hen ti cwaçy äe lay
- ⁷do maga je dage wuur Epafra kan wuur maga wuur de ma joñ joñre ne Kris de kaçaçra hay had wee no mono. Aà yoo äay diñ je joñre Kris maga bay ndar gog wa mono.
- ⁸Aà hay sii ree äay ne wuur ga Nenterse de haç eegre wee ma da kaçaçra.
- ⁹Diñ wersen so ga haçaç le ti wur maga wuur laa waçaçre äay mokay, wuur wo tum tos Baa ti äay de wiëgi äe nen maga aà mo kañ nen äay go ti fen maga äil äe dan mo äuy, mo kol wee go de ko ree debaň lay day nday mo hay go laë wer ree ma ti Nenterse pah pah lay.
- ¹⁰Seele äay mo hay do mani jar mani Wañkluun wo nono, nen maga nday mo hay de coçoçre jag äe ti feçeçren wo äuy. Leë wee mbere go ti wer joñre ma de el ma honla äuy, geçeç wee ciñ ti koge maga nday de ko Baa mono.
- ¹¹Kol wee de eegre wer eegre äe ma de togoëge no, nen maga nday mo hay de lagge ngiñ ëaw see äay ti naw tum äuy, soë ree mayse la äuy.
- ¹²Joñ wee suse' ne Paçaçbe go de äil äay fehe, werga aà haç faage wee maga nday mo wo da' nen fen mani jar ma bay ëagn wo nen poëagn lay mono.
- ¹³Aà hay yaçaç naa le go do eegre feçeçre ma nen suñgu wo, ya' naa wo go ti twaywañ mani Weel äe ma dage no,
- ¹⁴Weel äe se ga aà pog naa go wer äe, day fug äil go ne naa ti älagge naan wo wer äe lay mono.

Yeso Kris diñ wañ feçeçren wo äuy tu

¹⁵Yeso Kris diñ je maga naa ko Baa maga nen kon gaa see äe mono, aà diñ jag feçeçre ma de joñgen wo mo deñ äuy tu.

¹⁶Feçeçre ma ciñ wo le de feçeçre ma gesiñ wo la äuy, feçeçre maga nen ko ra wo de maga nen bay ko rage wa wo mo äuy no, wañren wo, jar kluurin wo, jar waçaç ree kaçaçran wo de jar eegren wo äuy, aè joñ feçeçre sen wo äuy diñ de äe. Feçeçre sen wo mo deñ äuy wo diñ ma äe lay.

¹⁷Kris le go tañgu feçeçren wo äuy, de äaw rage ti ngeel äaara de el mo eñ kay diñ se.

¹⁸Kris diñ wañ Tayge jar ma wer äen wo ga diñ hoçoçgesee äe mono. Aà diñ tiñji wer no, diñ je maga kal go ciñ tañgu yoo jar huli wo mono nen maga aà mo hay go diñ ti feçeçren wo äuy tu.

¹⁹Werga aà raw cooge jag Baa ga aè mo ko ga se iñila äuy tu na diñ see Yeso.

²⁰Aà coo jag äe ga se mo tay jag go de fen maga ti tamsir la noga maga le ciñ go na nen do Weel äeno, joñ jam go ti holañ äaara de feçeçre sen wo na diñ de ci äe maga kaa go ti koo ma äal jarn mono.

²¹Nday hay blaw le go de Baa äaa day nday hay go diñ jar hee äe wer eiggi äay wo de joñre äay ma de älaggen wo.

²²Ama patala Baa fer we tay jag de äay wer Weel äe maga kol see äe go je tabay, day men see äe go hugi ma woge go lag weege pel äe bay äag lay, bay cerge see lay, bay waçaçre ti lay.

²³Sen ni nday lag we ngiñ de eegre ti haçge äiln bay nen maga jobo kog wee wo go haçaç see fen gor ti ma äil waçaçre ma de coçoçre maga nday hay laa ne day aà hay siin go jar ma ti tamsir wo la day ndi Pol ndi raw kolge diñ je joñre äe mono.

Baa mañ Pol go ga aà mo kay Tayge jar ma wer Kris wo.

²⁴Äil äi go patala ti bon maga ndi de joñge äe ti äay mokay feh deba. Nday yañ de koge ga Kris hay joñ bon we le äaa ti Tayge jar ma wer äen wo, jar maga wo diñ hoçoçgesee äe mono. Day bon maga ndi de jogeäe patala ti äay diñ ma baa jag bon sen go.

²⁵Ndi kol go diñ weejoçoç Tayge jag jar ma wer Kris wo ma kay rage. Baa raw riñ mege ga ndi mo see sië waçaçre sen go wee keëed äuy,

²⁶diñ fen maga Baa hay yoñn le go äaa, jobo da' wer äe le äaa gaa has mono. Aàma ma patala se naa nen äe go ne jar äe ma bay äagn wo.

²⁷Baa hay da ga se kañ nen jar maga bay wo diñ jar Jwif wa go ti togoëge ma deba ma nen fen maga aà hay yoñn le go äaa mono. Ree sen mokay diñ Kris

maga yoo äay patala day eiggi äay de kañge ti äe ga wo ge de äay nen togoëge mono.

²⁸Wuur de sië waçaçre go ne jar na ti äe, wuur de fuçë sug wosela go ti reen pel bol tum tum, wuur had jar de koge ree maga Baa haçn ne wuur mono, ma kol wosela äuy go ti ngeel äe keëed de tayge de Krisi.

²⁹Diñ wersen ndi joñ joñre, ndi dur diñ de eegre äe maga de ma joñ joñre de äi de eegre debañ mono.

KOLOS WO 2

¹Ndi da ga nday mo ko ga ndi yañ durgi ti äay, ti jar Lawdise wo, ti jar maga bay mbaara de ko nen äi wa ëa mo lay.

²Ndi joñ nono maga jili äaara mo hay wo de lagge de eegre, aà mo hay wo de tayge boñ ti dage, aà mo hay wo de ti ngeel debañ ma laë wer ree ti faage äe, ma daë wer go ne ree maga Baa hay yoñ go, ga hay diñ Krisi mono,

³Kris maga kaçaçge koge ree wo de kogen wo de yoñge do äe mono.

⁴Ndi de sië ree sen wo ne nday nen maga jobo mo haçy wee nen go de waçaçre jag coçoçre po wa.

⁵Ndi bay mbi wo yoo äay de see äi ye' wa, ama eiggi äi yañ wo yoo äay ni. Äil äi go feh feh ti maga ndi de laëge ga nday de lagge jam ti holañ kaçaçra de eegre ngiñ de haç äil äay ne Kris mono.

Jar jag Baa mo hay wo de toçë see äaara see Krisi

⁶Nday yaçaç we patala ga Yeso Kris mo hay Wañkluu äay, wersen see wee de tayge diñ de äe.

⁷Hay wee de toçëge see äe ngiñ do koo maga kaçaçge äe joñ de rawge gesiñ kid nono. Hay wee de haç äil äay ne hen ngiñ tum tum dog aè hay had wee de äe nono, hay wee joñ suse' ne hen tum tum lay.

⁸Joñ wee see äay de ele. Daga jobo mo haçy wee go de waçaçre koge ree po ma bay ngar ma kol nday go mo reege äe wa. Daga jobo mo haçy wee go de hadge ma bay ngarn po ga a le jag jar tebere wo koëe noga diñ eiggi tamsiri day a le jag Kris gaa wa.

⁹Werga ma Kris aè ko ga Baa no kay keëed diñ see deñ Kris ti hoçoçgesee äe tu.

¹⁰Wer tayge äay see Kris, mopo bay go de gwa'ge see äay wa so, werga Kris diñ je kluu wañre ma ciñ wo de feçeçre maga eegre de haçge ne hara do mo äuy no.

¹¹Nday tay go de Kris mokay, se caa äiñiñi äay go ga nday go ma se, bay diñ caage äiñiñi maga do je tabay po caan wa. Caage äiñiñi sen raw pog weege go jag hoçoçgesee äay ma de älagge ga raw eegre äayn go mono.

¹²AÈ joñ batem äay go wur sen mokay, aè tee wee go wer kaçaçra de Kris äuy, nday fer le go birgi de kaçaçra äuy pa, wer maga nday haç äil äay ne Baa ma de eegren maga kal Yeso le go ciñ yoo jar huli wo mono.

¹³Nday hay le go de huli nen älagge äayn wo wer maga nday hay bay de caa äijini wa mono. Se raw fer nday go tenen nen do Krisi, kal fug äil go ne naa ti älagge naan wo äuy lay.

¹⁴Patala kefder maga aà hay de yer ree ma de ba naan wo de ree maga hay wo de sa' naan wo äil äe, se ngran we go. AÀ tawn go diñ de äalge äe go ti koo ma äal jar no.

¹⁵Yeso Kris wo go hugi ti koo ma äal jarn mokay eegre äe raw raw raw wañre ma ciñn wo de feçeçre maga eegre de haçge ne hara do wo. AÀ raw yaçë feçeçre durgi ma do äaaran wo go, mbuë fo äaara go nen jar poëag äuy deñe, kal joñ blum äaara go diñ ti koo ma äal jar no.

¹⁶Do kay nono, daga jobo mo haçy nen äay de waçaçre keëeg keëeg po ti reege wo de jooge feçeçre po wo, noga ti joñge few po, kolge few po ciñ, noga wur Saba po wa lay.

¹⁷Feçeçre sen wo mo deñ diñ nenceere feçeçre maga a ge wo le wurpo mono, ama ma cwaçy äen tu diñ Krisi.

¹⁸Je mapo yañ, joñ see äe doge se diñ je ma de fer ti see äe gesiñ debañ nono, paga bay wa. Je sen goñ jar peelee Baa wo, haç äil diñ ne lwa'ge wo ga Baa riñ se no kay kay no. Daga je ma dosen no kay mo joñ nen äay go ti poëge ëee maga nday de ëeege mo wa werga aà far wo ti see äe ciñ diñ de eiggi ma ti naëy see wo de koëkoëe.

¹⁹Je sen bay de sa' see äe de Kris maga diñ Wañn mo wa. Jar ma ti jag Baa wer Kris kol wo diñ hoçoçgesee Krisi, Kris de see äe diñ ti maga kay hoçoçgeseen mono. Feçeçre ma ti hoçoçgeseen wo de toçge see kaçaçra äuy day geçeç wo ciñ doge äil Baa da nono na wer äe lay.

Wosela äuy mo ko see äe go de huli de Krisi

²⁰Nday go de huli de Krisi. AÀ pog wee we go jag eegre feçeçre ma bay blam ma ti tamsirn wo lay. Day wer mayse ga nday fer joñ see äay do jar se ma debala ma ti tamsirn wo ma kañ poçoçre waçaçre se deñ wo ne see äay ti pa le la?

²¹Waçaçre maga jar bagn wo ne nday ga: Du' ma kay wa! Gus ma kay wa! Ba do ti ma kay la wa! Mono, yaçë wee sen wo wa.

²²Feçeçre sen wo mo deñ äuy wo diñ faage waçaçre maga äod ra diñ jar tebere wo, diñ hadge ma jag äaara wo day saara taw ge go äuy.

²³Waçaçre se kayn ko mbaara doge waçaçre koge ree yañ mbe ni nono, doge goñge Baa maga le go äil tem, ferge ti gesiñ wo de äawge see ma haç bon ne

hoçoçgesee de haçaç yañ ni nono. AÀ ma, paga mo ma de el ga aè nen hoo sug ti äe bay ni me' wa äuy, sen diñ fen ma de coçoçre ti naèy see tawa tu.

KOLOS WO 3

¹Do kay no sono, hayga nday ko we ga Baa fer le go laa nday ciñ de Kris no, kië wee diñ feçeçre maga wo wo go ciñ ti ngeel maga Kris wo de hayle nen ti äaā war Baa ni mono.

²Hay wee ëiggi diñ ti feçeçre ma sen wo wo ciñ ni mono, haçy wee see äay go ëiggi diñ ti feçeçre ma gesiñ ti tamsir wo lam wa.

³Diñ wersen, ko wee see äay doga nday go de huli nono, tenen äayn yañ le go de yoñge de Kris do Baa.

⁴De maga Kris je kol weege go tenen cwaçy wo ge le naa nen mokay no, nday naa ge nen de äe äuy nen togoëgen lay.

Joñre ma äaaāaa wo de ma defay no

⁵Wersen blaw wee go de joñre älagge ma ti hoçoçgesee äayn wo no. Men wee figliw go, joñ wee fen yeëe po wa. Men wee ëiggi ma ti naèy see wo go de ëiggi ma de älaggen wo. Lig wee koñne feçeçre wo wa, werga liggi koñne feçeçre diñ tee goñge soçoçre wo boñ tu.

⁶Day jar maga yaçaç wo jag gaa, ga wo de mañ äaaran diñ blam ree se kayn wo joñge mono, Baa joñ ge na diñ bon jar sen wo so.

⁷De maga nday hay go de huli nen älagge äayn wo mono, nday de see äay, nday hay le äaa joñ ree sen wo dosen no lay.

⁸Ama ma patala mono, tob wee ree sen wo go äuy: Soçë wee äil ne kaçaçra ti wa, hay wee leë kaçaçra wa, joñ wee kaçaçra de debaycoçoçre wa, lag wee cogob ne kaçaçra ti wa, jag älagge po mo laa wo le go jag äay wa lay.

⁹Car wee gete' ne kaçaçra wa, werga nday ndar do we go se joñre hoçoçgesee maga nday hay le joñge äe äaa mono.

¹⁰Nday da' ëiggi ma defay we patala, Baa haç ëiggi se ma defay we wee, aà yañ kne' ëiggi äay tum ga nday mo kol go do se no lay no, maga nday mo ko se go de el paha.

¹¹Je Greg no, je Jwif no, je ma de caa äiñiñi no, je ma bay caa äiñiñi no, je ma joñ ree do jar de äaa no, de wer jar lan wo äuy dega'a. Jar ma de caa äiñiñiñi no de jar ma bay caa äiñiñi no, je ma yoofi no, gebe no, weel biñni no, jar sen wogo dega' äuy. Ma de dañ maysela go äuy diñ Krisi, maysela äuy wo ndo' ti diñ see äe äuy.

¹²Nday diñ jar maga Baa hoo wee go ma äe, nday diñ jar ma bay äage, diñ jar äe ma dagen lay. Diñ wersen baa wee wuu ko decoo kaçaçra, hay wee de el see

kaçaçra, hay wee fer ti see äay gesiñ, hay wee desaçy see kaçaçra, jag jiili äay mo hay roëge ne kaçaçra ti wa.

¹³Hay wee soë kaçaçra day ko wee decoo kaçaçra. Waçaçre joñ we ti yoo jar po wo yoo äay nen 'waë war ne kaçaçra ti laybla' no, de el äen, fug wee äil go ne kaçaçra ti. Do maga Kris ko decoo äay no lay no, joñ wee kaçaçra dosen no lay.

¹⁴Dañge äuy, hay wee da kaçaçra, nday yañ da kaçaçra, ni jag äay tay yañ go ti ngeel äe keëed boñ.

¹⁵Daga jam mani Kris mo hay de laa ceçw jag jiili äay. Baa ëe wee le maga nday mo tay go diñ hoçoçgesee po boñ de lagge see kaçaçra jame. Diñ wersen hay wee joñ suse' ne hen tum lay.

¹⁶Daga waçaçre Kris mo hay äil äay debañ. Hay wee had kaçaçra, ruu wee kaçaçra ma ko ree diñ de siñ togoëge wo de siñ mbaga jaw wo de siñ ma ti Nenterse wo wer äil de el maga Baa joñ ti äay mono. 'Waa wee siñ ne Baa go de jiili äay äuy.

¹⁷Fen po äuy maga nday le' we joñge äe, aà diñ waçaçre bla' noga joñre bla' no, joñn wee äuy ti jag Yeso Wañkluu, ma joñ suse' ne Baa Paçaçbe nen do äe.

Daga jag jar ma ti jag Baa wer Kris mo hay wo boñ

¹⁸Nday naare no, hoor wee sug ti werpiiri äay wo do maga aà de el nen Wañkluu nono.

¹⁹Nday werpiiri no, da wee naare äay wo, soçë wee äil ne hara ti debañ debañ wa.

²⁰Nday weere no, hay wee yaçë jag pan äay wo de man äay wo ti maysela äuy, werga sen de coçoçre jag Wañkluu.

²¹Nday paçaçre weeren no, joñ wee weere äayn wo haçyhaçy ma car jiili äaara go nen maga aà leë wo wañ go wa.

²²Nday geberen no, hay wee yaçë jag wañre äay ma gesiñ lan wo ti ree maysela äuy. Hay wee yaçë jag äaara diñ nen äaara tawa dogo nday kië diñ ga nday mo coo jag jar tebere wo no koë wa. Joñ wee joñre äaaran mbay go ne hara äil feh tu de hooge sug ti Wañkluu.

²³Joñre maga nday de joñge äe mo äuy, joñn wee go de maysee äay äuy dogo nday joñn diñ ne Wañkluu nono bay dogo nday joñn diñ ne jar tebere wo no wa.

²⁴Hay wee de koge ga Wañkluu poë ge wee yañ, aà haç ge feçeçre maga aà de yoñ rage ne jar äen wo ciñ yañ ne nday. Joñ wee peelee ne Kris Wañkluu no.

²⁵Werga, wosela maga joñ äen ti faage äe gaa, wo ge da'ge diñ poëge joñge ti faage äen gaa lay werga Baa bay joñ feçeçre see jar ti äaä wa.

KOLOS WO 4

¹Nday jar maga nday de gebere wo do mono, joñ wee gebere äayn wo de wore ti ngeel äe keëede. Hay wee de koge ga Wañ äay ma waçaç ree äay yañ le ciñ lay.

Wosela äuy mo hay go de puçygi

²Hay wee tos Baa tum tum, puçy wee go ti äe de joñge suse' ne Baa.

³Tos wee ti wuur lay, maga Baa mo bul faage go ne waçaçre maga wuur go de siëgi äe mono, nen maga ndi mo ndar nen waçaçre ma de yoñre mani Kris go ne jare, waçaçre ma de yoñre maga ndi ti geyam ti ree äe mono.

⁴Tos wee nen maga ndi mo waçaçn go ti ngeel äe doge äil da nono.

⁵Koë wee see äay de een see jar maga bay wo de yaçë waçaçre Baa wa mono. Blag wee wurn wo go wa.

⁶Daga jag äay mo hay de coçoçre tum lay, de el lay maga nday mo hay de een fer waçaçre ne wosela äuy ti ma äe.

Pol heer jag go ne hara so

⁷Ama maga nday mo laa waçaçre ti äi mo lay no, hen naa Ticig, je dage no, weejoçoç Wañkluu ma de deele maga wuur de ma joñ joñre ne Wañkluu de kaçaçra äuy wo yañ wo sii ree äi go wee äuy.

⁸Ndi wo de äo'ge äe wee sagsag diñ ma sii ree wuur wee lay, ma coä nen äay lay.

⁹Ndi laa ra wo wer kaçaçra de Onesim, hen naa ma dage ma de deele ga diñ je sir äay lay mono. AÀ wo wo yañ sii ree maga de joñge see wuur la yañ go ne nday äuy.

¹⁰Aristarke blo maga wuur ti dañgay de kaçaçra la heer jag wo wee. Marg kaw Barnabasn heer jag wo wee lay. Ndi wo de wii weege ga hayga aà wo we dayge see äay no, ni nday yaçaç wee waare äe de wore.

¹¹Yeso maga ëu togoë ge äe ga Justus heer jag wo wee lay. Yoo jar Jwif maga wo de haç äil äaara ne Kris äuy, jar maga wo de kay mege joñ joñre ti twaywañ mani Baan na diñ jar se swa'n wo mo lag tawa. AÀ hay coä wo nen äi debaň.

¹²Epafras je sir äayn hee jag wo wee. AÀ diñ weejoçoç Yeso Krisi maga wo de durgi wo ti äay tum nen tosge äen wo nen maga nday mo hay go de bag jag ti ngeel äe keëed lay, nday mo hay go de da' wer ne fen maga äil Baa dan mo lay day nday mo hay de lagge de eegre kiñ kiñ lay.

¹³Ndi de see äi, ndi joñ sedewa ti äe ga aà de gayge debaň wer äay lay, wer jar Lawdise wo de jar Hiyerapolis wo lay.

¹⁴Lug, dogdor ma dagen heer jag wo wee, Demas heer wo ne nday lay.

¹⁵Heer wee jag ne heçeçre naa ma Lawdisen wo, ne Nimfa wo de Tayge jar ma wer Kris ma liñni äen wo lay.

¹⁶Nday kee kefder mokay we go kee no, ni nday haɕn wee ne Tayge jar ma wer Kris ma Lawdisen wo maga aà mo keen wo lay. Kee wee kefder maga jar Lawdise äo'n ge wo wo ne nday mo lay.

¹⁷Riñ wee Arcip ga aà mo dur ma taw joñre maga Wañkluu haɕn ne hen do go nen maga aà mo bag jag äe go de ele.

¹⁸Ndi Pol, ndi yer heege jagn wo ne nday de do äi. Yoçoç wee ti go ti geyam ma de mbarge ne ndin wo wa. Daga Baa mo woo wee.

1 TESALONIG WO

1 TESALONIG WO 1

¹Waçaçre sen mokay yer diñ wuur Pol, Silas wo de Timote. Wuur de äo'ge äe wo wee nday Tayge jar ma wer Kris ma äi leege Tesalonig no, nday jar maga Baa Paçaçben wo de Yeso Kris Wañkluu kol wo wee go jar äaara mono. Daga Baa mo woo wee, mo ëaw wee jam lay.

Jar Tesalonig yaçaç wo waçaçre Baa, ëawn wo de wore

²Wuur yañ joñ suse' ne Baa ti ree äay tum äuy, wuur wiin wo ti äay de maga wuur le' tosge we mo äuy no.

³Wuur de ëig ti tum pel Baa Paçaçben ti joñre äay ma wer haçge äil äayn wo de joñre äay maga nday de joñge äe de dage, ti kañge ëiggi äay maga nday de kañge äe gor Yeso Kris Wañkluu naa de eegre kiñ mono.

⁴Nday heçeçre wuur ma dage mani Baa no, wuur de koge ga Baa far wee le go ga nday mo hay go jar ma se.

⁵Le ti wur maga wuur hay wo sië Waçaçre ma de Coçoçren wee mokay, wuur hay wo diñ de waçaçre ma jag wuur de see wuur gofoñ kay koë gaë. Wuur wo mo ti' diñ wer eegre Baa, Nenterse ma bay ëag hay kay wuuri, wuur hay go de kañ ëiggi wuur ti ree sen äuy tu. Nday yañ de ko joñre wuur se maga wuur hay joñn ma kay weege le yoo äay mono.

⁶Nday kol go diñ jar ma bir jag wuur ti seele wuur lay, jar bir jag seele Wañkluu lay ti maga nday yaçaç waçaçre Baa nen bon debañ lay, go de fruygi mani Nenterse ma bay ëagn lay mono.

⁷Wersen nday raw kolge diñ fen maga jar ma de haç äil äaara ma Masedwan wo de ma Akayi ko wo see äay ni.

⁸Werga waçaçre Wañkluu naa nen go ni äay, day dus go ni jar Masedwan wo de ma Akayi wo tawa gaa lay, ama go ti ngeel äuy, waçaçre haçge äil äay ne Baa dus go, bay maga wuur waçaç sen go waçaçge wa so.

⁹Jar äuy yañ wo waçaçge ti maga nday yaçaç wuur le ni äay de ele, nday raw mbuë faale go ne soçoçren wo ma ferge le goñ Baa, ma joñ peelee ne Baa ma tenen ma cwaçyn mono.

¹⁰Aà waçaç wo ti maga nday de lagge gor Weel äe maga a ge yañ le ciñ, Weel äe Yeso maga aà fer birgi äe le go yoo jar ma de hulin wo, je yaçaç naa go wurpo jag bagge poçoç mani Baa mono.

1 TESALONIG WO 2

Joñre maga Pol joñn Tesalonig mono

- ¹Heçeçre wuurn wo no, nday yañ de koge ga woge wuur wo ni äayn taw go de koë ga ti' gaè.
- ²Do maga nday de koge äe nono, aè hay joñ bon wuur we le go Filipi, day wuur raw da' coäge nen blam sen wer Baa naan ma woge sii Waçaçre ma de Coçoçren go wee, ba de maga aè hay mbe go de dig wuur mo äuy no.
- ³Waçaçre maga wuur siën ne jar bay diñ mo ma yeeë rage go wa lay, bay ma kañ ëag ne jar see wa lay, bay mo ma jaçaç jobo wa lay.
- ⁴Ama wuur sii go tum diñ dog a ãil Baa da nono, werga aà hay lam wuur go, raw haç siigi Waçaçre ma de Coçoçren go ne wuur do. Do kay nono, wuur waçaç waçaçre bay maga wuur mo hay de el nen jar tabay wo wa, ama maga wuur mo hay de el diñ nen Baa maga ko ëiggi ma jiili wuurn wo mono.
- ⁵Kidolgi, nday yañ de koge ga wuur bay de waçaç jag hila po, noga wuur hay ëig ga wuur mo da' solay do äay ti boñ wa, Baa de see äe yañ diñ je sedewa wuuri.
- ⁶Wuur hay kiëgi ga jar tabay wo bla', nday noga jar tigriñ wo bla', mo togoë wuuri, wuur kië sen gaè. Wuur hay mbe we maga wuur joñ dole äay, werga wuur diñ jar peelee Yeso mono.
- ⁷Ama de sen äuy, wuur raw mbe joñge desaçy debañ de maga wuur hay le ni äay mono. Wuur joñ wee desaçy do maabe maga ko el weere äe wo nono.
- ⁸Ti dage maga wuur de da weege mono, wuur go de gragge, bay ma haçge wee diñ Waçaçre ma de Coçoçre mani Baa boñ tawa wa, ama wuur haç tenen wuur de see wuur äuy go wer äay lay, werga nday kol go diñ fen wuur ma sena'ge no.
- ⁹Heçeçre wuur no, nday yañ mbay de ko joñre maga wuur hay joñn yoo äay, de gayri maga wuur da' ne mono. Wuur hay joñ joñre de suñ lay, de ceege lay maga wuur mo hay diñ poçoçre ti jobo yoo äay wa. AÀ ne wuur hay sii Waçaçre ma de Coçoçre mani Baan go wee.
- ¹⁰Nday de see äay, nday diñ jar sedewa wuuri, Baa lay. Seele wuur hay see äay jar ma de haç ãiln bay ëag lay, de deelee lay, bay de cerge ti wa has lay.
- ¹¹Nday yañ de koge lay ga wuur hay joñ wee dog a paçaçbe joñ weere äe wo nono.
- ¹²Wuur hay yañ bag yañ wee, hay yañ coã nen äay, hay yañ wië weege de eegre ga nday mo see diñ dog a ãil Baa maga ëe wee le go ga nday mo wo lagge ti twaywañ äen wo de togoëge äen da nono.
- ¹³Diñ wersen so, wuur yañ joñ suse' tum ne Baa ti maga nday laa waçaçre Baa maga wuur hay siin wee mokay, nday hay co' sug äe, nday yaçaç ne do waçaçre je tabay no gaa, ama dog a aà diñ waçaçre Baa cwaçy no mono. Waçaçre Baa sen yañ joñ joñre ãil äay, nday jar ma de haç ãil äay ne hen no.

¹⁴Heçeçre wuur no, nday kol we patala diñ jar ma ti jag Baa wer Kris do ma Juden wo no lay no. Kawre äay yañ wo joñ bon äay doga jar Jwif hay wo joñ bon kawre äaara ma de haç äil ne Yeson wo no lay no.

¹⁵Hay ii Wañkluu Yeso wo go de jar ndar nen waçaçre Baa wo go, hay joñ bon wuur lay na diñ saara. AÀ bay wo de coçoçre jag Baa wa, wo hee de jar äuy lay.

¹⁶AÀ kië wo ga saara dig wuur ga wuur mo sii waçaçre maga yaçaç jar gon ne jar maga bay wo jar Jwif wa mono. AÀ bag wo jag älagge äaara maga aà joñ wo go na de seno, ama, soçoçge äil Baa kal joñ rage go de guur so.

Pol da ga se fer ko jar Tesalonig wo

¹⁷Ma wuur mono heçeçre wuur no, ti maga wuur blaw le go de äay naw mbag koë mokay, ëiggi naa bay go de blawge wa, ama blaw go diñ hoçoçgesee naa tawa. Wuur hay durgi de dage debañ ga wuur mo fer ni äay ma ko nen äay tigriñ.

¹⁸Wuur hay da ga wuur mo day go ni äay. Ndi Pole, ndi hay kië faage we äaale boñ, ndi fer kiën mbi pa, ama Manhuli raw dig wuuri.

¹⁹Wuur de kañ ëiggi wuur na ti wose wo mo la? Joñ ge äil wuur go fehe noga gawrañ togoëge wuur na diñ wose wo la? AÀ joñ ge na bay diñ nday pel Wañkluu Yeso ti wur maga aà wo le ferge mo wa yawla?

²⁰Kidolgi, nday diñ jar maga wuur togoë ge see wuur wer äay, äil wuur go feh na wer äay lay.

1 TESALONIG WO 3

¹Blam sen eegre wuur laa kaçaçge ma gorge gaa so, wuur raw ga wuur mo lag mbe Aten de see wuur tawa so.

²Day wuur raw äo' hen naa Timote maga de ma joñ joñre de Baa ti siigi Waçaçre ma de Coçoçre mani Krisn wo. Wuur bo'n wo maga aà mo haç eegre wee, mo coä nen äay ti haçge äil äay ne Kris no,

³nen maga jobo mo men see äe go nglawge wer bon ma patalan wa. Nday yañ mbay de koge ga bon ma do kay diñ fen maga Baa hay go de waçaç ge äe ga aà joñ naa yañe.

⁴De maga wuur hay le see äay, wuur hay riñ wee we go pel bol ga aè joñ ge bon wuur yañ, day joñ mokay diñ se so, nday de see äay nday yañ de koge äe.

⁵Diñ wersen de maga see äi laa kaçaçge ma gor wur sen gaa so mono, ndi raw äo' Timote wo wii wer haçge äil äay ne Kris no, werga ndi hay joñ heçeçne ga Manhuli jaçë wee go yawla, maga joñre wuur maga wuur hay joñn mo deñ mo älag go de koë wa.

⁶Ama Timote fer we le see wuuri. AÀ fer waçaçre ma de coçoçre ti haçge äil äay ne Kris wo de waçaçre dage äayn ne wuuri, riñ wuur ga nday yañ ëig ti ti wuur

tum, ga nday de dage tum ga nday mo fer ko wuur doga wuur de dage ga wuur mo fer wo ko nday no lay.

⁷Wersen heçeçre wuur no, nen lawgen wo de bon wuurn wo äuy, wuur joñ de coä nen wer haçge äil äay ne Yeso Kris no.

⁸Wersen, patala wuur fer we tenen tigriñ wer lagge äay maga nday lag de eegre kiñ de tayge de Wañkluu mono.

⁹Ngar maga wuur mo joñ suse' ne Baa ti äay wer maga nday joñ äil go ne wuur feh pel Baa mokay bay nen wuur wa so!

¹⁰De suñ noga de ceeg äuy, wuur yañ kam Baa debañ ga daga wuur mo wo ko weege de nen wuuri, maga wuur mo baa jag fen maga gwa' go see äay ti haçge äil äay ne Krisn go.

¹¹Daga Baa, Pan naa de see äe wo de Yeso Wañkluu naan mo kne' wo faage go ne wuur maga wuur mo wo ko weege.

¹²Daga Wañkluu mo geçeç dage äayn maga nday de da kaçaçra de äe, de dage maga nday de da jar de äe mo äuy wo ciñ ni dañge do dage maga wuurn de da weege de äe no lay.

¹³Daga aà mo coä jiili äay maga nday mo kol go de el ti ngeel äe keëed pel Baa Pan naan ti wur maga Yeso Wañkluu naa wo le ferge de jar äe ma bay äagn wo wer äe mono.

1 TESALONIG WO 4

Seele maga Baa fruy ti äe mono

¹Ni pa mono heçeçre wuur no, nday yañ de laa waçaçre seele maga Baa fruy ti äe jag wuur go cwaçy doga nday de seege patala nono. Wuur de wii weege de kange de ëu Yeso Wañkluu pa ga nday mo joñ wee nen ya' wer äe ciñ ni dañge.

²Nday yañ de ko hadge maga wuur hay had wee de äe ti jag Yeso Wañkluu mono.

³Fen maga äil Baa dan mokay diñ ga nday mo hay de el bay dage, nday mo ëaw see äay see joñge figliw no,

⁴ga wosela äuy yoo äay mo hay see waçy äe diñ de faage ma bay äag lay, bay jaçège be lay,

⁵mo men ëiggi ma de älagge joñ blum äe do jar maga bay wo ti jag Baa wa no wa.

⁶Daga jobo mo joñ nen hen äe ti feçeçre noga joñ de hram see äe wa. Wuur hay yañ go de riñ weege ti sen de el celel ga Wañkluu joñ ge bon jar ma joñ älagge dosen wo nono äuy.

⁷Baa ëe naa le bay joñ ge diñ ree meyeëe wa, ama maga naa mo lag bay dage.

⁸Diñ wersen je maga tob hadge se kay we go, tob go diñ je tabay gaa, ama diñ Baa maga hay haç Nenterse äe ma bay ëagn wee mono.

⁹Ti waçaçre dage ma ti yoo heçeçrebe ma de haç äiln ne Yeson wo mono, sen bay maga aè yern wo wee yerge wa, werga nday de see äay Baa yañ go de had sen ne nday ga nday mo da kaçaçra ti yoo kaçaçra,

¹⁰day se diñ fen maga nday de joñge äe see heçeçre äay ma Masedwan wo mo äuy yaw no. AÀ ne wuur de wii nday heçeçre wuurn ga joñ wee nen ya' wer äe ciñ ni dañge.

¹¹Dur wee ga nday mo hay yoo kaçaçra jam, wosela äuy mo joñ nen joñre äen de see äe, maga se mo da' feçeçre reege äe de see äe doge wuur hay wii wee go nono.

¹²Sen na maga nday mo koë see äay de el see jar maga bay wo ti jag Baa wa mono, day nday mo lag nen do jobo wa lay.

Ferge Wañkluu le wurpo no

¹³Heçeçre wuur no, wuur da ga nday mo hay reçwre ti waçaçre jar maga wo go de huli, day nday car jiili go do jar maga ëiggi äaara bay ti mopo me' wa no wa.

¹⁴Kidolgi, naa de haç äil naa ga Yeso Kris hay hu go, day fer birgi go ciñ tenene. Dosen naa de haç äil naa pa ga Baa fer yañ go bir jar maga huë wo de haç äil äaara yañ le go ciñ tenen de Yeso lay.

¹⁵Fen maga wuur de waçaçge äe go do hadge maga Wañkluu hay had nono gano: Wañkluu wo ge le ferge mokay, naa jar maga naa bay huli ëa, naa raw pel jar ma de hulin wo gaè.

¹⁶Go do maga aà go de ngaäge nono, aè laa ngar jag wañ jar peelee Baa wo yañ de ro coçoç mani Baa no, day Wañkluu de see äe raw cwaage le gesiñ, jar maga hay huë wo go de haç äil äaara wer äe raw wo laage go ciñ tañgu.

¹⁷Blam sen naa maga naa bay huli ëa, naa raw hooge go ciñ de äaara äuy nen swaare ma woge yiñgi de Wañkluu wo nen leege, naa kal lagge äiñ Wañkluu ma tum.

¹⁸Coä wee nen kaçaçra de waçaçre se kayn wo no.

1 TESALONIG WO 5

¹Heçeçre wuur no, nday bay nen maga wuur yer wo wee yerge ti waçaçre naw wo de wur maga feçeçre sen wo ge wo age mo wa so.

²Werga, nday de see äay nday yañ mbay go de koge ga ferge Wañkluu le wurpo diñ do je freñ maga a de suñ nono.

³De maga jar de waçëge ga: Ngeel go patala desaçy jam so mono, fen bas ragen go le' ge ne hara ti brus tu do maga äil waçyn le'n ma biñgi nono. AÀ dañ ge wo go gaa hase.

⁴Ma äayn mono heçeçre wuur no, nday bay nen suñgu maga wur sen nduu wee ti gug hoo weege do je freñ no wa.

⁵Nday äuy nday diñ jar ma nen poëage, nday diñ weere ma nen ngeel ma de ceeg no. Naa bay diñ weere ma nen ngeel suñn wa lay, bay ma nen suñgun wa.

⁶Wersen naa mo leë naa go do jar lan wo no wa, ama naa mo lag go de puçygi, naa mo ëaw see naa lay.

⁷Jar leë naa diñ de suñ, jar taë de yii diñ de suñ pa.

⁸Ama naa maga naa diñ weere ma nen ngeel ma de ceeg kaçg mono, naa mo ëaw see naa. Naa mo laa haçge äil naa ne Kris wo de dage kaçaçra ti naa do ngoñ nono, gorge peçeçgen mo hay ti naa do tilgi no lay.

⁹Werga Baa hoo naa go bay maga soçoçge äil äen mo le' ne naa ti wa, ama maga Wañkluu naa Yeso Kris mo yaçaç naa go.

¹⁰Yeso Kris hay hu go ti bol naa maga naa mo lag tenen de äe, naa mo hay ba tenen ti'i, naa mo hay ba go de huli yaw.

¹¹Diñ wersen, haç wee eegre ne kaçaçra, coä nen kaçaçra dogo nday go de joñge äe nono.

Waçaçre maga Pol taw kefdern go de äe mono

¹²Nday heçeçre wuur no, wuur de wii weege ga hoor wee sug ti jar joñre ma yoo äay maga Wañkluu lag ra koë weege, ruë weege mono.

¹³Ndar wee nen see äay go hoor sug ti äaara de da rage debañ wer joñre maga aà wo de joñge äe mono, lag wee ti yoo kaçaçra jam.

¹⁴Nday heçeçre wuur no, wuur de riñ weege ga ruë wee jar ma de cwaçaçgen wo go pel bole, coä wee nen jar ma de heçeçnen wo, kay wee jar ma de huglin wo, ëaw wee see äay desaçy see jar äuy.

¹⁵Koë wee see äay de el ga jobo mo poë älagge de älagge wa, ama kië wee tum tum ga nday mo joñ de el see kaçaçra lay, go see jar äuy lay.

¹⁶Lag wee tum tum de fruygi.

¹⁷Tos wee tum tum.

¹⁸Joñ wee suse' ne Baa ti feçeçren äuy, ni mokay diñ fen maga äil Baa dan ga nday mo joñn wer tayge äay de Yeso Kris mo so no.

¹⁹Id wee jag wuu Nenterse ma bay ëagn go wa.

- ²⁰Kol wee fo waçaçre maga Nenterse ndar nen äaara go mo wa lay.
- ²¹Ama lam wee feçeçren äuy, ëaw wee ma de el no.
- ²²Ëaw wee see äay see älagge ma honla äuy.
- ²³Daga Baa ma haç jamn de see äe tu mo joñ ga nday mo hay go diñ ma se äuy. Daga aà mo koë tenen äayn äuy, mo koë ëiggi äay, maysee äay wo de hoçoçgesee äay äuy, haçaç wo go ti wur maga Yeso Kris Wañkluu wo ge ferge le mono.
- ²⁴Je maga ëe wee le go bay ndar gog wa, joñ ge feçeçren go wee na diñ se.
- ²⁵Nday heçeçre wuur no, tos wee le ti wuur lay.
- ²⁶Heer wee jag ne kaçaçra diñ de klewge kaçaçra do heçeçrebe wo nono.
- ²⁷Ndi de kam wee de ëu Wañkluu ga kee wee kefder sen mokay go ne heçeçre naa lan wo äuy.
- ²⁸Daga Wañkluu naa Yeso Kris mo woo wee äuy.

2 TESALONIG WO

2 TESALONIG WO 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay, yern diñ wuur Pol, Silas wo de Timote. Wuur de äo'ge äe wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Tesalonig no, ne nday jar maga Baa Pan naan wo de Yeso Kris Wañkluu kol wee go jar äaara mono.

²Daga Baa Paçaçbe wo de Yeso Kris Wañkluu mo woo wo nday, mo ëaw wo nday jam lay.

Cagge waçaçre ma wur ferge Kris le no

³Nday heçeçre wuur no, wuur joñ suse' ne Baa tum tum ti äay, day sen ti ngeel äe maga wuur mo joñ no lay, werga haçge äil äay ne Kris yañ go geçeçge ciñ ni debañ lay, dage äay maga nday de da kaçaçra de äe yañ yaëge ciñ ni tum tum lay.

⁴Diñ wersen wuur de mañ ti see wuur ciñ wer äay yoo Tayge jar ma wer Kris wo, wer maga nday de lagge de haç äil äay ne Kris ngiñ nen joñge coon wo de bon maga nday de joñge äe mono.

⁵Fen po yañ ni ma kañ nen go ti ree maga Baa cagn de deelee mono. Wer gaali maga nday de soëge äe mo äuy no, nday kol ge go diñ jar ma de ëu ti twaywañ mani Baa no.

⁶Werga aà nen Baa ti ngeel äe de deelee ga se mo joñ ge bon jar maga wo de ma joñ bon äay patalan lay,

⁷day se mo lag ge nday jar maga nday de ma joñ bon patala go iggi lag se wuur lay, ti wur maga Yeso Wañkluu naa ge nen le ciñ de jar peelee Baa ma de eegren wo wer äe mono.

⁸Aà a ge wo le nen wuu maga de yaçaçge deñ ma joñ bon jar maga bay wo de ko Baa wan wo de jar maga day wo yaçaç Waçaçre ma de Coçoçren mani Wañkluu naa Yeson gaa mono.

⁹Bon äaara maga aà da'n ge wo mono, diñ ga aà bas wo go haçaç tum. Aà ko ge wo Wañkluu de nen äaara gaa has lay, ko wo eegre äe ma de togoëgen gaa lay,

¹⁰ti wur maga aà wo le ferge, go de togoëge ti holañ jar äe ma bay ëagn wo day jar ma de haç äil äaara ne hen sena'n ge wo lay mono. Jar sen wo na diñ nday tu, werga nday yaçaç waçaçre sedewa äe maga wuur siin wee mono.

¹¹Diñ wersen wuur de tos Baa tum tum ti äay ga aà mo kol wee de kaçaçge ti joñre maga aà ëe wee le ti äe mono. Wuur de wii Baa ga aà mo bag jag äil de el ben wo de joñre maga nday de joñge äe de haçge äil äay mo äuy go de eegre,

¹²maga jar mo togoë wo ëu Wañkluu naa Yeso wer äay, aè mo togoë wee wer äe lay, wer bil de el mani Baa naan wo de Yeso Kris Wañkluu no.

2 TESALONIG WO 2

Wur mani Je Debaycoçoçre no

¹Heçeçre wuur no, ti waçaçre ferge Yeso Kris Wañkluu le, de tayge naa wo goäiñ äe mono, wuur de kam weege gano:

²Men wee see äay go departday haçy ëiggi äay noga joñ heçeçne ti waçaçre po ga wuur mani Wañkluun go de age yaw wa. Mapo, jobo raw yañ riñ weege ga Baa naa nen äe we go ne se, mapo diñ de siigi waçaçre maga aè sii wee, mapo aè wii wee ga wuur yañ de yerge äe äil kefdere.

³Men wee jobo haçy nen äay de waçaçre dosen no kay wa hase, werga wur age äen joñ go tañgu maga jar debañ tob wo Baa go mo gaa lay, go tañgu naage nen Je Haçaçn maga sen go de basge mo gaa lay.

⁴Je hee sen la kol ge see äe yañ go ciñ ti fen po äuy maga aè ëen ga Baa noga fen po maga jar goñn mo äuy no. AÀ wo ge yañ, wo go hayge äil tiñ mani Baa no, kal riñgi ga se diñ Baa de see äe tu.

⁵Nday de see äay nday yañ de koge ga ndi hay sii waçaçre sen mokay we go wee de maga ndi hay le ni äay mono.

⁶Patala nday yañ mbay de ko fen maga de dig ree sen ga aà mo joñ wa, day Je Haçaçn mo naa nen go diñ ti wur maga hay go de ngaäge mono.

⁷Ree ma de yoñre mani Je Haçaçn yañ go joñ joñre patala de yoñre yaw, boñ diñ ga je ma de diggi äe patalan mo naa see äe go ëa.

⁸Blam sen Je Haçaçn raw naa nen ge le, day Wañkluu Yeso 'warn ge go de äoëge eegre ma jag äe, ndreën ge de sagge äe maga aà a de äe mono.

⁹Je Haçaçn a ge diñ de eegre Manhuli, day joñ ge wer feçeçre mbuëgi ma honla äuy wo yañ, ndar ge nen feçeçre wo yañ go, joñ ge feçeçre ngil jar ma jaçë jar wo yañ lay.

¹⁰AÀ joñ ge ree ma bay blam ma haçy jar wo yañ wer sar sar ma älag jar maga wo go de basge wer maga aà laa wo yaçaçge ga saara mo da cwaçy waçaçre maga yaçaç saara go gaa mono.

¹¹Diñ wersen ga Baa raw äo' eegre ma ma' nen ti äaara go ne ra ti maga aà mo raw wo haç äil äaara ne gete' no,

¹²maga ree mo ba jar maga day wo yaçaç waçaçre ma cwaçy gaa, day raw wo joñ fruygi ma äaaran diñ ti joñge ree ma bay blam mono.

Baa hoo wee le go ga se yaçaç wee go

¹³Ma wuur mono heçeçre wuur ma dage mani Wankluu no, wuur nen joñ suse' ne Baa tum tum ti äay, werga Baa hoo wee le go tañgu ga nday mo hay diñ jar maga se yaçaç wee go, se mo kol wee go bay äag de Nenterse äen lay, wer haçeçe äil äay ti waçaçre ma cwaçyn lay.

¹⁴Baa ëe wee le na ti sen lay, day nen do Waçaçre ma de Coçoçre maga wuur siin wee mo lay, maga nday mo da' nen mo ma äayn ti togoëge Wañkluu naa Yeso Kris lay.

¹⁵Wersen so heçeçre wuur no, lag wee de eegre de ëaw hadge maga wuur ya'n wo wee de jag wuur noga wuur yer wo wee äil kefder mo äuy no.

¹⁶Daga Wañkluu naa Yeso Kris de see äe lay, Baa Pan naa ma da naan ga coä nen naa go ma tum, day de kañ ëiggi naa de el gorge äe de äil de el äen mo lay,

¹⁷mo coä jiili äay, mo haç wo eegre wee ti joñre wo de waçaçre ma de eln wo äuy.

2 TESALONIG WO 3

Tos wee ti wuuri

¹Wersen so heçeçre wuur no, tos wee ti wuur nen maga waçaçre Wañkluu mo dus go, maga jar mo togoën doge nday de togoëge äe le yoo äay no lay no.

²Tos wee ti wuur maga Baa mo yaçaç wuur le go do jar ma de älagge ma de haçaç wo, werga jar bay wo go de haç äil äaara ne Kris äuy wa.

³Ane, Wañkluu bay ndar gog wa, aà haç ge eegre yañ wee, koë ge nday yañ do Je Ëen no.

⁴De tayge de Wañkluu, wuur de kañ ëiggi wur ti äay ga nday yañ joñ fen maga wuur riñ wee ti äe mono, day nday joñn ge yañ wo pel pa.

⁵Daga Wañkluu mo ëob jiili äay ma da Baa, maëaw see äay gor Kris desaçy ngiñ.

De el maga jar mo joñ joñre

⁶Nday heçeçre wuur no, wuur de wii weege wo ti jag Yeso Kris Wañkluu gano: Ëee wee see äay go see hen naa maga äen de cwaçaçge mo äuy ga day seege wer hadge maga wuur ya'n wo wee gaa mono.

⁷Nday de see äay nday yañ de ko joñre wuuri, nen maga nday mo joñ dosen no lay, werga wuur hay joñ le ni äay bay de lagge de cwaçaçge ga lag wa.

⁸Wuur hay bay de men see wuur ga jobo mo haç reege ne wuur de koë wa, ama wuur hay joñ joñre de do wuuri, wuur hay gay debañ lay. Wuur hay joñ joñre de suñ lay, de ceeg lay, maga wuur mo kañ poçoçre wuur ne jobo ti boñ yoo äay wa.

⁹Wuur joñ dosen nono, bay ga wuur bay nen yaçaç feçeçre äay maga nday haç ra kay wuur mo wa gaa, ama wuur joñn maga nday mo ko see wuuri, nday mo joñ dosen no lay no.

¹⁰Gahaçyla, de maga wuur hay le ni äay, wuur hay riñ wee we gano: Je maga day joñ joñre gaa mono, aà mo ree hole wa has lay.

¹¹Day wuur mbe de laage ëa ga jar po yañ wo yoo äay wo de cwaçaçge, day wo joñ joñre gaa, ama lag wo nen joñre ma jar tigrin wo.

¹²Wuur wii jar sen wo, wuur kam ra wo ti jag Wañkluu ga aà mo joñ wo joñre ti faage äe, mo daë wo reege äaara de see äaara lay.

¹³Ama ma äay mono heçeçre wuur no, gay wee do joñ de el wa hase.

¹⁴Je maga day we yaçaç waçaçre hadge maga wuur ya'n wo wee äil kefdern mokay la gaa no, kon wee go, tay wee de äe wa hase, maga soçoçre mo joñ ne.

¹⁵De sen äuy, joñn wee do je hee äay no wa, ama kañ wee nen äe go ti älagge äen do hen äay nono.

Heege jag maga Pol heen wo de kañge bosa'a

¹⁶Daga Wañkluu maga de see äe diñ jam mo haç jam wee tum tum de faage ma honla äuy! Daga Wankluu mo hay de äay do äuy!

¹⁷Ndi yer heege jag sen wo mokay diñ ndi Pol de see äi. Ko wee mbay lamba maga ndi kañ wo ti kefder äin wo mo äuy no. Ko wee mbay yerge maga ndi yer ra wo mokay no.

¹⁸Daga Wañkluu naa Yeso Kris mo woo wee äuy!

1 TIMOTE

1 TIMOTE 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay yern diñ ndi Pol maga diñ je peelee Yeso Kris ti jag Baa Je yaçaç naan go lay, ti jag Yeso Kris, je maga ëiggi naa de kañge ti äe lay mono.

²Ndi bo'n wo ne Timote weel äi ma cwaçy maga ndi äiñn de haç äil mono. Daga Baa Paçaçben wo de Yeso Kris Wañkluu naa mo woo wo ndo, mo ko wo decooão, mo haç wo jam ne ndo.

Wosela mo koë see äe de el do hadge ma bay blamn wo

³Do maga ndi hay wii mo de maga ndi de rawge Masedwan nono, ndi riñ mo wo ga hay mbo Efes ni ma riñ jar mapo ga aà mo had wo hadge maga bay ti ngeel äe wa wa.

⁴Ruu ra ga aà mo men wo waçaçre mbaan wo de ree keege moore äaara ma ääääa wo go, werga sen kañ diñ faare ti yoo äaara, kay ra ti joñre Baa ma wer haçge äil ne Krisn gaa lay.

⁵De el ruugi sen diñ ma naa nen dage maga a le go jag jiili ma bay äag wo de ëiggi ma de el no, de haçge äil ma kidolgin go.

⁶Seele se ma de el do kayn jar po wo yoo äaara mbuë wo faale go ne hene, raw wo yeeëge go wer faare äaara ma de loëge no.

⁷Aà da wo äaara ga saara mo hay diñ jar had jar de jag liñgi no, ama aà bay wo laa wer waçaçre äaara maga saara de waçëge äe mo wa lay, bay wo laa wer fen maga saara ga saara siën go de eegre mo deñ wa lay.

⁸Naa de koge ga jag liñgi de ele, hayga aè yañ joñ joñre de äe ti ngeel äe,

⁹hayga aè ko we ga aè joñ jag liñgi bay diñ ne je joñ de el wa mono. Aà joñn diñ ne jar haçy haçy wo de jar maga day wo yaçë jag gaa wo, ne jar maga hoo wo sug ti Baa gaan wo de jar joñ älaggen wo, ne jar ma de älaggen wo de jar äod fo feçeçre mani Baan wo go, ne jar ijd pan äaara noga man äaara wo go, ne jar ijd hulin wo,

¹⁰ne jar joñ figliwn wo, jar suëgi de kaçaçre äaara werpiirin wo, jar joñ terere gebere wo, jar car gete' wo, jar maga haë wo ti guurn wo de fen po äuy maga de caa hee de hadge ma cwaçyn mono.

¹¹Hadge sen mokay de tabge de Waçaçre ma de Coçoçre ma de togoëge mani Baa no, Waçaçre se ma de Coçoçre maga Baa haçn me ga ndi mo siin go mono.

Pol de ma joñ suse' ne Baa ti de el äe no

¹²Ndi joñ suse' ne Wañkluu naa Yeso Kris ti maga aà haç eegre me ti joñre äin mono. Ndi joñ suse' ne hen ti maga aà ko me ga ndi de kaçaçe, day se raw kañ mege joñ joñre äen mono.

¹³Ndi hay tañgu diñ je ëarge äe, ndi hay joñ bon jar ma de eln wo, ndi hay far ti see äi ciñ. AÀma de sen äuy Baa raw mbe ko decoo äi, werga ndi hay bay de haç äil äi ne hen wa, ndi hay bay de ko ree maga ndi joñn mo wa lay.

¹⁴Wañkluu naan raw woo mege debañ, wer haçe haç äil wo de dage maga de tay naa de Yeso Kris mono.

¹⁵Waçaçre ma cwaçy maga aè nen yaçaçe äe äuy diñ ga Yeso Kris a ti tamsir la yaçaç jar älagge wo go, day je ma de älagge yoo äaara dañge äuy diñ ndi.

¹⁶Ama, Baa kal ko decoo äi maga jar mo ko ga Yeso Kris de ëaw see äe gorge na diñ see äi je ma de älagge dañge äuy no, maga jar maga haç ge wo äil äaara ma woge nen tenen maga taw gaan mo ko wo see äi.

¹⁷Daga rage ëu no, togoëge no, mo hay wo diñ ma Wañ ma tenen ti' tum ga hu gaa day nen jar kon gaa mono, ma Baa ma boñ no, wo haçaç tum sagsage! Amen!

¹⁸Weel äi Timote, fen maga ndi waçaç sen wo ne ndo mokay de tabge de ndarge nen waçaçre Baa maga aè hay waçaçn le go tañgu ti äo diñ ga ndo mo dur jaw ma de eln

¹⁹de ëaw haçe äil äon wo de ëiggi ma de el no. Jar po yañ wo, laa wo dayge yaçaç jag ëiggi äaara ma de eln gaa, wersen daage raw le' bii go de haçe äil äaara ne Kris go.

²⁰Himene wo de Aleksander maga ndi hay haç ra go ne Manhuli maga aà mo ko wo ga aè ëar Baa gaa wo yoo jar sen wo no.

1 TIMOTE 2

Tos ti jar äuy

¹Ndi de wiigi tañgu äuy ëa ga aè mo mbuë nen wië Baa de tosge, de joñge kamkam wo de joñge suse' ne hen ti jar tebere wo äuy lay,

²ti wañren wo de jar kluurin wo äuy lay, nen maga naa mo lag de saçy jam lay, de sa'ge de Baa de el ti seele naa lay, jar mo hay wo hoo sug ti naa lay.

³Mokay diñ ree ma de el de coçoçre jag Baa Je yaçaç naa go

⁴maga da ga jar äuy mo yaçaç wo go, day mo ko wo cwaçyn mono.

⁵Werga Baan boñ, je ma ti holañ Baa wo de jar tabay wo boñ lay, diñ Yeso Kris je tabay no,

⁶je maga haç see äe go de see äe coo jar äuy no. Sen na diñ sedewa maga naa nen go ti wur äe,

⁷day aè kañ me go je 'waë äay äe, diñ je soole ma had jar maga bay wo diñ jar Jwif wa, maga aà mo haç wo äil äaara ne Yeso Kris ti cwaçy äe mono. Ndi caa gete' ga, ndi waçaç diñ kidolgi no.

⁸Wersen ndi da ga ti ngeel ma honla äuy werpiiri mo tos wo, mo hoor wo do äaara ciñ tosge bay äag äil äaara, bay bag poçoç lay, bay faare äil äaara lay.

⁹Dosen no lay, ndi da ga naare mo lag wo oçoçbe ti äaara diñ ti faage äe, de soçoçre nen lay, ti ngeel äe lay. AÀ mo hay wo kne' see äaara diñ de derge riñ ti äaara wo, de klelew boo biñni wo, de redewre wo de oçoçbe maga yee de gaali wo wa.

¹⁰Ama, aà mo hay wo kne' see äaara diñ de joñre ma de ele, do maga aè nen koge äe see naare maga wo de hoor sug ti Baa de el nono.

¹¹Daga naare mo lag wo co' sug de lagge seëem go de haç see äaara hoor sug ti feçeçren äuy.

¹²Ndi bay de haç faage ne waçy ga aà mo had jar noga kol go je kluu je twarn wa, ama aà mo hay äen laage laage.

¹³Werga Baa joñ Adam tañgu, blam äe se raw joñ Efa kway.

¹⁴Day pa, je twar men see äe go jaçaçge gaa, ama men see äe go jaçaçge diñ waçy no, laa yaçaç jag waçaçre Baa gaè.

¹⁵Ama waçyn wo ge mbe da' peçeçge de sen äuy diñ wer maga aà kol diñ maabe mono. AÀ ne, aà mo hay tum ngiñ de haç äil äe, mo hay de dage äili, mo hay go bay äage, mo hay fer ti see äe gesiñ lay.

1 TIMOTE 3

Jar kluuri ma pel Tayge jar ma wer Kris wo

¹Waçaçre ma cwaçy mokay no: Jobo da we ga se mo kol diñ je ma pel Tayge jar ma wer Krisn wo no, aà mañ diñ joñre ma de wore.

²Ane, je sen mo hay diñ je ma de ree ti wa. AÀ mo hay de waçy boñ, mo hay de ko ëaw see äe, mo hay ëiggi de wore de ele, mo hay da jar see, mo hay yaçë waare jare, mo hay de kaçaçge ma had jare.

³AÀ mo hay diñ je ma de haç see äe ne yii noga je joñ feçeçre de wañ girgir wa. AÀ mo hay desaçy, mo hay leë kaçaçra de jar wa, mo hay diñ je ma da solay wa.

⁴AÀ mo hay koë jar ni äe wo de ele, mo hay liñ weere äe wo yaçaç jag ti ngeel äe de el hoor sugi,

⁵werga jobo ko koë jar ni äe wo we gaa no, day aà koë Tayge jar ma wer Krisn wo koëge an ne?

⁶AÀ mo hay diñ je ma de yaçaç waçaçre Baa defay wa lay, day la aà raw mañ ti see äe ciñ debañ ga riñ ga se, day kiida ban go dog aà ba Manhuli no lay.

⁷Nen daga jar maga bay wo ti jag Baa wa mo hay wo hoor sug ti äe, nen maga aà mo hay go de mbuë fo day mo ba go ti rew mani Manhulin wa.

Diyakre wo

⁸Jar kay Tayge jar ma wer Krisn mo hay wo diñ jar maga jar de hoor sug ti äaara lay. AÀ mo hay wo diñ jar heer waçaçre go kar kar wa, mo hay wo de haç see äaara ne yii noga ne daëge feçeçre de freñ nen wa.

⁹AÀ mo hay wo de saë see äaara see cwaçy maga hay go de yoñge ga haçge äil ne Yeso Kris naa nen äe go de ëiggi ma de el no.

¹⁰Daga aè mo lam ra go tañgu ëa, day blam sen, hay ga aè da' ree po we ti äaara gaa so has no, ni aà mo joñ wo joñre ma yoo jar ma ti jag Baan wo kway so.

¹¹Naare äaara mo hay wo diñ naare maga jar mo hay hoor sug ti äaara lay. AÀ mo hay wo lag jar ne kaçaçra ti wa, mo hay wo ëaw see äaara, mo hay wo de deele ti feçeçren äuy.

¹²Nen daga je kay Tayge jar ma wer Krisn mo hay de waçy boñ, aà mo hay koë weere äe wo de tiñ äe de ele.

¹³Jar maga yañ wo joñ joñre äaaran de ele, daë wo ngeel ma de wore wo, ëiggi äaara go de pogge ti haçge äil maga tay naa de Yeso Krisn mo lay.

Fen ma de yoñre ma kluu no

¹⁴Ndi de yer kefder sen mokay wo ne ndo de kañ ëiggi ga ndi wo yañ wo ko moge gusi.

¹⁵De sen äuy, hayba ga ndi wo wo gus gaa no, ndo ko mbo maga ndo nen koë see äo äil tiñ mani Baan koëge la yañ mbo. Tiñ mani Baan diñ jar mani Baa ma tenenn wo, diñ dog maga de ëaw cwaçyn ti äe äuy no.

¹⁶Kidolgi, ree maga hay de yoñre tañgu day naa nen go mokay diñ fen ma kluu. Ree sen diñ ga: Yeso Kris maga hay naa nen see äe le go do je tabay no mono, Nenterse raw naa nen äe go ga aà de deele. Jar peelee Baa raw ngris wo do koge äe, AÈ raw sii waçaçre go ti äe yoo wer jar wo. Jar raw yaçaç waçaçre äe ti tamsir la, Baa raw mañ ge äe wo go ciñ nen togoëge no.

1 TIMOTE 4

Jar had hadge maga bay ti ngeel äe wan wo

¹Nenterse waçaç go poëag ga wo day ge ti wur ma blam taw mokay, jar po men ge wo haçge äil ne Kris yañ go, raw ge wo yañ yaçaçge debañ diñ ëiggi ma jaçë jarn wo de hadge mani soçoçren wo.

²AÀ men ge wo see äaara yañ go yeeëge ne jar heer waçaçre kar kar ma de gete'n wo, jar se maga ëiggi äaara go de huli dog aè lijdn go de boo ma de jiigi deseçeç no mono.

³Jar sen had wo ga dage waçy bay de el wa, dig wo jar go ti feçeçe reege po wo ga ree ra wa, ni paga Baa joñ reegen wo maga jar ma ti jag Baa maga wo de ma de ko cwaçyn mo reen wo blam tosge wo de joñge suse' ne hene.

⁴Feçeçe maga Baa joñ ra mo äuy wo de ele, maga aè nen äo' sen go bay wa hase. AÀ ne, daga aè mo ree ra de joñge suse' ne Baa,

⁵werga waçaçre Baa wo de tosge kol wo mayse la äuy go bay ëage.

Weejoçoç Yeso Kris ma de el no

⁶Hayga ndo yañ had heçeçe äon wo de ree se kay no, ni ndo joñ ge diñ weejoçoç Yeso Kris ma de el maga go de wuugi de waçaçre haçe äiln wo de hadge ma cwaçy maga ndo de seege ti äe ti ngeel äe mono.

⁷Ama, men waçaçre ma äaaaäaa ma de dog jagn wo de mbaa mani naare kluurin wo go.

⁸Had see äo ga ndo mo hay de sa' see äo see Baa. Joñge bon hoçoçgesee äo ma kol see äo go cefad mbe de ele, ama de el äe bay debañ wa. Sa'ge see äo see Baa, sen de el dañge äuy, werga sen kay naa ti tenen naa patalan lay, ti tenen naa ma wurpo lay.

⁹Mokay diñ waçaçre ma cwaçy maga aè nen yaçaçge äe keëed äuy tu mono:

¹⁰Naa joñ joñre, naa dur mo deñ na werga naa de kañ ëiggi naa ti Baa ma tenen maga diñ Je yaçaç jar tebere wo go äuy, dañge diñ jar maga haç wo äil äaara mono.

¹¹Mokay diñ fen maga ndo nen waçaç sen ne jare, nen had jar de äe mono.

¹²Men jobo mbuë fo klee äon wa, ama oo de el maga jar ma ti jag Baa mo ko wo see äo ti waçaçre äo, ti seele äo, ti dage äo, ti haçe äil äo, ti ëawge see äo bay ëag no.

¹³Had see äo go jañ kefder Baa go yoo jar poëage, teñ nen jare, had jare, haçaç go ti wur maga ndi wo da' ndo mono.

¹⁴Men joñre äo maga aè hay haçn mo, de maga jar ndar nen waçaçre Baa go hay waçaçn wo, day jar kluuri hay kañ wo do mo ti mono, men go wa.

¹⁵Joñ joñre sen de ele, haç see äo go ne hen äuy, maga jar äuy mo ko wo seele maga ndo de seege pel mono.

¹⁶Ndo de see äo koë see äo, kañ nen äo de el ti hadge äo maga ndo hadn mo lay, de oole ngiñ de eegre. Hayga ndo yañ joñge nono, ni ndo yaçaç see äo yañ go lay, yaçaç jar maga wo de co' sug waçaçre äon yañ wo go lay.

1 TIMOTE 5

Joñre ma yoo jar ma ti jag Baa wo no

¹Ruu je ma de taçaçben de carge poçoç wa, ama waçaçn ne hen dog aà diñ pan ão nono. Joñ weere ma joçoçren wo do weeregeman ão wo no lay.

²Joñ naare kluurin wo do maare ão wo no, naare ma kleeren mo hay wo do mayregeman ão wo no lay, ane aà mo hay de tayge de ëag wa.

³Ëaw naare maga wo go dwur cwaçy de el de hooge sug ti äaara.

⁴Ama hayga weere waçy dwur sen yañ wo, noga kaçaçre äe yañ wo no, de el äen jar sen la mo joñ wo joñre jag Baa äaaran diñ see jar äaaran wo, mo fer wo ti pan äaara wo de man äaara wo go ne hara lay so, werga sen mokay de coçoçre jag Baa.

⁵Waçy dwur ma cwaçyn diñ maga joñ go boñ, je kayge äe bay wa, se de kañ ëiggi ti Baa, men tosge go gaa lay, wii Baa ga aà mo kay se de suñ de ceeg lay mono.

⁶Ama waçy dwur maga de mañ äen diñ blam feçeçre ma de coçoçren wo mo caw, sen go de huli, hayba ga aà mbe tenen caw mo äuy yaw.

⁷Mokay diñ fen maga ndo joñ nen äoë sug äaara ti äe mono, nen maga naaren mo hay wo de ree ti wa.

⁸Hayga jobo day we kay kawre äe wo gaa, dañge äuy day we kay jar ni äe wo gaa no, ni aà bay de haç äil äe ne Baa wa so. Aà kol go de älagge de dañ je ma bay haç äiln pa so yaw.

⁹Yer ëu waçy dwur maga kiñgi äe bay go do hiira' wa yoo kaçaçra ni wa. Day pa aà mo hay le de da war äaale boñe,

¹⁰aè mo hay de ko joñre äe de el ga aà hay geçeç weere äen wo le de ele, aà hay we le yaçë waare jare, aà hay yog äaale we jar mani Baan wo, aà hay kay jar ma de coon wo we, aà hay joñ joñre ma de el wo we le äuy lay.

¹¹Ama, day yer ëu naare dwur ma kleere wo yoo kaçaçra ni wa, werga de maga dage äaara le' we preë rage ma woge da werpiiri no, aà raw wo men Kris go.

¹²Day waçaçre Baa raw bag rage werga aà men wo haçge jag äaara ma tañgun go mono.

¹³Dañge äuy pa, aà raw wo yoçoç ti go de koëe ti' rañ tiñ jar wo, ma de haçaç mo pa yaw diñ ga aà kol wo go de cwaçaçge, lag wo jar ne kaçaçra ti, raw wo waçë waçaçre maga bay go ma waçëge wa, lag wo nen waçaçre maga bay de mañge see äaara wa lay.

¹⁴Diñ wersen ndi da ga naare dwur ma kleere mo fer wo da werpiiri, mo daë wo weere, mo hay wo soë tiñ äaara wo, nen maga jar hee naan mo da' wo faage ma ëar naa wa.

¹⁵Werga naare dwur mapo yañ ba wo go de mbuë faale ne faage ma de deelen ma mañ blam Manhuli yaw.

¹⁶Hayga waçy ma ti jag Baa yañ de naare dwur wo yoo kawre äe wo no, aà mo kay ra, mo men poçoçre äe ne Tayge jar ma wer Kris wo ti wa. Tayge jar ma wer Kris mo hay kayge diñ naare dwur maga jar kay rage bay wo wa mono.

¹⁷Jar kluuri ma yoo Tayge jar ma wer Kris maga wo de koë jar de el wo nen ma daë poëge äaale äog äoge, dañge äuy diñ jar maga wo de lagge sië waçaçren wo de maga wo de had jar mono.

¹⁸Wersen aà go de yerge ga: Hee kloro go ne blodayn jag de maga aà le' we joñ joñre mo wa, Day je joñre de kaçaçge ma da' poëge äe no.

¹⁹Yaçaç waçaçre maga aè caa ne je kluu ma yoo Tayge jar ma wer Kris wo see mo wa, say ni jar maga wo de ko ree sen mo joñ go äoge noga swa'a.

²⁰Ruu jar maga joñ wo älagge go tinoo nen jar poëage, nen maga jar lan mo joñ wo heçeçne.

²¹Ndi de wii moge pel Baa wo de Yeso Krisi, pel jar peelee Baa wo lay ga hoo sug ti hadge sen mokay no, ko jar de dañ kaçaçra taë taë wa. Ti joñre maga ndo joñ ra mo äuy, da jobo de dañ keçeç ni wa.

²²Tem kañ do ne jobo ti deparday maga aà mo mañ joñre yoo Tayge jar ma wer Kris wo wa. Tay see äo ti älagge jar wo wa, koë see äo de el bay dage.

²³Jo bii de see äe tawa tawa wa, ama jo yii me' lay, werga äil äo cee mo tum tum mono.

²⁴Älagge ma jar po ndar wo nen go deparday tañgu maga aè bay jeäerge äe äa yaw, ama ma jar po ndar wo nen go say blam lay.

²⁵Joñre ma de eln ndar wo nen go poëag dosen no lay, hayba maga bay wo go de naa nen patala wa äa yaw, sen gwa'a ge wo de yoñre gaè.

1 TIMOTE 6

¹Jar maga wo diñ gebere mo äuy, mo ko wo wañre äaaran wo de kaçaçge ma hoor sug ti äuy, nen maga jobo mo ëar ëu Baa wa lay, mo ëar hadge naan wa lay.

²Gebere maga wañre äaaran wo diñ jar ma ti jag Baa mo men wo hoor sug ti äaara go ga saara diñ heçeçre kaçaçra na wa. De el äen aà mo joñ wo joñre ne hara de el dañge pa so yaw werga aà wo de kayge de joñre äaaran wo na diñ jar ma ti jag Baa se maga aà da ra wo mono.

Hadge maga bay ti ngeel äe wa, wo de horog ma cwaçy no

³Mokay diñ ree maga ndo nen hadge äe, ndo nen siigi äe go mo so no. Hayga jobo yañ had hadge ma tigriñ, day bay we seege de tayge de waçaçre ma cwaçy mani Wañkluu naa Yeso Kris wa, noga de tayge de hadge jag Baa naan wa lay no,

⁴ni je sen diñ je kee see äe mbe koëe. AÀ bay de ko mopo wa hase, ceege faare wo de leëge kaçaçra de jar ti waçaçre ma me' me' wo de bagge äe. Day wo ge laage le go yoo waçaçre sen wo diñ huni, carge äili, lag cogobe, ëiggi ma de älagge,

⁵diñ faare maga taw gaa yoo jar maga ëiggi äaara go de dijëgi ga bay wo de ko cwaçy wa so mono. AÀ ëig wo äaaran ga jag Baa diñ faage maga aè da' feçeçre ni.

⁶Ti cwaçy äe, jag Baa diñ da'ge ma kluu mbe, hayga äil je sen yañ go feh ti fen maga sen go do äe mono.

⁷Naa bay le de age ti tamsir la de mopo do wa, day naa raw ge de mopo do gaa pa.

⁸Wersen so, hayga naa yañ daë reege wo de oçoçbe ma ti naa wo no, ni sen kaçaç mbaara naa we ma'aç.

⁹Ama jar maga da wo äaaran ga saara mo kol de hurma mono, sen leë ge wo nen ree jaçëge. AÀ bag ge wo go ti reçw de ëiggi ma de loëge ma de älagge debaň maga srog wer jar go basge yeeëge mono.

¹⁰Werga dage solay mokay diñ kaçaçge älaggen wo äuy. Jar po hay da wo we ga saara mo daë ne dosen nono, day saara men wo haçge äil äaara ne Kris go haçaç, kol wo car jiili äaara go de lawge debaň.

Waçaçre maga Pol bag ne Timote boñ tawa

¹¹Ama ndo je mani Baa no, ëee go see ree sen wo äuy. Kië diñ joñge de deele, sa'ge see äo see Baa, haçge äil äo ne hene, dage, ëawge see äo ngiñ, ëaw see äo desaçyn lay.

¹²Dur jaw ma ti haç äil ne Krisn de wore. Ëaw faage ma tenen maga taw gaa no, werga Baa ëe mo le ti faage sen ti wur maga ndo hay waçaç go ti haçge äil äo de el pel jar sedewa wo debaň deñ mono.

¹³Pel Baa ma ëaw feçeçren wo tenen äuy no, pel Yeso Kris maga joñ sedewa go ti see äe pel Poñse Pilad de waçaçre ma de eln mono, ndi de wii moge ga na:

¹⁴Ëaw waçaçre jag liñgin de el bay ëage, bay ree ti lay, haçaç go ti wur maga Wañkluu naa Yeso Kris wo le naa nen mono.

¹⁵Wo ge go naa nen äe ti wur maga go de ngaäge na diñ Baa Wañ ma boñ ma de gragge de wore no, Wañ wañre lan wo no, Wañkluu wañre kluuri lan wo no.

¹⁶AÀ mbe ni ne boñ kay diñ je maga hu gaa, aà de hayle nen ngeel maga go de lerge day jobo wo ni gaa, jobo bay de koge äe ti boñ wa, day jobo kaçaç ma koge äe gaa lay mono. Rage ëu no, eegre maga taw gaa no, äuy mokay wo diñ ma äe! Amen!

¹⁷Riñ jar maga wo de horog ti tamsir la ga aà mo mañ wo ti see äaara ciñ wa. Riñ ra ga aà mo kañ wo ëiggi äaara diñ ti horog maga bay diñ horog ma cwaçy wan mokay wa. AÀ ma, aà mo kañ wo ëiggi äaara diñ ti Baa maga haç feçeçre ne naa debañ debañ mo äuy maga äil naa mo hay go feh mono.

¹⁸Riñ ra ga aà mo joñ wo jar de ele, horog äaaran mo hay diñ joñge jar de el no. AÀ mo hay wo de yañ, mo hay wo äes feçeçre äaaran wo de jar lan wo.

¹⁹Do kay nono, aà tay wo ciñ na diñ horog ma de el de eegre ma gor wur ma pel no, maga saara mo wo da'ge diñ duniya ma cwaçy no.

²⁰Timote, ëaw fen maga aè haçn mo mokay de ele, men faare ma de loëgen ga älag haçge äil jar go wo go. Men faare mani jar koge ma de haçygen wo go.

²¹Werga jar po hay ëig wo ga saara de da' koge ree seno, day saara raw men faage haçge äil äaaran go haçaç. Daga Baa mo woo wee.

2 TIMOTE

2 TIMOTE 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay yer diñ ndi Pol maga diñ je peelee Yeso Kris ti dage ma Baa, ndi maga aè de äo' mege sië waçaçre ti tenen maga naa da'n de tayge de Yeso Krisi, tenen se ga Baa hay waçaç go ti äe mono.

²Ndi haçn wo ne Timote, weel dage äi no. Daga Baa Paçaçben wo de Wañkluu naa Yeso Kris mo woo wo ndo, mo ko wo decoo äo, mo haç wo jam ne ndo.

Joñge suse' wo de waçaçre coäge nene

³Ndi joñ suse' ne Baa maga ndi de ma joñpeelee ne hen de eiggi ma bay äag dogaa moore äi hay joñn wo le no lay mono. Ndi yañ tosge tum de suñ lay, de ceeg lay ti äo,

⁴werga ndi fer eig ti ti mberbe äon wo, day ndi de dage debañ ga ndi mo yiñ nen de äo maga äil äi mo fug go feh fehe.

⁵Ti äi de kañge tum ti haçge äil äo ma cwaçy no, diñ haçge äil se maga kaa äo Lowis wo de man äo Ewnis hay wo le de äe tañgu äo mono. Ndi de koge cwaçy ga ndo yañ de haç äil äo dosen no lay.

⁶Diñ wersen so, ndi wo de riñ ndo ga baa wuu joñre maga Baa hay haçn mo ti wur maga ndi hay kañ do mo ti mono.

⁷Gahaçyla, Nenterse maga Baa haçn ne naa mokay bay ma fer naa go de paçy wa, ama Baa haç ne naa diñ Nenterse eegre, dage kaçaçra wo de koge ree.

⁸Joñ soçoçre ti joñge sedewa go ti Wañkluu naan wa lay, ti äi je ma ti dañgay wer äen wa lay. Tay joñ bon de äi ti Waçaçre ma de Coçoçren de eegre maga Baa haçn mo mono.

⁹Aà diñ je maga yaçaç naa go mono. Aà èe naa le go ga naa mo kol go jar äe bay wer joñre ma de el po ga naa joñn wa, ama diñ wer eiggi äe de see äe wo de dage mani äe no, diñ wer äil de el äe maga aà joñn ti naa de Yeso Kris le go tañgu äaa haçaç mono.

¹⁰Aà raw naa nen äil de el sen go ne naa patala diñ de age Yeso Kris Je yaçaç naa go no, Yeso Kris maga taw eegre hulin go day raw naa nen tenen maga taw gaan wo de debay hulin go ne naa de Waçaçre ma de Coçoçren mono.

¹¹Baa raw äo' mege diñ je 'wad äay Waçaçre se ma de Coçoçren go, diñ je hadge äe ne jar lay.

¹²Diñ wersen so ga ndi soë mbi bon ti ree sen wo mo deñ äuy mono. Soçoçre bay joñ ndi ti sen wa werga ndi de ko je maga ndi de haç äil äi ne hen mono, day ndi de koge cwaçy ga aà de kaçaçge ma ëaw har äi, haçaç go ti Wur seno.

¹³Ëaw waçaçre ma cwaçyn maga ndi hay ya' jag äaara mo de el de oole ti haçge äiln wo de dage maga de tay naa de Yeso Kris mono.

¹⁴Ëaw hadge ma de el maga aè haçn mo do de eegre Nenterse ma bay ëage maga de hayle äil naa mono.

¹⁵Ndo yañ de koge ga jar ma äi sir Asin äuy men wo ndi go, yoo jar sen wo diñ Fijel wo de Hermojene.

¹⁶Daga Wañkluu mo naa nen dage äen go ti jar ni Onesifor wo, werga aà hay coä nen äi we ceä lay, day geyam äin hoor wo see ne hen gaa lay.

¹⁷De maga aà hay a Rom mokay, se raw kië mege de debañ debañ, haçaç wo da' mege.

¹⁸Daga Wañkluu mo woo ne wo see Wañkluu ti Wur seno. Ndo yañ mbo de ko joñre maga aà joñn see äi le Efes go de el de dañ wosela äuy.

2 TIMOTE 2

Je sode Yeso Kris maga ndar gog gaa

¹Ndo weel äi no, oo de eegre wer wore maga naa da'n de tayge de Yeso Kris mono.

²Waçaçre maga ndo hay laan jag äi waçaçge go pel jar sedewa debañ deñ mokay, haçn ne jar maga ndar wo gog gaa, day wo de see äaara de kaçaçge ma had jar tigriñ wo de äe lay mono.

³Tay see äo joñ bon de äi do je sode Yeso Kris ma de eln nono.

⁴Je sode maga da we ga se mo hay nen je kluu äen de el no, aà yoçoç ti go ti joñre ma äe de see äe gaè.

⁵Je ëee maga wo ngaä jag ëee da' poëge mokay diñ ga aà ëee ti faage äe.

⁶Je jeege maga joñ bon ti joñre debañ nen hoo fen ma de ruggi tañgun diñ se.

⁷Ëig ti waçaçre maga ndi waçaç mokay no, werga Wañkluu kol mo yañ laë wer feçeçren wo äuy.

⁸Fer ëig ti ti Yeso Kris moo Dafid maga bir le go yoo jar ma de huli wo do Waçaçre ma de Coçoçre maga ndi de siëgi äe go no mono.

⁹Ndi de ma joñ bone, ndi de bañge do je joñ älagge no mono diñ werga ndi de sië Waçaçre ma de Coçoçren go mono. Aà ma, waçaçre mani Baa bay de bañge wa ane.

¹⁰Ndi de soë bon mo deñ äuy diñ wer jar maga Baa hoo ra go mono, nen maga Yeso Kris mo yaçaç ra go, mo grag ra de togoëge maga taw gaan lay.

¹¹Waçaçre sen mokay cwaçy, Hayga naa huë we de äe no, naa lag yañ tenen de äe lay.

¹²Hayga naa lag we ngiñ no, ni naa wo ge yañ lagge de äe ti ngeel maga aà wo ge hay Wañ ni mo lay, Hayga naa tobn we go, day se wo ge tob naa go lay.

¹³Hayga naa yañ ndar gog no, äen aà ndar gog gaa, Werga aà cor waçaçre äen gaë.

Je joñre ma de kaçaçge no

¹⁴Fer äoë sug jar ti ree sen wo äuy, wii ra pel Baa ga aà mo leë wo kaçaçra ti ree ma me' me' wo wa. Werga leëge kaçaçra mañ mopo ne jobo gaa, ama, aà älag go diñ jar maga wo de co' sug äaara mono.

¹⁵Joñ see äo go de kaçaçge ti joñre maga Baa haçn mo ma joñge de el do je joñre maga bay de soçoçre ti joñre äen wa, sii waçaçre ma cwaçyn go ti ngeel äe keëed nono.

¹⁶Faare ma de loëge maga tay wo de haçge äil ne Yeso Kris gaa mono, men sen wo go. Jar maga joñ wo ne, seeë ge wo mbaara wo tum nen älagge dañge dañge, men wo Baa go.

¹⁷Feçeçre maga aà hadn wo wo ge joñge do waçaçge gweçeç maga seeë de pel de pel nono. Himene wo de Filed wo yoo jar sen wo ni lay.

¹⁸Aà hay men wo cwaçy go, day raw wo fer haçge äil jar po wo go blam debañ ga naa go patala ti wur laage jar go ciñ yaw.

¹⁹De sen äuy huuli maga Baa äo' wer tiñn de äe mbe de gwa'ge ti' ti ngeel äe, waçaçre äe ma wer äen go de kañ lamba ti kañge ga: Wañkluu de ko jar ma äen wo, day pa, Wosela äuy maga ëe ëu Wañkluu we no, aà mo men joñre mani nañ gaan go.

²⁰Aë da' liñ ni jobo bay diñ haçn boo biñni wo de haçn boo solay wo tawa wa, haçn koo wo de gosoñge paçy joñ wo ni lay. Ma tañgun wo ma joñ joñre ma tigriñ wo sara, aè joñ ma de äogñ wo ma joñ joñre mbe äuy koë lay.

²¹Hayga jobo façaç see äe we go de el no, aà joñ ge yañ diñ fen ma ti joñre ma sara no, diñ je maga de el nen je kluu äe no, de kaçaçge ma joñ wer joñre ma de eln wo äuy.

²²Men eiggi joçoç ma preë mogen go, kië diñ joñge de deele, haçge äil ne Krisi, dage, hayge jam de jar maga äil äaara bay ëag mono, diñ tosge ëe ëu Wañkluu go de jiili ma de el no.

²³Ama faare ma de loëge maga mañ mopo ne jobo po gaa mono, men sen go. Ndo yañ de koge ga faare sen wo go taw ge diñ de leëge kaçaçra.

²⁴Day, nen daga weejoçoç Wañkluu mo hay leë kaçaçra de jar wa. AÀ mo hay da jar äuy, mo hay de kaçaçge ma had jare, mo hay ëaw see äe.

²⁵AÀ mo hay had jar maga joñ wo faare de äe desaçy ga tiga Baa haç faage yañ ne hara ma coo seele äaara ga aà mo ko wo cwaçyn laybla' la,

²⁶noga ti äaara fer yañ le se keçeç, day saara yaçaç yañ go jag reçw mani Manhuli maga aà bag ra de äe seege wer dage äen mo laybl'a no.

2 TIMOTE 3

Naw ma blam wo no

¹Fer eig ti waçaçre sen mokay no, gaali joñ yañ wo debañ ti wur naw ma blam wo wo mono.

²Werga jar tebere kol ge wo yañ eiggi diñ ti see äaara tawa tawa, da wo solay debañ, far wo ti see äaara ciñ, keeë wo see äaara, ëar ge wo Baa yañ, day wo yaçë jag pan äaara wo de man äaara wo ge gaa, keeë wo jar jag gaa, day ge wo hoor sug ti feçeçre ma Baa gaë.

³Kol ge wo grañ, ko wo de coo jobo gaa, car wo ree ne jar see, joñ wo ree pad pade, joñ wo de haçaç, joñ wo hee de feçeçre ma de el wo äuy.

⁴Kol wo lag cogob ne jar ti, joñ wo go haçy haçy, keeë wo see äaara, da wo joñ feçeçre ma fruy see äaara de dañ Baa yaw,

⁵ko wo dogo saara de ëaw haçge äil maga naa haçn ne Yeso Kris mono, paga go jag äaara la tawa, ama aà men wo eegre ma cwaçyn go. Ëee see äo go see jar sen wo.

⁶Jar po yoo äaara raw wo rañ tiñ wo, kañ wo cee ne naare maga bay wo de ti ngeel wa ti, ma joñ älagge de äaara, kog ra wo wer ma joñ feçeçre maga äil äaara da ra wo wer sar sar debañ,

⁷diñ naare maga kië wo tum ga saara mo hade, ama day wo go ti koge ma cwaçyn gaa mono.

⁸De ngaäge dogo Janes wo de Jambres hay giñ wo Moyis de faare nono. Jar sen giñ wo cwaçyn ge dosen no lay. AÀ wo diñ jar maga eiggi äaara go de älagge, jar maga haçge äil äaara ne Kris mañ mopo gaa mono.

⁹Ama aà see ge wo wo pel gaa, werga jar ko rage yañ go äuy ga aà wo diñ jar loëge, dogo jar se äogn hay joñ wo no lay.

Bag ge waçaçre ma blam taw no

¹⁰Ama ndo, ndo hay ko fage maga ndi hay hadge de äe, seele äi no, eiggi äi maga ndi go de bag jag äaara mono, de haçge äil äi no, ëawge see äi no, dage äi wo de oole äi ngiñ no,

¹¹joñge bon maga àè joñ bon äin wo de bon äi no. Ndo yañ de ko fen maga da' me le Antiyos, Ikoniyum, Listre de joñge bon maga ndi soë ra le ni mono. AÀ ma, de sen äuy, Wañkluu yaçë me le go jag äaara äuy.

¹²Wersen, jar maga da wo ga saara mo see ti faage Baa de deele de tayge de Yeso Kris mokay, àè joñ ge coo äaara yañ.

¹³Ama ma jar ma de älaggen wo de jar car gete' wo, sen mbuë gi wo nen äaara yañ tum joñge diñ älagge no, àè yeeë ge wo jar po wo yañ go, day yeeë ge wo see äaara go lay.

¹⁴Ma äo mono, hay ngiñ ti ree maga ndo hay laa ne, day ndo yaçaçn mo äuy de eegre. Ndo yañ de ko jar had moge de waçaçre sen wo no.

¹⁵Le ti klee äo äaa, ndo yañ de ko Waçaçre Baa maga àè yern go, day wo de kaçaçge ma haç koge ree mo, ma woge de äo da' peçeçge mono wer haçge äil ne Yeso Kris mono.

¹⁶Waçaçre sen äuy àè yer diñ de eegre Nenterse Baa, day se de el ma had cwaçy no, ma coo ëiggi maga bay ti ngeel äe wa, ma kne' ree ma de älaggen wo, ma had jar de seele ma de deele no,

¹⁷nen maga je mani Baan mo hay go de grag see äe ti ngeel äe keëed ma joñ joñre ma de eln wo äuy.

2 TIMOTE 4

¹Ndi de kam moge pel Baa lay, pel Yeso Kris maga cag ge ree jar ma tenen wo de jar ma de hulin wo lay mono. Ndi de wii moge ti ëu age Kris wo de twaywañ äen gano:

²Sii waçaçre mani Baan go, waçaç ne go de eegre, hay bo nen fruygi, hay bo nen bone, sië ne jar ga àà mo yaçë wo waçaçre Kris, ruë ra, coä nen äaara, had ra desaçy de ele.

³Werga wurpo a ge yañ le, maga jar day ge wo co' sug hadge ma cwaçyn gaa so, ama àà raw ge wo seeëge diñ wer dage äaara de see äaara, day tay ge wo jar had jar yañ wo le see äaara ngaäa debaň ga àà mo had wo saara diñ de ree maga coo yañ jag saara mono.

⁴AÀ co'ge wo sug waçaçre ma cwaçyn gaa so hase, kañ ge wo nen ëiggi äaara go äuy diñ ti mbaa wo.

⁵Ama ndo, hay diñ je ëaw see äo see feçeçren äuy, soë mbo bon no, joñ joñre siigi Waçaçre ma de Coçoçre no, taw jag joñre peelee äo ne Baan go äuy.

⁶Ama ma äi, ndi go de haç see äi baa jag siigi jag no, naw äi a we go ma huli.

⁷Ndi dur jaw ma de eln we go, ndi day we go ti ngeel ma bag jag ëee no, ndi ëaw haçge äil äi ne Kris we.

⁸Patala gawrañ poëge blum äin yañ gor mege, Wañkluu ma cag ree de deelen haçn ge me Wur seno. AÀ haçn ge diñ me tawa gaa, ama aà haçn ge ne jar maga wo de gor age äen mo äuy lay.

Bag ge waçaçre ne Timote boñ tawa

⁹Kië faage ma age le see äi deparday.

¹⁰Werga Demas men me go wer coçoçre feçeçre ma ti tamsir ma patala no: aà raw Tesaloniggi. Kresañ raw Galad, Tid raw Dalmasi lay.

¹¹Gwa' see äi la diñ Lug boñ. Baa Mark le wer äo, werga aà kay me yañ ti joñ ree äi no.

¹²Ndi äo' Ticig wo go Efese.

¹³De maga ndo le' we le age no, ni ndo hoo oçoçbe äi ma kluu maga ndi hay menn le Trowas ni Karpus le me do, mañ kefdern le me lay, dañge äuy diñ kefder ma de hoçoçge ma de wañgen wo no.

¹⁴Aleksaänder je toogen joñ me de älagge deba, ama Wañkluu poë ne yañ ti joñre äe maga aà joñn mono.

¹⁵Ndo lay, koë see äo do äe, werga aà go de giñgi de faare ti ree maga naa de siëgi äe go mo äuy no.

¹⁶Ti ferge waçaçre äi go ti see äi jag kiida ma tañgun mokay, jobo boñ laa ooge see äi ni boñ gaa, aà men wo ndi go äuy. Daga Baa mo kee älagge sen mokay ne hara ti wa.

¹⁷Wañkluu raw äaw mege do äe, raw coä nen äi maga ndi mo sië waçaçren go de eegre, jar maga bay wo diñ jar Jwif wa mo äuy mo laa wo ne, day ndi raw yaçaçge le go jag mingir no.

¹⁸Wañkluu yaçaç ge me yañ go jag ree se ma de älaggen wo äuy, wo ge yañ go hay mege pel äe ti twaywañ äe ma ciñ no. AÀ mo hay de togoëge wo tum sagsage! Amen!

Heerge jag ma blam no

¹⁹Hee jag ne Prisil wo de Akilase, hee jag ne jar ni Onesifor wo lay.

²⁰Eraste gwa' le go Korente, day ndi raw men Trofim le Mile lay, werga aà hay de ceege.

²¹Kië faage ma age le deparday tañgu ngeel yaale no. Ewbulus, Pudense, Linusi, Klodiya wo de heçeçre naa lan wo äuy heer wo jag wo mo.

²²Daga Wañkluu mo hay de eiggi äo! Daga Baa mo woo wee! Amen!

TID

TID 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay yer diñ ndi Pol weejoçoç Baa no, ndi je peelee Yeso Kris no. AÀ haç faage me maga ndi mo wo de jar maga Baa hay far ra go haç äil äaara ne hene, ko cwaçyn jag Baan lay.

²Diñ haçge äil wo de cwaçy jag Baa maga wo de äod wer ti gorge tenen maga taw gaa mono. Baa maga bay caa gete' wa hay waçaç le go tañgu ti gorge tenen sen de maga ngeel hay bay tji' wer äa mono.

³Wo day ge ti wur maga hay go de ngaäge mokay, Baa raw naa nen waçaçre äen go diñ de siëgi waçaçre maga aè haç faage äe me ga ndi mo waçë go ti jag äe Baa je ma yaçaç naa no.

⁴Ndi haç kefder sen mokay wo ne ndo Tid weel äi ma cwaçy maga de tayge de äi boñ de haç äil ne Kris mono. Daga Baa Paçaçben wo de Yeso Kris Je yaçaç naan mo woo wo ndo, mo haç wo jam mo.

Joñre maga Tid mo joñ Kred mono

⁵Ndi men mo Kred maga ndo mo kne' ree maga hay gwa' bay kne'ge go ti ngeel äe, ndo mo lag jar kluuri wo yoo Tayge jar ma wer Kris wo go äi leegen wo äuy do hadge maga ndi hay had mo de äe nono.

⁶Je kluu ma pel jarn mo hay diñ je ma de waçaçre ti wa, daga aà mo hay de waçy boñ, weere äen mo hay wo de deele lay, bay wo diñ jar maga aè waçë ti äaara ga aà wo diñ jar figliw noga jar maga yaçaç wo jag gaè wa lay.

⁷Daga je ma pel Tayge jar ma wer Krisn mo hay de waçaçre ti wa. Do je maga Baa hay jag feçeçre äe wo ga aà mo ko ra nono, daga aà mo hay riñgi ga se wa, aà mo hay diñ je ma äil de tuu wa, mo hay diñ je joo yii wa. AÀ mo hay pad pad wa, mo hay daë feçeçre äen wo de freñ nen wa.

⁸Daga aà mo hay yaçë waare jare, mo hay da feçeçre ma de el wo, mo hay ëiggi de ele, mo hay de deele, mo hay go de haç see äe day ëaw see äe lay.

⁹AÀ mo hay de sa' see äe de waçaçre ma cwaçyn de eegre do maga aè hay hadn le nono, nen maga aà mo hay de kaçaçge ma coä nen jar de hadge ma cwaçy no, mo kañ nen jar maga giñ wo de faare ti ëiggi äaara maga bay ti ngeel äe wa mo lay.

¹⁰Werga jar po yañ wo debañ, dañge äuy yoo jar Jwif wo, day wo yaçë jag gaa, wo diñ jar waçë waçaçre ma bay blam wo, wo diñ jar haçy nen jar wo.

¹¹Ndo nen ham jag äaara go gesiñ, werga aà älag wo feelee jar wo go äuy, day had wo ree maga bay ma hadge wa ma daë feçeçre de tay nen de freñ wo.

¹²Je äaara tu, diñ je ma ndar nen waçaçre ma jag baa äaara go hay waçaç we gano: Jar Kred wo tum diñ jar car gete'e, jar ma de älagge do nayre ma koore wo nono, jar cwaçaçge wo, eig wo diñ ti reege kad boñe.

¹³Day sedewa maga aà joñ go, aà cwaçy. Wersen ruu ra de eegre, nen maga aà mo hay wo de haç ail äaara ne Yeso Kris de ele.

¹⁴AÀ mo hay wo de saë see äaara diñ de mbaa jar Jwif wo wa, mo saë wo see äaara de keëeg keëeg jar maga mbuë wo faale go ne cwaçy mo wa lay.

¹⁵Feçeçren joñ go bay ëag äuy diñ ne jar maga wo go bay ëag mono. Ama ma jar joñ ree meyeëe ma de hig jiilin wo mono, mopo ma bay ëag bay nen äaara wa hase, werga ëeñ äaara wo de eiggi ma ail äaara äuy go de älagge.

¹⁶AÀ waçë wo ga saara de ko Baa, ama joñre äaara kal kañ nen go ga aà bay wo de ko Baa wa. AÀ joñ wo meyeëe ne jare, wo diñ jar ma ti grañ, day saara kaçaç ma joñ joñre ma de el po me' gaa has lay.

TID 2

Hadage ma ti ngeel äe no

¹Ma äo mono, waçaç ne jar diñ fen maga de tayge de hadge ma de deelen mono.

²Riñ jar ma de taçaçreben wo ga aà mo hay wo de ko ëaw see äaara, mo joñ see äaara maga aè mo hoor sug ti äaara, mo hay wo de kore, mo hay wo bay ëag ti haçge ail äaara no, ti dage jarn wo de ëawge see äaara no.

³Riñ naare ma de taçaçreben wo ga seele äaara go nen faale la mo hay diñ seele jar maga wo de koë see äaara de el nono. AÀ mo joñ wo nen lag jar ne kaçaçra ti wa, aà mo hay wo gebere yii wa. AÀ mo hay wo bag yañ ne jar de el de ele,

⁴nen maga aà mo had wo naare ma kleeren wo ga aà mo da wo werpiiri äaara wo de weere äaara wo,

⁵aà mo eig wo de el ti ngeel äe bay dage, mo hay wo joñ joñre äaara naaren de ele, mo hay wo hoor sug ti werpiiri äaara wo, nen maga jobo mo ëar waçaçre Baa wa.

⁶Wii weere ma joçoçren wo lay ga aà mo hay wo de ko ree ti feçeçren wo buy.

⁷Ndo de see äo, joñ see äo de el ti feçeçren äuy, maga jar mo ko see äo. Had hadge äon de el ti cwaçy äe ti ngeel äe.

⁸Waçaç diñ waçaçre ma de deele maga jobo kaçaç ma giñgi äe gaa mono, nen maga soçoçre mo joñ je hee no, day aà mo da' ngeel ëar naa wa hase.

⁹Wii geberen wo ga aà mo yaçë wo jag wañre äaaran wo ti feçeçren äuy, aà mo hay wo nen äaara de el ti feçeçren äuy, day mo faë wo jag äaara wa.

¹⁰AÀ mo hoor wo feçeçre äaara freñ wa, ama, de el äen aà mo hay wo tum de deele bay ndar goge, ma togoë hadge mani Baa Je yaçaç naa go no.

- ¹¹Baa hay naa nen äil de el äe maga yaçaç jar teberen wo go we go.
- ¹²Äil de el äen had naa ga naa mo men seele ma de älaggen wo go de dage feçeçre ma ti tamsir la no, naa mo lag ti tamsir la de eiggi ma de el de deele yaçë jag Baa ti ngeel äe keëede.
- ¹³AÀ had naa ga naa mo lag gor wur ma de wore debañ maga eiggi naa de kañge ti äe mono, wur maga Je yaçaç naa Yeso Kris, Baa naa ma kluun naa ge nen le wur sen de togoëge mono.
- ¹⁴AÀ hay haç see äe go ti bol naa, ma yaçaç naa go jag älaggen wo äuy, ma kol naa go diñ jar äe, diñ jar ma de façege go, maga naa mo hay de baa wuu ma joñ joñre ma de eln wo äuy.
- ¹⁵Mokay diñ fen maga ndo nen waçaçge ne jar mo so no, coä nen jare, ruu ra go de eegre äo äuy. Daga jobo yoo äaara mo mbuë soçoçre äo wa.

TID 3

Seele jar ma wer Kris wo

- ¹Fer äoë sug jar äuy ga aà mo yaçë wo jag jar waçaç ree sirn wo de jar ma de eegren wo, aà mo yaçë wo jage, mo hay wo go de gragge ma joñ joñre ma de eln wo äuy.
- ²AÀ mo waçë wo älagge ti jar wa, aà mo hay wo jam de jare, mo hay wo de tayge de jar de ele, mo hay wo desaçy see jar tum äuy.
- ³Werga naa hay le äaa bay ko ree, naa hay bay yaçë jag wa, naa hay go de yeeëge. Naa hay gebere dage wo de eiggi wer feçeçre ma honla wo äuy. Naa hay diñ jar haçyhaçy ma lig koñne feçeçre wo, naa hay joñ meyeëe ne jare, day naa hay car hee de kaçaçra ti holañ naa lay.
- ⁴Ama, de maga Baa je ma yaçaç naan raw naa nen äil de el äen wo de dage äen go see jar mokay,
- ⁵se raw yaçaç naa go, bay wer joñre ma de el po ga naa joñn wa, ama diñ werga aà ko decoo naa. AÀ yaçaç naa go diñ de yogge maga Nenterse ma bay äag fer biñ naa defay, fer kol naa tigriñ defay mono.
- ⁶Baa haç Nenterse äen go ne naa debañ debañ wer Yeso Kris Je yaçaç naa no,
- ⁷maga naa mo kol de deele pel Baa wer äil de el äe no, maga naa mo kol ge go tenen ti' tum, kolge tenen se ga äil naa de kañge eiggi ti äe gorge mono.
- ⁸Mokay diñ cwaçy waçaçren so, day ndi da ga ndo mo oo ti waçaçre sen mokay ngiñ debañ, nen maga jar maga haç wo äil äaara ne Baa mo had wo see äaara ma joñ joñre ma de eln de pel de pel ciñ dañge. Mokay diñ fen maga see jar tebere de wore lay, day mañ mopo ne hara lay mo so no.

⁹Ama faare ma de loëgen wo, de keege mooreben le haçaç haçaç no, leëge kaçaçran wo de durgi ti waçaçre jag liñgi no, sen mo deñ äuy, men sen wo go werga sen bay wo de el wa lay, mañ wo mopo ne jobo gaa lay.

¹⁰Je maga kië car ail jar mo caw no, dog riñgi äe go äaale äoge, blam sen ni ndo ëee see äo go see äe, men go,

¹¹de kañ eiggi äo ga je ma dosen mo caw go de mbuë faale ne faage ma de deele no, ga aà diñ je joñ älagge day äo' ree ne see äe ti diñ se de see äe.

Bagge waçaçre ma blam taw no

¹²De maga ndi äo' ge Artemas laybla' noga Ticig ge wo see äo no, ni ndo a le deparday yiñgi de ai Nikopolis, werga ndi taw ge ngeel yaale go ni.

¹³Oo ti fen ma kay Senas je had jag liñgin wo de Apolos ti rañge äaara no, nen maga mopo mo peçeç ra wa hase.

¹⁴Nen daga jar naan mo had wo ma joñ joñre ma de eln de pel de pel ciñ dañge nen maga aà mo kay wo joñre maga ndar wo do mo lay no, day mo hay wo de lagge de koë gaa lag bay leë mbere wa.

¹⁵Jar maga wo aiñ ai lam äuy heer wo jag wo mo. Heer jag ne jar dage naa ma de haç äiln wo no. Daga Baa mo woo wee äuy.

FILEMOÑ

FILEMOÑ 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay, yern diñ ndi Pole. Ndi de äo'ge ti dañgay werga ëu Yeso Kris jag äi mono, wuur de hen naa Timote. Wuur haçn wo ne ndo Filemoñ bar wuur ma de tayge ti joñre de wuur no,

²ne Tayge jar ma wer Kris maga tay wo liñ ni äo mo lay, ne maygeman naa Afiya wo de Arsip ma de tayge durgi de wuur no.

³Daga Baa Paçaçbe naa wo de Yeso Kris Wañkluu mo woo wo nday, mo haç wo jam ne nday lay.

Dage wo de haçge se Filemoñ

⁴Heçn äi Filemoñ, de maga ndi le' tos ge we mo äuy no, ndi yañ eig ti ti äo, ndi yañ joñ suse ne Baa äi no,

⁵werga ndi yañ laa waçaçre dage äo maga ndo de da jar mani Baa wo de haçge see äo ne Yeso Wañkluu mono.

⁶Ndi yañ wii Baa ti ree haçge see äo ne Kris no, ga ndo mo da' eegre wer äe, àa mo kañ nen äo ga ndo mo ko wer feçeçre ma de eln wo äuy ti sug sug naa de tayge de Kris mo äuy no.

⁷Heçn äi no, dage äon fug äil go me, coä nen äi debañ, werga ndo fer coä jiili jar mani Baa wo no.

Pol de wii Filemoñ ga àa mo yaçaç Onesim de ele

⁸Diñ wersen, hayba ga Kris de pog me go ti see äi ga ndi mo riñ ndo ti fen maga ndo mo joñ ne mo äuy laybla' no,

⁹de sen äuy, ndi wii mo wo diñ dage äo, ndi Pole, je taçaçbe no, dañge äuy ndi patala ti dañgay ti waçaçre Yeso Krisi.

¹⁰Ndi de wii mo ge wo ti Onesim. AÀ diñ weel äi ni Kris, werga ndi kol diñ pan äe ti ëu Baa ti dañgay lam ta' no.

¹¹Tañgu àa hay bay de el see äo wa, ama patala àa se naa de ele, see äo, see äi lay.

¹²Patala ndi de äo'ge äe wo ne ndo, àa kol do äiiri äi nono.

¹³Ndi hay mbi nen maga ndi ëawn mbi see äi ti dañgay maga ndi la ni wer Waçaçre ma de Coçoçre no, nen maga àa mo joñ joñre me ti ngeel äo.

¹⁴Ama ndi hay eig ga ndi joñ mopo tu bay da' eiggi äo gaa, ndi bay de dage ga ndo mo joñ de el diñ de dole wa, ama ndi daga ndo mo joñ diñ dog a äil äo dan nono.

¹⁵Ti ga Onesim hay blaw ba le go de äo naw me' maga ndo mo fer da' ge äe ma tum laybla' yaw.

¹⁶Werga àà bay patala diñ gebe koë wa so, ama àà dañ gebe, àà diñ hen naa ma dage ni Kris cwaçy. AÀ diñ je maga ndi dan debañ, ama àà joñ yañ diñ je maga ndo dan dañge, bay do gebe äo no koë wa so, ama do hen äo ni Wañkluu nono lay so no.

¹⁷Wersen, hayga ndo yañ de ko mege ga ndi diñ je ma de tayge de äo no, yaçaç ne de el doga ndo yaçaç ndi no lay no.

¹⁸Hayga àà hay joñ ndo we le de älagge noga äere äo hay yañ ti äe no, ni ndo kee sen me ti.

¹⁹Yer waçaçre sen wo ne ndo mokay diñ ndi de do äi, ndi Pole, ndi poë mo yañ. (Ndi fer äo' sug äo ga ndo nen poë mege de hoçoçgesee äo äuy lay.)

²⁰Wersen, hen äi, ndi de kam mo ge, joñ soçoçre äi wer dage Wañkluun ëa, fer coä mege jiili do hen äo mani Kris no ëa la.

²¹De maga ndi de yer waçaçre sen wo mo mokay, ndi ko mbi we go cwaçy ga ndo joñ ge fen maga ndi wiin wo yañ, ndi de koge ga ndo joñ ge yañ de dañ fen maga ndi wii wo mo pa yaw.

²²De sen ni, ni ndo kne' tiñ ma suuli go me lay, werga ndi ëig ga Baa yiñ jag yañ wee ti tosge äayn wo no, day haç mege yañ wee lay.

Herge jag ma blam taw wo

²³Epafras maga wuur ti dañgay de kaçaçra ti waçaçre Yeso Kris la hee jag wo mo.

²⁴Mark, Aristarke, Demas wo de Lug jar maga wo de tayge de äi, heer wo jag wo mo lay.

²⁵Daga Yeso Kris Wañkluu mo woo wee äuy.

HEBRE WO

HEBRE WO 1

Baa äo' Weel äen le sii ree äen ne jare

¹Le tañgu Baa waçaç ree ne jar sië waçaçre ma jag äen go wer sar sar äaale puri, ga aà mo wo wo sii gi äe ne moore naa wo.

²Ama ma nen naw ma debalan la, Baa raw äo' Weel äen le sii ree äen ne naa, Weel äe se ga aà joñ feçeçren wo äuy de äe mono. Weel äe se ga aà hay ne wañ feçeçren wo äuy mono.

³Weel se maga jar ko wore Baa see äe mono. Je ma de mañ Baa taw taw no, je ma de ëaw feçeçren wo äuy de waçaçre äe ma de eegren mono. Weel sen raw façaç älagge jar tebere wo go ne hara façaç, blam sen aà raw rawge wo ciñ, raw hayge nen ti äaä war Baa ma de eegre dañge äuy no.

Weel sen dañ jar peelee Baa wo

⁴Baa raw joñge ga Weel sen mo kol dañ jar peelee sen wo, raw kañ ëu ma äen ne hen de wore dañ äaaran wo dosen no pa.

⁵Werga Baa bay de riñ jar peelee äe Baa wo ti boñ ga: Ndo diñ Weel äi, Ndi kol diñ Pan äo wara wa. Bay de riñ je peelee äe po ti boñ boñ ga: Ndi joñ ge diñ Pan äo, Ndo joñ ge diñ Weel äi lay wa.

⁶Wo day ge de ngar ngeel maga Baa de kos äo' jag Weel äen le yoo jar ma ti tamsir wo la mokay, aà raw waçaç ge ga Jar peelee Baa wo äuy mo leë wo mondra ne hene.

⁷Raw waçaç ge ti jar peelee äen wo ga: Se joñ jar peelee se Baa wo diñ leege koëe, Se joñ weere joçoçre sen wo diñ trum wuu koëe.

⁸Ma Weel äen, aà raw waçaç ge ti sen ga: Paale äo no, Baa raw joñge äe ma tum, Ndo cag ge ree jar äon ti ngeel äe de deelee keëed keëede.

⁹Ndo da diñ ree ma ti ngeel äe wo, da ree ma de älagge wo gaë. Wersen ndo diñ Baa, day Pan äo Baa raw mañ mo ge go sara, raw kaa noo mo ti, Raw haç ngeel ma de wore mo dañ ma kaçaçre äon wo, Äil äo raw fug gi go feh lay.

¹⁰Aà raw waçaç ge ga: Wañkluu, ndo tñj; wer joñ sirn le diñ ndo, Ndo joñ ngeel ma ciñ wo de tamsirn diñ ndo de do äo,

¹¹Feçeçre maga ndo joñ ra mo deñ äuy, taw ge wo go, ama ma äo ndo kal gwa' ge, Feçeçre sen wo mo deñ äuy taw wo taçaçrebe go äuy do oçoçben no.

¹²Ndo raw god rage go dogo aà god oçoçben no, Ndo raw coo rage dogo aà coo oçoçbe tin no. Ma äo, ndo gwa' mbo ti ngeel äo caw tum taw taçaçbe go ga has hase.

¹³Baa bay de riñ mapo yoo jar peelee äen wo boñ ga: Hay äo go nen ti äań war äi la, Haçaç ndi wo go kań äaale äo ti jar hee äon wo ëa wa.

¹⁴Day jar peelee sen wo ga aà waçaç ti äaara diń wose wo ne? AÀ wo diń jar soole äe maga aà lag ra le peelee mono, lag ra le kay jar maga wo ge wo da' see äaara mono.

HEBRE WO 2

Daw waçaçre je yaçaç jarn ngińi

¹Diń wersen cwaçy waçaçre maga naa laan mokay, naa mo ëawn äil naa de eegre, naa mo cel go bas see naa wa.

²Naa yań de koge ga waçaçre maga jar peelee Baa hay a wo le sii gi äe äaa, aà hay we de coçoçre debań, mbe de sen äuy jar po laa wo co' sug äe ga, laa wo day ge yaçaç jag äe ga, blam sen aà raw joń bon äaara.

³Wersen, waçaçre maga Baa haçn le ne naa ma yaçaç naa go mokay no, waçaçre maga Wańkluu de see äe siin go, jar maga laa wo waçaçre sen le de sug äaara raw wo sii gi äe go ne naa pah mokay, naa hoo sug we ti äe ga no, Baa joń ge bon naa dosen no äegte' lay.

⁴Jar maga laa wo waçaçre sen le de sug äaara, Baa raw haç eegre äen ne hara joń feçeçre mbuëgi wo, raw äes jońre ne hara wer sar sar doge äil äe dan no, maga jar mo ko ni ga waçaçre maga aà sië wo go diń waçaçre se cwaçy.

Yeso diń je wo ge de jar da' see äaara

⁵Baa bay de lag jar peelee äen wo wańre äi sir ma defay maga naa de waçaç ge ti äe mo wa,

⁶Mbe de sen äuy aà yań de yer waçaçre sen wo ti ngeel ma baa po wo ga: Je tabay diń may maga ndo ëig ti ti äe mokay lay la? Je tabay de koë koë diń may maga ndo ko el äe mokay lay la?

⁷Ndo fern mbo go depeçeçre nen do jar peelee Baa wo re', naw po rab koëe, Blam sen ndo raw grag ge äe de wore tigriń, raw ra ëu äe go do wań nono.

⁸Ndo raw hayge äe waçaç ree feçeçren wo krub äuy. Ndo raw haç eegre ne hen waçaç ree feçeçren wo krub äuy doge aà waçaç gon no, mopo bay go de gwa' ge ga Baa haç sen ne hen doge wa, mbe de sen äuy, naa de ko ge patala ga feçeçren bay wo go nen do äe krub äuy wa ëa.

⁹Naa de koge ga Baa fer Yeso go depeçeçre nen do jar peelee Baa wo re' nen naw rab koëe, werga äil äe da ga aà mo hu go gesel jar äuy, se mo woo jar wer huli äe, naa ko we patala pa ga Baa fer we grag ge äe de wore tigriń, fer we ra ëu äe ciń do Wań nono debań pa.

¹⁰Wersen aà raw woo ge nen Baa, Baa je joñ feçeçren wo äuy no, je ma de ëaw feçeçren wo äuy no, ga se mo kol Yeso go ti ngeel äe keëed de joñge bone, maga aà mo wo de weere wo debaň grag ge go de wore do se no lay no, werga Yeso, diň je wo ge de jar da' see äaara.

¹¹Yeso je ma façe älagge jar gon wo de jar maga aà façe äaaran go hara mo äuy, Pan äaara raw kol ge boň. Wersen soçoçre laa joñ Yeso ga so, aà raw ëe rage ga heçeçre äe wo.

¹²Wersen aà raw ga: Oh Baa, ndi sii gi waçaçre äon ne heçeçre äin wo, Ndi 'waë siň yaň togoë mo ge yoo äaara deñe.

¹³Aà raw waçaç ge pa ga: Ndi kañ ge ëiggi diň ti Baa, raw riñ Baa ga: Ko me le, wuur de weere maga ndo haç ra me mo lag no.

¹⁴Weere maga aà ëe ra weere mo lag diň jar tebere ma gesiň wo lam, Yeso de see äe, raw kol see äe je tabay do saara no lay, raw toçoç see äe see je tabay lay, aà joñ dosen maga se mo hu go ma taw Manhuli, je ma de ëaw eegre huli do äen go.

¹⁵Jar maga wo go de baň ge do heçeçne hulin mo ti' tum se mo bud ra go jag äe.

¹⁶Aà mbe go tino poëag ga aà a kay ge diň jar peelee Baa wo ga, A a kay ge diň moore Abraham wo.

¹⁷Wersen aà raw kol see äe de mañ heçeçre äen wo, maga se mo kol diň je kluu ma pel kaçaçra sië jag ti ngeel äe de deele, joñre sen mo hay pel Baa diň ga se mo hay da jar debaň, nen maga Baa mo men ëig ree älagge go ne jar ti.

¹⁸Patala aà de kaçaçge ma kay jar maga ree haçy ra nen mo äuy no, werga aà de see äe aà haçy nen äe lay, aà de ko bon lay.

HEBRE WO 3

Yeso de dañ Moyisi

¹Diň wersen so heçeçre äin wo, Baa ëe wee ga nday mo kol go jar se, nday mo ko Yeso maga Baa äo'n le ma kol ge je kluu ma pel kaçaçra sië jag ti ree haçgesee naa maga naa haç ne hen mono.

²Aà hay bay ndar gog ne Baa je mañ ge äen go wer wa, doge Moyis hay bay ndar gog ne Baa wer joñre äen yoo jar ma ti jag Baa wo äuy no lay no.

³Tiñ de boo ge ka', aà raw ra ëu je boo ge äen dañ tiñ de see äe, Yeso wo de Moyis dosen no lay, aà mo ra ëu Yeso go dañ Moyisi.

⁴Tiñri wo de bor ge mo deñ äuy, wosela po bor ra bor ra äuy. Je joñ feçeçren äuy diň Baa lay.

⁵Baa mañ Moyis go weejoçoç äe joñ joñre äe. Moyis hay bay ndar gog yoo jar ma ti jag Baa wo wa, joñre äe se ga aà hay joñ ge äe diñ ga aà wo sii ree maga Baa joñ ge wurpo ne jare.

⁶Ama ma Kris aà diñ Weel Baa, Wañ feçeçre mani Pan äe Baa äuy, aà hay bay ndar gog ti joñre äen wa, naa diñ jar äe, naa mo kañ ëiggi naa ti äe, naa mo lag gor ge äe de eegre ngiñ.

Ngeel ig jar mani Baa yañ wo

⁷Wersen Nenterse ma bay ëage raw waçaç ge ga: Sug äay laa geçeçge Baa we wara, ni nday mo laa wee ne,

⁸Hig wee jiili äay go dogaa moore äay hay joñ wo le wurpo no wa so, Wur sen aà hay wo ti puuli, aà raw wo giñ Baa le ni, ma lam ge äe.

⁹Baa raw waçaç ge ga ndi kiñ joñ ree mbuëgi nen moore äay wo le ti puuli kiñgi hwal hwal naa, Mbe de sen äuy nday mbay de giñ mege lam mege tum ti'i.

¹⁰Diñ wersen äil äi raw soçoç ge ne jar sen wo ti, Ndi raw waçaç ge ga: Ëiggi äaara haçy we go, A bay wo co' sug laë wer waçaçre äin wo wa so.

¹¹Äil äi raw soçoç ge, ndi raw ha' ge go ha' ge ga: Ndi men ra wo laa ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see äi nim ga hase.

¹²Nday heçeçre äi no, koë wee see äay de ele, daga äil jobo mo älag go wa, jobo mo hig jiili äe go wa, jobo mo mbuë faale ne Baa ma tenen wa.

¹³Nen naw maga naa nen äe patalam, Baa de da ge ga se sii waçaçre ne naa wara lay, wersen, coä wee nen kaçaçra cor sug waçaçre tum tum, nen maga älagge mo kañ wer naa go wa.

¹⁴Naa mo lag de haç äil naa ne Kris de eegre giñ tum, ni naa joñ yañ diñ jar ma Kris cwaçy.

¹⁵Waçaçre sen yañ de yerge ga: Hayga nday laa geçeçge Baa we wara, Ni nday hig wee jiili äay go dogaa moore äay hay giñ wo Baa len no wa so.

¹⁶Jar maga hay laa wo geçeçge Baa, day raw wo giñ gi äe diñ jar maga hay wo le Ejipte ga Moyis laa ra le go mo äuy no.

¹⁷Nday yañ de koge ga Baa hay ig we de soçoç äil kiñgi hwal hwal naa, äil äe hay soçoç diñ ti jar maga joñ wo älagge, day raw wo go huë gi ti puuli mono.

¹⁸Le de sen ni, Baa raw ha' ge go ha' ge ga Jar sen wo la se men ra wo laa ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see se nim ga hase, jar se maga laa wo yaçaç jag äe ga mono.

¹⁹Naa ko we so ga Baa men ra wo laa ge wo ti ngeel maga jar wo ge ig gi see äe ni mo ga, diñ werga aà laa wo yaçaç waçaçre Baa ga mono.

HEBRE WO 4

¹Baa waçaç le go äaa ga se haç faage ge yañ ne jar laa ge ig gi ti ngeel se maga se ig see se ni mono, day faage sen yañ go de bul gi patala ëa, wersen naa mo joñ see naa de ele, daga jobo mo gwa' go yoo naa wa, daga naa mo wo laa ge ni.

²Werga naa laa Waçaçre ma de Coçoçren we patala dogo jar hay laa wo le äaa ti puuli no lay. AÀ laa wo mbaara, ama se mañ mopo ne hara ga hase, werga aà laa wo haç äil äaara yaçaç waçaçren gaè.

³Ma naa jar maga naa haç äil naa ne hen la, naa da' faage ma laa ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see Baa ni diñ wer se no, dogo Baa waçaç no so ga: Äil äi soçoç, day ndi raw ha' ge go ga: Jar maga day wo yaçaç waçaçre äin ga mokay, ndi men ra wo laa ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see äi nim ga has hase. A waçaç mokay ga ngeel maga aà wo ge ig gi see äe ni bay wa gaè. Ni Baa go de taw joñre äen le go äuy de wur maga aà joñ feçeçren wo le wur sen ni mo tu no.

⁴AÀ de waçaç ge äe go äi kefder ti wur siili ma de renam no, ga Baa taw joñre äen wo go äuy wur siili ma de hiira' no, wo day ge wur ma de renam mokay aà raw ig see äe dogayre joñre äe no.

⁵Baa fer dog waçaçre sen äil ma ta' la pa ga: Ndi men ra wo laa ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see äi nim ga has hase.

⁶Jar maga laa wo Waçaçre ma de Coçoçren le tañgu, Baa men ra laa ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see äe nim ga, werga aà day wo yaçaç jag Baa gaè. Day aà yañ de men faage äe maga jar tigrin mo wo wo laa ge ni.

⁷Wersen Baa raw ngaä naw po, aà ëe naw sen ga wara. Dafid fer waçaçre sen go blam la haçaç pa äil siñ maga a 'waë ra ga: Nday laa geçeçge Baa we wara, Ni nday hig wee jiili äay go wa, dogo naa jañ ra go la nono.

⁸Joswe mo wo we kañ jar ti ngeel maga jar wo ge ig gi see Baa ni cwaçy no, Baa de hay waçaç ti wurpo ma tigrin ga so.

⁹Wersen ig gi ma de mañ ig gi maga Baa ig see äe wur siili ma de renam yañ de gwa' ge ne jar mani Baa wo ëa.

¹⁰Werga wosela maga wo we kal ge ti ngeel maga jar wo ge ig gi see Baa ni, je sen raw ig see äe do gayre joñre äen wo dogo Baa ig do gayre joñre äen wo no lay.

¹¹Wersen naa mo duri, daga naa mo wo laa ge ti ngeel se maga jar wo ig gi see Baa ni mono, naa mo joñ see naa de ele, naa mo hay yaçaç jage, naa mo joñ see naa do jar maga joñ wo le ti puuli ga ngeel maga jar wo ge ig gi see Baa ni, Baa men ra wo laa ge ni ga mo wa.

¹²Werga waçaçre Baa kol jar tenen cwaçy, a de eegre deba, aà de sañ deba, aà dañ moslam maga sañ äe äa, aà laa lay. AÀ kal we wo äil wosela, aà raw nduugi wo ti ngeel maga eiggi je sen wo de tayge de keçeç ni mono, aà do moslam nono.

AÀ caa nen hm ma de jag nen wo go, haçaç wo da' noo ma äil äen le go, ëiggi äe maga aà ëign ga se joñ no kay kay, waçaçre Baa raw naa nen äe go.

¹³Feçeçre maga Baa joñ ra mo äuy, wo go nen äe pah, go de blar ge nen äe poëage. Naa wo ge keeë ree naan wo go ne hen pel kel kel äuy.

Yeso diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag

¹⁴Je kluu naa ma pel naa sië jag go ti naa yañ, diñ Yeso Weel Baa no, aà yañ wo de rawge wo ciñ see Baa, wersen naa mo lag de ëaw waçaçre maga naa haç äil naa ne hen de eegre.

¹⁵Je kluu naa ma pel kaçaçra sië jag go ti naan de kaçaçge ma ko decoo naa ti ree de hugli naa wo äuy no. Werga aà jaçë ne doge jar jaçë naa no lay, ama äen aà le' go joñ ree ma de älagge ga has ane.

¹⁶Wersen naa mo yaë see naa bay heçeçne see paale maga Baa je ma woo jar de hayle ti äe mono, maga aà mo ko decoo naa, mo woo naa, mo hay kay de hugli naa tum tum.

HEBRE WO 5

¹Wosela äuy maga Baa mañ ne go je kluu ma pel kaçaçra sië jag mokay, aà mañ je sen le go yoo kaçaçra äe jar tebere wo, raw kol ge äe ga aà mo hay leë mondra ne se gesel jar lan wo, mo oo ti holañ Baa wo de jar tebere wo. Joñre äe diñ siëgi jag por älagge maga jar joñ wo go, haç feçeçre fug gi wo.

²Jar ma bay ko ree has wo de jar maga cel wo go haçy haçy yeeë ge go mo ti', se raw ko decoo äaara, werga aà de see äe aà de hugli do naa no lay.

³Wersen aà raw rawge sii jag mapor älagge ma äe de see äen go lay, por ma jar lan wo go lay.

⁴Jobo ëe see äe de see äe ti joñre ga hase, jobo kol je kluu ma pel kaçaçra sië jag mokay, ëen diñ Baa, doge Baa ëe AËron no lay no.

⁵Kris dosen no lay, aà ëe see äe kol ge je kluu ma pel kaçaçra sië jag de see äe ga, ëen diñ Baa. Baa ga Ndo diñ Weel äi, Ndi kol diñ pan äo wara.

⁶AÀ waçaç ti ngeel ma tigriñ pa ga: Ndo kol ge yañ diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag tum ye' Ti blam mani Melkisedeg no.

⁷Le ti wur maga Yeso hay yoo jar la caw ëa, aà hay mbe we go de koge ga Baa de kaçaçge ma yaçaç se ge mbe go jag huli, mbe de sen äuy aà rag wo see Baa de mberbe nen debañ ngar jag kloñ kloñe, werga aà yaçaç jag Baa, wersen Baa raw laa ro äen lay.

⁸AÀ diñ Weel Baa hala äuy, de sen äuy bon maga aà joñ mo deñ had ne yaçaç jag Baa.

⁹Aà raw kol ge go ti ngeel äe keëed mokay, aà raw kol ge go je yaçaç jar cwaçy, jar maga yañ wo yaçaç jag äe mo äuy aà yaçë ra go. Kol ra go tenen ga aà mo hay wo tenen tum ti'i.

¹⁰Baa raw ga aà mo hay diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag ti blam mani Melkisedegge.

Wosela mo koë see äe de ele

¹¹Waçaçre Melkisedeg yañ go de gwa' ge debañ, naa bay de waçë sen wo go wa, werga aà de gaali maga aà mo äöë wer äe go wee, werga nday bay laë waçaçre deparday wa.

¹²Kiñgi hay kaçaç we patala nen maga nday de hay kol wo we go jar had jar tigriñ wo, day nday yañ de lagge lag ga jar mo fer had wee ge de ree maga nday le go de had sen tañgu mo tigriñ le la. Nday hay nen maga nday de hay reege go diñ hole so, day nday yañ haçaç patala jo ge diñ paçaç ëa le la.

¹³Je maga yañ jo paçaç man äe ëa no, ni aà diñ weel klee ma kloçy ëa. Je ma dosen no mo caw ko ree ma de deele gaë.

¹⁴Hole ma de äo'ge kiñ kiñ diñ fen jar kluuri wo. Werga aà wo go de ko wer feçeçre wo ëig wer äaara, ko wo ree ma de el wo go lay, ko wo ree ma de älagge go lay.

HEBRE WO 6

¹Wersen naa mo ya' pel had ree maga go diñ ma jar ma de äöë jag g eçeçre go, ree Kris maga naa go de ko sen mokay, naa mo lag ti sen ni tum lag wa, wer hadge haçge äil go ne Baa, ga naa le go de tiñi wer äe ga wosela mo mbuë faale äe ne joñre äe ma de hulin wo, wosela mo haç äil äe go ne Baa, sen mo deñ äuy, naa mo fer had ge diñ sen wo tigriñ wa so.

²Hadge maga naa had go ga batem no kay no, kañge do ne jar ti no kay kay no, laage jar huli wo go ciñ na no kay no, caage kiida ma lag jar go ti ngeel äaara ma tum na no kay no mono, naa mo fer had ge diñ sen wo tigriñ wa so.

³Naa ko sen wo we go, patala naa mo ya' pele, äil Baa da we naa joñ yañ mbe dosen wo nono.

⁴Werga Hayga jar maga Baa caa nen äaara go ko ree, Baa raw woo rage de feçeçre, raw äöë eegre äen ne hara äili.

⁵Jar sen raw wo ko ge lay ga waçaçre Baa de coçoçre, da' wo eegre naw ma wurpon wo we, äuy dosen no kay.

⁶Blam sen saara fer we mbuë faale ne waçaçre Baa pa no, faage maga jar sen fer wo coo ëiggi äaara ma de älaggen de deele tigriñ pa joñ ga so. Werga aà joñ wo mokay, doga aà fer wo äal Weel Baa go ti koo tigriñ, wo de ferge mbuë fo äe nono.

⁷Pay maga yañ jo bii Baa maga ra le ti äe, tum de kaçaçge no, feçeçre maga aà jeë äil äe yañ joñge ne jar payn wo de el debaň lay no, Baa raw woo pay se no.

⁸Ama hayga aà yañ joñge diň daswa wo de feçeçre po wo haçy haçy no, ni pay sen bay ma mañ mopo ne jobo wa so, Baa raw faë ge äe go gus tu, kal älag pay sen go.

⁹Nday bar äin wo, naa mo waçaç ba dosen no laybla', de sen äuy wuur de koge ga ma äay nday ti faage ma de ele. Faage maga nday wo ge da' see äay ti äe mono.

¹⁰Baa diň je ma joñ ree ti ngeel äe de deele, aà yoçoç ti joñre äayn go ga, joñre kay ge maga nday kay heçeçre äay jar ma ti jag Baa wo mono, kay ge maga nday de kay rage tum mono. Kay ge maga nday kay ra mokay de kañ nen jar ga nday de da ge diň Baa. Baa yoçoç ti joñre äay sen wo go gaë.

¹¹Äil wuur de da ge debaň ga wosela äuy yoo äay mo hay de baa wuu joñ joñre sen de eegre dosen no tum, haçaç go ti wur taw ge naw no, nen maga nday mo wo da' fen maga nday de gor ge äe mono.

¹²Äil wuur bay da ge ga nday mo hay de cwaçaçge wa, ama joñ wee see äay do jar maga yaçaç wo waçaçre Kris, äaw wo see äaara de saçy, raw wo da' feçeçre maga Baa hay riñ ti äe ga se haçn yañ hara nono.

Baa waçaç we go ga se haçaç mopo no, haçn cwaçy tu

¹³Baa riñ Abraham ga se woon ge yañ cwaçy, aà raw ha' ge go ne hen ha' ge, je kluu äe po bay mbe go wa so, ama aà raw ha' ge de see äe tu.

¹⁴Raw riñgi äe ga: Ndi woo mo ge, ndi jaw ge mbere äo yañ mo debaň debaň.

¹⁵Abraham raw hayge gor ree sen mbe desaçy ngiñi, wersen aà raw da' fen maga Baa hay riñ ti äe mono.

¹⁶Jar tebere haë wo diň de ëu jar ma kluuri de dañ rage wo, ha' ge diň ree ma taw faare ma ti yoo wosela wo go äuy.

¹⁷Wersen Baa raw ha' ge lay, aà haç' ga jar maga se ba barge de äaara mo ko wo ga fen maga se riñ ra ti äe ga se haçn ge hara se haçn ge hara äegte'e.

¹⁸Wersen ree se äogn wo mo lag Baa fer äo' faare äaara ga so. Bargen wo de ha' ge no, Baa kaçaç ma caa gete' nen waçaçre äen ni ga lay. Naa jar maga naa dañ le go yoñ ge see Baa mokay, ree sen yañ coä nen naa maga naa mo äaw see naa gor fen maga Baa hay riñ naa ti äe, naa mo gor de eegre ngiñi.

¹⁹Ree maga naa de gor ge äe, naa de haç äil naa ne hen mokay yañ de äaw naa de eegre kiñ kiñ do koo ma de äal ge gesiñ kiën nono. Aà kal wo ti ngeel ma bay äagn ga oçoçbe go de caa nen äe mono.

²⁰Yeso kal wo wo pel naa ni, werga aà kol diň je kluu ma pel kaçaçra sië jag tum ye' hu ga, ti blam mani Melkisedeg no.

HEBRE WO 7

¹Ti wurpo Abraham raw rawge dur wañre po wo, ìd ra debań. AÀ wo le ferge liń mokay, Melkisedeg Wań Salem, je sië jag ma ciń, raw caa pel Abraham wo, aà raw joń bosa' ne hen ti.

²Abraham raw haç ma de hwal keeë ge feçeçre ma do äen wo ne hen keëed äuy. Wer ëu Melkisedeg sar sar äoge. Ma tańgun ga wań maga joń ree de deele. Ma de äog ga wań maga da ga jam mo hay yoo jar, werga aà diń wań Salem. Wer ëu Salem ga jam.

³Jobo bay de ko pan Melkisedeg wo de man äe wa has hase. Jobo boń dra' bay de ko moore äe po wo le wa has lay. Jobo bay de koge ga aà biń ti kal ma la no kay wa, bay de koge ga aà hu ti kal ma la no kay wa lay. AÀ diń nenceere Yeso weel Baa, werga jońre siëgi jag ma äen taw ge jag äe bay wa.

⁴Ko wee ëa la, Melkisedeg diń jobo ma kluu. Ko wee ëa, moo naa Abraham haç ma de hwal keeë ge feçeçre maga aà yaçë ra le ne hen äuy.

⁵Moore Lefi wo diń jar sië jag gaa wo diń moore Abraham didi, Moyis raw riń rage ga Baa waçaç ga aà mo wo wo yaçë ma de hwal keeë ge feçeçre ma do kawre äaara jar ni Israyel wo. Ko wee ëa, haç ma de hwal keeë ge feçeçre sen wo ne hara diń heçeçre äaara wo dogga: moore Abraham wo.

⁶Ama ma Melkisedeg bay diń moo Lefi wa, mbe de sen äuy, Abraham haç ma de hwal keeë ge feçeçre äen wo ne hen äuy. AÀ braham se ga Baa riń ne ga se haç feçeçre yań ne hen, se woon yań mono. Melkisedeg raw joń bosa' ne hen ti diń se.

⁷Day naa go de koge ga je ma joń bosa' ti keçeç, je sen kluu dañ je maga aà joń bosa' ne hen ti mono.

⁸Jar Lefid wo diń jar sië jag heçeçre äaara haç wo ma de hwal keeë ge feçeçre äaaran wo ne hara. AÀ huë wo, la kol wo, huë wo tum. AÀma ma Melkisedeg, äen aà mbe tenen tum ye' doga aà yern go äi kefder no.

⁹Naa kaçaç ma waçaç ge ga Lefi moo jar maga aà haç ma de hwal keeë ge feçeçre hara la go de haç ma de hwal keeë ge feçeçre äen wo ne Melkisedegge.

¹⁰Abraham haç ma de hwal keeë ge feçeçre äen wo ne Melkisedeg wur sen mokay, Lefid äil moo äe Abraham, bay go de biń gi wa kway.

¹¹Jag lińgi de oo le ti jońre siëgi jag jar Lefid wo ga aà hay haçn ne jar Israyel wo do mono. Jońre siëgi jag sen hay bay go baa jag ree maga Baa dan ti ngeel äe keëed wa, aà mo hay kaçaç we ma bag jag ree maga Baa dan we go ti ngeel äe keëed no, je sië jag po ma do Melkisedeg de hay naa nen ga so. AÀ de hay taw do jar Lefid wo tawa, ti blam mani AÈron no.

¹²Baa coo je kluu ma sië jag we no, aà raw coo jag lińgin lay.

¹³Yeso Wañkluu naan ga naa de waçaç ge ti äe mono, àà äen ti äïjïni ma tigrîñ sara, àà bay ti äïjïni maLefidn wa, jobo bay de kol ge je kluu ma pel kaçaçra sië jag ti jar yoo jar ma ti äïjïni mani äen wo wa.

¹⁴Naa go de ko ge äe poëag ga Yeso äiñ ti äïjïni mani Juda no, Moyis riñ jar ti waçaçre jar sië jag wo le wur sen mokay àà riñ jobo yoo jar ma ti äïjïni sen la ga hase.

Je kluu ma pel naa sië jagn de mañ Melkisedeg

¹⁵ree ma kañ nen jar go ti äe pah mokay pa yaw ga: je kluu ma pel kaçaçra sië jag sen bay ti äïjïni maLefidn wa, äen do Melkisedegn no, naa nen we.

¹⁶Blo sen kol je kluu ma pel kaçaçra sië jag ne Baa, bay de jag liñgi waçaçre ma jar tebere wo wa, àà diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag werga àà de eegre ma hay ge tenen tum ye' hu gaè.

¹⁷AÀ joñ sedewa go ti äe ga: Ndo kol ge yañ diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag tum ye' Ti blam mani Melkisedegn no.

¹⁸Baa men faage feçeçre ma äaa we go, werga eegre sen bay wa so day se mañ mopo gaa so lay.

¹⁹Werga, jag liñgi bay de kaçaçge ma kol jar go nen Baa ti ngeel äe keëed wa. Patala AÀ a we de ree ma de coçoçre de dañge äe we maga naa mo ya' see naa see Baa.

²⁰Ti wur maga Baa kol Yeso go je kluu ma pel kaçaçra sië jag mokay, àà haç' go ne hen tañgu ëa, ama ma jar lan wo le, àà haë go ne sen wo gaè.

²¹Ama ma Yeso Baa raw ha' ge go ne hen ha' ge ga Ndi Baa Wañkluu ndi haç' go ha' ge, Ndi fer äo' faare ga, Ndi haç' go ga: Ndo kol ge diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag ye' tum hu gaè.

²²Wersen naa ko we go cwaçy so ga barge maga Baa ba de naa patala de Yeso dañ barge maga Baa hay baan le keäaa mono.

²³Ree po yañ pa, jar sië jag ma äaa wo le, sen wo ngaäa, kol wo kaçaçra kol ge, werga àà huë wo go mono.

²⁴Ama ma Yeso bay dosen wo no wa, äen àà tenen tum ye' hu ga siëgi jag ma äen taw ge jag äe bay wa.

²⁵Diñ wersen àà de kaçaçge ma yaçë jar maga leë wo mondra ne Baa mo äuy go, werga äen àà joñ ge tenen tum ye' hu ga, ye' wië Baa wo ti äaara.

²⁶Yeso je kluu ma pel kaçaçra sië jag ma do kay no mokay diñ maga naa de saçy äe ti mo so no. AÀ bay ëage, àà bay de ma joñree ma de älagge ti boñ wa, bay de ma joñree yo po ti boñ wa lay, go de blaw ge de jar joñ älaggen wo. Baa raw hayge äe wo go ciñ ti ngeel ma ciñ wo wo.

²⁷Aà bay do jar kluuri ma pel kaçaçra sië jag lan wo no wa, ga sië wo jag ti naw tum, mapor älagge ma äaara ti see äaaran go ëa, blam sen aà raw wo sië gi mapor älagge jar lan wo go kway lay so. Aàma ma Yeso äen bay dosen wo no wa, aà sii jag ma äen wo go äaale boñ wo go ma tum äuy tu, se raw kaçaç ge tu lay. Siigi jag ma äen diñ huli äe maga aà hu mono.

²⁸Jar ma pel jar sië jag maga aà lag ra sië gi äe doge jag liñgin waçaç no mono, sen wo diñ jar tebere wo, bay wo go ti ngeel äe keëed wa. Aàma waçaçre ha' ge maga Baa haç' mokay raw kol ge ti ngeel jag liñgi le äaa mono. Baa raw hay je kluu ma pel kaçaçra sië jag diñ Weel äen de see äe tu, Weel äe maga kol go diñ jobo ti ngeel äe keëed no, hay ge ma tum.

HEBRE WO 8

Yeso diñ je ma pel kaçaçra sië jag

¹Ree ma kluu maga naa de waçaç ge äe go diñ ga naa da' je kluu ma pel kaçaçra sië jag go ti naa pel Baa we de kaçaçge ma kay naa, aà yañ wo de hayle wo ciñ, nen ti äaä war Baa, Wañ ngeel ma ciñ wo wo äuy.

²Aà de ma joñ joñre kluu ma pel kaçaçra sië jag ma äen wo ti ngeel ma bay ëag has has äi mburyug ma de wore no, maga Baa baa ne mono, bay jar tebere wo wa.

³Baa lag jar po wo jar kluuri ma pel kaçaçra, ma sië jage, ma haç feçeçre fug gi ne se, wersen daga je kluu ma pel kaçaçra sië jag naan mo hay de mopo do ma haçge ne Baa lay.

⁴Aà mo hay we diñ je ma gesiñ ti tamsir la no, aà de hay kol je kluu ma pel kaçaçra sië jag ga, werga jar sië jag ma tigriñ hay yañ wo go ma haç feçeçre fug gi ne Baa doge jag liñgi hay riñ ra no mono.

⁵Jar sië jag sen wo, hay hay wo sië jag ma äaaran diñ ti ngeel ma bay ëag no, ngeel sen diñ nenceere tiñ ma cwaçyn le ciñ, aà dosen no cwaçy no, werga ti wur maga Moyis de wo ge baa mburyug mokay, Baa raw riñgi äe ga: Ko nen äo de ele, baa mburyug sen do maga aà kañ nen äo le ti äe ti huuli nono.

⁶Wersen naa ko we go ga joñre siëgi jag ma Krisn de dañ lan wo so, werga äen aà ti holañ Baa wo de jar tebere wo, ba barge äaara de kaçaçra dañ ma keäaa le so, werga barge ma sen de sa' ge diñ ti waçaçre maga Baa waçaçn go mono.

⁷Barge maga Baa hay baan le de jar tañgu mo hay we diñ barge ma cwaçy no, Baa de hay fer ba barge de jar ga so.

⁸Ma patala naa ko we so, sen hay kaçaç le gaa, werga Baa hay ruë rage ti älagge äaaran wo tum, raw riñ rage ga: Wur po joñ ge yañ, Wur sen ndi fer ge yañ tay tayge jag ma defay de jar Israyel Wo de jar ni Juda wo.

⁹Sen joñge do tayge jag maga ndi hay tayn le de paçaçre äaara wo le ti wur maga ndi hoo rage le go de do äi äil sir Ejipte day laa le go de äaara no wa. Wer maga

hay lag wo ti tayge jag äin gaa mono, ndi de see äi ndi hay kañ eiggi ti äaara gaa lay. Waçaçn diñ Wañkluu.

¹⁰Mokay diñ tayge jag maga ndi fer ge tayge äe de jar Israyel wo wur sen defay mono: Ndi kal ge jag liñgi äin wo yañ ne hara ti, Ndi yer ge ra yañ ne hara äili, Ndi joñ ge diñ Baa äaara, A joñ ge wo yañ diñ jar äi lay.

¹¹Ti wur sen jobo ur ge caw ma had kan äe gaa lay Noga ma had hen äe ga A mo ko wo Wañkluu gaa so, Werga jar tebere wo äuy ko ge wo ndi go äuy, Tiñi le ti ma kleen haçaç go ti ma kluu ma yoo äaara no.

¹²Werga ndi fug gi äil yañ go ne hara ti debaycoçoçre äaaran wo, Ndi fer ge eig ti ti älagge äaaran wo gaa so hase.

¹³Waçaçre barge maga Baa waçaçn ti barge ma defay dosen no mokay kañ nen naa ga aà caa barge ma äaan we go, sen kol go de taçaçbe, naa yañ de koge ga mopo joñ taçaçbe we go, mañ mopo ne jobo ga so, gwa' diñ ga aà yee ge nen go koëe.

HEBRE WO 9

Faage leë ge mondra ne Baa cwaçy no

¹Tayge jag matañgun hay de jag liñgi faage goñge Baa äe wo lay, de tiñ tosge äe ma gesiñ lan lay.

²Jar raw wo baa mburyugi, raw wo caa äil äe äoge, äil äe ma tañgun a ëe sen ga ngeel ma bay dage, fen ma kañ ger po kluu, aà raw wo kañ ge äe äil se no, kañ wo table äil äe ni, raw wo lag hole ma joñ feçoçre fug gi ti table se no.

³Jag tiñ maga sen de caa ge wo nen äil äe ni, aà raw wo sa' oçoçbe po go nen se no, a ëe ngeel sen ga ngeel ma bay ëagn has has dañ lan wo no.

⁴Mo ma de joñge de boo biñni ga AÀ roë fen foçoçre no äil äe hay äil ngeel ma bay ëag has no. Komrom maga boo biñni go de korge see äe äuy ga weel temnee ma de coo man äiln wo de graw mani AËron maga hay fuë hay wo äil be ni mono, komrom sen hay äil ngeel sen ni lay. Weere huuli ma äog maga Baa hay jag liñgin wo ti äaara hay wo laa ge äi Komrom sen ni lay.

⁵AÀ raw wo yor mopo wo de grañ, raw wo lag rage ciñ ti cogrom no, mo sen wo de mañ jar peelee Baa wo, ma kañ nen jar ga Baa yañ de hayle ti ngeel ni, grañ äaara go de giñ gi ti ngeel maga a wo jwed ci ni mapor älagge jar go ni mono. AÀma ma patala naa kaçaç ma sië wer äe go boñ boñ äuy gaë.

⁶AÀ kne' wo tiñ sen dosen no so no. Jar ma pel jar sië jag lag wo wo joñ joñre siëgi jag äaaran tum äi tiñ ma de caa nen le go nen jag la mono.

⁷Ama ma nen äil wo, kal wo äi sen say diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag no, kiñgi hala mokay, aà kal wo ni äaale boñ tu, aà kal wo ni de ci horogre wo do äe, raw

jwed ge äe ne Baa maga aà mo men eig ree älagge maga se joñ ne go ne se ti, mo men go ne jar ma ti jag Baa wo ti äuy lay.

⁸Nenterse ma bay ëage raw had naa ga faage maga jar laa wo ti ngeel ma bay ëag has has dañ lan wo äuyn bay go de bul gi wa ëa kway, werga mburyug sen la yañ ka' tum ëa mono.

⁹Ree sen la diñ nenceere ree maga wo de nduu gi patalam maga naa mo ko see äe nim, sen kañ nen naa ga feçeçe fug gi wo de siëgi jag maga a siën mo deñ äuy kaçaç wo mapor älagge jar maga leë wo mondra ne hen ti ngeel äe keëed go gaë.

¹⁰Faage waçaçe se de äodge ti waçaçe façaçe hoçoçgeseen hay wo had rage diñ ti joñre reege wo, ti feçeçe maga AÀ jo ra wo, de yogge po ma façaç see äaara go. Sen mo deñ äuy AÀ kañ ra ne jar ti haçaç wo go ti wur maga AÀ coo feçeçren go defay mono.

¹¹Ma patala Kris a we go so, aà diñ je kluu ma pel kaçaçra sië jag no, aà a we de ree ma de coçoçe ne naa so, a de ma joñ joñre siëgi jag ma äen diñ äi mburyug ma de dañ ma äaa le kluu so, ama maga Kris joñ patala ni sen de wore debañ debañ, ba sen diñ Baa de see äe, bay jar tebere wo wa, Baa bay de ma joñsen gesiñ la wa lay,

¹²Kris wo kal ge ti ngeel ma bay ëag has hasn mokay, aà ëaa wo do äe diñ ci togloñre wo de blore dere wo ga, aà ëaa wo diñ ci äe de see äe, raw kalge wo ni so, kal wo ni äaale boñ tu, kaçaç señ tu. Diñ wer sii gi jag äe sen ga aà raw da' faage ma yaçaç naa wo go haçaç tum kol ge tenen ti' tum mo so no.

¹³AÀ hay wo le äaa id togloñre wo de blore dere wo, jwed wo ci äaara ne jar maga wo go ëag ti lay, bug wo saçaçe dere tigliri maga AÀ roë ra go ne hara ti ma façaç jar maga joñ wo älagge go yaw,

¹⁴yoo no ma' ne ci mani Kris gaa so. Werga Kris hay haç äile äe go ne Baa do fen sii jag ma bay ëagn nono, wer eegre maga aà da'n do Nenterse ma bay ëag ma tenen tum no, day ci äe façaç eiggi naa go de joñre maga kañ wo naa ne huli jag mo äuy, maga naa mo joñ peelee ne Baa tenen tum no.

¹⁵Wersen Kris diñ je ma de oo le ti holañ Baa wo de jar tebere wo tay jag äaara de kaçaçra, maga Baa mo fer ba barge äaara. Wersen jar maga Baa de ëe rage mokay, jar sen wo ge wo da' feçeçe maga Baa hay riñ ti äaara ga se haçn yañ ne hara mono. Feçeçe sen joñ ge wo do äaara tum tum taw ga so. Werga jobo yañ go de huli, huli je sen yaçaç jar go jag ree älagge äaara maga aà hay wo joñ ge äe de maga aà hay hay wo le nen do barge ma äaa le ëa mono.

¹⁶Naa yañ de koge ga wosela yer waçaçe we go kay ga se wo we go hu gi ni äes feçeçe sen wo blam se no kay kay nono, aà yern mbe kay ane, ama feçeçe sen äes ga ëa, say je sen hu go ëa.

¹⁷Hayga blo sen la hu ga ëa no, waçaçre maga aà yer mo ta' mañ mopo ne jobo ga ëa, waçaçre maga aà yern mañ mopo ne jobo say blam huli ãe.

¹⁸Diñ wersen barge ma tañgun wo da' eegre diñ blam maga ci kaa go ëa mono.

¹⁹Kidolgi, de maga Moyis äoë wer waçaçre jag liñgin go ne jar façe äuy mokay, blam sen se raw ëad ci dere wo de ci togloñre maga AÀ ngaë ra mono, raw tay nen ãe de bii, kal hrag sug hisop wo de fuçy sam ma deseçeç, raw heer rage nen ci no, jwedn ne kefdern ti lay ne jarn see äuy lay.

²⁰Blam maga aà jwed we go jwed, aà raw waçaç ge ga: Mokay diñ ci tayge jag maga Baa hay haç jag ti ãe ne nday mono.

²¹Moyis raw jwed ci ne mburyug ma de joñge de oçoçben ti lay, feçeçre joñ ree maga a goñ Baa de äaara mo äuy, aà raw jwed ci ne hara see äuy lay.

²²De faage jag liñgi mono, feçeçren äuy façaç wo go say diñ de ci, ci kaa we go gaa no, fuggi äil ti älagga bay wa.

Cii Kris por älagge jar go

²³Naa yañ go de koge ga feçeçre ma sen wo diñ nenceere feçeçre ma cwaçy ma ciñ wo wo, aà façe nenceere feçeçre sen wo go bay ëag diñ de ci horogre wo façe ge ëa, wersen feçeçre ma cwaçy wo ciñ, de saçy sii gi jag ma de dañ sii gi jag ma de ci horogren wo ti so.

²⁴Naa de koge ga Kris kal äen diñ ti ngeel ma bay ëagn ga jar tebere joñ wo mo ga, sen diñ nenceere ngeel ma bay ëag maga Baa de hayle ni mono. AÀma aà kal äen wo diñ ciñ ti ngeel maga Baa ni mono. AÀ de hayle äiñ Baa rag ge see ãe kam ge ãe ti naa.

²⁵Je kluu ma pel kaçaçra ma yoo jar Jwif wo sië jag kal ti ngeel ma bay ëag ti kiñgi boñ boñ äuy, aà ëaa ci horog do ãe kal wo de ãe ni, ama ma Kris sii jag go de see ãe ne Baa, aà sii jag go de see ãe äaale boñ tu, dogn äaale pur gaë.

²⁶AÀ de hay sië jag we äaale pur no, ni aà de hay joñ bon yañ le wur tiji gi wer sirn le haçaç tum, ama aà joñ bon äaale pur ga, aà a äaale boñ tu, go ti kiñgi ma blam tawn go patala mono, aà raw sii jag go de see ãe ne Baa mapor älagge jar wo go ne hara haçaç tum äuy.

²⁷Wosela äuy caw hu go äaale boñ tu, blam sen Baa raw cag waçaçre ãe go so.

²⁸Kris joñ dosen no lay, aà sii jag go de see ãe mapor älagge jar go ngaäa äaale boñ tu. AÀ fer yañ le ma de äoge, aà fer le wur sen bay por jar wa so, ama aà fer le diñ yaçaç jar maga wo de gor ge ãe go.

HEBRE WO 10

¹Jag liñgi hay diñ nenceere ree ma cwaçy maga naa de da' sen patalam kay no, aà hay bay diñ cwaçy reen tu wa. Diñ wersen so ga jar sië jagn hay wo ti kiñgi tum

jag siëgi jag sen tum tum ti'i, de sen mbe äuy siëgi jag sen bay mbe kol jar maga ya' wo see Baa de äe go ti ngeel äe keëed wa pa.

²Hayga siëgi jag se ma tum tum mo hay we kaçaç ge mapor rage go bay ëag no, aà de hay yoçoç wo ti älagge äaara we go has äuy, aà de hay hay wo sië jag ga so lay.

³Paga siëgi jag sen diñ ma fer ge ëig ti äaara ti älagge äaaran wo ti kiñgi tum tum so yaw.

⁴Werga ci blore dere wo de togloñre kaçaç wo mapor älagge jar go ga hase.

⁵Diñ wersen ga Kris wo a ge ti tamsir la mokay, aà raw waçaç ge ga: Ndo bay da ge ga ngaë feçeçre sië jag mo wa so, haç feçeçre fug gi mapo wo mo wa so lay. Ndo raw joñ see je tabay me.

⁶Horogre maga aà ngaë ra roë ge bay cooge jag äo wa, Sië gi jag mapor älaggen wo go, bay de coçoçre jag äo wa has lay.

⁷Wersen ndi raw waçaç ge so ga: Baa ko me mo deñ no, Ndi a ti tamsir la joñ ree maga äil äo da Do waçaçre maga a yern go ti äi äi kefder no mono.

⁸Aà raw bul jag äe go tañgu ga: Äil äo hay da mopo, noga siëgi jag wo, feçeçre haçge wo, siëgi jag maga Aà roë mo äaaran go äuy noga siigi jag mapor älagge po hay coo jag äo gaa äuy ba mbe de maga Aà hay joñ rage de faage jag liñgin mo äuy no.

⁹Aà raw waçaçge so gana: Ko me mo deñ no, ndi a gesiñ la joñ ge diñ ree ma de coçoçre jag äo no. Do kay nono se raw älag faage goñge Baa ma äaan go ma kañ nen naa ti faage goñge Baa ma defay no.

¹⁰Werga Kris a joñ ree maga äil Baa dan mono. Aà haç äil äe go sii jage. Wersen naa kol we go bay ëag nen Baa so, wer huli äe maga aà hu go wur sen mokay tu, kaçaç tu mono.

¹¹Ama ma jar sië jag ma lan wo de lagge deele tum jag joñre äaaran joñ ge, sië wo jag ti naw tum äuy, mbe de sen äuy siëgi jag sen bay por älagge jar go wa has äuy pa.

¹²Ama ma Kris raw sii jag ma äen äaale boñ tu, kaçaç tu, raw por älagge jar go hara tu, blam sen aà raw hayge wo go see Baa ciñ nen ti äaäñ war äe.

¹³Le de hayle ni gor wur maga Baa wo ge go haç jar hee äen wo hen ga aà mo kañ äaale go ne hara soole mono.

¹⁴De sii gi jag maga aà siin go mo boñ kay tu, raw por jar go bay ëag nen Baa, kol ra go jar ma ti ngeel äe keëed tum ti'i.

¹⁵Nenterse ma bay ëage yañ kañ nen naa go ti ree sen wo ga aà cwaçy dosen nono. Aà raw bul jag äe go tañgu ga:

¹⁶Mokay diñ tayge jag maga ndi fer ge tayge de äaara mono blam naw sen wo mono: Ndi kañ ge jag liñgi äin wo yañ ne hara äili Ndi yern ge ne hara ti eiggi äaara. Waçaçn diñ Wañkluu.

¹⁷Se day pa gano: Ndi kañ ge ti äi ti eig älaggeäaaran wo noga debaycoçoçre äaara wo gaa so has lay.

¹⁸Baa men eig ree älagge go ne jar ti mokay, taw go so, siëgi jag po mapor älagge po bay wa so.

Wosela mo ya' see äe see Baa

¹⁹Heçeçre äi no, naa da' faage ma laa ge wo äi ngeel ma bay äag has has dañ lan wo diñ wer huli Krisi, wer ci äe maga yuu go mono.

²⁰Yeso ngar oçoçbe ma caa nen tiñ we go ne naa pele, oçoçbe sen diñ see äe de see äe tu, aà bul faage ma defay we go ne naa, ga naa mo laa wo go nen äili, ma woge kol naa go tenen.

²¹Naa da' je kluu ma pel kaçaçra sië jag go ti naa we. Baa de oo ge äe waçaç ree jar mani äen wo äuy.

²²Wersen naa mo ya' see naa we go see Baa, go de äil naa sogge, naa mo haç äil naa go ne hen sogge, naa mo lag de eegre ngiñ. Werga Yeso façaç äil naa we go de ci äe, yog naa we go de bii ma bay dage.

²³Naa mo lag de eegre tum waçaç ge go poëag ga ree maga Baa waçaçn go naa yaçaç we, naa mo lag mbraw ge wa, werga ree maga Baa waçaçn go, say joñ go dog aà waçaçn no.

²⁴Naa mo lag ko el kaçaçra, coä nen kaçaçra, naa mo hay da kaçaçra debañ, naa mo hay joñ kaçaçra de el tum tum.

²⁵Naa mo hay tay ti see naa tum, jar po yañ wo, men wo tay ti see äaara go, naa mo joñ do jar ma sen wo no wa, naa mo hay coä nen kaçaçra werga nday yañ de koge ga wur maga Yeso Kris fer le, kos we go.

²⁶Naa ko cwaçy waçaçre Baa we, blam sen naa yañ mbe joñ ree älagge re' re' pa no, sii gi jag po mapor naa po pa joñ ga so.

²⁷Je maga fer we joñ ge no mokay mo hay go de koge ga Baa joñ ge bon se yañ de haçaç debañ. Bon sen joñ ge diñ wuu maga a ge roë jar maga yaçaç wo jag Baa ga mono.

²⁸Hayga jobo cagaë we go ti jag liñgi mani Moyis no, AÀ 'warn go bay ko decoo äe hayga jar po äog noga swa' waçaç wo we go ga aà joñ mbe ree we mono.

²⁹Ma de dañ sen yaw so ga je maga hoo sug we ti weel Baa ga, ko ci maga Baa ba barge jar de äe fen fo, ci Yeso maga porn go bay äag de äe, se ko nen äe diñ mopo

ga, Nenterse ma bay ëage ma woo naan, se mbuë fo äe no, blo sen Baa joñ ge bon äe de haçaç dañge äuy.

³⁰Werga naa de ko je maga waçaç ga: Sa' ge hee diñ ndi, poë ge wosela diñ ndi mono. Tigriñ pa Wañkluu cag ge waçaçre jar äen wo no.

³¹Day ndo wo we le' ge do Baa ma tenen no, sen diñ ree gaali ma de haçaç debañ so.

³²Ëig wee ti see äay maga nday hay le äaa mono. Baa hay caa nen äay le go ko ree. Blam sen jar raw joñ bon äay debañ, nday raw lagge de eegre.

³³Ti wurpo a mbuë fo äay go pel jare, jar joñ wee de älagge, ti wur ma ba po nday raw laa ge kay kawre äayn wo.

³⁴Nday hay ko decoo jar ma de äoë ge ti dañgay wo wer soçoçre Yeso, jar a wo yaçë feçeçre äay, nday raw men feçeçre sen wo go ne hara äil feh mbe, werga nday de koge ga nday de da' feçeçre ma de dañ feçeçre lan wo äuy no, feçeçre maga ïjd gi wo wo do äay tum kay kay.

³⁵Wersen kañ wee ëiggi äay ti Baa tum, nday yañ de kañ ëiggi äay ti Baa tum no, ni Baa haç feçeçre yañ wee wer se no.

³⁶Lag wee de saçy ngiñ tum, joñ ree maga co yañ jag Baa, ni Baa haç feçeçre maga aà hay riñ ga se haçn yañ wee ne nday.

³⁷Werga aà waçaç tigriñ pa ga Naw gwa' mbag koëe, Je maga le de a ge a yañ gusi A yoçoç ti le gaè.

³⁸Je äi ma de deelen joñ yañ tenen caw wer haçge äil äe, Ama hayga aà fer mbuë faale we me, je sen co jag äi ga so.

³⁹Ama ma naa, naa bay yoo jar maga fer wo mbuë nen äaara blam bas see äaara go mo wa, ma naa, naa diñ jar maga naa de haç äil naa ne Baa, ma da' see naa mono.

HEBRE WO 11

Wosela mo haç äil äe ne Krii

¹Haçge see maga jobo haç äil äe go ne mopo diñ ga aà go de ko ge cwaçy ga fen maga se de gor ge äe se da'n yañ, de kañ ëiggi äe ti mopo maga nen äe kon mbe ga ëam mo lay.

²Wersen Baa kee jar ma äaa po wo le ga aà wo diñ jar ma de deele nen se mono diñ wer haçge äil äaara.

³Naa haç äil naa go ne Baa, naa raw koge ga Baa joñ feçeçren wo mo deñ äuy diñ de waçaçre ma jag äe, feçeçre maga nen naa de ko rage wo de maga nen naa bay ko sen wo wa mo äuy no.

⁴Abel haç äil äe go ne Baa, àa raw sii jag ne Baa de fen ma de wore dañ ma Kayi; no, Baa raw kee ge äe ga àa de deele nen se wer se no. Werga Baa de see äe yaçaç fen siigi jag ma äe no. AÀ ba mbe go de huli, mbe de sen äuy àa yañ waçaçre haçge äil Abel go haçaç wara ëa.

⁵Enog haç äil äe ne Baa, wersen àa hu señ ga, Baa raw mañ ge äe wo go ciñ see äe jobo da' nen äe ga so. Werga Baa mañ wo go ciñ see äe. Werga àa go de waçaç ge ti äe ga tañgu maga Baa hay bay mañ ge äe wo ciñ ëa, Enog hay de coçoçre jag Baa debaň.

⁶Wersen je maga bay we de haç äil äe ne Baa wa joñ de coçoçre jag Baa gaè. Wersen je maga äil äe da we ga se ya' see Baa no, ni àa mo yaçaç ga Baa yañ, mo hay de koge ga jar maga kiën wo, àa haç feçeçre ne hara lay.

⁷Nowe haç äil äe go ne Baa, wersen Baa raw riñgi äe go pel bol ga ree ma de gaali joñ yañ, Nowe ko mbe ree sen de nen äe ga ëa, àa raw mbe co' sug waçaçre sen de ele, raw yaçaç jag Baa, kal joñ daage kluu debaň, yaçaç see äaara go de jar ni äe, ree se ma de gaalin ga Baa hay waçaç ti äe la, raw le' ge ne te jar lan wo ti äuy, ama ma Nowe Baa raw kee ge äe ga àa diñ je ma de deele nen se wer se no.

⁸Abraham haç äil äe go ne Baa, wersen Baa raw ëe ge äe ga àa mo see äi sir maga se haçn ge ne hen mono. AÀ raw men sir äe ma tañgun go, raw rawge mbe wo haçy caw bay ko ngeel maga se de wo ge ni mono.

⁹AÀ raw haç äil äe go ne Baa, wersen sir maga Baa riñ ti äe ga se haçn ge ne hen, àa raw hayge diñ äi mburyug doge je dehaçy hay äi sir jar po won no. Isag wo de Jakob, àa wo jar maga Baa hay riñ ra ti sir sen dosen no lay.

¹⁰Werga Abraham hay gor äen diñ sir ma kluu ma de äo' wer kiñ kiñ no, sir maga äo' wer äe diñ Baa, boon diñ Baa.

¹¹Sara haç äil äe go ne Baa, wersen àa de taçaçbe äen äuy Baa raw haç eegre ne hen maga mbere äe mo joñ go deñe. AÀ raw haç äil äe go ne Baa, raw kañ ëiggi äe ti Baa ga àa waçaç ga mbere se joñ yañ go mokay, àa kaçaç yañ ma joñ mbere se go doge àa waçaç nono.

¹²Wersen je ma boñ de taçaçben mokay la ga kol go doge se go de huli mbe no ma' so mokay mbere äe raw joñge ngaäa debaň do ger ma ciñ won no, kee wo ga do duguëgi ma jag maarog nono.

¹³Jar se ta' wo mo ta' äuy, huli bag ra de haç äil äaara go ne Baa. Fen maga Baa hay riñ ra ti äe ga se haçn ge ne hara mokay àa da'n wo ga lay. AÀ ko wo feçeçre sen wo go wer day, äil äaara raw joñge go ti äe feh lay. AÀ raw wo ko ge ga saara ti tamsir la diñ jar dehaçy, saara diñ waare wo.

¹⁴Wersen naa ko we go cwaçy so ga jar maga waçaç wo dosen no kay wo de kië sir ma äaara go de see äaara lay.

- ¹⁵Werga: àà fer wo ëig ti sir maga àà hay men wo le go äaa mo ga so. AÀ mo fer wo we ëig ti ti äe no, àà de hay fer wo we ni,
- ¹⁶Äil äaara raw da ge diñ sir ma de coçoçre dañ ge no, sir ma ciñ wo. Wersen soçoçre laa joñ Baa ga so, àà raw ëe see äe Baa äaara, werga àà kne' sir ne hara.
- ¹⁷Abraham haç äil äe go ne Baa, wersen Baa raw lam ge äe ko ëiggi äe, ga àà mo sii jag go de weel äe Isagge, Abraham raw sii jag go de weel äe se boñ señ tu, weel se maga Baa hay riñ ne ti äe ga mbere äe jaw ge diñ de äe mono.
- ¹⁸Baa riñ Abraham go ga ëu äiñi ni mani äonrage diñ de Isag.
- ¹⁹Abraham ga se sii mbe jag go de äe Baa fer yañ mbe bir gi äe go blam àà fer da' Isag mokay gesel ga Baa fer bir gi äe bir gi so.
- ²⁰Isag haç äil äe go ne Baa, wersen àà raw wii Baa ti Jakob wii ti Esaw ga àà mo woo wo wurpo.
- ²¹Jakob haç äil äe go ne Baa, wersen àà raw wii Baa wo ti weere mani Josef wo äog äuy tañgu huli äe ga Baa mo kañ bosa' ne hara ti, raw goëom ge le jag graw äe no, raw le' mondra ne Baa.
- ²²Josef haç äil äe go ne Baa, wersen, àà wo kos huli go mokay, àà raw waçaç ge ga jar Israyel wo ge wo yañ men Ejipte go, laa ge wo yañ go, raw kañ nen äaara ga àà mo joñ ge wo hm se no kay lay.
- ²³Pan Moyis wo de man äe haç wo see äaara go ne Baa, wersen heçeçne waçaçre Faraon wañ laa joñ rage ga, àà biñ wo Moyis go mokay àà raw wo yoñ ge äe few swa' werga àà ko wo ga Moyis diñ Weel ma de wore deba.
- ²⁴Moyis haç äil äe go ne Baa, wersen, àà wo kol ge go kluu mokay, àà kal ga ëe se ga je may wañ wa so.
- ²⁵Äil äe raw da äen ga se mo hay mbe joñ bon yoo te jar mani Baa wo, sen co jag se, ama maga äil se joñ go feh diñ ti joñre älagge naw rab koë pa mono, sen co jag se gaè.
- ²⁶AÀ raw yaçaç ge see äe ga mbuë mbe fo se, dog aà mbuë fo je maga Baa mañ go no lay, sen raw cooge jag äe dañ horog maga àà daën äi sir Ejipte mono, ëiggi äe de kañge wo diñ ti feçeçre maga àà wo ge da' ge äe wo wurpo mono.
- ²⁷Moyis haç äil äe go ne Baa, wersen àà laa joñ heçeçne do Faraon wañ ga, raw men Ejipte go, naa nen see äe go de oo le giñ deñ dog a se ko Baa maga nen kon ga se kon go de nen äe nono.
- ²⁸Moyis haç äil äe go ne Baa, wersen, àà raw joñ few Pagge, raw riñ jar Israyel wo ga àà mo jwed wo ci saçaçre jag tiñri äaara wo maga je maga Baa äo'n le ijd jar mo àà ijd jag weere jar Israyel wo go wa.

²⁹Jar Israyel haç wo see äaara go ne Baa, wersen aà raw wo cegaë maarog ma deseçeç wo go doga saara mbe seege go ti ngeel de heg no koë no. Blam sen jar Ejipte raw wo ga saara laa wer äaara, bii raw bag rage go äuy.

³⁰Jar Israyel haç wo see äaara go ne Baa wersen aà raw wo kii ti äi leege Jeriko äaale renam, blam sen kor ma de boo ge ti Jerikon raw mbug gi go.

³¹Rahab waçy figliwn haç äil äe ne Baa, wersen, aà hu go yoo jar maga day wo yaçaç jag Baa ga mo ga, werga jar maga aà laa ra le ko ngeel mokay, aà raw yaçaç rage de ele.

³²Ndi mo waçaç may wee pa la? Waçaçre haçge äil maga Jedeyoñ, Barug, Samsoñ, Jefte, Dafid, Samwel wo de jar ndar nen waçaçre Baa go haç wo see äaara go ne Baa, patala ndi da' nen ma waçaç ge go ti äaara kel kel äuy gaë.

³³Aà wo mo deñ äuy haç wo see äaara go ne Baa wersen, aà raw wo yaçë sir wañre po wo, raw wo joñ ree ma ti ngeel äe de deele doga äil Baa dan no, feçeçre maga Baa hay riñ ra ga se haçn yañ hara, aà raw haçge äe ne hara lay. Kol wo bug jag miñgir wo,

³⁴ïd wo jag wuu ma de haçaç wo go, jar kië ga ïd ra de moslamre, saara eçg ge, aà hay wo de hugli, blam sen aà raw wo kol ge de eegre jag durgi, nië wo poçoç.

³⁵Naare po haç wo see äaara go ne Baa, wersen, aà fer bir weere äaara wo ne hara tenen. Ma la men wo see äaara joñ bone, aà yaçë ra go, saara day ga, day wo ga ga saara mo fer ge go birgi laa ge ciñ tenen de gragge de wore dañge.

³⁶Ma la wo pa sen yaçë wo ga mbuë fo saara mbe, jwag saara mbe de mbreñ, jar ma la wo, aà bañ ra de rece' wo, lag ra ti dañgay.

³⁷Jar ma la aà id ra go de äoë ge de huuli, jar la, a car nen äaara go de moslamre wo, a id ra go de moslamre wo, rañ sir de äaara äañla äañla, kol wo saë hoçoçge fiiri wer äaara, kol wo go de coo coo, a joñ bon äaara, mbar ra.

³⁸Tamsir la bay nen maga jar se kayn lag wo ni wa hase. Aà raw wo wel ge wo go ti puuli wo, yoo huuli wo, naa wo äi rum huuli wo, na wo äi tu gesiñ.

³⁹Jar sen wo mo deñ äuy, haç wo see äaara go ne Baa, wersen Baa raw kee rage ga aà wo diñ jar po nen se de deele, mbe de sen äuy, aà da' wo feçeçre maga Baa hay riñ ra ga se haç yañ hara ga pa.

⁴⁰Werga Baa le go de eig sen le äaa ga se haç mo ma de wore debañ diñ ne naa, nen maga naa mo wo ge kol ge go jar po ti ngeel äe keëed diñ naa de see naa tawa wa. Naa mo hay de kaçaçra äuy.

HEBRE WO 12

Baa Pan naa

¹Ama ma naa jar debañ, maga ko wo ree sen le de nen äaara cwaçy yañ wo de yiñ ti naa la ngaäa debañ debañ. Wersen naa mo äoë ree mapoçë naan wo go, älagge maga hag wo naa bay gaali mo äuy, naa men ra go, naa mo ëee wo pel naa de deele diñ ti ngeel maga a wo bag jag ëeen ni mono.

²Naa mo lag nen naa wo ti Yeso ëegere, je maga diñ kaçaçge haçge äil naa no. Aä wo ge baa jag haçge äil naa go ti ngeel äe keëed so, aä yaçaç see äe ga jar mo iji see mbe go, aä soë mbe äalge maga aë äaln go ti koo ma äal jarn mono, jar mo mbuë fo se mbe, se mo hu mbe huli se ma de hoor seen mokay mbe. Werga aä go de koge ga äil se wo yañ go fug gi wo ciñ see Baa feh debañ, Baa go de haç paale wañ ne hen patala, aä de hayle nen ti äaä war Baa.

³Ëig wee ti äe, ëig wee ti ree bon maga jar ma de älaggen joñ wo bon äe mo deñ no. Wersen kol wee de hugli see äay go wa, car wee jiili go wa lay.

⁴Durgi maga nday de dur ree ma de älaggen bay go de wo ge de äay id gi wa ëa kway.

⁵Ree maga Baa hay coä nen weere äen wo le äaa, nday yoçoç ti äe go? A waçaç le wur sen ga se de wii weel se ma honla äuy ga: Weel äi no, kol fo liñgi Baa Wañkluu wa, Ruugi äen mo caa jiiri äo go wa.

⁶Werga Wañkluu ruu weel dage äe no, Je maga aä yaçaç we see äe ga aä diñ weel se no, aä raw liñ gi äe.

⁷Soë mbay bone, bon maga de ma joñwee ge mo deñ, kon wee doge de liñ wee ge de äe diñ pan äay, werga bon maga Baa men joñ wee ge mo deñ, kon wee ga Baa de ma joñwee ge do weere äe won no. Weel ma honla äuy pan äe liñ ne ëa.

⁸Baa liñ wee we do weere äe wo no cwaçy ga no, ni nday diñ weere de nday.

⁹Ëig wee ree maga paçaçre naa ma gesiñ lan joñ wo mono. Aä liñ wo naa, mbe de sen äuy, naa mbe de hoo sug ti äaara, wersen naa mo yaçaç jag Pan naa ma ciñ wo dañ ge so, nen maga naa mo wo lagge ge tenen tum.

¹⁰Paçaçre naa ma gesiñ wo la, liñ wo naa diñ nen kiñgi po wo rab rab koëe, liñ wo naa diñ ti ree maga sen woo nen äaara de see äaara de ele. Aäma ma Baa liñ naa ma äen diñ ga naa mo hay de woo ge, naa mo hay bay ëag doge se bay ëag no lay no.

¹¹Baa le' liñ naa we, se cee se naa co jag naa gaë. Blam sen jar maga aä liñ ra mokay, raw wo da' see äaara, lag wo see kaçaçra jam, kol wo joñ ree ti ngeel äe de deele lay.

Wosela mo hoo sug ti Baa ga aä mo woo se

¹²Mbeë wee do äay ma de huglin wo go. Ëob wee koyoçgre äay ma de gayren wo go ga aä mo kol de eegre.

¹³See wee pel äay ti faagen de deele sogge, werga äaale ma de dijë gin day la ya' wer dijë gi wo go ni, joñ de el ga àa mo kol go de ele.

¹⁴Dur wee ga nday mo hay jam de jar tebere wo äuy, dur wee ga nday mo hay bay dage. Nday joñ see äay we bay äag ga ni jobo boñ kaçaç ma ko Baa Wañkluu de nen äe gaè.

¹⁵Koë wee see äay de ele, jobo mo mbuë faale ne wore maga Baa woo wee mokay wa. Koë wee see äay, jobo mo kol go do koo po ma glag ga tiji we le go, glag äen kal älag jar go ngaäa no wa.

¹⁶Koë wee see äay de ele, jobo mo joñ ree soçoçre wa, wosela mo hay hoo sug ti Baa, jobo mo joñ see äe do Esaw no wa, werga Esaw yee kluu äe go de hole äi weehaçn keëeb koëe.

¹⁷Blam sen, Esaw raw ga pan se mo wii Baa wo ti se ga se mo woo, ama pan äe srog ne wo go, werga Esaw da' faage ma coo fen maga àa hay joñ go mo ga so, àa kië ne mbe de ro debañ, de sen äuy àa da'n gaè.

¹⁸Ma äay nday ya' patala bay diñ see mopo ma do huuli Sinay no wa. Jar Israyel ya' wo see huuli Sinayi, huuli Sinay raw bag wuu, heer ngeel lurum lurum, äöë suñgu, leege baa.

¹⁹Coçoç rag le ti äe, geçeçge po waçë ree le ti äe, jar wo wo laa geçeçge sen mokay, àa raw wo kam ge äe ga geçeçge sen mo waçaç ree le ne saara boñ dra' wa so.

²⁰Werga see äaara laa äaw ge do äaara ga do heçeçne, àa raw riñ rage le ga: Je maga du' huulin we, mo hay bo diñ horog dra', ni äöë ne go de huuli, 'war ne go.

²¹Moyis ko huulin mokay, heçeçne raw joñge äe debañ, haçaç Moyis kol waçaç ge ga: Se se daë se do heçeçne.

²²Ama ma äay nday ya' diñ see huuli Siyoñ, see sir mani Baa ma tenen no, Jerusalem ma ciñ wo, ga jar peelee Baa wo ndar kis kis, kis de tayge joñ few ni mono.

²³Nday ya' diñ yoo weere Baa wo, weere sen wo Baa kol ra jag weere äe, raw yer ëu äaara wo ciñ, nday ya' diñ see Baa je cag ree jarn äuy no, nday ya' diñ see manmbuyuuri jar ma joñ ree ti ngeel äe de deelen wo, see jar maga kol wo go diñ jar po ti ngeel äe keëed mono.

²⁴Nday ya' diñ see Yeso je ma ti holañ Baa wo de jar tebere wo ba barge äaara de kaçaçra defay tigriñ no, nday ya' diñ see ci maga àa jwedn go por feçeçren wo go de el dañ ci Abel mono.

²⁵Wersen koë wee see äay, je maga de waçaç ree wee patalam kay, co' wee sug waçaçre äen de ele. Werga jar po hay yañ wo je ndar nen waçaçre Baa go po gesiñ la, sii waçaçre Baa ne hara, àa laa wo day ge co' sug waçaçre sen ga, àa raw wo

bas ge go. Naa lay, je maga le de waçaç ree ne naa ciñ mo ti' naa day we co' sug waçaçre äen ga no, naa wo go bas ge lay.

²⁶Blo maga geçeçge äe hay fijë sir le äaa yañ waçaç ge wara ga: Se fer yañ fijë gi äe go ni boñ äa pa, se fijë diñ sirn tawa ga so, se fijë ra de ngeel ma ciñ wo äuy.

²⁷Ree maga aà waçaç ga ni boñ äa pa kañ nen naa we go poëag ga feçeçren raw joñge mo krub äuy deñ fijë gi äuy, yeeë ge wo nen go, Baa raw kol feçeçre maga sen fijë wo ga ti ngeel äaara ni so.

²⁸Wersen naa mo joñ suse' ne Baa, werga naa da' wañ ma de eegre kiñ kiñ. Naa mo goñ Baa ti ngeel äe, maga aà mo co jag äe. Naa mo goñ ne de heçeçne lay.

²⁹Werga Baa Paçaçben diñ wuu ma roë jare.

HEBRE WO 13

Naa mo joñ diñ ree maga woo yañ nen Baa mono

¹Lag wee da kaçaçra tum do heçeçre äe won no.

²Yoçoç wee ti go wa, fer wee eig ti yaçë waare jar maga aà wo ni äay de ele, werga jar po hay joñ wo wen no, yaçë wo jar peelee Baa wo we liñ ni äaara bay ko ge.

³Hay wee eig ti jar ma ti dañgay wo dog a nday ti dañgay de kaçaçra äuy no, hay wee eig ti jar maga a de ma joñ bon äaara dog a de ma joñ bon äay de kaçaçra äuy no.

⁴Daga kañ ge naare mo hay de coçoçre jag jar äuy. Je twar wo de waçy äe mo kañ wo äag ne ngeel suuli äaara see de mesew wa. Baa ga se joñ ge bon jar joñ ree soçoçren wo, se joñ bon jar legaçë ge de naare jar wo lay.

⁵Daga dage solay mo raw eegre äay wa, äil wosela mo hay mbe go feh ti mo ma do äen mbe tu, werga Baa de waçaç ge go ga: Ndi men mo ge go ga hase, ndi tob mo go ga has lay.

⁶Diñ wersen wosela äuy yoo naa de kañ eiggi äe ti Baa waçaç ge ga: Baa Wañkluu diñ je kay mege, Ndi joñ heçeçne ga so has, Je tabay kaçaç ma joñ mege de may mo so ne?

⁷Eig wee ti jar kluuri äay ma äaa wo le pel äay koë wee ge no, jar maga hay wo le sië waçaçre baa wee no. Yoçoç wee ti go ti äaara wa, eig wee ti joñre äaara maga aà hay wo joñ rage mo ti' no. Eig wee ti huli äaara maga aà huë wo mo lay. Haç wee see äay go ne Baa dog a aà hay haç wo see äaara go ne Baa no lay.

⁸Yeso Kris mbe tum caw, suu, wara, wo haçaç tum diñ se mbe caw tum.

⁹Wer hadge jar dehaçy po wo ga bay de mañ ge see waçaçre Baa wa wo mo wer sar sar deñ, yaçaç ra wee kañ wer äay go cel ge bas ge wa. De el äen daga Baa mo

haç eegre ne naa mo woo naa diñ se, naa mo hay de mañ ge diñ blam waçaçre reege maga jar de laa ge had ge äe mo ti' ga mañ mopo ne hara ga lay mo wa.

¹⁰Ngeel sië jag ma naan mo ta', jar kluuri ma pel kaçaçra sië jag yoo jar Jwif kaçaç wo ma laa ge reege äil äe gaè.

¹¹Werga naèy horogre maga je kluu ma pel kaçaçra sië jag ëad ci äaara kal ge wo de äe äi ngeel ma bay ëag has hasn por älagge go, àà roë ra le go jagjiñ, nen faale.

¹²Wersen Yeso raw hu gi wo go jagjiñ faale korn le go mapor älagge jar go de ci äe de see äe.

¹³Naa mo laa wo go da' ge äe faale korn wo go ni, maga jar mo wo mbuë fo naa de kaçaçra äuy.

¹⁴Wersen sir po bay la ta' maga naa lag yañ la ni tum wa, naa de kië gi diñ sir maga naa wo ge da' sen wurpo mono.

¹⁵Sië gi jag ma naan mo hay ne Baa de Yeso tum diñ ga naa mo hay togoë ge äe tum, jag naa mo hay ra ëu äe tum.

¹⁶Naa mo hay joñ kaçaçra de ele, naa mo hay kay kaçaçra, ti naa mo yoçoç ti joñre se kay wo go wa. Werga joñre ma do kay nom kay, de coçoçre jag Baa dañ ngaë ge horogre maga àà ngaë ra sië jag hen mono.

¹⁷Yaçë wee jag jar kluuri äay ma pel äay koë wee gen wo, hoor wee sug ti äaara, werga àà wo de lagge tum gor cee äay. Werga Baa wië gi jag äaara. AÀ keeë ge wo wer joñre äaaran go ne Baa boñ boñ äuy. Nday yañ yaçë jag äaara no, ni àà joñ wo joñre sen yañ go äil fehe, bay we wa, ni àà joñ ge wo diñ ga joñ joñ ge la koëe, joñre sen kal mañ mopo wee ga has lay.

¹⁸Tos wee Baa le ti wuur tum, wuur de ko ge go ga äil wuur bay dage, wuur tum ga wuur mo joñ ren äuy ti ngeel äe de deele.

¹⁹Ndi de kam wee ge wo pa ga nday mo wië Baa wo ti äi ga àà mo fer me wo ni äay deparday.

AÀ tos Baa

²⁰Baa ma lag jar jam, fer bir Yeso Wañkluu naan we go tenen. Wer huli äe sen Baa raw kol ge äe je kluu ma pel kaçaçre äe jar koë saçaçren wo, Yeso fer ba barge Baa wo de jar tebere wo de ci äe ga barge sen mo caa go wa so hase.

²¹Daga Baa ma lag jar jam mokay wee joñ joñre ma de el wo äuy, mokay wee joñ ree maga äil äe da ne mono, mo ur wuu ree maga äil äe dan ne naa äili. Daga jar mo hay togoë Yeso Kris ti kiñgin wo haçaç tum äuy. AÀ men.

AÀ de taw waçaçre äen go so

²²Nday heçeçre äi no, ndi de kam wee ge wo, yaçaç wee waçaçre äi ma kay mokay go äil fehe, waçaçre sen coä nen äay yañ, ndi yer waçaçre sen wo wee godogray lay.

²³Ndi de riñ wee ge wo ga nday mo laa wee, hen naa Timote bay ti dañgay wa so, àà pogn we go, hayga àà a we see äi deparday no, ndi le' wo ge we wo ko wee ge, ni ndi baa ne yañ wo do äi wuur wo yañ wo de kaçaçra äuy.

²⁴Heer wee jag ne jar kluuri ma pel äay koë wee gen wo. Heer wee jag ne jar ma ti jag Baa wo äuy. Heçeçre naa ma Itali wo wo la heer wo jag wo wee äuy.

²⁵Baa mo woo wee go boñ boñ äuy.

JAG

JAG 1

¹Waçaçre sen mokay, yern diñ ndi jage, ndi diñ weejoçoç Baa wo de Yeso Kris Wañkluu no. Jar mani Baa maga dus wo wo go äi sir mo sar sar deñ, ndi heer jag wo ne nday äuy.

Haçge see ne Kris wo de koge ree

²Nday heçeçre äi no, ree ma de gaali daë wee mbe we wer sar sar laybla' no, ni äil äay mo joñ mbay go feh fehe.

³Werga nday yañ de koge ga ree ma de gaali daë wee we lam haçge äil äay go ne Kris no, aà raw ya' wer äay lagge ngiñ yaw.

⁴Hay wee go de puçygi nen maga lagge ngiñ äayn mo hay go ti ngeel äe keëede, mopo mo hay go de gwa' ge see äay wa hase.

⁵Ama je maga koge ree äe yañ depeçeçre yoo äay no, ni aà mo wii Baa, ni Baa haç yañ ne je se no, werga aà diñ je haç feçeçre ne jar äuy, haç go äil fehe.

⁶Ama aà mo hay go de haç äil äe ne Baa ga Baa haç yañ ne se, ni aà mo wii Baa so, aà mo hay mbraw ge wa hase, werga je maga mbraw mo caw aà do kañgaw bii maarog maga leege fern äaäla äaäla nono.

⁷Ndi waçaç go ga je ma do kay mo eig ga se da' mopo yañ do Wañkluu wa,

⁸werga aà bay go de oo le sog wa, aà de mbraw ge äoge.

Je ma de coocoo wo de je ma de horog debañ

⁹Je maga yañ diñ je ma wer Kris, aà mo hay ba de coocoo laybla', ni äil äe mo hay mbe go fehe, werga Baa wo haç horog ne hen ciñ.

¹⁰Je maga yañ diñ je ma wer Kris ga horog äe yañ debañ, day Baa raw fer ti äe we go gesiñ no, ni äil äe mo hay mbe go feh ti sen lay, werga je sen taw ge go do fuëgi feçeçre ma yoo koo nono.

¹¹Nday yañ de koge ga ceege caa wuu we debañ, aà raw lwaë feçeçren wo go departay tu, fuëgi äaara ray wo go tu tu lay, wore äaara joñ ga so lay. Ta' so no, je horog debañ taw ge go nen joñre äen dosen no lay.

Lange wo de jaçëge

¹²Je maga yañ äaw see äe ngiñ soë bon maga daë ne ma lam ge äe mono se woo we. Werga bon sen wo go taw ge mokay AÀ haç garañ ma tenenn ne hene, diñ gawrañ maga Wañkluu hay waçaç go ga se haçn ne jar ma da wo se mo äuy no.

¹³Ree po jaçë jobo we go joñ älagge no, aà mo ya' waçaç ge ga: Jaçë se go joñ ree älagge diñ Baa na eçn la wa, werga ree po jaçë Baa joñ ree älagge ga, Baa de see äe jaçë jobo go joñ ree älagge ga has lay.

¹⁴Fen po ma de älagge, jobo joñ we de saçy äe ti no, fen sen raw kog ge äe, kañ wer äe go joñ ree älagge.

¹⁵Ëiggi feçeçre se ma de älaggen wo ga saçy äaara ti äe mo deñ ya' wer we hen äil pur so no, à raw äo' ëee joñ ree ma de älagge so, älaggen wo we rug gi so no, à raw 'war ge äe go so.

¹⁶Nday heçeçre äi no, haçy wee see äay wa.

¹⁷Feçeçre ma de eln wo mo deñ äuy, a wo le diñ ciñ, haç ra le diñ Baa, Baa je joñ feçeçre ma ciñ wo ler ngeel go no, à bay cor ge wa, à bay kië gi äañla äañla caw kañ suñgu ne jar nen wa.

¹⁸À raw sii waçaçre äe ma cwaçy ne naa ma kol naa tenene, à joñ naa no kay diñ werga à co jag äe dosen no, maga naa mo hay de lagge pel feçeçre maga à joñ ra mo äuy no.

Co' sugi, joñ joñre

¹⁹Nday heçeçre äi no, co' wee sug äay laa waçaçre se kay no, wosela mo hay co' sug waçaçre maga a waçë go deparday tu tu, ama jobo le' we fer waçaçre ne keçeç no, à mo fer waçaçre deparday wa, à mo soçoç äil deparday wa lay.

²⁰Werga je maga äil äe soçë mo caw joñ mopo ma ti ngeel äe nen Baa gaë.

²¹Wersen ree maga kañ ëag wee see wo de ree ma de älagge ma äil äayn wo mo deñ äuy, men ra wee go äuy. Yaçë wee jag waçaçre maga Baa de peë ge äe wee äil mokay de ele, werga waçaçre sen yaçë wee ge go jag huli.

²²Joñ wee dog a Baa de riñ wee gen no. Je maga co' diñ sug waçaçren tawa, ama hoo sug ti äe blam ga so mo caw dehaçy ge diñ see äe.

²³Je maga co' diñ sug waçaçren tawa, day joñ ge dog a waçaçren waçaç no ga mo caw, à do je maga ko see äe äil fen ko nene, ko see äe ga se no kay no.

²⁴Wo kañ ti go mokay, raw yoçoç ti see äe go tun no.

²⁵Ama je maga yañ fleg wer waçaçre Baa mapog naa go ti see naa de el, yañ yaçaç jag äe bay ndar gog wa tum dog a à waçaçn no, yañ co' sug äe de el yoçoç ti äe go ga no, je ma sen mo caw, Baa raw woo ge äe wer joñre äe se no. Werga waçaçre sen ti ngeel äe keëed deba.

²⁶Hayga jobo ëig we ga se diñ je ma goñ Baa ti ngeel äe, ama ko dig trum äe we see waçaçre ga no, goñge Baa äen mo caw go de koë koë, à de haçy ge diñ see äe.

²⁷Goñge Baa ma bay ëag cwaçyn yañ, sen co jag Baa Paçaçbe no, goñge Baa ma sen diñ ga wosela mo ko decoo weere holge wo de naare dwur maga wo de ma joñ bon mono. Wosela mo joñ see äe de ele, nen maga feçeçre ma de älagge se ma gesiñ wo mo deñ la mo kañ wo ëag ne se see wa.

JAG 2

Hoo sug ti jar po wo dañ kaçaçra wa

- ¹Heçeçre äi no, nday haç äil äay go ne Yeso Kris Wañkluu, Yeso je ma de gragge de wore dañge äuy no, nday mo hoor sug ti jar de dañ kaçaçra taë taë wa.
- ²Ma po nday de tayge ka'a, je horog po ma de laa oçoçbe ma de wore ti, de hee boo biñni ti weedo äe, kal kal ge wo yoo äay, je coo po ma de laa oçoçbe ma de ngar ge ti äe raw kalge wo yoo äay lay.
- ³Nday raw hoo sug ti blo ma de oçoçbe ti de wore no, raw riñgi äe ga: A äon le go hay ge ti koo ma de wore la. Ma je coocoo la, nday raw riñ sen ga: Ndo oo see äo deele ni laybla', noga: Ndo hay gesiñ jeñ äaale äi laybla', ndo mbo so.
- ⁴Nday joñ dosen no mokay, nday na de hoor sug ti jar taë taëe, nday de eig eiggi ma de älagge ëar jar po wo ga?
- ⁵Heçeçre äi no, co' wee sug äay de ele, Baa de hoo jar ma de coocoo ma ti tamsir lan wo go ga haçge äil äaara ne Kris mo hay diñ horog äaara, aà mo da' wo ngeel maga se hay Wañ ni doga aà hay riñ jar dage äen wo no mono.
- ⁶Ama ma äay, nday raw mbuë gi diñ fo jar ma de coocoon wo yaw le? Jar horog wo de ma joñ bon äay, wo de kog wee ge wo pel jar cag waçaçren wo mo deñ, nday bay de ko ge äe wa yawla?
- ⁷Jar horog wo de ëar ëu Yeso Wañkluu maga a ëen wee t imono.
- ⁸Kidolgi, hayga nday lag we ti jag liñgi wañ do maga aà de yerge ga: Ndo mo da je ma äiñ äo mbañ doga ndo da see äo no lay, ni nday yañ joñge diñ fen ma de wore.
- ⁹Ama hayga nday yañ hoor sug ti jar po wo werga aà wo de horog debañ, hoor sug ti jar la wo gaa werga aà wo de coocoo no, ni nday de ma joñ älagge, nday go cwaçy cwaçy diñ jar cegaë jag liñgi day ree go de baw weege.
- ¹⁰Werga, je maga hoo sug ti te jag liñgin wo dañge äuy day cegaë we go ti mapo boñ no, je sen cegaë go na ti äaara äuy tu.
- ¹¹Werga je maga waçaç ga: joñ figliw wa, waçaç ga ii huli wa diñ se pa. Jobo mo joñ ba figliw gaa day raw ii huli we no, je sen bay hoo sug ti liñgin wa.
- ¹²Waçaçre äay wo de joñre äay mo hay do ma jar po maga a wo ge cag ree äaara de jag liñgi mapog naa go ti see äaara nono.
- ¹³Je maga bay we ko decoo jar wa no, Baa ko ge decoo äe ga has lay, ama je ma ko decoo jar mo caw, waçaçre le' ge ne hen ti gaë.

Haçge see ne Kris wo de joñre

¹⁴Heçeçre äi no, je maga waçaç go jag äe la tawa ga: Se de haç äil se ne Kris, ama day joñ ge doge Baa waçaç no ga pa mono, haçge äil maga aà haç ne Kris diñ de jag äe tawa yaçaç je sen go gaè.

¹⁵Ma po jar ma ti jag Baa wo, je twar bla noga waçy laybla', oçoçbe ma lagge ti äaara bay wa do coo, feçeçre reege äaara bay wa do coo lay,

¹⁶nday haç feçeçre se ka'n wo ne hara ga yaw, jobo yoo äay raw riñ jar coo sen wo so ga na, day wee wore, daë wee oçoçbe wo de reege maga see äay mo hay de bag wuu, koñne mo cee wee wa mono. Waçaçre se de jag tawan mokay mañ mopo ne hara ga has has äuy.

¹⁷Haçge see maga jobo haç go ne Kris dosen no lay so no, je maga haç äil äe de jag äe tawa, day joñ ge doge Baa waçaç no ga mono, waçaçre äen go de huli.

¹⁸Hayga jobo raw waçaç ge we ga: Ndo de haç äil äo ne Kris, ma äi ndi de ma joñ joñre ne Kris lay no, blam sen ndi raw fer waçaçre ge ne hen ga: Kañ nen äi ti wer haçge äil äo ne Krisn bay joñre mo äa, ni ndi kañ nen äo ti wer haçge äil äi ne Kris ma de joñren mo lay.

¹⁹Jobo joñ de koge ga Baa yañ boñ, mbe de ele, soçoçre wo de ko ge dosen no lay, ama aà wo de daë ge do heçeçne äe pag pagge.

²⁰Ndo je se de loë ge no, ndo da ga ndo mo da' wer ree ma kañ nen jar go ga haçge äil ne Kris ma bay joñren de el äe bay wa lay mono?

²¹Baa kee ga moo naa Abraham diñ je ma de deelee nen se diñ wer may? Diñ wer joñre maga aà joñ ne mono, aà ba weel äe Isag, raw ga se sii jag go de äe ne Baa.

²²Ndo ko we ga? Haçge see äe ne Kris wo de joñre äen see wo wer kaçaçra äog äuy, day haçge äil äe ne Kris raw joñge go ti ngeel äe keëed, diñ wer joñre äe maga aà joñ ne mono.

²³Wersen waçaçre la raw le' ge go ti jag waçaçre maga aà go de yerge äe mono ga: Baa raw kee Abraham de deelee wer haçge äil äe ne hene, Baa raw äe ge äe bar se.

²⁴Nday ko we so ga Baa kee jobo ga aà de deelee nen se diñ wer haçge äil äe go ne hen mo koë ga, ama aà kee ne wer joñre maga aà joñ ne mo lay.

²⁵Nday mo eig ti Rahab, waçy figliw maga Baa kee ne mo äa. Jar maga jar Jwif laa ra wo wo ko ngeel wo wo a ge ni äe mokay, aà raw yaçaç rage liñ ni äe de ele, raw kañ nen äaara ti faage maga aà mo dañ ge wo wo go ni, wersen Baa raw kee ge äe ga aà de deelee nen se.

²⁶Eegre jobo hoo we go ga aà bay äoë eegre wa so no, ni je sen go de huli. Haçge see ne Baa dosen no lay. Je maga haç äil äe go ne Baa, day day ge joñ joñre doge Baa waçaç no ga mono, haçge äil äe ne Kris go de huli.

JAG 3

Trum

¹Heçeçre äi no, ndi de riñ wee ge ga nday mo hay diñ jar had jar äuy wa. Werga nday yañ mbay go de koge ga wuur jar had jar mo ti'i, Baa cag ge waçaçre ma wuur de haçaç debañ dañ jar lan wo.

²Werga jag naa yañ raw ge de ree ma de älagge tum tum. Hayga jobo yañ ga jag äe bay raw ge de ree ma de älagge wa has no, ni sen diñ je ma ti ngeel äe keëed de kaçaçge ma dig see äen so.

³Naa mo eig ti joñre maga à joñ piiri wo mono. Naa heer rece' ne hara jag ma bal rage, blam sen à raw wo seege doge äil naa dan äuy, wo ba gene.

⁴Nday mo eig ti joñre daage lay. AÀ diñ mopo ma kluu debañ, leege mo hay bo le fid gi de eegre srog ge äe yaw, je tuñ daagen la tuñ ne raw de äe ti ngeel maga äil äe da, tuñ ne diñ de weel koo po me' koëe.

⁵Trum je tabay dosen no lay. AÀ de toçoç ge äil jag ni me' ka' koëe, ama waçë diñ waçaçre ma kluuri de raw ti see äe debañ. Nday mo eig ti jañre wuu, a mañ jañre wuu me' feçdeçw koëe, se raw roë äaw go gib ti'i.

⁶Trum jobo do wuu no lay. AÀ de wer älagge ma honla äuy äili, à de toçoçge yoo hoçoçgesee naa wo ni, ama à raw ya' älagge go ne hoçoçgesee naa lan wo äuy. AÀ diñ wuu se maga hu ga ga le de roë naa le wur biñgi naa le ka' haçaç go wur huli naa mono.

⁷Je tabay bal nayre ma koore wo, dweere wo, feçeçre ma lagad ge lagad gen wo de ceçeçre ma nen bii wo äuy, je tabay de kaçaçge ma bal rage.

⁸Ama jobo boñ bay de bal trum äe ti boñ wa hase. AÀ diñ fen ma de älagge maga jobo kaçaç ma bal ge äe ga, à go de ba ge de nee waa ma ijd huli.

⁹Naa joñ suse' de äe ne Wañkluu wo de Paçaçbe no, ama naa faë jar maga Baa joñ ra de mañ see äe de äe pa.

¹⁰Joñ ge bosa' wo de faë ge laa wo le go äil jag se boñ no. AÀma heçeçre äi no, à hay bay nen joñ ge dosen no wa.

¹¹Bii ma de coçoçre wo de bii ma glag yuu wo le go äi kaçaçge bii po boñ ga hase.

¹²Nday heçeçre äi no, gum le' le'ge olif ga, tlalum le' do gum no ga, kaçaçge bii ma lug lug law bii ma de coçoçre ga dosen no lay.

Koge ree maga a le ciñ

¹³Jobo yañ yoo äay de ko ree, ga laë wer waçaçre lay? Hayga yañ, à mo naa nen koge ree äe sen wo go de seele ma de ele, mo joñ joñre ma de ele, mo hay ko see äe depeçeçre, mo hay de ko ree.

¹⁴Ama hayga hun ma de haçaç wo de ëiggi maga nday mo dañ kaçaçra yañ äil äay no, ni nday de rage diñ ëu see äay ga riñ ga nday, car ge diñ gete' ma kañ kiñ go ti cwaçyn no.

¹⁵Werga koge ree maga je sen waçaç ree ti cwaçy äe ga, mokay bay de a ge le jag Baa wa, had jar de äe diñ kaçaçra äaara jar tebere wo, diñ ëiggi maga jar tebere ëign wo, ree sen a wo le diñ jag Manhuli.

¹⁶Ti ngeel ma honla äuy ga jar yañ de hun wo de ëiggi ma dañ kaçaçra no, aà joñ wo wer älagge ma honla äuy, joñ wo go haçy haçy lay.

¹⁷Ama ma koge ree maga a le ciñ, sen bay ëage, sen haç jam ne jare, kol jar de saçy see kaçaçra, barge de kaçaçra, kañ wer jar ko decoo kaçaçra, kañ wer jar joñ joñre ma de wore tum tum, lag wo cogob ne kaçaçra ti ga, heer wo waçaçre go kar kar gaè.

¹⁸Jar maga lag wo ti yoo kaçaçra tum jam, wo de kap ge nen jam no, day mbere äaara maga aà wo ge wee ge äe, diñ seele ma de deele.

JAG 4

Kañ ge ëiggi da feçeçre ma ti tamsiri

¹Nday dur kaçaçra leë kaçaçra mo deñ le? Kañ wee wer leë kaçaçra dur gi mo deñ diñ ëiggi äay maga wo de preë hoçoçgesee äay tum mono.

²Nday joñ de saçy feçeçre po wo ti, nday kal da' ge äe ga, wersen nday raw grag ge go ma woge ijd kaçaçra tu tu. Nday kië feçeçre ga nday mo daë ra, nday daë ra ga, blam sen nday raw dur kaçaçra leë kaçaçra. Nday bay daë feçeçre maga saçy äaara ti äay mo wa werga nday bay wii Baa wo ti äaara wa.

³Hayga nday yañ wië gi, day nday bay daë ge wa no, ni se diñ doga ëiggi äayn de älagge, fen maga nday wiin, nday kal da ge ga nday joñ de äe diñ fen ma fruy äil äay de see äay.

⁴Nday jar ndar gog see äay sen mo lag no, hayga nday yañ de baa wuu da ge diñ feçeçre se ma ti tamsir wo la no, ni nday diñ jar hee Baa. Je maga mañ äen diñ blam feçeçre ma gesiñ lan wo mono, je sen kol go diñ je hee Baa.

⁵Nday mo ëig de ele, waçaçre maga aà go de yerge äe äi kefder mokay ga: Äil Baa de soçoç ge ne jar ti ga wosela mo haç äil äe diñ ne se boñ, wer eegre maga aà äo' ne hen äil mono, aà mo kon wo diñ fen fo wa hase.

⁶Ama Baa woo naa we debañ, werga aà de yerge äe go ga: Baa de giñ jar maga keeë wo see äaara ga jar mo riñ ga saara diñ saara, jar maga ko wo see äaara go depeçeçre, jar ma sen aà raw woo rage.

⁷Wersen hoo wee sug ti Baa, giñ wee Manhuli no, ni aà dañ yañ go de ëee do äay.

⁸Yaë wee see Baa, ni Baa ya' yañ see äay lay. Nday jar ma joñ älagge no, yog wee do äay go so. Nday jar heer waçaçre kar kar no, façë wee jiili äay go so.

⁹Law wee see äay ti älagge maga nday joñ ne mono, 'waë wee war huli, rag wee, lag wee fegge wa so, rag wee rag ge, fruy wee wa so, lag wee law ge diñ see äay.

¹⁰Nday mo ko see äay depeçeçe pel Wañkluu, ni Baa ra ëu äay yañ go ciñ yoo jare.

Car wer kaçaçra wa

¹¹Heçeçe äi no, car wee wer kaçaçra wa. Je ma car wer kaçaçra äe wo mo caw 'waë war ne hara ti no, ni aà de ëar ge mo caw diñ jag liñgi no. AÀma je maga yañ ëar waçaçre sen no, ni je sen bay hoo sug ti äe wa, ni aà äen mo caw ëar ge äe ëar ge tawa koëe.

¹²Waçaçre maga aà bag ne wosela äuy mo deñ a wo le diñ jag Baa boñ, je cag waçaçre wosela äuy diñ se pa, werga aà de eegre diñ se boñ pa, aà de eegre ma yaçaç jar go, aà de eegre ma bas jar go lay. Day je ma sen yañ ëig ti see äe na ga se diñ wose sen ga se car wer jar lan wo mo caw ne?

Jobo mo ko see äe ga riñ ga se wa

¹³Co' wee sug äay, ndi waçaç waçaçre ne nday, nday jar waçë ge ga: Wara noga toñ wuur raw äi sir po ma kay wo la, wuur lag wo ni nen kiñgi po boñ joñ terere, wuur daë solay no.

¹⁴Nday bay de ko fen maga nduu gi toñ mo wa, ndi ngaä wee jar waçë waçaçre sen do lagar maga hee patala krig, ig me' se bay wa son no.

¹⁵Nday mo waçaç diñ ga: Hayga Baa da we, men wuur we tenen ti' ni wuur joñ yañ no kay no kay no.

¹⁶Day nday bay waçë ge diñ dosen no wa yaw, nday kal raw ge keeë ge diñ see äay ga daga jar mo riñ ga nday diñ nday yaw, sen mokay bay de el wa.

¹⁷Wersen, je maga yañ de ko ree ma de el nen maga se joñ ne, ama day we joñ ge äe ga mono, joñ älagge.

JAG 5

Riñ gi jar horog wo go pel bole

¹Nday jar horog no, co' wee sug äay. Rag wee, 'waë wee ware, werga bon daë wee ge yañ.

²Horogre äayn bud wo we go, gogo ëug wo oçoçbe äayn wo we go.

³Solayere äayn fiñ wo way we go, fiñ gi way äaaran kol yañ diñ fen 'waë war ne nday ti wurpo, ndar wo see äay yañ go doga aà roën diñ de wuun no, werga nday

patala diñ nen naw maga go de le' jage, day nday raw äo' ëee tay horog debañ yaw mono.

⁴Nday hay joñ nen jar ma joñ joñre wee äi pay äay wo, poë ra gaè. Co' wee sug ro äaara wo mo kloñ kloñ deñ äa, jar wer coore äayn wo de rag ge ne nday ti pel Baa mo deñ no, Wañkluu ma de eegren äuy laa ro äaaran we.

⁵Nday de da' see äay ti tamsir la, nday de reege twer ga yeë yeëe, ree nayre, goä debañ ma woge ngaë ge lay.

⁶Je maga joñ ree ga mo yaw, nday raw äo' waçaçre ne hen ti, 'warn je sen go, je sen ngiñ wee mbe ga lay.

Ėaw wee see äay desaçy, tos ge

⁷Heçeçre äi no, Ėaw wee see äay mbay desaçy gor ge haçaç Wañkluu mo wo le ferge äa. Ko wee see je maga joñre äe diñ jee ge pay mono. Je jee ge hay gor ge haçaç haçaç jag top wo a ge, aà raw kap ge, hay gor rug gi äe haçaç wo go see ancoo, aà raw wer feçeçre wo go so.

⁸Joñ wee dosen no lay. Ėaw wee see äay mbe desaçy gor ge, gay wee wa, werga naw fer ge Wañkluu le kos we go.

⁹Heçeçre äi no, soçë wee äil dum gi ne kaçaçra ti nen maga kiida Baa mo baa wee wa. Je maga cag ge waçaçren äuy ya' we le go jag tiñ la mbañ yaw.

¹⁰Heçeçre äi no, ëig wee ti jar ndar nen waçaçre Baa go wo ga hay wo le sië waçaçre ti ëu Wañkluu le äaa ne jar mono. AÀ hay wo Ėaw see äaara mbe desaçy nen bone, joñ wee dosen no lay.

¹¹Naa de koge ga jar se ta' wo Baa woo ra werga aà Ėaw wo see äaara desaçy mono. Nday yañ de laa waçaçre Job pa ga aà Ėaw see äe mbe joñ bon debañ, blam sen Wañkluu fer woo ge äe dañ ge so, werga Wañkluu diñ je ma ko decoo jar debañ, woo ra debañ lay.

¹²Dañge äuy, heçeçre äi no, nday leë we waçë ge ga nday joñ no kay no mono, haë wee ti ree sen wo haë ge wa, haë wee de ngeel ma ciñ wa, haë wee de sirn la wa, haë wee de ëu mopo ma tigriñ wa has lay, nday yiñ jag we ga açaç no, ni aà mo hay diñ açaç se no, nday yiñ jag we ga bay wa no, ni aà mo hay diñ bay wa se no, waçë wee dosen no tawa no, ni kiida Baa le' wee ti ga so.

¹³Hayga jobo yañ joñ bon yoo äay no, ni je sen mo wii Baa wo ga aà mokay se le. Hayga äil jobo yañ go feh yoo äay no, ni je sen mo 'waë siñ togoë Baa.

¹⁴Hayga jobo yañ de ceege yoo äay no, ni je sen mo ëe jar kluuri ma pel Tayge jar ma wer Kris wo le see äe, ni aà mo wië wo Baa ti je ceege no, mo gruë wo noo ne hen ti de ëu Wañkluu.

¹⁵AÀ mo hay wo de haç äil äaara go ne Kris paha, mo wië wo Baa, ni Wañkluu peçeç je ceegen yañ go de ele, urn yañ go ciñ holañ holañ, je ceegen hay yañ de

ma joñree po de älagge, Baa raw yañ men eig ree älagge äen wo go ne hen ti eig älagge sen ga so.

¹⁶Wersen äoë wee jag go ti älagge äayn wo nen kaçaçra tinoo poëage, wië wee Baa wo ti kaçaçra ga Baa mo peçë wee go. Wiëgi maga je ma de deele wië Baa wo ti jar, à de eegre debañ, à mañ mopo ne jare.

¹⁷Ko wee see Eli le äaa ëa, à diñ je tabay do naa no lay, à wii Baa wo, wiin wo go de äil äe sog ga Baa mo ra wa, de sen ni, kiñgi raw joñge go swa' de doñ, Baa le' äi sir sen la gaè.

¹⁸Blam sen à raw ferge wii Baa wo ga Baa mo fer mbe rage so, Baa raw äo' jag bii le gesiñ gibi, feçeçre reege fer wo tjië gi debañ pa so.

¹⁹Heçeçre äin wo, hayga jobo yoo äay men faage cwaçy we go ti', cel we go no, ni jobo mo raw kay ge äe maga à mo fer le.

²⁰Ko wee go de el ga jobo fer je älagge maga men faage cwaçyn go le ti faagen tigriñ mo caw lay no, ni à yaçaç je sen go jag huli na yaçaç ge so, älagge je sen la mo hay bo wo debañ yaw, Baa raw men eig ree älagge sen wo go ne hen ti äuy tu.

1 PIYER

1 PIYER 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay yer diñ ndi Piyere, je maga Yeso Kris de äo' mege sië waçaçre ne jar mono, ndi haçn wo ne jar maga Baa hoo ra gom, àà wo de lagge wo go äi sir ma haçaç haçaç wo, do dañgay won no, wo de dus gi wo ti prog Poñ wo de Galad wo de Kapados, wo de Asi wo de Bitini.

²Baa Pan naa hoo nday le go tañgu pel bol do dage äe, nday diñ ma äe, Nenterse ma bay ëage de ëoä naa maga naa mo yaçaç jag Yeso Kris, maga ci äen mo yog naa go. Daga Baa mo woo nday mo haç jam ne nday debaň debaň.

Gorge maga go tinoo ga fen sen yañ

³Naa togoë Baa Pan Wañkluu naa Yeso Kris. Wer dage äe maga àà da naa debaň, àà raw kol naa go tenen tigriñ de maga àà fer bir Yeso Kris le go yoo jar ma de hulin wo mono. Wersen naa de gor ge go de puçygi ga naa da' fen maga naa de gor ge äe yañ.

⁴Wersen naa joñ fruygi ti fen maga Baa hay de yoñge äe ciñ ne jar äen wo ga àà da'n wo de koë doga jobo hoo taabul no mono, diñ fen ma de el maga älagge go gaa, dem gaa, sagge äe taw go gaa lay, Baa yañ de yoñge äe wee ciñ

⁵maga eegre Baa de koë wee ge wer haçge äil äayn gor wur maga je yaçaç wee gen go jag älagge no, maga go de gragge ma naa nen see äe le go wur naw ma blam taw no.

⁶Ama joñ wee mbay fruygi, hayba de maga nday mbay go de caa jiili patalam me' wer bon maga nday de jo ge äe mono.

⁷Bon äay sen mokay diñ ma kañ nen jar go ti de el haçge äil äay no. Boo biñni diñ fen maga taw go koëe, ama de sen äuy aè jii ne de wuu, haçge äil äayn dosen no lay, de dañ boo biñnin wo pel haçaç, day aè lam ne ma ko grañ äe. Dosen aè wo ge togoë wee ge, grag wee ge de wore, ra ëu äay, diñ ti wur maga Kris wo ge naa nen mono.

⁸Nday kon mbay de nen äay gaa, nday raw mbay dage äe, nday kon mbay patala gaa, nday raw mbay haç äil äay ne hen de sen äuy, nday de ma joñfruygi debaň mo deñ diñ wersen so. Fruygi äay maga jobo waçaçn ti äe go, jag äe waçaç ge gaa no,

⁹werga nday da' fen maga nday haç äil äay ti äe mono: diñ maga Baa yaçaç ge cee äay wo go wurpo mono.

¹⁰Ti waçaçre joñre maga Kris joñ ma yaçaç naa go, jar ndar nen waçaçre Baa go hay wo kië wer äe tum tum, àa raw wo waçaç ge ti fen maga àa wo ge haçge äe ne nday mono.

¹¹Aà raw wo haç äil äaara kië gi ga saara mo ko wur wo de ngeel maga eegre Kris ngaä gom, diñ eegre se ga hay äil äaara mono, ga raw waçaç ge le go pel bol tañgu ga Kris jo bon yañ, blam sen Baa gragn ge de wore lay mono.

¹²Baa raw naa nen äe go ne jar sië waçaçre ma jag Baa wo go ga ree maga se haçn ne hara mokay, bay ma äaara de see äaara wa, ama diñ ma äay. Waçaçre sen nday yañ de yaçaç ge äe patala, jar siën wo go de eegre maga Baa äo' le ciñ, yañ sii gi äe go wee. Day jar peelee Baa wo de see äaara wo de da ge ga saara mo kon lay.

Baa ëe naa le lagge bay dage

¹³Diñ wersen ëiggi äay mo hay go de gragge ma joñ joñre. Laèg wee go de puçygi, kañ wee ëiggi äay äuy diñ ti de el maga nday wo ge da' ge äe ti wur maga Yeso Kris naa ge nen le mono.

¹⁴Yaçaç wee jag Baa, see wee wer dage äay maga nday hay le de äe tañgu mo wa, de maga nday hay bay de ko ree wa ëa mono.

¹⁵Ama seele äay mo hay bay ëag tum, do je maga ëe wee le bay ëag no lay.

¹⁶Werga àa go de yerge ga Laèg wee bay ëag, werga ndi bay dage.

¹⁷Nday le' we tos ge, ëe wee Baa ga Pan äay, àa diñ je maga cag ree wosela äuy dega', wer joñre wosela maga je sen joñ ne, ko jobo de dañ keçeç gaa mono, ti naw äay maga yañ de gwa' ge ti tamsir la ëa mono, seele äay mo kañ nen jar go ga nday de hoo sug ti äe.

¹⁸Nday yañ de koge ga: nday yaçaç le go jag seele ma bay ngar maga nday da' le do moore äay wo mono. Aà yaçaç wee le go bay diñ de mopo maga de el äe taw ge go, do boo biñni wo de boo solay äayn wo no wa.

¹⁹Aà yaçaç wee le go diñ de ci Kris, fen sii jagn ma de wore no, àa do weesam ma bay defoçoçre no waçaçge see, bay ëagge.

²⁰Baa mañ Kris le go tañgu joñ ge tamsir no, raw naa nen äe go ma haç de el wee ti naw ma blam wo la no.

²¹Wer Kris nday raw haç äil äay ne Baa maga fer bir gi äe le go yoo jar ma de hulin wo, raw grag ge äe de wore mono. Wersen nday raw haç äil äay ne Kris, nday raw lagge gor ge äe de kañ ëiggi diñ ti Baa mono.

²²Nday façaç we go de yaçaç ge jag maga nday yaçaç waçaçre ma cwaçyn, ma da heçeçre äay ma de haç äil äaara ne Baa cwaçy wo mono. Wersen baëa wee wuu da kaçaçra kaçaçra, de jiili äay äuy.

²³Werga nday fer we biñgi defay, bay de paçaçre äay maga huë wo mo wa, ama diñ de mbere maga hu gaa mono, wer waçaçre Baa maga tenen äe taw gaa mono.

²⁴AÀ go de yerge ga: Jar tebere wo äuy do fin no, Wore äaara äuy do fuëgi fi nono. Fii hig gi go äuy, leë go lay.

²⁵Ama waçaçre Wañkluu gwa' ge mbe haçaç tum. Waçaçre sen, diñ fen maga Waçaçre ma de Coçoçren a de äe wee mono.

1 PIYER 2

Huuli ma tenen wo de jar mani Baa wo

¹Wersen men wer älagge ma honla äuy go, men gete' go äuy, heer ge waçaçre go kar kare, huni, ndar ge nen waçaçre ma de älagge ne jar see, äuy men wee go.

²Lag wee do weere kleere ma de biñ gi defay ga wo desaçy paçaç tin no, da wee waçaçre Baa dosen no lay, maga nday mo geçeç de äe, aà mo yaçaç wee go.

³Wersen aà go de yerge ga: Nday yañ de gus de el Wañkluu.

⁴Ya' wee see äay äiñ Wañkluu mbañ, huuli ma tenen maga jar tebere äo'n wo gom, Baa raw koge äe ga aà de ele, raw mañ ge äe.

⁵Ya' wee see äay see äe, hay wee diñ huuli ma tenen, ma boo tiñ Baa no, maga nday mo kol go jar ma Baa sië jag ne hene, de haç faage sië jag ne hen de wore nen äe wer Yeso Krisi.

⁶Werga aè go de yerge ga: Ndi mañ huuli ma de woren we, Ndi de äo'ge äe patala Siyoñ ma ëaw tiñ no. Je maga haç äil äe we ne hen, ree soçoçre da'n ge gaa so hase.

⁷Huuli sen de el debañ, ma äay nday jar ma de haç äil äay ne Kris no, ama ma jar maga bay wo de haç äil äaara ne hen wa mono Huuli maga jar boo tiñ hay äo'n wo go, Raw kol ge go diñ huuli ma kluu no.

⁸AÀ waçaç ti äe ti ngeel tigriñ pa ga: AÀ diñ huuli ma mbar äaale jare, Diñ huuli maga äoë jar gesiñ. A mbar wo äaale ti äe diñ werga aà laa wo day ge yaçaç waçaçren gaè. Baa hoo ra go diñ ti se no.

⁹Ama nday, nday diñ wer jar maga Baa far wee le gom no, nday diñ jar sië jag ma Wañ ma Kluu, nday diñ wer jar ma Baa, nday diñ jar ma äe tawa. Baa far wee le go maga nday mo sii waçaçre joñre ma de wore äen go, Baa ëe wee le go nen suñgun ma woge de äay nen ngeel maga go de ler ge de el debañ no.

¹⁰Nday hay bay le äaa diñ jar ma Baa wa, ama patala nday diñ jar äe, nday hay bay de ko ge äaa ga Baa yañ ko de coo jar wa, ama patala nday ko we ga aà yañ ko decoo äay.

Hay wee go tinoo jar joñre Baa

¹¹Nday bar äin wo, ndi de wii wee ge ga lagge naa ti sir la do waare, do jar maga aè caa nen äaara wo go äi sir po haçaçn no, dage feçeçre äay ma de hara mono maga wo de dur kaçaçra de eiggi äay mo lag koë wee see äay do äe.

¹²Seele äay mo hay de el yoo jar maga bay wo ti jag Baa wa mono, hayba de maga aà wo de ëar wee ge, ga nday diñ jar joñ älagge, ama aà wo ge wo mbaara yañ ko joñre äay ma de el no, togoëge wo Baa yañ ti wur maga aà wo a ge mono.

¹³Yaçaç wee jag jar tebere maga eegre de haçge ne hara mo äuy, wer ëu Wañkluu, yaçaç jag wañ maga kluu de haçge ne hene mono,

¹⁴goforne maga aè lag ra le ma joñ bon jar joñ älaggen wo, togoë jar joñ de eln wo mono, yaçaç wee jag äaara.

¹⁵Wersen ree maga Baa dan, ga nday mo ijd jag jar ma bay ko ree wo de jar ma de dog jag wo go de de el maga nday raw joñge äe mono.

¹⁶Seele äay mo hay diñ seele jar maga wo go de pog ge ti see äaara, nday da' see äay we. Wersen da' ge see äayn mo hay do mblaaga ma yoñ älagge no wa, ama joñ wee see äay diñ jar joñ joñre Baa.

¹⁷Hoor wee sug ti jar äuy, da wee heçeçre äay ma de haç see äaara ne Baa wo, joñ wee heçeçne do Baa, hoor wee sug ti wañ maga eegre de haçge ne hen do mono.

Ko see bon maga joñ Kris mono

¹⁸Nday jar joñre no, yaçë wee jag wañre äayn wo, hoor wee sug ti äaara äuy, bay diñ ne jar ma de el desaçy wo mo tawa wa, ama yaçë jag jar ma de haçaç wo lay.

¹⁹Werga bon maga aè joñ coo äo do haçaç werga ndo de eig gi ti Baa mokay, sen de el debañ.

²⁰Hayga nday yañ soë ge diñ bon maga nday da'n diñ wer älagge äay wo, ni wore äe ge ne. AÀma hayga nday joñ bon we diñ wer fen maga nday joñ ne de el no, sen de wore nen Baa debañ.

²¹Baa ëe wee le diñ ti äe, ko ëa, Kris de see äe joñ bon ti ree äay, day raw kañ nen äay ti äe ga nday mo mañ blam se lay.

²²AÀ de see äe aà joñ älagge ti boñ gaa has, jobo bay de laa waçaçre gete' go kal ge jag äe ti boñ wa has lay.

²³De maga aà ëarn wo mbaara mo deñ, se fer waçaçre ne hara de ëar ge gaa, de maga jar joñ wo coo äe mbem, aà laa fer waçaçre ga da ga joñ ge coo mo joñ ra lay gaa, ama aà raw men ree sen äuy ne Baa maga cag ree de deelen mono.

²⁴Kris de see äe hoo ree älagge naa ti äe jag koo, maga naa huë we nen älaggen, ni naa mo wo ge joñ ree ma de el de maga naa yañ tenen mo tum no. Kris peçeç wee go diñ wer waçaçge äen wo.

²⁵Werga nday hay do saçaçre maga wo go de wel ge, ama patala Baa fer wee we le see je koë wee ge no, je gor cee äayn wo no.

1 PIYER 3

Naare wo de werpiiri äaara wo

¹Nday naaren wo, hoor wee sug ti werpiiri äay wo do sen no lay. Hayga jar po wo yoo äaara bay wo we de haç see äaara ti waçaçre Baa wa, mo ko wo joñre äay, mo haç wo see äaara. Wersen ni nday bay desaçy sii waçaçre go siigi wa so,

²werga àà ko ge wo mbaara tu ga seele äay bay ëag de hoorge sug maga nday de hoorge äe mono.

³Grag ge ma de der ge riñ ti äay wo de heer ge klelew boore, de lagge oçoçbe ma de wore debañ wo ma grag see äay go nen faale la tawan, kië wee diñ sen koë wa.

⁴Ama wore äay mo hay diñ nen äil äay, mo hay diñ wore maga taw go gaa, de ëiggi ma desaçy tulus, mo hay diñ desaçyn maga nen Baa de ele.

⁵Diñ dosen, naare maga hay wo le seege ti faage Baa bay ëag äaa, ga hay wo de kañ ëiggi äaara ti Baa, hay wo joñ see äaara de wore, diñ de hoorge sug ti werpiiri äaara wo.

⁶Do Sara, àà yaçaç jag Abraham, ëen ga: Wañ äi no. Hayga nday yañ joñge diñ de ele, nday bay men see äay joñ heçeçne ti mopo wa has lay no, ni nday patala diñ mayre äe.

⁷Nday werpiirin lay, lag wee de naare äay wo de el de kañ ëiggi ti äaara ga àà wo diñ jar maga eegre äaara bay debañ wa, hoor wee sug ti äaara, werga Baa wo ge go fer wee ge tenen de kaçaçra äuy lay. Joñ wee dosen maga ree po mo dig tos ge äayn go wa.

Jo ge bon wer joñ ge fen ma de deele

⁸Blam sen äuy ëiggi äay mo hay de tayge boñ, ko wee kaçaçra de ele, da wee kaçaçra doge nday heçeçreben no, laèg wee see kaçaçra de wore, fer wee ti see äay gesiñ wer kaçaçra.

⁹Poë wee älagge kaçaçra de älagge wa, noga ëar ge de ëar ge wa. De el äen, fer wee waçaçre diñ de joñge bosa' ne kaçaçra ti, werga joñ ge bosa' diñ fen maga Baa hay waçaç ti äe, ga se joñ ge wee ti, ti wur maga àà ëe wee le mono.

¹⁰Werga àè go de yerge ga: Wosela maga yañ da ge ga se mo hay tenen caw, se mo ko naw ma de wore debañ wo lay no, Mo men waçaçre ma de älaggen go, mo car gete' wa so has lay.

¹¹Àà mo mbuë faale ne älaggen wo, mo see joñ ge diñ de ele, A mo kië diñ jam, mo see wer äe tum.

¹²Werga nen Wañkluu de kañge diñ ti jar ma de deelen wo, Co' sug tos ge äaaran lay, Ama jar maga sen joñ wo diñ älagge, aà mbuë faale ne hara.

¹³Hayga nday yañ de baa wuu joñ ge diñ de el, wose kaçaç ma joñ wee ge yañ de älagge pa?

¹⁴Ko nday mo daè' baè bon wer maga nday de ma joñree ti ngeel äe de deele, ni nday woo naè woo ge so. Joñ wee heçeçne do jar tebere wo wa has, men wee see äay daè ge do heçeçne wa lay.

¹⁵Ama togoë wee Kris Wañkluu äay de jiili äay. Laèg wee go de gragge ma fer waçaçre ne jar maga wiè wo nday ma laè wer fen maga nday de kañ eiggi äay ti äe mono.

¹⁶Ama fern wee ne hara desaçy de hoorge sug ti äaara. Eiggi äay mo hay bay dage, nen maga aè le' we ëar wee ge, jar maga waçë wo älagge ti seele äay ma de el ma wer Kris, mo kol wo de soçoçre wer waçaçre äaaran dogga.

¹⁷Hayga Baa da we ga ndo mo joñ bon wer joñ ge de el no, sen de el dañ joñge bon wer joñ ge älagge.

¹⁸Werga Kris de see äe hu go wer älagge jar tebere wo äaale boñ tu. AÀ diñ je ma de deele no, raw hu gi go ti jar ma bay de deelen wo, maga se mo wo de äay see Baa. AÀ iji hoçoçgesee äen go, ama Nenterse ma bay ëage raw bir gi äe go.

¹⁹De Nenterse ma bay ëage sen, aà raw woge sii waçaçre ne manmbuyuuri maga wo ti dañgay no,

²⁰maga hay bay wo yaçaç jag Baa le äaa wa, ti wur maga aà hay gor rage desaçy de naw maga ni Nowe hay ceè daèagen mono. Ngaäa jar maga wo wo laa ge äi daèagen wo nenma' koëe, aà raw yaçaç rage go de bii.

²¹Bii sen kañ nen jar ti batem maga yaçaç wee go jag älagge äay patala mono, batem sen bay façaç ge go diñ ëag ma ti hoçoçgesee la koë wa, ama diñ ma wii Baa ga aà mo façaç eiggi ma de älaggen go de ele. AÀ yaçaç wee go diñ wer maga Yeso Kris fer birgi le go,

²²kal raw ge wo ciñ, raw hayge ti äaä war Baa, ti ngeel maga aà de hay Wañ jar peelee Baa wo, de wañre ma ciñ wo wo de feçeçre maga eegre de haçge ne hara wo äuy mono.

1 PIYER 4

Coo ge eiggi ma de älaggen de deele

¹Wersen hayga Kris de see äe yañ de ma joñbon, ni nday coä wee nen äay jag bon dosen no lay, werga je maga joñ bon we debaä, wolaä äaara caa go de älagge no.

²Tiji wer patala tu, de maga nday yañ tenen ti' ëa, see wee yoo jar dogga äil Baa dan no, see wee diñ do ga äil äay dan wa.

³Werga nday ig we le äaa debañ joñ ree maga jar maga bay wo ti jag Baa wa joñ wo. Nday hay da feçeçre de hram, ëig de älagge, taë de yii, ree kol go dug gi dug gi, joñ hragge taë de yii, goñ feçeçre ma hoor see wo, äuy kaçaç we.

⁴Day ree sen de ngel jar maga bay wo ti jag Baa wam no, wer maga nday bay tay ge de äaara joñ ree ma de älaggen de haçaçn wo wa so mono, wersen aà raw wo äo' ëee ëar wee ge.

⁵Ama de sen äuy aà wo ge wo mbaara yañ keeë ree älagge äaaran go pel Baa maga go de gragge ma cag ree jar ma tenen wo de jar ma de hulin wo mono.

⁶Wersen aà raw sii Waçaçre ma de Coçoçren ne jar ma de hulin wo lay, nen maga Baa mo cag ree äaara do jar ma de hoçoçgesee sugsug wo no lay. AÀ wo sii gi äe ne hara maga Nenterse ma bay ëage mo hay äil äaara, aà mo fer ge wo tenen doge Baa tenen no lay.

Joñ wee joñre maga Baa haçn wee de ele

⁷Naw taw ge feçeçren kos we go, joñ wee diñ ree ma ti ngeel äe, laèg wee go de puçygi, maga nday mo laèg tos ge.

⁸Tañgu äuy, baèa wee wuu da kaçaçra werga dage yoñ älagge go ngaäa debañ.

⁹Yaçë wee kaçaçra liñi äay bay tog pele.

¹⁰Wosela äuy yoo äay mo hay de el do jobo maga Baa haç wer joñre ne hen do sar sar debañ, maga aà mo joñ jar lan wo de äe de ele.

¹¹Je maga äen de haçge ne hen diñ siigi waçaçre, mo sii waçaçre mani Baa go ne jare. Je maga äen diñ joñ ge peelee mo lay, aà mo joñ ne de eegre maga Baa haçn hen mo lay no, nen maga wer joñre sen wo äuy, jar mo togoë Baa wer Yeso Kris, je maga togoëgen wo de eegren äuy diñ äe wo haçaç tum mono. AÀ men.

Jo ge bon ti ree Krisi

¹²Nday bar äi no, ti ree bon maga de aà ge lam wee ge, ngel wee go ti sen ga ree ma bay ngar a we ti äay wa.

¹³Äil äay mo hay go feh diñ ti maga nday joñ bon maga joñ Kris mo lay yaw no, nen maga nday mo joñ fruygi debañ ti wur maga aà wo le naa nen le de gragge de wore caw mono.

¹⁴Hayga aè yañ ëar wee ge werga nday diñ jar ma wer Kris, ni nday woo we, werga eegre ma de wore no, eegre Baa, yañ ti äay.

¹⁵Daga wosela yoo äay mo da' joñge bon diñ werga aà ijd jar, joñ freñ, noga joñ älagge, noga kal jag ti waçaçre jar maga bay de mañ ge see äe wa mo wa.

¹⁶Ama hayga jobo yañ joñ coo diñ werga aà diñ je ma Kris, aà mo joñ soçoçre wa, aà mo joñ ne Baa diñ suse' ti eegre maga aà haç ne hen ma soë ëu Kris mono.

¹⁷Wur a we go ma tiji wer Cag ge ree no, day aè cag go tañgu diñ ree jar mani Baa wo ëa. Hayga yañ ga ren tiji wer Cag ge diñ ti naa no, se wo ge go taw ge taw ge de maga aà wo bag jar maga day wo yaçaç Waçaçre ma de Coçoçre mani Baan gaa mo lay?

¹⁸aà go de yerge ga: Hayga jar ma de deelen yaçaç wo we go gagag yaw no, Jar ma de haçaç wo de jar ma de älaggen joñ ge wo joñ ge lay la?

¹⁹Wersen jar maga yañ wo joñ bon diñ dog a ail Baa dan no, mo see mbaara tum joñ ge diñ de ele, mo haç wo see äaara äuy diñ ne Baa ma joñ feçeçre no, maga ndar gog waçaçre äe gaa mono.

1 PIYER 5

Koë jar mani Baa wo de ele

¹Patala ndi de wii jar ma yoo äay maga wo diñ jar kluuri ma pel Tayge jar ma wer Kris wo mono. Ndi de see ai ndi diñ je kluu ma pel jar lay. Ndi diñ je joñ sedewa go ti bon maga joñ Kris mo lay, ndi de tayge de äe ti wore äe maga aà naa ge nen le wurpo de gragge mo lay. Waçaçre maga ndi de wii wee ge ti äe ga

²Koë wee horog maga Baa haçn wee do ma koëge mono, joñ wee dog a aè de kog wee ge joñ ge äe de wañ kog ge no wa. Joñ wee joñre sen bay diñ werga nday da' solay ni wa, ama joñ wee ne go de ail sog boñ.

³Kië wee diñ ga nday mo laèg diñ wañre jar maga Baa haç ra weem koë wa, ama joñ wee see äay de el maga horogn mo ko wo see äay.

⁴De maga Paster ma kluun wo ge le naa nen mono, nday da' ge gawrañ togoëge maga taw gaa yañ.

⁵Dosen no lay, nday weere ma joçoçre no, hoor wee sug ti jar maga kiñgi äaara wo de dañ wee ge mono, nday äuy, fer wee ti see äay gesiñ wer kaçaçra, ma kay kaçaçra kaçaçra. Werga aè go de yerge ga: Baa giñ jar ma keeë see äaara ga riñ ga saaran wo, ama jar maga fer wo ti see äaara gesiñ, aà joñ sen wo de ele.

⁶Wersen, fer wee ti see äay gesiñ nen do Baa ma de eegre no, maga aà mo fer hoo wee ge ti ciñ ti wur maga aà hay ngaä go mono.

⁷Ëiggi feçeçre maga nday de saçy äaara tim äuy men wee ëiggi sen diñ ne Baa, werga de ko el äay diñ se.

⁸Laèg wee go de puçygi, koë wee see äay! Je hee äay, Manhuli yañ rañ ge caw do miñgir ma ngar jag de haçaç kië jobo ma lig gi.

⁹Laèg wee de haç ail äay ngiñ, giñ wee ne de eegre. Nday yañ de koge ga heçeçre äay maga dus wo wo go ti sir mo krub äuy deñ yañ wo de ma joñ bon dosen no lay.

¹⁰Ama blam maga nday wo we joñ bon po smagga jo, Baa maga äil äe de el, ga ëe wee le tay ge ti wore äe maga taw gaan de tayge de Kris, aà de see äe kol ge wee ge yañ go ti ngeel äe keëed, kol wee yañ kiñkiñ, haç eegre yañ wee, lag wee yañ ciñ ti glog tiñ ma de boo ge kiñkiñ no.

¹¹Eegren mo hay diñ ma äe tum! Amen.

Piyer hee jag wo ne jar blam waçaçre äe no

¹²Kay me yer kefder se ma godogray wo wee mokay diñ Silas je maga ndi kon do hen äi maga ndar gog gaa no no. Ndi da ga ndi coä nen äay wo, ndi kañ nen äay ti cwaçy de el mani Baa do kayn no. Laèg wee ni ngiñ.

¹³Tayge jar ma wer Kris ma Babilon maga Baa hoo ra go do nday no lay, hee wo jag wo wee, weel äi Mark hee jag wo wee lay.

¹⁴Heer wee jag ne kaçaçra de klew kaçaçra do heçeçrebe nono. Daga nday mo hay jam, nday jar maga nday diñ ma Kris mo äuy no.

2 PIYER

2 PIYER 1

Piyer hee jag ne Jare

¹Waçaçre sen mokay yer diñ ndi Simoñ Piyere, ndi diñ weejoçoç Yeso Kris de äo' mege sië waçaçre äen go ne jar mono. Haçn wo ne jar maga haç wo see äaara go ne Yeso Kris äil boñ wer de deele Baa wo de Yeso Kris do naa no lay mono.

²Daga Baa mo woo wee, mo haç jam wee debañ, wer koge äay maga nday ko Baa wo de Yeso Kris Wañ naan mono.

Baa ëe jare, raw far rage

³Baa haç eegre äen we ne naa maga naa mo daë feçeçre ma de el wo äuy, maga naa mo lag de sa' see naa de Baa, kañ nen naa we ti je maga ëe naa le go ga naa mo tay de äe ti grag ge äe ma de wore wo de de el äe no.

⁴Diñ wersen aà raw tay jag de naa de el de wore debañ ga se haç mopo yañ ne naa, maga day wo ge we da' fen maga aà waçaç ga se haçn wee we, nday mo dañ ree ma älag jar go, ga de ma joñwañ ti tamsir lam, nday mo tay go diñ de Baa.

⁵Wersen dur wee debañ ga nday mo kañ seele ma de el jag haçge äil äay ne Baa ni, kañ koge ree ti seele ma de eln no.

⁶Dur wee debañ lay ga nday mo kañ diggi see äay de see äay jag koge ree no, kañ ëawge see desaçy jag diggi see äay de see äay no, kañ sa' ge see äay de Baa ti ëawge see desaçy no.

⁷Blam sen äuy, kañ wee tay ge de kaçaçra do heçeçreben jag sa' ge see äay de Baa no, jag tay ge äay de kaçaçra do heçeçreben, kañ wee dage ni.

⁸Mo deñ äuy diñ ree maga nday mo joñ dosen no, day hayga nday yañ joñge dosen no, ni ree sen kol wee yañ joñ joñre de el debañ ti koge äay maga nday ko Wañkluu naa Yeso Kris mono.

⁹Ama je maga bay we de ree sen mokay äil wa, nen äe ko go haçaç haçaç gaa, aà do je reçwn no, älagge äe maga yog le go äaa, ti äe yoçoçn go.

¹⁰Diñ wersen heçeçre äi, dur wee debañ ma sa' see äay de eegre ti ëu maga Baa ëe wee lem, de far ge maga aà far wee le go mono. Hayga nday yañ joñge diñ dosen, ni nday leë nen älagge gaa hase.

¹¹Wersen Baa haç faage wee bul ma woge laa ge ti ngeel maga je yaçaç naa go Yeso Kris Wañkluu hay Wañ ni tum mono.

¹²Diñ wersen ndi fer äoë sug äay ti feçeçre sen wo tum tum, ko de maga nday mbay go de ko ge äe, ndi siën wee maga nday mo la g de eegre ti kidolgi maga nday da' ne mono.

¹³Ama ndi da ga ndi puçy wee go de äoë ge sug bay ti feçeçre sen de maga ndi yañ wara tenen äa mono.

¹⁴Werga ndi de koge ga ndi men ge see äi se ma de hulin la yañ go gusi, do maga Wañkluu naa Yeso Kris naa nen äe go me nono.

¹⁵Diñ wersen ndi de dur gi debañ ga ndi mo men feçeçre sen wo wee maga nday mo gwa' eig ti äaara blam huli äi.

Jar maga ko wo wore Krisi

¹⁶Wersen wuur bay de lagge diñ ti mbaa wo de eiggi koge ree po maga wuur eign de see wuur ma kañ nen äay ti a ge Wañkluu naa Yeso Kris maga aà fer ge le de eegren mo wa, ama wuur kon de gragge de wore de nen wuuri.

¹⁷Werga Baa Paçaçben gragn de wore nen wuuri, raw togoë ge äe le nen sagge äe se de Woren ga: Je ma deñ mo deñ diñ Weel äi, ndi dan debañ, äil äi go ti äe feh.

¹⁸Wuur laa geçeçge se ga a le ciñ de sug wuur de maga wuur hay le ciñ ti huuli ma bay äagn de kaçaçra mono.

¹⁹Wersen wuur de koge ga waçaçre maga jar sië waçaçre ma jag Baa go hay waçë wo aà cwaçy. Wersen, joñ wee see äay de ele, waçaçre sen do ger maga ler ngeel go de suñ, haçaç ngeel wo le go kos tee ge, maga waa ma ndar ge de jag toñ mo ler ngeel go wee jiili.

²⁰Ko wee ree ma kay go tañgu äuy ga jobo äoë wer waçaçre Baa ma de siëgi äil kefder äen go de eiggi äe gaë.

²¹Werga sië gi waçaçre Baa po bay le de a ge boñ de eiggi je tabay wa hase, ama kay jar tebere wo sië waçaçre Baa diñ Nenterse ma bay äage de see äe.

2 PIYER 2

Jar had jar de gete' wo

(Jud 4-13)

¹Jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar sië waçaçre ma jag Baa go, ndar wo nen we le äaa yoo wer jar ma äaa wo le, day jar had jar de gete' ndar ge wo nen yañ yoo äay dosen no lay. AÀ laa ge wo yañ had ree ma de gete' maga wo ge de jar bas ge go, day tob ge wo Wañ äaara ma yaçaç ragen yañ go, day jaçaç ge wo ree ma bas rage yañ le ti äaara deparday.

²Jar debañ mañ ge wo blam äaara yañ ti seele äaara ma joñ ree soçoçren wo, ti ree seele äaaran, jar ëar ge wo faage ma cwaçyn yañ lay.

³Wer dage feçeçre ma de haram, jar had ree se ma de gete' la, ree wee wo yañ de waçaçre ma de jag coçoçre maga saara bag bii äay de äe mono. AÀma mbe le go äaa haçaç Je cag ree äaaran go de gragge ma cag ree äaara no, Je bas ragen go bay le' naa wa lay.

- ⁴Werga Baa men jar peelee äe maga joñ wo älagge de älagge äaaran gaa, aà raw laa rage wo ti ngeel po nen bon, saë ra nen suñgu ni gor wur Cag ge ree no.
- ⁵Baa men jar ma de älagge ma ti tamsir ma äaa wo le gaa pa, raw mañ bii ma kluu le ti äaara, raw yaçaç ge go diñ Nowe je maga hay sii waçaçre ma de deelen, de jar ma tigriñ wo wer äe ni renam.
- ⁶Baa joñ bon sir Sodom wo de Gomor, raw roë rage go de wuu ma kañ nen jar ma de älaggen wo ti ree maga a ge wurpo ti äaara mono.
- ⁷Aà yaçaç Loë je ma de deele maga hay go de caa jiili ti ree seele joñ ge ree soçoçre jar se ma de älaggen wo mono.
- ⁸Werga Loë je se ma de deele maga hay yoo äaara hay ko ge, hay laa waçaçre ree ma de älagge maga aà joñ wo tum tum gay ge äe mono.
- ⁹Wersen Wañkluu de ko yaçaç jar maga wo de sa' see äaara see äe le go nen bone, de ko ngeel ëaw jar ma de älaggen wo kay ma joñ bon äaara wur Cagge ree no.
- ¹⁰Day aà joñ ge dañge äuy diñ bon jar maga mañ wo diñ blam dage feçeçre soçoçre maga äil äaara da nem, raw wo ëar eegre Baa mono. Jar had ree ma de gete'm wo ga ndi de riñ wee ge ti äaara, aà wo de eegre, keeë wo see äaara lay, hoor wo sug ti jar ma de wore ma ciñ wo gaa, ëar ra wo lay.
- ¹¹Hay ba jar peelee Baa maga wo de eegre debaň dañ jar had ree ma de gete'n wo dra', bay wo wo ge car ree de ëar ge pel Baa ti jar ma de wore sen wo wa.
- ¹²Ama jar sen joñ wo ree ma äaaran bay ëiggi, do nayre ma koore maga biñ wo le go diñ ma bag ge go, ñd gi go nono, ëar wo feçeçre maga saara bay de ko wer äe wa, ama jar sen bas ge wo go do nayre ma koore wo no dega' lay.
- ¹³Aà fer ge poë rage diñ de bon älagge äaara maga aà joñ ra wom dogga: werga sië wo de fruygi wuu dage äaara ma de älaggen heçeç heçeç, ree soçoçre maga aà joñ wo mbe go tinoo nen jar poëag poëag, äil äaara go ti äe feh feh, tay ge äaara le ree hole yoo äay, kol go kañ wer jar po wo leë ge nen ree ma de älagge, äil äaara joñ go feh feh ti waçaçre bag ge bii maga aà bag wo bii jar mo lay.
- ¹⁴Ëig wo diñ woge lengaçëge de naare maga ëiggi äaara go depeçeçrem sog boñ. Joñge älagge wuu ra gaa lay. Jaçë wo jar ma de huglin wo go de tawgi de kañ ëiggi diñ ga saara mo daë feçeçre, Baa go de façë rage.
- ¹⁵Aà wo go de men faage ma de deele no, raw wo yeeë ge go, raw wo mañ faage mani Balaam weel mani Bosor maga da ga se mo daë feçeçre diñ de joñre ma de älagge mono,
- ¹⁶ama Baa raw liñ gi äe ti ree de bay yaçaç ge jag äe no. Man gerheçeç ma mbululum raw waçaç waçaçre ne hen doge je tabay waçaçren no, raw dig joñre loëge je sië waçaçre ma jag Baa go sen no.

¹⁷Jar sen wo do kaçaçge bii maga go de heg ge, wo do swaare maga leege kogn no, Baa haç ngeel ne hara äi tu ma kuëum de suñgu no.

¹⁸Waçë wo jag loëge, keeë wo see äaara debaň. Jar maga wo le go de laa ge defay dañ jar maga wo de lagge joň ge diň ree maga bay ti ngeel äe wa mono, saara raw joň tawgi raw joň dage feçeçre soçoçre de naare wo ma bag rage wer äaara de äe.

¹⁹Kal wo riň rage ga aà wo go de pog ge ti see äaara, paga aà wo de see äaara diň gebere hadge äaara maga de wo ge bas rage go mono. Werga mopo maga raw je äen we eegre no, je sen kol diň gebe äe.

²⁰Wersen, hayga jar maga dañ wo feçeçre ma de älagge maga raw wo eegre äaara ti tamsir la we go, ko wo Yeso Kris Wañkluu Je yaçaç naa we, day fer wo we men see äaara bag ge ti äaara, men eegre äaara we raw rage pa no, blam sen aà kol wo de älagge dañ ma taňgun pa so yaw.

²¹Aà de hay ko wo faage ma de deelen gaa no, sen hay äawa de dañ maga aà kon wo, day raw wo mbuë faale ne jag liňgi maga aà hay haçn ne hara mono.

²²Ree maga aà ti äaara mokay kaň nen jar go ti cwaçy jagjoçoç maga waçaç ga Way fer ree dug gi maga aà hay dugn go. Gaduuru yog le go cwelgede, fer blumgi nen paçaçge tigriň pa mono.

2 PIYER 3

Wañkluu ga se fer yaň le

¹Nday bar äi no, kefder ma de äog maga ndi yer wo wee mokay no. Äil kefder äi ma äog wo ga ndi haç ra wo wee ma puçy wee ge go ti hadge ma de el maga ndi fer äo' sug äay ti äe mono.

²Ndi da ga nday mo eig ti waçaçre maga jar sië waçaçre ma jag Baa hay waçen wo le äaa de waçaçre maga Wañkluu Je yaçaç naa gon waçaç ne, jar maga Kris hoo ra go ma äe had wee wo de äe mono.

³Ko wee go taňgu ga wo day ge ti wur naw ma blam tawn, jar po maga see wo diň wer dage äaara de see äaara ndar wo nen yaň. Aà feg wo yaň ti äay,

⁴waçë wo yaň ga: Kris äay hay waçaç ga se fer yaň le ga? A ba ge ne? Paçaçre naa huë wo we le go äaaaäa, ama feçeçren mbaara ti ngeel äaara do ma äaa ga tamsir hay le no pa lay.

⁵Aà yoçoç wo ti waçaçre maga waçaç ga le äaa, Baa raw waçaç ree, ngeel ma ciň wo de sirn raw wo joň ge, Baa naa sirn le go nen bii, raw joň sir diň de bii pa,

⁶Baa hay taw sir ma äaaaäa le go diň de bii pa, aà yoçoç wo ti sen go.

⁷Ama ngeel ma ciň wo de sir ma patalan Baa äaw ra mo eň kay de waçaçre äen dosen ma taw rage go wurpo de wuu. Baa de koë rage gor wur maga se cag ree jar ma de haçaç wo wur sen ma taw rage go mono.

⁸Ama waçaçre ma kay bay maga nday mo yoçoç ti äe go wa bar äin wo. Siili boñ ko nen Wañkluu do kiñgi ndarn no, kiñgi ndar ko nen äe do siili boñ no lay.

⁹Ama Wañkluu aà yañ go taw ree äe maga aà hay waçaçn go gusi, aà yoçoç ge ti le wolañ wolañ, dogar po eig wo no gaè. AÀma aà de gor wee ge desaçy, werga aà bay da ge ga jobo mo bas go boñ wa, aà da äen ga jar äuy mo da' wo faage ma coo eiggi äaara ma de älaggen de deelee tigriñ.

¹⁰De sen äuy wur a ge Wañkluu wo nduu gi wurpo la do je freñ. Wur sen ngeel ma ciñ dwas ge wo go do carge poçoç ma joñ heçeçne, wuu raw roë feçeçre ma ciñ wo go, sirn wo de feçeçre ma ail äen yeeë ge wo nen go.

¹¹Hayga Baa wo ge taw feçeçren wo go diñ dosen som no, ni nday ko wee so ga nday mo see ge see ge la. Nday mo see de el bay äag de sa' see äay see Baa.

¹²Gor wee wur a ge Baa de lagge dur gi ga aà mo a le deparday. Diñ wur se maga a a wur sen wuu raw roë ngeel ma ciñ wo go, feçeçre ma ciñ raw wo yor ge go do trum wuu nono.

¹³Ama Baa waçaç ga se joñ ngeel ma ciñ wo de sir ma defay wo yañ, maga jar ma joñ ree de deelen mo lag ge wo ni, mokay diñ fen maga naa de gor ge äe mo so no.

¹⁴Diñ wersen bar äin wo, de maga nday yañ gor ge äa mono, dur wee debañ ga nday mo hay bay dage, bay älagge ga Baa Wañkluu mo da' wee jam de äe wur se no.

¹⁵Ko wee gorge maga Wañkluu de gor naa desaçy mo haç', diñ faage ma yaçaç wee ge go. Do maga hen naa Pol yer de ko ge ree maga Baa haç ne hen no pa.

¹⁶Äil kefder äe maga aà yer ti waçaçre sen wom äuy, waçaçre mapo yañ wo ni de gaali ma laë were. Jar maga bay wo de ko ree wa, de jar maga bay wo lagge ngiñ wa, raw wo dijë waçaçre äe ma cwaçyn go, dogar aà joñ wo de te kefder Baa ma äuyn wo no pa. Taw wo see äaara go de see äaara.

¹⁷Ama nday, bar äi no, ndi sii we go wee patala. Wersen koë wee see äay, maga nday mo men see äay go yeeë ge wer jar ma de älaggen ga wo go de cel ge mo ti' wa, kol wee de hugli lagge äay ma ngiñ go wa.

¹⁸Ama yaë wee ciñ de pel de pel ti joñ ge de el wo de ko ge ree mani Yeso Kris Wañkluu Je yaçaç naa no. Naa mo togoë ne patala, haçaç tum! Amen.

1 JAÑ

1 JAÑ 1

Waçaçre ma kol jar tenen

¹Waçaçre maga hay le tañgu äaa mono, wuur laa ne, wuur ko ne, wuur de ko ge äe go de ele, wuur duën de do wuuri, diñ Waçaçre ma kol jar tenen no, wuur yer wo wee diñ ti äe.

²Aà naa nen waçaçre se ma kol jar tenen go ne jare, nen wuur raw koge äe, wuur raw joñ sedewa go ti äe, wuur sii wo wee diñ ti Waçaçre se ma kol jar tenen tum ga hay le see Paçaçbe mono, maga aà naa nen äe go ne wuur mono.

³Fen maga wuur ko ne, wuur laa waçaçre äe mono, wuur sii wo wee ti äe lay, nen maga nday mo tay go de wuur do maga wuur tay go de Paçaçben wo de Weel äe Yeso Kris no lay no.

⁴Wuur yer feçeçre sen wo wo wee maga fruygi naa mo hay go de baa jage.

Baa diñ je ler ngeel go

⁵Co' wee sug waçaçre maga wuur laan le jag äe mono maga wuur de sii gi äe wee lay mono, ga Baa diñ je ler ngeel go, suñgu bay ni äe wa hase.

⁶Hayga naa waçaç we ga naa go de tayge de äe, day naa yañ seeë ge nen suñgu no, ni naa car diñ gete'e, naa bay joñ ree ti cwaçyn wa.

⁷Ama hayga naa yañ seeë ge nen ngeel maga go de ler ge do maga aà de see äe nen ngeel maga go de ler ge no lay no, ni naa tay yañ go de kaçaçra boñ, ni ci Weel äe Yeson façaç älagge naa wo yañ go äuy.

⁸Hayga naa waçaç we ga naa bay joñ älagge wa no, ni naa haçy diñ se naa, cwaçyn bay jag naa wa hase.

⁹Ama hayga naa äoë jag naa we go ti älagge naa wo no, ni naa kañ eiggi naa ti äe, werga aà diñ je joñ ree de deele, aà ndar gog ga, men eig ree älagge naa go ne naa ti, façaç naa wo go äuy lay.

¹⁰Hayga naa waçaç we ga naa bay joñ älagge wa no, ni naa kol Baa diñ je gete'e, waçaçre äen bay äil naa wa has lay.

1 JAÑ 2

Kris a ma kay naa

¹Weere äi no, ndi yer waçaçre sen wo wee maga nday mo joñ älagge wa hase. Mbe de sen äuy, hayga jobo joñ älagge we laybla' no, je ma kay naa yañ le see Paçaçbe no, diñ Yeso Kris Je ma de deele no.

²AÀ de see äe diñ je maga sii jag go de see äe ti älagge naa wo, bay ti älagge ma naa wo tawa wa, ama ti älagge ma jar ma ti tamsir wo krub äuy lay.

³Hayga naa yañ ëaw waçaçre äen wo no, ni naa yañ de ko ge äe.

⁴Je maga waçaç we ga: se de ko ge äe, day bay ëaw waçaçre äen wo wa no, diñ je gete'e, cwaçy bay äil je sen wa hase.

⁵Ama je maga yañ ëaw waçaçre äen no, dage maga aà da Baa joñ yañ äil äe ti ngeel äe keëede. Naa ko ga naa diñ jar äe mono diñ do kayn no,

⁶je maga waçaç we ga se de tayge de äe no, ni je sen mo see do maga Yeso de see äe hay seege no lay no.

Waçaçre ma had jar yaçaç jag defay

⁷Jar dage äin wo, ndi yer wo wee bay diñ jag liñgi ma defay wa, ama diñ jag liñgi ma tañgu ga AÀ hay haçn le wee ti tñjigi wer mono. Jag liñgi se ma äaa diñ waçaçre maga nday hay laan mono.

⁸De sen äuy ndi yer mbi wo wee diñ jag liñgi ma defay, cwaçy waçaçre sen yañ äil Kris, yañ äil äay lay. Werga suñgun wo go de dwas ge, poëag ma cwaçy go go de ler ngeel yaw.

⁹Je maga waçë ga se go nen ngeel ma de ler ge, day bay da hen äen wa no, ni je sen yañ nen suñgu ëa.

¹⁰Je maga yañ da hen äe no, je sen de hayle nen ngeel maga go de ler ge mono, day älagge ma kañ wer jobo go joñ äil äe ga has lay.

¹¹Ama je maga bay da hen äe wa no, je sen nen suñgu, aà see diñ nen suñgu lay, ko ngeel maga aà de wo ge nim ga, werga suñgun go de raçaç nen äe.

¹²Weere äin wo, ndi yer wo wee wer maga aà men ëig ree älagge we go wee ti ti ëu Krisi.

¹³Nday paçaçreben wo no, ndi yer wo wee wer maga nday de ko je maga hay le tañgu äaa mono. Nday weere joçoçren wo, ndi yer wo wee wer maga nday go de ma joñ blum Je ma de älaggen mono.

¹⁴Ndi yer wo wee weere äi no, wer maga nday de ko Paçaçben no. Ndi yer wee paçaçreben wo, wer maga nday de ko je maga hay le tañgu äaa mono. Ndi yer wo wee weere joçoçre no, wer maga nday de eegre, waçaçre Baa de hayle äil äay, nday joñ blum Je ma de älaggen we go.

¹⁵Da wee tamsir wa hase, da wee feçeçre ma ti tamsirn wa lay. Day je maga yañ da tamsir no, dage maga aà da Paçaçben joñ äil äe ga so hase.

¹⁶Werga feçeçre maga wo ti tamsir lam äuy, wo diñ ëiggi ma de älagge maga je tabay ëig ra, feçeçre ma slag nen se wo de feçeçre maga naa rag ëu naa ciñ de

äaara ti tamsir lam äuy no, sen äuy a de äaara ne naa diñ Paçaçben ga, ama diñ tamsir no.

¹⁷Tamsirn go de taw ge de coçoçre äen äuy, ama je maga yañ joñ fen maga äil Baa dan no, je sen hay yañ tenen haçaç tum.

Je hee Kris no

¹⁸Weere äi no, patala diñ wur ma blam taw no, nday hay laa we go ga Je hee Kris yañ le a ge, ama patala jar hee Kris yañ wo go la debañ yaw, diñ wersen naa de koge ga aà diñ wur ma blam taw no.

¹⁹Aà laa wo wo go diñ yoo naa la, ama aà hay bay wo diñ jar naa wa, werga aà mo hay wo we diñ jar naa no, aà de hay lag wo yañ yoo naa, ama ree sen a maga jar mo ko wo go poëag ga aà hay bay wo diñ jar naa äuy wa.

²⁰Ma äayn, Kris haç eegre äen we go wee, nday yañ de ko cwaçy patala äuy.

²¹Ndi yer wo wee, bay wer maga nday ko cwaçy ga wa, ama wer maga nday go de ko ge äe, day nday de ko ge pa ga gete' kal ge le go nen kidolgin gaè.

²²Je gete'n diñ je maga waçaç ga Yeso bay diñ Kris wa mono. Je hee Kris diñ je maga kañ kiñ go ti Paçaçbe wo de Weeln mono.

²³Je maga kañ kiñ go ti Weeln kañ go ti Paçaçbe lay. Je maga yañ waçaç ge go ti Weeln no, waçaç go ti Paçaçbe lay.

²⁴Diñ wersen, waçaçre maga nday laën le tañgu äaa, mo hay äil äay. Hayga waçaçre maga nday laën le tañgu äaa yañ jag jiili äay no, ni nday lag yañ de tayge de Weeln wo de Paçaçbe no.

²⁵Day fen maga Kris haçn ge wee, diñ ga aà kol wee ge go tenen ti' tum.

²⁶Ndi yer waçaçre sen wo wee ti jar maga kië wo ga nday mo haçy go mono.

²⁷Ma äayn, Nenterse ma bay ëage maga Kris haçn wee, yañ de hayle äil äay, nday bay nen maga aà mo had wee wa so. Werga eegre äen yañ had wee ge de feçeçren wo äuy, werga waçaçre äen cwaçy, bay diñ gete' wa. Wersen lag wee de Kris doge eegre äen had ween no.

²⁸Patala weere äi no, lag wee de Kris nen maga naa mo hay de coä ge ti wur maga aà a ge mono, nen maga wur a ge äen, naa mo lag go see äe haçaç do soçoçre wa.

²⁹Hayga nday yañ de koge ga aà diñ je ma de deele no, ko wee lay ga je maga yañ seege de deele äuy, diñ weel Baa.

1 JAÑ 3

Weere Baa wo

¹Ko wee dage maga Baa da naa de äe mo ëa, haçaç aà kol ëe naa weere Baa. Kidolgi naa diñ weere Baa. Diñ wersen, jar ma ti tamsir bay wo de ko naa wam, wer maga aà bay wo de ko Baa wa mo lay.

²Bar äin wo, naa patala diñ weere Baa, day lagge maga naa lag go dosen, naa nen le go ga ëa, ama naa de koge ga aà naa ge nen we go, naa kol ge do maga aà no lay, werga naa kon ge de nen naa do maga aà nono.

³Je maga yañ de kañ eiggi äen dosen, mo façaç see äe go do maga Kris go de façaç ge no lay no.

⁴Je joñ älaggen diñ je maga cegaë go ti waçaçre Baa, werga älagge diñ ga aà cegaë go ti waçaçre Baa.

⁵Nday yañ de koge ga Yeso Kris a hoo älaggen wo go, ama älagge bay äil äe wa hase.

⁶Je maga yañ de tayge de äe, joñ älagge ga hase. Je maga yañ joñ älagge, je sen kon de nen äe ga, day kon ge ga has lay.

⁷Weere äi no, men wee jobo haçy wee ge wa hase. Je maga yañ seege de deelee no, je sen de deelee dogo Yeso Kris de see äe de deelee no lay.

⁸Je ma joñ älagge, diñ je Manhuli, werga Manhuli tiñ; joñ älagge le tañgu äaa. Day Weel Baa raw age ma älag joñre Manhulin go.

⁹Wosela maga kol we weel Baa, men joñ älagge go, werga eiggi Baa äil äe, aà day joñ älagge ga so, werga Baa kol diñ Pan äe.

¹⁰Aà ko weere Baa wo de weere Manhulin wo diñ wersen no. Je maga bay seege de deelee wa maga bay da hen äe wa mo lay, bay weel Baa wa.

Da wee kaçaçra

¹¹Werga waçaçre maga nday laan le tañgu äaa, diñ ga naa mo da wee kaçaçra.

¹²Ama naa mo joñ do Kayi; no wa. Aà äen diñ ma Je älagge no, raw iñ; hen äen go. Aà iñ; go wer may? A iñ; go werga joñre ma äen de älagge, ma hen äen de deelee.

¹³Heçeçre äi no, hayga tamsir da wee we ga no, ni sen mo ngel wee wa.

¹⁴Naa de koge ga naa cegaë we go ne huli ti ma kol ge go tenen, werga naa da heçeçre naa wo. Je maga bay da hen äe wa, ni je sen yañ nen huli ëa.

¹⁵Je maga bay da hen äe wa, diñ je ijd jare, day nday yañ de koge ga je ijd jar bay de eegre ma hay ge tenen tum äil äe wa hase.

¹⁶Naa ko ga kay diñ dage mono, wer maga Yeso Kris haç äil äe go ti bol naa. Naa lay, naa mo haç äil naa go ti bol heçeçre naa wo lay.

¹⁷Hayga jobo yañ de feçeçre ma ti tamsir la wo do, àà raw ko hen äe de saçy mopo ti, àà ko decoo äe we ga no, dage maga àà da Baa joñ äil äe joñ ge ne?

¹⁸Heçeçre äi no, naa da wee jar diñ de waçaçre wo de jag tawa wa, ama naa da wee jar de joñre wo ti cwaçy äe.

Coäge nen pel Baa

¹⁹Wersen ni naa ko yañ ga naa diñ jar mani cwaçy no, naa coä nen yañ pel Baa lay.

²⁰Hayga jag jiili naa yañ wo 'waë war ne naa ti no, Baa kluu de dañ jag jiili naa, àà de ko feçeçren wo äuy.

²¹Wersen heçeçre äi maga ndi da wee no, hayga jag jiili naa bay 'waë war ne naa ti wa no, ni naa yañ de coä nen pel Baa.

²²Fen maga naa wii gi do äe diñ may laybla', àà haçn ne naa, wer maga naa de ëaw waçaçre äen wo, naa de ma joñ fen ma de coçoçre jag äe lay mono.

²³Jag liñgi äen mokay diñ ga naa mo haç äil naa ne Weel äe Yeso Kris, naa mo da kaçaçra do maga àà hay kañ jag liñgi äe ne naa no mono.

²⁴Je maga yañ ëaw waçaçre äen, hay yañ de tayge de Baa, day Baa joñ yañ de tayge de äe lay. Day naa de koge ga àà de hayle de tayge de naa wer eegre äe maga àà haçn ne naa mono.

1 JAÑ 4

Nenterse ma bay ëage wo de mani Je hee no

¹Bar äin wo, haç wee äil äay yaçë waçaçre jar maga sië wo waçaçre wo go mo ti' wo äuy koë wa, ama lam wee waçaçre äaaran wo, ma ko ge ga àà waçë wo mbaara na diñ waçaçre Baa yawla? Werga jar gete' maga waçë wo ga saara diñ jar ndar nen waçaçre Baa go lay dus wo we go ti tamsir la debañ.

²Fen ma kañ nen äay ti Nenterse ma bay ëage mokay diñ ga je waçaç ge go ga Yeso Kris kol we go je tabay mo äuy, je sen de Nenterse ma bay ëage äili.

³Ama je maga day ëe ëu Yeso jag ga mono, bay de Nenterse ma bay ëage äil wa, sen diñ ma Je hee Krisn ga nday hay laa waçaçre a ge äe go, day àà go patala ti tamsir la yaw mono.

⁴Ma äayn weere äi no, nday diñ ma Baa. Nday diñ blumri jar sië waçaçre ma de gete' sen wo, werga Nenterse ma bay ëage ma äil äayn dañ eegre feçeçre ma ti tamsir wo la mono.

⁵Aà wo äaaran diñ jar ma ti tamsir la, àà waçë wo waçaçre do jar ma ti tamsir la wo, diñ wersen jar ma ti tamsir la cor wo sug waçaçre äaaran lay.

⁶Ma naa, naa diñ jar ma Baa. Je maga yañ de ko Baa, co' sug waçaçre naa no, je maga bay diñ ma Baa wa, co' sug waçaçre naa gaè. Kay diñ fen ma kañ nen naa ti eegre ma cwaçyn wo de eegre feçeçre ma de gete'n wo mono.

Baa diñ dage

⁷Bar äin wo, naa da wee kaçaçra, werga dage a le ni Baa. Day je maga yañ da keçeç, je sen diñ weel Baa, à de ko Baa lay.

⁸Je maga bay da jar wa, bay de ko Baa wa lay, werga Baa diñ dage.

⁹Naa ko dage maga Baa da naa de äe go poëag diñ wer maga Baa äo' Weel äe ma boñ le go ti tamsir la nen maga naa mo kol go tenen wer äe mono.

¹⁰Day dage sen, bay ga naa hay da Baa wa, ama diñ werga à da naa, day raw äo' Weel äen le sii jag go ti älagge naan wo no.

¹¹Bar äin wo, hayga Baa da naa we dosen, naa nen da kaçaçra no lay.

¹²Jobo bay de ko Baa ti boñ de nen äe wa hase. Hayga naa yañ da kaçaçra, ni Baa yañ de hayle äil naa, ni dage äen yañ go de baa jag äil naa keëed lay.

¹³Naa de koge ga naa de lagge de tayge de de Baa, à de tayge de naa lay, diñ werga à raw haç eegre äen go ne naa mono.

¹⁴Ma wuur, wuur kon de nen wuuri, wuur raw joñ sedewa go ti äe ga Paçaçben äo' Weel äen we le yaçaç jar ma ti tamsirn wo go jag älagge äaara no.

¹⁵Je maga waçaç we go de jag äe ga Yeso diñ Weel Baa no, Baa raw hayge de äe, à raw hayge de Baa lay.

¹⁶Day ma wuur, wuur ko dage maga Baa da wuur de äe mo we, wuur raw haç äil wuur ti äe. Baa diñ dage. Je maga yañ da jar dosen no lay no, ni je sen de hayle de Baa, Baa de hayle de äe lay.

¹⁷Mokay diñ fen ma kañ nen naa ga dage go de baa jag äil naa keëed ga naa mo hay de coä ge wur Cag ge waçaçre no, werga joñre naa ti tamsir la do mani Yeso Krisn no lay.

¹⁸Dage joñ heçeçne ga, ama dage ma ti ngeel äe keëedn nii heçeçne wo go haçaç. Je maga heçeçne yañ joñge äe mono, ni dage äen bay go ti ngeel äe keëed wa, werga heçeçne see wo äaaran wer kaçaçra de bone.

¹⁹Ma naa, naa dan werga Baa da naa go tañgu.

²⁰Hayga jobo yañ waçaç ge ga: Se de da Baa, day à bay da hen äe wa no, ni je sen diñ je gete'e, werga je maga bay da hen äe maga nen äe de ko ge äe wa mono, da Baa maga nen äe bay ko ge äe wa gaè.

²¹Jag liñgi maga Kris haçn ne naa mokay diñ ga je maga yañ da Baa no, mo da hen äen lay.

1 JAÑ 5

Naa joñ blum tamsirn we

¹Je maga yañ de yaçaç ge ga Yeso diñ Kris no, je ma sen diñ weel Baa. Day je maga yañ da pan weel, da weel äen lay.

²Naa ko ga naa de da weere Baa wo diñ wer maga naa de da Baa, naa raw joñge doge waçaçre sen waçaç no mono.

³Wersen dage maga naa de da Baa, diñ ga naa yañ ëaw waçaçre äen wo mono. Day waçaçre äen bay poçoç ge wa,

⁴werga je maga yañ diñ weel ma Baa mo äuy go de ma joñ blum tamsir no, day naa joñ blum tamsir go diñ de haçge äil naa ne Krisi.

⁵Je maga joñ blum tamsir diñ wo ne? Diñ je maga haç äil äe ga Yeso diñ Weel Baa mono.

Jar joñ sedewa go ti Yeso Krisi

⁶Aà diñ Yeso Kris maga a de bii wo de ci, bay de bii tawa wa, ama de bii wo de ci, day Nenterse ma bay ëage yañ go joñ sedewa ti äe ga aà cwaçy, werga Nenterse ma bay ëage waçaç go diñ cwaçy.

⁷Feçeçre yañ swa' joñ sedewa go ti äe,

⁸Nenterse ma bay ëage, bii, ci, aà wo swa' äuy, jag äaara de tayge boñ.

⁹Hayga naa yañ yaçë sedewa jar tebere wo no, ni ma Baa de dañ äaaran kluu yaw, werga sedewa ma Baa diñ maga aà waçaçn ti Weel äen mono.

¹⁰Je maga haç äil äe we ne Weel Baa, joñ yañ de sedewa sen äil äe lay, je maga day we haç äil äe ne Baa ga, de kol Baa diñ je gete'e, werga aà yaçaç sedewa maga Baa waçaçn ti Weel äen ga mono.

¹¹Day sedewa sen diñ ga Baa haç faage ma kol ge tenen tum ne naa, day kol naa tenen diñ Weel äe no.

¹²Je maga yañ de tayge de Weeln no, je sen yañ de kol ge go tenen lay. Je maga bay de tayge de Weel Baan wa, bay de kol ge go tenen wa lay.

Tenen ma tu mono

¹³Ndi yer waçaçre sen wo wee nen maga nday mo ko ga nday kol we go tenen tum, nday jar maga nday de haç äil äay ti ëu Weel Baa mono.

¹⁴Ëiggi naa yañ de kañge ti Baa cwaçy ga naa wii mopo maga naa de saçy äe ti we doge äil äe da we do äe, aà co' sug wiigi naa no.

¹⁵Day naa yañ de koge ga aà de co' sug wiigi naa no, fen maga naa wii diñ may laybla', naa de koge ga naa go de da' fen se maga naa wiin do äe mono.

¹⁶Hayga jobo ko hen äe we joñ älagge maga wo de äe jag huli ga no, aà mo tose, ni Baa kol ne yañ go tenene. AÀ waçaç diñ ti jar maga joñ wo älagge maga wo de äaara jag huli ga mono. Älagge mapo yañ wo de jobo jag huli, ndi wii ga tos bay diñ ti älagge ma sen wa.

¹⁷Ree maga bay wo ti ngeel äe wa äuy diñ älagge, day älagge mapo yañ wo de jobo jag huli gaè.

¹⁸Naa yañ de koge ga je maga kol we weel Baa no, day joñ älagge ga so, werga Weel Baa de koëge äe, day Je älaggen du'n ga lay.

¹⁹Naa yañ de koge ga naa diñ jar ma Baa, ama jar ma ti tamsir la äuy ti äaara do Je älagge no.

²⁰Naa de koge ga Weel Baan a we, aà raw haç ëeñ ne naa ma ko Je ma cwaçy no, naa de tayge diñ de Je ma cwaçy no, Weel äe Yeso Krisi. AÀ diñ Baa ma cwaçy no, diñ je kol jar tenen tumn lay.

²¹Weere äi no, koë wee see äay do soçoçren wo.

2 JAÑ

2 JAÑ 1

Heege jage

¹Ndi je Kluun, ndi yer wo ne Manwaçy maga Baa mañ go wo de weere äe maga ndi da ra ti cwaçy äe mono. De da rage bay diñ ndi tawa wa, jar maga wo de ko cwaçy mo äuy da wo ra lay,

²werga cwaçy yañ de hayle äil naa, day se joñ ge yañ äil naa tum sagsage.

³Daga äil de ele, koge decoo jar wo de jam mani Baa Paçaçbe wo de Yeso Kris Weel Paçaçben mo joñ wo see naa ma kay naa ma seege ti cwaçyn wo de dage kaçaçra no.

Cwaçy wo de dage

⁴Äil äi joñ go feh debañ wer maga ndi da' weere äo mapo wo seege ti cwaçyn de ngaäge dega' de waçaçre jag liñgi maga Paçaçben hay bag ne naa mono.

⁵Patala fen maga ndi yer wo ne ndo ti äe mono Kiriya, bay ti waçaçre jag liñgi ma defay wa, ama, mbe diñ ti maga naa hay da' mbe le tañgu äaa ga naa mo da kaçaçra mono.

⁶Day dage sen diñ seege ti waçaçre jag liñgi äen wo. AÀ mona diñ waçaçre jag liñgi maga nday nen seege ti äe do maga nday hay laan le tañgu ti tiñgi wer mono.

⁷Werga jar ma jaçë jarn laa wo we le go ti tamsir la debañ, jar sen bay wo waçaçge ga Yeso Kris hay kol we go je tabay wa. Je ma dosen no kay diñ je haçy jar no, diñ Je hee Kris so.

⁸Koë wee see äay de el nen maga mbere joñre naa mo bas go de koë wa, ama daga nday mo da' poëge äayn keëed äuy.

⁹Je maga raw äen wo pel ni, day bay we seege wer hadge maga Kris hay hadn mo wa no, je sen bay diñ je ma Baa wa. Je maga yañ seege wer hadge sen no, je sen diñ je ma Paçaçben wo de Weel no.

¹⁰Hayga jobo a we see äay diñ de hadge sen gaa no, ni nday yaçaçn wee liñni äay wa, heer wee jag ne hen wa lay.

¹¹Werga je maga hee jag we ne hen go de tay jag de äe ti joñre äe ma de älaggen wo lay.

Äo'ge ti waçaçre no

¹²Ndi yañ mbi de waçaçre ma tigriñ wo debañ ma yerge wo wee, ama ndi bay dage ga ndi yer ra wo wee äil kefder wa. AÀma ndi de eiggi ga ndi wo ge yañ go ni

äay ma fer waçaçre sen wee de jag äi, maga fruygi naan mo bag jag go ti ngeel äe keëed äuy.

¹³Weere mani Maygeman äo maga Baa mañ go heer wo jag wo mo lay.

3 JAÑ

3 JAÑ 1

Heege jage

- ¹Ndi je kluu tiñ Baan, ndi yer wo ne Gayus, je maga ndi dan ti cwaçy äe mono.
- ²Bar äi no, ndi daga bosa' mo hay ti feçeçre äon wo äuy, ga ndo mo hay jam ti hoçoçgesee äo, eiggi äo mo hay jam dosen no lay.
- ³Äil äi fug go feh debañ ti wur maga heçeçre naa a wo le, day sii wo go ti cwaçy ma äil äo wo de seele äo maga ndo see ti cwaçy mo lay.
- ⁴Äil äi fruy debañ ti maga ndi laa ga weere äin wo de seege diñ ti cwaçy mono. Fruygi ma de dañ sen bay wa so.

Gayus ndar gog see äe ga

- ⁵Bar äi no, fen maga ndo joñ ne heçeçre naa wo mono, ndo joñ go ti faage äe, hayba ne jar waaren wo yaw,
- ⁶jar sen la waçaç wo go ti dage äon pel Tayge jar ma wer Kris wo dosen nono. Ndi kam mo ga ndo mo kañ waare äaara go de el do maga äil Baa da.
- ⁷Werga aà hoo wo wo laa wer ëu Kris, bay wo de yaçaç mopo do jar maga bay wo ti jag Baa wa wa has äuy.
- ⁸Naa nen yaçaç waare jar ma dosen wo maga naa mokay jar se ma joñ joñre ti cwaçy äen wo.

Diyotref wo de Demetriyus

- ⁹Ndi yer waçaçre wo ne Tayge jar ma wer Kris wo mbagge, ama Diyotref maga da ga se mo hay pel yoo äaara tum, bay yaçaç wuur see wa hase.
- ¹⁰Diñ wersen, ndi wo ge we wo no, ndi fer yañ waçaç waçaçre feçeçre maga aà joñ ne mono, de waçaçre ma de älagge maga aà waçaç ti wuur mono, sen äuy kaçaçn ga, aà bay yaçaç heçeçre naa wo wa, ama jar da wo we ga saara joñ no, aà raw far jag äaara go, raw nië rage go yoo Tayge jar ma wer Kris wo lay.
- ¹¹Bar äi no, bir jag je ma joñ älaggen wa, ama bir diñ jag je ma joñ de el no. Je maga joñ de el diñ je ma Baa, je joñ älaggen bay de ko Baa wa.
- ¹²Ma Demetriyus, jar äuy de waçaç ge go ti äe ga aà de ele, waçaçre ma cwaçy de see äe de waçaç ge no lay. Wuur de see wuur, wuur de waçaç ge ti äe no lay, day ndo yañ de koge ga waçaçre wuurn cwaçy.

Heege jag ma blam taw no

- ¹³Ndi yañ mbi de feçeçre ma tigriñ wo debañ ma yer ge wo mo pa, ama ndi bay da ge ga ndi yer ra wo mo ti kefder wa.

¹⁴Ĕiggi äi de kañge ga ndi yĩñ yañ de äo gusi, ni ndi fer waçaçre sen wo yañ mo de jag äi.

¹⁵Jam mo hay de äo. Bar äo ma lam heer wo jag wo mo. Her jag ne bar naa ma see äon wo boñ boñ äuy lay.

JUD

JUD 1

Heege jage

¹Waçaçre sen mokay yern diñ ndi Jud, ndi weejoçoç Yeso Kris, ndi diñ weegeman Jag. Ndi yer wo ne jar maga Baa ëe ra, maga wo de lag ge da kaçaçra de dage mani Baa Paçaçben mono, jar maga Yeso Kris de koë rage mono.

²Daga Baa mo men ëig ree älagge go wee ti, mo haç jam wee de dage kaçaçra we debañ debañ lay.

Jar had jar de gete' wo

(2 Pi. 2.1-17)

³Bar äin wo, ndi kië debañ maga ndi mo yer wo wee ti waçaçre Je yaçaç naa go de kaçaçra äuy no, ama ndi ko waçaçre sen ti äi ga hayba eçeç laybla', ndi yer wo wee ma coä nen äay, ga nday mo dur debañ ti haçge äil naa ne Baa no, maga aà haç faage äe le go äaale boñ ma tum, ne jar maga wo diñ äe mono.

⁴Werga jar ma de haçaç po yañ wo de laa ge yoo naa de tawgi ti' jaçë see. Jar sen dijë wo waçaçre maga waçaç ti wore Baa naan go, maga aè mo riñ ga seele saara maga bay ti ngeel äe wa mbe de ele. Kañ wo kiñ go ti Wañ naa Yeso Kris, Wañkluu naa ma boñ no. Day kefder Baa le go de waçaç ge ääääaa ga ree go de ba rage.

⁵Mbe tinoo ga nday mbay go de ko sen mokay pah äuy, ndi da ga ndi mo fer äoë sug äay ga de maga Wañkluu yaçaç jar Israyel wo le go jag bon äi sir Ejipte, blam sen aà raw bas jar maga day wo haç äil äaara ne hen gaè go.

⁶Ëig wee ti jar peelee Baa maga laa wo fruygi ti eegre maga Baa hay haçn ne hara ga day raw wo men ngeel lagge äaara go. Baa raw teçg jag äaara gesiñ äi tu ma de suñgu äili, saë ra de rece'e ga aà mo hay wo wo ni tum gor wur Cagge ree äaara no.

⁷Ëig wee ti sir Sodom wo de Gomor, de äi leege ma äiñ äaaran wo ni mo äuy no. Jar ma äi sir sen hay wo joñ ge do jar peelee Baa sen wo la no lay, haç wo see äaara joñ ree soçoçre, suë wo diñ de kaçaçre äaara werpiiri, aà raw wo da' poëge äaaran diñ nen wuu maga hu go gaè. Day ree maga joñ ra mo haç' go de kañ nen jar poëag ga Baa joñ ge bon jar ma dosen wo ne äuy no.

⁸Jar sen wo la, joñ wo dosen no lay. Raw wo seeë ge diñ wer lwaëge ma woge joñ älagge ti see äaara de see äaara tigriñ, mbuë wo fo eegre mani Baa no, ëar wo feçeçre ma de wore ma ciñ wo lay.

⁹Mokay diñ ree maga Misel wañ jar peelee Baa wo de see äe joñ te ree sen gaè. Ti kwaçy äaara dege Manhuli, de maga aà wo de ma joñfaare de kaçaçra ti huli Moyis ga wose nen mañ ge äe yoo saara la mokay, Misel wo caa waçaçre ne Manhuli see de ëar ge gaè. Misel raw waçaç äen boñ ga: Wañkluu mo joñ bon äo.

¹⁰Day ma jar sen la ëar wo fen maga aà bay wo de laa wer äe wa. AÀ ko wo we me' mokay, koge sen do ëiggi naèy ma koore wo nono, ëiggi sen wo go de äaara bas ge pa.

¹¹Ree ti äaara so. AÀ mañ wo diñ faage mani Kayi; no. AÀ haç wo see äaara go ti ree maga bay ti ngeel äe wa wer solay do Balaam nono, aà bas wo go, werga aà ur wo wuy ciñ do Kore nono.

¹²Tayge äaara ree hole de äayn heçeçreben diñ fen kañ ëag wee see. AÀ joñ wo few wo, soçoçre joñ ra gaè lay. AÀ ëig wo diñ ti see äaara taw taw. AÀ wo do swaare maga leege kog ne, se cwaa bii gaè nono. AÀ wo do koore maga wur le' ge äe mbe de a ge, se day le' ge mbe gaè de sen äuy nono, do koore maga kaçaçe äaara ndar go ciñ, aà hig wo go äuy nono.

¹³AÀ wo do kañgaw maarog ma de haçaç nono, joñre äaara ma joñ soçoçren do defoçoçre no maga ur ciñ no no, aà wo do ger maga bay wo lagge ti ngeel äaara wan no, day Baa go de ma joñngeel lagge ma äaaran ne hara nen suñgu äi tu ma kuëum debaño.

¹⁴Enog moo Adam didi maga seeë le ti keçeç ti keçeç renam hay sië le go ti äaara äaa ga: Co' wee sug äay, Wañ Kluu aè ge yañ le de jar peelee äen wo wer ndar pur debaño,

¹⁵ma cag ree jar äuy ma baw jar ma de haçaçn wo ti älagge äaara maga aà ëar wo Baa, de waçaçre ma de älagge maga jar se maga bay wo hoo sug wa, waçen wo ti äe mono.

¹⁶Jar sen wo tum de soçë äili, ndum wo de äil äaara tum tum. See wo diñ wer dage äaara ma de älagge no, waçë wo diñ waçaçre ma far ti see äaara ciñ, togoë wo jar maga saara mo da' mopo do äaara mono.

Äo' ge sug ti ree ma pel wo de dog ge waçaçre

¹⁷Ama nday bar äin wo, ëig wee ti waçaçre jar maga Wañkluu naa Yeso Kris hoo ra go hay waçë wo le wee äaa mono.

¹⁸AÀ hay waçaç wo we wee ga: Wo day ge ti wur naw ma blam taw mokay, jar po feg ge wo yañ ti äay, day see ge wo yañ diñ wer dage äaara ma de älagge no.

¹⁹Jar sen car wo äil jar go sar sar, jar sen wo de haç see äaara diñ gebere ëiggi äaara jar tebere, bay ne eegre Baa wa.

²⁰Ama ma äay bar äin wo, ya' wee haçge äil äay maga nday haçn ne Kris wo ciñ ni, tos wee de eegre Nenterse ma bay ëage.

²¹Ëaw wee see äay nen dage Baa gor Wañkluu naa Yeso Kris ma ko decoo naan, ga kol wee ge go tenen ti' tum mono.

²²Ko wee de coo jar maga wo de faare äil mono.

²³Yaçaç ra wee go, yaçaç ra wee le go jag wuu. Ko wee de coo jar lan wo, ama de tay nen de heçeçne. Caa wee hee de äaara, de oçoçbe äaara ma de dem ge wer joñre äaara Jar tebere ma joñ älaggen wo.

Togoëge maga taw go de äe

²⁴Je ma de kaçaçge ma koë wee ge ga nday mo leë go gesiñ wa, maga naa ge nen äay go wurpo pel äe de fruygi bay älagge de gragge de wore mono,

²⁵diñ Baa ma boñ no, Je yaçaç naa go de Wañkluu naa Yeso Kris no, da ga wore no, kluu no, eegre no, de waçaçge ree feçeçre no äuy wo diñ ma äe le go ti naw ma tañgun le äuy, de ma matala, wo haçaç tum! Amen.

NAAGE NENE

NAAGE NENE 1

¹Äil kefder sen mokay diñ waçaçre feçeçre maga Yeso Kris naa nen äaara go mono, Baa kañ nen äe ni ga aà mo naa nen äaara go ma kañ nen weere joçoçre äen wo ti fen maga nduu gi ge mbañ tu mono. Kris äo' je peelee Baa äe le kañ nen wee joçoç äe Jañ ti äaara.

²Jañ raw sii waçaçre feçeçre maga se ko ra mo äuy go, sii go diñ waçaçre maga a le jag Baa, de cwaçy waçaçre maga Yeso Kris naa nen äaara go mono.

³Je ma jañ waçaçre ma äil kefder se kayn wo, jar ma co' sug waçaçre Baa se ma de yerge äil kefder se kay wo, jar maga hoo wo sug ti ree ma de yerge äil äen mo ta' la äuy, wo de wooge, werga wur kos we go.

Jañ heer jag ne Tayge jar ma wer Kris wo ta' ta' renam

⁴Haç waçaçre se kayn wo ne Tayge jar ma wer Kris wo ta' ta' renam äi sir Asi diñ Jañ. Daga Baa maga yañ, maga hay le, maga a ge wurpo, mo woo nday, mo haç jam ne nday. Feçeçre ma renam ga wo de lagge pel paale Wañ mo woo wo nday, mo haç wo jam wee lay.

⁵Yeso Kris je sedewa go ti Baa de deele no, jag Weel no, je maga tiñi wer bir gi kal ge le go yoo jar ma de hulin wo mono, maga diñ Wañ wañre ma ti sir wo la äuy, mo woo nday, mo haç jam ne nday. Aà da naa deba, aà raw bud naa go jag älagge naa wo de huli äe,

⁶raw joñ naa wañre ma sië jag Paçaçbe no. Daga togoëgen wo de eegre äuy mo hay wo ma Yeso Kris tum tum. Amen.

⁷Ko wee nen äay aà day le a ge ti swaare mo caw no. Nen wosela äuy kon ge, hayba jar maga hay so'n wo de jaw mo yaw. Wer jar ma ti tamsir la äuy ndum wo yañ ti äe. Cwaçy aà joñ yañ dosen no. Amen.

⁸Baa Wañkluu ma de eegren raw waçaç ge ga: Ndi diñ Alfa, ndi diñ Omega: maga yañ, maga hay hay le, day a ge yañ le wurpo pa.

Jañ ko Kris de nen äe

⁹Ndi hen äay Jañ, ti tayge naa boñ de Yeso no, ndi yañ de tayge ti joñge bon äay no, ndi de tayge de jar maga yaçaç wo Kris ga aà mo hay Wañ saara mono, ndi yañ gor Kris de saçy. Aà raw äo' mege wo go ti kaali po, aà èen ga Patmos, ti ree maga ndi sië waçaçre Baan go, wo de sedewa maga ndi joñ go ti Yeso mono.

¹⁰De wur mani Wañkluu mokay, Nenterse raw yoo ge de äi kap, ndi raw laa geçeçe po nen faale äi kloñ, ra do coçoçn no.

¹¹Geçeçe sen raw waçaç ge ga: Yer feçeçre maga ndo ko ra mo deñ äuy äi kefdere, blam sen ni ndo äo' kefder sen wo ne Tayge jar ma wer Kris maga ndi

day kañ rage wo mo mono, Efes, Simirn, Pergam, Tiyyatir, Sarde, Filadelfi wo de Lawdise.

¹²Ndi raw mbuë nen äi ga ndi ko je waçaç ree me no. Ndi raw ko feçeçre ma kañ ger wo de yor ge de boo biñni renam.

¹³Mopo de oo le yoo äaara do je tabay no deñ, oçoçbe ma ti äen de paçaçge, haçaç go soole äaale äe ta' ta'a, mblaaga boo biñni de sa' ge yoo äe.

¹⁴Riñ ti äe depuy do fuçy sam nono, depuy debañ do fewn no, nen äe sag do wuun no.

¹⁵Soole äaale äe sag wo do boo dob maga aà de yor ge äe tu nono, geçeçge äe sam do kañgaw bii ma äi pyew nono,

¹⁶de äaw ger wo ti do war äe renam kay, moslam ma de sañ debañ, äaäla lay, äaäla lay raw kalge le go jag äe. Pel äe sag do wur maga aà äegern no.

¹⁷De maga ndi wo ko ge äe, ndi raw le' ge gesiñ pel äe dogo ndi hu gon no. Aà raw kañ do war äe me ti, kal riñ mege ga: Joñ heçeçne wa hase. Ndi diñ je ma tañgu no, ndi diñ ma blam lay.

¹⁸Ndi tenene. Ndi hay hu go, ama patala ndi tenen ma tum, ndi diñ wañ jar ma de hulin wo de ngeel äaaran äuy.

¹⁹Yer ree maga ndo ko ra mo deñ äuy, aà diñ feçeçre maga joñ ge wo patala, ma la wo ge wo joñ ge blam sen pa.

²⁰Ko nen äo, wer waçaçre ger maga ndo de ko rage ti do war äi mo renam kay wo, de feçeçre ma kañ ragen wo mo renam kay no: Ger ma renam, wo diñ jar peelee Baa Tayge jar ma wer Kris wo ta' ta' renam, feçeçre ma kañ ragen wo mo renam kay diñ Tayge jar ma wer Kris wo ta' ta' renam lay.

NAAGE NENE 2

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Efes wo

¹Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Efes wo ga: Waçaçre je maga de äaw ger ti do war äe renam, ga de rañ ge yoo feçeçre ma kañ ger boo biñni ma renam wo ga:

²Ndi yañ mbi de ko ree maga ndo joñ ra mo äuy no, ndi yañ mbi de ko bon äo maga ndo de haç äil äo hen wo de äawge see äo de saçy maga jar ko go äuy ga ndo de äaw see äo mono. Ndi yañ mbi de koge ga ndo kaçaç ma soë jar ma de haçaç wo ga: ndo yañ de lam jar maga waçë wo ga saara diñ jar ma de laa ge sië waçaçre Baa go lay, paga bay wa, ndo da' ge wer äe ga aà wo diñ jar car gete'e wo.

³Ndo yañ äaw see äo de saçy, ndo joñ bon we debañ ti ree äi, de sen äuy ndo fer äiggi äo blam gaë.

⁴Ko nen äo ree maga ndi hee de äo ti ree äe mokay ga: Ndo bay da mege patala do ma tañgun wa so.

⁵Ëig ti ti ngeel maga ndo le' le go ni mono, mbuë faale ne älagge äo no, fer joñ see äo do maga ndo hayle joñ ge tañgu nono. Ndo mbuë faale we ne älagge äon wo ga no, ndi raw age naa fen ma hag ger äon go.

⁶De sen äuy ree maga äil äi go de fug gi ti äo ti ree äe, diñ ti maga ndo hee de ree jar mani Nikolayid wo doga ndi hee de äe no lay mono.

⁷Daga wosela boñ boñ äuy maga yañ de sug no, àà mo joñ nen co' sug waçaçre maga Nenterse waçaç wo ne Tayge jar ma wer Kris wo mono. Ma jar maga sen eçg ge wo blumri mono, ndi haç ge faage ne hara ga àà mo ree wo le'ge koo maga ëaw jar tenen no, maga de peë ge ti Paradis mani Baan mono.

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Simirn wo

⁸Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Simirn wo ga: Je maga diñ je ma tañgu no, ma blam lay no, je maga hay hu go, day raw ferge bir gi waçaç ga

⁹Ndi ko joñge bon äon we, ndi ko coo äon we, ama ti cwaçy äe ndo diñ je horoge yaw. Ndi yañ mbi de ko ëar ge jar maga waçë wo de see äaara ga saara diñ jar Jwif, paga bay wa, ëar wo ndo mono, àà wo diñ jar ma Manhuli wo.

¹⁰Joñ heçeçne bon maga day age ne ndo ti mo wa. Ko ga Manhuli laa ge jar po wo yañ yoo äay mbag ti dañgay ma lam weege. AÀ joñ ge coo äay yañ nen naw hwale. Naa gog wa, haçaç wo mbo go hugi, ni ndi haç ge gawrañ tenen yañ ne ndo.

¹¹Wosela boñ boñ äuy maga yañ co' sug waçaçre maga Nenterse waçaç wo ne Tayge jar ma wer Kris wo mokay no. Jar maga joñ ge wo blumri, huli ma de äogn da' ra ga so.

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Pergam wo

¹²Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Pergam wo ga: Je maga moslam ma de sañ debaň äaňla lay äaňla lay do äe waçaç ga

¹³Ndi yañ mbi de ko ngeel maga ndo de hayle ni, ngeel se ga paale Manhulin ni mono, ndo yañ de sa' see äo see äi de eegre debaň, haçaç mbe le ti wur maga aè 'war Antipas je joñ sedewa ti äi de deelen le go ni äay, ti ngeel se ga Manhuli de hayle ni mono.

¹⁴De sen äuy, ndi yañ hee de äo ti mopo me'eç: werga jar maga wo de sa' ge had hadge mani Balam yañ wo ni äo. Balam had Balak ga àà mo joñ ge ga jar Israyel mo laa wo nen älagge de reege nay maga aè sië jag de äe ne soçoçre wo, mo haç wo see äaara joñ ree soçoçre figliw.

¹⁵Jar maga wo de sa' ge de hadge jar mani Nikolayid yañ wo ni äo pa.

¹⁶Wersen mbuë faale äo ne älagge äon wo no, ndo joñ we no ga no, ndi raw ferge ti äo, ndi raw dur jar sen wo ge de moslam maga kal le go jag äi mono.

¹⁷Wosela boñ boñ äuy maga yañ de sug no, àà mo co' sug waçaçre maga Nenterse de waçaçge äe ne Tayge jar ma wer Kris wo mono. Ma jar maga joñ ge wo blumri, ndi haç ge man ma de yoñren hara, ndi haç ge huuli ma depuy maga ëu ma defay de yerge ni hara boñ boñ äuy, yer ge maga jobo bay de ko ge äe wa, say diñ je maga ndi haçn hen kon mbe ane.

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Tiyatir wo

¹⁸Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Tiyatir wo ga: Weel Baa maga nen äe do wuun no, äaale äe sag do boo dob no, waçaç ga:

¹⁹Ndi yañ mbi de ko ree maga ndo joñ ra mo äuy no, ndi yañ de ko dage äo, oo le äo ti joñre Baa bay ndar gog no, haçge äil äo ne Kris no, de ëawge see äo de saçy no, äuy ndi ko ra. Ndi yañ mbi de koge ga joñre maga ndo raw joñge äe patala de dañ ma tañgun kluu debaň.

²⁰Ko nen äo, fen maga ndi hee de äo ti ree äe mokay no: Ndo men Jesabel waçy se ga waçë ga se diñ waçy ma sië waçaçre Baa go, paga se de kañ wer weere joçoçre äin wo wo go, de ree maga àà had ra ga àà mo legaçë wo mbaara de ree soçoçre wo, mo ree wo mbaara nay maga aë sië jag de äaara ne soçoçre wo mono.

²¹Ndi men faage hen ga àà mo mbuë faale ne älaggen äen wo no, ama àà laa day ge mbuë faale ne ree legaçë ge de ree soçoçre de jarn gaë.

²²Wersen ndi wo ge äo' ge äe ti fen suuli maga bon ni debaň, ndi joñ ge bon jar maga joñ wo ree soçoçre de äe mono, hayga àà mbuë wo faale ne älagge äaara sen ga no.

²³Dañge äuy ndi ñd gi weere äen wo go, day blam sen Tayge jar ma wer Kris ko ge wo yañ ga ndi diñ je ma ko ëiggi jar tebere wo, je ko dage jar tebere wo, ndi poë wosela boñ boñ äuy diñ wer fen maga àà hay joñ ge äe mo lay.

²⁴Ma äay, nday te jar ma ti Tayge jar ma wer Kris ma Tiyatir wo, nday bay de sa' ge de hadge se ma de älaggen wa, nday bay de had ree maga jar sen ëen wo ga kuëum yoñre mani Satan wa, wersen ndi kañ poçoçre ma tigrin ne nday ti gaa so.

²⁵Ëaw wee ree ma do äay ngiñ, haçaç ndi wo le ferge.

²⁶⁻²⁸Jar maga joñ ge wo blumri seege pel joñ ree maga ndi da ra haçaç go ti wur naw ma blam taw mono, ni ndi haç ge eegre maga ndi de see äi da'n le do Pan äi ne hara, ndi haç ge eegre ne hara ti wer jar wo äuy, àà koë rage wo de graw boo, mbug rage wo go do toäoole paçyn no. Ndi haç ge ger ma ler ngeel de jag toñ hara lay.

²⁹Wosela boñ boñ äuy maga yañ de sug no, àà mo co' sug waçaçre maga Nenterse waçë wo ne Tayge jar ma wer Kris wo mokay no.

NAAGE NENE 3

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Sarde wo mono

¹Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Sarde wo ga: Ko nen äo, je maga Nenterse Baa wo renam, ger renam do äe, waçaç ga: Ndi yañ mbi de ko feçeçre maga ndo joñ ra mo äuy no, ndi yañ de koge ga ëu äo de rage go ga ndo yañ tenen, paga ndo go de huli.

²Hay go de puçygi, haç eegre ne te maga gwa' wo mono, nen maga aà mo wo go hu gi has äuy wa so. Werga ndi ko joñre äo bay go de el pah pel Baa wa ëa.

³Wersen fer eig ti ree maga aà hay had mo de äe mono, eig ti äe ga ndo hay laan na gahaçyla, yaçaç jag hadge se no, mbuë faale ne älagge äon wo no. Ndo hay we go de puçygi ga no, ndi a ge ti äo deparday gug tu do je freñ no, ndo kaçaç ma ko wur maga ndi a de äe mo gaè.

⁴De sen äuy, jar äo ma Sarden wo, mapo bay wo de dem oçoçbe äaaran wa. AÀ see ge wo yañ wer äi de lag oçoçbe ti depiiri, werga aà wo de kaçaçge.

⁵Jar maga joñ ge wo blumri lag ge wo oçoçbe ti depiiri dosen. Ndi tag ëu äaara go äi kefder maga ëu jar ma lagge tenen wurpo de yerge ni go ga hase. Ndi waçaç ge go ti äaara pel Pan äi wo de jar peelee äen wo ga aà wo diñ jar ma äi.

⁶Wosela boñ boñ äuy maga yañ de sug no, aà mo co' sug waçaçre maga Nenterse waçaç ne Tayge jar ma wer Kris wo de ele.

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Filadelfi wo

⁷Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Filadelfi ga: Je mani Baa no, je ma cwaçy no, je maga lakel mani Dafid wañ do äe, je maga buln we go, jobo teçgn ga, aà teçg ne we, jobo buln go ga son, waçaç ga

⁸ndi yañ mbi de ko ree maga ndo joñ mo äuy no, ndi yañ mbi de koge ga eegre äo depeçeçre, de sen mbe äuy, ndo yañ de yaçaç jag waçaçre äi, ndo bay ndar gog me wer wa. Ndi yañ go de bul jag tiñ po mo pel maga jobo teçgn gaè.

⁹Eegre maga ndi joñ ge see ngaäa jar mani Satan mokay no, jar se ma de gete' wo ga waçë wo ga saara diñ jar Jwif lay, paga bay wa no, ndi hoo rage de wañ ga aà mo lag wo koyoçgre mo pele, mo togoë wo ndo, maga aà mo ko wo ga ndi de da ndo.

¹⁰Ndi koë ge ndo yañ ti wur naw ree maga a ge lam jar ma ti tamsir wo krub äuy no, werga ndo ëaw waçaçre maga ndi waçaç mo desaçy.

¹¹Ndi yañ le age deparday tu. Ëaw ree ma do äon de eegre ngiñ, nen maga jobo mo yaçaç gawrañ äon go wa.

¹²Je maga naa ge blum mono ndi koln ge diñ dog ma äi tiñ Baa äi no, day se kal ge go ga so hase. Ndi yer ge ëu Baa äin yañ ne ti de ëu äi leege mani Baa äi no, Jerusalem ma defay maga cwaa ge le ciñ see Baa äin mono, de ëu äi ma defay no.

¹³Wosela boñ boñ äuy maga yañ de sug no, àà mo co' sug waçaçre maga Baa waçaç wo ne Tayge jar ma wer Krisn wo mono.

Waçaçre maga Jañ haçn wo ne Tayge jar ma wer Kris ma Lawdise wo mono.

¹⁴Yer wo ne je peelee Baa Tayge jar ma wer Kris ma Lawdise ga: Mokay diñ waçaçre Amen no, je sedewa ma de deelee no, ma waçaç cwaçy no, je ma tañgu feçeçre maga Baa joñ ra mo äuy no. AÀ ga:

¹⁵Ndi yañ mbi de ko ree maga ndo raw joñge äe mono, ndi de koge ga ndo bay go de wooge wa lay, ndo bay de sarge wa lay. Ama ndi de dage debaň ga ndo mo hay go diñ mapo yoo äaara boñ.

¹⁶Ama ndo de wuu leblebe, bay de sarge wa lay, bay de wooge wa lay, ndi day dug gi ndo go.

¹⁷Ndo waçë ga: Ndi de feçeçre debaň, ndi joñ feçeçre ma de el de el wo debaň, fen maga bay do äi wa bay wa, ndo ko ga ndo de ree ti, ndo go de coocoo, mopo äo baywa, ndo see koëe, ndo reçw äuy ndo ko gaë.

¹⁸Wersen ndi de wii moge ga ndo mo yee boo biñni maga go de yorge de wuu do äi, maga ndo mo joñ horoge. Yee oçoçbe ma depuy do äi maga ndo mo laa ti äo yoñ soçoçre see äo maga go de koë no, yee sañgu do äi ma joñge nen äo ga nen äo moo kaçaç ma koge go lay.

¹⁹Jar äi maga ndi da ra, ndi ruë ra, ndi liñ ra, hay go de baa wuu tinoo, mbuë faale ne älagge äon wo.

²⁰Co' sugi, ndi yañ de oole jag tiñ ëe ëu, hayga wosela laa geçeçge äi we, day bul jag tiñ we go me no, ndi kal ge yañ liñ ni äe, wuur lag ge yañ reege de kaçaçra lay.

²¹Ma jar maga joñ ge wo blumri, ndi haç ge faage ne hara ga àà mo lag wo see äi ti paale wañ äin äuy, do maga ndi joñ blum go, day ndi raw hayge wo see Pan äi ti paale äe no.

²²Wosela boñ boñ äuy maga yañ de sug no, àà mo co' sug waçaçre maga Nenterse waçaç wo ne Tayge jar ma wer Kris wo mono.

NAAGE NENE 4

AÈ de goñ Baa le ciñ

¹Blam sen nen äi raw caa ge go ko feçeçre, ndi raw ko jag tiñ po le go de bul gi ciñ ka'a. Geçeçge maga hay rage le do coçoçn ga ndi hay laa ge äe waçaç ree le me tañgu, raw riñ mege ga: Èii le la mono, ndi kañ nen äo ti ree maga a ge blam ma lam mono.

²Ni tuseñ Nenterse raw yooge de äi. Paale po de kañge wo ciñ ni ta'a. Jobo de hayle ti äe ye'e,

³pel je sen sag do huuli maga yoo äe yee pur debañ nono, do huuli jaspe wo de sardwan no. Manyaabaa go de yiñ ti paalen cweçeç sag do huuli emerodn no.

⁴Paale ma tigriñ wo hwal hwal äog ti naa wo go de cir ti paalen no. Jar kluurin wo de lagge ti äaara hwal hwal äog ti naa lay, wo de lag oçoçbe ti depiiri, wo de gawrañ boo biñni ti äaara.

⁵Sagge Baa, ngar ge jage, carge poçoç Baa wo raw joñge ti paale sen deñ. Lampa wo renam de yaçaç wuu pel paalen ka' ka'a, saara diñ Nenterse ma renam mani Baa no.

⁶Pel paalen pa, mopo do maarog ma de mañ doñdoloñ no, ko go cwah dañ kristale. Feçeçre ma naa ma tenen wo go de cir ti paalen äañla lay, äañla lay, nen äaara nen pel lay, nen blam lay.

⁷Fen ma tenen ma tañgun de mañ miñgiri, ma de äog äen de mañ weeday, ma de swa'n nen äe do je tabay, ma de naa de mañ gare.

⁸Feçeçre ma tenen wo boñ boñ naa äuy grañ äaara hiira' hiira'a, nen äaara go see äuy, nen äil lay, nen faale lay. 'Waë wo siñ de ceeg lay de suñ lay ga: Bay äagge, bay äag, bay äag, diñ Baa Wañkluu ma de eegre dañge äuy no, Je maga hay le, maga yañ le, day wo ge le ferge pa mono.

⁹Tum de maga feçeçre se ma tenen ma naan le' wo we 'waë siñ ma togoë ge äe, ma ra ëu äe, joñ suuse'e ne je maga de hayle ti paalen ga tenen tum mono,

¹⁰jar kluuri ma hwal hwal äog ti naan leë ge wo mondra pel Je ma de hayle ti paale no, aà goñ ge wo je maga mbe tenen tum sagsag mono. Aà laa ge wo gawrañ äaaran go pel paale no, day waçaç ge gano:

¹¹Wañkluu wuur no, Baa wuur no, ndo de kaçaçge maga wuur togoë mo, wuur ra ëu äo, wuur mañ ti kluu äon ciñ werga joñ feçeçren wo äuy diñ ndo, diñ wer dage äo, ndo hay joñ ra day saara wara deñ äuy ëa lay.

NAAGE NENE 5

Kefder wo de Weesam no

¹Ndi raw ko kefder de kaage do je ma de hayle ti paale no, de yerge nen äil lay, nen faale lay, de neë lamba ti renam.

²Ndi raw ko je peele Baa po de eegre debañ ngar jag de geçeçge äe kloñ ga: Wose yañ ma mbug lamba se de leçeçgen go mokay ga bul kefdern yañ gom la?

³Ama jobo boñ bay wa, hayba le ciñ, hayba gesiñ la, hayba wer sir gesiñ, jobo bay maga yañ ma bul kefdern go ga ko äil äe bay wa.

⁴Ndi raw rage debañ, wer maga jobo ma bul kefdern go ga ko äil äe yañ go bay wa mono.

⁵Jobo raw riñ mege yoo jar kluurin wo boñ ga: ra wa, ko nen äo, miñgir ma ti wer Juda, ti äiñi mani Dafid wañ joñ blum we, kaçaç yañ ma mbug lamba ma de neë ge ma renam wo go, bul kefdern yañ go.

⁶Ndi raw ko Weesam de oo le ti yoo paalen wo deñ, feçeçe ma tenen ma naan wo de jar kluurin wo go de yiñ ti äe cweçeç deñe, Weesam ko dogaa à hay iñi gon no, coçoç äe renam, nen äe renam lay. Diñ Nenterse Baa wo sugsug renam, maga wo le de laa ge ti tamsir lam krub äuy no.

⁷Weesam raw yaçaç kefdern le go ti do war je ma de hayle ti paale no.

⁸De maga à raw yaçaç kefdern no kay, feçeçe ma tenen ma naan wo de jar kluuri ma hwal hwal äog ti naan raw wo laa koyoçgre gesiñ pel Weesam no. Wosela boñ boñ äuy yoo äaara de didil äe do, de haçaçe boore biñni do de bag ge go de feçeçe foçoçe ma de el de ele, diñ tos ge jar mani Baa wo mono.

⁹À raw wo 'waa siñ ma defay ga na, Ndo de kaçaçe ma mañ kefder no, Ndo de kaçaçe ma mbug lamba ma de neëgen go, werga aè hay 'war mo le go, Day ndo raw coo jar tebere wo le ne Baa de huli äo ti äiñi jar äuy, De jag jar äuy, ti ngaäa jar äuy, ti wer jar äuy.

¹⁰Ndo raw joñ rage jar ma sië jag ne Baa ga mo joñ wo peelee hene, Day saara lag ge wañre ti tamsir la.

¹¹Ndi raw ko nen äi tigrin pa, ndi raw laa sugi, ngaäa jar peelee Baa wo debañ wo ndar kis kisi. À raw wo cir gi go ti paale no, feçeçe ma tenen ma naan wo de jar kluurin,

¹²raw wo 'waa siñ de geçeçe kloñ ga: Weesam maga à hay 'warn go De kaçaçe ma da' eegre no, Horogre no, koge ree no, eegre ma kiñ no, rage ëu no, gragge de woren wo de togoëge no.

¹³Ndi raw laa sug le pa, feçeçe ma raw joñge ma ciñ wo de ma gesiñ la, de ma wer sir gesiñ la, ma nen maaroge, de feçeçe ma yoo feçeçren wo krub äuy raw wo 'waa siñ togoë je ma de hayle ti paalen wo de Weesam ga: Togoëge no, rage ëu no, gragge de wore no, waçaçe ree jar no, Äuy mo hay wo diñ ma je ma ti paalen wo de Weesam haçaç tum.

¹⁴Feçeçe ma tenen ma naan raw wo yiñ jag ga Amen. Jar kluurin raw wo laa koyoçgre gesiñ goñ ge äe.

NAAGE NENE 6

Lamba ma de neëgen wo

¹Blam sen ndi raw ko Weesam raw mbug lamba ma de leçeçe ma tañgu lamba ma renam wo go, ndi raw laa sugi, jobo yoo feçeçe ma tenen ma naan raw waçaç ree le, ra le do carge poçoç Baa ga: A le lam.

²Ndi raw ko piir po depuy, je ma ti äen de toñwaa do. AÀ haç gawrañ ne hene, se kal rawge caw diñ blum, ma woge joñ blum jare.

³Blam sen Weesam raw mbug lamba ma de äogn go, ndi raw laa sug, fen ma tenen ma de äog fer dog waçaçren le tigriñ, raw waçaç ge ga: A le la mono.

⁴Ndi raw ko pir ma tigriñ raw kalge le go, see äe deseçeç, je ma ti äen de da' eegre maga aà mo dus durgi wo go äi sir äuy, nen maga jar tebere mo ñd wo kaçaçra go. AÀ raw haç moslam ma kluu hen do.

⁵Blam sen Weesam raw mbug ma de swa'n go, ndi raw laa sug, fen ma tenen ma de swa' raw waçaç ma de swa' le pa ga: A le la mono. Ndi raw ko pir po de taabay, je ma ti äen de fen ma ngaä poçoçe feçeçe do.

⁶Ndi raw laa geçeçe po le yoo feçeçe ma tenen wo le waçaç ge ga: Coore po ti mundore boñ kaçaç we ma poë joñre ma siili heçeç boñ, coore haçy äi mundore swa' kaçaç we ma poë ma siili heçeç boñ no. Ama ma noo wo de yii älag sen wo wa.

⁷Blam sen Weesam raw mbug lamba ma naan go, ndi raw laa sug, fen ma tenen ma de naa raw riñ mege ga: A le la mono.

⁸Ndi raw ko pir po, see äe waçytu waçytu, je ma ti äen aà äen ga Huuli, je maga de waçaç ree sir hulin wo de mañ blam äe caw lay. AÀ raw haç eegre ne hen ga coçoç sir plañ aà mo ñd wo jar tebere wo go de moslam, de koñne, de ceege, de nayre ma koore wo.

⁹Blam sen Weesam kal rawge mbug lamba ma de dween go, ndi raw ko manmbuyuuri jar maga aà hay ñd ra go werga aà hay wo sië waçaçre Baa ne jar, hay wo joñ sedewa ti Kris, wo de lagge wer ngeel ma ngaë feçeçe sië jag ne Baa lagge.

¹⁰AÀ raw wo ngar jag de geçeçe äaara kloñ kloñ ga: Wañkluu ma bay äag no, ma cwaçy no, ndo gor ga ndo cag ge ree jar ma ti tamsir wo, joñ bon äaara ti bol maga aà hay ñd wo wuur go hun yawla?

¹¹AÀ raw haç oçoçbe ma de paçaçrege depiiri ne hara, aà kal riñ rage ga aà mo lag wo smagga me' äa, nen maga ngaäa heçeçe äaara wo de kaçaçre äaara ma ti joñre wo ga aà ñd rage go dog aà hay ñd ra go no lay mo ba wo jag go äa.

¹²Blam sen ndi ko Weesam raw mbug lamba ma de hiira'n go. Sir raw daë ge debañ, wuur raw kol ge go de taabay, do oçoçbe ma de roë ge go de taabay no, few raw kol ge go deseçeç do ci no lay,

¹³ger lag wo le go gesiñ do le' ge hoçoç ma bay ruggi ga leege fijë we de eegre, se lag le go ti koo äen gesiñ no.

¹⁴Ngeel ma ciñ raw dwas ge go dogo jobo kaa fen suuli äe gon no. Huuli wo de kaali wo äuy raw wo ndar see äaara go ti ngeel äaaran wo.

¹⁵Wañre sir wo la, jar koë sen wo, wañre soden wo, jar horogre wo, jar ma de eegren wo, jar tebere lan wo äuy, gebere wo, weere biñnin wo, äuy raw wo yoñ ge äi rum huulin wo, raw wo yoñ ge yoo weere huulin wo.

¹⁶Aà raw wo riñ huulin wo de weere huulin wo äuy ga: Leë wee le go ne wuur ti, yoñ wee wuur wo go haçaç nen je ma de hayle ti paale ëa la. Yoñ wuur wo go haçaç do wañ mani Weesam ëa la!

¹⁷werga wur naw wañ äaara ma kluun a we, day wose kaçaç yañ ma oo ge pel äe la?

NAAGE NENE 7

Te ngaäa jar Israyel ma 144.000

¹Blam sen mokay ndi raw ko jar peelee Baa wo naa de lagge deele ti coçoç sir go naa äuy lagge, aà raw wo ëaw leege ma naa ma ti sirn go, maga leege po mo fëïd ti sir la wa so, mo fijë ti maarog wa lay, mo fijë ti koo po wa has lay.

²Ndi raw ko je peelee Baa po le de a ge le nen wer de ëaw lamba ma neë ge mani Baa ma tenen do kay. Aà raw wo ngar jag wo kloñ ne jar peelee Baa ma naa, maga wo de da' eegre ma älag sir wo go de maaroge,

³ga Älag sirn wa ëa, älag maarog wa ëa, hayba koore wo älag ra wa, haçaç wuur wo go neë lamba ne jar joñre mani Baa wo pel ëa.

⁴Aà raw kañ nen äi ti ngaäa jar maga aà neë lamba mani Baa ne hara pel mo so no, aà wo ndar kis ti äe ndar hwal hwal naa ti naa, ti äïjïni weere mani Israyel wo äuy.

⁵Aà neë ti äïjïni mani Juda ndar hwal ti äoge, neë ti äïjïni mani Ruben ndar hwal ti äoge, ti äïjïni mani Gad ndar hwal ti äoge,

⁶ti äïjïni mani Aser ndar hwal ti äoge, ti äïjïni mani Neftali ndar hwal ti äoge, ti mani Manase ndar hwal ti äoge,

⁷ti äïjïni mani Simeyoñ ndar hwal ti äoge, ti mani Lefi ndar hwal ti äoge, ti mani Isakar ndar hwal ti äoge,

⁸ti äïjïni mani Sabuloñ ndar hwal ti äoge, ti mani Josef ndar hwal ti äoge, ti mani Benjamin ndar hwal ti äoge.

Ngaäa wer jar debañ debañ

⁹Blam sen ndi raw ko ngaäa debañ debañ, jobo kaçaç ma kee rage gaè. AÀ diñ wer jar ma ti tamsir wo la krub äuy, ti wer jar äuy, ti äi'jini jar äuy, de ngaäa jar äuy, jag jar äuy, wo de lagge pel paale no, pel Weesam no, wo de lag oçoçbe ma de paçaçrege depiiri ti, wo de sug har do.

¹⁰AÀ raw wo ngar jag de geçeçe äaara kloñ ga: Je yaçaç naan go a le na diñ ni Baa je ma de hayle ti paalen wo de Weesam mo lag no.

¹¹Paale no, jar kluuri wo, feçeçe ma tenen ma naa wo ta', jar peelee Baa raw wo wo cir ti äaara go cweçeç, raw wo leë mondra gesiñ pel paale no, mbar wo pel äaara gesiñ goñ Baa,

¹²kal wo waçaç ge ga: Amen, togoëge no, gragge de wore no, koge ree no, joñ ge suse' no, rage ëu no, eegre no, eegre ma kiñ no, äuy mo hay wo diñ ma Baa ma da naan tum tum. Amen.

¹³Jobo raw wii mege yoo jar kluurin wo boñ ga: Jar se de lag oçoçbe ma de paçaçrege ti depiirin wo diñ wose wo äa? AÀ a wo le genla?

¹⁴Ndi raw fer waçaçre hen ga: Kon diñ ndo yaw gla Wañkluu. AÀ raw riñ mege so ga: AÀ diñ jar maga hay hee wo le nen bon ma de haçaç no. AÀ yog wo oçoçbe äaaran le go, aà yog ra wo le go depiiri nen ci Weesam no.

¹⁵Diñ wersen aà wo de lagge pel paale mani Baa joñ peelee hen de suñ de ceege äi tiñ äen mono. Je ma ti paalen de koë rage diñ se tu lay.

¹⁶Koñne cee ra ga so hase, jwaale cee ra ga so lay, ceege wur haä ra ga so lay, hayba ba ge wuu ngeel dra' laybla' haä ra ga so hase.

¹⁷Werga Weesam ma de oo le ti yoo paalen joñ ge diñ je koë rage, wo de äaara kañ ge ti kaçaçge bii ma ëaw jar tenen no. Baa tag ge mberbe ma nen äaaran go äuy.

NAAGE NENE 8

Lamba ma de renam no

¹De maga Weesam wo mbug lamba ma de renam go, ngeel ma ciñ raw oo ge eñ, ig go de el smagga.

²Blam sen ndi raw ko jar peelee Baa wo renam de lagge pel Baa lagge, aà raw haç coçoç ne hara do renam.

³Je peelee Baa ma tigriñ raw age, kal ya' ge see äe äiñ ngeel ma ngaë feçeçe sië jag no, de ëaw haçn boo biñni maga aà roë fen foçoçre äil äe do kay. AÀ raw haç feçeçe foçoçre wo ne hen debañ debañ ma woge roë ge äe ti ngeel ma sië jag ma raw joñge de boo biñni ma pel paale no.

⁴Cug feçeçe foçoçre maga de roë ge wo de tosge jar mani Baam raw urgi wo do je peelee Baa no, raw wo oo ge pel Baa.

⁵Blam sen je peelee Baa raw mañ haçn ma de fen foçoçre äil no, raw ba ge äe go de wuu ma ti ngeel sië jag no, raw äo' ge äe go gesiñ ti siri. Carge poçoç Baa raw car ge, duë gi raw duë gi, ngeel raw sag ge, sir raw fijë gi.

Jar peelee Baa 'waë wo coçoç

⁶Jar peelee Baa ma renam ga coçoç do äaara renam lay, raw wo kne' see äaara ma 'waë coçoç no.

⁷Je peelee Baa ma tañgun raw 'waa coçoç. Baa raw laa huuli le de wuu de tay nen de ci, raw jwag sirn de äe, sir see äe me' plañ raw roë ge go, koore wo me' raw wo roë ge go, fi ma kleere de tebere raw roë ge go äuy.

⁸Blam sen je peelee Baa ma de äogn raw 'waa coçoç. Huuli po kluu raw baa wuu, àa raw äo' ge äe go nen maaroge, maarog see äe me' plañ raw kol ge go ci.

⁹Feçeçre ma tenen ma nen maarog wo see äe me' plañ raw wo huë gi go, daage ma nen maarog wo see äe me' plañ älag wo go.

¹⁰Blam sen je peelee Baa ma de swa'n raw 'waa coçoç. Ger po kluu raw baa wuu do wuu maga de yaçaç ge deñ no, raw le' ge le, àa raw le' ge ne pyewre wo de kaçaçge biiri po wo ti me'eç.

¹¹(AÀ ëe ger sen ga Glagge) Biiri po wo me' kol wo go glagge, jar debañ joñ wo ne, raw wo huë gi go wer maga biin kol go glag mono.

¹²Blam sen je peelee Baa ma de naan raw 'waa coçoç. AÀ raw ma' ge see wur me'eç, see few me'eç, see ger wo me' lay, sagge äaaran raw wo älagge go see äe, àa laa wo ler ngeel ga so, de suñ me'eç, de ceeg me' lay.

¹³Ndi raw ko nene, ndi raw laa sugi, gar de ur gi wo ciñ nen leege haçaç caw, ngar jag de geçeçge äe kloñ ga: ree yañ. Ree yañ. AÀ diñ ree may mo deñ ti wur maga jar peelee Baa ma swa'n wo ge wo 'waa coçoç äaaran mo la.

NAAGE NENE 9

¹Blam sen je peelee Baa ma de dween raw 'waa coçoç. Ndi raw ko ger maga hay le' le go äaa gesiñ la, àa raw haç fen bul jag tu ma kuëum hen do.

²Gern raw bul jag tu ma kuëumn go, cug raw laa ge le go ni do cug wuu maga car le äi tun no. Wuur raw kol ge go lurum lurum, leege kol go dosen no lay.

³Mapoë raw wo laa ge le go nen cug no, raw wo dus gi go ti sir äuy, àa raw haç eegre ne hara de mañ mani dayya no.

⁴AÀ raw riñ rage ga àa mo älag wo fi wa, mo älag wo koore wa, mo älag wo koore po ma de peçë ge wo wa has lay, say àa mo älag wo diñ jar tebere maga bay wo de neë lamba mani Baa pel wa mono.

⁵Mapoë bay wo de da' eegre ma ïd jar sen wo go wa, say àà mo joñ wo bon äaara nen few dwee, ceege äaara maga àà joñ wo bon jar de äe, cee do maga dayya jwa' joñ bon no.

⁶De naw se nen few se dween ni, jar tebere kië ge wo ga saara mo huëi, ama àà da'n wo ga lay da wo huli, huli dañ go do äaara haçaç lay.

⁷Mapoë sen wo de mañ piiri maga wo go de gragge ma woge durgi, mopo ti mapoë wo do gawrañ boo biñni wo nono, pel äaara de mañ pel jar tebere wo.

⁸Riñ ti äaara do riñ ti naare wo nono, sañ äaara do sañ miñgir won no.

⁹Mopo jiili äaara do ngoñ boo, grañ äaara sam do puspup maga piiri wo de kog rage deparday ma woge durgin no.

¹⁰AÀ wo de waale were, jag waale äaara do mani dayyan no, joñre waale äaara, eegre de haçge ne hara ga àà mo joñ wo jar tebere de älagge few dwee.

¹¹AÀ wo de wañ po ti äaara ye'e, diñ je peelee maga waçaç ree tu ma kuëum de haçge hen mono. AË èen de jag Hebre ga Abadoñ, de jag Greg ga Apoliyoñ (wer äe ga Älag Jare).

¹²Ree ma de älagge ma tañgun raw taw ge go. Blam sen ree älagge mapo wo äog raw wo age pa.

¹³Blam sen je peelee Baa ma de hiira'n raw 'waa coçoç, ndi raw co' sug geçeçe po raw age le ti coçoç ngeel boo biñni ma sië jag ma pel Baa no.

¹⁴Geçeçe po raw riñ je peelee Baa ma de hiira' maga de coçoçn dog: Pog jar peelee Baa ma naan ga wo de bañ ge ti jeñ pyew ma kluun ga aè èen ga Efrat wo go.

¹⁵AÀ raw pog jar peelee Baa ma naan wo go, jar peelee sen hay wo go de gragge de ngar ngeel sen ni, nen naw sen, nen few sen, nen kiñgi sen, maga àà mo ïd wo reda jar tebere wo go see äe me'eç.

¹⁶AÀ raw kañ nen äi ti keege sode ma ti piirin wo, àà wo dubu kis kis äoge (200.000.000).

¹⁷Ti ko ge äi maga ndi ko ree maga naa nen see äe ne ndi nen, ndi raw ko piiri po wo de jar ti, jar sen wo de ngoñ yoo deseçeçe do wuun no, de taabay suäsuä do safirn no, barëag do taçaçgi ma de ruggi, ti piirin wo do ti miñgir wo, wuu, cug wo de sufre laa wo le go jag äaara.

¹⁸Wuu no, cug wo de sufre maga laa wo le go jag piirin wo, raw wo ïd reda jar tebere go see äe me'eç.

¹⁹Werga eegre piirin wo diñ jag äaara, waale äaara. Waale äaara do cwen no, ti waale äaara go de gragge ma joñ älagge.

²⁰Jar tebere maga gwa' wo ga feçeçre se ma swa'n ijd ra wo ga, laa mbaara men joñre äaara maga à joñ wo de see äaara mbe gaa pa, mbaara de goñ soçoçre wo, goñ wo feçeçre maga à joñ ra wo de boo biñni, de boo solay, boo dob wo, huuli wo, koore, feçeçre se ga kaçaç wo ma ko mopo ga lay, sug äaara laë ga lay, kaçaç wo ma seeë ge ga lay äuy, à mbe de goñ rage.

²¹Laa wo men ijd jar ga lay, men wo joñ sogway go gaa lay, laa wo men joñ ree soçoçre go ga lay, laa wo men joñ freñ go ga lay.

NAAGE NENE 10

Je peelee Baa wo de kefder ma me' no

¹Ndi raw ko je peelee Baa po de eegre ëii le gesiñ blam sen pa. Kuu see äe de swaare, ti äe de kaa ge de manyaabaa, nen äe do wurn no, äaale äe dotrum wuun no.

²À de äaw kefder po go de bul gi do me' kay, raw kañ äaale war äe ti maaroge, raw kañ ma gurn ti siri.

³À raw ngar jag kloñ do miñgir maga de car poçoçn no. Blam maga à wo ngar jag go ngar, charge poçoç Baa ma renam raw wo yiñ jag le de duë gi.

⁴De maga à waçaç wo waçaçre go waçaç, ndi hay le' yer waçaçre no, ama ndi kal laa geçeçge po le ciñ riñ mege ga: Yoñ waçaçre maga charge poçoç Baa ma renam waçaç wo mokay no, yer sen wa.

⁵Je peelee maga ndi kon de oo le ti maarog wo de sirn raw mañ do war äe ciñ,

⁶kal ha' ge de ëu Baa maga tenen tum no, ga joñ ngeel ma ciñ wo de feçeçre ma äil äen äuy, sirn de feçeçre ma äil äen äuy, maarog de feçeçre ma äil äen äuy no. Je peelen raw waçaç ge ga: Baa yoçoç ge ti le patala ga so.

⁷De maga je peelee ma de renam wo 'waa coçoç ma äen, Baa kal äo' jag ree ma de yoñ ren go, do maga à hay waçaç le go jag weere joçoçre äen wo, jar sië waçaçre äen won no.

⁸Blam sen geçeçge maga ndi hay laan le ciñ raw waçaç ree le me tigriñ pa ga: Wo mañ kefder ma me' de bul gin go do je peelee Baa ma de oo le ti maarog wo de sirn mokay no.

⁹Ndi kal raw ge wo see je peelee Baan wii gi äe ga à mo haç kefdern me, à raw riñ mege ga: Mañ mbo, ree ne, à joñ yañ de coçoçre jag äo do y oçoçren no, wo äil mancew äo mo lay no, à joñ yañ äil äo glag lay.

¹⁰Ndi raw mañ kefdern se me' le do äe, ndi raw reege äe, se jag äi de coçoçre do y oçoçren no. De maga ndi wo lig gi äe, à raw joñge äil äi glagge.

¹¹À raw riñ me pa ga: Fer sii waçaçre Baa maga waçaç go ti ngaäa jar äuy, ti wer jar äuy, de jag jar äuy, ti wañre wo äuy ni boñ ëa pa.

NAAGE NENE 11

Jar sii waçaçre ma äogn wo no

¹AÀ raw haç heege me do de ngaä ge do grawn no, day aà raw riñ mege ga: Ur go ciñ ngaä tiñ Baan wo de ngeel ma sië jag no, kee jar maga wo de goñ Baa tiñmani go.

²Ama men pel siigi ma nen faale tiñ Baa wo go, ngaä sen wa, werga ngeel ma sen de haçge ne jar maga bay wo ti jag Baa wam, jar maga dag ge wo äi leege mani Baan go de äaale äaara few do naa ti äog mono.

³Ndi laa jar sië waçaçre äi ma äogn wo yañ le, de lag oçoçbe kloro ti, day aà sii wo waçaçre ma Baa yañ ne jar nen naw se ma ndar de kis kis äog de naw hwal hwal hiira' no.

⁴Jar sië waçaçre se ma äogn wo diñ koore olif ma äogn wo de ger ma äogn wo ga wo de lagge pel Wañkluu ma ti sirn la mono.

⁵Jobo ëig we ga se joñ ra de älagge no, wuu raw kalge le go jag äaara, raw roë jar hee äaaran wo go, je maga kië we ga se joñ ra de älagge kal da' huli diñ do se no.

⁶Eegre de haçge ne hara ma dig ngeel ma ciñ go ga aà mo cwaa de ngar ngeel maga aà wo de sië waçaçre Baa ne jar mo wa. Eegre de haçge ne hara ga aà mo kol wo bii go ci pa, eegre de haçge ne hara maga aà mo äoë wo wer bulfuçñ ma hon la äuy ne jar ti dogä äil äaara da no pa.

⁷De maga aà wo wo we go taw sië gi waçaçre Baa ne jar mo so no, nay maga kal ge le go äi tu raw yiñ rage ge. Nayn raw joñ blum äaarage, raw ijd rage go.

⁸AÀ raw äoë huli äaara go ti faage äi leege ma kluu ti ngeel maga aà hay äal Wañkluu äaaran go ciñ ni mono. Äi leege sen de kañ ëu de jagjoçoç ga Sodom noga Ejipte.

⁹Werpiiri go ti ngaäa jar äuy, ti äiñni jar äuy, de jag jar äuy, de wer jar äuy, ko ge wo huli äaara yañ siili swa' de doñ, haç wo faage ne jar ga aà mo tee ra go ga lay.

¹⁰Jar ma ti sir la woo wo yañ wer huli jar se äogn wo, joñ ge wo fruygi yañ debañ, haç wo feçeçre yañ ne kaçaçra de koë debañ ti yoo kaçaçra, wer maga jar se äog hay aà wo de bon ne jar ma ti tamsir ti debañ mono.

¹¹Ama, wo day ge blam siili ma de swa' de doñ, eegre ma fer rage go tenen raw age le ni Baa, raw kalge ne hara äili, saara raw puë gi go ciñ, jar maga ko ra wo mo äuy, heçeçne raw joñ rage debañ.

¹²Jar sië waçaçre Baa se äogn wo la raw wo laa geçeçge jobo le riñ rage ciñ ga: Ëii wee le la mono. AÀ kal wo ëii gi wo ciñ nen swaare de nen jar hee äaaran wo wo ti'i.

¹³De sen ni tu sir raw fijë gi de haçaç debañ, äi leege hwal plañ raw bug gi go, jar raw huë gi go do fijë gi sirn ndar renam. Jar maga gwa' wo, heçeçne raw joñ rage debañ lay, kal wo togoë Baa ma ciñ no.

¹⁴Ree ma de äogn raw taw ge go, ko wee nen äay, ma de swa'n yañ le a ge deparday pa.

'Waage coçoç ma de renam no

¹⁵Blam sen je peelee Baa ma de renam raw 'waa coçoç. Geçeçge po raw rage le ciñ de haçaç debañ ga: Hay ge Wañ jar ma ti tamsirn diñ ma Baa Wañkluu naa wo dege Kris äe no, aà hay Wañ ma tum tum.

¹⁶Jar kluuri ma do äog ti naa maga wo de lagge ti paale äaaran pel Baa, raw wo mbar pel äaara gesiñ raw wo goñ Baa,

¹⁷kal wo waçaç ge ga: Baa Wañkluu ma de eegre no, ndo je maga ndo yañ wara, ndo hay hay le mono, Wuur de joñ suse' mo ti maga ndo de joñ joñre de eegre äo ma kluun, Ti maga ndo de tiñ; wer hay Wañ mono.

¹⁸Wer jar äuy hay wo de wañ see äo de haçaç debañ, Ama wur maga ndo naa nen see äo go ga äil äo de soçoçge raw age we lay, Wur cag ge waçaçre jar ma de hulin wo no, Wuur poë ge weere joçoçre äo jar sië waçaçre ma jag äon wo go no, Jar mani äon wo de jar ma hoor sug ti ëu äon wo, Weere kleere wo de jar kluuri, Wur taw ge jar älag sirn wo go no.

¹⁹Tiñ Baa ma ciñ raw bulgi go so, aà raw ko cogrom barge Baa wo de jarn de äo'ge äi tiñ äen ti'i. Sagge wo, de geçeçge feçeçre wo, de carge poçoç, fijë gi siri, huuli Baa de lagge de haçaç deñ.

NAAGE NENE 12

Waçy po wo de dragoñ

¹Fen po raw naa nen le ciñ, waçy po de kuu see äe de wur do oçoçben no, de few äaale, gawrañ ger ti äe ta', hwal ti äoge.

²Waçy sen go de kos biñgi mbañe, bon ceege biñgi äen raw kañ wer äe ngar jage.

³Fen po raw naa nen le ciñ tigriñ pa, dragoñ po de haçaç, see äe deseçeç, ti äe renam, coçoç äe hwale, klañre go ti coçoçren wo kel kel äuy.

⁴Waale äe raw ndar reda ger ma ciñ po wo, le go see äe me'eç, raw lag rage le go gesiñ ti tamsir la. Aà raw oo ge pel waçy maga de wo ge biñ weel go deñ, maga ni se mo lig weeln go de maga aà biñ le go mo tu no.

⁵Waçyn kal biñ weel maga koë ge wer jar wo äuy de graw boo go. Ama aà raw mañ weel no, aà kal rawge wo go de äe see Baa ti paale äe no.

⁶Waçyn kal dañ ge wo go ti puuli ti ngeel maga Baa hay kne' ngeel ne hen ni ga aà mo wo ge reege ni nen naw ndar de kis kis äog de naw hwal hwal hiira' mono.

⁷Wersen dur gi raw urgi ciñ so, Misel wo de jar peelee äen raw wo dur dragoñ no, mo sen la raw yiñ rage de jar peelee ma äen wo lay,

⁸ama aà raw wo dañ rage eegre, faage laa joñ ge le ti dragoñ wo de jar peelee äen wo ma lagge le ciñ ni ga so.

⁹Aà raw äo' dragoñ se de haçaç le go siigi. Aà diñ cwe se ma äaa no, aà een ga Manhuli, noga Satan, ga de jaçë jar ma ti tamsir wo krub äuy mono. AÈ laa ra le go gesiñ de jar peelee äen wo äuy.

¹⁰Blam sen ndi raw laa geçeçe po le waçaç ge ciñ kloñ ga: Patala Baa a we go yaçaç jar so, patala Baa naa nen eegre äen we go ga se diñ Wañ, patala Kris äen naa nen eegre äen we go. Werga je car ree ne heçeçe naa wo see no, je maga de oo le pel Baa car ree ne hara see de suñ, de ceegen, aè äo'n we le go faale ngeel ma ciñ no.

¹¹Heçeçe naan joñ wo blum äe we, wer de el ci Weesam wo de cwaçy waçaçre maga aà hay wo sië gi äe gom, aà hay haç wo see äaara go maga saara mo huë mbe go.

¹²Diñ wersen, ngeel ma ciñ wo de nday jar ma de lagge äil äe no, joñ wee mbay fruygi. Ama aà diñ ree älagge may mo deñ ti maarog wo de sirn lay. Werga Manhuli ëii le see äay, day äil äe de soçoçe debaň, werga naw se bay de gwa' ge debaň wa so mono.

¹³De maga dragoñ wo ko ge ga aà äo' se we le go gesiñ, aà raw mañ blam waçy maga hay biñ weel keäaa la mono.

¹⁴Waçy raw da' grañ do gare ma ur gi wo go haçaç ti ngeel äe ma ti puulin ga aà kne' hen ga aà mo wo hay ge reege ni kiñgi swa' de reda, maga cwen mo da' faage ma du' gi äe wa so mono.

¹⁵Cween raw pur bii ma jag äe wo ne waçyn were, do pyewn no, maga kañgaw biin mo wo mañ ge äe.

¹⁶Ama sirn raw kay waçy no, sir raw bul jag äe go, raw lig bii maga dragoñ pur wo go jag äe go.

¹⁷Dragoñ raw tjiigi go de wañ see waçy no, kal rawge dur gi de te wer mani waçyn wo de jar maga yaçaç wo jag liñgi mani Baan mo äuy, day wo de lagge ti sedewa mani Yeson mo äuy no.

¹⁸Dragoñ raw go oo ge ti jeñ maarogn deñe.

NAAGE NENE 13

Nayre ma äog wo no

- ¹Blam sen ndi raw ko nay po kal le go nen maaroge, coçoç äe hwale, ti äe renam, klañre go ti coçoçren wo kel kel äuy, ëu ma ëar Baa de yerge ti ti äe ma renam wo äuy.
- ²Nay se ga ndi kon de mañ bele, äaale äe de mañ nay ma do miñgir nono, jag äe do miñgiri. Dragoñ raw haç eegre äen hene, haç paale äen hene, haç eegre äe ma kluun ne hen lay.
- ³Ti po yoo tin wo boñ ka' ko doge aà hay 'war se gon no, ama waçaçge huli äen raw rug gi go. AÀ raw koge nen jar ma tamsir la wo de wore debań, aà raw wo mañ blam nay no.
- ⁴Jar ma ti tamsir äuy raw wo äo' ëee goñ dragoñ no, werga aà raw haç eegre äen ne nay no, goñ wo nayn lay. Kal wo waçë ge ga: Wose yañ do nay no äa? Wose dur yañ de äe äa?
- ⁵Nay raw da' faage ma waçë ge ga riñ ga se, ëar Baa, aà da' eegre ma joñ ge dosen nen few hwal hwal naa ti äoge.
- ⁶AÀ raw äo' ëee ëar Baa, ëar ëu Baa, ëar ngeel maga aà de hayle ni mono, de jar maga wo le ciñ mo äuy se ëar ra.
- ⁷AÀ raw da' eegre ma dur gi de te jar mani Baa wo, ma joñ blum äaara, raw da' eegre ti äiñni jar wo äuy, ti ngaäa jar äuy, ti jag jar äuy, ti ngaäa wer jar äuy.
- ⁸Jar ma de lagge ti tamsir wo la äuy goñ ne ge wo. Goñ diñ jar maga le ti tiñgi wer ma tañgun le äaa, kefder maga ëu jar maga lag ge wo tenen de yerge ni, ëu äaara bay ni wan wo, aà diñ kefder ma Weesam maga aà hay iñdn go mono.
- ⁹Co' wee sug äay de ele, hayga nday yañ de sug ma laa ge no!
- ¹⁰Wosela maga hay we go de ngaä ge ma äo' ge ti dañgay aè äo'n ge äe ti dañgay äegte' lay, je maga hay we go de ngaä ge ma 'war ge go de moslam, aè 'warn ge äe go de moslam äegte' lay. Wersen jar mani Baa mo ëaw wo see äaara de saçy, mo lag wo de haç äil äaara ne Kris ngiñ.
- ¹¹Blam sen ndi raw ko nay po kal le go nen siri. Coçoç äe äog do coçoç weesam no, aà waçaç ree do dragoñ no.
- ¹²AÀ raw joñ joñre de eegre nay ma tañgun pel nay no. AÀ raw waçaç ge ga tamsir de jar ma äil äen äuy mo goñ wo nay ma tañgun äegte'e, nay maga waçaçge huli äen rug go mono.
- ¹³Nay se ma de äog raw joñ ree mbuëgi wo kluuri debań, ëe wuu le ciñ ga aà mo a le gesiñ la, nen jar äuy deñ.
- ¹⁴Raw jaçë jar ma ti tamsir wo go äuy raw joñge ree mbuë gi äe maga aà da' faage äe ma joñ ge pel nay ma tañgun mono. AÀ raw riñ jar ma ti tamsir wo ga aà mo

joñ wo foto nay maga àà hay caa waçaçge hen se de moslam, day se mbe tenen de sen äuy, àà mo ra wo ëu äe.

¹⁵Nay ma de äog raw da' eegre ma haç äoë ge eegre ne foto nay ma tañgu no, maga foto nayn mo äo' ëee waçaç waçaçre, maga àà mo kaçaç ma ijd jar maga day wo goñ ge äe ga mo äuy no.

¹⁶Nay raw ga jar tebere wo äuy, weere kleere, jar kluuri, jar horog debañ wo, jar coo, weere gebere wo, weere biñni, äuy mo kañ wo lamba se ti do war äaara wo de pel äaara.

¹⁷Jobo yee mopo le ga lay, yee wo go ga lay, say ni je sen de lamba keege maga tay de ëu nay pel äe.

¹⁸Ta' la wosela mo hay de kore ma laa wer waçaçre se kay no. Wosela maga yañ de kore ma da' wer keege nay no werga keege sen tay de ëu jobo, keege äen kis kis hiira' de hwal hwal hiira' ti hiira'a (666).

NAAGE NENE 14

Siñ jar maga Kris coo ra le mono

¹Blam sen ndi raw ko Weesam de oo le ciñ ti huuli Siyoñ deñe. Jar ma ndar kis ti äe hwal hwal naa ti naa, maga ëu äe wo de ëu Pan äe de yerge pel äaara, wo de lagge äiñ äe lagge.

²Ndi raw laa geçeçge po a le ciñ rage do kañgaw bii maga de mbar ge ti rum huuli, ra do carge poçoç baa maga car de eegren no. Geçeçge maga ndi laan le de mañ ngar ge jag jar didil wo, de maga àà le' wo mbar didil we mono.

³Jar se ndar ngaään raw wo lagge pel paale no, pel feçeçre ma tenen ma naan wo, pel jar kluurin wo, àà raw wo 'waa siñ ma defay po. Je ma tigriñ bay de had siñ sen wa, say diñ jar ma ndar kis ti äe hwal hwal naa ti naan wo ga àà coo rage gesiñ ti sir lam tawa.

⁴Jar se ta' bay wo de dem see äaara de naare wo wa, àà koë wo see äaara bay dage, see ge wo wer Weesam tum ti ngeel maga àà rañ ni mo äuy no. Àà coo ra le yoo jar tebere wo, maga àà mo hay wo de haçge ne Baa tañgu, mo hay wo de haçge ne Weesam lay.

⁵Gete' bay jag äaara wa hase, ko boñ dra' älagge bay see äaara wa has lay.

Jar peelee Baa ma swa'n wo no

⁶Ndi raw ko je peelee Baa po wo de ur gi ciñ haçaç caw nen leege, de Waçaçre ma de Coçoçre ma tum do, ma sii gi go ne jar ma ti tamsir wo äuy, ne wer jar wo äuy, ne äiñni jar wo äuy, de jag jar äuy, ne ngaäa jar äuy.

⁷AÀ raw waçaç ge de geçeçge äe kloñ ga: Hoo wee sug ti Baa, togoë wee ne. Werga naw maga Baa a cag ree jar tebere wo wo nduu we go. Goñ wee je ma joñ ngeel ma ciñ wo de sir no, de maarog wo de kaçaçge biirin wo no.

⁸Je peelee Baa ma de äog raw mañ blam ma tañgun le waçaç ge caw ga: AÀ le' we go gesiñ, Babilon ma kluun le' we go gesiñ, aà haç yii äen go ne wer jar äuy, yii äe maga se legaçe jar joñ ree soçoçre de äe mono.

⁹Je peelee Baa ma de swa'n raw mañ blam ma tañgun wo caw waçaç ge kloñ ga: Je maga goñ nay we, goñ foto äen we kañ lamba äen we pel noga do äe we no,

¹⁰Jo ge yii mani Baa yañ de see äe, yii tiji gi äe maga aà kaa ge go äi haç wañ äen bay tay nen de bii mono! Jar maga joñ wo dosen mo äuy, wo ge wo yañ joñ bon nen wuu wo de sufte pel jar peelee Baa wo de Weesam no.

¹¹Cug wuu maga de joñ bon äaara naa mbe ciñ tum. Jar maga goñ wo nay no, goñ wo foto äe no, de wosela maga de kañ lamba ëu äen see äe mo äuy, ig gi äaara bay wa, de suñ, de ceege äuy.

¹²Sen mo haç' la diñ wur maga jar ma bay ëag maga wo de ëaw jag liñgi mani Baa no day wo de haç äil ne Yeso lag wo ngiñ mo so no.

¹³Blam sen ndi raw laa geçeçge po le ciñ riñ mege ga: Yer waçaçre sen mokay no, Jar maga tiji wo wer patala ga huë wo ti joñre Wañkluu woo ge wo yañ. Nenterse raw yiñ jag ga: Mbe dosen nono. AÀ kaçaç wo yañ ma ig see äaara do gayre joñre äaara maga aà gay wo de äe mo deñ no. Werga de el joñre äaaran maga aà joñ wo, wo ge wo yañ wer äaara lay.

werge feçeçre no

¹⁴Ndi raw ko nen pa, ndi raw ko swaare po depuy ta'a, ti mopo do ti je tabayn no, de hayle ti äe ye'e, gawrañ boo biñni ti äe ta', sañ ma de sañ debaño do äe kay.

¹⁵Je peelee Baa ma tigriñ raw kalge go äi tiñ Baa ngar jag wo ne je ma de hayle ti swaaren de geçeçge kloñ ga: Mañ sañ äo no, wer feçeçren so, werga wur weegen a we, feçeçre ma ti sirn rug we go ma wee ge.

¹⁶Je ma ti swaaren raw äo' sañ äen le ti siri, raw wee sirn go.

¹⁷Je peelee Baa ma tigriñ raw kalge le go äi tiñ Baa maga le ciñ mono. AÀ de sañ ma de sañ do lay.

¹⁸Je peelee Baa ma tigriñ pa, de da' eegre ti wuu, raw kalge le go äi ngeel ma sië jag no. AÀ raw ngar jag wo ne je ma de sañ ma de sañ debaño do kloñ ga: Mañ sañ äo no, car le'ge tlalum ma ti sir la go, werga a rug wo we go.

¹⁹Je peelee Baan raw äo' sañ äen gesiñ so, raw car tlalum ma ti sir la go so kal laa ge äe ti ngeel ma haçe bii tlalum ga Baa go de tiji gi de wañ ti ngeel ni mono.

²⁰AÀ raw crub le'ge äen wo go faale kor ma de äo'ge ne äi leegen ti no. Ngeel haçëge äen raw dug ci wo go, ci raw mañ ngeel wo go haçaç kilomedar kis kis swa'a, kuëum äe raw joñge nen meder boñ de reda.

NAAGE NENE 15

Jar peelee Baa wo de bulfuçñ ma blam taw no

¹Blam sen ndi raw ko fen po le ciñ kluu, ngris see lay. Jar peelee Baa wo renam, wo de ëaw bulfuçñ do renam lay, diñ bulfuçñ ma blam taw wo so. Werga wañ mani Baa naan taw go diñ de äaara so.

²Blam sen ndi raw ko maarog po do doñdoloñ no, de tay nen de wuu, ndi raw ko jar maga joñ wo blumri nay go, joñ wo blumri foto äen go, joñ wo blumri je maga ëu äe diñ de keege ma kis kis hiira' de hwal hwal hiira' ti hiira' go, maga wo de lagge ti jeñ maarog ma do doñdoloñ ti deele mbañ lagge, wo de ëaw didil maga Baa haçñ hara do kay kay.

³AÀ raw wo 'waa siñ mani Moyis weejoçoç Baa no, 'waa wo mani Weesam lay ga: Baa Wañkluu ma de eegre dañge äuy no, joñre äon wo kluuri debañ, ngris wo see lay. Ndo Wañ wer jar no, ëiggi äon de deele ti cwaçy äe.

⁴Wañkluu no, wose joñ heçeçne äo ga la? Wose waçaç yañ ga se day togoë mo ge ga la? werga ndo mbo ni ne boñ kay je bay dage, Wer jar äuy a ge wo yañ Leë mondra goñ mo ge, werga joñre äo ma de deelen go de naa nen poëage.

⁵Blam sen ndi raw ko tiñ Baa maga mburyug barge Baa de jar tebere hay ni, le go de bul gi ciñ ka'a.

⁶Jar peelee Baa ma renam, maga wo de bulfuçñ do renam lay raw wo laa ge le go äi tiñ Baa no, wo de oçoçbe ti depiiri, sag lay, saë wo yoo äaara de mblaaga boo biñni.

⁷Ma po yoo feçeçre ma tenen ma naan wo, raw haç haçñ ne jar peelee Baa ma renam wo do renam lay, go de ba ge de wañ Baa maga tenen tum mono.

⁸Äil tiñ Baa raw ba ge go de cug maga wore Baa wo de eegre äen a wo de äe ni mono. Jobo da' faage ma kal ge wo äi tiñ Baa ga so, haçaç bulfuçñ maga jar peelee Baan aà wo de äe wo wo go joñ ge äa.

NAAGE NENE 16

Haçaçre wañ mani Baa no

¹Blam sen ndi raw laa geçeçge po le äi tiñ Baa kloñ riñ jar peelee Baan wo renam ga: See wee kag wañ Baa ma äi haçaçren wo mo renam kay kay wo go ti siri.

²Je peelee Baa ma tañgun kal rawge kaa wañ Baa ma äi haçñ ma äen go ti siri. Blam sen waçaçge ma de älagge cee debañ, raw ndar nen see jar tebere maga wo de kañ lamba nay se, ga goñ wo foto äen lay see debañ.

³Je peelee Baa ma de äogn raw kaa wañ Baa ma äi haçn ma äen go nen maaroge, biin raw kol ge go do ci je ma de huli, feçeçre ma tenen ma nen biin äuy hu wo go.

⁴Je peelee Baa ma de swa'n raw kaa wañ Baa ma äi haçn ma äen nen pyewre wo de kaçaçge biiri wo, aà raw wo kol go ci.

⁵Ndi raw laa sugi, je peelee Baa maga aà haç eegre ma äen hen ti biiri wo raw waçaç ge ga: Ndo de deele ma cag ree dosen no, oh ndo Je ma bay äag no, ndo yañ patala, ndo hay hayle pa.

⁶Aà hay kag wo ci jar mani Baa wo de jar sië waçaçre äon wo le go, day ndo raw haç ci hara ga aà mo jo wo ne. Aà da' wo poëge äaaran we so.

⁷Ndi raw laa geçeçge po a le äi ngeel ma sië jag pa ga: Mbe dosen, Wañkluu wuur Baa ma de eegre dañge äuy no, cagge ree äon wo ti cwaçy äe, de deele lay.

⁸Je peelee Baa ma de naan raw kaa wañ Baa ma äi haçn ma äen go ne wuur ti, wuur raw da' eegre ma haä jar tebere wo de wuu äe no,

⁹Ngeel raw baa wuu de haçaç debañ, jar tebere raw wo huë gi go do äe, aà raw wo ëar Baa ti ree bulfuçñ se kay wo no, ama laa wo day ge men älagge äaaran wo go ga, laa wo day ge togoë Baa ga lay.

¹⁰Je peelee Baa ma de dween raw kaa wañ Baa ma äi haçn ma äen ti paale mani nay no, suñgu raw le' ge le ne jar ma ti äen ti krig, jar raw wo lor nay jag do ceege,

¹¹aà raw wo ëar Baa ma ciñ no, wer ceege wo de waçaçge maga daë ra wo mono, ama laa wo day ge men faage älagge äaaran wo go gaë.

¹²Je peelee Baa ma de hiira'n raw kaa wañ Baa ma äi haçn ma äen go ti pyew ma kluu maga aè ëen ga Efrat. Pyewn raw hig gi go, ma men faage ne wañre maga a wo le nen wer mono.

¹³Blam sen ndi raw ko feçeçre po wo de yeëe swa'a, wo de mañ dig eçw wo, laa wo le go jag dragoñ no, laa wo le go jag nay no, jag je gete' maga waçë ga se diñ je sië waçaçre Baa gom.

¹⁴Aà diñ soçoçre wo, joñ wo ree mbuëgi lay. Feçeçre se swa'n raw wo raw ge see wañre ma ti sirn wo la äuy, maga saara mo tay ra ma dur gi ti wur naw ma kluu mani Baa naa ma de eegre dañge äuy no.

¹⁵Co' sug äo, ndi yañ le a ge do je freñ. Je maga hay we go de puçygi woo yañ wurpo, je maga oçoç oçoçbe äen ga se mo see see koë wa, se mo mbuë soçoçre pel jar see koë wa lay mono.

¹⁶Feçeçre sen raw wo tay wañren wo le ti ngeel maga aè ëen de jag Hebre ga Harmagedoñ mono.

¹⁷Je peelee Baa ma de renam raw kaa wañ Baa ma äi haçñ ma äen wo ciñ nen leege. Ndi raw laa geçeçe po a le äi tiñ Baa kloñ, a le ti paale no, raw waçaç ge ga: Aà joñ we go so.

¹⁸Ngeel raw sag ge, raw duë gi, raw car poçoç, sir raw fijë gi de haçaç debañ. Le ti wur maga Baa joñ je tabay le ni mo haçaç fijë gi sir po joñ de haçaç do ma kay mokay ga ëa, say diñ ma kay la ëa.

¹⁹Äi leege ma kluun raw äes äil go swa'a, äi leege ma kleere ma ti tamsir wo la äuy raw wo mbug gi go. Baa raw eig ti Babilon ma kluu no, raw haç yii ma äi haçñ äen hen jo ge, yii äe maga se go de tiñ gi de wañ de äe mono.

²⁰Kaalin wo äuy raw wo yeeë nen go, jobo bay ko huulin ka' wa so.

²¹Huulin Baa kluu debañ, poçoçre äe nen kilo hwal hwal naa, raw cwaa ge le ne jar tebere wo ti, jar raw ëar Baa wer bulfuçñ huli äe no, werga aà de haçaç debañ.

NAAGE NENE 17

Waçy ma de figliw ma de haçaç no

¹Ma po yoo jar peelee Baa ma renam ga wo de haçaçre do renam lay, raw age riñ mege ga: A le, ndi kañ nen äo ti ree maga joñ ge bon waçy figliw ma de haçaç ga diñ äi leege ma kluu ma de boo ge ti jeñ por wo mono.

²Wañre ma ti sir wo la äuy haç wo see äaara legaçe ge joñ ree soçoçre de äe, jar ma ti tamsir la äuy raw wo taë ge go de yii figliw äe no.

³Nenterse raw yoo' ge de äi, je peelee Baan raw mañ mege wo go ti puuli. Ndi raw ko waçy po de hayle ti nay po ye'e, see nay deseçeç, see äe go de yer ëu ma ëar Baa äuy. Nay sen ti äe renam, coçoç äe hwale.

⁴Waçyn de laa oçoçbe ma burbur ti äe, sag palaë palaëe, de klelew boo biñni, de huuli maga yee solay puri, de redew ma de woren wo äuy sug äe. Aà de ëaw weehaçñ go de ba ge de ree ma hoor see, de ëag wo ma legaçe ge de ree soçoçre figliw äen kay.

⁵Ëu po de yerge pel äe, wer äe de yoñge ga: Babilon ma kluu no, man naare ma de figliwn wo, man feçeçe ma hoor see ma ti tamsir lan wo.

⁶Ndi raw ko waçy sen go de taa ge de ci te jar mani Baa wo de ci jar maga aà ijd ra go werga aà wo de joñ sedewa ti Yeso. Ndi kon dosen no kay, ndi raw ngel ge go.

⁷Je peelee Baan raw riñ mege ga: Ndo ngel äon le äa? Ndi sii wer ree ma de yoñre waçyn yañ go mo de wer waçaçre nay maga aà de hayle ti äe mo ye'e no, nay maga ti äe renam, coçoç äe hwal mono.

⁸Nay maga ndo kon mo deñ hay le äaa tenen, ama patala bay wa so, aà kal ge yañ le go äi tu ma kuëum no, ane ma woge go bas ge äe no. Jar maga wo le ti tiñ gi

wer sirn le haçaç ga ëu äaara bay de yerge äi kefder ma tenen wa ngel ge wo yañ ko nay no, aà hayle tenen, ama patala bay wa so, day aà wo ge yañ naa nen pa.

⁹Ma laa wer waçaçre sen, wosela mo hay de ëeñ, de ko ree. Ti äe mo renam deñ diñ huuli wo renam, maga waçyn de hayle ti äaaram, aà wo diñ wañre po wo renam lay.

¹⁰Jar po wo yoo äaara dwee sen leë wo jag we go, ma boñ yañ de hayle wañ patala, ma lan yañ le bay a ge ëa lay. Wur maga aà wo ge we a ge mokay, aà ig gi ti wañ smagga koëe.

¹¹Nay maga hay le äaa tenen, day patala bay wa so, de see äe diñ wañ ma de nenma' no, aà hay de kee ge yoo ma renam wo pa, day aà wo ge go bas ge.

¹²Coçoç maga ndo ko ra mo hwal, wo diñ wañre hwale, day saara bay de tiñ; wer wañre äaaran wo wa ëa kway, day da' ge wo eegre ma lagge wañre de nayn nen wurpo no me' koë no.

¹³Aà wo hwal äuy eiggi äaara raw joñge boñ, haç wo eegre äaaran äuy ne nay no.

¹⁴Aà dur gi wo de Weesam no, day Weesam raw dañ rage eegre, werga äen aà diñ Wañkluu wañre kluuri lan wo, diñ Wañ wañre lan wo mono. Aà raw joñ blum äaara de jar äe maga aà hay ëe ra le go mono, jar äe maga aà hoo ra le gom, jar äe maga bay wo ndar gog wa no.

¹⁵Je peelee Baan raw riñ mege ga: Biiri maga ndo ko ra ga waçy figliwn de hayle ti äaara mo ye'e, aà wo diñ ngaäa wer jar wo, ngaäa jar tebere wo, wer jarn wo, de jag jar wo.

¹⁶Coçoç ma hwaln wo de nay maga ndo ko ra mo äuy, caa ge wo hee yañ de waçy figliw ma legaçë ge de jar no, yaçë ge wo feçeçre ma do äen yañ go äuy, men ge wo yañ see koëe, ree wo nay äe yañ go, roën ge wo go de wuu.

¹⁷Werga Baa haç ree äe maga äil äe da hara jiili maga aà mo joñ wo ree maga äil se da de tay eiggi boñ, mo haç wo eegre wañre äaaran go ne nay no, maga waçaçre Baa mo baa jag go ëa.

¹⁸Blam sen äuy waçy maga ndo kon mo ye' diñ äi leege ma kluu maga diñ wañ wañre ma ti tamsir wo la äuy mono.

NAAGE NENE 18

Babilon le' we go gesiñ

¹Blam sen ndi raw ko je peelee Baa po ëii le gesiñ, eegre de haçge hen kluu debañ, sagge see äe ler ngeel wo go ti sir krub äuy.

²Aà raw ngar jag kloñ ga: Aà le' we go gesiñ! Babilon ma kluun le' we go gesiñ! Aà kol patala diñ ngeel yoñ soçoçre wo, ngeel yoñ wer soçoçre wo sar sar, ngeel

yoñ baybay wo, feçeçre maga àà bay de saçy äaara ti wa mo äuy kol wo go lagge ni.

³Werga àà haç yii äen jo ge ne wer jar wo äuy, yii joñ ge ree soçoçre legaçë ge de jar äe no. Wañre ma ti sir la raw wo haç äil äaara legaçë ge de ree soçoçre de äe, jar terere ma sir la joñ wo hurma go de äe, wer dage feçeçre hragge äe ma bay haagu no.

⁴Ndi raw laa geçeçge po a le ciñ waçaç ge ga: Nday jar äi no, laa wee go maga ree älagge äen wo de bulfuçñ ma a ge jwag ge äen mo tay wee de kaçaçra äuy wa.

⁵Werga älagge äen de tayge debañ raw ge haçaç ciñ, Baa eig ti joñre äe ma de älaggen we.

⁶Joñ wee do maga àà hay joñ wee ge no lay, poën wee ti ree maga àà hay joñ äaale äoge. Baa weehaçñ äen go hen de yii ma de haçaç äaale äog dañ maga àà hay joñ ge äe wee mono.

⁷Joñ wee bon äe de ree ma de älagge debañ, àà raw yaçaç ree togoë ge see äe wo de dage hragge ga togoë se wo raw joñge ree soçoçre figliw see äe no lay no. AÀ hay waçë ge ga: Se de hayle lam ye' la do wañ no, se bay waçy dwur wa, se ko ge law ge nen se ga hase.

⁸Wersen bulfuçñ, huli, lawge wo de koñne, a ge wurpo jwag ge äe ti naw boñ tu, wuu roën ge go lay, werga Baa Wañkluu naa ma cag ree äen de eegre debañ.

⁹Wañre ma ti sir la ga wo de haç äil äaaran legaçë ge de äe, tay wo wer äe ti dage feçeçre ma bay haagun mo deñ rag ge wo yañ, ndum wo yañ ti äi leegen de maga àà wo ge wo ko cug wuu ma roë ge äen mono.

¹⁰AÀ lag ge wo yañ go mbeëa ëawa lag do heçeçne bon maga àà wo ge jo ge äe mono day waçaç ge wo yañ ga: Sen ree may la. AÀ diñ ree may la. Oh Babilon äi leege ma kluu, de eegre no, nen siili po boñ koëe, ree ba mo tu.

¹¹Jar terere ma ti sir wo la ra wo yañ, ndum wo yañ ti äe, werga jobo yee ge feçeçre terere äaaran ga so.

¹²Boo biñni, solay, huuli maga yeeë pur pur wo, redewre, tob oçoçrebe wo, de oçoçbe ma burbur ga sag wo debañ, wer koore wo sar sare, wer feçeçre ma raw joñge de sañ bal wo, koore maga yeeë wo pur pur wo, boore wo, booseçeçre wo, boo ma de tebere wo, huuli ma joñ feçeçre de el ga aè ëen ga marbre.

¹³Koore maga foçoç wo de coçoçre, koore ma foçë ge façyfaçy, trusa, mir, fen foçoçre wo, yii, noo, coo wo, coore po, dere, saçaçre wo, piiri wo, puspup wo, gebere wo, hayba tenen jar tebere wo dra'a.

¹⁴Jar terere sen riñ wo äi leegen yañ ga: Feçeçre äo ma de el de el maga ndo da ga ndo mo hay de äaara mo äuy, bas wo we go, horog äon wo de coçoçre feçeçre hragge äon, bas wo we go, ndo fer da' rage ga so hase.

¹⁵Jar terere maga wo de joñ hurma de äe kal wo lagge wo go mbeëa ëawa lag do heçeçne bon maga aà wo ge jo ge äe mono rag ge wo, ndum gi wo lay,

¹⁶aà waçaç wo yañ ga: ree may la. AÀ diñ ree may ti äi leege se kluun mo la! AÀ lag oçoçbe ma de wore ti äe tum, oçoçbe ma burburi, sag lay, heer klelew boo biñni wo de huuli maga yee solay puri de redewre wo äuy sug äe!

¹⁷Day nen siili po boñ koëe, feçeçre äe se de woren mo deñ taw wo go äuy tu! Jar daage ma nen bii wo, jar ma ëii gi äil äen wo, jar yaë ge äen wo, de wosela äuy maga de daë poëge ma äen diñ de joñre ma nen maarogn mo äuy, raw wo lagge wo go mbeëa ëawa lagge,

¹⁸raw wo ngar jag de maga saara de ko cug wuu ma roë ge äen ga: Äi leege po bay de dañ äi leege se kluun mo ti' wa so!

¹⁹Lag wo sir ti äaara, rag wo, ndum wo, ngar wo jag ga: ree may la! AÀ diñ ree may ti äi leege se kluun mo ti' la! Jar daage ma nen bii joñ wo hurma mo deñ diñ de horog ma äil äe! Day na, nen siili boñ bas mo go äuy tu!

²⁰Ndo ngeel ma ciñ no, joñ mbo fruygi ti bas ge äen go so. Nday jar mani Baa no, nday jar maga Yeso hoo ra go ma lagge sië waçaçre äen wo no, nday jar ndar nen waçaçre Baa go wo, joñ mbay fruygi so. Werga Baa joñ bon äe we ti älagge äe maga aà hay joñ wee ge de äe mo so no.

²¹Blam sen je peelee Baa ma de eegren raw mañ huuli po kluu do niini ma nañgen no, raw äo' ge äe nen maaroge, kal waçaç ge ga: AÀ äo' ge Babilon äi leege ma kluun go gesiñ has dosen no lay, aà ko ge nen äe ga so hase.

²²AÀ laa ge sug ngar jag jar mbar didil wo de jar 'waë siñ, wo de jar 'waë siili, jar 'waë coçoç wo ni äo ga so hase. AÀ da' ge je joñ joñre may laybla' ni äo ga so hase, aà laa sug nañ ge niini ni äo ga so has lay.

²³Wuu ma äi ger po sag ge ni äo ga so hase, aà laa ge geçeçge je twar wo de may da kaçaçra waçy wo de war ni äo ga hase. Jar joñ terere mani äon hay wo de eegre dañ jar terere ma ti tamsir wo äuy, wer joñre sogway äo maga ndo hay bag bii jar de äe debaño mono!

²⁴AÀ joñ bon Babilon wer maga aà da' ci jar ndar nen waçaçre Baa go wo, de jar mani Baa wo, de ci jar maga aà ïd ra go ti tamsir lam äuy äi leege sen ni.

NAAGE NENE 19

¹Blam sen ndi raw laa geçeçge jar po wo le ciñ ngaäa debaño waçaç ge kloñ ga: Togoë wee Baa. Je yaçaç naa diñ se, grag ge de wore no, eegre no, äuy wo diñ ma Baa naa no.

²Cagge ree äen ti cwaçy äe de deele! werga waçy figliw maga älag jar ma ti tamsir wo go äuy de joñre figliw äen, bon äen da'n we. AÀ joñ bon äe wer maga aà ïd jar joñre Baa wo go mono.

³Aà raw wo waçaç ge tigrĩn pa ga: Togoë wee Baa! Cug wuu maga de roë äi leege ma kluun de naa ge ciñ ma tum.

⁴Jar kluuri ma hwal hwal äog ti naan wo de feçeçre ma tenen ma naa raw wo laa koyoçgre äaara gesiñ pel Baa ma de hayle ti paalen goñ ge äe, kal wo waçaç ge ga: Amen, togoë wee Baa.

Äo' ge waçy Weesam ti bii

⁵Geçeçge po raw age le ti paalen waçaç ge ga: Togoë wee Baa, nday jar joñre äen äuy, de nday jar hoo sug ti äe no, nday jar kluuri no, nday weere kleere.

⁶Blam sen ndi raw laa geçeçge jar po wo ngaäa debañ, ra do kañgaw bii maga mbar ti huulin no, do carge poçoç Baa maga car de eegre nono. Ndi raw laa sug, aà wo de waçaç ge ga: Togoë wee Baa! werga Wañkluu naa Baa ma de eegre dañge äuyn de hayle Wañ tum.

⁷Naa joñ wee fruygi, naa lag wee de wore, naa togoë wee ne! werga wur äo' ge waçy ne Weesam ti bii kos we go, waçy äen grag see äe we go lay.

⁸Aà de haç faage ne hen ga aà mo laa oçoçbe ma lefeë lefeë depuy, bay äag ti äe. (oçoçbe ma depuyn kañ nen jar diñ ti joñre ma de deelen ga jar mani Baa joñ wo mono).

⁹Je peelee Baan raw riñ mege ga: Yer ne, jar maga aè ëe ra le ree do äo' ge waçy Weesam ti bii woo wo we. Aà raw waçaç ge ni tigrĩn pa ga: Aà mokay diñ cwaçy waçaçre Baa no.

¹⁰Ndi raw le' mondra hen pel ga ndi goñ ne, ama aà raw riñ mege ga: joñ see äo de ele, joñ dosen no wa. Ndi diñ weejoçoç Baa do ndo, do heçeçre äo maga wo de joñ sedewa go ti Yeso no lay. Goñ diñ Baa. Cwaçy waçaçre maga Yeso joñ sedewa go ti äe, diñ maga go de waçge jag jar ndar nen waçaçre Baa go wo mono.

Jobo de ëii gi ti pir depuy

¹¹Blam sen ndi raw ko ngeel ma ciñ go de bul gi, pir depuy raw naa nen le. Je ma ti äen aè ëen ga Ndar gog ga, ëen ga Cwaçy, aà cag ree de deele, dur de deele.

¹²Nen äe sag wo do wuun no, klañre ti äe ngaäa debañ debañ, ëu äe de yerge ti äe, wosela po ko yer ge sen ga: say diñ se de see äe.

¹³Oçoçbe ma kluu ti äen go de roñ ge de ci, ëu je sen ga Waçaçre Baa.

¹⁴Sode ma ciñ wo de mañ blam äe, soden wo ti piiri depiiri, wo de lag oçoçbe ma lefeë lefeë depiiri bay äag ti äaara;

¹⁵moslam ma de sañ ga aà car wer jar wo go de äe kal le go jag äe. Aà koë rage diñ de graw boo, crub ge nen le'ge tlalum äil fen ma haçë yii wañ ma de haçaç mani Baa ma de eegre dañge äuy no.

¹⁶Ti oçoçbe wo de koyoçgre äe äuy ëu äe de yerge ni ga: Wañ wañre lan wo, Wañkluu wañre kluuri lan wo.

¹⁷Blam sen ndi raw ko je peelee po de oo le nen wur deñe, àa raw ngar jag wo ne dweere maga wo wo de puë gi ciñ nen leege ga: A wee le, tay wee le ree hole maga Baa haçn ne jar debañ mo deñ no.

¹⁸AÀ wee le ree nay wañren wo, nay wañre soden wo, de sode äen wo, nay piirin wo, de jar ma ti äaaran wo, nay jar tebere wo äuy, nay geberen wo, nay weere biñnin wo, nay jar kluurin wo de nay weere kleeren wo lay.

¹⁹Blam sen ndi raw ko nay no, wañre ma ti sir wo la, de jar durgi äaaran wo, äuy raw wo tayge ma dur gi de je ma ti pirn wo de sode äen wo.

²⁰AÀ raw äo' nay ti dañgay de je gete' maga waçë ga se diñ je ndar nen waçaçre Baa go lay, ga hay wo joñ feçeçre mbuëgi keäaa pel äe la äuy. (Feçeçre mbuëgi se ga àa hay jaçë jar maga yaçaç wo lamba keege nay see, ga goñ wo foto äen de äe lay.) AÀ raw lag nay wo de je gete' sen la wo tenen nen tu wuu maga sufere de yaçaç ge nimono.

²¹AÀ raw ijd jar wo go de moslam maga kal le go jag je ma ti pir no, dweere ma ciñ wuu wo go de nay äaara äuy.

NAAGE NENE 20

Kiñgi ndar

¹Blam sen ndi raw ko je peelee Baa po ëii le gesiñ de lakel ma bul jag tu ma kuëum do kay, rece' ma de haçaç do äe kay lay.

²AÀ raw yoo' ge de dragoñ no, cwe ma äaaäaa no, maga diñ Manhulim, noga Satan mono. AÀ raw bañ ge äe de rece'n ga àa mo kiñ de bañ ge ndare.

³Je peelee Baan raw äo' dragoñ äi tu ma kuëum no, raw leçeç ge äe ga àa mo raw jaçë wer jar wa ëa so, haçaç kiñgi ma ndar mo taw go ëa. Ni blam sen àa mo pogn go naw me' pa.

⁴Blam sen ndi raw ko paale wo, jar ma ti äaaran wo de da' eegre ma cag ree jare, ndi raw ko manmbuyuuri jar maga àa hay ijd ra go werga àa hay joñ sedewa go ti Yeso wo de waçaçre Baa mono, jar sen bay wo de goñ nayn wo de foto äen wa hase, bay wo de kañ lamba nayn pel äaara noga do äaara wa lay, àa raw wo fer ge go tenen, kal wo lagge wañre dege Kris kiñgi ndare.

⁵(Jar ma de huli ma äuy fer wo go tenen ga ëa, haçaç kiñgi ma ndar wo go taw ge.) Sen diñ bir gi ma tañgu no.

⁶Jar maga wo de da' faage ti bir gi ma tañgun woo wo yañ, fruy wo yañ debañ. Eegre huli ma de äogn joñ ti äaara ga so, àa kol wo jar sië jag wo de Kris, àa lag ge wo wañre de kaçaçra kiñgi ndare.

AÈ joñ blum Manhuli we so

⁷De maga kiñgi ma ndar wo we go taw ge, aà raw bud Satan le go ti dañgay äen so,

⁸aà kal rawge jaçë wer jar maga wo wo go de dus gi ti tamsir krub äuy, diñ Gog wo de Magog. AÀ raw wo tayge ma woge durgi, joñ wo ngaäa do duguëgi ma jag maarogn no.

⁹Raw wo dus gi wo go ti tamsir krub äuy, raw wo yiñ ti ngeel lagge jar mani Baa wo go cweçeç, yiñ wo ti äi leege maga Baa dan go lay. Ama wuu raw le' ge le gesiñ, raw roë rage go.

¹⁰Blam sen Manhuli je jaçë rage, aà raw äo' ge äe nen tu wuu maga sufere de yaçaç ge ni ga aà laa nay wo de je gete' maga waçë ga se diñ je ndar nen waçaçre Baa go lay wo le keäaa la ni mono. AÀ raw wo joñ bon nen naw tum, de suñ, de ceege.

Cag ree ma blam taw no

¹¹Blam sen ndi raw ko paale Wañkluu depuy de je ma de hayle ti äe no. Sir wo de ngeel ma ciñ ëee wo see äaara go pel äe haçaç, aà laa ko nen äaara ga so hase.

¹²Blam sen ndi raw ko jar ma de huli wo, jar kluuri, weere kleere äuy wo de lagge pel paalen lagge. Kefder po wo go de bul gi lay. Kefder mapo go de bul gi ti' boñ pa, sen diñ kefder maga ëu jar fer ge wo wurpo tenen de yer ni mono. Jar ma de hulin wo äuy aà cag ree äaaran diñ wer joñre äaara maga aà hay wo joñ ge äe mono do maga aà de yerge äil kefdern won no.

¹³Manrog fer huli ma nen äen wo le go. Huuli wo de ngeel jar ma de huli fer wo huli maga aà hay ëaw ra wo le go lay. AÀ raw cag ree äaara äuy diñ wer joñre äaara maga aà hay wo joñ ge äe mono.

¹⁴AÀ raw laa huli wo de ngeel jar ma de hulin wo go nen tu wuu ma kluu no. (Tuu wuu sen diñ huli ma de äog no.)

¹⁵Je maga ëu äe bay we de yerge äi kefder maga ëu jar fer ge wo go wurpo tenen wam äuy, aà äoë ra go nen tu wuu ma kluun äuy.

NAAGE NENE 21

Ngeel ma ciñ wo de sir ma defay

¹Blam sen ndi raw ko ngeel ma ciñ kol defay, sirn kol defay lay. Ngeel ma ciñ ma tañgun wo de tamsir ma tañgun taw wo go, maarog bay wa so lay.

²Ndi raw ko äi leege mani Baa diñ Jerusalem ma defay, hay le ciñ see Baa, raw ëii gi le gesiñ, de kne' see äe go do may maga de mañ war grag see äe go ma woge yiñ gi de war äen no.

³Ndi raw laa geɛɛge po le ti paalen kloñ ga: Patala ngeel hay le Baa yañ yoo jar tebere wo so, aà hay äiñ äaara, aà kol ge wo jar äe. Baa de see äe ëaw rage, aà joñ ge diñ Baa ma da rage.

⁴Aà tag ge mberbe ma nen äaaran go äuy, jobo hu ga so, jobo law see äe ti ree po ga so, jobo ndum ti ree po ga so, ceege joñ jobo ga so, feɛɛre ma äaa taw ge wo go äuy.

⁵Blam sen je ma de hayle ti paalen raw waɛaɛ ge ga: Patala ndi joñ feɛɛren wo we go defay äuy. Blam sen aà raw riñ mege ga: Yer sen mokay no, werga waɛaɛre sen wo diñ ree ma cwaɛy, maga aà mo haɛ äil hene.

⁶Aà raw waɛaɛ ge pa ga: Aà taw joñ ge we go so. Ndi diñ Alfa wo de Omega: diñ tiñgi wer no, diñ tawge äen lay. Je maga jwaale yañ de kañge äe no, ni ndi haɛ bii maga de law ge le äi kaɛaɛge bii ma ëaw jar tenen ne hen de koëe.

⁷Je maga joñ ge blum we ndi haɛ ge mo sen hene, ndi kol ge diñ Baa äe, aà kol ge diñ weel äi lay.

⁸Ama ma jar ma de heɛɛnen wo, jar ndar gog see äaaran wo, jar joñ ree ma hoor see wo, jar ijd jar wo, jar legaɛe ge de ree soɛɛre wo, jar joñ sogway, jar goñ soɛɛre wo, jar car gete' wo äuy, ngeel ma äaaran joñ ge diñ nen wuu ma haä see no, ga wuu wo de sufte de yaɛaɛ ge nim, ga diñ huli ma de äogn mono.

Jerusalem ma defay

⁹Boñ yoo jar peelee Baa ma renam ga wo de haɛaɛre do renam de bag ge go de bulfuɛñ ma blam renam raw wo age riñ mege ga: A le, ndi kañ nen äo ti may waare no, waɛy Weesam no.

¹⁰Nenterse raw yoo' ge de äi, je peelee Baan raw mañ mege wo go ti huuli po de geɛɛre. Aà raw kañ nen äi ti äi leege mani Baa no, diñ Jerusalem ma defay, hay le ciñ see Baa, raw ëii gi le gesiñ,

¹¹wore Baa raw sag ge ti äe. Äi leegen raw sag ge do huuli maga yoo äe yee de gaalin no, do huuli jaspenn no, sag do huuli kristaln no.

¹²Kor de äo'ge ti äe kluu de geɛɛre, jag äe de car ge hwal ti äoge, jar peelee Baa wo de gor jag tiñrin wo hwal ti äog äuy. Ëu jar ma ti äiñni mani Israyel ma hwal ti äogn wo de yerge go jag tiñ wo äuy.

¹³Jag tiñ de car ge go ti coɛɛ tiñ swa' swa' naa äuy, nen wer swa'a, nen gloñhwede swa'a, nen äaä ni waɛyban swa'a, nen wur bolaw swa' lay.

¹⁴Kor ma de äo'ge ti äi leegen de äo' wer de huuli hwal ti äoge, jar maga Weesam hoo ra go hwal ti äog lagge sië waɛaɛre äen go ëu äaara de yerge ti sen wo.

¹⁵Je peelee Baa maga de waɛaɛ ree me la, de ëaw graw boo biñni do kay ma ngaä äi leege no, ma ngaä jag äen wo de kor ma ti äen lay.

¹⁶Äi leegen de boo ge de coçoç naa. Depaçaçge äen wo de godogray äen wo gega'a. Depaçaçge äe raw ngaä ge kilomedar ndar äog de kis kis äoge, godogray äen wo de geçeçre äen wo dosen no ma' lay.

¹⁷Je peelee Baan raw ngaä kor lay, geçeçre äe raw ngaä ge meder hwal hwal hiira' ti dwee, do meder maga jar ngaä de äe no äuy no.

¹⁸Korn de boo ge de jaspe, äi leegen de see äe de boo ge de boo biñni sagsage, sag do doñdoloñ no.

¹⁹Huuli ma de äo' wer korn de yerge de wer huuli maga yoo äaara yee de gaali mo äuy no. Huuli ma wer tawn diñ jaspe, ma de äogn diñ safir, ma de swa'n diñ agat, ma de naa diñ emerod,

²⁰ma de dwee diñ onik, ma de hiira'n diñ sardwan, ma de renam diñ Krisolid, ma de nenma' diñ beril, ma de kaawa'n diñ topas, ma de hwaln diñ krisopras, ma hwal ti boñ äen diñ turkwaz, ma hwal ti äog äen diñ ametiste.

²¹Jag tiñrin wo diñ redewre hwal ti äoge, jag tiñrin wo boñ boñ äuy raw joñge diñ de wer redew po boñ. Larga' faage ma äi leegen raw joñge diñ de boo biñni sagsage, sag do doñdoloñ no.

²²Nen äi laa ko tiñ ma tos Baa äi leege sen ga, werga tiñ ma tos Baa äen diñ Baa Wañkluu ma de eegre dañge äuy wo de Weesam no.

²³Äi leegen bay de saçy wur wo de few ma ler ngeel wa, werga wore Baa de ler ngeel go hen ti, ger äen diñ Weesam lay.

²⁴Ngaäa jar ma ti tamsir la wo de rañ ge wo nen ngeel maga aà lern go mono. Wañre ma ti sir la wo ge wo yañ de horogre äaaran ni.

²⁵Jag tiñrin sië wo go de bul gi ka' ka'a, jobo po teçg ra ga hase, werga ngeel bay de suñgu ni wa so.

²⁶Aà wo de horogren wo, de feçeçre ma grag wer jar wo de wore mo äuy ni.

²⁷Ama fen ma de äag kal wo äi leegen ni ga so hase, jar joñ ree ma hoor see wo, jar gete' wo, äuy laa wo wo ni ga so has lay. Say laa wo ni diñ jar maga ëu äaara de yerge äil kefder mani Weesam ga ëu jar maga fer ge wo go wurpo tenen de yerge ni mono.

NAAGE NENE 22

¹Je peelee Baan raw kañ nen äi ti pyew ma de bii ma fer jar tenen äili, sag do kristal nono, yuu le go wer paale mani Baan wo de Weesam no,

²yuu wo go ti yoo faage ma äi leege ma kluu no. Koo ma fer jar tenen ti jeñ pyewn äaäla lay, äaäla lay, aà leë äaale hwal ti äog äog ti kiñgi, le' äaale boñ boñ ti few äuy lay. Sug äe peçë wer jar tebere wo go lay.

³Jar maga Baa faë ra go mo äuy wo wo äi leege sen ni gaë. Paale Baa wo de Weesam de kañge diñ äi leege se no, jar joñre Baa wo de goñ ge äe.

⁴AÀ ko ge wo nen äe, aà yer ge ëu äe ne hara pele.

⁵Suñgu joñ äi leege sen ni ga, jobo joñ de saçy ger ma ler ngeel go ti ni ga lay, joñ de saçy wur ti ga lay. Werga Baa Wañkluu de see äe ler ngeel go ne hara ti poëage, day aà lag ge wo wañre tum lay.

Fer ge Yeso le

⁶Blam sen je peelee Baan raw riñ mege ga: Waçaçre sen mokay wo cwaçy, maga aà mo haç ail hen lay. Wañkluu Baa maga haç eegre äen ne jar sië waçaçre ma jag äen go wo, äo' je peelee äe le kañ nen jar joñre äen wo ti ree maga go de kos ge ma a ge gus mono.

⁷Yeso ga: Co' sugi, ndi yañ le a ge deparday. Jar maga yaçë wo jag sië gi waçaçre Baa ma de yerge äi kefder se kayn woo wo yañ.

⁸Ndi Jañ, ndi laa sug waçaçre sen de sug äi, ndi ko ree sen wo de nen äi. Blam maga ndi wo men co' sug waçaçren wo go de ko ge ree sen wo, ndi raw le' mondra gesiñ pel je peelee Baa ma kañ nen äi ti feçeçre sen goñ ge äe.

⁹Ama aà raw riñ mege ga: joñ see äo de ele, joñ dosen no wa, ndi diñ je joñre Baa do ndo no lay, do heçeçre äo jar sië waçaçre Baa wo de jar maga wo de yaçaç waçaçre ma äi kefder se kay no lay. Goñ diñ Baa.

¹⁰Blam sen aà raw riñ mege ga: Yoñ waçaçre Baa maga aà siën go äi kefder se kayn wa so, werga naw maga Baa hay ngaän go ti ree sen wo mo deñ äuy kos we go.

¹¹Je maga yañ de älagge, mo see mbe pel de älagge äe no, je maga yañ de äag mo see mbe pel de äag äe no, je maga yañ de el, mo see mbe joñ ge diñ de el äe no, je maga yañ bay äag mo see mbe pel de bay äag äe no.

¹²Yeso raw ga: Co' sugi, ndi yañ le aà ge deparday! Ndi a de feçeçre ma poë jarn do, ndi poë ge wosela boñ boñ äuy diñ wer joñre äe maga aà hay joñ ge äe mono.

¹³Ndi diñ Alfa wo de Omega: diñ peln wo de blam lay, ndi diñ tjiñgi wer wo de tawge äen go lay.

¹⁴Jar maga yog wo oçoçbe äaara ma kluurin wo go, woo wo yañ, faage de haçge ne hara ma ree le'ge koo ma äaw jar tenen no, ma laa ge wo äi leegen lay.

¹⁵Maga sen wo go de caa nen siigi, diñ feçeçre ma hoor seen wo, jar joñ sogway, jar legaçë ge de ree soçoçre wo, jar ijd jar wo, jar goñ soçoçre wo, de jar maga car wo gete' de waçaçre wo de joñre äaara wo mo äuy sen wo go de caa nen siigi.

¹⁶Ndi Yeso, ndi äo' je peelee äin le riñ wee ge de waçaçre sen mokay äuy yoo Tayge jar ma wer Kris wo. Ndi diñ je ma ti äiñi ni mani Dafid wañ no, ndi diñ waa maga ndar le de jag toñ mono.

¹⁷Nenterse wo dege waçy Weesam raw wo waçaç ge ga: A mbo le! daga je maga laa waçaçre sen we mo waçaç ga: A mbo le. Je maga jwaale yañ de kañge äe mo a le. Je maga yañ de saçy bii ma äaw jar tenen ti, aà haç ne hen de koëe.

Waçaçren taw go de sen so

¹⁸Ndi Jañ, ndi de sii waçaçre sen mokay wo ne jar maga wo de laa waçaçre Baa ma de siëgi go äi kefder se kay mokay wo go pel bol gaè. Je maga äo' mopo ma tigriñ we ni no, Baa laa wer bulfuçñ ma de yerge äil kefder se kayn la ne hen ti bon äe maga joñ ge mo lay.

¹⁹Day pa, je maga mañ we go see waçaçre Baa ma äil kefder se kayn we go no, Baa mañ ge nen mo ma äe ma ti koo ma äaw jar tenen go, mañ nen mo ma äe ma äi leege mani äen ga de yerge äil kefder se kayn la go lay.

²⁰Je sië cwaçy waçaçre se kayn la raw waçaç ge ga: Ndi yañ le a ge deparday! Oh! Daga aà mo hay dosen no. Wañkluu Yeso, a mbo le!

²¹Daga Yeso Wañkluu mo woo nday äuy.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer “não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR” (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: “e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações” (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira
2021, Vitória/ES - Brasil